ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

ל״ו צדיקים סיפורי צדיקים

31

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תש״ל לפ״ק

ספורי

ל״ו צדיקים

דאָס האָבען מיר איינגעטיילט אין צוויי טהיילען לויט א״ב.

אין דעם ערשטען טייל געפינען זיך מעשיות פון ר״י הקדוש מיט זיין תלמוד ר׳ חיים וויטאַל ז״ל און מיט זייערע אַלע תלמודים איידער זיי זענען נתגלה געוואָרען.

אין דעם צווייטען טהייל געפינען זיך מעשיות פון די גרעסטע וועלט צדיקים וואָס ביי זייער לעבען האָט מען זיי גערעכענט פאַר פראָסטע מענשען, זיי זענען אָבער געוועזען פערבאָרגענע צדיקים.

צום סוף האָבען מיר צוגעגעבען א וואונדערליכע מעשה פון א גרויסען תנא ווי ער איז לעבעדיגערהייט אין גן ערן אריין

טהייל	2	צוויטע

ווארשא

נעזעצט ביי אברהם יצחק האַלטער, נאָוואָליפיע 29.

שנת תרע״ב לפ״ק.

כא.

ר׳ יצחק לאנדוי פון צפת זי״ע.

ר׳ יצחק לאנדוי איז געוועזען זעהר א גרויסער עושר. זיין פרנסה האט ער געצויגען פון א קרעטשמא וואס ער האט געהאלטען אין ארענדא. דערצו האט איהם גאט געבענטשט מיט תורה און געראטענע קינדער. דער יוד איז געוועזען מיט אלעם גליקליך, און זיין הצלחה איז פון טאג צו טאג דערהויבען געוואָרען. נאָר איין זאך האט אין איהם געפעהלט, וואס ס׳האט זיך שטארק דערפון געהערט אומעטום און איהם קיין כבוד נישט דערלאזט. ער איז געוועזען א שרעקליכער קארנער.

ער האט מורא געקריגען טאמער וועלען ביי איהם אפשטייגען יודען, און צווישען מענטשין קומט דאך פאר פערשידענס, און ס׳קען אמאל טרעפען אז א יוד זאל פון איהם פערלאנגען עססין אויף קרעדיט אדער א גמולת חסד, און דאריבער האט ער בעשלאסען אז זיין קרעטשמא זאל צו זיך איינגעמען בלויז גויים. און קיין יוד זאל קיין דריסת רגל נישט האבען. פאר א גוי האט ער נישט מורא געהאט, וואָרום איהם קען ער ענטפערין אז ער האט נישט אדער ער זאל נישט. און וועט נישט דערמיט היסען קיין שלעכטער, דען ער איז מיט דער גוי א קנאפער מחותן. בקיצור ער האט זיך גוט געפיהרט דאס געשעפטיל פון בלויז גויים. די יודען האבען שוין געוואוסט אז צו איהם איז [illegible] אריינצוגעהן, און זענען טאקי נישט אריינגעגאנגען ס׳האט שוין געמעגט [illegible] דער גרעסטער רעגין אדער א גזלנים לאקערניש האט מען איהם אלץ אויסגעמיטען.

ויהי היום, איז עטליכע בעלי עגלות מיט פאסאזשירען און פיל טייערע בידען סחורה, אויסגעקומען פערביי צופאהרען פאר זיין קרעטשמא, און פונקט דעמאלס איז פון הימל נעגאנגען א שטורמדיגער האגעל וואס האט געגעבען אנצוהערניש אז נאך איהם וועט א שלאקס רעגין נעהן. די יודען האבען געוויינט און געשריען, א טייל פון רעגין שמערצין און א טייל׳ פון דעם, וואס זייער גאנצע פרנסה ווערט איבערגעפיהרט, איינער האט זיך אנגערופען אז מ׳זאל זיך אנטקעגען שטעלין און אריינגעהן אין קרעטשמא, וואָרום זייערע כוחת זענען שוואכער געוואָרען פון עגמת נפש, שאדען, דורשט און הונגער און דערצו, פונ׳ם קוקען ווי דער גוי האט דעם ערלויבטען אריינטריט צום יוד, זייער ברודער, אין שטוב אריין, און זיי—נישט: מען האט אדער אויף דעם אלעם נישט געקוקט און בעשלאסען אלסדינג, פאר ליעד צוגעמען, און מען

איז געשטאנען אויפ׳ן פרייען פעלד צווישען האנעל.

פלוצלינג, נאר פלוצלינג עפענט זיך די גרויסע שוועהרע אייזען טיר פון קרעטשמא, פון דארטען געהט ארויס דער בעל הבית, און געהט גלייך צו זיי צו און בעהט זיי אלע ארייַן, און זאגט צוגעבען אנ׳ארט אויף די זייַן סחורות ביי זיך אין וואוינונג.

די יודען האבען נישט פערשטאנען וואס דאס איז, צו איז ער משוגע אדער אפשר וויל ער זיי נאר הרגנען. דאס האט פאר זיי אויסגעקיקט ווי קריעת ים סוף און זענען ווי צומישטע, ווי די היישעריקען, צו איהם אין קרעטשמא מיק האק און פאק ארייַנגעלאפען. מען קען זאגען אז מלאכים האבען זיי געטראגען, דען דער גרעסטער משוגענער האט דאך געוואוסט, אויב ער איז נאר געוועזען איוד, זיין קרעטשמא אויסצומיידען.

וואס זיי האבען די עטליכע מינוטען אינווייניג געטהוען איז אונז נישט קיין חילוק דער עיקר איז נאר צי בעמערקען אז אין אהאלבע שעה ארום האבען זיי פאר זיך דערזעהן גדעקטע טישען מיט כל טוב, ספעציעל פאר זיי. מיט רייַנע נעדאנקען, אוז אהן צומישונג האבען זיי אנגענומען די אייַנלאדונג, צו עססין, קודם כל, דאס, וואס פאר זיי איז אנגעברייט. אין מיטען עססין, צווישען די פיש און פלייש, האבען זיי בעשלאסען ווייטער נישט צו עסין, ביז זיי וועלין פון בעל הבית זעלבסט דערגיין, וואסער סבה האט איהם אזוי פערענדערט, דער בעל הבית האט געענטפערט אז ער וועט זיי אלעס צוליעב טהוען, נאר זיי מוזען פריהער אבעססען און האט זיי אנגעוויזען אנאמתדיג גלייכווערטיל (אין משיחין בסעודה) וואס זיי האבען געמוזט איהם צוליעב טהוען.

נאכ׳ן בענטשין איז ער צו זיי צוגעקומען דערצעהלען דאס געשעהניש. מען קען זיך פארשטעלין ווי נייַגעריג זיי זענען געוועזין און ווי גליקליך, פון דעם וואס ער האט אנגענומען זייער פארשלאג. זיי זענען געזעסען רוהיג און ער האט שטיל און געלאסין דערצעהלט:

דאס איז געוועזען מיט אחודש צוריק—האט ער אנגעהויבען זיין ערצעהלונג—און איך האב זיך, ווי מיין מנהג איז, נאך וויעטשערע געלייגט שלאפען. אין מיטען דערנאכט האט זיך מיר געחלומט, אז איך ליג קראנק, מען רופט אפעלדשער נאכהער אדאקטור, זיי פערשרייבען פערשידענע רעצעפטין, איך נעם זיי אראפ, און פיהל נישט קיין בעסערונג. עס לויפט איבער עטליכע טעג און איך שטארב: אין שטוב ווערט אליארם און אגעפילדער. און עטליכע שעה ארום נאך דעם בעו,יינען מיך, הויבט מען אן צוקלעהרען וועגען קובר זיין מיך: מיין ווייב רופט דעם עלטסטען משרת, געזונטער יונג. און הייסט איהם אייַנשפאנען פערד און וואגין, און מיך פיהרען אויפ׳ן בית עלמין. דער משרת בעהט עטליכע לייליכער מיך אייַנצו-וויקלען און לייַנוואנד אויף תכרוכים. זי וויל געבען פון די שעהנסטע לייליכער און בעסטען סארט לייַנוואנד אויף תכרוכים, נאר מיין שנור לאזט איהר נישט און זאגט, אז איך וועל יוצא זיין מיט אלטע לייליכער און געמיינע תכרוכים. מיין משרת בעהט עטליכע רובל אויף קבורה געלד און מיין ווייב גיט איהם צעהן רובל. ער לייַנט מיך ארויף

שמען נוצען אן פאהרט מען מיר צום בית עולם. ער איז אנגעקומען פונקט אין האלבע נאכט ווען אלע זענען שוין געשלאפען, און האט אנגעקלאפט בײם גבאי פון דער חברה קדישא, און איהם דערצאהלט ווער ער איז נעקומען, און ווי־פיעל געלד ער האט דערויף, דער גבאי איז אין בעס נעווארן און האט געזאגט: פאר אזא מענטש ווי אם האט קיין מצבה, אין לעבען, קיין צדקה נישט נעגעבען און איז אזוי שלעכט נעווען צו זיין אמנעך ברידער, די יודען, אז ער האט זיך צו זיך אין קרעטשמע נישט ארײנגעלאזט, ווי איך. נישט ווינציגער, ווי מויענד רובל. דער משרת איז פון איהם אוועקגעפאהרען אין א צוויטער שטאדט, צו א צוויטען גבאי פון דער חברה קדישא. אויך יענער האט איהם אזוי ווי דער ערשטער נעענטפערט און ער איז מיט מיר באלד נעפאהרען אין די דריטע שטאדט. דארטען האט מען איהם נארנישט נעווילט אויסהערען, נאכדעם ווי ער האט דערמאנט מין נאמען. דער משרת האט זיך נישט ווינען נעמאכט, האט אונטערנעווארט ביז אין האלבע נאכט. און נאכהער מיך ארײנגעלײגט אין די ווײבער שוהל, נאכהער האט ער אויפ־נעווועקט דעם גבאי און איהם דערצעהלט, וואו ער האט מיך אינ־ארײנגעלאזט. און איז האסטיג פון דארטען אוועקגעפאהרען אהיים.

צומארגנס האט דער גבאי צוואמענגערופען אלע חשובע לײט פון שטאדט. און מען האט געמאכט אן׳אסיפה אין דער ועלבער ווײבער שוהל וואו איך בין געלײגען. זיי האבען נעשריען און נעקוויטשעט און בײ זיי איז נעבליבען, מיך נישט פריהער קובר צו זיין ביז וואנען מען וועט זיי געבען אכט הונדערט רובל. זיי האבען צוגערופען דעם משמש זיערין, איהם נעגעבען גוט אנצוטרוגקען מיט שנאפס, און ער איז מיט מיר נעפאהרען צו מין נעווענעך קרעטשמא. ער האט מיך דארטען, אין שטוב, אנידער נעלײגט אויף דר׳ערד און נעזאגט: דא האט איהר חזרה אײער בעל הבית, ווײקט איהם אין און זאלצט איהם אויס, בדי ער זאל נישט קאליע ווערין.

א שווארצע חמארע האט פערדעקט זיערע נעזיכטער, נישט אזוי ווײט פון דעם אונערווארטטען גאסט ווי פון דעם גרויסען פריז. זיי האבען זיך דאס נארנישט נעקאנט שענקען, נאר זהנדיג אז עס איז קיין אנדער ברירה נישט פערהאן, האבען זיי אויסגעצײלט די אכט הונדערט רובל, און ער איז מיט מיר צוריק אוועקגעפאהרען.

ער איז אנגעקומען און האט אוועקגענעבען דאס נעלד, און די בעלי מתעסקים האבען זיך פארבײט נעמאכט צו דער טהרה. בײ די טהרה האט מען זיך אי־בער מיר גאר אויסטערליש נעווינצלט, אײנער האט מיר נעגעבען א קלאפ אין פלײצע דער צוויטער אין קאפ, אז איך האב שוין אויסנעקוקט די מינוט ווען מ׳וועט מיך אין דר׳ערד ארײן לײגען, אז איך זאל קײנען פטור ווערין די בזיונות. מען האט מיך מטהר נעווועזען און קובר נעווועזען.

לויגענדיג אין דר׳ערד האב איך נערעקט אז עס ברויך צו מיר קומען א מלאך מיך פֿהרען אבגעבען דין וחשבון פאר דעם בית דין של מעלה, פאר מיינע מעשים ווען איך האב אויף דער ווועלט, בעת מיין לעבען אפגעטהאן. עס איז אין דעלאפען [illegible] מלאך איז צו מיר נישט נעקומען.

פונקט אינ׳ם דרימטן מאג אין צו מיר נעקומען א מלאך אין מיך שוינק נעפֿינהרט צום בית דין של מעלה.

דאַרמען האָט מען מיך נעפֿרעגט צי ס׳האָב נעלערנט תורת למשה האָב איך נעענטפֿערט אז יא, און בפֿלד זיין נעקומען טויזנדער מלאכים אלפי עדות, און מיין שמחה איז נעווען זהר גרוים דערפֿון. נאכהער האָט מען מיך נעפֿרעגט צי ס׳האָב נעגעבען עפּים צדקה. איך האָב א צוטער נעטהון און מיין שמחה, איז פֿערקהרט נעוואָרען אוף א טרויער. בפֿלד זענען אנגעקומען טויזנדער נשמות. אײנע האָט נעזאגט אז צוליבע מיר איז זי נעשמאָרבען, די צוויטע האָט נעזאגט אז ס׳האָב אירהר נישט נעלאזט א נאכט אידערנכטיגען און די גולנים האָבען אירהר, צוליבע מיר, נעהרגט. מיט אײן וואָרט: אלע האָבען אוף מיר דאָס שרעקליכסטע און ערנסטע ארויסגעזאגט, און איך בין נעשטאנען אין אײן צימערניש,

מען האָט מיך נעפֿרעגט וואָס ס׳וויל, צי נאכאמאל נעבוירען ווערין, צי ליבער א חורש גהינם, און איך האָב זיך אויסגעקליבען דאָס צוויטע מיט ווייטע וויסענדיג. אז אין ערשטען פֿאל קען איך גאר זיין א גרויסער אירימען און לא די ואכ ס׳וואלט נישט נעקאָנט נעבען צדקה, וואלט איך אויך לערנען נישט נעקאָנט און ס׳וואלט מיר פֿיל ערנער נעווארען.

בפֿלד איז צו מיר נעקומען א שוצרצער מלאך, מיך צו פֿיהרען אין גהינם. ער האָט מיך אנגעהויבען פֿיהרען אינעער מיסטין און שלאנגען און האָב מיך אזוי אפֿגעפֿיהרט דרײַ וואָלען נאכאנאנד, און מיינע צרות זענען נעווען אונמעגליך צו פֿערטראָגען. נאכהער האָט ער מיך אפֿגעפֿיהרט אין גהינם ערײַן דאָרטען איז שוין גרוים די העלפטע אקטאוע צו מיינע צרות. איך האָב אים געבעטען אז ער זאל אויף מיר רחמנות האָבען און מיך פֿיהרען נאָמאל צום משפט ווען איך בעסער אויסקלויבען גלגול, האָט ער מיך נעשלעפּט גלײַך און נעענטפֿערט אז ער קען דאָס נישט טהון ווײַל ער קען דערפֿאר נישט נעפֿינען ווערען. איך בין אנידערגעפֿאלען אויף דער הייסער פּאדלאָגע א האָב אים נעזאגט אז ווייטער קען איך די יסורים נישט פֿערטראָגען, איך ווי אויף מיר נעמען זיין שטראָף אויך, אבי ער זאל מיך צוריק אפֿפֿיהרען צו משפט, און ער האָט דאָס מיר צוליבע נעטהון.

מען האָט מיר נעפֿספּקנ׳ט, אזוי ווי איך האָב נעוואָלט,—גלגול, און מ׳ האָט מיר נעפֿספּקנ׳ט דעם מלאך׳ס שטראָף.

בפֿלד איז צו מיר צוגענאנגען א בייזער מלאך מיט א פֿייערדיגע רוט אין זײַן האנט און האָט מיר נאכגעלאָזט א שטארקען שמוץ איבערין לייב — — —

איך האָב נעמאכט א הילכיגען נעוואלד פון וועלטען איך אלײן בין אוי געשטאנען פֿון הלום, און מען וויסט און קינדער זענען צו מיר צוגעלאָפֿען, ר טיוון. איך בין נעקומען צו זיך און האָב פֿערשטאנען אז דאָס איז נעווען נישט מעהר ווי א הלום.

די יודען וואָס זענען נעזעסען בײַם טיש און אויסגעהערט די שרעקליכ מעשה, האָבען מיט טרערען אין די אויגען ארויסגעלאָזט א טיפֿען זיפֿץ i האָרץ.

ער האָט זיי בערוהיגט און צו זיי געזאָגט: פון יענע נאַכט אָן האָב איך אויף מיר גענומען צו זיין אַ מכנים אורח מיט'ן גאַנצען הארץ און צוגעבען צדקה, און בלויז גויים מעהר איבער מיין שוועל נישט דורכצולאָזען, נאָר מאַ-כין אַ בעזונדער אָרט פאַר זייערט וועגען.

זיי האָבען זיך שטאַרק געפרעהט און אויף צומאָרגינס, זענען זיי אַהיים געפאָהרען און דערצעהלט די וואונדערליכע געשיכטע אין אַלע שטעדט וואו זיי זענען דורכגעפאָהרען.

ער האָט בעקומען אַ זעלטען גוטען שם. ער איז ווייטער געזעסען און געלעריגט, און איז געוואָרען אַ גרויסער מכנים אורח און געטהוען פיל צדקה. ער האָט בעשייַנפערליך אייַנגעזעהן, אַז פון דער צייט וואָס יודען זענען צו איהם אַריינגעקומען איז ער געוואָרען מעהר עושר מיט אַ דאָפעלער הצלחה:

כב.

ר' אברהם מרדכי פון פינטשעוו זי"ע.

אייַנמאָל איז ר' אברהם מרדכי זי"ע געפאָהרען אין אַ שיף אויפ'ן ים און האָט מיט זיך מיטגעפיהרט פיל סחורה. אין מיטען וועג האָט דער ים אָנגע-הויבען שטורימען און זיי האָבען מורא געהאַט זיי זאָלען נישט דערטרונקען ווערען. עס איז אויף דער שיף געוואָרען אַ גרויסער טומעל. ר' אברהם מרדכי ז"ל האָט אָנגעהויבען בעהטען ביים אויבערשטין רחמים אין דעם זכות פון זיין ווייב די צנועה, און גאָט האָט איהם געהאָלפען, די שיף איז גערעטעט געוואָ-רען. דאָס האָט צוגעזעהן אַ גוי וואָס איז אויך געוועזען פון פינטשעוו וואָס האָט געקאָנט זיין ווייב און האָט צו איהם געזאָגט: דו בעהטסט אַזוי שטאַרק אין דיין ווייב'ס זכות, אַקוראַט ווי זי וואָלט געוועזען אַנ'אמת פרומע פרוי און איך וועל דיר ווייזען ווי ווייט פרום זי איז. דו וועסט זעהן אַז זי וועט מיט מיר עובר זיין אויף אַנ'עבירה. ער האָט אַפילו דעם גוי נישט געוואָלט אָפענטפערין, נאָר דירעשט מענטשין האָבען פערלאַנגט פון איהם אַז ער זאָל זיך צוהערין צום גוי'ס ווערטער. ער האָט דעם גוי געענטפערט: וויבאַלד דו וועסט מיר ברענגען איהר פינגערל וואָס זי טראָגט אויף איהר האַנט וועל איך וויסען אַז דו האָסט דיינס אויס-געפיהרט און זי איז נישט קיין עהרליכע.

אין אַ צייט אַרום, ווען זיי זענען שוין געוועזען אין פינטשעוו, האָט דער גוי אָנגעהויבען אויספיהרען זיין אַרבייט. זעהנדיג אַז די פרוי איז אמת אַנ'עהרליכע און ער וועט ביי איהר גאָרנישט פועל'ן האָט ער גענומען אָנרעדען די דיענסט, אַז זי זאָל צוגנבנען דאָס פינגעריל און איהם איבערגעבען, און זי האָט אַזוי געטהוען.

אַז ער האָט שוין געהאַט דאָס פינגערל ביי זיך, האָט ער צונויפגערופען עטליכע פון די, וואָס זענען דאַמאָלס אויף דער שיף געזעסען, און האָט זיי דאָס

געוויזען, און זיי זענען צוזאמען מיט איהם געגאנגען צו ר׳ אברהם מרדכי ז״ל אין שטוב ארייַן.

אזוי ווי דער גוי איז אין שטוב ארייַנגעקומען איז ער אניידערגעפאלען אויף דר׳ערד און איז געשטארבען מיט׳ן פינגעריל אין האנד.

די דיענסט איז געבליבען אין חלשות און האט זיך מודה געוועזען, די, וואס זענען דערביי געוועזען האבען פון מאן און ווייב פערלאנגט, אונטשולדיגונג פאר׳ן חושד זיין אומזיסט אונשולדיגע מענטשין, און זיי האבען זיי דאס צוליב געטהוען.

כג.

ר׳ גרשון פון יפו זי״ע

ר׳ גרשון ז״ל איז איינמאל געגאנגען אין די יפו׳ר גאסען זוכען, טאר זיין ווייב׳ס וועגען טהייערע שטאף אויף אקליד. ער האט אין אקריסטליך געוועלב בעמערקט אשטאף וואס איז איהם שטארק געפעהלין און האט עס דארטען געקויפט. ער האט בעצאהלט און אקריסטליכער שייגעץ האט דאס איהם אפגעטראגען אהיים. דער שייגעץ איז געוועזען אכישוף מאכער, און זעהנדיג זיין שעהן ווייב האט ער בעשלאסען מיט איהר צוטהוען אנ׳עבירה. איידער ער איז אוועקגעגאנגען האט ער גוט אויסגעהערט צו וועלכען שניידער מען גיט דאס שטאף אקליד צומאכען.

אין אוואך ארום איז ער גראד געוועזען ביים שניידער, ווייל אויך זיי, פון זייער געשעפט, האבען געגעבען דעם יודישען שניידער צו ארבייטען, און ער האט פערלאנגט פון שניידער אז ער זאל איהם ערלויבען צו אפטראגען דאס קליד צום קונדשאפט. דער שניידער האט איהם דאס געמוזט צוליעב טהוען און ער האט עס אפגעטראגען צו די קונדשאפט. אויפ׳ן וועג האט ער מיט דעם קליד כשוף געטהוען.

אין עטליכע טעג ארום, דאס איז געוועזען ערב יום כפור נאך די סעודה מפסקת, האט זי אנגעטהוען דאס קליד צוגעהן אין שוהל ארייַן. באלד ווי זי האט דאס קליד אנגעטהוען איז זי גאר אנ׳אנדער מענטש געוואָרען און עס האט איהר שטארק געצויגען צו דער עבירה. דער מאן האט אפילו יא בעמערקט אין איהר עפיס אשינוי נאר דאך האט ער זיך דערפון גארנישט געמאכט און איז אוועק אין שוהל צו כל נדרי. זי איז באלד נאך איהם פון שטוב ארויס, און איז אהינגעקומען צו דעם שייגעץ אין שטוב ארייַן.

דארטען האט מען געטרונקען און געגעסען און זיך געלאזט וואויל געהן...

בעת זי האט פון זיך אראבגענומען דאס קליד און זיך געוואלט געהן לעגען שלאפען, איז פון איהר ארויס דער כח הטומאה (וואָרום דער כח הכשוף האט אויף איהר געווירקט נאר בעת זי איז געגאנגען אנגעטהוען אינ׳ם קליד) און זי האט זיך דערמאנט אין וועלכע וועלט זי איז. זי איז באלד ארויס אויפ׳ן הויף

נישט געהנדיג אָנגעטהוען מעהר ווי די האַלקע און האָט אָנגעהויבען בעהטען בײַם אויבערשטין, מחילה, אויף איהרע זינד, וואָס זי האָט אין זינען געהאַט צוטהוען אַנ׳עבירה און האָט געגעסען אום יום כפור. דער אויבערשטער האָט אָנגענומען איהר געבעהט און זי האָט דערזעהען אַז זי שטעהט בײַ זיך אין הויף.

זי איז אַרײַן אין שטוב האָט זיך געלײַגט שלאָפען אין בעט צוליעב דעם וואָס זי איז געוועזען פול אָנגעטרונקען און צוליעב דעם, וואָס זי האָט מורא געהאַט פאַר׳ן מאַן טאָמער וועט ער איהר חושד זײַן אין אַנ׳עבירה

דער מאַן איז אַהײַם געקומען האָט ער איהר בעמערקט לינען אין בעט שלאָפען.

צומאָרגינס ווען זי איז אויפגעקומען, האָט ער מיט איהר אָנגעהויבען רעדען וועגען די נעכטיגע שוהל צי ס׳איז איהר געוועזען גרוים.

זי האָט נישט געהאַט אַ טבע פון לײַקענען און האָט אָנגעהויבען שטאַרק צו ווײַנען און זיך געוואָלט מודה זײַן וואו זי איז נעכטען געוועזען, און דערצעהלען, אַז זי איז נישט מטמא געוואָרען, נאָר ער האָט איהר נישט געלאָזט דערצעהלען און האָט איהר אָפגעענטפערט:

וויסען זאָלסטו אַז נאָך נעכטען האָב איך געוואוסט וואָס מיט דיר וועט פאָרקומען און כ׳האָב דיך געוואָלט דערפון מציל זײַן, נאָר דער אויבעמשטער האָט מיר דערין געשטערט. און איצטער זאָג איך דיר אַז דו זאָלסט נישט האָבען קײַן עגמת נפש, איך בין דיר אין קײַן זאַך נישט חושד, און פערקעהערט, איצטער ביזטו בײַ מיר דאָפעלט בעגלויבט אַז דו האָסט געקאָנט בײַשטעהן די סטרא אחרא. נאָר וויסען זאָלסטו—האָט ער צו איהר געזאָגט—אַז דער שײַגעץ איז נאָך דײַן אַרויסגעהן געשטאָרבען מיט אַ מיתה משונה.

צומאָרגינס, נאָך יום כפור, איז מען געוואויר געוואָרען, אַז דער שײַגעץ האָט זיך אָנגעברענט מיט פיטריאָל דאָס גאַנצע פנים און ער האָט געליטען שרעקליכע יסורים, פון גרוים שמערצען, האָט ער אַראָפגעשלינגען סם און איז געשטאָרבען.

כד.

ר׳ בנימין פון קושטא זי״ע.

די מעשה איז געשעהן אין יאָהר התקי״ח, ווען דער הײַליגער צדיק ר׳ בנימין האָט געברויכט פאָהרען עטליכע טעג אויפ׳ן ים, וואָס צווישען די טעג וואָלט אויסגעקומען שבת, און קײַן אַנדער צײַט צופאָהרען אום אויסצומײַדען פון פאָהרען אום שבת איז פאַר איהם געוועזען אונמעגליך. אַלזאָ, האָט ער באַצאָהלט דער שיפ׳ס געזעלשאַפט פאַר דעם שבת׳דיגען טאָג וויפיעל זי האָט נאָר אַלײַן געוואָלט אַבי די שיף זאָל רוהען אין שבת׳דיגען טאָג.

ער איז אַוועקגעפאָהרען פון קושטאָ און פרײַטאָג פאַרנאַכט האָט ער בעפוילען מען זאָל אָבשטעלען די שיף. דער קאַפיטאַן האָט נישט געוואָלט פאָלגען

אָגעָנדיג אַז אויף דעם אָרט קען מען זיך נישט אָפּשטעלען לענגער ווי אַ האַלבע שעה, דען די גזלנים פונ׳ם דערבייאיגען וואַלד קענען זיי הרגנען. און, וואָס אַנ׳אמת, איז טאַקי יענער וואַלד געוועזען געפעהרליך פאַר מענטשין נישט בלויז דורך די גזלנים ווי צוליעב די חיות רעות וואָס האָבען זיך דאָרטען געפונען.

ר׳ בנימין ז״ל איז געבליבען שטעהן אַ צומישטער, נישט וויסענדיג וואָס צו טהוען, צו מחלל שבת זיין און פאָהרען נאָך אַ סטאַציאָ, וואָס דער איסור איז זעהר גרויס, צי נישט מחלל שבת זיין און איינשטעלין זיין לעבען אין געפאַהר.

ער האָט בעשלאָסען נישט צו מחלל שבת זיין און איז אַראָפּגעגאַנגען פון דער שיף. אַ טייל שיפ׳סלייט האָבען אויס זיין פרומקייט חוזק געמאַכט און אַ טייל, האָבען געהאַט מיטלייד מיט איהם און וואָלטען אפשר, איינגעוויליגט מיט איהם צוזאַמען אָבצושטייגען. סיי ווי סיי האָבען זיי נאָר בלויז געוואָלט, און אַז עס איז געקומען די צייט, נאָך די האַלבע שעה זענען זיי פון דאָרטען אַוועק געפאָהרען איבערלאָזענדיג איהם, מיט עססענווארג, צווישען דעם שרעקליכען וואַלד, וואָס איז בעוואוסט מיט די טיראַנישע בעשעפענישען.

בעמערקענדיג צו וועלכע זייט די זון געהט-אונטער, האָט ער געוואוסט וואו ס׳איז מזרח זייט און ער האָט זיך אַנידער געשטעלט מנחה דאַוונען און מקבל שבת זיין. מען קען זיך גאָרנישט פאָרשטעלען מיט וואָס פאַר אַ צובראָכען האַרץ, ער איז געבאַך געשטאַנען און געדאַווינט, דען דאָס רוישען פון די לייבען האָט געקאָנט טויב מאַכען דעם שטאַרקסטען מענטש.

נאָכ׳ן דאַוונען האָט ער זיך מיט אַ טיכעל אַרומגעבונדען זיינע הענד, דען ער האָט נישט געהאַט אַ כלי, צום אָנגעמען וואַסער, צו וואַשען די הענד, און ער האָט זיך געזעצט עססין. דאָס ברומען פון חיות רעות האָבען איהם שיעור פון זין אַראָפּגעבראָכט, און ער האָט אָנגעהויבען זינגען זמירות אַזוי שטאַרק, אַז דאָס האָט איבערגעשטיגען דאָס ברומען פון די געפעהרליכע חיות.

פלוצלינג איז ער דערציטערט געוואָרען. דאָס איז געוועזען בעת ער האָט דערזעהען אַ לייב פאַר זיינע אויגען צוגעהן גלייך צו איהם, לכתחילה האָט ער געמיינט אַז זיין לעבין איז גאָרנישט ווערטה, נאָר נאַכהער זעהנדיג אַז דער לייב לייגט זיך נעבען איהם אויף דר׳ערד און טשעפעט איהם נישט, איז ער געוואָרען אַביסעל רוהיגער און זיך ווייטער מיט אַ ריין, עהרליך התלהבותדיג׳ן טאָן גענימען זינגען זמירות. נאָכ׳ן זמירות האָט ער געבענטשט און איז איינגעשלאָפען.

ער האָט זיך אויפגעחאַפט צומאָרגינס אין דערפריה, און האָט געזעהן ווי דער לייב ליגט כסדר נעבען איהם און היט איהם אָפּ.

ער האָט פערשטאַנען, אַז דער אויבישטער פערלאָזט נישט די, וואָס זענען ערנסט מיט דעם גאַנצען האַרצען צו איהם איבערגעגעבען. ער האָט פאַר זיינע אויגען דערזעהען אַ קריגעל וואַסער, האָט זיך געוואַשען די הענט, און זיך געשטעלט דאַוונען דאָס שבתדיגע דאַוונען.

געוועהנליך איז זיין דאַוונען געוועזען ריין אָהן אַ שום פגם, דען נאַכהער, ביי דער סעודה איז ער געזעסען רוהיג, אָהן שרעק אַזוי, אַז בעת ער האָט געבענטשט איז שוין געוועזען דונקעל און ער האָט געמוזט באַלד אָפּדאַוונען.

ער האָט קוים געאוספעיעט אָפּצועסען אַ כזית מקיים צו זיין שלש סעודות און

ער האָט ווײַטער געבענטשט און באַלד דערנאָך, געדאַווינט מעריב און געמאַכט א הבדלה.

נאָך הבדלה האָט ער בעמערקט ווי דער לײַב לײַגט זיך אויף א זײַט מיט א פרײַנדליכע מינע אויפ'ן געזוכט און ער האָט פערשטאַנען אַז דער לײַב וויל, אַז ער זאָל זיך אויף איהם אַרויפזעצען און ער האָט אַזוי געטהוען.

שנעלער ווי אַפײַל פון בויגען איז דער לײַב מיט איהם געלאָפען איבער אַזעלכע וועגען וואָס קײַן מענטש אויף דער וועלט וואָלט דאָס נישט אײַנגעפאַלען און צומאָרגינס אין דערפריה האָט ער איהם אָפּגעשטעלט נעבען די קאָמפּאַניאָ וואָס זענען נאָר־וואָס אַראָפּגעשטיגען פון דער שיף אויף דער יבשה.

זעהנדיג איהם אויפ'ן לײַב האָבען זיי גוט געשראָקען, נאָר באַלד אָבער איז דער לײַב פון זײַערע אויגען פערשוואונדען געוואָרען, איבערלאָזענדיג דעם הײַליגען צדיק ר' בנימין ז"ל צווישען זיי.

די פרײַד מיט די וואונדער אויסגעשרײַען איז, כמעט, ווי איבעריג אויפ'ן פאַפיר צוברענגען נענוג איז נאָר דער פאַקט, וואָס ־ער קאַפּיטאַן פון שיף איז געפאַלען ר' בנימין ז"ל צו די פיס איהם געבעהטען ענטשולדיגונג, דען ער האָט מורא געהאַט פאַר אַזאַ גרויסען מאַן טאָמיר וועט ער איהם שלעכטס טהוען.

ר' בנימין האָט איהם אַלעס געשענקט. און זײַער פרײַד איז געוואָרען זעהר גרוית.

די יודען וואָס זענען מיט איהם אינאײַנעם אויף דער שיף געפאָהרען, האָבען איהם א נאָמען געגעבען—„אריאל". (דער לײַב פון גאָט).

כה.

רבינו יהודה החסיד זי"ע וכ' א'

דער גרויסער עושר שמעון לונגמאַן האָט קײַנמאָל נישט געוואָלט פאָלגען וואָס רבינו יהודה החסיד ז"ל האָט איהם נישט געהײַסען זיך ראַזירען די באָרד און האָט געענטפערט, אַז ער איז זעהר אַנ'אײַדעלער דעריבער לײַדט ער נישט די באָרד. אָבער ער טהוט עס נישט להבעיס. רבינו יהודא החסיד ז"ל האָט איהם אָבער שטענדיג געוואָרינט מיט דעם לשון „געדענק, נאָכ'ן טוידט, ווען דו וועסט דיר גאָרנישט קענען העלפען וועסטו בעדוירען!"

עס איז אַוועק חדשים און יאָהרען און דער עושר האָט אַלץ געטהוען ס'זײַניגע. מיט אַמאָל איז געקומען זײַן צײַט און ער איז געשטאָרבען. אַז רבינו יהודה החסיד איז געוואויר געוואָרען פון זײַן טוידט, איז ער מיט נאָך גרויסע לײַט געקומען צו איהם (צום עושר) אין שטוב אַרײַן, און דאָרטען האָבען זיי געטראָפען זיצען זײַנע קאָלעגעס, מיט דיזעלבע חסרונות, און טרויען אויף זײַן טוידט.

רבינו יהודא החסיד האָט אָנגעשריבען אַ שם אויף אַ קוויטעל, האָט עס

ארויפגעלייגט אויפ'ן מת און מאמענטאל, איז דער מת אויפגעשטאנען, פון דער ערד און איז, הין און צוריק, ארום די שטוב געלאפען ווי א צומישטער.

רבינו יהודא החסיד האט איהם אפגעשטעלט און געפרעגט וואס ער וויל. ער האט אנגעהויבען ווייגען און שרייען, זיך פליקען די האהר פון זיין קאפ און זאגען: וועה, וועה איז מיר, וואס האב איך געטהוען. רבינו יהודא החסיד האט איהם ווייטער געפרעגט וואס מיט איהם איז געוואָרען האט עד געענטפערט: ווען מיין נשמה איז פון גוף ארויס, איז געקומען א שד אין געשטאלט פון א קוה, און האט געטראטען אויף מיין נשמה. נאכהער האט מען מיין נשמה ארייגעלייגט אין א הייסען טאפ סמאלע און מייגע יסורים זענען געוועזען אוננעהויער. פלוצלינג האט מען אין הימל א געשריי געטהוען צו דעם מלאך וואס האט מיך געפייניגט, אז ער זאל מיך לאזען צו רוה, דען רבינו יחודה החסיד ז"ל ברויך מיך נויטיו צוהאבען.

אלע וואס זענען דערבייי געוועזען זענען דערציטערט געוואָרען, און האבען צוגעזאגט, מעהר נישט צוגאלען די באָרד.

כו.

ר' אשר פון בריסק דליטא זי"ע

דער הייליגער צדיק ר' אשר זי"ע איז געווען דער גרעסטען גביר פון בריסק דליטא. ער איז געוועזען א גרויסער בעל צדקה און שטענדיג איז בייי זיין טיש געזעסען עטליכע אורחים, דען ער האט אין די יונגע יאהרען נישט געהאט קיין קינדער רח"ל. ער האט שטארק מקנא געוועזען די מענטשין וואס זענען געהאלפען געוואָרען מיט קינדער און האט געבעהטען אז אויך איהם זאל דער אויבערשטער מזכה זיין מיט קינדער און דער אויבערשטער האט צוגעהערט זיין געבעהט און אויף דער עלטער האט איהם זיין ווייב געבוירען א זוהן מיט'ן נאמען לייבעל.

די עלטערין האבען דאס איינציגע קינד זעהר ליב געהאט, און דעם טאג וואס דאס קינד האט אנגעהויבען צו געהן אין חדר האט מען געמאכט א גרויסע סעודה.

מען האט דאס קינד זעהר געהיטען און געלאזט לערנען בייי די גרעסטע מלמדים. אויך דאס קינד האט געהאט זעהר א גוטען קאפ און איז געוואָרען א גרויסער עילוי. אויף זיין בר מצוה האט ער געהאלטען א דרשה, פון וועלכע, לומדים זענען שטארק בעריהרט געוואָרען.

אז ער איז עלטער געוואָרען, און זיינע יאהרען האבען זיך שוין געצעהלט 17 האט דער פאטער זיינער, איהם פאר א חתן געמאכט מיט'ן גרעסטען גביר און תלמיד חכם פון שטאדט ריגא.

עס איז ארייבער עטליכע חדשים, עס איז אונטערגעקומען דער זמן החתונה, און דער חתן, זיין מוטער און דירעשט פאמיליע זענען געפאהרען קיין ריגא אויף לייביל'ס חתונה. דער פאטער איז נישט מיטגעפאהרען ווייל ער איז

נעוועזען אנ׳אלטער צובראָכענער מענטש און האָט נישט געקאָנט פערנעמען צו פאָהרען אויף וועלכע ס׳איז פוהר. נאָך איידער זיי זענען אוועקגעפאָהרען האָט דער חתן איהם געמוזט צוזאָגען אז נאָך דעם חופה טאָג וועט ער קומען צופאָהרען נאָך בריסק, אום ער זאָל זיך מיט איהם קענען זעהען.

אין ריגא האָט מען פאָרגעבריייט א זעלטענע אויפנאמע פאַר דעם חתן מיט זיין פאַמיליאָ. די גאנצע וואָך פאַר די חתונה האָט מען געמאַכט גרויסע בעלער און אויף יעדער באַל האָט דער חתן געהאַלטען זעלטען שאַרפע דרשות פאַר די גרעסטע לייט פון דער שטאָדט.

דאָרטען איז געוועזען אמנהג, אז א נאַכט פאַר דער חופה האָט מען געמאַכט א גרויסען באַל פאַר די אָרימע לייט פון שטאָדט און דער באַל פלעגט הייסען „קבלת פנים". דאָס קבלת פנים פלעגט פאָרקומען אין דעם זעלבען זאַל וואו די חופה וועט דאַרפען, אויף צומאָרגינס פאָרצוקומען. דער זאַל איז געוועזען זעהר הערליך בעפוצט, מיט זעלטענע שעהנע לאָמפין און פערשידענע זשיראַנדעלס

אונטער אייגעם פון די שעהנסטע לייכטונג פערפיצונג האָט מען אנידער געזעצט דעם חתן און דאָרטען, האָט ער אויפסניי געהאַלטען א פייערדיגע דרשה מעניני דחופה.

אין מיט׳ן דרשה, איז אייגער פון די גרעסטע און שוועהרסטע זשיראַנדלעס געפאַלען אויפ׳ן חתנ׳ס קאָפ, און דער חתן איז אויגענבליק געשטאָרבען

די אונגעהויער גרויסע טייכין און די גרעסטע ימים האָבען דעם מ׳נ־דעסטין אייגדרוק אנטקעגען דעם ים הגדול בלוטיגע טרעהרין וואָס זענען פון די פערזאַמעלטע מיט האַרצרייסענדע זיפצען געגאָסען געוואָרען. מיט איין וואָרט, א פרעמדער וואָלט געמייגט אז צווישען די פערזאַמעלטע איז אויסגעבראָכען א גרויסע שחיטה.

אייגע וואָס האָט זיך גאָרנישט געמאַכט דערפון און צוגעקוקט גלייכגילטיג צו דעם גרויסען פערלוסט׳ איז געוועזען דעם חתנ׳ס מוטער עפיס איז איהר האַרץ פערשטייגערט געוואָרען, און זי איז אַרומגעלאָפען ווי א צומישטע און געשריגען: וואָס דערצעהלט מען דעם טאַטען זייגעם, אז ער וועט זיך דערפון דערוויסען וועט ער דאָך אין חלשות בלייבען און איך וועל בלייבען אנ׳עלענדער מת צווישען צוויי מתים. אין אמת׳ען וואָלט טאַקי אזוי געוועזען, וואָרום אויב דער פאָטער וואָלט זיך עפיס שלעכטעס וועגען זיין געליבטען אייגציגען זוהי דערוויסט, איז גאָט ווייסט וואָס דאַן וואָלט פאָרגעקומען.

אייגער פון די געסט, ר׳ יעקב כ״ץ, האָט זיך גוט אייגגעהערט צו דעם חתנ׳ס מוטער׳ס געשריי און האָט גוט פערשטאַנען צו ויעלכע אומשטענדין אזעלכעס קען ברעגגען

ער איז צו איהר צוגעגאַנגען און געזאָגט, אז ער נעמט אויף זיך, איהר מאַן וועגען אַלסדינג צודערצעהלען, און גאַראַנטירט איהר, אז ס׳וועט איהם קיין שום שלעכטס געשעהן. בעמערקענדיג א שאָטין פון א שמייכעל אויף איהרע ליפען האָט ער פעשטאַנען, אז זי בעשטייט אויף זיין פאָרשלאַג און ער איז

שהין נעפאהרען קיין בריסק ; ערצעהלען דעם אלטען צובראכענעם פאטער וועגען דאם גרויסע, שרעקליכע אומגליק פון זיין זוהן.

באלד ווי ער האט זיך נעווענדען פאר ר' אשר'ן, האט ער בעמערקט אז ער האט נאר אנ'אנדער אויסזעהן און אינהם האט שוין באלד נעטהוען זיין אונטער-נעמונג, דאך האט ער זיך נעשאפט מוטה און נעוואלט ענטפערין אויף דעם אל-טינם פראגע „וואו איז מיין זוהן" מיט א שקר, אז ער האט זיך, רח"ל, נעשמד"ט, נאר ר' אשר ז"ל האט צו אינהם נעזאגט: וואם טויג מיר דיינע פאלשע תירוצים, מיין קינד וועט אויפלעבען נישט טהוען ! נאנץ אינפאך: „ר' נתן וד' לקח" און מן המתם האט דער שרוד נישט נעטוינט און זיין מיתה מיט די קבורה האם נעב-רויכט זיין אין רינא. יא—האט דער אומגליקליכער פאטער וויטער נעזאגט—דער ושראנדעל איז נעווען זיין מלאך המות.

ר' יעקב כ"ץ איז געבליבען שטעהן א פערשטאטער אזן האט פערשטאנען אז ער האט זיך דאם דערוואוסט דורך רוח הקודש.

כז.

רבינו אברהם בן עזרא זי"ע.

אין דיי חיילינע ספרים ווערט געפרעגט דיי מעשה: זיין אייגעם פון דיי פאר-ציימטישע קלייגע דערפעלער האט נעווואוינט אנ'ארימער שניידער ווען מען האט אינהם נעריפען יומיי גולם. דער שניידער איז נעווען זעהר ארים און שטארק נעפלאגט פון מענטשין. ער האט אין ערגעץ נישט פערדינענט אויף א שמיקעל טרינקען ברויט דערפאר, ווייל די ארימע דארפ'ס לייט האבען נישט נעהאט, קיין אויבריגעם, ווען זיי זאלען קענען אפ-שפארען אויף מלבושים.

ויהי היום, האט דער ארימער שניידער בעשלאסען צוגעהן ווא זיינע אוי-גען וועלין אינהם פיהרין זוכען, עפים ווען ער זאל קענען זיין פערחלשת הארץ ראמוועהן. ער איז פעי'קראקעין ערניץ אין א טיפעין ווא'לד און האט אנגעהויבען בלאנדזשען. פלוצלינג בעמערקט ער פון דערווייטענם גאהט אנ'אלטער מאן אוין ער איז צו דעם אלטען צוגענאנגען. דער אלטער האט אינהם נעזאגט אז ער איז א קענינ און קען אינהם זיין גרעסטין פערלאנג אויספיהרין. דאן האט דער ארימער שניידער אנגעהויבען וויינען אוין פאר אינהם צו עפענען זיין הארץ. ארונו מלך, האט דער ארימער שניידער צו אינהם נעזאגט, די זאלסט ווינסען אז איך האב אין מיין מויל שוין דריי טעג קיין שטיקעל טרוקען ברויט נעהאט. מיין וויב אוין מיינ קינדער ווערין נעשוואלען פאר הונגער. אוין ס'איז א פאל אז איך זאל מיר דאם לעבען נעמען.

איך קען דיר אין דעם העלפען, האט אינהם דער אלטער נעענטפערט,— נאר בתנאי, אז די זאלסט דיינם א קינד טקריב זיין פאר א קרבן אויף דעם בארג. נאכהער, האט דער אלטער צו אינהם ווייטער נערעדט, וועל אין דיך באקליקען מיט א נרוים עשירות בין אין דיין ענדע ארין.

דער אָרימער שנײַדער איז פֿון איהם אַוועקגעגאַנגען, און אויפ׳ן וועג האָט ער געקלעהרט וואָס ער זאָל ווײַטער טהוען. זײַן האַרץ האָט איהם געצוינען צו דעם צוגעזאָגטען עשירות און דאָך, האָט ער מורא געהאַט טאָמער נאַרט איהם דער אַלטער. (האָטש ס׳איז איהם נישט אײַנגעפֿאַלען אַז דער אַלטער איז נישט מעהר, ווי אַ פּראָסטער שד, האָט איהם דאָס האַרץ אין אָנהויב עפּיס נביאות געזאָגט אויף שלעכט׳ס) נויט ברעכט אײַזען, און ער האָט בעשלאָסען אַז אַזוי ווי ער וועט אַהײַם קומען וועט ער אײַנס פֿון זײַנע קינדער מקריב זײַן אויף דעם אָנגעוויזענעם באַרג, אלא טאָמער האָט איהם דער אַלטער גענאַרט איז אויך נישט קײַן אומגליק, וועט פֿאַר דעם אומשילדיגען קינד, וואָס פֿלעגט שטענדיג הונגערן, בעסער זײַן. ער האָט נאָר געקלעהרט אַ תירוץ פֿאַר זײַן ווײַב ווי ער זאָל קענען דאָס קינד פֿון שטוב אַרויס־נאַרען. ער האָט געפֿונען אַ גוטען תירוץ און אײַנמאָל, האָט ער צו זײַן ווײַב אַזוי געזאָגט. וויסען זאָלסטו אַז אונזער נאַנץ אָרימקײַט איז נאָר דאַדורך וואָס אונזער קינד, אלהרי׳ל, לערנט נישט אין חדר און דאַריבער, וויל איך איהם אַוועקפֿיהרען און אַ גרויסער ישיבה, און דאָס וועט בעסער זײַן ווי אַלסדינג. אי־אין שטוב וועט ווערען מיט אַ מויל ווינציגער, אי דאָס קינד וועט קענען לערנען. דער מוטער איז די קלוגע עצה שטאַרק געפֿעלען און האָט איהם געגעבען דאָס קינד אַז ער זאָל עס פֿיהרען אין אַ גרויסע שטאָדט, לערנען אין אַ ישיבה.

ער איז מיט דעם קינד אַוועקגעגאַנגען אין דעם זעלבען וואַלד וואו ער איז מיט עטליכע טעג צוריק בעגעגינט געוואָרען פֿון דעם אַלטען מאַן. ער האָט איהם דאָרטען געטראָפֿען און בײַדע האָבען זיך שטאַרק געפֿרײַט.

ווען דאָס קינד איז אַנטשלאָפֿען געוואָרען, האָט דער פֿאָטער שטאַרק זיך צוקישט מיט דעם קינד און עס איבערגעגעבען צו דעם אַלטען אין די הענד אַרײַן אַז ער זאָל עס מקריב זײַן אויף דעם אָנגעוויזענעם באַרג. ער אַלײַן האָט דאָס נישט געוואָלט טהוען און נישט צומאָלט דאָס צוקוקען.

אַז איהם איז געקומען אויפ׳ן רעיון, וואָס ער טהוט דאָ, און פֿאַרוואָס ערוועקט זיך נישט אין איהם דאָס געפֿיהל פֿון „ברחם אב על בנים״ איז שוין געוועזען צו שפּעט און ער האָט שוין געפֿונען אַ שטיק קויל פֿון זײַן ליעב קינד.

מיט ווײַנענדע אויגען איז ער צוגעגאַנגען צום אַלטען כעהטען זײַן עשירות וואָס ער האָט איהם צוגעזאָגט.

דער אַלטער האָט איהם איבערגעגעבען צוויי זעקליך גאָלדענע רענדליך, און ער איז פֿון איהם אַוועקגעגאַנגען, גלײַך צו זיך אין שטוב אַרײַן.

זײַן ווײַב איז געוואָרען איבערגליקליך פֿון דעם גוטען אײַנפֿאַל פֿון איהר מאַן, און זי איז געוואָרען אַנ׳אַנדער מענטש גאָרנישט צום דערקענען.

באַלד האָט מען די קינדער גענומען אין שטאָדט אַרײַן און זײַ געגעבען צו עסען און געקויפֿט מלבושים.

אין שטאָדט האָבען זײַ זיך אויפֿגעהאַלטען צוויי חדשים און נאַכהער, זענען זײַ צוריק געפֿאָהרען אין דאָרף אַרײַן.

די דאָרפ׳ס לײַט האָבען זיך שטאַרק געוואונדערט פֿון וואַנען צו זײַ איז

פלוצלינג געקומען אזא עשירות. זיי האבען געפרובט פרעגען דעם שניידער נאר ער האט זיי גארנישט געוואלט זאגען. זיי האבען זיך מיישב געוועזען אז ס'איז נלייכער צופרעגען ביי זיין ווייב. זיי האבען איהר פערבעהטען צו זיך און איהר אנגעהויבען אויספרעגען, און זי האט זיי דערצעהלט דאס אלעס וואס איהר מאן האט איהר געזאגט, אז אין זכות וואס זייער זוהן געהט אין חדר איז צו זיי געקומען דאס עשירות. זיי האבען אדער פערשטאנען אז דא האט געמוזט עפיס אנדערש געשעהן, דען צוליעב וואס האט ער געברויכט שיקען דאס קינד לערנען אין אפרעמדע שטאדט, ווערענט ביי זיי אין דארף לערינט דער רב מיט די קינדער אומזיסט, און זיי האבען איהר דערויף אויפמערקזאם געמאכט.

איהר זענען די רייד גוט אין קאפ אריין און זי האט בעשלאסען, גענוי אויסצופרעגען איהר מאן פארוואס ער האט זייער קינד אוועקגעשיקט אין א פרעמד ארט לערנען. עס איז איהר נישט אזוי גרינג אנגעקומען דאס אלעס ־ון איהם געוואויר צו ווערען, און זעהנדיג אז ער יענקעט זיך מיט זיין פערפלאנטעטע צינג האט זי געפאדערט פון איהם, אז ער זאל צוריק ברענגען דאס קינד אין דארף אריין, אום זי זאל זיך קענען דערמיט פרייען.

ער האט אנגעהויבען איהר צו גענארען און זאגען, אז ער האט מורא דאס קינד פון דער ישיבה ארויסצונעמען, ווייל טאמער וועט ער זיך ריהרען דאס מזל, נאר זעהנדיג אז זי בעשטעהט, אין ערגסטען פאל, אליין אהין צופאהרען אין דער ישיבה און זיך דערמיט זעהען, האט ער זיך געמאכט הארץ און האט איהר אלע סודות פון דעם אלטען דערצעהלט.

דאכט זיך אז די מאמעס הערץ האט דערפון געברויכט צושפאלטען ווערען, ווארום אפרעמדער וואלט דאך הערענדיג אזא מערדעריי גענאסען מיט טרעהרען, נאר דאך האט דער לעזער וואס מיינט אזוי אטעות, דער כח הטומאה האט איהר אזוי שטארק מאגנאזירט אז זי האט גאנץ נלייכגילטיג אויסגעהערט דעם מאנ'ס רייד און גארנישט דערפון זיך גענומען צום הארצען.

אין עטליכע טעג ארום, האט זי ביי אגעלעגענהייט, איהר'ס אשכנ'תע איבערגעגעבען דעם גאנצען סוד ווי אזוי איהר מאן איז פלוצלינג געוואָרען א גביר, און יענע האט בעשלאסען אויך דאס זעלבע צוטהוען.

עס איז נישט אוועקגעגאנגען קיין האלב יאהר און אלע. פון די, וואס האבען זיך מתקנא געוועזען אין דעם שניידער. האבען געברענגט קרבנות, זייערע קליינע קינדער, צו דעם שד און ער האט זיי דערפאר בעלוינט מיט רענדליך. דאס דערפיל איז אין איין יאהר פערענדערט געוואָרען, אלע זענען געוואָרען גבירים און ע"ז דיענער נישט פון זייער אייגעגעם ווילען נאר דער כח הטומאה האט זיי צו דעם געבראכט און ביסלעכווייז האבען זיי אנגעהויבען דעם אלטען צומאכען פאר אגאט און געטהוען אלסדינג, וואס ער האט זיי בעפוילען צו טהוען.

ויהי היום, האט דער צדיק ר' אברהם בן עזרא בעשלאסען. צומאכען אנ'ענדע פון זייערע שרעקליכע מעשים. ער איז צו זיי אין דארף ארייגעפאהרען און גענאכטיגט ביי איינעם פון די חשוב'סטע לייט. אין דערפריה, האט ער זיך, מכלומרשת, געמאכט נישט וויסענדיג פון דעם אלעם וואס טהוט זיך ארום איהם

און האָט זיך געגרייט אַוועקצופאָהרען, נאָר יענער האָט איהם נישט געלאָזט זאָ-
נענדיג איהם אַז הײַנט איז בײַ זיי אַ גרויסער יום טוב און מ'וועט מקריב זיין
קרבנות, אַלזאָ זאָל ער איהם צוליעב טהוען און אַנטהייל נעמען אין זייער
גרויסע שמחה. ער האָט זיך געלאָזט צורעדען און איז פערבליבען בײַ זיי בין
וואַנען עס האָט זיך אָנגעהויבען זייער פינסטערע שמחה.

ער איז געזעסען צווישען אַלע פערזאַמעלטע און צוגעקוקט דאָס גרייטע,
פלוצלינג איז אָנגעקומען דער אַלטער שד מקריב זיין זייערע קינדער פאַר קרבנות,
און האָט בעמערקט אַז ר' אברהם ז"ל זיצט צווישען די פערזאַמעלטע. וויסענדיג
אַז זיין סוף איז געקומען, האָט ער געזאָגט צו די פערזאַמעלטע: שנעלער זאָלט
איהר דיעזען מענטש (ער האָט אָנגעוויזען אויף ר' אברהם ז"ל) פון דאַנען פער-
טרייבען, דען ער איז אומווירדיג צו זיצען צווישען אייך, און זיי האָבען געוואָלט
אָנהויבען אויספיהרען זיין פערלאַנג.

דאַן האָט זיך ר' אברהם ז"ל אויפגעשטעלט אויף זיינע פיס און האָט צום
אַלטען שד געזאָגט: איך בין אויף דיר גוזר אַז דו זאָלסט שוין פון דאַנען אַוועק-
געהן, דו זאָלסט אויפהערען צומאַכען זינדיגען אונשילדיגע מענטשען און דו
זאָלסט געהן צו דיין פאָלק און צו דיין שדית „לילות".

דער שד איז אַ דערציטערטער שנעל, מיט גיכע טריט, פון איהם אַנטלאָ-
פען, איבערלאָזענדיג עטליכע יונגע קינדער, נאָך נישט קיין געהרג'טע.

צווישען פאָלק האָט אויסגעבראָכען אַ שרעקליכער פאַניג, און זיי זענען
שיעור פון די געדאַנקען אַראָפ. ר' אברהם בן עזרא ז"ל האָט אויף זיי געזאָגט אַ
שם און זיי האָבען פון איהם געפאָדערט מחילה, און אַ תשובה אויף זייערע
ביטערע זינד.

ער האָט זיי אַרויסגעגעבען אַ תשובה: צו פאַסטען עטליכע טעג און אַוועק
צו וואַרפען אין ים אַרייַן דאָס גאַנצע ביסעל פערמעגען וואָס איז אָנגעזאַמעלט
געוואָרען דורכ'ן כח הטומאה און אַ מחילה: צו בלייבען גרויסע אָרימע לייט, ווי
פריהער, ביז זייער ענדע.

זיי האָבען באַלד זייער פערמעגען אין ים אַרייַן געוואָרפען, נישט איבער-
לאָזענדיג די מינדעסטע זאַך בײַ זיך אין שטוב. נאַכהער איז ר' אברהם בן עזרא
ז"ל, פון זיי אַוועקגעפאָהרען.

די זעלבע דאָרף לייט זענען געבליבען די אייגענע אָרימעלייט וואָס פריהער
און אויף דעם שנייַדער, דער נורם דערצו, איז אויסגעגאָסען געוואָרען גאָט'ס
צאָרן, און ער איז, אין עטליכע טעג אַרום, געשטאָרבען

כח.

די צדיקים ר' יצחק און ר' נתן זי"ע

דער הייליגער צדיק ר' יצחק איז געוועזען אייגער פון די גרעסטע גבירים
אין בבל. אויך איז ער געוועזען אַ גרויסער בעל צדקה. אייגמאָל האָט זיך

דערוואוסט אז אין א שטעדטיל, וואָס איז ווייט פון איהם צוויי וויאָרסט וואוינט אַ גאָרימער בחור, א יתום, וואָס מ'רעדט איהם שדוכים און מיט די כלה וואָס ער האָט אויסגעקליבען קען ער נישט חתונה האָבען דאַדורך, וואָס איהם פעהלט געלט דערויף. ער האָט בעשלאָסען דאָרט אהין צופאָהרען צו העלפען דעם בחור נישט קוקענדיג וואָס אויף יענעם טייַלעל וואָס ער קען עס נישט אויסמיידען איז שוין פון עטליכע וואָכען א סכנה צופאָהרען, צוליעב א גרויסען פיש וואָס קעהרט אום אַלע שיפען אין וואַסער אַריין, און ער איז אַוועקגעפאָהרען. ער האָט געהאַט א רוהיגען וועג, דער פיש האָט איהם נישט געשאָדיגט און ער איז בשלום אויפ'ן ארט געקומען. און געהאָלפען דעם יתום מיט פיל געלט און דער יתום האָט חתונה געהאָט מיט די זעלבע כלה, וואָס ער האָט פון פריהער אויסגעקליבען.

נאָך די חתונה איז ר' יצחק איינגעזעסען אין א שיפעל צוריק צופאָהרען קיין בבל. אויך צוריק איז איהם קיין שלעכטס נישט געשעהן אויף דעם טייַלעל און דעם גאַנצען וועג האָט איהם בעגלייט א גרויסער פיש.

אז ער איז אַראָפגעשטיגען פונ'ם שיפעל האָט ער בעמערקט אז ער איז נישט אין די זעלבע שטאָדט וואָס ער איז פון איהר, מיט עטליכע טעג צוריק אַרויסגעפאָהרען און פלוצלינג, האָט ער פאַר זיינע אויגען דערזעהען שוואַרצען מענטש. דאָס איז געוועזען דער מלאך המות.

דער שוואַרצער מענטש האָט איהם געפרעגט פון וואַנען ער איז געקימען, וואָס ער האָט דאָרטען געטהוען און וואו ער האָט גערעכינט אָפצושטייגען. ער האָט איהם געזאָגט פון וואַנען ער קומט און וואָס ער האָט דאָרטען געטהוען. נאָר וואו ער איז איצטער האָט ער נישט געוואוסט צו ענטפערין און האָט איהם געבעהטען אז ער זאָל איהם דאָס זאָגען.

דער שוואַרצער מענטש האָט צו איהם געזאָגט: דו זאָלסט וויסען אז איך בין דער מלאך המות און בין געקומען, דיר צוגעמען דיין נשמה דען אַזוי איז אויף דיר נגזר געוואָרען אין הימל.

ר' יצחק ז"ל האָט שטאַרק אָנגעהויבען צו ווייַנען און געשריען צום אויבערשטין: הערציגער באַשעפער, נעם-צו דיין קנעכט'ס געבעהט און לאָמיך נישט שטאַרבען צווישען ערד אין וואַסער, פאַרוואָס זאָל איך נישט די זכייה האָבען צושטאַרבען אין אַזאַ אָרט וואו ס'איז פערהאַן מענטשין וואָס זאָלען זיך קענען עוסק זיין מיט דעם מת.

דער אויבערשטער האָט צוגעהערט זיין געבעהט און דער מלאך המות איי באַלד פון איהם פערשווינדען, איבערלאָזענדיג איהם אויפ'ן פרייען פעלד, אָהן דעם שיפעל אויפ'ן וואַסער.

ר' יצחק ז"ל האָט נישט קיין אַנדער ברירה געהאַט ווי צוגעהן גלייך וואו זיינע פיס וועלען זיך שטעלין און האָט אַזוי געטהוען. נאָך עטליכע שעה גאַנג האָט ער זיך געטראָפען אין א שטאָדט פיל מיט מענטשען און האָט זיי געפרעגט אויף דעם רב'ס וואוינונג. מען האָט איהם אַריינגעפיהרט צום שטאָדט'ס רב, דער הייליגער צדיק ר' נתן ז"ל. ער האָט דעם רב דערצעהלט אַלעס, פון אַנהויב ביז'ן סוף, וואָס מיט איהם האָט פאַסירט.

דער רב ר' נתן ז"ל, איז שטאַרק געריהרט געוואָרען פון זיין ערצעהלונג,

וואָרום פֿריהער האָט ער געמיינט אַז דאָס וואָס ער זעהט שלעכט אויס איז ווייל ער איז הונגעריג און געוואָהר ווערעגדיג די אמת'דיגע סבה, האָט דער רב ז"ל צו איהם געזאָגט: דו זיי בייי מיר אין שטוב און איך וועל בעהטען ביים אויבערשטין אַז ער זאָל צורייסען דיין גזר דין, און ער איז שוין פֿון דעם רב'ס שטוב נישט אַרויסגעגאַנגען,

און עטליכע טעג, האָט זיך אַוואָלקין בעוויזען אינ'ם רב'ס שטוב, און די תלמודים נישט וויסענדיג פֿון דער גאַנצער מעשה, האָבען געפֿרעגט דעם רב וואָס דער וואָלקין בערייט און ער האָט זיי געענטפֿערט אַז זיי זאָלען אַרויס געהן אין גאַס זעהן, צי אַנדערשוואו איז אויך דאָ אַוואָלקין.

אין דער צייט וואָס די תלמידים זענען פֿון דאָרטען אַרויסגעגאַנגען, איז דער מלאך המות אַריינגעקומען און געפֿאָדערט דאָס משכון וואָס ער האָט אינוויינינ איבערגעלאָזט. (ער האָט געמיינט ר' יצחק ז"ל) דער רב האָט איהם געהייסען אַוועקגעהן זאָגעגדיג אַז ער פֿערלאַנגט נישט אַז די יונגע נשמה זאָל אַזוי געשווינד ווערען אָפּגעשיידט פֿון דער וועלט. דער מלאך המות איז אַרויף אין הימל און האָט דערצעהלט דעם רב'ס רייד, און מען האָט איהם געענטפֿערט אַז ער זאָל נאָכאַמאָל אַהינגעהן צום רב. ער איז נאָך אַמאָל אַריינגעקומען צום רב און געזאָגט ווירַאַזשנע אַז נישט איהם מיינט ער נאָר ר' יצחק ז"ל.

דער רב האָט איהם אָנגעשריגען און נישט געהייסען מעהר קומען זאָגענדיג דערבייי: „דאָס איז דער שכר פֿאַר די תורה, מצות און גמילות חסדים!"

דער מלאך המות איז באַלד פֿערשוואונדען געוואָרען, און מעהר זיך נישט געוויזען בייים רב אין שטוב:

נאָכהער איז אַראָפּ אַ בת-קול פֿון הימל און האָט געשריען „וואָס קען מען דען טהוען מיט אַזעלכע הייליגע צדיקים אַז זיי האָבען אין זיך אַזאַ שטאַרקען כח צו מבטל זיין אַ גזירה אין הימעל און מען מוז זיי דאָס צוליב טהוען, אַז נאָכמעהר: אויף זייערע ביידים לעבען איז דער אויבישטער מוסיף צו זיבציג יאָהר"

זיי זענען שטאַרק געריהרט געוואָרען, זיי זענען פֿרעהליך געוואָרען און געדאַנקט דעם אויבערשטין פֿאַר זיין ארך אפּים אין גרויס חסד.

כט.

ר' נחום פֿון ליווערני זי"ע

דער הייליגער צדיק ר' נחום ז"ל פֿון ליווערני איז געוועזען אַ גרויסער עושר. ער האָט געהאַט אַ צואה פֿון זיין פֿאָטער, פֿאַר'ן עססין צו וואַרפֿען שטיקעלעך ברויס אין טייך אַריין, און ער האָט אַזוי געטהוען.

אייגמאָל צוריקגעהענדיג פֿון טייך האָט איהם בעגעגינט אליהו הנביא ז"ל און צו איהם געזאָגט אַז פֿאַר דעם האָט ער יעדער מאָל צוויי מצות. אי ער איז מקיים כיבוד אב, אי ער איז מקיים די תורה וואָרום די תורה האָט אויף דעם גע-

וואָרינט יעדען מענטש. איהם איז זעהר פרעהליך געוואָרען אויפ׳ן האַרץ און פון דאַמאָלס אָן האָט ער יעדען טאָג מיט מעהר שמחה מקיים געוועזען דעם פאָטער׳ס צואה.

אייַן פיש האָט דערשפּורט דאָס אָרט וואָס ער פלעגט אַרייַנוואַרפען די שטיקעלעך ברויט און פלעגט עס יעדען טאָג אויפקלייַבען. עס האָט זיך אַזוי געפיהרט אַ היבשע צייַט, און דער פיש איז זעהר דיק געוואָרען פון דעם גוטען מאכל. דער פיש האָט זיך אָנגעהויבען פיהלען זעלבסט-שטענדיג און ביסלעכווייַז, אָנגעהויבען שטויסען דירעשט פיש, די פיש האָט דאָס דרייַסטקייַט שטאַרק פערדראָסען און זיי האָבען איהם איבערגעגעבען צו דעם קעניג פון די פיש צום משפט.

דער קעניג האָט איהם געפרעגט אין וועלכען אָרט אין ים ער פאַשעט זיך, האָט ער איהם אָנגעוויזען, נאַכהער האָט ער איהם געפרעגט פאַרוואָס ער איז עפּיס דיקער פון דירעשט פיש וואָס זענען אויך אויף דעם אָרט האָט ער איהם דערצעהלט די מעשה פון די שטיקלעך ברויט וואָס ער פלעגט יעדען טאָג אויפעססין.

דער קעניג האָט איהם בעפוילען צוברענגען דעם מענטש וואָס וואַרפט אַרייַן די שטיקעלעך ברויט און וואַסער, און, אייַנמאָל, ווען דער אונשולדיגער ר׳ נחום ז״ל איז זיך געגאַנגען, ווי זיין שטייַנער, וואַרפען שטיקעלעך ברויט אין ים, האָט איהם דער פיש אייַנגעשליגנען און געבראַכט צו זייַער קעניג.

דער קעניג האָט איהם געפרעגט פון וואַנען ער האָט זיך מתיר געמאַכט דאָס ציטהוען האָט ער איהם געענטפערט אַז ער איז מקיים די צואה פון זיין פאָטער און האָט איהם דערצעהלט, וואָס אליהו הנביא ז״ל האָט איהם געזאָגט.

דער קעניג האָט אויף איהם שטאַרק רחמנות געקריגען און האָט איהם אויסגעשפּיגען אויפ׳ן ברעג אויף אַ פרעמד אָרט, פון דער צייַט וואָס ער איז פון דעם פיש נערעטעט געוואָרען האָט ער פערשטאַנען די שפּראַך פון אַלע חיות און עופות.

ער איז זעהר אַ מיעדער אַנידערגעפאַלען אויף דר׳ערד און איז אַנטשלאָפען געוואָרען. דאָס האָבען בעמערקט צוויי פויגלען, אַ מוטער מיט אַ קינד. דאָס קינד האָט געזאָגט צו דער מוטער אַז ס׳וויל געהן אויסשטעלין די אויגען דעם טויטליגענדען מענטש, דען זיַ גלוסט שוין פון לאַנג נאָך מענטשין פלייש און די מוטער האָט געזאָגט אַז זי זאָל נישט געהן. דאָס קינד האָט נישט געפאָלגט און ס׳איז צוגעגאַנגען און אַ ביס געטהוען דעם מענטש און זיין רעכטען פוס פון וואָס ער איז פון שלאָף אַרויסגעקומען. דאָס פויגעלע האָט נישט בעמערקט און איז צוגעגאַנגען איהם אויסשטעלין זייַנע אויגען, נאָר דאָס האָט ער דערזעהן און מאָמענטאַל, געהאַפּט דאָס פייַגעלע אין זיין האַנד און עס געוואָלט דערשטיקען. דאָס פייַגעלע האָט אָנגעהויבען שרעקליך שרייַען און דו מוטער איז עס געקומען צו הילף.

די מוטער האָט געזאָגט צו ר׳ נחום ז״ל: כ׳בעהט דיך לאָז צורוה מיין קינד וועל איך דיר דערפאַר אָנווייַזען וואו צוגעפונען אַ גרויסען אוצר. ער האָט אָפּגעלאָזט דאָס פייַגעלע און די פויגעל מוטער האָט איהם אָנגעוויזען וואו דער

שוצר געמינט זיך. ער איז צוגעגאנגען און בעמערקט אנאיפשריפט „די נעמינט
זען שלמה המלך׳ם אוצר" און ער איז נעווארען זעהר פרעהליך.
אין דעם בעמערקט ווי א פויגל קווישטשט, ער קוקט זיך אום
פלוצלינג האט ער בעמערקט אידר פויגל. ער איז צוגעגאנגען צו יענעם
ארט און האט נעזעהען, ווי די מוטער נעמט א נרעזיל און לייגט עס ארויף אויף
דעם טוידטען פויגעלם טויל, פון וואם דאם פייגעלע איז באלד לעבעדיג נעווא־
דען, נאכדעם האט ער בעמערקט ווי א מענטש האט דאם טויל פון א טוידטען לייג
ווען אין איז צוגעגאנגען און ארויפגעלייגט אויף דעם נארישען מענטש אויף
שמיקער צוריקען.
פון גרוים שרעק איז ער פון יענעם ארט, אין אויגענבליק, אנטלאפען נלייך
אין דעם פרישע נעפונענעם אוצר. זעהנדיג אז ס׳איז קיין הפלית נישט פאר אים,
זיך ארום צו דרעהען איינער אליין אן א וויסטענישי, האט ער בעשלאסען, פא־
נאנדער צונעמען פיל אנגעזעהענע זאכען פונ׳ם אוצר און נעהן וואלען אנאוועק
ווי אזוי צו נעפונען אנ׳ארט וואם איז בעזעסען מיט מענטשען און ער האט
אזוי נעטהון.
אפגעהענדיג א שטיקעל וועג האט ער בעמערקט א סטארק אייזלען נעהען
שוין א פויהרער אין ער האט בעשלאסען נאכצוגעהען די סטארק אייזלען, אפשר
וועט ער אזוי ארום זיך דערווייסען וואו ס׳נעפינט זיך א בעזעסען ארט פון מענ־
טשען. ער האט אויף עטליכע אייזלען ארויפגעלייגט די טהייערע חפצים וואם ער
האט און א זאק נעשלעפט, און איז זיי נאכנעגאנגען דעם נאנצען וועג.
אין מיטען וועג הערט ער ווי די אייזלען רעדען אמאל צו זיך: „דערפאר וואם ער האט זיי־נע משאות אויף אונז ארויפגעלייגט, און מיר וועלין זיך אנידער
שטהון א שטיקעל קומענדיג אונטער די שטארק, און מיר וועלין מענטשין זיי זאלען אהם העלפין
ליינען אויף דר׳ערד אין בעת ער וועט רופען מענטשין זיי חפצים וואם ליגט אויף אונז, זיי
אונז צו אויפהייבען וועלין זיי בעמערקין די חפצים וואם ליגט אויף אונז, זיי
וועלין אלעם צוגענבען און מיר וועלין מעהר נישט בריויכען דעם נעווארינט אז ס׳איז אזוי נישט
שווערהרי משאות". עטליכע אייזלען האבען זיי נעווארינט אז ס׳איז אזוי נישט
נלייך צוטהון דען גיכער פון אלין קען זיין אז אנדער ער וועט זיך ווענדען צו
מענטשינ׳ם הילף, וועט ער זיי מיט זיין שטעקין גוט אויסקלאפען די בייבער. זיי
האבען זיך פון זיי אויסגעלאפט און האבען בעשלאסען, דאם אלעם צוטהון נישט
אויפצוהיבען אז ד׳ נחום פערשטעהט אלסדינג.
קומענדיג אונטער די שמאדט לייווערני, האבען זיך די אייזלען אויף
דר׳ערד אנידערגעלייגט, מיט׳ן צווועק ליכטער צומאכען די משאות, זיי ווענ־
מאקן פרעהליך ווהענדיג, ווי מענטשין קומען אהם צו הילף נאר זיי ווענ
האט נישט לאנג נעדויערט. ער האט נעזעהען אז מענטשין קומען זיך צו
האט ער די מענטשין נעענטפערט אז ער נויטיגט זיך נישט אין זיי הילף
ער וועט זיך אליין קענען ארויסהעלפין. די מענטשין זענען באלד צוועקנע
אין ער האט מיט זיין שטעקין שרעקליכע קלעפ זיי דערלאנגט און
פאלד נעווארען נעהאר זאם, און זיך אויפגעהויבען פון דר׳ערד.

ער איז בשלום מיט זיין גאנץ פערמעגין אנגעקומען אין זיין שטאדט, און
האט געדאנקט גאט פאר די גרויסע גסים וואס ער האט איהם די גאנצע צייט
בעוויזען.

ער האט דערצעהלט זיין ווייב וואו ער איז געוועזען, און וואסער גסים
גאט האט מיט איהם געטהוען, נאר פונוואנען ער האט די טייערע חפצים האט
ער איהר נישט געזאגט. זי איז אדער שטארק טשיקאווע געוועזען צו וויסען פון
וואנען דער אוצר איז. זי האט איהם שטארק געפייניגט ביז ער האט איהר צוגע-
זאגט אלסדינג צו דערצעהלען.

וויסענדיג אז די אייזלען ליגען אין שטאל אהן עססין איז ער גלייך דאר-
טען אריינגעפאלען זעהען וועלכעס איז נויטיג פריהער צו בעזארגען. אין שטאל
בעמערקט ער ווי איין אייזעל שטעהט אין קראצט זיך און זאגט: „פארוואס זאל איך
נישט קראצען? צי דען האב איך נאך א האפנונג אז מיין בעל הבית זאל פון
טוידט גערעטעט ווערין נאכדעם, ווי ער וועט זיין ווייב דערצעהלען וואו ער
האט די אוצרות גענומען?—זי וועט דאך דאס איבערגעבען צו איהרע שכנות און
דער סוף וועט זיין אז די שכנים וועלין איהם טוידטען און צונעמען זיין עשירות".
ער האט דאס אלעס גענומען אין זינען אריין און בעשלאסען, זיין צוזאג נישט
אויסצופיהרען און נישט צו נתבהל ווערין פון איהרע רייד, און איהר גארנישט
צו ענטפערין. ער האט זיין בעשלוס גוט געהיטען.

ל.

ר' מאיר פון פראנקפורט זי"ע

אין פראנקפורט איז געוועזען איינער, א גרויסער רשע וואס ער האט, כמעט,
איין עבירה אין דער וועלט נישט געפעהלט און אלעס איז דורך איהם אדורכגע-
גאנגען. ער האט זיך גוט געשפורט אז ער איז זינדיג פאר גאט און איינמאל,
ווען ער האט בעמערקט דעם הייליגען צדיק ר' מאיר ז"ל, געהן אין גאס איז ער
צו איהם צוגעגאנגען און מיט איין לייכטין שמייכעל א פרעג געטהוען: רבי, איך
בעהט אייך, צי איז נאך פערהאן א תשובה איף מיינע שוועהרע זינד? דאכט מיר
אז מיינע זינד ויאלט איך אין קיין טויזענד גהינם'ס נישט געקאנט ריינינען?—דער
הייליגער צדיק ר' מאיר ז"ל האט איהם געענטפערט: קיין שום יוד אין דער
וועלט מאהר נישט פאר זיין מויל ברענגען די ווערטער „צי איז פערהאן א האפ-
נונג צו מיין זינד" דער אויבערשטער האט אין זיך די מידה פון רחמים, און תשובה
וועלט שטענדיג, אהן אויסנאם, צי ביי א גרויסע אדער קליינע עבירה. רבי, האט
ר איהם ווייטער געבעהטען, זיינדיג אביסעל געריהרט פון שמחה אז אויך ער
ען פון זיין זינד גערייניגט ווערין, זאגט זשע מיר, כ'בעהט אייך, וואסער תשובה
ז פאר מיר פערהאן? דער רבי האט איהם געענטפערט: פאר דיר איז נישט
רהאן קיין אנדער תשובה, אויסער מיתה, דאס הייסט: דו זאלסט אין דיר

ספורי צדיקים

קשען אויסצוהערן מיטה אויף דער וועלט, פון וואס די וועסט זיין זיכער אז דיינע שונאי זענען נעריגינעם, קומענדיג אויף יענער וועלט.

ער האט אנגעהויבען שרעקליך וויינען. זיינע טרערן וואס האבען נאס נעמאכט די ערד, וענען א לאנגע צייט נישט פערטריקענט נעווארען און מ'וואלט קענען מיינען, אז יענע ארט איז פון אייביג אן נעזוואפט מיט קוואלענדיג וואסער. ער האט נעזוגט צום רבין: הילינער צדיק, וואס פריהער נאט און נאכער אייער כבוד, אך בעטה אייך נאכמאל צוהערען דאס נעווינן פון א פערשנופטען בשעפענים, און אין מיר אויסצופיהרען מיטה בחנאי, אז איהר זאלט מיר צו- שווהרען אז אין וועל האבען צוואמען מיט אייך א חלק אין גן ערן. — — —

דער הילינער צדיק ר' מאיר ז"ל איז שטארק נעריהרט נעווארען פון זיין ווייבען, איבערהויפט פון דעם וואס ער האט אין איהם בעמערקט אז נאך פאר די מיטה איז ער חזור בתשובה מיט'ן נאנצען הארץ, וואס אויסלעם איז שווהר צווישען אויסלעג לייט ווי ער צוטרעפען. און ער האט צו איהם נעזאגט: אייך שווהר דיר, אז נאכדעם ווי מוועט אויף דיר אויספיהרען מיטה, וועסטו אויף יענער וועלט האבען צוואמען מיט מיר א חלק אין גן עדן.

אויסהערענדיג דעם רבינ'ס שבועה האט ער שוין נישט נעוואלט אהיים נעהן, נאר נלייך נעהן מיט דעם רבין אויספיהרען אויף זיך דעם פסק פון מיטה בידי אדם. דער רבי האט איהם נעענטפערט אז הייבט קיין דאם נישט נעמהוין ווערען און האט איהם נעהייסען אהיים נעהן צו זיין בני בית און מאכען אין אר- נונ דאם בשורות אין די טעג ווי אויך אין די מאכלים און נאכהער, אז אלס- דינג וועט זיין אין ארדנונג, זאל ער קומען אין בית המדרש ארין, און דארטען זועט מען אויף איהם אויספיהרען דעם פסק וואס ער נעמט אויף זיך מיט'ן נאנ- צען הארץ. ער איז דערוויף בעשטאנען. ער האט צוגעזאגט דעם רבין אלעם פונקטליך בשורות אויסצופיהרען און נאכהער, צוקומען אויף זיך אוים- פיהרען דעם פסק. זיי האבען זיך הערצליך נעזוגונגט און צושמדט, דער רבי זאל זיך אין שטוב ארייז קלעהרין ווי אזוי דער פסק מיטה זאל אויסנעפיהרט ווערין און דער חזור בתשובה (דער נעווינענער רשע) זאל זיך אין שטוב אויספיהרען. אלעם וואס נומען איז וועגען עניו פון בשורות.

עס איז איבערנעקומען עסליכע נעצייטען מעג און דער חזור בתשובה איז נעקומען צום רבין מלרען, אז ער איז שוין צו אלעם פארנעברים.

דער רבי האט איהם נעבעהטען ויצען און נאכהער האט ער איהם נעפרעגט צי ער האט אלעם פונקטליך ווי ער האט איהם נעהייסען, אין זיין שטוב אויסנע- פיהרט. אז ער האט נעענטפערט יא האט דער רבי צו איהם נעזאגט: איצטער קום אין די נרויסע שוהל און דארטען, וועט מען אויף דיר אויספיהרען דעם פסק.

די נרויסע פראנקפורטער שוהל איז אין יענע יאהרען נעוועזען בעווואוסט, אלס דאס נרעסטע ארט פון דער נאנצער וועלט, וואס פון דארטען איז ארוים דער נאנצער טהור תורה, חכמה און דרך ארץ. צוליעב דעם האט זיך קיימאל נישט נעטראפען סיי אין אוונטער נאכט און סיי אין א זומער נאכט, זאלען די היילינע זוסע נטרא קולות שטיללען, זעלבסטפערשטענדליך אז בימאא איז דער עולם אינווייניג נישט נעוועזען בכ"ז ציפיעל נרויסע קיטער.

בעת די שוהל יודען האָבען פאַר זיך דערזעהען דעם הייליגען צדיק ר׳ מאיר ז״ל, זענען זיי פון זייערע ערטער אויפגעשטאַנען, און דער קול פון לערנען איז אויף אַ ווייַלע געשטעלט געוואָרען.

דער רבי האָט צו זיי געזאָגט „נישט שטילען זאָלען אייערע זיסע קולות!" און באַלד זענען אַלע צוריק בייַ זייערע הייליגע ספרים געזעסען און געלערינט. מען האָט אַרייַנגעפיהרט דעם חוזר בתשובה און איהם געזעצט צווישען צעהן אַלטע יודען, די לומדים און חשובע פון פראַנקפורט.

דער רב האָט צו איהם געזאָגט: איך וועל אין דיר דעם פסק אויספיהרען אויף דעם אופן: ל׳וועל נעמען געקאָלטע בלייַ און דיר אין מויל אַרייַנגיסען פון וואָס דו וועסט אין אייניגע מינוטען געפונען דעם טוידט. ער האָט געענטפערט אַז ער בעשטייט דערויף און לויט דעם רבינס פערלאַנג, האָט ער אָנגעהויבען פאַר די צעהן יודען צו מתודה זיין (אויסרעכנען נענוי) אַלע זייַנע זינד. דאָס מתודה זיין האָט געדויערט העכער דרייַ שעה, און די גאַנצע צייַט איז דער רב געוועזען פערגומען בייַם צוגרייטען און קאָלען דאָס בלייַ.

רבונו של עולם, האָבען זיך די צעהן זקנים וואָס זענען בייַ זיין וידוי געשטאַנען געטראַלט, וויבאַלד אַלע זינדיגע וואָלטען אַזוי אָפינהערציג ווי דער יוד זייערע זינד מתודה געוועזען, וואָלטען זיי דאָך געוויס מיט׳ן וידוי בלויז אָפגעקומען און מיר וואָלטען דאָך שוין פון לאַנג אויסגעלייזט געוואָרען פון אונזער ביטער גלות.

ער האָט הויך געזאָגט שמע ישראל מיט אַ ווייַנעדען טאָן וואָס האָט געקאָנט אַ טוידטען לעבענדיג מאַכען, און די אַלע וואָס זענען געזעסען און געלערינט מיט זיסע קולות, האָבען זייער טאָן פערביטען אויף אַ טרויעריגען

בעת ער האָט דערזעהן דעם רבין ר׳ מאיר ז״ל לויפען מיט אַ משמש, און דער משמש האָט אין האַנד געהאַלטען אַ גרויסען לעפיל מיט קאָלענדיגע בלייַ, האָט ער זיך אַנידערגעלייגט אויף דר׳ערד, געעפינט דאָס מויל זעהר ברייטליך, אום ס׳זאָל לייַכטער אָנקומען אין איהם דאָס בלייַ אַרייַנגיסען. מיט די הענד האָט ער זיך צוגעהאַלטען דעם קאָפ און פערשטעלט די שיין פון זייַנע אויגין.

די מענטשין וואָס האָבען געזעהען ווי דער משמש לויפט צו, מיט דעם קאָלענדיגען לעפיל בלייַ, האָבען שיער אַ געוויין אויסגעבראָלען און אַ קאַלטער שוויים האָט זייער לייַב בערעקט. פון דעסטוועגען האָט יערער שטאַרק דרך ארץ געהאַט פאַר דעם רבינ׳ס מינדסטין טהאַט, און נישט אייַנגעשטעלט אַנטקעגען איהם אַ וואָרט אויסצורעדען.

דער רבי האָט אַ געשרייַ געטהוען דרייַ מאָל „וסר עונך וחטאתך תכפר" (און ס׳זאָל פון דיר פערשוואונדען ווערין בייַדע ערלייַ זינד אי די פון מזיד אי די פון שונג) אויפ׳ן העכסטין קול אַז די גאַנצע שוהל האָט געציטערט נאָר דער חוזר בתשובה, ווייַזט אויס לינענדיג אַ פערחלשטער, האָט זיך די מינדסטע בעוועגונג נישט נאָכגעגעבען. דער רבי האָט אַנעם געטהוען דעם לעפיל וואָס ער האָט אונטער זיין מאַנטיל געהאַלטען, און שנעל צו איהם אין מויל אַרייַנגעגאָסען. דער משמש מיט זיין לעפיל בלייַ איז ווי אַ פערשעטטע

געבליבען שטעהן אויפ'ן ארט נישט וויסענדיג וואים דא איז פארגעקומען. אויך די רעשט יודען האבען נישט פערשטאנען דעם רב'נס שפעקולאציע אז אנשטאט בלי האט ער איהם אריינגעגאסען די בעסטע „בינען-האניג" און אז דאס בלי איז געוועזען נאר איהם צו סטראשען כדי ער זאל חוזר בתשובה זיין מיט'ן נאנצען הארץ, אז ער זאל טאקי קענען האבען אנ'ארט אין גן עדן.

אין א האלבע שעה ארום האט זיך דער חוזר בתשובה פון זיין שלאף ער-וואכט, און האט אנגעהויבען וויינען, בעהטען און פרענען דעם רבי'ן פארוואס ער מוטשעט זיך נאך אין זיינע זינד און פארוואס, דער רבי וויל אויף איהם נישט אויספיהרען דעם פסק.

דער רבי האט איהם בערוהיגט, האט איהם אלסדינג דערצעהלט און גע-זאגט אז ער איז שוין אפגעקומען מיט די שרעק, און ביים אויבערשטען האט זיין וידוי מיט די ערנסטע חרטה ארויסגערופען רחמים און ער ברויך שוין נישט געמשפט ווערען דורך מיתה

ער האט פון שמחה אנגעהויבען צו וויינען און בעשלאסען, אז דער רבי זאל זיין, זיין וועג פיהרער און ער וועט זעהען מיט אלע זיינע בחות, איהם צופאלגען אין אלסדינג, אזוי ווי עס איז טאקי געוואָרען נאכהער, אז ער האט אנגעהויבען שעה'ן אין טאג מיט לערנען זיך פערנעהמען און געוואָרען א גרויסער עהרליכער יוד.

אין עטליכע יאהר ארום איז דער הייליגער צדיק ר' מאיר ז"ל נפטר גע-וואָרען, און זיין לויה ווי אזוי זי איז געוועזען — איז אונבעשרייבליך. איבערהויפט איז נישט מעגליך געוועזען צו צוקוקען דאס יאמערען פון דעם חוזר בתשובה, אז אויך ער וויל שטארבען און צוזאמען קומען צום בית דין של מעלה, מיט'ן צדיק, אזוי ווי ער האט איהם צוגעזאגט.

אין די שבעה טעג נאך ר' מאיר ז"ל, איז דער חוזר בתשובה קראנק געוואָרען. פאר זיין פטירה האט ער א געשריי געטהוען. מאכט אנ'ארט פאר דעם הייליגען צדיק ר' מאיר ז"ל, דען ער איז צו מיר געקומען מקיים זיין זיין הבטחה.

ער איז געשטארבען און עטליכע טעג נאך זיין קבורה איז ער געקומען זיינע בעקאנטע צום חלום און זיי דערצעהלט, אז ער איז צוזאמען מיט ר' מאיר ז"ל אין גן עדן.

ער האט זיי דערצעהלט וואסער כבוד ר' מאיר ז"ל האט אין גן עדן און וואסער כבוד ער האט צוליב איהם,

אויך האט ער געבעהטען אז מען זאל אכטונג געבען אויף זיינע קינדער אז זיי זאלען, חלילה, נישט פערקרומען פון דעם גלייכען וועג, רח"ל. תנצב"ה.

לא.

ר׳ זושא פון חברון ז״ע.

אין חברון האָט געוואוינט אַ יוד, אַ גרויסער אָרימאַן מיט׳ן נאָמען ר׳ זושא ז״ל. פון איהם האָט קיינער נישט געוואוסט, דען ווי ווייט מעגליך ער האָט נאָר געקאָנט זיין אָרימקייט פון פרעמדע מענטשען פערבעהאַלטען, האָט ער דאָס מיט זיינע אַלע קרעפטען געזעהען צו טהוען.

ויהי היום, דאָס איז געוועזען אין חודש ניסן, און אין זיין הויז האָט זיך נישט געפונען אַ שטיקעל ברויט מיט וואָס די הונגעריגע קינדער צו דערנעהרען, און בייַ אַלעם האָט איהם זיין ווייב שטאַרק דאָס לעבען פערביטערט, פאַר וואָס ער איז אַנ׳אויסנאַם מיט זיין ביטער מזל, אַלע בעקומען שטיצע און ער נישט.

די מעשה דערפון איז אַזוי: אין חברון איז געוועזען פון גאַנץ אַלטע צייטען אַ מנהג, אַלע ראש חדש ניסן צוקלויבען געלד אויף „קמחא דפסחא״ פאַר די אָרימע לייט, און די אָרימע לייט פלעגען קומען צום רב אויפגעבען זייערע אַדרעסען און דער רב זעלבסט פלעגט אַרומגעהן זעהען צי מען נאַרט איהם נישט, און וויבאַלד אַז יענער איז טאַקי געוועזען אַזוי ווי ער האָט זיך פאַרגעשטעלט, האָט ער פון איהם געקריגען די גאַנצע פסח געברויכונג.

פון דעם האָט גאַנץ גוט געוואוסט ר׳ זושא ז״ל. זיין ווייב האָט דאָס אָבער נאָך בעסער געוואוסט און דאַריבער איהם אַזוי געפייניגט אַז ער זאָל געהן זיך אייַנשרייבען אינ׳ם צעטעל פון די אָרימע געברויכער בייַ איהם איז דאָס אָבער געוועזען ערנער ווי דער טוידט, נישט ער האָט געוואָלט אַז מ׳זאָל וויסען אַז אין חברון איז פערהאַן אַנ׳אָרימער זושא און נישט ער האָט געוואָלט אַ הנאה האָבען פון אַ מתנת בשר ודם.

דער רב פלעגט אָבער קיינמאָל נישט טהוען לפנים משורת הדין, נאָר דער וואָס איז צו איהם געקומען, זיך פערגאָסען זיין בלוט פאַר חרפה און געמאָלדען, אַז ער נויטיגט זיך אין קמחא דפסחא, דער האָט בעקומען זיין חלק, אַי טאָמער איז פערהאַן אַזעלכע וואָס שעמען זיך צוקומען און מ׳ברויך צו זיי אין שטוב אַריין צוקומען געוואָהר ווערען וואָס זיי פעהלט, האָט דעם רב קנאַפ אינטערעסירט, צווישען די וואָס שעמען זיך צוקומען איז אויך געוועזען דער פערבאָרגענער אָרימאַן און גרויסער צדיק ר׳ זושא ז״ל, און אפשר ווען מ׳וואָלט צו איהם געקומען אין שטוב אַריין אָהן זיין ידיעה, וואָלט ער יאָ פאַר ליב גענומען און געזאָגט „מן הסתם בעדאַרף אַזוי צו זיין פון הימל״

די עטליכע טעג זענען איבערגעלאָפען און עס איז אונטערגעקומען דער י״ג ניסן, אַ טאָג פאַר ערב פסח. די קולות פון די הונגעריגע קינדער און דאָס שעלטען און זידלען פון זיין קרענקליך ווייב האָט איהם געבראַכט דערצו, אַז ער זאָל זיי איבערלאָזען אַלייַן אין שטוב און אַנטלויפען דאָרטען, וואו זיינע אויגען וועלען איהם ווייזען, און ער האָט אַזוי געטהוען.

געהענדיג, מיט אַ פערביטערט האַרץ פון דעם וואָס אי ער האָט נישט

קיין חמץ, אי ער האט נישט קיין מצה, האט ער בעגעגינט אנ׳אלטען מאן. (דאס איז געוועזען אליהו הנביא ז״ל) ער איז צוגעגאנגען צו איהם, און האט איהם געגעבען שלום, וואָרום ער האט פערשטאנען אז ער איז נאר וואס גע־קומען צופאהרען.

ער האט בעמערקט ווי דער אלטער מאן וויל איהם עפעס זאגען, און ער האט זיך מקדים געוועזען און איהם פריהער געפרעגט וואס ער ברויך, דאן האט איהם דער אלטער געבעהטען, ער זאל איהם טהוען א טובה און איהם אריינגעהמען צו זיך אויף יום טוב. און האט ארויסגענומען א בייטעל מיט געלד און איהם אוועקגעגעבען אויף די יום טוב הוצאות. ער איז דערויף בעשטאנען און געפרעגט דעם אלטען ווי ער הייסט, האט ער גענטפערט אז זיין נאמען איז רבינו נסים המצרי. דער אלטער איז פון איהם אוועקגעגאנגען, און ער איז מיט גרויס שמחה אהיים געלאפען צו זיך אין שטוב צו בדיקת חמץ, און זיי איבערגעבען דאס געלד מיט די בשורה טובה אז גאט האט איהם געהאלפען און גערא̈טיוועט פון זיין נויט.

אין שטוב איז געוואָרען א גרויסע פרייד, מען האט באלד אריינגענומען א ברויט און געגעבען די קינדער זייערע פערשמאכטע הערצליך צו דערחאפען. זיין ווייב איז געשטאנען א פערשעמטע מיט אראפגעלאזענע אויגען, בעת ר׳ זושא ז״ל האט צו איהר געזאגט: אָבער דו זעהסט אז נאר אויף גאט בעדארף מען זיך צופערלאזען און נישט אויף קיין בשר ודם.

ער האט בודק חמץ געוועזען און אויך גענומען עפעס אין זיין מויל אריין. מיט א פרעהליך הארץ האט ער זיך נאכהער אוועקגעזעצט עטליכע שעה לערנען און נאכהער זיך געלייגט שלאפען

צומארגינס פריה האט מען שנעל ארויסגערוימט און פארברענט דאס איבערגעבליבענע חמץ, און נאכהער איז ער מיט די קינדער געגאנגען זיי אויסקליידען און אנוואשען לכבוד יום טוב, און זיין ווייב איז געגאנגען בעזאר־גען מצות און פלייש, אלעס וואס איז נויטיג צוהאבען פסח אין א יודיש הויז.

פארנאכטצו איז ער מיט די קינדער געגאנגען אין שוהל אריין דאוונען און אויפזוכען דעם יוד וואס בעדארף ביי איהם פסח האלטען. נישט אין שוהל און נישט אין בית המדרש, האט ער דעם יוד געפונען, און ער האט אנגע־הויבען לויפען איהם זוכען אין די גאסען נאר אומעטום האט מען איהם געענט־פערט אז דער נאמען (רבינו נסים המצרי) איז פאר זיי גאנץ פרעמד.

זעהענדיג אז ס׳איז שוין גוט שפעט אין דערנאכט און מען בעדארף שוין נעהן דעם סדר מאכען, דען די קליינע קינדער וועלען אנטשלאפען ווערען, האט ער זיך אימגעקעהרט אהיים און האט געזאגט צו זיין ווייב: דער אלטער מוז געוויס זיין אליהו הנביא ז״ל דען זיין נאמען (רבינו נסים המצרי) איז טייטש: דער הערר וואס האט בעוויזען נסים אין מצרים. מיט דעם געדאנק אז ער האט די זכייה געהאט צורעדען מיט אליהו הנביא ז״ל האט ער זיך שטארק משמח געוועזען ביי דעם ספור יציאת מצרים.

דער רב פון חברון האט זיך אויך משמח געוועזען פון די גוטע מאכלים

אוּן עֶרווּנְגֶער, זִיך נאָכהער נעָענט שלאָפֶן. אִין מִיטעָן שלאָף הָאט עָר נעָמאַכט א שרעקלִיכֶּן נעָוואָלד אוּן דִי אוֹיפגעוועקטע הָאבען אִיהם קוים דערַרשטוּוועט.

אז עָר אִיז נעָקומען צוּ זִיך הָאט עָר דערצָהלט, אז א מלאך אלקים הָאט אִיהם נעָוואָלט דערשטִיקען פּאר דעם וואָס עָר אִיז נִישט נעָאַנגען נאָכּ זוּלָן, וועָלכער אַרימען ס׳הָאט נִישט אוֹיף יוֹם טוֹב אוּן נעָלָאט הוּנגערן דעם הַיליגען ר׳ זושא. אוּן וועָן אליהו הנביא ז״ל וואָלט נִישט נעָבעָטטען רחמים בִּיִם אויבערשטען אוֹיף זַיער שטאַרט, וואָלט זִי שוין לָאנג אוֹיסנעָוואָהנען וויַ סדום ועמורה.

צומאַרגִינס, דעם עָרשטען טאָג פסח אִין דערפרִיה, אִיז דער רב נעָענגען נעָן צו ר׳ זושא, אִיהם נעָבעָטטען מחילה אוּן פערלָאנגט, אז עָר זאָל מוחל זִיין דִי נאנצע שטאָרט, אום זִי זאָלען, חלילה, נִישט נעָשטראָפט ווערִין, אוּן עָר הָאט אִים אוּן דער שטאָרט מוחל נעָוועזען.

פוּן דאמאָלס אָן הָאט דער רב זִיך אָנגעָהויבען פִיהרען לִפנים משורת הדִין אוּן בעָשלָאסען מעָהר ארַרנונג אַרַיצוּפִיהרען אִין ענין פוּן קמחא דפסחא.

ר׳ זושא ז״ל, אִיז ווִידער פוּן יענע צִיט אָן, נעָוואָרען א גרוֹיסער נביא אוּן זִיין שם הָאט נעָלוּנגען אוֹיף דער נאנצער נעָנדע.

לב.

ר׳ יחיאל פוּן צרפת ז״ע

ר׳ יחיאל ז״ל הָאט נעָוואוינט אִין צרפת א לָאנגע צִיט, עָר אִיז נעָוועזען א רַבִּיסער טעָנטש אוּן א גרוֹיסער צדיק. עָר אִיז נעָוועזען א גרוֹיסער בעל קבָלה. נעָבעָן זִיין שטוב אִיז נעָוועזען זִיין בִּית המדרש וואָס דאָרטען פלעָגט עָר לעָרנען אוּן דאָוונען. דאָרטען הָאט נעָבּרענגט א גר תמיד אָהן בּוימאַל אוּן קִינער הָאט נִישט נעָוואוסט פּאַרוואָס דאָס אִיז.

לִודוויג דער זִבּטער, דער קענִיג פוּן צרפת, הָאט זִיך שטאַרק אִינטערעסִירט אִין אלע וועלט חכמות, אוּן אוי וויַ עָר אִיז נעָוואָוִר נעָוואָרען פוּן ר׳ יחיאל ז״ל גר תמיד, הָאט עָר צו אִיהם נעָשִיקט טשליח, פרענען דִי בעָדַיטונג פוּן דעם גר תמיד. פּאר דעם שליח הָאט ר׳ יחיאל ז״ל די נאנצע מעשה פערלַיקענט. עָר הָאם דאָס נִישט נעָוואָלט מוֹרה זִין צוליִעב צוויִי טעמים. ערשטִינס: טאָמער וועָט עָר דערפוּן האָבען כבוד אוּן צוויִטִינס: מאָמִיר וועָט דער קענִיג נאָר זאָגען אז דאָס מאַכט עָר מִיט כשוף, אוּן דער שליח הָאט נעָענטפערט דעם קענִיג אז דִי נאנצע מעשה מִיט״ן גר תמיד אִיז אויסנעָטראַכט.

דער קענִיג הָאט אִרער נעָוואוסט אז דִי זאך אִיז נִישט קִין לִיגעָד נאָר עָר לִיקענט אוּן וויל נִישט זאָגען, הָאט עָר צוזאַמענגערופען די גרויסע לִיט פּרענען אַ׳עצה וואָם עָר זאָל מהוען. כִּי זִי אִיז נעָבלִיבען אז דער קענִיג מִיט עטלִיכע

ס׳ערזיענער זאלען צו איהם נעהן זיך אויבערצייגען דערין און שוי מען נעוועזען מיטאך בייגאסט פ׳ תשא זעהן זיי צו איהם שהין נעגאנגען.

אין צרפת פלעגט זיין א מנהג, או דיי שכור׳ע נויים פלעגן שפעט אין דער־ נאכט אנקלאפען אין דיי יודישע פענסטער, אום זיי פון שלאף אויפצוועקען, נאר או מען האט זיי עפים דערלאנגט צום עסען וועגען זיי אוועקגענאגען. ר׳ יחיאל ז״ל האט ארער נישט נעוואלט או מען זאל אין מיטען דערנאסט קלאפען ביי זיינע פענ־ סטער און איהם שטערין צולערנען. דאריבער האט ער אין זיין שטוב, אין פאר־ לאגע, נעהאט שטעקען א האק און ווי באלד, א שכור׳ער איז צו זיין לאדען נע־ קומען, און מעהר נישט צוריק נעקומטען.

דא, בעת דער קעניג מיט זיין סווימע וענען אומנערעכט אננעקומטען, האט א בערייענער אננעקלאפט אין לאדען אלם צייכען או ער זאל עפענען זיין טהיר פאר דעם קעניג. ער האט ארער נעמיינט או דאס טוזוס א שכור און דעריבער האט ער מיט׳ן האמער איבער׳ן האק דערלאנגט, נאר דער האמער האט נישט פראסט. אננעטראפען אויף דעם האק און ער האט פערשטאנען או דאס איז נישט פראסט. ער האט שוין מעהר נישט נעקלאפט מיט׳ן האמער נאר ער איז ארויסנענאנגען אין דרויסען וועהן, וועי ס׳ברויך צו איהם אזוי שפעט בייגאסט.

ער איז שטארק דערשראקען נעוואָרען בעת ער האט דערזעהען דעם קעניג שטעהן און צוטערען און ער האט זיי ארײַנגעבעהטען צו זיך אין שטוב, און נע־ זעצט נאהנט פוס אננעהיצטען אויוון אום זיי אלען זיך חפים מען ער האט זיי דערלאנגט גוטע מאכלים און זיי וענען צו זיך נעקומטען פון ח שרעק וואס זיי האבען אין דרויסען אויבערנעלעבט.

זיי האבען פערשטאנען או ער מוז זיין א חסיד׳ער מענטש און דער קענ האט איהם נעבעהטען וויזען דעם נר תמיד. ר׳ יחיאל ז״ל האט נעענטפערט א ער בעגוצט זיך חלילה קיינמאל נישט מיט קיין כשוף מאכערי און האט איהם נע־ פיער, און נאר ער וויס דערפון וויל ער קען גוט די טבע פון יערער זאך

דער קעניג, ועהנדיג, או ער איז זעהר א קלוגער און נעלערנטער מענט האט איהם אננעלאדען צו זיך אלס יועץ, און איהם בעשטימט א גרויסע פענסיע. מיט דער צייט איז ער נעוואָרען וויצע קעניג און דער גאנצער פיהרער פון לאנד. דאם האט זייער פערדראסען אלע מיניסטארען און זענען איהם נעוואָרען גרויס שונאים.

אייניגי האבען זיי אויף איהם אויסנעקלאהרט א שקר בלבול, און האבען צום קעניג נעזאגט: וויי אזוי איז ער דען וויצע קעניג און דען עצה נעבער או פון דיר האלט ער נארנישט נאר חנפה׳ט דיך בלויז מיט זייע נארישע רייד. א ראיה האסטו או ער לייגט דיך נישט—האבען זיי נעזאגט צו איהם ווייטער נעזאגט—או ווי באלד דו וועסט אנריהרען א בעלירי ווען, וועט ער אויף קיין פאל נישט וו־ לין טרויגען. דעם קעניג האט דאם שטארק פערדראסען און ער האט בעשלאסען

נישט צורעדען פריהער דערפון, ביז וואנען ער וועט געוואויר ווערען אויף זיכער צי ס'איז אמת זייערע רייד.

בעת מען האט דעם קעניג דערלאנגט א בעכער ווין האט ער איהם מיט זיינע הענד דערלאנגט ר' יחיאל ז"ל אז ער זאל איהם אויסטרונקען. ר' יחיאל ז"ל, פערשטעהענדיג דאס בלבול פון זיינע שונאים, האט נעדאנקט דעם קעניג פאר די עהרע וואס ער האט איהם מיט זיינע איינענע הענט דערלאנגט ווין און האט געזאגט: אדוני קעניג, דערוויל זאל דער ווין שטעהן אויפ'ן טיש ווארום אין מיט'ן עססין ליעב איך נישט קיין ווין. דער קעניג האט איהם גארנישט געענטפערט דאנעגען.

נאכ'ן עססין האט מען דעם קעניג דערלאנגט וואסער, זיך אפצוואשען זיינע פעטע הענט און אויסשווענקען דאס מויל. אז דער קעניג האט אוועקגעשטעלט דאס איבערגעבליבענע וואסער, האט ר' יחיאל ז"ל עס אויסגעטרונקען און זיך ווענדענדיג צום קעניג האט ער געזאגט: גרויסער קעניג, מיינע שונאים וויסען אז ביי אונז אין דער תורה איז פערבאטען צו טרונקען דעם ווין וואס איז נישט געארבייט געוואָרען צווישען יודען און דאריבער, האבען זיי אט דעם שקר בלבול אויפגעחאפט דיר אויסצווויזען אז איך מיאוס מיך פון דיינע הענט, דאריבער וויז איך דיר אז דאס וואסער וואס דו האסט אויסער אין דיינע הענד געהאלטין, אויך דאס מויל געשווענקט, איז ביי מיר ליבער ווי זייערע בעסטע געטראנקען און שפייזין.

דער קעניג האט צו איהם א שמייכעל געטהוען, אלס צייכען פון דאנקבארקייט און איהם בעשאנקען מיט א מעדאל. זיינע שונאים וואס זענען דערביי געוועזען זענען שיער פון זין אראפ פאר גרויס עגמת נפש. אויסער די אלע בעשוועהרונגען וואס ר' יחיאל ז"ל האט אויף זיי פון דעמאלס אן אריפגעלייגט האט ער א מייל פון זיי אפגעזאגט פון זייערע שטעלעס.

לג.

ר' אשר פון ירושלים זי"ע

דער הייליגער ר' אשר ז"ל איז געבליבען אנ'ארימאן פון אלע זיינע גרויסע געשעפטין, און איז געוואָרען א רייזענדער ביי זיין ברודער אין געשעפט. א ווייב האט ער געהאט זעהר א שעהנע און א גרויסע בריה בעוויל זי האט געשטאמט פון א בעל-בתשע פאמיליע. דער ברודער זיינער איז געוועזען אנ'אלמן, און טען האט איהם גערעדט שידוכים. ער האט אדער נישט געוואלט וויסען פון די אלע שידוכים דען ער האט שטארק חשק געהאט צו זיין ברודער'ס ווייב. און ער האט געהאלטען אין איין קלעהרין ווי אזוי דאס אויסצופיהרען.

איינמאל איז ער זיך מיישב און זאגט צו זיין ברודער: מיין ליעבער ברודער, איך וויס אז דו ארבייטסט מיר זעהר געטרייי אין מיינע געשעפטין, און א דאנק גאט צייט דו ביזט מיין רייזענדער איז צו מיר אין שטוב די ברכה געקומען. אלזא פעריאנג איך פון דיר אז דו זאלסט מארגען אין דערפריה ווידער

פֿאַהרין אין וועג ערין. אנד קען אין דיר נאך אויך צוליב טהוען: לק'ען דיין פֿרוי אויסהאלטען מיט קעסט און דירה, און דערפֿאר זאל זי אבינסע אכטונג טהוען אויף מיין בעל-בתישקייט אין שטוב, בעוגדערס וועסטו דערפֿון פֿער-אינרינגען פֿיעל נעלד.

ר' אשר זיל, נישט וויסענדיג וויי אזוי זיין פֿרייד אויסצודריקען האט אוש אנגעהויבען צו וויינען. ער האט בעשיינפֿערליך אייגענעזהען אז ער וועט דא חא-פֿען א גליק: ער וועט קענען אנזאמלען פֿיל נעלד און מיט דער צייט אלין וועי-רין א גרעשעפֿט'ס פֿיהרער אזוי וויי אמאל. יעדענפֿאל וועט ער זהען וואס לענגער זיך צו וויסען אויף דער רייזע אום אין צוקארגען זיינע שמוציגע הוצאות.

ער אין אהיים געגאנגען און האט דערצעהלט זיין וויב דאם גרויסע גליק נואס אהם אין אזוי פלוצלינג אונטערגעקומען. זי אין אויך אייגענאנגען דערויף, ודען זי האט פֿערשטאנען אז מן הסתם וועט דאס אלעם זיין איהר למובה אין זי וועט אין קורצען קענען אלין עפֿענען א גרעשעפֿט. זי האבען אפגעמאכט די דירה וואם זי האבען אין איהר געוואוינט און זי האט זיך אריבערגעשראנגען צו איהר שוואגער, דעם מאכ'ס ברודער. זי האבען זיך נעמענט און ער אין א פֿרעהליכער, מיט נוטץ האפֿנונגען אויף דער צוקונפֿט שוועקנעפֿאהרען אויף די רייזע.

ויהי היום, אין איהר שוואגער צו איהר צוגעגאנגען און איהר אויפֿגעג-נעבען א סוד אז ער וויל מיט איהר טהוען אנשבירה און ער וועט איהר דערפֿאר פֿיל גרויסע טובות אין דער פרטה טהוען. ער האט איהר אנגעהויבען פֿיל גלי-קען פֿארצולייגען פון וועלכע א מת ואלם העדעדג פֿין אועלכע גליקען פֿין קבר אריסגעלאפֿען, נאר זי האט דערפֿו נאפרוישט געואלט ווסען און אהם אפגע-עכטפֿערט מיט האם אין שנאה.

ועדעדג אז זיין פלאן אין אהם נישט געראטען, האט זיך זיין האוה אין אהם צוקאכט אין נעפֿאדערט נקמה. ער האט בעשלאסען זיך אין אזוי צו נוקם זיין, ער האט, אומאל, צוגעהויבען זיין משרת אין צו אהם געואגט: אין א וואך אהום וועל איך מאכען א באל, לכבוד מין פרעזענט יאהרעם אין אז איך וויל דיך מיט מין בירודס ויב אין קלעיר ארין שיקען, ואלבשו די מחור פֿין אכווהנג פֿערמאכען, דען איך וויל אזוי אפֿהאלטען א שטיקעל פֿין יאם זי זאל מיך האבען צוגעדענקען לחירת. דער משרת האט אהם צוגעואגט אלהרונג פונקטליך אויסצופֿירען.

אויפֿן באל וואם אין באקן פֿארנעקומען ציליב זיין פֿאטערס יאהרצייט, האבען די נעסט פֿערשאפט יין, אין ער האט נעדענקען דעם משרת נעהן אהיים. נעמען פֿין קלעיר עטליכע בישליכ יין אין מיט די שליסלען האט ער אכטונ. שוקט זיך כרודערס ויב, זיין שוועגערין. דער משרת האט נעדענקט וואם זיין בעל דבית האט אהם אויסגעלט אנשוואכט און האט באקן אזוי נעשריין. ועהענדיג אז עס אין שוין אויסגעלאפֿען א האלבע שעה אין זי ועקען נאך נישטא צוריק פֿין קלעיר, האט ער נאך זי אראפגעשיקט ווען א קלעיערין משרת. אלע ועקען שוער פֿין די שרעק ארויסגעפֿאלען העדעדג וון דער משרת האט דערצעהלט אז ער האט זי נעשראפֿען בי אנשבירה אין אז דער קלעיר אין פֿון

אונטערשלאָגן, דער בעל הבית האָט זיך נעמטשלט אקורשט ווי שר וועגן
נאָרנישט פון דער גאַנצער מעשה, און זיך נעריסען די השחר פון קאָפ אפ
חרפה, וואָס זיין ברודער׳ם ווייב האָט זיך אונטערנעמען שולדיק צומחוען, אר
מיט נאָך עטלעכע מענטשען זענען אראָפ אין קעלער, האָבען אויפגעריסען די פעסר
שלאָסענע טהיר, און קורם כל זיך אלאָ נעמחהען צו זיין שוועגערין און איהר
נעהאַרנים מפות אכזריות. ער האָט איהר שוין מהר נישט נעלאָזט צו זיך. אין
שטוב ארין און יענע נאכט האָט זי זיך אײַנע אלײן ארומנעדרהט אויפן פרײַען
פעלד, דען אויך די שכנים האָבען פון איהר נישט נעוואָלט ווייסען וואָס זי איז,
נעווען רײַן פון יעדער שולד.

בײַנאכט האָט זי אין פעלד נעפלאָנדזשעט ביז זי איז צוגעקומען צו א הײַ-
זעל פון א נאכט הימער און זי איז דארטען ארײַנגענאַנגען אינעדערנעכטיגען ואָנע-
דיג אז זי איז א פרעמדע און וויסט נישט דעם ווע. דער נאכט וועכטער האָט
אויף איהר רחמנות נעקריגען, האָט איהר נעגעבען צו עסען ברויט מיט וואסער
(וואָרום עפּים אנדערש האָט זי נישט נעוואלט) און איהר אפגענעבען אן ארם
צום שלאָפען.

יענע נאכט זענען אויף דעמזעלבען ווע פערבײַ נעפאהרען א קאמפאניע
סוחרים און צווישען זיי איז נעווען אײַנער, ועהר א פרומער, א קלוגער און
געלערנטער מענטש. בעמערקענדיג דאָס הייזעל פון דעריבערטינס איז ער דארטען
אריינגענאנגען און בעמערקט א יודישע פרוי זיצען און עסען און ער האָט פער-
שטאַנען אז דאָס איז נישט פראָסט. ער האָט איהר נעבעהטען זי זאל איהם דער-
צעהלען ווי אזוי זי איז נעקומען אין דעם הייזעל ארײַן און וואָער סבה איהר
האָט דערצו נעטריבען. זי האָט איהם מיט טרערהרין אין די אויגען דערצעהלט
שלסדינג וואָס איהר שוואָגער האָט מיט איהר נעמהון, און ער האָט אין איהר
דערקענט אז אלעם וואָס זי זאגט איז אמת. ער האָט זיך דערמאָנט אז קיין קינ-
דער חאָבען זיך נישט רח״ל לאַנג בײַ איהם האָט ער בעשלאָסען איהר צורטיו.
ווען און צו זיך ארײַנצומען, און אפשר וועט איהם גאָט אין דעם זכות העלפען.
זי איז אײַנגעזעסען בײַ זיי אויף דער פוהר און איז מיט דעם אונבעקאַנטען
שוועקגעפאָהרען. בײַ איהם אין שטוב האָט איהר נארנישט געפעהלט און זי האָט
אין עטלעכע וואָכען פערגעסען וואָס מיט אנדר האָט אמאל פאסירט, נאר נישט
לאַנג האָט איהר גלײַך געדויערט.

אײַנמאָל וועז קײַנער א חוץ איהר איז אין שטוב נישט געווען, איז א
דארטיגער משרת צו איהר צוגענאנגען און געזאָגט: וויסען זאלסטו אז וויבאלד
דו ווילסט מיר נישט נאכגעבען מיין תאוה, וועל איך דערשטיקען דאָס קלײַנע
קינד וואָס דו האלסט אויף דיינע הענט און אז זיי וועלען אהיים קומען וועל איך
זאָגען: דאָס קינד האָט שטארק געווײַנט, נאר אזא פטור צו ווערין פון דעם קינדס
נעשרײַען האסטו עס דערשטיקט. זיי וועלען מיר גלויבען, און וועלען דיר אנטהוען נע-
ברענטע יסורים. זי האָט דאָס אלעם פון איהם אויסנעהערט און האָט נעזאָגט-
פערט: די קענסט טהוען וואָס די ווילסט און אין וועל נישט צוליב דיין אומגלי-
ליק, נאריש תאוה פערלירען בײַדע וועלטען. דער נאָט וואָס האָט מיך בײַ

איצטער געהיטען וועט מיך ווייטער היטען. ער האט געזעהען אז ער האט נישט מיט איהר וואס צומאכען, האט ער דערשטיקט דאס אונשולדיגע קינד, אום פון איהר נקמה צונעמען.

זעהענדיג זיין אויסגעפיהרטע מערדעריי איז זי אויך פון יענע שטוב אנטלאפען, מורא האבענדיג פאר אפריש אומגליק, און איז ווידער געבליבען אנ'עלענדע אין אוויסטעניש.

זי האט אנגעהויבען בעהטען ביי גאט אז ער זאל איהר די נשמה צונעמען. אום זי זאל פון די אלע צרות פטור ווערין. דער אויבערשטער האט צוגעהערט איהר געוויין און צו איהר געשיקט אליהו הנביא ז"ל

אליהו הנביא ז"ל איז צו איהר צוגעגאנגען און האט געזאגט: נישט שרעק זיך, גאט האט צוגעהערט דיין געבעהט און פערשטעהט דיין ביטער הערץ! דערפאר וואס דו ביזט א ריין עהרליך יודישע נשמה געבליבען האט מיך גאט געשיקט, מיט דיר צוטהוען גרויסע נסים.

ער האט איהר אין איין אויגענבליק אפגעשטעלט אין איהר שטאדט, אין א וואויגונג וואו איהר מאן איז דארטען געוועזען.

דער מאן איז שטארק, און אנפאנגס, דערשראקען געוואָרען, נאר זעהענדיג אליהו הנביא ז"ל האט ער צו איהם געזאגט: געלויבט השי"ת דערפאר וואס ער האט מיר מיין אבידה צוריק גענעבען און מיין ווייב איז געבליבען א יודישע און עהרליכע פרוי ווי געוועזען.

אליהו הנביא ז"ל האט נאכהער צו איהם געזאגט: וויסען זאלסטו אז דאס אלעס איז געשעהען אין דיין זכות און פאר דעם צער וואס דו האסט פון דיין ברודער'ס שלעכטקייט און פאר דעם, וואס דו האסט נישט געזעהען דיין ווייב א לאנגע צייט, האט דיך גאט געבענטשט מיט עשירות, שפע און הצלחה אויף דיין גאנץ לעבין. אליהו הנביא ז"ל האט זיי געבענטשט. ער האט זיך מיט זיי געזעגינט און איז פון זיי אוועק געגאנגען.

לד.

דער בעל מופת ר' יצחק חיות זי"ע

דער הייליגער צדיק ר' יצחק חיות, וואס איז בעוואוסט אין די גאנצע וועלט מיט זיין חיבור „זרע יצחק" אויף גאנץ משניות, איז איינמאל גאנץ פלוצלינג געלינען אין דער „הינער-פלעט". מ'קען זיך פארשטעלין ווי די גאנצע שטאדט האט נאך איהם געגאסען מיט טרעהרין. מען האט זיך איינגעטהיילט אין משמורים און אלע עטליכע שעה איז אנ'אנדער משמר פון הייליגע צדיקים און תלמידי חכמים געזעסין נעבין איהם, איהם געהיטען און געזאגט תהילים.

אויפ'ן פירטין טאג האבען די תלמידי חכמים וואס זענען נעבין איהם געזעסין בעמערקט, ווי ער איז אויפגעקומען פון זיין לאנגען שלאף. באלד האט

מען אזעם דערמאנטערם, נעמען עפּעס אין טיל ערטער אזוי נעמען זיי אר שוין אויף צדיק בעקומען דאס רעת אזוי די כוונה.

וואהענדיג זיי אר שוין בייַ זייַנע כוונה, אזוי מ'קען מיט אזעם עפּעס רעדען, האבען די תלמידי חכמים צו אזעם נעזוגט: הילינער צדיק, פיר בעחסען דיך זאל אונז וואס זיי האסט אויף יענער וועלט נעזוהן?—נין, אזי וואלל איך נאריגישט זאגען—האט ער זיי נעענטפערט—רעדן פון היטל האט מען מיר פערבאטען צו5עזאהלען. זאג אונז חאטש האבען זיי דיימער בייַ אזעם נעבעהמען—פארוואס דינע אויגין האבען אזוינע דריסען טאג נעמאכען מיט טרערהרין און נאכהער, האסטו דינע קליידער צוריסען? אז דאס זאהל אזהר, האט ער זיי מיט א קליינעם שמיכעל נעענטפערט, אזי מיר יא שלייבם נעווארען פון היטל צו דערצעהלען.

הערעניג, זו ער ווייל זייער פערלאנג ערפילען, זענען זיי נעבליבען צוזאמ רואיג אזן ער האט אנגעהויבען ערצעהלען:

באלד ווי מען נשמה אזי פון מיר אריס—האט ער צו זיי נעזוגט—אזי זי מיר־צוזעקומען אר'שלשער טאן. ער האט נעזוגט זו ער אזי מען מאמינם א פאמער, מינם א זידע אזן הייסט ר' מפרם מאנוש חיות ז"ל ווען אזי נע־ווען רב אזן ווילנא. ער האט מיך נעהייסען פארפרייט-מאכען צוגרהן אויס־חערין מען פסק בייַם בית דין של מעלה. אזן ווי באלד—האט דער זידע זו מיר נעזוגט—אזך וועל נעמשפט ווערין זכאי וועט מיר נוט זיין. ער אזי מיט מיר נעגאנגען צום בית דין של מעלה, ער אזי איינטרעטען ארייננעגאנגען אזן אזך בין נעבליבען שטעהן אויסער די פתח. אינווייניג האט ער דערצעהלט שלעכטע מעשים מוכים אזן מיך מזפה נעווען לכף זכות.

פלוצלינג בעמערק אזך ווי אנאלטער מען נעהט זו מיר צו, בעת ס'צוג נעשטאנגען אזן נעווארט אונטער די טהור, דאס אזי נעווען מען מוטערס פא־טער, ווען אזי נעווען ראש בית דין אזן פראג אזן האט מחבר נעווען דאס ספר אבי רברבי. ער האט מיך נישט נעהייסען ארויס אזן נעזוגט זו מ'וועט מיך משפטין זכאי אזן מ'וועט מיר נאך טהרין יאהרין צום לעבין. דען דער סקלאי'ר רב אזי אויך נעווען פון מען זיט אזן דאריבער, האבען די מקטרוגים קיין כח נישט נעהאט אויסצופיהרין טאל מיך משפטין צוגרהן אזן נהינם.

באלד אזי ארויסגעקומען מען זידע ר' מנחם מאניש חיות ז"ל אזן האט מיר דערצעהלט זו ס'האב נרויסע זכותים ווען מיט זיי האב אזך מנצח נעווע־זין אלע מקטריגים, אזן זו מען האט מיר נעפסקנ"ט אביסעל נלות צולייגען אזן מען האט מיר מיטי נעווען ישארין צום לעבין. ער האט מיר נעזוגט אזן ווען מען נלות ליידין בעשטעהט אזן ווי אזוי ס'זאל זיך פירהרין. ער האט מיט מיר נעזוגנינט אזן אזך בין נעענגנען אפליידען נלות, ווי ער האט מיר נעזוגט.

צום ערשטין בין אזך נעקומען אין אנ'ארט פון פערשטלטע רוחות, אזן זו זיי זענען זו מיר צוגעלאפען האב אזך זיך נעמאכט אין א שטומער, האב

זיי נאָרנישט געוענטפערט אום זיי זאָלען טוען עוועקגעהן, אַווי ווי מען זיצט האָט מיר נעזאָגט.

נאָכהער האָט מען אויפן וועג בעגעגענט עמליעך בחיצ הונט און האָבען אויף מיר נעבילט, נאָר צו מיר צונעהן האָבען זיי נישט נעקאָנט אין זעלבן נעשמאָגען פֿיער אַלען ווייט פון מיר. אויך פֿאר זיי האָב איך זיך נישט נעשראָקען אין בין מיר ווייטער נעגאַנגען מען וועג. עס איז מיר אויפגעקומען אדורכצוגעהן פֿאר אַנדריסען באַרג, אונטער דעם האָב איך זיך אנידער נעשמעלט און אַנגעהויבען אפּנעבען אשבח דעם רבונ של עולם פֿאר זיינע גרויסע חסדים וואָס ער האָט מיט מיר נעטהון און מיך נעראַטעוועט פון שלעכטס. פון גרויס התפעלות האָב איך נעגאָסען מים טרערין. דאָס זעגין די טרעהרין—האָט ער צו זיי נעזאָגט—וואָס אידער האָט בעטערקט אויף מין פּנים.

זיי האָבען אידם נעבעהטין אז ער זאָל דערצעהלין פֿאַר זיי ער האָט אין שלאָף צוריסען זיינע מלבושים. ער האָט צו זיי נעזאָגט: בעת כ'האָב דעמסאָל בים באַרג נעווינט, איז מיין זיידע צו מיר נעקומען און האָט מיר נעזאָגט, אז איך וועל שוין מעהר נישט ליידען קיין גלות. ער האָט מיך נעטרייסט און איז מיט מיר נעגאַנגען שפּאַצירען. מיר זענען נעגאַנגען פֿערפּי שמעקענדיג נערטנער און פֿעלדער, און אונזער פֿערגעניגען איז נעווען גרויס. פּלוצלינג הערען מיר פון דערוויימען אקלאַנג פון רייטוזען און באלד דערנאָך זעהען מיר, אַנדריסע פֿערואמלונג פון רוחות אין מים זייער שר בראש פֿאהרען אין יענע פֿוהרן, מיר קוקען זיך בעסער-צו און מיר בעמערקען ווי נאָך די פֿוהרן שלעפּט זיך נאָך א פֿרוי מים אידי'ס א שהן, און בידע זענען צונעבונדען. זיערע כישערע קולות זענען נעווען אונגעהויער. מיר האָבען געהערט אקול שרייס, אזוי ווערט נעמשפּט די פֿרוי, וואָס לערנט נישט מים אידר קינד די יודישע מרות". מען זיידע איז צונעגאַנגען צום שר האָט אידם נעפֿרעגט ווי לאַנג די פֿרוי מים אידר זהן ווילען נאָך לידען די יסורים. דער שר האָט אידם נעענטפֿערט: אידר מאן איז זעהר אַנדריסער צדיק און אין אידם ווענדט זיך אלכיינג, ער קען אפילו איצטער קומען און אויך מיר עפּים נוזר זיין ווען אך עס אויך מוען מקיים זיין.

אין עמליעך מינוט ארום האָבען מיר בעמערקט אפֿייערדינע קאָטש מים פיל מלאכים. פון דער קאָטש איז אַרויסגעגאַנגען אמענטש, דאָס איז נעווען די נעפֿיינגטע פֿרוי מאן, ער איז צוגעגאַנגען צום שר זהען ווען ער איך מוען פֿיינגט.

נאָלד האָט זי דערקענט אידר מאן און האָט אידם אנגעהויבען שמאַרק בעהטן אז ער זאָל אידר מוחל זיין, און אידר רחמנות פון אידרע קינדער, און אידם האָט איהם איפּמערקואם נעמאַכט אז נאָר צוליב אידר איז איהם הינט אזוי גום, דען ז'האָט אידם נעזעבען די מיגליקקייט צוזיצען און לערנען. ער האָט אויף אידר רחמנות נעקרינען און אידר מוט זייער זהן איז קאָטש פֿרייגעוואָרטען און איז פֿערשוואונדען נעוואָרדען. מיר האָבען נעפֿרעגט דעם שר

וואו זיי זשנען שוועך האט ער אונז געמאכט פֿערט אז זיי זענען שוועך אין גן ערן.

דער זידע האט צו מיר געזאגט אז ער נעמט מיך־מיט אין גן ערן אריין און איך בין דערפון נעווען שטארק צופֿרידען.

צוקומענדיג צום גן עדן האבן מיר בעמערקט ווי א מלאך זאגט צו די פֿרוים מאן אז נאר איהם קען ער אין גן עדן אריינלאזען, אבער זיין ווייב און אזהן נישט. דעם מאן האט דאס פֿערדראסען און איז נעלאפֿען פֿרעגען בײם צית דין של מעלה פֿארוואס מען שטערט איהם אריינצוגעמען אין גן ערן זיין ווייב און זוהן און מען האט איהם געמאכט פֿערט, אז זי איז לגמרי נישט ווערט צוריצזען פֿאר די טהיר פֿון גן ערן נאר דערפֿאר, ווײל דורך אזהר האט דער מאן געקאנט יצצען אין לערנען, דערפֿאר, ווען זי זיצען בײ די טהיר פֿון גן ערן. זהעגדיג דאס איז ער צו זיין ווייב צוגענאנגען און דערצעהלט ווײל דאס בית דין של מעלה האט איהם געמאכט פֿערט.

זיי ענדיג אין גן ערן—האט ר' יצחק חיות ווי טער דערצעהלט—האב אך נעהערט א קול שרייען „רויטע אויס אנ׳ארט פֿאר א גרויסען צדיק ווײל דערף בײלד אנצוקומען". איך בין נעגאנגען זהען ווער דאס איז און בעמערקט ווי מען פֿירט איהם מיט גרויס כבוד און אלע שטעלן זיך־אויף פֿאר איהם. ער הויבט־אן זאגען פֿיל מזמורים חידושים אויף תורה און אלע זענען דערפון שטארק צופֿרידען. פלוצלינג איז ער פֿון זיי אויסגענגען, ווארום מען האט איהם געפֿונען צום בית דין של מעלה.

דארטען האט מען איהם געפֿרעגט צי ער האט מקיים געווען די תורה, האט ער געענטפֿערט אז יא, און באלד זענען פֿיל מלאכים געקומען ערות זא־גען דערויף. אלע זענען געווען צופֿרידען פֿון דעם, ווײל ער האט זיך ער־ווארבען פֿיל גוטע מלאכים צוליב זיינע מצות.

באלד איז זיין גלזק פֿערקערהרט געווארען אויף אנ׳אומגליק, דאס איז געווען בעת מען האט איהם געפֿרעגט צי ער איז געווען גזהר, נישט מוציא שם צו זיין לבטלה, און ער איז געבליבען שטעהן א ציטערינגער און נישט געענטפֿערט. פֿיל מלאכי חבלים זענען געקומען און אויסגעווישען ווי־פֿיל מאל ער האט דערויף עובר געווען. דאס בית דין של מעלה האט זיך אנ־געהויבען דיר קלאגען.

נאלהער האט מען צו איהם געזאגט: דו רשע, דו טפה סרוחה, דיין משפט איז ארגער נהינום אדער גלגול.

ווײל מיט מיר איז דעמאלס פֿארגעקומען—האט ר' יצחק חיות צו זיי געזאגט—ווען איך בין נישט, נאר ס'גערעדט וו אין האב מיר מיינע קלאגער צוריסען, און בין אויפגעקומען.

די תלמידי חכמים ווײל זענען געזעסען בײ זיין ערצעהלונג האבען שטארק אנגעהויבען צו ווײנען אויף דעם ווײל דאס דור איז הינט אזוי זינדיג און קלי־נער, קלינער איז נישט געהיטען אז בעת ער זאגט ארויס א שם אין זיין צו האבען די נויטיג כוונות.

לה.

דער נסתר ר' יונה זי"ע

רבי מרדכי ז"ל האָט געוואוינט אין אַ דאָרף נעבין פרזשיסחאָ. (ער איז געוועזען דעם רבין ר' לייב-שרה'ס אַ ברודער.) אינ'ם זעלבין דאָרף האָט איהם זיין ווייב געבוירען אַ זוהן—יוסף. ער איז געוועזען זעהר אַ וואויל קינד און בעת מען האָט איהם אַוועקגעגעבען אין אַ חדר, האָבען די מלמדים זיך געריסען אייגער מיט'ן צווייטען און יעדער אייגציגער האָט געוואָלט לערנען מיט יוסף'ן דעם רבינ'ם. אַזוי ווי מ'האָט איהם גערופען.

אין אַ צייט אַרום, יוסף איז עלטער געוואָרען, ער איז שוין אַ בחור פון זעכצעהן יאָהר און לערינט שוין פון לאַנג נישט אין די חדרים ביי מלמדים. ער זיצט שוין הייגט אין שטאָדט'ס בית המדרש, לערינט מיט חשק און איז דער בעסטער בקי אין ש"ס ופוסקים אַנטקעגין די אַלע בחורים וואָס זיצען אינ'ם זעלבין בית המדרש. מען האָט שוין פאַר איהם דרך ארץ און וואָס ער זאָל נישט זאָגען ווערט עס באַלד אויסגעפיהרט.

ויהי היום, בעת יוסף איז געזעסען און געלערינט צוזאַמען מיט נאָך אַ בחור, האָט ער געבעהטין דעם בחור מען זאָל פערמאַכען דאָס ספר, דען איהם האָט זיך פערגלוסט צוגעהן אויפ'ן פרייען פעלד אויף שפּאַציר. דעם בחור איז די עטליכע ווערטער גוט געקראָכען אין קאָפּ אַריין „יוסף וויל, שבת בייטאָג אַנשטאָט לערנען געהן אויפ'ן פעלד שפּאַצירען" נאָר ס'איז פערפאַלין! מען מוז איהם פאָלגין, און ער האָט איהם טאַקי געפאָלגט.

אויפ'ן וועג בעמערקט דער בחור, ווי אַ מיידעל געהט אונטער זיי אין דעם זעלבען וועג וואָס זיי. ער האָט זיך שטאַרק דערשראָקען און געוואָלט דערפון מודיע זיין יוסף'ן, נאָר יוסף האָט איהם נישט געלאָזט אָנהייבען און צו איהם געזאָגט: שטעה, דו, דאָ אויף דעם אָרט עטליכע מינוט ביז וואַנען איך וועל זיך צו דיר אומקעהרין. דער בחור האָט נישט געאוספעיעט אַ וואָרט זיך איבערצופרעגין, און יוסף איז שוין ביי איהם נישט געשטאַנען און איז פערשוואונדען געוואָרען. דער בחור האָט נאָר בעמערקט ווי דאָס זעלבע מיידיל געהט אונטער איהם. און ביידע ווערין פון איהם פערשוואונדען.

אין אַ פירטעל שעה אַרום איז יוסף צוריקגעקומען צו זיין חבר, און זיי האָבען ביידע געוואַרט ביז וואַנען דאָס מיידיל, די זעלבע וואָס איז אַלץ גענאַנגען אונטער יוסף'ן איז פון זיי פערשוואונדען און נאַכהער, זענען זיי אַהיים גענאַנגען.

דער בחור האָט זיך גאָרנישט געקאָנט פערגעסין פון דעם איבערגעלעבטין. אַ גאַנצע נאַכט האָבען זיינע געדאַנקין נישט גערוהט און ער האָט נאָר געוואָלט וויסען וואָס פאַרע געשעפטין יוסף פיהרט מיט יענעם מיידיל. ערהאָט גערעכינט אין דערפריה איהם דערפון צופרעגין, נאָר ווי שרעקליך איז איהם געוואָרין ווען יוסף האָט צו איהם אין דערפריה, געזאָגט: קום לאָמיר ווייטער געהן

שפּאַצירען אויף דעם נעלטיגען אָרט. ער איז געגאַנגען און האָט געזעהען די זעלבע סצענע וואָס אין פאָריגען מאָל. איהם איז געוואָרען זעהר שלעכט אָזוי פיל אין זיך צו איבערטראָגען, און ער האָט בעשלאָסען, יוסף'ן, דערפון גאָרנישט צו פרעגין און גלייך, אַלעס צודערצעהלין רבי מרדכי ז"ל, יוסף'ס פאָטער.

אַז ר' מרדכי ז"ל איז דערפון געוואויר געוואָרען האָט ער רעם זוהן אַרייַנגענומען אין אַ בעזונדער צימער און איהם געבעהטין דערצעהלין אַלעס און גאָרנישט לייקענען. דער זוהן האָט איהם דערצעהלט: וויסען זאָלסטו, פאָטער, אַז אום שבת, בין איך טאַקי געגאַנגען מיט דעם מיידעל אונטער די שטאָדט, צו אַג'אָרט וואָס דאָרטין זענען געשטאַנען, מיין און איהר זיידע, גאָר אַזוי ווי אום שבת קען מען דאָך נישט מקבל קנין זיין זענען מיר הייַנט נאָכאַמאָל אַהינגעגאַנגען, דאָרטען האָבען מיר מקבל קנין געוועזען און אונזערע זיידעס האָבען אונז געוויגשען מזל טוב. אַצונד—האָט יוסף, ענדענדיג זיין ערצעהלינג, זיך געוועגדעט צו זיין פאָטער—ליבער פאָטער, ווינטש דו מיר מזל טוב און זעה אָנצוגרייטען אַלעס וואָס נויטיג איז צו אונזער חתונה, וועלכע וועט מיט מזל פאָרקומען.

דעם פאָטער האָט שטאַרק בעריהרט זיין זוהנ'ס רייד וויסענדיג, אַז זיין זוהן איז נישט קיין אַבי ווער האָט ער פערשטאַנען, אַז דאָס איז אַ הימל זאַך און איז, אונ'ם זעלבין טאָג געגאַנגען זיך נאָכפרעגין אויף זיין צוקונפדיגען מחותן. ער האָט זיך דערוואוסט אַז יענער הייסט יונה, ער איז אַ גרויסער אָרימאַן און אויסער אַלעס, ציהט ער זיין חיונה פון דעם וואָס ער פערמאָגט אַ פערדיל און ער אַליין איז אַ שטיקעל טרענער אויך

עס איז איהם זעהר שלעכט געוואָרען אויפ'ן האַרץ „מ'שטיינס געזאָגט, יונה פוהרמאַן וועט זיין מיין מחותן! אַנשטאָט וואָס ער האָט געקאָנט בעקומען דעם שעהנסטין גביר וואָס יענער וואָלט איהם געגעבען אויף חתן מלבושים, וועט ער גאָר דאַרפען געבין די כלה, אויף חופה מלבושים, און אפשר גאָר די חתונה אויך צומאַכען", מיט אַזעלכע ביטערע און שלעכטע רעיונות איז ער אַריבער גע-[illegible]הרען צום רבין ר' אלימלך ז"ל און האָט איהם אַלסדינג דערצעהלט. דער רבי ר' אלימלך ז"ל האָט איהם געענטפערט: פאָהר אַהיים און מאַך איה"ש תנאים, נאָכהער אַ חתונה, דען אַ בעסערין שידוך ווי דער וועסטו אין ערגיץ ניט געפונען, די ברויכסט דאַנקען גאָט פאַר די גרויסע זכייה וואָס ער וועט וועלין זיך משדך זיין מיט דיר. דאָס בעהט איך דיך—האָט דער רבי ר' אלימלך ז"ל צו איהם ווייטער געזאָגט—אַז די תנאים זאָלען זיין ביי מיר אין שטוב. זיי האָבען זיך געזעגינט און ר' מרדכילע ז"ל איז אַהיים געפאָהרען.

אין דערהיים האָט מען גענומען אַ שליח און אַוועקגעשיקט צו זיין צוקונפ-טיגען מחותן. דער שליח איז צוריקגעקומען און געברענגט דעם אַנטוואָרט: ווי-באַלד ר' מרדכילע וויל זיך מיט מיר משדך זיין, זאָל ער יתיר שיקען עטליכע רובל פאַר מיין פערדיל, אויך זאָל ער אָנגרייטען שעהנע מלבושים פאַר חתן כלה און זעהען צומאַכין אַ בעל-הבתישע חתונה. ר' מרדכילע ז"ל האָט פערשטאַנען אַז סאיז פערפאַלען און ער וועט זיך גאָרנישט קענען העלפין, האָט ער זיך צו-

זאמענגעשאפט די נוטיגע סומא און נאכהער געשיקט א שליח נאך די מחותנים און די תנאים זענען געוועזען ביים רבין ר' אלימלך ז"ל.

די חתונה איז געמאכט געוואָרען אין בעשטימטען טערמין און אויך ביים רבין ר' אלימלך ז"ל אין שטוב. די כלה'ס פאָטער איז געקומען אויף דער חתונה אין זיינע געמיינע מלבושים און ארום די לענדען פערנומען מיט א שטריק. באלד נאך דער חופה איז ער פון דארטען אוועקגעפאָהרען צו זיך אין שטוב אריין.

צומארגינס נאך דער חופה, איז געקומען א שליח פון דער כלה'ס פאָטער און האָט געזאָגט אז דער מחותן פערלאנגט חתן כלה צו זיך אויף „שבע ברכות" און אויסער זיי, פערלאנגט ער קיינעם נישט, אפילו דעם חתנ'ס פאָטער אויך נישט, און חתן כלה זענען טאקי באלד אהינגעפאָהרין

ר' מרדכילע ז"ל האָט שטארק געבענקט זיך צו זעהען מיט זיין זוהן און דערצו, איז ער געוועזען טשיקאוועט צו וויסען וואָס דארטען איז פארגעקומען, איז ער אריבער געפאָהרין צו זיין מחותן. איך בעהט אייך—האָט ר' מרדכילע ז"ל געזאָגט צו זיין מחותן ר' יונה—וויבאלד גאָט האָט מיר טאקי געהאָלפען איך האָב די זכייה געהאַט מיט אייך זיך צו משדך זיין בעהט איך אייך אז איהר מיט חתן כלה זאָלט צו מיר קומען אויף די לעצטע שבע ברכות וואָס איך וויל מאכין ביי מיר אין דערהיים". דאָס, געוויס נישט!—האָט ר' יונה איהם אָפּגעענטפערט—צו אייך וויל איך נישט פאָהרין און דאריבער, וועלין די לעצטע שבע ברכות פאָר־ימען ביים רבין ר' אלימלך ז"ל.

זיי זענען טאקי באלד אריבערגעפאָהרען צום רבין ר' אלימלך ז"ל און דארטען, האָבין זיי געפראוועט א שעהנע סעודה. ר' מרדכילע ז"ל האָט דעם זוהן אוועקגערופען אין א זייט און איהם געבעטין, אז ער זאָל איהם דערצעהלען וואָס דארטען איז פארגעקומען. ביי יעדער סעודה—האָט דער זוהן געענטפערט דעם פאָטער—איז געוועזען א פנים חדשות, איינער פון די ל"ו צדיקים און סודות התורה האָט מען דארטען גערעדט, אז ס'איז, כמעט, אונמעגליך נאָכצוזאָגען, און די בעלער זענען געוועזען ווי ביים גרעסטין גביר.

ר' מרדכילע ז"ל האָט זיך גארנישט געקאָנט זאָט קוקען אויף זיין מחותן און איהם איז געוואָרען זעהר נוט אויפ'ן האַרצען. אין מיטען דערין איז דער רבי ר' אלימלך ז"ל צו איהם צוגעגאנגען און געזאָגט: מרדכי, געזעגען זיך מיט דעם מחותן און מיט חתן כלה, דען דו וועסט לאנג דארפען וואַרטין ביז דו וועסט זיי א צווייט מאָל זעהען. ער האָט זיך מיט זיי געזעגינט, געקישט דעם חתן און איהם הייס געבענטשט, און זיי זענען אוועקגעפאָהרין פונ'ם רבין ר' אלימלך ז"ל. ר' מרדכילע ז"ל איז געפאָהרין צו זיין הויזגעזונד און יענער מחותן מיט חתן כלה זענען געפאָהרען אין א צווייטען וועג.

אין עטליכע וואָכען ארום, האָט ר' מרדכילע ז"ל געשיקט א שליח זעהען, צי יענער מחותן מיט זיין זוהן און שנור וואוינען אויפ'ן זעלבין אָרט, און דער שליח האָט צוריק קומענדיג געענטפערט אז זייער געבין איז אויף יענעם אָרט נישט פערהאַן.

ר׳ מרדכילע ז״ל, האָט גיט זײַן פטירה, גישט געוואָלט וואָס זיין זון נעפֿינט זיך.

נז.

ר׳ שלום פון פראָג ז״ע

דער רב פון פראָג האָט פֿאר זיין פטירה אײַנערלאַנט צו צוואה, אז קיין אַנדערער זאָל נישט וועלן נאָך איהם רב, כּיז ווען דער וואָס דער ערשטער איז שטאַרט נאָך זיין פטירה, קראַנק וועלן ווערן ווען זאָגן מען זאָל פֿאר א רב אויפֿנעמען. ער איז נפטר נעווארן, איז די דאָזיקע האָבן אַנגעזאָגט די חברה ביקור חולים זו זיי זאָלן צו וויסן טהיען דעם ארדעם, פון דעם מעגטש וואָס ווען קראַנק ווערן דער ערשטער איז שטאַרט.

נאָך א חודש צייט, האָבן די חברה ביקור חולים נעגאַנגען א ירידה צו דאָזיקע, זו א שניידערין אַראָפּמער איז א כּארישער מיטן נאָמען שלום, איז דער ערשטער נאָכן רב׳ס פטירה קראַנק נעווארן. זיי זאָגן באלד צו איהם שהיים נעגאַנגען, איהם פֿרעגן וועמען מען זאָל מאַכן פֿאר רב. זיי זאָגן דער־ שראָקען נעווארן זהעגדיג, זו דער שניידער איז א משוגענער, שמפֿערט נישט זו דער זאָל איז מאַכט פון זיי חזק, איז זיי זאָגן באלד פון איהם ארויסגענג־ נען פראַכטענדיג, זו אויף נעווים, האָט דער רב עליו השלום, איהם נישט נע־ מיגט איז דאָס ווען ער האָט נעזאָגט „דער ערשטער ווען ווערט נאָך מיט פטירה קראַנק ווערן״ האָט ער נעמיגט אַזעלכין, ווען ווערט אויף איהם גנוב ווערן א מיתה בידי שמים אבער נישט ער, א משוגענער, ווען קען זיך אלין דעם פיס מאַכן.

עס איז אריבער עטליכע מעג איז זו די דאָזיקע איז נעקומען א שליח פֿון „שלום שניידער״ זיי כּעהטן זו איהם זו קומען. זיי האָבן אפילו נישט נעוואָלט גיהן מיינעזיג, אז ער ווייל מיט זיי א שפאס פֿירהן, נאר די שטארקע בקשות פֿון שליח האָט זיי אײַנערשטש אין זיי זאָגן, נאַכאַל ארײַנגעקומען זו שלום שניידער איז שטוב ארײַן.

איהר זאָלט אריבערפֿאהרין קיין אוסטרהא,—האָט דער שניידער זו די דיא זאָלם נעזאָגט—אין דעם דאָרטיגען רב זאָלט איהר נעמען זו זיך פֿאר א רב, איז מוכאַלד ער ווען נישט ווילען מיט אײַך פֿאהרין, זאָלט איהר איהם זאָגן זו איך שלום שניידער פון פראָג, האָב איהם נעהיסען מיט אײַך פֿאהרין. ער האָט זיי אויפֿגענומען פון פראָג, דורכדעם ווען דער רב מוזען פֿאהרין מיט זיי. איז עס ליכט מיטנוט ארום, איז ער, דער שניידער, געשטאַרבען.

די דאָזיקע זאָגן באלד אויפֿקנעפֿאהרין קיין אוסטרהא, איז נעווואָר ווע־ רענדיג דעם דאָרטיגען רב׳ס אַרדעם, זאָגן זיי זו איהם ארײַנגענגען. נישט נישגרוג וילכד פים דעם שניידרש׳ס רײַד האָבן זיי בעשלאָסען פהובען אויפֿצו־

ייטעל: וויבאלד דער רב וועט נישט איינוויליגען צו זייער פערלאנג, זאלען זיי איהם צוזאגען א גרויסע סוממע געלד.

זיי האבען דעם דארטיגען רב איבערגעגעבען וועגען וואס זיי זענען צו איהם געקומען (נישט זאגענדיג אז דער שניידער האט זיי געשיקט) און ער האט זיי געענטפערט: איך וועל פון דאנען נישט אפטרעטין, אפילו איהר זאלט מיך בעגליקען מיט דעם רייכקייט פון די גאנצע וועלט! דא איז מיין זיידע און מיין פאטער געוועזען רב ביז זייער פטירה און דאריבער, וויל איך זיך, אזוי ווי זיי פיהרען.

זעהענדיג אז קיין געלד פועלט נישט, האבען זיי געפרובט, פאר'ן ערנסטין פאל, איהם זאגען אז שלום שניידער האט א צואה איבערגעלאזט אז ער מוז מיט זיי פאהרין קיין פראג, ווערען דארטיגער רב. נאך איידער זיי האבען געוואלט זאגען דעם סימן וואס שלום שניידער האט זיי בעזונדער איבערגעגעבען, האט דער רב געענטפערט מיט שמחה: וויבאלד דער הייליגער ר' שלום ז"ל האט מיך געהייסען פערלאזען אוסטראה, וועל איך ווערין אייער רב.

דער רב האט זיך געזעגינט מיט אלע שטאדט'ס לייט, און אינאייגעם מיט די דאזארעס אריבערגעפאהרין קיין פראג, און איז דארטען געוואָרען רב.

פון דאמאלס אן, איז די הצלחה אין פראג, פון טאג צו טאג געוואקסען, און זיי האבען פערשטאנען אז דאס איז אין דעם זכות וואס זיי האבען געפאלגט זייער אלטען רב.

א וואונדערליכע מעשה פון דעם גרויסען און הייליען תנא ר' יהושע בן לוי ז"ל וואס ער האט געהאט א ויכוח מיט דעם מלאך המות.

אונזערע חכמים האבען געזאגט: ריב"ל איז געווען א צדיק גמור, און ווען עס איז געקומען זיין צייט ער זאל נפטר ווערען פון דער וועלט, האט הקב"ה געזאגט צום מלאך המות. טהו איהם צו ליב אלעס וואס ער וועט בעהטען ביי דיר איידער דו וועסט איהם צו נעהמען זיין נשמה. ער איז געגאנגען צו ריב"ל און האט איהם געזאגט: דו זאלסט וויסען אז עס איז געקומען דיין צייט נפטר צו ווערען פון דער וועלט. נאר איידער דו וועסט מיר אוועק געבען דיין נשמה, קאנסטו דיר אויסבינטען ביי מיר וואס דו וועסט וועלען און איך וועל דיר אלעס צוליב טוהן. ווי דער תנא ריב"ל האט דאס דער הערט! האט ער געזאגט צום מלאך המות: איך פערלאנג פון דיר. זאלסט מיר ווייזען מיין ארט אין גן עדן; האט איהם דער מלאך המות געענטפערט: קום מיט מיר וועל איך דיר ווייזען דיין ארט. גייענדיג האט ריב"ל געזאגט צו איהם: גיב מיר דיין שווערד. אום דו זאלסט מיך נישט איבער שרעקען, ער האט איהם באלד געגעבען, און זיי זענען ווייטער געגאנגען ביז זיי זענען געקומען צו דער וואנד פון גן עדן, דער מלאך המות האט גענומען ריב"ל און האט איהם אנידער געלייגט אויף דער מויער פון גן עדן. און האט צו איהם געזאגט. זעה דיין ארט אין גן עדן. ר' יהושע בן לוי איז אראפגעשפרונגען פון דער מויער און איז ארייין געפאלען אין גן עדן, האט

איהם דער מלאך המות אנגעחאפט בײַ דעם מאנטעל און האט געזאגט נעה ארויס
פון דארטען, ר׳ יהושע בן לוי האט געשוואוירען בײַ דעם שם הקדוש אז ער וועט
נישט ארויסגײַן פון דארט, דער מלאך המות האט ווײַטער נישט געהאט קײַן
רשות אַרײַן צו גײַן. האבען די מלאכי השרת געזאגט פאר הקב״ה רבונו של
עולם. זעה וואס עס האט געטהון בן לוי מיט געוואלד האט ער גענומען זײַן
חלק אין גן עדן, האט דער רבונו של עולם זײַ געענטפערט. נײַט און זײַט
איהם בודק. אויב ער האט געשוואוירען פאר דעם און ער האט זיך מתיר גע-
ווען די שבועה. וועט ער יעצט אויך מוזען מתיר זײַן. האבען די מלאכי השרת
נאך געזוכט און האבען געפונען אז זײַן גאנץ לעבען האט ער נישט עובר גע-
ווען אויף זײַן שבועה. האט הקב״ה צו זײַ געזאגט אויב עס איז יא אזוי. זאל
ער שוין בלײַבען אין גן עדן, ווי דער מלאך המות האט געזעהן אז ער קאן
איהם נישט ארויסציהען פון דארט. האט ער געזאגט צו ר׳ יהושע בן לוי גיב
מיר אפ מײַן שווערד, האט ער איהם נישט געוואלט אפ געבען ביז עס איז
ארויסגעגאנגען אבת קול און עס האט געזאגט גיב איהם אפ דאס מעסער וואס
ער דארף צו מענשען. האט ר׳ יהושע בן לוי געזאגט צום מלאך המות שווער
מיר צו אז זאלסט דאס מעסער נישט ווײַזען קײַן מענשען און דער צײַט וואס
וועסט צו נעהמען די נשמה פון מענש, וואָרום פאר דעם, פלעגט דער
מלאך המות שעלטען דעם מענש פאר יעדען ווי אבהמה. און אפילו אקונד
אין דער שוים פון דער מוטער.

אין דער זעלבער צײַט האט איהם דער מלאך המות צו געשוואוירען.
דעמאלט האט ר׳ יהושע בן לוי הערשט אפ געגעבען. אין דער זעלבער צײַט
האט אליהו הנביא ז״ל אנגעהויבען אויסרופען פאר ר׳ יהושע בן לוי און האט
געזאגט צו די צדיקים, מאכט אײַן ארט פאר בר ליואי, איז ער גענאנגען און
האט געטראפען ר׳ שמעון בן יוחאי וואס איז געזעסען איבער דער געסט פון
די צדיקים. האט איהם ר׳ שמעון בן יוחאי געפרעגט דו ביסט דאס דער בר
ליואי. האט ער איהם געענטפערט יא. האט ער איהם ווײַטער געפרעגט האסטו
געזעהען דעם רעגען בויגען אין דײַנע צײַטען. האט ער איהם געענטפערט יא.
האט איהם ר׳ שמעון בן יוחאי געזאגט אויב אזוי ביסטו נישט דער בר ליואי,
עס איז אבער נישט געווען אמת וואָרום אין ר׳ יהושע בן לוי׳ם צײַטען איז
טאקי נישט געוויזען געוואָרען דער קשת, און פאר וואס זשע האט ער איהם
געזאגט אז עס איז יוא געוויזען געוואָרען. בכדי ער זאל זיך נישט האלטען
גרויס. און וואס האט איהם ר׳ שמעון בן יוחאי גראדע געפרעגט וועגען רעגען
בויגען. ווײַל דער קשת איז דאך אצײַכען פון הקב״ה. און יעדער צײַט וואס
עס בעווײַזט זיך דער קשת איז הקב״ה זיך מרחם אויף זײַן וועלט. און כל זמן
עס איז דא אצדיק אויף דער וועלט. דארף מען נישט האבען דעם רעגען בוי-
גען. וואָרום דורך אײַן צדיק שטײַט די וועלט, ווי עס שטײַט! וצדיק יסוד
עולם. איבער דעם האט ער איהם געפרעגט. אויף דעם קשת. איז ווײַטער
גענאנגען דער מלאך המות צו רבן גמליאל און האט איהם געזאגט אזוי האט
מיר געטהון ר׳ יהושע בן לוי, האט איהם רבן גמליאל געענטפערט ער האט
דיר גוט געטהון. נאר קום וועל איך דיך שוקען צו איהם און זאג איהם, איך

און זאָגט צו איהם שווייַג וואָרום דער סוף איז שוין נאָהנט און די אבות
הקדושים, און די שבטים, און משה מיט אהרן דוד ושלמה און אַלע מלכים
פון די ישראל און פון בית דוד קומען אַלע מאָנטיג און דאָנערשטיג און שבת
ויו״ט, צו משיח און וויַנען און האַלטען איהם און זאָגען צו איהם שווייַג לען
דיך אָהן אָן דיין באַשעפער וואָרום דער קץ, איז קרוב. און קרת מיט זיין עדה
און דתן ואבירם. ואבשלום. קומען צום משיח אַלע מיטוואָך. און פרעגין משיח
ווען וועט שוין זיין דער ווינדערליכער קץ און ווען וועסטו שוין אונז צוריק
קערין פון תהום. ענטפערט ער זיי געהט צו אייערע עלטערין און פרעגט
זיי, און ווי זיי דערהערין דאָס ווערין זיי פאַרשעמט און ווילען שוין
ניט פרעגין די אבות הקדושים. און ווי איך בין געקומען צו משיח. האָט ער
מיך גיפרעגט וואָס טהוען די יודען אויף דער וועלט וואָס ביסט געקומען פון
דאָרט. האָב איך איהם געענטפערט זיי האָפען אויף די אַלע טעג. האָט באַלד
משיח אָנגעהויבען שטאַרק צו וויַנען. אין דעם זעקסטין הויז זיצען אַזעלכע
מתים וואָס זענען געשטאָרבען בשעת זיי האָבען געטהוען אַמצוה. אָדער זיי
האָבען זיך מפקיר גיווען אויף קידוש השם. און דעם זיבטען הויז זיצען אַלער-
ליי שלאַפע דורך די זינד פון די יודען. און נאָך האָט ר׳ יהושע בן לוי גע-
זאָגט איך האָב גיוואָלט אויסמעסטין דאָס גהינם און זאָל עס אָהן קוקען, האָט
מען מיך נישט געלאָזט בווייַל צדיקים טאָרען נישט אָהן קוקען דאָס גהינם.
האָב איך געשיקט נאָך דעם מלאך וואָס הייסט ! קומם! ער זאָל מיר אויס-
שרייַבען אינגאַנצען דאָס גהינום. האָט ער נישט געקאָנט. בעוויַל און דער
זעלבער צייט האָט מען געהאַרגעט ר׳ ישמעאל כהן גדול און רבן שמעון בן
גמליאל. און די צעהן צדיקים און עס איז אָנגעקומען די בשורה, האָב איך
שוין ווייטער נישט געקאָנט געהן מיט דעם מלאך. אייַנמאָל. בין איך גע-
גאַנגען מיט דעם מלאך ! קנור! און מיט מיר איז מיט געגאַנגען די ליכט ביז
כ׳בין געקומען צו דו טויערין פון גהינם. די טויערין זענען געווען אָפען, און
די רשעים האָבען דערזעהן די ליכט האָבען זיי זיך געפרייט און האָבען גע-
זאָגט אייַנער צום אַנדערין. די ליכט וועט אונז אַרויס ציהען פון דאַנען. און
איך האָב גיזעהן הייזער וואָס זייער לענג איז צוואַנציג מייל. און די ברייט
פינף מייל, זענען אָפען, און שורות פייער פערברענען די רשעים. און! זיי
שטייען אויף פון פייער און פאַלען ווייטער אַריין אין פייער און ווערין פאַרברענט,
אויך איז דאָ אין דעם הויז צעהן פעלקער פון די אומות העולם, און אבשלום
דער זוהן פון דוד, איז דער ממונה איבער זיי און די אומות העולם זאָגען
אייַנע צו דער אַנדערער, אויב מיר האָבען געזונדיגט בעוויַל מיר האָבען
נישט מקבל געווען די תורה, אָבער וואָס האָבען די יודען געזונדיגט. ענטפערט
מען זיי אַז די רשעים זענען אויך נישט בעסער גיווען פון זיי, פרעגין זיי
ווייטער צו אבשלום די מיט דייַנע עלטערין האָט איהם דאָך יוא אָפגעהיטען
די תורה פאַר וואָס ווערסטו אַזוי געשטראָפט ענטפערט ער זיי בעוויַל איך
האָב נישט געוואָלט פאָלגין מיין פאָטער, און די מלאכים שטייען מיט זייערע
שטעקינס, און נעמען זיי אויף דעם פייער. און זיי ווערין אַלע פאַרברענט.
און דער נאָך לויפען זיי צו אבשלום, און ווילען איהם שלאָגען און איהם

בעהט פון דיר זאָלסט אויס זוכען אין גן עדן אויך אין גהינם אין זייערע
אוצרות, און זאָלסט זיי אויסשרייבען. און זאָלסט מיר שיקען, אויב עס איז
פערהאַן אזעלכע וואָס דינען עבודה זרה אין גהינם, איז דער מלאך געגאַנגען
צו ר׳ יהושע בן לוי און האָט איהם איבערגעגעבען די רייד פון רבן גמליאל,
איז באַלד ר׳ יהושע בן לוי געגאַנגען אין גן עדן און האָט אויסגעזוכט און
געפונען זיבען הייזער אין גן עדן און יעדער הויז איז צוועלף מאָהל צעהן
טויזענד מייל די לענג און אויף אזוי פיעל די ברייט, אין דעם ערשטין הויז
וואָס איז אַנטקעגין דעם טיער פון גן עדן זיצען אַלע גרים פון די יורען,
וואָס האָבען זיך מגייר גיווען פון זיך אַליין. ניט וואָס מען האָט זיי געניייט.
סי ווענט פון דעם הויז זענען פון גלאָז, און ווי איך האָב געוואָלט אויסמעס-
טין, זענען אַלע גרים אויפגעשטאַנען און האָבען געוואָלט ווערין, האָט זיי געענ-
טפערט עובדיה הצדיק וואָס ער איז געזעצט איבער זיי, זיין זכות איז זייער
גרויס איהר מעגט איהם לאָזין אויסמעסטין. דאָס צווייטע הויז וואָס איז קייגין
דער צווייטער טיער פון גן עדן איז גיבויט פון זילבער און די ווענט זענען פון
טענען האָלץ, דאָרטען זיצען בעלי תשובה און מנשה בן חזקיהו איז געזעצט
איבער זיי, דאָס דריטע הויז אַקעגין דער דרוטער טיער פון גן עדן איז געבויעט
פון זילבער מיט גאָלד דאָרטען ליגען. די אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב
און אַלע יודען וואָס זענען אַרויס געגאַנגען פון מצרים און דאָס גאַנצע דור
המדבר און דוד ושלמה. און אַלע דוד המלך׳ס זוהן אַחוץ פון אבשלום. אויך
זענען דאָרטען דאָס גאַנצע מלכות בית יהודא אויסער מנשה בן חזקיהו וואָרום
ער איז ממונה איבער אַלע בעלי תשובה, ווי אויבען שטייט און משה מיט
אהרן זענען ממונה איבער זיי און דאָרטען איז דאָ אַלערליי זילבערנע מיט
גאָלדענע כלים. מיט שעהנע מנורות מיט גיטען בוימאייל. האָב איך גיפרעגט
פאַר וועמין דאָס איז אָנגעגרייט. האָט מיר דוד המלך געענטפערט. אַז דאָס
איז פאַר אַלע וואָס זענען אויף דער וועלט וואָס די בוזט געקומען פון דאָרט
האָב איך גיפרעגט טאָמער איז דאָס פאַר די אומות העולם אויך, האָט מיר
דוד המלך גיזאָגט, ניט אַזוי, דען דאָס גוטס וואָס די אומות העולם טהוען
אויף דער וועלט באַצאָלט זיי הקב״ה באַלד זייער שכר, און צום סוף ירשינען
זיי דאָס גהינם. אָבער ביי די יודען איז אַנדערש יעדער רשע פון זיי, ווערט
געשטראָפט אויף דער וועלט בכדי ער זאָל קומען רייין אויף יענער וועלט.
דאָס פונפטע הויז אַקעגין דער פינפטער טיער פון גן עדן איז אַזוי גיבויט ווי
דאָס ערשטע חדר, און די ווענט זענען פון עצי זית! און איהם זענען צדיקים
און פאַרוואָס איז עס גראַדע פון עצי זית בעווייל זייער לעכין איז זיי גיווען
ביטער ווי אייַלבירטען. דאָס פינפטע הויז איז פון זילבער און גאָלד און גינגאָלד
און אַלערליי דימאַנטין מיט טייערע שטיינער און איהם ציהט זיך דער טייך
גיהון! און עס איז דאָ אין איהם אַלערליי בלומען מיט בשמים און עס געפינט זיך
און איהם גילדענע מיט זילבערנע בעטלעך, אין דעם פינפטען חדר רוהט
משיח בן דוד. און אליהו הנביא ז״ל און דער משיח בן דוד געפונט זיך
אונטער אַחופה וואָס איז געשטריקט פון אַלערליי זיידינס מיט פערפעל וואָל,
און אליהו ז״ל נעמט דעם קאָפ פון משיח און לייגט איהם צו זיך אין שויס.

געלערנט. זיין עסען איז געווען — ביטערע קרייטעלצער, דען ער האט גע-
וואלט מקיים זיין דעם פסוק פון דער תורה „וקוץ ודרדר וכו׳״. איינמאל האט
ער בעמערקט ווי צוויי קרוען (אזעללע פוינלען) שטיפען מיט די פעדערען, וואס
דאס האט בעדייט אז זיי פאדערען עפעס פון איהם. ער האט צו זיי אנעשריי
געטהון: רשעים, ווען איהר זענט געווען אויף דער וועלט (עולם הגשמי) האט
איהר געוואלט אויסרייסען אנגאנצע אומה, איצטער אז אייך איז שלעכט און
מען בעצאהלט אייך פאר אייערע ביטערע מעשים, קומט איהר צו מיר אז איך
זאל אייך ארויסהעלפען, ניין, געהט צוריק אוועק. — די תלמידים האבען איהם
געבעטען, אז ער זאל זיי ערקלערען וואס ער מיינט דערמיט, האט ער גע-
זאגט: דאס זענען זיי, בלק און בלעם וואס האבען געוואלט אומברענגען אנ׳-
אומה יודען, און איצטער, ווען מען שיקט זיי איבער אין אשווערער גהינם
אריין, קומען זיי צו מיר נאך הילף, און דעריבער האב איך זיי אבגעשטויסען.
אויפ׳ן צוויטען טאג האט דער רבי געזאגט צו זיינע תלמידים: איך זעה
ווי צוויי שידות וואס זענען שעהן געצירט חאפען אין זייער נעץ צוויי בחורים
וואס איך וואלט זיי געקאנט מציל זיין, נאר ווייל זיי זענען שטענדיג בעשעפ-
טיגט מיט כשוף וועל איך זיי נישט ארויסהעלפען, און זאלען זיי געשטראלעלט
ווערען, דען עס שטייט בפירוש „הבא ליטמא פותחין לו״ (פאר דעם זינדיגער
איז פריי די צוים) די תלמידים האבען געמאלט אחקירה וועגען דעם און האב-
בען אלעס געפונען ריכטיג ווי ער האט געזאגט.
אויפ׳ן דריטען טאג האבען די תלמידים בעמערקט ווי אין מיטען לערנען
שרייט דער רבי „ש״ו״ת״ק״י״ און נאכהער „ב״ר״ו״ך ה״א״מ״ת״, דאס איז ביי זיי
פארגעקומען זעהר שרעקליך און זיי האבען איהם (דעם רבי׳ן) געבעטען אז ער
זאל זיי זאגען וואס ער האט מיט יענע רייד געמיינט, הערט אויס — האט ער
צו זיי געזאגט — וואס איך וועל אייך דערצעהלען, און ער האט זיי אזוי דער-
צעהלט: אין הימעל איז פריהער בעשטימט נעוואָרען אגזירה רעה אויף דער
שטאדט צפת, וואס דורך איהר קען די גאנצע שטאדט חרוב ווערען. אזוי
ווי אין די שטאדט צפת איז פערהאן איינער אנ׳ארימאן מיט׳ן נאמען „ר״י
אלטאראז״, וואס זיצט און איז מתרעם אויפ׳ן אויבערשטינס מעשים, און דאס
איז צוליעב די שולד פון די שטאדט׳ס לייט, וואס זעהען נישט דעם ארימאן
ארויסצוהעלפען מיט עפעס געלד אז ער זאל זיין נשמה דערהאלטען, אלזא,
האט מען אינ׳ם הימעל בעפוילען אמחנה היישעריקען זיי זאלען זיך אלאזטהון
אויף נאנץ צפת. נאר וויבאלד איהר ווילט זיי מציל זיין, טראגט אהין דעם
יוד אנדבה, וועט ער בעטען מ׳זאל מבטל מאלען די גזירה. זיי האבען צוזא-
מענגענומען פינף רענדליך און געגאנען קיין צפת. דארטען זענען זיי געוואהר-
געוואָרען צוליעב וואס דער ארימאן איז מתרעם: דער ארימאן האט זיין איי-
גענס געהאט עטליכע פאמעניצעס צום אנשעפען וואסער, זיי זענען איהם צו-
בראלען געוואָרען, קיין געלד צופערעלטען האט ער נישט געהאט די שטאדט׳ס-
לייט העלפען איהם נישט, און ער געהט אויס פאר הונגער מיט זיין הויזגע-
זונד. זיי זענען ארייין צום ארימאן אין שטוב, און זיי האבען איהם געטראפען
ליגען און וויינען אויף דער ערד. זיי האבען איהם געגעבען די פינף רענדליך

און איהם געהייסען בעטען אויף די שטאדט צפת. ער האט זיך ווידער אנידער-
געלייגט אויף דר'ערד און געבעטען ביים רבונו של עולם, רחמים אויף די
שטאדט צפת. זיי זענען פון איהם אוועקגעגאנגען, צו זייער רבי'ן לערנען. אין
מיטען לערנען האבען זיי בעמערקט ווי עס ווערט טונקעל און אמחנה הייי-
טעריקען שוועבען אין דער לופטען, זיי האבען אנגעהויבען שרעקען און דער
רבי האט זיי בערוהיגט. אין אהאלבע שעה ארום האט אשטורם-ווינד פער-
טריבען די היישעריקען און די וועלט האט בעקומען דעם פריהעריגען אויסזוכט.
דער רבי האט געבענשט די שלוחים דערפאר, וואס דורך זיי איז אהויזגעזונד
געראטעוועטגעוואָרען אויף שטענדיג, ווייל די שטאדטסלייט האבען דעם וואסער-
טרעגער געהיטען ווי דעם שוואַרצאַפעל פון אויג, און ווידער, וואס די שטאדט
צפת איז געראטעוועטגעוואָרען פון די מחנה הייישעריקען.

אויפ'ן פיערטען טאג האט דער רבי געהייסען זיינע תלמידים זיך גוט
איבערחזר'ן אנ'ענין אין זוהר, כדי ווען מען וועט עס לערנען זאל עס זיי גרינג
אנקומען צופאַרשטעהן. זיי האבען אזוי געטהון, און יעדער אייגציגער האט בע-
זונדער, גוט זיך איינגעחזר'ט דאס ענין אין זוהר. נאָכהער אז זיי זענען שוין
געוועזען פערטיג, האט איינער דעם צווייטען געפרוכט און האט איינגעפונען,
אז ביי זיי אלע איז איין און דער זעלבער טייטש. זיי זענען דערפון שטארק
נתפעל געוואָרען, און האבען געמיינט אז דער רבי האט אויס זיי געמאַכט דאס
געלעכטער. אין עטליכע שעה ארום, איז דער רבי צוגעגאנגען און האט זיי
געפרעגט צו זיי זענען שוין פערטיג, האבען זיי געענטפערט, אז עס איז זיי
גאנץ גרינג אנגעקומען, און עס חידושט זיי פארוואס דער רבי האט זיי אין
אזא קליינינקייט געהייסען אזוי שטארק מעיין זיין. דער רבי האט אשמייכעל
געטהון און געהייסען דעם ערשטען זאגען, זיינע חדושים אויף דעם בלעטעל
זוהר וואס ער האט זיי אויפגעגעבען. ווי ערשטוינט זענען זיי געוואָרען זעהענ-
דיג, אז זייערע פשטים זענען לגמרי פאלש און זיי וועלען ברויכען שוועהר
צו ארבייטען איידער זיי וועלען חאפען דעם תמצית סוד פון דעם ענין, און
איינער מיט דעם צווייטען האבען זיך איבערגעקוקט מיט אויגען פיעל פון בושה און
חרפה. זיי האבען דערקענט אז דעם רבינ'ס פשט איז דער ריכטיגער דערין,
וואס בעת זיי האבען אנגעהויבען זאגען זייער פשט זענען געקומען צולויפען
פויגלען און האבען זיי געשטערט, דאגעגען, ווען דער רבי האט זיי ערקלערט
דעם אמת'ן פשט זענען די פויגלען גיך אנטלאפען.

אויפ'ן פינפטען טאג איז דער רבי, ווי זיין שטייגער פון תמיד איז,
אנטשלאפען געוואָרען נאָכ'ן מיטאג. אין מיטען שלאף האט ער ארויסגערעדט
עטליכע ווערטער, און רבי יחזקאל איז צוגעלאפען צו זיין בעט הערען, וואס
דער רבי רעדט דארטען. פלוצלינג איז דער רבי אויפגעקומען פון זיין שלאף
און בעמערקענדיג ר' יחזקאל'ן שטעהן נעבען איהם, האט ער זיך געפרעגט
וואס ער פערלאנגט. ר' יחזקאל האט געענטפערט אז ער האט געוואָלט הע-
רען וואס דער רבי רעדט אין שלאף. דער רבי האט אשמייכעל געטהון און
האט געענטפערט: ווען איהר זאָלט וויסען וואס מיין נשמה האט געכטען ביי-
נאַכט מקבל געווען אינ'ם הימעל וואָלט אייך וואויל געוועזען, און איך נעהם

פֿאַר ערות היטעל און ערד אז, אויב ליועל אבוצען אפציג יאהר, וועל איך אויך נישט קענען דערצעהלען קיין מיעוט פון דעם וואס מיר איז אינם היטעל אויסגעקומען צו מקבל זיין. האבען זיי איהם געפרעגט פארוואס עד מאכט נישט קיין חיבור, האט ער געענטפערט: דאן, ווען איך עפען מיין מויל צו זאגען דרוש, וועלט עם בייַ מיר פערפלאנטערט אין א נאנצע קייט פון היילע סורות אין דרושים, אין דאם וואלט פערפלייצט די וועלט, דעריבער קען איך נישט שרייבען קיין ספר, נאר איך ערלויב צו ר' חיים ווימאל ז"ל אז ער זאל שרייבען וואס ער וועט הערען פון מיר, קיין אנדערען ערלויב איך עם נישט. דער רבי האט אנגעהויבען זאגען און ר' חיים ווימאל ז"ל האט אנגעהויבען שרייבען. פון דער ווייטנס, נישט בעטערקענדיג פון קיינעם, האט ר' משה משולם ז"ל אויך נעשריבען, נעגען דעם פערזאג פון זיין רבין.

איינמאל האט מען צו קריאת התורה אויפגערופען ר' משה משולם, דאמאלם האט מען גראד נעלייגט די פרשה וואס דארטען שטעהט דער פסוק "ויכתוב משה וכו'" נאכן לייענען, האט ר' משה משולם ז"ל נעוואלט א קוש טהון דעם רבין אין דער האנד און מיט איהם זיך נעזעגענען, נאר דער רבי האט איהם שטרענג א זאג נעזהטיגן: פון דעם ליינען איז ארויס אז רז האמת נעשריבען (ויכתוב משה, משה האט נעשריבען) נעגען מיין ווילען. ר' משה משולם ז"ל האט זיך דערין מודה נעוועזען און איז שטארק פערשעמט נעוואָרען.

אויפן זעקסטען טאג איז ר' שמואל איזוד' (איינער פון זיינע תלמידים) נעקומען צום רבין, דער רבי האט איהם פריעל כבוד אבגענעבען, און איהם פרייגנענוטען אין א בעזונדער צימער. וועו יענער איז ארויסגענאנגען האט ר' חיים ווימאל ז"ל נעפרענט דעם רבין פארוואס ער האט מיט איהם אזוי פיעל כבוד נעטהון, האט ער נעענטפערט: דעם כבוד האב איך איהם נעגעבען צוליעב ר' פנחס בן יאיר וואס איז אינאיינעם מיט איהם צו מיר נעקומען. צוליעב א זאלטענע מצוה האט ער זוכה נעוועזען צו ר' פנחס בן יאיר זאל מיט איהם נעהן, האט דער רבי אויסגעלאזט זיינע רייד.

ר' חיים ווימאל ז"ל איז באלד אנטקעגען גלאפען ר' שמואל איזוד' און האט איהם בעשוואירען אז ער זאל איהם דערצעהלען, וואס פאר א מצוה ער האט נעטהון, און ר' שמואל האט דערצעהלט: היינט אין דערפריה איז נעוועזען מיין משמר צו זיין אין שטאדט בית המדרש דער עלטעסטער און אלטונג צו נעבען, פלוצלינג היער איך א קול שרייט: "גוואלד גנבים האבען אונז בעריובט, צוגענומען אונזער אנטיאלין אין אונז גלאזט שטהן נאקט" בין איך ארוים פון בית המדרש, האב אויסגעטהון מיינע מלבושים, און האב זיי אוועקגענעבען צו די בעריובטע און אליין האב איך אנגעטהון אנדערע מלבושים פון מיין שטוב. א ראיה האמטו אין דעם, וואס איך בראג איצטער מיינע שפת'ריגע מלבושים. ר' חיים ווימאל ז"ל האט אהם הערצליך נעקושט און זיין פנים און איהם נעבענטשט.

אויפן זיבעטען טאג האט דער רבי שמרענג נעפוילען אינעם פון זיינע תלמידים, אז ער זאל זיך אפשיידען פון דער חבריתא און ארום נעהן אין גאם, דאם היסט: ער זאל לינען אין תרם. אז דער רבי האט נעהיסען איז נעוועזען

ריכטיג און—פערפאלען. דער תלמוד איז מיט אַ צו וועהטיגט הארץ ארוים אין דרויסען און דארטען געזעסען און געוויינט אַ גאַנצען טאָג. צומארגענס איז ער געקומען צום רבי'ן, האָט געוויינט און געבעטען איהם צו ענטפערען פאַרוואָס איהם איז געקומען צו לייגען אין חרם אריין. דער רבי האָט איהם געענטפערט: דערפאַר וואָס דייגע היהנער דרעהען זיך ארום שוין דעם דריטען טאָג אָהן דאָס מינדסטע עסענווארג, האָב איך אויף דיר אַזוי גוזר געוועזען, וואָרום דאָס געוויין פון די הונגעריגע היהנער איז דערהערט געוואָרען אינ'ם הימעל, ער האָט צוגעזאָגט נאָכאַמאל אַזאַ אַכזריות נישט צו בעוויזען און דער רבי האָט איהם מוחל געוועזען.

ד.

הויכע הימלישע נביאות פון דעם גרויסען, הייליגען און נאָטליכען מאַן ר' חיים וויטאַל ז"ל ווי דער ר"י הקדוש האָט איהם געשיקט אויף דעם קבר פון אביי ורבא זכי"ע.

אייגמאָל האָט דער רבי איבערגעגעבען אַ „יחוד" צו אייגעם פון זייגע תלמידים וואָס מיט די הילף פון דעם יחוד וועט ער קענען בעגרייפען פערשידענע סודות פון די צדיקים וואָס ער האָט איהם געשיקט צו זיי, בתנאי, אַז געהענדיג אויפ'ן וועג זאָל ער צו קיינעם נישט רעדען און טאָמער רעדט ווער צו איהם, זאָל ער נישט ענטפערען. דער תלמיד איז ארום געגאַנגען צו עטליכע צדיקים, האָט מיט זיי געמאַכט דעם „יחוד" נאָר קיינער האָט איהם נישט מגלה געוועזען קיין נייעס. ער איז אַהיים געקומען צום רבי'ן, און גאָרנישט געבראַכט קיין נייעס, דאַן האָט דער רבי צו איהם געזאָגט: פאַרוואָס האָסטו נישט געהיטען מייגע רייד? און דער רבי האָט איהם אויסגעוויזען דאָס אָרט וואָס ער האָט מיט עמיצען פערלעגט אַ שמועס, און ער האָט זיך מודה געוועזען.

אַמאָל האָט דער רבי מוסר געוועזען אַ יחוד צו ר' חיים וויטאַל ז"ל און איהם געשיקט אויפ'ן קבר פון אביי מיט רבא. ווען ר' חיים וויטאַל ז"ל איז צוריק געקומען פון זייערע קברים, האָט זיך דער רבי מיט אַנ'אימפעט אַ שטעל אויף געטהוען און געשטאַנען גלייך זיך נישט אַ קער געטהוען אויף אַנ'אַנדער זייט. ר' חיים וויטאַל ז"ל האָט איהם געפרעגט וועמען ער האָט דעם כבוד אָנגעטהוען, האָט ער געענטפערט אַז דאָס האָט ער געמיינט „בניהו דער זוהן פון יהוידע" וואָס ער איז מיט איהם מיטגעגאַנגען. רבי—האָט ר' חיים וויטאַל ז"ל איהם געפרעגט—ווי קומט דאָס אַז „בניהו בן יהוידע" זאָל מיט מיר געהן, איך בין דאָך ביי זיין קבר נישט געוועזען, נאָר אביי אָדער רבא האָבען דאָך געברויכט צו געהן? דער רבי האָט איהם געענטפערט: מיט דעם יחוד האָסטו בעת'ן צוריק געהן אָנגעריהרט אין דעם שורש פון בניהו בן יהוידע'ס נשמה, און דאַריבער איז ער מיט דיר געגאַנגען. אין עטליכע טעג ארום איז דער רבי מיט זייגע תלמידים אַ דורכ-

גענאנגען דעם וועג קיין „איבנית" און האט אנגעוויזען ר' חיים וויטאל ז"ל דעם וועג וואס ער איז צוריקגעגאנגען פון אביי און רבא'ס קברים, וואס דורך דעם האט ער אנגעריהרט דעם שורש פון בניהו בן יהוידע, און ר' חיים וויטאל ז"ל האט זיך מודה געוועזען.

ויהי היום, האט ר' חיים וויטאל ז"ל שטארק חשק געהאט צו דערגעהן די חכמה צוטרעפען אויף די צייכענס פון מענטש'ס האנד, וואס מיט דעם מענטש האט און וועט פאסירען, דאס ווערט אנגערופען „חכמת היד". זיין רבי האט דאס גאנץ גוט געוויסט און שוין עטליכע מאל האט ער איהם געבעטען אז ער זאל איהם דאס לערנען, נאר ער האט דאס איהם נישט געוואלט צוליב טהוען. אזוי ווי ער קלעהרט אזוי (דאס איז געוועזען אסתר תענית בייטאג) בעמערקט ער ווי די אלמנה וואס וואוינט אנטקעגען איהם געהט אויף דער גאס. ער האט איהר צוגערופען, איהר געגעבען צוויי גילדען און האט צו איהר געזאגט: דאס געלד גיב איך דיר פאר דיין טרחה, און איך פערלאנג פון דיר אז מארגען זאלסטו מיט דיין דערוואקסענע טאכטער ארייין געהן צו מיין רבי'ן בעהטען א נדבה, און ווי באלד ער וועט זאגען צו אייגעם פון זיינע תלמידים אז ער זאל דיר געבען דיין פערלאנג, זאלסטו ענטפערען: קיין געלד וויל איך נישט, נאר איך וויל אז דער רבי זאל בעמערקען די צייכענס פון מיין טאכטער און מיר זאגען וואס ערווארט איהר. דערמיט האט ר' חיים וויטאל געמיינט זיך צו אויסלערנען חכמת היד, ווייל ער וועט דאך זעהען ווי אזוי דער רבי דערגייט דאס, נאר עס איז איהם די שפעקולאציע נישט גערא טען.

אויף צומארגענס, פורים בייטאג ווען דער רבי האט מיט די תלמידים געלערענט, איז ארייין געקומען די אלמנה מיט איהר טאכטער און זיך געשטעלט אויף אזא ארט וואס דער רבי זאל איהר בעמערקען, דען אנדערש וואלט זי געקאנט דערטען אפשטעהן א גאנצען טאג נישט בעמערקטערהייד פון קיינעם דער רבי האט איהר געפרעגט וואס זי פערלאנגט, האט זי געענטפערט א נדבה. גיב איהר א נדבה, האט זיך דער רבי געווענדעט צו אייגעם פון זיינע תלמידים. ניין, רבי, איך בין טאקי אנ'אלמנה, נאר דאך בין איך, חלילה, נישט אזוי ארום וואס איך זאל ברויכען געהן נאך נדבות, איך פערלאנג פון דיר, הייליגער רבי, נאר עפעס אנדערש, און איך וויל אז דו זאלסט איינקוקען און מיין טאכטער'ם האנד און מיר זאגען וואסער מזל איהר ערווארט. דער רבי האט א שמייכעל געטהוען און האט געענטפערט: ניין, עס וועט דיר, ר' חיים וויטאל, גארנישט העלפען דיינע תחבולות! ניין, כ'האב דיר אייגמאל געזאגט: נישט, איז נישט. און צו די אלמנה האט דער רבי געזאגט: הגם פאר די ערמה קומט דיר נישט קיין „כבוד" נאר דאך וועל איך דיר ענטפערין אום דו זאלסט נישט אוועקגעהן מיט דעם, וואס דו ביזט צו מיר געקומען. ער האט איר געהייסען זאגען איהר טאכטער, אז זי זאל ארויף לייגען איהר האנד אויף אנ'אנגעוויזענעם ארט, נאר זי זאל שטעהן גאנץ דערווייטערט פון איהם, און זי האט אזוי געטהוען. דער רבי האט איהר צוגעטראפען אלסדינג וואס מיט איהר האט ביז דענסטמאל פאסירט, און געזאגט וועגען איהר צוקונפט.

נאכהער האט דער רבי ווידער גערעדט צו ר' חיים וויטאל ז"ל: איך האב

דאך דיר שוין אײַנמאל נעזאגט זו פֿאר דיר איז נעבוג צו שלעכט זאלסטו , צוקע־
גען בלאו קבלה און דאריבער זאלסטו נישט מאכן קײן ערמות.

ד.

די שידה האט געוואלט הרגענען דעם חתן מיט זײַן כלה.

עטלעכע חברים האט זיך אמאל פֿערגליכן מאכן א שפאציר אויף די פֿעלדער פֿון דער שאדט צפת. נעהענדיג האבען זיי בעמערקט א פֿינגער וואם שטייט ארויס פֿון דר׳ערד און איינער פֿון די חברים האט אויף א געלעכטער א זאגגעמהזען: וועי וואלט זײַן רינג אויף דעם פֿינגער אנגעטהון און מקדש נע־ווען? עם האט זיך נעפֿונען צווישען זיי איינער, וואם האט פֿון קעשענע ארויס־גענומען א רינג, האט זי ארויפֿגעוואצט אויף דעם פֿינגער, און נעזאגט „הרי את וכו״, די מעשה מיט דעם פֿינגער איז פֿערגעסען געוואָרען, און דער זאל־בער בחור האט אין א צײַט ארום א שדוך נעטהון. עס איז אונטערגעקומען דער זמן החתונה, און דער עולם מיט חתן כלה בראש האבען זיך נעווײַלט פֿאר די חופה, פלוצלינג קומט וועי ארײַן און שרײַט צום חתן: וואסער פֿעהלער האסטו אין מיר נעפֿונען וואם דו האסט מיך פֿערבינטען אויף א צוויײַטע? אלוא, ווײַען זאלסטו, וועסטו מיט מיר חתונה האבען אין גוט ווײבאלד נישט טוירט איך דיך מיט דײַן אונשולדיגע כלה. איין עצה האסטו: מיך צורופֿען צו א דין תורה, און איך וועל ווײַזען דאם פֿינגעריל מיט דײַן חתימה. אלע נעסט הא־בען דערקענט דעם חתנ׳ס חתימה וואם איז נעווען אויסגעקרײצט אויף דעם פֿינגערל. די כלה׳ס פאטער איז פון די רײַד דערשראקען געוואָרען, האט נע־נומען די כלה און איז מיט איהר אהיים נעגאנגען. פון פֿרײַד איז אײַבערג־קאָהרט געוואָרען אויף א טרויער. אלע נעסט זעהען זיך צוגאנגען, יעדער אין זײַן הויז, און אויפֿן זאל איז נעבליבען די שרײַנדע (דאם איז נעווען א שידה) מיט דעם חתן. דער רבי האט דעם חתן ארײַנגענומען און א בעזונדער צימער אין האט צו אים נעזאגט: די ווילסט חתונה האבען מיט די שידה וואם די האסט מקדש נעווען, בעת די האסט שפאצירט אויפֿן פֿעלד, וועל איך אויף איהר גוזר זײַן אז זי זאל דיך בעהאנדלען ווי אנ׳אמת וויבּ? דער בחור האט נעענטפֿערט: רבי, וועלכער נאר וועט זיך אונטערשטעלען אועלכעם צו מהון? רבי, כ׳בעט אײַך וואם זאל איך מהון צו מײַן ביטער מזל, וואלט דען נישט פֿיעל גליכער נעווען, אז אין יענעם מאג וואלט אך די פֿים צוברא־כען אין פֿערשפארט נעהן אויפֿן שפאציר? דער רבי האט אים נעהייסען זיצען נעבען אים אויף א שטוהל, האט צונעוויפֿען דעם משמש און אים נעהייסען אויפֿזוכען די שידה. דער משמש האט איהר אומעטום נעזוכט אין נישט נעפֿו־נען, און האט דאם נעזאגט דעם רבי׳ן. דער רבי האט צום משמש ווידער נע־זאגט: נעה, נאכאמאל, ארײַן אין דער זעלבער שטוב וואו די האסט איהר נעזוכט פֿריהער, דארטען אונטער די לײַטער איז זי בעהאלטען דען זי שרעקט

זיך, און זאָג צו איהר: דער רבי האָט געזאָגט אַז דו זאָלסט שוין צו איהם אַרײַן קומען, וויבאַלד נישט, וועט ער דיך מיט דײַן משפחה לײַגען אין חרם אַרײַן. דער משמש איז נאָכאַמאָל געגאַנגען איהר זוכען, און האָט צו איהר געזאָגט דאָס וואָס דער רבי האָט איהם געהײַסען, און האָט זיך פון דאָרטען אומגעקעהרט צום רבי'ן. די שידה איז איהם נאָכגעגאַנגען, און איז אַרײַנגעקומען צום רבי'ן. דער רבי האָט צו איהר גערעדט, וואָסערע געשעפטען האָסטו מיט דעם מענטש? (ער האָט אָנגעוויזען אויף דעם חתן) געה און האָב חתונה מיט אַשד וואָס איז אויך דײַן גלײַכען! זי האָט אָדער אָבגעענטפערט: רבי, צי איז טאַקי רעכט אַזוי, אַז איך זאָל חתונה האָבען מיט אַצווײַטען, כל זמן איך בין מקודש מיט'ן ערשטען? אויף דעם האָט צו איהר דער רבי ווידער געזאָגט: די קידושין זענען געווען אַ טעות, און ער האָט דיך נישט צומאָלט פאַר זײַנע אויגען געזעהן, ווען יאָ — וואָלט ער דאָס נישט געטהוען, אַלזאָ, זאָלסטו וויסען אַז ער האָט זיך נאָר גע־מאַכט אַ געלעכטער! די שידה האָט אַלץ געהאַלטען אין אײַן אַנטקעגען ענטפערען, ביז וואַנען דער רבי האָט בעפוילען מען זאָל ברענגען אַ סופר, און אין אַ האַלבע שעה אַרום איז שוין דער סופר געווען אויף דעם חתונה־זאַל. דער רבי האָט גע־הײַסען דעם סופר שרײַבען אַ גט, און דעם גט געגעבען די שידה, איהר בע־שוואוירען מעהר קײַן פרעטענזיעס נישט צו האָבען צום חתן אָדער כלה, און זי איז באַלד נעלם געוואָרען.

נאַכהער האָט מען געשיקט נאָך דער כלה'ס פאָטער, און מען האָט אָבגע־לײַגט די חתונה אויף אַ קורצע צײַט, און צו דער בעשטימטער צײַט איז די חתונה פאָרגעקומען, מיט גרויס פרײַד.

בעת דער רבי מיט זײַנע תלמידים האָבען געלערנט אַנ'ענין אין פרשת בשלח, האָט דער רבי צו זײַ געזאָגט: אין דעם איז דאָ גרויסע סודות נאָר איך האָב נישט קײַן רשות צו מגלה זײַן פאַר אײַך צוליעב אַ סכנה, און אויף דעם האָט דער געטליכער תנא רבי שמעון בן יוחאי ז"ל געזאָגט „זאָלסט נישט פרעגען און פרו־בען דעם אויבערשטען" און דאָס מײַנט מען: „וינס משה מפניו". די תלמידים האָ־בען נישט געוואוסט וואָס ער מײַנט מיט יענע רײַד, און רבי חיים וויטאַל ז"ל האָט דעם רבי'ן געבעטען, אַז ער זאָל עס זײַ בעשײַדען. דער רבי האָט זיך אָנגעבײַזערט און געענטפערט: ס'איז אַ סכנה, אײַך אַלסדינג צודערצעהלען, דען איצטער איז אינ'ם הימעל גוזר געוואָרען מיתה, אויף מײַן קינד משה. זײַ האָבען אַלע אַ צימער געטהון. נאָכ'ן לערנען, איז דער רבי אַ הײַם געגאַנגען, האָט געפרעגט דאָס ווײַב וואו זײַער זוהן משה איז, האָט זי געענטפערט: אַז ער ליגט אויפ'ן בעט און גרי־מאַשעט אויף זײַן קעפיל. ער איז צו איהם אַרײַנגעגאַנגען, און האָט בעמערקט אַז דאָס קינד גליהט ווי פײַער: דאָס קינד איז טאַקי אין עטליכע טעג אַרום געשטאָרבען.

נאָך די שבעה האָבען די תלמידים מוראָ געהאַט אַרײַנצוקומען צום רבי'ן לערנען, האָט ער צו זײַ געשיקט זאָגען: דער טוידט פון מײַן קינד וועט קײַנמאָל נישט קענען גובר זײַן דעם כח פון לערנען. זײַ זענען באַלד געקומען, און איהם געוואונטשען אַז ער זאָל שוין נישט וויסען פון קײַן צער.

ו.

דער אלשיך ז"ל פֿערטרוים זיך פֿאר'ן רבי'ן; דער נסיון פון גביר פון קושטא.

רבי משה אלשיך ז"ל, איז איינמאל נעקומען צום רבי'ן און נעזאגט: רבי, פֿארוואס קומט מיר אזוי פֿיעל צרות אויסצושטיין? ווען האב איך אנטקעגען איין זיך פֿערזונדיגט? דער רבי האט איהם נעענטפֿערט: איך האב דאך דיר שוין פֿיעל מאל נעזאגט אז רעין קומען אויף דער וועלט איז נאר צו מתקן זיין דעם פשט, דען די סודות האסטו שוין לאנג מתקן נעווען. ארבה, פרוב און זעה צי איך האב אומרעכט מיט דעם ווען 5 שטוים דיך אב. מאכען, פרייאג, ווען איך פֿערבי נעהן האם ארט ווען דו וועסט דארטען ווינען, און וויבאלד דו וועסט מיך זעהען ואלסטו ווייסען אז איך האב אומרעכט. צומארגענס, האט דער אלשיך הקדוש אי־ נעגרייט פריה דעם שבת און זיך אנידערגעוועצט אויף דעם אנגעווויזענעם ארט. א נאנצע טאג האט ער אויסגעקוקט דעם רבי'ן נאר ער האט איהם נישט נעזעהען. פֿארנאכט צו, ווען ער איז נעווען גוט מיעד פון אנשטרענגונג, איז ער אנטשלאפֿען נעווארען אין דער זעלבער צייט איז דער רבי מיט זיין תלמידים דארטען פֿערבי נעגאנגען נישט בעמערקט־ערהייד פון איהם. דער רבי האט נעהיסען א תלמיד זאל אויפוועקען דעם אלשיך הקדוש, דען ער חאט מורא נעהאט איהם אויפצולא־ זען בייגנאכט, א שלאפֿענדען אין א ווייסט ארט. דער תלמיד האט אזוי נעטהון, דער רבי האט נאכהער נאכאמאל נעזאגט צום אלשיך ז"ל: יעצט זעהסטו אז איך האב רעכט, וויבאלד דו וועסט מיך פֿאלגען, ווען מיט דיין חבור קלייבנען די וועלט, איז זי זיך זעלבע אלץ בעזאמען, נאך שבת, צוריקגענאנגען קיין צפת.

אין קושטא איז טען אויבער שבת נעווארען פון דער מעשה. דאר־ טען איז נעווען א גרויסער עושר ואם האט אין זיין לעבען קיין איין עבירה, כמעט, נישט פֿערפֿעהלט, אין האט בעשלאסען זעהען צי איז אמת אז דער רבי איז אזא גביא וזי די שמועס האלט איהם, און איז נעגאנגען קיין צפת. אין מי־ טען ווען האט אויבערגענעמט אין א קרעטשמע אין דארטען, זיך גוט אנטש־ טרינקען. דערווייל איז שוין דער רבי מיט זיינע תלמידים און חבירים נעקומען קיין צפת. ווען זי זיינען נעווען כלה און נעלעגינט, האט דער רבי צו זיי נעזאגט: נעווים ווען דא קומען אויגער פון קושטא מיט מיר עפּים רעדען, זאלט אויהר זיך היטען פֿאר איהם דען אין זיין נשמה איז פֿערהאן א ניצוץ פון דעם יודישען קעניג אחאב.

עם איז אויסק עטליכע שעה, אין דער עושר פון קושטא, איז אריין נע־ קומען קיין צפת צום רבי'ן. דער רבי האט איהם מיט גרויס כבוד מקבל נעווען. דער עושר האט אזוא נעטהון: רבי, וויבאלד אויהר ווייסט ווען אם מיר האט אין לייבען פאסירט, ווייל איך ווייסען אז אויהר ווייסט אלץ אנביא; ווייבאלד נישט, איז א סימן אז סאיז קיין השגחת הבורא פֿערהאן. דער רבי האט אלץ נעהיסען פון שטוב ארויס נעהן, דען ער האט איהם נישט נעוואלט מבייש זיין פרעמד, און נאכהער האט דער רבי איהם נעזאגט אלץ עכירות ווען ער האט אין

זיין לעבען אויף דער וועלט אבגעטהון, ער האט אים אפילו נעזואגט ווען און
וואו דאס איז פארנעקומען, דער עושר, השיענדיג פון רבין עוועלצע אסת״ך
בירורים האט מיט טרעהרען נעענטפערט: רבי, פון היינט אן, נעם איך
אויף מיר צו זיין א יוד מיט אלע צונלייך. דער רבי האט אים ארויסנעגעבען
א היקען נרוש.

ז׳.

ר׳ קלונע עצות.

דער עם הארץ און נרויסער נביר משה לאנץ ווען האט נעזואוינט אין
צפת, האט קומענדיג צום רבין נעזאגט, אז וויבאלד דער רבי ווען טרעפען
אלעם ווען מיט אים האט אין זיין לעבען פאסירט ווען זיין נוט, טאמער נישט—
ווען ער מהוען נעגען דעם רת התורה. דער רבי האט אים זיינע אלע עבירות
אויסנערעכנט און האט אים נעזואגט אז אין א נעווייסע נאכט האט ער מיט זיין
קריסטאלענע דיענסט עובר נעווען אוף אנ׳עבירה. אין אלעם האט ער זיך מודה
נעווען, נאר אין די מעשה מיט דער דיענסט האט ער נעלייקענט. דער רבי האט
אים נעענטפערט אז אויב ווען ער אים וויזען די דיענסט, ווען ער האט
אים נעווייזען די דיענסט. ווי ער האט די דיענסט דערוואהן איז ער נעפאלען
אין חלשות. דער רבי האט אים דערטונטערט, אז ער איז צו זיינע נעדאנקען
נעקומען האט ער צום רבין נעזואגט: רבי, אלע פיער מיתות זאלט אידער אין טיר
טהוען אבי אידער זאלט מיך זיין מאלען אין זאל קעגען קומען לעולם הבא, דער
רבי האט אים נעענטפערט אז ס׳קומט אים צו פערברענען. א נלויקליכער פון
דעם, ווען ער ווען בעקומען א היקון איז ער נעלאפען און נעברענט האלץ אום
אים צו פערברענען. דער רבי האט אים נעענטפערט אז מיט האלץ ווען ער
זיך נישט פערברענען, נאר ער ווען אים אין זיין מויל ארייז נישען בלייב. ער
איז אויף דעם ביטערען טוירט, אויך בעשטאנען און דער רבי האט צו אים
נעזואגט: זאג וידוי, און ער האט נעפאלגט. נאכהער האט דער רבי ווידער
צו אים נעזואגט: לייג זיך אנידער אויף דר׳ערד, ציה אוים דיינע פים, דיינע
הענד און עפען דיי מויל. ער האט אלעם נעפאלגט און אויסנעקוקט די מינוט
ווען דער רבי ווען אים די קאצעדינע בלייב אין מויל ארייז נישען נאר ער האט
א נרויסען טעות נעהאט: אנשטאט בלייב האט דער רבי אים אין מויל ארייננע-
נאסען—„זיסע נעטראנקען" און פיים נישען נעזואגט דעם פסוק „וסר עונך וחטאתך
תכופר" (דיינע שאנד פלעקען וועלען בטל ווערען) ער האט אים פון דר׳ערד
אויפנעהויבען און ארויסנעצויגען א לייטע תשובה, וואורום מיט זיין מסירת נפש
האט ער זיך א נרויסע טובה נעטהון. ער האט אים נעהייסען, יערען טאג
פינף פינף רפ״ן זוכר, חאטש ער פערשטייט נישט דעם פשט, און ער האט
אויך נעטהון, און איז נעווארען א נרויסער ירא שמים.

אידער האט זיך נעטראפען א מעשה, וואס א נחור איז צום רבין נעקומען

און נעזאגט: רבי אין נעה אריצטער נאך חוץ לארץ, זאגט מיר, וואס וועט מיט מיר פאסירען? דאך רבי האט אים נעזאגט פרוי מיט קיל נרן. דו וועסט ארעך מיט אידי לאנג זיך גישט פרייען, דאן אין זעקס חדשים ארום וועט זי שטארבען, און דו וועסט פון איהר ירשענען גישט מעהר ווי זעקס הונדערט גילדען, דו סבה דערפון איז: זי, אין ערשטען גלטל איז נעווען דיינם א קאלענ, האט דיך אין זעקס חדשים אויבערגעפירט און דערוויך האסטו היוק נעהאט וועקס הונדערט גילדען, יעדער ואך מוז דאך אבער צוריק נעצאהלט ווערען, איז יענע נשמה א רייז אין איהר און זי וועט מיט דיר חתונה האבען וועסטו האבען פערגענינגען זעקס חדשים, אנטקעגען יענע זעקס חדשים וואס דו ביזט נעפענגט נעווארען פון זעקס הונדערט גילדען, וואס דו האסט דאן היוק נעהאט, נאלהער וועט זי שטארבען, וואורום זי איז נאר צולייב דעם נעבוירען נעווארען. דו זאלסט איהר חאטש מוחל זיין. דער בחור איז פונ"ם רבין אויפ נעמאנגען און מיט איהם האט מאקי פאסירט.

ח

די גרויסע סעודה של מצוה.

איינמאל האט דער ר' ז"ל צו זיינע חבירים און תלמידים נעזאגט, אז אין מארגענדיגען מאג קעגען זיי מאכען א גרויסארטיגען באל בתנאי, אז דער מחבר פון קול בוכים ז"ל זאל אויך דעם באל זיין, און אויב אזוי מוזען זיי איהם שוין אנגרייטען דאן שפעטער ווען ער ווילען אויף זיך מקבל תענית זיין, און טאמער איז ער מקבל תענית איז ער זיך שוין נישט מהיר. ר' חיים ווימאל ז"ל מיט נאך צוויי חברים זענען אויפ נעאנגען צום מחבר פון קול בוכים ז"ל און איהם נעבעהטען אויף מארגענדיגען באל. זיי האבען איהם נעבעהטען אז ער זאל אויף זיך נישט מקבל תענית זיין ער האט זיי נעפרעגט פארוואס זיי האבען זיך אזוי נעאיילט און נישט נעווארט ביז מארגען, האבען זיי איהם אויפערגענעבען דאס נביאות פון זייער רבין, ער האט נעזאגט: אויב אייער רבינ"ם אלע נביאות זענען פראפענע צו דעם נביאות, איז ער א קנאפער נביא, ר' חיים ווימאל ז"ל האט איהם נעזאגט אז איצטער איז נישט די צייט פון אזעלכע דבורים, און האט איהם נאכאמאל נעבעהטען אויף מארגענדיגען באל. צומארגינם האבען זיי נעשיקט א שליח צום מחבר פון קול בוכים ז"ל, און ער איז מיט דעם שליח נענאנגען אויפ באל, און מיטען וועג האבען זיי זיך אפגעשטעלט נעבען קבר פון ר' ב"ר אלעאי ז"ל און האבען ראטען נעהרט רבי תורה, פלוצלונג זעהן זיי ווי דער רבי זיערער קומט זיי, און אלע האבען זיך פאר איהם אויפגעשטעלט, און דער מחבר ז"ל האט איהם נעבעהטען זיצען נעבליבען זיך. און א ווייל ארום האט דער רבי נענג היבען זאגען תהלות אויף אחר, און נאכדען אבזאגען האט ער נעזאגט רבנ

קדיש. ער האָט געפֿרעגט דעם מחבר צי איהם געפֿעלט זײַנע חידושים, האָט איהם יענער געענטפֿערט אַז נישט, און איהם אָפּגעוועהנט. דער רבי האָט געזאָגט צו זײַנע תּלמידים: אָ, אַזאַ חבר איז גוט צו האָבען, נישט אַזוי ווי איהר אַז וואָס מ'זאָגט אײַך איז בײַ אײַך ריכטיג, און האָט גאָרנישט וואָס צו פֿרעגען. דער מחבר ז"ל האָט איהם געזאָגט גרויסע פּלפּולים, און ער האָט איהם שטאַרק געדאַנקט דערפֿאַר. זײַ האָבען געגעסען און נאַכהער האָבען זײַ זיך גענומען אין וועג אַרײַן. פֿאַר'ן געזעגנען האָט דער רבי דעם מחבר ז"ל געבעטען צו זיך אויף נאַכטלעגער, און ער האָט איהם צוליעב געטהוען. צומאָרגינס האָט דער מחבר געבעטען דעם רבי'ן, ער זאָל איהם געבען אַ תּיקון צו זײַן נשמה. דער רבי האָט איהם געענטפֿערט: אין מײַן לעבען האָב איך נישט געזעהן אַזאַ מענטש ווי דו, וואָס זאָל אַזוי רײַן זײַן פֿון זינד. נאָר איך וועל דיר געבען אַ תּיקון: יעדען טאָג צו עססען אַ גוט שטיקעל היהן און נאַכהער, אַ גאַנצען טאָג צו לערנען. וועגען דײַנע תּעניתים זאָגען טאַקי די חכמים „האי צורבא מרבנן דקא מתענה. ליכול וכו'". (דאָס הײַסט אַז עס איז גלײַכער עפּיס צו עססען מען זאָל האָבען כח צו לערנען תּורה) דער מחבר האָט זיך מיט'ן רבין געזעגינט, איז אַהײַם געגאַנגען און געהײַסען אָנגרײַטען אַ סעודה בײַ זיך אין שטוב, פֿאַר חשוב'ע געבעטענע געסט. ער האָט געשיקט רופֿען דעם רבין און זײַנע תּלמידים, און אַלײַן איז ער געגאַנגען בעהטען זײַן ברודער דער גאון ר' משה גאַלאַט, ז"ל. דער ברודער, דער גאון האָט איהם געפֿרעגט וואָס דאָס איז, האָט ער איהם אַלסדינג דערצעהלט. דער גאון האָט איהם געפֿרעגט צי מיט'ן רבין קען מען עפּיס רעדען וועגען די „הויכע ענינים" האָט ער איהם ערשט אָנגעהויבען צו דערצעהלען דאָס גרויסקײַט פֿונ'ם רבין, ביז וואַנען ער איז געגאַנגען אויף דער סעודה. בעת דער גאון איז אַרײַן געקומען צו זײַן ברידער אין שטוב, איז דער רבי שוין פֿון לאַנג דאָרטען געוועזען. דער רבי, זעהנדיג דעם גאון אַרײַן קומען, האָט ער איהם שטאַרק געבעהטען אַז ער זאָל זיך זעצען אויבענאָן און ער האָט דאָס צוליעב געטהוען. זײַ האָבען זיך שטאַרק געפֿרײַט, גערעדט תּורה און זיך געלאָזט וואוֹעל געהן. נאָך דער סעודה איז יעדער אַהײַם געגאַנגען צו זיך אַהײַם. אויף צומאָרגינס האָט דער רבי בעמערקט ווי דער גאון (ר' משה גאַלאַנט, ז"ל) געהט אַרײַן צו איהם אין שטוב, און ער האָט אָנגעהויבען שטאַרק ציטערין, דער גאון איז אַרײַן געקומען און געבעהטען דעם רבין אַז ער זאָל איהם געבען אַ תּיקון. דער רבי האָט איהם געענטפֿערט: ראשית ווער בין איך וואָס דער הערר איז צו מיר אַלײַן געקומען און נישט געשיקט אַ שליח צו מיר וואָלט איך צום הערר גע-קומען, והשנית: וואָס וויל דער הערר פֿון מיר האָבען מיט אַ „תּיקון נשמה" ווער בין איך וואָס זאָל קענען אַ זעלכע גרויסע נשמות מתקן זײַן?—דער גאון האָט צו איהם געזאָגט: ווען איך זאָל וויסען דעם שם המפֿורש דיך צו באַשוועהרען, וואָלט איך עס געוויס געטהוען, נאָר וואָס זאָל איך טהוען אַז איך ווײַס נישט, אַלזאָ, זאָלסטו מיר שוין אַ קוק טהוען אויף מײַן שטערן און אַלעס דײַטליך אַרויס זאָגען, דען אויב נישט וועל איך אויף דיר אין כעס ווערען. דער רבי האָט איהם געזאָגט אַז אין זײַן שטערין דערקענט ער אַ קלקול פֿון אַ שטיקעל

גזילה, דער גאון, דאָס רערהערענדיג, איז אַ טרויעריגער צו זיך אַהיים גע-
גאַנגען, האָט צוריסען זיינע קליידער, זיך אַנידער געזעצט אויף די הוילע ערד
און געשריגען: רבונו של עולם וואו וועל איך מיך אַהין טהוען מיט מיין
חרפה, נאָכדעם ווי דער רבי פון צפת האָט אין מיר דערקאָנט אַ קלקול פון
ספק גזל? ער האָט לאַנג געוויינט, ביז זיינע לעצטע קרעפטען, און נאַכהער
האָט ער געבעהטען אַביסעל וואַסער זיך צו ראַטעווען פון חלשות. אַביסעל
שפּעטער האָט ער געהייסען דעם משמש צוזאַמענרופען אַלע וואָס האָבען פון
איהם אַמאָל גענומען אַרבייט, און דער משמש האָט אַזוי געטהוען. ער האָט
די פערזאַמעלטע געפרעגט צי זיי קומט נישט פון איהם עפּיס געלד, האָבען
זיי גענטפערט אַז זיי קענען נישט וויסען גענוי דערפאַר, וואָס זיי האָבען
קיינמאָל נישט געפיהרט קיין רעכנונגען און האָבען געוויסט אַז אַהיים געהענדיג
פונ'ם גאונ'ס שטוב, איז אין זייערע פאָר גילדען אַריין די ברכה. דער גאון
האָט אַ ביטערען זיפץ אַרויס געלאָזט און האָט געזאָגט: איצטער ווייס איך
שוין פון מיין אומגליק! און ער האָט צו זיי געזאָגט: וויסען זאָלט איהר אַז
דורך אייך וועל איך ליידען, אומזיסט גהינם, און דאַריבער האָט איהר מיך
איצטער אין אַזאַ לאַגע געטראָפען. אַלזאָ, זייט מיר מוחל במחילה גמירה. זיי
האָבען איהם מוחל געוועזען מיט'ן גאַנצען הערץ, און האָבען נישט געוואָלט
נעמען קיין אייין פרוטה פון איהם. אייינע, אַ וועבערין, האָט יאָ פון איהם
גענומען צוויי גילדען, נאָר אויך זי האָט נישט געהערט זיין רעדען „מעהר
צונעמען" און האָט מעהר ווי צוויי גילדען נישט גענומען.

דער גאון איז אַרויס געגאַנגען פון זיין שטוב און האָט געטראָפען ר' חיים
וויטאַל ז"ל אויפ'ן וועג. ער האָט איהם געפרעגט וואָס דער רבי זאָגט, צי ער
האָט שוין חאָטש מתקן געווען דעם קלקול פון גזל, האָט ר' חיים וויטאַל ז"ל
איהם געענטפערט, אַז דער קלקול פון גזל איז געווען אין די וועבערינס צוויי
גילדען, און יעצט איז שוין אַלסדינג אין בעסטען אָרדנונג. דער גאון האָט ביי
זיך אין שטוב געמאַכט אַ גרויסע סעודה, פערבעטען זיין ברודער, דער מחבר פון
קול בוכים און דעם רבי'ן מיט זיינע תלמידים, און האָבען זיך שטאַרק משמח
געווען.

ט.

די וואונדערליכע גלגולים.

ווען דער ת"ח ר' יעקב אבולעפיי ז"ל איז געקומען צום רבי'ן קיין צפת,
איז דער רבי איהם אַנטקעגען געגאַנגען און געזאָגט: לויף גיכער קיין מצרים דען
דאָרטען וועסטו גרויסע נוצליכע זאַכען מתקן זיין. דער חכם האָט געענטפערט
אַז ער וויל טאַקי פאָהרען נאָך מצרים, נאָר איצטער איז ער טשיקאַווע צו וויסען
וואָסערע נוצליכע זאַכען ער וועט מתקן זיין. דער רבי האָט איהם מיט געגעבען
אַ בריף און איהם געהייסען זיך נעמען צו דער רייזע, און איהם נאָכאַמאָל געזאָגט

אז צוריקווענדט ווערט ער נוצלאָז און מוז זיין. ער איז אַווענקענדיק אַהערצן קיין מצרים און האָט דאָרטן צוואמענגענומען פיעל נעלד פֿאַר'ן רבין'ס לויט'ן ברייף. אין האָט בעשלאָסן צוריקצופֿאָרן נאָך צפת. ער איז נעפֿאָהרן אויף אַ פֿערד צוואמען מיט אַ קאָמפּאַניע וואָס איז אויך געפֿאָהרן קיין צפת. אין מיטן וועג האָבן זיי זיך אָבגעשטעלט און ער האָט זיך אַנידערגעלייגט שלאָפֿן אויפֿן גראָז, און זיין פֿערד און אייזל האָט ער אַנגעבונדן ביי אַ בוים. אין אַ שעה אַרום האָבן אים די קאָמפּאַניע אויף נעווענקט, נאָר ווייל ער איז געווען זעהר מיד און שלעפֿעריג, האָט ער נישט געוווסט וואָס מען רעדט צו אים, און האָט זיי נעגעבן דאָס אייזל, און אליין זיך ווייטער גענייגט שלאָפֿן אויפֿן ערד. אין עטלעכע שעה אַרום, האָט ער זיך אויפֿגעוואַכט פֿון זיין שלאָף און רעד. זאָהן זו די קאָמפּאַניע איז שוין בייַ אים נישט פֿעהאן. ער איז נעווארן שטאַרק מרוירעריג דערפֿאָר וואָס ער האָט נישט געוווסט רעם וועג קיין צפת, נאָך דערצו— אין מיטן דערנאַכט. פֿון דערווייטענם האָט ער דערוואָהן אַמנעש אַקערט מיט צוויי פּהטות אויפֿן פֿעלד, האָט ער זיך אויפֿגעזעצט אויפֿן פֿערד און צוגעפֿאָהרן אהינצו צו ישענם אָרט. ער איז נאָך מעהר דערשראָקקן נעווארן, דען ער האָט דערוואָהן ווו פֿון רעם מענש איז נעווארן אנ׳ינקס און נאָכהער פֿון די אָקסן מענשן, אווי האָבן זיי זיך כסדר געמוישט, בזה וואנען אלע דרייַ זענען נעווארן מענטשן. ער איז שטאַרק דערשראָקקן נעווארן און האָט נישט געקאָנט צוזאָהן, די אכזריות׳ קלעפּ וואָס די אָקסן האָבן בעקומען פֿון דעם מענש.

פלוצלינג זענען די דרייַ מענשן צו אים צוגענאַנגען, און האָבן אים נעגעבן שלום, געפֿרעגט צו ער איז פֿון צפת, און ער האָט זיי געענטפֿערט אז יאָ. זיי זענען אים צו די פֿיס געפֿאלן און נעבעטן, אז ס׳הייסט ענדיג קיין צפת, אל ער זאָגן דעם רבין ער זאָל זיערע וידריגע נשמות מתקן זיין און האָבן אים בעשוואוירן דאָס צוהיטן. זיי האָבן אים בעגלייט דעם נאַנצן וועג, און ער איז כשלים אנגעקומען קיין צפת, דער רבי איז אים אנטקעגן נעגאַנגען און האָט נעזאָגט: איצטער וויסטו שוין אז צוליעב די אקסן האָב איך דיך נעשיקט קיין מצרים, אלוא, מארגן אין דער פרי׳ה זאלסטו קומען צו מיר אין שטוב ארין.

צימערנעם אין דערפרי׳ה, וועז ער איז געווען בייַם רבין אין שטוב, האָט אים נעזאָגט אז זיי זענען נעווען מעגשטשען גלייך מיט אלע, נאר נאָכן טוידט וועגן זיי מגולגל נעווארן אין אקסן דערפֿאר, וואָס זיי האָבן אבנעגאַלט זיי. ערע פּאות מעהר ווי דער שיעור איז, און דאָרובער לייגן זיי שרעקליכע יסורים אנ׳ם נהנם. וואָרום אין די תורה איז דערוויף פֿערהאן א בעווייז „לא תקיפו פאת ראשכם״ וענען די ראשי תיבות „פרי״ (פאת ראשכם) צוזאַמען אז דערפֿאר ווערט מען נאָכן טוידט מגולגל אין אנ׳אקס ארין. דער רבי האָט אים געהייסן פאַסטן דעם מארגענדיגען כאָר אין אים אויסגעלערנט שמית וואָס ס׳זאל זיי העלפֿן צו זיער היקען, אין דער תלמיד חכם האָט אווי געטהון.

זיי זענען דעם נאַכן נעקומען צום הלום און נעזאָגט אישר כח דערפֿאר וואָס ער האָט אין זיי נישט פֿאַרגעסען און אים נעבעטן, אז אויך אויף וויטער זאָל ער אין זיי נישט פֿעַרגעסען. וויטער ארין האָבן זיי אים נעזאָגט אז מיט

יַעֲרֵר תִּיקוּן בְּעַפְרַיִם עַד זֶה פּוֹן א שׁוּעָהר נהימס: און זֶה וועָרט וואָס א מאָל לַיכְטער

דִּי גְּאוּלָה.

אוֹן א גְעווִיסְעָן עֶרֶב שבת פְּלֶעגְט אִיז דָּעָר ר' הקדוש מִיט זַיְנֶע תַּלְמִידִים, שׁוֹין אֲנגְעטָהָן אִין דִּי שבת'דִּיגֶע מַלְבּוּשִׁים, אַרוֹיסגְעגאנגְעָן אוּנְטָעָר דִּי שׁטֶאדט צְפַת אוּן דָּארְטָעָן, הָאבְּן זֶה מְקַבֵּל שבת גְעווֶעָן. זֶה הָאבְּן שׁעהָן גְעזוּנגְעָן דִּי שבת'דִּיגֶע מִזְמוֹרִים. אִין מִיכְעָן זִינגְעָן הָאט דָּעָר רבי גְעפְּרָעגְט דִּי תַּלְמִידִים צִי זֶה וואָלְטָעָן גְעווֶאָלְט מְאכְּעָן, פָּאר שבת א שפּאציר קֵיְן יְרוּשָׁלַיִם אוּן דָּארְטָעָן, בְּלֵיבְּעָן אִיבְּעָר שבת. אַזוֹי ווִי פּוֹן צְפַת בִּיז יְרוּשָׁלַיִם אִיז גְעווֶעָן 25 מִיל, הָאָ- בְּעָן א טַיל גְעָעְנטפָּערְט אַז יָא אוֹן א טַהֵיל, אַז זֶה וואָלָּעָן א הַיִם גְעהָן אָנְזָאגְעָן זַיְנֶעָרְ וועֶבְּעָר, אַז זֶה וואָלָּעָן שבת רוּהָעָן אִין יְרוּשָׁלַיִם. דָּעָר רבי הָאט א צִיטָּעָר גְעָעְנטהָן, גְעקְלָאפְּט אִין הָאגד אִין דָּעָר "וויְטָעָר אוּן גְעָזָאגְט: וועָה, וועָה, צוּ- לַיעב זַיְנֶעָר פּוֹילְקֶעט זָעְנֶעָן מִיר וויְטָעָר גְעבְּלִיבְּעָן אִין אוּנְזֶעָר בִּיטָּעָר גָלוּת, דָּעָן יְעָצט אִיז גְעווֶעָן דָּעָר שׁעת הכושר אוֹיסְצוּפַיְהָרֶעָן אַלְסְרִינְג, וועָן זֶה וואָלְטָעָן מִיט זַיְנֶעָרְ רֵיד נִישׁט קְאלִיעְ גְעמָאכְּט.

אֶיְנְמָאל שבת אִין דָּעָרְפְּרִיה, פָּארְ'ן דָּאוּנְעָן, הָאט דָּעָר רבי גְעָזָאגְט צוּ זַיְנֶעָ תַּלְמִידִים, אַז עָר וועֶט אַלֶיין דָּאוּנְעָן פָּארְ'ן עמוּד אוּן צוּם לֶיְעָנְעָן, וועָט עָר אוֹיפְּרוּפְּעָן דִּי זִיבְּעָן אוֹשְׁפִּוזִין בְּתנאי, אַז דִּי תַּלְמִידִים זָאלָּעָן זִיךְ הָאלְטָעָן מִיט דֶּרֶךְ אֶרֶץ אוּן כְּבוֹד, נָאכְּדָעָר הָאט עָר צוּ זֶה גְעָזָאגְט אַז עָר דָּעָרְקָעָנְט אִין אֶי- נְעם פּוֹן זֶה, וואָס וועָט זִיךְ הָאלְטָעָן מִיט קְלוֹת רֹאש, דָּעָם בְּעָט עָר: נִישׁט צוּ טהוּן אִיבְּלְעָם אוּן זִיךְ רָאטָעוּעָן פּוּן טוֹידט. כָּךְ הוּה, דָּעָר רבי הָאט גְעָדָאווִינְט פָּארְ'ן עמוּד אוּן צוּם לֶיְעָנְעָן, הָאט עָר אוֹיפְּגְעָרוּפְּעָן דִּי זִיבְּעָן אוֹשְׁפִּיזִין אוּן אֶי- נְעָר פּוּן דִּי תַּלְמִידִים הָאט נוֹהג גְעווֶעָן קְלוֹת רֹאש. דָּעָר זָעְלְבְּעָר הָאט נִישׁט דָּעָר- לֶיְעבְּט צוּם יָאהָר, אוּן אִין, רַחְמָנָא לִיצְלָן, גְעשְׁטָארְבְּעָן. דָּאן הָאט דָּעָר רבי צוּ זֶה גְעָזָאגְט ווִי ווִיְט מ'בְּרוֹיךְ זִיךְ הָאלְטָעָן מִיט דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּעת מָעָן גְעָמט אָרוֹיס דִּי סֵפֶר תּוֹרה פּוּן אָרוֹן הַקּוֹדֶשׁ, דָּעָן דָּאם אִיז א סְגוּלה צוּ אָרִיכְּת יָמִים מִיט עוֹלָם הַבָּא.

יא.

א שׁרְעָקְלִיכְּע מעשׂה מִיט א דִּבּוּק.

אִין צְפַת אִיז גְעווֶעָן א פְּרוֹי מִיט'ן נָאמָעָן דְּבוֹרה, דִּי זָעְלְבְּע דְּבוֹרה אִיז גְע- וואָרָעָן מְעָדָר "הַיְנְטוּוְעָלְטִיג" אוּן אִין עָטְלִיכְּע יוּדִישׁע מְנְהָגִים הָאט זִי נִישׁט שְׁטָארְק גְעָגְלִיבְּט. מִיט א מָאל אִיז אִין אִירָהָר אָרַיְין א דִּבּוּק, אוּן הָאט אִירָהָר פּוּן אַלְ שְׁמָעָר- צָעָן פְּעָרְשׁאפְּט, דָּעָר דִּבּוּק הָאט כְּכדר פּוּן אִירָהָר אָרוֹיסגְעשְׁרִיגָעָן, זִי הָאט זִיךְ

נישט נעקאָנט אַנאָרט געפונען און אין נעקומען צום רבין. דער רבי האָט אים
געהייסען א חיים נעהן, און ווייל ער אלײן האָט קיין צייט נישט נעהאַט, האָט
ער נעשיקט ר' חיים ווייטאל ז"ל, אים אַנגעוואָנט די נויטיגע סודות און נעשיקט,
ארויסטרײַבען דעם דבוק. ר' חיים ווייטאל ז"ל איז אַרײַנגעקומען צו אזהר און
נעוואָלט טהון, וואָס מען האָט אים נעהייסען. פלוצלינג האָט דבורה זיך אויסגעררעהט
מיט פּנים צו דער וואַנד. ר' חיים ווייטאל ז"ל האָט א געשריי נעטהון: רשע,
וואָס פּיינוגסטו דאָס מענש? וואָרום מאַכסטו אזהר דעם טוירט? שנעל ארויס פון
אזהר! דער דבוק האָט אַבגענעמפֿערט: נישט שרײַ אויף מיר און נישט זײַ בייז,
אזך קען נישט קוקען אין דײַן פּנים ארײַן דען די רשעים אין שוועהר צוקוקען אין
די צדיקים'ס נעזיכטער. ער האָט אים געפֿרעגט וואָס זײַן חטא איז, האָט דער
דבוק געענטפֿערט: מײַן חטא איז וואָס אזך האָב געוואויזט מיט אַשת איש
און געבוירען ממזרים. שוין פּנוף און צוואַנציג יאָהר וויל מײַן נשמה וואַלגערט זיך
ארום אומעטום, און נעפֿינט אין ערגיץ נישט אזהר רוה. דרײַ מלאכי חבלים
שלאָגען טיך מכות אכזריות, לאָזען מיך נית צו רוה און טרעטען מיך נישט
אָב אויף קיין רגע. ר' חיים ווייטאל ז"ל האָט אים געפֿרעגט: אמאהר ס'שטעהט
דאָך אז נאָר 12 חדשים ווערען די רשעים געמשפט אין גהינום? נאָנץ
רײַכטיג—האָט אים דער דיבוק אָפּגענענטפֿערט—נאָר ווי דערלעבט מען שוין
אַנצוקומען אונ'ם גהינם ארײַן. אײַדער מען קומט אין גהינם ארײַן האָט מען
פֿריהער פֿיל צרות אויסצושטעהן. דאָס איז א משל פון א דאקטאָר ווען ווייל
דעם קראַנקען היילען, ברענט ער אים פֿריהער אויס דאָס פֿעראַיולטע פלייש,
פון ווען דער הולה לייגט די גרעסטע צרות אין נאָהער. שמירט ער אים
מיט מאַשטשען אז די הויט ואל זיך זאָהם ווען שנעלער היילען. דאָס זעלבע
איז מיטן גהינום, דען דער צער פון'ם גהינום איז נישט קיין ועלצונגסט חלק
פון די יסורים, וואָס מען לייגט אײַדער מען דערלעבט דאָרטען אנצוקומען. ר'
חיים ווייטאל ז"ל האָט אים געפֿרעגט וויז אַזוי ער איז געשטאָרבען? האָט ער
געענטפֿערט: איך בין אײַנמאל געפֿאָהרען אויף א שיף אויפֿ'ן ים, און די שיף
איז דורך דעם שטורם ווינט אײַנגעזונקען גייוואָרען אונ'ם ים. גראָד זענען די
יורען פון יענער שטאָדט פון דעם געוואויר גייוואָרען אין האָבען אונז אלעמען,
טויטערהייד, פון ים ארויסגעצויגען און אונז געבראַכט צו קבר ישראל. נאָכדעם
ווי די בעל מתעסקים זענען פון מײַן קבר אויפֿגעמאַכען, איז צו מיר צוגע-
קומען א בייזער מלאך מיט א פֿײַערדיגע רוט אין זען האָבט, ער האָט געמעכט
א קלאַפ אויף מײַן קבר פון וואָס אזך האָב א צישטער געטהוען און דאָס קבר
האָט זיך געעפֿענט. ער האָט צו מיר א געשריי נעטהאן: רשע, קום צים משפט,
און האָט מיך נעמומען אויפֿ'ן כף הקלע און א יאַרף געטהון בין צו דער טהיר
פון גהינום. בײַלד זענען טויזענדער וונדיגע ארויס פון גהינום אין נעזונט:
אנטלויף פון אונז די אימרייגער! דו ביזט נאָך נישט כדאי צו קומען צו אונז,
דו פושע ישראל. פון דאַמאָלס אן. נעה אזך ארום פון אזן מדבר אין דער
צוויטער, און דרײַ מלאכי חבלים בעגלייטען מיך, שלאָגען און רײַסען פון מיר
שטיקער פֿלייש, אויך די בייזע ריחות האָבען זיך אין מיר אנגעהאָנגען און
פֿערשטאַרקען מיר מײַנע יסורים אויף דאפּלט. והנה זען בייסערע לשנע בון

אַך נעֲנאנגען קיין וועֲרמיוֹא און דאַרטען, האָב איך נעֲרעֲנט צו ארײַן נעֲהן
אין א גוף פון א יוד, און אַווי ארום צו האָבען מײַן תיקון זו איך זאָל קעֲנען
אַנקומען אין גהינום ארײַן. וועֲהנדיג זו דאַרטען איז קיין אמת'ער יוד נישט
פֿאַרהאַן און איך וועל מיר פֿיעל ערגעֲר מאַכען, בין איך וויַטער ארום נעֲנאַנ-
גען פֿעֲריאָגט און פֿעֲרפֿלנאָט. איצט האָב איך בעֲמערקט א קוה דור5גען,
בין איך צו די קוה אין בוך ארײַן, כדי אַווי ארום צו האָבען אײַן תיקון.
אַר אויך דאַרטען איז מיר שלעֲכט נעֲוועֲזען און מיט מיר האָט א פֿריש אום-
גלײַק נעֲטראָפֿען. די קוה איז נעֲווען מעובֿרת און האָט נישט נעֲקאָנט פֿעֲר-
טראָגען און איז אומעֲרינעֲם. אויסעֲר דעם איז מיר נעֲווען ערגעֲר דעֲרטיט,
וואָס 5'האָב נישט נעֲקאָנט אינווייניג קיין רוה האָבען צוליעֲב דעם, וואָס א
קוה נעֲהט אַנדעֲרש ווי א מענטש. איך וואָלט שוין ווי ס'איז נעֲליטען, נאָר די
קוה גיזוכט אויס האָט נישט נעֲווואָלט לײַדען, דעֲר בוך איז אויהר נעֲפֿאַצט, זי
איז נעֲפֿוֹרעֲרט, און איך בין וויַטער נעֲבליבען נע ונד. באַלד בין אַנטלא-
פֿען קיין שכם און דאַרטען זיך אריינגעֲהאַפט צי א יודישען כהן, אויך דאַרטען
האָט מיך אַנאומנליך נעֲטראָפֿען, דעֲר כהן איז נישט נעֲווען קיין רעֲלעֲטער,
אין בשוף מאַכעֲ'ס האָבען מיך מיט זייעֲר לחשים פון דאַרטען פֿעֲרטריבען,
דעֲן איך האָב נעֲזעֲהן אז איך בין מעֲהר אין טומאה פֿעֲרקראַלען, האָב איך
באַלד מײַן וועֲג נעֲנומען און ארײַן זו די דבורה וואָס איך בין איצטעֲר אין
איהר. ר' חיים ויטאַל ז"ל האָט איהם נעֲפֿרעֲגט וועֲר עס האָט איהם נעֲנעֲבען
רשות צו איהר ארײַן צוגיין, האָט עֲר נעֲענטפֿעֲרט: וועֲן זי האָט, איינמאַל
אין דעֲר פֿריה נעֲקליבען צוויישען מיטם, און האָט בעת מעשה וועֲמען פון שטוב
נעֲשאַלטען מיט די קללה „דעֲר רוח זאָל איך חאפען" האָב איך פון מײַנע
מלאכי חבלה נעֲקריגען רשות אין איהר ארײַן צוגעֲהן. האָט איהם ר' חיים
ויטאַל ז"ל ווידעֲר געֲפֿרעֲגט, פֿאַרוואָס עֲר האָט נישט בעת די שוף אין דעֲר-
טרונקען נעֲווארען, נעֲזאָגט וידוי און נעֲהאָט חרטה אויף זײַנע בישעֲרעֲ מעשים,
וואָס דאָס וואָלט איהם נעֲווויס נעֲפּוֹעלט, האָט עֲר נעֲענטפֿעֲרט אז עֲר איז צו
מישט נעֲווארען און האָט דאָס דאַריבעֲר נישט נעֲקאָנט טהוען. ר' חיים ויטאַל
ז"ל האָט איהם געֲפֿרעֲגט צווייֵ זאַכען: בין וואַנען עֲר ברויך נאָך צוליידען נויט
און פֿאַרוואָס די מלאכי חבלה האָבען איהם עֲרלויבט, צוליעֲב א קללה, ארײַן
צוגעֲהן אין איהר. עֲר האָט נעֲענטפֿעֲרט: זי איז נישט קיין גרויסע צדיקות
זי גלייבט נישט אין יציאת מצרים, און וועֲן אַלע יודען וואָלען פסח בייַנאַכט
די הגדה, שפּעט זי פֿין אַלעם. און איך מוז זיך מאַרדיווען אויף דעֲר וועֲלט
אַזוי לאַנג, בין מײַנע מסזרים, וואָס דאָס אשת איש האָט פון מיר נעֲבוירען,
וועֲלען אַלע, מיט'ן לעֲצטען, אויסשטאַרבען. אַלע מעֲנטשען וואָס וועֲנען דאַמאַלס,
ווי דעֲר רוח האָט אין איהר נעֲרעֲרט, דאַרשען אין שטוב נעֲשמאַנען, האָבען
זיך בימעֲרליך צוווויַנט, אויף דעם גרויסען חירבן, וואָס א מענטש קען אויף
זיך, צוליעֲב א נאַרישען תענוג, מיט זייַנע אייגענע העֲנט, פּרעֲנגען.

ר' חיים ויטאַל ז"ל האָט נעֲוואָלט וואָס שנעֲלעֲר פֿין איהר דעם דיבוק
פֿעֲרטרייבען, האָט עֲר איהר נעֲפֿרעֲגט: דו גלויבסט מיט'ן גאַנצען הערץ אז
גאָר דעֲר אויבעֲשטעֲר האָט די וועֲלט בעשאַפֿען. און קיין אנדעֲרעֲר, אויסעֲר

אידם—נישט? אין גלויב דערין, האט זי נעענטפערט; גלויבסטו אז גאט האט רעם ים געשפאלטען און די יודען פון מצרים ארויסגענומען? יא, אויך אין רעם גלויב איך, האט זי געענטפערט. צו וועמטו פון אינטער אן פרימער וועלן און חרטה האבען אויף אלעם, וואם דו האסט בין אינטער נעטהון? יא, האט זי אן א קווישענדיג נעווינן נעענטפערט אז אלע, וואם זענען דארטען נעווען, זענען שוער אין חלשות נעפאלען פון גרוים מיטלייד מיט אידם.

דאן האט ר' חיים ווינטאל ז"ל נעזאגט א לחש וואם דער רבי האט אידם אנגעזאגט, אין נעזאגט צום דיבוק: אך בין אויף דיר נזר אז דו ואלסט שוין פון אידר קערפער ארוים, און נישט דורך קיין אנדער ארט פון אידר גוף, נאר דורכ'ן קליינעם פינגערל פון אידר לינקען פוס. (דאם אבר וואם דער דיבוק נעהט דערפון ארוים מוז ווערען וויי אפגעשאפען, און דאריבער האט ער אידם נעהיסען ארויסגעהן דורכ'ן קליינעם פינגער פון פוס) כאלד איז אידר דער פינגער אויפגעפלאגן נעווארען און צוריק נעפלאצט, וואס פון דעם איז אידר בעסער נעווארען, און אלע האבען מיט וויערע אויגען נעזוהן נסים טן השמים.

אין א צייט ארום איז דער דיבוק צוגעקומען צו אידר פענסטער אידר צו שרעקען, און טען איז נעלאפען צום רבין. דער רבי האט נעהיסען איבער-קוקען די מזוזות אויב זיי זענען נישט פסול, טען האט די מזוזות איבערנעקוקט, און אנגעקלאפט כשר"ע. פון דאסאלסט אן איז דער דיבוק צו אידר פענסטער מער נישט נעקומען.

יב.

דער שרעקליכער „רוח רעה"

רבי יהושע ז"ל א שוועסטער'ן זוהן מיט'ן נאמען משה, א בחור פון אלטצעהן יאהר, וואס איז שמענדיג קראנק נעוועזען, נענוצט דאקטוירים און קיין-מאל קיין בעסערונג נישט נעוהן, איז נעוועזען זהר אנ'אפגעהיטענער אנדענטלי-כער בחור. אמכאל האט דער רבי צו זיין פאטער נעזאגט אז ס'איז איבערויג דאס נוצען דאקטוירים, וויל אין דעם בחור איז פערהאן א רוח רעה, וואס מאכדיוועט אידם, און דאדורך איז די קוראציץ נאנץ איבעריג. דער פאטער האט נעענטפערט אז שוין צוועלף יאהר וויי דער זוהן ליידט אויף הארץ און ציין וועהטאג, און אז טען קורירט אידם האט ער אבעטערקייט אויף א קורצץ ציים, דאריבער האט ער מורא אידם צולאזען אהן דאקטוירישץ אויפזוכט. דער רבי האט נעזאגט א לחש אין נאכהער זוך נעווענדעט צום רוח רעה: זאג נאר מיר פאראוואס דו ביזט אין דעם בחור ארייון. דער „רוח רעה" האט נעענטפערט: דער בחור אין זיין פריהערדינגן נלגל איז ניייעזען אין אייץ פון די רוימישץ שטעדט א נכאי פון צרקה און אך, אין מיין פריהרינג נלגל בין נעווען א פראסטער ארימאן. אמכאל בינאך צו אידם נעקומען נאר א נרבה, האט ער מיר נישט נעוואלט נעבען אין אך בין פון הונגער נעשטארבען. דאם בית דין של מעלה האט מיך נעהיסען ארייננעהן צו אידם אין גוף, און אידם דערשרא-

שווערדיוועז בין זיין טויט. דער רבי האט אויף אים גוט געוואז, דעם בחור קיין שלעכטס צוטהון און פון אים ארויסצוגעהן, נאר דער רוח רעה האט געמאכט, אז אנדערש וועט ער אים צוריק נישט לאזן, בין וואגען ער זאל צוואגען דאס צוטהון: צו וצען דרי מעת לעת פערטאכט און זאל נישט קוקען אויף קיין פרוי דען אנדערש וועט ער מוזען שטארבען. מען האט אזוי געטהון נאר אין לעצטען טאג האט מען אים אליין געלאזט, און צו אים זאגען ארין זיין מוטער און מומע, און האבען אים שטארק געקושט, דען זי זאגען געוואויגעוואלען צו אים לייכטער געוואלען אויף זיין קרענק-היים. זי זאגען פון אים ארויסגעגאנגען, און דער רוח רעה אין צו אמת גיצקומען, און האט אים געטויט.

יג.

דער לחש גענגען מזיקים.

איינמאל האט מען צום רבי'ן אין בית המדרש געבראכט א פרוי וואס איז פלוצלינג קראנק געווארען, אז ער זאל איהר העלפען. דער רבי האט געפערט אז אין דיר אשה איז ארין ארוח רעה, און מ'בדויך איהר, דורך לחשים, פון אים צו בעפרייען. דער רבי האט דיר לחשים אויפגעגעבען זיין תלמיד ר' חיים וויטאל, זו ער זאל איהר העלפען, און אים געהייסען צו איהר גיהן מיט ר' חיים וויטאל ז"ל האט נישט געקאנט נעהן פאר-גאכט און איז געגאנגען בייגאכט. בעת ער איז צו איהר אין שטוב ארייגעקו-מען האט זי אנגעהויבען צויטערן. ער האט גיפרעגט דעם רוח ווי ער היים. האט ער כסדר גיענטפערט אויסגעטראכטע נעמען. ער האט אים אויפ-געזעצ שטרענגער גיפרעגט, ער האט אים גיזאגט א פרישען נאמען, און ער האט גיזאגט אז דאס איז נישט קיין ליגען, דען עס האט גישטומט מיט דעם וואס רבי האט פאראיים גיזאגט. ער איז צוגיגאנגען צו די פרוי און אין איהר ארייגעגאנגען פערשידענע לחשים. דער רוח האט גיענטפערט מיאוסע ווערטער. נאכהער ווי ר' חיים וויטאל ז"ל האט בעמערקט אז ער וויל ארויס-גיהן האט ער צו אים גיזאגט: גיה ארויס דורך דעם קליינעם פענגער פון איהר ליינקען פוס. דער רוח האט נישט גיוואלט הערען און רוקא, גיוואלט ארויסגעהן דורכ'ן בויך און אויך א שאדען טהוען די אלע, וואס האבען זיך דאראטען בעת מעשה אין שטוב גיפונען. ר' חיים וויטאל ז"ל איז גיגאנגען אין בית המדרש ארין מעריב דאוונען, און דאס דערצאהלט דעם רבי'ן. דער רבי האט אים גיענטפערט, אך האב דיך צו איהר גיהייסען גיהן פארנאכט, מא פאר וואס ביזטו צו איהר גיגאנגען בייגאכט, וועז די רוחות רעות און מזיקים שוועבען אויף טריט און שריט, און מען קען נאר נישט העלפען? דער-וייל האט אין דרויסען שטארק אנגעהויבען צו רעגנען, און דער רבי האט אימאם גיהייסען אהיים גיהן. און נישט צו יענע פרוי, דען בייגאכט איז שוועהר נישוין עפים אויף צוטהון, וויל עס איז א סכנה פאר דעם לחש זאגער. דער

רבי האָט איהם בעגלייט אויפ'ן וועג. ער האָט איהם אָנגעזאָגט אז וויבאַלד ס'וועט איהם עפּיס שלעכטס טרעפען אין וועג, זאָל ער מיט זיין פאָלע פון פאַלטען אַ שאָקעל טהון, וועט דער מזיק בטל ווערען און ער וועט זיך אויפהערען צו שרעקען. אין מיטען וועג איז איהם פון אונטען אָנגעקומען אַ שווארצער, גרויסער און בייזער הינט, האָט אויף איהם שטארק געבילט, און פון גרויס שרעק האָט ער פערגעסען וואָס דער רבי האָט איהם אָנגעזאָגט, אז ער זאָל זיך קענען מציל זיין. ער איז אַנידערגעפאַלען אויף דר'ערד און אָנגעהויבען ציטער'ן. אין ציטערען האָט זיך זיין פאָלע אַבויג געגעבען, און דער הונט איז באַלד פערשווינדען געוואָרען, ער איז צו זיך געקומען, האָט זיך אויפגעהויבען פון דר'ערד, איז אַ הייַמגעגאַנגען שלאָפען און בעמערקט, אז איין האַנד איז איהם פאַראַליזשירט, מחמת דער הינט האָט איהר געוויס אָנגעריהרט.

צומאָרגענס ווען ער איז געקומען צום רבי'ן, דאָט דער רבי צו איהם געזאָגט: כ'האָב דאָך דיר געזאָגט ווי אַזוי זיך צוהיטען פון מזיקים, און פאַרוואָס האָסטו נישט אַזוי געטהון? — דער רבי האָט אַ נעם געטהוען זיין שלאַפע האַנד אין זיינע הענד אַריין, און נאַכהער זי אָבגעלאָזט, באַלד איז די האַנד געהיילט געוואָרען. אויך האָט דער רבי איהם דערצעהלט אז ער האָט געוואוסט אז איהם וועט שרעקליכעס אין וועג פאָרקומען, דעריבער איז ער מיט איהם געגאַנגען דעם גאַנצען וועג. דער רבי האָט איהם געזאָגט פרישע סודות, און איהם נאָכאַמאָל געשיקט צו דער זעלבער פרוי. ר' חיים וויטאַל ז"ל האָט אין איהר אויער איינגערוימט פערשידענע לחשים און עס האָט נישט געפועלט, דער רוח רעה האָט נאָך אַלץ געטהוען ס'זיינינגע. ער איז אַוועק צום רבי'ן, און דער רבי האָט איהם איבערגעגעבען אַנדערע, שטאַרקערע לחשים און ער האָט זיי בענוצט פון וואָס זי האָט אָנגעהויבען אינגאַנצען ציטערען, און מען האָט אָנגעזעהען אז דער רוח רעה האַלט ביים נעמען דעם דרך. ער האָט געפרעגט דעם רוח רעה: ווי אַזוי ביזטו אין איהר אַריין געקומען? — דער רוח האָט געענטפערט: אין אַפריה מאָרגען, ווען זי האָט געהאַקט מיט אַנ'אייזען אין שטיין (כדי צו בעקומען פייער, פאַרצייטינס האָבען זיי נאָך נישט געוויסט פון שוועבעלעך) און דער שטיין האָט באין אופן קיין פייער נישט געוואָלט אַרויסגעבען, האָט זי איהם אַוואָרף אין דר'ערד געגעבען מיט אַ קללה „דער רוח זאָל דיך חאַפען" און דורך די קללה, האָב איך בעקומען ערלויבעניש צו איהר צו קומען, דען דריי טאָג האָב איך זיך ביי איהר אין שטוב צווישען מיסט געוואַלגערט, און האָב קיין כח נישט געהאַט אין איהר אַריינצוגעהן ביז דער קללה. ער האָט געזאָגט אז ס'איז איהם זעהר שוועהר אָנגעקומען צו איהר אין שטוב אַריין צוגעהן, וואָרום די מזוזה וואָס האָט געהאָנגען ביי די טהיר האָט איהם פיעל געשטערט און ער איז אַריין, דורך אַ לאָך פון אַ שויבפענסטער. ר' חיים וויטאַל ז"ל האָט פון איהם אַרונטערגענומען דעם חרם, און דער רוח רעה איז פון איהר אַרויס דורך דעם קליינעם פינגער פון לינקען פיס.

יד.

אַ רוּח רעה, פֿון פֿיש אין מײַדעל'ס קערפּער.

ר' רפאל ענף ז"ל האָט געוואוינט אין די שטאָדט דמשק. אײַנמאָל פֿרײַטאָג נאָך האַלבּען טאָג, האָט זיין טאָכטער תמר געגעסען אַ קעפּיל פֿון אַ פֿיש און נאָכ'ן עסען איז זי פֿערחלשת געוואָרען. מען האָט איהר דערמונטערט און געלײַגט אין בעט אַרײַן. נאָכהער האָט מען געצונדען ליכט, האָטש ס'איז נאָך געוועזען צײַט צום זמן. פּלוצלינג הערט מען ווי דאָס מײַדעל הײַסט צורופֿען דעם פֿאָטער (ר' רפאל) און אַז ער איז צו איהר צוגעגאַנגען האָט זי געזאָגט: וואָרום האָסטו נישט אָנגעצונדען מעהר ווי צוויי ליכט לכבוד שבת? ער האָט געענטפֿערט: אַלע שבת צינד איך נישט מעהר אָן ווי צוויי. דאָס מײַדעל האָט ווידער געזאָגט: הײַנט זאָלסטו אָנצינדען נאָך אַ דריט ליכט, דער הײַנטיגער שבת וועט זיין אַנ'אויסנאַם. אַז ער האָט אָנגעצונדען אַ דריט ליכט האָט זי געהײַסען אָנגרײַטען זיבען שטוהלען פֿאַר זיבען תלמידי חכמים צווישען זיי אליהו הנביא ז"ל, ר' יוסף קאַרו ז"ל און ר' יצחק קאַרו ז"ל און ער האָט אַזוי געטהון. בעת מעשה איז דערבײַ געוועזען ר' יעקב אלימאַן ז"ל און אויך ער אַזוי ווי איהרע עלטערען האָט זיך שטאַרק דערויף געוואונדערט. דאָס מײַדעל האָט זיי נאָכהער געהײַסען געהן דאַוונען און ר' יעקב אלימאַן ז"ל האָט זי געהײַסען, נישט פֿאַר קיינעם דערצעהלען וואָס ער האָט געזעהן. ר' יעקב ז"ל איז אַ הײַם געגאַנגען צו זיך אין שטוב, אָנטהון די שבת'דיגע מלבושים האָט דאָס ווײַב זיינס איהם געפֿרעגט פֿאַרוואָס ער האָט קיין צײַט נישט געהאַט צו קומען אַביסעל פֿריהער, און ער האָט געענטפֿערט אַז ער איז געוועזען פֿערנומען מיט ר' רפאל'ן וועגען געשעפֿט זאָכען. זי האָט פֿערשטאַנען אַז עד לײַקענט פֿאַר איהר, וואָרום זי האָט געוואוסט אַז ר' רפאל ז"ל פֿיהרט נישט קיין געשעפֿטען פֿרײַטאָג צו ליכט צינדען, און האָט געפֿאָדערט אַנ'אָמת'דיגען תירוץ, ער האָט געזעהן אַז ער וועט איהר נישט קענען נאַרען האָט ער איהר דערצעהלט אַז אַ רוח רעה פֿון אַ חכם איז אַרײַן אין ר' רפאל ז"ל טאָכטער תמר, און דאַריבּער איז ער געוועזען פֿערנומען. זי האָט איהם געענטפֿערט אַז זיינע רײַד זענען אָהן אַ טעם, וואָרום וויבּאַלד דאָס איז אַ רוח רעה, איז עס נישט פֿון קיין חכם, טאָמער פֿון אַ חכם, איז עס נישט קיין רוח רעה. ביני לביני איז ער געגאַנגען דאַוונען. נאָכ'ן דאַוונען איז ער צוגעגאַנגען צו ר' רפאל ז"ל פֿענסטער און אַרײַנגעשריגען אַז ר' רפאל ז"ל זאָל צו איהם אַרויסקומען. דאָס מײַדעל האָט זיך אָנגערופֿען: דער נאַרישער יעקב מײַנט אַז איך וויס נישט אַז ער האָט אַלסדינג דערצעהלט זיין ווײַב, האָטש איך האָב איהם דאָס נישט ערלויבּט. זיי האָבּען איהר געבּעטען נישט קיין שלעכטס צוטהון איהם, און געהײַסען איהם אַרײַנקומען אין שטוב אַרײַן. ער האָט אָדער מוראָ געהאַט אַרײַנצוגעהן אין די שטוב, וואו דאָס מײַדעל איז געלעגען און האָט זיך בּעהאַלטען, אין דער ערשטער שטוב צווישען די פֿעסער ווײַן. דאָס מײַדעל האָט ווידער געשריען: מעגסט אַפֿער געהן פֿון אונטער די פֿעסער, און ברויכסט זיך נישט צובּעהאַלטען. ער איז אַרײַנגעגאַנגען אין דער צווײַטער שטוב, זיי האָבּען קידוש געמאַכט, געגעסען און געבּענטשט. געשלאָפֿען זענען זיי שוין נישט דען זי

זענען געוועזען שרעקליך צושראָקען פון דעם פליצלינגען אומגליק וואָס האָט געטראָפען מיט זייער טאָכטער. ארום האַלבע נאַכט האָט דאָס מיידעל געהייסען געחן נאָך ר' חיים וויטאַל ז"ל דען זי ברויך איהם נויטיג וועגען אנ'ענין. מען האָט איהר געענטפערט אַז איצטער וועט קיינער נישט געהן אויף דער גאַס ווייל מען שרעקט זיך בייַנאַכט אין גאַס צוגעהן. זי האָט אַ צווייט מאָל דאָס זעלבע געפאָדערט, און מען האָט איהר ווייטער דאָס אייגענע געענטפערט. פאַרמאָג האָט זי ווייטער געהייסען געהן, און האָט זיי איבערגעגעבען אַ סימן, אַז זיי וועלען איהם טרעפען, ליגען אַנ'אויסגעשלאָפענער און קלעהרען, וועגען אַ חלום וואָס ער האָט פערגעסען, און דאַריבער זאָלען זיי איהם הייסען צו איהר קומען וועט זי איהם דעם חלום בעשיידען. זיי האָבען אַזוי געטהוען, און האָבען איהם טאַקי געטראָפען קלעהרען וועגען אַ פערגעסענעם חלום. ער האָט זיך באַלד אָנגעטהוען און מיט זיי געגאַנגען. ווען ער איז צו איהר צוגעגאַנגען האָט זי איהם בעשיידט זיין פערגעסענעם חלום. איהם האָט געחלומט וועגען זיבען שטוהלען מיט אַ חולה, האָט זי איהם געזאָגט אַז דער חולה איז זי זעלבסט. זי האָט איהם געבעהטען אַז ער זאָל איהר זעהן צו היילען. נאַכהער האָט זי צו איהם געזאָגט: איך בין אייגער פון די, וואָס האָט אַ מאָל געוואוינט אין צפת, שוין פערציג יאָהר ווי מיין נשמה שיועבט אויפ'ן עולם התוהו צוליעב דעם, וואָס זי האָט נאָך אַ שטיקעל פגם אין זיך. אייגמאָל—האָט זי ווייטער גערעדט—האָב איך געהערט ווי דאָס בית דין של מעלה זוכט אייגעם, וואָל זאָל געהן אָנזאָגען די שטאָדט דמשק אַז זיי זאָלען תשובה טהוען און זיך ראַטיווען פון דעם אומגליק וואָס איז אויף זיי נגזר געוואָרען אין הימל, האָב איך זיך אָנגערופען אַז איך וויל זיין דער שליח. מען האָט מיר דאָס ערלויבט און דערפאַר, צוגעזאָגט אַ תיקון פאַר מיין זינדיגע נשמה. איך האָב געזוכט אַ פלאַן, ווי אַזוי צוקומען אויף דער וועלט, און איך בין אַריין אין אייגעם פון די פיש וואָס געפוגען זיך אין טייך פרת. כ'האָב געבעהטען ביי גאָט אַז איך זאָל אַריינפאַלען צו אַ יודישען פישער אין דערהאַנד און אַזוי איז טאַקי געוועזען. דער יודישער פישער האָט מיך שיער פערקויפט פאַר דעם רשע שלמה תגוייל, נאָר מיין תפלה האָט געהאָלפען אַז ר' רפאל ז"ל ווייב האָט מיך געקויפט. ווען איהר טאָכטער האָט פון מיר אָפגעשאָבען די שופען און איך האָב שמערצען געליטען בין איך אַריין אין פוש'ס קאָפ, דען דעם קאָפ שאָבט מען דאָך נישט. מען האָט מיך אָפגעקאָכט, און דאָס מיידעל האָט דעם קאָפ געגעסען, און דאַריבער בין איך אַריין צו איהר אין גוף אַריין, ווייל זי איז אַ ריינע נשמה און האָט אַ ניצוץ פון אסתר המלכה. אַזוי ווי עס איז שוין געוועזען דער זמן פון שחרית דאַוונען, האָט דאָס מיידעל זיי געהייסען געהן דאַוונען און אָנגעזאָגט, אַז זיי זאָלען ערוועקען דעם עולם צו תעניתים און תשובה.

פאַרנאַכט, ביי שלש סעודות, איז ר' חיים וויטאַל ז"ל נישט מעהר געקומען צו ר' רפאל ז"ל און זיי האָבען נאָך איהם געוואָלט שיקען, נאָר דאָס מיידיל האָט נישט ערלויבט און האָט געזאָגט: ער הערט ווי דער מגיד זאָגט דאָרטען אין בית המדרש אַ פרשה פיל מיט מוסר, און ער ווייס גאַרנישט אַז די אַלע שלעכטע מידות זענען טאַקי אין דעם זעלבען מגיד פערהאַן.

מוצאי שבת קודש, האָט זי געהייסען מאַכען אַ הבדלה אום זי זאָל קאָנען פערלאָזען דעם מיידעל'ס קערפער. נאָך הבדלה האָט זי געזאָגט: ר' חיים וויטאַל ז"ל איז נישט געקומען, ער האָט געמיינט אַז איך וועל נאָך איהם

שיקען, ער האָט זיך דערפֿאַר אויסגעבּרענגט צו הערען פֿון מיר אַזעלכע סודות, וואָס נאָר אין שבּת׳דיגען טאָג קען איך זיי זאָגען, און מאָרגען — שוין נישט. צומאָרגענס איז ר׳ חיים וויטאַל ז״ל געקומען און ער האָט זיך דערוואוסט, אַז ער האָט פֿיעל סודות פֿערשפּעטיגט. ער האָט געזאָגט אַ כּונה פֿון וואָס דער רוח איז פֿון מייַרעל אַרויס דורכ׳ן קלייַנעם פֿינגער פֿון לינקען פֿוס. פֿון דע־מאָלס אָן, איז דאָס מייַדעל צוריק געזונד געוואָרען.

טו.

אַ שלעכטע פֿראַגע.

אייַנמאָל האָט ר׳ חיים וויטאַל ז״ל געפֿרעגט דעם רבי׳ן אַ האַרב שטיקעל זוהר און דער רבי האָט איהם געבּעטען אַז ער זאָל איהם אָבּלאָזען דערפֿאַר, וואָס קען אַרויסקומען אַ טובה פֿאַר אַלע אַז ער וועט איהם דאָס נישט זאָגען. ר׳ חיים וויטאַל ז״ל האָט איהם שטאַרק געבּעטען אַז ער זאָל איהם דאָס זאָ־גען און דער רבי האָט אַלץ געענטפֿערט אַז ער קאָן איהם דאָס נישט זאָגען צוליעב די גרויסע סודות וואָס דאָרטען איז פֿערהאַן און וואָס ס׳איז איהם דע־רויף נישט געגעבּען געוואָרען קיין ערלויבּניש צו אַנטפּלעקען, וויבּאַלד ער וועט עס איהם אַנטפּלעקען, וועט ער (ר׳ חיים וויטאַל ז״ל) דערויף חרטה האָבּען, און ס׳וועט שוין דעמאָלס זיין פֿערפֿאַלען. ער האָט גאָרנישט געוואָלט הערען און געבּעטען ער זאָל איהם זאָגען דעם פּשט און סוד פֿון יענעם שטיקעל זוהר. דער רבי האָט איהם געענטפֿערט אַז ער מוז איהם צוליעב טהון, און ער האָט איהם געזאָגט די סודות פֿון יענעם ענין. אויסער דעם האָט ער גע־זאָגט אַז, דערפֿאַר וואָס ער האָט איהם די סודות אויסגעזאָגט, וועט ער (דער רבי, רער ר״י הקדוש) דאָס יאָהר מוזען שטאַרבּען, און דאָס האָט ער גע־מייַנט, אַז ער (ר׳ חיים וויטאַל ז״ל) וועט דערויף חרטה האָבּען. דער רבי האָט ווייַטער געזאָגט: מיר איז נישט אַ שאָד מיין הויזגעזינד און דאָס, וואָס איך געה אַ וועק פֿון דער וועלט, מיר איז אַ שאָד וואָס איהר וועט נעבּאַך איבּערבּלייַבּען אַ לייַן, אָהן מיר. זיי האָבּען שטאַרק געוויינט און חרטה געהאַט אויף ר׳ חיים וויטאַל ז״ל פֿראַגע. און אַ פּאָר וואָכען אַרום, האָט זיך דער רבי פֿערשלאָסען אין אַ בּעזונדער שטוב, אין אַ בּעזונדערען, הויף, וואָס אויך זייַנע תּלמידים זענען דאָרטען געוועזין, אייַנמאָל איז צווישען די תּלמידים אַרויסגע־קומען אַ מחלוקת און דער רבי איז דערפֿון געוואָהרגעוואָרען, און איז אַ גאַנ־צען שבּת אַרומגעגאַנגען טרויעריג. זיי האָבּען איהם געפֿרעגט פֿאַרוואָס ער איז טרויעריג האָט ער געענטפֿערט, ווייַל מיט זייַער מחלוקת האָבּען זיי געגעבּען בּח די סטראָ אַחרא מקטרג צו זיין און טהון וואָס זי וויל, און זיין גזר דין איז שוין אין הימעל, דורך זייַער מחלוקת, גע׳חתמ׳ט געוואָרען. וואָרום די גאַנצע צייַט וואָס דער רבי האָט געלעבּט, האָבּען די תּלמידים זיך קייַנמאָל נישט געקריגט אייַנער מיט׳ן צווייַטען.

פאר זיין פטירה האט דער רבי געבעטען זיינע תלמידים אז זיי זאלען נישט צופיעל אריינקלעהרען אין יענע סודות פון זוהר, דען זיי וועלען חלילה נישט מאריך ימים זיין דאדורך, ווארום דאס דור איז נישט ראוי צו אזעלכע סודות. ביי זיין פטירה איז געוועזען ר' יוסף כהן ז"ל. דער רבי האט איהם געהייסען ארויסגעהן פון שטוב, און אזוי ווי ער איז ארויסגעגאנגען, איז דער רבי נפטר געוואָרען דורך נשיקה. מען האט איהם, מיט גרויס כבוד, מקבר געוועזען און דער עולם, האט נאך איהם שטארק געטרויט.

דא האבען זיך שוין געענדיגט אלע וואונדערליכע מעשיות, אותות און מופתים פון דעם הייליגען געטליכען נביא ר' יצחק לוריא ז"ל (האר"י ז"ל) זיין זכות זאל אויף אונז יודען מגין זיין, און מיר זאלען געהאלפען ווערען מיט אלעם וואס מיר פערלאנגען און מיט די גרעסטע ישועה, די גאולה שלימה במהרה בימינו, אמן.

ר' יחיאל מיכל פון זלאטשוב זי"ע.

טז.

שיער התונה געהאט אשוועסטער מיט אברודער.

ר' ישראל מיט זיין ווייב און צוויי זיהן האבען זיך מפרנס געוועזען פון אקרעטשמא וואס זיי האבען געהאט אין אדארף נעבען טשעפילאוו. ויהי היום האט זיך זייער מזל אדרעה געטהוען און זיי זענען, לא עלינו, געבליבען אהן פרנסה. געוואוסט האבען זיי אז דער פריץ וועט פון זיי פאדערען דירה געלד און חי באלד, זיי וועלען איהם נישט קענען געבען, וועט ער זיי אנטהון גרויסע צרות און דאריבער, איז ר' ישראל געגאנגען בעהטען ביים פריץ אז ער זאל ווארטען נאך אזמן מיט דעם דירה געלד וועט ער איהם נאכהער געבען פאר צוויי זמנים אינאייגעם. ער איז געוואָרען איבער גליקליך פון דעם וואס דער פריץ איז דערויף בעשטאנען און איז אפרעהליכער, אהיים געגאנגען אנזאגען דעם ווייב און קינדער די גוטע בשורה, אז גאט האט זיי געהאלפען און דער חריץ האט זיך אויף איהם ערבארימט.

דער צווייטער זמן איז גאנץ שנעל איבערגעלאפען, און זיין אומגלקיליך מזל איז אינאייגעם, גאנץ שנעל, ערגער געוואָרען אויף אזוי פיעל, אז זיי האבען נישט געהאט אויף אשטיקעל טריקען ברויט. וויפיל דער הונגער האט זיי געמוטשעט און פערענדערט זייער געשטאלט, איז אלץ פערשוואונדען געוואָרען בעת זיי האבען זיך דערמאנט אז דעם פריץ'ס לעצטער טערמין איז שוין אויך איבערגעלאפען. און גאט ווייסט וואס אומגליק עס שטעהט זיי פאר!

געוועהנליך, האט דער פריץ געפאדערט געלד, פאר דער קרעטשמא, פאר צוויי זמנים און זיי האבען נישט געהאט צוגעבען. ער איז שטארק אין כעס געוואָרען און האט בעפוילען, מען זאל איהם, זיין פרוי מיט זייערע צוויי זיהן אריינלייגען אין אטיעף גרוב און דארטען, זיי דערלאנגען יעדען טאג ברויט מיט

יואסער, און מען האָט באַלד אַלעס געטהוען, אַזוי ווי ער האָט געהייסען. דער פריץ האָט געהאַט צוויי בעדינער איינער האָט געהייסען לודוויג און דער צווייטער איוואַן. לודוויג איז געוועזען אַ גרויסער שונא ישראל, אַ פּיאַק און בכלל שלעכט צויעדען מענש, דאַגעגען איוואַן איז געוועזען אַ נ׳ארענטליכער קריסט, האָט נישט געהאַט קיין קינדער און צוליעב דעם האָט ער יעדער איינציגען ארענטליך בעהאַנדעלט, אָהן אונטערשייד אַ גוי, צי אַ יוד. אָט די צוויי קריסטען האָט דער פריץ איבערגעגעבען די שמירה ביים גרוב, ווי דער ארימער ר׳ ישראל מיט זיין ווייב און קינדער זענען געלעגען, און לויט אַ געוויסען פּלאַן, האָבען זיי זיך געטוישט מיט דער שמירה, דאָס הייסט: ביידע זענען קיינמאָל נישט געשטאַנען בענאַנד, נאָר ווען דער צווייטער איז אָנגעקומען איז דער ערשטער אַוועקגעגאַנגען.

אין דעם גרוב איז דורך עטליכע חדשים געשעהן אַ שרעקליכע האַרצרייסענדע סצענע: ר׳ ישראל׳ס ווייב האָט איהם געבוירען אַ קינד (דען זי איז אַ מעוברת׳ע איינגעזעצט געוואָרען אין גרוב, אָהן רחמנות) און ווייל מען האָט דאָס קינד ווי געהעריג נישט אַרומגעוואַשען, איז דאָס קינד און עטליכע טעג דערנאָך, געשטאָרבען. פון דעם טוידטין קינד איז אָנגעלאָפען ווערים, און דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז איינער פון זיינע צוויי זיהן, דער עלטערער, איז אין אַ קורצע צייט אַרום, אויך געשטאָרבען. דאַמאָלס האָט זיך איצטער געמאַכט דאָס רעכטע אומגליק; די ווערים—פון איין זייט און דער שרעקליכער שלעכטער ריח—פון דער צווייטער זייט, האָט זיי דריי, דעם כח אַוועקגערויבט, און האָבען מיט בלוטיגע טרעהרען געבעהטען דעם טוידט. ווי זאָגט מען אָדער?—„צו צרות איז מען שטאַרק״. יאָ, דאָס איז, נעבאַך, אַ ביטערער אמת! נאָט האָט זיי געהאָלפען, און זיי האָבען צו דעם אַלעם כח געהאַט.

דער פריץ האָט אָנגעזאָגט די שומרים, זיי זאָלען איהם זאָגען אין וואָסער מעמד דער יוד מיט די קינדער געפונען זיך, און זיי האָבען איהם דאָס ערפיהלט.

דער שומר לודוויג האָט נחת געשעפט דערפון, ווען ער האָט געזעהן דעם יוד׳ס ביטערען מעמד, און האָט זיך, בעת מעשה, געטראַכט „איהר לעבט נאָך?!״ נאָר אייער, איוואַן, האָט זייער אומגליק, ביי זיך אין האַרץ געפיהלט, און געזוכט עצות זיי צו ראַטיווען, און ער האָט געפונען אַ גוטע עצה.

בלילה ההוא, און יענע פינסטערע נאַכט, ווען איהרע שוואַרצע וואָלקינס האָבען זיך מיט אַלע קרעפטען געשטאַרקט, אַ שפור פון ליכטיגקייט צו פערשווענדען, האָט זיך דעם יוד, ר׳ ישראל׳ס, מזל געשטאַרקט. און דאָך מנצח געוועזען די אַלע שלעכטע וועגען, און דער קריסט, איוואַן, האָט צום יוד אַ זאָג געטהוען: „מענטש, אומגליקליך באַשעפענישׁ; אומגליקליכער! דיין מזל איז ערוועקט געוואָרען צום גוטען, און דיין נאָט האָט דיר געהאָלפען אויסגעלייזט צו ווערען. נעם דאָס פלעשיל בראָנפען און דיינע הענט און, אַז לודוויג וועט שעפטער צו דיר קומען, זאָלסטו איהם מכבד זיין מיט בראָנפען״. אַ בליק וואָס האָט בעוויזען אַ שמייכעל פון דאַנקבאַרקייט פון אַ נ׳אומגליקליכען האָט זיך אויף ר׳ ישראל׳ס געזוכט בעוויזען, און ער האָט צוגעזאָגט, אַלסדינג צוטהוען, חאָטש ער אַליין האָט נאָך נישט געוואוסט צי וואָס דאָס וועט איהם ברענגען. דער גוטער איוואַן, זעהנדיג לודוויגען

אָנקומען, איז ער פֿונ׳ם גרוב אַוועקגעגאַנגען, צוגרייטען אַלעס נויטיגעס צוראַטיווען ר׳ ישראל׳ן מיט זיין ווייב און זוהן.

לודוויג איז ווי אַ מערדער צום גרוב צוגעגאַנגען זעהן וואָס מיט זיי הערט זיך. ער האָט באַמערקט אַ פֿלעשעל בראָנפֿען און, נישט קלערענדיג, פֿון וואַנען איז צו זיי געקומען בראָנפֿען, האָט ער צו זיי אַרייַנגעלאָזט אַ שטריק, און אַרויפֿגעצויגען דעם בראָנפֿען, ער האָט דעם גאַנצען „ביטערען געטראַנק" אויסגעטרונקען, און צייט אַ פֿיערטעל שעה איז ער אויף דר׳ערד געליגען ווי אַ געהאַרגעטער. באַלד איז איוואַן אָנגעקומען מיט אַ געשפּאַנטער פֿוהר, האָט אַראָפּגעלאָזט, אין גרוב, אַ געזונדטען זיין שטריק און האָט אַרויפֿגעצויגען ר׳ ישראל׳ן מיט ווייב. פֿון גרויס „שרעק־שמחה" האָבען זיי אָן זייער אייַנציגען, אַנדערהאַלבען יעהריגען זוהן, פֿערגעסען, און זענען פֿון דאָרטען אַוועקגעפֿאָהרען, ביז איבער די גרעניץ. אויף יענער זייט גרעניץ, (יענער זייט גרעניץ מיינט מען: דאָס אָרט ווי דער פריץ האָט דאָרטען קיין דעה נישט) האָט איוואַן זיי געגעבען עטליכע רובל אַז זיי זאָלען האָבען חיונה ביז וואַנען זיי וועלען קומען צו אַ שטיקעל פרנסה, זיי האָבען איהם געקושט און געדאַנקט, און ער איז. אין די זעלבע ווינטער נאַכט, צו זיך אַהיים געפֿאָהרין, און קיינער אויסער ער, האָט פֿון דעם גאָרנישט געוואוסט.

צומאָרגינס, נאָך אייַדער ער האָט בעדאַרפֿט געהן זיך טוישען מיט לודוויגען האָט ער זיך דערוואוסט, אַז דאָס גאַנצע דערפֿיל מוט׳ן פריץ בראש ווייסען שוין אַז לודוויג האָט זיך אָנגעשכור׳ט, אַז ר׳ ישראל מיט זיין ווייב זענען אַנטלאָפֿען, אַז לודוויג ליגט שוין אין קאָזע און דער עיקר דאָס, וואָס ער אַליין האָט אויך נאָכנישט געוואוסט: אַז אין גרוב איז געבליבען זייער׳ס אַנ׳אומגליקליך פֿערלאָזט קינד. ער האָט שוין נישט בעדאַרפֿט צו געהן היטען דעם „ליידיגען גרוב" און איז געגאַנגען צום פריץ זיך בעטייליגען און דעם פסק דין אויף לודוויגען. לודוויגען האָט מען געפסקנת מיתה, און מען האָט זי אויסגעפֿיהרט. דאָס קליינע קינד האָט מען געגעבען איוואַנען, וואָרום ער איז געוועזען קינדערלאָז. אַז דאָס קינד איז אונטערגעוואַקסין, האָט ער איהם איבערגעגעבען זיינע עטליכע בהמות צופאַשען אין פֿעלד.

אין אַ צייט אַרום, האָט זיך דער קליינער צוקריגט מיט זיינע קאָלעגען די פאַסטוכער, און זיי, וויסענדיג די גאַנצע מעשה אַז ער שטאַמט פֿון יודען, האָבען אויף איהם געשריגען „זשיד". דער קליינער איז בייז געוואָרען פֿון דעם זידעל נאָמען און האָט זיי געענטפֿערט אַז נאָר זיי זענען זשידעס. זעהנדיג דאָס, האָבען זיי איהם אויסגעוויזען אַז דערפֿאַר איז נאָר ער אַ זשיד און זיי נישט, ווייל ער איז געמל׳ת און זיי—ניט. מיט אַ ברויגעזע מינע איז ער צו זיינע מכלומר׳שתע עלטערין אַהיים געלאָפֿען און אַלעס דערצעהלט, זיי האָבען איהם אָפּגענארט און געזאָגט אַז על פי סבה האָבען זיי איהם געמוזט מל זיין, און ביים קליינעם איז אראָפּ דער כעס. פֿון דאמאָלס אָן, ווער ס׳האָט זיך מיט איהם צושלאָגען האָט ער הויך געשריגען זשיד נישט זשאליווענדיג קיין כח. דער אמת מוז דאָך אָדער קאַפֿויר קומען. און זיי האָבען איהם דערצעהלט די גאַנצע מעשה פֿון וועמען ער שטאַמט און ווי אַזוי זיינע עלטערען זענען. אַ דאַנק דעם שכור׳ן לודוויג, גערא-

פיוועט געוואָרען, און אויסגעוויזען אז זיי אויף איהם קענען ווייטער שרייען זשיד, אָבער ער אויף זיי—נישט, דען אַנדערש וועלין זיי איהם צום טוידם שלאָגען.

די מעשה איז איהם גוט געקראָכען אין קאָפּ אַריין, און ער איז בעפאַלען מיט ווייַנענדע בקשות איוואַנען, אַז ער זאָל איהם קלאָר מאַכען זיין רעטעניש. נישט קענענדיג איהם אָבוועגדען, האָבען זיי איהם אַלעס דערצעהלט, זיי האָבען געמיינט אַז ער וועט ווערען רוהיגער, לסוף איז ער געוואָרען אומרוהיגער און פון זיי פערלאַנגט, אויף איהם רחמנות צו האָבען און אַוועקשיקען צו זיינע עלטערען. איוואַן האָט אָדער דאָס נישט געקאָנט טהון ביי זיך אין שטוב, וואָרום דער פריץ וואָלט איהם געוויס דערין חושד געווען און ממילא, וואָלט מען זיך שוין דערוואוסט ווער ס'האָט זיינע עלטערען געראַטעוועט פון וואָס איהם איז געקומען אַ שטרענגע שטראָף, און האָט בעשלאָסען אַ נייעם פלאַן צוקלעהרען ווי אַזוי איהם צוראַטעווען.

ער איז אַוועק צום פריץ און האָט איהם פערצעהלט וואָסערע צרות דער יודישער יונגעל לייַדט ביי איהם פון די רעשט פאַסטוכער און עס איז געבליבען, אַז ער זאָל ווערען דעם פריץ'ס בעדינער, און אַזוי אַרום וועט יעדער פאַר איהם דרך ארץ האָבען, און אויפהערען שרייען זשיד.

איוואַן האָט דערצעהלט דעם יונגעל אַז ער וועט ווערען דעם פריץ'ס בעדינער צוליעב דעם, ער זאָל זיך קענען ראַטעווען. ער האָט איהם דאָרטען אַהין געפיהרט, און אויפ'ן וועג איהם בעשטימט אַ צייט, וואָס ער זאָל פון פריצ'ס שטוב אַנטלויפען, צו איוואַנען.

עס איז איבערגעלאָפען אַ האַלב יאָהר, דאָס איז געווען חנוכה צייט, און דער קליינער יונגעל איז אין מיטען דערנאַכט אַנטלאָפען פון פריצ'ס שטוב צו איוואַנען און פון דאָרטען, איז איוואַן מיט איהם אַוועקגעפאָהרען ביז נאָך רי גרעניץ. ער האָט איהם דערצעהלט דעם אמת ווער ס'האָט זיין פאָטער געראַטעוועט, איהם געגעבען עטליכע רובל, זיך געזעגינט מיט איהם און איז צוריקגעפאָהרען אין שטאָדט אַריין. צומאָרגינס האָט מען זיך דערוואוסט אַז דעם פריץ'ס בעדיענער פעהלט, מען האָט איהם אומעטום געזוכט נאָר אין ערגיץ נישט געפונען.

פון די פאָר רובל וואָס ער האָט בעקומען פון איוואַנ'ן, האָט ער זיך געקויפט יודישע מלבושים. וואו ער איז געקומען האָט מען איהם זעהר פיין אויפגענומען דען ער האָט געוויזען אַז ער איז גע'מל'ת. איינמאָל איז ער געקומען קיין זלאַטשוב אין בית המדרש אַריין צום הייליגען רבי'ן ר' יחיאל מיכל זצ"ל און האָט איהם אַלסדינג דערצעהלט. דער רבי האָט איהם גענומען צו זיך אַ הייס, איהם געהאַלטען ווי אַנאייגען קינד און פאַר איהם צוגענומען אַ מלמד וואָס זאָל איהם אָנהויבען לערנען יודישקייט, וואָרום ער איז דאַמאָלס אַלט געווען צעהן יאָהר און גאָרנישט געוואוסט. מען האָט איהם אַ נאָמען געגעבען „מאיר". ער האָט געלערינט מיט חשק און אויף זיין בר מצוה האָט ער געהאַלטען אַנ'אייגענע דרשה וואָס האָט דעם עולם שטאַרק געפעלען. ביי מלמדים האָט ער געלערענט ביז פונפצעהן יאָהר און נאַכהער, האָט דער רבי אַליין געמוזט מיט איהם לערנען דען מען האָט פאַר איהם, אין ערגעץ קיין רבין נישט געפונען, אַזאַ גומען קאָפּ האָט ער געהאַט.

זאָהנדינג אז ער איז שוין א בחור פון יבצ"ען יאָהר, און איז א גרויסער חריף, משלם און למדן אפילו אין קבלה, האָט דאָך רבי צו אים נעזאָגט: דו וועסט דאָך אז דיר חיילינע תורה זאָגט בן שמונה עשרה לחומה—צו שלמצ"ען יאָהר בעדארף מען חתונה האָבען, על כן וויל איך דיר ערוימנעמען א משוכת שער דיינע מעשים בים גוי איז שטוב, בדי דו זאָלסט זיין אנ'אמת עדרליך חיילי- נער יור און דערוייסער, מוזט אויף דיר נעמען א גאנץ יאָהר גלות צוליבען און דאָס, וועט זיין אנ'אבקימענגיש אַער דיינע שלעכטע מעשים. מאירן איז זאָהר שלעכט נעווען זיך אפצושיידען פון אזא ליכטיג הויז וואָס אי תורה, אי אנדערע זאָלען האָט אים קיגנאָל נישט געפעהלט נאר, בנוואלד, האָט ער אזוי נעמוזט מהוען, דען דער רבי האָט אזוי נעהיסען. דער רבי האָט אנענעשריי- בען שליכע ווערטער אויף א שטיקעל פאפיר און האָט עס אים צוגעזיגט צום טלית קטן און אים געאמר"ט דערין צוליענען בין פאר דער תפלה זיינע אן דאן, זאָל ער עס נישט לייענען אליין, פאר זיך נאר ער זאָל צוואמע- דופען די אונטערפיהרערס מיט דעם שמאד"ם רב, און פאר זיערע אויגע לייע- נען. דער רבי האָט זיך מיט אים נעזעגנט, און אים שטרענג פערבאָטען זיך אין ערגיץ נישט בעזוויזען מיט זיין תורה פריהער ווי דעם סוף יאָהר. ער האָט אים בעגליט אביסעל אונטער דער שמאָרט. און האָט צו אים נעזאָגט אז אין סוף יאָהר זאָל ער א שירוך טוהען מיט דעם. וואָס יענער וועט אים זאָלין, און נישט פערגעסען, ווענען זיין צוואג מפה דאָם ברייועלע פון טלית קטן. דער רבי איז אהיים נעגאנגען צו זיך אין דער אריימער מאר, האָט אי- נעהויבען אפרעכטען גלות. וואָער האָט ער זיך נישט נעשראקען פאר די ברענענדינע זון און ווינטער, פאר די שרעקליכע קעלט, און האָט אלסדינג, אין בעסטען אָרדנונג מקיים נעווען בין, אין סוף יאָהר, בעת אים אז אויסנעקומען צו נעכטינען אין א קרעטשמא אין א דארף פאר סאכנאוויץ: דאר- טען, אין דער קרעטשמא, האָט ער נעהערט זינע צוויי קינדער לערנען, בע- מערקענדיג זייער טעות אין א שטיקעל רמב"ם האָט ער עס זיי נעגעבען צו- פערשטיין, און די קינדער האָבען זיך גארנישט נעקאָכט אויסצוגרעדען. והענדיג אז דאָס טרעפט שוין בים דריטטען מאל, וואָס זיי און זייער רבי ווייסען נישט אין מוזען אנקומען צו אים, האָט זייער פאטער בעשלאָסען אז ער זאָל זיין זייער רבי, און זייער נעוועזענער רבי זאָל לערנען מיט זיינע צוויי קלענערע קינדער, און אזוי איז טאקי נעווועזען.

זייער מנהג איז נעווועזען אלע ערב שבת צוגעהן אין שמאָרט ארין. איינמאל, ערב שבת, האָבען זיי אים (מאיר'ן) נעבעהטען אז ער זאָל מיט זיי מיטגעהן און ער איז מיט זיי מיטנעגאנגען אין שמאָרט ארין מיטנעמענדיג א יורה דעה אונטער זיין ארום. אויפן וועג האָט ער זיי נעזאגט א חידוש אין יורה דעה און זיי נעהיסען נעהן פרובירען דעם רב פון סאכנאוויץ און זעהען, צי ער וויסט דעם חידוש. זיי האָבען אזוי נעטהון. דער רב האָט נישט נע- ווואוסט און זיי האָבען אים נעזאגט. ער איז שטארק נתפעל נעווארען דערפון און זיי נעבעהטען, או זיי זאָלען אים זאָגען פון וואַנען דער חידוש שטאמט, נאר זיי האָבען נישט נעוואָלט זאָגען, מורא האָבענדיג. מאמיר וועט ער אים

(מאירן) פון זיי צוגעמאון זיי ונעלען נישט האבען פון וועמען צו הערין אוף לערנען שולצע ועלמענע חידושים. דער רב האט זיי שטארק בעשוואירען אוף זיי האבען אבהם אויסגעוואנט, ער האט זיי געבעטען זו דעם קינפטיגען ערב שבת זאלען עי מיט זיער רבין צו אים קומען, אוף האלטען ביי אים שבת, אוף זיי האבען אים דאם געמוט צוואנען. עם איז אים איבערגעלאפען די וואך, דער רב פון סאסנאוויץ האט מיט אונגעדולד ערווארט זיער קומען, אוף פרייטאג פארנאכט האט ער זיי באגעגנט נעהן מיט זיער רבין. די שמחה איז ביי אהם גרויזען ועהר גרויס. ער האט מיט אהם פרובירט שמועסען אין לערנען אוף האט נעזעהן, או ער וועט אהם נישט בייקומען. עם איז אהם (דעם רב) אויפגעפאלען א געראנק או דער בחור וואלט נוט גרויזען זו זיין זיין אידעם, אוף ער איז ארין זו זיין סאלטער, אוף איהר נעהיסען זיך האלטען אין ארד-נונג, אוף זי האט שוין פערשטאנען וואס דער פאטער אירער מיינט דערמיט. זיי ענען נעמנגען דוונגען אוף נאכ'ן דוונגען האט זיי דער רב פערבעהטען זו זיך אין שטוב אויף דער סעודה. (דער רב איז נעזוזען ועהר הייך, זיין מעביל איז נעזוע-זען פונם שעהנסטען אוף בעסטען וואס קען זיך נאר ביי די רייכע נעפונען.) זיי, דער רב מיט די 3 בחורים זענען נעזעסען ביי אין טוש אוף בים צוויטטען טוש איז נעזעסען דעם רב'ם וויב מיט זיער סאלטער. די נאנצע צייט פון עסטען האט מען כסדר נעשמועסט אין לערנען, דאם זעלבע איז פארנעקומען צומארגנס א נאנצען טאג, בין אין אבענד נאך הבדלה, ווען זיי האבען זיך הערצליך, נעזונענט מיט'ן רב אוף נעפאהרען צוריק אין דארף ארין.

ויהי כבואם. אזוי ווי דעם אנגענטיטער פון דער קרעטשמא'ס קינדער מיט זיער רבין זענען אהיים נעקומען, האבען זיי דעם פאטער זייערען דער-צאהלט דאם פארגאנגענע אוף דער עיקר, או זיי האבען בעמערקט ווי דער רב ווייל אהם פאר אנ'אידעם, על כן בעהטען זיי דעם פאטער או ער זאל, ווי אטשנעלסטען מיט אהם א שירוך מהזען מיט זייער שוועסטער. דער פאטער האט זיך וועגען דעם מיישב נעזוזען מיט זיין ווייב אוף סאלטער אוף ביי זיי איז נעבליבען, או זיי מוזען דאם גליק שנעל צוהאפען. דען ווינאלד זיי וועלען לאנג ווארטע, וועט דער רב אהם פאר אנ'אידעם נעמטען. דער פאטער האט פארנינערופען דעם בחור (מאירן) צו זיך אין אבעזונדער ציממער, אוף האט אהם דערצעהלט או ער וויל אהם פאר אנ'אידעם. דער בחור, געדענקענדיג דעם הייליגען רבין ר' יחיאל מיכ'ל זיידי (או וואו מען וועט אהם וועלען זאל ער דערוף בעשטיין) איז בעשטאנען אוף זיין פארשלאג. זיי האבען זיך צוקושט אוף אינער דעם צוויטטען נעווינשען מזל טוב. מען האט הנאים נעשרינבען אוף בעשטימט דעם זמן החתונה אוף צוויי וואכען שפעטער, נישט לענגער ווי ס'בעדארף דויערין די מלבושים צומאכען פאר חתן אוף כלה.

עם איז אינערגעלאפען די צוויי וואכען, אוף ס'איז אונטערגעקומען דער חופה טאג. אוף דער חתונה זענען נעזוזען א גרויסער עולם, פון די נעבעה-טענע נעסט אוף דער רב פון סאסנאוויץ. דער רב איז שטארק טרויעריג נע-וועזען, בעת ער האט דערזעהען דעם חתן, נאר פערפאלען ער וועט זיך שוין נארנישט קענען העלפען, דערוויבער האט ער ארויסגעשלאגען דאם אלעם פון

זיין קאָפ און האָט געפֿרוּבט הערשן דעם חתנ׳ם דרשה וואָס איז נעוועזן שוין מיינע קנלה, או שפּילו ער האָט זיך, כמעט, נישט פֿערשטאַנען. נאָך דער דרשה האָט דער בּרחן א געשרי׳ געטהון מען זאָל נעמען דאָס אונטערפֿירן בּיים חתן, נאָר שוין ווי דער חתן האָט נישט נעהאָט קיין עלטערין זענען די אונטערפֿירערס נעוועזן פֿרעמדע מענטשן. ער האָט זיך דערמאָנט וועגן דעם שטיקעל כּתב יד וואָס אין זיין טלית קטן איז אנגענייט, און האָט נעבעטן די אונטערפֿירערס מיט דעם סאָכאָוויצער רב און דעם „חדר מיוחד" ארײַן דאָרטן, האָט ער אויפֿגעריסן דאָס פֿערניהטע און אריינגענומען דאָס כּתב יד און נעענכן דעם רב צו אידעלייענען. דער רב איז נעבליבן שטיין ל׳ירקלעהרט און נישט געוואוסט וואָס צו ענטפֿערן, דען אינווייניג איז נעוועזן ג׳נגעשריבן „היתכן שיקה אח את אחותו?"—צו אין גלייך או אפּרירער זאָל חתונה האָבן מיט אנ׳אמיגענע שוועסטער?—דערווייל איז אנגעקומען די בּלהים פֿאטער און איז נעוואוירן פון דעם קוויטלע. מען האָט אנגעהויבן פֿרענען דעם בּחור פון וואנען ער שטאמט (צוליעב אלעמיגע האבען זי אינם נארנישט געפֿרעגט פֿאר די תנאים וועגן זיין גרונדליכען אפּשטאמונג. זי האָבן נאָר געוואוסט או ער האָט קיין עלטערין נישט, שוין ווי ער האָט זי, בּיי זיין אנקומען, נעואנט.) אין ער האָט זי פֿלסדינג דערצעהלט. עס ווען זיין גאנץ איבעריג פון מיר, צו בעשר־היבן ווי שוין דאָס איבערקהרענ׳ס איז דעמסטאָל שוין אנגעגאנגען, אין ווי אויך די אויסנעמישטע פון לייַדען און פֿרייַדען קישען האָבן עוד אנגעהויבן אינאיינעם מיט די קויטשערין און חלשות׳ן, מיט אין וואָרט: „וואָס איז דאָס דער־בּי נעוועזן האָט נאָך שוינס צעט זיין לעבן נים נעזעהן. באלד דערנאך איז מען נעאנגען צום טיש, און דער בּאל איז שוין נישט נעוועזן צוליעב די חתונה נאר צוליעב דעם נעפֿונענעם זוהן און צוליעב דעם גרויסן נם וואָס זי איז נעשען, דורך די הילף פון דעם הילינען צדיק ר׳ יהואל מיכל ז״ל וואָס האָט מיט נביאות געזאוט וואָס שפּעטער ווען, און האָט פֿאַרהים פון אוא נעפֿעהליכען שרים.

פון די אלע אנצייכענונ׳ען איז אייגער נעוועסן, וואָס נאָך די נעשיכטע האָט זיך פּנים נעליכטן פון שׂמחה. דאָס איז נעוועזן דער פּמנאוועצער רב, דען ער האָט נעזעהן או מן השמים איז באשטערט או דער חתן נאָך זי, זיין אמידעם אוי וי עס איז כּאקן שפּעטער נעוואָרן.

ר׳ נפתלי פון פּוזנא ז״ע

יז.

מכּטל געמאכט די גזירה רעה.

דער הילינער צדיק ר׳ נפתלי ז״ע איז נעוועזן רבי אין א קלײן אריים שטעטל און האָט אלזיין אין נישט נעהאט פון וואָס צולעבן, או ער האָט

זײַ געוואָלט ארויס העלפֿן פֿון זײַער אָרימקײַט און אינאײַנעם זיך זעלבסט א
טובה טהוען, איז געוועזען זײַן מנהג, בײַ זײַ צובעהטען א שעהנע מתנה. אז
זײַ האָבען איהם געקויפֿט די מתנה זענען זײַ און זײַן זכות געהאָלפֿען געוואָ-
רען. די שטאָדטס לײַט ווי זײַ האָבען געזעהן אז מיט זײַער מתנהג עבען
בעקומען זײַ הצלחה האָבען פֿון איהם פֿערלאַנגט אז ער זאָל וואָס מעהר
מתנות פֿון זײַ פֿאָדערין. אײַנמאַל איז אויסגעקומען עטליכע גרויסע לײַט אַדורך
צופֿיהרען דורך יענעם שטעדטיל א וואונדערבאַר קעסטילע, פֿון וואָס די גאַנצע
שטאָדט איז געלאָפֿען בעקוקען דאָס נײַעס. אויך דער רב איז עס געגאַנגען
בעקוקען און האָט בעמערקט אז אין עפֿענען דאָס טהירעל פֿון דעם ח׳אונדער-
באַרען קעסטיל שטעקט אַגרויסער סוד, און ער האָט זײַ געבעהטען איהם
טהוען די טובה און ווײַזען ווי אַרים דאָס טהירעל צו עפֿענען. זײַ האָבען איהם
צוליעב געטהוען און ער האָט אונווײַניג, אויף ס׳נײַ בעמערקט אונגעהויער גרוי-
סע וואונדער. ער איז אַהײַם געגאַנגען און אויפֿ׳ן גאַנצען וועג האָט ער אַלץ
געטראַכט וועגען דעם קעסטעלע, ווילענדיג פֿרובען זײַנע שטאָדט׳ס לײַט צי
זײַ האָבען בטחון צום אויבערשטין, האָט ער בעשלאָסען צופֿאָדערען בײַ זײַ
פֿונקט אַזאַ קעסטעלע ויאָס ער האָט אין יענעם טאָג געזעהן, און ער האָט
געשיקט א בריוועל צו עטליכע חשובים וועגען דעם. זײַ האָבען איבערגעלײַענט
דאָס בריוועל און זעהענדיג, אז דאָס איז פֿאַר זײַ אונמעגליך, זײַער גאַנץ
עשירות וועט נישט סטײַען דערויף האָבען זײַ בעשלאָסין, איהם גאָרנישט צו
ענטפֿערין און ממילא וועט ער שוין פֿערשטײַן אז זײַ קענען איהם, דאָס מאָל,
נישט צוליעב טהוען, אויפֿ׳ן צווײַטען טאָג האָבען זײַ ווידער פֿונ׳ם רבין ער-
האַלטען וועגען דעם קעסטעלע א בריוועל. זײַ האָבען געמאַכט אַנ׳אסיפֿה וואָס
מען זאָל טהוען צי מען זאָל איהם ווײַטער נישט ענטפֿערין, צי מען זאָל צו
איהם שיקען עטליכע מענטשין וואָס זײַ זאָלען איהם גיבען צו פֿערשטײַן אז ער
פֿאָדערט פֿון זײַ צושטאַרק. דער צווײַטער פֿונקט איז זײַ אַלעם שטאַרק געפֿאָלען און
בהסכם כולם האָט מען אויסגעקליבען דרײַ מענטשין מיט געשליפֿענע צינגלעך און
זײַ געשיקט צום רבין. אז דער רבי האָט זײַ בײַ זיך אין שטוב דערזעהן האָט ער זײַ
געפֿרעגט וועגען וואָס זײַ זענען געקומען. עס האָט זיך פֿון זײַ אָנגעהויבען צו שי-
טען אַנטוואָרטען. דער ערשטער האָט געענטפֿערט: מאַכט אײַך נישט נאַריש און
פֿאָדערט נישט פֿון אונז אַזעלכעס, וואָס מיר וועלען אײַך נישט געבען; דער צווײַ-
טער האָט געענטפֿערט אַביסעל געלאַסענער ווי דער ערטשער און האָט געזאָגט:
רבי, פֿאָדערט נישט פֿון אונז אַזעלכעס וואָס מיר קענען באין אופֿן נישט צוליעב
טהוען; דער דריטער האָט געענטפֿערט מיט מעהר דרך ארץ ווי די ערשטע צווײַ
גאָר אויך אין זײַנע רײַד האָט מען דערקענט עזות, ער האָט געזאָגט: רבי, לאָזט
אונז צורוה, מיר זענען נישט אומשטאַנד אײַך צוגעבען אַזעלכעס, צעהן אַזעלכע
שטעדטליך ווי אונזער׳ע וועלען קײַנמאָל אין דער וועלט אַזעלכעס ניט אויספֿיהרען,
על כן בעהטען מיר פֿון אײַך אַז איהר זאָלט אונז נישט אָנטוהען קײַן עגמת נפש
מיט אײַערע בריוועלעך. אז זײַ האָבען אָפֿגערעדט האָט דער רבי זײַ אויפֿסנײַ גע-
פֿרעגט צי זײַ וועלען איהם שענקען אַזאַ קעסטעלע ווי יענץ און אַלע האָבען מיט
אײַן קול געענטפֿערט אַז נישט. דאָס האָט דעם רבין שטאַרק פֿערדראָסען און ער

הָאָט זוּ זִי נְעָזָאגְט: נוּ, אִיךְ וְוִיל אַיךְ יָא נְעָבְּן מַתָּנוֹת, אָבֶּער נָאר נִישְׁט קְשָׁהדִּיגְן. דוּ, (דָּעָר עֶרְשְׁטֶער) וְוִילְסְט דָּאָס יָאהר נִישְׁט עֶנדִּיגְן; דוּ (דָּעָר צְווַיְטֶער) וְוִילְסְט אִין דָּעָם יָאהר בְּעָגְלִיקְט וְוֶערְן מִיט אַ גְרוֹיסְ פֶּערְמֶעגְן, דִּין סוֹף וְוִילְסְט אֶרְעָר זַיְן זוּ וְוִילְסְט אֶרַיְינְפַאלְן אִין רִוִּיבֶּערִישְׁע הָענְט אוּן דָּאר- טֶען, וְוִילְסְט דִּין טוֹידְט בְּעָקוֹמְן; דוּ, (דָּעָר דְּרִיטֶער) וְוִילְסְט בְּעָגְלִיקְט וְוֶערְן מִיט עשִׂירוּת אוּן מִיט אַ נֶעֶרְאטֶעגְעם זוּהן, חָאטְש דוּ הָאסְט נָאךְ קֵינְמָאל נִישְׁט גֶעהָאט קֵין קִינְדֶער, נָאר וְוִען דִּין זוּהן וְוִילְסְט אֲלֶע וְוֶערְן דְּרִיצֶעהן יָאהר וְוִילְסְט עֶר זִיךְ שְׁמֵדְן (סוֹיפְּן.) זִי הָאבְּן זִיךְ פּוּן זַיְנֶע רֵיד פְּמִיעְט וְוִי אוֹיסְגְלָאסְט, אוּן זָאגְן פּוּן זַיְן שְׁכִיב אֲרוֹיסְגֶעגְאנְגְן. אַזוֹי, וְוִי זִי הָאבְּן דִּי טְהִיר פֶּערְמָאסְט, זָאגְן אִינְגֶעקוֹמְן דִּי רִיכִּים, וְוָאס פְּלֶעגְן אֲלֶע מָאל קוֹמְן צוּם רַבִּין. בְּעת דָּעָר רַבִּי הָאט זִי דֶערְזָעהן הָאט עֶר גֶעשְׁוִיקְט נָאךְ מְשַׁקֶה. עֶר הָאט צוּ זִי גֶעטְרוּנְקְן לְחַיִּים אוּן גֶעזָאגְט: וְוִינְשְׁט מִיר מַזָּל טוֹב, אַדְּאנְק דֶעם אוֹיבֶּערְשְׁטְן בִּין אִיךְ אוֹיסְגֶעקְלִיבְּן גֶעוָוארְן פַּאר רַב אִין פּוֹנְא. זִי הָאבְּן אִיהם אֲנְגֶע- קוּקְט פֶּערְוַוונְדֶערְט אוּן הָאבְּן נִישְׁט פֶּערְשְׁטַאנְן, וְוָאס זִינֶע וְוֶערְטֶער בְּעֶדְ- טְן. נָאכְדֶעם וְוִי זִי הָאבְּן אַלֶּעס בֵּי אִיהם אִין שְׁטוּב גֶעקְאנְטְשְׁעט זָאגְן זִי פּוּן אִיהם אוֹיפְגֶעגְאנְגְן נִישְׁט צוּ זִיךְ אִין שְׁטוּב אֲרַיְן, נָאר צוּ זִי חְשׁוּבְע לַיְט פּוּן דִּי שְׁטָאדְט אוּן זִי דֶערְצָהלְט, וְוָאגְן דֶעם מַזָּל טוֹב וְוָאס דֶער רַבִּי הָאט זִיךְ גֶעהַיְסְן וְוִינְטְשְׁן. דִּי שְׁטָאדְ'ס לַיְט הָאבְּן רְוִהִיג אַטַאךְ גֶעטְהָאן מִיט זֵיעֶרְע הָענְד, אָקוּרָאט וְוִי אַיְנֶער זָאגְט „נִישְׁקָשׁה, עֶר וְוִעט אוּנְז נִישְׁט אָפְּלָאזְן, וְוָארוּם עֶס פֶּעהְלְט אִיהם גָארְנִישְׁט בֵּי אוּנְז" אוּן הָאבְּן נָארְנִישְׁט גֶעוָואלְט הָערְן אַרַיְנְקְלָהרְן. זִי הָאבְּן אֲרֶער אַבִּיטֶערְן מְעוֹת גֶעהָאט: אִין דְּרֵי טָאג אֲרוּם אִיז צוּ זִי אִין שְׁטָאדְטְל אֲרַאפְגֶעקוֹמְן עֶמְלִיכְע חְשׁוּבְע לַיְט פּוּן פּוֹנְא. מִיט אַבְּרִיף צוּם רַבִּין, אַז עֶר זָאל שׁוֹין מִיט זִי מִטְפָּאהרְן כְּדֵי פּוֹנְא. אוּן דָּארְטְן וְוִעט עֶר וְוֶערְן רַב אוּן רֹאשׁ יְשִׁיבָה. דֶער רַבִּי הָאט זִיךְ גֶעטְוִיזְט אִין וְוִיג אֲרַיְן. דָּאס אִיז מְקַן בְּאלְד גֶעוָואוֹר גֶעוָוארְן וְוִי גֶעטְוִיזְט גְרוֹיסְן אִין וְוִיג אֲרַיְן. דָּאס אִיז מְקַן בְּאלְד גֶעוָואוֹר גֶעוָוארְן וְוִי שְׁטָעדְטְל אִין אַלֶּע, זְאגְן נֶעקוֹמְן אִיבֶּערְהָאלְטְן דֶעם רַבִּין אוּן בֵּי אִיהם פּוֹעלְן, אַז עֶר זָאל זִי נִישְׁט אִיבֶּערְלָאזְן וְוִי יְתוֹמִים, עֶר, דֶער רַבִּי, הָאט זִי נֶעטְפָּערְט אַז אַזוֹי וְוִי עֶס אִיז מֶעגְלִיךְ אַז הִיטְל אוּן עֶרד זָאלְן בְּהָעפְט זוּעֶרְן אִין אֶמֶת, אַזוֹי וְוִעט עֶר וְוִיטֶער בְּלִיבְּן בֵּי זִי אִין שְׁטָאדְט אַלֶס רַב. עֶר הָאט זִיךְ מִיט זִי נֶעזֶעגְנְט אוּן אִיז צוּזַיְךְ גֶעפָאהרְן קֵין פּוֹנְא. דָּארְטְן הָאט מָן אִיהם פֶּיעל כְּבוֹד אֲנְגֶעטְהוּן, אוּן עֶר אִיז דָּארְטְן נֶעוָואוֹרְן רַב אוּן רֹאשׁ יְשִׁיבָה.

אַזוֹי וְוִי עֶר הָאט פֶּערְלָאזְט זִין שְׁטָעדְטְל, הָאט דָּארְטְן אֲנְגֶעהוֹיבְּן מְקוֹיִם צוּ וְוֶערְן דִּי קְלָלוֹת אוֹיף דִּי דְרֵי שְׁלוּחִים וְוָאס זָאגְן צוּ אִיהם נֶעהָאט גֶעקוֹמְן מִיט עִזּוּת רֵיד. דֶער עֶרְשְׁטֶער אִיז פְּלִיצְלִינְג גֶעשְׁטַארְבְּן; דֶער צְווַיְ- טֶער אִיז וְוָאגְן גְרוֹיסְע גֶעשְׁעפְטְן גֶעפָאהרְן, אוּן אִיפְּן וְוֶעג הָאבְּן אִיהם גְזוּנְדִּים דֶערהַרְג'ט; דֶער דְּרִיטֶער אִיז זָהר רֵיךְ גֶעוָואוֹרְן אוּן זַיְן וְוִיב הָאט אִיהם גֶעבְּוִירְן צְווִילִינְגִים אוּן זָהר שְׁוֵוערְע גֶעבּוּרְטְן—שְׁטוּעִים. אַז דֶער שְׁטוּעִים אִיז אֲלֶם

נישט געשפירט די וואונדען וואָס זענען געוועזען בײַ שמעונ'ס פאָטער אין האַרץ, וואָרום זעהנדיג דעם סוף פון די ערשטע צוויי האָט ער געוואוסט אַז אויך אויף איהם וועט מקויים ווערען דער רבינ'ס קללה און ער האָט געזוכט אַנ'עצה אַז ער זאָל זיך חאָטש קענען ראַטיווען, און מענטשען זאָלען אויף איהם מיט זײַערע פינגער נישט טײַטלען אַז ער איז דעם משומד'ס פאָטער.

אין דעם זעלבען שטעדטיל איז געוועזען אײַנער וואָס מ'האָט איהם גערופען „שלום דער בעהטלער" זײַן פרנסה האָט ער געצויגען דערפון, וואָס ער פלעגט אַרום פאָהרען, אויף זײַן אײַגען וועגעלע, פון אײַן שטאָדט אין דער צווײַטער צוגויף קלויבען נדבות. אָט צו דעם בעהטלער האָט זיך שמעונ'ס פאָטער געוועגדעט מיט אַביטע אַז ער זאָל איהם אַוועקפיהרען אין אַפרעמדע שטאָדט, און דאָרטען איהם איבערלאָזען אויף אַזיכער אָרט, כדי ווען ער וועט זיך שמד'ען זאָל קײַנער נישט וויסען וועמינס זוהן ער איז. ער האָט איהם צוגעזאָגט דערפאַר גוט צובעלוינען און האָט איהם געגעבען פאָראויס פאַר אַ גאַנץ יאָהר.

אין מיטען דערנאַכט, ווען דער קלײַנער שמעון איז אויף זײַן ווײַך גבוריש אויסגעבעט געלעגער געליגען, נישט חלומענדיג אַפילו פון דעם געוועזענעם טאָג, האָט איהם „שלום דער בעהטלער" אַ שלאָפענדען צו זיך אויף דער פוהר אַרויפגעלײַגט. די עלטערען האָבען דעם בן יחיד זײַערען מיט בלוטיגע טרעהרען און מיט הײַסע ברענענדע קישען, זײַן פנים בעדעקט, און זענען באַלד פון איהם, ווי פון אַ גרויס אומגליק, אַוועקגעלאָפען. אַזאַ שרעקליך טרויעריגען אײַנדרוק האָט אויף זײַ דער געדאַנק וועגען זײַער זוהנ'ס שמד געמאַכט.

ער איז מיט איהם אַוועקגעפאָהרען אין אַפרעמדע שטאָדט אַרײַן צומאָרגינס האָט זיך שמעון אויפגעחאַפט פון זײַן שלאָף און ער האָט באַמערקט אַז ער ליגט אויף אַ פוהר, צווישען פרעמדע אָפגעריסענע קינדער. ער האָט זיך אויפגעזעצט און געפרעגט וואו איז ערגיץ זײַן פאָטער און מוטער. שלום האָט איהם געפרוכט אײַנרעדען אַז ער איז זײַן פאָטער נאָר דאָס אַלעס האט גאָרנישט געהאָלפען און דער קלײַנער האָט געהאַלטען אין אײַן שרײַען צו די עלטערין, אַז ער איז מיעד געוואָרען פון ווײַנען איז ער צוריק אײַנגעשלאָפען. דער צווײַדער שלאָף האָט פון איהם אַוועקגערויבט דירעשט זכרון און ער האָט שוין כמעט פערגעסען זײַן אָפשטאַמונג. שלום האָט איהם די ערשע צײַט גאַנץ אָרענטליך בעהאַנדעלט, איהם געגעבען ווײַס ברויט מיט פוטער צו עסען, חאָטש ער מיט זײַנע קינדער האָבען שוואַרץ טריקען ברויט געגעסען, און ער האָט איהם געלאָזט טראָגען זײַנע רײַכע מלבושים. אַז עס איז דורכגעלאָפען עטליכע וואָכען האָט ער איהם אויסגעטהוען זײַנע רײַכע מלבושים, איהם אָנגעטהוען אין אָפגעריסענע צוגלײַך מיט זײַנע קינדער, און איהם געשיקט פון אײַן שטוב אין דער צווײַטער קלויבען נדבות. ער האָט פון איהם געהאַט אַ גרויס אײַנקינפט וואָרום זײַן פנים האָט עדות געזאָגט אַז ער איז פון רײַכע עלטערין און ער האָט בײַ יעדען אין האַרצען רחמנות אויף זיך דערוועקט. שלום איז פון יענער שטאָדט אַוועקגעפאָהרען און נעקומען אין אַ גרעסערע שטאָדט, מיטנעמענדיג שמעונ'ען אַלס בעהטלער אין די הײַזער.

אײַנמאָל, דאָס איז נעוועזן וועגטשר אין א גרויסן פֿראָסט, ווען זײַנע צוריק־
סענע מלבושים האָבן אירהם קײַן קעלט נישט געוושאלן, האָט זיך שמערן מיישב
עעזשקן אז אנשטאָט צוגעהן נדבות בעהטלען און געפֿרוירן צו ווערן איז גלײַכער־
שוועהן אין בית המדרש ארײַן לערנען, ווען ער איז בעקומען זײַן עסטן און דער־
צו, ער ווען מעהר נישט פֿריהרען, און ער האָט אזוי געטהון. שלום האָט אירהם
אומעמום געזאגט, זעהנדיג אז ער גענוגט זיך אין ערגין נישט, האָט ער גערעכנט
מסתמא איז ער צוגעשטאנען צו אנאנדערען בעהטלער, און ער איז פֿון דאָרטן
בעלד אפֿגעפֿאהרען און זיך מעהר נישט געווײַזן פֿאר שמעונ׳ס עלטערן.

שמעון האָט זעהר גוט געטראָפֿן מיט זײַן איינפֿאל. אין דעם בית המדרש
האָט מען אירהם לײַב געקרוגען און אירהם אפֿגעשיקט אין א ישיבה. און דער ישיבה
האָט ער ערויסגעווײַזן זײַן בקיאות אין פּוסקים און דערפֿאר, האָט אירהם שוין נאר־
נישט געפֿעהלט, אלע גבירים און שעהנסטע לײַט פֿון שטאָדט האָבן נעהאל־
טען פֿאר א זכייה, אז ער האָט געוואָלט צו זיי אריינגעהן עסטן. אין יענער ישיבה
איז ער נישט מעהר ווי א האלב יאָהר געווען, דען מען האָט אירהם געמוזט אפֿשיקען
אין א גרעסערע ישיבה, אבער אויך פֿון דער צוויטער האָט מען אירהם געמוזט אפּ־
שיקען אין א גרויסע ישיבה ארײַן און מען האָט אירהם געשיקט אין איינע פֿון דיַ
פֿונער ישיבות. דאָרטען האָט ער צוגלײַך מיט אלע לומדים עוסק געווען אין
קבלה. זײַן קאָפּ און פֿערשטאנד איז געווען איינם אין דער וועלט.

ויהי היום, האָט דער רב פֿון פּוזנא, דער הײַליגער צדיק ר׳ נפתלי ז״ע,
געשיקט ברוף צו אלע ראשי ישיבות אז דעם בעסטען און ארעמלעכסטען בחור,
וואָס איז נאָך קײַן אלטצהן יאָהר נישט אלט, זאָל מען צו אירהם קומען, דען ער
וויל אירהם פֿרובירן און זעהן ציַ ער וועט אירהם קענען נעמען פֿאר אנ׳אידעם. אלע
ראשי ישיבות האָבן פֿון בעסטען און שענסטען פֿו אירהם געשיקט. צווישען דיַ גע־
צעהלטע בחורים איז געווען שמעון אלס דער בעסטער. באלד ווי דער רב האָט
שמעונ׳ן בעמערקט צווישען די בחורים, האָט ער אין אירהם דערקענט, אז ער איז
אנ׳עילוי און ער האָט אירהם, פֿערפּעהטען צו זיך אין א בעזונדער צימער און דאָרטען
אירהם געפֿרוגט אין לערנען. זײַן בקיאות האָט חן בײַם רב געפֿונען, און ער האָט
בעשלאָסען מיט אירהם זיך צו משרך זײַן. אלע בחורים זענען צוריק אין זיַער
ישיבות געשיקט געווארן, נאָר שמעון איז פֿערבלײַבען בײַם רב אין הויז. דער רב
האָט אירהם געפֿרעגט ווער און פֿון וואַנען זיַנע עלטערן שטאמען, האָט ער גישט
נעווואוסט וואָס צו ענטפֿערן, דען ער האָט דאָך אין זײַן שטאָדט פֿערגעסען, ער
האָט נאָר דערצעהלט דיַ מעשה מיט שלום דער בעהטלער. דער רבי האָט, דרײַ
טאָג נאכאנאנד, געהאט א ישוב ציַ ער זאָל אירהם פֿאר אנ׳אידעם נעמען, און
זו בײַ אירהם איז נעבלײַבען זו יא, האָט ער אירהם געפֿרעגט ציַ ער בעשמײַט דערוויף.
ער האָט געענטפֿערט זו יא, און עס איז געשריבען נעווארן תנאים. דעם זמן
החתונה האָט מען אפֿגעלײַגט אויף דעם טאָג וואָס ער וועט ווערין בר מצוה.

עס איז אונטער געקומען דיַ וואָך פֿון דער חתונה, דיַ פֿערבעהטענע גע־
מיט אלע ראשי ישיבות זענען אנגעקומען, און מען האָט געמאכט גרויסע סעודות
דיַ עטליכע טעג וואָס פֿאר דעם חתונה טאָג, וווּ בײַ יערער כעודה האָט דער חתן
געהאלטען זעהר שעהנע דרשות.

יענע וואך איז פונקט געוועזען א יריד אין פוזנא, און אז די יריד סוחרים זענען געוואויר געוואָרען וועגען די חתונה וואָס דאַרף פאָרקומען בײַם רב און די זעלטענע שעהנע דרשות וואָס דער חתן זאָגט. זענען זײַ געגאַנגען הערין די דרשות. צווישען זײַ איז געוועזען אײַנער א זעתר [illegible] פונ'ם חתן, דעם חתנ'ס פאָטער'ס א ברודער (שמעונ'ס [illegible]) [illegible]. זיי גוט אײַנגעקוקט אין דעם חתנ'ס פנים. עס האָט איהם אָנגעהויבען [illegible] פאַר די אויגען, דען ער האָט אין איהם דערקענט זײַן ברודער'ס זוהן, און [illegible] פון דעם פלוצלינגען בעגעגעניש האָט ער קוים מיט זײַנע פיס זיך דערשלעפט, צו דעם אָרט וואו ער האָט געהאַלטען סטאַנציע. ער האָט זיך אַנידערגעלײַגט. אויף זײַן געלעגער און האָט נישט געקאָנט אײַנשלאָפען. דאָס האָט איהם שטאַרק געערגערט און ער איז געבליבען ליגען א פערחלשטער. מען האָט איהם דערמונטערט. און איהם געבעהטען דערצעהלען וועלכיס האָט אויף איהם אזוי שלעכט געווירקט, און ער האָט דערצעהלט שמעונ'ס (דעם חתנ'ס) גאַנצע ביאָגראַפיע און זײַן צוקונפט און דער עיקר, אז דער רב האָט איהם געשאָלטען און איצטער נעמט ער איהם פאַר אַנ'אײַדעם. דער בעל אכסניא איז אויך געוואָרען איבערראַשט פון דעם געשעהניש און בײַדע האָבען בעשלאָסען דאָס צו פערצעהלען דעם רב.

פאַר דער חופה, כמעט, פאַר מנחה א היבשע צײַט, זענען זײַ געגעאַנגען צום רב און איהם אַלסדינג דערצעהלט, דער רב האָט זיך דערמאַנט אז ס'איז טאַקי אמת וואָס זײַ זאָגען, און ער האָט זײַ געהײַסען אַרויסגעהן פון יענעם צימער בתנאי, אז קײַנער זאָל זיך נישט דערוויסען, און זײַ זענען אַרויסגעגאַנגען פערמאַכענדיג די טהיר אונטער זיך.

דער רב איז אײַנער אַלײַן געבליבען אין צימער און האָט געדאַווינט מנחה. נאָך מנחה האָט ער זיך אַנידער געשטעלט ווײַנען און האָט געבעהטען בײַם רבונו של עולם רחמים, ווײַל ער האָט געזעהן אז ער איז זײַן טאָכטער'ס רעכטער זיווג.

נאַכהער איז ער אַרויסגעגאַנגען פון יענעם צימער, האָט צוגערופען זײַנע בעדיענער און זײַ געבעהטען אז זײַ זאָלען איהם צוזאַמענרופען אַלע טרעגער'ס פון דער שטאָדט, אַזוי ווי זײַ זענען געקלײַדעט אין זײַערע מלבושים, דען ער וויל פאַר זײַ מאַכען א ספעציעלע סעודה פאַר די חופה. צײַט צווײַ שעה האָבען זיך בײַם רב אין שטוב פערזאַמעלט בענוי. צווײַ הונדערט טרעגער'ס און מען האָט זײַ געגעבען צוא עססין. נאָכ'ן בענטשען האָט דער רבי צו זײַ געזאָגט: איצטער וועט זײַן די חופה, על כן פאָדער איך פון אײַך אַקלײַנע טובה: אז איהר זאָלט שטעהן בײַ דער חופה און יעדען פרעמדען אָפשטויסען מעג ער זײַן פון די שעהנסטע פון די שטאָדט, דען אונטער דער חופה וועט דער חתן שרײַען אז ער וויל לײַקענען אין יודישען גאָט און וועט וועלין אַוועקלויפען פון אונטער די חופה, וויל איך אז איהר זאָלט איהם דערין שטערין, און איהם, מיט אַלע אײַערע קרעפטין, אַראָפלײַגען צו מיר אין קעלער אַרײַן און איהם היטען עטליכע שעה אז ער זאָל פון קעלער נישט אַנטלויפען, אום איך זאָל איהם קענען ראַטיווען. די טרעגער'ס האָבען געענטפערט אז זײַ זענען גרײַט צוטהוען אַלסדינג וואָס ער וועט פון זײַ פערלאַנגען, און מען האָט אָנגעהויבען פיהרען דעם חתן צו דער חופה. [illegible] ער איז געשטאַנען אונטער די חופה. האָבען

איהם ארומגערינגעלט די מחנה טרענער'ס און קיין זייטינע מענטשען האבען זיי נישט צוגעלאזט.

ווען עס האט געהאלטען דאבייי, אז דער חתן זאל מקדש זיין די כלה, האט ער אויפ'ן העלסטען קול אנגעהויבען שרייען אז ער וויל זיך שמד'ן. ער האט זיך פון זיי געוואלט אבריסען און זיי האבען איהם נישט געלאזט. זיי האבען איהם ארייינגעלייגט אין אונטערשטין קעלער און איהם געהיטען. דער רב איז ארייין צו זיך אין צימער און מיט הייסע טרעהרען מתפלל געוועזען צום אויבערשטין אז ער זאל מבטל מאכען די שלעכטע גזירה. אלע מינוט איז אנ'אנדער ארויפגעקומען זאגען דעם רב אז זיינע קולות זענען אונגעהויער, און אז ער ברעכט די אייזערנע קראטען פון פענסטער. דעם רב איז זעהר שווער געוואָרען אויפ'ן הארץ, ער האט זיי געהייסען, גוט היטען, אין מיט אלע קרעפטען זיך נענומען בעהטען ביים רבונו של עולם.

פונקט האלבע נאכט, צוועלף דעם זייגער, איז מען ארויפגעקומען זאגען צום רב אז ער ליגט אין שלאפט. דער רב איז אליין, מיט אליכט אין זיין האנט, אראבגעגאנגען אין קעלער און האט איהם טאקי געטראפען שלאפען. ער האט איהם געהייסען ארויפטראגען צו זיך אין שטוב ארייין. נאכהער האט ער די טרענער'ס געדאנקט פאר זייער עהרליך ארבייטען און זיי געהייסען אהיים נעהן.

צומארגינס איז דער חתן אויפגעשטאנען אנייי געבוירענער. ער האט זיך ארומגעוואשען און געהייסען צוזאמענ-רופען די געסט צו דער חופה.

ביינאכט האט מען געמאכט די חופה און די גאנצע שטאדט, פון קליין ביז גרויס, זענען געוועזען פערנומען אין די גרויסע שמחה, וואס צייט די וועלט שטעהט האבען זיי פון אזעלכע גרויסע נסים נישט געהערט. דער חתן האט אין נחת, עשירות מיט פיל תורה אויסגעלעבט זיינע גליקליכע יאהרען.

דער צדיק ר' אברהם זי"ע

יח.

די שרעקליכע גזירה.

דער קייזער „צימהאן" מיט זיין פרוי זענען געוועזען זעהר גוט בעקאנט אין דער גאנצער וועלט מיט זייערע גוטע הערצער, און די יודען פון פאדגורזשע האבען זיך געשעצט גליקליך אונטער זייער שוץ.

איינמאהל איז די קייזערין קראנק געוואָרען, אויף אנ'ערנסטען אופן, און די דאקטוירים האבען זיך מייאש געוועזען פון איהר לעבען. די יודען האבען פאר איהר געזונד פיל זיך אוועקגעברענגט נאר ס'האט נארנישט געהאלפען און זי איז אין עטליכע טעג ארום געשטארבען.

דער טרויער פון קייזער מיט זיין פאלק האט מען געקאנט אנזעהן אומעטום.

דען אַ צַייט דערנאָך, האָט מען נאָך וועגען איהר אין דער גאַנצער שטאָדט פֿיעל גערעדט.

אין אייַנעם פֿון די קייזערליכע געזעצין (§§ 02723-25) שטעהט אַז דער קייזער טאָר נישט לענגער זיצען אָהן אַ פֿרוי ווי דרייַ מאָנאַטין, און דאַריבער האָט מען גאַנץ בעצייַטענס אָנגעהויבען זוכען אַ פֿרוי, אַ פֿירשטין, פֿאַר דעם קייזער, האָטש איהם איז שוועהר געוועזען פֿון זיך צו אָפּטרייַבען, דעם אייַנדרוק פֿון זיין ערשטע פֿרוי. מען האָט צושיקט זיין פֿאָטאָגראַף צו עטליכע פֿירשטינס (אַזאַ מנהג איז דאַמאָלס געוועזען, פֿריהער צוזעהן צי מען געפֿעלט זיך) און אַנדערע גרויסע לייַט.

ויהי היום, איז צום קייזער אָנגעקומען אַ פֿאָטאָגראַף פֿון אַ פֿירשטין, וואָס איבערראַל איז זי בעוואוסט געוועזען מיט איהר חכמה און געלערנהייַט און דערצו, מיט איהר שטאַרק פֿערבּיסענע שנאה צו יודען. דעם קייזער איז זי שטאַרק געפֿעלען געוואָרען, און ער האָט איהר געשריבען אַ בריף אַז ער פֿערלאַנגט אַנטוואָרט, ווען זי וויל בעשטימען דעם הייַראַטס-טאָג (חתונה) און צי וועט זי צו איהם אין שטאָדט קומען אָדער ער וועט דאַרפֿען צו איהר אין שטאָדט צו קומען.

אין עטליכע טעג אַרום האָט זי איהם געשיקט אַנטוואָרט, אַז זי קען בעשטימען דעם הייַראַטס טאָג נאָר דאַן, ווען ער וועט איהר צוזאָגען אַרויסצוטרייַבען אַלע יודען פֿון זיין לאַנד, דען זי קען אין זייערע אויגען נישט קוקען. און אויב ער וועט איהר פֿערלאַנג בעשטימען, וועט זי ווערין זיין פֿרוי און זי וועט צו איהם קומען צופֿאָהרען, האָטש איבערראַל פֿיהרט זיך אַז דער חתן מוז קומען צו דער כלה.

דעם קייזער איז זעהר שלעכט געוואָרען נאָכדעם ווי ער האָט איבערגעלייַנט דעם בריף און ער האָט געשיקט רופֿען זייַנע יועצים אַז זיי זאָלען איהם אַנ'עצה געבען וואָס צוטהוען. נאָך לאַנגע קלעהרונגען איז בייַ זיי בעשלאָסען געוואָרען אַז דער קייזער זאָל איהר פֿערלאַנג נאָכגעבען. באַלד האָט מען אומעטום צושיקט צורקוליאַרען אַז אין אַ יאָהר אַרום זאָלען די יודען זיין לאַנד פֿערלאָזען און צו די יודען, פֿון זיין רעזידענץ שטאָדט האָט מען בעפֿוילען, אַז אין דרייַ חדשים אַרום, זאָלען זיי די שטאָדט פֿערלאָזען, כדי רער קייזער זאָל וואָס שנעלער חתונה האָבען.

מען האָט די פֿרינצען געענטפֿערט אַז איהר פֿערלאַנג איז ערפֿילט געוואָרען, און זי קען גאַנץ דרייַסט קומען. ערהאַלטענדיג דעם קייזערליכען אַנטוואָרט, איז זי בייַ זיך זעהר שטאָלץ געוואָרען דערמיט, וואָס ער האָט איהר זעהר ליב, אַז ער האָט נישט געקוקט אויף אַזאַ געפֿעהרליכען שריט ווי זיין ליב פֿאָלק אַרויס צוטרייַבען צוליעב איהר, און האָט איהם אַ צווייַטמאָל געשריבען אַז זי גרייַט זיך אין וועג אַרייַן.

מען האָט זיך גענומען שטרענגעד ווי צו אַלע, יאָגען די יודען פֿון זיין רעזידענץ (הויפּט) שטאָדט. די יודען זענען געבאַך געוואָרען אומגליקליך פֿון דער בּיטערע גזירה, דען עס איז זיי געשטאַנען צופֿערלירען זייַער גאַנץ פֿערמעגען. זיי האָבען גוזר תענית געוועזען און אַלע, פֿון קליין ביז גרויס, זענען געוועזען

בעדעקט מיט אטיפען טרויער. דער אויבישטער האט זייער געבעהט פערגומען און זיי אהילף געשיקט, אזוי ווי ווייטער שטעהט געשריבען

הי היום, איז דער צדיק ר׳ אברהם פון פאדגורזשע געוואויר געוואָרען פון דער ביטערער גזירה. און ער האט בעשלאָסען די יודען דערפון מציל צו זיין. ער איז, אויסער זיין צדקות, אויך געוועזען אגרויסער מלומד אין אנדערע חכמות, און ער האט געקאָנט פיל פרעמדע שפראכען גאנץ געלויפיג. וויסענדיג אָרער אז ער ברויך פיל געלד דערצו צוהאָבען, האט ער געבעהטען דעם שטאָרט רב אז, ער זאָל איהם צווישען די גבירים שאפען די נויטיגע סוממע. און עטליכע טעג אַרום האט ער דאָס געלד געהאט בייזיך אין שטוב. ער האט זיך געמאַכט מלבושים ווי אפאָפ און דעם קאָטשער, וואָס האט בעדארפט פיהרען זיין קאָטש, האט ער געמאַכט דיזעלבע מלבושים וואָס דעם פאָפ׳ס קוטשער טראָגט. ער איז אוועקגעפאָהרען, צוגלייך מיט אנדערע גלחים אויף דער קייזערליכער האָכצייט.

קומענדיג אויפ׳ן אָרט, האט ער אָנגערופען אנאָמען פון זעהר אוויטע שטאָרט און האט געזאָגט, אז ער איז דער דאָרטיגער פאָפ, און איז געקומען בענטשען דעם קייזער און די קייזערין צו זייער האָכצייט. אלע האָבען דעם „געמאַכטען פאָפ׳ פיל כבוד אָנגעטהוען, און ווען עס איז געקומען דער חופה טאָג איז ער בעשטימט געוואָרען. בייַ דער וויעטשערע, צו בענטשען זייער קייזערליכען מאיסטעט

מען האט צו איהם געשיקט אקאָטש מיט פערד אז ער זאָל קומען אויף דעם אָרט פון זייער האָכצייט. ער האט די קאָטש נישט געוואָלט אָנגעמען און האט געענטפערט אז אין אהאלבע שעה אַרום וועט ער קומען צופאָהרען אין זיין אייגענער קאָטש. ער האט זיך פערמאַכט אין אבעזינדער צימער, און זיין קאָטשער האט איהם דערלאַנגט זיין טלית און תפילין. אז ער איז פערטיג געוואָרען מיט תפילה צום אויבערשטין, איז ער אין קאָטש אייַנגעזעסען און געפאָהרען אויף דער האָכצייט.

ער איז אָנגעקומען פונקט און מיטען עסטין. אלע האָבען זיך פאַר איהם אויפגעשטעלט און ער האט אָנגעהויבען האלטען זיין פייערדיגע רעדע. אלע זענען געבליבען ערשטוינט פון זייַנע וואונדערליכע רייד, דען ער האט זיין רעדע געהאלטען אין פערשידענע שפראָכען. אז ער האט זיין רעדע געענדיגט האט דער קייזער אלייין איהם דערלאַנגט אכוס ווייַן צו טרינקען. ער האט געענטפערט אז ער וועט נישט פריהער טרונקען דעם ווייַן ביז וואַנען ער וועט די קייזערין שענקען אזעלטענע מתנה. דער קייזער האט אייַנגעוויליגט צו זייַנע רייד. ער האט אַרויסגענומען, פון יייַן מאַנטיל, אזעקעלע און האט געבעהטען די קייזערין זי זאָל דערין איהר האַנד אַרייַנשטעקין, און זיך אַרויסנעמען די זעלטענע מתנה. זי האט אזוי געטהוען, נאָר ווען זי האט איהר האַנד פון דאָרטען אַרויסגענומען האט זי געמאַכט אגרויס געוואַלד, דען איהר האַנט איז געוועזען בעדעקט מיט פיל שלאַנגען. אלע געסט זענען דערציטערט געוואָרען און ער, דער געמאַכטער פאָפ, האט אויפסנייַ אָנגעהויבען רעדען.

וויסען זאָלט איהר—האט ער צו די אלע גרויסע לייט געזאָגט—אז איך אלייין בין איוד, און בין געקומען העלפען מייַנע ברודער פון דער ביטערער גזירה

וואָס דיִ קיִזשָרין האָט צוּיף זיִ נוֹר געוועזן. אַזוגר—האָט ער צו דיִ קיִזשָרין געזאָגט וויבאַלד דו ווּעסט מיט דיִן האָנט אונטערשרַיבן מבטל צו מאַלן דיִ נזירה אוּיף יודן און צוריק ארַיננעמען אין לאָנד דיִ אַרוֹיסגעשריבענע, וועל אִיך מאַלן אז דיִן האָנט זאָל באַלד אוֹיסגעהַילט ווערן, און, וויבאַלד נישט, בזמו און דיִ אַלע וואָס זענען דאָ מיט דיר אין דעם זאָל—פערפאַלן אוּיף אַיבּיג. ער האָט קוים געענדיגט זיַנע לעצטע ווערטער, און דאָס פאַפיר איז שוין נעלַיגן אונטערגעשריבן פון איהר, דעם קיִזשר אין דיִ אַלע ארומיגע הויכגעשטעלטע געסט. זהנדיג אז עס איז איהם זיַן ארבַיט געלונגען, האָט ער איהר געהַיסן דיִ האָנט, נאָכאמאָל אין זאָקל ארַיינשטעקן. איהר האָנט איז פערהַילט נעוואָרן מאָנטאַל און זי האָט פונ׳ם זאָקל ארוֹיסגענומען אזעלטען שענע מתנה.

נישט וועלענדיג אז מען זאָל איהם דאָרטין. מיט עפּים מכבד זיַן, האָט ער זיך מיט זיִ געזעגינט און איז אהים געפאהרן, אַנזאָגן דעם רב מיט דיִ שטאדטלַיט דיִ גוטע בשורה.

אוּיפ׳ן וועג האָט זיך זיַן קאָטש איבערגעדרעהט, און ער איז ארוֹיסגעפאלן אוּיף לינגענדיגע דערנער, און האָט זיך נעריגירט אין אוֹיג פון וואָס ער האָט דערוּיף מער נישט געקאָנט זעהן.

ער איז דירעקט וועג, מיט יסורים צופים דערנאָנגן. דער רב און די שטאדט׳ם לַיט האָבן פריהער, אַידער ער איז צו זיִ געקומען, געוואוסט פון דער ישועה, דען דער קיִזשרליכער בעפעהל איז מיט דעפעשן אין דיִ שטעדט צושיקט נעוואָרן,

זהנדיג זיַנע יסורים אוּיפ׳ן אוֹיג, האָט מען איהם נענומען אין שפּיטאל ארַיין. עס האָט אַרער גארנישט געהאלפן, און אין דרַיי טעג ארום איז ער אין שפּיטאל געשטאָרבן.

אַלע גרעסטע און חשובסטע פון שטאדט זענען כּי זיַן לויה געוועזן, און הספדים האָט טען נאָך איהם כסדר נעמאכט.

יענע שטאדט האָט דאָס ערשטע מאָל נעהאט דיִ זכויה צוזהן א לויה. וואָס דיִ גאנצע שטאדט זאָל דערכּי זיַן, און אַלע קראָמען זאָלן זיַן געשלאָסן.

מען האָט איהם אפּגענעבן א בעזונדערע קרקע.

ער איז פערשריבן געוואָרן, און דיִ חברה קדישׁ׳אם בוך, מיט גרויסע נאָלדענע אותיות, צו אַנדענקען פאר קינדׂ׳ם קינדער תנצב״ה.

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

נר דוד

32

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תש״ל לפ״ק

בעזה״י

ספר

נר דוד

דאָס ספר איז זייער איין שיין

מוסר ספר

פֿיר דיא היינטיגע מענשען, דאָס איז איבער זעטצט געוואָרען פֿין לשון קודש אויף יידיש דייטש. זעהע אין דער הקדמה (פֿאָררעדע). דאָס וואָר נאָך קיינמאָהל ניכט געדרוקט, איך האָפֿפֿע צוא הש״י דאָס עס ווירד בייא יעדען חן האָבען.

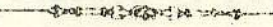

דער איבערזעטצער איזט אונבעקאַנט.

שנת תרפ״ז לפ״ק.

נדפס בדפוס המשובח והמפואר של הרבני הנגיד

מו״ה יעקב ווידער נ״י

סעאיני (ס. ־וואַראָהל) מחוז סאטמאר, ראָמניה.

ידוע הוא לכל בית ישראל שאסור להשיג גבול רעהו, וכן הוא גם מדינא דמלכותא ירי"ה, ע"כ הנני להזהיר את אחינו בנ"י שלא ירים איש את ידו להדפיס את ספרי שנית, הן בלשון אשר הוא נדפס כעת או בלשון האָכדייטש מבלי רשותי או רשות באי כחי, והשומע ישקוט בטח ותבא עליו ברכת טוב.

מודעה

כל מקום שנמצא בחבור זה דבר גנאי על עכו"ם או גוים וכותים וכיוצא אל תטעה לפרש על אומות שבזמננו והמפרש כן הוא טועה, אבל הכוונה על אומות הקדמונים האפיקורסים שהכחישו בריאת עולם וכל המופתים והנבואה ויזהר כל אחד בדברים אלו וישם אותם על לבו לזכרון.

Printed by S.Weiss

נדפס ע"י שלמה וויים

DRUCK VON JAKOB VIEDER's BUCHDRUCKEREI
SEINI (Szinérváralja), JUD. SĂTMAR, RUMÄNIEN.

בעזה"י.

ספר

נר דוד

דאָס ספר איז זייער איין שיין

מוסר ספר

פֿיר דיא היינטיגע מענשען. דאָס איז אויבער זעטצט גאָווארען פֿון לשון קודש אויף יידיש דייטש. זעהע אין דער הקדמה (פֿאָררעדע).
דאָס ווער נאָך קיינמאָהל ניכט גאָדרוקט, איך האָפֿע צוא הש"י דאָס עס ווירד בייא יעדען חן האָבען.

דער איבערזעטצער איזט אונבאקאנט.

שנת תרפ"ז לפ"ק.

נדפס בדפוס המשובח והמפואר של הרבני הנגיד
מו"ה יעקב ווידער נ"י
סעאינ (ס. ווארשא) מחוז סאטמאר, רומניה.

מחברים נכבדים!

נא אל תחמיצו את השעה המוכשרה!

אין לכם שעה יותר מסוגלה
להדפים חיבוריכם כעזל עכשיו!
מחיר הדפסה עלה בכל הארצות
ובכל בתי הדפוס רק אצלי נשאר
המחיר הנוח והנמוך ומי יודע מה יולד יום!

בית דפוסי מוציא לאור
מלאכה נקיה ויפה, מעשה מחשבת. ההגה מדויקת, השרות
מדויקה ונכונה ותשביע רצון של המפונקים ונקיי הדעת.
הדפוס אחד היותר גדולים אשר ביוראָפּ, מלא עם
אותיות יפות וטובות מכל המינים היוצאות מבית
יציקתי. הפועלים מומחים במקצועותיהם,
ברי אורין וירא אלקים. גם יש לי
בית כריכת ספרים
והכל נעשה תחת השגחתי.
במטותא רבותי טרם תחליטו לבחור
כבית דפוס פנו אלי ובאו אתי
במשא ומתן. בידאי תמצאו
נחת ועונג כאשר מצאו
ברכה גדולי ארץ
ביוראָפּ ואמריקה.
דוגמאות
באהבה!

בכבוד ובהוקרה:
יעקב וו דער.

הכתבת:
JAKOB WIEDER'S BUCHDRUCKEREI,
SEINI Szinérváralja, JUD SATMAR, ROMANIA.

מכתבי תעודה והסכמות.

מכבוד הרב הגה״צ אבדק״ק סאטמאר זצ״ל.

גם אנכי רוצה להיות סניף לעושי מצוה דרבים ולהסכים עם ההג״ג שכבר קדמוני על הדפסת הספר נר דוד אשר הוא כולו מוסר ויראת שמים ועפ״י הרוב הוא רק העתקת הסה״ק משפט צדק ללשון המורגל במדינה ומה טוב חלקו ומה נעים גורלו של המעתיק הזה מוכ״ז ה״ה הרבני המופלג בתורה וביראה משובח ומפואר מפי גדולים חקרי לב כבוד מו״ה פב״פ ואחלה גם אנכי את מכירי להחזיק את ידיו למען יוציא מחשבתו לפועל צדק ושכמהי״ת ויזכו לברכת כוחת״ט ביוה״ק הבעל״ט.

כ״ד הבעה״ח סאטמאר ט׳ אלול עת״ר לפ״ק.

(מקום החותם) הק׳ יודא גרינוואלד.

ואסור לדפוס אותו שנית מבלי רשותו או באי כחו. הנ״ל.

מכבוד הרב הגאון כו׳ אבדק״ק גראסווארדיין.

הנני בזה סניף לעושי מצוה להסכים עם הרבנים הגדולים שקדמוני על חדפסת הספר נר דוד העתקת הספר הקדוש משפט צדק ללשון המורגל במדינה ואבקש את אחינו בני ישראל עם תורת ד׳ בלבבם יחי׳ שיעמדו לימין המעתיק ה״ה הרבני המופלג בתורה וביראת ד׳ טהורה איש חמודות וכו׳ מו״ה פב״פ (לא רצה לפרסם שמו) מפה שיחזיקו אותו בכל דאפשרי ליקח חבל במצות הדפסת הספר הנ״ל אשר כולו מוסר ויר״ש למען יוכל להוציא מחשבתו הטובה לפועל וד׳ ישלם פעלם.

(מקום החותם) בנימין פוקס.

מכבוד הרב הגאון צדיק מפו׳ בנש״ק מוויזניצע כעת בגראסווארדיין יע״א

באשר ידידינו התורני המופלג ומופלג כש״ת מו״ה (פב״פ) מפה בא לפני כב״ק אדומו״ר הרה״צ שליט״א מוויזניצא והראה לו תכריך מכתבים מרבני גאוני זמנינו שהסכימו לו על העתקת ספר „משפט צדק״ ללשונינו המורגל בפי עם ונצטויתי מפי קדשו אשר בצאת הספר ממכבש הדפוס הנקרא בשם נר דוד יקח כל או״א ספרו בחפץ כפיים כי יהיו לתועלת

הסכמות

גדול לאחב״י החרדים לדבר ד׳ ולתורתו וגם הוא יקח ספר אחד ובתקותו אשר כן יעשו כל אחב״י.

היום יום ג׳ לס׳ בראשית שנת ובחרת בחיים לפ״ק פה גראסווארדיין כ״ד הכותב בשם דברי קדשו.

יוסף שעכטער

בבית הרה״צ הק׳ שליט״א מוויזניצע.

מהרב הגאון המפו׳ וכו׳ מו״ה שאול בראַך אבדק״ק קראלי

מוכ״ז הרבני המופלג בתורה וביראה כש״ת מו״ה (פב״פ) נשא נפשו להטיב עם המון עם בני ישראל אשר סגר המדבר בעדם ואין מכירין בלשון הקודש להעתיק ללשון יהדות המדובר מאז בין אבותינו ספר היקר „משפט צדק״ למען יהנו רבים מאורו וכבר המליצו בעדו גדולי ישראל להחזיק בידו למען הוציא מחשבתו הטובה לפועל וגם הרבו בשבח המעתיק שהוא ירא השם מנעוריו ודבוק בתוה״ק לזאת לא אוכל למנוע למלאות בקשתו לעורר מכירי לתת ידם לדבר מצוה של רבים ולהעניקו מברכת ד׳ עליהם והאיסור ידוע שלא להדפיסו שנית בלתי ידיעתו או באי כחו.

קה״י קראל ב׳ לסדר ונתנו ד׳ אלקיך בידך עת״ר לפ״ק

הק׳ **שאול בראַך מנייטרא.**

(מקום החותם) (כעת אבד״ק קאשוי)

והגם שיש בידי עוד מכתבים מגאוני זמנינו אשר אוכל להראותם בכתב למי שירצה אבל דפסתי מרובה לא דפסתי מחמת הוצאות הדפוס כי רבה היא ועוד זאת שהלא הספר הלז אינו צריך להסכמות שלא הבאתי בו שום איסור והיתר רק לעורר לבב אחב״י להיות בעוזרי וד׳ יהי׳ בעוזרם אמן.

ווער דאָס ספר האָבען וויל ווענדעט זיך אָן אדרעסס.

David Mandel, str. Astra, ORADEA.

דאָרט האַבע איין לאַגער

ואתן תודה רבה לחברת „מחזיקי תורה״ מפה ק״ק המפורסמת לשבח ולתהלה אשר היו בעוזרי על הוצאות הדפוס ע״י הראש הקהל שלהם הנגיד והנדיב לב מו״ה צבי שווארץ נ״י והנלוים אליו מנהלי החברה שי׳ לאוי״ט אמן.

ולחברת „פועל צדק״ מפה ע״י הנגיד רודף צדק רה״ק מו״ה דוד קאהן נ״י ישלם ד׳ פעלם ולזכר עולם יעמוד צדקתם אמן.

לוח המפתחות.

דאָ ווירד בעציכנעט דער אינהאלט פֿאַן יעדען קפיטל.

שער אמונה קפיטל א דער מענש זאָל גלייבען דאָס עס איז דאָ איין גאָט — ג ב
אין הימעל אין אַללעס וואָס עס זיך עראיינגעט
אין דער וועלט איז מיט זיין השגחה
וויסענשאַפֿט — — — — — — — — ג ב
" " " ב נאָן זאָל נישט גלייבען אָן דעם פֿערפֿיהרטע
מענשען וואָס זאָגען דאָס וואָס עס זיך
פֿאַסירט אויף דער וועלט איז מקריות
צופֿעללעם נאַטור זאַכען — — — — ג ב
" " " ג דיא פֿרייהייט איז ביי יעדען מענש ער
קען גוט אין פֿרום זיין אָבער ח"ו... — — ד א
" " " ד וואָן איינער וואָט אָבער פֿרעגען וואָן עס
ריכטיג אמת איז דאָס אַללעס ווירד געפֿיהרט
מיט השי"ת זיין אויפֿזיכט וואַרום שרייען
דאַרויף דיא נביאים. — — — — ה א
" " " ה עס גיבט מענשען וואָס וואָרען ערליך דאָן
זענען זיי פֿערדאַרבען געוואָרען, וואַרום? ה א
" " " ו דער מענש ברויך איממער צו גלייבען דאָס השי"ת
האָט רעכט מיט אַללען — — — — ה ב
" " " ז נעהמע דיר איין בעווייז פֿין אַהרן הכהן
מיט דער מעשה פֿין זיינע קינדער — — ו ב
" " " ח אַללעס ברויך דער מענש מיט ליבשאַפֿט צו
נעהמען פֿין השי"ת — — — — ו ב
" " " ט עס האָט אַמאָהל געפֿרעגט איין אֶפּיקורס דען
תנא ר' עקיבא פֿאַרוואָס איז צומאָל פֿערהאַנדען
אַ הילף ביי דיא עבודת גילולים — — ו ב
" " " י דיא פֿיעלע גלויבען וואָס אויף דער וועלט
גיבט, דיא האָבען דיא וועלט פֿערדאָרבען — ז א
" " " יא וואָרט געברענגט טעמים פֿאַר וואָס איינער
וואָרט געשטראָפֿט אויף דער וועלט — — ז ב
" " " יב איין דער אַנדערער אויף יענער וועלט — ז ב

לוח המפתחות - אינהאַלט

דף עמוד

שער עבודת הבורא קפיטל א עֶס איז פֿערהאַנדען מֶענשען וואָס זענען
אין דער מיינונג זייא דינען הש״י גאַנץ
פראַוו, אַם ענדע ערקעננען זייא וויא
געטיישט זייא האָבען זיך. — — ט ב
״ ״ ״ ״ ב איין ערקלערונג פֿין ילקוט אויף וואָס
דוד המלך האָט געזאָגט, אַשרי הגבר
אַשר תייסרנו יה, אין וואָס איך האָב
געהערט פֿין אדמו״ר הה״צ ייט״ב ז״ל
מסיגעט — — — — — י ב
״ ״ ״ ״ ג דאָס מעהרסטע טייל מענשען אין דע
דורות לערנען נישט, ווייל זייא זאָגען
דאָס דע וואָס לערנען זענען אָרימע לייט
רבנים, דיינים, שוחטים, מלמדים דערווייל
האָבען זייא איין טעות — — — יא א
״ ״ ״ ״ ״ ד זעהר אַזיעס שטיקעל מוסר — — יב א
״ ״ ״ ״ ״ ה פֿאַרוואָס לאָסט השי״ת דאָס מיינסטענס
תלמידי חכמים זאָלען אָרעם זיין — יב ב
״ ״ ״ ״ ״ ו עֶס איז דאָ תלמידי חכמים אויך וואָס
זייא זענען רייך אין לאָממער זעהן
דען חילוק פֿין איין אָרעמען תלמיד חכם
צו איין אָרעמען עם האָרץ — — יג א
״ ״ ״ ״ ״ ז טהייל מענשען פֿרעגען וואַרום זאָלל מאַן
נאָר פֿאָלגען דען יצר טוב השי״ת האָט
יאָ אויך דען יצר הרע בעשאַפֿפֿען — יג א
״ ״ ״ ״ ״ ח וויא אַזוי אַיונגער מענש זאָל זיך
אויפֿפֿיהרען ווען ער קומט צו דיא
צוואָנציג יאָהר — — — — יד ב
״ ״ ״ ״ ״ ט איך ערקלערע דיר אַביסעל דאָס גרויסקייט
פֿין השי״ת בהוב״ש — — — — טו ב
״ ״ ״ ״ ״ י אין וואָס פֿאַר איין זכות וויר לעבען
אין גלות — — — — — טז ב
שער משא ומתן באמונה קפיט׳ א איין געבעט צו השי״ת ווען מאַן
גייט האַנדלען — — — יז
״ ״ ״ ״ ״ ב ווער עֶס האַנדעלט אָן בעטריגערייא
איז אַ סימן דאָס ער גלייבט דאָס השי״ת

גיבט

לוח המפתחות — אינהאלט

גיבט פרנסה, אין טהוט צו אללען
העלפֿען — — — — — — יז

שער משא ומתן באמוגה קפיטל ג זאהר איין שיין שטיקעל מוסר
אויף ערליך האנדלען עס איז
זאהר נייטיג צו ווייסען — — יז *
" " " " " ד ווער עס האנדעלט ערליך קען מקיים
זיין דיא מצוה ואהבת לרעך כמוך יז

שער הבטחון קפיטל א איין בעל בטחון קען נאר דער זיין ווער
עס גלייבט דאס נור השי"ת העלפט צו אללען יח ב
ו " " ב צו בטחון ברויך מען 4 זאכען צו ווייסען יט א
" " " ג ערשרעק נישט ווען זיך איין געשעפט
אויפהערט השי"ת האט נאך געשאפטען כ א
" " " ד דער מענש זאל נישט דוחק השעה זיין דאס
הייסט ער זאל נישט אנשטרענגענדע זאכען
טהאן געשווינד גליקליך צו ווערען — כ א
" " " ה עס גיבט מעהרערע קלאססען אין בטחון כ ב
" " " ו פיעלע מענשען זאגען זייא האבען בטחון
דערווייל ווייסען זייא נישט גאר צו
ערקלערען וואס דאס איז בטחון — — כב
" " " ז ווער עס בטחון האט ברויך קיינעם קיין
חנופה צו טרייבען אין דער מענש זאל
זיך נישט איין רעדען עס קומט מיר השי"ת
זאל מיר העלפען זעהע צוויא שיינע משלים כב ב
" " " ו אין ראש השנה ווירד אויסגעשפראכען ווא־
פיעל יעדער איינסטעל מענש זאל דאס יאהר
פערדינענ, חוץ וואס ער גיבט אויס אויף
שבת אין יום טוב אין מלומדת געלד — כג א
" " " ט ווער עס איז נישט איין בעל בטחון קומט
צו אסאך עבירות, דער יצר הרע זאגט
איהם, אזוי אזינדיגער מענש ווי א דוא,
ווי א קענסט דוא זיין אבעל בטחון, איך
זאג דיר לאז דיך נישט פערריצען פין איהם כד

שער השגחה קפיטל א דוא זאלסט דיך נישט ארריין לאזען אין ביכער
לעזען, דוא זאלסט דיך ווען לען פין זייא
עטוואס איבערצייגען — — — — כה א

שער השגחה

לוח המפתחות - אינהאַלט

שער השגחה קפיטל ב דאָס שפרעֶך וואָרט פֿין דער וועֶלט מעֶהר
גוֹי מעֶהר גליִק — — — — — כה ב
" " " ג דיִא השגחה איִז היִינט פֿערבאָרגעֶן פֿין
מיִינסטעֶנס טיִיל מעֶנשעֶן — — — כו א
" " " ד וועֶר אָבעֶר קיִינעֶ פֿערבלעֶנדטעֶ אוֹיגעֶן
האָט קעֶן זיִא זעֶהן — — — — כז א
" " " ה אין דעֶן קפיטל ווירסט דוא זעֶהן וואַרום
עֶס איִז דאָ מעֶנשעֶן וואָס גליִיבעֶן נישט
אין השגחת הבוֹרא ב"ה — — — — כח א
" " " ו צווייִא טעמים פֿאַר וואָס תלמידי חכמים
זעֶנעֶן אָרום — — — — — — כח ב
" " " " פֿאַר עֶרליִכעֶ יידעֶן איִז זיִיעֶר לוֹין פֿער־
באָרגעֶן אוֹיף יעֶנעֶר וועֶלט — — — כט א
שער יסורים של אהבה קפיט' א אַסאַך מאָל לוֹיבט דער מעֶנש השיִ"ת
פֿאַרוואָס עֶר האָט אוֹיף איִהם געֶ־
צעֶרעֶנט, זעֶה איִין שיִינעֶ מעשה ל א
" " " " ב נישט אַללעֶ צדיקים זעֶנעֶן גליִיך
מיִט זיִיעֶר לעֶבעֶן — — — ל ב
" " " " ג פֿיִעֶלמאָל טהוט השיִ"ת דעֶן מעֶנש
מנסה זיִין (פּראָבירעֶן) אוֹיב עֶר וועֶט
דיִא יסורים פֿערליִעֶב נעֶהמעֶן — לא
" " " " ד עֶפֿעֶנטליִכעֶ יסוּרים זעֶנעֶן נישט של
אַהבה, אין דיִא בקשה פֿין יִצחק אָבינו לא ב
" " " " ה השיִ"ת טהוט רוּעֶן אין האַרץ פֿין
דעֶן צדיק, אין וועֶן אַ מעֶנש טהוט
איִין עבירה בעֶשאַפֿט עֶר אַ
שלעֶכטעֶן מלאָך, וואָס עֶר טהוט
אוֹיף דעֶן מעֶנש איִממעֶר מקטרג
זיִין העֶצעֶן צו שלעֶכטעֶן — — לב א
" " " " ו אונזעֶרעֶ הייִליִגעֶ חכמים האָבעֶן איִ־
בעֶרגעֶוויִזעֶן פֿין דעֶר תוֹרה דאָס
יסורים זעֶננעֶן מכפר אוֹיף דיִא זינד לב ב
" " " " ז צומאָל דאַכט זיִך דעֶן מעֶנש וועֶן
עֶר העֶט געֶקעֶנט דיִא זאַך עֶרריִיכעֶן
וועֶרעֶט עֶס איִהם אַגליִק, אין צומאָל

קאָמט

לוח המפתחות – אינהאלט

קאַמט אים פֿאָר עס האָט זיך אים
איין אומגליק בעטראַפֿן, אם ענדע
לאָסט זיך אויס אַללעס פֿערקערט לג ב
שער יסורים של אהבה קפיט' ת דיא נשמה איז גליך צו איין ליכט,
(נר ד' נ"א) אין וואָהל דען מענש
וואָס ער נאָך אין דיא יונגע יאָהרען
פֿערשטייט דען תכלית פֿין יסורים,
אין איין סגולה מאַן זאָל נישט
האָבען יסורים — — — — לד א
" " " " " ט גענוענדליך טרעפֿט זיך אין דיא
שטעדט אייניגע נגידים אַביסעל בעלי
בתים מעהרסטען טהיל ארעמע
מענשען, וועלן עס ח"ו אויסקומט
דאָס עס זיך עטוואַס איין אומגליק
טרעפֿט דירפֿען זיך דיא רייכע
נישט ערווייטערען פֿון דיא ארמע צו
זאָגען וואָס גייט מיך אָן — — לה א
" " " " " י מיט דיא שטראָף פֿאָן דען מענש גיבט
עס דרייא אַבטהיילונגען — — לו א
" " " " " יא השי"ת צאָלט (מדכנג"מ) איינס פֿיר
איינס זעהע אַמעשה דאַרויף — לו ב
" " " " " יב השי"ת צאָלט דעם עושר נאָך
זיין יכולת, אין אַ ארמען אויך לויט
זיין יכולת — — — — לז ב
" " " " " יג דער קראַנקער גייט צום דאָקטער,
ווער איז דער נאַר נישט צו געהמען
דע מעדעצין וואָס ער האָט פֿערשריבען,
אין אמשל וואָס דאָרף פֿערגעניגען
איז דער בן המלך קראַנק געווארען לח ב
" " " " " יד השי"ת רופֿט דיא מלאכים אין
ווייזט זייא דאָס פֿרומקייט פֿין
זיינע קינדער ער שיקט זייא יסורים
אין זייא נעהמען פֿערליעב, אויך
שטייט אַ סימן אויף דעם — מ א
" " " " " טו פֿיעלמאָל דאַכט דען מענש דאָס היא

לוח המפתחות - אינהאַלט

יסורים וואָס עֶר לייֵדעֶט זעֶנעֶן נישט
מיט יושר דאָס איז ווייֵל השי״ת
איז איין אֶרך אַפּיים עֶר שטראָפֿט
נישט באַלד אין מיט דעֶר צייֵט
פֿעֶרגעֶסט דעֶר מעֶנש וואָס עֶר
פֿעֶרשולדעֶט האָט — — — מא א

שער תשובה מאהבה קפיטל א פֿין וועֶן אָן דאָס בית המקדש איז חרוב
געֶוואָרעֶן איז לייֵדעֶר יעֶדעֶר טאָג
אֶרגעֶר פֿין פֿריהריגעֶן — — — מ ב

״ ״ ״ ״ ב עֶס גיבט מעֶנשעֶן וואָס זאָגעֶן דאָס אין
דיא הייֵנטיגעֶ וועֶלט קעֶן מאַן קייֵן
תשובה טהאָן — — — — מג א

״ ״ ״ ״ ג דעֶר מעֶנש וואָס וויל תשובה טהאָן
מוז זייֵן אייֵן סבלן ניכט צעֶרעֶנדיג
אין זאָל פֿעֶרשווייֵגעֶן וועֶן יעֶמאַנד
געֶגעֶן איהם גרייֵזט איבעֶרהויפט וועֶן
יעֶנעֶר קלוגעֶר איז פֿין איהם — — — מד א

״ ״ ״ ״ ד וועֶן דעֶר מעֶנש פֿעֶרגעֶניגליך לעֶבעֶן
וויל וועֶרט זייֵן נשמה שוואַך אין וועֶן
עֶר דיא נשמה צו פֿרידעֶן שטעֶלט ווירד
זיא שטאַרק אין פֿאַר דעֶן מעֶנש איז
דאָס שפּעֶטעֶר זעֶהר זיעֶס אין אַגרויס גליק מה א

שער התחברות קפיטל א דעֶס קפיטל וויא אויך דעֶר גאַנצעֶר
שער וועֶט דיך עֶרלעֶרנעֶן מיט וועֶם
זאָלסט דיך געֶזעֶללעֶן, אין צו וואָס
אייֵן שלעֶכטעֶ געֶזעֶלשאַפֿט קעֶן אייֵנעֶם
בעֶוועֶגעֶן — — — — — מז ב

״ ״ ״ ב דוא זאָלסט נישט מקנא זייֵן דעֶם
אויסגעֶלאַסעֶנטעֶן מעֶנש וועֶן עֶס איהם
נאָך וויא גוט גייֵט — — — מח א

״ ״ ״ ג איך וועֶל דיר עֶרקלעֶרעֶן פֿאַר וואָס מאַן
זעֶהט מייֵנסטעֶנס דאַס אייֵן עֶרליכעֶן ייד
גייֵט עֶס נישט אין בעֶסטעֶן, אין אייֵן
נישט עֶרליכעֶן גייֵט גוט — — מט א

״ ״ ״ ד עֶס איז זעֶהר גוט וועֶן אייֵן עֶרליכעֶר

ייד

לוח המפתחות - אינהאַלט

דף עמוד

ייד וויא וועניגער פֿערגעניגען זיך טהוט
איבערהויפט ער זאָל עס נישט פֿערלאַנגען
פֿין השי״ת — — — — — מט א

שער עניות קפיטל א אָרימקייט פאַסט פֿאַר יידען, וואַרום ?
זעהע איינוועגדיג — — — — — נא א

" " " ב וויר פֿערצייכנען אין דען קפיטל איינינגע
זאַכען וואָס דער מענש זאָל געוואָרינט זיין
וואָרין זייא ברענגען צו אָרימקייט — — נב ב

" " " ג דער אָרמער קלאָגט וואַרום ער קיין צדקה
נישט טהאָן קען — — — — — נג א

" " " ד דער עושר איז נאָר אַזוי וויא אַ גבאי אויף
קהל׳ס געלד — — — — — — נד א

שער הוכוח קפיטל א איין צוויסט צווישען איין חכם, אין איין אפיקורס נה א

" " " ב וויר געבען עולם הזה אַמשכון פֿאַר השי״ת
וועגען אונזער חוב אין איינינגע טעמים פֿאַר
וואָס נישט ערליכע רייך זענען — — נז ב

" " " ג השי״ת טהוט נאָר דעם צדיק (מנסה זיין)
פראָבירען, אין איין ערקלערונג אויף
וואָס איין מענש ווערט מגולגל, נאָך
איינמאָהל בעשאַפֿפֿען — — — — נח ב

" " " ד איין מעשה פֿין דען הייליגען אבן עזרא — נט א

" " " ה איין טעם אויף רשע וטוב לו, אין אַ מעשה
פֿין איין בעל תשובה, אין איין אויפֿקלערונג
פֿאַר וואָס יידען זענען אַשוואַך פֿאָלק געגען
דיא איבעריגע פֿעלקער — — — — ס א

שער תענוגי עוה״ז קפיטל א איין מעשה פֿין איין מלך וואָס ער האָט
ליעב געהאַט זיך צו אונטערהאַלטען אין
איינער פֿין דיא גוטע פֿריינד האט איהם
געוויזען וויא נאַרישקייט דאָס איז אין
אַ טהייל מענשען וואָס זאָגען זייא קוממען
אָב דאָס גיהנם מיט דען גלות — סג א

" " " " ב השי״ת פֿערלאַנגט נישט פֿין מענש דאָס ער
מוז זיין אַצדיק אַחסיד, נאָר איין ערליכער
ייד וויא ווייט עס איהם מעגליך איז —

" " " " ג אַ תירץ אויף דען וואָס אַ טהייל מענשען
פֿרעגען

לוח המפתחות – אינהאלט

דף עמוד

פֿרעגען פֿאַר וואָס טהוען זיך דעֶר רבי׳ס
אָן תענוגים — — — — — סה עז

שׁער חשבון הנפש קפּיטל א איין ערקלעֶרונג פֿאַר דיא מענשען וואָס
זאָגען אַז השׂי״ת האָט מיר געגעבען
פֿערמאָגען פֿאַרוואָס זאָל איך מיר נישט
גוט לעבען אין תענוגים אָן טהאָן סו א
״ ״ ״ ״ ב דעֶר מענש זאָל נישט גייצינג זיין
געשעפֿטען צו מאַכען וועֶן עס דיא צייט
איז פֿאָן דאַוועֶנען אבער אַמצוה צו טהאָן סז
״ ״ ״ ״ ג איין מעשה פֿין אַצדיק אין אַרשע וואָס
זאָגען אין איין טאָג געשטאָרבען סז ב

שׁער הצדיקים קפּיטל א וועֶן מאַן פֿאָרט צו איין צדיק איז גליך
וויא מאַן העט עולי רגל געווען, אין וויא
אַזוי דאָס עולי רגל האָט אויס געזאָהן — סח ב
״ ״ ב איין ערקלעֶרונג וויא אַזוי דאָס רבי פֿאַרעכטט
זאָהט אויס — — — — — — סט
״ ״ ג אַסאַך מאָל נעמט דעֶר צדיק אויף זיך יסורים
פֿין וועגען דעֶן דור אין אַגרויס מוסר אין
אַנגעלעגענהייט פֿין צדקה געבען — — ע ב
״ ״ ד עס איז פֿאַרהאַנדען מענשען וואָס גליבען
נישט אין דיא צדיקים וויל עֶר האָט
געהאַט איין בקשה אין איז נישט געהאָלפֿען
געווארען — — — — — — עא ב

שׁער הגאולה קפּיטל א השׂי״ת העט אונז געֶרעֶן אויסגעלייזט פֿין
גלות נאָר מיר האַלטען צוריק — — — עב א
״ ״ ב אַייד ברוך אַזוי אַגרויסעֶר מאמין צו זיין דאָס
השׂי״ת וועט אונס אויסלייזען גליך וויא עֶר
העט עס געזאָהן מיט דיא אויגען — — עג ב
״ ״ ג
״ ״ ד אין דיא דרייא קפיטל זאָגען דרייא האַרצ־
״ ״ ה רייסענדע משלים — — — — — — עד ב

אין שבת אַנגעלעגענהייט — — — — — — — — עח ב
חתימת הספר — נאָכרעדע — — — — — — — עט א
תיקון עֶל חטא הכללי — — — — — — — — פב א

בע"ה

הקדמה לספרי נר דוד.

הקב"ה הלחם לו למשה דור דור ודורשיו, דור דור ומנהיגיו ומה שמלמיד ומיק עתיד למדרש, וידוע כי כל אחד מישראל חייב להוסיף חידושי תורה ומצות לישראל כנגדם, וכל אחד יש לו חלק בתורה נחלת אחד שבחורה, וכפי השגתו יכול כל אחד לזכות ולהדפיס ומכח חלק הנלחק זה כפי מדרגתו, וכמצתי זאת שלח יחשדוני שמשפיל עצמי לומר הרהור כנגד מו שדרשו עליהי מעולם הומחדרים, ע"כ ומצתי לפרסם שם הוועתיק, וגם שהוא לימנו מן הלורך כעזוחר בהקדמת תרומ"ל הגאון הלדיק מרן ייעב לב זלי"ל, עכ"ז ידוע שקוף הכתוב מולין לת הקול ולא"ת להכניע מכל וכל ומכוונת במון תרוסף ונפרע להקדושים היודעין ומכירין קלמיהן, ויזהר מי מלחדי הגדר ויחזר מי שמך לאיש דוקא ומקיים עלמך ע"ז חשיב לי שלימני חלה ומעשיק, ובכיח שם שים גם לילה כופך ומשלי (כמצוחר להלן) חשר חכמי ד' בידו רחניו ומה שלה הלא ומעט ומזעיר הוא ולחז"ל קצל החמת ממי שחמרו ולילה חכם הלוומד מכל חדם (כ"ל כל דהוא מעשע) ונפרט שלה עשיתי ממומה לך הבהקתי מלמון קודם לגשון "לחכמני" ומעט מזעיר חשר הולרכתי לחוסיף להבנה הענין וגם בחילה מקומן ומגדע גרע לפי שלה כיתן להעתיק לגשונכו המדוברים כיומא בפ' חומת הלבנות בהקדמת המתרגם וז"ל: כי לא יוכל המעתיק לתקן חת לשון המחקתו עד שיקדים ויחר ויוסיף ויגרע, ויזדע בשמרות יעיד עלי שלה היי כוונתי רק להיות לי לשמרת לעת המלוחים כי הנוח על שכרי ומי שידין חותי לזכות ידיעוהו לכף זכות. **הספר** הזה נלחק ונקרי "ישבעט לרק" הכרסם חלק מהליס מהלדיק ר' משה מזלמלין ז"ל בשיטה"ג ספר תקוני שבת ויען כי רחיתי בספר הזה דברים מוזרים וכימוים ואמרתי מה טוב נהיי שיהיי בשתק לגשון המודברת שיניכו לותו פשוטי העם ומה ומוד יהיי לתועלת להם, וב"ה חשר עזרני עד כה שהלחתי לפיעל ומחשבתי וכח חל הרחמן יעזרני בקרוב לרחותו בגוור בהרפקה וזה כוחה שנים חשר חני עוסק בזו, הנה שלין המלחכה גדולה כ"כ חבל ומחות דוחק הפרנסה ויקורין מחחת ומניעת השלוש לח שכיחוני רציוני לעשוק בו בכל עת, כי סהדי נאמנוים שהקייס בי לח שלוחי ולח שקטתי של לח חוש בכפי ולח חשס בי והיודע בשרות ובוחן כליות יעיד עלי ע"ז. **הבתקתיו** בלחשונה כפי חשר כדפס הספר משפע לרק ומחות שריחי שיכנו ומקודר ומוח מן הכחבע למלוח בו מבוקשו רק **חיפש אחר חיפש** ע"כ הבתקתיו שכית ועשיתי ממנו שעירים למלוח כל עכין על מקומו בהשער הסייך לו ומח"ז מקרתיו לשני רבנים

מפולקמיס

הקדמה

מעורפלים המגיעים בעוד בלשון המודגשת להגיה לותו וכן עשו ותהי מסכותם עליונה, ולח"ז קעתקתיו סלים, ועתה הוא ב"ה נכון ומקודר על לד היותר עוד כאשר עיניכם תחזינה, ובעתותי בתקדי תגותי ורגותי כי יהי' לרצון לאמרי פי ובפרט בדור הזה לאשר רבים עתה עם הארץ פעוטי השע מלוה רבה היא להחיל הצבר"ם, הצורי"ם להגות בספרי הירחים בלשון הקודש, בתתי לפניהם העתקה האכבר"ם חולי ילחו ויקחו מוקר, ותהי לחמד מאלף מאשר לאשר הספר דברי הספר יכו סודם בלבו להסידו אל תחבו שבשונים די לי כי כל המקיים בפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, וכמה כיילות וגליונות וקופרים יהבלו זמכם לכתוב ולדפוס דברים אל מה בכך, כמדשות עיל ועיר עם ועם בלשונו לאשר יום ליום יביע אומר הבא מאדם ק"ו ג"א אל ק"ו לדברים כאלו היולחים מצאר מים חיים נוזלים מן לבנון שולבין עומתיהם אל ישראל לאשר בוודאי מלוה רבה הוא להספילו בין לאמ"י העודדים על העתי' ועל האלאלה כל ימי חייהם לרגות הלילו"ת, ותם בע"ק לאשר יבימו יגיעי כח יה' בו הדברים האלה לומשיבת בפש ורפאות תהי' לשריו ומקוי לעלמותיו להחיות עלמות היבמות ותורה ומוקר בעטר לרי ועטר דבש מאמרי חז"ל קופת עץ חיים לאשר בתוך גן הדקים כאדזים בעט ה' ותד"ם ובהמה תושיע ה', ותודיע בשביר בת רגים שבכל קפיעל לאשר יולל בתחילתו כוכב בתוך חלי לבבה יקרה כזה (* ובקופו הפוכה כזה *) שהוא קימן ומאשר מבן ה' אח עבדו העשתיק וחולי יולל מי בו תיזה עבין לאשר לא יוכשר בעיניו לא יחלה החקרון בהמתבר ומספט לדק רק בי לחדוני, וקראתי בשם הספר בר דוד מעשה הכתום עומדי (ובשם תלרף לומלה כל מי שבדח החוט שהוא לאחד ולין יחיד כימודו ואת דוד הכיה חי וקיים תומלה שני) להיות מתום בחולותי, ואכי תפלה לזכות את בכי עמו ולזכות עמהם ולרחות את יולאי חלבי ירחים ושלמים ולומדי תורה, וה' ואיר לארץ ולדבים את קרן דו"ד עבדו ירום, ומעשי ידי יוליח פרח וילין לין ויגמול שקד"ם ובמהרה לעיניכו שו"ב מחרון לפיך ואת כדאי ישראל יככם ותז שום לשם בה' ותגיל בפשי בשלה בימיכו לתון.

לטוב ולזכר עולם יזכר שמם של המטיבים, והטיבה ד' לטובים שהיו

בעוזרי על הוצאות הדפוס ה"ה הגביר הנכבד המפו' מו"ה בנימין ציטראן ממעדיאש עבור נשמת אביו הנדיב לב המפו' מו"ה נחמי' בן כה' בנימין תנצב"ה.

והאשה הגבירה מרת ריקל דייפעי מעיר ערזשעבעט עבור נשמת בעלה כה' חיים בכה' יצחק הכהן שנפטר ג' טבת תרס"ט, תנצב"ה.

ואא"ת בניי היקרים שי' מו"ה, יצחק צבי נ"י ובנו מנחם ציון ד' יאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים.

פֿאָררעדע.

דאָס ספר איזט שאָן געדריקט פֿין מעהרערע יאָהרען אויף לשון קודש וואָס עס הייסט „משפט צדק" וואָס האָט געמאַכט הצדיק ר' משה מזאלשין ז"ל, נאָר ווייל איך האָב געזעהן דאָס עס ווערע איין טובה פֿאַר יידישע קינדער וואָס קיין לשון קודש קענען ווען דאָס זאָל ווערען איבער זעצט אויף עברי טייטש ווייל עס קומען פֿאָר אין איהם פֿיעלע טרייסט זאַכען, אין ווען האָבען מיר נאָך געהאַט ליידער אַזוי איין דור וויא אַצינד וואָס מאַן ברויך יעדען צוא טרייסטען אין איהם איבער צוא צייגען יעדען אין זיין אַנגעלעגענהייט, דאָס הש"י אַללעס צוא גוטען טהוט, דאָרך דעם האָט עס מיך דאַצו בעוועגט עס איבער צוא זעטצען, איך האָפֿפֿע צוא הש"י דאָס מיין מיהע ווירד ניכט אימזאָנסט זיין דיא וועלט ווירד מיר דאַפֿיר דאַנקבאַר זיין, אונד עס ווירד בייא יעדען חן האָבען. ווער עס איבער זעצט האָט איזט ניכט נעטיג צוא וויסען, עו וויל זיך ניכט אויסגעבען דאַמיט עס זאָל יעמאַנד ניכט מיינען דאָס ער דאַדאָרך עטוואַס כבוד צוא ערריכען מיינט, ער מיינט נאָר דער וועלט אַטובה צוא טהאָן אונד עס זאָל איהם איבער הונדערט יאָהר אויך אַטובה אַרויסקומען. אויף אייניגע אָרטער האָבע מוסען עטוואַס פֿאָן דאָס מייניגע שרייבען דאַמיט מאַן דיא זאַכע בעסער פֿערשטעהן זאָל אונד האַבע איבעראַל איין צייכען לאַסען מאַכען אין אַנפֿאַנג קפיטל איין שטערן אין אַקלאַממער (* אונד צור לעטצט דעם גלייכען *), דאַמיט ווען יעמאַנד איין פֿעהלער פֿינדען ווירד זאָל ער וויסען דאָס עס פֿין מיר הערשטאַמט ניכט פֿין מחבר, איך האַבע דאָס ספר גערופֿען „נר דוד" וועגען איין טעם וואָס איך ווייס, הש"י זאָל געבען דאָס עס בייא יידישע הערצער איין ווירקונג צוא גוטען מאַכען זאָל דאַמיט איך אויך זייער זכות געניסען ווירדע, אונד מיר זאָלען במהרה ערלעבען דיא גאולה שלימה אָמן.

נר דוד

שער אמונה.

מפקודיך אתבונן ע״כ שנאתי כל אורח שקר.
דרשו ה׳ ועוזו בקשו פניו תמיד.
בעזר צורי וקוני אתחיל לכתוב שער אמונה.
ובמי שאמין בו יעזרני על דבר כבוד שמו.

א: דער רמב״ם הקדוש שרייבט אז דאָס ערשטע דאַרף אייד צוא גלייבען מיט דען גאַנצען האַרץ דאָס השי״ת הוא ראשון והוא אַחרון ער איז אייביג געווען אין וועט אייביג זיין ומבלעדו אין אלקים אין אויסער איהם גיבט עס קיין גאָט, ער איז דער אייניציגער באַשעפפער וואָס ער האָט אַללעס בעשאַפען מיט זיינע רייד, אין ווער עס גלייבט נישט אין דען דער איז נישט אין כלל פין יידען וואָרין אייד ברויך דאָס צוא גלייבען אין צוא געדענקען אין יעדער צייט, מיט דען איז ער מקיים דיא מצוה שויתי ד׳ לנגדי תמיד. איז טייטש דאָס דער מענש מוז זיך פאָרשטעללען דאָס השי״ת שטייט פאָר איהם באַשטענדיג אין זעהט אַללעס אין ווייס אַללעס וואָס דער מענש אין זיינע געדאַנקען קלערט!

ב. עס איז פערהאַנדען פערפירטע מענשען, וואָס זיך אייגרעדען דאָס אַללעס וואָס אויף דער וועלט איז, אין וואָס זיך ערא״יגנעט איז איין טבעיות (נאַטורזאַך) אָדער איין מקריות (צופאַלל) אין דאָס האָט גאָר קיין בעגריף מיט איין השגחה (אויפזיכט) פין השי״ת, קאָמט אויס דאָס בייא זייא איזט קיין אונטערשיעד אויב איין מלכות שלאָגט זיך מיט דען אַנדערין, אָבער להבדיל דיא חיות שלאָגען זיך איבער איין נבילה, אָבער איין מענש איז צוריסען געוואָרען פין דעם לייב, אָבער דיא מויז פין דער קאַטץ, אָבער איינער איז איין גראָסער מאַגנאַט, אין דער אנדערער גייט מיט דען זעקעל שנאָרען, אָבער איינער האָט קינדער דער אנדערער נישט, דאָס אַללעס איז בייא זייא איין מקריות (צופאַלל)

קומט

קומט אוים דאָס פֿין איין מענש צוא איין מויז אָבער פֿין איין מלכות צוא איין חי׳ להבדיל איז קיין שום חילוק ! אָבער לויט אונזערע הייליגע ספרים איז דאָס אַללעס מיט השגחה (אויפזיכט) פֿין הש״י וויא עס שטייט הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וגו׳ איז טייטש דער בעשעפֿער פֿין דער וועלט זיינע ווערק זענען גאַנץ גראָד דען אַללעס טהוט ער ערליך ריכטען יעדען מענשען לויט זיין פֿיהרונג איהם צוא צאָהלען . — וויא אויך האָט דיא הייליגע תורה געוואָרענט דאַס ווען עס וועט קוממען איין שטראָף אויף איינעם ח״ו אין דער בעטרעפֿענדער וועט זאָגען דאָס עס איז איין מקריות (צופֿאַלל) וועט הש״י איהם נאָך מעהר שטראָפֿען וויא עס שטייט אין פ׳ בחקותי, ואם תלכו עמי קרי וגו׳ איז טייטש אויב איהר וועט אייך איינרעדען דאָס מיינע שטראַפֿע זינד צופֿעללע וועל איך מיט אייך מיט מעהר צאָרען אומגעהן (* אויסגענאָממען זאָ דאַרף מאַן זאָגען דאַס הש״י פֿיהרט זיין וועלט בדרך הטבע (מיט דער נאַטור) ער שטעלט אַללעס אין דער נאַטור אַריין, ער טהוט נישט קיינע נסים נגליים (עפֿענטליכע וואונדער) אויסער ווען קיין אַנדערע אויסוועג פֿערהאַנדען איז אָבער וויא ווייט מעגליך איז פֿיהרט הש״י מיט דען דרך הטבע [הן אמת צוא דען ברויך מאַן שכל]! דען פֿערצייטענס אַז מיר זינד ווערט געוועזען דאָרך אונזער ערליכקייט האָט אונז הש״י געוויזען וואונדער געגען אונזערע אויגען דאַס וויר האָבען געזאָגט זה אַלי ואַנוהו, דאָס איז דער קראַפֿט פֿין מיין גאָט אין איך וועל איהם בעשיינען ! אָבער ליידער היינט איז אַפילו דיא לופֿט נישט ריין, אין דער ריינער פֿערשטאַנד ווערט אַללע טאָג ווייניגער אין דער אומריינער מעהרט זיך, הש״י זאָל זיך בקרוב מרחם זיין אויף זיין הייליגען נאָמען אין אויף זיין הייליג פֿאָלק אין אויף דען כבוד פֿין דער תורה אין זאָלל אונז עפֿענען דיא אויגען דעמאָלט וועט הש״י מיט אונז ווידער טהאָן נסים נגליים (עפֿענטליכע וואונדער) וויא עס שטייט כימי צאתך מאָרץ מצרים אראנו נפלאות (איך וועל אייך ווידער ווייזען זאָלכע ווינדער וויא אין מצרים) במהרה בימינו אָמן *)

ג. דער מענש האָט זיין אויפֿפֿירונג אויף דער וועלט אין זיין האַנד ער איז אויך געבאָרען געוואָרען מיט דער בחירה (פֿרייהייט)

וויא

וויא מיר זעהען דאָס דער מענש דיא פרייהייט בעזיצט, אויב ער
וויל קען ער הש״י דינען אין ערליך דאַוועגען, שבת האַלטען, אין
כשר׳ע ציצית טראָגען, זיצען אין לערנען צוא מאָהל, זאָ לאַנג דאָס
ער זיך אויסאיבט איין איידלער ערליכער ייד צוא ווערען! אין ווען
ער וויל קען ער גיין בעצת רשעים ח״ו פערברענגען דיא צייט אין
קאַפפע הייזער, קאָרטען שפילען, אונטער האַלטען, קיין ציצית טראָגען,
קיין שבת האַלטען, קיין דאַוועגען, אין קען זיין אַגנב, אַגזלן, אַרוצח,
אין ער האָט קיין שום בעוועגונג וואָס זאָל איהם נייטען צוא
איינס פין דיא צווייא גענג, נאָר וויא ער זיך אויסערוועלט, גראָד
זאָ וויא ער אין זיך איין יצר הרע האָט וואָס איהם צוא שלעכטען
רייצט, אַזוי האָט ער אויך איין יצר טוב וואָס איהם דען רעכטען וועג
צייגט, אין ער איז בייא דיא פרייהייט צוא פאָלגען וועלכען ער וויל.
(*דער מענש זאָל זיך אָבער נישט איינרעדען דאָס ער מוז זיך פיהרען
לויט וויא דער יצר הרע איהם רייצט ווייל דיא וועלט ברענגט עס
מיט דאָס מאַן זיך מיט דיא גאַטונג מענשען פיהרען זאָל, אין איך
מוז אין קאַפפע הויז זיצען וואָרען דאָס מעהרסטעטייל געשעפטס
מענשען קען מאַן דאָרט טרעפפען מוז איך מיט זייא מיט האַלטען
דאַמיט דאָס זייא מיט מיר געשעפטען מאַכען זאָללען דאָס איז
אַשקר מוחלט, איין פערפירונג פאָן ליגע ווייל דער גאַטונג
מענש רעדעט זיך איין דאָס כחי ועוצם ידי עשו לי את
החיל הזה מיט זיינע קראַפט אין פערשטאַנד ערוועַרבט ער זיך
דאָס פערמעגען, איבער דעם מיינט ער דאָס ווען ער מיט דיא
אויסגעאַרטעטע מיט מאַכען ווירד וועט ער זיך פערמעגען פערשאַפפען,
זעהען מיר דען נישט געניג גרויסע פושעים אין זעננען דאָך אויף
דען בעטעל שטעקען, ווען דער מענש זאָל אָבער גלייבען דאָס
הש״י צוא אַללען העלפען טהוט ואין אָדם נוגע במה
שמוכן לחבירו אין איינער קען דען אַנדערען נישט וועקנעמען
וואָס איהם אין ראש השנה אָנגעשריבען ווירד! דעמאָלט ווערעט
איהם קיין חילוק מיט וועם ער זיך פיהרען זאָל מוז נאָר זיין דאָס
דער מענש זעלבסט אין צווייפעל איז אויב ריכטיג הש״י צוא
אַללען העלפט, האָבען ווייר דען בעווייז פיר אונס, דאָס דיא מענשען
וואָס אין יידישען וועג געהען שומרי הדת דהיינו דאָס ער ריכטיג
שבת

שבת האלט אין ערליך דאווענט אין אללעם וואם אייד ברויך צוא מהאן זינד מיר אובערצייגט דאם ער אוך גלייבט דאם השי"ת יעדען מענשען העלפט זיין לעבען זיך צוא ערהאלטען – אבער דער יענינער וואם זיך עמוואם פין יידישען דת ערלויבט פין פרנסה ווענען דער איז נאך פיעל ארגער לויט וויא מאן אידם שאעט. וויא ווינד אין וויא איז פאר דיא זעלבע אוך זייער אלטער זיא פינדען זיך זא באלד נעהע צום קבר. אין האבען זיך גאר ווענג ערווערבט, וצדיקים ישישו בשמחה ערליכע יידען פרייען זיך אבער אין דער צייט דאם השי"ת זייא געהאלפען האט זייער ועלט ערליך אוים צוא פיהרען ד' ישמח לבינו בביאת גואלינו במהרה אמן. *)

ד. ווען איינער ווערט אבער פרענקן, ווען עם ריכטיג אמת איז דאם השי"ת אללעם טהוט אין אללעם איז מיט נערעכטיגקייט ווארום שרייען דאדורך דיא נביאים? ירמי' הנביא זאגט צדיק אתה ה' וגו' דיא ביסט נערעכט מיין נאמ ווען דיא מיך שטראפסט, אבער ווארום זענען דיא רשעים מצליח? חבקוק הנביא זאגט רשע מכתיר את הצדיק על כן יצא משפט מעוקל דער רשע רינגעלט אדים דען צדיק פין אללע זייטען דארף דען גייט אוים אשלעכט משפט ווייל דער רשע טהוט וואם ער ווילי. דוד המלך זאגט הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל וגו' דיא רשעים טהוען אובעראלל בענליקען דארף דען ווערט דאם איבערינע פאלק אוך פארדארבען, יעלליען מיר דאם פערשטעהן מיט אמשל דער שטיינער איז ווען איינער איז קראנק קריסט ער מיט טרייערינע שטימע אויבוואהל ער ווערט מיט דען נישט געזונד, דיא קראנקהייט ברענגט עם אבער מיט דאם מאן קריסט, זא אוך דיא נביאים שרייען פאר השי"ת רבונו של עולם ווייא אזוי זאללען מיר אנברענגען אונזערע יאהרען מיט צער דאם מיר דיך נישט דינען קענען זאללן? אין דיא רשעים וואם ווילליען דיך נישט דינען זאללען האבען כל טוב (אלדעם גוטם) אבער זייא ווייסען גאנץ גוט דאם דעם משפט איז זייער ערליך. אין אללעם איז צוא גוטען זייא מוזען אבער דאך שרייען גליך ווייא דער קראנקער קריסט.

ד. דער רמב"ן הקדוש ווארענט דיא מענשען זאללען זיך בעשטרעבען צוא זיין פין דיא פארטייא וואם דער נביא האט אוך זייא

גאָנט וצדיק באמונתו יחי׳, דער צדיק לעבט אין זכות וואָם ער האָט אמונה אין הש״י אבער נישט פֿון דער פֿארטיא וואָם דיא היילונג תורה זאָגט אויך זיא בנים לא אמון בם, זיא זינד זאלכע קונדער וואָם עם איז בייא זיא קיין אמונה דען עם גיבט מענשען וואָם ערליך זענען אין מיט דער צייט פֿערגעסען זיא זיך אין ווערן פֿערדארבען, דאָם קומט וויל זיא טהורן מהרהר זיין נאכקלערן אויך דען פֿיהרונג פֿון הש״י, אין דער מענש מוז אבער גלייבען באמונה שלימה זייער ערליך דאָם הש״י טהוט אללעם גוט אין עם ברוך אזוי צו זיין, נאר וויל ער עם נישט פֿערשטעהט געפֿעלט עם איהם נישט, דאָם איז איין משל צוא איין קראנקען וואָם דער דאקטער איהם איין רעצעפט פֿערשרייבט אין דען קראנקען געפֿעלט נישט דיא מעדיצין וויל זיא איז בישטער. ווען דער קראנקער אבער שכל האָט דארף דאָם איהם קיין אונטערשיעד זיין אויב דיא מעדיצין זים אדער בישטער איז, וויל זיא ווערקט נאר צום גזונד. — דער רמב״ם הק׳ שרייבט דאָם ווען דער מענש זאָל אין אכט נעממען וויא עם מיט איהם אין זיינע לעבענם יאהרען ערגעהט—העט ער גזעזהן דאָם דאָם שלעכטע איז מאהר פֿינדליך אלם דאָם גוטע — ווערעט אויסגעקוממען בייא דיא מענשען וואָם נישט פֿערשטעהען דאָם הש״י האָט דען מענש ח״ו צום שלעכטען בעשאפֿען, וויל ער זיין לעבען מיט זארג אין שמערץ צו ברענגען טהוט — עם איז אבער נישט אזוי, דען ווען דער מענש זאָל שכל האבען העט איהם גוט גזוון אויך דער וועלט אין ענער ווערט! דער מענש איז זיך אבער זעלבסט שולד ויא שלמה המלך ע״ה זאגט אין משלי אולת אדם תסלף דרכו ועל ה׳ יזעף לבו איז טייטש דאָם נארהייט פֿון מענש טהוט איהם פֿערפֿיהרען פֿין רעכטען ווג. דאן ווען עם קומט אויך איהם דיא שטראָף טהוט זיין הערטין צעריזענען אויך הש״י! אין ער וויל נישט פֿערשטעהן דאָם ער זיך דאָם זעלבסט פֿאראורזאכט האָט. אבער אין אמת ווערט דער מענש צו גוטען בעשאפֿען נאר שכל זאָל ער האבען ויא זא ער זאָל זיך אויפֿיהרען אמן.

ו. דער מענש ברוך צוא פֿערשטעהן דאָם הש״י מיט זיינע משפטים איממער געראכט איז, אין ער שטראָפט מדה כנגד

מ ד ה, איינם פאר איינם, למשל: ווען דער מענש קאפף שמערצען ליידעט זאל ער וויסען דאס ער מיט דען קאפף געזינדיגט האט, דהיינו ער האט עטוואס געלערנט אין האט דיא געדאנקען נישט דערבייא געהאט גוט צוא פערשטעהן דאס הש״י זאל דער פין נחת האבען. אבער ער האט געהערט פין איין אנדערין למדן תורה זאגען אין ער האט זיין שכל נישט צוא געלייגט דאס גוט צוא פערשטעהן, אבער ער האט ח״ו קיינע כשר׳ע תפילין אויף זיין קאפף, אבער ער האט פאות אויף זיין קאפף געהאט אין יעצט האט ער זיא צוא ביסליך אונטערגעשניטען אד״ג, טהוט איהם ווייא דאס מויל אדער דיא ציין ח״ו אדער דיא צינג האט ער מן הסתם געגעסען עטוואס מ א כ ל י ם א ס ו ר י ם קיין כשר׳ס, אבער ער האט גערעדט, ליצנות, רכילות, לשון הרע, אבער ער האט עטוואס געגעסען אהנע ברכה, טהוט איהם ווייא דער מאגען אין קען קיינע גוטע שפייז פערטראגען, מן הסתם האט ער מעהרערע מאהל גוטע שפייז געגעסען אין האט זיך נישט דערמאנט אויך פאר איין ארמען צוא שיקען דער פין, טהוען איהם ווייא דיא הענד מן הסתם האט ער קיין צדקה געגעבען אבער מיט זייא מחלל שבת ויו״ט געווען, קען ער נישט שלאפען, האט ער אוודאי מעהרערע מאהל צוא פיעל געשלאפען, אין דאדארך מנין פערשפעטיגט, אין אזוי איז עס מיט אללען, ווען דער מענש זיך בארעכנען זאל קען ער אויף יעדע שטראף דיא אורזאך פינדען! נאך מעהר זאל דער מענש וויסען, דאס הש״י איז מ ק ו ר ה ט ו ב ו ה ח ס ד זעהר אגוטער, דער מענש העט גרעסערע שטראפפע פערדינט נאר הש״י האט אויף איהם רחמנות וויא אפאטער אויף זיין קינד, אויבוואהל דאס קינד העטטע איין גראסע שטראף פערדינט, ווייל דער פאטער עס אבער ליעב האט זאגט ער, דאס ער איהם נאך שולדיג בלייבט אין דען קינד דאכט זיך דאס דער פאטער פערגעסען האט, דעס־גלייכען דען מענש קען דאכטען דאס ער האט גאר נישט קאננען טהאן זא איין גראסע עבירה דאס ער זא איין שטראף צוא ליידען ברויכען זאל, אין ווייס נישט דאס עס העט איהם פיעל מעהר געקוממען נאר הש״י טהוט איהם נישט גאנצליך שטראפען ווייל

ער עס נישט אויסהאַלטען ווירד מאַכט זיך הש״י נישט וויסענדיג
אין גיבט איהם נאָר אַקלייגע שטראָף.

ז׳ אַהרן הכהן איז געוועזן דער גרויסער הייליגער אין דער איש
החסד, ער האָט איבעראַל געזעהן שלום צוא מאַכען,
פֿין דעסטוועגען ווען עס האָט זיך איהם עראייגענט דאָס אומגליק
מיט דיא צווייא קינדער וויא אין פ׳ שמיני שטייט האָט ער גאָר
געשוויגען אין האָט עס זייער פֿאַר ליעב אָנגענומען פֿין הש״י,
זאָל זיך איין איינפֿאַכער מענש פֿין דעם איין מוסר אַרויס
נעממען — וואָס זאָלען מיר נאָך זאָגען?

ח׳ דער יסוד (פֿאָדאָמענט) פֿין דער אָמונה איז, דאָס דער מענש
זאָל פֿאַר ליעב אן נעמען דיא משפטים פֿין הש״י אין
איהם אויף אַללען צוא לויבען, איין בעווייז דאַרויף האָבען מיר פֿין
אַברהם אָבינו דאָס הש״י האָט איהם צעהן פֿאַך געפריפֿט אין דיא
חכמים לויבען איהם דאַרויף נאָר פֿאַר דען ווייל ער האָט אַללעס
מיט ליבשאַפֿט געטהאָן אין הש״י רופֿט איהם דערפֿאַר אַברהם
אוהבי, מיין ליעב האָבער.

ט׳ דיא גמרא ברענגט אין ע״ז, עס האָט געפֿרעגט איין מין דען
ר׳ עקיבא עס שטייט אין מיר ווייסען דאָס אין דיא עבודת
גילולים איז קיין הילף, פֿאַרוואָס זעהען מיר דאָך עס גייען אַהיען
פֿיעל קראַנקע מענשען אין קוממען אַהיים געזינד? האָט ר׳ עקיבא
געזאָגט איך וועל דיר געבען צוא פֿערשטעהן מיט אַ מ ש ל, עס איז
אַמאָהל געוועזן אין איין שטאָט זייער איין ערליכער מאַן, בייא
איהם פֿלעגען אַללע בעהאַלטען זייער טייערע זאַכען אָהנע צייגען
אין אָהנע שריפֿט, איינער וואַר אָבער וואָס ער האָט זיך איממער
צייגען מיט גענומען, אַמאָהל האָט ער פֿערגעסען צייגען צוא
רופֿען אין האָט געגעבען צוא בעהאַלטען אָהנע צייגען האָט
זיין ווייב געזאָגט אַצינד איז צייט דאָס מיר זאָלען איהם
לייקענען, זאָגט ער ווייל יענער איז אַנאַר — זאָלען מיר פֿערלירען
אונזער נאָמנות?! אַזוי איז אויך מיט דיא יסורים ווען השי״ת שיקט
זייא אויף דען מענש טהוט ער זייא באַשווערען זייא זאָלען דען
מענש נישט אָב טרעטען ביז אין דען בעשטימטען טאָג — דארך
דען בעשטימטען דאָקטער — אין דאָרך דער רפואָה — צופֿעליג
ווען

ווען דער טאָג קומט — גייט דער מענש צוא איין ערל אין לאָזט זיך אָנשפרעכען — זאָגען דיא יסורים עס וואָלט גלאַך געוועען מיר זאָללען פין איהם נישט גיין — ווייל ער וועט זאָגען דאָס דעס אָנשפרעכען האָט איהם געהאָלפען — זאָגט הש״י ווייל ער איז אַנאַר זאָלט איהר דיא שבועה איבער טרעטען? הערען דיא יסורים אויף — אָבער אין אמת איז קיין שום הילף אין דיא עבודת גילולים; והיינו דאָמר ר׳ יוחנן מ״ד וחלאים רעים ונאמנים, רעים בשליחתן ונאמנים בשבועתן שהולכין מן האָדם בזמן אשר הוגבל להן.

י. דער רמב״ן שרייבט, דאָס פין ווען עס האָט זיך געמאַכט אויף דער וועלט נייע גלויבען, איז דיא וועלט פערגרייזט געוואָרען!

עס איז פערהאַנדען מענשען וואָס לייקענען אין אַללען, דאָס עס איז נישט דאָ קיינער וואָס זאָל זיך אויף דער וועלט אומזעהן, עס איז נישט דאָ קיין שכר ועונש, שטראָף וועדער לוין אָד״ג, וויא אויך וואָרין דיא מצריים אַזוי — זייא האָבען אַן הש״י נישט געוואָלט גלייבען — האָט ער געמוזט דאָרך משה רבינו דיא גראָסע נסים ונפלאות וואונדער בעווייזען אין זייא דאַפיר שטראָפען! אָבער היינט ווייל עס גיבט אַ טייל מענשען וואָס זייא ווילען נישט גלייבען — זאָל דען הש״י וועגען אַ זאָלכע אפיקורסים נסים ונפלאות בעווייזען? הש״י קען זיך בעגיין אָהנע זייא — דעם אמת וועללען. זייא שאָהן שפעטער וויסען — איבער דען טהוען מיר אַללע טאָג געדענקען אָן יציאת מצרים כדי זיך צוא דערמאָנען אין דיא נסים ונפלאות וואָס הש״י האָט געמוזט טהאָן — אין מיר טהוען דיא מזוזה אָן שלאָגען אין תפילין לייגען דאַמיט צוא וויסען דאָס הש״י איז איין בורא ומנהיג, פיהרער פין דער וועלט — אין מיר גלייבען אָן דען, אין הש״י האָט אונז דיא נסים אין דער תורה געשריבען מיר זאָללען דאָס לערנען אונזערע קינדער, אַזוי וויא אונזערע אַלטערען האָבען אונז געלערענט כדי דיא אמונה זאָל ח״ו נישט געשוואַכט ווערען! (* איבער צייגט זענען מיר דאָס הש״י״ת איבער דען ערציילט דיא נסים אין דער תורה — והראי׳ דיא וואָס לערנען נישט דיא תורה זעהען מיר דאָס זייא האָבען שאָהן גענצליך אויסגעטרעטען פין יידישען דת — אין לייקענען אין אַללען ר״ל אין מאַכען זיך נייע דינים אין נייע תפילות וויא מיר זעהען עס

ליידער היינט צוא טאג. אין עם דאכט זיא ווער עם טהוט נישט
אזוי ויא זיא דער איז פערנארט. דערוויל ווייסען זיא נישט דאם
זיא זענען נאך מהר פערפירט פון דיע דוממע היידען. דיע גלייבען
וועניגסטענס ויא זיא פון זיערע אלטערין געזהן האבען אין גיין
נישט נאך נייעם אוך צוא ברענגען. אין זיא מאכען אממער נייעם
ואם אונזערע אלטערין האבען דער פון גאר נישט געדאכט. איבער
דעם זהלען מיר. דאם אללע צדיקים אין ערליכע יידען בעפהלען
זיערע קינדער דאם זיא זאללען זיך אכט געבען נישט נאך צוא
מאכען דאם מינדעסטע פון דיא נייע זאכען אין נייע מנהגים אין
השי"ן זאל אויך העלפען דאם דיא אללע ואם אגעהיט זיין
ויללען זאללען אגעהיטען ווערען אין דיא ואם אנגעהויבען האבען
זאללען בקרוב תשובה טהאן אמן. *)

יא. מיר געפינען אין אסאך ספרים ואם זיא שרייבען דען שכר
(לוין) פון אסאך מצות ואם דער מענש בעקומט אויך דער
וועלט אין מיר זהלען עם איז בייא אסאך מענשען נישט אזוי —
אפילו זיא זענען דיא מצוה מקיים אויך דער העכסטער ארט. למשל
ווער עם איז נזהר (געווארינט) אין מצות ציצית זאגען דיא חכמים
ער וועט זוכה זיין צוא שיינע בגדים — אין מיר זהלען ערליכע
יידען אין חסידים ואם האלטען דיא מצוה זייער ערליך — ויא
דאם דור פון ר' יודא בר אילעי אין צוא דאך האבען זיך זקם
תלמידי חכמים איינגעהיעלט אין איין מאנטעל אין האבען אזוי
גאלארענט! ויא אויך ווער עם איז נזהר אין דער מצוה פון מזוזה
איז זוכה צוא איין שיין הויז — אין מיר זהלען דאם דער ר'
יהושע בן חנני' ואם עם שטייט אויך אידם אשרי יולדתו ער ויאר
זהלר נזהר אין דער מצוה אין צוא דאך איז ר' גמליאל אמאהל
צוא אידם געקומען. אין האט געזאגט לוים פון דיינע ווענט ווייזט
אוים דאם דוא ביסט איין שמיעד — אזוי שווארטץ ווארין זיא —!
ויא אויך לעגין עבירות שטייט אזוי: למשל ווען איינער שטייט
אויך פון שלאף אין טהוט זיך דיא העגט נישט אפגיסען
וקם מאהל ויא דער דין איז. בלייבט אויך דיא העגד איין
אומריינגקייט דאם ווען ער זאל זיך אין דער צייט דיא אויגען
אן רירען ווערט ער בלינד. רירט ער אן דיא ארען קען ער טויב

ווערען

וועלן, וויא אויך וועלן איינער טרעפט איין אין נעגעל וואסער איז ער אין איין סכנה, וויא אויך מהרערצ זאכען וואם אונזערע חכמים זאגען דמו בראשו למי שעובר עליהן אין מיר זעהען עם איז נישט אזוי, וויאפיעל מענשען עם טהוען דיא זאכען אין עם שאט זיא גארנישט, זאלסט דוא דיך נישט וואונדערן איך וועל דיר דיא זאך ערקלערען.

דער אינהאלט איז אזוי, אונזערע חכמים האבען פערשטאנען מיט זייער היילינען שכל דאם דער דין ברענגט מיט ווער עם איז נעווארינט אין דער מצוה איז זיין שכר אזוי אין אזוי, אין ווער עם טהוט דיא עבירה איז זיין שטראף אזוי אין אזוי, לויט וויא זיא האבען שאהן נעשריבען ביא יעדען אינהאלט, אלם זיא האבען פערשטאנען ברוח קדשם ע"פ סוד ד' ליראיו (מיט זייער ריינעם פערשטאנד) אין דאם איז אוודאי אמת, וואם מאן האט גאר נישט דארויף צוא קלערען, נאר אבער נישט יעדער מענש בעקומט זיין שכר אדער עונש אויף דער וועלט נאר איינער בעקומט זיין לוין דא אין שטראף דארט, דער אנדערער שטראף דא אין לוין דארט, ווידער איז פערהאנדען אטיל מענשען וואם הש"י צאלט זיא פאר עטיל מצות דא אין דאם איבעריגע לאסט ער זיא אויך יענער וועלט, אין אויך ביא עבירות וואם פאר אטיל שטראפט ער אויך דער וועלט אין דאם איבעריגע לעוה"ב — ווידער איז פערהאנדען מענשען וואם עם ווערט זיא באצאלט פאר זייערע מצות גענצליך אויך דער וועלט, אין זייערע עבירות בליבען ר"ל אויך יענער וועלט, אין ווידער איז דא דיא ערליכע קלאם וואם זיא ווערט באצאלט זייערע עבירות גענצליך אויך דער וועלט, אין זייערע מצות בליבען זיא גענצליך אויך יענער וועלט אשרי חלקם.

וויא צוא שטראפען אויך דער וועלט, אבער וואם זיין לוין צוא גאבען, אבער פערקערט לויט וויא מיר פריער מהרערצ פאכען גשעריבען האבען דאם קען אין מענש נישט פערשטאהן דאם פערשטאדט נאר אין בעשאפער ב"ה וב"ש וואם ער איז איין חוקר לב ובוחן כליות (ווייס דיא גדאנקען פון מענש) אין אללעם איז מיט ריינען אמת אין דיא שטראף וואם דער מענש בעקומט סיא אויך דער וועלט אבער בעוה"ב דאם איז גראד וויא דיא חכמים

ז"ל געשריבען האבען, למשל, ווען דער מענש טהוט אזוי אמצוה וואס דארף איהר ברוך דער מענש זוכה צוא זיין צוא עשירות (ריכטום) הש"י איז אבער איודע עתידות (ווייס פארהיניין) ווען דער מענש וועט רייך זיין וועט ער אוך שטאלץ זיין, אין וועט זיך אוך דיא וועלט בעקומען לאסען, אין דאם יידישקייט פין זיך צוא בייסלאך ארונטער ווארפען וויא מיר אזאלכעם זעהען — פאר אזוי איין מענש איז דאם ריכטום קיין טובה, לאזט איהם הש"י זיין לוין ליבער אוך יענער וועלט, ווידער האבען מיר איין אנדערען פאל. עם גיבט מענשען ריכע ווען זייא זאלען ארעם זיין העטטען זייא זעהער שלעכט געווען כמאמרם ז"ל עניות מעביר על דעת קונו (דלות מאכט פסלות) גיבט איהם הש"י זיין לוין אוך דער וועלט דאמיט ער זאל זיך מיט צדקה אין גמ"ח עטוואם פערשאפען, דער זעלבער מוז זיך אבער זעהר אכט געבען אין זעהן צוא ווערט-שאפטען פיעל צדקה אין גמילות חסד צוא טהאן, ווארען ער איז יא נישט זוכה צוא דען עשירות מן הדין, דאם איז נאר גענעבען אוך דען תנאי דערמיט גוטם צוא טהאן, אין באמת לעבט ער יא אוך דערפין! ווידער בייא שטראף איז אוך דעסגלייכען הש"י ווייס ווען ער וועט דען מענשען שטראפען וועט ער נאך ארגער זיין, וויא דער נביא זאגט על מה תכו עוד תוסיפו סרה (וואריום זאל איך אייך שלאגען איהר ווערט נאך אימער ארגער) לאזט הש"י זיין שטראף אוך יענער וועלט, ווידער איז פערהאנדען אמענש ווען הש"י שטראפט איהם טהוט ער תשובה, פאר דען פאך מענש איז בעסער דיא שטראף אוך דער וועלט כדי ער פיעל עשירות בעקומט אוך יענער וועלט. וואם איהם אוך אימער אין עווינ געהערט, דער כלל פין דער זאך איז מיר זינד פערפלוכטעט צוא גלייבען דאם הש"י טהוט אלעם זעהער רעכט פירהרען נאר דער מענש קען עם נישט פערשטעהן איבער דען דארף מען דארוך נישט צוא קלערען הנסתרות לה' אלקינו כאר גלייבען באמונה שלימה אין הש"י זאל אונם דער צוא העלפען אמן.

יב. ווידער איז פערהאנדען דאם מען דען מענש זיין גוטען לוין וואם עם העט זיך איהם געקומען אוך דער וועלט נישט געבען

קען

קען, ווייל עס איין קטרוג (צורוקהאלט) פערהאנדען איז, וויא עס אויך למשל ביים גערינכט זיך טרעפט, דאס מאן איינעם פריא שפרעכען וויל אבער דער שטאדטאנוואלט אד"ג לאסט נישט, קאן מאן דען מענשען דאדארך נישט געבען דיא פריהייט, אויך איזט מעגליך דאס נאך דען וויא דער מענש זיך דען גוטען לוין פערדינט האט, האט ער ווידער עטוואס געזינדיגט וואס עס צוריק האלט, כפי מ"ש שמא יגרום החטא, וויא מיר געפינען ביא יעקב אבינו (עיי' פ' וישלח) אויבוואהל הש"י האט איהם פערזיכערט צו היטען, דאך האט ער זיך פאר עשו געפארכטען — ווייל אפשר האט ער דער ווייל עטוואס געזינדיגט, מכל שכן איין אנדערער מענש. אזוי איז אויך פערהאנדען לענין דיא שטראף וואס דער מענש העט פערדינט, לויט וויא אונזערע חכמים געשריבען האבען גיבט עס אויך צוא מאהל איין סניגור (גוטער מליץ) וואס נישט צוא לאסט— אבער דער מענש האט ערשט נישט לאנג אגרויסע מצוה געטהאן וואס דעסהאלב האט מאן איהם האלב מוחל געווען אין אויף דאס איבעריגע ווארט מאן ער זאל תשובה טהאן וויא מיר געפינען אין סוטה (יש זכות תולה שנה, או שנתיים) איבער דען האט מאן גאר נישט וואס צוא קלערען אויף הש"י אבער אויף אונזערע הייליגע חכמים ז"ל, ווארען זייערע רייד זענען פלאם פייער (ואיתא במעבר יבק מדרבנן בגמטרי' מפי הגבורה), מיר זאללען זוכה זיין צוא האבען אמתדיגע אמונה, אין הש"י זאל אונס דערצוא העלפען אמן.

נשלם שער אמונה.

באשר עזרני עד כה — כן יעזרני ולכל ישראל להאמין בו, כשיזכה האדם לאמונה שלימה, עי"ז יעבוד להבורא בחשק רב.

ווען דער מענש איז זוכה דאס ער אן הש"י ערנסט גלייבט דאדארך טהוט ער איהם מיט גרוים לוסט דינען, איבער דען האבען מיר דעם שער עבודת הבורא צום צווייטען געשריבען.

שער עבודת הבורא.

א. דער אַלשיך הקדוש ברענגט, ווען מאַן זאָל פרעגען דען מענש אויב ער האָט עטוואַס אין זין הש״י צוא דינען, וועט ער באַלד ענטפערען, אין דער הינזיכט בין איך גאַנץ בראַוו, איך טהוא נישט גזלן פין קיינעם, נישט גנבענען וועדער בעטריגען, איך לייג אַללע טאָג תפילין, איך פערפעל נישט אַללע טאָג מנחה אין מערב צוא דאַוועגען, אַמאָהל מיט מנין, אַמאָהל אָהנע מנין לויט וויא מיר אויסקומט — איבערהויפט ווען ער אויך אַביסעל לערנען קען, זאָגט ער איך לערען צוא מאָהל אַשטיקעל שבט מוסר, קב הישר, קומט איין ארימער צוא מיר גיב איך איהם זיין נדבה, וויא אויך אַמאָהל עטוואַס צוא עסען, וואָס איך קען טהוא איך, אויבוואָהל איך האָב אויך עטוואַס עבירות אָבער געגען זייא מצות גענוג, וואָס קען דען הש״י פין מיר מעהר פערלאָנגען, הלוואי העטטען אַסאַך אַזוי געווען, איך קען נאָך פיעל מעהר אָרגערע פין מיר! הכלל דער מענש איז מיט זיך גאַנץ צוא פרידען, אין האַלט דיא רייד וויא אין פרק שטייט אֵיזֶה עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ ווער איז רייך ווער עס זיך בעגניגט מיט וויאפיעל ער פערמאָג, וגם הוא מסתפק במיעוט מצות ומע״ט אַשר ידמה שיש לו. מיר וועללען אויף דען איין משל ברענגען, איינער דער זיין הויז געברויך אימער אויף קאַנטע ביים געוועלבער איינקויפט, דער געוועלבער האַלט פיר זיינעט וועגען איין עקסטרע ביכעל ווייל ער זעהר איין גוטער קונדשאַפט איז — נאָר ער קויפט אַללעס אויף באָרג, דער מענש גיבט אויך דען געוועלבער אַללען ערשטען איין סוממע אין הייסט נאָר אויפשרייבען, ווייל ער קיינמאָהל קיין צייט האָט צוא רעכענען אַזוי געהט עס פאָרט אין איינעם אַשטיק צייט, אַזוי לאַנג זייי ווייב איהם אַמאָהל אויף פאָדערט, וואַרום געסט דוא נישט אַמאָהל צוא דעם געוועלבער? ווער ווייס וויא גראָס דיא קאָנטע איז שאָן דאָרט, זאָגט ער, וואָס? וויא קען דאָס זיין איך גיב איהם יאָ אַללען ערשטען איין סוממע, הכלל דאָס פערבלייבט ווייטער אַזוי וויא לאַנג דער געוועלבער איינמאָהל דאָס ביכעל אַפיר נעמט אין מאַכט איין שלום רעכנונג, הכלל דער איז

איהם

איהם אַזוי פֿיעל שולדיג דאָס ער איהם מעהר נישט טרויען קען, ער לאָסט איהם צוא זיך רופֿען, אין זאָגט איהם: איך ביטטע לאָסען ווִיר רעכנען — וויא דיא רעכנונג פֿערטיג איז בלייבט ער ערשראָ־קען — אין זאָגט: ווע געשריגען, לויט מיין מיינונג וואָר איך גאָר גאַנץ אין אירטום, וואָס קען איך יעצט מאַכען? פֿאָן וואָ זאָל איך דען יעצט זאָפֿיעל געלד הער נעהמען? איך מוס באַנקראָטירען! — זאָ איזט עס אויך מיט דען מענשען ער איזט בייא זיך פֿעסט אין דער מיינונג דאָס ער געגען הש״י בראַוו איזט אין איהם דינען טהוט, אין האָט נאָר עטוואַס וועניג פֿערשולדעט דאָס עס איהם פֿיר אַעבירה גערעכנעט ווירדען זאָל, ווען אויך זיין נשמה איהם צו מאָהל ערמאַנט דאָס ער זיך אַביסעל מיישב זיין זאָל, זאָגט ער, וואָס? איך טהוא יאָ אויך גענוג מצות אַרויף שיקען וואָס געגען דיא עבירות בעשטעהן קאָנען! הכלל דאָס גייט אַזוי ביז ער אַביסעל גרוי ווערט, אין דער נאָך שוין גאָר ווייס, איז ער זיך מיישב ער וועט זיך דאָך אַביסעל באַרעכנען מיט הש״י — וויא אַייד שאָן טהוט אין אַזוי אַצייט, אַלזאָ זיין רעכנונג קומט איהם זייער שלעכט אויס, וואָרין לויט וויא ער האָט געזעהן אין מנורת המאור, אונד אין קב הישר, אָבער ראשית חכמה, דאָס עס איז פֿערהאַנדען אַזאָלכע עבירות וואָס דער מענש מיינט דאָס עס גאָר קיין עבירה איזט למשל רכילות, ליצנות, לשון הרע, אָבער ווען איינער איז עובר אויף דיא רייד פֿין דיא חכמים איז ער חייב מיתה, אָבער דיא אויגען זעהען אַהיען וויא זיא ניכט דאַרפֿען זעהן — אָבער דיא אָרען הערען — וואָס זיא העטען נישט ברויכען צוא הערען, אָבער מאַן רעדעט מיט זיין חבר אֶחד בפה ואֶחד בלב מיט דען מויל אָהנע האַרץ, אָבער מאַן רעדט ליגען, אָבער מאַן שווערט זיך פֿאַלש, ווען עס אויך אָהנע גערוכט איז, דאָס דיא אַללע זינד אויך גרויסע עבירות, דעמאָלס שרייעט דער מענש אוי געוואַלד, איך האָב יאָ זאָ ווייט נישט געוויסט. דאָס איך מיר אויף מיין מויל זאָ אַכט געבען מוס אָבער איך זאָל מיך אין געשעפֿט אַנגעלעגענהייט נישט דאַרפֿען אַביסעל שווערען, אָבער פֿין וויא העט איך זאללען וויסען ווען איך דען רב ניכט פֿאָלג קומט מיר מיתה, אין הייבט

אָן

אָן זעהער טרויעריג צוא זיין וואַרום ער דיא מוסר ספרים ערשט אויף דער עלטער אַפיר גענומען האָט, וואַרום ניכט אין דער יוגענד? וואָס קען איך יעצט טהאָן? איך האָב קוים כח צוא אָטהעמען, נישט תשובה צוא טהאָן, וואָס וועל איך יעצט זאָגען פאַר הש״י? ווען ער מיך צור רעכנונג פאָר נעמען ווירד, וויא האָב איך דען זאָפיעל מצות דאָס איך געגען מיינע עבירות פערגעבען זאָל?! ווער אָבער קלוג איז עראינערט זיך אין דיא רייד פין שלמה המלך ע״ה וואָס ער דער קלוגסטער פין דער וועלט וואָר אין האָט אַללעס מיטגעמאַכט אין זאָגט אין קהלת: זכור את בוראיך בימי בחורותיך, דענקע אַן דען דער דיך בעשאַפען האָט אַזוי לאַנג דוא יונג ביסט, עד אשר לא יבואו ימי הרעה זאָ לאַנג דיא שלעכטע טעג ניכט אַנלאַנגען והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אונד עס ווירד ען דיך טרעפען זאָלכע יאָהרען דאָס דוא דיך בעדאַנקען העטעסט בייא הש״י ווען ער דיך בעפאָר וועק נעמען זאָל ח״ו, וויא מיר עס בייא מעהרערע מענשען בייא וואָהנען — אַלזאָ מיין פריינד אויף שלמה המלך ע״ה איז קיינער קיין געגנער יעדער ווייסט וואָהל דאָס ער דער קלוגסטער דער וועלט וואָר אין האָט מעהר מיטגעמאַכט דיא וועלט פין אַללע קעניגען וואָס וואָרען דען ער האָט אַללעס געקענט ערריכען וואָס זיין האַרטץ פערלאַנגט האָט, אונד יעדאָך צו אַללער לעצט וויא ער שאָן אַללעס מיטגעמאַכט האָט זאָגט ער: הבל הבלים אמר קהלת אַללעס איזט נאַרהייט, אַללעס איזט דומהייט, סוף דבר הכל נשמע את אלקים ירא ואת מצותיו שמור ענדליך פאָן דער זאַך זאָל מיך יעדער אויסהערען דאָס מאַן זאָל זיך פאָר הש״י פאַרכטען אונד זיינע מצות אָבהיטען כי זה כל האָדם דען צו דען געהער דאָס גאַנצע לעבען פין דען מענש, השי״ת זאָל אונז אויך דאַצוא העלפען אָמן.

ב. דוד המלך זאָגט: אשרי הגבר אשר תייסרנו יה וואָהל דען מענש וואָס הש״י טהוט איהם ציכטיגען, ווערט געברענגט אויף דען אין ילקוט תהלים, דאָס ר׳ ביזנא זאָגט, עס גיבט צוא מאָהל בייא דען מענש אַזאָלכע יסורים דאַס ער דאָרך

זייא

זייא נישט שלאָפֿען קען, למשל צאָן שמערצען, אויגען שמערצען, אד״ג, ווידער גיבט עס איין מענש וואָס העט געקענט שלאַפֿען ער שלאַפֿט אָבער דאָך נישט ווייל ער לערנען וויל, דאַן האָט ער אויגען שמערצען ווייל ער נישט געשלאָפֿען האָט, דאָס מיינט דער פסוק וואָהל דען מענש וואָס ער מאַכט זיך אַליין יסורים פֿין וועגען השי״ת זיין דינסט, בעפֿאָר השי״ שיקט אויף איהם יסורים. (* יעדער מענש וואָס ער נאָר עטוואָס לערנען קען מוס זיך צייט נעמען עטוואָס צו לערנען יהי׳ מה שיהי׳ וואַס איממער, אָדער בייא טאָג אָדער בייא נאַכט וויא איך האָב געהערט מעהרערע מאָהל מאַדמו״ר הרב הגה״ק מרן ייט״ב אַבד״ק סיגעט זצוק״ל איממער אין אָנפֿאַנג ווינטער פֿלעגט ער דען עולם צוא דערמאַנען למה״ש מאַן זאָל זיך אין זין האָבען עס זייא ווער איממער, בחורים, יונגע מענשען, בעלי בתים. עס הייבט אָן צוא גיין דיא גרויסע נעכט מאַן זאָל ח״ו נישט צו ברענגען מיט שטותים. יעדער וואָס ער קען זאָל ער לערנען נישט אויס שלאָפֿען אַזוי אַגרויסע נאַכט דעמאָלט היעט השי״ דען מענש ער זאָל נישט ברויכען אויף צוא זיין פֿין וועגען יסורים חלילה! ובפרט בייא דיא הקפות שמחת תורה האָט ער זיך געבעטען צום עולם בזה הלשון: האַרצעדיגע ברודער! איהר זאָלט וויסען עס קומט אַמאָהל אַצייט וואָס דער מענש ברויך דין וחשבון צוא געבען אויף יעדען טאָג אין אויף יעדע נאַכט אויף יעדע שעה, אויף אַלען וואָס מאַן האָט געטהאָן אין וויא אַזוי מאַן האָט זיך אויפֿגעפֿירט בין ער בין ישן וויא דער נביא זאָגט אם יסתר איש במסתרים וגו׳ קען זיך דען איין מענש אירגענד בעהאַלטען דאָס איך זאָל איהם ניט זעהן, למה״ש איהר זאָלט אייך נישט פֿערגעסען! וואָהל איז דיא מענשען וואָס זייא האָבען דיא הייליגע רייד פֿין איהם געהערט דען כל זמן מאַן ערמאַנט זיך דאַראָן האָט מאַן איין התעוררות תשובה, לזכר עולם יהי׳ צדיק ז״ע.*)

ג. דאָס מעהרסטע טייל מענשען אין דיא דורות ווילען נישט לערנען ווייל זיא זאָגען דיא אַללע וואָס לערנען בלייבען אָרימע

לייט

לייט, אָבּער זייא זענען רבנים, דיינים, שוחטים, מלמדים, דערווייל זענען זייא אויף דיא אַללע אָנגעוויזען אין דאָס ווילללען זייא נישט ווִיסען, ווען זייא זאָלען לערנען העטען זייא בעהיעט געוועען פין אַללען שלעכטען, וויא עס שטייט, אַשרי איש שישמע למצותיך ותורתך ודברך ישים על לבו, וואָהל דען מענש וואָס ער הערט צוא דיא מצות פין הש״י אין דיא הייליגע תורה טהוט ער אִיממער אין זיין האַרץ געדענקען וויא אויך זאָגט דוד המלך אין תהלים קפי׳ א׳ דער וואָס באַגערט דיא תורה צוא לערנען דער איז געגליכען וויא איין בוים וואָס ביים טייך וואַסער שטייט דער אִיממער פרעכטיג איז! איך וועל דאָס ענין געבען צו פערשטעהן מיט איין משל וואָס עס שטייט אין לקוטי יקרים, איין פאָטער וואָס ער וויל אָנהייבען צוא לערנען דאָס קינד עס זאָל צוא ביסליך גיין שטעלט ער דאָס קינד אַנידער אין טהוט זיך אַביסעל דערווייטערין אין טהוט דאָס קינד צוא זיך רופען אין וויא דאָס קינד איז שאָן באַלד נעבען איהם טהוט ער זיך ווידער ערווייטערן אין דאָס קינד טהוט ווייטער נאָך גיין, אַזוי טהוט ער מעהרערע מאָהל ביז דאָס קינד לערנט זיך אוים גיין, קומט אוים וויא מעהר דער פאָטער ערווייטערט זיך פין קינד וויא בעסער לערנט זיך דאָס קינד גיין, ווען דער פאָטער זאָל זיך אָבּער נישט ערווייטערן העטעט דאָס קינד לענגער געברויכט צוא לערנען גיין! דאָס נמשל דער צוא איז, הש״י איז אונזער פאָטער ווִיר זענען זיינע קינדער וויל אונס הש״י אויסלערנען גיין, וויא מיר ווִיסען דאָס איין ייד ברויך צוא זיין איין הולך ער זאָל אִיממער גיין העכער אין יידישקייט, מאַכט זיך הש״י, גלאַך וויא ער ערווייטערט זיך פין איהם אין גיבט איהם נישט אַזאָלכע גוטע געשעפטען ווייל ער וועט דאַן נישט אין זין האָבּען קיין לערנען, קיין דאַוועגען — נאָר ער גיבט איהם זאָ איין פרנסה דאָס ער קען דערנעבען בייא דיא דינסט פין הש״י טרייא בלייבען, דאַן ווען ער שוין גוט גיין קען הייני ער איז שאָן געוואָהנט הש״י צוא דינען ווערט ער ערשט ערהויבען וויא עס שטייט אין תהלים אַשרי כל ירא ד׳ ההולך בדרכיו וואָהל איז צוא דיא דאָזיגע מענשען וואָס זייא פאָרכטען זיך פין הש״י אין גייען אין זיינע וועגען.

אָבּער

(* אָבֿער דיא דאָזיגע מענשען וואָס ווילען גאָר נישט אָנהייבען צוא
גיין וויא אַזוי זאָל זיא הש״י אויסלערנען גיין, דיא זעלבע
קענען קיינמאָהל נישט גיין! יעצט זאָללען וויר זעהן דען אונטער
שיעד פֿין איין ייד וואָס הש״י האָט איהם אויסגעלערנט גיין אין
ער קומט אויף דער עלטער אין איז איין תלמיד חכם וויא שיין
אין איהם איז מקוים עוד ינובין בשיבה וויא שיין ער בליעט
אין צוא דען אַנדערן וואָס ער האָט גאָר נישט געוואָלט אָנהייבען
צוא גיין אין קומט אויף דער עלטער אין האָט קיין כח ניט אַמאָהל
צוא שטיין, געשעפֿטען האָט ער שאָן קיין קראַפֿט צוא מאַכען וויא
אַגרויסער חילוק איז צווישען דיא צווייא, וויא הימעל צוא ערד. ר׳
שמעון בן יוחאי זי״ע האָט נישט זוכה געווען צוא דער גרויסער
חכמה ביז ער האָט זיך נישט מצער געווען דרייצעהן יאָהר אין
דער הייל, אַזוי יעדער מענש קען נישט זוכה זיין צוא דער תורה
נאָר מיט אַביסעל יסורים, אָדם כי ימות באהל, עיין רש״י,
אָבֿער ווען דער מענש איז שאָן אַביסעל איבערגעקומען אַפֿאָהר
יאָהרען איז וואָהל איהם, דאַן קיממערט איהם שאָן גאָרנישט אין
ער איז נישט מקנא קיין שום סוחר כי טוב סחרה מכל
סחורה ער טוישט זיך נישט מיט איהם, הש״י זאָל העלפֿען מיר
זאָללען האָבֿען שכל אַמן *)

ד. איין אָרימער חסיד איז הונגעריג געווען, קאַלט איז איהם אויך
געווען דען ער וואָר זעהר אָבֿגעריסען ער האָט אָבֿער אַללעס
פֿאַר ליעב גענוממען, אַמאָהל איז ער אויפֿגעווען בייא נאַכט אין האָט
געלערנט, איז איהם דאָס ליכט אויסגעגאַנגען אין האָט נישט
געהאַט פֿאַרוואָס איין אַנדערס צוא קויפֿען אין האָט נישט געקענט
לערנען דאָס האָט איהם שאָן זעדר בערידרט, האָט ער אָנגעהויבען
צוא שרייען: רבונו של עולם, דוא האָסט מיך אָבֿגעריסען, אין
אויסגעהונגערט, אין האָסט מיך געזעצט אין דער פֿינסטער דיין
שטאַרקהייט אין גרויסקייט האָסט דיא אונס געוויזען — ווען דיא זאָלסט
מיך אַפֿילו פֿאַרברענען וועל איך דיך דאָך ליעב האָבֿען, דומה
למה שאָמר איוב הן יקטלני לו אייחל. וויא אויך
געפֿינען מיר אַמעשה עס איז אַמאָהל געקומען אַפֿרומער ייד אין
איין

איין מדינה האָט עֶר נעזָאהן דאָס אַלֶע מענשען גייען איין נאָטונג נעקלייִדעט, אין זייער בית הקברות איז בייא יעדען נעבען זיין טויער, אין איין פֿרויענצימער האָט עֶר צווישען זייא נישט נעזָאהן, האָט עֶר זייא אויך דיא דרייא זאכען נעפֿרעגט וואָס דאָס בעדייט? האָבען זייא אים נעזָאגט, וואָס מיר גייען אייניג נעקלייִדעט, וויל מיר זאָלען נישט פֿערשעמען דיא אַרעמע לייט. וואָס דאָס בית הקברות איז בייא דער טויער כדי מיר זאָלען נישט פֿערגעסען דאָס מיר וועלען אַמאהל שטאַרבען, וואָס דיא וויבער זענען נישט מיט אונם וויל זייא זאָלען אונם נישט שטערען פֿין תורה לערנען, וען מיר האָבען צוא טהאָן גייען מיר אהיים אין קומען באַלד צוריק! קענען מיר זיך אַמוסר נעמען פֿין דען וויא דער מענש זאָל זיך אייביג זעהן צייט צוא פֿערשאפֿען פֿין זיינעטוועגען.

ד. דער אַלשוך הקדוש שריבט, דער מענש קען פֿרעגען פֿאר וואָס לאָזט הש"י דאָס דיא תלמידי חכמים זאָלען שוואך פֿרנסה האָבען, והלא שמעתא בעי צלותא (דער וואָס לערנט ברוך יא רייגע גאַדאנקען) נאָר אונזערע חכמים זאָגען דיא תורה האָט נעזאָגט פֿאר הקב"ה עס שטייט ב ש מ א ל ה ע ו ש ר ו כ ב ו ד דאָס חוץ דען גרוסען שכר וואָס דיא לומדי תורה האָבען אויך יענער וועלט האָבען זייא אויך פֿערמענען אין כבוד אויך דער וועלט, וויא איז דאָס פֿערמענען אין כבוד וואָס דיא האָסט פֿערשפראָכען? האָט הש"י תשובה נעגעבען, פֿערציטען האָבען זייא נעזאָגט אויך עושר אין כבוד, אבער היינט אז אויך וועל זייא דאָס נעבען וועלען זייא נישט לערנען וועט דאָס פֿאר זייא כיין טובה זיין איבער דען זענען זייא ארעם. וזה סמוכות הפסוקים ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל ע"כ אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו. הזהרו בבני עניים שמהם (דייקא) תצא תורה, מפני שהם עניים.

אין ספר מעיל צדקה וועלט נעפֿרעגט וועָר עס וויינינג פרנסה האָט אין לערנט דאָך, טהוט הש"י זיינע תפילות אוים העדען, אויבוואהל דיא תפילה איז נישט אין בעסטען אהער נעשטעלט, גראָד אזוי וויא עֶר זיך בעגינגט מיט זיין פרנסה טראָגט דעם דאָס זיא נישט אין בעסטען איז אין נעמט זיך צייט אויך עשוואם צוא לערנען

לערנען נישט נאך צוא לויפען אין דער צייט זיך עטוואם נעשעפטען צוא זוכען, אזוי בעגעניט זיך אויך השי"ת מיט זיין תפילה וועלן זיא אויך נישט אין בעסטען אהער געשטעלט איז, אין טהוט זיין בקשה אויספאלגען.

ו. ויר קענען נאך איבערווייזען דאם נישט לערנען מאכט ח"ו ארעם. עם זענען דא גרויסע עמי הארצים ואם זענען אויך ארעם, אין עם זענען דא יידען תלמידי חכמים ואם זענען אויך גרויסע עשירים, ה' י נ ן ע ל י ה ם, יעצט לאמער זאהן וועלן איין תלמיד חכם איז ארעם, אבער איין עם הארץ — דעם חילוק צווישען זייא וועלכער איז שענער? דער תלמיד חכם איז איין שיינער ייד, יעדער האט פאר אים דרך ארץ, אין איבערהאל זעצט מען אים אויבען אן, אין מען גיבט אים דאם שענסטע אין ער האט גרויס כבוד איבערהאל, אין האט בייא יעדען חן, וויא אין משלי שטייט קפי' ח' חזר דיר אפט דיא תורה אין גיב אכט אין אירר, וועט זיא דיך דערהייבען אין וועט דיך מכבד זיין וועלן דיא וועסט זיא באהעפטען צוא דיר, זיא וועט נעבען צוא דיין קאפף איין באהעפטונג פין חן, אין איין שיינע קרוין וועט זיא דיר איבער ענפערן! אין דען עם הארץ זאגט מען, האב דרך ארץ דיא נראבער יונג, אלזא איז נישט ליבער צוא זיין איין בן תורה וויא אגראבער יונג? לאז מען פרענגען דען עם הארץ ויאם ער האט זיך נעלאסט קאסטען ער זאל קענען לערנען? אבער דען תלמיד חכם ואם דאם בייא אים וועלט איז דאם ער קיין עם הארץ איז? וזש"ה ירא את ה' קדושיו, ואל תדאגו על העניות, כי אין מחסור ליראיו דייקא, הלא כמה פעמים גם כפירים (הכופרים בתורה) רשו ורעבו לפעמים גם דורשי ה' לא יחסרו כל טוב (ע"כ) לכו בנים שמעו לי יראת ד' אלמדכם.

ז. ויר ווייסען עם ואהל דאם בייא יעדען מענשען גיבט עם איין יצר טוב אין איין יצר הרע, עם גיבט אטיילי מענשען ואם זייא נישט פארשטעהען דען אינהאלט פין דער זאך, דאדורך פרענגען זייא ואלט מאן דען דען יצהר"ע נישט פאלגען? השי"ת האט יא אללע צווייא בעשאפען דער זאל רייצען צוא עוה"ז אין דער

צוא עוה״ב, אין זייא מוזען זיין בעפעהל האלטען, איבערהויפט דער יצהר״ע טהוט זיין זאך ערליכער בעטרייבען פין דען יצ״ט, ער טהוט דען מענש נישט אבטרעטען אין רעט מיט איהם טאג אין נאכט. אין גיט דיא זאך צוא פערשטעהן, ווארום זאל איך איהם דען נישט פאלגען? דער יצ״ט אבער זאגט נאר איינמאהל אין טהוט זיך נישט בעגעבען מיך צוא ערקלערען דאס איך דען אינהאלט גוט פערשטעהן זאל! וועל איך דיך ערקלערען דוא זאלסט וויסען דאס דער יצר הרע איז איין חכם ער ווייסט גוט ווען ער צוא איין ייד קומען זאל אין איהם זאגען טהוא דיא אדער דיא עבירה וועט ער איהם נישט פאלגען, ווארום? ווייל אייד נאך וויא ער אויסזעהט, ווען מאן הייסט איהם טהאן איין עבירה וואס ער דאפין קיין נוטצען האט טהוט ער דיא עבירה נישט, קומט דער יצה״ר מיט איין אנדערע שפעקו-לאציאן אין טהוט דעם מענש פערפירען, אין איהם דיא עבירה אלס וויא זאגאר איין מצוה ווערעט פארשטעלען. (*למשל הערשאפטען האבען זיך איין באלל געמאכט צואפעליג ברויך איין ייד מיט איינעם פין זייא נעטיג צוא רעדען אין מוס אהיען געהן, בייא זיין הערייין קוממען ווירד ער גלייך זעהר שעהן עמפפאנגען, מאן לאזט איהם זעטצען אונד מאן שטעלט איהם פאר עטוואס איין שפייז, דער ייד בלייבט דא ערשראקען אין פערקלערט רבשע״ו וואס טהוא איך? דאס איז יא טריפה, זאל איך ווידער נישט עסען מעג זיין וועט דער הערשאפט מיט מיר גאר נישט וועלען רעדען, אין זיצט אזוי קלערענד אין פערטראכט וואס ער איינגענטליך טהאן זאל, קומט זיך געשווינד דער יצהר״ע צוא לויפען אין מאכט דען ייד אגוטען סוף וואס אייד אומשטאנד איז — דיא קלערסט נאך אויב דוא געניסען זאלסט, דיא ברויכסט צוא דאנקען גאט אין צוא בעקענען זיינע חסדים — דאס דיא הערשאפטען דיר עהרע צוא טהיילען, אין זייא נעהמען דיך אין דער חברותא, דאדארך קען דיר גערא טהען פאר יידען וויאפיעל טובות צוא טהאן, אין ווירסט קענען ווייב אין קינד ערנערן, אין זא באלד דיא נישט געניסען זאלסט, זאגען זייא יא באלד, וואס אייד אשמוציאן אימשט אנד איז, נישט גענוג דאס ער אונס צוא דאנקען ברויך דאס מיר איהם אלס גאסט

אנערקענען

אַנערקענען, טהוט ער נאָך אונזער טיש בעלייִדיגען אין פֿעראַבשייִדען אין דאָס וועט זיין איין גרויסער חילול השם, אויף זאָ וואָס שטייט עת לעשות לה׳ הפרו תורתך, דאָס מאַן צוא מאָהל אויך וועק זעהן מוז פֿין וועגען כבוד פֿין ייִדען! אין נאָך זאָלכעס אין דער גלייכען וואָס דער יצהר״ע דען מענשען פֿערפֿירט אויך מיט מעהרערע עבירות אין גיבט יעדע עבירה אַלס מצוה צוא פֿערשטעהן, אין ברענגט דען מענש ח״ו אין עוויגען גיהנם! דער יצ״ט אָבער פֿערקלייִדעט נישט זיינע רייד, אין רעדעט אויך נישט צופֿיעל, ער זאָגט איינמאָהל דען מענשען דאָס וועגען זיינעם גוטען זאָל ער דיא מצוה טהאָן, וויל ער איהם פֿאָלגען איז גוט, ווען נישט, לאָסט ער איהם שטעהן אין געהט זיין וועגס, איינגענטליך אין אמת וואָרום טהוט ער אויך נישט אַזוי וויא דער יצהר״ע וואָלט מאַן יאָ איהם ענדער געפֿאָלגט? וועלען מיר דיא זאַך פֿערשטעהן מיט אַמשל.

(* עס וואָרען צווייא סוחרים וואָס זענען געשטאַנען אויף איין מאַרק, איינער האָט געהאַט פֿיינע סחורה וואָס יעדערער האָט פֿער־שטאַנען ווער עס נאָר עמוואָס איין מבין וואָר, דער אַנדערער אין געגענטהייל האָט זעהר געפֿעלשטע וואַרע געהאַט, נאָר אָבער ווען עס איינער אין דער היטטען געקאָממען איזט האָט ער איהם זאָ פֿערבלענד, אין האָט אין איהם זאָפֿיעל הערייִן גערעט, דאָס ער האָט געמוסט קויפֿען, ער האָט געגעבען וויא ביליג דאַמיט נאָר צוא פֿערקויפֿען! דער אַנדערער סוחר אָבער ער האָט גאָר ווענִיג גערעט, אין האָט זיך איין גוטע פרייז געשטעלט, מאַן פֿראַגטע איהם, וואָרום פֿערלאַנגען זיא זאָ איין פרייז? דער אַנדערער גיבט יאָ פֿיעל ביללִיגער, זאָגט ער, זיא זינד אויף מיין סחורה קיין מבין איך קאָן בעשטעהן זיא אויס צוא האַלטען ביז עס זיך טרעפֿען ווירד זאָ איינער דער צוא איהר פֿערשטעהט, דער ווירד מיר שאָן גוט צאָהלען, אונד ווירד בייא מיר דיא גאַנצע וואַרע קויפֿען, איך האָב קיין געפֿעלשטע וואַרע וויא יענער, איך זאָל איהנען ברויכען זאָפֿיעל איינצורעדען, צום סוף האָט דער סוחר מיט דער געפֿעלשטער סחורה מעהר געלעזט אַלס דער ערליכער מיט זיין גוטע סחורה. —

דיא

דיא צוויא סוחרים זינד גליך אלס דער יצ״ה מיט דען יצ״ט דער יצ״ה מיט זיין סחורה זענען געפאלשט, ווייל ער דען מענשען איממער צום שלעכטען פערפירט, דאם ער אונגלייקליך ווירד! אום דאמיט דאם דער מענש עם ניכט מערקען זאל מום ער זהר פיעל איינרעדען, כדי זיין סחורה אנברענגען צו קענען, דער יצ״ט אבער זארגט זיך נישט מיט זיין סחורה, זיא איזט בייא אידם זהר טייער, ער ווייסט עם ווירד זיך שאן טרעפען איינער דער שכל האט אונד ווירד בייא אידם דיא גאנצע סחורה נעמען, ער ווירד אויך נישט ברויכען פיעל צוא רעדען, מיט איין נאר ויל ער נאר נישט האנדלען, ווייל ער דיא סחורה ניכט פערשטעהט. אלזא ווער אידם גליך אויסהערט איז דאם בייא אידם איין סימן דאם דער מענש פערשטענדיג איזט אונד איין מבין אויף סחורה, גיבט ער אידם פין אללע גאטונג סחורות וז״ש חכמינו ז״ל אם שמוע תשמע — אם שמוע בישן תשמע בחדש דער ואם אידם אבער אין ערשטען נישט הארכט, אין ויל נישט קויפען, מיט דעם ויל ער שאן נאר רעדען. וז״ש אם שכוח תשכח אם תתחיל לשכוח תשכח לגמרי. עוד נ״ל טעם מפני מה שנחלש כח היצ״ט אצל המוני עם משום כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע ודו״ק כי קצרתי (המעתיק). ליבער לעזער נעמעמ דיר דאם משל גוט אין אבט אין פערגעם דיך נישט, אין אבער דענקע דיר גוט ואם דוא טהוסט וועט דיר ואהל זיין אין דיינע קינדער אמן.

ח. דאם ספר חסד לאברהם ברענגט קבלה בידינו דאם איין מענש וערט נישט געשטראפט אויף יענער ועלט ביז ער צוואנציג יאהר אלט ווירד, ווען ער צוא דיא צוואנציג קומט זעהט מאן ואם ער הייבט אן צוא טהאן, בעשטראפט ער זיך פרום אין ערליך צוא זיין שיקט דער מלאך מיכאל איין מלאך פין זיין רעגימענט אין הייסט אידם פיהרען אין ערשטען הי כ ל פאלאסט פין ירא ת שמים פרומקייט — בליבט ער וויטער פרום — פיהרט מאן אידם איממער וויטער — זא לאנג דאם ער אין יראת שמים גאר גרוים ווערט. אין דאט זעלבסט פרייא צוא געהן ממדריגה למדריגה איממער העכער! ווען דער פאל אבער חיו פערקערט

אין

איז, דאָס ער זיך דען שלעכטען וועג אויסערוועלט שיקט דער אנדערער מלאך — איינעם פין זיינע לייט — אין מאן פיהרט איהם אין היכל של טומאה אומריין ארט אונד זא איממער ווייטער ח״ו, זא לאנג דאָס ער זא פעראומריינינט ווירד דאָס איהם זעהר שווער איז זיך דאפאן אויס צו רייסען, גלות אבותינו במצרים יוכיח וד״ל *)

(* וויא מיר ליידער הייטע זעהן דאָס דיא אללע וואָס טהוען שטודירען (מער וויא דאָס געזעטץ איהנען בעפעהלט) דיא ווערען אויסגעלאסען — זא דאָס זיא דען יידישען גאנג גאנץ פער אבשייען — אין דע וואָס זיך מיט יידיש לערנען בעגעבען בלייבען דען דת יהודית יידישקייט טרייא! איבער דעם זאללען יעדע עלטערן אכט געבען אויף איהרע קינדער ווען זייא נעהע צוא איהרען פערשטאנד קוממען דאָס זיא זיך דען גוטען וועג אויס וועלען זאללען, דאן ווען דיא קינדער שאן ביים גוטען פערשטאנד זיין ווערדען, וועללען זייא שאן זעלבסט פערשטעהען וואָס זיא צוא מאכען האבען! אין השי״ת ווירד זייא העלפען, הבא לטהר מסייעין אותו. *)

(* איבערהויפט איזט עס זעהר נעטיג פיר יונגע מענשען ווען זיא יא אדער ניכט פערהייראט זינד, דאָס זיא צוא מאהל אין מקוה געהן זאללען לפחות אללע פרייטאג, ווען זייא דארכאויס אין דיא וואכען ניכט געהען קאנען. וכבר אמר אדמו״ר הגה״ק ייטב לב מסיגעט זצוק״ל, כי המקוה מסייע לטהר הלב, כי טב״ל ר״ת „לב „טהור „ברא, ועיין בספרים הקדושים עד כמה הפליגו בחובת טבילת עזרא עכ״פ, אעפ״י שאחז״ל שבטלו לטבילת עזרא, כי אלו ואלו דברי א״ח, והנזהר ככוכבי השמים יזהיר וד״ל. איך ווייס עס ווירד זיך טרעפפען מעהרערע וואָס זיא פין דיזע ווערטער לאכען ווירדען אין זאגען, אבער ווען איך דאך קיין וואסער פאללאק זיין וויל, וואָס קומט מיר דאפיר, זאג איך איהנען, דאָס זיא שפעטער פיעל מעהר ווייגען וועלען אלס וויא זיא יעצט לאכען, ווארין דער מענש וואָס פאן דען ניכט האלט דער פערשפילט זיין צלם אלהים יידישעס געזיכט. ואם לא תבין את זאת שאל זקני ת״ח ויאמרו לך צוא איבער צייג דיזע מענשען וואָס אין דער הינזיכט

הינזיכט אכט נעבען אין עם קומט אוים דאם זיא עם צוא מאהל
ניכט מהאן קענען נעמט זיך צוא זיא נאר קיין דבר שבקדושה,
נאטעם דינסט והחכם עינו בראשו.

ט. דער מענש ברויך זיך גוט איבער צוא לעגען דאם ווען ער
עובד השם דינער צוא השי"ת איז ווא גרוים זיין הערר
איז, ווא דוד המלך זאגט: כי ארא שמיך וגו' ווען איך
זעה דיין היממעל, דיא זין — לבנה אין דיא שטערן וואם דוא
בעשאפען האסט דענק איך מיר וואם איז דען דער מענש געאכט
דאם דוא אים אזוי דיינע געדאנקען טראגען זאלסט!
השי"ת האט אללעם בעשאפפען נאר מיט דיא ריד פין זיין מויל
אין ווייסט וואם עם טהוט זיך איבערא, אין וואם דער מענש
אין זין האט, ווא דוד זאגט גם חשך לא יחשיך ממך
בייא אים איוז קיין פינסטערניש, ער האט כח אייגעם קלייך אין
גרוים צוא מאכען אין איין שטונד! ווען דער מענש זאל זיך
גוט איבערלעגען ווען ער איין ברכה מאכט אין זאגט, אלהינו
מלך העולם, אונזער גאט דער קעניג פין דער וועלט אין ער
ווייסט נאר נישט וואם פאר אקעניג דאם איז אפילו דיא מענשען
וואם גלויבען דאם זיא ווייסען יא. — עם דאכט זייא נאר — דער
מענש זאל נאר בעטראכטען ווי אפייל פערשידענע לענדער עם זענען
פערהאנדען, וואם מיר ווייסען נוט אמאהל איהרע נעמען אין יעדעם
לאנד ווי אפייל גראסע שטעט עם פערמאג, אין יעדע שטאט ווא
פיעל דערפער עם צוא זיך האט, אין ווי אפיעל קאמידאטען עם
פערהאנדען איז אין איין לאנד, אין יעדעם קאמידאט ווי אפיעל
טויזענטער מענשען עם פערמאג, אין ווי אפיעל העררן אין ריכטער
אין פיהרער אין דוכסים אין מיניסטעריאנען עם גיבט אין איין לאנד,
וואם זייא זיצען אין דיא גראסע שאהנע פאלאסטען, אין האבען פין
אללען גוטען, אין אוך יעדען טהוט השי"ת געוועלטיגען, אין האט
זיין לעבען אין דער האנד, גלייך ווא אמענש איין פליעג חאפט,
זאהע נאר דיא גראסע שטאדט סדום אין עמורה ווי אפיעל גבורים
זענען דארט געווען, זייא האבען געהאט זייער קעניג אין האבען
געטהאן וואם זייא האבען געוואלט דארך אידר גראסע מאכט. אין
השי"ת

הש״י האָט געשיקט איין מלאָך אין ער האָט דיא אַללע 5 שטעט
אויף איינמאָהל פערקערט, מיט דער גאַנצער אומגעגענד וואָס דאַצו
האָט געהערט, גלייך וויא מאַן קערט איבער איין טאָפף מיט דען
מויל הערונטער, מאַן האָט נאָר געזעהן דאָס זייא זענען נישט דאָ,
וואָס דיא וועלט האָט זיך נאָר פערווינדערט, וואָס דאָס וואָר!
וויא אויך בייא דיא רעגימענטער פין סנחרב וואָס זענען געקוממען
מלחמה האַלטען אויף ירושלים תוב״ב, זייא זענען געווען זאָ
פיעל מענשען וויא דאָס זאַמד פין מעער, עס וואָרען אַזאָלכע
גבורים אונטער זייא דאָס עס וואַר צוא זייא קיין פערגלאַך אויף
דער וועלט, דיא הויפט לייטע וואָס איבער זייא וואָרען האָבען
בעטראָפען — איינמאָהל הונדערט פינף אונד אַכציג טויזענד —
וויא דיא גמרא אין סנהדרין ברענגט, זייא דיר יעצט משער וויאפיעל
מיליטער דאָרט וואַר — אין הש״י האָט געברויכט צוא שיקען
איין מלאָך אויף איין אָרט האָט ער איהם געזאָגט, אין איין וועגם,
דוא גייסט פערבייא פאָר דער לאַגער פין סנחרב, זאָלסט דוא דיא
לייט אומברענגען, אין דער פריה האָט מאַן נאָר געזעהן דאָס זיא
זינד אַללע טויט! — אין אַזוי געפינען מיר וויאפיעל אין וויאפיעל
מעשיות, ווער קען דען וויסען וויאפיעל מדברות וויסטעניא
עס איז אויף דער וועלט אין וויאפיעל פערשידענע בעשעפעניש
אין חיות רעות אין זייא זענען? זעהע נאָר אין ספר יוסיפון וואָס
אַלכסנדרוס מוקדן מיט זיין חיל האָבען פערציילט, וויאפיעל ווינטען
גיבט עס וואָס זענען אַזוי שטאַרק דאָס זיא בערג אויס רייסען קענען
אין זייא דירפען זיך נישט רירען ביז הש״י איהנען ערלויבט,
וויאפיעל מזיקין גיבט עס דיא גמרא זאָגט אין ברכות, ווען דאָס
אויג העט ערלויבנים געהאַט זיא צוא זעהן, העט קיין שום מענש
קיין בעשטאַנד געהאַט פאָר שרעקען, אין הש״י בעפעהלט זייא קיין
מענש צוא בערירען כמ״ש יפול מצדך אלף וכו׳ וויא אויך
העכער דען הימעל וויא פיעל וועלטען גיבט עס, אים ערשטען
דיא וועלט גלגלים וויא דיא זין, לבנה אין שטערן פונגירן, דיא
וועלט וואָס מיר אין איהר זינד איז נאָר וויא אַקאָרען פפעפער קעגען
דיא וועלט גלגלים, דאַן איז דער עולם המלאָכים וואָס דאָרט גיבט
מלאָכים

מלאָכים אֶלֶף אַלפים ורבּוֹא רבבן אָן אייִן צאָל אין דיִא מלאָכים זעָלבּסט איזט פּערשיִדענע מחנות: "אופנים, "אראֵלים, "חשמלים, "שרפים, "כרובים, "חיות הקודש, אין אויף דיִא אַללע טהוט הש"י אַלייִן געוועלטיגען ב"ה וב"ש אין דער מענש וואָס איז אייִן יליד אשה מענש־ליכעס געבורט, בלוט אין פלייש זאָל זוכה זייִן צוא דינען זאָ אייִן גראָסען בעשעפער ב"ה, דער מענש איז יאָ נאָר שבע רוגז אָנגעזעט מיט צאָרען אין לעבט נאָר אייניגע יאָהר אין הש"י ווינשט פין איהם זייִן דינסט, אין האָט זיך דאָס פאָלק ישראל אויסערוועלט פיר זיך, זאָל דער מענש דען נישט מיט גראָס פאָרכט אין ליבשאַפט איהם דינען? הש"י זאָל אונז עפענען דיִא אויגען אין דען שכל אָמן.

י. עס שטייט אין שה"ש: הגידה לי שאָהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים, איז טייטש זאָג מיר מייִן ליעבהאָבער, וויִא זאָ ווירסט דוא ווייִדען דייִנע שעף אין דער מיטטאָג שטונד ווייִל עס דעמאָלט זעהר הייִס איז, דער תרגום יונתן ברענגט אויף דען פסוק, ווען דיִא צייט פין משה רבינו איז געקוממען צוא שטאַברען האָט ער געזאָגט רבונו של עולם, איך ווייִס דאָס פאָלק וועט זינדיגען קעגען דיר אין זייִא וועלען מוזען גלות לייִדען, זאָג מיר וויא אַ זוי וועלען זייִא דאָרטען עקזעסטירען קענען, האָט הש"י געזאָגט: צאי לך בעקבי הצאן איז טייטש אין זכות וואָס זייִא וועלען זייִערע קינדער אין חדר שיקען זיי לאָזען לערנען וועלען זייִא לעבען צווישען דיִא פעלקער, יעצט לייִג דיר איבער ליבער לעזער אין וועלכען זכות וויר לעבען אין גלות — הש"י זאָל העלפען דאָס וויר באַלד אין געשווינד אויסגעלייזט ווערען זאָללען, ויביאנו לציון הר קדשו במהרה, ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות.

נשלם שער עבודת הבורא

אָנא השם כשם שעזרתני בשער עבודתך עד גמירא כן תעזרני להחל ולגמור שער משא ומתן ולהסבירה.

שער משא ומתן באמונה.

עס איז פערהאנדען מענשען וואס זייא ווייזען אוים ערליך אין זענען ריכטיג עובדי השם, נאר ווען עס קומט צום האנדעל מוזען זייא אביסעל בעטריגען, איבער דעם האבען מיר דען שער משא ומתן גלייך נאך דען שער פין עבודת הבורא געשטעלט.

א. דער של"ה הקדוש זאגט, איין מענש דער ארוים גייט האנדלען זאל ער זאגען בזה הלשון: רבונו ש"ע, איך גייא ארוים האנדלען באמונה, לשם יחוד קוב"ה ושכינתי' העלף מיר איך זאל ערליך האנדלען אין גיב מיר ברכה אין הצלחה, איך טהוא מיך אויף דיר פערזיכערן דאס דיא ווירסט מיר העלפען אין עס זאל אן מיר מקויים ווערען השלך על ד' נהבך והוא יכלכלך, רבונו ש"ע דיא ביזט ארחום וחנון זייא דיך מרחם איבער מיר אין זייא מיך מציל פין גנבה אין גזלה אין פין שקר, אין איך זאל קיינעם קיין השגת גבול טהאן אין קיין עולה אין זאלסט מיר מייז פרנסה געבען בהיתר ולא באיסור אמן (ע"כ).

ב. דער עיקר איז דער סוחר זאל גלייבען דאס השי"ת קען העלפען אהנע שום בעטריג, אין מען ברויך קיין שום תחבולה שפיצבובעריא צוא מאכען יענעם עטוואס צוא פארבלענדען, ווארון זא באלד מאן טהוט עטוואס איין שפיטץ דאס איז שאן איין בעטריג, אין דער מו"מ איזט שאן נישט ערליך, ווארון ווען מאן זאל גלייבען דאס נאר הש"י העלפט ברויך מאן יא קיין שום תחבולות, איבער דען זאל דער מענש נישט לויבען זיין סחורה מעהר וויא זיא איז, אין זיין חבר'ס סחורה נישט שענדען אין פערמיסען כדי ער זאל בילינג געבען, דאס אללעס איז קיין ערליכער וועג, נאר מאן זאל אמת רעדען מיט דען מויל לויט וויא מאן קלערט אין הארץ, אין הש"י וועט זיך מרחם זיין אין דאס איבעריגע טהאן.

ג. עס שטייט אין דער תורה והישר בעיניו תעשה, זאגט דער מדרש דאס מיינט מאן דאס דער האנדעל זאל זיין ערליך ומעלה עליו הכתוב כאלו קיים כל התורה אין הש"י רעכנעט איהם דאס גלייך ער העט דיא גאנצע תורה

געהאלטען, איבער דען שטייט ווייטער והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו, דער מענש העט זיך געוואלט באדענקען ויא ער טהוט צוא ברענגען זיינע פאר יאהרען נאר מיט דעם האנדעל, אין האט קיין צייט צוא תורה ותפילה, אבער מצות ומע"ט צוא טהאן ובפרט דיא סוחרים וואם פארען הערום פין איין שטאט אין דער אנדערער, הם נקראים עוברי דרכים, מפני שעוברים דרכי השם, על כל פנים זייא העטען לפחות ערליך געהאנדעלט אין זאלען נישט עובר זיין אויף כמה עבירות, שבועת שקר, גזל, אין גנבה, אד"ג, אוי געוואלד וואם וועללען זייא תשובה געבען ווען מען ווען זייא פרענגען ביים זייער יום הדין עסקת באמונה (* האסט דוא ערליך געהאנדעלט ? עם ווערט איינעם אין דער צייט פינסטער פאר דיא אויגען, אין דאם מויל איז שטום, ווער קען אידם דעמאלט לעכטיג מאכען, ער האט קיינעם ווערד עם זאל פאר אידם אגוט ווארט רעדען, ווייל ער האט זיך קיין גוטען מליץ פערשאפט, מאן היסט אידם וויטער גיין ביז עם איבער גייען וואפויעל יאהרען דאם דיא רייהע זאל אויף אידם נאך אמאל קוממען, אין קיינער לאזט אידם צוא זיך ארייין, וויא דער דין איז שוין אויף יענער ווערלט, ער קען אזוי ארום גיין כמה יאהרען נע ונד, אין קען זיך קיין ארט געפינען, וויא אזוי זעהט ער אוים, ער זעהט דארטען וואפויעל מענשען וואם ער האט זייא געקענט אויף דער ווערלט, אין זייא זענען זייער שיין באזעמען אין זייער שיינע הייף מיט גרוים כבוד אין קיינער טאר אידם נישט ארייין לאזען, דעמאלט העט ער שוין גערן ערליך געהאנדעלט עם איז אבער שוין פערואיבער דער מארק, ווער עם האט נישט פערדינט אויף דער ווערלט איז דארט אין אייביגער דלות אין קיינער ויל אידם קיין טובה טהאן. ווען איינעם אויף דער ווערלט נישט גוט גייט, איז דאך אידם אוודאי אויך געגנוג שלעכט, בייא אללען איז ער אין האפנונג דאם עם ווערט זיך בעסערען, צוא מאהל טרעפט זיך אגוטער פרייונד וואם אידם ארוים העלפט, אד"ג, לעבט ער לפחות אין בטחון, אבער דארט האט אללעם איין ענדע, אויסער ער לאזט איבער גוטע קינדער וואם זייא העלפען אידם מיט זייער צדקות, אבער גאר אגוטען פרייונד וואם זאל אידם אמאהל אפרק

משניות

משניות שיקען, דאם אין אבער היינט וועניג צוא געפינען, וויא מיר עם ווייסען אין זעהען — הכלל וואם וועמט דוא דיר העלפען, אפשר קלערמט דיא אין ארגמטען פאל ווערט דוא ארום גיין נע ונד, גיין, דארטען מענען נאר דיא מלאכי חבלה אזוי ארום גיין. דאם אין איין משל ווי וען אפרעמדער מענש גייט ארום אן איין פאם— אויב דיא מלאכי חבלה טרעפען אמענש וואם גייט אזוי ארום מהוען זיא אים גרויסע יסורים, דיא לייט טהוען זיך נישט מרחם זיין, אין דער מענש מאג בין מארגען שרייען געוואלד. זיין בני בית הערן אים נישט. זיא טרויערען נאך אים נאר 7 טאג דאן פערגעסען זיא, אין טהוען זיך אויפטילען מיט דיא ירושה וואם דארף בעטרייגעריא געבליבען איז, אין דוא בליבסט אויסגעשפילט פון אלע זייטען יעצט קלער דיר אבער ווי לאנג דיא דא אויף דען מארק בימט, אין ווי לאנג דיא דען מארק נאך אב צוא האלטען האסט, אין טהוא דיר איינקויפען זאלכע סחורות ויעלכע דיר דעמאלס גוט קוממען וועלען.—רבונו של עולם העלף אונם דאם מיר גוט איינהאנדלען זאללען אמן *)

ד אין ספר טהרת הקודש ווערט געברענגט. ווער עם האנדעלט ערליך דער איז מקיים דיא מצוה ואהבת לרעך כמוך דאם מאן זאל זיין חבר ווי זיך זעלבער ליעב האבען וואם דאם איז אגרויסער כלל אין דער תורה, ווייל אזוי באלד ער האנדעלט ערליך מן הסתם גלייבט ער דאם נאר השי"ת העלפט, ממילא טהוט ער זיין חבר קיין אומרעכט, קיין השגת גבול, נישט בעטרייגען, וויל השי"ת קען אן דען העלפען, נישט ווי ער עם ליידער פיעל מענשען גיבט וואם זיא זענען רע ע ן שלעכטע אויגען עם בעקומט זיא נישט ווען זיא דען אנדערן לעבען זעהען, זיא העטען גערן צוא גענומען זיינע פאר גולדען, און אין זיין האנדעל איין עין הרע הערין געגעבען, זיא גלויבען דאם ער יעצט ריך ווירד, אין ער נעמט זיא אווק אידר ברויט, אויבוואהל זיא האבען אויך פין וואם צוא לעבען, יענער האנדעל איז אבער דאך בעסער — דער מענש זאל זא וואם נישט קלערן, אין זאל זיך ערמאנען דאם עם גיבט איין בורא בעשעפער ש ה ו א כ ל י כ ו ל וואם ער קען

אַללעס, ווען ער דיך רייך מאַכען וויל קען ער עס אויספירען מיט וואָס פאַר איין געשעפט איממער, ווען ניכט, מאָג דער מענש דיא בעסטע געשעפטען מאַכען, הש״י איז איין רחמן ער ערבאַרעמט זיך איבער אַללעס וואָס ער בעשאַפען האָט, ער מאַכט אָרעם אין רייך, פיעל מאָהל טרעפט זיך דאָס איינער דיר איין אונרעכט טהוט, ער האָט דיר גאָר דיא רעגאַל אָדער דאָס גוט אויסגעדינגען, דערווייל קען עס דיר גאָר איין טובה זיין, מעגליך עס שטעהט גאָר דיזעס יאָהר פיעל צוא ביסען אין דיזע געשעפטען, פיעל מאָהל זעהען מיר דאָס דער רשע וויל שלעכטס טהאָן דערווייל איז עס גאָר איין טובה, איבער דען שטייט אין דער תורה דאָס מאַן זאָל קיין נוקם ונוטר זיין, דאָס הייסט יענעס ניכט געדענקען אָדער אויפווירפען וואָס ער דיר עטוואָס געטהאָן האָט, אונד בייא זיך צוא קלערן איך וועל עס איהם שוין דינען — פין הש״י זאָל מאָן אַללעס פיר גוט אָנזעהן, דעמאָלס טהוט דען מענשען קיין שלעכטעס געשעהן אָמן.

נשלם שער מו״מ באָמונה

כאַשר עזרתני בשער מו״מ על נכון, כן תעזרני נא בשער הבטחון.

שער הבטחון.

א. אין ספר חובת הלבבות ווערט געברענגט, דאָס דער בטחון אין אָמונה אין הש״י דיא צווייא זענען איינס, וואָרין דער וואָס גלייבט אַן הש״י מיט דען גאַנצען האַרץ דער האָט בטחון אָן איהם, אין דער בטחון ברענגט איהם דערצוא, דאָס ער שרעקט פאַר קיין שום זאַך, אין איז פאַר קיין שום מענש נישט אונטער־טעניג, נאָר פאָר הש״י, אין ער פרעגט נאָך קיין שום מענש, אין ווען ער זעהט פין איינעם עטוואָס טהאָן וואָס אייד דאַרף נישט טהאָן, גייט ער געגען איהם אַרויס מיט דען גרעסטען פייער, אין האָט פאַר דער מחלוקה קיין שום מורא, אין אויב ער ברויך איינעם

מוכיח

מוכיח צוא זיין, וועט ער פאר קיינעם קיין חנופה טרייבען אין קיין נושא פנים זיין, אין וועט דען שקר פאר קיין אמת אנזעהן חלילה, פין דעסטוועגען ווערט זיין כבוד נישט געשוואכט, וויא דער נביא זאגט: ו ד׳ אלקים יעזר לי ע״כ לא נכלמתי, הש״י העלפט מיר איבער דען ווער איך נישט פערשעמט, וויא אויך האט שלמה המלך געגאגט: מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון, איז טייטש דער וואס זיין חבר ערליך מוסר זאגט דאדארך האט מאן איהם צור לעצט ליבער אלס דען וואס ער דען שקר פיר רעכט אנזעהט! אין דער בטחון ברענגט דען מענשען דאצוא, דאס ער זיך אללעס פין זיינע געדאנקען ארוים שלאגען קען, אין עס הינדערט איהם גאר נישט פין עבודת הבורא אמן.—

ב. דער חו״ה שרייבט ווען דער מענש העט געגלייבט אין דיא פיער זאכען, העט ער באמת בטחון געהאט, ערשטענס, דאס הש״י איז זיך מרחם איבער דען מענשען מעהר אלס וויא איבער דיא איבעריגע בעשעפנישע, ווייל דער מענש איז דאס איידעלסטע בעשעפענישע פין אללע בעשעפנישע, אין וויא דער מענש וועט זעהן דאס איינער איז זיך אויף איהם מרחם זאל ער וויסען, דאס דאס רחמנות איז פאן הש״ית, וויא אין פסוק שטייט (דברים י״ג, י״ח): ונתן לך רחמים ורחמך ער וועט דיר שיקען איין מענשען דער בארעמהערציג איז, אין דער ווירד זיך אויף דיר ערבארעמען.

צווייטענס, מאן זאלל גלייבען דאס הש״י ווייסט דען סוף פין יעדער זאך, דען פיעל מאהל דאכט דען מענש ווען ער דיא זאך ערריכען קענגען זאלל, ווערעט עס איהם איין גרוים גליק, הש״י ווייסט אבער, דאס פין דער זאך וועט דער סוף נישט גוט זיין, לאסט ער דען מענשען דיזעס ניכט ערריכען.

(* ווייר וועלען אויף דען איין משל ברענגען: איינער האט זיך געלאסט מאכען איין שיינעם לוסט גארטען מיט איין גע־לערנטען גארטנער, אין האט איין מענש הערייין געזעצט, ער זאלל אויפזיכט האבען, וועלכעס ביימעל מאן ווירד ברויכען צוא רייניגען אדער

אָדעֶר צוּ שנייֵדעֶן אד״ג. ווייֵל אָבּעֶר דעֶר הערר ווייֵסט, דאָס דעֶר
ניִכט זאָ געֶלעֶרנט איִז, האָט עֶר איִהם געֶזאָגט, דאָס עֶר זיִךְ מיִט
דעֶן גראָססעֶן גאֶרטנעֶר איִממעֶר אויף אַללעֶן בעֶראָטעֶן זאָלל, אין
אַללעֶס לויט זייֵן בעֶפעֶהל טהאָן, דעֶן עֶר פֿעֶרשטעֶהט גוט צוּ דעֶר
זאַךְ. דעֶר מעֶנש האָט זיִךְ אָבּעֶר אייֵנגעֶרעֶדט, דאָס עֶר פֿעֶרשטעֶהט
אויךְ אין האָט לויט זייֵן פֿעֶרשטאַנד געֶאַרבּעֶט, אָהנעֶ דעֶן גראָסעֶן
גאֶרטנעֶר דאָס מינדעֶסטעֶ צוּ פֿרעֶגעֶן, אין האָט אין גאָרטעֶן פֿיִעֶל
פֿעֶרניִכטעֶט. דעֶר גראָסעֶר גאֶרטנעֶר קלעֶרט בייֵא זיִךְ, וואָס זאָלל
דאָס זייֵן, דאָס דעֶר מעֶנש מיִךְ גאָרניִשט פֿרעֶגט? איִךְ מוּס דעֶן
גאַרטעֶן בעֶזוּכעֶן! דעֶן עֶר האָט אויף איִהם רחמנות געֶהאַט, דאָס
עֶר פֿיִן לעֶבּעֶן ניִכט קאָממעֶן זאָלל, ווען עֶר זאָ אייֵן גאָרטעֶן
רואיִניִרעֶן ווירד. *)

אייֵנס דאָס זעֶלבּעֶ איִזט עֶס מיִט אונס מעֶנשעֶן, ווייֵר רעֶדעֶן זיִךְ
אייֵן, דאָס ווייֵר אַללעֶס פֿעֶרשטעֶהעֶן אונד העֶטעֶן געֶרן אַללעֶס
לויט אונזעֶר פֿעֶרשטאַנד אויסגעֶפֿיִהרט, ווייֵל ווייֵר עֶס פֿיִר גוט
אַנזעֶהעֶן, הש״י ווייֵס אָבּעֶר וויִא זאָ עֶר אונס העֶר געֶפֿלאַנצט האָט,
אונד וואַן ווייֵר אויךְ וויִללעֶן לויט אונזעֶר פֿעֶרשטאַנד ווירטשאַפֿטעֶן
אָהנעֶ איִהם צוּ בעֶפֿרעֶגעֶן, האָט עֶר אויף אונס רחמנות דאַמיִט
ווייֵר זיִךְ ניִכט צוּ גרונדריִכטעֶן זאָללעֶן איִבּעֶרדעֶס לאָסט עֶר אונס
ניִכט דיִא פֿרייֵהייֵט אונד בעֶזוּכט אונז איִממעֶר מיִט עֶטוואָס.

3־טעֶנס זאָל דעֶר מעֶנש גלייֵבּעֶן דאָס ענטגעֶגעֶן הש״י קאָן קייֵנעֶר
ניִשט טראָצעֶן עֶטוואָס אויס צוּ פֿיִהרעֶן וואָס געֶגעֶן זייֵן
וויִללעֶן איִז, ווען הש״י אָבּעֶר עֶטוואַס אויספֿיִהרעֶן וויִל קעֶן קייֵנעֶר
געֶגעֶן איִהם שטרייֵטעֶן, דאַריִבּעֶר זאָל דעֶר מעֶנש אין זייֵנעֶס לעֶבּעֶן
קייֵנעֶ געֶוואַלד זאַכעֶן טהאָן עֶטוואָס דאָרךְ צוּ פֿיהרעֶן חוּץ למוּד
תּוֹרה ועבדות השם, דעֶן אַללעֶס איִזט נאָר מיִט דעֶן וויִללעֶן
פֿיִן הש״י ואַין מעצור לד׳ להושיע ברב אוֹ במעט
בייֵא איִהם איִז אַללעֶס אייֵנס אויב דעֶר מעֶנש זיִךְ פֿיִעֶל אָדעֶר
ווענִיג אַנשטרעֶנגט.

4־דעֶנס ברויךְ מאַן צוּ וויִסעֶן אין צוּ גלייֵבּעֶן, דאַס ניִע קעֶן יעֶמאַנד
אייֵנעֶס גוטעֶס אָדעֶר שלעֶכטעֶס טהאָן אָהנעֶ הש״י זייֵן
בעֶפֿעֶהל

בעפעהל. איין מענש איזט זא וויא איינער דער קערקער זיצט
אונד דאס גערייכט אורטיילט איהם גוט אדער שלעכט אהנע דאס ער
זיך עטוואס העלפען קאן. ווען דער מענש זיך דיזע 4 זאכען
גוט איבער לעגט אונד זיא פערשטעהען וויל, דעמאלס האט
ער פיר קיינעם קיין שרעקען, אין האט זיין בטחון אמתדיג
אין הש״י, ניכט אין איין בשר ודם, וויא מיר מעהרערע פסוקים
פינדען (תהלים קמ״ו, ג״ה): אל תבטחו בנדיבים בבן
אדם שאין לו תשועה (פערלאסט אייך נישט אויף איינעם
מענשען, ער קען זיך זעלבסט נישט העלפען). אשרי שאל
יעקב בעזרו (וואהל דעם וואס גאט איהם העלפט), — (ירמי׳
י״ז ז׳) ברוך הגבר אשר יבטח בד׳, (וואהל דעם
מענשען וואס זיך אויף הש״י פערלאסט). אגב נ״ל הדל, שידוע
שהשם „אל״ הוא שיתוף דין ורחמים והשם „אקי״א״ הוא רחמים,
וזה ג״כ ידוע שרובו כמעט ככלו ניזונים ברחמים, אבל יש מועטים
שמגיע להם גם מן הדין וניזונים בזרוע, וז״ש אשרי שאל יעקב
בעזרו, היינו לא לבד ברחמים אלא גם מן הדין, אעפ״כ אל יאמין בעצמו
רק ברוך הגבר אשר יבטח בד׳ רחמים פשוט, ודי למבין, (המעתיק).

ג. ווען דער מענש עטוואס איין געשעפט האט פין וואס ער פרנסה
בעציהט, דערווייל אבער עראייגנעט זיך דאס עס מיט דען
געשעפט איין ענדע גיבט, זאל ער נישט זאגען, פין וויא וועל איך
יעצט לעבען, ווייל דער איזט קיין בעל אמונה, הש״י קען נאך
העלפען ער האט נאך מעהרערע געשעפטען. (* איין משל דערויף
איין זייהער איז גענצליך געלעכערט ווען איין לעכל פערשטאפט זיך
קען איך דען זאגען דאס ער שאן ניכט ניצליך איז? ער האט יא
נאך גענוג לעכער, זא אויך הש״י האט מעהרערע געשעפטען ווען
זיך איינס אויסלאסט קען ער דארך עטוואס אנדערעס העלפען. *)

ד. דער מענש זאל נישט דוחק השעה זיין, אין זאגען, איך וועל
שאן קיינמאהל נישט געהאלפען ווערען ח״ו, אין דאדארך
איבער געטריבענע געוואלד זאכען טהאן, ער ברויך בטחון האבען
אויף הש״י ער איז יא אויך איין בעשעפענישׁ פין איהם, ווען דער
מענש האט אויך שווער פרנסה אין האט אויף איהר פיעל צו
טראכטען

טראַכטען, דאַגעגען בלייבט איהם אָבער וועניגער זאָרג אויף יענער וועלט.

ווען איינער וועט אָבער זאָגען, איך האָב שוין גענוג בטחון געהאַט, אין איך בין דאָך נישט געהאָלפען געוואָרען, אויף דען שטייט (תהלים כ״ז י״ד): קוה אֶל ד׳ חזק ויאַמץ לבך וקוה אֶל ד׳ איז טייטש, האָף נאָר צו הש״י, אויבוואָהל דוא האָסט שאָן געהאָפט אין ביסט נאָך נישט געהאָלפען געוואָרען, זאָלסט דוא נאָר ווייטער האָפען וישועה קרובה לבוא. אין ספר „פתח עינים״ ווערט געברענגט, איין מענש זאָל זיך נישט פערלאָזען אויף אַנדערע נאָר אויף הש״י, ווייל דיא הילף פין איין מענש איז נאַרישקייט, אין ווער עס האָט אַבטחון אויף אַמענש דער איז כמעט כופר בעיקר ח״ו, אין ער איז פערשאָלטען, וויא עס שטייט (ירמי׳ י״ז ה׳): אָרור הגבר אשר יבטח באָדם, דער מענש איז פערפלוכט וואָס זיך אויף איין אַנדערן פערלאָסט. אין ווען אַמענש האָט איהם יאָ אַמאָהל אַטובה געטהאָן זאָל ער לויבען הש״י וואָס ער האָט איהם פאַר אַשליח געמאַכט. בס׳ כלי חמדה פי׳, אַל תבטחו בנדיבים בבן אָדם שאַין לו תשועה, היינו שאַיננו יכול להושיע לעצמו מכל שכן לזולתו, ואַני שמעתי, אַל תבטחו וכו׳ מפני שאַין משתתפין ואַין מרגישין בצער אַחרים, ביותר הוא בנמצא אָדם פשוט שאַין ביכלתו להושיע — עכ״ז יוכל להתנוצץ אַיזה ישועה ע״י. וז״ש בבן אָדם שאַין לו תשועה דייקא, ודפח״ח. הרב הגדול ר׳ יהודא זצ״ל פלעגט זאָגען אַז אַמענש האָט אַפי׳ נאָר איין פרוטה אין עס קומט איין אָרימער זאָל ער דיא פרוטה היען געבען אויבוואָהל ער העט דען קרייצער אַליין געברויכט, אין אויב ער וועט אַזוי טהאָן בין איך איהם מבטיח דאָס הש״י וועט איהם העלפען, ווייל מיט דען וואָס ער גיבט דיא פרוטה אַוועק, מיט דען ווייזט ער דאָס זיין בטחון שטאַרק איז, אין הש״י פערלאָסט נישט דיא זעלבע וואָס זייא האָבען דען אָמתדיגען בטחון, אָמן.

ה. דעו נא רבותי! עס איז נישט פערהאַנדען איין מענש ער זאָל קיין בטחון האָבען, אַפי׳ דער גרעסטער גראָבער יונג זאָגט אויך, גאָט זאָל מיר העלפען, איך פערלאָז מיך אויף איהם! נאָר

עס

עם גיבט מעהרערע קלאסען אין בטחון, וואם נישט גלייך זענען. דער אמתדיגער בטחון איז, איין מענש וואם זיצט דיא מעהרסטע צייט אין לערנט, אין דאווינט ערליך מיט מנין, אין איילט נישט אווען צולויפען, אין אויב עם קומט אוים דאם יעמאנד פין אירם אטובה פערלאנגט זאגט ער נישט, איך האב קיין צייט אד"ג, לויט וויא דיא בקשה איז, אין ווען עם איז דיא צייט פין אמצוה צוא טהאן, למשל אסוכה צו מאכען אבער אכט געבען דאם דיא מצות זאלען גענאקען זיין כדינה, אבער דאם חמין זאל גוט אויסגערוימט ווערן, אין פערקויפען כדינו, לאסט ער נישט דיא זאכען דארף פרעמדע הענד, נאר ער נעמט זיך אליין צייט אכט צוגעבען נאטורליך מום מאן אויך גנעשעפטען מאכען, אבער ארבייטען מאן זאל פערדינען וויאפיעל מאן פאר דער האנד ברויך, אבער נישט זאגען וואם מארגען וועט זיך טהאן, אין עם טרעפט זיך ח"ו עטוואם איין אומגליק, אבער שלעכטע מענשען טהוען אייניעם וויא. בייא אללען ווירד ער פין לערנען נישט געשטערט. אין האט בטחון אהנע שום צווייפעל אין זאגט, דער בעשאפפער וואם האט מיר ביז היינט גאהאלפען וועט מיר ווייטער העלפען, דאם היסט בטחון. הש"י זאל יעדען ייד צו דער קלאס בטחון העלפען, אמן.

ווידער גיבט עם איין קלענער קלאס בטחון, וואם שוין נישט וויא דיא פרייערינע איז, ווייל דער בטחון איז נישט מיט דען גאנצען ארץ, ער זאל גלייבען דאם הש"י קען אויך מיט ווייניג גנעשעפטען העלפען, טהוט ער דאדארך מעהרערע גנעשעפטען מאכען אין זאגט זיך אויך מארגען, דען זעלבען קומט שוין נישט אוים קיין צייט איממער צו מנין צו גיין, ער מוס אין דערהיים דאוענען אביסעל גשווינד אין בפרט צו לערנען אוודאי נישט, ער זאגט, אויך בין פערנוממען מיט מעהרערע גנעשעפטען, אויך בין יא קיין בטלן, ליידיג גייער, ווען עם קומט אוים צו אדבר מצוה איז איהם נישט מענליך, אבער אייניעם אטובה צו טהאן, זאגט ער, ליבער פרייונד, גלייבען זיא מיר דאם אויך קיין צייט האב אזאלכע מצות אין טובות צו טהאן! אין ווען עם קומט אוים הוצאות צו מאכען אויך אמצוה, למשל שיינע תפילין, אתרוג, אשיינע סוכה,

שמורה

שמורה מצות, יין קדוש לשבת ויו״ט אד״נ, צו דיא זאכען איז ער אקארגער, אין בפרט עס קומט אוים פאר אשיינעס ייד אגוטע „נדבה״ צו געבען, אבער זיין קינד צו אגוטען מלמד, ווען עס אויך מיט אפאר גולדען איאהר מעהר קאסט, זאגט ער, יא ליידער, אין דער היינטיגער וועלט לאסט זיך אזוי וואס נישט! אין דאס איז אללעס מחמת דער בטחון שוואך איז, אין מאן גלייבט נישט דאס הש״י יעדען העלפט לויט וואס פאר אדרך ער זיך פיהרען וויל, אין דער יצהר״ע העלפט אויך צו מיט גוטע אוסרעדען, אין מאן פערגעסט אן דען וואס שלמה המלך זאגט (משלי י״אכ״ד): יש מפזר ונוסף עוד וחושך מיושר אך למחסור איז טייטש, עס גיבט מענשען וואס זייא זענען מילד אויף אמצוה פין דעסטוועגען האבען זייא נאך מעהר איינקאממען, אין ווידער גיבט עס דיא איינגעצויגען זענען אויף מצות אוים צו געבען, אין האבען יעדאך נישט, דאס איז אלטץ ווייל דער בטחון שוואך איז, לאסט מאן אוים צו דיא מצות אין מע״ט ליידער. (* ווידער גיבט עס דיא דריטטע קלאס בטחון, וואס גאר צום אבשייען איז. איינער דער זאגט, דאס געוויס הש״י העלפט, עס שטייט אבער (שמות כ׳ כ״ד): וברכתיך בכל אשר תעשה, דער מענש מוס אין אללען אנגרייפען, גאר ניכט אויסלאססען, זאנסט איז ער עובר אויף בל תשחית — ווען איך מיך טאג אין נאכט פלאגען וועל, אין ארבייטען, קען איך בטחון האבען דאס איך צו עטוואס קומען וועל, אפאר גולדען צו ערשאפען. פין דאוועגען קען איך נישט לעבען ענדער פין פרישטיק, אין ווען ער אויך עטוואס צייט פרייא האט, דיא זעלבע קען ער ברויכען אינ׳ס קאפפעהויז צו געהן, דאמיט פין עטוואס איין נייעס געשעפט געוואר צו ווערן, אבער זיך אביסעל דיא געדאנקען אב צו רוהען, פין מצות זאכען האט מאן מיט איהם גארנישט, דאס איז בייא איהם אללעס דומהייטען, ער זאגט, הייטע גיבט שאן דאס אללעס ניכט, בטחון האט ער דאך אין זאגט, דער הימלישער פאטער זאל מיר העלפען. ער זאל עטוואס קלערען דאס עס איז נאך פערהאנדען יענע וועלט, פין איהרעט וועגען אויך עטוואס איין געשעפט צו מאכען, דאס גלייבט ער נישט, אויב ער עס צו גלייעבן קוממען

ווירד

ווירד, ווירד ער שאן זעהן זיך דארט עטוואס צו העלפען, אבער ווייא איז איהם, רשעים בחייהם קרויין מתים. דער איז פיעל ארגער פין איין בהמה. הש״י זאל יעדען ייד פין אזוי אבטחון אבהיטען. *)

ו. פיעלע מענשען רעדען זיך איין, דאס זייא האבען ערליכען בטחון, צום סוף וויססען זייא גאר נישט וואס בטחון איז, ווייל בטחון מוס זיין אויף דען אופן, דאס דער מענש זאל גלייבען דאס הש״י איז אבוחן כליות ער ווייסט גוט וואס דער מענש אין זין האט, דען איין מענש וואס דינט זיין הערדן וואס אויך נאר בלוט אין פלייש איז, דער קען צומאל דען הערדן בעטריגען, אבער הש״י קען קיינער בעטריגען, מוס דער מענש וויססען מיט ווען ער פיהר האט, מיט דען הערשער וואס ער דיא גאנצע וועלט אין דער האנד האט. וויא אונזערע חכמים זאגען, דאס אללעס ווערט אין הימעל אויסגערופען, דער קראנקער זאל הייטע ארפואה האבען, דער אנדערער זאל אין דען געשעפט מצליח זיין אד״ג, אויף אללע זאכען וואס עס עראייגנעט זיך. ווייר וועללען אויף דען איין משל ברענגען: מעהרערע בלינדע גייען אויף דער גאס אין דער לענג אין יעדערער האט געהאלטען דיא האנד אויף דען אקסעל פין זיין חבר, וואס פאר איהם געגאנגען איז. איין מענש איז פערבייא געגאנגען אין זעהט וויא דאס באנדל בלינדע גייען אליין, וואר איהם אגרוים חדוש, וויא ער דיא לייט אזוי גוט בעטראכט בעמערקט ער דאס דער וואס פאראוים גייט איז קיין בלינדער, ער זעהט זייער גוט, אין ער פיהרט זייא, איבער דען האלטען זייא זיך צוזאממען. אזוי אויך ווייר זעהען וויא דיא וועלט זיך פיהרט, דער וואס זיך נישט איבער לעגט, אין מיינט דאס פיהרט זיך אללעס פין זיך אליין, איז איהם אחדוש אויף מעהרערע זאכען, וואס אין דער וועלט טהוט זיך, ווער אבער שכל האט אין בעטראכט גוט אין עפענט זיינע אויגען, אין איבער לייגט זיך דאס כלנו כעורים נגשש באפילה, ווייר זענען נאר וויא דיא בלינדע צו בעטראכטען, אין נאר הש״י אליין פיהרט אונס כי עיני ד׳ משוטטות בכל, זיינע אויגען זענען איבעראל

אויף

אויך אונס. דען זעלבען איז גאר קיין ווינדער, אויבוואהל ער פיעל זאכען נישט פערשטעהט. וויסט ער דאס ער קיין שכל האט, אבער ער גלייבט אין השגחה פרטיית דאס הש"י אללעס גוט פיהרט!

ז. דער מענש וואס איז אין בטחון ברוך ער קיינעם קיין חנופה טרייבען, אין אויך קיינעם זיך נישט פערלאזען דאס ער איהם פין זיינע נויטע ארוים העלפען וועט. אויבער דאס שטייט אין ספרים, דאס אמונה אין בטחון מוז צוזאממען גיין, וויל נאר וען דער מענש אמתדינע אמונה האט, אין גלייבט דאס יעדע הצלחה איז פין הש"י, דעמאלס האט ער אויך דען ערלויבען בטחון. דארף וואס אבער קען דער מענש קוממען צו דער אמונה? דאס איז נאר, ער זאל פאר שלעכטע צופעללע קיין מורא האבען, נייערט ער זאל ווייסען דאס אללעס וואס פין הש"י קומט איז אללעס צו גוטען, נאר דער מענש פערשטעהט עס נישט. דאס איז גלייך צוא איין קנעכט וואס קען זיין הערן דאס ער איין פיינער מענש איזט, וען זיינע דינער איהם טרייא זענען אין טהוען דיא ארבייט גוט פערריכטען בעקוממען זייא שיינע מתנות, אויבוואהל עם קומט אוים צומאל דאס ער איינע שווערע ארבייט הערוים גיבט, יעדאך פליסען זיך דיא דינער דיא ארבייט גוט אין געשווינד הער צו שטעללען, דיא קנעכט אבער וואס וואללען דיא גוטע פין העררן נישט בעקאנענען, וען זייא אויך זיין בעפעהל האלטען, איזט אבער דאך איהר ארבייט נישט זא גלעצענד. זא אויך דער וואס ער גלייבט ערלויך דאס הש"י וועט זעהר גוט צאהלען פאר זיינע מצות לעוה"ב, אין גיבט נאך אויסער דען פירות יהן בעוה"ז, גאשאנקע אויך דער וועלט, אויבוואהל עם איהם אמאהל זעהר שוער אנקומט זיין דינסט, יעדאך פערלאסט ער זיא נישט אין טהוט זיא מיט גרויסען ריין, וויל ער וויסט דאס ער זיין לוין גוט ערהאלטען וועט. דער אבער וואס אין צוויפעל איז וען ער שאן אויך דיא מצות מקיים איז, דאס איז אבער נאר פיר דען אוג, אבער זעהר אהנע לויסט אין מיט עצלות פוילהייט פערבינדען! אויך זאל דער מענש נישט קלערען דאס הש"י מאג איהם העלפען

וויל

ווייל ער גוט אין פרום איז, כי מי יאמר זכיתי לבי, טהרתי מחטאי, פאן וויא קען ער דאס וויסען? צווייטענס, ווען איהם ריכטיג אויך עטוואס קומט אין ער דאס פערלאנגען ווירד איהם אויס צו פאלגען וואס ווירד איהם דאן אויף שפעטער בלייבען לעוה"ב? (*דאס איז איין משל צו אייך קינד, וואס זיין פאטער איהם פערשפרעכט, ווען ער אין חדר געהן וועט אין פלייסיג לערנען, מאכט ער איהם צווייא אנצוגע, איינס אויף שבת, דאס אנדערע אויף דיא וואכענטאג, ריכטיג דאס קינד האט געלערנט אין דער פאטער האט זיין פערשפראכענעס פארבערייטעט, דאן וויל דאס קינד דיא צווייא געוואנדער אויף איינמאהל אנטהאן וואס דער פאטער געווים ניכט נאך געבען קען, אונד ערקלארטע דען קינד דאס ער דאס דארום פערלאנגט ווייל ער קיין שכל האט. זא אויך נישט גענוג דאס הש"י דען מענשען אויך עטוואס אויף דער וועלט גיבט, דאמיט ער זיך ערהאלטען קענען זאל, וויל ער נאך דאס וואס איהם (לעוה"ב ליום שכלו שבת) פארבערייטעט איז איבער הונדערט יאהר, אויך דא אויף נוצען, הש"י ווייס אבער דאס ער מיט דען קיין שכל האט, גיבט ער איהם נישט נאך, נאר דער מענש ברויך אזוי צו בעטען פין הש"י, „מתנת חנם" אומזאנסט, אהנע פין זיין לוין אב צו רעכנען, אומזאנסט קען מען שאן מיט וויא ווענינ צו פרידען זיין, וויא מיר געפינען דאס אונזערע אבות האבען אויך נאר מתנת חנם פערלאנגט, אין זיך נישט איינרעדען עס קומט מיר, ווען עס אויך עטוואס קומט איז מאן ליידער פיעל שולדיג דארויף, הלוואי קוממען מיר אויס מחצה על מחצד האלב אונטהאלב, ווען עס אויך עטוואס דאריבער איז קען מאן עס ברויכען אויף רייזע שפעזען (כי רב ממך הדרך) וועלכער זעהר ווייט איז, איך העטטע קענען פין דען פיעל שרייבען, אבער דיא האנד קענטע מיר אויך מיעד ווערען, פאר איין קלוגען איז דאס גענוג. *)

ח. אונזערע חכמים זאגען, (ביצה ט"ז ע"א) דאס דעם מענש ווירד זיין פרנסה אויס געזעצט ראש השנה וויאפיעל פערדינסט ער דאס קומענדעס יאהר האבען זאל, חוץ וואס מאן גיבט אויס וועגען

וועגען תורה לערנען אין שבת ויו"ט אין ר"ח מכבד צו זיין, כ ל המוסיף מוסיפין לו! וראיתי רמז ע"ז, דאיתא במדרש, מזונותיו של אדם קצובין לו מתשרי ועד תשרי חוץ תשרי, תשרי ר"ת תלמוד תורה, שבתים, ראשי חדשים, ימים טובים, ועיין באר היטב ריש הלכות שבת.

(* דער מענש וואס איין מאמין איז אין גלייבט אן אונזערע חכמים קאן פועל נעווינען: ערשטענס, דאס ער איין בעל בטחון איז; צווייטענס, דאס ער זיך אויף זיין פרנסה־ניכט פועל צו פלאגן ברוך, וויל ער גלייבט וואס אידם בעשערט איז וועט ער האבען אויך מיט וועניג מיהע; דריטטענס, דאס ער זיך אויך צייט נעהמען קאן השי"ת דינען; פירטענס, דאס ער קיין שום מענש קיין חנופה טרייבט, אין איז פיר קיינעם אונטערטעניג, דאמיט ער זאל אידם אין פרנסה אנגעלעגנהייט הערום העלפען; פינפטענס, דאס ער קיינעם קיין השגת גבול אין קיין עולה מהוט, וויא מיר זעהען ליידער אין אונזערע דורות, דאס פועלע מענשען מהוען אומרעכט אין גייען פון דת של תורה, זייא ערלויבען זיך דאס אללעם פון פרנסה וועגען. כמה וכמה מענשען וואס וויזען זיך (בסימני טהרה) ערליך, אין זענען ליידער אזוי פערפירט, דאס פון וועגען דער פרנסה איז בייא זייא חילול שבת איין קליינע עבירה, פרעג איך זייא, אויב זייא גלייבען דאס השי"ת גיבט פרנסה? וואס קענען זייא אויך דעם תשובה געבען. נאר דער יצהר"ע מהוט זייא אזוי פערבלענדען דיא אויגען גליך וויא עם איז גאר נישט מענליך אנדערש. וויא אויך גיבט עם אסאך מענשען וואס ערליך זענען, נאר וויל זייא שוואך פרנסה האבען, זענען זייא בייא איין אנדערן אין געשעפט איינגעטרעטען, טהוט ער זיין הערר אללעם נאך געבען וען עם אויך איין חילול שבת ויו"ט איז, אין ער וויסט נישט, דאס וען אידם פארגעשריבען איז דאס ער פון דא פרנסה צו בעציהען האט, וען דער הערר אפילו נישט וויל מיט ער אידם אין געשעפט האלטען אפילו שלא בטובתו אין ער מוס נישט מחלל שבת ויו"ט זיין. וויא אויך פערשטעהען דיא מענשען נישט וויא איין גרוסע עבירה עם איזט

זיך

זיך אויף אמענש צו פֿערלאָזן, וויא מיר שׂאָן פֿריהער (סוף קפּי׳ ב׳) געשריבּען האָבּען, זייא ציהען יאָ זעלבּער דען דלות אויף זיך, דיא זעלבּע זינד יאָ פֿערשאלטען, וויא דער נביא זאָגט (ירמי׳ י״ז ה׳): ארור הגבר אשר יבטח באדם ומן ד׳ יסיר לבו, אין טייטש, פֿערפלוכט איז דער מענש, וואָם ער זיך אויף איין מענשען פֿערלאָסט אין וויכט אוועק זיין הארץ פֿון השי״ת, זאָל זיך דאָם דער מענש גוט אויבער לעגען אין זאָל דען אמת ערקענען; *) דער מענש קען זיך יאָ זעלבּער נישט גליקליך מאכען, אין אויך גארנישט נעהמען. וויא עם וואָר אמעשה, עם וואָר אחסיד. וואָם האָט געהאט אין שכנות איין סופר וואהנען, אמאהל פֿרעגט דער חסיד דעם סופר, וויא גייט עם? זאָגט דער סופר, זא לאנג דיא האנד איז נעזונד אין קען שרייבּען נעהט עם גוט. אין דען זעלבּען טאָג האָט זיך ערייגנעט דאָם אונגליק, דאָם דער סופר האָט זיך דיא האנד אָב געהאקט אין מעהר מיט איהר נישט געשריבּען. דיא שטראָף האָט ער געהאט דאפֿיר, וויל ער זיך אויף זיין האנד פֿערזיכערט האָט, וויל דער מענש ברויך צו זאָגען, וויא לאנג השי״ת העלפֿט מיר גייט עם גוט, איבּער דעם זאָל זיך דער מענש געוואָגען צו ערקענען דיא טובות פֿון השי״ת, נישט וויא דער וואָם זאָגט כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה (דברים ח. י״ז) דאָם מיט זיין מאכט אין קראפֿט ערנערט ער זיך אין מאכט פֿערמעגען, אין מהוט אללעם אין נאטורליכען וועג אויסלעגען, דאָם איז איין גראָסע עבירה. דער זעלבּער לייקנעט אין השגחת הבורא, וויא מיר ליידער היינט זאהען, דאָם פֿיעל מענשען אין דער נעטיג געפֿאנגען זינדען, השי״ת זאָל זיך מרחם זיין, אמן!

ט. דער מענש וואָם קיין בטחון האָט איז איהם זעהר צו דער האנד צו זינדיגען מיט פֿיעל זאכען, בפרט גענגען זיין חבר, איהם צו בעטריגען, אדער עטוואָם צו גנבּענען, אבער פֿראצענטע צו נעהמען, וויל ער מיינט, דאָם מיט דען ווירד ער זיך אין רייכטום פֿערשאפֿען, ולא ידע כי חסר יבואנו (משלי כ״ח כ״ב), אין פֿערשטעהט נישט, דאָם מיט דען ווערט זיין איינקאָממען נאָך גאָמינערט. וויאפֿיעל מענשען מיר ליידער היינט צוטאג האָבּען,

וואָם

וואָס זאָגען, ווער עס קען נישט אויך אַבּיסעל בעטריגען, דער קען קיין סוחר זיין, דאָס איז מעשה יצר! דאָ פרעג איך, ווען בייא זייא בטחון זיין זאָל העטען זייא אַזוי וואָס געזאָגט? זאָלכע מענשען זענען צו בעדויערן, ווען זייא איהרע פעלערהאַפטען גאַנג בעקענען ווערדען, דעמאָלס ווירד שאָן שפעט זיין.

ווען דער מענש איין ערליכער בעל בטחון זיין וויל, מוז ער האַלטען וואָס הש״י איהם פאָרגעשריבען האָט, דען דער דינער קען ווענִיג אויף זיין הערדן רעכנען ווען ער איהם נישט טרייא דינט. נאָר אומפאַל דער יצר הרע קומט מיט זיין טענה, אין זאָגט, וויא אַזוי קענסט דוא טהאָן דען ווילַלען פין הש״י, דאָס איז דיר יאָ זעהער שווער דאָרך צו פיהרען, 1-טענס, מוסט דוא ווערען איין בעל תשובה, דאָס דוא בערייהען זאָלסט וואָס דוא ביז הייטע געזינדיגט האָסט, 2-טענס, איין בעל אָמונה צו גלייבען דאָס הש״י וועט דיר העלפען, 3-טענס, איין בעל בטחון. היינט פרעג איך דיך, אַזוי אַמענש וויא דוא, וואָס האָט שאָן זאָ פיעל בעטריגט אין גאָר ווענִיג גוטס געטהאָן, אין עבירות זעהר פיעל, אין וואָס פאַר אַזכות זאָל דיר הש״י העלפען?

אויף דען וועל איך תשובה געבען. דוא זאָלסט וויסען, ליבער לעזער, דאָס הש״י איז איין גרויסער בעל חסד חנם, ער טהוט פיעל גוטס אומזאָנסט, וויא אויך איז ער אַגרויסער בעל רחמנות, ווען איין מענש נאָך וויא מעהר געזינדיגט האָט. אין ער וויל תשובה טהאָן, נעמט הש״י זעהר ליעב אָן זיין תשובה, ווען ער ערליך זיך פאָרנעמט זאָלכעס מעהר נישט צוא טהאָן, אין הש״י העלפט איהם נאָך׳ דאָס זיין תשובה איהם גרינג אָנקוממען זאָל, הבא לטהר מסייעין אותו. וויא אויך זאָגט הש״י (יחזקאל ל״ג י״א) חי אָני. נאום ד׳ אם אָחפוץ במות הרשע, איך שווער דאַרויף, אויב איך עס וואונש דאָס דער זינדיגער מענש פין וועגען זיינע זינד שטאַרבען זאָל, אין געגענטייל, ער ווינשט זעהר אין וואַרט ער זאָל תשובה טאָהן, אין לעבען בלייבען, אין זאָ באַלד, דער מענש (מהרהר בתשובה) קלערט תשובה צו טהון (אַבל לא כהרשעים שמלאים

חרמות) אזוי ער בויא השי"ת אלם איין צדיק, וויא מיר געפינען אין דער גמרא וא איין גליכען (קידושין, המקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק וכו' ע"ש) ע"כ וואן דער מענש קלערט תשובה צו טהאן מאג ער שאן רעכט בטחון האבען, אין השי"ת וועט אהם העלפען. מיר זאלען אויך געהאלפען ווערען מיט אללען גוטען, שפע, ברכה והצלחה ויקויים בנו ותבוטח בד' חסד יסובבנו אמן.

סליק שער הבטחון

בעזר הבוטח בו, ואתפלל אל ד' בכה, הושיעני נא בשער השגחה.

שער השגחה (אויפזיכט).

א. אין שבט מישראל ווערט געברענגט: מיר זאהען, דאם עם גיבט פילוספים, וואם לייקענען אין דער השגחה פון הש"י, זייא זאגען, דאם עם איז נישט זיין כבוד, דאם ער זאל זיך אומזאהן אויף דער פירונג פון דער וועלט. קומט אוים, דאם עם גאר איין הפקר וועלט חי"ו איז. אין אמת אבער וויסען מיר (שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אא"כ מכריזין עליו מלמעלה. חולין ז':), דאם אפי' דאם מינדעסטע וואם עם טהוט זיך איז אללעם מיט דער אויפזיכט פון הש"י, דאם ברוך א יעדער ייד צו גליבען. אין דער מענש זאל זיך נישט בעשטרעבען דארויף איין אינבער צייג צו ווייסען, מיט חקירות בינבער צו לאזען, ווייל דיא אללע וואם טוען אזוי (כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים. משלי ב' י"ט) דיא ווערען אפיקורסים; אם ערשטען טהוט זייא דער יצהר"ע פערפיהרען, דאם זייא מיינען דאם ערנסט, דאמיט אינבער צייגט צו זיין, דאם הש"י פיהרט דיא וועלט. צום סוף פערליירען זייא דיא גאנצע אמונה, וויא מיר עם ליידער הייגט זאהען. דארינבער זאללען עלטערן זייערע קינדער פאן שטודירען איינהאלטען, נאר וואפויל עם איין

חוק

חוק המלכות איז, אָבּער ווען זיא זיך ווייטער אַריין לאָזען, ווען דיא עלטערן נאָך וויא פרום אין דיא קינדער וויא ערליך זינד, וועט דאָס יידישקייט בייא זייא נישט אויסהאַלטען. דיא ספרים שרייבען, דאַריבער האַלט מאַן דיא האַנד אויף דיא אויגען ווען מאַן זאָגט „ה׳ אָחד" צו צייגען דאָס מאַן נירגענד נישט זעהען וויל איין איבער־צייג דאַרויף זיך צו פערשאַפען, נאָר מיר גלייבען עס באָמונה שלימה, דען דער וואָס זיך איין איבערצייג מאַכען וויל דער פערא׳ירט זיך געוויס. — צו פרעגען איז, ווען הש״י יאָ איין משגיח איז איבער אַללען, וואַרום זענען מיר יידען אַזוי געשטראָפט דאָס מעהרערע זיך זעהר שווער ערנערן? דאָס איז ליידער דאָרך אונזערע חטאים, וויא דיא גמרא זאָגט, הרעותי את מעשי וכו׳, איך האָב שלעכטע אויפפיהרונג, דאָס פערא׳ורזאַכט מיר שווערע פרנסה. הש״י זאָל העלפען בקרוב אָמן.

ב. ווען דער מענש בעטראַכט דיא פיהרונג פין דער וועלט איז איהם ריכטיג אַגרויס חידוש, ער זעהט, עס איז אָמת וויא מעהר פושע מעהר גליק, דאַצוא מוס מאַן זיך אָבּער דיא אָמונה בענוצען. אום דאַמיט דאָס ענין צו פערשטעהן (לפי קט שכלינו) ווערדען מיר עטוואָס דאַפאָן שרייבען. וויר זעהען ריכטיג, דאָס דיא מעהרסטע טייל רשעים טהוען באַגליקען, פאַר איינעם גיבט מאַן הצלחה, ווייל ער האָט אַמאָהל אַמצוה געטהאָן, אַדער זיינע עלטערן מכבד געוועזן וויא עשו. בייא דען אַנדערן וואַרט הש״י אָפשר וועט ער תשובה טהאָן, פאַר זייערע עבירות שטראָפט זייא הש״י נישט אויף דער וועלט, נאָר ער צאָהלט זייא פאַר דיא מצות, דאַמיט זיא אויף יענער וועלט קיין שום אַנשפרוך האָבּען עטוואָס שכר צוא פאָדערן. בייא ערליכע יידען איזט גראָד פערקערט, פאַר זייערע מצות בעקוממען זייא אויף דער וועלט גאָרנישט, דאַמיט זייא לעוה״ב איין גראָסען שכר פינדען, נאָר בייא איינינע מצות וואָס אונזערע חכמים האָבּען געזאָגט שאוכל פירותיהן בעוה״ז והקרן קיימת לעוה״ב, דאָס מאַן בעקאָמט איין טייל אויך אויף דער וועלט, אָבּער פאַר דיא עבירות טהוט זייא הש״י יאָ שטראָפען אויף דער וועלט, כדי זייא זאָללען גאַנץ ריין קוממען אויף יענער וועלט. דער סדר

וואר בייא דיא ערשטע דורות. וועז עם האט זיך זייא איין אומגליק געטראפען. האבען זייא הש"י געלויבט. ווייל זייא אין אכט געזוממען האבען. וואם פאר איין עבירה זייא האבען געטהאן. דאם עם פערזאכט אורזאכט האט זאלכעם אונגליק צו ליידען אין האבען פערשטאנען דאם הש"י זייא דארום גלייך שטראפט. דאמיט זייא לעזה"ב קיין פערשטערטע שמחה האבען זאללען. גלייך וויא וועז אייגער אויך איין חתונה פאהרט מהוט ער זיך קודם דיא געשעפטע פער זארגען. אין זיין הויז מיט שומרים בעוואכען. דאמיט ער אויך דער שמחה בערוהיגט זיין זאל. וויא אויך שטעדט אין דער פסיקתא. וועז איין מענש מהוט איין עבירה וואם מיט דען דין תורה העט אידם געקוממען מיתה. נעמט הש"י בייא אידם איין קרבן. דאם אידם איין אקם פייגערט אבער דער גלייכען. לויט וואם פאר אנאטונג מענש ער איז. דאם דער צו פאל בייא אידם איין אונגליק זיין זאל. הרי מקצת הנפש ככל הנפש. ר' יצחק זאגט. עם שטעדט (תהלים ס"ו ה'): נוראות בצדק תענני. הש"י וועט אונס וויזען לעתיד וואונדערליכע זאכען פון וועגען דיא יסורים וואם מיר האבען געליטטען. דוד המלך האט נעזאגט צו הש"י (מ"ז י"א) תודיעני ארח חיים. מאך מיר ווייסטען דען וועג פון לעבען. האט הש"י גזאגט. דוד! אויב דוא ווילסט לעבען נעמטע פארלויב יסורים. וויא עם שטעדט דרך חיים. תוכחת מוסר. דער וועג פון לעבען איז. דאם מען שטראף ריידט אנגעמען זאל. ג. כתב בס' יד הקטנה. דער מענש זאל נישט קלערען. דאם

לויט וויא מיר אין דיא פריהריגע ציטטען אויסגעזאהן האבען אין וויא עם מיט אונס יעצט ערגעהט. זאל ער מיינען. דאם הש"י האט אונס חלילה פערלאסט. ניין! ער איז אויך אונס משגיח אויך אציגד אין ביז עוויג. נאר דער חילוק איז. דאם פון פריהר איז דיא אויפזוכט געווען עפענטליך. למשל: קריעת ים סוף, אבער לחם מן השמים. מלחמות סיחון ועוג ול"א מלכים. אד"ג. ווייל אונזערע עלטערן זענען פיעל ערליכער געווען אין דיא ציטטען פון אונס. האט זייא הש"י אויך זיין ליבשאפט עפענטליך געווייזען נסים נגלים וואונדער אפענבאר. דאם זיא

עם

עָס מיט אִיהרע אויגען געזעהן האָבען בשידד מערכת הטבעיים, דאָס עָס אויסער דער נאַטור איז, אָבער היינט לייִדער לויט אונזער אויפפיהרונג זענען מיר נישט ווערט, דאָס וויר עָס מיט אונזערע אויגען זעהען זאָללען, אַלתבט אַחריך, עיי׳ רש״י, ממילא מום דיא השגחה זיין בהסתר פנים, פאַרשטעלט איבער דען איז אַללעס אַריין געשטעלט אין טבעיות נאַטורליכען וועג, אַלס עָס איין צופאַל ווערע, אין עָס ערקענט זיך נישט עפענטליך, וויא עָס שטעהט פ׳ וילך ועזבתים והסתרתי פני מהם—(ומה מאד נאה בזה כפל הלשון, ועזבתים והסתרתי פני וכו׳ והי׳ לאכול ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי וכו׳ ואנכי הסתר אסתיר וכו׳ לכאו׳ למה כפל הקב״ה הסתרה כ״כ פעמים, אבל לפי דברים אלו יובן, וכך אמר למשה, שכאשר אעזבם והסתרתי פני מהם וכו׳ אז יאמרו הלא על כי אין אלהי בקרבי (שח״ו סר השגחתו מהם) ע״כ מצאנו וכו׳, אבל לא כן הוא רק ואנכי הסתר אסתיר שלא יראו השגחתו בפרהסי׳, ועוד נראה לי נכון במה שאמר כאן ב״פ הסתר אסתיר, כי באמת שני הסתרות נרמז כאן, שמי שהוא בעל אמונה כדבעי ויש לו עינים לראות יכול גם עתה לראות השגחתו ית׳ עין בעין וזה הוא הסתר לפשוטים אבל לבעלי מדריגה אסתיר רק קצת כי א״א להסתיר מהם מכל וכל, וזה נראה לי נכון לאמיתו, המעתיק).— איך וועל פאַרבאָרגען מיין געזיכט פין זייא דאָס זייא מיין הילף נישט זעהען וועלען, אָבער השגחה וועל איך אויף זייא פאָרט האָבען, פין וועגען מיין הייליגען נאָממען, ווייל ווען הש״י זאָל ח״ו דיא השגחה פאָן אונס אַוועק נעהמען, העט פאָן דיא רשעים נישט געבליבען קיין שריד ופליט. דאָס זאָגט שלמה המלך (אין שה״ש ב׳ ט׳) הנה זה עומד אַחר כתלינו, הש״י שטעהט וויא אונטער דער וואַנט. משגיח מן החלונות, מציץ מן החרכים ער זעהט אויף אונס גלייך וויא פין דאָרך איין קליין פענסטערל, אָדער דאָרך איין שפאַלט, אַזוי זעהט ער אויף אונס אַרויס פין זיין הייליגע וואָהנונג, וויא עָס יעדער גוט פערשטעהט, דאָס דער איינוועגדיגער קען אויף דער אַרט גוט אַרויס זעהן, אָבער דער וואָס דרויסען איז, קען נישט אַריין זעהן, ווייל

דאָרך

דאַרף אונזערע זינד האָבען מיר געמאכט איין (מסך מבדיל בינינו לבין אבינו שבשמים) מוער צווישען אונם אין השי"ת, קענען מיר צו אידם נישט זעהן, וויא אזוי ער העלפט אונס. וז"ש אחר כתלינו שאנו גרמנו לזה הבותל, והוא משלנו, וזה דמיון ומשל למולו כביכול כמי שצריך לו חלונות וסדקים להציץ על ידיהם. (* ווער איין יוד איז אין וויל זיינע קינדער זאללען יידען בליבען, דער זאל גליבען אין השגחת הבורא בלב שלם, אין זאל זיך נישט לאזען פערפיהרען פון דיא אפיקורסים, ווען זייער גליק נאך וויא גלעזנצעגד איז, וויא דוד המלך זאגט (צ"ב ח') ויצץ כל פועלי און להשמדם עדי עד, איהר גליק איזט פיר זייא איין גראסעם אונגליק, וויא וועללען זייא אוים זעהן אז הש"י וועט במהרה בימינו בקרוב ווייזען גיך אין באלד זיין השגחה בפרסום רב עפענטליך, וואם וועללען זייא דעמאלט זאגען אין תשובה נעבען אויף עלטון התורה וצדיקים ות"ח, וואם זייא האבען דיא חיליגע תורה אין צדיקים מבייש געווען, אין געמאכט ללעג ולקלס צו אללען גישפעט, וויא ליידער דיא ליוט עם היינט טהוען, איין יוד וואם גיוט אין יידישע מלבושים דער קען שוין כמעט צווישען זייא אויף דער גאס נישט ארוים גיין, דיא רשעי ישראל שפעטען פון איהם מעהר וויא דער אינו יהודי. רבשע"ו השקיפה ממעון קדשיך, זעה נאר וויא גרוים דער צער איז פון דען וואם העט נערן געווען אייד אין זייא דיך מרחם במהרה אמן.*)

ד. נאך וועלט נעברענגט אין ספר יד הק', איין איבערציג דאם הש"י האט השגחה אויף אונם יידען, לויט וויא מאן זעהט וויא גראם דאם פיינטשאפט פון דיא אנטיסעמיטען איז אויף דען יוד, בייא אללען עקזעמטירען מיר צווישען זייא, איז דיא שרי מלוכה ירה שטייען אונם צוהילף אין אללע הינזיכטען. נאך מעהר בעוויז פון ווען מיר זעהן אין גלות וויאפיעל גזרות, שמדות אין צרות מיר האבען געליטען, בייא אללען זעהן יידען שטארק בייא דער אמונה טעמו לא פג וריחו לא נמס, אונזער טעם וריח איז נישט צו נאנגען, וואם מיר זעהן וויא איין לעמעלע צווישען

צווישען דיא וועלף. איין ארעם אונטער דרוקט פאלק, וועלן נישט
דיא חסדים דיא גרויסע פין הש"י העט שוין נישט געווען פין דיא
רשעי ישראל. לב מלכים ושרים ביד ה' הש"י האט אין
זיין האנד דען ווילען פין אללע געוואלטיגער. וועלן דער מענש
זאל זיך גוט אויפרלעגען, קען ער זעהן דיא השגחה פין הש"י
אזוי לויטער וויא דיא זון שיינט. דאם אללעם קען זעהן אין פער־
שטעהן אייד וואם האט אמת־דיג אמונה אן בורא עולם. מן הסתם
ברויך יעדער מענש עטוואם צו מהאן פין וואם ער זיך ערנערן זאל,
אבער אהנע דיא הילף פין הש"י קען זיך דער מענש וועניג וואם
העלפען. למשל וועלן איינער האט שאף אפי' זיין איינען גוט. אין
האט עם שוין אויך געאקערט אין געבויעט. פין דעסטוועגען קען ער
נאך נישט געווים זיין, דאם ער אויך ברויט אויסגעזאמרט איז,
מוז ער ערשט פין הש"י בעטען, עם זאל גיין רעגען אין דער צייט,
אין עם זאל חי' קיין האגעל. וועדער פערשוועמונג דערויך קומטען,
אין וועלן דיא תבואה שוין אפי' אבגעשניטען איז מוז ער אויך בעטען,
עם זאל נישט פערברענט וועדען, אבער איינער איז איין פעכטער,
אין האלט אפי' פין דיא בעסטע געטרענקע, דער אנדערער איין
געוואלבער אין האט פין דיא בעסטע וואדע אין פערקויפט אויך
קליינען פראצענט. וועלן זיא אבער קיין חן בייא דער וועלט האבען
איזט אללעם אומזאנסט, מיסטען זיא זיך ערשט בעטען בייא הש"י
למצא חן ושכל טוב בעיני כל בני אדם. אין
דאם ער זאל זיא גוטע קונדשאפטען שיקען. אלזא קומט אוים,
דאם צו אללען מוס מאן הש"י בעטען דאם ער זאל השגחה האבען
אויף דען מענש! וויא קען ווידער דער מענש זאגען, אויך האב
קיין צייט צו מנין צו גיין, וועדער ערלויבען שבת האלטען, ווייל
מיינע געשעפטען ערלויבען עם מיר נישט, וויא איזט זיין פערשטאנד?
ער ברויך איממער צו בעטען פין הש"י זיינע געשעפטען זאלען גוט
גיין, דערווייל זאגט ער, דאם ער קיין צייט האט אין שוהל צו
גיין, וויא דאם ארט פין בעטען איזט. דא זעהען מיר אויבער צייגט,
דאם דער פין דיא פארטייא איז וואם זאגען ל ח י ו ע צ ם י ד י וכו'
גלויבען זיך זעלבסט צו העלפען, וויל דיא אמונה בייא זייא ליידער
שוואך

שוואַך איז, דיא זעלבע האָבען ריכטיג קיינמאָל קיין צייט, אין קומען אויך אַוועק פֿין דער וועלט אָהנע צייט (דאיתא בספרים על פסוק ואברהם זקן ב״א בימי״ם שהי׳ יכול ליתן חשבון מכל ימי חייו מה שעשה מידי יום ביומו וכמו כן כל הצדיקים ע״כ. אבל אלה הרשעים אין להן ימים, שאיננו יכול להראות שום עבודה אפי׳ מיום אחד, והיכן הי ימי חייו! וא״כ הולך בלא עת, המעתיק). ווייל זייא האָבען פֿין זייער גאַנצעס לעבען צייט גאָר נישט אויף צו ווייזען. הש״י זאָל אונז אָב היטען פֿין זאָלכע געדאַנקען אמן:

ד״ה. אין ספר „כלי יקר״ ווערט געברענגט, וואַרום דיא אָפּיקורסים גלייבען נישט אַן השגחת הבורא ב״ה, ווייל זייא זעהען דאָס דיא רשעים טהוען שלעכטס פֿיר דיא ערליכע יידען אין הש״י איז זיך נישט נוקם אַן זייא. חוץ דען זעהט מאַן, דאָס דיא נישט ערליכע געהט עס געוועהנליך בעסער פֿין דען ערליכען, דאַריבער בעוועגט עס זייא צו לייקענען אַן דער אויפֿזיכט פֿין הש״י. מיר וועללען אָבער איהר אירטום מיט אייַן משל אויסווייזען: אייַן קינד וואָס האָט זיך אייַן קליינעס שטיבעלע אויף געשטעלט פֿאָן ברעטעלעך, אין שטעקעלעך וויא געוועגדליך, קאָמט אייַן נאַכבאַר קינד אין גיבט דען שטיבעלע אייַן שטוים אונד צערטרימערט עס. דאַס אַנדערע קינד ערהעבט דאַס גרעסטע געוויין, לויפט צו דען פֿאָטער מיט אייַן געפֿילדער, וואָס איהם דאָ פֿיר אייַן אונגליק געשעהן איזט דאָרך דען נאַכבאַרס קינד. מן הסתם לאַכט זיך דער פֿאָטער אויס, אין זאָגט גאַנץ גוט האָט ער עס געמאַכט, וואַרום ברענגסט דוא מיט דיא צייט מיט זאָלכע דומהייטען, פֿאַר וואָס געהסט דוא נישט ליבער אין חדר אין דער צייט? דאָס קינד זעהט, דאָס זיין פֿאַטער נעהמט זיך זיינער נישט אָן, ווייַנט ער נאָך העפֿטיגער אין קלערט, דאָס זיין פֿאָטער איהם נישט ליעבט, עבער אין אמת, ליעבט יעדער פֿאָטער געוויס זיין קינד, אין ווען ער נישט זעהט נעהמט ער זיך זיינער אָן, נאָר נישט געגענווערטיג, דען דאָס קינד האָט איהם יאָ גאָר נישט געטהאָן אין געגענטייל, אייַן אַנדערסמאָל וועט ער נישט צו ברענגען דיא צייט מיט דומהייטען. אייַנס דאָס זעלבע איזט עס, מיט דיא תענוגים אין וואָהלטאַט וואָס

דער

דער מענש העט גארן ערריכט אויף דער וועלט, וואם האט גאר קיין וועדט, וועד עם פערשטעהן ווייל. -- השי"ת איז אונזער פאטער, ער איז א רחום וחנון אין האט אונם זעהר ליעב. בייא אללען איילט ער נישט דען רשע צוא צאהלען ווייל ער שלעכטם מהוט דען צדיק, אבער נאר אויף דער וועלט צאהלט ער איהם נישט ווייל דיא וועלט איז נאר אין עולם שלהבל פערפיהרטע וועלט. דיא וואם זיך גוט לעבען, מיט דעם זענען זייא נאך וועניג גליקליך. אין וועלכע מיט יסורים זייער וועלט צופרעדענען, איז נאך נישט קיין גרוים אומגליק, אבער דיא צייט וועט קוממען, וואם השי"ת וועט זיך אוודאי אן נעהמען אין וועט יעדען דאם זיינינע צו טיילען, וויא ער זיך פערדינט האט. — וז"ש אדוננו דוד ע"ה (צ"ד, ו') אלמנה וגר יהרוג ויתומים ירצחו, ואין הקב"ה משגיח להצילם, א"כ מסתמא לא יראה יה ולא יבין אלוה יעקב שאינגו משגיח, ע"ז אמר אי שוטים, אי פתאים! בינו בוערים בעם וכו' אם יוצר עין הלא יביט, וודאי יש השגחה והא שאינו נוקם ברשעים כי ד' יודע מחשבות אדם כי המה הבל, כתינוק הצועק לאביו שחבירו קילקל ביתו של קיסמים וד"ל.

ו. השי"ת האט געזוכט אגוטע מיטעל פאר ישראל, וואם עם זאל זייא דאדארך בעווענען ערליך צוא זיין, אין האט נישט געפינגען נאר ארעמקייט, וויייל דארך דען פארכטען זייא זיך פאר השי"ת, וויייל ווען אייגער קיין ברוים, אבער קיין קליידונג האט בעט ער זיך צו השי"ת, רבשע"ו, העלף מיר. פין איין עושר הערט מען נישט, דאם ער זאל השי"ת זיין נאממען אזויפיעל רופפען, וויייל ער שפירט נישט אזאלכע שמערצען דאם דער נאממען פין השי"ת זאל פאר איהם איין היילמיטעל זיין. דאריבער קען דער עושר דען ארעמען נישט אזוי גוט טרייסטען, אלס דער אנדערער ארעמער. אויך דאדארך קען דער גוט בעדערפטיגער ענדער מיט עמוואם נעהאלפען ווערען בייא זיינם גלייכען, אלס וויא בייא דען עושר, וויייל דער זאטטער גלייבט דען הונגעריגען נישט, וויא אויך טרעפט זיך ענדער איין ארעמער ירא שמים וואם ער זיצט אין לערנט אלם איין עושר. יעדען טאג גייען ארום מלאכי חבלה, זייא ווילען חיו

דיא וועלט פערדאַרבען, ווען נישט זיא העטטען געטראָפפען אָרעמע יידען וואָס זיצען אין בתי מדרשים לערנען תורה מתוך דוחק וצער, הונגעריגער הייט אין פערחלושט, וואָס זייער זכות איז מגין אויף דער וועלט.

נאָך איין טעם וואָס מיינסטען זענען דיא לומדי תורה אָביונים, געפינען מיר אין תנא דבי אליהו, ווען משה האָט גענידערט מיט דיא לוחות אין האָט געזעהן דאָס עגל, איז ער פאַר גרוים צער אין שרעקקען, וויא שטום געבליבען, דעמאָלט איז נגזר געוואָרען, דאָס יידען זאָללען לערנען תורה מתוך דוחק וצער, אין זאָללען גיין נע ונד ח״ו, אָבער הש״י וועט זייא אַוודאי צאָהלען פאַר זייער טרחה זייער גוט, אין דען עונש ליידען אָבער נישט דיא עשירים, וואָס דען? מן הסתם איז פאַר זייא איין אַנדערער עונש פערהאַנדען ח״ו, סיידען ווען זייא דיא אָרעמע לומדי תורה הערוים העלפן אין טהוען זייא אונטערשטיצען, ווערען זייא אַוודאי פרייא פין אַנדערע עונשים אין קענען נאָך בעטייליגט ווערען מיט דען שכר וואָס עס קומט זיך פאַר דיא אָרעמע לומדי תורה אויף יענער וועלט אָמן.

ן. פאַר דיא צדיקים איז זייער שכר פערבאָרגען לעוה״ב, אין דאָס וואָס זייא גענינסען אויף דער וועלט, דאָס איז וועגען זייערע פיעלע תפילות, גלייך וויא דיא אָרעמע לייט, וואָס שטעהען אַזוי לאַנג בייא דער טיער דאָס מאַן מוז זייא דיא נדבה געבען. דער ערליכער זאָל אָבער נישט קלערען, איך בין ערליך אין יענער נישט, צום סוף גייט ער אָוממער העכער אין איך בלייב צוריק, דאָס איז ווייל איהם בלייבט זיין שכר לעוה״ב (עין לא ראתה). בעפאָר מיר דען שער פערפערטיגען עראינערן מיר נאָך איינמאָהל, דאָס אויף יעדע זאַך וואָס עראייגענט זיך הן צו גוטען, אָדער ח״ו — . . . זאָל מאַן וויסען, דאָס עס איז בהשגחה פרטיית ממי שאָמר והי׳ העולם מיט אויפזיכט פין דען וואָס דיא וועלט ערשאַפפען האָט, אם תהי׳ רעה בעיר וד׳ לא עשה (עמוס ג׳ ו׳), אין ווער עס זיינע טרעפונגען אין מקריית צופאַל אויסלעגט, דער איז צום בעדויערן, וד״ל. דוד המלך האָט געזאָגט (כ״ג א׳) ה׳ רועי לא אָחסר, ווען

השי"ת ווייסט מיך פאהלט מיר גאר נישט, וויל ממה נפשך בנאות דשא ירביצני ווייסט ער מיך אויך איין שענעם גראז, דהיינו עם גייט מיר גוט, על מי מנוחות ינהלני, ער פיהרט מיך בייא שטיללע וואסערן, דהיינו אין האב פרנסה בלא פיזור נפש, בערוהיגט, אהנע מיך פיעל צוא פלאגן אין אוודאי גוט, וויל נפשי ישובב, אויך קען אויך צומאל מיין נפש ערקוויקען מיט השי"ת זיין דינסט, נאר אפי' גם כי אלך בגי צלמות, ווען השי"ת טהוט מיר אויך יסורים צו שיקען, זאהר שוועריע פרנסה אין אויך אנדערע צו פעללע לא אירא רעה כי אתה עמדי, האב אין אויך קיין פארכט, וויל אין אויך ווייס דוא גאט ביסט מיט מיר, שבטך ומשענתך המה ינחמוני, צומאל שטראפסט דוא מיך, דאם אנדערעמאל העלפסט דוא מיר, בין אין דאמיט געטרייסט, דען אין זאה דוא פערלאסט מיך נישט, ווען אין אויך מאהרעמאל יסורים האב, ווייס אין מן הסתם האב אין גענען דיר געזינדיגט, אין דיא ווילסט מיך פין דיע זינד רייניגען, דאמיט תערוך לפני שלחן נגד צוררי, דוא זאלסט מיר לעוה"ב פארבערייטען איין מיש מיט אללען גוטען גענען מייגע בעליידיגער, ווען אויך מיינע שונאים מיך יאגען אין זענגען מיך מצער, זאג אין, אך טוב וחסד ירדפוני, דאם עם אללעם צוא גוטען אין, אין עם אין פיעל גנאדע פין דיר, וויל דארך דען ושבתי בבית ד' לאורך ימים, ווען אויך זיצען לעוה"ב אין שכנות פין דיר אין ווען דיך אייביג לויבען אמן ואמן.

סליק שער השגחה.

באשר אסלק ידי משער השגחה, אתפלל ואומר שבענני בברכה, ושלח במעשי ידי הצלחה, ומכל יסורין ומכאובין תן לנו הנחה, אין יוצאת ואין צוחה, אמן סלה ועד.

שער יסורים של אַהבה.

דאַ מיר האָבען פֿערפֿערטיגט דען „שער השגחה" וועללען מיר יעצט שרייבען דען „שער יסורים של אַהבה", ווייל ער אויך מיט השגחה פֿערבינדען איז, לויט מיר אויבען מעהרערעמאָל געשריבען האָבען.

א. דיא גמרא ברענגט (נדה ל"א ע"א) עס שטעהט (ישעי' י"ב א'): אודך ה' כי אָנפת בי, איז טייטש, איך לויב דיך גאָט, וואָס דוא האָסט געצערענט אויף מיר. וועללען מיר פֿערשטעהן דאָרך איין מעשה: צווייא סוחרים האָבען גערייזט אויף איין מאַרק מיט פֿערשידענע סחורות, זייא האָבען אָבער געברויכט אויך אויף דען מעער צו רייזען פֿער שיף, וויא איינער פֿין דיא צווייא האָט געוואָלט דיא סחורה אויפֿגעבען, האָט ער איין שמערץ אויף איין פֿוס בעקוממען, אין האָט געמוסט דען מאַרק פֿערלאָזען, אין זאַמט דער סחורה איבער בלייבען. איז ער וויא עטוואָס ברוגז געוואָרען אויף הש"י, וועגען דען אומגליק, אין ענדע אָבער, האָט ער געהערט, דאָס דיא שיף מיט אַללען אין איהר איז ערטראָנקען געוואָרען, האָט ער הש"י געלויבט, זאָגט ר' אֶליעזר, דאָס מיינט אויך דער פסוק לעושה נפלאות גדולות לבדו, הש"י טהוט גרויסע וואונדער אין נאָר ער אַליין ווייס דער פֿין, דער מענש קען זיך גאָר אַזוי ווייט נישט מערקען, דאָס וויאפֿיעלמאָל עס פֿין איין רעה איין טובה הערויס קומט. דיא גמרא ברענגט אין ברכות, וועס הש"י ליעב האָט, טהוט ער איהם רייניגען פֿין זיינע זינד מיט יסורים, דאָס איז אָבער נאָר ווען דער בעטרעפֿענדער נעמט זייא אָן מיט ליבשאַפֿט, דעמאָלט האָט ער דיא זכי' דאָס ער זיינע יאָהרען אין גוטער יידישקייט אויסלעבט אין האָט איין גוטע עלטער, וויא מיר געפֿינען בייא איוב הצדיק. אין ספרי שטעהט, ר' אֶליעזר בן יעקב זאָגט, אַזוי לאַנג דער מענש לעבט רוהיג, ווערען זיינע עבירות נישט געמינערט, אין ווען עס קומט אויף איהם יסורים קען ער וויסען, דאָס הש"י האָט איהם ליעב בעקוממען וויא עס שטעהט משלי

(משלי ג׳ י״ב): אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ד׳ יוֹכִיחַ, וועם הש״י האָט
לִיעֶב טהוט עֶר צִיכטִיגען.

ב. מיר געפִינען בייא צדיקים אין ערליכע יידען וואָס דאָס לעבען
בייא זייא נישט אייניג אויסזעהט. עס איז פערהאַנדען אַ צדיק
וואָס ער זיין לעבען מיט פערשידענע יסורים צו ברענגט, אין בייא
דען צווייטען שאָן וועניגער אין דער דריטטער לעבט שאָן גאַנץ
רוהיג אין פיהרט אויס זיין וועלט מיט גרוים נחת אין פרייד, אין
אַזוי איז אויך בייא פיעלע איינפאַכע מענשען, וויא דיא גמרא
ברענגט (אין מועד קטן פרק א׳) דאָס רבה אין רב חסדא זענען
אַללע צווייא גרויסע צדיקים געווען, ר׳ חסדא האָט געלעבט ניינציג
יאָהר, אין האָט דערלעבט בייא זיינע קינדער זעכציג חופות, אין רבה
האָט בייא זיך בייא געוואָהנט זעכציגערלייא קראַנקהייטען. בייא ר׳
חסדא האָט מאַן געגעבען אַפי׳ פאַר דיא הונד גוט ברויט זאָלאַנג
זייא האָבען איבערגעלאָסט אין בייא רבה האָט אַפי׳ דאָס בני בית
קוים געהאַט אַשטיקעלע גערשטען ברויט. אויך אין דער היינטיגע
וועלט פינדען מיר אַזאָלכע מעשיות, אָבער חלילה דער מענש זאָל
זינדיגען ח״ו מהרהר צו זיין דאַרויף, אין עס זאָל איהם אַחידוש זיין
וואַרום הש״י פיהרט אַזוי זיין וועלט, דאָס איינער צו פיעל אין דער
אַנדערער גאָרנישט האָבען זאָל, הש״י ב״ה וב״ש טהוט אַוודאי אַללעס
ערליך משפט׳ן, ער ווייס אַללע פערבאָרגענע זאַכען, פאַר וואָס
דאָס אַזוי צו זיין ברויך. — ע״ז צריך לו להיות ידיעה בספר הגלגולים.
(* דער מענש קען דאַרויף נישט קוממען ביז ער איבער הונדערט
יאָהר אויף יענעס עולם קומט, דעמאָלט ווערט איהם אַללעס איבער
וויזען וויא רעכט דאָס וואָר. — נ״ל המעתיק בזה עפ״י אֶמֶת
מֵאָרֶץ תִּצְמַח (תהלים פ״ה י״ב) שאין שום אָדם יכול לבוא אֶל תכלית
האָמת עד שיבוא לעלמא דקשוט ואָז יבין שהי׳ ראוי עוד ליותר יסורים
רק שהקב״ה ריחם עליו וז״ש וצדק משמים נשקף*)

ג. מעהרערעמאָל טהוט הש״י דען מענש פריפען, אין שיקט אויף
איהם יסורים צו זעהן אויב עס איהם נישט איבעל געפעללען וועט
אין אויב ער אויף הש״י נישט אויפגעטראָגען זיין וועט. אויבוואָהל
הש״י איז איין יודע עתידות ער ווייסט אין פאָרהינייז דיא
געדאנקען

געדאנקען פֿין יעדען מענש, ער מיינט אבער אויך דען מענשען צו מאכען ערקענען בייא דיא וועלט אין ווילֿ איהם גרוים מאכען כדי אנדערע זאללען זיך פֿין איהם איין מוסר נעהמען, וויא מיר בייא אברהם אבינו געפֿינען.

דיא גמרא זאגט אין ערכין, וועלכעס היסט דאס יסורים, וואס טהוען מכפר זיין אויף עבירות? זאגט ר׳ אלעזר אפי׳ ווען איינער זיך איין מלבוש לאסט מאכען אין עס איז נישט נאך זיין ווינש, דבי ר׳ ישמעאל זאגען, וועם עס גייט פֿעראיבער פֿערציג טאג אן יסורים, דער האט אבגענוממען זיין חלק עוה״ב, אבער עס איז איהם איין שטראף פֿארבערייטעט. אין וועם עס גייט פֿארט גוט, זאל ער וויסען, דאס הש״י וואַרט ביז זיין סוממע ערפֿילט זיין ווירד, אויסגענאממען בייא איין צדיק איז צומאל פֿערהאנדען דאס ער זוכה איז לשתי שלחנות צו האבען נחת אויף ביידע וועלטען, וויא מיר אויבען (קפי׳ ב׳) פֿין רב חסדא געשריבען האבען.

דיא גמרא ברענגט (תענית כ״א) עס וואר איינער האט געהייסען נחום, דיא וועלט האט איהם גערופֿפֿען נחום, איש גם זו. וואַרום? ווייל ער בלינד וואר אויף ביידע אויגען אין אבגענוממען פֿין פֿוס אין הענד ר״ל, אין זיין קערפֿער איז פֿיל גרונד געווען אין יעדאך האט ער אויף אללען געזאגט, גם זו לטובה, דאס איז אויך צו גוטען. האט מאן איהם איבער דעם גערופֿפֿען נחום איש גם זו. אזוי איז אויך געווען מיט ר׳ אליעזר בן רב שמעון, מאן פֿפֿלעגט איהם אונטער שפרייטען זעכציג ליילעכער, דען ער האט אזוי געבלוט, דאס אללע וואַרען פֿערפֿלעקט. בייא נאכט פֿפֿלעגט ער זאגען צו דיא יסורים, קומט מיינע גוטע פֿריינד אין דער פֿריה האט ער זייא אבגעשאפֿט, דאמיט זייא איהם פֿין לערנען נישט הינדערן זאללען. אין זיינער צייט איזט קיין יונגער מענש געשטארבען, ווייל זיינע יסורים האבען אויף דער וועלט מכפר געווען. האט רבי געזאגט, ווען יסורים יא אזוי גוט זענען, ווילֿ איך זייא אויך האבען, האט ער זעקס יאהר דען שטיין געהאט, ער האט נישט געקענט משתין זיין, דאן זעקס יאהר געדערעם קראנקהייט, דאס ער פֿפֿלעגט פֿירכטערליך שרייען. דאגעגען אבער

האט

האָט דיא וועלט אין זיינער צייט קיין רעגען געברויכט, עס איז אללעם אהנע רעגען געוואקסען. וויא אויך זאגט רב הונא אין פ' חלק, וואם עס שטאהט אין דער תורה והנה טוב מאד, דאָם מיינט מען יסורים המכפרין. וויא אויך זאגט שלמה המלך אזוי: ודרך חיים תוכחת מוסר, דער שטעג פון לעבען איז דיא שטראָף. בייא אברהם אבינו שטאהט בברית בין הבתרים ויהי השמש לבוא וכו', זאגט דער מדרש, השי"ת האָט געפרעגט דען אברהם, וואם פאר איין שטראָף ער אויסערוועלט פאר זיינע קינדער אויך אידערע עבירות, גלות אבער גיהנם? האָט ער נישט געווויסט וואם תשובה צו עבען. האָט השי"ת אידם געראטטען דאָם ער דאָם גלות אויסווועלהען זאל. הלוואי מיר זאללען שוין נישט זינדיגען אין אויך דיא אלטע עבירות תשובה מהאן וועללען מיר בקרוב דערלעבען דיא גאולה. אמן.

ד. דער זוהר הקדוש (אין ויקרא) ברענגט, וועם השי"ת שטראָפט מיט אזאלכע יסורים וואם זענען פערבאָרגען פון מענשען, דאָם היסען יסורים של אהבה. אויסגענוממען איין צדיק, וואם קען דען מענש איין האלטען פון איין עבירה, אין ער טהוט עם נישט, מחמת איין טעם, וועלט ער געשטראָפט מיט עפענטליכע יסורים, על עון הדור חי', אזוי זאגט אויך דאָם ספר "שבט מישראל". וועו דער צדיק זאגט דען דור קיין תוכחה וועלט ער (נתפם) געשטראָפט מיט עפענטליכע נגעים. — וי"ש דוד (ל"ט ג') נאלמתי דומיה החשיתי ממוב, ע"כ, וכאבי נעכר, ודי"ל, דער מדרש ברענגט, דאָם יצחק אבינו האָט געזאגט פאר השי"ת, פאר וואם מהוסט דוא פערמיידען דיא יסורים פון מענשען, אמער וועו דער מענש האָט נישט יסורים אויך דער וועלט טהוט דער מדת הדין אויך אידם געווועלטיגען אויך יענער וועלט? האָט השי"ת געזאגט, דוא האָסט רעכט, אויך וועל ריכטיג בייא דיר אנהויבען, וויא עם שטאהט (בראשית כ"ב א'): ויהי כי זקן יצחק וגו', וויא ער איז אלט געווארען, האָט ער נישט געוואהן, אין האָט דאָרף דען גרויסע יסורים געהאט. אויבער דאָם טהוט זיין זכות אויך אונם מגין זיין אין גלות. וויא אויך ברענגט דער (מדרש אין פ' אמור,) דוד זאגט,

רבשע"ו תודיענו ארח חיים. מאך מיר בעקאנט דאם שטעגעל פֿין לעבען! האט הש"י געזאגט, דוד, לעבען ברויכסט דוא? יסורים ברויכסט דוא. דאן וועסט דוא לעבען. וויא אויך האט דוד געבעטען אל באפך תודיעני, שטראף מיך נישט מיט דיין צארן. דער ילקוט ברענגט דאראויף איין משל: איין מלך דער געשווארען האט, זיין זהן צו לאזען געבען הונדערט מלקות מיט איין שטריק, דאן האט זיך דער מלך מיישב געווען ער קען יא אונטער דיא הענד בלייבען, ווער וועט דאן דיא מליכה איבער נעממען? וואם זאל ער אבער טהאן וועגען דער שבועה? האט ער גענוממען דען שטריק אין האט אידם צוזאמען גאלייגט אין גאדאפעלט ביז הונדערט. אין האט אידם לאסען איין שטראף געבען אזוי טהוט אויך הש"י. ער וויסט. ווען ער זאל אויף אונם ברענגען יסורים לויט אונזערע עבירות וועללען מיר עם נישט אוסהאלטען. אין נעשווארען האט ער. אונם נישט צו פארלענדען. טהוט ער דען שטריק

דאפלען דאם דיא יסורים אונם גרינגער אנקוממען זאללען.

ד, עם שטעהט אשר יאהב ד' יוכיח. וועם הש"י האט ליעב שטראפט ער. זאגט דער "נועם מגדים" עם שטעהט ושכנתי בתוכם. הש"י רוהט אין הארץ פֿין צדיק, ווען דער צדיק האט אין זיך אבער אזוי איין פעהלער וואם דארף דען איז ער נישט איין גאנצער צדיק, למשל ער איז נישט קיין גרויסער ענין, אבער קיין גרויסער סבלן אין דארף דעם קען הש"י אין אידם נישט רוהען, טהוט ער אידם אביסעל יסורים צו שיקען, אין דארף דען קומט ער צו דיא קלאם. דאם הש"י קען שוין האבען זיין קוואטיר אין אידם. וויא אויך ביים אנדערע מענשען וואם זיא זענען שטאלץ, וויל עם זיא גוט גייט אד"ג. טהוט זיא הש"י ציכטיגען וואם דארף דעם ווערען זיא ביים זיך קליין. וז"ש חז"ל כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין, על כן איז קיין וואונדער וואם יידען ליידער שווער פרנסה האבען, אין מיט אנדערע הינזוכטען שווער דארף פֿיהרען, דיא גמרא זאגט (אין ביצה) ישראל עזין הן יידען זענען ווילד, טהוט הש"י מיט זיא אזוי פֿיהרען, זיא זאללען נישט אזוי זיין ממילא ווערט אללעם גוט.

דער

דער תרגום טהוט טייטשען אויף חט״א חו״ב. וועללען מיר אויף דעם איין טעם זאָגען. ווייל ווען דער מענש ווערט בעשאַפפען, בעפעהלט מאַן איהם דאָס ער זאָל דען יצר טוב צו הערען, נישט דען יצר הרע. ווען ער אָבער דען יצה״ר יאָ פאָלגט. למשל ער הייסט איהם אַביסעל אין באַאַל גיין. אָבער אויף איין אַנדער אונטערהאַלט וויא עס איז תערובת זכרים ונקבות. אין דער מענש קומט דאָרך דעם צו הרהורים רעים שלעכטע געדאַנקען איז דאָך דער מענש יעצט פערשולדעט געוואָרען. ווייל ער האָט גענוממען וואָס נישט צו איהם געהער, ברויך ער דאָס אָב צו געבען, גלייך וויא איינער איין חוב שולדיג איז. נעמט דאָס הש״י בייא איהם געצאָהלט מיט יסורים. לויט וויא נאָך דיא תענוגים וואָרען פין דער עבירה, איבער דעם איז דאָס ריכטיג איין חוב.

מיר וועללען נאָך איין טעם זאָגען פאַרוואָס דער זינדיגער מענש מוז ליידען יסורים. ווייל ווען דער מענש איין עבירה טהוט בעשאַפט ער איין מלאָך רע. וואָס ער איממער אויף איהם שלעכטעס רעט אויף יענער וועלט. וויא עס שטעהט (אבות פ״ד מ״ג) העובר עבירה אחת קונה לו קטגור אחד. אין ווען דער מענש וויל. דאָס דער מלאָך זאָל אויף איהם נישט מלשין זיין. זאָל ער ערליך מתוודה זיין; דאָס הייסט. בעקענען זיינע זינד. אין תשובה טהאָן. אין אויף זיך נעמען. דאָס ער וויל פין וועגען דיא עבירות יסורים ליידען, דאָרך דעם ווערט דער מלאָך אומ־געברענגט. ווען דער מענש אָבער ח״ו קיין תשובה טהוט. ווערט ער געשטראָפט אין גיהנם פין דען מלאָך וואָס ער מיט דער עבירה בעשאַפען האָט, עפ״י כי פועל אָדם ישלם לו. ווען ער אָבער יאָ תשובה טהוט ווערט ער געלייטערט מיט אַזאָלכע יסורים לויט וויא וואָס פאַר עבירות ער האָט געטהאָן. איבער דעם ברויך דער מענש דיא יסורים מיט אַהבה מקבל צו זיין.

ו. אונזערע חכמים האָבען אויסגעוויזען פין דער תורה. דאָס דאָרך סודים ווערט דער מענש פרייא פין זיינע זינד. פין שן ועין וואָס דיא תורה הייסט. דאָס ווען דער הערר זיין משרת איין צאָן אָבער איין אויג אַרויס שלאָגט. איז ער פרייא. מכשכ״ן איבערהויפט

איבערהויפט, ווען דען מענש יסורים האט וואס זייא זיין גאנצען קערפער צו ברעכען, דאס ער פין זיינע זינד פרייא געשפראכען ווירד. ר׳ אליעזר בן יעקב זאגט, עס שטעהט (משלי) מוסר ד׳ בני אל תמאס, דיא שטראף פין גאט ב״ה, זאלסט דוא מיין קינד נישט פעראבשייען, ווארום? ווייל את אשר יאהב ד׳ יוכיח, וועם הש״י האט ליעב דעם טהוט ער שטראפפען. דער מענש זאל זיך בערעכנען וואלט ער געזעהן, דאס הש״י איהם פיעל ווענינער שטראפט, לויט ער געזינדיגט האט, אין מאן זאל גלייבען, דאס הש״י איין ערליכער דיין איז, זיינע משפטים זענען זייער מיט אמת, ער טהוט דען מענשען צאהלען לויט זיין פיהרונג. אויב דער לעזער מיך פרעגען וועט, ווען הש״י יא יעדען נאך זיין פיהרונג צאהלט פארוואס זעהט מען אין מעהרסטען טייל, דאס ערליכע יידען יסורים ליידען אין זעננען נעבעך נע ונד, השם ירחם, וועל איך דיר זאגען איין ענטפער:

אונזערע חכמים זאגען (ברכות ה׳) דאס דרייא זאכען זענען פער-האנדען, וואס עס איז נישט מעגליך זייא צו ערריכען נאר דארך יסורים, וועלכע זענען דאס? תורה, ארץ ישראל, אין עולם הבא. ווער עס אשטיקעל יודע ספר איז קען דאס פערשטעהן גאנץ גוט.

(* דער ערליכער ייד וויל דיא אללע דרייא ערריכען איבער דעם מוז ער פיעל יסורים ליידען, איז אבער פערהאנדען אטייל וואס זיא זיך אין דיא דרייא זאכען נישט קימערן, ליידער דיא האבען ווענינער יסורים *) וויא אויך טהוט הש״י מיט דען ערליכען ייד מעהר מקפיד זיין אין צאהלט איהם פאר זיינע עבירות אויף דער וועלט, כדי ער גאנץ ריין בלייבען זאל אויף יענער וועלט, וויא מיר שוין מעהרערעמאל געשריבען האבען. דער מענש זאל אבער נישט דאכטען וואס טויג מיר ערליך צו זיין, ווען הש״י דען ערליכען נאך מעהר שטראפט, דאס איז איין גרויסער טעות, ווייל דער וואס ריכטיג מיט דען גאנצען אמת ערליך איז, ווינשט עס אליין דאס הש״י זיין חוב צו ביסליך איינגעהמען, (אבל לא ע״י יסורים וחלאים רעים). למשל ווען איינער איין גרויסען חוב שולדיג איזט, וואס ער נישט אומשטאנד

איז

איז אויף איינמאָל צו צאָהלען אונד ווייס דאָס מאַן איהם זאָ באַלד עקסעקווירען קאַן, ווערעט איהם דען ניכט ליעב דאָס מאַן פֿין איהם ראַטען צאַהלונג לאַנגסאַם איין נעהמען זאָל, דאַמיט ער ניכט גענצליך צו גרונד געהט, אונד צור שאַנד אין שפאָט בלייבט? איינס דאָס זעלבע איזט עס מיט דען מענש, ער ווייסט דאָס ער ניכט פֿיעל אויף דער וועלט צו טהאָן האָט, אונד איזט ניכט זיכער יעדען טאָג דאָס מאַן איהם איינבערופֿט אונד וועגען זיינע פֿיעלע שולדען גענצליך אין שאול תחתית פֿערפֿאַללען לאָסט ח״ו, איזט איהם דען נישט ליבער ווען ער זיך אין איינצעלען אויף דער וועלט אָבצאָהלט? דער ערליכער ייד, וואָס דאָס פֿערשטעהט ווען אויף איהם יסורים קוממען, טרעסט ער זיך, אויבוואָהל ער עראינערט זיך נישט פֿאַרוואָס דאָס זיין זאָל, אָבער יעדאָך ווייסט ער, דאָס אין צדיק באָרץ וגו׳ אין הש״י איז איין זוכר נשכחות, ער דענקט אַללעס וואָס דער מענש פֿערשולדעט האָט, אין אַללעס איז לטובה, דאַמיט ער דאַן זוכה איז לרב טוב הצפון לו צו אַללען גוטעס אָמן.

ז. ווען דער גוף האָט יסורים שטאַרקט זיך דאָס נפש, אין ווען דער מענש זיך נאָר אַביסעל געוואָהנט ראָס פֿיהרונג פֿין הש״י מקבל צו זיין מיט ליבשאַפט, העלפֿט ער איהם, דאָס עס איהם דאַן נישט שוועָר אָנקוממט. דיא גמרא ברענגט אַמעשה הלל הזקן איז אַמאָל אַהיים געקוממען פֿין אַרייזע, ווען ער איז שוין נישט ווייט געוועָן פֿין זיין שטאָט האָט ער געהערט איין יעמערליך געשרייא, האָט ער געזאָגט, איך בין בטוח אַז דאָס געשרייא איז נישט אין מיין הויז. פֿרעגען דיא ספרים, הלל איז דאָך געוועָן בייא זיך זעהר איין עניו, וויא האָט ער זיך ווידער געהאַלטען פֿאַר זאָ אַצדיק, דאָס ער בטוח וואָר, דאַס דאָס אונגליק נישט בייא איהם איז? ענטפֿערען זייא, אַדרבה, הלל האָט זיך איממער געפֿרייט מיט יסורים אין זיין בני בית האָט ער אויך אַזוי געוועָנט, אין אַז ער האָט אַצינדער געהערט שרייען, האָט ער געוויסט, דאָס עס נישט אין זיין הויז איז, ווייל זייא שרייען נישט. איך וועל דיר מעהרערע בעווייזע ברענגען, דאָס פֿין וועגען יסורים זאָל מען נישט שרייען, ווייל דער מענש איז זיך מעהרערעמאָל טועה, ער מיינט, דאָס ער האָט שברי

הלב

הלב צו ערוואַרטען, דערווייל איז דאָס גאָר אַ טעות, עס קומט גאָר איין טובה דער פין, וויא מיר געפינגען בייא דיא מעשה פין יוסף הצדיק וויא ער איז פערקויפט געוואָרען, האָט ער געמיינט, דאָס ער שפילט מיט זיין לעבען צום סויף איז גאָר אַגרויסע טובה דער פין געקוממען, ער איז גאָר איין מלך געוואָרען. וזשה"כ (תהלים קמ"ח כ"א) אודך כי עניתני, ותהי לי לישועה, וד"ל.

וויא אויך דער מענש בעט אַמאָל פין הש"י אַטובה ווייל עס דאַכט זיך איהם ווען ער זאָל קענען דיא זאַך ערגרייכען ווערעט עכ פאַר איהם אַגליק אין פיעלמאָל איז דער סוף גאָר קיין טובה, איבער דעם בעטען מיר, והטוב בעיניך עשה, דאָס וואָס אין דיינע אויגען גוט איז, זאָלסט דוא טהאָן. וז"ש ענני באמת ישעך, דקשה וכי ח"ו יענה בשקר, אָמנם בזה נוכל לפרש, אַתה יודע איזה ישועה אַמיתית, ובזה הישועה ענני ולא בזולתה. והבעה"ט פי' רצון יראָיו יעשה, מה שהיראים רוצים ממלא להם, ובאַשר שהאָדם אינו יודע מה שהוא לטובתו ויכול להיות שמזה הרצון יסתעף אח"כ איזה ענין שהוא לרעתם, ואָז יצעקו על מה שנתמלא רצונם, עכ"ז גם אָז ואָת שועתם ישמע ויושיעם, להפוך הכל לטובה, עכ"ד וד"ל.

דאַן וויסען מיר דאָס אַברהם אָבינו האָט אויסערוועהלט פאַר זיינע קינדער יסורים, כדי זייא זאָללען ניצול ווערען פין גיהנם, וויא מיר אין דען שער (סוף קפיטל ג') געשריבען האָבען. וויא אויך דיא יסורים טהוען אויסרייניגען דיא פלעקקען אין פעהלער וואָס דער מענש האָט אויבען געמאַכט מיט זיינע זינדען איבער דעם נעמען צדיקים אויף זיך יסורים, דאַמיט זייא זאָללען אָרדענען וואָס אַנדערע האָבען פערדאָרבען, דאַמיט זייא זאָללען ח"ו נישט (נתפס) הערייגגעריסען ווערען אין (ערבות) גוטשטייאונג, דען כל ישראל זענען (ערבים) גוטשטייער איינער פאַר דען אַנדערן.

ח. דיא נשמה פין מענש איז גלייך וויא אַליכט, דער שטייגער פין דען ליכט איז, ווען עס נישט גוט לייעכט טהוט מאַן עס אָב שאָקלען אין אָב ציפפען, דאַן לייעכט עס בעסער, זאָ אויך, ווען דער מענש טהוט זינדיגען טהוט דיא נשמה נישט גוט לייכטען, טהוט השם יתברך דען מענש מכבד זיין מיט יסורים וואָס

טהוען

טהוען דען קערפער אב שאקלען, לייעכט דיא נשמה בעססער.—
דער תד״א ברענגט, עס שטעהט (איכה ג׳ כ״ז) טוב לגבר כי
ישא עול בנעוריו, וואהל דען מענשען וואס ער נעמט
פאַרליעב יסורים אין דער יוגענד, קען ער דאַן האַפפען צו אַגוטע
עלטער. עס איז אַמשל אַקינד וואס עס איז פערשמירט, טהוט עס
דיא מוטטער אב וואַשען, דאס קינד אבער שרייעט אין ווייינט, אויב־
וואהל דיא מוטטער טהוט זיך מיט גראסער מיהע בעגעבען דאס קינד
צו רייניגען, פין זיין גוטען וועגען, דאַמיט דאס פלייש אויף איהם
ניכט פערדארבען ווירד, אבער אומזאנסט, דאס קינד פערשטעהט
דאס נישט, עס וויל ליבער פערשמירט בלייבען. וויא אויך דער
פאטער טהוט דאס קינד ציכטען, אין לאסט עס לערנען, אין דאס
קינד איז איהם דאַפיר איין שונא ווייל ער העט ליבער געהאַט
אין דיא גאַסען צו לויפפען, דאס ווערעט איהם מעהר פערגעניגען,
אין דער שלעכטער פאטער וויל איהם נישט לאזען, פאַר וואס איז
דאס? ווייל דאס קינד קיין פערשטאַנד האט, ביז אין דער שפעטערער
צייט, דאַן ווירד ער שאן ערקענען, דיא גוטע פין דיא עלטערן.
גראד אַזוי איז דער מענש וואס אויך אין דער יוגענד פין הש״י
געציכטעט ווירד, אויבוואהל ער עס נישט גוט פערשטעהט, וועגען
זיין יונגען פערשטאַנד, אבער שפעטער וועט ער עס שאן אין אַכט
נעממען, וויא אַגרויסע טובה דאס איהם וואר.

עס איז פערהאַנדען אַסגולה, דאס דיא מענשען זאללען קיינע יסורים
האבען, ד ה י י נ ו י פ ש פ ש ו ב מ ע ש י ה ם, זייא זאללען
זיך באַרעכנען דארך וואס פאַר אַ עבירה אַזאלכע יסורים קוממען
קעננען אין זאללען מ צ ד י ק ה ד י ן ז י י ן, פיר הש״י דאס גערעכט
געבען, אין זאללען נישט טרויערען אויף דיא יסורים, נייערט זאללען
זיך מצער זיין אויף דיא עבירות וואס האבען גורם געווען דיא יסורים,
ממילא וועללען זייא מעהר אַזאלכע עבירות נישט טהאן אין וועלען קיינע
יסורים ליידען, אַזאלכע גאַטונג מענשען ב מ ו ת ם ק ר ו א י ם
ח י י ם אַפי׳ נאָך זייער טויט, ווערען זייא אויך אַלס לעבעדיג
בעטראַכט, אין הש״י איז זיך מרחם אויף זייא.

דער הייליגער ב י ת י ו ס ף ברענגט, אַמענש וואס איז מקבל
יסורים

יסורים מיט ליבשאפט בפנים יפות, טהוט ער אגרויסע מצוה, ווייל דארך יסורים ווערט דער יצהר״ע פין גוף אבגעשוואכט אין דיא נשמה ווערט געלייטערט. — דער מדרש ברענגט (אין ויקרא פ׳ ל״ב) ווען דיא צדיקים גייען אביסעל ארויס פין „גן עדן״ זעהען זייא וויא דיא רשעים ווערען געשטראפט אין גיהנם ר״ל, טהוען זייא לויבען הש״י, וואס ער האט זייא געגעבען יסורים אויף דער וועלט, וויא דער נביא זאגט (ישעי׳ י״ב א׳) אודך ד׳ כי אנפת בי׳ איך לויב דיך גאט וואס דוא האסט געצערענט אויף מיר, וואהל איז דעם מענש וואס ער איז אמזבח כפרה פאר הש״י ואיתא בירוש׳ אף אם לא עשה תשובה ומת ביסורין היסורים ממרקין.

ט. אין דיא היינטיגע דורות טרעפט זיך אין מעהרסטען טייל אין איין ישוב, אצווייא דרייא נגידים אין איינינגע בעלי בתים, דיא איבריגע זענען ליידער ארעמע מענשען, מוסען אבער דיא רייכע וויסען, דאס זייא דארפען זיך נישט ערווייטערן פין דיא ארעמע, ווען עס חלילה אויסקומט איין ענגע צייט ר״ל, אויף וואס פאר איין פאלל איממער עס זיך עראייגנען קען, מן הסתם איז דעם נגיד איממער גרינגער דאס ער זיך העלפען זאל, אין וועט זיך אויך זעהן צו העלפען אין אן דען געמיינעם פאלק טהוט איהם נישט בעקימערן, חלילה! דאס טהאר מען נישט! מען מוז זיך משתתף זיין בצער הצבור אויך פיר זייא זארגען. דיא גמרא זאגט (תענית מ״א) ווען יידען זענען ח״ו אין אצרה ר״ל אין איינער טהוט זיך פין זייא אבשיידען אין זאגט, וואס גייט מיך אן אין קהל, טהוען צווייא מלאכים זייערע הענד אויף איהם לייגען אין זאגען, דער מענש זאל נישט זוכה זיין צו זעהן אין דיא הילף פין קהל, וויא מיר ווייסען דיא מעשה פין אלימלך, וויא עס שטעהט אין מגילת רות, וואס עס האט איהם בעטראפען, ווייל ער איז אוועק געלאפען פין דיא ארעמע לייט אין דיא הונגערס יאהרען. דער מענש טאר נישט זאגען, איך וועל עססען אין שלאפען, וואס פעהלט מיר דען. עליו נאמר (ישעי׳ כ״ב י״ג־י״ד) והנה ששון ושמחה וגו׳ ונגלה באזני ד׳ צבאות אם יכופר העון הזה לכם וכו׳. ווען דער מענש האט צער פין השי״ת וועגען, למשל, ער לערנט אבער דאווענט

אין

אין זיינע קינדער וויינען אויבער איהם. וויל ער זיא זיער גערופֿן נישט גאבען קאן אין ער מאכט זיך גליק וויא ער הערט נאר נישט, אבער איינער האט איין שלעכט וויב וואם טהוט איהם מצער זיין, וויל ער לאנג דאוואנט אבער לערנט וויא עם שטעדט אין מנורת המאור. דאם לרוב האבען ערליכע יודען שלעכטע וויבער אין שטיין זיך פֿיעל אוים פֿון זיא אין הש"י טהוט דאם אייגענפֿליים. וויל זיא זאלען האבען יסורים אויף דער וועלט אין פֿיעל תענוג אויף יענער וועלט, אבער אייגער איז איין עני ואביון אין פֿון דעסטוועגען טהוט ער קיינעם קיין עולה. קיין השגת גבול. אזאלכע מענשען וואם אזוי אגאטונג צער ליידען. אויף דיא זעלבע לעגט הש"י פֿיעל געוויכט. דיא זענגען בייא איהם זייער חשוב. הש"י זאל העלפֿען. דאם מיר צו אזאלכע מדרגה קיממען זאללען! (* פֿון דעסטוועגען זאל דער מענש נישט דענקען, דאם צדיקים אין ערליכע יודען אייביג יסורים ליידען, חלילה! וען הש"י העלפֿט דען צדיק, דאם ער אין דיא עלטערע יאהרען קומט. הערט זיך אזאלכע יסורים בייא איהם אויף, עם בעקימערט איהם נארנישט [איתא במדרש ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי ט"ז ז') זו אשתו, גם לרבות מזיקין, פרעושים, יתושים, עיין ילקוט משלי]. אין דיא יאהרען וען בייא דיא רשעים דאם פֿערגענגען זיך אויפלעזט. וויל זייא עם שאן נישט פֿערטראגען קענגען דעסמאל הייבט זיך אן דאם פֿערגניגען בייא צדיקים. (דאם מיינט דיא וועלט מיט דען וואם מען זאגט. וואהל דען מלך וואם ער באגליקט אויף דער עלטער). — וואם דער רשע האט אזוי איין פֿערגענגען אין זיין לעבען נישט געשפירט פֿון אללע זיינע אונטערהאלט וואם דער צדיק שפירט אין איין מאג וואם ער דינט הש"י. ויר זאללען אויף אזוי וואם דער לעבען, רבשע"ו *). דאם ספר שבט מוסר ברענגט דער צדיק ווערט גערופֿפען ס ו מ ך.

איז שווער איין אונטערלאן. דען וען דיא וועלט זעהט דאם דער צדיק האט יסורים אין ער נעמט זייא פֿארליעב אן, טהוט זיך דיא וועלט דער פֿין אמוסר נעהמען אין טרייסטען זיך אין שרייען נישט וען זייא עטוואם טרעפֿט. וויא מיר גפֿינען (ברכות) בייא ר' יוחנן. עם זענען איהם צעהן קינדער גשטארבען ר"ל. האט ער זיך

געגנומען איין ביין אין האט געווינען, דאם איז פון דען צענטען קינד, אזוי פפלעגט ער גיין „מנחם אבל" זיין, איבערדעם היים

דער צדיק סומך.

י, בס' כלי חמדה ווערט געברענגט, עם גיבט דרייא פארטייא מענשען וואם בייא עדער פארטייא איז איין אנדער אופפיהרונג מיט איהרע שטראפ. דיא וואם השי"ת ליעב האט, דיא ווערען זא באלד אין קארצער צייט געשטראפט; דיא וואם ער האט פיינט ווארט ער ביז זייא איין גראסע סימע האבען. עם גיבט אבער דיא דרימטע קלאס, וועלכע השי"ת גאר זעהר ליעב האט, דיא ווירדען אין דען זעלבען טאג וואם זייא פערשולדיגען, גליך געשטראפט, ווייל דאם איז זייא איין גרויסע טובה. וז"ש אשרי נשוא פשע שהקב"ה מעניש בעוה"ז, אמנם יותר טוב מי שלא יחשוב ד' לו עון, היינו שאין עושה עמו חשבונות ולא פנקס, רק תיכף יפרענו, וז"ש לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, וד"ל.

דער מדרש ברענגט, השי"ת האט געפרעגט אברהם אבינו, מיט וואם זאל איך שטראפפען דיינע קינדער פון ווען אידער עבירות, מיט גלות אדער גיהנם? האט אברהם נישט געווינסט וואם ער זאל אויסוועהלען, האט השי"ת אידם געראטען דאם גלות ע"כ, פרענט דער רבי ר' יהונתן, אין אברהם האט דען נישט זעלבער געקענט פערשטעהן, דאם ענדער גלות ווי גיהנם, איז דען נישט ליבער עוה"ב ווי עוה"ז? ווי עם שטעהט (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה אחת של קרת רוח בעוה"ב וגו' עם איז בעסער איין שעה נחת אויף יענער וועלט פון גאנצעם לעבען אויף דער וועלט, ווי אויך ווען דער מענש טהוט שאן אפילו גלות ליידען פון דעסטווענען קען ער יא אויך השי"ת דינען לפחות דרייא מאל אין טאג דאווענען (וכמשו"ל ריקים שבך וכו') אבער אין גיהנם טהוט מען השי"ת נישט דינען, זאנדערן מען ליידעט גרויסע

יסורים ר"ל.

אונזערע חכמים זאגען, ווען דער מענש העט געווינסט ווי גרוים דיא יסורים דארט זאגען, העט ער באשטענדיג אויף זיין פנים געלעגען אין געווינט אויף זייע זינד אין העט גאר פארגעסען אן עוה"ז, ווי

פיעל

פֿיעֶל טויזענדטער מיילען שוואַרטץ פֿייער גיבט עס דאָרטען, ווייל דאָרט איז אַנדער גאַטונג פֿייער עס לייעכט נישט, דאָרט איז פֿינסטער (ורשעים בחושך יודמו) וויאפֿיעל טויזענדטער משחיתים אין מחבלים איז דאָרט, וואָס דען זינדיגען מענש פֿיינינגען, וויאפֿיעל שלענג אין עגדעסען וואָס בייסען אין חיות רעות וואָס דעם מענש צו רייסען ר״ל, דער מענש איז אויף דער וועלט בהשקט ובטח, מיט רנהע, ער העט זיך קענען פֿין דיא ביטערע שטראָף אָב העלפֿען אין אויסהיטען נאָר ער שלאָפֿט ליידער. רבונו של עולם, וועק אונס אויף אין גוטען געמיעט, (אבל לא ע״י יסורים וחלאים רעים ח״ו) אָמן! פֿין דיא מענשען וואָס שפֿירען נישט דען עול פֿין גלות, זייא מאַכען מיט דיא וועלט מיט אַללען נייעס אין פֿיהרונג, דיא זעלבע קוממען געוויס גאָרנישט אָב, אין געגענטייל, דיא לעבען נאָר דאָס זיא זיך איממער איין גרעסערעס גיהנם ערוועַרבען זאָללען. מיר רעדען אָבער פֿין אַזאָלכע יידען וואָס דאָס גלות זייא זעהר קימערט, פֿין דעסט־וועגען טהוען זייא דאָך הש״י דינען, פֿאַר דיזע ווירדען איהרע זינד פֿערגעבען דאָרך דען גלות, איז זייא מן הסתם ליעבער גלות אַלס דאָס גיהנם, פֿאַר וואָס האָט אַברהם ווידער נישט געוויסט וואָס תשובה צו געבען? נאָר אַברהם האָט זיך געפֿאָרכטען, טאָמער דאָרך דען גלות וועט חלילה אַרוים קוממען אָפֿיקורסות אין שמדות ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם וועלען זייא ח״ו אויך קיין עוה״ב האָבען, האָט איהם הש״י מבטיח געוועַן, דאָס דיא קינדער וואָס ריכטיג ערליך דיין וועלען זיין — דיא וועללען דען דת ישראל נישט פֿערלאָזען, איז ער שאָן בעשטאַנען אויף גלות, וואָס עס זאָל בקרוב איין ענדע געבען אָמן.

יא. דער מדרש ברענגט אַמעשה עס וואָר אַקצב, וואָס האָט פֿאַר יידען פֿאַרקויפֿט טרפה פֿלייש אַלס כשר. איינמאָל אין ערב יוה״כ נאָך זיין עסען איז ער אַרויף אויף דען בוידען אין איז אַרונטער געפֿאַללען אין האָט זיך דערהאַרגעט, אין דאָס בלוט האָט זיך פֿין איהם געגאָסען, זענען געקומען דיא כלבים אין האָבען עס געלעקט, האָט מאַן געפֿרעגט דען ר׳ חנינא אויב מאַן זאָל איהם אַוועק טראָגען פֿאָן דאָרט, האָט ער געזאָגט עס שטעהט

שמות

(שמות כ״ב ל׳): ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, לכלב תשלכון אותו, איז טייטש, טרפה פלייש דארף אייד נישט עססען, נייערט פאר דיא הונד וואַרפען. דער קצב האָט באַרויבט דיא הונד מאָגען זייא אויך זיין בלוט לעקקען. — וזה הוא עפ״י הגמרא (סנהדרין דף נ״א) סימן יפה לאָדם שנפרעין ממנו בעוה״ז עיי״ש.

בס׳ „דרך חכמה״ ווערט געברענגט, דאָס אייביג ווערט געצאָהלט דעם מענש לויט זיין אויפפיהרונג, תייסרך רעתך מיט דעם וואָס דער מענש האָט געזינדיגט מיט דעם צאָהלט מאַן איהם. ווען איינער זינדיגט אין געלד זאַכען ווערט ער אויך אין זיין משא ומתן געשלאָגען אין אַזוי בייא אַללע זאַכען קומט אויס דאָס וואָס פאַר איין אומגליק עס טרעפט דען מענש, ווען ער האָט שכל קען ער געפינען בייא זיך אַזוי איין עבירה וואָס דאָס אומגליק דאַצו פאַסענד איז פאַר איין עונש.

דאָס ספר „חובת הלבבות״ ברענגט: איינער האָט געזעהן, דאָס זיין חבר האָט איין מכה אויף זיין פוס, זאָגט ער, איך האָב מיט דיר מיטלייד, זאָגט דער חבר, איך דאַנק הש״י, דאָס איך האָב דיא מכה נישט אויף דיא אויגען! — עס וואָר אַמעשה מיט איין דאָקטאָר אַגרויסער חכם, וואָס דער מלך איז אויף איהם אַמאָל ברוגז געוואָרען אין האָט איהם געלאָסט אין קייטען שליסען אין אין געפענגניש זעצען אין האָט איהם איין שווערען שטיין אויף דען גענאַק געגעבען. יעדען טאָג האָט ער באַקוממען איין גערשטען ברויט מיט אַביסעל וואַסער. פאַר דיא (שומרים) וואַך האָט דער מלך בעפעהלט, זייא זאָלען גוט אויסהערען זיינע רייד, ווייל ער איז אַגרויסער חכם, ער האָט אָבער גאָר נישט גערעדט. נאָך מעהרערע טעג זאָגען דיא וואַך, מיר זעהען דיינע גראָסע שמערצען אין דוא ביסט דיך גאָר נישט מצער, זאָגט ער, איך וועל ענק זאָגען, וואָס זאָל איך מיך מצער זיין, איך האָב בטחון צוא הש״י דאָס ער ווירד מיר העלפען, וויא עס שטעהט (משלי כ״א א׳): פלגי מים לב מלך ביד ה׳ על כל אשר יחפץ יטנו (אם כי כפלגי מים לב המלך, היינו שחוזק לבו של מלך כפלגי

כפלגי מים עכ"ז הוא ביד ה. כי ימין ד' רוממה גם על המלך. על כל אשר יחפוץ יטנו. להטיב לנו ודו"ל. בשם רב אחד).—
אזוי ווי דאם וואסער קען מען בייגען ווי הען מען ווילל. זא
אויך קען הש"י ביגען דען ווילען פון קענוגען ווי ער ווילל.
צוויטענס. אויך ווייס דאם מיינע זינד האבען דאם געטהאן בין אויך
מיר עם זעלבסט שולד אין מום דאפיר יסורים ליידען. כדי אויך
זאל עוה"ב האבען: דריטטענס. אין דען זכות וואם אויך נעם דיא
יסורים פארליעב אן קוממען טובות אויך דער וועלט. אויך טהוא
מיך נאך פרייען וואם אין קיינע גרעסערע יסורים האב. וואם וואלט
איך נאך געטהאן מאן זאל מיך פלאגען אויך. אבער מאן זאל מיר
קיין ברויט אין וואסער אויך נישט געבען. עס איז נאך פערהאנדען
גרעסערע יסורים. ווי עם שטעהט (דברים כ') בבקר תאמר
מי יתן ערב וגו'. סוף כל סוף. הש"י איז אגוטער ות שועתו
כהרף עין. ער וועט אוודאי באלד אין גיך העלפען אמן.

ב. עס איז פערהאנדען צוויי גאטונג יסורים. למשל דען נגיד פייגערט
איין אקם. אבער דען פשוט'ן ב"ב איין שאף. אבער דען ארומאן איין
לעממעל אבער דען גרוסען דלות איין גלייגעל זאלבע יסורים היסען
של אהבה. ווייל דער מענש קען פון דעסטוועגען הש"י דינען. דען
נגיד בעקומערט נישט מעהר דער אקם אלס דען ארומאן דאם
גלייגעל, דיא אנדערע יסורים אבער וואם דען מענשען אין
קערפער בעריהרן דאם ער ח"ו נישט דאוועגען אין לערנען קען.
דיא זענען פיעל ארגער. אויך דעם בעטען מיר, אבל לא ע"י
יסורים וחלאים רעים. דאם הש"י אונם מיט זאלבע
יסורים נישט שטראפען זאל! ווידער גיבט עם יסורים וואם זענען
נישט וועגען איין עונש אויך איין עבירה זאנדערן דען מענשען צו
ערווקקען פון זיין נארישען שלאף. למשל איינער ח"ו חאלעשט טהוט
מאן איהם בייסען אין ריסען פון זיין טובה וועגען. דאמיט ער ערמינטערט
ווירד אין דאם שטאמט אהער פון זיינע גוטע פרייגד וואם צו דער
צייט מיט איהם זיך בעפינדען אין ווא מעהר גוטער פרייגד איינער
איז. ווא מעהר טהוט ער איהם דארך אזאלבע יסורים מינטערן.
ווא אויך איז דאם זאלבע בייא הש"י ער איז אונם אגוטער פרייגד

ווען

ווען ער אין אבט נעמט דאם מיר אין הבלי עולם הזה נאריש־
קייט פערשלאפען זענען, אויב דער שלאף ביים זאלכען מענשען
פארקאמט, דאם עס נאך אין האפענונג איז אידם צו ערוועקען, מהוט
הש"י אויך אידם עטוואם יסורים שיקען, דארך זיא קומט ער צו
זיך אין ערוואבט אביסעל. (* ווען דער פאל אבער ביים זא איין
מענשען איז, דאם ער שאן זא פערשלאפען איז, דאם מאן אידם
נישט ערמינטערן קען, ער איז שאן זא אויסגעלאסען, דאם ער
קיינמאל קיין תשובה טהאן ווירד, דען זעלבען לאסט הש"י שלאפען
אין ערמינטערט אידם נישט, ווייל עם ווירד ביים אידם נאר קיין
ווירקונג מאכען, ער בלייבט פערפאללען ר"ל. דאם מיינט דיא היילינע
תורה מיט דען פסוק (דברים ח' ה') כאשר ייסר איש את
בנו ד' אלהיך מיסרך, ויא איין פאטער זיין קינד צוכטיגט
וואם עס צו גוטען איז, זא צוכטיגט אוכ השי"ת, דען אזוי לאנג דער
פאטער פערשטעהט, דאם עס איז נאך איין האפענונג פערהאנדען דאם
עס פון דען קינד איין מענש ווירדען קען דאם ער אין גוטען וועג
געהן זאל, פראבירט ער אללעם מעגליכעם אן צוווענדען זיין
קינד צו צוכטיגען, ווען דאם קינד אבער שאן ערוואקסען איז, קען
ער מיט אידם שאן ניכט דארך ברעכען אונד פערלירט פאן אידם
דיא האפענונג אין לאסט אידם זיפען, ווייל ער ווייסט, דאם
עם שאן פעראיבער איזט, איין מעות שלא יכול לתקן
ליודער.*)

כתב בס' "יש נוחלין", עם איז איין מצוה דער מענש זאל מצדיק
הדין זיין, דאריבער זאל מאן יסורים נישט פערשטויסען אזוי
גליך ווייא דאם גוטע ווען הש"י גיבט דען מענשען ווייל ער עטוואם
איין מצוה געטהאן האט, ווייא דיא משנה זאגט, אלו דברים
שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז, דאם עם גיבט אזאלכע
מצות דאם מאן אויך פון זייא אויך דער וועלט גענימט, אזוי אויך
ווען דער מענש פערשולדעט איז אין הש"י שטראפט אידם זאל ער
דאם פיר רעכט בעקענען, אין ווען דער מענש ביים זיך רענקט,
דאם דיא זעלבע עבירה ואם אויך איהר דיא שטראף פאסענד איז,
אויך דער האט ער רעכט תשובה נעטהאן פאר ואם זאל ער יעצט

דיא

דיא שטראָף ליידען? זאָל ער וויסען דאָס ער איזט זיך טועה, ער ברויך בעסער תשובה צו טהאָן.

כתב בס׳ „שר שלום" ווען דער מענש נעמט יסורים נישט פאַרליעב וועט זיין צער ח״ו נאָך גרעסער זיין, אין זיין זאָרג ווירד איהם גאָר נישט העלפען, ער ווירד נאָר פאָן זיינע זאָרג אָבגעשוואַכט, דיא כחות ענטגעהען איהם אין עלטערט זיך פאָר דיא צייט אין ווירד צוריק געהאַלטען פין תורה ותפילה אין בעקומט ח״ו נאָך מעהר יסורים. עס שטעהט ל ד׳ הישועה על עמך ברכתך סלה, זאָגט דער מדרש שמואל אויף דען, הש״י וויים וואָס פאַר דען מענשען איין הילף איז, פיעלמאָל דאַכט דעם מענש, דאָס דער צופאַל איז איהם נישט לטובה, צום סוף לאָזט זיך אוים, דאָס עס איין גראָסע טובה וואָר, איבער דעם איז דער מענש מחויב אויף אַללען הש״י צו לויבען דען אַללעס איז גוט, דאָס זאָגט דער פסוק ל ד׳ הישועה, צו הש״י געהער דיא הילף, ער וויים וואָס פאַר יעדען איינסטעל מענש זיין הילף איז, על עמך ברכתך סלה, אויף זיין פאָלק שיקט ער איממער ברכות אין ישועות, אָמן.

יג. כתב בס׳ הפלאה, דער שטייגער פין דער וועלט איז, דער מענש גיבט זיך אַכט ער זאָל זיך נישט פערקילען אָבער נישט פערדאַרבען דאַמיט ער נישט קראַנק ווירד, אומפאַל עס זיך עראייגנעט דאָס ער יאָ עטוואָס פאַסירט אונד דאַדאָרך זיך נישט אין בעסטען שפירט געהט ער זאָ באַלד צום דאָקטער אין לאָסט זיך איין מעדיצין געבען אין איז אין דער האָפפנונג קורירט צו ווערען, וועלכער מענש איז דער נאַר דיא מעדיצין ניכט צו נעהמען? מיט דער נשמה איז אויך דאָס זעלבע, איהר קראַנקהייט שטאַמט הער דאָרך דיא עבירות וואָס דער מענש טהוט, וויא דוד המלך ע״ה זאָגט (תהלים ע״ז י״א) חלותי היאשנות ימין עליון (שאַני עושה מימין שמאל ח״ו וד״ל) מיין קראַנקהייט איז וואָס איך האָב אַנדערש געטהאָן לויט דען ווילען פין הש״י, דיא רפואָה דער צו איז יסורים, דיא טהוען ריין מאַכען דיא נשמה, א״כ ווער איז דער נאַר דאָס ער קיין מעדיצין נעהמען זאָל? דער מענש ברויך פאַר דיא יסורים קיין פאַרכט צו האָבען, זאָנדערן פאַר דיא עבירות,

וואָס דאָרך זייא קומען דיא יסורים, וויא דוד המלך ע״ה זאָגט (תהלים קי״ט ל״ט) העבר חרפתי אשר יגורתי, מאַך אַוועק בייגען מיינע זינד דען פאַר זייא פאַרכט איך מיך, אָבער משפטיך טובים, דיינע משפטים זענען גוט; הש״י זאָל העלפען עס זאָל אַן אונס מקויים ווערען והסירותי את לב האבן מבשרכם, (יחזקאל י״א י״ט) דאָס מיר זאָלען בעקומען לוסט איהם צו דינען, ממילא וועלען וויר קיינע יסורים ליידען אָמן.

בס׳ קול יעקב ווערט געברענגט איין משל, איין מלך דער האָט געהאַט איין בן יחיד זעהר איין געראָטען קינד אין מחמת דען גרויסען ליבשאַפט וואָס אין דען קינד וואָר האָט דער מלך געוואָלט דאָס ער זאָל איממער פריילִיך זיין, אין ער האָט זיך געראָטען וואָס דאַצו צוטהאָן איז, האָט מען איהם איין עצה געגעבען, דאָס ער איין שעהן פאַלאַסט אויף בויען זאָל שעהן אויסגעמאָלט אין אויסמעבעלירט אין מיט אַללערהאַנד שעהנע זילבער אין גאָלדענע כלים צו פערזאָרגען אין שעהנע אָרדענטליכע דינער שטעללען, אונד נעבען דען פאַלאַסט איין שענעם גאָרטען פלאַנצען מיט אַללע גאַטונג שעהנע ביימער, דאָרך דעם אַללען קען זיין קינד איממער פריילִיך זיין. דעם קעניג האָט דיא עצה ריכטיג געפאָללען אין דאָס אַללעס אַהער געשטעלט אונד זיין בן יחיד היען איינקוואַטירט, מיט דער צייט איזט דער זאָהן פערקרענקט אין אַלץ שוואַכער געוואָרען, זאָ לאַנג דאָס דער קעניג זעהט דאָס זיין קינד צו גרונד געהט. דיא דאָקטאָרען ערקלערען, דאָס זיין קראַנקהייט פאָן פיעל פערגניגען הערשטאַמט, אונד זיין בעסערונג קען נאָר דאָרך טרויערקייט הערגעשטעלט ווערען! האָט דער קעניג געשאַפט דאָס מאַן זאָל איין איינפאַך געהייז מאַכען מיט קליינע פענסטער אונד דאָס זאָל אויך נאָר געקלעבט זיין אונד איין איינפאַך בעט מיט טיש אונד בענקעל פערזאָרגט זיין אין עטוואַס נעטיגע כלים, דיזע אויך נאָר אויס האָלץ אין שאַרבען, אונד דען זאָהן היען איינקוואַטירען, דאַמיט דאָרך דעם ווירד איהם דיא טרויער באַלד קאָממען! וויא מאַן האָט דעם זאָהן פאָן דען שענעם פאַלאַסט אויסגעשאַפט אונד נאָך דאַצו אין דעם אַרמען הויז איינקוואַטירט, וואָר דאָס איהם זעהר איין וואונדער, אונד קלערט: וויא קען דאָס זיין? איך בין איין בן יחיד

יחיד בייא דעם קעניג אין ער האט מיך זעהר ליעב, צום איבערצייג דאס ער האט מיר זא איין פאלאסט הערגעשטעלט אונד איך וואורדע בעדינט מיט גרויסארטיגע דינער אונד וואס איך האב געווינשט וואורדע אללעס אויסגעפאלגט, יעצט זאל מיך מיין פאטער זא פיינד בעקוממען האבען דאס ער מיך אלס איינעם פאן דיא נידערטרעכטיגסטע מיסהאנדעלט! אין ריינע וואָרהייט אָבער האט איהם יא זיין פאטער פארט ווייטער ליעב, נאר ער האט דאס ניכט פערשטאנען. —

דען פערגלייך דאצו קענען וויר פערשטעהן, הש״י האט אונס פין מצרים אויסגעלעזט אונד אונס גרויס וואונדער געוויזען אין אונס גערופפען בני בכורי ישראל אונד אונס אויסערוועהלט פאן אללע פעלקער פאר זיין פאלק, דארך דיא גראסע ליבשאפט האט ער אונס זא איין לאנד געגעבען, וואס דאס בעסטע אויף דער וועלט וואר אין איז נאך היינט אויך אונד האט אונס געבויעט איין פאלאסט דאס הייליגע בית המקדש שיב״ב, דאס דער מענש האט זיך דארט אללעס געקענט אויסבעטען אין מיר האבען דארטען געהאט זעהר שעהנע בעדינונג כהנים אין לויים וואס אונס בעדינט האבען מיט זילבער אין גאלדענע כלים אין וואָרען זעהר שעהן געקליידעט אין מיר האבען געהאט איין רעזידענץ שטאט ירושלים תוב״ב, וואס דיא הייליגע שכינה האט דארט ענטצווישען אונס גערוהט, דאס שוינהייט פין דער שטאט וואר איין וואונדער איבער דער גאנצער וועלט, דאס איז ביז דעמאלט נישט געווען אין יועט אויך נישט זיין ביז הש״י וועט זיך אויף אונס מרחם זיין בקרוב, אין אויסערדעם וואס פאר אגרויסע אין שיינע לענדער אין שטעט האבען מיר געהאט, אין מיר וואָרען דעמאלט זא פריילך דאס קיין גרעסערע פרייד עקזעסטירט נישט, נאר דארך וואס מיר האבען געהאט אלדעם גוטס איז אן אונס מקויים געוואָרען וישמן ישרון ויבעט, (דברים ל״ב ט״ו) דאס מיר האבען געזינדיגט אין מיר זינד זעהר פערקרענקט געוואָרען אין איין שווערע קראנקהייט חולי הנפש, האט הש״י פערשטאנען דאס אונזער קראנקהייט פין פיעל פערגעניגען הערשטאמט, דאס שאדעט אונז זעהר, האט ער אונס געלאסט פערטרייבען פין

דעם שענעם פאלאסט, דאמיט מיר ווידער קורירט ווערען זאללען
דארך דער טרויערקייט, יעצט זענען מיר ליידער אין דען פינסטערן
גלות וויא אין איין נארען הויז וויא מעהר איינער וויל אייד זיין וויא
מעהר איז ער פער אכט בייא דער וועלט, אין וויא מעהר שפירט
ער זיין עלענד אין שאנד פין דיא אנטיסעמיטען, אבער הש"י איז
איממער פארט דער גוטער אלם וויא פריהער אין טהוט אללעם לטובה,
נאר מיר פערשטעהען עס נישט, דאדארך קומט עס אונס שווער
פיער, אבער דאך ווייסען מיר דאס עס ווידער גוט זיין ווירד, כל
המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה,
(בבא בתרא ס'), במהרה אמן.

ד. עס שטעהט אין דער פסיקתא הש"י רופט דיא מלאכים בשעת
ווען יידישע קינדער האבען יסורים אין זאגט, קומט וועל איך
אייך ווייזען דאס פרומקייט פין מיינע קינדער, איך טייל זייא צו
פיעל יסורים אין זייא נעמען דאס אללעם פארליעב אן, וויא אויך
אצינד זייא ליידען בזיונות אין גלות ארימקייט אין בייא אללען
רופפען זייא מיך צדיק, ואתה צדיק על כל הבא עלינו
וגו', ע"כ זאל דער מענש נישט מהרהר זיין קלערען אויף דיא
משפטים פין הש"י, דען אללעם איז זעהר ערליך געמשפט, אין
ווער עס נעמט ערנסט אן זיינע משפטים אין איז אונטערטעניג
פאר איהם אין זאגט, רבשע"ו, דוא ביסט גערעכט אד"ג מיט אזאלכע
רייד, מיט דען טהוט ער הש"י דערפרייען, גלייך וויא ער העט
געזעססען על התורה ועל העבודה אין העט מקריב געווען כל
הקרבנות, ווייל דער עיקר איז בייא הש"י דער מענש זאל זיין
אנכנע גענייקט פאר איהם, אזוי געפינען מיר אויך זאגט דיא גמרא
אין ברכות חייב אדם לברך על הרעה וכו' דער מענש
איז מחויב צו לויבען הש"י אויף אשלעכטע בשורה ח"ו, גלייך וויא
אויף אגוטע, ווייל אמענש ווייס נישט וואס גוט אדער שלעכט איז
אין ווען עס איהם שלעכט פארקאמט, ברויך ער בייא אללען הש"י
זיין משפט פיר רעכט אן צו זעהן מיט גאנצען הערצען, נישט זאגען
וואס קען איך מיר העלפען, אדער בעסער מאכען, דער איבערצייג
אויב דער מענש איז מקבל יסורים באהבה איז דער סימן וויא פאלגט:
ווען

ווען דער בעטרעפענדער טהוט זיך צייטענווייס אויבער דענקען מיט
וואס ער זיינע יאהר, טעג אונד נעכט מיט ברענגט מיט הבלים
נארישע זאכען אין ווען ער קומט צו דיא 40
יאהר אין העכער וואס דער מענש ערשט דעמאלס דען רעכטען
שכל בעקומט וויא אין פרק ששהט בן ארבעים לבינה,
טהוט דאס הארץ וויא אויך דיא פערגאנגענהייט אין איז מתחרט
בערייהעט עס אין ויל תשובה טהאן אין דאכט בייא זיך, ווען ער
ערלעבט איז, רבונו ש"ע אויך בין בין היינט נעווען איין איש חוטא
ופתי נארישׁ זינדיגער מענש, היינט האב אין מיך מיישב נעווען
אין ויל תשובה טהאן אין דיא קומענדע יאהרען וואס צו מיין
עלטער זיך בייגען פערבעסערן, אין דאפיר וואס אין דאס פין
פריהער נישט גטהאן האב נעמע אין אויך מיר סיגופים אצווייא
מאג אין חודש צו פאסטען אין אללע ואך אצווייאמאל אין מקוה
צוא גיין ווען זיא אויך קאלט זיין ווירד אין פאר דיא נעכט וואס
אין האב פארברענגט ויל אין אללע נאכט עטוואס לערנען אין
פאר וואס אין האב קארטען גשפילט ר"ל, אין בין צומאל אויך אין
מהעאטער נעגאנגען ועל אין מיך פין היינט אן צו ערלעבע יודען
צו בייגען אין צו צדיקים גיין, אין ער טהוט רוכטיג זא האלטען ויא ער
זיך פארגענוממען האט בשעת ער דיא נעדאנקען פין תשובה
געהאט האט, ווען עם דאן אויך איהם עטוואס בעזאנדערע יסורים
קוממען, קאנגען מיר ווייסען דאס ער זייא מיט ליבשאפט אן נעמט.
דען ווער האט איהם דען גענייט דאס ער זעלבער אויך זיך יסורים
נעהמען זאל ? מן הסתם נאר ווייל ער תשובה טהאן ויל, איבערהויפט
ווען השי"ת אויך איהם יסורים שיקט ואם פאר איינע איהם קוממען
אויך זיינע עבירות איז ער אוודאי צו פרידען מיט זייא.

ווען דער מענש אבער קיינמאל קיין הרהור תשובה נישט האט ח"ו
אין נעמט אויך זיך קיינע דברים טובים [כמאמר הגביא (הושע
י"ד ג') קחו עמכם דברים] זיינע זינד איבער צו קומען, נאר
השי"ת שיקט אויך איהם יסורים של בטובתו נאר ויל ער
קען זיך נישט אבהאלפען איז ער גענייגט צו זאגען גאלוופט איז
השי"ת פיר אללען, מיט דעם זאגען מיר נאך נישט איבערצייגט דאס

ער זיא מיט אהבה צו נעמט. — וז״פ הפסוק נאלמתי דומי׳ החשתי מטוב, היינו נאלמתי מלדבר דברים טובים ודברי פיוס ולהרהר בתשובה, וכאבי נעכר, אז בוודאי גם היסורים איננו מקבל באהבה רק הם עוכרין אותו.

טו. בס׳ כלי חמדה, עם גיבט פיעלמאל וואס עם דאכט דעם מענש דאס דיא יסורים וואס האבען איהם געטראפען זענען שלא ביושר אומרעכט, ווייל ער שפירט בייא זיך נישט זא איין גראסע עבירה, דאס איהם זא איין גרוים אומגליק קוממען זאל. הש״י איז אבער דאך גערעכט, וויא דוד המלך זאגט (תהלים קי״ט ע״ה) ידעתי ד׳ כי צדק משפטיך, איך ווייס דאס דיינע משפטים זענען מיט גערעכטיגקייט, נאר דער מענש טהוט זא פיעל זינדיגען, דאס דארך דיא פיעלע זינד פערגעסט ער גאר וואס ער אלץ פערשולדעט האט, דאן ווען דיא שטראף אויף איהם קומט, ווייס ער נישט פארוואס דאס איז, אויבוואהל ער איז מפשפש במעשיו הייבט זיך אן צו בערעכנען, נאר אבער ווייל הש״י איין ארך אפים איז, ער ווארט טאמער וועט דער מענש תשובה טהון, ער זאל איהם נישט ברויכען צו שטראפען, אין דער צייט אבער וואס הש״י טהוט ווארטען, פערגעסט דער מענש אין זיינע זינד, הש״י אבער ער איז זוכר כל הנשכחות פערגעסט נישט, וויא דוד המלך זאגט (תהלים ס״ט ו׳) אלקים אתה ידעת לאולתי ואשמותי ממך לא נכחדו, רבשע״ו דוא ווייסט וואס איך האב פערשולדעט מיט מיין נארישען שכל אין איך קען מיינע זינד פין דיר נישט פערלייקענען, דעסגלייכען געפינען מיר בייא דיא הייליגע שבטים ווען יוסף האט זייא אלם מרגלים שפיאנען בעטראכט, אויבוואהל זייא האבען געוויסט דאס זייא דער פין ריין זענען, האבען זייא געזאגט יא וויר זענען יעצט ריין, אבל אשמים אנחנו מיר זענען אבער פין לאנג פערשולדעט על אחינו פין וועגען אונזער ברודער אין דיא מעשה איז געווען בעפאר מיט צווייא אונד צוואנציג יאהר, זעהט מען וויא לאנג הש״י ווארט. עס איז איין משל צו איין גנב וואס מען האט איהם פער־אורטיילט, ווייל ער איין פערד געגנבעט האט, פאר דעם אורטייל

אויסשפרעכען

אויסשפרעכען זאָגט מען איהם דאָס ער זאָל זיין פערברעך אנערקענען ווירד מאַן איהם זיין שטראָף פערגרינגערן, זאָגט ער, יעצט האָב איך נישט וואָס צו אנערקענען, נאָר פאַר איינינע יאָהר האָב איך איין מוילאייזעל געגנבעט, אָבער קיין פערד! זאָ איזט עס מיט דען מענשען, ווען ער זאָל ווענינסטענס בעקענען, דאָס הש״י מיט זיין משפט גערעכט איזט, העט ער ווענינסטענס ווערט געווען, דאָס הש״י זאָל זיך אויף איהם מרחם זיין אין איהם פערגרינגערן, ער קלערט אָבער, דאָס ווען ער נישט בעקענט קומט איהם קיין שטראָף אין פערגעסט אָן ומודה ועוזב ירוחם, דאָס ווען מען אנערקענט טהוט זיך הש״י ערבאַרמען ומציל את נפשו.

בס׳ שער המלך ח״ב, מיר ברויכען מקבל צו זיין יסורים גאָר גערן, דען גראָד אַזוי וויא מיט יעדער מצוה טהוט זיך דער מענש שאַפען אַמליץ טוב מגיד יושר, אַגוטען מלאָך אין דער טהוט אויף איהם בעוה״ב אימער גוטעס רעדען, אַזוי אויך ווען עס אויף דען מענש ח״ו יסורים קומט אין ער טהוט הש״י האָס רעכט געבען טהוט ער מיט דעם אויך בעשאַפען אַמלאָך קדוש נאָך איין גרעסערן סנגור פערטיידיגער, וויא אויך פין יעדע עבירה ווירד איין (קטגור) שלעכטער מלאָך בעשאַפען הנקראים נגעי בניאָדם, דער טהוט איממער אויף דען מענשען העטצען דאָס הש״י זאָל זיך נוקם זיין אין ווען דער מענש איז דיא יסורים מקבל באַהבה ווערט פין דען מלאָך המחבל אַגוטער מלאָך לא די דאָס ער איז נישט מקטרג, קיין העטצער, אַדהבה ער ווערט נאָך אַסנגור, אַגוטער פריינד, ווען דער מענש האָט זיך נישט איבער צו וועקסלען איז איהם אַוודאי נישט גוט, ער זאָל זיך אָבער מיט שכל גוט בערעכנען, וויא גוט שפעטער דאָס איהם קומען וועט, ווערט ער געטרייסט, ווייל דיא חכמים ז״ל זאָגען, דאָס דען זעלבען איז זיין לעבען קיין לעבען, אין ער וועט קיין גיהנם האָבען, וויא אויך ווען דער אָרימער טהוט דאָס דחקות פערליעב נעהמען האָט דאָס פייער פין גיהנם צו איהם קיין צוטריט אין זיין שכר איז זייער גרוים לעוה״ב אין ער ברענגט אישועה אויף דער וועלט.

דאָס

דאָם ספר זכירה ברענגט, עס איז אסכנה פאר דעם וואס מהוט פּעראכטען יסורים. וויל ער ברענגט אויך זיך איממער מעהר חי"ו. דיא גמרא זאגט אין סוטה, וואר עס איז מקבל יסורים באהבה איז גליך ווי ער העט מקיים געווען כל התורה אין מען איז אידם מוחל אללע עבירות ומתישלח הוהמאדסט"א וימהר השפע.

דער מענש זאל ווייסען, דאם עצבות, מרוירקייט איז זעהר איין שלעכט אירמיקעל צו אללען. נייערט ווען דער מענש העט נעהרן מקיים געווען אמצוה אין ער קען זיא נישט נרייכען, אדער ער העט נעהרן גדינט השי"ת כדבעי אין קען נישט, אויך דען איז גוט אביסעל צו נעלעגט צו זיין, דאמיט איין מיטעל צו מרעפען, אבער פין וועגען יסורים דארף מען נישט צו מרוירען נאר וואס דיא הייליגע תורה אונם פּארשרייבט.

דער מענש ברויך צו בעטען השי"ת זאל אידם העלפען וויל אללעם שלעכטעם קען מען פּין זיך פּערמיידען מיט תפלה אפי' וועגן עם איז חלילה אגזרה מן השמים אין זיין מזל איז נישט גוט זאל זיך דער מענש נישט פּערמיידען פּין תפלה. אין זאל נישט זאגען וועגן מיר דאם אויפדערליינט איז וואס וועט מיר דען מיין נעבעט העלפען דאם איז נישט אמת שאין לך דבר שעומד בפני התפילה. וויל דער כח פּין תפילה איז זעהר גרוים, וועגן ער חלילה נישט אין גאנצען נעהאלפען ווירד. האבען מיר יא איין כלל. דאם תפילה עושה מחצה. וועט ער ווענישטענס אהאלבע ישועה האבען]וועגן אויך נישט באלד. שפעטער. לא כל העתים ולא כל הזמנים שוות נישט אללע צייטען זענען גליך, אין לך אדם שאין לו שעה. נישט אללע וועגן אויך איינמאל נעהאלפען. דאם וועט נאר זיין בקרוב בייא דער נאולה שלימה וועללען מיר אללע אויך איינמאל נעהאלפען וועגן השי"ת וואלט נאר. דאם מיר אללע אין איינעם איין נוטע תפילה ארויך שיקען זאללען. דאמיט ער אנוטע ישועה דאפיר שיקען וועט. דאם איז בייא אונם ישראל איין כלל. דאם תשובה. תפילה וצדקה

וצדקה (אין מאן אין עם אויך מקיים ווירד השי׳ אויך מקיים זיין) מעבירין את רוע הגזרה. אמן!

סליק שער יסורים של אהבה.

אוחילה לאל אחלה פניו בשם שעזרתני לסיים שער יסורים של אהבה כן תעזרני ולכל ישראל לשוב מאהבה.

שער תשובה מאהבה.

פאר וואס מיר האבען געשריבען דען שער תשובה מאהבה נאך דעם שער יסורים של אהבה. וועמט דוא פערשטעהן פאן ערשטען קפיטל פאן שער תשובה מאהבה.

א. בשם ספר קול יעקב דיא גמרא זאגט (סוטה מ״ט) מיום שחרב בית המקדש כל יום ויום מרובה קללתו משל חברו. פין וועז אן דאס בית המקדש איז חריב געווארען, איז יעדערער מאג וואס שפעטער ארגער פין דען פריהרינגען. פאר וואס? דאס וועללען מיר פערשטעהן מיט אמשל: עם וואר איין רייכער מאן דער האט געהאט איין בן יחיד. דער זוהן האט זיך זעהר גוט געלעבט וויא געווענדליך אמאל איז ער זעהר קראנק געווארען דיא דאקטארען האבען זיין קראנקהייט ניכט גענקענט ערקלערען. זא לאנג איין גראסער פראפעסאר האט ערקענט דאס זיין קראנקהייט פאן פיעל שלאפפען הער שטאמט. אונד וויל ער קיין בעווענונג מאכט. האט זיך דער פאטער מיישב געווען ער וועט אים ניכט געבען זא איין גוט גאלגער וויא ביז הער. ממילא ווירד ער וועניגער שלאפפען. ער האט עם ריכטיג איינגעראפפען. ער האט וועניגער געשלאפפען. מיט איין צייט אבער. האט ער זיך געווואהנט אויך מיט איין שלעכט גאלגער אין האט וויטער פיעל געשלאפפען. האט דער פאטער נאך איין ארגער גאלגער אנגעשאפט. ער האט זיך אבער צו דען אויך געווואהנט. זא לאנג ביז מאן האט אים גאר קיין גאלגער געגעבען זאנדערן דיא בלאסס ער ערד. מיט דער צייט אבער האט ער אויך אויך דער ערד גאנץ פיין אונד פיעל געשלאפען

האָט דער פֿאָטער געמוסט וואַכטער שטעללען, דיא האָבען איהם
געשלעפט אין געשטויסען, וויא אויך אַנדערע צרות אויסגעטיילט,
דאַמיט ער זאָל נישט שלאָפֿפען.

הנמשל מוכן. יעצט ווירדען מיר שאָן פֿערשטעהן פֿאַרוואָס דאָס
גלות פֿאָרט אין איינעם איממער גרעסער אין העפֿטיגער
איז, צום ערשטען זעממער אונס געוועזען אין אונזער לאַנד, מיר
האָבען געלעבט פֿערגעניגליך, וויא איין בן יחיד בייא איין רייכען
פֿאָטער, זענען מיר פֿערקרענקט געוואָרען בחולי הנפש (עיין
לעיל בשער יסורים קפי' י"ג) הש"י האָט פֿערשטאַנען, דאָס אונזער
קראַנקהייט שטאַמט הער, ווייל מיר גאַנץ בערוהיגט לעבען אונד
זעהר גוט שלאָפֿען, אונד מאַכען גאָר קיין בעוועגונג, ווייל מיר
האָבען געהאַט אונזערע דונער וואָס אונזערע גיטער בעאַרבייטעט
האָבען, אונד עס איז אונס געוואַקסען פֿין אַללען גוטען, זאָ האָט ער
אונס אין גלות פֿערטריבען, דאַמיט מיר זאָלען קורירט ווערען, היינו
תשובה טהאָן, דערווייל האָבען מיר זיך אין גלות גאַנץ גוט געוויינט
אין האָבען גאָהר פֿערגעסען וואָס מיר האָבען פֿערשפֿילט. מיר
קענען שאָן אויך אין גלות לעבען אין גאַנץ בייין שלאָפֿען, האָט
אונס הש"י דאָס גלות נאָך מעהר פֿערגרעסערט, איממער
פֿאָרט גרעסער, וויא מיר עס ליידער זעהען (עין בעין) כדי מיר
זאָלען ניכט שלאָפֿען, הייגט אָבער דאָס מיר טהוען נאָך קיין
תשובה, קוממען אַללע טאָג נייע יסורים וואָס מיר האָבען פֿריהר
נישט געוויסט, וויא מיר זעהען וויא דיא פֿרנסות ווערען טאַג טעגליך
געשוואַכט, אין וויא שווער מיר קענען קינדער אין יידישען דרך
ערציהען, ווער עס העט שאָן יאָ געוואָלט דאָס קינד זאָל אייד זיין
וויא שווער ער עס אויספֿיהרען קען, בייא אַללען מוסט דוא וויסען
דאָס אין אונזער לאַנד איז נאָך מיט חסד קעגען אַנדערע לענדער אין
מאַן פֿערשטעהט נישט פֿאַר וואָס דאָס איז, ע"כ אחינו בני
ישראל לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו,
(הושע ו' א') במהרה בימינו אמן.

ב. דאָס ספר חובת הלבבות שרייבט, עס איז פֿערהאַנדען אַטייל
מענשען וואָס זאָגען, דאָס מאַן קען הייטיגעס טאָג זעהר שווער
תשובה

תשובה טהאן, דען מאן קען אויף זיך נישט נעהמען קיינע סיגופים (סיגופים היסט דער מענש זאל זיך זעלבער בעשטראפען), מען קען חיו מראנק ווערן, ווייל דער מענש איז שוואך, דאם איז אבער שקר, ערשטענס, ווער תשובה טהאן וויל האט אויך בטחון אויף הש"י דאם עם ווירד אים גאר נישט שאדען. (* צווייטענס, ווער היסט דען דאם איז אויך האקען אין זיך טובל זיין? אבער ער זאל דריא מאג דורכזאם פאסטען, אדער ער זאל זיך אין שניא לעגען, פרעג איין גוטען יוד ווענט דוא זהן וואם ער ווירד דיר היסען, אין זאג דיר אין פארהינין, ער ווענט זאגען, דוא זאלסט ערליך שבת האלטען, אכטגעבען אויף דיא תפלין אין ציצית זיא זאלען כשר זיין אין זאלסט ערליך דאוונען, אללע טאג עטוואם לערנען, דיינע קינדער אין יידישען דת ערציהען, אין דער גלייכען! פין דען אללען קען מאן נאך נישט קראנק ווערן, עם ווענט דיר נאר אין אנפאנג אביסעל שווער אנקומען, דער מענש כוח אבער ווסטען, אויב ער ערליך תשובה טהאן ווייל, ווענט אים הש"י העלפען, הבא לטהר מסייעין אותו, ער ברוך נאר אן צו הייבען, ווא דוא גמרא זאגט פין הש"י ווענען פתחו לי פתח כחודו של מחט וכו'. *)

הגם עם קען זיך אמאל טרעפען דאם אמענש ווערט דארך עטוואם אדבר מצוה אבגעשוואכט, דאם איז ווייל ער האט דאם גטהאן שלא לשמה, נישט מיט דען גאנצען הארץ, ער האט אויך איין אנדערע אויסזיכט גהאט דאביא, אבער ווייטער האבען מיר אכלל (קהלת ח' ה') שומר מצוה לא ידע דבר רע, ווער עם איין מצוה רעכט אב היעט דעם טרעפט קיין שלעכטער צופאל אדער קען עם זיין ווא דער חובת הלבבות זאגט, ווען עם טרעפט דען מענשען עטוואם איין שאדען, גראד דעמאלס, ווען ער האלט אין איין דבר מצוה דאם איז אגרוים חסד פין הש"י, דען דער מענש האט געווים איין גרויסע עבירה גטהאן אויף וועלכער ער אגרויסע שטראף פערדינט, הש"י ווייסט אבער דאם דיא שטראף איהם זעהר שווער איזט, ווארט ער אייגענפליים ביז דער מענש אין עטוואם איין מצוה טהאן האלט, דאמיט דיא מצוה זאל אויף איהם

שוּצען, דאָס דיא שטראָף זאָל איהם גרינגער זיין, ווען ער אָבער אין איין אַנדערע צייט געשטראָפט ווערעט העט איהם פיעל ארגער געווען אָבער נישט דאָס איין דבר מצוה יעמאַנדען עטוואָס איין שאָדען אָדער קראַנקהייט פעראורזאַכט. — ש ל ״ ה ה ק ד ו ש, עס שטעהט בייא גלות מצרים ו י מ ר ר ו א ת ח י י ה ם, דאָס דיא מצרים האָבען זייא דאָס לעבען פערביטערט, זאָגט דער של״ה, דאָס דיא צרות וואָס זייא געליטען האָבען וואָר אויך נאָר פין וועגען זייערע חטאים (* והראי׳ דאָס גלות האָט זיך יאָ אָנגעהויבען פין ווען יצחק אָבינו איז געבוירען געוואָרען (עיין רש״י) אין איידער דיא אַרבעט פין מצרים האָט זיך אָנגעהויבען, האָבען אונזערע עלטערן נישט געליטען אַזאָלכע יסורים, דאָס האָט זיך הערשט אָנגעהויבען וויא דיא אָבות אין שבטים זעננען געשטאָרבען, נאָר ווייל דאָס דור איז פערדאָרבען געוואָרען, האָבען זייא אַזאָלכע יסורים געליטען, אין דאָרך דיא יסורים האָבען זייא תשובה געטהאָן, וויא עס שטעהט ו י צ ע ק ו ב נ י י ש ר א ל א ל ד׳ וגו׳ האָט זייא הש״י געהאָלפען, אַזוי אויך ווען דער מענש איז זיך מיישב בשעת ווען ער האָט יסורים מ ה ח ר י ה א ף ה ג ד ו ל ה ז ה אין זאָגט מן הסתם טהוט מיר דאָס הש״י נישט אומזאָנסט אין ער איז מהרהר בתשובה אין בעסערט זיך ריכטיג, ווערען איהם דיא יסורים גערעכענט אַלס ער העט געברענגט קרבנות אויף זיינע חטאים. הש״י זאָל אונס העלפען דאָס מיר זאָלען שכל בעקומען אין נישט וואַרטען ביז מאַן אונס ח״ו אויף וועקען זאָל, ו י ק ו י ם ב נ ו מ ק ר א ש כ ת ו ב (יחזקאל י״א י״ט) י ה ס י ר ו ת י א ת ל ב ה א ב ן מ ב ש ר כ ם א מ ן. *)

ג. מעהרערע מענשען וואָס טהוען אין איינעם תשובה, זייא פאַסטען איין תענית ציבור אין זאָגען ערליך תהלים אין ווייַנען זיך אַביסעל אוים פאַר הש״י, אַפי׳ זייא טהוען דאָס ווייל עס האָט זייא ח״ו איין קראַנקהייט אָדער אַבלבול געטראָפפען פין דעסטוועגען נעמט הש״י דיא תשובה באַלד אָן. דיא גמרא זאָגט (סנהדרין צ״ז ע״ב) ווען יידען טהוען תשובה ווערען זייא אוים געלעזט, ווען אָבזיר חלילה נישט, גיבט הש״י אויף זייא אַרוים אַזאָלכע גזרות דאָס זייא מוזען תשובה טהאָן. פרעג איך דיך, איז דען נישט

בעסער

בעסטער מיט גוטען ? אפשר וועסט דוא ליבער לעזער קלערן, דאס פאר גזרות איזט קיין פארכט, עס קען שאן ניכט ערגער זיין, מי יתן והי' הלוואי בליבסט דוא גערעכט.

אין ספר יסוד התשובה ווירד געברענגט : דער מענש וואס וויל תשובה טהאן ברויך צוי האלטען בייא דער גראד, דאס ער זאל הערען וויא מאן בעליידיגט איהם אין ער זאל שוויגען, וויא מיר געפינען בייא דוד המלך ע"ה, דאס שמעי בן גרא האט איהם געשאלטען אין ער האט געשוויגען, אויבוואהל דוד וואר איין מלך אין האט געהאט מאכט זיך נוקם צוי זיין אין יעדאך האט ער דאס סובל געווען בפרט אוינזער גאטוינג מענש וואס מכך רגל ועד ראש אין בו מתום, ער איז פילל מיט עבירות אויך דער העכסטער גראד פין קאפף ביז פוס. וויא איין גרויסער סבלן ברויך ער צוי זיין אין אללעם פארליעב צוי נעהמען אין זיך דיא נאטור צוויבערעכען אין איין מעביר על מדותיו צוי זיין קיין בעל מחלוקת !

(* איבערהויפט אויך איין מענש וואס מעהר חכם וירא שמים איז פין איהם. נישט וויא מיר גפינען לייידער אין דיא היינטינע דורות עם טרעפט זיך איין עם הארץ וואס האט קיין שכל אפי' צוי וועלט זאכען, וועדער צוי עטוואס איין אנדער ענין יעדאך דאכט זיך איהם אין פערשטעהט. דאס דער רב מהוט נישט גוט, לא די דאס ער נישט פאלגט. איז ער נאך (מלעיג על דברי חכמים) קלוגער פין רב. איך פרעג איהם, פין וויא ער האט דעם שכל געקוממען ? אזוי איין שכל גיבט יא השי"ת נישט. דאס מאן זאל זיין איין מתנגד אין אבעל פלוגתא קריגספיהרער אויך ערליכע יידען, דעם שכל נעמט מאן זיך אללין, אבער פין וויא ? דאס איז נישט פין דער רעכטער זייט נייערט ליידער פין דער אנדערער — וואס עם צוי קיין יוד געהער. הש"י זאל אוודאי אונס פין אזוי איין פערשטאנד אב היטען, איך ברויך פין דען נישט פיעל צוי שרייבען, דען פיר דען ערליכען איז וד"ל (געגוג) אין פאר דען וואס ער האלט שאן פין יענער זייט בין איך נישט בכח איהם צוי העלפען. *)

וויא אויך אין ספר קול בוכים בשם ר״מ קורדברי ז״ל ווערט געברענגט, דאם דיא בעסטע תשובה איז, דער מענש זאל זיין איין סבלן. זעהע נאר ליבער לעזער, מאן זאל דיך פרעגען, אויב דוא קלערסט תשובה צו טהאן? העטעסט דוא געזאגט, איך העט גערן, אבער איך קען נישט. ווען דיר איינער זאגען, איך ווע דיר איין עצה געבען, דהיינו ער ווען דיר למשל זאגען, ווילסט דוא שאדען ליידען אין געלד זאכען? ווירסט דוא אוודאי זאגען, ניין! השי״ת זאל מיר העלפען גיטע געשעפטען צו מאכען. ווילסט דוא קינדער שאדען ליידען? ווירסט דוא זאגען, חלילה וחלילה! אין ווירסט אידם נאך ווע׳לען איין פאטש אויך געבען, איך ווייל יא מיינע קינדער מגדל זיין מיט נחת. ווילסט דוא קראנק זיין? רחמנא יצילני, מן הסתם נישט! ווילסט דוא שטערבען פאר דער צייט? חס מלהזכיר, דאם אוודאי נישט! כללו של דבר, וואם ער ווען דיך פרעגען ווירסט דוא אויך אללען זאגען ח״ו, ניין, השי״ת זאל היטען, רחמנא יצילנו, חס מלהזכיר אד״ג, היינט פרעג אין דיך מיט וואם דען זאל דער מענש זיינע עבירות איבער קומען בייא זיין לעבען, תורה לערנט ער נישט, תשובה קען ער נישט טהאן, יסורים ברוך ער נישט, וואם דען? ווער עס איז אבער (מעבירר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו) איין סבלן וואם העדט וויא מען בעליידיגט אידם אין שוויגט, איבערהויפט מיט זאלכע שלעכטוגקייטען וואם אין אידם נישט איז, אין ער העט געקענט זיינע בעליידיגער גאנץ ריכטיג בעאנטוואדטען, אין יעדאך טראגט ער נישטטאל אין הארץ קיין שנאה גענען דיא בעליידיגער, אין גווויינט זיך אזוי דאם עם אידם גארנישט פערדריסען זאל, דאם היסט איין אמת׳דיגער (מעביר על מדותיו) סבלן וע״ז נאמר (שופטים ה׳ ל״א) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. -וז״ש יתן למכהו לחי לומר הכה תכה ומקבל באהבה, עי״ז איננו צריך סגופים אחרים ולא זה אף זו, ישבע בחרפה, בזכות אותו חרפה ישבע בכ״ט.

ד. ווען דער כח פין גוף ווירד געשטארקט, דעמאלם ווירד דיא נשמה געשוואכט, ווען דיא נשמה ווידער געשטארקט ווירד, בלייבט דער קערפער געשוואכט, דער קערפער בעקומט כח פין גוט

עסען

עֶסְסֶעָן אוּנד טרִינקֶעָן אד״ג, דִיא נשמה ווִידֶער פִֿין מצוֹת אִין מעשׂים טוֹבים, אִיבֶּערדֶעָם זֶעהט מֶעָן אִין מֵיינסטֶעָנטֵיל הָאבֶּעָן דִיא צדיקים אִין עֶרלִיכֶע יִידֶעָן קֵיין כֹּח אִין גוּף ווֵיל זֵיֶער כֹּח שטרֶעקֶעָן זֵיא פֿאַר דֶעָן נפֿש אִין דֶער אֵיינפֿאַכֶער מֶעָנש הָאָט כֹּח אִין גוּף. ווֵיל עֶר פֿאַר דֶעָן נפֿש ווֵיניִג טראַכט כשזה קם זה נופל. יֶעצט ווִירד זִיךְ דֶער מֶעָנש טראַכטֶעָן, וואַרוּם זָאָל אִיךְ גֶעבֶּעָן כֹּח פֿאַר דֶער נשמה דָאָס מֵיין קֶערפֶּער זָאָל צוּ גרוּנד גֶעהן, ווִיל אִיךְ דִיר גֶעהן צוּ פֶֿערשטֶעהן מִיט אֵיין פּסוּק פִֿין דֶער תּוֹרה, זִיא זָאָגט אוּנס (דברים ל׳ י״ט) ובחרת בחיים למען תחי אתה וזרעך, דוּא זָאָלסט דִיר אוֹיסֶערוועהלֶעָן דָאָס לֶעבֶּעָן, דאַמִיט דוּא זָאָלסט לֶעבֶּעָן זאַמט דֵיינֶע קִינדֶער, אִיזט צוּ פֿרֶעגֶעָן וואָס ברוֹיךְ מִיר דָאָס דִיא הֵיילִיגֶע תּוֹרה פֿאָר צוּ שרֵיבֶּעָן? אָהנֶע דֶעָן גִיבט זִיךְ דֶער מֶעָנש גוּט אַכט אוֹיף זֵיין לֶעבֶּעָן, עֶר אִיז אִיממֶער פֿאָרזִיכטִיג דאַרוֹיף אִין הֶעט אִיממֶער נאָךְ מֶעהר גֶערן גֶעלֶעבט, גִיבט אוּנס דֶער מדרש צוּ פֶֿערשטֶעהן מִיט אַמשׁל: אֵיין מֶעָנש וואָס עֶר אִין אֵיין שטאָט רֵיזט, עֶר אִיז אָבֶּער נִישט גוּט בֶּעקאַנט אִין וועג, הָאָט עֶר אֵיינֶעם גֶעפֿרֶעגט, זָאָג מִיר דֶעָן וועג ווִיא הֶערוּם ווֶערֶעט בֶּעסֶסֶער? זָאָגט אִיהם דֶער יֶעניִגֶער עֶס זִינדֶעָן פִֿיר דִיר צווֵיא (דרכים) וועגֶעָן, אֵיינֶער צֵיֵיגט זִיךְ אִין אָנפֿאַנג זֶעהר אֵיין גוּטֶער וועג, ברֵיֵיט אִין טרִיקֶעָן, צוּ לֶעצט אָבֶּער אִיזט עֶר זֶעהר שלֶעכט, עֶס. זֶענֶעָן שאָן אִין אִיהם מֶעהרֶערֶע פֶֿער־אוּנגלִיקט גֶעוואָרֶעָן, דֶער צווֵיטֶער ווִידֶער צֵיֵיגט זִיךְ אִין אָנפֿאַנג זֶעהר שלֶעכט אִין שמאָל, ווֶעָן מֶעָן אָבֶּער שאָן אִין פֿאַהרֶעָן האַלט פֶֿערבֶּעסֶערט עֶר זִיךְ אִיממֶער פֿאָרט, דוּא קֶענסט גֶעהן אוֹיף וועלכֶעָן דוּא ווִילסט. מִן הסתם ווִיל עֶר גֶעהן אוֹיף דֶעָן וועג וואָס הֶעבט זִיךְ גוּט אָן. שרֵיֵעט אִיהם אֵיינֶער נאָךְ, אִיךְ וואַרנֶע דִיךְ אוֹיף דֶעָן וועג נִיכט צוּ גֶעהן, כי אין חכם כבעל נסיון, ווֵיל דִיא אַללֶע וואָס אוֹיף דֶעָם וועג גֶעגאַנגֶעָן זִינד זֶענֶעָן פֶֿעראוּנגלִיקט גֶעוואָרֶעָן, זָאָנדֶערן גֶעהֶע אוֹיף דֶעָן וועג וואָס זִיךְ אִין עֶרשטֶעָן שלֶעכט צֵיֵיגט דֶעָן צוּ לֶעצט אִיז עֶר זֶעהר גוּט, דֶער סימן פִֿין דִיא צווֵיֵיא וועגֶעָן אִיזט רֶעכטִיץ, אָבֶּער נִישט לִינקס וד״ל. — זָאָ אִיזט עֶס מִיט אוּנס מֶעָנשֶעָן דֶער וואָס טהוּט זִיךְ אוֹיסֶערוועהלֶעָן אִין עוֹה״ז הָאָט

פֿאַר

פֿאַר זיך זעהר איין ברייטען אין גוטען וועג, לסוף אָבּער איז דער וועג זעהר שלעכט אין ביטער וואָס פֿיעלע טויזענדטער דאָרך איהם פֿעראונגליקט געוואָרען זענען, ווער עס זיך אָבּער עוה״ב פֿערשאַפֿפֿען וויל, הגם דאָס אין אָנפֿאַנג איהם דער וועג זעהר שלעכט אין ענג פֿאָרקאָמט אָבּער ווען ער זיך נאָר הערייַן לאָסט ווירד איהם אימַמער גרינגער אין צור לעצט גאָר זעהר ברייט אין גוט, פֿאַר זיך זעלבער אין פֿיר זיינע קינדער, דאָס מיינט דיא הייליגע תורה ובחרת בחיים. דאָס דער מענש זאָל זיך דען וועג אויסוועהלען וועלכער איהם אין זיינע קינדער אויף עס לעצט צום לעבען פֿיהרען זאָל נישט ח״ו פֿערפֿאַללען צו ווערען.

(* דאָס איז אָבּער גוט פֿאַר דען מענש, אַזוי לאַנג ער נאָך נישט אין דיא אַלטע יאָהרען קומט, דאָס ער קיין כח האָט תשובה צו טהאָן, נייערט ער זאָל זיך מיישב זיין אין דיא יונגע יאָהרען, וויא שלמה המלך ע״ה זאָגט, זכור את בוראיך בימי בחורותיך, געדענקע אַן דיינען בעשעפֿער זאָ לאַנג דיא נאָך יונג ביסט, דעמאָלס האָט מאַן קראַפֿט אויך אויף דען שמאָלען אונד שווערען וועג הערייַן צו לאָסען, אָבּער שפּעטער, פֿאַרכט מען זיך גאָר אָן צופֿאַנגען מיט זאָ איין וועג. וואָהל איזט דען מענש דער עטוואַס שכל האָט אין פֿאָרברייטעט זיך אויף צוא לעצט, דאָס ער זאָל ח״ו ניכט אָרגער זיין פֿאָן איין בהמה! ליבּער לעזער איבּער לעגע דיר דיא זאַך ווענינגסטענס איין פֿירטעל שטונד אין טאָג אונד באַרעכנע דיך וויא אַלט דוא ביסט אונד וויא אַלט דיינע עלטערן אָדער גראָס עלטערן זענען געוועזן ווען זייא זענען געשטאָרבען ע״ה אונד זעהע וויאפֿיעל יאָהר דוא האָסט נאָך ביז צו דער סוממע־הייטע פֿרעג איך דיך, אויב דוא עס גלויבסט, דאַס דוא אויך דיא רייזע מאַכען ווירסט? זעהע נאָר ווען דוא איין רייזע פֿאָן איינינגע וואָכען ווילסט מאַכען וואָס פֿיר איין פֿאָרבערייטונג דוא מאַכסט, אויבוואָהל דוא קענסט פֿיללייכט אַללעס אויף דיא רייזע פֿיר געלד בעקאָמען, גראַד וויא צו הויז, פֿיללייכט נאָך בעסער, אָבּער ווען דוא דיא גראָסע רייזע מאַכען ווירסט איבּער הונדערט יאָהר דאָרט בעקאָמסט הוא גאָרנישט נאָר וואָס דוא דיר מיט נעמסט. כי אין

מעשה

מעשה וחשבון בשאול אשר אתה הולך שמה!
יעצט בערעכנע דיך, וויאפיעל האסט דוא דיר שאן פארבערייטעט?
זעהר וועניג ליידער, פיללייכט גארנישט אונד דיא צייט לויפט איממער
וויא איין שנעל צוג הער, אויף איינמאל הערט מען נאר, דער איזט
געפערליך קראנק, דער אנדערער געשטארבען ב״מ. הש״י זאל
העלפען, דאס מיר שכל האבען זאללען, אונד דיא גאולה ערלעבען אמן.
אחיי ורעי עתה נבוא לחתימת השער, יעצט ווערדען
ווייר דען שער זיגלען. אין דען שער ווערט געברענגט איינינע
קפיט׳ וואס דער מעתיק איבערזעצער פאן זיך זעלבער געשריבען האט
(לפי מה שנראה סימנו כמבואר בהקדמה) ווירד
פיליייכט יעמאנד פרעגען וויא קאמסט דוא מיר „דברי תוכחה״
צו שרייבען? וויל איך מיך פערעקסקוזירען.
מקודם כל תדע שלא מחכמה שאלת על זה, זיל
קרי איזהו חכם הלומד מכל אדם. דער
ילקוט ברענגט, דיא גמרא זאגט, ווען איינער גנבט איין ביסעל ווייץ
אין טהוט דאס אן בויען וואלט דיא שטראף ברויכען צו זיין עס
זאל נישט וואקסען, אבער הבא על אשת איש ח״ו וואלט זיא ניכט
געברויכט מעוברת צו ווערען, ניין! עולם כמנהגו נוהג, דיא
וועלט פיהרט זיך וויא געוועגדליך אין איהר פארעם נאר דיא וואס
פערדארבען זיא מיט איהרע עבירות אונד שלעכט אויפפיהרונג דיא
ווירדען שאן חשבון געבען אויף אללען, הש״י האט אונס אויף
דער וועלט געשיקט וועלכע ער לטובתינו פיר אונזער גוטען
וועגען להשלמת נפשותינו ערשאפפען האט אין אונס געווארנט
שלא לחבל את העולם דאס ווייר זיא נישט צופיהרען זאללען
וויא עס וואר אין דור המבול ודור הפלגה ואנשי
סדום דיא ערשטע דורות, אין יעדער איינסטעל ייד מוז וויסען
אין זאגען שבשבילי נברא העולם, דאס פין זיינעטוועגען
איזט דיא וועלט ערשאפפען וואורדען עשה מצוה אחת
הכריע א״ע ואת כל העולם לכף זכות וכו׳ דען
איין מענש קען בעוועגען דיא וועלט צו פעראונגליקען קען איך אויך
ח״ו מיט איהם פעראונגליקט ווערען, איבערהויפט ווייר וויסען
דאפאן

דאפאן דאם כל ישראל ערבין זלז ווער יודען זענען איינם פיר דאם אנדערע גוט שטעהער. אלזא ווען איך בייא יעמאנדען זאהע דאם ער זיך נישט לויט דיא פארשריפט פין אונזער תורה פידהרט, בין איך פערפליכטעט אידם צור רעדע צו שטעללען ווען ער מיך אויך בעליידיגט, דירף עם מיך ניכט קימערן, אויסגענאממען ווען איך ווייס דאם ער מיך גאנץ געווים ניכט אויסהערן ווירד, אויך זא ווען זאגט שלמה המלך ע"ה אל תוכח ליץ פן ישנאך שטראפע ניכט דען ער ווירד דיך פיינט האבען, ווייא אויך (משלי כ"ג ט') באזני כסיל אל תדבר כי יבוז לשכל מליך אין דיא אוירען דען דוממען זאלסט דוא נישט רעדען, דען ער ווירד פעראכטען דיינע קלוגע רעד ווייא אויך זאגען אונם דיא חכמים ז"ל (יבמות ס"ה ע"ב) כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע, כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע, (עיין בס' ישמח משה פ' דברים בתחילתו) גראד אזוי ווייא עם איז אמצוה מוכיח צו זיין איינעם ווען אויך ווייס דאם ער מיך הערען ווירד — פונקט זא איז איין מצוה ניכט צו שטראפען דען זעלבען ווען אויך ווייס דאם ער מיך נישט הערען ווירד. אויך אזוי ווען זאגט דיא גמרא שב ואל תעשה עדיף. עם איזט בעסטער רוהיג צו זיצען אונד עם ווירד צו זיין אונגליק אויסגעהן, פיר אזוי איינעם זאג איך אויך גארנישט אונד אן אונם ווירד מקווים ווערען לא תאונה אליך רעה. עם ווירד אונם גארנישט געשעהן אמן ואמן. *) רבונו של עולם דוא זאגסט שובו אלי ואשובה אליכם מיר זאגען אבער השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם, במהרה אמן.

סליק שער התשובה.

כאשר עזרתני להחל ולגמור שער התשובה, אנא תכון תפילתי קטורת, והושיעה נא גם בשער ההתחברות.

שער ההתחברות.

אין דען שער וועל איך שרייבען מיט וועלכע געזעללשאפט דוא זאלסט דיך פיהרען.

א. (* ווייל מיר האבען אין פריהריגען שער געשריבען פין תשובה, אין דאס איז נישט מעגליך נאר ווען דער מענש פיהרט זיך מיט ערליכע יידען, דער אבער וואס זיך געזעללען וויל אויך מיט דער פארטייא וואס דיא וועלט מיט צו מאכען ליעב האבען, דען זעלבען איזט איין שווירינקייט תשובה צו טהאן, ווייל דיא געזעל־שאפט ערלויבט עס ניכט, אין געגענטייל, ער ווירד דארך זייא נאך מעהר פערפיהרט, דען וואס דיא אויגען זעהען דאס לערנט מען, אין דער מענש ווערט זא ווייט פערפיהרט, דאס זיין גאנצער פערשטאנד ווירד היען געריסען דאס ער זיך פיהרען זאל אלס דיא געזעללשאפט, אויב עס יא אדער ניכט גוט איזט. איבערדעם שטעהט אין דער קר״ש ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, איהר זאלט אייך נישט ווענדען נאך ענקער הערץ, וואס עס ווירד פערפיהרט פאן דיא אויגען וד״ל. העין רואה, והלב חומד, וכלי המעשה גומרים, דען ווען איהר אייך יא נאך געבען ווירד, זאג איך אייך אשר אתם זונים אחריהם, זייא וועללען אייך אזוי ווייט פערפיהרען ביז צו חטא פין זנות ח״ו. וויא אויך געפינען מיר (אבות פ״ב מ״י) חמשה תלמידים הי׳ לו לר׳ יוחנן ב״ז, ר׳ יוחנן האט געהאט פינף תלמידים, דיא וואָרען דיא גרעסטע פין זיינע תלמידים האט ר׳ יוחנן געזאגט זייא זאלען אויסוהעלען איין גוטען וועג וויא זא דער מענש זיך פיהרען זאל. זאגט ר׳ אלעזר, (דער וואר איינער פין דיא תלמידים) עין טוב איין גוט אויג, איז צו פערשטעהן דאס דער מענש נאר דאס צו זעהן ברויך וואס פיר זיין נפש גוט איז, אין דאס קען מען נאר זעהן ווען מען זיך געזעללען טהוט מיט ערליכע יידען, איבערדעם זאגט ר׳ יהושע ווייטער חבר טוב, דאס מען גוטע חברים האבען זאל, נאך מעהר זאגט ר׳ יוסי שכן טוב דאס מאן נאר אין שכנות (נאכבאר) פין איין ערליכען ייד. וואהנען זאל,

דאמיט

דאמיט מאן קיין שלעכטעם זעהט. זאגט ר׳ שמעון ווייטער, הרואה את הגולד, דאם איין מענש ברויך צו זעהן אויף שפעטער ווען ער זיך מיט ערליכע מענשען פירט בלייבט ער ערליך. אונד ווען מיט דיא אנדערע פארטייא ווערט ער אויך ווי זיא זייא, אין ר׳ אלעזר זאגט לב טוב, איין גוט הארץ ווען דער מענש אויף זיך איין גוט הארץ האבען וויל, אין זיך גוטעם פערשאפען, זאל ער פאלגען וואם דיא פריהרינע תלמידים געזאגט האבען. דער וואם אבער דאם נישט פאלגען טהוט דער איז אויף זיך זעלבער איין רוצח. ווען מען יעמאנדען פרעגען זאל אויב ער זיך איין גוטער פריינד איז? ווערט ער לאכען, אין זאגען, וואם פיר איין פראגע איז דאם? גאנץ געווים בין איך מיר איין גוטער פריינד! זאג אויך אידם דאם ער בייא זיך פויל זאכען טרעפען קען, וואם ער טהוט זיך מעהר מיט זייא ווי דיא דער גרעסטער רוצח. נאר ער פערשטעהט עם נישט, ווען ער אבער שטרעבען זאל מעהרסטענטייל מיט ערליכע יידען זיך צו פיהרען, העטען זייא אידם פון זיין שלעכטען וועג העדוים גפיהרט. דער עיקר איז דער מענש ברויך צו ווינשען דאם כל התחלות קשות, ווען אייגער ווייל אנהייבען גוט צו זיין, געהט עם שווער. ווייל דער יצהר״ע לענט זיך אידם אין וועג, אין טהוט אללעם מעגליכעם אן ווענדען, דאם דער מענש בייא זיין פערפיהרטען ווענ בלייבען זאל. מאן מוז אבער ווינשען דאם אונזערע חכמים זאגען הבא לטהר מסייעין אותו ווען אייגער הייבט נאר אן וואם עמוואם תשובה צו טהאן, העלפט אים השי״ת דאם ער איממער העכער געהן קען. השי״ת זאל אונם העלפען אין כח אין שכל געבען. דאם מיר אן הייבען זאלען ויפתח לנו פתח כפתחו של אולם אמן*)

ב. דוד המלך זאגט אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה, כי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יבולון, איז טייטש, עם איז גוטע עצה מען זאל זיך ערווייטערן פון דיא רשעים, מען זאל נישט זעהן זייער הצלחה, ווייל דער מענש ווערט זיך נישט קענען אויפהאלטען נאך צו קלערען. פארוואם דיא רשעים האבען יא אזוי אגליק אין דער ערליכער יד נישט, אין מען קען חלילה פערפיהרט ווערען, איז

דיא

דיא בעסטע מיטעל צו ערווייטערן זיך, וויל ווער עס גלייבט אן הש"י דארף ווייסן דאס זייער גליק איז איין אומגליק, וויל הש"י צאהלט זייא פאר זייער בישעל מצות אויף דער וועלט, וויא מעהר דאס גליק שיינט זייא, ווייניגער בלייבט זייא לעוה"ב, אין ווען זייער גליק לעזט זיך אויף, איז אסימן דאס זייא האבען שוין גאר נישט. למשל איין בוים וואס אויף איין פייכט ארט שטעט, דער טריקענט נישט זא שנעל, ווען ער אבער יא אנהייבט צו טריקענען, איזט שאן אוים מיט אידם, זא איזט עס מיט דיא רשעים. זא לאנג זייא האבען עטוואס פייכטונג פין עטוואס איין מצוה האבען זייא דאפיר הצלחד ווען עס זיך אבער אויסלאזט דער זכות פין זייערע מצות ווערען זייא אפגעשאפט פין ביידע וועלטען, איבערדעם זאל זיך איין מענש נישט וואונדערן ווען ער זעהט דאס זייער הצלחה מעהרערע צייט דויערט, דאס איז דאדורום אז ווייא מיר געשריבען האבען, אדער זייא האבען עטוואס א זכות אבות, אדער זייא האלטען אזוי א מצוה וואס פאר אידר קומט זיך הצלחה איף דער וועלט. למשל, מיר זעהען דאס מעהרערע פין זייא געבען צדקה אין עס שטעהט ארוים אין דער תורה נתן תתן לו למען יברכך. דיא זאלסט דען ארעמען געבען, ווייל אין זיך בענטשען. — הגם שאינם יודעין האיך ליתן ולמי ליתן וגם אינם נותנין לש"י רק בשביל קבלת פרס, עכ"ז הקב"ה נותן להם שכר שלא יאמרו שהוא מקפח שכרם. — אין זייא געבען ריכטיג, נאר מיט דעם בעדינגנים דאס הש"י זייא אויף געבען זאל אויף דער וועלט, נישט לשם שמים. (* דער ערליכער יד גיבט אבער, דאמיט עם זיהם אבער הונדערט יאהר ענטגעגען קומען זאל אין הש"י צאהלט יעדען לפי מדרגתו, לזיט זיין וואונש. בייא אללען בעקומט דער ערליכער אויף עטוואס אויף דער וועלט, אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וכו'. למשל, איין אויבסט בוים מאן געניסט דאס אויבסט מעהרערע יאהרען אין דער בוים בלייבט אימער פארט, דער ערליכער יד פערלאנגט נאר עטוואס דאמיט ער זיך ערהאלטען קענען זאל אבער דאס מעהרסטע טייל זאל אידם בלייבען אויף ווען ער עס נעטיגער ברויכען ווירד *)

זאָגט דוד המלך (ל״ז ג׳) בטח בד׳ ועשה טוב. דאָס דערמאָנט זאָל זיך נאָר אויף השי״ת פֿאַרלאָזן אין זיך פֿולל מעשים טובים פֿאַרבעריטן, ווי ווייט מעגליך איז. עס ווערט שוין קאָממען דיא צייט, דאָס ער אַללעם פֿערשטאַהן ווירד. מאָן זאָל זיך נאָר אכט גאָבען דיא וועלט פֿאר קיין עיקר צו מאכען, ווייל זיא איז נאָר איין (ע״ו ה ע ש׳) וועלט ויאם דאצוא נעהער. דער מענש זאָל זיך פֿארבעריטן ואם ער שפּעטער ברוכען ווירד. ווער עס שניידט זיממער האָט זיין געברויך ווינטער התקן עצמך בפרוזדור.

כדי שתבנם פרקלין (אבות פ״ד מכ״א) ודו״ל.

ג. דוד המלך האָט געזאָגט צו השי״ת, רבשע״ו דוא זאָגסט מאָן זאָל נישט מקנא זיין דיא רשעים מיט ווער הצלחה אין עוה״ז ואָם זיא האָבען, אמאהר זאָה נאָר דאָרף דאָן מהוען זיא שוין ואם זיא ווילען, ווען דער ערליכער יוד האָט אפ׳ שוין אפאר גילדען אדער עטוואָם איין געשאפט, גייט דער רשע אין מהוט זיך בייא אים אוסליין אין צאהלט נישט, אוי־בוואהל ער בליבט איין לוה רשע ולא ישלם. דאָם בעקומערט אים נישט אין זאָגט נאָך, ואם קען ער מיר דאָן מהאָן, ער ווירד מיך רופען צו איין דין תורה? דער רב שאפט מיר נישט, ער ווירד מיך ערכיכטלין קלאָגען? בייא ערכיכט בין איך נעניטער אלם ער! ווען איין ערליכער יוד האָט אבער דיא הצלחה נאהאט וואפיעל גמילת חסד האָט ער געטאהאן אין וואפיעל צדקה האָט ער געגעבען, וואפיעל ארמע מענשען האָט ער מיט געשעפטען פֿערזעהן אין וואפיעל ארמע קינדער האָט ער געלאָסט לערנען [1]). האָט השי״ת תשובה געגעבען, מדי מצעדי גבר כוננו. פֿון גאָט זאָגען דיא טריט פֿון מענשען אויפֿגעריכט. דאָם הייסט דאָס ער־געהן פֿון מענשען אויז ניכט צום ערקלערען, וויל אללעם איז מיט אויפֿזוכט פֿון השי״ת, מוסען מיר פֿערשטאַהן למשל מיר זאָהען עס איז פֿערהאנדלען ארמע מענשען, ואָם אין דיא פֿריהרינג יאָהרען וואָרען זיא רייך, זיא האָבען זיך זאָהר ערליך געפֿירהרט צדקה געגעבען, גמילת חסד געטהאָן, יעדאָך זאָגען זיא ארעם געוואָרען,

7 ווירד ער

[1]) וז״ש הכתוב (ל״ז כ״ב) כי מבורכיו (הם הצדיקים) יירשו ארץ ומקולליו הם הרשעים שהם בארור אשר לא יקום יכרתו.

ווידער איז פֿערהאנדען רשעים וואס האבען קיינמאל קיין גמילת חסד געטהאן וועדער צדקה אין ווילען אויף הייטע פֿאן אזוי וואס נישט ווייסען אין זענען פֿארט ריף. וועלען מיר דאס מיט איין משל פֿערשטעהן. איין דאקטער דער מעהרערע קראנקע בעהאנדעלט, איינעם טהוט ער פֿערבינדען דאס עסען, דען אנדערן דאס טרינקען, דען דריטטען דאס ריכען, דען פֿירטען איזט אללעם ערלויבט. ער פֿערבינט איהם גארנישט. דער וואס קיין שכל האט, קען דא זאגען, געווים האט דער דאקטער פֿאן דען עטוואס בעקוממען. דאמיט ער איהם אללעם ערלויבען זאל, דער אבער וואס פֿערשטענדליך איז זאגט, אין געגענטייל וויל דער דאקטער יעדע קראנקהייט פֿערשטעהט, אונד ווייס וואס צו דער קראנקהייט שאדען קען, אזוי טהוט ער עם דען קראנקען פֿערבינטען לויט ווא ער פֿערשטעהט. אבער פֿאר וואס האט ער דען פֿירטען אללעם ערלויבט? וויל ער ווייס דאס איהם נישט צו העלפֿען איזט. ער איזט אין גרעסטען גפֿאהר, אלזא וואס נוצט דאס פֿערבינטען, אויף יעדען פֿאלם האלט ער דוא קראנקהייט נישט אוים. יעצט ווילען מיר פֿערשטעהן דען אונהאלט. פֿאר וואס דער ערלויבער איז פֿערארעמט אונד דער רשע ריף, דען מיר ווייסען, דאס מיר מעגשען זענען פֿערקרענקט בחולה הנפש דארף אונזערע עבירות. יעצט גיבט עם דרייא קלאס מענשען צדיקים, בינונים (מיטעל קלאס) אין רשעים. דער דאקטער צו דער קראנקהייט איז נאר השי"ת. ער פֿערשטעהט וואס פֿיר איין מעדיצין יעדער אינסטעל מענש צו דער קראנקהייט ברוך. אונד וואס איהם צו פֿערבינטען איז לויט זיין פֿערשולדיגען. אלזא געהען מיר אין דער רייהע, דען צדיק פֿיר איהם איז אללעם גוט. וויא זא השי"ת מהוט מיט איהם איממער. דען ער ויל פֿין עוה"ז גאר נישט ווייסען, ער ויל נאר געזונד זיין דאמיט השי"ת צו דינען. דעם מיטעל מענש מהוט השי"ת איממער מיט עטוואס איין מעדיצין פֿערזעהן צו מאל יסורים אדער געלד שאדען אבער אנדערע שברי הלב דאמיט ער איהם איממער ערינערט. דאס ער זיך אכט געבען זאל. (עין באר מים חיים תחלת פ' בא. דעם רשע. פֿאר איהם גיבט עם שאן קיין הילף. ער איז שאן גאנץ פֿערפֿאלען. דען ער האט גאר קיינע גדאנקען

תשובה צו טהאָן, זאָ עקסיזטירט פיר זאָ איין געפערליכען קיין מעדיצין, וויא דער נביא זאָגט (ישעיה א׳ ה׳) על מה תכו עוד תוסיפו סרה, אלזאָ ווען ער שאָן פאָן עוה״ב גאַנץ אָבגעוויזען איזט מאָג ער זיך שאָן עוה״ז בעקאָמען לאַסען. עס שטעהט אין יוצר פין ראש השנה עד יום מותו תחכה לו לתשובה דאָס זאָ לאַנג דער מענש לעבט האָפפט הש״י אימער דאָס ער תשובה טהאָן ווירד, וויר זעהען אָבער דאָס פיר זאָלכען איזט זעהר איין שווערע האָפפנונג דער אָבער וואָס נאָך נישט זאָ ווייט האַלט דעם טהוט הש״י אימער מיט עטוואָס ערמאַנען, ווייל דיא אויסזיכט איזט גוט וז״ש (משלי כ״ב ב׳) עשיר ורש נפגשו עושה כלם ד׳ עס איזט אָבער דאָך צו בעוואונדערן, היתכן זאָל דען דער ערליכער זאָ פערשעמט זיין דאָס גאָר אויף דעם בעטעל ברויט אָנגעוויזען זיין זאָל ח״ו? אין אָפשר וועלען זיינע קינדער נישט עומד בנסיון זיין, זייא וועלען נישט אויסהאַלטען דען דלות אין דאָרך דעם דאָס פינטעלע אָמונה ח״ו פערלירען, דאָס זאָל מען נישט קלערען, ווייל עס שטעהט (תהלים ל״ז כ״ד) כי יפול לא יוטל כי ד׳ סומך ידו, ווען דער ערליכער אויך פאַלט אין דער נעץ פין עניות אָבער הש״י לאָסט איהם ניכט אין גאַנצען פאַללען ער ערגרייפט אַן איהם זאָ באַלד אין שטעלט איהם אויף, איבערדעם זאָל זיך יעדער ייד באַגלייבען דאָס הש״י קען זיין וועלט רעגעלמאָסיג פיהרען מיט יעדען מענשען לויט זיין קלאַס, נאָר אָמונת ישראל זאָל מאַן האָבען דאַן איז אַללעס צו גוטען.

ד. דער עיקר איז, דאָס מיר ברויכען צו וויסען, דאָס דעם גליק וואָס מיר זעהען דאָס פיעל זאַכען טהוט דער אָפיקורס ענדער דערגרייכען מיט קליינע מיהע אַלס דער ערליכער מיט גרויס טירחא, ווייל הש״י וויל נישט דאָס דער ירא שמים זאָל האָבען עוה״ז בשלימות ווייל דאָס איז פאַר איהם קיין טובה, ווייל דיא זעלבע תענוגים וועללען איהם שפעטער בעסער קומען.

(* איין משל דערצו, אַמענש וואָס עסט אַגוט מאָהלצייט אין פער-דאַרבט זיך דען מאָגען אין מוס 4 וואָכען צו בעט ליגען אין קען גאָרנישט גענינסען, ווען ער זאָלטע דאָס פאָן פריהר

וויסען

וויסטען העטטע ער געוויסס נישט געוועז געגעסטען, אזוי אויך הש״י
ווייס דאס מען קען זיך אין עוה״ז אזוי פערדארבען, דאס מען זאל
עוה״ב אין גאנצען פערשפילען, האט ער אויף דעם גוטען קינד
רחמנות אין לאסט איהם דאפאן נישט גענוסען, צו בעווייז זעהען
מיר, דאס צדיקים וואס האבען שאן אזוי ווייט געברענגט, דאס זייא
עוה״ז גאר נישט שאדען קען. האבען זייא ריכטיג אויך עוה״ז ווייל
הש״י ווייסט, דאס זייא פין דעסטוועגען אויך עוה״ב האבען וועללען

אין זענען זוכה לשתי שלחנות.*)

דיא וועלט זאל געוואָרענט זיין, זיך נישט צו געזעללען מיט אזאלכע
מענשען וואס ווילען נישט עקסיזטירען לויט דען שלחן ערוך אין
מאכען זיך נייע דינים, זייא וועהלען זיך אויס זאלכע דינים וואס
זייא געפעלט אין ווילען נישט געהן אין וועג פין אונזערע עלטערן,
דען כלל זאל אייד וויסען, וויא באלד ער וועט זעהן דאס איינער
נאר איין דין פין שלחן ערוך אויסטרעט איינגענפליים, איבערהויפט
ווען עס גיבט אזוי אגעמיינדע וויא היינט ליידער דיא אויפגעקלערטע
מענשען אויסזעהען, חלילה וחלילה מיט זייא איין חברותה צו מאכען,
ווייל זייא טהוען גאר נישט פרעגען אויף וואס אונזערע חכמים
האבען אונס פארגעשריבען, זייא זאגען, דאס זייא זענען להבדיל
גרעסערע חכמים אין טהוען נאר אזאלכע מצות וואס דער שכל איז
זייא מחייב, אבער פאן דיא מצות וואס זייא נישט ערקלערן קענען
פין דיא לאכען זייא, למשל תעניתים פאסטען צו דען האבען
זייא קיין כח, אתרוג בענטשען דאס איז וויא איינער וויל, פסח
האלטען דאס יא, זכר ליצ״מ! אבער וויא אזוי? מאן ברויך
אויך מצות צו עסען, אבער פין דעסטוועגען מאג מען אויך איין
גלאז קאפפע מיט קיפעל פרישטיקען — כללו של דבר, זייא מאכען
פין אללען אנעלעכטער, אין דאס האט זיך נישט געמאכט אויף
איינמאל, דאס האט זיך לאנגזאם אנגעהויבען, ביז עס אצינדער אזוי
ווייט געקומען איז דאס זייא גענצליך אויסגעטרעטען האבען אין דער
וואס טהוט זיך מיט זייא חברותה מאכען ווען ער נאך וויא ערליך
איז, ווערט ער הערייין גערוסען, אין זיינע קינדער וועלען שאן אזוי
וויא זייא זיין, איבערדעם זאל מען זיך אכט געבען דאס מאן זאל

ח״ו נישט אוסטרעטען איין דין פין שלחן ערוך, ווייל פין דען ווירד בטוח קיין גוטס הערוים קומען אין ווער עס נישט פאלגט דער האט קיין חלק אין יידישען באשאפער, אין דער וואס פאלגען ווירד קען בטוח זיין דאס ער מיט זיינע קונדס קינדער יידען בלייבען וועלען אין ערלעבען דיא גאולה במהרה אמן.

סליק שער ההתחברות.

אתן תודה להאל הטוב שע״ע עזרני מהתחברות ובטובו הגדול יעזרני ויוציאני גם מן העניות.

שער העניות.

ווייל מיר האבען בעפאר געשריבען מען זאל נישט מקנא זיין דיא רשעים מיט זייער הצלחה, איבערדעם שרייבען מיר גלייך דארויף דען שער העניות, ווייל זייער קערפער איז נאר רייך אבער דיא נשמה איז זייא זעהר פעראָרעמט.

א. דיא גמרא זאגט (חגיגה ט׳ ע״ב) אלי׳ הנביא האט געזאגט צו ר׳ אלעזר עס שטעהט (ישעי׳ מ״ח י) הנה צרפתיך ולא בכסף, בחנתיך בכור עוני, איז אויפגעדרינגען דאס הש״י האט נאך געזוכט אללע גוטע מיטלען, אין האט נישט געפינען פאר יידען אזוי אגוטע מיטעל אלס עניות. זאגט דער מהרש״א הקדוש דעם טעם, ווייל עניות טהוט ריין מאכען דיא ישראל פין זייערע זינד.

דער מדרש חזית ברענגט, שלמה המלך ע״ה זאגט (שה״ש) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות זאגט ר׳ נחוני׳ דאס איז טייטש אזוי וויא דיא בלום וואס שטעהט צווישען דיא דערנער וויא דער ווינט בייגט זיא שטעכען זיא דיא דערנער וואס שטעהען ארום איהר, פין דעסטוועגען שטעהט דאס הערצעל פין דער בלום ארויף, אזוי זענען אויך דיא ישראל, אויבוואהל זייא ליידען גרוים גלות אין דיא שונאי ישראל שטעכען זייא פין אללע זייטען יעדאך איז זייער הארץ צו הש״י אין האפפען צו זיין

הילף

הִילֵף, וויא דוד המלך ע״ה זאָגט (תהלים כ״ה ט״ו) עֵינַי תָּמִיד אֶל ד׳ וגו׳ מיינע אויגען זענען איבִיג צו הש״י, ווייל איך ווייס עֶר וועט מיר העלפען.

דער מדרש זאָגט, דיא שווערסטע יסורים אויף דער וועלט איז דער דלות. וויא אויך טהוען דאָס אונזערע חכמים איבערווייזען פֿין דער מעשה פֿין איוב ווען דער שטן האָט אויף איהם מקטרג געווען אין הש״י האָט איהם געוואָלט פראָבירען האָט זיך איוב ליבער אויסדערוועהלט כל היסורים נאָר דען דלות נישט, דער זוהר הקדוש זאָגט, איבערדעם איז עניות שיין פֿאַר יידען, ווייל להבדיל ביניהם טרעפֿען זיך דלותים וואָס זייא שעלטען. אָבער יידישע קינדער הערט מען דאָס נישט, זייא גלייבען דאָס איז מיט השגחה לטובה אין דען זכות וועללען זייא געהאָלפֿען ווערען, הה״ד (שמואל־ב׳ כ״ב כ״ח) ואת עם עני תושיע וד״ל.

עם שטעהט אָנכי אָפדם והמה דברו עלי כזבים, זאָגט רבא (ע״ז דפ״א) דאָס הש״י זאָגט, איך טהוא זייא מיט דען דלות אויסלעזען פֿין זייערע זינד, זייא לטובה וועגען, אין זייא רעדען אויף מיר ליגען אין מיינען איך טהוא זייא דאָס צו שלעכטען.

בס׳ קול יעקב, אָרז״ל (חגיגה ט׳ ע״ב) יאָה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא, איז טייטש, דאָס אָרימקייט איז שעהן פֿאַר יידען, וויא אַרויט צייַמעל פֿאַר אַווייס פֿערדל. איז שווער צו פֿערשטעהן, פֿאַרוואָס זייא האָבען דאָס פֿאָלק צו אַזוי וואָס פֿערגלייכט, פֿאַרוואָס נישט צוא איין אַנדערע שוינהייט? נאָר דאָס ענין איז אַזוי, דיא אַללע מצות אין מע״ט וואָס מיר טהוען אין גלות האָבען ליידער איין קליינען ווערט, פֿאַרוואָס? ווייל מיר וויסען ליידער נישט וויא אַזוי איין מצוה צו טהאָן, מיט. וואָס פֿאַר איין כוונה געדאַנקען אַפי׳, אַזוי וויא מיר העטטען שאָן געקענט טהיען מיר אויך נישט, למשל מיר לייגען תפלין אין דאַוועגען, הייסט דאָס אַדאַוועגען, ווען אונזער מוח איז דיל מיט אַנדערע געדאַנקען, יעדער מענש קען דאָס וויסען בייא זיך, דאָס ווען ער דאַוועגט האָט ער אין זין דאָס טהאָן אין יענץ טהאָן אין ער וואַרט קוים דאָס ער זאָל שאָן פֿטור ווערען, אַלס

וויא יעמאנד העט אידם געצווינגען דאם ער פערטיג מאכען זאל
אלם איין פאסט ארבייט. אבער שבת האלטען וויא דאם ליידער
אויסזעהט מאן קען צווישען טויזענד איינעם טרעפפען ער זאל ווייסען
וויא זא שבת צו האלטען, דעסגלייכען איז בייא אללע מצות אזוי.
וואהרום? ווייל מיר האבען באשטענדיג אין זין נאר דיא פרנסה
ובהם נהגה יומם ולילה. אויך דעם קלערען מיר טאג
אין נאכט. הכלל פרעג אין דיך האט דאם איין טעם אזאלכע מצות
אין אזאלכע שבתים אבער ימים טובים? ווען הש"י זאל אונזער
דינסט גוט וועלען בעטראכטען העט ער געזעהן דאם ער זיך זעהר
פאסט אן אונס — נאר וואהרום דען געמט ער אונזער עבודה פערליעב?
ווייל ער ווייס דאם מיר גרוים גלות ליידען אין זעהר שווער עקסיזטירען
קענען אין יעדאך טהוען מיר אידם דינגען, מאכט ער זיך נישט
ווייסענדיג. דאם מיינען אונזערע חכמים מיט וואם זייא פערגלייכען
אונס צו אין וויים פערד וואם האט ארוים צויימעל. וויל דאם ציימעל
אין זיך זעלבער אז יא נישט שעהן. אין דאם וויסע פערד אויך נישט.
אללע צווייא צוזאם זענען זייא שעהן. דעסגלייכען אונזערע מצות
אין זיך זעלבער זענען זייא נישט וויא מאן ברויך אונד נישט שעהן. נאר
וואהרום אין הש"י מיט זייא צופריידען? וויל מיר שווער גלות
ליידען אין שווער פרנסה זוכען אין דאך טהוען מיר וואם מעגליך.
אללע צווייא צוזאם האבען שאן עטוואס איין ווערט. ווען מיר אבער
דאם ענינות נישט פערליעב נעהמען, וואהרום זאל הש"י אונזער דינסט
פערליעב נעהמען? אזוי האט אויך דוד המלך ע"ה געזאגט. הבט
משמים וראה ופקוד גפן זאת וכו' שרופה באש
כסוחה. רבשע"ו אויב דוא ווילסט זעהן אין בעטראכטען אונזער
אויפפירונג זאלסט דוא אויך בעטראכטען אונזער בעשטאנד דאם
גרויסע גלות, ענינות ודחקות, אין שווערע פרנסה. אין מיר טהוען
דיך דאך דינגען וויא וויים מעגליך איז, אזוי זאגט אויך שלמה
המלך ע"ה אין שה"ש שתורה אני ונאוה. דארך דען וואם
איך בין פערשוואַרצט אין פערשמאכט אין גלות, דארך דעם בין איך
שעהן מיט מיינע מעשים.

אַזוֹ ווערט אויך געברענגט בס׳ יערת דבש מה שאמר דוד אפתח בכנור חידתי, דוד המלך האט געזאגט איך וועל עפענען וויא אפידעלע מיין מויל, וואָרון ווען מען שפילט אויף דען פידעל וויא מעהר מאַן טהוט דרוקען אויף דיא זאָטלען (סטרינעם) וויא שענערע שטיממע ניבט עס, אַזוי איז אויך אייד וויא מעהר ער איז צוגעדרוקט פין יסורים, וויא בעסער לייכט זיין נשמה אין דאָס איז געווען דיא גרויסע מעלה בייא דוד המלך, ער האט אייביג גרויסע שונאים געהאַט, וואָס האָבען איהם גרויסע יסורים געטהאָן. בייא אללען האָט ער הש״י געדינט מיט גרויס ליבשאַפט, דיא מענשען אָבער וואָס האָבען דאָס נישט פערשטאַנען האָבען אויס איהם געשפעט אין געלאַכט, איבערדעם זאָגט ער בני איש עד מה כבודי לכלימה וויא לאַנג נאָך וועט איהר מענשען פין מיר שפעטען אין נישט פערשטעהן דאָס דיא יסורים זענען מיר לטובה דען נאָר מיט דען קען זיך אַמענש רימען, ווען ער איז מקבל יסורים באַהבה אָבער נישט דאָס ער איז איין עושר, וואָרון ד׳ מוריש ומעשיר רייך אָבער אָרעם מאַכט הש״י אָבער ווען ער רימט זיך דאָס ער איז מקבל יסורים באַהבה אין איז נישט מהרהר אויף הש״י דאָס איז אַגוטער אופן, ווייל דאָס פין איהם אַהער שטאַמט אין ער ווירד דאָרך דעם ניצל ווערען פין גיהנם אין אַללע עונשים לעוה״ב אָמן.

ב. (במד׳ פ׳ אמור) ר׳ יהושע בן לוי איז אַמאָל געווען אין רומי אין האָט געזעהן דאָס דיא שטאָט זעהר שעהן איז אין דיא מענשען זענען זעהר רייך, ווידער האָט ער געזעהן איין אָרמען וואָס האָט געשלאָפען אויף איין שטיקעל טאַקען אין מיט איין אַנדער שטיק וואָר ער צו געדעקט, האָט ער געזאָגט רבושע״ו עשירות גיבסט דוא אָן איין צאָהל, אין דלות גיבסט דוא אויך אָן איין צאָהל. ווייר וועלען דאָ אייניגע זאַכען אויס רעכענען וואָס דאָרך זייא קען דער מענש פערארעמט ווערען, דאַמיט מאַן זאָל זיך היטען, אַסאַך איהרע זענען אָרעם, ווייל זייא האָבען זיך געפרייט ווען זייערע חברים אָבער שכנים זענען פערארעמט געוואָרען ושמח לאיד לא ינקה, וויא אויך ווען מען זעהט איינעם אין איין אומגליק אונד מאַן בעט ניכט פאַר איהם.

פיעל

פֿיעֶל איהרע ווערען דליתים ווייל זייא געהמען רבית (פּראָצעגט)
פֿון ידען, מעהרערע זענען זיך נוהג זייא שרייבען זיך איין
היתר עסקא כדי יוצא צו זיין פֿאַר דיא וועלט, הגם דאס
דיא חכמים האָבען אונס דאָס מתיר געווען, אָבער ווייא זאָ? וועי
דער היתר איז געשריבען כדינה, אָבער זייא ווייסען נישט לא
מינה ולא מקצתה קיין אָנהייב אין קיין סוף, זייא טהוען
איינעם נאָר דיא אויגען פֿערבלענדען, אין ווייסען נישט דאָס זיא
זיך זעלבער בלענדען, זייא בעקומען דאָרך דעם דען דלות, ווער
עס וויל אָבער ניצל ווערען פֿון עון רבית זאָל ער גיין צו דען רב אָבער
דיין ער זאָל איהם שרייבען איין היתר עסקא זאָ ווייא מאַן ברויך.
ומי שלא נזהר בנטילת ידים, אויך ווען איינער גיבט
זיך נישט אַכט צוא וואַשען ווייא מאַן ברויך, ווייא אויך ווען איינער
ווירד ח״ו נכשל בזרע לבטלה אין טהוט קיין תשובה באַלד אויך
אין עון שנאת חנם, דאָס הייסט ווען מאַן איינעם פֿיינט האָט
אומזאָנסט, ער האָט גאָרנישט פֿערשולדעט זאָגט דיא גמרא (שבת ל״ב)
דאָס דער עונש איז דאַרויף עניות, אין ווען איינער רעדעט שטאָלץ. [1]
ווייא אויך טרעפֿט זיך איין אָרימער קומט נאָך איין נדבה אין דער
בעל בית טהוט איהם זאָ בעטראַכטען אין דאַכט זיך, פֿיר זאָ
איין געזונטען יונג זאָל איך געבען איין נדבה, זאָגט הש״י (לא די)
נישט געגוג דוא גיבסט איהם נישט טהוסט דוא איהם נאָך איין עין
הרע געבען אין דען וואָס איך האָב איהם געגעבען, איבער דען איזט
מאַן ח״ו נישט זוכה דאָס קינדער זאָלען איינעם ערבען — כמ״ש
והוליד בן ואין בידו מאומה.
פֿיעלמאָל טהוט איינער בעטען פֿון השי״ת זאָ עטוואָס וואָס עס איז
נישט מעגליך איהם צו געבען, ער בעט אָבער פֿאָרט, שיקט
מאַן איהם אַנדערע יסורים ח״ו, כדי ער זאָל אויף זייא בעטען אין
זאָל פֿערגעסען אין דער פֿריהריגער בקשה.

ג. ווייא געוועגדליך איזט עס, דאָס דער אָרמער זיך בעדויערט, וואָס
מיט איהם איינגענטליך זיין קען, עוה״ז האָט ער נישט, עוה״ב
קען ער זיך נישט פֿערשאַפֿען, ווייל ער קיין צדקה אין גמילת חסד
טהאן

[1] שנא׳ ד׳ מוריש ומעשיר וסמוך לי׳ אַל תרבו תדברו גבוה.

טהאָן קען, זיין ביסעל פרנסה איז איהם קוים גענוג זיינע קינדערלעך צו ערהאַלטען, נישט ער זאָל געבען דאַפאָן פיר אַנדערע, הכלל ער קלערט אין וואָס פאַר איין האָפפנונג לעב איך? דאָס זאָל זיך קיינער דאַכטען, מיר ווייסען גוט דאָט רחמנא לבא בעי, הש״י זעהט אויף דיא גוטע געדאַנקען אויב דער מענש עס ערנסט מיינט, אָהנע בעטריג דאָס ער העט גערן גוטס געטהאָן, ווען ער עס אויך דאַן נישט מוצא מכחו לפועל בעהויפטען קאַן, וזירד עס איהם אויף יענער וועלט גערעכענט אַלס ער עס אויספיהרליך געטאָהן העט, מחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה אין ווען דער אָרמער גיבט נאָר איין פרוטה צדקה איז דאָס בייא הש״י אַזוי חשוב אַלס דער עושר מיט זיין גרויסער נדבה. מיר געפינען דאָס ר׳ חנינא בן דוסא איז געווען איין גרויסער אָביון וויא אויך ר׳ שמעון בן יוחאי מיט זיין זאָהן ר׳ אָלעזר וואָס זענען דרייצעהן יאָהר געזעסען אין איין הייל אין האָבען קיין צדקה געטהאָן אין יעדאָך האָט דיא וועלט פיעל גענאָסען אין זייער זכות, ווייל הש״י האָט געוויסט דאָס זייא העטען גערן אויך צדקה אין גמ״ח געטהאָן נאָר עס וואָר זייא נישט מעגליך! אַדרבה דיא גוטע געדאַנקען פין דען צדיק איז בייא הש״י פיעל מעהר אָנגענוממען אַלס זייער נדבה וואָס זייא געגעבען העטען, וואָרון דאָס עניות איז אַגרויסע טובה פאַר דיא צדיקים אין מעהרערע הינזיכטען, דען אָפשר ווען זייא העטען עשירות געהאַט מעגליך דאָס זייא העטען ווענינער צדקה געגעבען לויט וויא זייא העטען געברויכט צו געבען, אין הש״י איז מיט זייא מדקדק כחוט השערה זעהר פינקטליך, העט זייא דאָס פאַר אַגרויסע עבירה גערעכענט געוואָרען, וויא אויך דיא יסורים וואָס זייא האָבען מחמת דען דלות אין טהוען דאָך הש״י דינען אין קיינעם בעטריגען, ווערט זייא פיעל מעהר פיר איין גרעסערע מצוה גערעכענט אַלס דיא נדבה פין עושר אין דאַדאָרך וואָס זייא ליידען דחקות האָט דיא וועלט פרנסה, ווייל זייא ליידען יסורים שטאַט אַללע, פאַר דעם איז זייא פאָרבערייטעט עושר וכבוד גענוג לעוה״ב, וואָרון אַגרעסערע מעשה צדקה פין דען ברויך מען נישט.

ד אין

ד. אין אמת איז דער ארימער אויך אנגיד וואָרון דאָס געלד וואָס דער עושר פערמאָג, דאָס איז יאָ נישט זיין געלד, ער איז נאָר איין גבאי דאַרויף, דען דאָס געלד פין מעהרערע מעגשען האָט הש"י איהם געגעבען צו בעהאַלטען [1].

צומאָל איז דיא היימישע ארימע לייט איהר געלד בייא דעם היימישען נגיד, איבער דען זעהט מאַן געוועגדליך דאָס דער היימישער ארימער בייא דען נגיד איין ווירטשאַפטער אד"ג איז, אין ער בעקומט פין איהם זיין געהאַלט אין באמת איז דאָס געהאַלט גאָרנישט דעם נגיד זיין געלד, וואַרום דען דינט ער איהם ווידער? ווייל ער גיבט אַכט אויף זיין געלד, וואָרון ווייל דער ארימער קיין הצלחה האָט, ווען ער העט זיין ביסעל געלד אין דער האַנד געהאַט התעיף עיניך בו ואיננו העט עס זאָ באַלד דען סוף געהאַט, מוז ער עס נאָר צו ביסליך בעקוממען, מעגליך איבער דעם שטעהט אין דער תורה דאָס מאַן טאָר מיט איין יידיש משרת קיין שווערע מלאכה אַרבייטען, ווייל זאָפיעל קומט זיך דעם נגיד נישט, צובעווייז מען זעהט צומאָל דאָס דעם משרת זיך איהם דאָס מזל אַביסעל הייבט אין זאַמעלט זיך דאָס געלד אונטער זיין שוטץ אין ווייל איהם שאָן מעהר נישט דינען, ווייל ער איז שאָן נישט מחויב ווייל דער הער האָט מעהר קיין אויפזיכט דאַרויף, נאָר דיא וועלט פערשטעהט דאָס אַללעס נישט אין מיינט דאָס עס נאַטור זאַכען זענען, דאָס איז אָבער שקר, וואָרון דיא הייליגע תורה זאָגט אונס אַרויס, כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים. והרבה יש לדבר מזה ואין להאריך בזה רק למבין, דאָס מיר זענען נאָר זיינע דינער, צומאָל אָבער איזט דען ארמען זיין געלד בייא איין פרעמדען נגיד אין ווייס נישט וויא, מוס ער ליידער הערום געהן ביז הש"י העלפט דאָס ער איהם טרעפט כדי ער זאָל בייא איהם עטוואָס איין שטעללע בעקומען אין זיין געלד פין איהם צו בעפרייען. זאָל זיך דאָס יעדער נגיד גוט איין פאַסען אין וויסען דאָס זיין עשירות פרעמד געלד איז. ער איזט נאָר דער קאַסע פרעצעפטאָר, אויבוואָהל ער מאַכט זיין רייכטום

[1] אפשר בשביל זה נקרא נגיד שהוא לשון נגיד ומצוה לאומים.

רייכטום אויך ערבען פאר זיינע קינדער, דאס איז אויך נאר דאס זכות פין גבאות, דאס בעקוממען דיא קינדער ירושה, צו בעווייז מיר זעהען דען פאלל בייא מעהרערע דאס דיא עלטערן וואָרון רייך אין דיא קינדער זענען פערארעמט, דאס איז ווייל דיא עלטערן האָבען דאס גבאות נישט גוט געפיהרט, האט הש״י דאס גבאות פין דיא קינדער וועק גענומען (עיין אוה״ח פ׳ משפטים).

(* נאך איין טעם שיינט מיר אויף דעם עניות פין ערליכע יידען לויט וויא עס שטעהט אין דער תורה פ׳ ראה נתון תתן לו ואל ירע לבבך וגו׳ כי בגלל וגו׳ כי לא יחדל וגו׳ ע״כ אני מצוך וגו׳ אין זכות פין צדקה טהוט הש״י דען מענש בענטשען, וויא עס שטעהט עשר תעשר בשביל שתתעשר, זאגט אונס דיא תורה, דאס מיר זאָלען דען ארמען זיין גוטע נדבה אָדער אנדער געברויך געבען, מיט גוטען געמיעט נישט ח״ו דאבייא איין שלעכט הערץ צו האָבען, דאמיט הש״י אונס אויך מיט גוטען ווילען געבען זאָל אין דיא מצוה קען מאן אימער צו יעדער צייט טהאָן וואָרון ארמע לייט טרעפט מאן צו יעדער צייט, מן הסתם איז דיא ברכה פין הש״י (כפלי כפלים) פיעלפאך דאָפעלט, לויט וויא אין אן וועם מאן האָט דיא מצוה מקיים געוועזן, איבערדעם ווייל הש״י וויל יידישע קינדער מזכה זיין אין זייא געבען שפע ברכה והצלחה, טהוט ער מסבב הגלגל זיין זאָ פיהרען, דאָס ערליכע יידען אין תלמידי חכמים זאָללען אביונים זיין אין מוסען מחזיר על הפתחים נע ונד הערום גיין, דאמיט יידישע קינדער זאָללען דאָרך זייא געבענשט ווערען, דען פין וועגען דער נדבה קען שאָן אויך דער ב״ב איין ברכה האָבען דאָס קען אויך זיין וואָס אונזערע חכמים ז״ל מיינען דאמיט דאָס יותר ממה שהב״ב עושה עם העני, העני עושה עם הב״ב, פיעל מעהר טובה טהוט דער ארמער דעם ב״ב וואָס ער גייט צו איהם נאָך אנדבה אלס דער ב״ב וואָס ער גיבט איהם, כנ״ל המעתיק נכון*) זאָל היינט דער ב״ב וויסען וויא אזוי מאן ברויך יידען ת״ח אָבער אנדערע אביונים, יעדען לויט

זיין

זיין קלאַס מכבד צו זיין דאַמיט ער וועט אין זייער זכות געבענטשט
ווערען מיט שפע, ברכה והצלחה, בני חיי ומזוני אמן.

סליק שער עניות.

אָנא תבוא תחינתי לפניך, שיקוים בי יגיע כפיך כי תאכל אַשריך
והצליחני בכל אַשר אֶפנה לכל רוח, והושעני נא גם בשער הווכוח.

נאָך דעם מיר האָבען פערפערטיגט דען שער העניות וועט יעמאַנד
זאָגען, אַללעם רעכט דאָס פאַר כללות ישראל איז אַטובה ווען
ערליכע יידען אָרעם זענען, אָבער וואָס פאַר איין טובה איז דאָס
רשעים רייך זענען? איבערדעם האָבען מיר גלייך דאַרויף געשריבען
דען שער הוויכוח, וואָס ער ווירד אין איהם שטעהן מעהערע טעמים
אויף צדיק וטוב לו, רשע ורעה לו — הפכתי לטובה.

שער הווכוח.

א. בס׳ שבילי אמונה ווערט געברענגט, עס האָט געפרעגט איין
מין (דאָס איז איינער פין דיא וואָס גלייבען נישט בהשגחת
הבורא) צו איין חכם מישראל, ווען עס אמת זיין זאָל דאָס הש״י
האָט ענק אויסערוואָלט פין אַללע פעלקער פיר זיין הייליג פאָלק
אין פיר זיינע קינדער, פאַרוואָס לויט וויא עס מיט אייך
ערגאַנגען איז פין ווען דיא וועלט שטעהט, ווייזט אויס, דאָס איהר
זענט נאָר איין טפל צופעל פאַר ריא וועלט אין דיא איבעריגע
אומות פעלקער זענען דער עיקר צור איבערצייג דיא אָבות
פין ישראל זענען געווען אַברהם אין שרה זייא האָבען קיינע קינדער
געהאַט אין האָבען דאַדאָרך געלעבט מיט גרויס צער, אויף דער
עלטער האָבען זייא געהאַט דען יצחק איז ער אויף זיין עלטער
בלינד געוואָרען פין וועגען צער (עיין רש״י) אין האָט געהאַט צווייא
קינדער יעקב אין עשו, דיא האָבען מיט איין אַנדער אימער מחלוקת
געהאַט, דער יצחק האָט געוואָלט בענטשען דען עשו נאָר יעקב
האָט

האָט מיט חכמה דיא ברכות בעקוממען אין האָט דאַדאָרך געמוסט
וועק פֿין זיין הייִמאַטה ווייל עשו האָט איהם וואָללען הרגענען, אין
איז בייא דעם לבן שאָף היטער געוועזן, בייא טאָג האָט איהם דיא
היטץ געברענט, בייא נאַכט איז ער פֿאַר קעלט ערפֿראָרען אין האָט
זיין גאַנץ לעבען מיט צרות אָנגעברענגט זאָ לאַנג ער זאַמט פֿאַמיליע
זענען געקומען אויף מצרים, דאָרטען איז זיין זאָהן יוסף געוועזן איין
קעניג אין האָט זיך גערימט וישימני לאָב לפרעה אויבוואָהל
ער איז אַיד אין וואָר איין שקלאַף יעדאָך איז ער קעניג, דאַן זענען
אַללע יידען שקלאַפֿען געוועזן אין מצרים ביז משה אין אַהרן האָבען
זייא געהאָלפֿען, ווירד זייא דאָס געדאַכט אין דער תורה פֿיעלמאָל
דען חסד וואָס הש״י האָט זייא געטהאָן, אַמעהר אַנדערע פֿעלקער
האָבען יאָ דאָס נישט געברויכט זייא וואָרען קיינע שקלאַפֿען אין
איהר מאַכט אויף דען זאָפֿיעל סימנים פסח, מצה, מרור, אַרבע כוסות,
אין בייא דיא מעהרסטע מצות ווירד אייך איממער דאָס געדענקט
אין ווען איהר זינד שאָן בעפֿרייט געוואָרען האָט איהר אַפֿי׳ אַביסעל
וואַסער נישט געהאַט אין איהר האָט אייך געקריגט מיט ענקער גאָט
אין מלך, דאָס ווייזט אַללעס דאַרויף, דאָס דיא וועלט ברויך אייך
נישט אין איהר זענט איהר צור לאַסט.

תשובה. האָט איהם דער חכם תשובה געגעבען, ווען עס זאָל קיין
אַנדערע וועלט זיין נאָר דיזע, העסט דוא רעכט געהאַט,
אָבער דאַ עס איזט נאָך איין וועלט פֿערהאַנדען, וואָס זיא איממער
אונד עוויג שטאַנדהאַפֿט איז אונד פֿיעל מעהר אין ווערט שטעהט
פֿאָן דיזער וועלט, זאָ האָסט דוא אומרעכט אונד איך וועל דיר עס
מיט איין משל איבערווייזען.

איין מלך בשר ודם וואָס ער זיצט אין זיין קעניגליכען הויף, דאָס
הויף איז אין דרייען געטיילט: אייסערסטע, מיטטעל, איינוועגדיג,
אין דען איינוועגדיגען הויף דאַרף קיינער הערייין קאָממען אָהנע
אוידיענץ, דאָס מיטעלסטע איזט פֿאַר דיא שרי מלוכה אין דען
אייסערסטען איזט שאָן פֿאַר יעדען ערלויבט. בייא דיא אַללע
דרייא העפֿע שטעהען וואַך, ווען זיך איינער פֿאָן דיא וואַך
ענטגעגען שטעלט אונד וויל איינעם הערייין לאָזען, אויבוואָהל עס

מאָג

מאָג זיין דאָס דער זעלבער ווען ער אויך אין איינוועגדיגען
הויף קוממען זאָל ווערעטה ער אויך איין איש מכובד (עהרע מענש)
געווען בייא דען קעניג, אללעם איינס, דיא וואָך האָט דען קראַפט,
מאָג עס זיין ווער אימער, זאָ איזט עס אויך מיט דער וועלט, זיא
איזט נאָר איין דאָרך גאַנג וואָס אללע מענשען דאָרך געהען דאָס
איז גאָר איין קליין תשיבות איבערדעם הייסען דיא מענשען אין
איהר (אומות העולם) דיא פעלקער דער וועלט, ווייל דיא וועלט
געהער זייער צו בעקאָמען, אָבער ישראל וואָס זייא זענען מעהר
געאַכט בייא הש״י, האָט ער זייא גענעבען ענע וועלט כל ישראל
יש להם חלק לעוה״ב אללע זינד דאָרט בעטיילינט לויט
איהר פערדינסט, אין אַזוי וויא עס איז נישט מעגליך הערייין צו
געהן אין דען איינוועגדיגען הויף ביז וויא לאַנג מאַן בעטרעט נישט
דאָס אייסערליכע, אַזוי אויך מוסען יידען דאָרך געהן דיא וועלט,
דאַמיט זיא קאָמען קענען אויף יענער וועלט אין אַזוי וויא ווען
איינער וויל דאָס איינוועגדיגסטע הויף בעזוכען מוז ער זיך אָנקליידען
לכבוד דען מלכות, אַזוי אויך מוזען מיר יידען זיך אויסצירען מיט
מצות אין מע״ט אויף דער וועלט, דאַמיט מיר עטוואָס מיטנעהמען
אויף יענער וועלט כמ״ש התקן עצמך בפרוזדור כדי
וכו׳ אָבער דיא אומות העולם זענען דאָרטען גאָר ווענינ בעטיילינט,
נאָר דיא גאָר גוטע — אין וואַרום יידען האָבען נישט אויך דיא
וועלט? ווייל דיא צווייא וועלטען זענען איינס פערקערט פין דער
אַנדערער. וואָרון ווען איינער וויל זיך דיא וועלט בעקומען לאַסען
מיט גוט עסען אין טרינקען אין פערגעניגליך לעבען דאָס איז איין
גרויסער (עכוב) צוריקהאַלט פאַר דיא זעלבע וואָס זיך עוה״ב
פערשאַפען ווילען, דאָס איזט איין פערגלייך צו איינעם דער בעזאָפען
איז אונד שרייט אין דיא גאַסען דאָס ער איין געבילדעטער מענש
איז אונד וויל איין גראָסע שטעלע ערריכען. (* אויבוואָהל דער
לעזער ווירד מיך פרעגען, ווער זעהען יאָ אויך דאָס זיך צדיקים
גוט לעבען אין זייא פערשאַפען זיך פאָרט עוה״ב, אויף דען ווירסט
דוא דיא אַנטוואָרט פינדען אין סוף שער תענוגי עוה״ז ע״ש קפי׳ ג׳*)
(* ווען דער בעטרעפענדער זיך אויך אויף דער עלטער מיישב
איז

איז אין העט גארין תשובה געטאהן ווייל ער שפירט דאם דיא
אללע פערגענגען איין אנדע גאבען, עם באקאמט איהם קיין עסטען,
קיין טרינקען אדער אנדערע פערגענגען ער האט אבער שאן קיין
קראפט צוריק צו ציהען זיין געוואנהייט. דאם איז איין משל. איין
גראף דער זיך איין רייט פערד האלט אונד עם ווירד דערמיט
קיין אנדערע ארבייט געטאהן אין יעדאך באקאמט עם זעהר גוטע
קאסט אונד קוואטיר, ווען דאם פערד אוך דער עלטער קאמט אונד
קאן שאן נישט גוט לויפען נעמט מען עם פיר איין לאסט פערד.
נאטירליך באקאמט עם שאן נישט זא איין קאכט, דאם פערד קאן
אבער גאר נישט ציהען קיין לאסט. ערשטענס איז עם נישט געווואהנט,
צוויטענס, פערהלט איהם דיא גוטע אבווארטונג, עם באקאמט איהם יא
נישט דיא פיטער. זא איז עם מיט דען מענש להבדיל זא לאנג
ער אין דיא יוגענד איז שמעקט איהם דיא קאסט גוט אין האט לוסט
אללע פערגענגליכקייטען זיך נאך צו גאבען אונד דיא לאסט פון
השי זיין דינסט ווייל ער אוך זיך ניכט נאהמען, ווייל בייא דער
יוגענד איזט דאם אין זעלטענהייט דאם פרום צו זיין בייא זיא איין
פערגענגען זיין זאל. ווען ער שאן אבער אוך דער עלטער קאמט
אונד דיא אללע פערגענגען אין עונדע גאבען, ויא זא זאל ער דען
יעצט אוך זיך זא איין לאסט נאהמען. ער איזט יא זאואם נישט
גאוואהנט, ער האט דאם קיינמאל נישט מיט גאמאבט. איבערהויפט
עם באקאמט איהם קיין עסטען ויעדער טרינקען. פאן ויא זאל ער
דען כח הער נאהמען? דער ערליכער ייד אבער איזט אין גענע-
טייל, ווען ער יונג איזט האלט ער זיך אין פאן דיא אללע ואלטהאט
אונד בענוגט זיך מיט וויאפוהל השי איהם גיבט. שטרעבט נישט
זיך גוט צו לעבען אד"ג, זאנדערן השי צו דינען אונד אין מקיים
מאמר שלמה המלך ע"ה זכור את בוראיך בימי
בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה. דאם
מאן השי אין דיא יוגענד גאדענקען זאל. ווען ער דאן אוך דער
עלטער קאמט איזט איהם ואם איממער גרינגער דיא לאסט פאן
השי זיין דינסט. ווייל ער דאם עסטען אונד אנדערע פערגענגען
אוך יעדען פאל נישט ברוך אונד צו דער דינסט איזט ער שאן

געוואָהנט, יעצט איבערלעגע דיר מיין פרייַנד אויב דוא מיר דאָס אבשטרייטען קענסט וד״ל. *)

וויא ווענינער תענוגים מאַן טהוט זיך אָן אויף דער וועלט בלייבט מעהר צייט זיך עטוואָס צו פערשאַפען אויף יענער וועלט, דאַריבער האָט אונס הש״י פערבאָטען מעהרערע זאַכען וואָס זייא מיט תענוגים פערבינדען זענען, דאַמיט מיר זאָלען זיך נישט הערייַן לאָזען אין וואָס נישט פאַר אַייד געהער, דאַמיט מיר זאָלען איין רייַנען רוהיגעם שכל האָבען, דיא גוטע ענדע דאָס עוויגע לעבען צו פערשאַפען וד״ל.

(* וויר ווערדען עס פערשטעהן מיט אַמשל, יעדע עלטערן, בעשטרעבען זיך איהרע קינדער אין דיא יונגע יאָהרען צו לאָזען לערנען פאַרוואָס? ווייל דאָס קינד זאָל עטוואָס איין קענטנים בעזיצען, דאַמיט עס איהם געלונגען זאָל דאַדאָרך זיך שפעטער צו ערנעהרען לויט וויא אימער דיא אלטערן פערשטעהען, וואָס פאַר דען קינד גוט זיין קען דאָס ער לערנען זאָל אין עס זאָל אויך פאַר זייא איין עהרע זיין דאָס דיא קינדער נישט דום בלייבען, דען דאָס קינד וואָס אין דיא יוגענד נישט לערענט שטעהט אין דיא שפעטערע יאָהרען אין קליינעם ווערט. אָבער איין איינפאַכער משרת אָדער איין טאָגלענער להבדיל בין אאא״ל, הקב״ה געהט מיט אונס אויך דען שטריך, ער וואָרענט אונס, דאָס מיר אין זיין דינסט פלייסיג זיין זאָלען, דאַמיט וויר אויף יענער וועלט וויא אויך אויף דער, אין שעהנעם גלאַנץ זיין זאָללען אין ער זאָל דאָרך אונס כבוד האָבען אין זאָגען קענען ישראל אשר בך אתפאר נישט מיר זאָלען אַלס משרתים וועדער טאָגלענער אויסזעהן דאָס ער מיט אונס ח״ו שאַנד האָבען זאָל, גראָד וויא עלטערן מיט זאָלכע קינדער*)

פין דעסטוועגען טרעפען מיר אויך צווישען יידען זאָלכע וואָס זענען זוכה לשתי שלחנות צו אַלע צווייא וועלטען אָבער ווענינ, צו דען מוז מען אין איין הויכע מדריגה זיין, אין אויב דוא וועסט פרעגען ווען עס אַזוי גוט איז, דאָס מיר קיין עוה״ז האָבען זאָלען פאַרוואָס בעטען מיר פין גלות ערלעזט צו ווערען? דאָס איזט פאָן וועגען צווייא טעמים: איינס, ווייל אונזער שכל איז נישט

קלאָר

קלאָר הש״י צו דינען וועגען דיא פֿיעלע שאַנד אין שפּאָט וואָס מיר ליידען צו יעדער צייט פֿין אונזערע בעלייִדיגער; צווייטענס, ווייל מיר דיא מעהרסטע טייל מצות נאָר אין אונזער לאַנד האַלטען קענען, וויא אויך מוסט דוא וויסען, דאָס וואָס פֿיינער איזט אימער וועניגער, אונד טהייערער, אונד וואָס אָרדינערער איזט איממער מעהר אונד בילִיגער, צו בעווייז וויסטונג איזט מעהר אַלס בעוואָהנטע אָרטער, לענדער איז מעהר אויף דער וועלט אַלס אָרץ ישראל, פֿעלקער איזט מעהר אַלס יידען, אין זאָ וויא הש״י האָט איין טאָג ליכט דיא זאָן, אונד איין נאַכט ליכט דיא לבנה אונד דיזע, לייכטען פֿיר דיא גאַנצע וועלט, זאָ האָט ער אויך נאָר איין פֿאָלק ישראל וואָס וועגען זייא האָט ער דיא וועלט בעשאַפֿען.

(ביז הער איזט דיא תשובה פֿין חכם.)

ב. נאָכדעם דאָס עס איז פֿערהאַנדען נאָך איין וועלט, וואָס דאָרט וויִרד געצאָהלט פֿאַר דיא צדיקים דער שכר פֿאַר זייערע גוטע מעשים, האָט שאָן דער מענש זיך נישט צו וואונדערן וואַרום עס איז דאָ ערליכע יידען וואָס האָבען קיין עוה״ז, אין דיא רשעים האָבען יאָ. — איך ווערדע דיר דאָס יעצט צו פֿערשטעהן געבען אויף מעהרערערלייא אַרט. (זעהע דאָס משל אין שער יסורים קפיטל י״ג). ערשטענס מוסט דוא וויסען, הן אמת ריכטיג דאָס עס איז פֿערהאַנדען ערליכע יידען וויא אויך צדיקים עכ״ז אין צדיק באָרץ וכו׳ אָבער דאָס אַמענש זאָל זיך גענצליך אָבהיטען קענען גאָר נישט צו זינדיגען, דאָס איז אונמעגליך, וואַרום? ווייל דער מענש זעלבסט ווייס נישט וואָ ער פֿעהל געהט איבערדעם טהוט הש״י דעם ערליכען שטראָפֿען אויף דער וועלט, דאַמיט ער יענע וועלט האָבען זאָל אָהנע הינדערניס, וויא מיר זעהען בייא משה אין אַהרן דאָס וועגען איין פֿעהלער וואָס זייא האָבען געמאַכט האָט זייא הש״י אויף דער וועלט געצאָהלט (עיין פ׳ חקת) וויא אויך געפֿינען מיר אין דער ג מ׳ קידושין, דאס דער מענש וואָס האָט מעהר מצות פֿין עבירות שטראָפֿט איהם הש״י פֿאַר דיא עבירות אויף דער וועלט. צווייטענס, עס שטעהט אין דער הייליגער תורה (פ׳ תצא קפי׳ כ״ד) והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט

החוצה. איז טייטש וויא פאלגט, געוועגדליך איזט עס ווען איינער פערשולדעט איזט אונד האט נישט צו צאהלען נעמט מען איהם איין משכון, זאגט אונס דיא תורה, דאס מיר דעס משכון נישט זעלבסט נעהמען זאלען, נאר דער בעל חוב זאל אונס דאס געבען אונד זאגאר מיר זאלען אין זיין וואהנונג נישט געהן, מן הסתם קען מען פערשטעהן, דאס ער ווירד מיר געבען זא איין משכון וואס ער נישט נעטיג ברויך אונד עס בייא איהם איין קליינען ווערטה האט, בייא אללען שרייבט אונס דיא תורה, אימפאל ווען ער עס ברויך מוס איך עס איהם צו דער נאטוועגדיגער צייט צוריק געבען ! זא איזט עס מיט אונס יידען, ווייר זינדען אללע בעלי חובות (פערשולדעטע) פיר הש״י אונד קענען נישט צאהלען, געבען מיר דאס משכון עוה״ז היען, ווייל דאס האט בייא ערליכע יידען איין קליינען ווערט, פאן דעסטוועגען ווען עס אויסקאמט, דאס מיר דאס משכון ברויכען למשל דיא זאכען וואס מיר מוסען האבען שאן וועגען אונזער לעבענס מיטעל, דעמאלס פערלאנגען מיר דאס פאן הש״י צוריק, אין הש״י איז (א רב חסד) זייער אגוטער, וויא מיר זעהען וואס עס זיין מוס צו דעס העלפט ער אונס, דיא רשעים אבער מיינען, דאס דיא וועלט איזט דאס גאנצע לעבען אין וועס עס דא גוט געהט דער איז גליקליך איבער דעס ווען זייא טהוען עטוואס איין מצוה מיינען זייא נאר דאמיט דאס הש״י זאל זייא צאהלען אויף דער וועלט, אין הש״י טהוט — זייער וואונש ערפיללען, וויא מיר עס זעהען, אין מעהרסטען טייל געהט זייא גוט, אין דאס וויססען זייא נישט ווען דער ערליכער ייד העט געוואלט זיין שכר אויף דער וועלט העט ער פיעל טויזענד מאל גליקליכער געווען פאן זייא (וז״ש לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו).

דריטענס ווידער איז פערהאנדען דאס צדיקים אין ערליכע יידען מוזען ליידען יסורים ח״ו פין וועגען דיא זינד פין דען דור, וויא עס שטעהט והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו, וויא אויך פיעל מאל ווייל זייא געבען זיך נישט דיא מיהע צו פערווערען דיא רשעים וואס זינדיגען כמ״ש הוכח תוכיח וכו׳ ולא תשא עליו חטא מכלל לאו וכו׳!

יעצט

יעצט ווערדע דיר אויך צו פערשטען געבען נאך איין פאל וואַרום
דיא רשעים האָבען עוה״ז, דאָס איזט אויך אין אייניגע טעמים
געוועגד, ערשטענס עס איזט נישט מעגליך דאָס ער העט אין
זיין לעבען קיין מצוה נישט געטאָהן אונד דאָס האָב איך שאָן
מעהרערעמאָל געשריבען, דאָס זייא פערלאַנגען איהר שכר אויף
דער וועלט, אין הש״י זאָל זייא נאָך געבען דאָס גרעסטע פערגעניגען
איז דאָס אַללעס נישט צופיעל פאָר דער קלענסטער מצוה וואָרון
ווען ער העט זיין שכר וויא וועניג בעקומען לעוה״ב ווערעט דאָס
אַלטץ מעהר געוועזן וויא דער גרעסטער תענוג אויף דער וועלט,
ווער קען איהם אָבער דאַפיר ווען ער יעדאָך עוה״ז וויל אונד
הש״י וויל פיר איהם נישט שולדיג זיין ער האָט פאָן וואָ צו צאָהלען
איהם איזט עס (כביכול) אַללעס איינס, דאָ אָבער דאָרט. —
צווייטענס קען זיין, דאָס עס ווירד פאָן דעם רשע געבאָרען ווערדען
איין גוט קינד אונד דאָס עשירות איזט פיר איהם פאָרבעריייט,
וויא מיר געפינען דאָס פין אָחז המלך, ער וואָר אַגרויסער רשע
איז יחזקי׳ המלך געבאָרען, וואָס ער וואָר אַגרויסער צדיק, מיר זעהען
דען פאַלל מעהרערע מאָל דאָס אויף איין דאָרען וואַקסט איין רויז.
דריטענס מאָג זיין, דאָס הש״י וויל מיט דעם רשע אַנדערע שטראָ-
פען, גיבט ער איהם עשירות, דאַמיט ער זאָל כח האָבען,
וויא עס שטעהט הוי אַשור שבט אַפי, ונתת חרביביד
מלך בבל.
פירטענס קען זיין, הש״י וואַרט אין שטראָפט איהם נישט באַלד,
כדי ער זאָל איהם דאַן איין גראָסע שטראָף געבען אויף איינמאָל
וויא מיר געפינען בייא דיא מצרים זייער סוף!
פינפטענס הש״י גיבט אייגענפלייס דען רשע עשירות ער זאָל קיין
תירוץ האָבען דאָס ער האָט נישט געקענט ערליך זיין וועגען
דען דלות, בעקאָמט ער אַללעס, דאַמיט מאַן איהם דאַן צייגען וירד
דאָס ער יעדאָך נישט גוט וואָר, אין אָפשר ווירד ער תשובה טהאָן
מי יתן!
ג. אין קידושין זאָגט דיא גמרא דיא צדיקים זענען גלייך צו איין
בוים וואָס שטעהט אויף איין ריין אָרט, נאָר אייניגע צווייגען
בייגען

בייגען זיך אויף איין אומריין ארט ווען דיא צווייגען ארונטער
גענימען ווערען בלייבט דער בוים גאנץ ריין. דיא רשעים
ווידער זענען גלייך צו איין בוים וואס שטעהט אויף איין אומריין
ארט, נאר אייניגע צווייגען בייגען זיך אויף איין ריין ארט, נעמט
מאן ארונטער דיא צווייגען בלייבט דער בוים גאנץ אומריין, זא טהוט
הש״י פין דיא ערליכע נעמט ער זיך געצאהלט פאר דיא עבירות
בלייבען זייא אין גאנצען ריין, פיר דיא רשעים צאהלט ער פאר דיא
מצות בלייבען זייא גאנץ אומריין לעוה״ב.—

דוד המלך זאגט אין תהלים ה׳ צדיק יבחן הש״י טהוט
פריווען דען צדיק, דער מדרש ברענגט דארויף איין משל דער
שטייגער איז ווען איינער קומט צו איין טעפנער עטוואס ערדען
געשיער צו קויפען קלאפט דער טעפנער מיט דען פינגער אויף דער
כלי צו צייגען דען קייפער דאס ער איהם גוטע כלים גיבט, ווען
ער איהם אבער אויך איין פעלערהאפטען טאפף הערייין מישען וויל
גיבט ער אכט דאס ער אויף איהם נישט קלאפפען זאל, ווארון עס
קען איהם פין דער האנד פאלען שטיקער.

(הנמשל מובן) זא אויך הש״י איז אונזער באשעפער, וויא דער
(יוצר) זאגט כי הנה כחומר ביד היוצר אין הש״י רימט
זיך מיט אונס ישראל אשר בך אתפאר, ער ווייזט דאס
ער מאג מוט אונס וואס אימער טהאן אין מיר האבען איהם פארט
ליעב, דאס קען ער אבער נאר טאהן מיט ערליכע יידען, אבער
נישט מיט אויסגעלאסענטע, איבערדעם טהוט ער נאר דעם צדיק
פראבירן אין קלאפט אויף איהם מיט דעם גלות שטעקען, אבער
נישט אויף דער אנדערער פארטייא, ווייל זייא וועלען עס
נישט אויסהאלטען.

דער זוהר הקדוש ברענגט אויך איין טעם דארויף, פארוואס דיא
רשעים געהט עס גוט ווארון מיר ווייסען פין דיא הייליגע
ספרים דאס איין מענש קען מעהרערע מאל מגולגל ווערען
אויף דער וועלט קוממען, למשל ווען ער שאן אמאל וואר אויף
דער וועלט נאר ער האט זיך נישט ערליך געפיהרט אין האט זיין
נשמה דארך מעהרערע עבירות פערפלעקט, דאן ווען ער שטארבט
שיקט

שיקט מאן אים ווידער אהער. ער וירד אויך עם ניא געבארן
ווער ווייסט וויא. דאמיט ער זאל אויסבעסערן ואם ער דאם ערשטע־
מאל געפעהלט האט. דאם מגולגל ווערדן ערגיינגט אויך
מעהרערליא ארטן. עם איז פערהאנדן דאם איינער אין ערשטענמאל
זעהר שלעכט וואר. יעצט מום ער אללעם אויסבעסערין אין וואם
נישט מעגליך איז מום ער דאפיר יסורים ליידן! ווידער איז פער־
האנדן פערקערט דאם ער אין ערשטענמאל גוט ווער. נאר ער האט
עטוואם וועניג נישט אין ארדנונג געפרעגט אין ווער דאדורך
געצוואונגן צוריק צו קאמן שהקב"ה מדקדק וכו' אין ויא באלד
ער דיא זאך אויסריכטן מהוט איזט נוט.

דאם איז וואם מיר זעהן. דאם צדיקים צומאל נישט אלט ווערן!
וידער איזט פערהאנדן דאם איינער אין ערשטענמאל האלב־
אונד האלב גוט ווער. האט מען אים וידער הערגעשיקט זיך גענעליך
צו ארדינן דערוויל האט ער זיך גאר אין גאנצן פערדארבן,
צאהלט מען אים אוים פאר דיא מצות ואם ער אין ערשטענמאל
געטהאן האט. דאן בליבט ער פערפאללן ר"ל איבער דעם גייט
עם פאר דיא רשעים גוט ווארין אין מעהרסטענטייל זענן זייא פין
דער פארטייא, אין זא איזט פיעלערליא גלגולים פערהאנדן ואם
זיך נישט בעשרייבן לאסט.

ד. אין ספר יד משה שטעהט. מען האט געפרעגט דען גאון אין
פוליזאך רבינו אברהם אבן עזרא. פארואם עם איז פערהאנדן
צ ד י ק ו ט ו " ל צ ד י ק ו ר ע " ל פאר אטייל צדיקים איז עם
גוט אין אטייל שלעכט? האט ער תשובה געגעבן: ווארום פרעגט
איהר זא איין זאך ואם איין מענש קען נישט פערשטעהן. דאם
פערשטעהט נאר השי" אליין. אבער איין מענש פערשטעהט צומאל
אפשוט משפט אויך נישט. וויא עם האט זיך אמאל בייא אים
געטראפן מיט צווייא מענשן ואם האבן גערייזט אין איינעם.
האט זיך איינער מיט גענומען צווייא לאב ברויט. דער אנדערער 3
אויך דען ווענ. האבן זייא בענענעט נאך איין רייזענדן. דער האט
אבער קיין ברויט געהאט. האט ער זייא געבעטטן. זייא זאלן אים
אויך געבן. ער וירד צאהלן. ריכטיג. זייא האבן אים געגעבן.

וויא דאָס ברויט איז אויסגעגאַנגען, האָט ער זייא געצאָהלט 5 גולדען, האָבען זיך דיא צווייא נישט געקענט אויסגלייכען, ווייל דער וואָס האָט געהאַט 3 ברויט, האָט געוואָלט 3 גולדען אין דער אַנדערער האָט געוואָלט גראָד אויפטיילען, זענען זייא געגאַנגען איין דין תורה אָבהאַלטען, האָט דער דיין געמאַכט דען פסק, דאָס דער פין 3 ברויט בעקאָמט 4 גולדען אין דער פין 2 בעקאָמט 1 גולדען. ווער דען פסק האָט געהערט, האָט זיך אוסגעלאַכט, דאָס מען זאָל איינעם צו פסקונען מעהר וויא ער פערלאַנגט! האָט מען דאָס משפט פאַר געלייגט פאַר דען גאון אבן עזרא ז״ל אויב דאָס רעכט איז? האָט ער געזאָגט: איהר שוטים! ווען איהר נישט פערשטעהט דאָס משפט פין איין מענש, וויא זאָ ווירד איהר פערשטעהן דאָס משפט פין הש״י, וואָס צו זיין חכמה איז קיין סוף? פערשטעהט נאָר גוט, זייא האָבען געהאַט 5 ברויט אין האָבען געגעסען זעלב דריטן מוס מאַן יעדעם ברויט אין דרייען טיילען, 5 מאָל 3—איזט 15, קומט אוים אויף איינעם 5 טייל, היינט דער וואָס האָט געהאַט 2 ברויט, דאָס הייסט 6 טייל, האָט ער נאָר געקענט 1 טייל וועקגעבען, דער אָבער וואָס האָט געהאַט 3 ברויט דאָס הייסט 9 טייל האָט קענען 4 טייל וועק געבען קאָמט דעם 1 גולדען אונד דעם 4, גולדען, איזט שאָן דאָס משפט ערליך? נאָר מענשען טהוען נישט פערשטעהן, לאַכען זייא זיך זעלבסט אוים! — עס איז דאָ נאָך איין טעם, פאַרוואָס צדיקים אין ערליכע יידען זענען אָרעם, ווייל הש״י ווייס, ווען זייא זאָלען רייך זיין, העטען זייא שטאָלץ געווען, אָבער זייא העטען נישט געטהאָן דיא מצות אין מע״ט אויף זאָ איין פיינער אַרט וויא זייא טהוען אַצינד, ווייל זייערע געדאַנקען דעטען אימער געשטאַנען צו זייערע געשעפטען.

אָדער עס איז נגזר געוואָרען, דאָס דער צדיק זאָל זיך משדך זיין מיט איין עושר וואָס איז איין פשוטער מענש, אין ווען דער צדיק זאָל אויך איין עושר זיין, העט דאָס זעהר שווער צוגעגאַנגען, יעצט אָבער איז דער בזיון שאַנד פאַר דען צדיק נישט אַזוי גרויס, איין איבערצייג דאַרויף האָבען מיר, עס איז דאָ אַסאַך נגידים וואָס האָבען זיך משדך געווען מיט צדיקים אין דער נאָך זענען זייא

פערארעמט

פֿעֶראָרעֶמט געֶוואָרעֶן, ווייֵל הש״י האָט זייֵן זאַך שאָן אויסגעֶפֿיהרט.
אין ספֿר תפלה למשה להר״מ אַלמושנינו געֶפֿינעֶן מיר
אייֵן תירוץ פֿאַרוואָס הש״י צאָהלט נישט פֿאַר דעֶם מעֶנש אויף
דעֶר וועֶלט לויט זייֵן אויפֿפֿיהרונג ווייֵל מיר וויסעֶן אין זעֶהעֶן, דאָס
דיא וועֶלט בעֶזיצט דיא פֿרייֵאהייֵט בחירה, וויא אייֵנעֶר וויל קעֶן
עֶר זייֵן גוט אין פֿרום, אָדעֶר שלעֶכט אויסגעֶלאַסעֶן, דעֶם שכר
לוין ווירד מאַן הערשט צום סוף געֶוואָר, ווען הש״י העֶט אָבעֶר פֿאַר
דיא עֶרליכע געֶגעֶבעֶן זייֵעֶר שכר אויף דעֶר וועֶלט אין אויך פֿאַר
דיא רשעים זייֵעֶר עונש, שטראָף, העֶט דיא בחירה זיך אויף
געֶלעֶזט, ווער העֶט דעֶן זאָ אַנאַר געֶוועֶן אַ רשע צו זייֵן, ווען עֶר
דיא שטראָף פֿיר דיא אויגעֶן זעֶהט.
זאָגט אָבעֶר הש״י, נייֵן! שכר מצוה בהאַי עלמא ליכא,
דאָ צאָהל איך נישט פֿאַר קייֵנעֶ מצות, וויא אויך קייֵן שטראָף
פֿיר דיא רשעים, יעֶצט קעֶן מעֶן פֿעֶרשטעֶהן פֿאַרוואָס דיא וועֶלט
פֿאַר הש״י קייֵן מורא האָט, אַמעֶהר מאַן זעֶהט יאָ אין דיא הייֵליגעֶ
ספרים וואָס פֿיר אייֵנעֶ עונשים שטראָף עֶס גיבט אויף יעֶנעֶר
וועֶלט, וויא אונטעֶרשטעֶט מאַן צו זינדיגעֶן, נאָר ווייֵל עֶס איז נאָר
פֿאָרגעֶשריבעֶן, אין זייֵא זעֶהעֶן עֶס נישט מיט דיא אויגעֶן גלייֵבעֶן,
זייֵא נישט, צו איבעֶרצייֵג דעֶם טויט זעֶהעֶן זייֵא יאָ אין האָבעֶן קייֵן
מורא מכל שכן פֿיעֶל מעֶהר דאָס זייֵא האָבעֶן קייֵן מורא פֿאַר
זאָלכעֶ זאַכעֶן וואָס נישט צו זעֶהן אין ברויכעֶן נאָר צו גלויבעֶן. [1]
ה. עֶס איז וואָר, דאָס עֶס נישט צו פֿעֶרשטעֶהן איזט פֿאַרוואָס
רשעים האָבעֶן עוה״ז אין עֶרליכעֶ יידעֶן זעֶנעֶן מחוסר לחם
ברויט לאָז, עֶס איז אָבעֶר זאָ אייֵן זאַך וואָס מאַן דאַרויף נישט
קלעֶרעֶן דאַרף קייֵן שום טעם ווייֵל מאַן אויף דעֶן רעֶכטעֶן טעם
נישט קומעֶן קעֶן, נאָך מעֶהר דיא רשעים אַלייֵן זעֶנעֶן מודה דאָס
עֶס

1) וז״ש דוד אם אין במות זכרך מה שרואים בעיניהם אעפ״כ לא יזכרו בה׳ מכל שכן בשאול מי יודה לך, שלא ישיבו ע״י שאול וגיהנם א״כ קשה הי׳ מהראוי שיגלה להם הקב״ה לעתים עונשי גיהנם היד ד׳ תקצר? ויראו ויבושו, אך התירוץ א״כ בטלה הבחירה, וז״ש גם שלמה הע״ה טוב מראה עינים מהלך נפש, היינו הי׳ טוב שיראה כל אדם בחייו איך הנפש מהלכת שם בגיהנם אך גם זה הבל ורעות רוח שא״כ בטלה הבחירה.

עָס איז דאָ צווישען זייא זאָלכע מענשען וואָס זענען נישט ווערט דיא הצלחה וואָס זייא האָבען אין ווען מיר זאָלען מיינען דאָס דעם עוה״ז וואָס זייא האָבען איז ריכטיג אַגוטער ביסען אין איין שיינע מתנה, דעמאָלט איז ח״ו דער כבוד התורה אין גאַנצען פערלאָשען וויא איז ווידער דיא הבטחה כי מכבדי אכבד פערזיכערונג פין הש״י דאָס דיא וואָס וועלען דיא תורה עהרען אין שעטצען וועלען אויך געעהרט אין געשעצט זיין, מוז נאָר געוויס זיין דאָס זייער כבוד אין עוה״ז האָט אַקליינעם וועהרט אין זייער גליק וועט זיך מיט גאָרנישט אויסלאָזען.

מיר וועלען דיא זאַך גוט פערשטיין מיט איין משל, איין פאָטער וואָס האָט איין בן יחיד מן הסתם האָט ער איהם זעהער ליעב אין גיבט איהם אַללעס וואָס ער פערלאַנגט, אַמאָל האָט דאָס קינד געזעהן בייא דעם פאָטער אַשטוק פערשימעלט ברויט מיט פער־שטונקען פלייש, האָט ער דאָס פערלאַנגט פאָן איהם צום עסען, דער פאָטער אָבער האָט דאָס פיר דיא הינד געוואָרפען, האָט דאָס קינד געוויינט, ווייל לויט זיין שכל האָט איהם אויסגעוויזען דאָס דער פאָטער האָט ליבער דיא הינד פאָן איהם, האָט איהם איינער געזאָגט, אַצינד זעהע איך דאָס דיא קיין פערשטאַנד האָסט נאַטירליך קענסט דיא פערשטיין דאָס איין מענש האָט נישט אַזוי ליעב דיא הינד דאָס ער זאָל זייא אָן זעטען מיט ברויט אין פלייש. איבער הויפט דאָס ער האָט זייא נישט ליבער פין זיין קינד איז דען דאָס פאַר דיר איין עסען? דאָס געהער פאַר דיא הינד, איין מענש קען זיך יאָ פין דען פערדאַרבען, דאָס ער ח״ו דאָרך דען דאָס לעבען פערשפיללען זאָל, והנמשל מובן, זאָ זעננען מיר אויך, מיר זעהען דאָס פירונג פין דער וועלט, אין דיא תענוגים וואָס מענשען טהוען זיך אָן לויט אונזער שכל דאַכט אונס דאָס ברויך גוט צו זיין, הש״י ווייס אָבער דאָס דיא תענוגים זעננען פאַר ערלעכע יידען זעהר שעדליך גיבט ער דאָס אַוועק פיר דיא רשעים פני הדור כפני הכלב — זייא זעננען שאָן אויף יעדען פאַלל פעלוירען, אויסער זייא וועללען תשובה טהאָן מי יתן והי׳.

אין מדרש תולדות שטייט דער תנא יוסי בן יועזר האָט געהאַט איין שוועסטערן

שוועסטערן זאָהן ער האָט געהייסען יקום איש צרורות דער
וואָר זעהר אויסגעלאַסען, איז אַמאָל אויסגעקאָמען עס וואָר אַצייט
פֿין גזירות ושמדות ר״ל אין דער יקום איז געריטען אויף
אייַן שייַן פֿערד אים שבת, וויא ער אַזוי רייט זיעהט ער וויא אייַן
מענש טראָגט אַהאָלץ אין שרייעט אויף דען האָלץ וועט מאַן אויף
הענגען יוסי בן יועזר, איז דער יקום געקוממען ציא דען יוסי ב״י
אין זאָגט איהם זעהע נאָר איך בין איממער געגאַנגען אין גלוסטינג
פֿין מייַן האַרץ, אין האָב אַללעס געטהאָן וואָס איך האָב געוואָלט
אין הייַנט זעהע אויך אויף וואָס פֿאַר אַפֿערד איך רייט אין דוא
האָסט אַללען דייַן לעבען תורה געלערנט אין גאָט געדינט, אין
זעהע אויף וואָס פֿאַר אייַן פֿערד דייַן הערר- וויל דיך מאַכען רייטען!
זאָגט יוסי מה דעך פֿאַר רשעים וואָס טהוען אייבינג שלעכטץ, נאָר
צוא אַמאָל וואָס זייא טהוען אַמצוה גיבט זייא הש״י אַזוי אַגרויסען
עוה״ז. וויא פֿיעל מעהר פֿאָר דיא צדיקים וואָס דינען הש״י
באַשטענדיג וויא גרויס אין גיט וועט זייַן זייער עוה״ב, זאָגט יקום
אַלעס רעכט, אָבער איז נאָך פֿערהאַנדען אַמענש וואָס זאָל הש״י
אַזוי פֿלייסיג דינען וויא דוא פֿאַר וואָס זאָל דיר קוממען אַזוי
אַגרויסע שטראָף, זאָגט יוסי עס איז נישט פֿערהאַנדען אַצדיק וואָס
זאָל צוא אַמאָל נישט עטוואָס זינדיגען מיט אַקלייַנעקייט, יעצט
זעהע נאָר מהדעך פֿאַר דיא צדיקים וואָס טהוען נאָר צוא אַמאָל
אַקלייַנע עבירה בעקאָממען זייא זאָ אַגרויסע שטראָף, וויא פֿיעל
מעהר דיא רשעים, וואָס פֿאַר אייַן שטראָף וועלען זייא בעקאָממען
לעוה״ב! זעננען דיא רייד פֿין יוסי זעהער אין האַרטץ אַרייַן פֿיר
דען יקום אין האָט בעקומען אַגרויסען הרהור, תשובה צוא טהאָן
אין האָט אַן זיך מקייַם געוועען אַרבע מיתות ב״ד, סקילה, שריפה,
הרג, וחנק, דהייַנו ער האָט זיך געמאַכט אייַן גאַלגען אין האָט
נעבען איהם אַרום געפאַקט האָלץ אויף פֿייער, אין מיטען דען
האָלץ האָט ער אַרייַן געשטעקט אַשפיעס מיט דען שפיטץ אַרויף,
אין האָט אַרום דען האָלץ געמאַכט אייַן צוים פֿין שטייַנער שוואַך
געפאַקט עס זאָל גרינג קעננען אייַנפֿאַלען. דאַן האָט ער דען האָלץ
אונטער געלייַגט אַביסעל פֿייער עס זאָלל זיך שטאַט אין שטאַט דערצינדען

דאַן

דאן איז ער ארויף אויף דען גאלגען אין האט זיך געהאנגען. דאם איז חנק דען ער איז דערוואַרגען געווארען. דאם האלץ וואם ער האט געפאקט האט זיך ערצינדען אין זייער קלייד ער האבען זיך דערכאפט אויף אידם. דאם איז שייפה. דאן האט זיך דער שטריק אויף זיין האלז אויבער געבראכט אין ער איז ארונטער געפאללען אויף דער שפיעם אין איז צו שטאכען געווארען. דאם איז הרג. דא וויא דער גאלגען האט זיך אונטער געברעכט אין איז אומגעפאלן אויף דען שוואבען שטיינער צוים זעננען דיא שטיינער אויף אידם ארויף געפאללען אין האבען איהם צור שטיסען דאם איז סקילה. אזוי האט ער מקדש השם געווען! אין דער יוסי בן יועזר איז ענטשלאפפען געווארען האט מאן איהם געווינען אין חלום וויא דאם בעטעל פין יקום פליעט מיט איהם אין גן עדן ארין. האט ער זיך געווונדערט. וויא דער יקום האט אזוי אין דער געשווינד. תשובה געטהאן. אין איז נאך פרייער אין גן עדן פין איהם! (יש קונה עולמו בשעה אחת).

דער זוהר הקדוש ברענגט איין בופר (דער לייקנעט אין אללען) האט געפרענט דען ר' אליעזר איהר יידען זאגט דאם איהר זינד דאם פיינסטע אין נאהענסטע פאלק צוא השי"ת מעהר פין אללע פעלקער. וואריום האט איהר ווידער מעהר יסורים פין אללע פעלקער. צוויישטענס. איהר עסט קיין שקצים ורמשים אין מחוט אייך ערווייטערן פין אללע אומרייניע עסענווארג. אין מיר עסטען אלדינג. אין יעדאך זינד מיר שטארקער פין אייך! זאגט ר' אליעזר. אך וועל דיר דערצייללען. למשל ווען עם קאמט עטוואם אשמערץ אויף דען מענש וועלכעם א ב ר גליעד ערשפירט צום ערשטען? גרויים דאם הארץ וויייל עם דאם פיינסטע א ב ר איזט פין אללע אברים זא אויך ווען עם קוממען יסורים אויף דער וועלט שפירען דאם באלד יידען וויייל זייא זענען דאם פיינסטע פין דער וועלט! אין זא וויא דאם הארץ ליגט אין מיטטען דען גוף (קערפער) זא איזט צוגעטיילט פיר יידען ארץ ישראל וואם ליגט אין מיטטען דער וועלט! צוויישטענס וואריום מיר עסטען קיין שקצים ורמשים. מוסט דוא פערשטעהן! ווען דער מענש עטוואם עסט נעהמען זיך אללע אברים אטייל דאפאן פין

דען

דען בעציעהען זייא זייער חיות (לעבענס קראפט) דאס האַרץ נעהמטע זיך צום ערשטען דאס ריינסטע ווייל עס אויך דאס פיינסטע אבר איזט פין גאַנצען גוף, יידען זעננען אויך דאס פיינסטע פאָלק בייא השי״י אַלס דאס האַרץ ביים קערפער אַלזאָ וויא אַזוי זאָללען זייא קעננען פערטראָגען שקצים ורמשים ? דאס געהער פיר אומריינע אַברים ! (*וואָס איהר האָט ווידער מעהר כח פין אונס דאָס איזט אויך איבער דען, וואָרון וויא אָרדינערער דאָס בעשעפיניש איז וויא מעהר כח האָט עס, צו איבער צייג איין חי׳ וואָס דיא וועלט עסט נישט, דיא האָט דען גרעסטען כח איין בהמה האָט שאָן ווענינער כח ווייל זיא איזט אויסגעאַיידעלט מאַן קען זיך מיט איהר בעדינען אונד איהר פלייש איז גוט צום עסען ! בייא מענשען איזט דאָס זעלבע, וויא מעהר פערגרעבט ער איז האָט ער מעהר כח אין וויא איידלער אַלס ווענינער, אין ווייל יידען זעננען דאָס איידעלסטע פאָלק האָבען זייא דען קלענסטען כח.

דער גרעסטער ויכוח (שטרייט) איז וואָס מיר האָבען אַללע אונזער לעבענסטאָג מיט דען יצהר״ע וואָס דער דען מענשען צו אַללען שלעכטען רייצט אין דער מענש מוס זיך זעהר אַכט געבען אין שכל האָבען מיט איהם מלחמה צו פיהרען, וואָרון אַייד וויל יאָ גוט אין פרום זיין נאָר דער יצה״ר לאָסט איהם נישט וויא דיא גמרא זאָגט גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך מי מעכב שאור שבעיסה ושיעובד מלכיות יהי רצון שתצילינו מידם ונעבדך אָמן כן יהי רצון. *)

סליק שער הוויכוח.

בעזרת בורא רוח, ואָנא אָת תפילת עבדך תחזה, והושיעה נאָ בשער תענוגי עוה״ז.

שער תענוגי עולם הזה.

דאַמיט דיא רשעים זאָללען זיך נישט איינרעדען דאַס זיא ערליך זינד איבער דעם קאָמט עס איהנען דאָס זייא עוה״ז האָבען. ווערדען

מיר

מיר יעצט איין נייעם שער שרייבען צו איבער ווייזען דאס איין ערליכער ייד ווען ער זיך אויך תענוגים טהאן קאן דירף ער עס אויך נישט טהאן.

א. אין ספר בן המלך ונזיר ווערט געברענגט, עס איז געווען אמלך וואס האט זעהר ליעב געהאט תענוגים נאך צו גיין אין האט פיינט געהאט פרוממע מענשין, דער מלך האט אבער געהאט איין גוטען פריינד דער אויך פרום וואר, אין העט גערין געווען דעם מלך ארויסגעפירט פין דעם נארישקייט — אמאל בייא נאכט האט דער מלך נישט געקענט שלאפין האט ער געשיקט נאך דעם גוטען פריינד ער זאל מיט איהם אביסעל שפאצירען גיין אין דער שטאט — וויא זייא זעננען געגאנגען האט איהם דער גוטער פריינד פערפירט אין איין ארעם געסעל אריין וואס דארט איז געווען אקליין שטיבעל דארט האט געוואהנט איין ארמער ערל, בייא טאג האט ער געארבייט אין וואס ער פלעגט פערדינען האט ער זיך געקויפט געטרענק אין האט זיך געמאכט בייא נאכט אגאנצע שמחה, וויא זייא זעננען אהיען געקוממען, זאגט דער גוטער פריינד צום מלך זיעהע נאר הערייין אין דען שטיבעל, האט דער מלך געזעהן דאס דארט ברענט א ליכט אין דער ארמער ערל שפילט אויף זיין פידעלע, אין זיין בני בית טאנצען אין זייא טרינקען צו ביסלעך משקה פין איין קליין ערדענען קריגל ! זאגט דער מלך צו זיין גוטען פריינד, וויא אשגעון דאס איז פין אזוי אביסעל משקה זאל מאן זיך אזוי איין אונטערהאלט מאכען, — זאגט דער פרימער פריינד אדוני המלך, אזוי וויא דוא טהוסט דיך פערווינדערן אויף דעם ארמען דאס ער אזוי איין נאאר איז — אזוי אויך דיא אללע וואס האבען מעהר שכל פין דיר זאגען דאס דיין עוה״ז איז אויך איין שטות נארישקייט והראי׳ זיעהע נאר דוא ברויכסט צו דיינע תענוגים הייזער אין שלעסער אין שיינע גערטנער אד״ג — אין דער ארמער ערל מאכט דיא קינץ מיט אביסעל משקה — אין איהר וועט לסוף אללע צווייא אויף איין ארט גיין — אין איינגענע הייזער האבען — איז דער מלך געבליבען שטיין אין האט נישט געוויסט וואס צוא ענטפערען.

אין ספר הזכרונות להגאון ר׳ חייקל זצ״ל ווערט געברענגט עס
זעננען פערהאנדען מענשען וואס זאגען דאס הש״י וועט זייא
נישט שטראפען מיט גיהנם פאר וועגען זייערע זינד — ווייל אונזערע
חכמים זאגען דאס אברהם אבינו האט אויסערוועלט בייא הש״י
דאס ער פאר זיינע קינדער אין שטאט דען גיהנם, גלות געבען
זאלל — (זעהט אין שער יסורים של אהבה סוף קפי׳ ג׳) היינט
אז מיר זעמיר אין גלות וועללען מיר קיין גיהנם ליידען — אין
זייא פערשטעהן נישט. אז דאס איז נאר געזאגט אויף א זאלכע
מענשען וואס זייא שפירען דיא שמערצען פין גלות ישראל אין
גלות השכינה אין דארך דען גרויסען צער וואס זייא האבען געהען
זייא צו מאל אין איין עקסטערע שטיבעל, אדער ווען זייא זעננען
אליין אויף דען פעלד אין טהוען זיך אויסוויינען, אין אין דיא דרייא
וואכען פין שבעה עשר בתמוז ביז תשעה באב געהען זייא ארום
מיט צובראכענע הארצער אין פערגעסען נישט דעם אומגליק וואס
עס האט זיך אונס אין דער צייט געטראפען, אין אן דען גרויסען
חילל השם וואס דארך דען איז, וויא עס מיר ליידער זעהען עין
בעין וואס דאס קאן גאר איין איינפאכער מענש נישט פערשטעהן —
אזאלכע מענשען קוממען אב איהר גיהנם מיט דען גלות.
דיע פאך מענשען אבער וואס לאזען זיך דיא וועלט בעקוממען
אין לעבען גאנץ רוהיג אין אז עס קומט דיא האלבע נאכט ווען
מאן ברויך חצות צו זאגען טהוט ער זיך אומקערען אויף דער
אנדערער זייט אין שלאפט נאך בעסער אין ווען ער אין דער פריה
אופשטעהט נעמט ער דיא תפילין אין דרייט געשווינד אין האט שאן
באלד געדאווינט דאן רוהיג פרישטיגען, אין לויפט צו זיינע
געשעפטען אדער אויף דען פעלד אדער אין קאפפעהויז ביז
מיטטאג דאן ווידער ביז אבענד, מנחה אין מערב צו דאווינען מיט
מנין, דאס איז איהם נישט מעגליך, וואס דען? געשווינד אין
דערהיים, דאס אויך אמאל יא אמאל נישט, ספירה צייילען טהוט
ער נישט — ווארום? ווייל ער ווייס געוויס דאס ער וועט איינמאל
פערגעסען וועט ער דאך ממילא שאן מעהר נישט צייילען מן הדין
הייבט ער גאר נישט אן, דאן איז ער זעהר הונגעריג מוז מאן
נאכטמאלען

נאַכטמאַלען אין אַבּיסעל רייכערען, אונד אַבּיסעל זיך דאָרך גיין
איז דאָ איין טהיאַטער איז אַוודאי גוט, ווען נישט אַבּיסעל קאָרטען
שפּילען מיט מנין — דאָס אַללעס מוז ער טאָן דען ער שפּירט
פֿין דען קאָמט איהם אַשטיק געזינד צוא, פֿין דעסוועגען איז
ער איין ערליכער ייד לויט זיין שכל, ווען עס קומט שאָן ר״ח
אָלול, נוא, וויל ער אַבּיסעל תשובה טהאָן טראָגט דעם טלית
בייטעל אין שוהל צום געפֿאַללען אויך דאָס תהלים אין טהוט
שאָן דערמיט דאָרט וויא זיין געוואָנהייט, וויא באַלד ער האָט
געהערט שופר בלאָזען איז ער דאָך אַוודאי יוצא לכל הדיעות!
ווען דיא סליחות טעג אין דיא הייליגע טעג זענען שאָן דאָ האָט
ער שאָן דעם שיינעם אין געבּיגעלטען קיטל פֿאָרבערייטעט עס קאָמט
ראש השנה בעט ער זעהר ערליך כתבינו בספר חיים
טובים אין פרנסה בריווח ווייל דאָס ברויך ער זעהר נעטיג—
אָבּער ווען עס קומט צוא עשה למען שמך הגדול הגבור
והנורא שנקרא עלינו אין צוא דיא אַללע תפילת וואָס
זעננען געשטעלט אויף גלות השכינה אין אויף גלות ישראל וואָס
דאָס איז דער עיקר פֿין דיא טעג דאָס זאָגט ער געשווינד אַוועק
וואָרון דאָס טהוט איהם נישט אַזוי ווייא. — אַזאָלכע מענשען קוממען
געוויס נישט אָב זייער גיהנם מיט דען גלות וואָרון פֿאַר איהנען
איז דאָס גלות זעהר אַקליין אומגליק אַדרבה זייא טהוען עס נאָך
פֿערלענגערען ר״ל, עס שטייט אם אשכחך ירושלים תשכח
ימיני איז טייטש וויא פאָלגט ווען ייִדען זעננען אַרוים פֿין ירושלים תוב״ב
אין גלות אַריין האָט דיא שטאָט נאָך זייא זעהר געוויינט האָבּען
ייִדען איהר צוא געשוואָרען דאָס זייא וועללען אָן איהר נישט
פֿערגעסען גלייך וויא איין מענש קען זיין רעכטע האַנד נישט
פֿערגעסען ווייל ער זיא אימער ברויך — ווער עס אַזוי דענקט אָן
ירושלים אין אימער טרויערט בסתר פֿערבאָרגען אויף דען
גרויסען חילל השם אין אויף דען גלות דעם וועט הש״י אַוודאי אָבּהיטען
פֿין גיהנם אָמן.

ב. דער מענש אָבּער וואָס שכל האָט דער גייט איין אַנדערן דרך—
מן הסתם נישט יעדער קען איין חסיד אָבּער אַבּטלן וועדער
אַרבּי

אַרבּי זיין, מיר מיינען נישט דאָס נאָר מיר בעטען זיך אַזוי גוט וויא דער מענש טהיט זיך זיין זאַך אויסריכטען וואָס דאָס איז נאָר צורכי הגופניות קערפערליכעס געברויך אַזוי זאָל ער אויך זעהען אויס צו ריכטען צורכי נשמתו וואָס דיא נשמה ברויך ווען ער זיך שטעלט דאַוועגען זאָל ער ערליך דאַוועגען אין נישט זיך איילען אַהיים צו לויפען פרישטיגען אין דאַן צוא דיא געשעפטען, איין מענש ברויך זיך צו מאַכען אַטאַקס איך וועל נישט עסען וועדער געשעפט מאַכען ביז איך וועל נישט ערליך תהילים זאָגען אין דאַוועגען אין אַשטיקעל מוסר ספר לערנען וויא לאַנג עס ברויך צו דויערען זאָל עס דויערען 1) אַזוי וואָס הייסט יסורים של אַהבה, אפילו ווען עס וואָלט געברויכט אויף דען מענש צו קוממען יסורים, ווייל ער אָבער אויף זיך אַזוי איין דרך נעמט איז בייא הש״י אַזוי חשוב גלייך ער וואָלט אויף איהם יסורים געשיקט.

והראי׳ עס שטייט אין הייליגע ספרים דאָס ווען איין מענש הערט אויף אין מיטטען עסען ווען ער נאָך געגעסען העט אין האַלט זיך איין פין וועגען שלא למלאות תאותו זיך נישט אַזוי וואָהל צוא לעבען איז בייא הש״י חשוב גלייך וויא ער וואָלט געפאַסט — וואָרון איממער אוז בעסער ווען דאָס עסען דרויסען איז איידער איינוועגדיג דען וויא ווייניגער דער בויך איז אָנגעשטויסען וויא קעמוטער איז פאַר דער נשמה — וויא מיר זעהען, צוא וואָס דאָס עסען איינעם ברענגען טהיט דען ווער עס זיך געוויינט אַגוט פלייש מיטאַגמאַהל צו עסען אין דאַרויף גוטען וויין צו טרינקען וואַקסט אין איהם אַללע טאָג דער יצר הרע, וואָרון אַזוי באַלד מאַן עסט אין טרינקט שמעקט גוט דער שפאַציר מיט אַגוטע ציגאַרע אין דאַן אַביסעל שלאַפען אין דער בויך וואַקסט — אין דער בעל דבר בעקימט כח וכשזה קם זה נופל אין וויא מעהר כח ער בעקימט ווערט דער יצר טוב אַלס שוואַכער ר״ל, איבער דען וויא ווייט מעגליך איז זאָל זיך דער מענש איינהאַלטען פין תענוגים. דאָס מיינט שלמה המלך ע״ה מיט וואָס ער זאָגט אין קהלת כל

1) כמו שעשה ר׳ יוחנן הובא במס׳ כריתות ע״פ נשבע להרע ולא ימיר שהי׳ אומר אהי׳ בתענית עד שאַסיים הפרק או הפרשה.

כל מה שבכחך עשה וויא ווייט דער מענש זיך שטארקען קען דאס ער זיך איינהאלטען זאל פין מותרות איבעריגע זאכען זאל ער זעהן מיט אללע קרעפטען זיך אנצושטרעבען.

(* דוד המלך האט געזאגט לבי חלל בקרבי איז טייטש ער שפירט אין זיך דאס דער יצר הרע האט זיך בייא איהם אויפגעהערט ער גלוסט צו גאר נישט אין אמת איז עס איין וואונדער דאס דוד זיך אזוי וואס ריהמט. נאר אבער זאגט ער באלד וזייטער עס זאל דער וועלט קיין חידוש זיין וואס איך קיין יצר הרע האב. ווארון ברכי כשלו מצום ובשרי כחש משמן איז טייטש איך בין שוואך פין דיא פיעלע תעניתים וואס איך פאסט אויף מיינע צרות אין מיין קערפער איז גענצליך אב געצערט איך האב אין מיר קיין פעטטען*)

(* ג. איך ווייס עס וועט זיך טרעפען מענשען וואס וועלען זאגען פארוואס לאזען זיך דיא רבי״ם אזוי וואהל גיין ? אין פירען דיא ברייטע טישען ? מיט דיא גוטע מאכלים. איך גיב דיא מענשען קיין שולד ווארום זייא זאגען דאס. דען זייא פערשטעהען דאס גאנצע פיהרונג נישט. הגם עס וועט יעמאנד פרעגען פין וויא איך פערשטעה ער האט רעכט. איך פערשטעה אויך ווענינ. בייא אללען פערשטעה איך מעהר פין איהם, והראי׳ מיר איז גאר נישט קשה — אין וויאפיעל איך קען דיר צוא פערשטעהן געבען וועל איך דיר זאגען, זעהע נאר וואן מאן גיט פאר דען צדיק דאס ביסעל עססען, וויא אזוי ער עסט דאס. אבער לייג נאר גוט צוא דיינע אויגען אין דען שכל — יעצט איבער קלער דיר ווען דאס עססען העט געגען דיר געשטאנען וויא אזוי העסט דוא געגעססען — אין דיא פאר ווערטער האב איך דיר ליבער פריינד פיעל געזאגט ווען דוא שכל האסט זייא דיר משער דאס איבעריגע — אין אזוי גיב נאר אכט אויף אללע זאכען וואס אצדיק טהוט וועט דיר גאר נישט הארב זיין! פין דעסטוועגען זעהע נאר אסאך צדיקים וויא שיין זייא זענען, דוא מיינסט זייא לעבען זיך אזוי גוט. ניין, דוא האסט אטעות, האסט דיא געזעהן איין לאמטערון פין שיין גלאז פערביג. ווען מאן שטעלט אריין איין ליכט וואס ברענט. זעהט מאן וויא שיין דאס

גלאז

גלאָז איז. ווען מאַן אָבער דען לאָמטערין נישט שיין אין זויבער האַלט ערקענט זיך נישט דאָס שוינהייט פון דען גלאָז, אזוי זאָלסט דוא ווייסען, דיא צדיקים זענען דאַרום שיין ווייל זייא האַלטען זיער קערפער זעהר אָבגעהיטטען, דאָס ער זיך קיינע תענוגים טהוען זאָל, איבערדען טהוט דיא נשמה פון זייא ארוים לייכטען גלייך ווייא דאָס ליכט פון לאָמטערין נר ד' נשמת אדם אויבוואָהל מיר האָבען אויך איין נשמה דער לאָמטערין איז אָבער נישט ריין היינו דער גוף אין מיר טהוען איהם נישט אָברייניגען ליידער — הש"י זאָל אונז עפענען דיא אויגען דאָס מיר דען אמת זעהען זאָללען אמן. *)

עם שטייט (משלי) טוב ארוחת ירק ושלוה בו משור אבוסת ושנאה בו זאָגט דאָס ספר כלי חמדה דען טייטש עם איז בעסער צו עסען א פשוט מאכל אין שלום צו האָבען מיט הש"י, איידער זיך אן צו עסען מיט גוטע מאכלים אין הש"י צו דערצערנען! דיא ספרי מקובלים שרייבען ווען א מענש זאָל זיך אויפהאלטען זעקס יאהר ער זאָל נישט עסען קיין פליש העט זיך דער יצהר"ע בייא איהם אויפגעהערט. על כן דארף אמענש זיך בעטען בייא הש"י ער זאָל איהם געבען כח. דאָס ער זיך פון דיא תענוגים איינהאלטען זאָל, ווען איהם וואהל זיין בזה ובבא אמן.

סליק שער תענוגי עוה"ז.

אנא ה' הושיעני להתענג מתורתך ועבודתך, והצילני מתענוגי מיט ורפש ואל תביאני לידי חשבון נפש.

שער חשבון הנפש.

(*דא מיר דען שער פערפערטיגט האָבען, ווען זיך טרעפען מענשען וואָס ווללען פרעגען, ווען הש"י האט מיר אָבער דאָך געהאלפען דאָס עם מיר גוט געהט אין איך קען מיר גוט לעבען, וואָרום זאָל איך.

איך דאָס נישט טהאָן? צוא וואָס דען געהער מיין עשירות? אָבער צו וואָס דען פלאָג איך מיך? זאָג איך זייא דאָס עס גאָר איין גרויסער טעות איזט, דען וועם הש״י גיבט איינעם שפע אין ברכה דאָס געהער נישט פיר איהם אַליין זאָנדערן דאָס ער זאָל דערמיט צדקה אין גמ״ח טהאָן — מיט וועם מאַן ברויך צו טהאָן — נישט נאָר מיט איין פרעמדען אַפילו מיט זיך אַליין אויך, דאָס הייסט, אַנשטאַט דען וואָס ער זיך תענוגים אָהן טהאָן וויל, זאָל ער לפחות איינמאָל אין יאָהר צו איין צדיק הדור פאָהרען. דען דאָס דערהאַלט איינעם ביים יידישקייט, דאָס איז איביג געווען איין עמוד החזק אַסגולה פאַר אַייד, ובפרט היינט — ווער דאָס נישט מיט געמאַכט האָט ווייס גאָר נישט וואָס דאָס איז, אין דער מענש זאָל זיך נישט דאַכטען דאָס מיט מיין געלד מעג איך טהאָן וואָס איך וויל, ווער וועט מיר דען פאָר שרייבען, זאָג איך דיר אויף דען זאָגט שלמה המלך (קהלת) כי על כל אלה יביאך אלהים למשפט דוא וועסט אויף אַללען חשבון געבען איבער הונדערט יאָהר, איבערדעם האָבען מיר באַלד געשטעלט דעם שער חשבון הנפש נאָך דען שער תענוגי עוה״ז דאַמיט דער מענש זאָל זיך גאָר נישט פאַר גרינג האַלטען, עס איז קיין הפקר וועלט — וואָהל איז צו דען וואָס זיך רעדען לאָסט אין זאָגט מכל מלמדי השכלתי*.)

א. דער מדרש משלי ברענגט דער מענש זאָל זיך גוט אין אַכט נעמען אין געדענקען וויא פאָרכטבאַר דער יום הדין איז, דאָס ערשטע פרעגט מאַן דען מענש איבער הונדערט יאָהר האָסט דוא געלערענט תורה? זאָגט ער למשל יאָ, פרעגט מאַן איהם וואָס האָסט דוא געלערענט? זאָגט ער למשל חומש, פרעגט מאַן איהם וואַרום האָסט דוא נישט געלערענט אויך משניות? אין גמרא? שלחן ערוך? אַזוי פרעגט מאַן איהם איממער ווייטער, וויא אַזוי זעהט מאַן אוים אין אַזוי אַצייט? אין דאָ שטייען שאָהן דיא מלאַכי חבלה אין ווילַלען זיך נוקם זיין. אין נאָך בעפאָר דער מענש זיך פין דער וועלט גייט לייגט מאַן איהם פאָר זיין בוך וואָס אין איהם שטייט אויף געצייכנעט אַללעס וואָס ער אויף דער וועלט געטהאָן האָט, אין ער בעקענט אַללעס אין שרייבט זיך אונטער אין דאָס

זעהט קיינער נאָר ער אַליין ווייסט וואָס עס טהוט זיך מיט איהם !
ווען ער עטוואָס גוטע מעשים מיט פיהרט הייסט מאַן דיא מלאַכי
חבלה זייא זאָלען איהם נאָך גיין לאָזען אין מאַן פערהערט איהם
ווייטער, זאָגט ער למשל איך האָב נישט געלערענט ווייל איך האָב
נישט געקענט, מיינע עלטערען האָבען מיך נישט געלאָסט לערנען,
פרעגט מאַן איהם אויב ער האָט מחזיק געווען לומדי תורה, וואָרין
דער וואָס טהוט אונטער שטיצען תלמידי חכמים איז גלייך וויא ער
העט אַליין געלערענט, געפינט מאַן איהם עטוואָס גוטע מליצים ווירד
איהם פערגרינגערט פין זיינע עונשים, ווען ח״ו נישט קען מאַן זיך
משער זיין — ע״כ ליבער לעזער זאָ לאַנג דוא קענסט אין נאָך
דאָ ביסט זעהע פין דיין טובה וועגען דיך פאָר צוזעהן !
דאָס ספר מעלות ומדות שרייבט דאָס איז ידוע דאָס הש״י צאָהלט
מ ד ה כ נ ג ד מ ד ה איינס פיר איינס, ווען דער מענש קומט אויף
יענער וועלט צום משפט, דער מענש וואָס האָט זיך נישט בעגעניגען
געלאָסט מיט וויאפיעל הש״י האָט איהם במנוחה אין ערליכען
וועג געהאָלפען, נאָר ער האָט איממער געשטרעבט נאָך אין נאָך
געשעפטען צוא מאַכען, זאָגט איהם דאָס בית דין מיין קינד אַזוי
וויא דוא האָסט דיך בעמיעט נאָך געשעפטען, פאַרוואָס האָסט דוא
נישט געשטרעבט אויך נאָך מצות ומע״ט דוא האָסט דיך געזעהן צו
פערזאָרגען גוט צו עסען, גוט צוא טרינקען, גוטע קליידער, אַגוטע
דירה, אָד״ג פאַרוואָס האָסט דוא אָן הש״י פערגעסען? וואָס האָסט
דוא געברענגט, וואָס זאָגט מאַן אין אַזוי אַצייט ? ווען דער מענש
האָט אָבער מ ד ו ת ה ס ת פ ק ו ת ה י י נ ו זיך בעגניגען געלאָסט מיט
וויאפיעל הש״י איהם געגעבען האָט אין נישט דיא גאַנצע צייט פיר
דיא געשעפטען געגעבען נאָר אויך זיך צייט גענוממען צוא עטוואָס
אַדבר טוב, אַשטיקעל מוסר אָבער חומש אין רש״י אָד״ג צו לערנען,
אָבער זיך נישט אַזוי צו איילען פין שוהל אָבער בית המדרש אַרויס
צו לויפען, ווען עס דערנאָך זיין יום הדין קומט האָט מאַן אויף
איהם רחמנות אין הש״י הייסט איהם אַגוטען פסק אַרויס צו געבען,
אין זאָגט צום ב״ד הגם ער האָט ווייניג מצות געברענגט זאָל דאָס
בייא אייך חשוב זיין גלייך עס ווערעט אַסאַך, וואָרין דאָס ביסעל
פרנסה

פרנסה וואָס ער האָט געהאַט האָט ער אויך פֿערליעב אָנגענומען אין האָט זיך צייט גענוממען אויך צוא דען ביסעל מצות ומע״ט וואָס ער האָט געברענגט, דאָס הייסט מדה כנגד מדה, זאָל זיך דאָס דער מענש גוט איבער לייגען, אין נישט וואַרטען ביז אויף דער עלטער דעמאָלט האָט ער שאָהן נישט פֿין וויא צייט צו נעממען אַלעס צו פֿאַרעכטען.

ב. דאַהער דאַרף אַמענש נישט גייציג זיין איין געשעפֿט צו מאַכען ווען דיא צייט איז פֿין דאַווענען אָבער אַמצוה צו טהאָן אין דער מענש זאָל נישט זאָגען ווען איך וועל דאָס געשעפֿט נישט מאַכען אַצינדער וויא אַזוי וועל איך מפרנס זיין מיין בני בית אין דירה געלד אין שטייער צאָהלען? אויף דען האָט דוד המלך ע״ה געזאָגט בטח בד׳ ועשה טוב איז טייטש פֿערלאָז דיך אויף הש״י אין נעם דיר צייט אויך צו עטוואָס דברים טובים הש״י האָט גענוג געשעפֿטען ער טהוט יעדען דאָס זייניגע צו טהיילען, מאַן ברויך קיין מורא צו האָבען דאָס מאַן עטוואָס פֿערשפילט, איבער הויפט דיא צייט פֿין דאַווענען איז קבוע אויסגעזעצט אין מאַן קען זעהר לייכט עובר קריאַת שמע זיין, וויא אויך מיט מנין צו דאַווענען איז זעהר אַגרויסע מצוה בפרט פראָסטע מענשען וואָס קענען נישט לערנען אין טהוען נישט מעהר נאָר דאָס ביסעל דאַווענען אין דיא איבעריגע צייט טהוען זייא נאָר מיט געשעפֿטען צוברענגען, וויא קענען זייא אויף זיך אַזאָלכע גזלנים זיין, ווען עס מנין דאָ איז, דאָס זייא ערב ובקר קיין קדושה וברכו הערען זאָלען, ובפרט כמה מענשען מאַן זעהט דאָס ווען זייא שאָהן יאָ אין שוהל אָבער אין בית המדרש קוממען אין טרעפֿען נישט איינעם דער זיך שוין זאָל פֿאַר דען עמוד דאַווענען, כאַפֿען זייא אַרויף אין אַראָב דיא תפליז, דאָס מאַן קען עס גאָר נישט צו זעהן (אוי לאותו בושה אוי לאותו כלימה על מה רץ ולמה רץ!) אין דער מענש זאָל זיך נישט איינרעדען איך קען אויך אין דערהיים דאַווענען, וויא עס שטעהט בכל המקום אשר אַזכיר אֶת שמי וכו׳ [1]) דאָס

[1]) ראיתי ע״ז פירש נחמד שידוע שהכהן גדול לא הי׳ יכול להוציא את

דאָס איז מעשה יצר בכל המקום איז טייטש אַמקום קדוש וויא עָס אַמקום קבוע איז וואָס ייִדען דאַוועָנען דאָרט אין ווער עָס מיט זייא נישט מיט האַלט פֿין וועָגען זייִנע געשעָפטען. דער הייסט אייִן שכן רעה, אויסער עָס טרעָפֿט זיך דען מענש צומאָל אייִן אונס (רחמנא פטרי׳) דאָס איז אָבער נאָר צומאָל! פֿיעל מאָל טרעָפֿט זיך דאָס הש״י טהוט דען מענש מנסה זייִן פראָבירען גראָד ווען ער ברויך עטוואָס אַדבר מצוה צו טהאָן טרעָפֿט זיך איהם עטוואָס אייִן געשעָפֿט. ווייל הש״י וויל זעהן וואָס ער וועט טהאָן אין וועלכעס עָס וועט בייא איהם מעהר חשיבות זייִן, אין אויב ער וועט קייִן מורא האָבען דאָס ער דאָס געשעָפֿט פֿערשפּילען ווירד, אויב ער ריכטיג גלייבט וויא עָס אין זוהר הקדוש שטעהט, מאַן דשם בטחוני ותוקפי׳ כדקא יאות לא יכלין לאַבאשא לי׳ כל בני עלמא. איז טייטש ווער עָס פֿערלאָסט זיך אויף הש״י מיט דען גאַנצען האַרץ, קען איהם דיא גאַנצע וועלט קייִן שלעכטץ טהאָן וויא אויך זאָגט דוד המלך אֶלהי בך בטחתי אַל אַבושה לעולם. רבונו של עולם ווען איך מיך אין דיר פֿערזיכער ווער איך קייִנמאָל נישט פֿערשעמט אָמן.

ג. אין סנהדרין פ׳ נגמר הדין ברענגט דיא גמרא אַמעשה מיט אַמוכס מויטנער אַרשע וואָס איז געשטאָרבען. אין דען דאָזיגען טאָג איז אָבער אויך געשטאָרבען אַגרויסער צדיק זענען אַללע געגאַנגען זיך מתעסק זייִן מיט דען צדיק, אין צו דען רשע זענען נאָר געגאַנגען זייִנע פֿרייִנד, האָט מען דיא אַללע צווייא אויף אייִנמאָל פֿין דער שטאָט אַרויס געטראָגען זענען אָנגעקומען ערלים אין האָבען זיך אָנגעהויבען מיט זייא צו שלאָגען, זענען דיא אַללע מקברים ענטלאָפֿען אין האָבען דיא צווייא מתים דאָרט געלאָסט אין וועג, נאָר אייִן תלמיד איז געבליבען נעבען דען אָרון פֿין דען צדיק צו היטען איהם, וויא דיא ערלים זענען אַוועק זענען ווידער אַללע

חשובים

את השם בביטוי שפתים רק פתח את פיו והשם יצא מעצמו מפיו והיינו בכל מקום אשר אזכיר שאני בעצמי אזכיר וד״ל. ובזה מיושב ג״כ בעבודה כשהי׳ שומעין את השם יוצא, שהי׳ צריך לומר שומעין א״ה מפי כ״ג— אלא מה היא יוצא שיצא מעצמו.

חשובים פֿין דער שטאָט געקומען דען צדיק מקבר צו זיין, דערווייל האָבען זייא זיך טועה געווען אין האָבען זיך גענומען דען אָרון פֿין דען רשע, דער תלמיד האָט געשריגען איהר זענט אייך טועה, זייא האָבען אָבער דאָס נישט געוואָלט הערען אין זענען זיך ווייטער געגאַנגען, אין דען רשע'ס פֿריינד האָבען זיך געטראָגען מיט דען צדיק, בייא דער קבורה האָט מען ריכטיג דערזעהן דאָס עס איין טעות וואָר, עס איז אָבער שוין פֿעראיבער דער תלמיד האָט זיך מצער געווען אויף דער מעשה אין האָט געקלערט דאָס זאָל זיין דער שכר פֿין מיין רבי וואָס האָט כל ימי חייו תורה געלערענט, אין וואָס פֿאַר אַגוטץ האָט דען דער רשע געטהאָן דאָס ער איז נקבר געוואָרען בכבוד גדול, איז דער רבי צו חלום געקומען אין האָט געטרייסט ער זאָל זיך נישט מצער זיין אין זאָגט איהם קום וועל איך דיר ווייזען מיין גרויסען כבוד אין גן עדן, אין וויא דער רשע הענגט אויף דיא טיער פֿין גיהנם אין דיא אַנגלען פֿין דער טיער גייען אויף זיינע אוירען. נאָר דאָס איז מיר געקומען ווייל איך האָב איינמאָל געהערט וויא איינער האָט איין תלמיד חכם מבזה געווען אין איך האָב געשוויגען! אין דער רשע האָט ווידער איינמאָל געמאַכט אַגרוים מאָהלצייט פֿאַר דען שטאָט הויפטמאַן, האָט זיך עראייגנעט דאָס ער איז נישט געקומען, האָט ער דאָס מאָהלצייט פֿיר אָרעמע לייט צו טהיילט, איז דאָס דאַפֿיר דער שכר געווען, פֿין דער מעשה קען יעדער מענש פֿערשטעהן, דאָס עס זאָל קיינעם קיין חידוש זיין אויף קיין שום זאַך, דיא מעשה וואָר אויך פֿאַר דער גאַנצער שטאָט אַגרוים ווינדער, אָבער הש"י האָט גאַנץ רעכט געמשפט אין אַזוי איז עס בייא אַללע זאַכען אין בייא דען גאַנצען פֿירעכטץ פֿין דער וועלט:

(* ווען איינער ווירד זאָגען איך העט שאָהן געטהאָן תשובה, איך ווייס אָבער גאָר נישט וויא אַזוי אָהן צו הייבען, דאָס איז קיין תירוץ (שאַל זקניך ויאמרו לך) זאָל ער גיין צו איין צדיק וועט ער איהם לערנען וואָס ער זאָל טהאָן, ולא תסור מן הדרך אַשר יאמר לך, אין אַזוי וויא ער ווירד דיר הייסען זאָלסט דוא טהאָן, ווען מיר יאָ האַלטען דער בייא דאָס עס קומט אוים אַמאָהל

דאָס

דאָס מאַן ברויך צו אַצדיק צו פֿאָהרען. הגם מיר ווייסען דאָס עס פֿיעל מענשען צו צדיקים פֿאָהרען אָבער נאָר פֿין וועגען בקשות, אָבער וועגען יראת שמים צו לערנען דאָס איז זייער ווענִיג נעבעך, וויא אויך פֿין וועגען בקשות גיבט עס כמה מענשען לצים, וואָס גלייבען נישט דאָס אַצדיק קען מיט זיין תפילה העלפֿען דאַריבער וועללען מיר שרייבען אַפאָר קפיטל פֿין דען דאָס יעדער זיך אין אַכט נעהמען זאָל וואָס דאָס ענין איז אין וועללען דיא קפיטל רופֿען שער הצדיקים. *)

סליק שער חשבון הנפש.

חשוב עבדך לטוב, ואתן תודה להאל הטוב, ותשועתך אלהים תשגביני, ונזכה לקבל פני משיח צדקיני.

שער הצדיקים.

א. אין ספר קול יעקב ווערט געברענגט, ווייר וויסען גוט דאָס פֿערצייטען ווען מיר זענען געוועען אין אונזער לאַנד פֿלעגען אונזערע עלטערן עולה רגל זיין, זייא זענען דרייאמאָל אין יאָהר געגאַנגען אויף ירושלים פסח, אין שבועות, אין סוכות, וויא עס אין דער תורה שטעהט לאָמער זעהן צוא וואָס האָט הש״י דאָס פֿערלאַנגט פֿין אונס? אַמעהר עס זענען יאָ דעמאָלט אויך געוועען זינדיגע מענשען וואָס זייא זענען נישט ווערט געוועען אין דער שטאָט ירושלים צוא זיין, אין וואָס פֿאַר אַ נחת האָט דען הש״י פֿין זייא געקאָנט האָבען? זאָגט דער קול יעקב דאָס דער וועג אַליין וואָס זייא זענען געגאַנגען האָט זייא געהיילִיגט אין גערייניגט. ווען זייא זענען געקומען צוא דיא טויערען פֿין דער שטאָט, זענען זייא שאָהן ווערט געוועען אַריין צוא גיין!

דאָס מיינט שלמה המלך וואָס ער זאגט אין שה״ש מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב, וויא שיין זענען דיינע שריט דיא פֿירסטען טאָכטער! דאָס ס׳ כלי חמדה ברענגט אויף דען פסוק, עס זענען געוועען פֿערשידענע גאַטונג מענשען ביים עולה רגל זיין, וויא

וויא געוואנדליך עס איז שאדן. עשירים. מיטעל מענשען. אין ארמע. נאטירליך ווער עס איין עושר וואר האט זיך איין געשפאנט זיין פיאקער. וויא זייא זענען אבער געפארען אין האבען גטראפען דיא חברותה וואס זענען געגאנגען מיט גרוים פרייד אין געוואנג. זענען זייא ארינטער פין זייערע פיאקרם אין זענען אויך געגאנגען צו פוס. פין ווענען גרוים ליבשאפט. דאס מיינט דער פסוק מה יפו פעמיך. וויא שהן. זענען דיינע שריטטע. בת נדיב. דוא הערליכסטע טאכטער וואס דוא האסט נעקאנט זהר שהן פאהרען. אין בימט דאך צו פוס געגאנגען. פין ווענען מיין ליבשאפט.

(* **ב.** דאס וואר דעמאלס. בזמן שבית המקדש קיים. היינט אבער ליידער דאס מיר דאס פערשפילט האבען. ביז השי"ו ווטט זיך בקרוב מרחם זיין אויך אונס. וויא אזוי זאלען מיר אצינדער דיא מצוה פין עולה רגל מקיים זיין? שמייט אין היילינע ספרים דאס ווען דער מענש צוא אצדיק פארט איז גליך וויא ער העט עולה רגל געווען וויא דיא חכמים זאגען. חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. אמענש איז מחויב בייא זיין רבי צוא זיין אים יו"ט קען מאן נישט אללע יו"ט לפחות איינמאל אין יאהר. ווער דאס נישט אנגעהויבען האט ויים גאר נישט וואס דאס איז. ווייר ווילען אויך דען זאגען אמשל. איין מענש וואס קיינמאל אין קיינע בעדער וואר. אין ווען ער הערט דאס איינער פארט אין באד לאכט ער אידם אוים. וויל ער דען אינהאלט פין־דער זאך נישט פערשטעהט. ער איז אבער אמאל פערקרענקט געוואארען אין דיא דאקטארען האבען אידם פערארדענירט איין באד. וואר דאס אידם זעהר דערווידער אין קלערטע בייא זיך וואס וועל איך דארט טהאן? וויאזא וועל איך דאס זועלע אונד פערשטינקענע וואססער טרינקען? וואס האט ער זיך אבער געקענט העלפען. דער דאקטער האט אידם געזאגט. ווען ער אין באד ניכט פאהרט איז ער אין געפעהר. ער איז ריכטיג געפאהרען אין האט זיך אויך דארט בייא דען באד דאקטער געמאלדען. אונד ער האט אידם פערארדענירט דאס ער גאנץ פריה 3 גלעזער וואססער צו טרינקען האט — דאן אם 10 אוהר ווידער. אבענד דעמטא. וויא ער דאס דערהערט האט. קלערט

ער

ער בייא זיך, דאָס ווירד ניכט זיין, וויא קען איך אַזוי פֿיעל שלעכטעס
וואַסער טרינקען, ער האָט אָבער פֿאָרט זעהר מורא געהאַט פֿיר
דער קראַנקהייט אין האָט אָנגעפֿאַנגען צו פֿראָבירען מיט דעם
וואַסער, אַלס דען ביים ערשטען גלאָז האָט עס איהם ניכט זעהר
געשמעקט, אָבער עס וואָר דאָך ניכט אַזוי שלעכט וויא ער עס זיך
פֿאָרגעשטעלט האָט, צו דען אַנדערן גלאָז איז ער שאָהן געגאַנגען
רוהיג אויך צו דען דריטטען, הכלל דיא דרייא פֿריה גלעזער זינד
פֿעראיבער, ווען עס געקוממען איז דיא צווייטע רייע צו דיא צענער
גלעזער, דאָרט האָט ער שאָהן קיין שום קונצען געמאַכט, אויך
ניכט בייא דיא אָבענדיגע, איבערנאַכט האָט איהם דאָס וואַסער
גראָס ווירקונג געמאַכט, אונד העט גערען גלייך ביים אויפֿשטעהן
ווידער געטרינקען דען דאָס וואַסער האָט אַזוי איין איינגענשאַפֿט
אַן זיך, דאָס עס איממער מעהר צו טרינקען פֿערלאַנגט, ער האָט
שאָהן קוים ערוואַרטעט צו דען ברינדעל צו לויפֿען אונד וויל דען
וואַכטער פֿאָן דאָרט איינינגע קרייצער געבען, דאַמיט דאָס ער איהם
4 גלעזער געבען זאָלל שטאָץ 3. דער זאָגט איהם אָבער, דאָס איז מיר
ניכט ערלויבט, דער דאָקטער איז אויף אַזוי וואָס זעהר ברוגז, כללו
של דבר, דער האָט דאָס וואַסער אַזוי ליעב בעקאָמען דאָס ער
העט נאָר איממער אין ברינדעל גערען געזעסען; נאַטוראַל איזט
עס מיין פֿריינד גראָד אַזוי מיט אונזער ענין, דער מענש וואָס נאָך
קיינמאָל בייא קיין צדיק וואָר, ווייס ער נישט אויב דאָס צו עטוואָס
ניצלעך איז, ווען ער הערט דאָס יעמאַנד פֿאָרט צום רבי לאַכט
ער איהם אויס, דערווייל אָבער האָט זיך בייא איהם עראייגענט
עטוואָס איין קראַנקהייט דאָס ער אין עטוואָס פֿערזינדיגט איזט, וואָס
דאַדאָרך ערהאַלטען זיך בייא איהם קיינע קינדער ר"ל, ער ווייסט
גאָר ניכט וואָס צו טהאָן, ער בעקלאָגט זיך פֿיר זיינע גוטע פֿריינד
וויא דער סדר איז שאָהן אין זאָ איין צייט, זייא ראָטהען איהם
דאָס ער זאָל פֿאָהרען צו איין גוטען ייד, ער קלערט בייא זיך
וואָס וועל איך דאָרט טהאָן? איך האָב דאָס קיינמאָל נישט
פֿראָבירט אָבער וואָס וועט מיר דען דער רבי העלפֿען פֿין זיין גלעזעל
ווייין אָבער פֿין דען שיריים קען איך נאָך ווענינ געהאָלפֿען ווערען,

ער

ער האָט אָבער פֿאָרט מורא ווייל ער זעהט דאָס צו קינדער האָט
ער זעהר אַקלייַן גליק, אויף אייַנמאָל ווערט ער געוואָר דאָס זיינע
גוטע פֿרייַנד רישׁשען זיך צו פֿאָהרען אויף שׁבת צום רבי, ער איז
זיך מייַשׁב ער פֿאָרט אויך. ער קומט אַהין אין וויל גיין נעמען שׁלום עליכם
בייַם רבי שטעהט דער גבאי בייַא דער טיער אין לאָסט נישט אַריין גיין,
ער בלייַבט שטיין ער האָט געמיינט וואָס פֿאַר אַמיותם ער וועט
דאָ זיין פֿאַר זיינע פאָר גולדען צום סוף לאָסט מאַן איהם נישט
אַריין! וואָס זאָל ער טהאָן ער וואַרט שאָהן איבער אַשטיקעל
צייט ביז מאַן האָט איהם אריין געלאָסט, ער האָט שאָהן אויך
שׁלום גענוממען, ער וויל שׁוין זיין בקשׁה אויס פאַקען, דער רבי
זאָגט אָבער איך האָב אַצינד קיין צייט, מוז ער ווידער וואַרטען, ער
גייט אַרויס דאָ זעהט ער וויא דיא בטלנים לויפֿען אַרום. אייַנער אין
מקוה דער אַנדערער מיט דיא ליכט אויף שׁבת דער דריטטער
שרייַט שׁוין שׁיר השׁירים ער קלערט זיך מיט אַזאָלכע לייט אַשׁבת
אָב צו פֿיהרען איז אויך איין אָב קומעניש. וואָס קען ער זיך אָבער
העלפֿען! הכלל עס קומט שׁוין דער הייליגער שׁבת, ער האָט
געדאַוועגט אין געגעסען בייַם רבי׳ם טיש עס וואָר נאָך צו דערלייַדען,
ער האָט זיך אַרגער פֿאָרגעשטעלט, אין דער פֿריח איז ער שׁוין מיט
מעהר לוסט געגאַנגען דאַוועגען אין אויך צום רבי׳ם טיש וואָרון ער
האָט געזעהן דיא חסידים זענען נעכטען זעהר אָרעגטליך געוועז
מיט גרויס דרך אָרץ, צום שׁלשׁ סעודות העט ער זיך שׁוין גערען
געוועען אַרויף געשטיפט נעבען רבי׳ן אין העט שאָהן גערען געוועען
געכאַפט אַשטיקעל שׁיריים וואָרון דאָס פשעטעל איז איהם זעהר
גוט געפֿעללען, מאַן האָט איהם אָבער נישט געלאָסט, וויא עס קומט
שׁוין זאָנטאַג פֿריה צום געזעגענען גייט ער אַריין צום רבי מיט גרויס
ליבשאַפֿט, ער גיט דאָס קוויטעל, דער רבי זאָגט איהם, גייט געזונטער
הייט, הש״י וועט שׁוין העלפֿען, ער העט נעבעך נאָך אַביסעל גערען
גערעט מאַן לאָסט אָבער נישט. ער גייט זיך אַוועק בשׁלום, אין איז
זיך מייַשׁב אין קומט צוריק אין וויל נאָך אַמאָל אַריין גיין ער גיט
דעם גבאי נאָך אַפאָר קרייַצער ער זאָל איהם נאָר אַריין לאָזען
ער לאָסט איהם אָבער נישט, כללו של דבר, ער העט שׁוין גערען
נאָר

גאר אין גאנצען בעשטעגדיג נעבען רבין געווען. ווען עם קומט שאהן צום אנדערנמאל פאהרען וואלט ער שוין נישט מאן זאל אידם רופען. ער איז דער ערשטער וויל ער האט שוין קוים נעווארט דאם ער ציט האבען זאל. וואהרין ער האט אין אכט נעמומען דאם דיא לייט זענען קיינע נארנים. דאם איז ריכטיג וויא אגוט באד וואם העלפט צום קערפער, אזוי העלפט דאם צו דער נשמה. נאר כל התחלות קשות דער אנהייב איז שווער. וויל דער בעל דבר לאסט נישט, וואהרון דאם ניצט אידם נישט, אבער הבא לטהר מסייעין אותו ועד עם אנהייבט העלפט אידם הש"י דאם ער עם מיט מאכען קען. הש"י זאל אונס אויך העלפען. אמן!*)

ג. דער אלשיך הקדוש זאגט. דאם צדיקים טוהען גרוים וואונדער מיט דען כח פין דער תורה דאם איז אין יעדען דור אויך היינט צו טאג, נאר פארוואם טרעפט מאן ווידער צדיקים וואם האבען יסורים? אבער זיא זענען ארעם? אויך דען זאגט דער רוח הקודש מאן זאל זיך נישט וואונדערן, וואהרין זיא ליידען פין וועגן דען דור, אין טוהען אויך ישראל מגין זיין.

(* עם גיבט מתנגדים אין אפיקורסים וואם רעדען אויך צדיקים וועגן זיא זאהגען בייא זיא יסורים. זיא זאגען וואם פארט מען צו אידם, וועגן ער קען זיך אליין נישט העלפען, אין ווייסען נישט דאם דער צדיק איז אויך זיך מקבל לויט וויא דער רצון פין הש"י איז. אבער פאר איין אנדערן טהוט ער יא העלפען. ער איז גוזר אין הש"י איז מקיים. אין דער צדיק נעמט ליבער אויך זיך יסורים כדי דער ייד זאל גאהאלפען וועדען. אין טהוט ליידען פין וועגן כללות ישראל. אין שטעלט זיך איין דאם לאבען וועגן ער זאהט דאם יידען זענען אזעהר חי מצינו כמ"פ בגמ' דאמרו בית ישראל אנו כפרתן וויל ער קען נישט צו זאהן בשום אופן דאם א ייד זאל יסורים האבען, וויא אויך אין דען דור וואם דער צדיק לאבט וועדט דאם נאנצע דור געהאלפען אין זיין זכות. ער לאסט קיין גזירה צו שלעכטען. הקב"ה גוזר והצדיק מבטל איבער דעם שרייעט דער נביא הצדיק אבד ואחז"ל לדורו אבד דער צדיק וועגן ער פערלוירען וועדט פעהלט ער זייער פאר זיין דור וואהרין וויא לאנג דער צדיק

לעבט טהוט ער זעהר אכאך איינהאלטען, דען זיין זכות איז מגין אויף דער וועלט, ווען השי׳ וויל אבער ח״ו דיא וועלט שטראפען, נעמט ער זיך קודם צו דען צדיק ר״ל כדי ער זאל איהם נישט איינהאלטען, וויא מיר געפינען דאס השי׳ האט משה רבינו נישט אריין געלאסט אויף ארץ ישראל זוייל ער האט געוויסט דאס יוזען וועלען זינדיגען, אין אז משה וועט מיט זייא זיין וועט דאס בית המקדש נישט חרוב ווערען, אין נאך איין טעם איבער דעם איז ער געשטארבען אין דער מדבר כדי דיא מתי מדבר זאללען אין זיין זכות אויף שטיין תחיית המתים! זעהען מיר דאס דער צדיק איז מגין אויף זיין דור, אין טהוט העלפען! וויא אויך אנדערע יידען תלמידי חכמים יראי השם וואס גייען נעבעך ארום נע ונד פין וועגען פרנסה וועגען, אין וויאפיעל. אנדערע יידען עס האבען פרנסה אין זייער זכות, וויא מיר געפינען עיין אוה״ח פ׳ משפטים ע״פ כי יהי׳ בך אביון, איין טעם פארוואס טהוט השי׳ מיינסטען דען ת״ח שטראפען מיט עניות? זוייל דארך דען קען דער אנדערער מיט איהם צדקה טהאן, קומט אוים איבער דען איז דער ערליכער ייד איין אביון ווייל ער זאל דען בעל בית אטובה טהאן וזש״ה בך אביון בשבילך צום סוף אז דער תלמיד חכם קומט אריין בייא אסאך מענשען איז מען איהם גאר נישט מכבד, אסאך מאל נאך מבזה חלילה זעהע נאר וויא פיעל מאל דיא הייליגע תורה אויף דען ווארינט — כי לא יחדל אביון מקרב הארץ ע״כ וגו׳ — נתן תתן לו ואל ירע לבבך כי בגלל הדבר הזה (דייקא) יברכך לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ וגו׳ אין נאך וויא פיעלמאל דיא תורה אלטץ ווארינט אויף דען! גלייבט מיר מיינע ברודער אז עס דארף איינעס צוגיין דאס הארץ פאר גרוים רחמנות וואס מען זעהט בייא אסאך ערליכע יידען וואס זייא ליידען בשביל כללות ישראל פין וועגען דען דור היינט פרעג איך דיך היתכן דער ייד טהוט ליידען פין דיינעט וועגען לסוף ווילסט דוא איהם גאר נישט קענען איז דאס רעכט אזוי? — וויא אויך כמה פעמים עס קומט אוים דאס דער צדיק אליין פארט ארום

פין

פֿין וועגען טובת הכלל וואָס ער ווייסט שוין — נאָר ער וויל זיך נישט גרוים מאַכען אין זאָגט נישט אוים, ער מוז דאָך זיך אָבער דאָך מיט עטוואָס פֿערטהיידיגען בייא דער וועלט — וואָס דאָס ענין פֿין דער נסיעה איז, מאַכט ער זיך וויא ער ברויך געלד, הגם ער מאַכט זיך נישט אַזוי פֿין געלד, ער מיינט אין מעהרסטען יידען אַ טובה צו טהאָן, אין זייא מחזיר למוטב צו זיין, וויא דער נביא זאָגט הטו אָזנכם ולכו אַלי שמעו ותחי נפשכם נייגט אייערע אוירען אין קומט צו מיר הערט מיך אוים וועט איהר לעבען.)

וויא אויך איז פֿערהאַנדען מקומות דאָס עס וואָר פֿין פֿריהער אַ תקנה דאָס מאַן האָט יידען געגעבען זייער נדבה מקופת הקהל וואָס זייא האָבען געהאַט אַטאַקס וויא פֿיעל איטליכער האָט געגעבען צוא דער קופה אַללע חודש אין פֿין דען האָט מאַן נדבות געטיילט כדי דער אָרימער זאָל נישט ברויכען אין דיא הייזער צו גיין, לסוף וויא עס איז געוואָרען אַגזירת המלכות דאָס מאַן טאָר נישט אַרום גיין שנאָרען האָבען זייא דיא תקנה אויך איינגעשטעלט וואָרון זייא זענען דאָך שוין בטוח דאָס דער אורח וועט סייא וויא זוי נישט גיין. פֿרעג איך, איז דאָס אַדרך? זייא זענען אויף זיך גוזר (אַגזירה לגזירה) וואָס מאַן האָט זייא נישט פֿערבאָטען, אין זייא וויסען נישט אַז דאָס איז נעבעך נישט לטובה, דער בורא עולם זאָל העלפֿען דאָס מיר זאָלען בעקומען אַ לב טוב אָמן.*)

ד. עס איז פֿערהאַנדען מענשען וואָס גלייבען נישט אָהן דיא צדיקים, וואָרום? ווייל ער איז איינמאָל געפֿאָהרען צו דען צדיק מיט אַ בקשה אין דער צדיק האָט איהם נישט געהאָלפֿען פֿאָהרט ער שוין מעהר נישט! וועל איך דיר ברענגען אויף דען איין ענין וואָס שטעהט אין ספר כלי חמדה, דוד המלך זאָגט עת לעשות לד׳ הפרו תורתך. עס איז פֿערהאַנדען אַמאָל אַצייט וואָס מען טהוט צו שטערן איין דין פֿין דער תורה וואָס דאָרך דען קען אַטובה פֿאַר יידען זיין, וויא מיר מעהרערע אַזאָלכע זאַכען געפֿינען אַליהו שהקריב הפר בבמה יוכיח! דער סדר פֿין דער וועלט איז ווען איינער איז עטוואָס אין אַצרה

ר״ל פֿאָהרט עֶר צו אַגוטעֶן ייִד, גיִבט איִהם אַקוויִטעֶל מיִט אַפּדיון עֶר זאָל פֿאַר איִהם מתפּלל זיין. דאָס מוכט דוא אָבעֶר וויִסעֶן דאָס דעֶר צדיק איִז אַזוי לויט וויִא דאָס דור איִז — למשל איִז דאָס דור עֶרליִך האָבעֶן דיִא צדיקים גרויס כֿח, איִז דאָס דור אָבעֶר נישט עֶרליִך האָבעֶן דיִא צדיקים אויך אַ קלעֶנעֶרן כֿח אֶפשר יכול להיות מכֿח זה נקראו צדיקי הדור איִבעֶרדעֶם פֿעֶרצייטעֶן דאָס דיִא וועֶלט איז נישט אַזוי שלעֶכט געֶוועֶן האָבעֶן דיִא צדיקים אַגרויסעֶן כֿח געֶהאַט, וואָס שפּעֶטעֶר דיִא דורות זעֶנעֶן אֶרגעֶר געֶוואָרעֶן האָט דעֶר צדיק אַ קלעֶנעֶרן כֿח והוא מחולל מפּשעינו איִז דיִא ישועֶה אָן מעֶנש אַנהעֶנגליִך נישט אָן צדיק ווען דעֶר מעֶנש ווערט איִז, קעֶן איִהם דעֶר צדיק העֶלפֿעֶן, ווען ח״ו נישט איִז דעֶר צדיק נישט שולד. קומט אויס דאָס דאָרך דיִא חטאים פֿיִן דעֶר וועֶלט קעֶן דעֶר צדיק נישט העֶלפֿעֶן — דאָס איִז דעֶר פּירוש אין פּסוק, עת לעשות לה׳ דיִא צייט איִז געֶוואָרעֶן פֿאַר הש״י עֶר טהוט אַלייִן געֶוועֶלטיִגעֶן אָהנעֶ דאָס דעֶר צדיק זאָל איִהם אייִנהאַלטעֶן, וואַרום? ווייִל הפרו תורתך וויִר האָבעֶן צור שטעֶרט דייִן תורה האָט דעֶר צדיק קייִן כֿח, בעֶטעֶן מיִר דיִך אָבעֶר רבונו של עולם השיבנו ד׳ אַליך ונשובה, העֶלף אונס מיִר זאָלעֶן תשובה טהאָן, ממילא חדש ימינו כקדם וועֶלעֶן מיִר ווייטעֶר האָבעֶן אַזאָלכעֶ צדיקים וויִא פֿעֶרצייטעֶן ונזכה לגאולה שלימה אָמן.

סליק שער הצדיקים.

שער הגאולה.

א. בס׳ יד יוסף ווערט געֶברעֶנגט אויף דעֶן פּסוק (שה״ש) דומה דודי לצבי או לעפר האַילים, הנה זה עומד אַחר כתלינו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים, הש״י איִז גלייִך צו אייִן העֶרש וואָס עֶר לויפט אין זעֶהט אַלץ אַהונטעֶר, אַזוי אויך הש״י וואָס עֶר ווערט געֶרופֿעֶן דודי

דודי מיין פריינד ער לויפט דיא גאולה ברענגען. אין זעהט אלץ אהינטער אויב מיר זענען ליידער נישט ווערט עומד אחר כתלינו, שטעלט ער זיך אהינטער דער וואנט, גלייך וויא ער ווילֿ נישט זעהן אונזערע מעשים. משגיח מן החלונות, ער קוקט פין דיא פענסטער דאם זענען דיא צדיקים וואם זיא לייכטען אויף דער ווערלט גלייך וויא עם ליכט זיך דארך דיא פענסטער. דאם אין זייער זכות זאל ער דיא גאולה ברענגען, מציץ מן החרכים, ער זעהט אבער אויף דיא מיטל מענשען וואם דארך זייערע מעשים האלטען זיא אויף.

נאך איין פשט שטעהט וואריין מיר ווייסען דאם מיט דיא עבירות מאכען מיר אחומת ברזל אמויער צווישען אונם אין הקב"ה גלייך וויא דער בוי מיינסטער נעמט אלץ צו אשטיין ביז ער שטעלט אויף אשטארקע מויער אזוי אויך זענען דיא עבירות דיא שטיינער פין דער מויער אין מיר קענען צו הש"י נישט צו קוממען מיט אונזערע תפילות. דארך דען ווערט דיא פרנסה געשוואכט, ווען דער מענש ווילֿ זיך וידער נעהמער מאכען צו הש"י מוז ער קודם דען יצהר"ע שוואך מאכען אין תשובה טהאן מיט דען טהוט ער צו בימלוך דיא מויער לעכערען ביז עם ווירד אין איהר וויא אפענסטער אין דארט קענ ער צו הש"י צו קוממען, דאם מיינט דער פסוק (עומד אחר כתלינו) הש"י שטעהט אונטער דער מויער משגיח מן החלונות ער וואלט נערען משגיח נעווען אויף אונם דארך דיא פענסטער מציץ מן החרכים אבער אפשר ווען איינער אשפאלט מאכען אין דער מויער ער זאל דארט ארוים צו אונם זעהן קענען, איבערדעם דארף בייא אמענש טיער זיין ווען ער אויף נאר אקלייניע מצוה טהאן קען, ווארן ווען מאן טהוט פין איין מויער וויא אקלייניעם שטיין ארוים ריסען דער אנדערער נעהט שוין גרינגער [1]) מיט דער צייט קען עם אים נעלינגען דיא גאנצע מויער איין צו ווארפן וואריין איין מצוה ברענגט דיא אנדערע. פין דעם קען דער מענש פערשטעהן דאם ער האט אויף הש"י נישט זיך

[1]) שכר מצוה מצוה שאם אדם עושה מצוה הש"י הוא בעוזרו שיהי' נוח לו לעשות מצוה אחרת.

זיך צו בעקלאגן ווען עס איהם נישט גוט געהט, ער איז זיך זעלבסט שולד מהרסיך ומחריבך ממך יצאו; אז ער וועט אבער גוט זיין, וועט איהם ממילא גוט ניין אמן.

(* וויא אויך וויסען מיר דאם וועגען מחלוקת אין שנאת חנם ווערט דאם גלות חי' פערלענגערט וויא עס שטעהט אין ספרים דאם דעם חרבן בית שני איז איבער דעם געווען, וועגן מיר אבער שלום האבען אויך דער וועלט מאכען מיר אויך שלום אויך יענער וועלט איבערדעם האט דיא הייליגע תורה נעשריבען אללע מצות וואם גהערין בין אדם לחבירו, צווישען איין מענש אין דען אנדערין, פין שלום וועגען, כדי מיר זאללען גליך זיין צו דיא מלאכים וואם צווישען זיא גיבט קיין מחלוקת, ווארין וועגן עס מחלוקת איז צווישען יידען טהוט השי' בייא זיא נישט רוהען, אונזערע חכמים זאגען, וועגן ישראל זענען בשלום מיט אנאנדער האבען זיא קיין קטיגור. העמצער וואם זאל אויך זיא שלעכטין רייצען אין השי' כביכול גהעט פין א נישט אוועק, אפי' וועגן זיא זענען חי' (עע"ז) נישט גוט, אבער וועגן מחלוקת פארגייט איז וואם אמאל ארגער חי', ווארין אללע וועלטען זענען דארך דיא ישראל צוזאם גהאקניפט, אין וועגן מיר מאכען דארך מחלוקת איין אבטייל צווישען אונם אויך דער וועלט ווערט חי' אויך איין אבטייל אויך יענער וועלט, אין דאם קען יעדער פערשטעהן וועגן דאם רעגימענט מילימער נישט איינם האלט קען זיא דער פיינד גאר לייכט בייא קומען, איבערדעם דויערט אונזער גלות אזוי לאנג — בין השי' וועט זיך בקרוב מרחם זיין אמן. *)

וויא אויך וויסען מיר דאם דיא נשמה פין יעדען יד איז אויסגעהאקט פין כסא הכבוד דען שטויל וואם השי' זיצט דארויף גליך וויא מען האקט אוים איין שטיין פין אבארג אין וועגן עם איז אבטייל הונטען צווישען דיא נשמות דערקענט זיך דאם אויבען ברויך זיך איעדער מענש צו היטען ער זאל אין השי' זיין שטויל קיין פעהלער מאבען אין דער מענש קען אנדערש נישט מקיים זיין דיא מצוה אכי ולא יהי' לך דאם ער זאגען קענען זאל דאם ער קיין אנדערין בעשעפער האט נאר השי' אליין, וואם דאם

איז דיא ערשטע מצוה פין דיא עשרת הדברות צעהן געבאָט, נאָר ווען ער זיך אָב היעט פין דיא דרייא עבירות לשון הרע, מחלוקת, שנאת חנם, אין געגענטייל דער מענש ברויך נאָך צו גיין שלום צו מאכען צווישען אנדערע, דאריבער ווייל ערליכע יידען ווייסען וויא ווייט מחלוקת שאָדען טהוט, טהוען זייא זיך אָבהיטען, דאָס ווען איינער זייא מבזה איז שווייגען זייא שטיל, וויא דיא משנה זאָגט תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם אויסגענומען ווען זייא זעהען דאָס מען וויל אזוי וואָס טהאָן וואָס עס צום יידישען דת שאָדען קען, דאָרטען שווייגען זייא נישט. (* וויא עס ליידער היינט אזאָלכע מענשען גיבט וואָס העטען גערן דאָס יידישקייט אונטער געברענגט אויף אזוי וואָס טאָר מען נישט שווייגען, וואָרין ווען מען דערצו געשוויגען העט ווערעט ח״ו שוין אויס מיט דען יידישקייט דאָס איז אמלחמת מצוה והעושה שלום במרומיו יעשה שלום עלינו אָמן. *)

ב. עס שטעהט כל יושבי תבל ושוכני ארץ בנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו — פרעגט דאָס ספר כלי חמדה, עס העט יאָ געברויכט צו שטיין „בנשוא ובתקוע" (לא בכף הדמיון) נאָר דער נביא מיינט אזוי דאָס דער מענש וואָס איז אמתדיג ערליך ברויך זיך איהם צו דאכטען גלייך וויא ער העט געהערט שופר של משיח אין גלייך וויא ער זעהט דאָס מאַן האַלט דען פאָהן פין שלום, אזוי ברויך דען מענש זיין הארץ צו פלאטערן אויף דער גאולה, דאָס מיינט דער פסוק (כל יושבי תבל) דיא אללע מענשען וואָס בעשעפטיגען זיך אין וועלט זאכען (ושוכני ארץ) אין דיא אללע וואָס זענען בייא זיך גאָר נישט געאַכט אין זענען גלייך וויא דיא ערד זאָלט איהר בייא אייך דאַכטען וויא גלייך איהר הערט דען שופר אין זעהט דען פאָהן וואָרין דיא גאולה שלימה וועט בקרוב זיין גאָר אומגערעכט.

הש״י זאָל העלפען דאָס מיר עס דערלעבען זאָלען אָמן.

דאָס ספר מסילת ישרים ברענגט דער מענש זאָל נישט זאָגען וואָס בין איך אין ווער בין איך, דאָס איך זאָל בעטען אויף דער גאולה וועט דען מיין געבעט עטוואָס ניצען אמעהר וויאפיעל צדיקים אין חסידים

עס

עם האבען געבעטען אין האבען נישט דערלעבט וועט השי"ת גראד מיך אויסהערן? דאם איז אשטות אויף דען זאגט דיא גמרא אין סנהדרין איבערדעם איז אדם הראשון בעשאפען געווארען אליין כדי יעדער מענש זאל קענען זאגען (בשבילי נברא העולם) דאם פין זיינעטוועגן איז דיא וועלט בעשאפען געווארען אין דער מענש ברויך דאם זייניגע צו טהאן אין צו בעטען אויף גלות השכינה ווארין פין דען האט השי"ת גרוים נחת דאם ער וויזען קען דאם זיינע קינדער האבען אויף איהם רחמנות אין וויללען ער זאל העלפען למען שמו הגדול והקדוש אמן.

דיא גמרא ברענגט אין סנהדרין ריב"ל האט געטראפען אלי' הנביא האט ער איהם געפרעגט ווען קומט משיח האט אלי' תשובה געגעבען פרעג איהם אליין. זאגט ריב"ל זאג מיר אסימן וויא אזוי זאהט ער אוים אין וויא קען איך איהם טרעפען זאגט אלי' דוא וועסט איהם טרעפען צווישען דיא ארימע מענשען ער העלפט זיא יסורים ליידען ער טהוט זיך קיינע תענוגים אלא משתתף בצערן של ישראל טרויערט מיט יידען אזוי געפינען מיר בייא משה רבינו וואם ער איז אויפגעוואקסען בייא פרעה אין האט געהאט כל טוב פין דעסטוועגען איז ער געגאנגען זעהן וואם יידען טהוען, וויא עם שטעהט (שמות) ויצא משה אל אחיו, עיין רש"י אין ער האט זיך פאר זייא אנגענומען אזוי דארף אישלייכער יוד צו טהאן וואם ער וועניג דאם גלות שפירט. זאל ער אבער זעהן וויאפיעל יידען זעהר שטארק שפירען.

(* וער שכל האט זאל זיך איבערלעגען וויא גרוים דאם גלות איז אין וואם אמאל אלטיץ גרעסער אין איין מדינה שפירט מען עם מעהר אין דער אנדערער וועניגער. אין אונזער מדינה איז עם נאך מיט חסד ווייל מיר אמלכות של חסד האבען ירה. ווען נישט דאם. איז דאך וועלף געניג וואם העטן גארן צו רישען חו. וויא זאהט עם אבער אוים אין אנדערע מדינות דאם איז נישט גענוג וואם מיר שפירען וועניג דער כלל ישראל איז געבעך זעהר מבוזה וואם מען קען זיך עם גאר נישט משער זיין ווען מען זאל ווייסען וויא וויט דאם היינט גרייכט העט

מאַן בעשטענדיג געוויינט, מיר וועללען אויף דען איינינע משלים ברענגען דאמיט עס יעדער פערשטעהן וועט וואס מיר פערלאָרען האָבען, הש״י ברוב רחמיו יחזיר אבידתינו בקרוב אָמן.

ג. אין ספר קול יעקב שטעהט איין משל, אַגרויסער נגיד האָט געהאַט איין איינציגע טאָכטער זיא וואָר זעהר גערָאָטען אין אַללע הינזיכטען אין האָט נישט געוואָלט חתונה האָבען נאָר מיט אַזוי איין מענש וואָס זאָל אויך אין אַללען גערָאָטען זיין, זיא האָט זעהר פיעל געוואַרט זאָ לאַנג זיא האָט געזעהן דאָס אַנדערע טעכטער וואָס מיט איהר אין איין עלטער זענען האָבען שוין קינדער, האָט זיא זיך זעהר געשעמט אין האָט זיך געבעטען צו הש״י ער זאָל זיך אויף איהר מרחם זיין אין מיט אַגוטען זווג אויפרעכטען, הש״י האָט ריכטיג איהר געבעט אויסגעהערט אין האָט איהר בעשערט זעהר איין שענעם בחור וואָס וואָר אין אַללען געלערענט, אין האָט געקענט זעהר איין טייערע מלאכה וואָס דאָס ווערקצייג צו דער מלאכה האָט פיעל געלד געקאָסט, אין זיא האָט איהם גענומען אין האָבען ריכטיג זעהר גוט געלעבט, מיט דער צייט האָט ער דאָרך זיין טעטיגקייט פיעל שונאים בעקומען וויא געוועגדליך — אין זייא האָבען איהם אַגרוים בלבול געמאַכט, עס איז זאָ ווייט געקומען ער האָט זיך נישט געקענט העלפען סיידען ער זאָל ענטלויפען גאָר אין אַ פרעמד לאַנד וויא דאָס יונגע ווייב האָט דאָס געוואָר געוואָרען האָט זיא זעהר יעמערליך געוויינט, אין האָט צו זיך אַליין גערעט וויאפיעל יאָהרען איך האָב אויף דיר געוואַרט אין מיט טרערען האָב איך דיך בייא הש״י אויסגעבעטען לסוף האָב איך מיך אַזוי ווענינ מיט דיר געפרייט, אין וויינט גאָר פירכטערליך, דער מאַן האָט מיט איהר מיט געוויינט, ער האָט זיא אָבער אויך געטרייסט אין זאָגט מעהרערע אַ זאָלכע צופעללע האָבען זיך געטראָפען, וואָס פערפירסט דוא מעהר פין אַנדערע? זיא האָט אָבער קיין טרייסט גענומען אין זאָגט ווען עס יאָ ריכטיג איז דאָס עס האָט זיך אויך פאַר אַנדערע ווייבער אַזוי וואָס געטראָפען וואָר דאָס אומגליק נישט אַזוי גרוים ווייל זייא האָבען שוין מיט זייערע מאָננער מעהרערע יאָהרען געוואָהנט אין דיא ליבשאַפט וואָר צווישען זייא שאָהן אַלט אין האָבען אויך שוין

קינדער

קינדער מיט אַנאַנדער קען דיא ליבע קיין ענדע געבען איז איין האָפנונג דאָס זייא ווידער צוזאַם קומען וועלען, בייא מיר איז עס אָבער אַנדערש, דיא ליבשאַפט צווישען אונס איז יונג אין קינדער האָבען מיר אויך נישט מעגליך דוא ווירסט אַן מיר פערגעסען בין איך דאַן פערפאַללען, הכלל וויא אַזוי זאָל איך זיין געטרייסט, זאָגט ער ווייסט דוא וואָס איך האָב זעהר טייער ווערקצייג וואָס אָהנע דען קען איך מיין מלאכה נישט פיהרען איך וועל דיר דאָס געצייג פאַר איין משכון געבען קענסט דוא שוין געוויס זיין דאָס איך וועל צוריק קומען! ריכטיג מיט דען וואָר זיא געטרייסט אין האָט דיא משכנות צו גענומען אין ער איז אַוועק בשלום, הכלל עס איז פאַראיבער מעהרערע יאָהרען אין זיא האָט פין איהם גאָרנישט געהערט, מיט דער צייט האָט זיא איינעם געטראָפען וואָס ער האָט איהם געזעהן אין אַווייט לאַנד, האָט זיא איהם געפרעגט, אָפשר ווייסט דוא ווען ער קומט צו מיר צוריק? זאָגט ער מיר דאַכט זיך דאָס ער וועט מעהר צו דיר נישט קוממען וואָרין מיר האָט אויסגעוויזען דאָס ער אָן דיר שוין גאַנץ פערגעסען האָט דוא קומסט איהם גאָרנישט אין זין אַריין אין ער שמוסט קיינמאָל נישט פין דיר, זאָגט זיא, וויא זאָ קען ער פיהרען זיין מלאכה זיין גאַנץ ווערקצייג איז דאָך בייא מיר, הייבט ער אָן צו לאַכען אין זאָגט דוא מיינסט דאָס ער פיהרט דיא מלאכה ער האָט דאָס אין גאַנצען פערלאָסט ער איז אַ פראָסטער פאַקקעל טרעגער ער טראָגט שווערע זעק אויף זיינע פלייצעס פין דען ערנערט ער זיך, וויא זיא האָט דאָס געהערט האָט זיא זעהר געוויינט אין פערגאָסען בוך טרערען אין דאַכט זיך

אַצינדע איז שוין אויס מיט מיין האָפנונג! ע״כ המשל.

(הנמשל לזה) דער פערגלייך צו דען איז הש״י האָט געגעבען פאַר יעדער מדינה הערערען אין געוועלטיגער אין קעניגען כמ״ש בהנחל עליון גוים, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, נאָר יידען האָבען ביז אין דער צייט קיין מקום מנוחה געפינען, וויא אויך ארץ ישראל וואָר אין דער צייט נישט גוט בעזעסען ווייל עס וואָר אין מעהרערע הענט נישט בייא איין קעניג, ביז הש״י האָט געהאָלפען אין איהר באַשערט

זעהר

זעהר איין טייער פאלק דיא ישראל, אין זיא וואר מיט זייא זעהר
צו פרידען, אין זייא מיט איהר, אין האבען זיך זעהר געפרייט מיט
אנאנדער, וויא דער מדרש זאגט עס גיבט אזאלכע לענדער וואס
אבער דיא בעזיצער פאסען נישט צום לאנד אבער דאס לאנד
פאסט נישט צו זייא, ארץ ישראל פאסט אבער זעהר שעהן פאר
יידען אין יידען פאסען פאר איהר, ווארון זייא זענען דארט געקומען
צו זעהר איין גרויסען שטייגער מיט תורה אין יראה אין שעהנע
מדות אין צו רוח הקודש ווארון דיא לופט האט זייא קלוג געמאכט
וויא אויך ארץ ישראל איז דארך זייא אין זעהר שענעם גלאנץ
געשטאננען איין גוטען שם געהאט מיט דיא אללע מצות וואס צו
איהר געהערען, למשל „טומאות „וטהרות „קדשים „תרומה „מעשר
„קרבנות, הכלל עס וואר זעהר איין שענער זווג, מיט דער צייט
אבער האט דאס איין ענדע געגעבען אין דיא שונאים האבען אונס
פין דארט אוועק געטריבען, האט דיא שטאט ירושלים נאך אונס
זעהר געוויינט וויא עס שטעהט אין מעהרערע ספרים דאס דיא
שטיינער פין דיא מויערן האבען אזוי געשריגען דאס זייער געשרייא
איז ווארען געהערט אין הימעל, אין הש״י האט אויך מיט איהר
געטרויערט, אין האט זיא געטרייסט דאס דיא ישראל וועללען זיך
ווידער צו איהר אומקערען זיא האט אבער קיין טרייסט גענומען,
האט הש״י בייא אונס צו גענומען אונזער ווערקצייג פאר איין משכון
היינו דיא גוטע מדות וואס מאן ברויך צו דער תורה, אהבה אין
יראה, קדושה אין חכמה אין דיא נבואה אין רוח הקודש אין דאס
זיסעקייט פין דער תורה כמ״ש אדוננו דוד מתוקים
מדבש וגו׳ וויא מיר עס ליידער היינט זעהען דאס עס וועניג
מענשען גיבט זייא זאללען שפירען אגוטען טעם אין דער תורה,
אין דאס אללעס ווערקצייג איז געבליבען פאר אמשכון כדי
מיר זאללען מוזען תשובה טאהן אין בעטען הש״י דאס ער
אונז ווידער אין אונזער לאנד ברענגען זאל דאס מיר אונזערע
משכנות צוריק בעקומען זאללען כדי מיר זאלען קענען אונזער
טייערע מלאכה פיהרען וויא פין פריהר, אין מיט דיא משכנות וואר
שוין

שוין ירושלים געטרייסט דאָס מיר וועלכען מוזען צוריק קומען צו אידר מיט פרייד. [1])

וויא מיר זענען אבער אוועק אין גלות האבען מיר פאר גרויסע צרות נאר פארגעסטען אן תורה אין מצות אין האבען נישט געקענט קיין תשובה טהאן. מיט דער צייט שטאט אין שטאט איז אלטין צו בילדיך פארגעסטען געווארען אין מיר האבען זיך גענומען צו אנדערע מלאכות וויא עם שוין אין גלות אויסזעהט! דיא שטאט ירושלים האט אבער אלטין אויך אונס געהאפט. זיא האט אונס נערען דיא משכנות צוריק געגעבען (ואין קול וקשב) אין זיא האבען פין אונס נישט אין ווייס נארנישט וואס דאס זיין זאל. אזוי לאנג זיא האט געווארען דאס מיר האבען זיך גענוממען צוא אנדערע געשעפטען. וויא מיר ליידער אויך אוינער גענאקען טראגען. מיט תורה זיך צו בעשעפטיגען אבער מצות טהאן. וויא ווען וואס דאס האבען מיר שוין אין נאצנען פארגעסטען מיר פרויכען שוין נישט דיא משכנות. וויא זיא דאס ערגאנגען איז פין דעמאלט אהן. יאמערט זיא אין ווייניט זעהר אויך איהרע יונגע יאהר זיא האט זיך מיט אונס זעהר וועניג געפרייט. אין מיר האבען קיין שכל דאס מיר זאללען זיך איבערלעגען וואס מיר פארלארען האבען, אז עם גייט איינעם אין גלות גוט מיינט ער עם גיבט שוין קיין בעסערעס. אין ער ווייס נישט וויאפיעל מעהר גליק ער פערשפילט האט. השי"ת ירחם עלינו במהרה.

ד. נאך איין משל וועלט געברענגט אין ספר תולדות אדם, עם וואר אמאהל א יונגער מענש וואס איז אהער פערלאפען פין אפרעמדער מדינה ער וואר זעהר ארעם אבגעריסען אין האט זיך געזוכט עטוואס צוא טהאן ער זאל קענען עקסיסטירען. ער האט געארבעט וואס אימער וועגען דען שטיקעל ברויט. אין ווען ער האט קיין ארבעט בעקומען איז ער ארום גענאנגען שנארען. פלוצעם האט השי"ת אים געשיקט הצלחה אין האט אנגעהויבען צו בילדיך צו האנדלען אין עס איז אים זעהר גוט גענאנגען אין האט וואס אמאל אלטין גרעסער גאהאנדעלט, אין איז געווארען אגרויסער עושר.

מן

1) וזשה"כ אם אשכחך ירשלים תשכח ימיני כי לא אמצא נ"ר בעבודתו יתברך בארץ נכרי.

מן הסתם האָט זיך איהם שוין געטראָפֿען גוטע שדוכים וויא
געוועגדליך אין האָט ריכטיג גענומען אַגרויסען נגיד זיין טאָכטער
אין דערצו נאָך אַשענעם נדן אין האָט זיך אַשיין הויז געבויעט,
אין האָט געפֿירט אַרענדעל וויא איינער פֿין דיא גרויסע גבירים,
דאָס האָט אַזוי געדויערט אַשענע פֿאָר יאָהר, ער האָט שוין
געהאַט עטליכע קינדער וואָס וואָרען זעהר איידעל געצויגען וויא
בייא אַ נגיד אין זענען זעהר שעהן געווען אין קלוג, הכלל עס וואָר
אַללעס זעהר גוט! מיט דער צייט האָט זיך אָבער דאָס רענדעל
צוריק געדרענט, אין דאָס גליק האָט זיך צו ביסליך אויפֿגעהערט,
ער האָט זיין הויז געמוזט פֿערקויפֿען וויא אויך צו ביסליך פֿין דען
שענעם הויז ווירטשאַפֿט וואָס בייא אַנגיד געפֿינט זיך ער האָט זאָ
לאַנג פֿערקויפֿט ביז עס וואָר שוין נישט וואָס צו פֿערקויפֿען. וואָס
טהוט ער אַצינד? ער האָט נעבעך ווייטער געמוזט אָנהייבען צו
גיין מבית לבית וויא אין דיא יונגע יאָהרען, ער האָט זיך נעבעך
אויפֿגעהויבען מיט ווייב אין קינד אין איז געגאַנגען, וויא ער איז
אַרויס פֿין דער שטאָט האָט ער זעהר אָנגעהויבען צו ווייגען אין איז
אַזוי געגאַנגען ווייגענדיג, האָט איהם אָנגעטראָפֿען איינער פֿין דיא
נגידים פֿין דער שטאָט אין פֿרעגט איהם, וואָס ער ווייגט, זאָגט ער
וויא זאָל איך נישט ווייגען. דוא ווייסט וויא אַ נגיד איך בין געווען
אין וואָס פֿאַר אַ הויז איך האָב געפֿירט הייגט בין איך אַזוי ווייט
געקוממען איך זאָל מוזען מיט מיין ב״ב אַרום גיין נע ונד, איז עס
נישט קיין געוויין? זאָגט דער נגיד הער נאָר ברודער לעבען וואָס
איך וועל דיר זאָגען, געדענקסט דוא פֿאַר 30 יאָהר ביסט דוא אַ הער
געקוממען אָבגעריסען אין הונגעריג באַרפֿיסיג, לאָז דיך דאַכטען דוא
ביסט קיינמאָל קיין נגיד געווען, אין דוא ביסט ווייטער ביים ערשטען
וואָס האָסט דוא הייגט געביסט? זאָגט ער איך דענק דאָס אַללעס
גאַנץ גוט אין דוא זאָגסט זעהר רעכט, דאָס ווערעט אָבער געשמיסט
ווען איך העט הייגט נאָר אַליין געווען אָן ווייב אין קינד העט איך
מיך שוין געלאָסט טרייסטען, הייגט אָבער איך האָב גענומען אַ ווייב
פֿין אַ גרויס הויז אין האָב מיט איהר קינדערליך וואָס זענען זעהר
איידעל געצויגען געוואָרען וויא דוא ווייסט וואָס זאָל איך מיט זייא
טהאָן

טהאָן ? וויא זאָל איך זייא אַראָב לייגען שלאָפֿען אָבעָר וואָס זאָל איך זייא געבען צו עססען ? וויא אַ זוי זאָל איך זייא קליידען ? ווען איך זעה, זייא גייען נעבעך מיט מיר אַרום קומט מיר אָן צו חאַלעשען, עס איז אַזוי גרוים מיין אומגליק אַ וויא גרוים דיא וועלט איז, וואָס זאָל איך אַצינדער טהאָן ? ענטפֿער מיר אַצינדער, אין הייבט אַן צו ווייגען מיט ווייב אין קינדער אַללע אויף דען הויכען קול, אין דער נגיד האָט מיט זייא מיט געוויינט פֿאַר גרוים רחמנות, (ע״כ המשל). (הנמשל) עס איז אֶמת דאָס מיר וואָרען אין מצרים שקלאַפֿען אין מיר האָבען זעה־ שווער געאַרבעט אין מאַן האָט אונס גרויסע צרות אויסגעטיילט דער נאָך האָט אונס הש״י אויסגעלייזט אין געגעבען דיא תורה אין האָט אונס באַזעצט אין אֶרץ ישראל אין עס איז אונס זעהר גוט געגאַנגען, מיט דער צייט האָט זיך דאָס גליק אויפֿגעהערט אין מאַן האָט אונס ווידער פֿאַר טריבען פֿין דאָרט אין מיר מוזען ווייטער גלות ליידען היינט שרייען מיר אין בעטען זיך מיר ווילַלען ווידער קיין אֶרץ ישראל קומען, איז דאָס זעלבע צו פֿרעגען וואָס איז דאָס געשרייא אַמעהר לאָז דיך דאַכטען דוא ביסט נאָך אין מצרים, דוא וואָרסט גאָר נישט אין אֶרץ ישראל, אויף דען געבען אָבער דיא ישראל תשובה דאָס איז אַללעס רעכט ווען מיר העטטען היינט אויך אין דען שטייגער געווען וויא דעמאָלט מיר האָבען קיין תורה געהאַט אין קיינע מצות פֿאָרגעשריבען, עס וואָר אונס אַללעס ערלויבט מיר האָבען נישט געוויסט פֿין אָסור אין מותר, היינט אָבער דאָס הש״י האָט אונס דיא תורה געגעבען וואָס זיא זעהר הייליג אין איידעל איז אין מיר האָבען בעקומען תרי״ג מצות וואָס זענען אונס אַזוי ליעב וויא דיא שיינע קינדער אין זייא גייען מיט אונס אַרום אין גלות דאָס איז אונס זעהר ווייא [1]) אַזוי לאַנג מיר זענען געווען אין אונזער לאַנד אַפֿאָר הונדערט יאָהר אין מיר האָבען געהאַט אונזער בית המקדש אונזער כהן גדול מיר האָבען אַללע טאָג דיא מצות פֿין קרבנות מקיים געווען

1) וזה פי׳ המדרש, לא עליכם כל עוברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי אשר עולל לי וכתב במדרש תמן תנינן תולדותיהם של צדיקים תורה ומע״ט מפני שדורש עולל מלשון עוללים ויונקים.

געוועָן, אין אַללע אִיבעָרִיגע מצות וואָס זענען (תלוים באָרץ) געוועָן צוא האַלטען, דאָרטען האָבען אַללע איין בעשטאַנד געהאַט, אין הש״י האָט גרוים נחת געהאַט, הייַנט איז דאָס לייַדער אַללעס אין גלות אין דיא מצות גייַען מיט אונז אַרום נע ונד מיר קענען זייא נישט מקיים זיין דאָס לערנען וואָס מיר האָבען דעמאָלט געלערנט דאָס וואָר אַוואונדער אויף דער וועלט אַללע פעלקער האָבען זיך געוואונדערט אויף דער גרויסע חכמה וואָס בייא אונז וואָר הייַנט געבעך ספדו תורה כי חוללה תפארתך קלוגט דיא תורה עס איז פערשטערט דיין שוינהייט אין מיר האָבען קיין לאַנד, קיין בית המקדש, קיין מזבח, קיינע קרבנות וואָס זאָללען אויף אונז מכפר זיין, אין וויעפיעל מצות האָבען מיר שוין פערפעהלט זייט מיר זענען אין גלות פעראיבער וויאפיעל הונדערט יאָהרען אויף דען ברויך איינעם דאָס האַרץ זעהר ווייא צוא טהאָן ווען עס איינעם נאָך וויא גוט גייט אין צוא בעטען הש״י ער זאָל זיך מרחם זיין ויגאָלינו גאולה שלימה במהרה אָמן.

ה. אין ספר קול יעקב ווערט נאָך איין משל געברענגט, איין גרויסער עושר דער האָט געהאַט איין שלעכטען זאָהן ער האָט זיין עשירות אויף איין שלעכטער אַרט אָנגעברענגט האָט זיך דער פאָטער זעהר געזאָרגט ווען דער זאָהן איהם יירשנען זאָל, וועט פין דען עשירות גאָר נישט בלייבען אין איין קאָרצער צייט, האָט ער זיך מיישב געוועָן אין האָט געלאָסט אויף מויערן זעהר איין שיין געבייַדע אין האָט אַריין געשטעלט שעהן מעבעל אין זעהר שעהנע גאָלד אין זילבערנע כלים אויסער דען האָט ער געלאָסט מאַכען אין דיא ווענט פערבאָרגענע פלעצער אין האָט דאָרט בעהאַלטען זיין גרוים עשירות פין דען האָט קיינער נישט געוויסט נאָר איינינגע גוטע פריינד האָט ער דען סוד פערטרויט מיט בעדינג דאָס זייא זאָללען דאָס פאַר זיין זאָהן נישט אוים זאָגען ביז ער ווירד נישט רעכט צום שכל קוממען אין זיך גוט אויף פיהרען, דערווייל האָט זיך עראייגנעט דאָס אונטער דער צייט איז דאָס געבייַדע פערברענט געוואָרען מיט אַללען וואָס דרינען וואָר, דער גרויסער שאָדען האָט יעדען בערירט אין ווער עס איז פאַר דען אָרט פערבייא געגאַנגען

האט

האָט עָר פֿאַר גרוֹיס רחמנות געוויינט, דאָס רחמנות וואָר אָבּעָר נישט בּייא יעדען מענשען גלייך, וואָרון צוא זאָ איין גרויסען עושר קומט יאָ נישט ווער אימער הערייין, עָס וואָרען יאָ פֿיעל מענשען וואָס האָבּען דאָס הויז נאָר געקענט פֿין אויסענווייניג, דיא מענשען אָבּער וואָס וואָרון בּייא דען עושר אויך אין הויז, אין האָבּען דאָס שוינהייט אויך פֿין איינווענדיג געקאָנט דאָס שיינע מעבּעל אין גאָלד אין זילבּערנע כלים דיא האָבּען מעהר געקלאָגט אין געוויינט, דער עושר אָבּער אין זיינע גוטע פֿריינד דיא האָבּען אין מעהרסטען געקלאָגט ווייל זייא האָבּען געוויסט אויך פֿין דיא גרויסע אוצרות וואָס דאָרט וואָר בּעהאַלטען וואָס פֿין דען האָט קיינער נישט געוויסט נאָר זייא! אַזוי וואָר עָס מיט אונזער בּית המקדש שיב״ב דיא אומות העולם האָבּען דאָס נישט געקענט פֿין איינווענדיג נייערט זייא האָבּען געזעהן דאָס שונהייט פֿין דער שטאָט ירושלים אין דאָס שיינע בּית המקדש, וויא דאָס איז חרוב געוואָרען האָבּען זייא געזאָגט הזאת העיר כלילת יופי משוש כל הארץ דאָס זאָל דען זיין דיא שיינע שטאָט וואָס וואָר צוא איין פֿרייד פֿאַר דער גאַנצער וועלט, האָבּען דיא ישראל געזאָגט לא עליכם כל עוברי דרך איהר ווייסט נאָר וואָס אויסענווייניג איז געווען מיר ווייסען אָבּער מעהר צוא קלאָגען וואָרון מיר האָבּען אויך געזעהן דאָס שוינהייט פֿין איינווענדיג אין פֿיעלע גאָלד אין זילבּערנע כלים וואָס דאָרט וואָר פֿיר אונס שטייט זיך אָן צוא קלאָגען, [1]) אָבּער השי״י אין זיינע גביאים אין כהנים זייא האָבּען נאָך מעהר געקלאָגט וואָרין זייא האָבּען געוויסט פֿין דיא גרויסע אוצרות וואָס דאָרטען בּעהאַלטען וואָר, היינו פֿין דיא גרויסע סודות וואָס דאָרט האָט געשטעקט אין וואָס פֿאַר אַ טובות עָס איז אַרויס געקומען פֿאַר דער גאַנצער וועלט דאָרך דער עבודה פֿין בּית המקדש [2]) אין דאָרך דען עולה רגל זיין אין דאָרך דיא מצות וואָס מאַן האָט דאָרטען מקיים געווען אין היינט איז דאָס אַללעס

צור

[1]) כי מציון תצא תורה ודבר ד׳ מירושלים לן יאות למבכי לן יאות למיעבד הספדא להוריד דמעה פלגי מים, שכל שפע הקדושה בא משם.

[2]) וז״ש במסתרים תבכה נפשי היינו על עניני נסתרים שנתבטלו.

צור נישט גאָווארען, אויף דען ברוך מאן צו שרייען נאָווא֯לד אין צוא בעטען דאָם הש"י זאָל זיך מרחם זיין בקרוב אמן.

(* איך קאָממע דיך ליבער פריינד נאָך עמווא֯ם אויפמערקזאם צו מאכען לויט ווי עם אויסזעהט אין דער וועלט ליידער מיט דעם שבת האלטען איבערהויפט ווינטער דער טאָג איז קליין עם קומט אוים פועלמאל דאָם דיא הויז פרוי ווייס נישט ווא֯ם פריהר צו טהאָן אין דער מאן מיינט דאָם ער טאָר זיך גאָר נישט ארייז מיששען אין דיא וויבערישע זאכען ווי צו בעדויערען איז עם דאָם ווינטער ווען דיא טאָג אזוי קליין זענען עם איז שאהן 4 נאכמיטאָג אין דיא ארבעט איז נאָך נישט פערטיג מאן מוז שאהן ליכט צינדען אין דאָם פלייש איז נאָך נישט גאקאכט, ווארנע אויף דיך ליבער פריינד עם זאָל דיר גאָר נישט צו פועל זיין ווא֯ם איממער מיט צו העלפען אין הויז איבערהויפט ווי עם איין משרת אויך נישט דא איז, אין אכט גאבען אזוי באלד דיא צייט קומט פין ליכט בענשען דאָם עססען ווען צו נאהמען פין דער שפאָר ווארין ווען דאָם נאָר נאָך איין זאָט טהוט איז דאָם אסור שבת צו עססען, אין ווען דוא אין גאשווינד אהיים לויפען זעהן ווא֯ם עם טהוט זיך, גרייט אן דיא לייכטער שטאָק אן דיא ליכט אין דער מאן ליכט צינדען אין זאָלסט ביז דאמאָלם נישט גיין אין שוהל ביז אלעם איז אין אָרדענונג, ווי אויך דיא ווא֯ם האבען א ווירצהויז, האב אויך געזאהן ווי ווי לאזען מיט זייער משרת פערקויפען ברוינפען דיא זענען אלע מחלל שבת, מאן מוז דען משרת ארוים גאבען דען ברויפען פרייטיג אין בילינגער רעכנען לויט ווי מאן פערקויפט אין ווירצהויז כדי זיא זאָל דער בייא פערדינגען, אין נאהמע בייא איהר עטווא֯ם גאלד פארהינין אין דאָם אויבערינג בלייבט זיא שולדיג בין נאָך שבת אין ווער עם טהוט נישט אזוי דער איז מחלל שבת. ווי אויך מוז מאן אכט גאבען ווינטער דא ווא֯ם שטאלען קיין טשאלענט אין לאזען דאָם עססען דערוארמען דאָם מאן דאָם עססען אויך אזוי איין פלאט שטאלען דאָם אפילו עם זאָל ווי אגרוים פייער זיין זאָל נישט מאגלאך זיין אז דאָם זאָל אנהייבען צו זידען אין מוז עם לאזען

ארויף

ארויף שטעלען מיט דעם משרת נאך איידער מען מאכט פייער. עם איז ליבער פרייַנד אין דע דינים זעהר פיעל צו שרייבען, ווער עם לערנט נישט דע דינים פון שבת פיר דעם האפט אין נישט אויב ער האלט שבת. איינם דאם בעסטע דאם מען זאל זיך מאכען איין חברה אין שבת נאכמיטאג זאל דער רב אבער איינער וואם קען לערנען פאר טראגען דע דינים פון שבת. אין איין דארפסמאן זאל האבען אזוי אספר אויף עברי טייטש וואם שטעהט דרינען דיא דינים פון שבת ווער האבען יא ליידער אין דען גלות נישט נאר דען היילינען שבת אין יו"ט אין דיא היילינע תורה. פון דער תורה לערנען ליידער גאטעם האבען מיר אויף אסאך ערטער נאר וועניג וואם צו רעדען, ווער עם אבער שבת ערליך האלט שטעהט דאם עם איז גליך ווי א ער העט מקיים געווען דיא גאנצע תורה יעצט לעג דיר איבער וואן דיא ערליך שבת האלטען ווירסט ווי א אלעכטיג גן עדן דיא ווירסט האבען, אבער נישט אזוי ווי איינינע האבען דען מנהג וואן מאן בענשט ליכט ליינט ער אווען דיא פייף אבער דיא ציגאר אין נעמט ארוים פון דיא טאששען וואם ער האט בייא זיך אין נעמט דאם סידור'ל אין לויפט זאגען לכו נרננה היצט מיינט ער שוין וואם פאר אצדיק אין פעלצעל ער איז. רבונו של עולם זייא דיך מרחם. *)

פרייטיג אנאנצען טאג מוז מען קלערען וואם האב איך צו טהאן דאמיט איך זאל נישט קוממען צו חילול שבת. השי"ת זאגט היעט אב דען שבת, וועל איך דיך אב היטען אנאנצע וואך פון אללען שלעכטען אמן.

חתימת הספר – נאך רעדע.

בעפאר איך ענדיגע דאם ספר מוז איך מיר פון הארץ אברעדען אין ערקלערען דען לעזער דיא פיהרונג פון דער וועלט. עם גיבט מענשען פערשידענע קלאססען, ווי א מאן עם גוט זעהט. איך רעדע נישט פון דע וואם ליידער שאהן פון גאנצען יידישען דת אויסגעטרעטען האבען אין בענעהמען זיך מיט דען וואם זייא נאר שבת אין יו"ט גייען אין שוהל. אדער גאר זאלכע דע שבת

אויך נישט געהן נאָר יו״ט (הערען דען חזן) ווער שמיסט נאָך פֿין דע וואָס בעגעהען זיך אויך נאָר מיט ראש השנה אין יו״כ ליידער דעמאָלס דאַוועָנען זייא אויך נישט נאָר הערען דען קאַנטאָר, אין יום כפור קוממען זייא אין טעמפעל אַם 10 אוהר ביז 12 דאַן געהט מאַן צו הויזע ביז 3 אוהר דאַן צו נעילה ביז 5 אוהר אונד פֿערטיג, איך שרייבע דיר דאָס ליבער לעזער דאַמיט דוא זעהן זאָלסט וויא ווייט דער מענש קען פֿערפֿיהרט ווערען דאָס ער צו ביסליך פֿין יידישען דת גענצליך אויסטרעטען טהוט, פֿיר דיא זעלבע מענשען מאַכט מאַן קיינע מוסר ספרים דען פֿיר זייא העלפֿט גאָרנישט וויא שלמה המלך זאָגט (משלי כ״ז כ״ב) אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפות בעלי לא תסור מעליו אולתו ווען דוא זאָלסט צו שטויסען דען נאַר אַ וויא אין אַ מייזער וועט ער פֿין זיין נאַרישען שכל נישט אָב לאָזען, נאָך איין פסוק (משלי כ״ג) באָזני כסיל אַל תדבר כי יבוז לשכל מליך אין דיא אוירען פֿין אַנאַר זאָלסט דוא נישט רעדען וואָרון ער וועט בעליידיגען דיינע קלוגע רייד, נאָך איין פסוק איז (משלי כט) איש חכם נשפט את איש אויל ורגז ושחק ואין נחת דער קלוגער מענש טהוט שטרייטען מיט דעם פֿערנאַרטען מענש אויב ער שטרייט מיט בייזען אָדער מיט גוטען העלפֿט עס גאָרנישט, אַלזאָ האָט מאַן מיט אַזאָלכע נישט וואָס צו רעדען, איך מוז דיר ליבער לעזער נאָך ברענגען איין פסוק נישט צו גלויבען דאָס איך ח״ו שעלט, גאָט בעהיעט, דיא לייטע ערמאַנען זיך נישט אין ווייסען נישט פֿין פסוק (משלי כ״ט) איש תוכחות מקשה עורף פתע ישבר ואין מרפא ווער עס ברויך שטראָף רעדע אין וויל זייא נישט הערען ווערט פלעצליך פֿעראונגליקט וויר רעדען אָבער פֿין אַ זאָלכע מענשען וואָס האַלטען זיך ביים ידישקייט וויפֿיעל זייא ווייסען אין ווען זייא העטען מעהר געוויסט העטען זייא מעהר געטהאָן, דאַהער ליבער פֿריינד דוא האָסט דאָס ספר געקויפֿט ווייל דוא האָסט גערען אַמוסר ספר אין וועסט אויך דרינען לערנען אין איך האָב מיך בעמיעט עס אַהער צו שטעללען איינפֿאַך יידיש מיט אַגרינגע שפּראַכע

איך

איך בעט דיך זעהר דוא זאלסט נישט מיינען דוא טהוסט לעזען
איין ראמאן אבער אמעשה ביכעל דאס ווען דוא האסט עס דארך
געלעזען ברויכסט דוא עס שאהן נישט. דוא זאלסט וויסען דאס
אונזער הייליגע תורה וויא מעהר מאן לערענט זיא וויא מעהר איין
גוטען טעם שפירט מאן אין איהר, ווען דוא האסט שאהן דארך
געלערענט הייב אן נאך איינמאל, ווירסט דוא זעהן דוא ווירסט
יעצט בעסער פערשטעהן, וואס דוא האסט פריהר נישט גוט
פערשטאנען אין וועסט עס געדענקען, אין ווען דיא וועסט דאן
זעהן בייא דיין חבר, אבער בייא איין צוזאממען קונפט, וואס
דיר נישט געפעלט אין דוא האסט עס אין דען ספר געזעהן וועסט
דוא וויסען זייא צו רעכטפערטיגען, אין זאגען דאס איך האב א מוסר
ספר וואס שטעהט אזוי אין אזוי, דער מענש זיא לאנג ער לעבט
אויף דער וועלט זארגט ער אימער אויף שפעטער, דער פאלל
איז בייא יעדען מענש אין בייא דיר אויך ליבער לעזער דוא קלערסט
אימער וואס פיר איין געשעפט דוא העסט געקענט מאכען דוא
זאלסט פערדינען איין סוממע — אבוואהל דוא האסט פין וואס
צו לעבען עס איז דיר אבער נישט גענוג אימער זארגסט דוא
אויף נאך דוא קענסט זעהן מענשען וואס זענען שאהן אלט 70
יאהר אין זענען רייך אין נאך האבען זייא דען גרויסען רייץ נאך
געשעפטען צו מאכען איך העט זייא שוין נאכגעגעבען זייא וועללען
זיך איינסערען דאס זייא ווילען זייער ווייב אין קינד אויף איבער
הונדערט יאהר פערזארגען יעצט זיינע קינדער וועללען אויפוואקסען
וועללען זייא אויך אזוי טהאן אין זייערע קינדער דעסגלייכען מ ע ש ה
א ב ו ת י ו ר ש י ם ה ב נ י ם קומט אוים דאס קיינער קומט נישט
אויף יענער וועלט פערזארגט ווייל ער פיר זיינעט וועגען גאר נישט
געזארגט האט, איך וועל דיר ליבער פריינד דערציילען א מעשה,
אין דע פריהריגע יאהרען האבען מיר געהאט אצדיק ר׳ מאירל
פרעמעשלאנער זי״ע אשטיק וועלט איז צו איהם געפאהרען אמאל
איז צו איהם געקוממען אגרויסער נגיד פרעגט ער איהם, וואס זיין
בקשה איז, זאגט ער, איך האב קיין שום בקשה, זאגט דער רבי,
וואס טהוט איהר דא ? — (נגיד) איך האב געהערט דא איז ארבי

בין איך אָב געשטיגען איך זאָל איהם קענען — (רבי) פין וויא זענט איהר? — (נגיד) פין לעמבערג — (רבי) פין וויא קומט איהר? — (נגיד) פין לאָשקעוויטץ — (רבי) וואָס האָט איהר געטהאָן דאָרט? — (נגיד) איך האָב פערקויפט אָקסען — (רבי) פין וויא האָט איהר געהאַט אָקסען? — (נגיד) איך האָב זייא געקויפט — (רבי) אַז איהר האָט זייא געקויפט האָט איהר דאָך זייא געברויכט, פאַרוואָס האָט איהר זייא ווידער פערקויפט? — (נגיד) איך בין אַסוחר, קויף אין פערקויף — (רבי) צו וואָס איז דאָס גוט? — (נגיד) וויא הייסט דאָס איז מיין פרנסה — (רבי) צו וואָס ברויכט איהר פרנסה? — (נגיד) מיט דען בין איך מגדל מיינע קינדער — (רבי) אין דער נאָך? — וועל איך זייא חתונה מאַכען — (רבי) אין דער נאָך? — (נגיד) וועל איך האָבען אייניקלעך — (רבי) אין דער נאָך? — (נגיד) וועל איך האָבען אַגוטע עלטער — (רבי) אין דער נאָך? הכלל ער האָט איהם אַזוי ווייט פערפיהרט מיט דעם אין דער נאָך דאָס ער האָט שוין נישט געוויסט וואָס תשובה צו געבען, זאָגט דער רבי, מיין ליבער ייד, אַז איהר האָט נישט קיין בקשה צו מיר, האָב איך אַבקשה צו אייך, זאָרגט איהר אייך אויף אין דערנאָך! אַזוי איז עס ליבער לעזער מיט אונס, מיר טוהען אימער זאָרגען אין קלערען אויף אַזאָלכע זאַכען וואָס איבער הונדערט יאָהר קומט דער פין קיין שום נוצען אַרוים, דער מענש זאָרגט אויף אין דערנאָך אָבער נאָר פאַר דער וועלט אָבער ליידער נישט פאַר דען לעצטען אין דערנאָך — דאָס פערגעסטמאַן נעבעך אין גאַנצען ווען דער מענש שוין קומט אויף דער עלטער, אין קען שוין גאָרנישט טהאָן דעמאָלס ערמאַנט ער זיך ערשט, וויא האַלט איך אין דער רעכנונג עס איז איהם שוין גענוג לייד אויף דע פריהריגע יאָהרען עס איז אָבער פעראיבער, איין פערשפעטיגטע באַן קען מאַן נישט נאָך לויפען. איך וועל דיר נאָך דערצייילען אַקליינע מעשה. דער הייליגער רבי ר׳ משה לייב סאַסעווער זי״ע איז אַמאָל אַהיים געקומען פין אַוועג דע קינדערלעך האָבען קוים געוואַרט ער זאָל שוין קוממען, מן הסתם וועט ער זייא עפעס ברענגען, דיא רעבעצען האָט געוואַרט עפעס געלט. דערווייל האָט ער גאָרנישט געברענגט וואָרון ער האָט אַללעס וואָס ער האָט

בעקוממען אויסגעטיילט צדקה. האט דע רעבעצען מיט דע קינדערלעך
געשריגען געוואלט וויא געשיקט זיך אהיים צו קוממען אין גארנישט
צו ברענגען. האט ער זי״ע אויך געשריגען אין געוויינט אין האט
געזאגט רבונו של עולם זעה וואס דע שרייען. פארוואס איך האב
גארנישט געברענגט אוי געוואלד וויא וועט נאך שרייען משה לייב
ער וועט נישט ברענגען גארנישט אויף יענער וועלט. יעצט איבער
לעגע דיר דע מעשה — ליבער פריינד וואן איך צום בייאשפיעל
דיך פרעגען זאל אויב דוא גלייבסט דאס עס איז דא איין גאט
אויף דער וועלט. ווירסט דא געגען מיר מיט רוגז אויפשטעהן
אין זאגען פאר אזוי איין מענש האלטען זיא מיך איך זאל דאס
נישט גלייבען יעצט וועל איך פרעגען אויב דוא גלייבסט עס איז
פערהאנדען עוה״ב יענע וועלט ווירסט דוא מן הסתם אויך זאגען.
וויא הייסט איך זאל נישט גלייבען יעצט פרעג איך דיך ווען ווירסט
דוא אנהייבען עטוואס צו טהאן דאס דוא זאלסט דיר עטוואס אנגרייטען
אויף יענער וועלט דען דאס ווירסט דוא מיר יא נאכגעבען דאס
ביז יעצט האסט דוא נאך זעהר וועניג פין דער סחורה אפשר
ווירסט דוא מיר זאגען דאס דוא האסט דיך יא פארגעזעהן. פרעג
איך דיך אדרבה לערען מיך אויך וואס איז דאס. ווירסט דוא מיר
זאגען וויא הייסט איך דאווען יא אללע טאג אין לעג תפילין. איך
האלט שבת אין יו״ט אין האב מזוזות אויף דע טיהרען אין האב
ארבע כנפות מיט ציצית זאג איך דיר טהוא נאר גוט בעטראכטען דיין
דאווענען וויא אזוי דאס זעהט אוים. דאס דוא קענסט נישט אמאל
פערטייטשען וואס דוא זאגסט אין וויא געשווינד דוא מאכסט דאס
פארטיג. אין ווען האסט דוא דיר געלאסט בעקוקען דיא תפילין
אויב זייא זעננען כשר וואס דאס מוז זיין אללע 3 יאהר. אין ווען
האט מאן בעקיקט דע מזוזות אין אפשר אז דוא וועסט דיך נישט
געפינען בעליידיגט אויב דוא ביסט דיר בודק דע ציצית אללע
טאג וויא דער דין איז. אין וויא אזוי זעהט אוים דיין שבת האלטען.
דיין יו״ט האלטען. דוא העסט אין ווענינגסטענס געלאסט דיינע קינדער
לערנען דאס זייא זאללען דיר קענען אטובה טאן איבער הונדערט
יאהר דוא טהוסט אבער דיינע קינדער לערנען אזוי וויא דוא ביסט
זייא

זייא זאללען דיר קענען צוים געשעפט צו העלפען, נוא וואם קען זיך מיט דיר מהאן איבער הונדערט יאהר קלערמט דוא אפשר דערטען אויך געשעפטען צו מאכען, יא ליבער פרייַנד דוא מוסט דיר אבער קאפיטאל מיט נעהמען, מצות אין מעשים טובים, צדקה, תשובה, האסט דוא דיך אמאל אויסגעווייַנט פאר השי"ת וועלן קייַנער האט נישט גענוג אין זאגען רבונו של עולם וואם וועט זיך מיט מיר מהאן? השי"ת זאל זיך ערבארמען איבער אונם וויא פערדונקעלט זענען אונזערע אויגען. אין וויא שוואך איז אונזער פערשטאנד וויא גלוואלד ברוך מאן צו שרייַבען אויף דען גרויסען עלענד וויא דאם יידישקייט היינט אויסזעהט השי"ת זאלל אונם עפענען דיא אויגען אין דאם הארץ אין דען שכל דאם מיר זאללען

ח"ו נישט פערגעסען אין איהם אמן.

איתא במדרש רבה בהר פ ל"ד והוא מגמרא תמורה י"ג וכי ימוך אחיך הה"ד רש ואיש תככים נפגשו וכ' עושה כולם ד' רש זה רש בתורה ואיש תככים זה ששונה סדר או שני סדרים עמד רש עם איש תככים וא"ל השגיני פרק אחד והשנהו מאיר עיני שניהם ד' קנו העולם הזה והעולם הבא.

דער אינהאלט פין דען מדרש איז דאם איינער וואם ער קען אביסעל לערנען ברויך צו לערנען מיט דען אנדערען וואם נישט קען, איך האב ליבער לעזער דאס מיינונג געטהאן, פין וויאפיעל השי"ת האט מיר געגעבען האב איך אויך דיר צו געשהיילט, וועלן דוא פאלגען ווירסט וועללען מיר אללע צווייא זוכה זיין צו עולם הבא. האבע דיר שאהן מערערעמאל, געזאגט דאם אין דיינע עלטערע יאהרען ווירסט דוא געראטען פאלגען דיא צייט וועט אבער קארץ זיין, לעגע דיר גוט איבער מיינע רייד אין פערשטעה, דיא וועלט זאגט אווערטל איך האב צייט תשובה צו מהאן איך בין נאך נישט אזוי אלט, אוי נעבעך וויא אסאך וועלן איינבערופען אבוואהל זייא זענען נישט אלט, איך וויונש דיר ליבער פרייַנד דוא זאלסט אלט ווערען אין א גוטע עלטער האבען, אבער איין פערזיכערונג אויך דען קען מאן זיך נאר מאכען בייא השי"ת דאם מיר זאללען דערלעבען דיא גאולה שלימה ויראו עינינו וישמח לבנו.

אודה

אודה ה׳ בכל לבב, ובתוך רבים אהללנו אשר הי׳ בעזרי להוציא מחשבתי לפועל, ולזכות את הרבים כן יעזרני עוד כל ימי חיי, לזכות ולזכות עם כלל ישראל עד אשר נראה בעינינו בביאת דוד גואלינו ויתגדל ויתקדש שמי׳ רבה במהרה בימינו. *)

תיקון על חטא הכללי.

ליבער לעזער איך שרייבע הער אין איין געלעגנהייט וואס איך דען אינהאלט פין דער זאך נאר אויף לשון קודש שרייבען מוס אויבוואהל עם איז דיר נייטיג צו ווייסען, ראטהע דיך פרעג איינעם דער לשון קודש קען ער זאל דיר דיא זאבע ערקלערען.

ראיתי להדפים פה תיקון על חטא הכללי לזכות את הרבים, ויהי׳ גם לי לזכות לכפרת חטאת נעורי.

הנה אבוא בזה לכתוב איזה ענין מה ששמעתי כמה פעמים מכבוד קדושת אדמו״ר האי סבא קדישא נזר ישראל והדרו בעהמ״ח כמה ספרי קודש מרן ייט״ב אב״ד דק״ק סיגעט ונדפס בספרו ייטב לב פ׳ נשא דף ז׳ והעתקתים אות באות שיהי׳ לי להקדמה על מה ולמה נתעוררתי להדפיס תיקון על חטא הכללי וזה לשונו הקדוש מה ששייך להענין:

עוד ירמוז באמרו כי יעשו מכל חטאת האדם וגו׳ מה שאמרתי בעמדי במקהלות בין כסא לעשור לעורר לבב העם להשליך רוע שאור עד״מ לחולה שכל אבריו כואבים לו מכף רגל ועד ראש יקראו לרופא ואם לבבו ישכיל אם לתת לו תרופה וסמי רפואה לכל אבר ואבר בפרוטרוט כל הסמים לא יספיקו עוד וחקר מהיכן מקור שורש החולאת הזה בא אין זה כ״א מחמת שאכל מאכלים רעים ונתקלקל האצטומכא ומזה בא חמימות או קרירות שבקרבו המכאיב כל אבריו ע״כ אמר טוב תתי לו להקיא או לשלשל לזכך האצטומכא וממילא רפאות תהי׳ לעצמותיו וכ״כ בחולי הנפש מכף רגל ועד ראש אין בו מתום מלא חטאים ועונות ופשעים ולתת רפואות לכל אבר ואבר בפ״ע הזמן יכלה וכו׳ ע״כ נעמוד על

המחקר מהיכן נצמח כללית החולאת אין זה כ״א מכח שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים בין ער בין ישן או שמהרהר ביום ובא לידי טומאה בלילה ר״ל ופוגם באות ב״ק כללא דכללהו שייפין ומזה עבירה גוררת עבירה להחטיא גם שאר האברים כי בנפול היסוד הוא קדושת האבר הזה נופל כל הבנין כנודע ומי יאמר זכיתי לבי מזה ואם דוד הע״ה בקש חטאת נעורי ופשעי אל תזכר אנן יתמי דיתמי מה נענה וכי יקום אל וכי יפקוד ויספור וימנה אשמותינו בזה אשר רבו מלמנות מה נאמר ומה נדבר להצטדק לפניו הלא נבוש ונכלם עתה הגיע העת לחננה ופלגי מים תרדנה עינינו מאין הפוגות בלב נשבר נדכא ונכלם באמור אליו אנא הלבן כתמי חטאי שושנה יחביאני צל ידך תחת כנפי השכינה. אחי ורעי מי בכם יראי ה׳ יאזין יקשיב וישמע כי ע״י חטא זה גלינו מארצינו וגלה יקרנו וניטל כבוד מבית חיינו חרבה עיריינו ושמם בית מקדשינו זה זמן זמנים טובא עבר זמן כלה קציר ואנחנו לא נושענו ולדעתי זאת תורת המסורה לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה. הן אראלים צעקו חוצה. ירמוז להזהיר על חטא זה שלא להוציא לבטלה. וזה לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם שם העצם ב״ה לא תשברו בו בחטא זה כי ע״י חטא זה כביכול אין שמו שלם ואין כסאו שלם הוא ביהמ״ק כסא לרגליו וז״ש כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה ועי״ז אראלים צעקו חוצה והבן ויצא לנו מכ״ז כי מתהלה צריך לתקן פגם אב״ק כללא דכולהו שייפין ואז יקל מעליו חליו ויתרפאו יתר אבריו. ע״כ לשונו הקדוש הצריך לעינינו.

נאום זמירת ישראל. חטאת נעורי ופשעי אל תזכור. אתם אחי ורעי ובפרט בחורי חמד כקטן כגדול תשמעון אם הארז בלבנון לא הי׳ לו בושת מלבקש על חטאת נעוריו מה יענו דורות זמננו ואם אמנם כמה דיו כבר נשפך וכמה ניירות מלאים מזה מכמה גדולים שלפנינו וכמה אופני תשובה כתבו הם זצוק״ל אבל כולם לא נאמרו רק ליודעי ספר ומביני דעת אבל מה יעשו אלה עזובי

קיר

קיר שאף לא ידעו במה יכשלו ובפרט שלכמה מהן יזדמן אף ביום צום ח״ו אוי ואוי ואינם יודעין מה שלפניהם, שומו שמים על זאת ואף שאותם שהם מיודעי ספר וכי לכל אחד מהם הספרים האלה בביתם להבין מהם מה פגמו ומה תקנתם ע״כ אבוא בזה להודיע מה שקבלתי מרבותי הלא המה אדמו״ר הגה״ק בעל ויטב לב מסיגעט ומבנו ממלא מקומו בעל קדושת יו״ט זצוק״ל ואח״ז מצאתי דבריהם והם לא באו להעמים על החוטא אדרבה רק ענינים קלים ואת זה אשר הראה לי מו״ר הק׳ בעל קדושת יו״ט בספר לקוטי עצות להקדוש מוהר״ן זצ״ל וז״ל תיקון גדול למקרה לילה ח״ו לומר עשרה קפי׳ תהלים לאותו היום ואלו הן:

מכתם לדוד קפיטל . .	טז	למנצח על ידותון . . .	עז
לדוד משכיל ״ . .	לב	תפלה למשה . . .	צ
אשרי משכיל ״ . .	מא	הודו לה׳ קראו בשמו .	קה
כאיל תערוג ״ . .	מב	על נהרות בבל . . .	קלז
למנצח אל תשחת . .	נט	הללו אל בקדשו . . .	קן

ומי שזוכה לאומרם באותו היום אין צריך לפחוד עוד מהפגם הנורא של המקרה ח״ו כי בוודאי נתקן ע״ז עכלה״ק.

ובלתי ספק כי אם תוכל לטבול באותו היום ולא תתפלל עד אחר הטבילה הוא חיוב גדול, ובאם לאו תרחץ ממתניים ולמטה. ועתה אחי אם דבר גדול דיבר אליך הנביא הלא תעשה ואף שאמר אליך רחץ וטהר.

ועתה אבוא אליך וברכתיך ד׳ ישמרך מכל רעה וישמור את נפשך וצאנך ובואך, שהפגם הזה אם יזדמן חלילה וחלילה ביום צום איתא בספרים שאם עלתה לו שנתו מובטח לו שהוא בן עוה״ב. ותוכל להבין מזה גודל הפגם ואודיעך תיקון גם ע״ז, מה שקבלתי ואח״כ מצאתי נדפס בכמה מחזורים עכ״ז לא מנעתי מלכתבו וגם ידוע לי מעשיות כאלו ואשר כן עשו ועלתה בידם, ואשר כן לא עשו — וחבל על דאבדין, קודם כל אזהירך שלא תעשה רעש ולא לגלות לשום אדם ותלך לטבול ורחץ וטהר

בצנעה

בצנעא [1]) (הגם שראיתי בכמה ספרים שאסור לטבול אבל כן קבלתי ממורי ורבי הקדוש בעל ייטב לב זי"ע) ותלבש מכנסיים אחרים ואח"כ צוה המובא בס' ע"ח וז"ל שם למי שאירע סוב לבן בליל צומא רבא טוב לו שיאמר כל שלשים יום רצופים אחר יוה"כ כל הפיוטים של ד' קדושות המסודרים בשחרית במוסף במנחה ונעילה בהכנעה ודממה וינצל ויתחיל משחרית מיד מה שמסודר לאחר לאל עורך דין המתחיל ובכן לך תעלה ומי יתנה תוקף בשברון ודכאות רוח וכאשר תבוא לכתוב על יד נביאך אל תאמר הקדושה רק תתחיל מיד לומר אל ברוב עצות וכשתבוא לכבודו מלא עולם תתחיל מיד תמיד תתלונן וכשתבוא למקומו הוא יפן תאמר אליך ועדיך ואח"כ תאמר אליך תלויות עד ימלוך ד' לעולם, ואח"כ תתחיל מה שמוסד במוסף עשה למען שמך וקדש וכו' ותתחיל מיד אז מלפני בראשית ותאמר ע"פ אופן הנ"ל עד ימלוך, ואח"כ תתחיל במנחה בפיוט כי רכובו עד הנערץ, ונקדש בקודש ואח"כ תתחיל בנעילה שערי ארמון כאן תאמר כל הקדושה עד ימלוך ד' לעולם ואח"כ חמול על מעשיך עד המלך המשפט ולא יותר ואח"כ לסיים במזמור קמ"ג ה' שמע תפילתי וכו' ואל תבוא במשפט וכו' למען שמך ה' תחיינו.

וכאשר שידעתי שרבים ילאו לחפש ולמצא כל המקומות הללו ובפרט המאחרים לבוא וממהרים לצאת ע"כ להקל מעליהם סדרתי את כל הסדר על מכונו אשר עלה לי לעת כזאת הוצאות הדפוס על סך עצום וד' הטוב הוא יודע מחשבות שלטובת הכלל כוונתי, ויהי' גם לי לכפרת עוונותי אמן.

---

1) ותטבול באשמורת הבוקר ועצה טובה אשמיע שיצוה הרב שלא יסגירו המקוה אולי ח"ו יש מי שיצטרך לטבול.

וּבְכֵן וּלְךָ תַעֲלֶה קְדֻשָּׁה, כִּי אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ:

מִי יְתַנֶּה תּוֹקֶף תְּהִלָּתֶיךָ, מִי יְשַׁנֵּן שִׁיעוּר שְׁבָחֶיךָ, מִי יְרַנֵּן רוֹב רוֹמְמוֹתֶיךָ.
מִי יִקְצוֹב קְרִיאַת קְדֻשָּׁתֶךָ, מִי יְצַפְצֵף צְבִי צִבְאוֹתֶיךָ, מִי יְפָרֵשׁ פִּלְאֵי
פְּאֶרֶךָ, מִי יַעֲרוֹךְ עוֹצֶם עֻזּוּזֶיךָ, מִי יָשִׂיחַ סֵגֶב סִלְסוּלֶיךָ. מִי יְנוֹבֵב נוֹי
נִצְחֶךָ, מִי יְמַלֵּל מַעַשׂ מוֹרָאֶךָ, מִי יְלַהֵג לֶמֶד לִקְחֶךָ, מִי יָכִיל כִּסֵּא
כְבוֹדֶךָ, מִי יְיַדַּע יוֹפִי יְקָרֶיךָ, מִי יַטִּיף טוּב טַעֲמֶיךָ, מִי יַחֲוֶה חֵקֶר חַדְוֹתֶיךָ,
מִי יָזִיז זִיו זוֹהֲרֶיךָ, מִי יוֹרֶה וַעַד וְתִיקוֹתֶיךָ, מִי יֶהֱגֶה הוֹד הַדְרָתֶךָ, מִי
יִדְלָה דֵּיעַ דָּתוֹתֶיךָ. מִי יַגִּיד גּוֹדֶל גְּבוּרָתֶךָ, מִי יְבָרֵר בֵּרוּר בִּינָתֶךָ, מִי
יֹאמַר אוֹמֶץ אֱיָלוּתֶיךָ, כִּי כְּשִׁמְךָ כֵּן תְּהִלָּתֶיךָ, כִּתְהִלָּתֶךָ כֵּן אִמְרָתֶךָ כְּאִמְרָתֶךָ
כֵּן בְּרִיָּתֶךָ, כִּבְרִיָּתֶךָ כֵּן גְּדוּלָתֶךָ, כִּגְדוּלָתֶךָ כֵּן דַּעְתֶּךָ, כְּדַעְתֶּךָ כֵּן הֲלִיכָתֶךָ,
כְּהֲלִיכָתֶךָ כֵּן וְעִידָתֶךָ, כִּוְעִדָתֶךָ כֵּן זַהֲרָתֶךָ, כְּזַהֲרָתֶךָ כֵּן חוּפָּתֶךָ, כְּחוּפָּתֶךָ
כֵּן טַהֲרָתֶךָ, כְּטַהֲרָתֶךָ כֵּן יִשְׁרָתֶךָ, כְּיִשְׁרָתֶךָ כֵּן כְּמִירָתֶךָ, כְּכְמִירָתֶךָ כֵּן
לְבִישָׁתֶךָ, כִּלְבִישָׁתֶךָ כֵּן מִדָּתֶךָ, כְּמִדָּתֶךָ כֵּן נְעִימָתֶךָ, כִּנְעִימָתֶךָ כֵּן
שְׂרָרוּתֶךָ, כִּשְׂרָרוּתֶךָ כֵּן עִנְוָתָנוּתֶךָ. כְּעִנְוָתָנוּתֶךָ כֵּן פְּרִישׁוּתֶךָ, כִּפְרִישׁוּתֶךָ
כֵּן צְנִיעוּתֶךָ. כִּצְנִיעוּתֶךָ כֵּן קְדוּשָׁתֶךָ, כְּקְדוּשָׁתֶךָ כֵּן רוֹמְמוֹתֶךָ, כְּרוֹמְמוֹתֶךָ
כֵּן שְׁבָחֶךָ, כִּשְׁבָחֶךָ כֵּן תִּפְאַרְתֶּךָ, וְשִׁמְךָ מָרוֹם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִילָה.
עַל כָּל תּוֹקֶף וְתִפְאָרָה, עַל כָּל שֶׁבַח וְשִׁירָה, עַל כָּל רֶנֶן וּרְחִישָׁה, עַל
כָּל קִדּוּשׁ וּקְרִיאָה, עַל כָּל צִפְצוּף וְצָהֲלָה, עַל כָּל פְּאֵר וּפְצִיחָה, עַל כָּל
עוֹז וְעֲנָוָה, עַל כָּל סִפּוּר וְשִׂיחָה, עַל כָּל נִצּוּחַ וּנְגִינָה, עַל כָּל מַעַן וּמִלָּה,
עַל כָּל לִבּוּב וּלְחִיזָה, עַל כָּל כָּבוֹד וּכְרִיעָה, עַל כָּל יִחוּד וְיִרְאָה, עַל
כָּל טַעַם וְטַהֲרָה, עַל כָּל חוֹסֶן וְחִידָה, עַל כָּל זֶמֶר וְזִמְרָה, עַל כָּל וִדּוּי
וְתוֹדָה, עַל כָּל הַלֵּל וְהוֹדָיָה, עַל כָּל דִּבּוּר וְדֵעָה, עַל כָּל גּוֹדֶל וְגַאֲוָה,
עַל כָּל בִּיטוּי וּבְרָכָה, עַל כָּל אוֹמֵר וַאֲמִירָה, אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדוֹנֵי
הָאֲדוֹנִים, מֶלֶךְ עַל כָּל מְלָכִים, מוֹשֵׁל עַל כָּל מוֹשְׁלִים, אָיוֹם עַל כָּל אֵימִים
נוֹרָא עַל כָּל נוֹרָאִים, רָם עַל כָּל רָמִים, גֵּאֶה עַל כָּל גֵּאִים, נִשָּׂא עַל כָּל
נִשָּׂאִים, גָּבוֹהַּ עַל כָּל גְּבוֹהִים, וּמַבִּיט אֶל עֲנָיִים וּנְכֵאִים, וְאֶת שָׁחִים
וְדַכָּאִים, לְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים, רוּחַ שְׁפָלִים וְחֵלְכָּאִים, עַל כֵּן גָּדַלְתָּ יְיָ
אֱלֹהִים, וְנִתְעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים, כִּי אֵין כְּמוֹךָ בָּאֱלֹהִים, וְאֵין זוּלָתְךָ
בַּתַּחְתּוֹנִים, וְאֵין בִּלְתֶּךָ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים, שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדְךָ
סַפְּרִים, כְּנָפוֹת הָאָרֶץ זְמִירוֹת לְךָ מַשְׁמִיעִים, שַׂרְפֵי הַקּוֹדֶשׁ קְדוּשָׁתְךָ

מקדישים

תקון חטא הכללי

מַקְדִּישִׁים, אוֹפַנֵּי הַמֶּרְכָּבָה כְּבוֹדְךָ מְבָרְכִים, כּוֹכְבֵי בוֹקֶר יַחַד מְרַנְּנִים
וְיָרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, מִשְׁבְּרֵי יָם שִׁמְךָ מְאַדְּרִים, הַרְרֵי גוֹבַהּ וַעֲצֵי יַעַר
מְרַנְּנִים, נְהָרוֹת כָּף מְמַחְאִים, חַיְתוֹ אֶרֶץ וְזִיז שָׂדַי שָׂרִים כְּחוֹלְלִים, תַּנִּנִים
וְכָל תְּהוֹמוֹת מְהַלְּלִים כְּבַחֲלִלִים, וְכָל יְצוּרֵי בְּרֵאשִׁית פּוֹצְחִים הִלּוּלִים,
לְשֵׁם קִדְשֶׁךָ אֵל אֵלִים, וְכוּלָם אֵלֶיךָ מְשַׁבְּרִים וּמְיַחֲלִים לָתֵת לָהֶם צֵיד
מַאֲכָלִים, וּמִפְתִּיחַת יָדְךָ נִזּוֹנִים וּמִתְכַּלְכְּלִים, וּמִזִּיו הוֹדְךָ שְׂבֵעִים
וּמִתְמַלְּאִים, כִּי כְּבוֹדְךָ שָׁמַיִם וָאָרֶץ מְלֵאִים, מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד
בָּאָרֶץ, הַמְאַמִּירִים אַדָּנוּתֶיךָ, הַמְיַחִידִים אֱלָהוּתְךָ, הַמְבָרְכִים שֵׁם כְּבוֹד
מַלְכוּתְךָ, הַמְסַפְּרִים תְּהִלָּתֶךָ, הָעוֹרְכִים תַּחַן לְחֲלוֹתְךָ, הַמַּנְעִימִים זֶמֶר
לְעֲלוֹתְךָ, הַמַּעֲרִיכִים רוֹן לְרַצּוֹתְךָ, הַשּׁוֹפְכִים שִׂיחַ לְפִתּוֹתְךָ, וְהֵם עַמְּךָ
וְנַחֲלָתֶךָ, צֹאנְךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ, קוֹדֶשׁ רֵאשִׁית תְּבוּאָתֶךָ, קֶדֶם קִנְיָנֶיךָ
וּסְגֻלָּתֶךָ, חֶלְקֶךָ וְחֶבֶל שִׁפְרָתֶךָ, יִשְׂרָאֵל תִּפְאַרְתֶּךָ יְשׁוּרוּן מִבְחַר מָנָתֶךָ
הַדְּבֵקִים בֶּאֱמוּנָתֶךָ, הַהוֹגִים בְּדָתֶךָ, הַחֲפֵצִים בְּתוֹרָתֶךָ, הָעוֹסְקִים בְּיִרְאָתֶךָ,
הַתְּמִידִים בַּעֲבוֹדָתֶךָ, הַנִּכְסָפִים לְחַצְרוֹת בֵּיתֶיךָ, הַכְּמֵהִים בַּקּוֹדֶשׁ חַזּוֹתֶךָ,
הַתְּאֵבִים לְקִרְבָתֶךָ, הַנֶּהֱרָגִים עַל תּוֹרָתֶךָ, הַנִּסְקָלִים עַל אַהֲבָתֶךָ, הַנִּשְׂרָפִים
עַל עֵדוֹתֶיךָ, הַנֶּחֱנָקִים וְנִטְבָּחִים וְנִטְבָּעִים וְנִתְלִים וְנִקְבָּרִים חַיִּים עַל יִחוּד
קְדוּשָׁתֶךָ, הַקְרוּאִים עֲדָתֶךָ, יְסוֹד אֲגֻדָּתֶךָ, וְאַתָּה אֵל אֵין גָּדוֹל כִּגְדֻלָּתֶךָ,
וְהֵם עֵדֶיךָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ. וּמַה יַּעֲצוֹר כֹּחַ יְלוּד אִשָּׁה נוֹצֵר מִטִּפָּה בְּאוּשָׁה,
וּמַה יָּעוֹז עֻזֶּךָ לְדָרְשָׁה, שְׁבָחֲךָ בְּפֶה לְפָרְשָׁה, נִצְחָךְ בְּנִיב לְאָרְשָׁה,
לְהַטִּיף צָקוֹן וּלְחִישָׁה, לְהַפִּיל תְּחִנָּה וּבַקְשָׁה, וּמִחְיָתוֹ עָלָיו קָשָׁה וְדַרְכּוֹ
מְעֻקָּשָׁה, וּנְתִיבָתוֹ נְתוּסָה וּנְטוּשָׁה, וְחַטָּאתוֹ עַל לוּחַ חֲרוּשָׁה, חֲקוּקָה
וּמְפוֹרָשָׁה, וְגָז וְעָף בְּחִישָׁה, וְגוֹעַ וּמֵת בַּחֲלוּשָׁה, וּגְוִיָּתוֹ בְּגֵיא נְטוּשָׁה,
בְּתַחְתִּיתוֹ אֶרֶץ רְטוּשָׁה, בְּאִישׁוֹן חוֹשֶׁךְ כְּפוּשָׁה, בְּאַשְׁמַנִּים רְפוּשָׁה.
בְּטָמוֹן חֲבוּשָׁה, כְּמֵשָׁה וִיבֵשָׁה, נְמֵסָה וַעֲבֵשָׁה, בַּיַּבֶּשֶׁת מְיֻבָּשָׁה. וְכֻלּוֹ
מָלֵא בוּשָׁה. וּמַה יַּעֲצִים עֶתֶר וְגִישָׁה, וְיָשִׂיחַ וְיֶהֱמָה בִּרְגִישָׁה. וּמֵאָז הַכֹּל
גָּלוּי לְפָנֶיךָ, וְאֵין לְהִסָּתֵר מֵעֵינֶיךָ, וְאֵין לְהֵחָבֵא מִפָּנֶיךָ, כִּי בַּכֹּל מְשׁוֹטְטוֹת
עֵינֶיךָ: וְגָלוּי לְךָ כִּי יְצִיר חוֹמֵר הוּא, הֵבֵל הַבָּלִים הוּא, עָלֶה נִדָּף הוּא,
קַשׁ יָבֵשׁ הוּא, חֶרֶס אֶת חַרְסֵי אֲדָמָה הוּא, אֱנוֹשׁ אָנוּשׁ הוּא, כִּי כִּשְׁמוֹ
כֵּן הוּא, אָדָם אֵפֶר דַּם מָרָה הוּא, בָּשָׂר בּוּשָׁה סְרוּחָה רִמָּה הוּא, מְיוּחַס
בְּחֵטְא הוּא, מְחוֹלֵל בֶּעָוֹן הוּא. וְיֵצֶר לִבּוֹ רַע מִנְּעוּרָיו, חוֹרֵשׁ רַע בִּמְגוּרָיו.
אוֹרֵב לוֹ בְּמִסְתָּרָיו, מְקַנֵּן כְּנָחָשׁ בִּסְתָרָיו, כִּזְבוּב בְּמִפְתְּחֵי חֲדָרָיו, מַבְאִישׁ
העיסה

הָעִיסָה בְּזֹהֲמַת שְׂאוֹרָיו, מְסִיתוֹ לְהַטּוֹת אֲשׁוּרָיו, וְהוּא לוֹ בְּעוֹכְרָיו, חָשׁוּב לוֹ כְּצָרָיו, וְהוּא רֹאשׁ לְכָל צוֹרְרָיו, מֵצַר לוֹ בְּכָל מְצָרָיו, צוֹדֶה לוֹ בְּכָל עֲבָרָיו, מַרְגִּיז כָּל אֵיבָרָיו, מַעֲצִיבוֹ בְּדִבְרָיו, מַחְמִיאוֹ בְּרֹעַ הִרְהוּרָיו, מִתְנַקֵּשׁ לְהַפִּילוֹ בְּמַכְמוֹרָיו, מִתְנַכֵּל לְדַחְזֹתוֹ בְּמַהֲמוֹרָיו, וְצַר לוֹ בְּמִצּוֹרָיו לוּלֵי אַתָּה עוֹזֵר לוֹ מִצָּרָיו, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו, חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת עָלָיו, לְהִתְגוֹלֵל וּלְהִתְנַפֵּל עָלָיו, לְעָקְשׁוֹ בְּאָרְחוֹת עִקּוֹלָיו, לְהַאֲשִׁימוֹ בְּאַשְׁמַת נְעוּלָיו, לְהַלְעִינוֹ בְּמֶסֶךְ תַּרְעֻלָיו, וְאֵינֶנּוּ דוֹרֵשׁ לְשָׁלוֹם אֱלָיו, פַּחִים מְיַמֵּן לְרַגְלָיו, רֶשֶׁת פּוֹרֵשׂ לְיַד מַעֲגָלָיו, מוֹקְשִׁים שָׁת בְּמַסְלוֹלָיו, כְּזָרָה שַׁחַת בְּשִׁבִילָיו, לָמוֹג לֵב וּלְהַרְבּוֹת מִכְשׁוֹלָיו, וּכְהוֹלֵם פָּעַם הוֹלְמוֹ בְּכַלְפּוֹת וְכִשׁוֹלָיו, עַל כֵּן יֹאמְרוּ מוֹשְׁלֵי מְשָׁלָיו, אֵי לְבֵית שְׁמַהֲרָסָיו וּמַחֲרִיבָיו מְשֹׁלָיו, וּמַה יִּצְדַּק בְּמִפְעָלָיו, וּמַה יִּזְכֶּה בְּמַעֲלָלָיו, כִּי שׁוֹדֵד בָּא בְּנָבוּלָיו, לְשָׁדְדוֹ לְלוּחָמוֹ בְּרוֹב תַּחֲבוּלָיו. לָכֵן הִקְדַּמְתָּ רְפוּאָה וְתַעֲלָה, וְהַעֲלִיתָ אֲרוּכָה לְנֶהֱלָאָה וַנַּחֲלָה, וְהִכַּנְתָּ צָרִי וְחִתּוּל לְלֹא חֻתָּלָה, וְהִנַּחְתָּ מָזוֹר לְהַרְטוֹת מַחֲלָה, וְקִבַּעְתָּ יוֹם זֶה לִסְלִיחָה וּלְמִחִילָה, לָבוֹא שְׁעָרֶיךָ בְּתוֹדָה וּבְתִהִלָּה, לְקַדֵּם פָּנֶיךָ בְּתוֹדָה וְחִילָה, לְהַזְכִּיר בּוֹ רִבּוּעֵי מַכְפֵּלָה, בְּעֵת רָצוֹן לִשְׁמוֹעַ תְּפִלָּה, לְהַעֲבִיר כָּל שֵׁמֶץ וְתִפְלָה, לְהָנִיא כָּל אָוֶן וְתָהֳלָה, לְהַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה, לְהָפֵר בַּעַס וּלְהַרְבּוֹת חֶמְלָה, לְהָרִים מִכְשׁוֹל וּלְהָסִיר תְּקָלָה, לְפַנּוֹת דֶּרֶךְ וְלִישֵׁר מְסִילָה, לָתֵת לַשּׁוֹבְבִים מַהֲרָה וּטְבִילָה, לְהַעֲמִיד רֵוּת וְהַצָּלָה, לְהַשְׁלִיךְ עָוֹן בְּעִמְקֵי מְצוּלָה, לָשֵׂאת זָדוֹן וּמְעִילָה, וּמִכָּל יָמִים יוֹם זֶה קִדַּשְׁתָּ, וְעַל כָּל יָמִים אוֹתוֹ עִילִּיתָ, וּבוֹ מִכָּל יוֹם בָּחַרְתָּ, וּמִיּוֹצְרוֹ אוֹתוֹ לְךָ אִתַּדְתָּ, וּלְדוֹר דֵּעַ כּוֹחוֹ יָדַעְתָּ, וְאוֹדֶם דֵּי זָהָב בּוֹ וְתָרַתָּ, וּמִכְתַּב חָרוּת לְעָנְיוֹ נָתַתָּ, וְסָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ בְּשַׂרְתָּ, וְעַל הָרָעָה נִחַמְתָּ, וְעַל בָּנֶיךָ רִחַמְתָּ, וּבְגִבּוֹהַּ שָׁמַיִם חַסְדְּךָ לָמוֹ הִגְבַּרְתָּ, וְכִרְחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב פִּשְׁעָם הִרְחַקְתָּ, וְזָכוּת הָרִרֵי קֶדֶם זָכַרְתָּ, וְנָאָב אֶת בֶּן אוֹתָם רָצִיתָ וְעַל כָּל אֹזֶם רֹאשָׁם נָשָׂאתָ, וְקָרָנָם בְּכָבוֹד רוֹמַמְתָּ, וּמִשְׁפַּל הִגְבַּהְתָּמוֹ וְהִתְלַלְתָּ, וְאוֹת לְטוֹבָה עִמָּהֶם עָשִׂיתָ, וְחִבַּתָּם לַכֹּל הֵרֵאתָ, וְאַהֲבָתָם לָעִין כֹּל גִּלִּיתָ, וְלִשְׁפוֹן בְּתוֹכָם תְּאֵבָתָ, וּלְחָנוֹת בֵּיניֵהֶם חָמַדְתָּ, וְלִשְׁבֹּת בְּוַעֲדָם אִוִּיתָ, וְעִין בְּעִין לָמוֹ נִרְאִיתָ, וּבֵין קְרוֹבִים כְּבוֹדְךָ צִמְצַמְתָּ, וְעָנָן יָקָרְךָ עַל כַּפּוֹרֶת הִצַּעְתָּ, וְעָנָן הַקְּטוֹרֶת לְכַסּוֹתוֹ הַיּוֹם פָּקַדְתָּ, וּמְאֹז לִסְלִיחָה אוֹתוֹ שָׁמְתָּ, וּלְכַפָּרָה אוֹתוֹ יִסַּדְתָּ, וּמִצְוָתְיו בְּדָתְךָ צִוִּיתָ, וְכָתַבְתָּ וְשָׁנִיתָ

תקון על חטא הכללי

וְשִׁלַּשְׁתָּ, וְאַזְהָרוֹתָיו פֵּרַשְׁתָּ, וְעוֹנְשָׁיו פִּלַּשְׁתָּ וְקָרְבְּנוֹתָיו קָצַבְתָּ, וְעֵרֶךְ
עֲבוֹדוֹתָיו סָדַרְתָּ, וְרִצּוּי הֲזָיוֹתָיו סָפַרְתָּ, וְרִקּוּחַ תִּמְרוֹתָיו הֶעֱדַפְתָּ, וְסֵדֶר
מַעֲרֹכוֹתָיו הוֹסַפְתָּ, וְטוֹהַר טְבִילוֹתָיו מָנִיתָ, וְקִדּוּשׁ רְחִיצוֹתָיו חָשַׁבְתָּ,
וְאַזְכָּרוֹתָיו בְּשֵׂכֶל תִּיַּמְתָּ, וְתוֹרוֹתָיו וּוִדּוּיָו סָכַמְתָּ. וְעִנּוּיָו בְּפֶקֶד רִשַּׁמְתָּ,
וְלוֹבֶן עֲטִיוֹתָיו חִוִּיתָ, וּפִזּוּי שְׂרָדָיו הוֹרִיתָ, וְעִלּוּי מַחְלְצוֹתָיו בֵּאַרְתָּ,
וְשִׁנּוּי מַחְלְפוֹתָיו לִמַּדְתָּ, וְלִקְדוֹשֶׁךָ אוֹתָם מָסַרְתָּ, וְכָל תּוֹרוֹתָיו הוֹדַעְתָּ,
וְכָל דָּתוֹתָיו חָקַרְתָּ, וְכָל מִשְׁפָּטָיו חָרַצְתָּ, וְכָל חֻקּוֹתָיו חָקַקְתָּ, וְכָל
גְּזֵרוֹתָיו גָּזַרְתָּ, וְכָל עִנְיָנָיו חָרַטְתָּ וְחֶבְלוֹ מִכֹּל הִנַּעְמְתָּ, וְחָלְשׁוֹ מִכֹּל
הִשְׁפַּרְתָּ, חוֹפֶשׁ לִרְצוּצִים אוֹתוֹ שִׁוִּיתָ, דְּרוֹר לִשְׁבוּיִם אוֹתוֹ הִתְוִיתָ,
פֶּקַח קוֹחַ לַאֲסִירִים אוֹתוֹ תִּכַּנְתָּ, יוֹם עָשׂוֹר לַעֲשִׂירִיָּה חָקַקְתָּ, שַׁבַּת
שַׁבָּתוֹן לְשׁוֹבְתֵי עוֹנֶג שַׁתָּה, יוֹם כִּפּוּר לְנוֹתְנֵי כוֹפֶר תַּתָּה. לְכַפֵּר עוֹנוֹת,
לִמְחוֹת זְדוֹנוֹת, לְכַלֵּה פְּשָׁעִים, לְהָתֵם חֲטָאִים, לְטַהֵר טְמֵאִים, לְהַדִּיחַ
דָּמִים, לְצַחֲצֵחַ כְּתָמִים, לְהַרְחִיץ צוֹאִים, לְהַלְבִּין כַּשֶּׁלֶג שָׁנִים, לְצַחַר
כַּצֶּמֶר אוֹדְמִים, לְמָרֵק חוֹבִים, לְנַקּוֹת חָבִים, לְזַכּוֹת אֲשֵׁמִים, לְזַכְזֵךְ
אֲשָׁמִים, לְוַתֵּר לְנִתְאָמִים, לִסְלוֹחַ לְכָל עֲדַת תְּמִימִים. וְעַמְךָ בְּיוֹם זֶה
יַחַד נֶאֱגָדִים, וּבְחִין לְפָנֶיךָ נוֹעֲדִים, וּשְׁכִינָתְךָ אִתָּם מְוַעֲדִים, וְנֶעֱצָרִים
וּמִתְוַעֲדִים, וּבְיִרְאָה אוֹתָךְ עוֹבְדִים, וּבְאֵימָה עוֹמְדִים, וּבְגִילָה רוֹעֲדִים,
וּבְחִילָה מְסַלְדִים, וּפִשְׁעֵיהֶם מִתְוַדִּים, וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים, וְכוֹרְעִים
וּבוֹרְכִים וְסוֹגְדִים, וְאַרְצָה לְךָ קוֹדִים, וְדַלְתוֹתֶיךָ שׁוֹקְדִים, וּכְאַחַד נֶאֱחָדִים
וְיִחוּדְךָ מְיַחֲדִים, וּקְדוּשָׁתְךָ מְעִידִים, וֶאֱמוּנָתְךָ מְסַהֲדִים, וְצִדְקָתְךָ
מַגִּידִים, וְחַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ לֹא מְכַחֲדִים, וְעוֹרְכִים שֶׁוַע בְּמַעֲמָדִים, וּמִזְרִיחָה
וְעַד שְׁקִיעָה שְׁבָחֲךָ מַתְמִידִים, וּפְגִיעוֹת חָמֵשׁ מֵאֶמֶשׁ מַעְתְּדִים, מוּל
עֲבוֹדוֹת חָמֵשׁ בְּעִתּוּדִים, וּלְשִׁמְךָ מְהוֹדִים, בְּכָל עוֹז וּמְאוֹדִים, וְכֻלָּם
צָמִים וּמִתְעַנִּים, יַחַד אָבוֹת וּבָנִים, גְּדוֹלִים וְקְטַנִּים, בַּחוּרִים וּזְקֵנִים,
וּמַרְבִּים חָנוּנִים, וּמְדַבְּרִים תַּחֲנוּנִים, וְעוֹרְכִים רְנָנִים, וּמְרַנְּנִים וּמִתְחַנְּנִים
לְפָנֶיךָ אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים, לִפְדוֹתָם מִכּוֹבֵד עֲוֹנִים, וְלִמְחוֹת פְּשָׁעֵימוֹ
כַּעֲנָנִים, לִשְׁעוֹת שַׁוְעָם מִמְּעוֹנִים, לְהַאֲזִין מֵהֶם שִׂיחַ מְעַנִּים, כִּי הֵם
דַּלִּים וְאֶבְיוֹנִים, וּבְצִלְךָ מִתְלוֹנְנִים, וּבְאֶבְרָתְךָ מִתְגּוֹנְנִים, וּבְסִתְרְךָ
נִצְפָּנִים, וּבְךָ נִשְׁעָנִים, וּכְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנִים, וּכְעֵינֵי שִׁפְחָה
אֶל יַד גְּבִירְתָּהּ לְךָ פּוֹנִים, לְהַרְבּוֹת לָמוֹ פִּדְיוֹנִים, לְכַבְּסֵם מִצַּחַן דִּפְיוֹנִים,
לְהַצְלִיל בְּצוּל זֵדוֹנִים, לְשַׁתֵּק בַּעֲלֵי דִינִים, לְאַלֵּם מְלָשְׁנִים, לוֹטְשֵׁי

חצים

חִצִּים וְכִדּוֹנִים, לְהָשִׁיב חֶרֶב לִנְדָנִים, לְהַגְבִּיר מְלִיצֵי יוֹשֶׁר וְזִכְיוֹנִים
וּלְהַחֲסִים קַטֵּגוֹרִים עִמָּהֶם מְדַנִּים, וְסֵדֶר סְלִיחָה מְכִינִים, וְדִבְרֵי רִצּוּי
מְכַוְּנִים, וּבְרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת אוֹפַנִּים, אֲשֶׁר אִלַּפְתָּ לְנֶאֱמָן בְּחֶזְיוֹנִים,
בַּעֲבוֹר כְּבוֹדְךָ עַל פָּנִים, בְּדַבֶּרְךָ עִם צִיר פָּנִים אֶל פָּנִים, וְכָל הַיּוֹם בָּם
מִתְגַּלְגְּלִים וְנֶאֱפָנִים, וְעֵרֶךְ וִדּוּי מְשַׁנְּנִים, וְצִדְקוֹתֶיךָ מְתַנִּים, לְזַכּוֹר
לָמוֹ שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִים, וְיוֹם קִדּוּשׁ חְתוּנִים, לְחַלְצֵם מֵרֹאשׁ פְּתָנִים,
לְהַדְרִירָם מִפֶּרֶךְ מְעַנִּים, לְדַלּוֹתָם מִדִּכּוּי תַּנִּים, לְהַעֲלוֹתָם מִבּוֹר
שְׁאוֹנִים, לְנַתֵּק מֵהֶם מוֹסְרוֹת שׁוֹטְנִים, לִפְצוֹתָם מִלַּעַג שַׁאֲנַנִּים,
לְהַצִּילָם מִנְּאֵיוֹנִים, לְהָשִׁיב שְׁבוּתָם כַּיּוֹנִים, לְמַלְטֵם מִתּוֹפֶת דֵּרְאוֹנִים,
מִלַּהַט מִתְהַפֶּכֶת בְּדִמְיוֹנִים, רִשְׁפֵּי לַהַב וְעִשּׁוֹנִים, מְדוּרַת אֵשׁ וְאוּדִים
עֲשֵׁנִים, לְנַצְחָךְ בְּשִׁיר כְּעַל שׁוֹשַׁנִּים, וְרִבּוֹתֵי קוֹדֶשׁ צְבָא עֶלְיוֹנִים,
בְּשׁוּרָם כִּי תַצְדִּיק בָּנִים, אֲשֶׁר לַעֲבָדִים לְךָ נִקְנִים, יִתְמְהוּ זֶה לָזֶה
בִּתְמְהוֹנִים, וְכִתֵּי כִּתִּים הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים, יַשְׁמִיעוּ וְיֹאמְרוּ בְּאֶרֶשׁ שְׁנוּנִים,
מִי אֵל כָּמוֹךָ נוֹשֵׂא עֲוֹן זֶרַע אֱמוּנִים, וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע נִטְעֵי נַעֲמָנִים,
אֲשֶׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ עוֹנִים, וְאַשְׁרֵי הַגּוֹי שֶׁיְּיָ אֱלֹהָיו רוֹנְנִים, וְיַקְדִּישׁוּךָ
עֶלְיוֹנִים, וְיַעֲרִיצוּךָ תַּחְתּוֹנִים, וְאָז אֵלִים יַאֲדִירוּךָ, בְּרָקִים יְבָרְכוּךָ,
גְּדוּדִים יְגַדְּלוּךָ, דּוֹלְקִים יִדְרְשׁוּךָ, הַמּוֹלָה יְהַדְּרוּךָ, וָתִיקִים יוֹדוּךָ, זַכִּים
יַזְכִּירוּךָ חֲיָלִים יְחַסְּנוּךָ, טְהוֹרִים יַטְעִימוּךָ, יְקָרִים יְיַחֲדוּךָ, כַּבִּירִים
יַכְתִּירוּךָ, לוֹהֲטִים יְלַבְּבוּךָ, מַלְאָכִים יַמְלִיכוּךָ, נוֹגְנִים יְנַצְּחוּךָ, שְׂרָפִים
יְסַלְּדוּךָ, עִירִין יַעֲלוּךָ, פְּלָאִים יְפָאֲרוּךָ, צְבָאוֹת יְצַלְצְלוּךָ, קַלִּים
יַקְדִּישׁוּךָ. חזן רְבָבוֹת יְרוֹמְמוּךָ, שִׁנְאֲנִים יְשַׁבְּחוּךָ, תַּרְשִׁישִׁים יַתְמִידוּךָ,
קְדוּשָׁה מְשֻׁלֶּשֶׁת.

אֵל בְּרוֹב עֵצוֹת תִּכֵּן אֶת רוּחַ, טֶרֶם בִּכְרוּב טָס וַיֵּדֶא עַל
כַּנְפֵי רוּחַ, גַּם פֶּלֶס וּמִשְׁקַל שָׂם לְרוּחַ, טֶרֶם דְּבָרוֹ
בִּזְרִיזוּת תַּעַשׂ הָרוּחַ, הֲלֹא עַל סְעָרָה הֶעֱמִיד הָרוּחַ, טֶרֶם
וּמֵאוֹצַר יוֹצִיא אֶת הָרוּחַ, זֶה יָם הַגָּדוֹל יַטִּיל בּוֹ אֶת הָרוּחַ,
טֶרֶם חֵיל נוֹזְלִים יַעֲרִים הָרוּחַ, טַעַם יְפוֹצֵץ אֵל וַיַּעֲמִיד הָרוּחַ.
-טֶרֶם יִזְלוּ מַיִם יַשֵּׁב הָרוּחַ.

לָכֵן כָּל לַיִל בְּיָדוֹ תּוּפְקַד כָּל רוּחַ, טֶרֶם לְאֶצְלוֹ תָּשׁוּב הָרוּחַ, מְרוּקָם
בְּצַלְמוֹ נָפַח בּוֹ נִשְׁמַת רוּחַ, טֶרֶם נְשָׁמָה אֵלָיו תּוּאֲסַף עִם רוּחַ,

סלול

תיקון על חטא הכללי

סְלוֹל גַּן נָטַע מִתְהַלֵּךְ לְרוּחַ, טֶרֶם עַל פְּנֵי גֵיא הֶעֱבִיר הָרוּחַ, פָּץ עֲבוּר מוֹרְדִים לֹא יָדוּן רוּחַ, טֶרֶם צָרְחוּ סוּר וַיִּכְלוּ מֵרוּחַ, קֶדֶם כֹּל נִקְרָא אֱלֹהֵי הָרוּחַ. חזן טֶרֶם רִחֵף עַל פְּנֵי מַיִם רוּחַ, שִׁלְטוֹן לֹא שָׂם לַיְצִיר לִכְלֹא אֶת הָרוּחַ, טֶרֶם תִּנָּה מְנַגֵּן אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחַ.

לָכֵן כָּל אֲשֶׁר בְּאַפָּיו נִשְׁמַת רוּחַ, אָכֵן בֶּאֱנוֹשׁ הִיא הָרוּחַ, יְסַלְּדוּ יְסַלְסְלוּ לָאֵל בּוֹרֵא רוּחַ, כְּחַיָּה וְאוֹפַן עֵת יָבֹא בָּם הָרוּחַ.

תָּמִיד תִּתְלוֹנָן בְּיָדְךָ כָּל נֶפֶשׁ, שִׁגְגוֹת וּזְדוֹנוֹת לְךָ תּוֹדֶה הַנֶּפֶשׁ, רָצִיתָ לְהַמְצִיא כּוֹפֶר לְנֶפֶשׁ, קָדוֹשׁ לְבַעֲבוּר תְּבָרֶכְךָ כָּל נֶפֶשׁ, צוֹם אֶכְחַרְהוּ קַרָאתָ עִנּוּי נֶפֶשׁ, פֶּשַׁע בְּלֹא דַעַת לֹא טוֹב לְנֶפֶשׁ, עָמָל וְכָל פּוֹעֵל לֹא יְמַלְאוּ נֶפֶשׁ. חזן סִכּוּךְ אֵבָרִים תְּמַלֵּא חַיַּת נֶפֶשׁ, נֶעֱלָם מִכֹּל נַהַם יְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ.

לָכֵן בְּכָל צָרָה אֶשְׁפּוֹךְ לְךָ אֶת הַנֶּפֶשׁ, כְּצִפּוֹר מִפַּח לְמַלֵּט בָּנוּ נֶפֶשׁ, יַחַד כָּל הַנְּפָשׁוֹת לְךָ רְאַחַת נֶפֶשׁ, טְהוֹרֶיךָ הֶחֱדַלְתָּ מִכָּל טָמֵא נֶפֶשׁ, חֶשְׁבּוֹן וְדִין בֶּעֵת תֵּת כָּל נֶפֶשׁ, זַכָּה וּטְהוֹרָה בִּהְיוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְשׁוּבִי לִמְנוּחָיְכִי תֹּאמַר לְנֶפֶשׁ, הֲלֹא בִּצְרוֹר הַחַיִּים תּוּצְרַר הַנֶּפֶשׁ, דּוֹרְשֵׁי הֶגְיוֹן דַּת מְשִׁירַת נֶפֶשׁ. חזן גַּם זֵדִים בְּהָעִיפָם נֶפֶשׁ, בְּכַף הַקַּלַּע תְּקַלַּע מֵהֶם הַנֶּפֶשׁ, אֵלֶיךָ אֵל בְּאוֹמֶן אֶשָּׂא אֶת הַנֶּפֶשׁ.

לָכֵן בְּכָל לֵב וּבְכָל מְאוֹד וּבְכָל נֶפֶשׁ, אֲיַחֵד זִכְרְךָ תָּמִיד נֶשֶׁף וְשַׁחַר עַד אַשְׁלִים לְךָ אֶת הַנֶּפֶשׁ.

אֶלֶיךָ וְעָדֶיךָ יָבֹא כָל בָּשָׂר, תַּחַת כִּי מַעֲשֶׂיךָ לֹא כְמַעֲשֵׂה בָּשָׂר, בְּיָדְךָ תֶּאֱסוֹף רוּחַ כָּל בָּשָׂר, שֶׁאַתָּה הוּא אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר, גַּם לְרִמָּה הוּא רִבּוּי בָּשָׂר, רוֹעַ פֶּה הוּא הַמַּחֲטִיא בָּשָׂר, דּוֹר שֶׁטֶף כְּהִשְׁחִית וְעָשׂ זִימַת בָּשָׂר. חזן קָצַפְתָּ וְנַמְתָּ בְּשַׁגָּם הוּא בָּשָׂר, הֲלֹא בְּקִצְפְּךָ עַל חַטֹּאת בָּשָׂר, צוּר זָכוֹר תִּזְכּוֹר כִּי הֵמָּה בָּשָׂר.

לָכֵן בְּיָדְךָ אֶפּוֹל וְלֹא בִּידֵי בָּשָׂר, פְּקוּדַת דִּינְךָ לֹא כְּדִינֵי בָּשָׂר, זֶה אַתָּה הוּא אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר, עוֹרֵךְ וְנוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר, חַי לְכָל הַחַי קָרָאתָ בָּשָׂר, סִכַּבְתָּ גִיד וְעֶצֶם וְאָרַגְתָּ עוֹר וּבָשָׂר, טָהֳרָה

תטמא

תְּטַמֵּא כְּזַיִת בָּשָׂר, נָא לָכֵן אוֹי לְבָשָׂר מִפְּנֵי בָּשָׂר, יְלֵיל צָרִים שָׁמַעְנוּ וְסָמַר בָּנוּ בָּשָׂר, חזן מֵעֵיךָ יֶהֱמוּ ַעל כָּל בָּשָׂר, כְּבוֹד שֵׁם קָדְשֶׁךָ יְבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר, לִמּוּד דָּתָךְ מַרְפֵּא לְכָל בָּשָׂר

לָכֵן לֵעֵת תִּשְׁפּוֹךְ רוּחֲךָ ַעל כָּל בָּשָׂר, גָּלוּי כְּבוֹדְךָ יִרְאָה כָּל בָּשָׂר, וּבְהַשְׁמִיעָךְ שֵׁנִית יַהַס כָּל בָּשָׂר.

אֵלֶיךָ תְּלוּיוֹת עֵינֵינוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, בָּרוּךְ בְּמַקְהֵלוֹת עַמֶּךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. נְאָלֵנוּ שֵׁנִית מִמְּעַנֵּינוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, דָּר בִּשְׁמֵי מְרוֹמֶיךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. הֵן לְךָ הֶאֱמַרְנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, וּמִי כָעָם מְרוֹמְמֵי שְׁמֶךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. זְכוֹר בְּרִית אֵיתָנֵנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, חַי כִּי אֵין זָר עִמְּךָ מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. טָהוֹר לְשִׁמְךָ קְנֵנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, יְחִידִי הַדָּן בְּעוֹלָמֶךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. כּוֹחֲךָ יִגְדַּל מַלְכֵּנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, לִבֵּנוּ רָחַשׁ לְרוֹמְמֶךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ, מִנּוֹף בִּזְרוֹעַ גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, נְהַלֶּלְךָ כְּאֵילֵי מְרוֹמְמֶךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. סְעָדֵנוּ וְסָמְכֵנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, עֲנֵנוּ וּנוֹדֶה לִשְׁמֶךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. פְּדֵנוּ וְחָנֵנוּ יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, צוּר עוֹלָמִים שְׁמֶךָ, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. קוֹמְמֵנוּ וְהַקִּימֵנוּ, יְיָ אֲדוֹנֵנוּ, רַחֲמֶיךָ יְקַדְּמוּ ַעֲמֶיךָ מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵנוּ, יְיָ אֲדוֹנֵנוּ. חזן תִּתְרוֹמֵם מִנְשׂוּאֵי רַחֵם, מָה אַדִּיר שְׁמֶךָ. שִׁמְךָ אֵל לְבַבְנוּ יְחוּדְךָ יַחַד הִנְעַמְנוּ.

חזן אַדִּיר אֲדִירֵנוּ יהוה אֲדוֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ, וְהָיָה יהוה לַמֶּלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יהוה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. מהל וּבְדִבְרִי קָדְשֶׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר, יִמְלוֹךְ יהוה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ.

עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, וְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ עַל מַקְדִּישֵׁי שְׁמֶךָ בַּעֲבוּר כְּבוֹד שִׁמְךָ הַנַּעֲרָץ וְהַנִּקְדָּשׁ כְּסוֹד שִׂיחַ שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ, הַמַּקְדִּישִׁים שִׁמְךָ בַּקֹּדֶשׁ דָּרֵי מַעֲלָה עִם דָּרֵי מַטָּה קוֹרְאִים וּמְשַׁלְּשִׁים בְּשִׁלּוּשׁ קְדוּשָׁה בַּקֹּדֶשׁ.

אָז מִלִּפְנֵי בְּרֵאשִׁית, דַּת וָכֵס הֵשִׁית, אֲמָנָה יוֹם יוֹם, אֲצוּלָה אִתּוֹ בְּחֶבְיוֹן, בֵּאֲרָה לְשַׁעֲשׁוּעִים, בָּהּ לְנַקּוֹת חֵטְא ַעם מְשַׁוְּעִים, נָמַר בַּעֲצָתָהּ כָּל בְּאוֹמֶר, גָּשָׁה לְחַנֵּן בְּעַד כָּל יְצוּרֵי חוֹמֶר, דִּגְלָהּ לִפְנֵי מְכוֹן שָׁבֶת, דְּרוֹר יֶשַׁע כְּעָלָה בְּמַחְשֶׁבֶת, הוּכְנָה עַד לֹא עוֹלָם, הֵיוֹת מֵלִיץ

יושר

יוֹשֶׁר לְעַם עוֹלָם, וּשְׁנֵי אַלְפֵי רְבָבוֹת גְּדוּדִים, וּכְמוֹ הֵם כְּרוּבִים, אָז בָּם מִתְנוֹדְדִים, זְקוֹף לְמִסְפָּרָם מַרְבִּים. זִיו סַפִּיר כֵּס מַרְכִּיבִים, חַשְׁרַת מַיִם עִם חֶשְׁכַּת מַיִם, חַבֵּא בִּמְצוּלוֹת מַיִם, חֵטְא שׁוֹפְכֵי לֵב כַּמַּיִם, טוֹרַח נוֹשֵׂא, וְנִרְאָה נִשָּׂא, טוֹעַן מַשָּׂא, בְּקוֹל כָּל תִּשָּׂא. חזן יִתְרַעֲשׁוּ אוֹפָן וְגַלְגַּל, יוֹקֵשׁ עַם זוּ לְהַאֲפִין וּלְגַלְגַּל, כְּרוּב וְחַיָּה רוֹפְפִים, בְּכַנְפֵי נֶשֶׁר מְעוֹפְפִים כְּאֵב זוּ מַרְפִּים, עֲנוֹת לְעֻמַּת שְׂרָפִים.

אָז מִלִּפְנֵי בְּרֵאשִׁית, אָבוֹת וּבָנִים הֵשִׁית, לָתֵת אֲרוּכָה, לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה, מֵאָז צָפָם, מֵחֲרוֹת קִצְפָּם, נוֹעֵץ וְהֵבִין נֶאֱצוֹת לְהַלְבִּין, סָקַר עֲשׂוֹת גְּכוֹחָה, סִיּוּם לְיוֹם תּוֹכֵחָה, עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה יחד, עִתִּירָתָם לְמַלְטֵם מִפַּחַד, פּוֹדָם הֶעֱלָם מִקֶּדֶם, פֶּשַׁע לְנַקּוֹת, מִקְנוּיִת קֶדֶם, צְפֵה בְּוַעַד יוֹם זֶה, צוֹעֲקִים סְלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה, קוֹרֵא דוֹרוֹת מֵרֹאשׁ, קוֹשְׁט אָב לַבָּנִים הֵכִין לִדְרוֹשׁ. חזן רַבּוּ רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו, רַצּוֹת רְחוּמָיו וַחֲסָדָיו, שֶׁהֵם יְדִידָיו, שִׁכְלוּל מַעֲבָדָיו, תָּמִיד מְעִידָיו, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו.

אָז מִלִּפְנֵי בְּרֵאשִׁית, נָוֶה וְיִנּוֹן הֵשִׁית, תַּלְפִּיּוֹת מָרוֹם מֵרֹאשׁוֹן, תִּכֵּן טֶרֶם כָּל עַם וְלָשׁוֹן, שִׁכְנוֹ עֵץ שָׁם לְהַשְׁרוֹת, שׁוֹנִים לְהַדְרִיךְ בְּדַרְכֵי יְשָׁרוֹת, רֶשַׁע אִם הֶאֱדִים, רַחֲצוּ וְהִזַּכּוּ הִקְדִּים, קֶצֶף אִם קָצַף בַּאֲיֻמָתוֹ, קָדוֹשׁ לֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ, צָמַתְנוּ בְּבִצְעֵנוּ עַד עַתָּה, צוּרֵנוּ עָלֵינוּ לֹא גַעְתָּה, פָּנָה מָנוּ מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, פֻּלַּצְנוּ וְאֵין מִי לְצַדְּקֵנוּ, עֲוֹנוֹתֵינוּ וְעוֹל פְּשָׁעֵינוּ עוֹמֵס וְהוּא מְחוֹלֵל מִפְּשָׁעֵינוּ, סוֹבֵל עַל שֶׁכֶם חַטֹּאתֵינוּ, סְלִיחָה מְצֹא לַעֲוֹנוֹתֵינוּ, גִּרְפָּא לָנוּ בְּחַבּוּרָתוֹ, גֶּצַח בְּרִיָּה חֲדָשָׁה עֵת לִבְרֹאתוֹ. חזן מֵחוּג הַעֲלֵהוּ, מִשֵּׁעִיר הִדְלֵהוּ, לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּהַר הַלְּבָנוֹן, שֵׁנִית בְּיַד יִנּוֹן.

אָז מִלִּפְנֵי בְּרֵאשִׁית שִׁבְעָה אֵלֶּה הֵשִׁית, כִּוְנָם מֵעֵת נוֹלָדוּ, כְּתוּרִים בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ, יְצָרָם וְאֶצְלוֹ כֻּלָּלוּ, יַחַד לִפְנֵי גְּבָעוֹת חוֹלָלוּ, טִפֵּל בְּאִבָּם תְּשׁוּבָה, טְבוּעָה הִיא לְבַת הַשּׁוֹבֵבָה, חִתְּלָה צָרִי לְחַטָּאִים, חוֹבֵשׁ לְנִטְעֵי נְטָעִים, זְדוֹנוֹת וּשְׁגָגוֹת בָּהּ לִדְחוֹת, זַעַף וְעֶבְרָה בָּהּ לִמְחוֹת, וּמִלִּפְנֵי עָשׂוֹר עֲשָׂרָה. וְעָדָה לְמַרְפֵּא סוֹרֵרָה, הִנְנוּ אָתָאנוּ לְךָ אָיוֹם, הַבִּיטָה וּרְאֵה בְּשִׁכְרוֹן לֵב הַיּוֹם, דַּלְיוֹת שׁוֹקִים, וּמַצָּב רַגְלַיִם, דְּרִיכַת מָתְנַיִם, וּמַעַד קַרְסֻלַּיִם, גָּשִׁים יְחֵפִים בְּעֵנוּי עַיֵּפִים, גִּישׁוֹת מֵאַלְפִים, בְּשִׁירוֹת מְעוֹפְפִים, חזן בָּךְ מִתְהַדְּרִים, בְּשִׁמְךָ נֶאֱדָרִים, אָמְצָךְ מַאֲדִירִים אַדִּיר בָּאַדִּירִים בְּקוֹל אַדִּירִים.

אדיר

אַדִּיר אַדִּירֵנוּ יהוה אֲדוֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ, וְהָיָה יהוה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יהוה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. קהל וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר, יִמְלֹךְ יהוה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ.

כִּי רְכוּבוֹ בָּעֲרָבוֹת, וְעוֹז בַּשְּׁחָקִים, וְזִרְזוֹעַ בִּמְעוֹנוֹ וְקִדּוּשׁוֹ בְּזִבּוּל וְאֵימָתוֹ בָּעֲרָפֶל, וּמוֹרָאוֹ בִּשְׁמֵי שְׁמָיִם, וְקָשְׁתוֹ בַּשְּׁמָיִם, וְקוֹלוֹ עַל הַמַּיִם, וּמוֹשָׁבוֹ בְּרוּם, וּמַבָּטוֹ בְּתַחַת, מִמַּעֲלָה קָדוֹשׁ, וּמִמַּטָּה בָּרוּךְ מִמַּיִם אַדִּיר וּמִנְהָרוֹת קוֹל, וּמֵאָרֶץ זֶמֶר וּמֵעִיִם רֶנֶן, וּמֵהָרִים רֶקֶד, וּמִגְּבָעוֹת שִׁיר, וּמִכָּל בְּרִיָּה תּוֹקֵף, וּמִכָּל רֹאשׁ כֶּפֶף, וּמִכָּל עַיִן רֶמֶז, וּמִכָּל אֹזֶן שֶׁמַע, וּמִכָּל פֶּה הוֹדָיָה, וּמִכָּל לָשׁוֹן שֶׁבַח, וּמִכָּל נָרוֹן רוֹן, וּמִכָּל לֵב רַחַשׁ, וּמִכָּל קֶרֶב הֲגִיוֹן, וּמִכָּל בֶּרֶךְ כְּרִיעָה, וּמִכָּל קוֹמָה הִשְׁתַּחֲוָיָה, וּמִזְקָנִים כָּבוֹד, וּמֵאֲנָשִׁים וְנָשִׁים שִׁיר, וּמִבַּחוּרִים וּבְתוּלוֹת הַלֵּל, וּמֵעוֹלְלִים וְיוֹנְקִים עוֹז וּמְדוֹר לְדוֹר גְּבוּרָה וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם בְּרָכָה, כִּי פּוֹלֵם בָּרָאתָ לְמַעֲנֶךָ, יִקְרָאוּ זֶה לָזֶה וְיַעֲנוּ זֶה לָזֶה, וְיֹאמְרוּ זֶה לָזֶה נוּשׁוּ עוּשׁוּ חוּשׁוּ, וְנַעֲרִיץ לְמֶלֶךְ הַכָּבוֹד, הָאֵל הַנַּעֲרָץ וְהַנִּקְדָּשׁ בַּקְּדוּשָׁה.

שַׁעֲרֵי אַרְמוֹן מְהֵרָה תִּפְתַּח לְבוֹאֲרֵי דַת אָמוֹן, שַׁעֲרֵי נְנוּזִים מְהֵרָה תִּפְתַּח לְוִעוּדִים. שַׁעֲרֵי זְבוּל מַחֲנִים מְהֵרָה תִּפְתַּח לְחַכְלִילֵי עֵינַיִם. שַׁעֲרֵי טַהֲרָה מְהֵרָה תִּפְתַּח לְיָפָה וּבָרָה. שַׁעֲרֵי כֶּתֶר הַמְיוּמָן, מְהֵרָה תִּפְתַּח לָעָם לֹא אַלְמָן. וּבָהֶם תּוּעָרָץ וְתִקְדַּשׁ כְּסוֹד שִׂיחַ שַׂרְפֵי קוֹדֶשׁ הַמַּקְדִּישִׁים שִׁמְךָ בַּקּוֹדֶשׁ כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר. קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם מְשָׁרְתָיו שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְעוּמָתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ. בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ. מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֶן בְּרַחֲמִים לְעַמּוֹ, וְיָחֹן עַם הַמְיַחֲדִים שְׁמוֹ עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד. אֶחָד הוּא אֱלֹהֵינוּ. הוּא אָבִינוּ הוּא מַלְכֵּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ, וְהוּא יַשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שֵׁנִית לְעֵינֵי כָל חַי לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים. אֲנִי ד' אֱלֹהֵיכֶם. וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר, יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ.

חמול

תיקון על חטא הכללי

חָמוֹל עַל מַעֲשֶׂיךָ, וְתִשְׂמַח בְּמַעֲשֶׂיךָ, וְיֹאמְרוּ לְךָ חוֹסֶיךָ, בְּצִדְקָתֶךָ עֲמוֹסֶיךָ, תּוּקְדַּשׁ אֲדוֹן עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ, כִּי מְקֻדֶּשְׁתְּךָ כְּקִדּוּשָׁתְךָ נְאֵה לְקָרוֹשׁ פְּאֵר מְקֻדּוֹשִׁים.

בְּאֵין מֵלִיץ יוֹשֵׁר מוּל מַגִּיד פֶּשַׁע, תַּגִּיד לְיַעֲלֹב דָּבָר חוֹק וּמִשְׁפָּט, וְצִדְקֵנוּ בַּמִּשְׁפָּט הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט.

מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל תַּחֲנוּנַי בֶּאֱמוּנָתְךָ עֲנֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ: וְאַל תָּבֹא בַּמִּשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ כִּי לֹא יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל חָי: כִּי רָדַף אוֹיֵב נַפְשִׁי דִּכָּה לָאָרֶץ חַיָּתִי הוֹשִׁיבַנִי בְּמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם: וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי. זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם הָגִיתִי בְכָל פָּעָלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲשׂוֹחֵחַ: פָּרַשְׂתִּי יָדַי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי כְאֶרֶץ עָיְפָה לְךָ סֶלָה: מַהֵר עֲנֵנִי יְיָ כָּלְתָה רוּחִי אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר: הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי בְךָ בָטָחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דֶּרֶךְ זוּ אֵלֶךְ כִּי אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי נַפְשִׁי: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי יְיָ אֵלֶיךָ כִסִּיתִי: לַמְּדֵנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כִּי אַתָּה אֱלֹהָי רוּחֲךָ טוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר: לְמַעַן שִׁמְךָ יְיָ תְּחַיֵּנִי בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי: וּבְחַסְדֶּךָ תַּצְמִית אוֹיְבַי וְהַאֲבַדְתָּ כָּל צוֹרְרֵי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ:

ולפי דעתי הנני אומר שיאמר ג"כ אלו המזמורים אשר רשמתי לאומרם בשאר ימות השנה ויאמרם מיד בבוקר כי מה לי זה יום משאר ימות השנה ושניהם כאחד טובים.

Vocabulary

Nouns

- a. bird
- b. cage
- c. cat
- d. dog
- e. fish
- f. flower
- g. garden
- h. grass
- i. house
- j. leaf
- k. mouse
- l. nest
- m. rabbit
- n. tree
- o. water

Verbs

- a. to drink
- b. to eat
- c. to fly
- d. to grow
- e. to live
- f. to run
- g. to see
- h. to sing
- i. to sit
- j. to swim
- k. to walk
- l. to want

Adjectives

- a. big
- b. black
- c. blue
- d. brown
- e. green
- f. red
- g. small
- h. white
- i. yellow

Adverbs

- a. fast
- b. here
- c. slowly
- d. there
- e. very

Prepositions

- a. in
- b. on
- c. under

Pronouns

- a. I
- b. you
- c. he
- d. she
- e. it
- f. we
- g. they

Conjunctions

- a. and
- b. but
- c. or

Articles

- a. a
- b. the

Grammar

Present Tense

I eat	We eat
You eat	You eat
He eats	They eat
She eats	
It eats	

Past Tense

I ate	We ate
You ate	You ate
He ate	They ate
She ate	
It ate	

Future Tense

I will eat	We will eat
You will eat	You will eat
He will eat	They will eat
She will eat	
It will eat	

Negative

I do not eat	We do not eat
You do not eat	You do not eat
He does not eat	They do not eat
She does not eat	
It does not eat	

Question

Do I eat?	Do we eat?
Do you eat?	Do you eat?
Does he eat?	Do they eat?
Does she eat?	
Does it eat?	

Sentences

- a. The cat is on the mat.
- b. The dog is under the table.
- c. The bird is in the tree.
- d. The fish is in the water.
- e. The mouse is in the house.
- f. The rabbit is in the garden.
- g. The flower is in the garden.
- h. The grass is green.
- i. The sky is blue.
- j. The sun is yellow.
- k. The snow is white.
- l. The night is black.

Numbers

1	one
2	two
3	three
4	four
5	five
6	six
7	seven
8	eight
9	nine
10	ten
11	eleven
12	twelve
13	thirteen
14	fourteen
15	fifteen
16	sixteen
17	seventeen
18	eighteen
19	nineteen
20	twenty

Colors

- a. black
- b. blue
- c. brown
- d. green
- e. red
- f. white
- g. yellow

Days of the Week

- a. Monday
- b. Tuesday
- c. Wednesday
- d. Thursday
- e. Friday
- f. Saturday
- g. Sunday

Months of the Year

- a. January
- b. February
- c. March
- d. April
- e. May
- f. June
- g. July
- h. August
- i. September
- j. October
- k. November
- l. December

Time

- a. hour
- b. minute
- c. second
- d. day
- e. week
- f. month
- g. year

Weather

- a. cloud
- b. rain
- c. snow
- d. sun
- e. wind

Family

- a. father
- b. mother
- c. son
- d. daughter
- e. brother
- f. sister
- g. grandfather
- h. grandmother

Body Parts

- a. arm
- b. eye
- c. hand
- d. head
- e. leg
- f. mouth
- g. nose

Clothing

- a. hat
- b. shirt
- c. pants
- d. shoes
- e. dress
- f. coat
- g. socks

Food

- a. apple
- b. bread
- c. cheese
- d. egg
- e. meat
- f. milk
- g. rice

Transportation

- a. car
- b. bus
- c. train
- d. airplane
- e. bicycle
- f. boat

Emotions

- a. happy
- b. sad
- c. angry
- d. scared
- e. surprised
- f. tired

Adjectives

- a. hot
- b. cold
- c. warm
- d. cool
- e. wet
- f. dry
- g. clean
- h. dirty
- i. new
- j. old
- k. young
- l. old

Prepositions

- a. with
- b. without
- c. for
- d. from
- e. to
- f. at
- g. by
- h. about
- i. between
- j. among

Conjunctions

- a. because
- b. if
- c. when
- d. while
- e. although
- f. unless
- g. since
- h. until

Articles

- a. a
- b. an
- c. the

Pronouns

- a. myself
- b. yourself
- c. himself
- d. herself
- e. itself
- f. ourselves
- g. themselves

Interjections

- a. hello
- b. goodbye
- c. please
- d. thank you
- e. sorry
- f. yes
- g. no

Phrases

- a. How are you?
- b. What is your name?
- c. Where are you from?
- d. How much does it cost?
- e. I don't understand.
- f. Can you help me?
- g. I need a doctor.
- h. Where is the bathroom?
- i. I am lost.
- j. I am hungry.
- k. I am thirsty.
- l. I am tired.

Idioms

- a. It's raining cats and dogs.
- b. Break a leg.
- c. Hit the nail on the head.
- d. Piece of cake.
- e. Under the weather.
- f. Once in a blue moon.
- g. Let the cat out of the bag.
- h. Bite the bullet.
- i. Spill the beans.
- j. Kick the bucket.
- k. Barking up the wrong tree.
- l. Cost an arm and a leg.

Proverbs

- a. A stitch in time saves nine.
- b. Actions speak louder than words.
- c. Better late than never.
- d. Birds of a feather flock together.
- e. Don't count your chickens before they hatch.
- f. Every cloud has a silver lining.
- g. Fortune favors the bold.
- h. Honesty is the best policy.
- i. Look before you leap.
- j. Practice makes perfect.
- k. The early bird catches the worm.
- l. You can't have your cake and eat it too.

Famous Landmarks

- a. Eiffel Tower
- b. Great Wall of China
- c. Statue of Liberty
- d. Taj Mahal
- e. Pyramids of Giza
- f. Colosseum
- g. Big Ben
- h. Sydney Opera House
- i. Christ the Redeemer
- j. Machu Picchu
- k. Petra
- l. Stonehenge

Famous Scientists

- a. Albert Einstein
- b. Isaac Newton
- c. Marie Curie
- d. Charles Darwin
- e. Galileo Galilei
- f. Nikola Tesla
- g. Stephen Hawking
- h. Rosalind Franklin
- i. Alan Turing
- j. Ada Lovelace
- k. Gregor Mendel
- l. Niels Bohr

Famous Artists

- a. Leonardo da Vinci
- b. Michelangelo
- c. Vincent van Gogh
- d. Pablo Picasso
- e. Claude Monet
- f. Salvador Dalí
- g. Frida Kahlo
- h. Andy Warhol
- i. Jackson Pollock
- j. Georgia O'Keeffe
- k. Edvard Munch
- l. Henri Matisse

Famous Musicians

- a. Ludwig van Beethoven
- b. Wolfgang Amadeus Mozart
- c. Johann Sebastian Bach
- d. Frédéric Chopin
- e. Pyotr Ilyich Tchaikovsky
- f. Antonio Vivaldi
- g. George Frideric Handel
- h. Franz Schubert
- i. Richard Wagner
- j. Giuseppe Verdi
- k. Gustav Mahler
- l. Johannes Brahms

Famous Writers

- a. William Shakespeare
- b. Jane Austen
- c. Charles Dickens
- d. Mark Twain
- e. Ernest Hemingway
- f. F. Scott Fitzgerald
- g. George Orwell
- h. Virginia Woolf
- i. James Joyce
- j. Leo Tolstoy
- k. Fyodor Dostoevsky
- l. Franz Kafka

Famous Philosophers

- a. Socrates
- b. Plato
- c. Aristotle
- d. René Descartes
- e. John Locke
- f. David Hume
- g. Immanuel Kant
- h. Friedrich Nietzsche
- i. Jean-Paul Sartre
- j. Simone de Beauvoir
- k. Ludwig Wittgenstein
- l. Karl Marx

Famous Historical Figures

- a. Julius Caesar
- b. Cleopatra
- c. Napoleon Bonaparte
- d. Abraham Lincoln
- e. Mahatma Gandhi
- f. Martin Luther King Jr.
- g. Nelson Mandela
- h. Winston Churchill
- i. Adolf Hitler
- j. Joseph Stalin
- k. Mao Zedong
- l. Queen Elizabeth II

Famous Inventions

- a. Printing press
- b. Telephone
- c. Light bulb
- d. Airplane
- e. Automobile
- f. Computer
- g. Internet
- h. Radio
- i. Television
- j. Vaccine
- k. Penicillin
- l. Nuclear power

Famous Discoveries

- a. Gravity
- b. Relativity
- c. Evolution
- d. Electromagnetism
- e. Quantum mechanics
- f. Big Bang theory
- g. DNA
- h. Periodic table
- i. Germ theory
- j. Plate tectonics
- k. Natural selection
- l. Theory of relativity

Famous Quotes

- a. "To be or not to be, that is the question." - William Shakespeare
- b. "I think, therefore I am." - René Descartes
- c. "The only thing we have to fear is fear itself." - Franklin D. Roosevelt
- d. "I have a dream." - Martin Luther King Jr.
- e. "Ask not what your country can do for you, ask what you can do for your country." - John F. Kennedy
- f. "The unexamined life is not worth living." - Socrates
- g. "I am the captain of my ship." - William Ernest Henley
- h. "The only way to do great work is to love what you do." - Steve Jobs
- i. "Be the change you want to see in the world." - Mahatma Gandhi
- j. "Imagination is more important than knowledge." - Albert Einstein
- k. "The greatest glory in living lies not in never falling, but in rising every time we fall." - Nelson Mandela
- l. "The only thing we have to fear is fear itself." - Franklin D. Roosevelt

Famous Speeches

- a. "I have a dream" speech - Martin Luther King Jr.
- b. "Ask not what your country can do for you" speech - John F. Kennedy
- c. "The only thing we have to fear is fear itself" speech - Franklin D. Roosevelt
- d. "Be the change you want to see in the world" speech - Mahatma Gandhi
- e. "The greatest glory in living lies not in never falling, but in rising every time we fall" speech - Nelson Mandela
- f. "The only way to do great work is to love what you do" speech - Steve Jobs
- g. "Imagination is more important than knowledge" speech - Albert Einstein
- h. "I am the captain of my ship" speech - William Ernest Henley
- i. "The only thing we have to fear is fear itself" speech - Franklin D. Roosevelt
- j. "I think, therefore I am" speech - René Descartes
- k. "To be or not to be, that is the question" speech - William Shakespeare
- l. "The unexamined life is not worth living" speech - Socrates

Famous Books

- a. To Kill a Mockingbird - Harper Lee
- b. 1984 - George Orwell
- c. Pride and Prejudice - Jane Austen
- d. The Great Gatsby - F. Scott Fitzgerald
- e. The Catcher in the Rye - J.D. Salinger
- f. The Lord of the Rings - J.R.R. Tolkien
- g. The Hobbit - J.R.R. Tolkien
- h. The Chronicles of Narnia - C.S. Lewis
- i. The Adventures of Huckleberry Finn - Mark Twain
- j. The Adventures of Tom Sawyer - Mark Twain
- k. The Adventures of Sherlock Holmes - Arthur Conan Doyle
- l. The Adventures of Alice in Wonderland - Lewis Carroll

Famous Movies

- a. The Godfather
- b. Citizen Kane
- c. Casablanca
- d. Gone with the Wind
- e. The Wizard of Oz
- f. Star Wars
- g. The Shawshank Redemption
- h. Pulp Fiction
- i. The Dark Knight
- j. Schindler's List
- k. The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring
- l. Forrest Gump

Famous Songs

- a. "Bohemian Rhapsody" - Queen
- b. "Imagine" - John Lennon
- c. "Hotel California" - Eagles
- d. "Stairway to Heaven" - Led Zeppelin
- e. "Sweet Child O' Mine" - Guns N' Roses
- f. "Billie Jean" - Michael Jackson
- g. "Like a Rolling Stone" - Bob Dylan
- h. "Smells Like Teen Spirit" - Nirvana
- i. "Yesterday" - The Beatles
- j. "Purple Haze" - Jimi Hendrix
- k. "Respect" - Aretha Franklin
- l. "What's Going On" - Marvin Gaye

Famous Artworks

- a. Mona Lisa - Leonardo da Vinci
- b. The Starry Night - Vincent van Gogh
- c. The Last Supper - Leonardo da Vinci
- d. The Scream - Edvard Munch
- e. Guernica - Pablo Picasso
- f. The Persistence of Memory - Salvador Dalí
- g. The Kiss - Gustav Klimt
- h. The Birth of Venus - Sandro Botticelli
- i. The Creation of Adam - Michelangelo
- j. The Night Watch - Rembrandt
- k. The Girl with a Pearl Earring - Johannes Vermeer
- l. The Persistence of Memory - Salvador Dalí

Famous Buildings

- a. Eiffel Tower
- b. Great Wall of China
- c. Statue of Liberty
- d. Taj Mahal
- e. Pyramids of Giza
- f. Colosseum
- g. Big Ben
- h. Sydney Opera House
- i. Christ the Redeemer
- j. Machu Picchu
- k. Petra
- l. Stonehenge

Famous Cities

- a. New York City
- b. London
- c. Paris
- d. Tokyo
- e. Rome
- f. Sydney
- g. Rio de Janeiro
- h. Cape Town
- i. Cairo
- j. Moscow
- k. Beijing
- l. Dubai

Famous Countries

- a. United States of America
- b. United Kingdom
- c. France
- d. Japan
- e. Italy
- f. Australia
- g. Brazil
- h. South Africa
- i. Egypt
- j. Russia
- k. China
- l. United Arab Emirates

Famous Continents

- a. Asia
- b. Africa
- c. North America
- d. South America
- e. Antarctica
- f. Europe
- g. Australia

Famous Oceans

- a. Pacific Ocean
- b. Atlantic Ocean
- c. Indian Ocean
- d. Southern Ocean
- e. Arctic Ocean

Famous Seas

- a. Mediterranean Sea
- b. Caribbean Sea
- c. South China Sea
- d. Bering Sea
- e. Gulf of Mexico
- f. Sea of Japan
- g. Red Sea
- h. Black Sea
- i. Caspian Sea
- j. Dead Sea
- k. Arabian Sea
- l. Coral Sea

Famous Rivers

- a. Nile River
- b. Amazon River
- c. Yangtze River
- d. Mississippi River
- e. Yellow River
- f. Ob River
- g. Parana River
- h. Congo River
- i. Amur River
- j. Lena River
- k. Mekong River
- l. Mackenzie River

Famous Mountains

- a. Mount Everest
- b. K2
- c. Kangchenjunga
- d. Lhotse
- e. Makalu
- f. Cho Oyu
- g. Dhaulagiri
- h. Manaslu
- i. Nanga Parbat
- j. Annapurna
- k. Gasherbrum I
- l. Broad Peak

Famous Deserts

- a. Sahara Desert
- b. Arabian Desert
- c. Gobi Desert
- d. Kalahari Desert
- e. Patagonian Desert
- f. Great Victoria Desert
- g. Chihuahuan Desert
- h. Sonoran Desert
- i. Mojave Desert
- j. Great Basin Desert
- k. Thar Desert
- l. Taklamakan Desert

Famous Forests

- a. Amazon Rainforest
- b. Congo Rainforest
- c. Daintree Rainforest
- d. Great Bear Rainforest
- e. Tongass National Forest
- f. Black Forest
- g. Sherwood Forest
- h. Redwood National and State Parks
- i. Yellowstone National Park
- j. Yosemite National Park
- k. Grand Canyon National Park
- l. Zion National Park

Famous Lakes

- a. Lake Baikal
- b. Lake Tanganyika
- c. Lake Victoria
- d. Lake Superior
- e. Lake Michigan
- f. Lake Huron
- g. Lake Erie
- h. Lake Ontario
- i. Great Bear Lake
- j. Great Slave Lake
- k. Lake Winnipeg
- l. Lake Athabasca

Famous Islands

- a. Greenland
- b. New Guinea
- c. Borneo
- d. Madagascar
- e. Baffin Island
- f. Sumatra
- g. Honshu
- h. Great Britain
- i. Victoria Island
- j. Ellesmere Island
- k. Sulawesi
- l. South Island

Famous Peninsulas

- a. Arabian Peninsula
- b. Indochina Peninsula
- c. Iberian Peninsula
- d. Italian Peninsula
- e. Scandinavian Peninsula
- f. Florida Peninsula
- g. Baja California Peninsula
- h. Kamchatka Peninsula
- i. Labrador Peninsula
- j. Malay Peninsula
- k. Yucatán Peninsula
- l. Peloponnese Peninsula

Famous Capes

- a. Cape of Good Hope
- b. Cape Horn
- c. Cape Agulhas
- d. Cape Leeuwin
- e. Cape Reinga
- f. Cape Town
- g. Cape Verde
- h. Cape York Peninsula
- i. Cape Canaveral
- j. Cape Cod
- k. Cape Hatteras
- l. Cape Fear

Famous Bays

- a. Bay of Bengal
- b. Bay of Biscay
- c. Bay of Fundy
- d. Bay of Plenty
- e. Bay of Whales
- f. Chesapeake Bay
- g. Delaware Bay
- h. Hudson Bay
- i. Monterey Bay
- j. San Francisco Bay
- k. Tampa Bay
- l. Tokyo Bay

Famous Straits

- a. Strait of Gibraltar
- b. Strait of Hormuz
- c. Strait of Malacca
- d. Strait of Magellan
- e. Strait of Dover
- f. Strait of Bab el-Mandeb
- g. Strait of Bosporus
- h. Strait of Florida
- i. Strait of Juan de Fuca
- j. Strait of Messina
- k. Strait of Taiwan
- l. Strait of Tiran

Famous Gulfs

- a. Gulf of Mexico
- b. Gulf of Aden
- c. Gulf of Alaska
- d. Gulf of California
- e. Gulf of Carpentaria
- f. Gulf of Guinea
- g. Gulf of Oman
- h. Gulf of Thailand
- i. Gulf of Tonkin
- j. Gulf of Venezuela
- k. Persian Gulf
- l. Red Sea

Famous Canals

- a. Panama Canal
- b. Suez Canal
- c. Kiel Canal
- d. Corinth Canal
- e. Erie Canal
- f. Manchester Ship Canal
- g. Welland Canal
- h. Rideau Canal
- i. Caledonian Canal
- j. Gota Canal
- k. Saimaa Canal
- l. Volga-Don Canal

Famous Dams

- a. Hoover Dam
- b. Three Gorges Dam
- c. Itaipu Dam
- d. Grand Coulee Dam
- e. Aswan High Dam
- f. Kariba Dam
- g. Tarbela Dam
- h. Guri Dam
- i. Mangla Dam
- j. Bhakra Dam
- k. Nurek Dam
- l. Oroville Dam

Famous Bridges

- a. Golden Gate Bridge
- b. Brooklyn Bridge
- c. Tower Bridge
- d. Sydney Harbour Bridge
- e. Akashi Kaikyo Bridge
- f. Millau Viaduct
- g. Rio-Niterói Bridge
- h. Forth Road Bridge
- i. Verrazzano-Narrows Bridge
- j. Ponte Vasco da Gama
- k. Chesapeake Bay Bridge
- l. Humber Bridge

Famous Tunnels

- a. Channel Tunnel
- b. Gotthard Base Tunnel
- c. Seikan Tunnel
- d. Lötschberg Base Tunnel
- e. Eurotunnel Shuttle
- f. Mont Blanc Tunnel
- g. Fréjus Road Tunnel
- h. Arlberg Tunnel
- i. Laerdal Tunnel
- j. Zhongnanshan Tunnel
- k. Hsuehshan Tunnel
- l. Eisenhower Tunnel

Famous Airports

- a. Hartsfield-Jackson Atlanta International Airport
- b. Beijing Capital International Airport
- c. Los Angeles International Airport
- d. Dubai International Airport
- e. Tokyo Haneda Airport
- f. Chicago O'Hare International Airport
- g. London Heathrow Airport
- h. Hong Kong International Airport
- i. Shanghai Pudong International Airport
- j. Paris Charles de Gaulle Airport
- k. Amsterdam Airport Schiphol
- l. Frankfurt Airport

Famous Seaports

- a. Port of Shanghai
- b. Port of Singapore
- c. Port of Rotterdam
- d. Port of Busan
- e. Port of Hong Kong
- f. Port of Los Angeles
- g. Port of Antwerp
- h. Port of Dubai
- i. Port of Hamburg
- j. Port of Tokyo
- k. Port of Long Beach
- l. Port of New York and New Jersey

Famous Railways

- a. Trans-Siberian Railway
- b. Indian Pacific
- c. Canadian Pacific Railway
- d. Eurostar
- e. Shinkansen
- f. Amtrak
- g. Deutsche Bahn
- h. Union Pacific Railroad
- i. Great Western Railway
- j. Virgin Trains
- k. Southern Railway
- l. Transnet Freight Rail

Famous Roads

- a. Pan-American Highway
- b. Trans-Canada Highway
- c. Autobahn
- d. Route 66
- e. Great Ocean Road
- f. Garden Route
- g. Ring Road
- h. Silk Road
- i. Appian Way
- j. Via Dolorosa
- k. Camino de Santiago
- l. Trans-Siberian Highway

Famous Trails

- a. Appalachian Trail
- b. Pacific Crest Trail
- c. Continental Divide Trail
- d. John Muir Trail
- e. Long Trail
- f. Colorado Trail
- g. Arizona Trail
- h. Ice Age Trail
- i. Superior Hiking Trail
- j. Florida Trail
- k. Pacific Northwest Trail
- l. Tahoe Rim Trail

Famous Parks

- a. Yellowstone National Park
- b. Yosemite National Park
- c. Grand Canyon National Park
- d. Zion National Park
- e. Great Smoky Mountains National Park
- f. Rocky Mountain National Park
- g. Acadia National Park
- h. Olympic National Park
- i. Glacier National Park
- j. Sequoia National Park
- k. Kings Canyon National Park
- l. Mesa Verde National Park

Famous Zoos

- a. San Diego Zoo
- b. Bronx Zoo
- c. London Zoo
- d. Berlin Zoo
- e. Toronto Zoo
- f. Melbourne Zoo
- g. Singapore Zoo
- h. Taronga Zoo
- i. Auckland Zoo
- j. Cape Town Zoo
- k. Johannesburg Zoo
- l. Durban Zoo

Famous Aquariums

- a. Monterey Bay Aquarium
- b. Georgia Aquarium
- c. Shedd Aquarium
- d. Ripley's Aquarium of Canada
- e. Sea Life London Aquarium
- f. Aquarium of the Pacific
- g. National Aquarium
- h. Vancouver Aquarium
- i. Aquarium of Niagara
- j. Aquarium of the Bay
- k. Aquarium of the Americas
- l. Aquarium of the Rockies

Famous Museums

- a. Louvre Museum
- b. British Museum
- c. Metropolitan Museum of Art
- d. Vatican Museums
- e. Uffizi Gallery
- f. Prado Museum
- g. Hermitage Museum
- h. National Gallery
- i. Museo Nacional del Prado
- j. Rijksmuseum
- k. Museo Reina Sofía
- l. Tate Modern

Famous Libraries

- a. Library of Congress
- b. British Library
- c. New York Public Library
- d. Bibliothèque nationale de France
- e. Vatican Library
- f. Biblioteca Nacional de España
- g. Russian State Library
- h. National Library of China
- i. Bibliothèque nationale du Québec
- j. National Library of Australia
- k. National Library of New Zealand
- l. National Library of South Africa

Famous Universities

- a. Harvard University
- b. University of Cambridge
- c. University of Oxford
- d. Stanford University
- e. Massachusetts Institute of Technology
- f. California Institute of Technology
- g. University of Chicago
- h. Princeton University
- i. Yale University
- j. Columbia University
- k. University of Pennsylvania
- l. University of California, Berkeley

Famous Colleges

- a. Amherst College
- b. Williams College
- c. Swarthmore College
- d. Pomona College
- e. Bowdoin College
- f. Carleton College
- g. Wellesley College
- h. Middlebury College
- i. Haverford College
- j. Claremont McKenna College
- k. Vassar College
- l. Davidson College

Famous Schools

- a. Phillips Exeter Academy
- b. Phillips Academy Andover
- c. Choate Rosemary Hall
- d. Deerfield Academy
- e. Groton School
- f. Hotchkiss School
- g. Lawrenceville School
- h. Milton Academy
- i. Taft School
- j. St. Paul's School
- k. Eton College
- l. Harrow School

Famous Teachers

- a. Socrates
- b. Plato
- c. Aristotle
- d. Confucius
- e. Buddha
- f. Jesus Christ
- g. Muhammad
- h. Moses
- i. Abraham
- j. Isaac Newton
- k. Albert Einstein
- l. Marie Curie

Famous Students

- a. Alexander the Great
- b. Julius Caesar
- c. Napoleon Bonaparte
- d. Abraham Lincoln
- e. Mahatma Gandhi
- f. Martin Luther King Jr.
- g. Nelson Mandela
- h. Winston Churchill
- i. Adolf Hitler
- j. Joseph Stalin
- k. Mao Zedong
- l. Queen Elizabeth II

Famous Alumni

- a. Barack Obama
- b. Bill Gates
- c. Mark Zuckerberg
- d. Steve Jobs
- e. Oprah Winfrey
- f. Tom Hanks
- g. Meryl Streep
- h. Leonardo DiCaprio
- i. Jennifer Lawrence
- j. Brad Pitt
- k. Angelina Jolie
- l. George Clooney

Famous Faculty

- a. Albert Einstein
- b. Isaac Newton
- c. Marie Curie
- d. Charles Darwin
- e. Galileo Galilei
- f. Nikola Tesla
- g. Stephen Hawking
- h. Rosalind Franklin
- i. Alan Turing
- j. Ada Lovelace
- k. Gregor Mendel
- l. Niels Bohr

Famous Staff

- a. Albert Einstein
- b. Isaac Newton
- c. Marie Curie
- d. Charles Darwin
- e. Galileo Galilei
- f. Nikola Tesla
- g. Stephen Hawking
- h. Rosalind Franklin
- i. Alan Turing
- j. Ada Lovelace
- k. Gregor Mendel
- l. Niels Bohr

Famous Alumni

- a. Barack Obama
- b. Bill Gates
- c. Mark Zuckerberg
- d. Steve Jobs
- e. Oprah Winfrey
- f. Tom Hanks
- g. Meryl Streep
- h. Leonardo DiCaprio
- i. Jennifer Lawrence
- j. Brad Pitt
- k. Angelina Jolie
- l. George Clooney

Famous Faculty

- a. Albert Einstein
- b. Isaac Newton
- c. Marie Curie
- d. Charles Darwin
- e. Galileo Galilei
- f. Nikola Tesla
- g. Stephen Hawking
- h. Rosalind Franklin
- i. Alan Turing
- j. Ada Lovelace
- k. Gregor Mendel
- l. Niels Bohr

Famous Staff

- a. Albert Einstein
- b. Isaac Newton
- c. Marie Curie
- d. Charles Darwin
- e. Galileo Galilei
- f. Nikola Tesla
- g. Stephen Hawking
- h. Rosalind Franklin
- i. Alan Turing
- j. Ada Lovelace
- k. Gregor Mendel
- l. Niels Bohr

פרקי הלל ומוסר

הלל — ראה גם בעמוד הבא

הלל אבן עזרא, ר' — מחבר ספר תגמולי הנפש
הלל בן שמואל — מחבר ספר תולדות הנגידים
הלל בר שלמה — מחבר ספר מכתב מירושלים
הלל ורבקה — ראה בעמוד הבא
הלל יפה — ראה בעמוד הבא
הלל מוורונא — מחבר ספר תורת הבית
הלל מן הנגיד — מחבר ספר תולדות הנגידים
הלל מרדכי — ראה בעמוד הבא
הלל משה — ראה בעמוד הבא
הלל נחמן — ראה בעמוד הבא
הלל עמנואל — ראה בעמוד הבא
הלל צרור — ראה בעמוד הבא
הלל שמואל — ראה בעמוד הבא
הלל שמואל — ראה בעמוד הבא
הלל שמואל

פרענומעראנטען

מארניטא.

הרב הצדיק שליט"א
ר' יהושע העריש
ר' וואלף שאלמאן
ר' משה שיינער
ר' אפרים וועקסלער
ר' יצחק קאהן
ר' אלי' ווי"ע
ר' דוד נראס
ר' בצלאל העללער

רעטע.

לאווינגער בעד חברה משניות
ר' בן ציון שו"ב
ר' שמשון היימאן מצפת ת"ו.
ר' מנחם מענדעל פריעדמאן
ר' ישע' משה הירש
ר' מנחם משה פארקאש
ר' אברהם שטרן
ר' מנחם בערנאט
ר' אליעזר מרדכי לאזאר
ר' צבי פארקאש
הב' אלימלך היימאן

בעטלאן.

ר' יחזקאל שרגא ווייס
ר' חיים יחיאל מאנדעל
ר' יעקב ליב דאווידזאהן
ר' מרדכי קארענבוים
ר' שלמה ראזנער
ר' יוסף דוד ליכטענשטיין
ר' חיים יוסף סג"ל שאנבערגער
ר' יהושע מאסטרונק

ביסטריטץ.

ר' אברהם צבי קוסמאן
ר' אליעזר שו"ב גרין
ר' יחזקאל שאלאמאן
ר' יהושע שפיטס
ר' יהושע מאנדער
ר' מנחם מענדעל מאגדעל

נאדי איקלאד.

ר' משה דוקס
ה' לוסטיג
הב' פישל גאנץ מבערטאנצאץ
הב' אלחנן אלי' ראב טויסקאלו

אפאדורא.

ר' מנחם זעליג שו"ב
ה' ראסענבערג

ערושעבעט.

אלמנה היילפערן
ה' אריזאק שימאן
ה' נורמאנד מיהאלי
ה' נורמאנד יאזעף
ה' קליין אריזאק
ה' הערצליגער בעני
ה' ווייסבורד
ה' אנטאל יאקאב
ה' פאלקר

באנפי הוניאר.

הרה"צ ר' ישראל פרייניד
הרב מר"ה משה לעזער
ר' מנחם בעלעהיער
ר' יעקב מאזעס
ר' אהרן מייזלס
ר' זלמן ליב רוזלדמאן
ר' יושע גראסמאן
ר' משה גאלדמאן
ר' מנחם מענדעל אלבערם
ר' אברהם בערגער
ר' שמואל יודא שוואַרטץ
ר' יצחק משה פאנעטה
ר' יעקב מנחם ווייס
ר' נתן נטע צבי דימאנטשטיין
ר' אהרן מאזעס
ר' נתן נטע לאב
ר' יוסף יאקאב
ר' אפרים ראזענבערג
ר' נחמן גאלדשטיין
ר' מנחם מענדעל פארקאש
ר' משה קליין
ר' שלמה קליין
ר' יואל הערץ
ר' משה יאקאב
ר' משה אהרן אברהאם
ר' יקותיאל מאנעטה
ר' מענדעל הילפרין
ר' מרדכי הילפרין

מארש אויוואר

ה' גרינפעלד
ר' מנחם מענדעל יודקאוויטש
ר' אליעזר ג"מ
ר' צבי יודא שטערענבערג
ר' אברהם לאב
ר' זאב מאיר פישער
ר' אליעזר גוטמאן
נטע אזישאק

ישיבת מארש אויוואר

הב' נחמי' שטרן מקלויזענבורג
הב' הלל פריעדמאן
הב' מנחם חיים פייג סווענצקע
הב' משה שפיצער מדעש
הב' שלמה זלמן קליין דעש
הב' יקותיאל יודא שפילמאן ראוש
הב' שמואל זנבל צוידער

דיטשא-מארטאן

הרב ר' יחיאל יוסף קרויז אב"ד
ר' יצחק אייזיק שוואַרטץ
ר' משה פי'ערשטיין
ר' דוד ווייס סג"ל
ר' משה שאנבערג
ר' יצחק שאמועל
ר' בן ציון קאסטנער
ר' אשר זעליג שוואַרטץ
חברה גמילת חסד

קארלסבורג.

הב' יודא ארי' פאנעל
ר' אשר גאלדשטיין

מילבאך

פרענומעראנטען

מילבאך (מעבעש אלבא) ר' בנימן שוואַרטץ עס ליי יודא ראזענבערג

ר' יוסף חיים גרינפעלד
ר' יצחק אהרן נייטאן
ר' ליב גלאזער
ר' אברהם דוב שפעטל
ר' ראובן שטיינהויער

האטסעג.

ר' יעקב זאב גאלדשטיין
ר' מנחם פריעדמאן
ר' יונתן בנימין מענדעל

פעטראשעני.

ר' יצחק אייזיק ווייס
ר' אפרים פישל בארסטעלר
פ. וואלף עם קאסטאני
ר' חיים יעקב ביבער
ה' אירושאי
ר' משה לייב שרעטער
ה' הערץ
ר' יצחק זאב איצקאוויטש
ה' וואַראַדי
ר' יהושע ביבער
ר' מנשה שוואַלב

וואלקאן.

מאיר יונגער
ר' מרדכי כ"ץ
ר' יוסף ראטה
ר' גדליי בערקאוויטש
ר' יצחק פיקסלער
ר' יצחק אייזיק גאלדבערגער
ר' שמואל שמילאוויטש
ר' דוד כ"ץ
ר' דוד סאבעל
ר' אלי' כ"ץ

לופעני.

ר' אהרן אויש אב"ד
ר' ישראל משה לעבאוויטש
ר' אברהם מאיר פריעד
ר' בענדיט כ"ץ
ר' ליב האגער
ר' יוסף לאבין
ר' ישראל דוב ווייס
ר' אליעזר לאבין
ר' משה לאבין
ר' יצחק אייזיק יאקאבאוויטש
ר' הילל ליב אויש
ר' יוסא וואגמאן
ר' אברהם יצחק בערקאוויטש
ר' אלימלך בערמאן
ר' יקותיאל יודא מאליק

אראד.

ר' יעקב אליעזר ווידער
ר' פרץ טובי' שפיין
ה' שאלאמאן
ר' מנחם חיים מיללער שו"ב
ר' מאיר דוב שו"ב
ר' יצחק זאב כ"ץ רייך

טשושטשא.

ר' מנחם בן פרימט שו"ב
ר' יהושע בן ציון לעווינ

פרענומעראנטען

ר' יצחק אייזיק וויינבערגער
ר' שבתי וויינבערגער
ר' יעקב וויינס
ה' ראזענבערג שיבאנד
גבריידער גראס.
ר' אליעזר ראטה ואחיו
ר' אשר אנטשיל
ר' משה קרויז
ר' דוד פרענקל
ר' דוד פארקאש
ר' משה סג"ל לעווי
ר' שלמה גרין
ר' אליעזר ווינקלער
ר' מרדכי יודא קלענצער
ר' ישראל קאסנער
ר' יחזקאל שרגא לעווי
ר' יוסף אדי' גראס
ר' ישעי' ראטה
ר' יוסף וי"ט סאבאוויטש
ר' שלמה פראנקל

מאטמאר.

מו"ה ר' אברהם הגון דומ"צ
ר' חיים משה הערשקאוויטש
ר' מרדכי בערנפעלד
ר' יצחק אייזיק בעלב
ר' צבי פישער
ר' אליעזר הערשקאוויטש
ר' חיים גראזינגער
ר' אליעזר טרעביטש
ר' אהרן טרעביטש
ר' יוסף אפרים דאווידאוויטש
ר' יוסף נערענדאש
ר' יעקב וויינס
ר' מרדכי ווינגרעב
ר' שלמה לבאוויטש
הב' דוד ראזענבלאם
ר' יעקב צבי קליין
ר' אלקנה שוואַרץ
ה' בריידער פריעדמאן
ר' שמואל וויינ
ר' אשר אנטשיל מאיר

פרענומעראַנטן

ר׳ אהרן לעבאָוויטש
ר׳ מנחם שוואַרץ
ר׳ משה אהרן סגי״ל גליק
ה׳ שימען הצרף
ה׳ שלומצליר יענא
פ. דאוויד עס קאַהן
ר׳ חיים משה יאקאבאָוויטש
ר׳ אברהם ווייס
ר׳ מאיר אהרי קראַנצלער
ר׳ יצחק אייזיק פעלדמאַן
ר׳ יצחק יודא נייאבויער
ר׳ יהושע ראָזענבערג
ר׳ משה הערשקאָוויטש
ר׳ מנחם מענדל גראָס
ר׳ אריה ליב צינער
ר׳ יעקב בערגער
ר׳ יחיאל אלימלך היימאַן
ר׳ בנימין העלמאַן
ר׳ דוד כ״ץ ראָזענבערג
ר׳ שמואל פעלצנבערג
ר׳ יהושע אהרנואהן
ר׳ מרדכי מאַוש
ר׳ יצחק לאַוער
״ אהרן דוב נראָס
״ יצחק גאָלדבערגער
״ מנחם לעבי
״ משה מישל ווידער
״ שמעון זעליג
״ מרדכי אברהם כ״ץ
״ יעקב ראָזענטהאל
״ אפרים עגרי
״ יודא שוואַרטץ
״ קליין עס קאָפס׳
ר׳ ראובן יוסף מצרימלשטיין
דר. הערמאַן יענא
דר. פרישמאַן
ר׳ יצחק גרינשטיין
ר׳ יוסף דוד גאָלדשטיין
ר׳ ישראל אברהם ציפסער
ה׳ יוסף יואל גאָלבשטיין
ר׳ לעבאָוויטש שאמועל
ר׳ אליעזר קליין
ר׳ יוסף פרייד
ר׳ חיים פרייד
ר׳ שמואל צבי כ״ץ בערקאָוויטש
ר׳ שמואל פישער
ר׳ אליעזר וויינער וביזו ר׳ ברוך גר״ס
ר׳ ישראל חיים עלענבאָגען
ה׳ האַרמאַן
ר׳ הילל שוואַרטץ
ר׳ יוסף חיים סאַרקאָש
ר׳ שלמה פרייד
ר׳ יוחנן בערגער
ר׳ מרדכי לעבאָוויטש
ר׳ אברהם כ״ץ בערקאָוויטש
ר׳ דוד שלמה טארבישט
ר׳ שמואל פינעאָס
ר׳ יצחק משה הלוי
ר׳ יוסף סאַרקאָש
ר׳ יעקב קליין
ר׳ אליטלך דוד שאַרף כ״ץ
ר׳ חיים קאַראָבלי
ר׳ אשר אנשטיל וויס
ר׳ יחיאל פראַנקעל
ר׳ ברוך גליקליך
ר׳ חיים יודא בראָכער
העדמאַן קעסטענבוים
ר׳ משה גרינפעלד

ר׳ אבנר סיני וויס
ר׳ אנשטיל פישער
ה׳ ראַמה אַרמין
ר׳ קלמן וויס
ה׳ ארנאַשט שאַמוּעל
פ. בעבריידער האַאַס
ר׳ בערנאַם שאַנדאַר
ר׳ משה בוסקאָוויטש
ר׳ קלמן לעאָפאַלד
ר׳ אברהם לינדער
ר׳ שמואל פאַפעל
ר׳ משה שוואַרטץ
ר׳ חיים דעוושי
ר׳ מנחם שוואַרטץ
ר׳ יעקב שאַלאַמאַן
ר׳ שמואל ראָזענבערג
ר׳ גרינפעלד
ר׳ הילל שפיטץ
ר׳ אברהם גאָלדגלאַנץ
ר׳ גומפאַן אינגאַשץ
ה׳ גריספעל הערמאַן
ה׳ שוואַרטץ זאַלאַמאַן
ר׳ ראָזענפעלד מיקשא
ר׳ טובי׳ עלענבאָגען
ה׳ שאַנדאַר הענרוך
ה׳ מאַרקאָוויטש גליק
ר׳ שמואל צבי ווינבערגער
ר׳ חיים ישכר סאַרקאָש

האַלמין.

הרה״ג יעקב שלום קליין
ר׳ יוסף צבי שטערן
ר׳ ברוך וויס
ר׳ יצחק לעבאָוויטש
ר׳ יחיאל צבי פישער

ס. וואַראַל.

ר׳ משה נוסבאַכער
ר׳ מאיר יודא גאָלדבערגער
ר׳ אליעזר קליין
ר׳ אליעזר כ״ץ מאַרקאָוויטש
ר׳ משה אלי׳ גראָס
ה׳ אַדאָלף כ״ץ
ר׳ מנחם ווינבערגער
ר׳ שמעון אברהם מאַנדעל
ר׳ משה אויזשאַק (נעוועלבער)
האשה סראַדעל אַפפעל
ר׳ אברהם משה מאיר
ר׳ אשר אנטשיל לאָווינגער
ר׳ מרדכי גאָלדשילד
הב׳ יצחק צבי הירש
ר׳ יעקב וויס
ד. שלינגער אליעזר
ר׳ מרדכי מאַרקאָוויטש

נאַדי־באַניא.

ר׳ שמואל אויזשאַק
ר׳ אליעזר משה אויזשאַק
ר׳ צבי העלמאן האַכטייל
ר׳ מנחם שלום שמילאָוויטש
ר׳ שמעון בערעני
ה׳ אַדאָלף ווערטהיים
ר׳ לודוויג קראַממער
ר׳ משה יעקב וויס
ר׳ אלכסנדר פאַפפער

פרענומעראַנטן

ר׳ אלי׳ פוקס
ר׳ יצחק שימאַן
ר׳ אליעזר ולבערבערג
ר׳ שמואל וויס סראָגער
ר׳ מנדל שמראָסער
ר׳ דוד נוסבאַכער
ר׳ אליעזר סריעדמאַן
ר׳ חיים קליין
ר׳ שלמה מוסקאַט
ה׳ מאַנדעל סאַל
ה׳ סריעדער ווילמאַש
ה׳ אלי׳ לאָווינגער
ה׳ שוואַרטץ אַנדאַר
ה׳ דימאַנט דעוושא
ר׳ יצחק סריעדמאַן
ר׳ אהרן שימאַן
ר׳ בערנער צוץ
ה׳ מענדל אַדלער
ה׳ אפפעל מאַרשאַן
ר׳ משה הייליברון
פ. שאַמועל עס קאַמפאַני
ה׳ סראַנקאָוויטש

ושיבוי.

ר׳ אברהם שלמה יקותיאל לערמאַן
ר׳ משה מאַרקאָוויטש
ר׳ ברוך וועקסלער
ר׳ טובי׳ ראָזאַמאַן
ר׳ משה יודא סאַלפעטער
ר׳ יוסף גראָס
ר׳ שמעון גראָזינגער
ר׳ משה ראָזענבערג
ר׳ יהושע ראַשה
ר׳ שלמה בעק
ר׳ דוד צבי ווערהיימער
ר׳ משה דייטש
ר׳ שלמה מינדסענט
ר׳ מאיר צבי וויס
ר׳ אברהם הערשקאָוויטש
ר׳ הערצקי מאַרקאָוויטש
ה׳ ישראל פילאַם
ר׳ יעקב וועקסלער
ר׳ לייזער פריעדמאַן
ר׳ משה מאַנדעל
ר׳ חיים יודא אירגאַע ושותפו
אשה אלמנה האַפפמאַן
ר׳ מרדכי סריעדמאַן
ר׳ משה גאָלדסאַרב
ר׳ אברהם יאַקאַב
ר׳ יצחק מרדכי גרינהוט
ה׳ מיהאל בערגאַשה
ה׳ קאַרקאָש שאַמו
ר׳ שמואל מאַרקאָוויטש
ר׳ חיים יודא וויס
״ שמואל יאַנאָוויטץ
ר׳ הירש סיערוויערגער
ר׳ שמואל יוראַ שאַלאַמאַן
ר׳ אברהם יענער
ר׳ משה גראָס
ר׳ שרגא גאָלדבערגער
ר׳ אלימלך שטערן
ר׳ שאול שוואַרטץ
ר׳ צבי גראָס
ר׳ דוד הירזער עס מוחנו
ר׳ מאיר מיקלוש

גראָסווארדיין.

גראָסווארדיין.

הרב הצדיק המפו׳ מוויזניצע
ר׳ מאיר אולמאַן
״ עמרם אולמאַן
״ אברהם משה אולמאַן
״ שמואל צבי שווארטץ
חברת מחזיקי תורה
חברת סועד צדק
חברת מרעים
חברה בית יעקב
חברת קהלת הקודש
ר׳ דוד קאַהן
״ נפתלי הירצקי קירש
״ חיים צבי קירש
״ ליב ווידער
״ אריי נייטאַן
״ משה לאָפפעלי
״ יהושע שרעטער
״ אשר אנטשיל ווינבערגער
״ זאב סראָקאָש
ה׳ קאַהאַן ראָשא
ר׳ אליעזר ליינבערר
שמואל יצחק פוקס
״ אברהם יצחק אילמאַן
״ שלמה וויס
״ מנחם פרידריך
״ חיים יוסף כ״ץ סעגדער
״ יצחק יעקב לאזאן
״ משה חיים לייכטמאַן
״ בנימין גראָסמאַן
רבקה אשת ר׳ אברהם קליין
ר׳ יונה אליסלך וויב
״ יהושע זאַלצבערגער
״ יצחק סעגדיל
״ יהושע העשיל ווילד
״ יודא יוחנן שווארטץ
״ דוד מאַיש
״ אריי סגי״ל שפרינג
״ ברוך גאָלדבערגער שויב
״ מנחם וויס
״ זאב וויס
״ יעקב קליין
״ שמואל זאב גוטמאַן
״ משה וויס
״ שמעון שטרען
״ יצחק אייזיק
״ יצחק יעקב בן הרב מסעלעגד
״ משה דאָנענבערג שויב משם

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

דרשה

33

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תש״ל לפ״ק

ד ר ש ה

אשר דרש בביה המדרש של הקהל דפה

כפוד אדומו"ר הרה"צ בוצינא דנהורא הו"פ

עטרת ראשנו וכו' כקש"ה

מרן קלונימוס קלמיש שפירא שליט"א

אב"ד דק"ק פיאסעצנא

בהרה"צ רשכבה"ג מוהר"א מגראדזיסק זצוקללה"ה

ותחן הרת"צ רשכבה"נ מוהרי"מ מקאזניץ זצוקללה"ם

יו"ל ע"י חברי הקהלה העברית דפיאסעצנא

ו א ר ש א ת ר צ "ו

דבר המוציאים לאור

לפי בקשת שרידי תלמידי הישיבה הקדושה „דעת משה" של האדמו"ר הק' מוהר"ר קלונימוס קלמיש שפירא מפיאסצנה זצ"ל הי"ד החלטנו להוציא לאור מחדש את דרשת רבנו זצ"ל אשר דרש בק"ק פיאסצנה בשבת תשובה תרצ"ו בכתבה וכלשונה באידיש ובע"ה נוציא בקרוב דרשה זו בלשון הקודש.

כמ"כ שמחים אנו להודיע שנמסרו כבר ב"ה לסדור לקוטי תורה של מרן זצ"ל אשר היו בידי כמה מתלמידיו שיחי' של מרן זצ"ל. ושוב אנו מזהירים לבל יוציא אף אחד מדברי רבנו זצ"ל בכל לשון שהוא, בלי רשות האדמו"ר רבי אלימלך שפירא שליט"א.

ועד חסידי פיאסצנה
בראשות בן אחי המחבר מוהר"ר אלימלך שפירא
שליט"א במוהר"ר ישעי"ה שפירא זצ"ל
רחוב הרצל 68 תל-אביב

בזה אני מודה להשי"ת שנתן ברעיוני להדפיס ולהוציא לאור את הקונטרס הנ"ל לזכר אבי מורי הרהח"ס ר' אברהם רדזינר זצ"ל שהיה נאמן ביתו של האדמו"ר הקדוש מפיאסצנה זצ"ל הי"ד. ולאחר פטירת אבי ז"ל בגיטו לודז', בט"ו תשרי תש"ב, כתב האדמו"ר זצ"ל לאמי הי"ד שאבי היה בבחי' תלמיד המחכים את רבו, ולא אחד ממאמריו כתב תודות לשאלותיו, כמ"כ לזכר אבי זקני הרה"ח נתנאל בן הרב חיים רדזינר מורשה, שהיה מעמודי התווך של חסידי קוזניץ ומראשוני חסידי מרן בפיאסצנה. יום הזכרון שלו הוא ז' תשרי.

ובזה אני מודה לאדמו"ר הרבי ר' אלימלך שפירא שליט"א ממשיך השושלת שנתן לי הרשות והאפשרות להוציא את הקונטרס הנ"ל.

נתנאל בר' אברהם ובילה רדזינר
בני-ברק, ישראל

מיר גיבען דאָ איבער, די דרשה וואָס האָט גע׳דרשנט כ״ק אדומו״ר חרה״צ מרן שליט״א, אב״ד דפרא־סעטשנא, שבת־תשובה אין היגען שטאָדטישען בית־המדרש.

די דרשה האָט געמאכט א געוואלדיגען רושם אויף זיי האָט שטארק מעורר געווען די יודישע הערצער, מיר האָבען דעריבער בעשלאָסען זי אָפצודרוקען אין יודיש, בכדי צו מאכען א וועג פאר די דברי אש קודש, אז זיי זאָלען אריין אין יעדען יודיש האָרץ.

די ענינים העומדים ברומו של עולם, וואָס זענען בעריהרט אין די דרשה, זענען נישט בלויז נוגע אויבזער שטאָדט אליין — נאָר זיי זענען נוגע אנשים ונשים וטף בכל מקומות שהם, אויך מיר וועלען עס האלטען פאר א זכות, אז די דרשה וועט ווערען פערשפרייט אין א גרעסערע צאָהל צווישען דער יודישער בעפעלקערונג, בכדי דערמיט מקרב זיין זייערע הערצער לאביהם שבשמים.

המוציאים לאור.

בעזהי"ם

שובה ישראל עד ד' אלקיך, כי
כשלת בעוניך, קחו עמכם דברים
ישובו אל ד'.

דער מדרש רבה אין פ' לך, דערצעהלט דעם אופן, ווי אזוי אברהם אבינו האָט דאָס ערשטע מאָל דערקענט דעם אויבערשטען. אין יענע צייט ווען אין דער גאַנצער וועלט האָט געהערשט פינסטערניש, אלץ האָט געדינט צו פערשידענע אָבגעטער, ווען אויך אברהם אבינו'ס פאָטער און ברידער האָבען געדינט צו אַ גאָט וואָס איז געמאַכט געוואָרען פון האָלץ אָדער שטיין — אין דער זעלבער צייט, האָט אברהם אבינו נישט קיין מורא געהאַט פאַר קיינעם און צובראָכען זייערע שטיינערנע און הילצערנע אָבגעטער. ער האָט עס געטהוען מיט מסירת-נפש, וויל במרוד האָט איהם דערפאַר אַרייַנגעוואָרפען אין אַ ברענענדען קאָלך-אויוון, אָבער השי"ת האָט איהם מציל געווען. אויך זיינע קינדער און הויז-געזונד האָט אברהם אבינו געלערנט ג-ט'ס וועג, אז נאָר איין ג-ט האָט בעשאַפען די וועלט, הימל, ערד און אַלץ וואָס געפונט זיך אין איהר, און נאָר השי"ת דאַרף מען דינען; און נישט בלויז אויבערפלעכלעך מן השפה ולחוץ און נישט בלויז מיט לייכטע מעשים, נאָר מיט'ן גאַנצען גוף ונשמה, מיט'ן גאַנצען כח און לעבען. אויך היינט זענען מיר יודען גרייט אונזער לעבען אָדער פאַר השי"ת. מיר אַלע געדענקען נאָך, ווי אין אונזער דור, האָבען טויזענדער יודען אין אוקראַינע זיך מוסר נפש געווען פאַר השי"ת, אזוי ווי עס האָבען געטהוען

די פריערדיגע דורות. די אַלע קדושים זענען אומגעקומען נאָר וויל זיי זענען געווען יודען. איהר הייליגע קדושים וטהורים פון אַלע דורות, וואָס אייערע גופים האָט מען געברענט אין פערשידענע פייערן, אייער הייליג בלוט מנסך געווען פאַר אונזער אייניגען, הייליגען, גרויסען ג-ט ב"ה, מיר זענען מיט אייך, הייליגע נשמות הקדושות, מיר זענען שטענדיג גרייט דאָס זעלבע צו טהוען פאַר השי"ת, און מיר זענען דאָס טאָקע מכוון אַלע טאָג אין קריאת שמע, בייטאָג און ביינאַכט.

דעריבער זאָגען מיר „אלקי אברהם יצחק ויעקב", מיר רופען זיי „אבות", וויל ווען אויף דער גאַנצער וועלט האָט געהערשט פינסטערניש – האָבען זיי אונז מגלה געווען דאָס ג-טלעכקייט פון השי"ת, זיי האָבען אַרייַנגעגעבען אין אונזערע הערצער און אין אונזער בלוט, דאָס התקשרות לד' ביז מסירת-נפש. גישט בלויז בעת אַ נסיון, וועו מען נייט ח"ו דעם יוד צו שמד ח"ו אָדער דורך פערשידענע גזרות איהם אַוועקצוורייסען פון השי"ת און פון זיין תורה – זענען מיר זיך גרייט מוסר-נפש צו זיין, נאָר בכלל איז דאָס גאַנצע לעבען פון אַ יוד אַ מסירת-נפש'דיג לעבען. וואָלט ער נישט געווען קיין יוד, וואָלט ער נישט געליטען און נישט געווארען אַזוי פיל גע'רודפ'ט. וועו ער ערציהט זיינע קינדער לתורה – איז עס מיט מסירת הנפש; ער הייט שבת – מיט מסירת הנפש; ער נעמט פרומע אייִדעמעס פאַר זיינע טעכטער – איז עס ווידער מיט מסירת-הנפש. צו זיין אַ יוד הייסט נישט – אַז אויב עס קומט איהם אַן לייכט, איז ער אַ יוד, און אויב עס קומט איהם אַן שווער, און ער האָט פערשידענע מניעות, וועט ער פערגרינ-גערן אָדער מוותר זיין אויף פערשידענע ענינים פון יודישקייט – ניין! אַ יוד מוז מען זיין אפילו וועו עס זייַז פערבונדען מיט די גרעסטע געפאַהרען און שוועריגקייטען, אַזוי ווי עס שטעהט אין מדרש: „או יהודי או קטול", ד. ה. אָדער זיין אַ יוד אָדער חלילה נישט לעבען, וויל לעבען אַלט נישט-יודען ווילען מיר בשום אופן נישט. און אַט דאָס אַלעס האָבען מיר בירושה פון אונזערע אבות. און אברהם אבינו איז געווען דער ערשטער פון זיי, וואָס

האָס דערקענט ג-ט אוּן דער מדרש טהוט טאָקע דערצעהלען, ווי אַזוי ער איז צו דעם צוגעקומען אוּן ווי אַזוי השי"ת האָט זיך צו איהם מגלה געווען.

דער מדרש זאָגט: אמר רבי יצחק, משל לאדם שהי' עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, א"ל אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהי' אברהם אבינו אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר, אני הוא בעל העולם עכלה"ק (רבי יצחק האָט געזאָגט: עס איז אַ משל צו אַ מענש וואָס האָט געוואַנדערט פּוּן איין אָרט צום צווייטען אוּן ער האָט געזעהען ווי אַ פּאַלאַץ ברענט, האָט ער געפרעגט: איז דען מעגליך אַז דער פּאַלאַץ זאָל נישט האָבען קיין בעל הבית? האָט אויף איהם אַ בליק געטהוען דער בעה"ב פּוּן פּאַלאַץ אוּן גיזאָגט: איך בין דאָס דער בעל הבית פּוּן פּאַלאַץ. אַזוי אויך אברהם אבינו האָט געטראַכט, צי איז דען מעגליך, אַז די וועלט זאָל נישט האָבען קיין מנהיג? האָט השי"ת אויף איהם אַ בליק געטוען אוּן גיזאָגט: איך בין דאָס דער מנהיג פּוּן דער וועלט).

מיר דאַרפען דאָך פערשטעהן, צוליב וואָס ערקלערט אונז דער בעל המדרש דאָס משל „בבירה דולקת" (אַ ברענענדער פּאַלאַץ) פאַר וואָס טויג נישט וועז דער בעל־המדרש וועט זאָגען בלויז „בירה"? נאָר דער ענין דערפּוּן איז: דאָ רעדט זיך דאָך פּוּן דער צייט אַיידער אברהם אבינו האָט דערקענט, אַז השי"ת איז דער באַשעפער פּוּן דער וועלט אוּן אַיידער השי"ת האָט זיך צו איהם מגלה געווען, דענסטמאָל האָט טאָקע אברהם אבינו געקוקט אויף דער וועלט ווי אויף אַ בירה דולקת (אַ פּאַלאַץ וואָס ברענט). וויל וואָס איז דען די וועלט, אויב זי איז אָהן אמונה ועבודת ד' — אויב נישט אַ מוראַ'דיג פּייער, וואָס פּער־ברענט אוּן מאַכט אַ תל פּוּן אַלץ? אוּן וואָס איז דען אַ לעבען אָהן תורה — אויב נישט אַ גיהנם-פּייער, וואו דער מענש איז אומגליקליך אויב ער געפּוּנט זיך אין אַזא לעבען, וואָס איז בלויז חושך ואפילה, גניבה, גזילה, רציחה אוּן כערשידענע מיאוס'ע תאוות וואָס אויב דער מענש טהוט זיי, איז ער ערגער אפילו

פון אַ בהמה טמאה. אויך היינט וועט עס האָט נישט קיין אמונה אין השי"ת און געהט נישט בדרך התורה, געפונט ער זיך אין אַ „בירה-דולקת", אָבער צום בעדויערען פיהלט נישט דער מענש, אַז ער געפונט זיך בבירה דולקת. און אַט דאָס לערנט אונז דער מדרש, אַז השי"ת איז זיך דעמאָלט מתגלה צום מענש, נאָר וועט ער פיהלט שוין, אַז ער איז בבירה דולקת.

ביז פאַר צוואנציג-דרייסיג יאָהר צוריק, האָבען די אומות-העולם — די וואָס זענען אינגאַנצען אָהן תורה — געלעבט אין טעות. זיי האָבען געגלויבט אין דער מענשהייט און געהאַט צוטרוי צו זייער גייסט און שכל, וואָס ווערט וואָס אמאָל בעסער און שענער. זיי האָבען געהאַלטען, אַז דער געלעהרטער מענש, וועט נישט טהוען קיין שלעכטס שוין צוליעב דעם וויל זיין גייסט איז אין בעסטען אָרדנונג, אָדער גאָר צוליעב זיין שכל אַליין, וועלכער וועט איהם וויזען דעם דרך-הישר, און די אַלע מער-דערייען, וואָס מענשען האָבען אמאָל געטהוען, דאָס געהער שוין צו דער פערגאַנגענהייט — אָבער יעצט האָט זיך שוין די גאַנצע וועלט איבערצייגט, וויי פאַלש דאָס איז. אָט למשל דייטשלאַנד, אַ לאַנד וואָס האָט אמ'מיינסטענס געפויקט אויף דעם וועלט-מאַרק מיט איהר חכמה און מיט איהרע גרויסע ערפינדערישע דערגרייי-כונגען — איז היינט געוואָרען דאָס ערגסטע פון די אומות העולם, און נישט בלויז וואָס זי בעגעהט פערשידענע רציחות און מער-דערייען — נאָר זי וויזט נאָך אויף מיט מכלומר'שטע שכליות'ן, אַז אַזוי מוז זי עס טהוען און אַזוי דאַרף עס זיין. זי גיט אַרויס פיעל וועלק צו כשר'ן דאָס נידעריגסטע און גע-מיינסטע, און וויזט נאָך אויף מיט פערשידענע פלפולים של הבל, אַז דאָס געמיינהייט איז נאָר גוט.

אָבער ביי אונז איז דאָס נישט קיין נייעס. מיר וויסטען שוין פון לאַנג, אַז אָהן תורה געהערט דער מענש צום ערגסטען מין, און זיין גאַנץ לעבען פינסטערט ער אָב. שלמה המלך האָט נאָך פאַר קרוב דריי טויזענד יאָהר צוריק געזאָגט: כל דרך איש ישר בעיניו (יעדער זאָך וואָס מענש טהוט דאכט זיך איהם אַז עס איז גוט אזוי). נישט בלויז וואָס דער שכל בעסערט נישט

דעם מענש, נאָר אדרבה, דער שכל וועלט צוגעבויגען אוין אויס-
געקרומט צו זייגע תאוות אוין גיט איהם צו פערשטעהן אויף
שלעכטס אַז עס איז גוט. דער גנב למשל, וועלן ער איז אַריינ-
געטהוען אין זייגע גנבות, פערשטעהט אַז ער דאַרף גנב'נען.
ווי טרויעריג איז דעריבער, אַז עס זענען דאָ מענשען, וואָס
האָבען נישט קיין חכמה אוין נישט קיין דעת, בעזיצען נישט
קיין תורה אוין האָבען קיינמאָהל נישט געלערנט, אוין פלוצלינג
וועלן זיי בייַ זיך גאַנצע חכמים אוין אונטערשיידען,
אַז די טייל תורה איז גוט אוין די טייל ח"ו נישט. אַ גע-
וועהנליכען סכסוך צווישען צוויי מענשען, וועט דאָך קיינער
נישט קאָנען פסק'נען, אויב ער וועט נישט גוט אויסהערען
בייַדע צדדים אוין גוט אויפפאַסען דעם ענין — אוין דאָ, ער
וואָס האָט קיינמאָל נישט געלערנט די תורה אוין וויסט נישט
וואָס שטעהט אין איהר, איז פלוצלינג געוואָרען אַ גאַנצער
פוסק, וואָס וויסט מכלומר'שט וועלכען טייל תורה יאָ צו אָנער-
קענען אוין וועלכע טייל חלילה נישט; זיין גאַנצע "חכמה"
בעשטעהט דאָך נאָר אין דעם וואָס ער גיט אָנגעטהוען אַ
געפרעסטען אַנצוג, מכל שכן נאָך וועלן ער לייענט אַלע טאָג
אַ צייטונג, איז ער דאָך שוין גאָר אַ גרויסער "מלומד". אָט
לגבי די מענשען בלייבט אוינז נישט מעהר איבער, נאָר ווי זיי
צו וואונשען, דאָס השי"ת זאָל עפענען זייערע אויגען, אַז זאָ-
לען אַליין דערזעהען ווי נאַריש זיי זענען אוין זאָלען פער-
שטעהן, דאָס די גאַנצע "חכמה" זייערע איז גאָרנישט.

אָט דאָס אַלץ האָט אברהם אבינו געזעהען פוין פריהער,
דעריבער האָט ער געזאָגט: "תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג",
ער האָט נישט געזאָגט בלא "בורא" אָדער "בונה" נאָר בלא
"מנהיג", ווייל ווער עס גלויבט אפילו יאָ, אַז ג-ט האָט בע-
שאַפען די וועלט, נאָר ער רעכענט אַז ער קאָן זיך אַליין
פיהרען ווי ער פערשטעהט, מאַכענדיג זיך פשרות אין דער
תורה, טייל מצוות וועט ער יאָ מקיים זיין אוין טייל נישט,
אָט דאָס הייסט שוין נישט קיין ריכטיגער יוד אוין די גאַנצע
וועלט איז לגבי איהם אַ בירה דולקת. מיר אָבער האָבען יאָ

אַ מנהיג, הש״ת איז אונזער מנהיג, ער האָט אונז איבערגע־
בען די תורה און אָהן שום פֿשרות וועלען מיר זי אינגאַנצען
מקיים זיין.

עס שטעהט אין חובת הלבבות, אויב דו וועסט זעהען
אַ שעהן כתב וואָס איז געשריבען אויף אַ פּאַפּיר און עס וועט
ווער דיר וועלען איינרעדען, אַז דער טינט האָט זיך אויס־
געגאָסען אין פון זיך זעלבסט האָט זיך עס אָנגעשריבען, צו
וועסטו דען נישט לאַכען פון דעם מענש און זאָגען, אַז ער
איז משוגע? מכל־שכן ווען מען זעהט די וועלט מיט איהר
גאַנצען פערנעהם, וואָס איז פיעל מיט פערשידענע ברואים,
גרויסע און קלייניע און יעדע זאַך איז צוגעפאַסט אייניע צו
דער אַנדערער. למשל, ווען עס וואָלט נישט געווען קיין תבואה
און פֿירות וואָלט דער מענש און אַלע אַנדערע בריאים נישט
געקאָנט לעבען, און וען נישט וואָס עס רעגענט וואָלטען דאָך
די תבואה און פֿירות נישט געוואַקסען. די וועלט אַליין שרייט
און רופט, אַז ג־ט, דער גרויסער ג־ט האָט זי בעשאַפען. דוד
המלך זאָגט: השמים מספרים כבוד א׳ ומעשה ידיו מגיד הרקיע.
עס ווערט געבראַכט אין ירושלמי, אַ תנא חאָט געזאָגט צו
זיינע תלמידים: חייכם, כשם שהבית מעיד על בונאו, כך
העולם מעיד על בוראו. (פערוואָהר איהר לעבט, אַזוי
ווי דאָס הויז זאָגט עדות אויף איהר בוי־מייסטער, אַזוי
זאָגט די וועלט עדות אויף איהר בעשעפער). אָבער נישט בלויז
צוליעב דעם אָדער יענעם שכל אַליין גלויבען מיר אין
ג־ט, נאָר מיר זענען עס מרגיש אין אונזערע הערצער און
אין אונזער בלוט, און דאָס האָבען מיר בירושה פון אונזערע
עלטערן ביז אברהם אבינו. אויב אייגער איז אַ מאמין נאָר
בלויז צוליעב׳ן שכל, איז עס פונקט ווי אַ קינד וואָס האָט
ליעב דעם פאָטער נאָר צוליעב די אָדער יענע סבה, וואָס
עס איז אַ סימן אויף דער פערדאָרבענקייט פון קינד, וואָס איז
נישט מרגיש אויפ׳ן פנימיות׳דיגען התקשרות צום פאָטער.

השי״ת ווערט אָנגערופען אלקי ישראל. ס׳שטעהט אין מדרש
תנחומא פ׳ קדושים: די מלאכים זענען מהלל דעם אויבערשטען מיט

דעם נאָמען. זיי זאָגען: ברוך ד׳ אלקי ישראל. מיר ווערען אָנגערופען עם ד׳ (ג–ט׳ס פאָלק) בני בכורי ישראל. ווען מיר זענען נאָך געווען אין מצרים, געאַרבייט בחומר ובלבנים אַלס קנעכט צו פרעה, האָט זיך דער גרויסער, שטאַרקער ג–ט ב״ה, מיט אונז נישט געשעמט, ער האָט געשיקט צו פרעה זאָגען: בני בכורי ישראל, ג–ט איז אונזערער און מיר זענען זיינע. אונזער אמונה און התקשרות בד׳ ליגט אין אונזער נאַטור אוי מיר זוכען גאָרנישט קיין שכל דערויף.

די התחלה פון התקשרות לד׳ איז געווען בייַ אברהם אבינו. באַלד פון אָנהויב האָט השי״ת געטהוען אויף איהם אַ בליק און געזאָגט: אני הוא בעל הבירה. און נישט בלויז אויף אברהם אבינו אַליין, נאָר אויף יעדען יוד לפי ערכו טהוט השי״ת מציץ זיין און דער ניצוץ אלקי אוערט נתגלה אין זיין האָרץ. „מציץ״ הייסט אָבער נישט גוט־זעהען נאָר בלויז אַ „בליק״ טהוען, מלשון מציץ מן החרכים (ער טהוט „בליקען״ פון די שפאַלטען). דערייבער פיעל מאָל טהוט השי״ת אַ בליק צום האָרץ און נפש פון יוד און זאָגט איהם: „אני הוא בעל הבירה״ איך בין דער אדון עולם און דיין ג־ט. דער מענש הערט אָבער נישט און פיהלט דאָס גאָרנישט, וויל ער איז אַ גאַנצען טאָג טרוד אין זיינע געשעפטען און איז אינגעטהוען אין זיינע תאוות וואָס ער יאָגט זיך נאָך זיי, ווען אָבער ער איז זיך מיישב און לכל הפחות צייטענווייז, איז ער זיך מרחק פון דעם רוישענדען וועלט־קעסעל, פון זיינע געדאַנקען און תאוות און איז זיך קובע זמנים לתורה, ווער עס קאָן – לערנט אַליין און ווער עס קען נישט אַליין, נעמט זיך צונויף נאָך עטליכע יודען און שאַפט זיך אַ רבי׳ן וואָס זאָל מיט זיי לערנען, – אָט אין די הייליגע זמנים דערפיהלען זיי אַ הרהור און אַ מחשבה טובה, אַז ד׳ הוא אלקים, און דאָס איז דער דבר ד׳ וואָס דאָס נפש פון יוד דערהערט.

אָבער דאָס איז אָבהענגיג אין קוק פון מענש אויף דער וועלט. אויב ער זהט, אַז די וועלט אָהן הנהגת ד׳ און אָהן תורה איז אַ בירה דולקת, דענסטמאָל טהוט השי״ת אויף איהם

אַ בלײַק. דער אָבֿער, וואָס רעכענט אַז דער תּכלית פֿון דער וועלט איז נאָר צו אַרבייטן, ער זאָל האָבן צײַ עסן, טרינ־קן, שלאָפֿן און זיין גאַנץ לעבן פערבראַנגען בכלב וכעכבר, צו דעם וועט השי"ת נישט מציץ זיין און צו זיין נפש וועט דער קול ד' נישט געהערט ווערן, ער וועט בלייבן זיין גאַנץ לעבן נישט בעסער ווי אַ כלב ועכבר. זאָל זיך נאָר דער מענש בעטראַכטן, ווי אַזוי זעהט אויס אפילו ביי זיך אַליין אַזאַ שטייגער נידריגער מענש. צו וועט מען רוהמען אַ נפטר, אַז ער איז געווען זעהר אַ געהויבענער מענש דערמיט, וואָס ער האָט אַ סך געגעסן און געטרינקען פיעל בראָנפֿן, אָדער וואָס האָט זיך אַלע טאָג געלעגט שלאָפֿן נאָך מיטאָג? אויב אַ מענש ווייל וויסען, ווי אַזוי ער וועט אויסקוקען איבער הונ־דערט און צוואַנציג יאָהר במרום, זאָל ער קודם זעהן ווי אַזוי ער קוקט אויס ביי זיך זעלבסט. למשל, מען וועט איהם פרעגען במרום, האָסטו געלעבט אַזוי פיעל יאָהרען, חדשים, טעג און וואָכען, וואָס האָסטו אויפגעטהון? וועט ער ענטפערן, כ'האָב געאַרבייט אָדער געהאַנדעלט, כ'בין געווען אַזוי אַרייג־געטוהען אין לעבן, אַז כ'האָב נישט אפילו געהאַט קיין צייט צו דאַונען. איך האָב מיך אַזוי געיאָגט בײַם דאַונען, אַז איך האָב צומאָל נישט געוואוסט וואָס איך רעד. אויב כ'האָב יאָ געהאַט עפעס צייט, האָב איך געעדט לשון הרע, רכילות און אָנגעמאַכט מחלוקות. כ'האָב כסדר געטראַכט ווי אַזוי אָנצומא־כען נייע מחלוקות'ן, צוליעב דעם האָב איך געזאָגט ליגען אָהן אַ שיעור. און הגם אויף דער וועלט טהוט זיך דער מענש מצדיק זיין און געפונט אויף אַלעם פערשידענע תירוצים, אָבער דאָס האַרץ ווייסט דאָך דעם אמת, אַז די אַלע תירוצים וועלען במרום גאַרנישט אָנגענהן, און ווי אַזוי וועט ער דאָרט אויסזעהן?

ב.

היות, ווי איך וויל אונזערע ווערטער צופאַסען צו די אַלע מענשען, וואָס געפינען זיך דאָ, בעסערע, קנאַפּערע און גאָר קנאַפּע, דעריבער מוז איך רעדען פון די פערשידענע רעיונות, וואָס געהן אַדורך ביי פערשידענע מענשען.

עס איז דאָ מענשען וואָס קלערען, פאַר וואָס פערלאַנגט מען פון אונז יודען, מעהר ווי פון אַלע אַנדערע אומות־העולם; דאָ האָט מען אונז געוואָרנט אויפ׳ן עסען. וואָס יאָ צו עסען און וואָס נישט. דאָרט ווידער, אויפ׳ן רעדען און טראַכטען, ווי אַזוי דאַרף אַ יוד צו רעדען און וואָס ער טאָר נישט רעדען וכו׳. די אומות־העולם זענען דאָך גאָרנישט בעגרעניצט אין דעם אַלעם און האָבען נישט קיין שום עול אויף זיך? אייגענטליך דאַרפען מיר אַזאַ מענש — וואָס פערגלייכט זיך צו די אוה״ע — גאָרנישט ענטפערען. בפרט, לויט ווי מיר האָבען פריהער גערעדט, הייסט דאָס פונקט ווי אַ קינד וואָלט זיך געפרעגט: פאַר וואָס דאַרף איך ליעב האָבען דעם טאַטען, דאָס איז אַ סימן פון זיין נידריגען כאַראַקטער און התרחקות משורש ישראל. דער רצון פון השי״ת איז דאָך אָבער מקרב צו זיין יעדען יוד, לבל ידח ממנו נדח, ווייל אַלע זענען דאָך דעם אלקי ישראל׳ס קינדער, און פונקט ווי אַ טאַטע פרעהט זיך, ווען זיין פערשטויסען קינד קומט צוריק צו איהם — אַזוי איז גרויס די שמחה פון כביכול ווען אַ בעל עבירה טהוט תשובה. אויך יעדער יוד דאַרף זיך פרעהען ווען אַ שעפּסעלע פון השי״ת׳ס סטאַדע, וואָס האָט פערבלאָנדזשעט פון (ג—ט׳ס) וועג, קערט זיך צוריק צו השי״ת, ובפרט יעצט שבת תשובה, ווען עס איז אַ זמן תשובה, וועלען מיר דעריבער איהם אויך ענט־פערען: אַז מיט זיינע מחשבות פאַר וואָס דער יוד איז מעהר בעגרעניצט ווי דער נישט־יוד, איז פונקט גלייך, ווי איינער וואָס האָט געהאַט אַ שעהנעם הערליכען פרדס פון אתרוגים און פאָמעראַנצען, וועלכער איז ווערט געווען אַ הון רב. ער

האָט אָבער ביים גאָרטען כסדר געמוזט אַרבייטען מיט דער גרעסטער אָנשטרענגונג בייטאָג און ביינאַכט, האָט זיך דער בעל־הפרדס געקלאָגט אויף זיין גורל און האָט מקנא געווען זיין שכן אַ געוועהנליכען פויער, וואָס האָט אַ פעלד פון קאַר־טאָפעל און עך ברויך גאָרנישט דערביי. אַזוי פיעל צו אַרבייטען האָט וואָס פאַר אַ שוטה מוז עס זיין דער מענש וואָס קלאָגט אויף דעם וואָס ער האָט אַ פרדס פון פאָמעראַנצען און נישט קיין פעלד פון קאַרטאָפעל, ווי יענער אָרימער פויער. ישעיהו הנביא רופט אויס: כי כרם ד' צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו — אַלע יודען צוזאַמען זענען ג־ט'ס ווייגאָרטען און יעדער יוד איז ג־ט'ס צווייגעל, צו פערשטעהט מען דען נישט, אַז דעריבער דאַרפען מיר האָבען מעהר שמירה און מעהר אַרבייט ווי אַלע אנדערע?

עס זענען פערהאַנען פיעל שונאי ישראל וואָס לאַכען פון אונז, דאָס מיר זענען „אתה בחרתנו־ניקעס". דאָס זעלבע טענה'ן אויך אַ טייל פרייע יודען, וועלכע מאַכען אַלץ נאָך דעם גוי און זיי לייקענען אין געהויבענקייט פון יודען, זיי זאָגען: נהי' ככל הגוים בית ישראל. נו, זאָלען זיי זאָגען וואָס זיי ווילען. אָבער לאָמיר טאַקע זעהן, צו קאָנען מיר זיך פער־גלייכען צו אַלע אַנדערע אומות־העולם? אמת איז, אַז די צורה פון גאַנצען כלל ישראל זעהען מיר היינט נישט אַרויס, ווייל אַזוי ווי מיר זענען פערטריבען געוואָרען פון אונזער לאַנד, אַזוי זענען מיר פערטריבען געוואָרען פון זיך אַליין אויך, און נאָך דערצו וועלן פיעל פון יודען האָבען זיך געשטעלט פאַר אַ אויפגאַבע נאָר די וואָכענדיגע וועלט־חכמה, דעריבער האָבען זיי פון זיך דעם עצמות ישראל דערווייטערט, זיין גייסט און נשמה מאבד געווען. זאָלען מיר אָבער נאָר אַ קוק טהון אויף די יודען פון פערציייטענס, ווי אַזוי האָט דענסמאָהלט אויסגעזעהן דער יודישער גייסט? ווייל פונקט ווי יעדער בעזונדער האָט אַ רוח, אַזוי בעזיצט אַ גאַנץ פאָלק אויך אַ רוח (דער גייסט פון פאָלק). מיר רעדען, למשל, פון ענגלאַנד אָדער פראַנקרייך אַזוי ווי פון איין מענש, „דער גייסט פון ענגלענדער", „דער

כאַראַקטער פון פראַנצויז". און וואָס פאַר אַ צורה האָט פער צייטענס געהאַט דער יודישער רוח? אין דער צייט וען די גריכישע געלערנטע האָבען עוסק געווען אין פערשידענע וויכוחים וועגען די מכלומר־שטע חכמה פון „סאָפיזם", וואָס אַלע ווייסען שוין יעצט אז עס איז נישט מעהר ווי שטותים און הבלים, און דאָס וואָרט „סאָפיזם" איז געוואָרען אַ סימן פון נאַרישקייט, וויל אויב מען וויל אָנרופען עפעס אַ נאַרישע זאַך, זאָגט מען: דאָס איז סאָפיסטיש — אין דער זעלבער צייט איז — להבדיל — דער רוח פון יודען געווען, אַרויסצוגעבען נבואי', וואָס האָבען געהערט ג־ט'ס ב"ה רייד, און די הייליגע פייערדיגע רייד לערנען די גאַנצע וועלט ביז'ן היינטיגען טאָג, און ביז איבּיג וועלען זיי עס לערנען. און נישט בלויז די אַכט און פערציג וואָס זענען אויסגערעכענט, זענען געווען נביאים, די גמרא זאָגט: אַז דענסמאָהל איז געווען אַ מיליאָן מיט צוויי מאָל הונדערט טויזענד נביאים נאָר די נבואה וואָס מען האָט בעדאַרפען לדורות איז געוואָרען אויפגעשריבען און די נבואה וואָס איז געווען נאָר פאַר זייער דור אַליין, איז נישט געוואָרען אויפגעשריבען. און אין דער צייט וועלן די רוימער האָבען געהערשט, און זענען געווען בעקאַנט מיט זייערע מערדעריין און רציחות, וואָס דאָס איז געווען זייער ציעל און רוהם — אין דער זעלבער צייט האָט דאָס יודישע פאָלק אַרויסגעגעבען פון זיך, תנאים ואמוראים, וואָס האָבען מגלה געווען תורה שבעל פה און די תורת המוסר עפ"י התורה. זיי האָבען אויך מגלה געווען די קבלה, וואָס דאָס איז ידיעת ד' און ידיעה פון אַלץ וואָס געפונט זיך במרום. בכלל זעהט זיך אויס, אַז דאָס שטרעבונג און ציעל פון גאַנצען פאָלק איז דענסמאָהל געווען זיך מכשיר צו זיין, אַז עס זאָל אויף זיי רוהען אַ רוח ד' בנבואה. נאָך משה רבינו האָט געזאָגט: מי יתן והי' עם ד' נביאים. אַ מענש וואונשט זיך, אַז ער זאָל האָבען פרנסה און עשירות, וויל צו דעם שטרעבט ער, אָבער ער וועט זיך נישט וואונשען, אַז ער זאָל ווערען אַ קעניג, כאָטש עס איז אַ בעסערער וואונש, וויל

צו דעם שטרעבט ער נישט אוּן האָפט נישט דערצו. אַז משה רבינו האָט געזאָגט: מי יתן והי' כּל עם ד' נביאים, כי יתן את רוחו עליהם — איז דאָך גאַנץ קלאָר, אַז די נבואה מיט השארת רוח ד' איז געווען דער ציעל אוּן שטרעבונג פוּן גאַנצען פאָלק. אויך אין די שפעטערדיגע דורות זאָגט די גמרא אין פסחים: ישראל אם אינן נביאים בני נביאים הן, ד. ה. אַז כאָטש די נבואה האָט הייַנט אויפגעהערט, גשפוגט ויך דאָך אַ ניצוץ פוּן נבואה אין יעדען יוד, אפילו אין אַ גאַנץ געווענליכען. אָט דאָס איז דער רוח פוּן כּלל ישראל, דער פרם ד' צבאות. אויב אָבער ער וועט זיך נישט לאָזען פיהרען, לויט ווי דער בעל הפרם וויל איהם פיהרען, זאָל ער וויסען, אַז די טבע פוּן פאָמעראַנצען אוּן אתרוגים זענען, אַז אויב מען היט זיי נישט גיט אָב, זענען זיי טיילמאָל ערגער ווי קאַרטאָפעל. צי זעהען מיר דען דאָס נישט אפילו ביי פשוט'ע מענשליכע כּחות אוּן פעהיגקייטען, למשל, אויב אייַנער האָט פעהיגקייטען צו זיין אַ חכם, דער צווייטער אַ מאָלער, דער דריטער אַ טרעגער, אויב יעדער אייַנער ענטוויקעלט זיינע פעהיגקייטען, וועט יעדער זיין אַ גוטער פאַכמאַן. אויב אָבער זיי וועלען זייער אַרבייט פערטוישען, דער חכם וועט ווערען אַ מאָלער, דער מאָלער אַ טרעגער אָדער פערקעהרט, דענסמאָהל וועלען זיי זיין די ערגסטע בעלי־מלאכות.

אָט דאָס איז די צורת ישראל מיט זיין רוח ונשמה, אַ נבואה'דיג פאָלק אוּן אַ תורה־פאָלק, תורה איז נבואית — אוּן יעדער יוד מוז זיך פיהרען לויט ווי הש"ת פיהרט איהם, אָבער נישט בלויז דורך דעם וויל ער פערשטעהט אַזוי מיט זיין מענשליכען שכל אוּן אויך נישט בלויז אין דער צייט וועלן ער טהוט אַ מצוה אָדער בשעת תורה ותפילה, נאָר זיין גאַנץ לעבען מוז זיין צוגעפאַסט צו דעם אייַנציגען ציעל: מגלה צו זיין דעם רוח ישראל. דוד המלך האָט געבעטעלן אין תהלים: הורינו ד' דרכך (וויז מיר ג—ט דיין וועג). די פוונה דערפוּן איז, אויב אייַנער געהט אין וועג מיט'ן צוועק צו קומען צו אַ געווים אָרט, אויך דער עסט, טרינקט אוּן שלאָפט,

אָבער דאָס אַלץ איז נעווען צו איין ציעל: צו דעם ציעל וויי ער דאַרפט געהן; למשל, ער וועט נישט עסען אַזעלכע מאכלים, וואָס זאָלען איהם פערשאָדען אויפֿן וועג, ער וועט נישט טרינקען אַזעלכע משקאות וואָס ער זאָל דאַרפען נאָך זיי שלאָפען, ער וועט זיך לייגען שלאָפען נאָהנט צו דער באַהן בכדי ער זאָל נישט פערשפעטיגען די באַהן וכו'. דאָס הייסט, אַז נישט בלויז אין דער צייט וועלן ער פאָרט פאַקטיש, מאַכט ער די נסיעה, נאָר בכלל אַלץ וואָס ער טהוט דענסמאָהל איז צוגעגרייט צו דער נסיעה. דאָס איז דער פשט: הורינו ד' דרכך, (וויז מיר ג–ט דיין וועג) אין מיין גאַנץ לעבען זאָל איך זעהען נאָר אַ וועג און איך זאָל מיך אויך פיהרען וויי אייגער וואָס געהט אין וועג, צו דיר גרויסער באַשעפער! הן ביי מיין עסען, טרינקען, עוסק זיין אין מסחר אָדער מלאכה, ביי דעם אַלעם – זאָל איך זיין אַ יוד אין דער רוח ישראל, זאָל דורך אַלעם געזעהן ווערען.

איך בין אַזוי זיכער אין דעם רוח ישראל, דעם רוח הקדושה וואָס געפונט זיך אין יעדען יוד און אין דעם גאַנצען פאָלק – דאָס איך רעכטן, אַז אויך אַ טייל פון די פאַרטיען, וואָס זענען אַזוי נתרבה געווארען לעצטענס צווישען יודען און אפילו פון די פרייע פאַרטייען, דאָס אויך דער גרונד פון זיי, איז אויך דער ניצוץ ישראל וואָס איז אין זיי איינגעוואורצעלט. דער מענש אַליין וווייסט טאַקע נישט וואָס עס טהוט זיך אין איהם, אָבער יודען זענען דאָך דער נטע שעשועים פון הש"ת, דעריבער איז דער רוח הקדושה וואָס געפונט זיך אין יעדען יוד, וועקט און שטראָפט איהם פאַר זיינע נישט גוטע מעשים, פאַר זיין עזיבה און נמיכיות. און בכדי צו בעריהיגען זיין געוויסען, שאָפט דער מענש אַ פאַרטיי אָדער שטעהט-צו צו אַ פאַרטיי וואָס האָט אַ גוטען אידעאַל און טהוט זיך אַליין מצדיק זיין, אַז ער טהוט שוין גוט'ס. אָבער די תורה לא תהא מחולפת ולא תהא תורה אחרת, מען קאָן די תורה אָדער אפילו איין מצוה פון די תורה אויף פערשידענע אידעאַלען ח"ו נישט פערטוישען, ווי כ'האָב שוין

דערמאָנט דעם מדרש: תאמר שהבירה בלא מנהיג. דער עיקר איז, יעדער יוד זאָל וויסען, אַז ער קאָן זיך נישט פיהרען אַליין מיט זיין מענשלעכען שכל, נאָר השי"ת מיט זיין תורה וואָס האָט אונז געגעבען, זיי טהוען אונז עיהרען.

דערביבער וועט עס פיהרט זיך עפ"י תורה און וויל מוסיף זיין מעשים טובים עפ"י תורה און ער האָט נישט קיין מעגליכקייטען עס אַליין צו טהוען — אויב ער שאַפט אַ חברה „ביקור חולים" אָדער „גמילת חסדים" וכו' איז זעהר גוט. וועט עס ווי! אַבער זיין פוסטקייט, דעם חסרון התורה און מצוות, אויספיהלען בלויז מיט אַ געוויסען „אידעאַל" אָדער פאַרטיי, איז אויסער דעם וואָס אָהן תורה הייסט מען נישט קיין יוד — נאָר ער איז נאָך מוסיף חטא על פשע, וויל דער ניצוץ ורוח ישראל וואָס געפינט זיך אין איהם און וועקט זיין געוויסען — וועט קאַליע און פערקרימט און וועט אויסגענוצט צו אַ פאַרטיי פון אפיקורסות.

פאַר עטליכע יאָהר צוריק, האָב איך געהערט פון אַ פאָרשטעהער פון אַ געוויסע נאַציאָנאַליע אָבער פרייע פאַרטיי, וואָס האָט געזאָגט צו אַ רעליגיעזען יוד: וואָס ווילט איהר פון אונז? דער נאַציאָנאַליזם איז דאָך נייניציג פראָצענט יודישקייט. איך וויל יעצט נישט רעדען וועגען נאַציאָנאַליזם און צו עס איז טאַקע נייניציג פראָצענט יודישקייט. אָבער היות וויי איך זעה, אַז דאָס איז אַ אַלגעמיינער טעות — און לויט וויי מיר האָבען פריהער געזאָגט, אַז צוליעב דעם געוויסענס-ביסען, וואָס דער ניצוץ הישראלי דערוועקט אין יוד, וויל ער זיך גערעכט מאַכען דערמיט, וואָס ער איז אַ מיטגליעד פון אַ נאַציאָנאַליע פאַרטיי, וואָס דאָס איז מפלומר'שט נייניציג פראָצענט יודישקייט, דערביבער איז כדאי ביי דעם זיך אַ ביסעל אָבצוושטעלען און אויפצווויזען דעם טעות.

זאָלען מיר אפילו מספים זיין מיט דער מיינונג פון יענעם פאָרשטעהער פון דער פאַרטיי, אַז נאַציאָנאַליזם איז נייניציג פראָצענט יודישקייט, קאָן מען עס פערגלייכען צו אָט דעם משל: ווי עס איז בעוואוסט, ווערט פאַר די סטודענטען

וועלכע שטודירען מעדיצין אַוועקגעלעגט אַ טויטער קערפּער, וועלכען די סטודענטען צושניידען און אונטערזוכען צו געפינען די סבה פון זיין טויט. האָט אַמאָל אַ סטודענט צושניטען אַ טויטען קערפּער, בכדי צו דערגעהן די סבה פון זיין טויט, אָבטוהענדיג זיין אַרבייט, ווענדעט ער זיך צום פּראָפעסאָר: ה׳ פּראָפ. איך ווייס שוין די סבה פאַר וואָס דער מענש איז געשטאָרבען. פאַרוואָס? — ווייל ס׳פעלט איהם אַ פוס. — נישט דאָס איז די סבה פון טויט — האָט דער פּראָפעסאָר איהם ערקלערט — ווייל אַ מענש קאָן לעבען אפילו ווען עס פעהלט איהם ביידע פיס, זיכער איז זיין קרענק געווען עפּעס אַנדערש. אַ צווייט מאָל, האָט ער ווידער גענומען אַ טויטען קער. פּער און נאָכאַמאָל איהם צושניטען, בכדי צו דערגעהן די סבה פון זייט טויט. דער פּראָפעסאָר, זעהענדיג ווי עס געדויערט אַזוי לאַנג און דער סטודענט איז אַלץ נאָכנישט פערטיג מיט דער אַרבייט, איז ער אַריינגעגאַנגען צום סטודענט זיך דערוויסען פאַר וואָס עס געדויערט אַזוי לאַנג. — ה׳ פּראָפ. — האָט דער סטודענט צו איהם געזאָגט, מיט גרויסע טראָפּענס שווייס אויף זיין פּנים — שוין עטליכע שעה ווי איך אַרבייט שווער און קאָן בשום אופן נישט דערגעהן די סבה פון זיין טויט. — האָסט טאַקע גאָרנישט געפונען? — האָט זיך דער פּראָפעסאָר געוואונדערט. כ׳האָב אפילו יאָ געפונען, עפּעס אַ קליינינגקייט — האָט דער סטודענט געענטפערט — אָבער דאָס איז נישט וויכטיג, ס׳פעלט איהם אַ שטיקעל פלייש, — דאָס האַרץ, אָבער דו אַליין האָסט דאָך אונז געלערנט, אַז אפילו ביידע פיס פעהלען קאָן מען אויך לעבען. — שוטה! שוטה! האָט דער פּראָפעסאָר צו איהם אויסגערופען — עס ווענדעט זיך וואָסערע אברים עס פעהלען, דער מענש פערמאָגט צוויי הונדערט אַכט און פערציג אברים, זאָל ער אפילו האָבען צוויי הונדערט זיעבען און פערציג אברים, נאָר בלויז דאָס האַרץ זאָל איהם פעהלען, זאָגאַר אַ שטיקעל פנן האַרץ אויב ער האָט נישט, קאָן ער שוין נישט לעבען. דאָס זעלבע איז אויך מיט די וואָס זאָגען, אַז נאַציאָ־נאַליזם איז 90 פּראָצענט יודישקייט, אפילו לויט זייער מיינונג

וואָס קומט אָבער אַרויס, ווען דער עיקר, די תורה (דאָס האַרץ) פעהלט. דער עצם פון יוד איז די תורה און אויב איינער היט נישט די תורה בפועל, איז ער קיין יוד נישט ר״ל.

ג.

ווען אונזערע עלטערן זענען געשטאַנען בײַם באַרג סיני מקבל צו זײַן די תורה, האָבען זיי מקדים געווען נעשה לנשמע. זײַער הייליגער מצב אין דער צייט ווען זיי האָבען געזעהן פּביכול, קאָנען מיר גאָרנישט משיג זײַן, זייענדיג אויף אַזאַ הויכע מדרגה, האָבען זיי געקאָנט מקדים זײַן נעשה לנשמע, (מיר וועלען טהוען און הערען), פריהער טהוען און דערנאָך הערען. די תורה איז אַ נצחית (אייביגקייט) אויך די קבלת־התורה איז אַ נצחית, דעריבער דאַרפען מיר אויך היינט, לויט אונזער מצב — מקדים זײַן נעשה לנשמע.

עס זענען פערהאַן עניגים, וועגען וועלכע דער מענש זאָגט: איך וועל הערען, אויב עס וועט מיר געפעלן וועל איך טהוען. דאָס קאָן אָבער נישט זײַן לגבי די תורה. עס ווערט געבראַנגט בספרים הקדושים: אַז ווער עס טהוט אַזוי ד. ה. אַז ער טהוט די מצוה נאָר ווייל ער פערשטייט זי, איז די מצוה נישט בשלימות, ווייל דאָס איז דאָך, אַז ער טהוט זי נאָר צוליב זײַן שכל און רצון, אָבער נישט צוליעב׳ן רצון ד׳, די גמרא זאָגט דערויף: מנין שלא יאמר אדם, נפשי קצה בבשר חזיר וכו׳, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי (דער מענש זאָל נישט זאָגען: דעריבער עס איך נישט קיין חזיר, ווייל עס איז מיר פערמיאוס׳ט — איך וואָלט עס גערן געגעסען, נאָר וואָס זאָל איך טהוען, אַז השי״ת האָט אויף מיר גוזר געווען). עס זענען אָבער פערהאַנען זאַכען, וואָס דער מענש איז אויף זיך מקבל צו טהוען, אַלץ וואָס

מען וועט איהם נאָר זאָגען, צי ער וועט יאָ פערשטעהן צי נישט, צי ער וועט יאָ וועלען דאָס טהוען צי נישט, ער ווילְ נאָר גיט אויפפאַסען דאָס וואָס מען זאָגט איהם, כדי ער זאָלְ קאָנען אַלץ געניט טהוען, שטרענגט ער דעריבער אָן זיין גע־ דאַנק אַלץ צו הערען. דעריבער, וען די יודען וואָלטען בעת קבלת־התורה פריהער געזאָגט „נשמע" (מיר וועלען הערען) אוו דערנאָך „נעשה" (מיר וועלען טהוען) וואָלט מען געקאָנט מיינען אַז זייער כוונה איז געווען, אַז זיי ווילען די רייד פריהער הערען, בכדי זיי זאָלען מיט זייער שכל וויסען צו זיי זאָלען די זאַך מקיים זיין, דעריבער האָבען זיי געזאָגט פריהער „נעשה", ווייל אויב השי"ת הייסט דאָס טהוען, וועלען מיר עס טהוען כאָטש מיר ווייסען נאָכנישט וואָס פאַר אַ זאַך דאָס איז, אוו מיר ווייסען אויך נישט, צו מיט אונזער שכל וועלען מיר עס משיג זיין צו מיר זאָלען עס טהוען. דערנאָך האָבען זיי געזאָגט „נשמע" ד. ה. מיר וועלען אויסהערען געניט וואָס השי"ת רעדט אוו וואָס ער איז מצווה, כדי געניט צו ווייסען ווי אַזוי אַלץ צו טהוען וואָס השי"ת הייסט אונז. אויך דאָס וואָס מיר לערנען היינט אוו שטרענגען זיך אָן צו פער־ שטעהן אַלעס געניט, הייסט דאָס נישט אַז מיר ווילען ווייסען, צו די תורה איז גוט אָדער ח"ו נישט, אָדער פרובען די דברי ד' — ניין! הס מלהזפיר. דער לימוד איז נאָר צו ווי־ סען אוו פערשטעהן די דברי ד', מה דיבר ז' אוו וואָס ער איז אונז מצווה, ווי אזוי צו קאָנען זיין רצון הקדוש געניט ממלא זיין אוו ווי אַזוי וועלען מיר זיך צו זיין הילגקייט מקרב זיין אויף דער וועלט אוו בעולם הבא. אָבער פערשטעהן די תורה, די דברי ד' קאָן מען דענסמאָל, וען מען לערנט אַ סך יאָהרען ביגיעה.

דער מענש ווי ער ווערט געבוירען, האָט נישט קיין דעת אוו אפילו וען ער וואַקסט אויף, אויב ער ווערט דערצויגען אין אַ וואַלד ווייט פון מענשען, כאָטש ער האָט אַ גוטען מוח צו לערנען אוו פערשטעהן, בלייבט ער דאָך ווילד אָהן שכל. דאָס איז דערפאַר, ווייל וען דער מענש ווערט געבוירען, איז

זיין חכמה נאָר בכח נישט בפּועל, זי איז אין איהם פערבאָר־
גען און ער דאַרף זי אַרויסברענגען און ענטוויקלען. דעריבער
זעהען מיר, אַז עס איז פערהאַן געלערנטע מענשען מיט גרוי־
סע נעמען אין זייער פאַך, וועלכע זענען טראָץ דעם אין
עניני מסחר גאַנץ נאַאיוו און אפילו פערנאַרט, אַזוי אַז אַ
קרעמער פון אַ קליין געוועלבעל קאָן זיי גוט אַריינגאַרען און
פערדרעהען די קעפּ, פאַרוואָס? ווייל נאָר אין די ענינים
וועלכע זיי זענען עוסק, האָבען זיי זייער שכל ענטוויקעלט,
איינער אין כעמיע דער צווייטער אין טעכניק וכו׳ און אין
אַלע אַנדערע געביטען, האָבען זיי כמעט נישט קיין השגה, דערי־
בער איז פאַר זיי די עניני מסחר כמעט אינגאַנצען פרעמד,
ווייל זיי האָבען נישט מיט וואָס דעם מסחר צו פערשטעהן,
זיי האָבען נישט קיין שכל פאַר׳ן מסחר אין זייער מוח איז
אויף דעם געביעט נישט ענטוויקעלט. דער סוחר אָבער האָט
מוציא געווען זיין גאַנצען שכל אין מסחר, דערפאַר איז ער
אַ פעהיגער סוחר. דעריבער די אַלע חכמים פון חכמת־העולם —
נישט דער וואָס זיין גאַנצע „חכמה" בעשטעהט, וואָס ער
לייענט אַלע טאָג אַ צייטונג, אָדער געהט אָנגעטהוען אַ געפּרעסטען
אַנצוג, ווי מיר האָבען פריהער גערעדט — נאָר אפילו די
ווירקליכע חכמי העולם, וועלכע ווילען מיט זייער וועלטליכען
שכל פערשטעהן די תורה, מכל שכן אויב זיי פרעגען נאָך
קשיות אויף איהר און מעסטען זי מיט זייער שכל — צי אָט
די מענשען זאָגען מיר: נעמט אַוועק אייערע ווידלעס פון
קייזערליכען טאָרט! דאָרפ׳ס־מענשען בענוצען זיך אין דאָרף
מיט דער ווידלע, מ׳קאָן זיך זאָגאַר אָהן איהר נישט בעגעהן,
מען מוז זי האָבען אַרויפצולעהגען שטרוי און תבואה אויף די
וועגענער — און אָט מיט די ווילדע קומט איהר אין קייזערליכען
פּאַלאַץ און ווילט נעמען דעם קייזערליכען טאָרט, וואָס צו
דעם דאַרף מען האָבען גאָלדענע גאָפּלען. וואָס נאָר אין קיי־
זערליכען פּאַלאַץ קאָן מען זיי בעקומען? אייער שכל האָט
דאָך נאָר די וועלט אין אייך ענטוויקעלט און אויך נאָר
אין אייער בערוף, דעריבער נאָר אין וועלטליכע

ענינים און דוקא אין די וועלכע יעדער פון אייך האָט זיך ענטוויקעלט, קאָנט איהר איהם בענוצען, און אויך נאָר קאָמ־ בינירען און נישט פערשטעהן; למשל, מאַכען אַ לאָקאָמאָטיוו איז אַ חכמה, פון וואָס בעשטעהט די חכמה? היות ווי די טבע פון פֿאַרע איז, אַז זי שטופּט און בעוועגט, קומט אויס אַז ווען מען קאָמבינירט די פֿאַרע מיט צילינדערס, שטופּט די פֿאַרע די צילינדערס און דאָס בעוועגט די רעדער זאָלען זיך דרעהען. אָדער גאָר אַסטראָנאָמיע, וואָס מענשען מיינען אַז דאָס איז אַ חכמה וואָס איז העכער פון גשמי עולם הזה — איז אויך נישט מעהר ווי אַ קאָמבינאַציע פון די ידיעות הכּחות, וויל דער אַסטראָנאָם זעהט, אַז דער גאַנג פון דער לבנה דויערט כך וכך, דער גאַנג פון דעם אָדער יענעם שטערן געדויערט כך וכך, ממילא קומט אויס, אַז דער שטערן וועט זיך די צייט געפּונען צווישען די זון און לבנה און עס וועט זיין אַ לקוי וכו'. אָבער וואָס איז דער כח וואָס בעוועגט זיי אַזוי צו געהן, און וואָס איז די כוונה ותכלית אַז זיי זאָלען אַזוי געהן רעגעלמעסיג און כסדר קרוב זעקס טויזענד יאָהר, און וואָס איז דער כח המושך און כח הדוחה פון דעם אַלעם, דאָס קאָן קיינער נישט פערשטעהן, וויל דאָס איז נישט קיין שכל נאָר דער כח ד' פיהרט עס, השמים מספרים כבוד א' וכו'.

דאָס הייסט, אַז דאָס וואָס מיר רופען אָן מענשליכער שכל — איז נאָר פערשידענע ידיעות וואָס דער מענש האָט זיך פון דער וועלט ערוואָרבען (למשל, אַז פֿאַרע שטופּט וכו'. דער גאַנג פון דער לבנה גענדויערט כך וכך וכו'. דער און דער פלאַנעט גייט כך וכך וכו'). אויך אַ טאַלענט ווי אַזוי די ידיעות און ערפאַהרונגען צו קאָמבינירען איינס מיט'ן צווייטען בנ"ל, און פונקט ווי יעדער'ס אומגות, וועלן דער מענש טהוט זיך דערין מרגיל זיין, ענטוויקעלט ער אין זיך אַ כח דערצו, למשל, ביי אַ שהנע האַנדשריפט, ענטוויקעלט ער אַ כח אין זיין האַנד שהען צו שרייבען, כאָטש פריהער האָט ער דאָס נישט געהאַט — אַזוי אויך דורך דער גייסטיגער אַרבייט פון

זיין מוח, צו קאַמבינירען מיט זיינע ידיעות, ענטוויקעלט זיך אין איהם דער דאָזיגער כח, צו קאָנען וואָס מצהר, שענער און בעסער צו קאַמבינירען, אָבער מצהר און ווייטער געהט נישט דער מענשליכער וועלט־שכל. טאָ ווי אַזוי וויל איהר מיט אָט דעם כח, זיך בענוצען לגבי די תורה, וואָס זי איז העכער פון דער וועלט? אמת טאַקע, אַז ווידלעס זענען אַ נוצליכע זאַך, אָבער נאָר אין דאָרף און צו הויבען מיט זיי בינטלעך תבואה און שטרוי, אָבער בשום אופן נישט צו נעמען מיט זיי דעם קייזערליכען טאָרט! צו פערשטעהן די תורה, דאַרף מען פריהער פון זיך ענטוויקלען און מוציא זיין דעם שכל־התורה און דאָס קאָן ווערען געמאַכט, נאָר דורך מקיים זיין די צוויים פון דער תורה בפועל ממש און אָנשטרענגען זיך בלימוד התורה אַ סך יאָהרען. די מעלה פון אַ בן תורה איז נישט בלויז וואָס ער קען לערנען, נור אויך צוליעב דעם דעת התורה וואָס ער האָט פון זיך מוציא געווען.

„כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא". ער איז נישט קיין „בן עולם־הזה", מיט אַנ׳עולם הזה־דיגען שכל, נאָר צר האָט אַ שכל פון אַ בן עולם־הבא. דעם דעת התורה פון עולם העליון, האָט ער פון זיך מוציא געווען, און צוליעב דעם טאַקע האָבען די יודען מקדים געווען נעשה לנשמע, וויל מען קאָן נישט הערין און פערשטעהן די תורה, אויב מען טהוט נישט פריהער אַרבייטען און מוציא זיין פון זיך דעם שכל התורה, פריהער „נעשה" דערנאָך קאָן זיין „נשמע".

דורך דעם קאָן מען לייכט פערשטעהן די רש״י ז״ל אין פרשת תולדות. יצחק אבינו האָט געזאָגט צו יעקב׳ן: „ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד׳ ויתן לך וכו׳". אויף „ריח שדה" זאָגט רש״י ז״ל: חקל תפוחין (אַ פעלד מיט עפעל) איז דאָך קשה, וואָס עפעס פונקט חקל תפוחין? (מה שאיתא בספה״ק מזה ידוע) נאָר אייגענטליך, איז רש״י ז״ל מפורש, ויתן ויחזור ויתן (ער וועט געבען און ווייטער געבען) און אויף דעם

וואָרט „אלקים", איז רש"י ז"ל מפורש: בדין, אם ראוי יתן לך וכו' (השי"ת וועט זיך מיט דיר פיהרען בדין, אויב די וועסט זיין ראוי וועט ער דיר געבען). וואָס פאַר אַ ברכה איז דאָס, אויב דער מענש איז ראוי קומט דאָך איהם סיי ווי סיי? נאָר דער פשט קאָן זיין, אַז די ברכה געהט אַרויף אויף די צרשטע נתינה, וויל וועז נאָר השי"ת גיט דעם יוד אַ ישועה איז שוין ויתן ויחזור ויתן; וועז השי"ת גיט דעם יוד פרנסה, געזונד אוז מנוחה, וואָס טהוט דער יוד? ער איז מענג שבת, גיט צדקה, טהוט גמילת חסדים, איז מגדל זיינע קינדער לתורה, נעמט פרומע איידימס צו זיינע טעכטער וכו', דערפאַר בעקומט ער שכר „בדין". — בכלל איז דאָס דאָך די שמחה פון השי"ת, וועז אַ יוד האָט כל טוב אוז פיהרט זיך ווי אַ יוד, אוז טאַקע דערפאַר קומט איהם שכר, וויל ער איז משמח השי"ת.—אויף דעם זאָגט רש"י ז"ל: בדין אם ראוי הוא וכו', דאָס געהט אַרויף אויף דעם ויחזור ויתן, ד. ה. מיט דעם וואָס השי"ת האָט דיר געגעבען וועסטו טהוען גוט'ס, וועט זיין—ויחזור ויתן. די ערשטע נתינה אָבער — וועז דער יוד איז נאָך נישט ראוי—איז צוליעב די ברכה פון יצחק.

די גמרא זאָגט אויפן פסוק: פתפות בעצי היער. למה נמשלו ישראל לתפות, מה תפוח פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע (פאַר וואָס זענען די יודען געגליכען צו עפעל? פונקט ווי די עפל בליהען פריהער אַרויס ווי זייערע בלעטער, אַזוי האָבען די יודען מקדים געווען נעשה לנשמע). צוליעב דעם האָט יצחק אבינו געזאָגט: ראה ריח בני וכו' כריח שדה — חקל תפוחין. יצחק אבינו האָט דערמיט מרמז געווען, היות ווי די יודען האָבען מקדים געווען נעשה פאַר נשמע, דאָס שפעטערדיגע פאַרן פריערדיגען לשם ד' (וואָס איז מרומז אין תפוחים) דעריבער איז אויך ביים „ויתן" וועט השי"ת מקדים זיין, דאָס וואָס עס דאַרף זיין שפעטער אוז געבען פריהער, ד. ה. אַיידער דו וועסט טהוען וועט השי"ת דיר העלפען.

דערמיט איז אויך פערענטפערט די קשיא פון תוספות,

וואָס פּרעגט: דער פּסוק כתפוח בעצי היער געהט דאָך אַרויף אויף השי"ת, אוּן דאָ זאָגט די גמרא, אַז עס געהט אַרויף אויף די יודען? אָבער מיט דעם וואָס מיר האָבען דאָ געזאָגט, איז אַלץ ריכטיג. דער פּשט איז אַזוי: כתפוח בעצי היער, השי"ת וועט מקדים זיין צו געבען די יודען דעם „ויתן" נאָך אייבער עס קומט זיי, פּונקט אַזוי ווי די יודען האָבען מקדים געווען נעשה לנשמע.

ד.

היוצא לנו מזה, אַז מיר דאַרפען טהוען אַלעס וואָס השי"ת האָט אונז געבאָטען אוּן נישט ווי טייל בּאַריהמטען זיך מיט נאַרישע גענמאַכטע חכמה, אַז דאָס געפעלט זיי יאָ אוּן דאָס געפעלט זיי נישט ח"ו. די גמרא זאָגט דערויף, אַז אפילו דער וואָס איז מקיים די גאַנצע תורה, נאָר אויף איין זאַך זאָגט ער, אַז דאָס איז נישט ריכטיג ח"ו, איז גלייך ווי ער וואָלט גאָרנישט מקיים געווען ח"ו. וואָס פאַר נאַראָנים אוּן פּערדרעהטע קעפּ זענען דעריבער די מענשען וואָס זענען מחלל שבת. זיי רעדען זיך איין, אַז דאָס וואָס השי"ת האָט געהייסען רוהען אין שבת איז נאָר, כדי זיך אָבצורוהען פּוּן דער אַרבייט פּוּן אַ גאַנצע וואָך, אוּן היות ווי די תורה מיינט דאָך נאָר — לויט זייער אייגרעדענגיש — מיט'ן שבת, נאָר זייער טובה, אַז זיי זאָלען זיך אויסרוהען, קומט דאָך אויס, אַז אויב איהם איז בעקוועמער צו אַרבייטען אין שבת, מעג ער עס דאָך טהוען. אָבער נאָר מענשען, וואָס דער יצה"ר האָט געמאַכט פאַר אונוויסענדע אוּן משוגעים, קאָנען רעדען אַזעלכע נאַרישע רייד; אויב נאָר בלויז די טובה פּוּן מענש, איז די תורה אויסען מיט'ן שבת, פאַר וואָס האָט זי געזאָגט: „מחללי' מות יומת". צו וועט דען אייגער זאָגען צום צווייטען: כ'האָב

דיר ליעב אהבת נפש און אלס גרויס אהבה בעט איך דיר, זאָלסט אויפעסען די גוטע מאכלים וואָס כ׳האָב דיר געברענגט און אויב דו וועסט נישט אויפעסען וועל איך דיר טויטען! אדרבה! פון דעם אַליין קאָן מען דאָך פערשטעהן דאָס גרויסקייט פון שבת; די תורה וואָס האָט אַזוי ליעב אַ יוד, מען מעג זאָגאַר מחלל שבת זיין אפילו אויף אַ ספק פקוח נפש און אפילו אויף חיי שעה, ד. ה. אפילו וועו מען וויסט זיכער, אַז דער מענש וועט מעהר נישט לעבען, נאָר עטליכע שעה, דאָך מעג מען מחלל שבת זיין, כדי ער זאָל קאָנען לעבען די עטליכע שעה — און בעזונדער, איז דאָך „כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא״ — און דאָך האָט די תורה הק׳ מחייב געווען מיתה אַ מחלל שבת.

איך קאָן מיר גאָרנישט פאָרשטעלען, פאַר וואָס איהר היגע יודען, וועו איהר האָט גצהערט, אַז עס האָבען זיך געצפענט עטליכע געוועלבליך אונטער דער שטאָדט וואָס זענען מחלל שבת און איהר זענט נישט אַרויסגעגאַנגען אנשים ונשים וטף, נישט איינמאָהל און נישט עטליכע מאָל, מיט אַ האַרץ־רייסענד געשריי אויף דעם גרויסען חטא, וואָס זיי טהוען דערמיט? נישט שלאָגען און נישט זידלען זיך מיט זיי דאַרפט איהר, נאָר מיט גוטען צוו ווירקען, אַז זיי זאָלען פערמאַכען די געוועלבליך אין שבת. און פאַרוואָס שווייגט איהר אויך, וועו אין דער דאָזיגער שטאָדט אַליין, געפוגען זיך עטליכע קראָמען, וועלכע זענען האַלב אָפען און אַ טייל אינגאַנצען אָפען אין שבת?

זאָל זיך השי״ת אויף אונז שוין מרחם זיין און זאָל שוין געניג זיין די אַלע אומגליקען ר״ל וואָס זענען פאָרגעקומען דאָס יאָהר בייי יודען בכלל און אין אונזער שטאָדט בפרט. וויסען דאַרף מען, אַז פונקט ווי פערצייטענס וועו מען האָט אייגעם געשלאָגען מלקות, וועו ער האָט עובר געווען אויף אַ לאו פון דער תורה, האָט מען ניט געשלאָגען דווקא דאָס אבר וואָס האָט עובר געווען אויפ׳ן לאו; למשל, מען האָט ניט געשלאָגען דאָס מויל וואָס האָט געגעסען טרפות, נאָר בכלל דער מענש

איז געשלאָגען געוואָרען, אַזוי אויך, אויב אייגער פון דער שטאָדט טהוט אַ עבירה ר"ל, קאָן ח"ו זיין אַ צונש אויף דער גאַנצער שטאָדט. זאָל זיך השי"ת אויף אונז מרחם זיין און פון הייגט אָן, זאָל זיין בלויז גוטס ביי אונז און ביים גאַנצען כלל ישראל.

איך האָב געריידט מיט עטליכע מחללי־שבת, זיי פער־ענטפערן זיך, אַז צוליעב פרנסה זענען זיי געצוואונגען מחלל שבת צו זיין. ירמי' הנביא שרייט אויס: ההמיר גוי אלהים והמה לא אלהים, ועמי המיר כבודי בלא יועיל. זעהסט צו ווען אַ ענגלענדער אָדער פראַנצויז זאָגען: אַז ער וועט זיין אַ ענ־גלענדער אָדער פראַנצויז נאָר וועט ס'וועט זיך איהם לוינען, קוים וועט ער דאַרפען דערפאַר לייגען, וועט ער לייקענען אין זיין פאָלק? צי האָבען זיי דען נישט זייער בלויט אין די מלחמות פערגאָסען, צוליעב זייער פאָלק? און דאָ, דער יוד וואָס איז פון אַ פאָלק, וואָס לייגט שוין קרוב 2 טויזענד יאָהר צוליעב יודישקייט, זאָל חלילה זאָגען: איך וועל זיין אַ יוד און היטען שבת, נאָר וועט איך וועל דערפון נישט לייגען, קוים וועט עס מיר מיט עפעס שטערען, דאַן וועל איך נישט היטען שבת און כ'וועל וועלען אויס יוד ח"ו זיי מיינען, אַז זיין אַ יוד און היטען שבת זענען צוויי בעזונדערע זאַכען, מען קאָן זיין אַ יוד און צוגלייך אַ מחלל־שבת. אָבער נייו! דאָס קאָן אַזוי נישט זיין! אויב זיי וועלען זיך אינגאַנצען דערווי־טערן פון יודישקייט און שאַפען אַ בעזונדערע סעקטע מיט בעזונדערע מצוות — ווי עס האָט שוין לייגער ביי יודען אַזוי פאַסירט, ווי למשל די קאַראַימער, וואָס האָבען אפילו די תורה שבכתב יאָ מקיים געווען נאָר אָהן די תורה שבעל־פה, און אָהן דעם פירוש פון אונזערע הייליגע חכמים, נו, וואָס איז פון זיי געוואָרען? אויב איהר געדענקט, וועט עס איז פאָרגע־קומען אין רוסלאַנד פאָגראָמען אויף יודען, זענען די קאַרא־אימער אויך געווען צווישען די פאָגראָמטשיקעס, וואָס האָבען יודיש בלויט ווי וואַסער פערגאָסען. און וואָס איז פון די אַנדערע יודישע סעקטעס געוואָרען? אין תחילת האָבען זיי נאָר

עטליכע מצוות רעפאָרמירט און פערדרייט, און זיך זעלבסט האָבען זיי פאַר יודען געהאַלטען, אָבער לסוף האָבען זיי זיך אויסגע׳שמד׳ט ר״ל און זאָגאַר די גרעסטע אַנטיסעמיטען געוואָרען. צו מיינט איהר מחללי שבת אויך אַזעלכע פעררע-טערישע חברות צו שאַפען? — בלייבט אונז מעהר נישט איבער ווי די איינציגע זאַך, ווי נאָר אייך צו בעוויינען, וואָס איהר פאַלט אַוועק פון לעבעדיגען בעשעפער, גלייך אין שאול-תחתית אַריין. און מיר טרויען נאָך אייך ווי נאָך אַ נפטר, ווייל איהר געהט אוועק פון אַזאַ הייליגע ערהאבענע ריינע תורה צו געמיינע נידריגע מעשים, וואָס דער סוף איז: ע״ז, ג״ע ושפיכת דמים ר״ל. אויב איהר מיינט אָבער ווייטער יודען צו פער-בלייבען — און דאָך ווילט איהר מחלל שבת זיין, איהר ווילט הייסען דער עם ד׳ — און די תורה לויט אייערע געדאַנ-קען און רצון צו פערדרעהען — מוזען מיר פון טיעפען האַרצען אויסשרייען: האָט דרך-ארץ פאַר׳ן הייליגען גרויסען ג—ט! זאָל הימעל און ערד פון אונזער געשריי אויפגעציטערט ווערען! זאָלען אייערע נשמות, וועלכע זענען ערגיץ וואו בעגראָבען, אויפגעציטערט ווערען פון דעם געשריי פון אונזערע נשמות. וואָס פאַר אַ חוצפה האָט איהר דעם ג—ט ב״ה, וואָס האָט בעשאַפען הימעל און ערד, צו דיקטירען און אַ נייע „תורה״ לויט אייערע חוצפה׳דיגע געדאַנקען אָנוואַרפען! ווער עס וויל זיין אַ יוד קאָן נאָר לויט די בעדינגונגען וואָס די תורה הקדושה שטעלט. ווער עס וויל פעררעכענט ווערען צווישען עם ד׳ — מוז נאָר די מצוות פון השי״ת היטען און השי״ת האָט דורך זיין תורה מכריז געווען: אַז אַ מחלל שבת איז כעכו״ם לכל דבריו, זיין ברויט טאָר מען נישט עסען און זיין וויין איז יין-נסך.

ד.

נישט בלויז וועגען חילול שבת וויל איך דאָ רעדען, איך וויל נאָך אַנדערע ענינים בעריהרען. עס טרעפט זיך לעצטענס פאַלען פון ברודיגע געמיינהייטען אין טהרת המשפחה ר"ל. פון די בעלי עברות אַליין, וועגען זייערע גרויסע זינד ר"ל און זייערע מעשים וואָס זענען ככלב וכעכבר — וויל איך נישט רעדען, אָבער אַ וואונדער איז מיר נאָר אויף זייערע קרובים און היימישע, וואָס לאָז די וואָס זיי זענען זיך פון זיי נישט מרחק — נאָר ווען עס מאַכט זיך בייַ די בעלי עבירה אַ שמחה, בעשייַנען נאָך די קרובים און היימישע די „שמחה" מיט טייַלען „מצוות" וכו'. און בכלל וואונדער איך מיך, אויב אייגער איז חלילה פוגע בכבוד אַ צווייטען, איז יענער גרייט איהם דורס צו זיין דערפאַר, און צוליעב דעם קומט דאָך פאָר אַזוי פיעל מחלוקות און שנאת חנם, און דאָ ווען יענער איז מחלל שם שמים און זינדיגט נעגען השי"ת — צו ווצמען איהר דינט און בעט אַז ער זאָל אייך העלפען — איז אָט דער בעל עבירה גאַרנישט פער"מיאוס"ט בייַ אייך? און עס זענען נאָך דאָ מענ־שען וואָס לאָז די, וואָס זיי זענען זיך נישט מרחק פון די בעלי עבירות — זענען זיי זיך נאָך מחבר מיט זייַ?

די תורה הקדושה האָט זיך נישט סומך געווען בלויז אויפ'ן גוטען האַרץ פון מענש, אַז פון זיך אַליין וועט ער טהוען אַלעס וואָס די תורה הייסט איהם, וויל אין אַ פאַלק פעהלט נישט קיין פסולת אויך, עס איז פערהאַן גנבים, רוצחים און פערשידענע בעלי עבירות אויך, האָט דעריבער די תורה זיי אַרומגעצוימט מיט פערשידענע עונשים. ווי עס שטעהט געשריבען בספרים הקדושים, זענען די עונשים אין דער תורה נישט אַלס נקמה געגען דעם בעל עבירה, נאָר פערקערט, דאָס איז אַלס רחמנות צום יוד איהם אויסצוואַשען פון די חטאים, נלייך ווי אַ כלי וואָס האָט אין זיך אייגעזאַפט אַ טרפה'נע בליעה, מוז מען מיט אַ הייסען שטיין זי כשר'ן אָדער גליהען

אין פייער, כדי אזוי־ארום די טרפה'נע בליפה פון איהר ארויס־צונעמען.

די תורה הק' זאגט פיעל מאל נאך א טעם וועגען די עונשים אז: וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, ד. ה. אז כדי די איבעריגע זאלען מורא האבען און זיך פערהיטען פון טהונען א חטא. און יעצט וועז מיר האבען נישט די מעגליכ־קייטען אויסצופיהרען די אלע עונשים און צו מאכען די אלע ארומצוימונגען לקיום התורה, זאל ח"ו צולייב דעם די תורה נהרס ווערען; געדענקט וואס איך זאג, אייך יעצטו איהר זאלט נישט מיינען, אז די עבירה וואס דער מענש טהוט, בלייבט נאר איבער בייַ איהם אליין, ניין! ביסלעכווייז ווערט דער חטא פערשפרייט אויך אויף אנדערע. זיין קרוב אדער שכן טהוט איהם באלד נאך, און דעם קרוב'ס קרוב פערקוקט זיך ווידער פון איהם און אזוי ארום ווערט דאס שלעכט'ס פער־שפרייט ווייטער און ווייטער. עס איז נישטא קיין שלאפקייט־צפידעמיע וואס זאל זיך מיט אזא שנעלקייט פערשפרייטען ח"ו, ווי די עבירות־צפידעמיע ר"ל, איין בעל עבירה קען א גאנצע שטאדט איבערפיהרען. און אויב מיר זאלען אזוי רוהיג צוקו־קען און דערלאזען די בעלי־עבירות טהוען אלץ וואס זיי ווילען— הייסט עס, אז מיר העלפען צו ח"ו כל קודש בישראל צו פער־ברענען. אמת, קיין עונשים בפועל, מיט וועלכע מען זאל קאנען מעניש זיין די בעלי עבירות, פערמאגען מיר היינט נישט. מיר האבען אבער א שארף מיטל; דאס איז די הרחקה, וואס מיר דארפען זיך דערווייטערן און אבשיידען פון דעם חוטא מיט. זייענ חברים. די גמרא זאגט: או חברותא או מיתותא (דער מענש דארף האבען א חברותא, אויב נישט איז גלייכער דער טויט, ד. ה. איינזאם קאן א מענש נישט לעבען). וען איהר וואלט זיך מתרחק געווען פון די מחללי־שבת און אנדערע בעלי־עבירה, וואלט היינט נישט געווען אזוי פיעל בעלי־עבירה. אין די ערטער וואו די בעלי עבירה זענען נאר איינצעלנע, וואלט עס זיכער געווירקט דאס וואס זיי זאלען זיך ארומדרע־הען מרוחק פון אלע, אבער אויך אין די מקומות, וואס

בעוונותינו הרבים, האָט שוין דאָס פייער אַרומגעכאַפט בריייטער
און בריייטער און עס איז שוין געוואָרען פון זיי גאַנצע
חבֿרותא׳ס קאָן אויך די הרחקה פיצל ווירקען, וועלן בּיי אייך,
עלטערע מענשען מיט אייערע פרויען, וואָלט דער בעל־עבירה
אויסגעזעהען, ווי ער דאַרף באמת אויסזעהן,—אַזוי ווי אַ פער־
ברעכערישער פערברעטער, וואָס וויל מיט זיין פערפוילטען
שימעל, דאָס רייניע הייליגע יודישע פאָלק — פערפוילען, און
וועלן איהר וואָלט די זעלבע בעציהונג צו די בעלי עבירה —
אויך אין אייערע קליינע קינדער אַריינגעברענגט,—דאַן וואָלטען
אייערע זיהן און טעכטער, וועלן זיי ווערען דערוואַקסען, נישט
אַזוי לייכט זיך געוואָגט מחלל שבת צו זיין אָדער אַנדערע
עבֿירות צו טהוען. אַז איהר עלטערע און יונגערע שומרי תורה
זענט זיך אָבער מתחבר מיט די בעלי־עבירה ר״ל, אָדער בלויז
דאָס וואָס איהר קוקט נישט אויף זיי, ווי מ׳דאַרף באמת אויף
זיי קוקען, און איהר פערגעסט וואָס זיי טהוען געגען דעם
אלקי ישראל און עם ישראל, צי הייסט דאָס דען נישט, אַז
איהר זענט ח״ו מסייע לידי עוברי עבירהז בעת די מחלוקת
פון קרח האָט משה רבינו געזאָגט: סורו נא מעל אהלי האנשים
הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם.
עס איז דאָך שווער צו פערשטעהן: אויב אין מצרים בּיי די
מצריים, האָט השי״ת מבחין געווען צווישען אַ בכור און נישט
קיין בכור, מכש״כ דאָ בּיי יודען, האָט דאָך השי״ת בעצאַרפען
מבחין צו זיין צווישען קרח׳ס עדה און אַנדערע יודען, אַז זיי
זאָלען נישט נעמש ווערען? נאָר די תורה איז אַ נצחית (אַ
אייביגקייט). די תורה לערנט אונז אויך אויף לדורות, אויב דו
ווילסט נישט זיין קיין מורד באלקי ישראל און אויך נישט צו
העלפען די מורדים, דאַן טאָרסטו זיך ניט חברן מיט זיי.
סורו נא וכו׳ ואל תגעו בכל אשר להם, אפילו אַ נגיעה
טאָרסטו מיט זיי נישט האָבען, בכדי עס זאָל נישט זיין קיין
קטרוג אויך אויף דיר ח״ו.

נחזור לענינו. די צורה ונשמת ישראל וואָס איז אין אונז, איז אַ גאַנץ אַנדערע ווי עס איז אין אַנדערע מענשען; די צורה ונשמת ישראל איז, אַז מיר זענען דער עם ד'. השי"ת ווערט אָנגערופען: „אלקא דישראל" און מיר ווערען אָנגערופען: „עם ד'". און פונקט ווי דער מענש דאַרף פון זיך מוצא זיין און עטוויקלען דעם כח גופני, אַזוי ווי מיר זעהען למשל, אויב מען וועט ביי אַ קינד צוביינדען די פיסלעך עס זאָל נישט קאָנען גיהן, וועט זיך דער כח הליכה אין קינד נישט קענען עטוויקלען, און עס וועט שפעטער נישט קענען גיהן — אַזוי אויך דאַרפען מיר די נשמת ישראל וואָס געפונט זיך אין יעדען יוד, מוציא זיין און מחנך זיין.

דאָס איז אַ עיקר גדול. אפילו ביי אַ עלטערען מענש, דערקענט מען אויך, וואָס פאַר אַ חינוך ער האָט געהאַט אין דער יוגענד. עס זענען פערהאַן מענשען שוין אין די יאָהרען, וועלכע ליידען פון מדות רעות אָדער מחשבות רעות און דאָס אַלץ איז, צוליעב דעם שלעכטען חינוך, וואָס זיי האָבען געהאַט אין די יונגערע יאָהרען. אַלץ וועגדעט זיך אין חינוך, נישט אַלע וועיסען אָבער וואָס עס איז חינוך. פיעל רעכענען, אַז מיט'ן בלויזען רעדען און בעפעלען, זאָגענדיג צום קינד, טהו דאָס אָדער יענץ, אַז דאָס הייסט „חינוך"—און דערמיט איז ער שוין יוצא מיט'ן חינוך לגבי זיינע קינדער. מיר זעהען דאָך, אַז עס זענען דאָ אויך דערוואַקסענע מענשען, וועלכע וועיסען פון זייערע חסרונים און זיי ווילען די שלעכטע זאַכען בשום-אופן נישט טהוען — און פונדעסטוועגען טהוען זיי עס יאָ. דער שיכור למשל, וועלן ער איז ניכטער, האָט עגמת-נפש פון זיין חסרון, דאָך קאָן ער זיך נישט בעהערשען און טרינקט וויייטער, דאָס זעלבע איז אויך מיט די קאָרטען-שפילער א.א.וו. די מענשען מיט די געמיינע נטיות זענען נישט אין דעם קיין אויסנאַהם, דען דער מענש וואָס איז נישט קיין עובד ד' זעהט

נישט זיינע חסרונים, אַלץ וואָס ער טהוט איז ביי איהם גוט. דער עובד ד׳ אָבער, וויל שטענדיג בעסער זיין, פונדעסט-וועגען קומט עס איהם נישט אָן אַזוי לייכט (די סבה דערפון איז, צוליעב דעם נפש-הבהמיות וואָס עס איז דאָ אין מענש. יעצט איז אָבער נישט די צייט וועגען דעם מאריך צו זיין).

מיר זעהען דערפון, אַז עס איז נישט גענוג אפילו ביי אַ דערוואַקסענעם מענש, זיין ידיעת-השכל אַליין. דער שכל איז נאָר דער מצווה, (דער בעפעהלער), מען דאַרף אָבער מרגיל זיין דעם גוף און מוח, זיי זאָלען וועלען. אויך דאָס גוטע וואָס זיי ווילען, זאָל נישט בלייבען אַ בלויזער רצון, נאָר טאַקע טהוען בפועל ממש. אַ שווערע פערשיעדענאַרטיגע אַרבייט דאַרף מען האָבען דערצו. איינס דערפון איז: דער לאַנגער הרגל, וואָס מ׳איז זיך מרגיל אַ לענגערע צייט אין טהוען גוט׳ס בפועל. דאָס איז דער ראשית און עיקר, זיך אָדער דאָס קינד צום גוטען מחנך צו זיין. עס פרעגט זיך אַלזאָ: ווי אַזוי קאָנען מיר פאָדערן פון קינד, אַז מיט אַ בלויזען צווי (בעפעהל) אַליין זאָל עס זיין און טהוען גוט׳ס? מיר זעהען, אַז עפ״י רוב האָבען קינדער די תנועות פון די עלטערן. די גמרא זאָגט: שתא דינוקא או דאביהו או דאימא. און ווי הייליג און טייער זענען די ווערטער פון זוהר הק׳, ויעלכער זאָגט אין פרשת ואתחנן אויפ׳ן פסוק: ושננתם לבניך, ודברת בם בשכבך בביתך וכו׳, אַז דער פשט איז: בשבתך בביתך, מיט דיין זיצען אין שטוב, מיט דעם זאָלסטו לערנען דיין קינד. דאָס קינד זאָל זעהען, ווי אַזוי דו פיהרסט זיך אין שטוב, וועט עס זיך פון דיר אָבלערנען. דו דאַרפסט אַזוי אַרום זיין אַ מוסטער פאַר דיינע קינדער.

הן אמת, אַז דאָס חדר און די תלמוד תורה זענען דער יסוד פון יודישקייט—און קיין שום שולע קאָן נישט פערנעמען זייער פלאַץ. אָבער בלויז דערמיט, וואָס דער פאָטער גיט זיין קינד אין חדר אָדער תלמוד תורה, האָט ער נאָכנישט יוצא געווען זיין חוב, ווייל די שטוב, זיינע חברים און די גאַנצע סביבה דאַרף זיין צוגעפאַסט צו אַ גוטען חינוך. דער פאָטער

אָדער די מוטער, ווען זיי ריידען ניבול־פה, אָדער טהוען נישט קיין שעהנע מעשים אין געגענווארט פון קינד, איז גלייך ווי זיי וואָלטען גענומען אַ ביקס און געשאָסען אין האַרץ פון קינד׳ס נשמה און פיעל מאָל פערוואונדען זיי עס אויף אייביג. און נישט בלויז וואָס זיין נשמה הקדושה ווערט פערוואונדעט דורך דעם, נאָר פיעל מאָל מאַכען זיי אויך דאָס קינד קראַנק אויף די נער־ווען. און נאָך פערשידענע פאַקטען בין איך פעסט ביי מיין מיינונג, אַז דאָס וואָס ביי יודען איז דאָ אַ גרויסער פראָצענט נערווען־שלאַפע, און אויך פערשיעדענע מינים נערווען־קראַנקע — וואָס מען זעהט עס נישט ביי קיין שום אַנדערע אומה—איז די סבה, ווייל דאָס נפש פון יודישען קינד איז באמת איידעל און פרום, עס שטרעבט צו טוהר־המדות און עבודת־ד׳, און ווען דאָס קינד הערט אָדער זעהט אַ מאוס׳ע זאַך אָדער חפשיות— ווערט דורך דעם זיין רעיון פערוואונדעט. עס בעקומט אין אַ קלענערע אָדער גרעסערע מאָס אַ מין נערווען־ערשיטערונג. ע״פ רוב דערקענט מען נישט דאָס באַלד, אָבער די געדאַנקען הויבען זיך שוין אָן ביי דעם קינד ביסלעכווייז צו פערפלאָנ־טערען, פון אָנהויב ווייניגער און נאַכהער מעהר, ביז דאָס קינד וואַקסט אויף—און דאַן דערקענט מען שוין אין איהם אַ נערווען־קראַנקהייט.

דאָס איז דער ענין פון „בית ישראל ברכו את ד׳״, די יודישע שטוב ערציהט דעם יוד צו השי״ת. די שטוב איז נישט בלויז עפעס אַ שעהנער צימער, פונקט ווי אַ אָקס האָט אַ גע־וועהנליכע שטאַל, ניין! דאָס יודישע הויז איז איז אַ מקדש־מעט, דאָס איז דאָס אָרט, ווי די יודישע נשמה ווערט ענט־וויקעלט און ערצויגען, און דאָס איז דער פסוק מרמז: ואמרתם זבח פסח וכו׳ בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקוד העם וישתחוו. ע״פ פשוט איז דאָך קשה, פאַר וואָס שטעהט ואת בתינו הציל און נישט „ואותנו הציל״, אַזוי ווי עס שטעהט ביי די מצריים „בנגפו את מצרים״ און פאַר וואָס איז געווען „ויקוד העם״? נאָר, „עם״ איז דער אויסדרוק, דאָס פראָסטע פאָלק, דער פאָלקס־מענש. משה רבינו האָט געזאָגט:

ווייסט איהר פאַר וואָס די יודען האָבען זיך נישט אויסגע־
מישט צווישען די מצריים אין מצרים, נאָר זיי זענען געבליבען
יודען אוּן צוליעב דעם האָט מען זיי אויסגעלייזט—ווייל עס
איז געווען — „ואת בתינו הצילָ" צוליעב די „יודישע שטו־
בּ ע ן". וועלכע זיי האָבען געהאַט, אוּן אַזוי אַרום האָבען זיי
ערצויגען אוּן ענטוויקעלט די יודישע נשמה, דעריבער איז
„ויקוד העם", דאָס פראַסטע פאָלק; די פאָלקס־מענשען האָבען
נעזאָגט: אמת טאַקי, קיין גרויסע למדנים זענען מיר נישט,
אָבער יודישע שטובען האָבען מיר, אוּן דערמיט האָבען מיר
דאָך אויך צוגעהאָלפען, אַז עס זאָל זיין די גאולה.

א יודישע שטוב הייסט, אַז דער פאָטער זאָל זיך
פירהרען מיט אַלץ אַזוי ווי א יוד. די מוטער זאָל זיך פיה־
רען מיט אַלעס אַזוי ווי א יודישע טאָכטער; זי זאָל נעהן
אָנגעטהוּן בצניעות, נישט בפריצות אוּן נישט בגלוי ראש
ח"ו. דאָס מעבעל, די בעטען, זאָל זיין ווי ביי יודען, כי
עם קדוש אתה לד' אלקיך, נישט להבדיל ווי ביי די גוים.
עלטערן! פירהרט אייך ע"פ התורה, וועט איהר פיעל צרות
פערשפּאָרען, אייך אוּן דעם גאַנצען כלל ישראל, פון
אייערע קינדער.

ז.

די גמרא זאָגט (שבת קי"ח): ר' יוסי האָט געפּופען זיין ווייב
„בית", ווייל זי איז די עקרת הבית. איהר השפּעה איז גרויס
סיי אויפ'ן מאַן, סיי אויף די קינדער — אוּן לויט איהר גייסט
אַזוי ווערט געפּירהרט די גאַנצע שטוב. דער מדרש זאָגט, אַז
בעת קבלת־התורה, האָט השי"ת געזאָגט צו משה רבנו, איין
מצוה האָב איך געבאָטען אדם הראשון, אוּן ווייל כ'האָב זיין

וויב נישט מצוה געווען, האָט ער זי נישט מקיים געווען, יעצט בעת קבלת־התורה, „כה תאמר לבית יעקב", זאָלסט פריהער רײדען צו די פרויען. אַזוי איז השי"ת געווען זיכער אין די יודישע פרויען, דאָס אויב זיי וועלען מקבל זיין די תורה, וועלען זייערע מענער, זיהן און טעכטער אויך היטען די תורה און די גאַנצע שטוב וועט זיין אַ „יודישע שטוב". איהר, יודישע פרויען, ווערט אָנגערופען „בית ישראל". וויסען זאָלט איהר, אַז עס איז נישט גענוג, וואָס איהר אַליין זענט יודיש און פיהרט זיך יודיש, נאָר דאָס גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט פון דער שטוב ליגט אויף אייך. אויב אייער גאַנץ הויז געהט בדרך ד', האָט איר כמעט דעם גאַנצען זכות דערפון, אויב נישט ח"ו, זענט איהר דער גרעסטער גורם. מיר האָבען געהאַט ראש־השנה, היינט איז שבת־תשובה, באַלד זועלען מיר האָבען יום כיפור, און וואָס וועט איהר ענטפערען אויף די אַלע זאַכען אין די הייליגע טעג, ווען מען וועט אייך פרעגען אין הימעל?

די ערשטע אויפגאַבע פון דער פרוי איז: אַכטונג צו געבען אויף די מאכלים, וואָס די גאַנצע שטוב עסט זיי — אַז זיי זאָלען זיין כשר. צו דעם דאַרף מען האָבען גרויס זהירות און שמירה. גאָר אַ בעזונדערע שמירה דאַרף מען האָבען, ביז עס קומט דאָס פלייש, מילך און פוטער אין שטוב אַריין. בכלל זענען פערהאַן קצבים, אויף וועלכע מען קאָן זיך סומך זיין. עס זענען אויך דאָ קצבים, וועלכע כ'וואָלט גיכער גע־וואָלט, אַז זיי זאָלען זיך נעמען צו אַנדערע געשעפטען — און נישט זיין קיין קצבים. אָבער אפילו ביי די גוטע קצבים האָבען מיר אויך נישט די זיכערהייט, אַז עס זאָל נישט זיין ח"ו קיין שגיאה, כאָטש זיי זענען שטאַרק נזהר ביים כשרות. מיר זעהען דאָך, אַז ביי יעדען יוד — כאָטש מען איז שטאַרק נזהר אין שטוב — דאָך טרעפט זיך, אַז מען שטעקט אַריין אַ מילכיגען לעפעל אין אַ פליישיגען טאָפ אָדער פעקעהרט. מכל־שכן ביים קצב אין דער יאַטקע, וואו ער האָט פערשידענע

קונים און פערשידענע מינים פלייש, כשר און טריפה, קאָן דאָך זיכער פאָרקומען אַ טעות ח״ו.

איך האָב געהערט פון כ״ק חותני הרה״ק זצוקללה״ה מקאָזניץ, ווי ער האָט נאָכגעזאָגט פון זיין זיידען כ״ק הרה״ק ר״א מקאָזניץ זצללה״ה, אויפ׳ן מאמר הגמרא: צדיקים אין הקב״ה מביא תקלה על ידיהם. דאָס יעדער יוד, וועלכער איז נזהר אין אַ זאַך מיט אַלע זיינע מעגליכקייטען, הייסט ער לגבי די זאַך אַ צדיק און השי״ת היט איהם, אַז עס זאָל נישט אַרויסקומען קיין תקלה דורך איהם ביי די זעלבע זאַך. מיר האָבען דאָ געמאַכט אַ תקנה, מ׳זאָל חתמ׳נען דאָס כשר׳ע פלייש דורך די שוחטים און מיט אַ בעזונדערע חתימה דורכ׳ן מנקר. די גאַנצע זאַך איז אָבהענגיג נאָר אין די פרויען, וועלכע קויפען דאָס פלייש. אויב אין דער יאַטקע וועלען זיי פער־לאַנגען נאָר אַזאַ פלייש, וואָס האָט 2 חתימות, וועט דער קצב וויסען, אַז ער דאַרף בעטען דעם שוחט מיט׳ן מנקר, אַז זיי זאָלען חתמ׳נען דאָס פלייש, און עס וועט זיך חלילה נישט פער־טוישען דאָס כשר׳ע מיט׳ן טריפה׳נעם—און דענסמאָהל וועט מען אויך פון הימעל אונז היטען מיט׳ן כשרות.

שוין אַ פאָר יאָהר, ווי מען האָט וועגען דעם מכריז געווען דאָס צו היטען, אָבער די יודישע פרויען,—וואָס השי״ת איז אַזוי מיט זיי זיכער געווען, אַז דורך זיי וועלען אַלע די תורה מקיים זיין — ווען זיי קומען אין יאַטקע, פרעגען זיי זיך: צי דאָס פלייש איז פעט, צי עס איז ביליג, אָבער וועגען די צוויי חתימות, וואָס דאַרפען זיין אויפ׳ן פלייש, אינטערע־סירט זיי גאָרנישט. צוליעב דעם טאַקי איז געוואָרען אָבגעלאָזט דאָס חתמ׳נען דאָס פלייש. וויסען זאָלט איהר, אַז דערמיט, וואָס איהם פרעגט נישט ביים קויפען דאָס פלייש וועגען די חתימות, וועט איהר מיט אייער שטוב, סוף־כל־סוף נכשל ווערען מיט טריפות בשוגג ר״ל. און נאָר איהר יודישע פרויען וואָס ווערען אָנגערופען „בית־יעקב״, טראָגט די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט דערפאַר.

ד.

ווי אזוי פיהרען זיך אויף די יודישע פרויען מיט די אנדערע מצוות, וואס איז זיי געגעבען געווארען איך האב קיינמאהל נישט גערעדט וועגען אזעלכע ענינים בפרהסי', וויל דאס איז זאכען וואס מען דארף רעדען בצנעה. עס איז פער, האן פיעל מאהל, ווען דער מענש קאן פערבארגען זיין וועה, מאג און זיך איינהאלטען פון שרייען, דאס איז ווען דער וועהטאג איז נישט אזוי גרויס. אבער ווען מען שטעכט איינעם א מעסער אין הארץ, דענסמאהל קאן ער זיך מעהר נישט איינהאלטען און ער שרייט מיט אלע כחות: געוואלד! געוואלד! איך קען שוין מעהר נישט איינהאלטען מיין וועהטאג, מיין הארץ און לעבען ווערט דורכגעשטאכען, צוליעב די זאכען וועלכע געשעהען.

טייל פרויען זענען עובר על הדת, דורך נישט נזהר ויין אין טהרת בנות ישראל. נישט בלויז רעדען מוז מען וועגען דעם, נאר גוזר תענית זיין, שרייען און וואלפען זיך אין די ערד בעדארף מען, אוי, מה הי' לנו! וויי, וואס פון אונז איז געווארען! וואס געשעהט אין אונזערע צייטען, אין וואס פאר א שרעקליכען שאוי תחתית זענען מיר אריינגעפאלען! וויל אויסער וואס די פרויען מיט זייערע מענער זענען עובר אן'איסור פרת ר"ל, פערדא בען זיי נאך דעם כרם ישראל. יעדער יוד מוז געבוירען ווערען בקדושה וטהרה, דענסמאהל הייסט ער, דער נטע שעשועיו פון הש"ת, אבער זיי מיט זייערע מעשים זענען גורם, אז עס זאלען נולד ווערען נפשות רעות ר"ל, נידערטרעכטיגע מיט די געמיינסטע מדות און תאוות, און אזעלכע, וואס וועלען נישט אויסהאלטען דאס יודישקייט, און זיי וועלען זיך שמד'ן ר"ל און דערנאך ווערען די גרעסטע אנטיסעמיטען.

די גמרא זאגט אין ברכות: מזמור לאסף, א' באו גוים בנחלתך, קינה לאסף מיבעי ליה? פארוואס האט אסף גמזינגען

באו גוים בנחלתך, ער האָט דאָך בעדאָרפען צו קלאָגען דערויף, וואָס זיי האָבען חרוב געמאַכט דאָס בית־המקדש? די חז״ל זאָגען, אַז דעריבער האָט אסף געזינגען, ווייל השי״ת האָט אויסגעלאָזט זיין כעס נאָר אויפ׳ן בית־המקדש און נישט אויף די יודען. אַ גרויסע שמחה איז דאָס, וואָס טיטוס הרשע האָט נישט אומגעברענגט די יודען נאָר דאָס בית־המקדש, און איהר יודישע פרויען, ווילט מיט אייער אָנפיהרונג, חרוב מאַכען דאָס וואָס אפילו טיטוס הרשע האָט נישט געוואַגט חרוב צו מאַכען? איהר וועט דאָך זיכער פרעגען, וואָס וויל מען פון אונז פרויען, וואָס קומען אין בית־המדרש דאַווענען און אויסגיסען אונזערע הערצער פאַר ג—ט? אמת, אַז די וואָס קומען דאָ אַריין זענען נישט חשוד דערויף און איך בין נישט חושד ח״ו קיין איינע פון זיי. וואָס וועט איהר אָבער ענטפערען וועגען אייערע טעכטער און שנירען? ווי אַזוי האָט איהר זיי ערצויגען? פאַר וואָס זענט איהר זיך פון זיי נישט מרחק? פאַר וואָס שטעהט איהר אין די ד׳ אמות פון די, וואָס גיסען נאַפט אויפ׳ן כלל ישראל און ווילען איהם פערברענען? פאַר וואָס פערגיסט איהר נישט קיין טייכען טרעהרן אויף זיי? און ווי אַזוי קאָנט איהר עסען און טרינקען אין דער צייט ווען איהר ווייסט, אַז נבוזרדן׳ס וואָס הרג׳ענען אויס די יודען ח״ו וועלען פון אייך אַרויסקומען? ווייל וויסען זאָלט איהר, אַז די שונאי ישראל וואָס זענען נאָר אַמאָהל געווען, פון פרעה ביז די היינטיגע ימ״ש, האָבען נישט געקאָנט אַזוי פיעל שלעכטס טהון יודען, ווי עס טהוען אייערע טעכטער און שנירען, וואָס זענען אַזוי פערברעכעריש און פורקי עול ר״ל.

ט.

אויך אויף אייך יודישע יוגענד, וואונדער אין מיר. יעדער ווייסט, אַז דער יסוד פון יעדען פאָלק איז די יוגענד. די זקנים זענען די מנהיגים, וועלכע פיהרען אָן מיט'ן לאַנד. וען אָבער עס איז אַ מלחמה, וואַרפט זיך די יוגענד מיט איהר גאַנצען יוגענדליכען אייפער אין פייער פון קריעג. אויך אין לאַנד גופא, אין דער צייט פון שלום, זענען זיי די היטער פון געוועהר און פאָהן, אַוועקגעבענדיג זייערע יונגע כחות פאַר'ן פאָלק. און פאַר וואָס זענט איהר יודישע יוגענד אַ אויסנאַהמ? פאַר וואָס איז אַ גרויסער טייל פון דער יודישער יוגענד אַוועק פון דער תורה, ווי זי וואָלט אייך ח"ו גאָרנישט נוגע געווען? דער עיקר נשמת ישראל איז דאָך די תורה, אָהן דעם וואָלט דאָך קיין יודען נישט געווען, וויל וואָס איז דען דער חילוק פון אַ יוד ביז צו אַ גוי להבדיל,—אויב נישט די תורה? די שונאי ישראל וויסען דאָס גאַנץ גוט. וויפיעל גזירות רעות האָבען זיי אַרויסגעבען, אַז מען זאָל נישט היטען די תורה ח"ו. אונזערע עלטערן מענער און פרויען האָבען זיך מוסר נפש געווען צוליעב איהר. צי איז דען דאָ ערגיץ וואו אין דער וועלט אַ פייער, וואָס זאָל נישט האָבען געברענט אונזערע גופים, אָדער וויזוי מיר אָן ערגיץ וואו אַ שטיקעל ערד, וואָס זאָל נישט האָבען אין זיך איינגעזאַפט אונזער בלוט, און דאָס אַלץ צוליעב דיר ג—ט און צוליעב דיין תורה. די שונאי ישראל וויסען, אַז אָהן די תורה איז נישטאָ קיין יודען, דעריבער האָבען זיי געוואָלט אונז מרחק זיין פון איהר, אָבער מיר האָבען זיך מיט דער תורה אַרומגעקלאַמערט און געזאָגט: אָהן השי"ת און אָהן זיין תורה ווילען מיר נישט לעבען, מלחמה לד', דאָס איז אונזער מלחמה, ביז'ן לעצטען טראָפען בלוט אונזער הייליגע תורה צו פערטיידיגען, און די אַלע שונאי-ישראל וועלען גאָרנישט אויספיהרען, אונז פון דער תורה אַבצושיידען ח"ו. און פאַר וואָס איהר יודישע יוגענד זאָלט

דאָס נישט וויסען? און איהר אַליין מיט דעם וואָס איהר היט נישט און זענט נישט מקיים די תורה, פערשטייט איהר זי דאָך אינגאַנצען אָדער טיילען פון איהר? ווי זענט איהר יודישע יונגענד, וועלכע זאָל מיט אייער יונגענדליכען כח, שטעלען זיך בראש פון דער מחנה צו שיצען די תורה הקדושה?

עס איז דאָ אַ מכלומר׳שטע סבה, פאַר וואָס אַ טייל פון דער יודישער יונגענד פערלאָזט די תורה,—וויל זיי שעמען זיך פאַר זייערע חברים, די גרויסע „פילאָזאָפען", וועמענס „חכמה" בעשטעהט אין דעם, וואָס זיי געהען אָנגעטהון אַ געפרעסטען אַנצוג, אָט די „חכמים" בעטראַכטען זיי פאַר צוריקגעשטאַנענע און פאַנאַטיקער. ווי אומגליקלִיך איז אָבער אַזאַ מענש, וועלכער האָט נישט קיין אייגענעם דעת, נאָר ער ווערט נאָכגעשלעפט נאָך דעמ׳ס אָדער יענעמ׳ס נאַרישקייטען! פאַר ג—ט, דעם בעשעפער פון הימעל און ערד, האָט ער נישט קיין מורא, און פאַר די שוטים און עמי הארצים, וועלכע פערמאָגען נישט קיין תורה און נישט קיין חכמה – אָט פאַר די שעהמט ער זיך. אויפֿן פסוק: מה טובו אוהלִיך יעקב וכו׳, זאָגט רש״י ז״ל: צוליבע דעם איז בלעם אַזוי נתפעל געוואָרען פון די אהלי יעקב, וויל ער האָט געזעהן, שאין פתהיהן מכוונות זו מול זו – אַז קיינער קוקט נישט אַרײַן אין צווייטענס שטוב און פערקוקט זיך נישט אויף איהם, זאָגענדיג: וויל יענער פיהרט זיך אַזוי און אַזוי, מוז איך איהם נאָכטהון, נאָר יעדער יוד דאַרף זיך פיהרען ווי השי״ת האָט איהם מצווה געווען. ווי דער דין איז אין שלחן ערוך אור״ח ס״א: ולא יתבייש מפני המלעיגים עליו (ער זאָל זיך נישט שעהמען פון די מענשען וואָס לאַכען פון איהם, בשעת זיין דאַוונען אָדער מקיים זיין די מצוות).

נישט בלויז וועגען אַ מצוה דאַרף מען זיין שטאַרק און זיך נישט לאָזען אַראָפּבפיהרען פון דרך הקודש, נאָר אויך וועגען נאָך ענינים וואָס זענען נוגע דאָס יודישקייט, דאַרף מען זיין שטאַרק און פעסט. למשל, די יודישע הלבשה. וואָס איז יעצט לדאבונינו געוואָרען אַזוי לייכט צו ענדערן. די חז״ל

זאָגען: אַז די יודען זענען אויסגעלייזט געוואָרען פון מצרים בזכות שלשה דברים: וויל זיי האָבען נישט משנה געווען זייער הלבשה, זייערע נעמען און זייער לשון. אויסער וואָס עס איז אַ גרויסער חטא משנה צו זיין די דריי זאַכען, דאַרפט איהר דאָך אויך צו פערשטעהן, אַז דאָס וואָס עס טיילט אָב איין פאָלק פון צווייטען, אַז עס זאָל זיך נישט אויסמישען אין אַנדערן — איז טאַקע דו דריי זאַכען: די בעזונדערע הלבשה, דאָס בעזונדערע לשון און בעזונדערע נעמען. צו האָט איהר שוין אַמאָהל געזעהן, אַז צוויי קעמפענדע מיליטערישע צדדים זאָלען געהן גלייך אָנגעטהוען? יעדעס מיליטער טיילט זיך בעזונדער לויט זיין לבוש, און איהר יודישע יוגענד, וואָס די גאַנצע וועלט טהוט כסדר מלחמה האַלטען מיט אייך, כדי אייך צו מאַכען פאַר אויס יודען ח"י, און איהר מיט אייער קלות־הדעת העלפט זיי נאָך צו. וויל בלויז מיט ענדערן די הלבשה ווערט שוין געמאַכט אַ האַלבע התבוללות (אַסימילאַציע) און כאָטש אייך דאַכט זיך, אַז איהר האָט גאָרנישט געטהוען — דאָך האָט איהר שוין דערמיט אַ האַלבע מלחמה ח"ו פער־שפילט.

ווי מיר האָבען שוין פריהער געזאָגט, איז דער רצון ד', אַז דער יוד זאָל צוריק מקרב זיין די נשמה צו השי"ת וואָס איז געוואָרען פון איהם דערווייטערט, דעריבער דאַרפען מיר מבאר זיין די אַלע דעות, וואָס עס איז דאָ דערבי:

דער מדרש זאָגט: וועז משה רבינו האָט געפאַשעט די שעפסען פון זיין שווער יתרו, איז אַנטלאָפען אַ שעפסלע פון דער סטאַדע, משה רבינו איז עס נאָכגעלאָפען, בכדי עס צוריק צופיהרען צו דער סטאַדע. האָט ג־ט געזאָגט: משהו! וויל דו ביזט אַ גוטער פאַסטוך און האָסט זיך מרחם געווען אויפ׳ן שעפסלע, דעפאַר וועסטו ווערען דער פאַסטוך פון מיינע קינדער. מען דאַרף טאַקע נאָכלויפען דאָס שעפסלע אַז עס זאָל זיך אומקעהרען, אָבער נאָר אין דער מאָס ווי עס וויל צוריקגעהן. וועז אָבער עס וויל נאָך אַלע פרובען בשום אופן נישט צוריקגעהן, וואָס פאַר אַ עצה איז דאָ דערצו?

דאָס זעלבע איז מיט דער היינטיגער יוגענד. מיר מאכען אַלע פֿרובען, זיי איבערצוגעבען און וויזען דעם דרך ד׳, אַבער פיעל פֿון זיי מיינען, אַז מיר זענען אויסען צו קריגען זיך מיט זיי אוּן אַז דאָס איז אונזער כוונה. זיי רעכענען אַזוי, ווייל זיי זענען געוואוינט כסדר מיט׳ן קאַמף – דעם קאַמף, וואָס די פּאַרטייען פיהרען צווישען זיך אוּן אַנדערע מחלוקות וואָס פערפוילען די נשמת ישראל. אויב איהר יודישע יוגענד קלערט אַזוי – זענט איהר זיך שטאַרק טועה! מיר האָבען קיין שום קאַמף נישט אין זינען, מיר רייַדען צו אייך אוּן זענען אייך מייסר מתוך אהבה צו השי״ת אוּן אויך צו אייך. יודישע קינדער! מיר ווייסען, אַז איהר זענט ג–ט׳ס סטאַדע אוּן אונזער האָרץ טהוט וועה, צוקוקענדיג ווי ג–ט׳ס ב״ה סטאַדע איז זיך פּוּן איהם מרחק. מיר רייַדען נישט בלויז צו אייך, נאָר מיר בויגען זיך אויך פאַר אייך אוּן שטרעקען אויס אונזערע הענד! קעהרט זיך צוריק, איהר עדות ד׳ צו אויער פאָטער וואָס בענקט אַזוי נאָך אייך! היט׳ס די תורה! היט׳ס שבת! דאָוונט דריי מאָל מעגליך, פערגיסט אייערע הערצער פאַר ג–ט אוּן בעט איהם פאַר אַלע אייערע הצטרכות׳ן. מיר בויגען זיך אוּן טהוען אַלע אָנשטרענגונגען, איהר זאָלט זיך צו השי״ת אוּן זיין תורה צוריקקעהרען. מיר געדענקען, אַז מיר – דאָס עלטערע דור – וועט נישט אייביג לעבען, אוּן נאָך הונדערט אוּן צוואַנציג יאָהר– וועָן מיר וועלען שטעהן פאַר׳ן כסא-הכבוד – וועט די שכינה אונז פרעגען: פאַר וואָס האָט איהר פערלאָזט מיין טאַדע? אויף וועמען האָט איהר איבערגעלאָזט מיין תורה? אוּן ווי אַזוי וועהט אויס דאָס דור, וואָס איהר האָט איבערגעלאָזט...

ו.

מיר ווייגען היינט אויף דעם אומגליק פון אונזערע ברי־
דער אין דייטשלאַנד. אָבער אויך, ווען אונזערע נביאים האָבען
בעוויינט דעם גלות פון די עשרת השבטים, האָבען זיי אין
דער זעלבער צייט געשטראָפט די שבטים יהודה ובנימין,
פֿאַרוואָס זיי נעמען נישט אַראָפ פון זיי קיין מוסר. מיט פינף
יאָהר צוריק איז דער מצב פון אונזערע דיייטשע ברידער גע־
ווען פיעל בעסער און זיכערער, ווי אונזער מצב יעצט, אַזוי
אַז זיי איז גאָרנישט אייגנעפאַלען צו קלערען, אַז עס ווערט
אויף זיי קומען אַזאַ אומגליק. עס איז געווען אין דייטשלאַנד
יידישע מיניסטאָרען, יידישע בעאַמטע און כמעט אַלע גרעסטע
געלעהרטע און פראָפעסאָרען, וואָס האָבען געמאַכט דייטשלאַנד׳ס
נאָמען גרויס און בעריהמט אין דער גאַנצער וועלט, זענען
געווען יודען. די שטראָף איז אָבער אויף זיי געקומען, ווייל
זיי האָבען זיך אָבגעקהרט פון דרך ד׳. השי״ת זאָל זיך
מרחם זיין, אַז זיי זאָלען שוין געהאָלפען ווערען, און אויך
אויף אונז, אַז מיר זאָלען ח״ו נישט קומען צו אַזאַ מצב. מיר
אַלע דאַרפען תשובה טהוען און בעטען צו השי״ת, ווייל אונ־
זערע צרות בכלל ובפרט זענען שוין אונמענליך איבערצוטרא־
גען, מיר ווערען געבויגען אונטער דער לאַסט פון די צרות.
וואָס פאַר אַ ביטער יאָהר איז איבער אונז אַדורכגעגאַנגען?
השי״ת זאָל אונז שוין אָבהיטען פון היינט אָן. דערביבער דאַר־
פען מיר אַלע תשובה טהוען צו השי״ת, יעדער אויף זיין
פֿגם. זאָל מען פון היינט אָן דינען השי״ת בכל לבבינו ובכל
נפשינו. זאָלען מיר מתפלל זיין צו השי״ת, אַז ער זאָל אונז
מוחל זיין אויף אונזערע נישט גוטע מעשים, וואָס מיר האָבען
געטהוען ביז יעצט.

שובה ישראל וכו׳ קחו עמכם וכו׳—איהר זאָלט מיטנעמען
אין אייערע שטובען אַריין אויך אויף נאָך ר״ה ויכ״פ די אַלע
רייד, אַז פון היינט אָן זאָלט איהר זיך שוין פיהרען ווי אַן
עם ד׳ דאַרף זיך פיהרען.

עס שטעהט אין סידור מאה ברכות בכל יום, אז וועד עס זאגט דברי מוסר און הדרכה פאר יודען, בעפוינט זיך דענסמאל אין איהם א ניצוץ נבואה. אזוי ווייזט זיך אויך אויס פון רש"י ז"ל אויפן פסוק: ואהרן אחיך יהי' נביאך. דעריבער, ווען איך שטעה יעצט אויפן בלעמער און האלט מיין דרשה, און דער ניצוץ הנבואה בעפוינט זיך דאך נאך במילא אין מיר – אם מיט דעם ניצוץ הנבואה, ווינטש איך אלע היבע יודען, אלע אונזערע בוטע פריינד אוף דעם גאנצען כלל ישראל: אז זוי אלע חולאים זאל השי"ת שיקען א רפואה-שלימה. און די בעזונטע זאל השי"ת אבהיטען פון פערשיעדענע חולאים, און מיר זאלען מאריך ימים ושנים טובים זיין מתוך פרנסה טובה ומנוחה. וד' יאיר את לבבנו לאהבה וליראא אותו ולעבדהו מתוך כל טוב, ונזכה במהרה לגאולם שלימה. ונאמר אמן.

●○●

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

תורת חובת הלבבות

34

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תש״ל לפ״ק

תורת
חובות הלבבות

מהרב הגדול החסיד

רבנו בחיי הדין הספרדי בר״י זצ״ל

איבערזעצט אין אידיש

פון א. ד. אַנוז

HEBREW PUBLISHING COMPANY
NEW YORK

פאַרוואַרט פון איבערזעטצער

ווען איך בין אַ יונגער אינגעל געווען, נאָך ניט קיין בר־מצוה, האָב איך געלערענט אין דער שטאָדט פּרוזין, ניט ווייט פון מיין געבורטס־שטעדטעל קאַרטוז בערעזע, גראָדנער גובערניע. איך האָב דאָרט געלערענט אין דער תלמוד תורה אָדער קליינע ישיבה, וואָס פּרוזין האָט דאַמאָלס געהאַט. דער העכסטער מלמד פון דעם לעהר־אַנשטאַלט איז געווען אַ איד אַ זקן, ר׳ איטשע נאָטע, האָט ער געהייסען. פלעגט דער ר׳ איטשע נאָטע זאָגען אַ שיעור „חובות הלבבות" פאַר אַן עולם, אין אַ בית המדרש.

איינמאָל איז מיר אויסגעקומען צו הערען דעם שיעור און דאָס האָט אויף מיר געמאַכט אַ זעהר גוטען איינדרוק. הגם מיין יונגער, קינדערשער מח׳ל האָט ניט געקענט ריכטיג באַגרייפען די לעהרען פון דעם רבנו בחיי, האָב איך דאָך געפיהלט אין דעם אַן עונג רוחני און אָנשטאָט צו חזר׳ן מיין שיעור גמרא, אָדער מאַכען אַ „לייענען", וואָס דער רבי פלעגט מיר ארויסגעבען, האָב איך זיך אָנגעהויבען צורוקען צו ר׳ איטשע נאָטע׳ס „חובות הלבבות שיעור.

דער „חובות הלבבות" איז מיר אַזוי באַליבט געוואָרען, אַז איך פלעג כמעט ניט פאַרפעהלען אַ טאָג צו שטעהן אָדער זיצען פון ווייטען און אויפ־מערקזאַם צוהערען יעדעס וואָרט. אריינרוקען זיך צווישען די „גרויסע" האָב איך ניט געוואַגט, און מען וואָלט עס מיר אפשר ניט געלאָזט אויך. ווי קומט אַ אינגעל צו „חובות הלבבות"? האָב איך דעם שיעור צוגעהערט, אַזוי צו זאָגען, בגנבה.

ר׳ איטשע נאָטע איז געווען אַ גרויסער בעל מסביר און ער האָט עס ארויסגעגעבען זעהר שעהן, מיט אַ פיינעם ניגון, וואָס האָט זיך געפּאַסט צו דעם. עס קען זיין, אַז דער ניגון האָט מיך אפשר מעהר צוגעצויגען ווי די ווערטער, אָבער סאַי ווי סאַי האָב איך זיך פערליעבט אין דעם דאָזיגען ספר און בין פון איהם בעגייסטערט געווען.

איך האָב, ווען נור איך האָב געהאַט די געלעגענהייט, אַליין פּרובירט אריינקוקען אין „חובות הלבבות", אָבער דאָס איז פאַר מיר געווען אַ צו שווע־רער לימוד און איך האָב איהם ניט געקענט פערשטעהן. איך האָב פּרובירט ארויסהעלפען זיך מיט׳ן „עברי טייטש", אָבער אַלץ אָהן ערפאָלג.

האָב איך מקנא געווען דעם אַלטען למדן ר׳ איטשע נאָטע, וואָס איז בעגאַבט מיט אַזאַ אייגענשאַפט, אַז ער לעגט ממש אריין די ווערטער אין מויל אריין.

ווען איך בין עלטער געוואָרען, האָב איך זיך וויעדער גענומען צום „חובות הלבבות", אָבער עס איז מיר אַלץ שווער געווען דורכצוקריכען אַ פּרק און פערשטעהן איהם ריכטיג. איך האָב זיך בענוצט מיט מפורשים אויפ׳ן ספר, אָבער עס איז מיר אַלץ ניט אָנגעקומען לייכט, איבערהויפּט דעם שער היחוד, האָב איך גאָר ניט געקענט „צוקייען".

און די צייט לויפט. איך בין נאָך עלטער געוואָרען, בין געוואָרען א שטיקעל „משכיל" און געלייענט פערשיידענע ביכלאך און ביכער אין העב־רעאיש און אידיש. דער „חובות הלבבות" איז מיר אלץ פון זינען ניט ארויס און איך פלעג אין איהם אריינקוקען און מעהר פערשטעהן. אָבער אלץ צו האמעטנע, מיט צופיעל אָנשטרענגונג. און בעטראכטענדיג דעם ספר פאר זעהר א נוצליכען און וויכטיגען, פלעגט מיך אָפט פערדריסען וואָס ער איז פערפאסט אָדער איבערזעצט געוואָרען אין א שווערען לשון. אזא ספר — האָב איך געטראכט — איז נוצליך פאר אלעמען, פאר פּראָסטע מענשען אזוי גוט ווי פאר לומדים, האָט ער געדארפט זיין אין א לייכטער שפּראָך, פער־שטענדליך צו אלעמען.

די אידישע ליטעראטור איז שוין דאמאָלס געווען פערנאָאנדערגעבליהט. עס זיינען שוין געווען אידישע צייט־שריפטען און ביכער, ניט אין אמאָליגען דייטשמעריש, נור אין ריינעם און שהנעם מאמע־לשון. האָב איך געטראכט, אז אימיצער וואָלט געטהאָן א גוטע זאך ווען ער וועצט איבער דעם „חובות הלבבות" אין א ריינעם, פערשטענדליכען אידיש. און אזוי ווי דער רבנו בחיי דערצעהלט אין זיין הקדמה צום „חובות הלבבות", אז איהם האָט געוואונדערט ווארום עס האָט זיך ניט געפונען א מחבר ווען זאָל פערפאסטן אזא ספר, אזוי האָב איך זיך געוואונדערט ווארום עס געפינט זיך ניט איינער פון די אידישע שרייבער ווען זאָל דיעזען וויכטיגען ספר איבערזעצען אין א ריינעם, גלאטען אידיש, ווען אלע זאלען קענען לערנען אדר לייענען און פערשטעהן.

און איך האָב געטראכט: „מתי תבא לידי ואקימנה" — אויב איך וועל אמאָל האָבען די געלעגענהייט, וועל איך זיך נעהמען די מיה צו טהאָן דאָס.

און אן אנווייזונג אויף אזא געלעגענהייט איז שפּעטער נעקומען. איך בין א אידישער שרייבער געוואָרען דאָ אין אמעריקא מיט ארבעבר צוואנציג יאָהר צוריק. מיין ערשטע שרייבערישע קאריערע האָב איך אָנגעפאנגען אין „טעגליכען אידישען העראָלד", א צייטונג ווען איז אונטערגענאנגען מיט א יאָהר צוואנציג צוריק. דער רעדאקטאָר איז דאמאָלס געווען דער פערשטאָר־בענער מ. הערמאלין. איך האָב מיט איהם נערעדט וועגען איבערזעצען דעם „חובות הלבבות" פאר דער צייטונג, אָבער ער האָט מיר געזאָגט, אז פאר אזא ספר איז א טעגליכע צייטונג ניט קיין פּלאץ.

איך בין נאכהער אָנגעקומען אין די געוועזענע „וואָרהייט". דיעזע צייטונג איז געווען, אזוי צו זאָגען, א האלב רעדיקאלע און דאָרט, האָב איך אליין געדענקט, איז ניט קיין פּלאץ פאר'ן „חובות הלבבות".

שפּעטער בין איך געוואָרען שטענדיגער מיטארבייטער אין „מאָרגען זשור־נאל", וואו איך בין נאָך איצט אויף בעשעפטיגט, אָבער צוליעב געוויסע אור־זאכען האָב איך אלץ מיין אידעאל ניט געקענט פערווירקליכען. נעהמען די גאנצע ריזיקע אויף זיך און איבערזעצען דעם ספר גליך אין א בוך, האָבען מיר די אומשטענדען ניט ערלויבט. אגב האָב איך א ביסעל מורא געהאט. אמעריקא, א פרייע מדינה, ווער ווייסט, אויב אזא ספר וועט דאָ אָנגענומען ווערען, וועט זיין מרוצה לקהל.

ענדליך אָבער איז מיין חלום פאָרט פערווירקליכט געוואָרען. א דאנק די ערמוטהיגונג פון די רעדאקטאָרען פון „מאָרגען זשורנאל" האָב איך זיך

געזעמען צו דער ארבייט און האָב דעם „חובות הלבבות" איבערזעצט פאר'ן „אמעריקאַנער", א וואַכענבלאַט וואָס ווערט אַרויסגעגעבען פון די ארויסגעבער פון „מאַרגען זשורנאַל".

עס איז מיר איצט אויך ניט אַנגענעקומען אזוי לייכט און איך האָב געגוב מיה און ענערגיע אַוועקגעלעגט אויף דעם, אָבער מיין ארבייט איז ב"ה געווען אַנגענעמט. די לעזער פון „אמעריקאַנער" האָבען מיין ווערק אויפגענומען מיט גוטע מיינונגען און טיילווייז מיט בענייסטערונג. דאָס האָט מיר געגעבען מעהר מוטה אָפּצודרוקען דעם ספר אין בוך פאָרם, און מיר דאכט, אז עס איז ארויסגעקומען א כלי שלמה.

איך האָב זיך געזעמען די מיה צו פאָפולאַריזירען די שפראַך אזוי פיעל ווי מעגליך. איך האָב דורכגעלאָזט מאַנכע טערמינאַלאָגישע ווערטער און זיי אויסגעטייטשט אין איינפאַכען אידיש. איך האָב ערגיץ ניט בענוצט קיינע „פוט־נאָוטס", בעמערקונגען אָדער אויסטייטשונגען אונטען. איך האָב געמאכט א פעראייניגונג, א קאָמבינאַציע פון טעקסט מיט דעם פירוש צוזאַמען.

און דאָס, גלויב איך, איז בעסער ווי „הערות", בעמערקונגען וואָס מען דארף זוכען אונטען, ווייל דער לעזער דארף זיך ניט שטערען און ער לייענט גלייך און וויים און פערשטעהט וואָס ער לייענט.

איך האָב דורכאויס נאַכגעפאַלגט די העברעאישע איבערזעצונג פון רבנו יהודה ן' תבון. דערבי האָב איך זיך בענוצט מיט פערשיעדענע פירושים און אויסגעקליבען די בעסטע און לייכטסטע, וועלכע איך האָב צוזאַמענגעפאַקטען מיט'ן טעקסט, מיט די ווערטער פון גוף הספר. איך האָב חלילה ניט געזאָגט דאָס וואָס דער רבנו בחיי האָט ניט געמיינט און האָב דורכאויס ארויסגעגעבען זיינע אידעען און פילאָזאָפישע געדאַנקען, קיין זאך ניט פערפעהלט, אבוואָהל איך האָב מיר ערלויבט אין פלעצער אביסעל מקצר צו זיין, אויס בעקוועמלעכקייט פאר'ן לעזער. דער תוך איז אָבער פערבליבען נאַנץ, אונבערירט. אין שער היחוד האָב איך אויך דורכגעלאָזט מאַנכע שטעלען, ווייל זיי זיינען שווער אַרויסצוגעבען און מאַכען פערשטענדליך פאר יעדען.

און דעריבער, ווייל איך האָב פעראייניגט דעם גוף הספר מיט קאָמענטאַרען, איז דער „חובות הלבבות אין אידיש" ארויסגעקומען א סך א גרעסערער ספר ווי ער איז אין העברעאיש. איך האָב אין איהם קיין אייגענם גאָר ניט צוגעגעבען, בלויז אויסגעטייטשט און ערקלעהרט דאָס וואָס דער רבנו בחיי האָט געזאָגט און געמיינט.

ווי געזאָגט, האָב איך אין דעם ספר חלילה גאָר ניט געענדערט. איך האָב מיר אָבער ערלויבט צו ענדערען א טהייל פון די פרקים פאר די בעקוועמלעכקייט פון די לעזער.

אין אָריגינאַל זיינען מאַנכע פרקים קלייגע, וואָס ענטהאַלטען בלויז אייניגע שורות. און מאַנכע צו לאַנגע. דער רבנו בחיי האָט אויך צום אָנפאַנג פון יעדען שער א „פתח השער", א מין פאָררעדע, א קורצע ערקלערונג וועגען וואָס פאר אן ענין אין דעם בעטרעפענדען שער ווערט נערעדט. איך האָב די „פתחים" פעראייניגט מיט די פרקים און אין פעלע פעראייניגט צוויי פרקים צוזאַמען, אָדער פערקעהרט: געטהיילט איין פרק אויף צוויי פרקים, כדי עס זאָל זיין בעסער און בעקוועמער צו לייענען אָדער לערנען דעם ספר אין מעסינע

פּאַרוואַרט פון איבערזעטצער

פּאַרציאַנען, ניט דאַרפען אָפּשטעלען זיך צו אָפּט אַדער לייענען צופיעל בנשימה אחת.

דאָס מאַכט ניט קיין שטערונג. דער אינהאַלט פערבלייבט דער זעלבער, די געדאַנקען די זעלבע און קיין ענין אַדער געדאַנק ווערט ניט אָפּגעהאַקט אין מיטען.

ווי געזאָגט, איז דער „חובות הלבבות" אין אידיש געווען געדרוקט אין „אמעריקאַנער". זיינען, ווי געוועהנלעך, אריינגעפּאַלען אין ספר א ביסעל דרוק־פעהלערען. עס איז שווער, אַדער טעכניש אונמעגליך אויסצופיהרען, אז א צייטונג אַדער א צייט־שריפט זאָל איינגאַנצען ריין זיין פון דרוק־פעהלערען. ביים צוזאַמענשטעלען מיין ווערק אַלס ספר, האָב איך אויסגעבעסערט די דרוק־פעהלערען און אויך מיינע אייגענע געמאַכטע פעהלערען, אזוי ווייט ווי איך האָב זיי געקענט געפינען. איך האָב ניט געשפּאַרט קיין מיה און זיך געסטארעט, אז מיין ווערק זאָל זיין פּאַלקאָם, און עס איז מיט גאָטס הילף, דאַכט מיר, ארויסגעקומען א דבר מתוקן.

אָבער שניאות מי יבין. מעגליך אז איך האָב פּאַרט עפּעס פערזעהן און ניט ארויסגעבראַכט ריכטיג. בעט איך ענטשולדיגונג און מען זאָל מיך ניט חושד זיין אז איך האָב אבזיכטליך עטוואָס געפעלשט.

אויב עס געפינען זיך וועלכע ניט איז טעות'ן אין דעם ספר, בעט איך די לעזער זיי זאָלען מיר אויפמערקזאם מאַכען אויף דעם און איך וועל זיי העכסט דאַנקבאַר זיין און זעהן אַלעס פערריכטען איה"ש אין א צווייטע אויסגאַבע.

בעזרת השם, כ"א תמוז, תרפה, ברוקלין, ניו יאָרק.

אהרן דוד ב"ר נדליהו אנוז,

יליד קאַרטוז בערעזע, פּלך גראָדנא.

לה' הארץ ומלואה
ספריית הרב אהרן וויינגרטן
איש ירושלים

דער רבנו בחיי, זיין רעליגיעזע פילאָ־זאָפיע און וועלט־אנשויאונגען

א.

די ביאָגראפיע פון רבנו בחיי, דער מחבר פון דיעזען ספר, איז אונז ניט בעקאנט. די געשיכטע דערצעהלט ניט פון זיין לעבענס־בעשרייבונג, פון זיין יחוס און עס איז אפילו ניט פעסטגעשטעלט אין וועלכע צייט ער האָט גע־לעבט. מאנכע ווילען האָבען אז ער האָט געלעבט אין עלפטען יאָהרהונדערט, אנדערע זיינען אין דער מיינונג — אין צוועלפטען יאָהרהונדערט, און עס איז אויך דאָ א דעה, אז ער איז געבוירען געוואָרען נאָך שפעטער.

דאָס איז אָבער קיין ספק ניט, אז ער איז געבוירען געוואָרען און געלעבט אין שפאניען אונטער די ממשלה פון די אראבער, בעת אידען איז דאָרט גע־גאנגען גוט און זיי האָבען ניט גע'חלומ'ט פון אינקוויזיציע און גירוש. מען גלויבט, אז ער האָט געוואָהנט אין דער שטאָדט סארגוסא, וואו ער איז געווען א דין, ווייל אזוי רופט ער זיך: „רבנו בחיי בר יוסף אבן פקודה הדין".

וואָס פאר א דין ער איז געווען, וויים מען אויך ניט. עס איז ניט בע־קאנט אויב ער איז געווען א אידישער דין, וואָס האָט בלויז גע'פסק'נט דיני תורה אָדער אפשר א רעגיערונגס דין, א ריכטער, וויל אין שפאניען האָבען צו יענער צייט אידען פערנומען הויכע רעגיערונגס שטעלען. און אפשר ביידע צוזאמען, אי א דין, אי א רעגיערונגס ריכטער.

עס איז אפילו דאָ א שטיקעל סברא, אז דער רבנו בחיי האָט ניט פער־טראָטען קיין רעגיערונגס שטעלע. אין זיין הקדמה צום „חובות הלבבות" זאָגט ער: „ושאיננני בקי בצחות לשון הערבי" — איך בין ניט קלאָהר, איך בין ניט בעהאָוועגט אין דער ריינער אראבישער שפראָך און דעריבער האָב איך מורא געהאט צוטרעטען צו דער ארבייט צו שרייבען דיעזען ספר, וועלכען איך האָב בעשטימט צו פערפאסען אין אראביש, די שפראָך וואָס די מענשען פון מיין דור פערשטעהען. און א רעגיערונגס ריכטער, איז דער שכל מחיב, מוז גוט פערשטעהן די לאנדס־שפראָך.

אָבער קיין בעגיינענדע ראיה איז דאָס ניט. עס קען זיין, אז ער איז פאָרט געווען א רעגיערונגס־ריכטער, אי א אידישער דין. וואָרום נאָך אלעמען האָט ער דאָך געקענט אראביש, והראיה: ער האָט דאָך דעם ספר „חובות הלבבות" פערפאסט אין אראביש און מען וויים אויך פון נאָך ספרים וואָס ער האָט געשריבען אין דער זעלבער שפראָך. אָבער בעת ער האָט זיך געשלאָגען מיט דער דעה צו שרייבען דעם „חובות הלבבות", צו ניט, האָט ער זיך אריינ־געוואָרפען אין פערשיעדענע ספקות און ער האָט אויך געצווייפעלט אפשר איז זיין קענטנים אין דער שפראָך נאָך צו ווייניג פאר אזא אונטערנעהמונג.

סאי ווי סאי ווייסען מיר זעהר ווייניג פון דעם לעבען פון מחבר פון

דיעזען ספר, אבער זיינע אידעען אין רעליגיעזער פילאזאפיע און זיינע וועלט אנשויאונגען זעהען מיר דייטליך אין דעם „חובות הלבבות" גופא.

עס איז ווערטה צו בעמערקען, אז דער בעל „חובות הלבבות" איז ניט דער זעלבער רבנו בחיי, וואס וועלט אפט דערמאהנט אין טייטש־חומש „צאינה וראינה". יענער איז אויך געווען א שפאנישער. ער האט אבער געהייסען רבנו בחיי ברבי אשר און האט געלעבט מיט א פאר הונדערט יאהר שפעטער פון רבנו בחיי בר יוסף.

דער בעל „חובות הלבבות" האט געקוקט אויף רעליגיאן מיט אנדערע בליקען. ער איז געווען א נעגנער פון פלפול און פשט'לאך, מיט וועלכעם רבנים און לומדי תורה האבען זיך אפגעגעבען. ער האט זיך שארף אויסגע־דריקט וועגען די וואס גיבען זיך אפ מיט שאלות ותשובות וועגען ענינים וואס זיינען וווייטליופיג און פאסירען זעלטען אין לעבען. אין זיין הקדמה דער־צעהלט דער מחבר, אז איינער איז געקומען צו א חכם אדער צו א רב מיט אן אויסערגעווענליכע שאלה אין דעם ענין פון גמרא. האט דער חכם איהם געענטפערט: „איהר פרעגט א זאך וואס מיר קענען נאר ניט פערלירען אויב מיר וועלען דאס ניט וויסען. וווייסט איהר אלעס וואס איהר דארפט וויסען? וואורום אפגעבען זיך מיט שאלות וואס קענען זעהר זעלטען טרעפען און פער־נאכלעסיגען די חובות הלבבות, וואס מען איז מחויב אין זיינען צו האבען שטענדיג?" און אין שער עבודת האלהים געהט אויך דער מחבר ארויס זעהר שארף נעגען די לומדים וואס גרייבלען זיך אין אומנויטיגע שאלות און פלפולים. דער רבנו בחיי זאגט, אז דאס איז אן איבוד זמן און מיט אויסערגעווענליכע שאלות איז געוג אז מען גיט זיך מיט זיי אפ בעת זיי פאסירען אין לעבען, אבער ניט פערשוועדען צייט און בעווארענען זיך מיט תשובות אדער פסקי דינים, מאמער וועלען די שאלות וועז עס איז פארקומען.

דער בעל „חובות הלבבות" איז חלילה ניט קיין נעגנער פון רבנים. ער האט נעווים געהאלטען פון דער תורה און פון תלמוד און זיי זיינען ביי איהם געווען ליעב און טהייער. אבער לויט זיין שיטה שטעהען די חובות הלבבות, די הערצען־פפליכטען העכער ווי פלפולים און פשט'לאך און לומד'ישע חריפות.

ב.

אין זיין הקדמה צום „חובות הלבבות" זאגט דער רבנו בחיי, אז ער האט נעזוכט און ניט נעפונגען קיין ספר מיוחד וואס זאל זיין נעווידמעט בלויז די „חכמת המצפון", די בעהאלטענע הערצליכע חכמה, די חיובים וואס א מענש האט צו ערפילען מיט זיין הארץ. ער בעטאנט „ספר מיוחד", ווייל אין ספרים פון נעווייסע מחברים פאר'ן רבנו בחיי נעפינען זיך פרקים אדער מאמרים וואס ענטהאלטען רעליגיאן אדער מאראל פילאזאפישע נעדאנקען. אבער אז א נאנצער ספר זאל אויסשליסליך ענטהאלטען די לעהרען פון הערצליכע פפליכ־טען, איז דעם רבנו בחיי'ס ספר „חובות הלבבות" דער ערשטער און ביז איצט דער אייניציגער פון דיעזען סארט.

דער נאנצער ספר „חובות הלבבות" פיהרט צו איין הויפט־צוועק — צו אהבת ה'. דעם רבנו בחיי'ס לעהרע איז אזעלכע וואס פיהרט פון מדרגה צו מדרגה, פון שטאפעל צו שטאפעל ביז ער ברייננט ארויף — אויב מען פאלגט נאך זיינע לעהרען — צום העכסטען שטאפעל, צו באקומען הימעלשע חכמה

און זיין פעראייניגט מיט גאט און אזוי נאהענט צו איהם אזוי ווי די הייליגע מלאכים. די געדאנקען וועלן נערייניגט און דער גאנצער מענשליכער וועזן וועלט אנגעפילט מיט ליעבע צו זיין בעשעפער, וואם דאם גופא איז א נענוס וואם א זינדיגער מענש קען זיך ניט פארשטעלען.

דער רבנו בחיי קוקט אויף דער וועלט ניט מעהר ווי אויף א פארבעריי־ טונגס פלאץ פאר יענער וועלט, פאר חיי עולם הבא. ער איז מבטל אלע תענוגים און אלע גענוסען אויף דער וועלט. נאך זיין שיטה איז דאך איין צוועק אין לעבען און דאם איז, צו שטרעבען צו דערנעהענטערען זיך צו גאט וואם מעהר, כדי צו קומען אויף יענער וועלט ריין און גלייטערט און די נשמה זאל נהנה זיין מזיו השכינה.

דער בעל „חובות הלבבות" האט אנגענומען איין שיטה און ער טרעט פון איהר ניט אפ אין גאנצען ספר. ער בעציהט זיך אויף איין זאך, אויף לייטערען די נעדאנקען און קומען צו קרבת אלהים, וויל דאם איז ביי איהם דער עיקר, און דעריבער רעדט ער ניט אין זיין ספר פון ענינים וואם האבען צו טהאן מיט אונז אידען אלס א בעזונדער פאלק. ער פערשווייגט אפילו און לאזט דורך די אידישע האפענונג אויף ביאת המשיח און ער דערמאהנט עס קיין איין מאל אין זיין ספר. און כאטש דער „חובות הלבבות" איז פול מיט פסוקים פון די נביאים, נעפינט איהר דארט ניט קיין איינציגען פסוק וואם אין איהם זאל זיין דערמאהנט ציון און ירושלים.

אבער דאם איז ניט, וויל ער איז חלילה געווען א כופר און ניט געגלויבט אין דער גאולה העתידה, וואם רבנו סעדיה גאון, וואם האט געלעבט פאר איהם, און שפעטער דער רמב"ם און אנדערע האבען אנגענומען פאר איינס פון די עיקרים פון דער אמונה. דער רבנו בחיי האט זיכער דריי מאל אין מאג מתפלל געווען „ולירושלים עירך ברחמים תשוב"; אבער ער האט ניט גע־ האלטען אז די דאזיגע האפענונג, די האפענונג אויף אן אייגען לאנד, אויף זעלבסטשטענדיגקייט, קען פיהרען אדער מיטהעלפען צו בריינגען צו זיין הויפט שטרעבונג מקרב צו זיין מענשען צו גאט. צו בריינגען מענשען צו פאלקא־ מענהייט, גלויבט דער רבנו בחיי, דארף מען זיי איבערהויפט לערנען און איבערציינגען ניט אפצוגעבען זיך מיט נשמיות, מיט מאטעריעלע זאכען מעהר ווי נויטיג איז. דאם וואם די תורה אליין פערשפרעכט גוטעס אויף דער וועלט אויב מען וועט אויספאלגען וואם זי, די תורה, הייסט, זאגט אויף דעם דער רבנו בחיי אין שער היחוד, אז דאם איז נעזאגט נעווארען פאר'ן המון, וואם האט ניט קיינע העכערע השגות, און דאם איז אזוי ווי מען ניט א בהמה א סך נערשטען אדער האבער אדער אזוי ווי מען סמאקעט צו א בהמה מיט די ליפען, כדי זי זאל מעהר טרינקען.

דער רבנו בחיי איז געטאדעלט געווארען פון רבנים און גאונים פון שפע־ טערע דורות, וויל מען האט אין זיין ספר „חובות הלבבות" געפונען ציטאטען וואם זאלען שטאמען פון אפאסטאלען אדער פון ישו הנוצרי אליין. דער רבנו בחיי האט ניט געלייקענט אז ער האט ענטנומען געווייסע זאגען פון די אומות העולם. אין „חובות הלבבות" זאגט ער פיעל מאל: „ואמר אחד החסידים" אדער „אחד החכמים" און דאם מיינט ער ניט דוקא אידישע חסידים אדער חכמים. ער זאגט עס בפירוש אין זיין הקדמה צום ספר: „סמכתי להם דברי הקבלות שקבלנו מרבותינו ז"ל ומן החסידים והחכמים שבכל אומה שהגיעו

דבריהם אלינו" — איך האָב צוגעגעבען די רייד פון קבלות, וואָס מיר האָבען מקבל געווען פון אונזערע רבנים, ז"ל, און פון די חסידים און חכמים פון יעדער אומה, וואָס זייערע רייד איז אונז אָנגעקומען. ווייל איך האָב, זאָגט ער, געהאָפט, אַז הערצער וועלען זיין געניינגט צו זיי און זייערע קלוגע רייד וועלען אָנגענומען ווערען. און ער ברייגנגט דאָרט ראיות פון תלמוד אַז גוטע זאַכען און מדות דאַרף מען אָנגעהמען אַפילו פון גוים און מען מעג איבערזאָגען דברי חכמה פון חכמי אומות העולם.

ווי עס זעהט אויס, איז דער רבנו בחיי געווען בעהאַווענט אין דער דאַ־מאָלסטדיגער אַראַבישער ליטעראַטור און ער האָט פון דאָרט געשעפּט אַ ביסעל מאַטעריאַל פאַר זיין ספר. עס קען זיין אַז די ציטאַטען וואָס זאָלען האָבען געשטאַמט פון די גרינדער פון קריסטענטהום, האָט דער רבנו בחיי גענומען פון אַראַבישע ביכער, און אפשר האָט ער דאָרט גענומען מעהר ווי דאָס.

אָבער סאַי ווי סאַי האָבען דעם רבנו בחיי'ס טאַדלער נאַכהער אויפגע־הערט צו טאַדלען איהם, ווייל זיי האָבען סוף כל סוף איינגעזעהן די וויכטיג־קייט פון דעם ספר און די נוצען וואָס ער קען ברייגנגען, און דער ספר „חובות הלבבות" איז געוואָרען פּאָפּולער און אָנגענומען ביים פאָלק.

ג.

דער רבנו בחיי איז ניט געווען קיין געגנער פון אויסערליכע לימודים. ער איז ניט געווען פון די „קנאים" וואָס האָבען געלעבט אין שפּעטערע דורות, וועלכע האָבען ניט געוואָלט וויסען פון אַנדערע חכמות אויסער חכמת התורה. דער רבנו בחיי האָט געהאַלטען פון וועלטליכע חכמות און קענטניסען, וועלכע ער האָט אַליין, ווי עס שיינט, געלערענט, און ניט פערבאָטען אַנדערע צו לערנען. פערקעהרט: ער האָט געהאַלטען אַז חכמות „חציוניות" זיינען אַ געשאַנק פון בורא יתברך. אין שער חשבון הנפש, רעדענדיג וועגען מאַטהע־מאַטיק, זאָגט דער רבנו בחיי: „כמעט שתדמה לנבואה הבאה מאת אלהים" — דער מאַטהעמאַטיקער קען דערגעהן אַזעלכע זאַכען וואָס זיינען כמעט גלייך צו אַ נבואה פון גאָט. אין זיין הקדמה צום „חובות הלבבות" זאָגט דער מחבר, אַז אַלע חכמות ווערען איינגעטהיילט אין דריי חלקים: חכמת הטבע (פיזיק); חכמת השמוש, ברויכבאַרע חכמות, ווי מאַטהעמאַטיק, מוזיק, אַסטראָנאָמיע און דאָס גלייכען, און די חכמת האלהות, די געטליכע חכמה. און די אַלע קלאַסען חכמות, זאָגט ער, זיינען טהויערען וואָס דער בעשעפער האָט געעפענט פאַר די מענשען כדי זיי זאָלען דורכדעם בעגרייפען און פערשטעהן די תורה און די וועלט. דערפון זעהט מען גאַנץ דייטליך, אַז דער רבנו בחיי איז ניט געווען אויף דער זייט פון אונוויסענהייט אין וועלטליכע קענטניס און וויסענ־שאַפט. ער איז געווען אין דער מיינונג פערקעהרט, אַז די חכמת האלהות, די געטליכע חכמה געהט האַנד אין האַנד מיט וועלטליכע חכמות און איינע די אַנדערע קענען ניט שאַדען, ווען מען ווייס נור ווי אָנצוגעהן מיט זיי.

דער מחבר פון ספר „חובות הלבבות" איז ניט געגאַנגען אין וועג פון מחברים פון מוסר ספרים, וועלכע האָבען געשילדערט דעם נאָכ'ן טויט מיט שרעקליכע פאַרבען, האָבען פאָרגעשטעלט דעם מלאך המות, די מאַטערניס פון „חיבוט הקבר" און די יסורי גהינום צו וואַרפען אַ מורא אויף די לעבעדיגע

מענשען. דער רבנו בחיי האָט זיך ניט אָפּגעשטעלט אויף דעם און מיט אַ פּאָר קלייַנע אויסנאַהמען, דערמאָנט ער עס כמעט ניט אין זיין ספר, ווייל זיין שיטה צו לערנען רעליגיאָן און מאָראַל איז אַן אַנדערע. די הויפּט זאַך ווייל ער מקרב זיין מענשען צו גאָט, צו דיענען איהם מיט'ן גאַנצען האַרצען, ליעב האָבען איהם און מורא האָבען פּאָר איהם מיט אַ יראת הכבוד און צו דעם פּאָדערט זיך מעהר אויפּקלערונג און וויניגער אָנווארפען אַ פּחד פון פּיזישע לייַדען.

ער געפּינט אפילו ניט פּאָר נויטיג צו דערמאָהנען די נסים וואָס גאָט האָט געטהאָן מיט די אידען, ווי עס וועט דערצעהלט אין תורה און נביאים, כאָטש ער רעדט וועגען דעם ענין אין „חובות הלבבות". ער מאכט עס אַפּ בקיצור און דערצעהלט ניט קיינע אייגצעלהייטען, וויייל ער האלט אז גאָט'ס נסים זעהט מען יעדען טאָג און יעדע רגע אין איבעראַל וואו אַ מענש געפּינט זיך. מיר זעהען גאָט'ס חכמה און וואונדער אין טעגליכען לעבען, אויב נור מיר בעאָבאכטען דאָס און מיר נייבען זיך די מיה צו טראכטען וועגען דעם.

אין אַ פּלאַץ אין שער חשבון הנפש זאָגט דער רבנו בחיי: מענשען וואונדערען זיך, וועלען איבערראשט וען זיי זעהען אַ לקוי חמה, גרויסע בליצען, שטורמס און דאָס גלייכען און זיי וועלען ניט איבערראשט פון זון־ אויפגאנג און זון־אונטערגאנג, געווהנליכען רעגען און דאָס גליכען, וואָס זיי זעהען שטענדיג. דער אמת איז דאָך אז אויף וואָס מען זאָל ניט אַ קוק טהאָן אויף דער וועלט, זעהט מען אלץ די נפלאות הבורא. דעריבער געפּינט דער רבנו בחיי ניט פּאָר נויטיג צו ערמוטהיגען מענשען צו דיענען גאָט צוליעב נסים וואָס ער האָט מיט זיי אמאָל געטהאָן, וויייל די גאנצע וועלט און דאָס לעבען איז דורכאוים פול מיט נסים.

דער רבנו בחיי, ווי מיר זעהען אין דיעזען ספר, האָט געהאט אַ שארפען פּסיכאָלאָגישען בליק. אין פּיעלע ערטער בריינגט ער ארוים געדאנקען אזוי פּסיכאָלאָגיש קלוג, אז מען מוז ניעדערגעריסען וועלען פון וועלכע עם איז אנדערע אידעען און האלטען מיט איהם. ווי לאָגיש און פּסיכאָלאָגיש ער רעדט אין שער הבטחון וועגען דעם אונטערשייד פון בעל בטחון און ניט בעל בטחון! ער וויייזט דאָרט אויף אז דער בעל בטחון, וועלכער עס איז איהם שלעכט, איז איהם אויך גוט, און פערקעהרט, דער וואָס בעזיצט ניט די מדה פון בטחון, מעג איהם אפילו געהן ווי גוט, איז איהם פאָרט ניט גוט. ער רעדט אזוי קלוג, אז וועלכער אַדער מאָראַל פּריידיגער, נור אַ מענש מיט וויסען, וואָס רעדט אימער שכל'דיג ווי אַן ערפאהרענער און פּראקטישער אויף אלע נע־ ביעטען אין לעבען.

ד.

דער רבנו בחיי פּרעדיגט שטארק פּאָר דער מדה פון „ואהבת לרעך כמוך". אויסער דעם וואָס דאָס איז אַ מצוה פון דער תורה, ציינט דער רבנו בחיי אַן

אויף די איבלעז וואָס קומען ארויס דערפון וואָס מענשען זאָרגען בלויז פאר זיך אליין און קימערען זיך ניט פאר'ן כלל, פאר זייערע מיטמענשען.

רייד־ענדיג וועגען דיעזען ענין אין שער חשבון הנפש, דריקט דער מחבר אוים אידעען, וואָס קענען אָנגענומען ווערען אלס סאָציאליסטיש. ער ניט דאָרט א משל צו א צאָהל מענשען וואָס האָבען געפיהרט שווערע משאות יעדער אייגער אויף א בעזונדער וואָגען. זיי האָבען די דאָזיגע משאות געדארפט אויסלאָדען און אָנלאָדען, איז אויב זיי העלפען אייגע די אַנדערע, טהוען זיי אפּ זייער זאך בשלום; וועז אָבער יעדער אייגער זאָרגט בלויז פאר זיין וואָגען, ווערען דאָס רוב פון זיי פערמאטערט און דערגרייכען ניט זייער ציעל. אזוי, זאָגט ער, איז מיט די מענשהייט בכלל אויך. וועז אייגער דעם אַנדערען זאָל העלפען, וואָלטען אלע אויסגעקומען מיט זייער חיונה און מיט אלעם. די צרה איז אָבער וואָס אייגער וויל א סך און עס קימערט איהם ניט וואָס דער צווייטער האָט גאָר ניט. דער איבעל איז וואָס פיעלע זוכען נור פאר זיך, אַנצולאָדען זייערע אייגענע וואָגענס, דעריבער איז דאָס לעבען שווער און דעריבער מאטערען זיך מענשען אויף דר וועלט. וועז אלע — זאָגט ער — וואָלטען געלעבט געזעלשאפטליך; וועז יעדער יחיד וואָלט געזאָרגט פאר אַנ־דערע אזוי ווי פאר זיך; וועז מענשען וואָלטען אייגע די אַנדערע געהאָלפען, וואָלט דאָס לעבען נעווען לייכטער פאר אלעמען און יעדער אייגער וואָלט געהאט וואָס ער דארף.

דאָס שמעקט א ביסעל מיט סאָציאליזמוס, אָבער מען מוז ניט זיין א סאָציאליסט מסכים צו זיין צו זייגע ווערטער אז זיי זיינען אמת.

דער „חובות הלבבות" איז בעליעבט געווארען ביים פאָלק צוליעב זייגע גוטע לעהרען און עד היום, כאָטש עס איז שוין אזוי פיעל הונדערטע יאָהרען זייט ער איז פערפאסט געווארען, איז נאָך דער ספר אלץ פאָפולער, פאָפולערער ווי אַנדערע ספרים וואָס זיינען פערפאסט געווארען שפעטער.

דער ספר „חובות הלבבות" איז געווען א נייעס, אן אונערוואַרטעטע ערשיינונג ביי אידען. דערביבער האָט מען זיך לכתחילה געגומען איהם לערנען און שטודירען. עס האָבען זיך שפעטער געפונען איבערזעצער און האָבען דעם ספר איבערזעצט פון זיין אראבישען אָריגינאל אין לשון הקודש. נאָך שפע־טער — אויך אין „עברי־טייטש", און ער איז אלץ מעהר און מעהר פער־שפריים געווארען צווישען אידען אין אלע לענדער.

דער „חובות הלבבות" איז שטענדיג געווען דעם אידען צום הארצען. אין איהם האָבען די גלות מענשען געפונען טרייסט מעהר ווי אין אַנדערע ספרים, וויל זייגע לעהרען פיהרען צו א הויכען ציעל, צו זיין מדובק אין השי"ת, א געגוס וואָס איז בעסער פון אלע געגוסטען אין דער ווערלט.

עס איז דאָ ניט איין איבערזעצונג פון „חובות הלבבות" אין לשון הקודש, אָבער עס איז אַנגענומען געווארען די איבערזעצונג פון ר' יהודה אבן תבון, אויך א שפאָנישער איד, וויל זיין איבערזעצונג איז די ריכטיגסטע און ער האלט זיך שטרענג ביים אָריגינאל, הגם די שפראך איז ניט אזא לייכטע און דער סגנון, דער סטיל איז ניט אזעלכער וואָס „ירוץ הקורא בו".

אויסצוג פון מחבר׳ס הקדמה

האָט דער מחבר געזאגט:

געלויבט זאָל זיין דער גאָט פון ישראל, וואס בלויז אויף איהם איז ריכטיג צו זאָגען אז ער איז דער אמת׳ער, אייניציגער, דער ערשטער אין עקזיסטענץ, דער אָהן אויפהערליכער גוטס טהוער, וואס האָט בעשאפען אלעס אין דער וועלט אלס צייכען אויף זיין אייגהייט, און האָט פאָרמירט פאָרמען וואס זאגו עדות אויף זיין גבורה, און ער האָט מחדש געווען די וועלט, האָט איהר בעשאפען פון גאר ניט צו בעשטעטיגען זיין חכמה, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו" — איין דור צום צווייטען ריהמט דיין ווערק און וועגען דיין קראפט זאָגען זיי איינער דעם אנדערען. אן אנדער פסוק אין תהלים זאגט: „יודוך ה׳ כל מעשיך" — עס לויבען דיך, גאָט, אלע דיינע ווערק. דאָס הייסט: אין די גאנצע שאפונג, אין אלעס וואס אויף דער וועלט געפינט זיך זעהט מען גאָט׳ס גרויסקייט און מען פערשטעהט ווי מען דארף איהם דאנקען און לויבען. נאָך א פסוק זאגט: „כבוד מלכותך יאמרו" — די עהרע פון דיין קעניגרייך זאָגען זיי. דורך די שאפונגען ווערט מען איבערציינגט ווי גרויס דער כבוד פון גאָט איז און עס איז גלייך ווי די שאפונגען זאָגען דאָס, ערקלעהרען דאָס.

און די גרעסטע פון די טובות, וואס דער בעשעפער האָט געטהאָן זיינע קנעכט די רעדעוודיגע, די מענשען, איז וואס ער האָט זיי בעשאנקען מיט א ריכטיגען געפיהל פון אנערקענונג און פאָלשטענדיגען פערשטאנד. ער האָט די מענשען נעגעבען חכמה וואס דאָס איז זייער לעבענס אָטהעם און די ליכט פון זייער שכל, און דאָס בריינגט זיי צו ערפילען גאָט׳ס רצון און עס פערהיט זיי פון זיין צארן אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט. און אז די חכמה וואָס א מענש בעזיצט איז א מתנה טובה פון גאָט וויסען מיר פון פסוק אין משלי: „כי ה׳ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" — גאָט גיט חכמה, פון זיין מויל, דורך זיין גזירה בעזיצט דער מענש וויסען און פערשטאנד. אין ישעיה איז דאָ א פסוק: „אני ה׳ אלהיך מלמדך להועיל" — איך, גאָט דיין גאָט לערען דיך שכל וואָס זאָל דיר נוטצען בריינגען. אין די הייליגע שריפטען זיינען דאָ נאָך פסוקים וואָס בעשטעטיגען, אז חכמה ביים מענשען איז א מתנת אלהים, א געשאנק פון גאָט.

און די חכמה, וואָס גאָט האָט געגעבען די מענשען, ווערט איינגעטהיילט אין דרייערליי חלקים. עס זיינען דאָ, הייסט עס, דרייערליי הויפט חכמות. דער ערשטער טהייל איז: חכמת היצירות, די חכמה פון בעשעפענים, פון בעשאפענע זאכען. דאָס הייסט: די לעהרע צו וויסען די נאטור און ענדע־רונגען וואָס קומען פאָר אין דער נאטור צוליעב געוויסע אורזאכען. די דאָ־זיגע לעהרע ווערט אָנגערופען „פיזיק". דער צווייטער טהיל חכמה איז: חכמת השימוש, אָדער חכמת המוסר. צו דעם געהערען די וויסענשאפטען וואָס מענשען געברויכען פאָר געווינסע צוועקען, וואָס זיי נויטיגען זיך אין

לעבען, ווי, למשל, מאטעמאטיק, אסטראָנאָמיע, מוזיק און נאך וויסענשאפ־טען וואָס מענשען געברויכען און זיינען מוסר, גיבען איבער אָדער לערנען איינע די אַנדערע.

דער דריטער טהייל חכמה איז די חכמת האלהות, די חכמה פון געט־ליכקייט. דאָס הייסט: וויסען און בעגרייפען גאָט, זיין תורה און אַנדערע הויכע ענינים, ווי בעגרייפען וואָס די נשמה איז, וואָס דער שכל איז און וואָס מלאָכים זיינען. און די אַלע טהיילען פון חכמה זיינען טהויערען וואָס דער בעשעפער האָט געעפענט פאר די רעדעוודיגע — די מענשען, כדי דורכדעם זאָל מען משיג זיין די תורה און די ווּעלט. דער מענש זאָל, הייסט עס, זיי בענוצען פאר וועלטליכע ענינים און פאר געטליכע.

אָבער די גרעסטע און העכסטע פון אַלע חכמות איז די דריטע — די חכמת האלהות, וואָס מיר דארפען לערנען בלויז מיט דעם איינציגען צוועק צ: וויסען און פערשטעהן אונזער תורה, אָבער לערנען די געטליכע חכמה, כדי צו געניסען עפעס דאָ אויף דער וועלט, טאָרען מיר ניט. עס איז אונז פער־באָטען צו לערנען תורה און די פאָרשונג פון גאָטהייט צוליעב כבוד אָדער צוליעב אַנדערע וועלטליכע צוועקען, נאָר לשמה, מיט דעם איינציגען אבזיכט צו וויסען די תורה און בעגרייפען די גאָטהייט.

און דער בעשעפער האָט געעפענט דריי טהויערען, דורך וועלכע מען קען קומען צו דער הויכער געטליכער חכמה. די דריי טהויערען זיינען: דער שכל, די תורה, וואָס איז געגעבען געווארען דורך משה רבנו, און די קבלות, די תורה שבעל פה, וואָס איז שפעטער איבערגעגעבען געווארען פון איינעם צום אַנ־דערען מינדליך, ווי פרטים און דקדוקים פון מצוות, וואָס זיינען ניט געגעבען געווארען שריפטליך מסיני.

די חכמת התורה בכלל איז איינגעטהיילט אין צוויי חלקים. עס זיינען דאָ מצוות נראיות, מצוות וואָס מען זעהט ווי מען טהוט זיי מיט די גליעדער, און מצוות צפוניות, בעהאלטענע, וואָס מען איז זיי מקים מיט דער מחשבה, מיט'ן הארצען. די ערשטע זיינען דאָ צווייערליי: מצוות וואָס דער שכל איז מחיב אז מען דארף זיי מקים זיין און אזעלכע וואָס דער שכל זאָגט ניט אז מען זאָל זיי טהאָן און אויך ניט אז מען זאָל זיי ניט נאָכקומען, ווי בשר בחלב, שעטנז און דאָס גלייכען. די חובות הלבבות אָבער, די מצוות וואָס זיינען אָבהענגיג דער מחשבה, דעם געדאַנק זיינען אַלע שכל'דיגע, ווי איך וועל איה"ש ערקלערען דייטליך. און אזוי ווי די חובות האברים, די מצוות וואָס הענגען אָפּ אָן די גליעדער זיינען דאָ צווייערליי: מצוות עשה און מצוות לא תעשה, זאכען וואָס מען דארף טהאָן און זאכען וואָס מען דארף ניט טהאָן אָדער געבאָטען און פערבאָטען, אזוי איז ביי די חובות הלבבות אויך פאראָן געבאָטען און פערבאָטען. מען דארף, למשל, גלויבען אז די וועלט האָט א בעשעפער, וואָס האָט איהר בעשאפען פון גאָר ניט; מען דארף האָבען אויפ'ן זינען אז דער בעשעפער איז איינער און מען דארף אין איהם האָבען בטחון, זיין אונטערטעניג צו איהם, מורא האָבען פאר איהם און שעהמען זיך פאר איהם. דאָס און עהנליכע זאכען זיינען די מצוות עשה פון די מצוות צפוניות, פון די בעהאלטענע מצוות וואָס קיין זייטיגער קען ניט זעהן און וויסען אויב מען איז זיי מקים אָדער ניט. דער היפוך פון דעם, ניט גלויבען אין אחדות

הבורא, און גאָט'ס איינהייט, ניט זיין אונטערטעניג צו גאָט און ניט מורא האָבען פאר איהם, דאָס זיינען די לאו'ן אדער די לא תעשה'ס פון חובות הלבבות. דערצו קען מען אויך צורעכענען די פערבאָטען פון „לא תחמוד" און „לא תקום", ניט האָבען קיין חשק צו פרעמדעם און נקמה האָבען אָן אייגעם, וואָס דאָס איז אויך תלוי בלב, אָבהענגיג אָן הארץ און מען זעהט עס ניט אין די עפענטליכקייט, און נאָך אזעלכע זאכען וואָס זיינען נור אנטפלעקט צו גאָט און ניט צו קיין מענשען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין ירמיה: „אני ה' חוקר לב" — איך גאָט פאָרש דאָס הארץ.

און ווייל די חכמת המצוות בעשטעהט פון עפענטליכעם און פערבאָר־גענעם, ווי איך האָב פריהער געזאָגט, האָב איך נאָכגעזוכט אין די ספרים פון אמאָליגע מחברים, וואָס האָבען געלעבט נאָך די פערפאָסער פון תלמוד, די בעלי הגמרא, און איך האָב איינגעזעהן, אז די ספרים, וואָס זיי האָבען גע־שריבען איבער תורה און נביאים, ענטהאלטען אלץ אנדערע ענינים. זיי טייטשען אוים און ערקלערען מיינונגען פון פסוקים, גיבען זיך אפ מיט זאכען וואָס האָבען צו טהאָן מיט דקדוק, נעהמען ארוים דעם תמצית, דעם קיצור פון געווייסע דינים אדער זיי בריינגען ראיות, אז מען דארף מקים זיין די מצוות התורה און גיבען אָן תשובות וואָס מען זאָל ענטפערען אפיקורסים, אומגלוי־ביגע, וואָס האלטען ניט פון דער תורה, ווי איך האָב געפונען אין די ספרים פון פערשיעדענע מחברים און אויך טהייל־וויי אין די ספרים פון רבנו סעדיה גאון. די חכמה אבער פון חובות הלבבות האָבען זיי דורכגעלאָזט און עס האָט זיך ניט געפונען קיין איינער, וואָס זאָל פערפאָסען א ספר מיוחד, א ספּציעלען ספר, אין וועלכען דיעזער ענין זאָל זיין ארומגערעדט און ער־קלעהרט. איז מיר די זאך נעווען א וואונדער. וואָרום ניט האָבען קיין בעזונדערען ספר וועגען אזא וויכטיגען ענין?

האָב איך געטראכט: אפשר זיינען חובות הלבבות גאָר ניט אין כלל פון די מצוות וואָס מיר זיינען מחויב מקים צו זיין לויט די תורה; אפשר איז דאָס א בייזאך, א צוגאָב צו דער תורה, וואָס אז מיר ווילען קומען מיר דאָס נאָך און אז ניט, איז אויך רעכט, און דעריבער האָבען די אמאָליגע מחברים ניט געפונען פאר נויטיג צו שרייבען וועגען דעם ספרים. ווען אבער איך האָב זיך ארייגעטראכט אין דעם ענין, האָב איך אויסגעפונען, אז די פער־בארגענע הערצליכע מצוות זיינען אויף אונז א חוב און איך קען דאָס אויפ־ווייזען על פי שכל און פון דער תורה און פון דער קבלה. איך האָב זיך איבערצייגט, אז די חובות הלבבות זיינען דער יסוד, דער פונדאמענט פון אלע מצוות און אויב מיר קומען זיי ניט נאָך ריכטיג, קענען די מצוות האברים ניט געטהאָן ווערען ווי געהעריג איז.

דער שכל איז מחיב אז מען דארף דיענען נאָט מיט'ן הארץ, ווייל דער מענש איז צוזאמענגעשטעלט פון א נשמה מיט א גוף. דעם גוף, דעם קער־פער, זעהט מען און די נשמה איז פערבארגען, מען זעהט איהר ניט. דעריבער דארף דאָס דיענען נאָט זיין א דאָפעלטע, אן עפענטליכע און א פערבארגענע. מיר זיינען מחויב צו טהאָן מצוות וואָס לויט זעהען, ווי, למשל, תפלה טהאָן צו נאָט, צדקה געבען, לערנען תורה און מקים זיין אלע מצוות האברים, און אויך דיענען איהם בנסתר, פערבארגען איז אונזערע הערצער, גלויבען אין אחדות הבורא, מורא האָבען פאר'ן בעשעפער, ליעב האָבען איהם און זיין

אונטערטענג צו איהם און עהנליכעם וואָס קיין זייטיגער מענש קען ניט זעהן און בעמערקען, ווייל דאָס ווערט ניט געטהאָן עפּענטליך מיט די גליעדער.

און עס איז א דבר ברור, אז: פעסטגעשטעלטע זאך, אז די מצוות האברים, די מצוות וואָס מיר טהוען מיט אונזערע גליעדער, קענען ניט זיין פאלקאָם סיידען זיי ווערען געטהאָן בלב שלם, מיט'ן נאנצען הארצען, סיידען מיר האָבען א חשק צו דעם. אָהן אן אמת'ן, אויפריכטיגען ווילען קען א זאך ניט געטהאָן ווערען בשלימות. און וויבאלד אז עס ליגט אויף אונז א פפליכט צו טהאָן מצוות מיט אונזערע גליעדער, מוז אונבעדינגט אונזער הארץ, אונזער מחשבה אויך זיין איבערגענעבען דערצו, וואָרום אָהן דעם קען דאָך דאָס ניט זיין. אזוי פארשטעהען מיר מיט'ן שכל אז די חובות הלבבות זיינען א מוז און מען קען ניט זיין קיין עובד ה' ווען מען איז ניט מקים די פפליכטען וואָס זיינען אבהענגיג די הארץ, די פערבאָרגענע מחשבה.

און די תורה זאָגט אונז בפירוש אן אויף אזעלכע פפליכטען. „ואהבת את ה' אלהיך" — דו זאלסט ליעב האָבען גאָט דיין גאָט, זאגט אונז די תורה, און ליעב האָבען איז א הערצליכער געפיהל וואָס איז פערבאָרגען אן מען זעהט עס ניט. אין דער תורה זיינען דאָ א סך אזעלכע מצוות. ווי, למשל: „ואהבת לרעך כמוך" — דו זאלסט ליעב האָבען דיין חבר ווי זיך אליין; „לא תשנא את אחיך בלבבך" — דו זאלסט ניט פיינט האָבען דיין ברודער, דיין מיטמענשען אין הארצען; „לא תחמד אשת רעך" — דו זאלסט ניט גלוסטען דיין חבר'ס ווייב, און נאָך פיעלע אזעלכע מצוות עשה און מצוות לא תעשה, וואָס בעלאנגען צום הארץ, ניט צו די אברים.

און אזוי האָב איך אויך געפונען אין קבלה, אין די דברי חז"ל, אז דער עיקר איז די הארץ, די גוטע אדער שלעכטע כונה. די גמרא זאגט: „רחמנא לבא בעי" — גאָט וויל א גוט הארץ, און אין פיעלע שטעלען האָבען אונזערע חכמים, ז"ל, ערקלערט און פעסטגעשטעלט, אז מיר מוזען דיענען גאָט בנגלה ובנסתר, עפענטליך מיט אונזערע אברים און פערבאָרגען מיט אונזערע הערצער.

און אז מיר איז דאָס קלאָהר געוואָרען, האָב איך נעטראכט: אפשר איז חובות הלבבות אזא מצוה וואָס מען איז ניט מחויב צו מקים זיין צו אלע צייטען און אין יעדען אָרט. האָב איך אבער נאכגעזוכט און זיך איבער־צייגט, אז דער חוב צו דיענען גאָט מיט'ן הארצען איז אויף אונז חל שטענדיג און אין יעדען אָרט וואו מיר געפינען זיך און אונטער אלע אומשטענדען. איך האָב אויסגעפונען אז אין אלע פרטים דארפען מיר פאלשטענדיג זיין איבערגעגעבען צו גאָט און מיר דארפען מיט אלע מעגליכקייטען זעהן אויס־מיידען אזעלכע זאכען, וואָס קענען אונז מאכען וועלכע עס איז שטערונג אין דיענען גאָט בלב ונפש, מיט'ן הארץ און מיט דער נשמה, און דאָס זיינען מיר פערפפליכטעט שטענדיג, אָהן אויפהער.

דערביבער האָט מיר נאָך מעהר געוואונדערט: וואָרום האָט זיך ניט גע־פונען א מחבר צו פערפאסען א ספר מיוחד וועגען דעם ענין פון חובות הלבבות.

אָבער וועלענדיג דן זיין די מחברים לכף זכות, האָב איך איבערגע־טראכט: אפשר זיינען די חובות הלבבות ניט אזוי וויכטיג, וויל זיי זיינען אפשר בעשרענקט אויף א נעווייסע צאָהל און אנדערע מצוות זיינען ניט אָפ־הענגיג אן זיי. האָב איך אָבער אויסגעפונען אז עס איז פערקעהרט: די

מצוות האברים, די מצוות וואָס מען טהוט מיט די גליעדער, די האָבען דוקא א בעשטימטע צאָהל. בכלל ווייסען מיר דאָך אז מיר האָבען תרי"ג מצוות, זעקס הונדערט מיט דרייצעהן מצוות, אָבער אָן די הערצליכע חיובים העננען אָפ אזוי פיעל מצוות, אזוי פיעל גוטע טהאָטען וואָס האָבען גאָר קיין צאָהל. האָב איך ווייטער געטראכט: אפשר זיינען די חובות הלבבות אזוי פאָפולער, אזוי בעוואוסט צו אלעמען און מען היט עס אזוי אָפ, אז עס איז ניט נויטיג צו האָבען וועגען דעם ספעציעלע ספרים. האָב איך אָבער אריינגעקוקט אין אלטע ספרים און איך האָב אויסגעפונען אז אין די דורות, וועו די ספרים זיינען פערפאסט געווארען, זיינען מענשען געווען ווייט פון אָפהיטען חובות הלבבות. בלויז אויסנאהמען זיינען געווען צדיקים און פרושים, אָבער די איבעריגע האָט מען געדארפט לערנען און עס איז נויטיג געווען צו לערנען זיי דאָס.

און היינטיגע צייטען זיינען דאָס רוב מענשען מזלזל, האלטען פאר ביליג, פאר וואָכעדיג אפילו די מצוות האברים און די הערצליכע מצוות — אודאי. אפילו דער וואָס גיט זיך אָפ מיט דער חכמת התורה, איז זיין כונה כדי מען יאָל איהם האלטען פאר א למדן, א חכם און קונה שם זיין אויף דער וועלט. אזעלכער וועט לייכט אָפטרעטען פון דער וועג פון דער תורה, וועו נור ער וועט וויסען, אז דאָס מקים זיין וועלכע ניט איז מצוה וועט איהם ניט בריינגען קיין כבוד, און אזא לערנען די תורה איז ערגער ווי ניט לערנען, וואָרום אז מען לערנט און מען וויים וואָס מען מעג און וואָס מען טאָר ניט און מען קומט עס ניט נאָך, איז דאָך די זינד געווים גרוים. דער וואָס האָט ניט געלערנט קען זיך רעכטפערטיגען: איך האָב ניט געוואוסט, אָבער דער לערנער האָט דאָך ניט מיט וואָס צו פערענטפערען זיך. און דער לערנער לשם כבוד אָדער צוליעב אנדערע נעגוסען פערנאכלעסיגט צו וויסען דאָס וואָס ער דארף און מיז וויסען און וואָס אָהן דעם קען מען ניט מקים זיין די מצוות, אזוי ווי די אמונת היחוד, דאָס גלויבען אין גאָט'ס אייגהייט, א זאָך, אין וועלכע מיר דארפען זיך אריינטראכטען און מען קען דאָס אָבערפלעכליך ניט דערגעהן. אָט דיעזע פערבאָרגענע הערצליכע חכמה אכטען זיי ניט, און וואָס טויג עס אז עס פעהלט דער עיקר?

מען דערצעהלט אויף א געוויסען חכם, אז ביז האלבען טאָג פלעגט ער זיצען און פערברייגען מיט מענשען און וען ער פלעגט נאכהער פערבליבען אליין, פלעגט ער זאָגען צו זיינע גליעדער: „גיט אהער דאָס בעהאלטענע ליכט". געמיינט האָט ער עס — די חובות הלבבות, די הערצען ספליכטען. אויף אן אנדער חכם ווערט דערצעהלט, אז מען האָט איהם אמאָל געפרעגט אן אויסערגעווענליכע שאלה אין דעם ענין פון גטין, און ער האָט דעם פרעגער געענטפערט: „איהר פרעגט א זאָך וואָס עס קען אונז גאָר ניט שאדען אויב מיר וועלען עס ניט וויסען. ווייסט איהר אלעם וואָס איהר זייט מחויב צו וויסען און טארט ניט פערנאכלעסיגען, וואָס עס ליגט אייך אין זינען א שאלה וואָס קען זעהר זעלטען טרעפען און איהר קענט דערמיט גאָר ניט מתקן זיין? איך שווער אייך, אז זייט איך בין פינף און דרייסיג יאָהר אלט געוואָרען בעשעפטיג איך זיך מיט ענינים וואָס זיינען נויטיג פאר די מצוות פון מיין תורה, און איהר ווייסט דאָך וויפיעל מיה איך לייג אויף דעם עווק און וויפיעל ספרים איך געברויך אויף דעם און איך האָב זיך קיינמאָל ניט

אפגעלייגט אויף אזעלכע שאלות ווי אייערע". און דער חכם האָט דעם פרעגער געזאָגט מוסר און איהם געטאָדעלט דערפאר.

א פערשטענדיגער מענש דארף זיך ניט גריבלען אין שאלות וועגען ענינים וואָס זיינען וויטלויפיג און עס איז א גרויסער ספק אויב זיי קענען וועלן פאָרקומען. אז עס פאסירט אן אויסערגעוועהנליכע שאלה, איז געווג צו טראכטען וועגען דעם בעת דאָס פאסירט, אָבער ניט אפגעבען די רעיונות אויף אזעלכע זאכען און בעוואָרענען זיך מיט אן ענטשיידונג טאָמער וועט עס וועלן פאסירען. עס איז אן איבוד זמן צו דענקען וועגען אזעלכע זאכען בעת מען האָט שטענדיג וויכטיגעס וועגען וואָס צו דענקען — וועגען חובות הלבבות, ווי אחדות הבורא און אנדערע ענינים, אין וועלכע מען דארף זיך פערטיעפען.

איך האָב אמאל וועגען דעם גערעדט מיט איינעם וואָס מען האָט געהאלטען פאר א חכם אין חכמת התורה, פאר א למדן, האָט ער מיר געענטפערט, אז מען דארף זיך אין די פערבאָרגענע ענינים ניט פערטיעפען, מען דארף זיך אין דעם ניט גריבלען און עס איז געווג אז מען וויס דאָס בקבלה, וואָס אייגנער גיט איבער דעם אנדערען. האָב איך צו איהם געזאָגט, אז דאָס איז שייך צו זאָגען אויף קינדער, פרויען אָדער אזעלכע וואָס זייער שכל איז טעמפ און זיי קענען די פערבאָרגענע חכמה ניט בעגרייפען מיט זייער אייגענעם שכל, אָבער א מענש וואָס האָט בכח צו פערשטעהן עס מיט זיין אייגענעם שכל, טאָר ניט זיין פויל אָדער פערנאכלעסיגען צו טראכטען וועגען דעם.

דאָס איז א משל צו א קעניג וואָס האָט געהייסען אייגעם פון זיינע דיענער אייגצומאָהנען שטייער פון זיינע אונטערטאָנען און איהם אנגעזאָגט, אז ער זאל יערען אייגעמס שטייער איבערצאָלען און פיהרען א ריכטיגען חשבון. האָט זיך אָבער דער דיענער פערלאָזט אויף די שטייער־צאָהלער, וועלכע האָבען זיך צו איהם גע'חנפ'עט, און ניט געצאָהלט און ניט נאָכגעקוקט די געלדער וואָס זיי האָבען איהם געבראכט. האָט זיך דער קעניג דערפון דערוואוסט און געפאָדערט פון דיענער חשבון, אָבער דער דיענער האָט ניט געוואוסט וואָס צו ענטפערען און ער איז בעשטראָפט געוואָרען פאר פרנאכלעסיגען זיין שליחות און פערלאָזען זיך אויף די שטייער־צאָהלער. איז וועלן דער דאָזיגער דיענער וואָלט ניט געווען פעהיג צו זיין שליחות; וועלן ער וואָלט געווען אזעלכער וואָס קען ניט צאָהלען און רעכענען, וואָלט דער קעניג ניט געקענט האָבען קיינע טענות צו איהם. וויסענדיג אָבער, אז ער טויג זיך צו דעם, האָט איהם געקומט א שטראָף אפילו וועלן דער חשבון זאל שטימען און עס זאל גאָר ניט פעהלען. אזוי איז אויך מיט דער חכמה הצפונה, מיט דער פערבאָרגענער חכמה, מיט די חובות הלבבות. וועלן אייגער האָט גור ביכולת אליין צו דערגיין דאָס מיט זיין אייגענעם שכל, טאָר ער זיך ניט פערלאָזען בלויז אויף דער קבלה. ער טאָר זיך ניט פויל־ען צו טראכטען דעריבער און דארף אנשטרענגען זיינע רעיונות צו פערשטעהן דאָס מיט זיין שכל. דער וואָס טהוט עס ניט, איז דאָס איהם געערכענט פאר א זינד און וועט דערפאר בעשטראָפט וועלן.

די תורה זאָגט אין דער סדרה שופטים: „כי יפלא ממך דבר למשפט, ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך" — אז עס וועט פון דיר פערבאָרגען זיין א געזעץ, אז דו וועסט ניט וויסען עפעס א דין, זאָלסטו טהאָן ווי דער כהן,

דער עלטסטער אדער דער ריכטער וועט דיר זאגען. רעכענט דאָרט דער פסוק אוים געוויסע זאכען, אויף וועלכע מען דארף זיך פערלאָזען בלויז אויף די כהנים אדער שופטים. עס ווערט אבער ערגער ניט געזאגט, אז אין די אמונה אין אחדות הבורא, בטחון און אנדערע הערצליכע חיובים זאל מען זיך פערלאָזען בלויז אויף דעם וואָס מען האָט בקבלה פון אנדערע אדער פון עלטערען. אזעלכע זאכען דארף מען זיך אויך בעמיהען צו פערשטעהן מיט׳ן אייגענעם שכל.

אויף די חובות הלבבות זאגט דער פסוק אין ישעיה: „הלא ידעת אם לא שמעת" — דו ווייסט דאָך דאָס אליין מיט דיין שכל, אויב דו האָסט עס ניט געהערט, אויב דו האָסט עס ניט בקבלה. אין אן אנדער פלאץ ווערט דאָרט געזאגט: „הלוא תדעו, הלוא תשמעו, הלוא הוגד לכם מראש" — איהר ווייסט דאָך, עס הייסט: איהר פערשטעהט דאָך, איהר הערט דאָך, דאָס איז דאָך אויך פארצייטען געזאגט געוואָרען. זעהט מען דאָך אז די זאכען איז מען ניט יוצא מיט דער קבלה אליין און מען דארף דאָס אויך וויסען מיט׳ן אייגענעם שכל.

און אז איך האָב די זאך בעטראכט ריכטיג און זיך איבערצייגט, אז די חובות הלבבות לעהרען איז א פפליכט, א חוב צו לערנען און פערשטעהן, און איינזעהענדיג אז די דאזיגע וויכטיגע לימודים זיינען פערנאכלעסיגט געוואָרען און עס איז נאָך דערווייל ניט פערפאסט געוואָרען קיין באזונדערער ספר פאר דיעזען צוועק, און וויסענדיג, אז היינטיגע צייטען איז מען לייכטזיניג אין די זאכען, מען לייגט זיך ניט אפּ דאָס צו לערנען און וויסען, בפרט נאָכקומען דאָס — אודאי ניט, דעריבער האָב איך מיט גאָט׳ס חסד זיך געמומען נאָכפאָרשען וועגען דעם, דערגעהן די אלע עיקרים פון חובות הלבבות, וויל איך בין איבערצייגט אז אלע גוטע מעשים, וואָס א מענש טהוט, איז ניט דער עיקר די מעשים גופא, נור די ריינקייט פון הארץ. איז מען זיך אפילו שטענדיג עוסק אין מעשים טובים, נור די ריכטיגע הערצליכע כונה איז דערביי ניטא, טייג עס ניט. יעדע גוטע טהאט מוז זיין אויפריכטיג אי במעשה, אי במחשבה. א מענש מוז זיין גלייך אפען און פערבאָרגען. זיין מחשבה טאָר ניט וויעדערשפּרעכען זיינע מעשים אדער רייד פון מויל, און ער קומט ניט נאָך זיינע פפליכטען צו גאָט וועז זיין הארץ איז ניט ריין און לויטער אין אנקלאנג מיט די גוטע זאכען וואָס ער טהוט אדער מיט די רייד וואָס ער רעדט.

און אז דאָס אלעס איז מיר קלאָהר געוואָרען, האָב איך זיך געמומען איינגעוואָהנען אין די הערצליכע מצוות און איך האָב זיך אנגעשטרענגט צו וויסען און טהאָן זיי וואָס מעהר. און אז איך האָב זיך דערוואוסט איין זאך, האָב איך זיך דערפון דערוואוסט נאָך א זאך. די צווייטע זאך האָט מיך געלערענט א דריטע זאך, און אזוי כסדר ביז דער ענין פון חובות הלבבות האָט זיך פערבריייטערט אין מיין וויסען און עס איז מיר שווער געווען אלעס צו טראָגען אויף מיינע רעיונות. האָב איך מורא געהאט טאָמער וועל איך צוליעב געוויסע אומשטענדען אדער סבות עטוואס פערגעסען פון דעם און וועך עס זאל מיר העלפען, וועך עס זאל מיר דערמאָהנען דאָס פערגעסענע איז אין מיין דור דאָ וויניג. דעריבער האָב איך בעשלאָסען צו פערשרייבען די אלע זאכען און מאכען פון דעם א ספר, כדי איך זאל עס שטענדיג קענען לערנען און שטודירען, און וועז איך וועל וואָס פון דעם ניט אפהיטען וויי געהערג איז, וועל איך זיך אליין פאָרווירפע מאכען אוז זיך סטארען אויסצובעסערען דעם פעהלער. איך

האָב געוואלט אז דער ספר זאָל דיענען אלם וועג־ווייזער, אלם ליכט, וואס זאָל בעלייכטען דעם וועג פאר מיר און פאר אנדערע. איך האָב געהאָפט, אז אויב איך וועל די זאך דורכפיהרען, וועט עס ברייננען נוטצען אי מיר, אי אנדערע מענשען.

און טראכטענדיג אזוי, און האָבענדיג בעשלאָסען צו פערפאסען א ספר איבער די חובות הלבבות, האָב איך אָבער איינגעזעהן, אז איך בין ניט ראוי דערצו. איך האָב מיר משער געווען, אז דער ענין איז א צו שווערער און איך בין ניט מעכטיג גענוג צו מאכען א פאלקאָמענע זאך. אויסערדעם בין איך ניט אזא קענער אין דער ארַאבישער שפראך, אין וועלכער איך האָב געוואלט שרייבען דעם ספר, וויל די מענשען פון מיין צייט האָבען דיעזע שפראך צום בעסטען פערשטאנען. איך האָב דעריבער אננעהויבען חרטה האָבען אויף מיין פאריגען בעשלום און געדענקט אויפנעבען דאָס אינגאנצען.

און טראכטענדיג וועגען דעם, האָב איך זיך אליין חושד געווען, אפשר קומט עס אוים פוילקויט, וויל איך וויל אויף זיך ניט נעהמען די מיה, און דער חשק צו רוה, צו פרייהייט האָט עס מיר אריינגענעבען אין זינען אָפצוזאָגען זיך פון דער זאך. און אין דער זעלבער צייט האָב איך זיך דערמאָהנט פון איינעם וואס האָט געזאָגט, אז וועז עס האנדעלט זיך וועגען טהאָן א גוטע זאך, דארף מען ניט זיין צופיעל איבערגעקלערהרט. מען דארף ניט אריינפאלען אין ספקות, טאָמער וועט מען די זאך ניט דורכפיהרען ריכטיג און צוליב דעם גאר ניט אָנפאָנגען דאָס. איך האָב דעריבער זיך איבערליגט אין דער זאך און געטראכט: וועז יעדער וואס איז זיך עוסק אין א גוטען ענין פאר זיך אדער אין לערנען אנדערע דעם ריכטיגען וועג, אין וועלכע זיי זאָלען גההן, וואָלט ניט געוואלט אונטערנעהמען די זאך סיידען ער זאָל זיכער זיין, אז ער וועט עס דורכפיהרען בשלמות, וואָלט קיינער נאָך די נביאים, עליהם השלום, ניט אויסגערעדט א מוסר וואָרט צו זיינע מיטמענשען און די וועלט וואָלט געווען פוסט פון גוטע מעשים און שעהנע מדות. און וועז יעדער איינער, וואָס קען ניט נאָכקומען אלע גוטע מדות, זאָל אפילו דאָס וואס ער האָט ביכולת נאָכצוקומען אויף פערנאכלעסיגען, וואָלטען דאָך מענשען איינגאנצען גענווען פוסט און לעער פון מעשים טובים און די וועגען, וואָס פיהרען צו גוטעם, וואָלטען גענווען וויסט און די גאנצע וועלט וואָלט גענווען דורכאויס שלעכט און פערדאָרבען.

און איך האָב די זאך גוט באטראכט און האָב פערשטאנען, אז מענשען זיינען בטבע שלעכט און האָבען א נייגונג צו טהאָן וואס ניט רעכט איז, אָבער צו גוטע טהאטען זיינען זיי פויל. מענשען זיינען געניגט צו זוכען פארגענינגען און הוליאנקעס, און קומט זיי צו דער האנד אזעלכעס וואס זיי האָבען צו דעם חשק, געפינען זיי שוין אויסריידען און תירוצים וואָרום זיי זאָלען די זאך טהאָן. פערקערט וויעדער, וועז עס קומט צו טהאָן א גוטע זאך, געפינען זיי פאלשע טענות וואָרום זיי זאָלען זיך דערפון אָפוועגדען. אום א מענש זאָל נאָר טהאָן גוטעס און אויסמיידען שלעכטעס, מוז ער אָנקומען צו די הילף פון גאָט אדער ער מוז האָבען אימיצען וואס זאָל איהם מוסר זאָגען און וויזקען אויף איהם, אז ער זאָל ניט גההן אין די וועגען פון יצר הרע, נור שטענדיג פאָלגען דעם יצר טוב.

נעהמענדיג דאָס אלעס אין אנבאטראכט, בין איך נעקומען צום בעשלום אז איך דארף זיך ניט פוילען און נעהמען אויף זיך די מיה צו פערפאסען דעם געפלאנטען ספר און ערקלעהרען אלעס אין וואס פאר א שפראך איך וועל

קענען און אין וואָס פאר א מליצה מיר וועט זיך איינגעבען, אבי מען זאָל מיך פערשטעהן. איך וועל זיך ניט אָנשטרענגען ארומצוריידען אלעם וואס האָט צו טהאָן מיט אלע פונקטען פון חובות הלבבות, ווייל דאָס וועט זיין צופיעל און אזא ספר וועט זיין צו גרוים. איך וועל בלויז ריידען בקיצור וועגען די הויפט ענינים און וועל די זאך, מיט גאָט'ס הילף, דורכפיהרען. און איך בעט ביי גאָט אז ער זאָל מיר אָנווייזען די ריכטיגע וועג לויט זיין הייליגען רצון און איך זאָל ריידען און טהאָן אלעם וואָס איהם געפעהלט אין די עפענטליכקייט און אין פערבאָרגענהייט.

און אז איך האָב פעסט בעשטימט צו פערפאסען דעם ספר, האָב איך געלייגט זיין פונדאמענט און איינגעריכטעט זיינע הויפט זיילען, בעשטעהענד פון צעהן שרשים אָדער הויפט פונקטען פון אלע חובות הלבבות. דיעזע האָב איך איינגעטיילט אין צעהן שערים, טהויערען אָדער אריינגאָנגע צו די הערצליכע מצוות וואָס א מענש דארף נאָכקומען. און איך מאך דעם ספר וויי וויט מעגליך פערשטענדליך. איך לאָז דורך טיעפע מליצות און פרעמדע ווערטער און איך וויל ניט צייגען קיינע קונצען אין שפראָך און אויסדריקע. איך מייד אויך אוים טיעפע חקירות און איך בענוץ מיך נור מיט קורצע ערקלעהרונגען, דורך וועלכע מען קען די געטליכע חכמה פערשטעהן מיט'ן שכל. אין קיין חכמה אָדער מלאכה דארף מען ניט זוכען קיין גרונד. מען דארף ניט וועלען דערגרייכען אין דעם אזוי פיעל וואָס מעהר קען שוין ניט זיין, ווייל דאָס איז אומעגליך. אין יעדע חכמה קומען אלע מאָל צו נייעסטען און מען קען זיך קיינמאָל ניט אָפשטעלען און זאָגען: עד כאן, מעהר קען שוין אין דעם ניט ערפונדען ווערען. בפרט די געטליכע חכמה, די חקירה וועגען גאָטהייט, האָט געווים קיין סוף. דעריבער האָב איך זיך באנוגענט מיט אָבערפלעכליכע ראיות וואָס לייגען זיך אויפ'ן שכל און ניט געזוכט פעסטצושטעלען זאכען דורך ממשות'דיגע וועלטליכע ענינים, וואָס מיר ווייסען און מיר פיהלען מיט אונזערע חושים. די געטליכקייט איז ניט קיין דבר ממשות און מען קען דאָס ניט צוגלייכען און צופאָסען צו קיין זאך אין דער וועלט. אויסער אין ערשטען שער, אין שער היחוד, בין איך געווען געצוואונגען צו זוכען ראיות פון זאכען וואָס מיר ווייסען און פיהלען מיט אונזערע חושים, ווייל דער ענין איז זעהר א דעליקאטנער און אום צו בעגרייפען די זאך, מוז מען אָנקומען צו בעוויזען וואס זיינען נעהענטער צו אונז און זיינען אונז בעקאנט און מיר צווייפלען ניט אין דעם.

און צו די ראיות וואס איך בריינג אין דיעזען ספר האָב איך אויך צוגענעבען וואָס די נביאים האָבען געזאגט אין דיעזע ענינים און וואָס מיר האָבען בקבלה פון אונזערע אלטע חכמים, ז"ל, און אויך וואס מיר ווייסען פון חסידים און חכמים פון אנדערע אומות, ווייל איך האָב געהאָפט, אז זייערע רייד וועלען אָננעמען וועלען און אז די הערצער פון מענשען וועלען זיין געניגט אָנצונעהמען זייערע מיינונגען און נאָכפאָלגען זייערע אויפקלעהרונגען און גוטע אויפפיהרונגען.

און אונזערע רז"ל האָבען שוין לאנג געזאגט: אין סנהדרין פ"ד: אין איין פסוק שטראָפט יחזקאל די אידען: „וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם" — איהר האָט זיך נעפיהרט אזוי ווי די פעלקער וואָס ארום אייך, און אין אָנדער פלאץ שטראָפט דער זעלבער נביא: „וכמשפטי הגוים אשר

סביבותיכם לא עשיתם" — איהר האָט זיך ניט געפיהרט ווי די פעלקער וואס ארום אייך. ווי אזוי זשע מאכט עס א נביא אזא וויעדערשפרוך? איז דער תירוץ, אז יחזקאל האָט אזוי געמיינט: די גוטע זאכען, די גוטע מדות פון די פעלקער האָט איהר ניט אנגענומען, אבער זייערע שלעכטע מעשים האָט איהר געטהאָן. זעהט מען דאָך אז גוטע זאכען מעג מען זיך לערנען פון גוים אויך. און די רז"ל האָבען אויך געזאגט, אין מגילה: „כל האומר דבר חכמה אפילו באומות העולם נקרא חכם" — דער וואס זאָגט א קלוגע זאך אפילו פון די אומות העולם, ווערט אנגערופען א חכם. איז נאָך א ראיה, אז מען מעג זיך בענוצען מיט קלוגע און גוטע ווערטער וואס זיינען געזאגט געווארען פון גוים.

און אז איך האָב פעסט בעשלאָסען ארויסצוגעבען דיעזען חיבור, וואָס זאָל ענטהאלטען די חובות הלבבות, איז מיין אבזיכט געווען אויסצוקלייבען אזעלכע הערצליכע מצוות וואָס זאָלען כולל זיין אנדערע. איך האָב בעשלאָסען ארויסצוגעבען שריפטליך די הויפט פונקטען פון דיעזען בריטען ענין און פון זיי זאָל מען קענען לערנען די איבעריגע ניט געשריבענע.

אלס יסוד, אלס הויפט פונדאמענט האָב איך גענומען יחוד האל, די לעהרע פון גאָט'ס אייניהייט וואס מיר דארפען גלויבען מיט'ן גאנצען הארצען. נאָכדעם האָב איך געפונען פאר פאסענד אנצוגעבען בעווייזע, איבערצייגונגען פון דאָס בעשאפענע אויפ'ן בעשעפער. דאָס איז דער שער הבחינה, אין וועלכען עס ווערט אויפגעווייזען מיט ראיות פון אלעם וואס מיר זעהען און מיר ווייסען, אז די גאנצע שאפונג איז די מייסטערווערק פון דעם בורא, יתברך. נאָכדעם, האָב איך בעשלאָסען, איז אין פלאץ צו רעדען וועגען עבודת האלהים, וועגען די חיובים וואָס לינען אויף אונז צו דיענען גאָט און זיין איבערגעבען צו איהם. דער פיערטער שער, האָב איך מסדר געווען, זאָל זיין דער שער הבטחון, וואָס זאָל לערנען און איבערצייגען אז מען דארף זיך אין אלעם פערלאָזען אויף גאָט. וואָרום וויבאלד מיר ווייסען שוין פון פריהער אז קיין זאך ווערט ניט געטהאָן אָהן דעם ווילען פון בעשעפער, דארפען מיר קומען צו דער מדה פון בטחון, פון פערלאָזען זיך אין אלעם אויף גאָט'ס פיהרונג. דאָן קומט שער יחוד המעשה, דער טהויער פון אייניגען טהאָטען פון גאָט'ס וועגען. די לעהרע, אז אלעם וואס א מענש טהוט דארף ער אין זינען האָבען ניט זיך אליין, נור דעם בעשעפער. דעם זעקסטען הויפט פונקט פון חובות הלבבות האָב איך בעשטימט, שער הכניעה, די לעהרע פון אונטערטעניג זיין צו גאָט. און בעטראכטענדיג אז שוין אפילו נאָך אלע זאכען קענען מענשען פערנאכלעסיגען די עבודת הבורא, האָב איך בעשטימט דעם שער התשובה, די לעהרע פון תשובה טהאָן, פון אויסבעסערען פעהלערען אלס דער זיבענטער שער. איך האָב נאָכהער נאָכגעוווכט און נאָכגעפארשט און איך האָב אויסגעפונען, אז מיר קענען ניט דיענען גאָט ווי געהעריג איז, סאי מקים זיין די מצוות וואס מיר זיינען מחויב צו טהאָן מיט אונזערע גליעדער און סאי נאָכקומען די חובות הלבבות, סיידען מיר זאָלען מיט זיך אליין האָבען חשבונות, איבערעכענען און איבערדענקען וואס מיר גענים פון בעשעפער און מיט וואס מיר דארפען איהם דערפאר אָפצאָהלען, און איך האָב הערייבער בעשטימט דעם שער חשבון הנפש אלס אכטער הויפט פונקט פון די חובות הלבבות. נאָכהער קומט שער הפרישות, די לעהרע פון זיין אָפגעוונדערט, צוריקגעצויגען פון וועלטליכע תענוגים. וואָרום וויבאלד א מענש איז אריינגעטאָן אין תאוות, קען ער ניט זיין קיין ריכטיגער עובר ה' אפילו נאָך אלע איבער-

צייגונגען. און צולעצט קומט דער עיקר, דער תכלית וואס ווערט ארויסגעבראכט פון די אלע פאריגע לעהרען, און דאס איז אהבת ה׳, די לעהרע פון ליעב האבען גאט, וואס דאס איז די העכסטע מדרגה וואס קען דערגרייכט ווערען נאכפאל־גענדיג די אלע לעהרען פון די ניין שערים, און צו וועלכעם די אלע לעהרען ציעלען.

אזוי איז געווען מיין לעצטער בעשלום. און איך האב דיעזען ספר א נאמען געגעבען „ספר תורת חובות הלבבות" — דער ספר וואס לערענט הערצען פפליכטען.

מיין כונה מיט מחבר זיין דיעזען ספר איז קליגער צו מאכען נארָאנים און די וואס פערקירצען, קומען ניט נאך אלעם וואס אונזער תורה הייסט. איך וועל זיך אבער ניט נעהמען די מיה צו ענטפערען די יעניגע וואס זיינען דאגעגען אונזער תורה. מיט כופרים, מיט ניט גלויביגע וויל איך קיינע ויכוחים האבען. און אז דו וועסט, ברודער, לייענען מיין ספר, נעהם אלעם אריין אין דיין זכרון און לעהרען פון איהם אויך גוטע זאכען וואס זיינען אין איהם ניט געשריבען. און אויב דו וועסט אין איהם זעהן א טעות, פערריכט עס, און וועסטו געפינען א פעהלער, בעסער עס אוים, און אורטהייל מיך צו גוטען און בעשולדיג מיך ניט אויף מיינע טעות׳ן און פעהלערען, וויל איך האב דעם ספר פערפאסט אייגענדיג אוים מורא טאמער וועל איך שטארבען און וועל מיין ציעל ניט עררייכען. און דו זאלסט ניט לערנען כדי צו בע־ריהמען זיך מיט דעם און כדי מען זאל דיך האלטען פאר א לערנער. לערען לשם תכלית, כדי דו זאלסט וויסען און נאכפאלנען גוטע לעהרען, און האב ניט דערביי קיינע אנדערע פניות.

וויים, אז אלע חובות הלבבות זיינען נכלל אין די צעהן שרשים, הויפט פונקטען וואס ווערען ארומגערעדט אין דיעזען ספר. לערען זיי, שטודיר זיי און דו וועסט זיי לייכטער בעגרייפען און פערשטעהן, וועז דו וועסט לערנען די ספרים פון דעם גאון רבינו סעדיה, ז״ל, וועלכע דערלייכטען דעם שכל און שארפען דעם פערשטאנד און לערנען דעם נאר, און מאכען פלייסיג דעם פויל־ען.

און גאט זאל אונז אנווייזען דעם וועג ווי אזוי צו דיענען איהם, אזוי ווי זיין געזאלבטער, דוד המלך, האט ביי איהם געבעטען: „תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח" — מאך מיך וויסען, גאט, די וועג פון לעבען, זעטיגקייט פון פרייד מיט דיין שכינה און אייביגען פאר־געניגען ביי דיין רעכטע האנד.

אינהאַלטס פערצייכנים

פון די צעהן שערים אָדער חלקים פון ספר.

שער היחוד.

אין דיעזען שער ווערט בכלל גערעדט וועגען אחדות הבורא, וועגען גאָט'ס איינהייט.
עס ווערט אויפגעוויזען, אז מיר זיינען מחויב צו גלויבען אין דעם מיט'ן גאַנצען האַרצען.
אז עס ליגט אויף אונז א פפליכט נאָכצוקלעהרען די זאַך און אָנשטרענגען זיך אין די חקירה פון גאָט'ס איינהייט, כדי מיר זאָלען עס פערשטעהן מיט'ן שכל און איבערצייגט זיין אין דעם.
ווי אזוי אָנצוגעהן מיט דער דאָזיגער חקירה און דער סדר ווי אזוי צו דער־געהן אויף ריכטיג אַז גאָט איז איינער.
אן ערקלעהרונג וואס עס מיינט ריכטיגע איינהייט און ניט ריכטיגע.
א שכל'דיגע אויפקלעהרונג אז די וועלט האָט אַ בעשעפער, וועלכער האָט איהר בעשאַפען פון גאָר ניט.
אַן אָפּהאַנדלונג וועגען גאָט'ס מדות, וועגען זיין וועזען ווי מיר דארפען איהם פאָרשטעלען אין אונזערע געדאַנקען. וואָס מיר מעגען דענקען וועגען איהם און וואָס מיר טאָרען ניט.

שער הבחינה.

אין דיעזען שער ווערט בכלל גערעדט פון פרוף, פון איבערצייגונגען פון די שאַפונג אז עס איז דאָ א בעשעפער.
עס ווערט אויפגעוויזען, אז מיר זיינען מחויב בעאָבאַכטען עקזיסטירענדע זאַכען אויף דער וועלט, כדי איבערצייגט צו ווערען אין גאָט'ס חכמה.
עס ווערט ערקלערט ווי אזוי, אויף וואס פאר אן אַרט מיר זאָלען עס טהאָן.
עס ווערען אָנגעצייגט די סמנים פון דער הימעלשער חכמה אין בעשעפענישען.
וועלכע פון די ברואים זיינען נעהענטער צו אונז און פון וועלכע מיר קענען מעהר לערנען —
און די אורזאכען וואס פערדאַרבען די איבערצייגונג אין גאָטהייט; די זאַכען וואָס שטערען דעם מענשען צו פערשטעהן און וויסען אז די וועלט האָט א בעשעפער.

שער עבודת האלהים.

אין דיעזען שער ווערט ברייט אַרומגערעדט וועגען אונזערע חיובים צו דיענען גאָט.

אינהאלטם פערצייכנים

עס ווערט ערקלערט ווי אזוי, אויף וואס פאר אן אופן מען דארף זיין גאט'ס דינער לויט דעם שבל און פערזאג פון דער תורה.

עס ווערט אנגעוויזען ווי יעדער אייבער דארף זיין אן עובד ה' לויט די טובות וואס ער גניסט פון בעשעפער.

אין דיעזען שער ווערט אויך גערעדט וועגן בחירה און הכרה, וועגן זאכען וואס די ברירה איז ביים מענשען צו טהאן דאס אדער ניט און זאכען וואס דער מענש איז געצוואונגען צו טהאן דורך די גזירה פון בעשעפער.

א קורצע אפהאנדלונג וועגן דעם צווועק פון די בעשאפונג פון מענשען — און א בריידער אויפקלעהרענדער ויכוח צווישען די נשמה מיט'ן גוף.

שער הבטחון.

דיעזער שער איז געווידמעט פאר דער מדה פון בטחון, פון פערלאזען זיך מיט אלעם אויף גאט.

אין דיעזען שער ווערט אויפגעקלעהרט, ווי דער מענש מוז שטענדיג זיין א בעל בטחון, ווייל קיין זאך געשעהט ניט אהן דעם רצון פון בורא יתברך.

עס ווערט אויפגעוויזען ווי דער בעל בטחון פיהרט דורך זיין וועלט גוט און ווי דער וואס באזיצט ניט די מדה פון בטחון ליידעט דערפון.

עס ווערט דא אויך ארומגערעדט וועגן די מענשען וואס פערלאזען פון גאט משכנות. זיי ווילען ער זאל זיי פריהער בעזארגען מיט אלעם און נאכהער וועלען זיי איהם דינען —

און וועגן די זאכען וואס וועגדען אפ דעם מענשען פון דער מדה פון בטחון.

שער יחוד המעשה.

אין דיעזען שער ווערט גערעדט וועגן אויניגען טהאטען פון גאט'ס וועגן.

עס ווערט ערקלעהרט ווי א מענש איז מחויב אין זיכען צו האבען גאט וועז ער איז זיך עוסק אין וועלטליכע זאכען.

ווי אזוי א מענש דארף זיך אויפפיהרען אז זיינע מעשים וואס ער טהוט זאלען זיין כרוצה צו גאט, ווי אזוי ער קען דאס דורכפיהרען —

און וואס עס פערהינדערט איהם פון אויניגען זיינע מעשים פון גאט'ס וועגן.

שער הכניעה.

דיעזער שער שמועסט ארום דעם ענין פון זיין אונטערטעניג צו גאט.

עס ווערט דא ערקלעהרט און בעוויזען וואס כניעה מיינט און ווי אזוי א מענש קען קומען צו דיעזער מדה.

ווי אזוי אן אמת'ער נכנע דארף זיך אויפיהרען און פרטים וועז א מענש דארף ניט זיין קיין נכנע, וועז ער דארף דוקא געבריכען די מדה פון שטאלץ זיין.

עס ווערט אין דיעזען שער אויך ערקלעהרט, אויב גוטע מדות בכלל קומען פון כניעה, פון אונטערטעניג זיין, אדער פערקעהרט: וועז מען איז א בעל מדות טובות, איז מען שוין במילא א נכנע —

און די נוטצען וואס די מדה פון כניעה בריינגען דעם מענשען אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט.

שער התשובה.

אין דיעזען שער ווערט ארומגערעדט דער ענין פון תשובה. ווי אזוי אַ זינדיגער דארף און קען תשובה טהאָן, אדער אויסבעסערען זייגע פעהלערען.
דאָ ווערט אויך בריוט ארומגערעדט אלע תנאים פון תשובה און וואָס עס ווענדעט אַפּ דעם מענשען פון תשובה.
אן ערקלעהרונג ווען דער בעל תשובה קען גלייך זיין מיט א צדיק וואס האָט גאר ניט געזינדיגט און ווען ניט.
אויב מען קען תשובה טהאָן אויף כל־ערליי זינד אדער ניט —
און מיטעל פאר די וואס עס איז זיי שווער תשובה צו טהאָן.

שער חשבון הנפש.

דיעזער שער איז אַ לעהרע ווי דער מענש דארף שטענדיג האָבען א חשבון מיט זיך אליין, כדי צו ווייסען, וואו ער האלט אין דער וועלט אין דעם ענין פון דיענען גאָט.
דאָ ווערט ארומגערעדט ווי אזוי דער מענש זאָל די דאָזיגע חשבונות מיט זיך אליין פיהרען.
אויב דער חשבון הנפש איז אייגער און דער זעלבער פאר אלעמען און דער פּועל יוצא, דער צוועק פון חשבון הנפש.

שער הפרישות.

אין דיעזען שער גיט זיך דער מחבר אַפּ מיט ערקלעהרונגען וועגען פרישות, וועגען צוריקגעציגען זיין פון וועלטליכע תענוגים.
עס ווערט דאָ ארומגערעדט פערשיעדענארטיגע פרישות וואָס קענען און דארפען דורכגעפיהרט ווערען פון אַלע קלאַסען מענשען און פרישות, צוריקגעהאלטענהייט אדער צוריקגעציגענהייט וואָס זיינען נור שייך ביי יחידים, ביי אייניצעלנע פערזאָנען.
עס ווערט אין דיעזען שער אויך אַנגעוויזען שטעלען פון דער תורה און פון די נביאים אין דעם ענין פון פרישות —
און דעם אונטערשייד פון פאַרציטיגע פרושים און די פרושים פון היינטיגע דורות.

שער אהבת ה'.

דיעזער שער איז דער לעצטער פון ספר און דער הויפט ציעל, צו ווועלכען די פאַריגע זיין שערים פיהרען.
דאָ ווערט ארומגערעדט דער ענין פון ליעב האָבען גאָט און ווי אזוי מען קען קומען צו דיעזער מדרגה.
דאָ ווערט אויך ערקלעהרט און אויפגעוויזען אין וואס די ליעבשאפט צו גאָט בעשטעהט, די אורזאכען וואס ווענדען אפ פון אהבת ה' —
און די סמנים דורך וועלכע מען קען דערקענען א ריכטיגען אוהב ח'.

תורת חובות הלבבות

שער הראשון

שער היחוד

דער טהויער פון אויבהייט. די אויפקלערונג אַז גאָט איז איינער.

פרק א׳

דער הויפט פונדאמענט פון אונזער אמונה איז: צו גלויבען איז אחדות הבורא, גלויבען, אז גאָט, דער בעשעפער פון דער וועלט, איז איינער. אזוי ווי מיר זאָגען „שמע ישראל — ה׳ אחד".

אָבער גלויבען צו גלויבען איז ניט גליך. איינער גלויבט אין א זאַך, ווייל ער האָט דאָס געהערט פון בעגלויבטע מענשען און ער פערלאָזט זיך אויף זייערע רייד, ניט נעהמענדיג זיך די מיה צו פערשטעהן די זאַך מיט זיין אייגענעם שכל, אז אזוי איז דאָס, אזוי מוז דאָס זיין און אנדערש קען דאָס ניט זיין. אן אנדערער וויעדער גלויבט אין דער זאַך, ווייל ער פערשטעהט עס גוט און קען אנדערע אויפקלעהרען מיט ריכטיגע ראיות, אז דאָס איז אזוי.

דאָס גלויבען אין די איינהייט פון גאָט ב״ה דארף זיין אויפ׳ן צווייטען אופן. מען מוז דאָס גלויבען און פערשטעהן מיט׳ן שכל. מען מוז דאָס גרינדליך בעגרייפען אזוי, אז עס זאָל אין דעם קיין ברעקעל ספק ניט קענען זיין. מען מוז אין געדאנקען וויסען אונטערצושיידען פון אן אמת׳ע איינהייט און א פאלשע. עס מוז זיין א פאַלשטענדיגע הערצליכע אמונה.

מענשען געבוירען דאָס וואָרט „איינער" אָדער „איינציג". מען איז געוואוינט ארויסצובריינגען דיעזע ווערטער פון מויל ניט בעטראכטענדיג זייער בעדייטונג. אז מען וויל מגזם זיין עפעס א זאַך, זאגט מען, אז זי איז די איינציגע אין איהר מין. אז מען וויל, למשל, בעצייכענען א זאַך אז זי איז זעהר גוט, זאגט מען, אז זי איז די איינציגע גוטע זאַך. וויל מען, פארקעהרט, בעצייכענען א זאַך, אז זי איז זעהר שלעכט, דריקט מען זיך אוים, אז זי איז די איינציגע שלעכטע זאַך אויף דער וועלט. דאָס איז אָבער פאַלש. אין אמת׳ן איז גאָר קיין אבסאָלוטע אָדער פאַלשטענדיגע איינהייט ניטא. וואָס אין דער וועלט מיר זאָלען אנכאפען, הן מאטעריעלע זאכען, געגענשטענדע וואָס מיר זעהען מיט די אויגען, הן זאכען וואָס מיר בעגרייפען נור גייסטיג, מיט אונזער שכל אָדער געפיהלען, קען מען אויף זיי ניט זאָגען אז זיי זיינען אין אלע פרטים איינציג. דאָס קען נור געזאגט ווערען אויפ׳ן בעשעפער פון דער וועלט, וועלכער קומט צום סאמע גרענעץ פון איינהייט.

דעריבער, איז דער וואָס רעדט פון אחדות הבורא, פון די איינהייט פון בעשעפער, אזוי ווי ער רעדט פון אנדערע זאכען וואָס ער רופט „איינע" אָדער „איינציגע", איז דאָס גלאט גערעדט אין דער וועלט אריין, און ער בריינגט ניט ארויס דאָס וואָס עס דארף ארויסגעבראכט ווערען אין דיעזען ענין. די וואָס מיינען, אז זיי דיענען גאָט בעטראכטענדיג איהם אלס אן איינציגען אויפ׳ן זעלבען אופן ווי זיי בעטראכטען אנדערע זאכען אלס איינציגע, דיענען זיי ניט דעם אמת׳ן גאָט. אין דעם ענין פון גאָט׳ס איינהייט דארף מען זיך אריינטראכטען, מען דארף צוליגען דעם שכל צו פערשטעהן און בעגרייפען די זאַך גרינדליך.

שער היחוד

רעדען וועגען די איינהייט פון בעשעפער און ניט פערשטעהן די זאך געניו, און ניט קענען אויפווייזען מיט קלאָהרע ראיות, מיט פעסטגעשטעלטע ארגומענטען, אז ער איז א פאלשטענדיגער איינציגער, מעג מען אפילו גלויבען אין דעם פאקט, קען דער דאזיגער גלויבען אויפהערען, וועז מען הערט טענות פון אפיקורסים, וועלכע גלויבען ניט אין אחדות הבורא.

גלויבען בלויז מצד הקבלה, וויל מען האט די זאך געהערט פון בעגלויבטע מענשען, איז אזוי ווי א בלינדער וואס ווערט געפיהרט פון א זעהענדיגען, איז, אויב דער זעהענדיגער פאלט אריין אין א גרוב, פאלט דער בלינדער אויך אריין, און ער איז קיינמאל ניט זיכער אז ער וועט קומען בשלום צום פלאץ, צו וועלכען ער דארף קומען. די בלינדע אמונה, די אמונה אהן אויפקלערונג, שטעהט אין ריזיקע צו פערשווינדען דורך געווסע סבות, און אזא אמונה איז קיין אמונה.

איז אבער א מענש מחויב צו גריבלען זיך אין דער זאך? איז א מענש פערפליכטעט נאכצוזוכען און נאכצופארשען און מאטערען זיין מח צו פערשטעהן דעם ריכטיגען זינען פון אחדות הבורא? יא. ווי ווייט מעגליך דארף זיך א מענש אריינטהאן אין דעם און דאס וויסען און פערשטעהן לויט דעם כח פון זיין שכל און לויט די השגה, לויט דעם בעגריפן וואס זיין מח קען דערגרייכען.

דער וואס וויל זיך ניט נעהמען די מיה און טראכטען וועגען דעם, איז אזוי ווי א חולה וואס פערשטעהט אליין זיין חלאת, אבער ער פערלאזט זיך אויף פרעמדע רופאים און אליין פוילט ער זיך נאכצוטראכטען אויב די רופאים בעהאנדלען איהם ריכטיג אדער ניט, אויב זיי גיבען איהם די ריכטיגע מעדיצינשע הילף אדער ניט. און די תורה האט אונז אנגעזאגט: "שמע ישראל". דאס ווארט "שמע" מיינט פארשטעה, בעגריפן, און "וידעת היום והשבות אל לבבך" —דו זאלסט וויסען און זיך נעהמען די זאך צום הארצען, דאס הייסט: נעהמען אין זינען און בעטראכטען דעם ענין מיט'ן שכל אז גאט איז איינער אויפ'ן הימעל און אויף דער ערד. מיר גלויבען אין תנ"ך נאך פסוקים וואס זאגען אז דאס זעלבע. פאלגליך, איז דאס א פפליכט, א חוב אויף יעדען איינעם.

אבער איידער מיר גלויבען צו דער חקירה פון אחדות הבורא, מוזען מיר פריהער נאכפארשען אויב די וועלט האט א בעשעפער אדער ניט. און נאכהער, וועז מיר וועלען זיין זיכער, אז ער עקזיסטירט; וועז מיר וועלען פערשטעהן מיט'ן שכל אז עס איז דא אזעלכער וואס האט די וועלט בעשאפען, וועלען מיר נאכזוכען, אויב ער איז איינער אדער מעהר ווי איינער. און אז מיר וועלען קומען צום בעשלוס אז ער איז איינער, וועלען מיר נאכפארשען וואס עס מיינט אן אמת'ער איינער און ניט קיין אמת'ער. און וועז מיר וועלען האבען די גאנצע חקירה איינגעקריצט אין אונזערע מחות און אין אונזערע הערצער, דאן וועלען מיר וויסען אז מיר זיינען ריכטיגע מאמינים אין אחדות הבורא, איז גאט'ס איינהייט.

אבער אום צו קומען צו דער איבערציגונג, אז די וועלט האט א בעשעפער, וועלכער האט זי בעשאפען פון גאר ניט, מוזען מיר פריהער וויסען און פערשטעהן דריי זאכען: ערשטענס, אז קיין זאך מאכט ניט זיך אליין; צווייטענס, אז יעדער אנפאנג האט אן ענדע און יעדע ענדע האט אן אנפאנג; דריטענס, אז יעדע זאך וואס בעשטעהט פון מהרערע זאכען, יעדע זאך וואס איז פון עפעס צוזאמענגעשטעלט, איז ניט געווארען פון זיך זעלבסט, נור אימיצער

האט דאס געמאכט. און אז די דאזיגע דריי פונקטען וועלען ביי אונז קלאהר ווערען, וועלען מיר זיין איבערצייגט, אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט און מיר וועלען קומען צו דער חקירה פון אחדות הבורא.

פרק ב׳

מיר וועלען די דריי פונקטען פון פאריגען פרק ערקלעהרען דייטליך.

ערשטער פונקט: א זאך מאכט ניט זיך אליין, איז גאנץ לייכט צו פערשטעהן. ממה נפשך: אויב מיר וועלען זאגען אז א זאך האט זיך אליין געמאכט איז דער צייט וועו זי האט שוין עקזיסטירט, וועו זי איז שוין געווען אויף דער וועלט, האט דאך דאס קיין זינען ניט. וואָרים, וויבאלד די זאך איז שוין געווען, טא ווי איז שיך צו זאגען, אז זי האט נאכהער זיך אליין געמאכט? וועלען מיר וויעדער זאגען, אז א זאך האט זיך אליין געמאכט פריהער איידער זי איז געקומען אויף דער וועלט, האט דאך דאס נאך מעהר קיין זינען ניט, וואָרים ווי קען גארניט, א זאך וואס עקזיסטירט ניט, וואס איז לחלוטין ניטא, עפעס אויפטהאן? שליסלייך פערשטעהען מיר מיט'ן שכל, אז קיין זאך, קיין געגענשטאנד וואס געפינט זיך אויף דער וועלט האט זיך אליין ניט געמאכט.

דער צווייטער פונקט, אז אלעס וואס האט אן ענדע האט אויך אן אנהויב, איז אויך פארשטענדליך. יעדע זאך וואס האט א גרענעץ, האט עס א גרענעץ אין ביידע זייטען. איז דא א סוף, מוז אויך זיין אן אנהויב. קענען מיר ווידער בעגריפען א זאך וואס האט ניט קיין סוף, זיינען מיר זיכער, אז דאס האט קיין אנהויב אויך ניט. און קוקענדיג אויף זאכען וואס האבען א גרענעץ, וואס ענדיגען זיך וועו עס איז, פערשטעהען מיר, אז זיי געהען צוריק אוז צוריק אין דער געשיכטע ביז עס מוז קומען צום סאמע אנפאנג פון דער זאך, צו אן אנפאנג וואס האט פריהער ניט געהאט קיין אנדער אנפאנג.

מיר דארפען אויך אין זינען האבען, אז יעדע זאך וואס האט אין זיך א טהייל, א זאך, הייסט עס, וואס מען קען דערפוז אוועקנעהמען א געווייסען חלק, איז יענע זאך א גאנצע, מיט אן אנהויב אוז מיט א סוף, וואָרים א זאך וואס האט ניט קיין אנהויב אוז קיין סוף, קען ניט צוטהיילט ווערען אויף חלקים. אונענדליך איז אונענדליך אוז עס איז ניט שייך צו זאגען אז אונענדליכע זאך א גרעסערע אוז א קלענערע, אדער לענגערע אוז א קירצערע. אצינד לאמיר נעהמען, צום ביישפיעל, די מענשהייט: דורות פערשווינדען. הייסט עס, אז פון דער מענשהייט וועלען ארונטערגענומען חלקים, אוז וויבאלד עס וועלען ארונטערגענומען געווייסע טהיילען, כאטש אפילו עס קומען צו אנדערע, מוז מען זאגען, אז די מענשהייט האט נעהאט אן אנהויב, אז עס איז געווען אן ערשטער מענש, וואס קיין פריהערגער פון איהם איז ניט געווען.

אזוי איז מיט אלע עקזיסטירענדע זאכען אויף דער וועלט. וויל יעדע זאך האט אין זיך טהיילען, אוז קוים האבען זיי טהיילען, האבען זיי זיכער נעהאט אן אנפאנג.

דער דריטער פונקט, אז אלעס וואס ענטהאלט אין זיך מעהר ווי איין זאך, איז מחודש, בענייעט. דאס הייסט: איז ניט געווארען פון זיך אליין, נור איז מיצער האט עס נעשאפען אדער געמאכט, איז אויך ניט שווער צו בעגריפען.

לאמיר נעהמען, למשל, א הויז, איז זי געבויט פון ציגעל. פערשטעהט מען גאנץ גוט, אז די הויז איז ניט אויסגעוואקסען פון זיך אליין, נור אימיצער האט זי געמאכט פון די ציגעל, וועלכע זיינען געווען אין עקזיסטענץ פון פריהער. די ציגעל גופא, פערשטעהען מיר, זיינען אויך מחודש, וואָרים פריהער איז דאס געווען ערד, לייהם, און וועז ניט די לייהם, וואלטען קיינע ציגעל ניט געווען. פאלגליך, האט יערער בעגענשטאנד א סבה וואָרום ער איז אזוי ווי ער איז. די הויז איז א הויז, ווייל מען האט די ציגעל געמויערט אייגע אויף די אנדערע. די ציגעל זיינען געוואָרען ציגעל, ווייל מען האט זעקנאטען די לייהם, פארמירט און געטריקענט. די לייהם גופא איז געוואָרען לייהם, ווייל געוויסע עלעמענטען האבען דאס געשאפען. אזוי, אז מיר געהען אויף צוריק, מוזען מיר קומען צו א פונקט, ביז וועלכען מיר בלייבען שטעהן און מיר קענען שוין מעהר ניט געהן אויף צוריק. וועז מיר וועלען אננעהמען, צום ביישפיעל, אז די עלעמענטען וואס האבען געשאפען די לייהם זיינען אויך געבילדעט געוואָרען פון עפעס, און יענער עפעס — פון נאך עפעס און אזוי ווייטער, מוזען מיר דאך קומען צו די ערשטע שאפונג, וואס איז געשאפען געוואָרען אהן א נאטירליכע סבה. און אזוי ווי מיר ווייסען שוין, אז א זאך קען זיך אליין ניט מאכען, איז דאך קיין ספק ניט אז עס איז דא א שעפער וואס האט געמאכט די ערשטע זאך, פון וועלכע עס האט זיך נאכהער ענטוויקעלט די לייהם, פון וועלכע מען האט נאכהער געמאכט ציגעל און שפעטער די הויז. און די ערשטע שאפונג האט שוין נעווייס ניט געהאט קיין סבה וואָרום זי איז געשאפען געוואָרען. דאס איז געוויז וועז דער גרענעץ, דער סאמע אנפאנג פון דער יצירה. מיר בעגרייפען דאס גאנץ גוט און מיר וועלען עס ווייטער דייטליכער ערקלעהרען.

פרק ג׳

אלעס וואס געפינט זיך אויף דער וועלט איז צוזאמענגעשטעלט פון געוויסע טהייל׳ען און א וואונדערבארע ארדנונג און הארמאניע. די גאנצע וועלט בכלל איז אזוי ווי א הויז; דער הימעל פון אויבען איז די סטעליע, די ערד אונטען איז די פאדלאגע, דער דיל, און די זון, די לבנה און די שטערען זיינען בעליכטונגען, און אלע וואקסונגען און חיות און עופות זיינען די ווירטהשאפט פון דער גרויסער הויז, וואס מיר רופען וועלט. מיר זעהען, אז קיין זאך ווערט ניט געענדערט. די וועלט געהט שטענדיג איהר נאנג. די זון געהט אויף און פערגעהט שטענדיג אין דער בעשטימטער צייט. די ימים ווערען קיינמאל ניט אויסגעטריקענט און די סעזאנען פון יאהר ווערען ניט פערביטען. זומער קומט ניט קיין ווינטערדיגע קעלט און ווינטער קומט ניט קיין זומערדיגע היץ. דאס ציגט אז עס איז דא א מייסטער וואס האט דאס אלעס געמאכט און איינגעארדענט אז אזוי זאל אלעס זיין און ניט אנדערש.

און אלע אינצעלנע זאכען וואס מיר זעהען אויף דער וועלט, אזוי גוט ווי אלעס צוזאמענגענומען, איז צוזאמענגעשטעלט פון אייניגע זאכען. וואקסונגען

און לעבעדיגע בעשעפענישען ענטהאלטען אין זיך די פיער יסודות, די פיער הויפט־עלעמענטען: פייער, וואסער, ווינד אדער לופט, און ערד. אט די פיער זאכען, ווי מיר ווייסען, הארמאנירען ניט איינע מיט די אנדערע. מיר קענען ניט אויסמישען וואסער מיט פייער אדער ווינד מיט ערד, ווייל זיי זיינען גאר קאנטראסטען. די טבע פון איין עלעמענט איז דער היפוך פון צווייטען, דאך האלטען זיי זיך צוזאמען און הארמאנירען איינע מיט די אנדערע. און אזוי ווי עס איז שוין ביי אונז אן איבערצייגטער כלל, אז יעדע זאך וואס איז צוזאמענגעשטעלט פון מעהר ווי איין זאך, איז פון אימיצען געשאפען געווארען, און אזוי ווי מיר ווייסען שוין און פערשטעהען מיט'ן שכל, אז א זאך קען ניט מאכען זיך אליין, זיינען מיר זיכער, אז אימיצער האט אלעס געמאכט, און דער אימיצער איז גאט, דער בעשעפער פון דער וועלט, וועלכער האט די יסודות בעהעפט און זיי געצוואונגען צו זיין צוזאמענגעבונדען געגען זייער נאטור.

און אז מיר וועלען נאכפארשען ווייטער אויף צוריק, זיינען די פיער עלעמענטען, פון וועלכע די וועלט איז ענטשטאנען, נאך אויך ניט די סאמע ערשטע אין די בעשאפונג, וואס־רום זי אליין, די יסודות גופא, זיינען ענטשטאנען פון א געווייסען חומר. א מין שטאף אדער מאטעריא אהן א פארם. דאס הייסט, אז נאר די סאמע ערשטע מאטעריע, אדער דער סאמע ערשטער עלעמענט, האט ניט געהאט קיין געשטאלט, קיין אויסזהן. איז יענע מאטעריע פאראיינינט געווארען מיט א פארם, מיט א געשטאלט און געביל־דעט די פיער יסודות. אזוי ערקלערען מחקרים. און וויעדער דער זעלבער שכל'דיגער ארגומענט: וויבאלד עס קען ניט זיין אז א זאך זאל זיך אליין מאכען, מוזען מיר זאגען, אז דער אויבערשטער, דער ערשטער פון אלע ערשטע, האט געמאכט דעם ערשטען חומר מיט דער צורה, פון וועלכע ער האט צוזאמענגעשטעלט די פיער עלעמענטען, פון וועלכע ער האט נאכהער בעשאפען און ענטוויקעלט די גאנצע וועלט.

און געמאכט האט ער דאס אהן די הילף פון אירגענד וועלכע זאך און ניט צוליעב וועלכע עס איז סבה וואס האט איהם געצוואונגען דאס צו מאכען אדער בעשאפען.

עס זיינען דא מענשען וואס זאגען, אז די וועלט איז אליין געווארען, אליין פון העלער הויט, אהן א בעשעפער, אפילו אהן א מייסטער, וועלכער האט געמאכט דעם אנפאנג פון די שאפונג. וואונדערט מיך זעהר ווי אזוי קען א געזונטער מענש, א מענש וואס איז ביים זינען, רעדען אזעלכעס? ווי אזוי לייגט זיך איהם דאס גאר אויפ'ן מה?

וועז דער זעלבער זאל הערען ווי איינער זאגט אויף א קאנאל, וואס ציהט זיך דורך א פעלד, כדי צו בעוואסערען איהר, אז ער דענקט, אז דאס איז געווארען פון זיך אליין, אהן די ארבייט און אהן א ספעציעלען אבזיכט פון א בעל־מלאכה, וועלכער האט דאס געמאכט, וועלט דער זעלבער "חכם" יענעם אויסגעלאכט, וואלט איהם בעטראכט פאר א גרויסען נאר און וואלט איהם אויפגעצייגט אז ער רעדט נארישקייט. היינט, אז ער וואלט אפגעלייקענט אז אזא קליניגקייט איז ניט געווארען פון זיך זעלבסט, טא ווי קען ער זאגען אדער גאר דענקען אז די גרויסע און ברייטע וועלט מיט אלעם וואס עס געפינט זיך אויף איהר איז געווארען פון זיך אליין, אהן די ארבייט און ספעציעלען אבזיכט פון א מעכטיגען און קלוגען מייסטער?

און מיר ווייסען, אז א זאך וואס ווערט אליין אפגעטהאן אהן דער כונה פון

אימיצען צו מאכען עפּעס, איז ניטא אין דעם קיין סמן פון חכמה און קענטנים. למשל, וועו טינט גיסט זיך אליין אוים אויף פאפּיר, וועט דערפון קיינמאל ניט ארויסקומען קיין שריפט מיט אותיות און שורות אזוי ווי מען שרייבט מיט א פּערער. און וועו איינער זאל אונז צייגען א פּאפּיר געשריבען אין אַרדנונג און ער זאל אונז דערצעהלען, אז א טינטער טינט האט זיך ביי איהם אויסגעגאסען אויפ'ן פּאפּיר און עס איז ארויסגעקומען די דאזיגע שריפט, וואלטען מיר דאס אפּגעלייקענט און איהם איבערצייגט אז דאס איז פאלש, ווייל דאס איז א זאך וואס קען ניט געטהאן ווערען אליין אהן איינעם וואס האט דאס אבזיכטליך געמאכט צוליעב א צוועק. היינט ווי קען מען דענקען, אז די וועלט, אזא אייזעלע ארבייט, אזא קלוגע ארבייט, אזא קונציגע ארבייט איז געווארען אליין פון העלער הויט, אהן א מעכטיגען און קלוגען מייסטער?

האבען מיר שוין אלזא ראיות ברורות, קלאהרע בעווייזע, או עס איז דא א גאט אויף דער וועלט. מיר זיינען שוין איצט פערטיג מיט די איבערצייגונג אין מציאות הבורא, אין די עקזיסטענץ פון בעשעפער, און מיר דארפען נאכ־פארשען אויב דער בעשעפער איז איינער אדער מעהר ווי איינער. און צו קומען צו דער איבערצייגונג אין אחדות הבורא — די איינהייט פון גאט, קענען מיר אויף זיעבען־ערליי אופנים, ווי מיר וועלן וויטער ארומרייזען:

פּרק ד׳

דא זיינען די זיעבען אופנים, דורך וועלכע די איינהייט פון גאט ווערט ערקלערט:

ערשטענס: וועו מיר בעטראכטען די וועלט, געפינען מיר אז יעדע זאך וואס עקזיסטירט איז געשאפען געווארען דורך א געוויסע סבה, דורך אן אור־זאך. און די סבות זיינען שטענדיג וועניגער ווי די זאכען וואס זיינען דורך זיי געשאפען געווארען. צום ביישפּיעל, עלטערען זיינען די סבות פון קינדער. בלומען־פלאנצען — די סבות פון בלומען; פרוכט־בוימער — די סבות פון פרוכט. זיינען עלטערען דא וועניגער ווי קינדער; פלאנצען וועניגער ווי בלו־מען און פרוכט־בוימער וועניגער ווי פרוכט. און אז מיר וועלען געהן אויף צוריק, ווערען די סבות, די אורזאכען וואס האבען עפּעס געבראכט אויף דער וועלט, אלץ וועניגער און וועניגער. מיר פערשטעהען, למשל, אז מיט טויזענד יאהר צוריק זיינען געווען וועניגער פאטערס ווי היינט. מיט צוויי טויזענד יאהר צוריק — נאך וועניגער, און אזוי בסדר, ביז מיר מוזען קומען צום סאמע אנהויב, צו דער ערשטער סבה וואס קיין פריהעריגע פאר דער איז ניט געווען.

און אלעם וואס עס עקזיסטירט אין דעם גרויסען און בריטען וועלט־רוים איז אונצעהלבאר. מען קען אלע אייגצעלנע זאכען ניט איבערצעהלען. וועו מיר וועלען אבער אננעהמען די מינים, די סארטען פון דער גאנצער שאפונג, זיינען זיי שוין א סד וועניגער. מיר וועלען, למשל, זאגען: מענשען, הויט, עופות, אינזעקטען, בוימער, פלאנצונגען און אזוי ווייטער — קענען מיר שוין די מינים איבערצעהלען. וועו מיר וועלען נאך די מינים איינטהיילען אין קלאסען, ווי, צום ביישפּיעל, לעבעדינע בעשעפענישען, סתם וואקסונגען, און אזוי ווייטער, וועט זייער צאהל זיין נאך וועניגער, ווייל אונטער די וועדטער "לעבעדיגע בע־

שעפענישען" פערשטעהען מיר שוין אי מענשען, אי חיות, אי עופות און אזוי ווייטער. אונטער'ן וואָרט "וואקסונגען" פערשטעהען מיר אי בוימער, אי פלאנצונגען, און אזוי ווייטער. וועז מיר געהען נאָך אויף צוריק, געפינען מיר, אז די גאנצע שאפונג בעשטעהט פון פינף זאכען: די פיער יסודות—פייער, וואסער, ווינט אדער לופט, און בעווענונג, דער כח פון בעווענונג. ווייטער אויף צוריק, האבען מיר שוין נור צוויי זאכען: חומר און צורה — די ערשטע מאטעריע פון וועלכע די יסודות זיינען בעשאפען געוואָרען און דער געשטאלט, דער אויסזעהן פון דער מאטעריע אדער שטאף. ווייטער אויף צוריק, מוז דאָך, נאטירליך, זיין נאָך וועניגער, און וועניגער פון צוויי איז איינם, און דאָס איז דער רצון פון בורא ב"ה, וואָס ער איז די סבה איבער אלע סבות, דער איניציענער וואָס האָט פער־אורזאכט די ענטשטעהונג פון דער וועלט.

צווייטענס: זעהען מיר דאָך, אז אלעם וואָס עקזיסטירט אויף דער וועלט, אין די הימלען און אונטען אויף דער ערד, סאי די דוממים, ווי שטיינער און מעטאלען, סאי די וואקסונגען און סאי די לעבעדיגע ברואים, זיינען אלע גע־מאכט פון אייז פעהיגען און קלוגען בעל־מלאכה. אלעם ענטהאלט אין זיך די פיער הויפט יסודות און אלעם איז בעשאפען געוואָרען אונטער איין סיסטעם, אונטער איין מעטהאָדע. מיר זעהען דאָס ביי קליינע בעשעפענישען אזוי גוט ווי ביי גרויסע. דער מענש, די חיה אדער ווענכע עם איז בעשעפעניש האבען כמעט איינע און די זעלבע ארגאנען וואָס האלטען אויף זייער עקזיסטענץ און שאפען זיי לעבען. די וואקסונגען ציהען אויף זייער חיונה אלע פון איינע און די זעלבע קוועלען. און וועז די וועלט וואָלט געהאט מעהר ווי איין בעשעפער, וואָלט יעדע זאך וואָס איז בעשאפען פון אן אנדער בעשעפער געוואָרען אנדערש, עקזיסטירט און געלעבט אויף אן אנדער אופן.

און נאָך א זאך: מיר זעהען אז אלעם וואָס דער וועלט־רוים פערמאָגט איז געקייטעלט און געבונדען איינם צו דאָס אנדערע. יעדע זאך איז א חלק פון דער גאנצער גרויסער שאפונג. די זון בעלייכט די ערד און אנדערע פלאנעטען. וועז ניט די זון וואָלט די ערד קיין קיום ניט געהאט. לעבעדיגע ברואים מוזען אויך אנקומען איינע צו די אנדערע. פיעלע באשעפענישען לעבען דערפון וואָס זיי עסען איינע די אנדערע, און אזוי אלעם. איז דאָך דאָס אויך א קלאָהרער בעווייז, אז עם איז נור דא איין בעשעפער. וואָרים, וועז עם וואָלטען געווען מעהר ווי איינער, וואָלט יעדענ'ס שאפונג געווען אפגעזונדערט און ניט געהאט קיין שום שיכות מיט דער שאפונג פון צווייטען.

דריטענס: איז דאָך שוין בעוויזען געוואָרען, אז די וועלט איז מחודש, בע־נייט. דאָס הייסט, אז זי איז אמאל ניט געווען און איז אין א געוויסע צייט געוואָרען. און ווייל, ווי עס איז שוין פריהער ערקלערט געוואָרען, אז עס קען ניט זיין אז א זאך זאל האבען זיך אליין געמאכט, איז במילא פערשטענדליך, אז אימיצער האָט די וועלט געמאכט. און וועז מיר זאלען זיך קענען פארשטע־לען אז א זאך קען געמאכט ווערען פון וועניגער ווי איין מייסטער, וואָלטען מיר אזוי אנגענומען; אבער אזוי ווי דאָס קען דאָך ניט זיין, מוזען מיר זאגען, אז עס איז נעווען איין בעשעפער און ניט מעהר, מצד השכל, וואָרום אויף איינעם האבען מיר ראיות, גרינדליכע בעוויזע און מיר קענען ניט געפינען קיינע בע־ווייזע אויף מעהר.

דאָס איז אזוי ווי מען זאל אונז צייגען א געשריבענעם פאפיר, וואָס דער

כתב און די שורות זייגען דורכאויס גלייך, וועלען מיר זיכער ניט דענקען אנ־
דערש, נור אז איינער האט דאס געשריבען. וועניגער ווי איינער קען דאך ניט
זיין און אויף מעהר האבען מיר ניט קיינע בעווייזע, ווייל די אותיות און די
שורות זייגען אלע גלייך און מיר זעהען אין זיי קיינע ענדערונגען. און וועז
איינער וועט קומען און זאגען אז צוויי אדער מעהרערע הענד האבען דאס נע־
שריבען, מוז ער ברענגען ראיות אז דאס איז אזוי. ער מוז דאס אויפצייגען מיט
א שכל, און קען ער דאס ניט אויפצייגען, פערבלייבען מיר בייס גלויבען, אז
דער שרייבער איז געווען נור איינער. מיר דארפען דעם איינעם ניט קענען
פערזענליך און די ראיות וואס מיר האבען פון דעם כתב אויפ'ן פאפיר זייגען
ענגוג צו איבערצייגען אונז אז ער איז איינער. אזוי איז אויך מיט'ן בעשעפער
פון דער וועלט. מיר קענען אנדערש ניט זאגען און עס קען אונז אויפ'ן זינען
ניט ארויף אז עס איז נעווען מעהר ווי איינער, מחמת אויף איינעם האבען מיר
ראיות און קיינער קען ניט ברענגען אירגענד וועלכע ראיה, אז עס איז געווען
מעהר ווי איינער.

פערטענס: אויב איינער דענקט, אז דער בעשעפער איז מעהר ווי איינער,
מוז ער זיך דאך פארשטעלען, אז דער עצם, דער נעגענשטאנד, ווי מיר קענען
משיג זיין אין אונזער נעדאנק, איז מעהר ווי איינער, צווי אדער מעהר נעגענ־
שטענדע, וואס זייגען באשעפער. וואהרום אננעהמענדיג אז דער עצם איז איינער,
איז ער דאך איינער און ניט מעהר. און ווי באלד ער דענקט, אז דער
עצם גופא איז מעהר ווי איינער, קענען זיי דאך פאנאנדערגעטהיילט וועז
רען. פאלגליך, איז דאך דאס באגרענעצט, וואהרום א זאך וואס קען צר־
טהיילט ווערען אויף חלקים, האט דאך אן אנהויב און א סוף, און א זאך וואס
האט אן אנהויב מיט א סוף, ווייסען מיר שוין, איז מחודש, בענייעט, געשאפען
פון עפעס, און א זאך וואס איז געשאפען מוז דאך האבען א בעשעפער, קעהרט
זיך דאך אום אלץ צו דאס זעלבע, אז עס איז דא א יחיד ומיוחד, אן ערשטער,
וואס קיין ערשטער פאר איהם איז ניט געווען, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "אתה
הוא ה' לבדך" — דו, נאט, ביזט אליין.

פינפטענס: דער בעגריף פון אחדות, פון איינהייט, האט געמוזט זיין פרי־
הער פאר'ן צאהל איינס, אקוראט ווי דער בעגריף פון היץ איז פריהער פון וועל־
כע עס איז וואריעמע זאך. וועז אונזער שכל, אונזער געפיהל וואלטע אונז ניט
געגעבען דעם בעגריף פון היץ, פון וואריעמקייט; וועז מיר וואלטען ניט געווואוסט
אונטערצושיידען פון היים און קאלט, וואלטען מיר ניט געווואוסט צו זאגען אויף
א זאך אז דאס איז וואריעם. וועז מיר זאלען איז אונזערע מחות ניט האבען דעם
בעגריף פון איינהייט, וואלטען מיר ניט געקענט זאגען אויף אן אייניציגע זאך
אז דאס איז איינס, איין מענש, איין הויז און דאס גלייכען.

און דער בעגריף פון אחדות, פון איינהייט, מוז זיין אן אבסאלוטע אייג־
הייט, וואס קען אויף קיין אופן ניט זיין מעהר ווי איינס; אן אייניציגע זאך,
וואס איז ניט צוזאמענגעשטעלט געווארען פון צוויי זאכען, וואס קען ניט צר־
טהיילט ווערען אין חלקים און וואס האט ניט קיין גלייכען צו זיך, אז מען זאל
קענען זאגען, אז עס זיינען דא צוויי אדער מעהר אזעלכע. וואהרים, אויב מיר
וועלען זיך אזוי פארשטעלען, וועט דאך אויסקומען אז דער מעהר־צאהל איז
פריהער פון דעם איין־צאהל, און דאס קען דאך ניט זיין. דעריבער קומען מיר
צו דער איבערצייגונג, אז עס איז דא אן אחדות, אן אבסאלוטע איינהייט, אהן

אן אנהויב אוז אהן א סוף, אוז דאס איז דער בורא, דער בעשעפער פון דער וועלט.

זעקסטענס: ווייסען מיר אוז מיר בעגרייפען, אז יעדע מעהרהייט, יעדע זאך וואס עקזיסטירט אויף דער וועלט אין א מעהר־צאהל, איז א צופאל. עס איז, היימט עס, ניט קיין עצם, קיין אריגינאל, נור פון דעם עצם, פון דעם ארי־גינאל איז געווארען מעהר. למשל, עס זיינען דא אויף דער וועלט א סך מענ־שען, זיינען זיי געקומען פון דעם צופאל, פון דער טבע אז מענשען זאלען ג׳ע־בוירען נאך מענשען. אוז אז מיר געהען אויף צוריק צום אנפאנג פון דער שא־פונג, קומען מיר דאך צום סאמע אריגינאל, צום אויבערשטען וואס האט אלעס בעשאפען, איז דער שכל מחייב, אז אין איהם קען ניט זיין קיין מעהרהייט אזוי ווי אין אלע עקזיסטירענדע זאכען אין גרויסען וועלט־רוים. וואהרים א מעהר־הייט ווערט דאך בעשאפען אוז דאס איז ניט שייך צו זאגען אויף א בעשעפער. אוז וויבאלד אז ניט קיין מעהרהייט, מוז זיין איינער, וואהרים עס איז ניטא קיין מיטעל־פונקט צווישען א מעהרהייט אוז איינס. פאלגליך, איז נאך א ראיה, אז דער בעשעפער איז איינער.

זיבענטעס: אויב מיר וועלען זאגען אז דער בעשעפער איז מעהר ווי איי־נער, דארפען מיר זיך שטעלען די פראגע: האט יעדער איינער פון זיי געקענט בעשאפען די וועלט אהן די הילף פון צווייטען, אדער ניט? איז דאס ממה נפשך: וועלען מיר אננעהמען, אז איינער האט געקענט בעשאפען די וועלט, איז דאך דער צווייטער איבעריג; אויב וויעדער זיי האבען דאס געמוזט טהאן בשותפות אוז איינער אהן דעם אנדערען וואלט די זאך ניט דורכגעפיהרט, וואלט דאך דאס גההייסען, אז יעדער איינער פון זיי האט ניט די פולע קענטנים, די פולע מאכט אדער דעם פולען כח, אוז וויבאלד אז דער כח איז בעשרענקט, איז דאס נאנצעם וועזען בעשרענקט צו א געוויסען פונקט. אוז א זאך וואס האט א גרענץ, איז שוין ערקלערט געווארען, איז מחובר, צוזאמענגעשטעלט פון ג׳ע־וויסע עלעמענטען אדער מאטעריאלען, אוז צוזאמענגעשטעלטע זאכען זיינען מחודשים, נעשאפענע, געווארענע, וואס זיינען פריהער ניט געווען, אוז אלע נעשאפענע מוזען דאך האבען א בעשעפער, פאלגליך, קען דאך ניט זיין אז דער בעשעפער גופא זאל זיין א שוואכעם וועזען וואס האט געמוזט מאכען די שא־פונג דורך די הילף פון נאך איינעם.

אוז וועז אפילו עס זאל מעגליך זיין, אז עס זאל זיין מעהר ווי איין בעשע־פער; וועז מען וואלט זיך געקענט פארשטעלען אזא זאך, וואלט מען דאס בלויז דאן געקענט זיך פארשטעלען, וועז מיר וואלטען נאך די שאפונג געוואהר אדער בעמערקט וועלכע עס איז אבסאלוטע פערשיעדענהייטען; וועז מען זאל זאהן אז איין בריאה איז איננאנצען אנדערש פון דער צווייטער; וועז מען זאל בע־מערקען אז די נאנצע שאפונג איז ניט געשאפען געווארען נאך איין סיסטעם. אוז וועז עס וואלט וויזקליך אזוי געווען, וואלט די שאפונג ניט געווען קיין פאל־שטענדיגע ווי זי איז. אבער אזוי ווי מיר זאהען, אז די וועלט איז איינגאנריכ־טעט נאך איין סדר, נאך איין אדרנונג אוז איין כח פון בעווענונג בעווענט אלע ברואים אימער אוז שטענדיג, קען ביי אונז קיין בראעל ספק ניט זיין, אז דער בורא איז איינער אוז די וועלט וועלט נעפיהרט נור פון איינעם אוז ניט מעהר.

האבען מיר שוין אלזא זיעבען ראיות ברורות, זיעבען ריבטיגע בעווייזע, אז דער בורא איז א יחיד ומיוחד.

פרק ה׳

אבער אום צו פערשטעהן בעסער דעם ענין פון אחדות, דארפען מיר זיך מעהר אריינטראכטען אין דעם אונטערשיעד פון אן אמת׳ע אייניהייט, א שטענדיג עקזיסטירענדע איינהייט, און א צייטליכע אדער צופעליגע איינהייט, וואס איז באמת גאר ניט איינס.

די צופעליגע איינהייט איז איינגעטהיילט אין צוויי חלקים. אין איינעם זעהען מיר און מיר בעגרייפען באלד די מעהרהייט, כאטש מיר רופען דאס איינס. וועז מיר זאגען, למשל: א רעגימענט סאלדאטען, א סטאדע שעפסען, א טאפ תבואה, מיינט עס: א סך מענשען, א סך שעפסען און א סך תבואה קערנער. הייסט עס, או אין איין זייט איז דאס איינס און אין צווייטען זייט — א סך, אדער מיר בעגרייפען דאס אלס איינס און אין דער זעלבער צייט אלס פיעל, כאטש מיר דריקען דאס אוים אין איין־צאהל. צום צווייטען טהיילן בעלאנגען זאכען וואס זיינען טאקע ניט מעהר ווי איינס, אבער פארט ניט איינס. וועז מיר נעהמען, צום ביישפיעל, א שטיין, טאקע ניט מעהר ווי איין שטיין, האט ער אבער אין זיך א סך טהיילען. מען קען דעם שטיין צוברעכען אויף א סך שטיקלאך און יעדע שטיקעל וועט הייסען א שטיין. אדער פערקעהרט: מען קען איין שטיין צוקלעפען צו נאך א שטיין און מאכען פון צוויי איינעם.

און וואס מיר זאלען ניט נעהמען, איז אלץ אזוי. וועז מיר זאגען: איין מענש, קענען מיר אין דעם אויך ניט האבען דעם פולען בעגריף פון איינהייט, וואהרים דער מענש בעשטעהט דאך פון חלקים, פון פלייש, ביינער, אדערען, אזוי ווי עס איז שוין פריהער ערקלעהרט געוואהרען. פאלגליך, קענען די אלע זאכען ניט בעצייכענט ווערען מיט׳ן נאמען אחדות, איינהייט, וויל זיי זיינען ניט קיין אמת׳ע איינציגע.

אבער דיא אמת׳ע איינהייט ווערט אויך אויסגעדריקט אין צווייערליי אופנים. איינער איז מחשבה, אין געדאנקען, און דער צווייטער אין טהאט, אין די ווירקליכקייט. דער ערשטער איז דער צאהל איינס, דער בעגריף וואס מיר האבען וועגען דעם. וועז מיר האבען אין זיינען איינס, מיינט עס איינס, דער ערשטער פון אלע צאהלען. דאס איז ניט מעהר ווי א בעגריף, אן איינהייט, איבער וועלכע מיר דענקען, אבער מיר קענען דאס ניט זעהן אדער פיהלען מיט אנדערע פון אונזערע חושים.

אבער דער צאהל איינס, כאטש ווי מיר זיינען דאס משוג, איז דאס טאקע אן אבסאלוטע איינהייט — איינס און ניט מעהר, קען מען דאך אבער צוליגען צום איינס נאך איינס און עס וועט שוין ווערען צווויי, אדער מען קען צוליגען מעהר און עס וועט ווערען מעהר. אבער די צווייטע אמת׳ע איינהייט, וואס געפינט זיך אין די ווירקליכקייט, איז אזעלכע וואס ווערט ניט און קען ניט ווערען מעהר, און ווערט קיינמאל ניט געענדערט, און מען קען דאס ניט צורעכענען צו קיין זאך, איז ניט גליך צו קיין זאך, און מען קען וועגען דעם ניט האבען אירגענד וועלכען בעגריף וואס מען האט פון אנדערע זאכען וואס עקזיסטירען אויף דער וועלט. אט דאס איז ערשט די ריכטיגע, אמת׳ע איינהייט, דער מקור אדער דער אריגינאל פון אלע זאכען וואס עקזיסטירען און מעהרען זיך אין גרויסען און בריטען וועלט־רוים.

און די אמת׳ע, פאלשטענדיגע איינהייט האט ניט קיין אנהויב און קיין

סוף. ווארים ווען עס זאל יא האבען אן אנהויב און א סוף, הייסט דאך דאס שוין, אז עס איז פארגעקומען אדער עס וועט אין דעם פארקומען אן ענדערונג. און דאס הארמאנירט שוין ניט מיט אבסאלוטע איינהייט. ווארום וויבאלד אז א וועזען אדער א זאך האט אין זיך צוויי כחות, צו זיין ווי עס איז און צו ווערען אנדערש, איז דאך דאס ניט איינס. מיר קענען צו דעם אמת'ען איינהייט ווען זיי ניט צורעכענען קיין שום דמות, קיין געשטאלט, קיין אויסזעהן. ווארום אז מיר ווילען זאגען, אז עס זעהט אויס אזוי און אזוי, הייסט דאך דאס, אז עס איז דא נאך עפעס עהנליכעס צו דעם, און וויבאלד אזוי, איז דאך דאס שוין ניט איינס.

און אזא אמת'ע, פאלשטענדיגע איינהייט איז דער בעשעפער פון דער וועלט. און אום צו פערשטעהן די זאך דייטליכער, ווילען מיר זאגען:

אלע עקזיסטירענדע זאכען אויף דער וועלט זיינען מחובר, צוזאמענגעשטעלט פון חלקים. קיין זאך קומט ניט אריין אין עקזיסטענץ, סיידען די חלקים, פון ווילכע די זאך בעשטעהט, פאראייניגען זיך. איז א כלי, אז די איינצעלנע זאכען מוזען קומען פריהער פאר דער גאנצער זאך, וואס ענטהאלט אין זיך די איינצעלנע זאכען, אקוראט ווי דער צאהל איינס קומט פריהער פאר'ן מעהר־צאהל. און האלטענדיג זיך ביי דיעזען כלל, טענרייפען מיר דאס וואס איז שוין פריהער ערקלעהרט געווארען, אז געהענדיג א"ף צוריק ווערען די מעהרהייטען אלץ וועניגער און וועניגער ביז עס קומט צום צאהל איינס, און דערביי מוזען מיר זיך אפשטעלען. און דער ערשטער איינס איז טאקע איינס, וואס קען ניט פארגעשטעלט ווערען אין קיין מעהרהייט, אין קיין צוזאמענגיבונג נאך עפעס.

און נאך א זאך: עס איז בעוואוסט, אז יעדע זאך וואס קומט דורך א צופאל מוז קומען דורך אן עצם, דורך א הויפט זאך, וואס האט געבראכט דעם צופאל, און דער צופאל הערט ניט אויף סיידען דער עצם גופא הערט אויף. למשל, ווארימע וואסער איז א צופאל. דאס וואסער איז אליין ניט ווארים פון דער נאטור, נור וואס דען? א פייער ווארימט דאס וואסער. הייסט עס, אז פייער איז דער עצם, די זאך וואס איז פון נאטור היים, און די היץ אין די ווארים איז א צופאל, ווארום, ווען מען אוועקנעהמען דעם פייער, ווען דאס וואסער אפגעקילט ווערען, ווהרענד דער פייער גופא ווען פערבלייבען היים. אדער לאמיר נעהמען א נאסע זאך, איז דאס נאס, וויל עס איז נעקומען אין בעריהרונג מיט וואסער. נעהמט מען עס ארוים פון די וואסער, טריקענט זיך עס אוים, ווהרענד דאס וואסער גופא פערבלייבט נאס, וויל דאס וואסער איז דער עצם, די נאטיר־ליכע נאסקייט, וואס קען ניט געענדערט ווערען. און אזוי וויא מיר ווייסען, אז אלע עקזיסטירענדע זאכען אויף דער וועלט זיינען מקריים, צופעליגע, וואס זיינען געווארען פון עפעס, איז דער שכל מחייב, אז עס איז דא אן עצם, א הויפט־ווען וואס האט פארורזאכט די אלע צופעלע. איצט קומען מיר צו אחדות. אזוי ווי עס איז שוין בעוויזען געווארען, אז די אלע זאכען וואס מיר בעציכענען מיט'ן ווארט "איינס", למשל: איין מענש, איין בוים, איין שטיין, און אזוי ווייטער, איז דאך דער סמן "איינס" נור א צופעליגער, ווארים באמת קען דאך אלעס אין דער וועלט צוטהיילט ווערען אויף מעהר חלקים. אם כן, מוז דאך זיין אן עצם, א שטענדיגע און ריכטיגע איינהייט, וואס האט געבראכט די דאזיגע צופעלע פון די ניט ריכטיגע איינהייטען, אקוראט אזוי ווי עס מוז

זײַן פּייער צו מאכען דאָס וואסער היים, אדער וואסער צו מאכען א זאך נאס. פאלגליך, איז נאך א ריכטיגער בעוויז, אז דער בורא איז דער אמת'ער יחיד ומיוחד, די אמת'ע איינהייט, וואס האט געשאפען די אלע צופעליגע אייגהייטען פון דער וועלט.

צום בורא, ב"ה, ווערען צוגערעכענט מדות אדער אייגענשאפטען, אבער דאס נעהמט פון אונז ניט אוועק דעם בעגריף פון זײַן אמת'ע איינהייט, כאטש ביי אלע זאכען אין דער וועלט, וואס ווערען בעצייכענט מיט געוויסע אייגענשאפטען, צייגט עס אז זיי זײַנען ניט קיין אייגציגע. ווען מען זאגט, למשל, דער און דער איז א שווארצער, מיינט עס, אז עס זײַנען דא נאך אזעלכע ווי ער, אבער ענע זײַנען וויסע. ביים באשעפער איז דאס אנדערש. מיר בעצייכענען איהם מיט געוויסע אייגענשאפטען און ער איז פאַרט א יחיד ומיוחד.

די מדות אדער אייגענשאפטען, מיט וועלכע מיר בעצייכענען דעם רבונו של עולם, זײַנען צווייערליי: אזוי צו זאגען אייגענע, פערזענליכע, און טהאטליכע. די, אזוי גערופענע, פערזענליכע, זײַנען דריי: אז ער עקזיסטירט, אז ער איז איינער, און אז ער איז דער ערשטער וואס קיין פריהערגער פון איהם איז ניט געווען. מיר מוזען איהם בעצייכענען מיט די דריי זאכען, ווײל מיר זײַנען מחויב צו וויסען אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט, וועמען מיר דאר־פען דיענען. און אז ער עקזיסטירט, אז ער איז דא, האבען מיר דאך גענוג ראות, וועלכע מען קען ניט אפלייקענען. דאס זעלבע איז אויך מיט די אנ־דערע צווויי, ווי עס איז שוין פריהער אויספיהרליך ערקלעהרט געוואָרען. אבער דאס מיינט ניט צוצורעכענען עטוואס צו זײַן הייליגען נאמען, נור אוועקצונעה־מען פון אונז דעם היפוך, דעם פערקעהרטען בעגריף, אז די דריי זאכען זײַנען ביי איהם ניטא.

און מיר דארפען אויך פערשטעהן, אז די דאזיגע דריי אייגענשאפטען זיי־נען געקניפט און געקויטעלט איינע אין די אנדערע. וועגן מיר רעכענען צו צום רבונו של עולם איינע פון די דריי, מוזען די צוויטע במילא קומען. וועגן מיר זאגען אויף איהם, אז ער איז די אמת'ע איינהייט, מוזען מיר דאך זאגען אז ער עקזיסטירט, וואָרים א זאך וואס עקזיסטירט ניט, איז דאך ניט שויך צו בע־צייכענען מיט א צאהל. אזוי איז אויך וועגען דער דריטער אייגענשאפט, אז ער איז דער סאמע ערשטער, וואָרום וויבאלד אז ער איז די אמת'ע איינהייט, מוז דאך אזוי זײַן ווי עס איז שוין ערקלעהרט געוואָרען, אז אמת'ע איינהייט קען ניט געזאגט ווערען אויף א זאך וואס האט אנהויב. אזוי איז אויך וועגן מיר זאגען, אז ער איז א קדמון, אז ערשטער, וואס קיין ערשטער פאר איהם איז ניט געווען, אז אייביגער, הייסט עס, אהן אן אנהויב און אהן א סוף, מוזען מיר שוין אויך זאגען, אז ער איז די אמת'ע איינהייט, ווײל א זאך וואס עקזיסטירט ניט אייביג, קען ניט זײַן קיין אמת'ע איינהייט, ווי עס איז שוין דייטליך בע־וויזען געוואָרען איז די פאריגע פרקים. פאלגליך, זײַנען די אלע דריי מדות אדער אייגענשאפטען אייגענטליך ניט מעהר ווי איינע. און וועגן מיר זאלען דאס קענען אויסדריקען אין איין וואָרט, וואלטען מיר דאס געטהאן. אין אונזער געדאנק בעגרייפען מיר די זאך שנעל און גוט, אבער אויסדריקען דאס אין איין וואָרט קענען מיר ניט, ווײל עס איז אין קיין שפראך ניטא אזא וואָרט וואס זאל אויסדריקען די געטליכקייט ווי זי איז. דעריבער מוזען מיר דאס ארויס־ברייגגען אין דריי וועָרטער: עקזיסטירענדער, איינער און אייביגער. בכלל

אבער דארפען מיר אין זינען האבען, אז מיר קענען דעם בורא ניט אפמעלדען ווי מיר מעלדען אפ אנדערע עקזיסטירענדע וועזענס, און אלעם וואס מיר זאגען אויף איהם, דארפען מיר אין זינען האבען ניט דאס וואס מיר רעכענען צו איהם צו, נור אז עס איז ניט דער היפוך דערפון.

דער פילאזאף אריסטו האט געזאגט: "בעצייכענען גאט אין נעגאטיוום איז ריכטיגער ווי בעצייכענען איהם אין פאזיטיוום". דאס הייסט: עס איז, למשל, גלייכער צו זאגען אויף איהם אז ער איז ניט טויט ווי זאגען אז ער לעבט. אדער עס איז ריכטיגער צו זאגען אז ער איז ניט שוואך און מיעד איידער זאגען אז ער איז א גבור. וואהרים וויבאלד אז מיר רעכענען צו איהם צו א געווייסע אייגנשאפט, הייסט עס, אז מיר פערגלייכען דעם בעשעפער צו די בעשאפענע, וואס האבען אויף אזעלכע אייגנשאפטען אין א געווייסער מאס, און דאס נעהמט אוועק דעם ריכטיגען בעגריף וואס מיר דארפען האבען וועגען גאטהייט.

דאס אלעם וועגען די, אזוי צו זאגען, אייגענע אדער פערזענליכע אייגענשאפטען. אצינד וועלען מיר רעדען וועגען די טהאטליכע אייגענשאפטען וועלכע די תורה און די נביאים רעכענען צו צום בעשעפער.

פרק ו׳

די געטליכע טהאטליכע מדות אדער אייגענשאפטען זיינען ניט די וואס מען זאגט אויף זיין וועזען גופא און מיר פערשטעהען דורך זיי, אז ער איז ניט גלייך צו די ברואים וואס ער האט בעשאפען. די טהאטליכע מדות וואס וועלען איהם צוגערעכענט זיינען ניט ווי די דריי, וועגען וועלכע מיר האבען פריהער גערעדט, נור אזעלכע וואס מעלדען אפ דעם בעשעפער אין די מדרגות אדער שטופען פון בעשאפענע. עס זיינען דא אין תנ"ך אויסדריקע, וואס רעכענען צו איהם צו א געשטאלט, אן אויסזעהן, א געווייסע פארמע. אין פלעצער וועלט ער אפגעמעלדט אלס א וועזען מיט גליעדער, מיט קערפער־טהיילען, און אין פלעצער זיינען דא אויסדריקע וואס רעכענען צו איהם צו חושים אדער גע־פיהלען און אויף האנדלונגען פון פשוט׳ע ברואים. דא זיינען איניגע ביי־שפיעלע: "ויברא את האדם בצלמו" — ער האט בעשאפען דעם מענשען אין זיין פארמע; "על פי ה" — דורך גאט׳ס מויל; "באזני ה" — אין גאט׳ס אייערען; "וירח ה" — גאט האט געשמעקט; "וינחם" — ער האט חרטה גע־האט; "ויקץ כישן" — ער האט זיך אויפגעכאפט וויא א שלאפענדער, און נאך פיעלע אזעלכע אויסדריקע. וועגען דיעזען ענין האט שוין דער גרויסער גאון רבנו סעדיה, ז"ל, געשריבען און עס איז ניט נויטיג איבערצוגעבען זיינע רייד. מיר וועלען אבער יא זאגען, אז דער נויט האט געצוואונגען צוצורעכענען צום בעשעפער אייגנשאפטען פון בעשאפענע, כדי מענשען זאלען בעסער פער־שטעהן די מציאות הבורא, גאט׳ס עקזיסטענץ. וואהרום וועז מען זאל רעדען וועגען גאט אויף אזא אופן ווי מען דארף וועגען איהם רעדען, אין הויכע גיים־טיגע ווערטער און פראזעז, וואלטען מיר די זאך ניט פערשטאנען, וויל דאס איז א צו דעליקאטער ענין וואס איז שווער משיג צו זיין מיט׳ן פשוט׳ען שכל. און וועז מיר וואלטען די גאטהייט גאר ניט פערשטאנען, וואלטען מיר איהם ניט נעדיענט.

דעריבער האבען די תורה און די נביאים געדרעט וועגען דעם בעשעפער מיט אזעלכע ווערטער און אויסדריקע וואס מענשען פערשטעהען, כדי מיר זאלען אנפאנגס אריינגעהמען אין זינען, אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט, און נאכהער וועלען מיר זיך אליין אריינטראכטען אין דעם ענין און מיר וועלען פערשטעהן, אז אין אמת'ען איז די גאטהייט א הויכער און טיעפער ענין; א דעליקאטנע זאך וואס קען ניט אפגעמעלדט ווערען אזוי פראסט. און דער קלוגער און פערשטענדיגער, וואס וועט זיך גוט אריינטראכטען אין דעם, וועט ביסלעכווייז סוף כל סוף קומען צו א העכערען בעגריף און וועט פערשטעהן דעם ענין ריכטיגער. און דער נאר און דער פראסטאק וואס וועט ניט געהן וויטער צולויפ זיין קורצען שכל און וועט אין זיין געדאנק אפמעלדען דעם בעשעפער אויף דעם פראסטען אופן, ווי עס ווערט געזאגט אין די פסוקים, וועט ער אויף דיענען גאט אויף ווי ווייט ער וועט קענען, און קיין שטראף וועט ער דערפאר ניט האבען, וויל ער וועט דאך האבען א געדעכטע טענה, אז ער האט מעהר ניט געוואוסט, אז ער האט בעסער ניט פערשטאנען. וואדום עס ווערט פון א מענשען ניט פערלאנגט, אז ער זאל ויסען מעהר ווי ער ווייס און קען בעגריפען מיט זיין שכל אדער מעהר ווי זיינע קרעפטען ערלויבען איהם. מען קען נור בעשטראפען יענעם וואס קען משיג זיין מעהר און ער פוילט זיך אדער ער פערנאכלעסיגט דאס צו טהאן, אבער ניט דעם יעניגען וואס האט ניט ביכולת צו ויסען מעהר ווי ער ווייס.

און וועז די תורה און די נביאים וואלטען געדרעט וועגען גאט מיט די ריכטיגע הויבע אויסדריקע ווי עס דארף וועגען איהם געדרעט ווערען, וואלטען דאס בלויז אביסל מענשען פערשטאנען און די איבעריגע, מיט די שוואכערע מחות, וואלטען קיין זאך ניט געוואוסט און וואלטען פערבליבען אהן א תורה און אהן א גלויבען. איז דאך גלייכער, אז מען האט דעם ענין פון גאטהייט איינגעוויקעלט אין גשמיות, אין פראסטקייט, ווייס דער נאר, דער מענש מיט'ן שוואכען שכל, אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט, און דעם מענשען מיט א העכערען פערשטאנד, שאדט דאס ניט, וויל ער פערשטעהט, אז דאס איז ניט אזוי איינפאך ווי עס ווערט געזאגט און ער נעהמט זיך די מיה צו בעטראכטען דעם ענין טיעפער ביז ער פערשטעהט די זאך בעסער.

דאס איז אזוי ווי איינער קומט צופאהרען צו א רייכען פרייגד צו גאסט. דארף דאך יענער פערזארגען, אז דעם אורח'ס קעמלען אדער עזלען זאלען האבען וואס צו עסען און ער דארף דעם אורח אליין אויך געבען עסען. שיקט ער א סך היי און האבער פאר די בהמות און דעם גאסט ניט ער א געוועהנליכען מאלצייט וואס א מענש דארף האבען. אזוי האבען די תורה און די נביאים זיך פערבריי־טערט מיט פראסטע, האמעטנע אויסדריקע וועגען דעם בורא פאר די פראסטא־קעם, צו וועלכע מען מוז רעדען אין דער פשוט'ער שפראך וואס מענשען רעדען און פערשטעהען, אזוי ווי אונזערע חכמים האבען געזאגט: "דברה תורה כלשון בני אדם" — די תורה האט גערעדט אין דער מענשליכער שפראך. אבער דע־ליקאטנע, גייסטיגע ענינים, וואס בלויז נור שארפע מחות קענען בעגרייפען, זיינען בלויז וואר־ניט־וואו אנגעדייטעט. דאס איז כדי אלע מענשען זאלען וויסען. אז עס איז דא א בורא אויף דער וועלט, דער אומוויסענדער אויף זיין שטייגער, לויט ווי ער קען משיג זיין, און דער פערשטענדיגער לויט זיינע הע־כערע בעגריפען, וואס ער קען האבען פון קורצע אנדייטונגען. און דאס וואס

די צוויי סארטען מענשען זיינען פערשיעדען אין זייערע בעגריפע וועגען די גאטהייט, מאכט ניט אוים, אבי זיי וויסען ביידע אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט.

צוליעב דעם זעלבען טעם וועלט אין דער תורה ניט דערמאהנט בפירוש קיין שכר און ענש אויף יענער וועלט, מחמת פשוט'ע מענשען קענען ניט בעגרייפען וואס עס הייסט א גייסטיגער תענוג אדער פערקעהרט — גייסטיגע יסורים. דעריבער בריינגט די תורה אין פיעלע ערטער פערשפרעכונגען אויף גוטעם פאר טהאז גוטעם און פערקעהרט — געווייסע שטראפען פאר די וואס פערדיענען דאס, אבער אלץ פיזישע, קערפערליכע, ניט קיין גייסטיגע לעולם הבא נאכ'ן טויט. אויף די לעצטע זיינען נור פאראן אייניגע אנדייטונגען, אבער זיי וועלען ניט ארויסגעוואגט דייטליך. אזוי איז אויך מיט אנדערע הויכע ענינים, וועלכע פערשטענדיגע מענשען קענען ביסלעכווייז אליין ערפאהרען מיט זייער שכל און די טעמפע מחות קענען דאס סאי ווי סאי ניט פערשטעהן, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: „ומבקשי ה' יבינו כל" — די וואס זוכען די גאטהייט, די וואס נעהמען זיך די מיה צו פארשען דעריבער, קענען אלעס פערשטעהן.

און משה רבנו האט אנגעזאגט, אז מיר זאלען ניט דענקען, אז דער בעשעפער האט וועלכע עס איז געשטאלט אדער פארמע. די תורה רעכענט עס צו איהם צו, כדי מענשען, וואס קענען איהם ניט פארשטעלען ווי ער איז, זאלען וועניגסטענס וויסען אז ער איז דא, אז ער עקזיסטירט; אבער מען דארף ניט אננעהמען אז דאס איז טאקע אזוי, ווי עס וועלט געזאגט: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם, כי לא ראיתם כל תמונה" — איהר זאלט זיך היטען ניט פארצושטעלען דעם בורא אלם א נשמיי, א קערפערליכעם וועזען, וויל וועז ער האט צו אייך נערעדט אויפ'ן בארג סיני, האט איהר קיין געשטאלט געזעהן. מיר געפינען נאך אזעלכע פסוקים אין דער תורה, אין נביאים און אין כתובים. דעריבער זייענען דא אנדערע פסוקים וואס רעדען וועגען זיין נאמען, ניט פון אייהם אליין. „וברכו שם כבודך", „ליראה את השם", „יודו שמך גדול ונורא". און נאך פיעלע אזעלכע אויסדריקע, וויל מיר קענען אין אונזער פאנטאזיע ניט פארשטעלען די גאטהייט גופא, רעדען די פסוקים וועגען זיין נאמען, וואס איז פיעלע מאל דערמאהנט אין דער תורה און אין די ספרי הנביאים.

אין מאנכע ערטער פון די הייליגע שריפטען וועלט צוגערעכענט גאט'ס נאמען צום הימעל, צו דער ערד און צו די ווינטען: „אלהי השמים ואלהי הארץ", „יפקוד אלהי הרוחות", און נאך אזעלכע. דאס איז צוליב דעם, וויל דורך דעם, דורך די עקזיסטענץ פון דיעזע זאכען, איז דער אויבערשטער בעוואוסט אלם זייער בעשעפער. מיר געפינען אויך, אז גאט'ס נאמען וועלט דערמאהנט אין פערבינדונג מיט אונזערע אבות: „אלהי אברהם יצחק ויעקב". דאס איז צוליעב דעם, וויל דורך די אבות זיינען מענשען מעהר בעקאנט געוואָרען מיט דעם ענין פון גאטהייט, און מחמת מיר האבען פון זיי בקבלה צו געהן איז גאט'ס וועגען, אזוי ווי עס וועלט געזאגט אויך אברהם'ען: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" — ער וועט אנזאגען זיינע קינדער און זיין הויז־געזינד נאך איהם זיי זאלען היטען גאט'ס וועג און טהאן גוטעם און גערעכטיגקייט. און דעריבער האבען אונזערע אבות זוכה געווען אז דער בעשעפער זאל גערופען וועלען אויך זייערע נעמען, וויל

אין זייער צייט זיינען זיי געווען די איינציגע צו דיענען איהם, וואָרים די מענ־שען פון זייער דור זיינען געווען געצענדיענער.

אָבער דאָס וואָס מיר רעכענען צו גאָט'ס נאָמען צום הימעל, צו דער ערד און צו די אבות, מיינט ניט חלילה וועלכע עס איז אָבהענגיגקייט פון זיין זייט. ווען מיר וואָלטען געקענט בעגרייפען די גאָטהייט ריכטיג, וואָלטען מיר פער־שפּאָרט אָנגעבען סמנים, דער גאָט פון הימעל, פון דער ערד, אָדער פון די אבות. אָבער אזוי ווי אונזער שכל איז ניט שארף גענוג צו בעגרייפען דעם ריכטיגען ענין פון גאָטהייט, מוזען מיר אָנקומען צו געוויסע בעצייכנונגען. ווען דער אויבערשטער האָט געשיקט משה'ן ארויסנעהמען די אידען פון מצרים און ער האָט געפרעגט וואָס פאר א נאָמען ער זאָל אָנגעבען, האָט ער איהם פריהער גע־הייסען אָנגעבען זיין נאָמען "אהיה", אָבער אזוי ווי דער אויבערשטער האָט גע־וואוסט, אז פון דיעזען נאָמען וועט דאָס פאָלק ניט בעגרייפען וואָס ער איז, האָט ער געהייסען משה'ן אָנגעבען דעם סמן: "דער גאָט פון אייערע עלטערען", דאָס הייסט: דער וואָס זיי ווייסען בקבלה פון די אבות, כאָטש מיט'ן אייגענעם שכל פערשטעהען זיי איהם ניט.

וואָרים די איבערצייגונג אז א זאָך עקזיסטירט, קומט דורך דרייערליי אופנים: ווען מיר פיהלען די זאָך מיט אונזערע חושים, דורך זעהן, הערען, פיה־לען דעם געשמאק, דעם ריח אָדער ווען מיר קענען דאָס אָנטאפּען מיט די הענד. צווייטענס, ווען מיר פערשטעהען די זאָך מיט'ן שכל און מיר האָבען ראוית אז דאָס איז דאָ, אז דאָס עקזיסטירט. דריטענס, ווען מיר האָבען בקבלה פון אזעל־כע וואָס מיר גלויבען אַז זיי האָבען געזאָגט די ריכטיגקייט. אויב מיר קענען א זאָך ניט פיהלען מיט אונזערע חושים, אויך ניט פערשטעהן מיט אונזער שכל ווי אזוי אזא זאָך קען עקזיסטירען, אָבער ווען עס ווערט אונז איבערגעגעבען און בעשטעטיגט פון מענשען, אויף וועלכע מיר פערלאָזען זיך, גלויבען מיר אין דעם. און ווייל פיהלען דעם בורא מיט אונזערע חושים זיינען מיר ניט אימ־שטאנד, בעגרייפען מיר איהם פון די ראיות וואָס מיר האָבען אויף זיין עקזיס־טענץ און פון דער הגדה, פון די זאָגען וואָס מיר האָבען פון אונזערע אבות.

אָבער די ראיות וואָס מיר האָבען אויף די מציאות הבורא, אויף גאָט'ס עקזיסטענץ, זיינען אונגעהייער פיעל. ווען מיר בעטראכטען דיא שאפונגען אין דעם גרויסען וועלט־רוים, זיינען ניטאָ אזוי פיעל ווערטער און אזוי פיעל געדאנקען אויסצודריקען דעם בעשעפער'ס גרויסקייט און זיינע מדות. מיר געפינען אפילו אין תנ"ך פערשיעדענע פּסוקים און אויסדריקע און, אזוי צו זאָ־גען, טיטולען פאר'ן בעשעפער, אָבער דאָס איז אלץ נור אויבערפלעכליך, וואָרים אריינטראכטענדיג זיך מעהר אין דעם ענין, קען אפילו א טויזענד־טויזענד חלק פון זיין גרויסקייט ניט אויסגעדריקט ווערען אין ווערטער אָדער געדאנקען. דע־ריבער זאָגט דער פּסוק אין תהלים: "לך דומיה תהלה" — פאר גאָט איז שוויי־גען א לויב־געזאנג. דאָס איז אזוי ווי א דימענט וואָס זיין ווערטה קען גאָר ניט אָפּגעשאצט ווערען, איז ווען איינער זאָגט, למשל, אז דאָס איז א שעהנער דימענט, א בלישצענדיגער דימענט, הייסט עס ניט אז ער לויבט איהם, נור פערקעהרט, אז ער מאכט איהם ביליגער.

דעריבער דארף זיך א מענש בעמיהען צו קענען דעם בורא פון זיינע טהא־טען, אָבער ניט פון זיין עצם, פון זיין וועזען גופא, ווייל די ערשטע איז די לייכטסטע וועג צו קענען איהם, און די צווייטע — זעהר א שווערע. א גע־

וויסער חכם האט געזאגט: וואס מעהר מען וויים דעם בעשעפער, אלץ מעהר וויים מען, אז מען וויסט איהם ניט. אן אנדער חכם האט זיך אויסגעדריקט: די חכמה ביי א קלוגען מענשען בעשטעהט אין דעם, וואס ער וויים, אז אין דעם ענין פון משיג זיין די אמת'ע גאטהייט איז ער א נאר. דער נאר וויעדער מיינט, אז ער וויסט עס און בעגרייפט עס.

פרק ז'

פון אלעם וואס איז געזאגט געווארען אויבען וויסען מיר, אז מען קען דעם בעשעפער ניט פארשטעלען אין וועלכע עם איז געשטאלט אדער פארמע. די פסוקים וואס שטעלען איהם אזוי פאר, טארען ביי א פערשטענדיגען מענשען ניט אויסגעטייטשט ווערען פראסט, און דער וואס קען בעגרייפען מעהר דארף זיך סטארען דאס צו טהאן.

איינער האט אמאל געפרעגט ביי א קלוגען מענשען: "וואס איז דער בעשעפער?" האט ער איהם געענטפערט: "אן אייניציגער גאט". "און ווי איז ער? וואס פאר א סימן קענסטו מיר אנגעבען אויף איהם?" — האט יענער וויטער געפרעגט. "א גרויסער קעניג" — האט דער חכם געענטפערט. "און וואו איז ער?" "אין גראנקען, אין שכל" — איז געווען דעם חכם'ס ענטפער.

יענער האט זיך ניט בענוגענט מיט די דאזיגע תשובות און ער האט זיך אפגערופען: "ניט דאס האב איך געמיינט. איך וויל, אז דו זאלסט מיר איהם אפמעלדען ריכטיג וואס ער איז, ווי ער זשהט אויס און וואו זיין בעשטימטער פלאץ איז". "דו פרעגסט מיך אויפ'ן בעשעפער" — האט דער חכם געענטפערט — "אזעלכע פראגעס וואס זיינען שייך צו פרעגען אויף בעשאפענע, ניט אויף א בעשעפער, וואס קען ניט אפגעמעלדט ווערען אזוי, אז מיר זאלען איהם פיהלען מיט אונזערע חושים. מען קען צו איהם ניט צורעכענען קיין אויסזאג, מען קען אויף איהם ניט אנגעבען קיינע סמנים און קיין ארט, וואו ער געפינט זיך. אזוי ווי עס ווערט געזאגט אויף איינעם, אז ער פלענט זאגען אין זיין תפלה: "נאט, וואו קען איך דיך געפינען? אבער וואו קען איך דיך ניט געפינען? דו ביזט בעהאלטען און מען זעהט דיך ניט און דו ביזט פול אומעטום". דאס וואס איך האב דיר געענטפערט אויף דיינע פראגען איז ווייל פאר דעם וואס האט ניט קיין העכערען בעגריף קען מען דעם בורא אנדערש ניט אפמעלדען. אבער די ריכטיגקייט איז אזוי ווי יענער פלענט זאגען. קערפערליך איז ער ניטא, מען קען איהם ניט זעהן און געפינען, אבער ער עקזיסטירט אויף אזא אופן וואס אונזערע קערפערליכע געפיהלען קענען ניט בעגרייפען. אין דעם ענין פון גאטהייט דארפסטו וויסען און פערשטעהן, אז דו ביזט אונויסענד און דו קענסט די ריכטיגע גאטהייט ניט בעגרייפען. און ווען דו שטעלסט פאר דעם בורא און דיינע גראנקען אין וועלכע עם איז געשטאלט אדער פארמע, בעמיה זיך נאכצופארשען די זאך, אריינטראכטען זיך אין דעם מעהר, דאן ווערט דיר קלאהר ווערען, אז ער עקזיסטירט, אז ער איז דא, אבער דו ווענסט זיך ארויסשלאגען פון זיינען, אז מען קען צו איהם צורעכענען א געווישען אויסזעהן אדער פארמע. דו ווענסט איבערציגט זיין אין זיין עקזיסטענץ פון די בעשאפונג וואס דו זעהסט אויף דער וועלט, אבער ניט אלס אזא ווען וואס מען קען אפמעלדען אדער בענרייפען מיט אונזערע חושים".

שער היחוד

און כאטש אפילו עס איז ניטא קיין זאך וואס מען קען צוגלייכען צום בורא, אבער א קלייניגס פערגלייך קענען מיר צו איהם יא געפינען, אום צו פערשטארקען דעם בעגריף וועגען גאטהייט.

מיר וויסען גוט, אז יעדער איינער פון אונז האט א נשמה, א לעבהאפט אדער א לעבענס־קראפט. מיר זיינען איבערצייגט אין דעם, כאטש מיר קענען ניט האבען דעם מינדעסטען בעגריף, אז דאס זאל האבען וועלכע עס איז פארמע, געשטאלט אדער אפילו ריח. אדער לאמיר נעהמען אונזער שכל. מיר וויסען, אז דער שכל ווירקט אין אונז. מיר זיינען זיכער, אז דער שכל ארבייט און טהוט אויף געוויסע זאכען, כאטש מיר קענען זיך ניט פארשטעלען, אז דאס זעהט אוים אזוי אדער אזוי. היינט אז מיר, בעשאפענע, האבען אין זיך זאכען צו וועלכע מען קען ניט צוערעכענען קיין געשטאלט, קיין פארמע, טא ווי איז שוין דער בעשעפער אליין? און אז מיר האלטען שוין דערביי, דארפען מיר שוין ניט משהר ערקלעהרען דעם ענין. עס איז שוין פאר אונז גאנץ דייטליך, אז מיר דארפען מורא האבען פאר'ן בעשעפער און ניט פארשטעלען איהם אלס א וועזען וואס מען קען זעהן אדער פיהלען מיט אייגעם פון אונזערע חושים. און קיין מענש טאר זיך ניט אנשטרענגען צו וועלען פארשטעלען אין זיין פאנטאזיע וועלכען עס איז אויסזעהן אדער געשטאלט פאר'ן בעשעפער, אזוי ווי בן סירא האט געזאגט: "דאס וואס עס איז פון דיר בעהאלטען, זאלסטו ניט נאכזוכען; דאס וואס איז פאר דיר פערדעקט, זאלסטו ניט נאכפארשען. סטארע זיך נור צו וויסען דאס וואס דיר איז ערלויבט און האב ניט קיין עסק מיט בעהאלטענע זאכען". דער כלל איז, אז אין דעם ענין פון גאטהייט דארף מען ניט זעהן צו וויסן. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: „כבוד אלהים הסתר דבר" — פאר גאט איז מעהר כבוד אז מען בעהאלט, אז מען פערעפענטליכט זיין גרויסקייט וואס וויניגער.

און מיר דארפען אין זינען האבען נאך א זאך וועגען די פיזישע און גייסטיגע חושים פון מענשען. די פיזישע אדער קערפערליכע חושים אדער געפיהלען זיינען: "זעהן, הערען, שפירען א ריח, פיהלען א טעם און אנטאפען זאכען מיט די הענד אדער מיט אן אנדער אבר. די גייסטיגע חושים זיינען: דער זכרון, די מחשבה, דער געדאנק אדער דאס טראכטען און דער ווילען, דער כח פון וועלען, פון חשק האבען צו געוויסע זאכען. און די אלע חושים זיינען אפגעזונדערט אייניג פון די אנדערע. יעדער חוש אדער געפיהל האט זיין אייגענע אויפגאבע און קען ניט דיענען פאר אן אנדערען. מען קען ניט זעהן מיט די אויערען אדער הערען מיט דער נאז. מען קען ניט פיהלען א טעם טאפענדיג א מאכל מיט די הענד און מען קען ניט געברויכען דעם כח פון אן אנדער חוש צו פיהלען וואס אדער קאלט, טרוקען אדער נאס. און יעדער חוש איז בעשרענקט. עס קען נור דערגרייכען ביז א געוויסען גרעניץ. א מענש קען זעהן פאר א געוויסע שטרעקע, און וואס א געגענשטאנד דערוויטערט זיך פון אויג, אלץ שוואכער זעהט מען איהם, ביז ער ווערט אינגאנצען פערשוואונדען און מען זעהט איהם גאר ניט. אזוי איז אויך מיט'ן געהער געפיהל און די אנדערע געפיהלען, וויל זיי זיינען אלע בעשרענקט, און אזוי איז אויך מיט די גייסטיגע געפיהלען, וועלכע האבען אויך יעדער אייגער א בעזונדערען כח און זיינען אויך בעגרעניצט ביז געוויסע פונקטען.

דער שכל האט זיין אויפגאבע דער מענש זאל דורך איהם פערשטעהן זאכען און ענינים. מען קען אבער ניט אנוועגדען דעם כח פון זכרון אז ער זאל טהאן

דעם שכל'ם ארבייט. דער שכל האָט בכח צו בעגרייפען זאכען פון זיך אליין אָדער פון ראיות, פון בעווייזע וואָס דער מענש וויים. זאכען וואָס זיינען ניט צו הויך, פשוט'ע זאכען פערשטעהט דער שכל אליין און הויכע זאכען פערשטעהט דער שכל דורך ראיות וואָס בעווייזען אזא אזוי איז דאָס. צו בעגרייפען די גאָטהייט, צו פערשטעהן ריכטיג וואָס דער בעשעפער איז, איז אונזער שכל צו שוואך. ער קען דאָס ניט משיג זיין, בעגרייפען מיר נור אז ער איז דאָ, אז ער עקזיסטירט פון די ראיות וואָס מיר האָבען אויף זיין עקזיסטענץ. און דער וואָס טראכט צופיעל וועלענדיג אויסגעפינען וואָס פאר אן אויסזעהן אָדער פאָרמע דער בורא האָט, אָדער ער וויל איהם צוגלייבען צו וואָס עס איז, קען ער חס ושלום קומען צו דער מיינונג אז ער איז גאָר ניטאָ, ווייל מען קען פאר איהם ניט געפינען קיין געשטאלט, קיין אויסזעהן און קיין עהנליכקייט צו וואָס עס איז. וועלען בעגרייפען אזא הויכע, פערבאָרגענע זאך מיט'ן שכל איז פונקט ווי וועלען זעהן מיט די אויערען אָדער שפירען א גערוך מיט די אויגען. אונזער שכל איז געשאפען צו בעגרייפען און צו פערשטעהן ביז א געוויסען פונקט און ניט מעהר.

דאריבער דארף א מענש ניט טראכטען איבער'ן קאָפּ. מען דארף נור פערשטעהן און וויסען אז עס איז דאָ א גאָט אויף דער וועלט פון די ראיות וואָס מיר זעהען פון די בעשאפונג און ניט מעהר. טראכטען צופיעל קען אראָפּפיהרען פון וועג, ניט ארויפפיהרען.

איך וועל די זאך דייטליכער ערקלעהרען. יעדער חוש, יעדער געפיהל בעגרייפט נור דאָס וואָס בעלאנגט צו איהם. און ווען די קערפּערליכע חושים טהוען אָפּ זייערס, דאן ערשט בעגרייפט דער שכל דאָס וואָס ער האָט בכח צו בעגרייפען. צום ביישפּיעל: א זאך איז געוואָרפען געוואָרען פון ווייטענס און האָט געטראָפען א מענשען, האָט דער מענש געהערט דעם קלאנג אין דער לופט, האָט געזעהן די זאך, און ווען די זאך האָט איהם בעריהרט, האָט דער מענש געפיהלט איהר קאלטקייט אָדער ווארימקייט, אָדער איהר הארטקייט אָדער ווייבקייט, ערשט נאָך דעם אלעמען האָט דער שכל פערשטאנען אז אימיצער האָט די זאך געוואָרפען, ווארום וועלכער עס איז געגענשטאנד וועט זיך דאָך ניט אויפהויבען פון זיך אליין. זעהען מיר דאָך, אז דאָס וואָס די קערפּערליכע חושים בעגרייפען בעגרייפט ניט דער שכל, כאָטש ער איז גייסטיג און העכער פאר די זעהע־קראפט, הער־געפיהל און אנדערע קערפּערליכע געפיהלען, איז זעלבסטפערשטענדליך, אז זאכען וואָס מיר בעגרייפען בלויז מיט'ן שכל, קענען ניט בעגריפען ווערען מיט די קערפּערליכע געפיהלען. און וויבאלד אזא אזוי, וויבאלד אז בעגרייפען די עצם גאָטהייט קענען מיר אפילו מיט אונזער שכל אויך ניט, טאָ ווי קענען מיר זיך ערלויבען צו וועלען איהם בעגרייפען מיט אונזערע האמעטנע קערפּערליכע געפיהלען און דענקען צו פערגלייכען איהם צו וועלכען עס איז קערפּערליכען געגענשטאנד?

און צווייטענס: האָבען מיר א בעווייז, אז נאָכטראכטען און נאָכפאָרשען צופיעל אין גייסטיגע ענינים מאכט קאליע אונזער שכל. דאָס איז אזוי ווי איינער וואָס בענוגענט זיך ניט מיט די ליכטיגקייט און ווארימקייט פון דער זון צו זיין איבערצייגט אז זי עקזיסטירט און ער קוקט אויף דער זון צו וויסען מעהר וועגען איהר אויסזעהן און קיילעכדיגקייט. אזעלכער מאכט קאליע זיינע אויגען און קען אינגאנצען בלינד ווערען. אזוי איז אויך מיט בעגרייפען די גאָטהייט. אויב מיר בעגרייפען דעם בעשעפער נור דערפון וואָס מיר זעהען זיין בעשאפונג און די

חכמה און וואונדער וואס עס ליגט אין דעם, איז גוט; וויבאלד מיר זיך אבער אנ־שטרענגען צו בעגרייפען מיט אונזער שכל איהם אליין, זיין וועזן גופא, קענען מיר דעם שכל פערלירען, אקוראט אזוי ווי מיר קענען פערלירען די אויגען פון קופען א סך אויף דער ליכטיגער זון.

מיר דארפען דאריבער פארזיכטיג זיין אין דעם. מיר דארפען אויך וויסען און פערשטיין, אז דאס וואס די תורה און די נביאים האבען דעם בורא פארגע־שטעלט אלס א וועזן מיט קערפערליכע אייגענשאפטען, איז דאס ניט געמיינט פשוט ווי געזאגט. דאס זיינען נור מליצות צו געבען די פראסטע מענשען, וואס פערשטעהען ניט מעהר, א בעגריף אין גאט'ס עקזיסטענץ. אזוי ווי עס איז שוין פריהער ערקלעהרט געווארען. דאס איז אזוי ווי וועז מען ניט א בהמה אדער א פערד טרינקען, סמאקעט מען מיט די ליפען אדער מען פייפט און דאס מאכט דער בהמה אדער דעם פערד צו טרינקען מעהר. די היה פערשטעהט דאס סמאקען אדער פייפען בעסער ווי מען זאל צו איהר רעדען מיט ווערטער, מיט מענשליכע קלוגע ווערטער. קורץ: צום בעשעפער קען מען ניט צורעכענען קיין שום קער־פערליכע אייגענשאפט, אזוי ווי דער פסוק זאגט: „ומרומם על כל ברכה ותהלה" — ער איז העכער פון וועלכע עס איז ברכה און לויב־גזאנג. מיר דארפען איהם נור פערשטעהן און בעגרייפען פון דער חכמה וואס עס ליגט אין די בעשאפונג און אין דער וועלט פיהרונג.

עס זיינען אבער דא זאכען וואס נעהמען אוועק פון מענשען דעם אמת'ן בעגריף פון יחוד, פון די איינהייט פון בעשעפער: דאס גלויבען, חס ושלום, אז עס איז דא מעהר ווי איינער; אמונה אין עבודה זרה, ווי דיינען, למשל, צו דער זון, צו דער לבנה אדער שטערען; דאס פראווען צבוע'סטווא, זיין כלומרשט א ריכטיגער מאמין, כדי צו קריגען לאסקא ביי מענשען, און דאך זיין אריינגע־טהאן אין תאוות, אין קערפערליכע ליידענשאפטען. וואהרום די וואס זוכען נור זייער אייגענע הנאה, מעגען זיי אפילו לפנים זיין פרומע און גלויביגע, זיינען זיי פארט ניט קיין אמת'ע מאמינים, און פון דיזע און עהנליכע זאכען דארף זיך א מענש אויסהיטען.

און אויב עס ווערט זיך געפינען א נארישער מענש וואס ווערט לייענען מיין ספר און ווערט פרעגען: צו וואס האב איך אזוי פיעל אנגעשריבען אין דעם „שער היחוד"? ווייס מען דען ניט אז גאט איז אייגער וועז מען לערנט אפ איין בלעטל פון דער תוהה? וועל איך איהם ענטפערען אזוי ווי שלמה המלך האט געזאגט: "ענה כסיל כאולתו" — ענטפער דעם נאר לויט זיין נארישע פראגע. מיין תשובה צו איהם ווערט זיין: אז ניט אלע מענשען האבען דעם זעל־בען פערשטאנד. אייגער פערשטעהט מעהר, אייגער ווייניגער; אייגער האט א שארפען קאפ, אייגער א טעמפען, און פאר די וואס זייער פערשטאנד און השגה איז ניט גרויס, מוז מען א זאך ערקלעהרען ריכטיג מיט אינצעלהייטען. די תורה אליין זאגט פיעלע זאכען בדרך רמז, בלויז מיט קורצע אנדייטונגען. איז דער וואס זיין פערשטאנד איז גרעסער, פערשטעהט מעהר, און דער וואס זיין שכל איז טעמפ, פערשטעהט ווייניגער אדער גאר ניט. איך האב דאריבער געמוזט מאריך זיין, ערקלעהרען די זאך בריייט פאר די פערשלאפענע, פאר די מענשען מיט שוואכע מחות וואס פערשטעהען ניט זאכען אויפ'ן וואונק.

א משל דערצו לאמיר נעהמען די זון, וואס איז פריי פאר אלע מענשען הנאה צו האבען פון איהר. זיינען אבער דא דרייערליי מענשען. עס זיינען דא

מענשען מיט געזונטע אויגען, וואס נעניסען די אמת'ע הנאה פון דער זון; עס זיינען ווידער דא בלינדע, וואס זיי נעניסען גאר ניט פון דער זון'ס ליכטיגקייט, און ווידער מענשען מיט קראנקע אויגען, וואס די שיין פון דער זון איז פאר זיי שעדליך. עס איז גאר פונקט פארקעהרט: אז זיי ליינען צו פלאסטערס צו זייערע אויגען און זעהען ניט די שיין פון טאג, קענען זיי געהיילט ווערען; ווען אבער זיי לאזען זייערע אויגען פריי, קענען זיי גאר אינגאנצען בלינד ווערען. דער ענין פון יחוד, פון גאטס אייניקייט, די לעהרע דערפון איז אויך פאר דרייערליי קלאסען מענשען: פאר מענשען מיט געזונטען שכל, פאר גאר אומוויסענדע און פאר מענשען מיט שוואכען שכל. די ערשטע זיינען אזוי ווי די מענשען מיט פאלקאם געזונטע אויגען. דיזע קענען בעגרייפען אחדות הבורא פון דער תורה אליין, אזוי ווי יענער נעניסט פריי די ליכטיגקייט פון דער זון און זיי דארפען ניט פיעל אנקומען צו מיין ספר. די צווייטע זיינען אזוי ווי די בלינדע. אזוי ווי יענע זעהען גאר ניט, אזוי ווייסען דיזע און פערשטעהען גאר ניט, זיי קען מיין ספר ניט בריינגען קיינע נוצען. מיינע ערקלעהרונגען וואס איך האב אנגעגעבען זיינען אבער נויטיג פארן דריטען קלאס, פאר מענשען וואס פערשטעהען עפעס יא, אבער ניט אינגאנצען. זיי דארף מען צולייגען פלאסטערס, מען דארף זיי געבען מעהר צו פערשטעהן, כדי זיי זאלען קומען צו דער מדרגה פון די ערשטע. אויב אבער מען וועט דיזען קלאס מענשען ניט שארפען דעם שכל, אויב מען וועט ניט קורירען זייער שוואכען פערשטאנד און זיי וועלען נעהמען קוקען צו הויך, וועלען זיי גאר פערנארישט ווערען, אקוראט אזוי ווי דער מענש מיט די שוואכע אויגען קען בלינד ווערען, ווען ער קורירט זיך ניט, ווען ער לייגט ניט צו קיין פלאסטער צו זיינע אויגען און קוקט אויף דער זון. אין תנ"ך זיינען דא א סך פסוקים וואס פערגלייכען חכמה מיט נארישקייט צו ליכטיגקייט מיט פינסטערניס, צו זעהענדיגקייט און בלינדקייט: "יש יתרון לחכמה כיתרון האור מן החושך", "החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך", און נאך אזעלכע.

אט פאר די האלב בלינדע האב איך געשריבען דיזען ספר און גאט זאל אונז העלפען צו טהאן זיין ווילען.

סוף פון שער היחוד

שער השני

שער הבחינה

דער טהויער פון פרוף אָדער איבערצייגונג אין גאָטהייט בעאָבאכטענדיג די שאפונג

פרק א׳

האָט דער מחבר פון ספר געזאָגט:

ווייל מיר האָבען אין דעם ערשטען שער ארומגערעדט די ארט און ווייזע פון דער אמונה אין גאָט׳ס איינהייט, און ווייל מיר האָבען דאָרט געזאָגט, אז אום צו קומען צו דער דאָזיגער ריכטיגער אמונה אם שנעלסטען, דארפען מיר בעאָבאכטען די חכמה וואָס עס ליגט אין די שאפונגען פון דער וועלט, געפינען מיר פאר נויטיג אויפצואווייזען דאָס אין דיזען שער. מיר ווילען געהן כסדר אין די ערקלעהרונגען פון גאָטהייט און די פפליכטען וואָס מיר האָבען צום בעשעפער.

און מיר וועלען פאָראויס זאָגען, אז כאָטש די טובות פון דעם בעשעפער אויף זיינע בעשאפענע זיינען אלגעמיינע; כאָטש יעדע בעשעפענים געניסט פון גאָט׳ס חסדים, זיינען אָבער דאָס רוב מענשען אזוי ווי בלינד אין דעם און זיי זעהען דאָס ניט און פערשטעהען דאָס ניט צוליעב דריי אורזאכען:

ערשטענס, ווייל דאָס רוב מענשען זיינען צופיעל פערטהאָן אין וועלטליכע זאכען, אין פארגעניגענס און אין לוסט צו זאכען וואָס זיי קענען ניט דערלאנגען. זיי זיינען פערנומען מיט די געדאנקען צו קריגען וואָס מעהר. רק זיי שטרעבען צו בעסערס און זיי שענקען ניט קיין אויפמערקזאמקייט אויף די גרויסע מתנות וואָס דער בעשעפער שענקט זיי. זיי פערנאכלעסיגען צו בעאָבאכטען און פערשטעהן די גוטעס וואָס זיי געניסען. ביי זיי קומט אויס, אָז די גוטעס וואָס אנדערע האָבען, איז ביי זיי אוועקגענומען געוואָרען, און דאָס וואָס זיי אליין געניסען נעהמען זיי גאָר אָן פאר שלעכטעס.

צווייטענס, קומען דאָך מענשען אויף דער וועלט אָהן שכל. דער מענש ווערט געבוירען אזוי ווי א בהמה, ווי א נארישער עזעל, אזוי ווי דער פסוק זאָגט: "ועיר פרא אדם יולד" — דער מענש ווערט געבוירען ווי א ווילדער עזעל. און אז זיי ווערען אויפגעהאָדעוועט און וואקסען אויס מיט גאָט׳ס גענאדען, אנערקענען זיי דאָס ניט. דאָס ווערט ביי זיי א געוואָהנהייט און זיי מיינען אז די גוטעס וואָס זיי געניסען אויף דער וועלט איז פערבונדען מיט זייער בעשאפונג און אזוי מוז דאָס זיין. און אפילו ווען זיי ווערען עלטער און קומען צום שכל, נעהמען זיי זיך אויך ניט אין זינען, אז זיי דארפען דאנקען גאָט, ווייל זיי פערשטעהען ניט, אז אלעס וואָס זיי געניסען אויף דער וועלט קומט פון איהם, פון דעם בעשעפער.

פאָלגענדעס איז א ריכטיגער משל צו דעם.

א גוטער מענש האָט געפונען א קליין קינד אין א וויסטע און ער האָט עס צוגענומען צו זיך אהיים און געהאָדעוועט, געשפייזט און געקליידט און פערשאפט אלע בעקוועמליכקייטען אויפ׳ן בעסטען אופן ביז דאָס קינד איז אויסגעוואקסען און געוואָרען א פאָלקאָמענער מענש. דער זעלבער גוטהערציגער מאן

האָט אויסגעבעטען א געפאנגענעם פון די הענד פון זיינע פאנגער, וועלכע האָבען איהם געפייניגט, געלאָזט ליידען הונגער און קעלט און פערשאפט כל־ערליי צרות. ער האָט דיזען אויך געבראכט צו איהם אהיים און האָט איהם געגעבען עפעס אָפּצועסען און א בגד אויף זיין לייב. דאָס אלעס וואָס ער האָט פאר איהם גע־טהאָן. איז דער צווייטער, כאָטש דער גוטער מענש האָט פאר איהם געטהאָן א סך ווייניגער ווי פאר'ן קינד, איהם געווען דאנקבאר און דאָס ביסעל גוטעס איז ביי איהם געווען א סך אָנגעלייגט, ווייל ער האָט געוואוסט און פערשטאנען, אז יענער האָט איהם ארויסגעצויגען פון שלעכטעס צו גוטעס. דאָס קינד אָבער, כאָטש דער מאן האָט פאר איהם געטהאָן א סך מעהר ווי פאר'ן געפאנגענעם, פערשטעהט עס ניט, אפילו מיט יאָהרען שפּעטער, ווען ער קומט צום פולען פער־שטאנד, ווייל ער איז איינגעוואָהנט אין די גוטעס און ער מיינט, אז אזוי מוז דאָס זיין.

דריטענס: זיינען דאָ אזעלכע, וואָס זיי געהט טאקי ערגער ווי אנדערע. זיי פערשטעהען אָבער ניט, אז דאָס וואָס זיי ליידען קערפּערליכע וועהטאָגען אָדער געלד־פערלוסט איז אויך צו גוטען. אפשר איז דאָס א נסיון, אפשר וויל זיי דער בורא אויספּרובירען ווי ווייט זיי האָבען אין איהם אמונה, אָדער אפשר איז דאָס אן אָפּקומעניש פאר זייערע זינד. אזוי ווי דער פּסוק זאָגט: "אשרי הגבר אשר תיסרנו" — וואויל איז דעם מענשען וואָס גאָט שטראָפט איהם. זיי פערגע־סען, אז זייער געזונדהייט און זייער געלד און אלעס וואָס זיי האָבען געהאט און פערמאָגט, האָבען זיי ערוואָרבען דורך די הימעלשע חסדים און עס פאלט זיי ניט איין, אז די שלעכטעס וואָס עס קומט זיי אויס צו ליידען איז אויך פון זייער טובה וועגען, און זיי נעהמען דאָס ניט אָן פאר גוט און זיי זיינען ניט דאנקבאר דעם בעשעפער פאר אלעס וואָס ער טהוט מיט זיי, און זייער נארישקייט בריינגט זיי אָפּטמאָל דערצו, אז זיי הויבען זיך אָן האלטען קליגער פון בעשעפער און זיי דענקען, אז זיי וואָלטען געפיהרט די וועלט בעסער, כאָטש אין אמת'ן זיינען אלע שאפונגען און אלע פּאסירונגען נור פון זייער טובה וועגען.

די דאָזיגע לייט זיינען גלייך צו בלינדע, וועלכע זיינען געבראכט געוואָרען אין א פּלאץ, וואו עס זיינען געווען צוגעגרייט אפּאראטען און אינסטרומענטען, מיט וועלכע צו קורירען זיי, און אויך ערפאהרענע דאָקטוירים, וואָס זאָלען זיך אָפּגעבען מיט זייער קוראציע. די בלינדע אָבער האָבען ניט געטרויעט די דאָק־טוירים, און לא די וואָס זיי האָבען ניט געפאָלגט וואָס די דאָקטוירים האָבען זיי געהייסען, זיינען זיי דאָרט אומגעלאָפען הין און צוריק און זיינען געפאלען אָן די אינסטרומענטען, וואָס זיינען געווען צוגעגרייט צו זייער הילף און רעטונג, און האָבען זיך צוקאליעטשעט. האָבען זיי פערדרוס געהאט אויף דעם וואָס האָט אויסגעבויט דעם שפּיטאָל און האָבען איהם געטאדעלט, ווייל זיי האָבען ניט פער־שטאנען, אז אלעס איז געמאכט געוואָרען פאר זייער טובה און האָבען אָנגענומען אז מען האָט עס געמאכט און איינגעריכטעט מיט דעם אבזיכט זיי צו שעדיגען. און וויבאלד אזוי, זיינען מענשען מיט וויסען מחויב ערקלעהרען די יעניגע וואָס ווייסען ניט און פערשטעהען ניט, אז אלעס וואָס גאָט טהוט מיט זיי איז דאָס פון זייער טובה וועגען.

ווארום עס פּאסירט זעהר אָפט אז מענשען סטארען זיך אליין אָפּצואווענדען זיך פון גוטעס, ווייל זיי פערשטעהען ניט אז דאָס איז גוט פאר זיי. ווען אָבער מען וועט דיזע מענשען אויפקלעהרען און איבערצייגען, אז דאָס וואָס זיי נעהמען

אן פאר שלעכט איז גאר אין אמת'ן גוט, וועלען זיי דאנקבאר זיין זייער וואהל־טהעטער און זיי וועלען דערפון הנאה האבען אויף דער וועלט און אויך האבען שכר אויף יענער וועלט פאר זייער אמונה אין גאט, אז ער איז א טוב ומטיב און וואס ער טהוט איז אלץ צו גוטען, ניט צו שלעכטען.

אבער ווי אזוי קומט מען צו דיזער בחינה? צו דיזער איבערצייגונג? וועלען מיר וויטער ערקלעהרען.

פרק ב'

אום צו קומען צו דער איבערצייגונג אין בעשעפער'ס חכמה דורך די שאפונג, דארף זיך יעדער איינער פערטיעפען אין דעם ענין לויט זיין שכל ערלויבט איהם. אויף אזוי ווייט הייסט עס, ווי זיין מוח קען פערנעהמען.

און א מענש זאל ניט זאגען, אז דאס איז אן אונמעגליכע זאך, ווייל ביי יעדער בעשעפענים זעהען מיר אן אנדער מין חכמה, אן אנדער מין קונסט, טא ווי קענען מיר אלצדינג נאכפארשען? דאס איז אבער ניט ריכטיג. דער פונדא־מענט, דער עיקר פון גאט'ס חכמה איז איינס, נור זי שפיגעלט זיך אף אויף בעשעפענים אין אנדערע אופנים, אין אנדערע געשטאלטען, אזוי ווי די זון וואס האט איין אויסזעהן, אבער איהר שיין ווערט געענדערט לויט דעם קאליר פון די שויבען, דורך וועלכע זי דרינגט אריין, אדער אזוי ווי מען בעגיסט בלומען, קרינען די טראפענס וואסער וואס פאלען אויף די בלומען דעם קאליר פון די בלומען, כאטש דאס וואסער אליין האט ניט קיין פארב. דאריבער דארף א מענש גוט בעאבאכטען די שאפונג פון דער וועלט סאי די קליינע, סאי די גרויסע, און זיך אריינטראכטען אין זאבען וואס ער וויים ניט און די גאטהייט וועט פאר איהם ענטדעקט ווערען. דאס הייסט, ער וועט איבערצייגט זיין, אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט. און טאקי צוליעב דעם, ווייל די היטעלשע חכמה איז ניט אנגע־וענדעט אויף אלע עקזיסטירענדע זאבען גלייך, ווייל פייער, למשל, האט אן אנדער אייגענשאפט און וואסער — אן אנדערע, דאריבער דארף מען זיך אריינ־טראכטען אין דעם צו פערשטעהן די זאך גרינדליך. וואהרים וועהן די סמנים פון חכמה וואלטען געווען אויף אלע בעשעפענים גלייך, וואלט זיכער ביי קיינעם קיין ספק נעווען אז איין מייסטער האט זיי געמאכט. עס וואלטען אין אזא פאל ניט נעווען קיין קלוגע און קיין נארענים און אלע וואלטען דעם ענין פערשטא־נען אויף איינעם און דעם זעלבען אופן.

און וואהרום האט דער בורא טאקי ניט אנגעווענדעט זיין חכמה אויף אלע בעשעפענים גלייך? וועהרט עס ערקלעהרט אזוי:

יעדע זאך וואס איז שטענדיג טהעטיג אין איינס; יעדע זאך וואס האט אימער איינע און די זעלבע אייגענשאפט אדער עובדא, איז א סמן, אז דאס איז ניט ווירקזאם מיט'ן אייגענעם רצון, ווייל דאס ווייל אזוי, נור ווייל די נאטור צווינגט עם דערצו. פייער ברענט שטענדיג און וואסער קיהלט, פערשטעהט מען, אז ניט דאס פייער און ניט דאס וואסער האט א קאנטראל איבער זיך, נור די נאטור צווינגט זיי צו האלטען זיך שטענדיג ביי זייערע אייגענשאפטען, מיט וועל־כע זיי זיינען בעשאפען געווארען. אבער א געגענשטאנד וואס האט ביכולת צו טהאן מיט זיין אייגענעם וויללען, טהוט עס ניט שטענדיג גלייך איינס און דאס זעלבע. א מענש, למשל, וואס האט א רצון, א וויללענס־קראפט, קען טהאן פער־

שידענע זאכען לויט זיין ווילען, און ווייל דער בעשעפער טהוט דאך אלעם מיט זיין הייליגען רצון און איז ניט געצוואונגען און איז ניט אונטערוואַרפען דער נאטור, האט ער זיינע שאפונגען געמאכט אנדערש אייגע פון די אנדערע, כדי צו צייגען, אז ער האט דאס אלעם געמאכט מיט'ן פרייען ווילען, אזוי ווי דער פסוק זאגט "כל אשר חפץ עשה" — וואס ער האט געוואלט, האט ער געמאכט. וועז אבער די גאנצע שאפונג וואלט געווען גלייך אין אייגענשאפטען אדער אין אויס־זהען, וואלט מען געקענט מיינען, אז דער בעשעפער איז פון א געוויסע קראפט געווען געצוואונגען אזוי צו באשאפען.

דאס איז אייגע פון די אורזאכען וואַרום די וועלט איז אזוי ווי זי איז. עס זיינען אויך דעם דא נאך טעמים, נאך אורזאכען, וועלכע אונזער שכל איז צו שוואך צו בעגרייפען.

איז אבער די פראגע: זיינען מיר מחויב צו בעאבאכטען די בעשעפענישען פון דער וועלט, אום פון זיי צו בריינגען א ראיה אויף דעם בעשעפערס חכמה? איז אונזער ענטפער: יא, מיר זיינען דאס מחויב צו טהאן על פי שכל, און לויט דער פסוק און אונזערע חכמים האבען אונז געלערנט.

מיר זיינען דערצו פערפליכטעט על פי שכל, ווייל מיר פערשטעהען דאך, אז מיר, רייד־עוודיגע בריאים, שטעהען העכער פון די בריאים וואס קענען ניט רעדען מיט דעם וואס מיר וויסען און בעגרייפען מעהר פון די לעצטע. איז וועז א מענש דענקט און וועגדעט אן זיין פערשטאנד צו פערשטעהען פיעל מעגליך חכמת הבורא, שטעהט ער אין א העכערע מדרגה פון א בהמה. וועז אבער ער פערנאכ־לעסיגט דאס און גיט זיך ניט די מיה צו טראכטען וועגען דעם, איז ער נאך ניידריגער פון דער אונווויסענדער בהמה, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "ידע שור קונהו וחמור אבום בעליו" ——— דער אקס קען זיין קויפער און דער עזעל — די קאַרעטע פון זיין ווירטה, און דער מענש וואס סטאַרעט זיך ניט פיעל מעגליך צו קענען זיין ווירטה, זיין בעשעפער, איז אלזא נארישער פון דעם אקס און פון דעם עזעל.

פסוקים וואס לערנען אונז אז מיר זיינען מחויב צו פארשען חכמת הבורא פון די שאפונג זיינען דא א סך. אין תהלים ווערט געזאגט: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת" — וועז איך זעה דיינע הימלען וואס דו האסט בעשאפען, די לבנה און די שטערען וואס דו האסט פערפערטיגט, פער־שטעה איך דערפון די גאטהייט. עס זיינען דא פיעלע עהנליכע פסוקים אין תנ"ך, אבער עס איז ניט גוטיג אויסצורעכענען זיי אלע.

און אונזערע חכמים, די חכמי התלמוד האבען אונז אויך דאס זעלבע נע־לערנט. די גמרא זאגט, אז די וואס האבען בכח צו פערשטעהן אסטראנאמיע און זיי גיבען זיך ניט אפ מיט דעם, אויף יענע זאגט דער פסוק: „ואת פועל ה' לא יביטו" — זיי גיבען זיך אפ מיט וועלטליכע תענוגים און אויף דעם בעשעפער'ס קינסטליכע ארבייט אכטען זיי ניט און ווילען עס ניט זעהן. אין אן אנדער פלאץ זאגט די גמרא, אז מיר מענשען קענען לערנען בעשיידענהייט פון א קאץ, פא־מיליע רייניליכקייט אדער געשלעכטליכע אנשטענדיגקייט — פון א טויב, דרך ארץ — פון א האהן און דעם פערבאט פון גזלה — פון א מוראשקע. די דערמאהנטע בריאים זיינען נעהיט אין די דאזיגע זאבען און מיר מענשען, וועז מיר בעאבאכ־טען זייערע אויפפיהרונגען, קענען עס פון זיי לערנען.

פאלגליך, איז אונזער פפליכט צו קוקען און בעאבאכטען אלעס וואס מיר זעהען אויף דער וועלט, ווייל אלעס זאגט עדות אויף דעם בעשעפער'ס אייגהייט און חכמה אוז מיר קענען פון אלעס עטוואס לערנען.

פרק ג'

אבער ווי אייגענטליך קומט מען צו דער פרוף, צו דער איבערצייגונג איז נאטהייט דורך בעאבאכטען די שאפונג? מען קומט דערצו, ווען מען טראכט זיך אריין אין די הויפט יסודות, אין די מאטעריעס, פון וועלכע אלעס איז בעשאפען געווארען, דאס איז פייער, וואסער, ערד און לופט, און אין די אלע זאכען וואס די פיער יסודות האבען ארויסגעבראכט. מען דארף זיך אויך אריינטראכטען ווי יעדע עקזיסטירענדע זאך אויף דער וועלט איז צוזאמענגעשטעלט פון געוויסע חלקים און יעדער חלק בריינגט געוויסע נוצען. אקוראט ווי יעדער רעדעלע אדער שרייפעלע אין א מאשין איז נויטיג, אזוי איז אין יעדען געגענשטאנד נויטיג אלעס וואס עס ענטהאלט. מען דארף אויך בעטראכטען וואס פאר א נוצען יעדע זאך אלס גאנצע בריינגט, און בעאבאכטען דעם אויסזעהן פון יעדע זאך און דאס גייסטיגעם וואס די שאפונג ענטהאלט, דאס הייסט, דער כח החיים, די עקזיסטענץ קראפט וואס יעדע זאך האט אין זיך. מען מוז אויף אלעס אין דער וועלט קוקען מיט אפענע אויגען און ווי ווייט מעגליך פערשטעהן דעם תכלית, דעם צוועק פון יעדער בריאה, הן לעבעדיגע זאכען, הן רעדעוודיגע, ווי מיר מענשען, הן דוממים, שטומע זאכען, ווי, למשל, שטיינער אדער מעטאלען, הן וואקסונגען. דאס אלעס דארף מען בעטראכטען און פערשטעהן אז דער בעשעפער האט אלעס פינקטליך צוזאמענגעשטעלט אין געוויסע ארדנונגען, כדי אלעס זאל קענען א קיום האבען. און אויף וואס מען זאל ניט קוקען, איז אלץ אן אנצייגונג אויף'ן בעשעפער, אקוראט ווי א בגד, למשל, איז אן עדות, אז אימיצער האט עס אויפגענעהט, אדער א געביידע איז אן איבערצייגונג אויף איהר בויער.

און מען דארף וויסען, אז די נאכצע וועלט איז צוזאמענגעשטעלט פון מאטעריעלע שטאפען און גייסטיגעם, וואס איינע די אנדערע האלטען אויף אזוי ווי די לעבהאפט פון לעבעדיגע בעשעפענישען און זייערע קערפערם. אבער ניט אלעס קענען אלע מענשען זעהן און פערשטעהן. פאראן זאכען אין גאט'ס חכמה, וואס אפילו אומווייסענדע, נארמאנים זעהען אויף איין. למשל, דעם גאנג פון דער זון זעהען אלע און יעדער איינער פערשטעהט אז עס ליגט אין דעם א הימלשע חכמה און מיר מענשען און אנדערע ברואים גענישען דערפון. עס איז ניטא אזא שוטה וואס זאל זאגען אז די שיין פון דער זון איז ניט נויטיג און בריינגט ניט קיינע נוצען. פאראן וויעדער איינריכטונגען אין דער וועלט וואס נור א גאנץ גרויסער חכם, א ריכטיג אויפגעקלעהרטער מענש קען פערשטעהן זייער נויטוענדיגקייט. אויפ'ן פסוק: "וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד" — גאט האט געזעהן אז אלעס וואס ער האט בעשאפען איז זעהר גוט, זאגט די גמרא: "טוב מאד זה המות" — זעהר גוט, מיינט מען דעם טויט. דאס איז א זאך וואס איז פאר'ן אלגעמיינעם מענשען אומפערשטענדליך. ווי קען מען דאס, דאכט זיך, זאגען אז דער טויט איז בעשאפען גענוארען פון מענשען'ס טובה וועגען? אבער דאס איז אזוי און דער אמת'ער חכם קען פערשטעהן, אז דער טויט, די שטערבליכקייט צוויששען בעשעפענישען איז א תקנה, אן אויסבעסערונג

פאר דער וועלט און וועז ניט דער טויט, וואלט געווען ערגער. פארואן וויעדער א דריטער קלאם פון די סמנים פון בעשעפער'ס חכמה, וואם אונבעטראכטערהייד קען א מענש דייגקען, אז זיי זיינען ניט גוט; אבער וועז ער לייגט זיך איבער אין דעם און טהוט א ביסעל א טראכט, זעהט ער אייז אז ער האט א טעות גע־האם. מיר וועלען נעהמען, למשל, די סעזאנען פון יאהר, דעם זומער מיט'ן ווינ־טער, קען אמאל איינער דענקען אז דער ווינטער איז אן איבעריגע זאך, א זאך וואם בריינגט קיינע גוטעם און קיין הנאה פארי'ן מענשען; וועז אבער ער נעהמט זיך די מיה א טראכט צו טהאן וועגען דעם, גיפינט ער אויס, אז די פאלטע וע־טערען זיינען אויך נויטוועגדיג און בריינגען נוצען אין געווינסע הינזיכטען. אזוי זיינען אויך דא אנדערע זאכען, וואם זעהען אוים אונגוצבאר און ניט גוט; אבער אז מען טהוט נאר א ביסעל א טראכט וועגען דעם, ווערט מען איבערצייגט, אז עם איז ניט אזוי.

דעריבער דארף א מענש מיט שכל קוקען אויף די שאפונג ניט נור פון מאטעריעלען שטאנדפונקט. מען דארף אין זיינען האבען אז אין יעדע זאך ליגט עטוואם גייסטיגעם, עטוואם דעליקאטנעם, אין וועלכע מען דארף זיך פיעל מעגליך אריינטראכטען, און דאם אריינטראכטען זיך, דאם בעאבאכטען די שא־פונג מיט א נעדאנק, מיט א שכל איז פארי'ן מענשען אזוי ווי א לייטער, דורך וועלכען ער וועט אלע מאל דערגרייכען א העכערען שטאפעל אין די איבערצייי־גונג פון גאט'ס חכמה און זיינע חסדים אויף זיינע בעשעפנישען, און ער וועט איהם דיענען לויט די גרויסקייט און ערהאבענקייט, וואם ער וועט אין איהם אנערקענען און לויט די גוטעם און גנאדען וואם דער בעשעפער האט געטהאן מיט איהם איידער ער האט עטוואם געטהאן פארי'ן בעשעפער. וואהרום וועז א מענש טהוט דעם רצון פון גאט, טהוט ער דאך דאם ערשט באכדעם ווי גאט האט איהם געגעבען די מעגליכקייט דאם צו טהאן.

און אז דער מענש קומט צו דער מדרגה צו פערשטעהן גאט'ס חסדים, זאל ער זעהן וואם ער דארף נויטיג פאר זיין לעבען און עקזיסטענץ און דערפון זאל ער גענישען. איבעריגע זאכען, צו וועלכע מענשען האבען חשק און אהן וועל־כע מען קען אויסקומען, זאל ער דורכלאזען און ניט שטרעבען דערצו, ווייל צו פיעל קערפערליכער גענום וועגדעט אף דאם הארץ פון גאט, און א מענש דארף פערזארגען פארי'ן סוף, פאר יענער וועלט, וואוהין ער וועט קומען נאר זיין טויט.

דער מענש דארף בעטראכטען די וועלט און די גוטעם וואם מען קען דא גענישען ניט מעהר ווי א פארבערייטונג צו א רייזע, און ער דארף אין איהר נעהמען בלויז דאם וואם ער איז נויטיג צו דער רייזע, אבער ניט קיין איבע־ריגם. נור א נארר בעטראכט די וועלט אלס אן אייביגקייט פאר איהם און ער וועגדט אן אלע מעגליכקייטען אריינצוקריגען וואם מעהר. ער מיינט, אז ער לויפט און האוועט אלץ צו גונסטען זיין אייגענע פערזענליכקייט און ער בע־טראכט גארנים אז זיין מיה און זיין פראצע צו זאמלען וואם מעהר איז ארוים־געווארפען, וואהרום דאם קען איבערגעהן צו אנדערע ביי זיין לעבען און נאר זיין טויט געווים.

די צוויי, דער וואם קוקט אויף דער וועלט ווי מען דארף אויף איהר קו־קען, און דער שוטה וואם זוכט אריינצוכאפען וואם מעהר פון די וועלטליכע תענוגים, זייגען גלייך צו צוויי ברידער, וועלכע האבען ג'ירשינט לאנד פון זייער פאטער און זיי האבען זיך דערמיט צוטיילט. קיין אנדער זאך אויסער די

פעלד האבען זיי ניט געהאט. איז אייגער פון די ברידער געווען א בעל שכל אזא א פלייסיגער מענש, אזא דער צווייטער — פערקאהרט, א נאר אזא א פוילער. האט דער קלוגער אזא פלייסיגער איינגעזעהן, אז פון זיין שטיקעל לאנד אליין וועט ער קיין חיונה ניט ציהען, האט ער זיך פערדונגען צו ארבייטען אין פרעמ־ דע פעלדער, אבער ניט מעהר ווי אויף אזוי פיעל, אז ער זאל האבען אן אריימע אויסקומעניש, אזא אין די פערבליעבענע צייט האט ער ביסלעכווייז בעארבייט זיין אייגענע שטיקעל פעלד מיט גרויס חשק אזא פלייסיגקייט ביז ער האט זי אזוי אויסגעארבייט, אז ער האט פון איהר אליין געצויגען חיונה אזא נאך אפ־ געשפארט א קאפיטאל אויף שפעטער. דער צווייטער אבער, דער נארר אזא דער פוילער, האט ניט געקוקט אויף זיין אייגענע פעלד. ער האט געמוזט עפעס טהאן צו פערדיענען אויף עסען, אבער ווען ער איז פריי געווען האט ער געזוכט פער־ גניגענס אזא פערבראכט זיין צייט אין אומניצליכע זאכען. דערווייל איז זיין פעלד פערוויסט געוואקסען אזא ער איז קיינמאל צו קיין תכלית ניט געקומען.

א מענש מיט שכל דארף פערשטעהן, אז זיין אייגענע פעלד איז די עולם הבא, אזא דא, אויף דער וועלט, איז א פרעמדע פעלד. דארף מען זיך ניט אריינ־ טהאן אין דער עולם הזה קיין סך, בלויז פיעל עס איז נויטיג פאר'ן גוף, אזא די איבעריגע צייט ארבייטען פאר דער נשמה, אזוי ווי יענער קלוגער אזא פלייסיגער ברודער האט געטהאן מיט זיין פעלד אזא איז טאקי געקומען צו א תכלית. דער נארר אבער אזא דער פויל־ער טהוט פערקאהרט: ער ארבייט אויף א פרעמדע פעלד אזא זיין אייגענע פערלאזט ער. ער האט נור אין זינען דעם היינט אזא דעם שפעטער פערגעסט ער. מען דארף דעריבער דעם משל גוט בעטראכטען אזא אראפ־ נעהמען א מוסר.

אבער מיר קאהרען זיך אום צוריק צו דעם ענין פון חכמת הבורא, אין וועל־ כעם מיר זיינען מחויב אריינצוטראכטען זיך.

דיא חכמה פון דער וועלט שאפונג קענען מיר זאהן אויף זיעבענערליי אופנים. דאס הייסט: מען קען עס איינטיילען אין זיעבען הויפט חלקים. איז אמת'ען אבער זאהט מען דאס אויף יעדען שריט אזא טריט. אויף וואס מען זאל ניט א קוק טהאן אזא וועגען וואס מען זאל ניט א טראכט טהאן, איז אין אלעם דא הימעלשע חכמה אזא גענטליכע קונסט. מיר וועלען אבער ניט רעדען פון איינצעלנע זאכען, נור פון אלגעמיינע, אזא דיעזע זיינען, ווי זי שטעהט אין מיטען פון דעם ווערשטענס, לאמיר קוקען אויף אונזער ערד, ווי זי שטעהט אין מיטען פון דעם וועלט־רוים אזא די וואסערען, די ימים, זיינען אויף איהר, אויף דער ערד. די לופט איז איבער זיי בוידע, איבער דער ערד אזא איבער די ימים אזא דאס פייער, דער יסוד האש, איז העכער פון זיי אלע. דא האט איהר די פיער יסודות, וועל־ כע שטעהען שטענדיג אויף איין וואג אזא אויף איין מאס אזא וועלען קיינמאל ניט געענדערט. יעדער פון די דאזיגע עלעמענטען געפינט זיך אויף זיין פלאץ, וואס איז פאר איהם בעשטימט. די וואסערען פון די ימים, כאטש זיי זיינען העכער פון דער ערד, גיסען זיך ניט ארונטער, די וואסערען זיינען אזוי ווי איינ־ געצאמט, איינגעבונדען אזא נעהן ניט אריבער די גרענץ. דארף מען האבען א בעסערע געטליכע חכמה ווי דאס איז?

צווייטענס: זעהען מיר די הימעלשע חכמה איז אוגז מענשען גופא. דער מענש בכלל, וואס איז אן אזא פאר זיך אן עולם קטן, א קליין וועלטעל; דער מענש וואס די אלע שאפונגען זיינען פאר איהם אזא ער בעשעהנט די וועלט

און בריינגט איהר צו פאלקאמענהייט, איז א קינסטליכע בעשעפענים, וואס נור די הימעלשע חכמה האט געקענט בעשאפען.

דריטענס: זעהט מען נאט'ס חכמה אין די צוזאמענשטעלונג פון די קערפערליכע און גייסטיגע טיילען פון דעם מענשען, פון דעם שכל וואס דער בעשעפער האט איהם געגעבען און איהם געשטעלט העכער פון אנדערע בריאים דערמיט וואס ער קען רעדען.

פיערטענס: איז די הימעלשע חכמה אנזיכטיג אין אלע לעבעדיגע בעשעפענים, קליינע אזוי ווי גרויסע. מיר זעהען דאס אין די פליהענדע בעשעפענים, אין די שווימענדע, אין די קריכענדע און אין די וואס גההען אויף פיער פים. וועז מיר בעטראכטען ווי יעדע פון זיי האט אן אנדער אויסזעהן, אן אנדער פארמע, אן אנדער נאטור און אן אנדער אייגענשאפט, בעגרייפען מיר וואס פאר א חכמה עס ליגט אין זייער שאפונג.

פינפטענס: איז די הימעלשע חכמה אויבען אויף אין וואסונגען און אין מעטאלען, וואס זיינען בעשאפען געווארען פאר'ן מענשליכען געברויד. מען זעהט קלאהר ווי די נאטור פון וואסונגען און מעטאלען איז ניט גלייך ביי אלע, ווי יעדע זאך האט איהר בעזונדערע אייגענשאפט, איהרע בעזונדערע כחות, און מען מוז צוגעבען, אז זיי זיינען בעשאפען געווארען פון א קלוגען מייסטער.

זעקסטענס: לאמיר בעטראכטען די קלוגע אויפטהואכצען פון אונז מענשען, די פערשיידענע ארבייט וואס מיר מאכען פאר אונזערע בעקוועמליכקייטען, אלגעמיינע, ווי א שטייגער די קלוגע און קונציגע מיטעל וואס מיר ווענדען אן ארויסצוקריגען און פערפערטיגען אונזערע שפייזען אדער ארויסצוקריגען די מאטעריע פאר בגדים און פערפערטיגען די בגדים, און איינצעלנע זאכען וואס ניט אלע נויטיגען זיך אין דעם, ווי, למשל, די ארבייט פון מאכען ציערונג און דאס גלייכען. וועז מיר בעטראכטען דאס, וועז מיר נעהמען זיך די מיה צו בעאכאכטען די זאך ריכטיג, זעהען מיר, אז אין דעם ליגט אויך א הימעלשע חכמה. וואהרום וועז דער אויבערשטער וואלט די מענשען ניט ארייגגעגעבען דעם זינען צו טהאן אלעס וואס זיי טהוען און מאכען אלעם וואס זיי מאכען, וואלט די וועלט קיין קיום נעהאט.

זיעבענטענס: זעהט מען די צייכענס פון דער הימעלשער חכמה אין דעם וואס דער בורא האט אונז גענעבען די תורה און נעזעצע צו דיענען איהם און הנאה האבען דורכדעם אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם" — העבט מיך צו און נעניסט גוטעם און אייערע זעעלען זאלען פערגעניגען האבען. עס זיינען דא זאך פיעלע פסוקים, וואס דריקען אוים דאס זעלבע. און אז דער תורה, אז די נעזעצע וואס גאט האט נעגעבען זיינען אבהענגיג די נעזעצע און מנהגים פון לענדער און רעגיערונגען. וועז ניט די ערשטע נעטליכע נעזעצע, וואלטען מענשען ניט נעוואוסט און ניט נעהאט קיין בעגריף פון שאפען נעזעצע, א זאך וואס בריינגט נוצען דער וועלט און דער מענשהייט. און די טבע, די נאטור האט א שיכות מיט דער תורה אויף אזא שטופע ווי א קנעכט צו זיין ווירטה. וואהרום די כחות פון דער נאטור פאלגען נאך די פערזאגען פון די נעטליכע נעזעצע, אזוי ווי דער פסוק זאגט: „ועבדתם את ה' וברך את לחמך" — אז איהר וועט דיענען גאט, וועט ער בענשען אייער ברויט. אדער: „אם שמוע תשמע לקול ה' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך" — אויב דו וועסט הערען גאט'ס

שטימע און דו וועסט טהאן דאס וואס ער פערלאנגט, וועל איך דיך בעשירמען פון די קראנקהייטען וואס איך האב געבראכט אויף די מצריים, און נאר פיעלע אזעלכע פסוקים, וואס דריקען אויס, אז די קראפט פון דער נאטור איז אב־הענניג אן דער תורה, אן די געזעצע, פאלגט מען זיי אויס, איז די נאטור גוט און מילד צו די מענשען; וועו ניט, ברייננט זי שלעכטעם אויף דער מענשהייט.

פרק ד׳

אבער וועלכער פון די זיעבען צייכענס אויף חכמת הבורא, וואס זיינען אויסגערעכענט אין פאריגען פרק, איז נעהענטער צו אונז? און איז וועלכע פון די זיעבען דארפען מיר זיך מעהר אריינטראכטען, אום צו וועדען איבערצייגט אין דעם בעשעפער׳ס חכמה און זיינע חסדים מיט אונז? וועלען מיר זאגען, אז די איבערצייגונג קען קומען פון יעדע פון די זיעבען זאכען; אבער אויב מיר דארפען זיך אין וועלכען עס איז ענין מעהר אריינטראכטען, איז דאס אין דעם וואס איז נעהענטער און מעהר בעקאנט צו אונז, און דאס איז: די חכמה און גבורה וואס עס ליגט אין די בעשאפונג פון מענשען גופא, דאס קלייגע וועלטעל וואס איז די חויפט אורזאך פון די גאנצע וועלט־שאפונג.

און מיר דארפען בעטראכטען בסדר פון דעם אנפאנג ווי אזוי דער מענש־ליכער קערפער ווערט ענטוויקעלט, ווי ער ווערט געבוירען, ווי די טהייל־ען, פון וועלכע ער בעשטעהט, זיינען צוזאמענגעקניפט, ווי זיינע גליעדער זיינען צוזאמענגעשטעלט, די נוצען וואס ער האט פון יעדעם גליעד, און וואורום דער מענש מוז זיין ווי ער איז. נאכהער דארפען מיר בעטראכטען ווי אלעם איז אייגנעריכטעט צו גונסטען די מענשליכע בעשעפניס, ווי אלע זיטען און אויפ־פיהרונגען פון מענשען, זיינע גייסטיגע כחות, זיין פערשטאנד, זיינע נאטיר־ליכע נייגונגען, הן שטענדיגע, הן צופעליגע, האבען א נעוויסען צוועק, א געוויסע כונה צו נוטען. און אז דאס וועט אונז קלאהר ווערען, וועט אונז פיעל קלאהר ווערען וועגען דער וועלט בכלל, וויל דער מענש איז, ווי געזאגט, אן און פאר זיך א קליין וועלטעל און איז גלייך צו דער גרויסער און בריטער וועלט. א געוויסער חכם האט שוין לאנג געזאגט, אז די פילאזאפיע, די אויפקלעהרונג ליגט אין קענען זיך אליין. וויים א מענש זיך אליין, בעגרייפט ער די חכמה און געטליכע קונסט פון זיין שאפונג, פערשטעהט ער אויך די גאטהייט. און אזוי האט אויך איוב געזאגט: "ומבשרי אחזה" — פון מיר אליין זעה איך די גאטהייט.

און וויבאלד אז דאס איז אזוי, געפין איך פאר נויטיג צו שרייבען צו ביסלעך פון יעדען ענין, כדי אויפמערקזאם צו מאכען די יעניגע וואס פער־נאכלעסיגען צו דענקען וועגען דעם, אז זיי זאלען זיך אין דעם אריינטהאן און דאס וועט זיי ברייננען צו טראכטען וויייטער און נאכפארשען איבער זאכען, וואס איך וועל ניט דערמאהנען, און וועלען וויסען צו דאנקען דעם בעשעפער פאר די חסדים וואס ער טהוט מיט זיי.

צוערשט דארף זיך יעדער נעהמען אין זינען דעם אנפאנג פון דעם מענשען און זיין קומען אויף דער וועלט, און דורכדעם אליין וועט ער שוין אנערקענען גאט׳ס נענאדען וואס ער האט איהם געבראכט אין עקזיסטענץ פון גאר ניט. און דאס איז דער סדר הבריאה, די אָרדנונג פון די בעשאפונג פון מענשען:

ער פאנגט זיך אָן פון די פיער יסודות: פייער, וואסער, לופט און ערד, וואָס זיי זיינען דער אָריגינאל פון אלע שאפונגען פון דער וועלט. פון די פיער יסודות קומען ארויס וואקסונגען. די וואקסונגען ווערען פערוואנדעלט אין נאהרונג, אין שפייז. פון די שפייז, וואָס דער מענש עסט, בעקומט ער בלוט און זוימען, וועלכע געהען איבער צו דער קאטעגאָריע פון א לעבעדיג בעשעפענים אין בויך פון דער מוטער. דאן ווערט די דאָזיגע בריאה'לע א מענש, א לעבעדיגעס וועזען וואָס קען רעדען. און ער ווערט ענטוויקעלט און וואקסט אויס און עס קומען פאָר אין זיין לעבען געוויסע ענדערונגען און פערשיעדענע סבות און פאסירונגען און שטענדיגע איבערגאנגען פון איין שטופע צו אן אנדערע. און דאָס אלעס איז פון בעשעפער פאָראויס אויסגערעכענט און בעשטימט פון מענשענ'ס טובה וועגען.

און אז מען וויים שוין און מען פארשטעהט שוין דאָס, דארף מען זיך אריינטראכטען ווייטער אין די צוזאמענשטעלונג פון דעם קערפער פון מענשען און זיין נשמה. דער קערפער, ווי מיר ווייסען שוין, ענטהאלט די פיער יסודות, וועלכע זיינען אייגענטליך איינס דער קאָנטראסט פון דאָס אנדערע, און די גייסטיגע נאטורען פון מענשען זיינען אויך ניט גלייך. יעדער מענש קען זיין אי פרעהליך, אי אומעטיג; אי מילד, אי שטרענג, און דאָס גלייכען. דאָך האָט דער בעשעפער די אלע יסודות און כחות פעראייניגט און עס פערוואנדעלט אין א קערפער וואָס זעהט אויס איינס, כאָטש זיינע אייגענשאפטען און נאטורען זיינען א סך.

און דאָס גופא וואָס אין דעם מענשען זיינען פעראייניגט קערפער און גייסט אָדער גוף און נשמה, צוויי קאָנטראסטען, וועלכע זיינען אזוי צוזאמענגעבונדען אז זיי הארמאָנירען איינע מיט די אנדערע — דאָס גופא איז א וואונדערליכע זאך, וואָס נור די הימעלשע חכמה האָט געקענט אויפטהאָן.

מען דארף זיך אריינטראכטען ווי דער רוח החיים, דער לעבענס אטהעם, די נאטירליכע היץ, די בלוט, די אָדערען, די מארך־ביינער און די נערווען שאפען די לעבענס־קראפט אין דעם מענשען, און דער בעשעפער האָט געשאפט מיטעל צו היטען און בעשיצען די דאָזיגע דעליקאטנע לעבענס פאקטאָרען פון אל־דאָס־בייז דורך די לייב, די ביינער, די הויט, די האָר און די נעגעל, וואָס דעקען זיי צו און בעוואכען זיי פון שלעכטע פאסירונגען. דאן דארף מען זיך נעהמען אין זינען ווי גרויס עס זיינען די גענאדען פון בעשעפער וואָס ער האָט דעם מענשען אנפאנגס געגעבען א געלעגער אין זיין מוטער'ס בויך, א זיכערער פלאץ, וואו קיין האנד קען איהם ניט דערגרייכען און עס קומט צו איהם ניט צו קיין היץ, ניט קיין קעלט און ער ליגט דאָרט בעוואָרענט אזוי ווי אין א שטארקען פאנצער, און ער ווערט דאָרט פערזאָרגט מיט נאהרונג פון די שפייז וואָס זיין מוטער עסט, און ער וואקסט און ענטוויקעלט זיך ביז ער בעקומט אייגענע בעוועגונגס־קראפט, דורך דעם וואָס ער קריגט זיין נאהרונג אָהן שום מיה אין א פלאץ וואו קיין מענש קען בשום אופן ניט צוקומען.

און וואָס זיין קערפער ווערט גרעסער אלץ מעהר נאהרונג קריגט ער דאָרט, און דאן קומט ער אליין ארויס אויף דער וועלט דורך די הילף און די גענאדען פון גאָט וואָס איז א רחום וחנון. און ווען דער מענש ווערט געבוירען איז ער שוואך. ער בעזיצט ניט אלע חושים, אלע געפיהלען פון אן ערוואקסענעם מענשען. ער האָט בלויז דעם חוש המשוש, דעם געפיהל אָנצוטאפען געגענ־

שטענדע מיט זיינע הענטלעך, און דעם חוש הטעם, דער געפיהל פון פיהלען א טעם, א געשמאק אין די נאהרונג וואָס ער קריגט. און דער בעשעפער האָט שוין פאָראויס פאר איהם צוגעגרייט זיין שפּייז פון זיין מוטער'ס בריסט, וועלכע פליסען מילך, א זיסע און געשמאקע פליסיגקייט, פון וועלכעס דאָס קינד האָט הנאה. און עס איז אזוי איינגעריכטעט מיט א רעכענונג, אז די מילך זאָל ניט געהן צו לאנגזאם און ניט צו שנעל, כדי דאָס קינד זאָל לייכט קענען זויגען און זיך ניט דערווערגען מיט א צו שטארקען שטראָם מילך.

נאכהער ווערט דעם מענשענ'ס קערפּער שטארקער און ער בעקומט שוין די געפיהלען פון זעהן און הערען. און דער בעשעפער האָט אין די הערצער פון זיינע עלטערען איינגעפלאנצט א ליעבשאפט צום קינד, כדי דאָס האָדעווען איהם זאָל אויף זיי ניט זיין קיין שווערע לאסט. און זיי היטען איהם און גיבען אויף איהם אכטונג בעסער ווי אויף זיך אליין און בעזאָרגען איהם מיט אלע בעקוועמליכקייטען. דאן, ווען דאָס קינד ווערט עלטער און זיינע בעדערפניסע זיינען מעהר, פער'מיאוס'ן איהם אויך ניט זיינע עלטערען און זיי גיבען איהם אלעס וואָס ער דארף, אפילו ווען ער פערשטעהט נאָך ניט צו אנערקענען די מיה וואָס זיי בעמיהען זיך פאר איהם און די לאסט וואָס עס ליגט אויף זיי צו בעזאָרגען איהם מיט אלעס וואָס זיין הארץ גלוסט.

און ווערט דאָס קינד נאָך עלטער, קען ער שוין רעדען און זיינע קערפּער־ליכע און גייסטיגע געפיהלען ווערען שטארקער, און ער ענטוויקעלט זיך אלץ מעהר און מעהר ביז ער ווערט א פאָלקאָמענער מענש. און דאָס וואָס דער מענש ווערט לכתחילה ניט געבוירען מיט פולען שכל, איז אויך פון זיין טובה וועגען. ווארום ווען א קינד וואָלט געבוירען ווערען מיט פערשטאנד און וואָלט פער־שטעהן, אז ער איז געגען אנדערע א שוואך בריאה'לע; ווען ער וואָלט געהאט א באגריף, אז אנדערע מענשען זיינען מעהר בעוועגליך, קענען געהן און טהאָן אלעס און האלטען זיך אליין ריין, וועהרענד ער, דאָס קליין קינד, איז הילפלאָז און קען דאָס ניט, וואָלט ער דערפון געהאט גרויס עגמת נפש און וואָלט אפשר געשטאָרבען פון קלעמענים.

און עס איז וואונדערבאר, אז דאָס וואָס א קינד וויינט, איז אויך פון זיין טובה וועגען. מעדיצינער זאָגען, אז אין א קינד'ס מח געפינט זיך א פליסיגקייט, וואָס איז שעדליך פאר איהם ווען דאָס פערבלייבט דאָרט, האָט די נאטור געמאכט, אז די קליינווארג זאָלען וויינען און יענע שעדליכע פליסיג־קייט קומט ארויס אין דער פאָרמע פון טרעהרען און זיי ווערען דורכדעם נצול פון שלעכטע פאָלגען. און דאָס וואָס ביי קינדער בייטען זיך די צייהן איז אויך א חסד פון גאָט. ווען דאָס קינד איז גאנץ יונג און עסט ניט קיין הארטע זאכען דארף ער האָבען אנדערע צייהן און ווען ער ווערט עלטער דארף ער האָבען אנדערע, שטארקערע ווי די פאָריגע. און ווען די צייהן בייטען זיך ביי איהם, פאלען זיי ניט ארויס אלע מיט אמאָל, נור איינציגווייז, כדי ער זאָל ניט פער־בלייבען אינגאנצען אָהן צייהן און ניט קענען צוקייען זיין שפּייז.

און דאָס וואָס אויף קינדער קומט פיעלע מינים קראנקהייטען ווי פאָקען, מאָזלען און נאָך אזעלכע, איז אויך מיט א געוויסען אבזיכט, מיט א געוויסע כונה פון הימעל, כדי דער יונגער מענשעל זאָל קענען די וועלט און זאָל ניט מיינען אז זי איז דורכאויס גוט און פארגעניגענד. ווארום ווען א מענש זאָל אזוי דענקען, וואָלט ער בעהערשט געוואָרען פון געוויסע תאוות, פון לוסט צו

זאכען וואס זיינען ניט רעכט און ניט פיין און וואלט געווען ניט בעסער פון א בהמה.

דאן דארף דער מענש בעאבאכטען די נוצען וואס האט פון די גליעדער פון זיין קערפער און ווי יעדעס גליעד איז איינגעריכטעט פאר א געוויסען צוועק, די הענד, צו נעהמען און צו געבען; די פים, צו געהן; די אויגען, צו זעהן; די אויערען. צו הערען; דער נאז, צו שמעקען; די צונג, צו רעדען; דאס מויל, צו עסען; די צייהן, צו קייען; דער מאגען, צו קאכען; דער לעבער צו לייטערען, צו סטאלירען די שפייז, און אזוי יעדעס גליעד, יעדער ארגאן, סיי אן אויס־ווייניגסטער, סיי אן אינעווייניגסטער, האט א געוויסע אויפגאבע וואס ווערט דורך איהם דורכגעפיהרט און אלעס איז נויטיג, אלעס מוז זיין, ווייל די אלע אברים און אדערען וואס געפינען זיך אין מענשען'ס קערפער זיינען געשלאסען איינע אין די אנדערע און מען מוז אלעס האבען. און פיעל מיר זאלען זיך ניט צוקוקען, פיעל מיר זאלען ניט בעאבאכטען דעם געבוי פון אונזער קערפער, ווען אלץ פערבלייבען מעהר וואס מיר ווייסען ניט וועגען די נוצען וואס יעדעס גליעד בריינגט ווי מיר ווייסען יא.

און אריינטראכטענדיג זיך אין דעם ענין קען מען זעהן ווי די נאטור ארבייט און איז ווירקזאם אין מענשען'ס קערפער, ווי די שפייז וואס דער מענש פער־דייהעט ווערט פערנאנדערגעטהיילט אין יעדעס גליעד. יעדער ארגאן בעקומט זיין געהעריגען חלק, און אין דעם ליגט א געטליכע חכמה, ווי דוד המלך זאגט: „כל עצמותי תאמרנה: ה' מי כמוך" — אלע מיינע ביינער זאגען: ווער איז נאך אזוי ווי דו גאט. דאס הייסט, אז בעאבאכטענדיג די ביינער, די אברים פון מענשען, זעהט מען אין דעם די גאטהייט און עס איז גליך ווי די ביינער אליין זאלען רעדען פון גאט'ס גרויסקייט.

לאמיר בעטראכטען דעם פראצעס פון עסען. דאס עסען געהט ארונטער אין בויך דורך א גליכען וועג, דורכ'ן ושט, דאן ווערט עס אין די נעדערים צומאהלען בעסער ווי די צייהן האבען עס צוקייעט. דאן שיקט דער מאגען נאהרונג צום לעבער דורך דינע אדערען, וואס זיינען געמאכט ווי א זיפ, כדי אהין זאל ניט אריינקומען קיין גראבע זאך. און דער לעבער פערוואנדעלט די שפייז אין בלוט, וועלכע צושפרייט זיך איבער'ן גאנצען קערפער דורך געוויסע רעהרען וואס זיינען דאריף געשאפען. און דער אפפאל, די שעדליכע שטאפען ווערען אפגעטהיילט פון די נאהרענדע. און אלעס ווערט געלייטערט און גע־רייניגט, כדי קיינע שעדליכע שטאפען זאלען אויפדריינגען אין קערפער און זאלען איהם ניט קראנק מאכען.

דאן דארף מען בעטראכטען אונזער שטים־ארגאן, ווי ער בריינגט ארוים די קולות און אפקלאנגען וואס קומען ארוים פון די ליפען, פון צונג, פון די צייהן, פון גומען און פון האלז. ווי עס איז בעוואוסט, אז די אותיות "בומף" קומען ארוים פון די ליפען, "דטלנת" — פון צונג, "זשרץ" — פון די צייהן, "גיכק" — פון גומען, און "אהע" — פון האלז. אונזער שטים אדער רעדע ארגאן איז זעהר א קונציגע זאך, און אזוי יעדעס פיצעלע אין אונזער קערפער איז געמאכט מיט חכמה און צוליעב געווייסע צוועקען. אביסעל ווייסען מיר און מיר פערשטעהען און א טהייל ווייסען מיר ניט און פערשטעהען ניט.

אויך דארף א מענש בעטראכטען די פיער כחות פון זיין קערפער און וואס זיי טהוען אויך. די פיער כחות זיינען דער כח המושך, די ציהונגם קראפט,

וואס ציהט דאס עסען ארונטער אין מאגען; די אויפהאלטס קראפט, וואס האלט אויף די שפייז ביז עס ווערט איבערגעקאכט און איבערגעארבייט; די קאך קראפט, וואס קאכט איבער די שפייז און ציהט פון דעם ארויס דעם עסענץ, די נאהרונג; און די שפאר קראפט, וואס שפארט ארויס די פסולת, דעם אפפאל, וועלכען דער קערפער דארף ניט.

אט די פיער כחות האבען די אויפגאבע צו דיענען דעם מענשען און טהאן אלעס וואס עס איז גוט פאר איהם. דער מענש בכלל איז אזוי ווי א קעניג און די פיער דערמאהנטע כחות זיינען זייער משרתים. די ערשטע בעזארגען איהם מיט זיינע נויטיגע בערערפניסע און דער לעצטער ראמט ארויס די שמוץ, די אומנוצליכע זאכען פון זיין הויז.

פרק ה׳

נאכדעם וויא מען בעטראכט גוט דאס אויבענגעשריעבענע וועגען דיא קערפערליכע כחות און אייגענשאפטען, דארף יעדער מענש א טראכט טהאן וועגען די גייסטיגע געפיהלען וואס ער בעזיצט און די נוטצען וואס דער מענש האט פון דעם כח המחשבה, דער געפיהל אדער די אייגענשאפט פון דענקען, דעם געפיהל פון זכרון, די אייגענשאפט צו גדענקען זאכען, די פערגעסונג, דעם געפיהל פון שהמעז זיך, דעם שכל און די רעדונגס־קראפט, און ער וועט זיך איבערצייגען אז ער מוז דאס אלעס האבען און קען אהן דעם ניט אויסקומען. וועז א מענשען זאל פעהלען בלויז דער זכרון, וואס וואלט ער געטוינט אויף דער וועלט? און ווי שעדליך וואלט עס געווען פאר איהם אין אלע הינזיכטען? ער וואלט ניט געדענקט וואס ער האט שוין אפגעטהאן און וואס ער דארף נאך טהאן; ער וואלט ניט געדענקט וואס ער האט געגומען און וואס ער האט געגעבען; וואס ער האט געזעהן און וואס ער האט געהערט און וואס ער האט גדזאגט און וואס עמיצער האט איהם גדזאגט. ער וואלט ניט גדדענקט וועד עס האט איהם א טובה געטהאן, און וועד עס האט איהם א רעה געטהאן; וועד עס האט איהם געהאלפען און וועד עס האט שאדען געטהאן. ער וואלט אפילו ניט געטראפען דעם וועג, מיט וועלכען ער איז שוין פיעל מאל גענאנגען. ער וואלט זיך קיין זאך ניט געקענט אויסלערנען אפילו וועז ער וואלט אויף דעם געהארעווטע זיין גאנצען לעבען. עס וואלט איהם ניט געהאלפען קיין פראקטיקע און ער וואלט קיינמאל ניט געקענט מעסטען א זאך וואס קען קומען פון א זאך וואס איז שוין אייגמאל גדווען. ער וואלט, הייסט עס, ניט געקענט נעהמען קיין ראיה אויף דער צוקונפט פון דער פערגאנגענהייט, און ער וואלט זיך אינגאנצען אויסגעטהאן פון דעם מין מענש.

דאס וועלבע איז אויך מיט׳ן כח השכחה, מיט דער אייגענשאפט פון פערגעסונג, וואס דער מענש בעזיצט. וועז א מענש זאל ניט האבען דיעזע אייגענשאפט, וואלט ער קיינמאל ניט געלעבט אהן טרויער און עגמת נפש. קיין פרייד אין דער וועלט וואלט ביי איהם ניט אוועקגענומען זיין שטענדיגען אנמוטה און ער וואלט קיינמאל קיין הנאה געהאט פון לעבען. וועז ער וואלט שטענדיג געהאט אויפ׳ן זינען די בייזע בעגעגעניסען וואס קומען און קענען קומען אויף דער וועלט, וואלט ער קיינמאל קיין רוה ניט געהאט אז וואלט אלץ געטראכט און גדקלעהרט ווי אזוי אויסצומיידען זיי, אט די דאזיגע בע־

געגניסען. זעהט מען דאָך דערפון, או כאָטש זכרון און פערגעסונג זיינען צוויי קאָנטראסטען, דאָך זיינען די ביידע געפיהלען אדער אייגענשאפטען אייגענפאָנצט אין מענשען און ביידע ברייגען איהם נוטצען און ביידע זיינען פון זיין טובה וועגען.

איצט לאָמיר נעהמען דעם געפיהל פון בושה, פון שעהמען זיך, וואָס בלויז דער מענש בעזיצט, אָבער ניט קיינע אנדערע בעשעפענישען. לאָמיר עס בעטראכטען און זעהען וואָס פאר א נוטצען דאָס ברייגט דעם מענשען.

וועו מענשען וואָלטען זיך ניט געשעהמט פאר מענשען, וואָלטען פיעלע קיין אורה ניט אריינגענומען צו זיך אין הויז, מען וואָלט צוגעזאָגט און ניט געהאלטען וואָרט, איינער דעם אנדערען וואָלט קיינע טובות געטהאָן, און מען וואָלט זיך ניט דערווייטערט פון שלעכטע טהאטען. דער גפעיהל פון בושה איז אין פיעלע זאכען מעהר וויכטיג וויי געבאָטען פון דער תורה. די תורה האָט, למשל, אָנגעזאָגט: "כבד את אביך ואת אמך", פון דעסטוועגען וואָלטען א סך די דאָזיגע מצוה ניט מקיים געווען און זיי וואָלטען זייערע עלטערען ניט געהאלטען עהרליך, בכבוד, וועו זיי וואָלטען זיך ניט געשעהמט פאר לייטען. וואר שמועסט אנדערע מענשען, ניט פאטער און מוטער, וואָלט מען גענוים ניט נוהג כבוד געווען. וועו ניט די חרפה פאר לייטען, וואָלטען א סך ניט מקיים געווען די מצוה פון השבת אבדה. געפונען, איז מיינם, וואָלטען זיי געזאָגט, און וואָלטען געפונענע פרעמדע פערלוסטען ניט אווענק־געגעבען, און וואָלט נאָר עברות בעגאנגען. וועט איהר דאָך פרעגען: מען זעהט דאָך אָבער פאָרט, אז מענשען בעגעהען די דאָזיגע עולות? איז דער תירוץ, אז די וואָס טהוען דאָס האָבען פון זיך אראָפגעווארפען די בושה, אזוי ווי דער פסוק זאָגט: "ולא ידע עול בשת" — דער בעל עולה, דער פערברעכער וויים ניט צו שעהמען זיך. וועט מען זיך דאָך וואונדערען: וואָרום האָט דער בעשע־פער אייגענפאָנצט אין מענשען די טבע צו שעהמען זיך פאר מענשען און ניט פאר איהם, פאר גאָט גופא? איז דער תירוץ: אז וועו דער מענש וואָלט געהאט בושה פאר גאָט, וואָס זעהט זיינע מעשים און קוקט אויף איהם שטענדיג, און די בושה וואָלט איהם אָפגעווענדט פון זינד, וואָלט ער דאָך געווען א מוכרח, א נעצווואונגענער צו טהאָן גאָט'ס געבאָטען, דאָס הייסט: די נאטור פון שעה־מען זיך וואָלט איהם געצווואונגען דע־צו, און דאָס וויל דער בעשעפער ניט. ער וויל אז דער מענש זאָל האָבען די בחירה, דעם אויסוואהל, צו דיענען איהם מיט זיין אייגענעם רצון, ניט עפעם זאָל איהם טרייבען דערצו, כדי עס זאָל איהם דערפאר קומען שכר. וואָרום וועו דער מענש זאָל דיענען גאָט אוים א נאטירליכע נייגונג, פארוואָס וואָלט איהם געקומט שכר?

אָבער כאָטש די נאטור האָט אונז ניט אריינגענעבען דעם גפעיהל פון בושה פאר'ן בעשעפער, דארפען מיר אָבער האָבען בושה פאר איהם אוים אייגענע איבערצייגונג, אז מיר זיינען מחויב איהם צו דיענען און אז ער זעהט און גיט אכטונג אויף אלעם וואָס מיר טהוען, הז אין דער עפענטליכקייט, הז אין געהיים.

אָבער וועגען דעם שכל, וואָס דער בורא האָט אונז געשענקט און דעם גפעיהל צו פערשטעהען און בעגרייפען מיט אונזערע געדאנקען וואָס ער האָט אונז געגעבען, וואָס אין דיעזען פרט זיינען מיר די איינציגע פון אנדערע לעבעדיגע בעשעפענישען — וועגען דעם דארפען מיר זיך ניט פיעל אריינ־

טיעפען צו וויסען די גרויסע נוטצען וואס מיר האבען דערפון, וויל דאס איז אויבען אויף. דער שכל דיקטירט אונז וויי אזוי צו פיהרען זיך מיט אונזער גוף, וויי אזוי צו בעוועגען אונזערע גלידער. אויסער די וואס דער שכל איז פון זיי אוועקגענומען געווארען דורך א צופאל וואס האט פאסירט מיט זייערע מחות, משוגעים, הייסט עס, וויסען דאס ניט און פערשטעהען ניט. אבער ניט נור דאס: מיט אונזער שכל ערגרייכען מיר זעהר פיעל. דער שכל לערענט אונז אז עס איז דא א בעשעפער, א קלוגער שטענדיג עקזיסטירענדער אייגציגער בעשעפער, אן אלער־הערשער, וואס קען ניט געמאסטען ווערען מיט צייט אדער ארט, וואס מען קען, הייסט עס, אויף איהם ניט זאגען, אז ער האט זיך אנגעפאנגען אין א געוויסע צייט און געפינט זיך אין א געוויסען ארט, און מען קען צו איהם ניט צורעכענען קיינע אייגענשאפטען פון בעשעפענישען, און ער איז הער כער און ערהאבענער פון די געדאנקען פון די ברואים וואס געפינען זיך אויף דער וועלט. איז א רחום וחנון און א וואהלטהעטער וואס איז ניט גליך צו קיין זאך און קיין קען פערגלייכט ווערען צו איהם. אט דיעזע ידיעות האבען מיר צו פערדאנקען אונזער שכל. וועז ניט דער שכל, וואלטען מיר דאס ניט געוואוסט.

און אז מיר פערשטעהען דאס, פערשטעהען מיר אויך מיט'ן שכל, אז מיר זיינען פערפליכטעט צו דיענען גאט ווי געהעריג איז פאר די אלגעמיינע און אייגצעלנע חסדים און טובות וואס ער טהוט מיט אונז. דורך'ן שכל פערשטעהען מיר אויך די וואהרהייט פון גאט'ס תורה וואס איז געגעבען געווארען צו זיין נביא משה, עליו השלום. און וויל דער מענש האט שכל און אנערקענט די גאטהייט, רעכענט זיך מיט איהם דער בעשעפער און קוקט נאך זיינע מעשים אויב זיי זיינען גוטע אדער שלעכטע. דער וואס האט קיין שכל, דער משוגענער, יענעם פעהלט אין גאנצען די מענשליכקייט און ער קען ניט געהאלטען ווערען פעראנטוואָרטליך פאר זיינע טהאטען.

וויטערע מעלות פון אונזער שכל זיינען, וואס דורך דעם בעגרייפט דער מענש זאכען וואס ער קען ניט בעגרייפען מיט זיינע קערפערליכע געפיהלען. דורך'ן שכל פערשטעהט ער זאכען וואס ער קען ניט זעהן מיט די אויגען אדער הערען מיט די אויערען. אזוי ווי, למשל, דאס וואנדערען פון שאטען. א מענש זעהט דעם שאטען פון וועלכען עס איז געגענשטאנד איז איין פלאץ און שפעטער זעהט ער איהם אויף אן אנדער פלאץ, פערשטעהט ער מיט'ן שכל, אז דער שאטען שטעהט ניט אויף איין ארט, כאטש ער האט מיט זיינע אויגען ניט געזעהן ווי דער שאטען האט זיך אפגערוקט. אדער וען וואסער טריפט א לאנגע צייט אויף א שטיין, איז די טבע אז אויף יענעם פלאץ ווערט א גריבעל. וען מען קוקט זיך צו בעת דאס וואסער רינט טראפענווייז זעהט מען ניט אז אין שטיין זאל ווערען עפעם אן ענדערונג. וען מען זעהט אבער אין א ציים ארום, אז עס איז שוין אויסגעקלאפט א גריבעל, פערשטעהט מען מיט'ן שכל, אז די טראפענס וואסער האבען דאס אויסגעקלאפט.

און מיט'ן שכל וויים דער מענש אונטערצושיידען פון אמת צו פאלשקייט, צוויישען א סך און א ביסעל, צוויישען גוטס און שלעכטס, צווישען דאס בעסטע און דאס ערגסטע, צווישען זאכען וואס דארפען זיין, וואס קענען זיין אוז וואס קענען ניט זיין. מיט'ן שכל פערקנעכט דער מענש אנדערע לעבעריגע ברואים און זיי בעריענען איהם און טהוען פאר איהם ארבייט. מיט'ן שכל

וויים דער מענש דעם גאנג פון די פֿלאנעטען, ווי ווייט זיי זיינען אייניע פון די אנדערע און אין וואָס פֿאר א ריכטונגען זיי בעוועגען זיך. דורך'ן שכל לערנט דער מענש די רעכענונג קונסט און פיעלע אנדערע מלאכות און חכמות, וואָס עס דארף פערנעהמען פיעל פֿלאץ אויסצורעכענען זיי.

און אזוי, אז איהר וועט זיך אריינטראכטען אין אלע אייגענשאפטען פון מענשען, וועט איהר אויסגעפינען אז זיי בריינגען פאלשטענדיגע נוצען אזוי גוט ווי דער שכל.

נעהמט די רעדונגס קראפט און בעטראכט וואָס פאר א גוטעס דאָס בריינגט אונז מענשען, ווי דורך דעם קען דער מענש ארויסבריינגען די געדאנקען וואָס זיינען בעהאלטען אין זיין מח, ווי ער מאכט זיך פערשטענדליך דורך'ן רעדען און ווי ער פערשטעהט דורך דעם אנדערע. דער צונג איז דער הארץ'ס פעדער און א שליח וואָס טראגט איבער פערבארגענהייטען פון אייניעם צום אנדערען. וועו ניט דאָס רעדען וואלטען זיך מענשען ניט קאמפאנירט אייניע מיט די אנדערע, וואלטען ניט געוועו געזעלשאפטליך און וואלטען געווען ווי בהמות.

דורך'ן רעדען קען מען זעהן און וויסען דעם אונטערשייד פון מענש צו מענש. דורך דעם וויים מען אויב אייניער איז קלוג אדער נאריש, ארעגטליך אדער פערדארבען און דורך דעם וועו מענשען פערבונדען אייניע מיט די אנדערע און דאָס פערבינדט אויך דעם מענשען מיט'ן בעשעפער, וואָרום וועו א מענש פיהלט זיך אומגערעכט געגען גאָט, טהוט ער תשובה און בעט ער זאָל איהם מוחל זיין. און עס איז שוין לאנג געזאגט געוואָרען, אז דער עיקר מענש איז דאָס הארץ און דער צונג און דאָס בריינגט די בעשעפנים וואָס מען רופט מענש צו דער מדרגה פון א מענשען, און דערמיט איז ער אפגעזונדערט, אנדערש פון די בהמות.

דאן דארף א מענש בעטראכטען די גרויסע נוצען וואָס ער האָט פון דעם וואָס דער בעשעפער האָט איהם געגעבען דעם שכל צו לייענען און שרייבען. דורך די אותיות פון שריפט, האָט דער מענש די מעגליכקייט צו וויסען פאסירונגען פון אמאל און פערציכענען געגענווארטיגע פאסירונגען פאר די קומענדע דורות. דורך דער חכמה פון שרייבען קען מען צוויסען געבען זאכען און געשהניסען צו אזעלבע וואָס זיינען דערבי ניטא. מענשען וויסען דורך דעם זאכען וואָס פאסירען וויים און וואָס עס טהוט זיך מיט זייערע קרובים אין אנדערע לענדער, און עס קען פאסירען אז דורך די שריפטליכע ידיעות, וואָס זיי בעקומען, קענען זיי זייערע פרייגד העלפען אין א צייט פון נויט און פערהיטען זיי פון אומגליק. און דורך שרייבען קענען חכמים פערשרייבען זייערע חכמות און קענטנים אין ביכער זיי זאלען פערבלייבען אויף אימער און ניט פערגעסען ווערען. אהן שרייבען וואלט קיין מסחר ניט געקענט אנגעהן, א סך שידוכים וואלטען ניט געשלאסען געוואָרען און נאך פיעלע און פיעלע זאכען וואלטען ניט געקענט דורכגעפיהרט ווערען, וועו מענשען וואלטען ניט געקענט שרייבען און לייענען.

און וועו דער בעשעפער וואלט דעם מענשען ניט געגעבען קיין הענד מיט פינגער, וואלט ער ניט געקענט שרייבען, נעהמען, אנצינדען פייער און אלע אנדערע מלאכות, אין וועלכע דער מענש נויטיגט זיך. און איך וועל זאגען, אז עס איז ניטא קיין אייניגער אבר אין מענשען'ס קערפער, וואָס מען זעהט איז איהם ניט דעם בעשעפער'ס חכמה און די נוצען וואָס ער ברענגט. מען זעהט עס גאנץ

דייטלעך, וועו מען קוקט זיך צו, וועו מען בעטראכט די זאך. אוו וועו איך זאל וועלען בעשרייבען גענוי אפילו איין אייניציגען גליעד, וואלט עס פערנומען צופיעל פלאץ, אוו דאס וואס איך האב ביז איצט געזאגט איז גענוג צו וויסען אוו פערשטעהן גאט'ס גרויסקייט אוו די חסדים וואס ער טהוט מיט אונז פון אנפאנג פון אונזער בעשאפונג אוו אין אונזער גאנצען לעבען.

אוו ניט נור פון מענשען, נור אפילו פון אלע לעבעדיגע ברואים קענען מיר זיך איבערצייגען וויי גרוים די הימעלשע חכמה אוו חסדים זיינען, וועו מיר קוקען זיך צו וויי אזוי זיי לעבען, וויי זיי פיהרען זיך אויף אוו וויי זיי ערנעהרען זיך, אוו דעריבער רעדען וועגען דעם די הייליגע שריפטען, וועו זיי דערמאהנען גאט'ס וואונדער. אין איוב ווערט געזאגט: "מי יכין לעורב צידו" — ווער גרייט צו דעם ראב זיין שפייז, וועו זיינע קינדער שרייען צו גאט ? אדער ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים: "נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו" — גאט גיט דער בהמה איהר נאהרונג, צו יונגע ראבען, וואס רופען איהם, אוו נאך פיעל עהנליכע פסוקים.

אוו אזוי אויך וועו דער מענש בעאבאכטעט דעם גאנג פון דער זון, לבנה אוו אנדערע פלאנעטען, וויי זייערע בעוועגונגען זיינען פערשיעדען איינע פון די אנדערע, וועט ער אויך אין דעם זעהן די חכמה אוו מאכט פון דעם בעשעפער, וואס זיינען אזוי גרוים, אז א מענשען'ס געדאנק קען עס ניט בעגרייפען אוו כען קען דאס מיט ווערטער ניט ארויסגעבען, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "השמים מספרים" — די הימלען דערצעהלען גאט'ס רוהם, אוו דער גאנצער קאפיטעל רעדט דארט פון דעם זעלבען ענין. אוו דער גרעסטער וואונדער פון דער שאפונג, וואס וואראפט זיך אין די אויגען, איז דער הימעל. וואו דער מענש שטעהט אויפ'ן ערד־קוגעל זשהט ער אלץ די האלב קיילעדיגקייט פון הימעל אויבען. אומעטום, אויף וואסע'ר טייל פון דער ערד דער מענש זאל זיך ניט געפינען וווייזט איהם אלץ אוים אז ער איז אין מיטען. דארף מען האבען א גרעסערען וואונדער ווי דאס איז ?

איצט לאמיר בעטראכטען: וועו מיר זעהען עפעס א קונסט ארבייט פון פארצייטיגע מענשען; וועו מיר זעהען עגיפטישע פיראמידען אדער פארצייטיגע געביידעס, וואונדערען מיר זיך אויף די חכמה, מאכט אוו קענטנים פון יענע מענשען וואס האבען דאס געמאכט. היינט אז פון א קלייניגקייט, פון אז ארבייט וואס שטייגט ניט איבער פיעל די ארבייט וואס מיר אליין האבען ביכלות צו טהאן, וואונדערען מיר זיך, טא וויי דארפען מיר שוין בעוואונדערען דעם בעשעפער פון הימעל אוו ערד אוו אלעם וואס אויף זיי נעפינט זיך ? ווי דערפען מיר שוין בעוואונדערען דעם אלמעכטיגען, וואס האט אלעם געמאכט אהן שום מיה אוו מאטערנים ? אוו דער וואונדער איז דאך נאך גרעסער: די וואס האבען געמאכט די פיראמידען אדער קינסטליכע געביידעס, האבען דאך דאס געמאכט פון עפעס, אוו דער בורא האט אלעם בעשאפען פון גארניט אוו ניט צוליעב וועלכער עס איז אורזאך וואס האט איהם געטריבען דערצו, נאר וויל אזוי איז געווען זיין אייגענער הייליגער ווילען, אזוי ווי דער פסוק זאגט "בדבר ה' שמים נעשו" — מיט גאט'ס רייד זיינען געווארען די הימלען אוו מיט דעם אטהעם פון זיין מויל אלע הימעלשע שטערען אוו פלאנעטען.

אוו יעדער מענש דארף דאס נעהמען אין אנבעטראכט, אוו דאס געזאגטע איז גענוג איבערצייגונג אז דער בעשעפער איז מעכטיג אוו אלעם וואס ער האט בעשאפען איז לטובת האדם, צו גונסטען דעם מענשען.

פרק ו׳

אין דעם פאָריגען פרק איז גערעדט געוואָרען פון די סמנים פון גאָט׳ס חכמה און זיינע גרויסע חסדים וואָס מען זעהט, ווען מען בעאָבאכטעט דעם מענשען גופא, איצט וועלען מיר רעדען פון אנדערע זאכען, וועלכע זאָגען עדות אויף די געטליכקייט און זיין איינהייט, און וועלכע זיינען אויך בעשאפען און איינגעריכטעט געוואָרען פאר דער טובה פון די מענשען. אָבער עס זיינען דאָ זאכען וואָס מען זעהט אין זיי גאָט׳ס גרויסקייט און חסדים אויבען אויף, און וויעדער זאכען, אין וועלכע מען זעהט עס ניט אזוי אויבען אויף.

לאָמיר נעהמען, צום ביישפּיעל, ליכטיגקייט און פינסטערניש. די נוצען פון ליכטיגקייט ווייס יעדער איינער און בעגרייפט. עס איז ניטאָ קיין מענש אויף דער וועלט, אפילו אן אומוויסענדער און א נארר, וואָס זאָל ניט פערשטעהן ווי גוט די ליכטיגקייט איז פאר׳ן מענשען. דאגעגען אָבער די פינסטערניש, קען ביי מאנכע אויסזעהן ווי אן איבעריגע זאך, וואָס בריינגט קיינע נוצען. ביי נאכט הערט אויף די טהעטיגקייט פון די מענשען און די וועלט איז אזוי ווי האלב טויט. קען מען דעריבער דענקען, אז עס וואָלט ניט געווען קיין נאכט, נור שטענדיג טאָג, וואָלט געווען בעסער. אָבער אין אמת׳ען איז ניט אזוי.

ווען ניט די פינסטערניש פון דער נאכט, וואָלטען לעבעדיגע בעשעפניסען שטענדיג געווען בעשעפטיגט, פערהאוועט און דאָס רוב וואָלטען אוימגעקומען פון צופיעל מאטערניס און אָנשטרענגונג. ווען ניט די נאכט, וואָלט מען ניט געוואוסט ווער עס לעבט לאנג און ווער ניט. מען וואָלט ניט געוואוסט קיינעמס עלטער און וואו מען האלט אין דער וועלט.

ווען די צייט וואָלט ניט געווען צוטיילט אין טאָג און נאכט און עס וואָלט שטענדיג געווען איינס, בלויז ליכטיג, וואָלטען ניט געקענט זיין די מצוות וואָס זיינען אבהענגיג אָן צייט, ווי שבתים, ימים טובים און תעניתים, ווארום מען וואָלט דאָך ניט געקענט בעשטימען ווען עס איז דער זיעבעטער טאָג און ווען עס איז א געוויסער דאטום, א געוויסער טאָג אין חודש, ווייל מען וואָלט דאָך בכלל גאָרניט געקענט צוטיילען די צייט אויף וואָכען און חדשים. און ווען עס וואָלט אזוי געווען, וואָלטען מענשען ניט געקענט בעשטימען קיין צייט פאר וואָס ניט איז און מען וואָלט ניט געוואוסט פיעלע זאכען וואָס זיינען אבהענגיג אָן צייט, ווי, למשל, די פעריאָדע פון שוואנגערשאפט, די צייט צו זעען פעלדער און נאָך פיעלע זאכען. און ווען ניט די נאכט, וואָלט מען ניט געשלאָפען און דאָס וואָלט געשאדט צו די פערדייהונג פון עסען, ווייל די מעדיצינישע וויסענשאפט וויל האָבען, אז דער שלאָף האָט פיעל צו טהאָן מיט׳ן איבערקאָכען די שפּייז אין די מאָגענס פון לעבעדיגע ברואים.

און ווייל די נאכט איז א נויטווענדיגקייט, אָבער מענשען דארפען פאָרט אָפטמאָל עפּעס טהאָן ביי נאכט אָדער זיצען נעבען א קראנקען און לינדערען זיינע וועהטאָגען, האָט גאָט בעשאפען פייער, וואָס בעלייכט די פינסטערניש און מען קען דאָס אָנצינדען און אויסלעשען ווען מען וויל.

און עס איז צו בעוואונדערען וואָס דער אויסזעהן. דער קאָליער פון הימעל איז אזעלכער וואָס איז גוט פאר די אויגען. דער קאָליער פון הימעל איז דונקעל און דאָס שטארקט די ראיה, די זעהונגס־קראפט. ווען אָבער דער קאָליער

פון הימעל וואלט געווען ווייס, פון א העלען קאליער, וואלט עס געווען שעדליך פאר די אויגען פון לעבעדיגע בעשעפנישען. זעהט מען דאך, אז די זאכען זיינען נעמאכט נעווארען מיט חכמה, מיט אויסרעכונג צו גוטען, אז זיי זאלען בריינגען נוצען, ניט שאדען. און אזוי איז אלעס, די נאנצע שאפונג.

און עס איז אויך א גרויסער חסד פון בעשעפער, וואס ער האט אנגעווארפען די מורא פאר'ן מענשען אויף אנדערע ברואים, ווי דער פסוק זאגט: ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ" — און אייער מורא און שרעק זאל זיין אויף אלע לעבעדיגע בעשעפנישען פון דער וועלט. וועו ניט די דאזיגע מורא, וואלט א קליין קינד ניט זיכער געווען פון א קאץ, א מויז אדער אנדערע בעשעפנישען. וועו דער מענש איז טויט איז ער שוין ניט זיכער פון חיות, אבער כל זמן ער לעבט, האבען די חיות פאר אים מורא, אזוי ווי אונזערע חכמים האבען געזאגט, אז א פיטצעל קינד איין טאג אלט דארף מען ניט היטען פון מייז, אבער אפילו אזא ריעז ווי עוג מלך הבשן, וועו ער איז טויט, דארף מען היטען, אז מייז זאלען ניט פרעסען זיין לייב. דאס האט דער בעשעפער אריינגעגעבען די חיות אזא נאטור צוליעב דעם מענשען'ס טובה.

און מען דארף אויך פערשטעהן דעם פערבארגענעם סוד פון דער עקזיסטענץ און פאלקאמענהייט פון אלע ברואים פון קלענסטען ביז'ן גרעסטען, וואס מיר בעגרייפען ניט מיט אונזערע קערפערליכע געפיהלען, און דאס איז די בעווענונג, דער איבערנאנג אדער די ענדערונג וואס קומט פאר אין יערע זאך. כמעט קיין זאך שטעהט ניט אימער אויף איין מאס. זאכען עקזיסטירען אוו וועלען כלה. זאכען זיינען קליין און וואקסען אוים גרויס. מיר זעהען ניט, למשל, מיט אונזערע אויגען ווי אזוי א בוים פוילט, ווי אזוי דער פראצעס פון פוילען וועלט ענטוויקעלט, אבער וועו דער בוים אין שוין צופוילט און עס וועלט פון איהם ערד, פערשטעהען מיר מיט'ן שכל, אז דער יסוד האש אוו דער יסוד המים, די פייער אוו וואסער עלעמענטען, וואס האבען זיך אין בוים געפונגען, זיינען פון איהם אוועק אוו עס איז פערבליבען דער יסוד העפר, דער ערד עלעמענט. אדער מיר קענען ניט זעהן ווי אזוי א וואקסונג וואקסט, אבער וועו מיר זעהען היינט אז א געוויסע וואקסונג איז גרעסער געווארען ווי זי איז געווען נעכטען, דאן איז ביי אונז קיין ספק אוו מיר פערשטעהען, אז דאס איז זיכער געקומען פון א געוויסען כח, פון א געוויסע קראפט, וואס מאכט די וואקסונגען צו וואקסען.

וועו ניט די בעווענונגס קראפט, וועו ניט די נאטור פון איבערנאנג אדער ענדערונג, וואלט קיין זאך ניט פערטיג געווארען אוו ניט כלה געווארען. אלעס וואלט אימער געשטאנען אויף איין ארט אוו וואלט שטענדיג געהאט די זעלבע מאס אוו דעם זעלבען אויסזעהן.

א פילאזאף האט שוין אמאל געזאגט, אז דאס רוב פון די זאכען וואס די נאטור האט געשאפען זיינען בעווענליך, איבערגענגליך. זעהר וועניג פערבלייבען שטענדיג אויף איין מאס אוו אין איין פארמע.

און אז איהר וועט פערשטעהן דעם דאזיגען ענין אוו אייער שכל וועט עס ריכטיג איבערנעהמען, וועט איהר איינזעהן אז אין דעם ליגט א געטליכע חכמה אוו איהר וועט אנערקענען גאט'ס רחמנות אויף זיינע שאפונגען. איהר וועט דאן ווייסען, אז אלע אייערע בעווענונגען, הן די בעווענונגען פון אייערע גליעדער, הן די איבערנאנגען אוו ענדערונגען וואס קומען פאר אין אייער לעבען, קומען אלץ דורך דעם הימעלשען רצון אוו דעם בעשעפער'ס פיהרערשאפט

צוליעב א געוויסען צוועק, וואָס אָפטמאָל ווייסען מיר דאָס און פערשטעהען און אָפטמאָל בעגרייפען מיר דאָס גאָרניט. בלויז איין זאך איז די בחירה ביים מענ־שען אליין; בלויז איין זאך ליגט אין מענשען'ס אייגענעם ווילען — צו טהאָן גוטעס אָדער שלעכטעס. דערויף איז ער אליין א בעל דעה און ער טהוט ווי ער וויל, אָבער אנדערע זאכען ווערען ניט געטהאָן אָהן דעם בעשעפער'ס ווילען.

און אז דאָס וועט אייך קלאָהר ווערען, וועט איהר זיך ביי אלע אייערע בע־וועגונגען, הן קערפּערליכע, הן גייסטיגע, וואָס קומען נור פון דער מחשבה, בעדענ־קען, אפשר דארפט איהר די זאך ניט טהאָן אָדער דענקען; אפשר איז דאָס געגען דעם ווילען פון גאָט. און אז איהר וועט געדענקען און קיינמאָל ניט פער־געסען דעם בונד וואָס דער בעשעפער האָט אייך פערבונדען מיט איהם, וואָס פאר א שייכות איהר האָט מיט איהם, ווי איהר קענט קיין זאך ניט טהאָן אויסער זיין קאָנטראָל, דאן וועט איהר זיך שעהמען פאר איהם און מורא האָבען פאר איהם און זיך איבערגעבען צו זיין משפּט און רעכטפערטיגען אלעס וואָס ער וועט אייך בעשערען, אפילו זאכען וואָס עס וועט אייך אויסווייזען אז זיי זיינען שלעכט פאר אייך. און אז איהר וועט אזוי טהאָן, וועט איהר ערפילען גאָט'ס ווילען און דער סוף וועט זיך אויסלאָזען גוט, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט: „והבוטח בה' חסד יסובבנו" — ווער עס פערלאָזט זיך אויף גאָט ווערט אָרומ־גערינגעלט מיט גענאדען.

און א מענש דארף בעאָבאכטען די געשעהעניסען פון דער וועלט. ער דארף פאָראויס בעטראכטען דעם סוף פון פּאסירונגען, וואָס ווייזען אויס אלס א לאסט, אלס א צרה און ער וועט זעהן גרויס וואונדער. ער וועט זיך איבערצייי־גען, אז א סך אזעלכע זאכען קומען אויף אונז מיט געוואלד, געגען אונזער ווי־לען און דער סוף לאָזט זיך אויס גוט און מיר זיינען צופריעדען מיט יענע גע־שעהעניסען, און וויעדער פערקעהרט: מיר האָבען אָפטמאָל לוסט צו עפּעס א פּאסירונג און לסוף לאָזט זיך עס אויס שלעכט. מען דערצעהלט, אז אייניגע מענשען זיינען געשלאָפען ביי דער וואנד פון א געביידע. איז געקומען א הונד און האָט משתין געווען אויף איינעם פון זיי. האָט ער זיך אויפגעכאפּט און ער האָט די זאך זעהר ניט געוואָלט ליידען. אָבער ווען ער איז אוועקגעגאנגען ארומ־וואשען זיך פון דעם הונד'ס שמוץ, איז די וואנד אומגעפאלען און זיינע חברים זיינען גע'הרג'עט געוואָרען. און אזעלכע זאכען טרעפען אָפט,און אויך פערקערט: מען איז אָפט פון א זאך צופריעדען און עס לאָזט זיך אויס שלעכט.

מען דארף בעוואונדערען דעם פאקט, אז רעגען, למשל, איז בכלל א מתנה פון גאָט צו לעבעדיגע בעשעפניסען און וואקסונגען. אין רעגען ליגט די חיונה פון לעבעדיגע ברואים און אלעס וואָס וואקסט פון דער ערד, און קען ווער ברייני־גען רעגען אויסער דעם הייליגען רצון פון בעשעפער? אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין איוב: "הנותן מטר על פּני ארץ" — גאָט איז דער איינציגער וואָס גיט רעגען אויף דער ערד, און נאָך פיעלע עהנליכע פּסוקים זיינען דאָ וואָס רעדען וועגען דיעזען ענין.

און וואונדערבאר ווי וואקסונגען ווערען געשפּייזט. איין קערענדעל, ווען ער איז געשיצט פון סבות וואָס שטערען זיין פרוכטבארקייט, זיין וואקסען, קען ארויסבריינגען טויזענד און מעהר קערנער. עס ווערט געזאָגט, אז אין איין ווייץ קערענדעל געפינען זיך זוימען פאר דריי הונדערט זאנגען און אין יעדען זאנג אריבער צוואנציג קערנער. עס זיינען דאָ בוימער וואָס זייער וואָרצעל בע־

שטעהט פון איין קערענדעל און וואקסען אוים גרוים פיעל מעהר איז פערגלייך מיט די ווייץ, וואס איך האב פריהער דערמאהנט.

נעלויבט זאל זיין דער קלוגער גאט, וואס האט פעראורזאכט די עקזיסטענץ פון גרויסע זאכען און פון קליינע און שוואכע זאכען און בעשטימט די שפייז און נאהרונג פאר אלעמען און פאר אלעס, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "כלם אליך ישברון לתת להם אכלם בעתם" — אלע האפען צו דיר, גאט, דו זאלסט זיי געבען זייער נאהרונג אין צייט.

און וועז דער קלוגער מענש בעאבאכטעט דאס אלעס און בעגרייפט די סבות, די אורזאכען וואס בריינגען די נאהרונגען צו יעדען מין בעשעפענים, אנערקענט גאט'ס חכמה. און איך וועל נאך, מיט גאט'ס הילף רעדען וועגען דעם אין שער הבטחון.

פרק ז'

און די גרעסטע טובה וואס דער בעשעפער האט געטהאן מיט די מענשען און די בעסטע ראיה אויף זיין חכמה און גבורה איז די תורה וואס ער האט געגעבען דורך זיין נביא משה, עליו השלום, און די וואונדער וואס ער האט דורך איהם בעוויזען דורך ענדערונגען אין די וועלט־פיהרונג און נאטור. ער האט די איבערנאטירליכע וואונדער בעוויזען, כדי מען זאל גלויבען אין איהם און זיין נביא, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "וירא ישראל את היד הגדולה, ויאמינו" — אז די אידען האבען געזעהן די נסים וואס גאט האט געטהאן מיט זיין מעבטיגע האנד, האבען זיי געגלויבט אין גאט און אין משה זיין קנעכט.

און וואר עס וועט נאכזוכען צו זעהן ביי איצטיגער צייט, וועט ער אויך געפינען אז גאט טהוט איצט עהנליכע וואונדער ווי די וואס ער האט געטהאן אין משה רבנו'ס צייטען אין מצרים. זאל נור דער מענש קוקען מיט אפענע אויגען און בעטראכטען אונזער מצב, אונזער לאנג אין דער וועלט זייט מיר זיינען אין גלות, ווי מיר לעבען צווישען די אומות העולם, וועלכע דולדען אונז ניט און פערפאלגען אונז, ווייל מיר זיינען אפגעזונדערט פון זיי, און דאך ווערען מיר ניט כלה און עקזיסטירען אלס פאלק — וועז א מענש וועט די זאך ריכטיג בעטראכטען, וועט ער זיך איבערצייגען, אז מיר לעבען היינט אויך איבער אזעלכע נסים און נפלאות עהנליך צו יענע וואס זיינען געטהאן געווארען מיט אונז אין מצרים. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: „לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, אזי חיים בלעונו" — וועז דער אויבערשטער וואלט ניט געווען מיט אונז, וועז פעלקער שטעהען אז אויף אונז, וואלטען זיי אונז איינגעשלונגען לעבעדיגער־נעההייט. איך וועל נאך מיט גאטס הילף ארומרעדען דעם ענין בריייטער אין א ווייטערען שער.

און איהר דארפט זיך אין זינען נעהמען דאס פאלגענדעס: מענשען פון פערשיעדענע אויפפיהרונגען און מיינונגען אייניגען זיך אין אויפנעהמען אויף זיי א הערשער, א קעניג און אלע, כאטש זיי זיינען אין געוויסע הינזיכטען אפגעזונדערט אייניע פון די אנדערע, זיינען זיי אייניג אין אויספאלגען דעם קעניג'ס געזעצע און געבאטען און האבען פאר איהם מורא און דיענען איהם, און ער, דער קעניג, היט זייערע אינטערעסען און איז בארעמהערציג צו זיי און פיהרט זיי אויף א וועג וואס איז גוט פאר זיי און זעהט אז זיי זאלען זיין בעוואהרענט

פון פרעמדע שונאים. דאָס איז צו פערדאנקען דעם בעשעפער וואָס ער האָט די מענשען אריינגעגעבען אזא דשה אויפצונעהמען פיהרער און רעגיערער וואָס זאָלען זארגען פאר'ן כלל. וועו אָבער יעדער איינער וואָלט נור געוווכט צו בעזאָרגען זיך אליין און דעם כלל וואָלט ער פערשטויסען פון זיך, וואָלט מען ניט געבויט קיינע פעסטונגען און מען וואָלט זיך ניט בעוואָרענט פון שונאים. אין אזא פאל וואָלטען זיי פערלאָרען זייערע פערמעגענס, וויייל יעדער איינער וואָלט געטהאן וואָס ער וואָלט געוואָלט און עס וואָלט ניט געווען קיין סדר און קיין ארדנונג אין לאנד. דאריבער זאגען אונזערע חכמים: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות" — דו זאָלסט בעטען פאר'ן פריעדען פון דער רעגיערונג, ווארום ווען ניט די מורא פאר די רעגיערונג, וואָלט איינער דעם אנדערען אייגנעשלונגען לעבעדיגערהייט.

אין דעם וואָס מענשען האָבען א חשק צו האנדלען, צו קויפען און פערקויפען, זעהט מען אויך די הימלשע חכמה און גאָט'ס געאָדען. מענשען סטאַרען זיך צו האָבען וואָס מעהר גאָלד און זילבער, וויייל דער בעשעפער האָט זיי אריינגעגעבען אזא טבע, כדי די וועלט זאָל קענען א קיום האָבען, כדי די וואָס האָבען ניט זייערע נויטוועגדיגקייטען זאָלען עס קענען קריגען פאר גלד. גאָלד און זילבער גופא קענען א מענשען ניט בעפרידיגען. וועו איינער איז הונגעריג אַרער דורשטיג, קען איהם גאָלד און זילבער ניט זאט מאכען אַרער שטילען זיין דורשט, אויב ער קריגט ניט וואָס צו עסען אַרער טרינקען. אַרער וועו א מענש איז קראנק, קענען איהם דיזע מעטאָלען ניט דיענען אלס רפואה, וואָרום זיי ווערען זעהר וווינג געברויכט אין מעדיצין. טא צו וואָס גלוסט דער מענש דערצו? ער גלוסט דערצו, וויייל דער בעשעפער האָט אין איהם איינגעפלאנצט אזא נאטור, כדי צו מאכען איהם מענליכער צו לעבען אויף דער וועלט און העלפען איהם אין פיעלע הינזיכטען.

מען זעהט אויך צייבענס פון דער נעטליכער חכמה אין דעם וואָס א קליינער טהייל מענשען האָבען א סך געלד אַרער גאָלד און זילבער, מעהר פיעל זיי דארפען, און די מעהרסטע האָבען וווינג. וואָרום אויב אלע וואָלטען דאָס געהאט א סך, וואָלט דאָס ניט געווען קיין חשיבות און קיינער וואָלט דאָס ניט געוואָלט אננעהמען מען אין אויסטויש אויף וואָס עס איז. דאָס הייסט: מען וואָלט קיין זאך ניט געוואָלט פערקויפען פאר גלד, און וועו איינעם וואָלט עפעס אויסגעפעהלט, וואָלט ער דאָס ניט געקראָגען. און דאָס גלד ביים עושר וואָס האָט עס איבער נענוג, איז דאָס ביי איהם אי אביסעל, אי א סך. ווי ריך א מענש זאָל ניט זיין, איז זיין גאָלד און זילבער א גאנץ קליינער טהייל פון די גאָלד און זילבער וואָס עס געפינט זיך אויף דער וועלט. וועו ער קוקט אָבער נור אויף זיך און אויף אַרימערע פון איהם, הייסט עס, אז ער פערמאָגט א סך. אויך איז גלד טהייער פון איין זייט און ווערטהלאָז פון צווייטען זייט. טהייער איז דאָס, וויייל מען קען דערפאר קריגען וואָס דאָס הארץ גלוסט און ווערטהלאָז איז דאָס, וויייל פון דעם גופא קען מען קיינע נוצען ניט ציהען, ווי עס איז פריהער געוואגט געווארען אז מען קען דערמיט ניט זאט ווערען אַרער שטילען דעם דורשט.

און דאָס איז אלץ פון בעשעפער אייגנעריכטעט געווארען מיט א כיוון, מיט א געוויסען אבזיכט, כדי דער רייכער זאָל ניט צופיעל שטאָלצירען מיט זיין גלד און זאָל מיט דעם העלפען אַרימע.

אויך דארף א מענש בעאָבאכטען די זאכען וואָס דורך זיי האָבען די קערפרס פון לעבעדיגע בראָאים א קיום און וועו ניט זיי, וואָלטען די בעשעפענישען

ניט עקזיסטירט. דיעזע זאכען זיינען דאָ מעהרערע און ווייניגערע. די זאכען וואָס די נאטור פאָדערט מעהר, זיינען זיי דאָ מעהר, און די זאכען וואָס די נאטור פאָדערט ניט אזוי פיעל, זיינען זיי דאָ ווייניגער און עס איז זיי שווערער צו בעקומען.

לאָמיר נעהמען, צום ביישפּיעל, לופט. אָהן לופט קען קיין בעשעפענים ניט לעבען, דאריבער האָט עס דער בעשעפער געגעבען א סך. דער גאנצער וועלט־דוים איז אָנגעפילט מיט לופט און וואו און ווען א מענש זאָל ניט זיין קען ער אלץ שעפּען לופט פראנק און פריי. וואסער איז אויך א נויטווענדיגקייט, אָבער ניט אזוי פיעל ווי לופט, דאריבער איז שוין וואסער זעלטענער ווי לופט. עס זיי־נען דאָ פּלעצער, וואו עס איז דאָ זעהר ווייניג וואסער און מען דארף דערפאר צאָהלען גוטעס געלד; אָבער לופט פעהלט ערגיץ ניט, ווייל אָהן דעם איז אונ־מעגליך אויסצוקומען אפילו א גאנץ קורצע צייט. וואסער מוז מען אָפטמאָל זוכען, צולייגען טרחה ביז מען קריגט עס, ווייל מען קען פאר א געוויסע צייט אויסקומען אָהן דעם, אָבער לופט דארף מען ניט זוכען, מען קריגט עס איבעראל, ווייל מען מוז דאָס שטענדיג האָבען.

אזוי איז אויך מיט עסען. דער מענש און אלע לעבעדיגע בעשעפעניסען מוזען עסען, אָבער מען קען פאר א געוויסע צייט אויסקומען אָהן דעם, דאריבער איז די נאטור ניט אזוי פרייגעביג דערמיט און מען דארף ארבייטען, האָרעווען ביז מען קריגט די נויטיגע נאהרונגען וואָס מען דארף האָבען. קליידונג ווידער קומט אָן נאָך שווערער ווי עסען. עסענווארגען זיינען דאָ אזעלכע וואָס וואקסען פערטיגע ווי, למשל, פּירות. מען פערפלאנצט איין מאָל א פרוכט־בוים, האָט מען שוין מעהר ניט וואָס צו טהאָן און זי בריינגט נאסהער פרוכט. אויף הלבשה אָבער דארף מען אויסארבייטען די פעל אָדער שפּינען די פלאקס אָדער די וואָל, דאן וועבען און נעהען און מען מוז צו דעם צולייגען מעהר טרחה ווי צו קריגען נאהרונג. דאָס איז צוליעב דעם, ווייל אָהן קליידונג קען מען זיך גיכער בעגעהן ווי אָהן עסען. און לאָמיר נעהמען דימענטען, גאָלד, זילבער און אנדערע טהייערע מעטאלען, דאָס איז דאָ ווייניג און עס קומט אָן גאנץ שווער צו קריגען דאָס, ווייל דיזע זאכען זיינען ניט קיינע נויטווענדיגקייטען און מען האָט פון זיי ניט קיינע גרויסע נוצען. עס איז מעהר ניט ביי מענשען איז אָנגענומען אז דאָס זיינען חשוב'ע זאכען, אָבער דער גרעסטער טהייל קומט אויס אָהן דעם, דאריבער איז דאָס ניטאָ אזוי פיעל אז אלע זאָלען דאָס קענען האָבען אזוי ווי עסען אָדער אפילו קליידונג.

געלויבט איז דער בעשעפער, דער קלוגער און בארעמהערציגער, וואָס האָט רחמנות אויף זיינע קנעכט — די מענשען, און ער גיט אויף זיי אכטונג צו גוטען און שיקט זיי צו זייערע בעדערפניסע פּראָפּאָרציאָנעל, לויט ווי זיי פאָדערען און דארפען.

עס זיינען אָבער דאָ געוויסע שטערונגען, געוויסע זאכען וואָס נעהמען אוועק פון מענשען דעם רעיון פון נאָכקוקען און בעאָבאָכטען אלעס אום צו ערקונדיגען זיך אין גאָט'ס גבורות און חסדים. די זעלבע אורזאכען וואָס נעהמען אוועק פון מענשען דעם אמת'ן בעגריף פון דעם בעשעפער'ס איינהייט, נעהמען פון איהם אויך אוועק דעם געדאנק פון נאָכזעהן און נאָכפאָרשען די בחינה, די איבערצייגונג אין גאָט'ס חכמה און טובות וואָס ער טהוט מיט אונז. אויך שאדען דערצו די דריי זאכען וואָס מיר האָבען דערמאָהנט אין אנפאנג פון דיזען שער.

אין דעם איז דאס וואס עס זיינען דא נארישע מענשען וואס האלטען זיך גרויס ביי זיך און זיי דענקען אז עס קומט זיי אלעס און נאך מעהר וויפיעל גאט גיט זיי. דיעזע ווילען ניט דאנקען דעם בעשעפער פאר זיינע חסדים, ווייל זיי דענקען, אז ער גיט זיי ווייניג און עס קומט זיי מעהר.

אבער דאס דארף אזוי ניט זיין. א מענש דארף פערשטעהן אוז אנערקענען די טובות וואס גאט טהוט מיט איהם אוז ער דארף אויף זיך נעהמען צו דיענען איהם דערפאר. א מענש דארף שטענדיג אין זינען האבען אוז נאכפארשען וועגען דעם בעשעפער'ס חכמה סאי פון זאכען וואס ער פיהלט מיט די חושים, וואס ער זעהט אדער ער הערט, אוז סאי פון די זאכען וואס ער קען בלויז בעגרייפען מיט'ן שכל. און אז ער וועט אזוי טהאן, וועט ער יעדען טאג אלץ דערגרעהן מעהר אוז מעהר, אזוי ווי דוד המלך, עליו השלם, האט געזאגט: "יום ליום יביע אמר" — יעדער טאג זאגט עפעס, דערצעהלט עפעס פון גאט'ס גבורות.

און מען דארף וויסען, אז אלעס, וואס עס איז געזאגט געווארען אין דיזען שער, איז בלויז א קליינער טהייל פון דעם וואס א מענש קען דערגרעהן מיט זיין אייגענעם שכל. און וועז אפילו איהר וועט מיט אייער קלאהרען פארשטאנד דערגרעהן אזוי פיעל וויפיעל עס איז מעגליך, זאלט איהר אלץ וויסען, אז דאס איז נאך ניט אלעס, אז דאס וואס איהר ווייסט שוין פון גאט'ס חכמה איז אזוי גוט ווי גאר ניט אנטקעגען זיין גרויסע חכמה אוז מאכט. וואהרום מיר זעהען נור וואס ער טהוט מיט אונז, פאר דער טובה פון די מענשען, אבער מיר קענען ניט בעגרייפען זיין אונענדליכע חכמה, מאכט אוז גרויסקייט, אוז מען דארף אין הארצען מורא האבען פאר איהם לויט ווי ער איז, ניט לויט ווי מיר פערשטעהען איהם מיט אונזער שוואכען שכל.

בעטראכט זיך אויף דער וועלט אלס א קינד וואס איז געבוירען געווארען איז א תפיסה, איז א געפענגנים, און ער איז פערזארגט געווארען מיט אלעס פון א גוטהערציגען קעניג, אונטער וועמעס רשות ער איז געווען, ביז ער איז גרויס געווארען און בעקומען שכל. דאס קינד האט אבער קיינמאל ניט אנגעזעהן די ליכטיגע וועלט אוז פון בעסערע בעקוועמליכקייטען ווי א ליכט איז זיין פינסטערען קאמער, עסען אוז טרינקען אוז א בגד האט ער ניט געווואוסט. האט מען דעם קינד דערצעהלט, אז ער איז דעם קעניג'ס א קנעכט אוז ער דארף איהם דאנקען אוז לויבען פאר די טובות וואס דער קעניג טהוט מיט איהם. האט דאס קינד גענאגט: "איך דאנק איהם אוז לויב דעם וווירטה פון דיעזער תפיסה, וואס איך בין דער אייניציגער וועמען ער טהיילט צו אזוי פיעל חסדים אוז טובות". האט מען דעם קינד ערקלעהרט: "זאג דאס ניט, ווייל דאס איז א לעסטערונג פאר אונזער גרויסען קעניג. מיין ניט, אז ער איז דער מושל בלויז איבער דיזער תפיסה. ער האט אונטער זיין רשות שטעדט אוז לענדער אוז דו ביזט ניט זיין אייניציגער קנעכט. ער האט קנעכט אהן א צאהל, אוז די טובות וואס דער קעניג טהוט מיט דיר זיינען גאר ניט אנטקענען די טובות וואס ער טהוט צו אנדערע, צו די איבריגע אונטערטהאנען זיינע, אוז זיין השגחה איבער דיר איז אזוי ווי א טראפען פון ים אנטקענען די השגחה וואס ער האט איבער אלע וואס זיינען אונטער זיין רשות". ענטפערט דאס קינד: "איך זעה דאס אפילו ניט אוז בעגרייפ דאס ניט פיעל, אבער פון דעם אליין וואס דער קעניג טהוט מיט מיר, מיט מיין פערזאן, פערשטעה איך זיין גרויסקייט אוז איך דאנק אוז לויב דעם גרויסען, מעכטיגען קעניג, וואס זיין גוטסקייט איז גאר ניט משער צו זיין, אוז

שער הבחינה

דאָס וואָס ער טהוט מיט מיר איז בלויז א גאנץ קליינער טהיל פון די חסדים וואָס ער טהוט מיט די אלע וואָס זיינען אונטער זיין הערשאפט".

און דאָס קינד הויבט עס אן צו בעגרייפען בעסער און ווערט נאך מעהר איבערגענגעבען צו זיין וואהלטהעטער, כאטש ער אליין געניסט ניט מעהר ווי א קליין ביסעלע פון זיינע טובות און חסדים.

אט דיזען משל נעהמט זיך אריין אין זינען. קוקט אין דעם גרויסען און בריייטען וועלט־רוים און בעטראכט, אז מיר פערשטעהען זעהר ווייניג וואָס עם טהוט זיך דאָ ביי אונז אויף דער ערד; מיר ווייסען אפילו ניט אלעם וואָס עם טהוט זיך אין דעם קלענסטען טהאל. ווייסען מיר געווים ניט וואָס עם טהוט זיך הינטער דעם וועלט־רוים.

בעטראכט דעם משל אויפמערקזאם און פינקטליך און איהר ווערט דערפון פערשטעהן די גאטהייט לויט ווי דאָס איז, ניט בלויז לויט די טובות וואָס דער בעשעפער טהוט מיט אייך אליין, און איהר ווערט איהם מעהר דאנקען און לויבען פאר די חסדים וואָס ער טהוט מיט אייך און מיט דער גאנצער שאפונג בכלל. און קוקט אויף זיין תורה און געזעצע מיט אָפענע אויגען און נעהמט זיך אין זינען ווי דאנקבאר איהר וואָלט געווען א מענשען, וואָס דארף קיינמאָל צו אייך ניט אנקומען, און טהוט אייך טובות, ווי איהר וואָלט אזעלבען געשעצט און געאכטעט, אזוי דארפט איהר אויך דאנקען און לויבען דעם בעשעפער און אויס־פאָלגען זיינע געבאָטען. איבערלייגט זיך ווענען דעם ריכטיג און גאָט ווערט אונז העלפען מיר זאָלען איהם דיענען און אנערקענען זיין גוטסקייט און רחמנות, אמן.

סוף פון שער הבחינה

שער השלישי

שער עבודת האלהים

דער טהויער פון גאט׳ס דיענסט, די פפליכט צו דיענען איהם און ווי אזוי צו דיענען איהם.

פרק א׳

זאגט דער מחבר:

וויל מיר האבען פריהער ערקלעהרט די פליכט פון דער אמונה איז גאט׳ס אייניהייט מיט׳ן גאנצען הארצען, און ווי אזוי צו איבערצייגט זיין איז די גוטעם וואם דער בעשעפער טהוט מיט די מענשען, זיינען מיר איצט מחויב צו ווייסען און געדענקען וואם דער מענש האט צו טהאן נאכדעם ווי דאם געשריבענע איז די ערשטע שערים איז שוין צו איהם קלאהר און פערשטענדליך, און דאם איז: אז ער דארף אויף זיך נעהמען צו דיענען גאט לויט ווי דער שכל איז מחיב, אז דער וואם קריגט די טובות דארף דיענען דעם וואם טהוט איהם די טובות.

און מיר דארפען צוערשט ערקלעהרען די ארט און ווייזע פון די גוטעם וואם מענשען נעניסען איינע פון די אנדערע און אויף ווי ווייט מען איז מחויב צו דאנקען מענשליכע וואהלטהעטער. און אז מיר וועלען דאם ווייסען, וועלען מיר שוין ווייסען און פערשטעהן אויף ווי ווייט מיר דארפען דאנקען און לויבען דעם בעשעפער פאר די פיעלע חסדים און גוטעם וואם ער טהוט מיט אונז.

מיר ווייסען, אז מיר זיינען פערפליכטעט צו דאנקען יעדען וואם טהוט אונז גוטעם לויט די כונה, לויט דעם אבזיכט פון דעם גוטם־טהוער. אויב אייניער מיינט נור באמת צו טהאן א מענשען א טובה, דארף איהם יענער דאנקבאר זיין, וועז אפילו דער בעל טובה פיהרט די זאך ניט דורך צוליעב געווינסע אומשטענדען וואם שטערען איהם אין דעם. קוים מיינט ער נור גוט, דארף מען איהם דאנקען. פארקעהרט ווידער, וועז אייניער טהוט דעם אנדערען א טובה דורך א צופאל בעת ער מיינט נאר ניט צו טהאן די טובה אוז האט עס נאר ניט אין זינען, איז אויב דער וואם קריגט די טובה וויים דערפון, זעהט עס אויס, אז דאז פאלט ארונטער דער חוב פון דאנקבארקייט. אבער אפילו אין אזעלכע פעלע איז מען אויף פערפליכטעט צו דאנקען.

וואהרום וועז מיר וועלען בעטראכטען די טובות וואם מענשען נעניסען פון מענשען זיינען זיי אויף פינף־ערליי אופנים: א פאטער טהוט גוטעם זיין קינד; א ווירטה טהוט גוטעם זיין דיענער; א רייכער טהוט גוטעם ארימערע פון איהם; סתם מענשען טהוען טובות איינע די אנדערע, און שטארקע העלפען שוואכע און הילפלאזע. איצט לאמיר בעטראכטען וואם זיינען אויסען די דאזיגע בעלי טובה. מיינען זיי טאקע דורכאוים אימיצעגם טובה אדער ניט? מיר וועלען געהן כסדר.

א פאטער טהוט זיין קינד גוטעם, ניט אזוי צוליעב דער טובה פון קינד ווי צוליעב זיין אייגענע טובה, צוליעב זיין אייגענעם נענוס. וואהרום דאם קינד

איז דאך דעם פאטער׳ס פליישׂ און בלוט און די טבע איז פון מענשען אכטונג צו געבען אויף זיינע קינדער מעהר ווי אויף זיך אליין. יעדער פאטער סטארעט זיך אז זיין קינד זאל האבען צו עסען, צו טרינקען און הלבשה, בעת אפילו איהם אליין קומט אוים צו הונגערען אדער לוידען קעלט. עס איז פאר איהם קיין זאך ניט שווער צו טהאן פאר זיין קינד׳ס בעקוועמליכקייט. דער פאטער קען גאר אנדערש ניט האנדלען, ווייל דאס איז ביי איהם אן איינגעוואר־צעלטע נאטור און ער קען ניט געהן געגען זיין נאטירליכע נייגונג. פון דעסטוועגען, כאטש דער פאטער איז געצוואונגען פון דער טבע צו טהאן גוטעם מיט זיינע קינדער און ער איז ניט משהר ווי א שליח אין דער זאך, דאך האט די תורה אנגענאמט, אז א קינד דארף דעם פאטער אפגעבען כבוד און מורא האבען פאר איהם, אזוי ווי אין פסוק שטעהט: "כבד את אביך ואת אמך" — דו זאלסט עהרען דיין פאטער און מוטער, און "איש אמו ואביו תיראו" — יעדער זאל פאר זיין מוטער און פאטער מורא האבען.

די גוטעם וואס א הארר, א וויבטה טהוט מיט זיינע דיענער, איז בע־וואוסט, אז ער איז דערמיט אויסען זיין אייגענע טובה. וועז ער בעהאנדעלט דעם דיענער גוט, איז איהם דער דיענער מעהר געטרייי און בריינגט איהם גרע־סערע פראפיטען. פון דעסטוועגען, כאטש דער ווירטה מיינט גאר ניט דעם דיענער׳ס אדער דעם ארבייטער׳ס טובה, איז איהם דער לעצטער מחויב אפצו־געבען כבוד, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "בן יכבד אב ועבד אדוניו" — א זוהן זאל עהרען זיין פאטער און א דיענער — זיין ווירטה.

וועז א רייכער טהוט גוטעם מיט אן ארימאן, וועז ער ניט צדקה און העלפט א נויטבעדערפטיגען, איז אויך ניט זיין כונה דעם ארימאן׳ס טובה. ער מיינט גאר צו קריגען דערפאר שכר אויף יענער וועלט. דאס איז ביי איהם א מין געשעפט. פאר די ביסעל צדקה וואס ער גיט, האפט ער צו קריפען זיך עולם הבא. ער איז אויסען די מצוה און די תענוגים וואס ער וועט דערפאר האבען אויף יענער וועלט. פון דעסטוועגען, כאטש יענער האט גאר אין זינען זיינע אייגענע פראפיטען וואס ער וועט האבען גאר זיין טויט, דאך איז דער יעניגער וואס קריגט פון איהם די טובה מחויב צו דאנקען איהם און בענשען איהם, אזוי ווי איוב האט געזאגט: "ברכת אובד עלי תבא" — די ברכה פון דעם אומגליק־ליכען וואס איז האב געהאלפען זאל מיר געשעהן, און גאר עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען.

עס זיינען ווידער דא פעלע וואס מענשען טהוען אייגע די אנדערע טובות צוליעב כבוד אדער זייער כונה איז אז אימיצער זאל זיי דערפאר אפטהאן טובות, וועז זיי וועלען זיך אין דעם נויטיגען. אין אזא פאל זיינען זיי אזוי ווי לייטע וואס בעהאלטען ביי אימיצען געלד עס זאל ליגען גרייט פאר א שלעכטע צייט. פון דעסטוועגען, כאטש זיי זיינען אויסען זייער אייגענע טובה, דאך פערדיענען זיי לויב־גזאנג און דאנקבארקייט, ווי עס וועלט געזאגט אין משלי: "מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו" — דעם מענשען׳ס געשאנק, וועז א מענש גיט צדקה, וועז ער העלפט נויטבעדירפטיגע, מאכט עס איהם גרויס און בריינגט איהם איז געזעלשאפט פון גרויסע לייט. דאס הייסט: מען טהיילט איהם צו כבוד.

שטארקע העלפען הילפלאזע אויף ניט ווייל זיי זיינען אויסען יענעם׳ס טובה. זיי טהוען דאס, ווייל זיי קענען ניט צוזעהן יענעם׳ס צער און עס פערשאפט זיי עגמת נפש. דאס זעלבע איז זעהר אפט אויך מיט צדקה־געבער און מיט אנדערע

ארט גוטעס וואָס מענשען טהוען איינע מיט די אנדערע. זיי שטיצען אָדער העלפען זייערע מיטמענשען, ווייל זייערע הערצער טהוען זיי וועה, ווייל זייערע נערווען זיינען ערשיטערט פון יענעם'ס צרות, פון יענעם'ס ליידען. דער געפיהל פון רחמנות פלאגט זיי און זיי ווילען מיט זייער טרחה אָדער געלד זיך אליין לייכטער מאכען. דאָך פערדיענען זיי אלץ א דאנק פון די געשטיצטע און געהאָלפענע.

פאָלגליך: איז גאָר ניטאָ קיין מענשליכע טובה וואָס די כונה זאָל זיין לשם טובה, ווייל אלע בעלי טובה האָבען גאָר דערביי אנדערע אבזיכטען. זיי מיינען גאָר שכר אויף יענער וועלט, כבוד אָדער געלד פראָפיטען אויף דער וועלט, אָדער זיי זיינען געצוואונגען פון דער נאטור צו טהאָן די גוטעס וואָס זיי טהוען. און די טובות וואָס מענשען טהוען מיט מענשען זיינען ניט קיין שטענדיגע און ניט קיין דויערהאפטע, דאָך דארף מען זיי דערפאר דאנקען און לויבען, טאָ ווי דארף מען שוין דאנקען און לויבען דעם בעשעפער, וואָס טהוט מיט אונז שטענדיג גוטעס, אָהן שום זייטיגע אבזיכטען און אָהן אירגענד וועלכע אורזאך וואָס זאָל איהם צווינגען דערצו?

און מען דארף אין זינען האָבען נאָך א זאך: אלע טובות וואָס מענשען געניסען פון מענשען זיינען נור צופעליגע. אלע מענשען זיינען קערפערליך גלייך. אלע מענשען האָבען איינעם און דעם זעלבען אויסזעהן, איינע און דיזעלבע גליעדער און כמעט איינע און דיזעלבע נאטור־אייגענשאפטען. עס איז מעהר ניט, מאנכע מענשען האָבען צייטליכע צוגעגעבענע זאכען וואָס אנדערע האָבען ניט. איינער איז שטארקער און א צווייטער שוואכער; איינער איז רייך און א צווייטער אָרים, פון דעסטוועגען דארף איינער דעם אנדערען דאנקבאר זיין פאר די גוטעס וואָס ער געניסט פון איהם. און איהם אָפדיענען דערפאר מיט וואָס נור ער קען. טאָ ווי דארפען מיר שוין דאנקען און דיענען דעם בעשעפער פאר די טובות וואָס ער טהוט מיט אונז?

ווען דער מענש וואָס געניסט טובות פון אן אנדער מענשען זאָל זיך בעטראכטען אלס דער נידעריגסטער פון די נידעריגע אנטקעגען דעם וואָס טהוט מיט איהם גוטעס, וואָלט ער דעם בעל טובה געדארפט זיין מעהר דאנקבאר. היינט אז מיר ווייסען, אז דער בעשעפער איז דער בעסטער, דער חשוב'סטער און ערהאבענסטער פון אלע עקזיסטירענדע אויף דער וועלט און מיר זיינען ניט מעהר ווי נידעריגע און שוואכע ברואים, דאָך איז ער אונזער וואָהלטהעטער און הערט ניט אויף צו טהאָן גוטעס מיט אונז, איז דער שכל מחיב, אז מיר דארפען ניט אויפהערען צו דאנקען און לויבען איהם און דיענען איהם מיט אלע אונזערע כוחות פאר זיינע גרויסע חסדים, וואס ער קוקט זיך אום אויף אונז, כאָטש מיר זיינען אנטקעגען איהם גאָרניט.

און פון גאָט'ס גרויסקייט און מאכט איז שוין געזאָגט געוואָרען אין ערשטען שער. און אז מיר מענשען זיינען אזוי גוט ווי גאָרניט געגען איהם, קענען מיר וויסען ווען מיר בעטראכטען די זאך, אז מיר שטעהען אפילו נידעריגער פון אנדערע ברואים וואָס זיינען ניט בעגאבט מיט דער אייגענשאפט צו קענען רעדען. מיר זיינען איבערצייגט אין דעם דורך דרייערליי פונקטען: ערשטענס, זיינען דאָ חיות וואָס זיינען פיעל גרעסער און שטארקער פון אונז און קענען איבערטראָגען מעהר שלעכטעס און צער ווי מיר. און וועהרענד אנדערע לעבעדיגע בעשעפעניסען זיינען ניט קיין לאסט אויף זייערע עלטערען צו

האדעווען זיי, קען א מענש ניט אויסוואקסען אהן די גרויסע טרחה פון זייז פאטער און מוטער אדער אנדערע וואס פארנעהמען זייער פלאץ.

צווייטענס, איז דער מענש אייגענטליך ניט גאר קיין ריינע בריאה. א מענש מוז זיך פון קייט צו צייט וואשען. זאל ער זיך א לענגערע צייט ניט וואשען, ווערט ער ברודיג און קויטיג. וועז א מענש שטארבט, ווערט זיין קערפער גיכער פערדארבען ווי אנדערע טויטע בעשעפענישען און גיט ארויס אן ערגערן ריח ווי וועלכע עס איז טויטע בריאה.

דריטענס, זעהען מיר וואס עס ווערט פון א מענשען וועז דער כח הדבור, די רערענס־קראפט ווערט פון איהם אוועקגענומען, אדער וועז עס פאסירט עפעס אין זיין מח אוז ער גיהט ארום פון זינען. ער איז דאן גרייט צו טויטען זיך דורך כל־ערלייי מיתות משונות און קען אפטהאן אזעלכע ווילדע מעשים וואס קיין חיה טהוט ניט. מיר זעהען אויך אז דאס רוב לעבעדיגע בעשעפענישען ווייסען וואס עס איז פאר זיי גוט אוז וואס ניט. חיות ווייסען וואס פאר א שפייז עס איז פאר זיי גוט אוז וואס עס איז שעדליך, א זאך וואס אפילו א סך פערשטענדיגע מענשען ווייסען ניט, אוז מענשען אהן שכל — אודאי ניט.

פאלגליך, וועז מיר בעטראכטען דעם אומגעהייער גרויסען קאנטראסט פון דעם בעשעפערס מאכט, קענטנים אוז חכמה אוז אונזער שוואכקייט אוז פעהלערהאפטיגקייט אין אלע הינזיכטען, אוז דאך גיט ער אויף אונז אכטונג אוז בעזארגט אונז מיט אונזערע בעדערפנישען, פערשטעהען מיר דערפון אויף ווי ווייט מיר דארפען איהם אכטען אוז דיענען אוז דאנקבאר זיין שטענדיג אוז מורא האבען פאר איהם, ווייל דאס איז דער צוועק פון דעם מענשענס בעשאפונג, אוז ער וועט נאך דערפאר האבען עולם הבא.

אוז אויב עס געפינט זיך א נארר, אן אומווייסענדער, וואס האלט ניט אז א מענש איז מחויב צו דאנקען אוז לויבען גאט, איז אויב ער וועט גוט בעטראכטען דאס וואס עס איז פריהער געזאגט געווארען, וועט ער כודה זיין אויפ'ן אמת. דער פערשלאפענער וועט זיך דאן אויפכאפען אוז דער נארר וועט קלוג ווערען אוז דער קלוגער וועט נאך קליגער ווערען, ווייל ער וועט דורכדעם מעהר איבערצייגט זיין אין די פליכטען פון מענש צו גאט דורך די ראיות אוז בעווייזע וואס זיינען פריהער בעווייזען געווארען.

איצט אז עס איז שוין פאר אונז קלאהר, אז מיר זיינען מחויב צו דיענען דעם בעשעפער פאר די שטענדיגע טובות וואס ער טהוט מיט אונז, האבען מיר נאך ארומצורעדען איניגע ענינים אוז דאן וועלען מיר וויסען ווי אזוי אוז מיט וואס צו דיענען דעם בעשעפער אוז אפדאנקען איהם פאר זיינע גרויסע חסדים וואס ער טהוט מיט אונז.

פרק ב'

אייגענטליך שטעלט זיך א פראגע: וויבאלד אז דער שכל איז מחיב אז מיר דארפען דיענען גאט אוז מיר זיינען איבערצייגט אין דעם, טא צו וואס דארף מען גאר דעם מענשען בעווען צו גאטעם דיענסט? צו וואס דארף מען איהם זאגען: דיען דעם בעשעפער, אין דער צייט וועז ער פערשטעהט מיט'ן אייגענעם שכל אז ער דארף אזוי טהאן? איז דער תירוץ: אז פון דער צייט

וואס דער מענש הויבט אָן נעניסען פון גאָט'ס חסדים ביז ער בעגרייפט עס מיט'ן שכל נעדויערט א לאנגע צייט. וואהרום נעניסען נעניסט ער די טובות באלד פון דער צייט ווען ער ווערט בעשאפען און שכל קריגט ער ערשט מיט יאהרען שפעטער. דאריבער דארף מען איהם לערנען און אויפקלעהרען, אז ער האָט נעווויסע פליכטען צו זיין שטענדיגען וואהלטהעטער, כדי ער זאל ניט פערוויילדעט ווערען איידער ער ווערט קומען צום ריכטיגען פערשטאנד.

אבער אייגענטליך איז דער שכל אליין ווייניג צו בעווענען א מענשען צו גאָטעס דיענסט. עס זיינען דאָ דרייערליי אורזאכען וואס שוואכען אָפּ דעם מענשען'ס שכל און פערטעמפּען איהם. דאריבער זיינען מיר אויך מחויב צו לערנען ווי אזוי צו דיענען גאָט פון דער תורה, פון די גוטע לעהרען וואס דער אויבערשטער האָט אונז געגעבען דורך זיין נביא משה.

דאָס זיינען די דריי אורזאכען וואס שוואכען אָפּ דעם מענשענס ריכטיגען פערשטאנד:

ערשטענס, איז דער מענש בעשאפען פון פערשיידענע זאכען, פון פערשיעדענע מאטעריאלען און עלעמענטען, וואס זיינען קאָנטראסטען איינע פון די אנדערע. די נשמה פון מענשען און זיין קערפער זיינען דער היפוך איינע פון די אנדערע. און דער בעשעפער האָט אין דעם מענשען איינגעפלאנצט זיטען און כחות חשק צו האָבען צו געווויסע זאכען, וועלכע האלטען איהם אויף דעם וועלט און גיבען איהם לוסט צו לעבען. און כאטש אפילו מענשען זעהען ווי זייערע מיטמענשען שטארבען און ווערען כלה, ווערט דאָך דער לעבען ביי זיי ניט נמאס צוליעב זייער לוסט צו די קערפערליכע הנאות און תענוגים. די נאטירליכע נייגונג צו לעבען און נעניסען איז אריינגענעבען געווארען אין אלע בעשעפענישען. אין דער נשמה פון מענשען איז אייגעפלאנצט נאָך א מין כח אדער נייגונג, וואס איז דער היפוך פון די ערשטע. וועז דער מענש בענוצט זיך מיט די לעצטע, פערליעט ער דעם חשק צו קערפערליכע תענוגים און די נשמה וויל זיך גאר אפשיידען פון קערפער און קומען צוריק צו איהר שורש. אין די הימלשע ספערען, פון וואנען זי קומט. אט דיזער כח אדער נייגונג איז די אמת'ע פאלשטענדיגע חכמה.

אבער ווייל די קערפערליכע הנאות קומען צום מענשען פון זיין קינדהייט אן; ווייל דער חשק צו נעניסען פון לעבען קומט פריהער פאר'ן שכל, ווערט דער מענש דערצו צוגעוואהנט און עס ווערט אויסגעווארצעלט אין זיין הארצען אזוי שטארק, אז דאָס בעזיעגט דעם שכל וואס קומט שפעטער און ער פער־נאכלעסיגט די נייגונג פון זיין נשמה און ניט זיך אָפּ מיט די זאכען צו ווענדען זיין קערפער גלוסט. דאריבער דארף דער מענש אנקומען צו זאכען וואס בעשטרייטען זיינע קערפערליכע, טהיערישע מדות און בריינגען איהם צום שכל. און דאָס זיינען די לעהרען פון דער תורה, אין וועלכע גאָט לערנט די מענשען ווי אזוי צו דיענען איהם.

צווייטענס: דער שכל איז א גייסטיגע זאך, געגומען פון א הויכע גייסטיגע וועלט און איז פרעמד אין דער וועלט פון קערפערליכע גראבע זאכען. די תאוה ווידער, דער חשק וואס דער מענש בעזיצט צו וועלטליכע הנאות אדער געגנסטען, קומט פון פערשיעדענע עלעמענטען, פון קערפער וואס איז געבויט פון די הויפט יסודות: פייער, וואסער, ערד און לופט. דיזע העלפען ארויס איינע די אנדערע

און פערשטארקען די מענשליכע תאוות צו קערפערליכע הנאות. דער שכל אבער, וואס איז א דעליקאטנע זאך און איז, ווי געזאגט, פרעמד איז דער וועלט פון ממשות'דיגע קערפערס, ווערט אפגעשוואכט ניט האבענדיג ווער עס זאל איהם העלפען אדער אונטערהאלטען. דאריבער מוז דער שכל האבען אזעלכעם וואס זאל פון איהם אוועקשטויסען די כחות פון תאוה, פון לוסט צו קערפערליכע תענוגים, און דיזע הילף קריגט דער שכל דורך דער תורה, וועלכע לערנט אונז גוטע מדות און צו דערווייטערען זיך פון שלעכטעם.

דאריבער האט די תורה אנגעזאגט א סך זאכען וואס זיינען געגען געווויסע תאוות. אין דער תורה און אין די אנדערע הייליגע שריפטען ווערט געזאגט וועגען פאסטען, תפלה טהאו, צדקה געבען און אנדערע מדות, וואס זיינען דער קאנטראסט פון תאוות וואס דער מענש האט, כדי אויפצוועבען דעם שכל און פערשטארקען איהם. אזוי ווי דוד המלך זאגט: "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי" — גאטעס רייד איז פאר מיר א ליכט און א בעלייכטונג צו מיין וועג, איז וועלכע איך דארף געהן. דאס הייסט: די תורה בעלייכט מיין שכל ער זאל מיך פיהרען אין ריכטיגען וועג. עס זיינען דא נאך עהנליכע פסוקים וואס דריקען אויס דעם זעלבען געדאנק.

דריטענס: די תאוה, דער חשק צו קערפערליכע גענוסען, איז א זאך וואס דער מענש געבוירען שטענדיג. דער מענש מוז אפט עסען און טרינקען, וואס דאס ברייננט הנאה צום קערפער. ער שלאפט און גענים אלע מאל אנדערע הנאות. די תאוות ארבייטען ביי איהם אהן אויפהער, וועהרענד דעם שכל בענוצט ער זעלטען. דער שכל איז דער געגענזאץ פון די תאות און זיין אויפגאבע איז בלויז צו דערווייטערען, צו פערטרייבען די תאוות און ער ווערט פאר דיזעזען צוועק וועניג אנגעוועגדעם. און עס איז בעוואוסט, אז די אברים, וועלכע מען געברויכט שטענדיג לויט זייער נאטור, ווערט זייער צושטאנד פערבעסערט און זיי ווערען פון צייט צו צייט שטארקער. וועז אבער א מענש זאל גאר ניט טהאן מיט זיינע הענד, וואלטען זיי אפגעשוואכט געוואָרען. וועז א מענש זאל פאר א לאנגע צייט ניט געברויכען זיינע אויגען און זיי האלטען געשלאסען, וואלטען זיי זייער זעהע־קראפט פערלארען, און אזוי אלעם. דאריבער איז זעלבסטפערשטענדליך, אז די תאוה, דער לעבענס־לוסט איז שטארקער פון דעם שכל, מחמת דאס ערשטע בענוצט מען א סך און דאס צווייטע זעהר ווייניג. צוליעב דעם מוז דער שכל האבען א העלפער כדי ער זאל האבען בכח נובר צו זיין די תאוות, און דאס איז די תורה, די געטליכע לעהרע, וואס וועז דעם שכל נעהמט איהר צו הילף, וועלכע ער רייניגט און מעכטיגער און ער קען דאן פערטרייבען די צופיעל קערפערליכע נייגונגען. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „תורת ה' תמימה משיבת נפש", און אזוי ווייטער די נאכפאלגענדע פסוקים.

פאלגליך, ווייסען מיר פון דעם וואס איז פריהער געזאגט געוואָרען, אז די ערווענקונג אדער בעוועגונג צו גאט'ס דיענסט דארף קומען דורך דער תורה וואס ענטהאלט מצוות, וועלכע מען פערשטעהט מיט'ן שכל און אויך אזעלכע וואס מיר פערשטעהען ניט, אבער מיר מוזען זיי אויספאלגען, ווייל אזוי איז געזאגט געוואָרען אויפ'ן בארג סיני, און דורך זיי, דורך דער תורה און די מצוות, וועט דער מענש קומען צום ריכטיגען שכל, וואס דאס איז דער ריכטיגער צוועק פון די בעשאפונג פון מענשען אויף דער וועלט.

פרק ג׳

אבער אויף וואס פאר אן ארט און ווייזע דארפען מיר דיענען גאט? אין וועלכע פרטים דארפען מיר דאס אויסדריקען? איז די הויפטזאך, אז מיר דארפען פיהלען צום בעשעפער די אונטערטעניגקייט, די אונטערוואַרפענקייט, וואס מען פיהלט צו א וואַהלטהעטער, און וועלען אפצאהלען איהם מיט גוטעם פאר די גוטעם וואס מיר געניסען פון איהם.

אבער אונטערטעניגקייטען זיינען דאָ צווייערליי. אייגער איז אמאל אונטערטעניג דעם אנדערען אוים מורא, אדער וויל ער קוקט אוים, ער האפט צו קריגען פון יענעם א טובה אדער מעהר טובות ווי ער האט שוין פון איהם געקראגען. אזא אונטערטעניגקייט הייסט א געצוואונגענע. עס איז ווידער דא אן אונטערטעניגקייט וואס דער אונטערטעניגער בעטראכט אלס חוב, אלס פליכט. ער איז אונטערטעניג צו יענעם, אום אויסצודריקען, אז יענער שטעהט העכער פון איהם און ער פיהלט אז יענער האט ביי איהם פערדיענט או ער זאל איהם שעצען און אכטען און זיך ערנידריגען געגען איהם. די אונטערטעניגקייט פון מענש צו גאט איז אויך אויף דיזעלבע צוויי אופנים. דאס ערשטע בריינגט די מורא פאר שטראף אדער די האפנונג צו קריגען שכר אויף דער וועלט אדער אויף יענער וועלט. דאס לערנט אונז די תורה, וואס דערמאהנט אין פיעלע פלעצער, אז פאר היטען גאט׳ס געבאט וועט מען האבען גוטעם און אויב פערקעהרט, וועט מען געשטראפט ווערען. די צווייטע אונטערטעניגקייט האט ניט צו טהאן מיט שכר ועונש. א מענש קען זיין אונטערטעניג צום באשעפער, ניט האבענדיג דערביי אין זינען צו קריגען דערפאר געצאהלט אדער אוים מורא פאר שטראף, נור וויל דער שכל דיקטירט איהם אזוי, אז ער זאל זיין אונטערוואַרפען און ערנידריגט געגען זיין וואַהלטהעטער ניט האפענדיג אויף מעהר טובות און ניט מורא האבענדיג פאר וועלכע עם איז שלעכטעם.

און די ביידע סארטען אונטערטעניגקייט זיינען גוט און זיי היטען אוז בעשירמען דעם מענשען פון שלעכטעם. אבער איינע פון זיי בריינגט דאס אנדערע. וועז א מענש איז אונטערטעניג צו גאט דורך דער לעהרע פון דער תורה, אוים די מורא פאר שטראף אדער די ערוואַרטונג אויף שכר, קומט ער נאכהער במילא צו דער אנדערער מדרגה פון אונטערטעניגקייט וואס איז בלויז אוים דאנקבארקייט און וואס דער שכל איז אויף דעם מחייב. און דיזע מדרגה איז א העכערע און מעהר אנגענומען ביים בעשעפער ווי די ערשטע. וואַרום איז די צווייטע מדרגה פון אונטערטעניגקייט בעסער ווי דער ערשטע? וועלען מיר אנגעבען זיעבענערליי טעמים.

ערשטענס: וועז א מענש דיענט גאט בלויז מצד התורה, וויל די תורה הייסט אזוי, קען זיין אז ער זאל דאס טהאן לשם שמים, פון גאט׳ס וועגען אהז שום זייטיגע פניות, און עס קען וויעדער זיין אז ער זאל דאס נאר טהאן פון לייטענס וועגען, כדי מענשען זאלען איהם האלטען פאר א פיינעם מאן און איהם אפגענבען כבוד. וואַרום די תורה איז דאך געגרינדעט אויף שכר און עונש, אויף האפענונג צו גוטעם וועז מען פאלגט אוים איהרע געבאטען און אויף מורא פאר שלעכטעם, וועז מען פאלגט זיי ניט אוים. וועז אבער מען דיענט דעם בורא מצד השכל, וויל מען פערשטעהט גרינדליך אז מען דארף איהם דיענען, דאז טהוט

מען דאס געווים נור לשם שמים אהן שום חניפה און פעלשונג און מען האט דערבייי ניט אין זינען געלויבט צו ווערען פון אימיצען אדער קריגען דערפאר געווייסע בעלוינונגען און מען מראבט אויך ניט וועגען שטראף. די כונה פון אזא גאט'ס דיענסט איז נור נאכצוקומען די פפליכטען וואס א בעשאפענער איז פערפפליכטעט צו זיין בעשעפער.

צווייטענס: וועז מען ווערט א עובד ה' דורך דער תורה, וויל מען האט מורא פאר'ן שטראף אדער מען האפט אויף שכר, איז דאך דאס לכתחילה אזוי ווי א געצוואונגענע זאך. דעריבער קען דער מענש דענקען אז פיעל ער טהוט איז געוג אדער נאך צופיעל. וועז אבער מען איז אן עובד ה' וויל מען פערשטהט מיט'ן שכל אז מען דארף אזוי טהאן, טהוט מען דאס פרייוויליג און אז מען טהוט א זאך מיט'ן אייגענעם רצון, סטארעט מען זיך צו טהאן וואס מעהר און וואס בעסער. דער וואס דיענט דעם בורא על פי שכל וויים און איז איבערצייגט, אז דער בורא טהוט פאר איהם מעהר ווי ער טהוט פאר'ן בורא מיט זיין דיענען איהם. און ער דענקט קיינמאל ניט אז ער דיענט איהם צופיעל. זיין גייסט, זיין נשמה האט דערפון הנאה און ער בעטראכט ניט דאס וואס ער טהוט פאר גאט פאר אן אנגעווארפענע זאך.

דריטענס: דער וואס דיענט גאט בלויז צולייעב דעם וויל אזוי איז געשריבען אין דער תורה, זעהט מען די גוטע טהאטען וואס ער טהוט מיט זיין קערפער, מיט זיינע גליעדער, אבער די עבודה שבלב, דאס דיענען גאט מיט'ן הארצען, מיט'ן געדאנק, קען זיין, פעהלט איהם. דער אבער וואס דיענט גאט וויל ער פערשטעהט מיט'ן שכל אז מען דארף איהם דיענען, איז זיין עבודה שבלב, זיין אינערליכע דיענסט, די אונטערטעניקייט וואס ער פיהלט אין הארצען נאך מעהר ווי די גוטע מעשים וואס מען זעהט איהם טהוענדיג. אזעלכער קומט נאך די חובות הלבבות, די הערצען-פפליכטע, וואס דאס איז דער עיקר אין עבודת הבורא.

פיערטענס: איז די עבודת הבורא, וואס דער מענש לערענט פון דער תורה, מעהר ניט ווי א טיהר אדער א טהויער צו דער ריכטיגער עבודה וואס קומט פון שכל. דאס הייסט: אז מען לערענט די תורה און מען פאלגט אוים איהרע געבאטען אפילו בלויז מיט דער כונה אויסצומיידען שטראף אדער בעלוינט צו ווערען, קען דאס במילא ברייגען צו דער ריכטיגער גאטעם דיענסט על פי שכל. די לעהרען פון דער תורה זיינען אזוי ווי די ארומארבייטונג אין א פעלד וואס מאכט די פערזעעטע קערנער צו וואקסען. דורך דער תורה קען דעם מענשען'ס שכל אויסגעארבייט ווערען, אז ער זאל דיענען גאט ניט אוים מורא פאר שטראף אדער ערוואארטונג אויף שכר. אזוי ווי אונזערע חכמים האבען געזאגט:

"אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס" — איהר זאלט ניט זיין ווי דיענער וואס דיענען זייער ווירטה, כדי צו קריגען געצאהלט, "ויהי מורא שמים עליכם"— די מורא פון גאט זאל אויף אייך זיין, ניט די מורא פון שטראף. פאלגליך, איז אלץ די עבודה על פי שכל א העכערע און בעסערע מדרגה.

פינפטענס: האבען די מצוות פון דער תורה א גרעניץ. זיי זיינען בעשרענקט איז א געוויסע צאהל — תרי"ג מצוות, זעקס הונדערט מיט דרייציגהן מצוות. אבער די מצוות וואס דער שכל קען טהאן האבען גאר קיין שיעור ניט. וויבאלד אז דער מענש פערשטעהט מיט'ן שכל אז ער דארף דיענען דעם בעשע-

פער, וועט ער טאג טעגליך אלץ מעהר פערשטעהן און אלץ מעהר אנערקענעז די הסדים וואס דער בעשעפער טהוט מיט איהם און ער וועט אלץ מעהר און מעהר זיין אונטערטעניג און זיך ערניעדעריגען פאר איהם. דעריבער זאגט דוד המלך ע"ה אין תהלים: "לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצותך מאד" — צו אלע זאכען האב איך געזעהן א סוף, א גרענץ, אבער דיינע געבאָט זיינען זעהר בריט. דאס הייסט, אז עס איז נאר קיין שיעור ניטא צו די שולדיגן וואס מיר זיינען דעם בעשעפער שולדיג פאר די טובות וואס ער טהוט מיט אונז.

זעקסטענס: די עבודה וואס מען לערענט פון דער תורה ליגט אין דעם רצון און כח פון מענשען. וועז דער מענש וויל נור האט ער ביכולת נאכצוקומען די פארשריפטען פון דער תורה. די צווייטע מדרגה אבער, דיענען גאט על פי שכל, דערצו מוז מען זיך שוין שטארק אנשטרענגען און אנקומען צו גאט'ס היפּ, וויל עס איז זעהר שווער צו קומען דערצו. דעריבער בעט דוד המלך אין "אשרי תמימי דרך", אז גאט זאל איהם קומען צו היפּ און ער זאל איהם קענען דיענען וי געהעריג איז.

זיבעטענס: וועז א מענש דיענט דעם בורא בליז וויל אזוי האט ער געלערענט אין דער תורה, איז ער מיט זיך אליין ניט זיכער, אז ער זאל וועז עס איז ניט ארפּ פון גלייכען וועג. די תאוה וואס א מענש בעזיצט, דער לעבען־לוסט וואס איז אין מענשען איינגעווארצעלט פון זיין קינדהייט אָן, קען גובר זיין אוז קען איהם בריינגען צו זינד. מיט דער עבודה אבער וואס קומט פון שכל איז דער מענש זיכער אז ער וועט דערבייּ פערבלייבען. וואהרום דער שכל איז ניט קיין קערפערליכער געגענשטאנד אוז האט ניט קיין נייגונג צו קערפערליכע נעגוסטען. דער שכל קען שטענדיג גובר זיין די קערפערליכע תאוות אוז דערייבער שטעהט דאס דיענען דעם בעשעפער על פי שכל העכער ווי דיענען איהם דורך די פארשריפטען פון דער תורה.

אבער פון דעסטוועגען מוז מען אנקומען צו דער תורה, כדי צו קומען צו דער ר'כטיגער מדרגה פון עבודת הבורא, ווי עס וועט ווייטער ערקלערט ווערען.

פרק ד'

צוליעב זיבעטען אורזאכען מוז מען אנקומען צו דער תורה, אום צו קומען צו עבודת ה'

ערשטענס, איז בעוואוסט אז דער מענש בעשטעהט פון א גוף אוז א נשמה אוז ער האט צווייערליי נייגונגען. איינע בריינגט איהם איבערצוגעבען זיך צו פארגענוגענס אוז זינקטען איז טהיערישע תאוות אוז פערטרייבען פון זיך דעם דיכטיגען ריינעם פערשטאנד. די צווייטע נייגונג זיינע איז פארקעהרט אזעלכע וואס בריינגט איהם צו פער'מיאוס'ען די וועלט, אויסצומיידען פארגענוגענס אוז אפזאגען זיך פון קערפערליכע ענינים, וויל עז זעהט איין, אז דיעזע וועלט איז ניט קיין אייביגקייט, אז סוף כל סוף מוז מען זי פערלאזען, אוז אפילו די צייט וואס דער מענש לעבט איז ער אונטערוואָרפען כל־ערליי בייזע בעגעגענישען. דאריבער איז איהם דער לעבען ניט ניחא אוז דאס בעוועגט דעם מענשען מבטל צו מאכען די וועלט אוז האבען לוסט צו דערנרייכען דעם הימעלשען שכל אויף יעגער וועלט.

אבער די ביידע עקסטרעמע נייגונגען זיינען ניט גוט. עס טויג ניט נאכ־
צוגעבען אין גאנצען דעם קערפּער און עס טויג ניט נאכצוגעבען אין גאנצען
דער נשמה. וועז א מענש איז דיזע וועלט אין גאנצען מבטל ברייגעט עס גרויס
שאדען אין דער וועלט'ס אָרדנונג. אז מען האלט פון דער וועלט גאָר ניט אזוי
מען שטרעבט נור צו יענער וועלט, וויל מען גאָר ניט אויפטהאָן, אזוי די וועלט
קען קיין קיום ניט האָבען אָהן די אויפטהועכצען פון מענשען. וועז ווידער מען
גיט זיך אָפּ אין גאנצען מיט עולם הזה, וועז מען לאָזט זיך אריין אין צופיעל
קערפּערליכע תענוגים, קען דאָס ברייגען דערצו, אז מען זאָל ניט האָבען ניט די
וועלט, ניט יענע וועלט. דאריבער האָט דער אויבערשטער מיט זיינע גרויסע
געשאדען אָנגעצייגט די מענשען א מיטעל־וועג, אין וועלכען זיי זאָלען געהן. ער
האָט געמאכט א פּשרה צווישען דעם גוף אזן דער נשמה, אז זיי זאָלען ביידע ניט
זיין צו עקסטרעם, אזן דאָס זיינען די לעהרען פון דער תורה, וואָס דערווייטערען
די מענשען פון צופיעל תאוות אויף דער וועלט, כדי זיי זאָלען אויך האָבען
יענע וועלט.

צווייטענס: עס זיינען דאָ מצוות, וואָס דעם מענשען'ס שכל וואָלט
איהם ניט בעוועגט צו טהאָן זיי. למשל: תפלה טהאָן, פאָסטען אדער געבען
צדקה. דער שכל קען גאָר דיקטירען אז תפלה טהאָן צו גאָט, בעטען ביי איהם
רחמים אדער פאָסטען קען קיין שום ווירקונג ניט האָבען. וואָרום וויסענדיג אז
אין דעם בעשעפער קומט קיינמאָל ניט פאָר קיין ענדערונג, איז דאָך ניט שייך
צו זאָגען, אז די תפלה אדער דער תענית זאָל אין איהם מאכען וועלכען עס איז
שינוי. נאָכ'ן שכל קען אויסקומען, אז וועד עס איז וועלטה גוטעס, קריגט עס
אזן וועד עס האָט דאָס ניט פערדיענט, קען איהם קיין בעטען אזן פאָסטען ניט
העלפען. וועגען צדקה אזן אנדערע וואָהלטהאטען, קען אמאָל על פּי שכל אויס־
וויזען, אז מען דארף דאָס ניט טהאָן. וואָרום אויב אייגער אין לויט זיינע
מעשים וועלטה צו האָבען אלעם וואָס ער דארף, וועט איהם גאָט אליין געבען,
אזן אז ער גיט עס איהם ניט, מסתמא דארף מען ניט. אזן וועז אפילו דער שכל
זאָל דיקטירען אז מען דארף יא תפלה טהאָן, פאָסטען אזן געבען צדקה אזן
טהאָן מעגשען טובות, וואָלט מען אָבער ניט געוואָוסט וועז צו טהאָן די אלע זא־
כען, וויפיעל צו טהאָן דאָס אזן אויף וואָס פאר אן אופן. מען וואָלט אויך קיין
אידעע נעהאָט וועגען די שטראָף פאר ניט מקיים זיין די דאזיגע מצוות. דאריבער
איז נעזאָגט אזן אָנגיידייטעט נעווארען אין דער תורה אזן אין די הייליגע שרי־
טען פון די נביאים וועגען תפלה אזן פאָסטען אויף וואָס פאר אן אופן דאָס זאָל
געטהאָן ווערען, אזן אויך ענינים פון וואָהלטהאט ווי דאָס זאָל דורכגעפיהרט וע־
רען אזן וועגען שכר אזן עונש פאר מקיים זיין אדער ניט מקיים זיין די דאזיגע
מצוות. פאָלגליך, קען מען ניט קומען צו דער מדרגה פון ערפיעלען דעם רצון פון
בעשעפער סיידען דורך ביידע זאכען, דהכ'ן שכל אזן דורך דער תורה.

דריטענס: קען דער שכל אליין ניט בעוועגען אלע מענשען צו גאטעם
דיענסט, וויל שכל, אמת'ער שכל, איז א זאך וואָס ניט אלע בעזיצען. אזן אפילו
צווישען די פערשטענדיגע מענשען זיינען אויך דא קליגערע אזן נאך קליגערע
אזן זיי קענען זיך אין דיזען פּרט ניט אויסגלייכען. די לעהרען אבער פון דער
תורה לערנען אלעמען גלייך, דעם געלערנטען אזן דעם פראָסטאָק, כאטש אפילו
דער ערשטער פערשטעהט זיי מעהר אזן דער צווייטער — וויניגער. די תורה
איז ניט נענעבען נעווארען פאר געווסע קלאָסען אזוי אזן פאר געווסע אנ־

דערש, נור פאר אלע קלאסען מענשען גליידְ. דאס וואס איינער איז מעהר מקיים די תורה און א צווייטער וויניגער, איז ווייל דער ערשטער פערשטעהט זי בעסער פון דעם צווייטען. וועז אבער עס וואלטען ניט געגעבען געווארעז די לעהרעז פון דער תורה, וואלטען אפילו א טהייל פערשטענדיגע מענשען ניט געווואוסט די פליכטען פון עבודת הבורא. וויניגסטענס וואלטען זיי בלויז א טהייל גע־ווואוסט, אבער ניט אין גאנצען.

פיערטענס: איז דאך א זיכערע זאך אז מענשען זיינען פערפליכטעט צו דיענען איינעם אוז זיין אונטערטהעניג אונטער איהם לויט די טובות וואס זיי געניסען פון יענעם. א גרעסערען בעל טובה דארף מען מעהר דיענען ווי א קלענערען. און אזוי ווי אין יעדען דור קומען פאר פערשידענע ענדערונגען אויף דער וועלט און עס פאסירען זאכען, פון וועלכע איין פאלק גענים־ט מעהר פון אן אנדערען, איין לאנד, צום ביישפיעל, האט א הונגער און די צווייטע א גרוים גערעטענים, אדער אין איין לאנד איז חלילה א מגפה און אין דער צווייטער ניט, איז דאך דער שכל מחייב, אז די וואס געניסען מעהר גוטעס, דארפען מעהר דיענען דעם בורא וואס האט זיי געבראכט די גוטעס. אבער דאס איז אלץ נע־רעדט, וועז דאס פאלק וויסט אז עס האט גענאסען מעהר טובות ווי אנדערע פעל־קער. וועז דאס פאלק וויים דאס אבער ניט, וועט דער שכל אליין דאס ניט בריינגען דערצו אז עס זאל האלטען אלס א פליכט צו דיענען דעם בורא מעהר פון אנדערע פעלקער. און פון וואנען וויסען מיר אידען, אז דער בעשעפער האט מיט אונז געטהאן מעהר טובות ווי מיט אנדערע? פון דער תורה, וועלכע דערצעהלט אונז פון יציאת מצרים און די אנדערע גרויסע נסים און חסדים וואס ער האט מיט אונז געטהאן. דערפון וויסען מיר אז מיר דארפען דיענען גאט מעהר ווי אנדערע. און כאטש מיט אונזער דיענען איהם צוזהלען מיר איהם אפ א חוב וואס מיר זיינען איהם שולדיג און עס קומט אונז דערפאר ניט קיין דאנק, דאך ווערט נאך אונז פערשפראכען גוטע בעלוינונגען אויף דער וועלט אוז אויף יענער וועלט, און דאס אלעס וויסען מיר פון דער תורה, אבער דער שכל אליין וואלט דאס אונז ניט געלערנט.

דער פינפטער טעם וואהרום מיר מוזען האבען די תורה איז: ווייל די תורה, ווי עס איז שוין פריהער געזאגט געווארעז, מוז דיענען אלס א פאדער־זאך צום שכל. דער מענש, וועז ער איז יונג, מוז מען איהם לערנען און פירהען אין גוטען וועג ביז זיין שכל ווערט שטארק און פאלקאם. און אפילו עלטערע מענשען זיינען אויך דא וואס זייער שכל איז ניט רייף גענוג און איז צו שוואך גובר צו זיין די קערפערליכע תאוות, און פאר דיזע מוז מען האבען א מיטעל־וועג, וואס זאל זיי בריינגען צו גאט'ס דיענסט אהן שארפען פערשטאנד. דאריבער זיינען די לעהרען פון דער תורה געגרינדעט געווארעז אויף די פרינציפען פון שכר ועונש, האפען צו קריגען גוטעס פאר טהאן גוטעס און מורא האבען פאר שטראף פאר טהאן שלעכטעס. און אפילו דער וואס טהוט גוטעס מיט דער כונה צו קריגען דערפאר שכר און מיידט אוים שלעכטעס אוים מורא פאר שטראף, שטעהט ער אויך אויף דער שטופע פון עכט פרומע און איז בערעכטיגט צו בעלוינונג אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט. און דער וואס שטייגט ארויף פון דיזען סארט עבודת הבורא צו עבודת הבורא וואס קומט פון שכל, פון אויפקלעהרונג, קען דער־גרייכען די שטופע פון די נביאים און נאר גרויסע צדיקים און זיין בעלוינונג אויף דער וועלט איז די שמחה און די הנאה פון דעם גופא וואס ער דיענט דעם רבונו

של עולם, און אויף יענער וועלט וועט ער האבען אזעלכע גייסטיגע פארגעניגענס וואס מען קען נאר ניט אפמעלדען און פארשטעלען זיך אפילו אין פאנטאזיע. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" — ווי גרוים זיינען דיינע גוטע זאכען וואס דו האסט בעהאלטען פאר דיינע פערעהרער, און נאך אזעלכע עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין תנ"ך.

דער זעקסטער טעם איז: ווייל עבודת הבורא איז כולל זאכען, וועלכע זיינען אונערקלעהרבאר פאר'ן שכל, דהיינו שעטנז און דאס גלייכען, און ווידער אזעלכע וואס דער שכל איז מחייב אז אזוי דארף מען טהאן אדער אזוי דארף מען ניט טהאן. און אזוי ווי בעת די איהען זיינען ארויסגענומען געווארען פון מצרים זיינען זיי געווען שוואכזיניג, ארריינגעטהאן אין טהיערישע תאוות אזוי, אז זייער שכל איז געווען טעמפ צו פערשטעהען אפילו די געבאטען וואס דארפען פער־שטאנען ווערען מיט'ן שכל, דאריבער האט זיי גאט געגעבען די תורה און ניט געמאכט קיין אונטערשיעד צווישען פערשטענדליכע געבאטען און אונפער־שטענדליכע. ער האט געגעבען אלע מצוות צוזאמען, אי די וואס מען קען פערשטעהען מיט'ן שכל, אי די וואס מען קען ניט פערשטעהן, כדי מען זאל זיי אלע אויספאלגען, אויב ניט מצד השכל, איז צוליעב דעם ווייל גאט האט אזוי געהייסען, און אויף דיזען אופן וועלען אלע זיין גליידיג, אי די וואס וועלען בעגרייי־פען די מצוות מיט זייער פערשטאנד, אי די נארארנים און אונווייסענדע, וואס פערשטעהען דאס ניט. וועו אבער די תורה וואלט ניט געגעבען געווארען, וואלט מען אפילו אין בעסטען פאל נור געווואוסט פון די מצוות וואס זיינען פערשטענד־ליך און אפשר דאס אויך ניט, ווייל, ווי געזאגט, זיינען די מענשען דאמאלס גע־וען צופיעל געזונקען אין טהיערישע תאוות און זיי האבען אפילו שכל'דיגע געבאטען אויך ניט פערשטאנען.

דער זיבענטער טעם וואורום מען דארף די תורה זיי זאל בעווען צו גאטעס־דיענסט, איז דיעזער:

די תורה איז געגעבען געווארען דורך א פערמיטלער, דורך משה רבנו, וועלכער האט געצייגט אותות ומופתים, וואונדערטהאטען, וואס מענשען האבען גענוהען און געפיהלט מיט זייערע קערפערליכע חושים. אלע, אפילו ניט די בעלי שכל, האבען עס בעגרייפען און קיינער האט עס ניט געקענט אפלייקענען. דערפון האבען אפילו די גאר אומווייסענדע געדרונגען אז אלעם וואס משה האט גענאגט איז גאט'ס נאמען איז אמת, און מען דארף אלעם אויספאלגען, צי מען פארשטעהט די געבאטען, צי מען פארשטעהט זיי ניט. די אותות ומופתים זיינען דאך געווען איבערצייגענד, האבען זיי שוין געדיענט אלס איבערצייגונג, אז מען דארף משה'ן פאלגען אלעם וואס ער זאגט.

וואורום דאס איז דאך א פשוט'ע זאך. דער וואס בעגרייפט נור די טובות וואס אימיצער האט מיט איהם געטהאן, גלויבט ער אז ער איז פערפליכטעט צו דיענען יענעם לויט זיין בעגריף. ער מעג אפילו זיין דער גרעטטער פראסטאק, דער גרעסטער שוטה, קוים אבער פיהלט ער אז ער האט פון יעמאנדען עפעס גענאסען, גלויבט ער, אז ער דארף יענעם אויף וועלכען עס איז אופן אפדיענען. און אז איינער וויים און איז איבערצייגט, אז דער בורא האט מיט זיין פאלק געטהאן מעהר טובות ווי מיט אנדערע פעלקער, גלויבט ער, אז ער דארף איהם דיענען מעהר ווי אנדערע און אויספאלגען אפילו אזעלכע געבאטען וואס ער בעגרייפט ניט מיט'ן שכל.

אזוי איז אויך וועו אייגער איז איבערצייגט אז א געווייסער טהייל אדער א געווייסער קלאס, צו וועלכען ער בעלאנגט טאקי פון זעלבען פאלק, האט מעהר פריווילעגיעז פון גאט'ס געגאדעו ווי די אנדערע טהייל אדער קלאסען פון זיין פאלק, גלויבט ער, אז ער דארף מקיים זיין די עקסטרא מצוות וואס זיינען געגעבען געווארעו נור פאר די צו וועלבע ער בעלאנגט. די כהנים אוו לויים, למשל, האבען געהאט געווייסע פריווילעגיעז וואס אנדערע האבען ניט געהאט. דאריבער זיינען פאר די כהנים אוו לויים געגעבען געווארעו עקסטרא מצוות, וואס זיינען ניט געגעבען געווארעו צו די אנדערע שבטים, אוו זיי האבען געפיהלט די פליכט אויסצופאלגען זיי. דאס זיינען אלעס רעזולטאטען דערפוו וואס גאט האט געגעבען די תורה דורך משה רבנו, וועלכער האט געצייגט וואונ־ דערליכע זאכען, וואס מען האט געזעהן אוו געפיהלט, אוו דאריבער האט מען איהם שוין געגלויבט אין אלעס וואס ער האט געזאגט אין גאט'ס נאמען.

פוו דעם איז צו לערנען אז יעדער מענש, וועמען גאט גיט גוטעם מעהר פוו אנדערע, דארף איהם דיענען אוו דאנקען פיעל ער קען אוו פיעל ער בעגרייפט אויסער די אלגעמיינע דיענסט וואס אלע זיינען מחויב צו דיענען איהם. דערפאר וועט איהם דער בעשעפער געבען מעהר גוטעם לעולם הבא. א מענש דארף ניט אוו טאר ניט זיין אזוי ווי די וואס דער נביא הושע האט אויך זיי געזאגט פוו גאט'ס וועגען: "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל" — איך האב זיי געגעבען א סך זילבער אוו גאלד אוו זיי האבען דאס פערברויכט אויף עבודה זרה, אויף געצענדיענסט.

אוו דער וואס דאנקט ניט גאט פאר זיינע פערזעגליכע טובות; דער וואס לייגט ניט צו בעזונדערע גאטעם דיענסט פאר די חסדים וואס ער האט געגאסעו מעהר פוו אנדערע, וועט עם איהם בריינגען דערצו, אז ער וועט אין גאנצען אויפגעבען די עבודת הבורא. ער וועט אפילו ניט אפהיטען די אלגעמיינע פליכטען צום רבונו של עולם אוו וועט פערלאזען די גאנצע תורה אוו איהרע גוטע לעהרעו. אוו וויבאלד ער וועט פוו זיך ארואפווארפען דעם יאך פוו דער תורה, וועט ער שוין ניט אפהיטען אפילו די פליכטען וואס זיין אייגענער שכל דיקטירט איהם אז מען דארף זיי אפהיטען. אין אזא פאל געהט דער מענש נאר אין גאנצען ארויס פוו כלל מענש אוו איז נאר ערגער פוו א בהמה. וואהרום א בהמה האט אויך עפעס א געפיהל פוו אנערקענונג, אזוי ווי דער פסוק זאגט איז ישעיה: "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו" — דער אקס קען זיין וויהרטה וואס האט איהם געקויפט אוו דער עזעל — זיין אייגענטהימער'ס קארעטע איז וועלכע ער גיט איהם עסעו. אוו דער סוף פוו אזא אונדאנקבארעו קען זיין זעהר שלעכט, אזוי ווי עס וועהרט געזאגט אין תהלים: „ואויבי ה' כיקר כרים" — גאט'ס פיינד זיינען אזוי ווי אקסען וואס מען שטאפט, מען גיט גוט עסעו אוו זיי וועהרען פעט צו דער שחיטה.

פרק ה.

מיר דארפען ערקלערען דייטליכער ווי אזוי די תורה בריינגט דעם מענשען צו גאטעם דיענסט. מיר דארפען די תורה אנגליעדערען אויף חלקים אוו בעי־ טראכטען וואס מענשען קענען געניסען, וועו זיי גלויבען איז דער תורה אוו זיינען איהר מקים.

די תורה איז א געטליכע זאך, געגעבען פון גאט דורך איינעם פון די מענ־
שען, וואס איז איהם געפעלען געווארען פאר זיין דיענען איהם—דורך משה רבנו,
מיט דעם צוועק אז מענשען זאלען דורכדעם בעלוינט ווערען אויף דער ועלט
און אויף יענער וועלט. דאס גיבען די תורה איז פון גאט גענוען א חסד, א
טובה פאר די מענשהייט.

די תורה צוטהיילט די מענשליכע טהאטען אין דריי חלקים: א) זאכען
וואס איז געבאטען אז מען זאל טהאן (ציוויים); ב) זאכען וואס איז פער־
ווהרט צו טהאן (אזהרות); ג) זאכען וואס מען מעג טהאן אויב מען וויל, אבער
קיין חוב, קיין געבאט איז עס ניט (מותרות). די ערשטע, די זאכען וואס
די תורה הייסט אז מען זאל דוקא טהאן, זיינען צוטהיילט אויף צוויי טהיילען:
הערצליכע מצוות און טהאטליכע מצוות. הערצליכע, מיינען די דאזיגע פער־
זאגען וואס מען איז זיי מקיים נור מיט'ן הארצען, מיט דעם געדאנקען, ווי
גלויבען אין גאט'ס איינהייט, האבען בטחון אין איהם, זיין איבערגענעבען צו
איהם, אננעהמען זיינע משפטים פאר גוטען, גלויבען אין די נביאים, פערשטעהן
און בעגרייפען די טובות וואס דער בורא טהוט מיט אונז מענשען און נאך
פיעלע אזעלכע. טהאטליכע מצוות זיינען די, צו וועלכע די גליעדער און דאס
הארץ דארפען זיין פעראייניגט. צום ביישפיעל: דערצו דאס זעלבע וואס דאס
הארץ דענקט, לערנען, תפלה טהאן, פאסטען, צדקה געבען, סוכה, לולב, ציצית
און דאס גלייכען, וואס דער מענש דארף טהאן מיט זיינע אברים, און זיין הארץ,
זיין מחשבה מוז אויך זיין דערבי.

די אזהרות, פערזאגען, וואס מען זאל ניט טהאן, זיינען אויך צוטהיילט
אויף צוויי טהיילען: הערצליכע און טהאטליכע. זאכען וואס מען טאר ניט
האבען במחשבה, וואס מען טאר ניט אין זינען האבען, און זאכען וואס מען
טאר ניט טהאן מיט די גליעדער. די ערשטע זיינען, צום ביישפיעל: דאס
דיענען גאט און דערבי האבען זייטינע כוונות. דיענען גאט מיט פאלשקייט,
מיט דער זייטיגער כונה, כדי מענשען זאלען איהם האלטען פאר א צדיק;
האבען אין זינען צו טהאן זאכען וואס מען טאר ניט טהאן; האבען אין זיך
גאוה; מבזה זיין מענשען בייא זיך אין הארצען; אפלאכען אין געדאנקען
פון נביאים און געטליכע זאכען; ליעב האבען שלעכטע מענשען; מקנא זיין;
פערדרוס האבען אויפ'ן בעשעפער פאר שלעכטעם וואס ער בריינגט אויף א
מענשען, און פיעלע אזעלכע. די עבודת הבורא דארף זיין ריין פון זייטיגע
אבזיכטען. אפילו וען מען דיענט גאט מיט דער כונה כדי צו קריגען דערפאר
שכר, וואס נאך אונזער שיטה איז דאס ניט קיין איסור, מוז מען אבער דער־
ביי אין זינען האבען און גלויבען אז דעם שכר, אויף דער וועלט אדער אויף
יענער וועלט, וועט גאט געבען, ניט קיין אנדערער, און דאס וועט במילא
בריינגען צו דיענען דעם בורא על פי השכל.

די אזהרות וואס מען טאר ניט טהאן מיט די אברים, מיט די פיזישע
גליעדער, זיינען די פיעלע זאכען וואס די תורה האט פערזאגט אז מען זאל זיי
ניט טהאן, ווי דיענען עבודה זרה, פאלש שוועהרען, רכילות רעדען, עסען טרפות,
גנב'ענען, גזל'ענען, מארדען און דאס גלייכען.
מותר, די זאכען וואס מען מעג טהאן, אבער עס איז ניט קיין מוז אז מען

זאל זיי טהאן, זיינען דא דרייערליי: נויטוועגדיגע, איבערפליסיגע און קארגהאפטע.

לאמיר נעהמען, צום בוישפיעל, עסען, טרינקען, און קלוידונג, דאם זיינען נויטוועגדיגקייטען פאר'ן מענשען. ער מוז דאם האבען און אהן דעם קען ער ניט אויסקומען. דאם זעלבע איז אויך מיט שלאפען. קיין דירעקטער פערזאג אז מען זאל עסען, טרינקען, קלוידען זיך און שלאפען איז ניטא; קיין פער־באט אז מען זאל דאם ניט טהאן איז אויך ניטא, דעריבער געהערען די זאכען צום קלאס פון "מותר".

אבער צו די זאכען איז קיין שיעור ניטא. מען קען אויסקומען מיט עסען אזוי פיעל וויפיעל עם ווערט געפאדערט אויפצוהאלטען דעם געזונד און מען קען עסען איבערפליסיג, צו פיעל, מעהר פיעל עם איז נויטיג, פיעל מען מוז אום־בערינגט עסען. דאם זעלבע וויעדער קען מען מקצר זיין, קארגען מיט'ן עסען און געברויכען וויניגער שפייז ווי דער קערפער פאדערט אויפצוהאלטען זיין עקזיסטענץ. דאם זעלבע איז אויך מיט טרינקען, קלוידען זיך, שלאפען און אנדערע זאכען.

די ערשטע מדה פון געניסען נור אזוי פיעל וויפיעל מען מוז, וויפיעל עם איז נויטיג, איז די בעסטע. די איבערפליסיגקייט אין דעם פרט, דאם לאזען זיך צופיעל וואוילגעהן אין עסען, טרינקען, קלוידען זיך און דאם גלייכען, טוג ניט, ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר" — דו זאלסט ניט זיין צווישען וויין־זויפער און פלייש פרעסער. ריידען איז אויך אייגע פון די נויטוועגדיגסטע זאכען פאר'ן מענשען; אבער צופיעל טוג דאם אויך ניט, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "ברוב דברים לא יחדל פשע" — פון פיעל ריידען איז זיגד אונפערמיידליך. קיין דירעקטער פערבאט אין דער תורה איז דערוויף ניטא, אבער אז א מענש לאזט זיך אריין אין צופיעל קערפערליכע תענוגים ברייגט עס איהם סוף כל סוף צו טהאן זאכען וואס זיינען פערבאטען.

דאם מקצר זיין אין נויטוועגדיגע זאכען, לאזען זיך פיהלען מאנגעל אין עסען, טרינקען, שלאפען וכדומה, טהוען אפטמאל מענשען צוליעב צוויי אורזא־כען. עס זיינען דא אזעלכע וואס ווילען ניט הנאה האבען פון דער וועלט אוים פרומקייט. זיי מיידען אוים זאכען, פון וועלכע דער גוף האט הנאה, כדי דערנעהענטערען זיך מעהר צו גאט, און אנדערע וויעדער קארגען מיט'ן עסען און מיט אנדערע זאכען ענטוועדער אוים קארגשאפט, ווייל זיי זשא־לעווען אויסגעבען געלד, אדער זיי טהוען דאם פאר דער וועלט, פון לייטענס וועגען, כדי מען זאל אויף זיי זאגען אז זיי זיינען צדיקים וואס האלטען ניט פון קערפערליכע תענוגים. די ערשטע מדה: אויסמיידען תענוגי העולם פון גאט'ס וועגען ניט האבענדיג דערבי אנדערע כונות, איז א גוטע; אבער ענט־זאגען זיך פון נויטוועגדיגקייטען, וויל מען זשאלעווען די געלד אדער כדי געלויבט צו ווערען פון מענשען, איז א מאום'ע מדה. דער וואס עסט ניט נענוג, טרינקט ניט נענוג אדער קלוידט זיך ניט נענוג, ווייל ער ווייל שפארען די געלד צייגט דערמיט אז ער האט ניט קיין אמונה אין גאט אז ער קען איהם געבען נענוג פיעל ער דארף, און דער וואס בערויבט זיין אייגענעם גוף פון זיינע נויטוועגדיגע הנאות כדי די וועלט זאל איהם אננעהמען פאר א פרומאק,

צייגט דערמיט אז די וועלט איז איהם ליעבער ווי זיין אייגענער קערפער, און דאָס טויג ניט. געוויסע חכמים האָבען געזאָגט, אז דער וואָס טהוט זיך ארויס פון וועלט זאכען אוים ליעבשאפט צו דער וועלט, איז אזוי ווי דער וואָס ווילּ אויסלעשען א פייער מיט שטרוי.

אָבער דאָס איז געדעדט וועגען עסען, טרינקען און קלּיידען זיך. מיט דייזע זאכען דארף א מענש ניט קארגען צופיעל סיידען זיין כונה זאָל זיין לשם שמים, פון גאָט'ס וועגען; אָבער ריידען און שלאָפען איז שטענדיג בעסער אז מען איז אין דעם קארג. רעדען א סך איז קיינמאָל ניט גוט. ווי שלמה המלך האָט געזאָגט: „על כן יהיו דבריך מעטים" — דו זאָלסט רעדען וויניג, ווייל דו קענסט זיך נאָר אויסרעדען אזעלכעם וואָס מען דארף ניט, וואָס מען טאָר ניט. און וועגען שלאָפען האָט אויך דער חכם געזאָגט: „מעט שנות, מעט תנומות", א ביספל שלאָפען, א ביספל דרעמלען.

וועז אָבער מיר וועלען די זאָך בעטראכטען גרינדליך, וועלען מיר קומען צום שלוס, אז אלע מענשליכע טהאטען זיינען אונטערוואַרפען בלויז צוויי קאטעגאריען—„צווי" און „אזהרה"—געבאָטען וואָס מען איז פערפליכטעט צו טהאָן און זאכען וואָס זיינען פערבאָטען צו טהאָן, און דער „מותר" — טהאטען וואָס מען מעג יא טהאָן און ניט טהאָן, פאלט ארונטער, ווייל אזעלכעם איז אייגענטליך גאָר ניטא.

לאָמיר נעהמען, צום ביישפיעל, עסען, קען מען זאָגען, אז דאָס עסען פיעל עם איז נויטיג אויפצוהאלטען דאָס געזונד איז א צווי, א פערזאָג פון דער תורה, וואָרום אין דער תורה ווערט געזאָגט: „הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע" — איך האָב אייך געגעבען אלע גראָזען, אלע וואסקונגען צום עסען. אז מען עסט מעהר פיעל נויטיג איז אָדער וויניגער איז דאָך ממה נפשך: טהוט מען דאָס לשם שמים, איז דאָס א צווי, א פערזאָג אז מען זאָל דאָס טהאָן; טהוט מען דאָס וויעדער צוליעב אנדערע אבזיכטען, איז דאָס אן אזהרה, א פערבאָט אז מען זאָל דאָס ניט טהאָן. פאָלגליך איז דאָס אזוי:

דער וואָס טהוט א זאך וואָס די תורה האָט געבאָטען מען זאָל דאָס טהאָן, איז דאָס א גוטער טהאט, א מצוה; וועז ער טהוט עם ניט איז דער צייט, וועז ער קען דאָס יא טהאָן, איז ער עובר אויף דער תורה. פערקעהרט וויעדער: טהוט איינער א זאך וואָס איז פערבאָטען, איז ער א זינדיגער; האלט ער זיך אפ פון טהאָן דאָס, איז ער א צדיק, אזוי גוט ווי ער וואלט געטהאָן א מצוה מעשיות — א טהאטליכע מצוה, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים: „אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו" — אז מען טהוט ניט קיין אומרעכט, אז מען האלט זיך אפ פון טהאָן א זאך וואָס מען טאָר ניט איז אזוי גוט ווי מען זאָל טהאָן א מצוה. אזוי איז אויך מיט עסען, טרינקען און אנדערע זאכען. אזוי פיעל וויפיעל מען מוז, פיעל עם איז נויטיג, איז דאָס פערריכטעט פאר א מצוה; צופיעל אָדער צו וויניג, וועגדט זיך שוין וואָס פאר אן אבזיכט מען האָט דערבייַ. איז די כונה פון גאָט'ס וועגען, איז דאָס א גוטער טהאט; איז ניט די כונה פון גאָט'ס וועגען, איז דאָס א העסליכער טהאט.

פאָלגליך, זיינען די מעשים פון מענשען אייגענטהיילט ניט מעהר ווי איז גוטעם און שלעכטעם. וואָס א מענש זאָל ניט טהאָן, איז עם ענטוועדער

א גוטער טהאט אדער א שלעכטער. איז דער קלוגער וואס ווענט זיינע טהאטען אין מיט א וואג איידער ער טהוט זיי; דער מענש מיט שכל וואס בעדענקט זיך פריהער, וואס טראכט איבער און לייגט זיך איבער ווענען דער זאך וואס ער האט בדעה צו טהאן, ווען ער געווים טהאן נור גוטעם און אויסמיידען שלעכטעם. פערקעהרט וויעדער: איז מען ניט איבערלייגט, נעהמט מען זיך ניט די מיה צו בעטראכטען וואס מען טהוט, קען מען אמאל אפטהאן א מעשה רע.

א בעוויז אז אלע מענשליכע טהאטען זיינען איינגעטהיילט אין די צוויי קאטעגאריען: גוט און שלעכט, איז דער פסוק אין קהלת: "כי את כל מעשי יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע" — אלע מעשים פון מענשען ווען גאט בריינגען פאר'ן געריכט, גוטע אדער שלעכטע. זעהט מען, אז שלמה המלך בעשטעטיגט אויך אז עס גיבען ניט מעהר ווי צוויירליי מעשים, גוטע און שלעכטע, און מיטעלמעסיגע, אזעלכע וואס זיינען ניט קיין פערזאג אז מען זאל יא טהאן און ניט קיין פערבאט מען זאל ניט טהאן, איז ניטא, ווייל די "מותרים" ווענדט זיך אויף וואס פאר אן אופן מען טהוט זיי, אזוי ווי מיר האבען פריהער ערקלערט, או די "מותרים", באטש זיי זיינען ניט קיין דירעקטע פערזאגען אדער פערבאטען, זיינען אמאל מצוות און אמאל עברות, אדער זיי ווערען פערוואנדעלט אין "צוויים" און "אזהרות".

איצט וועלען מיר נעהן צו לימוד התורה און בעטראכטען נעמוי די שטופען פון לערנען די תורה און די רעזולטאטען וואס דאס קען בריינגען.

פרק ו.

די תורה בעשטעהט פון ווערטער און קאמענטארען, פירושים אויף די ווערטער. דעריבער איז די חכמת התורה, דאס לערנען די תורה ניט אינאר־טיג, נור דאס ווערט איינגעטהיילט אין מדרגות אדער שטופען, צעהן אין צאהל, איינע העכער פון דער אנדערער.

עס זיינען דא אזעלכע וואס קענען כלומר'שט די עברי, זיי פערשטעהען צו לייענען די ווערטער פון חומש, נביאים און כתובים, אבער דאס אויך ניט ווי נעהעריג איז. וואר שמועסט דעם טייטש, די בעדייטונג פון די ווערטער וויסען זיי נאר ניט. דיעזע זיינען אזוי ווי אן עזעל וואס פיהרט א וואגען מיט ספרים.

צו דער צווייטער מדרגה בעלאנגען די וואס זיינען א ביסעל מעהר אריינ־געטהאן אין דער זאך און לערנען כאטש צו לייענען די ווערטער אהן גרייזען.

א דריטע קלאס מענשען בענוגענען זיך דערמיט אויך ניט און סטארען זיך אויסצולערנען דקדוק און אלע כללים פון לשון הקודש.

א פיערטע קלאס תורה לערנער געהען נאר ווייטער און לערנען אוים פינקטליך די בדייטונגען, דעם פשט פון די ווערטער אויף אלע אופנים ווי זיי פאסען זיך צו די ענינים, איבער וועלכע עס ווערט גערעדט.

עס זיינען ווייעדער דא אזעלכע וואס גריבלען זיך מעהר אין די הייליגע שריפטען און סטארען זיך אויסצוטייטשען ווערטער און פסוקים לויט זייער

אייגענעם שכל, אבער זיי פערלאזען זיך ניט אויף די אויסטייטשונגען וואס מיר האבען בקבלה פון אונזערע חכמים. זיי זוכען נור אויסצוטייטשען פסוקים אבערפלעכליך און נעהמען זיך ניט די מיה צו גרונטעווען זיך מעהר און וויסען וואס אונזערע אלטע חכמים האבען געזאגט און וואס זיי האבען ארויסגענומען פון די פסוקים. דיעזע בעלאנגען צום פינפטען קלאס.

צום זעקסטען קלאס בעלאנגען די, וואס לערנען אויך משנה אדער משניות און וויסען וואס די חכמי המשנה האבען אויסגעדרונגען פון געוויסע פסוקים און די דינים וואס זיי האבען פון זיי פעסטגעשטעלט. זיי ווילען זיך אבער ניט גריבלען אין תלמוד, אין גמרא, וואו עס קומען פאר טיעפזיניגע פלפולים, פון וועלכע געוויסע מצוות און דינים ווערען פעסט געשטעלט.

נאך א העכערע איז די זיעבעטע מדרגה, וועו מען לערנט אויך תלמוד, כאטש מען גיט זיך ניט די מיה צו גרונטעווען זיך אין דעם און מען זוכט ניט צו פערענטפערען די קשיות און שווערע שטעלען וואס געפינען זיך דארט. דער דאזיגער קלאס בנוגענט זיך מיט וויסען דעם אבערפלעכליכען אינהאלט פון דער גמרא און ניט מעהר.

צום אכטען קלאס בעלאנגען די טיעפע לומדים, וואס בעמיהען זיך צו לערנען גמרא גרינדליך ניט איבערלאזענדיג אומפערענטפערטע קשיות און אומ־פערשטענדליכע שטעלען. זיי טהוען דאס כדי צו קריגען א נאמען אלס גרויסע, טיעפזיניגע לומדים; אבער די חובות הלבבות, די הערצען־פפליכטען מאכען זיי אוועק מיט דער האנד. זיי זיינען אריינגעטאן אין די טיעפע ענינים פון תלמוד, גריבלען זיך אין דעם און פערשוועגדען זייער צייט אין ענינים און דינים, וואס מאנכע פון זיי קענען וועלטען פארקומען אין לעבען, און דעם עיקר, וואס מענשען זיינען מחויב נאכצופארשען, לאזען זיי דורך. דער אמת איז אבער אז מיט לומדות אליין איז מען ניט יוצא. די הויפט זאך איז דאס ערקונדיגען זיך אין די נאטהייט, פערשטעהן מיט'ן שכל אז מען דארף דיענען נאט און לערנען און שטודירען צו וויסען די זאכען וואס וועגדען אפ פון גאטעס־דיענסט, כדי צו קענען אויסמיידען זיי, און דוקא צו דיעזער חקירה גיבען זיך ניט אפ.

צום נייגטען קלאס בעלאנגען די וואס זיינען אי לומדים אין אלעם, אי זיי וויסען און היטען אפ די חובות הלבבות, די חיובים וואס געהערען צום הארץ. זיי וויסען דאס בקבלה פון פריהעריגע חכמים און זיי פערשטעהען דאס אויך מיט זייער אייגענעם שכל. צו דיעזע האבען בעלאנגט די בעלי הגמרא און די נאונים זייערע נאכפאלגער, וואס האבען זיך געפיהרט אדער פיהרען זיך אזוי ווי זיי.

די צעהנטע און העכסטע מדרגה אין לימוד התורה איז די פון די אנשי כנסת הגדולה, וועלכע האבען ג'ירש'נט די חכמת התורה מיט אלע איהרע פירושים דירעקט פון די נביאים; די חכמי המשנה והבריתא, וועלכע האבען זייער קענטניס אין דער תורה איבערגענומען פון זיי, פון די אנשי כנסת הגדולה, ביז ר' יהודה הנשיא, דאס איז רבנו הקדוש, וועלכער האט מסדר געווען די משנה, אויסגעשטעלט די סדרים משניות אין ארדנונג. די אנשי כנסת הגדולה און די חכמי המשנה והבריתא האבען דערגרייכט די העכסטע שטופע פון לערנען, אמונה און יראה, ווייל זיי האבען געוואוסט די גאנצע חכמת התורה אהן פלפולים, וועהרענד די חכמי התלמוד, וואס זיינען געווען שפעטער, האבען

זיך מפלפל געווען איבער די דינים פון די משנות און זיי האבען ניט געהאט אזוי פיעל צייט אפצוגעבען זיך מיט פארשונגען אין געטליכע חכמות און סודות.

און אזוי ווי דער למוד התורה איז איינגעטהיילט אין צעהן מדרגות אדער שטופען, אזוי איז אויך די אמונה און דאס גאטטעם דיענסט פון די וואס לערנען די תורה איינגעטהיילט אין צעהנערליי מדרגות.

עס זיינען דא א קלאס מענשען וואס זייער נארישקייט און צולאזענקייט ברייגט זיי מיט צו פעראכטען די תורה און איהרע געזעצען, וועלכע זיי בעטראכטען בלויז פאר מנהגים פון נארישע מענשען און במילא גלויבען זיי ניט אין שכר ועונש און אין די וואונדער וואס גאט האט בעוויזען דורך זיינע נביאים. די תאוה, די צולאזענקייט איז ביי זיי שטארקער ווי דער שכל און זיי ווילען דעריבער ניט נעהמען דעם יאך פון דער תורה אויף זיך. עס איז זיי ליעבער צו זיין פריי, הפקר יונגען, דערווייטערט פון מצוות. אויף דיעזע זאגט שלמה המלך: "לא יחפץ כסיל בתבונה, כי אם בהתגלות לבו" — דער נאר, דער אומווייסענדער ווילל ניט וויסען פון אויפקלעהרונג, נור צייגען פאר דער וועלט וואס ער איז, וואס פאר א הפקרות ער בעזיצט.

צום צווייטען קלאס בעלאנגען די וואס לייקענען ניט די מופתים, די אי־בערנאטירליכע וואונדער וואס מען האט געזעהן פון משה רבנו און אנדערע נביאים. זיי לייקענען דאס ניט, ווייל זיי זיינען פאפולאר, בעוואוסט צו אלעמען. זיי צווייפלען אבער אין דעם ענין פון נבואה און זאגען אז גאט האט ניט גערעדט מיט משה אדער מיט אנדערע נביאים. זיי ווילען אויך האבען אז די לעהרען פון דער תורה זיינען נור געזעצע צו גונסטען די מענשען דא אויף דיעזער וועלט, אבער עס איז ניטא קיין שכר ועונש אויף יענער וועלט פאר מקים זיין אדער פאר ניט מקים זיין די מצוות פון דער תורה. נאר זייער שיטה קומט אויס, אז גאט האט די נביאים אריינגעגעבען א רעיון זיי זאלען לערנען די מענשען ווי אזוי צו פיהרען זיך בלויז פאר זייער אייגענע טובה וועגען דא אויף דער וועלט, און בכדי מען זאל זיי גלויבען האט ער זיי געהאלפען צו צייגען וואונדער, אבער ער האט מיט זיי ניט גערעדט, און דאס היטען אדער ניט היטען די תורה האט ניט וועלכע עס איז פערבינדונגען מיט אן אנדער וועלט אויסער מיט דיעזער, אויף וועלכע מיר לעבען. די דאזיגע לייט וועל איך ער־קלעהרען אין קורצען, אז זייער מיינונג איז א פאלשע, און אויב אפילו מען זאל, חס ושלום, מסכים זיין צו זייער שיטה, דארף מען אלץ אפהיטען די תורה.

עס איז לייכט צו פערשטעהן, אז דער בעשעפער וועט ניט ענדערען די נאטור פאר א ליגנער, א פעלשער, וואס זאגט אין זיין נאמען אזעלכעס וואס ער האט גאר ניט געזאגט. וועז אפילו א מענש זאל זאגען אין גאט'ס נאמען א גוטע זאך טאקי פון גאט'ס וועגען, אבער ער האט עס ניט געזאגט, וועט ער אויך יענעם ניט העלפען צו איבערצייגען עס דורך אומנאטירליכע זאכען. היינט אז מען גלויבט, אז משה האט געשפאלטען דעם ים, האט געמאכט אז א שטיין זאל פליסען וואסער אוז אנדערע וואונדער, מוז מען אויך גלויבען אין "וידבר ה' אל משה" אדר „ואמר ה' אל משה". אוז נאך אלעמען: אז מען גלויבט אין די אומנאטירליכע מופתים וואס משה רבנו האט בעוויזען, וואורום זאל מען

ניט גלויבען אין די אומנאטירליכקייט פון גאט׳ם ריידען צו א מענשען? מיט וואס איז דאס לעצטע מעהר אומנאטירליך ווי דאס ערשטע?

און וועז אפילו מען זאל קענען אויפצייגען מיט ריכטיגע ראיות, אז עס איז אונמעגליך אז דער בעשעפער זאל האבען גערעדט מיט משה רבנו אדער אנדערע נביאים, דארף מען אלץ אפהיטען און מקים זיין אלעם וואס זיי האבען געזאגט, ווייל מען מוז דאך צוגעבען אז דאס איז דער רצון הבורא, ווארום וועז ניט, וואלט ער דאך דורך זיי ניט געצייגט די איבערנאטירליכע וואונדער. פאלגליך דארפען מיר אויף אלע אופנים מקים זיין די געבאטען פון דער תורה.

א דריטער קלאס מענשען גלויבען אין די וואהרהייט פון דער תורה, אז זי איז טאקע געגעבען געווארען דירעקט פון בעשעפער, וועלכער האט גערעדט צו משה רבנו. זיי בעטראכטען דאס פאר א גרויסען חסד, ווייל די מצוות פון דער תורה פיהרען דעם מענשען אין גוטען וועג און דורך זיי קען דער מענש מעהר געניסען פון לעבען אויף דער וועלט. זיי לייקענען אבער אין עולם הבא, ווייל עולם־הבא ווערט ניט דערמאהנט ניט אין דער תורה און ניט אין די אנדערע הייליגע שריפטען. עס ווערט בלויז דערמאהנט גוטעם און שלעכטעם וואס מען וועט האבען דא אויף דער וועלט פאר מקים זיין אדער ניט מקים זיין די תורה, און מעהר ניט. אבער אויך דיעזע טענה איז א פאלשע, ווייל אין אמת׳ן זיינען דא פסוקים וואס דייטען אן אויף שכר און עונש אויף יענער וועלט. אין קהלת ווערט געזאגט: "כי את כל מעשה יביא במשפט" — יעדע מענשליכע טהאט וועט נאט ברייגען פאר׳ן געריכט. דאס איז אן אנדייטונג אויף דעם משפט פון צדיקים און רשעים אויף יענער וועלט. אין ישעיה איז דא א פסוק: "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה" — און זיי וועלען ארויסגעהען און זעהן די פגרים פון די זינדיגע וואס די ווערים (וואס פרעסען זייער לייב) וועלען ניט פגר׳ן און זייער פייער (פון גהינום) וועט ניט אויסגעלאשען ווערען. אין תהלים ווערט געזאגט: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" — ווי גרויס אדער ווי פיעל איז די גוטעם וואס דו (גאט) האסט בעהאלטען פאר די וואס האבען פאר דיר מורא. דאס איז אויך געמיינט לעולם הבא. אן אנדער פסוק אין ישעיה זאגט: "עין לא ראתה, אלהים, זולתך יעשה למחכי לו" — דער שכר, די בעלוינונג פון די וואס האפען צו איהם (צו גאט) האט קיין אויג ניט געזעהן אויסער גאט אליין, און נאך פיעלע אזעלכע פסוקים געפינען זיך אין נביאים און כתובים.

די פיערטע מדרגה איז די פון מענשען וואס גלויבען אז די תורה איז געגעבען געווארען פון הימעל. זיי לייקענען אויך ניט אין בעלוינונג און שטראף אויף יענער וועלט, אבער זיי זיינען צופיעל ארייגעטאהן אין עולם - הזה, אין וועלטליכע פארגעניגענס, און צוליעב דעם, כדי צו קענען געניסען מעהר פון לעבען, פון קערפערליכע תענוגים, זיינען זיי פערמאסקירט, פיהרען זיך כלומרש׳ט אויף ווי פרומע, ארענטליכע מענשען, כדי מען זאל צו זיי האבען מעהר צוטרויען און זיי זאלען קענען קריגען כבוד און געלט אויף ערפילען זייערע תאוות, וואס זיי בעטראכטען פאר בילכער און וויכטיגער ווי די גיים־טיגע תענוגים אויף יענער וועלט, כאטש זיי גלויבען, אז עס איז דא א יענע וועלט. אויף דיעזע זאגט דער נביא ישעיה: בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק

ממני" — מיט'ן מויל און מיט די ליפּען עהרען זיי מיך (גאָט) און זייער הארץ איז ווייט פון מיר.

צום פינפטען קלאָס בעלאָנגען די וואָס זיינען ניט קיינע צבוע'קעס. זיי גלויבען אין דער תורה מיט אַלע פּינקטליכקייטען און אויך איז שכר ועונש לעולם הבא, אָבער זיי האָבען אויך ליעב דיעזע וועלט און מיט זייער היטען די תורה זיינען זיי אויך אויסען צו האָבען דערפּאָר כבוד דאָ אויף דער ערד, מענשען זאָלען זיי אכטען און דערמאָהנען צו גוטען. אזא ארט דיענען גאָט איז א מין פערבאָרגענע שותפות. אויפ'ן בליק מיינען ליויט אז זיי זיינען אמת'ע פרומאקעס בלויז פון גאָט'ס וועגען און אין הארצען האָבען זיי א שותף — כבוד זוכעריי.

א זעקסטער קלאָס מענשען איז פּאראן וואָס לערנען די תורה און דינען גאָט לשמו, פון גאָט'ס וועגען און זיי זוכען ניט קיין כבוד. זיי האָבען אָבער אין זינען אז זיי וועלען דערפּאָר קריגען בעלוינט אויף דער וועלט, מחמת זייערע מחות בעגרייפען ניט די גייסטיגע תענוגים וואָס מען קען האָבען אויף יענער וועלט.

עס גיבט וויעדער א זיעבענטער קלאָס מענשען וואָס וויסען און פערשטעהען אלעס און האָבען אויך א בעגריף וואָס עס מיינט תענוגי עולם הבא, און טאקי דערפּאָר דיענען זיי גאָט, כדי ער זאָל זיי געבען שכר אי אויף דער וועלט, אי אויף יענער וועלט. וועו אָבער זיי וואָלטען ניט ערווארטעט קיינע בעלאָהנונגען, וואָלטען זיי איהם גאָר ניט געדיענט. אויף אזעלכע וועלט געזאגט אין פּרקי אבות: „אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פּרס" — איהר זאָלט ניט זיין ווי דיענער וואָס דיענען זייער ווירטה בלויז מיט דעם אבזיכט צו קריגען דערפּאָר בעצאָהלט.

צום אכטען קלאָס בעלאָנגען די וואָס דיענען גאָט אוים מורא פאר א שטראָף אויף דיעזער וועלט און אויף יענער וועלט. זיי זיינען ניט אויסען דעם שכר, נור זיי וויללען זיך אויסהיטען פון עונש, און דאָס טוען אויך ניט, ווייל די כונה פון עבודת הבורא דארף זיין צו עהרען גאָט'ס גרויסען נאָמען, און קוים פעהלט דיעזע כונה איז די עבודה ניט קיין פאָלקאָמענע.

צו דער נייַנטער מדרגה בעלאָנגען די וואָס בעזיצען ניט קיין אייגיצגען פון די דערמאָהנטע חסרונות און זיי דיענען גאָט ווי געהעריג איז, ניט אוים מורא פאר שטראָף און ניט וויל זיי האָבען אויף שכר, אָבער זיי זיינען ניט פאַרזיכטיג פאר זאכען וואָס קענען פערדארבען, קאליע מאכען די ריכטיגע גאָטעם דיענסט. צו אזעלכע כאפט זיך אפטמאל אריין א שלעכטער רעיון און זיי בעגריפען דאָס ניט און פיהלען דאָס ניט און קענען אראָפּגעפיהרט ווערען פון וועג. לאָמיר נעהמען צום ביישפיעל גאוה, וועו א מענש לאָזט צו זיך צו די מדה פון גאוה, קען דאָס איהם בריינגען צו פיעלע זינד. וויבאלד ער האָט אין זיך גאוה, וויל ער שוין כבוד, און אז ער וויל כבוד, האָט ער פיינט די וואָס גיבען עם איהם ניט וויפיעל ער דענקט אז ער איז ווערטה, און דאָס קען שוין בריינגען צו נאָך און נאָך זינד. דעריבער האָט א חסיד אמאל געזאגט צו זיינע תלמידים: "וועו איהר וואָלט ניט געהאט קיינע זינד, וואָלט איך מורא גע־האט אז איהר האָט נאָך עטוואָס ערגערעס ווי זינד, און וואָס איז דאָס אזעלכעס? גאוה". דאָס הייסט: וועו איהר וואָלט געווען ריין פון עברות, וואָלט איהר

זיך אפשר גרויס געהאלטען ביי זיך פאר אייערע צדקות, און דאס איז נאך ערגער ווי אנדערע זינד, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: „תועבת ה' כל גבה לב" — גאט האט פיינט א בעל גאוה.

צו דער צעהנטער, בעסטער און העכסטער מדרגה איז נאט'ס דיענסט בעלאנגען די וואס לערנען די תורה מיט אלע פרטים, האבען ריינע אמונה איז אלעם, דיענען דעם בעשעפער בלויז לשמו, ווייל זיי בעגרייפען איהם און קענען איהם און זיינען איבערצייגט אז זיי זיינען מחויב צו דיענען איהם, אבער ניט כדי צו קריגען שכר אדער אויס מורא פאר שטראף, און זיי זיינען פאר־זיכטיג און אפגעהיט ניט צו קומען צו וועלכע עס איז מדה וואס קען זיי אראפ־פיהרען פון ריכטיגען וועג. וועז א מענש קומט צו אזא שטופע, שטעהט ער אויף דער מדרגה פון די נביאים און צדיקים און חסידים, וואס זיינען געווען איבערנעגעבען צום בעשעפער מיט זייערע לעבענס, מיט זייערע פערמעגענס און קינדער און קיין זאך האט זיי ניט אראפגעפיהרט פון אמת'ן דרך הישר און זיינען שטענדיג פערבליבען ביי זייער ריינער אמונה.

און דאס איז דער ריכטיגער וועג וואס די תורה קען בריינגען צו גאט'ס דיענסט און אפשר צו נאך העכערעם וואס מיר האבען ניט דערמאהנט.

מיר האבען אבער בלויז דערמאהנט מדרגות וואס דאס רוב פון אונזער אומה קענען דערגרייכען. דער מענש מיט פערשטאנד קען שטענדיג פער־שטעהן ביי וועלכע מדרגה, ביי וועלכע שטופע ער האלט און זיך סטארען צו דערגרייכען אלץ ווייטער און ווייטער, העכער און העכער, ביז ער קומט צו דער לעצטער מדרגה, און דאס וועט איהם אנקומען לייכט.

פרק ז'

איצט דארפען מיר קלאהר מאכען די ארט און ווייזע ווי אזוי א מענש קומט צו דער מדרגה פון דיענען גאט בלויז אוים די דיקטירונג פון שכל. מיר וועלען דאס ביז'ן סוף פון דיעזען שער ערקלעהרען אין דער פאדמע פון פראגען און אנטוואדטען אדער א דיאלאג צווישען דעם שכל און דעם נפש הבהמית, דעם אינסטינקט פון טהיריש געפיהלען, וואס א מענש בעזיצט. מיר האבען אוים־געקליבען דיעזע פארמע, ווייל דאס איז דער בעסטער וועג צו מאכען אונזער חקירה פערשטענדליך און איבערצייגענד.

דאס פערשטעהן אז מען דארף דיענען גאט, קומט פון גאט דורך די פער־מיטלונג פון שכל. דורך דעם שכל, וואס דער מענש האט אין זיין מח, דערמאהנט איהם דער בעשעפער, אז ער זאל איהם וויסען און אנערקענען זיין חכמה. אבער דאס קען נור קומען צו אזעלכען, וואס האט געמאכט די תורה פאר א ליכט אדער א לאנטערנע צו בעלייכטען זיין וועג. דאס הייסט: דער וואס לערנט די תורה און פיהרט זיך לויט איהרע פארשריפטען, אזעלכער קען קומען צו זיין ריכ־טיגען פערשטאנד און דיענען גאט על פי שכל, און זיך סטארען צו דערגאהן אלץ מעהר און מעהר אין דעם ענין פון גאטהייט, ביז ער ווערט ארויסגעטהאן פון עולם הזה זאכען און דערגרייכט צו דער מדרגה פון צדיקים.

אבער פריהער דארף קלאהר זיין וואס אזעלכעם פאדערט דער שכל, וואס פאר א פערלאנגען האט גאט איינגעפלאנצט אין שכל אז ער זאל זיי דיקטירען צום מענשען? די זאכען וואס דער שכל איז מחיב זיינען: שעצען דעם אמת

און פעראכטען דעם שקר, טהאָן גערעכטיגקייט און אויסמיידען אומרעכט, דאנק־
באר זיין און בעצאָהלען גוטעס פאר גוטעס און אין פעלע אָפּצאָהלען שלעכטעס
פאר שלעכטעס, לעבען פריעדליך מיט מענשען און טהאָן זיי גוטעס, וועגען
און מעסטען די דאנקבארקייט אָדער די שבחים וואָס מען גיט אימיצען לויט
די טובות וואָס מען האָט פון יענעם גענאָסען. דאָסזעלבע לערנט דער שכל דעם
מענשען צו זיין אויסגערעכענט און אָפּצאָהלען שלעכטעס פאר שלעכטעס, און
מוחל צו זיין די יעניגע וואָס טהוען איהם בייז, ווען זיי בעטען זיין פערצייהונג
און האָבען באמת חרטה.

און ווען ביים מענשען זיינען די דאזיגע זאכען קלאָהר און ער בעגרייפט
זיי ריכטיג, הייסט עס, אז ער איז געקומען צום ריכטיגען פערשטאנד. און ווען
גאָט וועט איהם אריינגעבען אין רעיון צו בעטראכטען די טובות, וואָס ער, דער
מענש, האָט פון איהם גענאָסען, וועט ער אָנשטרענגען זיינע געדאנקען צו וויסען
די זאך פאָלקאָם אויף ווי ווייט די טובות זיינען גרויס. ער וועט זיי אָבער ניט
קענען איבערצעהלען און אויסרעכענען, ווייל זיי זיינען זעהר פיעל, אָהן אויפהער
און געקייטעלט איינע אין די אנדערע. דאן וועט דער מענש זיך פיהלען פערפליכ־
טעט אָפּצוטהאָן דעם בעשעפער גוטעס פאר גוטעס לויט די פּראָפּאָרציע וואָס ער
וואָלט אַ מענשען געצאָהלט פאַר טובות וואָס יענער וואָלט איהם געטהאָן; וועט
ער אָבער איינזעהן, אז ער איז ניט אימשטאנד אָפּצוצאָהלען אזוי פיעל, און אז
דער בעשעפער דארף ניט זיינע טובות, און ער וועט קומען צום בעשלוס, אז דאָס
איינציגע מיט וואָס ער קען יא אויסדריקען זיין דאנקבארקייט צו גאָט איז,
צו זיין אונטערטהעניג און נידערגעשעצט געגען איהם און בעמיהען זיך צו טהאָן
זיין רצון און דערנעהענטערען זיך צו איהם ווי ווייט מעגליך. פארקעהרט ווידער
וועט דער מענש קענען משער זיין ווי גרויס זיין שטראף דארף זיין פאר זינדיגען
געגען גאָט לויט די פּראָפּאָרציע ווי ער וואָלט פערזינדיגט געגען א מענשען וואָס
האָט איהם גוטעס געטהאָן.

איצט וועלען מיר געהן צום דיאלאָג, צום געשפּרעך צווישען דעם איידעלען
געפיהל — דעם שכל און דעם גראָבען געפיהל, דעם טהיערישען אינסטינקט, וואָס
מיר וועלען רופען "נפש".

זאָגט דער שכל צום נפש:

איז ביי דיר קלאָהר און ביזטו פעסט אין דער דעה, אז דו ביזט פער־
משכון'ט, פערפליכטעט צו דיין בעשעפער פאר די חסדים וואָס ער טהוט מיט
דיר!?

ענטפערט דער נפש: יא, איך ווייס דאָס און בין אין דעם איבערצייגט.

שכל: האָסטו בדעה אָפּצוצאָהלען דעם בעשעפער כאָטש אביסעל פון
דעם וואָס דו ביזט איהם שולדיג?

נפש: געוויס.

שכל: ווי אזוי איז דאָס דיר מעגליך, אין דער צייט ווען דו האָסט גאָר
קיין חשק דערצו? מיר ווייסען, אז דער חולה וואָס גארט געזונד צו ווערען
נעהמט מיט פארגעניגען איין די רפואות, מעגען זיי אפילו ווי ביטער זיין;
דער אָבער וואָס אכטעט ניט אויף זיין געזונד, קען ניט פערטראָגען דעם שלעכ־
טען טעם פון א רפואה. אויב דו, נפש, ווילסט ניט איינגעהמען די מעדיצין
און אויפגעבען די קערפּערליכע תאוות, איז דאָך אַ סימן, אז דו ווילסט ניט
צופריעדען שטעלען דיין בעשעפער.

נפש: איך וויל זעהר שטארק, און מיך ערגערט זעהר, וויל איך כּין נערן צו בעצאהלען מיין חוב צו גאָט וויי וויט מעגליך, און דו, שכל, לערעז מיך ווי אזוי איך זאל דאָס טהאָן.

שכל: אויב דאָס וואָס דו זאגסט איז ווירקליך אמת, קען זיין, אז דער מיטעל וואָס איך וועל דיר געבען וועט העלפען; אויב אבער דו ביזט ניט אויפּריכטיג מיט דיינע רייד, צו וואָס זאלסטו זיך אליין פערפיהרען? אז א חולה נארט דעם רופא, נארט ער זיך אליין און פערשוועדעט אומזיסט דעם רופא'ס צייט און מיה, און ער, דער קראנקער, ווערט מעהר קראנק.

נפש: און ווי אזוי קען איך וויסען אויב דער לוסט צו ערפילען מיינע פליכטען צו גאָט איז אן אמת'ער אדער ניט?

שכל: אויב דער חשק צו צאהלען דעם בעשעפער די חובות וואָס דו ביזט איהם שולדיג איז צו דיר געקומען אוים ריכטיגע איבערצייגונג ווי גרויס דיינע שולדען צו גאָט זיינען און ווי וויניג דו קענסט איהם אפצאהלען, און אויב דו פערשטעהסט, אז נאכלעסיגקייט איז דעם קען ברייגען דיין נידערלאגע און דיין בעמיהען זיך אין דעם קען דיר ברייגען גליק און לעבען — אויב דו וויסט עס און דו בעגרייפסט עס, איז דיין חשק, דיין בעגעהר, אן אמת'ער און אן אויפריכטיגער. אויב אבער דו דענקסט וועגען דעם אויבערפלעכליך, אזהו איבערצייגונג און געווישהייט, איז דיין חשק א פאלשער חשק.

נפש: איך גיב צו, אז מיין תשוקה צו דיענען גאָט איז אנפאנגס געווען שוואך. אבער פון דער צייט וואָס איך האָב געלערנט אין דער תורה די אלטע געשיכטע וויי מענשען האָבען געקראָגען זייער שטראף פאר שלעכטע אויפפיהרונג, ווי דער דור המבול, דער דור הפלגה און קורח און זיינע אנהענגער, און פארקערט ווידער פון צדיקים וואָס זיינען בעלויבט געווארען פאר זייערע מעשים טובים, — פון דער צייט וואָס איך האָב זיך דאָס אלעס דערוואוסט, איז מיר די זאך מעהר קלאָהר געווארען אין פראקטישען זינן. נאכהער האָב איך פערשטאנען מיט'ן שכל, אז מען דארף זיך אפגעבען מיט עבודת הבורא, און איצט איז מיין תשוקה צו דיענען גאָט אוים דיינע איבערצייגונג אז איך דארף און כּין פערפליכטעט דאָס צו טהאָן.

שכל: אויב דיין ערקלעהרונג איז א ריכטיגע, נעהם זיך אן מיט כּח איבערצוטראגען די ביטערקייט און ניט געשמאקטען טעם פון מיין רעצעפט און הער זיך אויף שפייזען מיט די שלעכטע שפייזען, צו וועלכע דו ביזט געוואהנט.

נפש: און וואָס רופסטו שלעכטע שפייזען, צו וועלכע איך כּין געוואהנט?

שכל: איך מיין די שלעכטע מדות, די מיאוסע זיטען וואָס דו בעזיצט זייט דו האָסט אנגעפאנגען אויפוואקסען. שלעכטע מדות, מיאוסע אינסטינקטען זיינען איין דיר דאָ א סך, אבער דער עיקר זיינען צוויי, אן וועלכע די אנדערע זיינען אבהענגיג. די הויפט זאכען זיינען. ערשטענס: דאָס ליעב האָבען קערפערליכע הנאות, ווי עסען, טרינקען און אנדערע זאכען וואָס שטעלען צופרידען דעם קערפער, און צווייטענס: די נייגונג, דעם חשק וואָס דו האָסט צו שטעהן העכער פון אנדערע, צו הערשען איבער אנדערע. גאוה און הנאה. דיזע מדות ברייגען דיך דערצו, אז דו זאלסט קריוודען די יעניגע וואָס טהוען דיר גוטעס.

נפש: און וואָס ברייגט צו די דאזיגע מדות? פון וואָס ארף איך זיין אפגעהיט, אז איך זאל ניט בעזיצען קיינע שלעכטע מדות?

שכל: ניט עסען פיעל, ניט טרינקען פיעל, ניט שלאָפען פיעל, ניט רוהען

פיעל, ניט ריידען פיעל, ניט פערבריינגען צופיעל אין געזעלשאפט, ניט פוצען זיך, ניט זוכען אויסצופיינען זיך, ניט וועלען געלויבט ווערען, ניט זוכען קיין כבוד און ניט מקנא זיין די וואס זיינען מעהר פערמעגליך. עסען, טרינקען, שלאפען, און דאס גלייכען, דארף דער מענש נור אזוי פיעל וויפיעל עס איז נויטיג אויפצוהאלטען דעם קערפער, אבער ניט קיין איבעריגם. די אנדערע דערמאהנטע מדות דארף מען איננאנצען אויסמיידען. קנאה, צום ביישפיעל, קען ברייננגען דערצו, אז איינער זאל ביי אנדערע אוועקנעהמען זייער אייגענטהום מיט געוואלד. גאוה קען ברייננגען מבזה צו זיין אנדערע און ערנידריגען זיי. איז אויב דו ווילסט באמת אפצאהלען גאט פאר זיינע טובות, דערווייטער זיך פון אלעם וואס איך האב דיר געזאגט און נאכהער וועל איך דיר ווייטער לערנען.

נפש: אויפצוגעבען דיא אלע זאכען וועט מיר שווער זיין, מחמת איך בין שוין צופיעל איינגעוואהנט אין דעם. בעט איך דיר, לערען מיר, צייג מיר דעם וועג ווי אזוי איך זאל דאס קענען אויספיהרען אהן גרויסע שוועריגקייטען.

שכל: דו ווייסט דאך, אז א פערשטענדיגער, א קלוגער מענש וועט זיך לאזען אפשניידען א קראנקען גליעד, כדי די קראנקהייט זאל זיך ניט פערשפרייטען אין אנדערע טהיילען פון זיין קערפער, וויל ער פערשטעהט אז דער צער וואס ער וועט האבען ביים אפשניידען דעם איין אבר איז א קליניגקייט אין פערגלייך מיט די יסורים וואס ער וועט דארפען איבערטראגען וועז מעהרערע אברים אין זיין גוף וועלען קראנק ווערען. אזוי זאלסטו אויך בעטראכטען די ביספל אונאנגענעהמליכקייט וואס דו וועסט האבען פון דיין אפגעוואהנען זיך פון די מיאוסע מדות געגען די גרויסע צרות וואס דו קענסט האבען האלטענדיג זיך ביי זיי, און דאן וועט דיר גאר ניט שווער זיין צו שיידען זיך מיט די אלע דערמאהנטע זיטען.

נפש: און וואס פאר א גוטעס וועל איך געניסען, וועז איך וועל די דאזיגע זיטען אויפגעבען? און וואס וועט מיר שאדען אויב איך וועל זיך מיט זיי ניט שיידען?

שכל: אז דו וועסט ניט זיין אריינגעטהאן אין קערפערליכע, טהיערישע תענוגים, ניט זוכען קיין כבוד און ניט מקנא זיין, וועט דיין נשמה האבען רוה און וועסט פערשפארען זארגען פאר דער פינסטערער, שווארצער וועלט, וואס איהרע הנאות, איהרע באקוועמליכקייטען זיינען אויסגעמישט מיט טרויער, און די גוטעס וואס מען גענישט אין איהר זיינען ניט קיין שטענדיגע, נור זיי ווערען איבערגעהאקט, אויב ניט ביים לעבען איז נאכ'ן טויט. דאס וועט דיר ברייננגען צו דענקען מעהר און אנערקענען דיין אמת'ן רוה־פלאץ אויף יענער וועלט, און דו וועסט זיך בעמיהען צו קומען צום אמת'ן תכלית, צום פאלשטענדיגען גליק, וואס האט אין זיך קיינע שלעכטעס און ווערט ניט אפגעשניטען — די חיי עולם הבא. וועסטו זיך אבער האלטען ביי דיינע שלעכטע מדות, וועסטו שטענדיג האבען צו זארגען פון ניט קענען ערפילען דיינע פערלאנגען אויף דער וועלט און דו וועסט קיינמאל קיין רוה ניט האבען. און וועז דיר זאל געלינגען צו קריגען דאס וואס דו וועסט וועלען, איז דאך דאס נאך אלעמען גארניט. די אלע קערפערליכע תענוגים הבען קיין קיום, קיין בעשטענדיגונג, וויל דאס מוז אהן ספק איבערגעהן צו אן אנדערען, און ניט די עולם הזה וועט ביי דיר פערבלייבען און ניט דו וועסט ערווערבען עולם הבא. בפרט, אז א מענש קריגט נאר קיינמאל ניט פולע בעפרידיגונג אין זיינע וועלטליכע פערלאנגען אדער

שטרעבונגען, ווייל ער וויל רק מעהר און מעהר, אם כן לויגט געווים ניט צו זיין אריינגעטהאן אין עולם הזה.

נפש: איך האב פערשטאנען דיין ערקלעהרונג און איך האף אז די זאכען מיט וועלכע מיר איז פריהער געווען שווער צו שיידען זיך, וועט מיר איצט זיין לייכטער. אבער גיב מיר צו נאך עפעס, פון וועלכעם איך זאל קענען לערנען ווי אזוי צו ערפילען מיין באגעהר צו דיענען גאט.

שכל: די חויפט זאך זאלסטו זיך האלטען ביי דעם כלל, אז דו דארפסט אויף זיך נעהמען די דיענסט פון דעם וואס איז העכער פון דיר אויף אזוי פיעל ווי דו פערשטענדסט אז א נידעריגער פון דיר זאל דיר דיענען לויט די פראפארציע פון די הויכקייט און נידעריגקייט, און דאס וואס דו ווילסט אז דער נידעריגער פון דיר זאל פאר דיר טהאן אדער ניט טהאן, דארפסטו טהאן אדער ניט טהאן פאר דעם העכערען פון דיר.

נפש: ערקלעהר מיר דאס דייטליכער.

שכל: נעהם זיך אין זינען די גוטעם וואס דו נעניסט פון גאט, די אלגעמיינע, וואס דו נעניסט צוזאמען מיט אנדערע מענשען, און די פערזונליכע, וואס דו אליין נעניסט. דאן שטעל זיך פאר אז דו טהוסט די זעלבע טובות צו דיינעם א קנעכט, און מיט דאס וואס דו וואלסט אין אזא פאל פערלאנגט פון דיין קנעכט אז ער זאל דיר אפצאהלען, מיט דאס זעלבע צאהל אף דיין בעשעפער.

נפש: אין אלגעמיין האב איך די זאך פערשטאנען. אבער זיי אזוי גוט און ערקלעהר עם מיר בפרט, מיט מעהר אויסצולהייטען.

שכל: דיא אפליכטען פון א דיענער צו זיין ווירטה, כאטש דיא טובות וואס דער ווירטה טהוט מיט איהם זיינען קליין אנטקעגען די טובות וואס דיין בעשעפער טהוט מיט דיר, זיינען פאלגענדע:

ער זאל דיענען בלויז איהם, דעם ווירטה אליין, מיט רייד און מיט טהאט. ער זאל צו איהם זיין טרוי, איבערגעבען און פלייסיג אין זיין ארבייט סאי אין די עפענטליכקייט און סאי ניט אין די עפענטליכקייט. ער זאל פאר איהם מורא האבען און זיך שרעקען פאר איהם צו יעדער צייט וועו ער איז אנווועזענד. ער זאל זיין ערנידריגט און אונטערטהעניג זיין ווירטה אין זיין קליידונג און אויפפיהרונג. ער זאל איהם עהרען און ערהויבען מיט'ן מויל און אין הארצען. ער זאל איהם דאנקען און לויבען בייטאג און ביינאכט און דערמאהנען זיינע טובות מיט זיך אליין און אין די עפענטליכקייט. ער זאל דערצעהלען זיין ווירטה'ס שבחים און מעלות ווי עם קומט איהם און לויפען צו זיין דיענסט מיט שמחה און מיט א ריינעם געוויסען אויס ליעבע צו איהם און כדי צו האבען ביי איהם חן. ער זאל זיך דערנעהענטערען צו זיין ווילען און תמיד בעטען ביי איהם פערציהונג אויף פעהלערען וואס ער איז בענאנגען. ער זאל שטענדיג מורא האבען מאמער ערפילט ער ניט דעם ווירטה'ס פערלאנגען און היטען זיינע געבאטען און דערווייטערען זיך פון דעם וואס ער פערבאט איהם. ער זאל דעם ווירטה שעצען און אכטען, האלטען זיינע טובות פאר גרויס און רעכענען די מעשים וואס ער, דער קנעכט, טהוט פאר קליין אין פארגלייך מיט די גוטעם וואס ער נעניסט. ער זאל זיך אליין גרינג־שעצען נעגען די גרויסקייט פון זיין ווירטה און זיך בוקען פאר איהם און זיך קניען מיט גרוים אונטערטהעניגקייט און ערנידרונג. ער זאל זיך פערלאזען אויף איהם מיט אלע זיינע בעדערפניסע און אלעם וואס ער בעווילינט פאר איהם, אננעהמען פאר גוט.

מאכט ער איהם זאט, זאל ער איהם דאנקען און לויבען, און אויב ער פער־
הונגערט איהם, זאל ער אויך צופריעדען זיין און ליידען געדולדיג. ער זאל
איהם, דעם הארר, ניט פערדעכטיגען אין זיין אורטהייל און ניט האלטען זיינם
א גזיהה פאר אן עולה. ער זאל זיך בענוגענען מיט דעם וואס ער גיט איהם
און איהם רעכטפערטיגען, וועז ער שטראפט איהם. ער זאל ארויסצייגען זיין
קנעכטשאפט צו זיין וויהרטה מיט די בעוועגונגען פון זיינע גליעדער און מיט
זיין אויפפיהרונג. ער זאל ניט טראכטען און ניט רעידען ניט דערמאהנענדיג איהם
אין זיין מחשבה אדער מיט'ן מויל. זיינע אויגען זאלען זיין געווענדעט נור אין
זיין הארר'ס וועגען, זאל הערען נור זיינע רייה, זאל זיך ערנהרען נור מיט
דאם וואס ער שפייזט איהם, טראכטען נור וועגען זיין גרויסקייט און טהאן
נור אזעלכעם וואס איז איהם לרצון. ער זאל זיך פרעהען נור מיט זיין דיענען
איהם און זיין בענהר זאל זיין נור דאם וואס ער, דער הארר, בעגעהרט. ער
זאל לויפען נור אין זיין שליחות און זיך ניט אפשטעלען פאר קיין זאך אויסער
פאר אזעלכעם וואס איז איהם, דעם וויהרטה, דערווידער. ער זאל זיצען נור אין
זיין הויז גרייט צו דיענען איהם, זאל איהם האבען אין זינען וועז ער לייגט זיך
שלאפען און וועז ער שטעהט אויף פון שלאף און זאל ניט געפינען קיין געמיטה
בעפריעדיגונג נור אין איהם. נור דעם הארר'ס כעם זאל איהם ענטמוטהיגען און
ער זאל בלויז האפען אויף זיינע גענאדען. ניט אין כעם זיין נור אויף דאם וואס
ער, דער הארר, וויל מען זאל זיין בייז און ניט גוטמוטהיג זיין נור צו דעם וואס
טהוט דעם וויהרטה'ס וויללען. ער זאל ניט נעהמען קיין זאך נור מיט זיין ער־
לויבנים און ניט געבען נור צו דעם וואס דער וויהרטה היימט געבען.

און אזוי אין אלע זיינע טהאטען, אין אלע זיינע בעווענגונגען זאל ער ניט
ריהרען א פוס און ניט בעווענגען א שווארצאפעל פון אן אויג געבען דעם וויללען
פון זיין וויהרטה, פון זיין הארר. וועז דער קנעכט פיהרט זיך אזוי איז ער א
גוטער דיענער וואס צאהלט אפ זיין וויהרטה פאר די טובות וואס ער טהוט מיט
איהם; פיהרט ער זיך ניט אזוי, איז ער דער היפוד, דער קאנטראסט.

איצט האב איך דיר פון די אלע זאכען אנגעצייגט אויף א כלל מיט וואס
א דיענער קען צופריעדענשטעלען זיין וויהרטה און דערפון האסטו גענוג צו לער־
נען די איבעריגע פפליכטען און זייערע קאנטראסטען. און אז אזוי דארף א
קנעכט צופריעדענשטעלען זיין הארר, וואס זיינע טובות זיינען נאך אלעמען
קלייגע, קענסטו שוין פערשטעהן וואס פאר א פפליכטען דו האסט צו גאט פאר
זיינע פיעלע און גרויסע טובות און חסדים וואס ער טהוט מיט דיר.

פרק ח'

זאגט וויטער דער נפש צום שכל:

איך האב געזונ פערשטאנען אלעס וואס דו האסט מיר געזאגט און ער־
קלעהרט, אבער ערקלעהר מיר דיטליכער מיינע פפליכטען צו דיענען גאט מעהר
ווי אנדערע.

ענטפערט דער שכל:

עס זיינען דא אייניצעלנע פערזאנען וואס זיינען מחויב צו דיענען גאט
מעהר ווי אנדערע אייניצעלנע פערזאנען און אויך גרופעם מענשען וואס דאר־
פען איהם דיענען מעהר ווי אנדערע גרופעם. דאס איז געווענדט לויט די טובות

וואם איינצעלנע אדער גרופּעס געניסען. די טובות וואס די רעדעוודיגע (מענ־
שען) געניסען פון גאט זיינען איינגעטהיילט אין פיער קלאסען. ערשטענס,
די געטליכע אלגעמיינע טובות צו דעם גאנצען כלל מענשהייט דערמיט וואס
ער האט זיי געבראכט אויף דער וועלט א יש מאין, עקזיסטירענדע וועזענס ע־
שאפען פון גאר ניט, און דאס וואס ער ערנעהרט זיי און טהוט מיט זיי פיעל
גוטעס, אזוי ווי מיר האבען ארומגעשמועסט אין צווייטען שער פון דיזען ספר.
דערפאר דארפען מענשען דיענען גאט אן אלגעמיינע דיענסט. זיי זיינען דערפאר
אלע אין כלל מחויב מקיים צו זיין די מצוות און די לעהרעס, וועלכע דער שכל
איז מחייב אז מען דארף זיי אפהיטען און מען וואלט זיי אפגעהיט, וועז אפילו
זיי זאלען ניט דערמאהנט ווערען אין דער תורה. דאס זיינען אועלכע געבאטען
וואס זיינען אפגעהיט געווארען פון אדם, חנוך, נח און זיינע קינדער און אנ־
דערע גוטע מענשען ביז משה רבנו ע"ה. און ווער עס היט אף די דאזיגע
מצוות ניט בלויז ווייל דער שכל דיקטירט איהם אזוי, נור ער האט אויך אין
זינען צו דיענען דערמיט גאט, וועט איהם גאט דערפאר אפצאהלען מיט בע־
זונדערע טובות מעהר ווי אנדערע מענשען אויף דער וועלט און אויף יענער
וועלט, אזוי ווי אברהם אבינו וואס גאט האט צו איהם געזאגט: "אנכי מגן לך,
שכרך הרבה מאד" — איך בין דיין שיטצער אויף דער וועלט און דיין שכר
וועט זיין פיעל לעולם הבא. און ווער עס טהוט דעם אויבערשטען דערווידער
טראץ די טובות וואס ער געניסט פון איהם, פאלט ארונטער פון דער מדרגה
פון דערעוודיגע צו דער מדרגה פון א חיה וואס קען ניט רעדען. יענער איז, הייסט
עס, קיין מענש ניט, און זיין סוף וועט זיין ווי דער סוף פון א בהמה, ווי עס
ווערט געזאגט אין תהלים ל"ז: „ואויבי ה' כיקר כרים" — גאט'ס פיינד זיינען
אזוי ווי פעטע אקסען, וואס מען קארמעט זיי גוט, כדי בריינגען זיי צו דער
שחיטה. אזוי וועלען די רשעים האבען זייער ביטערען סוף אויף יענער וועלט.

צווייטענס, זיינען די טובות וואס דער אויבערשטער טהוט מיט א פאלק
פון פעלקער אדער א נאציאן פון נאציאנען, אזוי ווי ער האט געטהאן גוטעס מיט
די אידען, וואס ער האט זיי ארויסגענומען פון שקלאפערייי פון מצרים און זיי
געבראכט אין לאנד כנען, זאכען וואס ער האט געטהאן בלויז פאר זיי, פאר
די אידען, אבער ניט פאר אנדערע. דאריבער איז אויף דעם פאלק ישראל ארויפ־
געלייגט געווארען א חוב צו מקיים זיין אויף געהערטע מצוות, מצוות וואס
זיי האבען געהרט פון משה רבנו, אבער דער שכל וואלט ניט מחייב געווען מען
זאל זיי טהאן, ווי, למשל, ציצית, שעטנז און דאס גלייכען. און די וואס היטען
אויף אף די דאזיגע סארטען מצוות פון גאט'ס כבוד וועגען, טהוט ער זיי בע־
זונדערע טובות אויסער די אלגעמיינע וואס ער טהוט מיט אלע מענשען, אזוי
ווי מיר וווייסען פון שבט לוי, וואס האבען זיך איינגעשטעלט פאר גאט'ס כבוד
בעת די אידען האבען געמאכט דעם עגל, האט ער זיי דערפאר ערווהלט פון
די אנדערע שבטים זיי זאלען איהם בעדיענען אין משכן, און האט בעשטימט
אהרן און זיינע קינדער פאר כהנים, און זיי מזכה געווען מיט בעזונדערע מצוות
אויסער די מצוות, וואס זיינען געגעבען געווארען צו דער גאנצער אידישער
נאציאן, פאר וועלכעם ער האט זיי בעשטימט א בעזונדערע פערגיטיגונג
לעולם הבא.

דריטענס, זיינען די טובות וואס דער בעשעפער טהוט צו איין פאמיליע
בעזונדער, אזוי ווי די כהנים און לויים, וואס זיינען פארבליבען כהנים און לויים

לדורות, אָדער אזוי ווי די משפחה פון דוד המלך, פון וועלכע עס האָט זיך גע־צויגען א קעניגליכע דינאסטיע. אויף דיעזע ליגט א פליכט צו דיענען גאָט מעהר ווי אנדערע, און עס זיינען טאקי דאָ פיעלע געבאָטען בלויז פאר כהנים און מלכים. און היטען זיי אָפּ דאָס וואָס זיי דארפען אָפּהיטען, ווערען זיי בעלוינט אי אויף דער וועלט, אי אויף יענער וועלט; ווען אָבער ניט, ווערען זיי געשטראָפט, אזוי ווי מיר ווייסען פון קורח, וועלכער איז געווען א לוי, און האָט געהאט אזא מיאוס'ן סוף דערפאר וואָס ער האָט ניט ערפילט זיינע פּפליכטען אלס לוי.

דער פיערטער סאָרט טובות זיינען די וואָס גאָט טהוט מיט אן איינצעלנעם מענשען אויסגעשלאָסען פון זיין משפחה, פאָלק און די מענשהייט בכלל, אזוי ווי, למשל, א נביא, אן ערוועהלטער הערשער, א חכם און דאָס גלייכען. דיעזע פון גאָט געבענשטע, וואָס האָבען זוכה געווען צו אזעלכעס וואָס אנדערע בע־זיצען ניט; דיעזע אויסנאהמען פון כלל און פון זייערע אייגענע משפחות, דארפען דיענען גאָט מעהר ווי אלע אנדערע און דארפען איהם דאנקבאר זיין מעהר ווי אלע אנדערע פאר די בעזונדערע גענאדען וואָס דער בעשעפער טהוט מיט זיי.

פאר דיזע פיער־ערליי טובות וואָס מיר האָבען אויסגערעכענט זיינען מענשען מחויב צו דיענען גאָט, און וואָס מעהר דער בעשעפער טהוט א מענשען גוטעס, אלץ מעהר איז דער מענש פערפליכטעט צו איהם, צו דיענען איהם. א ראיה קענען מיר נעהמען פון מעשר. די תורה האָט אָנגעזאָגט אז מען זאָל געבען מעשר פון תבואות. פיעל תבואה איינער נעהמט ארונטער פון זיינע פעלדער, זאָל ער א צעהנט חלק דערפון אוועקגעבען די לויים. איז דער וואָס גאָט האָט איהם געגעבען הונדערט מאָס תבואה האָט געדארפט אוועקגעבען צעהן מאָס, און דער וואָס גאָט איהם געגעבען צעהן מאָס, האָט געדארפט אוועקגעבען נור איין מאָס. און ווען דער ערשטער זאָל געבען ניין און א האלב מאָס און דער צוויי־טער — איין מאָס, וועט דער ערשטער געשטראָפט ווערען און דער צווייטער וועט קריגען שכר, כאָטש ער האָט געגעבען א סך ווייניגער פון ערשטען. דאָס איז צוליעב דעם, ווייל פאר דער טובה וואָס ער האָט גענאָסען פון אויבערשטען, האָט ער איהם גענוג אָפּגעצאָהלט, בעת דער ערשטער, וואָס האָט געהאט הונ־דערט מאָס תבואה האָט פּראָפּאָרציאָנעל ניט אויסגעדריקט גענוג זיין דאנק־בארקייט.

אזוי איז אויך מיט אנדערע זאכען. דער וואָס האָט א זוהן איז מחויב אָפּצודיענען גאָט דערמיט וואָס ער טהוט גאָט'ס רצון און איז דעם קינד מל און לערנט איהם תורה; האָט ער אָבער ניט קיין זוהן, פאלען פון איהם ארונטער די דאָזיגע מצוות. ווען א מענש איז קראנק, פאלט פון איהם ארונטער די פּפליכט פון די מצוות וואָס ער קען ניט טהאָן קראנקערהייד, אלץ צוליעב דעם זעלבען שכל, אז וואָס מעהר גוטעס דער מענש געניסט אלץ מעהר דארף ער דיענען גאָט, און געניסט ער ווייניגער, פאלען פון איהם ארונטער געוויסע פּפליכטען און עס קומט איהם ניט קיין שטראף.

זאָגט ווייטער דער נפש:

איך האָב פערשטאנען אלעס וואָס דו, שכל, האָסט מיר געזאָגט און איך פיהל זיך ניט צו זיין אימשטאנד אָפּצוצאָהלען מיינע שולדען צום בעשעפער פאר די אלגעמיינע גוטעס וואָס ער טהוט מיט אלע מענשען בכלל און פאר די

ספעציעלע טובות וואס ער טהוט מיר בעזונדער — אודאי ניט. וואהרום אויב אפילו איך וויל איהם אפצאהלען מיינע שולדען, קומט מיר באלד ארויף אויפ'ן נעראנקען, אז וועז איך וועל דאס האבען אפגעטהאן זאל איך דערפאר גופא, פאר אפצאהלען דעם בעשעפער זיין חוב, קריגען נאך גוטעם. אזוי איז וועז איך פאלג אויס זיינע נעבאטען אלס געצאהלט פאר זיינע גנאדען, און אזוי אויך וועז איך דאנק איהם, האב איך אלץ אין זינען צו פערלאנגען אז די גוטעם וואס איך נעמען זאל ניט אויפהערען און איך זאל קריגען נאך מעהר גוטעם. אזא דאנק אדער אפצאהלונג פאר א טובה מיט דער כונה צו קריגען דערפאר א גרעסערע טובה, פערשטעה איך, איז ניט ענוג, און איך דארף קריגען א לעקציאן וואס זאל מיר פיעל וויניג לערנען וויי אזוי צו דיענען גאט מיט א ריינעם געוויסען און דאס דיענען איהם זאל זיין א שטענדיגעם.

ענטפערט דער שכל:

דאס וואס דו, נפש, בעקלאגסט זיך, אז דו האסט ניט די ריכטיגע כונה אין דיענען און דאנקען דיין גאט, אז ריידען רעדסטו ווי א דאנקבארער און דיין כונה איז פון א בעטער וואס פערלאנגט מעהר, קומט פון דרעי מדות וואס דו האסט אין זיך. ערשטענס, וויל דו האסט זיך צופיעל ליעב און דו זוכסט אלץ צו האבען מעהר פארצעניגענס. צוליעב דיין פארגענוגען לוסט, וועסטו ניט א טראט טהאן א טריט צו גאטעס־דיענסט אדער צו דיענען אימיצען אנדערש אהן דער כונה, אז דו זאלסט אליין דערפון נאה האבען. האב איך דיר שוין פריהער געזאגט, אז דו דארפסט זיך סטארען וויי ווייט מעגליך אפצוגעוואוינען זיך פון דער דאזיגער מדה.

דיין צווייטע שלעכטע מדה איז, וואס דו פערשטעהסט ניט ענוג די חסדים וואס דער בעשעפער טהוט מיט דיר און דו דענקסט, אז דו קריגסט פון איהם קיין טובה סיידען דו בעטסט איהם. דאס איז אבער ניט ריכטיג. דער בעשעפער האט נאך פריהער, איידער דו האסט ביי איהם געבעטען, געטהאן מיט דיר פיעל חסדים, וואס דו וויסט און וואס דו וויסט ניט, וויל עס קען זיין אז דאס וואס דו בעטראכסט פאר שלעכט, איז דוקא פאר דיר גוט. וועז דו נעהמסט דאס אין אכט; וועז דו פערטרייבסט דעם גערענק, אז גאט טהוט דיר גוטעם, נור דאמאלס וועז דו בעטסט איהם; וועז דו בעטראכסט, אז ער האט דיר געטהאן טובות איידער דו האסט איהם געבעטען, איידער דו האסט נאר געקענט בעטען, איידער דו האסט שכל געהאט צו בעטען, דאז וועט דיין דיענען איהם און דענקען איהם זיין מיט דער געהעריגער כונה און דאז, אז דו וועסט מיט דיין דיענען איהם און דענקען איהם ניט אין זינען האבען קיין וויטערע טובות, וועסטו מעהר בערעכטיגט זיין צו מעהר טובות.

די דריטע שלעכטע מדה, וואס דו בעזיצסט איז, וואס דו קענסט ניט זיך אליין און דו בעטראכסט ניט דיין נישטיגקייט. דו בערענקסט זיך ניט פון וואנען דו קומסט, וואס דו ביזט ביי דיין לעבען און וואס דו וועסט זיין נאך דיין טויט. דו בעטראכסט זיך פאר א וועזען וואס איז בערעכטיגט דערהויבען צו וועלט און נעניסען אלעס גוטעם, און דו הערסט ניט אויף צו וועלען און פערלאנגען. וויפיעל דו האסט, ווילסטו אלץ מעהר, וויל נאך דיין פאלשען חשבון קומט עס דיר, און דו זעהסט ניט איין, אז דער בעשעפער איז בערעכטיגט צו אלע מעגליכע דיענסטע פון דיר. אז דו דיענסט איהם, מיינסטו אז דו טהוסט מיט איהם א גרויסען חסד, כאטש דו וויסט אז דו דארפסט אנקומען צו איהם

און ניט ער צו דיר. וועז אבער דו וועסט זיך ארויסשלאגען די דאזיגע נארישקייט פון דיין מח און דו וועסט קוקען אויף אלעם מיט אפענע אויגען און פער־שטעהן אז דיין בעשעפער האט דיר אין זינען און וויים בעסער ווי דו וואס פאר דיר איז גוט און וואס ניט, דאן וועסטו צופריעדען זיין מיט דעם וואס ער גיט דיר און דו וועסט איהם פאר אלעם דאנקען מיט'ן גאנצען הארצען. וועז דו האסט אין זיך די דאזיגע מדה, וועסטו ניט לייגען קיינע האפנונגען אויף זאכען וואס קענען דיר אפוועגדען פון אנערקענען גאט'ס חסדים און בע־צאהלען איהם דערפאר. דו וועסט דאן וויסען, אז דאס וואס דיר קומט, וועסטו אונבעדינגט קריגען, און וועסט ניט זוכען קיין בעלוינונג פאר דיענען גאט אדער דאנקען איהם.

און דאס וואס דו פערלאנגסט אז איך זאל דיר לערנען פיעל וויניג און ניט ארויפלייגען אויף דיר קיינע שווערישקייטען אין דעם ענין פון דיענען גאט, וועל איך דיר זאגען די עיקרים, די הויפט זאכען, וואס אהז זיי קען מען ניט יוצא זיין אין גאטעם דיענסט און דאנקבארקייט צו איהם פאר זיינע טובות. דיעזע זיינען דא צעהן, ווי פאלגט:

א מענש זאל גאט'ס טובות ניט מאכען פאר קיין סבה, קיין אורזאך צו זיין איהם דערווידער. למשל, וועז איינער וועלט רייך, זאל די רייכטהום איהם ניט ברייכענען צו גאוה.

ער זאל אין אלע צייטען דערמאהנען די גוטעם מיט'ן מויל און דאנקען גאט און לויבען איהם דערפאר אי מיט'ן מויל, אי אין הארצען.

די טובות זאלען בייי איהם זיין אנגענעליגט און ער זאל ניט נידערשעצען זיי.

וועז א טובה קומט איהם דורך א מענשען, זאל ער ניט דענקען אז דער מענש האט עס איהם געטהאן, נור בעטראכטען דעם בעל טובה אלס א שליח פון גאט.

ער זאל זיך ניט בעריהמען און עס זאל איהם אפילו אויפ'ן גערענקען ניט קומען אז ער האט עטוואס גוטעם גענאסען דורך זיין אייגענעם כח אדער חכמה, אדער אז ער האט עס, וויל ער האט עס פערדיענט פאר זיינע גוטע מעשים.

ער זאל אויך ניט דענקען, אז וועז ער וועט זיך די מיה געבען וועט די גוטעם אנהאלטען און עס וועט אויסמיידען וועט ער וועט עס פערנאכלעסיגען. ער דארף וויסען אז דאס וועגדט זיך ניט אז איהם, נור אז גאט און זיין מיה און סטאראניע קענען ניט העלפען, וועז דער וויל פון אויבערשטען איז אנדערש.

ער זאל ניט פעראכטען דעם יעניגען וואס קריגט ניט די זעלבע טובות וואס ער. דער רייכער, למשל, דארף ניט פעראכטען דעם ארימאז און דענקען אז ער האט ערוואַרבען רייכטהום, וויל גאט האט איהם ליעב אוז יענער האט עס ניט, וויל גאט האט איהם פיינט. וואַרום ער קען ניט וויסען. עס קען גאר זיין, אז דער בעשעפער גיט איהם עשירות, כדי צו שטעלען איהם צו פראבע אויב ער וועט ארויסצייגען די בייזע מחשבות וואס ער האט פערבארגען אין זיין הארצן, און אויב דער זינדיגער מענש טהוט דאס טאקי, אוז וועז ער וועלט רייך צייגט ער זיך ארוים אין זיין ריכטיג געשטאלט, קען קיין ספק ניט זיין, אז דער וואס איהם נעהט ניט גוט איז ביים אויבערשטען דוקא מעהר בעליעבט.

דעם מענשענ'ס הארץ, זיין כונה דארף זיין גאנץ מיט גאט. וועז ער טהוט עפעם פון גאט'ס וועגען, זאל ער דערביי ניט האבען קיינע אנדערע אבזיכטען, אוז וועז גאט טהיילט איהם איין גוטעם אוז ער, דער מענש, טהוט ניט מעהר מעשים טובים ווי פריהער אוז דאנקט איהם ניט מעהר, זאל ער לכל הפחות פערבלייבען ביי די פריהעריגע אוז ניט ערגער ווערען, אוז ניט אפוועגדעז זיינע געראנקעז פון בעשעפער.

ער זאל שטענדיג קוקען אויף ניעדעריגערע פון איהם, ניט אויף העכערע אדער גרעסערע אין רייכטהום. וואס אנבעלאנגט צו דיענען גאט, זאל ער, פער־ קעהרט, קוקען אויף העכערע פון איהם, אויף פרימערע, אוז זיך סטארקז צו קומען צו זייער מדרגה. ער טאר ניט קוקען אויף קלענערע פאר איהם אין דיזען פאך אוז בעטראכטען זיך אלס צדיק נעגען זיי.

דאס וואס דער בעשעפער פערבאדגט זיין כעם פון א זינדיגען מענשען אוז ער שטראפט איהם ניט, זאל ביי איהם ניט אנגענומען ווערען, אז ער איז שוין בעווארענט פון אן עונש. ער זאל ניט זאגען: אז גאט שטראפט מיך ניט, מעג איך שוין ווייטער זינדיגען.

אט די צעהן אנגענעבענע הויפט פונקטען, וועלכע מיר פון דער געשיכטע פין דורות פאר אונז אוז פון דער נעגענווערטיגער צייט, אז וועז זיי ווערען ניט אפגעהיט, בריינגט עם מענשען ארופצוגעהן פון דרך הישר אוז זינדיגען נעגען בעשעפער. מיר וועלכע אז מענשען זיינען פערדארבען צוליעב פיעל גוטעם וואס דער אויבערשטער האט זיי געגעבען אוז צוליעב דעם וואס זיי האבען ניט אפגעהיט די צעהן פריהער געזאגטע כללים.

מיר וועלכע דאס פון די נביאים פון אלע דורות, אז דער נעגענזאץ פון די דאזיגע פונקטען אדער כללים איז שטענדיג דער הויפט פאקטאר צו פערדאר־ בען די לעהרע פון דיעזען שער, מיט וועלכען מיר בעצווועקען צו בריינגען מענשען צו רייניג אוז אויפריכטיגע נאטעם דיענסט. אוז ווער עס האט ספע־ ציעלע טובות פון בעשעפער אוז ער קען איהם ניט דיענען מעהר, זאל וועלכע־ סטענס אפהיטען די צעהן עיקרים, וואס איך האב דערמאהנט, מיט א רייגעם געווישען אוז דאס וועט איהם בריינגען צו בערעכטיגונג צו נאך בעזונדערע גוטס פאר איהם אליין, אויסער די אלגעמיינע נענאדען וואס דער בעשעפער טהוט מיט דער מענשהייט בכלל.

אוז וועז דער אויבערשטער וועט ביי איהם די גוטעם אווועקנעהמען, וועט עם זיין צוליעב אייגע פון די צוויי אורזאכען: ענטוועדער כדי אפמעקען דורכ־ דעם א זינד פון פריהער, אדער כדי אפצוגעבען איהם דערפאר שכר לעולם הבא. ואם דאס איז פיעל בעסער אוז טהייערער ווי די גוטעם וואס א מענש האט דא, אויף דער וועלט.

פרק ט'

זאגט וועלכער דער נפש הבהמית, דער טהיערישער אינסטינקט:

דו, שכל, האסט זיך נעגנומען די מיה צו הילפען מיך אוז דיר איז דאס נעלונ־ גען. דו האסט מיר מיט דיין גרויסען ליכטיגען פערשטאנד איבערצייגט אין וואס מיין הפואה בעשטעהט אוז דו האסט פון מיר ארונטערגענומען די פינסטערע

נארישקייט און אומווייסענהייט. אבער איין פראגע, אז אנגעווהטאנטע פראגע, וואס קען מיר שאדען צו נאטעס־דיענסט, איז ביי מיר פערבליבען. אויב דו וועסט נאך מיך אויסקורירען דערפון אויך און אוועקנעהמען פון מיר די זארג וואס איך קען די דאזיגע פראגע ניט פערענטפערען, דאן וועל איך פריי זיין פון דאס ערגסטע און וועל זיין נאהענט צו א פאלשטענדיגע הילונג.

שבל: און וואס איז דאס אזעלכעס?

נפש: די פראגע וואס עגבערט מיין מח איז וועגען הכרה און חפץ, וועגען צוואנג און אייגענער וויל־ען. אין די כתבי הקודש, אין די הייליגע שריפטען זיינען דא פסוקים וואס צייגען אז דער מענש איז ניט קיין בוחר, קיין אויס־קלייבער צו טהאן וואס ער וויל, נאר אלע זיינע מעשים קומען בהכרח, דורך צוואנג. ער איז אלעס געצוואונגען צו טהאן לויט די גזירה און וויל־ען פון גאט, וועלכער רעגיערט די גאנצע שאפונג פון הער וועלט. אזוי ווערט געזאגט אין פסוק: "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" — אלעס וואס גאט וויל טהוט ער אויפ'ן הימעל און אויף דער ערד. אדער דער פסוק: "מי זה אמר ותהי, ה' לא צוה; מפי עליון לא תצא הרעות והטוב" — ווער האט עפעס גע־זאגט און עס איז געווארען אויב גאט האט ניט געהייסען, און ווער זאגט עס, אז שלעכטעס און גוטעס קומען ניט פון אויבער־שטענס מויל? אדער דער פסוק: "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו" — אויב גאט וועט ניט בויען א הויז, איז אומזיסט די מיה פון די בויער. עס זיינען דא נאך פסוקים וואס זאגען, אז קיין זאך ווערט ניט געטהאן אהן בעשעפער און קיין זאך בעווענגט זיך ניט אהן זיין הייליגען רצון. מחקרים האלטען אויך אזוי, אהן מיינונגס־פערשידענהייטען. קומט אבער די תורה אליין און קריגט אויף דעם און זאגט אונז פונקט דעם היפוך, אז די בחירה איז ביים מענשען, אז ער קען טהאן זאכען מיט זיין אייגענעם רצון און דאריבער איז ער בערעכטיגט צו שכר פאר גוטע טהאטען און עס קומט אויהם א שטראף פאר שלעכטע מעשים.

די תורה זאגט: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים" — זעה, איך לייג דיר פאר לעבען און גוטעס, און טויט און שלעכטעס, און דו זאלסט זיך אויסקלייבען דאס לעבען, הייסט דאך דאס, אז די ברירה איז ביים מענשען און ער קען טאהן ווי און וואס ער וויל. אין איוב ווערט געזאגט: "כי פועל אדם ישלם לו" — די טהאט פון מענשען בעצאהלט איהם. טהוט ער גוטעס, ווערט ער בעלוינט מיט גוטעס, און טהוט ער שלעכטעס, קריגט ער בעצאהלט שלעכטעס. און פון אלעס וואס ווערט געזאגט אין אונזער תורה אין דעם ענין פון מצוות און עברות, שכר און ענש, זעהט מען אז אזוי איז דאס, אז דעם מענשען'ס מעשים זיינען אין זיין אייגענעם רשות, אז ער קען טהאן וואס ער וויל און גאט'ס כבוד איז ריין פון צווינגען דעם מענשען צו זיינע טהאטען, גוטע אדער שלעכטע, און ער איז ניט פעראנטוואָרטליך פאר דעם מענשען'ס מעשים טובים אדער מעשים רעים. אט די סתירה, דער ווידערשפרוך אין די פערשיידענע פסוקים איז מיר שווער צו פערשטעהן, און אויב די דאזיגע אנגעווהטאנטע פראגע קען פאראנטפערט ווערען; אויב עס איז דא א רפואה צו הילען מיין נעווייסען דערפון, זאל מיך גאט הילען דורך דיר.

ענטפערט דער שבל:

דער ווידערשפרוך אין די פסוקים, וואס דו זאגסט, איז ניט שווערער צו פארענטפערען ווי די ווידערשפרוכען וואס מיר זעהען אין דער פראקטיק אין די

מעשים פון מענשען. מיר זעהען אז צייטענווייז טהוט א מענש וואָס ער וויל און ווי ער וויל און אָפטמאָל קומען זיינע טהאטען ארויס ניט לויט זיין ווילען און אבזיכט. דאָס לערנט דיך, אז דער בעשעפער האָט די ממשלה איבער'ן מענ־שען און דער מענש איז געבונדען אונטער זיין רצון, וויל ער, בינדט ער איהם אָפּ און לאָזט איהם טהאָן וואָס ער וויל, און וויל ער, פערהינדערט ער איהם דורכצופיהרען זיין פערלאנג. מיר זעהען דאָס אויך אין די בעוועגונג פון מענ־שען'ס צונג, זיין געהער און זעה־קראפט. ניט שטענדיג רעדט א מענש דאָס וואָס ער האָט בדעה צו רעדען, און אמאָל הערט ער דאָס וואָס זיין הארץ גלוסט צו הערען און זעהט וואָס ער וויל זעהן, און אמאָל קומען פאָר הינדערונגען און דער מענש קען ניט הערען און זעהן דאָס וואָס ער גארט, דאָס וואָס ער האָט חשק צו הערען אָדער זעהן. זעהען מיר דאָך אין פּראקטישען לעבען, אז די בחירה איז ניט ביים מענשען, דאָך זעה איך נאכהער אז שכר און עונש קומט דעם מענשען לויט זיינע מעשים. איז דאָך אויך די זעלבע פראגע: ווי באלד אין פּראקטישען לעבען איז דער מענש ניט פעראנטוואָרטליך פאר זיינע מעשים; ווי באלד אז ער טהוט אָפטמאָל זאכען געגען זיין ווילען, טאָ ווארום זאָל בעלוינונג אָדער שטראָף גע־רעכענט ווערען לויט זיינע טהאטען? איז אויב מען קען פערענטפערען דיזע פראגע, קען מען אויך פערענטפערען די סתירות וואָס דו פרעגסט אויף די פּסוקים.

וועגען דיזען ענין זיינען שוין אָנגעגאנגען דעבאטען צווישען חכמים, וועלכע האָבען געזוכט צו פערענטפערען די פראגע. איז דאָ א דעה, אז אונז דאכט זיך בלויז אז מענשען האָבען אָפטמאָל קיין דעה איבער זייער אייגענעם ווילען; אין אמת'ן אָבער זיינען מענשליכע טהאטען, גוטע און שלעכטע, ביי איהם אין די הענד און ער טהוט ווי ער וויל און ווי ער קען לויט זיין פעהיגקייט און מאכט. דער בעשעפער האָט דערמיט גאָר ניט צו טהאָן און אין דיזען פּרט איז דער מענש בעל הבית איבער זיך. דאריבער איז זעלבסטפערשטענדליך, אז עס קומט איהם שכר פאר גוטע מעשים און אן עונש פאר טהאָן שלעכטעס.

אנדערע ווילען האָבען, אז אלע מענשליכע טהאטען און אלע געשעהעניסען זיינען אין די הענד פון בעשעפער. זיי זאָגען, אז אלע פּאסירונגען פון דער וועלט, סאַי מיט מענשען, סאַי מיט אנדערע זאכען, זיינען אין רשות פון השי"ת. געפינען זיך שטענדיג אונטער זיין קאָנטראָל און טרעטען ניט אָפּ אפילו א האָר פון זיין השגחה. די קלענסטע זאך אזוי גוט ווי די גרעסטע איז אונטערוואָרפען דעם ווילען פון גאָט און אָהן זיין ווילען קען קיין זאך געשעהן. און אז מען האָט דיזע חכמים געפרעגט וועגען דעם ענין פון שכר ועונש, ווייל נאָך זייער שיטה איז דאָך אומפערשטענדליך פארוואָס זאָל א מענש קריגען שכר פאר גוטע מעשים און געשטראָפט ווערען פאר שלעכטע, האָבען זיי געענטפערט: בעלוינונג און שטראָף ווייסען מיר ניט וואָס דאָס איז. מיר בעגרייפען דאָס ניט. מיר פער־שטעהען ניט ווי גאָט'ס משפּט געהט אָן, אָבער גאָט איז אימער דער גערעכטער און טהוט ניט קיין עולה. ער איז בעגלויבט, אז ער צאָהלט מיט גוטעס פאר גוטעס און מיט שלעכטעס פאר שלעכטעס, כאָטש אונזער פערשטאנד איז צו שוואך צו בעגרייפען די זאך ריכטיג. זיין גערעכטיגקייט און זיינע חסדים זיינען אָפענבאר און מען זעהט זיי אזוי פיעל, אז מען קען איהם ניט חושד זיין אז ער זאָל ח"ו טהאָן אומרעכט.

אנדערע חכמים ווידער האָבען אָנגענומען די פאָריגע ביידע דעות און זיי זאָגען, אז עס זיינען דאָ זאכען וואָס דער מענש איז געצוואונגען צו טהאָן אָדער

ניט טהאן לויט דעם רצון פון בעשעפער, אוז זאכען וואס דער מענש האט דעם אויסוואהל צו טהאן אדער ניט טהאן. אבער וועז א מענש זאל זיך פערטיעפען אין דיעזען ענין אננעהמענדיג וועלכע שיטה עס איז, מוז עס איהם בריינגען צו זינד. עס טויג דאריבער ניט צו טראכטען אין דעם צופיעל אוז דער בעסטער וועג, האבען יענע חכמים געזאגט, איז אנצונעהמען ביידע דעות, אז עס זיינען דא זאכען וואס זיינען אין די הענד פון גאט אוז זאכען וואס זיינען אויסשליסליך אין די הענד פון מענשען. מען דארף גלויבען, אז מעשים טובים אוז מעשים רעים, גוטע אוז שלעכטע טהאטען זיינען שטענדיג אין רשות פון מענשען אוז עס איז נור געווענדט אז זיין ווילען צו טהאן זיי אדער ניט טהאן, פאר וועלכעם ער וועט קריגען שכר אדער עונש. די דאזיגע אמונה וועט דעם מענשען בריינגען צו סטארעז זיך ווי ווייט מעגליך פון זיין אייגענע טובה וועגען, כדי צו געניסען פון בוידע וועלטען, אוז וואס אנבעלאנגט צו וועלטליכע זאכען אויסער מצוות אוז עבֿרות, דארף דער מענש גלויבען אוז האבען בטחון, אז אלעס איז אונטער גאט'ס ממשלה, אז גוטעם אוז שלעכטעם קומען נור פון דער גזירה פון בעשעפער אוז זיין רצון. מען דארף דעריבער אין זיינען האבען, אז דער בורא, ב"ה, קען האבען א שטארקע טענה צום מענשען, וועז ער איז ניט מקיים זיינע פערזאגען, ווייל אין דעם פרט איז דאך די בחירה ביים מענשען אוז עס איז אין זיין רשות אויפֿצופיהרען זיך גוט אדער שלעכט; אבער דער מענש קען קיינע טענות ניט האבען צו גאט.

אוז דיזע שיטה איז נעהענטער צום ריכטיגען וועג ווי די וואס מיר האבען פריהער דערמאהנט. אבער דער אמת איז, אז מיר מוזען צוגעבען, אז אונזער ניט וויסען די ריכטיגקייט אויב די בחירה איז ביים מענשען אדער ניט, איז צו ליעב דעם, וויל מיר מענשען האבען ניט גענוג פארשטאנד אוז אונזער שכל איז צו שוואך צו פערשטעהן א זאך וואס בעלאנגט צו דער חכמה פון השי"ת. אוז מיר דארפען גלויבען, אז אונזער אונוויסענהייט אין דיזען ענין איז איינע פון די טובות וואס דער בעשעפער טהוט מיט אונז. אוז וועז עס וואלט פאר אונז בעסער געווען צו וויסען דעם סוד אויב די בחירה איז ביי אונז אוז מיר קענען טהאן זאכען לויט אונזער אייגענעם ווילען אדער מיר וועלען אין אלעם קאנטראליירט פון הימעל, וואלט דער בעשעפער דאס אונז מגלה געווען.

א ביישפיעל דערצו קענען מיר נעבען פון דעם וואס מיר זעהען, אז אייניר וואס האט שוואכע אויגען קען ניט קוקען אויף די ליכט פון דער זונ סיידען ער זאל די אויגען פערשטעלען מיט עפעס א דינע מאטעריע, אוז וואס שוואכער די אויגען זיינען, אלץ דיקער דארף זיין די מאטעריע וואס פערשטעלט זיי, כדי צו קענען קוקען אויף דער שיין פון דער זונ אוז עס זאל פאר'ן מענשען זיין בעסער. דאס זעלבע איז אויך מיט די ענינים וואס זיינען פון אונז פערבארגען. מיר זיינען צו שוואך צו בעגרייפען זיי, האט זיי דער בעשעפער פערדעקט פון אונזער טובה וועגען. אוז וואס דער פערשטאנד ביי א מענשען איז שארפער, וואס מעהר ער קען משיג זיין, אלץ דינער איז דער צודעק, אלץ וויניגער זיינען די פערבארגענע זאכען פון איהם פערבארגען אוז ער בעגרייפט מעהר פון אנדערע.

אוז ווידער זעהען מיר אין פיעלע קערפערליכע מלאכות אדער זאכען וואס וועלען געמאכט פון מענשען, וואס וועז מיר זאלען זיי ניט זעהן מיט אונזערע אויגען אוז מעז וואלט אונז דערצעהלט וועגען זיי, וואלטען מיר עס ניט גענלויבט אוז מיר וואלטען עס אפגעלייקענט, אזוי ווי, צום ביישפיעל, די מעלעסקאפען אוז

אַנדערע אינסטרומענטען און אַפּאַראַטען, וואָס אַסטראָנאָמער געברויכען און זיי ווייסען דורך זיי דעם גאנג פון די שטערען און פּלאנעטען, וואו זיי געפינען זיך, ווי ווייט זיי זיינען איינע פון די אנדערע, די פּונקטען וואָס זיי דערגרייכען צו געוויסע צייטען און נאָך פיעלע זאכען. ווען מיר זאָלען די דאָזיגע אסטראָנאָמישע אינסטרומענטען און אפּאראטען ניט זעהן מיט אונזערע אויגען, וואָלטען מיר ניט געגלויבט אז אזעלכע עקזיסטירען.

אָדער מיר וועלען נעהמען א געגענשטאנד וואָס איז נעהענטער צו אונז, א זאך וואָס איינפאכע מענשען געברויכען,—א בעזמען, אן אינסטרומענט וואָס מען בענוצט צו וועגען דערמיט. דאָס איז א שטעקעל וואָס האָט ביי איין ברעג א געוויסע משא, אן אייזערנע קויל אָדער א שטיינערנע. אויף דעם שטעקעל זיינען דאָ צייכענס, לאָמיר זאָגען, א פונט, צוויי פונט, דריי פונט, און אזוי ווייטער. ווען מען וויל וויסען די וואָג פון א געוויסע זאך, הענגט מען די זאך אָן ביים צווייטען ברעג פון בעזמען און האלטענדיג דעם בעזמען אויף א שנירעל, באלאנ־סירט מען איהם אזוי, אז ער זאָל הענגען גלייך, ניט איין זייט אונטערגעבויגען מעהר ווי די צווייטע, און דער נומער, אויף וועלכען דער שנירעל געפינט זיך בעת דער בעזמען איז ריכטיג באלאנסירט, צייגט די ריכטיגע וואָג פון דעם געגענ־שטאנד וואָס מען וועגט. די כלי אָדער דער אינסטרומענט איז אזוי געמאכט אז עס צייגט די וואָג פּינקטליך. מיר זעהען דאָס און מיר זיינען איבערצייגט אז אזעלכעס עקזיסטירט; ווען אָבער מיר וואָלטען עס ניט געזעהן, וואָלטען מיר ניט געגלויבט, אז אזא זאך איז מעגליך.

עס זיינען דאָ נאָך גאנץ געוועהנליכע זאכען, וואָס מיר זעהען מיט אונזערע אויגען און ווען מיר וואָלטען זיי ניט געזעהן און מען וואָלט אונז נור דערצעהלט וועגען זיי, וואָלטען מיר די דערצעהלער אָנגענומען פאר ליגנער. און דאָס איז ווייל עס פעהלען אונז ידיעות אין די געזעצען פון דער נאטור און אין די כחות פון דער שאפונג. היינט אז מיר פערשטעהען ניט און מיר בעגרייפען ניט זאכען וואָס זיינען ביי אונז אלטעגליך און וואָס מיר האָבען פאר אונזערע אויגען, איז שוין קיין וואונדער, אז מיר זיינען צו שוואך אין אונזער שכל צו פערשטעהען דעם גאנג פון צוואנג און אויסוואהל, די זאכען וואָס ווערען געטהאָן נור דורך דעם בעשעפערס גזירה, ווייל ער הייסט אזוי, און זאכען וואָס דער מענש קען טהאָן מיט זיין אייגענעם ווילען. דאָס גופא, אונזער אונוויסענהייט אין דעם, בעלאנגט, ווי מיר האָבען פריהער געזאָגט, צו גאָט'ס משפּטים, צו די גערעכטיגקייט וואָס ער טהוט מיט מענשען.

דאריבער זאָגט דוד המלך אין תהלים: „ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני" — גאָט, איך טראכט ניט צו הויך און קוק ניט צו הויך און איך גיב זיך ניט אָפּ מיט גרויסע זאכען וואָס זיינען פון מיר פער־באָרגען.

פרק י'

זאָגט ווייטער דער נפש צום שכל:

דו האָסט מיך געטרייסט דערמיט וואָס דו האָסט ארויסגעשלאָגען פון מיינע געדאנקען דעם חשק צו וועלען דערגעהן דעם גאנצען סוד וועגען צוואנג און אויסוואהל מיט דיין ערקלעהרונג אז דער ענין איז צו דעליקאטנע און טיעף.

אבער ענטדעק מיר דעם סוד פון מיין זיין אויף דער וועלט און צוליעב וואס פאר א צוועק בין איך דא. דו זאלסט מיר אויך ווי וויט מעגליך אין קורצען אויפ־קלעהרען כאטש פיעל ניט איז וועגען דעם ענין פון צוואנג און אויסוואהל. דער־נעהן דאס אין נאנצען, וויים איך, אז איך קען ניט, אבער איך ווייל כאטש עטוואס וויסען, כדי איך זאל ניט זיין אזוי ווי יענער שטאדט ממונה, וועגען וועלבען מען האט מיר דערצעהלט.

אויף אן אינזעל אין אינדיען, — האב איך געהערט דערצעהלען, — האבען די איינוואהנער פון א שטאדט אפגעמאכט צווישען זיך, אז זיי זאלען יעדעם יאהר אויסקלייבען איינעם פון א פרעמדע לאנד אלס זייער אויבער־האר און שטאדט־פארוואלטער. נאך יעדען יאהר זאל מען דעם ממונה ארויסשיקען און אן אנדער פרעמדער זאל פערנעהמען זיין פלאץ.

האט די שטאדט אויפגענומען אלס איהר ממונה א נאריישען משנשען, וואס האט זיך ניט געטומען די מיה נאכצופארשען אויף די מנהגים פון דער שטאדט, און ניט וויסענדיג, אז ער האט דארט צו דיענען בלויז איין יאהר, האט ער אנ־נעוואמעלט מאנאזינען מיט שפייז, האט געבויט פאלאצען מיט פעסטונגען און אריבערגעבראכט זיין נאנצען פערמעגען מיט אלע זיינע אוצרות וואס ער האט געהאט אין דער היים אהין אין שטאדט. וועז עס איז אריבער דער יאהר, האבען איהם די שטאדטליים ארויסגעטריבען בעירום ובחסר כל און איהם ניט געלאזט מיטנעהמען קיין זאך פון די זאכען וואס ער האט אריינגעבראכט אדער דארט ערווארבען. האט דער ארונטערגעוצטער ממונה זיך זעהר מצער געווען און האט חרטה געהאט אויף זיין נארישע פיהרונג, וואס ער האט אזוי פיעל געארבייט און זיך געסטארעט און האט דערפון נאר ניט.

דער נייער פרעמדער וואס די שטאדט האט אויפגענומען אלס איהר פער־וואלטער אדער הערשער, איז שוין געווען א קלוגער. האט ער מיט אייניעם פון די שטאדטליים געשלאסען פריינדשאפט, האט איהם טובות געטהאן און יענער האט איהם אויסגעזאגט דעם סוד, אז מעהר ווי א יאהר וועט ער דארט ניט זיין און נאכהער וועט מען איהם הייסען געהן און ניט לאזען מיטנעהמען קיין זאך. האט שוין דער צווייטער ניט געטהאן ווי דער ערשטער. דיזער האט געזאמעלט פערמעגענס און אוצרות און זיי אוועקגעפיהרט אין זיין היים־שטאדט. וואס נור ער האט געקענט פערנעהמען, האט ער פערנומען און איבערגעפיהרט צו זיך אהיים און האט זיך ניט פערלאזט אויף די שטאדטליים, אפשר וועלען זיי מיט איהם האנדלען אנדערש ווי מיט'ן ערשטען. און די צייט וואס ער האט געהערשט אין שטאדט, איז ער געווען אי פרעהליך, אי טרויעריג. געפערהט האט ער זיך וואס ער זאמעלט רייכטהימער, מיט וועלכע ער וועט זיך נאכ'ן יאהר בענוצען אין זיין היים און זיך שטנדיג פארגעניגען רוהיג און זיכער. און געזאמלט האט ער, וואס זיין טערמין וועט שנעל פאראיבער און ער וועט מעהר ניט קענען זאמלען. אבער אז דער יאהר איז פאראיבער, האט ער זיך ניט געזאמלט וואס ער האט פערלאזט דעם פלאץ און איז פון דארט צוועק מיט שמחה און צופריי־דענהייט. זיין שמחה איז געווען א דאפעלטע, ערשטענס, וואס ער האט זיין פערמעגען ניט געבראכט אין יענער שטאדט, וואו ער האט געהערשט, און צווייטענס, וואס ער האט אריבערגעפיהרט די דארט געזאמעלטע אוצרות אין זיין שטענדיגע היים.

און ניט וויסענדיג דעם צוועק צו וואס איך עקזיסטיר אויף דער וועלט,

און ניט האבענדיג קיין ברעקעל ידיעה וועלכע זאכען איך טהו מיט מיין אייגע־
נעם ווילען און וועלכע איך בין פון הימעל געצוואונגען צו טהאָן, און ניט פער־
שטעהענדיג בכלל ווי אזוי איך קען בעזיצען די צוויי קאנטראסטען צוואנג און
אויסוואהל, האב איך מורא, אז מיט מיר קען פאסירען אזוי ווי מיט יענעם
נארישען שמאדט־פערוואלטער, וואס האט צום סוף יאהר פערלארען ביידע זאכען,
אי די שמאדט־פערוואלטונג, אי דאס וואס ער האט דורך זיין טערמין געוא־
מעלט. און אז גאט האט מיר צוגעשיקט דיך, שכל, בעט איך, לערען מיך און צייג
מיר ווי איך זאל זיך פיהרען. זאג מיר דאס וואס איך ווייס ניט און ווי אזוי איך
זאל מיינע פעהלערען אויסבעסערען.

ענטפערט דער שכל:

דעם משל וואס דו האסט דערצעהלט קענסטו אנמעסטען אויף דיר. דו ביזט
דא אויף דער וועלט אויף אזא אופן ווי יענע שמאדט־פארוואלטער, וואס דו
האסט דערצעהלט. ווייסטו שוין אז דו ביזט דא ניט מעהר ווי א גר און אז אין
ניכען וועסטו מוזען געהן פון דאנען, און אז דו ווייסט עס, דארפסטו זיך פיהרען
ווי דער צווייטער ממונה האט זיך געפיהרט, ניט ווי דער ערשטער, דער נאר.
וועסטו אבער ניט געהן אין וועג פון דעם קלוגען, וועט דיר ניט העלפען מיינע
רייד און עס וועט דיר גאר ניט ארויסקומען פון מיינע מליצות.

נפש: וועז איך זאל ניט וועלען פיהרען זיך ווי גוט איז, וואלט איך ניט
געזוכט צו ווייסען דאס וואס איך ווייס ניט.

שכל: דו ווילסט ווייסען דעם סוד וואהרום דו ביזט געבראכט געוואָרען אויף
דער וועלט, וועל איך דיר דאס ערקלעהרען. דער בעשעפער האט דיך אזוי ווי
אנדערע שאפונגען בעשאפען פון גאר ניט. דער עיקר איז דיר איז רוחניות, גייס־
טיגעם, דאס איז די נשמה. האט דיך גאט געוואלט דערהויבען ביז דער שטופע
פון זיינע געלויבטע, אויסערוועהלטע און זויבערע, וואס זיינען נאהענט צו זיין
כבוד (די מלאכים), ניט פון קיינעמס טובה וועגען, נור פון דיין טובה וועגען.
און דאס איז א חסד פון בעשעפער, צו וועלכען דו קענסט ניט זיין בערעכטיגט
סיידען דו קומסט איבער הריי זאכען. ערשטענס, מוזט דו ארונטערנעהמען פון זיך
די נראבקייט, די פראסטקייט און בענוצען דעם שכל. צווייטענס, דארפסטו בי־
שטעהן די נסיונות, די פראבעם וואס גאט מאכט מיט דיר אויב דו וועסט איהם
דינענען אדער זיין איהם דערווידער, און דריטענס, מקבל זיין זיינע שטראפען אויף
דער וועלט. דאס אלעם איז כדי צו בריינגען דיך צו דער מדרגה פון די מלאכים,
וועלכע דינענען איהם און טהוען זיין רצון. זייענדיג בלויז גייסט ווי דו ביזט צו־
ערשט געווען איז עולם הנשמות, וואלטען די דריי זאכען ניט געקענט דורכגע־
פיהרט ווערען. דאריבער האט דער בעשעפער מיט זיין חכמה פאר דיר בעשאפען
די וועלט מיט אלעם וואס געפינט זיך אין איהר אין א גוטע אַרדנונג און געהעריגע
פ'הערשאפט, און אלעם איז גרייט פאר דיין נעברויך.

פאר דיר גופא, פאר דיין אריגינאל, פאר דיין נייסט, האט ער צוגענרייט
א פאלאץ, געבויט פון די בעסטע יסודות, פון די הויפט עלעמענטען: פייער,
זואסער, ערד און לופט. דאס איז דער גוף, וואס איז גלייך צו דער וועלט, וועלכע
איז בעשאפען פון די זעלבע יסודות. אין דעם פאלאץ, אין גוף, האט ער געמאכט
פינף טויערען און ביי זיי אוועקגעשטעלט פינף אנפערטרויטע וועכטער. די
טויערען זיינען די אינסטרומענטען פון די חושים וואס דער מענש בעזיצט:
די אויגען, אויערען, נאז, צונג און הענד. די וועכטער זיינען די חושים, וואס

דער מענש געברויכט: דאָס זעהן, הערען, שפּירען א ריח, רעדען און אָנטאַפּען אָדער פיהלען זאכען דורך בעריהרען זיי מיט די הענד. מיט די פינף חושים אָדער געפיהלען קענסטו דערגרייכען אלעס וואָס דיר נוטציג איז אויף דער וועלט. אין דעם פאלאץ, אין גוף, הייסט עס, זיינען אויך דאָ בעזונדערע אפּטהיילונגען פאר אויפזעהער אָדער הערשער, וואָס פיהרען דעם פאלאץ און האָבען זייער הויפּט השגחה איבער די טויערען און די וועכטער. דאָס זיינען די הארץ און דער מח, וועלכע קאָנטראָלירען די חושים און די מעשים וואָס ווערען דורך זיי געטהאָן. דער גוף, וואָס איז די דירה פון דער נשמה, איז בעזאָרגט מיט נאָך נויטווענדיג־קייטען וואָס האלטען איהם אויף. דער כח המושך, די ציהונגס קראפט, וואָס ציהט ארונטער דאָס עסען אין מאָגען, דער כח המחזיק, די אויפהאלטונגס קראפט, וואָס האַלט איין דאָס עסען אין מאָגען ביז עס קאָכט איבער, דער כח המעכל, די קראפט וואָס קאָכט איבער די דערשלונגענע עסענווארג און דער כח הדוחה, די קראפט וואָס שפּארט ארויס די פּסולת, דעם אָפּפאל, בעת די עסענצען פערבלייבען אין קערפּער און גיבען איהם חיונה און כח. און אלעס וואָס דער קערפּער פערמאָגט, די געדערים, די אָדערען, די נערווען, אזוי גוט ווי די הענד, די פיס און אלע גליעדער, זיינען אזוי ווי דיענער, אזוי ווי קנעכט און העלפען אויפהאלטען דעם אזוי־גערופענעם פאלאץ, וואָס איז פערבונדען מיט זיין בעזיצער — מיט דער נשמה דורך די פליסענדע בלוט, די נאטירליכע היטץ און די לעבהאפט אָדער לעבענס־קראפט.

און דער בעשעפער האָט דיך, דיין אָריגינאל, די נשמה, הייסט עס, צוגע־קניפּט צום קערפּער קונציג און קלוג, כדי איהר ביידע צוזאמען זאָלען קענען דורכפיהרען די דריי זאכען, וואָס איך האָב דערמאָהנט. און גאָט האָט פאר אייך בעשטימט צוויי ראטהגעבער און צוויי שרייבער און גענוג בעדיענער צו בע־דיענען אייך דאָ אויף דער וועלט. די צוויי ראטהגעבער זיינען דער שכל וואָס לערנט דעם מענשען צו טהאָן גאָט'ס רצון, און די תאוה, די ליידענשאפט און לוסט צו זאכען, מיט וועלכע מען דערצערנט דעם בעשעפער. די צוויי שרייבער זיינען איינער וואָס פערשרייבט די גוטע מעשים, סאי מען טהוט זיי פערבאָרגענערהייד, סאי עפענטליך, און דער צווייטער פערשרייבט די שלעכטע מעשים וואָס קומען פון די ראטהגעבונג פון צווייטען בעל עצה — די תאוה.

און די שמשים, די בעדיענער, זיינען די גייסטיגע געפיהלען אָדער נייגונ־גען, די אינסטינקטען וואָס דער מענש בעזיצט, ווי: שמחה, דאגה, לוסטיגקייט, טרויער, געדענקונגס קראפט, פערגעסונג, קלוגשאפט, נארישקייט, דרייסטקייט, פייגהייט, פרייגעביגקייט אָדער מילדקייט, קארגשאפט, גערעכטיגקייט, בייז־ווילינקייט, חרפה, עזות, האָפנונג, מורא, ליעבשאפט, פיינדשאפט, גאוה, נידער־געפאלענקייט, און נאָך אזעלכע מדות, וואָס דו, גאנצער מענש בענוצסט אין דיינע פערבאָרגענע געדאנקען.

און דער בורא יתברך האָט אָנגעזאָגט די וועכטער און די אויפזעהער און די קנעכט און די ראטהגעבער און די משרתים, דאָס הייסט, אלע גליעדער פון מענשען און אלע זיינע אינסטינקטען, אז זיי זאָלען דיך, דער נשמה פאָלגען ביז א געוויסע צייט — ביז'ן טויט. עס זיינען אָבער דאָ אייניגע זאכען, וואָס דער מענש האָט בעקומען בעת דער גוף האָט זיך בעהעפט מיט דער נשמה, און דיזע שטעהען ניט אונטער די קאָנטראָל פון דער נשמה, ווייל זיי זיינען מוכרחים, געצוואונגענע. אָט אזוי דארפען זיי זיין און ניט אנדערש. למשל, דער כח המושך,

דער כח הדיבור און די אנדערע צוויי כחות, וואס זיינען פריהער אויסגערעכענט געווארען, און חכמה און נארישקייט, וואס קומען לכתחילה דורך דער גזירה פון בעשעפער. דער מענש וועלט בעשאפען מיט די דערמאהנטע כחות און מיט די בע־ שטימונג אויב ער זאל זיין א קלוגער אדער א נאר, און די נשמה קען דאס ניט דיקטירען.

און דער בעשעפער האט דיר, נשמה, געגעבען רשות צו בענוצען זיך מיט אלע וועכטער, אויפזוהער און משרתים, כדי אויפצוהאלטען דעם גוף אויף דער וועלט. אבער דאס קענסטו טהאן בלויז אויף נעוויסע אופנים. דו קענסט נור בענוצען די גליעדער אויף זאכען וואס זיינען לויט די פערזאגען פון דער תורה, הן מצוות וואס מען פערשטעהט מיט'ן שכל, הן אזעלכע וואס מען פערשטעהט ניט מיט'ן שכל און הן מותרות, אזעלכע זאכען וואס מען מעג טהאן, אבער קיין פערזאג אז מען זאל דאס טהאן, איז דאס ניט.

און בעת נאט האט דיך בעשאפען, האט ער דיר געזאגט:

דו זאלסט זיך ניט אייניידען, אז אלעם וואס איך האב איבערגענעבען אין דיין רשות און דיך נעמאכט פאר'ן מושל אז דו זאלסט זיך קענען בענוצען מיט דעם, קענסטו מיט דעם טהאן אלעם וואס דו ווילסט. דו זאלסט וויסען, אז פון דיין בענוצען זיך מיט די גליעדער פון גוף וועט דיר, נשמה, נאר ניט צוקומען, און עם וועט דיר נאר ניט אפקומען, אויב דו וועסט זיך מיט זיי ניט בענוצען. דאס וועט דיר ניט בריינגען ניט קיין פארנעניגען און ניט קיין צער. דו קענסט נור דערמיט פערשאפען פארנעניגען אדער צער רעם גוף, אבער וואס אנבעלאנגט דיך זעלבסט, קענסטו נור געניסען הנאה אדער פיין אויף יענער וועלט. די אלע תענוגים פון דער וועלט זיינען ניט פאר דיר, נור פאר'ן קערפער. דו מיט'ן קערפער זייט איהר אזוי ווי די שליא, די געבער־מוטער, די היימעל איז וועלכע דאס קינד ליגט ביי דער מוטער אין בויך אדער אזוי ווי די שאלאכץ פון אן איי, אין וועלכע עם ליגט די היהנדעלע אדער די פויגעלע. דו ליגסט אין קערפער, אבער איהר זייט נאר צוויי בעזונדערע זאכען.

אט דאס זאגט דיר נאט אן און ער ערקלעהרט דיר ווייטער:

אויב דו וועסט פערשטענדיג זיין און וויסען און פערשטעהען דעם צוועק פון מיין בריינגען דיך אויף דער וועלט און די גוטעם וואס איך מיין דיר צו טהאן, און דו וועסט מיך דיענען און זיך דערווייטערען פון זיין מיר דערווידער אין אלע זאכען וואס ליגט אין דיין רשות, וועל איך דיך, נשמה, דערהויבען צו דער גדולה פון מיינע אויסערוועהלטע און מייגע געליבטע און איך וועל דיך דערנעהענטערען צו מיין בארעמהערציגקייט און וועל דיך בעקלוידען מיט'ן פראכט פון מיין כבוד. וועסטו מיר אבער זיין דערווידער, וועל איך דיך שטראפען מיט א גרויסע שטראף און וועל דיך פייניגען מיט דויערהאפטע פיינונג.

און אויב דו וועסט אומווויסענד זיין און וועסט פערנאכלעסיגען צו דיענען מיך לויט ווי דו ביזט פערפליכטעט צוליעב דעם וואס דו וועסט זיין אפגענעבען מיט קערפערליכע ענינים און טהאטען, האב איך דיר בעשטימט א טרייען בעל יועץ, א ראטהגעבער, איז וועז דו וועסט זיך צו איהם וועגדען. וועט ער דיך לערנען, און אויב דו וועסט איהם אפילו ניט פרעגען, וועט ער דיר אליין אויפמערק־ זאם מאכען אויף נעוויסע זאכען. דער בעל יועץ איז דער שכל. בעראטה וויך מיט איהם, און ער וועט דיר שטענדיג געבען די ריכטיגע עצה אין אלע אנגעלעגענ־ הייטען. אז דו וועסט אזוי טהאן, וועלען דיינע שלעכטע מדות וועכען גוטע. דיזעלבע מדות, וואס מען קען געברויכען צו שלעכטען, וועסטו געברויכען צו

גוטען און וועסט פאר זיי קריגען שבר. עס וועט מיט דיר פאסירען אזוי ווי עס פאסירט אפט מיט א חולה, וואס א גוטער און געניטער רופא גיט איהם שעדליכע מעדיצין אדער אפילו סם המות און דאס העלפט איהם.

אויב דו וועסט דערויף בעשטעהן און אנשטרענגען דיין שכל און פאלגען זיינע עצות, וועלען מותרות צוגעשריבען ווערען צום כלל פון מצוות אדער מעשים טובים. עסען אדער שלאפען, למשל, איז א זאך וואס איז מותר, מען מעג דאס, אבער קיין מצוה איז דאס ניט; ווען אבער דו וועסט זיך פיהרען נאך די עצות פון דיין פערשטאנד און דו וועסט אלעס אין זינען האבען לשם שמים, פון נאט'ס וועגען, וועט דיין עסען, שלאפען וכדומה אויך גערעכענט ווערען פאר מצוות, און אלעס וואס דיינע בעדינגער, דיינע קערפערליכע גליעדער וועלען טהאן, אדער גייסטיגע געפיהלען וועלען נעניסען, וועט דיר אלץ זיין א הילף צו דינען נאט.

אויב אבער דו וועסט ניט פאלגען דעם שכל און דו וועסט נעהן נאך די עצות פון דיין צווייטען ראטהגעבער — די תאוה, דער לוסט צו קערפערליכע תענוגים, וועלען, פארקהרט, דיינע גוטע מדות ווערען שלעכטע. די מדות וואס מען קען אויסנוצען צו גוטען, וועסטו אויסנוצען צו שלעכטען. אין אזא פאל וועט מיט דיר זיין אזוי ווי מיט א נארישען, אונפראקטישען רופא, וואס טויטעט אפט מענשען מיט גוטע רפואות וואס העלפען, וואן מען געברויכט זיי ווי געהעריג איז. אויף אזא אופן וועלען די מותרות דיר צוגערעכענט ווערען צו די מעשים רעים, צו די עבֿרות און אלע דיינע העלפער און משרתים, אלע דיינע גליעדער און גייסטיגע געפיהלען וועלען דיר העלפען בעפרידיגען דייגע תאוות צו זייער צופרידענהייט. די געוואהנהייט וועט שוין ביי דיר ווערען א טבע און דו וועסט זיין געצוואונגען צו שלעכטעס.

און דאס אלעס איז פון דעסטוועגען א גערעכטיגקייט פון דיין בעשעפער. דאס וואס די געוואהנהייט צווינגט דיר צו טהאן שלעכטעס, הייסט עס ניט, או דו ביזט דערצו געצוואונגען פון הימעל, און דו קענסט זיך ניט רעכטפערטיגען דערמיט, ווארום לכתחילה איז דאך געווען די ברירה ביי דיר צו פאלגען דיין שכל אדער די נייגונג צו תאוות. דער עיקר וועגדט זיך אן דער כונה. דו קענסט אמאל טהאן א זאך, וואס זעהט אוים גוט, אבער מיט א שלעכטע כונה, מיט א שלעכטען אבזיכט, און פארקהרט.

ביי נאט ב"ה איז אלץ איינס, צי דו טהוסט א זאך אין די עפענטליכקייט אדער פערבארגען בלויז אין דיין מחשבה, און ער וועט דיר בעצאהלען לויט ער זעהט דיינע טהאטען בפועל אדער בלויז אין געדאנקען.

א ריכטער משפט מענשען לויט ווי עס ווערט בעשטעטיגט פון עדות אדער ווי ער, דער ריכטער אליין, זעהט אדער פיהלט די שולד אדער אומשולד פון דעם נע'משפט'ן. ווען דער ריכטער זאל וויסען די מחשבה פון דעם נע'משפט'ן, וואלט ער אויסגעגעבען דעם אורטהייל לויט דער מחשבה, אפילו אהן עדות און אהן קענען איבערצייגען די זאך. דער בעשעפער אבער וויים וואס עס טהוט זיך ביים מענשען אין הארצען און ער משפט לויט ווי ער וויים, אזוי ווי דער פסוק זאגט: „הנסתרות לה' אלהינו" — פערבארגענע זאכען וויים נור גאט, און זיין משפט, ווען אפילו עס זעהט אוים אין מענשען'ס אויגען אומגערעכט, איז פארט גערעכט.

און ווען דו זינדיגסט מיט אייגעם פון דיינע משרתים, מיט אייגעם פון דיינע גליעדער אדער מיט מהרערע גליעדער און דער בעשעפער וויל דיר מאכען

אויפמערקזאם דערויף, הייסט ער יענעם גליעד אדער גליעדער קראנק ווערען אוו אויפהערען צו בעריענען דיך ביז א געוויסע צייט. זעהסטו זיך ארום אוו טהוסט תשובה, ווערט דער גליעד אדער די גליעדער נעהויילט, אזוי ווי דער פסוק זאגט: „אוילים מדרך פשעם, כל אכל תתעב נפשם, ויזעקו אל ה' וישלח דברו וירפאם". — די פערנארישטע פון זייערע זינד, וואם קענען ניט עסען אוו ליידען יסורי הגוף, ווען זיי שרייען צו גאט, גיט ער זיין בעפעהל אוו היילט זיי.

אוו דו, נשמה, ביזט דא אויף דער וועלט אויף א פראבע פאר א געוויסע צייט, אוו ענדיגט זיך די צייט, הייסט דער בעשעפער די אלע טויערען, וועכטער, קנעכט אוו משרתים פון דעם אזוי־גערופענעם פאלאץ — דעם גוף, אוועקצוגעהן פון דיר אוו די פערבינדונגען צווישען דיר אוו דיין גוף זיינען אויס. דו קומסט צוריק צו דיין פריהערדיגען פלאץ אוו דיין גוף פערבלייבט אונבעוועגליך אוו אהן וועלכע עם איז געפיהלען. ער, דער קערפער, קעהרט זיך אויף צוריק אום צו זיין ערשטע שטופע — צו דער ערד, אזוי ווי עם ווערט געזאגט אין קהלת: "וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל אלהים" — די ערד קעהרט זיך אום צוריק צו דער ערד אזוי ווי געווען אוו ער גייסט, די נשמה, קעהרט זיך אום צו גאט.

אט דאם איז א ריכטיגע ערקלעהרונג וואס דו, נפש, דארפסט וויסען אוו איצט אין דיר שוין אלעם קלאהר.

פרק יא'

זאגט וויטער דער נפש:

איך האב פערשטאנען אלעם וואס דו האסט געזאגט אוו אריינגענומען אין זינען אלעם וואס דו האסט דערמאהנט. בעט איך דיר איצט דו זאלסט מיר קלאהר מאכען ווען אוו וואו זיינען די צייט אוו דער פלאץ צו בענוצען די גוטע אוו שלעכטע מדות מיינע. איך וויל וויסען וי אזוי אנצוגעהן מיט די מדות אויף אזא אופן, אז מען זאל מיך אויף יענער וועלט לויבען אוו צוגעבען אז איך האב גוט געהאנדעלט.

ענטפערט דער שכל:

מדות אדער אינסטינקטען האסטו אין זיך א סך, אבער איך וועל דערמאהנען בלויז א טייל פון זיי אין קורצען.

לאמיר נעהמען די צוויי אינסטינקטען שמחה אוו טרויער, וואס זיינען קאנטראסטען איינע פון די אנדערע. אוו אויף וואס פאר אן אופן זיי דארפען געברויכט ווערען.

פרייד דארפסטו געברויכען אין א פאל ווען דו ביזט זיכער מיט אן הנאה קימת, מיט א בעשטענדיגע הנאה, מיט אן אויפהערליכען גענוס, וואס ווערט אין דעם ניט אריינגעמישט קיין טרויער אוו קיין בייז. דאס איז ווען דו טהוסט א מצוה, ביזטו זיכער, אז דו וועסט דערפאר געניסען תענוגי עולם הבא. וואס הערט קיינמאל ניט אויף אוו קיינע בייזעם ווערט אין דעם ניט אריינגעמישט. אז עם מאכט זיך דיר אזא שמחה, בעפריי אלע דיינע פריידענס געפיהלען אוו

זאל דיין שמחה זיין א פאלשטענדיגע. טרויער דארפסטו געברויכען, וועו עס וועט דיר אנטקעגען קומען א בעשטענדיגער צער, וואם מען קען ניט אפלייגען אדער אויסמיידען. דאם הייסט, וועו עס קומט דיר צום האנד צו טהאן אן עברה אדער וועו דו האסט שוין אפגעטהאן אן עברה. אין אזא פאל בעפרייי אלע דיינע טרויער געפיהלען אוו טרויער וואם מעהר, וועט עס דיר אפהאלטען פון טהאן די זינד אדער תשובה טהאן, אויב די זינד איז שוין אפגעטהאן געוואָרען.

דו האסט וויערער אין זיך נאך צוויי אינסטינקטען — מורא אוו האפנונג. דארפסטו געברויכען דעם געפיהל אדער אינסטינקט פון מורא, וועו דו האסט חשק צו טהאן זאכען, וואם וועלען דיר סוף כל סוף ברייגען צער אוו ליידען, וועלכע דו האסט קיין מאכט אויסצומיידען. דאם הייסט, וועו דו האסט לוסט צו זינדיגען, וועט די מורא פאר שטראף דיר אפהאלטען. האפען וויערער דארפסטו, אז פאר גוטע מעשים וועסטו בעלוינט ווערען מיט גוטעם אוו עס וועט ניט זיין קיין זאך וואם זאל שטערען אין דעם. אז דו וועסט אזוי האפען, וועסטו אנווענדען אלע מעגליכקייטען צו טהאן גאט'ס רצון.

איצט לאמיר נעהמען די מדות פון גבורה אוו מורך, דריייסטקייט אוו פייגהייט. וועו א מענש בעגעגענט גאט'ס שונאים, געגנער פון אמונה, דארף ער זיין דריייסט אוו קעמפען געגען זיי מיט אלע מעגליכקייטען אוו ליידען כל־ערליי נגישות אוו צער אוו ביישטעהן ביי אלע נסיונות פאר דעם נאמען פון גאט אוו זיינע דיינער, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים מ"ד: "כי עליך הורגנו כל היום" — פאר דיר, גאט, ווערען מיר געהרגעט אוו מיר זיינען געערעכענט ווי שעפסען וואם שטעהען צו דער שחיטה. פייגהייט אדער וויבקייט דארפסטו נעברויכען, וועו פרומע לייט שטראפען דיר אוו צייגען דיר אויף דיינע פעהלערען. מיט דיעזע זאלסטו ניט שטרייטען אוו זיך גלייך אונטערגעבען, ווייל דאם וועט פאר דיר זיין א טובה.

בשת אוו עזות, שעהמעוודיגקייט אוו אומפערשעמטהייט, זיינען אויך צוויי אינסטינקטען וואם דו בעזיצסט. דאם ערשטע דארפסטו געברויכען אלם מיטעל ניט צו טהאן דערוויעדער דעם וואם טהוט דיר גוטעם, בעת דו ביזט אין זיינע הענד אוו ער קען מיט דיר טהאן וואם ער ווייל. אוו וועו ער שטראפט דיך מיט גוטען אדער מיט בייזען; מיט מילדע שטראף ריידט פון מענשען, אדער וועו אפילו ער שטראפט דיך מיט עינויי הגוף, מיט יסורים; אדער וועו דו לערנסט די שטראף ריידט פון די נביאים אוו דו פיהלסט ביי זיך, אז דו פיהרסט זיך ניט אזוי ווי זיי הייסען, דארפסטו זיך שעהמען פאר זיך אליין, אזוי ווי יחזקאל זאגט: "הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם" — זאג די אידען ווי דער לעצטער בית המקדש וועט אויסזעהן אוו זיי וועלען זיך שעהמען פאר זייערע ערע זינד וואם בריינגען דערצו, וואם דער בית המקדש וועלט נאך ניט נעבויט. אדער ווי עזרא האט געזאגט: "בושתי ונכלמתי, כי אשמתנו רבו למעלה ראש" — גאט, איך שעהם זיך וואם אונזערע זינד זיינען פיעל, איבער'ן קאפ. די מדה פון עזות, פון ניט שעהמען זיך אוו זיין א חצוף, דארפסטו געברויכען וועו דו בעגעגענסט זיך מיט רשעים, מיט זינדיגע מענשען אוו געגנער פון אמת. אנטקעגען דיעזע זאלסטו זיין אן עזות פנים אוו זיי אנצייגען אז זיי נעהען אין א קרומען וועג אוו אפווענדען זיי פון מאום'ע טהאטען, אוו שטראפען גרויסע אוו קליינע, אזוי ווי ישעיה הנביא האט געזאגט: "שמתי פני כחלמיש" — איך

האָב געמאכט מיין פּנים ווי א פּעלז, איך בין, הייסט עס, ניט שעהמעוודיג געווען צו שטראָפען די אידען.

אזוי איז אויך מיט כעס און רצון, צאָרן און גוטמוטהיגקייט. כעס דארפסטו געברויכען אנטקעגען די וואָס וועגדען זיך אָפּ פון אמת און גערעכטיגקייט, און וועז דו זעהסט אז פאלשקייט שטייגט איבער די וואָרהייט. גוטמוטהיגט דארפסטו זיין, וועז דו זעהסט אז מענשען טהוען אלעם ווי געהעריג איז און זיי געהען אין וועג פון אמת און יושר.

דאָם זעלבע איז אויך מיט מדות פון רחמים און אכזריות, רחמנות און גרויזאמקייט. רחמנות, בארמהערציגקייט דארפסטו געברויכען אויף אָרימע לייט, אויף קראנקע, אויף די וואָס האָבען קיין שום הנאה פון דער וועלט, אויף די אונווייסענדע, וואָס וויייסען ניט וואָס פאר זיי איז גוט, אויף די וואָס וויייסען סתם ניט ווי אזוי צו פיהרען זיך, אויף געפאַנגענע אין די הענד פון פיינד, אויף רייכע וואָס ווערען פערָאַרימט, אויף די וואָס האָבען חרטה אויף זייערע זינד און דער געווייסען פלאגט זיי און זיי ווייגען און בעדויערען זייער פערגאנגענעס הייט אוים מורא פאר גאָטט ש'טראָף. גרויזאם דארפסטו זיין, אומערבארמיג, וועז עס האנדעלט זיך צו בעשטראָפען רשעים און נוקם זיין זיך אָן שלעכטע מענשען וואָס פערדאַרבען די וועלט, אזוי ווי די תורה זאָגט ביי א רוצח, ביי א מערדער: "לא תחום עינך עליו" — דו זאלסט אויף איהם קיין רחמנות האָבען.

מיט די מדות פון גאוה און ענוה, גרויס האלטען זיך ביי זיך און זיין ערדריגט, איז אויך אזוי. דאָם ערשטע דארפסטו געברויכען וועז דו בעגעגענסט זיך מיט אפיקורסים וואָס לייקענען אין גאָט און וועגדען זיך אָפּ פון איהם. געגען דיעזע זאלסטו צייגען גאוה, זיך האלטען העכער און וויכטיגער פון זיי, וואָרום אויב דו וועסט זיך בעגעגן זיי ערנידריגען, וועט עס אויסזעהן, אז דו ביזט מסכים צו זייערע מיינונגען און דו האלטסט מיט זיי. האריבער נוץ אוים די מדה פון גאוה פון זיין שטאלץ ביי זיך צו צייגען די דאָזיגע לייט, אז דיינע מיינונגען זיינען א קאנטראסט פון זייערע און דו ווילסט ניט וויסען פון זייערע לעהרען און מעטהאדען, אזוי ווי דו וויייסט פון מרדכי און המן. מרדכי האָט ארויסגעוויזען זיין שטאלץ בעגעגן המן און ניט בעוואלט בוקען זיך צו איהם, כאָטש ער האָט דערמיט ריזיקירט זיין לעבען. ענוה אבער דארפסטו בענוצען, וועז דו בעגעגענסט א פרומען מענשען, אן אויפריבטיגען, א גאספארכטיגען, א לערנער און א גאט'ס דיענער. בעגעגן אזעלכען דארפסטו זיין ניעדערגעפאלען און זיך גרינג שעצען געגען איהם. דו דארפסט אויך געברויכען די מדה פון ענוה געגען אזעלכען וואָס האָט דיר א טובה געטהאָן און דו ביזט איהם מחויב אפצאָהלען דערפאר. געגען גאָט, וואָס זיינע טובות צו דיר זיינען אזוי פיעל און אזוי גרויס, אז דו ביזט נאָרניט אימשטאנד אפצוצאָהלען איהם פאר זיי, דארפסטו געווים ווין אן ענין, א געפאלענער ביי זיך. און אזוי אויך וועז גאָט שטראָפט דיך, דארפסטו אויך זיין נעפאלען ביי זיך און אנערקענען אז זיין משפט איז א גערעכטער, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין דער תוכחה פון בחוקתי: "או אז יכנע לבבם הערל" — דאמאלס, וועז די אידען וועלען געשטראָפט ווערען, וועלען זייערע פערשטאפטע הערצער אונטערטהעניג ווערען צו גאָט.

אזוי איז אויך מיט אהבה און שנאה, ליעבשאפט און פיינדשאפט. ליעב

האבען דארפסטו די יעניגע וואס דיענען גאט גלייך מיט דיר און די וואס בע־ווענען דיר צו גאט׳ס דיענסט, וואס וועט דיך בריינגען צו פרייד און פערגענגיגען לעולם הבא, און פיינט האבען דארפסטו די וואס זיינען עובר אויף גאט׳ס רצון און זיינען נעגנער פון אמת און ווילען דיך בעוועגען צו אזעלכע מעשים, וואס דערצערנען דיין בעשעפער, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם" — די וואס פערלאזען די תורה, לויבען און ריהמען דעם רשע און צייגען צו איהם ליעבשאפט, וועהרענד די צדיקים וואס היטען די תורה, רייצען זיך מיט די רשעים און האבען זיי פיינט.

נדיבות און כילות, פרייגיביגקייט און קארגשאפט — דיעזע צוויי מדות דארף מען אויך וויסען וועז צו בענוצען. פרייגעביג אדער מילד דארפסטו זיין אין העלפען גוטע און פרומע לייט מיט געלד, מיט אן עצה און מיט וויסען און קענטניס, וואס דו בעזיצסט מעהר פון זיי. דו דארפסט אבער זעהן אז דיין פרייי־געביגקייט זאל זיין אין פלאץ צו די יעניגע וואס זיינען דאס וועהרטה, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות" — דו זאלסט ניט פערמיידען קיינע גוטעס פון דעם וואס דאס געהער צו איהם, אויב נור דו ביזט אימשטאנד, אויב דו האסט די מאכט דאס צו טהאן. נאך א פסוק אין משלי זאגט: „יפוצו מעינותיך חוצה" — דיינע קוואלען זאלען פערשפרייט ווערען אויסערליך. דאס מיינט צו זאגען, אז דו זאלסט זיין פרייגעביג מיט דיין תורה און חכמה און עס ארויסגעבען צו לייטען אין געהעריגע פעלע. קארג דארפסטו זיין נעגען אכזרים, נעגען טיראנען און פערנארישטע מענשען, וואס קענען ניט זיך אליין, ווילען ניט וויסען ווי שפל זיי זיינען און אנערקענען דע־ריבער ניט די טובות וואס מען טהוט זיי. אזוי עס ווערט געזאגט אין משלי: "יוסר לץ לוקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו" — דער וואס זאגט אן אפשפאטער מוסר, האט דערפון חרפות, און דער וואס שטראפט א רשע, מאכט זיך א מום, א פעהלער. דעריבער דארף מען זיין קארג מיט לערנען תורה און חכמה די יע־ניגע וואס ווילען דאס ניט און לאכען אף דערפון. מיט טהאן א געלד טובה אדער אן אנדער מאטעריעלע טובה צו אזעלכע, וואס ווילען דאס ניט אנערקענען, דארף מען אויך קארג זיין, אזוי ווי די נמרא זאגט: "כל העושה טוב למי שאינו מכירו כאלו זורק אבן למרקולים" — דער וואס טהוט א טובה צו אזעלכען וואס אנער־קענט דאס ניט איז אזוי ווי ער ווארפט א שטיין צו דער עבודה זרה מרקולים. די דיינסט פון דעם אפגאט מרקולים איז געווען, וואס מען פלעגט אויף איהם וואר־פען שטיינער. קען דאך אייגער מיינען, אז ווארפען שטיינער איז דאך בכלל א בזיון, טהוט ער א גוטע זאך וואס ער איז מבזה דעם אפגאט; אין אמת׳ען איז אבער ניט אזוי. וויבאלד אז דאס איז די צערעמאניע פון זיין דיינסט, הייסט עס נאר אן עברה. אזוי איז וועז מען טהוט א טובה אזעלכען וואס אנערקענט עס ניט.

אזוי איז אויך מיט די מדות פון פוילקויט און פליסיגקייט. פויל דארף מען זיין אין דורכפיהרען טהעריש תאוות, קערפערליכע תענוגים, וואס זיינען ניט דיערהאפט און בריינגען סוף כל סוף דעם מענשען חרפה אויף דער וועלט און שטראף אויף יענער וועלט, און פליסיג דארף מען זיין אין זוכען צו ערפילען דעם רצון פון גאט, ב"ה, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "חשתי ולא התמהמתי לשמור

מצותיך" — איך האָב מיר געאיילט און ניט געוועזן לאנגזאם צו היטען דיינע פערזאָגען.

און אלעם וואָס איך האָב דערמאָהנט אין דיזען שער איז געמוג פאר דעם וואָס קלייבט זיך אויס דעם ריכטיגען וועג און זוכט דעם ריינעם אמת און האָט לוסט צו דער חכמה פון דער תורה לשמה, מיט א ריינעם געוויסען. און גאָט זאָל אונז מיט זיינע גענאדען העלפען צו דיענען איהם, אמן.

סוף פון שער עבודת האלהים

שער הרביעי

שער הבטחון

דער מתווך פון בטחון. די לעהרע פון האבען צוטרויען אין גאט.

פרק א׳

האט דער מחבר נעזאגט:

ווייל אין פאריגען שער האב איך ארומגערעדט די פפליכטען פון מענשען צו נעהמען אויף זיך גאט׳ס דיענסט, האב איך איינגעזעהן, אז עס איז אין פלאץ צו ריידען נאכדעם וועגען דעם וויכטיגסטען ענין וואס האט צו טהאן מיט גאטעס דיענסט. דאס איז דער ענין פון בטחון, פון האבען צוטרויען אין גאט אין אלע זאכען, ווייל אין דעם ליגט גרויסע נוצען הן אין תורה זאכען, הן אין וועלטליכע זאכען.

פאר די וואס ווילען זיך אפגעבען מיט לערנען תורה איז בטחון זעהר נוצליך. בטחון פערשאפט דעם מענשען רוה. דאס נעהמט פון איהם אוועק די דאגות און ער קען מיט א רוהיגען קאפ לערנען תורה און דיענען גאט. און א מענש איז מחויב צו האבען בטחון אין גאט, צו פערלאזען זיך אויף איהם אזוי ווי א קנעכט איז מחויב צו האבען בטחון אין זיין ווירטה. וואהרום אויב א מענש האט ניט קיין צוטרויען אין גאט, האט ער דאך צוטרויען אין אימיצען אנדערש, און דער וואס האט צוטרויען אין אימיצען אויסער גאט, נעהמט פון זיך אוועק גאט׳ס השגחה און גיט זיך איבער אין די הענד פון יענעם, אין וועמען ער האט בטחון, און דערמיט זינדיגט ער אין צווייען, אזוי ווי ירמיה הנביא האט געזאגט: "כי שתים רעות עשו עמי" — דערמיט וואס די אידען האבען אויפגעגעבען זייער בטחון אין גאט, האבען זיי געטהאן צווייערליי שלעכטעס; ערשטענס, וואס זיי האבען מיך פערלאזט, און צווייטענס, וואס זיי האבען געקראגען צוטרויען צו מענשען. נאך א פסוק איז דא אין ירמיה: "ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה׳ יסור לבו" — פערפלוכט זאל זיין דער מענש וואס האט בטחון אין מענשען, פערלאזט זיך אויף שטערבליכע און פון גאט וועגדעט ער אפ זיין הארץ. אין תהלים איז דא א פסוק: "אשרי הגבר אשר שם ה׳ מבטחו" — וואייל דעם וואס האט זיין צוטרויען אין גאט און פערלאזט זיך ניט אויף רייכע לייט און פערפיהרער, און נאר עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען.

און וען א מענש פערלאזט זיך אויף זיין אייגענע חכמה, אייגענע ערפונדענע מיטעל, קערפערליכע און גייסטיגע כחות, קען זיין מיה זיין אומזיסט. זיין כח וועט אפגעשוואכט ווערען און זיינע אויסגעטראכטע מיטעל ווי אזוי צו מאכען זיך בעסער וועלען ניט האבען די מאכט צו ערפילען זיין פערלאנג, אזוי ווי עס ווערט נעזאגט אין איוב: "לוכד חכמים בערמם" — גאט פאנגט די

קלוגע מיט זייער קלוגשאפט. דאָס הייסט: די וואָס פערלאָזען זיך אויף זייער חכמה פאלען אריין און פיהרען גאָרניט אויס מיט זייער אויפקלעהרונג. אין קהלת ווערט געזאָגט: "כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה" — ניט שטענדיג קענען די וואָס זיינען גרינג אויף די פים לויפען און ניט דוקא גבורים נעהמען אויך א מלחמה. אין תהלים איז דאָ א פסוק: "כפירים רשו ורעבו" — לייבען, מעכטיגע לייט ווערען אָפטמאָל פערארימט און לויידען הונגער, "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב" — און די וואָס פערלאָזען זיך ניט אויף זייער מאכט און פאר־שען גאָט, האָבען בטחון אין איהם, פעהלט זיי ניט קיין גוטס. איז ווי מיר זעהן, האָט ניט א מענש צו פערלאָזען זיך אויף זיין חכמה אָדער כח.

און ווען אייגער איז רייך און פערלאָזט זיך אויף זיין עשירות, איז דאָס אויך קרום, וואָרום די עשירות קען פון איהם אוועקגעהן און פערבלייבען ביי אן אנדערען. אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין איוב: "עשיר ישכב ולא יאסוף עיניו פקח ואיננו" — ער לייגט זיך שלאָפען רייך און עס פעהלט איהם גאָרניט און ווען ער עפענט אויף די אויגען און די רייכטהום איז ניטא. א פסוק אין משלי זאָגט: "התעיף עיניך בו ואיננו" — עס פאסירט, אז ווען דו ווילסט א בליק טהאָן אויף'ן רייכטן, איז ער שוין ניטא. אין ירמיה ווערט געזאָגט: "בחצי ימיו יעזבנו" — דער רייכער לאָזט אָפטמאָל איבער זיין רייכטהום אין זיינע מיטעל יאָהרען.

און עס קען אויך פאסירען, אז א מענש זאָל לעבען און זיין רייך און קיין הנאה ניט האָבען פון זיין עשירות. עס טרעפען געוויסע סבות וואָס דער מענש האָט ניט קיין שליטה איבער זיין אייגענעם פערמעגען. אין אזא פאל איז דער עושר ניט מעהר ווי א שומר, א היטער אָדער א וועכטער וואָס היט דאָס געלד ביז א געוויסע צייט ווען דאָס געהט איבער צו אזעלכען וואָס איז בערעכטיגט צו דעם, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין קהלת: "ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב" — דעם זינדיגען גיט דער אויבערשטער א רעיון צו זאמלען רייכטהי־מער, כדי אוועקצוגעבען דאָס נאכהער צום גוטען און גאָספאָרכטיגען, אָדער אזוי ווי איוב האָט געזאָגט: יכין וצדיק ילבש וכסף נקי יחלוק" — דער שלעב־טער מענש גרייט אָן און דער צדיק בעקליידט זיך מיט דעם, און געלד וואָס דער רשע זאמעלט צוטהיילט זיך דער צדיק דערמיט.

און אמאָל קען גאָר זיין, אז רייכטהום פיהרט צו בייזען און אָפטמאָל צו לעבענם פערלוסט, אזוי ווי קהלת זאָגט: „עושר שמור לבעליו לרעתו" — רייכ־טהום ווערט אָפטמאָל געהאלטען צו בייזען פאר זיין אייגענטימער. פאָלגליך, קען זיך א מענש אויף עשירות אויך ניט פערלאָזען און די איינציגע זאך פערבלייבט האָבען בטחון אין גאָט.

די מדה פון בטחון האָט נאָך א מעלה, וואָס דאָס ברייגט דעם בעל בטחון, אז ער זאָל ניט דיענען קיינעם אויסער גאָט, ב"ה, און זאָל ניט האָפען אויף א מענשען'ס הילף און ניט זיין אונטערווארפען אונטער מענשען כדי געווינען זייער לאסקע, און ניט חנפ'נען קיינעם און ניט איינשטימען מיט געגנער פון גאָט'ס דיענסט, און קיין פורכט האָבען פאר אזעלכע וואָס האָבען די מאכט בייזעם צו טהאָן. דער אמת'ער בעל בטחון וואַרפט פון זיך ארונטער די מענשליכע טובות־קליידער, ער וויל, הייסט עס, ניט אָנקומען צו קיינעמס טובות און וויל אויף זיך ניט נעהמען די מיה צו דאנקען אימיצען און אָפצאָהלען אימיצען פאר וועלכע

עם איז גוטעם, וויל ער האלט בלויז פון גאט'ס הילף און פון דאנקבאר זיין איהם.

און אז דעם בעל בטחון קומט אויס צו זאגען אימיצען מוסר, איז ער ניט פארזיכטיג ניט צו בעריהרען יענעמס כבוד, און אויב ער איז זיי מביש פאר ניט אויפפיהרען זיך ווי געהעריג איז, ווערט ער אבער ניט מבויש פון יענע. פאר א בעל בטחון קען מען זיך ניט רעכטפערטיגען מיט שקרים, מיט פאלשע אידעען און מיינונגען, וויל ער שעהמט זיך ניט און האט קיין מורא ניט צו זאגען דעם אמת אין די אויגען, אזוי ווי גאט האט געזאגט צו יחזקאל הנביא: "אל תירא מהם ומדבריהם אל תירא" — דו זאלסט פאר זיי, פאר די אידען וועמען דו זאגסט מוסר קיין מורא האבען און פאר זייערע רייד זאלסטו זיך ניט שרעקען. עס זיינען דא נאך פיעל פסוקים אין זעלבען זינען.

נאך א מעלה האט די מדה פון בטחון, וואס דאס וועגדט אפ דעם מענשען'ס הארץ פון וועלטליכע אנגעלעגענהייטען, פון זוכען תענוגי הגוף, קערפערליכע פער־נעניגענס און ער קאנצענטרירט זיין הארץ און געדאנקען צו גאטעם דיענסט, און איז מיט זיין רוהיג געמיט און וועניג זארג פאר וועלטליכע זאכען גלייך צום אלכעמיקער, צו דעם וואס וויים די קונסט צו פערוואנדלען זילבער אין אויסזעהן פון גאלד אדער אנדערע ביליגע מעטאלען אין אויסזעהן פון זילבער. און נאך מעהר: דעם וואס האט צוטרויען אין גאט איז נאר בעסער ווי דעם אלכעמיקער אין צעהן פרטים.

ערשטענס, מוז דער אלכעמיקער האבען געוויסע מאטעריאלען צו זיין אר־בייט און ער קריגט דאס ניט אין יעדער צייט און אין יעדען ארט; אבער דער וואס האט בטחון אין גאט איז זיין חיונה שטענדיג זיכער און עס וועט איהם קיינמאל ניט פעהלען צום לעבען, אזוי ווי די תורה זאגט: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם" — ניט בלויז אויף ברויט אליין לעבט א מענש, נור אויף אלעס וואס גאט זאגט. גאט שפייזט אפטמאל א מענשען אויף פערשיעדענע אופנים, אפילו אזעלכע וואס זעהען אויס שלא כדרך הטבע, אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין מלכים א', ווי ראבען האבען געשפייזט אליהו הנביא, און די מעשה מיט דער אלמנה מיט'ן קריגעל מעהל וואס האט נעדויערט א לאנגע צייט, און עהנליכע נסים, וואס ווערען דערמאהנט אין די חיליגע שריפטען. און דער פסוק זאגט אין תהלים: "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב" — גאט'ס פאר־שער פעהלט ניט קיין גוטעם, צי דאס קומט אויף א נאטירליכען אופן, צי אויף אן אונאטירליכען, אבער דער צדיק קריגט זיינס.

צווייטענס, מוז דער אלכעמיקער ארבייטען, טהאן געוויסע מלאכות, און ניט ארבייטענדיג קען ער גאר ניט אויפטהאן. קען דאך פאסירען אז האבענדיג שטענדיג צו טהאן מיט כעמישע שטאפען, קען דער גרוף פון די שטאפען און זייער רויף פעראורזאכען זיין טויט, אדער די צופיעל ארבייט, די צופיעל אנ־שטרענגונג קען פאר איהם שעדליף זיין, וועהרענד דער וואס האט בטחון איז נאט איז זיכער פון שלעכטעם. ער קריגט זיין חיונה אהן מסירת נפש, אהן מורא פאר געפאהר, און אלעס וואס נאט גיט איהם איז ער מקבל מיט שמחה אהן שום פחד פאר וועלכע עס איז כייזע באגעגענים.

דריטענס, האלט דער אלכעמיקער זיין סוד פאר זיף. ער ווייל דאס קיינעם ניט אויסזאגען אויס מורא, אז דאס זאל ניט אנקומען צו דער ממשלה, צו דער

דעגיערונג און ער וועט בעשטראפט ווערען אלס פעלשער, און עס איז זעהר ניט גוט פאר א מענשען צו האלטען זיך מיט א סוד און זיך דארפען היטען מיט איהם. דער אבער וואס איז א בעל בטחון, האט פאר קיינעם קיין מורא ניט און ער בעריהמט זיך און שטאלצירט מיט דעם, אזוי ווי דוד המלך האט גע־זאגט: „באלהים בטחתי לא אירא, מה יעשה אדם לי" — ווייל איך האב בטחון אין גאט, האב איך פאר קיינעם קיין מורא ניט, וואס קען מיר א מענש טהאן?

פיערטענס, פאסירט מיט'ן אלכעמיקער איינס פון די ביידע: ענטוועדער ער מאכט א סך גאלד און זילבער, כדי צו זיין בעוואוארענט אויף דער עלטער אדער אויף שלעכטע צייטען — וועז ער וועט ניט האבען קיין חיונה, אדער ער זארגט ניט אויף שפעטער און ער פראדוצירט נור אזוי פיעל וויפיעל ער מוז האבען אויף אויסקומענישן. און אין ביידע פעלע טויג דאס ניט. גרייט ער אן א סך, לעבט ער שטענדיג אין שרעק אז ער זאל עס צולייעב וועלכע עס איז סבה ניט פערליערן אדער די רעגיערונג זאל דאס ביי איהם ניט נעפינען; גרייט ער וויעדער ניט אז און פראדוצירט בלויז אזוי פיעל וויפיעל ער מוז האבען נויטיג אויף זיין טעגליכע חיונה, איז ער אין ריזיקע, טאמער וועט ער צולייעב א געווייסע אורזאך מארגען אדער וועז עס איז ניט קענען מעהר אנ־געהן מיט זיין ארבייט און ער וועט פארבלייבען אהן ברויט. דער בעל בטחון אבער קען שטענדיג לעבען רוהיג און זיכער זיין אז גאט וועט איהם שפייזען לויט זיין פערלאנג וועז ער וועט וועלען און וואו ער וועט וועלען, אזוי ווי ער שפייזט דאס קינד און זיין מוטער'ס בויך און די היהנדעלע אין איי — פלע־צער וואוהין קיינער קען נאר ניט ארויינברענגען אדער עפעס ארויסנעהמען פון דארט, און אזוי ווי ער שפייזט די פויגעל וואס פליהט אין דער לופט, די פיש אין וואסער און די קלייניע אוז שוואכע מוראשקע, און פערקעהרט וויעדער, אז ער וויל נעהמט ער אוועק די שפייז פון מעכטיגען לייב, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "כפירים רשו ורעבו" — לייבען ווערען אפטמאל פערארימט און לייר־דען הונגער. אבער בעלי בטחון פעהלט קיינמאל גאר ניט. נאך א פסוק איז דא אין משלי: "לא יעריב ה' נפש צדיק" — גאט פערהונגערט ניט דעם צדיק.

פינפטענס, לעבט דער אלכעמיקער שטענדיג אין שרעק. ער האט מורא אי פאר גרויסע לייט, אי פאר איינפאכע מענשען, ווייל זיין ארבייט מוז נע־טהאן ווערען אין געהיים, מיחמת דאס איז א פערבאטענע בעשעפטיגונג, און מיט'ן בעל בטחון איז פערקעהרט, פאר איהם האבען מורא גרויסע לייט און חשוב'ע מענשען, אפילו חיות זיינען איהם אויך ניט מזיק, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין קאפיטעל "יושב בסתר עליון" (תהלים צ"א). אין איוב ה' זיינען אויך דא פסוקים וואס דריקען אוים דאס זעלבע.

זעקסטענס, דער אלכעמיקער, וועז אפילו עס נעהט איהם גוט אין אנדערע פרטים, קען פאסירען אז ער זאל ליידען פון קראנקהייטען און וועהטאגען וואס צושטערען זיין פארגעניגען און ער האט קיין הנאה פון זיין געלט: אבער דער וואס פארלאזט זיך אויף גאט איז בעוואוארענט פון קראנקהייטען און וועהטאגען, און אויב אפילו ער וועלט יא קראנק, וויים ער אז דאס איז א כפרה אויף זיינע זינד אדער כדי ער זאל אפקומען אויף דער וועלט און האבען מעהר עולם הבא, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין ישעיה: "וקוי ה' יחליפו כח" —די וואס האפען צו גאט וועלען אלע מאל בעקומען נייע קרעפטען.

זיעבעטענס, קען מיט'ן אלכעמיקער פאסירען, אז כאטש ער האט געוג זילבער און גאלד, זאל ער דאך ניט האבען וואס צו עסען, ווייל עס קענען טרע־פען פעלע, אז מען זאל ניט קענען קריגען קיין שפייז פאר געלט, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין יחזקאל: "כספם בחוצות ישליכו" — זיי וועלען ווארפען זייערע זילבער אדער זייערע געלט אין די גאסען, ווייל זיי וועלען ניט קריגן וואס צו קויפען דערפאר, אדער ווי צפניה הנביא האט געזאגט: "גם כספם, גם זהבם לא יוכל להצילם — זייערע זילבער און זייערע גאלד וועט זיי ניט קענען רע־טען. מיט'ן בעל בטחון וועט אבער אועלכעם ניט פאסירען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין איוב: "ברעב פדך ממות" — אין הונגער צייט, וועט מענשען קריגען ניט וואס צו עסען, האט ער דיד, צדיק, אויסגעלייזט פון טויט. אין תהלים איז דא א פסוק: "לא יבושו בעת רע ובימי רעבון ישבעו" — זיי, די בעלי בטחון, וועלען ניט פערשעהמט ווערען אין א שלעכטע צייט און אין הונגער טעג וועלען זיי זאט זיין.

אבטענס, דער אלכעמיקער האלט זיך ניט לאנג אין איין ארט אוים מורא אז מען זאל ניט דערגעהן זיין סוד; וועהרענד דער וואס האט בטחון אין גאט זיצט רוהיג און זיכער וואו ער וויל און ווי לאנג ער וויל, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה" — פערלאז זיך אויף גאט און טהו גוטעס, רוה אין לאנד און שפייז זיך מיט ארענטליכ־קייט, אדער: "צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה" — די געראכטע וועלען ערבען דאס לאנד און אייביג אין איהר וואוינען.

ניינטענס, דעם אלכעמיקער וועט זיין פאלשע פראפעסיע ניט בעגלייטען אויף יענער וועלט. אין בעסטען פאל קען ער דערפון ניט האבען מעהר ווי א שטיקעל זיכערקייט געגען ארימקייט און געגען דארפען אנקומען צו מענ־שען; אבער דער וואס האט צוטרויען צו גאט, וועט ער דערפאר בעלוינט ווע־רען אי אויף דער וועלט, אי אויף יענער וועלט, אזוי ווי דוד המלך זאגט: "והבוטח בה' חסד יסובבנו" — דער וואס האט בטחון אין גאט איז ארומגע־רינגעלט מיט גנאדען, און אין אן אנדער פלאץ ווערט געזאגט אין תהלים: „מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" — ווי גרוים און ווי פיעל איז דייניע גוטעס וואס דו האסט באהאלטען פאר די צדיקים (לעולם הבא).

צעהנטענס, אויב מען דערווייסט זיך פון דעם אלכעמיקער און זיין בע־שעפטיגונג, ברייננט עס אויף איהם דעם טויט, וואהרום די פראפעסיע זיינע איז נארריי און בעטרוג, און גאט וואס רעגיערט איבער אלעם, וועט שוין פאראורזאכען א סבה אז מען זאל זיך פון איהם דערווייסען און איהם טויטען. אבער מיט דעם בעל בטחון איז פונקט פערקעהרט, אז מען וויים אז ער איז אועלכער וואס האט צוטרוי אין גאט, ווערט ער געהרט, געשעצט און גאכ־טעט פון לייטען, און זיין מקורב מיט איהם ווערט בעטראכט פאר א כבוד אוז מען איז גערן צו זעהן איהם, ווייל ער ברייננט גוטעס זיין שטאדט און פער־הינדערט בייזע בעגעגעניסען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "וצדיק יסוד עולם" — דער צדיק איז דער פונדאמענט פון דער וועלט, צוליעב זיין זכות האט די וועלט א קיום, און מיר ווייסען דאס פון דעם פאל פון לוט, וואס צוליעב איהם איז די שטאדט נצול געווארען פון די איבערקעהרענים פון סדום און עמורה.

פרק ב׳

און וואס אנבעלאנגט צו תורה און מצוות איז די מדה פון בטחון אויך א תילף. דער בעל בטחון קען זיך מעהר אפגעבען מיט תורה און מעשים טובים ווי דער ניט בעל בטחון. ווארום ממה נפשך: איז ער א געלטיגער מענש, איז ער רייך, וועט ער אפצאהלען זייגע חובות, צו גאט און צו לייט. ער וועט זיך עוסק זיין אין דער תורה, וועט טאן מעשים טובים און וועט געבען צדקה מיט א פרעהליך הארץ און גוטען געמיטה; איז ער ווידער ארים, וועט ער איינזעהן, אז דאס וואס ער האט קיין געלד ניט, איז נאר איינע פון די טובות וואס גאט טהוט מיט איהם. אין פרטים איז אריימקייט א טובה פאר'ן מענשען. אז ער האט ניט קיין געלד, געהען פון איהם ארונטער די געלד שולדען צו גאט און צו לייט. פון אן אריימאן פאלען ארונטער די חיובים, די אפליכטען פון אויסגעבען געלד אויף מצוה זאכען און צדקה, און ער דארף ניט מורא האבען פאר א שטראף פאר ניט מקים זיין די דאזיגע זאכען. און ווידער האט דער אריימאן ווייניגער זארג ווי דער רייכער. דער מענש וואס האט פארמעגענס איז שטענדיג בעזארגט וועגען היטען און בעוואהרענען זיין רייכטהום, און דער אריימאן האט ניט וואס צו טראכטען וועגען דעם, אזוי ווי מען דערצעהלט אויף איינעם א פרומען מאן, אז ער פלעגט זאגען: "גאט זאל מיך היטען און בעשירמען פון פזור הנפש, פון צושפרייטע מחשבות". וועז מען האט איהם געפרעגט, וואס ער מיינט דערמיט? האט ער געענטפערט: "איך מיין, גאט זאל מיך היטען פון עשירות, איך זאל האבען פארמעגענס אין שטעדט און איך וואסערען און מיינע געדאנקען זאלען דארפען טראכטען וועגען פערשיעדענע פלעצער". אונזערע חכמים האבען אויך געזאגט: "מרבה נכסים, מרבה דאגה" — דער וואס האט מעהר רייכטהום, האט מעהר זארגען. אין אן אנדער פלאץ זאגען אונזערע חכמים: "איזהו עשיר, השמח בחלקו" — וואר היסט א רייכער, דער וואס בענוגענט זיך מיט דעם וואס ער האט.

בטחון, פערלאזען זיך אויף גאט, איז גוט נאך אין א פרט. דער וואס פערלאזט זיך אויף גאט, איז אויב ער איז רייך, וועט דאס גאלד איהם ניט מאכען פאר אוים בעל בטחון, וויל ער בעטראכט זיין עשירות אלס א פקדון, אלס א בעהעלטענים, וואס גאט האט אויף איהם אנפערטרויט אויף א געוויסע צייט צו בענוצען עם פאר געוויסע צוועקען. און אויב די עשירות האלט זיך ביי איהם איין א לענגערע צייט אדער שטענדיג, געהט ער דורכדעם ניט ארא פון וועג, און וועז ער ניט, צום ביישפיעל, צדקה, פאדערט ער דערפאר קיין דאנק אדער לויב־געזאנג. ער דאנקט נור גאט דערפאר וואס ער האט איהם מזכה געווען ער זאל קענען טהאן גוטעס. און וועז ער פארליערט זיין גאלד, דאגה'ט ער ניט און טרויערט ניט און דאנקט גאט פאר צוגעהמען פון איהם דעם פקדון, אזוי גוט ווי ער האט איהם געדאנקט וועז ער האט עם איהם געגע־בען. ער איז צופריעדען מיט זיין חלק וואס ער האט, וועט ניט זוכען אימיצע: צו שאדען, כדי ער זאל דערפון פראפיטירען און וועט אפילו קיין לוסט האבען צו האבען רייכע פרייגד אדער הויכשעצען געלטיגע מענשען אום צו געניסען פון זיי עטוואס. אזוי ווי שלמה המלך האט געזאגט אין משלי: "צדיק אוכל לשובע נפשו" — דער צדיק עסט נור צו זעטיגען זיין נשמה, ער וויל נור

האבען אזוי פיעל וויפיעל עם איז נויטיג אויפצוהאלטען די נשמה, אבער פאר'ן גוף, פאר קערפערליכע תענוגים זארגט ער ניט.

אבער דער עיקר גוטעם וואס דער מענש האט פון בטחון איז די רוהיגקייט, די אומבאזארגטקייט פון וועלטליכע זאכען און דעם צער וואס מען האט, וועו מען וויל נאכגעבען די קערפערליכע פאדערונגען און מען קען ניט. דער בעל בטחון איז פריי פון די דאזיגע דאגות און ער לעבט שטענדיג רוהיג און זיכער אויף דער וועלט, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: "ברוך הגבר אשר יבטח בה' " — געבענשט א"ז דער מענש וואס פערלאזט זיך אויף גאט.

דער בעל בטחון דארף ניט זיין נע ונד, אומפאהרען איבער דער וועלט זוכען פערדיענסטען. דאס זיין פארוואנדלט פון דער היים, דאס אומרייזען אין פרעמדע שטעדט און לענדער מאטערט אוים דעם קערפער און פארקירצט די יאהרען, אזוי ווי דוד המלך האט געזאגט אין תהלים: "ענה בדרך כחי קצר ימי" — מיינע קרעפטען וועלען גיעפייניגט אין וועג און דאס פארקירצט מיינע לעבענס־טעג. מען דערצאהלט אויף א פרוש, אויף א פרומען מאן, וואס פרום וועלענדיג איז ער אוועק אין א ווייטע לאנד זוכען פרנסה, האט ער זיך אין א שטאדט באגעגענט מיט א געטצענדיענער, א גראבער נפש, און ער האט זיך מיט איהם פאנאנדערגערעדט. האט דער פרומער מאן איהם געזומען שטראפען און ערקלעהרען ווי בלינד און אומוויסענד ער איז דיענענדיג צו געטצען. האט איהם יענער געפרעגט: "און וועמען דיענסטו?" האט דער פרוש געענטפערט: "איך דיען דעם באשעפער פון דער וועלט וואס קען אלעם און איז דער אייניגיגער וואס שפייזט אלעמען און באזארגט אלעמען מיט זייערע באדערפניסע". האט דער געטצענדיענער זיך אפגערופען: "דו ווידערשפרעכסט דאך זיך אליין. דו זאגסט דאך אז דיין גאט איז דער אייניגער שפייזער פון אלעמען, היינט אויב אזוי, צו וואס האסטו געדארפט קומען אהער? האט דיר דיין גאט ניט געקענט שפייזען אין דיין שטאדט?" דער געווארענער פרומער מאן האט ניט געהאט וואס צו ענטפערען דארויף און ער האט זיך אומגעקעהרט צוריק אהיים און האט פערבראכט זיינע יאהרען אין פרומקייט אין זיין אייגענע שטאדט.

נאך א מעלה פאר'ן בעל בטחון איז, וואס ביידע, אי די נשמה, אי דער גוף זיינען פרייער פון שווערע מלאכות, וואס מאטערען אוים דעם מענשען. דער וואס פארלאזט זיך אויף גאט, זוכט זיין חיונה פון אועלכע זאכען וואס ער זאל האבען מעהר רוה און זאל דורכדרעם קריגען א גוטען נאמען. ער שטרענגט זיך גיט אן צופיעל אין זוכען פראפיטען און ער לאזט פלאץ אין זיין הארץ און אין זיינע געדאנקען נאכצוקומען די פפליכטען פון זיין תורה און אמונה. ווארום דער בעל בטחון וויים, אז זיין צופיעל אנשטרענגען זיך וועט איהם ניט צוגעבען קיין רייכטהום און זיין ניט אנשטרענגען זיך וועט ביי איהם גאר ניט אוועקנעהמען. ער וויים אז דאס איז א באשערטע זאך פון הימעל לויט די גזירה פון השם יתברך, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: „כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים" — גאט אורטהיילט, גאט באשטימט דעם שיקזאל פון מענשען, דעם דערהויבט ער און דעם דערנידערינגט ער.

דער בעל בטחון האט נאך א טובה פון זיין פארלאזען זיך אויף גאט. ער האט וויניג צער און דאגות אין געשעפט אנגעלעגענהייטען. ער איז זיך ניט מצער וועו עם פארבליבט איהם סחורה אוו ער קען עם ניט אויסבריינגען;

שער הבטחון

עס קימערט איהם ניט פיעל, וועז ער פאנגט אז מסחר אוז קען דאס ניט דורכ־
פיהרען, אדער וועז ער קען ניט אויפמאהנען חבות׳ן וואס לייט זיינען איהם
שולדיג אדער אפילו וועז ער וועלט חס ושלום קראנק, וויל ער וויס, אז דער
באשעפער טהוט פאר איהם מעהר אוז בעסער ווי ער קען טהאן פאר זיך
אליין, אזוי ווי דוד המלך האט געזאגט: „אך לאלהים דומה נפשי, כי ממנו
תקותי" — נור אין גאט כיז איך אנפערטרוים, וויל פון איהם קומט מיין
האפנונג.

אין נאך א פאל איז דעם בעל בטחון בעסער ווי דעם ניט בעל בטחון.
דער בעל בטחון איז צופריידען אוז נעהמט אז מיט שמחה וועלכע עס איז
פרנסה וואס גאט גיט איהם. אויב אומשטענדען ברייגען איהם, אז ער מוז
זיך בעשעפטיגען מיט א זאך וואס איז געגען זיין טבע, איז ער זיך דערמיט
אויך משמח, וויל ער פערלאזט זיך אויף גאט אוז האט אמונה אז אלעם וואס
ער טהוט מיט איהם איז פון זיין טובה וועגען, אקוראט אזוי ווי א מוטער
וואס וואשט איהר קינד אוז וויקעלט איהם אוז בינדט איהם איין אוז ווארימע
בגדים׳לעך פון דעם קינד׳ס טובה וועגען, כאטש דאס קינד קען דאס ניט
פארליידען אוז לאזט זיך ניט, אז די מוטער זאל דאס טהאן. דאריבער זאגט
דוד המלך: "כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי" — די הנהגות פון השם יתברך
מיט מיר זיינען אזוי ווי א זויגלינג וואס ווערט בעהאנדעלט פון זיין מוטער.

איצט אז איך האב שוין אויפגעוויזען די נוצען וואס בטחון ברייגט דעם
מענשען אוז די הנאות וואס דער בעל בטחון האט פון זיין פארלאזען זיך אויף
גאט אזוי ווייט ווי איך בין אימשטאנד געווען צו דערווייזען, וועל איך איצט
ארומרייידען זיבען פונקטען וואס האבען צו טהאן מיט דעם ענין פון בטחון.

ערשטענס, וועל איך ערקלעהרען מיט מעהר אינצעלהייטען, וואס איז
אזעלכעם בטחון? צווייטענס, אויב מען קען איז א מענשען געפינען די
אורזאכען וואס זאלען ברייגען דערצו, אז מען זאל אין איהם האבען בטחון;
דריטענס, וועל איך ערקלעהרען די זאכען וואס א מענש דארף וויסען כדי צו
קומען צו דער מדה פון בטחון אוז די פפליכט פון מענשען צו טהאן וואס ניט
איז אוז ניט זיצען מיט פארלייגטע הענד אוז האבען בטחון אז גאט וועט געבען.
פיערטענס, וועל איך ערקלעהרען אין וועלכע פעלע מען דארף זיין א בעל
בטחון אוז וועז בטחון איז גוט אוז וועז ניט גוט. פינפטענס, וועל איך געבען
צו פארשטעהן די נפקא מינה פון איינעם וואס האט א געוויסע פרנסה מיט
בטחון אויף גאט אוז אזעלכען וואס בעשעפטיגט זיך מיט דער זעלבער זאך,
אבער אהן בטחון. זעקסטענס, וועל איך ערקלעהרען ווי עס דארף פעראכטעט
ווערען די דעה פון די יעניגע, וואס לאזען זיך וואויל געהן, וואס זייענען אריין־
געטהאן אין וועלטליכע תענוגים, מיינענדיג אז זיי וועלען דאס שטענדיג האבען,
אוז דיענען גאט, זאגען זיי, וועלען זיי דאמאלס וועז זיי וועלען דערנרייכען
זייערע אלע וועלטליכע שטרעבונגען; וועז זיי וועלען האבען אלם וואס זיי
פארלאנגען, דאז זאגען זיי, וועלען זיי פריי זיין פון עסקים, פון בעשעפטי־
גונגען אוז זיי וועלען זיך קענען אפגעבען מיט עבודת הבורא. די דאזיגע
לייט זייענען בעלי משכונות, זיי וויילען, הייסט עס, האבען פון גאט א משכון,
ער זאל זיי פריהער געבען אלעם וואס זיי וויילען, וועלען זיי איהם דערפאר
שפעטער אפדיענען. זיעבעטענס, וועל איך רייידען וועגען די אורזאכען וואס

פארדארבען דעם בטחון אין גאט. איך וועל ערקלערען וואס עס זיינען דא מענשען ניט קיין בעלי בטחון און וואס עס ברייגט זיי דערצו. איך וועל זאגען וואס נויטיג איז אין דיעזען ענין און טהיילווייז וועל איך מקצר זיין.

פרק ג'

וואס איז די ריכטיגע בעריטונג פון בטחון? בטחון מיינט: די זעעלע רוהיגקייט פון פערזאן וואס בעזיצט די דאזיגע מדה, דאס פארלאזען זיך אויף דעם, אין וועמען ער האט בטחון, אז ער וועט טהאן וואס גוט און געהערייג איז אין דעם ענין וואס ער פערלאזט זיך אויף איהם. דער בעל בטחון דארף ניט האבען קיין שום ספקות און זיין ביי זיך זיכער, אז דער, אויף וועמען ער פארלאזט זיך וועט אלעם טהאן פאר איהם לויט זיין מעגליכקייט און זיין וויסען וואס פאר איהם איז גוט. פעהלט איהם אויס די דאזיגע זיכערהייט, איז ער קיין בעל בטחון ניט. און ניט נור דארף דער בעל בטחון זיין ביי זיך איבערצייגט, אז דער וואס ער פארלאזט זיך אויף איהם וועט מקים זיין דאס וואס ער האט צוגעזאגט און גאראנטירט, נור ער דארף אויך זיין ביי זיך זיכער, אז יענער וועט אין זיינען האבען צו טהאן איהם זייטיגע טובות, אנדערע חסדים, וואס ער האט פון איהם גאר ניט פערלאנגט.

אט דאס הייסט אמת'ער בטחון.

אבער האבען בטחון איז נור שייך אויפ'ן באשעפער, ניט אויף בעשאפענע — אויף מענשען. מען וואלט יא געקענט און געמאגט פארלאזען זיך אויף מענשען, וועז זיי וואלטען באזיצען אלע פאלגענדע זיבען מדות און פעהיגקייטען.

צווערשט: רחמנות, בארעמהערציגקייט און ליעבשאפט. וואורום וועז א מענש וויים אז אן אנדער מענש איז א בעל רחמנות און ער האט איהם ליעב, קען ער זיך אויף איהם פארלאזען און רוהיג זיין, אז ער וועט זיך באמיהען פון זיינעט וועגען.

צווייטענס: זיארף ער וויסען, אז אויסער די מדה פון רחמנות וואס יענער בעזיצט און אויסער זיין ליעבשאפט צו איהם, איז ער אזעלבער וואס וועט זיך ניט אפוועגדען פון איהם און וועט זיך ניט פוילען צו ערפילען זיין פארלאנג און וועט זיך סטארען צו טהאן אלעם פון זיין טובה וועגען. איז ער אבער מיט דעם ניט זיכער, איז זיין בטחון אין יענעם קיין פאלקאמענער. וואורום וואס העלפט די רחמנות און ליעבשאפט, וועז מען נוצט דאס ניט אוים?

דריטענס: מוז דער מענש, אויף וועמען מען וויל האבען בטחון, זיין א שטארקער און מעכטיגער, וואס קען דורכפיהרען וואס ער וויל אומבעשטרייט באר. וואורום אויב ער איז א שוואכער, קען מען זיך דאך אויף איהם ניט פערלאזען אז ער וועט זיכער דורכפיהרען דאס וואס ער וויל, וועז אפילו ער איז זיכער א בעל רחמנות, אן אמת'ער גוטער פרייגד און פוילט זיך ניט און איז גרייט מיט אלע זייגע כחות צו טהאן א טובה.

פיערטענס: מוז יענער, אויף וועמען מען האט בטחון, זיין אזעלכער וואס וויים וואס עס איז גוט פאר דעם יעניגען וואס פערלאזט זיך אויף איהם. ער דארף עס וויסען איז פארבארגענע זאכען אזוי גוט וויי איז עפענטליכע. וואורום אויב ער וויים דאס ניט גענוי, וויי אזוי קען מען זיך אויף איהם פאר-

לאזען? ניט וויסענדיג אויף ריכטיג וואס עס איז גוט פאר דעם וואס פאר־לאזט זיך אויף איהם, קען ער נאר וועלענדיג איהם טהאן א טובה, טהאן א רשה.

פינפטענס: קען זיך א מענש מיט זיכערהייט פארלאזען אויף איינעם וואס קען איהם פון אנפאנג פון זיין עקזיסטענץ און איז קלאהר אין אלע זיינע אנ־געלעגעהייטען פון זיין אויפגעצויגען ווערען, פון זיינע קינדערשע, בחור'שע, מיטעל־יעהריגע און עלטערע יאהרען. אויב דיזער האלט אויף איהם אן אויג צו גוטען און באמיהט זיך שטענדיג צו טהאן איהם גוטעם, קען מען אין איהם האבען בטחון אויף ווייטער. מען קען זיך אבער ניט פארלאזען אויף א צייט־ווייליגען בעל טובה, אז ער וועט ווירקליך טהאן א טובה.

זעקסטענס: קען אמת'ער בטחון נור זיין, וועו מען איז אינגאנצען איבער־גענעבען צו דעם. אין וועמען מען האט בטחון, און קיינער אויסער יענעם קען עפעם שלעכטעם אדער גוטעם טהאן. דער בוטח דארף זיין אין יענעמ'ס הענד אזוי ווי א געפאנגענער אין תפיסה וואס איז אין רשות פון אויפזעהער. אויף אזא אופן וועט ער זיך פארלאזען נור אויף איהם און ניט אויף קיין אנדערען. וועו אבער עס קען מעגליך זיין, אז ער זאל וועלען דורכפיהרען זיין פארלאנג מיט פארלאזען זיך אויף מעהרערע מענשען, הייסט דאס דאס ניט, אז ער האט בטחון דוקא אין יענעם.

זיבעטענס: דארף דער וואס מען פערלאזט זיך אויף איהם זיין א פאל־שטענדיגער נדיב, א מילדער און א בעל חסד צו יעדען, אי צו דעם וואס איז בערעכטיגט צו חסדים, אי צו אזעלכען וואס איז ניט בערעכטיגט, און זיין גוטס־קייט מוז זיין א שטענדיגע, א ניט אויפהערליכע. וואהרום אויב ער איז אזעלכער וואס זיין גוטסקייט איז ניט קיין שטענדיגע און זיין מילדקייט קען אפגעשניטען ווערען, קען מען זיך אויף איהם מיט זיכערהייט ניט פערלאזען.

פאלגליך, אויב מען קען געפינען א מענשען מיט די אלע פאריגע תנאים, קען מען אין איהם האבען בטחון. אבער אז מיר וועלען נאכקלערען און נאכ־פארשען, קענען מיר אין א מענשען ניט געפינען די אלע זיבען זאכען, אבער מיר געפינען זיי ביים בעשעפער, וואס איז א מרחם על בריותיו, וואס האט רחמנות אויף זיינע בעשעפענישען, אזוי ווי דער פסוק זאגט איז תהלים "רחום וחנון ה'", נאט איז א בעל רחמנות, א בארימהערציגער. ער איז אויך אזעלכער וואס וועגדט זיך ניט אפ און פוילט זיך ניט צו טהאן גוטעם, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" — דער אידישער היטער אדער וועכטער (נאט) דרעמעלט ניט און שלאפט ניט. ער איז אויך א בעל כח, א מעכטיגער, וואס קען אלעם דורכפיהרען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין איוב: "חכם לבב ואמיץ כח" — נאט איז קלוג און מעכטיג. אדער ווי עס ווערט גע־זאגט אין צפניה: „לך ה' הגדולה והגבורה" — צו דיר נאט איז די גרויסקייט און מעכטיגקייט. דער בעשעפער איז אויך דער אינציגער וואס איז מיט'ן מענ־שען פון אנפאנג פון זיין בעשאפונג און זאלגט פאר איהם שטענדיג, ווי עס ווערט געזאגט אין דער תורה: הלא הוא אביך קנך, הוא עשך ויכוננך" — ער איז דיין פאטער, דיין ערווערבער, ער האט דיך בעשאפען און איינגעריכטעט, אדער ווי דוד המלך האט געזאגט אין תהלים: "עליך נסמכתי מבטן" — אויף דיר, נאט, האב איך זיך פערלאזט נאך פון מיין מוטער'ס בויך. און דער מענש איז אויסשליסליך אין נאט'ס רשות און אהן נאט'ס ווילען קען קיינער דעם מענשען ניט טהאן ניט קיין שלעכטעם און ניט קיין גוטעם, אזוי ווי דער פסוק

זאגט אין איכה: „מי זה אמר ותהי, ה' לא צוה?" וואר איז דען דא אזעל־כער וואס זאל וואס זאגען אזן עס זאל געשעהן, אויב גאט האט ניט געהייסען? עס איז שוין וועגען דעם פריהער גערעדט געווארען איז דיעזען ספר אזן אלעס איז שוין ערקלערט געווארען. איד האב דעריבער געבראכט די פסוקים בלויז לזכרון.

אזן אז דער מענש וועט די זאך נאכדענקען אזן עס וועט ביי איהם קלאר ווערען די ווארהייט פון דעם בעשעפער'ס חסדים, וועט ער האבען בטחון נור אויף איהם, וועט זיך איבערגעבען צו איהם אזן זיך אין נאנצען פערלאזען אויף זיין פיהרערשאפט. טאמער וועלען זיינע פערלאנגען ניט ערפילט ווערען, וועט ער אויך קיין פערדרום ניט האבען אזן ער וועט אלעס אננעהמען פאר גוט, אזוי ווי דוד המלך האט געזאגט: „כום ישועות אשא ובשם ה' אקרא" אזן „צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" — וואר איך געהאלפען, רוף איך צו גאט, אזן האב איך צרות אזן טרויער, רוף איך אויך צו גאט.

אבער ווי אזוי קומט מען צו דער מדה פון אמת'ן אזן ריינעם בטחון אין גאט? זיינען דא פינף זאבען וואס פיהרען דערצו.

ערשטענס: דארף מען האבען אמונה אזן זיין איבערצייגט, אז די זיבען דערמאהנטע פונקטען אלע צוזאמענגענומען זיינען נור פאראן ביי גאט, אזן דעריבער קען מען זיך אויף איהם פערלאזען. מיר וועלען די זיבען פונקטען, וועגען וועלכע איך האב שוין גערעדט אזן אנגעוויזען פון פסוקים, צוגלייערערען אזן ארומריידען בריייטער.

דער ערשטער פונקט, אז מען קען זיך נור פערלאזען אויף א בעל רחמנות, איז ניטא אזא בעל רחמנות ווי דער אויבערשטער, וואס איז זיך מרחם אויפ'ן מענשען מעהר פון אלע מענשליכע בעלי רחמים. אזן וועז אפילו מיר זאהען, אז איין מענש איז זיך מרחם אויפ'ן צווייטען, שטאמט עס אלץ פון גאט'ס רחמנות אזן באריימהארציגקייט, אזוי ווי דער פסוק זאגט: ונתן לך רחמים ורחמך — נאט וועט דיר געבען דעם געפיהל פון רחמנות, דו זאלסט רחמנות האבען אויף אנדערע אזן דערפאר וועט ער רחמנות האבען אויף דיר.

דער פונקט, אז דער אויף וועמען מען האט בטחון דארף וויסען וואס פאר'ן כוטח איז נוט, איז אויך דער שכל מחייב, אז נאט ווייסט עס. דער מענש איז דאך אייגער פון זיינע שאפונגען אזן ווער נאך קען אזוי ווייסען, וואס פאר וועלכע עס איז זאך איז נוט אדער שלעכט ווי דער וואס האט די זאך געמאכט? אזן אז א מענש מאכט עפעס א זאך, איז ער דאך אייגענטליך ניט מחדש, ער מאכט ניט קיין נייעס, נור ער ענדערט די פארמע פון א זאך וואס איז שוין דא. עס איז דא, למשל, האלץ, מאכט ער דערפון א טיש, אדער עס זיינען דא שטיי־נער, האקט ער דערפון עפעס אויס; אבער מאכען דעם שורש, דעם אריגינאל, האט ער ניט ביכולת, פונדעסטוועגען ווייס ער וואס אין זיין נעמאכטען נעגענ־שטאנד פעהלט אדער וואס עס איז איבעריג, א פשיטא שוין נאט וואס ער•האט בעשאפען דעם אריגינאל פון מענשען, זיין פארמע אזן אלעס, איז קיין ספק ניט אז ער ווייס וואס עס איז פאר איהם נוט אזן וואס ניט נוט אויף דער וועלט אזן לעולם הבא. אזן וועז אפילו א מענש ווערט נעשטראפט אויף דער וועלט, איז דאס אויף פון זיין טובה וועגען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" — וועמען נאט האט ליעב, שטראפט ער אויף דער וועלט, כדי ער זאל האבען יענע וועלט.

שער הבטחון

דער פונקט, אז דער בעשעפער איז שטארקער פון אלע שמארקע, מעכטי־
גער פון אלע מעכטיגע, און זיינע רייד און זיין ווילען קען ניט האבען קיין געג־
נערשאפט, איז אויך א געוויסע זאך, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים:
„כל אשר חפץ ה' עשה" — ווען גאט וויל טהוט ער, אדער ווי עס ווערט ge־
זאגט אין ישעיה: „כה יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם" —
אזוי זיינען די רייד ווען געהט ארוים פון מיין מויל, ווועלען זיך ניט אומקעה־
רען מיט ליידיגען, דאס הייסט, ווען גאט'ס רצון איז, געשעהט שטענדיג.

דער פונקט אדער דער תנאי, אז דער ווען מען פערלאזט זיך אויף איהם,
דארף האבען זיין שטענדיגע השגחה אויף דעם בוטח, איז אויך נור שייך ביי
גאט, וועלכער האט זיין השגחה אויף די מענשען און זייערע הנהגות און פון
דאס קלענסטע ביז דאס גרעסטע איז פון איהם ניט פערבארגען. עס קען ביי
איהם ניט פאסירען אזוי ווי ביי מענשען, אז צוליעב איין זאך זאל ער פערגעסען
צו אנדער זאך, ווי דער פסוק זאגט אין ישעיה: „אלהי עולם, ה' בורא קצות
הארץ, לא ייעף ולא יגע אין חקר לתבונתו" — גאט איז אן אייביגער, ער האט
בעשאפען די עקען פון דער וועלט, ער ווערט ניט מיעד און ערשעפט, זיין פער־
שטאנד קען ניט אויסגעפארשט ווערען. דאס הייסט: כאטש דער בעשעפער
האט זיין השגחה איבער דער גאנצער וועלט, ווערט ער ניט מיעד אדער ער־
שעפט און ער פערפעהלט ניט צו זהען און צו ווייסען אלעס פון דאס קלענסטע
ביז דאס גרעסטע, א זאך ווען מיר מענשען קענען ניט משיג זיין ווי אזוי דאס
איז מעגליך.

דער פונקט, אז דער, איז וועמען מען האט בטחון, דארף זיין דער אייניצי־
גער ווען מען פערלאזט זיך אויף איהם, איז זעהר א וויכטיגער. דער מענש
מוז זיין איבערצייגט, אז קיינער פון די בעשאפענע קען איהם אדער אן אנדע־
רען טהאן גוטעם אדער שלעכטעם אהן דעם ווילען פון בעשעפער. די דאזיגע
איבערצייגונג וועט דעם מענשען ברייננגען ניט צו האבען בטחון אין קיינעם,
נור אין גאט. וואהרום ווען א קנעכט האט אייניגע בעלי הבתים און יעדערער פון
זיי איז אימשטאנד צו טהאן עטוואס גוטעם פון זיינטוועגען, וועט ער זיך ניט
פערלאזען אויף איינעם פון זיי, נור אויף אלע; ווען וויעדער ער וויים אז איי־
נער פון זיינע בעלי הבתים קען פאר איהם טהאן מעהר ווי די אנדערע, וועט
ער זיך אויף דעם איינעם מעהר פערלאזען, אבער ער וועט אויך אביסעל בטחון
האבען אין די אנדערע. ווען אבער ער וויים אז נור איינער קען איהם העלפען
אדער שאדען טהאן, וועט ער האבען בטחון בלויז אין דעם איינעם. אזוי אז דער
מענש וועט ביי זיך פיהלען אז קיינער, אויסער גאט, קען איהם ניט טהאן ניט
קיין גוטעם און ניט קיין שלעכטעם, וועט ער פאר קיינעם קיין מורא ניט הא־
בען און וועט זיך אויף קיינעם ניט פערלאזען, נור אויף גאט, אזוי ווי דוד המלך
לערענט די מענשען: "אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה" —
איהר זאלט זיך ניט פערלאזען אויף גוטהערציגע, אויף א מענשען וואס קען גאר
ניט העלפען.

צו דעם פונקט, אז א מענש קען זיך נור זיכער פערלאזען אויף דעם יענ־
גען וואס קען איהם און וויים איהם פון אנפאנג צו ענדע, דארף בעטראכט ווע־
רען אז דער אייניציגער, אויף וועמען מען קען דאס זאגען, איז דער בעשעפער,
וואס טהוט מיט'ן מענשען טובות פון אנפאנג פון זיין בעשאפונג. און דער
מענש דארף דאס אנערקענען און בעטראכטען אלס א חסד פון גאט'ס זייט, וואס

ער טהוט מיט איהם, ניט ווייל ער, דער מענש, איז בערעכטיגט דערצו אדער ווייל דער בעשעפער האט עפעס דערפון. דאם איז נור א נדבה, א געשאנק, וואם דער אויבערשטער שענקט דעם מענשען, אזוי ווי מיר האבען עס ערקלערט איז שער הבחינה פון דיעזען ספר, און אזוי ווי דוד המלך האט געזאגט: "רבות עשית אתה ה' אלהי, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו" — פיעלעם האסטו געטהאן. דו גאט מיין גאט, דיינע וואונדער און געדאנקען זיינען נור פאר אונז מענשען, פאר אונזער טובה וועגען.

און ביים מענשען דארף קלאר זיין אז אלע געשעהענישען אויף דער וועלט, סאי עצמיים, גרונד זאכען, אריגינאלעז וואם זיינען לכתחילה אזוי, אדער מקריים, צופעליגע, וואם ענטוויקלען זיך פון די אריגינאלעז, האבען א בעשטימטען גרעניץ אוו עם קען ניט זיין מעהר אדער ווייניגער ווי דער בעשעפער האט בעשטימט. קיין זאך ווערט ניט און הערט ניט אויף פון זיך אליין. די צייט, דער ארט, די מאם און די ארט און ווייזע פון יעדער זאך און פון יעדער פאסירונג, איז אלץ געוועגדעט אז גאט'ס ווארט, אז זיין הייליגען רצון. דאם וואם גאט ווייל אז עס זאל זיין ווייניג, קען ניט זיין קיין סך, און דאם וואם ער איז גוזר עס זאל זיין א סך, קען ניט זיין ווייניג. דאם וואם זיין רצון איז אז עס זאל זיין פריהער, קען ניט זיין שפעטער, און דאם וואם ער ווייל עס זאל זיין שפעטער, קען ניט זיין פריהער.

און וועז מען זעהט א דבר מחודש, וועז מען זעהט אז א זאך ווערט פון העלער הויט אנדערש ווי זי איז געווען אדער אנדערש ווי זי דארף געווהנליך זיך זיין, זאל מען ניט דענקען אז דאם איז פון זיך אליין געווארען, און ווייסען אז דאם איז א גזרה פון גאט, וועלכער האט פריהער בעשטימט אז אזוי זאל דאם זיין.

ווארום צו יעדע פאסירונג, צו יעדע נעשעהענים זיינען דא סבות, אורזאכען ווארום צו יעדע פאסירונג, צו יעדע נעשעהענים זיינען דא סבות, אורזאכען ווארום צו יעדע פאסירונג, צו יעדע נעשעהענים זיינען דא סבות, אורזאכען

שער הבטחון

קען ער דאס ניט דורכפיהרען. אין דעם דארף ער האבען בטחון אין גאט, אוו עס איז ניט מענשענס רשות צו רעגולירען אועלכע זאכען. בלויז וואס אנ־ בעלאנגט צו מצוות אוו גאטעס דיענסט, איז די ברירה ביים מענשען צו טהאו עס פריהער אדער שפעטער, מעהר אדער ווייניגער, אבער ניט אין וועלטליכע ענינים.

אוו דער חכם, שלמה המלך, האט שוין וועגען דעם אנגעדייטעט, זאגענ־ דיג אין קהלת: "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים" — אויף אלעס איז א צייט אוו א פארבעשטימונג צו יעדעם וועזען אונטער'ן הימעל. נאכדעם וועי־ רען אויסגערעכענט אבט אוו צוואנציג בעזונדערע זאכען, אויף וועלכע אין הי־ מעל וועלען בעשטימט צייטען פאר זייער פאסירונג. אוו די פיהרונגען פוו בעשעפער זיינען פערבארגען, טיף אוו דערהויבען צו וויסען אפילו א טהייל פוו זיי. אלעס וויסען, איז אודאי ניט פאר דער מענשליכער השגה, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ישעיה: "כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם" — גאט זאגט: אזוי ווי עס איז הויך דער הימעל פוו דער ערד, אזוי זיינען הויך מיינע וועגען פוו אייערע וועגען אוו מיינע געדאנקען פוו אייערע געדאנקען.

וועגען די אנדערע פיער זאכען וואס בריינגען צום אמת'ן בטחון אין גאט, וועלען מיר וויטער ריידען.

פרק ד'

די צווייטע זאך וואס בריינגט דעם מענשען צו אמת'ן בטחון איז: אז ער זאל וויסען אוו ער זאל איבערצייגענד זיין, אז דער בורא יתברך קוקט אויף איהם אוו עס איז פוו איהם ניט פערבארגען קיין זאך. ער וויים וואס דער מענש טהוט אפען אוו אין געהיים; וואס ער טהוט מיט'ן גאנצען הארצען אוו וואס ניט, אוו אויב זיין בטחון איז אן אמת'ער, א ריינער אדער ניט, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: „ה' יודע מחשבות אדם" — גאט וויסט דעם מענ־ שענס מחשבות, אדער אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "תוכן לבות הוא יבין" — גאט, וואס דריינגט דורך דעם מענשענס הערצער, פערשטעהט אוו וויים אלעס.

אז ביים בעל בטחון וועט דאס זיין קלאר אוו איבערצייגענד, וועט ער ניט זאגען מיט'ן מויל אז ער פערלאזט זיך אויף גאט סיידען ער וועט זיך טאסע אויף איהם פערלאזען מיט'ן גאנצען הארצען, וויל ער וועט ניט וועלען זיין פוו יענע וואס דער פסוק זאגט אויף זיי: "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני" — מיט'ן מויל אוו מיט די ליפען עהרט ער מיך אוו זיין הארץ איז פוו מיר וויים.

די דריטע זאך איז: אז גאט זאל זיין דער אייניגער צו פערלאזען זיך אויף איהם איז די זאכען וואס מען דארף זיך אויף איהם פערלאזען אוו דער מענש זאל אין דער אנגעלעגענהייט ניט צוזעהמען קיין שותף צו גאט. האבען בטחון אי אין גאט, אי אין א מענשען טויג ניט. אוו איהר וויסט דאך שוין וואס עס איז געזאגט געווארען אויפ'ן פרומען קעניג אסא בעת ער איז קראנק געווען אוו זיך פערלאזט אויף רופאים, אויף דאקטוירים. זאגט דער פסוק איז דברי הימים ב': „ובחליו לא דרש את ה' אלהיו" — אין זיין קראנק זיין האט ער זיך ניט געוועגדעט בלויז צו גאט, אוו ער איז דערפאר געשטראפט געווארען.

און עס איז א בעוואוסטע זאך, אז וועו א מענש שטעלט אן צוויי מענ־
שען אדער מעהר צו טהאן איינע און די זעלבע זאך, ווערט די דאזיגע ארבייט
פערדאַרבען, ווערט ניט געטהאן ריכטיג, מחמת די אנגעשטעלטע פערלאזען זיך
איינע אויף די אנדערע. א פשיטא שוין וועו איינער פערלאזט זיך אי אויף גאט,
אי אויף מענשען, וועט אודאי זיין בטחון ניט דורכגעפיהרט ווערען, ווייל א
מענש קען דאך אייגענטליך ניט העלפען, און גאט וויל יענעם ניט העלפען פאר
זיין פאלשען בטחון אין איהם, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: ארור הגבר
אשר יבטח באדם ומן ה' יסור לבו" — פערשאלטען זאל זיין דער מענש וואס
פערלאזט זיך אויף א מענשען אויך און פון גאט קעהרט ער אפ זיין הארץ, ניט
האבענדיג דעם גאנצען בטחון אין איהם.

די פיערטע זאך וואס בריינגט דעם מענשען צו אמת'ן בטחון איז: אז
ער זאל אויף זיך אליין האבען א שטארקע השגחה צו זיין אן עובד ה', גאט'ס
דיענער, און זאל זיך סטארקן נאכצוקומען די פליכטען פון איהם צום בעשע־
פער און טהאן זיינע מצוות און זיין אפגעהיט פון טהאן זאכען וואס זיינען
פערבאטען, אזוי ווי גאט פערלאנגט פון איהם, כדי גאט זאל אויך טהאן פאר
איהם דאס וואס ער פערלאנגט. אזוי ווי אונזערע חכמים האבען געזאגט אין
פרקי אבות: "עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו" — גאט'ס ווילען
זאל ביי דיר זיין אלץ איינס ווי דיין ווילען, כדי דיין ווילען זאל ביי איהם זיין
אזוי ווי זיין ווילען, און ווי עס וועט געזאגט אין תהלים: „בטח בה ועשה
טוב" — פערלאז זיך אויף גאט און טהו גוטעס, היט אפ די תורה ומצוות.

אבער דער וואס פערלאזט זיך אויפ'ן בעשעפער און איז איהם דערווידער,
טהוט ניט וואס ער וויל און פערלאנגט, קען מען פערשטעהן וואס פאר א נאר
אזא מענש איז און ווי זיין וויסען איז שוואך. און יעדער איינער קען זיך דאך
נעהמען א ביישפיעל פון זיך אליין. יעדער איינער וויים און פיהלט, אז וועו ער
שטעלט אן אמענשען פאר א געוויסע ארבייט אדער אין זיין געשעפט און ער
זאגט איהם אן: דאס זאלסטו טהאן און דאס זאלסטו ניט טהאן, איז אויב
יענער פאלגט איהם ניט, וועט ער, דער ווירטה, פאר איהם אויף ניט טהאן זא־
כען וואס יענער פערלאזט זיך אויף איהם אז ער זאל טהאן, און ער וועט זיין
פאלקאם נערעכט. א פשיטא שוין, דער וואס איז עובר אויף גאט'ס געבאטען,
קען געווים ניט האפען אז גאט זאל פאר איהם טהאן זאכען וואס ער פערלאזט
זיך אויף איהם, און מען קען גאר אזעלכען ניט אנרופען מיט'ן נאמען "בוטח
באלהים", א בעל בטחון אין גאט.

אויף אזעלכען וואס פערלאזט זיך אויף גאט און פאלגט ניט אוים זיינע
געבאטען זאגט דער פסוק אין איוב: "כי מה תקות חנף כי יבצע כי ישל אלוה
נפשו?" — וואס טויג די האפנונג פון חונף, פון פאלשען מענשען, וואס גזל'ט
און פערלאזט זיך אויף גאט, אז גאט וועט ביי איהם די נשמה צוגעהמען?
אדער ווי עס וועט געזאגט אין ירמיה: הגנוב, רצוח ובאתם ועמדתם לפני
בבית הזה" — האט עס דען א זינען גנב'ענען און מארדען און קומען אין גאטעס
הויז בעטען און האבען בטחון אין גאט?

דא איז דער פינפטער פונקט, וואס אהן דעם קען א מענש ניט קומען
צו דער מדה פון אמת'ן בטחון אין גאט:

ביים מענשען מוז קלאר זיין, אז אלע זאכען וואס וועלען פערפאלקאמט און
קרינגען אן אנדער פנים אדער וועלען אזוי אנדערש ווי זיי זיינען נעווען לכתחילה

וועז זיי זיינען געשאפען געווארען, קומט די דאזיגע ענדערונג צוליעב צוויי אורזאכען. ערשטענס, ווייל אזוי איז געווען די גזרה פון בעשעפער, אז די אדער יענע זאך, דער אדער יענער געגענשטאנד זאל אין א געוויסע צייט אנדערש ווערען, און צווייטענס, סבות און צופעלע וואס ברייננען די ענדערונגען. אוז די סבות זיינען דא נאהענטע אוז ווייטע, עפענטליכע אוז פערבארגענע, אבער זיי אלע קומען פון גאט אוז זיין הייליגען רצון.

וואס הייסט ווייטע סבות אוז וואס הייסט נאהענטע? וועלען מיר געבען א ביישפיעל פון א ברונים, פון וועלכען מען ציהט ארוים וואסער מיט דער הילף פון א דאד אוז א שטריק. איז די כלי אדער דער עמער, וועלכער ברייננט ארויף דאס וואסער, די נאהענטע סבה, די לעצטע אורזאך, דורך וועלכער דער מענש האט וואס צו טרינקען. וועז דער דאד דערהט זיך מיט'ן כח פון אז אקס אדער א פערד וואס ווערט איינגעשפאנט פאר דיעזען צוועק, איז דער מענש וואס שפאנט איין דעם אקס אדער דעם פערד, די ווייטע סבה, די ערשטע אורזאך וואס ברייננט דערצו, אז דער דאד זאל זיך דרעהען, די שטריק זאל זיך ווידקלען ארום א האלץ אדער אן אייזען אוז דורכדעם זאל דער עמער וואסער ארויפקומען. פאלגליך, זיינען די סבות, וואס ברייננען דערצו, אז דאס וואסער פאר זאל ארויפגעבראכט ווערען פון טיעפען ברונים: דער מענש, דער אקס אדער דער פערד, דער דאד, די שטריק אוז דער עמער. אוז זאל עפעס פאסירען מיט אייניע פון די סבות, זאל דער מענש קראנק ווערען אוז ניט קענען אייגשפאנען דעם אקס אדער דעם פערד, זאל דער אקס אדער דער פערד קראנק ווערען אוז ניט קענען דרעהען דעם דאד, זאל דער דאד צובראכען ווערען, זאל זיך די שטריק צורייסען אדער זאל דער עמער צובראכען ווערען, וועט דער פראצעס פון ארויפברייננען דאס וואסער ניט דורכגעפירט ווערען.

אזוי איז אויך מיט אלע זאכען, טהאטען אוז פאסירונגען אויף דער וועלט. קיין זאך קען ניט קומען אין עקזיסטענץ דורך די ארבייט פון א מענשען אדער וועלכער עס איז אנדער בריאה אהן דער גזרה פון גאט אוז די סבות אוז די מיטעל וואס ער גרייט צו ארויסצובריננען געווישע זאכען אוז געשעהענישען. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין שמואל א': "ולו נתכנו עלילות" — צו איהם, צו גאט, זיינען גרייט טהאטען אוז פאסירונגען. דאס הייסט: ער איז דער מייסטער פון אלעס, אוז אלעס אין דער וועלט ווערט פעראורזאכט פון איהם. אוז וועז די סבות וואלטען ניט געווען, וואלט קיין זאך, וואס איז אפילו נאטירליך, ניט געקענט געשעהן.

אוז אז מיר וועלען בעאבאכטען די ארט אוז ווייזע ווי אזוי דער מענש בעקומט זיינע נויטיגע בעדערפנישען, וועלען מיר בעשיינפערליך זעהן, אז אלעס גשעהט דורך פראצעסען פון געווישע סבות, געווישע אורזאכען וואס ברייננען דערצו אז ער זאל האבען דאס וואס ער מוז האבען.

דער מענש מוז, למשל, עסען. איז אפילו וועז מען דערלאנגט איהם פאר טיגעם עסען, מוז ער עס נעהמען אין מויל אוז צוקייען. דערמיט וואס די שפייז שטעהט אדער ליעגט פאר איהם אויפ'ן טיש, קען ער זיין הונגער ניט שטילען. דאס זעלבע קען א מענש ניט שטילען זיין דורשט סיידען ער טראגט צו דאס וואסער צום מויל אוז טרינקט אוז דערשלינגט. מעהר טרחה האט דער מענש, וועז ער דארף זיך אליין צוגרייטען דאס עסען, וועז ער דארף מאהלען מעהל, קנעטען אוז באקען ברויט. נאך שווערער קומט עס איהם אז, וועז ער האט ניט

קיין געלד פאר וואס צו קויפען תבואה און מאהלען און באקען אליין ברויט. אין אזא פאל מוז ער הארעווען און פערדיענען אדער פערקויפען וואס איהם נויטיג איז פאר א שטיקעל ברויט. דאס זיינען אלץ סבות, וואס פיהרען דערצו אז דער מענש זאל קענען שטילען זיין הונגער. און ווערען אפגעטהאן די סבות, וועז דער מענש קען ניט צוטראגען די שפייז צו זיין מויל, אדער ער קען ניט קייען און שלינגען, אדער ער האט גאר ניט די מענליכקייטען צו קריגען שפייז, מוז ער הונגערען.

און וואהרום האט דער בעשעפער איינגעריכטעט די וועלט אזוי, אז דער מענש זאל מוזען צוליגען מיה אום צו קריגען זיין חיונה אדער אנדערע נויט־וועניגקייטען? זיינען אויף דעם דא צוויי טעמים. דער ערשטער טעם איז, וויל די געטליכע חכמה האט געפונען פאר נויטיג צו שטעלען דעם מענשען צו פראבע, אויב ער וועט איהם דיענען אדער ניט, און פון דער ארט און וועיזע וי אזוי דער מענש קריגט זיינע הצטרכות צייגט זיך ארוים אויב ער איז אן עובד ה' אדער ניט.

וואהרום דעם מענשענ'ס קערפערליכע בעדערפנישע, וואס ער קריגט דורך געווייסע בעשטימטע סבות פון גאט, זיינען בעשרענקט, אז מען זאל זיי נור קרי־גען אויף געווייסע אופנים און צו געווייסע צייטען. אין דעם ענין פון עסען, זיי־נען דא מאכלי אסורות, זאכען וואס מען טאר ניט עסען. אין דעם ענין פון הלבשה, איז דא אן אויסנאהמע — שעטנז. מען טאר ניט גנב'ענען אדער גזל'ענען צוליעב פרנסה. שבת און יום טוב טאר מען זיך ניט עוסק זיין אין מלאכה אדער מסחר, און נאך פיעלע זאכען, דורך וועלכע דער מענש טאר זיך ניט פערשאפען די נויטבעדערפטיגקייטען פון זיין גוף. און די בחירה איז דאך ביים מענשען, אז ער וויל פערשאפט ער זיינע הצטרכות על פי דרך התורה און אז ער וויל איז ער עובר אויף גאט'ס געבאטען, אויף די בעשרענקונגען, אז אויף אזא אופן מעג ער און אויף אזא אופן טאר ער ניט, עס מאכט ניט אוים צו דער מענש פיהרט דורך וואס ער וויל, צי ניט; צי גאט גיט איהם די געלעגענהייט דערצו, צי ניט, אבער פון דער ארט און וויייזע וי אזוי ער זוכט צו בעפריעדי־גען זיין קערפער צייגט זיך ארוים אויב ער דיענט גאט אדער ניט און עס קומט איהם שכר אדער עונש לויט זיין כונה. וועז אבער דער מענש זאל ניט דארפען זארגען פאר'ן עקזיסטענץ פון זיין גוף; וועז אלע זיינע קערפערליכע הצטרכות זאלען קומען פון זיך אליין אהן זייטיגע סבות און וועלכע עס איז אנשטרענ־גונג וואלט דא ניט שייך געווען קיינע מצוות און קיינע עבדות און קיין שכר ועונש.

דער צווייטער טעם איז: וויל וועז דער מענש וואלט זיך ניט נעראדפט מטריח זיין צו זוכען זיין חיונה און אלעם וואס דער גוף פאדערט; וועז ער זאל דיעזע זארג ניט האבען אויף זיין קאפ וואלט ער צולאזען געווארען, וואלט זיך אריינטהאן אין הולטאיעווען און וואלט ניט געאכטעט אויף די טובות וואס גאט טהוט מיט איהם. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין האזינו: "וישמן ישורון ויבעט, ויטוש אלוה עשהו" — די אידען זיינען פעט געווארען, עס איז זיי געגאנגען זעהר גוט, האבען זיי פון זיך אראפגעווארפען דעם יאך פון דער תורה און פערלאזען גאט זייער בעשעפער. דעריבער זאגען אונזערע חכמים אין פרקי אבות: "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" — עס איז גוט וועז מען לערענט תורה און דערצו איז מען זיך אויף עוסק אין מסחר אדער מלאכה, וואהרום די בעמיהונג פון די

בײדע מאכט פערגעסען זינד. און אז תורה אהן מלאכה אדער מלאכה אהן תורה טויג ניט, איז שוין זעלבסטפערשטענדליך, אז וועז א מענש איז ניט אפ־געלייגט ניט אויף תורה און ניט אויף מלאכה אדער מסחר, ברייגגט עם איהם נשוים צו זינד.

און ווייל דער בעשעפער האט געוואלט גוטעם טהאן דעם מענשען, האט ער איהם געגעבען בעשעפטיגונג, ער זאל האבען צו טהאן פאר דער וועלט און פאר יענער וועלט, כדי זיינע רעיונות זאלען זיין פערנומען און ער זאל ניט טראכ־טען דאם וואם מען טאר ניט טראכטען און ניט וועלען דערגעהן אזעלבעם וואם ער קען ניט משיג זיין מיט זיין שכל.

און אויב א מענש איז א צדיק, וואם גיט זיך אפ מיט גאטעם דיענסט, האט פאר איהם מורא און האט אין איהם בטחון אין אלע היגזיכטען, און וועג־דעט זיך אפ פון מאוס'ע זאכען און האט לוסט צו גוטע און שהענע מדות — אזעלבער איז וועז אפילו ער לעבט רוהיג, אהן דאגת פרנסה, וועט ער אויף ניט ערגער ווערען, וועט ניט זוכען צופיעל תענוגים, דער יצר הרע וועט איהם ניט ברייגגען צו זינד און ער וועט ניט פערפיהרט ווערען אין צופיעל לעבענס־לום־טיגקייט. דערביבער וועט גאט פון איהם ארונטערנעהמען די טרחה פון זוכען לעבענסמיטעל און ער וועט האבען חיונה אהן מיה און אהן מאטערנים, ווייל ביי איהם, ביים צדיק, פאלען ארונטער די צוויי דערמאהנטע טעמים פארוואם דער מענש מוז זיך בעמיהען אויף זיינע לעבענס בעדערפנישע.

און אויב אייגער וועט פרעגען: מיר זעהען דאך, אז גוטע און פרומע לייט, צדיקים, מוזען שווער האַרעווען אויף ארימע חיונה, און פערקעהרט רשעים, וואם לעבען רוהיג אין רייכטהום און תענוגים? דערויף וועלען מיר ענטפערען, אז דער פרעגער איז ניט דער ערשטער צו פרעגען די דאזיגע שאלה, וויל נביאים און חסידים האבען שוין פריהער געפרעגט און געטראכט וועגען דיעזען ענין. ירמיה הנביא האט געפרעגט: "מדוע דרך רשעים צלחה?" — וואהרום נעהט רשעים גוט? חבקוק הנביא האט געפרעגט: "תחריש כבלא רשע צדיק ממנו" — וואהרום שווייגסטו, גאט, וועז דער רשע שלינגט איין דעם צדיק? דוד המלך האט געזאגט אין תהלים: "הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל" — אט די דאזיגע רשעים זיינען שטענדיג רוהיג און האבען גרויסע פערמעגענס, און נאך עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען.

אבער די נביאים האבען איבערגעלאזט דיעזע פראגע אומפערענטפערט, מחמת פאר יעדען צדיק וואם עם געהט איהם שלעכט אויף דער וועלט און פאר יעדען רשע וואם עם געהט איהם גוט, איז דא א בעזונדערער טעם. דעריבער זאגט די תורה אין קורצען: „הנסתרות לה' אלהינו" — דאם פערבארגענע וויים נור גאט, און "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט" — דעם בעשעפער'ס טהאטען זיינען אהן פעהלער, וואהרום אלע זיינע וועגען, אלע זיינע פיהרונגען זיינען גערעכט.

פון דעסטוועגען, כאטש די תורה און די נביאים האבען ניט פערענטפערט די פראגע פון רשע וטוב לו און צדיק ורע לו, די פראגע, וואהרום עם טרעפט אמאל אז א רשע געהט גוט און א צדיק געהט שלעכט, וועל איך פיעל ניט איז בערענטפערען די זאך און איך וועל זאגען:

דאם וואם עם פאסירט אפטמאל אז א צדיק האט ניט זיין לעבענסמיטעל און ער דארף שווער האַרעווען אויף זיין חיונה, קען זיין אז דאם קומט איהם

אלס שטראף פאר א פריהעריגען חטא, וואס ער איז בעגאנגען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "הן צדיק בארץ ישולם" — א צדיק קריגט געצאהלט פאר אן עברה אויף דער וועלט. אמאל קען ווידער זיין, אז די צרות וואס א צדיק האט אויף דער וועלט איז אן אויסטוויש, אן אומבייט אויף עולם הבא, ווי עס ווערט געזאגט אין דער תורה: "להטיבך באחריתך" — די שלעכטעס קומט, כדי צו האבען גוטעס צום סוף, אויף יענער וועלט.

אמאל פאסירט אז א צדיק געהט עס ניט גוט, כדי אנדערע זאלען זעהן זיין סבלנות, זיין געדולד, ווי ער איז ניט מתרעם אויפ'ן אויבערשטען און דיענט איהם און זיי וועלען זיך פון איהם אפלערנען, אזוי ווי עס איז געווען דער פאל מיט איוב'ן. אמאל ווידער פאסירט, אז א צדיק לעבט אין א דור פון רשעים, איז כדי מען זאל איהם ניט אננעהמען פאר א פאלשען צדיק, שיקט גאט אויף איהם אן ארימקייט און קראנקהייט, כדי די וועלט זאל ווייסען אז אפילו אין אן עת צרה טרעט ער אויך ניט אף פון גאט'ס דיענסט. און אמאל שטראפט גאט דעם צדיק דערפאר ווייל ער סטארעט זיך ניט צו בעקאהרען אנדערע צו עבודת הבורא, אזוי ווי עס האט פאסירט מיט'ן כהן עלי, וועלכער האט געלאזט זיינע קינדער זינדיגען, און גאט האט איהם דערפאר געגעבען א קללה, ווי עס ווערט דערצאהלט אין שמואל א'.

און דאס וואס גאט טהוט אפטמאל טובות מיט א רשע, קען פאסירען אז ער צאהלט עס איהם אף אויף דער וועלט פאר גוטעס וואס ער האט אמאל געטהאן, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין דער תורה: "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו" — גאט בעצאהלט דעם רשע פאר זיינע גוטע מעשים אויף דער וועלט, כדי ער זאל איהם פערניכטען אויף יענער וועלט.

אמאל פאסירט, אז גאט גיט דעם רשע די גוטעס אלס פקדון, ער גיט עס איהם בעהאלטען פאר אימיצען אנדערש, פאר א זהן א צדיק וואס ער וועט האבען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין איוב: "יכין וצדיק ילבש" — דער רשע גרייט צו טייערע בגדים און דער צדיק קליידט זיך אין זיי. אין קהלת ווערט געזאגט: "ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנום לתת לטוב" — דעם זינדיגען גיט גאט א געלעגענהייט צו זאמלען רייכטהום, כדי אוועקצוגעבען עס צו א גוטען, צו א צדיק.

אמאל קען גאר פאסירען אז די רייכטהום וואס א רשע פערמאגט זאל איהם פיהרען צו אל דאס בייז, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "עושר שמור לבעליו לרעתו" — רייכטהום ווערט אפט געהאלטען צום שלעכטען פאר'ן אייגענטהימער. עס פאסירט אויך אז גאט נעהמט ביי א רשע ניט אוועק זיין גליק און ער לאזט עס ביי איהם ביז ער וועט וועלן א בעל תשובה און בערעכטיגט זיין צו די גוטעס.

און אמאל געהט א רשע גוט צוליעב דעם זכות פון זיין פאטער וואס איז געווען א צדיק, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "מתהלך בתומו צדיק, אשרי בניו אחריו" — דער צדיק געהט אין גוטען וועג און זיינע קינדער נאך איהם זיינען צוליעב דעם גליקליך. אמאל ווידער געהט א רשע גוט אויף דער וועלט, כדי צו אויספרובירען דערמיט די מענשען פון זיין דור, אויב זיי וועלען אויך נעהן אין דעם רשע'ס דרכים מיט דער כונה עס זאל זיי זיין אזוי גוט ווי איהם, אדער זיי וועלען פערבלייבען גאט'ס דיענער טראץ דעם וואס עס נעהט זיי שלעכט, און די רשעים געווען אלטיגען איבער זיי און מאכען זיי צו שאנד און

צו שפאט. אזוי ווי מיר ווייסען פון אליהו הנביא און ירמיה הנביא, וועלכע זיינען פערבליבען ביי זייערע צדקות, כאטש זיי האבען געליטען פון שלעכטע מענשען, וועלכע האבען געהאט די מאכט אין זייערע הענד.

ווייטער וועלען מיר רעדען וויי אזוי, אויף וואס פאר אן אופן, א מענש זאל זוכען זיין פרנסה.

פרק ה'

איצט, אז עס איז שוין ביי אונז קלאר, אז דער מענש מוז זוכען זיין חיונה, וואס ער קריגט דורך פערשיידענע סבות וואס גאט בעשערט איהם, וועלען מיר ערקלערען, אז מען דארף ניט זוכען אלע סבות, אלע אורזאכען וואס קענען דעם מענשען ברייגען פרנסה, וויל די סבות זיינען זעהר פיעל. מאנכע פון זיי זיינען ליכטע, וואס מען דארף אויף זיי ניט הארעווען קיין סך, ווי א ביספל האנדלען איז א קראם, שניידערי, וועבערי, שרייבערי, זיין אן אויפאסער איז א געשעפט, זיין א מעקלער, אכטונג געבען אויף ארבייטער איז פעלד, און נאך אזעלכע זאכען, און מאנכע שווערע. די שווערע פרנסות זיינען: אויסארבייטען פעל, גראבען איז אייזען אדער קופער מינעז, לייטערען זילבער, טראגען שווערע משאות, אומפאהרען איז ווייטע וועגען, אקערען און בעארבייטען ערד און דאס גלייכען. איז דער מענש וואס איז א בעל כח, וואס איז קערפערליך שטארק און איז אבער שוואך אין גייסטיגע זאכען, אין קענטנים, מוז ער זוכען זיין חיונה פון פראסטע שווערע ארבייט, לויט זיינע קרעפטען ערלויבען איהם. דער וויידער וואס האט א שוואכען קערפער, דערפאר איז ער גייסטיג פעהיג, איז א מלומד, קען שרייבען, רעכענען וכדומה, אזעלכער דארף זיך ניט אפגעבען מיט שווערע קערפערליכע מלאכות, און זוכען זיין חיונה פון אזא בעשעפטיגונג וואס איז לייכט פאר זיין קערפער און ער קען שטענדיג אנגעהן מיט דעם.

און יעדער מענש האט א נייגונג צו וועלכער עס איז ארבייט אדער בעשעפטיגונג און ניט צו אנדערע. איינער האט א נייגונג, לאמיר זאגען, צו שניידערי, א צווייטער צו ערד ארבייט, א דריטער צו מסחר, און אזוי ווייטער. דאס קומט דערפון וואס דער בעשעפער האט זיי אריינגעגעבען דעם דאזיגען חשק. דאס איז ביי זיי אן אינסטינקט, א נאטירליכע נייגונג, אזוי ווי די קאץ, צום ביישפיעל, האט א טבע צו כאפען מיז אדער אזוי ווי געווייסע פויגעל זיינען געבוירען מיט דער טבע צו כאפען פיש אדער שלאנגען. אזוי זיינען אלע לעבעדיגע בעשעפענישען. יעדע פון זיי האט א לוסט צו געווינען זאכען, מיט וועלכע זיי שפייזען זיך, מאנכע צו וואקסונגען און מאנכע צו לעבעדיגע בראוים, וועלכע זיי פרעסען.

און דער אויבערשטער האט געמאכט דעם קערפער־געבוי פון בעלי חיים, פון לעבעדיגע זאכען, אזוי, אז זיי זאלען לייכט קענען קריגען די חיונה וואס עס איז פאר זיי בעשטימט. פויגעל, למשל, וואס ערנעהרען זיך פון פיש, האבען נאגען שנאבעל און לאנגע פיס, כדי זיי זאלען קענען געהען טיעפער אין וואסער און מיט'ן שנאבעל דערלאנגען די פיש וואס שווימען דארט אום. דער לייב האט שטארקע צייהן און שארפע נעגעל, וועלכע העלפען איהם צו קריגען זיין שפייז. די חיות אבער וואס ערנעהרען זיך פון וואקסונגען, פון גראז, בלעטער וכדומה, זיינען באשאפען אזהן די קערפערליכע אינסטרומענטען, אזהן די

גליעדער, וואס די חיות טורפות, די רויב חיות בעזיצען. אן אפס האט ניט קיין שטארקע צייהן און קיין שארפע נעגעל, ווייל ער דארף דאס ניט אלס פאקטארעז צו קריגען דורכדעם זיין חיונה.

אזוי קענט איהר זעהן ביי מענשען אויך, אז זייערע קערפערס זייכען אזוי געבויט, אז יעדער איינער זאל זיך צופאסען צו וואס ניט איז. אייגער פאסט זיך צו צו שווערע ארבייט, אן אנדערער צו לייכטע און א דריטער, טויג גאר ניט צו ארבייטען מיט די גליעדער, דערפאר איז ער אבער פעהיג צו קאפ־ארבייט.

דאריבער איז דער וואס פיהלט ביי זיך אז ער איז פעהיג צו וועלכע עס איז בעשעפטיגונג און זיין קערפער איז אויך מסוגל דערצו און ער וועט עס קענען איבערטראגען און עס וועט אויף איהם ניט זיין קיין צו שווערע לאסט, זאל ער זיך בעמיהען אפצוגעבען זיך מיט יענער מלאכה אדער פראפעסיע און אנ־נעהמען פאר גוט איהר זיסקייט און ביטערקייט. דאס הייסט: אויב די מלאכה וועט איהם שאפען גענוג חיונה אדער ניט, זאל ער אלץ צופריעדען זיין. די פרנסה זאל איהם ניט נמאס ווערען אפילו וועז עס נעהט איהם צייטענווייז ניט גוט, נור האבען בטחון אין גאט, אז ער וועט איהם העלפען און צושיקען זיין חיונה כל זמן ער וועט לעבען.

און הארעווענדיג אויף זיין לעבענסמיטעל, זאל דעם מענשענ'ס כונה זיין צו ערפילען דרמיט גופא דעם רצון הבורא, וועלכער האט אנגעזאגט, אז דער מענש זאל ארבייטען, אזוי ווי דער פסוק זאגט ביי אדם הראשון: "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" — גאט האט אדם'ן איבערגעלאזט אין גאַרטען פון עדן צו בעארבייטען איהר ערד און צו היטען איהר.

עס איז אויך גאט'ס ווילען אז דער מענש זאל געברויכען בעלי חיים, וואס זאלען איהם העלפען קריגען זייגע בערערפניסען, ווי דעם אפס צו אקערען און דעם פערד צו פיהרען משאות. און אלעם וואס דער מענש טהוט לטובת זיין גוף, זאל ער אין זיגען האבען אז ער טהוט עס פון גאט'ס וועגען, אויב ער דער־גרייכט זיין פערלאנג אדער ניט, אזוי ווי אונזערע חכמים האבען געזאגט אין פרקי אבות: "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" — אלע דיינע טהאטען זאלען זיין פון גאט'ס וועגען.

און דער מענש זאל שטענדיג האבען בטחון אין גאט מיט'ן גאנצען הארצען. דאס וואס ער זוכט און געפינט זיין חיונה דורך געווייסע סבות און מיטעל, זאל איהם ניט שאדען צום בטחון אין גאט. ער זאל ניט דענקען, הייסט עס, אז וויבאלד ער זוכט זייגע לעבענס־בערערפניסע פון געווייסע בעשעפטיגונג, הייסט דאך דאס ניט אז ער פערלאזט זיך אויף גאט, מהמת עס קען און עס דארף זיין ביידע, אי מען דארף זוכען די מיטעל, אי מען דארף האבען בטחון. און דער מענש זאל אויף ניט דענקען, אז זיין חיונה איז נור אפהענגיג פון זיין בעשעפ־טיגונג און אויב דאס וועט מיידען, אויב ער וועט מעהר ניט האבען צו טהאן זיין מלאכה, אדער ער וועט עס מעהר ניט קענען טהאן, וועט ער קיין חיונה ניט האבען. אזא רעכענונג איז פאלש, וואַרום אויב ניט דורך דער סבה, וועט איהם גאט צושיקען אן אנדער סבה, דורך וועלכע ער וועט זיך מפרנס זיין. דער כלל איז, אז מען דארף שטענדיג זיין א בעל בטחון און פערלאזען זיך אויף גאט אז ער קען העלפען דורך פערשיידענע אופנים, און צו יעדער צייט, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין שופטים: „כי אין לה' מעצור" — ביי גאט איז ניטא קיין

אפהאלט צו העלפען, און נאך עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען.

און די ענינים, וואס דער גלויביגער איז מחויב צו פערלאזען זיך וועגען זיי אויפ'ן באשעפער, זיינען דא זיעבען, וועלכע זיינען כולל עולם הזה זאכען און זאכען וואס האבען צו טהאן מיט עולם הבא. דאס זיינען די זיעבען ענינים:

זאכען וואס זיינען נוגע בלויז איהם אליין, זיין אייגענעם קערפער, זיינע נויטוועגדיגקייטען, וואס ער מוז האבען; זאכען וואס האבען א שיכות צו רייכ־טהום און גוטע פרנסה; זאכען וואס זיינען נוגע ניט איהם אליין, נור זיין הויז־געזינד, גוטע פריינד און שונאים; פפליכטען, וואס ער האט אויף זיך, וועלכע זיינען פארבונדען בלויז מיט זיין אייגענע פערזאן און דאס קען זיין אנדערען ניט טהאן ניט קיין גוטעם און ניט קיין שלעכטעם; פפליכטען וואס דער מענש קען ניט דורכפיהרען מיט זיך אליין און זיי מוזען געטהאן ווערען פון איינעם צום צווייטען; ענינים פון עולם הבא, וואס דער מענש איז בערעכטיגט צו דעם פאר זיינע גוטע מעשים; און די עולם הבא, וואס גאט ניט די צדיקים און חסידים אלס א חסד, אלס א מתנה אויסער זייערע פערדיענסטען.

איצט וועלען מיר יעדען ענין בעזונדער ארומריידען בריייטער און ער־קלעהרען ווי אזוי דער בטחון אין יעדע אייניציגע זאך דארף זיין און דארף דורכ־געפיהרט ווערען.

די זאכען וואס זיינען פארבונדען בלויז מיט'ן מענשען'ס קערפער זיינען: זיין לעבען, זיין טויט, זיין חיונה, קליידונג, דירה, געזונדהייט און קראנקהייט. אין די אלע זאכען דארף זיך דער מענש פארלאזען אויף גאט, אויף דער גזירה פון באשעפער. ער מוז וויסען, אז קיין זאך אין דיזע פרטים קען ניט געשעהן אהן דעם ווילען פון גאט, סאי צו גוטען און סאי צו שלעכטען. עס דארף ביים מענשען זיין איינגעפאסט אין געדאנקען, אז ווי עס זאל איהם ניט געהן אין די דערמאהנטע ענינים, האט דער בעשעפער פאראוים אזוי בעשטימט און דאס איז אלעם צו גונסטען דעם מענשען אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט, און קיין בעשעפענים האט ניט קיין מיטעל איבערצואנדערשען דאס בעשטימטע פון הימעל.

און אזוי ווי דעם מענשען'ס לעבען, זיין טויט, זיין געזונדהייט און קראנקהייט זיינען ניט אין זיינע הענד, אין זיין רשות, אזוי זיינען אויך זיין חיונה, זיין קליידונג און אלע קערפערליכע בעדערפנים איז די הענד פון השם יתברך לויט זיין גזירה און זיין בעשטימונג. און וועז דער מענש בעזיצט א ריינע אמונה, אז אלעם איז געווענדעט אז גאט און אליין קען דער מענש נאר ניט נעהמען, מוז ער פון דעסטוועגען זוכען זיינע לעבענס־בעדערפניסע דורך געוויסע ארבייט אדער בעשעפטיגונג, וואס עס שיינט צו זיין בעסער פאר איהם, און ניט פערלאזען זיך אז אלעם וועט איהם אליין קומען. א בישפיעל דערצו קען מען נעבען פון לעבען און טויט, וואס דאס איז בעשטימט פון גאט, פון דעסטוועגען מוז א מענש עסען, טרינקען, קליידען זיך און זיין בעזארגט מיט אלע אנדערע נויטוועגדיגקייטען. דער מענש קען ניט זאגען, אז וויבאלד איהם איז בעשערט צו לעבען, וועט ער לעבען אהן עסען און אהן טרינקען און אנדערע לעבענס־בעדינגונגען און ניט וועלען סטארבען זיך צו האבען זיין חיונה. דאס זיינען צוויי בעזונדערע זאכען. טאקי דעם מענשען'ס לעבען און זיין טויט זיינען בע־

שטימט פון באשעפער, פון דעסטוועגען מוז ער, דער מענש, טהאן אלעס וואס נויטיג איז אויפצוהאלטען זיין לעבען.

און אזוי דארף א מענש אויך ניט שטעלען זיין לעבען אין סכנה אויס בטחון אין גאט או דאס וועט איהם ניט שאדען. ער טאר ניט טרינקען קיין סם המות, קיין גיפט, אדער קעמפפען מיט א לייב און אנדערע שטארקע ווילדע חיות, וועז דאס איז ניט נויטיג, אדער אריינווארפען זיך איז וואסער אדער אין פייער און זאגען: "ווייבאלד אז דער טערמין פון מיין לעבען איז בעשטימט, וועל איך פון אזעלכע זאכען ניט שטארבען". דאס טאר מען ניט און די תורה האט וועגען דעם אנגעזאגט: „לא תנסו את ה' אלהיכם" — איהר זאלט נאט ניט שטעלען צו פראבע.

וואס איז אזעלכע פעלע, וועז דער מענש שטעלט זיין לעבען אין סכנה, מוז דאך געשעהן איינס פון די בייד ע: ענטוועדער ער פערליערט זיין לעבען, ער שטארבט, אדער עס פאסירט א נס אוז ער קומט ארוים א לעבעדיגער, אוז ווי עס זאל ניט פאסירען, טויג אלץ ניט. שטארבט ער, הייסט דאך דאס או ער האט זיך אליין בידים נעטויטעט אוז ער וועט דערפאר געשטראפט ווערען, כאטש זיין טויט איז אין אמת'ן נעקומען דורך נאט'ס גזירה. וואס טויטען א מענש שען טאר מען ניט אויך קיין שום אופן. דער פערבאט פון דער תורה "לא תרצח" מיינט אי ערמארדען א מענשען בידים, אי טהאן איהם אזעלכעס וואס בריינגט זיין טויט.

אוז די שטראף פאר דעם וואס טויטעט זיך אליין איז נאך גרעסער ווי פאר טויטען אן אנדערען. וואס וואס דער נעטויטעטער איז נעהענטער צום טויטער איז דער פארברעכען אלץ א גרעסערער. וועז איינער הרג'עט זיין אייגענעם ברודער, איז דאס א גרעסערער חטא ווי ער זאל הרג'ענען א פרעמדען, אוז וועי איז צו א מענשען נעהענטער ווי ער אליין? פאלגליך, וועט די שטראף פון א זעלבסטמערדער אהן ספק זיין זעהר גרויס.

וועז איינער בריינגט אויך זיך דעם טויט איינשטעלענדיג זיין לעבען איז סכנה, איז גלייך צו א קנעכט, וואס זיין וירטה האט איהם געהייסען היטען א געוויסען פלאץ אוז איהם אנגעזאגט או ער זאל פון דארט ניט אפטרעטען ביז א שליח וועט קומען אוועקנעהמען איהם. דער קנעכט האט אבער ניט געוואלט לאנג ווארטען אויפ'ן שליח אוז איז אליין אוועק. איז דער וירטה אויך איהם אין כעס געוואָרען אוז איהם שוועד בעשטראפט. אזוי איז דער זעלבסטמערדער. ער טהוט ניט דעם ווילען פון זיין וירטה, פון נאט, אוז ער פערדיענט דערפאר א שווערע שטראף.

דאריבער געפינען מיר ביי שמואל הנביא, עליו השלום, וועז נאט האט איהם געשיקט זאלבען דוד'ן פאר א מלך, האט ער געזאגט: "איך אלד ושמע שאול והרגני?" — ווי אזוי זאל איך געהן, אז שאול וועט זיך דערוויסען וועט ער מיך הרג'ענען. דערפון זעהט מען, אז ער, שמואל, האט זיך ניט געוואלט איינשטעלען אין א סכנה אוז נאט האט דאס ניט צוגערעכענט צו שוואכקייט אין בטחון. פארקעהרט, דאס וואס דער נביא האט ניט געוואלט שטעלען זיין לעבען אין געפאהר איז ביי נאט דוקא געווען אנגענעמ. והראיה: ער האט איהם וועגען דעם ניט אויסגערעדט אוז איהם אן עצה געגעבען ווי אזוי ער זאל די זאך דורכפיהרען אוז שאול זאל דערפון ניט וויסען, אזוי ווי עס וועט דערצעהלט אין שמואל א' ט"ז. וואס אויב שמואל וואלט מורא געהאט צו נעהן

אין די שליחות אוים שוואכצען בטחון איז גאט, וואלט גאט'ס תשובה געווען אן אנדערע. ער וואלט זיך אויף איהם געכויזערט און געזאגט: "אני אמית ואחיה" — איך טויט און מאך לעבעדיג, און אז איך היים דיר, דארפסטו ניט איבערטראכטען טאמער איז דאס פאר דיר א געפאהר, אזוי ווי מיר געפינען ביי משה רבנו, ווען גאט האט איהם געשיקט צו פרעה, האט משה געזאגט: "כי כבד פה וכבד לשון אנכי" — איך קען ניט געהן אין די שליחות, ווייל איך קען שארף ניט רעידען. האט איהם גאט געענטפערט: "מי שם פה לאדם" — ווער האט דעם מענשען געמאכט א מויל? און אז איך שיק דיר דארפסטו קיינע שאלות ניט פרעגען און געהן מיט'ן בטחון אז דו וועסט קענען רעידען. היינט אז דער צדיק שמואל, האט ניט געהאלטען פאר גרייג אייגצושטעלען זיך אין א קלייגע סכנה, באטש דאס איז נשוען אין א געטליכע שליחות, דארף א מענש נעווים ניט ריזיקירען זיין לעבען אין זאכצו וואס זיינען ניט פערזאגט פון גאט.

און אויב אייגער שטעלט איין זיין לעבען אין קאן און גאט העלפט איהם אוז ער וועלט נצול, טויג דאס פאר איהם אויך ניט, וויל דערפאר וואס גאט העלפט איהם און ער קומט ארויס א לעבעדיגער, פערליערט ער זיינע זכיות, זיין בע־רעכטיגונג צו שכר פאר מצוות, אזוי ווי אונזערע חכמים האבצו געזאגט: אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר שעושין לו נס, שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו" — א מענש זאל זיך קיינמאל ניט איינשטעלען אין א סכנה און זאגען: "גאט וועט מיט מיר טהאן א נס", טאמער וועט מיט איהם קיין נס נעשעהן, און אויב אפילו יא, וועט מען איהם ארונטערנעהמען פון זיינע זכיות. דאס הייסט: דער נס וועט צוגעערעכענט ווערען אלס שכר פאר מצוות און ער וועט דגרכדעם פערליערען גוטעם אויף דער וועלט אדער אויף יענער וועלט. יעקב אבינו האט געזאגט: "קטנתי מכל החסדים", טייטשט דער תרגום: דורך די חסדים זואס גאט מיט מיר געטהאן, זיינען מיינע זכיות קלענער אדער ווייניגער געווארען.

און אזוי ווי מיר האבצו געזאגט וועגען לעבען און שטארבצו, אז כאטש דאס איז אין די הענד פון גאט, פון דעסטוועגען דארף דער מענש היטצו זיין לעבען, אזוי וועלען מיר אויך זאגען, אז דער מענש איז מחויב צו היטצו זיין געזונד, סטארצו זיך צו האבצו חיונה, הלבשה און דירה און בעזיטיגען די זאכצו וואס קענען איהם שאדצו צו זיין געזונד, לעבענסמיטעל און דאס גלייכען, כאטש אפילו ער גלויבט אויף זיכער, אז די אלע זאכצו זיינען באשערט פון גאט און די סבות, די אורזאכצו וואס שאפען זיין געזונד אדער נאהרונג, קענען גארניט העלפען, אויב גאט'ס רצון איז דערבי ניטא. א לאנד בעזיצער דארף בעארבייטען זיין לאנד, אקערען, אויסרייניגען די דערנער, זעען און בעוואסערען און האבצו בטחון אין גאט, אז ער וועט דאס פארזעטצ מאכצו צו וואקסען און היטצו די תבואה פון אלע זאכצו וואס זיינען שעדליך. ער טאר אבער ניט לאזען די ערד פוסטעווען, אונבעארבייטעט און פערלאזען זיך אויף גאט, אז ער וועט איהר מאכצו וואקסען.

אזוי אויך דארפען בעלי מלאכה, העגדלער אדער מענשען מיט אנדערע בע־שעפטיגונגען זיך עוסק זיין אין זייער זאך און האבצו בטחון איז גאט אז ער וועט זיי דורכדעם צושיקען זייער חיונה. זיי טארצו אבער ניט דענקען, אז די פראפעסיאנצו זייערע גופא זיינען די פרנסה געבער, וויל אהן גאט'ס וויללען קען קיין מלאכה און קיין בעשעפטיגונג עפעס געבצו. און אויב אייגער האט

הצלחה אין זיין בעשעפטיגונג, זאל ער ניט מיינען אז די בעשעפטיגונג איז דערפאר פאראנטוואָרטליך, ווייל אויב ער וועט אזוי דענקען וועט זיין בטחון אין גאט שוואַך ווערען. וואָרום דער אמת איז, אז די סבה, די אורזאך וואס בריינגט די הצלחה, קען ניט אויפטהאָן מעהר ווי דאָס וואס עס איז בעשטימט פון בעשעפער פון פריהער. דאריבער דארף זיך דער מענש ניט פרעהען דער־מיט וואס ער האט פארגענומען די זאך וואס איז איהם מצליח, ווייל די זאך, וועלכע זי זאל ניט זיין, איז אן און פאר זיך גאר ניט. ער דארף אבער דאנקען גאט, וואס שפייזט איהם און זיין מיה איז ניט אומזיסט.

א געוויסער חסיד האט געזאגט: "איך קען ניט פערשטעהן דעם מענשען, וואס גיט עפעס צו אן אנדער מענשען, ווייל גאט האט, פארשטעהט זיך, גוזר געווען, אז ער זאל דאס דוקא געבען צו יענעם און ניט צו קיין אנדערען, און ער, דער געבער, ווייל אז דער נעהמער זאל איהם דערפאר דאנקען. און נאך מעהר וואונדערט מיך אויך א נעהמער, וואס לויבט און דאנקט און איז אוב־טערטהעניג בלויז דעם געבער וויסענדיג, אז ניט דער געבער איז דער אמת'ער געבער, נור השי"ת, וועלכער האט אזוי גוזר געווען אז יענער זאל איהם געבען".

אבער אויך וואס פאר אן אופן עס זאל ניט זיין, דארף א מענש זיך סטארען צו קריגען זיין חיונה לויט די פעהיגקייטען פון זיין קערפער און פער־שטאנד, אזוי ווי איך האב פריהער געזאגט, און צו דעם פערלאזען זיך אויך גאט, אז ער וועט איהם העלפען. אזוי וועלען מיר אויך זאגען אין דעם ענין פון נע־זונדהייט און קראנקהייט. דער מענש דארף טאקי האבען בטחון אין בעשעפער, אז ער וועט איהם היטען פון קראנקהייטען, אבער אין דער זעלבער צייט, דארף ער אליין אכטונג געבען אויף זיין געזונד און זיך אפהיטען פון זאכען וואס זיינען שעדליך און זיך בעראטהען מיט א רופא, וועט עס פעהלט איהם עפעס אין געזונד.

אז דער מענש וועט זיך אזוי פיהרען, אז ער וועט אליין היטען זיין געזונד און וועט אויך האבען בטחון אין גאט, וועט איהם אין א פאל פון קראנקהייט גאט היילען, צו דורך עפעס א סבה אדער גאר אהן א סבה, דורך רפואות אדער גאר אהן רפואות, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "ישלח דברו וירפאם" — גאט וועט שיקען זיין וואָרט און ער וועט זיי היילען.

אמאל קען גאר גאט שיקען א קראנקען א רפואה דורך א זאך וואס איז שעדליך, אזוי ווי מיר וויסען פון דעם נביא אלישע, וואס האט שלעכטע וואסער געמאכט גוט צום טרינקען דורך זאלץ, כאטש די טבע איז, אז זאלץ מאכט קאליע דעם טעם פון וואסער. אדער אזוי ווי עס וועט דערצעהלט אין דער תורה, אז געהענדיג פון מצרים האבען די אידען אין מרה ניט געקענט טרינקען די וואסער, ווייל עס איז געווען ביטער, שטעהט דארט (שמות ט"ו): "ויורהו ה' עץ וישלך אל המים" — גאט האט משה'ן אנגעצייגט אויף א מין האלץ, וואס ער האט אריינגעוואָרפען אין די וואסער און די וואסער איז זים געוואָרען. האבען אלטע חכמים געזאגט, אז דאס איז געווען די האלץ וואס מען רופט רדופני, וואס האט זעהר א ביטערען טעם, דאך איז די וואסער דערפון זים געוואָרען. און איהר וויסט דאך שוין פון דעם פאל מיט'ן מלך אסא, וואס וועו ער איז קראנק געווען, האט ער זיך פערלאזט בלויז אויף די רופאים און האט דורכגעלאזט דעם בטחון אין גאט און ער איז דערפאר געשטראפט געוואָרען.

פרק ו'

דער צווייטער טהייל פון בטחון האט צו טהאן מיט ענינים פון מענשענ'ס פערמעגען אויסער זיין נויטיגע חיונה; די אורזאכען, די געשעפטען אדער פראפעסיאנען, דורך וועלכע דער מענש זוכט צו מאכען פערמעגענס, ווי, למשל, דאס זיין אונטערוועגענס פאר געשעפטס־אנגעלעגענהייטען, שטעלען וואס מענשען פערטרעטען ביי פריוואט פערזאנען, ביים שטאדט אדער ביי דער רעגירונג; דאס ארומרייזען איבער ימים און מדבריות פון פערדיענסט וועגען און אנדערע בעשעפטיגונגען, מיט וועלכע מענשען גיבען זיך אפ כדי צו זאמלען געלד און האבען מעהר ווי נויטיג איז צו שפייזען דעם גוף און בעזארגען איהם מיט אנדערע נויטוועניגקייטען.

דער בטחון איז דיזע זאכען בעשטעהט איז דעם, אז דער מענש זאל זיך פערלאזען אויף גאט אז ער וועט איהם שפייזען פון די דאזיגע בעשעפטיגונגען, אז ער וועט איהם געבען גענוג פיעל ער דארף נויטיג אהן האווען צופיעל און אהן פערשוועגדען צופיעל ענערגיע, כדי צו זאמלען רייכטהום. און אויב גאט וועט איהם באשערען צו האבען מעהר פיעל ער מוז האבען אויף אויס־קומענים, וועט עס איהם קומען אהן צופיעל מיה און אנשטרענגונגען. א מענש טאר זיך ניט פערלאזען אויף זיין מסחר אדער פראפעסיע, אז זי וועט איהם ברייגען רייכטהום, וואהרום אויב דעם בעשעפער'ס ווילען איז דערבי ניטא, וועט ניט העלפען זיין מיה און די מיה פון אלעם וואס אויפ'ן היממל און אויף דער ערד. קיין זאך קען דעם מענשען ניט ברייגען קיין פערמעגען, נור די גזיהה פון השי"ת.

און דער בעל בטחון לעבט רוהיג. ער זארגט ניט פיעל און שטרענגט זיך ניט אן פיעל, ווייל ער ווייס, אז דאס וואס עס איז איהם בעשערט פון היממל, וועט קומען און דאס וואס ער דארף קריגען לויט די גזירה פון גאט, וועט ער קריגען און ניט קיין אנדערער, און איז דער בעשטימטער צייט, ניט פריהער און ניט שפעטער.

עס פאסירט, אז דער באשעפער בעשטימט די חיונה פון א סך מענשען פון איין מענש. איינער, הייסט עס, איז רייך און ארום איהם לעבען פיעלע מענשען. דאס טהוט גאט כדי אויסצופרובירען דעם רייכען, אויב ער וועט איהם דינען, אויב ער וועט טהאן דעם רצון הבורא מיט זיין געלד, אדער פארקעהרט: די רייכטהום וועט איהם אראפפיהרען פון דרך הישר. איז דער נארר, דעם אומפערשטענדליכער האנדעלט קרום אין דרייערליי אופנים.

ערשטענס, נעהמט ער אדער ער ערווערבט רייכטהום, וואס גאט האט איהם באשערט, אויף א מיאוס'ן און שלעכטען שטייגער. ער איז ניט צופרי־ליך אין מסחר, ער באשווינדעלט אדער ער מאכט פראפיטען דורך אנדערע מיטעל וואס מען טאר ניט. ער וויים ניט, דער נארר, אז ווען ער זאל זוכען זיינע פערדיענסטען אויף אן שהרליכען וועג, וואלט ער זיי אויף געהאט און עס וואלט איהם נאר ניט געמינערט געוואהרען. דער רעזולטאט וואלט נעווען, אז ער וואלט ערפילט זיינע פפליכטען אי צו גאט, אי צו לייט און ער וואלט דערפון קיין שאדען נעהאט.

צווייטענס, דענקט דער נארר, אז אלעם וואס גאט גיט איהם נעהער צו זיין חיונה, צו די אויפהאלטונג פון זיין גוף, און אויב אפילו ער איז רייך, וויל

ער ניט מהנה זיין אנדערע און העלפען זיינע מיט־מענשען. ער פארשטעהט ניט אז די פרנסה וואס גאט גיט מענשען איז איינגעטהיילט אין דריי חלקים: פרנסה אדער אן אורזאך וואס ניט איהם זיינע איגענע נויטיגע הצטרכות, צו ערנעהרען זיין אייגענעם קערפער, א זאך וואס דער אויבערשטער שיקט צו אלע בעשעפענישען, און כל זמן דער מענש לעבט, איז ער זיכער, אז גאט וועט איהם פון וואס ניט איז שפייזען. צווייטענס, קען א מענש האבען א גרעסערע הכנסה מפרנס צו זיין א ווייב און קינדער און האלטען קנעכט און משרתים; אבער דאס גיט ניט גאט אלעמען, נור אזעלכע וואס האבען ביי איהם לאסקע געניסען דאס אונטער געווייסע בערינגונגען, צוליעב געווייסע זכות'ן וואס זיי האבען. זיין פערמעגליך, האבען מעהר ווי נויטיגע חיונה פאר זיך אליין, איז אפטמאל ניט קיין שטענדיגקייט. אמאל פאסירט, אז דער רייכער וואס איז פארמעגליך מפרנס צו זיין בכבוד זיין פאמיליע און האלטען קנעכט און דיענסטען, ווערט פערארימט און האט קוים מיטעל צו ערנעהרען זיך אליין. דאס וועגדט זיך אן דעם בעשעפערס חסד און משפט. ווייל דער אויבערשטער טהאן חסד מיט א מענשען, איז אפילו אויב ער פארזינדיגט, גיט ער איהם אויך אלעם, און ווייל ער איהם ניט בעהאנדלען מיט חסד, נור מיט משפט, לויט דעם מענשען'ס פערדיענסטען, נעהמט ער פון איהם אוועק זיין גוטע פרנסה. די דריטע זאך, וואס מענשען רעבענען צו צו זייער חיונה, איז געלד אדער איבערפליסיגע אייגענטהום, וואס אין אמת'ן ברייננט עס דעם מענשען קיינע נוצען. דער וואס האט דאס איז ניט מעהר ווי א שומר איבער דעם. ער היט עס ביז אימיצער וועט עס פון איהם ירש'ענען אדער ער וועט עס פערליהרען. דער נארר אבער דענקט אז די געלד וואס גאט גיט איהם מעהר פיעל ער מוז פערברויכען בעלאנגט אויף צו זיין חיונה און ער שטרענגט זיך אן צו קריגען דאס וואס מעהר, בעת עס קען גאר זיין אז דאס וועט פערבליבען פאר זיין ווייב'ס צווייטען מאן, פאר זיין שטיף־זוהן אדער פאר זיין גרעסטען שונא.

דער דריטער טעות וואס דער נארר מאכט איז, אז וועז עס געהט איהם גוט און ער האט נענוג מפרנס צו זיין זיך, זיין פאמיליע און אויך געבען פרנסה זייטיגע מענשען, דענקט ער, אז ער טהוט עס פאר זיי, אז דאס וואס זיי געניסען דורך איהם קומט טאקע פון איהם גופא, און ער ווייל אז זיי זאלען איהם דערפאר דאנקען און ליבען און זיך ערנידריגען פאר איהם, און ער האלט זיך דערמיט גרוים און איז שטאלץ ביי זיך, רעבענענדיג, אז וועז ער זאל זיי ניט געבען קיין חיונה, וועז זיי זאלען ניט גענייסען פון זיין געלד, וואלט דאס געלד פארבליבען ביי איהם, און וועז ניט ער, וואלטען יענע ניט געהאט פון וואנען צו לעבען. אט דער פערנארישטער מענש, וואס דענקט אזוי, בעמיהט זיך אומזיסט אויף דער וועלט און ער וועט אויך פערליהרען זיין שכר אויף יענער וועלט.

דער פארשטענדיגער מענש אבער, דער מענש מיט שכל, פיהרט זיך אין די דערמאהנטע דריי אופנים ווי געהעריג איז צו גאט און צו לייט און דער בטחון וואס ער האט אין גאט איז א סך שטארקער ווי דער בטחון וואס ער האט אין זיין געלד אדער אין די בעשעפטיגונגען וואס בריינגען איהם אריין געלד, ווייל ער וויים ניט אויב דאס וואס ער האט און ער ערווארבט איז א נויטוועדיגקייט פאר איהם אויף זיין חיונה אדער ער דארף דאס גאר האלטען פאר אימיצען. און דערפאר וואס ער האלט ניט זיין פארמעגען אלס זיין אייגענס,

וועט ער ערווארבען כבוד אויף דער וועלט און גוטען שכר אויף יענער וועלט, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין דעם מזמור: "אשרי איש ירא את ה' (תהלים קי"ב).

עס זיינען דא קלאסען מענשען וואס יאגען זיך נאך געלד און זוכען צו קריגען דאס וואס מעהר בלויז צוליעב זייער ליעבע צו כבוד, ווייל זיי ווילען קונה שם זיין, ווערען בערופען, פאפולער. ביי די דאזיגע מענשען איז ניטא קיין ענגוג. פיעל זיי האבען געלד און כבוד, ווילען זיי אלץ מעהר, און דאס איז נארישׂ פון זייער זייט, ווייל זיי פערשטעהען ניט די ריכטיגקייט וואס עס קען בריינגען כבוד אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט.

און בריינגען בריינגט זיי צו דעם טעות אדער צו דער נארישקייט, ווייל זיי זעהען ווי פראסטע מענשען טהייל'ען צו כבוד צו געלד־מענשען, צו רייכע, מיט דער האפנונג אז זיי וועלען פון זיי, פון די רייכע, עפעס קריגען און עפעס געניסען פון זייער רייכטהום. וועז דיזע כבוד־געבער וואלטען אבער שכל געהאט און וואלטען פערשטאנען, אז דיא געלד־מענשען האבען גאר ניט ביכולת עפעס צו געבען אהן דעם ווילען פון באשעפער — וועז זיי וואלטען דאס באגרייפען, וואלטען זיי ניט געלויבט קיינע האפנונגען אויף קיינעם אויסער גאט און זיי וואלטען ניט צוגעטהיילט קיין כבוד צו א רייכען, נור צו די יעניגע, וואס איז בעשענקט פון גאט מיט גוטע מעלות און איז פון הימעל בארעכטיגט צו כבוד, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין שמואל א': "כי מכבדי אכבד" — דיא וואס עהרען מיך (גאט) וועל איך עהרען.

און צוליעב דעם וואס די פערנארישטע עמי הארצים וויסען ניט וועמען מען דארף עהרען און זיי טהייל'ען צו כבוד די געלד־מענשען, ווערען זיי נאך מעהר פערנארישט און זוכען אויך רייך צו ווערען, כדי אנדערע זאלען זיי אפגעבען כבוד. ארבייטען זיי שווער און מאטערען זיך זייער גאנצען לעבען צו עהרווארבען רייכטהום און זיי פערנאכלעסיגען צו ערפילען זייערע פפליכטען צום בעשעפער, צו טהאן זיינע מצוות און דאנקען איהם פאר זיינע חסדים און טובות. וועז אט די נארישׂען וואלטען זיך מעהר אפגענעבען צו דיענען גאט, וואלט זיי רייכטהום און כבוד במילא געקומען אהן פיעל ארבייט און אנשטרענגונג, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד" — לאנג לעבען איז אין איהר (אין דער תורה'ס) רעכטע האנד און איהר לינקע האנד. — רייכטהום און כבוד. דאס הייסט, אז פאר אפהיטען די תורה און מצוות קריגט מען אלעס.

עס פאסירט, אז א געלד־זוכער דערגרייכט זיין ציעל און איז מאסף ממון פון געשעפט, פון א געוויסע פראפעסיע אדער ער קריגט עס א ירושה, און ער דענקט אז צו פערדאנקען די סבות, דעם גוטען מסחר, די גוט בעצאהלענדע פראפעסיע אדער די ירושה איז ער רייך געווארען, און וועז ניט די סבות וואלט ער ניט געקומען צו עשירות. דאריבער לויבט ער די סבות, ניט דעם וואס האט פערואורזאכט די סבות. דאס הייסט: ער האט גאר ניט איז זיינען אז דער בעשעפער האט עס איהם צוגעשיקט די גרויסע פערדיענסטען אדער די ירושה. אזעלכער איז גלייך צו איינעם וואס געפינט זיך איז א מדבר, איז א ווייסטע־הייט און ער וועט זעהר דורשטיג. געפינט ער איז א גרוב מוטנע און ניט גע־שמאקע וואסער און ער פרעהט זיך דערמיט און שטילט מיט דעם זיין דורשט. וועז ער געהט אבער אפ אביסעל ווייטער, געפינט ער א קוואל מיט פרישע און

געשמאקע וואסער און עס פערדריסט איהם און עס ערגערט איהם וואס ער האט זיך אנגעטרונקען מיט די וואסער פון גרוב. אזוי איז אויך דער געלד־מענש וואס האט בעקומען זיין רייכטהום דורך א געוויסע סבה, קען זיין אז ווען ניט יענע סבה וואלט ער עס געקראגען אויף א לייכטערען און בעסערען אופן. ער האט דאריבער ניט אנצוהענגען אן דער סבה, אן דעם מיטעל, דורך וועלכען ער האט זיין עשירות ערוואַרבען, נור אן גאט, וועלכער קען העלפען דורך פער־שיעדענע וועגען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין שמואל א': "כי אין ל"ה מעצור להושיע ברב או במעט" — ביי גאט איז ניטא קיין אפהאלט צו העלפען דורך פיעל אדער דורך ווייניג.

דער בעל בטחון, וואס פערלאזט זיך אויף גאט, דארף זיך אויף איהם פארלאזען אויך וועו עס פאסירט אז ער האט ניט קיין חיונה א טאג אדער מעהר. ער דארף נאכדענקען, אז דער גאט וואס האט איהם ארויסגעצויגען פון זיין מוטער'ס בויך און געבראכט אויף דער וועלט צו א בעשטימטע צייט, ער האט עס פערוואַרזאכט אז פאר א געוויסע צייט זאל איהם אויספעהלען חיונה, וויל ער וויים אז דאס איז פאר איהם א טובה.

אזוי איז אויך דער וואס האט קארגע חיונה, בלויז אויף עסען און מעהר ניט, דארף ער אין זיינע האבען פאלגענדעם: דער גאט וואס האט ביי מיין געבוירען וועלען צוגענרייט מיין שפייז פון מיין מוטער'ס בריסט, ניט מעהר ווי צו ערנעהרען זיך, ניט מעהר ווי איך האב געדארפט פערברויכען טעגליך, און אזוי האב איך איבערגעלעבט ביז איך האב זיך אנגעהויבען ערנעהרען מיט בעסערע שפייזען ווי דער מוטער'ס מילך און עס האט מיר נאר ניט געשאדט, אזוי וועט מיר אויך נאר ניט שאדען אויב אפילו איך וועל ניט האבען מעהר ווי מיין נויטיגע נאהרונג מיין גאנצען לעבען. אז ער וועט דאס אין זינען האבען, וועט ער האבען שכר אויף יענער וועלט, אזוי ווי עס וועלען געזאגט ביים מן: "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו" — דאס פאלק פלעגט ארויסגעהן און אנקלייבען מן בלויז פאר'ן טאג אויסקומענישׁ, און דער נביא אין ירמיה ב' לויבט דערפאר די אידען.

אזוי אויך וועו גאט שיקט איינעם צו זיין חיונה דורך א סבה וואס איז דעם מענשען ניט לרצון, וואס עס געפעלט איהם ניט, אדער ער מוז פון פרנסה וועגען זיין בעשעפטיגט אין א פלאץ וואס איז ניט לויט זיין באגעהר, אדער ער ציהט זיין חיונה פון א מענשען וואס בעהאנדעלט איהם ניט גוט, דארף ער איבערטראכטען: דער גאט וואס האט מיך בעשאפען מיט א געוויסען קאליר און געוויסע פארמע; דער גאט וואס האט מיר געגעבען געוויסע אייגענשאפ־טען, אינסטינקטען און מדות פון מיין טובה וועגען, דער זעלבער גאט האט אויך בעשטימט אז איך זאל האבען מיין חיונה דערפון און ניט פון קיין אנדער זאך. און דער וואס האט מיך געבראכט אויף דער וועלט איז א בעשטימטען פלאץ דורך בעשטימטע צוויי מענשען (פאטער און מוטער) און ניט קיין אנ־דערע, דער האט אויסגעקליבען און בעשטימט מיין חיונה איז א געוויסע לאנד און דורך א געוויסען מענשען דורך וועלבען איך זאל געשפייזט ווערען.

בכלל דארף זיך א מענש שטענדיג פערלאזען אויף גאט, אז ווי ער פיהרט איז גוט און גערעכט. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים קמ"ה: "צדיק ה' בכל דרכיו" — גאט איז גערעכט אין אלע זיינע וועגען, אין אלע זיינע פיהרונגען ווי ער פיהרט מיט'ן מענשען.

שער הבטחון

פרק ז׳

צום דריטען חלק פון מענשען׳ס בטחון איז גאט בעלאנגען די אנגעלע־
גענהייטען פון זיין ווייב, קינדער, הויז־געזינד, קרובים, גוטע פרייגד, שונאים,
בעקאנטע און לייט וואס שטעהען העכער פון איהם און נידעריגער פון איהם.
ווי אזוי דער בטחון אין גאט דארף זיין אין די דאזיגע ענינים, וועל איך וויייטער
ערקלעהרען.

א מענש קען זיין איינם פון די ביידע: ענטוועדער א פרעמדער, אז
עלענדער, אהן א ווייב, קינדער, אדער קרובים, אדער א פאמיליע־מענש, צווי־
שען זיינע אייגענע, צווישען משפחה, קרובים און גוטע פרייגד. וועז דער
מענש איז עלענד, וועז ער לעבט צווישען פרעמדע, וויייל ער האט ניט קיין
אייגענע משפחה, דארף גאט זיין דער קאמפאניאז זיינער, אז וועז עס איז איהם
ניט גוט אויפ׳ן הארצען, וועז ער איז פערצווייפעלט, דארף ער האבען בטחון
אין גאט, אז ער וועט איהם העלפען. ער דארף דערבייי אין זינען האבען, אז
אייגענטליך זיינען אלע מענשען גרים אויף דער וועלט, וויייל דער עיקר פגו
דעם מענשען׳ס זיין דא אויף דער וועלט איז דאך די נשמה אוז די נשמה
קומט דאך פון הימעל אוז איז פרעמר אויף דער ערד, אזוי ווי דער פסוק
זאגט (ויקרא כ״ה): ״כי גרים ותושבים אתם עמדי״ — איהר מענשען זייט
בייי מיר, גאט, גרים אוז תושבים. דער מענש דארף אויך ניט פערגעסען, אז וועז
אפילו מען האט קרובים, איז דאס אויך נור אויף א קורצע צייט אין ביז׳ן טויט,
וואהרום נאכ׳ן טויט וועלט יעדער איינער ענטפערעמדט אוז קיין קרוב אוז אפילו
אן אייגענער זוהז קען איהם ניט העלפען אוז קיינער קאמפאנירט זיך ניט
מיט איהם.

ער דארף אויך איבערטראכטען, אז וועז ער וואלט גשהאט א ווייב, קינדער
אדער קרובים, וואלט ער מחויב געווען מפרנס צו זיין זיי אדער שטיצען זיי,
אוז עס קען זיין אז ער וואלט פאר זיי ניט געטהאז געוג פיעל געהעריג איז
אוז דאס וואלט איהם גערעכענט געוואדען פאר א זינד; אז ער האט זיי
אבער ניט, געהט פון איהם ארונטער דער דאזיגער יאר, אוז ער דארף דאס אנ־
נעהמען פאר איינע פון די טובות וואס דער בעשעפער טהוט מיט איהם, וויייל
ער קען לעבען רוהיגער אוז דארף זיך ניט פיעל אנשטרייגנגען אין וועלטליכע
זאכען, אין זוכען פרנסה אוז דאס גלייכען. אוז אויב דער איינזאמער, דער
עלענדער וויייל עפעס א קלעהר טהאז וועגען זיין סוף, וועגען יענע וועלט, קען
ער בעסער טראכטען וועגען דעם, וויייל די נעדאנקען זיינען בייי איהם ניט
פערנומען מיט אנדערע זאכען, מיט פפליכטען וואס ער וואלט אויף זיך גשהאט,
וועז ער וואלט געווען א בעל משפחה.

דאריבער פלעגען פרושים, לייט וואס האבען זיך אפגעלייגט אויף גאטעס
דיענסט, אנטלויפען פון זייערע קרובים אוז היימען אוז זיך בעזעצען אין די
בערג, כדי זיי זאלען ניט האבען אין זינען קיינע אנדערע זאכען אוז קענען
מעהר דיענען גאט. די נביאים, בעת זיי פלעגען דארפען הערען א נבואה,
פלעגען זיי אויך אוועקגעהן פון דער היים אוז לעבען איינזאם, כדי זייערע
געדאנקען זאלען זיין קאנצענטריירט צו דער נבואה.

מען דערצעהלט אויף א פרוש, א פרומען מאן, אז ער איז געקומען אין
א ווייטע מדינה לערנען די דארטיגע איינוואהנער עבודת האלהים. האט ער

דאַרט געפונען די מענשען אלע נעקלייידעט אין קלייד־ער פון איין קאליר און פאַרמע, זייערע ציערונג אלע איינע און דיזעלבע, זייערע קברים ביי די הייזער און קיין פרוי האט ער ניט געזעהן. האט ער זיי געפרעגט, וואַרום דאס איז אזוי, און זיי האבען איהם געענטפערט:

"דאס וואס מיר טראגען אלע איינע און דיזעלבע מלבושים איז, כדי עס זאל ניט זיין קיין אונטערשיעד צווישען ארימע און רייכע, כדי מען זאל ניט דער־קענען ווער עס איז ארים און ווער רייד, און דער רייכער זאל זיך ניט האלטען גרוים און ניט שטאלצירען מיט זיין עשירות און דער אריאמאן זאל ביי זיך ניט געפאלען זיין. מיר ווילען — האבען זיי ערקלעהרט, — אז מענשען זאלען דא אויף דער ערד זיין גלייך אזוי ווי אין דער ערד. אזוי ווי טויטע זיינען ארים און רייך אלע גלייך, אזוי, ווילען מיר, זאלען די לעבעדיגע אויך זיין. מען דערצעהלט אויך א קענינ, וועלכער האט ניט געוואלט פראווען קיין גאוה פאר זיינע אונטערטהאנען, האט ער געטראגען די זעלבע קלייד־ער און ציערונג ווי זיי. און דאס וואס מיר בעערדיגען אונזערע מתים נעבען די הייזער, איז כדי מיר זאלען האבען דעם טויט פאר די אויגען און מיר זאלען זיך אלע מאל דער־מאהנען אז מיר וועלען אויך שטארבען, און צוגרייטען די שפייז וואס מען דארף אויף יענער וועלט — תורה און מעשים טובים. און דאס וואס מיר האבען דא ניט אונזערע ווייבער און קינדער, זאלסטו וויסען, אז מיר האבען פאר זיי א בעזונדערע שטאדט נאהענט פון דאנען און ווער עס דארף עפעס צו זיי, נעהט ער אין זייער שטאדט און קומט נאכהער צוריק אהער. מיר האבען עס אזוי אייננעריכטעט, ווייל מיר האבען אייננעזעהן, דאס זייענדיג מיט די פאמיליעס צוזאמען, מוז מען זיין צופיעל בעשעפטיגט, מען מוז זיך צופיעל אנשטרייננען און זארגען פאר זיי, און וועז מיר זיינען פון זיי דערווייטערט, לעבען מיר רוהיג און מיר קענען זיך מעהר אפגעבען מיט ענינים פון עולם הבא און ניט זיין פיעל אריינגעטהאן אין עולם הזה".

דעם פרוש איז זייער ערקלעהרונג געפעלען געווארען און ער האט זיי נעבענשט און גערעכטפערטיגט זייער האנדלונג.

און אויב דער בעל בטחון איז א מאן פון א ווייב, א מאטע פון קינדער און האט קרובים, גוטע פריינד און אויך שונאים, דארף ער זיך פארלאזען אויף נאט, אז עס וועט איהם קיין בייז נעשעהן צולייעב זיי, און ער דארף זיך בעמיהען צו טהאן זיינע פליכטען צו זיי, ערפילען זייערע פערלאנגען מיט'ן גאנצען האר־צען, זיך היטען פון טהאן זיי שאדען, פון טהאן זאכען וואס עס טוט פאר זיי ניט, נור אלעס צו זייער וואויל און בעסטען, און זיי לערנען צו געהן אין נאט'ס דרכים און פיהרען זיך לויט די געבאטען פון דער תורה און לויט די וועלט פאדערט, אזוי ווי דער פסוק זאגט: "ואהבת לרעך כמוך" — דו זאלסט דיין נעזעלען, דיין פריינד, ליעב האבען אזוי ווי זיך אליין.

און ער זאל דאס ניט טהאן אוים האפנונג אז זיי וועלען איהם דערפאר בעצאהלען אדער אלס בעלוינונג פאר טובות וואס זיי האבען איהם פריהער גע־טהאן. אויך ניט ערוואארטען צו האבען דערפאר כבוד און ניט כדי ארויסצייגען זיך אלס הערשער איבער זיי, נור כדי מקים צו זיין דעם פערזאג פון בעשע־פער. וואַרום אויב דער מענש וועט דערביי האבען איינע פון די דערמאהנטע כוונות אדער אבזיכטען, וועט ער סאי ווי סאי זיין פערלאנג ניט ערגרייכען, און וועט נאך פערלירען זיין שכר לעולם הבא. וועז אבער ער טהוט זיינע

שער הבטחון

אייגענע לייט טובות און סטארעט זיך פאר זיי, כדי צו ערפילען גאט'ס רצון, וועט איהם גאט העלפען אז ער וועט פון זיי בעלוינט ווערען אויף דער וועלט, און וועט אויך האבען גרויסע בעלוינונג אויף יענער וועלט.

וואס עס איז שייך צו האבען בטחון אין גאט אין ענינים וואס אנבעלאנגען צו העכערע און נידעריגערע מענשען פון איהם, איז אזוי: דער בעסטער וועג ווי אנצוגעהן אין דיזער הינזיכט מיט בטחון איז, אז וועו ער דארף אנקומען צו א העכערען פון איהם אליין, אדער צו א נידעריגערען, זאל ער זיך ניט פארלאזען אויף די מענשען, נור אויף גאט, דער איינציגער, וואס האט ביכולת צו מאכען אזוי, אז דורך יענע מענשען זאל זיין וואונש ערפילט ווערען. אקוראט אזוי ווי מען בעארבייט א פעלד און מען פארזעעט איהר, וואקסט אויף איהר; אבער מען קען ניט דאנקען די ערד פאר איהר אויסברייגען די וואקסונגען, נור דער דאנק קומט בלויז דעם באשעפער, וואהרום אז ער וואלט ניט געוואלט וואלט ער שוין געבראכט אזעלכע סבות, אזעלכע אורזאכען וואס וואלטען געשטערט די וואקסונג. פארקעהרט ווידער, איז אויף דער פעלד ניט קיין גערעטענים, קען מען די ערד דערפאר ניט בעשולדיגען. אזוי איז אויך וועו מען ווייל האבען א טובה פון א מענשען, זייענען דער שטארקער מיט'ן שוואכען אין דעם גלייך. וויל גאט, קריגט מען די טובה פון א שוואכען; וויל ער ניט, קען אפילו דער שטארקסטער, דער מעכטיגסטער גאר ניט אויפטהאן. דאריבער דארף מען נור האבען בטחון אין גאט, און אויב א מענשע'ס פערלאנג ווערט דורכגעפיהרט דורך א מענשען, דארף מען צוערשט דאנקען גאט און נאכהער אויך דעם יענינגען וואס דורך איהם איז די זאך דורכגעפיהרט געוואָרען, וויל דאס וואס א מענש גענים דורך איינעם א טובה, איז א סימן אז יענער איז א צדיק, אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט: "מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב" — די הימעלשע השגחה בריינגט גוטעם דורך א גוטען, דורך א צדיק, און שלעכטעם דורך א שלעכטען, דורך א רשע.

און אויב מענשען וויל'ען איינעם טהאן גוטעם און זיי פיהר'ען דאס ניט דורך, זאל ער זיי ניט בעשולדיגען און ניט אנהענגען אז יענע האבען פערנאכלעסיגט און זיך ניט געסטארעט נענוג פון זיינטוועגען, נור ער זאל דאנקען גאט און עס אננעהמען פאר גוט און ער זאל אויך די מענשען לויבען און דאנקען פאר זייער בעמיהען זיך פון זיינטוועגען, כאטש די זאך האט זיך ניט אויסגעלאזט ווי ער האט געוואלט און ווי זיי האבען געוואלט. אזוי דארף מען זיך אויך פיהרען מיט בעקאנטע, מיט גוטע פריינד, מיט לייט וואס מען האנדעלט מיט זיי, מיט בעדיענער און מיט שותפים.

אזוי איז אויך, וועו א העכערער אדער א נידעריגער פערלאנגט פון איינעם אז ער זאל עפעס טהאן פאר איהם, און יענער איז בערעכטיגט דערצו, דארף ער זיך סטארען צו טהאן די זאך און האבען בטחון אין גאט אז ער וועט עס דורכפיהרען. און ווערט די זאך טאקי דורכגעפיהרט דורך איהם, דארף ער דאנקען גאט וואס ער האט איהם געמאכט פאר'ן שליח צו טהאן א מענשען א טובה; פיהרט ער די זאך ניט דורך, זאל ער די שולד ניט ווארפען אויף זיך, און יענעם צורוויסען געבען, אז ער האט ניט געשפארט קיין מיה און געטהאן וואס ער האט געקענט, אבער עס איז איהם אונמעגליך געווען דורכצופיהרען דאס וואס ער האט געוואלט.

און וואס אנבעלאנגט צו שונאים, צו ניט פערגינער און אזעלכע וואס זוכען

בייזעם צו טהאן, בעשטעהט דער בטחון אין דעם, אז ער זאל זיך פערלאזען אויף גאט און זאל נעדולדיג איבערטראגען די אונאנגענעהמליכקייטען וואס ער ליידעט פון זיי און ניט זוכען פון זיי קיין נקמה. פערקעהרט: ער זאל זיי טהאן חסדים און וואס נור פאר א גוטעם ער קען פאר זיי שאפען, זאל ער שאפען, און אין זינען האבען אז זיין הילף אדער זיין שאדען איז אין די הענד פון בעשעפער, און אויב יענע זיינען די אורזאך צו פערשאפען איהם בייזעם, זאל ער חושר זיין זיך אליין, אז ער האט דאס פערדיענט פאר פריהעריגע שלעכטע מעשים, אבער זיינע שונאים זיינען אין דעם ניט שולדיג, און ער זאל בעטען גאט אז ער זאל פערגעבען זיינע זינד און דאמאלס וועלען זיינע פיינד ווערען פרייגד, אזוי ווי עם ווערט געזאגט אין משלי: „ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו" — וועז די פיהרונגען פון א מענשען געפעלען גאט, מאכט ער אז זיינע שונאים זאלען מיט איהם שלום ווערען.

צום פיערטען טהייל פון בטחון בעלאנגען ענינים פון פליכטען וואס א מענש האט צו טהאן מיט'ן הארץ און מיט די גליעדער, אבער דאס קען ניט ברייגען ניט קיינע נוטצען און ניט קיין שאדען צו אנדערע, נור צו איהם אליין. למשל: פאסטען, תפלה טהאן, סוכה, לולב, ציצית, אפהיטען שבתים און יומים טובים, אדער אפהיטען עהנליכע מצוות, וואס האבען א שיכות נור מיט דער פערזאן, וואס איז זיי מקיים אדער ניט, צו זייטיגע האט עם גארניט. וואס זשע איז ביי די זאכען שייך בטחון? וועל איך ערקלעהרען און איך בעט ביי גאט, אז ער זאל מיר צייגען דעם ריכטיגען וועג ווי אזוי צו ערקלעהרען די זאך.

עבודה און עבֿרה, דיענען גאט און זיין איהם דערוויערער הענגט אף פון דריי זאכען. ערשטענס, דער אויסוואהל איז מענשען'ס הארצען, דער גע־דאנק צו טהאן גוטעם אדער שלעכטעם; צווייטענס, די כונה און הסכמה, דער בעשלום צו טהאן אדער ניט טהאן דאס וואס עם איז איהם ארויפגעקומען אויפ'ן זינען, און דריטענס, דאס סטארען זיך דורכצופיהרען די זאך, דאס לייגען מיה אויף דעם און ארבייטען דערויף מיט זיינע אברים. איז די ערשטע צווויי זיי־נען געוועזדט אן מענשען. דער מענש קען אויסטראכטען וואס צו טהאן אדער ניט טהאן און בעשליסען די זאך, בעשטימען אז ער זאל דאס דורכפיהרען. איז דיעזע צווויי פרטים איז ניט שייך קיין בטחון. דער מענש קען זיך ניט פערלאזען אויף גאט, אז ער וועט איהם אריינגעבען גוטע מחשבות און איהם העלפען איז דער הסכמה, איז דעם בעשלום דורכצופיהרען די זאך. עם איז נאריש צו פער־לאזען זיך איז דעם אויף גאט, וויל דאס האט דער בורא יתברך איבערגעגעבען אין אונזער רשות אזוי ווי דער פסוק זאגט: "ובחרת בחיים" — גאט גיט דעם מענשען דיא ברירה און ער עצה'ט איהם אז ער זאל אויסערווהלען לעבען, גוטע טהאטען, הייסט עס, וואס פערשאפען לעבען. דאס לעצטע אבער, דאס דורכפיהרען א זאך, א מצווה אדער אן עבֿירה, דאס איז שוין ניט אין אונזער רשות. אין דעם קענען שוין פאסירען הימעלשע סבות, אמאל אזעלכע וואס העלפען דעם מענשען דורכצופיהרען וואס ער וויל, און אמאל אזעלכע וואס שטערען איהם, און די זאכען וואס ער וויל דורכפיהרען, פערבלייבען ניט דורכ־געפיהרט.

דעריבער, אויב אייגער איז א בעל בטחון און ער זאגט: איך וועל ניט אין זינען האבען ניט קיין גוטעם און ניט קיין שלעכטעם און וועל ניט מאכען

קיינע בעשליסע, נור איך וועל זיך פערלאזען אויף גאט, אז ער וועט אריינ־
שיקען אין מיין מח גוטע מחשבות און מיך ערווועקען צו בעשליסען דורכצו־
פיהרען גוטע טהאטען — אויב ער זאגט אזוי, געהט ער שוין אראפ פון גלייכצו
וועג, ווייל דאס האט ניט צו טהאן מיט'ן בעשעפער, נור מיט'ן מענשען אליין.
וועלכער האט די בחירה, דעם אויסוואהל צו וועלען טהאן מצוות אדער עבֿרות.
און אויב דער מענש האט די מיטעל און פיהרט דורך א גוטען טהאט וואס ער
האט זיך אין זינען געגומען צו טהאן און האט בעשלאסען צו טהאן, וועט ער
האבען שכר אי פאר דער גוטער מחשבה, אי פאר דער הסכמה, פאר'ן בעשלום
צו טהאן די זאך, אי פאר דער מעשה, פאר פערווירקליכען די זאך. ווי איז
אבער אז ער קען ניט פערווירקליכען דאס וואס ער האט פארגענומען? וועז,
למשל, איינער נעהמט זיך פאר צו בויען א סוכה און ער וועלט קראנק און קען
דאס ניט טהאן, אדער ער וויל קויפען אז אתרוג און ער פערליירט זיין געלד
און ער האט ניט פאר וואס צו קויפען, וועט ער האבען שכר פאר דעם געדאנק
צו טהאן די מצווה און פאר דער הסכמה, פאר'ז בעשלום דורכצופיהרען די זאך.
דאס זעלבע איז פערקעהרט וועגען מעשים רעים, וועגען עבֿרות. פיהרט ער דורך
אן עבֿרה, וועט ער געשטראפט ווערען אי פאר'ן געדאנק, אי פאר דער הסכמה,
אי פאר'ן טהאן די עבֿרה; דענקט ער בלויז און בעשלוסט צו טהאן דאס, אבער
ער וועלט נעשטערט פון געוויסע סבות און ער טהוט עס ניט, וועט ער גע־
שטראפט ווערען בלויז פאר'ן געדאנק און פאר'ן בעשלום.

און דער אונטערשיעד אין האבען בטחון איז זאכען וואס אנבעלאנגען צו
עבודת הבורא און וועלטליכע זאכען איז: דאס איז וועלטליכע זאכען וויסען
מיר לכתחילה ניט וואס עס איז גוט און וואס עס איז שלעכט. א מענש קען קיינ־
מאל ניט וויסען אויב דער אדער יענער מסחר, אדער די אדער יענע מלאכה
וועט איהם מצליח זיין אדער ניט, דערויבער איז דער שכל מחייב, אז אין דעם
דארף מען האבען בטחון אין גאט אויף דער מחשבה און דער הסכמה אויף, מען
דארף זיך, הייסט עס, פערלאזען אויף גאט, אז ער וועט אריינגעבען אין זינען
צו טהאן עפעס א גוטען מסחר אדער זיך נעהמען צו א גוטע פראפעסיע און
בעשליסען צו טהאן דאס און נאכהער העלפען דורכצופיהרען די זאך; אבער
וואס אנבעלאנגט צו עבודת הבורא איז אנדערש. דא וויסען מיר דאך לכתחילה
וואס עס איז גוט און וואס עס איז שלעכט; מיר וויסען דאך וואס די תורה
הייסט מען זאל יא טהאן און קריגען דערפאר שכר, און וואס מען זאל ניט
טהאן און געשטראפט ווערען אויב מען טהוט עס יא, איז דאך ניט שייך אז א
מענש זאל זיך פערלאזען אויף גאט אדער בעטען ביי איהם, אז ער זאל אריינ־
געבען אין זינען צו טהאן דאס וואס גוט איז.

און נאך א זאך: איז וועלטליכע ענינים קען אמאל פאסירען, אז א מסחר
אדער א פראפעסיע, וואס זעהט אויס צו זיין גוט און וועט בריינגען וואוילע
פראפיטען, לאזט זיך גאר אויס אנדערש. עס קומט אן אומגעריכטע ענדערונג
איז דער זאך אז אנשטאט ריוח בריינגט עס גאר היזק, אדער פערקעהרט: אמאל
וויזט אויס אז א געוויסע בעשעפטיגונג טויג ניט, למוף איז דאס גאר גוט;
אבער וואס עס איז שייך צו דיענען גאט איז ניט אזוי. דא איז בעשטימט,
פעסטגעשטעלט, וואס עס איז גוט און וואס עס איז שלעכט. דא קען ניט קו־
מען קיין ענדערונג. א מצוה איז שטענדיג א מצוה און אן עבֿרה איז שטענדיג
אן עבֿרה. דערויבער איז ביי וועלט זאכען דארף א מענש האבען בטחון איז

גאט, אז זיינע אונטערנעהמונגען, אין וועלכע עס איז בעשעפטיגונג לשם פרנסה, זאלען זיך אויסלאזען גוט. אבער אין דעם ענין פון דיענען גאט, איז נאכדעם ווי דער מענש נעהמט זיך אריין אין זיינען און בעשליסט ביי זיך צו טהאן א דבר מצוה, דארף דער בטחון זיין אין דעם, אז גאט וועט איהם העלפען ארויס־צובריינגען זיין גוטע מחשבה למעשה, פערווירקליכען דעם גוטען גראנק איז טהאט.

אין דעם דארפען מיר זיך פערלאזען אויף גאט און בעטען פון איהם זיין הילף, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "דרך אמונה בחרתי" — איך האב אויסגעקליבען דעם וועג פון אמונה, פון טרייהייט צו גאט, נאכהער בעט ער: "הדריכני בנתיב מצותיך כי־למדני" — פיהר מיך, גאט, אין וועג פון דיינע פער־זאגען און לערען מיך ווי איך זאל זיי פערווירקליכען, און "הט לבי אל עדותיך" — נייג מיין הארץ, בעווען מיין הארץ צו דיינע געבאטען. דיעזע פסוקים און נאך עהנליכע פסוקים צייגען, אז די בחירה, דער אויסוואהל צו טהאן גוטעם אדער שלעכטעם איז ביים מענשען און וואס א מענש דארף נור בעטען ביי גאט איז, ער זאל שטארקען זיין הארץ צו עמיהען זיך וואס משהר אין מצוה זאכען און ער זאל איהם העלפען דורכצופיהרען און פערווירקליכען די מעשים טובים וואס ער האט תארגענומען צו טהאן.

איך וועל נאך, מיט גאטעם הילף, ריידען וועגען דיעזען ענין און ערקלער־רען די זאכען וואס פערדארבען דעם בטחון אין דיעזען פרט, און דעם ריכטיגען וועג ווי אזוי אויסצופאלגען דאס וואס איך האב פריהער געזאגט.

פרק ח'

צום פינפטען חלק פון בטחון בעלאנגען די פפליכטען וואס דער מענש טהוט מיט זיינע גליעדער, אבער זיי זיינען ניט אפהענגינג אן איהם אליין, נור זייערע נוצען און שאדען האבען א שייכות מיט אנדערע. אזעלכע זיינען למשל:

צדקה געבען, מקיים זיין די מצוה פון געבען מעשר דעם לוי, לערנען תורה מיט אנדערע, מוסר זאגען מענשען אז זיי זאלען טהאן גוטעם און זיך היטען פון טהאן שלעכטעם, צאהלען שולדען, ניט פערעפענטליכען סודות וואס קענען אימיצען שאדען, ריידען גוטעם, טהאן גוטעם, עהרליך האלטען עלטערען, בריינ־גען רשעים צו תשובה, רחמנות האבען אויף ארימע לייט און העלפען זיי, דול־דען און איבערטראגען חרפות און בעליידיגונגען פון די יעניגע וואס ער וויל בעקעהרען צו גאטעם דיענסט דורך געבען זיי האפנונגען אויף שבר פאר מעשים טובים און דורך שרעקען זיי מיט עונש פאר מעשים רעים, און נאך עהנליכע חיובים, וואס א מענש דארף טהאן און דאס איז פערבונדען מיט א צווייטע פערזאן אדער מעהרערע פערזאנען.

און דער ריכטיגער בטחון איז די זאכען איז, אז דער מענש זאל איז הארצען בעשליסען צו טהאן אזעלכע און עהנליכע מצות, זיך בעמיהען דורכצו־פיהרען זיי בלויז לשם שמים, ניט כדי קונה שם צו זיין און ניט צוליעב כבוד אדער בעלוינונג און אויף ניט מיט'ן אבזיכט כדי די פערזאנען וואס זיינען פערבונדען מיט וועלכען עס איז פון די דערמאהנטע טהאטען אדער עהנליכע צו זיי זאלען זיין אונטערוואורפען אונטער איהם. עם טויג, למשל, ניט, אז איינער זאל העלפען דעם אנדערען מיט געלד מיט דער כונה, כדי ער זאל האבען

שער הבטחון

איבער יענעם א דעה, אדער איינער זאל דעם אנדערען מוסר זאגען כדי יענער זאל זיך פאר איהם שעהמען. און אז דער מענש נעהמט אונטער צו טהאן די דערמאהנטע און עהנליכע מצות ריכטיג, דארף ער האבען בטחון אין גאט אז ער וועט איהם העלפען דורכפיהרען זיי ווי געהעריג איז, לויט זיין רצון און דער רצון פון השי"ת.

און די דאזיגע חיובים דארפען געטהאן ווערען בעשיידען, ווי ווייט מען עליך איז געהיים, ניט אין די עפענטליכקייט. זייטיגע מענשען, וואס דארפען פון דעם ניט וויסען, זאלען דאס ניט וויסען. וואורום וועז מען טהוט א גוטע זאך פערבארגענערהייד, איז דער שכר גרעסער, ווי מען טהוט דיעזעלבע זאך בפרהסיא, אין די עפענטליכקייט. און וועז מען דארף טהאן א מצוה וואס לייט מוזען ווייסען אדער זעהן, ווי, למשל, דאוונען בצבור אדער עהנליכעם, דארף דער מענש ניט מורא האבען טאמער וועלען שלעכטע מענשען פון איהם לאכען אדער איהם שאדען טהאן דערפאר. ער דארף אין זינען האבען דאס וואס עם איז שוין פריהער געזאגט געווארען, אז קיין מענש קען דעם אנדערען נאר ניט טהאן אהן דעם ווילען פון גאט. קיינער קען פון א צווייטען ניט קריגען קיין רעה און אויך ניט גענייסען קיין טובה, וועז דער בעשעפער וויל דאס ניט.

און וועז דער בורא יתברך בעשערט איינעם אז דורך איהם זאל געטהאן ווערען א מצוה, דארף עם יענער אננעהמען אז דאס איז א טובה פון הימעל, א חסד וואס גאט טהוט מיט איהם. און ער דארף זיך ניט משמה זיין, וועז מענשען לויבען איהם פאר זיין גוטע טהאט און ניט פערלאנגען אז מען זאל איהם דערפאר צוטהיילען כבוד. וואורום אויב ער וועט וועלען כבוד אדער עם וועט איהם הנאה טהאן וועז ער וועט הערען לויב געזאגט, וועט עם איהם בריינגען צו גאוה און עם וועט שוין ניט הייסען, אז ער האט די זאך געטהאן פון גאט'ס וועגען. דורכדעם וועט ער פערדערבען זיין גוטע טהאט און וועט פערליערען זיין שכר.

איך וועל נאך מיט גאט'ס הילף ריידען וועגען דעם וווייטער אין שער יחוד המעשה.

דער זעקסטער טהייל פון בטחון איז פערבונדען מיט די בעלוינונג וואס א מענש קריגעט פאר גוטע מעשים, אמאל דא אויף דער וועלט, אמאל אויף יענער וועלט און אמאל אי בעולם הזה, אי לעולם הבא. אבער די זאך איז אונז ניט קלאהר, וויל די תורה בעשטימט ניט דעם שכר פאר יעדער מצוה. דער בעשעפער האט בכלל ערב געווען, אז פאר גוטע מעשים וועט מען קריגען גוטע בעלוינונג, אבער ביי זעהר וווייניג מצות איז ארויסגעזאגט דער בעשטימטער שכר, שטראף פאר געווויסע עברות איז יא ארויסגעזאגט, אז דאס און דאס זיינען זיי, עם זיינען דא געווויסע עברות וואס די תורה בעשטימט פאר זיי די ארבע מיתות בית דין: סקילה, שרפה, הרג און חנק, מלקות, מיתה בידי שמים און כרת, אדער די אלע שטראפען פאר בעשעדיגען א מענשען אדער טהאן געלד שאדען, וואס וועגען דערמאהנט אין דער סדרה משפטים, און נאך אזעלכע, אבער וועגען שכר און עונש, בעלוינונג און שטראף לעולם הבא נאך'ן טויט ווערט ניט דערמאהנט אויסדריקליך ניט אין דער תורה און ניט אין די נביאים. עם ווערט אין מאנכע פלעצער בלויז אנגעדייטעט אין וואס דער שכר אדער דער עונש בעשטעהט. וואורום איז דאס? זיינען אויף דעם דא פיעל טעמים.

איין טעם איז, ווייל דאס אויסזעהן, די פארמע פון דער נשמה אהן דעם גוף איז אונז ניט בעקאנט. מיר בעגרייפען ניט וואס איז דאס אזעלכע נשמה, הייבט ווי אזוי קענען מיר בעגרייפען און ווי אזוי קען מען אונז אפמעלדען דעם פערגעניגען אדער דעם צער וואס די נשמה קען האבען נאכדעם ווי זי שיידט זיך אפ פון גוף? פאר די וואס האבען א הויכען בעגריף; פאר די וואס קענען פערשטעהן די זאך ווערט געזאגט אין זכריה: "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" — איך וועל דיר (יהושע כהן גדול) געבען א פלאץ אומצוגעהן צווישען די מלאכים. דאס איז געמיינט בלויז פאר דער נשמה נאכדעם ווי זי וועט זיך אפזונדערען פון קערפער און וועט זיין אזוי אייגל און דעליקאטנע אזוי ווי מלאכים. בעת אבער די נשמה איז פערבונדען מיט'ן חומר, מיט'ן גוף, קען אזא זאך ניט זיין. פשוט'ע מענשען אבער קענען ניט בעגרייפען דעם דאזיגען תענוג. דעם דאזיגען הימלישען געגנום וואס מען קען געניסען פאר מעשים טובים אויף יענער וועלט. יהושע כהן גדול, וועלכער האט געזעהען מלאכים, ביים לעבען, האט עס יא פערשטאנען און איהם האט מען געקענט זאגען, אז דאס וועט זיין דער שכר זיינער לעולם הבא.

נאך א טעם איז: ווייל בעלוינונג און שטראף לעולם הבא איז אן אלטע טראדיציע, וואס איז אנגענומען ביי אלעמען. נביאים האבען דאס געפרעדיגט פאר'ן המון, פאר'ן פראסטען, פערגרעבטען עולם, און דאס איז איבערגענאנגען בקבלה פון דור צו דור. מענשען מיט שארפע מחות האבען פערשטאנען מיט'ן שכל און זיך געקענט פארשטעלען ווי אזוי די נשמה וועט בעלוינט אדער ענ־ שטראפט אויף יענער וועלט; אבער דעם אלגעמיינעם פאלק האט מען דאס ניט געקענט געבען צו פערשטעהן. דעריבער האבען זיי, די נביאים און חכמים, דורכגעלאזט דעם דאזיגען ענין און עס ניט פערשריעבען אין ספרים, אזוי ווי זיי האבען ניט אנגענעבען קיינע ערקלעהרונגען וועגען פיעלע מצות און עברות. דאס פאלק האט זיך פערלאזט אויף דער קבלה, אויף דעם וואס זיי האבען דעם ענין פון שכר ועונש איבערגענומען פון דור צו דור, ניט בעגרייפענדיג די זאך גרינדליך, און דאס איז געווג געווען.

נאך א טעם ווארום די תורה דערמאהנט ניט אויסדריקליך וועגען שכר ועונש לעולם הבא איז: ווייל בעת די תורה איז געגעבען געווארען זיינען דיא אידען געווען מגושם'דיג, פערנארישט, אזוי פערנארישט און אונווייסענד אז זיי האבען אפילו וויניג וואס פערשטאנען זאכען וואס זיי האבען געזעהען בעשיינפערליך, אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין דער תורה, אז די אידען זיינען אין פעלע געווען גאט דערווידער, כאטש זיי האבען אליין געזעהען די גרויסע נסים וואס ער האט מיט זיי געטהאן. האט זיך דער בורא, ברוך הוא, מיט זיי בענאגען אזוי ווי א געטרייער פאטער בעגעהט זיך מיט זיין יונגען זוהן, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין הושע: "כי נער ישראל ואוהבהו" — דאס אידישע פאלק איז אזוי ווי א יונג קינד און איך האב איהם ליעב.

וועז א קינד איז נאך יונג און דער פאטער וויל איהם לערנען גוטע זאכען וואס זאלען איהם בריינגען נוטצען וועז ער וועט ווערען א דערוואקסענער מענש, קען ער איהם ניט אנציגען די גוטעם וואס זיין לעהרע וועט איהם פערשאפען מיט פיעלע יאהרען שפעטער, מחמת דעם קינד'ס יונג מח'ל קען דאס ניט פערשטעהען און בעגרייפען. א קינד האט ניט די געפיהלען און בעגריעפע פון אן עלטערען מענשען, און הבטחות אויף לעתיד, אויף יאהרען שפעטער

קענען איהם ניט בעפריעדיגען. דעריבער דארף איהם דער פאָטער צוזאָגען גוטעס באלד, אויב ער וועט איהם פאָלגען, און סטראשען מיט באלדיגע שלעכ־טעס, אויב ער וועט איהם ניט פאָלגען. ווען א פאָטער זאָגט צו זיין קינד, אז ער זאָל טהאָן דאָס און דאָס, זיך אויפפיהרען אזוי און אזוי, דערפאר וועט ער איהם געבען גוט עסען, קויפען פאר איהם נאשעריי, מאכען איהם שעהנע בגדים'לעך און פערשאפען פאר איהם שפיעלצייג, און אויב ער וועט ניט פאָל־גען וועט ער איהם לאָזען הונגערען, וועט איהם ניט בעקליידען און וועט איהם שמייסען — אויב דער פאָטער וועט איהם אזוי זאָגען, וועט דאָס קינד איהם געהאָרכזאם זיין. שעפטער, ווען דאָס קינד וועט עלטער ווערען און קומען צום שכל וועט ער פערשטעהען, אז ניט בלויז דאָס גוט עסען, די נאשעריי, דיא שעהנע בגדים'לעך און די שפיעלצייג זיינען געווען די בעלוינונג פאר פאָלגען זיין פאָטער און ניט דאָס איז זיין פאָטער אויסען געווען. ער וועט דאן גוט בעגרייפען, אז זיין גוט אויפפיהרען זיך פערשאפט איהם פיעל בעסערעס אלס ערוואקסענער מענש און יענע הבטחות און גענוסען זיינען גאָר ניט. ער וועט נאָכהער דעם פאָטער מעהר דאנקבאר זיין ווי דאמאלס, ווען ער האָט פון איהם געקראָגען די זאכען וואָס ער האָט איהם צוגעזאָגט.

אזוי האָט דער בורא יתברך געהאנדעלט מיט זיין פאָלק. ער האָט זיי צוגעזאָגט באלדיגע גוטעס, אויב זיי וועלען איהם געהאָרכזאם זיין און אונגעשראָ־קען מיט באלדיגען שטראָף, אויב זיי וועלען ניט נאָכקומען זיין רצון. ער האָט זיי נור פערשפראָכען גוטעס און שלעכטעס אויף דער וועלט און ניט דערמאָהנט יענע וועלט, ווייל ער האָט געוואוסט, אז ווען דאָס פאָלק וועט איהם דיענען אויס האָפענונג אויף גוטעס און מורא פאר שלעכטעס אויף דער וועלט, וועט ער נאָכהער קומען צום שכל און פערשטעהען אז ניט די וועלט איז דער עיקר, נור יענע וועלט. דאָס איז אויך דער טעם וואָס אין די הייליגע שריפטען ווערט גאָט אָפגעמאָלט אלס גשמי, אלס קערפערליכעס וועזען, ווייל אונוויסענדע מענשען קענען איהם אנדערש ניט משיג זיין. ווען זיי קומען אָבער צום ריכ־טיגען פערשטאנד פערשטעהען זיי און בעגרייפען אז דער בעשעפער איז אין לו גוף.

נאָך א טעם ווארום עס ווערט ניט דערמאָהנט קיין שכר ועונש לעולם הבא איז: ווייל א מענש איז ניט בערעכטיגט צו עולם הבא בלויז פאר זיינע אייגענע טהאָטען, סיידען פאר זיין לערנען א צווייטען און בעקעהרען איהם צו גאָטעס דיענסט, אזוי ווי דער פסוק זאָגט איז דניאל: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" — די וואָס מאכען אנדערע פאר צדיקים וועלען אייביג לייכטען אזוי ווי שטערען. און אז עס ווערען צוזאמענגענומען דיא בעלוינונג וואָס ער דארף קריגען פאר זיינע אייגענע גוטע מעשים מיט די בעלוינונג וואָס עס קומט איהם דערפאר וואָס מאכט אנדערע פאר צדיקים און די בעלוינונג, צו וועלכע ער איז בערעכטיגט פאר זיין אמונה און אונ־אנגענעהמליכקייטען וואָס ער האָט דערפון, איז ער פון גאָט בערעכטיגט צו עולם הבא, און ווען וויעדער דער מענש האָט בלויז זיינע אייגענע מעשים טובים, איז זיין שכר אויף יענער וועלט ניט מעהר ווי א חסד פון גאָט, א נדבה אָדער א טובה, וואָס מען איז דאָס גאָר קיינמאָל ניט ווערטה. ווארום אויב אפילו די מעשים טובים פון מענשען זאָלען זיין אזוי פיעל ווי די זאמד ביים ים, קען דאָס נאָך אלץ ניט איבערוועגען אפילו איין טובה וואָס

גאט טהוט דעם מענשען דא אויף דער וועלט. אוז ווען דער מענש זינדיגט, קען ער דאך אודאי ניט מאהנען קיין שכר. אוז ווען דער רבונו של עולם זאל זיך ריכטיג רעכענען מיט'ן מענשען, וואלטען אלע זיינע גוטע טהאטען צו קליין געווען געגען אייגע פון דיא קלענסטע טובות וואס גאט טהוט מיט'ן מענשען. פאלגליך, איז דער שכר וואס א מענש קריעגט אויף יענער וועלט פאר זיינע אייגענע מעשים בלויז א חסד, פון השי"ת, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" — דאס וואס דו, גאט, צאהלסט אייגעם עולם הבא לויט זיינע אייגענע מעשים, איז פון דיר א חסד, אבער פערדיענען פערדיענט ער דאס ניט. די שטראפען אבער, וואס א מענש קריעגט אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט, זיינען פערדיענטע. דאס קומט איהם על פי דין.

דעריבער האט די תורה ניט דערמאהנט קיין עולם הבא, ווייל דער שכר לעולם הבא איז ניט קיין חוב פון השי"ת. דאס קומט דעם מענשען נאר ניט על פי דין. די תורה דערמאהנט נור שכר אויף דער וועלט, וואס דער מענש פערדיענט פאר גוטע מעשים, אבער ניט דאס וואס גאט גיט איהם בתורת נדבה. און אז די תורה דערמאהנט ניט קיין שכר לעולם הבא, דערמאהנט זי שוין אויך ניט קיין עונש.

נאך א טעם ווארום אין די הייליגע שריפטען ווערט עולם הבא פערשווי־גען איז: ווייל מעשים טובים זיינען דא צווייערליי: אזעלכע וואס קיינער אויסער דעם בעשעפער, זעהט ניט, ווי, צום ביישפיעל, חובות הלבבות, דיא מצות וואס דער מענש טהוט מיט זיין מחשבה, מיט זיין כונה; און עפענטליכע, וואס דער מענש טהוט מיט זיינע גליעדער און אנדערע זעהען דאס. און דער בורא יתברך. בעצאהלט פאר עפענטליכע מעשים אין די עפענטליכקייט אויף דער וועלט און פאר פערבארגענע צאהלט ער פערבארגען אויף יענער וועלט. דעריבער זאגט דוד המלך אין תהלים: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" — וויפיעל איז דיין גוטס וואס דו גאט האסט בעהאלטען פאר די וואס האבען פאר דיר מורא. יראת ה' איז א פערבארגענע מצוה, קיינער זעהט עס ניט, דאריבער איז דער שכר אויך א בעהאלטענער דארט אויף יענער וועלט. א ראיה אז אזוי איז דאס זעהען מיר אין דער סדרה בחוקתי, וואו עס ווערט צוגעזאגט בעלוינונג און שטראף אויף דער וועלט פאר גוטע און שלעכטע מעשים וואס מען זעהט און מען וויים. פערקעהרט וויעדער פאר מצות און עבירות וואס מען טהוט מיט'ן הארצען, מיט דער מחשבה, צאהלט גאט אויף יענער וועלט. דעריבער האט די תורה ניט ארויסגעזאגט בפירוש דעם ענין פון עולם הבא און דאס איז פערבליבען פערבארגען.

מען דארף פערשטעהען נאך א זאך: וועגן די אידען האבען געגומען דיא תורה זיינען זיי דאך געווען דא אויף דער וועלט. אזוי אויך וועגן די נביאים האבען די אידען מוסר געזאגט, האט דאך דאס אויך פאסירט דא אויף דער וועלט, דעריבער האבען די תורה און די נביאים זיי געגעבען האפנונגען אויף גוטעם און אנגעשראקען מיט שטראף אין וועלטליכע אדער ערדישע ענינים: געבען רעגען אדער ניט געבען רעגען; זיטצען זיכער אדער געיאגט ווערען פון שונאים; ניט וויסען פון קיינע קראנקהייטען אדער ליידען יסורים, און דאס גלייכען. דער כהן גדול יהושע בן יהוצדק, אבער איז אונטער דעם אייג־פלום פון נבואה געווען אין עולם המלאכים, דעריבער האט איהם גאט געקענט

שער הבטחון

אנצייגען די תענוגי עולם הבא, דעם הימלשען נעמוס וואס ער וועט האבען נאך זיין טויט און איהם געזאגט: "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" — איך וועל דיר געבען פלאץ אומצוגעהן צווישען דיעזע שטעהענדע (די מלאכים), א זאך וואס מען קען א מענשען אויף דער ערד ניט אנצייגען אדער ערקלעהרען וואס דאס איז אזעלכעס.

אוז אין דיעזען פרט דארף דער מענש האבען בטחון אין גאט, אז ער וועט ערפילען זיין צוזאג צו די צדיקים און זיי געבען שכר אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט פאר די דיענסט וואס זיי דיענען איהם און וועט שטראפען די יעניגע וואס זיינען בערעכטיגט צו שטראף. און דער בטחון אין דעם איז די פאלקאמענהייט פון אמונה. דער וואס איהם פעהלט דער דאזיגער בטחון, איז ניט קיין ריכטיגער מאמין. אז גאט האט געזאגט צו אברהם: "שכרך הרבה מאד" — דיין שכר וועט זיין זעהר פיעל, זאגט וויטער דער פסוק: "והאמין בה'" — אברהם האט עס געגלויבט, און דיעזער גלויבען איז איהם גערעכענט אלס צדקה. דאס האט איהם, הייסט עס, געמאכט פאר א צדיק.

און עס איז ניט רעכט אז דער מענש זאל זיך פערלאזען אויף זיינע גוטע מעשים און זיין ביי זיך זיכער אז ער וועט דערפאר האבען שכר אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט. דער מענש דארף שטענדיג דיענען גאט און דאנקען איהם און לויבען איהם פאר די פריהעריגע טובות וואס ער האט מיט איהם געטהאן און ניט האבען אין זינען קיין שפעטערען שכר וואס עס קומט איהם פאר זיינע גוטע טהאטען. ער דארף האבען בטחון אז ער וועט עס קריגען אלס א חסד, אבער ניט אלס בעלויונג, אזוי ווי אונזערע חכמים ז"ל האבען געזאגט: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס" — איהר זאלט ניט זיין אזוי ווי קנעכט וואס דיענען דעם ווירטה, כדי צו קריגען בעצאהלט. א געווייסער חסיד האט געזאגט: וועו מען זאל אין הימעל זיך ריכטיג רעכענען מיט'ן מענשען וואלט ער ניט געקענט קומען צו עולם הבא פאר זיינע גוטע מעשים, ווייל די טובות וואס דער מענש האט פון גאט אויף דער וועלט זיינען אזוי פיעל, אז זיי שטייגען איבער זיינע מעשים טובים. עולם הבא, וועו א מענש קריעגט עס, איז דאס א חסד פון אויבערשטען און מען דארף זיך ניט פערלאזען אויף גוטע טהאטען, אויף מצות, אז דורך זיי וועט מען זוכה זיין צו שכר לעולם הבא. און דוד המלך האט אויך געזאגט: "ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" — דו, גאט, טהוסט א חסד, אז דו בעצאהלסט יעדערען לויט זיינע מעשים.

דער זיעבענטער טהייל, וואס איז פערבונדען מיט בטחון איז: גאט'ס חסד אויף יענער וועלט מיט זיינע אויסערוועהלטע און גלעיבטע, די אונצאהלבארע טובות וואס זיי געניסען דארט אויסער דעם שכר פאר זייערע מעשים טובים. דער ריכטיגער בטחון אין דעם איז, אז דער מענש זאל זיך סטארקן צו טהאן אזעלכעס וואס קען איהם ברייגען צו דער מדרגה פון די חסידים און צדיקים, וואס זיינען בערעכטיגט צו גאט'ס חסדים.

אום צו קומען צו אזא מדרגה דארף דער מענש געהן אין די וועגען פון פרישות, פון זיין אפגעזונדערט פון דער וועלט און האסען וועלטליכע תענוגים. ער דארף ארויסציהען פון זיין הארצען און פון זיינע געדאנקען די ליעבשאפט און דעם חשק צו וועלטליכע ענינים און זיי אומבייטען אויף ליעבשאפט און לוסט צו השם יתברך. ער דארף אין גאנצען זיין איבערגעגעבען צו גאט,

אפּוענדעז זיך פון דער וועלט און איהרע בעזיטצער. ער דארף, הייסט עס, ניט האבען קיין אינטערעס אין זאכען וואס האבען ניט צו טהאן מיט עבודת הבורא און זיך פיהרען ווי עס האבען זיך געפיהרט די נביאים און חסידים און האבען בטחון אז גאט וועט מיט איהם טהאן אזעלכע חסדים ווי ער האט געטהאן מיט זיי, מיט די נביאים און חסידים. דער אבער וואס האט בטחון אין גאט, אז ער וועט אויף יענער וועלט טהאן מיט איהם חסדים און ער וועט זוכה זיין צו געניסען די פיעלע הימלישע תענוגים ניט זייענדיג קיין אמת'ער צדיק, איז א נאר און איז גלייך צו די וואס אויף זיי איז געזאגט געווארען: "עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס" — זיי טהוען דאס וואס זמרי האט געטהאן און פערלאנגען אוא שכר ווי פנחס האט געהאט.

און די סמנים צו דערקענען די מענשען, וואס וועלען זוכה זיין צו דער גרויסער גדולה פון גאט'ס חסדים אויף יענער וועלט, זיינען: אויב זיי לערנען גאט'ס דיענער, די מענשען, צו דיענען איהם אויפריכטיג ווי געהעריג איז, דולדען און ליידען, ווען דער בעשעפער שטעלט זיי צו פראבע און בריינגט אויף זיי צרות, און אויב זיי גרינג שעטצען אלעם אין דער וועלט, ווען עם האנדעלט זיך וועגען מקים זיין די געבאטען פון בורא יתברך. אזוי ווי מיר ווייסען פון אברהם אבינו, וואס פאר איהם איז רעכט געווען מקריב צו זיין יצחק'ן, זיין אייניגען זוהן; חנניה משאל ועזריה, וואס האבען זיך געלאזט אריינווארפען אין קאלך־אויוועז; דניאל, וואס האט זיך געלאזט אריינווארפען אין לייבען גרוב און די עשרה הרוגי מלכות, וואס האבען איבערגעטראגען שרעקליכע יסורים און מפקיר געווען זייערע לעבענס פון גאט'ס וועגען.

און דער יענינער וואס דער טויט מיט גאטעם דיענסט איז ביי איהם ליעבער ווי דאס לעבען און ניט אויספאלגען גאט'ס געבאטען; דער יענינער וואס אריכטייט איז ביי איהם חשוב'ער ווי רייכטהום, און ווי בעסער ליידען צרות איידער לעבען רוהיג און זיכער אלץ פון גאט'ס וועגען, כדי צו דיענען איהם, יענער איז בערעכטיגט צו די חסדים פון בעשעפער און האבען א סד שכר לעולם הבא, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" — וויפיעל איז דיין גוטס, וואס דו גאט האסט בעהאלטען פאר די וואס האבען פאר דיר מורא, און נאך עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען.

פרק ט'

וועז צווי מענשען ציהען זייער חיונה פון איין קוואל; וועז ביידע זיינען זיך עוסק אין איינעם און דעמזעלבען מסחר אדער אין איינער און דערזעלבער מלאכה, נור איינער פון זיי איז א בעל בטחון און דער צווייטער ניט, זיינען דא זיעבענערלי נפקא מינה'ס צווישען זיי.

ערשטענס: דער וואס פערלאזט זיך אויף גאט, איז צופריעדען מיט זיין שיקזאל און דאנקט גאט אי פאר גוטעם, אי פאר שלעכטעם, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "חסד ומשפט אשירה", זאגט די גמרא, או דוד האט געמיינט צו זאגען: סאי דו גאט בעגעהסט זיך מיט מיר מיט חסד, סאי מיט משפט, זינג איך און דאנק דיר און לויב דיר. אונזערע חכמים זאגען אויך, או א מענש איז מחויב צו דאנקען גאט פאר שלעכטעם אזוי ווי פאר גוטעם. דער אבער

שער הבטחון

וואס פערלאזט זיך ניט אויף גאט, איז בעת עס געהט איהם גוט בעריהמט ער זיך אוז שטאלצירט, אוז וועז עס געהט איהם שלעכט, איז ער איז כעס אוז האט תרעומות אויפ'ן רבונו של עולם, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "כי הלל רשע על תאות נפשו" — דער רשע בעריהמט זיך וועז זיינע וואונשען וועדען ערפילט, אוז אין ישעיה וועדט געזאגט: "והיה כי ירעב והתקצף" — וועז דער ניט בעל בטחון איז הונגעריג; וועז עס געהט איהם ניט אזוי גוט וי ער וויל, איז ער בייז אוז לעסטערט גאט.

צוויייטענס: דער וואס פערלאזט זיך אויף גאט לעבט שטענדיג רוהיג אוז זיין הארץ שרעקט איהם ניט, וועז גאט איז אויף איהם עפעס גוזה, מחמת ער וויים, אז דער בעשעפער וועט איהם פיהרען צו גוטען אויף דער וועלט אוז אויף יענער וועלט. דער אבער וואס האט קיין בטחון אין גאט, איז אפילו וועז עס געהט איהם גוט, לעבט ער אויך אין צער אוז איז דאגה אוז איז שטענדיג פערטרויערט, וויל ער וויל אלץ קריגען מעהר אוז מעהר. וועד שמועסט, אז עס געהט איהם שלעכט, איז איהם דער לעבען מיאוס, וויל זיין טבע איז אנצוטאו זיך תענוגים אוז ער קען דאס ניט אויספיהרען. אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "כל ימי עני רעים" — אלע טעג פון ארימאן, פון דעם וואס בענוגענט זיך ניט מיט דעם וואס גאט גיט איהם, זיינען שלעכטע. צו עס געהט איהם גוט, צו עס געהט איהם ניט גוט, לעבט ער אלץ אין צער אוז איז דאגה.

דריטענס: דער וואס האט בטחון אין גאט פערלאזט זיך ניט אויף זיין מסחר אדער מלאכה אוז ער ערווארטעט ניט אז ער זאל פון זיי פראפיטירען אדער שאדען ליידען אהן דעם וויל פון גאט. ער בעשעפטיגט זיך מיט וואס ניט איז בלויז צוליעב דעם, וויל ער וויל ערפילען גאט'ס פערלאנג וואס ער האט אנגעזאגט, אז מענשען זאלען זיך עוסק זיין אין עטוואס וועלטליכעם, כדי די וועלט זאל א קיום האבען. אוז אויב זיין בעשעפטיגונג בריינגט איהם פראפיטען אדער שאדען, וועט ער דאנקען גאט אליין. די פראפיטען וועלען איהם ניט מאכען ליעב צו האבען זיין בעשעפטיגונג, מעהר וי פריהער אוז ער וועט זיך אויף דעם ניט פערלאזען, אוז די שאדענס וויעדער וועלען איהם ניט מאכען צו פער'מאוס'ן זיין מסחר אדער מלאכה, גלויבענדיג אז גאט וועט איהם סאי ווי סאי שפיימען דורך וואס פאר אן אופן עס איז. אבער דער וואס האט קיין בטחון אין גאט, פערלאזט זיך אין גאנצען אויף זיין בעשעפטיגונג. ער איז זיך ניט עוסק אין מלאכה אדער מסחר, וויל אזוי איז דער רצון פון השי"ת, נור וויל ער דענקט אז זיי, די מלאכה אדער דער מסחר גופא, זיינען די פרנסה געבער אהן גאט'ס הילף. דעריבער, אויב זיי בריינגען איהם נוטצען, לויבט ער זיי, די בעשעפטיגונגען זיינע, אוז זיין שכל אוז בריה'שאפט וואס ער האט זיך גראד גענומען צו דיעזע בעשעפטיגונגען אוז האט געוואוסט ווי אנצוגעהן מיט זיי. בריינגען זיי איהם אבער ניט קיינע נוטצען, פערהאסט ער זיי אוז וואדפט זיי אוועק.

פיערטענס: דער וואס האט בטחון אין גאט, איז אויב זיינע הכנסות זיינען מעהר פון די הוצאות; אויב עס פערבלייבט איהם געלד אויסער זיין לעבענסמיטעל אוז אלע נויטווענדיגקייטען, פערברויכט ער דעם איבערפלוס אויף זאכען וואס שטעלען צופרידען דעם בעשעפער. ער ניט צדקה אוז ניט אויס געלד אויף מצוה זאכען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין דברי הימים א':

"כי ממך הכל ומידך נתנו לך" — אלעס, די גאלט, די רייכטהום איז דיינס און מיר גיבען עס דיר. אבער דער וואס פערלאזט זיך ניט אויף גאט, איז פאר איהם די וועלט וויניג. פיעל ער האט, דענקט ער, אז ער האט אלץ ניט גענוג אז ער זשאלעווט די גאלד צו טהאן מיט דעם עפעס פון גאט'ס וועגען און ערפילען זיינע פפליכטען צו זיינע מיטמענשען. און ער פערשטעהט ניט, אז ער האנדעלט ניט ריכטיג, ביז ער פערלירט זיין רייכטהום און עס גאהט איבער צו אן אנדערען, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "יש מפזר ונוסף עוד וחושך מיושר אך למחסור" — עס פאסירט אז אייגער איז פרייגעביג און זיין רייכטהום ווערט פערגרעסערט, און דער וואס וועגדט זיך אפ פון גערעכטיגקייט, פון צדקה געבען, ווערט זיין גאלד געמינערט.

פינפטענס: דער בעל בטחון איז זיך עוסק איז וועלטליכע זאכען, כדי ער זאל דורכדעם, דורך זיין מסחר אדער מלאכה, קענען צוגרייטען שפיז פאר זיין סוף, אויף נאכ'ן טויט; ער זאל זיך, הייסט עס, קענען קויפען עולם הבא, און א זאך וואס איז ביי איהם קלאהר אז דאס וועט איהם העלפען אדער מעגליך מאכען צו לערנען תורה און דיענען גאט, בעשעפטיגט ער זיך דערמיט. א זאך אבער, וואס ער וווייסט אז דאס וועט איהם שאדען צו לערנען און נאכ־קומען גאט'ס געבאטען, אדער דאס קען איהם חס ושלום ברייגען צו זינד, מיידט ער דאס אוים, כדי ער זאל זיך ניט פערשאפען וועהטאג אנשטאט א רפואה, כדי דאס זאל איהם ניט ברייגען שלעכטעס אנשטאט גוטעס. אבער דער וואס איז ניט קיין בעל בטחון פערלאזט זיך אויף די סבות, אויף די מיטעל וואס ברייגען איהם אריין גאלד און ער איז מיט זיי צופריעדען. ער ענטזאגט זיך דעריבער ניט פון קיינע בעשעפטיגונג, שעהנע און העסליכע און טראכט ניט איבער וואס שפעטער וועט זיין, אזוי ווי דער חכם שלמה האט געזאגט איז משלי: "חכם ירא וסר מרע" — דער קלוגער האט מורא צו בעשעפטיגען זיך מיט אבי וואס און ער וועגדט זיך אפ פון שלעכטס.

זעקסטענס: דער וואס לעבט מיט בטחון, איז בעליעבט ביי אלע קלאסען מענשען און מען איז מיט איהם צופריעדען, מחמת מען איז זיכער, אז ער וועט קיינעם קיין שאדען ניט טהאן און מענשען האבען קיין מורא ניט, אז ער וועט בייז טהאן זייערע וויבער אדער בעריהרען זייער גאלד. ער, דער בעל בטחון, איז אויך זיכער אז קיינער וועט איהם קיין בייזעס טהאן, וויל ער וווייסט אז גוטעס טהאן אדער שלעכטעס טהאן איז ניט אין די הענד פון בעשאפענע, פון מענשען, און זיי קענען איהם גאר ניט טהאן אהן דעם רצון פון השי"ת. דעריבער האט ער פאר מענשען קיין מורא ניט, אקוראט ווי ער פערלאזט זיך אויף זיי ניט אז זיי זאלען איהם גוטעס טהאן. און אז ער איז זיכער, אז זיי וועלען איהם גאר ניט טהאן און זיי זיינען זיכער אז ער וועט זיי גאר ניט טהאן, האט ער ליעב אלע מענשען און אלע מענשען האבען איהם ליעב, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "והבוטח בה' חסד יסובבנו" — דער וואס פערלאזט זיך אויף גאט איז ארומגערינגעלט מיט חסד, מיט ליעבשאפט און פריינדליכקייט. דער אבער, וואס די מדה פון בטחון פעהלט איהם, האט ניט קיינע גוטע פריינד, וויל ער האט שטענדיג לוסט צו פרעמדע אייגענטהום, איז מקנא אנדערע, און וואס אנדערע מענשען האבען, דענקט ער, אז דאס איז פון איהם צוגענומען געווארען. איהם דאכט זיך, אז חיונה, וואס אנדערע האבען, איז א טהייל פון זיין חיונה, וואס איז צוליעב זיי פון איהם געמינערט

שער הבטחון

געווארעז, און אויב ער קען ניט דערגרייכען זיינע תאות, זיין לוסט צו וועלט־
ליכע זאכען, בעשולדיגט ער זיי, אז זיי זיינען א שטערונג אין דעם, און טרעפט
איהם עפעם א צרה, א גענלד שאדען אדער עם פאסירט עפעם מיט זיינע
קינדער, דענקט ער אלץ אז דאם איז צולייעב זיי און אז זיי, זייטיגע מענשען,
האבען ביכולת צו פערמיידען פון איהם שלעכטיגקייטען. דעריבער בריינגט
עם איהם, אז ער זאל האסען אלע מענשען, ריידען אויף זיי שלעכטעם, שילטען
זיי און פיינט האבען זיי. במילא ווערט ער אויך פערהאסט אין ביידע וועלטען
און פער׳מאם׳ט אין ביידע וואהנונגען, דא אויף דער וועלט און לעולם הבא,
אזוי ווי עכ ווערט געזאגט אין משלי: "עקש לב לא ימצא טוב" — דער וואס
בעזיצט א קרומע הארץ, דער וואס האט קיין בטחון אין גאט, געפינט ניט
קיינע גוטעם.

זיעבעטענס: דער וואס בעזיצט די מדה פון בטחון, נעהמט זיך ניט צום
הארצען אויב ער קריעגט ניט זיין פערלאנג אדער עס פעהלט איהם אויס א זאך
וואס ער האט ליעב, און ער זאמעלט ניט, פערגרייט זיך ניט אויף שפעטער.
ער קוקט נור אויפ׳ן היינט און דער מארגען קימערט איהם ניט, ווייל ער
וויים דאך ניט ווען זיין סוף וועט קומען. אפשר וועט ער גאר מארגען שטאר־
בען. ער האט בטחון אין גאט אז ער וועט דערלעבען מארגען זייענ טעג און ער וועט
איהם שפייזען. ער פרעהט זיך ניט, ווען ער האט צוגעגרייט אויף מארגען, און
דאנה׳ט ניט ווען ער האט ניט, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "אל
תתהלל ביום מחר, כי לא תדע מה ילד יום" — בעריהם זיך ניט, מענש, מיט׳ן
מארגען, ווייל דו ווייסט ניט וואס היינט וועט פאסירען. און בן סירא האט
געזאגט: אל תצר למחר כי לא תדע מה ילד יום. מחר יבא ואיננו ונמצא
מצטער על עולם שאינו שלו" — זארג ניט פאר א מארגעדיגע צרה, ווייל דו
ווייסט ניט וואס היינט וועט זיין. דער מארגען קען קומען און דער מענש
וועט שוין אויף דער וועלט ניט זיין, וועט עס אויסקומען, אז ער האט זיך
נעכטען מצער געווען און געזארגט פאר א וועלט וואס איז ניט זיינע. דער בעל
בטחון האט נור איין זארג און איין צער, וואס ער קומט ניט נאך גענוג זייענ
פפליכטען צום בעשעפער, און ער סטארעט זיך אפצוצאהלען איהם פיעל מעגליד
איז אין די עפענטליכקייט און פערבארגענהייט, מחמת ער האט איז זיינען
דעם טויט און ער האט מורא טאמער שטארבט ער אוועק פלוצלונג און ער
וועט פערבלייבען א בעל חוב דעם בעשעפער. דעריבער טהוט ער וואס נור
ער קען צו זיין פערזארגט אויף זיין סוף און עס קימערט איהם ניט אנצוגרייטען
וואס ניט איז פאר דיעזער וועלט. און דאס איז וואס אונזערע חכמים הא־
בען געזאגט אין פרקי אבות: "שוב יום אחד לפני מיתתך" — טהו, מענש,
תשובה איין טאג פאר דיין טויט. דאס מיינט: דער מענש דארף תשובה
טהאן היינט, טאמער וועט ער מארגען שטארבען, און אויף אזא אופן קומט
איהם אויס שטענדיג, אלע טאג, תשובה צו טהאן.

דער אבער וואס האט קיין בטחון אין גאט איז שטענדיג פער׳דאגה׳ט
איבער די בייזע בעגעגעניסען וואס טרעפען אויף דער וועלט, ער דאגה׳עט,
וואס עם פעהלען איהם אויס זאכען וואס ער האט ליעב, און וואס זייענ
פערלאנגען וועלען ניט ערפילט. דעריבער, וועז ער האט נור דיא געלעגענהייט,
גרייט ער אז וואס מעהר, אזוי ווי ער זאל געזיכערט זיין פון טויט. ער האט
גאר קיין מורא ניט פאר׳ן שטארבען, אקוראט ווי ער זאל וויסען אז זיין לעבען

וועט זיך קיינמאל ניט ענדיגען. עס ליעגט איהם ניט אין זיינען זיין סוף אוו ער איז פערטהאן אין דער וועלט. ער טראכט ניט וועגען די ענינים פון זיין תורה אוו זיין שפייז אויף יענער וועלט. אוו זיין בטחון אז ער וועט לאנג געדויערען אויף דער וועלט בריינגט איהם דערצו, אז ער זאל וועלען וואס מעהר נאכגעבען זיין קערפער אויף דער וועלט אוו וועניגער לוסט האבען צו זאכען וואס זיינען שייך צו זיין סוף, צו יענער וועלט.

אוו וועו איינער מוסר'ט איהם, לערענט איהם אוו זאגט איהם: "ביז ווי לאנג וועסטו פערנאכלעסיגען צו טראכטען וועגען צוגרייטען עפעס פאר דיין וואהנונג אויף יענער וועלט?" ענטפערט ער: "ביז איך וועל האבען גענוג פרנסה, אז איך אוו מיין ווייב אוו קינדער זאלען זיין פערזארגט ביז'ן סוף פון אונזער לעבען. דאמאלס וועל איך זיין רוהיג פון וועלטליכע דאגות אוו איך וועל זיך נעהמען אפצאהלען מיינע חובות צום בעשעפער אוו טראכטען וועגען צוגרייטען שפייז אויף יענער וועלט". וויל איך די דאזיגע לייט אויפצייגען זייער נארישקייט אוו טעות דורך זיבענערליי ארגומענטען אדער טענות. אוו אויב איך וועל מאריך זיין אין דעם ענין, מאכט אויך ניט אוים, וויל איך וועל דערמיט שטעלען אין ביוש אוו זאגען שטראף רייד די דאזיגע לייט, וואס זיינען בעלי משכונות. זיי זיינען, הייסט עס, אזוי ווי א סוחר, וואס פערקויפט סחורה אויף באַרג, אוו דעם וואס ער וויל ניט געטרויען טאמער וועט ער ניט קענען אדער ניט וועלען בעצאהלען, פאדערט ער פון איהם א משכון. די וואס האבען ניט קיין בטחון אין גאט זיינען אויף אזוי. זיי געטרויען ניט השי"ת אז ער וועט זיי אפנעבען וואס זיי קומט אוו זיי פערלאנגען אז ער זאל זיי פאראויס מיט אלעס בעזארגען אוו דאן ערשט וועלען זיי איהם דיענען.

מיין ערשטער ארגומענט וואס איך וועל די דאזיגע לייט געבען איז: דו נאריישער פינסטערלינג, וואס דיינע אויגען זיינען פארבלענדט איבער די וועלטליכע תאוות אין וועלכע דו ביזט אריינגעטהאן, וווייסטו פון וועמען דו קענסט פאדערען א משכון אוו נעהמען א משכון? נור פון דיין חבר וואס האט איבער דיר קיין רשות אוו דו האסט צו איהם קיינע פפליכטען. וועו אבער איינער פערדינגט זיך צו אן אנדערען צו טהאן פאר איהם געוויסע ארבייט, קען ער דאך ניט פערלאנגען קיין משכון אויידער ער האט די ארבייט געמאכט. א קנעכט קען געווים ניט האלטען קיין משכון פון זיין ווירטה אויידער ער האט איהם נעריינט. היינט ווי אזוי קען א מענש פערלאנגען א משכון פון זיין בעשעפער אויידער ער האט ערפילט די פפליכטען צו איהם? אוו נאך אלעמען, זיינען דאך די בעציהונגען צווישען מענש אוו גאט ניט גלייך צו די בעציהונגען צווישען קנעכט אוו הארר. א קנעכט דיענט זיין הארר לכתחילה פאר געצאהלט; דיענען גאט דארף מען אבער ניט כדי צו קריגען בעצאהלט, אזוי ווי אונזערע חכמים זאגען: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס" — איהר זאלט ניט זיין אזוי ווי קנעכט וואס דיענען דעם ווירטה כדי צו קריגען בעצאהלט. טא ווי אזוי קען מען פון גאט פאדערען א משכון?

צווייטענס: וועו איינער נעהמט פון דעם אנדערען א משכון, האט דער חוב א גרעניץ, מען וויים פיעל דער חוב בעטרעפט. די אבער וואס וויליען פון גאט א משכון, וווייסען דאך אליין ניט וויפיעל צו מאהנען. די, אזוי צו זאגען, התחיבות, וואס זיי פאדערען פון דעם רבונו של עולם, זיינען אונבעגרעניצט, וואורום זיי וווייסען דאך ניט פיעל עס וועט פאר זיי געגנג זיין, וויל זיי

וויסען דאך ניט ווי לאנג זיי וועלען לעבען. און אפילו זיי זאלען האבען כפל כפלים פיעל זיי דארפען אויף זייער אויסקומענישׂ, וועלען זיי אלץ וועלען נאך, טאמער וועט זיי שפעטער פעהלען, טא ווי אזוי קען מען פערלאנגען א משכון אויף א חוב וואם האט קיין שיעור?

דריטענס: וועז ראובן נעהמט, למשל, ביי שמעון א משכון, נעהמט ער דאם נור דאמאלס, וועז שמעון איז איהם שולדיג א חוב, אבער ניט וועז שמעון האט צו איהם א תביעה פון פריהער. און ניט מעהר ווי רעכט. ער וויל איהם ניט געטרויען, בעוואהרענט ער זיך. ווי איז אבער אז ראובן איז שולדיג א חוב צו שמעון פון פריהער, קען ער ביי איהם ניט פאדערען קיין משכון אויף אן הלואה, לאמיר זאגען, וואם שמעון האט ביי איהם גענומען, און וועז אפילו שמעון זאל איהם אליין וועלען געבען א משכון, דארף ער אויך ניט נעהמען. היינט אז דעם בעשעפער קומט פון מענשען אזוי פיעל חובות, אז וועז אפילו א מענש זאל אליין אפטהאן די אלע מעשים טובים פון דער גאנצער מענשהייט זייט די וועלט עקזיסטירט, וואלט ניט גענוג געווען צו בעצאהלען פאר איין אייניציגע טובה פון די טובות וואם דער בעשעפער טהוט מיט איהם, היינט ווי אזוי שעהמט זיך ניט דער עזות פנים צו פערלאנגען פון גאט אז ער זאל איהם פאראוים טהאן נאך טובות. בעת ער האט נאר פאר פריהעריגע ניט בעצאהלט? און טאמער וועט ער גאר שטארבען און ניט קענען בעצאהלען, טא צו וואם נעהמען אויף זיך אן הכנדה פון א גרעסערען חוב?

א געוויסער פרומער מאן האט אמאל אין א געשפרעך מיט מענשען גע־זאגט:

"מענשען, וואלט רעכט געווען, וועז גאט וואלט פון אייך היינט גע־מאהנט מארגעדיגע חובות, אדער דאם וואם איהר וועט איהם שולדיג זיין אין א יאהר אדער אין צוויי יאהר ארום?" האבען זיי געענטפערט: "ווי אין דאם מעגליך, אז מען זאל אונז מאהנען שפעטערע שולדען, בעת מיר וויסען ניט אויב מיר וועלען גאר דערלעבען צו מאכען די שולדען? מיר זיינען בלויז מחויב צו לייסטען געווייסע דיענסט צו גאט אין געוויסע צייטען און אז מיר וועלען דערלעבען צו א שפעטערע דיענסט, וועלען מיר איהם וויעדער דיענען". האט דער חסיד צו זיי געזאגט: "אזוי אויך האט אייך דער בורא יתברך בע־שטימט געווייסע חיונה אדער פרנסה אויף יעדע געוויסע צייט און איהר דארפט איהם דערפאר דיענען און דאנקען, און אזוי ווי ער מאהנט אייך ניט איהר זאלט איהם צאהלען פאר שפעטערדיגע, אזוי דארפט איהר זיך שעהמען צו פערלאנגען פון איהם עפעס פאראוים, פאר דער צייט. וואהרום זשע זעה איך אז איהר פאדערט פון איהם אויף שפעטערע יאהרען? איהר וויסט דאך בכלל ניט אויב איהר וועט גאר קומען צו יענער צייט און איהר ווילט אפטמאל זיין פערזארגט פאר א וויב און קינדער וואם איהר האט נאך ניט. און ניט פער־לאנגט איהר בלויז חיונה, נור איהר ווילט אויך אז גאט זאל אייך פאראוים געבען מותרות, איבעריגע זאכען, וואם זיינען ניט נויטיג, אויף שפעטערע יאהרען, וואם זיינען אפשר גאר ניט גרייט פאר אייך. און ניט גענוג וואם איהר לייסטעט איהם ניט דיענסט פאראוים פאר א שפעטערע צייט, בערעכענט איהר אפילו ניט ווי איהר האט פערנאכלעסיגט צו דיענען איהם פאר די חיונה וואם ער האט אייך גענעבען ביז איצט".

פיערטענס: דער וואס נעהמט ביי זיין חבר א משכון, טהוט ער דאס צו־ליעב דריי אורזאכען: אויס מורא טאמער וועט יענער פערלירימט ווערען און ער וועט ניט קענען בעצאהלען; אויס מורא טאמער וועט ער ניט וועלען בעצאהלען, אז אויס מורא טאמער וועט יענער שטארבען אדער ער וועט אווענק אין א דרך רחוקה און ער וועט איהם ניט קענען געפינען. איז דער משכון ביי מענשען א בעוואהרעניש געגען די אלע זאכען. וועז אבער מענשען וואלטען געהאט בטחון איינע אויף די אנדערע; וועז זיי וואלטען זיכער געווען, אז קיינע פון די דריי זאכען וועט ניט פאסירען, וואלט אהן ספק געווען א שאנדע פאר זיי צו נעהמען א משכון. ביים בורא יתברך זיינען די דריי זאכען געווים ניט שייך, דעריבער איז א נעוויסע שאנדע, אז מען זאל פון איהם פערלאנגען א משכון.

פינפטענס: דער וואס נעהמט ביי איינעם א משכון פאר א חוב, בערוהיגט ער זיך דערמיט, ווייל ער האפט אז דורכ'ן משכון וועט ער שוין דעם חוב אויפמאהנען און וועט הנאה האבען פון דעם געלד אדער פון דעם וואס ער וועט קויפען פאר'ן געלד. אבער דער וואס דענקט, אז וועז גאט וועט איהם געבען א משכון, וועז ער וועט איהם פארויס געבען ענוג עם זאל קלעקען אויף שפעטער אויך, וועט ער שוין רוהיג זיין און דיענען גאט — דער וואס דענקט אזוי, איז פאלש און אזא מיינונג איז א טעות, ווייל ער איז דאך נאך אלעמען ניט זיכער אז דאס געלד וועט פערבלייבען ביי איהם. אפשר וועט טרעפען א סבה וואס וועט איהם אפשיידען פון די געלד אדער דאס געלד פון איהם. און די וואס טענה'ן, אז וועז זיי וועלען רייך זיין און זיין פערזארגט אויף שפעטער, וועלען שוין לעבען רוהיג, איז דאס א ליגען און א נארישקייט. עס קען נאר זיין, אז דוקא די רייכטהום וועט זיי בעאונרוהיגען און פערשאפען זארגען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין פרקי אבות: "מרבה נכסים מרבה דאגה" — דער וואס האט מעהר רייכטהום, האט מעהר דאגה.

זעקסטענס: וועז דער, וואס נעמט פון זיין חבר א משכון, וואלט געוואוסט אז יענער וועט איהם בעצאהלען דעם חוב פאר דער צייט און וועט איהם נאך געבען נאך אמאל אזוי פיעל דערפאר וואס ער האט איהם געווארט — וועז ער זאל דאס וויסען, וואלט ער ביי איהם קיין משכון פאר קיין פאל ניט ענענומען. און דער בעשעפער, וואס מיר ווייסען זיינע שטענדיגע טובות מיט אונז, און ווי ער צאהלט פאר גוטע מעשים מיט אזא געצאהלט וואס מען קען זיך ניט פארשטעלען, ארויסגעבען אין ווערטער — אודאי ניט, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין ישעיה: „עין לא ראתה אלהים זולתך, יעשה למחכי לו" — אזעל־כעס וואס קיינער אויסער גאט האט ניט געזעהן וועט ער טהאן צו די צדיקים וואס האפען צו איהם, איז געווים א גרויסע חרפה צו פערלאנגען פון איהם א משכון.

זיבעענטענס: דער וואס נעהמט ביי זיין חבר א משכון, נעהמט ער דאס ניט סיידען וועז ער קען יענעם געבען די געלד אדער די סחורה פאר'ן משכון; אבער דער וואס ווייל פון גאט א משכון, דער וואס פערלאנגט פון איהם טובות אין פאראוים, איז דאך ניט זיכער אויב ער וועט קענען געבען צו גאט דאס וואס ער דארף איהם געבען אויפ'ן משכון. ער איז דאך אפילו ניט זיכער אויב ער וועט איהם קענען אפצאהלען אלטע חובות, א פשיטא שוין נייע. וואס־רום דער מענש, וועז אפילו ער איז א צדיק, צאהלט ניט אף גאט זיינע חובות

אהן די הילף פון איהם, פון גאט. אזוי ווי א געוויסער חסיד האט געזאגט אין זיינע לויב געזאנגען צו גאט: אפילו דער קלוגער וואס וויסט און פערשטעהט דיך, קען זיך אויף ניט בעריהמען מיט זיינע גוטע מעשים, נור מיט דיין הילפיגען נאמען און רחמנות, וואס דו האסט בעווען זיין הארץ צו ווייסען דיין גרויסקייט. ווארום נור מיט דיר, מיט דיין הילף, קענען אידישע קינדער זיין צדיקים און זיך בעריהמען אוין זאגען: "באלהים הללנו כל היום" — מיט גאט בעריהמען מיר זיך א גאנצען טאג.

פרק י'

און ווייל מיר האבען אין דיעזען שער פאלקאם ארויסגעזאגט דאס, וואס האט געדארפט געזאגט ווערען אין ענין פון בטחון לויט אונזער בעגריפע, איז איצט אין פלאץ צו ערקלעהרען דיא אורזאכען, וואס מאכען קאליע, וואס פער־דארבען דעם בטחון אין גאט. ערשטענס, ווילען מיר זאגען, אז די אלע זאכען וואס פערדארבען די לעהרען פון די פריהעריגע שערים, ווי עס איז דארט געזאגט געווארען, פערדארבען אויך דעם בטחון. עס זיינען אבער דא נאך זאכען, וואס ווענדען אפ דעם מענשען פון בטחון, פון פערלאזען זיך אויף גאט אדער האבען צוטרויען אין איהם.

די נארישקייט, די אונווויסענהייט אין דעם ענין פון בעשעפער און זיינע גוטע מדות, איז איינס פון די הויפט פאקטארען, וואס וועגדען אפ דעם מענ־שען פון בטחון. ווארום דער מענש, וואס פערשטעהט ניט ווי דער בעשעפער איז א בעל רחמנות אויף זיינע בעשעפענישען און ווי ער בעגעהט זיך מיט זיי, ווי ער גיט אויף זיי אכטונג, ווי ער געוועלטיגט איבער זיי און ווי אלע זיינען אנגעקניפט אן איהם — דער וואס האט אין דעם קיין ידיעה ניט, לעבט ניט רוהיג און פערלאזט זיך ניט אויף איהם, אויף גאט.

נאך א זאך נעהמט פון מענשען צווויק דעם בטחון: די אונווויסענהייט אין דער תורה, אין וועלכע גאט האט אנגעזאגט, אז מען זאל זיך אויף איהם פערלאזען. דער וואס לערנט ניט, וויים דאס ניט, און פאלגליך איז ער ניט קיין בעל בטחון.

עס איז דא נאך א זאך, וואס מאכט קאליע אדער פערדארבט די גוטע מדה פון בטחון. דאס איז דעם מענשענ'ס גייגונג צו די נאהענטע סבות, וואס ער זעהט מיט זיינע אויגען. וען איינער זעהט, צום ביישפיעל, אז די אדער יענע בעשעפטיגונג ברייגט איהם גוטע פראפיטען, איז ער זיך אויף דעם סומך, הענגט ער אן אז דאס איז מאקי די הויפט אורזאך, וואס ברייגט איהם די פערדיענסטען. ער וויים אבער ניט, אז סבות אדער אורזאכען וואס פיהרען צו עפעם, איז וואס זיי זיינען נעהענטער אלס שוואכער זיינען זיי, און וואס זיי זיינען וויייטער, אלץ מעהר האבען זיי די מאכט צו שאפען גוטעם אדער שלעכטעם, פראפיטען אדער שאדען. די לעצטע זיינען מעהר אנזיכטיג ווי די ערשטע, אבער דער כח ליגט מעהר אין די ערשטע. צום ביישפיעל: א קעניג ווייל בעשטראפען זיינעם א קנעכט אדער אן אונטערטהאן, גיט ער וועגען דעם א בעפעהל צום שני למלך, צום וויצע־קעניג. דער וויצע־קעניג גיט עס איבער, לאמיר זאגען, צום גובערנאטאר, דער גובערנאטאר צו א ניעדעריגערען בא־

אמטען, דער ניערעריגער בעאמטער — נאָך צו א ניעדעריגערען, ביז עס קומט אָן צו א פּאָליציימאן, וועלכער פיהרט דורך די שטראָסע און שמייסט, לאָמיר זאָגען, דעם בעשטראפטען מיט ריטער. זיינען די ריטער, הייסט עס, די לעצטע סבה פון דעם בעשטראפטענס ליידען, אבער זיי, די ריטער, קענען נאר ניט פערלייכטערען אָדער ערגער מאכען דעם באשטראָפטען. געהענדיג אבער צוריק צום פּאָליציימאן, יענער קען געבען שטארקערע שמיץ און שוואכערע. דער בעאמטער איבער'ן פּאָליציימאן קען אָנזאָגען וואָס פּאר א שמיץ דער מאן זאָל קריגען. נאָך א העכערער בעאמטער קען פּאר'ן מאן טהאָן מעהר צו גוטען אדער צו שלעכטען. דער גובערנאטאר, לאָמיר זאָגען, קען טהאָן נאָך מעהר; דער שני למלך—נאָך מעהר. אבער דער סאמע ערשטער, דער קעניג, קען איהם אין גאנצען מוחל זיין און בעפרייען פון וועלכע עס איז שטראָף. דערפון זעהט מען בעשיינפערליך, אז וואָס וויטער די סבה איז פון דעם וואָס געניסט פון איהר, אלץ מעכטיגער איז זי, און וואס נעהענטער—אלץ וויניגער האָט זי ביכולת צו מאכען ערגער אדער בעסער. און אזוי ווי דער בעשעפער איז דאָך דער אנפאנג פון אלע סבות, דער ערשטער וואס דורך זיין וויללען ענטוויקלען זיך פאסירונגען און געשעהענישען, און ער איז דער וויטעסטער פון דעם וואָס גענייסט דורך דער סבה, דעריבער דארף מען זיך פערלאזען אויף איהם און זיין מאכט, אז ער קען מאכען בעסער אדער ערגער.

דער כלל איז, אז וואס מעהר א מענש וויים און פערשטעהט די גאָטהייט, און וואָס מעהר ער האָט אמונה אין גאָט'ס הנהגה, זיין פיהרערשאפט און זיין השגחה איבער דעם וואָהלזיין פון מענשען, אלץ א גרעסערער בעל בטחון אין ער.

און מיר וועלען נעמען א ראיה פון א קינד. באלד פון אנפאנג אז א קינד קומט אויף דער וועלט, פערלאָזט זיך עס בלויז אויף די ברוסט פון זיין מוטער, פון וועלכע עס זויגט און ערנעהרט זיך. קיין אנדערע השגות האָט דאס עופה'לע ניט. וועז דאס קינד ווערט מעהר ענטוויקעלט און קריעגט מעהר שכל, פערשטעהט עס און בעגרייפט דער מוטער'ס השגחה און פערלאָזט זיך שוין אויף דער מוטער. שפעטער צו, וועז דאס קינד ווערט נאָך מעהר מענש און פערשטעהט אז דער פאטער שפייזט אי איהם, אי דער מוטער, קריעגט עס בטחון אויפ'ן פאָטער. נאָך שפעטער, וועז א קינד ווערט א פאָלקאָמענער מענש און זוכט שוין אליין חיונה דורך ארבייט אדער האנדעל, פערלאָזט ער זיך אויף זיינע קרעפטען אדער פעהיגקייטען, אז זיי וועלען זיין זיינע שפייזער. דאָס איז צוליעב דעם, ווייל ער וויים ניט און פערשטעהט ניט די טובות, וואָס גאָט האָט מיט איהם די גאנצע צייט געטהאָן און בעגרייפט ניט, אז ביז ער איז געווארען א פאָלקאָמענער מענש איז ער געשפייזט און פערזארגט ער וואָרען מיט אלעם דורך דעם רצון פון גאָט. א געוויסער חסיד דערצעהלט, אז ער האָט געהאט א שכן א שרייבער, וואס האָט זיך מפרנס געווען פון שרייבען. איינמאל האָט דער חסיד געפרעגט זיין שכן: ווי געהט עס איהם אין פרנסה? און יענער האָט געענטפערט: „כל זמן מיין האנד איז גאנץ, געהט עס מיר גוט". אין אבענד האָט פאסירט א סבה און מען האָט דעם שרייבער ארונטערגענומען די האנד און ער האָט שוין מעהר ניט געשריבען זיין גאנ-

צען לעבען. דאָס איז ער געשטראפט געווארען דערפאר וואס ער האָט זיך פערלאָזט אויף זיין האנד, ניט אויף גאָט.

און וועז ער ציהט זיין חיונה פון אנדערע; וועז ער ארבייט פאר אי־ מיצען און פערדיענט זיינע הצטרכות, פערלאָזט ער זיך אויף זיי, אויף זיינע ברויט־געבער. און וועז ער קריעגט מעהר פערשטאַנד און זעהט איין, אז זיי, יענע, ביי וועמען ער פערדינט זיין חיונה, זיינען אליין פעהלערהאפט אין כחות צו בעזארגען זיי אליין און מוזען אויך אנקומען צו גאָט'ס הילף, וועזט ער שוין א שטיקעל בעל בטחון און פארלאָזט זיך אויף גאָט אין זאכען וואס ער האָט ניט ביכולת צו טהאָן אליין, ווי למשל, וועז מען דארף האָבען רעגען; וועז מען פאָהרט אויפ'ן ים אדער אין מדבריות און עס איז ניטא קיין וואסער צום טרינקען; וועז עס קומט א פערפלייצונג אדער עס וועזט א מגפה און אנדערע זאכען, וואס מען מוז זיך פערלאָזען אויף גאָט'ס גזירה און זיין הילף און דער מענש קען זיך פאר קיין פאַל אליין ניט העלפען. און וועז זיין שכל וועזט מעהר געשליפען, וועזט ער א גרעסערער בעל בטחון און פאַרלאָזט זיך שוין אויף גאָט אפילו אין זאכען און ענינים, וואס ער אליין האָט א שטיקעל ברירה צו טהאָן ווי ער דענקט אז עס איז פאר איהם בעסער. וועז זיין בע־ שעפטיגונג, למשל, איז א געפעהרליכע און א שווערע, גיט ער דאָס אויף און האָט בטחון אין גאָט, אז ער וועט איהם צושיקען א לייכטערע און בעסערע פרנסה. און וועז ער וועזט נאָך א גרעסערער בעל שכל און אנערקענט גאָט'ס וועגען, וועזט ער נאָך א גרעסערער בעל בטחון און פערלאָזט זיך אויף גאָט אין אלע זאכען, סאי וועז זיין בעשעפטיגונג אין א שווערע און סאי זי איז א לייכטע. און וואס ער זאל ניט טהאָן פאר זיין חיונה, איז אלץ זיין ציעל צו דיענען גאָט און היטען זיינע געבאָטען.

און וועז זיין שכל שטייגט נאָך העכער מיט גאָט'ס געגאדען, נעהמט ער אָן אלעם פאר גוטעם. ווי גאָט פיהרט מיט איהם איז ער צופרידען אין האַרצען, מיט זיינע געפיהלען און מיט זיינע אויסווייניגסטע חושים, אין די עפענטליכקייט און פערבארגענהייט. און ער פרעהט זיך מיט אלעם וואס גאָט טהוט מיט איהם. טויט און לעבען, אריכקייט און רייכקייט, געזונדהייט און קראנקהייט נעהמט ער אָן פאר ליעב, און ער האָט קיין לוסט אויסער צו דעם וואָס גאָט ניט איהם און ווייל ניט קיין זאך אויסער דאָס, וואס דער בעשעפער וויל, און ער גיט זיך איבער אין גאַנצען מיט לייב און זעלע צו גאָט און זיין משפט. און איין מלאכה אָדער מסחר האָט ביי איהם קיין פאַרצוג פון אָן אנדערע און ער בייט ניט זיין פרנסה, ווייל ער וויים, אז גאָט קען איהם שפייזען פון זיין בישעפטיגונג אזוי גוט ווי פון אָן אנדערע, אזוי ווי א בעל בטחון האָט אמאל געזאגט: „איך האָב זיך קיינמאל ניט פערנומען מיט א בעשעפטיגונג פאר מיין חיונה און חשק געהאט צו אָן אנדערע".

און שטייגט ער נאָך העכער אין שכל און וויים און פערשטעהט דעם צוועק צוליעב וואס ער איז בעשאפען געווארען און געקומען אויף דער וועלט וואָס איז ניט קיין אייביגקייט, און ער אנערקענט די מעלות פון אָן אנדער וועלט, אָן אייביג עקזיסטירענדע וועלט, וואוהין ער וועט סוף כל סוף קומען, פערהאַסט ער דיעזע וועלט מיט איהרע תענוגים און ער אנטלויפט מיט זיינע געדאנקען, מיט לייב און לעבען צו גאָט, און אין איינזאמקייט, אפגעזונדערט

פון דער וועלט, שעפט ער פערגעניגען האבענדיג אין זינען דעם בעשעפער, און ער קען גאר ניט פערשטעהן, ווי אזוי מען טראכט ניט וועגען גאט'ס גרויסקייט. און וועו ער איז ניט איינזאם און נעפינט זיך אין געזעלשאפט פון מענשען, האט ער ניט קיין לוסט נור צו גאט'ס ווילען און וויל ניט מעהר ווי דאס וואס גאט בעשערט איהם. און זיין הארץ און זיינע געדאנקען זיינען אזוי פערנומען מיט דער שמחה פון ליעב האבען גאט, אז עס פערבלייבט ביי איהם קיין פלאץ צו פרעהען זיך מיט וועלטליכע פרייד, און זיין פרייד איז גרעסער אפילו פון די פרייד פון צדיקים, וואס פרעהען זיך אויף דער וועלט מיט די עולם הבא וואס זיי וועלען קריגען. דיעזע מדרגה איז די העכסטע וואס א בעל בטחון קען דערגרייכען. צו אזא הויכע מדרגה קומען נביאים און חסידים און די אמת ריין געליעבטע פון גאט. אזוי ווערט געזאגט אין ישעיה: „אף אורח משפטך ה' קוינוך, לשמך ולזכרך תאות נפש" — אפילו וועו דו גאט בענעהמסט זיך מיט אונז מיט משפט, האפען מיר צו דיר, צו דיין נאמען און אנדענקען גלוסט די נשמה. אדער אין תהלים איז דא א פסוק: „צמאה נפשי לאלהים חי" — מיין נשמה דורשט צום לעבעדיגען גאט.

דאס זיינען צוהן מדרגות אדער שטופען, וואס דער ריכטיגער בעל בטחון דערגרייכט צו זיי אלע, אפילו קיין איינציגע פעהלט ניט. און אנטקעגען די צוהן מדרגות, וואס זיינען אויבען אויסגערעכענט, אז דער בעל בטחון געהט אלץ העכער און העכער ביז ער דערגרייכט די סאמע לעצטע, ווערט דער זינען פון בטחון אין לשון הקודש אויסגעדריקט אין צוהן בעזונדערע ווערטער: מבטח, משען, תקוה, מחסה, תוחלת, הכוי, סמיכה, שבר, מסעד און כסל.

און גאט זאל אונז מיט זיין גענאד העלפען, אז מיר זאלען זיין פון די וואס פערלאזען זיך אויף איהם און גיבען זיך איבער צום שיקזאל וואס ער בעשטימט אי אין די עפענטליכקייט און אי אין פערבארגענהייט, אמן.

סוף פון שער הבטחון

שער החמישי.

שער יחוד המעשה

דער טחוער פון אייניגען טהאָטען די לעהרע פון טהאָן אַלעם פון גאָט'ס וועגען.

פּרק א'

האָט דער מחבר געזאגט:

וויל מיר האָבען אין פאריגען מאמר גערעדט וועגען דעם ענין פון בטחון, פון פערלאָזען זיך אויף השי"ת, האָבען מיר איינגעזעהן, אז עס איז אין פלאָץ דאָ צו ערקלעהרען די אופנים, ווי אזוי א מענש איז מחויב צו אייניגען, צו קאָנצענטרירען אלע טהאָטען פון גאָט'ס דיענסט בלויז צו גאָט, ניט האָבענדיג דערבייַ קיינע זייטיגע כוונות אדער אבזיכטען. יחוד המעשה, דאס אייניגען די מחשבות פון טהאָטען בלויז לשם שמים, רייניגט די געדאנקען און די הערצער פון צוזאמענמישען געטליכעם מיט מענשליכעם, א צוזאמענמישונג וואס פערדאָרבט די אמת'ע עבודת אלהים. די מדה פון יחוד המעשה וועגדט אָפּ פון זוכען אויסצופיינען זיך פאר מענשען, וואס דאס ברייגגט צו חניפה. א שלעכטע מדה, פון וועלכען מען דארף זיך אויסהיטען, אזוי ווי אליהוא האָט געזאָגט אין איוב: „לא אשא פני איש ואל אדם לא אכנה" — איך וועל ניט שוינען קיין מענשען און זיך צו קיין מענשען ניט שמייכלען.

און מיר דארפען איצט ערקלערען זעקס פונקטען, וואס האָבען צו טהאָן מיט יחוד המעשה. ערשטענס, וואָס איז דאס אועלכעם; צווייטענס, ווי אזוי קען מען דאס דורכפיהרען; דריטענס, וועלכע טהאָטען מוזען האָבען יחוד המעשה; פיערטענס, וואס זיינען די זאכען, וואס פערדראבען די דאָזיגע גוטע מדה; פינפטענס, ווי אזוי מען קען בעזייטיגען יענע זאכען אזוי, אז אלעס וואָס דער מענש טהוט זאָל זיין מיט א רייגע כוגה פון גאָטס וועגען, און זעקסטענס, ווי אזוי א מענש זאל קענען געווועלטיגען איבער זייגע געדאנקען, און זיי קאָנטראָלירען, אז זיי זאלען ניט אראָפגעהן אָן א זייט.

יחוד המעשה מיינט אין קורצען: אז די כוגה, די אבזיכט פון א מענשען מעשים, וואס ער טהוט פון גאָטס וועגען, דאס הייסט, וועו ער איז מקים מצוות, סאי אזועלכע וואָס ער טהוט אָפּען, סאי אזועלכע וואָס ער טהוט פערבארגענערהייד, ניט בפרהסיא, זאלען זיין בלויז לשם שמים, מיט דער אייניגער כוגה צו ממלא זיין גאט'ס רצון, אבער ניט אין זיגען האָבען צו פרידענצושטעלען מענשען, זיך אליין אדער אנדערע.

און ווי אזוי קומט מען צו אזא מדרגה אז מען זאל אין זיגען האָבען בלויז גאָט? זיינען דאָ צעהן זאכען, וואס וועו זיי וועלען זיין איינגעפלאנצט אין

מענשען'ס הארצען און עס וועט ביי איהם קלאָהר זיין אז זיי זיינען די הויפט יסודות פון גאַטס דיענסט, דעמאָלט וועט ער אלעם טהאָן פון גאַטס וועגען, וועט קיינעם ניט אין זינען האָבען, וועט צו קיינעם ניט האָפען און וואס ער וועט טהאָן, וועט זיין כונה אלץ זיין לשם שמים, צו ערפילען דעם רצון פון השי"ת. דאס זיינען די צעהן זאכען:

די אמונה און איבערצייגונג אין אחדות הבורא, אז דער בעשעפער איז איינער, ווי עס איז ערקלערט געווארען אין אנפאנג פון מיין ספר.

די פרוף, די איבערצייגונג אין די טובות, וואָס גאָט טהוט מיט אונז שטענדיג, ווי עס איז ערקלערט אין צווייטען שער, שער הבחינה.

דאס נעהמען אויף זיך די עבודת הבורא, דאס אפגעבען זיך מיט דיענען דעם בעשעפער, ווי עס איז ערקלעהרט אין דריטען שער.

האָבען ריינעם בטחון אין גאָט, אין בעשעפער, ניט אין בעשאפענע.

די אמונה, אז גוטעם און שלעכטעם, פראפיטען און שאדענם זיינען ניט אין די הענד פון וועלכעם עס איז בעשאפענעם און קיין בעשאפענעם וועזען קען גארניט טהאָן אהן דעם רשות פון בעשעפער.

דאס ניט אכטען אויב מענשען וועלען איהם לויבען אדער שענדען און עס זאל ביי איהם זיין אלץ איינס, אויב ער וועט האָבען כבוד אדער אום־כבוד.

ניט וועלען אויספיינען זיך פאר לויטען.

ניט אין זינען האָבען קיינע וועלטליכע זאכען בעת מען איז זיך עוסק אין ענינים פון עולם הבא.

מורא האָבען פאר גאָט און שעהמען זיך פאר איהם.

און זיך בעראטהען מיט'ן שכל בעת דער יצר הרע גיט אריין א געדאנק צו זינדיגען, און פאלגען דעם שכל, ניט דעם יצר הרע.

אז א מענש האָט אין זיך די דאזיגע צעהן מדות, קומט ער במילא צו יחוד המעשה און אלעם וואס ער טהוט איז בלויז לשם שמים.

עס זיינען אבער דא זאכען, וואס ביי זיי איז ניט שייך קיין יחוד המעשה, וויל דער יחוד המעשה מוז במילא זיין. א מענש דארף אייניגען זיינע מחשבות פון גאָטס וועגען אין טהאָטען, וואס ער טהוט מיט זיינע גליעדער און עס קען ניט זיין, אז קיינער זאל דערפון ניט וויסען, ווי למשל, לערנען, תפלה טהאָן, צדקה געבען, די מצוות פון תפלין, סוכה, מזוזה און דאס גלייכען. אין אזעלכע מצוות, קען דאך זיין אז א מענש זאל מכון זיין ניט בלויז פון גאָטס וועגען, נור כדי מען זאל איהם דערפאר האָלטען פאר א פרומען און צוטהיילען איהם כבוד. דעריבער מוז ער דערבי האָבען יחוד המעשה; דעריבער דארף ער דערבי קאָנצענטרירען זיינע מחשבות בלויז לשם שמים. אבער ביי חובות הלבבות, די מצוות וואס מען טהוט מיט'ן הארצען, ווי אמונה אין גאָט'ס איינהייט און דאס גלייכען, איז דאָך ניט שייך, אז מען זאל דערמיט אויסען זיין כבוד, לויב געזאנג פון מענשען, אדער מען זאל דערפאר וועלען עטוואָס אנדערש געניסען פון וועמען עס איז, וויל מענשען וויסען דאָך ניט, וואָס ביי אימיצען אין הארצען טהוט זיך, און די כונה פון איינעם, וואס איז מקים חובות הלבבות איז נור פאר דעם, וואס קומט און זעהט זיינע מחשבות, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין ירמיה: „אני ה'

חוקר לב" — איך גאָט פֿאָרש דעם מענשענ'ס האַרץ, אָדער ווי די תורה זאָגט: „הנסתרות לה' אלהינו" — דאָס פערבאָרגענע איז נור צו גאָט אונזער גאָט.

און וואָס בריינגט א מענשען צו פערדאַרבען די מדה פון יחוד המעשה? וואָס טרייבט איהם דערצו, אז ער זאָל ניט איניגען זיינע טהאַטען פון גאָטס וועגען? זיינען דאָ דריי פאַקטאָרען, וואס פיהרען דעם מענשען אַראָפּ פון דער דאָזיגער גוטער מדה: ערשטענס, וועז ער פערשטעהט ניט גאָט און די טובות וואָס ער געניסט פון איהם; צווייטענס, זיין ניט פערשטעהן גאָט'ס געבאָטען און זיינע לעהרען; דריטענס, דאָס וואס דער יצר הרע פערפיהרט דעם מענשען און מאכט איהם די עולם הזה בעליעבט און פון עולם הבא דערווייטערט ער איהם.

וואַרום דער וואס קען ניט זיין האַרר און פֿארשטעהט ניט זיין מאכט, דיענט ער איהם ניט מיט'ן גאנצען האַרצען. א דיענער איז טריי זיין ווירטה נור דאמאלט וועז ער וויים איהם און פערשטעהט, אז ער קען איהם טהאָן אי גוטעס, אי שלעכטעס. און אויב דער, וואָס האָט קיין באַגריפֿ וועגען גאָט טהוט אפילו אזעלכעס וואס אנבאלאנגט צו גאָט'ס דיענסט, טהוט ער דאס ענטוועדער אויס מורא פאר מענשען אדער וויל ער האָבּט צו געניסען דער־פאר עטוואס פון מענשען. קומט דאך אויס, אז ער דיענט מענשען, ניט דעם וואָס האָט זיי באשאפען.

און פון וואַנען קומט עס, וואס מנעשען דיענען צו שטערען און פֿלאַנעטען אדער אנדערע עבודה זרות? אויך דערפון וואס זיי זיינען אומוויסענד און בעגריפען ניט וואס דער בעשעפער איז. און דער וואס דיענט צו שטערען און פֿלאַנעטען איז אין פיער פרטים בעסער ווי דער וואס דיענט גאָט פון לייטענס וועגען. ערשטענס, דער עובר כוכבים האָט ניט קיין תורת און קיין נביא האָט איהם ניט ערקלעהרט די גאָטהייט מיט אותות ומופתים. דעריבער איז ער פער־בליבען אומוויסענד און מען קען איהם ניט בעשולדיגען. צום חנף אבער, צום פאַלשען מענשען, וואס ווייס אז עס איז דאָ א גאָט אויף דער וועלט און ער דיענט איהם פון לייטענס וועגען, איז דאָך דאָ א גערעכטע טענה: דו האָסט דאָך אויף זיך געזומען צו דיענען גאָט, און דו ביזט דאָך געווארענט געווארען ניט צו דיענען קיינעם אויסער איהם, טאָ וואַרום דיענסטו צו מענשען? צווויי־טענס, דיענט ניט דער שטערען דיענער צו אזא וועזען, וואס איז דערוויעדער דעם בעשעפער. די זון, די לבנה און די שטערען זינדיגען דאָך ניט; אבער דער וואס טהוט מצוות פון מענשען'ס וועגען, טהוט ער דאס פאר אלע פארטען מענשען, סאי פאר פרומע, סאי פאר זינדיגע, אבי נור ער קען האָפען צו געני־סען פון זיי עטוואס. דריטענס, דער עובד כוכבים דיענט נור איין זאך וואס ער מאכט פאר זיין אפגאָט; דער חנף אבער דיענט א סך. ער ווייל זיך אויספייגען פאר אלעמען, און עס איז גאר קיין שיעור ניט צו זיינע גערייני־טע. פיערטענס, דער עובד כוכבים בעהאלט זיך ניט. ער דיענט זיין אָפּ־גאָט אפען און לייט זעהען און וויסען אז ער איז א כופר, א לייקענער אין גאָט, און מען היט זיך פאר איהם. דער אבער, וואָס דיענט כלומר'שט גאָט און זיין כונה איז צו געפעלען וועלען מענשען און האָבען דערפון נוצען, וויים דאָך קיינער ניט וואס ביי איהם אין האַרצען טהוט זיך. מען נעהמט איהם אָן פאר א פרומען, פאר א גאָטספֿארכטיגען, און מען היט זיך פאר איהם ניט,

און מען געטרויט איהם, כאטש ער איז פעהיג אימיצען שלעכטס צו טהאן פון זיין טובה וועגען. און דאס איז די ערגסטע זאך אין דער וועלט. אזא מענש ווערט אין לשון הקודש אנגערופען: חנף, יהיר און מפתה — פאל־שער, בעל גאוה און פערפיהרער.

און דער וואס פערשטעהט ניט גאט'ס תורה און מצוות, דער וואס האט ניט געלערענט, קען ניט זיין אז זיינע טהאטען זאלען זיין געאייניגט בלויז לשם שמים. אפילו וועז ער טהוט א מצוה, איז דאס אויך ניט פון גאטס וועגען. וואהרום וויבאלד ער איז אומוויסענד און ער וויים גארניט וואס פאר א מצוות א מענש דארף טהאן, וויים ער דאך נעווים ניט ווי אזוי, אויף וואס פאר אן ארט א מצוה דארף געטהאן ווערען. דער וואס האט ניט געלערענט, איז אפילו אויב ער וויים און פערשטעהט אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט און ער אנערקענט די טובות וואס ער טהוט מיט איהם, קען ער אליין ניט זיין קיין אמת'ער עובד ה' און טהאן גוטעם בלויז לשם שמים, ווייל עס איז דאך ביי איהם גארניט זיכער וואס מען דארף טהאן פון גאטס וועגען און וואס ניט. ער וויים דאך ניט וועלכע מעשים עס וועלען איהם פארשאפען שכר און פאר וועלכע ער וועט געשטראפט ווערען. פאלגליך, איז אויב ער טהוט עפעס א גוטע זאך, טהוט ער דאס פון מענשען'ס וועגען.

דער דריטער פאקטאר וואס פיהרט ארא דעם מענשען פון דער מדה פון יחוד המעשה, איז, ווי מיר האבען פריהער געזאגט, דער יצר הרע, וועל־כער האט צוויי וועגען ווי אזוי דורכצופיהרען דאס. ערשטענס, ניט ער דעם מענשען אריין אזעלכע מחשבות, וואס מאכען איהם צווייפלען, וואס וואהרען איהם אריין אין ספק אין די וואהרהייט פון דער תורה און די נביאים. דער־מיט פערטומעלט ער איהם אין דער גאנצער אמונה און ער הויבט אן צווייפ־לען אין גאטהייט. במילא קומט עס שוין דערצו, אז אפילו וועז ער טהוט א מצוה, איז דאס אויך ניט ווי עס דארף זיין פאלקאם לשם שמים.

צווייטענס, קומט דער יצר הרע צום מענשען מיט טענות און ראיות, אז דאס וואס ער לויפט און סטארעט זיך און בעמיהט זיך צו טהאן פאר גאט איז ניט קיין חוב, קיין מוז. דאס איז, זאגט ער איהם, אן אומזיסטע טרחה. א מענש דארף טהאן און זיך סטארען פאר דער וועלט און פאר די מענשהייט און עס ליגט אויף איהם קיין פליכט מטריח צו זיין זיך פון גאטס וועגען. און דורך די דאזיגע צווייי מיטעל פיהרט דער יצר הרע ארא דעם מענשען פון די געהעריגע, ריינע עבודת אלהים און וועגדעט איהם אף פון יחוד המעשה, פון אייניגען טהאטען בלויז פון גאטס וועגען.

פרק ב'

און איך וועל אייך דא געבען ביישפיעלע ווי אזוי דער יצר הרע פיהרט ארא פון גלייכען וועג, כדי מענשען זאלען וויסען ווי אזוי צו היטען זיך פאר איהם און זייערע הערצער זאלען זיין גאנץ מיט גאט. איך קען ניט אויסרעכענען די אלע מיטעל וואס דער יצר הרע וועגדט אן אויף מענשען צו מאכען איהם זינדיגען; אבער פון די ביישפיעלע וואס איך וועל געבען, קען מען שוין פער־שטעהן די אנדערע, אזוי ווי דער חכם, שלמה המלך, האט געזאגט אין משלי:

"ישמע חכם ויוסף לקח" — דער קלוגער מענש זאל הערען א ביסעל און ער וועט לערנען א סך.

צוערשט וועל איך זאגען: מענש, דו דארפסט וויסען, אז דער גרעסטער שונא וואס דו האסט אויף דער וועלט, איז דיין יצר הרע, וואס איז אריינגע־מישט אין דיינע כחות, אין דיין גייסטיגע נאטור און איז א שותף אין דיינע חושים, אין דיינע געפיהלען, די קערפערליכע און די גייסטיגע, און געווען־טיגט איבער דיינע זיטען און סודות וואס דו האלסט בעהאלטען אין דיין הארצען. ער איז דיין ראטה־געבער אין אלע דיינע בעווענונגען, עפענטליכע און פערבאָרגענע. דו מיינסט, אז דו טהוסט און פיהרסט דורך זאכען נאר דיין ווילען, אין אמת'ען אבער איז דאס נאר דער ווילען פון יצר הרע, וועלכער לויערט אויף דיינע טריט. דו שלאפסט פאר איהם, אבער ער שלאפט ניט פאר דיר. דו, הייסט עס, היטסט זיך ניט פאר איהם, אבער ער האלט שטענדיג אן אויג אויף דיר צו בייזען. ער בעקלידט זיך פון דיינטוועגען אין פרייַנדליכע און ליעבליכע קלייַדער און פוצט זיך אויס אין ציערונג פון ליעבשאפט. ער געהט אריין אין כלל פון דיינע אנפערטרויטע, עצה־געבער און בעסטע פרייַנד. ער ווינקט צו דיר ליעבליך און איז גרייט צו לויפען און טהאן פאר דיר אלעס וואס דו פערלאנגסט, אזוי ווייזט זיך דיר אויס; אין אמת'ען אבער וואַרפט ער אין דיר זיינע פיילען, שיסט דיר מיט קוילען וואס טויטען דיך, און זיין כונה איז אויסצוווּאַרצלען דיך פון דער לעבענס־וועלט.

און דעם יצר הרע'ס שטארקסטע וואפע צו בעקעמפפען דיך איז, דאס וואס ער בעשטרייט דיינע פערבאָרגענהייטען, דיינע גוטע מחשבות און ער סטארעט זיך אריינצוגעבען אין דיין הארצען ספקות איבער וואהרהייטען און מאכען דיר צווייפלען אין זאכען וואס דו וויסט קלאָהר. ער צומישט דיינע רעיונות און פערטומעלט דיך מיט פאלשע טענות, כדי דו זאלסט ניט וויסען וואס עס איז גוט פאר דיר און וועלכע א צווייפלער אין געוויסהייטען וואס אנבעלאנגען דיין תורה און אמונה. איז אויב דו וועסט זיך פאר איהם היטען און דו וועסט שיקען שלוחים פון דיין שכל, דו וועסט, הייסט עס, אנווענדען דיין שכל מלחמה צו האלטען מיט איהם, וועלען דעם יצר־הרע'ס פיילען דיר ניט שאדען און דו וועסט מיט גאט'ס הילף נצוח וועלען. אויב אבער דו וועסט ניט אנפיהרען קיין קאמפף געגען איהם און דו וועסט זיך פערלאזען אויף איהם און פאלגען זיינע עצות, דאן וועט ער דיך ניט אפלאזען ביז ער וועט דיר מאכען צו פערליערען ביידע וועלטען און וועט דיך אויסווּאַרצלען פון ביידע וואהנונגען, דא אויף דער וועלט לעולם הבא. אזוי ווי עס וועלט געזאגט אין משלי, ביי איין צוויג פון זיינע צווייגען אדער איין סאלדאט פון זיינע סאלדאטען, דאס הייסט: ביי איין עבירה וואס דער יצר הרע ברייַנגט צו דעם — ביי אן אשה זונה, אן אויסגעלאַ־סענע פרוי: "כי רבים חללים הפילה דרכי שאול ביתה"—די אשה זונה מאכט פאלען פיעלע הרוגים און איהר הויז זיינען די וועגען צום גהינום. היינט אז פון איין חטא פערליירט מען ביידע וועלטען, טא ווי איז שוין פון א סך חטאים?

דעריבער זאלסטו, מענש, זיך ניט אפגעבען מיט אנדערע מלחמות, מיט אנ־דערע שטרייטען און נור שטרייטען מיט'ן יצר הרע. דו זאלסט ניט אנווענדען דיין שווערד אויף א שונא וואס איז ווייט פון דיר און שוידט זיך פון דיר ניט אפ. דו זאלסט ניט וואס איז שטענדיג מיט דיר און שוידט זיך פון דיר ניט אפ. דו זאלסט ניט

זוכען פריהער צו בעקעמפפען אזעלכען וואס ווי׳ל מיט דיר שטרייטען מיט דיין הסכמה און פערנאכלעסיגען צו בעקעמפפען אזא שונא וואס פרעגט ביי דיר ניט אויב דו ווילסט מיט איהם שטרייטען אדער ניט. מען דערצעהלט אויף א פרומען מענשען, וועלכער האט בעגעגנט לייטע, וואס זיינען צוריק געגאנגען פון א שוועכע מלחמה און מיט געטראגען א סך רויב וואס זיי האבען אוועקגענומען פון שונא. האט דער פרומער מאן צו זיי געזאגט: "איהר האט זיך איצט צוריק־געקעהרט פון א קליינע מלחמה, גרייט זיך צו צו א גרויסע מלחמה." האבען זיי איהם געפרעגט: "וואס פאר א גרויסע מלחמה?" האט ער זיי געענטפערט: "די מלחמה מיט׳ן יצר הרע און זיינע חילות.

און עם איז, ברידער, א וואונדער. יעדער שונא, וואס איהר האט, וועט איהר בעזיעגט איהם איין מאל און צוויי מאל, לאזט ער אייך צורוה און ווי׳ל שוין מעהר ניט שטרייטען מיט אייך, מחמת ער ווייסט, אז איהר זייט שטארקער און מעכטיגער פאר איהם און ער גיט אויף די האפנונג אז ער זאל אייך קענען מנצח זיין: דער יצר הרע אבער איז אנדערש. ער אכטעט ניט דערויף וועט איהר בעזיעגט איהם איין מאל אדער אפילו הונדערט מאל און ער פיהרט אלץ אן א מלחמה מיט אייך. ער לאזט אייך ניט אף פאר קיין פאל, סאי אויב ער איז דער זיעגער, סאי איהר זייט די זיעגער, און ער גיט קיינמאל ניט אויף די האפנונג, און כל זמן איהר לעבט אויף דער וועלט לויערט ער אלץ אויף אייך ארייצנוכא־פען אייך אין זיין נעץ, אזוי ווי אונזערע חכמים האבען געזאגט אין פרקי אבות: "אל תאמין בעצמך עד יום מותך" — דו מענש, זאלסט זיך אליין ניט גלויבען אז דו ביזט ריין פון זינד ביז דעם טאג פון דיין שטארבען, ווי׳ל ווי א מענש זאל האבען די אויבערהאנד אויף יצר הרע, איז ער אלץ ניט זיכער, אז דער יצר הרע וועט איהם פאלט ניט ברייגען צו זינד.

און ער לאזט ניט נאך די מינדסטע קלייניקייט, וואו ער האט נור א געלעגנהייט צו בעזיעגען דיך, כדי ער זאל נאכהער קענען מיט דיר אויספיהרען גרעסערע זאכען, כדי, הייסט עם, ער זאל דיך קענען ברייגען צו הארבערע עבירות. דעריבער דארפסטו זיך היטען פאר איהם און איהם גארניט נאכגעבען. אויב דער יצר הרע שטארקט זיך איבער דיר אדער אויב ער בעזיעגט דיך אין דאס קלענסטע, אין דאס מינדסטע, דארף דאס אין דיינע אויגען זיין גרוים, כדי דו זאלסט קריגען די אויבערהאנד איבער איהם און איהם קענען מנצח זיין אין גרעסערע זאכען. וואהרום אויב דו וועסט זיך צולאזען צו איהם מיט קליניקיי־טען, וועט ער שנעל קריגען לוסט צו דיר און וועט דיך פיהרען אין זומפ אלץ מעהר און מעהר. ער וועט אבער ניט קענען בעשטעהן צו בעשטרייטען דיך, וועז דו וועסט זיך שטעלען נעגען איהם, אזוי ווי דער פסוק זאגט: ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו" — דער יצר הרע האט לוסט צו דיר, אראפצופיהרען דיך פון גוטען וועג, אבער דו קענסט געווינטיגען איבער איהם. דעריבער זאלסטו זיך ניט אפשרעקען פאר זיינע רייד, כאטש זיינע חילות זיינען שטארק, און דו זאלסט פאר איהם קיין מורא האבען, כאטש ער האט א סך מיטעל ווי אזוי צו מאכען דעם מענשען זינדיגען. וואהרום זיין עיקר כונה, זיין הויפט אבזיכט איז צו פער׳אמת׳ן דעם שקר און זיין ציעל איז אוועקצושטעלען פאלשקייט אויף א שטארקערען באדען. ווי נאהענט איז אבער זיין מפלה און ווי געשווינד ער קען נארניט ווערען, וועז דו, מענש, וועסט פיהלען ווי שוואך ער איז, וועז דו ווילסט איהם נור בעקעמפפען.

שלמה המלך האָט עס אָפּגעמעלדט אין קהלת. ער זאָגט דאָרט: "עיר קטנה ואנשים בה מעט" — א קליינע שטאָדט מיט וועניג מענשען, דאָס מיינט ער דעם מענשען'ס קערפּער, זיינע גליעדער און אייגענשאפטען, וואָס זיינען ניט פּיעל נעגען די שטרעבונגען וואָס דער מענש האָט אויף דער וועלט און צו די פּיעלע זאכען, צו וועלכע ער האָט חשק און איז ניט מעכטיג נענוג צו בעקומען זיי. דאָן זאָגט ער וויטער: "ובא אליה מלך גדול וסבב אותה" — און עס קומט צו איהר, צום שטעדטעל, צום מענשען, הייסט עס, א גרויסער, מעכטיגער קעניג און ער בעלאָגערט איהר, דאָס איז געמיינט דער יצר הרע, וועלכער רינגעלט ארום דעם מענשען מיט כל־ערליי קונצען, מיט כל־ערליי איינרייד־ענישען צו מאכען איהם זינדיגען. "ובנה עליה מצודים" — און ער בויט אויף איהר פּעס־טונגען, קרעפּאָסטען, דאָס הייסט: ער גיט אריין דעם מענשען פערשיעדענע מחשבות צו בייזען, און רעדט איהם אַן צו מאוס'ע טהאָטען, כדי צו טויטען איהם. אזוי מיר וועלען נאָך מיט גאָט'ס הילף ריידען וועגען דעם אין דיזען שער. און דאָס וואָס שלמה המלך זאָגט דאָרט וויטער: "ומצא בה איש מסכן חכם" — און ער געפינט אין איהר אן אָריימען מענשען א קלוגען, מיינט ער דאָס דעם שכל, וועלכען ער רופט אַן "מסכן", אָריימאָן, וויל ער, דער שכל, האָט ניט קיין העל־פּער, ער איז, אזוי צו זאָגען, עלענד, "ואדם לא זכר" און קיינער דערמאָהנט איהם ניט, האָט איהם ניט אין זינען, אזוי ווי עס וועלט וויטער נעזאָגט: "חכמת המסכן בזויה" — די חכמה פון אָריימאן פון עלענדען איז פעראכטעט. און וויבאלד אז דער שכל איז לגבי דעם יצר הרע שוואך, האָט דאָך דער יצר הרע ניט געדאָרפט זוכען צו בעשטרייטען איהם, דאָך לויערט ער שטענדיג אויף'ן שכל און וויל איהם רק שעדיגען. אָבער אז מען וויל נור, אז מען לייגט זיך אַפּ דערויף, איז פּאר'ן שכל נאָנץ לייכט צו בעשטרייטען דעם יצר הרע, כאָטש ער איז פּיעל שטארקער. וואָרום א ביספל אמת בעזיעגט א סך שקר אזוי ווי א ביספל ליכט שטויסט אוועק א סך פינסטערניש.

אין דעם וואָס איך האָב ביז איצט געזאָגט, מיין איך צו בעווּעגען מענשען מלחמה צו האלטען נעגען די תאוות, נעגען די איבעריגע לעבענס לוסטען און זיך שטעלען נעגען דעם יצר הרע דרייסט און פלייסיג. וואָרום עס איז דאָך שווין קלאָהר די שוואכקייט פון יצר הרע נעגען דעם שכל און ווי שנעל דער שכל קען איהם שלאָגען, אזוי ווי עס וועלט געזאָגט אין משלי: "שחו רעים לפני טובים" — שלעכטע וועלען אינגעבויגען, נידערגעשלאָגען פאר גוטע.

און דאָס ערשטע וואָס דער יצר הרע וועט דיך מאכען צווייפלען און זיך בעמיהען צו קלאָהר מאכען דיר איז, אז דיין נשמה האָט ניט קיין קיום, קיין עקזיסטענץ אָהן דיין גוף; אז זי, די נשמה, וועלט כלה דאמאָלס ווען דער גוף וועלט כלה — נאָר'ן טויט. ער וועט דיר אויף דעם בריינגען ראיות, וואָס ווען דו וועסט זיי גוט בעטראכטען, וועסטו איינזעהן, אז זיי זיינען ניט בעגריי־דעט און פאלש. דער יצר הרע וויל דאָס דעם מענשען איינשמועסען, כדי ער זאָל איהם נאכהער קענען אנריידען צו זוכען ניט לאנג עקסזיסטירענדע פערגע־ניגענם און תאוות וואָס מיידען געשווינד. זיין כוונה איז צו בריינגען דיך דערצו, אז דו זאָלסט אננעהמען די פאלשע דעה פון "אכל שתה כי מהר נמות" — לאָ־מיר עסען, טרינקען און זיך לאָזען וואויל־געהן, וויל מאָרגען וועלען מיר שטאר־בען, און אז דו וועסט זיך בעראטהען מיט דיין שכל, וועסטו זיין ווייט פון

אָנננעהמען אזא מיינונג, ווייל ראיות פון אונזערע אלטע חכמים און נביאים, עליהם השלום, וועלען דיך איבערצייגען, אז די דאָזיגע דעה איז א פאלשע.

און אז דער יצר הרע וועט זיך מיאש זיין, אז ער וועט איינזעהן אז ער קען דיך ניט אריינבריינגען אין ספק וועגען קיום הנפש, די עקזיסטענץ פון דער נשמה נאָד'ן טויט, וועט ער זוכען איינצופלאנצען אין דיר ספקות וועגען דעם בורא יתברך. ער וועט דיר זאָגען, אז די וועלט איז ניט ניי בעשאפען געוואָרען און זי איז גאָר קיינמאָל ניט אנדערש געווען ווי זי איז איצט און וועט קיינמאָל ניט אנדערש זיין, און עס איז ניטאָ א זאך וואָס מען זאָל דערויף בעסער קענען זאָ־גען אז דאָס איז א בעשעפער איידער א בעשעפענים, א זאך וואָס איז פון אי־מיצען בעשאפען געוואָרען. דעריבער דארף קיינער קיינעם ניט דיענען, ווייל אלעס איז אליין פון זיך געוואָרען און עס איז גאָר ניטאָ אזא וועזען וואָס זאָל האָבען אלעס בעשאפען. אז דער יצר הרע וועט זיך צו דיר נעהמען מיט אזעלכע טענות, ווענד זיך צו דיין שכל און ער וועט דיר ווייזען און איבערצייגען ווי נאריש און שעדליך די דאָזיגע דעה איז. דער שכל וועט עס דיר קלאָהר מאכען פון דעם שער היחוד פון דיעזען ספר, וואו עס ווערט אויפגעוויזען אז די וועלט האָט א בעשעפער, וועלכער האָט זי בעשאפען פון גאָרניט.

און אז דער יצר הרע וועט אין דעם אויך דורכפאלען און איהם וועט ניט געלינגען איבערצוריידען דיר, וועט ער דיר נעהמען איינריידען, אז עס זיינען ח"ו דאָ שותפים צום בעשעפער, אז גאָט האָט, הייסט עס, ניט בעשאָפען אַלעס אליין, נור די וועלט איז ענטשטאנען דורך מעהרערע בעשעפער, דורך מעהרערע געטער, אזוי ווי די וואָס זיינען אין דער מיינונג אז איין גאָט האָט געבוירען א צווייטען, אָדער די וואָס גלויבען אז די טבע, די נאטור, קען קיינמאָל ניט גע־ענדערט ווערען, ווייל עס איז ניטאָ קיין מייסטער וואָס האָט די נאטור געשא־פען, פאָלגליך, איז די נאטור א שותף צו גאָט אין די וועלט שאפונג, אָדער די דעה פון יענע נאַרען וואָס ווילען האָבען, אז עס זיינען דאָ שטערען אָדער פלאַ־נעטען וואָס האָבען געהאָלפען בעשאפען די וועלט. אָבער דערמיט וועט דיך דער יצר הרע אויך ניט פאנגען אין זיין נעץ, ווען ביי דיר וועט קלאָהר זיין אז דער בורא יתברך איז נור איינער, און וויסען וועסטו דאָס און פערשטעהן פון דעם וואָס איז געזאָגט געוואָרען אין אָנפאנג פון דיעזען ספר.

און אז עס וועט דעם יצר הרע ניט געלינגען אריינצובריינגען דיר אין ספקות אין דיזען פרט, וועט ער דיר נעהמען איינריידען, אז דיענען גאָט דאַרף מען ניט. ער וועט דיר זאָגען: "עס איז שייך אימיצען צו דיענען, ווען יענער, וועמען מען דיענט, דארף האָבען די דיענסט וואָס מען לייסטעט פאר איהם: אָבער דער בעשעפער דארף ניט אָנקומען צו די בעשאפענע. עס פעהלט איהם ניט אז מען זאָל איהם דיענען, און דאָס דיענען גאָט האָט ניט קיין טעם און קיין זינען." אָבער אז דו וועסט קוקען מיט דיין שכל אויף דעם וואָס עס איז פריהער געזאָגט געוואָרען אין שער הבחינה וועגען די טובות וואָס מיר געניסען פון גאָט און אין שער עבודת אלהים, וואו עס ווערט ערקלעהרט, אז מיר זיינען מחויב אָפּצודיענען גאָט פאר זיינע טובות, וועט דער דאָזיגער ספק אויך פערשווינדען און דו וועסט אויף זיך נעהמען די אויפגאבע צו דיענען גאָט.

און אז דער יצר הרע וועט זיך מיאש זיין, אז ער וועט זיין איבערצייגט, אז ער קען מיט דיר אין דיעזען פונקט אויך גאָרניט מאכען, וועט ער זוכען אריינצובריינגען דיך אין ספק אין דעם ענין פון נבואה, נביאים און די תורה,

איהר וואהרהייט און די פליכט אויסצופאָלגען איהר. ווען אָבער דו וועסט זיך שטעלען געגען איהם מיט דיין שכל און דו וועסט מיט איהם שטרייטען מיט די טענות וואָס זיינען געזאָגט געוואָרען אין דריטען שער פון דיעזען ספר, וועלען די דאָזיגע ספקות אויך אוועק פון דיר און דו וועסט זיכער זיין אין דעם ענין פון נבואה אז דאָס איז אמת. און וועסט איבערצייגט זיין אז מען איז מחויב אויס־צופאָלגען די געבאָטען פון דער תורה און די שליחות פון א נביא אין אלע פרטים און אופנים.

פרק ג׳

און אז דער יצר הרע וועט זיך מיאש זיין, אז ער וועט אויפגעבען די האָפנונג איבערצוריידען דיך אין די פריהער דערמאָהנטע זאַכען, וועט ער דיך מאַכען צווייפלען אין קבלה, אין די טראדיציעס וואָס אונזערע אַלטע חכמים האָבען אונז געלערענט, אין תורה שבעל פה. ער וועט דיר זאָגען, אז די געבאָטען אָדער פערבאָטען וואָס מען פערשטעהט מיט׳ן שכל אָדער אפילו אזעלכע וואָס מען פערשטעהט ניט, נור זיי ווערען דערמאָהנט אין תורה שבכתב, אין תורת משה, זיינען אמת, אָבער דאָס וואָס די חז״ל, די חכמי התלמוד והמשנה האָבען געזאָגט איז ניט בעגרינדעט און עס איז ניט קיין פפליכט מען זאָל דאָס אויס־פאָלגען. ווען אָבער דו וועסט דעם ענין בעאָבאכטען מיט׳ן שכל, וועסטו איינזעהען, אז די שכל׳דיגע מצות און די מצות פון דער תורה וואָס מען פער־שטעהט ניט מיט׳ן שכל מוזען אונבעדינגט אָנקומען צו דער קבלה, צו דער משנה און גמרא. ווייל קיין איין פערזאָג אָדער פערבאָט וואָלט ניט געווען פאָלקאָם אָהן די קאָמענטארען, אָהן די אויסטייטשונגען פון די חז״ל, וועלכע ערקלערען דייטליך ווי פיעל אָדער ווייניג א זאך דארף געטהאָן ווערען אָדער ניט גע־טהאָן ווערען; ווי, אויף וואָס פאר אן אָרט מצות דארפען דורכגעפיהרט ווע־רען; די צייט, דער אָרט און אנדערע איינצעלהייטען, וועלכע ווערען ניט ארויסגעזאָגט בפירוש אין דער תורה און מיט׳ן אייגענעם שכל וואָלטען מיר דאָס ניט פערשטאנען. און נאָך א זאך: די תורה גופא הייסט אונז צו פערלאָזען זיך אויף דער קבלה פון אונזערע חכמים אין זאַכען וואָס זי, די תורה, האָט ניט ארויסגעבראכט פינקטליך און אויסדריקליך, אזוי ווי דער פסוק זאָגט: ״כי יפלא ממך דבר למשפט״ — אז איהר וועט ניט וויסען עפעס א דין, זאָלט איהר זיך פערלאָזען אויף אייערע חכמים. און ווייטער ווערט געזאָגט: אז דער וואָס וועט ניט פאָלגען די חכמים זאָל מען איהם דערפאר פעראורטהיילען צום טויט. און אז דו וועסט זיך אָפשטעלען אויף דיעזע פאקטען, וועט דער ספק פון דיר פערשווינדען און דו וועסט איבערצייגט זיין, אז דו דארפסט אָפהיטען אלע מצות, סאי די וואָס דו פערשטעהסט מיט׳ן שכל, סאי די וואָס די תורה הייסט דיר און דו פערשטעהסט ניט ווארום דאָס איז אזוי, און סאי די וואָס מיר האָבען בקבלה פון אונזערע חכמים.

און אז דער יצר הרע וועט אין דיעזען פרט אויך גאָר ניט קענען מאכען מיט דיר, וועט ער פרובירען אראָפפיהרען דיך פון וועג אין דעם ענין פון בעלוינונג און שטראָף. ער וועט דיר זאָגען, אז דאָס געהט ניט אָן גערעכט ווי עס דארף זיין. ווארום ווען עס זאָל טאקי אין דעם זיין אמת׳ע גערעכ־

טיגקייט, וואלט א רשע קיינמאל ניט געווען גוט און א צדיק וואלט קיינמאל ניט געווען שלעכט, אזוי ווי מיר האבען שוין דערמאהנט די דאזיגע טענה אין פיערטען שער פון דיעזען ספר. אבער אז דער שכל וועט דיר אויפווייזען ווי גאט'ס משפטים זיינען גערעכט, ווי עס איז דארט אין שער הבטחון ערקלערט געווארען, וועט פון דיר דיעזער ספק אויף אוועק און דער יצר הרע וועט דיך ניט קענען פערפיהרען.

און וועז דער יצר הרע וועט זעהן, אז ער קען דיר אין דעם אויך ניט בייקומען, און אז די פראגע פון "רשע וטוב לו" און "צדיק ורע לו", די פראגע ווארום מיר זעהען אז א רשע געהט גוט און א צדיק געהט שלעכט איז פערענטפערט, וועט ער מאכען א פערזוך צו פערפיהרען דיך און צוטומלען דיין מח אין ענין פון שכר ועונש אויף יענער וועלט. ער וועט דיר אייניריידען, אז קיינער האט ניט געזעהן אז מען שטראפט אין יענעם עולם אדער מען בעלוינט דארט, און אין די הייליגע שריפטען ווערט אויך ניט דערמאהנט וועגען שכר ועונש לעולם הבא. אבער אז דו וועסט זיך נעהמען די מיה אריינ־צוקוקען אין די ספרים פון אונזערע נביאים, וועסטו דארט געפינען פסוקים וואס ריידען וועגען דעם דאזיגען ענין. אין קהלת ווערט געזאגט: "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה" — דער רוח, די נשמה קעהרט זיך נאך'ן מענשען'ס טויט אום צו גאט, וועלכער האט איהר אריינגעגעבען אין גוף. אין זכריה איז דא א פסוק: "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" — איך וועל דיר (יהושע בן יהוצדק) געבען אן אומגאנג צווישען די דאזיגע שטעהענדע (די מלאכים). אין תהלים איז דא א פסוק: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" — ווי גרוים איז דיין גוטס וואס דו, גאט, האסט בעהאלטען פאר די וואס האבען פאר דיר מורא, פאר די צדיקים, הייסט עס, לעולם הבא. עס זיינען דא נאך עהנליכע פסוקים וואס דייטען אן אי אויף שכר, אי אויף עונש אויף יענער וועלט. די פסוקים און דאס וואס די חז"ל האבען אויף זיי גע'דרשנ'ט, און דאס וואס מיר פערשטעהען מיט אונזער אייגענעם שכל, איז שוין גענוג צו בערוהיגען אונז און זיכער זיין אז עס איז דא גמול ועונש, בעלוינונג און שטראף לעולם הבא.

און אז דער יצר הרע וועט אין דיעזען פונקט אויך דורכפאלען, וועט ער זיך נעהמען די מיה פוי? צו מאכען דיך און נאכלעסיג אין גאטעס דיענסט און דיר אנרייידען אז דו זאלסט וואס מעהר בעשעפטיגט זיין אין וועלטליכע זאכען, ווי עסען, טרינקען, קליידען זיך און אנטהאן זיך אנדערע קערפערליכע תענוגים. און אז דו וועסט איהם געהארכזאם זיין אין דעם ענין פון עסען און טרינקען, וואס אהן דעם קען מען ניט אויסקומען, נור דו וועסט עס טהאן פון הנאה וועגען, וועט ער דיר שוין רעכט מאכען ואכען וואס זיינען איבעריג, וואס זיינען ניט נויטיג און ער וועט דיר בעלויבט מאכען הוליאנקעס און תענוגים און וועט דיך בריינגען מקנא צו זיין די יעניגע וואס לאזען זיך וואויגענהן און זוכען צו פערגלייכען זיך מיט זיי און פיהרען זיך ווי זיי און נאכקומען זייערע מנהגים אין זוכען וואס מעהר פערגינגענס. און וועט דער יצר הרע זעהן אז דאס געפעלט דיר, אז דו האסט חשק צו פיהרען זיך בריט און לעבען דייך, וועט ער דיך, פערפיהרטען, זאגען: גורט אן דייגע לעגדען, נעהם זיך אן מיט מוטה און כח און סטארע זיך ווי ווייט מענליך צו דיגען די וועלט און איהרע מענשען, זעה נור געפעלען צו ווערען לייטען, אפשר וועסטו דערפון

געניסען פיעל ניט איז קערפּערליכע פערגעניגענס. דו זאָלסט זיך ניט בע־שעפטיגען אין קיין זאך פון וועלטליכע זאכען, סיידען דו וועסט האָבען אן אויס־זיכט אז דאָס וועט דיר עפּעס העלפען צו געניסען פון דער וועלט און געווינען די לאסקע פון מענשען, הן פון גרויסע לייט פון פיהרער און רעגיערער, הן פון פּראָסטען פאָלק.

ער וועט דיך, פערפיהרטער, ווייטער אָנריידען: דו זאָלסט זיך ניט בע־מיהען צו לערנען חכמות און קענטנים סיידען אזעלכע וואָס קענען דיר בריינגען עהרע פון די מענשען פון דיין דור און נושא חן זיין דורך זיי ביי די גרויסע לייט פון דיין צייט, רעגיערונגס בעאמטע, שרים און אזוי אָנגעזעהענע מענשען. דער יצר הרע וועט דיר זאָגען: לערען זיך שפּראכען, פערפאסען שירים, גרא־מאטיקע, שעהנע פאבעלען און אראטאָרישע מליצות, כדי דו זאָלסט קענען קומען צווישען מענשען און האָבען וואָס צו זאָגען אין א שעהנער שפּראך און מען וועט דיר דערפאר צוטהיילען כבוד. די אנדערע חכמות, ווי די חכמת התורה, וועט ער דיר זאָגען, איז שווער אויסצולערנען און עס בריינגט ווייניג נוצען. דאָס אלעס קען דער יצר הרע אָנריידען, ווען מען לאָזט זיך צו איהם צו און מען גיט איהם נאָך אין זוכען מותרות, איבעריגע זאכען וואָס זיינען ניט נויטיג און מען קען אויסקומען אָהן זיי. ווען אָבער דער מענש זאָל זיך לכתחילה ניט צולאָזען צום יצר הרע און איהם זאָגען: איך וויל ניט קיין מותרות, קיין איבעריגע תענוגים, איך דארף זיי ניט, פיעל איך האָב איז פאר מיר גענוג אבי אויפהאלטען דעם לעבען, און אויב גאָט וועט מיר געבען מעהר פיעל איך איך דארף האָבען נויטיג אָהן מיה און אָהן אָנשטריינגונג, וועל איך עס אויס־געבען אויף דעם וואָס געהעריג איז און דער דין איז — אויף צדקה אָדער אנדערע מצות זאכען, און וועט וויעדער גאָט ניט געבען מעהר, וועל איך זיך בענוגענען מיט פיעל עס איז און ניט פערלאנגען מעהר; ווען מען וואָלט אָנ־פאנגס אָן אזוי געזאָגט, וואָלט דער יצר הרע באלד געשלאָגען און צובראָכען געוואָרען און ער וואָלט שוין ניט געהאט קיין ווייטערען צוטריט. אז מען גיט איהם אָבער נאָך אביסעל, אז מען פאָלגט איהם און מען לאָזט זיך פיעל ניט איז אריין אין העסליכע תאות און תענוגים, געהט ער ווייטער פון שטופע צו שטופע ביז ער בריינגט דעם מענשען צו פערליערען אי די וועלט, אי יענע וועלט.

דאָס איז אלעס ביישפּיעלע פון איין ארט און ווייזע ווי אזוי דער יצר הרע קען דעם שוואכזיניגען און אונוויסענדען מענשען אראָפּפיהרען פון גלייכען וועג און אריינווארפען איהם אין ספקות. ווען דער מענש איז אָבער ניט קיין נאר און וויים און פערשטעהט גאָט און זיין תורה, וועט דער יצר הרע זוכען צו פערפיהרען איהם און פערטומלען איהם אויף אן אנדער אופן. ער וועט אויס־זוכען טענות און ראיות צו פערדארבען זיין אמונה, זיין וויסען און זיינע מעשים דורך וואָס פאר א וועג ניט איז. ער וועט געפינען וואָס אויסצוזעצען געגען זאכען וואָס דער מענש פערשטעהט מיט'ן שכל, אויף זאכען וואָס ווערען געזאָגט אין פסוק און אויף זאכען וואָס מיר האָבען בקבלה פון אונזערע אלטע חכמים. און אויף אלץ וועט ער בריינגען בעווייזע, נארישע בעווייזע וואָס זיינען דורכ־אויס פאלש, פון אָנהויב ביז'ן סוף און מען קען פון זיי גאָר ניט דרינגען. און אויב דיין שכל וועט זיין קלאָהר און דיין חכמה שטארק גענוג, בעת דו וועסט דיסקוטירען מיט'ן יצר הרע, וועסטו איינזעהן זיין טעות און ווי פאלש זיינע

טענות און ראיות זיינען. דער אמת וועט דאן ביי דיר קלאָהר ווערען און דו וועסט אנערקענען די ריכטיגקייט און דו וועסט מציל זיין דיין חכמה פון די ספקות, וואָס דער יצר הרע וועט וועלען ארויינגעבען אין דיין מח און עס וועט קיין צומישענדיש, קיין צוטומלענדיש קומען אין דיינע מעשים.

אויב אָבער דיין פערשטאנד וועט זיין צו שוואַך, וועט דעם יצר הרע'ס פערפיהרונגס קראפט זיך שטארקען איבער דיר אלע מאָל מאַל מעהר און אלץ גע־שווינדער און געשווינדער און ער וועט קריגען די ממשלה איבער דיר סאי אין אָפענע זאכען, סאי אין פערבאָרגענע, ווייל ער וועט דיר כלומרשט אויפצייגען ניט געהעריגע זאכען מיט'ן שכל און מיט ראיות, וועלכע וועלען דיר צופריעדען שטעלען.

און אז דיין שכל וועט פערפיהרט ווערען פון דעם יצר הרע'ס טענות, וועט ער, דער שכל, זיך אָפּוועגדען פון דיר און דער יצר הרע וועט דיין שכל געבראָכען צו פערפיהרען דיך נאָך מעהר. דיין אייגענער פערשטאנד אויף וועל־כען דו פערלאָזט זיך אין זאכען וואָס דו ווייסט ניט אויף געווים אָדער זאכען וואָס דו פערשטעהסט ניט ריכטיג, וועט דאן ווערען א וואָפען אין יצר הרע'ס האנד אָרונטערצונעהמען דיך אונטער זיין רשות.

און אז ער וועט דיך בעזיגען און קריגען די ממשלה איבער דיר מיט די הילף פון דיין אייגענעם שכל וואָס ער, דער יצר הרע, האָט פערטעמפט ארויינגעבענדיג אין דיין מח טענות און ראיות וואָס זיינען פאלש, וועט ער דיך נאָכהער אוועקשטויסען פון דער מדרגה וואָס איז נאָהענט צום אמת און דער שקר איז אין איהר ניט אנזיכטיג און וועט דיר ברייגען צו א מדרגה, וואָס דער שקר איז דער עיקר און דער אמת זעהט זיך ניט אָן. ער וועט דיך, הייסט עס, אזוי פיעל פערפיהרען, אז דו וועסט אינגאנצען אוועק פון אמת און וועסט בלייבען בלויז ביים שקר. דורכדעם וועט ער דיך אויסוואורצלען פון דער וועלט און דיר מאכען פערליערען דיין עולם הבא. עס וועט דעריבער אויסקומען, אז דיין חכמה וועט זיין די אורזאך צו ברייגען אויף דיר שלעכטעם און דיין אייגענער שכל וועט פיהרען צו דיין פערניכטונג, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין הושע: "ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" — גאָט'ס וועגען, די לעהרען פון זיין תורה, זיינען רעכטפערטיג. צדיקים געהען אין זיי אין זינדיגע ווערען אין זיי געשטרויכעלט. דאָס דריקט אוים דעם געראנק, אז א מענש קען אמאָל פערפיהרט ווערען דורך זיין אייגענעם שכל און דורך זיין לערנען אוו וויסען די תורה.

דעריבער זאָג איך, אז די חכמה, וועלכע מען געהט מיט איהר אויפ'ן ריכטיגען וועג, איז זי א רפואה צו אלע וועהטאָגען; וועלכע אָבער מען געהט מיט איהר אָרונטער פון געהערינגען וועג, איז זי א וועהטאָג אָדער א קראנקהייט, וואָס עס איז צו איהר ניטא קיין רפואה און קיין סגולה. דעריבער וועט די תורה געלייכען צו פייער, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: "הלא דברי כאש" — מיינע רייד, די תורה, איז אזוי ווי פייער. אזוי ווי פייער בעלייכט דיא פינסטערניש און וועלכע מען איז ניט פאַרזיכטיג דערמיט קען דאָס פערברענען, אזוי איז אויך די חכמת התורה, געברויכט מען עס ווי געהעריג איז, איז עס א ליכט פאר די אויגען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים: "מצות ה' ברה מאירת עינים" — גאָט'ס געבאָט איז לויטער און דערלייכט די אויגען; וועלכע אָבער מען נוצט אוים די חכמת התורה אויף כפירות, חס ושלום, ווערט

דער מענש דורכדעם גופא פערבראנט, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: "כי באש ה' נשפט" — מיט'ן פייער פון דער תורה משפט גאט, רעכענט ער זיך אפ מיט די רשעים.

דערביבער זיי פארזיכטיג און טרעט ניט אפ פון דעם וועג פון די אבות און דייגע פארגענגער און נעהם זיך ניט אויף קיין פאלשען וועג. פערלאז זיך ניט אזוי שנעל אויף דיין שכל און מיין ניט אז ער איז דער אייניציגער ריכטיגער ראטה־געבער און בעטראכט גוט וואס די דארפסט טהאן און וואס דו דארפסט ניט טהאן. דו זאלסט ניט חושד זיין דייגע עלטערן, דייגע אמאל־יגע לעהרער, אז דאס וואס זיי האבען דיר געלערנט איז ניט פון דיין טובה וועגען, און דו זאלסט זייער לעהרע ניט צונישט מאכען, כאטש דיין שכל בענעהמט דאס ניט אזוי שנעל. וואהרום אלעס וואס קומט דיר ארויף אויפ'ן זינען, איז שוין זיי, אונזערע אלטע לעהרער, פריהער ארויפגעקומען אויפ'ן זינען און זיי האבען דאס גוט בעטראכט און ענטשלאסען אנגענומען וואס עס איז גוט און וואס איז ניט גוט. עס קען זיין, אז דו פערשטעהסט בלויז דעם אנפאנג פון א זאך וואס איז טאקי גוט, אבער דו זעהסט ניט פאראוים דעם שאדען וואס דאס קען ברייגנגען צום סוף. דו מיט דיין קורצען ישוב הדעת זעהסט נור די גוטע זייט און בעמערקסט ניט די שלעכטע, די שעדליכע זייט. דערביבער האט שלמה המלך געזאגט אין משלי: "אל תסג גבול ראשונים" — דו זאלסט ניט אפרוקען די גרענץ פון די ערשטע, דו זאלסט, הייסט עס, ניט אפטרעטען פון די לעהרען פון די נביאים און חכמים. אין אן אנדער פלאץ זאגט ער: "שמע בני מוסר אביך" — הער מיין זוהן די שטראף רייד פון דיין פאטער. דאס הייסט, פאלג אוים וואס פערצייטיגע חכמים לערנען דיר, אויב אפילו אין פלוג צייגט דיר דיין שכל אנדערש, וואהרום אז דו וועסט זיך נעהמען די מיה און צייט צו בעטראכטען אלעס ריכטיג, וועסטו אייגזעהן אז זיי זיינען גערעכט געווען.

אבער, אויב נאכדעם ווי דו האסט שוין מקיים געווען דירעקטע פערזאגען, ווילסטו נעהמען אויף זיך צו טהאן מעהר ווי די תורה, די נביאים און אונזערע חכמים הייסען, און דו ווילסט עס טהאן אוים ליעבע צו דער זאך, ווייל דיין שכל דיקטירט דיר אזוי, אבער ניט צוליעב וועלכע עס איז אייגענע הנאה אדער תאוה, קענסטו דאס טהאן און דו וועסט דערפאר קריגען שכר. טהאן לפנים משורת הדין, מעהר ווי דער דין איז, הייסט ניט אפטרעטען פון גבול פון דער מצוה. אונזערע חכמים האבען אונז געהייסען: "ועשו סיג לתורה" — מאכט א צאם צו דער תורה, בעפעסטיגט, הייסט עס, די תורה, די פערזאגען פון דער תורה דורך טהאן אדער ניט טהאן זאכען וואס זיינען אויסער דעם דירעקטען דין. עס זיינען, צום ביישפיעל, דא זאכען וואס לויט דעם דין פון דער תורה מעג מען זיי טהאן, אבער מען טהוט זיי ניט אלס בעוואהרענים, אז מען זאל ניט עובר זיין אויף א דירעקטען פערזאג. אונזערע חכמים האבען געזאגט: פארוואס איז ירושלים חרוב געוואהרען? ווייל די אידען האבען אלעס געשטעלט אויפ'ן דין פון דער תורה און ניט געטהאן לפנים משורת הדין, מעהר ווי די תורה פאדערט דירעקט אז מען זאל טהאן. א געוויסער חסיד האט געזאגט: דער וואס גיט ניט צו, דער וואס טהוט ניט מעהר ווי עס איז בפירוש נעשריעבען אין דער תורה, דער צאהלט ניט דעם עיקר חוב, דער איז, הייסט עס, ניט מקיים די אריגענעלע מצוה. נאכ'ן דין פון דער תורה, למשל,

מע מען טהאן געוויסע זאכען אום שבת, נור אונזערע חכמים האבען געמאכט א גדר אז מען זאל זיי ניט טהאן, ווייל אויב מען וועט די זאכען טאן, קען דאם ברייננען צו טאן אזעלכע מלאכות וואם זיינען דירעקט פערבאטען. איז אויב איינער איז עובר אויפ'ן גדר, איז גלייך ווי ער איז עובר אויפ'ן עיקר, אויפ'ן אריגינאל וואם די תורה האט פערבאטען. טהאן וויעדער לפנים משורת הדין און ניט מקיים זיין דעם דין גופא, איז, פערשטעהט זיך, לעכערליך און מען קען מיט דעם ניט יוצא זיין.

און אונזערע חכמים האבען אונז אנגעוויעזען אויף זאכען וואם מיר מעגען טהאן מעהר ווי דער דין איז, אויב מיר ווילען, און וויעדער זאכען וואם זיי האבען אונז פערפליכטעט צו טהאן מעהר. ווי, למשל, מוסיף זיין מחול על הקודש, אננעהמען שבת אדער יום טוב פריה, מאכען, הייסט עס, דעם היי־ליגען טאג מעהר, גרעסער, אדער אין א תענית ווי יום כפור זיינען מיר מחויב אנצופאנגען איהם פריהער איידער עס ווערט נאכט. אזוי איז אויך מיט תפלה און צדקה, דארפען מיר טהאן וואם מעהר. מיר טארען אויך ניט עסען צופיעל, כאטש על פי דין פון דער תורה איז דאם אונז ניט פערבאטען. מיר טארען ניט שווערען מיט גאט'ס נאמען אפילו אויף אן אמת. מיר טארען קיין סך ניט ריידען, אפילו ווען די רייד איז ריין פון שקר. עס איז אונז פערבאטען צו ריידען וועגען די פיהרונגען פון מענשען, כאטש מיר שענדען זיי דערמיט ניט, און מיר דארפען אויך ניט לויבען איינעם צופיעל, אויב אפילו ער איז בע־רעכטיגט דערצו, און נאך פיעלע זאכען וואם זיינען ניט קיינע דינים פון דער תורה, נור אונזערע חכמים האבען עס געמאכט גדרים, בעוואָרענישען אז מען זאל ניט קומען עובר צו זיין אויף דירעקטע פערזאגען אדער פערבאטען פון דער תורה.

פרק ד'

איצט וועלען מיר דייטליכער ערקלעהרען דעם צוויישטען טהייל פון דעם יצר הרע'ס טהעטיגקייט, ווי אזוי ער קען מענשען ארא־פפיהרען פון וועג טאקי דורך דער תורה גופא, ווי אזוי ער קען דורך פאלשע ראיות פון די הייליגע שריפטען מאכען זינדיגען די יענינג וואם וויסען און פערשטעהען די תורה. איך ווייל אנגעבען איניגע ביישפיעלע, פון וועלכע מען וועט קענען דרינגען אויף אנ־דערע ענינים אין דער מענש וועט זיך מיט גאט'ס הילף קענען היטען און בע־וואָרענען אז ער זאל ניט פערפיהרט ווערען.

וואָרום עס איז ניטא קיין גוטע זאך, וואם זאל דאגעגען ניט האבען עפעס שלעכטעס, וואם קען דאם גוטעס קאליע מאכען. און דער וואם וויים וועלכע זאכען עס קענען פערדארבען דאם גוטעס, קען וויסען ווי אזוי צו היטען זיך פון זיי; אבער דער וואם וויים נור די גוטע זייט, דער קען זיך ניט אויסדרעהען פון די שלעכטע באגעגענישען אין דעם זעלבען גוטען ענין.

א געוויסער פרומער מאן האט אנגעזאגט זיינע תלמידים: לערענט פריהער אויסצומיידען דאם שלעכטעס און נאכהער לערענט צו טהאן גוטעס. אזוי ווי ירמיהו הנביא האט געזאגט: "נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים" — אקערט,

בעאריבייט פריהער די לאנד און זעעט ניט אין הערנער. דאָם הייסט: בעווא־ רענט זיך פריהער פון טהאָן שלעכטעם און דאן טהוט גוטעם.

און רבי יוחנן בן זכאי רעדענדיג וועגען בעטרוג, וועגען שווינדעל אין פאלשע וואג און מאָם, האָט געזאגט: „אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר" — עם איז מיר ניט גוט צו זאגען וויי אזוי מען קען בעגעהן פאלשקייטען אין וואג און מאָם, און עם איז מיר ניט גוט ניט צו זאגען. וועל איך זאגען, וועלען זיך רמאים, שווינדלער אויסלערנען וויי אזוי צו בעשווינדלען; וועל איך ניט זאגען, וועלען די שווינדלער לאכען און זאגען, אז מיר, תלמידי חכמים, וויסען ניט און פערשטעהען ניט זייערע מעשים. ענדליך האָט רבי יוחנן יא ארויס־ געזאגט און ערקלעהרט וויי אזוי, דורך וואָם פאר א אופנים מען קען נארען איז וואג און אין מאָם, וויל ער האָט זיך פערלאזט אויף פסוק: "ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" — גאָטט וועגען זיינען רעכט־ פערטיג, און די צדיקים געהען אין זיי און די רשעים וועלען אין זיי גע־ שטרויכעלט, זיי פאלען, הייסט עס, אריין. דאָם מיינט צו זאגען, אז מענשען דארפען וויסען ביידע זייטען פון טהאטען, אי די גוטע, אי די שלעכטע, איז דער צדיק וויים אויסצוהיטען זיך פון דאָם שלעכטעם און וועט טהאָן נור דאָם גוטעם, און דער רשע נעהמט זיך אויף דער שלעכטער זייט.

און איך וועל זאגען, אז אלעם וואָם איז דערמאהנט געווארען אין דיעזען שער וועגען די ספקות, אין וועלכע דער יצר הרע זוכט ארייננצוווארפען דעם מענשען, איז אויב עס געלינגט איהם ניט און ער קען אלץ דעם מענשען ניט פערפיהרען מיט אלע זיינע טענות און ראיות, וויל דער מענש פערשטעהט ווי נאריש און פאלש זיי זיינען, קומט ער איהם איבערריידען און זוכען צו פערפיהרען איהם גאר אויף אן אנדער אופן. אז דו שלאגסט אפ אלע זיינע ביז איצט דערמאהנטע ארגומענטען, זאגט דער יצר הרע צו דיר אזוי:

"מיך פרעהט זעהר וואָם דו פיהרסט זיך אויף אזוי פיין, וואָם דו האָסט אמונה און דיין הארץ איז גאנץ מיט גאָט. דו האָסט שוין דערגרייכט אזא מדרגה וואָם קיין אנדערער אויסער דיר האָט ניט דערגרייכט. דו האָסט שוין דעם בעשעפער נענוג, נאָך צופיעל אפגעראנקט פאר די גוטעם און חסדים וואָם ער האָט מיט דיר געטהאָן, דארפסטו איצט זעהן בעצאהלען דיינע שולדען צו מענשען. וואָרום דו וויסט דאָך אז זיי, דיינע מיטמענשען, זיינען דיא סבות פון דיין הילף און שאדען, דאָם הייסט: דורך מענשען קענסטו דער־ הויבען וועלען און דורך מענשען קענסטו ערניעדריגט וועלען. עם איז דאָך קלאָהר, אז וען דו וועסט מענשען געפעלען זיין, וען דו וועסט ביי זיי לאסקע האָבען, וועסטו בעשעהנט וועלען און קריגען פון זיי טובות, און אויב זיי וועלען אויף דיר ביין זיין, אויב זיי וועלען דיך פיינט האָבען, וועט עם דיר שאדען. דערויבער וועגד אן מיטל צו געווינען זייער לאסקע, צו מאכען זיך בעליעבט ביי זיי און דערמיט גופא וועסטו טהאָן דעם רצון פון דיין בעשעפער, אזוי ווי די חכמים זאגען: כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו" — דער וואָם לייט זיינען מיט איהם צופריעדען, איז גאָט מיט איהם אויך צו־ פריעדען".

אזוי וועט דיך דער יצר הרע וועלען אריינשלעפען אין דער מדה פון חניפה דורך די רייד פון אונזערע חכמים. אבער דו זאלסט זיך אויף אזא אופן אויך ניט לאזען פערפיהרען און ענטפער איהם:

"און וואס וועל איך דערפון האבען וועז איך וועל זיך שמייכלען און זוכען געפעלען צו ווערען אזא שוואכע בעשעפענישׂ ווי איך בין אליין? וואס וועל איך געניסען פון אזעלכען וואס קען מיר נאר ניט העלפען און ניט שע־דיגען? האט דאך שוין ישעיה הנביא געזאגט: "חדלו לכם מן האדם" — מיידט אוים מענשען, זוכט ניט די לאסקע פון מענשען. און וועז אפילו עם וואלט געווען א חוב, א פפליכט צופריעדען צו שטעלען מענשען, ווי אזוי קען מען אלעמען צופריעדען שטעלען? ווי אזוי קען איך זיך מאכען בעליעבט ביי אלעמען, אז איך קען דאס ניט אויספיהרען אפילו ביי מיינע אייגענע שטוב מענשען? פאלגליך איז דאך דאס סאי ווי סאי אן אומזיסטע ארבייט און איך דארף זיך מיט דעם ניט אפגעבען. און דאס וואס אונזערע חכמים זאגען וועגען דיעזען ענין, ווי דו האסט פריהער דערמאהנט, מיינט עס ניט אז עס איז א חוב אז א מענש דארף זוכען געפעלען צו ווערען מענשען; דאס מיינט נור, אז מען דארף ערפילען די שולדען צו גאט, וועט מען במילא האבען לאסקע ביי מענשען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו" — אז גאט געפעלען די וועגען, אין ווען א מענש געהט, מאכט ער, אז אפילו זיינע שונאים זאלען זיינע גוטע פרייגד ווערען. און וועז מיר זעהן אז א מענש איז בעליעבט ביי אלעמען אוז אלע פון גרויס ביז קליין לויבען איהם און ריהמען איהם און זיינע מעשים זיינען זיי געפעלען און זיי טהוען איהם טובות, איז דאס א בעוויז, אז גאט האט עם איינגעפלאנצט אין די הערצער פון מענשען ליעבע און אכטונג צו איהם, צו די בעליעבטע פערזאן, א זאך וואס גאט טהוט ניט פאר רשעים, נור פאר צדיקים, און דאס מיינען אונזערע חכמים: "כל שרוח הבריות נוחה הימנו" — דער וואס האט לאסקע ביי מענשען, איז א סמן אז ער איז א צדיק און האט לאסקע ביי גאט, אבער עם איז ניט דער וועג פון א פרומען מענשען, פון א צדיק צו זוכען מיטעל ווי אזוי געפעלען צו ווערען, נושא חן זיין ביי לייטען פאר זיין פרומקייט אדער צדקות".

דעריבער היט זיך דערפון און פון עהנליכעם וואס דער יצר הרע וויל דיר איינשמועסען, וויל זיין כונה איז ארויפצופיהרען דיך אויף א שלעכטען וועג און פאנגען דיך אין דעם נעץ פון חניפה. און אז ער וועט דיך לויבען און ריהמען, זאלסטו איהם ענטפערען: "וואס איז דען דיין לויב געזאגט אויף א גוטע מעלה וואס דו האסט אין מיר געזעהן? איך ווייס אליין אז גאט האט מיר געגעבען געוויסע מעלות און אייגענשאפטען, פאר וועלכעם איך בין מחויב אפצוצאהלען איהם, און פערקעהרט: דער בעשעפער קען נאך צו מיר האבען טענות וואס לויט די גוטע אייגענשאפטען וואס איך בעזיץ, טהו איך ניט ענוג פאר איהם, פאר זיין הייליגען נאמען. און וועז אפילו איך זאל טהאן גוטע מעשים לויט מיין פעהיגקייט און וויסען, וועט דען דאס ענוג זיין אפצודאנקען איהם פאר די קלענסטע פון זיינע טובות וואס ער האט מיט מיר געטהאן? און וואס איז אין גאנצען מיך לעבענס צייט אנטקעגען די יאהרען וואס די וועלט שטעהט? און וועז אפילו איך זאל האבען דורכגעלעבט די גאנצע צייט פון דער וועלט עקזיסטענץ, וואלט אויך ניט ענוג געווען איבערצודערצעהלען דיא טובות וואס דער בעשעפער האט מיט מיר געטהאן און אפצאהלען איהם אלעם וואס איך בין איהם דערפאר שולדיג, און דער פסוק האט שוין געזאגט אין ישעיה: "כל הבשר חציר וכל הסדו בציץ השדה" — א מענש איז ניט מעהר

ווי גראָז און אלע זיינע חסדים, אלעס וואָס ער טהוט פון גאַטס וועגען איז אזוי נישטיג ווי שפּראָצונג פון פעלד אנטקעגען די טובות וואָס דער מענש נעכיסט פון גאָט. און אונזערע חכמים האָבען געזאָגט: "אם אין אני לי, מי לי? וכשאני לעצמי, מה אני? ואם לא עכשיו — אימתי?" — אז איך, מענש, וועל אליין ניט ביישטעהן געגען דעם יצר הרע, טאָ ווער וועט עס פאר מיר טהאָן? און אויב אפילו איך טהו דאָס, אויב איך בין גובר דעם יצר הרע, וואָס פאר א ווערדע האָב איך מיט מיינע מעשים געגען די חסדים וואָס גאָט טהוט מיט מיר? און אויב ניט איצט, אין די געצעהלטע יאָהרען וואָס דער מענש לעבט, טאָ וועז קען ער פיעל נים אין אפּצאָהלען די שולדען צו גאָט?"

דאָס זאָל זיין דיין תשובה צום יצר הרע אויף זיין פאַריגע טענה.

און אז ער וועט אייכזעהן, אז ער האָט גאָר ניט ג'פּועל'ט און דיך ניט געבראכט צו דער מדה פון חניפה, צו זוכען געפּעלען וועלען מענשען, כדי וואָס ניט אין געניסען פון זיי, וועט ער פּרובירען איבערריידען דיר, אז דו זאָלסט זוכען קונה שם צו זיין אויף דער וועלט. טאקי ניט זוכען קיינע מאַטעריעלע נוצען אָדער טובות פון מענשען, אָבער פערלאַנגען כבוד פאר די צדקות, פאר די פרומקייט. ער וועט דיר זאָגען:

"מיך פרעהט זעהר צו וויסען אז דו דיינסט גאָט און דו האָסט אין איהם בטהון אין אלע זאכען און אז דו וועגדעסט אָפּ דיין האַרץ, דיינע רעיונות פון די הילף פון מענשען. איך זעה, אז דו ביזט דער אמת'ער בעל בטהון מיט'ן גאַנצען האַרצען, אָבער צו וואָס זאָלסטו פערבאַרגען דיין פרומקייט? וויבאַלד אז דו ביזט אזוי ערנסט אין דער זאך און דו בעשטרייטסט דיינע תאוות און דו ביזט איבערגעגעבען נור צו גאָט, וואָלט רעכט געווען דו זאָלסט אַרויסווייזען דיינע מעשים צו מענשען, ענטדעקען זיי דיין האַרץ, וועסטו פון זיי האָבען כבוד און דו וועסט זיך קויפען א שהנעם נאָמען, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין שמואל ב': "ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים" — איך גאָט וויל דיך, דוד, מאכען ערוואַרבען א גרויסען נאָמען אזוי ווי דער נאָמען פון בעריהמטע גרויסע לייט. זעהט מען דאָך אז קונה שם זיין איז ביי גאָט ניט אַנגענומען פאר קיין חסהן אָדער עולה. און וויעדער: אז דו וועסט פאר לייטען אַרויסגעבען וויי פרום און עהרליך דו ביזט, וועלען זיי זיך פון דיר אָפּלערנען צו זיין אזוי ווי דו. דעריבער בעהאלט זיך ניט מיט דיין גאָטעם דיענסט און וואָס דו קענסט אַרייסווייזען, וווייז ארוים, וועסטו אויף דער וועלט האָבען כבוד און דו וועסט דורכדעם אויך פערדיענען גוטען שכר לעולם הבא".

אז דער יצר הרע וועט דיר אזוי אַנרייַדען, זאָלסטו איהם ענטפערען:

"און וואָס פאר א נוצען וועל איך האָבען דערפון וואָס מענשען וועלען מיך לויבען און איך וועל צווישען זיי האָבען א נאָמען? וואָס וועט עס מיר צוגעבען אין דער צייט וועז איך וויים וויי הינטערשטעליג איך בין אין צאָהלען די שולדען וואָס איך בין שולדיג דעם בעשעפער? און וואָס פאר א הנאה וועל איך האָבען פון דעם כבוד און אכטונג פון מענשען בעת זיי קענען מיר ניט טהאָן קיין גוטעם אָדער אָפּוועגדען שלעכטעם פון מיר? אין דעם פּרט זיינען זיי דאָך אזוי ווי וואַקסונגען אָדער ניט ערדעוודיגע לעבעדיגע בעשעפענישען, אזוי ווי יענע קענען מיר ניט העלפען, אזוי קענען די מענשען אויך ניט. און עס קען גאָר זיין, אז אויב מיין כונה וועט זיין צו קריגען כבוד, וועל איך דאָס דוקא ניט קריגען. אפשר אז איך וועל זיך בעריהמען מיט מיין פרומקייט,

וועט מען מיך אננעהמען פאר א חונה, פאר אזעלבען וואס מאסקירט זיך בלויז אלס א פרומער און גאטספארכטיגער, און אנשטאט צו געבען מיר כבוד, וועט מען מיך האסען און שענדען, וועל איך דאן פערשפיעלען ביידע זאכען, אי איך וועל פערדארבען מיינע גוטע מעשים צו גאט, אי איך וועל ניט האבען קיין כבוד דא אויף דער וועלט. עס ווערט דערצעהלט, אז א אידישען מלך פון די מלכים פון בית שני איז ניט געפעלען געווען דאס לייענען פון א בעל קורא. האט מען איהם געפרעגט: "סטייטש, ער לייענט דאך אזוי שעהן, זיין שטימע איז זיס און ער היט אפ ריכטיג די טראפ און די כללים פון דקדוק?" האט דער מלך געענטפערט: "ווי אזוי קען זיין לייענען ביי מיר אנגענעהם זיין, אז זיין כונה איז נור ער זאל מיר געפעלען זיין און מיך צופריעדען צו שטעלען? וועז זיין כונה וואלט געווען געפעלען צו ווערען בלויז דעם בעשעפער, וואלט ער מיר אויך געפעלען געווען". אזוי דארף אויך געזאגט ווערען אויף די וואס דאוונען פאר'ן עמוד און די חזנים וואס פליסען זיך און זינגען נייע פיוטים אין נגונים, כדי אויסצונעהמען ביי מענשען און האבען ניט אין זינען נאט, אז זייער תפלה ווערט ניט אנגענומען אין הימעל.

און דו זאלסט דעם יצר הרע נאך זאגען:

"אויב איך וועל יא האבען כבוד אויף דער וועלט פאר מיינע מעשים טובים, וועל איך שוין אפשר אויף יענער וועלט ניט בעלוינט ווערען, וויל איך וועל האבען אריינגעכאפט מיין שכר דא אויף דער וועלט. מען דערצעהלט אויף א נעוויסען חסיד או ער איז אמאל געגאנגען אין מארק עפעס אייגקויפען. איז ער אריין אין א קראם און זיך גערונגען. האט א שכן געזאגט צום קרעמער: "גיט איהם נאך, וויל ער איז א לערנער און א גאטס פארכטיגער". האט דער חסיד זיך אפגערופען: "איך בין ניט געקומען קויפען סחורה פאר מיין תורה און יראת שמים. איך וויל קויפען פאר געלד". און ער איז אוועק ערגיץ אנדערש, וואו מען קען איהם ניט און מען וויים איהם ניט".

"און דאס וואס דו, יצר הרע, ברייננסט מיר א ראיה פון דעם פסוק "ועשיתי לך שם גדול", איז קיין ראיה ניט. דאס מיינט, או דער בעשעפער פערשאפט דעם צדיק כבוד פאר זיינע גוטע טהאטען, אזוי גוט ווי ער גיט איהם אנדערע זאכען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין מלכים א': "וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד" — און אויך וואס דו (שלמה) האסט ביי מיר ניט געבעטען האב איך דיר געגעבען, אויך רייכטהום און כבוד, אדער אזוי ווי עס ווערט נעזאגט אין משלי: "אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד" — אין דער תורה'ס רעכטע האנד איז לאנג לעבען און איהר לינקע האנד — רייכטום און כבוד. דאס הייסט: או מען לערנט די תורה און מען פאלגט אוים איהרע געבאטען האט מען אלעס, אי אריכת ימים, אי רייכטום, אי כבוד. דאס קומט במילא פון גאט'ס האנד, אבער זוכען דאס טאר דער מענש ניט. אמת'ע חסידים, פרומע לייט דארפען אלעס טהאן בלויז פון גאט'ס וועגען, וועלכער טהוט זיי גוטעס און אמאל אויך אונגלויביגע, כופרים, וואס לייקענען אין גאט און זיין תורה. דאס איז געוועגדט לויט די געטליכע חכמה און זיין הייליגען רצון".

"און וואס איז אין גאנצען די וועלט? וואס פאר א פראפיטען קען איך דערפון ציהען, אויב מיין נאמען וועט פערשפרייט ווערען אויף דער וועלט? ווי גרויס איז אינגאנצען די מאס פון מיינע טעג? ווי לאנג איז אינגאנצען

מיין לעבען? און אויב אפילו איך וועל שוין קריגען א שם וועט דאָך דאָס לאנג ניט געדויערען, ווארום נאָך מיין טויט וועט מיין נאָמען ניט בעוואוסט זיין אפילו אויף א קליינעם טהייל פון דער וועלט און מען וועט זיך אָן מיר פערגעסען אזוי ווי גאָר ניט געווען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין תהלים: "תצא רוחו ישוב לאדמתו" — אז דער רוח, דער לעבענס־גייסט געהט ארויס פון מענשען, קעהרט ער זיך אום צו זיין ערד, און שלמה המלך זאָגט אין קהלת: "אין זכרון לראשונים" — מען דערמאָהנט ניט די ערשטע, די וואָס האָבען אמאָל געלעבט. דעריבער איז זיך בעמיהען און זוכען אויף דער וועלט כבוד א פעהעלרהאפטע זאך, וואָס מען זעהט אז דאָס איז פעהלערהאפט, און א מאום'ער טעות וואָס מען דארף אויסמיידען. מען דערצעהלט אויף א געוויסען חסיד וואָס האָט געפרעגט זיינעם א חבר: "איז ביי דיר אלץ איינס אויב מען לויבט דיך אָדער מען שענדט דיך?" — האָט יענער געענטפערט: "ניין". האָט דער חסיד צו איהם געזאָגט: "אויב אזוי, ביזטו נאָך ניט געקומען צו דער מדרגה פון אן אמת'ן חסיד, פון א פרומען מאן. סטארע זיך, אפשר וועסטו קענען קומען צו דער ריכטיגער מדרגה, ווארום זי איז די העכסטע און בעסטע אין די מדרגות פון חסידות, פון אמת'ע פרומקייט און גאָטעספאָרכטיגקייט".

דיעזע תשובה דיינע וועט אָפשלאָגען דעם יצר הרע'ס טענות אין דעם ענין פון כבוד זוכעריי.

פרק ה'

און אז דער יצר הרע וועט זיך מיאש זיין, אז ער וועט אויפגעבען דיא האָפענונג איבערצוריידען דיר אויפ'ן אופן ווי עס איז פריהער געזאָגט געוואָרען, וועט ער זיך נעהמען צו פערדארבען דיינע מעשים אויף אן אנדער אופן. ער וועט אין דיר אריינגעבען א זינען, אז דו זאלסט זיין אריינגעטהאן אין עולם הזה זאכען, זיך אינטערעסירען אין דער וועלט און איהרע מענשען, אָפגעבען פיעל צייט אויף זאכען וואָס דו האָסט צו זיי לוסט און פערגעסען דיין סוף, דיין טויט און יענע וועלט. און אז ער וועט זעהן אז דו האָסט מעהר נייגונג צו עולם הבא און דו גיבסט זיך מעהר אָפ מיט דעם; אז ער וועט דיך זעהן מתפלל זיין א תפלה של חובה, א תפלה וואָס דו ביזט מחויב על פי דין, ווי, למשל, קריאת שמע, אָדער א תפלת רשות, וואָס עס איז אויף דעם ניטאָ קיין פערזאָג, קיין פפליכט, אָדער לערנענדיג תורה אָדער וועלכע עס איז אנדער זאך וואָס האָט צו טהאָן מיט אמונה און מוסר — אז דער יצר הרע וועט דאָס זעהן, וועט ער צומישען דיינע רעיונות און דיר אריינגעבען אין זינען וועלטליכע זאכען וויא מסחר, קויפען, פערקויפען, פראָפיט און שאדען. ער וועט דיר נאָכהער זאָגען:

"דו דארפסט צופריעדען זיין וואָס דו האָסט א שטיקעל ליידיגע צייט, ווען דו ביזט פריי פון דיינע אלטעגליכע עסקים. טאָ פערשווענד די צייט אויף אָפרעכענען זיך מיט דיין שותף, מאכען א חשבון וואָס דיין אייגענס איז און וויפיעל דו ביזט וועמען שולדיג; וויפיעל חובות דו האָסט איינגעמאָהנט און וויפיעל דו האסט נאך איינצומאָהנען; וואס דו דארפסט טהאן פון פרנסה וועגען און וואס דו דארפסט ניט טהאן; פון וואס פאר א מסחר דו ביזט צופריעדען געווען און אויף וועלכען דו האָסט חרטה. און אויב דו האָסט צו

אימיצען תביעות, בעטראכט יענעמס טענות און דיינע טענות און ווי אזוי דו זאלסט זיך קליגען און געווינען אין געריכט אדער ביי בית דין. וועז דו ביזט פערנומען אין דיינע עסקים, האסטו קיין צייט צו טראכטען וועגען דעם. איצט אבער, בעת'ן דאוונען אדער לערנען, איז די בעסטע צייט דו זאלסט אלעם אויספאנעווען".

און אזוי אויך דו האסט געלד אדער שאף, אדער לאנד צו בעארבייטען און זעען, אדער דו האסט עפעס צו טהאן פאר דיין הארר, פאר דיין ווירטה, ביי וועמען דו דיענסט, אדער עפעס אין קהל'שע זאכען, אדער דו ביזט א בעל חוב און דו קענסט די חובות ניט בעצאהלען, אדער דו האסט אזעלכע וואס דו דארפסט אויף זיי האלטען השגחה און אין זיינע האבען וואס זיי דארפען טהאן אדער ניט טהאן — אויב דיר דארף ליגען אויפ'ן קאפ אזעלכע זאכען, וועט דיר דער יצר הרע זאגען, אז בעת דו דאוועגסט, דו טהוסט אזוי תפלה אדער דו לערענסט איז די בעסטע צייט צו דענקען וועגען דעם. זיין כונה דערביי איז צו פערדרעהען דיין מח מיט אנדערע זאכען און קאליע מאכען און פערדארבען דיינע מעשים פון גאטס וועגען. דאס קען ער דיר אזוי אייניידען, וועז דו טהוסט עפעס פון גאטס וועגען נור מיט דיין גוף, מיט דיין מויל, אבער דיין הארץ איז ניט דערביי. וועז אבער דו וועסט דאוונען אדער לערנען מיט'ן הארץ, וועז דיין נשמה וועט זיין אריינגעטהאן אין דער זאך, וועט דער יצר הרע צו דיר קיין שליטה ניט האבען.

און אז עס וועט דעם יצר הרע ניט געלינגען אריינצוגעבען אין דיר די דערמאהנטע מחשבות, וועט ער דיר בעת'ן דאוונען אדער לערנען אריינברייגען אין רעיון רעטענישען אדער געוויסע ענינים, וועגען וועלכער מען דארף לאנג טראכטען. און אויב דער מענש איז אזעלכער וואס שפיעלט אין קארטען אדער אנדערע שפיעלערייען, שטעלט איהם דער יצר הרע פאר אין פאנטאזיע ווי דיא שפיעל איז פאר זיינע אויגען און ער פערטראכט זיך וועגען דעם און זוכט מיטעל ווי אזוי צו בעזיעגען די מיטשפיעלער און געווינען.

און אויב דאס גיט זיך דעם יצר הרע אויך ניט איין, געפינט ער אנדערע תחבולות ווי אזוי צו צוטומלען א מענשען'ס רעיונות בעת ער טהוט עפעס פון גאטס וועגען. אויב איינער איז א געלערענטער, א קענער אין געוויסע חכמות אדער וויסענשאפטען, בריינגט ער איהם ארויף אויפ'ן זינען שוועדע פראבלעמען און ער מאכט איהם אז בעת'ן דאוונען אדער לערנען זאל ער זוכען צו פערענט-פערען זיי און זיך דערוויסען דאס וואס ער וויים ניט. און אויף די אלע זאכען געפינט דער יצר הרע א בערעכטיגונג — "טובה תורה עם מלאכה", תורה איז גוט מיט בעשעפטיגונג, זאגען אונזערע חכמים, און מען מעג דעריבער ביים דאוונען אדער ביים לערנען טראכטען וועגען זייטיגע בעשעפטיגונגען. מיט אזעלכע טענות וועגדט דער יצר הרע אף דעם מענשען'ס מחשבות פון גאטס דיענסט און ער פראווזאכט איהם א סך מהער שאדען ווי די פראפיטען וואס ער קען האבען פון טראכטען און פלאנעווען וועגען די אויבערדערמאהנטע ענינים אדער פון דערגעהן עפעס א זאך איז קענטניס אדער וויסענשאפט.

און וועז דער יצר הרע גיט דעם מענשען אריין אין זינען זייטיגע זאכען אין מיטען דאוונען אדער לערנען, איז נאך ניט אזוי שלעכט, האט ער דאך לכל הפחות אביסעל נעראוועגט אדער געלערענט מיט דער ריכטיגער כונה. עס קען אבער פאסירען אז ער זאל איהם ביים אנפאנג תפלה אדער לימוד שוין

צומישען די רעיונות און ער זאל פאר דער גאנצער צייט פון גאטעס דינסט גאר אין זינען האבען אנדערע זאכען און אזוי קען אויסקומען אז דער מענש זאל מיט'ן מויל בעטען א כפרה אויף זיינע זינד און אין הארצען זאל ער גאר טראכטען צו זיין איהם דערווידער, צו זינדיגען נעגען איהם, און אויף אזעלכען זאגט דער נביא ישעיה פון גאטס וועגען: "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני" — מיט'ן מויל און מיט די ליפען האט ער מיך געהרט און זיין הארץ איז ווייט פון מיר.

און אז דער מענש וועט אויפוואכען און ווען דער יצר הרע קומט איהם צומישען די רעיונות, וועט ער זיך בערענקען און וועט זאגען: "ווי אזוי קען איך זיך בעגעהן מיט'ן בעשעפער אויף אזא אופן וואס עס איז ניט רעכט צו בעגעהן זיך מיט מענשען, ווען איך דארף צו זיי אנקומען אדער זיי דארפען אנקומען צו מיר? וואהרום ווען איך גיה צו אייניעם בעטען א טובה און מיין הארץ איז ניט מיט איהם, איז אויב ער וואלט עס געוואוסט, וואלט ער מיך נעי־ האסט און וואלט מיר די טובה ניט געטהאן. ווען ער זאל נאך וויסען אז איך האב אין זינען צו טהאן איהם עפעס צולהכעים, אויפצורעגען איהם, וואלט ער נעווים ניט ערפילט מיין פערלאנג. דאסזעלבע וואלט אויך געשעהן, ווען אייניער פערלאנגט עפעס פון מיר און איך וואלט נעוואוסט, אז ער רעדט נור גוטע רייד מיט'ן מויל און אין הארצען טראכט ער גאר צו דערצערענען מיך. היינט ווי אזוי זאל איך זיך ניט שעהמען פאר מיין בעשעפער אז איך זאל זיך מיט איהם בעגעהן אויף אזא אופן וואס איך וויל ניט אז אימיצער זאל זיך מיט מיר בעגעהען און קיין מענש וויל ניט אז איך זאל זיך מיט איהם אזוי בעגעהן? אז דו וועסט זיך אזוי איבערלייגען און בעטראכטען די זאך, וועט דער יצר הרע געשלאגען ווירען.

און אז דער יצר הרע וועט אייניזעהן, אז ער האט מיט דעם גאר ניט אויס־ געפיהרט, וועט ער זוכען אן אנדער וועג ווי אזוי צו פערפיהרען דיך. ער וועט דיר אנרייזען אז דו זאלסט אין גאנצען אויפגעבען די מרה פון חניפה און ניט בענוטצען דאס אפילו אין קלענסטען מאסשטאב. ער וועט דיר זאגען: "דו קענסט ניט דינענן גאט מיט'ן גאנצען הארצען סיידען דו זאלסט דערווויי־ טערען פון דיר חניפה; דו זאלסט, חייסט עס, בעווארענט זיין, אז קיינער וועט דיך ניט חנפה'ענען און ניט זאגען א גוט ווארט אויף דיר. און דאס קענסטו אנדערש ניט אויספיהרען סיידען דו זאלסט דיינע אלע גוטע מעשים פערבארגען און זיך צייגען פאר דער וועלט אין קאנטראסט, אין היפוך ווי דו ביזט. דו זאלסט חייסט עס, דיינען גאט ווי געהעריג איז און פאר לייטען זאלסטו זיך ארויסווייזען אין אזא געשטאלט אז דו ווילסט איהם גאר ניט דינענן. וועו דו טהוסט תפלה צו גאט, מאך דאס קורץ און מענשען זאלען ניט בעמערקען דיינע גוטע כונות לשם שמים. וועו דו ווילסט עפעס לערנען, טהו דאס ביחידות, אין אייזאמקייט און קיינער אויסער גאט זאל נאר וויסען אז דו לערנסט. צייג זיך ניט ארויס אפען מיט קיין גוטע מדה. מאך זיך כלומרשט פויל אין גאטעס דינסט. זאלען לייט מיינען אז וועו דו טהוסט עפעס א מצוה קומט עס דיר אן שווער, כדי דו זאלסט ניט קריגען קיין שם פאר א פרומען, פאר א צדיק און דו זאלסט דורכדעם פערליערען דיין שכר. און דו זאלסט ניט פרובירען צו בעווענען אימיצען צו טהאן גוטעס און ניט זאגען קיין מוסר דעם וואס טהוט שלעכטעס, און דו זאלסט זיך ניט מאכען פאפולער מיט דער חכמת התורה,

וואָס דו לערענסט, און דו זאָלסט עס קיינעם ניט לערנען. מען זאָל אויף דיר ניט זעהן קיין סימן פון יראת שמים און מען זאָל אויף דיר ניט בעמערקען אז דו ביזט אַן עובד ה', כדי מענשען זאָלען דיך ניט אַכטען און עהרען דערפאר.

"ווילסטו פאָלשטענדיג דיענען גאָט, וועט דיר דער יצר הרע וויטער זאָגען, "זאָלסטו זיך קאָמפּאָנירען מיט אלע סאָרטען מענשען, זיך פיהרען ווי זיי פירערען זיך און געהן אין זייערע וועגען סאי אין ערנסטע זאכען, סאי אין שפּאָס און ליצנות. און זאָלסט זיך ניט שטאַרק היטען פון ליגען זאָגען, פון שוועהרען, פון עסען און טרינקען מיט זיי צוזאמען און הוליען און פלוידערען גלייך מיט זיי, און נאָכהער בעריערען זיי און בעשמוצען זיי פאר אנדערע. דו זאָלסט טהאָן אלעס וואָס דו קענסט צו דערווייטערען פון דיר דעם שם פון פרומקייט. דו זאָלסט זיך, היסט עס, אזוי מאסקירען, אז די וועלט זאָל גאָר ניט וויסען אז דו ביזט א פרומער און גאָטספּאָרכטיגער". איז דאָך אין פלוג גוט. ער היסט דאָך דיר דיענען גאָט, נור וואָס דען? דו זאָלסט דיין עבודת הבורא בעהאלטען, אבער אז דו וועסט דעם יצר הרע פאָלגען אין דיעזען פונקט, וועט ער פון דיר אוועקרויבען די אמונה, ער וועט דיך מאכען פאר אוים גלויביגען און דו וועסט עס גאָר ניט פיהלען.

דעריבער זאָלסטו דעם יצר הרע ענטפערען: "דאָס וואָס דו שטרייטסט מיט מיר, דאָס וואָס דו קליגסט זיך איבערצוריידען מיר, איז ניט פון מיין טובה וועגען. אדרבא, דערמיט ווילסטו אונטערגראָבען מיין כח און בריינגען אויף מיר א שנעלע מפלה, טאָ וואָרום זאָל איך אנטלויפען פון א קליין פייער אין א גרעסערען? וואָס פאר א שכל איז דאָס? אויספיינען זיך פאר מענשען מיט דיענען גאָט, זאָגסטו, טויג ניט, און אויספיינען זיך דורך פערנאכלעסיגען גאָטס דינסט, איז רעכט! די ריכטיגקייט איז, אז אזעלכע מצות וואָס מען קען זיי פאָלשטענדיג מקיים זיין בסתר און מענשען זאָלען דערפון ניט וויסען, דארף מען טאקי טהאָן פערבאָגענערהייט, אָבער, למשל, דאוונען בצבור, אויפמערקזאם מאכען אנדערע אז זיי זאָלען טהאָן גוטעס און זיין געהיט פון טהאָן שלעכטעס, לערנען תורה מיט אנדערע, צדקה געבען און דאָס גלייכען, אזעלכע זאכען דארף מען זיך ניט אפּזאָגען פון צו טהאָן צוליעב דעם טאָמער וועט מען דערפאר קוכה שם זיין און קריגען כבוד. איך בין דאָס מחויב צו טהאָן לשם שמים, פון גאָטס וועגען, און טאָמער וועלען מיך לייט לויבען אדער אפּגעבען דערפאר כבוד, וועט עס מיר ניט שאדען און איר וועל צוליעב דעם ניט פערליערען מיין שכר, וויל בעת מעשה איז דאָך מיין כונה ניט געווען לשם רוהם, לשם כבוד, נור מיט'ן רייגעם געוויסען בלויז פון גאָט'ס וועגען.

"און עס איז שוין געזאָגט געווארען, אז וועז אייגער טהוט עפּעס א מצוה אפּעז, ניט בעהאלטען פון לייט, און ער, דער וואָס טהוט די מצוה, וויל וויסען, או"ב ער טהוט די זאך ריכטיג, קען ער זיך דאָס איבערצייגען פון זיך אליין אויף צווייערליי אופנים. ערשטענס, דארף ביי איהם אליין קלאָהר זיין, וואָס ערוואַרטעט ער צו געניסען פאר דער מצוה און פון וועמען ער ערוואַרטעט עס־ וואָס צו געניסען. אויב ער האָפּט צו געניסען עפּעס פון גאָט, היסט עס, אז ער טהוט די מצוה בשלמות, פאָלקאָם ווי מען דארף, און אויב עס פלאָנטערט זיך איהם אין זיין מח, אז ער וועט עפּעס האָבען פון מענשען, איז די מצוה ניט פאָלשטענדיג. צווייטענס, דארף ער וויסען און זיין איבערצייגט, ווי וואָלט ער געהאנדעלט וועז דיזעלבע מצוה, וואָס ער טהוט אפּעז, וואָלט זיך איהם

געמאכט צו טהאָן בסתר, אין געהיים קיינער זאָל דערפון ניט וויסען, וואָלט ער זי אין אזא פאַל אויך געטאָן אָדער ניט? אויב יאָ, אויב ער איז ביי זיך זיכער, אז ער וואָלט די מצוה אויך געטהאָן ביחידות, איז די מצוה א גאנצע, אָדן שום פעהלער; פיהלט ער אָבער ביי זיך, אז ער איז מיט דעם ניט זיכער אין אין געהיים וואָלט ער דאָס אפשר ניט געטהאָן, איז דאָס ניט קיין ריכטיגע מצוה ווי געהעריג איז און ער דארף עס בעסער ניט טהאָן און ווארטען ביז זיין הארץ וועט געלייטערט ווערען, ביז ער וועט פיהלען אז ער טהוט עס מיט א ריינעם געוויסען בלויז פון גאָט'ס וועגען". אַז דו וועסט דעם יצר הרע ענטפערען די דאָזיגע תשובה, וועט ער געשלאָגען ווערען און וועט זיך אונטערגעבען.

און אז דער יצר הרע וועט זעהן אז אין דיעזען פונקט קען ער דיר אויך ניט איבערריידען, וועט ער זיך צו דיר נעהמען מיט א דעלעקאטנערען אופן, מיט אן אופן וואָס איז גאָר שווער אָנצושטויסען זיך אז דאָס איז געמיינט צו שלעכטען. ער וועט פרובירען אראָפּפיהרען דיך פון וועג דורך דעם ענין פון גמול ועונש, פון בעלוינונג און שטראָף אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט. ער וועט דיר זאָגען: "דו ביזט דאָך פון בעשעפער'ס חסידים און זיינע אויסער־וועהלטע. דו ביזט דאָך, הייסט עס, א צדיק גמור, א פאָלשטענדיגער צדיק, און אַלס אַזעלכער דאַרפסטו האָבען שכר אי אויף דער וועלט, אי אויף יענער וועלט. דעריבער סטארע זיך ווי ווייט מעגליך ווייטער דיענען גאָט, אפשר וועסטו טאקי זוכה זיין צו האָבען ביידע וועלטען, און אז דיר וועט דאָ אויף דער וועלט זיין גוט, וועסטו איהם קענען דיענען מיט א גוט הארץ און מיט א פרעהליך געמיטה, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" — ליכט, דאָס מיינט עולם הבא, איז פערזעעט פאר'ן צדיק און צום עהרליכען, צום פרומען — שמחה דאָ אויף דער וועלט". אזוי וועט דיר דער יצר הרע זאָגען, און אויב דו וועסט זיך צוהערען צו זיינע רייד, אויב דו וועסט איינשטימען מיט איהם, וועט ער דיך אריינווארפען אין א מין פערבאָרגענע שותפות. דאָס הייסט, דו וועסט ביי זיך אין הארצען אין זינען האָבען, אז דאָס וואָס דו דיענסט דעם בעשעפער איז ניט פון זיינעטוועגען, נור כדי דו זאָלסט פון דעם געניסען אויף ביידע וועלטען. און ווען ניט דאָס, ווען דו זאָלסט ניט ערווארטען אויף בעלוינונג, וואָלסטו גאָר ניט אנערקענט די שטענדיגע טובות וואָס גאָט טהוט מיט דיר און דו וואָלסט ניט געפונען פאר נויטיג אָפּ־צודיענען איהם דערפאר, ווייל דו וואָלסט גאָר ניט איינגעזעהען, אז דאָס דיענען איהם איז פאסענד פאר זיין גרויסקייט, מאכט און חכמה. און אויף דעם האָבען שוין אונזערע חכמים געזאָגט: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס" — איהר זאָלט ניט זיין ווי קנעכט וואָס דיענען זייער ווירטה, כדי צו קריעגען בעלוינונג, נור זייט ווי דיענער וואָס דיענען זייער ווירטה ניט ווארטענדיג אויף בעלוינונג.

פרק ו׳

און אז דו וועסט באשטרייטען דעם יצר הרע אין זייגע אלע פארינג טענות, וועט ער דיך אריינווארפען אין א ים פון ספקות אין דעם ענין פון הכרח וצדק, אין דער פראגע: אויב אלעם וואס א מענש טהוט איז ער געצוואונ־ גען צו דעם דורך גזירה, דורך דעם וויל־ען פון גאט, ברוך הוא, אדער דאס וועגדט זיך אן דעם מענשענ׳ם רצון און ער קען טהאן ווי ער ויל און וואס ער ויל. און אז ער וועט דיך זאגן פארנאכלעסיגענדיג גאטעם דינסט און זייגע־ דיג מעהר געגייגט צו זינד, וועט ער אנווענדען זייגע טענות צו באווייזען דיר, אז דו ביזט ניט אין דיין רשות און דו קענסט קיין זאך ניט טהאן אהן דעם רצון פון באשעפער. ער וועט דאס דיר אויפווייזען פון פסוקים און פון קבלה, פון תלמוד, כדי צו פארשטארקען זייגע ארגומענטען. ער וועט דיר זאגען: וועו דער באשעפער וואלט געוואלט דו זאלסט איהם דינען, וואלט ער דיר געצוואונ־ גען דערצו און וואלט געמאכט, אז דו זאלסט איהם מוזען דינען געגען דיין אייגענעם וויללען, און אז דו ביזט ניט געגייגט צו דינען איהם, איז א סימו, אז ער ויל ניט דיין דינסט, און קענסטו דען זיין געגען זייגע גזירות און טהאן אנדערש ווי זיין רצון איז? דעריבער דארפסטו ערפילען זיין פארלאנג, ויל דו האסט אויף דעם גארניט צו זאגען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ישעיה: "אנכי ה׳ עושה כל" — איך גאט מאך אלעם.

און אויב דער יצר הרע וועט זעהן, אז דו ביסט זיך עוסק אין עולם הזה, אז דו זוכסט צו געניסען פון די תענוגים פון דער וועלט, וועט ער דיר זאגען: זיי אפגעהיט פון פוילקייט און אפגעלאזענקייט, ארבייט וואס מעהר צו פארדינען מעהר און לאז זיך וואויגעהן פיעל מעגליך. פארלאז זיך ניט אויף קיינעם, האב ניט קיין בטחון, ויל גוטעם און שלעכטעם איז אין דיינע הענט און ארבייט און רוה איז אין דיין רשות. דאס וואס דו קענסט דערגרייכען מיט דיינע קרעפטען איז דיינם און עם איז ניטא אזא מאכט וואס זאל דיר שטע־ רען אויפצוטאן וואס עם איז, אויב נאר דו ביזט פלייסיג און פעהיג דערצו. דעריבער שפאר ניט קיין מיה און ארבייט מיט אלע דיינע קרעפטען, וועסטו אלעם האבען און עם וועט דיר קיין זאך ניט פעהלען. באווארען זיך פון בייז זע באגענישען און דו וועסט געווארענט זיין, אזוי ווי דער חכם זאגט אין משלי: "צנים פחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק מהם" — דערנער און נע־ צען געפינען זיך אויפ׳ן קרומען וועג און דער וואס היט זיך, איז דערווייטערט פון זיי. אדער: "אולת אדם תסלף דרכו" — דעם מענשענ׳ם נארישקייט פארקרימט זיין וועג, דאס הייסט: וועו א מענש איז אונווילעגד און וויים ניט ווי אזוי אנצוגעהן אין זיינע עסקים, ווערט די גלייכע וועג אויך ביי איהם קרום. אדער אין מלאכי ווערט געזאגט: „מידכם היתה זאת" — דאס וואס אייך געהט ניט גוט איז דאס געקומען פון אייערע אייגענע הענד.

אוז אז דעם יצר הרע וועט זיך בעסער לויגען אויפצוציגען דיר, אז די בחירה, דער אויסוואהל איז ניט ביים מענשען, נאר אלעם איז געוועגדט אן גאט, וועט ער דיר בריינגען ראיות, אז אזוי איז דאס, כדי אראפצופירען דיך פון וועג און אפשוואכען אין דיר די יראת שמים און אפוועגדען דיך פון עבודת הבורא.

וועז אבער דו וועסט ערוואכען אוז איז זיגען נעהמען דאס וואס אונזערע חכמים האבען געזאגט: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" — אלעס איז אין די הענד פון גאט אויסער דאס מורא האבען פאר איהם, וואס דערויף איז די בחירה אוועקגענעבען געווארען צום מענשען אוז ער קען טהאן וויי ער וויל, דיענען איהם אדער זיגדיגען — אז דו וועסט זיך באדענקען וועגען דעם, וועסטו זיך מעהר סטארען אין די ענינים פון דער תורה, וואס דו וויסט קלאהר, אז דאס איז פארבונדען מיט שכר אוז עונש, אזוי ווי עם וועדט געזאגט אין איוב: "כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימצאנו" — די טהאט פון מעשענן בעצאהלט איהם אוז לויט דער וועג, וואס א מענש גענהט אזוי פאסירט מיט איהם, דאס הייסט: טהוט ער גוטעם וויי דער באשעפער וויל, קריגט ער דערפאר שכר, אוז גענהט ער אין שלעכטען וועג, קריגט ער זיין שטראף. אין ענינים אבער וואס האבען צו טהאן מיט עולם הזה, וועסטו זיך פיהרען ווי עם איז שוין פריהער געזאגט געווארען אין דיזען ספר, ווייל גוטעם אוז שלעכטעם, גליק אוז אונגליק איז ניט ביים מענשען אין די הענד אוז וועגען דעם דארף ער האבען בטחון אין גאט.

אוז אז דער יצר הרע וועט זיך מיאש זיין, אז ער וועט איינזעהן, אז ער קען דיך אין דיזען פונקט אויך ניט בייקומען, וועט ער זיך נעהמען די מיה איבער־צוריידען דיך, אז דו זאלסט האבען מעהר נאוה אוז וועניגער עניוות, דו זאלסט מעהר זיין שטאלץ ביי זיך אוז וועניגער נידערגעפאלען. ער וועט דיר זאגען:

דו האסט דאך שוין דערגרייכט די גרויסע מעלות פון חסידים אוז צדיקים מיט דיין הערצליכען גלויבען אין גאט, מיט דיינע מעשים, וואס זיינען אויס־שליסליד פון גאט'ס וועגען. דו ביזט אין דיזע הינזיכטען אן אייגציגער אין דיין דור, אז אייגציגער אין דער צייט וואס דו לעבסט אוז נאר אזא צדיק ווי דו איז ניטא. דעריבער דארפסטו זיך ארויסצייגען אלס אזעלכער אוז זאלען לייט וויסען, אז דו שטעהסט אויף העכערע מדרגה ווי זיי דורך דעם, וואס דו זאלסט זיי האסען, פאראכטען אוז ערנידערינגען. דו זאלסט אויפווייזען ווי שלעכט אוז פארדארבען זיי זיינען, פארעפענטליכען זייערע מעשים, זידלען זיי אוז שענדען זיי אוז שטראפען זיי אזוי לאנג ביז זיי וועלען זיך שעהמען, וועלען חרטה האבען אויף זייערע פאריגע מעשים אוז וועלען זיך אומקעהרען צו גאט. דאס — וועט דיר דער יצר הרע זאגען — איז א מנהג פון די נביאים, אזוי ווי גאט האט געזאגט צו יחזקאל הנביא: „אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם" — דו מענשען־קינד, זאג די אידען ווי אזוי דער בית המקדש וועט אויסזעהן אוז זיי וועלען זיך שעהמען פאר זייערע זינד. זעהסטו דאך, אז גאט האט געהייסען דעם נביא בריינגען זינדיגע מענ־שען צו בישוים. איז אויב דער יצר הרע וועט צו דיר קומען מיט אזעלכע מענות, זאלסטו איהם ענטפערען:

ווי אזוי קען איך פארהאסטען אוז שענדען אזעלכען וואס איך וויים ניט וואס ביי איהם אין הארצען טהוט זיך? ווי אזוי קען איך איינעם זידלען בעת איך וויים ניט זיינע הערצליכע פארהעלטניסע מיט גאט? עס קען דאך זיין, אז לויט ווי מען זעהט איינעם איז ער העפליך, אבער זיינע פארבאנגיסע, זיי־נע מחשבות זיינען גאר אנדערש. אוז אויב די נביאים האבען יא געשטראפט אוז מביש געווען די לייט פון זייערע צייטען, האבען זיי דאך דאס געטהאן מיט'ן רשות פון באשעפער, וועלכער האט געוואוסט, אז זייערע הערצער

זיינען שלעכטע; אבער איך בעזיץ ניט אזא חכמה צו וויסען וואס ביי אימיצען איז הארצען טהוט זיך, און אפשר איז די כונה פון א טהאט וואס שיינט צו זיין שלעכט, גאר א גוטע? און אפשר זיינען יענעמ'ס כונות, יענעמ'ס מחשבות בעהערע ווי מיינע? אפשר זיינען זיי מעהר אנגעלעגט ביים באשעפער ווי מיינע? און אויב אייגער איז אין די עפענטליכקייט שלעכט, קען זיין, אז דאס איז צוליב דעם, ווייל ער איז פארנארישט, אומוויסענד און ער וויים ניט די פליכטען, וואס ער האט צום באשעפער, און אזעלכער קען האבען א בעסערע טענה ווי איך צו פארטיידיגען זיך און רעכטפערטיגען זיינע מעשים, ווייל ער וויים ניט און איך וויים און פארשטעה מעהר פון איהם. וואהרום גאט מאהנט ניט פון מענשען נאר לויט דעם וויסען און פארשטאנד פון מענשען. דער וואס וויים און פארשטעהט מעהר וועלט פון איהם געפאדערט, ער זאל מעהר דינען גאט ווי דער וואס וויים וועניגער און פארשטעהט וועניגער. דעריבער קען דאך זיין, אז איך בין העכליכער און נידעריגער פון יענעם, ווייל לויט מיין וויסען און פארשטעהן גאט ערפילט איך ניט געוונ מיינע פליכטען צו איהם, בעת יענער טהוט נעוונ לויט זיין וויסען. און אז יענער זינדיגט טהוט ער דאך דאס בשוגג, אומגערן, ווייל ער וויים ניט בעסער, אבער זוען איך פיהר זיך ניט אויף ווי געהעריג איז, טהו איך דאך דאס במזיד, אבזיכטליך.

און אפשר — זאלסטו וויטער ערקלערען דעם יצר הרע — איז יענער נאר ניט אזוי שלעכט. עס קען זיין, אז דאס שלעכטעם טהוט ער אפען און דאס גוטעם טהוט ער פארבארגען, און איך בין פארקעהרט, אין די עפענטליכקייט בין איך א צדיק און פערבארגענערהייד אפשר ניט. דעריבער איז יענער מעהר בארעכטיגט צו גאט'ס רחמנות און פארגעבונג ווי איך. זיין איין זכות פון א מצוה, וואס ער טהוט וועגט אפשר איבער א סך פון מיינע זכיות, ווייל ער טהוט עס באהאלטען, אין געהיים, וואס קיינער אויסער גאט וויים דערפון ניט, לויבט איהם קיינער ניט און מען טיילט איהם דערפאר ניט צו קיין כבוד, בעת איך, וואס מיינע גוטע מעשים וויסען אלע, לויבט מען מיך דערפאר און מען רעספעקטירט מיך.

אזוי איז אויך מיט עבירות. איין עבירה וואס איך טהו וועגט אפשר איבער יענעמ'ס א סך עבירות, מחמת איך טהו די עבירה באהאלטען און יענער אין די עפענטליכקייט. און צוליב דעם, ווייל יענער איז באקאנט פאר א בעל עבירה, וועלט ער פון מענשען געטאדעלט און מען איז איהם מבזה, און די בזיונות וואס ער האט וועלט גערעכענט אלס א טהייל פון דער שטראף, וואס ער דארף קריגען פאר'ן חטא און זיין עונש וועט שוין זיין א קלענערער. איך אבער, פאר מיינע אן עבירה קריג נאר ניט אפגערעכענט אויף דער וועלט, מחמת קיינער וויים דאך ניט, אז איך האב די עבירה געטאן און מען טאדעלט מיך ניט און מען איז מיך ניט מבזה, וועל איך די פולע שטראף מוזען ליידען אויף יענער וועלט.

און נאך א זאך: אז איך וועל זיך אפליגען צו זוכען פעהלערען ביי אנ־ערע מענשען און זיך צוקוקען און באאבאכטען זייערע שלעכטע מדות, כדי איך זאל זיי קענען מוסר זאגען און שענדען און פראכטען זיי, וועל איך קיין צייט ניט האבען אכטונג צו געבען אויף זיך אליין און זוכען מיינע אייגענע

פּעהלערע, וואָס דאָס איז בילכער און וויכטיגער, ווי האָבען אין זינען פּרעמדע חטאים. דאָס איז אזוי ווי א קראנקער, וואָס איהם ליגען מעהר אין זינען זיינע וועהטאָגען ווי פּרעמדע און ער זוכט גיכער זיין אייגענע קוראציע, זיין אייגענע היילונג איידער די היילונג פון אַנדערע חולאים.

אז דו וועסט דעם יצר הרע אַנגעבען די דערמאָהנטע ארגומענטען, וועלען זיינע טענות צוקלאפּט ווערען.

און אז דעם יצר הרע'ס פּיילען וועלען דיך אלץ ניט טרעפען; אז ער וועט איינזעהן אז ער קען דיך פּאַרט ניט בעזיגען, וועט ער אויף דיר לויערען סאי אין דער צייט וען דיר געהט גוט, סאי אין דער צייט וען דיר געהט שלעכט און אין ביידע פעלע וועט ער זוכען אראָפּצופּיהרען דיך פון גלייכען וועג. אויב דיר וועט געהן גוט ווי דו ווינשט, וועט ער דיר זאָגען: דאָס איז די פרוכט פון דיין סטארקען זיך, פון דיין פלייסיגקייט, פעהיגקייט און חכמה. דערביבער פלעגסט זיך וואָס מעהר אין וועלטליכע זאכען און שפּאָר ניט קיין מיה צו פערבעסערען דיין לאגע אויף דער וועלט, וועט דיר שטענדיג געהן גוט און דו וועסט שטייגען נאָך העכער, און פרעה זיך און זיי צופרידערן מיט די גוטעס וואָס דו גענעסט אויף דער וועלט, ווייל דאָס וועט ניט לאנג געדויערען און אין גיכען וועט מען דיך רופען אהין, אין פינסטערען קבר, וואו עס עקזיסטירט ניט קיין חכמה קיין בריה'שאפט, קיין בעוועגונג און קיין הנאה און קיין צער. א ראיה אויף דעם וועט ער דיר ברייננען פון פסוק אין קהלת: "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה" — אלעס וואָס דו מענש קענסט טהאָן מיט דיין כח, טהו, וואָרים עס איז ניטא קיין טהעטיגקייט, קיין חשבון, קיין וויסען און קיין חכמה אין קבר, וואוהין דו געהסט אוועק נאָך דיין טויט. אזוי וועט דיר יצר הרע איינריידען בעת דיר וועט געהן גוט אויף דער וועלט.

וועט דיר ווידער געהן שלעכט, וועט ער דיר ארויפגעבען אויפ'ן זינען ווי רשעים לעבען גוט און ווי די הצלחה שפּיעלט די כופרים, די וואָס לייקענען אין גאָט. ער וועט דיר אָנצייגען אויפ'ן פסוק אין איוב: ישליו אוהלים לשודדים ובטוחות למרגיזי אל" — די געצעלטען פון רויבער זיינען בשלוה און רוהיגקייט איז בעשטימט צו די וואָס דערצערנען גאָט. און ער וועט דיר זאָגען: די שאדענס און די צרות וואָס דיר קומט אויס צו ליידען איז דאָס צוליעב דעם וויל דו ביזט איבערגעגעבען צו גאָטעס דיענסט און צו אפהיטען זיינע מצוות בין אדם לחברו, פון מענש צו מענש, און דו קענסט אלעס ניט נאכקומען, ווייל דאָס איז א צו גרויסע לאסט און זהער שווער נאכצוקומען, דעריבער ווערסטו געשטראפט. ווען דו וואלסט אין גאנצען ארונטערגעוואָרפען פון דיר דעם יאך פון חורה און מצוות, וואלט דיר גוט געווען, אזוי ווי דו זהסט אז רשעים געהט גוט, און די תורה זאגט דאָך אויף: "בקרבי אקדש" — דורך מיינע נאענטע, דורך די צדיקים ווער איך געהייליגט. דורכדעם, היסט עס, וואָס איך שטראָף זיי, ווערט מיין נאָמען געהייליגט. אָדער אין עמוס ווערט געזאגט: "רק אתכם ידעתי, על כן אפקוד עליכם" — נור אייך איידען האָב איך ליעב, דעריבער וועל איך אייך שטראָפען פאר אייערע זינד, און נאָך עהנליכע פסוקים זיינען דאָ אין די הייליגע שריפטען, וואָס צייגען אז מיט צדיקים איז גאָט זהר מדקדק.

און אז דער יצר הרע וועט דיך זעהן טהאָן עפּעס א מצוה, וועט ער דיר די זאך שווערער מאכען ווי זי איז און וועט דיר אָנסטראשען, אז דו זאָלסט עס ניט טהאָן. ווען, למשל, דו וועסט וועלען פאסטען, וועט דער יצר הרע דיר זאָ־גען, אז דאָס וועט דיך אָפּשוואכען און קראנק מאכען און דו וועסט דורכדעם ניט קענען טהאָן עפּעס פאר דער וועלט און פאר יענער וועלט, ווייל דורכ'ן תענית וועסטו אויך קיין כח ניט האָבען צו דיענען גאָט.

און טאָמער וועסטו ביינאכט וועלען תפלה טהאָן צו גאָט, וועט דיך דער יצר הרע אָפּווענדען דערפון. ער וועט דיר ארויפבריינגען אויפ'ן זינען, אז דער שלאָף איז פאר דיר בעסער ווי נאהרונג, ווייל דאָס פערהיט דיין געזונד און קרעפטיגט דיין קערפּער מעהר ווי עסען און טרינקען. און אויב דו וועסט וועלען געבען צדקה, וועט ער פאָרשטעלען אין דיין פאנטאזיע ווי שלעכט עס איז ווען מען האָט ניט קיין געלד און ווי אומגליקליך עס איז דער אָרימאן וואָס ליידעט דחקות. דערמיט וועט דער יצר הרע דיך אָפּסטראשען פון געבען צדקה כלומר'שט צו פערהיטען דיך אז דו זאָלסט דורכדעם אליין ניט פעראָרימט ווע־רען. אזוי וועט ער געפינען וועגען ווי אזוי צו ווארפען אויף דיר א מורא ביי יעדע געלעגענהייט ווען דו וועסט וועלען מקיים זיין וועלכע ניט איז מצוה, כדי אָפּצואווענדען דיך פון דעם.

און אז דו וועסט אין זינען האָבען צו טהאָן אן עבירה, וועט דיר דער יצר הרע מאכען די זאך בעליעבט. ער וועט דיר פאָרשטעלען די גרויסע הנאה וואָס דו וועסט פון דעם געניסען און מאכען דיר פערגעסען די שטראָף וואָס דו וועסט דערפאר האָבען. ער וועט דיר צוגעבען חשק צו טהאָן די עבירה מיט כל־ערליי טענות און ער וועט פון דיר ניט אָפּטרעטען ביז דו וועסט עס טהאָן. און אז דו וועסט דערפיהלען אזעלכע אָדער עהנליכע טענות פון יצר הרע, זאָל־סטו איהם ענטפערען:

יעדער צער, וואָס איך האָב געהאט אין מיין לעבען, איז פאָראיבער און עס איז פון דעם אפילו קיין סמן ניט פערבליבען. שלעכטעס וואָס א מענש האָט אויסצושטעהן אין זיין לעבען, מיידט שנעל, אָבער דער שכר וואָס מען האָט פאר א מצוה איז אן אייביגקייט און עס ענדיגט זיך קיינמאָל ניט. ווען מען פאסט בייטאָג, איז ווען מען עסט נאכהער ביינאכט, ווערט דער תענית פער־געסען. מען קריגט צוריק די פריהעריגע כחות אזוי ווי מען זאָל גאָר ניט האָ־בען געפאסט און דער שכר פאר'ן תענית פערבלייבט פּראָפיט. אזוי אויך ווען מען איז אַ טהייל פון דער נאכט וואכענדיג און מען איז זיך עוסק אין עבודת שמים, אין גאָט'ס דיענסט, איז נאכהער אז מען שלאָפט זיך דורך, ווערט מען צוריק אָפּגעפרישט אזוי ווי מען זאָל גאָר פריהער ניט זיין וואכעדיג און דער שכר פאר'ן ניט דערשלאָפען און לערנען אָדער תפלה טהאָן פערבלייבט.

וועגען דעם ענין פון צדקה, ווי אזוי מען קען אָפּשלאָגען דעם יצר הרע'ס טענות, ווען ער רעדט אָן דעם מענשען ניט צו געבען צדקה, האָב איך שוין גע־נוי ערקלעהרט אין שער הבטחון.

און וועגען דעם ענין פון עבירות, וואָס דער יצר הרע גיט צו חשק דעם מענשען ער זאָל זיי טהאָן, זאָלסטו זיך בעדענקען און איבערלייגען, אז די הנאות און פערגעניגענס וואָס מען האָט אויף דער וועלט, סאי אזעלכע וואָס מען מעג, סאי אזעלכע וואָס מען טאָר ניט, געהען פאראיבער שנעל; אָבער די שאנדע און שטראָף פאר זינד אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט, דאָס פערבלייבט.

אז דו וועסט זיך דאָס אין זינען נעהמען, וועט דער יצר הרע געשלאָגען ווערען און דו וועסט פלייסיג זיין צו טהאָן גוטעס און זיך דערווייטערען פון העסליכע מעשים.

פרק ז׳

און אז דער יצר הרע וועט פערלירען זיין האָפנונג אָפּצואווענדען דיך פון גאָטעס דיענסט דורך די פאָריגע אופנים; אז עס וועט איהם ניט געלינגען צו בעוועגען דיך דו זאָלסט אויספאָלגען זיינע פאלשע עצות און דו וועסט זיך פיהרען לויט דיין בעשלוס צו דיענען גאָט, וועט ער אָנווענדען מיטעל ארויפצוווארפען אויף דיר אן אונמוטה און אריינברענגען אין דיין הארצען דאגות און מאכען דיך שטענדיג טרויערען, כדי דו זאָלסט חרטה האָבען אויף די גוטעס וואָס דו האָסט פריהער געטהאָן און דער בעשעפער זאָל פון דיר אוועקנעהמען דעם שכר פאר דיינע מעשים טובים. וועסטו וויעדער האָבען אָפּגעטהאָן אן עבירה, וועט דער יצר הרע געפינען וועגען ווי אזוי אריינצובריינגען פרייד אין דיין הארצען און דו זאָלסט זיך פרעהען מיט דיין שלעכטען טהאט, כדי דו זאָלסט זיך שטארקען און פלייסען צו טהאָן נאָך אזעלכע מעשים. ער וועט געפינען וועגען צו מאכען אזוי, אז דו זאָלסט דיינע דאגות אָנהענגען אָן דיינע גוטע מעשים און פרייד און פערגעניגען, זאָלסטו דענקען, אז דאָס איז פעראורזאכט דורך שלעכטע מעשים, כדי דו זאָלסט די ערשטע מעהר ניט טהאָן און די צווייטע טהאָן נאָך מעהר ווי פריהער.

ווען אָבער דו וועסט פיהלען דעם יצר הרע׳ס בעטרוג; ווען דו וועסט אין זינען האָבען, אז דאָס פערשפּרייט דער יצר הרע פאר דיר נעצען צו פאנגען דיך, וועסטו פאָרזיכטיג זיין און גאָט וועט דיר העלפען נצול צו ווערען פון זיי. און אויב דו וועסט עס ניט דערפיהלען, וועט ער דיך פּלוצלונג אומשליידערען און אריינשיסען אין דיר זיינע פיילען.

אן אויב דו וועסט זיך שטעלען געגען איהם אין אלע זאכען און ער וועט דיך ניט קענען איבערריידען מיט אלע זיינע טענות און ארגומענטען, וואָס זיינען פריהער דערמאָהנט געוואָרען, וועט ער זיך נעהמען צו דיר און זוכען אראָפּצופיהרען דיך פון ריכטיגען וועג אין דעם ענין פון דיין וויסען און קענטניס אין דער תורה. און אז ער וועט זעהן אז דו ביזט אריינגעטהאָן אין לערנען, וועט ער דיר זאָגען:

דו ווייסט שוין אין דער תורה אזוי פיעל ווי די גרויסע לייט פון דיין דור. דו האָסט שוין דערגרייכט אזוי פיעל קענטניס אין דיין לויטער אמת׳ער תורה אזוי ווי די אלטע לומדים פון דיין צייט. טאָ וויפיעל איז דער שיעור צו לערנען? דו ווייסט דאָך אז צו דער חכמת התורה איז גאָר קיין סוף און קיין גרעניץ ניטאָ. טאָ בעשרענק זיך אויפ׳ן עיקר פון דער אמונה און די הויפּט דינים פון דער תורה און נאכהער גיב זיך אָפּ מיט לערנען אזעלכע לימודים, דורך וועלכע דו זאָלסט זיך אויסצייכענען און אויספיינען זיך צווישען מענשען. לעהרען זיך מוזיק, נאָטען, כללים פון שפּראכען, פאבלען, רעטענישען און אנדערע זאכען וואָס זיינען אָנגענומען ביים פאָלק און לאָז צורוה די פערפּלאָנטערטע דינים און די פּלפּולים פון די חכמים. גריבעל זיך ניט צו וויסען פון וואנען יעדער דין שטאמט, ווי

אזוי יעדע מצוה דארף דורכגעפיהרט ווערען, אין די ראיות און שאלות וואס איז דא ביי יעדען דין, און זוך ניט צו פערבינדען די דינים און מצוות מיט מיסטיק, מיט הימעלשע סודות. האב ניט צו טהאן מיט די אלע זאכען, ווייל זיי זיינען צו טיף און דעליקאטנע. פערלאז זיך אויף דעם וואס דו האסט געהערט פון אנדערע אין זאכען וואס דו ווייסט, אז דו קענסט דערגעהן מעהר אזוי גוט ווי אין זאכען וואס דו קענסט מיט דיין טראכטען און קלעהרען און גרייבלען זיך ניט דערגעהן מעהר. סוף כל סוף קען דאך ניט זיין אז דו זאלסט אלעם גרינדליך ווייסען, ווייל צו דער חכמת התורה איז קיין גרונד ניטא, טא צו וואס מאטערען דיין מח און פערבריינגען דיין צייט? נעהם אלעם אויבערפלעכליך און בענוגען זיך מיט דעם וואס דו ווייסט.

און אז דיזע טענה פון יצר הרע וועט אויף דיר ניט ווירקען און דו וועסט זיך פארט גרייבלען אין ענינים פון מצוות און דינים, וועט ער דיך פרובירען שיסען מיט די פיילען אדער קוילען פון קנאה. דער יצר הרע וועט, הייסט עס, אין דיר אריינגעבען א געפיהל מקנא צו זיין אנדערע און ניט פערגינען זיי, און אז דו וועסט ווייסען פון אזעלכע וואס ווייסען אין דער חכמת התורה מעהר ווי דו, וועט דער יצר הרע דיר אנרייזען צו זוכען אויף זיי פעהלערען, צו ערנידריגען זיי, צו שענדען זיי עפעס אזוי ווי זיי זאלען האבען גערויבט דיין ווייסען, דיין קענטנים און בע'גז'ט דיין חכמה. אויב ווידער דו ווייסט פון אזעלכע וואס קענען און ווייסען וויניגער פון דיר, וועט דער יצר הרע דיר אריינגעבען אין זינען, אז דו זאלסט זיי נידערשעצען, פייגט האבען זיי פאר זייער אונווייסענהייט, אויספויקען פאר לייטען, אז יענע און יענע זיינען פראסטאקעם, און בעריהמען זיך מיט דיין קענטנים, אז דו קענסט און ווייסט מעהר פון זיי. דאס וועט דיר בריינגען צו גאוה אויף אזוי ווייט, אז דו וועסט יענע לייט האסען און וועז זיי וועלען דיר עפעס פרעגען, וועסטו זיי ניט וועלען ענטפערען, מחמת דו וועסט האלטען פאר א פחיתת הכבוד, פאר א נידערשעצונג צו רעידען מיט זיי. און דו וועסט זובען עהרע פון דיין חבר'ם אונווייסענהייט, און דו וועסט זיך אויספייגען דערמיט, וואס דו וועסט אימיצען שענדען, און דער סוף וועט זיין, אז דו וועסט זיך אפזאגען פון דעם וואס אונזערע חכמים האבען אונז געלערנט אין דעם ענין פון גאט און זיין תורה.

און אויב דעם יצר הרע וועט ניט געלינגען איבערצורייידען דיך אין דעם ענין פון דער לעהרע פון גאט און זיין תורה, וועט ער פרובירען איבערריידען דיך אין אנדערע מעשה העבודה, אין אנדערע זאכען וואס האבען צו טהאן מיט גאט'ם דיינסט, און וועז ער וועט זעהן אז דו טהוסט עפעס פון גאט'ם וועגען, וועט ער די זאך פארשטעלען אין דיין פאנטאזיע אלס גרעסער און ערהאבענער ווי דאס איז. דו וועסט טהאן א קליינע, געוועהנליכע מצוה און דער יצר הרע וועט דיר אריינגעבען אין זינען, אז דו האסט אויפגעטהאן די גרעסטע זאך. דאס וועט פעראורזאכען דו זאלסט זיך האלטען גרויס ביי זיך און גרינג־שעצען אלע אנדערע מענשען און האסען זיי און שענדען זיי, כאטש עס קען זיין, אז וואס אנבעלאנגט צו גאטעם דיינסט זיינען זיי בעסער פון דיר. און אויב צווישען דיינע חברים וועט זיין א גרעסערער עובד ה' און זייגע מעשים וועלען זיין בעסערע פאר דיינע און ער וועט זיך מעהר בעמיהען צו דערנעהענטערען זיך צו גאט — אויב דו וועסט פון אזעלכען ווייסען, וועט דיר דער יצר הרע אנרייזען און וועט זאגען: אלע גוטע מעשים וואס מען זעהט פון יענעם, איז פאר דיר א חסרון. וועז

ניט ער, וואלסטו ביי דער וועלט אנגענומען געווארען פאר א צדיק, און וויל מען זעהט פון איהם מעהר צדקות, וועלט דיין פרומקייט פערדונקעלט. דאריבער האב איהם פיינט, זוך זיינע פעהלערען, פארש נאך אפשר וועסטו אויך איהם געפינען א חטא, כדי צו ערנידעריגען איהם אין לייטענם אויגען, און אויב דו קענסט אויך איהם אויסטראכטען עפעם א בלבול, כדי צו פערשמוצען זיין שעהנעם נאמען, טהו דאם און דו וועסט אנערקענט וועלען אלם פרומאק, אלם צדיק.

אויב דער יצר הרע וועט דיך צו דעם אנרירידען, זאלסטו איהם ענטפערען:

ווי אזוי קען איך פערהאסען דעם יעניגען וואם גאט האט איהם ליעב? ווי אזוי קען איך שענדען דעם יעניגען וואם גאט לויבט? און ניט נענוג וואם איך פויל זיך און גיב זיך ניט די מיה צו דיענען גאט אזוי ווי יענער, זאל איך איהם נאך דערפאר פיינט האבען? און ניט אזוי דארף איך האנדלען נענען דעם באשעפער. פארקעהרט: איך בין מחויב ליעב האבען זיינע געליעבטע און עהרען זיינע געעהרטע, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "ואת יראי ה' יכבד" — דער פרומער מאן עהרט די יעניגע וואם האבען מורא פאר גאט. און דו וויסט דאך וואם עם האט פאסירט מיט מרים, וועז זי האט נערעדט שלעכטעם אויף משה'ן און וואם עם איז נעווארען פון קרח און זיינע אנהענגער, וועלכע האבען ניט פארנונען משה און אהרן זייער נאהענט זיין צו גאט.

פרק ח'

און וועגען דעם וואם מיר האבען נעזאגט אין אנפאנג פון דיזען שער, אז א מענש דארף זיין דער מושל איבער זיין מחשבה, און זיינע נעדאנקען זאלען זיין קאנצענטרירט נור פון גאט'ס וועגען, וועלען מיר דא דעם ענין ארומריידען בריייטער.

אלעם וואם דו האסט אין דיין מחשבה, אלעם וואם דו דענקסט, זאל זיין לשם שמים. וועז אפילו דו האסט אין זינען וואכעדיגע זאכען, זאכען וואם האבען ניט צו טהאן מיט עבודת הבורא, זאלסטו אלץ דערביי אין זינען האבען גאט. וואהרום די מהרסטע שאדען אדער פארבעסערונגען אין וועלכע עם איז טהאטעג איז נעווענדט אן דער מחשבה. א גוטע מחשבה, א גוטע כונה קען אמאל גוט מאכען א שלעכטען טהאט, און פארקעהרט, א שלעכטע כונה קען פערדארבען א גוטען טהאט. אזוי ווי עם וועדט נעזאגט אין משלי: "מכל משמר נצור לבך, כי ממנו תוצאות חיים" — מעהר פון אלע זאכען וואם מען דארף היטען זאלסטו היטען דיין הארץ, דיין געדאנק, אדער כונה, וויל פון דעם נעהמט זיך לעבען. און די תורה זאגט: "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" — דעם מענשען'ס געדאנקען זיינען שלעכט פון זיין יוגענד. זעהט מען דאך, אז די מחשבה איז דער עיקר. עם זייגען אין די הייליגע שריפטען פאראן נאך אעזלכע פסוקים וואם צייגען אז וואם א מענש זאל ניט טהאן, איז די הויפט זאך די מחשבה, די כונה וואם מען האט דערביי. די תורה זאגט אונז: „מה ה' אלהיך שואל ממך, כי אם ליראה" — וואם פערלאנגט גאט פון דיר, בלויז דו זאלסט פאר איהם כורא האבען, און מורא איז ניט קיין טהאט, נור א מחשבה, א געדאנק איז מח אדער אין הארצען, און דאם איז דער עיקר וואם דער בעשעפער וויל. דאריבער דארפסטו זיך, ברודער, נעהמען אין זינען אז אלע דיינע טהאטען

זאלען זיין געאיניגט צום בורא יתברך און זאל דיין מיה ניט זיין אומזיסט און דיין טרחה זאל נוצען ברייגעז. און דו זאלסט ניט אוועקמאכען מיט דער האנד אלעם וואס איך האב דיר אויפמערקזאם געמאכט, ווייל איך האב שוין אין דיזען שער פאר דיר געזאמעלט נענוג סבות, נענוג אורזאכען וואס קענען פערדארבען דעם יחוד המעשה, דאס טהאן אלעם פון גאט'ס וועגען. אבער איך האב דיר נור געזאגט די עיקרים, די הויפט זאכען און כמעט קיין ענדע צו זיי ניטא. דא צווייגען, קלענערע אורזאכען וואס איז כמעט אלע דיינע מענליכקייטען, אפשר דערביבער דארפסטו זיך היטען פון זיי מיט אלע דיינע מענליכקייטען, אפשר וועסטו אויספיהרען אז אלע דיינע מעשים זאלען זיין לשם שמים, און דאס וועט ביי דעם בעשעפער זיין זעהר אנגענעמ.

און דו זאלסט זיך אין גאט'ס דינסט פיהרען אזוי ווי דו פיהרסט זיך אין וועלטליכע זאכען. כשם אזוי ווי אין מסחר אדער אין וועלכע עם איז בעשעפטיגונג דעכענסטו שטענדיג אויס אויף דאס בעסטע וואס דו קענסט קריגען אין עם זאל זיין ווייט פון שאדען, פון פעלשונג און א צוזאמענמיש פון גוטעם מיט שלעכטעם, אזוי דארפסטו געווים זעהן אז דיינע מעשים מיט עטוואס וואס זאלען זיין ריין און זויבער, ניט געפעלשט און ניט געמישט מיט קיין אייביגאיז ניט גוט. אז אין די ענינים פון דער וועלט, וואס איז ניט קיין אייביגקייט און עם ווערט כלה זוכסטו דאס בעסטע, דארפסטו דאך אין די ענינים פון עולם הבא, וואס האט א קיום אויף אייביג און דו דערנעהנטערסט זיך דורכדעם צו גאט, דאפעלט מדקדק זיין אז עם זאל געטהאן ווערען אויפ'ן בעסטען אופן.

אז ווענד אן דיינע קרעפטען צו לייטערען דיינע מעשים, צו רייניגען זיי אז זיי זאלען זיין זויבער אהן זיטיגע מחשבות. און אויב דו טהוסט ניט קיין סך מצות, אבער די ביסעל וואס דו טהוסט זיינען ריין, איז דאס בעסער ווי א סך און ניט איז נאנצען ריין, וואהרום א ריינע ביסעל איז א סך און א סך קיין ריינע איז אביסעל און עם בריינגט מיינע נוצען. און אז דו טהוסט אי אביסעל, אי ניט ריין, טויג אודאי ניט.

און היט זיך אז דיינע מעשים צו גאט זאלען ניט זיין אזוי ווי דער פויגעל וואס דער פסוק זאגט אויף איהם, אז ער לייגט די אייער אין בריהט זיי אויף דער הויפער ערד און איז ניט פארזיכטיג צו היטען זיי, קומען אנדערע בעשעפענען און צוטרעטען זיי און עס קומען פון זיי ניט ארויס קיינע עופות. דער דאזיגער פויגעל ווערט גערופען כנף רננים און ווערט געשילדערט אין איוב: "כי תעזוב לארץ ביציה ועל עפר תחמם, ותשכח כי רגל תזורה וחית השדה תדושה" — זי לאזט איבער איהרע אייער אויף דר'ערד און אויפ'ן זאמד וואהרימט זי זיי, און זי פערגעסט זיך אז פיס קענען זיי צוטרעטען און ווילדע חיות — צוקוועטשען, און ווי עם ווערט דארט וווייטער געזאגט. אזוי איז אויך מיט דעם וואס טהוט עפעם פון גאט'ס וועגען און ער פערנאכלעסיגט צו טהאן דאס ווי געהעריג איז, איז זיין מיה ארויסגעווארפען און ער האט דערפון גאר ניט.

און דער חכם שלמה האט אין משלי געלויבט א בעשעפענים וואס איז דער קונטראסט פון יענעם פויגעל און איז געהיט און פארזיכטיג אין איהרע טהאטען וואס זיינען פאר איהר גוט אין איהר וועלט, און ער האט אוכז געהויסען מיר זאלען זיך פון יענער בריאה לערנען, כאטש זי איז ניט מעהר

ווי א שוואכער אינזעקט, אזוי ווי ער זאגט דאָרט: "לך אל נמלה עצל" — נעמ פוילער צו דער מוראשקע, בעאבאכט ווי זי פיהרט זיך און ווער קלוג. זי, די מוראשקע גרייט אן איהר שפייז אום זומער און בעוואַרענט זיך מיט איהרע בעדערפניסע, אז עס זאל איהר נאָר ניט פעהלען. א מענש דארף אויך ניט זיין פויל און זיך בעזארגען מיט עולם הבא דורך דיענען גאָט מיט אמת, מיט א ריינעם געוויסען.

מיר האבען דא דערמאהנט אביסעל פון פיעלעם וואס עס איז דא צו רידען אין דיעזען ענין, און זאל די ביסעל ניט זיין אין דיינע אויגען צופיעל און זאלען דיר מיינע רייד ניט עקלען. מלאכות, איז וואס איידעלער און דעליקאטנער זיי זיינען אלץ מעהר סבות קען מיט זיי טרעפען. דעריבער האב איך אין דעם ענין פון יחוד המעשה אנגענעבען מעהר בעוואַרענישען, ווייל דאס איז אן איידעלער און דעליקאטנער ענין.

די וואס פערטיעפען זיך אין דיעזען ספר און פערשטעהען איהם, ווייסען זייגע מעלות און חשיבות. גאָט זאל אונז מיט זיין רחמנות העלפען אז מיר זאלען זיין פון די וואס זיינען גאנץ מיט איהם און טהוען אלעם פאר זיין גרויסען נאמען, אמן.

סוף פון שער יחוד המעשה.

שער השישי.

שער הכניעה

(דער טהויער פון אונטערטהעניגקייט. די לעהרע פון זיין אונטערטעניג צו גאָט)

פרק א׳

האָט דער מחבר געזאָגט:

וויל אין פאַריגען מאמר איז גערעדט געווארען וועגען טהאָן אלעם פון גאָטם וועגען און ניט האָבען דערביי קיינע אנדערע אבזיכטען, און וויל די מדה פון גאוה ענדערט דעם מענשען מעהר וויי אנדערע זאכען וואָם ענדערען איהם צו שלעכטען, און זו, די מדה פון גאוה, פערדארבט זעהר פיעל די ריכטיגע גאָטעם דיענסט; דעריבער האָב איך איינגעזעהן, אז איצט איז נויטוועגדיג צו ריידען וועגען א מדה טובה וואָם דערווייטערט דעם מענשען פון גאוה. דיא דאָזיגע מדה איז כניעה, אונטערטעניגקייט.

און עם איז ביי אונז קלאָהר, אז אונטערטעניגקייט איז דער הויפט פונקט אין דיענען גאָט, וואָרום אונטערטעניגקייט, ניעדערגעפאלענקייט אונטערשיידעט דעם קנעכט פון זיין האַרר, און אז דער מענש פיהלט אז ער איז א קנעכט צו השי״ת, וועט ער קיינעם ניט לויבען און ניט רייהמען בלויז איהם, גאָט אליין, אזוי ווי דוד המלך האָט געזאָגט: ״לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד״ — בלויז צו דיר גאָט איז די גרויסקייט, די מאכט, די ערהאבענהייט, דער זיג און דער פראכט. וועו דער מענש בעזיצט די מדה פון אונטערטהעניגקייט, פערטרייבט עס פון איהם דעם שטאָלץ, דעם חשק צו פראכט און גלאנץ, דאָם וועלען הערשען איבער אנדערע, און די לוסט צו זאכען וואָם זיינען פאר איהם צו גרויס, צו הויך, און אנדערע שלעכטיגקייטען וואָם שטאמען אָפּ פון גאוה.

און אין דעם ענין פון כניעה האָבען מיר איצט צו ערקלעהרען צעהן זאכען:

א געוויע ערקלערונג, א ריכטיגען אויסטייטש וואָם כניעה מיינט; אויף וויפיעל חלקים די מדה פון כניעה וועהרט צוטהיילט: די אורזאכען וואָם בריינגען דעם מענשען צו כניעה; די ארט און וויזע וויי מען דארף אָנגעהן מיט דער דאָזיגער מדה; וויי אזוי א בעל גאוה קען וועהרען א נכנע; וויי אזוי דער נכנע, דער אונטערטעניגער דארף זיך בכלל אויפפיהרען; וועו מען דארף געברויכען די מדה פון כניעה און וועו ניט; אויב מען דערגרייכט די דאָזיגע מדה דורך מעשים טובים אדער פערקעהרט: דורך דער מדה פון כניעה קומט מען צו מעשים טובים. אויב א מענש קען אין דערזעלבער צייט זיין אי א נכנע, אי א בעל גאוה, אן די גוטע פאלגען וואָם אונטערטעניגקייט בריינגט אין ענינים פון עולם הזה אוו עולם הבא.

איצט וועלען מיר ערקלערען יעדע זאך בעזונדער.

וואס מיינט כניעה? וואס איז די ריכטיגע בעדייטונג פון אונטערטהעניגקייט? זיין אונטערטהעניג הייסט: צו ערניעדריגען זיך אליין, אונטערווארפען זיך און ניעדערשעצען זיך גענגען אימיצען. דאס איז א הערצליכע אדער א געפיהל מדה. מען פיהלט ביי זיך אז מען איז ניעדריג, אונטערווארפען אונטער א העכערען, א גרעסערען. די דאזיגע מדה, וועלן זי ווערט איינגעוואָרצעלט אין מענשען'ס הארץ, שפּיעגעלט זי זיך נאכהער אפּ אויף די אברים, און ניט בלויז דער נכנע אליין פיהלט די אונטערטהעניגקייט, נור זיי־טיגע זהען דאס אויך אויף איהם.

דער אונטערטהעניגער רעדט ווייך און צייגט ניט ארויס קיין מינע פון אז אויסאַריטעט אדער א מושל. ער רעדט ניט הויך, נור מיט א ניעדעריגע שטימע, און קומט איהם אמאל אן דער בעס, האלט ער איהם איין. דער אונ־טערטהעניגער זוכט וויניג וואס נקמה אפילו וועלן ער האט ביכולת נקמה צו נעהמען פון איינעם ווען האט איהם אן עולה נעטהאן. מען דערצעהלט אויף א געווייסען קעניג, ווען איינער האט גענגען איהם פערזינדיגט און מען האט איהם געדארפט שוואר בעשטראפען. איז נאכדעם ווי מען האט שוין געבראכט די ריטער אדער אינסטרומענטען אזעלכע דורכצופיהרען די שטראף אויפ'ן זינ־דיגען, האט דער קעניג זיך אפּגערופען: "וועלן מיין כעס אויף דיר וואלט ניט נעווען אזוי שטארק, וואלט איך שוין פון דיר ענטומען די ריכטיגע נקמה; אבער וויל איך בין אריינגעפאלען אין א צו שטארקען כעס, און דאס, ווייס איך, שטאמט פון גאוה, דעריבער וויל איך ניט נאכגעבען דעם יצר הרע און איך בין דיר מוחל".

אויפ'ן זעלבען קעניג דערצעהלט מען, אז וועלן זיינע מיניסטארען און ראטה־נעבער פלענען איהם צוריידען ער זאל בעשטראפען איינעם וואס האט גענגען איהם געזינדיגט, פלעגט ער ענטפערען:

"איך בין ביי זיך געפאלען. איך שטאלציר ניט מיט דעם וואס איך בין א קעניג, און איך וויים ניט פון א פערברעכען וואס זאל איבערוועגען מיין ענינות, מיין נידערגעפאלענקייט און מיך מאכען צו זוכען נקמה, און אפשר זיינען כיינע זינד נענגען נאט גרעסער ווי די זינד וואס יענער איז בענאנגען גענגען מיר, טא ווארום זאל איך בענגהן נאר א זינד און אויסנוצען די שלעכטע מדה פון כעס?"

פרק ב'

איצט וועלען מיר ריידען וועגען פערשיעדען ארטיגע כניעה.

די מ"ה פון כניעה, פון אונטערטהעניגקייט איז איינגעטהיילט אין דריי חלקים. עס זיינען, הייסט עס, דא דרייערלי אונטערטעניגקייט. איין טהיל נעהמט אין זיך אריין דעם מענשען און א סך לעבעדיגע בעשעפענישען וואס קענען ניט ריידען. דאס איז די אונטערטהעטיגקייט וואס קומט פון אונווי־סענהייט, פון פערגרעבטקייט. אקוראט אזוי ווי א בהמה אדער א פערד ליידען אפטמאל פון זיין אינטערוואָרפען אונטער אימיצען, וויל זיי האבען קיין שכל אפצור־וועגדען זיך דערפון, אזוי זיינען אויך דא נארישע אונווייסענדע מענשען

וואָס קענען ניט זיך אליין און האלטען זיך פאר אונווירדיג געגען אנדערע, כאטש פאקטיש וואלטען זיי אין פרטים געקענט זיין גלייך מיט אזעלכע וואָס זיי האלטען אלס העכערע פון זיי. א פויער, למשל, טראָגט גראָבע קליידער, עסט גראָבע עסענס און וואָהנט אין אן אונבעקוועמע דירה, ווייל ער רעכענט אז טראָגען שהנערע קליידער, עסען בעסער און לעבען בעסער זיינען זאכען וואָס בעלאָנגען צו א פריץ, צו א גוטס־בעזיצער און ער איז ניט ראוי דערצו. איז דער פויער, הייסט עס, א נכנע, וויל ער ניעדערשעצט זיך אליין צוליעב זיין אונווויסענהייט.

אבער דאָס רופט מען נור כניעה, אונטערטעניגקייט, און אין אמת'ן איז דאָס ניט מעהר ווי זעעלע אָרימקייט, פערגרעבטקייט. וואָרום וועו דער פויער וואלט ניט געווען בלינד אין דער זאך און וואלט מעהר שכל געהאט, וואלט ער געוואוסט אז ער איז אויך בערעכטיגט צו לעבען בעסער, און ער וואלט דאָס אויסגעפיהרט. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין איוב: "כי לבם צפנת משכל על כן לא תרומם" — וויל דו האסט זייער הארץ בעהאלטען פון שכל, וויל זיי זיינען פערנארישט, דעריבער וועלען זיי ניט ערהויבען אוו האלטען זיך אליין אויף א ניעדעריגע שטופע.

איז דאָס הייסט דעריבער ניט קיין אמת'ע כניעה. וואָר דען קען יא אָנגערופען וועלען אן אמת'ער נכנע? אן אמת'ער אונטערטעניגער? דער וואָס זיין נשמה, זיין גייסט שטעהט אויף א העכערע שטופע; דער וואָס איז ניט פערגרעבט אוו האָט שכל אויפצופיהרען זיך שעהן אוו אונטערשיידען צווישען שעהנע מדות אוו מאוס'ע; דער וואָס וויים אוו פערשטעהט זיין וועלט, דער וואָס אנערקענט אז ער שטעהט העכער פון אנדערע אוו דאָך האָט ער אין זיך די מדה פון כניעה, פון זיין אונטערטעניג, ניעדערגעפאלען ביי זיך, אָט דאָס מיינט אמת'ע כניעה. די כניעה אבער וואָס קומט פון אונווויסענהייט, פון טעמפען שכל איז ניט בעסער ווי די אונטערטעניגקייט פון א בהמה.

דער צווייטער חלק פון כניעה איז א צייטווייליגע אונטערטעניגקייט צו אנדערע מענשען. איינער, למשל, דיענט אין סאָלדאטען, איז ער אונטערטעניג זיינע אָפיציערען, אָדער א געפאנגענער אין תפיסה, איז אונטערטעניג דעם אויפזעהער פון געפענגנים, א קנעכט איז אונטערטעניג זיין האַרר, א פערדונגענער צו דעם וואָס האָט איהם געדונגען, אן אָרימאן צו א רייכען, צו וועמען ער דארף אָנקומען, א תלמיד צו זיין רבי, א בעל חוב צו דעם, וועמען ער איז שולדיג דעם חוב, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "ועבד לוה לאיש מלוה" — דער וואָס באָרגט געלד איז א קנעכט צו דעם יעניגן, ביי וועמען ער באָרגט. עס איז דא נאך א כניעה, אן אונטערטעניגקייט, וואָס בעלאנגט צום זעלבען סארט. וועו איינער וויים ביי זיך, אז ער קומט ניט ריכטיג נאך די פרינציפען וואָס האָבען א שיכות מיט עולם הזה אוו עולם הבא; וועו איינער פיהלט אז ער ווייס ניט ענוג ווי אזוי צו פיהרען זיך אויף דער וועלט, אוו אז ער הערט מוסר פון א רב אָדער א פאלקס לעהרער, איז ער צו איהם אונטערטעניג אוו ערנידעריגט זיך פאר איהם אוו בעריעט איהם. אזא כניעה, אזא אונטערוואָרפענקייט איז גאנץ גוט, אזוי ווי די גמרא זאגט: "גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה" — בעריענען די תורה, בעריענען, הייסט עס, א תלמיד חכם, א מורה דרך איז גרעסער, חשוב'ער ווי לערנען די תורה.

אָבער כאָטש אפילו די אלע וואָס זיינען פריהער דערמאָהנט געוואָרען אז זיי זיינען נכנעים, אונטערטהעניג, טהוען דאָס מיט רעכט און זיי דארפען זיין אונטערטהעניג, איז דאָס נאָך אָבער אלץ ניט די ריכטיגע כניעה, די אמת'ע מדה פון אונטערטהעניגקייט, צו וועלכע מיר ציעלען אין דיעזען שער, ווייל דיעזע כניעה איז ניט קיין שטענדיגע, בלויז א צייטווייליגע, מחמת זי נעהמט אין זיך ניט אריין אלע רעדעוודיגע, אלע מענשען און די אונטערטהעניגקייט דארף ניט געברויכט ווערען אין יעדער צייט און אין יעדען אָרט. ווארום ווען דער סאָלדאט געהט ארויס פון דיענסט, דער געפאנגענער פון תפיסה, דער קנעכט פון רשות פון זיין ווירטה, ווען דער בעל חוב בעצאָהלט זיין חוב, ווען דער תלמיד איז ניט נעבען זיין רבי און ווען דער אָרימאן ווערט רייך, געהט שוין די כניעה ארונטער, דארפען זיי שוין ניט זיין אונטערטהעניג. די אלע זיינען נור אונטערטעניג אונטער געוויסע אומשטענדען, צוליעב געוויסע סבות, און מיידען די סבות, די אורזאכען, מיידט די כניעה, די אונטערטעניגקייט.

אָבער דער דריטער טהייל כניעה מיינט צו זיין אונטערטהעניג דעם בורא יתברך, א פפליכט וואָס ליעגט אויף אלע מענשען אָהן אויסנאהם, און מען איז דאָס מחויב צו פראקטיצירען אין יעדע צייט און אין יעדען אָרט, און וועגען דעם, וועגען דיעזער כניעה, ווילען מיר ריידען אין דיעזען שער. דער אמת'ער נכנע, דער אונטערטהעניגער צו גאָט, ווערט אין די הייליגע שריפטען גערופען אָדער בעטיטולט מיט די נעמען: עניו, נבזה בעיניו, צנוע, דכא, שפל רוח, רוח נשברה, נדכה, רך לבב, לב נשבר און נפש שחה, אלץ אזעלכע ווער־טער וואָס דריקען אויס אונטערטהעניגקייט, זעלבסט ערניעדערונג, אונטערוואָר־פענהייט און ניעדערגעפאלענקייט.

און וואו מיר וועלען ריידען סתם וועגען כניעה, איז אלץ אונזער כונה אויף דעם דריטען חלק פון כניעה, אויף די אונטערטהעניגקייט צו גאָט, וואָס דאָס איז די העכסטע מדרגה פון כניעה. און דער וואָס קומט צו דיעזער מדרגה, דערנעהנטערט זיך צו גאָט און איז ביים בעשעפער אָנגענומען, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים: „זבחי אלהים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה" — א צובראָכען געמיטה מיינט אן אָפפער צו גאָט. א צובראָכען הארץ, א געפיהל פון ניעדערגעפאלענקייט, פערשעהמסטו ניט, גאָט.

פרק ג'

עס זיינען דאָ צעהנערליי סבות, צעהנערליי אורזאכען וואָס נעהמען אוועק פון מענשען די מדה פון גאוה און בריינגען איהם צו דער מדה פון כניעה, פון ערנידערונג אָדער ניעדערגעפאלענקייט.

ערשטענס, ווען ביים מענשען ווערען אָפגעשוואכט די כחות און ער קען מעהר ניט אָנגעהן מיט זיינע נאטירליכע בעוועגונגען צוליעב קראנקהייט אָדער ווייל ער איז געבוירען געוואָרען מיט שוואכע אברים, וואָס האָבען נור געקענט דיענען א געוויסע צייט. אז דאָס פאסירט מיט א מענשען, וואָס איז פריהער געווען שטאָלץ ביי זיך, ווערט ער נאָכהער אָפהענדיג. ער פערליערט זיין שטאָלץ און ווערט נידערגעשלאָגען און בעט ביי גאָט און ביי מענשען זיי זאָלען איהם העלפען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין תהלים: "ויכנע בעמל לבם כשלו ואין

עוזר, ויצעקו" — מיט מיעדקייט, מיט שוואכקייט, מאכט גאָט אונטעטעניג זייערע הערצער; ווען זיי ווערען שוואך און עס איז ניטאָ ווער עס זאָל זיי העלפען, שרייען זיי, בעטען זיי ביי גאָט.

צווייטענס, ווען איינעם טרעפט עפּעס אזוי אן אונגליק אָדער ער ווערט פעראָרימט און ער דארף אָנקומען צו מענשען, צו וועלכע ער האָט פריהער ניט געדארפט אָנקומען, ברעכט דאָס זיין שטאָלץ און ער ווערט אן אונטערטע־ניגער אנשטאט א בעל גאוה, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט ביי די קינדער פון עלי הכהן אין שמואל א': "והיה כל הנותר בביתך יבא להשתחות" — דער וואָס וועט פערבלייבען אין דיין הויז וועט קומען בוקען זיך פאר א שטיקעל ברויט אָדער א מטבע. די אָרימקייט, הייסט עס, וועט זיי ברייגען דערצו, אז זיי זאָלען אראָפּווארפען זייער שטאָלץ און יחוס און בוקען זיך צו אימיצען אום צו קריגען א שטיקעל ברויט אָדער א געלד געשאנק.

דריטענס, ווען איינער ווייס אז זיין חבר געהט בעסער ווי איהם און ער קען פון איהם קריגען טובות, מעג ער זיך זיין א בעל גאוה, פּראוועט ער אָבער ניט קיין גאוה געגען יענעם, אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין משלי: "רבים יחלו פּני נדיב" — פיעלע בעטען דעם מילדען, דעם פרייגעביגען.

פיערטענס, ווען איינער איז דעם אנדערען שולדיג א חוב און ער איז ניט אימשטאנד צו בעצאָהלען, איז ער יענעם אונטערוואָרפען און צייגט פאר איהם קיין גאוה, אפילו אויב ער איז בטבע א בעל גאוה.

פינפטענס, ווען איינער איז געפאנגען ביי א שונא, מוז ער איהם אונטער־טעניג זיין, צו ער וויל, צו ער וויל ניט.

זעקסטענס, א שקלאף וואָס קען זיך ניט אויסקויפען פון זיין ווירטה.

זיעבענטענס, ווערט א מענשען'ס הארץ צובראָכען און ער ווערט ביי זיך ערנידעריגט, ווען עס קומען אויף איהם צרות. ווען די צרות זיינען אפילו אזעלכע, וואָס מאכען איהם ניט אָנצוקומען צו אימיצען, ווערט אויך זיין שטאָלץ געבראָכען אין אלגעמיין און דאָס ברייגט איהם צו כניעה, צו זיין ביי זיך געפאלען.

אכטענס, ווען א מענש האָט מיט זיך אליין א חשבון הנפש, ווען ער בע־טראכט זיינע מעשים און געפינט אויס, אז ער זינדיגט געגען גאָט און ער דאנקט איהם ניט און לויבט איהם ניט פאר די טובות וואָס ער טהוט מיט איהם, ווערט ער ביי זיך געפאלען און שעהמט זיך פאר'ן בעשעפער פאר זיין אונדאנק־באַרקייט צו איהם, אזוי ווי עזרא האָט געזאָגט: „אלהי בושתי ונכלמתי" — מיין גאָט, איך בין פערשעהמט און קען מיין קאָפּ ניט אויפהויבען, ווייל אונ־זערע זינד זיינען פיעל.

נייגטענס, ווען א מענש הערט מוסר פון א מוכיח, א שטראָף זאָגער, וועלכער ווארפט איהם אויף זיין זינדיגען געגען גאָט, ווערט ער ביי זיך אויך געפאלען און עס כאפּט איהם א מורא, אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין מלכים א', ווען אליהו הנביא האָט געשטראָפט אחאב'ן, האָט נאָכהער גאָט געזאָגט צו אליהו: "הראית כי נכנע אחאב מלפני?" — האָסטו געזעהען ווי אחאב איז געוואָרען אונטערטעניג צו מיר?

צעהנטענס, ווען דער מענש פיהלט, אז דער טויט דערנעהנטערט זיך און די צייט פון שטארבען איז שוין ניט ווייט, פאלט אויף איהם אָן א שרעק. ער

הויבט אן צו טראכטען וועגען דעם שרעקליכען מאמענט וען ער וועט מוזען פערלאזען די וועלט און דארפען אפגעבען דין וחשבון פאר'ן בורא יתברך, און ער וועלט ניערערגעשלאגען און אונטערטעניג אוים חרטה און בעדויערען, וואס ער האט ניט צוגעגרייט קיין שפייז אויפ'ן וועג, וואס ער האט זיך ניט בעזארגט מיט מעשים טובים וואס זאלען איהם בעגלייטען אויף יענער וועלט.

דאס זיינען די צעהן זאכען וואס ברעכען דעם מעשענ'ס שטאלץ און מאכען אונטערטעניג די יעניגע וואס בעזיצען די מדה פון גאוה.

פרק ד'

איצט וועלען מיר ערקלעהרען אויף וואס פאר אן אופן א מענש דארף אויסנוטצען די מדה פון כניעה. אויף דעם וועלען מיר זאגען, אז די מדה פון כניעה, פון אונטערטעניג זיין, דארף געברויכט ווערען אין זיעבענערליי ענינים אדער פעלע.

ערשטענס, אין משא ומתן, אין האנדלען, אין האבען פערבינדונגען מיט מענשען און אין גוטע אויפפיהרונג מיט זיין גלייבען, ווי איך וועל ערקלערען שפעטער ריידענדיג וועגען דיזעזען ענין. אויף אזא פאל פון כניעה זאגט דער פסוק אין תהלים: „נבזה בעיניו נמאס" — דער צדיק, ווען ער האט אפילו מיט וואס צו שטאלצירען, איז ער אין זיינע אייגענע אויגען ניערערגעשעצט און געפאלען ביי זיך.

צווייטענס, ווען ער בעגעגענט לומדי תורה און פרומע לייט וואס זיינען נאהענט צו גאט, דארף ער זיך פיהלען אונטערטעניג. אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "שחו רעים לפני טובים" — די שלעכטע, די זינדיגע זאלען זיין איינגעבויגען פאר די גוטע, פאר צדיקים.

דריטענס, ווען מען לויבט איינעם פאר זיינע גוטע מדות, איז ער מחויב צו געברויכען די מדה פון כניעה. עס דארף איהם ניט הנאה טהאן און ער דארף ניט צופריעדען זיין דערמיט וואס מענשען האבען אין איהם א טעות און האלטען איהם פאר א פרומען און גאטספארכטיגען, נור פערקעהרט: ווען ער הערט אז מען זאגט אויף איהם שבחים, דארף ער זיך דערמאהנען אהן די זינד וואס ער איז בעגאנגען אין געהיים, אבער גאט וויים זיי און ער וואלט ער זאל אויף זיי תשובה טהאן. אז ער וועט אזוי טהאן, וועט ער אנשטאט פרעהען זיך, שעפען פערגעניעגען פון די שבחים וואס מען זאגט אויף איהם, גאר ווערען נידערגעפאלען ביי זיך און אונטערטעניג, אזוי ווי דוד המלך האט געזאגט: "כי עוני אגיד אדאג מחטאתי" — איך וועל זאגען מיינע זינד, זארגען וועגען מיינע פערברעכענס.

פיערטענס, ווען מען וואלפט אייניעם אויף די עולות וואס ער איז בעגאנגען, ווען מען איז איהם דערפאר מבזה דארף ער ווערען אונטערטעניג צו גאט און איהם דאנקען דערפאר וואס ער האט די מענשען ארייגעגעבען א זינען צו שענדען איהם, צו שטראפען איהם און אויפצייגען פיעל ניט איז זיינע חטאים, כדי דאס זאל איהם בריינגען צו תשובה. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין איוב: „ויגל אזנם למוסר ויאמר כי ישובון מאון" — גאט פערארזאכט אז מענשען זאלען הערען מוסר, כדי זיי זאלען זיך צוריקציהען פון אונרעכט.

פינפטענס, ווען דער בעשעפער טהוט איינעם גוטס אויף דער וועלט; ווען ער גיט איהם רייכטהום אָדער ער מאכט איהם צו געניסען אנדערע וועלט־ליכע גוטע זאכען, דארף דער וואָס איז מקבל די גוטעס זיין אונטערטעניג צו גאָט צוליעב די שווערע לאסט וואָס עס ליעגט אויף איהם אָפּצוראנקען גאָט דערפאר. ער דארף זיך ערניעדעריגען, זיין געפאלען ביי זיך אויס מורא טאָמער וועט די גוטעס וואָס ער געניסט גאָר פיהרען צו שלעכטעס, טאָמער וועט דערפון גאָר ארויסקומען א שטראָף פאר זיינע זינד. ווארום רייכטהום וואָס מענשען האָבען אויף דער וועלט, בעקומען זיי דאָס צוליעב איינע פון דיא דריי אורזאכען: ענטווידער דער בורא, ב"ה, וויל דעם מענשען גוטעס טהאָן, אָדער ער וויל דאָס איהם שטעלען צו פּראָבע, אויב די געלד וועט איהם ניט אראָפּפיהרען פון גלייכען וועג, אָדער כדי דער מענש זאָל דורכדעם אריינפאלען אין א צרה און אָפטמאָל געטויטעט ווערען אלס שטראָף פאר זיינע זינד. ווארום עס פּאסירט דאָך, אז רייכע לייט ווערען גע'הרג'עט פון גזלנים און ווען זיי וואָלטען ניט רייך געווען, וואָלט דאָס ניט פּאסירט.

און עס זיינען דאָ סמנים, דורך וועלכע מען קען וויסען צוליעב וואָס פאר א תכלית, צוליעב וואָס פאר א צוועק גאָט גיט איינעם געלד.

אויב דער וואָס פערמאָגט די געלד איז אריינגעטהאָן אין ערפילען זיינע פּפליכטען צום בעשעפער מעהר ווי ער איז אריינגעטהאָן אין די ענינים פון זיין רייכטהום; אויב ער זוכט ניט קיינע וועלטליכע פערגעניעגענס און ער גיט צדקה און טהוט מצות מיט זיין געלד; אויב ער האָט קיין בטחון אין זיין עשירות און בעטראכט עס ניט אלס א גוטע זאך כדי אָנצוטהאָן זיך מיט דעם קערפּערליכע תענוגים, איז א סימן, אז גאָט האָט עס איהם געגעבען פון זיין, פון דעם מענשענ'ס, טובה וועגען, אזוי ווי מיר געפינען אין איוב קא־פּיטעל ל"א וואָס א מענש דארף טהאָן מיט געלד, מיט עשירות כדי דאָס זאָל זיין פאר איהם גוט.

אויב אָבער איינער איז אריינגעטהאָן אין היטען זיין פערמעגען, אין סטארען זיך אריינצוקריעגען מעהר רייכטהום און אין זוכען בעוואָרענישען, אז זיין געלד זאָל ניט געמינערט ווערען; אויב די זאכען ליעגען איהם מעהר אין זינען ווי דער חוב צו דאנקען און לויבען גאָט און טהאָן עפּעס מיט'ן געלד פון בעשעפער'ס וועגען, איז א סימן, אז די עשירות איז איהם געגעבען געוואָ־רען נור מיט דעם צוועק כדי אויסצופּרובירען איהם אויב זיין הארץ איז מיט גאָט אָדער ניט. אזעלכען וועט פון זיין געלד ניט פערבלייבען מעהר ווי די דאגה און שרעק טאָמער פערליערט ער עס, און אויף יענער וועלט וועט ער דארפען אָפּגעבען דין וחשבון דערויף, אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין קהלת: "כי כל ימיו מכאובים" — זיינע אלע טעג, די טעג פון אן עושר וואָס גיט זיך אָפּ מיט זיין עשירות, זיינען געוועהטאָגטע און זיינע נעכט שלאָפלאָזע.

ווען איינער וואָס פערמאָגט עשירות איז נור אריינגעטהאָן אין וועלט־ליכע פערגעניגענס און זוכט נור כל־ערליי תענוגים וואָס מען קען געניסען אויף דער ערד און ער דאנקט ניט גאָט וואָס האָט איהם געגעבען די עשירות, און טראכט גאָר ניט וועגען די חובות וואָס ער איז שולדיג דעם בעשעפער און מענשען; ווען אן עושר פיהרט זיך אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין ישעיה: „והיה ששון ושמחה, הרוג בקר ושחוט צאן" און „והיה כנור ונבל תוף וחליל

ויין משתיהם"—ער מאכט נור הוליאנקעס, הרג'עט רינדער און קוילעט שעפסען און פראוועט מאהלצייטען מיט פיעדעל, הארף, פויק און פייפעל און וויין, אבער געטליכעס זעהט ער ניט און וויל אויף דעם ניט קוקען — אזא מין עשירות מיינט נקמה אין דער פארמע פון א טובה.

דעריבער איז דער וואס האט שכל קוקט אויף רייכטהום וואס גאט גיט איהם מיט אנדערע אויגען. אויב עס געהט איהם גוט אויף דער וועלט אין אלע פרטים, ווערט ער א נכנע, אן אונטערטעניגער צו גאט, מחמת ער האט מורא, אז דאס זאל זיך ניט אויסלאזען א נקמה פון בעשעפער, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין קהלת: "עושר שמור לבעליו לרעתו" — אפטמאל ווערט רייכטהום געהאלטען צו דעם וואס בעזיצט עס צו שלעכטען, צו בריינגען אויף איהם צרות.

דער זעקסטער פאל ווען א מענש דארף ווערען א נכנע איז, ווען ער לערענט די תורה אדער די ספרי הנביאים און ער זעהט דארט דעם ענין פון גמול ועונש, בעלוינונג פאר מעשים טובים און שטראף פאר מעשים רעים, איז אויב ער פיהלט ביי זיך אז ער איז ניט נאכגעקומען אין גאנצען זיינע פפליכטען צו גאט, דארף ער ווערען אונטערטעניג, ערנידעריגט פאר'ן בורא יתברך אויס מורא טאמער וועט ער געשטראפט ווערען. אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין מלכים ב': "ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו" — ווען דער מלך (יאשיהו) האט געהערט לייענענדיג די תורה, האט ער צוריסען זיינע קליידער. נאכהער ווערט דארט געזאגט: "יען רך לבבך ותכנע מפני ה'" — ווייל דיין הארץ, די הארץ פון יאשיהו, איז ווייך געוואָרען און זיך ערניע־דעריגט פאר גאט.

זיעבעטענס, ווען א מענש איז זיך עוסק אין גאטעס דיענסט, ווען ער גיט צדקה, ווען ער טהוט תפלה, אדער ער טהוט וועלכע עס איז גוטע זאך, אזעלכע וואס א מענש איז מחויב צו טהאן אדער אזעלכע וואס איז ניט קיין דירעקטער חוב, אדער ווען איינער זאגט דעם אנדערען מוסר, דארף ער דאס ניט טהאן מיט גאוה און ניט פיהלען קיין שום שטאלץ וואס ער טהוט א גוטע זאך אדער וואס ער איז מעהר לערנער אדער פרומער פון אן אנדערען, נור ער דארף זיין געפאלען ביי זיך, אונטערטעניג צום בעשעפער אין די עפענטליכ־קייט. דער מענש דארף שטענדיג אין זינען האבען אז פיעל ער טהוט פאר גאט איז אלץ ניט גענוג, קומט ער אלץ ניט נאך די פפליכטען צום בעשעפער, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין מיכה, אז מיט קיין זאך קען מען אזוי ניט יוצא זיין געגען גאט ווי מיט „עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך" — טהאן גערעכטיגקייט, ליעב האבען חסד, צדקה און טובות טהאן מענשען און דערביי זיין בעשיעדען, ניעדערגעפאלען געגען גאט.

דאס זיינען די זיעבען ענינים אין וועלכע א מענש דארף געברויכען דיא מדה פון כניעה.

פרק ה׳

אבער ווי אזוי קומט מען צו כניעה? וואס איז דער לייכטסטער וועג פאר׳ן מענשען צו ערוועלבען די דאזיגע גוטע מדה? דערויף וועלען מיר ענטפערען, אז עס קומט ניט אן שווער צו וועלען א נכנע, אן אונטערטהעניגער צו גאט, וועז מען טראכט, וועז מען האט אויפ׳ן רעיון זיעבען זאכען.

ערשטענס, דארף דער מענש אין זיינע האבען דעם שורש, די ערשטע מאטעריע פון זיין בעשאפונג. ער דארף ניט פערגעסען, אז זיין קערפער האט זיך אנגעהויבען ענטוויקלען פון זוימען און בלוט, און ערשט נאכדעם ווי דיזע מאטעריעם זיינען קאליע געווארען און האבען ארויסגעגעבען א שלעכטען ריח; און אז זייענדיג אין זיין מוטער׳ס בויך איז ער געשפייזט געווארען פון אומציכטיג בלוט. ער דארף אויך ניט פערגעסען, אז וועז דער מענש ווערט געבוירען איז ער א שוואך בריאה׳לע, שוואך אין זיין גאנצען קערפער און אברים, און אזוי וואקסט ער אוז ענטוויקעלט זיך פון שטופע צו שטופע ביז ער ווערט א פאלקאמענער מענש, ערגרייכט זיין עלטער און לעבט אויס זיינע יאהרען. א געוויסער חכם האט אמאל געזאגט: "איך קען ניט פערשטעהן ווי אזוי אייזער וואס קומט צו זיין עקזיסטענץ אויף צוא אופן זאל אין זיך האבען גאוה!" צו א מענש האט די זאכען אין זיינעז, בריינגט דאס איהם צו כניעה, צו אונטערטעניקייט, צו נידערגעפאלענקייט. אזוי ווי דוד המלך, עליו השלום, האט געזאגט אין תהלים: "ה׳ מה אדם ותדעהו?" — גאט, וואס איז דער מענש, אז דו זאלסט איהם אנערקענען? אין אן אנדער ארט זאגט דוד המלך: "ואנכי תולעת ולא איש" — איך בין א וואורם ניט קיין מענש.

צוויי׳טענס, דארף א מענש האבען אויפ׳ן רעיון די בייזע בענעגענישען וואס קענען איהם טרעפען אויף דער וועלט. עס קען איהם אויסקומען צו ליידען הונגער, דורשט, קעלט, היטץ, קראנקהייטען, אנדערע צרות און דאגות, פון וועלכע נור דער טויט קען איהם בעפרייען. אז דער פערשטענדיגער וועט דאס אין זיינעז האבען וועט ער פערשטעהען זיין שוואכקייט און נישטיגקייט און ווי ער איז מאכטלאז צו פערהינדערען די שלעכטיגקייטען וואס קענען אויף איהם קומען. ער וועט דאן אנערקענען ווי ווייט ער איז הילפלאז, ווי ווייט זיינע כחות זיינען בעשרענקט און אז ער איז אויף דער וועלט ניט בעסער און ניט פרייער ווי א געפאנגענער אין תפיסה. דאס וועט איהם בריינגען דערצו, אז ער וועט זיין אונטערטעניג אזוי ווי אן איינגעשפארטער אין תפיסה, וועלכער קען זיך ניט בעפרייען און קען ניט פערבעסערען זיין לאגע אהן דעם יעניגען וואס האלט איהם געפאנגען. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "תבוא לפניך אנקת אסיר" — זאל פאר דיר, גאט, קומען דער הילפס־געשריי פון געבונדענעם, איינגעשפארטען אין תפיסה. דאס מיינט ער יעדען מענשען וואס איז אין די הענד פון גאט אזוי ווי א געפאנגענער ביי זיין פאנגער. אין אן אנדער ארט אין תהלים בעט דוד המלך: "הוציאה ממסגר נפשי" — נעהם מיך, גאט, ארויס פון איינשליסונג, וויל איך בין אויף דער וועלט אזוי ווי אן איינגעשלאסענער, אן איינגעשפארטער אין געפענגנים.

דריטענס, וועז דער מענש וועט בעטראכטען אז אין זיינעז האבען זיין אומוועקלונג אויף דער וועלט, אז דאס לעבען וועט זיך איהם גיך ענדיגען אוז עס וועט קומען דער טויט, וועז אלע זיינע שטרעבונגען אוז האפנונגען וועלען אויפהערען, וועז ער וועט אלעס מוזען פערלאזען אוז קיין זאך ניט מיט זיך נעהמען,

וואס זאל איהם קענען עפעס העלפען אין קבר; אז ער וועט האבען אויפ'ן גע־דאנקען ווי שווארץ, מיאוס און פערפוילט זיין פנים וועט ווערען, ווי זיין לייב וועט פערוואנדעלט ווערען אין ווערים, ווי זיין גוף וועט פערדארבען און פער־שטונקען ווערען אזוי ווי ער זאל זיך קיינמאל ניט האבען געוואשען און גערייניגט — אז דער מענש וועט דאס אלעס האבען אויפ'ן רעיוו, וועט ער זיין אונטער־טעניג, נידערגעפאלען און די מדה פון גאוה, פון זיין שטאלץ ביי זיך וועט צו איהם ניט קומען. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "אך הבל בני אדם, כזב בני איש" — די ערדען־קינדער זיינען גארנישט, די מענשען־קינדער זיינען אויפ־הערבאר, זייער עקזיסטענץ, זייער זיין אויף דער וועלט הערט אויף.

פיערטענס, ווען א מענש וועט זיך בעדענקען וועגען די שולדען וואס ער איז שולדיג צו גאט פאר די פיעלע טובות און חסדים וואס ער געניסט פון איהם, און ווי ער פערנאכלעסיגט מקים צו זיין די מצוות, וואס ער פערשטעהט מיט־נ שכל אז מען דארף זיי נאכקומען, און וואס ער פערשטעהט ניט; ווען ער וועט בעטראכטען ווי הינדערשטעליג ער איז אין דעם און ווי ער וועט זיך ניט קענען פערטהיידיגען ווען ער וועט דארפען אפגעבען דין וחשבון אויף זיינע מעשים, און ווי ער וועט ביים יום הדין חרטה האבען אויף זיינע אויפפיהרונגען, דאן וועט ער ווערען א נכנע און זיין געמיטה וועט ערנידריגט און צובראכען ווערען. דער פסוק זאגט אין מלאכי: „ומי מכלכל את יום בואו" — ווער וועט קענען איבער־טראגען דעם טאג וואס וועט קומען אפצוגעבען דין וחשבון פאר'ן מלך מלכי המלכים. און מורא אליין ברייגגט צו אונטערטעניגקייט.

פינפטענס, ווערט א מענש א נכנע, ווען ער טראכט וועגען די גרויסקייט פון בורא יתברך, וועגען זיין מאכט און גבורה און וועגען דעם וואס ער קוקט און זעהט וואס דער מענש טהוט אפען און פערבארגען. און גאט'ס גרויסקייט קען א מענש בעגרייפען ווען ער האט אין זינען די גרויסע, מורא'דיגע זאכען וואס צדיקים און חסידים פון אמאליגע דורות האבען אויפגעטהאן. די גמרא דערצעהלט אויף איינעם פון זיי: "נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות" — ער האט א בליק געטהאן אויף א רשע און דער רשע איז געווארען א בערגעל ביינער. אויף יונתן בן עוזיאל ווערט געזאגט, אז ווען ער האט גע'דרשן'ט אין דער תורה איז יעדע פויגעל, וואס איז איבער איהם געפליוגען, באלד פערברענט געווארען. און עם איז דאך קיין ספק אז נביאים זיינען געשטאנען נאך אין א העכערע מדרגה פון יענע גרויסע לייט, פון דעסטוועגען, ווען זיי, די נביאים, האבען זיך אנגעטרא־פען מיט מלאכים זיינען זיי אונמעכטיג געווארען און האבען זיך פאר די מלאכים געקניעט און געבוקט, אזוי ווי עם ווערט דערצעהלט אויף דניאל, יהושע און אנ־דערע נביאים. און מלאכים, ווערט געזאגט, קניען זיך און בוקען זיך פאר'ן בע־שעפער. אין נחמיה זאגט דער פסוק: „וצבא השמים לך משתחוים" — די חיל פון הימעל (די מלאכים) בוקען זיך צו דיר, גאט, אויער אין תהלים ווערט גע־זאגט: "ובהכלו כלו אומר כבוד" — אין גאט'ס פאלאץ גיבען איהם אלע מלאכים אפ כבוד. היינט אז מלאכים, וואס נביאים, וועלכע שטעהען העכער פון חסידים און צדיקים בוקען זיך פאר זיי, זיינען אונטערטעניג דעם בעשעפער, טא ווי קען אן איינפאכער מענש ניט זיין אונטערטעניג צו איהם? און נאך א זאך: ווען א מענש וואס האט שכל, קוקט אויף דער זון, די לבנה, די שטערן און די ערד אזוי אלעס וואס געפינט זיך אויף איהר און אין איהר; ווען דער מענש בעטראכט דאס אלעס, קען ער גאנץ גוט פערשטעהן ווי אונטערטעניג ער דארף זיין צו גאט.

וואָרום וואָס איז דער מענש געגען דעם כדור האָרץ, געגען דעם ערד־קוגעל? און וואָס איז די ערד געגען די אנדערע הימעלשע וועלטען? און וואָס איז אלעם, די גאנצע שאפונג, געגען די גרויסקייט פון בעשעפער? אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין תהלים: "מה אנוש כי תזכרנו" — וואָס פאר א ווערדע האָט דער מענש, אז דו גאָט זאָלסט איהם גערענקען, אין זינען האָבען.

זעקסטענס, קומט א מענש צו דער מדה פון כניעה, ווען ער לייענט אין די ספרים פון די נביאים, וואו די בעלי גאוה, די שטאָלצע ווערען געטאדעלט, און עס איז פאר זיי בעשטימט א שווערע שטראף, וועהרענד די נידערגעפאלענע, די אונטערטעניגע ווערען געלויבט און עס איז פאר זיי בעשטימט גוטעס. ישעיה זאָגט: "עיני גבהות אדם שפל ושח רום אנשים" — די אויגען פון די הויכע, פון די וואָס האלטען זיך ביי זיך גרויס, וועלען ערנידעריגט ווערען און עס וועט איינגעבויגען ווערען די הויכקייט פון די מענשען. אין משלי איז דאָ א פּסוק: "לפני שבר גאון" — פאר א בראָך, פאר אן אומגליק קומט גאוה. דאָס הייסט, אז דאָס האלטען זיך גרויס פיהרט צו אומגליקען, צו צרות. דאגעגען ווידער ווערט געזאָגט אין תהלים: "מעודד ענוים ה" — גאָט שטארקט, פעסטיגט די וואָס האלטען זיך נידעריג, די אונטערטעניגע. אן אנדער פּסוק אין תהלים זאָגט: "וענוים ירשו ארץ" — נידערגעפאלענע וועלען ירש'ענען דאָס לאנד. פאָלגליך, אז מען לערנט נביאים און מען ווייס דאָס, היט מען זיך אויס פון דער מדה פון גאוה און מען איז אונטערטעניג דעם בעשעפער.

זיבענטענס, ווען א מענש בעאָבאכטעט די אומוועקסלונגען וואָס קומען פאָר אין לעבען פון איינצעלנע פּערזאָנען און מלוכות און רעגירונגען; ווען א מענש וועט קוקען און בעטראכטען ווי די לאגע פון מענשען ווערט געענדערט, ווי אָרימע ווערען רייך און רייכע ווערען אָרים, ווי מדינות און פעלקער ווערען פערניכטעט בעת אנדערע מדינות אָדער פעלקער ווערען דערפון אויפגעריכט, גרעסער, רייכער און שטארקער, און דער סוף פון כלל איז דער טויט, — אז א מענש וועט דאָס אלעס אין זינען האָבען וועט ער זיין אונטערטעניג און וועט זיך ניט גרויס האל־טען מיט קיין זאך, ניט מיט רייכטהום, ניט מיט גבורה און ניט מיט געוויסע פעהיגקייטען, און וועט זיך ניט פערלאָזען אויף קיין זאך און אויף קיינעם, נור אויף גאָט, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" — גליקליך איז דער מענש וואָס האָט בטחון נור אין גאָט.

און אז א מענשענ'ס הארץ וועט ניט זיין פּוסט פון איינע פון די זיעבען ענינים וואָס מיר האָבען דערמאָהנט, אז ער וועט, הייסט עס, האָבען אין דער מחשבה די דאָזיגע זאכען, וועט ער שטענדיג זיין אונטערטעניג און נידערגע־פאלען און די אונטערטעניגקייט וועט ביי איהם ווערען א נאטור־זאך, איינגע־וואָרצעלט אין זיינע געפיהלען אויף אימער. און אז די כניעה וועט ביי איהם ווערען אן אייגענשאפט, א נאטירליכע נייגונג, וועט די דאָזיגע מדה פון איהם דערווייטערען אלע מינים גאוה און שטאָלץ און דאָס וועט איהם פערמיידען פון זינד, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין דער תורה: "ובעבור תהיה יראתו על פּניכם לבלתי תחטאו" — די מורא פאר גאָט וועט פאלען אויף אייך און איהר וועט ניט זינדיגען, און אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין פּרקי אבות: "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה" — בעאָבאכט, מענש, דריי זאכען און דו וועסט ניט קומען צו אן עברה. די דריי זאכען זיינען: ווייס פון וואנען דו קומסט, וואוהין דו וועסט סוף כל סוף געהן, און פאר וועמען דו וועסט דארפען אָפּגע־בען דין חשבון, און ווי עס ווערט דאָרט ווייטער ערקלעהרט.

פרק ו׳

אין די אויפפיהרונגען ווי אזוי א נכנע, אן אונטערטעניגער צו גאט, דארף זיך אויפפיהרען, זיינען דא צוויי פונקטען. וועז מען קומט ניט נאך די צוויי פונקטען, קען די אונטערטעניגקייט ניט זיין קיין פאלקאמענע.

ערשטענס, דארף דער נכנע וויסען גאט און זיינע גוטע מדות און די אויבער־מאכט וואס ער האט געגעבען דעם מענשען איבער אנדערע לעבעדיגע בעשעפע־ניסען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים: "תמשילהו במעשי ידיך" — דו האסט דעם מענשען געמאכט געוועלטיגען איבער דיין שאפונג. דאס הייסט: די כניעה דארף ניט קומען אוים אונווייסענהייט, אוים פערגרעבטהייט. דער מענש דארף וויסען די ראלע וואס ער שפיעלט אויף דער וועלט; ער דארף פערשטעהען אז ער שטעהט העכער פון חיות, בהמות און עופות, אבער צו דער זעלבער צייט אנערקענען די גרויסקייט, די ערהאבענקייט און די הימלשע חכמה פון גאט. אז ער וועט דאס וויסען און פערשטעהן, וועט ער זיין אונטערטעניג און ערנידריגט פאר איהם אויף א נעהעריגען אופן. ער וועט דאן לערנען פון דעם חכם, פון שלמה המלך, וועלכער האט געזאגט: "אל תתהדר לפני מלך" — דו זאלסט ניט פראווען קיין גאוה פאר א קענig, און זעלבסטפערשטענדליך, אז פאר׳ן מלך מלכי המלכים, פאר׳ן קעניג איבער אלע קעניגע, און הארר איבער אלע האררען, פאר גאט, וואס מען קען איהם ניט פארשטעלען אין קיין שום נעשטאלט און אויסזעהן, דארף מען זיך נעווים ניט האלטען גרויס.

צווייטענס, דארף דער נכנע וויסען די חיובים, די פליכטען פון דער תורה, וואס מען פערשטעהט ניט מיט׳ן שכל און די וואס דער שכל דיקטירט אז מען זאל אזוי טהאן אדער ניט טהאן. און ער דארף לערנען די תורה, כדי צו וויסען די תנאים פון כניעה און וועז און וואו צו זיין א נכנע. וואורום עס זיינען דא פעלע, וועז מען דארף דוקא זיין שמאלץ ביי זיך, ניט נידערגעפאלען, אזוי ווי עס איז געזאגט געוואָרען אין שער עבודת האלהים.

דריטענס, אום צו זיין א ריכטיגער נכנע, דארף דער מענש האבען א בריים הארץ, וואס זאל קענען פערשעהמען אונבעקווועמליכקייטען און אונאנגענעהמליכ־קייטען. ער דארף קענען פערטראגען זאכען וואס ער האט פיינט, וואס איז נעגען זיין טבע און אננעהמען פאר גוט, וועז צוליעב זיין עהרליכקייט און פרומקייט קומט איהם אוים צו ליידען זלזולים פון שלעכטע מענשען. ער דארף זיין א סבלן, אן אייגנעהאלטענער, א געדולדיגער און ניט זוכען קיין נקמה פון די וואס טהוען איהם וועה, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "אם גמלתי שולמי רע" — האב איך דען בייז געטהאן אפילו די יעניגע וואס האבען מיר פאר גוטעס בעצאהלט מיט שלעכטעס? ארער ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו" — דו זאלסט ניט זאגען: אזוי ווי יענער האט מיר געטהאן וועל איך איהם צוריק אפטהאן. און די חז״ל האבען געזאגט: "הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" — די פארשעהמטע וואס פארשעהמען קיינעם ניט, די וואס הערען ווי מען בעליידיגט זיי און ענטפערען ניט, אויף זיי זאגט דער פסוק: אז גאט׳ס ליעבהאבער שיינען ווי די זון וועז זי געהט אויף. דער וואס פיהרט זיך אויף אזא אופן ווערט ביי די חז״ל אנגערופען "מעביר על מדותיו" — ער שטייגט אריבער אדער בעקעמפפט זיינע מדות, זיינע נאטירליכע neigungen.

פיערטענס, בעלאנגט צו דער מדה פון כניעה: גוטעס טהאן צו מענשען, ריי־דען מיט לייטען גוטע רייד, אורטהיילען זיי צו גוטען, ניט ריידען אויף קיינעם קיין שלעכטעס און מוחל זיין די יעניגע וואס טאדלען איהם. אדער ריידען אויף איהם לשון הרע, אויב אפילו זיי זיינען ניט וועדטה מען זאל זיי מוחל זיין. וועגען דער מדה פון דן זיין מענשען לזכות, פון אורטהיילען מענשען צו גוטען, זאגט שלמה המלך אין קהלת: "גם במדעך מלך אל תקלל" — אפילו אין דיינע גע־דאנקען זאלסטו ניט טאדלען קיין מלך, און אויב אפילו עס וווייזט דיר אויס אז ער האט וואס געטהאן ניט ריכטיג, זאלסטו זוכען ווי אזוי צו רעכטפערטיגען זיין טהאט. און וועגען דער מדה פון ניט ריידען קיין שלעכטעס אויף אימיצען זאגט דוד המלך פון גאט'ס וועגען אין תהלים: "פיך שלחת ברעה, תשב באחיך תדבר" — דיין מויל האסטו אנגעוועגדעט צו שלעכטען, דו זיצט און בערעדסט דיין ברודער, וועסטו דערפאר בעשטראפט ווערען. און וואס אנבעלאנגט מוחל צו זיין פערלוימדער, לשון הרע'ניקעס, טאדלער און בעלידיגער דערצעהלט די תורה, אז מרים און אהרן האבען בערעדט משה'ן און נאכהער ווערט געזאגט "והאיש משה ענו מאד" — דער מאן משה איז געווען א גרויסער ענו, א גע־פאלענער ביי זיך, וואס האט ניט געוואוסט צו האלטען זיך גרויס, און דעם טיטול "ענו" האט ער בעקומען וויל ער האט זיינע בערייד־דער מרים און אהרן מוחל געווען. קהלת זיט אן עצה טובה די מענשען: "גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך" — דו זאלסט ניט אכטען אויף דעם וואס אימיצער רעדט וועגען דיר און זאל דאס דיר ניט אארגן.

אין גמרא ווערט דערצעהלט: עס האט פאסירט אז רבי אליעזר האט מתפלל געווען פאר'ן עמוד אויף רעגען און האט געזאגט פיער און צוואנציג ערליי תפלות, אבער ער איז ניט געענטפערט געוואָרען. האט זיך נאכהער אוועקגע־שטעלט רבי עקיבא און האט געזאגט "אבינו מלכנו" און ער איז געענטפערט געוואָרען. זיין קורצע תפלה, הייסט עס, איז אנגענומען געוואָרען און עס איז נעקומען רעגען. איז ארוים א בת קול, א שטימע פון הימעל, און געזאגט: דאס וואס רבי עקיבא האט מיט זיין קורצע תפלה גע'פועל'ט און רבי אליעזר מיט די פיער און צוואנציג תפלות ניט, איז ניט צוליעב דעם ווייל רבי עקיבא איז גרעסער פון רבי אליעזר, נור ווייל דער ערשטער איז א מעביר על מדותיו און דער צווייטער ניט. רבי עקיבא איז בעזעסען די מהה טובה פון ניט איז כעס זיין אויף די וואס האבען איהם בייז געטהאן און ניט וועלען זעהן אן זיי נקמה, און רבי אליעזר האט ניט געקענט געהן ענגען דעם געבוירענעם אינ־סטינקט פון מענשען צו טראגען פיעל ניט איז שנאה אויף די יעניגע וואס טהוען איהם עטוואס שלעכטעס.

עס ווערט דערצעהלט אויף א געוויסען חסיד וואס איז אמאל פערבייגע־נאנגען א פלאץ וואו עס איז געלעגען א פערפוילטע נבלה פון א הונד. האבען זיינע תלמידים צו איהם געזאגט: "ווי פערשטונקען דיעזע נבלה איז". האט דער חסיד צו זיי געזאגט: "זעהט אבער ווי ווייס איהרע צייהן זיינען". דער חסיד האט דערמיט אויסען געווען געבען זיינע תלמידים א לעקציע, אז מען דארף זיין געהיט פון רייד־דען בעלידיגונגס ווערטער אויף ווען איז. ער האט זיי געצייגט, אז אפילו אין א גע'פגר'טען הונד דארף מען זוכען די מעלות, ניט די חסרונות, אפשיטא שוין אויף א לעבעדיגען מענשען, וואס האט שכל און פערשטעהט, דארף מען נעווייס קיינע שלעכטעס ניט ריידען. די כונה פון

יענעם חסיד איז געווען אז זיינע תלמידים זאָלען זיך געוואוינען נור צו ריידען גוטעס, וועט עס ביי זיי ווערען א נאטור זאך און זיי וועלען קיינעם ניט טאד־לען, קיינעם ניט בעליידיגען און אויף קיינעם קיין שלעכט וואָרט ניט זאָגען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין תהלים וועגען די מעלות פון א צדיק: "לא רגל על לשונו" — ער פערלוימדעט קיינעם ניט מיט זיין צונג, ער רעדט אויף קיי־נעם קיינע שלעכטעס.

פינפטענס, דארף די מדה פון כניעה זיין אי אן אויסענווייניגסטע, אי אן אינווייניגסטע. דער מענש דארף, הייסט עס, זיין א נכנע, אן אונטערטעניגער אין זיינע אל־טעגליכע בעשעפטיגונגען. די אונטערטעניגקייט דארף אנגעזעהן ווערען אין זיין ריידען, אין זיינע טהאטען און אין די בעוועגונגען פון זיינע אברים און ער דארף אויך אונטערטעניג זיין אין זיין מחשבה, אין זיינע גערא־קען. עס טויג אבער ניט ארויסצוצייגען זיך אלס א נכנע און אין הארצען האל־טען זיך גרויס, אָדער פערקעהרט. די אונטערטעניגקייט צום בורא יתברך דארף זיין א פאָלשטענדיגע מיט'ן גוף אזוי ווי מיט דער נשמה, און די אונטער־טעניגקייט צו מענשען דארף זיין לויט זייערע מעלות און לויט די טובות וואָס איינער האָט פון זיי אין הימלעשע און וועלטליכע ענינים. וואָס דער למדן און דער צדיק איז גרעסער און וואָס מעהר מען לערענט פון איהם אלץ מעהר אונ־טערטעניג דארף מען צו איהם זיין. דאָס זעלבע איז אויך מיט וועלטליכע גענו־סען. וואָס מעהר גוטעס מען געניסט פון איינעם, אלץ מעהר דארף די אונ־טערטעניגקייט צו איהם זיין גרעסער. אונזערע אלטע לעהרער האָבען געזאָגט אין פרקי אבות: "הוי שפל רוח בפני כל אדם" — דו זאָלסט ערנידעריגט זיין פאר אלע מענשען, און: "הוי קל לראש ונוח לתשחורת" — דו זאָלסט ניעדערשעצט זיין פאר אן עלטסטען, פאר א חשוב'ערען ווי דו ביזט און דעמוטיג זאָלסטו אויך זיין פאר אן אינגערען.

זעקסטענס, דארף דער נכנע זיך ניט האלטען פאר קליין אין ענינים פון עולם הבאָ. אין דעם פרט דארף ער זיך הויכשעצען. ער דארף זיך בעטראכ־טען פאר אזעלכען וואָס קען דערגרייכען א הויכע מדרגה. ער טאָר ניט זאָגען, אז די ביסעל מעשים טובים וואָס ער טהוט איז פאר איהם גענוג, ווייל ער וועט סאי ווי סאי ניט קומען צו דער מדרגה פון צדיקים. פערקעהרט: וואָס אנ־בעלאנגט צו תורה און מעשים טובים איז פיעל דער מענש טהוט, פיעל ער בע־מיהט זיך אין דעם, דארף ער בעטראכטען פאר ווייניג און שטענדיג אלץ שטרע־בען צו העכערס און גרעסערס און ניט דענקען אז ער איז א קליין מענשעלע, וואָס קען הויך ניט שטייגען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט ביי יהושפט און ד"ה ב': "ויגבה לבו בדרכי ה" — און ער האָט דערהויבען זיין הארץ אין גאָט'ס וועגען, דאָס הייסט: אין געטליכעס, אין מצוות זאכען האָט ער זיך געהאלטען שטאָלץ ביי זיך און געגלויבט אז ער קען דערגרייכען העכערס.

זיעבעטענס, דארף ער זיינע גוטע טהאטען האלטען פאר קליין און פער־דרוס האָבען אויף זיך אליין וואָס ער פערקירצט, וואָס ער טהוט ניט גענוג אין די אנגעלעגענהייטען פון דער תורה ניט פאר גאָט און ניט פאר לייט, און בעטען ביי גאָט אז ער זאָל איהם העלפען און שטארקען צו טהאָן וואָס מעהר. און בעת ער טהוט עפעס פון גאָט'ס וועגען, אויב ער טהוט דאָס ביחידות, אליין מיט זיך, אָדער צווישען מענשען, זאָל ער ניט אכטען אויף זיין גדולה און כבוד, אפילו אויב ער איז א געהויבענער מענש, א גרויסער חשוב צווישען זיינע מיט־

מענשען. ער זאל ניט זאגען, אז דאס און דאס פאסט איהם ניט צו טהאן אוו דאס איז אן ערנידערונג פאר זיין כבוד, אזוי ווי מיר געפינען ביי אהרן הכהן, כאטש ער איז געווען די העכסטע פערזענליכקייט ביי אידען, פון דעסטוועגען האט ער געהאט ארונטערצונעהמען יעדען טאג די אש פון מזבח, וואס איז ניט קיין ציכטיגע ארבייט. גאט האט איהם געהייסען דאס טהאן כדי ער זאל ניט פראווען קיין צופיעל גדלות. אדער אזוי ווי עס ווערט געזאגט ביי דוד המלך אין שמואל א': "ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'" — מיכל בת שאול האט געזעהן דוד'ן שפרינגענדיג און טאנצענדיג פאר גאט — א זאך וואס פאסט ניט פאר א קענig, און מיכל האט איהם דערפאר געטאדעלט.

אכטענס, דארף דער נכנע זיך בענוגענען מיט דער חיונה וואס מאכט זיך איהם און וואס ער האט ביכולת צו קריגען. ער דארף ניעדערשעצען אוו פעראכטען דעם נפש הבהמית זיינעם, זיין טהיערישען געפיהל, וואס שטרעבט צו תאוות, צו קערפערליכע תענוגים, אוו ער דארף זיין אייגענעם געפיהל אדער אינסטינקט אפגעוואוינען דערפון אוו זיך אפגעבען מיט צאהלען די שולדען צום בעשעפער פאר די טובות און חסדים וואס ער טהוט מיט איהם. אזי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי" — איר לויף אין וועג פון דיינע מצוות, ווייל מיין הארץ איז ברייט, פריי פון תאות עולם הזה, פון גלוסטען צו קערפערליכע פארגעניגענס.

ניינטענס, כאטש א מענש טאר ניט זוכען קיין נקמה אוו ניט טראגען קיין שנאה אויף אימיצען פאר זיינע אייגענע קריווודעס, דארף ער דאס אבער יא טהאן פאר דעם כבוד פון בעשעפער. ער דארף פיינט האבען די רשעים וואס זינדיגען געגען גאט אוו זיך אפרעבענען מיט זיי, אויב ער קען. ער טאר ניט זאגען: "אזוי ווי איך בין מוחל די וואס טהוען עולות מיר פערזענליך, אזוי בין איך אויך מוחל די פערברעכער געגען גאט אדער די וואס רירדען שלעכטעס אויף די נביאים און צדיקים". ער טאר אויך ניט פערצייהען איינעם וואס בעריוביט אדער בעשווינדעלט אן אנדערען אזוי ווי ער פערצייהעט וועז מען טהוט עס איהם אליין. וועז עס האנדעלט זיך וועגען אן אנדער פערזאז איז ער מחויב מציל זיין דעם בעריוביטען פון די הענד פון רויבער, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: "דינו לבקר משפט והציל גזול מיד עושק" — ריכטעט יערעז פריהמארגען א ריכטיגען משפט אוו רעטעט דעם נערויבטען פון רויבערס האנד. אוו איוב זאגט: "ואשברה מתלעות עול" — איך האב צובראכען די באק־צייהנער פון פערברעכער אוו אוועקגענומען, ארויסגעריסען פון די ציהן זייז רויב. אוו ער דארף מענשען לערנען ווי צו דיענען גאט אוו זיי שטראפען אוו שטעלען זיי אין ביוש פאר זייערע שלעכטע מעשים אוו פערהיטען אז זיי זאלען ווייטער קיינע שלעכטעס ניט טהאן. ער דארף זיך וועגען דעם בעמיהען מיט זיין האנד אוו צונג, דאס הייסט: שרייבען מוסר ספרים אוו זאגען מוסר דרשות, אויב נור ער איז אימשטאנד דאס צו טהאן. וועז עס האנדעלט זיך וועגען דורכ־פיהרען גאט'ס משפט, וועגען אפרעבענען זיך מיט א זינדיגען לויט ער האט פערדיענט: דארף דער חשוב'סטער מענש ניט געשוינט ווערען, נור באלד דורכפיהרען זיין שטראף, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים אויף פנחס: "ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה ותחשוב לו לצדקה לדור ודור עד עולם" — פנחס האט זיך אויפגעשטעלט אוו אפגעטהאן זמרי בן סלוא זיין משפט אוו די מגפה איז אפגעהאלטען געווארען אוו דאס איז איהם פעררעכענט געווארען פאר

א צדקה אויף אלע דורות ביז אייביג. פנחס האט אלזא ניט געאכטעט דערויף וואס זמרי איז געווען אן אנגענומענער מענש ביים פאלק, א נשיא און קוים האט ער געזעהן אז זמרי איז בענאנגען א מיאוס'ן פערברעכען מיט דער מדינית, האט ער אים דערשטאכען מיט א שפיעז.

צעהנטענס, דארף דער נכנע ריידען ווייניג און געלאסען מיט א ניעדעריגען קול, ניט שווערען מיט גאט'ס נאמען אפילו אויף אן אמת, ניט בריינגען אויפ'ן צונג קיין ליגען, ניט זיצען אין א געזעלשאפט פון הולטאיעס, פון שפאטער און חוזק מאכער און ניט אנטהייל נעהמען אין די הוליאנקעס פון גראבע יונגען. דאס אלעס דארף ער טהאן ניט אוים גאוה, ווייל אים פאסט ניט צו קאמפאנירען זיך מיט ניעדעריגערע פון אים, נור אוים כניעה, אוים אונטערטעניגקייט צו גאט. ער טאר אפילו אין אזא פרט אויך ניט פראווען קיין גדלות, נור אלץ זיין געפאלען ביי זיך, אזוי ווי ירמיהו הנביא האט געזאגט: "לא ישבתי בסוד משחקים ואעלוז מפני ידך בדד ישבתי" — איך בין ניט געזעסען אין געזעלשאפט פון פרעהליכע יונגען און זיך ניט אונטערהאלטען מיט זיי, איך האב דאס ניט געטהאן אוים גדלות, נור צוליעב דיין (גאט'ס) האנד, דיין גרויסע מאכט, אונטער וועלכע איך בין אונטערווארפען. אוים כניעה, אוים אונטערטעניגקייט בין איך געזעסען איינזאם און זיך ניט קאמפאנירט מיט לום־טיגע לייט.

פרק ז'

עס זיינען דא פינפערליי סמנים, אן וועלכע מען קען דערקענען און איי־בעציגט זיין אויב די כניעה, די אונטערטעניגקייט פון א מענשען איז א ריכ־טיגע ווי עס בעדארף זיין.

איין סימן איז: וואן א מענש ווערט שטארק אין כעס אויף איינעם וואס בעליידיגט איהם מיט רייד אדער מיט טהאט און ער האלט איין דעם כעס און איז איהם מוחל, בעת ער איז אימשטאנד צו נעהמען נקמה פון יענעם, איז א סימן אז ער טהוט דאס אוים עניות, אוים נידערגעפאלענקייט, און אזא אונטער־טעניגקייט איז א ריכטיגע.

דער צווייטער סימן איז: וואן איינער לוידעט א גרויסען שאדען אדער עס פאסירט עפעס אן אונגליק אין זיין פאמיליע, און זיין סבלנות, זיין געדולד אדער איינגעהאלטענקייט איז גובר די שרעק פון דעו צרה און ער נעהמט עס אן פאר גוט, צייגט עס, אז ער איז אן אמת'ער נכנע, אן אונטערטעניגער צו גאט וויי געהעריג איז, אזוי ווי דער פסוק זאגט אויף אהרן הכהן, וואן זיינע זיהן נדב און אביהו זיינען געשטאָרבען: „וידום אהרן" — און אהרן האט געשווי־גען. ער האט, הייסט עס, קיין פאראיבעל נעהאט אויף גאט און איז זיכער געווען אז גאט'ס משפט איז א גערעכטער. אדער אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „דום לה' והתחולל לו" — וואן עס טרעפט דיר עפעס א צרה, ווארט מיט געדולד אויף גאט'ס הילף און האף צו איהם אז ער וועט דיר העלפען, אבער ניט מתרעם זיין, פערדרוס האבען ח"ו אויף גאט. אין עמוס איז דא א פסוק: "לכן המשכיל בעת ההיא ידום" — דער קלוגער וועט אין יענער צייט פון א צרה שווייגען און האפען אויף הילף.

דריטענס: וועז אייגער ווערט א מפורסם, א בעוואוסטע פערזענליכקייט צו גוטען אדער צו שלעכטען; וועז אייגער, הייסט עס, ווערט פאפולער צוליעב זיינע גוטע מעשים אדער פערקעהרט — צוליעב שלעכטע מעשים, זיינען דאָ סמנים, אז וועלכע מען קען דערקענען אויב ער איז אן אמת'ער נכנע אדער ניט. אויב דער מענש איז אונטערטעניג צו גאָט מ'ט'ן גאנצען הארצען, איז אויב מען לויבט איהם פאר א גוטע זאך, וואָס ער האָט געטאָן, דאַרף ער יענעם טהאָט, פאר וועלכען מען לויבט איהם, גרינגשעצען, קליין מאכען אוז ערקלעהרען אז פאר אזא קלייניגקייט איז ניט כדאי צו זאגען אויף איהם שבחים, מחמת ער האָט דערמיט ניט אויפגעטאָן אפילו קיין קליינעם טהייל פון דעם וואָס ער איז מחויב צו טהאָן פאר'ן בעשעפער פאר דיא פיעלע טובות וואָס ער געניסט פון איהם. ער דארף זאגען צו דעם וואָס לויבט איהם: "נענוג, ברודער. הער אויף צו זאגען אויף מיר שבחים, ווייל דאָס וואָס איך האָב געטאָן איז נעגען מיינע זינד ניט מעהר ווי א פונק פייער אין ים. אוז אויב אפילו מיין טהאָט האָט עפעס א וועדע; אויב אפילו אז אוז פאר זיך איז דיא זאך וואָס איך האָב געטהאָן א גוטע, וויים איך ניט אויב איך האָב עס געטאָן אויף אזא אופן, אז דאָס זאָל זיין אנגענומען ביים בעשעפער אוז ער זאָל מיר די מצוה ניט צוריקוואַרפען. אפשר האָב איך ניט ריכטיג מכון געווען פון גאָטם וועגען, אפשר האָב איך ביים טהאָן די מצוה געהאָט עפעס אנדערע אבזיכטען אוז האָב אליין דיא זאך פערדאָרבען, אוז מיר געפינען, אז וועז מען טהוט א גוטע זאך ניט וויא געהעריג איז, וויל דאָס גאָט ניט האָבען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין ישעיה: "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי" — וועז איהר קומט צו מיר אין בית המקדש ניט מיט'ן ריכטיגען אבזיכט, ניט מיט דער געהעריגער כונה, ווער בעט עס ביי אייך, ווער פערלאַנגט עס איהר זאָלט טרעטען מיינע הויפען?"

אזוי דארף דער אמת'ער נכנע זאגען, וועז מען לויבט איהם פאר א גוטע זאך וואָס ער האָט טאקי געטהאָן, א פשיטא שויז, וועז מען זאגט אויף איהם שבחים פאר א זאך וואָס ער האָט נאָר ניט געטהאָן, דארף ער געווים זאגען דעם אמת, אז מען לויבט איהם אומזיסט און אז מען רעכענט צו איהם צו א מעשה טוב, פון וועלכע ער וויים נאָר ניט. ער דארף דעם לויב זאגער ערקלעהרען: "עס איז, ברודער, נענוג טרויעריג וואָס איך טהו ניט דאָס וואָס איך בין מחויב צו טהאָן פאר'ן בעשעפער, קומסטו נאָך צו מאכען מיין זינד גרעסער דערמיט וואָס דו זאגסט אויף מיר שבחים און דו ווארפסט אויף מיר אן מעשים טובים, וואָס איך האָב נאָר ניט געטהאָן. איך וויים מייגע זינד בעסער ווי דו און לויב מיך ניט אלס א צדיק. דוד המלך האָט אויך אזוי געזאגט אין תהלים: "כי פשעי אני אדע" — "איך וויים מיינע זינד".

פערקערט וויעדער: וואַרפט מען איינעם אויף א מעשה רע וואָס ער האָט געטהאָן, איז אויב ער איז אן אמת'ער נכנע, דארף ער מודה זיין און ניט זוכען קיינע תרוצים און פערטהיידיגונגען און ניט וועלען ריינוואשען זיך דערפון. ער דארף האנדלען ווי יהודה האָט געהאנדעלט ביי דעם חטא מיט תמר, וועז ער האָט גלייך מודה געווען און געזאגט: "צדקה ממני" — זי איז געווען. זי איז מעוברת פון מיר. און ער דארף יענעם, וואָס וואַרפט איהם אויף דיא מעשה רע, ניט טאדלען פאר'ן אויפדעקען זיין זינד און ער דארף איהם זאגען: "ברודער, וואָס פאר א וועדע האָט דער חטא מיינער, וואָס דו טייסט. געזען מיינע חטאים וואָס דו וויסט ניט און וואָס גאָט וואַרט און שטראָפט מיך ניט

פאר זיי? ווען דו וואָלסט געוואוסט אלע מיינע שלעכטע מעשים, וואָלסטו אנטלאָפען פון מיר, ווייל דו וואָלסט מורא געהאט אז גאָט זאָל דיר ניט שטראָ־פען פאר קאָמפּאנירען זיך מיט א שלעכטען מענשען, מיט א רשע. אזוי ווי א געוויסער משורר האָט געזאָגט: "חטאי לו יריחון בם שכני אזי ברחו ורחקו מן גבולי" — ווען מיינע שכנים זאָלען דערשמעקען מיינע זינד, וואָלטען זיי אנט־לאָפען און זיך דערווייטערט פון מיין גבול, פון דעם פּלאץ וואו איך געפין זיך. און איוב האָט געזאָגט: "אם כסיתי כאדם פּשעי?" — האָב איך דען וויא אנדערע מענשען פערבאָרגען מיינע זינד? איך האָב, הייסט עס, די עולות וואָס איך האָב געטהאָן ניט בעהאלטען און מודה געווען אויף זיי".

און אויב וויעדער די מעשה רע, וואָס מען זאָגט אויף איהם, איז ניט אמת, דארף דער ריכטיגער נכנע זאָגען צו דעם וואָס ווארפט עס איהם אויף: "ברודער, עס איז ביי מיר קיין וואונדער וואָס דער בעשעפער האָט מיך פערהיט פון טהאָן דעם פערברעכען וואָס דו רעכענסט צו מיר צו. ער האָט מיר געטהאָן אזוי פיעל טובות, האָט ער מיר די טובה אויך געטהאָן און מיך בעשירעמט פון טהאָן אזא עולה. עס איז מיר אָבער א גרויסער חידוש וואָס ער, דער בעשע־פער, האָט ניט ענטדעקט אויף מיר גרעסערע און העסליכערע חטאים ווי דיא וואָס דו דערצעהלסט אויף מיר. הער אויף ברודער. שאנעווע דיינע זכיות אז דו זאָלסט זיי ניט פערליערען דורך דיין פערלוימדען מיר, ווארום עס ווערט דערצעהלט אויף א געוויסען פרומען מאן, וואָס מען האָט אויף איהם גערעדט שלעכטעס און ווען ער, דער פרומער מאן, האָט זיך דערפון דערוואוסט, האָט ער דעם פערלוימדער אריינגעשיקט א פיינע מתנה און איהם געשריעבען: "איך האָב געהערט אז דו האָסט מיר געשענקט א טהייל פון דיינע זכיות, שיק איך דיר דערפאר דיעזע בעלוינונג". א געוויסער חסיד האָט געזאָגט: א סך מענשען, ווען זיי וועלען קומען צום משפּט אויף יענער וועלט, וועט מען זיי אויפצייגען אויף זייער חשבון מעשים טובים וואָס זיי האָבען גאָר קיינמאָל ניט געטהאָן. און ווען זיי וועלען ערקלערען אז זיי ווייסען דערפון ניט, וועט מען זיי זאָגען, אז דאָס איז צוגערעכענט געוואָרען צו זיי פון די יעניגע וואָס האָבען זיי בערעדט און אומזיסט געטאדעלט. פערקעהרט וויעדער: וועלען אנדערע ביים יום הדין מאָהנען געוויסע מצות וואָס זיי האָבען געטהאָן און זיי זיינען ניטאָ אין צעטעל פון זייערע מעשים טובים, וועט מען זיי ערקלעהרען, אז זיי האָבען דעם זכות פון יענע מצות פערלאָרען און דאָס איז אוועקגעגעבען געוואָרען צו די יעניגע, אויף וועמען זיי האָבען ארויפגעוואָרפען זינד וואָס זיי האָבען ניט געטהאָן. און דיא תורה האָט אונז אָנגעזאָגט און געוואָרענט אז מיר זאָלען ניט ריידען קיין לשון הרע, ווי דער פּסוק זאָגט: „זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים" — נעדענק וואָס גאָט דיין גאָט האָט געטהאָן צו מרים דערפאר וואָס זי האָט גערעדט לשון הרע אויף איהר ברודער משה.

דער פיערטער סמן פון כניעה איז: ווען איינער ווערט געבענשט פון גאָט מיט גדולה, א סך חכמה און קענטניס, אָדער רייכטהום אָדער כבוד פון א קעניג און עהנליכע זאכען וואָס מענשען בעריהמען זיך דערמיט און האלטען זיך גרויס, און ער פערבלייבט ביי זיין פריהעריגע שפלות, ביי זיין פריהעריגע ערניעדערונג געגען גאָט, און איז גוט צו מענשען אלץ איינס ווי ער וואָלט ניט געווען קיין דערהויבענער, אזוי ווי אברהם אבינו, וואָס גאָט האָט איהם צוגעטהיילט אזא גרויסען כבוד און געזאָגט: "המכסה אני מאברהם?" — וועל איך דען פער־

באַרגעז פון אברהם וואָס איך וויל טהאָן, און דאָך האָט ער, אברהם, געזאָגט: "ואנכי עפר ואפר", איך בין ניט מעהר ווי ערד און אש, — אז א מענש פיהרט זיך אזוי, איז ער אן אמת'ער, אויפריכטיגער אונטערטעניגער. דוד המלך האָט זיך אויך אזוי נוהג געווען. כאָטש ער איז געווען א קעניג, א הערשער איבער'ן פאָלק ישראל, האָט ער זיך פון דעסטוועגען געהאַלטען אזוי קליין און ניעדעריג ביי זיך, אז ער האָט געזאָגט: "ואנכי תולעת ולא איש" — איך בין א ווּאָרים, ניט קיין מענש.

דער פינפטער סמן פון כניעה איז: ווען איינער מאַכט זיך אַליין פאַרווירפע אויף זיינע זינד און ער גיט אויף זיך אַליין ארויס דעם פסק, וואָס גאָט דערף איהם געבען, כאָטש קיינער צווינגט איהם ניט דערצו און קיינער האָט די מאַכט צו צווינגען איהם. אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין עזרא: די אידען האָבען זיך מתודה געווען און געזאָגט: "אנחנו מעלנו באלהינו" — מיר האָבען גע־פּעלשט און אונזער גאָט דערמיט וואָס מיר האָבען גענומען גויאישע ווייבער. און וויטער ווערט דאָרט דערצעהלט: "ויתנו ידם להוציא נשיהם" — זיי האָבען אַליין פריוויליג געגעבען תקיעת כף אוועקצושיקען זייערע ניט אידישע ווייבער. דערך אזעלכע זאכען דערקענט מען די אמת'ע כניעה, די אמת'ע אונטערטעניג־קייט און ערניעדערונג פאר גאָט און דאָס איז דער אמת'ער סמן פון אן אויפ־ריכטיגע הערצליכע כניעה.

פּרק ח'

איצט וועלען מיר ערקלעהרען דעם אכטען פונקט: אויב כניעה קומט פון מדות טובות, אדער מדות טובות קומען פון כניעה. דאָס הייסט: וואָס איז דער עיקר? מיט וואָס דארף זיך א מענש פריהער אפגעבען? דארף ער זיך אפגעבען מיט גוטע טהאטען און די כניעה, די אונטערטעניגקייט צו גאָט וועט שוין במילא קומען, אדער ער דארף פריהער ווערען א נכנע און דאָס וועט איהם בריינגען צו גוטע טהאטען? דארויף וועל איך ענטפערען: אז מיר ווייסען, דאָס וועז א מענש וויל ווערען אן עובד ה', דארף ער צוערשט ארונטערוואַרפען פון זיך די מדה פון הארענשאפט, פון זיין אן אויבערהאַרר אדער פון וועלען זיין אן אויבערהאַרר. וואַרום האַרר און קנעכט זיינען אבהענגיג איינס אן דאָס אנדערע. א מענש קען ניט גערופען וועדען קנעכט אויב ער האָט ניט קיין אויבערהאַרר איבער זיך, און קיינער קען ניט גערופען וועדען האַרר, סיידען ער האָט א קנעכט, איינער וואָס בעדיענט איהם, וואָס איז אונטער זיין רשות. און יעדער פון זיי, דער האַרר וויי דער קנעכט, בעקומען זייערע נעמען אדער טיטולען גלייך, ניט איינער פריהער פון דעם אנדערען. דער האַרר בעקומט ניט דעם טיטול האַרר איידער ער האָט דעם קנעכט, און דער קנעכט בעקומט ניט דעם טיטול קנעכט איידער ער פערדינגט זיך צו זיין האַרר.

דעריבער קען א מענש ניט זיין קיין עובד ה', גאָט'ס דיענער, סיידען ער ציהט אויף זיך ארויף דעם יאָך פון א קנעכט, סיידען ער האָט אין זיך דיא מדות, די אייגענשאפטען פון א דיענער, דאָס מיינט: כניעה, אונטערטעניגקייט און ניעדערגעפאלענקייט. ער מוז פון זיך אין גאנצען ארונטערוואַרפען דיא מדות פון א האַרר, פון איינעם וואָס האָט אונטער זיך דיענער אדער אונטער־

טהאנען. ער דארף זיך נענטליך אפזאגען פון דיא מדות פון גאוה, גדולה, שטאלץ און רוהם און דאס גלייכען. א געוויסער חכם האט געזאגט: גדולה איז דעם בעשעפער'ס בגד און וואר עם וויל זיך בעקלוידען מיט דיעזען בגד, דער וואס האלט זיך ביי זיך גרויס, וואר פון גאט פערשטויסען. דער רבונו של עולם, הייסט עם, וויל ניט אז איימיצער זאל זיך בענוצען מיט זיין מלבוש. און דוד המלך האט געזאגט אין תהלים: "ה' מלך גאות לבש" — גאט קלייד ניגט, איז בעקלוידט מיט גרויסקייט, מיט הערשאפט.

דערפון זעהען מיר, אז עם איז ניטא קיין בעסערע מדה פאר'ן גלויביגען, פאר דעם אמת'ן עובד ה', ווי בעצאהלען גאט זיין חוב און זיין אונטערטעניג צו איהם. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין שמואל: "הנה שמוע מזבח טוב" — הערען, פאלגען גאט, זיין א נכנע צו איהם איז בעסער פון א קרבן. און דיא אונטערטעניגקייט מוז זיין אן אויפריכטיגע, אהן וועלכע עם איז פניות, אזוי ווי מיר האבען פריהער געזאגט; וואן ניט, טויג דאס ניט.

פאלגליך, זיינען אלע מדות טובות און פפליכטען צום בעשעפער אפהענגיג אן די כניעה, אן די אונטערוואַרפענקייט צו גאט. דאס קומט צו ערשט, און איז מען א נכנע, איז מען שוין במילא א ריכטיגער עובד ה', א גאטס דיענער מיט'ן גאנצען הארצען ווי געהעריג איז. איז אבער א מענשען'ס הארץ פוסט פון פאלשטענדיגע אונטערטעניגקייט צו גאט; אויב זיין כניעה איז נעמישט מיט גאוה, שטאלץ און לוסט צו רוהם, קען ער ניט זיין קיין אמת'ער בעל מדות טובות און קומט קיינמאל ניט נאר זיינע פולע פפליכטען צום בעשעפער.

אזוי איז אויך אין דעם ענין פון תשובה. אויב איינער פיהלט זיך זינדיג און וויל תשובה טהאן, מוז ער צוערשט אננעהמען די מדה פון כניעה. ער מוז זיך ערניעדעריגען און זיין נעפאלען ביי זיך נענען גאט, דאן קען זיין תשובה זיין א ריכטיגע. אהן דעם אבער איז דיא תשובה א פאלשע און זי ווערט ניט אנענומען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין דברי הימים ב': "ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם ויתפללו ויבקשו פני" — און עם איז אונטערטעניג געווארען מיין פאלק וואס מיין נאמען ווערט אויף זיי נערופען און נאכהער האבען זיי תפלה געטהאן און מיך נעבעטען. זעהען מיר דערפון, אז צוערשט קומט די מידה פון כניעה און נאכהער די תשובה. און דער פסוק זאגט דארט ווייטער: "נכנעו ולא אשחיתם" — דיא איידען זיינען געווארען אונטערטעניג און איך וועל זיי ניט פערניכטען. איז דאך איבערציינט, אז דיא אונטערטעניגקייט איז דער עיקר און דאס איז די הויפטזאך וואס גאט פערלאנגט.

פרק ט'

און וועגען דעם פונקט: אויב אין הארצען פון א גלויביגען איז גאט קען זיין פלאץ אי פאר כניעה, איז פאר גאוה צוואמען — אויף דיעזער פראגע וויל איך ענטפערען, אז די מדה פון גאוה, פון האלטען זיך גרויס ביי זיך, ווערט איינגעטהיילט אין צוויי טהייל. עם זיינען, הייסט עם, דא צוויי ערליי מינים גאוה. איינער קען שטאלצירען מיט זיין קערפער, מיט זיין הויכען געוואוקס, שהנעם פנים און קערפערליכע גבורה, אדער מיט זייטיגע זאכען וואס האבען א שיכות מיט זיין גוף, ווי, למשל, שהנע קליידער, ציערונג, א רייכע דירה

און דאָס גלייכען. דער צווייטער טהיל גאוה איז: וועו איינער שטאָלצירט מיט זיינע גייסטיגע מעלות, מיט חכמה, קענטניס און גוטע מעשים פון גאָטט וועגען, וועגדעט זיך דאָ אין דעם סאָרט גאוה. די גאוה גופניות, דאָס האָלטען זיך גרויס מיט'ן שהנעם קערפער, מיט גרויסען כח, מיט טייערע מלבושים און דאָס גלייכען, קען ניט זיין געאייניגט מיט כניעה, ווייל דאָס זיינען צוויי קאָנטראָסטען. אזא מין בעל גאוה קען ניט זיין אונטערטעניג צו גאָט און א נכנע, אז אונטערטעניגער צו גאָט קען ניט בעזיצען די מדה פון אזא גאוה, וואָרום וויבאלד א מענש האלט זיך גרויס אין קערפערליכע זאכען, דריקט ער דערמיט אויס אונאכטונג צו דעם וואָס איהם געגעבען זיין שהען פנים, גבורה, מהייערע קלייידער אדער אנדערע זאכען וואָס בעשעהנען זיין גוף. ער צייגט דערמיט אז ער וויסט ניט אדער אנערקענט ניט דעם בעל טובה וואָס האָט עס איהם געגעבען און קען דאָס שנעל ביי איהם אוועקנעהמען. פון זיין שטאָלצירען דערמיט זעהט מען, אז ער דענקט, דאָס ער האָט עס אליין אלעם ערוואָרבען מיט זיין מאכט און חכמה, אזוי ווי סנחריב האָט געזאגט: "בכח ידי עשיתי" — מיט די קראפט פון מיין האנד האָב איך געשאפען מיין גרויסע און רייכע מלוכה. נבוכדנצר האָט זיך אויך בעריהמט: "הלא זא היא בבל רבתא" — דאָס איז די גרויסע בבל וואָס איך האָב געבויט און בעפעסטיגט מיט מיין גבורה. און וואָס דער סוף איז פון זיי געווארען וויסט איהר דאָך. זייערע מלוכות זיינען צושטערט און פערניכטעט געווארען. פאָלגליך קען גאוה אין קערפערליכע ענינים ניט הארמאָנירען מיט כניעה.

דיא גאוה אָבער וואָס א מענש בעזיצט אין גייסטיגע זאכען זיינען דאָ צווייערליי, איינע א העסליכע, וואָס מען דארף זיך פון איהר דערווייטערען, און דיא צווייטע א גוטע, וואָס מען קען זי בעזיצען און עס וועט גאָר ניט שאדען צו דער מדה פון כניעה, פון אונטערטעניגקייט צו גאָט.

עס טויג ניט אז א מענש זאָל שטאָלצירען, האלטען זיך גרויס מיט זיין וויסען אין דער תורה און גוטע מעשים, ווייל די דאזיגע גאוה וועט איהם בריינגען דערצו ער זאָל מיינען אז ער טהוט פון גאָטט וועגען זעהר פיעל און ער זאָל שוין מעהר ניט וועלען טהאָן. ער וועט זאגען: פיעל איז דער שיעור? איך האָב שוין א נאָמען ביי לייטען פאר א למדן און פאר א פרומען, איז געגוג, דארף איך זיך שוין מעהר ניט אָפגעבען מיט תורה און מעשים טובים. זיין שטאָלץ און גאוה וועט איהם אויך ברייגען דערצו, אז ער זאָל בעלויידיגען מענשען, פיהלען צו זיי א שנאה און בעריידען זיי. ער וועט דיא חכמים, דיא לומדים און פרומע לייט פון זיין צייט האלטען פאר קליין, פאר נישטיג געגען איהם און ער וועט זיך בעריהמען דערמיט, וואָס ער וויים און פערשטעהט מעהר פון אנדערע וואָס זיינען גאָר אונווויסענד אדער נאריש און טהוען וווייניגער גוטעם ווי ער. אזעלכען רופען דיא רז"ל: מתכבר בקלון חברו" — ער עהרט זיך, ער האלט זיך פאר א בכבוד'ן מענשען צוליעב דיא שאנד, צוליעב דיא קליינליכקייט פון זיין חבר. ער האלט זיך, הייסט עם, גרויס, ניט ווייל ער איז אליין גרויס, נור צוליעב דעם ווייל עס איז דא א קלענערער פון איהם. דער וואָס געהט מיט אזא שיטה קען ניט זיין קיין נכנע און ניט קיין עניו, ווייל כניעה און עניוות, אונטערטהעניגקייט און ניעדערגעפאלענקייט, זיינען דער היפוך פון זיינע געפיהלען.

און וועלכען מין גאוה מעג א מענש געברויכען? וועו קען זיך איינער

האלטען גרויס און צו דערזעלבער צייט זיין א נכנע? וועז אייגער איז א חכם אין חכמת התורה און א בעל מעשים טובים און ער האלט עם פאר א גרויסע זאך, פאר א מעלה וואס ניט אלע בעזיצען, אבער ער בעטראכט עם פאר א געשאנק פון גאט, פאר וועלכעם ער דאנקט איהם און לויבט איהם, וויל דאס לערנען און טהאן גוטעם פערשאפט איהם פערגעניגען און פרייד; וועז זיין כונה פון האלטען זיין תורה און מעשים טובים פאר אן ערהאבענע מעלה איז, כדי צו געבען דער בעשעפער א שבח והודיה דערפאר וואס ער האט איהם גע־האלפען צו ערווערבען דאס, מאכט ניט אוים, וואהרם אזא ארט גאוה וועט איהם בריינגען דערצו אז ער זאל זיך מעהר סטארען אין לערנען און אין טהאן גוטעם און צו זיין אונטערטעניג צום בעשעפער און זיינע נאהענטע, דיא צדיקים און חסידים, פון וועלכע ער קען עטוואס לערנען. אזא גאוה וועט פיהרען דערצו, אז ער זאל שעהנען דעם כבוד פון זיינע חברים, פערדעקען זייער נא־רישקייט און רייד־ען וועגען זיי גוטעם. אזא איינער, איז כאטש ער האלט זיין וויסען איז דער תורה און זיינע גוטע טהאטען פאר ערהאבענע מעלות, בענוגענט ער זיך ניט מיט דעם וואס ער האט ערווארבען אויף דיעזען געביעט און איז געפאלן ביי זיך וועז ער איז ניט אימשטאנד צו טהאן מעהר. זיין הארץ ווערט איהם דערפון צובראכען און ער ערניעדעריגט זיך פאר אזעלכען, וואס ער האפט אז ער קען פון איהם לערנען.

אזא מין גאוה, האלטען דאס ערווארבענע אין תורה און מעשים טובים פאר גרויס, פאר א בעשעהנונג און בעקרוינונג, פאר וועלכעם דער מענש פיהלט אויף זיך א פפליכט צו דאנקען גאט, און אין דערזעלבער צייט בעמיהט ער זיך צו טהאן וואס מעהר אין דעם — אזא מין גאוה שאדעט ניט צו כניעה און דערווייטערט זי ניט פון איהם. אזא גאוה איז ניט פערבאטען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אויף יהושפט אין דברי הימים ב': "ויגבה לבו בדרכי ה'" — זיין הארץ איז דערהויבען געווארען אין גאט'ס וועגען. און אדרבא: אזא מין גאוה, וואס איז אייגענטליך עניוות העלפט נאד דעם מענשען אין גאטעם דיענסט, אזוי ווי עם ווערט געזאגט אין משלי: "עקב ענוה יראת ה'" — דורך ענוה, דורך זיין געפאלען ביי זיך קומט מען צו מורא האבען פאר גאט.

פרק י'

און וואס זיינען די פאלגען פון אמת'ער כניעה? וואס פאר א גוטעם בריינגט דעם מענשען וועז ער איז א ריכטיגער נכנע, א ריכטיגער אונטערטע־ניגער צו גאט? זיינען אין דעם דא זעקס פרטים, דריי אין ענינים פון עולם הזה און דריי אין ענינים פון עולם הבא. די אונטערטעניקייט, הייסט עס, טהוט דעם מענשען גוטעם און דרייערליי אופנים אויף דער וועלט און אין דרייערליי אופנים אויף יענער וועלט.

דיא ערשטע זאך וואס דער נכנע געניסט אויף דער וועלט איז: וואס ער איז א שמה בהלקו. ער איז צופריעדען און בענוגענט זיך מיט דעם וואס ער האט, וואס גאט גיט איהם. וואהרם דער וואס האט אין זיך די מדה פון גאוה, פון האלטען פון זיך, איז דיא גאנצע וועלט און אלעם וואס געפינט זיך אויף דער וועלט פאר איהם וויניג. ער בענוגענט זיך קיינמאל ניט מיט זיין חיונה

און פרנסה, און פיעל ער געניסט פון דער וועלט, דענקט ער אלץ אז עס קומט איהם מעהר. דער נכנע אבער, דער וואס האלט זיך ביי זיך געפאלען, קוקט ניט הייך און ער באנוגענט זיך מיט דעם וואס גאט בעשערט איהם אין די ענינים פון חיונה און אנדערע בעדערפניסע. אזא מענש לעבט רוהיג און האט ווייניג שרעק און זארג. אזעלכער עסט וואס גאט בעשערט איהם, קלוידט זיך לויט ער איז אימשטאנד צו קלוידען זיך און שלאפט וואו און ווי איהם קומט אוים צו שלאפען. א קאפעלע גענוס פון דער וועלט איז פאר איהם גענוג, מחמת ער האלט זיך פאר ניעדעריג און ער דענקט ניט אז עס קומט איהם מעהר. ער איז דער היפוך, דער קאנטראסט פון בעל גאוה און עס איז איהם בעסער ווי דער בעל גאוה, וועלכער וויל אלץ נאך און נאך און איז קיינמאל ניט זאט און רק עס פעהלט איהם, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר" — דער צדיק, דער נכנע, עסט שטענדיג צו זאט, וויפיעל ער האט איז אלץ גענוג פאר איהם און דעם רשע'ס, דעם בעל גאוה'ס בויך איז שטענדיג פעהליג, רק עס פעהלט איהם, רק עס איז פאר איהם וויניג.

צווייטענס, וועז דעם נכנע טרעפען בייזע בעגעגעניסען, וועז עס געהט איהם ניט גוט, טראגט ער עס געדולדיג אריבער. זיין ניעדערגעפאלענקייט בריינגט איהם דערצו אז ער זאל פון זיך ניט מאכען קיין גרויסען וועזען און ניט דענקען אז עס דארף איהם שטענדיג געהן גוט. דער בעל גאוה אבער, דער וואס האלט פון זיך פיעל, שרעקט זיך זעהר פאר יעדער צרה נאך אויידער זי קומט, און טרעפט איהם עטוואס בייזעם קען ער דאס ניט סובל זיין, מחמת ער האט אויפ'ן רעיון אז ער שטעהט אויף א הויבע מדרגה און עס דארף איהם שטענדיג געהן גוט, אזוי ווי עס וועלט געוואגט אין ישעיה אויף אייניעם אזעלכען, אויפ'ן מלך בבל וואס האט זיך געהאלטען גרויס: "איך נפלת משמים הילל בן שחר" — ווי אזוי ביזטו ארונטערגעפאלען פון הימעל, דו ליכטיגער מארגענשטערן? דאס הייסט: לויט דיין גאוה און דיין איצטיגע ניעדערלאגע, קומט אוים אז דו ביזט געפאלען פון הימעל אויף דער ערד. דער נכנע, דער זעלבסט־נידערשעצטער, אפילו וועז ער פאלט ארונטער, וועז ער מוז לעבען פיעל ערגער ווי ער האט פריהער געלעבט, וועז ער מוז אויסשטעהן פערשיעדענע צרות, בע־טראכט עס ניט פאר א גרויסע ירידה, וועהרענד דעם בעל גאוה אז עס געהט אוועק שלעכט, קומט ביי איהם אוים אז ער איז ארונטערגעפאלען פון הימעל אויף דער ערד אדער אין טיעפען אפגרונד, און ער לויידעט דערפון פיעל מעהר ווי דער ערשטער.

דריטענס, האט א נכנע מעהר חן ביי מענשען ווי א בעל גאוה און איז ביי זיי בעליעבט, מחמת ער פיהרט זיך ווי לויט פיהרען זיך און איז נאהענט צום כלל מענשען, דענקט ווי זיי און מיינט ווי זיי. עס וועלט דערצעהלט אויף א געוויסען קעניג, אז ער פלענט געהן מיט שנעלע טריט. וועז מען האט איהם געפרעגט: וואהרום ער געהט ניט גלאסען, פאמעלאך, ווי עס פאסט זיך פאר א מלך? האט ער געענטפערט, אז ער טהוט עס וויל ער איז ווייט פון גאוה און בעת ער געהט, געהט ער צוליעב א צוועק, דורכצופיהרען עפעס א זאך און ער אילט זיך דעריבער אפצוטהאן וואס שנעלער דאס וואס וויכטיג און נויטיג איז. א געוויסער חכם האט יענעם קעניג געפרעגט: "מיט וואס האסטו עס פערדיענט צו זיין דער הארר, דער רעניערער?" און דער קע־ניג האט געענטפערט:

"איך האָב זוכה געווען צו דיעזער גדולה, ווייל איך האָב קיינמאָל ניט בעגעגענט וועמען עס איז פון מיינע מיטמענשען, אין וועלכע איך זאָל ניט האָבען געזעהען וועלכע ניט איז מעלה וואָס איך האָב ניט. ווען איך האָב בעגעגענט א קלוגערען פון מיר, א מעהר לערנער ווי איך בין, האָב איך גע־זאָגט, אז ער האָט געוויס מעהר מורא פאר גאָט ווי איך, מחמת ער האָט מעהר שכל פון מיר און האָט מעהר געלערנט ווי איך. האָב איך ווידער בעגעגענט איינעם א קלענערען חכם וויא איך בין, א ווייניגער געלעהרענטען, האָב איך געזאָגט, אז זיין חשבון צום יום הדין וועט זיין א לייכטערער ווי מיינער, ווארום ער וועט זיך קענען פערטהיידיגען אז ער האָט עובר געווען אויף עברות בשוגג, אויס אונוויסענהייט, ווייל ער האָט ניט געוואוסט וואָס מען מעג און וואָס מען טאָר ניט. איך וועל זיך אָבער אויף מיינע זינד ניט קענען רעכטפערטיגען, ווייל איך האָב געלערענט און איך ווייס וואָס אן עברה איז. און האָב איך ווען אָנגעטראָפען אן עלטערען פון מיר אין יאָהרען, האָב איך געזאָגט, אז ער האָט געוויס מעהר זכות פאר מיר, מחמת ער איז געקומען אויף דער וועלט פריהער ווי איך און ער האָט מעהר צייט געהאט צו טהאָן מעשים טובים. האָב איך זיך וויעדער געטראָפען מיט אן אינגערען פון מיר, האָב איך געזאָגט, אז ער האָט ווייניגער זינד פאר מיר, ווייל ער האָט נאָך ניט צייט געהאט צו זינדיגען אזוי פיעל ווי איך. און האָט מיר פאסירט צו זיין אין געזעלשאפט פון איינעם, וואָס איז גלייך מיט מיר אין יאָהרען און אין חכמה, האָב איך מיר געטראכט: אפשר איז יענעמס הארץ בעסער צו גאָט ווי מיינע, מחמת מיינע זינד ווייס איך; איך ווייס אָבער ניט יענעמס מעשים, אפשר האָט ער גאָר ניט געזינדיגט. און איז מיר אויסגעקומען צו בעגעגענען זיך מיט א רייכערען פון מיר, האָב איך געזאָגט, אז ער האָט מיט זיין רייכטהום געוויס געטהאָן מעהר גוטע טהא־טען, האָט געוויס געגעבען מעהר צדקה און געשטיצט אָרימע לייט מעהר וויא איך, מחמת ער איז מעהר פערמעגליך. און האָב איך זיך וויעדער אָנגעטראָ־פען מיט אן אָרימערען ווי איך בין, האָב איך געשטעלט אויף דער חזקה, אז ער איז צוליעב זיין אָרימקייט מעהר נכנע, מעהר ניעדערגעפאלען ווי איך און ער שטעהט דעריבער אויף א העכערער מדרגה. אזוי האָב איך זיך שטענדיג געפיהרט און וואָס פאר א סאָרט מענשען איך האָב בעגעגענט, האָב איך אלעמען געעהרט, געשעצט און געאכטעט און בין אלעמען געווען אונטער־טעניג".

און פיהרענדיג זיך אזוי ווי יענער קעניג, איז מען בעליעבט ביי אלעמען, געשעצט און געאכטעט ביי יעדען איינעם, בעת דער בעל גאוה איז פערהאסט און מען פיהלט צו איהם קיין ליעבשאפט און קיין אכטונג. און אזוי האָבען אונזערע רז"ל געזאָגט: "והוי דן את כל העולם לכף זכות והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" — דו זאָלסט די גאנצע וועלט אורטהיילען צו גוטען און דו זאָלסט יעדען איינעם אויפנעהמען מיט א פרעהליך פנים. דו זאָלסט, הייסט עס, אָננעהמען אז יעדער מענש איז א גוטער, א בעסערער ווי דו ביזט, און ניט קוקען אויף קיינעם מיט פערדאכט. אין אן אנדער פלאץ זאָגט דיא גמרא: "יהי אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארז" — א מענש זאָל זיין ווייך ווי א בויגזאמער שטעקעל און זאָל ניט זיין שטייף ווי א טענענבוים, דאָס הייסט, ער זאָל ניט האלטען פיעל פון זיך און ניט זיין פערריסען, נור בויגען זיך, זיין א נכנע.

די דריי געווינסען וואס דער מענש געניסט דורך כניעה לעולם הבא, זיינען פאלגענדע:

ערשטענס, קען דער נכנע מעהר ערווערבען אין חכמת התורה צוליעב דעם, וואס ער האלט זיך ניט פאר מעהר למדן פון אנדערע און ער זוכט צו בעקענען זיך מיט חכמים, מיט לערנער, פון וועלכע ער לערענט זאבען וואס ער וויסט ניט, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "הולך את חכמים יחכם" — דער וואס געהט אום מיט חכמים, דער וואס קאמפאנירט זיך מיט זיי, ווערט קלוג. און אונזערע אלטע לעהרער האבען געזאגט אין פרקי אבות: "יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם" — דיין הויז זאל זיין א פערזאמלונגס פלאץ פאר חכמים, פאר לומדים און דו זאלסט זיך שטויבען אין דעם שטויב פון זייערע פיס. דאס הייסט: דו זאלסט זיך סטארקן צו לערנען פון זיי. דער וואס פיהרט זיך אזוי, העלפט איהם גאט צו ערווערבען וואס מעהר אין דער חכמת התורה, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו" — גאט מאכט טרעטען דיא זעלבסט־ערניעדעריגטע אין וועג פון גערעכטיגקייט און ער לערענט זיי זיין וועג. ער העלפט זיי, הייסט עס, אז זיי זאלען געהן אין דרך התורה. דער אבער וואס האלט זיך גרויס, דער וואס דענקט אז ער שטעהט העכער פון אנדערע מענשען, איז אויב אפילו ער איז א חכם, א לערנער, קען דיא חכמה ביי איהם קיין ריכטיגען קיום ניט האבען און ער קען קיינמאל ניט קומען צו א ריינעם, ריכטיגען וויסען אין דער תורה, מחמת זיין גאוה דערלאזט איהם ניט צו געהן צו חכמים, צו קאמפאנירען זיך מיט זיי און עטוואס לערנען פון זיי. פאלגליך, קען דער נכנע, דער אונטערטעניגער מעהר זוכה זיין צו עולם הבא דורך לערנען, וויסען און מקיים זיין די תורה ווי דער וואס האט אין זיך ניט די מדה פון כניעה.

צווייטענס, איז דער נכנע שטענדיג פלייסיג אין עבודת הבורא. וועז עס מאכט זיך איהם עפעס א מצוה, טהוט ער עס באלד מיט חשק און פערגעניגען, אלץ איינס אויב דיא מצוה איז א גרויסע אדער א קלייגע. ער פאלגט דיא רז"ל ווי זיי האבען געזאגט אין פרקי אבות: "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה" — דו זאלסט זיין געהיט, טהאן פינקטליך, מיט פארזיכטיגקייט א קלייגע מצוה אזוי גוט ווי א גרויסע. דער אבער וואס האלט פיעל פון זיך, אויפלט זיך ניט צו טהאן א מצוה. ער בעטראכט פריהער אויב דיא מצוה, דער גוטער טהאט, איז גרוים און וויכטיג גענוג און ניט מיט אלעם שטעהט איהם נאר אן צו פערגעהמען זיך, צו אפגעבען זיך. ער פיהלט בעת מעשה ניט, אז דאס איז א שפיצעל פון יצר הרע, וועלכער זוכט אפצוהאלטען איהם פון טהאן גוטעם און ער פערליערט דורכדעם שבר אויף יענער וועלט אדער ער קריעגט נאר אן ענוש, וויל גאט האט פיינט א בעל גאוה, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין כמשלי: "שש הנה שנא ה'" — זעקס האט גאט פיינט, און איינס פון דיא זעקס איז "עינים רמות" — הויכע אויגען, גאוה אדער שטאלצירען צופיעל.

דריטענס, זיינען דיא מעשים פון א נכנע אנגענומען ביי גאט. אזוי וויא עס ווערט געזאגט אין תהלים: "זבחי אלהים רוח נשברה" — א צובראכענע נעמיטה, אונטערטעניגקייט, ניעדערגעפאלענקייט איז ביי גאט פערעכענט אזוי ווי א קרבן. און דער נכנע, וועז אפילו ער זינדיגט, אבער טהוט תשובה, איז איהם גאט באלד מוחל, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין כמשלי: "ומודה ועוזב ירוחם" — דער וואס איז מודה אויף זיינע זינד און הערט אויף צו זינדיגען,

ווערט פון גאָט דערבאַרעמט. ניט אזוי אַבער איז דאָס מיט'ן בעל גאוה, וועל־כער וויל זיך ניט אונטערגעבען און מודה זיין און תשובה טהאָן אויף זייַנע זינד.

האָבען מיר דאָ אין דיעזען שער ארומגערעדט דיא צעהן זאכען אַדער ענינים וואָס האָבען אַ שייכות מיט דער מדה פון כניעה, פון אונטערטעניגקייט און פון דעם וועט דיר, מיין ברודער, קלאָהר ווערען נאָך מעלות פון דיעזער גרויסער, גוטער און ערהאבענער מדה, וועלכע איך האָב ניט דערמאָנט. און געדענק אלעם וואָס איך האָב דיר אויפ־מערקזאם געמאכט. האלט אלעם ענגען דיינע אויגען, האָב דאָס שטענדיג אין זינען און סטארע זיך צו ערוועַרבען דיא דאָזיגע מדה און פעראייניג דיא מיט אנדערע גוטע מדות. נעהם זיך נאָט צו הילף און בעט אז ער זאָל דיך דערנעהענטערען צו איהם און צו זיין הייליגען רצון, אפשר וועט ער דיין געבעט אַננעהמען און מאכען דעם וועג גלאט, אוועק־נעהמען שטערונגען, וועלכע פערהינדערען אפט מאָל דעם מענשען פון טהאָן גוטעס. אזוי ווי מיר זיינען מתפלל אין סוף פון שמונה עשרה: "אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ונפשי כעפר לכל תהיה" — מיין גאָט, היט מיין צונג פון שלעכטעס און מיינע ליפען פון רייַדען פאלשקייט און איך זאָל זיך געגען אלעמען האלטען וועדטהלאָז ווי דיא שטויב פון דער ערד.

און היט זיך פאר בייזע מחשבות, וועז דער יצר הרע ערעט דיך צו גאוה, שטאָלץ און שטערבונג צו גדולה און הערשאפט. זוך ניט צו זיין אן אויבער־האר איבער אימיצען און האָב קיין לוסט צו רייכטהום, וויל שרה'שאפט און עשירות קענען פיהרען צו שלעכטעס, אזוי ווי עס וועדט געזאָגט אין משלי: "הטריפני לחם חקי, פן אשבע וכחשתי ופן אורש וגנבתי" — גיב מיר, גאָט, בלויז מיין נויטיגע חיונה, טאָמער וועל איך רייך זיין וועל איך לייקענען אין גאָט און טאָמער וועל איך פעראַרימט ווערען און וועל ניט פערמעגליך זיין צו לעבען ווי איך בין געוואָהנט פון פריהער, וועל איך ווערען א גנב.

ערוואָר, מיין ברודער, און פערנאכלעסיג ניט צו קורירען זיך פון דער גאוה קראנקהייט און אנדערע גייסטיגע חולאת'ן מיט דיא רפואות וואָס איך האָב דיך געלערענט. און דו זאָלסט זיך ניט אפוועגדען פון קורירען דיא גאוה קראנקהייט צוליעב דעם וויל דו וועסט זהען בעלי גאוה אויף דער וועלט. דו זאָלסט ניט זאָגען: וואָס עם וועט זיין מיט יענע וועט מיט מיר אויך זיין. וואַרום וועז א בלינדער זאָל ניט וועלען אנוועגדען דיא רפואות וואָס מען גיט איהם צו זיין בלינדקייט זאָגענדיג: "עס זיינען דאָך דא נאָך בלינדע, וואָס עם וועט זיין מיט יענע וועט מיט מיר אויך זיין", וואלט מען געווים געשפאט און געלאכט פון איהם, אזוי איז, ברודער, מיט דיר אויך. האלטען זיך ביי דער מאוסער מדה פון גאוה, וויל עס זיינען דא נאָך בעלי גאוה, איז דום און נאריש. דערביבער דארפסטו זיך סטארען, אנוועגדען אלע מענליכקייטען צו קריעגען דיא מדה פון כניעה וואָס טהוט דעם מענשען גוטעס אי אויף דער וועלט, אי אויף יענער וועלט, טאָמער וועסטו שטארבען ניט האבענדיג ערוואָרבען דיעזע מדה און אנדערע גוטע מדות, אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין משלי: "תאות עצל תמיתנו" — דיא תאוה, דער לעבענסלוסט פון פויליען טויטעט איהם. און גאָט זאָל מיט זיין רחמנות און חסדים אונז אלעמען לערנען ווי אזוי צו דיענען איהם, אמן.

סוף פון שער הכניעה

שער השביעי

שער התשובה

(דער טהויער פון תשובה. דיא לעהרע ווי אזוי זיכדיגע זאלען זיך צוריקקעהרען אויפ'ן גוטען וועג).

פרק א'

האט דער מחבר געזאגט:

וויל מיר האבען אין פאריגען שער גערעדט וועגען כניעה, וועגען אונטערטעניקייט, וואס דאס איז דער שורש, דער אנפאנג פון תשובה, וויל דער בעל תשובה מוז קודם כל זיין א נכנע, דעריבער געפין איך פאר פאסענד צו ערקלעהרען איצט דיא ענינים פון תשובה און אויף וואס פאר א אופנים א מענש קען קומען צו פאלקאמענע תשובה.

צוערשט וועל איך רעידען וועגען דעם חיוב, וועגען דיא פפליכט און נויט־וועגדיגקייט פון תשובה, און שפעטער וועל איך ערקלעהרען וויא אזוי אנצוגעהן דערמיט.

לויט וויא מיר פערשטעהען מיט'ן שכל און לויט מיר וויסען פון געשרי־בענעם איז דער תורה, איז א מענש מקצר, קומט ניט נאך געוג זיינע פפליכטען צום בעשעפער און איז אין דעם הינטערשטעליג. מיר פערשטעהען דאס מיט'ן שכל, וויל מיר וויסען, אז דיא נאטור פון מענשען ענדערט זיך אפט, ווארום דיא יסודות, פון וועלכע דער מענש איז צוזאמענגעשטעלט זיינען פערשיעדען. ער האט אין זיך פייער, וואסער, ערד און לופט, אדער בכלל בעשטעהט דער מענש פון צוויי גאר בעזונדערע זאכען, קאנטראסטען—קערפערליכעם און גייס־טיגעם. דעריבער שטעהט ער ניט שטענדיג אויף איין בעשטאנד, ווארום וועל וועלכער עם איז פון דיא יסודות שטארקט זיך, קריעגט מעהר מאכט, פעראור־זאכט דאס אן ענדערונג אין דער טבע פון מענשען, אמאל צו גוטען און אמאל צו שלעכטען, אמאל צו שעהנעם און אמאל צו העסליכעם. מיר זעהען, צום ביישפיעל, אז א שטילער, געלאסענער מענש פאלט אריין אין כעס, אדער פער־קעהרט: א כעסן וועדט אפטמאל גוטמוטהיג, שטיל און מען הערט פון איהם קיין הויך ווארט. דאס קומט דערפון וואס איינער פון דיא יסודות שטארקט זיך איבער דיא אנדערע. און דיא קערפערליכע נייגונגען פון מענשען זיינען בכלל דער היפוך פון דיא גייסטיגע. דער קערפער שטרעבט צו איין זאך און דער גייסט צו אן אנדער זאך און עם וועגדט זיך וועד וועמען עם איז גובר. צוליעב דיעזען צוזאמענמיש אין דעם מענשען, קען ער ניט זיין אימער גוט און ער מוז אנקומען צו דיא לעהרען פון דער תורה, וועלכע צייגט איהם אז וויא אזוי ער זאל לעבען און ווי אזוי ער זאל זיך פיהרען.

און פון דער תורה און הײליגע שריפטען ווײסען מיר אויך אז דער מענש איז נעגײגט צו זינדיגען. דער פסוק זאגט אין דער סדרה נח: "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" — דיא געדאנקען פון מענשען'ס הארץ זיינען שלעכט פון זייז יוגענד אן. ווייטער ווערט דארט געזאגט: "וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" — אלע געדאנקען וואס זיין הארץ טראכט איז אימער צו בייזען. אין איוב איז דא א פסוק: „ועיר פרא אדם יולד" — דער מענש ווערט גע־בוירען א ווילדער עזעל. דאס חייסט, ער האט דיא טבע פון א חיה וואס איז מעהר געניגט צו בייזען ווי צו גוטען. און עס זיינען דא נאך עהנליכע פסוקים, וואס צייגען אז דער מענש איז זינדיג און קומט ניט נאך זיינע פפליכטען צום בעשעפער.

און ווייל דער מענש פערבלייבט הינטערשטעליג אין גאטעס דיענסט, האט דער בעשעפער מיט איהם געטהאן א חסד און איהם געגעבען א מעגליכקייט צו פערריכטען זיינע פעהלער און צוריק קריגען זיין פרעלוסט וואס ער פערליערט דורך בעגעהען א זינד. די דאזיגע מעגליכקייט איז תשובה. און ווייל גאט האט דעם מענשען ליעב און האט אויף איהם רחמנות, האט ער איהם אויפמערק־זאם געמאכט אויף דעם מיטעל פון תשובה. אזוי ווי עס ווערט געזאגט איז דער סדרה כי תבא: „והיה כי יבאו עליך" — און אז עס וועלען אויף דיר קומען דיא קללות פון דער תוכחה, "ושבת עד ה' אלהיך" — זאלסטו זיך אומקעהרען צו גאט דיין גאט. דו זאלסט, חייסט עס, תשובה טהאן. שפעטער האט גאט אויך דאס וועלבע געזאגט דורך דיא נביאים און אונז אנגעצייגט און געלערנט דיא וועגען פון תשובה, וועז מיר וועלען זיך אפוועגדען פון זיין דיענסט. און ער האט אונז מבטיח געווען אנצונעהמען פון אונז דיא תשובה און עס רעכענען פאר א פערגיטיגונג, אפילו וועז אונזערע זינד וועלען זיין גרויס, אזוי ווי דער פסוק זאגט איז יחזקאל: "ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט" — און וועז דער רשע וועט זיך אפוועגדען פון זיינע שלעכטע טהאטען און וועט טהאן וואס גוט און גערעכט איז, וועלען איהם זיינע זינד פערגעבען וועריען.

און ווייל עס זיינען דא צוויי/ערליי קלאסען צדיקים, א קלאס וואס זינדיגען גאר ניט און א קלאס וואס וועריען צדיקים דורך תשובה אויף זייערע זינד, דעריבער דערמאהנט דוד המלך אין תהלים ביידע קלאסען: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" — וואויל איז יענעם וואס זיינע זינד וועריען איהם פערגעבען און זיינע פערברעכענס וועריען פערדעקט, דאס איז געמיינט דעם בעל תשובה וואס גאט איז איהם מוחל זיינע חטאים, און ווייטער זאגט ער דארט: "אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה" — וואויל דעם מענשען וואס גאט רע־כענט איהם ניט קיין זינד, ווייל אין זיין גייסט, אין זיין כאראקטער איז ניטא קיין פאלשקייט, ווייל ער איז חייסט עס, א צדיק פון אנהויב אן און ער האט קיינמאל ניט געזינדיגט. און כאטש דער ערשטער קלאס, דיא יעניגע צדיקים, וואס האבען גארניט געזינדיגט שיינט צו זיין אז זיי שטעהען אויף א העכערער מדרגה, ווי די וואס האבען געזינדיגט און תשובה געטהאן. דאך דערמאהנט דער משורר די צווייטע פיהרער פאר די ערשטע. וואהרום איז דאס? דאס איז צוליעב דעם, ווייל די צווייטע קלאס צדיקים זיינען דער רוב, די מעהרהייט און גאנצע צדיקים וואס זאלען גאר ניט האבען געזינדיגט זיינען דא זעהר ווייניג, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין קהלת: "כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב" — עס איז

ניטא קיין צדיק אויף דער ערד וואס זאל טהאן נור גוטעס. אין מלכים א' איז דא א פסוק: "כי אין אדם אשר לא יחטא" — עס איז ניטא קיין מענש וואס זאל ניט זינדיגען. דעריבער ווערט פריהער געזעדט פון בעלי תשובה און נאכהער פון דיא וואס זיינען שטענדיג צדיקים און פערשפארען תשובה, ווייל אזוי איז דער סדר עולם, אז דער רוב קומט פריהער פאר'ן מיעוט, א זאך וואס איז אין עקזיסטענץ מעהר קומט צוערשט און נאכהער דיא ווייניגערע. און צוליעב דעם, ווייל תשובה שפיעלט אזא גרויסע ראלע זיינען מיר מתפלל אין שמונה עשרה אויף תשובה און סליחה. "הרוצה בתשובה" און "חנון המרבה לסלוח".

איצט דארפען מיר ערקלעהרען צעהן זאכען אין דעם ענין פון תשובה:

וואס מיינט תשובה, וואס איז דיא ריכטיגע בעדייטונג דערפון.

אויף וויפיעל חלקים זי ווערט צוטהיילט.

אונטער וועלכע אומשטענדען א מענש קען וועדען א בעל תשובה.

דיא הויפט גרונד זאכען פון תשובה.

פרטים, איינצעלהייטען וואס האבען א שיכות צו דעם.

ווי אזוי א מענשען'ס הארץ קען ערוועקט ווערען צו תשובה.

דיא זאכען וואס וועגדען אף פון תשובה טהאן.

אויב דער זינדיגער וואס טהוט תשובה קען פערגליכען ווערען צו א צדיק וואס האט גאר ניט געזינדיגט.

אויב דער זינדיגער קען תשובה טהאן אויף אלע זינד אדער ניט.

די מיטעל וואס א מענש דארף אנווענדען אין פאל עס איז איהם שווער תשובה צו טהאן.

ארומרייזענדיג דיעזע פרטים וועלען מיר פערפאלקאמענען דעם גאנצען ענין פון תשובה, וואס מיט דעם האפען מיר צו קריעגען א פערגעבונג אויף אונזערע זינד מיט גאטעס הילף.

וועגען דיא ריכטיגע בעדייטונג פון ווארט תשובה, וועל איך זאגען, אז דאס מיינט: מתקן זיין, פערריכטעז דאס וואס מען האט קאליע געמאכט, אדער ערפילען דאס וואס א מענש איז פעהליג געווארען אין גאטעס דיענסט נאכדעם ווי ער האט זיך פון דעם אפגעווענדט, נאכדעם ווי ער האט אויפגעהערט צו דיענען גאט ווי געהעריג איז. עס איז קיין אונטערשיער וואס עס האט איהם געבראכט דערצו, זיין אונוויסענהייט אין געטליכע ענינים, אדער וויל דער יצר הרע האט בעזיגט זיין שכל און איהם געבראכט צו זינד און פערנאכלעסיגען זייגע ספליכטען צום בעשעפער, אדער וויל ער האט זיך קאמפאניירט מיט שלעכטע חברים, וועלכע האבען איהם אנגערעדט צו זינדיגען. און שלעכטע חברים קענען אראפפיהרען א מענשען פון דרך הישר. דעריבער האט דער חכם שלמה המלך געווארענט אין משלי: "בני, אם יפתוך חטאים אל תובא" — מיין זוהן, אויב זינדער וועלען דיך אנריידען צו געהן אין זייערע וועגען, זאלסטו ניט וועלען, זאלסטו ניט פאלגען, און וואס עס זאל ניט בריינגען דעם מענשען צו זינד, דארף ער תשובה טהאן, פערריכטען דעם פעהלער וואס ער האט געמאכט.

און דאס אפוועגדען זיך פון גאטעס דיענסט קען זיין אויף צווייערלייי אופנים: ענטוועדער ניט טהאן וואס גאט האט געהייסען מען זאל יא טהאן, אדער פערקעהרט, טהאן אועלכעס וואס ער האט אנגעוואגט מען זאל ניט טהאן, מיט דער כונה צו זיין דערווידער דעם בעשעפער. איז אויב דעם מענשען'ס זינד בעשטעהט בלויז אין דעם וואס ער פערנאכלעסיגט צו טהאן דאס וואס דער

בעשעפער האָט געהייסען טהאָן, דאַרף די תשובה זיינע זיין צו סטאַרען זיך טהאָן וואָס מעהר מעשים טובים, ווי איך וועל נאָך שפּעטער ארומרייַדען אין דיעזען שער. פערקעהרט וויערד: האָט ער חוטא געווען דערמיט וואָס ער האָט געטהאָן אזעלכעם וואָס דער בעשעפער האָט פערבאָטען צו טהאָן, בעשטעהט זיין תשובה אין היטען זיך ווייטער ניט צו טהאָן דאָס און אָנווענדען אלע מעגליכקייטען צו טהאָן דעם היפוך, ווי איך וועל אויך שפּעטער, מיט גאָטס הילף, בריַיט ארומרייַדען.

א משל צו דעם איז פון נאטירליכע זאכען, וואָס אלע ווייסען און פערשטעהען. וען א מענש, צום ביישפּיעל, ווערט קראַנק צוליעב דעם ווייל ער האָט ניט געגעסען גענוג נארהאפטע שפּייזען, וואָס שאפען איהם געזונד, אדער ער האָט געגעסען שעדליכע אכילות, וואָס שאדען צום געזונד, קען ניט אָנגעווענדט ווערען איינער און דערזעלבער מיטעל אין ביידע פעלע. אויב זיין קראַנקהייט איז געקומען פון עסען ווייניג נארהאפטע עסענס, דאַרף ער אָנהויבען עסען גוטע שפּייזען, בעסערע ווי געווענהנליך, און דאָס וועט איהם צוריקבריינגען צו זיין נאָרמאלען צושטאנד. וען וויערער ער איז קראַנק געווארען פון עסען זאכען וואָס זיינען שעדליך פאר'ן קערפער, דאַרף ער זיך אויף ווייטער היטען פון אזעלכע און עהנליכע אכילות און עסען אזעלכע זאכען וואָס זיינען בטבע דער קאָנטראַסט פון יענע, וואָס זייער ווירקונג איז, הייסט עס, פערקעהרט פון יענע שעדליכע עסענס, ביז ער וועט צוריק קומען צו זיין געווענהנליכען גענוג. און אין ביידע פעלע, וען דיא חולאים שטעלען זיך אויף זייער נאָרמאלע געזונדהייטס מאָס, קענען זיי זיך שוין פיהרען ווי געווענהנליך און זיך ערנעהרען מיט מיטעלמעסיג נאהרונג, וואָס זיינען ניט שעדליך און ניט צופיעל נוט. אויף אזא אופן דארפען זיך אויך נוהג זיין בעלי תשובה. און דער משל איז לייכט צו פערשטעהען.

און דער פסוק האָט פערגלייכט זינד מיט שלעכטע עסענס. אין ירמיה ווערט געזאָגט: "איש בעונו ימות, האָל הבוסר תקהינה שניו" — יעדער וועט שטארבען פאר זיינע זינד. דער וואָס עסט אונציַיטיגע ווייַנטרויבען, בייַ דעם ווערען האילִיג די צייַהן.

פּרק ב'

וועגען איינטהיילונג פון תשובה, איז דאָס איינגעטהיילט אין דריי חלקים. דאָס הייסט: עס זיינען דא דרייערלַיי בעלי תשובה.

איינער איז: אזעלכער וואָס טהוט תשובה, וואָס נעהמט אויף זיך ניט צו טהאָן א געוויסען חטא, ניט וועז דער חטא קומט איהם צו דער האנד, נור מחמת ער האָט ניט קיין מעגליכקייט עובר צו זיין יענע עברה. אָבער וען דאָס קומט איהם צו דער האנד, וועז ער קען בעגעהן דעם פערברעכען, בעזיעגט דער יצר הרע זיין שכל און ער וועגדט זיך פון דעם ניט אָפּ. און נאָכהער, וען ער האָט שוין געהאט נאָכגענעבען דעם יצר הרע, זעהט ער איין ווי שענדליך זיין טהאט איז געווען און ער האָט חרטה. אזא תשובה איז קיין תשובה ניט, ווייל ער טהוט דאָך נור תשובה מיט'ן מויל, אָבער ניט מיט'ן האַרצען; ער זאָגט נור אז ער וועט דיא עבירה ניט בעגעהן, אָבער ער איז דאָס ניט מקים אין דיא וויַרק-

לִיבקייט. אזא מין בעל תשובה פערדיענט א שטראף פון בורא יתברך. אויף אזעלכען זאגט דער פסוק: "הגנב רצוח ונאוף ובאתם ועמדתם לפני בבית הזה" — צו איז דאס רעכט, צו איז דאס גלייך, אז איהר זאלט גנב'ענען, מארדען, מזנה זיין און טהאן אנדערע פערברעכענס און נאכהער קומען צו מיר אין בית המקדש כלומר'שט תשובה טהאן? וואס טויג אזא תשובה, אז וועז נור מען האט א געלעגענהייט זינדיגט מען וויעדער?

דער צווייטער טהייל פון תשובה איז שוין א בעסערע. צום צווייטען טהייל בעלאנגט אזעלכער וואס טהוט תשובה ניט בלויז מיט'ן מויל, נור אויך מיט'ן הארצען און אלע גליעדער; אזעלכער וואס שטעלט זיך פעסט מיט זיין שכל געגען דעם יצר הרע און פיהרט אן א שטרייט געגען דיא קערפערליכע תאוות און טהוט אלעס מעגליכעם אפצואועגדען זיך פון זאכען וואס דער בעשעפער האט פיינט. אבער אזוי ווי דער נפש הבהמית, דער טהיערישער אינסטינקט אין מענשען, שטרעבט תמיד געגען די שטרעבונגען פון שכל, האט לוסט, הייסט עס, צו זינד, פאסירט אמאל אז דער שכל איז גובר און אמאל, פערקעהרט, שטארקט זיך דער נפש הבהמית און בעזיעגט דעם שכל. אזא סארט תשובה איז אויך ניט קיין פאלקאמענע. א ריכטיגער בעל תשובה דארף קיינמאל ניט בעקעמפפט ווערען פון יצר הרע, און ערשט דאן איז ער בערעכטיגט צו א כפרה, צו א פערגעבונג, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ישעיה: „בזאת יכופר עון יעקב וזה כל פרי הסר חטאתו" — דערמיט וועט פערגעבען ווערען דיא זינד פון יעקב און דאס איז די פרוכט, דיא גוטע רעזולטאטען, אז ער וועט אפוועגדען פון זיך אלע זיינע זינד. קוים אבער קען א מענש ניט בעווייזען צו האבען שטענדיג די אויבערהאנד איבער'ן יצר הרע, איבער זיינע טהיערישע געפיהלען, און ער וועט וועז ניט איז פערפיהרט, איז ער אלץ ניט קיין ריכטיגער בעל תשובה.

צום דריטען קלאס בעלי תשובה בעלאנגט אזעלכער, וואס איז שטענדיג פארזיכטיג אין נאכקומען אלע פונקטען פון תשובה און זיין שכל בעקעמפפט תמיד זיינע תאוות; אזא איינער וואס הערט ניט אויף צו האבען א חשבון מיט זיך אליין, האט מורא פאר'ן בעשעפער און שעהמט זיך פאר איהם, לאזט ניט ארוים פון זינען זיינע זינד און אנערקענט דיא גרויסקייט פון דעם, וועמען ער איז דערווייזדער און קומט ניט נאך זיינע פערזאגען אדער פערבאטען; אזעלכער וואס זיינע זינד זיינען שטענדיג פאר זיינע אויגען און האט שטענדיג אויף זיי חרטה און זיין נאנצען לעבען ביז'ן סאמע טויט בעט ער אלץ אז דיא חטאים זאלען איהם פערגעבען וועדען. דאס הייסט א ריכטיגער פאלקאמענער בעל תשובה, וואס איז בערעכטיגט נצול צו וועדען פון שטראף.

פרק ג'

איצט וועלען מיר בעטראכטען אונטער וועלכע אומשטענדען א מענש קען וועדען א ריכטיגער בעל תשובה, און איד וועל זאגען, אז דאס קען ניט געשעהן סיידען ביים מענשען זאלען פריהער ניט קלאהר זיין זיעבען זאכען.

ערשטענס, דארף ער ריכטיג וויסען זיינע בייזע מעשים. עס זארף ביי איהם קלאהר און זיכער זיין וואס פאר א חטא ער איז בעגאנגען און אויב ער האט גאר בכלל געזינדיגט. וואהרום אויב ער צווייפעלט צו ער האט די עבירה

נעטהאן אבזיכטליך, ווייסענדיג אז דאס איז אן עברה אדער אומגערעכט, ניט ווי־סענדיג אז דאס איז א חטא, אדער אויב ער איז אין ספק צו דיא זאך וואס ער נעהמט אן פאר א זינד איז גאר בכלל א זינד, קען דאך דיא חרטה אויף דעם ניט זיין קיין אמת הערצליכע חרטה. אן אמת'ע, אויפריכטיגע חרטה קען מען כור האבען אויף א זאך וואס מען איז ביי זיך זיכער אז מען האט דאס ניט נעטאָרט אדער ניט נעראַרפט טהאן. קוים אבער האט מען אויפ'ן רעיוון, אז מען איז אפשר גאר קיין עולה ניט בענאנגען, איז דיא חרטה א שוואכע, א צוויי־פעלהאפטע און עס איז גאר ניט שייך צו בעטען אויף דעם מחילה, אזוי ווי דוד המלך זאגט זאל מיר מוחל זיין, ווייל איך וויים מיינע זינד און מיין שולד איז שטענדיג אנטקעגען מיינע אויגען.

צווייטענס, וועו אפילו דער מענש איז זיכער אז ער האט מיט א געוויסער טהאט געזינדיגט געגען גאט, וועו עס איז ביי איהם, הייסט עס, קיין ספק, אז ער האט עובר געווען אויף א געוויסען געבאט אדער פערבאט פון דער תורה, דארף ער פערשטעהען מיט'ן שכל וויי גרויס עס איז דיא עולה וואס ער איז בע־גאנגען און ווי שענדליך עס איז זיין טהאן אדער ניט טהאן דיא זאך געגען גאט'ס רצון. וואַרום אויב ער וועט דיא זאך האלטען פאר גרינג, אפילו וויסענ־דיג אז לויט דעם דין טאר מען דאס ניט, וועט ער דארויף ניט האבען קיין ריכטיגע חרטה און וועט פערנאכלעסיגען נאכצוקומען דיא פונקטען פון תשובה. וויבאלד אז ער נעהמט דיא זאך ניט אן פאר א גרויסען פערברעכען, בעטראכט ער זיך פאר א שוגג, אזוי ווי ער זאל האבען עובר געווען די עבירה ניט ווי־לענדיג, און ער האט שוין וועגען וויי אזוי צו דעכטפערטיגען זיך, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים: "שגיאות מי יבין" — דיא זינד וואס מען טהוט אומגערעכט, ניט ווילענדיג, וועו קען פערשטעהען? דאס הייסט: וועו קען זיך איינהיטען פון דעם?

דריטענס, דארף ער וויסען די גוטע בעלוינונג וואס א מענש וועט האַ־בען פאר נאכקומען גאַטס געבאטען און דעם ענש, דיא שטראף וואס ער וועט קריעגען פאר עובר זיין אויף זיי. וואַרום אז ער וועט דאס ניט וויסען, אז ער וועט ניט מורא האבען פאר שטראף, וועט ער קיין חרטה ניט האבען. עס מוז דעריבער ביי איהם קלאהר זיין, אז ער וועט סוף כל סוף שווער אבקומען פאר זייגע זינד און דאס וועט איהם בריינגען צו הערצליכע חרטה און צו בעטען ביי גאט ער זאל איהם מוחל זיין, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי" — אויס מורא פאר דיר גאט שוידערט מיין לייב און פאר דיין משפט האב איך מורא.

פיערטענס, דארף דער מענש זיין איבערצייגט, אז אן אויג ניט אכטונג אויף אלעם וואס ער טהוט און זייגע שלעכטע טהאטען וועלען פערשריעבען, און קיין זאך וועלט ניט דורכגעלאזט, פערגעסען און געשענקט. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין האזינו: "הלא הוא כמום עמדי חתום באוצרותי" — דעם מענ־שענס מעשים זיינען מיט מיר (גאט) בעהאלטען, איינגעשלאסען אין מיינע אוצרות, און אליהוא זאגט אין איוב: "ביד כל אדם יחתום" — דיא הענד פון יעדען מענשען חתם'עט אליין, פערשרייבט אליין זייגע מעשים. וואַרום אויב א מענש וועט דענקען אז עס איז ניטא קיין השגחה אויף זייגע מעשים און וואס ער טהוט אף איז פערפאלגן און קיינער וועט איהם גאר ניט מאהנען, איז

אפילו וועז ער וועט וויסען אוז פערשטעהען אז ער האט געוינדיגט, וועט ער אויך קיין חרטה ניט האבען אוז ניט בעטען אז גאט זאל איהם די זינד פער־ געבען, וויל זעהענדיג אז זיין שטראף וועלט פערצויגען, אז ער בעקומט ניט באלד זיין פסק, וועט ער דענקען אז זיין זינד וועט אין גאנצען פערגעסען וועל רען אוז ער וועט זיך אויסדרעהען אונבעשטראפט. אזוי ווי קהלת זאגט: "אשר אין נעשה פתגם מעשה הרע מהרה על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע" — צוליעב דעם, וויל מענשען זעהען אז זייער שטראף פאר זינד קומט ניט שנעל, דעריבער זיינען זייערע הערצער פול מיט דיא גראנקען צו טהאן שלעכטעס.

פינפטענס, דארף דער מענש וויסען אוז זיין איבערצייגט אז דיא תשובה איז א רפואה צו זיין וועהטאג אוז דיא ריכטיגע וועג צו קורירען איהם פוז זיינע שלעכטע אוז שענדליכע טהאטען. עס דארף ביי איהם זיכער זיין אז מיט דער תשובה וועט ער פערריכטען זיין טעות אוז צוריק קריעגען דאס וואס ער האט פערלוירען. וואהרום אויב ער וועט צווייפלען אין דעם; אויב עס וועט ביי איהם ניט זיין קיין נעוויסהייט, אז תשובה העלפט, וועט ער זיך מיאש זיין, וועט אויפגעבען דיא האפנונג אז דער בורא יתברך וועט אויף איהם רחמנות האבען אוז פערגעבען זיינע זינד אוז ער וועט נאר ניט בעטען ביי גאט קיין סליחה וכפרה. אזוי ווי עס וועלט געזאגט אין יחזקאל: "אמרתם לאמר: כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה?" — איהר (אידען) האט געזאגט: אונזערע שולדען אוז זינד זיינען אויף אונז אוז אין זיי שמאכטען מיר, טאָ ווי קענען מיר בלייבען לעבען? די אידען האבען זיך, הויסט עס, מיאש געווען, אז זיי קענען קיינמאל ניט ריין ווערען פוז זייערע שלעכטע מעשים, אז עס איז נאר ניטא קיין תרופה, קיין מיטעל פאר א זינדיגען, אז זיינע זינד זאלען אפגעמעקט ווערען, אוז דער בעשעפער האט זיי געענטפערט דורך זיין נביא: "חי אני אם אחפוץ במות רשע" — איך שווער ביי מיין לעבען, אז איך וויל ניט דער רשע זאל שטארבען. איך וויל ער זאל תשובה טהאן, ער זאל באמת חרטה האבען אויף זיינע זינד אוז בעטען מיין פערצייהונג אוז איך וועל איהם מוחל זיין.

זעקסטענס, דארף דער וואס וויל זיין א ריכטיגער בעל תשובה האבען מיט זיך א געוויעם חשבון וועגען דיא טובות וואס ער האט געגאסען פוז בעשעפער אוז דאס וואס ער, דער מענש, איז איהם געווען דערווידער אנשטאט צו דאנקען איהם. אוז ער זאל וועגען אוז מעסטען די שטראף פוז אז עבירה געגען דעם געגוס, געגען דער הנאה וואס ער האט פוז בעגעהן דיא זינד, אוז פערקעהרט: דיא הנאה, דעם תענוג וואס ער וועט שפעטער געניסען פאר א מצוה געגען דעם צער אדער דיא שווערינקייטען וואס ער האט טהועדיג דיא מצוה. אז ער וועט דיא זאכען וועגען אוז מעסטען איינע געגען דיא אנדערע, וועט ער אי־ בערצייגט זיין, אז עס לוינט זיך בעסער טהאן גוטעס אידער זינדיגען, אוז זיין תשובה אויף דיא זינד, וואס ער איז בעגאנגען, וועט זיין א ריכטיגע. אונזערע אלטע לעהרער, ז"ל, האבען אונז אויך אזוי געלערענט אין פרקי אבות: "הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה" — דו זאלסט רע־ כענען דעם שאדען פוז א מצוה געגען דיא בעלוינונג וואס דו וועסט דערפאר האבען אוז דעם פערדיענסט אדער דעם געגוס פוז אז עבירה געגען איהר שאדען, געגען דיא שטראף וואס דו וועסט שפעטער דערפאר קריעגען.

זיעבענטעס, קען א מענש ניט זיין קיין ריכטיגער בעל תשובה סיידען ער

זאָל פעסט בעשליסען צו ליידען, אויסצושטעהען גרויס צער פון אָבגעוואָהנען זיך פון שלעכטעס, צו וועלכעס ער איז געוואָהנט. ער מוז זיך אונטערנעהמען אָפּצואווענדען זיך פון שלעכטע טהאָטען מיט'ן גאַנצען האַרצען, אַזוי ווי יואל הנביא זאָגט: וקרעו לבבכם ואל בגדיכם — און צורייסט אייערע הערצער, ניט אייערע קליידער. ווען איהר טהוט תשובה, הייסט עס, זאָלט איהר דאָס טהאָן מיט'ן גאַנצען האַרצען. איהר זאָלט האָבען אַ הערצליכען צער אויס חרטה אויף אייערע זינד.

און ווען אַ מענש קומט נאָך דיא אלע דערמאָהנטע זיעבען פּונקטען, קען ער זיין אַ בעל תשובה ווי געהעריג איז.

און די הויפּט גרונד זאָכען פון תשובה זיינען פיער.

ערשטענס, חרטה אויף די זינד וואָס דער מענש איז פריהער בעגאַנגען.

צווייטענס, ער זאָל די זינד פערלאָזען און זיך אָפּווענדען פון זיי.

דריטענס, ער זאָל זיך מתודה זיין און בעטען ביי גאָט פערצייהונג.

און פיערטענס, ער זאָל נעהמען אויף זיך אז ער זאָל מעהר קיינמאָל יענע חטאים ניט בעגעהען. דיא דאָזיגע פערפליכטונג זאָל זיין איינגעוואָרצעלט אין זיין האַרצען און ער זאָל קיינמאָל אין זינען האָבען אומצוקעהרען זיך צוריק צו זיינע זינד.

און די חרטה איז אַ סימן, אז דער בעל החרטה פעראכטעט דיא שלעכטע מעשים, און ער בעטראכט זיי אלס שעדליך. און אָהן חרטה קען ניט זיין קיין תשובה, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין ירמיה: "מי יודע ישוב ונחם" — ווער עס ווייס אז ער איז זינדיג, זאָל תשובה טהאָן און חרטה האָבען. און אן אנ־דער פּסוק דאָרט זאָגט דער נביא: "אין איש נחם על רעתו" — קיינער האָט קיין חרטה אויף זיין שלעכטס. ער מאכט, הייסט עס, פאָרווירפע די זינדיגע וואָס האָבען קיין חרטה אויף זייערע זינד. און מיר זעהען דאָס אין ענינים פון בין אדם לחברו, צווישען מענש און מענש. ווען איינער בעגעהט אן עולה נעגען אן אנדערען, איז חרטה די בעסטע אורזאך וואָס ברייגט דעם געקריוודע־טען מוחל צו זיין דעם בעל עולה. און דאָס אויפהערען צו זינדיגען צייגט אז דער מענש האָט די ריכטיגע אמונה אין שכר ועונש, אן אמת'ען גלויבען אז פאר גוטעס וועט מען קריגען גוטע בעלוינונג און פאר שלעכטעס וועט מען גע־שטראָפט ווערען. און עס מוז זיין ביידע, אי חרטה אויף די פערגאַנגענהייט, אויף די מעשים רעים וואָס דער מענש האָט שוין אָפּגעטהאָן, אי דאָס אָפּ־היטען זיך פון זינד אויף ווייטער, אזוי ווי מיר זעהען צווישען מענשען. ווען איז אַ מענש מוחל דעם אנדערען וואָס האָט איהם שלעכטעס געטהאָן, נור דא־מאלס, ווען יענער האָט חרטה אויף די פריהעריגע און ער טהוט איהם שוין מעהר קיין בייז.

און דאָס בעטען פערצייהונג, דאָס מתודה זיין זיך פאר גאָט און תפלה טהאָן אז ער זאָל מוחל זיין אויף די זינד, צייגט דעם מענשענ'ס אונטערטעניגקייט און ערניעדערונג פאר'ן בעשעפער און דאָס מאכט איהם בערעכטיגט, אז ער זאָל קריגען די פערצייהונג, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין משלי: "ומודה ועוזב ירוחם" — דער וואָס איז מודה אויף זיינע זינד און זינדיגט ניט מעהר, ווערט פון גאָט ערבארימט, האָט גאָט אויף איהם רחמנות און איז איהם מוחל. פער־קעהרט וויעדער, ווען איינער וויל ניט מודה זיין, ווען ער וויל ניט צוגעבען אז ער האָט געזינדיגט, אויף אזעלכען זאָגט דער נביא ירמיה: "הנני נשפּט אותך

על אמרך לא חטאתי" — איך וועל דיך משפט'ן, איך וועל דיך שטראָפען דער־פאר גופא וואָס דו זאגסט: איך האָב ניט געזינדיגט. און שלמה המלך זאגט אין משלי: "מכסה פשעיו לא יצליח" — דער וואָס פערדעקט זיינע זינד, דער וואָס וויל זיינע זינד פערלייקענען וועט ניט בעגליקען. ער וועט, הייסט עס, פון דעם ניט געווינען, נור פערלירען.

דער כלל איז, אז דער מענש וואָס וויל באמת אז גאָט זאל איהם מוחל זיין אויף זיינע חטאים, דארף ער האנדלען אלץ אייגם ווי ער וואלט געהאנ־דעלט מיט א מענשען געגען וועלכען ער איז בעאנגען א פערברעכען און ער וויל אז יענער זאל איהם מוחל זיין. ער דארף פאראוים וויסען, אז אהן חרטה, אונטערטעניגקייט און אפגעהיט זיין פון בע'עולה'ן יענעם נאך אמאל, וועט איהם יענער ניט מוחל זיין און וועט זוכען פון איהם נקמה. אזוי איז אויך וועז עם האנדעלט זיך וועגען קריגען א כפרה פון גאָט, מוז דער מענש נאכקומען די אלע הויפט זאכען פון תשובה; וועז ניט, קען ער ניט פועל'ן קיין מחילה וסליחה. און איך וועל נאך, מיט גאָטעם הילף, דעם ענין בריייטער ארומ־ריידען.

און אפילו וועז איינער האָט עובר געווען אויף אזא עבירה, ביי וועלכע עם ווערט געזאגט: "לא ינקה" — גאָט וועט ניט רייניגען, וועט ניט מוחל זיין, ווי שווערען פאלש מיט גאָט'ס נאמען אדער זינדיגען מיט אן אשת איש — אפילו אויף אזעלכע חטאים העלפט אויך תשובה. אויב דער חוטא טהוט תשובה ווי געהעריג איז, וועט ער אפקומען מיט א לייכטע שטראָף אויף דער וועלט און לעולם הבא וועט ער אריינגעהן אין די געזעלשאפט פון די צדיקים און געניסען גלייך מיט זיי. אזוי ווי ירמיה הנביא זאגט: "אם תשוב ואשיבה, לפני תעמוד" — אויב דו וועסט זיך צוריקקעהרען, אויב דו וועסט תשובה טהאן אויף דיינע זינד, וועלכע זיי זאלען ניט זיין, וועל איך דיך צוריקקעהרען און דו וועסט שטעהען פאר מיר לעולם הבא.

פרק ד'

איצט וועלען מיר ריידען וועגען די פרטים, וועגען די איינצעלהייטען וואָס האָבען א שיכות מיט תשובה.

פרטים אדער תנאים, וואָס האָבען צו טהאן מיט דעם ענין פון תשובה, זיינען דא א סך, אָבער איך וועל נור דערמאָהנען צוואנציג פון זיי, פינף פאר יעדערען פון די פיער הויפט פונקטען, וועגען וועלכע עם איז נערעדט געווא־רען אין פאריגען פרק. מיר וועלען געהן צום ערשטען פונקט — חרטה, און מיר וועלען ערקלעהרען די פינף תנאים, מיט וועלכע דאָס איז פערבונדען.

ערשטענס מוז דערביי זיין די מורא פאר א שנעלע שטראָף פון גאָט. וואָרום וועז ניט די מורא, וועט די חרטה פון זינדיגען זיין א שוואכע. אזוי ווי דער פסוק זאגט: „תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך" — ניט צו גאָט כבוד, האָט חרטה אויף אייערע זינד איידער ער וועט אייך פינסטער מאכען, איידער ער בריינגט אויף אייך א שטראָף. די מורא פאר שטראָף, הייסט עס, זאל אייך בריינגען צו חרטה אויף אייערע זינד.

צווייטענס מוז דעם בעל החרטה'ס הארץ צובראָכען זיין און ער דארף זיך

פיהלען אונטערטעניג, ניעדערגעפאלען ביי זיך וואס ער איז א זינדיגער, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין דברי הימים ב': "ויכנע עמי" — מיין פאלק איז אונטערטעניג געווארען. ביים בעשעפער, הייסט עס, איז אנגעלייגט געווען וואס די אידען זיינען געווארען נכנעים צו איהם.

דריטענס, דארף דער בעל החרטה ארויסצייגען זיין חרטה אין די עפענטליכקייט דורך אבזאגען זיך פון צופיעל תענוגים. ער דארף ניט טראגען קיין טהיי'ערע קלייידער און ציערונג און דארף ווייזען פאר דער וועלט צייכענס פון חרטה, פון ערנערניס און קלעמענים אין זיינע רייד, אין עסען און אלע זיינע בעזעגונגען, אזוי ווי יונה הנביא דערצעהלט: "ויתכסו שקים" — די אייניוואהנער פון נינוה האבען אוים חרטה אויף זייערע זינד זיך צוגעדעקט אדער זיך געקלייידעט אין זעק. אדער ווי עס ווערט געזאגט אין יחמיה: "על זאת חגרו שקים" — אויף דעם וואס איהר האט געזינדיגט, אוים דעם צער וואס איהר דארפט דערפון האבען טהוט זיך אן אין זעק.

פיערטענס, דארף חרטה בעגלייט ווערען פון געוויין, געשרייי און טרויער. דער בעל החרטה, הייסט עס, דארף ווייגען, שרייען צו גאט און טרויערען אויף דעם וואס ער איז א זינדיגער. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך" — קוואלען וואסער האבען גערונגען פון מיינע אויגען, וויל זיי האבען ניט געהיט דיין תורה. און יואל הנביא האט געזאגט: "בין האולם והמזבח יבכו הכהנים" — צווישען דעם אולם און מזבח וועלען די כהנים וויינען.

פינפטענס, מוז דער וואס האט חרטה אויף זיינע זינד זיך אליין פארווירפען מאכען און טאדלען דערפאר וואס ער איז ניט נאכגעקומען גאט'ס געבאטען. אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין יואל: "וקרעו לבבכם" — צורייסט אייערע הערצער. עס זאל אייך, הייסט עס, וועה טהאן אייערע הערצער, איהר זאלט צער האבען דערפון וואס איהר האט געזינדיגט.

די פינף תנאים אדער בעדינגונגען, וואס האבען צו טהאן מיט'ן צווייטען הויפט פונקט פון תשובה — מיט אפוועגדען זיך פון זינד, זיינען פאלגענדע:

ערשטענס, מוז ער אויפגעבען עובר צו זיין אויף אלעם וואס גאט האט געבאטען אדער פערבאטען. ער דארף, מיט אין וואהרן, טהאן נור גוטעם און אויסמיידען שלעכטעם, אזוי ווי דער נביא עמוס זאגט: "שנאו רע ואהבו טוב" — האט פיינט שלעכטעם און האט ליעב גוטעם, אדער ישעיה זאגט: "ושומר ידו מעשות כל רע" — מען קען ניט זיין קיין בעל תשובה סיידען אז מען היט זיך פון טהאן וועלכע ניט איז שלעכטעם.

צווייטענס, דארף ער אויסמיידען אפילו זאכען וואס מען מעג, אבער זיי קענען ברייגען צו אן עבירה. ער דארף זיך אפוועגדען פון יערען ספק. א זאך וואס איז, הייסט עס, צווייפעלהאפט אויב מען מעג דאס אדער מען טאר דאס ניט, דארף ער דאס פון זיכערהייט וועגען ניט טהאן, אזוי ווי מען דערצעהלט אויף געוויסע פרומע לייט, אז זיי פלענען זיך אפשיידען פון פיעלע זאכען וואס מען מעג על פי דין אוים מורא טאמער וועלען זיי דורכדעם בעגעהן א זינד, און אזוי ווי די סייגים, די צאמען, די בעוואהרנישען וואס אונזערע רבנים ז"ל האבען אייניגעפיהרט. עס זיינען, למשל, דא זאכען וואס מען מעג טהאן אום שבת, אבער די רז"ל האבען פעסטגעשטעלט מען זאל זיי ניט טהאן אוים מורא, אז אויב מען וועט זיי טהאן, וועט מען שוין אויך טהאן איעל-

כעם וואס די תורה האט פערבאטען. און זיי, די אלטע חכמים אונזערע, האבען אנגעוואגט אין פרקי אבות: "ועשו סיג לתורה" — איהר זאלט אליין מאכען א צאם צו דער תורה. יעדער איינער דארף זיך אפטמאל אליין אסור'ן זאכען וואס מען מעג, כדי עם זאל ניט ברייגען צו טהאן זאכען וואס מען טאר ניט.

דריטענס, דארף דער בעל תשובה אויסמיידען זינד, וועז זיי קומען איהם צום האנד און ער האט ביכולת דורכצופיהרען זיי אהן שוויעריגקייטען. ער דארף צייגען, אז כאטש עס קען איהם אנקומען גאנץ לייכט צו זינדיגען, דאך וועגדט ער זיך אפ פון דעם בלויז אוים מורא פאר גאט און זיין שטראף, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי" — פאר דיין שרעק שוידערט מיין לייב און פאר דיין משפט, פאר דיין שטראף האב איך מורא.

פיערטענס, דארף ער זיך אפוועגדען פון זינד אוים חרפה פאר גאט, צו־ליעב דעם ווייל ער שעהמט זיך פאר'ן בעשעפער, ניט אוים מורא אדער שעהמען זיך פאר מענשען. דאס היטען זיך פון טהאן וואס אונרעכט איז זאל ניט זיין, ווייל ער האפט אז ער וועט דערפאר קריגען טובות פון מענשען אדער ווייל ער שעהמט זיך מען זאל דאס איהם אויפווארפען. און אויך דעם האט ישעיה הנביא געשטראפט די אידען און גזאגט אין גאט'ס נאמען: „ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה" — זייער מורא פאר מיר איז ניט אוים הערצליכע מורא פאר מיר, נור ווייל זיי זיינען אזוי אייננעוואהנט און זיי שעהמען זיך צו פיהרען זיך אנדערש. אדער ביי יהואש ווערט נעזאגט אין מלכים ב': "ויעש הישר בעיני ה' כל ימיו אשר הורהו יהודיע הכהן" — יהואש איז נאכגעקומען גאט'ס פערלאנג אזוי לאנג ווי יהוידע דער כהן האט איהם אזוי געלערנט. דאס ניט זינדיגען איז, הייסט עס, ביי איהם געווען אן אנגעלערנטע זאך, אבער ניט אוים מורא און שעהמען זיך פאר גאט.

פינפטענס, מוז דאס אויפהערען זינדיגען זיין אן אבסאלוטע, א פאלשטענ־דיגע. ער דארף פיהלען א שנאה צו זינד און עס דארף איהם קיינמאל ניט ארויפקומען אויפ'ן רעיון צו בענעהמען נאך אמאל די עולה וואס ער איז אמאל בענאנגען, אזוי ווי דער חסיד איוב האט געזאגט: "אם עול פעלתי לא אוסיף" — אויב איך בין בענאנגען אן עולה, וועל איך דאס מעהר ניט טהאן.

אין דעם ענין פון בעטען ביי גאט פערצייהונג אויף די זינד, דארף דער בעל תשובה נאכקומען פאלגענדע פינף פונקטען:

ערשטענס, דארף ער זיין בעקאנט מיט זיין זינד. ער דארף, הייסט עס, ענוי ווייסען אין וואס זיין זינד בעשטעהט. און די עבירה וואס ער איז בענאנגען זאל זיין גרויס אין זיינע אויגען, ניט האלטען דאס פאר א קלייניגקייט, אזוי ווי ישעיה הנביא האט גזאגט: "כי רבו פשעינו נגדך" — אונזערע זינד נעגען דיר, גאט, זיינען גרוים.

צווייטענס, דארף די זינד שטענדיג זיין נעגען זיינע אויגען. ער דארף זי אימער געדענקען, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד" — מיינע זינד וויים איך און מיין פערברעכען איז שטענ־דיג נעגען מיינע אויגען.

דריטענס, דארף דער בעל תשובה, וואס ווייל אז גאט זאל איהם מוחל זיין, פאסטען ביי טאג און תפלה טהאן ביי נאכט, בעת זיינע רעיונות זיינען קלאהר און ער האט ניט צו טהאן מיט וועלטליכע עסקים, אזוי ווי דער נביא זאגט

אין איכה: "קומי רוני בליל" — שטעה אויף אן טהו תפלה ביי נאכט. און איך וועל נאך, מיט גאט'ס הילף, ריידען וועגען די מעלות פון נאכטיגע געבעט.

פיערטענס, דארף די געבעט זיין מיט אונטערטעניגקייט. ער זאל בעת'ן בעטען ביי גאט זיך פיהלען ניעדערגעפאלען, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי" — מיין זינד לאז איך דיר וויסען און מיין פערברעכען האב איך ניט בעהאלטען, און וועז איינער בעט א לאסקע ביי דעם, געגען וועמען ער איז בעגאנגען אן עולה, מוז ער זיין געפאלען ביי זיך.

פינפטענס, דארף דער וואס בעט ביי גאט ער זאל איהם מוחל זיין זייגע עבירות, זיך מטריח זיין אן זיך סטארען צו וואדענען אנדערע מענשען זיי זאלען ניט בעגעהען דיזעלבע פערברעכענס וואס ער איז בעגאנגען. ער דארף זיי מאכען מורא האבען פאר שטראף און זיי ערוועקען צו תשובה. אזוי ווי דער פסוק זאגט: "אלמרה פושעים דרכיך" — איך וועל די זינדיגע לערנען דיינע (גאט'ס) וועגען.

דער פערטער פון די הויפט פונקטען פון תשובה — דאס נעהמען אויף זיך מעהר ניט צו בעגעהען די פעהלערען וואס ער איז פריהער בעגאנגען, דאס פערפליכטען זיך אז ער זאל זיך קיינמאל ניט אומקעהרען צוריק צו זייגע זינד, ענטהאלט אויך פינף תנאים אדער פונקטען.

ערשטענס, דארף ער וועגען אדער מעפטען דעם גענוס, די הנאה וואס ער האט פון אן עבירה גענגן דעם גענוס וואס ער וועט האבען לעולם הבא פאר ניט זינדיגען. ער דארף זיך בערענקען, אז דער גענוס פון אן עבירה איז ניט דויער־האפט, דאס מיידט באלד, און אפילו בעת מען האט הנאה פון א זינד, איז אין דער הנאה אויך אריינגעמישט צער און דאגה, וואס מען האט אפט אין לעבען; וועהרענד די תענוגי עולם הבא זיינען דויערהאפטע, שטענדיגע, ריין פון די אריזכמישונג פון צער און דאגה. פערקעהרט וויעדער דארף ער וועגען אדער מעפטען דעם צער וואס מען האט פון אויסמיידען זינד גענגן די וועהטאגען וואס מען האט אויף יענער וועלט אלס שטראף פאר זינד. דא איז אויך אזוי: די אונאנגענעהמלידקייט וואס מען האט אויסצושטעהען פון דערווייטערען זיך פון זינד דויערט ניט לאנג און עס האט קיין קיום; וועהרענד שטראף אויף יענער וועלט איז אהן אויפהער, אזוי ווי דער נביא זאגט אין ישעיה: "כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה" — זייערע וועריס, וואס פרעסען די רשעים וועלען ניט שטארבען און זייער פייער פון גיהנום וועט ניט אויסגעלאשען וועדען.

אז דער זינדיגער וועט האבען מיט זיך אליין אזא חשבון, וועט ער אויף זיך נעהמען מיט'ן גאנצען הארצען ניט צו זינדיגען מעהר.

צווייטענס, דארף ער אין זינען האבען דאס אנקומען פון יום המיתה. ער דארף זיך אלע מאל דערמאהנען אן טויט, און אז זיין בעשעפער איז אויף איהם בייז דערפאר וואס ער האט פערקירצט, ניט נאכגעקומען ריכטיג זייגע פפליכטען צו איהם. אז ער וועט דאס גערענקען, וועט ער שטענדיג וויסען, אז ער מוז מורא האבען פאר שטראף און ער וועט ביי זיך פעסט בעשליסען אז ער זאל מעהר ניט טהאי אזעלכעם וואס קען דערוועקען זיין ווירטה'ס צארן.

דריטענס, דארף ער שטענדיג האבען אויפ'ן רעיון ביי וועלכע פעלע ער האט זיך אפגעקעהרט פון זיין גאט, כאטש גאט האט איהם שטענדיג טובות געטהאן, אפילו אין דער צייט וועז ער האט נעגען איהם נעזינדיגט. אז ער

וועט דאָס האָבען אויפֿן רעיוו, וועט זיין בעטען זיין א הערציכע און גאָט וועט איהם מוחל זיין.

פֿיערטענס, אויב זיין זינד איז בעשטאַנען אין בע'עולה'ן אימיצען; אויב ער בעט ביי גאָט פֿערצייהונג אויף גנבה אָדער גזלה, מוז ער פֿריהער גוט מאכען דעם שאדען וואָס אימיצער האָט פון איהם געליטען און נעהמען אויף זיך ער זאָל ווייטער קיינעם קיין שאדען ניט טהאָן, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין יחזקאל: "חבול ישוב רשע גזלה ישלם" — דעם משכון, דאָס פֿערכאָפּטע פון אימיצען, זאָל דער רשע אומקעהרען, בעצאָהלען פֿאר דער גזלה וואָס ער האָט ג'גזל'ט, דאָן וועט איהם גאָט מוחל זיין.

פֿינפֿטענס, דאַרף ער אין זינען האָבען די גרויסקייט פון בעשעפֿער, וועמען ער איז געווען דערווידער און זיך אָפּגעווענדט פון זיין דיענסט און פון זיין תורה. און ער דאַרף זיך אליין פֿאַרווירפֿע מאכען און טאַדלען זיך אליין, אזוי ווי משה רבנו שטראָפֿט די אידען אין האזינו: "הלה' תגמלו זאת?" — איז דאָס רעכט אז איהר זאָלט גאָט אזוי בעצאָהלען? דארפֿט איהר זיך אליין ניט טאַדלען פֿאר אייערע זינד? אז דער זינדיגער וועט דאָס אין זינען האָבען, וועט ער מיט'ן גאַנצען הארצען נעהמען אויף זיך ניט צו זינדיגען מעהר.

דערמיט זיינען געענדיגט די פֿרטים, די אייגצעלהייטען וועגען די ארט און ווייזע ווי אזוי א מענש דארף תשובה טהאָן.

פֿרק ה'

איצט וועלען מיר רידען וועגען די אורזאכען וואָס ברייגען מענשען צו תשובה.

עס זיינען דאָ פֿיער זאכען וואָס ערוועקען די הארץ פון א זינדיגען ער זאָל תשובה טהאָן.

איינס איז: די שטארקע אנערקענונג וואָס א מענש אנערקענט זיין גאָט און זיין איבערצייגונג אז גאָט טהוט איהם שטענדיג טובות. דאָס ברייגט איהם צו פערשטעהן ריכטיג ווי ווייט ער איז מחויב צו דיענען איהם, אָפּהיטען זיינע מצוות און פֿאַרזיכטיג זיין ניט צו טהאָן אזעלכעם וואָס איז פערבאָטען. וועז איינער טהוט תשובה צוליעב דיעזע איבערצייגונג, איז ער גליידְ צו א קנעכט וואָס אנטלויפט פון זיין ווירטה, נאכהער אָבער אז ער בעדענקט זיך וועגען די גוטעם וואָס דער ווירטה האָט מיט איהם געטהאָן, קעהרט ער זיך אליין אום צוריק צו דיענען איהם און בעט איהם פערצייהונג אויף דעם וואָס ער האָט זיך בענארישט און איז פון איהם אנטלאָפען. אזא קנעכט קלייבט זיך אוים דעם בעסטען וועג צו פערגיטיגען זיין פערברעכען און צוריק קריגען זיין ווירטה'ס לאסקע.

אויף אזא ארט תשובה ווערט געזאָגט אין ירמיה: "אם תשוב ישראל אלי תשוב" — אויב דו, פאָלק ישראל, וועסט זיך אומקעהרען צו מיר אָהן קיין זייטיגע אורזאך, נור מחמת דו וועסט פערשטעהן אז דו האָסט נעגען מיר אן עולה געטהאָן, וועל איך דיין תשובה אננעהמען און דו וועסט ווייטער זיין מיין דיענער. "ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד" — און אויב דו, ישראל, וועסט אוועקנעהמען דיינע שלעכטע טהאטען פון אנטקעגען מיר און דו וועסט זיך ניט

ריהרען צו אנטלויפען פון מיין דיענסט, זאָגט דאָרט ווייטער דער פּסוק: והתברכו בו גוים ובו יתהללו" — וועלען זיך מיט איהם, מיט'ן פאָלק ישראל, פעלקער בענשען און זיך בעריהמען. אין מלאכי איז דאָ א פּסוק: שובה אלי ואשובה אליכם"—גאָט זאָגט: קעהרט זיך אום צו מיר, וועל איך זיך אומקעהרען צו אייך.

צווייטענס, קומט א זינדיגער צו תשובה ניט פון זיך אליין, ווייל ער בע־רעכענט זיך אז ער דארף תשובה טהאָן, נור צוליעב דעם ווייל ער ווערט פאָר־געוואַרפען און געטאַדעלט פאַר זיינע שלעכטע מעשים דורך אַ נביא, אויב ער לעבט אין א צייט פון נבואה, אָדער ער לערענט אין דער תורה וועגען די שטראָפען וואָס זינדיגע וועלען בעקומען און ער דערשרעקט זיך דערפאר, אָדער ער הערט מוסר פון פאָלקס לעהרער, וואָס ערוועקען מענשען צו גאָטעס דיענסט. און פאָלקס לעהרער זיינען דאָ אין אלע דורות, און דאָס איז איינע פון די טענות וואָס דער בעשעפער האָט צו זיינע בעשאפענע — צו די מענשען. זיי קענען זיך קיינמאָל ניט רעכטפערטיגען און זאָגען אז זיי האָבען ניט געוואוסט אָדער ניט פערשטאנען אז מען דארף דיענען גאָט, ווייל עס זיינען שטענדיג דאָ מורי דרך וואָס קלעהרען אויף די אומוויסענדע און לערנען זיי גאָט'ס וועגען, אזוי ווי די רז"ל האָבען געזאָגט: "עד שלא כבתה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושע תלמידו" — איידער עס איז פערלאָשען געוואָרען די זון פון משה, האָט געשיינט די זון פון זיין תלמיד יהושע. דאָס הייסט: איידער משה, דער לעהרער פון גאָטהייט, איז געשטאָרבען, איז שוין אויף זיין פּלאץ געווען אן אנדערער, זיין תלמיד יהושע. און די גמרא רעכענט דאָרט אויס א צעטעל פון פאָלקס־לעה־רער, וואָס איידער זיי זיינען אוועק פון דער וועלט, זיינען שוין געווען גרייט אנדערע צו פערנעהמען זייערע פּלעצער. אויף דיעזען אופן זיינען אין אלע דורות און אין אלע לענדער דאָ אזעלכע, וואָס רופען מענשען צו גאָט, צו זיין דיענסט און צו זיין תורה. און דער וואָס ווערט א בעל תשובה, ווייל ער הערט מוסר פון אנדערע איז אזוי ווי א דיענער וואָס אנטלויפט פון זיין ווירטה און נאכהער בעגעגענט איהם א טרייער דיענער פון דעם זעלבען ווירטה, וועלכער שטראָפט איהם און מאכט איהם פאָרווירפע פאר זיין פערגעסען די טובות וואָס דער ווירטה האָט איהם געטהאָן און ער רעדט איהם אָן ער זאָל זיך אומקעהרען צוריק צו זיין ארבייט און דער ווירטה וועט איהם מוחל זיין. און דער אנטלאָ־פענער לאָזט זיך איבעררייידען, קומט צוריק דיענען און ווערט אונטערטהעניג זיין וואָהלטהעטער.

א דריטער סאָרט תשובה איז, פון איינעם וואָס זעהט ווי זינדיגע ווי ער ווערען געשטראָפט, דערשרעקט ער זיך אז ער זאָל אויך ניט האָבען א פּסק ווי יענע און ער טהוט תשובה. אזא בעל תשובה איז אזוי ווי א קנעכט וואָס האָט רעוואָלטירט געגען זיין ווירטה, און אז ער האָט נאכהער געהערט ווי דער ווירטה האָט אן אנדערען שטרענג בעשטראָפט פאר רעוואָלטירען געגען איהם, דערשרעקט ער זיך און קומט צוריק צו זיין ווירטה און בעט איהם אז ער זאָל איהם מוחל זיין און ניט זוכען פון איהם קיין נקמה.

א פיערטער ווערט ניט קיין בעל תשובה סיידען די שטראָף פון בעשעפער קומט אויף איהם אליין. ער זעהט זיך ארום ערשט דאמאָלס ווען ער דערפיהלט, אז עס קומען אויף איהם צרות. דאן ערוואכט ער פון זיין שלאָף, הערט אויף צו זינדיגען און קעהרט זיך אום צו גאָט. אזא בעל תשובה איז גלייך צו א קנעכט וואָס איז אנטלאָפען פון זיין ווירטה, און ווען א שליח פון ווירטה קומט צו

בעשטראפען איהם און פיניגען איהם פאר זיין אנטלויפען, אנטלויפט דער קנעכט צוריק צום ווירטה, איז זיך מתודה פאר איהם און בעט זיין פערצייהונג. אויף אזא מין תשובה ווערט נעזאגט אין משלי: "בבוא כשואה פחדכם, אז יקראוני ולא אענה" — וועז ווי א דונערשטורם וועט קומען אייער שרעק; וועז איהר וועט זעהן אז עס זיינען פאר אייך גרייט צרות, דאז וועט איהר מיך רופען און איך וועל אייך ניט ענטפערען. דאס הייסט: אייך וועל אייך ניט אזוי גיך ענטפערען. ביים מלך מנשה ווערט נעזאגט: "ובהצר לו חלה את פני ה' ויכנע מאד" — וועז עס איז איהם שלעכט געוואָרען, וועז ער איז פון מלך אשור געשמיעדט געוואָרען אין קייטען, האט ער געבעטען גאט און איז זעהר אונטערטהעניג געוואָרען. ער איז, הייסט עס, געוואָרען א בעל תשובה ערשט דאז, וועז ער האט שוין געזעהן זיין שטראף פאר זיינע אויגען.

פון די פיער סאָרטען תשובה איז די ערשטע, וועז דער מענש טהוט תשובה אויס אייגענע איבערצייגונג, די בעסטע און די זיכערסטע, אז גאט וועט איהם שנעל מוחל זיין. די תשובה וואס ווערט ניט אזוי שנעל אנגענומען איז די צוויי־טע, וועז דער זינדיגער טהוט תשובה ערשט דאמאלס וועז אימיצער מאכט איהם אויפמערקזאם דערויף. דער דריטער סאָרט תשובה, וועז אייגער קעהרט זיך אום צו גאטען דיענסט ערשט דאמאלס וועז ער זעהט ווי אנדערע זינדיגע וועלרען געשטראפט און ער דערשרעקט זיך ער זאל אויך ניט קריגען זיין פסק, שטעהט נידעריגער ווי די פאריגע צוויי און עס איז מיט אזא תשובה שוועריר צו פועל'ן פערצייהונג. דער פיערטער, וואס טהוט קיין תשובה סיידען די שטראף קומט שוין אויף איהם אליין, דיעזער איז דער וויטעסטער פון אלע בעלי תשובה. זיין תשובה דארף זיין א שטארקערע, א מעהר אנגעשטרענגטע. ער מוז אהיסצייגען זיין חרטה אויף די זינד מיט אלע זיינע גליעדער, מיט אלע זיינע בעווצגונגען אום ער זאל בערעכטיגט זיין אז זיין תשובה זאל אנגענומען ווערען און קריגען מחילה וסליחה.

פרק ו'

די זאכען וואס פערדארבען די תשובה, וואס וועגדען אפ דעם זינדיגען פון תשובה טהאן, אדער שוואכען אפ די תשובה וואס ער האט שוין געטהאן, זיינען פיעל. מעהרערע פון זיי האב איך שוין פריהער דערמאהנט. עס זיינען אבער דא נאך אורזאכען וואס האלטען אפ א מענשען פון תשובה אדער מאכען קאליע די תשובה וואס ער האט שוין געטהאן.

וועז אייגער איז שטענדיג עובר א געוויסע עבירה און לאזט זי ניט אוועק, הייסט עס, אז ער גיט זיין הסכמה, זיין בעשטעטיגונג אז מען מעג דאס. ווארום אז א מענש טוט אייגע און די זעלבע עבירה א סך מאל, ווערט עס שוין ביי איהם אזוי ווי א היתר, אזוי ווי א זאך וואס איז גארניט פערבאטען צו טהאן. אזעלכער קען שוין ניט אזוי לייכט תשובה טהאן. ווארום עס איז שוין לאנג גיזוגנט געוואָרען. אז קיין עבירה איז ניט קליין. וועז מען טהוט איהר שטענ־דיג אוז קיין עבירה איז ניט גרוים וועז מען טהוט אויף איהר תשובה. דער שכל איז דאך אזוי מחיב, אז אייגער בעגעהט שטענדיג א געוויסע זינד, צייגט ער דערמיט אז ער פעראבטעט גאט'ס וואָרט און מאכט צו־נישט זיינע געבאָטען

און פערבאָטען און האָט אפילו קיין מורא פאר שטראָף, אזוי ווי די תורה זאָגט: "והנפש אשר תעשה ביד רמה, כי דבר ה' בזה" — דער וואָס וועט טהאָן א זינד מיט א הויכע האנד, מיט חוצפה און תקיפות, קומט איהם כרת, ווייל ער האָט געשענדעט און פעראכטעט גאָט'ס רייד. און וויעדער: דער וואָס האלט זיך א לאנגע צייט ביי א געוויסען חטא, מעג אפילו דער חטא זיין א קליינער, ווערט ער במילא אלע מאָל גרעסער. פערקעהרט וויעדער: א גרויסער חטא, ווען דער חוטא בעט פערצייהונג אויף דעם און ער טהוט עס ניט מעהר, ווערט דער חטא אלע מאָל קלענער און קלענער ביז ער ווערט אין גאנצען אָפּגעמעקט. א משל דערצו קען מען זעהן פון א זיידענעם פאָדים. עס איז ידוע, אז זייד ווערט געמאכט פון די שפּייעכץ אָדער א פליסיגקייט וואָס קומט ארויס פון זייד־ווערים. דער אָריגינאל איז זעהר דין. דער זייד־וואָרים שפּינט פון די פליסיגקייט אזעלכע פעדימלאך וואָס זיינען אזוי ווי שפּיען־וועב. ווען אָבער מען דרעהט די דאָזיגע דינענקע פעדימלאך א סך צוזאמען, ווערט דערפון א שטארקער פאָדים. מיר זעהען וויעדער דיקע שטארקע שטריק, וואָס ווען מען געברויכט זיי א לאנגע צייט, ווערען זיי אלע מאָל שוואכער און שוואכער. אזוי איז אויך מיט זינד. ווען מען חזר'ט איבער א קליינע עברה א סך מאָל, ווערט דערפון א גרויסע שטארקע עברה. פערקעהרט ווידער: א גרויסע, שטארקע עברה, וואָס מעהר מען טהוט תשובה אויף איהר, ווערט זי אלץ שוואכער און קלענער. דעריבער האָט ישעיהו הנביא געגליכען די זינד צו שטריק — "הוי מושכי העון בחבלי השוא" — וועה, זיי ציהען די זינד מיט שוואכע שטריק און נאכהער "וכעבות העגלה חטאה" — נאכהער ווערען די זינד אזוי שטארק אזוי ווי די שטארקע שטריק וואָס מען געברויכט צו שלעפּען א וואָגען.

און עס איז שוין לאנג געזאָגט געוואָרען: דו זאָלסט ניט קוקען אויף די קליינינקייט וואָס דו האָסט געטהאָן, דו זאָלסט ניט אכטען דערויף וואָס די זינד, וועלכע דו ביזט בעגאנגען, איז ניט קיין גרויסע; דו זאָלסט אָבער אכטען אויף די גרויסקייט פון דעם געגען וועמען דו האָסט געזינדיגט. און דו זאָלסט זיך ניט פרעהען דערמיט וואָס מענשען ווייסען ניט דיינע בייזע מחשבות, ווייל דו דארפסט טרויערען דארויף וואָס דער בעשעפער ווייס דיינע סודות, דיינע בעהאלטענע טהאטען און מחשבות און ער זעהט אלעס און געדענקט אלעס מעהר ווי דו געדענקסט עס, ווייל דו פערגעסט און ער פערגעסט ניט; פון דיר קען א זאך זיין פערבאָרגען און פון איהם ניט, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין ירמיה: "חטאת יהודה כתובה" — יהודה'ס זינד איז פערשריבען.

נאָך א זאך וואָס פערדארבט די תשובה איז; ווען איינער טהוט תשובה אויף א געוויסען חטא; טהוט תשובה לויט די בעדינגונגען, לויט די פּונקטען פון תשובה און נאכהער קעהרט ער זיך צוריק אום צום זעלבען חטא. דאָס פער־דארבט, דאָס מאכט קאליע זיין פריהעריגע תשובה און עס ווערט גאָרניט גע־רעכענט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין ירמיה ל"ד וועגען דעם וואָס די אידען האָבען פריהער תשובה געטהאָן און בעפרייט זייערע קנעכט און דיענסטען לויט דעם דין פון דער תורה און נאכהער האָבען זיי זיך אומגעקעהרט צו דאָס פריהעריגע און זיי צוריק פערשקלאפט.

פון די זאכען וואָס פערדארבען די תשובה איז אויך: ווען איינער מאכט זיך אָפּ, אז ער וועט ווען עס איז תשובה טהאָן. ער פערפּפליכטעט זיך אויפצו־הערען זינדיגען אין סוף פון זיינע יאָהרען, ווען ער וועט האָבען דערגרייכט אלעס

וואס ער פערלאנגט און וועט האבען דערפילט אלע זיינע בעגעהרען. דאס הייסט אזוי ווי ער נארט אפ זיין גאט, ווארום דאס קען דאך ניט נעשעהן אז א מענש זאל האבען דערפילט אלע זיינע בעגעהרען, אויף אזעלכע זאגען די רז"ל: "האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה" — דער וואס זאגט: איך וועל זינדיגען און ווען עס איז תשובה טהאן, דערלאזט מען איהם ניט, גיט מען איהם ניט די געלעגענהייט צו טהאן תשובה. און אין דער תוכחה, אין די שטראף רייד, וואס איך האב געשריעבען צום סוף פון דיעזען ספר, זאג איך: "נפשי הכיני צדה לרוב אל תמעיטי" — מיין זעעלע, גרייט אן א סך שפייז און שפאר ניט, זשאלעווע ניט, כל זמן דו לעבסט און דו האסט מאכט, ווארום דער וועג איז ווייט. און זאג ניט אז מארגען וועל איך פערגריטען די שפייז, ווייל דו וויסט דאך ניט וואס נאך היינט קען פאסירען. און ווייס אז דער נעכטען וועט זיך קיינמאל ניט אומקעהרען און אלעס וואס דו האסט אין איהם, אין דעם נעכטען, אפגעטהאן איז געוואויגען, געצעהלט און גערעכענט. און דו זאלסט ניט זאגען: מארגען וועל איך טהאן גוטעס, ווייל דער טויט איז פון אלע לעבעדיגע פערבאר־גען. אייל זיך און טהו יעדען טאג וואס דו האסט צו טהאן און דו דארפסט טהאן, ווארום דער טויט ווארפט אלע טאג זיינע פיילען, בריינגט אום מענשען יעדען טאג.

פאלגליך, איז דאס אפלייגען תשובה צו טהאן א זאך וואס פערדארבט די תשובה.

עס איז דא נאך א זאך וואס פערדארבט, וואס מאכט מכולה די תשובה. ווען איינער טהוט תשובה, וועגדט זיך אפ, הערט אויף צו בעגעהן געוויסע חטאים און ביי אנדערע האלט ער זיך. וועו, צום ביישפיעל, איינער ניט אויף עברות שבין אדם למקום, ער בעגעהט ניט קיין זינד צווישען מענש און גאט. ער האט פריהער, למשל, ניט געליגט קיין תפלין און ער נעהמט אויף זיך יא צו לייגען תפלין אדער ער האט זיך פריהער ניט גענהיט פון טרפות און איצט היט ער זיך. ער האלט זיך אבער ביי זינד שבין אדם לחברו, צווישען מענש און מענש, און ער דערווייטערט זיך ניט פון גנב'ענען, בעשווינדלען, אפנארען זיינע מיטמענשען און דאס גלייכען. אויף דעם זאגט דער פסק אין איוב: "אם און בידך הרחיקהו" — אויב דו האסט אומרעכט אין דיין האנד, אויב דו האסט עפעס וואס דו האסט נע'גנב'עט אדער אויסגענארט פון אימיצען, דערווייטער עס פון דיר, גיב עס אוועק; וועו ניט, איז אויב אפילו דו טהוסט תשובה, העלפט עס ניט. תשובה טהאן און ניט אויפגעבען אין נאנצען צו זינדיגען איז אזוי ווי אייגער איז זיך טובל און האלט א שרץ אין האנד, פערבלייבט ער טמא, אפילו וועו ער טובל'ט זיך אין אלע וואסערען פון דער וועלט.

און אלע זאכען וואס פערדארבען די לעהרען פון די פריהעריגע שערים פון דיעזען ספר, פערדארבען אויך די תשובה און איך דארף זיי ניט איבער'חזר'ן נאך אמאל.

פרק ז'

וועגען דער פראגע: אויב א בעל תשובה איז גלייך מיט א צדיק אדער ניט? וועל איך אייך זאגען:

עס זיינען דא זינדיגע, וואס נאכדעם ווי זיי טהוען תשובה, זיינען זיי גלייך

מיט'ן צדיק וואָס האָט גאָרניט געזינדיגט; עס זיינען אויך דאָ אויפֿלכע בעלי תשובה וואָס שטעהען נאָך אין א העכערע מדרגה ווי א צדיק, און וויערער אויפֿלכע, וואָס כאָטש זיי טהוען תשובה קומען זיי דאָך ניט צו דער מדרגה פון א צדיק.

איך וועל עס דייטלעך ערקלערן.

דער ערשטער קלאָס בעל תשובה איז דער וואָס האָט געזינדיגט מיט מקצר זיין, מיט ניט ערפילען אויפֿלכע מצוות עשה, אויפֿלכע געבאָטען וואָס עס קומט דערפאר קיין כרת, ווי ציצית, סוכה, לולב און דאָס גלייכען. אויב דער וואָס פערנאכלעסיגט דיעזע מצוות טהוט נאכהער תשובה מיט'ן מויל און מיט'ן הארצען און ער פערפעהלט זיי ניט מעהר און טהוט זיי ווי געהעריג איז, וועט איהם גאָט מוחל זיין און ער וועט זיין גלייך מיט'ן צדיק, וואָס האָט די דאָזיגע מצוות שטענדיג אָפּגעהיט. אזוי האָבען אונזערע חכמים, ז"ל, געזאָגט: "עבר על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה, אינו זז ממקומו עד שמוחלין לו" — דער וואָס האָט עובר געווען אויף א געבאָט, פאר וואָס עס קומט ניט קיין כרת און האָט תשובה געטאָן, ריהרט זיך ניט פון אָרט ביז מען איז איהם מוחל, דאָס הייסט: מען איז איהם באלד מוחל. אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין מלאכי: „שובה אלי ואשובה אליכם" — קעהרט זיך אום צו מיר (גאָט) וועל איך זיך באלד צו אייך אומקעהרען. און דאָרט ווערט נערעדט וועגען ניט מקים זיין די מצוה פון מעשר, פאר וועלכער עס קומט ניט קיין כרת.

דער צווייטער קלאָס בעל תשובה, וואָס שטעהט נאָך העכער פון א צדיק, איז דער וואָס האָט ניט אָפּגעהיט א קליינע לא תעשה, א פערבאָט, פאר וועלכעם עס קומט קיין כרת, איז נאכהער, זוען ער האָט דערוויף געטהאָן די ריכטיגע תשובה מיט אלע פרטים, פערגעסט קיינמאל ניט די זינד וואָס ער איז בענאנגען און שעהמט זיך מיט דעם און פיהלט זיך צובראָכען און אונטערטהעניג צו גאָט פאר ניט נאָכקומען זיינע אָפּליכטען צו איהם, און וויל ער פיהלט אז ער איז א בעל עולה אין איין פרט, בעריהמט ער זיך ניט און האלט זיך ניט גרויס מיט די מעשים טובים וואָס ער טהוט, — אזא בעל תשובה שטעהט העכער פון דעם צדיק, וואָס האָט קיינמאל ניט עובר געווען די זעלבע עבירה וואָס ער.

וואָרום מיט'ן צדיק איז מען ניט זיכער אז ער זאָל זיך ניט האלטען גרויס ביי זיך און פיהלען זיך שטאָלץ מיט זיין אָפּהיטען זיך פון זינד, וועהרענד דעם בעל תשובה האָט זיין זינד געבראכט צו דער גוטער מדה פון כניעה און איהם דערווייטערט פון גאוה. אויף דעם אופן קומט אוים, אז זינד העלפט דעם בעל תשובה, בריינגט איהם מעהר נוצען ווי די צדקות פון א צדיק. און עס פאסירט אויך אז די גוטע טהאטען פון צדיק שאדען איהם מעהר ווי די זינד פון דעם יעניגען וואָס טהוט נאכהער תשובה. אזא פאל קען זיין, און דער צדיק פערליערט די מדה פון כניעה, פון נידערגעפאלענקייט און ווערט א בעל גאוה, א חונף און קריגט לוסט צו לויב־געזאנגען פון מענשען. אזוי ווי א געוויסער צדיק האָט געזאָגט צו זיינע תלמידים: וועז איהר וואָלט אויף זיך ניט געהאט קיין שום פלעק פון זינד, וואָלט איך מורא געהאט, אז איהר האָט אין זיך נאָך ערגערס פון זינד, דאָס איז: די מדה פון גאוה און חניפה. ארויסצוזאָגען דעם געדאנק פון יענעם צדיק דייטליכער, האָט ער אזוי געמיינט: איצט, אז איך וויים אז איהר זייט ניט ריין פון זינד, וויים איך, אז איהר זייט ניט קיין בעלי גאוה, וויל איהר האָט ניט מיט וואָס צו שטאָלצירען; וועז אָבער איהר וואָלט נעווען

פאלקאמענע צדיקים, וואלט זיך אפשר אין אייערע הערצער אריינגע׳גנב׳עט א פונק פון גאוה אדער די לוסט צו חנפה׳נען מענשען, כדי זיי זאלען אייך אפּ־ געבען כבוד פאר אייער פרומקייט, און דאס איז נאך ערגער ווי עובר זיין אן עבירה.

אויף אזא בעל תשובה, וואס איז אויבען דערמאהנט, זאגט די גמרא: "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם" — אין דעם ארט וואו בעלי תשובה שטעהען, קענען פאלקאמענע צדיקים ניט שטעהן. דאס הייסט, אז די צדיקים שטעהען נידעריגער, ניט אין אזא הויבע מדרגה ווי זיי.

צום דריטען קלאס בעלי תשובה, וואס קומען ניט צו דער מדרגה פון א צדיק, בעלאנגען די וואס האבען עובר געווען אויף גרויסע לאו תעשה׳ס, גרויסע פערבאטען, פאר וועלכע עס קומט מיתה בידי אדם, געטויטעט צו ווערען דורך א משפט פון די סנהדרין, אדער כרת, אזוי ווי חלול השם, פאלש שוורען, און דאס גלייכען. איז אויב אפילו זיי טהוען נאכהער תשובה לויט אלע בעדינגונגען פון תשובה ווי מיר האבען געשריעבען אין די פאריגע פרקים, קומען זיי אלץ ניט צו דער מדרגה פון א צדיק. ווארום אויף דיעזע עברות איז גאט ניט מוחל אפילו נאך תשובה סיידען דער בעל תשובה זאל פריהער האבען יסורים אויף דער וועלט און זיי געדולדיג איבערטראגען. די רז"ל האבען געזאגט: "עבר על מצות לא תעשה שיש בה כרת ומיתת בית דין ועשה תשובה יסורין ממרקין ומיתה מכפר" — ווער עס האט עובר געווען אויף א פערבאט, פאר וועלכעס עס קומט כרת אדער איינע פון די ארבע מיתות בית דין און ער האט תשובה געטהאן, וועלען יסורים אדער דער טויט איהם ריין מאכען און גאט וועט איהם מכפר זיין. אויף אזעלכע בעלי עבירה זאגט דער פסוק אין תהלים: "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" — איך וועל זיי שטראפען מיט׳ן רוט פאר זייערע זינד און מיט שלעק פאר זייער פערברעכען. און אין ישעיה ווערט געזאגט: „אם יכופר העון הזה עד תמותו"—נאט זאגט אז די דאזיגע זינד וועט אייך ניט פערגעבען ווערען ביז איהר וועט שטארבען.

פאלגליך, איז דאך דיעזער קלאס בעל תשובה ניט ריין פון די זינד באלד נאך דער תשובה, און עס איז קיין ספק, אז דער צדיק וואס האט נאכניט עובר געווען אויף דיעזע סארטען עברות, איז גרעסער, שטעהט אין א העכערע מדרגה ווי דער בעל תשובה.

פרק ח׳

אויף דער פראגע: אויב תשובה איז גילטיג אויף אלערליי זינד, אויב, הייסט עס, דורך תשובה קען מען נאט אריסקריגען פערגעבונג אויף וואס פאר אן עבירה מען זאל ניט בעגעהן, וועל איך ענטפערען, אז עס זיינען דא צווייערליי מינים אדער קלאסען עבירות.

צום ערשטען קלאס געהערען בלויז די זינד שבין אדם למקום, צוויישען מענש און גאט. ווי לייקענען אין גאט, האבען בייזע מחשבות צו געווינסע פער־ באטענע תאוות, טראכטען וועגען שלעכטס טהאן אימיצען, אבער ניט דורכ־ פיהרען עס בפועל, און עובר זיין עבירות וואס וועלען געטהאן מיט די גליעדער, אבער קיינער האט דערפון קיין שאדען און קיינער ליידעט דערפון, ווי, למשל,

ניט אפהיטען די מצוות פון ציצית, תפלין און דאס גלייכען, וואס דער חוטא טהום מיט דעם קיין מענשען קיין קריוודע ניט. צום צווייטען קלאס בעלאנגען די עבירות שבין אדם לחברו, עולות וואס איין מענש בעגעהט געגען אנדערען, ווי פערשאפען איינעם קערפערליכע שמערצען, בעשווינדלען אדער בערויבען איר מיצען, אדער טרייבען רכילות און לשון הרע געגען א מענשען. דיעזע מינים זינד זיינען דאפעלטע. דאס זיינען זינד אי געגען גאט, אי געגען מענשען. דערר־בער איז דאס אזוי:

אויף די זינד וואס א מענש זינדיגט בלויז געגען גאט איז תשובה גילטיג. כל זמן דער מענש לעבט און ער זעהט זיך ארום אז ער האט פערנאכלעסיגט א געווייסען געבאט אדער פערבאט און ער נעהמט זיך די מיה תשובה צו טהאן, ווערט זיין תשובה אנגענומען און גאט איז איהם מוחל. און די תשובה, אויב ער קען עס נור בעווייזען, דארף זיין אין דער זעלבער זאך מיט וועלכע ער האט גע־זינדיגט. אויב אייניעמס זינד איז, למשל, בעשטאנען אין דעם וואס ער האט געהאט א שלעכט הארץ, וואס ער האט זיך אפגעגעבען מיט בייזע מחשבות, וואס ער האט לייטען מקנא געווען, וואס ער האט געזוכט נקמה פון די וואס האבען איהם בייז געטהאן אדער וואס ער האט וועמען פיינט געהאט און דאס גלייכען, דארף זיין תשובה בעשטעהן אין ווערען גוט־הערציג, ניט האבען אויף זיינען קיין שלעכטע זאכען, ניט מקנא זיין קיינעם, ניט זוכען קיין נקמה און ניט פיינט האבען קיינעם. זיז די זינד געגען גאט געווען פון אזעלכע וואס מען טהוט מיט די אברים, ווי עסען דאס, וואס מען טאר ניט, מזנה זיין, מחלל שבת זיין, פאלש שווערען און דאס גלייכען, דארף די תשובה זיין אין דעם זעלבען ענין. אויב, למשל, ער האט געזינדיגט מיט מאכלות אסורות, דארף ער זיך פיי־ניגען דורך פאסטען, אויב ער האט מזנה געווען דארף ער זיך דערווייטערען פון פרויענצימער, ניט קוקען אויף זיי און ניט ריידען וועגען זיי. די זינד פון חלול שבת קען פערגיטיגט ווערען דורך אפהיטען די רוהע פון שבת נאך מעהר ווי מען איז מחויב על פי דין, און די זינד פון פאלש שווערען קען פערגיטיגט ווערען דורך אפהיטען זיך פון שווערען אפילו אויף אן אמת, און אזוי אויך אנדערע זא־כען. און די תשובה דארף זיין מיט'ן גאנצען הארצען און מיט א ריינע כונה פון גאט'ס וועגען.

און תשובה טאר א מענש ניט אפלייגען. כל זמן ער לעבט דארף ער אריינ־כאפען תשובה טהאן און זיך ריניגען פון זיינע פערברעכענס געגען גאט. ער דארף אין זינען האבען טאמער שטארבט ער און נאך'ן טויט איז פערפאלען, קען מען שוין קיין תשובה ניט טהאן.

מיט די זינד אבער וואס מען זינדיגט אי אנטקעגען גאט, אי אנטקעגען מענשען, איז שוין אנדערש. אויף אזעלכע זינד תשובה צו טהאן איז אפטמאל זעהר שווער צוליעב פיעלע אורזאכען.

וועו, צום ביישפיעל, איינער טהוט דעם אנדערען א געלד קריוודע, ער בע־שווינדעלט איהם אדער בערויבט איהם, מוז ער דאך גוט מאכען דעם שאדען וואס ער האט יענעם געטהאן, און עס קען דאך פאסירען, אז ער געפינט ניט דעם געקריוודעטען אדער יענער איז געשטארבען. אדער ער, דער בעל עולה, איז ניט פערמעגליך אפצוגעבען דעם בעשווינדעלטען אדער דעם בערויבטען דאס וואס ער האט פון איהם אויסגעשווינדעלט אדער גערויבט. אמאל קען אויך פאסירען אז דער בעשווינדעלטער אדער בערויבטער ווייל איהם ניט מוחל זיין

אפילו וועז ער קריגט צוריק זיין שאדען. דאָס זעלבע איז אויך אויב ער בע'עולה'ט יענעם דורך פערשאפען איהם קערפערליכע שמערצען אדער דורך בעריידען איהם און מאכען איהם צו שאנדע פאר לייטען.

אמאל קען אויך טרעפען, אז אייגער בע'עולה'ט לייטען און ער וויים אליין ניט וועמען, אדער ער פערכאפט פרעמדע געלדער און ער וויים אליין ניט וויי־ פיעל. צום ביישפיעל, וועז אייגער פערכאפט אדער פערליירענט שטאדטישע אדער רעגיערונגס געלדער און ער וויים ניט גענוי וויפיעל און ער קען צום מאל ניט די מענשען וועמען ער האט שאדען געטהאן מיט זיין פערכאפען אדער פערליירענען. במילא וויים ער דאך ניט ווי אזוי און וועמען צו פערגיטיגען.

אמאל קען גאר פאסירען אזא פאל: אייגער נעהמט ביים אנדערען עפעס אוועק און צומישט עס מיט זיין אייגענס און עס איז אייגענס אז איהם שווער ארויסצוקרי־ גען די פרעמדע זאך און אומקעהרען עס צום אייגענטימער. אזוי ווי רז"ל האָ־ בען געזאגט: "גזל מריש ובגאו בבירה" — וועז אייגער האט געגזל'ט א באלקען אן עם איינגעבויט אין א שטוב, זאגען בית שמאי, אז ער דארף צוואוארפען די גאנצע שטוב און אפגעבען יענעם דעם באלקען, און בית הלל זאגען, אז ער דארף נור יענעם בעצאהלען פאר'ן באלקען, אבער ער מוז איהם ניט אפגעבען דעם באלקען גופא. די בית הלל האלטען אויך אז על פי דין דארף דער וואס גזל'ט א באלקען אפגעבען דעם באלקען, אבער זיי זיינען אויסען געווען ניט צו פערשטעלען די וועג פון תשובה פאר די וואס ווילען תשובה טהאן. וואהרום וועז מען זאל פעסטשטעלען, אז מען מוז דוקא אפגעבען צוריק דעם באלקען, וואל־ טען אזעלכע בעלי עולה ניט געוואלט תשובה טהאן צולייעב דעם גרויסען שאדען פון צוואוארפען די גאנצע געבוידע. און כאטש דאָס בעצאהלען יענעם פאר'ן באלקען הייסט ניט קיין ריכטיגע תשובה, ווייל פאר נאט איז מען ניט יוצא סיידען מען גיט אפ די זעלבע זאך וואס מען האט גע'גזל'ט, איז דאָס אבער א תקנה, א פערלייכטערונג פאר די בעלי תשובה אז דער חטא זייערער זאל ניט פערבלייבען גאנץ ווי פריהער.

עס זיינען וויערער דא עבירות שבין אדם לחברו, וואס איז א מענשען שווער צו תשובה טהאן אויף זיי, ווייל ער איז אין זיי צופיעל איינגעוואוינט און זיי זיינען בייַ איהם אזוי ווי א נאטור זאך, פון וועלכעם עס איז איהם ניט לייכט אפצוגעוואוינען זיך. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: "היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו?" — קען א נעגער בייטען זיין הויט אדער א לעמפערט די פלעקען אויף זיין פעל, אזוי קענט איהר (אידען) ניט טהאן קיין גוטעס, ווייל איהר זייט אייגעוואוינט צו שלעכטעס.

צו די זינד, אויף וועלכע עס איז שווער תשובה צו טהאן בעלאנגען אויך שפיכת דמים, בלוט פערגיסונג און הרג'ענען אומשולדיגע מענשען, סאי אייג־ פאר טויטען, סאי פערראטהען אימיצען צום טויט דורך לשון הרע אדער רכילות. אזוי ווי איהר וייסט פון דער געשיכטע פון דואג האדומי, ווי עס ווערט דער־ צעהלט אין שמואל א', אז דואג האט פער'מסר'ט א משפחה כהנים פאר שאול המלך און שאול האט זיי געהייסען טויטען. נאכהער האט זיי מאקע דואג אליין געטויטעט. אויף אזא זינד איז, פערשטעהט זיך, שווער תשובה צו טהאן, ווייל מיט וואס קען מען אזא זאך פערגיטיגען?

עס זיינען דא נאך עבירות פון מענש געגען מענש, וואס תשובה טהאן אויף

זיי איז פיעל שווערער ווי תשובה טהאָן אויף זינד וואָס מען זינדיגט בלויז גע־
גען גאָט. ווען איינער פעראורזאכט דעם צווייטען א געלד־שאדען דורך רכילות,
דורך פערלוימדונג, קען איהם קיין תשובה ניט העלפען סיידען ער פערגיטיגט
יענעם, בעט איהם איבער מיט אונטערטהעניגקייט און פועל'ט ביי איהם אז ער
זאָל איהם פערצייהען. ווען איינער בריינגט אויף דער וועלט א ממזר, קומט
איהם אויך ניט אָן לייכט, אז זיין תשובה אויף דעם זאָל אָנגענומען ווערען,
ווייל דער שאנד פלעק פערבלייבט דאָך און קען ניט אָפּגעווישט ווערען, אזוי
ווי דער פסוק זאָגט אין איוב: "כי הוא זמה והוא עון פלילים" — ווייל דאָס
איז זנות און א שווערער פערברעכען, א פערברעכען אויף וועלכען עס איז שווער
תשובה צו טהאָן.

עס איז אויך שווער תשובה צו טהאָן דעם יעניגען וואָס האָט איינגעוואוינט
זיין צונג צו זאָגען ליגען, בעריידען און צו שאנד מאכען לייטען. אויס געוואוינ־
הייט בערעדט ער און פערלוימדעט אזוי פיעל מענשען, אז ער געדענקט גאָר
אליין ניט וועמען ער האָט בערעדט און ער ווייס ניט וועמען צו פערגיטיגען
און ביי וועמען בעטען פערצייהונג. און דאָס אלעס איז פערשריעבען אויף'ן
חשבון פון זיינע זינד און עס ווערט ניט געשענקט. אויף אזעלכען וואָס שעדיגט
מענשען דורך לשון הרע און רכילות זאָגט דוד המלך אין תהלים: "ואם בא
לראות שוא ידבר לבו יקבץ און" — ווען ער קומט אימיצען אָדער עפּעס זעהן,
רעדט ער פאלשקייט און זאמעלט אָן אין זיין הארצען בעטרוג. און דער פסוק
פערגלייכט לשון הרע צו גנבה און זנות, אזוי ווי ער זאָגט דאָרט ווייטער: "אם
ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך" — און דו האָסט געזעהן א גנב ביזטו
מיט איהם געלאָפען און מיט די וואָס זיינען מזנה איז דיין חלק.

נאָך א מין חטא איז דאָ, אויף וועלכען עס איז שווער תשובה צו טהאָן,
דאָס אראָפּפיהרען מענשען פון דער ריכטיגער אמונה און זיי פערפיהרען אין א
פאלשע אמונה. און וואָס מעהר מענשען גלויבען אין דעם וואָס ער לערענט זיי,
איז אלץ דער חטא גרעסער און אלץ שווערער איז איהם תשובה צו טהאָן. אזוי
ווי אונזערע רז"ל האָבען געזאָגט: "כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו
לעשות תשובה" — דער וואָס מאכט מענשען זינדיגען גיט מען איהם ניט די
געלעגענהייט צו טהאָן תשובה.

אין דעם זעלבען קלאס געהען אויך אריין די יעניגע וואָס האָבען די מעג־
ליכקייט צו זאָגען מענשען מוסר, לערנען זיי צו טהאָן גוטעס און אָפּווענדען פון
שלעכטעס, אָבער זיי טהוען דאָס ניט, ווייל זיי פערלאנגען דערפאר געצאָהלט,
אָדער ווייל זיי האָבען מורא אָדער שעהמען זיך צו זיין מגידים, מוסר זאָגער,
— אויך דיעזער חטא איז אזוי גרויס, אז תשובה טהאָן אויף דעם איז זעהר
שווער, אזוי ווי דער נביא יחזקאל זאָגט: "הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך
אבקש" — ער, דער רשע, וועט שטארבען פאר זיינע זינד און פון דיר, פון דעם
יעניגען וואָס האָט געהאט ביכולת אָפּצואווענדען איהם פון זינד, וועט גאָט
פאָדערען דעם רשע'ס בלוט. דאָס הייסט: דער וואָס האָט דעם רשע ניט
געשטראָפט און ניט געלערענט צו געהן אין גוטען וועג, איז פעראנטוואָרטליך
פאר זיין טויט, און פאר טויטען א מענשען איז ניט אזוי לייכט אויסצואווירקען
מחילה וסליחה פון גאָט.

פרק ט׳

אבער איז דאָ א מיטעל פאר די יעניגע וואָס עס איז זיי שווער תשובה צו טהאָן? איז דאָ א וועג ווי אזוי זיי זאָלען פֿאָרט תשובה טהאָן און זיך רייניגען שען פון זייערע זינד? אויף דיעזער פראגע ווערל איך ענטפערען, אז די זינד, וועלכע עס איז דעם מענשען שווער מתקן צו זיין דורך די בעשטימטע מינים תשובה, מוזען דאָך זיין ענטוועדער פון יענע עבירות שבין אדם למקום, צוישען מענש און גאָט, אדער שבין אדם לחברו, צוישען מענש און מענש, ווי אפֿנארעו, בעשווינדלען מענשען, גנבה, גזלה און דאָס גלייבען. איז אין בידע פעלע דאָ א מעגליכקייט פאר'ן זינדיגען תשובה צו טהאָן.

קודם דארף דער חוטא נעהמען אויף זיך נאָכצוקומען אלע גרונד זאכען פון תשובה מיט אלע פרטים אזוי ווייט ווי עס איז פאר איהם מעגליך לויט זיינע כחות און אומשטענדען. דאן וועט דער בעשעפער ניט זיין מיט איהם שטרענג און ער וועט איהם שענקען דאָס וואָס ער האָט פערפעלט אין דעם ענין פון זיין תשובה. ער וועט דעם חוטא קומען צו הילף אז זיין זינד זאָל פערגיטיגט ווערען אויף וואָס פאר אן אופן עס זאָל ניט זיין און ער זאָל זיך מעהר קענען רעכטפערטיגען.

אויב די זינד איז בעשטאנען פון זנות, אויב ער האָט געזינדיגט מיט אן אשת איש און געבראכט ממזרים אויף דער וועלט, וועט דער באשעפער צונג־מען פון דער וועלט די ניט כשר'ע קינדער, כדי דער פלעק זאָל ניט פאר־בלייבען. אויב ווידער ער האָט וועמען באשווינדעלט אדער בע־גזל'ט, וועט איהם גאָט העלפען ער זאָל האָבען געלד אומצוקעהרען זיין שאדען און ער וועט יענעם איבערבעטען און ער וועט איהם מוחל זיין, און אויב ער האָט וועמען בייז געטהאָן אין גוף, אויב ער האָט וועמען קערפערליך בעשע־דיגט, וועט דער בעשעפער יענעם אריינגעבען אין זינען, אז ער זאָל דעם שלע־גער מוחל זיין, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין משלי: "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו" — אז גאָט געפעלען די מעשים פון א מענשען, מאכט ער אזוי אז זיינע פיינד ווערען מיט איהם שלום.

און אויב דער, וועמען ער האָט בייז געטהאָן, איז ווייט פון איהם און ער קען איהם ניט בעטען פערצייהונג, איז אויב דער חוטא וועט תשובה טהאָן לויט זיין מעגליכקייט, וועט דער בעשעפער איהם צוזאמענברייגען מיט יענעם און איהם געבען די געלעגענהייט צו פערגיטיגען זיין פערברעכען און יענער וועט איהם מוחל זיין. אויב אפילו ער ווייס ניט וועמען ער האָט אן עולה געטהאָן און די סומע געלד וואָס ער האָט געוויבט; וועט ער האָט, צום ביישפיעל, בע־שווינדעלט אדער בעוויבט א גרופע מענשען וואָס ער קען זיי גארניט און ער ווייסט ניט וויפיעל שאדען ער האָט זיי געטהאָן, וועט איהם גאָט, ברוך הוא, געבען א זינען אויסצוגעבען געלד לטובת הכלל, פאר אלגעמיינע נוצען, ווי בויען א בריק, וואו נויטיג איז, גראָבען א ברונים, וואו עס פעהלט אויס וואַ־סער אדער גלייַנדען אנשטאלטען, וואָס זאָלען אלעמען נוצען בריינגען, סאי די וואָס האָבען ערליטען וועלכע עס איז קריוודע פון איהם און סאי די, וואָס ער האָט זיי קיין שאדען געטהאָן.

און אויב דער יעניגער, וועמען ער האָט בע'עולה'ט, איז געשטאָרבען איידער דער בעל עולה האָט ביי איהם געבעטען פערצייהונג, זאָל ער געהן אויף יענעמס קבר צוזאמען מיט צעהן מענשען און זיך מתודה זיין און בעטען ביי

יענעם מחילה, אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט אין דיעזען ענין: "מוליך עשרה בני אדם ומעמידם על קברו ואומר: חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שהבלתי בו" — ער ברויגט צעהן מענשען, שטעלט זיי אוועק נעבען יענעמס קבר און ער זאגט: איך האב געוינדיגט צום אידישען גאט און צו דעם מת, וועמען איך האב שאדען געטהאן."

פאלגליך, איז פאר יעדען חוטא דא א תיקון. יעדער זינדיגער קען תשובה טהאן און אויסווירקען אז גאט זאל איהם מוחל זיין. נור דער וואס האט בייזע געדאנקען און א שלעכט הארץ, קען ניט קומען צו תשובה; אבער דער וואס ווייל זיך נור דערנעהנטערען צו גאט, מאכט ניט אוים וואס פאר א זינד ער זאל ניט האבען בענאנגען, איז פאר איהם דער טויער פון תשובה ניט פערשלאסען. עס איז ניטא קיין אפהאלט וואס זאל איינעם אפהאלטען פון תשובה, אויב נור ער וויל, וויל פאר דעם וואס האט באמת חרטה אויף זיינע זינד, צייגט איהם גאט אן דעם ריכטיגען וועג וויי אזוי ער זאל זיין ציעל דערגרייכען. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך" — גאט איז גוט און רעכטפערטיג, דעריבער צייגט ער אן די זינדיגע דעם ריכטיגען וועג פון תשובה. אין די הייליגע שריפטען זיינען דא נאך עהנליכע פסוקים וואס דרי־קען אויס דאס זעלבע.

און איך האב דיר שוין, ברודער, ערקלעהרט די פפליכטען פון תשובה און דיר ענטדעקט די אופנים ווי אזוי דו זאלסט גוט מאכען דיינע פעהלערען, פאר וועלכע גאט האט צו דיר טענות און דו האסט ניט וואס צו ענטפערען. וועסטו ביים יום הדין זאגען, אז דו ביסט געווען פערנארישט און ניט געוואוסט די דרכים פון תשובה, וועט דאס ניט אנגענומען ווערען פאר א פערטיידיגונג, ווייל מען וועט דאך דיר אויפצייגען אז אין וועלטליכע ענינים, אין ענינים וואס האבען צו טהאן מיט דיר, מיט דיין קערפער, ביזטו גארניט געווען אומווייסענד. און עס איז קיין ספק אז מען וועט ביים יום הדין אלעס אויספרעגען, און וואס וועסטו האבען צו ענטפערען?

דעריבער זיי פארבערייטעט מיט תשובה כל זמן דו האסט צייט, כל זמן דו לעבסט. און וויים, ברודער, אז תשובה אויף אונזערע זינד מוז זיין דורך טהאט, ניט בלויז דורך רייד. זאגען: "איך טהו תשובה, איך האב חרטה", איז וועניג, נור יעדער חטא מוז פערגיטיגט ווערען דורך מעשים טובים, דורך גוטע טהאטען. און בערעכען און בעטראכט די זאך און געפין דעם ריכטיגען וועג וויי אזוי צו פערגיטיגען דיינע שלעכטע מעשים. טהו דאס וואס שנעלער, וואורום די פרוכט פון פערנאכלעסיגען תשובה צו טהאן איז חרטה. סוף כל סוף מוז דער זינדיגער חרטה האבען אויף דעם וואס ער האט ניט תשובה געטהאן.

ערוואך, ברודער, פון דעם שלאף פון דיין נארישקייט און האב רחמנות אויף דיין נשמה, די בעסטע און ערהאבענסטע זאך וואס דער בעשעפער האט דיר געגעבען. ביז ווי לאנג וועסטו זיך אפהאלטען פון תשובה? דו האסט דאך שוין דיינע טעג און יאהרען פערבראכט אין ערפילען דיינע פערלאנגען, דיינע קערפערליכע תאוות אזוי ווי א שלעכטער, אומגעטרייער דיענער, וואס זוכט נור צופריעדענצושטעלען זיך אליין, טא פארבריינג שוין דיין רעשטע יאהרען אין ערפילען דעם רצון פון דיין בעשעפער. און דו וויסט דאך אז דעם מענשען'ס לעבען אויף דער וועלט איז קורץ, ניט פיעל דויערהאפט, און די צייט וואס דו האסט נאך צו לעבען איז נאך קירצער, אזוי ווי די רז"ל האבען געזאגט:

פרק ט׳

אבער איז דאָ א מיטעל פאר די יעניגע וואָס עס איז זיי שווער תשובה צו טהאָן? איז דאָ א וועג ווי אזוי זיי זאָלען פֿאָרט תשובה טהאָן און זיך רייניגען פון זייערע זינד? אויף דיעזער פראגע וועל איך ענטפערען, אז די זינד, וועלכע עס איז דעם מענשען שווער מתקן צו זיין דורך די בעשטימטע מינים תשובה, מוזען דאָך זיין ענטוועדער פון יענע עבירות שבין אדם למקום, צוויישען מענש און גאָט, אדער שבין אדם לחברו, צוויישען מענש און מענש, ווי אפֿנארעז, בעשווינדלען מענשען, גנבה, גזלה און דאָס גלייכען. איז אין בידע פעלע דאָ א מעגליכקייט פאר'ן זינדיגען תשובה צו טהאָן.

קודם דארף דער חוטא נעהמען אויף זיך נאָכצוקומען אלע גרונד זאבען פון תשובה מיט אלע פרטים אזוי ווייט ווי עס איז פאר איהם מעגליך לויט זייניע כחות און אומשטענדען. דאן וועט דער בעשעפער ניט זיין מיט איהם שטרענג און ער וועט איהם שענקען דאָס וואָס ער האָט פערפעהלט אין דעם ענין פון זיין תשובה. ער וועט דעם חוטא קומען צו הילף אז זיין זינד זאָל פערגיטיגט ווערען אויף וואָס פאר אן אופן עס זאָל ניט זיין און ער זאָל זיך מעהר קענען רעכטפערטיגען.

אויב די זינד איז בעשטאנען פון זנות, אויב ער האָט געזינדיגט מיט אן אשת איש און געבראכט ממזרים אויף דער וועלט, וועט דער בשעפער צונעמען פון דער וועלט די ניט כשר'ע קינדער, כדי דער פלעק זאָל ניט פאר־בלייבען. אויב ווידער ער האָט וועמען באשווינדעלט אדער בע־גזל׳ט, וועט איהם גאָט העלפען ער זאָל האָבען געלד אומצוקעהרען זיין שאדען און ער וועט יענעם איבערבעטען און ער וועט איהם מוחל זיין, און אויב ער האָט וועמען בייז געטהאָן אין גוף, אויב ער האָט וועמען קערפערליך בעשע־דיגט, וועט דער בעשעפער יענעם אריינגעבען אין זינען, אז ער זאָל דעם שלע־גער מוחל זיין, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "ברצות ה׳ דרכי איש גם אויביו ישלים עמו" — אז גאָט נעפעלען די מעשים פון א מענשען, מאכט ער אזוי אז זיינע פיינד ווערען מיט איהם שלום.

און אויב דער, וועמען ער האָט בייז געטהאָן, איז ווייט פון איהם און ער קען איהם ניט בעטען פערצייהונג, איז אויב דער חוטא וועט תשובה טהאָן לויט זיין מעגליכקייט, וועט דער בעשעפער איהם צוזאמענברייגען מיט יענעם און איהם געבען די געלעגענהייט צו פערגיטיגען זיין פערברעכען און יענער וועט איהם מוחל זיין. אויב אפילו ער ווייס ניט וועמען ער האָט אן עולה געטהאָן און די סומע געלד וואָס ער האָט גערויבט; וועט ער האָט, צום ביישפיעל, בע־שווינדעלט אדער בערויבט א גרופע מענשען וואָס ער קען זיי גארניט און ער ווייסט ניט וויפיעל שאדען ער האָט זיי געטהאָן, וועט איהם גאָט, ברוך הוא, געבען א זינען אויסצוגעבען געלד לטובת הכלל, פאר אלגעמיינע נוצען, ווי בויען א בריק, וואו נויטיג איז, גראבען א ברונים, וואו עס פעהלט אוים וואַ־סער אדער גלינדען אנשטאלטען, וואָס זאָלען אלעמען נוצען בריינגען, סאי די וואָס האבען ערליטען וועלכע עס איז קריוודע פון איהם און סאי די, וואָס ער האָט זיי קיין שאדען געטהאָן.

און אויב דער יעניגער, וועמען ער האָט בע׳עולה׳ט, איז געשטאָרבען איידער דער בעל עולה האָט ביי איהם געבעטען פערצייהונג, זאָל ער געהן אויף יענעמס קבר צוזאמען מיט צעהן מענשען און זיך מתודה זיין און בעטען ביי

יענעם מחילה, אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט אין דיעזען ענין: "מוליך עשרה בני אדם ומעמידם על קברו ואומר: חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שהבלתי בו" — ער ברייננט צעהן מענשען, שטעלט זיי אוועק נעבען יענעמס קבר און ער זאגט: איך האב געוינדיגט צום אידישען גאט און צו דעם מת, וועמען איך האב שאדען געטהאן."

פאלגליך, איז פאר יעדען חוטא דא א תיקון. יעדער זינדיגער קען תשובה טהאן און אויסווירקען אז גאט זאל איהם מוחל זיין. נור דער וואס האט בייזע געדאנקען און א שלעכט הארץ, קען ניט קומען צו תשובה; אבער דער וואס ווייל זיך נור דערנעהנטערען צו גאט, מאכט ניט אוים וואס פאר א זינד ער זאל ניט האבען בענאנגען, איז פאר איהם דער טויער פון תשובה ניט פערשלאסען. עס איז ניטא קיין אפהאלט וואס זאל איינעם אפהאלטען פון תשובה, אויב נור ער וויל, וויל פאר דעם וואס האט באמת חרטה אויף זייער זינד, צייגט איהם גאט אן דעם ריכטיגען וועג וויי אזוי ער זאל זיין ציעל דערגרייכען. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך" — גאט איז גוט און רעכטפערטיג, דעריבער צייגט ער אן די זינדיגע דעם ריכטיגען וועג פון תשובה. אין די הייליגע שריפטען זיינען דא נאך עהנליכע פסוקים וואס דרי־קען אויס דאס זעלבע.

און איך האב דיר שוין, ברודער, ערקלעהרט די פפליכטען פון תשובה און דיר ענטדעקט די אופנים ווי אזוי דו זאלסט גוט מאכען דייגע פעהלערען, פאר וועלכע גאט האט צו דיר טענות און דו האסט ניט וואס צו ענטפערען. וועסטו ביים יום הדין זאגען, אז דו ביסט געווען פערנארישט און ניט געוואוסט די דרכים פון תשובה, וועט דאס ניט אנגענומען ווערען פאר א פערטיידיגונג, ווייל מען וועט דאך דיר אויפצייגען אז אין וועלטליכע ענינים, אין ענינים וואס האבען צו טהאן מיט דיר, מיט דיין קערפער, ביזטו גארניט געווען אומווייסענד. און עס איז קיין ספק אז מען וועט ביים יום הדין אלעס אויספרעגען, און וואס וועסטו האבען צו ענטפערען?

דעריבער זיי פארבעריייטעט מיט תשובה כל זמן דו האסט צייט, כל זמן דו לעבסט. און ווייס, ברודער, אז תשובה אויף אונזערע זינד מוז זיין דורך טהאט, ניט בלויז דורך רייד. זאגען: "איך טהו תשובה, איך האב חרטה", איז וועניג, נור יעדער חטא מוז פערגיטיגט ווערען דורך מעשים טובים, דורך גוטע טהאטען. און בערעכען און בעטראכט די זאך און געפין דעם ריכטיגען וועג ווי אזוי צו פערגיטיגען דיינע שלעכטע מעשים. טהו דאס וואס שנעלער, וואהרום די פרוכט פון פערנאכלעסיגען תשובה צו טהאן איז חרטה. סוף כל סוף מוז דער זינדיגער חרטה האבען אויף דעם וואס ער האט ניט תשובה געטהאן.

ערוואך, ברודער, פון דעם שלאף פון דיין נארישקייט און האב רחמנות אויף דיין נשמה, די בעסטע און ערהאבענסטע זאך וואס דער בעשעפער האט דיר געגעבען. ביז ווי לאנג וועסטו זיך אפהאלטען פון תשובה? דו האסט דאך שוין דיינע טעג און יאהרען פערבראכט אין ערפילען דיינע פערלאנגען, דיינע קערפערליכע תאוות אזוי ווי א שלעכטער, אומגעטרייער דיענער, וואס זוכט נור צופריעדענצושטעלען זיך אליין, טא פארבריינג שוין דיין רעשטע יאהרען אין ערפילען דעם רצון פון דיין בעשעפער. און דו וועסט דאך אז דעם מענשען'ס לעבען אויף דער וועלט איז קורץ, ניט פיעל דויערהאפט, און די צייט וואס דו האסט נאך צו לעבען איז נאך קירצער, אזוי ווי די רז"ל האבען געזאגט:

"היום קצר והמלאכה מרובה" — דער טאָג איז קורץ און די ארבייט איז א סך, דעם מענשענס לעבענס־צייט, הייסט עס, איז קורץ און די ארבייט וואָס ער האָט צו טהאָן פון גאָט'ס וועגען איז א סך, דעריבער דארף ער אריינכאפּען און תשובה טהאָן.

דו האָסט, ברודער, געהאט א טהייערען און געעהרטען גייסט, א נשמה, וועלכע דו האָסט געברויכט פאר ענינים פון עולם הזה, א וועלט וואָס איז גאָרניט, וואָס איז ניט דויערהאפט און האלט ניט אָן לאנג, און דו האָסט פערנאכלעסיגט צו זאָרגען וועגען דיין סוף, אז דיין נשמה זאָל דערהויבען ווע־רען איז א גרויסארטיגען פּלאץ, אין אן ערהאבענע וואוינונג, פון וועלכע די נשמות ניעדערען קיינמאָל ניט אראָפּ און פערבלייבען דאָרט אויף אימער. דע־ריבער אייל זיך און קעהר זיך אום אזוי לאנג ווי דער טויער פון תשובה איז אָפּען, דאָס הייסט, כל זמן דו לעבסט, און דו קענסט ערווארטען אז דיין תשובה זאָל אָנגענומען ווערען און גאָט זאָל דיר מוחל זיין, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין ישעיה: "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" — ווענדעט זיך צו גאָט בעת איהר קענט איהם געפינען, רופט איהם אין דער צייט ווען ער איז נאָהענט.

אייל זיך, ברודער, און זיי געשווינד תשובה צו טהאָן איידער עס קומט דער שרעקליכער טאָג פון דיין טויט, ווייל דו ביזט אפילו איין טאָג ניט זיכער מיט דיין לעבען. קוק זיך ארום וואו דו האלטסט אין דער וועלט אזוי ווייט ווי דו ביזט אימשטאנד צו פערשטעהן און בעגרייפען מיט דיין שכל, און לייג ניט אָפּ אויף שפּעטער. און דער וואָס וויל נור זיין בעוויליגט צו גאָט, א גוטע זאָך, אויף וועלכע מיר אלע האָפּען, קען דאָס דערגרייכען, ווען ער איז ניט נאכלעסיג און לייגט ניט אָפּ און איילט זיך צו קומען דערצו וואָס שנעלער, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: "חשתי ולא התמהמתי" — איך האָב זיך געאיילט און ניט פערזאמט צו טהאָן גאָט'ס געבאָטען.

נעהם זיך אין זינען און שעהם זיך פאר דיין בעשעפער צו בעגעהן זיך מיט איהם אויף אזא ארט וואָס דו ווילסט ניט אז אן אנדער בעשאפענער, א מענש אזוי ווי דו, זאָל זיך מיט דיר בעגעהן. דו ווייסט דאָך גאנץ גוט, אז ווען דו וועסט אויף זיך בריינגען דעם צאָרן אפילו פון א קליינעם רעגיערונגס בע־אמטען, וועסטו זיך ניט אָפּהאלטען פון איבערבעטען איהם, ווערען אונטער־טהעניג צו איהם, כדי צו שטילען זיין כעס און נצול ווערען פון א שטראָף, כאָטש אפילו ער, דער בעאמטער, איז שוואך, האָט ניט גענוג מאכט דורכצו־פיהרען אלעס וואָס ער וויל. און ווען דו דענקסט אז דער קעניג אליין טראָגט אויף דיר א כעס, וועסטו געוויס לויפען איבערבעטען איהם און אָנווענדען אלע מעגליכקייטען ארויסצוקריגען פון איהם א פערצייהונג אויס מורא אז ער זאָל דיך באלד ניט בעשטראָפּען. און דו ווייסט דאָך, אז אפילו א קעניג קען אויך קיין זאך ניט טהאָן אָהן דער גזרה, אָהן דעם ווילען פון בעשעפער. אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין משלי: "פּלגי מים לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפּוץ יטנו" — א קעניג'ס הארץ איז אין גאָט'ס הענד אזוי ווי א שטראָם וואסער. אזוי ווי א שטראָם וואסער קען מען לאָזען לויפען אין וועלכען זייט מען וויל, אזוי קאָנטראָלירט גאָט א קעניג'ס הארץ און ער קען אליין גאָרניט אויפטהאָן אָהן דעם רצון הבורא. אחוץ דעם, ווייסטו גאנץ גוט, אז א הערשער האָט אויף'ן קאָפּ פיעלע זאכען. ער איז שטענדיג א טרוד, א פערנומענער, קען דאָך פּאסירען אז

ער וועט קיין צייט ניט האבען צו בעשטראפען דיך, אדער ער וועט זיך פער־
געסען, אדער ער וויים אפשר נאכניט, אז דו ביזט בעגאנגען עפעס א פערברע־
כען געגען איהם, פון דעסטוועגען, כאטש דו וויסט דאס אלעס, לייגסטו ניט
אף דאס בעטען פון איהם פערצייהונג און דו טהוסט עס אזוי שנעל ווי מעגליך.
היינט ווי אזוי זאלען מיר זיך ניט שעהמען פאר אונזער בעשעפער, וואס קוקט
אויף אלעס און וויסט אלעס וואס מיר טראכטען אזוי גוט ווי דאס וואס מיר
טהוען, און ביי איהם איז ניטא קיין פערגעסען, קיין ניט־וויסען פון עפעס,
אוז ער לאזט ניט דורך איין זאך וויל ער איז פערטהאן אין אנדער זאך, אוז
מען קען פון איהם ניט אנטלויפען און ניט אויסבעהאלטען זיך? ווי אזוי קען
מען אפלייגען צו תשובה טהאן וועז מען פערזינדיגט זיך פאר איהם, אוז נאך
אין בער צייט וועז מיר וייסען ניט ווי לאנג מיר וועלען לעבען אוז וויפיעל
צייט מיר האבען נאך אויף תשובה צו טהאן?

וועז, למשל, מען זאל אנזאגען איינוואוינער פון א שטאדט אדער פון א
גאנצע מדינה: זייט גרייט אריבערצוציהען אויף יענער וועלט וויל אייגער
פון אייך וועט דיעזען חודש הינגעריכטעט ווערען פון דער מלוכה, אבער ווער
דער איינער איז ווייסט מען ניט, איז אין אוא פאל וואלט יעדער געווען גרייט
צום טויט אוים מורא טאמער איז ער דאס דער איינער, היינט ווי אזוי זאלען
מיר אלע ניט זיין גרייט צום טויט, בעת מיר וויסען אוז מיר זההען אז
יעדען חודש נעהמט דער טויט אוועק א סך פון אונז? דאס איז דאך זעלבסט־
פערשטענדליך, אז ניט בלויז יעדען חודש, נור יעדען טאג דארפען מיר מורא
האבען פאר'ן טויט אוז מיר דארפען צוגרייטטען שפייז אויף יענער וועלט, אזוי
ווי די רז"ל האבען געזאגט: „שוב יום אחד לפני מיתתך" — טהו תשובה איין
טאג פאר דיין טויט, דאס הייסט: טהו תשובה אלע טאג, טאמער איז דאס דער
לעצטער טאג פון דיין לעבען, אדער ווי עס ווערט געזאגט אין קהלת: "בכל
עת יהיו בגדיך לבנים" — אין אלע צייטען זאלען דיינע קלידער זיין ווייס, דאס
הייסט בדרך מליצה: דו זאלסט שטענדיג זיך סטארען צו זיין ריין פון זינד.

איבערצייג זיך מיט דיין שכל אוז פון דעם וואס דו זההסט מיט דיינע
אויגען. דאס וועט דיר זיין מעהר איבערצייגענד ווי דאס וואס אימיצער וועט
דיר זאגען. אוז בענוץ שטענדיג דיין שכל אוז פערגעס קיינמאל ניט, אז דער
בעשעפער טהוט אימער טובות מיט זיינע קנעכט. אויב זיי זיינען מקבל די
טובות, אויב זיי נוצען אוים די געלעגענהייטען וואס גאט ניט צו פערשאפען
זיך גוטעס, בריינגט עס זיי נחת אוז פארגעניגען, אוז אויב זיי ווייזען צורוק
גאט'ס טובות, וועלען זיי, די טובות, נאכהער קומען מיט טענות למאי דער
מענש האט זיי ניט אויסגענוצט, אוז זיי וועלען פאדערען נקמה. דער שכל איז
גאט'ס נעשאנק צו די מענשען כדי דאס זאל זיי פערשאפען גוטעס; וועז אבער
מענשען געברויכען ניט דעם שכל צו גוטעז, וועט עס זיי בריינגען שלעכטעס. דע־
ריבער היט זיך, זיי פארזיכטיג ניט צו מיסהאנדלען די מתנה טובה, דעם פער־
שטאנד, וואס גאט האט דיר געגעבען, אוז וועלכער האט דיר אויפמערקזאם
געמאכט אוז אנגעצייגט דעם ריכטיגען וועג איז וועלכען דו זאלסט גיהן אוז
עס וועט דיר גוטעס פערשאפען. דער שכל וויל קיינמאל ניט אז דו זאלסט זיך
האלטען ביי דיינע נארישקייטען. ער וויל אימער מיט דיר גיהן אויף'ן קלוגען
אוז גוטען דרך, אויף'ן וועג פון חסד אוז רחמים פון השי"ת, אזוי ווי דער פסוק
זאגט אין תהלים: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך" — גאט איז א

גוטער און א רעכטפערטיגער, דערויבער צייגט ער, לערנט ער די זינדיגע דורך'ן שכל דעם ריכטיגען וועג, אין וועלכען זיי זאלען גיהן.

און דורך פערשיידענע אופנים רעדט צו דיר גאט און וואַרנט דיך אז דו, זינדיגער מענש, זאלסט זיך צוריק־קעהרען צו איהם. דערויבער אייל זיך, ברודער, און לייג ניט אפ דיין תשובה אויף וועז עם איז. פאלג דיין בעשעפער און טהו פאר דיין נשמה דאם וואס ער, דער בעשעפער, וויל דו זאלסט פאר איהר טהאן. און זאל דיר די פוילקייט ניט ברייגען צו האלטען עם פאר גרינג און פערנאכלעסיגען דיין נשמה. וואַרום אויב דו וועסט דיין נשמה גרינג־שעצען, טא וואס קענסטו שוין אכטען? און זאל דיר ניט קומען אויף'ן געדאנק, אז ווי־באלד דו האסט פערנאכלעסיגט תשובה צו טהאן ביז דאם רוב פון דיינע יאהרען זיינען שוין אוועק, קען דיר שוין קיין תשובה ניט העלפען. אזא רעיון איז פאלש, תשובה טהאן קען מען אימער, אזוי ווי דער נביא זאגט אין יחזקאל: "ובשוב רשע מרשעתו" — וועז דער רשע קעהרט זיך אום פון זיין שלעכטס, וועט איהם גאט מוחל זיין, און ווי דער ענין וועדט דאַרט בריים ארומגערעדט.

פארצייטיגע חכמים האבען אויף דעם געזעבען א משל, וואס פאסט זיך זעהר צו דער זאך. דער זינדיגער מענש, אויב נור ער טהוט תשובה אפילו צום סוף פון זיין לעבען איז גלייך צו איינעם וואס איז געגאנגען אין וועג מיט־טראגענדיג א זאק מיט רענדלאך. אז ער איז געקומען צו א טייך, וועלכען ער האט געדארפט איבערגעהן, האט ער אויסגעשאטען די רענדלאך אין וואסער, מיינענדיג אז ער וועט מיט דעם פערשיטען דעם טייך און זיך מאכען א טרוקענעם וועג אריבערצוגעהן. דער טייך איז אבער פערבליבען, געדונגען א שיפעל און פאר'ן לעצטען רענדל וואס איהם איז פערבליבען, גערוניגשטען פלאץ. האט ער צולעצט מיט דעם איינציגען רענדל אויפגעטהאן דאס וואס ער האט ניט אויפגעטהאן מיט'ן גאנצען זאק רענדלאך. אזוי איז אויך מיט'ן בעל תשובה, וואס האט דעם גרעסטען טייל פון זיינע יאהרען פערבראכט ניט דיענענדיג דעם בעשעפער, איז וועז ער טהוט צום סוף תשובה, איז איהם גאט מוחל אויף אלע זיינע זינד און ער דערגרייכט דעם ריכטיגען ציעל, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין יחזקאל: "כל חטאתיו אשר חטא לא תזכרנה לו" — וועז דער רשע טהוט תשובה ווערען אלע זיינע זינד וואס ער האט אמאל געטהאן ניט דערמאהנט.

און זאל דיר, ברודער, ניט פאלען צו לאסט דאס וואס איך האב דיר געוואַרנט דו זאלסט זיך אליין היטען נאכדעם ווי דו האסט זיך א לאנגע צייט פערנאכלעסיגט. איך האב ניט געמיינט בלויז דיך, נור איך האב זיך אליין אויך אין זינען געהאט. איך האב גערעדט צו דיר און געמיינט האב איך זיך אליין אזוי גוט ווי דיך. יעדענפאלס האב איך גערעדט אמת'ע רייד און פאר'ן אמת זאלסטו זיך בויגען און ניט אנטלויפען פון איהם.

דאנק גאט וואס ער האט דיר אויפמערקזאם געמאכט אויף אזעלכעם וואס דו האסט ניט געוואוסט. און אויב אפילו דו דענקסט, אז דער וואס מאכט דיר אויפמערקזאם, דער וואס לערנט דיך האט אויך אזוי ווי דו פערנאכלעסיגט תשובה צו טהאן, זאלסטו זיך דערמיט ניט רעכטפערטיגען און אפשטעהן פון תשובה, ווייל דאס איז א שפיצעל פון יצר הרע, וועלכער זוכט צו פאנגען שוואכזיניגע און אומווייסענדע מענשען אין זיין נעץ. און גאט זאל אונז מיט זיינע גענאדען העלפען, אז מיר זאלען זיין פון די וואס אייליען זיך תשובה צו טהאן מיט'ן גאנצען הארצען. אמן.

שער השמיני

שער חשבון הנפש

דער מויער פון זעעלע רעכענונג. די לעהרע ווי אזוי דער מענש דארף מיט זיך אליין האבען א חשבון

פרק א'

האט דער מחבר געזאגט:

ווייל אין אונזער פאריגען מאמר איז גערעדט נעווארען וועגען די גרונד זאכען פון תשובה און די תנאים, די בעדינגונגען פון תשובה, און אזוי ווי חשבון הנפש, זעעלע רעכענונג, האבען א חשבון מיט זיך אליין, איז אויך איינע פון די זאכען וואס האבען א שיכות צו תשובה, דעריבער האב איך איינגעזעהן צו רייד'ען אין דיעזען שער וועגען דעם דאזיגען ענין. חשבון הנפש איז איינער פון די הויפט פאקטארען וואס בריינגען דעם מענשען מתקן צו זיין וואס ער האט קאליע געמאכט אדער ערפילען וואס ער האט פערפעהלט און ער זאל דורכדעם געהאלפען ווערען אין ביידע וועלטען, דא אויך דער וועלט און לעולם הבא, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "השבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" — איך האב בערעכענט מיינע וועגען, איך האב מיט זיך אליין א חשבון געהאט און איך האב זיך אומגעקעהרט צו דיין תורה.

אין דעם ענין פון חשבון הנפש דארפען מיר ערקלערען זעקס זאכען: וואס מיינט א חשבון האבען מיט דער זעלע; אויב איין מין חשבון איז גוט פאר אלעמען אדער ניט; אויך וויפיעל ערלייי אופנים האט דער מענש צו רעכענען זיך מיט זיך אליין; וואס פאר א נוצען בריינגט דער דאזיגער חשבון; אויב א מענש איז שטענדיג מחויב צו מאכען די דאזיגע חשבונות; און וואס דארפען זיין די פאלגען, דער פועל יוצא דערפון וואס א מענש היט אף דעם ענין פון חשבון הנפש.

מיר וועלען געהן כסדר און ערקלעהרען צוערשט וואס חשבון הנפש מיינט.

חשבון הנפש מיינט: האבען א ויכוח מיט זיך אליין, דיסקוטירען מיט זיך אליין די ענינים פון דער תורה און די וועלט. דער שכל, הייסט עס, דארף זיך דורכ'טענה'ען מיט נפש הבהמית, מיט'ן טהיערישען אינסטינקט, וואס גע־פינט זיך אין מענשען, כדי ער זאל וויסען און זיך איבערצייגען וואס ער האט שוין אין זיין לעבען געטהאן און וואס ער האט נאך צו טהאן, פיעל ער איז נאכגעקומען גאט'ס געבאטען און פיעל ער איז נאך העם בעשעפער פערבליבען שולדיג.

און נאט האט אונז אנגעזאגט דורך זיין נביא משה: "וידעת היום והשבות

אל לבבך" — דו זאלסט היינט וויסען, בעטראכטען, או גאט איז א גאט. עס איז אלזא א חוב, או דער מענש זאל טראכטען, דיסקוטירען די פראגע מיט זיך אליין אום צו איבערצייגט ווערען או גאט איז א גאט און במילא ווערט ער שוין וויסען זיינע פפליכטען צו איהם. דוד המלך זאגט אין תהלים: "טעמו וראו כי טוב ה' " — בעטראכט גוט און זעהט או גאט איז גוט. אין דברי הימים א' איז דא א פסוק: "דע את אלוהי אביך ועבדהו" — וויים, פערשטעה דעם גאט פון דיין פאטער און דיען איהם. און ווי אזוי קען מען א זאך וויסען? ווען מען טראכט זיך אין דעם אריין. און אויף דעם וואס האט ניט מיט זיך קיין חשבון הנפש, וואס טראכט ניט ווא ער האלט אין דער ווערלט בנוגע גאטעם דיעגסט, זאגט דער נביא ישעיה: "ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה" — ער בעדענקט זיך ניט, ער בעטראכט ניט און ער האט קיין וויסען און קיין פער־שטאנד. עס זיינען דא נאך פסוקים אין די הייליגע שריפטען וואס זאגען ארוים דעם גרעאנק, או עס ליגט א פפליכט אויפ'ן מענשען צו דענקען, צו טראכטען צו מאכען חשבונות מיט זיין נשמה, אום צו וויסען פיעל ער האט שוין אפ־געצאהלט און פיעל ער האט נאך איהם צו צאהלען.

פרק ב'

איצט נעהען מיר צום צווייטען פונקט: אויב דער חשבון הנפש איז פאר אלעמען גלייך אדער ניט, דאס היסט: אויב די ארט און ווייזע פון זעעלע רעבענונג איז איינע און די זעלבע פאר אלע מענשען אדער זיי זיינען פער־שיעדען.

אויף דיעזער פראגע וועל איך ענטפערען, או דאס רעבענען זיך מיט זיך אליין דארף ניט זיין שטענדיג און ביי אלעמען אויף איינעם און דעמזעלבען אופן. דאס ווערט געענדערט לויט די אנערקענונג, שכל און קלאהרען פער־שטאנד פון מענשען. דער יעניגער וואס האט מעהר שכל און אנערקענט די טובות וואס ער האט גענאסען פון בעשעפער, האט אן אנדער חשבון מיט זיין זעעלע, און דער יעניגער וואס זיין שכל איז טעמפ און ער פערשטעהט ווייניגער צו אנערקענען גאט'ס טובות, דארף האבען אן אנדער חשבון.

יעדער אייגער דארף דיסקוטירען די זאך אין זיינע גראנקען לויט זיין בעגריף וועגען די אלגעמיינע גוטעם וואס גאט טהוט מיט מענשען און דאס וואס ער טהוט מיט איהם אליין. אין דער תורה ווערט גזאגט: "וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו" — איהר זאלט היינט וויסען און אנערקענען מיד אלס אייער גאט, וואס איך האב ניט גערעדט צו אייערע קינדער וואס האבען ניט געווואוסט און ניט געזעהן די גרויסע נסים, וואס איך האב געטהאן אין מצרים און אין דער מדבר. איך האב דאך גערעדט צו אייך וואס איהר האט אלעס געזעהן מיט אייערע אויגען. דאס מיינט צו זאגען, או גאט'ס טענות צו די יוצאי מצרים זיינען געווען שטארקער ווי צום שפעטערען דור, וואס האט בלויז געהערט און ניט געזעהן די גרויסע וואונ־דער. גאט האט דאמאלס געזאגט צו די אידען: "איהר יוצאי מצרים, וואס איהר האט מיט אייערע אויגען געזעהן די אותות ומופתים וואס איך האב פון אייערטוועגען געטהאן, זייט מעהר מחויב צו דיענען מיך ווי אייערע קינדער וואס האבען דאס ניט געזעהן".

און אזוי וועט אויך געזאגט ביי אנדערע מענשען, אז זייערע פּפליכטען צו גאט ב"ה זיינען פערשיעדען לויט די טובות וואס זיי האבען פון איהם און לויט ווי זיי פערשטעהען צו אנערקענען די טובות. פאלגליך, איז דער חשבון הנפש אויך ניט ביי אלעמען גלייך. דער וואס האט מעהר געגאסען און וויים איז פארשטעהט מעהר האט איין חשבון הנפש, און דער וואס האט ניט אזוי פיעל געגאסען און פערשטעהט ניט אזוי פיעל, איז זיין חשבון מיט דער זעעלע אן אנדערש.

אבער דער מאמין, דער וואס גלויבט אין גאט, דארף ניט לעבען אהן חשבון. ער איז מחויב צו רעכענען מיט זיך אליין אויב ער איז יוצא געגען בעשעפער לויט זיין וויסען און בעגריפ. יעדער איינער דארף זיך אריינ־טראכטען אין דעם לויט זיין מעגליכקייט און וואס פאר א גוטע טהאט עס קומט איהם צום האנד זאל ער ניט שפארען קיין מיה און עס טהאן און דורכפיהרען אזוי וויים ווי ער איז אימשטאנד. און דאס וואס ער קען ניט אויספיהרען צו טהאן, זאל ער, לכל הפחות וויסען, אז ער דארף דאס טהאן און חשק האבען צו טהאן דאס, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "אחלי יכונו דרכי לשמור חוקיך" — איך בעט דיר, גאט, זאלען מיינע וועגען זיין געריכטעט צו היטען דיינע געזעץ. דאס הייסט: וועז עס קומט מיר א מצוה צו דער האנד, זאלסטו מיר העלפען איך זאל זי קענען דורכפיהרען, און אין אן אנדער פלאץ זאגט ער: "הנחמדים מזהב ומפז רב" — די תורה און מצות זיינען ביי מיר מעהר חשוב און געשעצט ווי גאלד און א סך גינגאלד. דאס הייסט: וועז אפילו איך בין ניט אימשטאנד צו טהאן וועלכע ניט איז מצוה, איז זי אבער ביי מיר חשוב און טהייער און איך האב צו איהר גרויס חשק.

און וועז א מענש מאכט דעם רעכענונג מיט זיך און ער וויים אז ער איז א בעל חוב צום בעשעפער און וויל מיט'ן גאנצען הארצען אפצאהלען איהם דעם חוב, כאטש ער קען דאס ניט בעווייזען, משפט איהם גאט לכף זכות, רעכטפערטיגט ער איהם און האלט איהם ניט פעראנטוואָרטליך פאר דעם.

דער מענש איז אבער מחויב אין אזא פאל צו וואָרטען און האפען אויף דער צייט וועז ער וועט קענען מקים זיין די מצוה וואס ער קען איצט ניט טהאן. ער טאר דאס ניט האלטען פאר א תירוץ, פאר א פערטהיידיגונג און דענקען אז וויבאלד ער איז ניט אימשטאנד דורכצופיהרען א גוטען טהאט, איז ער שוין דערפון פטור און ער מעג עס פערנאכלעסיגען און פערגעסען. ער טאר אזוי ניט טהאן, וויל דאס קען איהם שלעכטעם ברייננען צום יום הדין, וועז ער וועט דארפען אפגעבען חשבון אויף זייענע אלע מעשים, אזוי ווי דער חכם זאגט אין משלי: "בז לדבר יחבל לו" — וועד עס איז מבזה, וועד עס ניעדער־שעצט א זאך פון דער תורה, ביילט ער זיך אליין, וועט ער ענדליך, הייסט עס, דערפאר ליידען.

פרק ג'

וועגען דער פראגע: אויף וויפיעלערליי אופנים דער מענש דארף זיך רע־כענען מיט זיך אליין, איז וויפיעל פונקטען, הייסט עס, בעשטעהט דער חשבון הנפש? אויף דעם וועל איך זאגען, אז חשבונות זיינען דא א סך, אבער איך וועל ערקלעהרען דרייסיג פון זיי, וואס וועז דער מענש האט זיי אין זיינען און נעהמט

אויף זיך צו טראכטען וועגען זיי און געדענקט זיי שטענדיג, וויים ער אימער זיינע פּפליכטען צו גאָט.

ערשטענס, האָט א מענש צו בעטראכטען זיך אליין, זיין אייגענעם "איך", וואָס ער זעלבסט איז. ער דארף זיך איינטראכטען אין דעם אָנהויב פון זיין עקזיסטירען אויף דער וועלט, ווי ער איז געווארען פון ניט עקזיסטירענדעם, ווי ער איז פּרוואנדעלט געווארען אין א וועזען פון גאָר ניט, ניט האָבענדיג קיינע מעלות, קיינע וועלכע עס איז פּארציגע אז גאָט זאָל איהם בשאפען. ער דארף געדענקען, אז דאָס וואָס ער איז געבראכט געווארען אויף דער וועלט איז דאָס א חסד און א גוטסקייט פון גאָט. ער דארף פּערשטעהען מיט'ן שכל, אז ער, דער מענש, איז חשוב'ער און דערהויבענער פון אנדערע בעשעפענישען. ער האָט מעהר אייגענשאפטען, שטעהט איז א העכערע מדרגה פון אלע חיות און בהמות, וואקסונגען, מעטאלען און אנדערע שאפונגען. אז ער וועט מיט זיך האָבען דיעזען רעכענונג, וועט ער וויסען ווי ווייט ער איז מחויב צו דאנקען און לויבען דעם בעשעפער פאר מאכען איהם פאר דעם פּער, פאר דעם ערהאבענסטען פון אנדערע שאפונגען אויף דער וועלט.

דער מענש דארף זיך נעהמען א משל, ווי וואָלט געווען וועז זייענדיג א זויג קינד וואָלט איהם זיין מוטער אוועקגעווארפען ערגיץ אויף א וועג, און איינער וואָלט איהם צוגענומען, געבראכט צו זיך אהיים און אויסגעהאדעוועט און געמאכט פאר א מענשען, — ווי וואָלט ער יענעם גוטהערציגען שפּעטער געדארפט דאנקען און געהאָרזאם זיין פאר די טובות וואָס ער האָט מיט איהם געטהאָן. אז ער וועט דאָס גוט בעטראכטען, וועט ער שוין פּערשטעהען און וויסען אויף ווי ווייט ער איז מחויב צו דאנקען נאָט און אויספּאָלגען זייענע געבאָטען פאר די גוטעם וואָס ער האָט פון איהם געמאָסען און גצניסט שטענדיג. און דארויף האָט משה רבנו געשטראָפט די אידען און זיי געזאָגט: "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם?" צי צו גאָט צאָהלט איהר אזוי, איהר אונ־ווירדיגעם נארישעם פאָלק? איז דאָס רעכט, הייסט עס, אז איהר זאָלט גאָט זיין דערוויעדער, בעת איהר האָט פון איהם פיעל טובות געהאט? אין יחזקאל קאפּיטעל ט"ז ווערט אויף גערעדט וועגען דיעזען ענין.

צווייטענס, דארף דער מענש מיט זיך האָבען א רעכנונג וועגען די גרויסע טובות וואָס גאָט האָט מיט איהם געטהאָן אין צוזאָמענשטעלען זיין גוף, פער־פאָלקאָמענען זיין אויסזעהען און אייגענשאפטען. ער דארף שטענדיג אין זינען האָבען ווי דער בעשעפער האָט איהם ארויסגעצויגען פון זיין מוטערם בויך און האָט איהם צוגעגרייט שפּייז פריהער פאר זיין קומען אויף דער וועלט און שפּעטער, שטענדיג לויט זיין פּעהיגקייט צו פערדייהען שפּייז און לויט זיין בעדערפענים, ער דארף זיך אלע מאל בעדענקען, וואָס וואָלט געווען וועז ער וואָלט בשאפען געווארען אהן אויגען, אהן הענד אדער אהן פים און א מענש זאָל קענען און עס איהם נאָכהער צומאכען, ווי וואָלט ער יענעם מענשען דאנקבאר געווען און ווי גרויס וואָלט ער איהם געווען און טריי געדיענט דערפאר. וועז ער וועט מאכען דיעזען חשבון, וועט ער וויסען אויף ווי ווייט ער דארף דאנקבאר זיין דעם בורא יתברך און ערפילען זיין רצון דערפאר וואָס ער האָט איהם בשאפען א גאנצען מענש מיט אלע זיינע אברים, פאל־קאָם אהן פּעהלערען, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין איוב: "זכר נא כי כחמר

עשיתני" — נערענק, אז דו האסט מיך געמאכט אזוי ווי לייהם, און ווי עס ווערט דארט ווייטער נעזאגט.

דריטענס, מוז זיך דער מענש רעכענען מיט דעם וואס גאט האט איהם געגעבען שכל און פערשטאנד מיט א סך גוטע און שעהנע מדות וואס דיא ניט־רעדעוודיגע בעשעפענישען בעזיצען ניט, אזוי ווי עס ווערט נעזאגט אין איוב: "מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו" — גאט האט אונז מענשען געלערענט מעהר פון די בהמות פון דער ערד און אונז קליגער געמאכט פון די פויגעל וואס פליהען אונטער'ן הימעל. דער מענש דארף זיך בערעכענען: ווי וואלט נעווען אז ער וואלט ניט געהאט קיין שכל און וואלט געלעבט ווי א בהמה, און א מענש וואלט איהם די דאזיגע אייגענשאפט געשענקט און וואלט נעעפענט זיינע אויגען צו וויסען און פערשטעהען אלעס, — וועז אזא זאך וואלט פאסירט, וואלטען דען זיינע נאנצע לעבענס טעג גענוג געווען צו דאנקען און לויבען יענעם פאר דער מתנה טובה, דעם פערשטאנד, וואס ער האט איהם געשענקט? הייבט אז דער בעשעפער ניט דעם מענשען שכל און די אנדערע טובות וואס ער טהוט מיט אונז זייענען אונענדליך, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "רבות עשית אתה ה'" — דו גאט האסט מיט אונז מענשען זעהר פיעל געטהאן, דארפען מיר איהם דאס געווייס שטענדיג דאנקען און לויבען און נאכקומען זייענע געבאטען.

פיערטענס, דארף דער מענש מיט זיך אליין בערעכענען ווי גרויס גאט'ס חסד איז וואס ער האט איהם ערווארטט צו א זאך וואס ניט איהם לעבען איז ביידע, וועלטען, די תורה וואס פערשאפט איהם עולם הזה און עולם הבא, און וואס נעהמט אוועק זיין בלינדקייט, זיין אונווייסענהייט און דערלייכט זייענע אויגען צו דערענהנטערען איהם צו זיין גאט און דיא אמת'ע לעהרע פון זיין בעשעפער. דורך דער תורה וויים דער מענש ווי צו דיענען גאט, וואס דאס פערשאפט איהם גליק אין בידע וועלטען, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים קאפיטעל י"ט. דער מענש דארף זיך אין זינען נעהמען: ווי וואלט געווען אז נאכדעם ווי ער האט שוין פערשטאנען די מעלות פון דער תורה וואלט ער, די תורה, פון איהם פערגעסען געווארען און עס וואלט געקומען א מענש און אומגעקעהרט צוריק זיין זכרון און ער וואלט וויעדער געוואוסט און פערשטאנען דיא תורה אזוי ווי פריהער, וואלט ער יענעם מענשען געדארפט אפדאנקען? און וואלט ער אימשטאנד געווען אפצודאנקען איהם? הייבט אז גאט האט איהם לכתחילה גענעבען דעם נעפיהל צו לערנען און פערשטעהען די תורה און ער העלפט איהם מקיים צו זיין איהרע מצות, דארף ער איהם נעווייס דאנקען און זיך סטארען מיט אלע מעגליכקייטען צו זיין בעהעפט צו דער תורה און נאכקומען איהרע געבאטען, אזוי ווי דער משורר זאגט אין תהלים: "חשתי ולא התמהמתי" — איך אייל זיך און לייג ניט אף צו היטען גאט'ס מצוות, אדער: „מה אהבתי תורתך" — ווי ליעב האב איך, גאט, דיין תורה.

פינפטענס, אויב דער מענש איז הינטערשטעליג אין בענרייפען און פערשטעהן גאטס תורה, און עס קימערט איהם ניט און ער וויל זיך ניט בעמיהען צו דערגעהען דאס גרינדליך, דארף ער מיט זיך אזא חשבון האבען: ווי וואלט נעווען אז עס זאל איהם אנקומען א געשריבענער דאקומענט פון קעניג און ער וואלט ניט נעקענט אויסמאכען זיין אינהאלט צוליעב א ניט דייטליכע

שריפט אדער אונפערשטענדליכע ווערטער, — וואס וואלט ער געטהאן אין אזא פאל? עס איז קיין ספק, אז וועו עס פאסירט אזא זאך, וואלט ער זיך אנגעשטרענגט, וואלט זיך אריינגעטהאן מיט זיין גאנצע נשמה צו דערגעהן אלעס פינקטליך. היינט אז ער וואלט אזוי געטהאן מיט א דאקומענט פון א שטערבליכען אזוי ווי ער, דארף ער דאך געווים פיעל מעהר בעמיהען זיך צו וויסען און פערשטעהען די לעהרען פון זיין גאט, וואס אן דעם איז אכהענגיג זיין לעבען און שוץ, אזוי ווי די תורה זאגט: „כי היא חייך ואורך ימיך" — זו, די תורה, איז דיין לעבען און טעג דערליינגערונג. אז דו וועסט דאס, ברודער, בעטראכטען וועסטו זיך אליין וואונדערען ווי אזוי האסטו עס געקומען די דעבט צו בענוגענען זיך מיט אויבערפלעכליכע ידיעות אין דער תורה, איז דער צייט וואס אנשטרייגענדיג זיך מעהר וואלסטו מעהר דערגאנגען. דו וועסט דאן איינזעהן דיין פעהלער און קלייניכקייט. דו וועסט זיך דאן איבערצייגען אז דו ביזט גלייך צום מלך בלשצר, וואס דניאל האט אויף איהם געזאגט: „ולאלהי כספא ורהבא נחשא פרזלא" — צו א גאט פון זילבער, גאלד, קופער און אייזען האסטו גערעכנט און אויף נאט וואס דיין נשמה איז אין זיין האנד האסטו ניט געאכטעט.

פרק ד'

זעקסטענס, וועו א מענש פיהלט אז ער איז געניינט צו זיין דערוויעדער דעם באשעפער איז וואס פאר א פאל עס זאל ניט זיין, דארף ער זיך בערעכענען און בעטראכטען אלעס וואס ער קען בעגרייפען איז דער וועלט. ער דארף זיך אין זינען נעהמען די הויפט יסודות, פון וועלכע די וועלט בעשטעהט, די זאכען וואס זיינען בעשאפען פון די הויפט יסודות, פון די הויפט עלעמענטען; ער דארף זיך פארשטעלען דעם הימעל, די ערד און אלעס וואס אויף זיי געפינט זיך און אייזעהן אז אלעס עקזיסטירט דורך גאטס רייד און אלעס פאלגט אוים זיין הייליגען ווילען. ער דארף בעטראכטען, אז קיין זאך פון דעם גאנצען וועלט רוים ענדערט ניט גאטס וואונדער און האלט זיך שטענדיג לויט עס איז בעשאפען נעוואָרען. וועו מיר זאלען זיך פארשטעלען אז די ערד, למשל, האט געענדערט איהר נאטור און האט אויפגעהערט צו הענגען אין מיטען פון וועלט רוים, אדער אז די וואסערען פון די ימים זיינען אריבער זייערע גרענייצען און בעדעקט די ערד, — וועו אזעלכע זאכען וואלטען פאסירט, וואלט פערשטעהט זיך, נעוואָרען אוים וועלט. היינט אז די ערד, די ימים פאלגען אוים גאטס פערזאגען, טא ווי אזוי קען א מענש עובר זיין אויף זיינע געבאטען?

און נאך מעהר וואונדער קען דער מענש זעהן אין זיינע אייגענע גליעדער, וועלכע פאלגען אוים די נזירה פון בעשעפער. וועו דעם מענשען'ס גליעדער וואלטען ניט געפאלגט גאט'ס פערזאג און די אברים וואס דארפען זיך בעווענגען וואלטען זיך ניט בעווענט, אדער די וואס דארפען זיך האלטען אויף איין פלאץ, וואלטען זיך בעווענט, וואלט דער מענש ניט געקענט לעבען און עקזיסטירען אויף דער וועלט. היינט ווי אזוי זאל זיך דער מענש ניט שעהמען עובר צו זיין אויף גאט'ס געבאטען לעבענדיג אין א וועלט וואס פאלגט איהם אלעס אוים? און נאך מעהר: זינדיגען מיט זייגע אברים, וואס גאט האט בעשאפען צו העלפען איהם אין גאטעס דיענסט?

א משל צו דעם קען מען זיך נעהמען פון א קעניג וואס האט אנגעזאגט זיינע קנעכט זיי זאלען א בעאמטען זיינעם אריבערפיהרען א גרויסען טייך צו א געוויסען פלאץ מיט גרויס פארזיכטיגקייט און צו א בעשטימטע צייט. האבען די קנעכט אויסגעפאלגט דעם קעניגס פערזאג. נאכהער האט דער קעניג געהייסען דעם בעאמטען ער זאל דאס זעלבע טהאן יענע קנעכט, ער זאל זיי הייסט עס, אריבערפיהרען דעם טייך און ברייננגען צו א בעשטימטען פלאץ. האט דער בעאמטער פערנאכלעסיגט און די זאך ניט דורכגעפיהרט. האט איהם איינער פון די קנעכט געזאגט: "וועז מיר וואלטען ניט געפאלגט דעם מלך און דיך ניט געהיט בעת מיר האבען דיך נעפיהרט איבער'ן טייך, וואלסטו געווינן אריינגעפאלגן אין וואסער און דערטרונקען געווארען. היינט וואהרם זאלסטו ניט טהאן ווי דער קעניג האט געהייסען און אונז אפהיטען? זיי וויסען, אז דו דארפסט חרטה האבען אויף דיין האנדלונג און בעטען ביים קעניג פערצייהונג, וואהרם אויב דו וועסט זיך אזוי בעגעהן מיט אונז, וועט דער קעניג הייסען אז מיר זאלען אויף דיר מעהר אויך ניט אכטונג געבען". דער שר האט איינגעזעהן אז דער דיענער האט רעכט און ער האט חרטה געהאט אויף דעם טעות וואס ער האט געמאכט.

אצינד, ברודער, בעטראכט נור, איז דען איינער פון דיינע גליעדער עובר אויפ'ן פערזאג פון גאט און פיהרט ניט דורך זיין אויפגאבע, צו וועלכע ער איז בעשאפען געווארען? פאלגען דיר ניט דיינע אברים? טהוען ניט דיינע הענד און פים און אנדערע גליעדער דאס וואס דו ווילסט אז זיי זאלען טהאן? היינט וואהרם זאלסטו, וואס דו ביזט דער שר, דער בעאמטער איבער דיינע אברים, ניט אויספאלגען דאס וואס גאט האט דיר געהייסען טהאן מיט זיי? דאס קען פיהרען דערצו, אז דיינע אברים זאלען קריגען א פערזאג פון בעשעפער זיי זאלען דיר אויך ניט דיענען און ניט בעווענגען זיך לויט דיין פערלאנג. וואהרם די תורה האט מיט דיר, מענש, אויסגענומען א תנאי: וועסטו דיענען גאט, וועט אלעם זיין אין דיין רשות לויט דיין פערלאנג; וועסטו איהם ניט דיענען, וועט אלעם עובר זיין אויף דיין רצון, אזוי ווי עם ווערט געזאגט איז דער סדרה בחקותי.

זיעבענטעם, האט דער מענש צו האלטען א רעכענונג וועגען די זאכען וואס זיינען שייך צו גאטס דיענסט. ער דארף אויף זיך נעהמען די פפליכטען פון א קנעכט צו זיין האר אזוי ווי מיר האבען שוין געזעדט דעריבער איז דריטען שער פון דיעזען ספר. דער וואס ווילסט עם וויסען, זאל עם דארט זוכען. און בעת דער מענש אנערקענט די שטענדיגע טובות וואס דער בעשעפער טהוט מיט איהם; וועז ער וויים און פערשטעהט אז גאט גרייט פאר איהם צו אלעם וואס איז איהם ניצליך, ניט איהם אלעם וואס ער דארף און שפייזט איהם שטענדיג מיט די געהעריגע שפייז; וועז ער בעטראכט, אז גאט לאזט איבער די הנהגה פון דעם מענשען'ס חיונה אויף דעם מענשענס שוואכען פערשטאנד און ער העלפט איהם אין דעם, ער גיט איהם אריין אידעען ווי אזוי ער זאל זיך קענען בעזארגען, — אז דער מענש וועט דאס אין זינען האבען, וועט ער וויסען זיינע פפליכטען צו זיין גאט, אזוי ווי דוד המלך בעט אין תהלים: "עבדך אני הבינני" — איך בין, גאט, דיין קנעכט, מאך מיך פערשטענדיג, גיב מיר אריין שכל און גוטע אידעען.

און אז א קנעכט וויים און פערשטעהט די פיעלע טובות וואס ער גענים

פון זייַן ווירטה, טובות פאר זיך נשמה און פאר זייַן גוף; וועַן דער מענש וויַיס אז דער אויבערשטער קוקט אויף איהם שטענדיג און וויַיס אלעס וואָס ער טהוט אין די עפענטליכקייט און פערבאָרגענהייט און גיט אכטונג אויף אלע זיינע בעוועגונגען און אלצדינג איז פערקניפט און פערבונדען מיט גאָטס רצון; וועַן דער מענש איז איבערצייגט אז די הימלישע קראפט געוועלטיגט איבער אלעס, אבער ער האָט דעם מענשען געגעבען דעם רשות, די ברירה צו פאלגען דעם יצר הרע אדער דעם יצר טוב, — אז ער וועט דאָס אין זיינען האבען, וועט ער זיך מיט אלע זיינע קרעפטען סטארען צו טהאָן זאכען וואָס זאלען גאָט געפעלען זיין. און אז ער וועט אזוי טהאָן, וועט גאָט פון איהם אוועקנעהמען די נארישקייט און וועט איהם בעקליידען אין א מלבוש פון מורא און חרפה פאר זיך בעשעפער. דער מענש וועט איהם דאן ליעב האבען, וועט וועלען דאָס וואָס גאָט וויל, און דאָס וועט איהם ברייגגען פיעל גוטעס, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין דער תורה: "יאר ה' פניו אליך" — גאָט וועט דערלייכטען זיין פנים צו דיר און וועט דיר טהאָן גענאדען.

דער עיקר איז, אז האבענדיג מיט זיך דעם דערמאָהנטען חשבון, וועט דער מענש פערפאלקאמענען די בעדינגונגען פון גאָטס דיענסט, וועט אנערקענען דעם בעשעפער אלס זיין אייגנציגען הארר און זיין ליעבשאפט צו איהם וועט זיין א פאלשטענדיגע מיט אמת'ע טריייקייט און איבערגעבענהייט. דער־ פאר וועט די ליעבשאפט פון גאָט צו איהם אויך זיין א פאלקאמענע און ער וועט איהם גטועס טהאָן, אזוי ווי משה רבנו האָט גזאָגט צו די אידען: „וראי כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" — אז אלע פעלקער פון דער יועלט וועלען זעהן אז גאָט'ס נאָמען ווערט אויף דיר גערופען, וועלען זיי פאר דיר מורא האבען.

און ווארום איז דאָס? ווארום האָט עס משה רבנו צוגעזאָגט די אידען אז אויב זיי וועלען דיענען גאָט וועט מען פאר זיי מורא האבען? איז דער שכל דערפון, וויל עס איז בעוואוסט, אז די גרויסקייט פון דיענער ווערט געשאצט לויט די גרויסקייט און מעלות פון די, ביי וועמען זיי דיענען, און לויט די לאסקע וואָס זיי האבען ביי זייערע בעלי הבתים. עס פערשטעהט זיך, אז א דיענער ביי א מלך, וואָס האָט לאסקע ביים מלך און ער איז איהם מקרב, ווערט ביי לייטען אנגענומען פאר א חשוב'ערען מענשען ווי א דיענער ביי א פראָסטען ווירטה. און וויל דער נאָמען פון בעשעפער איז גרויס און ערהא־ בען ביי אלע פעלקער, אזוי ווי דער פסוק זאָגט איז מלאכי: "כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים" — פון זון אויפגאנג ביז זון אונטערגאנג, דאָס הייסט: פון מזרח ביז מערב איז מיין נאָמען גרויס ביי די פעלקער, דע־ ריבער זיינען גאָטס געטרייע און איבערגעגעבענע דיענער, וועלכע האבען ביי איהם חן, אנגענומען אלס חשוב'ע לייט, וועלכע מען רעספעקטירט און מען האָט פאר זיי מורא.

דעריבער האָב דעם דאזיגען חשבון מיט זיך אליין און דו זאלסט, ברודער, ניט זיין נעגייגט צו פאלגען דעם יצר הרע און דו זאלסט ניט בענוצען דיינע געדאנקען און דיין פערשטאנד אפצוגעבען זיך מיט וועלטליכע תאוות. האָב שטענדיג אין זינען אז דער בורא יתברך גיט אכטונג אויף דיינע חשבונות, וועלכע דו מאכסט פערבאָרגען אין דיין הארצען, און דו זאלסט אלץ אין זינען האבען פון גאָטס וועגען און פון זיין כבוד וועגען, וויל ער וויים וואָס דו

טראכטס, אזוי ווי עס ווערט געזאגט איז תהלים: "ה' יודע מחשבות אדם" — גאט ווייס די געדאנקען פון מענשען.

אכטענס, דארף זיך דער מענש רעכענען מיט זיך אליין וועגען דעם ענין פון אייניגען גאט איז זיין הארצען, וואס דאס איז אויף צווייערליי אופנים. ערשטענס, זיין א מאמין אין גאטס אייניהייט, ווי מיר האבען ערקלעהרט איז אנפאנג פון דיעזען ספר, איז שער היחוד, און צווייטענס, אייניגען די מחשבה פון גאטס וועגען איז אלעס וואס דער מענש טהוט, א חוב אדער א רשות, א זאך וואס ער איז מחויב צו טהאן אדער אזעלכעס וואס ער מעג טהאן אדער ניט טהאן, אזוי ווי מיר האבען ערקלערט אין פינפטען שער פון דיעזען ספר, איז שער יחוד המעשה. אין דעם ענין פון אייניגען גאט איז דער הויפט בעדינג, אז דער מענש זאל ניט האבען קיין אנדער גאט אויסער דעם בעשעפער און ער זאל צו גאט ניט צורעכענען קיין געשטאלט, קיין פארמע, קיין אייגענשאפט און קיין איבערגאנג פון אייז וועזען צו אן אנדערען. ער דארף וויסען, אז עס איז ניטא קיין אייניהייט ווי גאטס אייניהייט און קיין בעשעפער, קיין מיסטער אויסער איהם, און אלעס וואס איז ערקלעהרט געווארען וועגען אחדות הבורא אין שער היחוד.

און דער הויפט בעדינג איז יחוד המעשה, אין אייניגען טהאטען בלויז פון גאטס וועגען איז, אז אלעס וואס דער מענש טהוט דארף זיין כונה זיין לשם שמים, פון גאטס וועגען, פאר דעם כבוד פון זיין גרויסען נאמען, ניט כדי מען זאל איהם, דעם מענשען, לויבען: ניט ערוואַרטענדיג צו האבען צולייב דעם פון אימיצען טובות, ניט אויס מורא פאר מענשען, ניט צו ציהען פון דעם וועלכע עס איז נוצען און ניט כדי אפצוהאלטען פון זיך וועלכען עס איז שאדען, דא אויף דער וועלט אדער אויף יענער וועלט, אזוי ווי אונזערע חכמים זאגען: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס" — איהר זאלט ניט זיין ווי קנעכט וואס דיעזען דעם ווירטה בלויז כדי צו קריעגען בעצאהלט.

און איבערציג זיך, ברודער, אין דעם פון די פיהרונגען פון מענשען. וועז אייגעמס א גוטער פרייגד פיהלט אז יענעמס הארץ איז ניט גאנץ מיט איהם, אדער א הארר פיהלט אז זיין קנעכטס הארץ איז מיט איהם ניט גאנץ, וועט ער אויף איהם גענוים אין כעם זיין און ער וועט איהם ניט פערצייהען סיידען דער פריגד אדער דער קנעכט וועט ארויסצייגען אמת'ע טרייהייט צו איהם, הייגט ווי אזוי קענען מיר פערלאנגען פון בורא יתברך, וואס אלע בעשעפענישען מוזען צו איהם אנקומען און ער דארף צו קיינעם ניט אנקומען, אז ער זאל דולדען וועז מיר דיענען איהם ניט מיט טרייהייט און איבערגעבענהייט? ווי אזוי קענען מיר האנדלען געגען גאט אויף אזא שטייגער וואס מיר ווילען ניט אז מענשען זאלען האנדלען געגען אונז?

און אז דער מענש מיט שכל וועט דאס איבערעבענען, וועט ער זיך שעהמען פאר'ן בעשעפער און וועט האלטען ריין זיינע מחשבות אין דעם ענין פון גאט'ס אייניהייט און וועט טהאן זיינע מצות מיט חשק, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "דרך מצותיך ארוץ" — אין וועג פון דיינע פערזאגען וועל איך לויפען.

נייגטענס, דארף דער מענש זיך רעכענען מיט זיך אליין וועגען די ארט און ווייזע ווי אזוי ער דיענט גאט איז יעדען פרט בעזונדער. ער דארף אין

זינען האבען, אז וועז דער מלך וואלט איהם געהייסען טהאן עפעס א זאך מיט זיינע אברים, וועז ער וואלט איהם, הייסט עס, אנגעזאגט ער זאל טהאן פיזישע ארבייט, וואלט ער זיך געסטארעט מיט אלע זיינע מענליכקייטען אפצוטהאן די ארבייט אויפ'ן בעסטען אופן אוז קיין זאך וואלט איהם ניט אפגעהאלטען. אויב וויעדער דער קעניג זאל אויף איהם ארויפלייגען גייסטיגע ארבייט, ארבייט צו וועלכע מען דארף צולייגען דעם קאפ, די גערענקען, וואלט ער זיך אנגעשטרענגט אוז וואלט אנגעוונדעט זיין גאנצען שכל דורכצופיהרען דיא זאך ריכטיג, אהן פעהלערען. אוז וועז ער, דער מענש, זאל וועלען אפדאנקען דעם מלך פאר חסדים וואס ער האט מיט איהם געטהאן; אויב ער וואלט געוואלט געבען דעם דאנק שריפטליך אדער מינדליך, וואלט ער זיכער ניט געשפארט קיין מיה אוז וואלט עס ארויסגעבראכט מיט דער שעהנסטער אוז בעסטער מליצה, מיט דיא שעהנסטע אוז בעסטע וועדטער וואס מען קען אויסדריקען, אויב די וועדטער זיינען אמת'ע, אויב זיי דריקען אוים שבחים, צו וועלכע דער קעניג איז טאקי בערעכטיגט, אדער אפילו מיט פאלשע שבחים וואס ער האט גאר ניט פערדינט. אוז וועז נור ער וואלט געקענט צייגען דעם קעניג זיין דאנקבארקייט מיט אלע זיינע גליעדער, די אויסווייניגסטע אוז די אינווייניגסטע, וואלט ער דאס געטהאן. וועז מעגליך וואלט ער אויסגעדריקט זיין דאנקבארקייט דורך דעם הימעל, די ערד אוז אלעס וואס אויף דער וועלט געפינט זיך, אום דער קעניג זאל וויסען אז ער דאנקט איהם. היינט אז אזוי וואלט ער גהאנדעלט געגען א מענשען, וואס איז אייגענטליך א שוואכע בע־שעפענס אוז גרויערט ניט לאנג אויף דער וועלט, טא ווי אזוי דארף ער האנדלען מיט אפגעבען א שבח והודיה דעם גרויסען אוז אלמעכטיגען בעשעפער?

אוז מען דארף וויסען, אז אלעס וואס א מענש טהוט פון גאטס וועגען מוז זיין אייגם פון די דריי: זאכען וואס וועלען געטהאן בלויז אין דער מחשבה, ווי אמונה אין אחדות הבורא אוז דאס גלייכען; זאכען וואס וועלען דורכגעפיהרט דורך די אברים אוז די מחשבה אדער כונה, ווי תפלה טהאן, לער־נען, לויבען אוז דאנקען גאט, זאגען לייטען מוסר אוז עהנליכעם, צו וועלכע מען געברויכט דעם מויל אוז דאס הארץ, אוז וועדער אזעלכע מצות, וואס וועלען געטהאן מיט די גליעדער אוז בלויז ביים אנפאנג דארף מען זינען האבען אז מען גהט עם טהאן פון גאטס וועגען, ווי, למשל, סוכה, לולב, ציצית, מזוזה, שמירת שבת אוז דאס גלייכען. וואס בעת דער מענש איז מקים די דאזיגע מצות קען ער זיך אין זינען האבען אנדערע זאכען. וועז מען זיצט אין סוכה מוז מען ניט קאנצענטרירען די גערענקען בלויז אויף דער סוכה; בעת מען טראגט ציצית, מוז מען ניט אין זינען האבען בלויז די ציצית אוז אזוי עהנליכע מצות. ביי חובות הלבבות אבער, ביי הערציליכע פפליכטען, מוז דער מח זיין פריי פון וועלטליכע זאכען אוז די גערענקען דארפען זיין קאנצענטרירט בלויז צו דער איין זאך, אזוי ווי מען דערצעהלט אויף א געוויסען פרוש, אויף א פרומען מאן, וואס פלעגט זאגען אין זיין תפלה: "מיין גאט, די זאך וואס איך האב דערפון וואס איך דיעז דיך אפשר ניט גענוג, בעזייטיגט אין מיר אנדערע זאכען אוז דער צער וואס איך האב דערפון פערטרייבט פון מיר אנדערע מינים צער". אוז אז דער מענש פיהרט זיך אזוי, זיינען זיינע מעשים אנגענומען ביי גאט.

אוז וועז א מענש איז זיך עוסק אין א מצוה, וואס ער איז מחויב צו

טהאן אי מיט די אברים, אי מיט'ן הארצען, ווי דאונען אוז דאס גלייבען, דארף זיין קערפער אויך זיין פריי פון אנדערע זאכען אוז איבערגענעבען בלויז צו דער מצוה. בעת ער טהוט תפלה דארף ער אינגאנצען זיין ארויסגעטהאן פון דער וועלט, אוז אפילו ניט טראכטען וועגען עולם הבא. ער דארף נור אין זיגען האבען איין זאך: צו וועמען ער רעדט אוז ביי וועמען ער בעט. אוז מען דארף וויסען, אז די ווערטער וואס געהען ארויס פון מויל זיינען אזוי ווי א שאלעכץ ארום א פרי, דאס פערשטעהען די בעדייטונג פון די ווערטער איז אזוי ווי די הארץ, די פרי גופא, אדער די תפלה אין אלגעמיין איז אזוי ווי א גוף אוז דאס פערטיעפען זיך אין דעם וואס מען בריינגט ארויס פון מויל איז אזוי ווי די נשמה. דעריבער, אז איינער איז מתפלל מיט'ן מויל אוז זיינע געראנקען זיינען פערנומען מיט וועלטליכע זאכען, איז זיין תפלה א קערפער אהן א גייסט אדער א שאלאכץ אהן א פרי. אויף אזעלכע זאגט דער נביא ישעיה: "יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני" — ווייל דאס דאזיגע פאלק האט זיך צו מיר דערנעהענטערט מיט זיין מויל אוז מיך געהרט מיט די ליפען, אבער זיין הארץ איז וויט פון מיר.

דער וואס טהוט תפלה צו גאט בלויז מיט'ן מויל אוז ניט מיט'ן הארצען איז גלייך צו א קנעכט וואס זיין ווירטה איז געקומען צו איהם אין הויז, האט דער קנעכט אנגעזאגט זיין ווייב אוז די איבעריגע בני בית אז זיי זאלען איהם שעהן אויפנעהמען אוז טהאן פאר איהם אלעס וואס פאסט צו טהאן פאר א הארר. אליין אבער איז ער אוועק פראוועז הוליאנקעם מיט גוטע ברידער אוז ניט געוואלט בעמיהען זיך צו צוטיילען כבוד דעם ווירטה. איז דער ווירטה אין כעס געוואארען אוז גאר ניט געוואלט אננעהמען דעם כבוד אוז די אויפנאהמע פון זיין קנעכט'ס ווייב אוז קינדער, אזוי אויך ווייל גאט ניט אננעהמען די תפלה וואס ווערט ארויסגעבראכט בלויז פון צונג, אבער אהן הערצליכע כונה.

צום סוף שמונה עשרה זאגען מיר: "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי" — זאלען בעווייגט ווערען די רייד פון מיין מויל אוז דאס טראכטען פון מיין הארץ. היינט ווי אזוי שעהמט מען זיך ניט דאס צו בעטען, ווען בעת זאגען די שמונה עשרה איז דאס הארץ גאר געווען פערנומען מיט מחשבות פון וועלט־ליכע ענינים, אזעלכע וואס מען מעג אדער אזעלכע וואס מען טאר ניט? אונזערע חז"ל האבען געזאגט: "ימוד אדם את עצמו, אם יכול לכון את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל" — א מענש דארף זיך איבערצייגען ביי זיך אליין, אויב ער קען האבען די ריכטיגע כונה, זאל ער תפלה טהאן אדער דאווענען, אוז אויב ניט, זאל ער בעסער גאר ניט דאווענען. רבי אליעזר האט פאר זיין טויט אנגעזאגט זיינע תלמידים: "וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים" — ווען איהר וועט מתפלל זיין, זאלט איהר ווייסען פאר ווען איהר זייט מתפלל. אין איכה איז דא א פסוק: 'נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים" — לאמיר אויפהויבען די הענד מיט די הערצער צו גאט אין הימעל. אין דיא הייליגע שריפטען זיינען דא נאך פסוקים וואס דריקען אוים דעם געדאנק, אז תפלה מוז זיין מיט'ן גאנצען הארצען.

אוז דו דארפסט, ברודער, וויסען, אז די הויפט כונה פון תפלה איז, אז די נשמה זאל פיהלען א בענקשאפט צו גאט אוז דער מענש זאל דערפון וואס ער דערהויבט דעם בעשעפער אונטערטעניג ווערען צו איהם. אוז ווייל עס

וואלט שוועך געווען פאר מענשען אליין מסדר צו זיין תפלות, ווייל מענשען וואלטען אליין נישט געקענט אויסדריקען אלעם פון זייערע אייגענע געדאנקען, דעריבער האבען אונזערע חכמים פערפאסט א סדר התפלות, אין וועלכע עס געפינען זיך פערשידענע געבעט אדער פערלאנגען פון גאט ב"ה. אין דיא תפלות זיינען דא אזעלכע וואס א מענש וואלט זיך אליין נעשעהמט צו בעטען, ווי, למשל, מודה זיין אויף די זינד און בעטען ביי גאט מחילה. אבער אז די תפלות זיינען פערפאסט פאר אלעמען גלייך, שעהמט מען זיך נישט. און דיא חכמים האבען געהייסען זאגען די תפלות מיט'ן מויל און נישט יוצא זיין בלויז מיט האבען זיי אין דער מחשבה, ווייל אין מענשען'ס מח מישען זיך פערשיעדענע רעיונות און עס איז שוועך צו קאנצענטרירען די געדאנקען אויף איין זאך. וועו אבער מען רעדט ארויס וועלטער מיט'ן מויל, איז די טבע אז דיא מחשבה געהט נאך די רייד. עס איז לייכטער, הייסט עס, צו מכון זיין א געדאנק, וועו מען ברייגט איהם ארויס אין וועלטער. בשעת הדחק אבער, פאר א נויט, איז מען אין געווייסע פעלע יוצא מיט טראכטען די תפלה אין הארצען. אין געווייסע פעלע איז מען אויך יוצא מיט א תפלה קצרה, מיט א קיצור, אן אויסצוג פון די תפלות וואס די חכמים האבען מסדר געווען, ווי עס וועלט געזאגט אין דער מסכת ברכות.

דעריבער, ברודער, האב דיין תפלה אין דיין מחשבה און פערגלייך דיא מחשבה מיט די וועלטער וואס דו ברייגסט ארויס פון דיין מויל. וועגן אף דיין גוף פון אלע דיינע בעוועגונגען אוו בעת דו טהוסט תפלה בעפריי דיינע געפיהלען אוו רעיונות פון וועלטליכע ענינים. פערגלייך דיין תפלה צו גאט מיט דעם ווי דו וואלסט עס געטהאן צו דיין קעניג. וועו דו וואלסט גערעדט צו א קעניג, וואלסטו גערעדט מיט'ן גאנצען הארצען, אפילו וויסענדיג אז ער וויסט נישט וואס ביי דיר אין הארצען טהוט זיך, א פשיטא שוין צום בעשעפער וואס וויים דיינע מחשבות, דארפסטו געווים אין זינען האבען נור דאס וואס דו רעדסט פאר איהם אוו נישט עפעס אנדערש.

אוו פערגעס נישט, אז תפלה איז א זאך וואס דער בעשעפער האט אויף דיר אנפערטרויט. עס זיינען דא זאכען וואס מענשען זעהען אויב מען טהוט זיי ריכטיג אדער נישט, מאכט אייגער דעם אנדערען אויפמערקזאם, אז דאס אוו דאס טהוסטו נישט ווי נעהעריג איז. מיט תפלה אבער איז אנדערש. קיין זייטיגער מענש וויים דאך נישט אויב דו ראוועגסט מיט דער ריכטיגער כוונה אדער נישט. דאס פערלאזט זיך גאט אויף דיינע נאמנות, טא ווי אזוי קענסטו דאס פעלשען? וואורום זאלסטו זיין פון די וואס דער פסוק זאגט אויף זיי: אין דער סדרה האזינו: "בנים לא אמון בם" — קינדער וואס מען קען זיי נישט טרויען, וואס מען קען זיך אויף זיי נישט פערלאזען?

אוו וועו א מענש טהוט וועלכע עס איז מצוה מיט זיינע גליעדער, ווי סוכה, ציצית אוו דאס גלייכען, דארף ער פריהער אריידער ער טהוט די מצוה מכון זיין פון גאטס וועגען. ער דארף אין זינען האבען צו דערפילען דערמיט דעם רצון פון בעשעפער אוו דאנקען איהם אוו לויבען איהם פאר די חסדים אוו טובות וואס ער גענים פון איהם. עס איז אבער נישט שייך צו זאגען, אז זיינע געדאנקען זאלען דורכאוים זיין קאנצענטרירט אויף דער סוכה אדער אויף די ציצית. ער מוז אבער שטענדיג אין זינען האבען צו וועלען נאכקומען דעם הייליגען רצון פון הש"ת אוים מורא פאר איהם, אזוי ווי דוד המלך זאגט

אין תהלים: "לעשות רצונך אלהי חפצתי" — מיין גאט, איך וויל טהאן דיין וויללען. אין אן אנדער ארט זאגט ער: "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" — איך בערעכנע מיינע וועגען, איך האב מיט זיך א חשבון הנפש און איך וועל מיינע פיס צו דיין תורה.

פרק ה'

מיר האלטען איצט ביים צעהנטען חשבון וואס א מענש דארף האבען מיט זיך אליין. דיעזער איז: דאס אין זינען האבען, אז דער בעשעפער קוקט אויף זיינע אפענבארע און פערבארגענע מעשים, אז דער בעשעפער זעהט איהם שטענדיג און געדענקט אלע זיינע טהאטען און אפילו וואס עס לויפט נור דורך אין דעם מענשען'ס נעדאנקען, גוטעם אדער שלעכטעם. האבענדיג דאס אין זינען, וועט זיך דער מענש שטענדיג בעמיהען צו פערריכטען דאס וואס ער מאכט קאליע דורך טהאט אדער דורך דער מחשבה:

יעדער דארף זיך נעהמען א ביישפיעל: ווי וואלט געווען אז א מענש זאל אויף איהם שטענדיג קוקען און בעאבאכטען זיינע בעוועגונגען, וואלט רעכט געווען אז ער זאל טהאן א זאך וואס יענער האסט אדער עס עקעלט איהם? היינט ווארום זאל ער פאר גאט'ס אויגען טהאן אזעלכעס, וואס ער האט פייגט? ווארום זאל ער זיך ניט שעהמען פאר איהם און פארזיכטיג זיין ניט צו טהאן אזעלכעס וואס איז השם יתברך ניט לרצון? און ווארום זאל ער איהם ניט דיענען און געווינען זיין ליעבשאפט?

און וויעדער, וווייסען מיר דאך, אז וועז מיר נעהען ארויס אנטקעגען מלכים ושרים אדער אזוי גרויסע לייט פוטצען מיר זיך פוים אין אונזערע שעהנסטע און בעסטע קליידער, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין מגילת אסתר: "כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק" — מען קען ניט ארייננקומען אין טהויער פון קעניג'ס פאלאץ אין א מלבוש פון א זאק, אדער וועז יוסף האט נעדארפט ערשייינען פאר פרעה, ווערט געזאגט: "ויגלח ויחלף שמלותיו" — ער האט זיך אפגענאלט און אומגעביטען זיינע קליידער. איז פאר א מלך אדער א שר דארף מען זיך נור פוצען אויסערליך, ווייל מעהר ווי דאס זעהט א מענש ניט, אבער גאט דארפען מיר דיענען אי אויסערליך, אי אינערליך, ווייל ער זעהט און וויייסט אונזערע מחשבות אזוי גוט ווי די אפענבארע טהאטען. וועז מיר וואלטען זיך פארגעשטעלט אז דער קעניג זעהט וואס ביי אונז אין די הערצער טהוט זיך אזוי גוט ווי ער זעהט אונזער אויסערליכען אויסזעהן, וואלטען מיר אויך נערייניגט אונזערע נעדאנקען נעגען איהם לויט זיין פערלאנג.

און איהר זעהט דאך, אז מענשען לערנען חכמות און די נעזעצע פון לאנד אין וועלכע זיי וואהנען מיט דעם אבזיכט כדי לאסקע צו האבען ביים קעניג, וועלכער פערלאנגט פון זיינע אונטערטהאנען אז זיי זאלען ניט זיין אונווייסענד און קלאהר זיין אין די נמוסי המדינה, אין די לאנדעם נעזעצע. און אז אזוי, ליעגט דאך אויף אונז א גרעסערע פפליכט צו פלייסען זיך און פוצען זיך פאר'ן בורא יתברך און וויסען די חכמת התורה און איהרע דינים און אפהיטען זיי. אז פאר א מלך בשר ודם טהוען מיר דאס, דארפען מיר דאס נעווייס טהאן פאר גאט וואס וויים און זעהט אונזערע בעהעלטנים און קיין זאך וועגדט איהם ניט אפ פון קוקען און אבטונג נעבען אויף אונז, אויף אונזערע גליעדער און

אינערליכע מחשבות, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ירמיה: "אני ה' חוקר לב בוחן כליות" — איך גאט פארש די הערצער און בעאבאכטע די ניערען. אין זכריה איז דא א פסוק: "בכל מקום עיני ה' " — איבעראל, אין יעדען פלאץ זייענ גאט'ס אויגען. און דער מענש טאר ניט דענקען, אז גאט קוקט אויף איהם ניט. דוד המלך זאגט אין תהלים: "ה' משמים השקיף על בני אדם" — גאט קוקט פון הימעל אויף די מענשען, און עס זיינען דא נאך פסוקים וואס דריקען אוים דאסזעלבע.

און אז דער גלויביגער וועט שטענדיג האבען דיעזען חשבון מיט זיך און וועט עס האבען אויף זיין רעיון, וועט גאט'ס נאמען זיין איינגעקריצט אין זיין הארצען, ער וועט דעם בעשעפער זעהן מיט די אויגען פון זיין שכל, ער וועט, הייסט עס, פערשטעהען די גאטהייט און ער וועט פאר גאט מורא האבען, וועט איהם ערהויבען און איבערצייגט זיין אין זיין גרויסקייט דורך זיינע מעשים, דורך זיין שאפונג און די ארט און וויזע ווי ער פיהרט די וועלט, וואס דאס זאגט עדות אויף זיין גרויסקייט, ערהאבענקייט, חכמה און מאכט.

און אז דער מענש וועט שטענדיג אזוי טהאן, וועט דער בעשעפער איהם פריי מאכען פון זיינע זארגען, איהם בערוהיגען פון זיין שרעק, ער זאל פאר קיינעם אן פאר קיין זאך ניט דארפען מורא האבען, און וועט פאר איהם עפענען די טהויערען פון זיין וויסענשאפט, וועט איהם ענטדעקען די סודות פון זיין חכמה און וועט האלטען אן אויג אויף זיינע דרכים און פיהרונגען צו העלפען איהם און שטיצען איהם וואו ער וועט זיך קעהרען און וועגדען, אזוי ווי עס וועלט נעזאגט אין תהלים אין קאפיטעל: "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר".

און דאס איז נאך ניט אלעס. דער מענש מיט די דערמאהנטע הנהגות וועט שטייגען צו דער הויבער מדרגה פון צדיקים און חסידים און וועט זעהן אהן אויגען, וועט הערען אהן אויערען, וועט ריידען אהן א צונג און וועט פיהלען זאכען אהן די חושים, וואס זיינען פאר זיי בעשטימט. ער וועט, הייסט עס, קומען צו דער מדרגה פון נבואה, א זאך וואס איז ניט אזוי לייכט צו בעגרייפען. דער מענש יענער וועט קיין זאך ניט פער'מאוס'ן, וועט מאכען זיין וויללען אבהענגינג אן דעם רצון פון גאט, זיין ליעבשאפט וועט זיין אבהענגינג אן גאט'ס ליעבשאפט און וועט ליעב האבען דאס וואס גאט ליעבט און האסען דאס וואס גאט האסט. און אויף אזעלכען זאגט דער חכם אין משלי: "כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מה' " — דער וואס געפינט מיך (די תורה) דער וואס ערווערבט די חכמת התורה, געפינט לעבען און קריעגט בעווילינונג פון גאט.

דער עלפטער חשבון וואס א מענש דארף האבען מיט זיך אליין איז וועגען זיין פערנאנגענהייט. ער דארף זיך פערטראכטען אין דער זאך און אויסגעפינען אויב ער האט אין דער צייט וואס ער האט אפגעלעבט זיך עוסק געווען אין די דיענסט פון זיין גאט אדער אין די דיענסט פון יצר הרע. ער דארף זיך פארשטעלען אזא זאך: וועז דער קעניג זאל איהם געבען א סומע נעלד ער זאל דאס אויסגעבען אויף געוויסע זאכען און איהם אנזאגען, אז אויף קיינע אנדערע זאכען זאל ער אפילו דיא קלענסטע קלייניגקייט ניט אויסגעבען. און דער קעניג זאל איהם מתרה זיין, אז צו ענדע יאהר, לאמיר זאגען, וועט די רעגיערונג פאדערען פון איהם דין וחשבון און אויב מען וועט אויסגעפינען אז ער האט געהאנדעלט ניט פינקטליך ווי מען האט איהם ג-

הייסען, וועט עס איהם ניט געשענקט ווערען און ער וועט בעשטראפט ווערען פאר יעדע איבערינע פרוטה וואס ער האט אויסגענעבען, — אין אזא פאל וואלט ער געווינס פון צייט צו צייט אויסגערעכענט וויפיעל ער האט פון דעם מלך'ס געלד אויסגענעבען און וויפיעל עס איז נאך איהם פערבליבען, און ער וואלט זיך געהיט און וואלט זעהר פארזיכטיג געווען אז דער חשבון זאל שטימען און ער זאל ריכטיג קענען אויפצייגען אויף וואס ער האט די געלד אויסגענעבען און וויפיעל ער האט אויף יעדע זאך בעזונדער אויסגענעבען. אזוי וואלט יעדער זיכער געהאנדעלט מיט א מלך, וואס איז ניט מעהר ווי א מענש אזוי ווי ער. און וויבאלד אזוי, דארפסטו, ברודער, זיך בעדענקען, אויב נור דו קענסט, יעדען טאג אויב דו וועסט קענען אפנעבען א פינקטליכען רעכענונג וועגען דיינע פפליכטען צו גאט, ברוך הוא.

און אויב דו וועסט פערנאכלעסיגען צו האבען דיעזען חשבון הנפש וועגען די פערנאנגענע צייט; אויב דו וועסט ניט בעטראכטען וואס דו האסט ביז איצט אויפגעטהאן און וואס דו האסט פערפעהלט צו טהאן פון גאט'ס וועגען, דארפסטו לכל הפחות זיך בעדענקען וואס דו האסט צו טהאן אויף וויטער. זאל איין נאכלעסיגקייט ניט יאגען די אנדערע נאכלעסיגקייט און זאל איין פערזעהען ניט יאגען אן אנדער פערזעהען. דו זאלסט, הייסט עס, ניט זאגען: וויבאלד איך האב ביז איצט ניט געמאכט קיינע חשבונות וועגען מיינע שולדען צו גאט, וועל איך דאס שוין וויטער אויך ניט טהאן. ביי גאט, דארפסטו וויסען, איז ניטא קיין נאכלעסיגקייט, קיין פערזעהן און קיין פערגעסונג, און אויב דער מענש מאכט א חשבון הנפש אדער ניט, איז זיין חשבון פאראן ביים בעשעפער און ער וועט זיך פון דעם ניט אויסדרעהען.

און עס איז שוין געוואגט געווארען, אז די טעג פון מענשענס לעבען זיינען בי־כער און די מענשען דארפען אין זיי איינשרייבען אלעס וואס זיי דארפען וויסען און געדענקען. דאס הייסט, אז יעדער איינער דארף טאג איין, טאג אוים האבען א חשבון מיט זיך אליין וואו ער האלט אין דער וועלט. און דוד המלך זאגט אין תהלים: "אל תהיו כסום כפרד" — איהר זאלט ניט זיין ווי א פערד אדער ווי אן עזעל וואס וויים ניט און פערשטעהט ניט פון איבער־דענקען, איבערטראכטען וועגען זיין אייגענעם לעבען.

צוועלפטענס, דארף דער מענש האבען א רעכענונג מיט זיך אליין בעת ער קריעגט א שטארקען חשק צו עולם הזה, צו וועלטליכע זאכען און ער סטארעט זיך מיט אלע זיינע מעגליכקייטען צו גענייסען וואס מעהר פון דער וועלט. איז דאמאלס, בעת ער איז אריינגעטהאן אין עולם הזה, זאל ער אפווענען און אפמעסטען זיינע וועלטליכע טרדות מיט זיין דענקען וועגען דעם ענין פון זיין סוף, וואס עס וועט זיין שפעטער נאך זיין טויט, און ער וועט דאן אליין איינזעהן, אז זיינע מחשבות אין וועלטליכע ענינים זיינען ביי איהם די העכסטע און וויכטיגסטע פון זיינע מחשבות, און זיין האפנונג צו גענייסען וואס מעהר פון דער וועלט איז ביי איהם די העכסטע און וויכ־טיגסטע האפנונג. ווען ער וועט די זאך גוט בעטראכטען, וועט ער איינזעהן, אז כאטש וויפיעל ער וועט גענייסען פון דער וועלט וועט איהם אלץ וויניג זיין, וואהרום די תאות עולם הזה זיינען אזוי ווי פייער, וואס מעהר האלץ מען לייגט אויף דעם אלץ מעהר ברענט עס, דאך איז זיין הארץ אין כונה נור צו דעם, צו די תענוגי העולם. ער דענקט ניט ליעב צו האבען נור דעם

יעניגען וואָס וועט איהם העלפען געניסען פון דער וועלט און ער האלט קיינעם פאר קיין גוטען פריינד אויסער דעם וואָס שאפט איהם פיעל ניט איז עולם הזה. ער וועט איינזעהן אז זיין קאָפּ איז שטענדיג פערנומען מיט טראכטען וועגען זול און יקרות אויף סחורות אין אלע עקען וועלט, וועגען קויפען און פערקויפען, און עס האלטען איהם ניט אָפּ קיינע שווערינקייטען צו פאָהרען אין ווייטע וועגען אין היטץ, אין קעלט און אין ים שטורעמס, אלץ ווייל ער האָפט צו ערגרייכען זיין צוועק, וואָס איז אין אמת'ן ניט קיין צוועק, ווייל עס קען זיין, אז זיין מיה וועט זיין אומזיסט און מעהר ווי טרחה און וועלט פּלאגעניש זאָל ער דערפון ניט האָבען.

און אויב אפילו זיין וואונש וועט יאָ מעהר אָדער ווייניגער ערפילט ווערען; אויב אפילו ער וועט האָבען פּראָפיט, ווער קען וויסען אויב דאָס וועט ביי איהם פערבלייבען? אפשר וועט ער בלויז זיין א שומר אויף דעם פאר א געוויסע צייט און אָנקומען וועט עס נאָכהער צו אן אנדערען ביי זיין לעבען אָדער נאָך זיין טויט, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין ירמיה: "בחצי ימיו יעזבנו" — איינער קלייבט אָן עשירות און מוז עס פערלאָזען אין מיטען זיין לעבען, אָדער ווי אין תהלים ווערט געזאָגט: "ועזבו לאחרים חילם" — מענשען זאמלען רייכטהום און שטארבען אוועק און לאָזען עס איבער פאר אנדערע. און דער חכם שלמה המלך האָט אונז געוואָרענט פון האוועז צופיעל און אוועקלייגען מיה אום רייך צו ווערען, אזוי ווי ער זאָגט אין משלי: "אל תיגע להעשיר מבינתך חדל" — דו זאָלסט זיך ניט מיהען רייך צו ווערען, מיט דיין שכל פערשטעה אויסצומיידען עס, און ווי ער זאָגט דאָרט ווייטער וועגען די קלעמעניס וואָס מען קען האָבען פון רייכטהום — "התעיף עיניך בו ואיננו" — דו וועסט נור בליקען אויף דעם, אויף די עשירות, און עס איז ניטאָ. אין איין אויגענבליק קען דאָס פערשווינדען. און איין חכם, דוד המלך, האָט אונז געלערענט: "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" — אז דו וועסט עסען פון דיין האָרעוואניע, פון דיין פּראצע און זיך ניט יאָגען נאָך רייכטהום, וועט דיר וואויל און גוט זיין.

און אזוי האָט דער חסיד, אגור בן יקה (משלי ל') געבעטען פון זיין גאָט ער זאָל איהם נור געבען זיין נויטיגע חיונה און דערווייטערען פון איהם רייכקייט אָדער צופיעל אָרימקייט, וואָס עס קען בריינגען דעם מענשען אראָפּצוגעהן פון גלייכען וועג. ער זאָגט דאָרט: "ריש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי" — אָרימקייט און רייכטהום זאָלסטו מיר, גאָט, ניט געבען, שפייז מיר נור, גיב מיר נור פיעל איך מוז נויטיג האָבען, ווארום אויב איך וועל צופיעל זאט זיין, וועל איך לייקענען אין גאָט און אויב איך וועל צופיעל אָרים זיין וועל איך ווערען א גנב. יעקב אבינו, עליו השלום, האָט אויך אזוי געבעטען: "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" — גאָט זאָל מיר געבען ברויט צו עסען און א בגד אָנצוקליידען זיך.

בעטראכטענדיג דאָס אלעס וועסטו, ברודער, ערוואכען און איינזעהען דעם טעות פון האוועז צופיעל, פון זיכען נאָכצוגעבען דעם גוף, וואָס עקזיסטירט בלויז א קורצע צייט און איז קיינמאָל ניט בעוואָרענט פון צער און בייזע בעגעגעניסען כל זמן ער איז בעהעפט מיט דער נשמה. איז דער גוף צופיעל זאט, ווערט ער קראנק; איז ער הונגעריג, ווערט ער אָפּגעשוואכט; קליידסטו איהם צופיעל, קען ער דאָס ניט פערטראָגען און לאָזטו איהם נאקעט, ליידעט

ער אויף. און די געזונדהייט פון גוף, זיין קראנקהייט, זיין לעבען און זיין שטארבען זיינען ניט אין דיין רשות און דאָס איז ניט ווי דו ווילסט. דאָס איז אלץ אין די הענד פון דיין בעשעפער, לויט זיין הייליגען רצון. און ווען אפילו דער גוף זאל האבען דיעזעלבע מעלות פון דער נשמה און שטעהען אויף איין מדרגה מיט איהר, וואלסטו דאָך אויך געדארפט זארגען פאר דער נשמה אזוי ווי דו זארגסט פאר'ן גוף, בפרט אז די נשמה שטעהט אזוי פיעל העכער פון גוף, דער נשמה'ס וועלט האט א סך מעהר מעלות ווי די וועלט, אין וועלכע דער גוף לעבט, האט מעהר קיום ווי דער גוף, קען עקזיסטירען אליין אהן צוזאמענ־ בינדונג מיט עפעם אנדערש, איז איידעל און דעליקאטנע און האט ניט אין זיך די פראסטקייט פון א קערפער, איז פערשטענדיג און איז שטענדיג נענייגט צו גוטע מדות, ניט צו שלעכטע, — היינט אז דו שענקסט אזוי פיעל מיה פאר'ן גוף, כאטש ער איז נישטיג און מבוזה און שוואך, טא ווי דארפסטו זיך בעמיהען פאר דיין נשמה וואס איז אזוי חשוב, אזוי ערהאבען און פערבלייבט אויף שטענדיג און ווערט קיינמאל ניט כלה?

נאך דיעזען חשבון וועסטו איבערצייגט זיין, אז דו דארפסט און דו מוזט מתקן זיין דיין נשמה דורך דער חכמת התורה אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "קנה חכמה קנה בינה" — קויף אדער ערווערב חכמה און פערשטענ־ דיגקייט. און אין אן אנדער פלאץ זאגט שלמה המלך: "אם חכמת חכמת לך" — אויב דו ביזט קלוג ביזטו קלוג פאר דיר. דאָס הייסט: די גייסטיגע זאכען פערבלייבען ביי דיר, קיינער קען דאָס ביי דיר ניט אוועקנעהמען אזוי ווי מען קען אוועקנעהמען קערפערליכע זאכען.

זעה, ברודער, און פערשטעה דעם חילוק צווישען די צווויי זאכען, דער גוף מיט דער נשמה, און וועגן זיך אפ פון מותרות, פון איבעריגע, אונגויטיגע זאכען, און סטארע זיך אנצוגרייטען וואס מעהר פאר דיין סוף, אויף נאכ'ן טויט. דו זאלסט ניט זאגען אז מיט דיר וועט ניט פאסירען ערגעהרם ווי מיט דעם אונווייסענדען, וואס וויים גאר ניט און פערשטעהט גאר ניט. דאָס איז ניט ריכטיג אזוי. מען וועט ביי דיר מאהנען לויט דיין שכל און וויסען. האסטו מעהר שכל, ווייסטו מעהר, ביזטו מחויב צו טהאן מעהר פון גאסט וועגען. דיין חשבון איז א גרעסערער ווי דער חשבון פון דעם וואס ווייסט וויניגער ווי דו און פאר דיין נאכלעסיגקייט אין עבודת הבורא וועט דיא שטראף זיין שטארקער.

און דו זאלסט זיך ניט פערלאזען אויף א זאך וואס קען דיך ניט רעכט־ פערטיגען און זיך ניט בערוהיגען מיט א טענה וואס וועט דיר שאדען, ניט גוטעס טהאן.

וועג איך זאל וועלען ארומריידען דיזען ענין פינקטליך, וואלט עס געווען צו לאנג, צו פיעל. דעריבער וועט פאר דיר געניג זיין דאָס וואס איך האב דיר דא געזאגט און געווארענט און געלערענט. פארטיף זיך אביסעל אין דער זאך לויט דו קענסט בעגרייפען און פערשטעהן און פערשטעה מיך אויפ'ן וואונק. דאָס איבעריגע לערען פון דער תורה און די רז"ל און דו וועסט אלעם מיט גאט'ס הילף וויסען קלאר און דייטליך.

דער דריצעהנטער חשבון הנפש באשטעהט אין דעם, וואס דער מענש דארף בעטראכטען זיינע מעשים און זיך איבערצייגען אז ער טהוט ניט גענוג פון גאט'ס וועגען. ער דארף וויסען, אז ער פערשטעהט און בעגרייפט מעהר ווי ער

טהוט און וועז ער זאל זיך מאהר אנשטרענגען וואלטען זיינע מעשים טובים גע־קענט זיין מאהר ווי זיי זיינען.

דיזער פונקט קען פארגליכען ווערען צו א דיענער וואס זיין ווירטה האט איהם געגעבען א פעלד צו פערזעהן און אויך זוימען געגוג פאר דער גאנצער פעלד, האט דער דיענער פארזעצט א ביסעל און די איבריגע זוימען האט ער צוגעגומען פאר זיך, פאר זיין אייגענעם געברויך. און אז דער ווירטה האט זיך וועגען דעם דערוואוסט, האט ער אויפ'ן דיענער ארויפגעלעגט א שטראף אז ער זאל איהם בעצאהלען ניט בלויז פאר די זוימען אדער תבואה וואס ער האט פאר־ברויכט פאר זיך, נור אויך פאר די תבואה וואס דאס פעלד וואלט געווען ארוים־געבראכט, וועז מען זאל איהר געווען פארזעהן איינגאנצען.

אזוי דארפסטו, ברודער, דעם חשבון האבען וועגען דיין דיענען גאט. דו וויססט דאך, אז דער באשעפער האט דיר געגעבען שכל אז דו זאלסט איהם פאר־שטעהן. ער האט דיר אויך געגעבען א תורה און די מצליכקייט צו לערנען די תורה און מקים זיין דאס וואס אין איהר איז געשריבען, און ער האט דיר אנגע־זאגט אז אזוי זאלסטו טהאו, היינט אז דו פרברויכסט מעהר ניט ווי א טייל פון דיין שכל אוז ענרגיע פון גאט'ס וועגען אוז די איבעריגע פארשוועדעסט דו אויך אנדערע זאכען אזוי ווי יענער דיענער די תבואה וואס דער ווירטה האט איהם געגעבען צו פארזעהן, פערשטעהט זיך, אז דער באשעפער וועט דאס ביי דיר מאהנען, און אז גאט הערט ניט אויף צו טאן דיר טובות, דארפסטו דאך געווים ארויסצייגען דיין דאנקבארקייט צו איהם אוז ערפילען זיין פארלאנג בשלמות.

דעריבער וועגד אן אלע דיינע מצליכקייטען אוז בעמיה זיך אזוי וויט ווי דו קענסט אפצוצאהלען גאט ווי גהעריג אין. זעה, אז דיינע מעשים זאלען זיך פארגלייכען מיט דיין שכל אוז דיין באמיהען זיך אין עבודת הבורא זאל זיין גלייך מיט דיין באגריפ. דאס היסט: דו זאלסט טאן אזוי פיעל ווי־פיעל דיין שכל איז אימשטאנד צו בעגריפען, אז דו דארפט טאן. אוז דו זאלסט זיך ניט ארויסלאזען אין איבעריגע, אומנויטיגע וועלטליכע זאכען, טאמער וועסטו מיער וועדען אוז דו וועסט ניט האבען גענוג קרעפטען אפצוגעבען גאט דאס וואס דו ביזט איהם שולדיג. ווייל דער בורא יתברך האט דעם מענשען געגעבען כח ער זאל קענען טאן פאר זיין קערפער אוז פאר זיין נשמה אוז אז ער וועט פאר־שוועדען צופיעל כח אויף קערפערליכע ענינים, אויף מותרות, אהן וועלכע מען קען אויסקומען, וועט איהם פעהלען כח אויף נויטוועדיגקייטען, צו טאן וואס פאר גאט אוז זיין תורה.

אוז דו זאלסט זיך קיינמאל ניט רעכענען מיט "וועז עס וואלט געווען" אוז "אפשר וועט זיין". דו זאלסט, היסט עס, ניט זאגען, למשל: "וועז איך וואלט רייך געווען, וואלט איך געטאן פאר גאט אלעם וואס מען דארף טאן", אדער: "אפשר וועל איך אמאל רייך זיין, וועל איך באצאהלען מיינע שולדען צו גאט". דו זאלסט זיך קיינמאל ניט פארלאזען אויף אזעלכע זאכען, ווייל ווער עס פאר־לאזט זיך אויף דעם פאלט שטענדיג. זאגען, אז וועז איך וועל זיין פערזארגט מיט אלעם אויף דער וועלט, וועל איך זיך נעהמען צוגרייטען עפעם אויף יענער וועלט, איז א גרויסער טעות. דאס היסט פארלאנגען פון גאט א משבון, ווי איך האב שוין וועגען דעם גצרעדט אין שער הבטחון.

היט זיך פון אזעלכע טענות אוז רעכטפערטיגונג, ווייל דאס איז אזא רעכט־

פערטיגונג ווי אנדערע ניט קיין באגניגענדע רעכטפערטיגונג פון זינדיגע אות דאס וועט דיך ניט מציל זיין פון שטראף, אזוי ווי שלמה המלך ע"ה האט געזאגט אין משלי: "לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב ונמצא ישלם שבעתים"—מען פערראכטעט ניט דעם גנב וועו ער גנב'עט אויף עסען, ווייל ער איז הונגעריג, פון דעסטוועגען אז מען כאפט איהם, מוז ער באצאהלען זיבען מאל אזוי פיעל. דאס מיינט ניט דוקא זיבען מאל, נור דאס מיינט אויסצורדריקען, אז דער גנב וועט בעשטראפט, אזוי ווי עם וועט געזאגט אין דער סדרה משפטים, אז א גנב האט אמאל צו בעצאהלען כפל און אמאל ארבעה וחמשה. די הויפט זאך איז, אז דער גנב קען זיך ניט פארטיידיגען דערמיט וואס ער האט גע'גנב'עט אוים נויטה. קען מען זיך דאך פאר אנדערע חטאים געווים ניט פערטיידיגען.

דעריבער, אז נאט דערלענגערט דיר די יאהרען, האלט עם פאר א גוטע געפינם אות כל זמן דו קענסט אפצאהלען נאט די חובות וואס דו ביזט איהם שולדיג, טהו דאס טאג טעגליך אות דאס וואס דו קענסט טאן קענען טאן, אויב אפילו דו וועסט דערלעבען דעם מארגען, אות דו וועסט פארבליבען א בעל חוב. אות נאך ערגער קען זיין, טאמער קומט דיין סוף, טאמער שטארבסטו אות דאן וועלען שוין אפגעהאקט ווערען אלע דיינע טענות אות קיין אויסרייד וועט דיר ניט העלפען. וואורום די וועלט איז אזוי ווי א מארק, וואס האלט ניט אן לאנג אות וער עם טהוט מסחר אות פערדינט, פרעהט זיך. אות וער עס האט שאדען, האט חרטה, אבער ער קען שוין צוריק ניט כאפען. אות דעריבער האט דער חכם נעזאגט אין קהלת: "וזכור את בוראך בימי בחורותיך" — געדענק דיין באשעפער אין דיין יוגענד. וואורט ניט ביז דו וועסט עלטער ווערען, וויל טאמער וועסטו נארניט עלטער ווערען, אדער טאמער וועסטו שפעטער ניט קענען טהאן דאס וואס דו קענסט איצט טהאן.

פרק ו'

דאס פערצענסטע איז, דער חשבון וואס א מענש דארף מיט זיך האבען איז דער צייט וויז ער וועט בעהערשט פון א ליבעם געפיהל, בעת ער פיהלט א בענקשאפט נאך דעם וואס ער דענקט אז ער איז זיין ליבהאבער, זיין גוטער פרייונד אזוי גוט ווי ער איז צו יענעם, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" — אזוי ווי אין וואסער שפיגעלט זיך אף דער פנים פון דעם וואס קוקט אהין אריין, אזוי איז די הארץ פון איין מענש צום אנדערען. וועו איינעמ'ס הארץ איז פול מיט ליבע צו אן אנדערען, איז יענעמ'ס הארץ אויך פול מיט ליבע צו איהם. אות אויב יענער איז א שר אדער אזוי אן אדם חשוב, איז דער ליבעם געפיהל צו איהם שטארקער. נאך שטארקער פיהלט א מענש די ליבע צו אזעלבען וואס ער זעהט פון איהם התקרבות, פריינדשאפט אות ער האט פון איהם טובות אות א צוזאג אויף ווייטערע טובות, כאטש יענער דארף צו איהם ניט אנקומען. צו אזא איינעם קען די ליבשאפט ניט געשטערט ווערען. פאר אזעלבען נוצט מען אוים די גאנצע ליבעם געפיהלען אות מען איז גרייט צו טאן פאר איהם אלעם מיט'ן גוף, מיט געלד אות מיט אלעם וואס נור טעגליך איז. היינט אז מיר טהוען אזוי פאר א בעשא"

פֿענעם, פֿאר א מענש וואָס איז אזוי שוואַך ווי מיר זיינען, טאָ וואָ זאָל מען מיר שוין האַנדלען געגען בעשאַפֿער?

און גאָט האָט אונז זיכער ליעב, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט: "לֹא מרובכם מכל העמים, כי מאהבת ה' אתכם" — ניט ווייל איהר זיינט מעהר פֿאר אַנדערע פֿעלקער האָט גאָט אייך אידען אויסערוועהלט, נור צוליב דעם ווייל ער האָט אייך ליעב. און ער האָט זיין ליבשאפֿט צו אונז ארויסגעוויזען דורך די פֿיעלע טובות און אותות ומופתים וואָס ער האָט מיט אונז געטהאָן און וואָס ער טהוט מיט אונז אַזיין יעדען דור. און אז מיר וועלען די זאַך באטראכטען גרינד־ליכער, וועלען מיר מעהר איבערצייגט זיין אויף ווי ווייט מיר דארפען זיין איבערגעבען צום בורא יתברך. וואַרום עס איז אַנגענומען אז דער וואָס איז געווען א גוטער פריינד פון אונזערע עלטערען און עלטערען'ס עלטערען, זיינען מיר פֿערפֿליכטעט צו אַנערקענען יענעמ'ס גוט פריינדשאפֿט און איהם ליעב האָבען און עהרען און אכטען, אזוי ווי דער חכם זאָגט אין משלי: "רעך ורע אביך אל תעזוב" — דיין גוטען פריינד און דעם גוטען פריינד פון דיין פאָטער זאָלסטו ניט פארלאָזען. און דער בורא יתברך טוט אונז פיעל גוטעם צוליב דעם זכות פון אונזערע עלטערען, מיט וועלכע ער האָט געשלאָסען א ברית, א פאר־באנד, אזוי ווי עס ווערט נעזאָגט אין דער תורה: „ומשמרו את השבועה" — נאָט האָט מיט די אידען גוטעם געטאָן וווייל ער האָט געהיט די שבועה, דעם אָפּמאך מיט אונזערע אבות. און עס זיינען דאָ א סך עהנליכע פסוקים.

דעריבער, וועו מיר זאָלען זיך אויף נאָט ניט פֿאַרלאָזען, ווען מיר זאָלען זיך ניט סומך זיין אויף זיינע חסדים און ניט זיין ענייגט צו ליעב האָבען איהם און זיך אָפּגעבען מיט זיין דינסט און ניט פֿאַרלייגען פאר איהם אונזערע בקשות און פארלאַנגען — וועו מיר זאָלען דאָס ניט טאָן, וואָלטען מיר געווען אונגעהייער פערנרעבט. אונדאָקבאר און אונגלויביג. מיר וואָלטען דערמיט ארויסגעצייגט ווי ווייט מיר זיינען פון אמת, אז ניט מיר נעדענקען די ליעב־שאפט פון נאָט צו אונזערע עלטערען און עלטערען'ס עלטערען און ניט מיר נעדענקען זיין ליעבשאפט און השגחה וואָס ער האָט אויף אונז אליין. און וואָל־טען מיר זיך ניט דארפען שעהמען צו פארגעסען נאָט'ס חסדים און טובות און גוטע הבטחות אויף שפּעטער?

ערוואַר, ברודער, פון דעם דאָזיגען שלאָף און וואַרף פון זיך אראָפּ דעם צודעק פון יצר הרע וואָס שיידעט דיך אָפּ פון דיין שכל. אזוי ווי א שפּין וואָס וועבט זיין שפּינוועב אויף א פענסטער, איז וואָס מעהר ער וועבט אלץ דיקער ווערט די וועב ביז עס פארשטעלט די ליכטיגקייט פון דער זון. דער יצר הרע, וואָס רוהט אין דיין הארצען, איז אויך אזוי. אַנפאַנגס פארשטעלט ער ניט פיעל די אויגען פון דיין שכל, אָבער אז דו לאָזט איהם איינווארצלען זיך איז דיר פארפינסטערט ער דעם אמת און דו ווערסט דורכאוים פאלש. וועו אָבער דו דערפיהלסט דעם יצר הרע באלד און דו פארטרייבסט איהם פון דיין הארץ, קומט עס דיר אַן ליכט, און פארנאכלעסיגסטו די זאך און דו ליינסט עס אָפּ, ווערט דער יצר הרע שטארק, נעהמט ביי דיר אוועק דעם שכל, און עס קומט דיר שוין אַן זעהר שווער פּטור צו ווערען פון איהם.

דעריבער, אייל זיך צו רעטען דיין זעלע און נעהם גאָט צו הילף צו פאר־שטויסען דעם יצר הרע, און בעמיה זיך און סטארע זיך צו דערליכטען דייגע אויגען מיט דער ליכט פון חכמה און דו ווערסט איינזעהן און איבערצייגט זיין

אין ריכטיגען אמת. באדענק זיך ברודער, און פיהר דיין נשמה אויפ'ן וועג פון איהר רעטונג. אויף די וואָס פארנאכלעסיגען אריינצוטראכטען זיך אין דער זאך זאָגט שלמה המלך אין משלי: "אנשי רע לא יבינו משפט" — שלעכטע מענשען פערשטעהען ניט קיין משפט, קיין גערעכטע גוטע זאַכען.

דעם פופצעהנטען חשבון הנפש דארף דער מענש מיט זיך האָבען, ווען ער גרייט זיך אָן לעבענס־באדערפניסע איידער ער דארף דאָס, ניט וויסענדיג אויב ער וועט לעבען ביז דער צייט ווען ער וועט דערפון קענען הנאה האָבען. אָדער ווען ער דארף פאָהרען אונטערוועגענס מאכט ער פריהער פאָרבערייטונגען און טראכט וועלכע סחורה ער זאָל מיטנעהמען, מיט וואָס פאר א מסחר ער זאָל זיך אָפּגעבען, ווי אזוי ער זאָל פאָהרען, מיט וועמען ער זאָל פאָהרען, וואָס פאר א שפייז ער זאָל מיטנעהמען, און דאָס גלייכען, כאָטש ער ווייס ניט וואָס גאָט האָט אויף איהם גוזר געווען און צי ער וועט גאָר דערלעבען מאכען די רייזע.

אזוי אויך, ברודער, און נאָך פיעל מעהר, דארפען מיר מאכען פאָרבערייטונגען פאר אונזער נסיעה אין דעם ווייטען וועג, אין דער וועלט, פון וועלכע מיר קענען ניט אנטלויפען און מיר מוזען אהין קומען. מיר דארפען דענקען וועגען צוגרייטען שפייז און זאכען, מיט וועלכע מיר זאָלען דאָרט באגעגענען אונזער באשעפער, פאר וועלכען מיר האָבען אָפּצוגעבען א גרויסען חשבון, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין מלאכי: "כי הנה היום בוער כתנור" — דער טאָג פון יום הדין אויף יענער וועלט ברענט ווי אן אויווען און מיר דארפען זיך צו איהם צוגרייטען מיט דאָס בעסטע וואָס מיר קענען.

ווי אזוי קענען מיר דאָס פערנאכלעסיגען? די דאָזיגע רייזע פון דער וועלט אויף יענער וועלט איז א שטענדיגע, אן אונאויפהערליכע, שטענדיג ציהען זיך מענשען אריבער פון דער וועלט אויף יענער וועלט. און דער וועג איז א לאנגער און די רוה איז ווייט. עס געדויערט, הייסט עס, ביז מען געניסט די תענוגי עולם הבא. היינט וואָרום זאָלען מיר זיך ניט באדענקען אין זינען צו האָבען אונזער סוף און ניט צוגרייטען די שפייז, וואָס מען דארף דאָרט אויף יענער וועלט האָבען?

לאָמיר בעטראכטען די זאך. מיר האָבען זיך עוסק געווען אין א וועלט וואָס ווערט כלה און אוועקגעלאָזט א וועלט וואָס האָט אן אייביגען קיום! מיר האָבען געזאָרגט פאר די באדערפניסען פון אונזער גוף און ניט געזאָרגט פאר אונזער שכל. מיר האָבען זיך געמיהט צו דיענען דעם יצר הרע און פארגעסען די דיענסט פון אונזער באשעפער. מיר האָבען געדיענט, נאָכגעגעבען אונזערע תאוות און ניט געדיענט און ניט ממלא געווען דעם רצון פון אונזער גאָט!

וועה צו אזא פלאָנטער, צו אזא שכרות און פערפיהרונג וואָס פארפיהרט פיעלע מענשען! אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין ישעיה: "כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם" — זייערע אויגען זיינען פארקלעפט פון זעהן און זייערע הערצער — פון וויסען און פארשטעהן. און ווייטער זאָגט ער דאָרט: "שכרו ולא יין" — זיי האָבען זיך אָנגע'שכור'ט אָהן וויין. דאָס הייסט: דער יצר הרע האָט זיי פער'שכור'ט און פערפיהרט.

דעם זעכצעהנטען חשבון הנפש דארף א מענש מיט זיך מאכען וועגען דער צייט וואָס ער האָט נאָך צו עקזיסטירען אויף דער וועלט. אויב ער איז זוכה צו אריכת ימים, זאָל ער ניט דענקען, אז ער וועט שוין קיינמאָל ניט שטארבען. ער דארף ניט פארגעסען, אז זיין סוף וועט גיך קומען. וואָרום ער זעהט דאָך

אז אנדערע בעלי חיים, רעדעוודיגע, מענשען, הייסט עס, אוז אנדערע לעבעדיגע זאכען שטארבען אפטמאל נאר אומגעריכט, ניט ווייסענדיג פאראוים אז דער טויט שטעהט פאר זייערע אויגען אוז זיי האבען אפילו קיין אנדייטונג דארויף. קיינער איז ניט זיכער אז ער וועט לעבען ביז א געוויסע צייט, ווייל דער טויט האלט זיך ניט אפ צו קומען אין אלע חדשים פון יאהר, אין אלע טעג פון חודש אוז אין יעדע שטונדע פון טאג. דער טויט קומט ניט דוקא אויף דער עלטער, ער קען קומען אין דער יוגענד, אין קינדהייט אוז אפילו וועז דער מענש איז נאך א זויג־קינד. דער טויט טרעפט די לעבעדיגע באשעפענישען אין אלע צייטען אוז אין יעדען ארט.

דאס איז גלייך אזוי ווי א מלך וואס גיט אויגעם א פקדון, א זאך צו בעהאלטען אוז ער באשטימט ניט קיין צייט וועז ער זאל עס צוריק קריגען. אוז דער מלך זאגט יענעם אז אז ער זאל שטענדיג זיין גרייט אומצוקעהרען איהם דעם פקדון. ער זאל שטענדיג זיין אויפ'ן פלאץ, כדי מען זאל איהם ניט דארפען זוכען — אין אזא פאל, פערשטעהט זיך, וועט דער וואס האט דעם פקדון ערגעץ ניט אוועקגעהן אוז אימער זיין גרייט טאמער קומט דער קעניג מאהנען ביי איהם דאס וואס ער האט איבערגעגעבען אין זיינע הענד. אדער וועז אייגער איז דעם אנדערען שולדיג א חוב אהן א באשטימטע צייט וועז ער דארף דעם חוב באצאהלען, האט ער עס אין זינען יעדען טאג טאמער וועט יענער קומען מאהנען דאס וואס עס קומט איהם. אז דער מענש וועט דאס באטראכטען, וועט ער זיך אויך טאג טעגליך ריכטען אויפ'ן טויט.

האבענדיג מיט זיך דיזען חשבון הנפש, וועט דער מענש בעטראכטען, אז א סך פון זיינע באקאנטע האבען ניט דערלעבט זיינע יאהרען אוז זיינען אוועק אין אנדער וועלט פריהער, וועז זיי האבען נאך געהאט שטארקע האפנונגען צו לעבען אויף דער וועלט אוז אויפטאן פילע זאכען, היינט ווארום זאל ער זיין אן אויסנאהם אוז פארבלייבען דא אויף דער וועלט א לענגערע צייט? אוז דיזער רעכענונג וועט איהם ברענגען ניט צו לייגען גרויס געוויכט אויף דער וועלט אוז מעהר אין זינען האבען יענע וועלט אוז אנגרייטען שפייז אויף זיין נסיעה אויידער עס וועט זיין צו שפעט.

א געוויסער חכם האט אמאל געזאגט: "דער וואס האט דעם טויט פאר זייגע אויגען, דער וואס ערווארטעט דעם טויט, גרייט זיך צו דעם צו". אוז שלמה המלך האט געזאגט אין קהלת: "לב חכמים בבית אבל" — די ארץ פון חכמים איז אין א טרויער הויז. ווער דער פארשטענדיגער מענש זעהט אז מען טרויערט נאך א מת, דערמאנט ער זיך, אז ער וועט אויך שטארבען. ער זאגט דארט אויך: "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו" — עס איז בעסער צו געהן אין א הויז וואו מען טרויערט נאך א טויטען איידער צו געהן צו א הוליאנקע, ווייל דער טויט איז דער סוף פון אלע מענשען אוז דער לעבעדיגער, דער, ביי וועמען דאס ארץ לעבט, דער וואס האט שכל וועט עס אין זינען נעהמען אוז וועט תשובה טהאז.

דעם זיבענצעהנטען חשבון הנפש דארף דער מענש האבען, וועז ער באקומט א חשק, וועז ער פארבענקט זיך נאך נעזעלשאפט, וועז ער ווייל קאמפאניירען מיט מענשען אוז פארברענגען מיט זיי. ער דארף דאז באטראכטען די מעלות פון איינזאמקייט, פון זיין אפגעזונדערט פון מענשען אוז

די פעלערען וואס נאריש געזעלשאפט קען ברענגען בעת עם איז ניט נויטיג צו קאמפּאנירען זיך מיט זיי. אמאל פאלט א מענש אריין אין א שלעכטע קאמפּאני און מען רעדט אזעלכעם וואס מען דארף ניט ריידען. מען דערצעהלט: "יענער האט געזאגט אזוי און אזוי", קומען אנדערע און דריקען זיך אוים: "מיר וועלען זאגען אזוי און אזוי" און עס ווערט א צוזאמענמיש פון פּוסטע רייד, וועלכע פיהרען ניט צו גוטעם, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "ברוב דברים לא יחדל פשע" — פון א סך רייד דרעהט מען זיך ניט אוים פון זינד. א געוויסער חכם האט געזאגט: האלט איין דיינע איבעריגע, אומנויטיגע רייד און פערשלים דיין צונג פון ריידען וועגען מענשען און דערמאנען וועגען זייערע שלעכטע מעשים און טאדלען זיי. און אויף דעם זאגט דוד המלך אין תהלים: "תשב באחיך תדבר" — דו זיצסט אין געזעלשאפט פון מענשען און בערעדסט דיין ברודער, דיין חבר.

וועו מען רעדט א סך ברענגט עס צו זאגען ליגענס, ריידען פאלשע רייד און פאלש אדער אומזיסט שווערען, וואס אויף דעם זאגט די תורה: "כי לא ינקה ה'" — גאט וועט ניט רייניגען, וועט ניט שנעקען דעם פאלש שווערער. א געוויסער פרומער מאן האט געזאגט צו זיינע תלמידים: "די תורה האט אונז מתיר געמאכט צו שווערען מיט גאט'ס נאמען אויף אן אמת, דאך וועל איך אייך אן עצה געבען אז איהר זאלט ניט שווערען ניט אויף אן אמת און ניט אויף שקר. זאגט "יא" אדער "ניט" אהן שבועות."

דאס קאמפּאנירען זיך מיט מענשען קען ברענגען צו גאוה. צווישען מענשען וויל מען זיך אויספיינען, צייגט מען ארויס שטאלץ. דאס ברענגט אויך צו לצנות, אפשפּאטען פון אנדערע און אפשוואכונג פון יראת ה'. בעת מען פארברענגט מיט קאמפּאני, בעת מען ציהט אן בריטע שמועסען, קען מען אמאל אייגע פאר די אנדערע מגלה זיין פערזענליכע סודות און פארורזאכען שאדען צו זיך אליין. אמאל קען דאס בריינגען צו חניפה און צו זוכען קויפען זיך א נאמען, דערצעהלען גוטעם וואס מען האט אויפגעטאן, כדי צו קריגען א שם אלס גוטע און פרומע לייט. אמאל בריינגט עס מענשען צו בעריהמען זיך אפילו מיט זאכען וואס זיי האבען גארניט געטהאן אדער מיט קענטניס און חכמות וואס זיי בעזיצען גארניט.

דאס אויסמיידען געזעלשאפט האט נאך א מעלה. יעדער מענש איז מחויב צו לערנען אנדערע טהאן גוטעם און זיי אפּוועגדען פון שלעכטעם, אזוי ווי די תורה זאגט: "הכוח תוכיח את עמיתך" — דו זאלסט שטראפען, דו זאלסט אויפצייגען דיין חבר וואס מען מעג און וואס מען טאר ניט, און דאס קען געטהאן ווערען אויף דרייערליי אופנים: אנגריפען דעם זינדיגען מיט די הענד, בעשטראפען איהם קערפערליך, אזוי ווי פנחס הכהן האט געטהאן צו זמרי און כזבי, ווי עס ווערט דערצעהלט איז דער סדרה בלק: שטראפען מיט רייד, אזוי ווי משה רבנו האט געזאגט צום מצרי וואס האט געשלאגען א אידען: "רשע למה תכה רעך" — רשע, שלעכטער מענש, ווארום שלאגסטו דיין חבר? און דורך פערמאכטען דעם שלעכטען מענשען אין הארצען, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "שנאתי קהל מרעים" — איך האט פיינט פערזאמלונגען פון שלעכטע מענשען. פאלגליך, איז אויב נור מען קען, אויף וואס פאר אן אופן ניט איז, אפהאלטען איינעם פון זינד איז מען דאס מחויב צו טהאן. דעריבער, אויב מען נעפינט זיך אין קאמפּאני צווישען מענשען, קען אמאל זיין, אז מען זעהט

פון וועמען אן עולה און מען פערשווייגט עס און דאָס איז א זינד: ווען אָבער מען מיידט אויס געזעלשאפט און מען לעבט אין איינזאמהייט, פאלט ארונטער דער חוב פון „הוכח תוכיח" און מען איז זיכער פון אן עבירה. און מקים זיין די מצוה פון "הוכח תוכיח" ווי געהעריג איז, איז ניט אזוי לייכט און ניט אימער קען מען יוצא זיין אין דעם פרט. דעריבער איז גלייכער אז מען איז גאָר אין גאנצען פטור פון דיעזער מצוה.

און וויעדער איז דאָס קאָמפאנירען זיך מיט מענשען אָפטמאָל ניט גוט, ווייל מען ווערט צוטומעלט און מען פערלירט דעם שכל און מען קען זיך ניט בעראטהען מיט זיך אליין וועגען אייגענע אנגעלעגענהייטען. אמאָל לערענט מען זיך פון זיי אָפּ שלעכטע זיטען; אָבער אז מען איז אליין, איז מען מעהר מיושב'דיג, מען קען יעדע זאך ריכטיג בעטראכטען און מען האָט ניט פון וועמען אָפּצולערנען זיך צו טהאָן וואָס מען דארף ניט אָדער עס פאסט ניט. דעריבער האָבען אונזערע אלטע חכמים געזאָגט אין פרקי אבות: "שיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם" — דאָס ריידען צופיעל מיט קינדער און דאָס זיצען אין געזעלשאפט פון עמי הארצים, פון פערגרעבטע מענשען נעהמען אוועק דעם מענשען פון דער וועלט.

דער כלל איז, אז דאָס רוב עבירות ווערען בעגאנגען דורך צוויי, ווי למשל: זנות, שווינדעל אין מסחר, פאלש שווערען, פאלש עדות זאָגען און אלע עבירות וואָס ווערען געטהאָן מיט'ן צונג, ווי לשון הרע און דאָס גלייכען, קען א מענש ניט עובר זיין מיט זיך אליין, נור אין געזעלשאפט ווייניגסטענס מיט נאָך איין מענשען. ווען אָבער מען איז אליין, אָפּגעזונדערט פון מענשען, איז מען זיכער, אז מען וועט ניט עובר זיין אויף די אלע עבירות און דאָס בריינגט דעם מענשען צו גוטע און שעהנע מדות. און עס איז שוין געזאָגט געוואָרען אז דער הויפּט זייל, דער הויפּט יסוד פון א ריינע הארץ איז דאָס ליעב האָבען איינזאמקייט.

דעריבער היט זיך, ברודער, אז בעת דו ביזט אליין זאָל דיר דער יצר הרע ניט אריינגעבען קיין חשק צו זוכען געזעלשאפט און לייטע מיט וועמען צו קאָמפאנירען זיך. און אז דו וועסט אָננעהמען די מדה פון בדידות, פון איינזאמ־קייט, זאָלסטו פאָרזיכטיג זיין ניט צו האָבען דעם טעות און אויך אויסמיידען די געזעלשאפט פון לערנער, גאָטספאָרכטיגע און גוטע און פרומע לייט. דו זאָלסט זיך ניט לאָזען איינריידען פון יצר הרע, אז בדידות, איינזאמקייט דארף זיין פאָלקאָם און ניט קאָמפאנירען זיך מיט קיינעם, ווייל דאָס איז ניט אזוי. מיט לומדי תורה און גוטע און פרומע לייט דארף מען זיך דוקא יא קאָמפאנירען, ווייל דאָס פיהרט צו גוטעס, אזוי ווי דער חכם זאָגט אין משלי: "הולך את חכמים יחכם" — דער וואָס געהט מיט קלוגע, דער וואָס קאָמפאנירט זיך מיט זיי, ווערט קלוג. און די חז"ל האָבען געזאָגט: "קבוץ לרשעים רע להם ורע לעולם ולצדיקים טוב להם וטוב לעולם" — א צוזאמענקונפט פון רשעים איז שלעכט פאר זיי און שלעכט פאר דער וועלט און א צוזאמענקונפט פון צדיקים איז גוט פאר זיי און גוט פאר דער וועלט. אין אן אנדער פלאץ האָבען די חז"ל געזאָגט: "יהי ביתך בית ועד לחכמים" — דיין הויז זאָל זיין א פערזאמלונגס פלאץ פאר חכמים. אין מלאכי זאָגט א פסוק: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע" — דאמאָלס האָבען זיך גאָטספאָרכטיגע צוזאמענגערעדט איינע מיט די אנדערע און גאָט האָט געהערט און אָנגענומען זייערע רייד. דערפון זעהט מען, אז די געזעלשאפט פון צדיקים דארף מען ניט און מען טאָר ניט

אויסמיידען, און דאָס וואָס איך האָב געזאָגט, אז מען דארף זיך דערווייטערען פון חברותא, פון קאָמפּאני, איז דאָס נעמיינט צוזאמענקינפּטע פון ניט גוטע און פרומע לייט.

פּרק ז׳

אכצעהנטעס, דארף א מענש האָבען מיט זיך אליין א רעכענונג בעת עם קומט אהם אָן א געפיהל פון גאוה; בעת ער הויבט אָן צו דענקען אז ער איז גרעסער אדער חשוב׳ער פון אנדערע און ער פערלאנגט דעריבער צו גענישען אויף דער וועלט אזעלכעס וואָס עס געהער גארניט צו איהם. וועו עס קומען איהם אָן אזעלכע געדאנקען, דארף ער בעטראכטען זיין ווירדע צוויישען די בעשעפּ־ניסען און ער וועט דאן וויסען ווי קליין און נישטיג ער איז, און וואָס פאר א קלייניע ראָלע ער שפּיעלט צווישען אלעס וואָס גאט האָט באשאפען. אזוי ווי איך האָב שוין ערקלעהרט אין זעקסטען שער פון דיעזען ספּר.

דאן דארף ער זיך אין זיינען נעהמען, אז כאָטש ער פערנעהמט א קלייניעם פּלאץ אין דער שאפונג, האָט דער בעשעפער איהם צוגעטיילט די גדולה צו זיין דער מושל איבער די אנדערע לעבעדיגע זאכען, וואקסונגען, מעטאלען און מינע־ראלען, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין תהלים: "תמשילהו במעשי ידיך" — דו, גאָט, האָסט דעם מענשען געמאכט געוועלטיגען איבער די שאפונג פון דיינע הענד. אויסער דעם האָט גאָט דעם מענשען געמאכט צו וויסען די געזעצע פון זיין תורה און האָט איהם געגעבען שכל צו פערשטעהן אויבערשטע און אונ־טערשטע, אדער הימלשע און ערדישע סודות פון דער וועלט. דער מענש, הייסט עס, קען משיג זיין די לעהרען פון אסטראנאמיע, פון דעם גאנג פון שטערען און פלאנעטען, און פערבאָרגענע זאכען אויף דער ערד און אין דער ערד. און דערצו פערשטעהט ער צו דאנקען און לויבען זיין בעשעפער, רופען צו איהם אין צייט וועו איהם איז שלעכט, וועו ער וועלט בעגעגענט פון צרות אויף דער וועלט. און דורך די הילף פון גאָט טהוט דער מענש אויף וואונדערליכע זאכען, און נאָך פיעלע טובות, קערפּערליכע און גייסטיגע, וואָס גאָט טהוט מיט איינצעלנע מענשען און מיט׳ן כלל, וועלכע עס וואָלט פערנומען פיעל פּלאץ אויסצורעכענען.

און בעדענק זיך, ברודער, ווי קליין דיין ווירדע איז אויף דער וועלט, ווי נידעריג דיינע אויספּיהרונגען זיינען, און דאָך האָט דיך גאָט גרויס געמאכט און דערהויבען, כאָטש ער דארף צו דיר ניט אָנקומען און דו דארפסט יא אָנקומען צו זיין השגחה און הילף. בעטראכט דאָס אלעס און שאנעוע די קרוין וואָס גאָט האָט דיך בעקרוינט און די דערהויבענקייט וואָס ער האָט דיך דערהויבען דאָ אויף דער וועלט און האָט נאָך פאר דיר בעהאלטען גרויסע בעלוינונג לעולם הבא, און בעהעפט זיך אין גאָטס דיענסט און דאנק איהם און לויב איהם שטענדיג.

און דאָס וואָס גאָט האָט דיך מיט זיין גוטסקייט און גנאדען דערהויבען זאָל דיך ניט בריינגען צו האלטען זיך גרויס און שטאָלצירען, מיינענדיג אז דו ביזט צו אלעס בערעכטיגט און עס קומט דיר אלעס על פּי דין. דו דארפסט אין זינען האָבען אז לויט דיין ווירדע האָסטו דאָס ניט פערדיענט, און זיין א נכנע און אז עניו, אז אונטערטעניגער און א נידערנעפאלענער, אזוי ווי א שוואכער,

נידעריגער דיענער צו זיין ווירטה, וועלכער טהוט מיט איהם חסד און הויבט איהם אויף צו א הויכער שטופע. דער מענש דארף ניט און טאר ניט זיין געהויבען צוליעב זיין חשיבות אויף דער וועלט, און ער דארף זיך ניט מאכען קיין גע־וואוינהייט צו בעטען און פערלאנגען ניט ווייסענדיג זיכער וואס עס איז פאר איהם גוט און וואס עס איז ניט גוט. אין דעם פרט דארף ער זיך פערלאזען אויף גאט און האבען אין איהם בטחון אז ער טהוט אלעס פון זיין טובה וועגען.

מען דערצעהלט אויף א געוויסען צדיק, אז צום סוף פון זיין דאוונען פלעגט ער זאגען:

מיין גאט, דאס וואס איך וואג, דאס וואס איך שטעל זיך אונטער צו בעטען ביי דיר, איז ניט מחמת איך בין נאריש און וויים ניט ווי קליין איך בין און ווי גרויס דו ביזט. איך וויים דוקא אז דו ביזט גרויס און ערהאבען און איך בין צו קליין און מבוזה צו פערלאנגען עטוואס פון דיר און לויבען דיין הייליגען נאמען וואס איז געהייליגט אין דער וועלט פון די הייליגע מלאכים; אבער איך וואג צו טהאן דאס, ווייל דו האסט מיך דערהויבען מיט דיין געבאט, מיט דיין אנזאגען מיר אז איך זאל דיך רופען, אז איך זאל ביי דיר בעטען, און דו האסט מיר ערלויבט צו לויבען דיין הויכען נאמען לויט ווי איך בעגרייף דיך און לויט איך וויים און פערשטעה דיין כבוד. דערמיט צייג איך ארויס מיין קנעכטשאפט צו דיר און מיין ערנידערונג פאר דיר. און דו, גאט, ווייסט דאך וואס עס איז גוט פאר מיר, מיין איך ניט מיט מיין תפלה אויפמערקזאם צו מאכען דיר וואס מיר פעהלט, וואס איך דארף, ווייל דאס וויייסטו בעסער פון מיר. איך בעט נור ביי דיר, כדי איך זאל פיהלען און ניט פערגעסען אז איך מוז צו דיר אנקומען און פערשטארקען מיין בטחון אין דיר. און אויב מיין נארישקייט וועט מיך בריינגען צו פערלאנגען פון דיר אזעלכעס וואס איז פאר מיר ניט גוט און עס וועט מיר קיינע נוצען בריינגען, וויים איך אז דיין בחירה, דיין אויסוואהל איז בעסער פון מיינע און איך פערלאז זיך מיט אלע מיינע אנגעלעגענהייטען אויף דיין גזירה, אויף דיין הימעלשער בעשטימונג. אזוי ווי דוד המלך ע"ה האט געזאגט אין תהלים: "ה' לא גבה לבי ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני" — גאט, מיין הארץ איז ניט הויך, איך האב אין זיך קיין גאוה און איך בין ניט געגאנגען, איך האב ביי זיך ניט בעשטימט זאכען וואס זיינען צו הויך און פערבארגען פון מיין שכל, נור איך האב זיך פערלאזט אויף דיר גאט, אז דו וועסט אלעס טהאן פון מיין טובה וועגען.

דער נייגצעהנטער חשבון וואס א מענש דארף האבען מיט זיין זעעלע איז: וועז דער בעשעפער איז איהם מציל פון בייזע בעגעגניסען, צרות, קראנקהייטען און אנדערע שלעכטע געשעהענישען, ווי תפיסה, הונגער, דורשט, קעלט, היץ, סם המות, ווילדע חיות, משוגעת, דאס פערלירען וועלכע עס איז חושים, ווי טויבקייט, בלינדקייט און אנדערע געשעהענישען וואס קענען געשעהן מיט א מענשען, און גאט בעשירמט איהם פון דעם, כאטש ער איז אפשר וועדטה און האט פערדיענט אז דאס זאל אויף איהם קומען פאר זיינע פריהעריגע חטאים, וואס ער איז בעגאנגען געגען דעם באשעפער, און פאר פעראכטען זיינע רייד און ניט תשובה טהאן אויף די זינד און ניט דאנקען און לויבען איהם פאר זיינע שטענדיגע חסדים און טובות.

וועז דער קלוגער מענש וועט, בעת ער וועדט נצול פון וועלכע עס איז צרה, דאס גוט בעטראכטען; וועז ער וועט זיך בעדענקען ווי אזוי גאט שטעלט מענ־

שען צו פּראָבע דורך בריינגען אויף זיי פּגעים רעים און דורך בעשירמען פון זיי, כאָטש מען איז דאָס ניט ווערטה — אז ער וועט דאָס האָבען אויף'ן רעיון, וועט ער דאנקען גאָט פאר זיינע גענאדען און וועט תשובה טהאָן און בעטען ביי גאָט פערצייהונג אויף זיינע זינד, אויף וועלכע גאָט האָט לאנג געווארט צו שטראָפען איהם, און ער וועט זיך פלייסיג נעהמען צו דיענען גאָט, כדי אויסצומיידען זיין שטראָף, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין דער תורה: "והיה אם שמוע תשמע, והסיר ה' ממך כל חולי" — אז דו וועסט הערען גאָט'ס קול, אז דו וועסט איהם פאָלגען און דיענען, וועט גאָט פון דיר אָפּטהאָן אלע קראנקהייטען און צרות. און איינער פון אונזערע פארצייטיגע חכמים האָט געזאָגט: "אין ערוד ממית אלא החטא ממית" — ניט די גיפטיגע שלאנג טויטעט, נור די זינד טויטעט. ד"ה, אז דעם וואָס זינדיגט ניט איז גאָט מציל פון בייזע שלאָנגען און אַנדערע פּגעים רעים. און דוד המלך ע"ה זאָגט אין תהלים: "על שחל ופתן תדרוך" — ווען דו וועסט ניט זינדיג זיין, וועסטו טרעטען אויף בייזע, גיפטיגע שלאנגען און זיי וועלען אויף דיר קיין שליטה ניט האָבען.

דער צוואנציגסטען חשבון הנפש איז דיעזער: ווען א מענש האָט געלט, דארף ער מיט זיך א חשבון האָבען אויף וואָס פאר אן אופן ער האָט דאָס געלד ערוואָרבען, אפשר ניט אויף אן עהרליכען שטייגער. ער דארף זיך אויך בערעכענען אויב ער האָט פון דעם געלד גענוג אויסגעגעבען פון גאָטס וועגען און אויב ער האָט מענשען בעצאָהלט וואָס זיי קומט. ער זאָל ניט דענקען אז גאָט האָט איהם געגעבען געלד נור פאר איהם אליין, פאר זיין אייגענעם געברויך און גענוס. ער דארף וויסען, אז דאָס איז איהם געגעבען געוואָרען בלויז אלס פּקדון, אלס בעהעלטנים וואָס ער קען האלטען נור כל זמן גאָט וויל און ער קען דאָס ביי איהם אוועקנעהמען צו יעדער צייט. אז דער מענש וועט האָבען מיט זיך דיעזען חשבון, וועט ער קיינמאָל קיין מורא האָבען פאר א שלעכטע צייט ווען ער וועט פעראָרימט ווערען, ווייל וואָס קען דאָס איהם קימערען ווען דער פרעמדער פּקדון וועט פון איהם אוועקגענומען ווערען? און אויב דאָס געלד וועט ביי איהם פערבלייבען וועט ער דאנקען דעם בעשעפער און וועט איהם לויבען, און וועט ער עס פערליערען, וועט ער אויך צופריעדען זיין און וועט אָננעהמען גאָטס גזירה פאר גוט.

דער דאָזיגער חשבון הנפש וועט בריינגען דעם מענשען צו מאכען איהם לייכט צו בענוצען זיין געלד פאר די דיענסט פון בורא יתברך. עס וועט איהם ניט אָנקומען שווער אויסצוגעבען געלד אויף א דבר מצוה, ווייל דאָס וועט דאָך הייסען אָפּגעבען דאָס וואָס מען האָט איהם אנפערטרויט. און ער וועט ניט מקנא זיין דעם רייכערען פאר איהם און ער וועט ניט פעראכטען דעם אָרימען צוליעב זיין אָרימקייט. דאָס געלד וועט ביי איהם זיין איינס פון די אורזאכען צו פערשטארקען אין איהם מדות טובות און צו דערווייטערען איהם פון מאוס'ע זיטען, אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין משלי: "כבד את ה' מהונך" — גיב גאָט כבוד, שענק איהם עהרע פון דיין פערמעגען, און אין אן אנדער פּלאץ זאָגט ער: "מלוה ה' חונן דל" — דער וואָס איז מילד צו אן אָרימאן, דער וואָס שטיצט איהם, איז אזוי ווי ער לייהט געלד צו גאָט.

דער איין און צוואנציגסטער זעעלע חשבון בעשטעהט אין דעם, וואָס דער מענש דארף מיט זיך אליין אויסרעכענען ווי ווייט ער האָט ביכולת צו דיענען גאָט, און ער דארף זיך איינגעוואוינען אין דעם און דאָס שטענדיג אין זינען

האבען און זיך סטארען און פליסען צו טהאן גוטעס לויט זיין מענליכקייט, ביז דאס וועט ביי איהם ווערען א נאטור זאך. נאכהער זאל ער זיך בעמיהען נאך מעהר און נאך מעהר און ער זאל דערצו חשק האבען, שטענדיג האבען דאס אין זינען און בעטען ביי גאט אז ער זאל איהם העלפען און שטארקען צו טהאן נאך מעהר ווי זיין מענליכקייט, ער זאל וויסען מעהר און טהאן מעהר.

אז ער וועט עס שטענדיג ערנסט אין זינען האבען, וועט איהם גאט העלפען אז זיין וואונש זאל ערפילט ווערען און ער וועט פאר איהם עפענען די טויערען פון זיין וויסען און ער וועט שטארקען זיין שכל און זיינע גליעדער נאכצוקומען זיינע פערזאגען נאך מעהר ווי ער, דער מענש, האט ביכולת שטופע נאך שטופע, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ישעיה: "אני ה' מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך" — איך גאט לערען דיך צו גוטעס, איך מאך דיך טרעסטען אין דעם ריכטיגען וועג וואס דו דארפסט געהן. דאס איז אלץ איינס ווי איינער לערענט זיך א געווויסע מלאכה, איז אנפאנגס לערענט ער נאר טיילען פון דער ארבייט וואס זיינען איהם לייכט איבערצונעהמען, כאטש ער וואלט לכתחילה געקענט טהאן אין דער זאך מעהר. וען אבער ער ארבייט זיך איין אין דעם און ווערט צוגעוואוינט צו דער ארבייט, בעגרייפט ער אליין אזעלבעם וואס מען האט איהם גארניט געלערענט.

און אזוי איז אויך אין לערנען וועלכע ניט איז חכמה. לאמיר נעהמען, למשל, די חכמות השיעור (געאמעטריע), פאנגט מען עס אן מיט ניט קיין שוועריג פראבלעמען, וואס לייגען זיך לייכט אויף'ן שכל. שפעטער אבער, וען ער טהוט זיך אריין אין דער זאך און איז פלייסיג אין זיין לערנען העלפט גאט דעם תלמיד און זיין שכל ווערט פון זיך אליין שארפער און ער לערענט די זאך אוים גרינדליך. פון איין זאך פערשטעהט ער אנדערע זאכען און ער טהוט אויף וואונדער, עפעם אזוי ווי דורך א נבואה וואס קומט פון גאט.

אזוי איז אויך מיט אנדערע חכמות וואס א מענש לערענט. וואהרום וועט אייניער טהוט זיך אריין אין א חכמה זאך בעקומט ער א היסעלשען גייסטיגען כח, וואס א מענש האט קיין מאכט צו געבען איהם. דעריבער האבען אונזערע רבנים ז"ל געזאגט: „חכם עדיף מנביא" — א חכם איז בעסער פון א נביא. און אליהוא זאגט אין איוב: "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם" — דאס איז א גייסט אין מענשען און גאט'ס אטהעם גיט זיי פערשטאנד.

און וויבאלד די הויפט זאך ביי אלע מלאכות און חכמות איז דער שכל, די געטליכע קראפט וואס ברויינגט דעם תלמיד צו פאלקאמענהייט אין דער זאך וואס ער לערענט, דארפסטו, ברודער, פערשטעהן אז דער עיקר כונה פון די מצוות וואס א מענש טהוט מיט זיין קערפער, מיט זיינע גליעדער איז, כדי דאס מקים זיין די דאזיגע מצוות זאל דעם מענשען ברענגען צו די הערצליכע מצוות, צו די מצוות וואס מען איז מקים מיט דער מחשבה, מיט'ן נעראנק, וויל דאס איז דער הויפט אויפהאלט פון גאטעס דיענסט און זיי, די הערצליכע מצוות, זיינען דער עיקר פון דער תורה, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין דער תורה: "את ה' אלהיך תירא" — פאר גאט דיין גאט זאלסטו מורא האבען. און אנדער פסוק זאגט: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" — די זאך, דער ענין התורה והעבודה, איז זעהר נאהענט צו דיר צו טהאן עס מיט דיין מויל און הארץ. די תורה זאגט אויך "ואהבת", דו זאלסט גאט ליעב האבען,

און ליעב האבען איז אויך ניט א זאך וואס מען קען טהאן מיט די אברים, נור מיט'ן הארץ, מיט דער מחשבה.

און ווייל די הערצליכע מצוות זיינען העכער פון דעם מענשען'ס כח; ווייל גייסטיגעם איז ניט אין זיין נאטור, קען ער די הערצליכע מצוות ניט ריכטיג מקים זיין סיידען ער זאל זיך אפשיידען פון א סך פון זיינע טיערישע תאות און פערטרייבען פון זיך זיינע נאטירליכע נייגונגען. דעריבער האט איהם גאט געבעטן קערפערליכע מצוות, מצוות וואס ער דארף טהאן מיט זיינע גליעדער אזוי ווייט ווי ער האט ביכולת. דיעזע מצוות שוואכען אפ זיינע תאות און עס מאכט איהם לייכטער נאכצוקומען די הערצליכע מצוות, פארזאגען, וואס זיינען שייך צו דער מחשבה, צום בעדאנק.

און אז דער גליביגער בעמיהט זיך און פלייסט זיך איז מצוות מחשביות אין בעדאנק מצוות און טהוט זיי אזוי פיעל ווי מעגליך, עפענט גאט פאר איהם דעם טויער פון גייסטיגע מעלות און ער קען דערגרייכען נאך מעהר ווי זיין מעגליכקייט צו דיענען גאט מיט'ן גוף און מיט דער נשמה, אפען און פערבארגען, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "לבי ובשרי ירננו אל אל חי" — מיין הארץ און מיין לייב ווילען לויבען דעם לעבעדיגען גאט.

דאס איז גליך אזוי ווי אייגער וואס האט פערפלאנצט בוימער און ער האט די ערד אויסגעארבייט און אויסגעריניגט פון דערנער און ווילדע גראזען, האט די בוימער בעוואסערט וועו מען האט געדארפט, און געטהאן אנדערע זאכען וואס נויטיג איז, קען ער האפען צו גאט אז עס וועלען וואקסען פירות. וועו אבער ער פערנאכלעסיגט און היט די בוימער ניט אפ ווי געהעריג איז, קען ער ניט ערווארטען אז גאט וועט איהם געבען פרוכט. אזוי איז אויך מיט דיענען גאט. אז דער מענש סטארעט זיך און פלייסט זיך אין דעם ווי ווייט מעגליך, וועט איהם גאט העלפען צו טהאן פון גאט'ס וועגען אריבער זיינע געוועלכע מעגליכקייטען. דאס איז די הימלשע גוטע פרוכט וואס גאט גיט זיינע געליעבטע דא אויף דער וועלט, אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט אין פרקי אבות: "כל המקים את התורה מעוני סופו לקימה מעושר" — וועו עס איז מקים די תורה פון ארעמקייט, וועט דער סוף זיין, אז ער וועט זי מקים זיין פון רייכקייט.. און ווי שלמה המלך זאגט אין קהלת: "כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת" — דעם מענשען וואס איז גוט פאר איהם, וואס האט ביי איהם לאסקע האט גאט געגעבען חכמה און וויסענשאפט און רייכטהום.

און די חז"ל האבען געזאגט: "תורה מביאה לידי זהירות" — תורה ברייגט דעם מענשען צו זייז גוט און פרום. אז ער לערענט די תורה, ברייגט עס איהם צו זיין אפגעהיט פון זינד אפילו וועו די עבירות קומען איהם צו דער האנד. ער רעכענט דארט נאך מדרגות, שטופען אלץ העכערע און העכערע ביז צו חסידות, וואס דאס איז די העכסטע מדרגה, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים: "אז דברת בחזון לחסידך" — דאמאלס האסטו, גאט, געוערדט מיט נבואה צו דיינע חסידים.

וועו אבער א מענש פערנאכלעסיגט צו טהאן פון גאט'ס וועגען לויט זיינע מעגליכקייטען און ער האלט פאר גרינג צו טהאן דאס וואס ער קען, וועט זיך גאט'ס חילוף פון איהם דערווייטערען און ער וועט איהם ניט געבען די מעגליכקייט צו דיענען איהם און טהאן מעשים טובים, אפילו אזעלכע וואס דער מענש האט ביכולת צו טהאן, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "רחוק ה'

מרשעים" — גאָט איז ווייט פון די רשעים. און ישעיה הנביא זאָגט פון גאָט'ס וועגען: "עונותיכם מבדילים" — אייערע זינד האָבען מיך אָפּגעשיידט פון אייך און איך וועל אייך ניט קומען צו הילף אז איהר זאָלט מיך דיענען.

דעם צוויי און צוואנציגסטען חשבון הנפש דארף דער מענש מיט זיך האָבען אין דעם ענין פון תקון העולם, פון ברייגען דער וועלט נוצען צוזאמען מיט אנדערע מענשען, אזוי ווי אקערען, זעען, שניידען תבואה אָדער מסחר'ן, זאכען וואָס מענשען טהוען פאר זיך און פאר דער טובה פון דער גאנצער מענשהייט, ווייל אָהן דעם קען די וועלט קיין קיום ניט האָבען. דארף אין דיעזען פּרט יע־דער איינער זיך בעטראכטען, אז ער דארף די אנדערע מענשען, וואָס העלפען אויפהאלטען דעם קיום פון דער וועלט אזוי ווי ער, ליעב האָבען. ער דארף ליעב האָבען פאר זיי דאָס וואָס ער האָט ליעב פאר זיך און פיינט האָבען פאר זיי דאָס וואָס ער האָט פיינט פאר זיך. ער דארף אויף זיי רחמנות האָבען און אָפּ־ווענדען פון זיי וועלכען עס איז שאדען לויט זיין מעגליכקייט, אזוי ווי די תורה זאָגט: "ואהבת לרעך כמוך" — דו זאָלסט דיין חבר ליעב האָבען אזוי ווי זיך אליין.

דאָס איז גלייך אזוי ווי א גרופּע מענשען לאָזען זיך אוועק אין א ווייטע וועג און זיי האָבען מיט זיך א סך אָקסען אָדער פערד, וואָס פיהרען שווערע משאות, וועלכע מען דארף אין געוויסע פּלעצער אויסלאָדען און אָנלאָדען. מוזען די לייט זיין גוט איינע צו די אנדערע און העלפען איינער דעם אנדערען. ווען אָבער יעדער איינער וועט זיין פאר זיך, וועלען דאָס רוב פון זיי מיעד ווערען און וועלען ניט דערגרייכען זייער ציעל. און דעריבער, ברודער, איז די וועלט שווער אויף די מענשען; דעריבער קומט מענשען אָן זייער חיונה אזוי שווער מיט דאָפּעלטע ארבייט, ווייל זיי ווילען זיין אָפּגעזונדערט פאר זיך און געניסען פון דער וועלט מעהר ווי זיי דארפען, מעהר ווי זיי מוזען נויטיג האָבען. און צוליעב דעם, ווייל מענשען בענוגענען זיך ניט און יעדער איינער וויל פאר זיך אלץ מעהר און מעהר, פעהלט זיי אפילו זייערע נויטווענדיגקייטען און זיי זיינען ניט צופריעדען פון דער וועלט און זיי זיינען מתרעם און בעדויערען וואָס זיי האָבען ניט גענוג אויף זייער אויסקומעניש.

ווען אָבער מענשען וואָלטען זיך בענוגענט מיט בלויז דאָס וואָס זיי מוזען האָבען נויטיג און אלע וואָלטען זיך גלייך געסטארעט פאר די נוצען און וואָהל־זיין פון אלעמען, וואָלטען זיי ניט געדארפט אזוי פיעל האווען, אזוי פיעל האָ־רעווען און יעדער איינער וואָלט געהאט מעהר ווי ער דארף.

און ניט גענוג וואָס מענשען העלפען ניט איינע די אנדערע, שוואכען זיי נאָך אָפּ איינער דעם צווייטען און לאָזען ניט צו אז אן אנדערער זאָל אויך עפּעס האָבען, און דאָס ברייגנט דערצו אז אלעמען פעהלט און קיינער דערגרייכט ניט זיין פערלאנג און וואונש.

דעריבער, ברודער, סטארע זיך צו האָבען אמת'ע גוטע פריינד און טרייע חברים וואָס זאָלען דיר העלפען אין דער תורה און אין וועלטליכע זאכען, זייענ־דיג טריי צו זיי מיט'ן גאנצען הארצען און מיט א קלאָהרען זינען, און זיי זאָלען דיר זיין בעליעבט אזוי ווי דו ליעבסט זיך אליין. און דו זאָלסט ניט פער־טרויען דיינע סודות נור צו דיינע בעסטע און געטרייעסטע פריינד, אזוי ווי בן סירא האָט געזאָגט: "רבים יהיו דורשי שלומך, גלה סודך לאחד מאלף" — פיעל פריינד זאָלסטו האָבען, אָבער דיין סוד פערטרוי נור צו איינעם פון טוי־

זענד. און דער חכם זאגט אין משלי: "שמן וקטורת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש" — אזוי ווי בוימעל און בשמים דערפרעהט דאס האַרץ, אזוי דערפרעהט די עצה פון אן אמת'ען פריינד, וועז די עצה איז פון פריינד'ס נשמה, וועז זי איז אויס געטרייושאפט און אויפריכטיגקייט.

פרק ח'

צום דריי און צוואנציגסטען חשבון הנפש בעלאנגט דאס בעטראכטען די וועלט און אלעס וואס אין איהר געפינט זיך, פון די קליינע בעשעפענישען און די גרויסע, די מעלות פון די רעדעוודיגע, די מענשען, די שטופען פון די ברואים אונטען אויף דער ערד און אויבען אין הימעל, די בעוועגונגען פון דער זון, די לבנה, די שטערען און פלאנעטען, דאס פאלגען פון רעגען, דאס בלאזען פון ווינד און די ארט און ווייזע ווי אזוי א קינד ווערט געבוירען. ער דארף אויך בעטראכטען די מעהר דעליקאטנע זאכען, די מעהר וואונדערליכע זאכען פון דעם בעשעפער, וואס זיינען מעהר אנגעזעהן אדער פערקעהרט — מעהר פערבאַרגען, אבער זיי צייגען גאָט'ס חכמה, מאכט, גוטע פיהרונג און די אלגעמיינע חסד און רחמים און השגחה אויף זיין שאפונג.

און דיין געוואוינהייט צו זעהן גאָט'ס וואונדער זאל דיך ניט פערפיהרען אוועקצומאכען אלעס מיט דער האנד און האלטען עס פאר גרינג. וואַרום דער שטייגער איז, אז וועז מען וויים פון א זאך און מען זעהט עס אפט, מעג עס זיין א וואונדערבארע זאך, בעוואונדערט מען עס ניט. עס זיינען אפילו דא מענשען וואס בעלאנגען צו א העכערען, צו אן איידעלערען קלאס, און דאך בעוואונדערען זיי, למשל, א לקוי חמה, א לקוי לבנה, אן אויסערגעווענליכען שטורם, שטארקע דונערען און בליצען; אבער זיי בעוואונדערען ניט די זון אויפגאנג און אונטערגאנג, א געווענליכען רעגען, א געווענליכען ווינד און דאס גליכען, ווייל די ערשטע זעהען זיי ניט אפט און די לעצטע איז ביי זיי קיין נייעס און זיי זיינען געוואוינט צו דעם. אזוי בעוואונדערען אויך מענשען די כוואליעס אויף ים, דאס שטורמען פון די וואסער, די זאנדערבארע חיות וואס געפינען זיך דארט און זיי בעוואונדערען ניט די טייכען און די קוואלען וואס פליסען שטענדיג אהן אויפהער, אויך צוליעב דעם, ווייל דעם ים זעהען זיי זעלטען און טייכען און קוואלען זעהען זיי אפט.

דעריבער, ברודער, דארפסטו מיט זיך האבען א חשבון הנפש און בעאבאכטען אלעס וואס דער בורא יתברך האט בעשאפען און בעוואונדערען אלעס, הן די זאכען צו וועלכע דו ביזט צוגעוואוינט, הן די זאכען וואס דו זעהסט זעלטען, אדער אפילו וואס דו האסט ניט געזעהן, נור דו ווייסט אז זיי עקזיסטירען.

און דיין נארישקייט זאל דיך ניט ברייגען דערצו אז דו זאלסט בעאבאכטען זאכען אין דיין יוגענד, וועז דו האסט נאך קיין שכל אפצושאצען ווי וואונדערבאר זיי זיינען, און וועז דו ווערסט עלטער און דיין שכל ווערט שארפער און קלעהרער, זאלסטו שוין נאריש דענקען וועגען דעם. אדרבא, קוק זיך צו און בעטראכטו די זעלבע זאכען אזוי ווי די זאלסט זיי קיינמאל ניט האבען געזעהן. שטעל זיך פאר אז דו ביזט פריהער בליינד געווען און איצט זיינען דיינע אויגען אויפגעעפענט געווארען און דו זעהסט די זאכען צום ערשטען מאל. און דו

וויסט דאָך, ברודער, אז א נאר איז אזוי ווי א בלינדער און אז דער נאר קריגט שכל איז אזוי ווי ער ווערט פון בלינד זעהענדיג, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין דער תורה אויף אדם און חוה: "ותפקחנה עיני שניהם" — זייערע ביידענס אויגען זיינען געעפענט געוואָרען, וואָס עס מיינט, אז זיי זיינען געקומען צום שפּל, אָבער בלינד זיינען זיי פריהער אויך ניט געווען.

אז דו וועסט אזוי טהאָן, וועסטו שטענדיג בעוואונדערען גאָט'ס שאפונג און קיין זאָך וועט ניט זיין קליין אין דיינע אויגען.

און דו זאָלסט ניט פערנאכלעסיגען צו דערמאָהנען דיינע גייסטיגע גע־פיהלען זיי זאָלען זיך די מיה נעהמען און בעזייטיגען דיינע נארישקייטען, וועסטו דאמאָלס זעהן און אנערקענען די וואונדער פון בורא יתברך, וואָס דו האָסט פריהער ניט געוואוסט און ניט פערשטאנען, אזוי ווי א געוויסער חכם האָט געזאָגט: "די הערצער פון קלוגע האָבען אויגען און זיי זעהען וואָס די נארען זעהען ניט", און אזוי ווי ישעיה הנביא האָט געזאָגט: "שאו מרום עיניכם" — איהר וועט וויסען, איהר וועט פערשטעהן גאָט'ס וואונדער, ווען איהר וועט אויפהויבען אייערע אויגען צום הימעל און בעטראכטען וואָס פאר א זעלטענע קונץ עס ליגט אין די שאפונג.

דער פיער און צוואנציגסטער זעלע רעבענונג בעשטעהט אין דעם, אז דו זאָלסט מיט זיך אליין א חשבון האָבען און אויפפאָדערען דיין אייגענעם נפש, דיין אייגענעם שכל, אז ער זאָל פאר דיר ענטדעקען אלעם וואָס ער וויים און בעגרייפט וועגען גאָט, זיין תורה, די רייד פון אונזערע פארצייטיגע חכמים און זייערע רעטענישען, די ענינים וואָס זיינען שווער צו פערשטעהן. פאָדער אויך אויף דיין שכל ער זאָל דיך לערנען און געבען מעהר צו פערשטעהן דעם ענין פון די תפלות וואָס דו האָסט אמאָל געלערנט. די אלע זאכען דארפסטו גוט בעטראכטען, כדי צו וויסען וי אזוי אָנצוגעהן וויטער אין די ענינים פון עבודת הבורא.

וואָרום איידעלע, דעליקאטנע זאכען האָבען ניט איינעם און דעם זעלבען פנים, איינעם און דעם זעלבען אויסזעהן. ביי דעם וואָס דער שכל איז שוואך און ביי דעם וואָס בעזיצט א שטארקערען, א שארפערען שכל. דער טעמפער מח פערשטעהט עס אנדערש און דער שארפער — אנדערש. און וואָס מעהר שכל א מענש האָט, אלץ ווערען איהם טיעפע און דעליקאטנע ענינים קלעהרער און קלעהרער. דעריבער בענוגען זיך ניט דערמיט וואָס עס איז פערבליבען אין דיין הארץ אָדער אין דיין מח פון דיין אמאָליגען לערנען די שווערע אונדייטליכע ענינים, נור וועז דו קריגסט מעהר שכל, דארפסטו זיך אָנפאנגען גריבלען אויף דאָס ניי און לערנען מיט מעהר אויפמערקזאמקייט גאָט'ס תורה און די רייד פון די נביאים אזוי ווי אזעלבער וואָס האָט עס גאר קיינמאָל ניט געלערנט.

און דו דארפסט זיך נעהמען די מיה און געוואוינען זיך אויסטייטשען און גוט פערשטעהן זייערע ווערטער, אויסדריקע און מיינונגען, וואָס מען קען פון ווערטער און פסוקים אויסדרינגען, וואָס עס איז פשוט ווי עס שטעהט גע־שריבען און וואו עס זיינען בעהאלטען געוויסע כוונות, וואָס עס זיינען אפענע זאכען און וואָס פערבאָרגענע, וואָס א מענש קען פערשטעהן מיט'ן שכל און וואָס ער קען ניט משיג זיין.

און אזוי זאָלסטו אויך טהאָן מיט תפלות און שבחים צו גאָט. אין דעם זאָלסטו זיך אויך ניט פויל־ען צו בעטראכטען גוט יעדעם וואָרט, זייערע בע־

דייטונגען און צו וואָס זיי ציעלען, כדי וועט דו וועסט ריידען פאר דיין גאָט זאָלסטו וויסען וואָס דו רעדסט און וואָס דו פערלאָנגסט. דו זאָלסט אין דיעזען פּרט ניט זיין ווי א יונגער אינגעל און ניט ארויסריידען סתם ווערטער וואָס קומען אויף'ן צונג ניט אכטענדיג ווי אזוי זיי ווערען ארויסגעשפּראָכען און ניט וויסענדיג געניי זייער בעריטונג. מיר האָבען שוין פריהער געזוג נערעדט וועגען דיעזען ענין און עס איז איבעריג אָנצוציהען איצט א סך רייד וועגען דעם.

און אזוי זאָלסטו אויך טהאָן וועז דו לערענסט די ספּרים פון חכמים און קבלה, די טראדיציעס וואָס ווערען איבערגענומען פון דור צו דור. דו דארפסט אין דעם אויך צולייגען דיין מח, און וועז אפילו א זאך קומט ביי דיר ניט אוים אזוי ריכטיג, זאָלסטו זיי, די חכמים און די שעפער פון די טראדיציעס, דן זיין לזכות. דו זאָלסט זיי ניט בעשולדיגען, אז זיי האָבען ניט ריכטיג געזאָגט, נור אָנהענגען אז דו פערשטעהסט זיי ניט אקוראט, און פאָדער אויף דיין שכל ער זאָל דיר די זאך פינקטליכער ערקלעהרען. דו מעגסט שוין האָבען די זאך פיעל מאָל געלערנט, שטעלט זיך פאָר אז דו פאנגסט עס איצט אן און גריבעל זיך אין דעם צו וויסען און פערשטעהן וואָס מעהר.

און די זאך וואָס וועט ביי דיר קלאָהר ווערען, זאָלסטו געדענקען און דאָס וואָס וועט ביי דיר פערבליבען אין ספּק, זאָלסטו ניט דורכלאָזען, נור נאָכפרעגען און נאָכפאָרשען וועגען דעם ביי די חכמים, ביי די לערנער פון דיין ציט, אָבער ניט אויבערפלעכליך ווי איינער וואָס הויבט אָן לערנען א זאך, נור מיט מעהר אויפמערקזאמקייט, מיט מעהר פערטיעפען זיך אין דעם ענין.

אז דו וועסט זיך אזוי נוהג זיין, וועסטו דערגעהן די סודות פון דער תורה און די סודות פון די חכמים מעהר ווי דו האָסט געקענט משיג זיין אין אָנפאנג פון דיין לערנען.

און זאָל דיין גאוה דיך ניט בריינגען צו דענקען, אז דו ביזט שוין א פער־טיגער חכם פון דיין יוגענד און דו דארפסט שוין ניט לערנען מעהר און וויסען מעהר. עס זאָל דיר אויפ'ן זינען ניט ארויפקומען אז דו וויסט שוין אלעס, ווייל דאָס ווייל דיר אזוי דער ציצר הרע איינשמועסען, כדי צו מאכען דיר פויל און אָפּוועגדען דיר פון נאָכפאָרשען און נאָכזוכען צו דערגעהן זאכען אויף ריכטיג. אזוי ווי דער חכם זאגט אין משלי: "חכם עצל בעיניו" — דעם פויל־ען דאכט זיך אז ער איז א חכם, אז עס פעהלט איהם גאָרניט אין לערנען און וויסען. אין אן אנדער פלאץ זאגט ער דאָרט: "ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו" — אז דו זעהסט איינעם וואָס אין זיינע אויגען איז ער א חכם, קען מען אויף'ן נארר לייגען מעהר האָפנונג ווי אויף איהם. וואָרום דער ערשטער ווייל שוין מעהר ניט לערנען און זוכען צו דערגעהן עפּעס, און דער צווייטער, וואָס וויים אז ער איז אומווויסענד, סטארעט זיך צו לערנען און דערווויסען זיך וואָס מעהר.

אין קהלת איז דאָ א פּסוק: "החכם עיניו בראשו" — ביים חכם זיינען די אויגען אין קאָפּ, דאָס מיינט צו זאָגען בדרך מליצה, אז דער קלוגער, דער פער־שטענדיגער מענש קוקט אויף'ן קאָפּ, אויף'ן אָנפאנג, אויף דעם וואָס ער האָט פריהער אויפגעטהאָן אין די ענינים פון דער תורה און די וועלט און ער בע־דענקט זיך און בעטראכט וואָס ער האָט נאָך פערפעהלט און סטארעט זיך אוים־צובעסערען זיינע פעהלערען. דער נאר אָבער קוקט ניט אויף צוריק, אויף זיין

פערגאנגענהייט. ער איז אזוי ווי אייגער וואס געהט אין וועג אין א פינסטערער נאכט, קוקט ער זיך ניט ארום הינטער זיך צו וויסען וויפיעל ער איז אפגענאנגען, וויל ער ווען דאס סאי ווי סאי ניט זעהן. ער האט נור אין זינען צו פטור'ן זיין גאנג און דאס אפגענאנגענע קימערט איהם ניט. און אויף דעם זאגט דער חכם: "והכסיל בחושך ילך" — דער נארר געהט אין דער פינסטער. און ער פערגלייכט דאָרט חכמה צו ליכטיגקייט און נארישקייט, אומווייסענהייט צו פינסטערנים און זאגט: "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך" — איך זעה אייז, אז חכמה איז בעסער פון נארישקייט ווי ליכט איז בעסער פון פינסטערניש.

דער פינף און צוואנציגסטער חשבון וואס א מענש דארף האבען מיט זיך איז: אויף ווי ווייט ער איז אריינגעטאָן אין עולם הזה און אויף ווי ווייט זיין ליעבשאפט צו ועלטליכע תאות איז שטארקער פון די ליעבשאפט וואס ער פיהלט צו עולם הבא. און ווייסענדיג דאס, דארף ער זיך בעמיהען ארויסצוציהען פון זיין הארצען די ליעבע און לוסט צו עולם הזה און פערשטארקען זיין ליעבע און לוסט צו עולם הבא. ער ווען דאס טהאָן, ווען ער ווען זיך אריינטראכטען אין סוף פון די ביידע וועלטען: ווען ער ווען זיף אין זינען נעהמען אז די וועלט איז ניט קיין דויערהאפטע, ניט קיין לאנג עקזיסטירענדע פאר'ן מענשען און יענע וועלט איז א שטענדיגע, אן אויביגע, וואס איז מעהר ווערטה געליעבט צו ווערען.

א געוויסער חכם האט געזאגט: אזוי ווי פייער און וואסער קענען ניט געהאלטען ווערען אין איין כלי, אזוי קענען אין הארץ פון גלויביגען ניט עקזיסטירען צוואמען ליעבע צו עולם הזה און צו עולם הבא. אנדערע קלוגע לייט האבען געזאגט, אז די וועלט און יענע וועלט זיינען אזוי ווי צוויי וויבער ביי איין מאן, איז ווען דער מאן ליעבט און צערטעלט איינער, ווערט די צווייטע בייז. אזוי, ברודער, איז מיט די צווייי וועלטען. דיין נשמה און דיין גוף דארפען בידע אז מען זאל פאר זיי זארגען און צושטעלען זייערע בערערפניסע, וואס זיי מוזען האבען. און די נשמה נויטיגט זיך מען זאל איהר איינגעוואוינען אין שעהנע, מאראלישע זיטען, אין לערנען איהר דברי חכמה און אפוועגדען איהר פון איהרע טהיעריש תאות. אום אויפצוהאלטען דעם גוף אבער דארף מען איהם בעזארגען מיט גוטע שפייזען, געהעריגע משקאות צום טרינקען, וואשען, באדען אין אזעלבע וואסער וואס איז פאר איהם געזונד, און השגחה געבען אויף איהם אז עס זאל איהם קיין זאך ניט פעהלען. אויב אבער דו וועסט זיך אין גאנצען אפגעבען צו פערזארגען דיין גוף, וועסטו פערנאכלעסיגען דיין נשמה, און אויב וויערער דו וועסט שענקען דיין גאנצע אויפמערקזאמקייט דיין נשמה, וועסטו פערנאכלעסיגען דיין גוף, וועלכער קען ניט עקזיסטירען, וועז ער קריגט ניט דאס וואס עס געהער צו איהם.

דעריבער דארפסטו ביידען ניט פערלאזען, ניט די נשמה און ניט דעם גוף; אבער דו מוזט אויף דיין נשמה וואס האט אן אויביגען קיום מעהר השגחה געבען ווי אויף דיין גוף וואס ווערט כלה. פערנאכלעסיגען דעם קערפער אין גאנצען און ניט געבען איהם דאס וואס עך מוז נויטיג האבען, זאלסטו ניט. וואהרום אז דו וועסט גארניט אכטונג געבען אויף דיין קערפער, וועט ער אפגעשוואכט ווערען און במילא וועט דאס אויך בריינגען שוואכקייט צו דער נשמה. אז א מענש זאל, למשל, ניט עסען, וועט ער קיין כח האבען צו דיענען גאט.

פאלגליך, מוז א מענש עסען אוז טרינקען בלויז אויף אויפהאלטען זיין גוף, ניט צופיעל, מעהר ווי נויטיג איז; אבער דער נשמה דארף ער געבען איהר שפייז, תורה אוז גוטע מדות, וואס מעהר. וועז אפילו דיר ווייז אוים אז עס איז שוין אריבער דיין מעגליכקייט, זאלסטו זיך אנשטרענגען צו טהאן נאך מעשים טובים. אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין קהלת: "אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר" — דו זאלסט ניט זיין צופיעל צדיק אוז אויך ניט צו קלוג, אוז ווייטער זאגט ער דארט: "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח את ידיך" — עס איז גוט אז דו, מענש, זאלסט זיך האלטען אן דיין נשמה אוז זארגען פאר איהר, אבער דיין גוף זאלסטו אויך ניט פערנאכלעסיגען. דאס מיינט צו זאגען, אז א מענש דארף ניט זיין עקסטרים, אין גאנצען אויסגעטהאן פון דער וועלט אזוי ווי געוויסע צדיקים וואס זאגען זיך אין גאנצען אף פון עולם הזה; א מענש דארף זיך ניט פארנעהמען צו פיהרען זיך אזוי, טאמער וועט ער דאס ניט קענען אויסשטעהן, אוז ער דארף אויך ניט זיין עקסטרים פון דער צווייטער זייט אוז מאכען דעם גוף פאר'ן עיקר אוז געבען איהם צופיעל תענוגים. אין דעם פרט דארף ער זיך ניט לערנען פון רשעים, פון די לעבע יונגען, וואס זיינען בלויז אריינגעטהאן אין וועלטליכע בערגעניגענס, וויל דאס פיהרט ניט צו גוטעס, אזוי ווי דער פסוק זאגט דארט ווייטער: "פן תמות בלא עתך" — טאמער וועסטו שטארבען פאר דער צייט, דאס היסט: די נשמה, דער איידעלער גייסט, די אידעע געפיהלען וועלען אפשטארבען, וועלען פערזונקען וועלען אין דעם ים פון קערפערליכע תענוגים.

דעריבער זיי ניט עקסטרים אוז געה מיט'ן מיטעל־וועג. שטארק זיך צו זארגען פאר דיין סוף אוז פון דיעזער וועלט זאג זיך אויך ניט אף, וויל פון דיעזער וועלט נעהמסטו שפייז פאר יענער וועלט וואס האט א קיום אוז דארט איז די אמת'ע רוה, אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט אין פרקי אבות: התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין" — דיעזע וועלט איז גלייך צו א פארהויז אנטקענען יענע וועלט. גרייט זיך צו אין פארהויז, כדי דו זאלסט קענען אריינקומען אין פאלאץ, אוז אזוי האבען זיך געפיהרט אמאלינג פרומע לייט וואס האבען מורא געהאט פאר גאט.

אוז וויבאלד אז א מענש דארף געהן אויף'ן דרך ממוצע, אויף'ן מיטעל־וועג, טא וואהרום זאגט שלמה המלך "אל תתחכם יותר" — דו זאלסט ניט זיין איבעריג קלוג, אוז ער זאגט ניט "ואל תהי סכל יותר" — דו זאלסט ניט זיין איבעריג פערנארישט? וועז ער דריקט זיך אזוי אוים, וואלט דאך דאס אויך געהאט די זעלבע מיינונג, אז מען דארף זיך פיהרען מיטעלמעסיג? איז דער תירוץ, אז צו חכמה איז ביי אונז דא א גרענעץ, וועלכען מען קען ניט איבערגעהן. אין אלע חכמות וואס בריינגען אונז צו גאטעם דיענסט, אפהיטען זיינע מצוות אוז צייגען זיין מאכט אוז חכמה, דארפען מיר זיך עוסק זיין אוז מיר זיינען מחויב צו פארשען אוז גריבלען זיך צו דערגרעהן אין זיי וואס מעהר, אזוי ווי איוב זאגט: "הן יראת ה' היא חכמה" — די מורא פאר גאט איז א חכמה, אדער אין תהלים וועדט געזאגט: "ראשית חכמה יראת ה'" — דאס ערשטע פון חכמה, דער הויפט חכמה איז דאס מורא האבען פאר גאט, אוז נאך עהנליכע פסוקים געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען. חכמות אבער וואס האבען ניט קיין שיכות מיט גאטעם דיענסט אדער אנערקענונג פון זיין גרויסקייט אוז מאכט, מיט אזעלכע חכמות טאר מען זיך ניט אפגעבען. דעריבער זאגט ער: "ואל

תתחכם יותר" — דו זאלסט ניט זיין צופיעל קלוג, דו זאלסט זיך, הייסט עס, בלויז בעשעפטיגען מיט דער חכמת התורה און עבודת ה', אבער ניט מעהר. מיט נארישקייט אבער דארף מען זיך גארניט אפגעבען, אפילו א ביסעל אויך ניט, דעריבער זאגט ער ניט: "ואל תהי סכל יותר" — ווייל נארישקייט דארף מען אפילו א ביסעל אויך ניט געברויכען, דאם הייסט: זינדיגען דארף מען גארניט, ווייל א ביסעל זינד קען קאליע מאכען א סך גוטע מעלות, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין קהלת: "זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט" — טויטע פליעגען גיבען א שלעכטען געריד אין שמע־קענדיגען בוימיל, און א ביסעל נארישקייט האט מעהר געוויכט פון חכמה און כבוד. דאם מיינט אויסצודריקען, אז א ביסעל נארישקייט, א ביסעל זינד דער־שטיקט אין מענשען זיין חכמה און כבוד.

דער זעקס און צוואנציגסטען חשבון הנפש בעשטעהט אין דעם, וואס דער מענש דארף זיך פארשטעלען, אזוי ווי ער זאל זיין אונטערוואַרפען א בעפעהל פון מלך, ווי אזוי ער וואלט אפגעהיט דעם בעפעהל אוים מורא פאר א שטרענ־גע שטראף. אז ער וועט דאס אין זינען האבען קען ניט זיין, אז ער זאל זיך ניט פיהלען פערפליכטעט נאכצוקומען גאט'ס געבאטען, כדי ער זאל ניט בעשטראפט ווערען.

און ווי אזוי קען עס א מענש ניט פערשטעהן מיט זיין שכל, אז צוויישען די צוויי געבאט פון מלך און גאט איז א גרויסער אונטערשייד? וויים ער ניט אז א בשר ודם קען ניט אזוי לייכט בעשטראפען אזוי ווי גאט? וויים ער ניט, פערשטעהט ער ניט, אז א מלך מוז צוערשט מברר זיין אויב די שולד וואס ער וואַרפט אויף אימיצען איז א ריכטיגע, און אמאל קען גאר דער מלך פערגעסען אדער ער קען שטארבען און דער וואס האט זיך פערזינדיגט געגען איהם זאל פערבלייבען אומבעשטראפט? און דאד דארף מען א מלך פאלגען און מורא האבען פאר איהם, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "ירא את ה' בני ומלך" — האב מורא, מיין זוהן, פאר גאט און פאר'ן קעניג. היינט ווי דארף מען שוין מורא האבען פאר גאט וואס פון זיין שטראף קען מען זיך ניט אויסדרעהען? ווי אזוי שעהמט זיך ניט א מענש מיט פערשטאנד ארונטערצואוואַרפען פון זיך גאט'ס מורא, בעת ער ווייסט, אז ער, גאט, קוקט אויף איהם שטענדיג און זעהט וואס ער טהוט און אפילו וואס ער טראכט אין הארצען? ווי אזוי קען ער זיך אפהאלטען פון תשובה טהאן אויף זיינע פערגאנגענע זינד און זיך אפהיטען פון ווייטערע זינד, בעת ער ווייס אז קיין זאד וועט איהם ניט געשענקט ווערען? אויף אזעלכען וואס בעטראכט עס ניט זאגט דוד המלך אין תהלים: "רשע כגבה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו" — צוליעב זיין גדלות, צוליעב זיין גאוה, פארשט דער רשע ניט נאד און האט ניט אין זינען גאט און זיין שטראף.

פרק ט'

דער זיעבען און צוואנציגסטער חשבון וואס א מענש דארף מיט זיך האבען איז: וועז עס קומט אויף איהם עפעס בייזעס, וועז עס געשעהט עפעס מיט זיין גוף אדער מיט זיין פערמעגען אדער מיט וואס עס איז וואס ריהרט איהם אן צו שלעכטען. אין אזעלכע פעלע דארף ער זיך בערעכענען, אז ער דארף אלעס אננעהמען פאר גוט און לויטען און דולדען און צופריעדען זיין מיט

גאָט׳ס גזירה. ער דארף ניט זיין קיין נאר און בייז זיין דעריבער, אזוי ווי ישעיה הנביא זאגט: "וחכיתי לה׳ המסתיר פניו מבית יעקב" — און איך האָב געזאָגט צו גאָט אפילו ווען ער האָט פערבאָרגען זיין פנים פון יעקב׳ס הויז, פון די אידען. און א מענש דארף ניט זיין אזוי ווי דער וואָס ישעיה זאָגט אויף איהם: "והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו" — ווען ער ווערט הונגעריג, ווען עס געהט איהם ניט גוט, ווערט ער אין כעס און לעסטערט זיין קעניג און זיין גאָט.

און ווייס, ברודער, אז פאר די צעהן נסיונות, וואָס גאָט האָט מיט זיי אויסגעפרואווט אברהם אבינו, וואָלט מען איהם ניט געלויבט, ווען ער וואָלט זיי ניט אָנגענומען פאר גוט, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין נחמיה: "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" — דו, גאָט, האָסט געפונען אברהם אבינו׳ס הארץ איבערגעגעבען און געטריי צו דיר. ער האָט אלעם געטהאָן מיט שמחה, און אפילו ווען גאָט האָט איהם געהייסען מקריב זיין יצחק׳ן, זיין אייניציגען זוהן, האָט ער אויך ניט מתרעם געווען אויף גאָט און איז געווען גרייט צו טהאָן דאָס מיט פארגעניגען. און די יוצאי מצרים, די אידען וואָס זיינען ארויס פון מצרים, וואָלטען ניט געשטראָפט געווארען אין דער מדבר, ווען זיי וואָלטען קיין פערדרום געהאט אויף גאָט׳ס הנהגה און וואָלטען מיט׳ן גאנצען הארצען אלעם אָנגענומען פאר גוט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים: "ולבם לא נכון עמו" — זייער הארץ איז ניט געווען טריי, אנפערטרויט אין גאָט, אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין דער תורה, אז די אידען האָבען זיך אין דער מדבר געבונטעווען און געוואָלט אומקעהרען זיך צוריק קיין מצרים, און האָט זיי גאָט געגעבען מז, האָבען זיי געוואָלט פלייש, און נאָך אזעלכע זאכען.

דאָס לייגען, דאָס דולדען, ווען אויף א מענשען קומט עפעס שלעכטעס, איז זעהר א גוטע מדה. אָבער דאָס ליידען און דולדען דארף ניט זיין איבער געווואָלד, נור מיט שמחה און צופריעדענהייט. ווען אָבער מען ליידט וויל מען מוז ליידען, וויל מען האָט קיין ברירה ניט, אָבער די הארץ איז ניט דערביי און מען וויל ניט ליידען און איבערטראָגען וועלכע ניט איז שלעכטעס, וואָס גאָט שיקט אן אויף א מענשען, — פאר אזא ליידען און געדולד קריגט מען ניט קיין שכר און עס ווערט ניט גערעכענט אלס אפקומעניש פאר די זינד.

בעטראכט, ברודער, דעם אונטערשיעד צוויישען די צוויי סאָרטען געדולד, פון געדולד מיט׳ן גוטען וויללען און אזא געדולד וואָס אין דער זעלבער צייט האָט מען פערדרום אויף דעם וואָס מען מוז ליידען. וואָרום עס זיינען דאָ דריי־ערליי סאָרטען ליידען. א מענש קען ליידען פון דיענען גאָט. עס קומט איהם אן שווער מיט מאטערנס נאכצוקומען גאָט׳ס געבאָטען. ער קען ליידען דערפון וואָס ער איז הינטערשטעליג אין גאָטעס דיענסט און פאלגט ניט אויס וואָס די תורה הייסט, און ער קען ליידען פון וועלטליכע בענעגענישען. דער לעצטער מין לייגען אָדער צער קען זיין אויף צווייערליי אופנים. ליידען אָדער צער וואָס א מענש האָט וועז עס פעהלען איהם נויטווענדיגקייטען, אָדער וויל ער האָט ניט א זאך וואָס איז איהם בעליעבט, וואָס ער איז געווז צו האָבען, כאָטש עס איז ניט נויטיג און מען קען אויסקומען אָהן דעם. און וואָס פאר א יסורים אָדער עגמת נפש א מענש זאָל ניט האָבען פון די לעצטע צוויי; אויב ער האָט צער דערפון וואָס ער האָט ניט דאָס וואָס ער מוז נויטיג האָבען, אָדער צוליעב דעם וואָס ער קען ניט ערגרייכען מעהר ווי די נויטווענדיגקייט פאדערט, קען זיין

אז גאָט שיקט איהם צו דעם צער אלס שטראָף פאר זיינע זינד און דאָס ווערט גערעכענט אלס אָפּקומעניש, אָדער דאָס קען זיין אן אָנפאנג פון א נסיון, וואָס דער בעשעפער וויל איהם אויספּרואווען אויב ער וועט דעם צער, די יסורים אָננעהמען פאר גוט.

און ווי עס זאָל ניט זיין, דארפסטו שטענדיג אלעס וואָס עס קומט אויף דיר פון גאָט מקבל באהבה זיין. דו דארפסט אלעס אָננעהמען פאר ליעב, אזוי ווי דוד המלך, עליו השלום", זאָגט אין תהלים: "כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו" — אלע וועגען פון גאָט איז חסד און אמת ביי די פרומע לייט וואָס היטען זיין בונד און זיין תורה. און ער דריקט זיך אויס מיט די ווערטער "חסד ואמת", ווייל, ווי מיר האָבען שוין געזאָגט, האָט דער מענש יסורים ענטוועדער כדי ער זאָל אָפּקומען פאר זיינע זינד, וואָס דאָס איז אמת, דאָס קומט איהם מיט רעכט, אָדער ער איז ניט זינדיג, נור גאָט שטעלט איהם צו פּראָבע און אויב ער קען ביישטעהן דעם נסיון, קריגט ער דערפאר א בעזונדערען שכר, וואָס דאָס איז שוין חסד, א גענאד פון בעשעפער צו בעלוינען דעם מענשען מיט מעהר וויפיעל ער האָט פערדיענט. אויב דו וועסט די דאָזיגע זאכען גוט בעטראכטען, וועלען אלע דיינע ליידען דיר בריינגען גוטעס און די בעלוינונג פאר דעם איז געזיכערט.

דעריבער, ברודער, פערנאכלעסיג ניט צו דענקען דעריבער שטענדיג, און דאן וועט דיר לייכט זיין איבערצוטראָגען אלעס וואָס אויף דיר וועט קומען. ווען דו וועסט אין זינען האָבען אז דאָס איז געמיינט פון דיין טובה וועגען, כדי צו פערגעבען דיינע זינד אָדער כדי צו געבען דיר מעהר שכר פאר ביישטעהן א נסיון, וועסטו זיך שטענדיג טרייסטען און עס וועט דיר ניט שווער זיין ארונטערצושלינגען די ביטערע טראָפּענס פון יסורים און עגמת נפש, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין תהלים: "חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה" — שטארקט און פעסטיגט אייערע הערצער אלע די וואָס האָפען צו גאָט.

דער אכט און צוואנציגסטער חשבון הנפש איז פאָלגענדער:

ווען א מענש האָט פולען בטחון אין גאָט און איז צו איהם איבערגעגעבען מיט לייב און זעעלע, מיט זיין פערמעגען, מיט זיינע קינדער און מיט אלעס; ווען דעם דאָזיגען מענשען ענדערט זיך די צייט און עס הויבט איהם אָן געהן ניט ווי ער וויל, זאָל ער קיינע תרעומות האָבען אויף'ן בעשעפער און זיין גזירה. ער דארף אין אזא פאל האָבען אזא רעכענונג:

ווען איינער שענקט דעם אנדערען אוועק א הויז אָדער א פעלד און דער וואָס קריגט די מתנה בויט איבער די הויז אויף אן אנדער אופן, אויף אן אנדער פאָרמע, אָדער ער מאכט שנויים אין פעלד, דארף דער מתנה געבער בעדויערען דעם פאל? דארף דאָס איהם קימערען וואָס יענער האָט מיט דער מתנה געטהאָן? געוויס ניט. וויבאלד ער האָט די הויז אָדער די פעלד יענעם אוועקגעגעבען, קען יענער דערמיט טהאָן וואָס ער וויל. און אזוי, ברודער, וויבאלד דו ביזט מיט אלעס איבערגעגעבען צו גאָט; וויבאלד דו אליין, דיין פערמעגען און אלעס וואָס דו בעזיצסט האָסטו בעשטימט אלס גאָט'ס אייגענטהום, דארף דאָך דיר ניט פערדריסען וואָס ער טהוט דערמיט. אז דו פערלאָזט זיך אויף איהם, דארפסטו זיך פערלאָזען אין אלע פּרטים און אָננעהמען פאר גוט אפילו אזעלכעס וואָס אין דיינע אויגען זעהט אויס ניט גוט.

דו דארפסט זיך ניט קימערען וועגען דעם וואָס עס געהט דיר ניט לויט

דיין וואונש. דו האסט איין מאל אלעס איבערגעבען דעם בעשעפער, איז אלעס זיינס און ער האט א רעכט צו טהאן מיט דעם וואס ער ווייל. דו דארפסט אויך ניט פערגעסען, אז דו ביזט איינער פון גאט'ס בעשעפענישען און ער שפייזט דיך און פיהרט דיך צו גוטען, אויב דו זעהסט עס אדער דו זעהסט עס ניט. אמאל קען דיר אויסווייזען אז ער טהוט דיר שלעכטעס, אבער פאקטיש איז עס ניט אזוי, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין הושע: "ולא ידעו כי רפאתים" — זיי וויסען ניט אז איך הייל זיי, אז איך טהו אלעס פון זייער טובה וועגען.

דער ניין און צוואנציגסטער חשבון הנפש בעשטעהט אין דעם, וואס דער מענש דארף זיך איבערלייגען און בעטראכטען ווי זיין נשמה איז חשוב'ער פאר'ן גוף און ווי מענשען זיינען ניט גלייך איינע צו די אנדערע, נור עס זיינען דא העכערע מענשען און נידעריגערע מענשען. עס קען זיין אז איין מענש זאל אין מעלות איבערוועגען טויזענד אנדערע. און דאס, דארף מען וויסען, איז ניט איז גוף בעשטעהט די חשיבות פון איין מענשען איבער אנדערע, נור איז דער נשמה. די גופים, די קערפערס זיינען כמעט אלע גלייך און דער אונטער־שייד איז אין די נשמות, אין די גייסטיגע איגענשאפטען און פעהיגקייטען, וואס איינער בעזיצט און אנדערע ניט, אזוי ווי דאס פאלק האט געזאגט אויף דוד המלך: כי עתה כמונו עשרת אלפים" — דו איינער ביזט איצט אזוי ווי אונזערע צעהן טויזענד.

אפילו ביי שעהנע פרויען איז אויך ניט דער עיקר זייער שעהנקייט. וועז דער שעהנער פרוי פעהלען גייסטיגע מעלות, איז די שעהנקייט איהרע ניט קיין אנגענעהמע און זי איז מעהר העסליך ווי שעהן, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם" — אזוי ווי א גאלדענער נאזבאנד אויף'ן נאז פון א חזיר אזוי איז א שעהנע פרוי וואס האט קיין שכל. אין אן אנדער פלאץ זאגט דארט שלמה המלך: "שקר החן והבל היופי" — קערפערליכען חן איז פאלש און שעהנהייט איז נארניט.

און לויט ווי דו אנערקענסט די חשיבות פון דיין נשמה איבער דיין גוף: לויט ווי דו פערשטעהסט אויף ווי ווייט דיין נשמה שטעהט העכער פון דיין קערפער, אזוי דארפסטו איהר אפהיטען און טהאן דאס וואס פאר איהר איז בעסער און בעשירמען איהר פון בייזען מצד איהר ווירטה, גאט, וואס קוקט אויף איהר רייגקייט און שווארצקייט, וואס עס פאסט פאר איהר און וואס עס פאסט ניט, אויב זי פאלגט דעם שכל אדער די קערפערליכע תאות.

דעריבער גיב שטענדיג אכטונג אויף דיין נשמה מעהר ווי אויף דיין גוף. און וויים, אז דיין קערפער קען לייכטער און שנעלער געהיילט ווערען פון דיא שווערסטע קראנקהייטען איידער דיין נשמה קען געהיילט ווערען פון דער מחלה וואס קומט פון יצר הרע, וועז ער איז איהר גובר, וועז ער בעזיעגט איהר. אזוי ווי דער חכם זאגט אין משלי: "רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה" — דעם מענשען'ס גייסט, דער שכל זיינער קען איבערטראגען זיין קערפערליכע קראנקהייט; אבער וועז דער גייסט אליין איז צובראכען, וועז דער גייסט איז קראנק ווייל ער לאזט זיך פערפיהרען פון יצר הרע, וועל קען עס פערטראגען? און אין אן אנדער פסוק זאגט ער דארט: "מכל משמר נצור לבך" — דיין הארץ, דיין נשמה זאלסטו היטען מעהר פון אלעס.

איצט האלטען מיר ביים לעצטען, ביים דריים־נסטען חשבון הנפש וואס א

מענש דארף מיט זיך האָבען, און דאָס איז: וועגען די בעדיענגונגען פון א גר, פון איינעם וואָס וואוינט אין א פרעמד לאנד.

דער מענש דארף די זאך בעטראכטען און וויסען אז ער איז דאָ אויף דער וועלט אזוי ווי איינער וואָס איז געקומען אין א פרעמד לאנד, וואו ער קען קיינעם ניט און קיינער קען איהם ניט, נור דער שר אָדער מלך פון דער מדינה האָט אויף איהם רחמנות געהאט און איהם געלערענט ווי אזוי ער זאָל זיך אויפפיהרען, כדי ער זאָל קענען עקזיסטירען. און דער שר האָט איהם געשפייזט און איהם אָנגעזאָגט, אז ער זאָל איהם פאָלגען און נאָכקומען זיינע געבאָטען, פאר וועלכעס ער האָט איהם מבטיח געווען גוטעס, און געווארענט אז ער וועט איהם בעשטראָפען אויב ער וועט איהם ניט פאָלגען לויט די צייט און דעם אָרט, ווען און וואו ער וועט געגען דער שר זינדיגען. און דער שר האָט דעם פרעמדען צו־וויסען געגעבען אז ער וועט ווען עס איז מוזען ארויסציהען פון זיין מדינה, אָבער ער האָט איהם ניט געזאָגט ווען. ער האָט איהם ניט בעשטימט קיין צייט, נור געהייסען אז ער זאָל שטענדיג זיין גרייט דערצו. איז וואָס פאר א בעדינ־גונגען דארף אזא פרעמדער נאָכקומען?

ער דארף זיין א נכנע, געפאלען ביי זיך און דערווייטערען זיך פון גאוה און שטאָלץ, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט ביי לוט: "האחד בא לגור וישפוט שפוט" — איינער איז אהער געקומען וואוינען, איז דאָ א גר און ער אורטיילט, זאָגט דעות. די אנשי סדום, הייסט עס, האָבען לוט'ן פאָרגעוואָרפען וואָס ער איז א פרעמדער און איז גרויס ביי זיך. און וויעדער דארף דער דאָזיגער גר זיין גרייט צו דער נסיעה, טאָמער הייסט מען איהם ארויסציהען פון דער מדינה, און ער דארף ניט רוהען און שטענדיג האָבען דאָס אין זינען. ער דארף אויך נאָכפאָרשען און וויסען די געזעצע פון לאנד און נאָכקומען זיינע פליכטען צום שר אָדער קעניג, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: "גר אנכי בארץ" — איך בין א גר אויף דער וועלט, דעריבער וויל איך אָפהיטען גאָט'ס געבאָטען. דער גר איז אויך מחויב ליעב צו האָבען אנדערע גרים אין לאנד, כדי זיי זאָלען איהם העלפען און שטיצען, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין דער תורה: ואהבתם את הגר" — איהר זאָלט ליעב האָבען דעם גר, און וויעדער דארף ער אָנווענדען אלע זיינע מעגליכקייטען צו געווינען די לאסקע פון דעם פערוואלטער פון דער מדינה, מחמת זייענדיג א פרעמדער וועט מען זיך פאר איהם ניט אָננעהמען ווען ער וועט זיך מיט וואָס ניט איז פערזינדיגען. אין מלכים ב' ווערט דער־צעהלט, אז דער נביא האָט געפרעגט דער שונמית: "היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא" — אפשר האָסטו עפעס צו ריידען אָדער צו בעטען ביים קעניג אָדער הויפטמאן? און זי האָט איהם געענטפערט: "בתוך עמי אנכי יושבת" — איך וואוין צווישען מיין פאָלק, צווישען אייגענע מענשען און ווען איך האָב עפעס א בקשה בעטען זיי דאָס פאר מיר. א גר אָבער האָט ניט ווער עס זאָל פאר איהם בעטען, דעריבער דארף ער זיין שטארק געהיט ניט ארויפצוציהען אויף זיך דעם צאָרן פון הערשער.

אויך דארף דער גר אין א פרעמד לאנד זיך בענוגענען מיט פיעל ער קען קריגען פאר זיין חיונה. ער דארף ניט פערלאנגען גוט עסען, א שעהנע דירה און דאָס גלייכען. ער דארף ניט האווען צו פיעל און אָנשטרענגען זיך צו בע־קומען רייכטהום, נור צופריעדען זיין מיט פיעל ער האָט. ער דארף אויך צו־גרייטען שפייז און אלעס נויטיגע אויף'ן וועג, און די ביסעל גוטעס וואָס ער

געניסט דארף ביי איהם זיין גערעכענט פאר א סך, און דאנקען און לויבען דעם יעניגען וואָס פערשאפט איהם די ביסעל גוטעס. און קומט אויף איהם שלעכטעס, דארף ער עס געדולדיג איבערטראָגען אויס אונטערטעניגקייט און ערנידערונג און מחמת זייענדיג א גר איז ער ניט אימשטאנד אויסצומיידען די שלעכטעס.

אָט די אלע תנאים נעהם, ברודער, אויף זיך דאָ אויף דער וועלט, וואו דו ביזט אן אמת'ער גר. און דיין פרעמדקייט דאָ אויף דער וועלט קען איבער־צייגט ווערען פון אָנפאנג פון דיין בעשאפונג. ווארום ווען דו ביזט נאָך געווען אין בויך פון דיין מוטער, האָסטו ניט געהאט קיינעם וואָס זאָל פאר דיר עפּעס טהאָן אָדער קענען טהאָן. ווען די גאנצע מענשהייט זאָל געווען וועלען בריינגען דיך אויף דער וועלט מיט א רגע פריהער אָדער מיט א רגע שפּעטער; ווען די גאנצע וועלט זאָל געווען וועלען פערנאנדערשיידען דיינע גליעדער וואָס דארפען זיין צוזאמען אָדער צוזאמענבינדען די וואָס דארפען זיין בעזונדער, אָדער מאכען וועלכען גליעד אונטער אן אנדער פאָרמע, מאכען די בעוועגענדע גליעדער רוהען אָדער די רוהיגע בריינגען אין בעוועגונג, לייכטער מאכען דיר דאָס קומען אויף דער וועלט אָדער שווערער מאכען, וואָלטען זיי דאָס ניט געקענט. אָדער נאכהער ווען דו ביזט שוין געקומען אויף דער וועלט, וואָלט קיין מענש דיך ניט געקענט ערנעהרען אָהן די הילף פון גאָט. קיינער וואָלט דיין קערפּער ניט געקענט אנ־דערש מאכען, עפּעס צוגעבען אָדער ארונטערנעהמען פון איהם. און ווען דו זאָלסט זיך פאָרשטעלען אז דו ביזט דער איינציגער בעזיצער אויף דער וועלט און מעהר איז קיינער ניטאָ, דענקסטו אז אין אזא פאל וואָלסטו געהאט מעהר צו עסען ווי דו דארפסט ביז דיין סוף, ביז דו וועסט שטארבען? ניין, דו וואָלסט אפילו א קערענדעל ניט געהאט מעהר ווי דאָס וואָס עס געהער צו דיר. פערקעהרט וויעדער: ווען די וועלט זאָל האָבען נאָך אמאָל אזוי פיעל מענשען ווי זי האָט, וואָלט דיר גאָרניט געפעהלט פון דעם וואָס דו מוזט האָבען. אזוי אויך קען דיר קיין בעשעפנים ניט העלפען אָדער שאדען טהאָן, דערלענגערען דיינע יאָהרען אָדער פערקירצען, און אזוי אלעס קען קיין מענש ניט טהאָן פאר דיר, ניט קיין גוטעס און ניט קיין שלעכטעס.

פאָלגליך, איז ניטאָ קיין פערבינדונג צווישען דיר און אלע מענשען פון דער וועלט. דו ביזט צו זיי ניט קיין קרוב און זיי זיינען צו דיר קיינע קרובים. דו ביזט אויף דער וועלט ניט מעהר ווי גר. ווען די וועלט וואָלט פערמאָגט מעהר מענשען, וואָלטען זיי דיר גאָרניט געהאָלפען און ווען עס זאָלען זיין ווענינער, וואָלט עס דיר גאָרניט שאדען. יעדער מענש איז אויף דער וועלט אזוי ווי אן איינזאמער, אן עלענדער, וואָס האָט קיינעם נור זיין הארר און קיינער האָט אויף איהם רחמנות נור זיין בעשעפער.

דעריבער, ברודער, לייג זיך אָפּ אויף איין זאך צו דיענען איהם. אזוי ווי ער איז דער איינציגער וואָס האָט דיך באשאפען און דיין חיונה, לעבען און טויט איז ביי איהם אין די הענד, אזוי דארפסטו אויך זיין נור צו איהם, און האלט שטענדיג זיין תורה, זיינע פערזאָגען אנטקעגען דיינע אויגען, און ער־ווארט בעלוינונג פאר טהאָן גוטעס און האָב מורא פאר שטראָף פאר טהאָן שלעכטעס. נעהם אויף זיך די בעדינגונגען פון גר, אויף וועלכעס איך האָב דיר אויפמערקזאם געמאכט און פיהר זיך שטענדיג אזוי כל זמן דו לעבסט אויף דער וועלט, כדי דו זאָלסט נאכהער זוכה זיין צו די תענוגים פון עולם הבא, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין משלי: "כן דעה חכמה לנפשך" — דו זאָלסט

נעבען דיין דעה אויף חכמה, דו זאלסט זיך אפלייגען אויף חכמת התורה פאר דיין נפש, פאר דיין נשמה, כדי איהר זאל זיין גוט אויף יענער וועלט.

אט דאס זיינען די דרייסיגערליי רעבענונגען וואס א מענש דארף האבען מיט זיך אליין פון גאטס וועגען. און אז דו וועסט זיי גוט בעטראכטען און אור־טיילען זייער ריכטיגקייט, וועט דיר ליכטיג ווערען אין די אויגען און זייער העלע שיין וועט דיך ארומרינגלען. דערביבער האב זיי שטענדיג אין זינען, אימער, דיין נאנצען לעבען. און בענוגען זיך ניט מיט דעם וואס איך האב דיר אלעס געזאגט בקיצור, און וועז מען זאל יעדען פונקט גוט ערקלעהרען, קען מען דערפון לערנען דאפעלט. איך האב בלויז אויפמערקזאם געמאכט, בלויז דערמאהנט אין קור־צען פאר די וואס פערלאנגען צו וויסען דאס און די איבעריגע זאלען זיי אליין רענקען און טראכטען. וואהרום וועז איך זאל דעם ענין פון די דרייסיג חשבוני הנפש בריייטער ארומריידען, וואלט דיעזער ספר מיינער געווען צו גרויס, און דאס איז ניט מיין כוונה. איך בעצוועק נור מיט דיעזען ספר צו לערנען מענשען, און לערנען איז בעסער בקיצור, ניט אנציהען צופיעל.

און אז דו וועסט צולייגען דיין מח צו אלעס וואס איך האב דיר געזאגט און פערטיעפען זיך אין דעם, וועסטו דערגיהן א סך מעהר פערבאַרגענע סודות און גייסטיגע לעהרען וואס זיינען אין ספר ניט געשריבען.

און דו זאלסט ניט דענקען אז וועז דו וועסט אויבערפלעכליך לערנען די דרייסיג חשבונות און דו וועסט זיך אפשטעלען אויף די נעשריעבענע וועריטער וועסטו שוין אלעס וויסען, ניין, פון די וועריטער וועסטו ניט פיעל דערנעהמן, סיידען דו וועסט זיך אין זיי אריינטראכטען און פלייסיג לערנען א לאנגע צייט און א סך מאל. אז דו וועסט אזוי טהאן, וועסטו פערבעסערען דיינע אייגענע מעשים און אויך קענען פיהרען אנדערע אויף גוטען וועג, פאר וועלכעם דו וועסט האבען פיעל שכר, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין דניאל: "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע" — די קלוגע וועלען שיינען ווי די לויטערקייט, ווי דער גלאנץ פון הימעל. און אין משלי וועריט געזאגט: "ולמוכיחים ינעם" — די וואס שטראפען אנדערע, די וואס לערנען אנדערע צו געהן בדרך הישר וועט זיין זיי אוז גוט אויף יענער וועלט.

פרק י'

און די נוצען וואס דער אויבען דערמאהנטער חשבון בריינגט דעם מענשען איז: דאס געווינען וואס דער נפש, די נשמה געווינט דערביי. דורך דעם חשבון הנפש, דורך די דרייסיגערליי זעעלע־רעבענונגען, וועז מען פערשטעהט זיי גוט און מען בעטראכט זיי פינקטליך, אויבערפלעכליך און אויך טיפער ווי זיי זיינען אויבען אויף, איז מען אויבערצייגט ווי וויכטיג זיי זיינען און ווי מען דארף זיי אויפנעהמען און אפהיטען לויט די נשמה, דער שכל קען בעגריייפען. דא־מאלס, ברודער, וועז דו וועסט זיך אין די דאזיגע חשבונות אריינטראכטען, וועט דיין נשמה געווינען א גוטע געווינס. דו וועסט דערפון לערנען אלע גוטע מדות און דו וועסט דורכדעם דערגרייבען דאס בעסטע וואס דו קענסט דערגרייכען.

דורך די דאזיגע חשבונות וועט דיין נשמה גלייטערט ווערען פון די נא־רישקייט און דאס וועט אוועקגענהמען די ספקות וואס געפינען זיך אין דיין הארץ.

און דאָס ווייסטו דאָך, אז וואָס ריכטיגער און קלעהרער מען דערגעהט א זאַך; וואָס מעהר מען גיט זיך די מיה איינצואַרדענען א זאַך, אלץ בעסערע און גרעסערע נוצען ציהט מען פון דעם. אזוי איז אין דער מעדיצינישער ווי־סענשאפט, די ווירקונג פון רפואות איז לויט די מינים וואָס זיי ענטהאלטען און לויט ווי זיי זיינען צוזאמענגעשטעלט. וואָס מעהר דער דאָקטאָר, וואָס גיט דעם רעצעפט, איז אריינגעטהאָן אין דער זאַך, וואָס מעהר ער גיט זיך די מיה צו בעטראכטען דעם כח, די ווירקונג פון יעדען מין, אלץ בעסער קומט די רפאוה ארויס און אלץ בעסער ווירקט זי אויף'ן חולה. אזוי איז אויך מיט אנדערע חכמות און ווייסענשאפטען. וואָס מעהר מען לייגט צו זיי צו דעם קאָפּ, אלץ מעהר דערגעהט מען אין זיי. מען מוז פריהער לערנען זייטיגע זאכען אום גרינדליך צו פערשטעהן א געוויסע חכמה אדער ווייסענשאפט. מען קען ניט צוטרעטען צו אסטראָנאָמיע אידער מען קען גוט רעכענען און מען קען ניט זיין קיין גוטער רעכענער אידער מען וויים געוויסע כללים וואָס האָבען א שייכות צו דער חכמת החשבון.

אזוי איז, ברודער, דאָס אויך. עס איז פאר דיר אונמעגליך צו מאכען דיין נשמה דאָס וואָס זי דארף זיין, סיידען דו נעהמסט אויף זיך נאכצוקומען דאָס אויף וועלכעם איך האָב דיר אויפמערקזאם געמאכט דאָ אין דיעזען שער און אין די אנדערע שערים פון דיעזען ספר און אלעם שטענדיג אויספאָלגען. וועו דו וועסט עם טהאָן מיט טרייהייט און איבערגעבענהייט; אז דו וועסט ניט שפּארען קיין מיה צו פערשטעהן אלעם וואָס מעהר און בעסער, וועט דיין שכל ווערען אלץ שארפער און קלעהרער און דו וועסט זעהן און ווייסען דעם וועג צו אלע הויכע מעלות וואָס א מענש קען דערגרייכען, פאר'ן יצר הרע וועט דאָן זיין פערשטעלט דער וועג צוצוקומען צו דיר און אָנרייזען דיר צו שלעכטעם. דו וועסט קומען צו דער מדרגה פון גאָט'ס געליעבטע און וועסט ערוועהרבען א גייסטיגע קראפט וואָס דו האָסט פריהער ניט געהאט. אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין קהלת: "חכמת אדם תאיר פניו" — די חכמה פון מענשען דערלייכט זיין פנים, מאכט איהם לייכטיג און ער זעהט און בעגרייפט אזעלכעם וואָס ניט אלע זעהען און בעגרייפען.

דאמאָלס, אז דו וועסט אלעם לערנען און שטודירען ווי געהעריג איז, וועסטו דערגעהן הויבע ענינים און דורך דיין לויטערע נשמה, ריינע הארץ און שטארקע אמונה וועסטו זעהן די טיפע סודות, וואָס וועלען דיר פערשאפען שטענדיגע פרייד דאָ אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט, און דו וועסט זיך מיט דעם ניט שיידען.

איך וועל דיר געבען א משל, דורך וועלכען דו וועסט אביסעל מעהר פער־שטעהן דאָס וואָס איך האָב דיר פריהער געזאָגט.

וועו דו געפינסט זיך, צום ביישפיעל, אויף א געוויסען פלאץ, וואו אויבען איז דאָ א וואונדער שעהנע בילד, אבער דו קענסט זי ניט זעהן, מחמת זי קומט אוים פערשטעלט פון דיינע אויגען. גיט מען דיר אן עצה דו זאָלסט נעהמען א שטאָלענע בלעך און זי שליפען און אויסרייניגען פון פלעקען, דאן שמירען פאר א צייט מיט אזעלכע זאלבען ביז זי וועט בעקומען א העלען בליאסק און פערוואנדעלט ווערען אין א שפיגעל. נאכהער האלטען די בלעך אנטקעגען פנים און די פראכטפולע בילד וועט זיך אין איהר אָפּשפיגלען און דו וועסט זי זעהן און גרויס פערגעניגען האבען. אזוי איז אויך דער הימעלשער וואונדערבא־

רער פֿאַרטרעט, דאָס הייסט: די געטליכע חכמה, וועלכע דו קענסט ניט זעהן מיט דיינע אויגען: דו קענסט ניט בעגרייפען די אויבערשטע וועלט ווי זי איז, אָבער דו קענסט זי זעהן און בעגרייפען דורך א שטאָלענע בלעך, דאָס איז דיין נשמה, וועלכע דו מוזט אָבער פריהער שלייפען, געוואוינען איהר אין גוטע מדות און קלוגע לעהרען פון דער תורה, און שמירען איהר מיט זאלבען, דאָס מיינט: די דרייסיג חשבוני הנפש וואָס איך האָב דיר געלערנט. און אז דו וועסט זיי, די חשבונות, אין זינען האָבען, וועט דיין נשמה וועלען העל און לויטער, דיין שכל וועט קלאָהר און ליכטיג וועלען און עס וועט זיך אין דיר אָפּשפּיגלען אלע זאכען וואָס זיינען פון דיר פערבאָרגען. דער פאָרהאנג וואָס שיידט דיך אָפּ פון דער הימעלשער חכמה וועט פערשוואנדען וועלען און דו וועסט אלעס זעהן מיט אָפענע אויגען. און דער בורא, ברוך הוא, וועט דיך לערנען ערהאבענע חכמות און וועט דיר שענקען געטליכע קראפט, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין ישעיה: "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה" — עס וועט אויף איהם רוהען גאָט'ס גייסט, דער גייסט פון חכמה און פארשטענדיגקייט. און אין משלי וועלט געזאָגט: "אם תבקשנה ככסף וכטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' — אויב דו וועסט גאָט'ס חכמה זוכען אזוי ווי מען זוכט זילבער אָדער בעהאלטענע אוצרות; אויב, הייסט עס, דו וועסט זיך אָפּגעבען דערמיט, דאמאָלס וועסטו פערשטעהן ווי אזוי מורא צו האָבען פאר גאָט און ווי אזוי צו דיענען איהם.

פרק יא

וועגען דער פראגע: אויב א מענש איז שטענדיג מחויב צו האָבען מיט זיך א חשבון הנפש, אָדער בלויז צו געווויסע צייטען, וועל איך זאָגען, אז דאָס איז א שטענדיגע פליכט. יעדער איינער, לויט זיין שכל קען בעגרייפען און לויט ער האָט ביכולת צו פערשטעהן, איז מחויב צו דענקען וועגען דעם יעדען אויגענבליק. און אויב ער איז אימשטאנד דארף ער דאָס טהאָן מיט זיין גאנצען לעבענס אטהעם, כדי די מורא און שאנדע פאר גאָט וואָס קוקט אויף איהם זאָל פון איהם קיינמאָל ניט אָפּגעטהאָן ווערען. דער מענש דארף זיך לערנען פון דעם וואָס גאָט האָט אנגעזאָגט וויי אזוי א קעניג דארף זיך פיהרען, ווי עס ווערט געזאָגט אין דער תורה: "וכתב לו את משנה התורה הזאת וקרא בו כל ימי חייו" — דער קעניג זאָל זיך שרייבען די משנה תורה, דעם ספר דברים, און אין דעם לייענען כל זמן ער וועט לעבען. אין יהושע ווערט געזאָגט: "לא ימוש ספר התורה הזאת מפיך" — די תורה זאָל ניט אָפּגעטהאָן ווערען פון דיין מויל. דו זאָלסט זי, הייסט עס, שטענדיג לערנען, קיינמאָל ניט אויפהערען, און נאָך עהנליכע פסוקים דריקען אוים דאָס זעלבע. און אזוי ווי די דרייסיג חשבונות וואָס מענשען דארפען האָבען מיט זיך אליין זיינען כולל אלע פרטים וואָס האָבען צו טהאָן מיט אין זינען צו האָבען גאָט, דארף מען שטענדיג האָבען די דאָזיגע רעבעוננגען.

דערביבער, ברודער, דארפסטו זיך איינגעוואוינען צו מאכען די דאָזיגע חשבונות אין יעדע שעה און אין יעדע רגע פון גאָטסוועגען, און יעדע גוטע זאך וואָס דו טהוסט פון גאָטסוועגען זאָל אין דיינע אויגען ניט זיין קליין, אפילו א וואָרט, אפילו א בליק זאָל ביי דיר ניט גערעכענט זיין פאר א קליניגקייט.

ווארום דאָס וואָס ביי דיר איז וועניג, איז ביי איהם א סך. דאָס זעלבע איז אויף מיט עבירות, אז עבירה וואָס איז דיינע אויגען זעהט זיא אוים קליין, איז ביי גאָט גרויס.

דער בעסטער און נעהענטסטער משל וואָס מען קען צו דעם געבען איז פון דער זון. וועז די זון רוקט זיך אוועק אויף דער ערד איז אייל; וועז א בעלויכטענער פּלאַץ ווערט פערשאָטענט אויף אן אייל, איז די זון דערווייטערט געוואָרען אויף מיילען. דאָס זעלבע זעהט מען אויף א זון־זייגער. אין דער צייט וואָס דער שאָטען וואָס צייגט די שטונדען, געהט אריבער א קליין שטיקעלע פון איין נומער צום צווייטען, געהט די זון אָפּ א גאנץ גרויסע שטרעקע. הייסט עס אלזא, אז די קלייניגקייט דאָ אויף דער וועלט איז דאָרט אין דער הויך גרויס.

און דו זאָלסט דיינע מעשים טובים ניט האלטען פאר צו גרויס, פאר צו־פיעל. דו זאָלסט קיינמאָל ניט דענקען, אז דו טהוסט גענוג און מעהר ביזטו ניט מחויב צו טהאָן. דו זאָלסט דאָס ניט האָבען אין זינען אפילו וועז דו טהוסט אלעם בלויז פון גאָטס וועגען. וואָרום וועז דו זאָלסט זיך ריכטיג אויסרעכענען זיינען אויסעלע טובות נואָס דו אליין גענייסט פון גאָט מעהר ווי די מעשים טובים פון אלע בעזיצער פון דער וועלט.

דעריבער זאָלסטו ניט פערנאכלעסיגען צו מאכען דיינע רעכענונגען צווישען דיר און דיין בעשעפער, וועלכער טהוט מיט דיר גוטעם און חסדים. דו זאָלסט זיך מיט איהם רעכענען יעדען טאָג. און אויב דו ביזט א טרוד, א פערנומענער מענש און דו קענסט ניט האָבען קיין חשבון הנפש בייטאָג, זאָלסטו דאָס טהאָן ביי נאכט, און אויב עס איז אוועק א טאָג און דו האָסט ניט געהאט קיין חשבון הנפש, יאָג דאָס אן אויף'ן צווייטען טאָג. אזוי ווי אונזערע רז"ל האָבען געזאָגט: „שוב יום אחד לפני מיתתך" — טהו תשובה איין טאָג פאר דיין טויט, און אזוי ווי א מענש וויים דאָך ניט וועז ער וועט שטארבען, דארף ער שטענדיג תשובה טהאָן. און שלמה המלך זאָגט אין קהלת: "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" — דיינע קליידער זאָלען שטענדיג זיין וויים, דו זאָלסט, הייסט עס, שטענדיג זיין ריין פון זינד.

פרק יב

און וועגען דער פראגע: וואָס דארף קומען נאכדעם ווי דער מענש האָט מיט זיך דעם גהערינגען חשבון הנפש? וואָס האָט ער צו טהאָן נאכדעם ווי ער האָט ריכטיג דורכגעמאכט די אלע רעכענונגען צווישען איהם און גאָט? אויף דיזער פראגע וועל איך ענטפערען, אז דאָס וועגדט זיך ווי וויים זיין נשמה איז דורך דעם ריין געוואָרען און ווי וויים זי האָט דערגרייכט די אמת'ע געטליכע ליכט. אויב דורך די חשבונות וועלט דעם מענשען'ס שכל גוט פערשארפט און פאלירט און ער פערשטעהט די ריכטיגע כונה דערפון און וואָס גאָט פערלאנגט פון איהם, געווינט ער לאסקע פון בורא יתברך און ער העלפט איהם טהאָן זיינע מצוות און דעקט פאר איהם אויף די ליכט פון חכמה אלץ דייטליכער און קלעה־רער, אזוי ווי איוב זאָגט: "צדק לבשתי וילבישני" — איך האָב זיך אליין אנ־געקליידט נערעכטיגקייט און גאָט האָט מיך אָנגעקליידט מיט דאָס זעלבע. איך האָב, הייסט עס, געטהאָן גוטעם און גאָט האָט מיך געהאָלפען צו טהאָן נאָך מעהר גוטעם. איך האָב זיך געסטארעט צו פערשטעהן די גאָטהייט און ער

האט מיר געהאלפען צו פערשטעהן און וויסען נאך מעהר. דאמאלס, אויב דער מענש דערגרייכט אזא מדרגה, ענטזאגט ער זיך אין גאנצען פון וועלטליכע זאר־גען און פערלאנגען און איז צופריעדען און פרעהט זיך מיט גאטעם דיענסט.

דער מענש וואס זיין נשמה און געוויסען זיינען ריין; דער וואס זיין נשמה איז בעלויכטען מיט דער אמת'ער העלישער ליכט, קימערט זיך ניט וועגען דער וועלט און איהרע תענוגים און איז פול מיט שמחה פון דעם וואס דער בעשעפער העלפט איהם צו דערגעהן היכעלשע חכמות און ער שעצט זיך גליקליך מיט זיין וויסען און פערשטעהן דעם אמת'ען תכלית פון דער אונטערש־טער וועלט און דער אויבערשטער. עס איז פאר איהם נענוג וואס ער בעגרייפט די גוטע מחשבות פון גאט, זיין הנהגה און די גזירות וואס ער איז גוזר אויף די בעשאפענע. אזוי ווי דוד המלך, עליו השלום, זאגט אין תהלים: "ישמח צדיק בה' וחסה בו" — דער צדיק פרעהט זיך מיט גאט און פערלאזט זיך אויף איהם, און ווי אין ירמיה ווערט געזאגט: "אל יתהלל חכם בחכמתו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי" — דער חכם אין וועלטליכע זאכען דארף זיך ניט בעריהמען מיט זיין חכמה, דער גבור דארף זיך ניט בעריהמען מיט זיין גבורה, נור בעריהמען קען זיך א מענש, וועז ער איז קלוג נענוג און ווייס מיך (גאט). און דאס איז א הויכע מדרגה. וואהרום דער וואס ווייס גאט, דער וואס בעגרייפט די גאטהייט ריכטיג, בעהעפט זיך אין זיין דיענסט, גיט זיך אפ אויף איין זאך צו דיענען איהם און מורא האבען פאר איהם מיט'ן גאנצען הארצען, לויט זיין וויסען און בעגריף, און איז מקים די חובות הלבבות והאברים, ער דיענט, הייסט עס, גאט מיט'ן הארצען און מיט די גליעדער, אהן פיעל טרחה און מאטערנים, נור מיט חשק און פליימיגקייט, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "השתי ולא התממהתי" — איך אייל זיך אן פערזאם ניט נאכצוקומען גאט'ס געבאטען, ווייל איך האב דערצו לוסט און עס קומט מיר ניט אן שווער.

און דער בורא יתברך זאל אונז מיט זיינע גענאדען העלפען און מיר זאלען אויך אזוי זיין און ער זאל אונז אריינברייננען אין די כתות, אין די געזעלענ־שאפטען פון גוטע און פרומע לייט, אמן.

סוף פון שער חשבון הנפש.

שער התשיעי,

שער הפרישות

(דער טויער פון פרישות, די לעהרע פון זיין אפגעזונדערט פון דער וועלט)

פרק א׳

האט דער מחבר געזאגט:

וויל מיר האבען פריהער גערעדט וועגען די חשבונות וואס א מענש דארף האבען מיט זיך אליין, און וויל פרישות, זיין אפגעזונדערט פון דער וועלט, איז אויך אין די פונקטען פון חשבון הנפש, דעריבער געפין איך פאר פאסענד צו רידען איצט און ערקלעהרען דעם ענין פון פרישות, אין וואס דאס בעשטעהט אוז אונטערוואס וואס פאר א מינים פרישות גוטע אוז פרומע לויט דארפען זיך

טען אונטער א צודעק. און אז מען דעקט אויף דעם צודעק, ווערט דער ענין אנטפלעקט און מען זעהט איצט די ריכטיגע כונה, דעם ריכטיגען ציעל פון פרישות.

סתם פרישות, דער פראָסטער טייטש פון פרישות איז: אויסהאלטען זיך פון תאוות און אָפּזונדערען זיך פון געוויסע זאכען, אזוי ווייט ווי מען האָט ביכולת. וועז אייגער קען טהאָן א געוויסע זאך און ער טהוט עס ניט, הייסט עס, אז ער איז א פורש פון יענער זאך, א צוריקגעהאלטענער דערפון. און וואָס ברייגט צו זיין אָפּגעהאלטען אָדער צוריקגעצויגען פון עפעס? זייגען אין דעם דא צווייערליי סבות, צווייערליי אורזאכען, איין אורזאך קען זיין אי ביי מענשען אי ביי א סך אנדערע לעבענדע ברואים, און די צווייטע איז בלויז שייך ביי מענשען, און דוקא ביי אנשי תורה, ביי גוטע און פרומע לייט.

די אלגעמיינע פרישות, וואָס איז שייך אי ביי מענשען, אי ביי חיות, איז אזעלכע וואָס איז פאר די נוצען פון אונזער גוף און כדי צו האלטען אין אָרדנונג אונזערע אינטערעסען און אלעם וואָס בעלאנגט צום טעגליכען לעבען. אזוי ווי, למשל, לאנדעם געזעצע, געוויסע זאכען וואָס רעגיערונגען פערביטען, איז כאטש מענשען האָבען דערצו חשק, פונדעסטוועגען האלטען זיי זיך דערפון אָפּ און טהוען דאָס ניט, וויל דאָס וועט זיי אָדער אנדערע שאדען טהאָן; אָדער אויס־פאלגען, צום ביישפיעל, פאַרשריפטען פון דאָקטוירים, אָפּהאלטען זיך פון געוויסע זאכען מחמת דאָקטוירים הייסען אזוי, איז אויף אין די אינטערעסען פון גוף. מענשען, געזונטע אָדער קראנקע, ווייסען, אז וען זיי וועלען עסען א געוויסע זאך וועט עס זיי שאדען צום געזונד, וועלען זיי פרושים פון יענער זאך. אזוי איז אויך מיט קליידען זיך, מיט ריידען, מיט בעוועגען די גליעדער און פיעלע אנדערע זאכען, אין וועלכע מענשען זיינען אינגעהאלטען און בעשרענקט צו א געוויסען גראד, צוליעב זייער געזונדהייט און וואויל זיין.

אזא פרישות איז מען אויך נוהג מיט חיות. מען היט קיה אָדער פערד אז זיי זאלען זיך ניט איבערפרעסען אָדער זאלען ניט פרעסען אזעלכעס וואָס איז פאר זיי שעדליך, אָדער זיי זאלען ניט ארבייטען צופיעל, כדי דאָס זאל זיי ניט שאדען צו זייער געזונד.

די פרישות הכוללת, די אלגעמיינע פרישות, האָט ניט צו טהאָן מיט דער נשמה. דאָס איז בלויז פאר'ן גוף. וועגען די פרישות המיוחדת, די אייגצעלנע פרישות, דאָס אָפּגעזונדערט זיין פון געוויסע זאכען, וועלכע די תורה און דער שכל לערנען אונז כדי מתקן צו זיין אונזער גייסט, אונזער נשמה — וועגען דעם וועל איך איה"ש ווייטער רעדען און ערקלעהרען.

אָבער פריהער וויל איך זאָגען עטוואָס וועגען די פרישות הכוללת, וואָס ווערט פראקטיצירט פון אלעמען, אָדער לכל הפחות פון דאָס רוב מענשען, ניט בלויז פון יחידים, פון אייגצעלנע פערזאָנען.

צו וואָס דארף מען גאָר די פרישות? וואָרום האָט גאָט ניט בעשאפען די מענשען מיט א בעשטימטע טבע זיי זאלען זיין בעשרענקט פון דער נאטור ווי צו פיהרען זיך אויף דער וועלט? צו וואָס זיינען מענשען בעשאפען געוואָרען מיט געוויסע אינסטינקטען, וועלכע זיי דארפען ברעכען, כדי א קיום צו האָבען אויף דער וועלט? וועגען דיעזען ענין האָבען מיר שוין געערדט אין דריטען שער פון דיעזען ספר. מיט'ן בעשאפען דעם מענשען האָט דער בורא יתברך אויסגען געווען לייטערען די נשמה. שטעלען איהר צו געוויסע נסיונות, וועלכע

עס איז איהר שווער בייצוקומען, אום זי זאל דורכמאכען די דאזיגע שווערי־קייטען און ווערען ריין און זויבער זי זאל קענען קומען צו דער מדרגה פון די חיליגע מלאכים. האט די הימלשע חכמה איינגעזעהן, אז דאס בעסטע פאר דיעזען צוועק איז אריינצוגעבען די נשמה אין א חומר, אין אן ערדישען קער־פער, וואס קען וואקסען און זיך מעהרען דורך דעם מיטעל פון שפייז, וואס האלט אויף זיין קיום. און דער בעשעפער האט די מענשען אריינגעגעבען אזא כח, אזא אינסטינקט זיי זאלען לוסט האבען צו נאהרונג וואס איז פאר זיי גרייט אויף דער וועלט, כדי זיי זאלען קענען לעבען און עקזיסטירען כל זמן זייערע נופים זיינען בעהעפט מיט די נשמות. ער האט זיי אויך אריינגעגעבען א געשלעכטליכע נייגונג, כדי די מענשען זאלען זיך מעהרען און די וואס שטאר־בען זאלען איבערלאזען אנדערע אויף זייער פלאץ. און ער האט דעם יצר הרע געגעבען די מאכט צו בעוועגען דעם מענשען, צו טרייבען איהם צו עסען, טרינ־קען, נאכקומען געשלעכטליכע פאדערונגען און אנדערע וועלטליכע תענוגים, וואס דורך דעם האט ער א קיום, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין קהלת: "גם את העולם נתן בלבם" — נאט האט די וועלט, די וועלטליכע תענוגים אריינגעגעבען אין מענשען'ס הארץ, אז ער זאל צו זיי האבען לוסט.

און אז דער יצר הרע, דער געפיהל, דער חשק צו תענוגים שטארקט זיך איבער'ן שכל און בריינגט דעם מענשען צו לאזען זיך געניסען מעהר ווי ער דארף, מעהר ווי נויטיג איז, טהוט עס איהם שאדען. וועז ער עסט, למשל, צו־פיעל אדער אזעלכעם וואס טויג פאר איהם ניט, ווערט זיין קערפער רואינירט. דערויבער מוז דער מענש בעזיצען די מדה פון פרישות. ער דארף, הייסט עס, איינצאמען דעם יצר הרע, דעם אינסטינקט, דעם חשק צו תענוגים און זיך אפ־שיידען, אפזונדערען פון געוויסע זאכען. ער דארף אין אלעם אננעהמען דעם מיטעל־וועג און ניט איבערכאפען די מאס. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „טוב איש חונן ומלוה, יכלכל דבריו במשפט" — עס איז גוט א מענש א בעל רחמנות וואס העלפט אוים אנדערע אין נויט, און עס איז אויך גוט וועז א מענש פיהרט זיך מיטעלמעסיג און זוכט ניט צו געניסען פון דער וועלט מעהר ווי נויטיג איז.

און וויל פרישות, ענטזאגען זיך פון געוויסע וועלטליכע גענוסען איז א נויט־וועגדיגקייט פאר די מענשען, דארפען על פי שכל אויף דער וועלט זיין פאלשטענ־דיגע פרושים, אזעלכע וואס זאגען זיך אפ פון אלע תענוגים, פון אלע גענוסען, אפילו פון די נויטוועגדיגע, כדי מענשען, אלע קלאסען מענשען, זאלען פון זיי לערנען יעדער איינער פיעל ער דארף און פיעל איהם נויטיג איז לויט זייע אויפפיהרונגען און מדות. וועז איינער איז, צום ביישפיעל, צופיעל אריינגעטהאן אין א געוויסע תאוה, איז קוקענדיג אויף די פרושים, וואס זיינען אין גאנצען ארויסגעטהאן פון יענער תאוה, איהם לייכטער צו בעהערשען זיך און ניט נאכ־געבען דעם יצר הרע. דארף מען דעריבער האבען אויף דער וועלט פרושים גמורים. פאלשטענדיגע פרושים, כדי מענשען זאלען זיך פון זיי לערנען אוז ניט איבערכאפען די מאס אין ענינים פון עולם הזה.

עס טויג אבער ניט פאר דער וועלט אז אלע זאלען זיין פרושים, אז אלע זאלען זיך ענטזאגען פון וועלטליכע גענוסען. וועז, צום ביישפיעל, אלע מענשען זאלען זיין אפגעשיידט פון וועלט, וואלט די וועלט קיין וועלט ניט געווען, וויל די אלטע וואלטען אויסגעשטארבען און קיינע נייע וואלט ניט צוגעקומען,

און דער פסוק זאגט אין ישעיה: "לא תהו בראה לשבת יצרה" — נאָט האָט ניט בעשאפען די וועלט זי זאָל זיין וויסט, נור זי זאָל זיין בעזעצט.

די וועלט נויטיגט זיך אין פרושים, אין פאָלשטענדיגע פרושים, וואָס זיי־נען אין גאנצען ארויסנעטהאָן פון קערפערליכע גענוסען, אָבער ניט מעהר ווי זי נויטיגט זיך אין חכמות און מלאכות. עס זיינען דאָ מענשען וואָס קענען געווינען חכמות אָדער מלאכות וואָס אנדערע קענען דאָס ניט. א צאָהל מענשען האָבען איין בעשעפטיגונג און א צאָהל — אן אנדערע און אלע צוזאמען האלטען אויף דעם קיום פון דער וועלט. די וועלט וואָלט אָבער ניט געקענט עקזיסטירען וועז אלע מענשען זאָלען זיך בעשעפטיגען מיט אין חכמה אָדער מלאכה. וועז אלע מענשען וואָלטען געווינען, לאָמיר זאָגען, שניידער, וואָלט מען ניט געקענט האָ־בען קיינע וואוינונגען, קיינע כלים אוז פיעלע אנדערע נויטיגע הצטרכות. עס וואָלט אפילו קיין ברויט ניט געווינען, ווייל קיינער וואָלט זיך דאָך ניט בעשעפ־טיגט מיט ערד־ארבייט. וועז וויעדער פערקעהרט: אלע וואָלטען געווינען ערד־ארבייטער, וואָלט אויך די וועלט קיין קיום ניט געהאט. אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין קהלת: "את הכל עשה יפה בעתו" — אלעס האָט גאָט בעשאפען גוט אין זיין צייט. יעדע זאך מוז מען אויף דער וועלט האָבען, ווייל דאָס ברייננט נוצען צו געווינסע צייטען.

אזוי איז אויך מיט פרישות. פאָלקאָמענע פרושים ברייננען נוצען דער וועלט, אָבער וועז אלע מענשען וואָלטען געווארען פרושים, וועז אלע וואָלטען זיך ענטזאגט פון אלע תענוגים אוז גענוסען, וואָלט די וועלט ניט לאנג געקענט עקזיסטירען.

האָבען מיר שוין אין דאָס פריהער געזאָגטע ערקלעהרט דעם ענין פון אל־נעמיינע פרישות, וואָס איז א נויטוועניגקייט פאר מענשען, כדי זיי זאָלען קע־נען עקזיסטירען אויף דער וועלט.

פרק ב'

איצט וועלען מיר ריידען וועגען פרישות המיוחדת, וועגען פאָלשטענדיגע אפגעזונדערטקייט פון דער וועלט, וואָס בלויז איינצעלנע פערזאָנען, לומדי תורה אוז פרומע לייט זייענ נוהג.

וואָס מיינט פאָלשטענדיגע פרישות? אין דעם זיינען דאָ מיינונג פער־שיעדענהייטען צווישען די חכמים. עס איז דאָ א מיינונג, אז פאָלשטענדיגע פרישות מיינט אָפשיידען זיך, אָפזאָגען זיך פון אלע זאכען וואָס קענען זיין א שטערונג צו גאָטעס דיענסט. אן אנדער חכם זאָגט, אז ריכטיגע פרישות מיינט: פעראכטען די וועלט אוז ניט נאכגעבען זיך קיינע תאוות. נאָך איינער טייטשט אוים פרישות: האָבען אין זינען בלויז די נשמה אוז ניט האָבען אויף'ן רעזיון קיינע וועלטליכע זאכען וואָס מען דענקט אז זיי זיינען גוט. נאָך איינער וויל האָבען, אז ריכטיגע פרישות מיינט: האָבען ריכטיגען בטחון אין גאָט. עס איז דאָ נאָך א דעה, אז דער וואָס בענוגענט זיך מיט א שטיקעל בגד אוז האָבען וואָס ניט איז צו פערטרייבען דעם הונגער אוז אלע אנדערע מענש־ליכע נויטוועניגקייטען פערהאָסט ער, דער איז א ריכטיגער פרוש. נאָך איינער איז אין דער מיינונג, אז פרישות הייסט אויסמיידען געזעלנשאפט אוז ליעב האָבען איינזאמקייט. עס איז דאָ נאָך א מיינונג, אז פרישות הייסט: דאנקען

נאָט פאר זיינע טובות און געדולדיג איבערטראָגען די צרות דורך וועלכע נאָט שטעלט די מענשען צו פּראָבע. און נאָר אן אנדערער מיינט, אז אמת'ע פּרישות מיינט: אָפּזאָגען זיך פון אלע קערפּערליכע תענוגים און ניט האָבען זיי אין זינען און בלויז געברויכען אזעלכע קערפּערליכע בעפּריעדיגונגען, וואָס די נאטור פון מענשען איז אז אָהן זיי קען ער ניט לעבען און עקזיסטירען. און איך האלט מיט'ן לעצטען און זאָג, אז דאָס איז די ריכטיגע פּרישות.

אָבער וואָרום דארפען פרומע לייט זיך נוהג זיין אזא מין פּרישות? וואָרום אָפּזאָגען זיך אין גאנצען פון וועלטליכע הנאות? וועל איך זאָגען, אז די תורה וויל האָבען, אז דער שכל ביים מענשען זאָל געווענלטיגען איבער אלע זיינע תאוות, זאָל האָבען די אויבערהאנד איבער אלעם וואָס א מענש גלוסט און האָט א נעוויסע נייגונג. און עס איז בעוואוסט, אז ווען די תאוה שטארקט זיך איבער'ן שכל און בעזיגט איהם, בריינגט עס דעם מענשען צו זינד און שענדליכע זאכען.

קיינער טהוט זיך ניט אריין אין וועלטליכע תענוגים איידער ער טרעט אָפּ פון די לעהרען פון דער תורה. אז מען היט אָפּ די תורה איז דער שכל גובר דעם יצר הרע און מען וויל ניט קיינע מותרות, קיינע איבעריגע תענוגים. ווען אָבער מען טרעט אָפּ פון דער תורה, רעדט דער יצר הרע אָן צו פערלאָזען יענע וועלט און נור אין זינען האָבען די וועלט. דער יצר הרע האָט אזוי אראָפּגעפּיהרט מענשען פון וועג. ער האָט זיי געבראכט צו דער מדה אז זיי זאָלען זיך ניט בענוגענען מיט דאָס נויטוועניגסטע וואָס מען מוז האָבען צו קענען לעבען און עקזיסטירען. ער האָט זיי ארויפּגעפּיהרט אויף אזא וועג אז דאָס געניסען מעהר פון דער וועלט זאָל אָנגענומען ווערען אלס א בעשעהנונג און מען זאָל זיך דערמיט בעריהמען. און די פערפּיהרטע פון יצר הרע האָבען זיך אָנגעהויבען יאָגען נאָך רייכטהום און קערפּערליכע גענוסען זיינען ביי זיי באלעבט געווא־רען, ביז זיי זיינען געוונקען אין די טיעפּעניש פון די ימים פון לוסט צו גע־ניסען פון דער וועלט אלץ מעהר און מעהר. און דאָס האָט זיי נאכהער גע־בראכט צו לייידען פון די כוואליעם פון די דאָזיגע תאוה ימים. דאָס הייסט: זיי האָבען געמוזט איבערטראָגען דעם צער און עגמת נפש וואָס מענשען האָבען ווען זיי קענען ניט בעפּריעדיגען זייערע צו גרויסע פערלאנגען.

אָט איבער די פערפּיהרטע מענשען האָט די וועלט די ממשלה. דאָס הייסט: זיי זיינען אונטערוואָרפען די וועלטליכע תאוות אויף אזוי פיעל, אז זיי האָבען איבער זיך אליין קיין דעה ניט. און די לוסט צו תענוגים פערשטאָפּט זייערע אויערען און אויגען און זיי ווילען ניט הערען קיין אמת וואָרט און ווילען ניט זעהן וואָס פאר זיי איז גוט. זיי זוכען נור צו געניסען וואָס מעהר פון דער וועלט און דאָס איז זייער תורה און געזעץ, און דאָס פערטרייבט זיי פון זייער גאָט.

און מיט אנדערע פאָסירט, אז זיי דערגרייכען ניט די תענוגים צו וועלכע זיי שטרעבען. זייער חשק איז שטארק און זיי הערען ניט אויף צו טראכטען איבער זייערע תאוות טאָג און נאכט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים: "און יהשוב על משכבו" — דער בעל תאוה האָט אין זינען זיינע תאוות אויף זיין געלעגער, און בייידע, סאי די וואָס בעפּריעדיגען זייער חשק צו וועלטליכע תענוגים, סאי די וואָס קענען ניט דערגרייכען זייערע פערלאָנגען זינקען אין ים פון זייערע תאוות, ווייל בייידע לייידען. די ערשטע לייידען ווייל עס קומט זיי אָן שווער ביז זיי קריגען דאָס, און די צווייטע לייידען, ווייל זיי קריגען

דאָס ניט. נאָרישע מענשען, זיי בייטען אויס גאָטעס דיענסט אויף קערפערליכע תענוגים! זיי האָנדלען אזוי ווי די וואָס האָבען געמאכט דעם ענל, אנשטאט צו דיענען גאָט האָבען זיי געדיענט צו א קאלב.

און די וואָס זיינען נעוואוינט צו זוכען תאוות עולם הזה; די וואָס זוכען נור צו בעפריעדיגען זייערע קערפערליכע פערלאנגען, טרעטען שוין פון דעם ניט אף און זיי פערשטארקען נאָך זייער חשק אלץ מעהר און מעהר. זיי זעהען ניט איין, אז זיי מאכען א שלעכטען בייט; זיי פערגעסען אז מיט די וועלט־ליכע פארגעניגענס זיינען פערבונדען צרות און קלעמענים, און וואָס מעהר זיי זיינען אריינגעטאָן אין דעם, אלץ ווייטער זיינען זיי פון אמת'ען גליק, און וואָס מעהר זיי דערווייטערען זיך פון אמת, אלץ מעהר פערציהט זיך איבער זיי א פינסטערער וואלקען. און אלץ מעהר זעהען זיי ניט וואָס עס איז פאר זיי נוט און וואָס עס איז ניט נוט.

און דער שכל פון די בעלי תאוה ווערט אלע מאל טעמפער און טעמפער, ביז זיי נעהמען אן די שלעכטע וועג פאר א גוטע און די גוטע פאר א שלעכטע. און דאָס זיין אריינגעטאָן אין עולם הזה ווערט ביי זיי א געוויץ און טאטעס לערנען דאָס זייערע קינדער און די קליגערע לערנען דאָס די מעהר אומוויסענדע און עס געהט אזוי ווייט, אז דער יצר הרע קריגט ביי זיי א פולע מאָס. ער פיהרט, הייסט עס, מיט זיי אוים וואָס ער ווייל און אומרעכט ווערט ביי זיי רעכט און רעכט ווערט ביי זיי אומרעכט; דער בעל טובה וואָס שפייזט א הונ־געריגען ווערט ביי זיי אנגענומען אלס א כופר, אן אפיקורוס, אזוי ווי, למשל, די אנשי סדום וואָס העלפען אן אריימאן איז ביי זיי גאר נעווען א חטא. און דעם וואָס געניסט פון דער וועלט בלויז פיעל נויטיג איז, רופען זיי פויל־ענ־צער, און דער וואָס אויסלט זיך ניט, וואָס יאָגט זיך ניט נאָך צופיעל עשירות און וועלט נענוסען, איז ביי זיי פעררעכענט אלס איינער וואָס טהוט ניט זיינע פפליכטען פאר זיך און פאר דער מענשהייט, און דעם וואָס בענוגענט זיך מיט דעם וואָס ער האָט, בעטיטלען זיי אלס שוועכלינג. נור דעם וואָס ערווערבט מעהר רייכטהום און געניסט א סך פון דער וועלט האלטען זיי פאר א פליסיגען און ווערט נעלויבט און גאכטעט פון אלעמען.

און אז זיי געהען איבער דעם גרענעץ, אז זיי קריגען אריין א סך רייכטהום, מאכען זיי זייערע בייכער פאר זייערע געטער, זייערע קליידער פאר זייער תורה און זייערע שעהנע וואוינונגען פאר זייער מאראל. דאָס הייסט: זיי זיינען נור אריינגעטאָן אין עסען גוט, טראָגען טייערע בגדים און וואוינען אין שעה־נע דירות. און אזוי בלאָנדזען זיי אין די זומפען פון נארישקייט אנגעלאדען מיט שווערע משאות פון תאוות און זיינען פויל צו תשובה טהאָן, און זיי מיינען אז זיי פיהרען זיך אויף גוט, אז אזוי דארפען זיך מענשען אויפפיהרען.

און וויל דער יצר הרע פאנגט א סך מענשען אין זיין נעץ און מאכט זיי פאר בעלי תאוה, דעריבער מוזען מיר האָבען פרושים, וואָס זאָלען נוהג זיין פאָלשטענדיגע פרישות, ניט בלויז די אלגעמיינע, כדי זיי זאָלען אפהאלטען די בעלי תאוה און זיי אומקעהרען אויף דער ריכטיגער וועג פון דער תורה, וואָס בעפעסטיגט די אמונה און וועלטליכע אינטערעסען.

די דאָזיגע פרושים קענען אפוועגדען מענשען פון זייערע טהיערישע תאוות און דיענען אלס רופאים צו פערשטארקען די אמונה ביי די יעניגע וואָס טרעטען אף פון נוטע מדות און זיינען אריינגעטאָן אין אזעלכע מדות וואָס זייער סוף

איז א מיאוס'ער. און בעת דער יצר הרע איז גובר דעם שכל און מענשען ווערען אריינגעשלעפט אין לוסט צו מותרות, צו איבעריגע, ניט נויטיגע וועלטליכע תענוגים, קומען די דאזיגע פרושים זיי צו הילף מיט דער איינציגער כונה כדי צו פערשטארקען די אמונה, ניט כדי צו זוכען כבוד און רוהם.

זיי, די פרושים, וואס ענטזאגען זיך פון וועלטליכע תענוגים און געניסען פון דעם ניט, קענען מאכען זינדיגע פאר בעלי תשובה און פרומע לייט — נאך פרימער. זייערע מדות טובות קענען דיענען אלס ביישפיעל פאר אלעמען, ווייל זיי זיינען אזוי ווי די זון וואס בעלייכט אנדערע פלאנעטען אויבען און אונטען. אזוי ווי די תורה זאגט אויף סדום: „ונשאתי לכל המקום בעבורם" — אויב אין סדום וועלען זיך געפינען א געוויסער צאהל צדיקים, וועל איך (נאט) אלע־מען מוחל זיין און וועל די שטאדט ניט איבערקעהרען. דעריבער האט מרים הנביאה געזאגט: "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" — גאט'ס ליעבהאבער, די צדיקים, זיינען אזוי ווי די זון. זיי בעלייכטען מיט זייערע מעשים טובים שטראהלען אנדערע מענשען פון זייער דור און פערהיטען זיי פון שלעכטעם אויף דער וועלט און בעזארגען זיי מיט שכר לעולם הבא. אזוי ווי דער חכם זאגט אין משלי: "פרי צדיק עץ חיים" — די פרוכט פון צדיק, די מעשים טובים זיינע, איז א בוים פון לעבען לעולם הבא.

און דעם מנהג פון פרישות, פון זיין אפגעשיידט פון וועלטליכע תענוגים האבען די נביאים און פארצייטיגע חסידים געהאלטען, ווי עס איז בעשריבען אין זייערע ספרים. און איך וועל, מיט גאטס הילף, ריידען דעריבער אין פא־סינען פלאץ, וואו עס וועט מיר צום האנד קומען.

פרק ג'

וועגען דער פראגע איז וויפיעל כתות אדער אין וויפיעל קלאסען ווערען די פון דער וועלט אפגעזונדערטע אייגנעטיילט? וועל איך זאגען, אז די ריכטיגע פרושים וואס שיידען זיך אף פון וועלטליכע תענוגים ניט צו ליעב זייער געזונד־הייט און וואויל זיין, נור מיט דער אבזיכט כדי זיי זאלען קענען מקים זיין די תורה, זיינען דא דרייערליי. איין קלאס זונדערט זיך אין נאנצען אף פון דער וועלט. זיי טהוען זיך ארויס פון גשמיות, פון זאכען וואס אנבעלאנגען דעם קערפער און וויללען דערנרייכען די מדרגה פון זיין גלייך ווי מלאכים. דיעזע פערלאזען אלעם וואס קען זיי מאכען וועלכע ניט איז שטערונג צו דיענען גאט און זיי געהען אוועק וואוינען אין וויסטענהייטען צווישען בערג, וואו קיינע מענשען זיינען ניטא. זיי לעבען אויף גראז און בלעטער און קליידען זיך אין שמאטעס אדער וואס ניט איז, אבי צודעקען זייער נאקעטקייט. זיי ווילען ניט פערשוועדען קיין צייט אויף קערפערליכע נויטוועניגקייטען, א זאך וואס צווי־שען מענשען וואלטען זיי ניט געקענט אויספיהרען. און זיי האבען קיין מורא פאר ווילדע חיות וואס גפינען זיך אין די ווייסטע ערטער, מחמת זייער מורא פאר גאט איז גובר, שטייגט איבער די מורא פון וועלכע ניט איז נעפאהרען, און זייער ליעבשאפט צו גאט פערטרייבט פון זיי דעם געפיהל פון ליעב האבען מענשען, און זיי דענקען ניט וועגען מענשען און האבען זיי ניט אין זינען.

דיעזער קלאס פרושים איז ווייט פון די אנדערע קלאסען. זייער פיהרונג איז עקסטרים, ניט נאך דעם וואונש פון דער תורה, ווייל זיי זאגען זיך אין

גאנצען אפ פון דער וועלט און די תורה וויל דאס ניט, אזוי ווי מיר האבען שוין פריהער דערמאהנט דעם פסוק פון ישעיה: "לא תהו בראה לשבת יצרה" — גאט האט ניט בעשאפען די וועלט זי זאל זיין וויסט, נור בעזעצט, און אזא פרישות פיהרט ניט צו פראגרעס, נור צו דער רואינע פון דער וועלט.

די צוויטע קלאס פרושים זיינען די וואס האלטען אן דעם מיטעל־פונקט. זיי זאגען זיך ניט אפ פון דער וועלט אין גאנצען, אבער זיי פעראכטען מותרות, אי־בעריגע, אונגויטיגע תענוגים. זיי צאמען איין זייערע תאוות און האבען קיין לוסט צו זאכען, אהן וועלכע מען קען זיך בעגאהן. און מותרות זיינען דא צוויי־ערליי. עס גיבען מותרות, וואס זיינען ניט פערבונדען מיט'ן גוף, וואס ליגען ניט אין קערפער פון מענשען און ער קען אפטמאל חשק האבען צו זיי, אבער ער קען זיי ניט קריגען. למשל: עסען גוט, טרינקען גוט, טראגען טייערע קלייד־דער און וואוינען אין א שענע דירה, קען מען דערצו האבען תאוה און אפט־מאל ניט געניסען דערפון צוליעב אריסקייט אדער אנדערע אורזאכען. עס זיינען וויעדער דא מותרות וואס זיינען בעהעפט מיט'ן מענשען און ער קען זיי שטענ־דיג נעניסען, ווי צום ביישפיעל: ריידען, לאכען, רוהען, קוקען אויף וואס מען דארף ניט, הערען וואס עס טויג ניט צו הערען אדער אין זיינען האבען אזעלכעם וואס ניט נויטיג איז. אט פון דיזע ביידע־ערליי מותרות זאגט זיך אפ דער צוויי־טער קלאס פרושים. זיי עסען ניט מעהר ווי עס איז נויטיג אויפצוהאלטען דאס געזונד, זיי טרינקען ניט און קליידען זיך ניט מעהר ווי א מענש מוז טרינקען און קליידען זיך און זיי ריידען ניט און לאכען ניט מעהר ווי נויטוועניג. אבער זיי פערלאזען ניט די וועלט מיט איהרע מענשען און זאגען זיך ניט אפ פון מענשליכע נענוסען אזוי ווי דער ערשטער קלאס פרושים. זיי וואנדערען ניט אום אין וויסטענהייטען, נור זיי זיצען אויכזאם ביי זיך אין דערהיים און געניסען פון דער וועלט אזוי פיעל וויפיעל עס איז נויטוועניג פאר זייערע גופים און נשמות. אזא ארט פרישות איז בעסער און נעהענטער צו דעם וואונש פון דער תורה ווי דער ערשטער קלאס וואס טהוט זיך אין גאנצען ארויס פון דער וועלט.

צום דריטען קלאס פרושים בעלאנגען די וואס זונדערען זיך אפ פון דער וועלט אין זייערע הערצער, אבער מען זעהט עס אויף זיי ניט. פאר דער וועלט צייגען זיי זיך אלס פשוט'ע מענשען. זיי בעשעפטיגען זיך מיט געוויסע מלאכות, קאמפאנירען זיך מיט מענשען און העלפען דעם ישוב העולם, טהוען אלעם וואס מענשען דארפען טהאן, כדי די וועלט זאל קענען א קיום האבען. אין זייערע נעדאנקען אבער האבען זיי נור אין זינען גאט און אלעם וואס זיי טהוען איז לשם שמים, פון גאטס וועגען. זיי ווייסען און פערשטעהען, אז זייערע נשמות זיינען גרים דא אויף דער וועלט און אז זיי זיינען ארונטערגעשיקט געווארען אהער געלייטערט צו ווערען. דעריבער האט ביי זיי די וועלט קיין ווערדע ניט און זייער הויפט שטרעבען איז צו עולם הבא. זיי ערווארטען דעם טויט, וויל דאו וועלען זייערע נשמות קומען צוריק אין זייער מקור אין די עולמות העליונים, און אין דער זעלבער צייט היטען זיי זיך פון טויט און שטעלען זיך ניט אין סכנה וועו ניט נויטיג איז, וויל אזוי איז דער רצון פון בעשאפער. זיי גרייטען אן שפייז צו זייער נסיעה אויף יענער וועלט און האבען שטענדיג אין זינען דאס איבערקלייבען זיך פון דיעזער וועלט אין דער וועלט פון אמת'ע רוה. זיי געניסען פון דיזער וועלט בלויז עטוואס און גרייטען צו וואס מעהר פאר יענער וועלט.

דיעזער ארט פרישות איז נאָר בעסער און נאָך נעהענטער צו דעם וואונש פון דער תורה ווי דער ארט פרישות, וואָס מיר האָבען פריהער דערמאָהנט.

אָבער די וואָס שוידען זיך אָפּ פון וועלטליכע תענוגים, כדי צו ציהען דער־פון נוצען דאָ אויף דיעזער וועלט; די יעניגע וואָס צייגען זיך ארויס אלס פרושים און זייערע הערצער זיינען ניט דערבי, די זיינען ניט קיינע פרושים, ווייל אזא ארט פרישות טויג ניט.

אזעלכע פאלשע פרושים זיינען דאָ דרייערליי. עס זיינען דאָ אזעלכע וואָס מיידען אוים וועלטליכע תענוגים און לעבען אין דחקות, קוים די נשמה אויפצוהאלטען, כדי זיי זאָלען קריגען א שם אלס פרומע לייט, וואָס ווילען ניט הנאה האָבען פון דער וועלט און מען זאָל זיי לויבען און שבחים זאָגען אויף זיי. זיי זיינען דערמיט אויסען, אז מענשען זאָלען האָבען אמונה אין זייער עהרליכ־קייט און מען זאָל זיי אנפערטרויען געלט און ענטדעקען פאר זיי סודות, כדי זיי זאָלען עם קענען אויסנוצען פון זייער טובה וועגען, אפילו וועז זיי וועלען דורכדעם אימיצען שאדען טהאָן. אזא ארט געפעלשטע פרישות איז די ערגסטע, ווייטסטע פון דעם אמת און די העסליכסטע פון אלע ניט אמת'ע פרישות.

צום צווייטען קלאָס פאלשע פרושים בעלאנגען די וואָס ווערען כלומרשט פרושים, גיבען אויף זייער בעסערען ארט לעבען, וועז זייערע אומשטענדען ווערען געענדערט. וועז זיי ווערען ארימער אדער וועז זייערע פערדיענסטען וועז־רען קלענער און קיין במחען אויף גאָט אז ער וועט זיי צוריק אומקעהרען בעסע־רע צייטען האָבען זיי ניט, הויבען זיי אָן קארגען מיט'ן עסען און גיבען אויף אנדערע וועלטליכע פערגענוגענס, אָבער זאָגען זיי, אז זיי טהוען דאָס צוליעב דער מדה פון פרישות, ווייל זיי ווילען ניט הנאה האָבען פון דער וועלט. אזעלכע פרושים נארען בלויז אָפּ זייערע מיטמענשען, אָבער זיי מיינען דאָס ניט פון גאָטס וועגען. זייער כונה איז גאָר כדי צו שפּאָרען געלט און זיי זאָלען נאכהער זיך קענען אָנטהאָן מעהר תענוגים. אויף אזעלכע געפעלשטע פרושים זאָגט שלמה המלך אין קהלת: "איש אשר יתן לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ולא ישליטנו לאכל ממנו" — אזא איינער וואָס גאָט גיט איהם רייכטום און גיטער און כבוד, אָבער נאָט גיט איהם ניט די שליטה, די געלעגענהייט צו עסען פון דעם.

עס איז וויערער דאָ א דריטער קלאָס פרושים, אָפּגעשיידטע פון וועלטליכע הנאות, וואָס זיי ווערען דאָס אוים נויטה. זיי זיינען אָרים און ניט פערמעגליך נאכצוקומען די פאָדערונגען פון לעבען, און בעטען שטיצע ביי מענשען שהמען זיי זיך, לעבען זיי אין גרוים דחקות, קומען אָפּ מיט וואָס עס איז, אבי אויפ־האלטען די נשמה און פאר לייטען זאָגען זיי, אז זיי קענען לעבען בעסער, נור זיי ווילען זיין פרושים, ארויסגעטהאָנענע פון וועלטליכע זאכען. זיי זאָגען אזוי, כדי מען זאָל ניט וויסען איז וואָס פאר א לאָנע זיי געפינען זיך און מען זאָל זיי ניט אָנבאָטען קיין הילף, ווייל זיי בעטראכטען דאָס פאר א חרפה. און אויב דו ווילסט וויסען ווער עס איז אן אמת'ער פרוש; אויב דו ווילסט זיך איבער־צייגען וועמעס פרישות עס איז מיט א ריינעם געוויסען פון גאָטס וועגען און וועמעס ניט, קענסטו דאָס אויסגעפינען לויט די בעריגנונגען פון אמת'ע פרישות, וואָס איך וועל מיט גאָט'ס הילף אויסרעכענען. דער וואָס קומט נאָך די דאָזיגע תנאים, די דאָזיגע בעדינגונגען איז דער אמת'ער, אויפריכטיגער פרוש פון גאָטס וועגען, און דער וואָס קומט זיי ניט נאָר, האָט מיט זיין אָפּגעזונדערט זיין פון וועלטליכע הנאות אנדערע אבזיכטען. ער איז דערמיט אויסען זיי אייגענע טובה

און ער טהוט עס ניט לשם שמים, כדי ער זאל בעסער און מעהר קענען דיענען גאט.

פרק ד'

וואס זשע זיינען די תנאים וואס געהערען צו די אייגנצעלנע פערזאנען וואס זיינען נוהג פרישות מעהר פון דעם כל? האט א געוויסער חסיד געזאגט: דער אמת'ער פרוש, וואס צאמט איין זיינע תאוות און זאגט זיך אפ פון וועלטליכע הנאות בלויז פון גאטס וועגען, בעזיצט בעזונדערע מדות און מאנירען. אויף זיין פנים ליגט א פרעהליכקייט און טרויער — אין זיין הארצען. דאס הייסט: ער צייגט זיך פאר מענשען אלס צופריעדענער; אין הארצען אבער איז ער זיך מצער וואס ער האט ניט די מעגליכקייט צו דיענען גאט נאך מעהר ווי ער דיענט איהם. זיין הארץ איז זעהר בריידט אויפצונעהמען גוטעס און טהאן גוטעס און איז אויך שפל ביי זיך, ערנידעריגט, וויל ער דענקט אלץ אז ער טהוט ניט גענוג. ער טראגט אויף קיינעם קיין שנאה, האט קיין לוסט צו נעהמען ביי אימיצען וואס ניט איז, טאדעלט קיינעם ניט און רעדט ניט וועגען קיין מענשען אפילו צו גוטען אוים מורא טאמער וועט ער ארויסריידען א שלעכט ווארט. ער פערהאסט גרויסקייט און חשיבות, ער וויל ניט, הייסט עס, מען זאל איהם האלטען פאר א גרויסען און חשוב'ען מענשען און האט פיינט צו זיין אן אויבערהאר. ער איז שטענדיג מיושב, איבערלייגט אין אלעם וואס ער וויל טהאן; איז א בעל זכרון, וויל זיין קאפ איז ניט פערנומען מיט וועלטליכע פערגעניגענס; איז שטענדיג מודה אויף'ן אמת, וויל קיין כבוד זוכט ער ניט, איז וועו ער איז אין עפעס אומגערעכט, זאגט ער אז ער איז אומגערעכט. ער איז אויך א בעל בשת, א שעהמעוודיגער, וועו ער טהוט עפעס א זאך וואס איז ניט ריכטיג, שעהמט ער זיך דערמיט. ער היט זיך שטענדיג אז קיינער זאל דורך איהם קיין גרויסען שאדען האבען. צום ביישפיעל: וועו עס קומט איהם אוים צו זיין ערגעץ אן אורח, וויל ער ניט אז דער, ביי וועמען ער איז אן אורח, זאל צו איהם פיעל צולייגען אוו בענוגענט זיך מיט דאם וועניגסטע וואס מען גיט איהם.

דער אמת'ער פרוש בעזיצט אויך די מדה, אז וועו ער לאכט, לאכט ער ניט פיעל אוו וועו ער פאלט אריין אין כעס, וועדט ער ניט אויפגערעגט. וועו ער פרעגט עפעס ביי אימיצען, איז זיין אבזיכט צו לערנען אוו וויסען די זאך, ניט כדי צו בעריהמען זיך אז ער ווייס וואס צו פרעגען. זיין חכמה איז פיעל, ער קען אוו וויים א סך אוו פונדעסטוועגען איז ער א גרויסער עניו אוו שטאל־צירט ניט מיט זיין קענטניס אוו וויסען. זיין הסכמה איז שטארק, וועו ער איז מסכים אויף עפעס א זאך, וועו ער שטימט אויף עפעס איין, האלט ער זיך דערביי אוו ענדערט ניט זיין מיינונג. ער אייליט זיך ניט צו בעשליסען וואס ניט איז, נור ער בעטראכט אלעס פריהער, כדי ער זאל ניט אפטהאן קיין נארישקייט. וועו ער קריעגט זיך אפילו, איז זיין קריעג שעהן, בדרך כבוד, אוו ער בעפאלט קיינעם ניט מיט זלזולים. אפילו וועו ער איז אין כעס איז ער אויך א צדיק אוו טרעט קיינעם ניט אן גראב. אוו אויב זיין גענגער פערלאנגט פון איהם עפעס, ערפילט ער זיין וואונש. זיין פריינדשאפט צו מענשען איז א זויבערע, אהן פניות. דאס וואס ער נעהמט אויף זיך צו טהאן אדער ניט טהאן איז שטארק. ער פיהרט עס, הייסט עס, דורך. אוו זיין אפמאך מיט אימיצען איז

שער הפרישות

פינקטליך. גאט'ס משפט נעהמט ער אן פאר גוט. דאס הייסט: אויב גאט שיקט אויף איהם אן יסורים, איז ער זיי מקבל באהבה. ער נעוועלטיגט איבער זיין יצר הרע, טאדעלט ניט די יעניגע וואס טהוען איהם שאדען און בעשעפטיגט זיך ניט מיט זאכען וואס בריינגען איהם קיינע ריכטיגע נוצען.

ער האט אויך ניט דעם נעפיהל פון נקמה אפילו צו זיין גרעסטען שונא און וועז אייגער טהוט איהם שלעכטעס, פערגעסט ער דאס. ער מיידט אוים מטריח צו זיין אימיצען פון זיינטוועגען און ער פאר אנדערע טהוט א סך. וועז עס געהט איהם שלעכט, דאנקט ער גאט און טראגט איבער כל־ערליי שאדענס. אז מען בעט ביי איהם, גיט ער, און אז מען בע'גז'ט איהם איז ער מוחל. אויב לייט וויל־ען איהם קיין טובה ניט טהאן, האלט עס איהם ניט אפ פון טובות צו אנדערע און אויב לייט דערווייטערען איהם, וויל־ען פון איהם ניט וויסען, איז ער פונדעסטוועגען יענע לייט מקרב און צייגט צו זיי ארוים פריינדשאפט. ער איז וויכער פון פוטער און זיסער פון האניג. ער מאכט מענשען אויפמערקזאם אויף'ן אמת, רעדט נערעכטיגקייט, האט ניט אין זינען קיינע תאוות און ערווארטעט זיין לעצטען טאג, דאס הייסט: דעם טויט. ער זאגט און ער טהוט און פטור'ט ניט אפ בלויז מיט זאגען. איז פלייסיג צו טהאן גוטעס און האלט זיין נשמה טייער, ער היט זיך הייסט עס, ניט צו טהאן א זאך וואס זאל מאכען א פלעק אויף זיין נשמה. ער ווערט בעטראכט אלס א גבור, וויל ער יאגט זיך ניט נאך קיינע תאוות, האט ער ניט קיינע דורכפעלע אין זיינע אינטערעסען. ער איז בעשירמט פון שענדליכע זאכען און איז א העלפער און שטיצער צו ארימע לייט און נעקריוור־דעטע. ער ענטדעקט ניט קיין פערבארגענע זאכען און זאגט ניט אוים קיינע סודות. וועז אפילו ער האט א סך צרות, בעקלאגט ער זיך וועניג. גוטעס נעדענקט ער און שלעכטעס פערגעסט ער. ער איז ביי אלעמען נעליעבט, מען פרעהט זיך מיט זיין נעזעלשאפט און זיין דערווייטערען זיך פערשאפט טרויער. צוליעב די חכמת התורה וואס ער בעזיצט איז ער ריין און נעלייטערט און זיין ענווות בעשעהנט איהם. קלוגע מענשען דערמאהנט ער צו טהאן גוטעס און נארישע לערענט ער קלוג צו וועדען.

דער אמת'ער, אויפריכטיגער פרוש האלט פון זיך ניט און אלעס וואס אי־מיצער טהוט אין דעם ענין פון גאטס דיענסט זעהט ביי איהם אוים בעסער ווי דאס וואס ער טהוט און אלע נשמות זיינען ביי איהם אין די אויגען ריינער און זויבערער ווי זיין נשמה. ער וויים שטענדיג זיינע פעהלערען און נעדענקט זיינע זינד. ער האט ליעב גאט און פלייסט זיך נאכצוקומען זיין וויל־ען. ער זוכט ניט צו מאהנען זיינע קריוודעס און האלט ניט לאנג קיין כעס. איז א חבר מיט די וואס מאכען איהם אויפמערקזאם אויף גאטס דיענסט, פערבריינגט מיט ארימע לייט, האט ליעב די נערעכטע, איז איבערנעגעבען צו די וואס אכטען דעם אמת און איז א פאטער צו יתומים, שטיצט אלמנות און עהרט אלע ארימע און נע־דריקטע בכלל.

דאס זיינען די תנאים וואס אן אמת'ער פרוש לשם שמים דארף נאכקומען און נאך דיעזע סמנים קען מען אונטערשיידען צווישען א ריכטיגען פרוש און ניט קיין ריכטיגען. אחוץ די אלע מדות און מאנירען וואס זיינען דא אויסגערע־כענט געוואהרען דארף דער אמת'ער פרוש אויך נאכקומען אלע חובות הלבבות, אלע הערצען־פפליכטען, וואס זיינען דערמאהנט געווארען אין דיעזען ספר, און וועלכע איך דארף ניט איבער'חזר'ן, וויל זיי וועלען פערנעהמען צופיעל פלאץ.

פרק ה'

איצט נעהען מיר צום פינפטען פונקט צו פערענטפערען די פראגע: וואס פאר אן ארט פרישות איז די בעסטע און פאסענדסטע לויט דעם אנקלאנג מיט דער תורה? אויף דיזער שאלה וועל איך ענטפערען, אז דאס נוהג זיין זיך בפרישות לויט די תורה פערלאנגט איז אויך דרייערלי אופנים.. מען דארף זיך פורש זיין, צוריקהאלטען זיך פון געווייסע זאכען אין געוועלשאפט, בעת מען געפינט זיך צווישען מענשען, און צווייערלי יחיד'ישע פרישות, יעדער איינער מיט זיך אליין. צו דיעזע בעלאנגען זאכען וואס מיר קענען ארויסווייזען מיט אונזערע עפענטליכע חושים און גליעדער, און זאכען וואס ליגען בלויז אין אונזערע מחשבות, אין די בעהעלטענים פון אונזערע הערצער. איך וועל עס מיט נאט'ס הילף ערקלעהרען אין קורצען לויט מיין מעגליכקייט.

וואס הייסט פרישות, אפגעזונדערטהייט אדער פרומקייט בעת מיר קאמפאנירען זיך מיט מענשען? וואס האט דער פרוש, דער וואס זאגט זיך אפ פון וועלטליכע הנאות צו טהאן בעת ער געפינט זיך אין געזעלשאפט? ערשטענס, דארף ער פאר זיי צייגען א פריינדליך פנים, א פרעהליך פנים און דערביי אויך זיין ערנידריגט ביי זיך, ניט ארויסווייזען קיין שום גאוה. ער דארף ריידען ווייכע רייד, ניט ריידען ווי א תקיף, נור ווי א נידערגעשלאגענער. צווייטענס, דארף ער זיין א בעל רחמנות און מיטלייד האבען מיט זיינע מיטמענשען. ער דארף זיך מטריח זיין פאר זיי און ניט צולאזען אז זיי זאלען זיך מטריח זיין פאר איהם. ער דארף אלעמען דערמאהנען צו גוטען, טהאן מיט זיי חסדים ניט ערווארטענדיג צו געניטען וועלכע ניט איז הנאה פון זיי, פון זייער איינענטהום. דריטענס, דארף ער זיי העלפען אין די ענינים פון זייער תורה און זייער וועלט און זיין ביי זיי א מורה דרך, אנציגען זיי דעם גוטען וועג, אין וועלכען זיי זאלען גהען, כדי זייערע מעשים זאלען זיין מרוצה פאר נאט. און אויב זיי רעדען צו איהם הארטע רייד, אויב זיי טאדלען אדער זידלען איהם, זאל ער עס נעדולדיג איבערטראגען און בעטען ביי גאט, אויסרעדען דאס ביטער הארץ פאר איהם, ניט פאר די מענשען וואס זיינען איהם מצער. צו די פרישות וואס איז שייך צו א מענשען צווישען מענשען גהער אויך דאס זיין צוריקגעצויגען פון געזעלשאפט, וואו מען עסט איבעריגם, מען טרינקט, מען לאכט, מען פראווט הוליאנקעם אדער מען טהוט אנדערע זאכען וואס גהען ארויס פון גרענץ פון פרומקייט אוז מאראל אוז עס קען בריינגען צו זינד.

די צווייטע ארט פרישות וואס מיר דארפען נוהג זיין מיט אונזערע חושים, וואס לייט זעהען אוז אונזערע אברים, איז איינגעטהיילט אין צוויי טהיילען. איין טהיילּ איז אונז פערבאטען אוז דער צווייטער איז מותר, ניטא אויף איהם קיין פערבאט אין דער תורה. ווי, למשל, עסען טרפות איז אונז פערבאטען, אבער עסען כשר'ע פלייש, כאטש אפילו דאס איז אונטער דער קאטעגאריע פון מותרות, פון איבעריגע הנאות, אהן וועלכע מען קען זיך בעגהען, פון דעסטוועגען מעג מען דאס. אוז יעדע פון די צוויי טהיילען וועלכע איינגעטהיילט אין דריי חלקים. דאס הייסט: יעדע זאך וואס איז אסור אוז יעדע זאך וואס איז מותר איז אונטערווארפען דרייערלי אופנים. די דברים האסורים, די זאכען, וואס מען טאר ניט, זיינען דא אזעלכע וואס דער מענש האט פון דער נאטור א חשק דערצו, ער איז בעשאפען מיט דעם אינסטינקט אז ער זאל צו דעם האבען א געוויסע

נייגונג, ווי זנות און עסען מאנכע פערבאטענע זאכען. עם זיינען ווידער דא אזעלכע איסורים, זאכען וואס מען טאר ניט, וועלכע מען האט ניט פיינט און ניט ליעב, ניט מען פער'מאוס'ט עס און ניט מען האט דערצו א בעזונדערען חשק, אזוי ווי, צום ביישפיעל, שעטנז, חלב עסען און נאך פיעלע אזעלכע. עם זיינען ווידער דא זאכען וואס זיינען פערבאטען און דער מענש האט זיי פיינט בטבע, עם עקעלט איהם דערפון, ווי, למשל, עסען שרצים אדער פלייש פון א נבלה און עהנליכעם, וואס וועו אפילו עם זאל אויף דעם ניט זיין קיין פערבאט אין דער תורה, וואלט מען זיך אויך דערפון דערווייטערט. דארף דער מענש זיין אויף אזוי פיעל פרוש, אז די איסורים צו וועלכע ער נלוסט, צו וועלכע ער האט בטבע א חשק, זאלען ביי איהם זיין נלייך ווי די וועלכע ער פער'מאוס'ט פון נאטור. ער דארף, הייסט עס, ברעכען די נאטור אין זנות אדער אנדערע פערבאטענע זאכען, צו וועלכע ער האט א נאטירליכע נייגונג, זאלען איהם אזוי אפעקלען אזוי ווי א מאוס'ער שריץ אדער פלייש פון א פגירה.

און אז דו וועסט דערגרייכען אזא מדרגה, אז דיר וועט לייכט זיין אפצוי־ שיידען זיך פון פערבאטענע זאכען, אז דו וועסט זיך אזוי אויסברעכען, אז דו וועסט בעהערשען דיין נאטור און דער לוסט צו געווייסע זאכען וועט ביי דיר פערוואנדעלט ווערען אין אן עקעל, וועסטו זיין פון די וואס ווערען נצול פון זיבר, וואס אויף זיי זאגט דער חכם אין משלי: "לא יאונה לצדיק כל און" — דעם צדיק וועט ניט טרעפען, וועט צום האנד ניט קומען קיין זיבר.

און אזוי איך אויך מיט די זאכען וואס מיר מעגען. דיעזע זיינען אויך איינגעטהיילט אין דרייערליי אופנים אדער קאטעגאריעו. לאמיר נעהמען, צום ביישפיעל, סתם עסען. א מענש קען עסען נור אזוי פיעל וויפיעל עס איז איהם נויטיג צו דערהאלטען זיך ביים לעבען, אבער ניט לשום תענוג. ער עסט וויל ער מוז עסען, וויל דאס האלט איהם אויף דער וועלט, אבער ניט מהר. אז אנדערער עסט אביסעל מהר און בעסער ווי נויטוועגדיג איז. זיין כונה איז ניט בלויז אויפצוהאלטען זיין קיום, זיין עקזיסטענץ אויף דער וועלט, נור ער וויל זיך אויך אביסעל תענוג פערשאפען, און א דריטער לאזט זיך אריין אין צופיעל תענוגים, ער כאפט איבער די מאס אין עסען און טרינקען. ער לאזט זיך צופיעל וואויל גיהן און דאס קען איהם ברייננען צו עסען אדער טרינקען אזעלכעם וואס מען טאר ניט, וויל פון צופיעל הוליען, פון צופיעל פארגעניגענם האבען פערגעסט מען אז גאט און די פפליכטען וואס מען האט צו איהם, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "פן ישתה וישכח מחוקק" — טאמער וועט ער צופיעל טרינקען און פערגעסען די גיעזעצען פון דער תורה.

דארפסטו, ברודער, זיך נוהג זיין בפרישות, זיין אזוי פיעל צוריקגעהאלטען פון איבעריגעם, אז דאס עסען אדער טרינקען לשם תענוג זאל ביי דיר זיין אזוי ווי אן איסור, אזוי ווי א פערבאטענע זאך, כאטש עס איז ניטא אויף דעם קיין פערבאט אין דער תורה. און דו ווייסט דאך, אז דער בעשעפער האט אנגע־ זאגט דעם מלך: "ולא ירבה לו נשים, ולא ירבה לו סוסים" — ער זאל ניט האבען פיעל ווייבער און פיעל פערד, ער זאל זיך, הייסט עס, ניט אנטהאן צופיעל תענוגים, ווייל דאס וועט איהם ברייננען צו זינד. און שלמה המלך, כאטש ער איז געווען א גרויסער מענש, א קלוגער און פערשטענדיגער, איז ער פערפיהרט געווארען פון צופיעל תענוגים, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין נחמיה: "הלא על

אלה חטא שלמה" — מיט דעם וואס שלמה האט געהאט פיעל ווייבער האט ער געזינדיגט, ווייל זיי, די ווייבער, האבען אים אראפגעפיהרט פון וועג.

דערביבער היט זיך פון אלע זאכען וואס קענען דיך אפווענדען פון גאט. אויב דו ביזט צופיעל פערנומען מיט זוכען דיין חיונה און דו קענסט זיך ניט אפגעבען שטענדיג מיט דיענען גאט אין טהאט, האב ווייניגסטענס אין זינען דיין סוף און זיי א פרוש, אן אפגעזונדערטער פון צופיעל תענוגים אין דיין מחשבה, אזוי ווי אונזערע חז"ל האבען געזאגט אויף פיעלע צדיקים און חסידים וואס זיינען געווען פערנומען מיט וועלטליכע זאכען, מיט ציהען זייער חיונה פון ארבייט, און אין דער זעלבער צייט זיינען זיי געווען פרושים, אזוי ווי אבא חלקיה, וואס האט זיך בעשעפטיגט מיט גראבען ערד; שמאי, וואס איז געווען א בויי־ מייסטער און הלל א האלץ־העקער און אין הארצען זיינען זיי געווען פרושים, אפגעזונדערטע פון וועלטליכע זאכען וואס זיינען איבעריג און אהן וועלכע מען קען זיך בעגעהן. און די פרישות זאל דיך ניט אפווענדען פון עוסק זיין אין וועלט־ ליכע ענינים, דו זאלסט זיך, חייסט עס, ניט אפווענדערען אין נאנצען פון דער וועלט און גאר ניט טהאן פאר זיך און דיינע מיטמענשען, ווייל דאס גופא וואס דו ביזט זיך עוסק אין וועלכע ניט איז מלאכה, טהוסטו דאך דאס פון גאט'ס וועגען, אזוי ווי איך האב פריהער געזאגט. און אז דו וועסט קענען אויפגעבען דיין מלאכה אדער בעשעפטיגונג, אז די אומשטענדען וועלען דאס דיר ערלויבען, וועסטו דאס אויך טהאן פון גאט'ס וועגען, כדי צו קענען איהם מעהר דיענען און פערווענדען די צייט פון דיין חיונה זוכען אויף תורה און מעשים טובים.

און כאטש מיר זאגען, אז א מענש איז ניט מחויב אויפצוגעבען זיין ארבייט צוליעב פרישות, זאלסטו ניט מיינען אז דאס איז נעזאגט אויף שטענדיג אונטער אלע אומשטענדען. דאס איז נור נעזאגט ווען עס האנדעלט זיך וועגען די נויטיגע טעגליכע חיונה, אבער זיין אריינגעטהאן אין וועלטליכע זאכען, אין מסחר אדער מלאכה, כדי אנצוגרייטען אויף שפעטער, דאס דארף מען ניט. אין דעם פרט דארף מען האבען בטחון אין גאט, וואס וויים דעם מענשען'ס מחשבות, אזוי אויב די מחשבות זיינען גוטע, אויב ער האט אין זינען צו דיענען גאט, העלפט ער איהם אז ער זאל האבען זיין חיונה, אזוי ווי עס ווערט נעזאגט אין פרקי אבות: כל המקים את התורה מעוני סופו לקימה מעושר וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני" — ווער עס היט אף די תורה צוליעב אריימקייט, וויל ער האט ווייניג פרנסה און די צייט ערלויבט איהם צו לערנען און טהאן מעשים טובים, ווען איהם גאט העלפען מקים זיין די תורה אוים רייבקייט, דער אבער וואס איז ארויסגעטהאן פון דער תורה צוליעב רייבקייט, וויל ער זוכט אנצוזאמלען רייבטהום און פערשוועדעט דאורוף זיין נאנצע צייט, ווען דער סוף זיין אז ער ווען פערארימט ווערען און ניט קענען היטען די תורה, וויל ער ווען זיין פערנומען אין זוכען חיונה.

און דו דארפסט זיך, ברודער, סטארען אויינצוצאמען דיינע נעפיהלען און די בעוועגונגען פון דיינע גליעדער ווי איך ווען דיר ווייטער ערקלעהרען.

צווישט דארפסטו אויינצאמען דיין צונג און האלטען געשלאסען דיינע ליפען ניט צו ריידען דברים בטלים. דו דארפסט צו דעם אזוי אויינגעווואהנט ווערען, אז בעוועגען דיין שווערסטען אבר זאל ביי דיר לייכטער זיין ווי בעווענען דיין צונג. וואהרום דער צונג בעווענט זיך זעהר לייכט און שנעל צו ריידען דאס וואס מען דארף ניט און מען טאר ניט, און די זינד וואס מען קען בעגעהן מיט'ן צונג

זיינען מעהר ווי די זינד וואָס מען קען בעגעהן מיט אנדערע גליעדער, טאקי צוליעב דעם גופא וואָס ער באוועגט זיך לייכט און ווערט ניט אזוי אָפּגעמאטערט ווי די הענד אָדער די פיס, ווען מען שטרענגט זיי אָן. מיט'ן צונג קען מען טהאָן גוטעס און שלעכטעס אָהן פערמיטלער, אָהן א זייטיגע זאך וואָס זאָל העלפען טהאָן די מצוה אָדער די עבירה. לאָמיר נעהמען, צום ביישפּיעל, צדקה געבען, קען די האנד ניט געבען, ווען זי האָט ניט וואָס צו געבען. אָדער פארקעהרט: גנב'ענען, מוז דאָך זיין וואָס צו גנב'ענען. מיט'ן צונג אָבער איז מען אימשטאנד צו טהאָן מצוות און עבירות אָהן שום זייטיגע פאקטאָרען. דאריבער, ברודער, איז דער שכל מחייב, אז מען דארף אָנווענדען אלע מעגליכקייטען צו האלטען דעם צונג אין צאם און ניט פריי לאָזען איהם צו ריידען אבי וואָס. ער דארף נור זיין פריי צו ריידען דאָס וואָס נויטיג איז אין תורה אָדער וועלטליכע זאכען און ניט מעהר. אז דו וועסט זיך אזוי פיהרען, וועט דיר דער צונג קיין שאדען טהאָן, אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין משלי: "מות וחיים ביד לשון" — טויט און לעבען איז אין די הענד אָדער אין רשות פון צונג.

און דאָס וואָס איך זאָג אז צוערשט דארפסטו איינהאלטען דעם צונג איז צוליעב דעם, ווייל דער צונג קען בריינגען ערגערעס ווי אלע אנדערע אברים, ווייל דיזער גליעד איז דער שעדליכסטער, ווען מען האלט איהם ניט געצאמט, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: "מי האיש החפץ חיים, נצור לשונך" — דער וואָס וויל לעבען, זאָל צום אלעם ערשטען היטען זיין צונג. און אין אונזערע ספרים ווערט פיעל גערעדט וועגען דיזען ענין און עס איז גוט בעקאנט..

און אויב דו ווילסט זיך איבערצייגען וועגען די פעהלערען וואָס דו בעגעהסט מיט דיין צונג, נעהם אויף זיך צו האלטען אין זכרון אלעס וואָס דו רעדסט ביי טאָג זייענדיג צווישען מענשען. אויב מעגליך, פערשרייב יעדעס וואָרט וואָס נעהט ארויס פון דיין מויל, און ביי נאכט, ווען דיינע געדאנקען זיינען פריי, טראכט איבער אלעס וואָס דו האָסט דורכ'ן טאָג גערעדט, וועסטו וויסען וואָס דו האָסט געדארפט ריידען און וואָס דו האָסט ניט געדארפט; וועלכע רייד עס האָבען דיר געבראכט נוצען און וועלכע — שאדען. דו וועסט דאן איבער־צייגט זיין, אז דו האָסט גערעדט איבריגע רייד, וועלכע מען טאָר ניט, אזוי ווי רכילות און לשון הרע און דו וועסט אנערקענען דיין אייגענעם פעהלער.

און דו זאָלסט עס שטענדיג אין זינען האָבען, דו זאָלסט שטענדיג טראכטען וועגען די שאדענס וואָס דיין צונג קען דיר בריינגען אזוי ווי דו טראכסט ווי אזוי אויסצומיידען די עוולות וואָס דיינע שונאים בעגעהען געגען דיר. דו זאָלסט גאָר ניט אויפהערען צו האלטען קאָנטראָל איבער דיין צונג און ריידען וואָס ווייניגער. אנשטאט צו ריידען א סך, זאָלסטו בעסער א סך דענקען און האָבען מיט זיך אליין א חשבון. ווארום דאָס דענקען איז אזוי ווי א ליכט און דער חשבון וואָס א מענש האָט מיט זיך אליין איז אזוי ווי זונען שטראהלען וואָס דרינגען אריין אין דיין הארצען צו וויסען וואָס דאָרט איז פארבאָרגען, און דער צונג איז דער טהויער צו די בעהעלטענים פון הארצען. ווען דו לאָזט אָפּ דיין צונג, ווען דו בעפרייסט איהם, הערט ער אויף היטען דיינע הערצליכע אוצרות און ער צייגט ארויס און גיט איבער אזעלכעס וואָס דו ווילסט ניט און עס טויג פאר דיר ניט אז עס זאָל ארויסגעגעבען ווערען. אז דו וועסט אָבער האלטען א וואָך איבער'ן טהויער וועט דיין הערצליכער אוצר זיין געהיט, קיינער וועט, הייסט עס, ניט וויסען וואָס ביי דיר אין הארצען טהו טזיך, אזוי

ווי דער חכם זאגט אין משלי: "גם אויל מחריש חכם יחשב" — אפילו א נאר וועז ער שווייגט האלט מען איהם אויף פאר א קלוגען, אדער אין קהלת ווערט געזאגט: "אל תבהל על פיך" — דו זאלסט ניט איילען צו רעדען מיט דיין מויל, נור פריהער גוט בעטראכטען אויב דו זאלסט רעדען אדער ניט רעדען.

נאכדעם, וועז דו וועסט האבען דיין צונג איינגעצאמט, וועגן אן מיטעל צו פערמאכען דיינע אויגען, ניט געברויכען, הייסט עס, דיין זעה קראפט אויף זאכען וואס דו דארפסט ניט קוקען, וואס זיינען ניט נויטיג צו זעהן אדער אזעל־כעס וואס קען דיר אפוועגרען פון דענקען וועגען וויכטיגעס, וואס קען דיר נוצען בריינגען. מייד אויס דאס צופיעל קוקען, ווייל דאס קען בריינגען צו זינד, אזוי ווי די רז"ל האבען געזאגט: "לבא ועינא תרי סרסורי דחטאה" — דאס הארץ און די אויגען זיינען צוויי פאקטארען צו זינד. מיט די אויגען זעהט מען א זאך וואס מען טאר ניט און דאס הארץ קריגט דערצו חשק און עס ברייגט דעם מענשען צו זינדיגען. בעגוץ דיין קוק און דיין בליק צו קוקען אויף גאט'ס וואונדערליכע שאפונג און דערפון וועסטו פערשטעהן זיין מאכט און טובות וואס ער טהוט מיט זיינע בעשאפענע, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך" — וועז איך זעה דיינע הימלען, די ווערק פון דיינע פינגער, די לבנה און די שטערען, וויים איך וואס פאר א גרויסער אוז מעכטיגער גאט דו ביזט, אדער ווי עס ווערט דארט וויטער געזאגט אין דעם קאפיטעל „השמים מספרים כבוד אל".

נאכהער זאלסטו איינגעווואונען דיינע אויערען זיי זאלען פערשטאפט זיין פון הערען אזעלכעס וואס דו דארפסט ניט הערען. און ווי וויים מען דיך מייד אוים צו הערען אזעלכעס וואס קען דיר בריינגען מעהר שאדען ווי נוצען, ווי, למשל, ליגענס, רכילות און לשון הרע. דו זאלסט זיך אויך ניט צוהערען צו געזאנג, צו מוזיק און צו לוסטינע געלעכטערס, וואס וועגדען אף דעם מענשען פון מצוות און גוטע טהאטען; אבער לייג צו דיינע אויערען צו הערען וואס גוטע און פרומע לייט זאגען וועגען דיענען גאט, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "הט אזנך ושמע דברי חכמים" — בויג צו דיין אויער און הער די רייד פון חכמים. אן אנדער פסוק זאגט דארט: "אזן שומעת תוכחת חיים" — דער אויער וואס הערט שטראף רייד בריינגט לעבען.

נאכהער זאלסטו זיך בעמיהען איינצוצאמען דעם חוש הטעם, דעם געפיהל פון געשמאק, פון אונטערשיידען צווישען א געשמאקען מאכל צו ניט קיין נע־שמאקען און ניט עסען און טרינקען מעהר ווי דו מוזט האבען נויטיג. דו זאלסט אויסמיידען צו עסען א סך פאטראוועס מיט דיין ברויט. בענוגען זיך מיט איין פאטראווע, אויב נור דו קענסט עס אויספיהרען. און דעם איין מאכל, וואס דו עסט מיט דיין ברויט, זאלסטו אויך ניט עסען קיין סך, נור אזוי פיעל וואס זאל דיר לייכטער מאכען ארפצושלינגען דיין ברויט, אבער ניט פון תענוג וועגען. און געוואויזן זיך צו געווייסע צייטען צו עסען ברויט מיט נישט, כדי וועז עס וועט זיך מאכען א צייט אז דו וועסט גארניט האבען צום ברויט זאל דיר לייכטער זיין אויסצוקומען מיט ברויט אליין. און אויב דו קענסט אויסקומען אהן געריכטען, אויף וועלכע מען דארף פערשוועגדען מיה און צייט צו פער־פערטיגען זיי, טהו דאס. עס פייגען, וויינטרויבען אדער אנדערע פרוכט מיט ברויט, כדי צו שפארען טרחה און צייט. און דיין בייטאגיגער עסען זאל זיין א לייכטערע ווי דער בייאכטיגער. דו זאלסט בייטאג עסען וועניג און א

לייבטע אכילה, וואהרום אז דער מאגען איז פול, וועהרען די גליעדער שווער און מען וועהרט פויל און דאס קען זיין א שטערונג צו דיענען גאט אדער טהאן וועלט־ליכע זאכען וואס מען מוז טהאן. און אז דו וועסט געוואויגט ווערען נאכצו־קומען דאס וואס איך האב פריהער געזאגט, זאלסטו זיך איינגעוואויגען צו פאס־טען כאטש איין טאג אין וואך. און ווי ווייט דו קענסט ברעכען דיין נאטור ניט צו האבען קיין פערלאנג צו עסען און טרינקען, זאלסטו דאס טהאן. און וועז דו עסט זאל זיין כונה זיין מעהר פון רפואה וועגען ווי צוליעב זאטקייט. דאס הייסט: דו זאלסט עסען מעהר מיט'ן צוועק צו דערהאלטען דיין געזונד איי־דער פון הנאה וועגען. און דיין געטראנק זאל זיין וואסער, סיידען דו דארפסט טרינקען פון דיין געזונד וועגען אדער כדי צו פערטרייבען דאגה און מרה שחורה, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" — גיט שטארקע געטראנק צום פערצוויפעלטען און ווין — צו א פערביטערטען, צו א בעל דאגות. דו זאלסט אבער אפילו אין אזא פאל ניט טרינקען קיין סך און ניט פראוועז קיינע ווין הוליאנקעס אין געזעלענשאפט, וויל דאס טרינקען איז א גרויסע שטערונג צו מקים זיין די תורה און צו טהאן וויכטיגע זאכען פאר דער מענשהייט. ווי עס וועהרט געזאגט אין משלי: "לץ היין הומה שכר" — ווין מאכט דעם מענשען פאר א לץ, פאר אן אפלאכער און שטארקע גע־טראנק בערוישט דעם מענשען. און בכלל וועגען עסען און טרינקען זאגט דער פסוק: "אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר" — דו זאלסט ניט זיין פון די וואס פרעסען פלייש און זויפען ווין, וויל דער וואס לאזט זיך אריין אין דעם קען ניט קלוג זיין.

נאכהער זאלסטו זיך נעהמען די מיה אפצוהיטען זיך ניט צו בעריהרען מיט דיין האנד קיין זאך וואס בעלאנגט ניט צו דיר. און דערווייטער זיך פון אלע סארטען גנבה, נארעריי, גזלה און פון אימיצען ביין טהאן. זיי איינגעהאל־טען מיט די בעוועגונגען פון דיינע הענד און איידער דו נעהסט עפעס טהאן מיט די הענד בעטראכט וואס דער סוף קען דערפון ארויסקומען. און היט דיין מאראל און בעשיידענהייט דו זאלסט קיינעם קיין שלעכטס ניט טהאן בעת דו וועסט דערהויבען זיין, בעת דו וועסט שטעהן אויף אזא מדרגה, אז דו וועסט האבען די מאכט צו טהאן מענשען שלעכטעס, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין ישעיה: "ושומר ידו מעשות כל רע" — ער היט זיינע הענד פון טהאן שלעכטעס. אין אן אנדער פסוק דארט ווערט געזאגט: "נוער כפיו מתמוך בשוחד" — ער טרייסעלט אפ זיינע הענד פון נעהמען שוחד, כאבאר. דו זאלסט אבער בענוצען דיינע הענד אויף זאכען וואס גאט האט גענאטען, ווי למשל, צדקה געבען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין דער תורה: "פתוח תפתח את ידך" — דו זאלסט עפענען דיין האנד צו העלפען און שטיצען ארימע לייט. און אין משלי איז דא א פסוק: "כפה פרשה לאביון" — די אשת חייל, די גוטע און פרומע פרוי שטרעקט אויס איהר האנד צום אביון. דו דארפסט אויך בענו־צען דיינע הענד צו ארבייטען און פערדיענען אויף חיונה און ניט געניסען פון אזעלכע געלט וואס מען טאר ניט געניסען אדער אנקומען צו די הילף און שטיצע פון מענשען. וואהרום אז דו קומסט אן צו לייטען, אז מענשען זיינען דיך מפרנס אדער שטיצען דיך אויף וואס פאר אן אופן עס זאל ניט זיין, מיינט עס, אז דו פערקויפסט זיי א טייל פון דיינע זכיות, א טייל פון דעם שכר וואס דו דארפסט קריגען פאר דיינע גוטע מעשים, וועלכע דו וואלסט ניט געקענט טהאן,

וועז יענע וואלטען דיך ניט אויסגעהאלפען מיט לעבענסמיטעל. און דו זאלסט קיינעם ניט פאלען צו לאסט, אזוי ווי א געווויסער חכם האט געזאגט: "גאט זאל זיך מרחם זיין אויף דעם יעניגען וואס האט זיך אפגעזונדערט פון דער וועלט, וואס איז זיך נוהג בפרישות, אבער ער פאלט דורכדעם ניט צו לאסט אויף זיינע גוטע פריינד, ווייל ער טהוט עפעס צו פערדיענען זיין לעבענסמיטעל, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "יגיע כפיך כי תאכל" — אז דו וועסט עסען די ארעוואניע פון דיינע הענד, וועט דיר זיין גוט און וואויל אויף ביידע וועלטען." און עס איז שוין לאנג געזאגט געווארען אז דער אנפאנג פון פרישות, פון פרום זיין, איז פרנסה. צוערשט דארף א מענש אין זיינען האבען צו פערדיענען זיין חיונה מיט זיינע אייגענע הענד, דאן קען ער זיך נוהג זיין בפרישות, אפגעזונדערט זיין פון וועלטליכע זאכען וואס זיינען ניט קיין נויטווענדיגקייט.

נאכהער פיהר זיך אזוי מיט דיינע פים און בעשרענק זיי בלויז פאר געווויסע צוועקען. בענוץ זיי ניט אויף אומגעהן מיט רשעים, וואס זוכען מותרות, איבערריגע זאכען וואס ניט נויטיג זיינען, אזוי ווי דוד המלך ע"ה זאגט אין תהלים: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים" — וואויל איז דעם מענשען וואס איז ניט געגאנגען אין דער עצה פון רשעים, וואס האט ניט געפאלגט זייער ראטה און זיי ניט נאכגעטהאן. דו זאלסט אבער די פים געברויכען צו לויפען טהאן גוטעם און קאמפאנירען זיך מיט חכמים, מיט גוטע און פרומע לייט, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: „הולך את חכמים יחכם" — דער וואס געהט אום מיט חכמים ווערט אויך קלוג. אין אן אנדער פלאץ זאגט ער דארט: "למען תלך בדרך טובים" — דו זאלסט געהן אין וועג פון גוטע.

און אויף אלעם וואס מיר האבען פריהער געזאגט זיינען דא פסוקים וואס ווארנען אונז. דער פסוק זאגט אין ישעיה: "מי יגור לנו אש אוכלה?" — ווער וועט שטעהן פאר אונז, ווער וועט אונז בעשיצען פון גאט'ס פייערדיגען צארן? רעכענט ער דארט אוים: דער וואס געהט אין גערעכטיגקייט, רעדט נור אזעלכעם וואס מען דארף ריידען, האסט צו האבען געלט אויף ניט קיין ארענטליכען אופן, טרייסעלט זיך אפ פון שוחד, פערשטאפט זיינע אויערען און פערמאכט זיינע אויגען פון הערען און זהן שלעכטעס. דוד המלך, ע"ה, אין תהלים איז קאפיטעל : "ה' מי יגור באהליך" רעכענט אויך אוים א רייהע פון מעשים וואס א מענש דארף געוואויגען זיינע גליעדער און געפיהלען.

און דו זאלסט, ברודער, וויסען, אז דו דארפסט אלעם נאכקומען. דו מוזט דיינע אלע אברים און געפיהלען היטען פון שלעכטעס, וויל דאס איז אזוי ווי פערל וואס זיינען ארויפגעצויגען אויף א שנירעל, איז אויב דו וועסט איבערריסען דעם שנירעל ארונטערצונעהמען איין פערל, וועלען זיי אלע צופאלען. אויב דו וועסט, למשל, היטען דיינע אלע גליעדער, נור די הענד וועסטו פריילאזען צו טהאן וואס מען טאר ניט, וועסטו שוין זינדיגען מיט די פים און מיט די אנדערע אברים אויך. דעריבער היט זיי אפ אלע און איינע די אנדערע וועלען העלפען צו טהאן גוטעס, אזוי ווי די רז"ל זאגען אין פרקי אבות: "מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה" — איין מצוה שלעפט מיט נאך א מצוה און עבירה שלעפט נאך אן עבירה.

און וועגען דעם דריטען ארט פרישות, וועגען די פרישות פון אונזערע מחשבות, וואס איך האב דערמאהנט אין אנפאנג פון דיעזען פרק, וועל איך זאגען, אז דער אנפאנג פון דיעזען ארט פרישות בעשטעהט אין דעם, אז די

געראנקען פון מענשען זאָלען שטענדיג זיין קאָנצענטרירט צו גאָטעס דינסט. וואָס דו טהוסט און וואָס דו טראכסט זאָל נור זיין פון גאָטט וועגען. דו זאָלסט נור אין זינען האָבען צו האָבען דיין חיונה אזוי ווייט ווי נויטיג איז אויפצוהאלטען דיין געזונד, אָבער ניט פון תענוג און בעקוועמלעכקייט וועגען. דו זאָלסט ניט האָבען אין דיין מחשבה רייך צו ווערען, כדי צו זיין אן אויבער־האַרר איבער אימיצען אָדער בעריהמען זיך דערמיט. דיין אָפּגעזונדערט זיין פון וועלטליכע תענוגים, זאָל ניט זיין כדי צו קריגען א נאָמען אלם א צדיק אָדער כדי אָנצוזאמלען פערמעגען, נור פון גאָטט וועגען. אזוי דו זאָלסט מיט דיין פרישות ניט איבערטרעטען דעם גרענעץ פון דער תורה. דו זאָלסט ניט פאסטען שבתים, ימים טובים און ראש חודש און דו זאָלסט זיך ניט ענטזאגען פון אנדערע תענוגים וואָס מען איז מחויב נאָך דעם דין פון תורה. דיין פרישות דארף נור בעשטעהן אין דעם ניט צו האָבען קיין לוסט צו איבעריגע זאכען, נור דאָס וואָס דו מוזט שוין באלד נויטיג האָבען. דו דארפסט זיך שטענדיג פאָרשטעלען, אז דו האָסט צו זיין אויף דער וועלט בלויז דעם טאָג און אין אבענד מוזטו אוועק פון איהר. אז דו וועסט זיך אזוי פאָרשטעלען, וועסטו ניט האָבען קיין לוסט צוצוגרייטען אויף וועג עם איז און דו וועסט זיך בענוגענען מיט דעם וואָס דו האָסט דיינע צייטווייליגע נויטווענדיגקייטען. און אז צו דעם וועסטו האָבען חשבון הנפש, ווי מיר האָבען ארומגערעדט אין פאריגען שער, און וועסט האָבען בטחון אין גאָט און נאכקומען אלע חובות הלבבות, וואָס מיר האָבען ערקלעהרט אין דיעזען ספר, וועסטו ערשט זיין א ריכטיגער פרוש, לויט דעם פערלאנג פון גאָט און זיין תורה. בעטראכט די זאך און נעהם עם גוט אין זינען און דאָס וועט דיר בריינגען גוטעס.

פרק ו׳

איצט וועלען מיר ערקלעהרען די ענינים פון פרישות, וואָס געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען און אין דער גמרא.

א מין פרישות וועלט דערמאָהנט אין דער תורה פון יעקב אבינו, וועלכער האָט געזאגט: "ונתן לי לחם לאכול ובגד לללבוש" — גאָט זאָל מיר געבען ברויט צו עסען און א מלבוש אנצוקליידען — זאכען וואָס אָהן דעם קען מען ניט אויסקומען; אָבער אנדערע פארגענוגענס און הנאות האָט ער ניט פערלאנגט. פון משה רבנו, דערצעהלט די תורה, אז ער האָט דריי מאָל געפאסט צו פיער־ציג טעג מיט פיערציג נעבט. אליהו הנביא, וועלט געזאגט אין מלכים א׳, האָט אויך געפאסט פיערציג טעג, אזוי ווי עם שטעהט דארט: "וילך בכח האכילה ארבעים יום" — אליהו הנביא איז מיט'ן כח פון זיין עסען א מאָהלצייט געגאנ־גען פיערציג טעג אומגעגעסען. און די אלע פרישות, אפילו די לאנגע תעניתים זיינען געווען מרוצה צו גאָט. פראָווען נזירות, ניט טרינקען קיין ווייַן און לאָזען וואקסען די האָר, ניט שערען זיך, איז אויך א מין פרישות, ווייל דער נזיר מיידט דאָך אוים די דאָזיגע צוויי תענוגים, און דאָס איז ביי גאָט אָנגעלייגט, און ער רופט דעם נזיר "קדוש", הייליגער, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין נשא: "כל ימי נזרו קדוש הוא" — די גאנצע צייט פון זיין נזירות איז ער הייליג. א פשיטא שוין דער וואָס ענטזאגט זיך פון אלע תענוגים און ער האָט צו דעם קיין לוסט, איז נאָך מעהר חשוב ביי גאָט און ער פערדיענט מעהר שכר.

מיר נעפינען וויעדער אין דער תורה, אז גאָט האָט אָנגעזאָגט אהרן הכהן: "יין ושכר אל תשת אתה ובניך בבואכם אל אהל מועד" — דו און דיינע זיהן זאָלען ניט טרינקען קיין וויין און אנדערע שארפע משקאות וועז איהר דארפט קומען אין אהל מועד. דאָס איז אן אָנזאָג אויסצומיידען אזעלכע זאכען וואָס קענען פערהינדערען די פאָלקאָמענהייט פון גאָטעס דיענסט. אזוי ווי די רז"ל האָבען געזאָגט: דער וואָס האָט געטרונקען א רביעית וויין, זאָל קיינע שאלות ניט פסק'ענען; דער וואָס האָט געטרונקען א רביעית וויין, זאָל ניט תפלה טהאָן צו גאָט, זאָל ניט דאוונען, וויל וויין צומישט די רעיונות און מען קען נאָר א טעות האָבען אין א דין אדער ניט ארויסבריינגען די תפלה ווי געהעריג איז.

עס איז דאָ נאָך אן ארט פרישות, וואָס ווערט דערמאָהנט אין ירמיה. יונדב בן רכב, ווערט דאָרט דערצעהלט, האָט אָנגעזאָגט זיינע קינדער זיי זאָלען ניט טרינקען קיין וויין, ניט זעען, ניט פלאָנצען קיין ווייגאָרטען און ניט בויען קיין הייזער, נור וואָוינען אין געצעלטען, אין פאָלאָטקעם אויסער'ן שטאָדט, אָפגעזונדערט פון מענשען. דאָס איז שוין א הויכער ארט פרישות. דאָס הייסט שוין אזוי גוט ווי אין גאנצען זיין אָפגעזונדערט פון דער וועלט, און דער בעשעפער האָט די בני יונדב געלויבט פאר מקים זיין זייער פאָטער'ס פערזאָג, אזוי ווי דער פסוק זאָגט דאָרט: "לא יכרת איש ליונדב בן רכב" — עס וועט ניט אומקומען קיין מענש פון יונדב בן רכב. אלישע הנביא האָט זיך אויך נוהג געווען בפרישות. ווי עס ווערט דערצעהלט אין מלכים א': "וילך אחרי אליהו וישרתהו" — אלישע האָט פערלאָזט זיינע עלטערען, זיין משפחה און אלעס וואָס ער האָט געהאט און איז אוועק בעריענען אליהו הנביא. און אזוי איז געווען דער מנהג פון די נביאים פון יענעם דור און פון פאָריגע דורות, אז זיי האָבען אוועקגעלאָזט וועלטליכע זאכען און אפילו זייערע אייגענע נויטוועניגקייטען און זיינען אוועק אין וויסטענהייטען, כדי אָפצוגעבען זיך בלויז מיט גאָטעס דיענסט אי מיט זייערע אברים, אי מיט זייערע מחשבות.

די תורה זאָגט אונז אָן אויך פרישות דורך פאָרטעו בעת מיר טהוען תשובה און מיר בעטען מחילה אויך אונזערע זינד. יום הכפורים זיינען מיר מחויב צו האלטען א תענית און פיניגען זיך. די כונה דערביי איז, אז מיר זאָלען אייגצאמען אונזערע תאוות און זיך דערווייטערען פון תענוגים, וואָס דאָס בריינגט אם מעהרסטעו צו זינד, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין הושע: "כמרעיתם וישבעו" — אז זיי האָבען זיך אויסגעפאָשעט און זאָט געווען האָבען זיי פערגעסטען אן גאָט. פערקעהרט וויעדער זאָגט דאָרט דער פסוק: "בצר להם ישחרונני" — וועז עס איז זיי שלעכט זוכען זיי מיך, גאָט.

נאָך אן ארט פרישות ווערט דערמאָהנט אין זכריה. דער פסוק זאָגט דאָרט: "ולא ילבשו אדרת שער למען כחש" — זיי זאָלען ניט אָנקליידען א פעל מאנטעל כדי נארען די וועלט. זעהט מען דערפון, אז עס איז דאמאָלס געווען דער מנהג פון פרומע לייט צו קליידען זיך אין פעל פון חיות, ניט אין מלבושים פון אנדערע מאטעריעס וואָס מען האָט צו יענער צייט געטראָגען. זאָגט עס אָן דער נביא, אז קיינער זאָל זיך ניט אָנטהאָן אין אן אדרת שער מיט דער כונה כדי לייט זאָלען מיינען אז זיי זיינען פרומע לייט, גאָטספאָרכטיגע מענשען.

און דוד המלך זאָגט אין תהלים: „טרם אענה אני שוגג" — איידער איר האָב זיך נעפיניגט בין איך געווען א שוגג, א זינדער אונגערן, און נאכהער

זאָגט ער: "טוב לי כי עניתי" — מיר איז גוט, איך האָב אויפגעהערט צו זינדיגען, ווייל איך האָב זיך געפייניגט, ווייל איך האָב זיך צוריק געהאלטען פון תאוות און אפילו פון נויטווענדיגע זאכען.

איוב איז אויך געווען א פרוש, א צוריקגעהאלטענער פון וועלטליכע בעק־וועהמליכקייטען, ווי ער דערצעהלט אויף זיך, אז ער האָט פערהאסט וועלטליכע תענוגים, זיין פערמעגען און האָט זיך איבערגעגעבען בלויז צו טהאָן גוטעס.

אזוי איז אויך געווען דניאל. ווען ער האָט געטרויערט אויף'ן גלות און תפלה געטהאָן צו גאָט וועגען דעם, האָט ער געזאָגט: "לחם חמודות לא אכלתי" — קיינע לאקאָמע זאכען האָב איך ניט געגעסען. און דאָס איז געווען אָנגע־לייגט ביי גאָט, און דער מלאך האָט נאכהער געזאָגט צו דניאל: "מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות" — פון דעם ערשטען טאָג אָן זייט דו האָסט זיך אין זינען גענומען צו פערשטעהן און זיך פייניגען, זיינען דיינע רייך געהערט געוואָרען פון גאָט. אזא פרישות ווי דניאל האָט נוהג געווען מיט'ן אבזיכט צו פועל'ן ביי גאָט אז ער זאָל די אידען אויסלייזען פון גלות, איז די בעסטע.

די איינוואוינער פון ננוה, ווערט דערצעהלט אין יונה, האָבען זיך געפיי־ניגט, ווען זיי האָבען זיך דערוואוסט, אז דער בעשעפער וויל זיי אומבריינגען פאר זייערע זינד. ווען המן הרשע האָט געוואָלט אומבריינגען די אידען, ווערט דערצעהלט אין מגילת אסתר, אז די אידען האָבען געפאסט און זיך געפייניגט, און אין א סך אזעלכע פעלע ווערט דערצעהלט אין אונזערע ספרים, אז מען האָט זיך נוהג געווען בפרישות, מען האָט זיך צוריקגעהאלטען פון בעקוועהמ־ליכקייטען און תענוגים, ווען עס איז געקומען אן עת צרה.

און שלמה המלך רעדט וועגען פרישות אין משלי און אין קהלת. "אל תהי בסובאי יין" — דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס זויפען וויין. "מעט שנות מעט תנומות" — אביסעל שלאָפען אביסעלע דרעמלען. "אל תתן לנשים הילך" — פערשווענד ניט דיינע קרעפטען ביי פרויען. "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה" — עס איז בעסער צו געהן אין א טרויער הויז ווי געהן צו א הוליאנקע. "מתוקה שנת העובד" — דער שלאָף פון ארבייטער, פון האָראָ־פאשנעם מענשען איז זיס און עס טויג ניט ווען מען לאָזט זיך וואויל־געהן און מען האָרעוועט ניט.

אין משנה און אין גמרא ווערט אזוי פיעל גערעדט פון פרישות, פון אויס־מיידען תענוגים, אז איך קען די אלע מאמרים ניט איבערגעבען אין דיעזען ספר. דאָס רוב פון די דאָזיגע מאמרים געפינען זיך אין פרקי אבות. דאָרט ווערט געזאָגט: "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן" — אזוי איז די וועג, די ארט און ווייזע ווי אזוי א מענש וואָס וויל נאָכקומען די תורה דארף זיך פיהרען: עסען ברויט מיט זאלץ, טרינקען וואסער מיט'ן מאָס, שלאָפען אויף דער ערד און לעבען א לעבען פון צער. אין אן אנדער פלאץ ווערט דאָרט געזאָגט: "התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים" — די תורה קען ערוואָרבען ווערען דורך אכט און פיערציג זאכען אָדער אייגענשאפ־טען. רעכענט ער דאָרט אלץ אזעלכע זאכען וואָס פערשאפען ניט קיין קערפער־ליכען פארגעניגען. אין מסכת תענית ווערט אויך ברייט גערעדט וועגען דיעזען ענין. און אז איהר וועט נאָכקוקען און נאָכזוכען וועט איהר געפינען נאָך מעהר. נעהמט עס אין זינען און דענקט וועגען דעם און איהר וועט מיט גאָט'ס הילף

אלעם ווייסען און פערשטאנען, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "אם תבקשנה ככסף אז תבין יראת ה' — אז דו וועסט די תורה זוכען אזוי ווי מען זוכט זיל־בער און אנדערע טייערע זאכען, דאמאלם וועסטו פערשטאנען ווי אזוי מען דארף מורא האבען פאר גאט און ווי מען דארף איהם דיענען.

פרק ז'

אבער אין דעם ענין פון פרישות, פון זיין צוריקגעצויגען פון געווייסע תענוגים, איז דא אן אונטערשייד צווישען פארצייטיגע מענשען און אונז. דער אונטערשיער איז דיעזער:

די פארצייטיגע צדיקים חנוך, אברהם, יצחק, יעקב און איוב מיט זיינע חברים, איז זייער שכל געווען ריין און לויטער און דער יצר הרע שוואך. זייער גייסט, זייערע געפיהלען האבען זיך געצויגען נאך'ן שכל. זייער שכל, הייסט עם, האט זיי דיקטירט וואס זיי זאלען טהאן און וואס זיי זאלען ניט טהאן און זיי האבען איהם געפאלגט. דעריבער האבען זיי ניט געדארפט האבען קיין תורה מיט א סך מצוות, און פיעל מצוות זיי האבען געהאט איז פאר זיי נעניג געווען אז זיי זאלען האבען אמונה אין גאט און איהם דיענען, אזוי ווי דער פסוק אין נחמיה זאגט וועגען אברהם'ען: "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" — דו גאט האסט געפונען זיין הארץ געטריי צו דיר. יענע לייט האבען ניט געדארפט האבען די פרישות וואס איז אנגעזאגט אין דער תורה און זיי זיינען אהן דעם אויך געווען צדיקים. וועז אבער יעקב'ס קינדער זיינען געקומען אין מצרים און האבען אין יוסף'ס צייטען דארט אפגעלעבט ביי א זיעבציג יאהר און עס האט זיי קיין זאך ניט געפעהלט, האבען זיי בעקומען מעהר תאוות. פון וואויל־טאג, הייסט עס, האט זיך דער יצר הרע געשטארקט איבער זייער שכל, און אום צו דיענען גאט באמונה האבען זיי שוין געדארפט מעהר פרישות. זיי האבען נע־מוזט צוריקגעהאלטען זיין פון תאוות, כדי צו בעקעמפפען דעם יצר הרע. דערי־בער האט זיי דער בעשעפער צוגעגעבען געווייסע מצוות שמועיות, אזעלכע מצוות, הייסט עס, וואס מען פערשטעהט ניט מיט'ן שכל, ווי שעטנז און דאס גלייי־כען, כדי דאס זאל זיי פיעל ניט איז אפהאלטען פון וועלטליכע פארגעניגענס און זיי מעהר דערנעהענטערען צו גאט.

און אז די אידען האבען איינגענומען די לאנד כנען, זיך דארט בעזעצט און עס איז זיי געגאנגען זעהר גוט, האבען זיי בעקומען א גרעסערען חשק צו עסען גוט און אנדערע וועלטליכע תענוגים. און וואס מעהר זיי האבען זיך איינגע־זעצט אין לאנד, וואס מעהר זיי האבען זיך בעפעסטיגט און געגאסטן גוטעס, איז אלץ דער שכל ביי זיי שוואכער געווארען און דער לוסט צו לאזען זיך וואויל־געהן איז שטארקער געווארען, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין דער תורה: "פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה, ורם לבבך" — טאמער וועסטו עסען צו זאט און בויען גוטע הייזער, וועט דיין הארץ דערהויבען ווערען, דו וועסט, הייסט עס, ווערען ביי זיך שטאלץ און דו וועסט אן גאט פערגעסען. דאמאלם האבען זיי שוין געדארפט אנקומען צו מעהר פרישות, דאמאלם האבען זיי זיך געמוזט צוריקהאלטען פון מעהרערע זאכען, כדי צו בעקעמפפען זייערע געפיה־לען, זייער לוסט צו תענוגים. דאן האט מען שוין געדארפט אנקומען צו אזא פרישות ווי גזירות און צו די פרישות פון די נביאים וואס מיר האבען פריהער

דערמאָהנט, ווייל אָהן דעם איז שווער געווען נאָכצוקומען גאָט'ס געבאָטען ווי געהעריג איז. וואָס דער שונא איז שטארקער דארף מען אלץ האָבען שטארקערע וואפען צו בעקעמפפען איהם. און אזוי אין אלע דורות איז דער שכל שוואך און דער יצר הרע שטארק, און ווען מען טהוט וואָס ניט איז פון די זאכען וואָס האָבען צו טהאָן מיט עולם הזה, ווענדט עס אָפּ פון די ענינים פון עולם הבא. דעריבער דארפען מיר אין אונזערע צייטען זיך אָפּווענדען פון עולם הזה זאכען בעת מיר טהוען וואָס ניט איז פאר עולם הבא, כדי יעדע מצוה וואָס מיר טהוען זאָל זיין בלויז לשם שמים, פון גאָטס וועגען, אָהן זייטיגע כונות אָדער פּניות.

אונזערע עלטערען האָבען דאָס ניט געדארפט. די פארצייטיגע מענשען, וואָס זייער שכל איז געווען שטארק, האָבען געקענט טהאָן אי פאר דער וועלט אי פאר יענער וועלט און איינס דאָס אנדערע האָט ניט געשאדט, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין ירמיה: "אביך הלא אכל ושתה ועשה משפּט וצדקה אז טוב לו" — דיין פאָטער, דאָס הייסט, דער פארצייטיגער צדיק האָט געגעסען און געטרונקען, האָט הייסט עס, גוט געלעבט און אין דער זעלבער צייט האָט ער געטהאָן גערעכטיגקייט און צדקה און עס איז איהם וואויל געווען. אין קהלת איז דאָ א פּסוק: "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידיך" — עס איז גוט דו זאָלסט זיך האלטען אָן זאכען וואָס האָבען צו טהאָן מיט יענער וועלט און פון דער וועלט זאָלסטו זיך אויך ניט אָפּלאָזען. אָבער אזוי ווי דאָס איז שווער אויסצופיהרען צוליעב די שוואכקייט פון שכל און שטארקייט פון יצר הרע, דארף מען ווי ווייט מעגליך זיך נוהג זיין בפרישות לויט די תנאים וואָס זיינען שוין פריהער געזאָגט געוואָרען.

איך האָב, ברודער, געזעהן א שארפע מליצה אין דעם ענין פון פּרישות פון א געוויסען חסיד, וואָס האָט עס אָנגעזאָגט זיין זוהן. דאָס איז מיר געפעהלען געוואָרען און איך וועל עס דאָ איבערגעבען אלס סוף צו דיעזען שער אנשטאט אייגענעם מוסר. פערשטעה דאָס און בעטראכט דאָס גוט, וועסטו מיט גאָט'ס הילף ארויפקומען אויף'ן גוטען וועג און טהאָן גוטעס. דאָס איז די מליצה:

דו, מיין זוהן, זאָל דיר גאָט העלפען, אז דו זאָלסט זיין פון די וואָס הערען גאָט'ס רייד און נעהמען עס אריין אין זינען, נעהמען אריין אין זינען און דענקען וועגען דעם, דענקען וועגען דעם און ווייסען און פערשטעהען די זאך, ווייסען און טהוען. דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס זיינען געזונקען אין אירטהומס, אין טעות'ען אזוי ווי שכורים וואָס זיינען צוטומעלט פון וויין טרינקען און וואָס דער יצר הרע פיהרט זיי אראָפּ פון וועג און געוועלטיגט איבער זיי, און די תאוות שטארקען זיך אין זיי, און זיינען גענייגט צו תענוגים, און זיינען גערייצט צו וועלטליכע הנאות, און ווערען צוקלאפּט אזוי ווי מענשען וואָס געהען אין דער פינסטער און ווידערהאָלען זייערע טעות'ן, חזר'ן איבער זייערע זינד נאָך אמאָל און נאָך אמאָל, ווייל זיי זיינען צומישט און ווייסען ניט אויף וואָס'ער וועלט זיי זיינען.

דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס הערען און נעהמען ניט אריין אין זינען, און זאָגען און טהוען ניט. זוכען רוה און פאלען אריין אין צרות. לייגען אוועק מיה צו געניסען בעקוועהמליכקייטען און קריגען יסורים. זייערע נשמות און גופים ווערען אויסגעמאטערט און דער שכל צובראָכען און צוברעקעלט. זיי זאמלען אָן גאָלד, וואָס האָט ניט קיין לאנגען עקזיסטענץ; זילבער, וואָס איז ניט דויערהאפט און אמאָל ירש'ענען דאָס זייערע שונאים אָדער אומגעטרייע וויי־

בער, וואָס בע'נגב'ענען און בערויבען זיי אין געהיים. די דאָזיגע לייט גרייטען צו שטאַרקע פּאַלאַצען און ליגען אין קברים, בויען געביידעם וואָס זיי בעזעצען ניט. זאָמלען פערמעגענס וואָס זיי געברויכען ניט. יעדער פון זיי בעגראָבט זיין פּאָטער און זיינע קינדער, זיי וויסען אַלע אז מענשען שטאַרבען אי אין דער עלטער, אי אין דער יוגענד און טהוען פון דעסטוועגען ניט די זאכען וואָס האָבען אן אייביגען קיום. יעדער פון זיי פערגעסט זיין סוף און געדענקט און האָט אין זינען זיינע וועלטליכע הנאות און פארגענינגענס. און וואָס טויג דער אין מיטען וואָס זיינע בוידע ברעגען זיינען פערלאָרען געגאַנגען? וואָס טויג דער וואָס זיינע עלטערען און קינדער שטאַרבען אוועק און ער בלייבט איינער אליין אויף דער וועלט? און כאָטש זיי וויסען אז דאָס קען פאָסירען, קימערען זיי זיך ניט וועגען דעם.

און גיב אכטונג, מיין קינד, אויף דעם וואָס דער בעשעפער האָט בריים נעמאכט זיין הארץ, האָט איהם נענעבען פיעל שכל און איהם געמאכט אן אויבערהאר איבער זיינע מחשבות, און געפּענט זיינע אויגען און איהם אָנגעצייגט דעם ריכטיגען וועג אין וועלכען א מענש דארף גיהן. אזא איינער, זיינען לייט זיכער, אז ער וועט זיי קיינע בייזעם ניט טהאָן און ער איז זיכער אז קיינער וועט איהם קיינע בייזעם ניט טהאָן. ער לעבט מיט אלעמען בשלום און קיינער בעריהרט איהם ניט צו שלעכטעז. אנדערע קענען זיין פערשקלאפט צום יצר הרע און ער טהוט זיך זיינם און דיענט דעם גאָט פון הימעל און וואָס ברייגט לעבען און טויט, וואָס בעשאפט און טהוט חסדים און וואָס איז דער איינציגער גאָט און נאָך איינער איז ניטא.

זעה דעם חילוק צווישען די וואָס זיינען איבערגעגעבען צו תאוות עולם הזה און די וואָס זייערע געדאנקען זיינען קלאָהר און זייערע רעיונות לויטער און זייערע אויגען רוהען, קוקען ניט צו פיעל און צו הויך, און זייערע הערצער זיכער, אז עם וועט מיט זיי קיינע שלעכטעם פאָסירען. זיי, די דאָזיגע לייט, וועזיי זיינען אליין, אָפּגעזונדערט פון מענשען, פרעהען זיי זיך און האָבען פאָרגעניגען וואָס זיי קענען אין זינען האָבען גאָט און דאנקען איהם אי פאר גוטעם אי פאר שלעכטעם, מחמת זיי וויסען אז שלעכטעם וואָס עם קומט אויף זיי איז אויף פון זייער טובה וועגען. די פרומע לייט זיינען נאָהענט צו הויכע זאכען, וועלכע ניט אלע קענען בעגרייפען און פערשטהן. זיי האָבען ארונטערגעריסען דעם צודעק פון פערבארגענע זאכען און זיינען געקומען צו אמת'ע רוה דורך האָראָוואניע און פּראצע אין דער חכמת התורה, און זיי געניסען פערגעניגען טאקי צוליעב דעם, וויל זיי זיינען ניט פערנומען מיט זוכען פערגעניגענס. און דאָס וואָס זייער סוף, זייער יום המיתה פערשפּעטיגט זיך, דאָס וואָס זיי זיינען מאריך ימים, האלט זיי ניט אָפּ פון תשובה ומעשים טובים. זיי לייגען דאָס ניט אָפּ אויף שפּעטער. זיי ערוואַרטען דעם טויט און היטען זיך אז דער טויט זאָל זיי ניט קומען פאר זייערע זינד. זיי זיינען כיי גאָט חשוב, פאָרשען איהם, האָפּען צו איהם און דיענען איהם. זיי ריידען אמת און גערעכטיגקייט און האָבען קיין מורא פאר'ן שטן, וואָס וויל זיי אָפּווענדען פון דעם אמת.

זיי, די פרומע לייט, זיינען טייערער פון אלע מענשען און גאָט היט זיי מעהר ווי אלע פעלקער און זייער פּראכט און רוהם איז העכער און גרעסער פון אלעמען. זיי זיינען געהערט אין גאָט'ס הייזער, איז שולען און בתי מדרשים, און זיינען גרוים און חשוב אין אלעמענס אויגען. קיין בעשעפּטיגונג פערהינ-

דערט זיי ניט פון געדענקען און אין זיינען האבען גאט און קיין זאך האלט זיי ניט אפ פון דאנקען איהם און לויבען איהם. זייערע צינגער זיינען געוואוינט צו לויבען און דאנקען זייער בעשעפער און זיי פרעהען זיך דערמיט וואס זייערע רעיונות זיינען קלאהר און זיי קענען אלע זייערע מעשים אייניגען בלויז פון גאטס וועגען. און כאטש די וועלט איז צו זיי פרעמד, כאטש אליין געניסען זיי ניט פון איבעריגע וועלטליכע תענוגים, קענען זיי אבער די וועלט מיט איהרע איבערלעבען און זיי ריידען וועגען דעם. די פאלשקייטען פון דער וועלט, די פוסטע תענוגים זיינען פאר זיי ניט פערבארגען און זיי וויסען אז דאס איז נארניט ווערטה און מען דארף זיך דערמיט ניט אפגעבען.

אפטמאל פוצט זיך די וועלט פאר זיי אוים. זי גיט זיי גוטס און זיי, די צדיקים, בעטראכטען איהר, דער וועלט, פאר א רויבער. זיי נעהמען אן אז דורך די גוטעס וואס זיי וועלען געניסען אויף דער וועלט, וועלען זיי בערויבט ווערען פון א טייל פון זייער שכר אויף יענער וועלט. און לאזט זיך די וועלט אפ פון זיי, אויב זי גיט זיי ניט גענוג פיעל זיי דארפען, געפינען זיי אבער אוים, אז די וועלט איז געצוואונגען צו געבען זיי זייערע נויטוועניגקייטען און זיי גיבען זיך אלץ ניט פיעל אפ מיט וועלטליכע זאכען און זוכען ניט צו זאמלען רייכטהום. שמייכעלט זיך די וועלט צו זיי, בייזערען זיי זיך אויף איהר, און בויגט זי זיך צו זיי, חנפ'עט זי זיי, טרעטען זיי פון איהר אפ און ווילען ניט איהרע תענוגים. זיי, די צדיקים, קוקען אויף דער וועלט און זעהען ווי נישטיג זי איז און זי קען ניט האבען די אויבערהאנד איבער זיי און עס איז ניטא קיין מיטעל צו דערנעהענטערען די פרומע לייט צו דער וועלט און איהרע פוסטע הנאות און תענוגים.

אט די זיינען די אויסערוועלטע פון גאט און די געליעבטע חסידים, וואס האבען אפענע אויגען און גוטע בעגעהרען און גיבען זיך אפ מיט זאכען וואס זיינען בעווילינגט צו גאט, דיעזע מאכען אנדערע צו לויבען גאט, און די וואס האנדלען מיט זיי, די וואס געהען אין זייערע דרכים פראפיטירען. זיי האבען געליטטערט זייערע מחשבות און זיינען געקומען צו די ריכטיגע איבערציגונג. זיי האבען גערייניגט זייערע הערצער און זיי זיינען אויסערוועלט געווארען פון גאט. זיי האבען זיך אנגענומען מיט מורא פאר שלעכטעס און זיינען פון דעם בעשירמט געווארען און זיי האבען זיך גענומען די מיה צו טהאן גוטעס און זיי האבען זייער צוועק דערגרייכט. זיי האבען בעגעגענט אונאויפהערענדע פרייד און לוסטיגקייט וואס ווערט קיינמאל ניט געענדערט. זיי זיינען אויסגעהיט געווארען פון מורא'דיגען יום הדין און זיינען זיכער געווען פון צרות און יסורים. און דו, מיין זוהן, קלייב זיך אוים דאס בעסטע פאר דיר אידער דו זאלסט נאך'ן טויט חרטה האבען, וויל דאמאלס וועט שוין די חרטה ניט העלפען און די דאגה אויף דייניע זינד וועט קיינמאל ניט אויפהערען.

און גאט זאל אונז אלעמען אנצייגען די ריכטיגע וועגען און זאל אונז מיט זיין רחמנות און פיעל חסדים וועגדען צום וועג פון הצלחה, אמן.

סוף פון שער הפרישות.

שער העשירי

שער אהבת ה'

(דער טהויער פון ליעב האבען גאט. די לעהרע ווי אזוי מען קומט צו דער דאזיגער מדרגה)

פרק א'

האט דער מחבר געזאגט:

וויל מיר האבען פריהער, אין ניינטען שער, גערעדט און ערקלעהרט דעם ענין פון פרישות, פון צוריקהאלטען זיך פון וועלטליכע תענוגים, און וויל אונזער כוונה איז דערבי׳ געווען כדי דאס הארץ זאל ניט זיין פערנומען מיט אנדערע זאכען און בלויז נעאיניגט צו דעם נעפיהל פון ליעבשאפט צום בורא יתברך און טהאן זיין וויללען, דעריבער וועל איך איצט אין דיעזען שער ערקלעהרען די ארט און וועייז פון אהבת ה', פון דער מדה ליעב צו האבען גאט, וויל דאס איז דער עיקר תכלית, דער הויפט צוועק פון אלע גוטע אייגענשאפטען און מעלות וואס פרומע לייט בעזיטצען, און קומט מען ניט צו דער מדרגה פון אמת'ע אהבת ה', איז מען ניט קיין ריכטיגער גאט־דיענער. און איך וועל זאגען וואס איך וויים וועגען דיעזען ענין און גאט וועט מיר העלפען איך זאל אלעם ריכטיג ארויסזאגען.

דו דארפסט, ברודער, פערשטעהען און וויסען, אז אלעם וואס מיר האבען פריהער דערמאהנט אין דיעזען ספר וועגען חובות הלבבות, הערצער פפליכטען, מדות און איבערגעבענהייט צו גאט, זיינען אלץ שטופען אדער טרעפ צו דער־ גריכען דעם הויכען ענין, וואס מיר זיינען בעריים צו ערקלעהרען אין דיעזען שער. און דו דארפסט אויך וויסען, אז יעדע מצוה און יעדע גוטע מדה, אזעלכע וואס מען פערשטעהט מית'ן שכל, און אזעלכע וואס איז דערמאהנט אין דער תורה אדער מיר האבען עם בקבלה פון אלטע חכמים, זיינען אלץ אייגענשאפטען און מעלות, דורך וועלכע מען קומט צו צו דער מדרגה פון אהבת ה', וואס דאס איז דער עיקר און דער סוף פון אלע גוטע טהאטען וואס א מענש טהוט. קיין העבערע מדרגה ווי די איז שוין ניטא.

דעריבער האט דער נביא משה רבנו, ע"ה, אוועקגעשטעלט אהבת ה' נעבען יחוד, נעבען דעם פערזאג פון גלויבען אין גאטס אייניהייט. די תורה זאגט: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" — גלויב אין אחדות הבורא, און באלד נאכדעם "ואהבת" — דו זאלסט גאט ליעב האבען. און אין משנה תורה, אין ספר דברים זיינען דא מעהרערע געבאטען אויף אהבת ה': „לאהבה את ה' לשמוע בקולו ולדבקה בו" — ליעב האבען גאט, פאלגען איהם און זיך בעהעפטען אין איהם. וואס מיינט בעהעפטען זיך? דאס מיינט פיהלען אמת'ע ליעבע מית'ן גאנצען הארצען, אזוי ווי עם וועלט געזאגט אין משלי: "ויש אוהב דבק מאה" — עס טרעפט א ליעבהאבער וואס איז מעהר בעהעפט, מעהר איבער־

געגעבען ווי א ברודער. עס זיינען אין ספר דברים פאראן נאך עהנליכע פסוקים, אזוי ווי דער פסוק: "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל ממך כי אם ליראה ולאהבה אותו" — און איצט, ישראל, וואס פערלאנגט גאט פון דיר? דו זאלסט פאר איהם מורא האבען און איהם ליעב האבען, און נאך אזעלכע פסוקים.

און דאס וואס אין דיעזען פסוק און אין אנדערע פסוקים קומט יראה פאר אהבה, פריהער ווערט נעוואגט מען זאל מורא האבען פאר גאט און נאכהער — מען זאל איהם ליעב האבען, איז דער שכל מחיב אז אזוי דארף דאס זיין. פריהער דארף מען מורא האבען און נאכהער קומט די ליעבשאפט. דער צווועק פון יראה איז אהבה. מען דארף פאר גאט מורא האבען, כדי דאס זאל ברייגען צו ליעב האבען איהם, ווייל די יראה איז דער טהויער וואס פיהרט צו אהבה. און דעריבער האבען מיר דעם שער הפרישות געשטעלט פאר דיעזען שער, ווייל וועז א מענש האלט זיך ניט צוריק פון תאוות און זיין הארץ איז פערנומען מיט ליעב האבען וועלטליכע זאכען, פערבלייבט אין איהר קיין פלאץ פאר אהבת ה'. עס קען ניט זיין אז מען זאל ליעב האבען קערפערליכע פערנייגענס, און באמת ליעב האבען גאט. וועז אבער דעם גלויביגענס הארץ איז ליידיג פון ליעבשאפט צו דער וועלט און איהרע פערגענייגענס, ווייל ער פערשטעהט און אנערקענט אז אזוי דארף זיין, ווערט די ליעבע צו גאט איינגע־פלאנצט אין זיין הארצען אויף אזוי פיעל ווי ער בעגרייפט און אנערקענט דיא גאטהייט.

און אין דעם ענין פון אהבת ה' דארפען מיר ארומריידען זיעבען זאכען: וואס איז די ליעבשאפט צום בורא יתברך, אין וואס בעשטעהט די דאזיגע ליעבשאפט?

אויף וויפיעלערליי אופנים אדער פונקטען דארף די ליעבשאפט זיין.
ווי אזוי מען קומט צו דער דאזיגער מדה.
אויב א מענש האט ביכולת צו קומען צו אהבת ה'.
די זאכען וואס פערדארבען, וואס מאכען קאליע די ליעבשאפט צו גאט.
די סמנים דורך וועלכע מען קען דערקענען אן אמת'ן אוהב ה'.
און ווי אזוי אמת'ע ליעבהאבער פון גאט דארפען זיך אויפפיהרען.
מיר וועלען די אלע זיעבען זאכען ערקלעהרען כסדר.

אין וואס בעשטעהט די ליעבשאפט צו גאט? די ליעבשאפט צו גאט בעשטעהט אין א בענקשאפט פון דער נשמה, א גייסטיגער געפיהל אועלכער, וואס ציהט דער נשמה צו דערנעהענטערען זיך צו גאט, כדי צו בעהעפטען זיך אין זיין הימלישע ליכט. וואהרום די נשמה איז א גייסטיגעס וועזען, וואס האט א נייגונג צו איהר גלייכען, צו די מלאכים, וואס זייכען אויף רוחניים, גייסטיגע וועזענס אהן גופים. פון דער נאטור דערווייטערט זיך די נשמה פון דעם, וואס איז איהר קאנטראסט, פון קערפערליכקייט. זי קען ניט הארמאנירען מיט א חומר, מיט א גראבע מאטעריע, מחמת זי איז דעליקאטע. אבער אז דער בורא יתברך האט די נשמה פערבונדען מיט'ן גוף פון מענשען, כדי אויס־צופרוווירען איהר און זעהן ווי זי וועט זיך פיהרען זייענדיג בעהעפט מיט א גראבע זאך, האט ער איהר אריינגענעבען א געפיהל, אז זי זאל דעם קערפער שאנעווען, נאכנעבען איהם און פערשאפען איהם דאס וואס איז פאר איהם, פאר'ן קערפער, ניצליך. און אזוי מוז דאס זיין צוליעב די שותפות וואס איז געשלאסען צווישען גוף און נשמה אין אנפאנג פון זייער בעשאפונג. וואהרום

ווען די נשמה זאָל שטענדיג געהן איהר נאטירליכען וועג און ציהען נור צו הימלישעס. צו גייסטיגעס, וואָלט דער גוף ניט געקענט קיין קיום האָבען. דעריבער, ווען די נשמה פיהלט עטוואָס וואָס קען העלפען אָדער גוטעס טהאָן דעם גוף, אין וועלכען זי רוהט, האָט זי צו דעם חשק און דענקט וועגען דעם. דער קערפּער, למשל, דארף עסען, האָט די נשמה צו דעם א נייגונג, כאָטש זי אליין דארף ניט עסען. די נשמה האָט א לוסט צו בעפריעדיגען דעם קערפּער, צו מאכען איהם פיהלען בעקוועס. אזוי ווי א מענש ווען ער איז קראנק וויל ער האָבען א געניטען רופא און אימיצען וואָס זאָל איהם בעדיענען, אזוי וויל די נשמה אז דער גוף זאָל זיין אימשטאנד צו העלפען איהר דיענען גאָט, און דער גוף קען דאָך קיין מאכט האָבען, ווען ער עסט ניט, טרינקט ניט און האָט ניט זיינע אנדערע נויטיגע הצטרכות.

און אז די נשמה פיהלט א זאך וואָס קען איהר גופא גוטעס טהאָן, וואָס קען איהר גופא קרעפטיגען: ווען עס קומט, הייסט עס, צו טהאָן א מצוה, דענקט זי וועגען דעם, האָט דערצו חשק און גיט זיך איבער צו דער זאך. דאן האָט זי ניט אין זינען דעם גוף און איז אינגאנצען אָפּגעלייגט דורכצופיהרען דאָס וואָס פאר איהר איז גוט. אָט דאָס מיינט ריינע ליעבשאפט צו גאָט.

און וויבאלד אז דאָס איז אזוי; וויבאלד די נשמה האָט א לוסט צו ער־פילען די פערלאנגען פון קערפּער, און דער קערפּער פערלאנגט בטבע א סך און שטענדיג אין אַלע צייטען איז רק עס פעהלט איהם, און די נשמה האָט קיין מאָל קיין רוה און איז אלץ פערנומען מיט בעפריעדיגען דעם קערפּער, פערנאכלעסיגט זי זיך אליין, אכטעט ניט אויף דעם וואָס פאר איהר איז גוט, אויף דעם וואָס קען איהר זעלבסט גליקליך מאכען. זי גיט זיך, הייסט עס, ניט אָפּ מיט עניני עולם הבא און איז אריינגעטהאָן אין עולם הזה.

און אז די ליכט פון שכל שיינט אין איהר אויף, אז די נשמה קומט צום בעוואוסטזין און זי זעהט איין אז דאָס וואָס זי איז גענייגט צו קערפּערליכער הנאות מעהר ווי צו איהר אייגענעם גליק אין ביידע וועלטען, איז ניט גוט און שענדליך, ווענדעט זי זיך פון דעם אָפּ און גיט זיך איבער צום בעשעפער, פערלאָזט זיך אויף איהם און זוכט וועגען ווי אזוי נצול צו ווערען פון דער פער־פיהרונג, אין וועלכע זי איז פערפיהרט געוואָרען פון די תאות החיים, פון לעבענס לוסט, דורך וועלכעס דער בעשעפער האָט איהר צו פּראָבע געשטעלט. דאמאלס זונדערט זי זיך אָפּ פון דער וועלט און אלע איהרע תענוגים און פעראכטעט די גופים און זייערע פערלאנגען און אנדערע קערפּערליכע זאכען. דאמאלס ווערען דער נשמה׳ס אויגען געעפענט און געלייטערט פון דעם וואָלקען פון נאַרישקייט און אונוויסענהייט אין די ענינים פון גאָט און זיין תורה, און זי אנערקענט די וואהרהייט פון איהר בעשעפער און איהר פיהרער.

און אז די נשמה בעגרייפט גאָט׳ס גרויסקייט, מאכט און מעלות, בוקט זי זיך מיט פּחד און עהרען־פורכט פאר זיין גרויסקייט און מאכט און זי טרעט ניט אָפּ פון דיעזער הנהגה ביז דער בעשעפער, ברוך הוא, שטילט איהר אנגסט און מורא און דאן ווערט זי אָנגעטרונקען מיט׳ן בעכער פון ליעבשאפט צו גאָט. זי געהט, הייסט עס, איבער פון יראה צו אהבה, פון מורא צו ליעבשאפט, און זי בעהעפט זיך מיט גאָט און קאָנצענטרירט איהרע געדאנקען צו ליעבען איהם, פערלאָזען זיך אויף איהם און שטרעבען צו איהם. און זי האָט ניט קיין אנדער בעשעפטיגונג אויסער צו דיענען איהם, און עס קומט איהר ניט אויפ׳ן געדאנק קיין אנדער זאך אויסער איהם, און זי בעוועגט ניט קיין גליעד פון איהר קערפּער

פאר קיין אנדער זאך, נור ממלא צו זיין דעם רצון פון גאָט, ווייל אלעס וואָס די גליעדער טהוען, אפילו פאר זייערע אייגענע נוצען, איז מיט דער כונה לשם שמים. און זי, די נשמה, עפענט ניט דעם קערפערליכען צונג צו ריידען, נור אזעלכעס וואָס דריקט אויס לויב און דאנק צו גאָט וואָס זי ליעבט און פיהלט א בענקשאפט צו איהם.

און אויב דער בורא יתברך טהוט איהר גוטעס, דאנקט זי איהם, און אויב ער פייניגט איהר, טראָגט זי עס געדולדיג איבער און זי האָט איהם נאָך מעהר ליעב און האָט אין איהם מעהר בטחון. אזוי ווי מען דערצעהלט אויף א געוויסען פרומען מאן, אז ער פלעגט אויפשטעהען ביי נאכט און פלעגט זאָגען: "מיין גאָט, דו האָסט מיך אויסגעהונגערט און איבערגעלאָזט נאקעט און פערפינסטערט מיין לעבען, און מיך געלערענט און אָנגעצייגט דיין שטארק־קייט און גרויסקייט. אויב אפילו דו וועסט מיך ברענען אין פייער, וועל איך דיך אלץ ליעב האָבען און זיך פרעהען מיט דיר. אזוי ווי איוב האָט געזאָגט: „הן יקטלני לו איהל" — אויב אפילו גאָט וועט מיך טויטען, וועל איך אלץ צו איהם האָפען. און אויף אזא אופן האָט דער חכם, שלמה המלך, אָנגעדייטעט אין שיר השירים אין דעם פסוק: "צרור המור דודי לי בין שדי ילין" — טייטשען עס די חז"ל: כאָטש גאָט מאכט מיר ענג און ביטער פון דעסטוועגען נעכטיגט ער, געפינט זיך הייסט עס, שטענדיג צווישען מיינע בריסט. ער איז אימער, הייסט עס, ביי מיר אין הארצען און איך האָב איהם שטענדיג אין זינען. דאָס איז אזוי ווי די תורה זאָגט: "ואהבת את ה׳ בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" — דו זאָלסט גאָט ליעב האָבען מיט דיין גאנצען הארצען, מיט דיין גאנצער נשמה און מיט דיין גאנצען פערמעגען.

פרק ב׳

איצט וועלען מיר ריידען וועגען דער פראגע: אויף וויפיעלערליי אופנים אָדער פונקטען די ליעבשאפט צו גאָט דארף זיין. וועגען דער דאָזיגער פראגע וועל איך זאָגען פאָלגענדעס:

די ליעבע וואָס א קנעכט פיהלט צו זיין הארר קומט פון איינע פון די דריי אורזאכען: ער קען איהם ליעב האָבען פאר די טובות און חסדים וואָס ער טהוט מיט איהם; ער קען איהם ליעב האָבען דערפאר וואָס ער פערצייהעט איהם, ווען ער בעגעהט פערברעכענס געגען איהם, און די ליעבשאפט קען אויך קומען צוליעב דעם, וואָס דער קנעכט אנערקענט דעם הארר׳ס גרויסקייט און דערהויבענקייט. ער אכטעט דעם ווירטה׳ס כבוד און ער האָט איהם ליעב ניט ווייל ער האָפט צו קריעגען פון איהם טובות און ניט אויס מורא אז ער וועט איהם בעשטראָפען פאר זינדיגען געגען איהם. אזוי איז אויך מיט אהבת ה׳, מיט ליעב האָבען גאָט פאר די גרויסע חסדים און טובות וואָס ער טהוט מיט אונז שטענדיג און אויס די האָפענונג אז ער וועט אונז ווייטער גוט בעלוינען. מיר קענען אויך ליעב האָבען גאָט דערפאר וואָס ער פערדעקט אונזערע זינד, כאָטש זיי זיינען פיעל, און איז אונז מוחל; און מיר קענען אויך פיהלען ליעב־שאפט צו איהם, צו זיין וועזען גופא, און עהרען איהם און אכטען און דער־הויבען איהם צוליעב זיין גרויסקייט און מאכט, ניט צוליעב די פאָריגע צוויי אורזאכען.

און די לעצטע אהבה, די ליעבשאפט צו גאט אהן פערזענליכע אורזאכען וואס זיינען אונז נוגע, איז די ריכטיגע און אמת רייניע און זויבערע. און דער נביא, משה רבנו, האט אונז אנגעזאגט: "ואהבת את ה' " — דו זאלסט ליעב האבען גאט מיט דיין גאנצען הארצען, מיט דיין לעבען און פערמעגען. ער האט אנגענעבען די דאזיגע דריי פונקטען לויט די פערשיעדענע נאטורען פון מענשען און מיינונגס פערשיעדענהייטען אין מילדקייט און קארגשאפט. עס זיינען דא מענשען וואס זיינען מילד אויף זייער קערפער, זיי קימערען זיך ניט אויב זיי וועלען האבען קערפערליכע אונאנגענעהמליכקייטען אדער אפילו אויב זיי וועלען געבראכט ווערען אין א סכנה, אבי זייער געלד און כבוד זאל נעשאנעוועט זיין. ביי אנדערע וויעדער איז דאס וויכטיגסטע דער קערפער. אויף זייער געזונד, אויף זייער לעבען זיינען זיי קארג, דאס שאנעווען זיי; אבער זיי אכטען ניט אויף זייער געלד און כבוד. ביי א דריטען סארט וויעדער איז דער כבוד דער עיקר און זיי וועלען ליעבערשט מפקיר זיין זייער געלד און לעבען אבי ניט מבזה ווערען. די חז"ל האבען דאס אויך בעמערקט. אין גמרא ווערט געפרעגט: "אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך?" — אז די תורה זאגט, מען זאל ליעב האבען גאט מיט'ן גאנצען לעבען, צו וואס דארף זי נאך זאגען מיט'ן פערמעגען? אז מיט'ן לעבען, איז דאך מיט'ן פערמעגען געווים. ענטפערט דארט די גמרא, אז עס זיינען דא מענשען וואס זייער געלד איז ביי זיי מעהר בעליעבט ווי זייער לעבען, דעריבער האט די תורה אנגעזאגט, אז קיין אפהאלט זאל ניט זיין און יעדער מענש זאל מפקיר זיין דאס ליעבסטע און דאס טהייערסטע פאר אהבת ה'.

און עס קען זיין אז מיט'ן "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" קלאסיפיצירט די תורה דרייערליי סארטען ליעבהאבער. עס זיינען דא אזעלכע וואס וועלען פאר איינעם וואס זיי האבען ליעב ניט ושאלעוועו קיין געלד, אבער ניט מעהר ווי געלד. אנדערע זיינען בעריים צו דיענען דעם וואס זיי האבען ליעב אי מיט געלד, אי מיט'ן גוף, מיט טרחה, מיט ארבייט, און א דריטער סארט איז פאראן, וואס וועלען פאר א געליעבטע פערזאן מפקיר זיין אי זייער געלד, אי זייערע גופים, אי זייערע נשמות. זאגט די תורה אז, אז וואס אנבאלאנגט ליעבשאפט צו גאט דארף א מענש קומען צו דער העכסטער מדרגה פון ליעבשאפט און אפפערען פון זיינעטוועגען אי דעם פערמעגען, אי דעם גוף, אי די נשמה, און קיין זאך דארף ניט זיין צופיעל אדער צו שווער נאכצוקומען דעם רצון פון השם יתברך. אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט: "בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע" — בכל לבבך מיינט מיט ביידע יצרים, מיט ביידע געפיהלען פון יצר טוב און יצר הרע, ד. ה., מען דארף גאט דינען אי מיט גוטע מדות, אי מיט שלעכטע וואס קומען פון יצר הרע, אזוי ווי עס איז געזאגט געווארן אין שער עבודת האלהים, אז אין געוויסע פעלע דארף א מענש געבראויכען כעס און גאוה און אנדערע שלעכטע מדות פון גאטס וועגען. "ובכל נפשך" טייטשען אונזערע אלטע חכמים: "ואפילו נוטל את נפשך" — אפילו ווען עס האלט דערביי אז פאר דיענען גאט וויל מען ביי דיר דעם לעבען אוועקנעהמען, זאלסטו זיך לאזען טויטען אוים ליעבשאפט צו איהם. "ובכל מאדך", זאגען די רז"ל, מיינט: מיט דיין גאנצען פערמעגען, מיט אלעס וואס דו האבסט. אויב מען וויל ביי דיר אוועקנעהמען אלעס וואס דו פערמאגסט, גיב עס אוועק און זיי ניט עובר אויף גאט'ס רצון. און אין פרק אבות ווערט

נעזאגט: "עשה רצונו כרצונך" — מאך גאָטט ווילען אזוי ווי דיין ווילען. ברעך אזוי איין דיין נאטור, אז אלעס וואָס גאָט פערלאנגט זאָלסטו טהאָן מיט חשק אזוי גוט ווי דו זאָלסט עס פערלאנגען און עס זאָל דיר ניט זיין שווער און קיין זאך זאָל דיך ניט אָפהאלטען דערפון.

מען קען אויך זאגען, אז "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" מיינט, אז מען דארף זיין איבערגעגעבען צו גאָטט ליעבשאפט מיט'ן הארץ און זעלע, דאָס הייסט: אין פערבאָרגענהייט, וואָס קיינער וויים ניט און זעהט ניט און מיט'ן פערמעגען, וואָס מענשען וויסען און זעהען. דער אמת פרומער מענש דארף ליעב האָבען גאָט אי אין בעהעלטנים, אי אין די עפענטליכקייט. און די ליעבשאפט מוז זיין איינע און דיעזעלבע אויך איין מאָס, וועו מענשען בעמערקען דאָס אָדער ניט. ציינען זיך פאר לייטען פאר א גרעסערען אוהב ה' ווי מען איז מיט זיך אליין, בעת קיינער זעהט ניט, טויג ניט, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "לבי ובשרי ירננו אל אל חי" — מיין הארץ און מיין לייב לויבען גלייך דעם לעבעדיגען גאָט. דאָס הייסט: די ליעבשאפט צו גאָט וואָס איז מיר אייגנעקריצט אין הארצען און וואָס קיינער זעהט ניט, איז אלץ איינס ווי די ליעבשאפט צו איהם וואָס איך צייג ארויס מיט מיינע גליעדער און לייט זעהען.

מען קען אויך זאגען, אז "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" — מיינט צו זאגען, אז דיין נאכצער ליעבעם געפיהל וואָס דו וועגדסט אן אויף עפעם אָדער אויף אימיצען אויסער גאָט, און אלעס וואָס דו טהוסט ניט אין געטליכע ענינים, זאָל אלץ זיין פון גאָטט וועגען, אויס ליעבע צו איהם. דו זאָלסט ניט געברויכען דיין ליעבעם געפיהל אויף א זאך וואָס הארמאָנירט ניט מיט די ליעבשאפט צו גאָט. אויב דו האָסט עפעם אָדער אימיצען ליעב, זאָל דאָס זיין אזעלכעם אָדער אזעלכער וואָס גאָט וויל אז דו זאָלסט ליעב האָבען, אזוי וויי מיר האָבען שוין וועגען דיעזען ענין געשמועסט אין דריטען שער פון דיעזען ספר. און דאָס מיינט דער פסוק: "ואהבת את ה' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" — דו זאָלסט ליעב האָבען גאָט מיט אלעס. דיין יעדער ליעבעם נעפיהל צו עפעם זאָל זיין א צווייג אָדער א טהייל פון די ליעבשאפט צו גאָט.

פרק ג'

אויף דער פראגע: ווי אזוי מען קומט צו דער מדה פון אהבת ה' יתברך? וועל איך זאגען, אז די דאזיגע שאלה קען ניט פערענטפערט ווערען אהן פיעלע הקדמות, אהן געוויסע פאר־זאכען. דאָס הייסט: אום צו קומען צו אהבת ה', מוז מען פריהער בעזיצען אנדערע מדות, און בעזיצט מען יענע מדות, קומט די ליעבשאפט צום בעשעפער ממילא. אבער דער וואָס וויל גלייך צוקומען צו אהבת ה' אהן די פאר־זאכען, וואָס איך וועל ווייטער ערקלעהרען, איז אומזיסט זיין מיה און זיין טרחה, וויל ער וועט עס ניט דערגרייכען.

און די פאר־זאכען, דורך וועלכע דער גלויביגער קען קומען צו אהבת ה' זיינען: צוויי יהודי הלבבות, צווייערליי כניעות, צווייערליי חשבונות און צווייערליי בחינות, פרופען אָדער איבערצייגונגען. איך וועל עם ערקלערען הייטליך.

די צוויי יהודי הלבבות זיינען: גלויבען באמונה שלמה אין גאָטס אייג־

הייט און איניגען אלע מעשים לשם שמים, ניט טהאן קיין זאך פון דער איי־
גענער הנאה וועגען, נור ביי אלעם אין זינען האבען צו דיענען גאט. די צוויי־
ערליי כניעות זיינען: זיין אונטערטעניג צו גאט און אונטערטעניג, ערניידריגט
פאר גאטס פארכטיגע און זיינע אויסערוועהלטע. די צוויי־ערליי חשבונות זיי־
נען: האבען מיט זיך אליין חשבונות וועגען זיינע פליכטען צו גאט פאר דיא
שטענדיגע טובות וואס ער טהוט מיט איהם און זיך אלע מאל בערעכענען, אז
ער איז זיכדיג און גאט שטראפט איהם ניט באלד און ווארט ער זאל תשובה
טהאן. די צוויי־ערליי בחינות זיינען: די איבערציגונג אין גאטהייט פון דעם
וואס ער וויים פון אמאליגע געשעהענישען און פאסירונגען, אזוי ווי דוד המלך
זאגט אין תהלים: "זכרתי ימים מקדם" — איך דערמאהן זיך פערצייטיגע טעג,
איך דערמאהן זיך וואס אמאל האט פאסירט און דורכדעם בין איך איבערציגט
אין גאטהייט, און זוכען פרוף, איבערציגונג פון די וואונדער וואס ער זעהט
אליין פון בעשעפער און זיינע שאפונגען.

און מיר האבען שוין אין דיעזען ספר נערעדט וועגען דיעזע ענינים
אזוי פיעל וויפיעל עס איז מעגליך געווען און עס איז געווג פאר דעם יעניגען
וואס פערשטעהט עס און וויים אז אין דעם ליעגט זיין רעטונג און שוטץ
אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט.

און אז א מענש קומט נאך די אויבען דערמאהנטע זאכען און דערצו
איז ער זיך נאך נוהג בפרישות, זאגט זיך אפ, האלט זיך צוריק פון וועלטליכע
תענוגים אין תאות, און בעגריפט ריכטיג די גרויסקייט פון בעשעפער, זיין
מאכט, זיין וואהרהייט און דערהויבענקייט, און צו דערזעלבער צייט פער־
שטעהט ער אויך ווי קליין, ביליג און נישטיג ער, דער מענש, איז, און ער
אנערקענט גאטס טובות און חסדים, דאמאלס קען ער ליעב האבען גאט מיט'ן
גאנצען הארצען און מיט א ריינעם געוויסען און גלוסטען צו איהם און בענקען
נאך איהם, וואס דאס איז דער ריכטיגער געפיהל אויסדרוק פון אהבת ה',
אויף אזא אופן זאגט דער נביא ישעיה: "נפשי אויתיך בלילה" — מיין
נשמה גלוסט דיר ביי נאכט, דאס הייסט: וועו מיינע רעיונות זיינען מיר
קלאהר גלוסט איך צו דיר גאט, בענק נאך דיר. און פריהער זאגט ער דארט:
"לשמך ולזכרך תאות נפש" — צו דיין נאמען און צו דיין אנדענקונג גלוסט
מיין זעעלע. און דוד המלך זאגט אין תהלים: "צמאה נפשי לאלהים" —
מיין זעעלע, מיין נשמה איז דורשטיג צו גאט, דאס הייסט: איך האב צו
גאט א חשק, איך פיהל א בענקשאפט צו איהם.

און די חויפט זאך וואס בריינגט דעם מענשען צו דיעזער מדרגה איז
די גרויסע מורא פאר גאט, דאס שרעקען זיך פאר איהם און פאר ניט מקיים
זיין זיינע מצות, און דאס שטענדיג אין זינען האבען אז דער באשעפער קוקט
און וויים וואס דער מענש טהוט אפען און פערבארגען, און קיינמאל ניט
פערגעסען וויי גאט איז דעם מענשען מקרב און האלט פאר איהם אנגענריים
גוטעס. אז דו וועסט אין זיך האבען אט די אלע מדות, וועסטו זיך ניט
קענען צוריקהאלטען פון ליעב האבען איהם מיט א ריינעם געוויסען און מיט
ריכטיגע אמונה. דיין נשמה וועט דאן זיין אנגעקניפט אן זיין ליעבשאפט
און דו וועסט זיך פערלאזען אויף זיין רחמנות און גענאדען און עס וועט
אין דיינע נעראנקען ניט זיין קיין שותפות ליעבע, דו וועסט, הייסט עס, קיין
זאך און קיינעם ניט ליעב האבען אויסער איהם, ווייל דאס וואס דו וועסט

ליעב האבען אויסער גאט, וועט דאס אויך זיין אויס ליעבשאפט צו איהם. און גאט וועט אכטונג געבענדיג אויף דיר ניט זעהן אז דו האסט פאר נאך עפעס אדער נאך אימיצען מורא אויסער איהם, און דו וועסט איהם ניט ארויסלאזען פון דיינע נעראנקען, און דו וועסט איהם שטענדיג האבען פאר דיינע אויגען, און ער וועט זיין דיין קאמפאניאן, וועו דו וועסט זיין אייזאם און ער וועט מיט דיר וואהנען אין וויסטענהייטען, און וועסטו זיך געפינען אין א פלאץ פול מיט מענשען, וועט זיך דיר אויסווייזען אז קיינער איז ניטא, און וועסטו זיין אייגער אליין, וועסטו זיך פארשטעלען אז דו ביזט ניט עלענד. עם וועט דיך ניט קימערען וועו דו וועסט קיינעם ניט האבען נעבען זיך און דו וועסט זיך תמיד פרעהען מיט דיין גאט, מיט דיין בעשעפער, דו וועסט זיך צופריעדען שטעלען מיט טהאן זיין פערלאנג און האבען לוסט צו איהם, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין תהלים: "ישמח צדיק בה'" — דער צדיק פרעהט זיך מיט גאט, און חבקוק הנביא זאגט: "ואני בה' אעלווה אגילה באלהי ישעי" — איך פרעה זיך מיט גאט און פיהל זיך לוסטיג מיט גאט מיין העלפער. און אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים אין קאפיטעל "ה' רועי וישעי".

פרק ד'

איצט נעהען מיר צו דער פראגע: אויב א מענש האט ביכולת צו קומען צו דער מדרגה פון ריכטיגע אהבת ה'?

צו פערענטפערען דיזע פראגע, וועל איך זאגען, אז אהבה, ווי עס איז שוין פריהער ארומגערעדט געוואָרען, קען מען אויסדריקען אויף דרייערליי אופנים. איינער קען אויסדריקען ליעבשאפט צו אן אנדערען דורך פערליערען געלד פון יענעמס טובה וועגען, אבער זיין געזונד און זיין לעבען וועט ער פאר איהם ניט אוועקגעבען. אן אנדערער וועט פאר דעם וואס איז איהם ליעב אוועקגעבען אי זיין געלד, אי א טהייל פון זיין קערפער, אבי עס קאסט איהם ניט זיין לעבען. א דריטער וויעדער איז אזוי איבערגעגעבען צו די וואס זיינען איהם ליעב, אז עס איז פאר איהם ניט צו שווער אוועקצוגעבען פאר זיי זיין פערמעגען, זיין קערפער און אויך זיין זעעלע. דאס הייסט: ער וועט זיך פאר זיי אפילו לאזען ממית'ן. און מיר ווייסען, אז אברהם אבינו האט ארויסגעצייגט זיין ליעבשאפט צו גאט מיט די אלע דריי אופנים. ער האט פון זיינטוועגען מפקיר געווען זיין פערמעגען, זיין קערפער און זיין זעעלע. אברהם אבינו, ווייסען מיר, איז נעווען א מכנים אורח. ער פלעגט דורכגעהער אדער דורכפאהרער אריינגענעהמען צו איהם אין הויז, פלעגט זיי געבען עסען און טרינקען און זיי לערנען און ערקלעהרען גאט־הייט. דאס האט איהם נעקאסט געלד, אבער ער האט ניט געאכטעט דאריף, אזוי לאנג ער האט מיט דעם עפעס אויפנעטהאן פון גאטס ווענען. עס ווערט אויך דערצעהלט אין דער תורה, אז אברהם האט געזאגט צום מלך פון סדום: "אם מחוט ועד שרוך נעל" — איך וועל ביי דיר ניט נעהמען אפילו קיין פאדים, קיין שוך בעגדעל, כדי דו זאלסט ניט זאגען "אני העשרתי את אברם" — איך האב אברם'ען רייך נעמאכט. דערפון זעהט מען אויך, אז געלד האט ביי איהם קיין ווערדע נעהאט און ער האט עס פרייוויליג אוועקגעגעבען אוים

ליעבשאפט צו גאט. און אז ער האט מפקיר געווען זיין קערפער פון גאטס וועגען, וויסען מיר, פון דעם וואס ער האט זיך מל גענוען און זיך פערשאפט קערפערליבע יסורים, וויל דאס איז געווען גאטס רצון. און אז ער איז אויך וויליג געווען אוועקצוגעבען זיין נשמה, זיין לעבען צו גאט, ברוך הוא, וויסען מיר פון דער עקידה, וואס עס איז פאר אים רעכט געווען מקריב צו זיין יצחק'ן, זיין איינציגען זוהן, וואס ער האט ליעב געהאט אזוי ווי זיין נשמה, כדי מכלא צו זיין דעם בעשעפער'ס רצון און אוים ליעבשאפט צו אים. און געפיהרט האט ער יצחק'ן צו דער עקידה מיט גרוים חשק, וויל זיין ליעבשאפט צו גאט איז געווען אן אמת'ע, א ריינע און א זויבערע. דאס איז די העכסטע מדרגה פון אהבת ה', וואס ניט יעדער מענש קען דערגרייכען, וויל דאס איז געגען די נאטור געזעץ פון מענשען און אויף אזוי פיעל ברעכען די נאטור איז זעהר א שווערע זאך.

און אויב עס געפינען זיך יחידים, אויפגעלגט מענשען, וואס זיינען זיך מוסר נפש אוים ליעבשאפט צו גאט, קען דאס אנדערש ניט זיין סיידען דורך די געגאדען פון בעשעפער און דורך זיין ארויסהעלפען זיי אז דער יצר הרע זאל זיי ניט בעזיגען. און גאט קומט זיי צוהילף דערפאר וואס זייער גאנצע מיה און פלייס איז פון זיינטוועגען, צו דיענען איהם און מקיים זיין די מצות פון זיין תורה ערנסט און אויפריכטיג מיט אמת'ע איבערגעבענהייט און מיט'ן גאנצען הארצען, אזוי ווי די געטליכע נביאים און אויסערוועהלטע צדיקים. אבער ניט יעדער איינער קען קומען צו אזא הויבע מדרגה, וויל די נאטור און דער יצר הרע שטעהען אין וועג.

אבער די אנדערע צוויי פונקטען — ליעב האבען גאט מיט געלד און מיט'ן קערפער, ניט מוסר נפש זיין זיך, זיין בעריים אוועקצוגעבען דעם גאנצען לעבען פון גאט'ס וועגען, דאס קענען דאס רוב מענשען נאכקומען, ווען נור זיי ווילען און גיבען זיך אפ מיט דעם, אזוי ווי מיר האבען פריהער געזאגט אין דיעזען שער. און א בעווייז אז דער וואס קומט נאך די צוויי פונקטען איז אויך א פאלקאמענער אוהב ה' קענען מיר נעהמען פון איוב'ן. אין איוב ווערט דערצעהלט אז דער שטן האט געזאגט צו גאט: "החנם ירא איוב אלהים? הלא אתה שכת בערו ובער ביתו ובער כל אשר לו" — צו אומזיסט האט איוב מורא פאר גאט? דו, גאט, האסט דאך בעשיצט איהם, זיין הויז געזונד און אלעם וואס ער פערמאגט. עס געהט איהם, הייסט עס, גוט דעריבער זינדיגט ער ניט. פרוביר אבער בעריהר זיין פערמעגען, פעראריים איהם, וועסטו זעהן אויב ער וועט דיך ניט לעסטערען. דעם שטן'ס טענה איז געווען, אז איוב מאכט מיט גאט מסחר. ער איז עהרליך און פרום דערפאר וואס גאט גיט איהם רייכטהום און כבוד. זאל איהם אבער גאט אויפהערען געבען זיין סחורה, וועט איוב איהם אויפהערען צאהלען. האט גאט געזאגט צום שטן: "אלעם וואס איוב פערמאגט גיב איך איבער אין דיינע הענד. דו קענסט עס ביי איהם אוועקנעהמען, אבער איהם אליין זאלסטו ניט בעריהרען און מיר וועלען זעהן אויב זיין ליעבשאפט צו מיר וועט געענדערט ווערען אדער ניט". ווערט ווייטער דערצעהלט, אז פון איוב'ס פערמעגען איז גאר ניט געווארען, זיינע קינדער זיינען געשטארבען און ער איז אליין פערבליעבען דערזעלבער צדיק און זיך אויסגעדריקט: "ערם יצאתי מבטן אמי וערם אשוב" — א נאקעטער בין איך ארויס פון מיין מוטער'ס בויך און א נאקעטער וועל איך זיך אומקעהרען, א

נאקעטער, הייסט עס, וועל איך שטארבען און נאר ניט מיטנעהמען אין קבר. און נאכהער איז דער שטן צוגעשטאנען צו גאט, ער זאל אויף איוב'ן אנשיקען יסורים, ער זאל ליידען קערפערליך. דער שטן האט אזוי געזאגט: עס זיינען דא א סך מענשען וואס וועלען אוועקגעבען זייער געלד און זייערע וויבער און קינדער, אבי צו פערהיטען זייערע אייגענע קערפערס. דעריבער איז דאס וואס איוב איז פערפרימט געווארען און האט פערלארען זיינע קינדער און פער־ בליבען טרויג צו דיר איז נאר ניט קיין ראיה, אז ער האט דיך באמת ליעב. פרוביר נור שיק אויף איהם אן קערפערליכע ליידען, וועסטו דאמאלס זעהן אויב זיין הארץ וועט פערבליבען גאנץ מיט דיר. האט דער בורא, ברוך הוא, דעם שטן דאס אויך ערלויבט, און איוב איז געווארען א שרעקליכער בעל יסורים און דאך איז ער פערבליבען ביי זיין צדקות אזוי ווי פריהער, און האט זיין ווייב אויסגערעדט א שלעכט ווארט, א פאראיבעל אויף גאט, האט זיך איוב אויף איהר געבייזערט און געזאגט: "כדבר אחת הנבלות תדברי" — דו רעדסט ווי א זנדריגע, ווי א פערברעכערין.

דערפון האט מען געזעהן איוב'ס טרייע ליעבשאפט און איבערגעבענהייט צו גאט, ער האט געדולדעט און געליטטן און זיין הארץ איז ניט אפגעטראטן פון גאט און זיין אמונה איז ניט אפגעשוואכט געווארען. א בעוויז: אז ער האט נאכהער געזאגט צו זיינע חברים: "אם יקטלני לו איחל" — אפילו איוב גאט וועט מיך הרג'ענען, וועל איך אלץ צו איהם האפען. און גאט האט איהם דער־ פאר געלויבט און אויף זיינע חברים פערדרום געהאט דערפאר וואס זיי האב־ בען נעהאט אנדערע מיינונגען, אזוי ווי עס ווערט דערצעהלט אין איוב קאפ. מ"ב.

און איהר זעהט דאך ווי איוב'ס האנדלונג איז געווען ביי גאט אנגעליגט, אז ער האט איהם צוזאמענגעפארט מיט צוויי צדיקים, און זיי ארויסגעשטעלט אלס מוסטער, אלס ביישפיעל פון אמת'ע צדיקים, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין יחזקאל: "נח, דניאל ואיוב". און דער בעשעפער האט נאכהער איוב'ן געהאל־ פען און איהם צוריקגעבראכט צו זיין אמאליגען שטאנד, און אזוי איז מיט אלע וואס ווערען געפרובט מיט נסיונות, ווערען זיי נאכהער געהאלפען און געניסען גוטעס, אויב ניט אויף דער וועלט, איז אויף יענער וועלט.

און אזוי ווי איוב אזוי האבען אויך געהאנדעלט אלע פערצייטיגע צדיקים, וואס האבען דורכגעמאכט געוויסע נסיונות, נאר גרעסערע ווי איוב, אזוי ווי דניאל און זיינע חברים, וועלכע דער מלך בבל האט אריינגעווארפען אין א קאלך אויוען און אין ליבען גרוב, און די עשרה הרוגי מלכות, די צעהן תנאים, וואס זיינען דורך די רוימער אומגעקומען אויף קידוש השם, און אנדערע, וואס האבען זיך מוסר נפש געווען פון גאטס וועגען און מקים געווען דעם "ואהבת" אפילו מיט זייערע נשמות, מיט זייערע לעבענס, ווייל מען האט זיי פון הימעל געהאלפען אז זיי זאלען דערגרייכען די העכסטע מדרגה פון אהבת ה'.

און דער וואס פלייסט זיך, דער וואס סטארעט זיך שטענדיג צו קריגען דעם געפיהל פון אהבת ה', צו אויס האפנונג אויף בעלוינונג אדער אויס מורא פאר שטראף אויף דער וועלט; אויב ער איז מקים די תורה און מצוות און גיט זיך די מיה צו דערגרעהן און טהאן וואס מעהר, וואס דאס קענען דאס רוב מענשען נאכקומען, וועט איהם דער בעשעפער שטארקען און העלפען צו קומען צו דער העכסטער מדרגה פון אהבת ה'. ער וועט דאן ליעב האבען גאט ניט אויס האפנונג און ניט אויס מורא, נור צו גרויסען און דערהויבען דעם נאמען

פון בורא יתברך. אזא ליעבשאפט איז אריבער דער מענשליכער נאטור. פאר אזא ליעבשאפט קען שוין א מענש מפקיר זיין זיין פערמעגען, זיין קערפער און אפילו אויך זיין נשמה. אזוי ווי די חז"ל האבען געזאגט: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" — א מענש זאל זיך שטענדיג פערנעהמען מיט לערנען תורה און טהאן מצוות, אפילו ניט פון גאטס וועגען, נור אויס האפנונג פאר שכר אדער מורא פאר ענש, און ער וועט שוין במילא קומען דערצו אז ער וועט דיענען גאט טאקי בלויז פון גאטס וועגען, ניט האבענדיג דערבי קיינע אנדערע כונות. און דער פסוק זאגט אין משלי: "אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאוני" —גאט זאגט: די וואס האבען מיך ליעב, ליעב איך און מיינע פארשער געפינען מיך.

פרק ה'

און וואס זיינען די זאכען וואס פערדארבען, וואס מאכען קאליע אדער שטערען די ליעבשאפט צו גאט? דיעזע זיינען דא א סך. מענשען וואס זיינען הינטערשטעליג אין די מדות וואס בריינגען צו אהבת ה', ווי מיר האבען ער־קלערט אין פארינגען שער, קענען ניט זיין גאטס ליעבהאבער. מען מוז פריהער נאכקומען די הקדמות, די פאר־זאכען און דאן ערשט קריעגט מען דעם אמת'ן געפיהל פון אהבה, פון הערצליכע ליעבשאפט.

דער וואס קומט ניט נאך די אלע אנדערע לעהרען וואס זיינען דערמאהנט געווארען אין דיעזען ספר, וועלכע איך פערשפאר איבער'חוז'ן, קען אויך ניט קומען צו דער מדרגה פון אמת'ע אהבת ה'. מען מוז פריהער נאכקומען אלעם וואס איז געזאגט געווארען אין פאריגע שערים, דאן קען מען קומען צו דער הויפט מדרגה, צום תכלית פון דיענען גאט, צו ווערען אן איבערגעגעבענער אוהב ה'.

און אפילו דער וואס קומט נאך אלעם, נור ער פיהלט א שנאה צו דיא וואס גאט האט ליעב און האט ליעב די יעניגע וואס גאט האט פיינט איז ער אויך ניט קיין אוהב ה'. מען קען איהם ניט רעכענען צווישען גאט ליעב־האבער, וויל ער איז דאס ניט, כאטש אפילו אין פרטים צייגט ער זיך ארויס אלס אמת פרומער און גאטספארכטיגער. אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה'" — דער וואס מאכט געראכט דעם רשע און בעשולדיגט דעם צדיק; דער וואס פיהלט ליעבשאפט צו שלעכטען מענשען און שנאה צו א גוטען, האט גאט פיינט. אין אן אנדער ארט זאגט דאס דער חכם: "עוזבי תורה יהללו רשע" — די וואס פערלאזען די תורה ריהמען דעם רשע. דאס הייסט, אז ליעב האבען א רשע, איינעם וואס דיענט ניט גאט, איז א סמן פון אונטרייהייט צו גאט און זיין תורה, וויל דאס גופא שטערט דעם מענשען פון זיין אן אויפריכטיגער אוהב ה'.

פרק ו'

איצט וועלען מיר ערקלעהרען די צייכענס, די סמנים דורך וועלכע מען קען דערקענען א ריכטיגען אוהב ה'. די סמנים זיינען פערשיעדענע. א ריכטיגער גאטס ליעבהאבער דארף זיין צוריקגעצויגען פון אלעם וואס

קען איהם מאכען וועלכע ניט איז שטערונג אין גאטעס דיענסט. ער דארף זיין צוריקגעהאלטען פון מותרות, פון איבעריגע זאכען, אהן וועלכע מען קען אויסקומען, ווייל דאס יאגען זיך נאך מותרות האלט אפ א מענשען פון עבודת ה'. וויעדער דארף ביים אמת'ן אוהב ה' ליגען די מורא פאר גאט אויף פנים. מען דארף אויף איהם דערקענען אז ער איז א גאטספארכטיגער, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין דער תורה: "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" — גאט'ס מורא זאל ליגען אויף אייערע פנים'ער, כדי איהר זאלט ניט זינדיגען. זעהט מען דאך דערפון, אז די יראה, די מורא פאר גאט איז אויפ'ן מענשען אנזיכטיג און מען קען דאס בעמערקען אויף זיין פנים.

און די מורא קען זיין אויף צווייערליי אופנים. ערשטענס, די מורא פאר שטראף אדער נסיונות. ער זעהט אז מענשען האבען צרות אלס שטראף פאר זייערע זינד אדער וויל גאט שטעלט זיי צו פראבע, און עס בעפאלט איהם א פחד טאמער וועלען אויף איהם אויך אנגעשיקט ווערען צרות און יסורים. ווי וואלט אבער געווען, ווען ער זאל זיכער זיין אז עס וועט איהם קיינע בייזעס געשעהן, וואלט ער ניט מורא געהאט פאר גאט. און אזא יראה איז ניט קיין פאלקאמענע, אזוי ווי א געווייסער חסיד האט אמאל געזאגט: איך שעהם זיך פאר גאט צו דיענען איהם צוליעב בעלוינונג און שטראף, וויל אזוי האנדעלט אן אומטרייער קנעכט. אויב ער האט מורא אז זיין הארר וועט איהם בעשטראפן פען אדער ער האפט אז ער וועט איהם גוט בעלוינען, טהוט ער זיין ארבייט; און אויב ניט, אויב ער האט ניט וואס מורא צו האבען און צו האפען, פערנאכלעסיגט ער זיינע פפליכטען. דעריבער דיען איך גאט ניט צוליעב קיין אורזאך, נור ווייל מען דארף איהם דיענען. דער צווייטער אופן פון יראת ה' איז, וואס מען האט פאר איהם מורא אוים עהרע־פורכט, וויל ער איז גרוים אוז דערהויבען. אזא מן יראה טרעט קיינמאל ניט אף פון מענשען און שיידט זיך מיט איהם ניט זיין נאנצען לעבען. און דאס איז די העכסטע מדרגה פון יראה און זי ברייננט צו ריינע און אויפריכטיגע ליעבשאפט צו גאט, צו פיהלען א שמערצליבע בענקשאפט צו איהם.

און דער וואס קומט צו דיעזער מדרגה פון יראת ה', וועט פאר קיינעם ניט מורא האבען און וועט קיינעם ניט ליעב האבען אויסער דעם בעשעפער, אזוי ווי א געווייסער פרומער מאן האט דערצהלט אויף איינעם א גאטספארכטיגען, אז ער האט איהם געפונען שלאפענדיג אין א מדבר. האט ער איהם געפרענט: "האסטו קיין מורא ניט צו שלאפען דא, וואו עס געפינען זיך ליבען און אנדערע ווילדע, געפערלעכע חיות?" און יענער מאן האט געענטפערט: "איך שעהם זיך פאר גאט אז ער זאל מיך זעהן מורא האבענדיג פאר אימיצען אויסער איהם.

נאך א סימן דורך וועלכען מען קען דערקענען אן אמת'ן אוהב ה' איז, אז עס זאל ביי איהם זיין אלץ איינס אויב מען לויבט איהם אדער מען שענדט איהם בעת ער איז בעשעפטיגט מיט דיענען דעם בורא יתברך. וועו ער מאכט לייט אויפמערקזאם צו טהאן גוטעס און זיך דערווייטערען פון שלעכטעס, זאל איהם ניט קימערען אויב זיי דאנקען איהם דערפאר אדער זיי שפאטען פון איהם און זיינען איהם מבזה. ביים אמת'ן אוהב ה' דארף אויך רעכט זיין אוועקצוגעבען זיין נעלד, זיין קערפער און זיין לעבען פון גאטס וועגען, אזוי ווי דוד המלך

זאגט אין תהלים: "כי עליך הורגנו כל היום" — פאר דיר, גאט, האבען מיר זיך מוסר נפש געווען, גרייט געווען גע'הרג'עט צו ווערען.

אן אמת'ער, אויפריכטיגער אוהב ה' דארף שטענדיג האבען אויף זיין צונג גאטס נאמען און לויבען און דאנקען איהם, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „ולשוני תהגה צדקך" און „ימלא פי תהלתך" — מיין צונג טהוט ריידען פון דיין (גאט'ס) גערעכטיגקייט, מיין מויל איז פול מיט לויב. ער דארף אבער ניט שווערען מיט'ן נאמען פון בעשעפער אומזיסט אדער מיט א פאלשע כונה אדער אין פערבינדונג מיט א קללה. וואס הייסט אן אומזיסטע שבועה? וואס מיינט שווערען מיט גאט'ס נאמען אומזיסט? דאס מיינט, וועז מען שווערט מיט גאט'ס נאמען, וועז מען דארף גאר ניט שווערען, וועז בית דין איז ניט מחייב קיין שבועה און א שבועת שקר, א פאלשע שבועה איז, וועז בית דין הייסט איינעם שווערען בעת ער האט א דין תורה מיט אימיצען, אבער ער שווערט פאלש, אויף א זאך וואס איז נישט דער ריינער אמת. און אז אוהב ה' דארף זיך היטען אז ער זאל נישט עבראכט ווערען צו שווערען מיט דעם בעשעפער'ס נאמען אפילו וועז דאס איז אמת. וואהרום אז מען ווערט געוואהנט מיט שבועות, קען מען אמאל אויך קומען צו א פאלשע שבועה. אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין תהלים: „נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו" — דער וואס האט ריינע הענד, דער וואס בעריהרט ניט פרעמדעם, און א זויבערע הארץ, וואס שווערט ניט אומזיסט. און אין מלאכי איז דא א פסוק: "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" — די וואס פארכטען מיין נאמען, זאגט גאט, ווערט די זון פאר זיי שיינען צו גוטען און ווערט זיי בריינגען היילונג. האבען די רז"ל געזאגט, אז "יראי שמי" מיינט מען דיא יעניגע וואס האבען מורא ארויסצובריינגען גאט'ס נאמען אומזיסט, וועז מען דארף עס ניט טהאן.

און דאס דערמאהנען גאט'ס נאמען אין פערבינדונג מיט א קללה מיינט, דאס וואס מענשען שילטען אדער זידלען אייניע די אנדערע און דערמאהנען דערבי דעם נאמען פון בעשעפער, און דאס איז א גרויסע חרפה פאר א מאמין. און דער פראסטער עולם האט זיך געפונען א היתר צו שילטען און זידלען מיט גאט'ס נאמען, ווייל זיי ווילען די קללות אדער זידלעריי מאכען שטארקער, מעהר אויסדריקענר. און אויף זיי זאגט דער חכם אין משלי: "כשחוק לכסיל עשות זימה" — אזוי ווי לאבען איז א לייכטע זאך, אזוי איז פאר'ן נאר לייכט צו טהאן שענדליכע זאכען, ווי ריידען לשון הרע, דערמאהנען גאט'ס נאמען וועז מען קען זיך בעגעהען אהן דעם, און דאס גלייכען.

צו די סימנים פון א ריכטיגען אוהב ה' בעלאנגט אויך די מדה, אז וועז מען זאגט עפעס אימיצען צו זאל מען דערביי זאגען "אם ירצה השם" — אויב גאט ווערט ווילען. אן אוהב ה' הארף זיך ניט פערלאזען אויף זיך אז ער קען עפעס אליין אויפטהאן אפילו אין דער נעהענסטער צוקונפט. וועז א מענש, למשל, פערשפרעכט דעם צווייטען אז ער ווערט איהם באלד באַרגען געלד, דארף ער צוליגען די ווערטער "אם ירצה השם" און דאס איז צוליעב צווויי זאכען; ערשטענס, אויס מורא טאמער ווערט איהם דער טויט אנקומען פלוצלונג און ער ווערט ניט קענען מקים זיין דעם צוזאג, און צווייטענס, וויל ער וויים דאס ניט אויב דאס וואס ער פערשפרעכט יענעם איז בעשערט פון גאט. טאמער

איז דאס ניט די גזירה פון השם יתברך, וועט ער דאס ניט דורכפיהרען אפילו אויב ער וועט ניט שמארבען.

דעם אמת'ן אוהב ה' קען מען אויך דערקענען אן דעם, וואס ער מאכט אנדערע טרעטען אין גאט'ס וועגען און לערענט זיי ווי צו דינענען גאט מיט גוטען אדער מיט בייזען ווי נויטיג איז לויט די צייט, דעם פלאץ און די סארטען מענשען און זייערע שטופען. אין דעם ענין פון בעקאהרען מענשען צו גאטעם דינענסט דארף מען ניט האנדלען מיט אלעמען גלייד. מיט איינעם דארף מען רידען ווייכע רייד און מיט אן אנדערען — הארטע; ביי אן איידעלען מענשען קען מען דאס פועל'ן מיט א ביסעלע אויפקלעהרונג און א פראסטאק, א טעמפען מח דארף מען מוסר'ן אויף אן אנדער אופן. אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "ישמע חכם ויוסף לקח" און "לתת לפתעים ערמה" — דער קלוגער וועט הערען וועט ער מעהר לערנען, און דער נאר, דער פראסטאק וועט קלינער ווערען. און דו דארפסט, ברודער, ווייסען, אז ווען אפילו א גלויביגער, א פרומער מאן זאל קומען צו דער העכסטער מדרגה פון פרומקייט; ווען אפילו ער זאל זיך פערנלייכען אין גאמעם דינענסט און אין לויב האבען גאט מיט די הימלשע וועזענס, מיט די מלאכים, וועט ער נאך אלץ האבען וועניגער זכיות ווי דער וואס צייגט אז אנדערען דעם ריכטיגען וועג און ברייגנט רשעים צו גאטעם דינענסט, וויל די זכיות פון דעם וואס בעקאהרט אנדערע צו גאט פערגרעסערע, זיך אין אלע טעג און אין אלע צייטען. וואהרום וואס מעהר די בעקאהרטע טהועז גומעם, אלץ גרעסער וועלן דער זכות פון די וואס האבען זיי געבראכט דערצו.

דאס איז א משל צו צוויי סוחרים וואס זיינען ערגיץ בעקומען טהאן מסחר. האט איינער געהאט איין מין סחורה און וועלכע ער האט פערדיענט צעהן מאל אזוי פיעל וויפיעל עם האט איהם געקאסט און דער סך הכל איינגאהמע דער קרן מיט'ן ריוח, איז געווען הונדערט גילדען. דער צווייטער אבער האט געהאט פיעלע מינים סחורות, וועלכע ער האט פערקויפט בלויז פאר צוויי מאל אזוי פיעל וויפיעל ער האט דערפאר בעצאהלט און ער האט איינגענומען צעהן טויזענד גילדען. קומט אויס אז דער ערשטער, כאטש ער האט געמאכט אזוי פיעל ריוח אז זיין סחורה האט בסך הכל פערדיענט ניינציג גילדען מיט צעהן עלפטעג גילדען. וואהרום אז ער האט איינגאנצען איינגעלייזט הונדערט גילדען איז אין דעם געווען דער קרן און צעהן מאל אזוי פיעל פראפיט. הייסט עס, אז געקאסט האט איהם די סחורה אז עלפט־חלק פון די הונדערט גילדען — ניין מיט אז עלפטעל גילדען און פערדיענט האט ער נייניציג מיט צעהן עלפטעל גילדען דער צווייטער אבער, וואס האט בלויז געמאכט ריוח נאך אמאל אזוי פיעל ווי די סחורות האבען איהם געקאסט, האט פערדיענט פינף טויזענד גילדען. נמצא, אז דער וואס האט מעהרערע סחורות, מאכט מעהר פראפיטען אפילו ווען ער ברייגנט זיי אוים מיט קיין גרויסען ריוח.

אזוי, ברודער, איז אויך מיט דעם וואס איז בלויז מתקן זיין אייגענע נשמה, דער וואס איז פאר זיך פרום, אבער ער אינטערעסירט זיך ניט צו מאכען לייטען פרום, הייסט עס, אז ער האט ניט מעהר ווי איין סארט סחורה און זיין ריוח, זיין זכות איז קליין, וועהרענד דער וואס איז מתקן זיין אייגענע נשמה און אויך די נשמות פון אנדערע, דער וואס איז אליין פרום און מאכט אנדערע פרום, הייסט עס, אז ער ברייגנט אוים א סך מינים סחורות, זיינען זיינע פראפיטען, זיינע זכיות מעהר. אזוי ווי אונזערע אלטע חכמים האבען געזאגט: "כל המזכה את

הרבים אין חטא בא על ידו" —דער וואס איז מזכה פיעלע, דער וואס פיהרט ארויף מענשען אויפ׳ן דרך הישר, קומט איהם קיין זינד צו דער האנד. אויף משה רבנו ווערט געזאגט: „משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו" — משה איז געווען פרום און האט מעהרערע פרום געמאכט, איז די מעשים טובים פון יענע אנגעהאנגען אן איהם. אין משלי איז דא א פסוק: „ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב" — די שטראפער, די מוסר זאגער וועט וואויל זיין און עס וועט אויף זיי קומען גוטע ברכות. אין דניאל ווערט געזאגט: "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" — די וואס מאכען מעהרערע מענשען פאר צדיקים, וועלען אויביג לייכטען ווי די שטרען. דעריבער האט דער בעשעפער אנגעזאגט אין דער תורה: „הוכח תוכיח את עמיתך" — ווען דו זעהסט אז איינער געהט ניט בדרך הישר זאלסטו איהם שטראפען. און די רז"ל האבען געזאגט: "עד היכן היא תוכחה?" — ווי ווייט דארף מען געהן מיט שטראפען די וואס פערנאכ־לעסיגען צו דיענען גאט? זאגט דארט רב: "עד קללה"— אויב גוטע רייד העלפט ניט, דארף מען זיי שילטען און זידלען, און שמואל זאגט אז מיט שילטען און זידלען איז מען נאך אויך ניט יוצא, און אויב דאס העלפט ניט, דארף דער פרומער די ניט־פרומע שלאגען. און שלמה המלך זאגט אין משלי: "מוכיח אדם אחרי חן ימצא" — דער וואס שטראפט אימיצען, וועט שפעטער פון יענעם געליעבט זיין.

דעם אויפריכטיגער אוהב ה׳ קען מען אויך דערקענען אן זיין פרייד און פארגעניגען וואס ער האט פון זיינע זכיות, פון די מעשים טובים וואס ער טהוט, ווייל זיין שמחה איז אנדערש ווי די שמחה פון א ניט ריכטיגען אוהב ה׳. ער פרעהט זיך ניט אויס גאוה אדער כדי אויסצופיינען זיך אז ער איז א צדיק. ער פרעהט זיך פון דער מצוה וואס ער טהוט און האט ניט דערביי קיינע אנדערע פניות. און אין דער זעלבער צייט וואס ער איז זיך משמח מיט די גוטעס וואס ער טהוט איז ער זיך מצער און טרויערט אויף זיינע זינד און האט אויף זיי חרטה. אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: „פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך"— פון מיינע אויגען רינען קוואלען וואסער, דאס הייסט, טרעה־רען דערויף וואס מען היט ניט דיין (גאט׳ס) תורה.

פון די ווייטערע סמנים פון א ריכטיגען אוהב ה׳ איז אויב ער טהוט תפלה ביי נאכט און פאסט בייטאג, אויב נור ער קען דאס אויספיהרען. ווארום די ביינאכטיגע תפלה איז א ריינערע, א מעהר זויבערע אין איינינע פרטים. ביינאכט איז א מענש מעהר פריי פון זיין בעשעפטיגונג ווי ביי טאג און די געדאנקען זיי־נען איהם קלעהרער. ביי נאכט איז דער לוסט צו עסען און טרינקען קלענער ווי בייטאג און ער קען זיינע געדאנקען מעהר קאנצענטרירען אויף דער תפלה. ביי נאכט איז ער איינזאם, מענשען קומען איהם זעלטען בעזוכען און ער ווערט ניט געשטערט. ביי נאכט רוהען דעם מענשען׳ן חושים, ער האט ניט אויף וואס צו קוקען און וואס צו הערען און פון וואס בעגייסטערט צו ווערען. און אין זיינע רעיונות קומען ניט אריין קיינע אנדרע זאכען אויסער זיין תפלה. ווען א מענש טהוט תפלה ביינאכט קען ער ניט אין זינען האבען אויסצופיינען זיך פאר לייטען, ווייל ער איז דאך דאס רוב אליין און זעלטען ווען עס איז דערביי פאראן א זייטיגער מענש. די ביינאכטיגע תפלה האט נאך א מעלה, וואס דער מתפלל קען זיך דאמאלס פעראייניגען מיט גאטס אנדענקען אזוי ווי צוויי גע־ליעבטע ווען זיי זיינען אליין און גיסען אויס זייערע ליעבעס געפיהלען איינע

פאר די אנדערע. אזוי ווי ישעיה הנביא זאגט: "נפשי אויתיך בלליה — "מיין נשמה גלוסט דיך, גאט, ביינאכט. אין שיר השירים ווערט געזאגט: "על משכבי בלילות"— אין די נעכט אויף מיין געלעגער זוך איך, טראכט איך וועגען דאס וואס איז מיר ליעב. אין די הייליגע שריפטען זיינען דא א סך פסוקים וואס צייגען דעם פארצוג פון ביינאכטיגע תפלות. אין תהלים ווערט געזאגט: „זכרתי בלילה שמך ה׳, "חצות לילה אקום להודות לך" און "צעקתי בלילה" — ביינאכט דערמאהן איך, גאט, דיין נאמען; איך שטעה אויף האלבע נאכט לויבען דיך, איך האב געשריען צו גאט ביינאכט. אין איכה זאגט דער נביא ירמיה: "קומי רוני בלילה" — שטעה אויף און טהו תפלה צו גאט ביינאכט, און נאך פיעלע עהנליכע פסוקים.

און צום סוף פון דיעזען ספר האב איך פערפאסט שארפע ווערטער, וועלכע איך רוף „תוכחה" — שטראף רייד. ווער עס לייענט עס, ערוועקט עס איהם צו תשובה און תפלה. אבער דער עיקר איז ניט מיין תוכחה אדער אנדערע תפלות, וואס מען בריינגט בלויז ארויס פון מויל. דער עיקר פון תפלה איז כונה. און זאל אין דעם דיין צונג ניט זיין פריהער פון דיין הארץ. דאס הייסט: דו זאלסט ניט ארויסבריינגען ווערטער פון דיין מויל, איידער דו בעטראכטסט זייער בעדייטונג און דו קענסט זיי ארויסזאגען מיט׳ן גאנצען הארצען. ווארום אביסעל מיט כונה, מיט א ריינעם געוויסען איז בעסער ווי א סך תפלות וואס לויפן ארויס פון צונג און דאס הארץ איז דערביי ניטא. א געוויסער חסיד האט אמאל געזאגט: איהר זאלט ניט לויבען גאט מיט א פוסטע לויב, דאס הייסט: אזא לויב וואס דאס הארץ איז ניט דערביי, אזוי ווי דוד המלך ע"ה זאגט אין תהלים: „בכל לבי דרשתיך", „חליתי פניך בכל לב", „לבי ובשרי ירננו אל אל חי" — מיט מיין גאנצען הארצען פארש איך דיך, גאט; איך בעט ביי דיר מיט׳ן גאנצען הארצען; מיין הארץ און מיין לייב זינגען צום לעבעדיגען גאט.

צו די סמנים פון אן אמת׳ן אוהב ה׳ בעלאנגט אויך די מדה פון פרעהען זיך מיט גאט, ברוך הוא, און מיט זיינע גוטע לעהרען, און דאס גלוסטען, דאס געגייגט זיין צו ערפילען זיין רצון און דאס זיין בארימהערציג און פריינדליך צו די וואס האבען פאר איהם מורא, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "חבר אני לכל אשר יראוך", "ישישו וישמחו בך כל מבקשך", "בדרך עדותיך ששתי — איך בין א געזעלען, א גוטער ברודער מיט אלע וואס האבען פאר דיר (גאט) מורא; עס זיינען לוסטיג און פרעהען זיך מיט דיר, גאט, אלע וואס זוכען דיך, וואס האבען צו דיר א בעגעהר; אין וועג פון דיין תורה האב איך זיך געפרעהט. און חבקוק הנביא האט געזאגט: "ואני בה׳ אעלוזה אגילה באלהי ישעי" — איך, בין זיך משמח מיט גאט, איך פרעה זיך מיט גאט מיין העלפער.

פרק ז׳

מיר קומען איצט צום זיעבעטען פונקט וועגען דער פראגע: צו וואס אהבת ה׳ פיהרט דעם מענשען. די מדה פון ליעב האבען גאט פיהרט צו פיעלע זאכען, אבער איך וועל נור דערמאהנען די וואס וועלען מיר צום האנד קומען.

די לייט וואס ווייסען זייער גאט און וואס ער פערלאנגט פון זיי, צו וואס פאר א צוועק, הייסט עס, ער האט זיי בעשאפען; די וואס ווייסען און פער־

שטעהען, אז נאָט איז זייער פיהרער און שפּייזער און ער געוועלטיגט און האָט די דעה איבער די טהאטען פון מענשען; די יעניגע וואָס עס איז בי"ז זיי קלאָהר, אז קיין זאך סאי אין וועלטליכע ענינים, סאי אין ענינים פון דער תורה און מצוות קען א מענש ניט דורכפיהרען אָהן דעם רצון און היל"ף פון השי"ת; די וואָס זיינען אין דעם איבערציינט אויס ליעבשאפט און איבערגעבענהייט צו נאָט, פיהרט עס זיי דערצו, אז זיי זיינען ניט קיין איבערקלייבער אין זייערע אינטערעסען. זי"ז זאָגען ניט אז דאָס איז בעסער ווי יענעם און זיי האָבען בטחון אין בעשעפער, אז ער וועט פאר זיי אויסקלייבען דאָס בעסטע און דאָס ריכטיגסטע. און וויסענדיג אז די תורה זאָגט זיי אָן אויף נעווייסע זאכען וואָס זיי זאָלען טהאָן און וואָס זיי זאָלען ניט טהאָן, ווערט די לוסט צו וועלטליכע תענוגים ביי זיי אָפּגעשוואכט און זיי האָלטען זיך צוריק פון דעם. זיי אכטען ניט אויף קערפערליכע פערגעניגענס און שטעלען זיך אָפּ ביי דעם וואָס די תורה הייסט זיי. זיי פיהלען דאָן א בענקשאפט צו נאָט און צו זיין הייליגען רצון און די וועלט און אלעם וואָס מען קען אין איהר גענייסען האָט ביי זיי קיין ווערדע ניט.

די אהבת ה' ברייגט די מענשען צו האָפען און ערוואַרטען פון נאָט מיט'ן גאנצען הארצען, אז ער וועט זיי העלפען דורכפיהרען אלעם וואָס זי"ז האָבען אין זינען צו טהאָן פון זיינטוועגען, און דעם ענין פון מקים זיין זיינע מצות. און אז זיי פיהרען דורך וועלכע גוטע זאך, דאנקען זיי און לויבען נאָט דערפאר, און ביי נאָט איז זייער סטארען זיך צו טהאָן גוטעס אָנגעלייגט. און אויב זיי קענען ניט ארויסווייזען בפועל דאָס וואָס זיי האָבען פארגענומען אין זייערע מחשבות; אויב זיי זיינען צו שוואך דורכצופיהרען, ענטשולדיגען זיי זיך פאר נאָט און זיי נעהמען אויף זיך צו טהאָן די מצוה וועז זיי וועלען קענען, און זיי האָפען צום בעשעפער אז ער וועט זיי אין דעם בעהילפיג זיין, און זיי בעטען אויף דעם מיט א ריינעם געוויסען און טרייע איבערגעבענהייט, און דערצו גלוסטען זיי און דאָס איז זייער עיקר פערלאנג פון נאָט, אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים: "אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך" — איך בעט דיר, נאָט, זאָלען מיינע וועגען זיין געריכטעט צו היטען דיינע געזעצען. און בי"ז נאָט איז דעם מענשען'ס אויסוואהל צו טהאָן גוטעס, דער פערלאנג צו טהאָן א מצוה אנגעלייגט אפילו וועז ער פיהרט עס ניט דורך אין טהאט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט ביי דוד המלך אין מלכים א': "יען אשר היה עם לבבך בנות בית לשמי הטיבות כי היה עם לבבך" — ווייל דו האָסט אין זינען געהאט צו בויען א הויז פאר מיין נאָמען'ס וועגען, ווייל דו האָסט געוואָלט בויען א בית המקדש, האָסטו גאנץ גוט געטהאָן דערמיט גופא וואָס דו האָסט עס אין זינען געהאט, כאָטש דו האָסט עס ניט דורכגעפיהרט.

נאָט'ס ליעבהאָבער, וואָס האָבען שטענדיג אין זינען ממלא צו זיין דעם רצון פון השי"ת פערלאָזען די אינטערעסען פון זייער וועלט און זייערע קערפערס. זיי דענקען ניט וועגען דעם, זיי ליגען ניט אָפּ זייערע מחשבות צו טראכטען וועגען וועלכע עס איז קערפערליכע הנאות, און וואָס נויטיג איז פאר'ן קיום פון זייערע גופים טהוען זיי ניט מיט קיין אינערליכען גייסטיגען חשק, ווייל זי"ז האָלטען עס פאר אונווייכטיג און נישטיג. זיי גיבען זיך אָבער אָפּ מיט זייערע גאנצע גייסטיגע געפיהלען צו דער תורה און צו נאָטעס דיענסט צוליעב זיין כבוד און דערהויבענהיים. זייערע גופים זיינען אויף דער ערד און זייערע הערצער

אין הימעל. דאָס הייסט: זיי טראכטען ניט וועגען זיי אליין, נור וועגען נאָט. און דאָס ברייגט זיי צו אזא מדרגה אז זיי דיגען דעם בעשעפער גלייך אזוי ווי די הייליגע מלאכים אין די הימלען, וואָס האָבען ניט אין זיך קיין נשמיות, קיין קערפערליכעם. דער לעבענס לוסט געהט פון זיי אוועק און דער חשק צו וועלטליכע תענוגים פערשווינדעט פון זיי צוליעב דעם גרויסען חשק וואָס זיי בעקומען צו דיגען נאָט און אוים ליעבשאפט צו איהם. און דער פייער פון יצר הרע וועט אויסגעלאָשען פון זייערע הערצער און עס מיידט זיין היטץ פון זייערע געדאנקען, צוליעב דער שיין און וואריימקייט וואָס עס בעהערשט זיי צו גאָטעם דיגענסט. אזוי ווי די שיין און וואריימקייט פון א ברענענדע ליכט האָט ניט קיין ממשות נעגען דער שייגענדער זון, אזוי וועט דער יצר הרע בטל נעגען די שיין און וואריימקייט פון אמת׳ע, אויפריכטיגע עבודת הבורא. און די אוהבי ה׳ זיינען אונטערטעניג זייער גאָט, און זיי זיינען זיך מתודה פאר איהם ווען זיי פערנאכלעסיגען וואָס ניט איז פון זיינע געבאָטען און עס קימערט זיי ניט ווען עס פעהלט זיי עפעס פון וועלטליכע זאכען.

אז איהר קומט מיט די דאָזיגע לייט אין נאָהענטע בעציהונג, זעהט איהר, אז זיי זיינען אזוי ווי ברידער צו דער בושה. דאָס הייסט: די שעהמעוודיגקייט, די ניעדערגעפאלענקייט איז פעראייניגט מיט זיי אזוי ווי א ברודער מיט א ברודער, און אז איהר רעדט מיט זיי, זעהט איהר אז זיי זיינען חכמים, און אז איהר פרעגט זיי עפעס, וויייסען זיי, וואָס צו ענטפערען, און אז מען זינדיגט נעגען זיי, צייגען זיי ארוים זייער ענוות, זייער ניעדערגעפאלענקייט און זיי זיינען מוחל. איהר וועט קוקען אויף זיי׳ערע פנים׳ער וועט איהר זעהן אז זיי לייכטען, אזוי ווי עס וועלט נעוואָגט אין קהלת: "חכמת אדם תאיר פניו" — די חכמה פון מענשען בעלייכט זיין פנים און ער זעהט אוים פרעהליך. און כאָטש זייערע פנים׳ער לייכטען פון פרייד, פון דעסטוועגען, ווען איהר זאָלט אריינדרינגען אין זייערע הערצער, וואָלט איהר געזעהען, אז זיי, די הערצער זיי׳ערע, זיינען צובראכען.

און אין רייד וועגען געלייכקייט זיינען זיי בעהאוועט און אין וועלט־ליכע עסקים זיינען זיי וויסט, פוסט און וווייסען אין דעם נאָר ניט, ווייל זייערע הערצער זיינען פול מיט די ליעבשאפט צו גאָט און זיי האָבען קיין אינטערעס אין רייד פון מענשען און זייערע אונטערהאלטונגען. זיי האָסען די פער־דאָרבנע וועגען און געהען נור אין ריכטיגען וועג. און אין זייער זכות וועלט בעשירמט פון יסורים, אין זייער זכות רעגענט וועט מען דאָרף און מענשען און בהמות וועלען אָננעטרונקען. דאָס איז דערפאר, ווייל זיי, דיא צדיקים, די אמת׳ע אוהבי ה׳ זיינען צוריקגעצויגען פון אויסגעלאָסענהייט, פון אלע זאכען וואָס זיינען פערבאָטען און געהען בדרך הישר. און דערפאר וואָס זיי ליידען אביסל קומען זיי צו א הויכער מדרגה און זיי געניסען פון ביידע וועלטען און האָבען דעם פאָרצוג פאר די וואָס דיענען ניט גאָט אי דא אויף דער וועלט, אי דארט אויף יענער וועלט, אזוי ווי עס וועלט געזאָגט אין תהלים אין מזמור: אשרי איש ירא את ה׳. און וואונדערבאר ווי די אמת׳ע אוהבי ה׳ זיינען מיט לייב און זעעלע איבערגעגעבען צו גאָט, אז די מצות וואָס דער שעפער האָט געגעבען זיינען פאר זיי וווייניג. זיי מיינען אז לויט די טובות וואָס גאָט טהוט מיט די מענשען דארף מען איהם דיענען מעהר ווי די תורה הייסט. און איך וועל אייך ערקלעהרען וואָרום זיי דענקען אזוי.

די צאהל פון אלע מצות פון דער תורה איז תרי"ג, זעקס הונדערט מיט דרייצעהן. אין דעם זיינען אריינגערעכענט שם"ה, דריי הונדערט מיט פינף און זעכציג לאו תעשה'ס, זאכען וואס זיינען פערבאָטען, ווי, למשל, עסען חזיר, טראָגען שעטנז און דאס גלייכען, וואס די מצוה איז וועגן מען טהוט עס ניט. וויעדער זיינען דא בערך פינף און זעכציג מצות, וואס א גאנצער קהל איז מחויב צו טהאן, אבער ניט איינצעלנע מענשען. עס זיינען אויך דא מצות עשה שהזמן גרמא, אזעלכע מצות וואס זיינען אבהענגיג אן צייט, ווי, למשל, שבת, יום טוב, וואס דאס קען מען ניט מקיים זיין אלע טאג, נור אין די בעשטימטע טעג דערפאר. א חוץ דעם זיינען דא אזעלכע מצות עשה, געבאָטען וואס זיינען נור געגעבען געווארען פאר ארץ ישראל, וועגן די אידען זיינען געוועסען אויף זייער אייגען לאנד, ווי קרבנות יחיד, די קרבנות וואס איינצעלנע מענשען האבען געדארפט מקריב זיין, (קרבנות צבור געהט דאך אריין אין כלל פון די מצות וואס נור קהל איז מחויב) תרומות, מעשרות, עולה לרגל זיין און דאס גלייבען. עס זיינען אויך דא מצות וואס זיינען אבהענגינג אן עפעס, ווי, למשל, די מצוה פון מילה, א פאטער איז מחויב צו מל זיין זיין זוהן, ווי איז אבער אז ער האט ניט קיין זוהן, געהט פון איהם די מצוה ארונטער. אדער פדיון הבן איז אויך אזוי, דער וואס האט ניט קיין בכור איז אויך איהם ניט חל די דאיגע מצוה. אזוי איז אויך מיט כבוד אב ואם פאר א יתום, און נאך עהנליכע מצות. מאכען די ריכטיגע פרומע לייט אזא חשבון: די לא תעשה'ס רעכענען זיי ניט, ווייל מקיים זיין א לא תעשה איז דאך די מצוה אין ניט טהאן, און ניט צוליגען קיין טרחה. די מצות עשה, די טהאט מצות וואס זיינען בעשרענקט פאר צייט, ארט און אומשטענדען נעהמען זיי אויך ניט אריין אין חשבון, ווייל ניט שטענדיג, ניט אומעטום און ניט אונטער אלע אומשטענדען קען מען זיי מקיים זיין. דעריבער קומט ביי זיי אויס אז זיי טהוען זעהר וועניג לויט זייער לוסט און חשק צו דיענען גאט.

פרומע לייט האבען געזוכט מצות עשה, טהאט געבאָטען, וואס יעדער אייגצעלנער איז מחויב צו טהאן צו יעדער צייט און אין יעדען ארט און אונטער אלע אומשטענדען און זיי האבען בלויז געפונען צוויי אזעלכע: לערנען תורה שבכתב, און לערנען די מצות פון תורה שבעל פה, פון גמרא, אזוי ווי דער פסוק זאגט: „והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך ודברת בם" — די דאזיגע רייד וואס איך פערזאג דיר היינט זאל זיין אין דיין הארצען און דו זאלסט זיי לערנען דיינע קינדער און דו זאלסט וועגן זיי ריידען זיצענדיג אין הויז, געהענדיג אין וועג, לייגענדיג זיך און אויפשטעהענדיג. און דיענען גאט בלויז מיט צוויי מצות, האבען די פרומע לייט בעטראכט פאר וויכטיג, דעריבער האבען זיי געדיענט דעם בעשעפער מיט מצות שכליות, מיט מצות וואס מען פערשטעהט אליין מיט'ן שכל, כאטש זיי זיינען ניט דערמאהנט אין דער תורה, און מיט בעזונדערע מאראלישע זיטען און גוטע גייסטיגע מדות, מדות וואס בעשטעהען ניט פון טהאטען, נור פון מחשבה, פון דענקען, וועלכע זיי האבען אוים טרייהייט צו גאט אליין צוגענעבען צו די געשריבענע מצות, און געבעטען ביי גאט אז זיי זאלען איהם זיין לרצון און ער זאל עס פון זיי אננעהמען.

און וואס זיינען די מצות שכליות? זיי נעהמען אריין אין כלל די חובות הלבבות, די הערצענס פפליכטען, וואס מיר האבען בעצוועקט צו ערקלעהרען דא אין דיעזען ספר, וועלכע זיינען א פערבארגענע חכמה אין די הערצער פון קלוגע

און פרומע לייט און אלע ווייסען און זאגען עדות אויף זייער וואהרהייט און אויפריכטיגקייט. און דורך מקיים זיין די חובות הלבבות קומט דער מענש צו הויכע מדרגות און טהייערע מעלות אין דעם ענין פון דיענען גאט מיט'ן גאנצען הארצען און צו דיענען איהם מיט ליעבשאפט און איבערגעבענהייט מיט לייב און זעעלע און האב און גוטס. דורכדעם קען א מענש מקיים זיין דעם "ואהבת את ה' אלהיך" מיט אלע פרטים. און די וואס קומען צו דיעזער מדרגה זיינען מעהר ווי אנדערע נאהענט צו דער מדרגה פון די נביאים, די ריינע און זויבערע פרומע לייט וועלכע דער פסוק רופט אוהבי ה', אזוי ווי עם ווערט געזאגט אין משלי: "להנחיל אוהבי יש" — גאט זאגט: פאר מיינע ליעבהאבער האב איך וואס צו מאכען ערבען.

און אויב דו, מיין ברודער, ווילסט אריינקומען אין דער חברותא פון דיא דאזיגע צדיקים; אויב דו ווילסט בעלאנגען אין זייער געזעלשאפט, פערלאז די איבערריגע זאכען פון דיין וועלט און ענטזאג זיך פון אלעם וואס ניט נויטיג איז. בענוגען זיך מיט די שפייז וואס דו מוזט נויטיג האבען. געוואהן זיך איין אויסצוקומען אהן איבערריגע זאכען און מאך לייכטער דיין לאסט. זאל דיין הארץ ניט זיין פערנומען מיט טראכטען וועגען וועלטליכע ענינים, און וועז דו טהוסט עפעם וועלטליכע זאכען, טהו דאס נור מיט דיין קערפער, מיט דיינע גליעדער, אבער ניט מיט דיין הארץ און וויללען. די זאכען, וואס האבען ניט קיין שיכות מיט עבודת הבורא, זאלסטו טהאן איבער געוואלד, אזוי ווי אייגער וואס טרינקט ביטערע רפואות, טרינקט ער עס נור מיט'ן מויל, אבער קיין לוסט צו דעם האט ער ניט. ער האסט עס, עס עקעלט איהם דערפון, אבער ער טרינקט עס און פיהלט דעם ביטערען טעם לשם רפואה, כדי געהויילט צו ווערען פון זיין קראנקהייט. אזוי דערפסטו זיך אויך עוסק זיין אין וועלטליכע זאכען ניט אויס ליעבשאפט צו דעם, נור וויל דו מוזט עס, וויל אהן דעם, אהן עסען, למשל, אדער אהן הלבשה קען א מענש ניט עקזיסטירען.

און דו וויסט דאך, ברודער, אז דערמיט וואס דו וועסט אפגעבען דיינע רעזונות אויף וועלטליכע זאכען וועט דיר דערפון גאר ניט צוקומען אזוי גוט ווי פון ניט טראכטען און ניט פיעל בעמיהען זיך וועט דיר גאר ניט געמינערט ווערען, וויל אלעס איז געוועגדעט אן דעם רצון פון בעשעפער, וועלכער שיקט יעדען אייגעם צו זיינע שפייז און נויטוועגדיגקייטען אין לעבען. און אז דו וועסט פערשוועגדען דיינע גראנקען אויף בעסער לעבען אדער זאמלען געלד, וועט עס דיר אפוועגדען פון טראכטען וועגען וויכטיגע זאכען, וועגען דער תורה און גאט'ס געבאטען, וואס זיינען דיר געגעבען געוואהרען און דו האסט אויף זיך גענומען עוסק צו זיין אין דעם דיין גאנצען לעבען. פאלגליך וועט עס דיר שאדען בריינגען, אבער קיינע נוטצען. דעריבער גיב זיך אפ מיט זאכען וואס היטען און בעשירמען דיך איז די אינטערעסען פון דיין תורה און דיין וועלט, און זאל דיין שכל שטעהן געגען דעם שטראמיגען קוואל פון דיינע שלעכטע געוואהנהייטען און ניט לאזען זיי שטראמען ווייטער, און פלייס זיך און סטארע זיך צו טהאן און צו דענקען מעהר אין די ענינים פון דיין סוף, פון נאך דיין טויט. און זאל דער שכל זיין דיין מלך. דיין רעגיערער; די ענווות, די ניעדער־געפאלענקייט — דיין הארר; די חכמה — דיין פיהרער און די פרישות, דאס צוריקהאלטען זיך פון הנאות און תענוגים — דיין גוטער פריינד. דאס היסט: דו זאלסט אין זיך איינפלאנצען אלע דיעזע מדות און אזוי זאלסטו זיך פיהרען.

און אזוי געה לאנגזאם אין ערווערבען גוטע מדות, לויט ווי די אומשטענדען ערלויבען דיר, און געה ניט צו הויך און גריבעל זיך ניט צו טיעף מיט אמאל, ווייל דאם וועט ניט פיהרען צו גוטעם, וואהרום צופיעל איל אין א לאמפ, קען זיין אן אורזאך אויסצולעשען זיין ליכט. וועז א מענש טראכט זיך אריין אין צו הויבע ענינים איידער ער פערשטעהט קלענערע און לייכטערע זאכען, וועט ער גאר ניט קענען און גאר ניט וויסען.

און זיי ניט נאכלעסיג, פויל און אפגעלאזען אין גאט'ס דיענסט און פער־איניג אין פלייסיגקייט מיט די אנדערע. זיי, הייסט עם, פריהער פלייסיג אין דערגעהען קלענערע זאכען און דאן זיי פלייסיג און זוך צו דערגעהען אלע מאל אלץ העכערע און העכערע ענינים. און איז געדולד זאל יאגען די אנדערע. דאם הייסט, דו זאלסט שטענדיג געדולדיג זיין און אויב עם קומט דיר אוים צו ליידען, זאלסטו ליידען און זיך אלץ מעהר דערנעהענטערען צו גוטע מדות, אבער אלץ שטופענווייז און ניט זוכען אריינצוכאפען העכערעם איידער דו ביזט איינגעוואהנט אין קלענערעם.

און דו זאלסט ניט פערנאכלעסיגען פון בערענקען זיך אפט און שטענדיג האבען מיט זיך אליין א חשבון וואו דו האלטסט אין גאטעם דיענסט. און טראכט זיך אריין אין דיעזען ספר מייכעם און לייען איהם און געדענק וואם אין איהם איז געשריבען און היט זיינע גרונד זאכען און זוך נאך און פארש צו דערגעהען מעהר זאכען וואם איך האב ניט דערמאהנט, וועסטו קומען צו דיא ערהאבענע מעלות און בעסטע מדות וואם זיינען בעווילליגט פאר גאט, און דאם וועט דיך ארויפפיהרען אויפ'ן ריכטיגען וועג און דו וועסט אנדערע קענען פיהרען אין זעלבען וועג.

און דו זאלסט ניט לייגען קיין האפנונג, אז דו וועסט פון זיך זעלבסט צו דעם קומען. זיי וויסען, אז דו קענסט ניט קומען צו דער ריכטיגער מדרגה סיידען דו וועסט אפלייידיגען דיין הארץ פון וועלטליכע דאגות. דאם פערהאלטען און פעראכטען וועלטליכע ענינים איז ווייניג. מען מוז זיי אין גאנצען פון זינען ארויסשלאגען. אזוי ווי א שכור קען זיך ניט אויסניכטערען ביז דער וויין ווערט פון איהם אויסגעלייידיגט, אזוי קען א מענש ניט קומען צו די גוטע מדות, וואם ווערען דערמאהנט אין דיעזען ספר, ביז די תאות און הנאות פון דער וועלט ווערען אויסגעווארצעלט פון זיין הארצען. און א געווויסער חסיד האט אמאל געזאגט: וועז מיר וואלטען זיך געשעהמט פאר'ן בעשעפער, וואלטען מיר ניט געדענקט וועגען ליעבשאפט צו דער וועלט און מיר וואלטען עם אין זינען ניט געהאט. מיר זיינען אבער פער'שכור'ט פון דעם כוס וועלט־ליעבע וויין, מיר האבען, הייסט עם, יא ליעב די וועלט און איהרע תענוגים, און דאם איז א סימן אז מיר שעהמען זיך ניט פאר גאט.

דעריבער, ברודער, סטארע זיך אפצוואוועגדען דיין הארץ פון וועלטליכע הנאות אויך אזוי פיעל, אז דיין גוף זאל זיך אויך ניט עוסק זיין אין דעם. גיב, הייסט עם, אויך קערפערליכע תענוגים אי במעשה, אי במחשבה, דו זאלסט ניט פערשוועגדען קיין מיה דערויף און דו זאלסט ניט טראכטען דאריבער. וואהרום וועז דיין גוף איז אפילו אפגעזונדערט פון וועלטליכע ענינים, ביזטו ניט יוצא ביז דיין גייסט וועלט אויך אפגעזונדערט דערפון און דו האסט עם ניט אין זינען. דאם הייסט: וועז אפילו דו ביזט אפגעשלאסען אין א בעזונדער חדר און דו טהוסט ניט קיין זאך פון דיין קערפערליכע הנאה וועגען, קען אבער דיין נע־

דאנק זיין צונעבונדען צו דעם און דו זאלסט נאר ניט טהוענדיג אין זינען האבען וועלטליכעם אדער קערפערליכעם, און דאם טויג ניט. דערמאהן עם, ברודער, שטענדיג זיך אליין און וועגד אן אלע מענליכקייטען צו דערווייטערען פון זיך וועלטליכע תאות און בייט עם בעסער אויס אויף אזעלכע מעשים און געדאנקען וואם זאלען דיר גוטעס בריינגען צו דיין סוף, נאך דיין טויט. אז דו וועסט אזוי טהאן, וועסטו ערפילען דעם רצון פון בעשעפער און גאט'ס פנים וועט צו דיר לייכטען, ער וועט, הייסט עם, צופריעדען זיין מיט דיר, און וועט אננעהמען דיינע גוטע מעשים און מוחל זיין דיינע זינד און דו וועסט ביי איהם האבען לאסקע, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין משלי: "אני אוהבי אהב" — איך, גאט האב ליעב מיינע ליעבהאבער, און אין שמואל א' וועדט געזאגט: "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו"—די וואס האלטען מיך (גאט) עהרליך, האלט איך זיי עהרליך, אדער די וואס טהיילען מיר צו כבוד, טהיל איך זיי צו כבוד און די וואס ניעדערשעצען מיך וועלען ניעדערשעצט און מבוזה זיין.

און גאט ב"ה זאל מיר און דיר מיט זיינע גענאדען אנצייגען דעם וועג ווי אזוי צו דיענען איהם, אמן.

סוף פון שער אהבת ה', און פון גאנצען ספר.

תוכחה להרב המחבר ז"ל

(ונזכרת מהמחבר בשער התשובה פ"ז ובשער אהבת ה' פ"ו)

ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו:

לויב מיין זעעלע גאט, און אלע מיינע אינערעס זיין הייליגען נאמען.

נַפְשִׁי · עוֹז תִּדְרְכִי · וְצוּרֵךְ בָּרְכִי · וְחִין לְפָנָיו תַּעַרְכִי · וְשִׂיחָה לְגֶנְדּוֹ שִׁפְכִי · וְהִתְעוֹרְרִי מִשְׁנָתֵכִי · וְהִתְבוֹנְנִי מְקוֹמֵכִי · אֵי מִזֶּה בָּאת וְאָנָה תֵּלֵכִי:

נַפְשִׁי · מִתְּגוֹמָתֵךְ עוּרִי · וְלִפְנֵי יוֹצְרֵךְ שִׁיר דַּבֵּרִי · וְלִשְׁמוֹ זַמֵּרִי · וְנִפְלְאוֹתָיו סַפֵּרִי · וְגוּרִי מִמֶּנּוּ בַּאֲשֶׁר תָּגוּחִי:

נַפְשִׁי · אַל תִּהְיִי כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין · וּכְשִׁכּוּר נִרְדָּם · וְאִישׁ נִדְהָם · כִּי מִמְּקוֹר בִּינָה קוֹרַצְתְּ · וּמִמַּעְיַן חָכְמָה לָקַחַתְּ · וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ הוּבֵאת · וּמֵעִיר גְּבוֹרִים הוּצֵאת · מֵאֵת יְיָ מִן הַשָּׁמָיִם:

נַפְשִׁי · לִבְשִׁי בִגְדֵי שֵׂכֶל · וְהִתְאַזְּרִי אֵזוֹר בִּינָה · וּמַלְּטִי אֶת נַפְשֵׁךְ · מֵהַבְלֵי פִגְרֵךְ · אֲשֶׁר אַתְּ בּוֹ מִתְגּוֹרֶרֶת · וְאַל יַשִּׁיאֵךְ לִבֵּךְ בְּנֹעַם חֶמְדּוֹתָיו · וְאַל יְסִיתֵךְ בִּשְׂכִיּוֹת תַּאֲווֹתָיו · אֲשֶׁר יִמְאָסוּ כְּמוֹ מַיִם יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ · וְזִכְרִי כִּי לֹא לְעֵזֶר וְלֹא לְהוֹעִיל רֵאשִׁיתָם · כִּי אִם לְבֹשֶׁת וְגַם לְחֶרְפָּה אַחֲרִיתָם:

נַפְשִׁי · שׁוֹטְטִי בִּרְחוֹבוֹת תְּבוּנָתֵךְ · וְסֹבִּי בְּחַדְרֵי חָכְמָתֵךְ · וּבוֹאִי עַד תְּכוּנַת בִּנְיַן מַשְׂכִּיתֵךְ · אֲשֶׁר בֶּעָפָר יְסוֹדוֹ: הֲלֹא הוּא גוּף נִמְאָס, וּפֶגֶר מוּבָס · קָרוּץ מִמַּעְיָן נִרְפָּשׂ · וּמִמְּקוֹר מָשְׁחָת · בָּנוּי מִטִּפָּה סְרוּחָה · שְׂרוּפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה · גֹּלֶם כִּדְמוּת תּוֹלֵעָה · וְהָיָה רַק זְוָעָה · עָצוּר בְּרֶחֶם מְטֻנָּף · סָגוּר בְּבֶטֶן מְלֻכְלָךְ · יֻלַּד בְּצִירִים וַחֲבָלִים · לִרְאוֹת עָמָל וַהֲבָלִים · כָּל הַיּוֹם הִתְאַוָּה תַאֲוָה · וְסָר מִמּוֹסָר

מיין זעעלע, טרעט פעסט אין גא'ט וועגען, און מיין בעשיצער לויב, און געפעליגקייטען גרייט פאר איהם צו, און געבעט גיס פאר איהם אויס, און ערוואך פון דיין שלאף, און פערשטעה דיין פלאץ אויף דער וועלט, פון וואנען דו קומסט און וואוהין דו מוזט געהן.

מיין זעעלע, פון דיין דרעמעל ערוואך, און פאר דיין בעשעפער לויב געזאנג רייד, און צו זיין נאמען זינג, און זיינע וואונדער דערצעהל, און האב פאר איהם מורא אומעטום, וואו דו האלסט זיך אויף.

מיין זעעלע, זיי ניט ווי א פערד און מויל־עזעל וואס האט ניט קיין פארשטאנד. און ווי א שכור וואס איז פערשלאפען, און ווי א צו־טומעלטער מענש, ווייל דיין אפשטאמונג איז פון גרונד־קוואל פון פערשטענדיגקייט, און פון א ברונים פון חכמה ביזטו גענומען געווארען, און פון א הייליגען ארט ביזטו געבראכט, און פון א שטאדט פון גבורים ארויסגעצויגען — פון גאט, פון הימעל.

מיין זעעלע, בעקליידט זיך אין קליידער פון שכל, און גארטעל זיך ארום מיט א גארטעל פון פערשטאנד, און רעטע זיך פון די נישטיגע טהאטען פון דיין פגר (דער גוף), אין וועלכען דו, נשמה, וואהנסט, און ווער ניט פערפיהרט פון די אנגענעהמע קערפערליכע פארגעניגענס, און זאל דיך דער גוף ניט איבערריידען צו זיינע תאוות, וועלכע צורינען זיך ווי וואסער און ווערען פערשוואונדען, און געדענק, אז די קערפערליכע גענוסען העלפען ניט און ברייגען קיינע נוטצען אין זייער אנפאנג, אבער שאנדע און שפאט איז זייער סוף.

מיין זעעלע, זוך אין די גאסען פון דיין פערשטאנד, און וואנדער אין די צימערען פון דיין חכמה, און בעטראכט די איינגעשאפט פון דיין נאנצע שעהנע געביידע, וואס איהר פונ־דאמענט איז ערד. דער גאנצער געבוי פון קערפער ווערט מיט דער צייט עקעלהאפט, אן אומציכטיגער פגר, און שטאמען שטאמט ער פון אן אומריינעם ברונים און פערדארבענעם קוואל, געבויט פון א שלעכט גערוכיגען טרא־פען, פערברענט פון ליידענשאפטליכען פייער, זיין אנהייב ענטוויקלונג איז ווי א ווארים, מורא'דיג, העסליך, האלט זיך אויף אן אומ־ריינעם ארט, איינגעשלאסען אין אן אומציכ־טיגען בויך, ווערט געבוירען מיט וועהען און שמערצען, צו ליידען אויף דער וועלט, שטענ־דיג וויל ער רק געניסען און ווענדט זיך אפ פון מאראל און מצוות, אין דער פינסטער קומט ער און אין דער פינסטער געהט ער אוועק. ארים, בעטלעריש, עלענד ווי א שלעפער. דער

וּמִשְׁפָּנָה · פָּחַדְתָּךְ בָּא וּבְחַשְׁתָּ בְּלֵךְ · בַּל אֲבָיִין
עָנִי וְהָלֵךְ · לֹא דַּשְׁתָּ לוֹ מַבְּלַעְדֶּךְ · וְלֹא תְּבוּנָה
לוֹ מִבְּלַהֲדֶךְ · בְּחַיָּיו עָפָר · וּבְמוֹתוֹ אָפֵר · בְּעוֹדוֹ
תּוֹלָעִים יְסוֹבְבוּהוּ · וְאַחֲרֵיתוֹ רָמָה וְנוּשׁ עָפָר
יְכַסְּוּהוּ · לֹא יֵדַע בֵּין יְמִינוֹ לְשְׂמֹאלוֹ · מָטְמוֹן
בָּאָרֶץ חָבְלוֹ · לָבֵן לָכִי אַתְּ וְמָלְכִי עָלָיו ·
כִּי לְבָנִי הָכְמָה מְלוּכָה תְּאוֹת · וְעֶבֶד אֱוִיל
לְחֶכֶם לֵב · וְאַל תִּלְכִי בְּשְׂרִירוּת לִבּוֹ הָרָע ·
וְאַל תִּנְקְשִׁי בְּמוֹעֲצוֹתָיו · וְמֵאֲסִי בְּבֶצַע
מֵעֲשֹׁקוֹתָיו · וְאַל תִּבְטְחִי בְּעֹשֶׁק וּבְגָזֵל אַל
תַּהְבָּלִי · כִּי הָעֹשֶׁק יְהוֹלֵל חָכָם וְיַאֲבֵד אֶת
לֵב מַתָּנָה :

נַפְשִׁי · שִׁיתִי לִבֵּךְ לַתְּשׁוּלָה דֶּרֶךְ הַלְכָתְךְ ·
כִּי הֶבֶל הָיָה כֵּן הָעָפָר · אָמְנָם הֶבֶל
שָׁב אֶל הֶעָפָר · וּלְבֶל גִּבְרָא וְנִצְרֵי · יֵשׁ קֵץ
וְתַכְלִית · לָשׁוּב אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִמֶּנָּה לָקָח ·
וְחַיִּים וְהַמָּוֶת אַחִים · שְׁבָתָם יַחַד אִישׁ בְּאָחִיו
יְדָבֵקוּ · יִתְלַבְּדוּ וְלֹא יִתְפָּרֵדוּ · אֲחוּזִים בְּשִׁתֵּי
קְצוֹת וֶשֶׁר רָעָע · וְכָל בְּרוֹאֵי תֵּבֵל עוֹבְרִים
עָלָיו · חַיִּים מוֹבְאוֹ וְהַמָּוֶת מוֹצְאוֹ · חַיִּים
בּוֹנֶה וְהַמָּוֶת סוֹתֵר · חַיִּים זוֹרֵע וְהַמָּוֶת קוֹצֵר ·
חַיִּים נוֹטֵע וְהַמָּוֶת עוֹקֵר · חַיִּים מַחֲזִיר
וְהַמָּוֶת מַפְרִיד · חַיִּים מְרַוִּין וְהַמָּוֶת מְפַזֵּר ·
יְדֵעִי נָא וּרְאִי כִּי נַם עָלַיִךְ מַעֲבָר כּוֹס · וְתִצְאִי
מִפְּלוֹן חֶדְוָתֵךְ בְּרֶגַע · כִּי יִקָּחֵךְ אֶת נָפֶשׁ
וְתָשׁוּבִי אֶל בֵּית עוֹלָמֵךְ · בְּיוֹם תְּהוֹם תִּרְצִי
פְּעֻלָּתֵךְ · וְתִקְחִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ · חֶלֶף עֲבוֹדָתֵךְ ·
אֲשֶׁר יַצַעַת בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה · אִם טוֹב וְאִם
רָע : לָבֵן שִׁמְעִי נָא וּרְאִי וְהַסִּי אָזְנֵךְ · וְשִׁבְחִי
עַמִּי וּבֵית אָבִיךְ · וְקוּמִי רְנִי לְמַלְּכֵךְ · יוֹמֵךְ
וְלֵילֵךְ · שְׂאִי אֵלָיו כַּפַּיִם · וְהִשְׁתַּחֲוִי לוֹ אַפַּיִם ·
וְנַעֲעֲפֵיךְ יְזַלּוּ מַיִם · בְּבִרְיָאָה עַל בְּרָכָיִם ·
אוּלַי יִתְאַו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ · וְיָשָׂא פָּנָיו אֵלַיִךְ ·
וְיָשֵׂם לָךְ שָׁלוֹם · וְיָחֹן עָלַיִךְ כִּימֵי עָנְיֵךְ ·
בְּעוֹלָם הַזֶּה · וְאַחֲרֵי שׁוּבֵךְ לְמָנוֹחָתֵךְ · כִּי מַעֲוֹנֵךְ
עָמֵל עָלָיִךְ :

נַפְשִׁי · הֲכִינִי צֵדָה לָרֹוב אֵל תַּמְעִיטִי · בְּעוֹד
בָּחַיִּים מַתָּנֵךְ וְנֵשׁ לְאֵל יָדֵךְ · כִּי בֵּב

גוף האם קיין וויסען און קיין פערשטאנד אהן דיר, ביי זיין לעבען איז ער ערד, און נאך זיין טויט — אש. דורך דיין עקזיסטענץ איז ער ארומגערינגעלט פון וועריס (פון צרות) און זיין סוף איז וויעדער וועריס און שמיקער ערד דעקען איהם צו. ער וויים ניט צו אונ־ טערשיידען צווישען זיין רעכטע און לינקע האנד, זיינע בעגריפע זיינען אין דער ערד בעהאלטען. דערביבער נעה דו, נשמה, און קענע אויפ'ן גוף, וואהרום צו די קלוגע פאסט דאס קענינען, וויייל דער נאר מוז זיין א קנעכט ביים קלוגען. און נעה ניט נאך די תאוות פון דיין שלעכטע הארץ, און פאל ניט אריין אין דעם קערפערס עצות, און פערהאס אומארטעס־ ליכע פעדר־יענסטען, און פערלאז זיך ניט אויף בעזטרוג און בענארריש זיך ניט מיט נזילה, וואהרום אומרעכט בענארישט דעם קלוגען און פערדארבט די בעסטע הארץ.

מיין זעעלע, בעדענק זיך וועגען דער וועג וואס דו ביזט נעגאנגען, וואהרום אלעם אין ענגשטאנען פון דער ערד און אלעם קעהרט זיך אום צוריק צו דער ערד, און צו יעדע בעשאפענע זאך קומט א סוף און אן ענד אומ־ צוקעהרען זיך צוריק צו דער ערד, וואס פון דעם איז עס געקומען געווארען, און דער לעבען מיט'ן טויט זיינען בריידער, זיי וואהנען צו־ זאמען, האלטען זיך איינער אן אנדערען, זיינען צוגעפעסטיגט און שיידען זיך ניט. זיי האל־ טען זיך ביי די ברעגען פון א צובראכענעם בריק, און אלע בעשאפענע אויף דער וועלט געהען איבער דיעזען בריק. דער לעבען איז דער אריופגאנג אויפ'ן בריק און דער טויט — דער ארונטערגאנג. דער לעבען בויט און דער טויט צושטערט; דער לעבען זעעט און דער טויט שניידט; דער לעבען פלאנצט און דער טויט רייסט אויס; דער לעבען בריינגט צוזאמען און דער טויט צושיידעט; דער לע־ בען שנירעלט צוזאמען און דער טויט שיט פאנאנדער. און זעה און וויים, אז דו וועסט אויך טרינקען דעם ביטערען בעכער, און דו וועסט זיך מאמענטאלנע מוזען ארויסקלייבען פון דיין קוואדסי, וועז עס וועט דיך טרעפען א צופאל אין דער בעשטימטער צייט, און דו וועסט זיך אומקאהרען צו דיין איביגע היים. אין יענעם מאמענט וועסטו מוזען אפגעבען חשבו־ פון דייגע מעשים און קריגען דיין געצאהלט פאר דיין ארבייט, אויף וועלכע דו האסט זיך נעמיהט דא אויף דער וועלט, פאר פאר גוטעם, פאר פאר שלעכטעם. דערביבער הער נאר און נעהם זיך אין זיינען און לייג צו דיינע אויערען און פערגעס אין פערלאז די וועלטליכע פער־ גענינגען. און שטאה אויף און לויב זיין קענינ (נאט) דייגע טעג און נעכט. הויב צו איהם אויף דיינע הענד און בוק זיך צו איהם און דיינע אוינען זאלען ריכען טרעהרען פאר לעבדיג פאר איהם אויף די קניע, אפשר וועסטו דעם קענינ געפעלען און ער וועט דיך אויפנעהמען און וועט דיך שענקען פריעדען, און וועט זיך אויף דיר דערבארמען אין די טעג פון דיין ליידען אויף דער וועלט און אויף וועז דו וועסט קומען צו דיין רוה אויף יענער וועלט, וואהרום פון דיין יוגענד אז מהום נאס מיט דיר גוטעם.

מיין זעעלע, נרייט אז א סך שפייז און קאדן ניט, כל זמן דו לעבסט און די האסט בכח דאס צו טהאן, וואהרום די וועג איז א וויייטע. און זאג ניט: „מארגען וועל איך זיך פערזארגען מיט שפייז פאר יענער וועלט". וואי רום דער טאג (דער לעבען) וועט באלד אוועק

מִמֵּךְ הַדֶּרֶךְ · וְאַל תֹּאמְרִי לְמָחָר אֶקַּח צֵדָה ·
כִּי פֶּנָּה הַיּוֹם · וְלֹא תֵדְעִי מַה יֵּלֶד יוֹם · וּדְעִי
כִּי תְמוֹל לָעַד לֹא יָשׁוּב · וְכָל אֲשֶׁר פָּעַלְתְּ
בּוֹ · שָׁקוּל וְסָפוּר וְחָשׁוּב · וְאַל תֹּאמְרִי מָחָר
אֶעֱשֶׂה · כִּי יוֹם הַמָּוֶת מִכָּל חַי מְכֻסֶּה · מַהֲרִי
עֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם חֻקּוֹ · כִּי הַמָּוֶת בְּכָל עֵת יִשְׁלַח
חִצּוֹ וּבְרָקוֹ · וְאַל תִּתְמַהְמְהִי מֵעֲשׂוֹת חֹק
דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ · כִּי כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ
כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ · וְאַל תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ ·
כִּי אַחֲרֵי צֵאתֵךְ מִמַּסְגֵּר פִּגְרֵךְ · תָּשׁוּבִי
לְתוֹכַחַת · מִמְּשׁוּבָה נִצַּחַת · כִּי לֹא יִתָּכֵן לָךְ
אָז עֲשׂוֹת טוֹב וָרָע · וְלֹא יוֹעִילֵךְ תְּשׁוּבָה ·
מִמְּשׁוּבָה · וְלֹא הִנָּחֵם לָךְ מֵרֶשַׁע · וְאַשְׁמָה
וָפֶשַׁע · כִּי הָעוֹלָם הַהוּא · נָכוֹן לְחֶשְׁבּוֹן · וְסֵפֶר
כָּל סָתוּם וְצָפוּן · אֲשֶׁר בְּיַד כָּל אָדָם חָתוּם ·
וְעָרוּךְ לְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב · לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחוֹשְׁבֵי
שְׁמוֹ · וּלְהִנָּקֵם בּוֹ נָקֵם בְּרִית מִן שׁוֹכְחֵי אֵל ·
הָאוֹמְרִים לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ · וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא
חָפַצְנוּ · מַה שַּׁדַּי כִּי נַעַבְדֶנּוּ · וּמַה נּוֹעִיל
כִּי נִפְגַּע בּוֹ :

נַפְשִׁי · אִם חָכַמְתְּ חָכַמְתְּ לָךְ · וְאִם לַצְתְּ
אַתֵּךְ תָּלִין מְשׁוּגָתֵךְ · שִׁמְעִי מוּסָר
וַחֲכָמִי וְאַל תִּפְרָעִי · שִׁיתִי עַל לִבֵּךְ תָּמִיד ·
דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן דָּוִד · סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע ·
אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר ·
כִּי זֶה כָּל הָאָדָם · כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים
יָבִיא בְמִשְׁפָּט · עַל כָּל נֶעְלָם · אִם טוֹב
וְאִם רָע : וְאַל תִּשְׁכְּחִי בְּיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם ·
לָדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ · וְזִכְרִי אֵין חֹשֶׁךְ
וְאֵין צַלְמָוֶת · לְהִסָּתֵר שָׁם פּוֹעֲלֵי אָוֶן : בַּקְּשִׁי
אֶת יְיָ קוֹנֵךְ · בְּכָל כֹּחֵךְ וְאוֹנֵךְ · בַּקְּשִׁי צֶדֶק
בַּקְּשִׁי עֲנָוָה · אוּלַי תִּסָּתְרִי בְּיוֹם אַף יְיָ ·
וּבְיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ · וְתַזְהִירִי כְּזֹהַר הָרָקִיעַ ·
וּכְצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ · וְתַזְרִיחַ עָלַיִךְ
שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ · וְעַתָּה קוּמִי
לְכִי וְהִתְחַנְּנִי לַאֲדוֹנַיִךְ · וּשְׂאִי זִמְרָה לֵאלֹהַיִךְ ·
הַלְלִי יָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה לֵאלֹהֵינוּ · כִּי נָעִים
נָאוָה תְהִלָּה :

און דו ווייסט אפילו ניט וואס היינט וועט פאסירען. און ווייס אז דער נעכטען וועט זיך קיינמאל ניט אומקעהרען, און דאס וואס דו האסט געטהאן אין דעם נעכטען איז געוואוי־גען, געצעהלט און גערעכענט. און זאג ניט: מארגען וועל איך טהאן גוטעס, ווייל דער טויט איז פון אלע לעבעדיגע פערבארגען. אייל זיך און טהו אלע טאג וואס דו מוזסט טהאן, ווארום דער טויט שיסט צו יעדער צייט זיינע פיילען און בליצען, און פערשפעטיג ניט צו טהאן טעגליך, וואס דו דארפסט טהאן, ווארום, אזוי ווי א פויגעל ווערט פערוואגעלט פון איהר נעסט, אזוי ווערט א מענש פערוואגעלט פון זיין ארט און דענק ניט אז ווען דו וועסט ארויס־געהן פון גוף וועסטו תשובה טהאן אויף דיין שטארקע ווילדקייט, ווייל דאמאלסט, נאכ'ן טויט פון קערפער, קענסטו ניט טהאן ניט קיין גוטעס, ניט קיין שלעכטעס, און דיין תשובה וועט דיר דאמאלסט ניט העלפען, און דיין חרטה אויף דיינע שלעכטע מעשים, מיס־טהאטען און זינד, וועט דיר קיינע גוטעס טהאן. ווארום יענע וועלט איז צוגעגרייט פאר א חשבון, דארט איז דער ספר, וואו עס זיינען פערשריבען אלע פערבארגענע מעשים, אויף וועלכע יעדער מענש איז גע'חתמ'עט. אויף יענער וועלט איז פארבערייטעט גוטע בע־לוינונג צו די גאטספארכטיגע און די וואס האלטען עהרליך גאט'ס נאמען, און שטראף פאר די וואס פערגעסען אן גאט, פאר די וואס זאגען צו גאט: לאז אונז צורוה, דיינע וועגען ווילען מיר ניט וויסען. וואס איז גאט וואס מיר זאלען איהם דיענען? און וואס פאר א נוצען וועלען מיר האבען אז מיר וועלען איהם בעטען?

מיין זעעלע, אויב דו ביזט קלוג איז דאס פון דיין טובה וועגען. און אויב דו האסט אפגע־שפאט פון עהרליבקייט, וועסטו אליין ליידען. הער מוסר און זיי קלוג און מאך ניט צו נישט די רייד פון דער תורה. האב שטענדיג אין זינען וואס קהלת בן דוד האט געזאגט: „סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם. כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע" — די ענדע, דער שלום וואס מען קען לערנען פון ספר קהלת, נאכדעם ווי מען האט איהם אין גאנצען אויסגעהערט, איז: האב מורא פאר גאט און זיינע מצוות היט אפ, ווייל דאס איז דער תכלית, דער צוועק פון אלע מענשען. ווארום אלע מענשליכע טהאטען וועט גאט ברייגען פאר'ן געריכט, אויך די פארבארגענע מעשים וואס מען ווייס ניט סאי גוטע און סאי שלעכטע. און פער־געס ניט וואס איוב האט געזאגט: „ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו" — יעדער מענש חתם'עט אליין, כדי מען זאל וויסען יעדענס טהאטען. און געדענק אז עס איז ניטא קיין פינסטערער און פערבארגענער ארט פאר די זינדיגע צו בעהאלטען זיך דארט. זוך דיין בעשעפער מיט דיינע גאנצע קרעפטען און מאכט. זוך גערעכטיגקייט, זוך עניוות, אפשר וועסטו זיך אויסבעהאלטען אין טאג פון גאט'ס כעס, און וועסט שיינען ווי די שיין פון הימעל און ווי די זון ווען זי געהט ארויס מיט א שטארקע ליכט. און דו וועסט אויף זיך מאכען לייכטען א זונען שיין פון גערעכטיג־קייט, וואס וועט דיר ברייגען היילונג. איצט שטעה אויף, געה און בעט דיין הארר, און הויב אויף א געזאנג שטימע צו דיין גאט. לויב גאט, ווייל ער איז גוט, זינג צו אונזער גאט, ווייל ער איז פארגעניגענד און לויב גע־זאנג פאסט איהם.

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

הקדמת חובת הלבבות

(אידיש)

35

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״א לפ״ק

נעזרת השם יתברך

חובת הלבבות

• באשרייבונג •

אין דעם פֿרק ווערט דערקלערט:

די וויכטיקייט פון ליב האבן השם יתברך

דער ספר האָט במשך פון זיינע הונדערטער יאָרן עקזיסטענץ מדריך און מחנך געווען טויזנטער אידישע קינדער אויפן ערלעכן אידישן וועג.

דער הייליגער גאון וצדיק ר״ר הלל קאלאמייער זצ״ל האָט עדות געזאָגט אַז דער ״שבט מוסר״ האָט אים געמאַכט פאַר אַ מענטש, און אַזוי האָבן גרויסע צדיקים וקדושים אָנגעזאָגט זייערע קינדער צו לערנען שטענדיג אין דעם ספר, ווייל דאָס האָט זיי געבראַכט צו דעם וואָס זיי זענען צוגעקומען.

באשרייבונג

♋

וואונדערליכע ענינים פון דעם רבינו בחיי, דער מחבר פון הייליגן ספר "חובות הלבבות", און זיינע געוואלדיגע אויפטואונגען פאר דער אידישער וועלט

-א-

די ביאָגראָפיע פון רבינו בחיי

די ביאָגראַפיע פון רבינו בחיי, דער מחבר פון דעם ספר, איז אונז נישט קלאָר באַקאַנט. די געשיכטע (היסטאריע) דערציילט נישט פון זיין לעבנס באַשרייבונג, פון זיין יחוס, און עס איז אַפילו נישט פעסטגעשטעלט אין וועלכע צייט ער האָט געלעבט. עס זענען דאָ פאַרשידענע דיעות וועגן ער האָט געלעבט – טייל זאָגן מיט ניין הונדערט יאר צוריק, און טייל זאָגן מיט אַכט הונדערט יאָר צוריק. עס איז אויך דאָ אַ דעה אַז ער איז געבוירן געוואָרן נאָך שפּעטער.

עס איז אָבער קיין ספק נישט אַז ער איז געבוירן געוואָרן און האָט געלעבט אין שפּאַניע אונטער דעם קעניגרייך פון די אַראַבער, אין דער צייט וועגן אידן האָבן געלעבט רואיג און צופרידן און נישט געחלומט פון איקווידזיציע און גירוש. מען גלויבט, אַז ער האָט געוואוינט אין דער שטאָט סאַראַגאָסא, וואו ער איז געווען דיין, ווייל אַזוי רופט ער זיך **"רבינו בחיי בר יוסף אבן פקודה הדיין"**.

אין דער צווייטער הקדמה צום ספר ״פת לחם״ שילדערט ער די גרויסקייט פונעם רבינו בחיי, ווי פאָלגענד (מיר זעצן עס איבער אין אידיש): ״ער איז געווען פון די יחידי סגולה אין די פריערדיגע ערשטע דורות, מיט זיין הערליכן שכל און קלאָרן פאַרשטאַנד, ער האָט געוואוסט דעם אונטערשייד צווישן גוטס און שלעכטס, און מען דערקענט קלאָר אין זיינע כתבים אַז ער איז געווען אַ הייליגער מאַן, וואָס האָט געציטערט פאַר דעם באַשעפער מיט דער גרעסטער מאָס יראה און פחד״.

וועגן דעם ספר אַליין שרייבט דער ״פת לחם״ (אין זיין ערשטע הקדמה): ״״מען זעהט קלאָר די שיינקייט און פּראַכט פון דאָזיגן ספר, עס איז פול מיט די ברכה פון דעם אויבערשטן. ער גיט אַריין פאַרשטאַנד אין די מענטשן זיך צו שטאַרקן אין דער מלחמה קעגן דעם אַלטן קעניג (מיינענדיג דעם יצר הרע), אַז מען זאָל נישט ווערן פאַרקנעכטעט צו די הבלי הזמן, און ער שטעלט אַוועק די מענטשן אַז זיי זאָלן זיך קענען שטאַרקן קעגן די תאווה, און ער גרייט אָן דעם מענטש צו די אמת׳דיגע שלימות. ער גיט דעם מידן מענטש כוח און שטאַרקייט צו לויפן טוהן דעם ווילן פונעם באַשעפער, מיט זיין קערפער און מיט זיין פאַרמעגן. דער סך הכל איז, אַז ער פירט אַוועק דעם שלאָף פון די אויגן פון אונזערע פאָלק, און ווער קען זיך פאַרגלייכן צו אים מיט זיין גרויסע גמילות חסדים וואָס ער האָט געטוהן מיט׳ן אידישן פאָלק, צו היילן די קראַנקהייטן פון דער נשמה״.

מיר האָבן פאַר אונזערע אויגן די ווערטער פון הייליגן חיד״א ז״ל אין ״שם הגדולים״ (מערכת גדולים, אות ב׳), ״דער רבינו בחיי האָט מחבר געווען זיין הייליגן ספר חובת הלבבות, און דער וואָס לייענט דעם ספר און איז מעיין אין דער הקדמה צום ספר, זעהט זיין שטאַרקע קדושה, און אַז זיינע ווערטער לעבן נאָך היינט, און דערלייכטן די הערצער פון אידישע קינדער״.

דער הייליגער ספר "חובת הלבבות" איז שטענדיג געשטאַנען אויף דעם אויבנאָן פון די הייליגע מוסר-ספרים אין וועלכע אידן אין אַלע דורות האָבן אַריינגעקוקט, ווי מיר זעהען אויך אַז דער הייליגער רבי ר' אלימלך פון ליזענסק זי"ע רעכנט אויס דעם "חובת הלבבות" צווישן די הייליגע ספרים וואָס ער הייסט לערנען טעגליך, ווי עס איז זיין הייליג לשון אין "הנהגות האדם", ביים אָנפאַנג פון זיין ספר נועם אלימלך (אות ד') [מיר זעצן עס איבער אין אידיש]: "און ער זאָל עוסק זיין מיט פּחד און פאָרכט אין געוויסע מוסר-ספרים יעדן טאָג, דאָס זענען ראשית חכמה, של"ה און חובת הלבבות".

אין די צוואה פונעם מחבר פון ספר "מעיל צדקה" שרייבט ער (סימן ל"ג): "און דער מענטש דאַרף זיך באַהעפטן אין דעם ספר חובת הלבבות, וואָס פון דאָרט קען ער נעמען די פּנימיות פון די אויסדערווויילטע מדות פאַר עבודת ה' ברוך הוא וברוך שמו, און מען דאַרף זיך פאַרטיפן דערין מער ווי מען פאַרטיפט זיך אין לערנען די ענינים פון נגעים ואהלות און שוועריקייטן, צוליב זיין גרויסע פּנימיות און טיפקייט".

אין ספר "צוואת גאוני ישראל" (חלק ב', סוף עמוד קע"ד) ברענגט ער, אַז רבי יהודה בן הרא"ש ז"ל האָט באַפוילן זיינע קינדער "איר זאָלט זיך צוגעוואוינען צו לערנען אין דעם ספר חובות הלבבות און אין ספר הישר, און אין אגרת התשובה פון רבינו יונה, און ענליכע ספרים", עכ"ל.

אויך ווערט געברענגט (הקדמת הג"ר יצחק ב"ר משה ישראל ז"ל הדיין משוערין, לספר חובות הלבבות דפוס אמסטערדאם שנת תע"ו), אַז "דער הייליגער אר"י ז"ל האָט אַרויפגעלייגט דעם חיוב אויף זיינע תלמידים צו לערנען אין דאָזיגן ספר (חובות הלבבות) יעדן טאָג, כדי מעורר צו זיין די הערצער צו דעם גרויסן און פאָרכטיגן באַשעפער", און אַזוי אויך אין ספר "אור צדיקים", וואָס איז געבויט אויף די הנהגות

פון אר״י ז״ל (הלכות תלמוד תורה, אות כ״ז), שרייבט ער: ״און דו זאָלסט לערנען יעדן טאָג אַ שיעור אין ספר חובת הלבבות״.

אויך איז ידוע וואָס עס ווערט געברענגט אין ספר ״חוט המשולש״ (דף כ״ט עמוד ב׳), אַז דער הייליגער חתם סופר זי״ע האָט יעדן טאָג פאַרן שיעור פאָרגעלערנט פאַר זיינע תלמידים אַ שיעור אין ספר חובת הלבבות במשך אַ פערטל שעה, כדי צו דערוואַרימען זייערע הערצער צו יראת שמים וכו׳, און כמעט אַלע זיינע מוסר שמועסן און הנהגות זענען געווען פון דעם דאָזיגן הייליגן ספר, און ער האָט געוואָלט אַז זיינע תלמידים זאָלן עוסק זיין דערין אין זייערע בחור׳ישע יאָרן, כדי זיי זאָלן זיך אויסקלויבן אַ דרך אין עבודת השם יתברך״.

אויך ברענגט ער דאָרט אין ספר חוט המשולש (בהג״ה שם) אַז הגה״ק ר׳ מרדכי באנעט זי״ע האָט אַמאָל געזאָגט צו דעם חתם סופר זי״ע, ״אויף אייך, פרעשבורגער רב, זאָגט דאָך די וועלט אַז איר זענט אַ לעבעדיגער חובת הלבבות״.

אויך ווערט געברענגט אין ספר ״כתר ראש״ און אין די הגהות ״אהלי חיים״ צום ספר ״ארחות חיים״, (וואָס איז געווען געדרוקט אין סידור הגר״א ״אשי ישראל״), אַז ״ער האָט שטאַרק ליב געהאַט די ספרים מנורת המאור און חובת הלבבות״.

אויך געפינען מיר אין שאלות ותשובות נודע ביהודה (מהדורא קמא, חלק אורח חיים, סימן ל״ה) ווי ער שרייבט פאַר אַ בעל תשובה אַז ער זאָל עוסק זיין אין מוסר-ספרים, און ער רעכנט אויס דעם ״ספר חובת הלבבות פון נאָך דעם שער היחוד ביז׳ן סוף פון ספר״.

וואָס פאַראַ דיין דער רבינו בחיי איז געווען, ווייסט מען אויך נישט. עס איז נישט באַקאַנט אויב ער איז געווען אַ אידישער דיין וואָס האָט בלויז געפּסק׳ענט דין תורה׳ס, אָדער אפשר אַ רעגירונגס דיין, אַ ריכטער, ווייל אין שפּאַניע האָבן אידן אין יענע צייט פאַרנומען הויכע

רעגירונגס שטעלעס (פאָזיציעס) און אפשר ביידע צוזאַמען, סיי אַ דיין און סיי אַ רעגירונגס ריכטער.

עס איז אַפילו דאָ אַ שטיקל סברא, אַז דער רבינו בחיי האָט נישט פאַרנומען קיין רעגירונגס שטעלע. אין זיין הקדמה צום "חובות הלבבות" שרייבט ער: "ושאינני בקי בצחות בלשון הערבי" - איך בין נישט קלאָר, איך קען זיך נישט אויס אין דער ריינער אַראַבישער שפּראַך, און דעריבער האָב איך מורא געהאַט צו צוטרעטן צו דער אַרבעט צו שרייבן דעם ספר, וועלכע איך האָב באַשטימט צו פאַרפאַסן אין אַראַביש, די שפּראַך וואָס די מענטשן פון מיין דור פאַרשטייען. און אַ רעגירונגס ריכטער, איז דער שכל מחויב מוז גוט פאַרשטיין די לאַנדס שפּראַך.

אָבער קיין קלאָרע ראיה איז דאָס נישט. עס קען זיין אַז ער איז פאָרט געווען אַ רעגירונגס ריכטער, אָדער אַ אידישע דיין, ווייל מיט אַלעמען האָט ער דאָך געקענט אַראַביש, והראי': ער האָט דאָך דעם ספר "חובות הלבבות" פאַרפאַסט אין אַראַביש, און מען ווייסט אויך פון נאָך ספרים וואָס ער האָט פאַרפאַסט אין דער זעלבער שפּראַך. אָבער אין דער צייט וואָס ער האָט זיך געשלאָגען מיט דער דעה צי ער זאָל שרייבן דעם "חובות הלבבות", אָדער נישט, האָט ער זיך אַריינגעוואָרפן אין פאַרשידענע ספיקות, און ער האָט אויך געצווייפלט אפשר איז זיין קענטעניס אין דער שפּראַך צו ווייניג פאַר אַזאַ אונטערנעמונג.

סיי ווי סיי ווייסן מיר זייער ווייניג פון דעם לעבן פון מחבר פון דעם ספר, אָבער זיינע אידעען, זיין רוחניות'דיגע קדושה און זיין בליק אויף דער וועלט זעהען מיר דייטלעך אין דעם "חובות הלבבות" אַליין.

עס איז ווערט צו באַמערקן, אַז דער בעל "חובות הלבבות" איז נישט דער זעלבער רבינו בחיי, וואָס ווערט אָפט דערמאַנט אין חומש און אין **"צאינה וראינה"**. יענער איז אויך געווען אין שפּאַניע. ער האָט

אַבער געהייסן **רבינו בחיי ברבי אָשר** און האָט געלעבט מיט אַפאָר הונדערט יאָר שפעטער פון רבינו בחיי בר יוסף.

דער "**חובות הלבבות**" האָט געקוקט אויף די אמונה מיט אַנדערע בליקן. ער איז געווען אַ קעגנער פון פֿלפֿול און פשט׳לעך, מיט וועלכע רבנים און לומדי תורה האָבן זיך אָפּגעגעבן. ער האָט זיך שאַרף אויסגעדריקט וועגן די וואָס גיבן זיך אָפּ מיט שאלות ותשובות וועגן ענינים וואָס פּאסירן זעלטן אין לעבן.

אין זיין הקדמה דערציילט דער מחבר, אַז איינער איז געקומען צו אַ חכם אָדער צו אַ רב מיט אַן אויסערגעווענליכע שאלה אין דעם ענין פון גיטין. האָט דער חכם אים געענטפערט: "איר פרעגט אַ שאלה וואָס מיר קענען גאָרנישט פאַרלירן אויב מיר וועלן דאָס נישט וויסן. ווייסט איר אַלעס וואָס איר דאַרפט וויסן? פאַרוואָס זאָלט איר זיך אָפּגעבן מיט שאלות וואָס קענען זייער זעלטן טרעפֿן, און פאַרנאַכלעסיגן די חובות הלבבות, וואָס מען איז מחויב אינזינען צו האָבן שטענדיג".

און אין **שער עבודת האלוקים** קומט דער מחבר אויך אַרויס זייער שאַרף קעגן די לומדים וואָס גריבלען זיך אין אומנויטיגע שאלות און פֿלפֿולים. דער רבינו בחיי זאָגט, אַז דאָס איז אַן איבוד זמן, און מיט אויסערגעווענליכע שאלות איז געניג אַז מען גיט זיך אָפּ מיט זיי וועט זיי פּאַסירן אין לעבן.

דער בעל "**חובות הלבבות**" איז חלילה נישט קיין קעגנער פון רבנים. ער האָט זיכער געהאַלטן פון דער תורה און דער תלמוד בבלי און ירושלמי זענען געווען ביי אים ליב און טייער. אָבער לויט זיין שיטה שטייען די חובות הלבבות, די פליכטן פון די הערצער העכער ווי פֿלפֿולים און לומדישע חריפות.

-ב-

אין זיין הקדמה צום "**חובות הלבבות**" זאָגט דער רבינו בחיי, אַז ער האָט געזוכט און נישט געפונען קיין "ספר מיוחד" וואָס זאָל זיין געווידמעט אויף בלויז די "**חכמת הצפון**", די באַהאַלטענע הערצליכע חכמה, די חיובים וואָס אַ מענטש האָט צו ערפילן מיט זיין האַרץ. ער באַטאָנט "**ספר מיוחד**" ווייל אין ספרים פון געוויסע מחברים פאַרן רבינו בחיי געפינען זיך פרקים אָדער מאַמרים וואָס אַנטהאַלטן אמונה אָדער מאָראַליש-פיליזאָפישע געדאַנקען. אָבער אַז אַ גאַנצער ספר זאָל זיין אויסשליסלעך געווידמיט די פליכטן פון האַרץ, איז דעם רבינו בחיי׳ס ספר "**חובות הלבבות**" דער ערשטער און ביז יעצט דער אינציגער סאָרט.

דער גאַנצער ספר "**חובות הלבבות**" פירט צו איין הויפט צוועק – צו אַהבת השם. דעם רבינו בחיי׳ס לעהרע איז אַזעלכע וואָס פירט פון מדרגה צו מדרגה, פון שטאַפּל צו שטאַפּל ביז ער ברענגט אַרויף דעם מענטש – וועו מען פאָלגט נאָך זיינע הוראות – צום העכסטן שטאַפּל! צו באַקומען הימלישע חכמה און זיין פאַראיניגט מיט דעם אויבערשטן און אַזוי נאָנט צו אים אַזוי ווי די הייליגע מלאָכים. די געדאַנקען ווערן ענריניגט און דער גאַנצע מענטשליכער וועזן ווערט אָנגעפילט מיט ליבע צו זיין באַשעפער, וואָס דאָס אַליין איז אַ ענוס וואָס אַ זינדיגער מענטש קען זיך בכלל נישט פאָרשטעלן.

דער רבינו בחיי קוקט אויף דער וועלט נישט מער ווי אויף אַ פאָרבייטונגס פּלאַץ פאַר יענע וועלט, פאַר חיי עולם הבא. ער איז מבטל אַלע תענוגים און הנאות אויף דער וועלט. לויט זיין שיטה איז דאָ איין צוועק אין לעבן און דאָס איז, צו שטרעבן זיך צו דערנענטערן צו דעם באַשעפער וואָס מער, כדי צו קומען אויף יענע וועלט ריין און גענייטערט, און די נשמה זאָל נהנה זיין מזיו השכינה.

דער בעל ״**חובות הלבבות**״ האָט אָנגענומען זיין שיטה און ער טרעט פון איר נישט אָפּ אין גאַנצן ספר.

ער באַציט זיך אויף איין זאַך, אויף לייטערן די געדאַנקען און קומען צו קרבת אלוקים, נאָענטקייט צו דעם אויבערשטן, ווייל דאָס איז ביי אים דער עיקר, און דעריבער רעדט ער נישט אין זיין ספר פון ענינים וואָס האָבן צו טאָן מיט אונז אידן אַלס אַ באַזונדער פאָלק. ער פאַרשווייגט אַפילו און לאָזט דורך די אידישע האָפענונג אויף ביאת המשיח, און ער דערמאנט עס נישט קיין איין מאָל אין זיין ספר. און כאָטש דער ״חובות הלבבות״ איז פול מיט פסוקים פון די נביאים, געפינט איר דאָרט נישט קיין איינציגן פסוק וואָס אין אים זאָלן זיין דערמאנט ציון און ירושלים.

אָבער דאָס איז נישט חס וחלילה געווען גאָר שטאַרק אין דער גאולה העתידה, וואָס רבינו סעדיה גאון, וועלכער האָט געלעבט פאַר אים, און שפעטער דער רמב״ם און אַנדערע וואָס האָבן עס אָנגענומען פאַר איינער פון די עיקרים פון דער אמונה. דער רבינו בחיי האָט זיכער דריי מאָל מתפלל געווען ״ולירושלים עירך ברחמים תשוב״, אָבער ער האָט נישט געהאַלטן אַז די דאָזיגע האָפענונג, די האָפענונג אויף אַן אייגן לאַנד, אויף זעלבסטשטענדיקייט, קען פירן אָדער מיטהעלפן צו ברענגען צו זיין הויפט-שטרעבונג מקרב צו זיין מענטשן צו דעם אויבערשטן. צו ברענגען מענטשן צו שלימות, גלויבט דער רבינו בחיי, דאַרף מען זיי איבערהויפט לערנען און איבערצייגן נישט אָפּצוגעבן זיך מיט גשמיות, מיט מאַטעריעלע זאַכן מער ווי נויטיג. דאָס וואָס די תורה אַליין פאַרשפרעכט גוטס אויף דער וועלט אויב מען וועט פאָלגן דאָס וואָס די תורה הייסט, זאָגט אויף דעם דער רבינו בחיי אין שער היחוד, אַז דאָס איז געזאָגט געווארן פאַרן המון, וואָס האָט נישט קיין העכערע השגות, און דאָס איז אַזוי ווי מען גיט אַ בהמה אַ סך גערשטן, אָדער ווי מען טוט אַנדערע פעולות אַז די בהמה זאָל טרינקען מער.

דער רבינו בחיי איז קריטיקירט געוואָרן פון רבנים און גאונים פון שפּעטערדיגע דורות, ווייל מען האָט אין זיין ספר "חובות הלבבות" געפונען געוויסע ציטאַטן וואָס זאָלן שטאַמען פון די חכמי אומות העולם. דער רבינו בחיי האָט נישט געלייקנט אַז ער האָט אָנגענומען געוויסע זאָגן פון די אומות העולם. אין "חובות הלבבות" זאָגט ער פיל מאָל: "ואמר אחד החסידים", אָדער "אחד החכמים", און דאָס מיינט ער נישט דווקא אידישע חסידים אָדער חכמים. ער זאָגט עס בפירוש אין זיין הקדמה צום ספר: "סמכתי להם דברי הקבלות שקבלנו מרבותינו ז"ל ומן החסידים והחכמים שבכל אומה שהגיעו דבריהם אלינו". איך האָב צוגעגעבן די רייד פון קבלות, וואָס מיר האָבן מקבל געווען פון אונזערע רבנים ז"ל, און פון די חסידים און חכמים פון יעדער אומה, וואָס זייערע רייד זענען ביי אונז אָנגענקומען. ווייל איך האָב געהאָפט, זאָגט ער, אַז די הערצער וועלן זיין געניגט צו זיי און זייערע קלוגע רייד וועלן אָנגענומען ווערן. און ער ברענגט דאָרט ראיות פון דער גמרא אַז גוטע זאַכן און מדות דאַרף מען אָננעמען אַפילו פון גוים, און מען מעג איבערזאָגן דברי חכמה פון די חכמי אומות העולם.

ווי עס זעהט אויס, איז דער רבינו בחיי געווען קלאָר באַהאַוונט אין דער דעמאָלסדיגער אַראַבישער ליטעראַטור, און ער האָט פון דאָרט געשעפט אַביסל מאַטעריאַל פאַר זיין ספר. עס קען זיין אַז די ציטאַטן וואָס זאָל האָבן געשטאַמט פון די חכמי האומות, האָט דער רבינו בחיי געמומען פון אַראַבישע ביכער, און אפשר האָט ער דאָרט געמומען מער ווי דאָס.

אָבער סיי ווי האָבן די קריטיקירער פון דעם רבינו בחיי שפּעטער אויפגעהערט צו קריטיקירן אים, ווייל זיי האָבן צום סוף איינגעזען די וויכטיגקייט פון דעם הייליגן ספר, און דעם נוצן וואָס ער קען ברענגען פאַר דעם כלל ישראל, און דער ספר "חובת הלבבות" איז געוואָרן פאָפולער און באַליבט ביים כלל ישראל.

דער רבינו בחיי איז געווען באַקאַנט אויך אין אַלגעמיינע לימודים, ווי חשבון א.ד.ג. אין "שער חשבון הנפש", רעדנדיג וועגן מאַטעמאַטיק, שרייבט דער רבינו בחיי: "כמעט שתדמה לנבואה הבאה מאת אלקים" – דער מאַטעמאַטיקער קען דערגיין אַזעלכע זאַכן וואָס זענען כמעט גלייך ווי אַ נבואה פון דעם אויבערשטן.

אין זיין הקדמה צום ספר "חובות הלבבות" שרייבט דער מחבר, אַז אַלע חכמות ווערן איינגעטיילט אין דריי חלקים: חכמת הטבע, חכמת השימוש, נוצבארע חכמות ווי מאטעמאטיק, מוזיק, אסטראָנאָמיע און דאָס גלייכן, און די חכמת האלקות, די ג-טליכע חכמה. און די אַלע סאָרטן חכמות, זאָגט ער, זענען טויערן וואָס דער באַשעפער האָט געעפנט פאַר די מענטשן כדי זיי זאָלן דורכדעם באַגרייפן און פאַרשטיין די תורה און די וועלט.

דער מחבר פון "חובות הלבבות" איז נישט געגאַנגען אויפֿן וועג פון די מחברים פון אַנדערע מוסר-ספרים, וועלכע האָבן פאָרגעשטעלט דעם מצב פון דער נשמה נאָכט טויט פון מענטש מיט שרעקליכע פאַרבן, באַשרייבנדיג דעם מלאך המוות, די מאַטערנישן פון "חיבוט הקבר" און די יסורים אין גיהנום, כדי צו וואַרפן אַ מורא און פּחד אויף די לעבעדיגע מענטשן. דער רבינו בחיי האָט זיך נישט אָפּגעשטעלט אויף דעם, און מיט אַ פּאָר קליינע אויסנאַמען, דערמאנט ער עס כמעט נישט אין זיין ספר, ווייל זיין שיטה צו לערנען אמונה און מידות איז אַן אַנדערע. ער וויל בעיקר מקרב זיין מענטשן צו עבודת השם יתברך, צו דינען דעם באַשעפער מיט גאַנצן האַרצן, ליב האָבן דעם אויבערשטן און מורא האָבן פאַר אים מיט אַ יראת הכבוד, און צו דעם פאָדערט זיך מער אויפקלערונג און וויניגער דאָס אָנוואַרפן אויף די לערנער פונעם ספר אַ פּחד פון פיזישע ליידן.

דער "חובות הלבבות" דערמאנט אַפילו נישט די ניסים וואָס דער אויבערשטער האָט געטוהן מיט די אידן, ווי עס ווערט דערציילט אין

תורה און אין נביאים, כאָטש ער רעדט וועגן דעם ענין אין ״חובות הלבבות״. ער מאַכט עס בקיצור און דערציילט נישט קיין פּרטים, ווייל ער האַלט אַז די ניסים פון דעם באַשעפער זעט מען יעדן טאָג און יעדע רגע, איבעראל וואו דער מענטש געפינט זיך. מיר זעען דעם אויבערשטן׳ס חכמה און וואונדער אין טאָג טעגליכן לעבן, אויב מיר קלערן נאָר אַריין ווי עס דאַרף צו זיין, און מיר גיבן זיך די מיה צו טראַכטן וועגן דעם.

אויף איין אָרט אין ״שער חשבון הנפש״ זאָגט דער רבינו בחיי: מענטשן וואונדערן זיך, ווערן איבערראַשט וען זיי זעהען אַ ליקוי חמה, גרויסע בליצן, שטורעמס און דאָס גלייכן, און זיי ווערן נישט איבערראַשט פון זון-אויפגאַנג און זון-אונטערגאַנג, געוועהנליכן רעגן און דאָס גלייכן, וואָס זיי זעהען שטענדיג. דער אמת איז דאָך, אַז אויף וואָס מען זאָל נאָר קוקן אויף דער וועלט, זעהט מען אין אַלץ די נפלאות הבורא. דעריבער געפינט דער רבינו בחיי נישט פאַר וויכטיג צו דערמוטיגן מענטשן צו דינען דעם אויבערשטן צוליב די ניסים וואָס ער האָט מיט זיי אַמאָל געטוהן, ווייל די גאַנצע וועלט און דאָס טאָג טעגליכע לעבן איז דאָך כסדר פול מיט ניסים.

ווי מיר זעהען אין דאָזיגן הייליגן ספר, האָט דער רבינו בחיי געהאַט אַ שאַרפן פסיכאָלאָגישן בליק. אין פילע ערטער ברענגט ער אַרויס געדאַנקען אויף אזא קלוגן אופן, אַז מען מוז ממש מיטגעריסן ווערן מיט זיינע מיינונגען. ווי לאָגיש רעדט ער אין שער הבטחון וועגן דעם אונטערשייד צווישן דעם מענטש וואָס איז אַ בעל בטחון און דעם מענטש וואָס איז נישט אַ בעל בטחון! ער ווייזט דאָרט אויף אַז דער בעל בטחון, אַפילו וען עס איז אים חלילה שלעכט איז אים אויך גוט, און פאַרקערט, דער וואָס פאַרמאָגט נישט די מידה פון בטחון, מעג אים אַפילו גיין ווי גוט, איז אים פאָרט נישט גוט. ער רעדט דאָרט מיט אַזוי פיל חכמה, אַז ווען נאָר מען טראַכט זיך אַביסל אַריין דערין, זעהט מען אַז יעדעס וואָרט איז אמת, קיין זאַך איז נישט איבערגעטריבן,

כאָטש אין פלוג קען זיך דאַכטן אַז דאָס זענען נישט מער ווי וועלטער פון אַ מוסר-זאָגער.

דער רבינו בחיי ווייזט אויף אין פילע ערטער, אַז ער איז נישט סתם אַ מוסר-זאָגער אָדער "מאָראַל-פֿרעדיגער", נאָר אַ מענטש מיט אַ סאַך ידיעות, וואָס רעדט שכל׳דיג ווי אַן ערפֿאַרענער און פֿראַקטישער אויף אַלע געביטן פון לעבן.

דער רבינו בחיי רעדט אויך פיל אַרום די מדה פון "ואהבת לרעך כמוך". אויסער דעם וואָס דאָס איז אַ מצוה פון דער תורה, ווייזט אָן דער רבינו בחיי אויף די איבלען וואָס קומען אַרויס פון דעם וואָס מענטשן זאָרגן זיך בלויז פֿאַר זיך אַליין און קימערן זיך נישט פֿאַר׳ן כלל, פֿאַר אַנדערע מענטשן אין זייער סביבה.

רעדנדיג וועגן דעם דאָזיגן ענין פון אהבת ישראל אין "שער חשבון הנפש", גיט דער מחבר דאָרט אַ משל צו אַ צאָל מענטשן וואָס האָבן געפירט שוועכע משאות יעדער איינער אויף אַ באַזונדערן וואָגן. זיי האָבן די דאָזיגע משאות געדאַרפט אויסלאָדן און אָנלאָדן, און אויב זיי העלפן איינע די אַנדערע, טוהען זיי אָפּ זייער זאַך בשלום. אָבער ווען יעדער איינער זאָרגט בלויז פֿאַר זיין וואָגן, וועלן די מערסטע פון זיי פֿאַרמאַטערט און דערגרייכן נישט זייער ציל.

אַזוי, זאָגט ער, איז אויך מיט דער מענטשהייט בכלל. ווען איינער זאָל העלפן דעם אַנדערן, וואָלטן אַלע מענטשן אויסגעקומען מיט זייער חיונה און מיט אַלעם. די צרה איז אָבער וואָס איינער וויל אַ סאַך און עס קימערט אים נישט וואָס דער צווייטער האָט גאָרנישט. דער איבל איז וואָס אַ סאַך מענטשן זוכן נאָר די אייגענע טובה, אָנצולאָדן זייערע אייגענע וואָגנס, און וועגן דעם איז דאָס לעבן שווער און מענטשן מאַטערן זיך אויף דער וועלט. ער זאָגט אויך, ווען אַלע וואָלטן געלעבט געזעלשאַפטליך, יעדער איינער וואָלט געזאָרגט פאַר אַנדערע אַזוי ווי פאַר זיך, ווען מענטשן וואָלטן געהאָלפן איינער דעם אַנדערן,

וואָלט דאָס לעבן געווען פיל לייכטער פאַר אַלעמען, און יעדער איינער וואָלט געהאַט וואָס ער דאַרף.

דער ספר "חובות הלבבות" איז געווען באַליבט ביים גאַנצן פאָלק, און ביזן היינטיגן טאָג איז דער ספר נאָך אַלץ ברייט באַקאַנט און געשעצט, כאָטש עס זענען שוין פאַרבייגעלאָפן אַזוי פיל הונדערטער יאָרן זינט ער איז פאַרפאַסט געוואָרן. ער איז נאָך אַלץ מער באַליבט ווי פילע אַנדערע ספרים וואָס זענען נתחבר געוואָרן שפּעטער.

דער ספר "חובות הלבבות" איז בשעתו געווען אַ נייעס ביי אידן. דעריבער האָט מען זיך לכתחילה גענומען לערנען דעם ספר. שפּעטער האָבן זיך געפינען איבערזעצער וואָס האָבן עס איבערגעזעצט אויף לשון הקודש. נאָך שפּעטער אויך אין "עברי-טייטש". אַזוי איז דאָס ספר אַלץ מער און מער פאַרשפּרייט געוואָרן צווישן אידן אין אַלע לענדער.

דער "חובות הלבבות" איז שטענדיג געווען אידן צום האַרצן. אין אים האָבן די אידן אין גלות געפונען טרייסט מער ווי אין אַנדערע ספרים, ווייל דאָס לערנען אין דעם ספר פירט צו אַ הויכן ציל, צו זיין באַהאָפטן אין דעם אויבערשטן, אַ הנאה וואָס איז העכער און גרעסער ווי אַלע הנאות עולם הזה.

עס איז פאַראַן מער ווי איין איבערזעצונג פון "חובות הלבבות" אין לשון הקודש, אָבער עס איז אָנגענומען געוואָרן די איבערזעצונג פון ר׳ יהודה אבן תבון, אויך אַ איד פון שפּאַניע, ווייל זיין איבערזעצונג איז די ריכטיגסטע און ער האַלט זיך שטרענג ביים אָריגינאַל, כאָטש די שפּראַך איז נישט אַזאַ לייכטע און דער לייענער שפּרייזט נישט אַזוי פלינק דורך זיין סגנון.

רבינו בחיי איז נישט געווען קיין קעגנער פון אויסערליכע לימודים. ער איז נישט געווען פון די "קנאים" וואָס האָבן געלעבט אין שפּעטערע דורות, וועלכע האָבן נישט געוואָלט וויסן פון אַנדערע חכמות אויסער חכמת התורה. דער רבינו בחיי האָט געהאַלטען פון וועלטליכע חכמות און קענטניסן, וועלכע ער האָט אַליין, ווי עס שיינט, געלערנט, און נישט פאַרבאָטן אַנדערע צו לערנען. פאַרקערט: ער האָט געהאַלטען אַז חכמות "חיצוניות" זענען אַ געשאַנק פון בורא יתברך. אין שער חשבון הנפש, רעדענדיג וועגן מאַטהעמאַטיק, זאָגט דער רבינו בחיי: (חסר....)

-ג-

דער, רבינו בחיי איז נישט געווען קיין קעגנער פון אויסערליכע לימודים. ער איז נישט געווען פון די "קנאים" וואָס האָבן געלעבט אין שפּעטערע דורות, וועלכע האָבן נישט געוואָלט וויסן פון אַנדערע חכמות אויסער חכמת התורה. דער רבינו בחיי האָט געהאַלטען פון וועלטליכע חכמות און קענטניסן, וועלכע ער האָט אַליין, ווי עס שיינט, געלערנט, און נישט פאַרבאָטן אַנדערע צו לערנען. פאַרקערט: ער האָט געהאַלטען אַז חכמות "חיצוניות" זענען אַ געשאַנק פון בורא יתברך. אין שער חשבון הנפש, רעדענדיג וועגן מאַטהעמאַטיק, זאָגט דער רבינו בחיי: "כמעט שתדמה לנבואה הבאה מאת אלוקים" דער מאַטהעמאטיקער קען דער גיין אַזעלכע זאַכן וואָס זענען כמעט גלייך צו אַ נבואָה פון ג-ט. אין זיין הקדמה צו "חובות הלבבות" זאָגט דער מחבר, אַז אַלע חכמות ווערן איינגעטיילט אין דריי חלקים: חכמת הטבע- פיזיק, חכמת השימוש- ברויכבאַרע חכמות, ווי מאַטהעמאַטיק, מוזיק, אַסטראָנאָמיע א.ד.ג. אין די חכמת האלקות- די געטליכע חכמה. אין דיאַלע קלאַסען חכמות, זאָגט ער,

זענען טויערען וואָס דער באַשעפער האָט געפענט פאַר די מענטשן כדי זיי זאָלן דורך דעם באַגרייפן און פאַרשטיין די תורה אין די וועלט. דערפון זעהט מען גאַנץ דייטליך, אַז דער רבינו בחיי איז נישט אויף דער זייט פון אומוויסענהייט אין וועלטליכע קענטעניסן און וויסענשאַפט. ער איז געווען אין דער מיינונג פאַרקערט, אַז די חכמת האלוקות, די געטליכע חכמה גייט האַנט אין האַנט מיט וועלטליכע חכמות און איינע די אַנדערע קען נישט שאַדן וועז מען ווייסט נאָר ווי אָנצוגעהן מיט זיי.

דער מחבר פון ספר " חובות הלבבות" איז נישט געגאַנגען אין וועג פון מחברים פון מוסר ספרים, וועלכע האָבן באַשילדערט דעם נאָכ'ן טויט מיט שרעקליכע פאַרבן, האָבן פאָרגעשטעלט דעם מלאַך המות, די מאַטערניש פון "חיבוט הקבר" און די יסורי גהינם צו וואַרפן אַ מורא אויף די לעבעדיגע מענטשן, דער רבינו בחיי האָט זיך נישט אָפּגעשטעלט אויף דעם און מיט אַפּאָר קליינע אויסנאַמען, דערמאַנט ער עס כמעט נישט אין זיין ספר, ווייל זיין שיטה צו לערנען רעליגיאן און מאָראַל איז אַן אַנדערע, די הויפּט זאַך וויל ער מקרב זיין מענטזן צו ג-ט, צו דינען אים מיטן גאַנצן האַרצן, ליב האָבן און מורא האָבן פאַר אים מיט אַ יראַת הכבוד און צו דעם פאָדערט זיך מער אויף קלערונג..... (חסר הסיום).

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

תהלים לב דוד

(אידיש)

36

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״א לפ״ק

יהי רצון כודם אמירת תהלים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
הַבּוֹחֵר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וּבְזַרְעוֹ אַחֲרָיו וְהַבּוֹחֵר
בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. שֶׁתְּפֵן בְּרַחֲמִים אֶל
קְרִיאַת מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים שֶׁאֶקְרָא. כְּאִלּוּ
אָמְרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ
זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ: וְיֵעָמוֹד לָנוּ זְכוּת פְּסוּקֵי
תְהִלִּים וְזִכּוּת תְּיבוֹתֵיהֶם וְאוֹתִיּוֹתֵיהֶם
וְנִקּוּדוֹתֵיהֶם וְטַעֲמֵיהֶם וְהַשְּׁמוֹת הַיּוֹצְאִים
מֵהֶם מֵרָאשֵׁי תֵּיבוֹת וּמִסּוֹפֵי תֵּיבוֹת לְכַפֵּר
פְּשָׁעֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ. וּלְזַמֵּר
עָרִיצִים. וּלְהַכְרִית כָּל הַחוֹחִים וְהַקּוֹצִים
הַסּוֹבְבִים אֶת הַשּׁוֹשַׁנָּה הָעֶלְיוֹנָה. וּלְחַבֵּר
אֶשֶׁת נְעוּרִים עִם דּוֹדָהּ בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה
וְרֵיעוּת. וּמִשָּׁם יוּמְשַׁךְ לָנוּ שֶׁפַע לְנַפֵּשׁ
רוּחַ וּנְשָׁמָה לְטַהֲרֵנוּ מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלִסְלוֹחַ
חַטֹּאתֵינוּ וּלְכַפֵּר פְּשָׁעֵנוּ כְּמוֹ שֶׁסִּלַּחְתָּ
לְדָוִד שֶׁאָמַר מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְפָנֶיךָ: כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר נַם יְהוָה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת:
וְאַל תַּקְחֵנִי מֵהַעוֹלָם הַזֶּה קוֹדֶם זְמַנִּי עַד
מְלֹאת שְׁנוֹתֵינוּ (הֶם שִׁבְעִים שָׁנָה) בְּאוֹפֶן

יהי רצון קודם אמירת תהלים

שֶׁאוּכַל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שִׁחַתְתִּי. וּזְכוּת
דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָגֵן עָלֵינוּ וּבַעֲדֵינוּ
שֶׁתַּאֲרִיךְ אַפְּךָ עַד שׁוּבֵנוּ אֵלֶיךָ בִּתְשׁוּבָה
שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ וּמֵאוֹצַר מַתָּנַת חִנָּם חָנֵּנִי
כְּרַחְתִּיב וַחֲנוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן וְרַחַמְתִּי
אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם. וּבְשֵׁם שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים
לְפָנֶיךָ שִׁירָה בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּךְ נִזְכֶּה לוֹמַר
לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה לָעוֹלָם
הַבָּא וְעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים תִּתְעוֹרֵר
חֶבְצַלֶּת הַשָּׁרוֹן וְלָשִׁיר בְּקוֹל נָעִים בְּנִילָה
וְרִנָּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן יִתֵּן לָהּ הוֹד וְהָדָר בְּבֵית
אֱלֹהֵינוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן סֶלָה.

ולאחיכ יאמר ג׳ פסוקים אלו. ובשבת ויו״ט לא יאמר פיסקא הבא רק ג׳ פסוקים אלו.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ׃
נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ
לוֹ׃ כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל
אֱלֹהִים׃

וקודם פיסקא הבאה יאמר זה

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד
קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר
ונעלם בשם כל ישראל׃

דער מזמור דער וועקט דעם מענטשן ער זאל ערינסט תורה לערנען אונ זאל קיין עבירות גיט טאן וועט ער באר זיכערט
זיין אז ער וועט מצליח זיין אין אלע זיינע ווערק:

א א אַשְׁרֵי

הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ
חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב: ב כִּי אִם
בְּתוֹרַת יְיָ חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה: ג וְהָיָה
כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ
וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ: ד לֹא כֵן
הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְפֶּנּוּ רוּחַ: ה עַל כֵּן
לֹא יָקֻמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים:
ו כִּי יוֹדֵעַ יְיָ דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

דער מזמור וויים דאס דער מענטש זאל זיך גיט קלינין אויף דיא מצות פון השם יתברך:

ב א לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ רִיק: ב יִתְיַצְּבוּ
מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָחַד עַל יְיָ וְעַל מְשִׁיחוֹ:
ג נְנַתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹתֵימוֹ:

א (א) אשרי האיש וואויל דעם מענטשן אדער גילויבט איז דר מענש וואס ער איז גיט
גיגאנגן אז ער זאל זיך פירין אין דר עצה פון די רשעים אונ אין דעם וועג
פון די זינדיגע איז ער גיט גישטאנן אונ אין דעם זיצין וואו די שפעטרס זיצין איז ער
גיט גזעסן: (ב) כי נייערט אין גאטש תורה איז זיין באגר אונ זיין חשק, אונ אין זיין תורה
וואס ער לערינט טוט ער טראכטן בייטאג אונ ביינאכט: (ג) והיה אונ ער וועט זיין וויא
אבוים וואס איז גיפלאנצט ביי בעך וואסר וואס זיינע פירות גיט ער אין זיין צייט אונ
זיינע בלעטר וועלן גיט פרוויאלעט ווערן אזו וועט ער האבן שפע וברכה אונ וואס ער
וועט טאן וועט ער באגליקן: (ד) לא אבער גיט אזו די רשעים זייער סוף איז אזו ווי די
מעקענע וואס פריער פר דעם דרעשן אז עס איז גיוועזן אויף די קערנר איז עס חשוב
גיוועזן אזו ווי די תבואה וואס דר נאך שטויסט דר ווינט די מעקענע אונ צו שפרייט
אים: (ה) על דרום אזו דעסט גלייכן די רשעים וועלן גיט האבן קיין באשטאנד אז מען
וועט זיי משפטן אונ די זינדיגע וועלן גיט זיין אין דר עדה פון די צדיקים: (ו) כי ווארום
גאט ווייס די וועג פון די צדיקים, אונ די וועג פון די רשעים וועט ווערין פר לארין:
ב (א) למה רגשו ווארום שטורעמן אונ רוישין דיא פעלקער אונ דיא קיניגרייכין פון די
אומות טוען טראכטין אונ ריידין לערע זאכן: (ב) יתיצבו זיי וועלן זיך שטעלין דיא
מלכים פון דר וועלט אונ די הארין זיי גרונד פעסטן, זיי מאכן זיך אין איינם ווי איין
מויער. אדער נוסדו זייא האלטין איין עצה אלע אין איינעם אויף גאט אונ אויף זיין
גיזאלבטן: (ג) ננתקה לאמיר אוועק רוקן זייערע בינד וואס מיר זיינן פר בונדין אונ מיר
וועלין

ד יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ: ה אָז יְדַבֵּר
אֵלֵימוֹ בְאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ: ו וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי
עַל צִיּוֹן הַר קָדְשִׁי: ז אֲסַפְּרָה אֶל חֹק יְ אָמַר אֵלַי
בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ: ח שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה
גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי אָרֶץ: ט תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט
בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם: י וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ
הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ: יא עִבְדוּ אֶת יְ בְּיִרְאָה וְגִילוּ
בִּרְעָדָה: יב נַשְּׁקוּ בַר פֶּן יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶּרֶךְ כִּי
יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ:

דָּר מִזְמוֹר שִׁיר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ: ב יְ מָה
רַבּוּ צָרַי רַבִּים קָמִים עָלָי: ג רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין

וְעֹלָן אַרְאֶפֿ וְאוּרְפֶּן פּוּן אוּנְז זַיְעֶרְע שְׂטְרִיק: (ד) יושב אֲבֶּר דָּר וְוָאס זִיצְט אִין הִימֶל טוּט לַאכְּן פּוּן זַיִ נָאט טוּט שְׁפּעטֶן פּוּן זַיִ: (ה) אז דֶּרְנָאכְדֶם וְוָאל דָּעְם עֶרְ אוֹיךְ זַיִ מִיט זַיִן צָארְן אוּנ מִיט זַיִן גְּרִים צָארְן טוּט עֶר שְׁרֶעקֶן: (ו) ואני אֻזוֹ זָאגְט נָאט אוֹיךְ הָאבּ גֶימַאכְט גִיוְועלְטִינְן מִיין מֶלֶךְ אוֹיף צִיּוֹן מַיין הֵיילִיגֶן בֶּארְג: (ז) אספרה אִיךְ טוּ דָּר צֵיילֶן צוּ דָּעם גִיזָעץ וְוָאס נָאט ב״ה הָאט גֶימַאכְט אַהוֹן אוֹיף אִיבֶּיג נָאט הָאט מִיר זָאגְט דוּ בִּיסְט בֵּיי מִיר אֻזוֹ גִילִיבְּט וִוי אַקֶינְד צוּם פָאטֶר אוֹיךְ אֻזוֹ בְּאלִיבְּט וְוִיא אַקֶינְד אִז בַּאלִיבְּט בֵּיי זַיִן פָאטֶר דָּעם מָאנ וָאס עֶר אִז גֶיבָארֶן גִיוָוארֶן: (ח) שא׳ בֶּעט פּוּן מִיר וְועל אִיךְ גֶעבֶּן פֶּעלְקֶר דַיין יְרוּשָׁה אוּנ דַיין בֶּגרַייפֶּנְעש בִּיז דִיא עֶנְקֶן פּוּן דֶער וְועלְט וְועסְטוּ גִיוועלְטִינְן: (ט) תרועם דוּ וְועסְט זַיי צוּ בְּרֶעכֶן מִיט אַיין אַיזֶערְנֶע רוּט. אֻזוֹ וִויא דִי כֵּלִים פּוּן דָּעם טֶעפֶּר וְועסְטוּ זַיי צוּ קְלַאפֶּן: (י) ועתה אוּנ אִיצְונְדְעֶרְט אִירֶר מַלְכִים אַז עֶס אִז וִויא אַזוֹא אֻז הִשְׂיכֶּל הָאט מִיר אֻזוֹא מַבְטִיחֶ גִיוָוען קְלֵיבְּט אַיִךְ וְועֶרְט גִישְׁטְרַאפְט אִיר זָאלְט אַיִךְ אִין הָארְצִין נָעמֶן אַרַיין שְׂמָחָה רַייד אוּנ זָאלְט נִיט מוֹרַד זַיִן אִין נָאט וָאס עֶר הָאט מִיךְ גֶימַאכְט פַּר אַיין מֶלֶךְ אִיר רִיכְטֶר פּוּן דָּר וְועלְט: (א) עברו דִינְט נָאט מִיט פָּארְכְט אוּנ אִיר וְועט אַיִךְ פְּרַייען אַז עֶס וְועט קוֹמֶן אַצַייטְרֶנְעש אוֹיף דָּר וְועלְט צוּ מְשַׁפֶּטֶן דִי מוֹרְדִים וָאס זַיִנֶן מוֹרַד אִין נָאט: (ב) נשקו גִילוּבְּט הָאט חָשֶׁק צוּ הָאבֶּן אַיין קַוישֶׁטֶן וָאס אִיר וְועט פַּר לִירְן דִי וְועג אִיר וְועט נִיט הָאבֶּן קֵין וְועג צוּ אֲנְטלוֹיפֶן אַז עֶס וְועט בְּרֶעכֶן אִין אַיין וַויִנְיגְע צַייט זַיִן צָארְן, וואוֹיל דָּעם וְועט זַיִן דְעֶנְסְטְמָאל וְועֶר עֶס בְּאשִׁיצְט זִיךְ אִין אִים:

ג (א) מזמור לחד אַלֵוִיבּ אוּנ אֲנִיבּ עֶס צוּ דָּוִד אִין זַיִן מָאן אַנְטלוֹיפֶן פַּר זַיִן זון אַבְשָׁלוֹם:

(ב) ה׳ וויא פִיל אִין וָארְן גִיסְעֶרְט מַיינֶע בְּאלַיידִיגֶער. פִּיל אוּנ גְרוֹיסְע לַייט זַיִנֶן אוֹיךְ גִישְׁטאנֶן אוֹיף מִיר צוּ זַיִן שׂוֹנְאִים: (ג) רבים פִּיל לַייט זָאגְן אוֹיף מִיר עֶס וְועט שׂוֹין נִיט זַיין צוּ אִים קֵין שׁוּם הִילְף פּוּן נָאט אוֹיךְ אִיבֶּיג נָאט הָאט אִים שׂוֹין מַשְׁפִּיל

יְשׁוּעָתָה לוֹ בֵּאלֹהִים סֶלָה׃ ט וְאַתָּה יְיָ מָגֵן בַּעֲדִי
כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי׃ י קוֹלִי אֶל יְיָ אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי
מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה׃ יא אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֱקִיצוֹתִי
כִּי יְיָ יִסְמְכֵנִי׃ יב לֹא אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר
סָבִיב שָׁתוּ עָלָי׃ יג קוּמָה יְיָ הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי
הִכִּיתָ אֶת כָּל אֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ׃
יד לַיְיָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה׃

דער מומער למנצח אין נגינות פסלם השיר ואמר דעוויד׃

ד א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב בְּקָרְאִי עֲנֵנִי
אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי חָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי׃
ג בְּנֵי אִישׁ עַד מָה כְּבוֹדִי לִכְלִמָּה תְּאֶהֱבוּן רִיק
תְּבַקְשׁוּ כָזָב סֶלָה׃ ד וּדְעוּ כִּי הִפְלָה יְיָ חָסִיד לוֹ יְיָ
יִשְׁמַע בְּקָרְאִי אֵלָיו׃ ה רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ

גיוען ער זאל שוין קיין מלך ניט זיין׃(ד) ואתה אבער דו נאמט איך גלויב אז דו וועסט זיין מיין באשיצער דו וועסט מיך באשיצן פון מיינע שונאים מיין כבוד פון מיין מלוכה וועט זיך ניט אויסלאזין אונ׳ דר מייבן ווערסטו מיין קאפ׃ (ה) קולי איך גלויב אז איך וועל מיין קול צו נאמט רופן אונ׳ ער וועט מיר ענטפערן פון זיין הייליגן בארג אייביג׃(ו) ואני איך טוא מיך לייגן אונ׳ שלאף פר צער טוא איך מיך דר ווענקן אונ׳ שטארקן מיין דעה וואורום איך האב אבטחון אז נאמט וועט מיך אונטר לעהנען׃ (ז) לא איך טוא מיך ניט פארכטן פון פיל מאל צעדן טויזענט באלק הייסט די לייט פון אבשלום אדער פון דר קריג פון פאלק נאם מיר זיי טוען אויף מיר׃ (ח) קומה הייב זיך אויף נאמ וואורום אז דו הייבסט מיך אויף נאם איך בין דר כלל פון ישראל הייסט גלייך ווי דו הייבסט זיך אויף. הלעלף מיר מיין נאמ אז דו טוסט שלאגן אין אלע מיינע פיינט אין דעם קין באק דאם איז דר גרעסטר בזיון אז זיי זאלן ברעפה פון מיר אנטוויקן׃ די ציין פון די רשעים האסטו צו בראכן וואם זיי קריצן מיט די ציין אויף מיר אונ׳ זיי ווילן ניט אויס פירן הייסט צו בראכן׃ (ט) לה׳ צו נאם איז די הילף וואם מיר ווילן גיהאלפין ווערן, אויף דיין פאלק ישראל איז באלאגען זייא זאלין דיך לויבן אייביג׃

ד (א) למנצח בנגינות צוא שטארקן מיט דיא נגונים פון דיא לוים איז אניזאנג צוא דוד׃ (ב) בקראי ווען איך טוא דיך אנרופין ענטפערסטו מיר מיין נאמ וואם מאכט מיך תמיד גירעכט ווען עס איז מיר אייגג מאכסטו מיר תמיד בראם לייט זעלוג מיך הייבט אויב הער צו מיין גיבעט׃ (ג) בני איר קינדר פון מיינע ברויות בייז וויי לאנג ווען איר ביישט מיין כבוד צו שאנד איר טוט ליב האבן לערע זאכין איר טוט זוכין נאר ליגין אונ רכילות אלע ציטט׃ (ד) וידעו איר זאלט ויסין אז נאמ האט צו זיך אפ גישייד ווער עס איז אין חסיד אונ׳ דרום האם ער מיך גימאכט פר אמלך ישראל ווען

בִּלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה׃ י זִבְחוּ זִבְחֵי
צֶדֶק וּבִטְחוּ אֶל יְיָ׃ יא רַבִּים אֹמְרִים מִי יַרְאֵנוּ טוֹב
נְסָה עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְיָ׃ יב נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת
דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ׃ יג בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה
וְאִישָׁן כִּי אַתָּה יְיָ לְבָדָד לָבֶטַח תּוֹשִׁיבֵנִי׃

דָּעֵר פְּסוּמֶר טוּם רֶיידִין פּוּן רָשָׁעִים דָּאס וַועגְן זֵייעֶר פַּעֲלִין וַויא נִיט גִיאַטְם וַועֶרִין לְעוֹלָם חֲבָא׃

ה א לַמְנַצֵּחַ אֶל הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב אֲמָרַי
הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הֲגִיגִי׃ ג הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעִי
מַלְכִּי וֵאלֹהָי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל׃ ד יְיָ בֹּקֶר תִּשְׁמַע
קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ לְךָ וַאֲצַפֶּה׃ ה כִּי לֹא אֵל חָפֵץ
רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע׃ ו לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים
לְנֶגֶד עֵינֶיךָ שָׂנֵאתָ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ ז תְּאַבֵּד דֹּבְרֵי
כָזָב אִישׁ דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב יְיָ׃ ח וַאֲנִי בְּרֹב

וַועט עֶר בְּוַדַאי מִיךְ צוּ הֶערְן וַועְן אִיךְ וַיעל אִים אֲנְרוּפְן׃ (ה) רמז צִיטָעֶרט פַּר נָאט אוּנ זִיבְדִינְט נִיט זָאגט אִין אַייעֶר הַארְצִין וַועְן אִיר לַיגְט בַּארוּט זָאלְט אִיהר דָאס אַלֶין טְרַאכְטֶן אוּנ שְׁווַייגְט אַלֶע מָאל פּוּן צוּ רֶיידִין רִבִילוֹת מִיט לַיגִין׃ (ו) זכר״ אִיר זָאלְט שָׁעְכְטֶן דָעם יֵצֶר הָרָע מִט אַייעֶר רָעכְטֶע אוּנ גוּטֶע גִידַאנְקֶן אוּנ פַּר זִיכֶרְט זִיךְ אוֹיךְ נָאט אז עֶר וַועט אִיךְ הֶעלְפֶן אֶן פָאלְשֶׁע רֶייד׃ (ז) רבים פֵּילְ פּוּן דִי לַייט זָאגְן וַועֶר וַועט אוּנז וַויין גוּטס מִיר זָאלֶן אוֹיךְ אַמָאל הָאבֶן גוּטס. הַייבְ אוֹיךְ אוּנ דֶר לַייכְט אוֹיךְ אוּנז אוֹיךְ דִי לַייכְט פּוּן דִיר׃ (ח) נתתה אָבֶּער אִיךְ טוּא גָעבֶּן אִין מַיין הַארְץ שִׂמְחָה אִין דָעֶר צַייט אז זַייעֶר קָארְן אוּנ זַייעֶר וַויין טוּיגְן גִירָאטֶן בְּוַדַאי וועט מִיר הַשׁ׳׳ת גָעבְּן בְּפְלֵי בְּפָלַיִם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא: (ט) בשלום אז עֶס וועט בָּעוֹלָם הַזֶּה זַיין שָׁלוֹם צְווִישְׁן יִשְׂרָאֵל וְעַל אִיךְ מִיךְ לַייגִין אוּנ וְעַל בְּאִידֶ קֶענְען שְׁלָאפְן אֶן פֶארְכְט וְוָארוּם דוּ נָאט אַלֶיין צוּ פַּר זִיכֶערְן זִיךְ וְועסְטוּ מִיךְ מַאכְן זִיצִין׃

ה (א) למנצח צוּ שַׁבַּארְקִן אוּיךְ דָעם בְּלִי זְמֶר וְואס הַייסְט נְחִילוֹת אָדֶער וַועְן חֲלוּלוֹת קוּמֶען מַלְחָמָה הָאלְטֶן אִיז אֲגְרִיזֶאנְג צוּא דָוִד׃ (ב) אמרי מַייגְע רֶייד פַּאר גָעם נָאט פַּר שְׁמַיי מַיין מְרַאכְטֶן וַועְן אִיךְ קָאן גִיט רֶיידִין: (ג) הקשיבה הָעֶר צוּ מַיין גִישְׁרַייא מַיין מֶלֶךְ אוּנ מַיין נָאט וָארוּם צוּ דִיר אַלֶיין בִּין אִיךְ מִתְפַּלֵל: (ד) ה׳ נָאט אִין דֶר פְרִיא אִיז אַבָּאווִילְגָע צַייט וְאלְסְטוּ הֶערְן מַיין קוֹל אוּנ אַלֶע אִין דֶעָר פְרִיא טוּא אִיךְ אֶן רַייכְטֶן צוּ דִיר מַיינֶע תְּפִלּוֹת אוּנ טוּא הָאפְן צוּ דִיר: (ה) כי וָארוּם דוּ נָאט וויילְסְט נִיט קֵיין שֶׁלֶעכְטִין אִין דֶיר וואוינְגְט אִיז נִיט נָא קֵיין שֶׁלֶעכְטִין: (ו) לא עֶס טוּען זִיךְ נִיט שְׁטֶעלְן דִי שֶׁפְּעִיטֶרְש קֶענְען דֶיינֶע אוֹיגֶן דוּ הָאסְט פַיינְט דִי וְועֶרְקֶער פּוּן אוֹמְרֶעכְט: (ז) תאבד דוּ טוּסְט פַּאר לִירְן דִיא רֶייבֶּערִם וְואס רֶיידִין לִיגִין, אֲמָענְטְש אַשָׁאלְק הָאפְּטֶינֶער אוּנ פַּאלְשֶׁער דָעם מַאכְט נָאט אוֹמְוועֶרְדִיג: (ח) ואני אוּנ אִיךְ מִיט דַיין גְרוֹיס גְנָאד וְואס

חַסְדֶּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ
בְּיִרְאָתֶךָ׃ ט יְיָ נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר
לְפָנַי דַּרְכֶּךָ׃ י כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה קִרְבָּם הַוּוֹת
קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן׃ יא הַאֲשִׁימֵם
אֱלֹהִים יִפְּלוּ מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ
כִּי מָרוּ בָךְ׃ יב וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ
וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃ יג כִּי אַתָּה
תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְיָ כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ׃

דאס איז איין תפלה אז השם יתברך זאל שיקין איין רפואה צוא דער נשמה אונ צום גוף:

ו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב יְיָ
אַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃ ג חָנֵּנִי יְיָ
כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְיָ כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי׃ ד וְנַפְשִׁי
נִבְהֲלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד מָתָי׃ ה שׁוּבָה יְיָ חַלְצָה
נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ׃ ו כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ

ביי דיר טוא איך מיט דעם קומען אין דיין הויז איך טוא מיך בוקין צו דיין הייליגין פאליץ מיט גרויס פארכט פאר דיר: (ט) ה' הער גאט פיר מיך מיט דיין גוצקייט פון וועגן מיינע לוגערס וואס קוקן אויף מיר צו זעהן שלעכץ זאלסט פר מיר גלייך מאכן דיין וועג זיי זאלין אין מיר קיין נקמה ניט האבן: (י) כי ווארום אין זייער מויל איז ניט דא קיין שום רעכט ווארט, זייער אינעווייניגסטע גידאנקען איז נאר ברעכענעש אונ שלעכץ, ווי איין קבר איז אפין אריין צו נעמן דעם גוף אזו איז זייער האלז אפין נאר איין שלינגן מענטשן, זייער צונג טוען זיי גלעטין מיט פאלשע רייד: (יא) האשימם מאך זיי שולדיג דו גאט זיי זאלין פאלן, פון זייערע אייגענע עצות זאלין זיי אמפלה האבין מיט זייערע גרויסע אונ פיל רשעות להכעיס טוא אוועק שטויסן זיי ווארום זיי האבן ווידער גישפענגט אקעגין דיר: (יב) וישמחו אונ עס וועלן זיך פרייען די וואס באשיצן זיך אין דיר, אייביג וועלין זיי זינגען פר פרייד אונ וועלין זיך פרייען מיט דיר דיא ליב האבער דיין נאמען: (יג) כי ווארום דוא גאט טוסט בענטשין דעם גירעכטן, וויא אפאנציר מיט דיין גוטין ווילין טוסטו אים ארום רינגלען:

ו (א) למנצח בנגינות צו שטארקן אונ צו שפילן אויף דר כלי פון אכט סטרונעס אניזאנג צוא דוד: (ב) ה' זאלסט מיך ניט שטראפין מיט דיין צארין אונ ניט מיט דיין גרים צארין זאלסטו מיר יסורים אן טאן: (ג) חנני לייטזעליג מיך גאט ווארום איך בין פאר שניטן אונ שלאף, הייל מיך גאט ווייל מיינע ביינר זיינן דר שראקן: (ד) ונפשי אונ מיין נפש איז זייער דרשראקן אונ דו גאט ביז ווי לאנג וועסטו מיר ניט העלפן אונ היילן: (ה) שובה קער דיך אום צו מיר גאט צי אויס מיין לייב פון מיינע צרות אונ פון קריינק העלף מיר

בְּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה לָךְ׃ יגַּעְתִּי בְאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל
לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה׃ חעָשְׁשָׁה
מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה בְּכָל צוֹרְרָי׃ טסוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל
פֹּעֲלֵי אָוֶן כִּי שָׁמַע יְיָ קוֹל בִּכְיִי׃ ישָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי
יְיָ תְּפִלָּתִי יִקָּח׃ יאיֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל אֹיְבָי
יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע׃

דָּעֵר מִזְמֹר פוּם דָּוִידִין וָעֶן דֶּם יְיָ דֶּרְבָּךְ פוּם שִׁטְרַאפְּן דִּין שׂוֹנְא וְאַלֶמֹּס קֵין שְׁמָחָה נִיט הָאבֶּן׃

זא שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁר לַיְיָ עַל דִּבְרֵי כוּשׁ בֶּן יְמִינִי׃
בייְיָ אֱלֹהַי בְּךָ חָסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל רֹדְפַי וְהַצִּילֵנִי׃
גפֶּן יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי פֹּרֵק וְאֵין מַצִּיל׃ דייְיָ אֱלֹהַי
אִם עָשִׂיתִי זֹאת אִם יֶשׁ עָוֶל בְּכַפָּי׃ האִם גָּמַלְתִּי
שִׁלְמִי רָע וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם׃ ירָדַף אוֹיֵב נַפְשִׁי
וְיַשֵּׂג וְיִרְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי וְכבוֹדִי לֶעָפָר יַשְׁכֵּן סֶלָה׃
יקוּמָה יְיָ בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא בְּעִבְרוֹת צוֹרְרָי וְעוּרָה

חָאטְשָׁע עָם קוּמְט מִיר נָאךְ יְסוּרִים פַּר מִיְינָע עֲבֵירוֹת . פּוּן וָעגִין דַיין גְּרוֹיס גְּיָנאד :
(ו) כי וָוארוּם בִּיי דֶעם מוּיס אִיז נִיט דַיין גִידֶעכְנִשׂ. אִין דֶר גְרוּב וָועט דִיךְ לוֹיכֶן:
(ז) יעפּי אִיךְ בִּין מִיד מִיט מִיְינָע זִיפְצֶן אִיךְ מוּא מַאכֶן מִיאוּס מַיין בֶּעט אִיטְלִיכֶע נַאכְט
מִיט מִיְינָע מֶרֶערן טוּא אִיךְ מַיין בֶּעט מַאכֶן נַאס: (ח) עששה עָם אִיז וָוארֶען פַּר גְּלַאזְט
פַּר כַּעַס מִיְינָע אוֹיגֶן עָם אִיז וָוארֶען פַּר רוּקט מִיט אַלֶע מַיְינָע אַנְגֶסְטֶן: (ט) סורו קֶעהְרָט
אַיְיךְ אֲוֶועק פּוּן מִיר אִיר אַלֶע וָועלְכֶר פּוּן אוֹמְרֶעכְט וָוארוּם נָאט הָאט שׁוֹין צוּ גְּהָערְט
דָאס קוֹל פּוּן מַיין גִיוַויין אוּג וָועט מִיר שׁוֹין הֶעלְפֶן : (י) שמע נָאט הָאט שׁוֹין גִיהָערְט
מַיין גִיבֶּעט אִיךְ בִּין בָּטוּחַ אז נָאט וָועט בְּוִדאי מַיין תְּפִלָּה אָן נֶעמֶען : (יא) ישובו זַייא
וָועלֶן פַּאר שָׁעמְט וָוערֶן אוּג וָועלֶן דֶער שְׁרֶאקֶן וָוערֶן זַייא וָועלֶן זִיךְ אוֹמְקֶערֶן
צוּ מִיר זַייא וָועלֶן פַּאר שָׁעמְט וָוערֶן בְּאלְד :

ז (א) שגיון לדוד עָם אִיז אֲמְקָבְיִים צוּ דָוִד וָואס עֶר הָאט גִיזוּנְגֶען צוּא נָאט פּוּן וָועגֶן
כּוּשׁ בֶּן יְמִינִי דָאס מִיְינָע מֶעֶן שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ : (ב) ה' נָאט מַיין נָאט אִין דִיר הָאב
אִיךְ מִיךְ בְּאשְׁיצְט הָעלְף מִיר פּוּן מַיְינָע נָאךְ וָאגֶער אוּג בְּאשֵׁירְעם מִיךְ: (ג) פן טָאמֶער
וָועט עֶר פַּר צוּקֶן מִיךְ וִוי אַיין לֵייב אוּג וָועט צוּ בְּרֶעכֶן אוּג קֶיינֶר וָועט נִיט בְּשִׁירְמֶען:
(ה) ח' נָאט מַיין נָאט אוֹיב אִיךְ הָאב דָאס גִיטָאן אוֹיב עָס אִיז אַיין אוֹמְרֶעכְט אִין
מִיְינָע הֶענְט : (ה) אם אוֹיב אִיךְ הָאב פַּר גְעלְט שֶׁלֶעכְטֶם מַיְינָע פְּרִיד לַייט אוּג אוֹיב
אִיךְ הָאב אָפּ גִיצוֹיגֶן מַיְינָע בַּאלַייִדִיגֶר צוּ מַאכֶן זַיי נָאקְעט: (ו) ירדף זָאל מִיךְ נָאךְ יָאגֶן
מִין פַיינְט אוּג זָאל מִיךְ נֶרַייכֶן אוּג זָאל מִין לֶעבֶּן מַאכֶן מֶרֶערֶן בִּיז דֶר עֶרֶד אוֹיף אַייבִּיג: (ז) קומה שְׁטַייא אוֹיף נָאט מִיט

דיין

אֲלֵי מִשְׁפָּט צִוִּיתָ: ה וַעֲדַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָּ וְעָלֶיהָ
לַמָּרוֹם שׁוּבָה: ט יְיָ יָדִין עַמִּים שָׁפְטֵנִי יְיָ כְּצִדְקִי
וּכְתֻמִּי עָלָי: י יִגְמָר נָא רַע רְשָׁעִים וּתְכוֹנֵן צַדִּיק
וּבֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק: יא מָגִנִּי עַל אֱלֹהִים
מוֹשִׁיעַ יִשְׁרֵי לֵב: יב אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם
בְּכָל יוֹם: יג אִם לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ קַשְׁתּוֹ דָרַךְ
וַיְכוֹנְנָהּ: יד וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי מָוֶת חִצָּיו לְדַלְקִים יִפְעָל:
טו הִנֵּה יְחַבֵּל אָוֶן וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר: טז בּוֹר
כָּרָה וַיְחַפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יִפְעָל: יז יָשׁוּב עֲמָלוֹ
בְרֹאשׁוֹ וְעַל קָדְקָדוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד: יח אוֹדֶה יְיָ כְּצִדְקוֹ
וַאֲזַמְּרָה שֵׁם יְיָ עֶלְיוֹן:

דע׳ מִקְדָּר אִיז אַיִן שָׁכַח צוּ דַּיִּן תְּהִלָּתְךָ וַיילְ עֶר דָּאס אוּנְ נִיצְנִיץ דִי תּוֹרָה:

ח א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד: ב יְיָ אֲדֹנֵינוּ מָה

דַיִּין צָארְן וְוער אויף נִיהוּיבִּין אוּנ בַּשַׁיינְט מִיט דֶעם גְּרִים צָארִין וָאם דוּ וְועסְט מָאן אִין מַיינְע בְּאלַיידִינְגִּר אוּנ מוּא מִיךְ דֶעד וְועקְן אוּנ גִיב מִיר כֹּחַ מִשְׁפָּט צוּ טָאן אַיין גְּקָמָה אִין מַיינְע שׂוֹנְאִים דוּ הָאסְט אַזוֹ גִיבָּאסְן אִין דִּר תּוֹרָה צוּ טָאן אַיין נְקָמָה אִין שׂוֹנְאִים רְשָׁעִים: (ח) ועה״ח וְוען דִי שָׂרִים פוּן דִי פֶּעלְקֶר וְועלְן דִיךְ אַרוּם רִינְגְּלְן זָיי וְועלְן צוּדִיר תְּפִלָּה טָאן גַייא אויף צום הֵימְל צוּרִיק, זָאלְסְט נִיט מְקַבֵּל זַיין זַייעֶר תְּפִלָּה: (ט) ז׳ נָאם זָאלְ שְׁטָרָאפְן דִי פֶּעלְקֶר וויִ זַייעֶרע מַעֲשִׂים אִבֶּר מִיךְ זָאלְסְט׳ נָאם מִשְׁפָּטְן נָאר נָאךְ מַיין נִירְעכְטִיקְייט אוּנ וויִ מַיין גָאנְצְקַיים וָואם בַּיי מִיר אִיז: (י) יכפ׳ עֶר זָאלְ פַּר לְענְדִין דִי רְשָׁעִים פַּר זַייעֶר בַּייזְקַייט אוּנ זָאלְסְט אָן בְּרַייטְן דֶעם צַדִּיק דוּ פְּרוּבִּסְט דִי הֶעֶרְצֶר אוּנ דִי נִירִין דוּ וַויִסְט וְועֶר עָם אִיז אַיין צַדִּיק: (יא) מגי׳ מַיין בְּאשִׁילְד אִיז אויף נָאם עֶר הֶעלְפְּט דִי רֶעכְטְבַּאהַרְצִינְע הֶעֶרְצֶר: (יב) אלהים נָאם מִשְׁפָּט דֶעם גִּירעכְטִין אוּנ אויף נָאם אִיז אִין אֱמֶת אַלְע טָאג אִז עֶר זָעהְט דִי מַעֲשִׂים פוּן דִי רְשָׁעִים: (יג) אם אַז דֶר רָשָׁע קֶערְט זִיךְ נִיט אוּם פוּן זַייְנֶע מַעֲשִׂים זַיין שְׁוֵוערְד טוּט עֶר שֶׁארְפְּן אויף דֶעם צַדִּיק זַיין בּויגִין טוּט עֶר מְרָעכְן אוּנ טוּט אָנְגְּרַייפְן: (יד) ולו אוּנ נָאם בְּרַייט צוּ אִים אָן דִי כֶּלִים פוּן טוֹט, זַייְנֶע פַיילִין טוּט עֶר וְועֶרקְן צוּ דִי נָאךְ יָאגְערְש נָאךְ דֶעם צַדִּיק: (טו) הנה דֶער רָשָׁע גִיווינְט נָאר אוּמְרֶעכְט עֶר טוּט טְראגְן דָאם שְׁלֶעכְטְס אוּנ גִיווינְט פַאלְשְׁקַייט זַייְנֶע מַעֲשִׂים הָאבְן קֵיין קִיום נִיט: (טז) כיר אַיין גְרוּב הָאט דֶר רָשָׁע גִיגְראבְן פוּן זַייְנְט וְועגְן אוּנ עֶר פַאלְט אַלַיין אַרַיין אִין דֶעם גְרוּב וָואם עֶר הָאט אויף דֶעם צַדִּיק גִיגְראבְן: (יז) ישוב עם טוּט זִיךְ אוּמְקֶערְן זַיין מִידְקַייט אויף זַיין קָאפ, אוּנ אויף זַיין קָאפ וְועט זַיין רוּיב גִידְערְן: (יח) אודה איךְ טוּ לוֹיבְּן נָאם וְועֶן עֶר מַאכְט רֶעכְט זַיין מִשְׁפָּט צוּ טָאן אִין דִי רְשָׁעִים אוּנ איךְ טוּ זִינְגְן אוּנ לוֹיבְּן דֶעם נָאמְן פוּן דֶעם אוֹיבֶּרְשְׁטְן נָאמְ:

ח (א) למנצח צוּ שְׁמָארְקְן אויף דֶעם כְּלִי זְמֶר פוּן גַת: (ב) ח׳ נָאם אוּנְזֶער הֶארְ וויא

שטארק

אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל
הַשָּׁמָיִם׃ ג מִפִּי עוֹלְלִים וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן
צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׃ ד כִּי אֶרְאֶה
שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר
כּוֹנָנְתָּה׃ ה מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי
תִפְקְדֶנּוּ׃ ו וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר
תְּעַטְּרֵהוּ׃ ז תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַחַת
רַגְלָיו׃ ח צֹנֶה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי׃
ט צִפּוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים׃ י יְיָ
אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ׃

דָּעַר מִזְמוֹר דָּעַם אַז מַיִן דַּאַרְף לוֹיבֵין הַשֵּׁ״ת וָואס עֶר אִיז מַצִּיל פֶּן דָּעַם וָואס וִיל שֶׁלֶעכֶץ טָאן׃

ט א לַמְנַצֵּחַ עַל מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב אוֹדֶה יְיָ
בְּכָל לִבִּי אֲסַפְּרָה כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ ג אֶשְׂמְחָה
וְאֶעֶלְצָה בָךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ עֶלְיוֹן׃ ד בְּשׁוּב אוֹיְבַי

שְׁטַארְק אִיז דַּיין נָאמֶען אוֹיף דָּער גַאנְצֶער וֶועלְט דוּא גִיהֶערְשְׁט גֶעבִּין דַּיין שֵׁיינְהַייט
אוֹיף דָּעַם הִימֵל׃ (ג) מפי אָבֶּער פֶּן דָּעַם מוֹיל פֶּן דִּיא כֹּהֲנִים אוּנ לְוִים וָואס זַיינֶען
אַיין גִירִיכְט אִין בְּלוּט וִוי קְלֵיינֶע קִינְדֶר הָאסְטוּ גִיגְרוּנְד פֶּעסְט דַּיין שְׁטַארְקֶע לוֹיבּ אִין
דָּעַם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ פֶּן וֶועגִין דַּיינֶע בַּאלֵיידִיגֶר פֶּן וֶועגִין צוּ פַּר שְׁטֶערִין דָּעַם פַּיינְד
וָואס וִויל זֶעהֶן אָן אוּנְז אַיין נֶקְמָה׃ (ד) כי וֶוען אִיךְ טוּ זֶעהֶן דַּיינֶע הִימְלֶן דִּי וֶוערְק פֶּן
דַּיינֶע פִינְגֶר דִּי לְבָנָה מִיט דִּי שְׁטֶערִן וָואס דוּ הָאסְט אָן גִיבְּרֵייט׃(ה) מה וָואס אִיז גָאר
חָשׁוּב דֶּר מֶענְטְשׁ אַז דוּ זָאלְסְט אִים גִידֵיינְקֶן אוּנ וָואס אִיז דִּי לַייט וָואס קוּמֶן אַרוֹיס
פֶּן אָדָם אַז דוּ זָאלְסְט אוֹיף אִים בַּאפֶעלֶן׃ (ז) ותחסרהו דוּ הָאסְט גִימַאכְט דָּעַם מֶענְטְשֶׁן
אַבִּיסֶל וִוינְצִיגֶער פֶּן אַיין מַלְאָךְ, שֵׁיינְקֵייט אוּנ וֶוערְדִיקֵייט הָאסְטוּ אִים גִיקְרֵיינְט׃
(ז) תמשילהו דוּ הָאסְט גִימַאכְט אִים גִיוֶועלְטִיגֶן אוֹיף דַּיינֶע מַעֲשִׂים,אַלֶע דַּיינֶע בַּשֶּׁעפֶנֶשׁ
הָאסְטוּ גִיטָאן גֶעבֶּן אוּנ הָאסְט זַיי גִמַאכְט אוּנְטֶר טֶעניג אוּנְטֶר זַיינֶע פִּיס׃(ח) צנה שָׁאף
אוּנ רִינְדֶער אוּנ דִּי בְּהֵמוֹת פֶּן פֶעלְדֶר׃ (ט) צפור דִּי פֵייגִיל וָואס פְּלִיעֶן אוּנְטֶער דָּעַם
הִימִיל אוּנ דִּי פִישׁ פֶּן יַם. עֶר פָּארְט אִיבֶּער דִּי יַמִּים מִיט שִׁיפִין׃ (י) ה׳ נָאט אוּנְזֶר
הַאר וִויא שְׁטַארְק אִיז דַּיין נָאמֶען אִין דָּער גַאנְצֶער וֶועלְט׃

ט (א) למנצח על מות צוּא שְׁטַארְקֶען מִיט גִיזַאנְג אוֹיף דָּעַם כְּלִי זֶמֶר וָואס הֵייסְט עַל
מוּת לבן צוּ גֶעבִּין פַּאר שְׁטֵיין אָדֶער אוֹיף דָּעַם שְׁלֶעכְטִין מֶלֶךְ וָואס הֵייסְט לַבֵּן׃
(ב) אודה אִיךְ לוֹיבּ גָאט מִיט מַיין גַאנְצִן הַארְצִן אִיךְ טוּ דֶר צַיילֶן גָאר דַּיינֶע וואוּנְדֶר׃
(ג) אשמחה אִיךְ טוּ מִיךְ פְּרֵייעֶן אוּנ וֶועל לוּסְטִיג זַיין מִיט דִּיר אִיךְ טוּא זִינְגֶן אוּנ לוֹיבֶּן
דַּיין נָאמֶן וָואס אִיז גַאנְץ הוֹיךְ׃ (ד) בשוב וֶוען מַיינֶע פַּיינְד אַנְטְלֵייפֶן פַּר מִיר אַהִינְטֶר
זִיךְ

אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ מִפָּנֶיךָ: ד כִּי עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי
וְדִינִי יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק: ה גָּעַרְתָּ גּוֹיִם אִבַּדְתָּ
רָשָׁע שְׁמָם מָחִית לָעוֹלָם וָעֶד: ו הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת
לָנֶצַח וְעָרִים נָתַשְׁתָּ אָבַד זִכְרָם הֵמָּה: ח וַיְיָ לְעוֹלָם
יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ: ט וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק
יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים: י וַיְהִי יְיָ מִשְׂגָּב לַדָּךְ מִשְׂגָּב
לְעִתּוֹת בַּצָּרָה: יא וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא
עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְיָ: יב זַמְּרוּ לַיְיָ יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: יג כִּי דֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח
צַעֲקַת עֲנָוִים: יד חָנֵּנִי יְיָ רְאֵה עָנְיִי מִשֹּׂנְאָי מְרוֹמְמִי
מִשַּׁעֲרֵי מָוֶת: טו לְמַעַן אֲסַפְּרָה כָּל תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעֲרֵי
בַת צִיּוֹן אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ: טז טָבְעוּ גּוֹיִם בְּשַׁחַת
עָשׂוּ בְּרֶשֶׁת זוּ טָמָנוּ נִלְכְּדָה רַגְלָם: יז נוֹדַע יְיָ מִשְׁפָּט

זְיִךְ זַיי וְוַערן גִישְׁטְרוִיכְלט אוּנ פַּר לָאזִין פּוּן דִיר: (ה) כִּי וָואהְרוּם דוּ הָאסְט גִיטָאן מַיין דִין וּמִשְׁפָּט דוּ הָאסְט זִיךְ גִיזעצְט אוֹיף זַיין שְׁטוּל מִשְׁפָּטְן דוּא רֶעכְטֶפֶארְטִיגֶר שׁוֹפֵט: (ו) גערה דוּ הָאסְט אָן גִישְׁרִיעֶן אוֹיף דִי פָּעלְקֶר דוּ הָאסְט גִימַאכְט פַּר לִירִין דֶעם רָשָׁע זַייעֶר נָאמֶן הָאסְטוּ אוֹיס גִימַעקְט אַז כָּשׁוּם וָועט קוֹמְעֶן: (ז) האריב דִי פַיינְד זַיינֶן צוּ נָאנְצֶן זַיי וָועלְן חֻרוּב וָוערְן אוֹיף אַייבִּיג זַייעֶרע שְׁטֶעט. אוּנ זַייעֶר שְׁטֶעט הָאסְטוּ צוּ פֵּירְט זַייעֶרע גִידַאנְקֶן אִיז פַּר לָאזִין גִיוָואהְרְן: (ח) וחי אוּנ נָאט וָועט אַייבִּיג זִיצֶן עֶר וָועט אֶן גְרַייטִין זַיין שְׁטוּל צוּ מִשְׁפָּטִין דִיא רֶשָׁעִים אוֹיף אַייבִּיג: (ט) והוא אוּנ עֶר וָועט מִשְׁפָּטְן דִיא וָועלְט מִיט גִירֶעכְטִיגקַייט אוּנ דִיא פָּעלְקֶער וָועט עֶר מִשְׁפָּטִין מִיט רֶעכְט פַּארְטַיקַייט: (י) והי׳ אוּנ הִשׁ׳ת וָועט זַיין אַיין שְׁטַארְקַייט צוּ דִי פַּרְשְׁטוֹיסְנֶע יִשְׂרָאֵל אַיין שְׁטַארְקַייט צוּ דִי וָואהְ בִּיי צַייטֶן אִין גְנוֹיגֶן פַּיל צַייטֶן אִין צָרוֹת: (יא) ויבטחו אוּנ זַיי וָועלְן זִיךְ פַּר זִיכֶערְן אִין דִיר דִי וָואהְ וַויסְטְן דַיין נָאמֶן וָוארום דוּ הָאסְט נִיט פַּר לָאזִין דַיינֶע פָּארְשֶׁטֶר נָאט: (יב) זמרו זִינְגְט צוּ נָאט וָואהְ וַויְנְט אִין צִיוֹן. וָאנְט צְווִישְׁן דִי פָּעלְקֶר זַיין וָועלְט: (יג) כי וָוארום עֶר פָּארְשְׁט דָאם בְּלוּט. זַייא הָאט עֶר גִידַאכְט וָואהְ זַיי הָאבְּן פַּר נָאסְן דָאם בְּלוּט. עֶר הָאט נִיט פַּר נָעסְן דָאס גִישְׁרִיי פּוּן דִי פְּרוּמֶע: (ד) חנני זַייטְן זַיי אִיךְ נָאט זָעה מַיין פֵּיין פּוּן מֵיינֶע פַיינְד הַייבּ מִיךְ אוֹיף פּוּן צוּ קוּמֶן אִין דִי טוֹיעֶרִין פּוּן טוֹיט: (טו) למען פּוּן וָואנְען אִיךְ וָועל דִיר צַייטֶלִין נָאר דַיין לוֹיבּ אִין דִי טוֹיעֶרִין פּוּן צִיוֹן אִיךְ וָועל מִיךְ פְּרֵייעֶן מִיט דַיין הִילְף: (טו) מבני דָאם וָועל אִיךְ זָאגְן דִי פָּעלְקֶר זַיינֶן דִר מְרוּנְקֶן גִיוָואהְרְן אִין דֶעם גְרוּבּ וָואהְ זַיי הָאבְּן גִימַאכְט.אִין דֶר נָעץ וָואהְ זַיי הָאבְּן בְּדַאלְטֶן פּוּן אוּנְזֶערְם וָועגְן אִיז בְּצוּוואוּנְגְן זַייעֶרע פִּיס: (יז) נודע עֶר אִיז בְּעוּוואהְרְט מִיט עֶר שְׁטְרוִיכְלְן נָאט אוֹיף דֶר וָועלְט אַז עֶר טוּט מִשְׁפָּט.מִיט דִי וָועֶרְק פּוּן זַיינֶע הָענְט טוּט עֶר שְׁטְרוִיכְלְן

דעם

עָשָׂה בְּפָעַל כַּפָּיו נוֹקֵשׁ רָשָׁע הִגָּיוֹן סֶלָה: יח יָשׁוּבוּ
רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים: יט כִּי
לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח אֶבְיוֹן תִּקְוַת עֲנִיִּים תֹּאבַד לָעַד:
כ קוּמָה יְיָ אַל יָעֹז אֱנוֹשׁ יִשָּׁפְטוּ גוֹיִם עַל פָּנֶיךָ:
כא שִׁיתָה יְיָ מוֹרָה לָהֶם יֵדְעוּ גוֹיִם אֱנוֹשׁ הֵמָּה סֶלָה:

דְּעַת מְמַלֵּא מוּט דַּעַת צְיָלִין וְיוֹא דְּעַר רָשָׁע וְאַלְעַם זְיךְ בְּנַאֲוָה וְוֵיל עֶר אִיז זַיִּיעֶר בַּעֲלַחַ׃

יום ב׳ יא לָמָה יְיָ תַּעֲמֹד בָּרָחוֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת
בַּצָּרָה: ב בְּגַאֲוַת רָשָׁע יִדְלַק עָנִי יִתָּפְשׂוּ
בְּמִזְמוֹת זוּ חָשָׁבוּ: ג כִּי הִלֵּל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ
וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יְיָ: ד רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ אֵין
אֱלֹהִים כָּל מְזִמּוֹתָיו: ה יָחִילוּ דְרָכָיו בְּכָל עֵת מָרוֹם
מִשְׁפָּטֶיךָ מְנֻגָּדוֹ כָּל צוֹרְרָיו יָפִיחַ בָּהֶם: ו אָמַר בְּלִבּוֹ
בַּל אֶמּוֹט לְדוֹר וָדוֹר אֲשֶׁר לֹא בְרָע: ז אָלָה פִּיהוּ
מָלְא וּמִרְמוֹת וְתֻךְ תַּחַת לְשׁוֹנוֹ עָמָל וָאָוֶן: ח יֵשֶׁב
בְּמַאְרַב חֲצֵרִים בַּמִּסְתָּרִים יַהֲרֹג נָקִי עֵינָיו לְחֶלְכָה

דַּעַם רָשָׁע, דָּאם וְוָעט מָעַן תָּמִיד רַיִּיזן אוּג לוּיבֶּן הַשִּׁי׳ת: (ח) ישובו זַיי וְוָעלֶן זִיךְ וְוִידֶער
קֶערֶן דִּי רְשָׁעִים אִין טִיפֶּין גְּרוּב פּוּן גֵּיהִנֹּם אַלַע דִּי פְעלְקֶר דִּי וָאם פַּר נָעסֶן אִין נָאט:
(יט) כי נִיט אוֹיף אֵייבִּיג וָועט פַּר גֶעסֶין וָוערִין דַּר גוּט בַּאדַערפְּטִינֶר, דָּאם הָאפֶּין פּוּן
דִּיא אָרְימֶע זָאל פַּאר לָארֶן וָוערִין אוֹיף אֵייבִּיג דָּאם וָועט גִּיט זַיין: (כ) קומה שַׁטַיִיא
אוֹיף נָאט בַּאלְד, עֶר זָאל זִיךְ נִיט שׁטַארְקִין דָּער מַאן אוֹיף לַאנְג. עם זָאלִין וָוערִין
גְּמִשְׁפָּט דִּיא פְּעלְקֶער פַּאר דִיר: (כא) שיתה טוּא נָאט אוֹיף זַיִיא אַהֲרשׁאפְט זָאלִין
וויסִין אַלַע פְּעלְקֶער אז זַיִיא זַיינֶען מֶענְטשׁין אוּג דוּא בִּיסט נָאט אוֹיף אֵייבִּיג:

י (א) למה ח׳ דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גֵּיוָאגְט וָוארוּם נָאט שׁטַייסְטוּ גְלַייךְ וִוי פּוּן וַוייטֶן טוּסְט דִיךְ
פַּר הוֹילֶן אִין צַייטֶן פּוּן אֲנְגְסְט: (ב) בגאות מִיט דָעם הָאפֶּערדִיקְייט פּוּן רָשָׁע טוּט עֶר
נָאךְ לַייגֶן דָעם אָרְימֶאן דִי עֲנָיִים וָועֶרן גֶהָאפְט מִיט דִי גֶדָאנְקֶן וָואם דֶר רָשָׁע טַראכְטְ
אוֹיף זַיי: (ג) כי דֶר רָשָׁע לוּיבְט זִיךְ אז עֶר בָּקוּמְט זַיין גְלוּסְטִיקְייט אוּג דֶר גֶזִיכֶּן לוּיבְט
זִיךְ מִיט דָעם וָואם עֶר דֶר צַארְנִיגְ נָאט: (ד) רשע דֶר רָשָׁע מִיט זַיין הָאפֶּרדִיג פָּנִים וָאגְט
עֶר קַיינֶר פָּארְשׁט נִיט זַיינֶע מַעֲשִׂים, עם אִיז נָאר קַיין נָאט אִיז אֵלֶיין זַיין טַראכְטֶין:
(ה) יחילו עִם טוּעֶן בַּאגְלֶיקְן זַיינֶע וְועגֶן אַלַע צַייט זַיין מִשְׁפָּט מַאכְסְטוּ הוֹיךְ אוּג וַוייט פּוּן
אִים אַלַע זַיינֶע בַּייזֶינֶר טוּט עֶר נָאר אַבָּלאז פַּאלִין זַיי: (ו) אמר עֶר טַראכְטְ אִין הַארְצֶן
אִיךְ וָועל אַייבִּיג נִיט גֶניְיטֶיגְט וָועֶרן אֶפִּילוּ מַיינֶע קִינְדֶר קִינְדֶר עִם וָועט נִיט זַיין קַיין
שְׁלֶעכְטְ׃ (ז) אלה פְּלוּכִין אוּג פַּאלְשׁ שְׁבוּעוֹת אִיז זַיין מוֹיל פוּל רַמָאוֹת אוּג פַּאלְשׁקַייט
אונטער

יְצָפְנוּ: ט יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְסֻכּה יֶאֱרֹב
לַחְטֹף עָנִי יַחְטֹף עָנִי בְּמָשְׁכוֹ בְרִשְׁתּוֹ: י יִדְכֶּה
יָשַׁח וְנָפַל בַּעֲצוּמָיו חֵל בְּאִים: יא אָמַר בְּלִבּוֹ שָׁכַח
אֵל הִסְתִּיר פָּנָיו בַּל רָאָה לָנֶצַח: יב קוּמָה יְיָ אֵל
נְשָׂא יָדֶךָ אַל תִּשְׁכַּח עֲנָוִים: יג עַל מֶה נִאֵץ רָשָׁע
אֱלֹהִים אָמַר בְּלִבּוֹ לֹא תִדְרֹשׁ: יד רָאִתָה כִּי אַתָּה
עָמָל וְכַעַס תַּבִּיט לָתֵת בְּיָדֶךָ עָלֶיךָ יַעֲזֹב חֶלְכָּה
יָתוֹם אַתָּה הָיִיתָ עוֹזֵר: טו שְׁבֹר זְרוֹעַ רָשָׁע וְרָע
תְּדָרוֹשׁ רִשְׁעוֹ בַל תִּמְצָא: טז יְיָ מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד
אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ: יז תַּאֲוַת עֲנָוִים שָׁמַעְתָּ יְיָ תָּכִין
לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ: יח לִשְׁפֹּט יָתוֹם וְדַךְ בַּל יוֹסִיף
עוֹד לַעֲרֹץ אֱנוֹשׁ מִן הָאָרֶץ:

רמ״ר מִכְּתָב יָאִים רֵיא צְרוֹת וְיאִם רַע צְרִיכָ רְאִם אִיז אֶלְץ לְמוֹבָה כְּבִי דְאִם זָאל אִיס אִם דָעַמְּעַנְטָן וַיינְע עֲבֵירוֹת אוּן נָעִם וּוּכָה וַיין לְמוֹם הָבָּא אֲבָעֵר רֵיא הַצְלָחָה פוּן רָשָׁע אִיז אִים לְהָעָה:

יא א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד בַּיְיָ חָסִיתִי אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי

אוּנְטֶער זַיין צוּנג בְּעִטְרוּג אוּן אוּם רְעַכְט: (ח) ישב עֶר זִיצְט אִין לוּגֶר אִין בְּהַאלְטְעִנְע עֶרְטֶר עֶר הַרְגָעט דְעם רַיינְעם זַיינְע אוֹיגֶן טוּעֶן לוּגֶן צוּ דָעם אֲרֵימֶאן: (ט) יארוב עֶר טוּט לוֹיעֶרְן אִין בְּהֶעלְטֶנִישׁ וְוִי אַלַייב אִין זַיין בַּיידֶל עֶר טוּט לוֹיעֶרְן צוּ חַאפֶּן דָעם אֲרֵימֶאן עֶר חַאפְּט דָעם אֲרֵימֶאן אז עֶר טוּט אִים צִיקֶן אִין זַיין נָעץ: (י) ידכה עֶר טוּט זִיךְ מַאכֶן וְוִי אַצוּבְּראכְנֶר אוּג טוּט זִיךְ אִיין בַּיינְין אוּג וְוִי טוֹטֶן פְּאלֶין דּוּרְךְ זַיין שְׁטַארְקְיים דִיא אֲרֵימֶע: (יא) אמר עֶר טָראכְט זִיךְ אִין הַארְצֶן גָאט פַּר נָעסְט זַיינְע שֶׁיכְּעִטְקֵייט עֶר הָט בְּהַאלְטֶן זַיין פָּנִים אוֹיף אַייבִּיג נִיט צוּ זֶעהֶן: (יב) קומה דְרוּם שְׁטֵי אוֹיף נָאט נֶעמְט דִיא אוֹיף דַיין הָאנְט דוּ זָאלְסְט נִיט פַּר גֶעסֶן דִי אֲרֵימֶע: (יג) על דֶר רָשָׁע פַּר נָואס דֶר צֶערְיכְט נָאט וַיילְסְט עֶר טְרַאכְט אִין הַארְצֶן דוּ טוּסְט נִאר נִיט פָארְשְׁטֶן זַיינְע מַעֲשִׂים: (יד) ראיתה אָבֶּר דוּא נָאט עֶרְהָסְט אַלֶע בְּעִטְרוּג אוּג דָעם צָארְן פּוּן דָעם רָשָׁע וְוִיל דוּא וַיילְסְט שְׁטֶרָאפֶן דָעם רָשָׁע אִיז עָם אִין דַיין מַאכְט אוֹיף דִיר קֶען זִיךְ פַּר לָאזֶן דֶר אֲרֵימֶר בִּיזְט פּוּן אַייבִּג אִיין הֶעלְפֶּר צוּ אַיין יָתוֹם: (טו) שברו בְּעט אֵיךְ צוּ בְּרֶעכְּךְ דָעם כֹּחַ פּוּן דֶם רָשָׁע אוּג דֶר רָשָׁע אז דוּ וְוִעסְט זוֹכֶן זַיין רִשְׁעוֹת וָאלְסְטוּ נִיט גִיפִּינֶן: (טז) יי נָאט אִיז אִין מֶלֶךְ אוֹיף אַייבִּג דִי כְּנַעֲנִים זַיינֶן פַּר לָארֶן גִינָאנֶן פּוּן זַיין לַאנְד: (יז) תאות דָאם וואונְש פּוּן דִי עֲנָוִים הֶערְסְטוּ נָאט שֶׁטֶענְדִיג וָאלְסְטוּ אָן בְּרֵיטֶן זַייעֶר הַארְץ עָם זָאל פַּאר נֶעמֶן דַיינְע אוֹיעֶרְן: (יח) לשפוט צוּ מִשְׁפָּטֶן אַיין יָתוֹם אוּג אַיין אֲרוּמָאן עֶר זָאל נִיט מֶערְן צוּ בְּרֶעכֶן אַיין שַׁלָאפִין מֶענְטְשֶׁן פּוּן דֶר עֶרְד:

יא (א) למנצח אִין נָאט טוּא אֵיךְ מִיךְ בַּשִׁיצֶן וְוִי רַעט אִיר פּוּן מִיר אַייעֶר בַּאֶרְט דָאנ

נוּדִי הַרְכֶם צִפּוֹר׃ ב כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן
קֶשֶׁת כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יֶתֶר לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל לְיִשְׁרֵי
לֵב׃ ג כִּי הַשָּׁתוֹת יֵהָרֵסוּן צַדִּיק מַה פָּעָל׃ ד יְיָ בְּהֵיכַל
קָדְשׁוֹ יְיָ בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ עֵינָיו יֶחֱזוּ עַפְעַפָּיו יִבְחָנוּ בְּנֵי
אָדָם׃ ה יְיָ צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ׃
ו יַמְטֵר עַל רְשָׁעִים פַּחִים אֵשׁ וְגָפְרִית וְרוּחַ זִלְעָפוֹת
מְנָת כּוֹסָם׃ ז כִּי צַדִּיק יְיָ צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנֵימוֹ׃

דער מזמור שטראפט דעם מענטשין וואס איז מיט דעם הארץ פאלש און רעם מיט דעם מויל נוט׃

יב א לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב הוֹשִׁיעָה יְיָ
כִּי גָמַר חָסִיד כִּי פָסוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם׃ ג שָׁוְא
יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ שְׂפַת חֲלָקוֹת בְּלֵב וָלֵב
יְדַבֵּרוּ׃ ד יַכְרֵת יְיָ כָּל שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת
גְּדֹלוֹת׃ ה אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ
מִי אָדוֹן לָנוּ׃ ו מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאֶנְקַת אֶבְיוֹנִים עַתָּה

הייסט אייער מלך דוד איז פאר וואגילט וויא איין פויגל׃ (ב) כי דען דיא רשעים טוען
טרעטן דעם בויגן זיי ברייטן אן זייערע פיילן אויף דעם שנור פון דעם בויגן צו שיסין
אין דר פינצטר צו די רעכט פארטיגע הערצר׃ (ג) כי וואר וים די גרונטין פון דר וועלט
זיינן צו פירט גיווארן וואס די כהנים זיינן גיהרגת גיווארן אבר איך בין אין דר זאך
גרעכט וואס האב איך דא גטאן שלעכץ׃ (ד) ה׳ גאט ב׳ה איז אין זיין הייליגין פאליץ
גאט זיין שטול איז אין הימל גאנץ הויך אבר זיינע אויגין זעהן אויף דער ערד, זיינע
ברעמן טוען פרובן די לייט׃ (ה) ה׳ גאט פרובט דעם צדיק אויב ער וועט בשטיין בייא
יסורים אבר ארשע וואס האט ליב רויב האט גאט פיינד׃ (ו) יסמר ער מאכט רעגנן אין
גיהנם אויף דיא רשעים הייסע קוילין פייער און שוועביל אונ ווינט פון פייער דאס
איז דער טייל פון זייער כוס פון פורעניות׃ (ז) כי וואר וים גאט איז אגירעכטער ער
האט ליב גרעכטיקייט דיא רעכט פארטיגע זעהן זיין פנים׃

יב (א) למנצח אויף דעם כלי זמר פון אכט סטרונס׃ (ב) הושיעה העלף גאט עס האט זיך
אויס גלאזן פון צו זיין אחסיד עס איז אויס גיגאנגן איין אמת זאגר פון מענטשין׃
(ג) שוא פאלשקייט טוען זיי ריידין איינר מיט זיינם גיזעלן גלאטע לעפצין גלייך ווי זיי
האבן צוויי הערצר טוען זיי ריידין מיטן מויל שלום אונ אין הארצן זיינן זיי שונאים׃
(ד) יכרת גאט זאל פר שניידן אלע די גלאטע לעפצן די צונג וואס רעט גרויסע זאכין׃
(ה) אשר וואס זיי זאגן מיט אונזר צונג ווערין מיר שטארק אונ גרויס אונזערע לעפצין
איז ביי אונז צו ריידן וואס מיר ווילן ווער איז אויף אונז אהאר׃ (ו) משד פון דעם רויבן
די עניים פון דס גשריי פון נויט בדערפטיגע זאגט גאט אצונד וועל איך אויף שטיין
אונ

אָקוּם יֹאמַר יְיָ אָשִׁית בְּיֶשַׁע יָפִיחַ לוֹ׃ ו אִמְרוֹת יְיָ
אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזֻקָּק
שִׁבְעָתָיִם׃ ח אַתָּה יְיָ תִּשְׁמְרֵם תִּצְּרֵנוּ מִן הַדּוֹר
זוּ לְעוֹלָם׃ ט סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן כְּרֹם זְלוּת
לִבְנֵי אָדָם׃

דָּוִד מִזְמוֹר אֵין אֱלֹהָה נָכוֹן אֲבָבְשָׁם אֵין בָּהֶם וְשָׁכֵם אֵין צִיּוֹן צְהָה וְאֵל עֵר דָּם כּוּסוֹר יְאַנֵּן׃

יג א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב עַד אָנָה יְיָ תִּשְׁכָּחֵנִי נֶצַח
עַד אָנָה תַּסְתִּיר אֶת פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי׃ ג עַד אָנָה אָשִׁית
עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי יָגוֹן בִּלְבָבִי יוֹמָם עַד אָנָה יָרוּם אֹיְבִי
עָלָי׃ ד הַבִּיטָה עֲנֵנִי יְיָ אֱלֹהָי הָאִירָה עֵינַי פֶּן אִישַׁן
הַמָּוֶת׃ ה פֶּן יֹאמַר אֹיְבִי יְכָלְתִּיו צָרַי יָגִילוּ כִּי אֶמּוֹט׃
ו וַאֲנִי בְחַסְדְּךָ בָטָחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה
לַיְיָ כִּי גָמַל עָלָי׃

דָּוִד מִזְמוֹר רָעַם פֹּזֵר דַּיָּא צוּיֵיא פְּתִי מְקֻרָּשִׁים וְאָם נִיצְגָן הֵיכוּב נִיחְאַרְזָן רוּדְךָ נְבוּכַדְנֶצַּר אוּנ מִיכְטוּם׃

יד א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד אָמַר נָבָל בִּלְבּוֹ אֵין אֱלֹהִים
הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה אֵין עֹשֵׂה טוֹב׃ ב יְיָ

אוּנ וְיעִ׳ טָאן מִיין הֵילְף צוּ דָעם וָואס דָּר רָשָׁע וְויִ׳ אַוועק בְּלָאן׃ (ו) אמרות נָאמֶס רַייד זַיינָן רַייגָע אוּנ אֲמָתַּע רַייד וְוי גְלַייטְרֶטָע זִילְבֶּר וָואס מָעַן לַייטְרֶט אוּיס דָעם בָּעסְטֶן עֶרד וָואס אִיז גִילַייטְרֶט זִיבֶּן מָאל׃ (ח) אתה דוא נָאט נָאלְסְט וַיִיא הֵימִין וָאלְסְט זַיי בַּאשִׁירְמֶען דִיא עָנַיִים פּוּן דָעם שְׁלֶעכְטֶן דוֹר אוֹיף אייבִּיג׃ (כ) סביב דִיא רְשָׁעִים גַייֶען אַרוּם אַיין שְׁלֶינגֶן זַיי וְויִא אַרוּיבּ מְהֵיעֶר וָאס פַּרְעכְט מְעַנְשִׁין׃

יג (א) למנצח צוּ שַׁמְּאַרְקֶן דָעם נַוואנְג צוּ דָוִד׃ (ב) עד ביז וַואנָען נָאט וועסְטוּ מִיךְ פַּר גָעסָן תָּמִיד בִּיז וואנן וועסְטוּ פַּר בָּארגן דַיין פָּנִים פּוּן מִיר׃ (ג) עד ביז וַואנָען וָועל אִיךְ טָאן תַּראכְטֶן תְּרוּיעֶרקִייט אִין מִיין הַארְצִין אֶלע טָאג, ווי לַאנג וועט זִיךְ אוֹיף הַייבֶּן מַיין פַייִנְט אוֹיךְ מִיר׃ (ד) הביטה קוּק אוּנ עַנְטפָּער מִיר מַיין גָאט דָר לַייכְט מַייִנָע אוֹיגִן ווי אִיךְ וָאל נִיצוּ וועֶרן פּוּן דִי פַייִנְט אִיךְ וָאל נִיט אַנְשְׁלָאפֶן וָועֶרן מִיט שְׁלָאפְּפּוּן פּוּן טוֹיט׃ (ה) פן עָם וָאל נִיט זָאגָן מַיין פַייִנְד אִיךְ הָאבּ אִים פַּר לֶעגָם מַייִנָע בַּאלַיידִיגֶר וָועלֶן זִיךְ פְרַייען אז אִיךְ וָועל וָועֶרן גֶירְעֶרט׃ (ו) ואני אוּנ אִיךְ אִין דַיין גְנָאד פַּאר זִיכֶּער אִיךְ מִיךְ עָם טוּט זִיךְ פְרַייען מִיין הַארְץ מִיט דַיין הִילְף אִיךְ טוּא זִינגָן צוּ נָאט וָויל עֶר אִיז מִיט מִיר נוֹמָל חָסָד׃

יד (א) למנצח צוּ שַׁמְּאַרְקֶן זִיךְ וָאנָט דָוִד דָאס זָאגָט דָר שְׁלֶעכְטֶער אִין זַיין הַארְצִין עָם אִיז נִיט דָאקֶין נָאס זַייא הָאבֶּן פַּאר דְאַרבִּין זַיי הָאבּן נִיטָאן מִיאוֹסְע וָועֶרק זַיי מוּזָען גִים קֶיין גוּטֶס׃ (ב) יי נָאט טוּט קוּקֶן פּוּן דָעם הִימֶעל אוֹיף דִי מֶענְטְשֶׁן צוּ זָעהֶן

מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם לִרְאוֹת הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל
דֹּרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים: ג הַכֹּל סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה
טוֹב אֵין גַּם אֶחָד: ד הֲלֹא יָדְעוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן אֹכְלֵי
עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם יְיָ לֹא קָרָאוּ: ה שָׁם פָּחֲדוּ פָחַד כִּי
אֱלֹהִים בְּדוֹר צַדִּיק: עֲצַת עָנִי תָּבִישׁוּ כִּי יְיָ מַחְסֵהוּ:
ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְיָ שְׁבוּת עַמּוֹ
יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:

דער מזמור לדוד. ריא מרית, ראס דער פרעמדש, זאל זיך נישט זיין ווי דער ווילדער חיה, נאר ער זאל זיך זיין ווי דער פרומער מענש:

טו א מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר
קָדְשֶׁךָ: ב הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת
בִּלְבָבוֹ: ג לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה
וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ: ד נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס
וְאֶת יִרְאֵי יְיָ יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמֵר: ה כַּסְפּוֹ
לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח עֹשֵׂה אֵלֶּה
לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם:

אויב עם איז דא אקלונגר זאל פארשטיין נאט: (ג) הכל אלע האבן אפ גיקערט פון גוטען ווענ אלע צו זאמען זיינען אומווירדיג טוען גיט קיין גוטין גיט איינער אויך: (ד) הלא פר ווארר זיי ווייסין אלע ווערקער פון אום רעכט די ווארט עסין מיין פאלק אזו ווי מען עסט ברויט די ווארט רופין גיט אין נאט ווארם פאר אין סוף זייא האבין ניהאט קהריב מיט זיין חיל בייא ירושלים אונ בלשצר: (ה) שם דארטין האבין זייא זיך גפארכטן אגרויסע פארכט ווארים נאט איז גיווען צו הילף אין דעם דור פון צדיקים: (ו) עצת דאס טראכטונג פון דעם עני טוט ער פאר שעמען ווארם ער טראכט אז נאט איז זיין באשיצר: (ז) מי ואנט דוד אויף גלות בבל ווער ווארם ווילט בעבין אז עם זאל שוין באלד זיין פון דעם ווארם רוהם אין ציון זאל זיין די הילף פון ישראל אז נאט ווענט אום קערין די גיפינגקענש פון זיין פאלק יעקב ווענ זיך פרייען אונ ישראל ווענט זיך פרייען אויף זייער בתחון ווארם זייא האבין גיהאט אויף נאט:

טו (א) מזמור אדויב צו נאט פון דוד. דו נאט ווער גיהער צו ווארנען אין זיין ניצעלט אונ ווער גיהער צו רוען אין זיין הייליגן בארג. דער גיהמ"ק: (ב) הולך דר ווארם נייט מיטן נאנצין הארצין אונ טוט גירעכטיקייט אונ רעט אמת ווארם ער האט אין הארצן: (ג) לא ער ווילונט ניט זיין צונג צו זאגן רכילות ער טוט ניט זיין נוטן קריינד קיין ביזין ער האט נית גליטן שאנד איבר זיין קרוב ווארום ער האט אים אליין גישטראפט ווען ער האט נית רעכט גיטאן: (ד) נבזה דער ווארם איז מכזיה פון זיך זיינע מעשים איז אין זיינע אוגין כיאום אונ די פרומע ליים טוט ער ערליך האלטין אז ער שוערט

מז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ:
ב אָמַרְתְּ לַיי אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ:
ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצוֹ הֶמָּה וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצֵי
בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהֲרוּ בַּל אַסִּיךְ
נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׂפָתָי:
ה יי מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים
נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ
אֶת יי אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:
ח שִׁוִּיתִי יי לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט: ט לָכֵן
שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי
לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת

שִׁוועֶרט זִיךְ זֶעלְבֶּסְט שׁלֶעבּן צוּ טָאן מוּט עֶר גִיט עוֹבֶר שְׁבוּעָה זַיין: (ה) כפשוטו זַיין גָעלְט הָאט עֶר גִיט אַנגֶעלִיגן אוֹיף רַוחִים עֶר הָאט גִים גִינוּמֶען קֵיין שוּחַד מְקַיֵּם צוּ זַיין זַיין אַיין רַייצֶנֶם. וְיוֹרֵא עִם טוּט וָאוֹם דָא שֶׁטֶיט וְועֶרט גִיט אַרָאפּ נְעֶרוּקט אַייבִּיג:
מז (א) מכתם דָאס גִיזאנְג הַייסְט מִכְתָּם. הִיט מִיךְ נָאט וָואוֹרוּם אִיךְ הָאבּ מִיךְ אִין דִיר בֶּאשִׁיצְט. אַזוֹ זָאגְט דָוִד צוּ זַיין נֶפֶשׁ: (ב) אמרת דוּ טוּסְט שְׁטֶענְדִיג זָאגִין צוּ נָאט דוּ בִּיסְט מַיין הֶער מַיינֶע טוֹבוֹת וָואם דוּ טוּסְט מִיר אִיז גִיט פַּר מַיין צְדָקוֹת נָאר פּוּן חֶסֶד: (ג) לקדושים אוּנ פּוּן וָועגִין דִי הַייליגֶע צַדִּיקִים וָואם זַיינֶען אוֹיף דֶר וֶועלְט אוּנ דִי שְׁטַאנְדְקֶע צַדִּיקִים, נָאר מַיינֶע בֶּדֶערְפְּנִישׂ אִיז אֲלַיין דוּרְךְ זַיי: (ד) ירבו עִם זָאל וָועֶרִין גִימֶעֶרְט זַייעֶר צָארֶנ וַויל זַיי הָאבִּין זִיךְ גִיאַיילְט צוּ דִינֶען עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אָבֶּער אִיךְ וֶועל גִיט נִסְכֵּי גִיסְן פּוּן בְּלוּט שֶׁבֶּרַיינֶען אוּנ וֶועל גִיט מְרַאגֶן זַייעֶרע נָעמֶען אוֹיף מַיינֶע לֶעפְצֶען: (ה) י דוּ בִּיסְט מַיין נָאט כַּיין טַייל אוּנ מַיין בֶּעכֶער דוּ טוּסְט אוּנְטֶער לֶעהֶנֶען מַיין הָאנְד אוּ דוּ זָאלְסְט גִיפָּאלֶן אִין מַיין גוֹרָל אוּ אִיךְ זָאל דִיךְ אֶן נֶעמֶען פַּר אֲנָאט אוּנ זָאל גְלוֹיבִּין אִין דִיר: (ו) חבלים מַיין חֵלֶק וָואם אִיז גִיפָּאלִין מִיט זִיכֶּקִיט אוֹיךְ דִי יְרוּשָׁה וָואם אִיךְ הָאבּ נִירְשְׁתְּ פּוּן דִי אֲבוֹת אִיךְ זָאל נָאט דִינֶען אִיז זַייעֶר שֵׁיין אוֹיךְ מִיר: (ז) אברך אִיךְ טוּא לוֹיבֶּן נָאט וָואם עֶר הָאט מִיר דִי עֵצָה גִיגֶעבֶּן אוּ אִיךְ זָאל אִים מְקַבֵּל זַיין פַּר אֲנָאט. אוֹיךְ בִּיי נַאכְט אוּ אִיךְ בִּין מִיד פּוּן אַרבַּייט טוּעֶן מִיךְ שְׁטַראפִּין מַיינֶע גִירִין צוּ הָאלְטֶן זִיךְ אָן נָאט בִּ"ה: (ח) שי"ת אִיךְ טוּא שְׁטֶעלִין פַּר מִיר שְׁטֶענְדִיג נָאט הָאט פָארְכְט וָואוֹרוּם אוּ עֶר שְׁטֶיט בַּייא מַיין הָאנְד וָועל אִיךְ גִיט אוֹיס גְלִיטְשָׁען: (ט) לכן דְרוּם טוּט לוֹיסְטִיג זַיין מַיין הַארְץ אוּנ טוּט זִיךְ פְרֵייעֶן מַיין נְשָׁמָה אוֹיךְ מַיין לַייב וֶועט רוּעֶן פַּר זִיכֶערהַייט אִין קֶבֶר: (י) כי וָואוֹרוּם דוּ וָועסְט נִיט פָאר לָאזִין מַיין נֶפֶשׁ צוּם גְרוּבּ פּוּן גֵיהִנֹּם דוּ וָועסְט נִיט נֶעבִּין דַיין פְרוּמֶען צוּ זֶעהֶן דֶעם גֵיהִנֹּם: (יא) תודיעני זָאלְסְט מִיךְ מַאכִּין וִויסִין דֶעם וֶועג פּוּן חַיי עוֹלָם הַבָּא אִיךְ

שָׂחַת׃ יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת
פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃

דָּעֵר מְמֵיר לְעָרְטְעֶן אַז דָּוִד פָּסְקֶנְט דָּאס השי"ת אַלְ אִים נָיט פְּרוּכְטְן מִיט אַיין עֲבֵירָה׃

יז א תְּפִלָּה לְדָוִד שִׁמְעָה יְיָ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי
הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה׃ ב מִלְּפָנֶיךָ
מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים׃ ג בָּחַנְתָּ לִבִּי
פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא זַמֹּתִי בַּל יַעֲבָר
פִּי׃ ד לִפְעֻלוֹת אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ אֲנִי שָׁמַרְתִּי
אָרְחוֹת פָּרִיץ׃ ה תָּמֹךְ אֲשֻׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ בַּל
נָמוֹטוּ פְּעָמָי׃ ו אֲנִי קְרָאתִיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל הַט
אָזְנְךָ לִי שִׁמְעָ אִמְרָתִי׃ ז הַפְלֵה חֲסָדֶיךָ מוֹשִׁיעַ
חוֹסִים מִמִּתְקוֹמְמִים בִּימִינֶךָ׃ ח שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן
בַּת עָיִן בְּצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנִי׃ ט מִפְּנֵי רְשָׁעִים זוּ
שָׁדְּדוּנִי אוֹיְבַי בְּנֶפֶשׁ יַקִּיפוּ עָלָי׃ י חֶלְבָּמוֹ סָגָרוּ פִּימוֹ

וָאל זָאט זַיין פּוּן פְּרַיידְ וָואס אִיךְ וְועל זַיין פַּאר דִּיר דָּאס זִיסְקֵייט וָואס דוּא הָאסְט בַּאשַׁאפֶן מִיט דַיין רֶעכְטֶע הַאנְט וְאל עָם זַיין אֱוויגִיג׃

יז (א) תפלה אַגִיבְּעט צוּ דָוִד. הָער צוּ גָאט גִירְעכְטִיקייט פַּר נָעם מַיין גִיזַאנְג נָעם צוּ מַיין גִיבָּעט אָן פַאלְשָׁע לִעפְצִין׃ (ב) מלפניך פּוּן פַּאר דִיר וָאל מַיין מִשְׁפָּט פּוּן מַיינָע עֲבֵירוֹת אַוועק גִין דַיינָע אוּגִן וָאלִין נָאר זָעהֶן מַיינָע רֶעכְטֶפֶארְטִינָע מַעֲשִׂים׃ (ג) בחנת דוּ הָאסְט גִפְרוּכְט מַיין הַארְץ דוּ הָאסְט גִדַאכְט וָואס אִיךְ הָאבּ גִיטְרַאכְט בַּיי נַאכְט דוּ הָאסְט מִיךְ גִילַייטְערְט וָאס דוּ הָאסְט מִיךְ גִיוָואלְט פְרוּבִין וַייל אִיךְ הָאבּ גִיזַאגְט פְרוּב מִיךְ הָאסְט נִיט גִיפּוּנְען אִיךְ וָאל בַּאשְׁטֵיין אִיךְ טוּ מְרַאכְטִין עָם וָאל שׁוֹין נִיט דוּרְךְ גַיין פּוּן מַיין מוּיל צוּ זָאגְן פְּרוּב מִיךְ׃ (ד) לפעלות וָום דוּ הָאסְט גִיכָּאטִין מִיט רַייד פּוּן דַיינָע לִעפְצִין אוֹיךְ דִי וועלְט פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין וויא עֶר וָאל זִיךְ פִּירִין הָאבּ אִיךְ דְרוּם גִיהִיט נִיט צוּ לָאזִין גַיין קֵיינֶעם אִין דֶעם פַּר שַׁיידִיטִין וועג מְבַטֵּל צוּ זַיין גָאטְם מִצְוֹת׃ (ה) תמיך טוּ אוּפְטֶעֶר לֶעהֶנְען מַיינָע טְרִיט אִין דַיין וועג עָם וָאל נִיט וואנְקִין אוֹים גִיבּוּגִין מַיינָע טְרִיט׃ (ו) אני אִיךְ טוּ דִיךְ אָן רוּפְן דָאם דוּ וָאלְטְסְט מִיר עַנְטְפֶּערִין נָאט, נַייג צוּא מִיר דַיין אוֹיעֶר הֶער מַיין גָאט׃ (ז) הפלה צֵייכִין אוֹים דַיין חֶסֶד אוֹךְ אוּנְז דוּ הֶעלְפֶּר מִיט דַיין רֶעכְטֶר הַאנְד פּוּן דִי וואס שְׁטֵייעֶן אוֹיךְ אוֹיף דִי וָום בַּשִׂיצִין זִיךְ אָן דִיר׃ (ח) שמרני הִיט מִיךְ וִוי דָם שְׁוַוארְץ אַפֶּל פּוּן אוֹיג אִין דֶעם שָׁאטֶן פּוּן דַיינָע פְלִיגֶעל וָאלְסְטוּ מִיךְ בְּהַאלְטִין׃ (ט) מפני פַּר דִי רִשָׁעִים וָאס רוֹיבִין מִיךְ. מַיינָע פַייגְד וָואס וויל מַיין לֶעבִּין אַוועק נֶעמֶן טוּען אוֹיךְ מִיר אַרוּם רִינְגֶלְען׃ (י) חלבמו מִיט זַייעֶר פֶעטֶקייט וָואס זַייא הָאבְּן פִּיל גוּטְס אִין פַּאר שְׁלָאסִין זַייעֶר הַארְץ צוּ פַּאר

דִּבְּרוּ בְגַאוָה׃ יא אַשְׁרֵנוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ עֵינֵיהֶם
יָשִׁיתוּ לְנָטוֹת בָּאָרֶץ׃ יב דְּמִינוּ כְּאַרְיֵה יִכְסוֹף
לִטְרֹף וְכִכְפִיר יֹשֵׁב בְּמִסְתָּרִים׃ יג קוּמָה יְיָ קַדְּמָה
פָּנָיו הַכְרִיעֵהוּ פַּלְטָה נַפְשִׁי מֵרָשָׁע חַרְבֶּךָ׃
יד מִמְתִים יָדְךָ יְיָ מִמְתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם בַּחַיִים
וּצְפוּנְךָ תְמַלֵּא בִטְנָם יִשְׂבְּעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם
לְעוֹלְלֵיהֶם׃ טו אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה
בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ׃

רֵעַ סוֹמֵר לְעֵינָיִם בְּיֵאוּ יַעֲדֵר נָם נְיָאוּ אִים נִישְׁטְהִטְט זָאל עֵר אִיבֶּ נְעִבְּן אַשְׁכַּח צוּ הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ׃

יום ג יח א לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְיָ לְדָוִד אֲשֶׁר דִּבֶּר לַיְיָ אֶת
דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הִצִּיל יְיָ אוֹתוֹ מִכַּף
כָּל אֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל׃ ב וַיֹּאמַר אֶרְחָמְךָ יְיָ חִזְקִי׃
ג יְיָ סַלְעִי וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי אֵלִי צוּרִי אֶחֱסֶה בּוֹ
מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי׃ ד מְהֻלָּל אֶקְרָא יְיָ וּמִן

שְׁטַיין נְאָטָם גְּרוֹיסְקַיִים אוּן זָאלְין מוֹרָא הָאבֶּן. זַיְיעֶר מוּנְד טוּט רַיידְין מִיט גַאוָה׃
(יא) אשרינו אוֹנְזוֹעֶרע טְרִיט טוּען זַיְיא אַרוּם רִינְגְלָן, זַיְיעֶרע אוּיגִין טוּען זַיְיא נַיְיגִין
אוּיף אֵלֶע זַיְיטִין אוּיף דָעֶר וָועלְט צוּא בֶּאצוּוִינְגָען מִיךְ׃ (יב) דמיתו זַיין גִישְׁטַאלְט
אִיז וִויא אַלֶייב וָואס גִיוִוסְט צוּ חָאבֶּן חַיות אוּן וִויא אַלְעמְבֶּערְט זִיצְט בַּהַאלְטֶענֶער
הַיוט זַיי זָאלְין אִים נִיט זֶעהָן׃ (יג) קומה שְׁטַייא אוּיף נָאט קוּם אִים פָּאר מָאךְ אִים
קְנִיעֶען מַאךְ אַנְטֶרִינְגָען מַיין לֵייב פּוּן דֶעם רָשָׁע וָואס עֶר אִיז דַיין שְׁווֶערְד מִיט אִים
מוּסְטוּ מְשַׁפְּטִים׃ (יד) ממתים אִיךְ בֶּעט דִיךְ אַז אִיךְ זָאל שֶׁטַארְבִּין פּוּן דַיין הָאנְד פּוּן
דִי וָואס שְׁטַארְבִּין פּוּן זַייעֶר עֶלְטֶער דִי וָואס זַייעֶר חֵלֶק אִיז אִין דֶעם אַייבִּיגֶן לֶעבֶּן.
פּוּן דַיין פַּר בָּאַרְגֶענִישׁ אִין גַן עֶדֶן טוּסְטוּ דֶר פִּילְין זַייעֶר בּוּיךְ זָאל אִיךְ אוּיךְ זַיין פּוּן
זַייא זַיי זַיינֶען וָאס מִיט קִינְדֶער אוּן זַיי לָאזוֹן אִיבֶּעֶר דִיא יְרוּשָׁה צוּ זַייעֶרע קִינְדֶער׃
(טו) אני אִיךְ מִיט דֶעם זְכוּת וָואס אִיךְ הָאבּ גִיטָאן צֶדֶקה וָועל אִיךְ זֶעהֶן דַיין פָּנִים אַז
אִיךְ וָועל מִיךְ דֶער וָועקֶן צוּא תְּחִית הַמֵּתִים דֶעֶנְסְט מָאךְ וָועל אִיךְ זָאט זַיין
מִיט סוֹדוּת הַתּוֹרָה׃

יח (א) למנצח צוּ דָוִד וָואס קֶנֶעכְט וָואס עֶר הָאט גֶירֶעט צוּ נָאט דִיא רַייד פּוּן דֶער
שִׁירָה דֶעם מָאנ אַז נָאט הָאט אִים מַצִיל גִיווֶעזֶן פּוּן דִי הֶענְט פּוּן זַיינֶע פַיינְט אוּן
פּוּן שָׁאוּלְס הָאנְט׃ (ב) ויאמר אוּן עֶר הָאט גִיזָאגְט אִיךְ לִיב דִיךְ נָאט מַיין שְׁטַארְקֶער׃
(ג) יי נָאט וָואס שִׁיצְט מִיךְ וִוי אַיין שְׁטֶיין אוּן אִיז מַיין פֶֶעסְטֶנִישׁ אוּן מַיין אַרְטֶרְיֶער
מַיין נָאט מַיין בֶּשֶׁעפֶּר אִיךְ טוּ מִיךְ בֶּאשִׁיצִין אִין אִים מַיין שׁוּץ מַיין הֶעלְפֶּער עֶר
הֶעלְפְט מִיר׃ (ד) מהלל אַז אִיךְ טוּא רוּפִין נָאט מִיט לוֹיב וָועֶר אִיךְ בֶּאלְד גֶיהָאלְפִין
פּוּן מֵיינֶע פַיינְד׃ (ה) אפפוני עֶם טוּט מִיךְ צַרוּם רִינְגְלָען דִי וַוייטָאג פּוּן בּוּוס אוּן דִי
שלעכטע

אֵיבַי אֹושֵׁעַ׃ ה אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וְנַחֲלֵי בְלִיַּעַל
יבעתוני׃ ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבְּבוּנִי קִדְּמוּנִי מֹוקְשֵׁי
מָוֶת׃ ז בַּצַּר לִי אֶקְרָא יְיָ וְאֶל אֱלֹהַי אַשַּׁוֵּעַ יִשְׁמַע
מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו תָּבֹא בְאָזְנָיו׃ ח וַתִּגְעַשׁ
וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי הָרִים יִרְגָּזוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי
חָרָה לוֹ׃ ט עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים
בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ׃ י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו׃
יא וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף וַיֵּדֶא עַל כַּנְפֵי רוּחַ׃ יב יָשֶׁת
חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַת מַיִם עָבֵי
שְׁחָקִים׃ יג מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו עָבְרוּ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ׃
יד וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם יְיָ וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קֹלוֹ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ׃
טו וַיִּשְׁלַח חִצָּיו וַיְפִיצֵם וּבְרָקִים רָב וַיְהֻמֵּם׃ טז וַיֵּרָאוּ
אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ יְיָ
מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ׃ יז יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי יַמְשֵׁנִי

שְׁלֶעבְּטָע חֲיָלוֹת טוּעֶן מִיךְ דֶעָר שֶׁרעֶקְן׃ (ו) חבלי דויא לַיימ וָואם וועלְען זַיין אין טִיפֶּין
נֶיהִנם הָאבֶן מִיךְ אַרוּם גִירינְגִילְט עָם הָאט מִיךְ גִיפַּעֲדֶערְט דִי שְׁטרוִיקלוּנְג וָואם קוּמֶן
צוּם טוֹיט׃ (ו) כתי אָז מִיר איז אֵיינְג טוּא אִיךְ אֶן רוּפֶן נָאט אוּנ צוּא נָאט זוּא
איךְ שְׁרַייען טוּט עֶר הערְען פוּן זַיין הֵיכָל מַיין קוֹל אוּנ מַיין גִישְׁרַיי קוּמְט אִין זַייֶנע
אוֹיעֶרְן׃ (ח) ותגעש אוּנ עָם שְׁטוּרְעמְט אוּנ עָם צִיטֶערְט דִי עֶרד אוּנ דִי גְרוּנְד פֶעסְטֶ פוּן
דִיא בֶּערְג טוּעֶן צִיטערְן אוּנ טוּעֶן רוּישֶׁען וָועֶן עֶר איז אִין כַּעַס׃ (ט) פלה עָם גֶייט
אֲרוֹיךְ פוּן זַיין נָאז אוּנ פַייעֶר פוּן זַיין מוּיל טִיט פֶּרֶענֶן קוֹיקְן בֶּרֶענֶן פוּן אִים׃ (י) רים ששים
אוּנ עֶר הָאט גִינַייגְט דִי הִימֶל אוּנ דָא הָאט אֲרָאפּ גִינִידֶערְט אוּנ אֲנֶעבִּיל אוּנְטֶער זַייֶנע
פִּים׃ (יא) וירכב עֶר טוט רַייטֶן אוֹיף דֶעם מַלְאָךְ וָואם הֶייסְט כְּרוּב אוּנ דָא הָאט נִישְׁוועבְּט
אוֹיפְּ דִיא פְּלִיגֶל פוּן דֶעם מַלְאָךְ וָואם הֶייסְט רוּחַ׃ (יב) ישת עֶר טוט דֶעם פִינְצְטֶרְנִיש
זַיין פַּר בַּאֲרֶגְענִיש אַרוּם זַיין בַּיידִיל דָם פִּינְצְטֶרְנִיש פוּן וואכְטֶר דִי וָואלְקֶענֶם פוּן הִימֶל
וָום הֶייסְט שְׁחָקִים׃ (יג) מנוה פוּן דִיא לִיכְט וָואם אִיז בַּייא אִים זַיינֶן דוּרְךְ גִינַאנְגֶן זַייֶנע
וָואלְקֶן הָאגֶל אוּנ פַייעֶרדִיגְע קוֹיְלֶן אוֹיף אוּנְזֶערע פַייְנְד׃ (יד) ויתנ אוּנ נָאט טוּט
שְׁמוּיעֶסֶן פוּן הִימֶל אוּנ דֶר אוֹיבֶּרְשְׁטֶר טוּט נֶעבֶּן זַיין קוֹל הָאגֶל אוּנ פַייעֶרְיגְע קוֹיְלֶן׃
(טו) ויחלצ עֶר הָאט גְשׁוּיקְט זַייֶנע פַּייְלֶן אוּנ דָא הָאט פֶּאר שְׁפֶּרייט דִיא שׁוֹנְאִים אוּנ דָאט
נִישָׁאכְּן בְּלִיצֶן אוּנ דָא הָאט זַיי פֶּאר טוּמֶעלְט׃ (טז) ויראו אוּנ עָם אִיז וְואר וִין נִיעֶהֶן דִיא
בֶּעדְ וואסֶר אוּנ עָם אִיז וְואר וִין אַנְפַּלְעקְט דִי גְרוּנְד פֶעסְטֶ פוּן דֶר וועלְט פוּן דַיין גִישְׁרַיי
נָאזְ דֶר יַם אִיז גִישְׁפָּאלְטֶן גְוואר וִין וויייען וום דוּא הָאסְט גִינוויייעְט מִיט דַיין אָטֶם׃
(יז) ישלח עֶר שִׁיקְט פוּן הִימֶל אוּנ הָאט מִיךְ גִיכָּאן נֶעמֶען עֶר טוּט מִיךְ אוּיס צִיהֶן פוּן

מִמִּים רַבִּים: יח יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז וּמִשֹּׂנְאָי כִּי אָמְצוּ
מִמֶּנִּי: יט יְקַדְּמוּנִי בְּיוֹם אֵידִי וַיְהִי יְיָ לְמִשְׁעָן לִי:
כ וַיּוֹצִיאֵנִי לַמֶּרְחָב יְחַלְּצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי: כא יִגְמְלֵנִי
יְיָ כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי יָשִׁיב לִי: כב כִּי שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְיָ
וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי: כג כִּי כָל מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי
וְחֻקָּתָיו לֹא אָסִיר מֶנִּי: כד וָאֱהִי תָמִים עִמּוֹ וָאֶשְׁתַּמֵּר
מֵעֲוֹנִי: כה וַיָּשֶׁב יְיָ לִי כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי לְנֶגֶד עֵינָיו:
כו עִם חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם: כז עִם
נָבָר תִּתְבָּרָר וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל: כח כִּי אַתָּה עַם
עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינַיִם רָמוֹת תַּשְׁפִּיל: כט כִּי אַתָּה תָּאִיר
נֵרִי יְיָ אֱלֹהַי יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי: ל כִּי בְךָ אָרֻץ גְּדוּד וּבֵאלֹהַי
אֲדַלֶּג שׁוּר: לא הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְיָ צְרוּפָה
מָגֵן הוּא לְכֹל הַחוֹסִים בּוֹ: לב כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי

פֿיל וַאסֶער: (יח) יד-טו עֶר טוט מִיךְ מַציל זַיין פּוּן מַייְנֶע שְׁטַארְקֶע פַייִנְד אוּן פּוּן מַייְנֶע
פַייִנְד וָוען אויךְ זַיי זַייֶנען שְׁטַארְקֶר פּוּן מִיר: (יט) יקוד-טי דִיא שׁוֹנְאִים קוּמֶען צוּ מִיר אִין
דֶם טָאג אַז אִיךְ הָאבּ גִיהַאט אַבְּרָאךְ אָבְּער נָאט אִיז גִיוֶוען צוּ מִיר אַיין אַן לְהַנָּעֶר
אוּן הָאט מִיר גִיהָאלְפֶן פּוּן זַיי: (כ) יחיצאוי עֶר טוט מִיר מָאכֶן גְרֹאס עֶר רַעְטָעט מִיךְ
פּוּן מַייְנֶע צָרוֹת וָוְאוּרוּם עֶר בֶּגֶערְט אִין מִיר: (כא) יג-כד עֶר טוט מִיר פַּר גָעלְטֶן וִוי מַיין
גִירֶעכְטִיקֵייט וִוי דָם רֵיינְהֵייט פּוּן מַיין הַאנְד טוט עֶר מִיר אוּם קֶערֶן: (כב) כי וָוארוּם
אִיךְ הָאבּ גִיהִיט דָעם וָוועג פּוּן נָאט אוּן הָאבּ נִים גִיוִוינְדִיגְט פּוּן מַיין נָאטֶם תּוֹרָה:
(כג) כי וָוארוּם אַלֶע זַיינֶע רֶעכְט אִיז פַּאר מִיר אוּן זַיינֶע גִיזֶעצֶע בִּיא אִיךְ נִיט אֶפּ פּוּן
מִיר: (כד) יחיאי אוּן אִיךְ בִּין מִיט אִים נַאטֶן אִיךְ טוּ מִיךְ הִיטֶן פּוּן צוּ זִינְדִיגֶן: (כה) יישב
נָאט טוט מִיר צָאלֶן וִויא מַיין גֶירֶעכְטִיקֵייט. וִויא מַיין קְלָאר־הֵייט פּוּן מַיין הַאנְד
אֶקֶגֶען זַייֶנע אוֹיגֶן: (כו) עס מִיט אַחְסִיד טוּסְטוּ אוֹיךְ חֶסֶד מִיט אֲמֶענְטֶש וָוָם אִיז גַאנְץ
אִין דֵיין דִינְסְט בִּיסְטוּ אוֹיךְ מִיט אִים נַאנְץ: (כז) עס מִיט אַיין קְלָאר־מֶענְטֶש אִין דַיין
דִינְסְט טוּסְטוּ אִים אוֹיךְ מָאכֶן אוּנְ מִיט אַפּאר קְרִימְצֶן מִיטְשֶׁין טוּסְטוּ אִים
אוֹיךְ פַּאר קְרִימֶן: (כח) כי וָוארוּם דוּ בִּיסְט אָרוֹם אוּנְ דִיךְ יָאמֶרְט הָעלְפֶן אוּנְ דִי וָוָם הָאבּין
הוֹיכְע אוֹיגֶן מַאכְסְטוּ נִידְעֶריג: (כט) כי וָוארוּם דוּ בִּינְדְסְט לַייכְטִין מַיין לִיכְט, נָאט מַיין
נָאט טוּט מָאכֶן לַייכְטִיג מַיין פִּינְצֶטֶרְנִישׁ: (ל) כי וָוארוּם אויךְ דַיין בַּאטְחוֹן טוּ אִיךְ לַייפֶן
צְוִוישֶׁן גְרוֹיסֶע חֵילוֹת אוּנְ מִיט דֶעם בִּיסְטוּ אוֹיךְ הָאבּ אוֹיךְ נָאט טוּ אִיךְ שְׁפְּרֶינְגֶן
אוֹיךְ דֶעם מוּרֶע: (לא) הא-ל דֶער נָאט זַיין וָועג אִיז נָאטֶן צוּ בַּצָאלֶן אִיטְלִיכֶן גוּטֶן
נָאטֶם רַייר אִיז קְלָאר עֶר טוט וִוס עֶר נָאטֶט עֶר אִיז אַבֶּשִׁיצֶר צוּ אַלֶע וָואם בֶּשִׁיצִין זִיךְ
אִין אִים: (לב) כי וָוער אִיז דֶען אֲנִיוֶוועלְטִיגֶר אוֹיסֶר נָאט אוּנְ וָוער אִיז אַבֶּשְׁטֶפֶר נִיישְׁרֶם

יי וּכְמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ׃ לג הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל
וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי׃ לד מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל
בָּמוֹתַי יַעֲמִידֵנִי׃ לה מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה וְנִחֲתָה
קֶשֶׁת נְחוּשָׁה זְרוֹעֹתָי׃ לו וַתִּתֶּן לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וִימִינְךָ
תִּסְעָדֵנִי וְעַנְוָתְךָ תַּרְבֵּנִי׃ לז תַּרְחִיב צַעֲדִי תַּחְתָּי
וְלֹא מָעֲדוּ כַרְסֻלָי׃ לח אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא
אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם׃ לט אֲמְחָצֵם וְלֹא יְכֹלוּ קוּם יִפְּלוּ
תַּחַת רַגְלָי׃ מ וַתְּאַזְּרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי
תַּחְתָּי׃ מא וְאֹיְבַי נָתַתָּה לִּי עֹרֶף וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם׃
מב יִשְׁעוּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ עַל יְיָ וְלֹא עָנָם׃ מג וְאֶשְׁחָקֵם
כְּעָפָר עַל פְּנֵי רוּחַ כְּטִיט חוּצוֹת אֲרִיקֵם׃ מד תְּפַלְּטֵנִי
מֵרִיבֵי עָם תְּשִׂימֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עַם לֹא יָדַעְתִּי
יַעַבְדוּנִי׃ מה לִשְׁמַע אֹזֶן יִשְׁמְעוּ לִי בְּנֵי נֵכָר יְכַחֲשׁוּ
לִי׃ מו בְּנֵי נֵכָר יִבֹּלוּ וְיַחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם׃ מז חַי יְיָ

אוּנְזער נָאמָט׃ (לג) האל דר נָאמָט וואס הָאט מיך גיגורט מיט שַׁמַּארקייט אוּן הָאט גינעבּן נאנץ מיין וועג איך בין זיכּומען צוריק פון דר מלחָמָה נאנץ בּשלוֹם׃ (לה) מ״ש עֶר טוט מאכּין מיינע פּיס גלַיך וויִ די אינדן אוּן אויף מַיין הויך אוּן מיין גדולה טיט עֶר מיך שטעלין׃ (לח) מלמד עֶר ס״ט לערנען מיין האנד צוא מלחָמָה האלטין אוּן מיין אָרעם טוט בּויגען׃ (לט) תחת דו טוסט מיר נעבּן דיין הילף צוּ בּשׂיצין מיך אוּן דיין רעכטע האנד טוט מיך אונטער שׂשָׂארין אוּן דיין ענוּוות טוט מיך מאכּין גרוים׃ (לו) תרחיב דו טוסט מאכּין ברייט מיינע טריט אונטר מיר אוּן עם האבּן זיך נים אויס גגלישט מיינע קנעכּיל׃ (לח) ארדוף איך טו נאך יאגין מיינע פיינד אוּן טו זיי נעריכין איך נים צוריק ביז איך האב זיי פאר לענט׃ (לם) אסחצם איך טו זיי וואונדן אוּן זיי קאנען נים אויף שטיין טוען פאלין אונטער מיינע פיס׃ (מ) ותאזרני אוּן דו טוסט מיך גורטין זיי דער מלחָמה דוא טוסט מאכּין קנייען מיינע פיינד אונטער מיר׃ (מא) ואיבי אוּן מיינע פיינד האסטו מיר גנעבּין זיי זאלין אום קערין דעם מקין צו מיר אוּן מיינע שׂונאים טוא איך פאר שנייידין׃ (מב) ישועו זיי טוען שרייען אוּן זייא האבּין קיין הילף נים זיי שריינען צו נאט אוּן ער ענטפערט זיי נים׃ (מג) ואשחקם איך האב זייא צו ריבּין וויִ שמוטיג אויף דעם ווינט וויִ ליים פון די נאסין וואס איז ווייך וועל איך זייא אוים נישין׃ (מד) תפלטני דו זאלסט מיך בּשירמן פון קריג פון פעלקר דוא זאלסט מיך מאכּין אין עלצטר איבּער דיא פעלקר האסטש אוּן אפאלק וואס איך קאן זייא נים זאלין מיך אויף דינן׃ (מה) לשמע דיא וואס מיך הערין מיט זייערע אויערין פון וויטין

וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי׃ יח הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת
לִי וַיַּדְבֵּר עַמִּים תַּחְתָּי׃ יט מְפַלְּטִי מֵאוֹיְבָי אַף מִן קָמַי
תְּרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי׃ כ עַל כֵּן אוֹדְךָ
בַגּוֹיִם יְיָ וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה׃ כא מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ
וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם׃

דָּ מְקוֹר לְיִדִּישׁ דְּעָם טָּעֲנְשָׁשֶׁן פָּר זָאל זִיךְ אַפִּיטֶר אֶ נָעֶקֶט פּוּן דִּי הֵיטֶל אוּב דִּי זוּן וְיָא יַיי דָּ צַיילֶן דָּעם בָּבוּר פּוּן הַשֵּׁ:

יט א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד
אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ׃ ג יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ
אֹמֶר וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת׃ ד אֵין אֹמֶר וְאֵין
דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם׃ ה בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם
וּבִקְצֵה תֵּבֵל מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אָהֳלֹ בָּהֶם׃ וְהוּא
כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח׃
ז מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם וְאֵין
נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ׃ ח תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ

זָאלִין הֶעֶרֶן מִיין בַּפָּעל דִּי פְּרָעמֶדָע זָאלִן זִיךְ לַיְיקֶענֶן פַּאר מִיר זַיי זָאלֶן מִיךְ הַאלְטֶן
פַּאר אַמָּלֶךְ מַחֲמַת מוֹרָא׃ (מז) בני דִּי פְּרָעמֶדָע קִינְדֶער זַיי זָאלִן וָועֶרִין מִיד זַיי זָאלִן זִיךְ
פָּארְכְטִין פּוּן זַייעֶרָע פַּר שְׁלָאסֶנֶע עָרְטֶער׃ (מח) חי נָאט לֶעבְּט אַייבִּיג אוּנ גְלוֹיבְט אִיז
מִיין בְּאשֵׁטֶער מִיין נָאט מִיין הֵעלְפֶער אִיז עֶרְהוֹיבִין׃ (מט) האל דָּעֶר נָאט עֶר גִיבְּט מִיר
אֲנֶקֶמֶה פּוּן מַיינֶע פַיינְד אוּנ הָט גִיבְּראכְט פָּעלְקֶר אוּנְטֶר מִיר׃ (נ) מפלטי עֶר מַאכְט
אֲנְטְרִינְן מִיךְ פּוּן מַיינֶע פַיינְד, פּוּן מַיינֶע שׂוֹנְאִים טוּסְטוּ מִיךְ דֶער הוֹיבִן, פּוּן אַמֶענְש
וָאס רוֹיבְט טוּסְטוּ מִיךְ מַצִיל זַיין׃ (נ) על דְּרוּם לוֹיבּ אִיךְ דִיךְ צְווִישֶׁן דִיא פָּעלְקֶר
דוּ נָאט אוּנ זִינְג דַיין נָאמֶן טוּ אִיךְ זִינְגֶן׃ (נא) מגדיל דָאס אִיז דִיא לוֹיבּ עֶר מַאכְט גְרוֹיס
דִי הִילְף צוּ זַיין מֶלֶךְ וָאס עֶר הָאט גִישֶׁעֶנְקְט עֶר טוּט חֶסֶד צוּא זַיין גִיזַאלְבְּטֶן קָעֶנִיג
צוּא דָּוִד אוּנ צוּ זַיינֶע קִינְדֶער בִּיז אֵייבִּיג׃

יט (א) למנצח צוּ שְׁטֵארְקֶן דָּעם גִיוַאנְג צוּ דָּוִד׃ (ב) השמים דָּעֶר וָאס קוּקְט אוֹיף דָעם
הִימֶל דֶר צֵייגְט עֶר נָאטֶס כָּבוד אוּנ דִי וואונֶדֶר פּוּן זַיינֶע מַעֲשִׂים׃ (ג) יום אַרֵייד פּוּן
אַיין טָאג צוּם אַנְדֶרֶן וְועֶרְט נִיעֶס פּוּן אַיין נָאכְט צוּ דֶער אַנְדֶרֶע וְועֶרְט גְווִיזְן וְויסְן
שָׁאפְט מֶען וְועֶרְט גֶיוואר נָאטֶש וואונְדֶר׃ (ד) אין דִי הִימֶלְן זָאגֶן נִיט אוּנ רַיידֶן נִיט
מִיט לוֹיבּ עֶם וְועֶרְט נִיט גִיהֶעֶרְט יֵייעֶר קוֹל׃ (ה) בכל אִיז אֲזוֹ גְלֵייךְ וויא זַיי רַיידֶן, צוּ
דֶר זוּן הָאט עֶר גֶמַאכְט אַיין גְצֶעלְט אַז זִי זָאל גִיט אַרוֹיס גֶיין מִטֶער אַיידֶר מֶען בַּדַארְף׃
(ו) והוא אוּנ זוּן גֶייט וויא אָתְלֶן גֶייט פּוּן זַיין חוּפָּה טוּט זִיךְ פְּרֵייעֶן וויא אַיין גִבּור
לָיֶיפֶט אִין וָועג׃ (ז) מקצה פּוּן אַיין עֶק הִימֶל גֶייט אַרוֹיס דִי זוּן אוּנ זַיין אַרֶם רִינְגֶלְן
אוֹיף אַלֶע עֶקֶן פּוּן דֶר וְועלְט מֶען קָאן זִיךְ גִיט בַּדַאלְטֶן פּוּן זַיין הִיץ׃ (ח) תורת נָאטֶס

עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי: ט פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים
מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם: י יִרְאַת יְיָ
טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְיָ אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו:
יא הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים מִדְבַשׁ וְנֹפֶת
צוּפִים: יב גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב:
יג שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: יד גַּם מִזֵּדִים
חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל יִמְשְׁלוּ בִי אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי
מִפֶּשַׁע רָב: טו יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי
לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

וְיִתֵּן אֲמֵתְנְטְשִׁינְם אֶקְדּוֹב אִיז אֵין אַנְדֶּרוּב חֲס וְחָלִילָה אֹאל עֶר דִּיא תְּפִלָּה מִתְפַּלֵּל זַיִן פּוּן זַיְנֶם וָועֶלְכֶּן:

כ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב יַעַנְךָ יְיָ בְּיוֹם צָרָה
יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ג יִשְׁלַח עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ
וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ: ד יִזְכֹּר כָּל מִנְחֹתֶיךָ וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה
סֶּלָה: ה יִתֶּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: ו נְרַנְּנָה

תּוֹרָה אִיז נֶאֱנֶץ זִי דֶער קְוִיקְט דִי נְשָׁמָה דִי תּוֹרָה אִיז בַּיי נָאט אַבְּאנְלִיבְּטֶר עֲדוּת זִיא מַאכְט קְלוּג אִיין נַאר: (ח) פקודי דִי בַּאפֶעל פּוּן נָאט אִיז רֶעכְט פֶאר־זִיךְ זִי מוּט דֶר פָּרַיינֶען דָאס הַאֶרְץ דִי מִצְוָה פּוּן נָאט אִיז קְלָאר עָס מַאכְט לִיכְטִיג דִי אוֹיגֶן: (ט) יראת דִי יִרְאָה פּוּן נָאט אִיז רַיין זִי שְׁטַייט אוֹיף אֶייבִּיג דִי מִשְׁפָּטִים פּוּן נָאט אִיז וָואר־הַפְטִיג זַיינֶען גֶּרֶעכְט אַלְע מִשְׁפָּטִים: (יא) הנחמדים עָס אִיז גְלוּסְטֶלִינְגֶר פּוּן נָאלְד אוּנ פּוּן גֶּלְד אוּנ פּוּן נָאלְד דִי תּוֹרָה אִיז זִיסֶער פּוּן הָאנִיק: (יב) גם אוֹי אִיךְ דַיין קְנֶעכְט אִיז גְּוָהר צוּא הִיטֶן דַיין תּוֹרָה וּמִצְוֹת: (יג) שגיאות פּוּן עֲבֵירוֹת וָואס בְּשׁוּגֵג וָועֶר פֶּרְשְׁטֵייט צוּ הִיטְן זִיךְ, פּוּן פַּרְבָּארֶגְנֶע עֲבֵירוֹת מַאךְ מִיךְ רַיין: (יד) גם פּוּן דִי עֲבֵירוֹת וָואס מוּטְווִילִיג וְועֶרְט גֶּטָּאן פַּר מִידְ דַיין קְנֶעכְט עָס זָאל נִיט גֶיווָועלְטִיגֶן אוֹיף מִיר, דֶענְסְטְמָאל וְועל אִיךְ זַיין נָאטְלָאז אוּנ וְועל זַיין רַיין פּוּן פִּיל זִינְד: (טו) יהיו עָס זָאל זַיין צוּ בַּוּוילִינוּנְג דִי וָאוּ פּוּן מַיין מוּיל אוּנ דֶאס הֶרְצְטִינְג פּוּן מַיין הַאֶרְץ פַּאר דִיר נָאט מַיין בַּאשְׁעפֶער:

כ (א) למנצח צוּ שַׁמַּאֶרְקֶן דָעם גְּוַאנְג צוּ דָוִד: (ב) יענך נָאט זָאל דִיר עֲנְטְפֶּרֶן אִין דֶם טָאג וָוס אַיינְג אִיז עֶר זָאל דִיךְ שְׁטַאֶרְקֶן דֶר נָאמֶן פּוּן נָאט וָואס יַעֲקֹב אַבְּיבִּנוּ
תָּט גִיבְּלִייבְּט: (ג) וישלח עֶר זָאל שִׁיקֶן דַיין הֵילְף פּוּן זַיין הֵיילִיג אָרְט אוּנ פּוּן צִיוֹן זָאל עֶר
דִיךְ אוּנְטֶר לְעהָנֶן: (ד) יזכור עֶר זָאל גִידַיינְקֶן אַלְע מִנְחוֹת וְעוֹלוֹת דָאס מוּיְנְט מֵען דִי
תְּפִלּוֹת עָם זָאל זַיין גִירֶעכְטִינְט וְויא פְּעטֶת קֶרְבָּנוֹת: (ה) יתן עֶר זָאל דִיר גְּעבֶּן וְויא
דַיין הַאֶרְץ־דִיין מֵרַאכְטֶן זָאל עֶר דִיר פִּילֶן: (ו) נרננה מִיר וְועלֶן זִינְגֶן אַז דוּ וְועסְט הֶעלְפֶן
מִיט אוּנְזֶער נָאטֶם נָאכְמֶן וְועלֶן מִיר צֵייכֶענֶן דִי דֶנֶלִים נָאט זָאל דֶר פִּילֶן נָאר דַיין גְּבֶעט:
(ו) פתח אִיצְוִנְדֶערְט וְויִיס אִיךְ אַז נָאט הֶעלְפְט זַיין גִיזַאלְבְּטֶן טוּט אִים עֲנְטְפֶּרֶן פּוּן זַיין

בִּישׁוּעָתֶךָ׃ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְיָ כָּל
מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ׃ ז עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ יְיָ מְשִׁיחוֹ
יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ׃ ח אֵלֶּה
בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵינוּ
נַזְכִּיר׃ ט הֵמָּה כָּרְעוּ וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד׃
י יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ׃

דָּךְ מִזְמוֹר לְעִרְיָקָם אֵין הֵם סְפִינְקְשָׁן בַּיִּים נוּס בַּאֲרָף עָר לוּיבֶּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוּנ זְאל אֵן הַיִּינֶען יְרַיי עָר הֵם זַיין בְּטָחוֹן אִין הַשֵּׁי׳

כא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב יְיָ בְּעֻזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ
וּבִישׁוּעָתְךָ מַה יָּגֵל מְאֹד׃ ג תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתָתָּה
לוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ סֶלָה׃ ד כִּי תְקַדְּמֶנּוּ
בִּרְכוֹת טוּב תָּשִׁית לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז׃ ה חַיִּים
שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד׃ ו גָּדוֹל
כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד וְהָדָר תְּשַׁוֶּה עָלָיו׃ ז כִּי
תְשִׁיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת פָּנֶיךָ׃
ח כִּי הַמֶּלֶךְ בֹּטֵחַ בַּיְיָ וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל יִמּוֹט׃
ט תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל אוֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ תִּמְצָא שׂנְאֶיךָ׃
י תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת פָּנֶיךָ יְיָ בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם

זַיין הַיילִיגֶען הִימֶל מִיט דֶעם שְׁוַאכְקֵייט פּוּן זַיין רֶעכְטֶע הַאנְט הֶעלְפֶּט עֶר׃ (ח) אלה
דִי דָאוְונְגֶע הָאבֶּן בִּטְחוֹן אוֹיף רַייטֶ וְוָעגֶען אוּנ דִי דָאוְונְגֶע אוֹיף זַייעֶרֶע פֶּערֶד אֲבֶּער
מִיר מִיט אוּנְזֶער נָאמֶן נָאמֶן מִיר דֶר מָאנָען׃ (ט) המה זַיי זַיינֶן נִידֶר גֶעקְנִיעֶט אוּנ
זַיינֶן גֶעפַאלֶן מִיר זַיינֶן אוֹיף גֶישְׁטַאנֶען אוּנ זִיךְ גֶישְׁטַארְקְט׃ (י) יי נָאט הֶעלְף דֶר מֶלֶךְ
הֶקְדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶל אוּנְז עֲנְטְפֶּערֶן אִין דֶעם טָאג וָואס מִיר טוּען צוּ אִים רוּפֶּן׃
כא (א) למנצח צוּ שְׁטַארְקֶן דֶעם גִיינֶגֶר צוּ דָוִד׃ (ב) יי נָאט מִיט דַיין שְׁטַארְקְייט וֶוִם
דוּ שְׁטַארְקְסְט דֶעם מֶלֶךְ טוּט עֶר זִיךְ פְרֶייעֶן אוּנ מִיט דַיין הִילְף וִוי זַייעֶר פְרֶייט
עֶר זִיךְ׃ (ב) תואות דָאס גְלוּסְטַיגְייט פּוּן זַיין הֶארְץ הָאסְטוּ אִים גֶיגֶעבֶּן אוּנ דִי רַייד פּוּן
זַיינֶע לִיפּצֶן הָאסְטוּ נִיט פֶּאר מִיטֶן אַיבֶּיג׃ (ד) כי דוּ טוּסְט אִים פֶּערֶרן בֶּעגְשׁוּנְג
פּוּן גוּטֶם דוּ טוּסְט צוּ זַיין קָאפּ אַקְרוֹין פּוּן נָאלְד׃ (ה) חיים עֶר הָאט גִיבֶּעטֶן פּוּן דִיר
לֶעבֶּן הָאסְטוּ אִים גִיגֶעבֶּן לַאנְגֶע יָארְן אַיין אַוִיבִּיגֶע מְלוּכָה׃ (ו) גדול זַיין כָּבוֹד אִיז
גְרוֹיס מִיט זַיין הִילְף שַׁיינְקֵייט אוּנ וִוירְדִיקְייט טוּסְטוּ מָאן אוֹיף אִים׃ (ז) כי דוּ מוּסְטְ
אִים בֶּענְשְׁטִיגְן אוֹיף אַיבִּיג טוּסְט אִים מַאכֶּן פְרֶייעֶן מִיט פְרֶייד פּוּן פַּאר דִיר׃
(ח) כי וָוארוּם דֶר מֶלֶךְ פֶּר וִיכֶערְט זִיךְ תָּמִיד אִין גָּאט אוּנ דֶם גִיטְאד פּוּן אוֹיבֶּ עֶרְשְׁטֶן,

וועט

וְתֹאכְלֵם אֵשׁ׃ א פִּרְיָמוֹ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד וְזַרְעָם מִבְּנֵי
אָדָם׃ ב כִּי נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה חָשְׁבוּ מְזִמָּה בַּל יוּכָלוּ׃
ג כִּי תְשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם בְּמֵיתָרֶיךָ תִּכּוֹנֵן עַל פְּנֵיהֶם׃
ד רוֹמְמָה יְיָ בְּעֻזֶּךָ נָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה גְּבוּרָתֶךָ׃

דָּבָר מִזְמוֹר אֵיזֶה הַמַּלָּה קָעִנִין דָּעם לַאֲנָגֶן נָלוּת פּוֹן דָּיא יִשְׂרָאֵל׃

כב א לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב אֵלִי
אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי רָחוֹק מִישׁוּעָתִי דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי׃
ג אֱלֹהַי אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא תַעֲנֶה וְלַיְלָה וְלֹא דוּמִיָּה
לִי׃ ד וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל׃ ה בְּךָ
בָּטְחוּ אֲבוֹתֵינוּ בָּטְחוּ וַתְּפַלְּטֵמוֹ׃ ו אֵלֶיךָ זָעֲקוּ
וְנִמְלָטוּ בְּךָ בָּטְחוּ וְלֹא בוֹשׁוּ׃ ז וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא
אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם׃ ח כָּל רֹאַי יַלְעִיגוּ לִי
יַפְטִירוּ בְשָׂפָה יָנִיעוּ רֹאשׁ׃ ט גֹּל אֶל יְיָ יְפַלְּטֵהוּ

(ם) תמצא עֶם וָועט גְרַייכִין דֵיין הַאנְט צוּא אַלָע דַיינָע פַיינֶם דֵיין רָעכטָע הַאנְט וָועט גְרַייכִין דַיינָע שׂוֹנְאִים׃ (ו) תשיחמו דוא וואלסט זַיי מאכִין וִוי אַיין אוֹיבן מִיט פַייעֶר צוּ דָער צַייט אז דוּ בִיסט בְּרוּגֵז, נאָט זָאל זַיי מִיט זַיין צָארִין פַּר דַארְבִּין אוּן זָאל זַיי פַּר בְּרֶענֶן דָאם פַייעֶר׃ (יא) פריטו זַייעֶר פְּרוּכְט זַייעֶרָע קִינְדֶר פּוֹן דֶר וֶועלְט וָאלְסטוּ מַאכִין בַּאר לִירן אוּנ זַייעֶרָע קִינְדֶר פּוֹן לַייט׃ (יב) כי זַיי הָאבֶן גִינַיינְט צוּ טְרַאכטֶן מִיט זַייעֶר מַחְשָׁבָה אוֹיף דִיר שֶׁלְעכְטִין זַיי הָאבֶן גֶימַרַאכְט שְׁלָעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת זַיי זָאלִין דָם גִיט אוֹיסְפִירִין צוּ טָאן׃ (יג) כי דוּ זָאלְסט זַייא אָפְּטַיילִין אַיין טַייל. מִיט דַיינָע שְׁנִיר פּוּן דָער פַּיינְט זָאלְסטוּ אָן גֶרַייטִין צוּ שִׁיסִין אוֹיף זַייעֶר פָּנִים׃ (יד) רומה דָער הַייבּ דִיךְ נָאט מִיט דַיין שְׁטַארְקַייט מִיר וָועלִין לוֹיבִין
אוּנ מִיר וָועלִין זִינגִן דַיין שְׁטַארְקַייט׃

כב (א) למנצח אוֹיף דָעם כְּלִי זְמָר וָאם הַייסְט אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר׃ (ב) אלי מַיין גָאט ווארום הָאסְטוּ מִיךְ פַאר לָאזִין עָם אִיז וַייט פּוּן מַיין הִילְף דִיא רֵייד פּוּן מַיין גִישְׁרֵיי׃
(ג) ולהי מַיין גָאט אוֹיךְ טוּ רוּפִין בַּיי טָאג אוּנ טִיסְט גִיט עָנְטְפֶּערִן אוֹיךְ בַּייא נַאכְט אִיז קֵין שְׁטִיל שְׁוַוייגִין צוּ מִיר׃ (ד) ואתה אוּנ דוּ הַייליגֶר זִיצְט צוּ הֶערִין דִי לוֹיב פּוּן יִשְׂרָאֵל׃ (ה) כך אִין דִיר הָאבִּין זִיךְ פַאר זִיכֶערְט אוּנ זָעלְטֶערִן זַיי הָאבִּין זִיךְ פַאר זִיכֶערְט אוּנ דוּ הָאסְט זַיי גֶיכָאכְט אֲנְטְרִינֵן׃ (ו) אליך צוּ דִיר הָאבִּין זַיי גִישְׁרִיעֶן אוּנ זַיינֶן גִיוָואוֹרן בַּשְׁעֶרעמְט אִין דִיר הָאבִּין זַיי זִיךְ פַאר זִיכֶערְט זַיינֶן זַיי גִיט גִיוָואוֹרן פַאר שׁעֶמְט׃ (ז) ואנכי אוּנ אִיךְ בִּין וַוי אַנוֹארִים אִיךְ בִּין נִיט גִירֶעכְטֶעט פַּר אֲמֶענְטְש דִיא חֶרְפָּה פּוּן לַייט אִיךְ בִּין מְבוּזֶה צוּם נַאנְצִין פָאלְק׃ (ח) כל אַלֶע וואס זָעהן מִיךְ טוֹען שְׁפָּעטִין פּוּן מִיר זַיי עֶפֶענֶן דִי לֶעפְצִין צוּ שְׁפָּעטִין אוּנ טוֹען שָׁאקְלִין מִיט דָם קָאפּ׃ (ם) גול וַואלְף דַיין בִּטְחוֹן אוֹיף נָאט וָועט עֶר אִים אֲנְטְרִינֶען עֶר וָועט אִים באשירמען

יַצִּילֵהוּ כִּי חָפֵץ בּוֹ׃ י כִּי אַתָּה גֹחִי מִבָּטֶן מַבְטִיחִי
עַל שְׁדֵי אִמִּי׃ יא עָלֶיךָ הָשְׁלַכְתִּי מֵרָחֶם מִבֶּטֶן אִמִּי
אֵלִי אָתָּה׃ יב אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי צָרָה קְרוֹבָה
כִּי אֵין עוֹזֵר׃ יג סְבָבוּנִי פָּרִים רַבִּים אַבִּירֵי בָשָׁן
כִּתְּרוּנִי׃ יד פָּצוּ עָלַי פִּיהֶם אַרְיֵה טֹרֵף וְשֹׁאֵג׃ טו כַּמַּיִם
נִשְׁפַּכְתִּי וְהִתְפָּרְדוּ כָּל עַצְמוֹתָי הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג
נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי׃ טז יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ כֹּחִי וּלְשׁוֹנִי מְדֻבָּק
מַלְקוֹחָי וְלַעֲפַר מָוֶת תִּשְׁפְּתֵנִי׃ יז כִּי סְבָבוּנִי כְּלָבִים
עֲדַת מְרֵעִים הִקִּיפוּנִי כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי׃ יח אֲסַפֵּר
כָּל עַצְמוֹתָי הֵמָּה יַבִּיטוּ יִרְאוּ בִי׃ יט יְחַלְּקוּ בְגָדַי
לָהֶם וְעַל לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל׃ כ וְאַתָּה יְיָ אַל תִּרְחָק
אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃ כא הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי
מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי׃ כב הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה וּמִקַּרְנֵי
רֵמִים עֲנִיתָנִי׃ כג אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ לְאֶחָי בְּתוֹךְ קָהָל

בַּשִּׁירְמֶן וָוארום עֶר בַּאגֶערְט אִים׃ (י) כי דוא בִּיסְט מַיין אוֹיס צִיהֶר פון דֶעם בּוֹיךְ
מַיין פַּר זִיכֶערֶר אוֹיף מַיין מוּטֶרְס בְּרִיסְט׃ (יא) עליך אוֹיף דִיר בִּין אִיךְ גִיוָוארְפִין אַז
דוא זָאלְסְט טָאן מַיין בַּאדֶערְפֶענֶשׁ פון מַיין מוּטֶערְס בּוֹיךְ בִּיסְטוּ מַיין גָאט׃ (יב) אל
זָאלְסְט דִיךְ נִיט דֶער וַוייטֶערִין פון מִיר דֶען דִי אַנְגְסְטִין אִיז נָאהֶנְט פון מִיר עֶס אִיז
נִיט דָא קַיין אַנְדֶערֶער הֶעלְפֶר אָן דִיר׃ (יג) סבבוני עֶס הָאבִּין מִיךְ אַרוּם גִירִינְגִילְט פִיל
שְׁטַארְקֶע מֶענְטְשִׁין וִוי אָקְסִן וִוי דִי פֶעטֶע אָקְסִן פון בָּשָׁן הָאבִּין מִיךְ אַרוּם גְנוּמֶען׃
(יד) פצו זַיי הָאבִּין גִעְפֶנְט זַייעֶר מוֹיל וִוי אַלַייב פַּרְצוּקְט דִי חַיּוֹת אוּנ שְׁרַייט פַּר שִׂמְחָה׃
(טו) כמים אִיךְ בִּין גִיוָוארִין פַּר גָאסֶן וִוי וַואסֶער אוּנ עֶס אִיז גְוָוארִין פַּאר שְׁפְּרַייט אַלֶע
מַיינֶע בַּיינֶר מַיין הַארְץ אִיז גִיוָוארִין וִוי וַואקְס צוּ גֵייט פון פַייעֶר אַזוֹ אִיז מַיין הַארְץ
צוּ גַאנְגֶען אִין מַיינֶע גִידֶערִים׃ (טז) יבש עֶס אִיז דַאר וִוי אַשַׁארְבִּן מַיין כֹּחַ אוּנ מַיין
צוּנְג אִיז בַּאהֶעפְט צוּם קִינְבַּאק פַּאר צַעַר אוּנ צוּם גְרוּב טוּסְטוּ מִיךְ זֶעצִין׃ (יז) כי
עֶס הָאבִּן מִיךְ אַרוּם גְרִינְגִלְט אַזֶעלְכֶע בַּייזֶע וִוי הִינְט אַיין פַּר זַאמְלוּנְג פון שְׁלֶעכְטֶע
הָאבִּין מִיךְ אַרוּם גִינוּמֶן מַיינֶע הֶענְט אוּנ פִּיס זַיינֶן אַזוֹ וִויא בַּיי אַלַייב אִין מוֹיל׃
(יח) אספר אִיךְ קָאן צַיילִין אַלֶע מַיינֶע בַּיינֶער מַחֲמַת מָאגֶערְקַייט אָבֶּער זַיי טוּעֶן לוּגֶן
אוּנ זֶעהֶן מַיינֶע צָרוֹת׃ (יט) יחלקו זַיי טוּעֶן צְוִוישֶׁן זִיךְ צוּ טַיילֶן מַיינֶע קְלַיידֶר אוּנ אוֹיף
מַיין אָן קְלַיידוּנְג טוּעֶן זַייא וַוארְפִין גוֹרָל׃ (כ) ואתה אוּנ דוּ גָאט זָאלְסְט דִיךְ נִיט דֶער
וַוייטֶערִין פון מִיר מַיין שְׁטַארְקֶר צוּ מַיין הִילְף אַייל׃ (כא) הצילה זַיי מַצִּיל פון דֶר שְׁוָוערְד
מַיין לַייב פון אַזֶעלְכֶע הֶענְט וָואס זַיינֶן גִיגְלִיכִין צוּא אַיין הוּנְט מַיין אֵיינְצִיגֶע נְשָׁמָה׃
(כב) הושיעני הֶעלְף מִיר פון דֶעם מוֹיל פון לַייב פון דִי הֶערְנֶר פון דֶר חַיָּה רְאֵם הָאסְטוּ

מיר

אֲהַלֶּלְךָ׃ כד יִרְאֵי יְיָ הַלְלוּהוּ כָּל זֶרַע יַעֲקֹב
כַּבְּדוּהוּ וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל׃ כה כִּי לֹא
בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ
וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ׃ כו מֵאִתְּךָ תְהִלָּתִי בְּקָהָל רָב
נְדָרַי אֲשַׁלֵּם נֶגֶד יְרֵאָיו׃ כז יֹאכְלוּ עֲנָוִים וְיִשְׂבָּעוּ
יְהַלְלוּ יְיָ דֹּרְשָׁיו יְחִי לְבַבְכֶם לָעַד׃ כח יִזְכְּרוּ וְיָשֻׁבוּ
אֶל יְיָ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל מִשְׁפְּחוֹת
גּוֹיִם׃ כט כִּי לַיְיָ הַמְלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם׃ ל אָכְלוּ
וַיִּשְׁתַּחֲווּ כָּל דִּשְׁנֵי אֶרֶץ לְפָנָיו יִכְרְעוּ כָּל יוֹרְדֵי עָפָר
וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה׃ לא זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַאדֹנָי לַדּוֹר׃
לב יָבֹאוּ וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה׃

דָּם פְּקֹחִי דָם דּוֹד הַמֶּלֶךְ נְקוּמוּ אִין וַאלְר דְּרָה וְעָקְן עֶר דָם נִיס נִיהַאם וִיס צו עֶסְן אוּג הַשׁ־ מָם אִים מֶסֶנְס נְעָנְקן פוּן עְחִיבּ׃

יום ד כג א מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ רֹעִי לֹא אֶחְסָר׃ ב בִּנְאוֹת
דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנוּחוֹת יְנַהֲלֵנִי׃ ג נַפְשִׁי

כִּיר גִיעֶנְטֶפֶעְרס׃ (כג) אספרה אִיךְ וָועל דָעֶר צַיילִין זַיין נאמען צו מֵיינֶע בְּרִידֶר צְווישֶׁן
אִין זַאמלוּנג וָועל אִיךְ דִיךְ לוּבּין׃ (כה) יראי דִי נָאטס פָּארכְטִינֶע לוּבּט אִים דִי קִינדֶר
פוּן יַעֲקֹב הַאלְט אִים עֶרלִיךְ אוּג פָּארכְט אַייךְ פַּר אִים אַלֶע קִינדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל׃ (כה) כי
עֶר הָאט נִיט מִבזֶה גִיווען עֶר הָאט נִיט אומְווירדִיג גִימאכְט דָם גִישְׂרִיי פוּן דֶם אֶרוּמאן
אוּג הָאט נִיט פַּאר בְּאֶרגִין זַיין פָּנִים אִים אוּג וִען דֶר אֶרעמֶער טוּט שְׂרִיִען צו נָאט
טוּט עֶר הֶערִין׃ (כו) מאתך מֵיין לוּיב אִיז פוּן דִיר אַלֵיין צְווישֶׁן אַיין גְרוֹיס אִיין זַאמלוּנג
מֵיינֶע נְדָרִים וָועל אִיךְ בְּצָאלֶן פַּאר נָאטס פָּארכְטִינֶע׃ (כז) יאכלו דִיא פְרוּמֶע וָועלֶן
עֶסֶן אוּג וָועלֶן זאט זַיין זַי וָועלֶן לוּיבֶן נָאט זַיינֶע פָּארשֶׁטֶר עֶס זָאל לֶעבֶן אַייעֶר
הֶארְץ אוּיף אֵייבִיג׃ (כח) יזכרו זַייא וָועלֶן גֶידֵייטֶנקֶן אַלֶע וואונדֶער אוּג וָועלֶן זִיךְ
אומְקֶערֶן צו נָאט אַלֶע וואס וואוינֶן אוּיף דֶר גַאנְצֶר וָועלְט אוּג זַיי וָועלֶן זִיךְ בּוּקֶן
פַּאר דִיר דִיא מִשְׁפָּחוֹת פוּן אַלֶע פֶעלְקֶר׃ (כט) כי וָואהרוּם צו נָאט אִיז דִי מַלוּכָה אוּג
עֶר גִיוֶועלְטִיגְט אִיבֶּער אַלֶע פֶעלְקֶער׃ (ל) אכלו זַייא וָועלֶן עֶסֶן נָאר דָאס פֶעטֶקייט
פוּן דֶער עֶרד אוּג וָועלֶן דַאנְקֶן עֶס וָועלֶן קֶנֶיעֶן פַּאר אִים אַלֶע וָואס נִידֶערֶן אִין דֶער
עֶרד . נָאט וָועט נִיט לַאזִין לֶעבֶּן דָאס נֶפֶש פוּן רֶשַׁע׃ (לא) זרע דָאס נִיבֶּירט וָואס טוּט
אִים תָמִיד דִינֶן וָועלֶן דֶר צַיילִין צוּם אַנְדֶערֶן דוֹר פוּן נָאטס מַעֲשִׂים׃ (לב) יבאו זַיי וָועלֶן
קוּמֶן אוּג וָועלֶן דֶער צַיילִין צו דִי לַיימ וָואס וָועלֶן גִיבּאוֶרן וָועֶרן אַז נָאט הָאט
אַזעלְכע וואונדֶר גִיטָאן׃

כג (א) מזמור.נאט אִיז מֵיין שֶׁפֶּערֶר דֶרום לַייט מִיר נִיט אֶס־קִיין בַּאדֶערֶפֶנִש׃ (ב) בנאות
אִין גוּט גְרַאז טוּט עֶר דֶער קְווִיקֶן עֶר טוּט מֵיךְ מַאכֶן רוּען אוּיף שְׂטִיל וָואסֶר טוּט עֶר מֵיךְ פִּירֶן׃ (ג) נפשי
מֵיין זַייל טוּט עֶר דֶער קְווִיקֶן עֶר טוּט מֵיךְ פִּירֶן אִין רֶעכְטֶן וָועג פוּן וָועגֶן זַיין
נאמען

יְשׁוּבֵב יְנַחֲנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ׃ ד גַּם כִּי
אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי
שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי׃ ה תַּעֲרֹךְ לְפָנַי
שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דָּשַׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה׃
ו אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית
יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים׃

דָּוִד מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי
בָהּ׃ ב כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ׃
ג מִי יַעֲלֶה בְהַר יְיָ וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ׃ ד נְקִי
כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא
נִשְׁבַּע לְמִרְמָה׃ ה יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְיָ וּצְדָקָה
מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ׃ ו זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב
סֶלָה׃ ז שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם
וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃ ח מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְיָ עִזּוּז

נָאטְשֶׁן מַעַן נָאל גִיוָאר וּוערִין זיין הִישְׁנָחָה׃ (ד) נפ וָועַן איך טוּ אוֹיךְ זַיין אִין פִּינְצְטֶרִין טָאל פָארכט איך מִיךְ נִיט פַאר שׁלעכְטִן וָואוּרוּם דוּ בִּיסְט מִיט מִיר.זַיין רוּט וָואם דוּ שְׁטֶראפְסְט מִיךְ אוּג וָואם דוּ לְעהְנְסְט מִיךְ אוּג הַעלְפְסְט מִיר וּוידֶער זַייא טוּעַן מִיךְ טְרַייסְטֶן׃ (ה) הערוך טוּסְט אָן ריכְטִן פַאר מִיר אַטִישׁ גִיסְט מִיר גוּטֶם אַנְטְקֶעגְן מַיינֶע בְּאלַייִדִיגֶער זַיי וָאלֶן זָעהֶן כַּיין כְּבוד דוּ הָאסְט מִיךְ גְיוַואלְבְּט צוּא זַיין אַמֶלֶךְ.מַיין כּוֹס אִיז וָאס׃ (ו) אך נָאר גוּטֶם אוּג גִיכְאד פוּן נָאט טוּט מִיךְ נָאנְגְן אַלֶע כָּאג פוּן מַיין לֶעבִּין אוּג אִיךְ וָועל זִיצֶן אִין נָאטְס הוּיז צוּא נָאנְגֶע צַייטְן׃

כד (א) לדוד.צו נָאט אִיז דִי עֶרד אוּג אִיר דֶרפִילְגְ דִי גאנצֶע וועלְט אוּג דִי וום זִיצֶן אִין אִיר׃ (ב) כי דָען עֶר בַּיי דִי יַמִים הָאט עֶר זִי גִיגרוּנְדֶט פֶּעסְט.בַּיי טַייכִן הָאט עֶר זִי פֶּעסְט גִיזֶעצְט׃ (ג) מי ווער אִיז רָאוּי צוּ גַיין אוֹיף נָאטְס בֶּארג דָאם אִיז אִין דֶעם בֵּית הַמִקְדָּש אוּג וָוער גֶהעֶר צוּ שְׁטֶיין אוֹיף זַיין הַיי׳יג אֶרְט אִין בֵּית הַמִקְדָּש׃ (ד) נקי וָוער עִם הָאט רַייגֶע הענְט פוּן גָלְ אוּג הָאט אֶקְלֶאר הַארְץ וָואם עֶר הָאט נִיט גִישְׁוָואוֶרן פַאלְש בַּיי מִיר דֶם נָאבְּט נָאט אוּג הָאט נִיט גִישְׁוָואוֶרן פַאלְש מְרָמָה צוּ זַיין לַייטְן׃ (ה) ישא דָער וָועט פוּן נָאט בְּרוּךְ הוּא נֶעמֶן אַיין בֶּענְטְשׁוּנְג אוּג וָועט הָאבְּן גְנָאד פוּן נָאט זַיין הַעלְפֶער׃ (ו) זה דָאם מַיינְט מָען דָער דור וָואם פָארְשְׁטֶין אִים וָואם זַייא בָּאנְעֶרן צוּ שְׁטֶיין פַּר דִיר׃ (ז) שאו וְערְט דֶר הִיבְּן אַייער עֶלְצְטֶע טוּיעֶרן אוּג וְועֶרט אויף גְיהוּיבְּן דִי טִירִין וָואם זַייגן פוּן אֵייבִּיג אוּג עֶם וָועט קוֹמֶן דָער כְּלִךְ וָואם נָאר דער כָּבוד גֶהעֶר צוּ אִים׃ (ח) מי וָועֶר אִיז דָאם דָער מֶלֶךְ הַכָּבוד דֶר שְׁטַארְקֶר נָאט,

דער

וְגִבּוֹר יְיָ גִּבּוֹר מִלְחָמָה: ט שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד: י מִי הוּא זֶה
מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְיָ צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה:

דָּעַת מְמוֹר הָאֵל דִּיר הַמֶּלֶךְ עֲלֵי הַשָּׁלוֹם נֵיגוּנְט נָאךְ דָעם א׳, אָז מָען נֵיהָעֶר זָךְ מִיסְּר נָפֶשׁ זִין פּוּן וָועגֶן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

כה א לְדָוִד אֵלֶיךָ יְיָ נַפְשִׁי אֶשָּׂא: ב אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי
אַל אֵבוֹשָׁה אַל יַעְלְזוּ אוֹיְבַי לִי: ג גַּם כָּל קֹוֶיךָ
לֹא יֵבֹשׁוּ יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם: ד דְּרָכֶיךָ יְיָ הוֹדִיעֵנִי
אָרְחוֹתֶיךָ לַמְּדֵנִי: ה הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי כִּי
אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם: ו זְכֹר
רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה: ז חַטֹּאות נְעוּרַי
וּפְשָׁעַי אַל תִּזְכֹּר כְּחַסְדְּךָ זְכָר לִי אַתָּה לְמַעַן טוּבְךָ
יְיָ: ח טוֹב וְיָשָׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ:
ט יַדְרֵךְ עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ: י כָּל
אָרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ וְעֵדְוֹתָיו:
יא לְמַעַן שִׁמְךָ יְיָ וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנִי כִּי רַב הוּא: יב מִי זֶה

דָּער שְׁטַארְקֶער נָאט וָואס אִיז אַגִּבּוֹר מִלְחָמָה: (ם) שׂאוּ הַייבְּט אויף אַייעֶר הוֹיבְּט אִיר טִירִין אוֹנ וָועֶרט דָער הוֹיבִּין דִי טִירִין וָואס זַיינֶן אַייבִּיג הַיילִיג וָואהרוּם עֶם וָועֶט אַרַיין קוּמֶן דָער מֶלֶךְ וָואס אִים גִיהֶער דָער כָּבוֹד: (י) מִי וָועֶר אִיז דָער מֶלֶךְ הַכָּבוֹד נָאט נוֹם הָערְשׁ אויבֶּן אויף דִי מַלְאָכִים אוֹנ אוּנטֶן אִיז דֶר מֶלֶךְ אויף אַייבִּג:

כה (א) לְדוד. צוּ דִיר נָאט טוּ אִיךְ מֵין זֵייל עֶרהַייבֶּן: (ב) אלהי אויף דִיר נָאט פְּר זִיכֶער

אִיךְ מִיךְ אִיךְ זָאל נִים פַּר שֶׁעמְט וָועֶרן עֶס זָאלֶן זִיךְ נִיט פְּרֵייעֶן מֵיינֶע אויף מִיר: (ג) גם אֲלֶע דִי וָואס הָאפֶּן צוּא דִיר וָועלֶן נִיט פַּאר שֶׁעמְט וָועֶרן. זַייא וָועלֶן פַּאר שֶׁעמְט וָועֶרן דִיא פְּעלְשֶׁר וָואס מַאכֶּן אָנדֶרֶע לֵיידִיג פּוּן זַייעֶר הָאב: (ד) דרכיך דַיינֶע וָועגֶן מַאךְ מִיךְ וִויסֶן אוֹנ דַיינֶע שְׁטֶעגֶן לֶעֶרֶן מִיךְ: (ה) הדריכני מַאךְ מִיךְ פִּירֶן מִיט דַיינֶע וָואהרהַייט אוֹנ לֶעֶרֶן מִיךְ וָואהרוּם דוּ בִּיסְט נָאט מֵיין הֶעלְפֶּר צוּ דַיין הִילְף טוּ אִיךְ הָאפֶּן אָנאָנצִין טָאג: (ו) זכר גִידֶינְק נָאט דַיין דָר בַּארְמְהֶרְצִיקֵייט אוֹנ דַיין גְנָאד דָען דָאס אִיז דָאךְ פּוּן אֶייבִּיג: (ז) חטאות דִיא זִינד פּוּן מֵיין יוּנְעֶנְט זָאלְסְטוּ נִיט דֶער מָאנֶן וִוי דַיין חֶסֶד. זָאלְסְט מִיךְ גִידֶינְקֶן מִיט דַיינֶע חֲסָדִים פּוּן וָועגֶן דַיינֶן גוּטְהַרְצִיקֵייט וָוִם דוּא נָאט בִּ״ה בִּיסְט: (ח) טוב גוּט אוֹנ רֶעכְט פַּארְטִיג אִיז נָאט דְרוּם וַויזְט עֶר אוֹנ לֶעֶרֶנְט דִי זִינדִיגֶע זַיי זָאלֶן זִיךְ אום קֶערֶן צוּם גוּטֶן וָועג: (ם) ירד עֶר מַאכְט פִירֶן דִי פְרוּמֶע אִין וָועג פּוּן גֵירֶעכְטִיקֵייט אוֹנ לֶעֶרֶנְט דִי דֶעמוּטִיגֶע זַיי זָאלֶן גֵיין אִין זַיין וָועג: (י) כל אֲלֶע דִי וָועגֶן פּוּן נָאט אִיז מִיט גְנָאד אוֹנ וָואהרהַייט צוּ דִי וָואס הַיטֶן זַיין בְּרִית אוֹנ זַיין תּוֹרָה: (יא) למען פּוּן וָועגֶן דַיין נָאמֶן נָאט וָואס אִיז זַייעֶר גְרוֹיס זאלכטו

הָאִישׁ יְרֵא יְיָ יוֹרֶנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר׃ יג נַפְשׁוֹ בְּטוּב
תָּלִין וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ׃ יד סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ
לְהוֹדִיעָם׃ טו עֵינַי תָּמִיד אֶל יְיָ כִּי הוּא יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת
רַגְלָי׃ טז פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי׃ יז צָרוֹת
לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי׃ יח רְאֵה עָנְיִי
וַעֲמָלִי וְשָׂא לְכָל חַטֹּאתָי׃ יט רְאֵה אוֹיְבַי כִּי רַבּוּ
וְשִׂנְאַת חָמָס שָׂנְאוּנִי׃ כ שָׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אַל
אֵבוֹשׁ כִּי חָסִיתִי בָךְ׃ כא תֹּם וְיֹשֶׁר יִצְּרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ׃
כב פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל צָרוֹתָיו׃

דָּוִד מִזְמוֹר דָּוִד יְיָ שָׁפְטֵנִי כִּי אֲנִי בְתֻמִּי הָלָכְתִּי וּבַיְיָ
כו א בָּטַחְתִּי לֹא אֶמְעָד׃ ב בְּחָנֵנִי יְיָ וְנַסֵּנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי
וְלִבִּי׃ ג כִּי חַסְדְּךָ לְנֶגֶד עֵינָי וְהִתְהַלַּכְתִּי בַּאֲמִתֶּךָ׃
ד לֹא יָשַׁבְתִּי עִם מְתֵי שָׁוְא וְעִם נַעֲלָמִים לֹא אָבוֹא׃

וְאַלְמְנוּ פַּאר נְעִבְּין מְיִינְע זִינְד וְוִעֶן אוֹיךְ זַיי זַיינֶן פִּיל׃ (יב) מי וְוִעלֶכְער מֶענְטש וָואס פָּארְכט זִיךְ פַּאר נָאט לָערְנְט אִים נָאט ב״ה דֶעם גוטֶן וְועג׃ וָואס ער נָאט זִיךְ אוֹיס דָער וַיילְט׃ (יג) נשוא זַיין לֵיב וְועט מִט גוטֶן אִיבֶּר בָּעקְטִיגֶן אִין קֶבֶר אוּנ זַיינֶע קִינְדֶר וְועלֶן מֶצלִיחַ זַיין אוֹיךְ דָר וְועלְט׃ (יד) סיר דִי בְּהאלְטְנְע זַאכֶן מַאכְט נָאט אֲנְטְפֶּלֶעקֶן צוּ זַיינֶע פְרוּמֶע דְרוֹיךְ דָאס הש״ י כּוֹרֵת בְּרִית גְיוֶועֶן ער זָאל זִי מַאכֶן וִויסֶן׃ (טו) עיני מֶיינֶע אוֹיגֶן זַיינֶן אַלֶע מָאל צוּא נָאט וָואנְדֶט ער צִיהט אוֹיס פּוּן דָער נָעץ מֶיינֶע פִּיס׃ (טז) פנה קֶער זִיךְ צוּ מִיר אוּנ לַיים זָעלְיג מִיךְ וָואנְדֶט אִיךְ בִּין עֶלֶענְד אוּנ אָרְוּם׃ (יז) צרות דִי צָרוֹת אִין מֵיין הַאַרְצֶן טוּען זִיךְ בְּרֵייטֶן זִען מֶיינֶע אֲנְגְסְטֶן צִי מִיךְ אַרַוֶּס׃ (יח) ראה זֶעה מֵיין אֶריְמְקֵייט אוּנ מֵיין מִידִיקְייט אוּנ פַּר נִיב מִיר אוֹיךְ אַלֶע מֵיינֶע זִינְדֶן׃ (יט) ראה זֶעה מֵיינֶע פַיינְט זַיינֶן פִּיל אוּנ פַיינְדְשַׁאפְט פּוּן אַרוּבֶּר גְלַייךְ וִוי אִיךְ וָואלְט נָוועֶן אֲנַזֶען דָאס פַיינְט זִי מִיךְ פַיינְד׃ (כ) שמרה הִיט מֵיין לֵיב אוּנ זִי מִיךְ מַצִיל אִיךְ זָאל נִיט פָּאר שָׁעֶמְט וָועֶרֶן וָואס אִיךְ הָאבּ מִיךְ בַּשִׁיצְט אִין דִיר׃ (כא) תם דָס נָאנְצֶקְייט אוּנ רַעכְטְפָארְטִיקְייט זָעם בִּיי מִיר אִיז זָאל מִיךְ הִיטֶן וָוארוּם אִיךְ הָאף צוּ דִיר׃ (כב) פרה נָאט לַיי׳ אוֹיס דִיא יוּדֶן פּוּן אַלֶע אֲנְגְסְטֶן׃

כו (א) לדוד.מִשְׁפָּט מִיךְ נָאט וָוארוּם אִיךְ טוּ גֶיין אִין מֵיין נָאנְצֶקְייט אוֹיף נָאט הָאבּ אִיךְ מִיךְ בִּיי מִיר אִיז זָאל מִיךְ הִיטֶן וָוארוּם אִיךְ הָאף צוּ דִיר׃ (ב) בחנני פַּר זוּךְ מִיךְ נָאט אוּנ פְּרוּבּ מִיךְ לַייטֶער מֵיינֶע נִירֶן אוּנ מֵיין הַאַרְץ׃ (ג) כי וָוארוּם דַיין גְנָאד אִיז פַּר מֵיינֶע אוֹיגֶן דְרוּם טוּא אִיךְ גֶיין מִט דַיין וָואהְרַייט תָמִיד׃ (ד) לא אִיךְ בִּין נִט גְיוֶעסֶן מִט פַּאלְשׁ לַיים אוּנ מִט בַּהאלְטְנְע לַיים וָואס טוּען מַעֲשִׂים רָעִים בְּסַתֶר טוּא אִיךְ

ה שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים וְעִם רְשָׁעִים לֹא אֵשֵׁב: יא אֶרְחַץ
בְּנָקִיּוֹן כַּפָּי וַאֲסֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ יְיָ: יב לַשְׁמִעַ בְּקוֹל
תּוֹדָה וּלְסַפֵּר כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ: ח יְיָ אָהַבְתִּי מְעוֹן
בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: ט אַל תֹּאסֹף עִם
חַטָּאִים נַפְשִׁי וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי: י אֲשֶׁר בִּידֵיהֶם
זִמָּה וִימִינָם מָלְאָה שֹׁחַד: יא וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵךְ פְּדֵנִי
וְחָנֵּנִי: יב רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר בְּמַקְהֲלִים אֲבָרֵךְ יְיָ:

דְּיוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם דְּאִנְקֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פְּאַר זַיינֶע נְעִיגְיוֹת אוּן בְּעֶם דָּאם עֶר זָאל קֶענֶן קֻנְה שְׁלֶכְטִיס זַיין

כז א לְדָוִד יְיָ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְיָ מָעוֹז חַיַּי מִמִּי
אֶפְחָד: ב בְּקָרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרִי
צָרַי וְאֹיְבַי לִי הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ: ג אִם תַּחֲנֶה עָלַי
מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת
אֲנִי בוֹטֵחַ: ד אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת יְיָ אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ
שִׁבְתִּי בְּבֵית יְיָ כָּל יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם יְיָ וּלְבַקֵּר

נִיט קוּמֶען: (ה) שנאת- אִיךְ הָאבּ פַיינְד דָּאם אַיין זַאמְלוּנג פּוֹן שַׁאלֶקְהַאפְטִיגְע אוּן מִיט רְשָׁעִים טוּ אִיךְ נִיט זִיצֶן: (ו) ארחץ- אִיךְ טוּ וַואשֶׁן מִיט רֵיינֶקְיִיט מֵיינֶע הֶענְד זִיי זַיינֶן רֵיין פּוֹן גְּזֶלָה אוּן אִיךְ טוּ אֲרוּם רִינְגֶלְען דַיין מִזְבֵּחַ וָואס דוּ הָאסְט אוּיס דִּיר עָר וַויילְסְט נָאס: (ז) לשמיע צוּ מַאכֶן הֶערִין אֲלֶע לַיימ מִיט אַיין קוֹל פּוּן לוֹיבּוּנג צוּ מַאכֶן בְּקַעֶנֶן לַיימ זַיינֶע נִסִּים אוּן צוּ דֶרְצַיילֶן אַלֶע זַיינֶע וואונְדֶר: (ח) י נָאס אִיךְ הָאבּ לִיבּ דָּאם וואוינוּנג פּוּן דַיין הוּיז אוּן דָּאם אָרְט דָם רִיאוּגְן פּוּן דַיין כָּבוֹד: (ם) אל דוא זָאלְסְט נִיט אַיין נָאן מִיט זִינְדִיגְע לַיימ מִיין נֶפֶשׁ מִיין לֶעבֶן זָאל נִיט אוּיס נַיין מִיט דִּיא מֶענְשֶׁן וָום הָאבֶּן בֵּיי זִיךְ שׁוּלְד בְּלוּט: (י) אשר וָואס בֵּיי זַיי אִיז שֶׁלֶעכְטִיגְע גִידאנְקֶן אוּן זַיער רֶעכְטֶע הַאנְד אִיז פוּל שׁוֹחַד: (יא) ואני אִיךְ טוּ תָּמִיד גַיין מִיט נַאנְצְקַייט לַיידְ מִיךְ אוּיס אוּן לַיידְטְעלִיגְ מִיךְ: (יב) רגלי מַיין פּוּס טוּט שְׁטֶיין אִין רֶעכְט פַּארְסַיקְיִיט אִין אַיין זַאמְלוּנג טוּא אִיךְ נָאס לוֹיבֶּן:

כז (א) לדוד.דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָאגְט: נָאט אִיז מַיין לִיכְט אוּן מַיין הֵעלְפֶּר פַּר וָועמֶן זָאל אִיךְ מִיךְ פָּארְכְטֶן. נָאט אִיז דָאם שְׁטַארְקְקַיִיט פּוּן מַיין לֶעבֶן פַּר וָועמֶן זָאל אִיךְ מִיךְ פָּארְכְטֶן: (ב) בקרוב אַז עָם טוּעֶן צוּ מִיר גְּיעֶהְנֶן שֶׁלֶעכְטֶע צוּ עְסֶן מַיין לַיימ מֵיינֶע בַּאלַיידִיגֶער אוּן מֵיינֶע פַיינְט זַיינֶן גִישְׁטַרוּכֶלט גְוָוארֶן אוּן זַיינֶן גִיפַאלֶן פַּאר מִיר: (ג) אם וָען עָם וָועט רֶעכֶן אוֹיף מִיר הֵילְפֶּט טוּט זִיךְ נִיט פָּארְכְטֶן מַיין הַארְץ וָועט עָם וָועט אוֹיךְ מִיר אוֹיךְ שְׁטֶיין אַיין שְׁטַרַיים. מִיט דֶעם זָאם אוֹיבֶּן גֶרֶעט אִיז פַּאר זִיכֶער אִיךְ מִיךְ: (ד) א־ח אַיינֶם בֶּעט אִיךְ בֵּיי גָאט דָם טוּ אִיךְ בֶּעטֶן אִיךְ זָאל טָאן זִיצֶן אִין נָאטְס הוּיז אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲלֶע מַיין לֶעבֶּם לַאנג צוּ זֶעהֶן אִין דֶעם זִיכְקֵייט פּוּן נָאט

בְּהֵיכָלוֹ: ה כִּי יִצְפְּנֵנִי בְסֻכּוֹ בְּיוֹם רָעָה יַסְתִּירֵנִי
בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי: ו וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי
עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה
אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַיְיָ: ז שְׁמַע יְיָ קוֹלִי אֶקְרָא וְחָנֵּנִי
וַעֲנֵנִי: ח לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנָי אֶת פָּנֶיךָ יְיָ אֲבַקֵּשׁ:
ט אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי אַל תַּט בְּאַף עַבְדֶּךָ עֶזְרָתִי
הָיִיתָ אַל תִּטְּשֵׁנִי וְאַל תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעִי: י כִּי אָבִי
וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וַיְיָ יַאַסְפֵנִי: יא הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי
בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי: יב אַל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ
צָרָי כִּי קָמוּ בִי עֵדֵי שֶׁקֶר וְיָפֵחַ חָמָס: יג לוּלֵא
הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב יְיָ בְּאֶרֶץ חַיִּים: יד קַוֵּה
אֶל יְיָ חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל יְיָ:

אונ צוּ קוּמָן אַלֶע מָאר־גָעָנְס פְּרִי אִין זַיִן הֵיכָל: (ה) כִּי דָעָן עָר טוּט מִיךְ בְּהַאלְטִין אִין זַיִן בַּיילִיגְ פַאר מֵיינֶע אוֹיגְט אִין אַשְׁלָעכְטֶן טָאג וְוָען מִיר אִיז שְׁלֶעכְט פּוּן דִי שׂוֹנְאִים טוּט עָר מִיךְ בְּהַאלְטִין אִין דֶם בַּהֲעלְפְלִיכְשׁ פּוּן זַיִן נְצָעלְט עָר טוּט מִיךְ דֶר הוּיבְּן אוֹיף אַהוֹיכְן שְׁטֵיין פַאר מֵיינֶע שׂוֹנְאִים: (ו) וּמִזֶּה אוּנ הַיינְט אַז עָר הָאט כִּמְר גֶיהָאלְפֶן פּוּן דִיא מִלְחָמוֹת טוּט זִיךְ דֶער הֵיבְּן קָאג אוֹיף מֵיינֶע פֵיינְט וָאם זַיינֶן אַרוּם מִיר זַיי זָאלֶן שׁוֹין מִיט מִיר־קֵיין מִלְחָמָה נִיט הַאלְטֶן, אוּנ אִיךְ וִוֶעל שָׁעכְטִין קָרְבָּנוֹת אִין זַיִן גִיצֶעלְט אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שָׁעכְטוּנְג מִיט שַׁאלוּנְג פּוּן שׁוּפָר אִיךְ טוּ לוֹיבְּן אוּנ אִיךְ טוּ זִינְגֶן צוּ נָאם: (ו) מכפ"ב הֶער צוּ נָאם מֵיין קוֹל וָם אִיךְ טוּ רוּפֶן צוּ דִיר אוּנ לַיימְזָעלְג מִיךְ אוּנ עַנְטפֶּער מִיר: (ח) לְךָ צוּא דִיר נָאם זָאגְט מֵיין הַארְץ הִשׁ' זָאגְט צוּא יִשְׂרָאל פָּארְשָׁט אוּנ בֶּגֶערְט צוּ שְׁטֵיין פַּר מִיר אוּנ אִיךְ דָוִד טוּ אֲזוֹ אוּנ בֶּגֶער צוּא שְׁטֵיין פַּר דִיר: (ט) אל דוּ זָאלְסְט נִיט בַּהַאלְטִין דַיין פָּנִים פּוּן מִיר דוּ זָאלְסְט נִיט נַייגִין מִיט צָארְן דַיין קְנֶעכְט פַאר מֵיינֶע שׂוֹנְאִים דוּ בִּיסְט דָאךְ תָּמִיד מֵיין הֶעלְפֶער גִיווֹען דוּ זָאלְסְט מִיךְ נִיט פַּאר לָאזִין נָאם מֵיין הֶעלְפֶר: (י) כִּי וָואהרום מֵיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר הָאבִּין מִיךְ פַאר לָאזִין אוּנ נָאם הָאט מִיךְ צוּ זִיךְ אַרַיינְגִינוֹמֶן: (יא) הורני וַויוּ מִיר נָאם דַיין וֶועג אוּנ פִּיר מִיךְ אִין אַגְלַייכְן וֶועג פּוּן וֶועגֶן מֵיינֶע נָאךְ זֶעהֶר וָום זֶעהֶן אוֹיס מֵיין שְׁלֶעכְטִין: (יב) אל דוּ זָאלְסְט מִיךְ נִיט אִיבֶּר עָנְטפֶּרְן אִין וַיילִין פּוּן מֵיינֶע פֵיינְט עָם אִיז אוֹיף גִישְׁטַאנְעֶן צִייגְט מִיר פַאלְשָׁע עֵדוּת וָאם רַיידִין פּוּן רוּיב: (יג) לולא וָוען נִיט וַויל אִיךְ הָאבּ גִיגְלַייבְּט אוּנ הָאבּ אִיין בְּטָחוֹן גִיהַאבְּט אוֹיף הַשׁ' צוּ זֶעהֶן אִין דֶעם גוּטְקַיִים פּוּן נָאם אִין לַאנְד פּוּן לֶעבְּן אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאל דָאם הָאט מִיר גִיהָאלְפֶן: (יד) קוה זָאגְט דָוִד צוּא אִיטְלִיכְן הָאךְ צוּא נָאם שְׁטַארְקְט דִיךְ אוּנ דַיין הַארְץ זָאל דִיךְ שְׁטַארְקֶן מִיט גְרוּיס שְׁטַארְקַיִים זָאלְסְט הָאפֶּן צוּא נָאם:

דָּשֶׁר כְּתִיבוֹר אִיז אַחֲשֶׁ"ר אַאר אַשְׁכְּנַזְשִׁין אָז הַשֵּׁי"ן הִילְכְּן צוּ בֵּיין אִין נוּסְחָן וְוִינְט .

כח א לְדָוִד אֵלֶיךָ יְיָ אֶקְרָא צוּרִי אַל תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי פֶּן
תֶּחְשֶׁה מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם יוֹרְדֵי בוֹר : ב שְׁמַע
קוֹל תַּחֲנוּנַי בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ בְּנָשְׂאִי יָדַי אֶל דְּבִיר
קָדְשֶׁךָ : ג אַל תִּמְשְׁכֵנִי עִם רְשָׁעִים וְעִם פֹּעֲלֵי אָוֶן
דֹּבְרֵי שָׁלוֹם עִם רֵעֵיהֶם וְרָעָה בִּלְבָבָם : ד תֵּן לָהֶם
כְּפָעֳלָם וּכְרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם
הָשֵׁב גְּמוּלָם לָהֶם : ה כִּי לֹא יָבִינוּ אֶל פְּעֻלֹת יְיָ וְאֶל
מַעֲשֵׂה יָדָיו יֶהֶרְסֵם וְלֹא יִבְנֵם : ו בָּרוּךְ יְיָ כִּי שָׁמַע
קוֹל תַּחֲנוּנָי : ז יְיָ עֻזִּי וּמָגִנִּי בּוֹ בָטַח לִבִּי וְנֶעְזַרְתִּי
וַיַּעַל לִבִּי וּמִשִּׁירִי אֲהוֹדֶנּוּ : ח יְיָ עֻז לָמוֹ וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת
מְשִׁיחוֹ הוּא : ט הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת
נַחֲלָתֶךָ וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד הָעוֹלָם :

אִין דֶּם מִזְמוֹר שֶׁפְּיִיט אֶבְּסָצֶן מֹאל רַ"ש שֵׁם הַיְיטֶ קֶעְנִין דִּי בְּרָכוֹת פּוּן קְרִיאַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה :

יום הכט א מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיְיָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיְיָ
כָּבוֹד וָעֹז : ב הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ

כח (א) לדוד. צוּ דִיר נָאט טוּא אִיךְ רוּפִין מַיין בַּשְׁעֶפְעֶר דוּ זָאלְסְט נִיט שְׁוַוייגִין וְוִעֶן דוּ וְוִעסְט חֲלִילָה וְוִא שְׁוַוייגִין וְוִעל אִיךְ וְוִערִין נִיגְלִיכְן מִיט דִיא וְוָאס נִידֶערְן אִין בּוֹר : ב שמע קול. הֶערְ צוּ מַיין קוֹל וָואס אִיךְ בֶּעט אַז אִיךְ בִּיא צוּא דִיר שְׁרַייעֶן אַז אִיךְ הַייבּ אוֹיף מַיינֶע הֶענְט צוּ דַיין הַיילִיגִין פַּאלַיִין תְּפִלָּה צוּ טָאן : (ג) אל תמשכני. זָאלְסְט מִיךְ נִיט נִיוואוּנְן מִיט רְשָׁעִים אוּן מִיט דִי וָואס וִועֶרְקֶן אוּם רֶעכְט יַיי רַיידִין שָׁלוֹם מִיט זַייעֶרע נוּמֶט פְּרַיינְד אוּן הָאבִּין שְׁלֶעכְטְן אִין זַיינֶן אִין זַייעֶרע הֶערְצֶער : (ד) תן להם. גִיבּ זַיי וְוִי זַייעֶרע וְוֶערְק אוּן וְוִי זַייעֶרע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים אַזוֹ וְוִיא זַייא טוּען שְׁלֶעכְטְן מִיט זַייעֶרע הֶענְט גִיבּ וְוִי קֶער זַייא אוּם זַייעֶר גֶיצָאלְט וָואס זַיי קוּמֶט : (ה) כי לא יבינו. וָוארוּם זַייא וִויליְן נִיט פַּאר שְׁטֵיין דִי וְוֶערְק פּוּן נָאט אוּן דִי זְוֶערְק פּוּן זַייגֶע הֶענְד. וָאס עֶר זַייא צוּ פִּירִין אוּן וָאל זַיי נִיט בּוּיעֶן : (ו) ברוך ה'. גִילוּיבְּט אִיז נָאט אַז עֶר הָאט גִיהֶערְט דֶם קוֹל פּוּן מַיין גֶיבֶּעט : (ז) ה' נאמ איז מַיין שְׁטַארְקֶער אוּן מַיין בַּאשִׁיצֶער אִין אִים אִיז פַּר זִיכֶערְט מַיין הַארְץ אוּן בִּין דוּרְךְ אִים גִיהָאלְפְּן גִיוואוֹרְן עֶם אִיז לוֹסְטִיג מַיין הַארְץ אוּן פּוּן מַיין גִיזַאנְג טוּ אִיךְ אִים לוֹיבְּן : (ח) ה' נאמ אִיז אֶשְׁטַארְקַייט צוּ זַיי צוּ דִי יִשְׂרָאֵל אוּן שְׁטַארְקַייט פּוּן זַיין גִיזַאלְבְּטֶן אִיז עֶר הִשׁ"י : (ט) הושיעה. הֶעלְף דַיין פָּאלְק יִשְׂרָאֵל אוּן בֶּענְטְשׁ דַיין פָּאלְק אוּן שְׁפַייז זַייא אוּן הַייבּ זַייא אוֹף בִּיז אֱייבִּיג :

כט (א) מזמור. גֶרַייט אַיידְ אָן צוּ נָאטְס דִינְסְט אִיר קִינְדֶר פּוּן דִי שְׁטַארְקֶע דֶם מַיינְט מַען דִי עֲבוֹת גִיבְּט אָפּ צוּ נָאטְס כָּבוֹד אוּן שְׁטַארְקַייט אִיז אֵלֶע פּוּן אִים : (ב) הבו

נרייט

לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ: ג קוֹל יְיָ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְיָ עַל מַיִם רַבִּים: ד קוֹל יְיָ בַּכֹּחַ קוֹל יְיָ בֶּהָדָר: ה קוֹל יְיָ שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְיָ אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן: ו וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים: ז קוֹל יְיָ חֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ: ח קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְיָ מִדְבַּר קָדֵשׁ: ט קוֹל יְיָ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלוֹ אֹמֵר כָּבוֹד: י יְיָ לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְיָ מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יא יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

ליום שני

דָּיר סוּם ר תְּרֵיסֵם דָּעם פָּמְקְשָׁעֶן וָעֶן עֶר דָּאם חֵיז יְסוֹדִים דָּאם עֶר וָעֶם דַּאדְּרָךְ קוּמֶען צוּא עוֹהֱ"ב:

ל א מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד: ב אֲרוֹמִמְךָ יְיָ כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי: ג יְיָ אֱלֹהַי שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי: ד יְיָ הֶעֱלִיתָ מִן שְׁאוֹל נַפְשִׁי חִיִּיתַנִי מִיָּרְדִי בוֹר: ה זַמְּרוּ לַיְיָ חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ:

נְרֵיים אַיְיךְ אָן פַּאר נָאט פַּאר זַיין הֶעֶרְלִיכֶן נָאמֶען אִיר זָאלְט אַיְיךְ בּוּקְן צוּ נָאט מִיט בַּאשֵׁיינֶן זַיין הַיילִיקְייט: (ג) קיל דָּאס קוֹל פּוּן נָאט אִיז גִיוָוען אוֹיף דָעם וָואסֶער פּוּן יָם כּוֹחַ נָאט וָואס גִיהְערְט צוּ אִים כָּבוֹד עֶר הָאט גִימַאכְט שְׁטוּרְעמְען אוֹיף פִּיל וָואסֶרְן: (ד) קיל נָאטס קוֹל אִיז מִיט שְׁטַארְקְייט נָאטס קוֹל אִיז מִיט שַׁיינְקִיים: (ה) קיל נָאטס קוֹל בְּרֶעכְט טָענְן בּוימֶער פּוּן דָעם וַואלְד לְבָנוֹן: (ו) ויקרידם אוֹג הָאט זַיי גִימַאכְט שְׁפְּרִינְגֶען וַוי אַקאלְב דִי צְוַוייֶ בֶּערְג הָאבֶּן גִישְׁפְּרִינְגְען אַזוֹ וַוי אֲוַוייל מִיר: (ז) קיל נָאטס קוֹל הָאקְט אוֹיס פְלַאם פַיְיער: (ח) קיל נָאטס קוֹל טוּט מַאכְן צִיטֶערְן דָם מִדְבָּר נָאט טוּט מַאכְן צִיטֶערְן דָם מִדְבָּר קָדֵשׁ: (ם) קיל נָאטס קוֹל טוּט מַאכְן צִיטֶערְן דִי וָואס זַיינֶען גִישְׁווִינְדְט וְויא דִי אִינְדִין אוֹג טוּט אַנְפַּלֶעקְן וְועלְדֶער אוֹג אִין זַיין הֵיכָל וְועלְן אַלֶע זָאגְן דָעם כָּבוֹד: (י) ״ נָאט אִיז גִיזֶעסְן אַלֶיין אַז דָאס מַבּוּל אִיז גִיוָוען אוֹג נָאט וְועט וְויידֶער זִיצְן אוֹג עֶר אִיז אַמֶלֶךְ אִיךְ אַיְיבִּיג דָאס אַלֶע וְועלְן וִויסְן אַז קֵיין אַנְדֶערְער מֶלֶךְ פּוּן דֶער נַאנְצֶער וְועלְט אִיז נִיט דָא: (יא) ״ שְׁצַארְקֵייט צוּ זַיין פָאלְק וְועט עֶר גֶעבְּן נָאט וְועט בְּענְטְשְׁן זַיין פָאלְק מִיט שָׁלוֹם:

ל (א) מזמור שיר חנכת ובי': (ב) ארומסק אַיְיךְ טוּ דִיךְ לוֹיבְּן נָאט דָאס דוּ הָאסְט מִיךְ דֶר הַיבְּן אוֹג הָאסְט נִיט לָאזְן מַיינֶע פַיְינְט מַיינֶע אוֹיף מִיר: (ג) ״ נָאט מַיין נָאט אִיךְ הָאב צוּ דִיר גִישְׁרִיעֶן אוֹג דוּ הָאסְט מִיר גִיהוֹיפְט: (ד) ״ דוּ הָאסְט אוֹיף גִיבְּראכְט פּוּן גֵיהִנֹּם מַיין נֶפֶשׁ הָאסְט מִיר גְלָאזְט לֶעבְּן אִיךְ זָאל נִיט נִידֶערְן אִין גְרוּב: (ה) זינגט צוּ נָאט זינגען

י כִּי רָעַע בְּאֹפוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ בְּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר
רִנָּה: יא וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם: יב יְ
בִּרְצוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּה לְהָרְרִי עֹז הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי
נִבְהָל: יג אֵלֶיךָ יְ אֶקְרָא וְאֶל אֲדֹנָי אֶתְחַנָּן: יד מָה
בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד
אֲמִתֶּךָ: טו שְׁמַע יְ וְחָנֵּנִי יְ הֱיֵה עֹזֵר לִי: טז הָפַכְתָּ
מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה:
יז לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם יְ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ:

דָּוִד מִזְמוֹר לְעֵינֹיִם אוֹ פֶּתַח אֹהֶל בְּחָכְמַן אוֹרֵיךְ הש"י דָּעַן דְּרִיא נָשְׁמָה אִיז אַפְּקָרְעֶן בֵּייא הש"י:

לא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בְּךָ יְ חָסִיתִי אַל
אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם בְּצִדְקָתְךָ פַלְּטֵנִי: ג הַטֵּה
אֵלַי אָזְנֶךָ מְהֵרָה הַצִּילֵנִי הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹז
לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי

זַיְינֶע חֲסִידִים אוֹיג לוּיבְט צוּם אֶן דַיְינֶקן זַיין הַיילִיקְייט: (ו) כִּי וְוִי אַיין אוֹיגֶן בְּלִיק אִיז נָאט בְּרוּגֶז אָבְּער אַז דָּער מֶענְטש בֶּאוּוִילִיגְט אִים אִיז וְוִידֶער לָאגְנֶד לְעִבְּן וְעֶן אוֹיף דָּער נָאכְט נֶעכְטִיגְט אִיבֶּער דָער מֶענְטש מִיט נְיוִויין אוֹיף זַיינֶע מַעֲשִׂים רָעִים אִין דֶר פְּרִיא אִיז שׁוֹין אַיין גַאנְג נָאט בָּרוּךְ הוּא נָאט אִים מוֹחֵל נֶעוֶועזֶן: (ז) וַאֲנִי אוֹיג אוֹיף דָאס בִּין גִיטְרָאכְט אַז אוֹיף בִּין גִיוֶועזֶן בְּשַׁלְוָה אוֹיף וְועל שׁוֹין נִיט גִילִימְשְׁט וְוערֶן אוֹיף אַיבִּיג: (ח) יי אָבֶּער דוּ נָאט דָאס אִיז גִיוֶועזֶן מִיט דַיין וְוִילֶן דָאסְטוּ גִיסְטַעלְט שְׁטַארְקַיים צוּא מִיין בְּאֶרג דָאסְט מִיר גִינְעבִּין נְדוּלָה וְהָרְאִיתָה וְויא דוּא דָאסְט דִיךְ בַּאהַאלְטִין פּוּן מִיךְ בִּין אִיךְ נִיוֶועֶרְן בְּאֵלְד דָר שְׁרֶאקְן פַאר צָרוֹת: (ט) אליך צוּא דִיר נָאט טוּ אִיךְ רוּפְן אוֹיג צוּ נָאט טוּ אִיךְ בֶּעטֶן: (י) מה וָוס וֶועסְטוּ נִיווִינֶן אִין מִיין בְּלוּט וֶען אִיךְ וֶועל נִידֶערֶן אִין גְרוּב פּוּן גֵיהִנם וֶועט דָען לוּיבְּן דִיךְ דָער וָואס אִיז אִין דֶר עֶרד וְ.עט עֶר דָען וָאהְן דִיין וָואהְרהַיים: (יא) שכיב דָער מִיךְ צוּ נָאט אוֹיג לַייהְנְעלִיג מִיךְ נָאט זַיי מִיר אַהֶעלְפֶּר: (יב) השכת דוּ דָאסְט בַּאר קֶערְט מִיין קְלָאג צוּ אַיין טַאנְץ דוּא דָאסְט גִיעפְּינְט מַיין זַאק אוֹיג דָאסְט מִיךְ אֶן גִיגורְט מִיט שִׂמְחָה: (יג) לכיכך פּוּן וָועגֶן מִיר לוּיבְּן דִיךְ אַלֶע דִי עֶרלִיכֶע מֶענְטשֶׁין אוֹיג וָועלְן נִיט שְׁוִוייגֶן. נָאט מַיין נָאט אִייבִּיג וָועל אִיךְ דִיר לוּיבְּן:

לא (א) למנצח סומכוס לדוד אַיין גְיַאנְג צוּא דָוִד: (ב) כך אִין דִיר נָאט דָאס אִיךְ מִיךְ בְּשִׁיצְט אִיךְ זָאל נִיט פָּאר שָׁעמְט וָועֶרְן אַייבִּיג. מִיט דַיין גֶרֶעכְטִיגְקִייט אַנְטֶרֶן מִיךְ: (ג) הטה נַייג צוּ מִיר דַיין אוֹיעֶר זַיי מִיךְ גִיךְ מַצִּיל פּוּן מַיינֶע פַיינְט. זַיי צוּא מִיר וְוִי אִין שְׁטַארְקֶער שְׁטַיין וְוִי אַיין פֶעסְטֶע הוּיז צוּ הֶעלְפֶּן מִיר: (ד) כי וָוארוּם וְוִי אַשְׁטַארְקֶר שְׁטַיין אוֹיג אַפֶעסְטֶע הוּיז בִּיסְטוּ מִיר צוּ בַּאשִׁיצֶן זִיךְ אִין דִיר. אוֹג פּוּן

וויעבי:

אַתָּה וּלְמַעַן שִׁמְךָ תַּנְחֵנִי וּתְנַהֲלֵנִי׃ ה תּוֹצִיאֵנִי
מֵרֶשֶׁת זוּ טָמְנוּ לִי כִּי אַתָּה מָעוּזִּי׃ ו בְּיָדְךָ אַפְקִיד
רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְיָ אֵל אֱמֶת׃ ז שָׂנֵאתִי
הַשֹּׁמְרִים הַבְלֵי שָׁוְא וַאֲנִי אֶל יְיָ בָּטָחְתִּי׃ ח אָגִילָה
וְאֶשְׂמְחָה בְּחַסְדֶּךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת עָנְיִי יָדַעְתָּ
בְּצָרוֹת נַפְשִׁי׃ ט וְלֹא הִסְגַּרְתַּנִי בְּיַד אוֹיֵב הֶעֱמַדְתָּ
בַּמֶּרְחָב רַגְלָי׃ י חָנֵּנִי יְיָ כִּי צַר לִי עָשְׁשָׁה בְכַעַס
עֵינִי נַפְשִׁי וּבִטְנִי׃ יא כִּי כָלוּ בְיָגוֹן חַיַּי וּשְׁנוֹתַי
בַּאֲנָחָה כָּשַׁל בַּעֲוֹנִי כֹחִי וַעֲצָמַי עָשְׁשׁוּ׃ יב מִכֹּל
צוֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה וְלִשְׁכֵנַי מְאֹד וּפַחַד לְמַיְדָּעָי
רֹאַי בַּחוּץ נָדְדוּ מִמֶּנִּי׃ יג נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב
הָיִיתִי כִּכְלִי אֹבֵד׃ יד כִּי שָׁמַעְתִּי דִבַּת רַבִּים מָגוֹר
מִסָּבִיב בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי לָקַחַת נַפְשִׁי זָמָמוּ׃
טו וַאֲנִי עָלֶיךָ בָטַחְתִּי יְיָ אָמַרְתִּי אֱלֹהַי אָתָּה׃

וַעֲנִיגֶן דַּיין גְּרוּסִין נָאמֶן וָאלְסְטוּ מִיךְ פִּירִין׃ (ה) ת״י: וְאִלְבֵּב מִיךְ אַרוּיס צִיהֶן פּוּן דִּר
נָעץ וָואס זַיי הָאבֶּן צוּ מִיר בַּאהַאלְטִין דָּעָן דוּ בִּיסְט מַיין שְׁטַארְקַיִיט׃ (ו) כירז אֵין דַּיין
הָאנְד גִיב אִיךְ צוּ בַּאהַאלְטִין מַיין זָעֶלע טוּסְט מִיךְ אוֹיס יְיִיזִין דוּ נָאט בִּיסְט אֱמֶת׃
(ז) ת״נאחי: אִיךְ הָאבּ פַיינְד דִי וָואס הָאפֶן צוּ דִי וְאכְטְן וָוס נִיצְט אִיז אוּן פַאלְש אֲבֶּר אִיךְ
צוּ נָאט מִי אִיךְ מִיךְ פַאר וִיכָּעֶרן׃ (ח) אגילה אִיךְ בִּין לִיכְטִיג אוּן פְרֵיי מִיךְ מִיט דַיין
גִיגְנאד וָואס דוּ זָעהְסְט מַיין פַיין דוּ וַויִיסְט אִין דִי אַנְגְסְטִין בִּין מַיין לַייבּ׃ (ט) ולא אוּן דוּ
הָאסְט מִיךְ נִיט אִיבֶּער גִיעֶנְטֶשֶׁרְט אִין דִי הַאנְד פַיינְד דִין הָאסְט גִישְׁטַעלְט מַיינֶע
פִיס בְּרַייט אִיךְ זָאל נִיט פַאלֶין׃ (י) חנני לַייטְעלִיג מִיךְ נָאט וָוארִים עַם אִיז מִיר אַיינְג ,
עַם אִיז גִיוָוארן שְׁוַואךְ דוּרְךְ זָארְג מַיין אוֹיג מַיין לַייבּ אוּן מַיין זִיפְצִין׃ (יא) כי דֶען עַם
אִיז אוּיס גִינַאנְגן מִיט פְרוּיעֶרקַיִים מַיין לֶעבֶּן אוּן מַייְנֶע יָארִין מִיט זִיפְצִין . עַם אִיז
גִישְׁטַרוּיכְלְט דוּרְךְ מַיין זִינְד מַיין כֹּחַ אוּן מַייְנֶע בַּיינֶר זַיינֶן גִוָוארן פַאר פוֹיל׃ (יב) מכל
פוּן אַלֶע מַיינֶע בַּאיַידִינֶר וָואס טוּען מִיר אַנְגְסְטִין בִּין אִיךְ פַּר שְׁעֶמְט גִיוָוארן אוּן
פַאר מַיינֶע שְׁכֵנִים אִיז מַיין חֶרְפָּה זַייעֶר גְרוֹיס.צוּ מַיינֶע בַּאקַענְטֶע אִיז אֲפָארְטְ
עַם וָאס זַיי אוֹיךְ נִיט אַזוֹ זַיין . דִי וָואס זָעהֶן מִיךְ אוֹיךְ דֶרְ־ נָאס וַויכְטֶן אֲפּ פּוּן מִיר
אוּן אַנְטְלַויפֶן׃ (יג) נשכחתי: אִיךְ בִּין פַאר גֶעסֶן גִיוָוארן וִי צַיין מֵת פּוּן דֶעם הַארְצֶן
אִיךְ בִּין גִיוָואךְ וִוי אַיין כְּלִי וָואס אִיז פַּר פַאלֶין גִיוָארן׃ (יד) וְוארוים אִיךְ הֶער דַיירְן
פּוּן פִיל . אַיין פָארְכְט אִיז אַרוּם מִיר . אוֹ זַיי בַּאראַטֶן זִיךְ בַּאנַאנְדֶר אוֹיף מִיר טַראכְטֶן
זַיי זִיךְ צוּ נֶעמֶן מַיין נְשָׁמָה׃ (טו) ואני אוּן אִיךְ פַאר זִיכֶּער מִיר אוֹיף דִיר וָואס . אִיךְ

טז בְּיָדְךָ עִתֹּתָי הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרֹדְפָי :
יז הָאִירָה פָנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ הוֹשִׁיעֵנִי בְחַסְדֶּךָ : יח יְיָ
אַל אֵבוֹשָׁה כִּי קְרָאתִיךָ יֵבֹשׁוּ רְשָׁעִים יִדְמוּ
לִשְׁאוֹל : יט תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר הַדֹּבְרוֹת עַל
צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז : כ מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר
צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם :
כא תַּסְתִּירֵם בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ מֵרֻכְסֵי אִישׁ תִּצְפְּנֵם
בְּסֻכָּה מֵרִיב לְשֹׁנוֹת : כב בָּרוּךְ יְיָ כִּי הִפְלִיא
חַסְדּוֹ לִי בְּעִיר מָצוֹר : כג וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי
נִגְרַזְתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אָכֵן שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנַי
בְּשַׁוְעִי אֵלֶיךָ : כד אֶהֱבוּ אֶת יְיָ כָּל חֲסִידָיו אֱמוּנִים
נֹצֵר יְיָ וּמְשַׁלֵּם עַל יֶתֶר עֹשֵׂה גַאֲוָה : כה חִזְקוּ
וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַיְיָ :

טוּ זָאגִין דוּ בִּיסְט מֵיין גָאט : (טז) בירך אין דַיין הַאנד אִיז אַלֶע מַיינֶע צַייטִין צוּא גוט אָדֶר שְׁלֶעכְץ . זַיי מִיךְ מַצִיל פון דִי הַאנד פון מַיינֶע פַיינְט אוּנ פון מַיינֶע נָאךְ יָאגֶר : (יז) האירה דֶר לַייכְט דַיין פָּנִים אוֹיף דַיין קְנֶעכְט . הֶעלֶף מִיר מִיט דַיין גְנָאד : (יח) יי גָאט אִיךְ זָאל גִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערִין וָוארוּם אִיךְ הָאבּ דִיךְ אָן גִירוּפִין . דִיא רְשָׁעִים זָאלִן פַאר שֶׁעמְט וֶוערִין זַיי זָאלִין פַאר שְׁנִיטִין וֶוערִין צוּם גְרוּבּ פון גֵיהִנֹם : (יט) תאלמנה עֶס זָאל פַאר שְׁטוּמְט וֶוערִין דִיא פַאלְשֶׁע לֶעפְצִין דִיא וָואס רֵיידִין אוֹיף דֶעם גִירֶעכְטִין שְׁטָאלְצֶע רֵייד מִיט שְׁטָאלְץ אוּנ שַׁאנד : (כ) מה וַוִי פִיל אִיז דַיין גוּטִין וָואס דוּ הָאסְט בְּעהַאלְטִין לְעוֹלָם הַבָּא פַאר דִי וָואס פִירְכְטִין זִיךְ פַאר דִיר אוּנ הָאסְט גֶעוֶוערְקְט פַר דִי וָואס בַּאשִׁיצִין זִיךְ אִין דִיר וָואס אַלֶע מֶענְטְשִׁין זֶעהֶן :(כא) תסתירם טוּסְט זַיי בַּהַאלְטִן אִין בַּהֶעלְטֶעגִישׁ וֶוען דַיין רוּגֶז אִיז אַז מֵען אִיז דַן דֶעם עוֹלָם , פון דֶעם זַאמְלוּנְג פון הָאפֶערְדִיגֶע מֶענְטְשִׁין טוּסְטוּ זַיי בַּהַאלְטִין אִין אַיין בֵּיידִיל, פון דִי צִינְגֶער וָוס מַאכִן קְרִיג : (כב) ברוך גִילוּיבְט אִיז גָאט דָאס עֶר הָאט גִיוָואוּנְדֶערְט זַיין חֶסֶד צוּא מִיר אִין דֶער בַּלֶעגֶערְטֶר שְׁטָאט : (כג) ואני אוּנ אִיךְ הָאבּ גִיטְרַאכְט אִין מַיין אֵיילֶעגִישׁ אַז אִיךְ בִּין אַנְטְלָאפִין גִיוָוארִין אִיךְ בִּין גִיוָוארִין פַאר שְׁנִיטִין פון אַקֶעגִין דַיינֶע אוֹיגִין פון דֶם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָבֶּער פַאר וָואר דוּא הָאסְט גִהֶערְט דָאס קוֹל פון מַיין גִיבֶּעט וֶוען אִיךְ הָאבּ גִישְׁרִיעֶן צוּ דִיר : (כד) אהבו הָאט לִיבּ גָאט אַלֶע זַיינֶע חֲסִידִים . דִי וָואס גְלֵייבִין אִין גָאט הִיט זַיי גָאט,אוּנ בֶּעצָאלְט וִוי אַשְׁנוּר גְלַייךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה דִי וָוס מַאכִין זִיךְ הָאפֶערְדִיג : (כה) חזקו שְׁטַארְקְט אַייךְ אוּנ זָאל וֶוערִין גִישְׁטַארְקְט אַייעֶר הַארְץ אַלֶע דִיא וָואס הָאפִין צוּא גָאט :

לדוד

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׁוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְיָ לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ
רְמִיָּה: ג כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל
הַיּוֹם: ד כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קָיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ
וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עַלֵי פְשָׁעַי לַיְיָ
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי
פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ
תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד
אֵין הָבִין בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרוֹב
אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיְיָ

לב (א) לדוד משכיל: דער מזמור איז צו מאכן קלוג דעם עולם. וואויל דעם מענטשן וועם נאכ פאר מרעגט אוכ איז אים מוחל די האַרבע עבירות ער דערקט צו זייער זינד:
(ב) אשרי: וואויל דעם מענטשן וואס נאכ רעכנט אים ניט זייער זינד ווען ער איז זיך מתודה אוכ ניט תשובה אוכ אז ער האט ניט אין זיך פאלשקייט ער וויל שוין ווייטער דאס ניט טאן: (ג) כי: אז איך האב שטיל גישוויגין פון תירה אכ תשובה זייענען פאר פיילט גיוואָרין מיינע ביינער דורך מיין גישרייי אוכ קרעכצין אזאצין טאג: (ד) כי: דען טאג אכ נאכט איז אויף מיר שוועער די פארכט פון דער שכראק פון דיין האנד. מיין פעשקייט איז פר קערט גיוואָרין אויף טרונקענהייט איך בין אזוי דר היצט גלייך וויי זומער וואלט גיוון אייבוג: (ה) חשאתי: מיין זינד האב איך דיר מודיע גיוון אכ מיינע עוונות האב איך נים צו גידעקט איך האב גיטראכט איך וועל מאכן בקענן מיינע פשעים צו נאכ אוכ דו האסט פאר שראגין דעם שולד פון מיינע חטאים אויף אויבוג: (ו) על זאת: דעמ וועלכ איך דעם זאל יעדער פרומער בעשען צוא דיר אין דער צייט ווען ער גיפונט ביי זיך אז זיין האַרץ איז נאגין מיט נאט נאר דאס זאל זיין גיבעט ווען אז צו פר ליינג פון פיל וואסר דם היסט פיל צרות מיט אמאל זאל צו אים ניט גרייכן: (ז) אתה: דו ווואס דו ביסט מיר אבאהעלטעניש פון דעם באליידיגער זאלסט מיך היטן. מיט רעטונג ניואגן ווועלכע מיך זיכנט ווען מען ווערט גרעשט פון אפיינד זאלסט מיך אדום רינגלין: (ח) אשכילך: איך ווילל דיך מאכן קלוג אוכ וועל דיר ווייזין אין דם ווג זאלסט גיין איך ווועל דיך בראטין מיט די מיינקן פון מיינע אויגן ווואס הוא זאלסט טאן: (ט) אל תהיו: איר זאלט ניט זיין וויי אפערד ווי אבויל איזול ום איז אן פרשטאנד

הֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ׃ יא שִׂמְחוּ בַיי וְגִילוּ צַדִּיקִים
וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב׃

דָּעַר מְזַמֵּר לְעֶרְינִם דָּאס וְיאוּ פַּאר שְׁפֵּייכֶן פָּעֶר הָכְּמַת הַתּוֹרָה בַּאֲרֶשֶׁן כָּעֶר לוּיבֶּן הש״י׃

לג א רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיי לַיְשָׁרִים נָאְוָה תְהִלָּה׃
ב הוֹדוּ לַיי בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ׃ ג שִׁירוּ
לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה׃ ד כִּי יָשָׁר
דְּבַר יי וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה׃ ה אֹהֵב צְדָקָה
וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יי מָלְאָה הָאָרֶץ׃ ו בִּדְבַר יי שָׁמַיִם
נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם׃ ז כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם
נֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת׃ ח יִירְאוּ מֵיי כָּל הָאָרֶץ
מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל יֹשְׁבֵי תֵבֵל׃ ט כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי
הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד׃ י יי הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא
מַחְשְׁבוֹת עַמִּים׃ יא עֲצַת יי לְעוֹלָם תַּעֲמֹד
מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר וָדֹר׃ יב אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יי
אֱלֹהָיו הָעָם בָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ׃ יג מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יי

דָּאס מֶען מוּז מִיט אַיין צוּים אוּג אַיין גֶּעבִּיס זַיין מוּיל פָּעֶרשְׁלִיסְען דָּאס עֶר זָאל נִיט גִיעֶהֶנְען צוּ דִיר שְׁלָאפֶען אוּג בַּייסְען׃ (ו) רבים פִּיל וַוייטָאג אִיז צוּם רָשָׁע, אָבֶּער וְוער עֶס פֶּר זִיכֶערְט זִיךְ אִין גָּאט רִינְגִילִיקְט אִים אַרוּם חֶסֶד׃ (יא) שמחו זַייט לוּסְטִיג מִיט גָּאט גִיגָאנְגֶען אוּג פָּרַייט זִיךְ אִיר צַדִּיקִים אוּג זִינְגְט אַלֶע רֶעכְטֶפַּארְטִיגֶע הֶערְצֶער׃

לג (א) רננו צדיקים זִינְגְט צַדִּיקִים צוּ גָאט, צוּ דִיא רֶעכְט פַּארְטִיגֶע אִז שַׁיין צוּא לוּיבֶּן גָאט׃ (ב) הודו לוֹיבְּט גָּאט מִיט אַיין הַארְף. מִיט אַפִּידֶל פּוּן צָעהן שְׁטרוּנְגֶעס שְׁפִּילְט צוּ אִים׃ (ג) שירו זִינְגְט צוּ אִים אַיין נַייעֶ גִיזַאנְג. מַאכְט שַׁיין שַׁפִּילֶין מִיט אַיין גִישְׁרַייִ פּוּן שׂוֹפָר׃ (ד) וארום רֶעכְט פַּארְטִיג אִיז גָּאט רַייד אוּג נָאר זַיין וֶועְרְק אִיז מִיט וַואהְרַהַייט׃ (ה) אוהב עֶר הָאט לִיבּ צְדָקָה אוּג מִשְׁפָּט, דֶער חֶסֶד פּוּן גָּאט אִיז פּוּל דִיא וֶועלְט׃ (ו) בדבר מִיט גָּאטֶס רַייד זַייֶנען גִיוָואהְרִין דִיא הִימֶלֶען, אוּג דוּרְךְ דֶעם הוֹיךְ פּוּן זַיין מוּיל גָּאר דִי הֶערְשַׁאפְט פּוּן הִימֶעל׃ (ז) כונס עֶר זַאמִילְט אַיין וְוַי אַיין מוּיעֶר דִי וַואסֶער פּוּן דֶעם יַם. עֶר גִיט אִין דִי בַּאהֶעלְטֶענִיש דִי אָפּ גְרוּנְטָען׃ (ח) יראו פָּארְכְט אַייךְ פָּאר גָּאט אֲבֶּער לַייט פּוּן דֶער וֶועלְט. פָּאר אִים פִּירְכְטֶען זִיךְ אֲבֶּער אַיינְוואוֹנֶער פּוּן דֶער וֶועלְט׃ (ט) כי וואהְרוּם וַואס עֶר זָאגְט אִיז אַזוֹי. וואס עֶר גֶעבָּאט בְּלַייבְט שְׁטַיין׃ (י) ״ גָּאט הָאט צוּ שְׁטערְט דֶעם רַאט פּוּן פָּעלְקֶר אוּג הָאט אָפּ גִיטָאן דָּאס טְרַאכְטוּנְג פּוּן נַאצְיאָנֶען׃ (יא) עצת גָּאטס עֲצָה בְּלַייבְט שְׁטַיין אוּף אַייבִּיג דִיא גֶידַאנְקֶן פּוּן זַיין הַארְצֶען בְּלַייבְט פּוּן אַיין דוֹר צוּם אַנְדֶערְן דוֹר׃ (יב) אשרי וואוֹל דֶעם פָּאלְק וַואס דֶער אַיבִּיגְער

רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם׃ יד מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ
אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ טו הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל
כָּל מַעֲשֵׂיהֶם׃ טז אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרָב חָיִל גִּבּוֹר
לֹא יִנָּצֵל בְּרָב כֹּחַ׃ יז שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה וּבְרֹב
חֵילוֹ לֹא יְמַלֵּט׃ יח הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים
לְחַסְדּוֹ׃ יט לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב׃
כ נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיְיָ עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא׃ כא כִּי בוֹ
יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ׃ כב יְהִי
חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ׃

דעם מזמור האט דוד המלך עליו השלום נימאכט על פי א״ב בשעה ער איז ניצול גיווארין פון אבישׁ גלית ברודער׃

לד א לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ
וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלַךְ׃ ב אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת
תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי׃ ג בַּיְיָ תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ
עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ׃ ד גַּדְלוּ לַיְיָ אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ

אייביגער גאט איז זיין גאט. וואול דעם פאלק וואס ער האט גאט אויס גיקליבין פר
איין ארב צו אים׃ (יג) משכים פון דעם הימיל לוגט גאט. ער זעהט אלע ווערק פון דיא
קינדער פון אדם׃ (יד) ממכון פון דעם ארט וואס ער האט אן גיגרייט ער זאל דארטין
זיצין טוט ער קוקין צו אלע די זיצער פון דר ערד׃ (טו) היוצר דער וואס האט בשאפין
אלע הערצר פר שטייט ער בזדאי אלע זייערע ווערק׃ (טז) אין דר מלך ווערט ניט גהאלפן
דורך זיין פיל חיל. דער שטארקסטער ווערט ניט גיצול אין דער מלחמה חאטשי ער
האט פיל כח נאר מיט דיא הילף פון גאט ברוך הוא׃ (יז) שקר עס איז ליגין אז איין
פערד איז איין הילף. אונ מיט זיין פיל חיל ווערט ער ניט אנטרונען אין דר מלחמה׃
(יח) הנה נאר גאט גיט אכטונג צו זיינע פארכטיגע צו די וואס האפין צו זיין גינאד׃
(יט) להציל צו מציל זיין פון דעם טויט זייער לייב אונ צו דער נערין זייא אין הונגער׃
(כ) נפשנו אונזערע לייבער האפט צוא גאט אונזער הילף אונ אונזער שוטץ איז ער׃
(כא) כי ווארום מיט אים טוט זיך פרייען אונזער הארץ דען אין זיין הייליגן נאמן פאר
זיכערין מיר זיך׃ (כב) ידי עס זאל זיין דיין גינאד אויף אונז וויא מיר האפין צוא דיר׃
לד (א) לדוד בשנותו את טעמו ווען ער האט פר עגדרט זיין שכל פר דעם מלך פלשתים אונ
ער האט אים צו ליב דעם פון זיך פאר טריבין אונ איז אוועק פון אים׃ (ב) אברכה
איך טו לויבין גאט אלע צייט. שטענדיג איז זיין לויב אין מיין מויל׃ (ג) ביי מיט גאט
טו איך זיך בארימען. זאלין הערין דיא ענוים אונ זאלין זיך פרייען׃ (ד) גדלו מאכט
גרויס גאטס נאמען איר אלע מיט מיר אונ לאמיר דער הויבין זיין נאמען אלע מיט

אנאנדער

יַחְדָּו׃ ה דָּרַשְׁתִּי אֶת יְיָ וְעָנָנִי וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי
הִצִּילָנִי׃ ו הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ׃
ז זֶה עָנִי קָרָא וַיְיָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ׃
ח חֹנֶה מַלְאַךְ יְיָ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם׃ ט טַעֲמוּ וּרְאוּ
כִּי טוֹב יְיָ אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחְסֶה בּוֹ׃ י יְרָאוּ אֶת יְיָ
קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו׃ יא כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ
וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב׃ יב לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ
לִי יִרְאַת יְיָ אֲלַמֶּדְכֶם׃ יג מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים
אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב׃ יד נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ
מִדַּבֵּר מִרְמָה׃ טו סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ
שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ׃ טז עֵינֵי יְיָ אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל
שַׁוְעָתָם׃ יז פְּנֵי יְיָ בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃
יח צָעֲקוּ וַיְיָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם׃ יט קָרוֹב
יְיָ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ׃ כ רַבּוֹת

אַנְאַנְדֶר׃ (ה) דרשתי איך האב גיפארשט צוא גאט און ער האט מיר גיענטפערט און
פון אלע מיינע פארכט האט ער מיך מציל גיווען׃ (ו) הבימו די וואס האבין גילוגט צו
השי׳י זיינען גיווארין דער לויכטן און זייער פנים זיינן ניט פרשעמט גווארין׃ (ז) זה
ווען ער דער עני רופט אן גאט הערט גאט און העלפט אים פון אלע זיינע צרות׃
(ח) חונה עס רוט איין מלאך פון גאט ארום זיינע פארכטיגע און ער ציט זייא אוים פון
אנגסטן׃ (ט) סעמו פאר שטייט און זעהט אז גאט איז גוט און קיין שלעכץ איז ביי אים
ניט דא. וואול דעם מענטשין ווער עס טוט זיך באשיצין אין אים׃ (י) יראו פארכט אייך
פאר גאט זיינע היילינע דען עס איז ניטא קיין שום אפ גאנג צוא זיינע פארכטיגע׃
(יא) כפירים עשירים זיינען ארום גיווארין אבער די וואס פארשטען גאט גייט זיי ניט אפ
קיין גוטץ׃ (יב) לכו גייט אהער קינדער הערט מיר צו. די פארכט פון גאט וועל איך
אייך לערנען׃ (יג) מי וועלכער מענטש וואס באגערט צו לעבין און ליבט לאנגע טעג
גוטץ צו זעהן׃ (יד) נצור היט דיין צונג פון שלעכץ און דיינע לעפצן פון צו רייך פאלשע
רייד׃ (טו) סור קער דיך אוועק פון שלעכץ און טוא גוטץ. באגער שלום און לויף נאך
שלום׃ (טז) עינו דיא השגחה פון גאט איז צו די צדיקים און זיינע אויערין זיינען אפין
צוא הערין זייער גישריי׃ (יז) פני דער צארין פון גאט איז אין דיא וואס טוען שלעכץ
צו פאר שניידין פון דער וועלט זייער גידעכינעש׃ (יח) צעקו ווען צדיקים שרייען הערט
גאט און פון אלע זייערע צרות טוט ער זיי מציל זיין׃ (יט) קרוב גאט איז נאהענט צו
די צו בראכיגע הערצר און די וואס זיינען מיט פאר שטויסנע געמיט טוט ער העלפן׃
רבות

רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְיָ׃ כא שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו
אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה׃ כב תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה
וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ׃ כג פּוֹדֶה יְיָ נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא
יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ׃

דָּעַם מְחַבֵּר הָאֵם דְּוִד בְּכָתְבוֹ עָלָיו הַשִּׁירִים נִיגּוּנִים בְּשָׁעַת אֲשֶׁר אֵין אַנְגְּלִיאָסְפִּין נִיתְאָרֵץ בֵּין שָׁאוּל׃

יום ו לה א לְדָוִד רִיבָה יְיָ אֶת יְרִיבָי לְחֵם אֶת לֹחֲמָי׃
ב הַחֲזֵק מָגֵן וְצִנָּה וְקוּמָה בְּעֶזְרָתִי׃ ג וְדָרֹק
חֲנִית וּסְגֹר לִקְרַאת רדְפָי אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשׁוּעָתֵךְ
אָנִי׃ ד יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ אָחוֹר
וְיַחְפְּרוּ חֹשְׁבֵי רָעָתִי׃ ה יִהְיוּ כְמֹץ לִפְנֵי רוּחַ
וּמַלְאַךְ יְיָ דּוֹחֶה׃ ו יְהִי דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקּוֹת
וּמַלְאַךְ יְיָ רדְפָם׃ ז כִּי חִנָּם טָמְנוּ לִי שַׁחַת רִשְׁתָּם
חִנָּם הֹפָרוּ לְנַפְשִׁי׃ ח תְּבוֹאֵהוּ שׁוֹאָה לֹא יֵדָע
וְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר טָמַן תִּלְכְּדוֹ בְּשׁוֹאָה יִפָּל בָּהּ׃
ט וְנַפְשִׁי תָּגִיל בַּיְיָ תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ׃ י כָּל עַצְמוֹתַי

(ב) רבות עָם טְרָעָפֶם זִיךְ פִּיל מְאל שֶׁלֶעכְטָע זָאכֶן צום צַדִּיק אוּ פון אַלֶּן אִיז נָאט אִים מַצִּיל׃ (כא) שומר נָאט הִיט אַלֶע זַיינֶע בֵּיינֶער דָאס אַיינֶער פון זַיי וועֶרט נִיט צוּיא בְּרָאכֶן׃ (כב) תמותת דָעם רָשָׁע טַויט נָאר זַיינֶע אַיינגענע בֵּייזֶע מַעֲשִׂים אוּ די שׂוֹנְאִים פון דָעם צַדִּיק וועֶרֶן פָּאר וויסְט׃ (כג) פודה נָאט לֵייזְט אוּיס דָעם נֶפֶשׁ פון זַיינֶע קְנֶעכְט אוּ זַיי וועֶרֶן נִיט פָּאר שׁוּלדִיגט אַלֶע וואס בְּאשִׁיצֶן זִיךְ אִין אִים׃

לה (א) לדוד ריבה ״ דָוִד הַמֶּלֶךְ זָאגְט קְרִיג דו נָאט מִיט מַיינֶע קרִיגֶר הָאלְט מִלְחָמָה מִיט
מַיינֶע בַּעֲלֵי מִלְחָמוֹת׃ (ב) החזק הָאלְט אַשֶׁיל׃ אוּ אַפְּאנְצֶער אוּ שְׁטֵיי אִין מַיין
הִילְף׃ (ג) והרק זָאלְסְט דִיךְ וואפֶּנֶן מִיט אַשְׁפֵּיז אוּ פָּאר שׁלִים דָעם וועֶג קֶעגֶן מַיינֶע
נָאךְ יָאגֶער. זָאג צו מִיר דִיין הֵעלְפֶער בִּין אִיךְ׃ (ד) יכשו זַיי זָאלֶן פָּאר שָׁעמְט זַיין אוּ
שׁאנְדָּע הָאבֶּן די וָאס בְּאנֶעהְרֶן מַיין לֵייב אִים צו בְּרֶיינְגֶן. זַיי אַ זָאלֶן צוּריק צִיהֶען
אוּ זָאלֶן פָּאר שָׁעמְט וועֶרֶן די וָאס טְרָאכְטֶן אוֹיף מִיר בֶּיוּז׃ (ה) יהי זַיי זָאלֶן זַיין
אַז מֶעקְעֶנֶע וָאס וועֶרט צו שְׁפְּרֶיִים פָּאר דָעם ווִינְט אוּ אַמַּלְאךְ פון נָאט זָאל אַ יַא
שְׁמוּיסֶן׃ (ו) יהי עָם זָאל זַיין זַיי עֶר וועֶג פִּינְצְטֶער אוּ גְלִיצִיג אוּ אַמַּלְאךְ פון נָאט
זָאל אַ יַא נָאךְ יָאגֶן׃ (ז) כי וָאראום אִים זוּכְט הָאבֶּן זַיי פָּאר בְּארְגֶן אוֹיף מִיר אַגְרוּב
מִיט אֶנְעֶן. אוּם זוּכְט הָאבֶּן זַיי פון מַיינֶט וֶן עֶר נִיטְאבֶּן אַגְרוּב׃ (ח) תבואהו עָם זָאל
קוּמֶן אוֹיף מַיין פַּייִנְד אַפְּנִיצְשְׁטֶרְנְט פְּלוּצְלִינְג עֶר זָאל נָאר נִיט וויסֶן זִיךְ צו הִיטֶן
אוּ זַיין נֶעץ וָם עֶר הָאט בַּהַאלְטֶן אוֹיף מִיר זָאל אִים בַּצוּוִינְגֶן. אִין דָעם פִּינְצְטֶרְנְש
זָאל עֶר דְרִינְגֶן פָאלֶן׃ (ט) ונפשי אָבֶּער מַיין לֵייב זָאל זִיךְ פְּרֶיִישֶׁן אִין נָאט. זָאל זִיךְ

תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי
וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ׃ יא יְקוּמוּן עֵדֵי חָמָס אֲשֶׁר לֹא
יָדַעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי׃ יב יְשַׁלְמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה
שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי׃ יג וַאֲנִי בַּחֲלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק עִנֵּיתִי
בַצּוֹם נַפְשִׁי וּתְפִלָּתִי עַל חֵיקִי תָשׁוּב׃ יד כְּרֵעַ
כְּאָח לִי הִתְהַלָּכְתִּי כַּאֲבֶל אֵם קֹדֵר שַׁחוֹתִי׃
טו וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ נֶאֱסְפוּ עָלַי נֵכִים וְלֹא
יָדַעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא דָמוּ׃ טז בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג חָרֹק
עָלַי שִׁנֵּימוֹ׃ יז אֲדֹנָי כַּמָּה תִרְאֶה הָשִׁיבָה נַפְשִׁי
מִשֹּׁאֵיהֶם מִכְּפִירִים יְחִידָתִי׃ יח אוֹדְךָ בְּקָהָל רָב
בְּעַם עָצוּם אֲהַלְלֶךָּ׃ יט אַל יִשְׂמְחוּ לִי אֹיְבַי שֶׁקֶר
שֹׂנְאַי חִנָּם יִקְרְצוּ עָיִן׃ כ כִּי לֹא שָׁלוֹם יְדַבֵּרוּ וְעַל
רִגְעֵי אֶרֶץ דִּבְרֵי מִרְמוֹת יַחֲשֹׁבוּן׃ כא וַיַּרְחִיבוּ עָלַי

פְּרֵייעֶן מִיט זַיין הִילְף׃ (י) כל אַלָע מַיינֶע בַּיינֶער זָאלִין זָאגִן, גָאט וֶוער אִיז וִוי דוּ וָואס
אִיז מַצִּיל דֶעם אָרִימַאן פון דֶעם וָואס אִיז שְׁטַארְקֶער פון אִים אוּנ דֶעם אָרִימַאן אוּנ
דֶעם אֶבְיוֹן פון זַיין רוֹיבֶּער׃ (יא) יקומון עֶס שְׁטַייט אוֹיף גֶעגִין מִיר פַאלְשֶׁע עֵדוּת דָאס
וָואס אִיךְ וַוייס גָאר נִיט פון וָואס צוּ זָאגִין טוּעֶן זַיי מִיר פְּרֶעגִין׃ (יב) ישלמוני זַיי בַּצָאלִן
מִיר שְׁלֶעכְץ פַאר גוּטִץ. זַיי וִוילִין אוֹיף מִיר בְּרַיינְגֶען אַטוֹיט׃ (יג) ואני אָבֶר אִיךְ וֶוען
זַיי זַיינֶען גִיוֶוען קְרַאנְק הָאבּ אִיךְ אָן גִיקְלַיידֶעט אַזַאק אִיךְ הָאבּ מִיךְ גִיפַּיינִיגְט מִיט
פַאסְטִין אוּנ מַיין גִיבֶּעט זָאל אוֹיף מִיר זַיין אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ אוֹיף זַיי שְׁלֶעכְץ גִיבֶּעטִן׃
(יד) כרע אַזוֹ וִוי מִיט אַיין פְּרַיינְט אוּנ וִוי מִיט אַיין בְּרוּדֶר הָאבּ אִיךְ מִיךְ מִיט זַיי בַּגַאנְגֶן
אַזוֹ וִוי דֶער טְרוֹיעֶר פון אַמוּטֶער אוֹיף אִיר קִינְד אַזוֹ בִּין אִיךְ גִיוֶוען שְׁוַוארְץ אוּנ אַיין
גִיבוֹנְן׃ (טו) ובצלעי אֶבֶּער אוֹיף מַיין בְּרָאךְ הָאבּין זַיי זִיךְ גִיפְרַייט אוּנ הָאבּין זִיךְ אַיין
גִיזַאמִילְט. אֲפִילוּ הִינְקֶעדִיגֶע הָאבּין זִיךְ אוֹיךְ פַרְזַאמִילְט אוּנ גִיקוּמֶען זֶעהֶן מַיינֶע
אַנְגֶסְטִין אוּנ אִיךְ וַוייס נִיט פַאר וָואס. וֶוען מֶען וָואלְט מַיין לַייבּ גִירִיסִין וָואלְט קַיין
בְּלוּט נִיט גִיגַאנְגֶען׃ (טז) בחנפי פון וֶועגִין דִי חָנוּפָה וָואס מַיין שׂוֹנֵא הָאט זַיי גִיגֶעבִּין
עָסִין הָאבּין זַיי אוֹיס מִיר גִישְׁפָּאט אוּנ יַעדֶער פון זַייא הָאט גֶעקְרִיצְט אוֹיף מִיר מִיט
זַיינֶע צַיין׃ (יז) אדני גָאט וִויא לַאנְג וֶועסְטוּ דֶס זֶעהֶן אוּנ שְׁוַוייגִין. קֶער מִיר אַוֶועק פון
זַייעֶרֶע פִינְצְטֶערֶע צָרוֹת. פון דִי שְׁטַארְקֶע וִוי לֶעמְפֶּערְטֶן מַיין נְשָׁמָה׃ (יח) אודך אִיךְ
וֶועל דִיךְ לוֹיבִּין אִין גְרוֹיס פַאר זַאמְלוּנְג צְוִוישִׁין פִיל פָאלְק וֶועל אִיךְ דִיךְ לוֹיבִּין׃
(יט) אל עֶס זָאלִין זִיךְ אוֹיף מִיר נִיט פְּרַייעֶן דִי אוּמְזִיסְטֶע פַיינְט וָואס זָאגִין אוֹיף מִיר
לִיגִין. דִי וָואס הָאבּין מִיךְ אוּמְזִיסְט פַיינְט זָאלִין נִיט וִוינְקֶען מִיט דֶם אוֹיג׃ (כ) כי דֶען
זַייא רַיידִין נִיט שָׁלוֹם. אוּנ אוֹיף רוּהִיגֶע לַייט טוּעֶן זַייא טְרַאכְטִין שְׁלֶעכְטֶע זַאכִין׃

וירחיבו

פִּיהֶם אָמְרוּ הֶאָח הֶאָח רָאֲתָה עֵינֵנוּ׃ כב רָאִיתָה
יְיָ אַל תֶּחֱרַשׁ אֲדֹנָי אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי׃ כג הָעִירָה
וְהָקִיצָה לְמִשְׁפָּטִי אֱלֹהַי וַאדֹנָי לְרִיבִי׃ כד שָׁפְטֵנִי
כְּצִדְקְךָ יְיָ אֱלֹהָי וְאַל יִשְׂמְחוּ לִי׃ כה אַל יֹאמְרוּ
בְלִבָּם הֶאָח נַפְשֵׁנוּ אַל יֹאמְרוּ בִלַּעֲנוּהוּ׃ כו יֵבֹשׁוּ
וְיַחְפְּרוּ יַחְדָּו שְׂמֵחֵי רָעָתִי יִלְבְּשׁוּ בُשֶׁת וּכְלִמָּה
הַמַּגְדִּילִים עָלָי׃ כז יָרְנוּ וְיִשְׂמְחוּ חֲפֵצֵי צִדְקִי
וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְיָ הֶחָפֵץ שְׁלוֹם עַבְדּוֹ׃
כח וּלְשׁוֹנִי תֶּהְגֶּה צִדְקֶךָ כָּל הַיּוֹם תְּהִלָּתֶךָ׃

דָּעֵר מְזַמֵּר לְמַרְיְמָ פָּקֶן זָאל זַיִךְ נִיט לָאזֶן אֵן בַּיידֶן פּוּן־צַר דַּרְצַ נִיט מוֹרָא צוּא זָאגֶן פָאר הש״י׃

לו א לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְיָ לְדָוִד׃ ב נְאֻם פֶּשַׁע לָרָשָׁע
בְּקֶרֶב לִבִּי אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו׃ ג כִּי
הֶחֱלִיק אֵלָיו בְּעֵינָיו לְמִצְא עֲוֹנוֹ לְשִׂנְא׃ ד דִּבְרֵי
פִיו אָוֶן וּמִרְמָה חָדַל לְהַשְׂכִּיל לְהֵיטִיב׃ ה אָוֶן

(כא) ויחחיבו אוג מַאכֶן בְּרַיים אוֹיף מִיר זַייֶער מוּיל. זַייא זָאגֶן אַפַּרַייד, אוּנְזֶער אוֹיג הָאט גְּזֶעהֶן אֲנֶקָמָה׃ (כב) ראיתה דו הָאסט זָאלְסט נִיט שְׁוַוייגֶן. הָאסט זָאלְסט זַיךְ נִיט דָּער זַייֶן פֶּרְן מִיר׃ (כג) העירה דָּער וָועק דִּיךְ אוֹג וַאסְט זִיךְ אוֹיף צוּ מַיין מִשְׁפָּט. מַיין הָאר אוֹג מַיין הַאר וַאסְט דִּיךְ אוֹיף צוּ מַיין קְרִיג׃ (כד) שפטני מִשְׁפָּט מִיךְ וַוייא דַיין גֶּרֶעכְטִיקַייט אִיז הָאסט מַיין הָאסט אוֹג זָאלֶן זִיךְ נִיט פְּרֵייען אוֹיף מִיר מַיינֶע פֵיינְט׃ (כה) אל יַי זָאלֶן נִיט זָאגֶן אֵין זַייֶער הַאַרְצֶן אוּנְזֶער זָועלֶט אִיז וְוָארֶן דֶר פְּרֵייס. זַייא זָאלֶן נִיט זָאגֶן מִיר הָאבֶן אִים גְּישְׁלוּנְגֶען׃ (כו) יבשו זַיי זָאלֶן פָאר שָׁעמְט זַיין אַלֶע דִּיא וָואס פְּרֵייֶען זִיךְ אוֹיף מַיין שְׁלֶעכְט. זַיי זָאלֶן וְוערֶן אָן גְּיקְלֵיידְט מִיט שַׁאנְד אוֹג פָאר שָׁעמְונְג דִּיא וָואס מַאכֶן זִיךְ גְּרוֹים אִיבֶּער מִיר׃ (כז) ירנו זַייא זָאלֶן זִינְגֶען אוֹג זִיךְ פְּרֵייֶען דִּיא וָואס וויללן מַיין גֶּרֶעכְטִיקַייט אוֹג זָאלֶן תָּמִיד זָאגֶן עָס זָאל וְוערֶן גְּרוֹים נָאסְט כָּבוֹד וָואס עֶר וויל אַז זַיין קְנֶעכְט דָּוִד זָאל הָאבֶן שָׁלוֹם׃ (כח) ולשוני אוֹג מַיין צוּנְג וְועט בַּיידֶן דַיין גֶּרֶעכְטִיקַייט, אַלֶע טָאג דַיין לוֹיב׃

לו (א) לכמנצח. צוּא גָאסְט קְנֶעכְט דָּוִד׃ (ב) נאם דִּי רַייד פּוּן דִּי זִינְד דָאס אִיז דָער יֵצֶר הָרָע אִיז צוּם רָשָׁע. אִיךְ מֵרֶאכְט מִיךְ אִין מַיין הַאַרְצֶן דָאס עֶר זָאגְט אִים עָס זָאל נִיט זַיין קֵין פָּארְכְט פּוּן גָאסְט אֲקֶעגֶען זַייֶנֶע אוֹיגֶן׃ (ג) כי דֶען עֶר מַאכְט אִים שְׁמֵייכְלֶען מִיט גְּלַאטֶע רַייד עָס זָאל אִים גִיפֶעלֶען אִין זַייֶנֶע אוֹיגֶן דָאס עָס זָאל גָרֵייכֶן זַיין זִינְד צוּ גָאסְט עֶר זָאל אִים פַּיינְט הָאבֶן׃ (ד) דברי דִּיא רַייד פּוּן מוּיל אִיז אוּם רָעכְט אוֹג פָאלְשְׁקַייט עֶר וויל נִיט פָּאר שְׁטֵיין צוּ טָאן גוּטְס׃ (ה) אן אוּם רָעכְט מֵרֶאכְט עֶר אוֹיף זַיין גִּילֶעגֶער. עֶר טוּט זִיךְ שְׁטֶעלֶן אוֹיף דָעם וָועג וָואס נִיט גוּט אִיז. שְׁלֶעכְט

יַחְשֹׂב עַל מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב רָע
לֹא יִמְאָס׃ ו יְיָ בַּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ עַד
שְׁחָקִים׃ ז צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם
רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְיָ׃ ח מַה יָּקָר חַסְדְּךָ
אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן׃ ט יִרְוְיוּן
מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם׃ י כִּי עִמְּךָ מְקוֹר
חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר׃ יא מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיֹדְעֶיךָ
וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב׃ יב אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה
וְיַד רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי׃ יג שָׁם נָפְלוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּחוּ
וְלֹא יָכְלוּ קוּם׃

דִּיר מְקֻיָּךְ הָאט נִישְׁטָאר אפֿט־זיין רוֹר זַיִיא אֶלְיִן נִיט כְּקֶנֶא זַיין אִין דִּיא הַצְלָחָה פּוּן רְשָׁעִים׃

לז א לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי
עַוְלָה׃ ב כִּי כֶחָצִיר מְהֵרָה יִמָּלוּ וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא
יִבֹּלוּן׃ ג בְּטַח בַּיְיָ וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכֹן אֶרֶץ וּרְעֵה
אֱמוּנָה׃ ד וְהִתְעַנַּג עַל יְיָ וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ׃

פַֿראונוויירדיגט ער ניט׃ (ו) יי נָאט, אין הימיל איז דיין חֶסֶד. דיין וואַרהייט איז ביז דָּעם הימיל׃ (ז) צדקתך גירעכטיגקייט איז הויך וויא די הויכע בֶּערג דָּעם וואָס דו משפטים אויף זייער שלעכטע מעשים מאכסטו אים ניידערג ביז דעם טיפֿן אבגרוּנד. אמענטש וואָס האלטט זיך שָׂפָל וויא אבהמה העלפֿסטו נָאט׃ (ח) מה־ וויא טייער איז דיין חֶסֶד נָאט צוא די לייט וואס באשיצין זיך אונטֶר דעם שאטן פון דיינע פֿיטיגֶ פּייגלען׃ (ט) ירויון זיי ווערן פון דעם פעטקייט פון דיין הויז. פון דיין זיסן קוואל פון עדן וועסטו זיי אן טרינקען׃ (י) כי דען בּיי דיר איז דר קנואל פון לעבן. מיט דיין ליכטין ווערן מיר זעהן ליכט׃ (יא) משוך צייהע דיין חסד צו די וואס קענען דיך. אוג דיין גירעכטיגקייט צו דיא רעכטע פארטיגע הערצער׃ (יב) אל דיא פוס פון די האפֿערדיגע זאל אי׳בער מיר ניט קומען. דיא האנד פון די רשעים זאל מיך ניט פאר ווענדען׃ (יג) שם דארטען ווערן זיי גיפאלין ווערט עם מיט אוגען אומרעכט. זייא זאלין זיין פאר שטויסען אוג זאלין ניט קענען אויף שטיין׃

לז (א) לדוד. זאלסט דיך ניט גיינליין מיט די שלעכטע אוג זאלסט ניט מקנא זיין אין דיא וואס טוען עוולות טון זייא זיינען מצליח׃ (ב) כי דען וויא אגראז ווערין זיי פר שניטין ווערין אוג וויא גרינע גראז ווערן זיי פר פוילט ווערן׃ (ג) בטח פר זיכער דיך אין נאט אוג טוא גוטס מעשים. לעב רוהיג אויף ערד אוג ווער גישפיזיגט פון אמונה׃ (ד) והתענג אוג זייא מקים מיט פערנענגין די מצות פון נאט וועט ער דיר

נעבין

ה גַּל עַל יְיָ דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה: ו וְהוֹצִיא
כָאוֹר צִדְקֶךָ וּמִשְׁפָּטֶךָ כַּצָּהֳרָיִם: ז דּוֹם לַיְיָ
וְהִתְחוֹלֵל לוֹ אַל תִּתְחַר בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּאִישׁ
עֹשֶׂה מְזִמּוֹת: ח רֶגַע מֵאַף וַעֲזֹב חֵמָה אַל תִּתְחַר
אַךְ לְהָרַע: ט כִּי מְרֵעִים יִכָּרֵתוּן וְקוֵי יְיָ הֵמָּה יִירְשׁוּ
אָרֶץ: י וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל
מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ: יא וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ וְהִתְעַנְּגוּ עַל
רֹב שָׁלוֹם: יב זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וְחָרֹק עָלָיו שִׁנָּיו:
יג אֲדֹנָי יִשְׂחַק לוֹ כִּי רָאָה כִּי יָבֹא יוֹמוֹ: יד חֶרֶב
פָּתְחוּ רְשָׁעִים וְדָרְכוּ קַשְׁתָּם לְהַפִּיל עָנִי וְאֶבְיוֹן
לִטְבוֹחַ יִשְׁרֵי דָרֶךְ: טו חַרְבָּם תָּבוֹא בְלִבָּם
וְקַשְׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה: טז טוֹב מְעַט לַצַּדִּיק
מַהֲמוֹן רְשָׁעִים רַבִּים: יז כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים
תִּשָּׁבַרְנָה וְסוֹמֵךְ צַדִּיקִים יְיָ: יח יוֹדֵעַ יְיָ יְמֵי תְמִימִם

נְעִבְּן וָאם דַּיִן הָאָרֶץ וְנוֹכְט וְעִלְן: (ה) גזל וַאֲרַף אַרָאפּ פּוּן דִּיר אוֹנְ פַּר לָאז אוֹיף נָאט
דַּיִן פִּירוּנְג, אוֹנ פַּאר זִיכֶער דִיךְ אוֹיף אִים אוֹנ עֶר וְועט אַלֶעם מַאן: (ו) וחציא אוֹנ עֶר
וועט אויס צִיהֶען וויא דָם לִיכְטִינֶקייט דַיִן גֶּרֶעכְטִינֶקייט. אוֹנ דַיִן מִשְׁפָּט וויא דִיא
קָלְאָרהַיים פּוּן מִיטָּעג מָאנ: (ז) דום שְׁווייג אוֹנ וָארט צוּ נָאטָם הִילְף אוֹנ וָאלְטֶם הָאפְּן
צוּ אִים, וָאלְטֶם דִיךְ נִיט נִיְידְעלְן מִיט אַרְשָׁע וָואם אִיז מַצְלִיחַ זַיִן וְועג, מִיט דָעם וָואם
מוּט שָׁלֶעכְטֶע גֶידַאנְקֶן: (ח) חרה לָאז דִיךְ אָפּ פּוּן צָארְן אוֹנ פָּרְלָאז פְּערְדְרוּס. מוּא
דִיךְ נִיט בְּאהָעפְּטִין מִיט דָעם וָום וויל נָאר טָאן שָׁלֶעכְטֶם: (ט) כי דֶּנְן דִי שָׁלֶעכְטֶע וְועלְן
פַּאר שְׁנִיטִין וְועְרְן. אָבֶּער דִי וָואם הָאפְּן צוּ נָאט וְועלְן יֶרְשִׁינְן דִיא וְועלְט צוּ לַאנְג
לֶעבְּן: (י) ועוד אִין אַיין קוּרְצֶע צַייט וְועט שׁוּין דָער רָשָׁע נִיט זַיִין. דוּ וְועסְט קוּקְן אוֹנ
בֶּאמְערְקְן אוֹיף זַיִן אָרְט אוֹנ עֶר וְועט שׁוּין נִיט זַיִין: (יא) ועניים אָבֶּער דִי עֲנָוִים וְועלְן
יֶרְשֶׁענְן דִיא וְועלְט צוּ לַאנְג לֶעבְּן. אוֹנ זִייא וְועלְן הָאפְּן תַּענְוגּ מִיט פִּיל שָׁלוֹם:
(יב) זומם דֶּר רָשָׁע טְרַאכְטְ שָׁלֶעכְטֶם צוּ מָאן דָעם צַדִּיק אוֹנ עֶר קְרִיצְט אוֹיף אִים מִיט
זַיִנֶע צַייְן: (יג) ארני אָבֶּער נָאט לַאכְט פּוּן אִים. וָואהְרְט עֶר וָועהְט אַז עָם קוּמְט זַיִן
טָאג וָואם עֶר וָועְרְט גִישְׁטְרָאפְט: (יד) חרב אַשְׁוָועְרד הָאפְּן אוֹיס גֶעצוּינְן דִיא רָשָׁעִים
אוֹנ הָאפְּן גֶעטְרָאטִין זַייעֶר בּוּיגְן צוּ מָאכְן פַּאלִין דָעם אַרְימָאן אוֹנ דָעם נוּיט
בֶּדְערָפְטִיגְן. צוּ שְׁעכְטִין דֶעכְטְפַּארְטִיגֶע לֶיוט: (טו) חרבם זַייעֶר שְׁוֶוייְרד וְועט קוּמְען
אִין זַייעֶר הַארְצִין אוֹנ זַייעֶרע בּוּיגְן וְועלְן צוּ בְּרָאכְן וְועְרְן: (טז) מ-כ עם אִין בְּעסֶער
דָם בִּיסְל וָואם דֶר צַדִּיק הָאט, מֶער פּוּן דִי פִּיל עֲשִׁירוּת וָואם דִי רְשָׁעִים הָאפְּן: (יז) כי
וָואהְרום דָם שְׁטַארְקְייט פּוּן דִי רְשָׁעִים וְועט וְועְרְן צוּ בְּרָאכְן אָבֶּער דִי צַדִּיקִים וְועט

וְנַחֲלָתָם לְעוֹלָם תִּהְיֶה׃ יט לֹא יֵבֹשׁוּ בְּעֵת רָעָה
וּבִימֵי רְעָבוֹן יִשְׂבָּעוּ׃ כ כִּי רְשָׁעִים יֹאבֵדוּ וְאֹיְבֵי
יְיָ כִּיקַר כָּרִים כָּלּוּ בֶּעָשָׁן כָּלּוּ׃ כא לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא
יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן׃ כב כִּי מְבֹרָכָיו יִירְשׁוּ
אָרֶץ וּמְקֻלָּלָיו יִכָּרֵתוּ׃ כג מֵיְיָ מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ
וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ׃ כד כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל כִּי יְיָ סוֹמֵךְ יָדוֹ׃
כה נַעַר הָיִיתִי גַם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב
וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם׃ כו כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלֵּוֶה וְזַרְעוֹ
לִבְרָכָה׃ כז סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב וּשְׁכֹן לָעוֹלָם׃
כח כִּי יְיָ אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם
נִשְׁמָרוּ וְזֶרַע רְשָׁעִים נִכְרָת׃ כט צַדִּיקִים יִירְשׁוּ
אָרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד עָלֶיהָ׃ ל פִּי צַדִּיק יֶהְגֶּה חָכְמָה
וּלְשׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר מִשְׁפָּט׃ לא תּוֹרַת אֱלֹהָיו בְּלִבּוֹ לֹא

נָאם שְׁמִיצָען׃ (יח) יודּ נָאמְס הַשָּׁנָהה וַיִים דִי טָעג פּון דִיא צַדִּיקִים אוּג זַייעֶר גוּטָער שְׂכַר וָועט אוֹיף אַייבִּיג זַיין׃ (יט) לא זַיי וָועלֶן נִיט פַּאר שָׁעמְס וְועֶרן אין אַשְׁלֶעכְטָע צַייטֶן. אוּג אין דֶר צַייט פּון הוּנגֶער וָועלֶן זַיי זַיין זאט׃ (כ) כי נָאר דִיא רְשָׁעִים וְועלֶן פַּר פִילֶיכְט וְועֶרן אוּג נָאמְס פַיינְד זַיינֶן נָאר וִויא דִי פֶעטֶע שָׁאף וָאם וְועֶרן גִישָׁאכְטִין פְּרִייעֶר פַּאר אַנְדָעֶרע. זַיי וָועלֶן פַּאר לֶענְט וְועֶרן מִיט דֶעם רויךְ פּון גֶיהנם׃ (כא) לוה דֶר רָשָׁע וְועֶן אוֹיךְ עֶר לַייט וּוִיל עֶר נִיט בַּאצָאלֶן אָבֶּיר דֶער צַדִּיק לַייזְעלִיגְט אוּג גִיט צְדָקָה אוּג פְשִׁיטָא שׁוין דָם עֶר צָאלְט חוֹבוֹת׃ (כב) כי דֶען זַיינֶע גִיבֶּענְטְשְׁטֶע וָאם הִשִּׁי בְּעָנְטְשְׁט וְועֶרן יֶרְשִׁינֶן דָם לַאנְד אָבֶּר זַיינֶע פַּר שָׁאלְטָענֶע וָועלֶן פַּר שְׁנַיימְען וְיֶערן׃ (כג) מי פּון נָאם זַיינֶן דִי טֶרִיט פּון דָעם וָאם שֶׁהַארְקְט זִיךְ אִין מַעשִׂים טוֹבִים אֶן גִיבְּרַייט אוּג זַיין וָועג טוּט עֶר בֶּאגֶעֶרן׃ (כד) כי דֶען וִויגֶן עֶר פַּאלְט אַבָּאל אִיז עָם נִיט אוֹיף אַייבִּיג וָועֶרן נָאם טוּט אוּנְטֶער שְׂפַארֶן זַיין הַאנְד׃ (כה) נער אִיךְ בִּין אַמָאל יוּנְג גְיוֶוען אִיךְ בִּין אוֹיךְ אֲלֶם גְיוָואכְן אוּג הָאבּ נִיט גִיזֶעהֶן אַז אַצַדִּיק זָאל וָועֶרן פַּר לָאזְן אוּג זַיינֶע קִינְדֶער זָאלֶן בֶּעטֶן בְּרויט׃ (כו) כל אַלֶיי טָאג גִיט דֶר צַדִּיק צְדָקָה אוּג עֶר אַנְמַלַייט אוּג דִרִיבֶּעֶר וָועלֶן זַיינֶע קִינְדֶער הָאבּן בְּרָכָה׃ (כז) סור קֶער אָווֶעק פּון שְׁלֶעכְטִיש אוּג טוּא גוּטֶס דָאן וָועסְטּוּ רוּען אוֹיף אַייבִּיג מִיט נָחַת׃ (כח) כי וָוארוּם נָאם הָאט לִיבּ מִשְׁפָּט צוּ טָאן אוּג וִויעֶט נִיט פַּאר לָאזְן זַיינֶע חֲסִידִים. אוֹיף אַייבִּיג הֶערְט זַייא גִיהִים. אֲבֶּער דִי קִינְדֶער פּון דִי רְשָׁעִים וִוילֶן וָועֶרן פַּר שְׁנִיטֶן׃ (כט) צדיקים דִי צַדִּיקִים וָועלֶן יֶרְשִׁינֶן דִיא וָועלְט וְיאם וָועֶרְט גִיהִיבֶּן אֶרֶץ הַחַיִים אוּג וָועלֶן רוּען אַייבִּיג אוֹיף דֶר וָועלְט׃ (ל) פּ דָאם מוּיל פּון דָעם צַדִּיק טוּט טְרַאכְטֶן דָם קְלוּגְשַׁאפְט פּון דֶער תּוֹרָה וִויא צוּ פַּסְקֶנֶן אוּג זַיין צוּנְג טוּט רַיידֶן רִיכְטִ׃ (לא) תורה דִיא תּוֹרָה

תִּמְעַד אֲשֻׁרָיו׃ לב צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ
לַהֲמִיתוֹ׃ לג יְיָ לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ
בְּהִשָּׁפְטוֹ׃ לד קַוֵּה אֶל יְיָ וּשְׁמֹר דַּרְכּוֹ וִירוֹמִמְךָ
לָרֶשֶׁת אָרֶץ בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ לה רָאִיתִי
רָשָׁע עָרִיץ וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן׃ לו וַיַּעֲבֹר
וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא נִמְצָא׃ לז שְׁמֹר תָּם
וּרְאֵה יָשָׁר כִּי אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם׃ לח וּפְשָׁעִים
נִשְׁמְדוּ יַחְדָּו אַחֲרִית רְשָׁעִים נִכְרָתָה׃ לט וּתְשׁוּעַת
צַדִּיקִים מֵיְיָ מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה׃ מ וַיַּעְזְרֵם יְיָ
וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ׃

לח א מִזְמוֹר לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃ ב יְיָ אַל בְּקֶצְפְּךָ תוֹכִיחֵנִי
וּבַחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃ ג כִּי חִצֶּיךָ נִחֲתוּ בִי וַתִּנָּחֵת
עָלַי יָדֶךָ׃ ד אֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי זַעְמֶךָ אֵין
שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי׃ ה כִּי עֲוֹנוֹתַי עָבְרוּ

פון זַיִן נָאט אִיז אִין זַיִן הַארץ עִם וַועלְכֶן זִיךְ נִים גְלַיכְשטֶען זַיִנֶע מִצְוֹת׃
(לב) צופה דר רָשָׁע לויגְט צִים צַדִּיק אוּן בַּאגְערְט צוּ טֵייטֶן אִים׃ (לג) יי אַבֶּער נָאט טוט
אִים נִים פַּאר לָאזֶן אִין זַיִן הַאנְד אוּן עֶר וועט אִים נִים בַּאשולְדִיגֶן וָען עֶר וועט
וָערֶן גְעריכְטְעט׃ (לד) קוה הָאף צוּ נָאט אוּן הִיט צוּ זַיִן אִין נָאטס וועג וועט עֶר דִיךְ
דָער הֵייבֶּן צוּ אֶרבִין הָאט לַאנְד אוּן וועסְט נָאךְ זֶעהֶן וָען דִיא רְשָׁעִים וועלֶן
פֶּערשְׁנִיטֶן וָערֶן׃ (לה) ראיתי איךְ הָאב גִיזֶעהֶן אַיין שְׁטַארְקֶן רָשָׁע אוּן איז אַיין
גִיוואקְסֶן וִיא אַיין אֶלְטֶער גְרִינְעְדֶער בוֹים׃ (לו) ויעבר אֲבֶּער פְּלוֹצְלִינְג נִיט עֶר
אֲוֶועק פּוּן דָער וועלְט אוּן עֶר איז נִיטָא אוּן איךְ הָאב אִים נִיזוּכְט אוּן עֶר וועֶרט נִים
נֶעפּוּנְען׃ (לז) שמר הִיט צוּ זַיִן פְּרוּם אוּן זֶעה צוּ זַיִן רֶעכְטְפֶּארְטִיג וואוֹרום אַיין גוּטֶער
סוֹף איז נָאר צוּ אַיין פְּרִידְלִיכֶן מֶענְשֶׁן׃ (לח) ושמדו אֲבֶּער דִי פּוֹשְׁעִים וועֶרֶן פַּאר
טֵילְיגְט אַלֶע אִין אַייגְעם. דָער סוֹף פּוּן דִי רְשָׁעִים איז פַּר שְׁנִיטֶן צוּ וָערֶן׃ (לט) תשועת
אוּן דִיא הִילְף פּוּן דִיא צַדִּיקִים איז פּוּן נָאט. עֶר איז זַייעֶר שְׁטַארְקִיט אִין אִיין עֶנְגֶּע
צַייט׃ (מ) ויעזרם אוּן נָאט הֶעלְפְט זַייא אוּן רֶעטְטְעט זַי. עֶר טוט זַייא רֶעטֶן פּוּן דִיא
רְשָׁעִים אוּן עֶר הֶעלְפְט זַייא וואוֹרום זַייא הָאבֶן זִיךְ בַּאשִׁיצְט אִין אִים׃

לח (א) מזמור אַיין לוֹיב צוּ דָוִד צוּ דֶר מַאנְן פַּר הש״י זַייעֶן צֶרוּת׃ (ב) יי נָאט נִים מִיט
דַיין צָארֶן וְאַלְטְסְטוּ מִיךְ שְׁטְרָאפֶן אוּן נִים מִיט דַיין גְרִימֶן צָארֶן וְאַלְטְסְטוּ
מִיךְ שְׁטְרָאפֶן׃ (ג) וואוֹרום דַיינֶע פַיילֶן שׁוּעֶן נִידֶערֶן אִין מִיר אוּן עֶס טוט נִידֶערֶן
אוֹיף מִיר דִיא מַאכְט פּוּן דַיין הַאנְד׃ (ד) אין עֶס אִיז נִיטָא קֵין נַאנְצֶער אֶרְט אִין מֵיין
קערפער

רֹאשִׁי כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי׃ ו הַבְאִישׁוּ
נָמַקּוּ חַבּוּרֹתָי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי׃ ז נַעֲוֵיתִי שַׁחֹתִי עַד
מְאֹד כָּל הַיּוֹם קֹדֵר הָלָכְתִּי׃ ח כִּי כְסָלַי מָלְאוּ
נִקְלֶה וְאֵין מָתֹם בִּבְשָׂרִי׃ ט נְפוּגֹתִי וְנִדְכֵּיתִי עַד
מְאֹד שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת לִבִּי׃ י אֲדֹנָי נֶגְדְּךָ כָל
תַּאֲוָתִי וְאַנְחָתִי מִמְּךָ לֹא נִסְתָּרָה׃ יא לִבִּי סְחַרְחַר
עֻזָּבַנִי כֹחִי וְאוֹר עֵינַי גַּם הֵם אֵין אִתִּי׃ יב אֹהֲבַי
וְרֵעַי מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ וּקְרוֹבַי מֵרָחֹק עָמָדוּ׃
יג וַיְנַקְּשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי וְדֹרְשֵׁי רָעָתִי דִּבְּרוּ הַוּוֹת
וּמִרְמוֹת כָּל הַיּוֹם יֶהְגּוּ׃ יד וַאֲנִי כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע
וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו׃ טו וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
שֹׁמֵעַ וְאֵין בְּפִיו תּוֹכָחוֹת׃ טז כִּי לְךָ יְיָ הוֹחַלְתִּי
אַתָּה תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהָי׃ יז כִּי אָמַרְתִּי פֶּן יִשְׂמְחוּ
לִי בְּמוֹט רַגְלִי עָלַי הִגְדִּילוּ׃ יח כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן

קְעָרְפָּער וְיִעְנִין דַּיין צָארִין . עם אִיז קֵין גִּיזוּנְד נִיטָא אִין מַיינֶע בֵּיינֶער וְיִעְנִין מַיין זִינְד׃ (ה) כִּי דָעַן מַיינֶע עֲבֵרוֹת זַיינֶן אִיבֶּער גִּינַאנְגֶען אִיבֶּער מַיין קָאפּ . וִוי אִשָּׂוְעַרְע מַשָּׂא זַיינֶען זַייא שְׁוֶוערֶער פּוּן מִיר׃ (ו) הִמְאִישׁוּ זַייא זַיינֶן פֶּאר דְאַרְבִּין וְזַייא זַיינֶן צוּ נַאנְגֶען מַיינֶע בַּייטְלִין וְזֶענֶן נַאר־עֶשְׁקִים׃ (ז) נשׁוֹתִי אִיךְ בִּין צוּ קְרִימְפּ . אִיךְ בִּין זַיינֶער בֶּבוּיגֶן . אֲנַאנְצֶן טָאג גֶייא אִיךְ אוּם שְׁוַוארְץ פּוּן צָרוֹת׃ (ח) כִּי דֶעֶר מַיינֶע נִירִין זַיינֶן פּוּל מִיט בְּרֶענֶענְדִינֶע הִיץ אוּן עֶם אִיז נִיטָא קֵיין נַאנְצֶקִים אִין מַיין לַייב׃ (ט) נִפְגֹּתִי אִיךְ בִּין וְוָארֶן פֶּאר שְׁלֶאפְּט אוּן אִיךְ בִּין זַייעֶר נִידֶעֶר גִּישְׁלָאגֶן . אִיךְ שְׁרַייען מִיט בְּרוּמְגֶן פּוּן מַיין הַארְץ׃ (י) אֲדֹנָי נֶגְדְּךָ דִּיר אִיז בְּעִוואוּסְט אַלֶע מַיינֶע פֶּערְלַאנְגֶן אוּן מַיינֶע זִיפְצֶן אִיז פּוּן דִּיר נִיט פֶּרְבָּארְגֶן׃ (יא) לִבִּי סְחַרְחַר אִיז אַרוּם גִּירִינְגֶעלְט מִיט אַנְגְסְט . מַיין כֹּחַ הָאט מִיךְ פֶּאר לָאזִין אוּן דִּיא לִיכְט פּוּן מַיינֶע אוֹיגֶן אִיז אוֹיךְ בַּייא מִיר נִיטָא׃ (יב) אֹהֲבַי מַיינֶע לִיב הָאבֶּר אוּן מַיינֶע פְרַייִנְד שְׁטֵייען פּוּן אַנְטֶקֶעגֶן מַיין פְּלָאג אוּן מַיינֶע נָאהֶעסְטֶע פְרַייִנְד שְׁטֵייען פּוּן וַיְיטֶען׃ (יג) וַינַקְּשׁוּ אוּן זַיי זוּכֶן נָאךְ שְׁטְרוֹיכְלוּנְג דִי וָואס בַּאֲעָרְגֶן מַיין נֶפֶשׁ אוּן דִּיא וָואס פֶּאר לַאנְגֶען מַיין שָׁלֶעכְטֶש רֵיידֶן אוֹנְרֶעכְט . אוּן פַּאר־שְׁקִים טוּעֶן זַייא אַנַאנְצֶן טָאג רֵיידֶן׃ (יד) וַאֲנִי אוּן אִיךְ בִּין וְוִיא אֶמְוִיבֶּער וָואס אִיךְ הֶער נִיט אוּן וִוי אִשְׁטוּמְער טוּט נִיט עֶפֶּינֶען זַיין מוּיל׃ (טו) וָאֱהִי אוּן אִיךְ בִּין אֲזוֹי וִוִיא אֶמֶעֶש וָואס הֶערְט נִיט אוּן אִיךְ הָאב נִיטָא אִין זַיין מוּיל אֶפְּ רֶעגְרוּנְגֶען׃ (טז) כִּי דִיר צוּ דִיר נָאס אִיךְ הָאפֶּן דוּא וָאלְסְט מִיר עֲנֶטְפֶּערִין נָאס מַיין נָאס׃ (יז) כִּי דָעַן אִיךְ הָאב נִיטָא אוּן נִישְׁטָא

וּמַכְאוֹבִי נֶגְדִּי תָמִיד׃ יט כִּי עֲוֹנִי אַגִּיד אֶדְאַג
מֵחַטָּאתִי׃ כ וְאֹיְבַי חַיִּים עָצֵמוּ וְרַבּוּ שֹׂנְאַי שָׁקֶר׃
כא וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּחַת טוֹבָה יִשְׂטְנוּנִי תַּחַת רָדְפִי
טוֹב׃ כב אַל תַּעַזְבֵנִי יְיָ אֱלֹהַי אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי׃
כג חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי אֲדֹנָי תְּשׁוּעָתִי׃

דעם מזמור האט דיד הכלך מתפלל גיווען אויף זיינע יסורים וואס האבן אים מכבל גיווען פון תורה נ

יום ז לט א לַמְנַצֵּחַ לִידוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב אָמַרְתִּי
אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִּלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה
לְפִי מַחְסוֹם בְּעוֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי׃ ג נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה
הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר׃ ד חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי
בַּהֲגִיגִי תִבְעַר אֵשׁ דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי׃ ה הוֹדִיעֵנִי
יְיָ קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא אֵדְעָה מֶה חָדֵל אָנִי׃
ו הִנֵּה טְפָחוֹת נָתַתָּה יָמַי וְחֶלְדִּי כְּאַיִן נֶגְדֶּךָ אַךְ
כָּל הֶבֶל כָּל אָדָם נִצָּב סֶלָה׃ ז אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ

גיטראכט טאמער וועלן זיי זיך אויף מיר פרייען. דען אז מיין פוס האט זיך אויס
גיגליצט האבן זייא זיך אויף מיר גיגרייסט: (יה) כי ווארום איך בין צו אבראך אן
גיבריים אונ מיין ווייטאג איז אקעגין מיר שטענדיג: (יט) כי דען מיינע עברות זאג
איך אונ איך טוא זיך מתודה זיין איך טוא זארגן פון מיינע זינד: (כ) ואויבי אונ מיינע
פיינט לעבן מיט גרויס נחת אונ זיינען שטארק. אונ זיי זיינען פיל מיינע אומזיסטע
פיינט: (כא) ומשלמי אונ אויך די וואס באצאלין שלעכטס פר גוטס וואס איך האב זיי
גיטאן. זיי האסין מיך ווייל איך יאג נאך גוטס צו טאן: (כב) אל דרום זאלסטו מיך
ניט פאר לאזין גאט מיין גאט דו זאלסט דיך ניט דער ווייטערין פון מיר: (כג) חושה
אייל צו מיין הילף. גאט וואס דוא ביסט מיין הילף:

לט (א) למנצח צום זאנגמייסטער וואס שפילט אויף דעם כלי זמר וואס הייסט ידותון
אגיזאנג צוא דוד: (ב) אמרתי איך האב גיטראכט איך וועל היטין מיינע
וועגן פון צו זינדיגען מיט מיין צונג איך וועל היטין צו מיין מויל איין שלאס חאטש
דענסטמאל אז דר רשע שטייט אנקעגן מיר: (ג) נאלמתי איך בין שטום גיווארן פון שטיל
שווייגן וואס איך האב גשוויגן אפילו פון דברי תורה ווייל מיין ווייטאג איז בטריבט:
(ד) חם מיין הארץ איז דר היצט אין מיר. אין מיין דיינקען טוט ברענען אפייער דאס
איך האב גימוזט שוין ארויס ריידין מיט מיין צונג: (ה) הודיעני זאיי מיר גאט מודיע
מיין סוף אונ דיא מאס פון מיינע יארין וויפיל איז עס. וויפיל וועט גיווערין מיינע
אנגסטין. איך וויל וויסין וואס אונ ווען איך בין פאר מיטין פון מיינע יסורים:
(ו) הנה נון גימאסטן וויא מיט איין הויפין האסטו צו גימאסטין מיינע יארין, אונ מיין

צייט

אִישׁ אַךְ הֶבֶל יֶהֱמָיוּן יִצְבֹּר וְלֹא יֵדַע מִי אֹסְפָם׃
ח וְעַתָּה מַה קִוִּיתִי אֲדֹנָי תּוֹחַלְתִּי לְךָ הִיא׃
ט מִכָּל פְּשָׁעַי הַצִּילֵנִי חֶרְפַּת נָבָל אַל תְּשִׂימֵנִי׃
י נֶאֱלַמְתִּי לֹא אֶפְתַּח פִּי כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ׃
יא הָסֵר מֵעָלַי נִגְעֶךָ מִתִּגְרַת יָדְךָ אֲנִי כָלִיתִי׃
יב בְּתוֹכָחוֹת עַל עָוֹן יִסַּרְתָּ אִישׁ וַתֶּמֶס כָּעָשׁ
חֲמוּדוֹ אַךְ הֶבֶל כָּל אָדָם סֶלָה׃ יג שִׁמְעָה תְפִלָּתִי
יי וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר
אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב כְּכָל אֲבוֹתָי׃ יד הָשַׁע מִמֶּנִּי
וְאַבְלִיגָה בְּטֶרֶם אֵלֵךְ וְאֵינֶנִּי׃

דער סזמור איז צוא זאגין נאך איין קראנקהייט אדער אז מען איז ניצול גיווארין פון איין צרה ח״ו׃

מ א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר׃ ב קַוֹּה קִוִּיתִי יְיָ וַיֵּט אֵלַי
וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי׃ ג וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט
הַיָּוֵן וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי׃ ד וַיִּתֵּן בְּפִי

צייט אויף דער וועלט איז וויא נישט אקעגין דיר. עס איז גאר גיט דער באשטאנד פון יעדער מענטשן אויף דר וועלט׃ (ז) אך נאר אין דר פינסטער גייט ארום דר מענש נור וועגן נארישקייט טועין זייא ברומען ער טוט איין זאמלען געלד אונ ער וויים ניט ווער עס וועט עס צו נעמען נאך זיין טויט׃ (ח) ועתה אונ איצונד וואס איז מיין האפונג גאט. מיין האפונג איז נאר צו דיר׃ (ט) מכל פון אלע מיינע זינד רעטע מיך. דיא שאנד פון אשלעכטין זאלסטו מיך ניט טאן׃ (י) נאלמתי איך בין פר שטומט איך טוא ניט עפינען מיין מויל ווארום וואס דוא האסט גיטאן איז בוזאי רעכט׃ (יא) הסר טוא אפ פון מיר דיין פלאג. פון דער שטראף וואס דוא שטראפסט מיט דיין מאכט בין איך פאר לענט׃ (יב) בתוכחות מיט דער שטראף וואס עס שטייט אין דער תורה אויף עברות האסטו גישטראפט דעם מענשין אונ עס איז צו גאנגען וויא אמילב וואס מאכט מאיל פון קליידער זיין גילוסטיקייט. נייערט נארהייט איז איטליכער מענש׃ (יג) שמעה הארך מיין גבעט גאט אונ מיין גישרייא פר נעם. צו מיינע טרערין זאלסטו ניט שווייגין ווארום איך בין וויא אגר אויף דער וועלט אנקעגין דיר. נור וויא אפרעמדער איינוואוינער וואס באזעצט זיך אזו וויא אלע מיינע עלטערין׃ (יד) השע קער אפ פון מיר מיינע צרות כדי איך זאל זיך שטארקין איידער איך וועל אוועק גיין פון דער וועלט אונ וועל ניט דא זיין׃

מ (א) למנצח לדוד מזמור׃ (ב) קוה האפין טוא איך האפין צוא גאט אונ ער האט זיך גיגייגט צוא מיר אונ האט גיהערט מיין גישרייא׃ (ג) ויעלני אונ ער האט מיך אויף גיבראכט פון אפינסטערע גרוב פון אזומפיגען ליים אונ ער האט אויף גישטעלט

שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּה לֵאלֹהֵינוּ יִרְאוּ רַבִּים וְיִירָאוּ
וְיִבְטְחוּ בַּיְיָ׃ ה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר שָׂם יְיָ מִבְטַחוֹ
וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב׃ ו רַבּוֹת עָשִׂיתָ
אַתָּה יְיָ אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין
עֲרֹךְ אֵלֶיךָ אַגִּידָה וַאֲדַבֵּרָה עָצְמוּ מִסַּפֵּר׃ ז זֶבַח
וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִי עוֹלָה וַחֲטָאָה
לֹא שָׁאָלְתָּ׃ ח אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת
סֵפֶר כָּתוּב עָלָי׃ ט לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהַי חָפָצְתִּי
וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מֵעָי׃ י בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב
הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא יְיָ אַתָּה יָדָעְתָּ׃ יא צִדְקָתְךָ
לֹא כִסִּיתִי בְּתוֹךְ לִבִּי אֱמוּנָתְךָ וּתְשׁוּעָתְךָ אָמָרְתִּי
לֹא כִחַדְתִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ לְקָהָל רָב׃ יב אַתָּה יְיָ
לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד

גִישְׁטַעלְט אויף אַפָּעלְזִין מַיינֶע פִיס עֶר הָאט פֶעסְט גִישְׁטַעלְט מַיינֶע טְרִיט אִיךְ זָאל
נִיט אַיין זִינְקֶען׃ (ד) ויתן אונ עֶר הָאט גִינֶעבִּין אִין מַיין מוֹיל אַיין נַייעֶ גִיזַאנְג. אַלוֹיבּ
צוּ אונְזֶער גָאט. עָס זָאלִין פִיל מֶענְשִׁין זֶעהִן דִיא הַשְׁגָחָה פוּן הש״י אונ זֵייא וֶועלִין
זִיךְ פָארְכְטִין אונ וֶועלִין זִיךְ פַאר זִיכֶערִין אוֹיף גָאט׃ (ה) אשרי וואוֹל דֶעם מֶענְשִׁין
וָואס עֶר הָאט גִימַאכְט גָאט זַיין פַאר זִיכֶערְנֶעשׁ אונ עֶר הָאט זִיךְ נִיט גִיקֶערְט צוּ
שְׁטָאלְצֶע אונ צוּ דִיא וָואס קֶערִין זִיךְ צוּ לִיגֶענְס׃ (ו) רבות פִיל וואונְדֶער הָאסְטוּ גִיטָאן
גָאט מַיין גָאט. דַיינֶע וואונְדֶער אונ דַיינֶע טְרַאכְטונְג פַאר אונְז. עָס אִיז נִיט דָא קֵיין
זַאךְ מֶען זָאל עָס גְלַייכִין צוּ דִיר. וָוען אִיךְ זָאל וֶועלִין אוֹיס זָאגִין אונ אוֹיס רֵיידִין
דַיינֶע פִיל וואונְדֶער זַיינֶען זֵייא צוּ פִיל פוּן צוּ קֶענֶען זֵייא אוֹיס דֶער צֵיילִין׃ (ז) זבח
אַשְׁלַאכְט אָפְפֶער אונ אַמְנְחָה הָאסְטוּ נִיט בַּאגֶערְט. אוֹיעֶרִן הָאסְטוּ מִיר גִילֶעכֶערְט
אִיךְ זָאל הָערִין דִבְרֵי תוֹרָה. אַקְרְבַּן עוֹלָה אונ אַקְרְבַּן חַטָּאת הָאסְטוּ נִיט גִיבֶּעטִן אַז
דוּ הָאסְט דִי תוֹרָה גִינֶעבִּן׃ (ח) אז דֶענְסְטְמָאל בְּשַׁעַת מַתַּן תּוֹרָה הָאבּ אִיךְ גִזָאגְט נוּן
אִיךְ בִּין גִיקוּמֶען צוּם בַּארְג סִינַי כְּדֵי צוּ הַאלְטִן וָואס הש״י וֶועט הַייסִן אִין דֶער תּוֹרָה
וָואס שְׁטֵייט גִישְׁרִיבִּן וֶועגִן מִיר׃ (ט) לעשות צוּ טָאן דַיין וִוילִן מַיין גָאט הָאבּ אִיךְ גִוָאלְט
אונ דַיין תּוֹרָה אִיז אִין מַיין הַארְצִין אונ אִין מַיינֶע אִינְגֶעוֵוייד׃ (י) בשרתי אִיךְ הָאבּ אָן
גִיזָאגְט דָאס הַייסְט אִיךְ הָאבּ דֶער צֵיילְט דָס גִירֶעכְטִיקֵייט פוּן גָאט צְוִוישִׁן גְרוֹיס אַיין
זַאמְלוּנְג נוּן מַיינֶע לֶעפְצִין וָועל אִיךְ [illegible]ט פַאר מַיידִין. גָאט דוּ וֵוייסְט׃ (יא) צדקתך דַיין
גִירֶעכְטִיקֵייט הָאבּ אִיךְ נִיט פַאר הוֹילִין אִין מַיין הַארְצִין, דַיין וַוארְהַייט אונ דַיין הִילְף
הָאבּ אִיךְ גִזָאגְט. אִיךְ הָאבּ נִיט פַר מִטִּן צוּ דֶר צֵיילִין דַיין גִינָאד אונ דַיין וַוארְהַייט
צוּ פִיל אַיין זַאמְלוּנְג׃ (יב) אתה בֶּעט אִיךְ דִיר אַז דוּ גָאט זָאלְסְט נִיט פַאר מַיידִין דַיין

דער

יְצַרוּנִי : יג כִּי אֶפְפוּ עָלַי רָעוֹת עַד אֵין מִסְפָּר
הִשִּׂיגוּנִי עֲוֹנֹתַי וְלֹא יָכָלְתִּי לִרְאוֹת עָצְמוּ
מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי וְלִבִּי עֲזָבָנִי : יד רְצֵה יְיָ לְהַצִּילֵנִי
יְיָ לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה : טו יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחַד מְבַקְשֵׁי
נַפְשִׁי לִסְפּוֹתָהּ יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי :
טז יָשֻׁמּוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים לִי הֶאָח הֶאָח :
יז יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ יֹאמְרוּ תָמִיד
יִגְדַּל יְיָ אֹהֲבֵי תְשׁוּעָתֶךָ : יח וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן אֲדֹנָי
יַחְשָׁב לִי עֶזְרָתִי וּמְפַלְטִי אַתָּה אֱלֹהַי אַל תְּאַחַר :

דָּבָר יָרְמִיָּהוּ בְּיוֹם נָתַן יְהוֹיָקִים צִדְקָה צוּא נָעִנַּן אֵין חוֹלָה וְאֵם שֶׁר דָּאַרְף :

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל
בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְיָ : ג יְיָ יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ
וְאֹשֶׁר בָּאָרֶץ וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו : ד יְיָ יִסְעָדֶנּוּ
עַל עֶרֶשׂ דְּוַי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ : ה אֲנִי

דָּעָר בַּאֲרִימָקִיים פּוּן מִיר . דַּיין גְּנָאד אוּג דַּיין וַאהְרַהַיים זָאלְן מִיר שְׁטָענְדִיג הִימֶן :
(יג) כִּי וָוארִים עָם הָאבֶּן אַרוּם גִירִינְגִילְט אוֹיף מִיר שֶׁלָעכְטֶשׁ אֵן אָצָאל . עָם הָאבֶּן מִיר
גִיבְּרַייכְט דִי מְקוֹטְרִגִים פּוּן מַיינֶע עֲבֵרוֹת אוּג אִיךְ קֶען נִיט זָעהֶן פַּאר אֲנְגֶסְטֶן . זַייא
זַיינֶען מֶעהר פּוּן דִיא הָאר פּוּן מַיין קָאפּ אוּג מַיין הַארְץ הָאט מִיר פַּאר לָאזֶן פּוּן צוּ
שְׁטַארְקֶן מוּת : (יד) רצה זָאלִי בְּאוּוִילִיגֶם נָאט מִיר מַצִּיל צוּ זַיין . נָאט צוּ מַיין הִילְף
אַיילְ : (טו) יבשו זַייא זָאלֶן פַּר שָׁעמְט וְוערֶן אֲלֶע דִי וָואס בְּאגֶערֶן מַיין לֵייב צוּ פַּר לֶענֶרֶן.
זַיי זָאלֶן צוּרִיק טָרֶעטֶן אַהֵינְטֶער אוּג זַיי זָאלֶן פַּר שָׁעמְט וְוערֶן דִי וָואס בְּאגֶערֶן מַיין
שָׁלֶעכְטֶן : (טז) ישומו מֶען זָאל זִיךְ וואוּנְדֶערֶן אוֹיף דֶעם סוֹף וָואס זַייא וֶוילֶן פַּאר שָׁעמְט
וְוערֶן וָואס זָאגֶן אוֹיף מִיר אַפְּרַייד אַפְּרַייד : (יז) ישישו זַיי זָאלֶן זַיין לוּסְטִיג אוּג זָאלֶן
זִיךְ פְּרֶייעֶן מִיט דֶיין הִילְף אַלֶע וָואס בְּאגֶערֶן דִיךְ . זַיי זָאלֶן שְׁטַענְדִיג זָאגֶן נָאט זָאל
דָּעָר הוֹיבֶּן זַיין דִי וָואס לִיבְּען דַיין הִילְף : (יח) ואני אוּג אוֹיךְ בִּין אִיךְ אַרְמֶער אוּג אֲנוּיט
בִּדְערְפְּטִיגֶער . נָאט זָאל פַּאר מִיר טְרַאכְטֶן . מַיין הִילְף אוּג מַיין רֶעטֶער בִּיסְטוּ . מַיין
נָאט זְאלְסְט נִיט פַּאר זָאמֶען פּוּן צוּ הֶעלְפֶן מִיר :

מא (א) למנצח סופר לדוד : (ב) אשרי וואוֹל דֶעם מֶענְטֶשֶׁן וָואס עֶר קְלֶענְגֶט זִיךְ צוּם
אַרְימֶאן צוּא נֶענְטִין צְדָקָה מֶען זָאל אִים נִיט פַּאר שָׁעמֶען . אִין דֶעם טָאג
פּוּן אוּנְגְלִיק וְוערְט אִים נָאט דֶר פַּאר אֲנְטְרִינֶען : (ג) יי נָאט וְוערְט אִים הִיטֶן אוּג וְוערְט אִים
לָאזֶן לֶעבֶּן . עֶר וְוערְט וָוערֶן גְלוּיבְּט אוּג נִשְׁטַארְקְט אוֹיף דֶר וְוערְט אוּג דִי וְוערְט אִים
נִיט אִיבֶּערְ גֶעבֶּן אִין דֶעם וְוילֶן פּוּן זַיינֶע פַיינְט : (ד) יי נָאט וְוערְט אִים אוּנְטֶער לֶיהְנֶען
דָעְנְסְטְמָאל זָען עֶר לִיגְט אוֹיף דֶעם קְרַאנְקֶן בֶּעט דֶעם זִיבְּעֶטֶן טָאג פּוּן דֶעָר קְרַיינְק
דעגסטמאל

אָמַרְתִּי יְיָ חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ׃
יא אֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ׃ יב וְאִם
בָּא לִרְאוֹת שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר׃ יג יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׂנְאָי עָלַי
יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי׃ יד דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר
שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם׃ טו גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר
בָּטַחְתִּי בוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב׃ טז וְאַתָּה
יְיָ חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם׃ יז בְּזֹאת יָדַעְתִּי
כִּי חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי׃ יח וַאֲנִי בְּתֻמִּי
תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם׃ יט בָּרוּךְ יְיָ
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן׃

ספר שני

דֶּר מַשְׂכִּיל סוּם דֶּר עַנְעֶנְק דִּיא הֶירְצָאר פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל אוֹיף דֶּם חוּיבֶּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ׃

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח׃ ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג

דָּעְנְסְטְמָאל אז זיין גילָענער איז זַיישֶׁר שְׁלֶאף הָאסְטוּ אִים פֶּר קָעֶרְט אין זַיין קֶרַייְנְק
אוּנ הָאסְט אִים גִיהָאלְפֶן׃ (ח) אני איך דָּוִד פְּלֶעג זָאגֶן אז איך בִּין גְיוֹוען קְרַאנְק. נָאט
לַייטְזָעלִיג מִיך הֵייל כְּמַיין נֶפֶשׁ וְוָען אֲפִילוּ איך הָאב גִיזִינְדִיגְט צוּ דִיר׃ (ו) אויב מַייְנֶע
פַיינְט זָאגֶן שְׁלֶעכְטֶע וְוערְטֶער אויף מִיר, וְוָען וְוען עֶר שׁוֹין שְׁטַארְבֶן אוּנ וָען וָעט
וְוערֶן פֶּערֶלָארֶן זַיין נָאמֶן׃ (ז) ואם אוּנ וָען אַייְנֶער קוּמְט מִיך זָעהֶן רֶעט עֶר מִיט
מִיר פַאלְש אוּנ מַאכְט זִיך פֶּר אַפְרַייְנְד, זַיין הַארְץ זַאמִילְט דַא צוּזַוויף דֶם אוּמְרֶעכְט
וְואס עֶר קָאן נִיט רַיידִין פֶּר מִיר אוּנ וָען עֶר גַייט אַרוֹיס אין גַאס טוּט עֶר רַיידִין דֶאס
שְׁלֶעכְטְס וְואס עֶר הָאט גִיטְראכְט׃ (ח) יחד אֲלֶע מַיינֶע שׂוֹנְאִים רַיידִין אִיבֶּער מִיר
צוּזַואמֶען שְׁבִּילְעֶרהַייט כְּדֵי אִיךְ זָאל נִיט הֶערֶן. זַיי טְראכְטֶן וָעגֶן מִיר וויא צוּ בְּרַייְנְגֶן
שְׁלֶעכְטְס אוֹיף מִיר׃ (ט) רשׁ דִי שֶׁאלֶקְהַאפְטִינְע זָאכֶן וָאס הָאט עֶר גִיטָאן אִיז אין
אִים אַרַיין גִינָאגְט דָאס הַייסְט אִיבֶּער זַייְנֶע עֲבֵרוֹת אִיז עֶר קְרַאנְק דְרוֹם אַז עֶר לִיגְט
שׁוֹין קְרַאנְק וְעט עֶר שׁוֹין נִיט אוֹיפְשְׁטֶיין׃ (י) גם אוֹיךְ דֶער מֶענְטש וָאס אִיךְ הָאב
אִים גִיהָאלְטֶן אַז עֶר אִיז מִיט מִיר אין שָׁלוֹם וָאס אִיךְ הָאב מִיר אִין אִים פֶּר זִיכֶערְט
וָאס עֶסְט מַיין בְּרוֹיט טוּט אוֹיךְ הַייבֶּן אוֹיךְ מִיר זַיין פֶּרִיס׃ (יא) ואתה אָבֶּער דוּא נָאט
לַייטְזָעלִיג מִיךְ אוּנ שְׁטֶעל מִיךְ אוֹיף אוּנ וָעל זַייא בַּאצָאלְן גוּטֶס׃ (יב) בזאת מִיט
דֶם וָעל אִיךְ וִוִיסֶן דָאס דוּא בַּאגְנַעדִיסְט אין מִיר וָען מַיין פַיינְט וְוען נִיט שַׁאלְן פֶּאר
שַׁמָּה אִיבֶּער מִיךְ וָען מִיר אִיז שְׁלֶעכְט׃ (יג) ואני אוּנ וַיילְ אִיךְ בִּין גִיבְלִיבֶּן אין
מַיין פְרוּמְקֵייט הָאסְטוּ מִיךְ אוּנְטֶער גִישִׁיבֶּארְט אין מַיין קְרַייְנְק אוּנ הָאסְט מִיךְ אוֹיף
גִישְׁטֶעלְט פֶּר דִיר אַז אִיךְ זָאל נִיזוּנְד זַיין כָּל זְמַן אוֹיךְ וָעל לָעבֶּן׃ (יד) ברוך בֶּרוּךְ

עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים׃
ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה
פְּנֵי אֱלֹהִים׃ ד הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלַיְלָה
בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה
וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד
בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג׃ ו מַה
תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי
עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו׃ ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי
תִשְׁתּוֹחָח עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים
מֵהַר מִצְעָר׃ ח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל
צִנּוֹרֶיךָ כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃ ט יוֹמָם
יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל

איז גָאט דער גָאט פון יִשְׂרָאֵל פון איין עֶק וועלט ביז דעם אַנְדערין עֶק וועלט אונ פון
דער וועלט ביז יענער וועלט אָמֵן וְאָמֵן׃

מב (א) למנצח משכיל לבני קרח צוּם זַאנג מַייסטער. איינע בֶּעלֶעהרונג צו דיא קינדער
פון קֹרַח׃ (ב) כאיל תערוג אזוא וויא איין אינד טוט שְׁרַייען אונ גילוסטין צו
אַקְוועלע וואסער אזו טוט מיין נֶפֶשׁ גילוסטין צו דיר גָאט׃ (ג) צמאה מיין לייב איז
דָארְשְׁטיג אונ גילוסט צו גָאט וואס לעבט אייביג וויא אַדָארְשְׁטיגער צו טְרינקען.
ווען וועל איך קומען אונ וועל ווערין גיזעהען פאר גָאט ב״ה׃ (ד) היתה עם איז מיר
גיוועזן מיינע טְרערין וויא ברויט טָאג אונ נַאכט זייא הָאבן מיך גיזעטיגט ווייל מען
טוט מיר זָאגן אַלע טָאג וואו איז דיין גָאט׃ (ה) אלה דָאס טוא איך זיך דר מָאנען אונ
עס צו גיסט זיך אין מיר מיין זעלע אז איך פְּלעג איבער פָארין מיט באדעקטע וועגין
איך פְּלעג שְׁטיל גיין אן פַּחַד פאר שונאים ביז מיר פְּלעגין קומען אין גָאטס הויז אין
בית המקדש מיט איין קול פון גיזאנג אונ מיט לויב לידער אונ ברומונג פון פיל לייט
וואס זיינען גיגאנגען עולה לרגל זיין דָארט צו זיין יו״ט׃ (ו) מה וואס טוסטו זיך אזו
איין בייגין אויף מיר מיין זעלע אונ ווארום טוסטו ברומען פר גרויס צער. הָאף צו
גָאט איך וועל אים נָאך לויבן פאר דער הילף וואס פון אים וועט זיין׃ (ז) אלהי זָאגט
ווידער דוד המלך, מיין גָאט אויף מיר טוט מיין זעלע זיך איין בייגן דרום ווייל איך
דר מָאן מיך וואס פר נסים דוא האסט אונז גיטָאן אין דָאס לַאנד פון יַרְדֵּן אונ בייא
דיא בערג פון חרמון אז מיר זיינען אוועק גיגאנגען פון דעם בארג סיני. אָבער
היינט. (ח) תהום איין אָפ גרונד דָאס הייסט איין טיפע צָרָה צו דער אַנְדערע צָרָה טוט
רופין פון דיינע רינעס וואס לויפט פיל וואסער מיט אַמָאל אזוי קומען אָן מיינע
צָרוֹת. אַלע דיינע וועלְלען אונ דיינע אינדען פון יַם זיינען אויף מיר איבער גיפָארין
דָאס הייסט אַזעלכע גרויסע צָרוֹת׃ (ט) יומם עס זָאל שוין ווערן טָאג דָאס הייסט איין
דער

חַיָּי׃ אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה קֹדֵר
אֵלֵךְ׃ בְּלַחַץ אוֹיֵב׃ יא בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי
צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ יב מַה
תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים
כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי׃

דָּעֶר אוּן דֶּר צְוַייפֶלֶר מְסַמֵּר זַיְינֶן הֶפְלִיכֶּע אוֹיְף דֶּעֶר נְאוֹלָה אוּן אַיְין קְיָמָה אוֹיְף צָרוֹת יִשְׂרָאֵל׃

מג א שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי מִגּוֹי לֹא חָסִיד
מֵאִישׁ מִרְמָה וְעַוְלָה תְּפַלְּטֵנִי׃ ב כִּי אַתָּה
אֱלֹהֵי מָעוּזִּי לָמָּה זְנַחְתָּנִי לָמָּה קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ׃
בְּלַחַץ אוֹיֵב׃ ג שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתֶּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי
יְבִיאוּנִי אֶל הַר קָדְשֶׁךָ וְאֶל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ׃
ד וְאָבוֹאָה אֶל מִזְבַּח אֱלֹהִים אֶל אֵל שִׂמְחַת גִּילִי
וְאוֹדְךָ בְכִנּוֹר אֱלֹהִים אֱלֹהָי׃ ה מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי
נַפְשִׁי וּמַה תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי׃

דָּעֶר לַייְכְטְזִינְגְ פּוּן צָרוֹת אוּן נָאט זָאל שַׁאפֶן זַיין חֶסֶד צוּ מִיר אוּן בַּיי נָאכְט אִין דֶּאֲנוֹת זָאל זַיין גִּיזַאנְג זַיין מִיט מִיר דָאס עֶר זָאל מִיר הֶעלְפֶן . אִיךְ בֶּעט דָם בַּייא נָאט וָואס הַיּוֹם מַיין לֶעבֶּן׃ (י) אומרה אִיךְ זָאג צוּ נָאט וָואס עֶר אִיז מַיין שְׁטַארְקייט וִוי אַפֶּעלְזִין פַּר וָואס הָאסְטוּ מִיךְ הַייְנְט פַּר גֶעסְטֶן וָואס זָאל אִיךְ אוּם גַיין כַּאר שְׁוֶוארְצְט הִינְךְ דִי דְרִיקוּנְג פּוּן פַייְנְט׃ (יא) ברצח עֶס אִיז גְלַייךְ וִוִיא מֶעסֶן שֶׁעכְט אִין מֵייְנֶע בֵּייְנֶער מִיט אַשְׁוֶועְרֶד וָואס מַייְנֶע בַאלַיידִיגֶער לֶעכְטֶערִין מִיךְ מִיט דֶעם וָואס זַיי זָאגֶן צוּ מִיר אַלֶע טָאג וואוּ אִיז דַיין נָאט׃ (יב) מה וָואס טוּסְטוּ זִיךְ אַיין בַּייגֶן מַיין נֶפֶש אוּנ וָואס טוּסְטוּ בְּרוּמֶען אוֹיף מִיר . הָאף צוּ נָאט וָוארוּם אִיךְ וֶועל אִים נָאךְ לוֹיבֶּן וַויל עֶר אִיז דִיא הִילְף פּוּן דִיא לִיכְטִיקִייט פּוּן מַיין פָּנִים אוּנ מַיין נָאט׃

מג (א) שפטני. דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָאגְט מִשָּׁם מִיךְ נָאט פּוּן מֵייֶנֶע שׂוֹנְאִים אוּן קְרִיג מַיין קְרִיג פּוּן זָוֹ שֶׁפָּאלְק וָואס אִיז נִיט פְרוּם.פּוּן אַיין פַאלְשֶׁין אוּן אַיין אוּנְגֶערֶעכְטֶין מֶענְטְשֶׁין זָאלְסְטוּ מִיךְ אַנְטְרַייעֶן׃ (ב) כי וָוארוּם דוּא בִּיסְט מַיין נָאט מַיין שְׁטַארְקֶער וָוארוּם הָאסְטוּ מִיךְ פַּר לָאזִין וָוארוּם זָאל אִיךְ אַרוּם גַיין כַּאר שְׁוֶוארְצְט דּוּרְךְ דִיא דְרִיקוּנְג פּוּן פַייְנְט׃ (ג) שלח שִׁיק דַיין לִיכְט אוּנ דַיין וָואהְרהַייט זַיי זָאלֶן מִיךְ פִּירֶן . זַייא זָאלֶן מִיךְ בְּרַייגֶן צוּ דַיין הַייְלִיגֶן בֶּארְג אוּנ צוּ דַיינֶע וואוֹינוּנְגֶן׃ (ד) ואבואה אוּנ דָאן וֶועל אִיךְ קוּמֶען צוּ דֶעם מִזְבֵּחַ פּוּן נָאט צוּם שְׁטַארְקֶן נָאט וָואס אִיךְ פְרֶייא מִיךְ מִיט אִים אוּנ אִיךְ וֶועל דִיךְ לוֹיבֶּן מִיט מַיין פִּידֶל נָאט מַיין נָאט׃ (ה) מה תשתוחחי וגו׳ :

לכנצח

יום ח מד א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מַשְׂכִּיל׃ ב אֱלֹהִים
בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ פֹּעַל
פָּעַלְתָּ בִימֵיהֶם בִּימֵי קֶדֶם׃ ג אַתָּה יָדְךָ גוֹיִם
הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטָּעֵם תָּרַע לְאֻמִּים וַתְּשַׁלְּחֵם׃ ד כִּי לֹא
בְחַרְבָּם יָרְשׁוּ אָרֶץ וּזְרוֹעָם לֹא הוֹשִׁיעָה לָמוֹ כִּי
יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ וְאוֹר פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם׃ ה אַתָּה הוּא
מַלְכִּי אֱלֹהִים צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב׃ ו בְּךָ צָרֵינוּ
נְנַגֵּחַ בְּשִׁמְךָ נָבוּס קָמֵינוּ׃ ז כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֶבְטָח
וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי׃ ח כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ
וּמְשַׂנְאֵינוּ הֱבִישׁוֹתָ׃ ט בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל הַיּוֹם
וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדֶה סֶלָה׃ י אַף זָנַחְתָּ וַתַּכְלִימֵנוּ
וְלֹא תֵצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ׃ יא תְּשִׁיבֵנוּ אָחוֹר מִנִּי צָר
וּמְשַׂנְאֵינוּ שָׁסוּ לָמוֹ׃ יב תִּתְּנֵנוּ כְּצֹאן מַאֲכָל וּבַגּוֹיִם
זֵרִיתָנוּ׃ יג תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְּלֹא הוֹן וְלֹא רִבִּיתָ

מד (א) למנצח לבני קרח משכיל׃ (ב) אלהים נאט מיט אונזערע אויערן האבן מיר גיהערט
אונזערע עלטערן האבן אונז דר ציילט די ווערק וואס דו האסט גיווערקט אין
זייערע טעג פר צייטן׃ (ג) אתה דו מיט די מאכט פון דיין האנד האסטו פעלקער פאר
טריבן אונ האסט איין גיפלאנצט די ישראל אויף זייער ארט. האסט צו בראכין די
פעלקער בנעין אונ האסט זייא ארויס געטריבן פון ארץ ישראל׃ (ד) כי ווארום ניט
מיט זייער שווערד האבן די ישראל גירשת ארץ ישראל אונ זייער שטארקייט פון
זייער ארעם האט זיי ניט גיהאלפין נייערט דיין רעכטע האנד אונ דיין שטארקער
ארעם אונ דאס ליכט פון דיין אנגעזיכט ווייל דוא האסט זיי באווילינט׃ (ה) אתה דו
ביסט מיין מלך גאט. דוא זאלסט פר זאגן איצונד אויך דס עס זאל קומען די הילף
פון יעקב׃ (ו) בך מיט דיין הילף וועלן מיר פאר שטויסן אונזערע באליידיגער. מיט
דיין נאמען וואס מיר רופן דיך אן וועלן מיר צו טרעטן אונזערע פיינט׃ (ז) כי ווארום
ניט אויף מיין בוגן טוא איך מיך פר זיכערן אונ מיין שווערד קען מיר ניט העלפן׃
(ח) כי ווארום דוא האסט אונז גיהאלפן פון אונזערע באליידיגער אונ אונזערע פיינט
האסטו גימאכט פר שעמען׃ (ט) באלהים מיט נאט רימען מיר זיך אנאנצן טאג אונ דיין
נאמען וועלן מיר אייביג לויבן׃ (י) אף האטש דו האסט פר לאזין אונ האסט אונז פר
שעמט אונ גייסט ניט אין אונזר חיל צו העלפין אונז׃ (יא) תשיבנו דו האסט אונז פאר
קערט אהינטר פון בליידיגר אונ אונזערע פיינט האבן פון אונז גרויבט צו זיי׃ (יב) תתננו
האסט אונז גיגעבין וויא שאף צום עסין אונ צווישן פעלקער האסטו אונז פאר
שפרייט׃ (יג) תמכור דוא האסט איבער גיענטפערט דיין פאלק גאר אן געלט אונ דוא
האסט

בִּמְחִירֵיהֶם׃ יד תְּשִׂימֵנוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג וָקֶלֶס
לִסְבִיבוֹתֵינוּ׃ טו תְּשִׂימֵנוּ מָשָׁל בַּגּוֹיִם מְנוֹד רֹאשׁ
בַּלְאֻמִּים׃ טז כָּל הַיּוֹם כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי
כִּסָּתְנִי׃ יז מִקּוֹל מְחָרֵף וּמְגַדֵּף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם׃
יח כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ וְלֹא שִׁקַּרְנוּ
בִּבְרִיתֶךָ׃ יט לֹא נָסוֹג אָחוֹר לִבֵּנוּ וַתֵּט אֲשֻׁרֵנוּ מִנִּי
אָרְחֶךָ׃ כ כִּי דִכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים וַתְּכַס עָלֵינוּ
בְצַלְמָוֶת׃ כא אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ
לְאֵל זָר׃ כב הֲלֹא אֱלֹהִים יַחֲקָר זֹאת כִּי הוּא יוֹדֵעַ
תַּעֲלֻמוֹת לֵב׃ כג כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ
כְּצֹאן טִבְחָה׃ כד עוּרָה לָמָּה תִישַׁן אֲדֹנָי הָקִיצָה אַ
תִּזְנַח לָנֶצַח׃ כה לָמָּה פָנֶיךָ תַסְתִּיר תִּשְׁכַּח עָנְיֵנוּ
וְלַחֲצֵנוּ׃ כו כִּי שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ דָּבְקָה לָאָרֶץ

האסט גיט גימערט קיין פיל געלט פאר זייער פרייז׃ (יד) תשימנו דו האסט אונז גמאכט צו שאנד פאר אונזערע שכנים. אגישפאט אונ אשאנד צו אלע איינוואינער וואס ארום אונז׃ (טו) תשימנו דוא האסט אונז גימאכט פר איין ביישפיל בייא די פעלקער. מען האט גישאקילט מיט דעם קאפ אויף אונז בייא דיא פעלקער׃ (טז) כל אנאנצין טאג איז מיין שאנד מיר אנטקעגין אונ שאנד האט מיין פנים צו גידעקט׃ (יז) מקול פון די שטימע פון דעם לעסטערער וואס לעסטערט מיר אונ פר שעמט מיר. פאר דעם פיינט וואס איז זיך נוקם אין מיר׃ (יח) כל ווען אויך דם אלץ איז גיקומען אויף אונז האבן מיר דיך פארט ניט פאר געסן אונ מיר האבן ניט גיפעלשט אין דיין בונד׃ (יט) לא עס האט ניט צוריק גיטראטן אונזער הארץ אונ עס האט ניט אפ גיניינט אונזר טריט פון דיין וועג׃ (כ) כי ווען אויך דוא האסט אונז פאר שטויסין אין איין ארט פון שלאנגען אונ האסט אויף אונז באדעקט מיט דעם שאטין פון טויט דאס הייסט מיט צרות׃ (כא) אם אויב מיר האבן פאר געסן אונזער גאטס נאמען אונ אויב מיר האבין אוים גיבריישעט אונזערע הענט צו בעטן צו אפרעמדין גאט׃ (כב) הלא פר וואר גאט ב״ה וועט דאס פארשטין ווארום ער ווייס דאס פר בארגעגעס וואס אין הארץ איז׃ (כג) כי ווייל מיר האלטין זיך אין דיר זיינן מיר וואר ן דער שלאגן אלע טאג. מיר זיינען גיווען גירעכינט וויא דיא שאף וואס מען האלט צו שעכטן׃ (כד) עורה דער וועק דיך ווארום זאלסטו זיין וויא איינער וואס שלאפט. גאט. וואכע דיך אויף. דו זאלסט אונז ניט פאר לאזין אויף אייביג׃ (כה) למה ווארום פארבארגסטו דיין אנגעזיכט דאס הייסט דיין השגחה גלייך וויא דוא פאר געסט אונזער פיין אונ אונזער דריקונג׃ (כו) כי עס איז איין גיבויגין צו דער ערד אונזער לייב. עס איז באהעפט צו דער ערד

אונז. ר

בְּטֶנֶנוּ: כו קוּמָה עֶזְרָתָה לָּנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ:
עָם מְמֹאָר רְאֵם דְּיִר הַמַּלְךָ נִיזוּנְגֶען אוֹיף מֵלֶךְ הַמְּשִׁיחַ אוּן עֶר זָעֵר צַיילֶט נִיין סְלָלָה אוּן דִּיא כְּדוּרוֹת סוּכּוֹת אוּן דָּעָם כָּבוֹד
אוּן מֶלְכוּת אוּן נִיימַעלְכוּנְג:
מה א לַמְנַצֵּחַ עַל שֹׁשַׁנִּים לִבְנֵי קֹרַח מַשְׂכִּיל שִׁיר
יְדִידֹת: ב רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב אֹמֵר אֲנִי מַעֲשַׂי
לְמֶלֶךְ לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר: ג יָפְיְפִיתָ מִבְּנֵי
אָדָם הוּצַק חֵן בְּשִׂפְתוֹתֶיךָ עַל כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹהִים
לָעוֹלָם: ד חֲגֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהַדָּרֶךָ:
ה וְהַדָּרֶךָ צְלַח רְכַב עַל דְּבַר אֱמֶת וְעַנְוָה צֶדֶק
וְתוֹרְךָ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ: ו חִצֶּיךָ שְׁנוּנִים עַמִּים
תַּחְתֶּיךָ יִפְּלוּ בְּלֵב אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ: ז כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים
עוֹלָם וָעֶד שֵׁבֶט מִישׁוֹר שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ: ח אָהַבְתָּ
צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע עַל כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ
שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ: ט מֹר וַאֲהָלוֹת קְצִיעוֹת כָּל
בִּגְדֹתֶיךָ מִן הֵיכְלֵי שֵׁן מִנִּי שִׂמְּחוּךָ: י בְּנוֹת

אוּנְזֶער בּוּיךְ: (כו) קוּמָה שְׁטֵייא אוֹיף הָעֶלְף אוּנְז אוּן לַיי אוּנְז אוֹים פּוּן וְוֶעגֶן דַיין
גִינָאד וְוֶעגֶן אוֹיךְ מִיר רָאבִּין קֶיין גוּטֶע מַעֲשִׂים:
כה (א) לַמְנַצֵּחַ צוּם זַאנְג מַיסְטֶעֶר אוֹיף דָּעם פְּלִי זְמַר שְׁנַיִם צוּ דִּיא בְּנֵי קֹרַח.
אַיין בְּעֶלֶעהרוּנְג אֶלֶיבְּיכֶע גִיזַאנְג אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ: (ב) רחש מֵיין הַאֶרְץ רִירְט
זִיךְ אוּן מַאכְט גוּטֶע רַייד. אִיךְ זָאג מַיינֶע וֶועֶרק וָואס אִיךְ הָאבּ גֶמַאכְט דָּעם שַׁיר
צוּ דָּעם מֶלֶךְ. מֵיין צוּנְג זָאגְן שִׁירָה אִין גְרֶייךְ וִויא אֶפֶּעדֶער פּוּן אַגְיכֶן שְׁרַייבֶּער:
(ג) יפיפית דוּא בִּיזְט שֶׁטֶנֶער פּוּן אַלֶע מֶענְשֶׁן. עֶם אִיז אוֹים גִינָאסְן לַיימְזֶעלִיגְקַיִט
אוּן גֶעפֶעלִיגְקַיִט אִין דַיינֶע לֶעפְצֶן. דְּרוּם הָאט דִיךְ גָאט גִיבֶּענְשְׁט אוֹיף אַיבִּיג:
(ד) חגור גִּירְט אָן דַיין שְׁווֶערְד אוֹיף דַיין דִיךְ דוּא גִבּוֹר דַיין פְּרַאכְט אוּן דַיין צִירוּנְג:
(ה) והדרך אוּן טוּט דַיין שַׁייגְקַיִט בְּגְלִיק. רַייט. זָאלְסְט רֶעכְט מִשְׁפְּטִין אוּן דוּ זָאלְסְט
זַיין מִיט גִירֶעכְטֶע עֶנְיוּוֹת אוּן זִיא וֶועט דִיךְ לֶעֶרְנֶען פָּארְכְטִינְג זָאכְן דַיין רֶעכְטֶע
הַאנְד: (ו) חציך דַיינֶע פַיילְן זַיינֶן גְשָׁארְפְּט. פֶּעלְקֶער וֶועלְן אוּנְטֶער דִיר פָאלְן. דַיינֶע
פַיילְן זָאלְן מֶרֶעפְּן אִין הַאֶרְצְן פּוּן קֵינִיגְס פַיינְט: (ז) כסאך דַיין שְׁטוּל וָואס נָאט הָאט
דִיר גִינֶעבְּן אוֹיף אַיבִּיג אִיז הָאט וַויל אַיין רֶעכְט פָּארְטִינְג גִיוֶוען לְמַיְנְקַיִט אִיז דִיא
גִיוֶוען לְמַיְנְקַיִט פּוּן דַיין קֵינִיגְרַייךְ: (ח) אהבת דוּא הָאבְּט לִיבּ גִירֶעכְטִינְקַיִט אוּן הָאטְ
פַיינְט שַׁלֶעכְטֶע דְּרוּם הָאט גָאט דִיךְ גְזַאלְבְּט דַיין נָאט מִיט אַייל פּוּן פְּרַייד מֶער פּוּן דַיינֶע
חֲבֵרִים: (ט) מור נֶעמֶענְלִיךְ אוּן אֲזוֹי אוֹיךְ אֶלֶע פַיינֶע בְּשָׂמִים אֶלֶע דַיינֶע קְלֵייְדֶר וְוֶעלְן
שְׁמֶעקְן פּוּן אֶלֶע בְּשָׂמִים פּוּן דִי פַאלַאצִין פּוּן הֶעלְפַאנְד בֵּיין וְוֶעט מֶען דִיךְ דֶר מִיט
דֶר פְּרֵייזֶן: (י) בנות אֶלֶע עֶלְצֶטֶע פּוּן דִי מְדִינוֹת וֶועלְן דִיךְ פָארְשֶׁטֶן מִיט גְרוֹיס כָּבוֹד
עִם

מְלָכִים בִּיקָרוֹתֶיךָ נִצְבָה שֵׁגָל לִימִינֶךָ בְּכֶתֶם
אוֹפִיר: יא שִׁמְעִי בַת וּרְאִי וְהַטִּי אָזְנֵךְ וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ
וּבֵית אָבִיךְ: יב וְיִתְאָו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ כִּי הוּא אֲדֹנַיִךְ
וְהִשְׁתַּחֲוִי לוֹ: יג וּבַת צֹר בְּמִנְחָה פָּנַיִךְ יְחַלּוּ עֲשִׁירֵי
עָם: יד כָּל כְּבוּדָה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת
זָהָב לְבוּשָׁהּ: טו לְרִקְמוֹת תּוּבַל לַמֶּלֶךְ בְּתוּלוֹת
אֲחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ: טז תּוּבַלְנָה
בְּשִׂמְחוֹת וְגִיל תָּבֹאנָה בְּהֵיכַל מֶלֶךְ: יז תַּחַת
אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ:
יח אַזְכִּירָה שִׁמְךָ בְּכָל דֹּר וָדֹר עַל כֵּן עַמִּים
יְהוֹדוּךָ לְעֹלָם וָעֶד:

דָּבָר מוּכוֹז אוֹן דָּבָר צְוַיישֶׁער מוּסָר נְיִם אוֹיף דֵּיא צַיִיט סִין נוֹת וּמְגוֹג דֵּאמָאלְס דָּעם אוֹיף הֵעֶרְצֶן מְיַחְכוֹת:

מו א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר: ב אֱלֹהִים
לָנוּ מַחֲסֶה וָעֹז עֶזְרָה בְצָרוֹת נִמְצָא מְאֹד: ג עַל
כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אֶרֶץ וּבְמוֹט הָרִים בְּלֵב יַמִּים:

עם מוט שׁתיין דיא מַלְכָּה בַּיא דיין הָעכטֶע הָאנד מִיט נָאלָד פון אוֹ פִיר: (יא) שׁפּל הָאלְף צו נָאכְשָׁעֶר אוֹן זעה אוֹן נייג דיין אויער צו הערן די תורה אוֹן פֶּר גֶעס דיין פָאלְק אוֹן דיין פָאטֶערס הויז וָאם הָאבּין גידינט עבודת כוכבים: (יב) ויחאו אוֹן עֶר וועט גילוסטין דעם מֶלֶךְ הקב"ה דיין שַׁיינקייט וָוארום עֶר איז דיין הַאר אוֹן בוק דיך צו אים: (יג) ובת אוֹן דיא גרויסע שְׁכאם צור מיט אין מַתָּנָה דיין פָּנִים וועלן זַייא בִּיטן דיין רייכסטע פון קָאלְק: (יד) כל וָאם הַיינט איז זַייער כְּבוד וזַייא צִבַּת מַלְכָּא וָאם זיצט אינעווייניג פון דיא קעסטינג קלייד ער פון נָאלְד אוֹן קלייד וגו': (טו) לרקמות מיט גיוואכטע קלייד ער וועט זַיא בְּעפִירט וועלן צום מֶלֶךְ הקב"ה דיא יִשְׂרָאל וָאם נוּיערין גירופֶן בתולות אירע גייעלן וָאם וועלן זיין שְׁכוֹם מיט זַייא וועט צום מֶלֶךְ הקב"ה גְּבְרָאכְט וָוערן: (טז) תובלנה זַייא וועלן וָוערן גִּיבְּרָאכְט מיט לוסטיגקייט אוֹן פְּרֵייד זיי וועלן קומען אין דעם הֵיכָל פון הקב"ה. זָאגט דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּנְבוּאָה. (יז) תחת אוֹיף דעם אָרט פון דיינע עֲלטֶערן וועלן זיין דיינע קִינדֶער. דו הקב"ה וועסט זַייא מַאן צו הָאבּן אין דֶער גאנצֶער וועלט: (יח) אזכירה אִיךְ וועֶל מאכּן דיין נָאמען אין איבֶּיגקייט דור דרום פְּעלקֶער וועלן דִּיךְ לויבּן אוֹיף אייביג:

מז (א) למנצח אוֹיף דעם כּלי זמר עֲלָמוֹת אַיין גיזאנג: (ב) אלהים נָאט איז צו אוֹנז אַבּאשׁיצער אוֹן אַשטאַרקייט אַהילף אין עִנְגשאפט אז מען איז צו אים מְתַבַּלֵּל ווערט עֶר גיפוגן צו עִמְשַׁעֶרן זַייער: (ג) על דרום וועלן מיר זיך נים פָּארכטן אז עם וועט וָוערן פַּאר ביטין דיא עֶרד אז עם וועט זיך בַּיינין דיא בֶּערג אין מיטן ים:

ד יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימָיו יִרְעֲשׁוּ הָרִים בְּגַאֲוָתוֹ סֶלָה׃
ה נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר אֱלֹהִים קְדֹשׁ מִשְׁכְּנֵי
עֶלְיוֹן׃ ו אֱלֹהִים בְּקִרְבָּהּ בַּל תִּמּוֹט יַעְזְרֶהָ אֱלֹהִים
לִפְנוֹת בֹּקֶר׃ ז הָמוּ גוֹיִם מָטוּ מַמְלָכוֹת נָתַן בְּקוֹלוֹ
תָּמוּג אָרֶץ׃ ח יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֶלָה׃ ט לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְיָ אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת
בָּאָרֶץ׃ י מַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת עַד קְצֵה הָאָרֶץ קֶשֶׁת
יְשַׁבֵּר וְקִצֵּץ חֲנִית עֲגָלוֹת יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ׃ יא הַרְפּוּ
וּדְעוּ כִּי אָנֹכִי אֱלֹהִים אָרוּם בַּגּוֹיִם אָרוּם בָּאָרֶץ׃
יב יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה׃
מז א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר׃ ב כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ
כָף הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה׃ ג כִּי יְיָ עֶלְיוֹן
נוֹרָא מֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל הָאָרֶץ׃ ד יַדְבֵּר עַמִּים
תַּחְתֵּינוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת רַגְלֵינוּ׃ ה יִבְחַר לָנוּ אֶת

(ד) יהמו עֶס טוּעֶן בְּרוּמֶען עֶס וֶוערֶט צוּ מִישֶׁט מִיט לֵיים דָאס וַואסֶער פוּן יַם זֵייא טוּעֶן
צִיטֶערֶן דִיא בֶּערֶג דוּרְךְ זַיין הוֹיכְקֵייט אֵייבִּיג׃ (ה) נהר דֶער טַייךְ וָואס זַייגֶע קְוָואלִין
וָועט גֵיין פוּן בֵּהמִיק וָועלִין דֶער פְּרֵייעֶן דִיא שְׁטָאט פוּן גָאט בֵּיה דָאס הֵיילִיגֶע רוּאוּנְג
וָואס דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער רוּעֶט דָארְטֶן׃ (ו) אלהים גָאט אִיז אִין דֶר שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם וָועט
זִיא נִיט וָוערִין גִיכֵייגֶט גָאט וָועט אִיר הֶעלְפֶין אַז עֶס וָועט קוּמֶען דִיא צַייט פוּן טָאג
וָוערֶן׃ (ו) המו זֵייא הָאבֶּן גִיטָאן בְּרוּמֶען פֶעלְקֶער זֵייא הָאבֶּין זִיךְ גִינֵייגֶט קִינִיגְרֵייכֶן
השי״ת טוּט נֶעבֶּין מִיט זַיין קוֹל טוּט צוּא גֵיין דִיא עֶרְד׃ (ח) יי גָאט דֶער הַאר אִיבֶּער
אַלֶע הֶערְשַׁאפְט אִיז מִיט אוּנְז אֶשְׁטַארְקֵייט צוּ אוּנְז דֶער גָאט פוּן יַעֲקֹב שְׁטֶענְדִיג׃
(ט) לכו גֵייט זֶעהֶט דִיא וָוערְק פוּן גָאט וָואס הָאט גִיטָאן וַויסְטֵקֵייט אִין לַאנְד׃ (י) משבית
עֶר טוּט פַאר שְׁטֶערֶן שְׁטְרֵייט בִּיז עֶק וָועלְט אַלֶע וָועלִין שָׁלוֹם הָאבֶּן אַבּוֹיגִין הָאט עֶר
צוּ בְּרָאכִין אוּנְ צוּ הָאקְט דֶעם שְׁפִיז רֵייט וָועגְן הָאט עֶר פַר בְּרֶענְט אִין פַייעֶר׃ (יא) הרפו
לָאזְט אָפְ פוּן מִלְחָמָה הַאלְטִין אוֹיף יְרוּשָׁלַיִם אוּנְ וַוייסְט אַז אִיךְ בִּין גָאט צוּ טָאג
אַמְשְׁפָט אִיךְ וָועל וָוערֶן דֶר הֵייכְט אוֹיף דֶר עֶרְד׃ (יב) יי גָאט דֶער הַאר אִיבֶּער אַלֶע
הֶערְשַׁאפְט אִיז מִיט אוּנְז אַשְׁטַארְקֶער צוּ אוּנְז דֶער גָאט פוּן יַעֲקֹב תָּמִיד׃
מז (א) למנצח תו׳ ׃ (ב) כל אַלֶע דִי פֶעלְקֶער גִיבֶּט אַייךְ דִי הֶענְט אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין
טוּט שַׁאלִין אוּנְ זִינְגֶען צוּ גָאט מִיט אַקוֹל פוּן גִיזַאנְג׃ (ג) כי דֶען גָאט אִיז דֶער
אוֹיבֶּרְשְׁטֶר אַפָּארְכְטִיגֶר אַגְרוֹיסֶר מֶלֶךְ אוֹיף דֶר גַאנְצֶר וָועלְט׃ (ד) ידבר עֶר הָאט מַאכֶן
פִירֶן דִי פֶעלְקֶר קַיין יְרוּשָׁלַיִם אוּנְטֶער אוּנְז זַיין אוּנְ נַאצִיאֶנְען אוּנְטֶר אוּנְזֶערֶע פִיס׃
יבחר

נַחֲלָתֵנוּ אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהֵב סֶלָה: ו עָלָה
אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה יְיָ בְּקוֹל שׁוֹפָר: ז זַמְּרוּ אֱלֹהִים
זַמֵּרוּ זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ זַמֵּרוּ: ח כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ
אֱלֹהִים זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל: ט מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם
אֱלֹהִים יָשַׁב עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ: י נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ
עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם כִּי לֵאלֹהִים מָגִנֵּי אֶרֶץ מְאֹד נַעֲלָה:

דֶּרֶךְ מִזְמוֹר שִׁיר: יָמִים הַשִּׁשִּׁים אוֹנֶ"ג קֶדֶם צְיוֹן דְּיֵא שְׁבָתִים פּוּן יְרוּשָׁלַיִם:

מח א שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח: ב גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל
מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ: ג יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ
כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב:
ד אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב: ה כִּי הִנֵּה
הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו: ו הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ
נִבְהֲלוּ נֶחְפָּזוּ: ז רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם חִיל כַּיּוֹלֵדָה:
ח בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ: ט כַּאֲשֶׁר

(ה) יכתר עֶר הָאט אוּנְז אוּיס דֶּר וַיילט אוּנְזֶר נַחֲלָה דֶם הֶערְשַׁאפְט פּוּן יַעֲקֹב וָאם עֶר הָאם לִיב תְּמִיד: (ו) עלה נָאט פּ־ה אִיז וָואכְן דֶר הַייבּן מִיט שַׁאוֹנְג נָאט וְועם וְועֶרִין גִילוּיבְט מִיט דֶם קוֹל פּוּן שׁוֹפָר: (ז) זמרו זִינְגְט אִינ לוּיבְט צוּ נָאט זִינְגְט צוּ אוּנְזֶר מַלְךְ: (ח) כי וָוארום דֶער מֶלֶךְ פּוּן נָאר דִיא וועלְט אִיז נָאט זִינְגְט מִיט קְלוּגְשַׁאפְט:
(ט) מלך דֶער גִיוָועלְטִיגְער נָאט טוּט קִינִיגְען אוֹיף דִי פֶּעלְקֶער אֲלֶע וועלְן וויסֶן אוּ נָאט
אִיז אֲמַלְךְ פּוּן דֶער גַאנְצֶער וועלְט נָאט זִיצְט אוֹיף זַיין הַיילִיגְער שְׁטוּל: (י) נדיבי דִיא
אַייזֶעלֶע פּוּן פְּאוֹלְק טִיגְען זִיךְ אַיין זְאמֶלְן קֵיין יִרוּשָׁלַיִם דָאס פָּאלְק פּוּן נָאט וָואם
אַבְרָהָם הָאט גִיהַאלְטִין פַּאר אַנְאם וָואם צוּ נָאט זִינְגְען דִיא בַּאשִׁיצֶער פּוּן דֶער
וועלְט שֶׁר אִיז זִייער דֶער הוֹיבּן:

מח (א) שיר מיוחד לבני קרח: (ב) נדול נָאט אִיז גְרוֹיס אוּן זִייער גִילוּיבְט אִין דֶער שְׁטָאט
פּוּן אוּנְזֶר נָאט זַיין הַיילִיגְן בֶּאבְּרְ: (ג) יפה אַשַׁייְנֶער נֶעֱענְד דִי שְׁמָאם יְרוּשָׁלַיִם אִיז
דִי פְרֶייד פּוּן דֶר וועלְט דֶר בֶּאבְּרְ צִיוֹן אִין צָפוֹן זַייט פּוּן דֶם מִזְבֵּחַ דָאבְּרְ הָאט מַען
גִישַׁאכְטְן קְרִבָּנוֹת וָואם הָאם מְכַבֵּר גִיוועזְן דִיא שְׁטָאט פּוּן דֶם גְרוֹיסְן מֶלֶךְ: (ד) אלהים
נָאט וועם רוּפְן אִין אִירֶע פַּאלָאצִין אוֹ מַשַׁייְהּ וועם קִימֶען עֶר אִיז בֶּעקַאנְט פַּאר
אַשְׁטַארְקְן: (ה) כי וָוארום דִיא קִינִיגְרַייךְ הָאבְּן זִיךְ אַיין גִיזַאמִילְט זַיי זַייְנֶען אוֹיף
גִיפָארְן בַּאאַנְד: (ו) הפה זַיי הָאבְּן גִיזֶעהְן אַזוֹי הָאבְּן זַיי זִיךְ פַּאר וואוּנְדֶערְט זַייְנֶען
וָוארן דֶער שְׁרֶאקְן זַייא הָאבְּן גִיצַייטִילְט: (ז) רעדה אַצִיטֶערְנִיש הָאם זַיי דָארְטן אָן
גִינוּמֶען אוּוייאַזאוּ וויא אַגְעוַויְעְרְן: (ח) ברוח מִיט דֶעם מִזְרָה וויְנְט טוּט עֶר צוּ בְּרֶעכְן
דִי שִׁיפְן פּוּן תַּרְשִׁישׁ. וָאנְן דִיא יִשְׂרָאֵל. (ט) כאשר וויא מִיר הָאבְּן גִיהֶערְט פּוּן דִיא
נְבִיאִים

שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר יְיָ צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהִים יְכוֹנְנֶהָ עַד עוֹלָם סֶלָה: י דָּמִינוּ אֱלֹהִים
חַסְדֶּךָ בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ: יא כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן
תְּהִלָּתְךָ עַל קַצְוֵי אֶרֶץ צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ:
יב יִשְׂמַח הַר צִיּוֹן תָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן
מִשְׁפָּטֶיךָ: יג סֹבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ:
יד שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵלָה פַּסְגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן
תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן: טו כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ
עוֹלָם וָעֶד הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַל מוּת:

דָּשׁ מְמַעֵר אֶת אוֹיְרוֹ וְיֵשׁ וְאוֹמֵר בְּאֶחָזוֹן אוֹיְרוֹ דַּיְקָא שֶׁשִּׁירוֹת אוֹנֵן נֶאֱמַר אוֹיְרוֹ הַכְּבִיד:

יום ט מט א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר: ב שִׁמְעוּ זֹאת
כָּל הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד: ג גַּם
בְּנֵי אָדָם גַּם בְּנֵי אִישׁ יַחַד עָשִׁיר וְאֶבְיוֹן: ד פִּי
יְדַבֵּר חָכְמוֹת וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת: ה אַטֶּה לְמָשָׁל
אָזְנִי אֶפְתַּח בְּכִנּוֹר חִידָתִי: ו לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע

נְבִיאִים אוֹן הָאבֶן מִיר גִּיזָעהן אִין דֶעֶר שְׁטָאט פּוּן נָאט דֶעֶר הָאר אִיבֶּעֶר אַלֶע חֲיוֹת אִין דֶעֶר שְׁטָאט פּוּן אוּנְזֶער נָאט. נָאט טוּט זִיא דִיא שְׁטָאט פֶּעסְטִיגֶען בִּיז אֵייבִּיג:
(ט) דה״נ נָאט מִיר הָאבֶּן גֶעטְראכְט אוֹן גֶיהָאפְט דַיין גִּינָאד אִין דַיין הֵיכָל: (י) כשמך וויא דַיין נָאמֶן אִיז וְוִיים אוֹיף מְמַשָּׁלָה אָוֹ אִיז דַיין לוֹיב אוֹיף דִי עֶקְצֶן פּוּן דֶר וֶועלְט גֶיךְ עֶכְטִיקִיים אִיז פּוֹל דַיין רֶעכְטֶע הַאנְד: (יב) ישמח עֶם טוּט זִיךְ פְרֵייֶען דֶר בַּארְג צִיוֹן וֵיי טִיכֶּען זִיךְ פְרֵייֶען דִי טֶעכְטֶר פּוּן יְהוּדָה פּוּן וָועגֶן דַיין מִשְׁפָּט: (יג) סובו גֵייט אֲרוּם צִיוֹן אוּן רִינגְלִיכְט זִיא אֲרוּם צֵיילֶט אִירֶע טוּרעמֶען: (יד) שיתו טוּט אַייעֶר הַארְץ צוּ אִיר מוּעֶר וויא מֶען וֶועט שְׁפּעֶטֶער זַיין: (טו) כי דֶער גִּיוועלְטִיגֶער גָאט אוּנְזֶער נָאט וָאס אִיז אֵייבִּיג עֶר וועט אוּנְז פִּירִין אֵייבִּיג אוּן שְׁטֶענְדִיג:

מט א) למנצח לבני קרח מזמור: (ב) ששו הַאלְכְט דָאס אַלֶע פֶּעלְקֶער פַּר נעמט אַלֶע דִיא זִיצֶער אוֹיף דֶער וועלְט: (ג) גם דִי קִינְדֶר פּוּן אַבְרָהָם וָואס עֶר הַייסְט אָדָם גָדוֹל אוֹיךְ דִי קִינְדֶער פּוּן נַחַ וָואס זֵיי רֶעדְט גִירוּבִּ אִישׁ צְדִיק בְּאנְאנְדֶער אֲרֵייכֶער אַיין נוּיט בַּאֲרֶעכְטִיגֶער: (ד) פי מֵיין מוֹיל טוּט רֵיידִין קְלוּגְשַׁאפְט אוּן דָאס מַדְאכְטְן פּוּן מֵיין הַארְץ אִיז פַּר שְׁטַאנְדִיגקִייט: (ה) אטה אִיךְ טוּא נֵייגֶן מֵיינֶע אוֹיעֶרן צוּ דֶר תּוֹרָה אִיךְ טוּא עֶפְענֶען מִיט אַקְלִי זְמֶר וָואס הַייסְט כִּנּוֹר מֵיין רַעטְשְׁנִיש: (ו) למה וואַרִים טוּא אִיךְ זִיךְ בְּאַהֲבֶּן אִין דִיא שְׁלֶעכְטֶע טָעג וַויֶיל דִי עֲבֵרוֹת וָואס אִיךְ בֶּרֶעט מִיט דִיא

עֲוֹן עֲקֵבַי יְסָבֵנִי׃ הַבֹּטְחִים עַל חֵילָם וּבְרֹב עָשְׁרָם
יִתְהַלָּלוּ׃ ח אָח לֹא פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ לֹא יִתֵּן
לֵאלֹהִים כָּפְרוֹ׃ ט וְיֵקֶר פִּדְיוֹן נַפְשָׁם וְחָדַל לְעוֹלָם׃
י וְיִחִי עוֹד לָנֶצַח לֹא יִרְאֶה הַשָּׁחַת׃ יא כִּי יִרְאֶה
חֲכָמִים יָמוּתוּ יַחַד כְּסִיל וָבַעַר יֹאבֵדוּ וְעָזְבוּ
לַאֲחֵרִים חֵילָם׃ יב קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם מִשְׁכְּנֹתָם
לְדֹר וָדֹר קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם עֲלֵי אֲדָמוֹת׃ יג וְאָדָם
בִּיקָר בַּל יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ׃ יד זֶה דַרְכָּם
כֶּסֶל לָמוֹ וְאַחֲרֵיהֶם בְּפִיהֶם יִרְצוּ סֶלָה׃ טו כַּצֹּאן
לִשְׁאוֹל שָׁתוּ מָוֶת יִרְעֵם וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים לַבֹּקֶר
וְצוּרָם לְבַלּוֹת שְׁאוֹל מִזְּבֻל לוֹ׃ טז אַךְ אֱלֹהִים יִפְדֶּה
נַפְשִׁי מִיַּד שְׁאוֹל כִּי יִקָּחֵנִי סֶלָה׃ יז אַל תִּירָא כִּי
יַעֲשַׁר אִישׁ כִּי יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ׃ יח כִּי לֹא בְמוֹתוֹ
יִקַּח הַכֹּל לֹא יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ׃ יט כִּי נַפְשׁוֹ בְּחַיָּיו

פיס טוען מיך ארום ריינגלען׃ (ז) הביפוהדים דיא וואס פאר זיכערן זיך אויף זייער האב
מיט זייער רייכקייט בפארזיכען זיי זיך׃ (ח) אזה אברודער קען אמענש ניט אויס לייזין
ער ווען ניט נעבן צו גאט זיין אויסלייזונג׃ (ט) ריש אזוי עס איז טייער דם אויסלייזונג
פון זייער נפש אזוי די זאך איז נאר פר מינן אויף אייביג׃ (י) ווי ווען ער זאל לעבן
אייביג ער זאל ניט זעהן דם ניהנם וואלט דם פארמעגן אוועקרעם ניהאם׃ (יא) כי אבער
ער טוט זעהן צדיקים שמארבן בא׳נאנדער דר נארישער רשע אוז אויך דער וואס
איז ליידיג פון מצות ווערן פר לארן אוז זייא לאזן צו אנדערע זייער האב׃ (יב) קרש
זייער טראכטן זייערע הייזער ווען זיין אויף אייביג זייער רואונג ווען זיין פון איין
דור צום אנדערן זיי רופן זייער נאמען אויף דער ערד׃ (יג) יאדם אבער דר אמת איז
ניין מענש ווער ווייס אויב עס ווען בייו אים בלייבן דם עשירות ער ווערט גיגליכן
אזו וויא בהמות׃ (יד) זה דאס איז זייער ווען וואס זיי האבן נארישקייט מיט זייער
עשירות גלייך וויא נאך זייא מיט זייער מויל ווען מען דר ציילין שמענדיג׃ (סו) כצאא
דר טוף איז וויא די שאף ניינן אין שטאל אזו ניינן זיי אין ניהנם דער מלאך המות
מיט זיך צו ברענגן אוז עס ווען אויף זיי ניידעלטיגען די רעכטפארטיגע אין דר פריא
אוז זייער צירה פון די רשעים צו פר פוילן אין ניהנם פון זיין הויז ווען ער קומען אין
ניהנם׃ (סז)א אבער גאט ווען אויס לייזין מיין נפש פון גיהנם ווארום ער ווען מיך
נעמען צו זיך אויף אייביג׃ (יז) אל אלחים דיך ניט פארכטין אוז ארגין ווען ארשע
ווערט רייך ווען עס ווערט גימערט דער כבוד פון זיין הויז׃ (יח) כי ווארום ניט אז ער

שמארבם

יָבָרֶךְ וְיוֹדֶךָ כִּי תֵיטִיב לָךְ: כ תָּבוֹא עַד דּוֹר
אֲבוֹתָיו עַד נֶצַח לֹא יִרְאוּ אוֹר: כא אָדָם בִּיקָר וְלֹא
יָבִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ:

לְדָוִד מִזְמוֹר נִיסּוּ אוֹיְבָיו יוֹם הַדִּין נאך נוג ומטנ

נ א מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים יְיָ דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ
מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ: ב מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי
אֱלֹהִים הוֹפִיעַ: ג יָבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל יֶחֱרַשׁ אֵשׁ לְפָנָיו
תֹּאכֵל וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד: ד יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם
מֵעָל וְאֶל הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ: ה אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כֹּרְתֵי
בְרִיתִי עָלֵי זָבַח: ו וַיַּגִּידוּ שָׁמַיִם צִדְקוֹ כִּי אֱלֹהִים
שֹׁפֵט הוּא סֶלָה: ז שִׁמְעָה עַמִּי וַאֲדַבֵּרָה יִשְׂרָאֵל
וְאָעִידָה בָּךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אָנֹכִי: ח לֹא עַל זְבָחֶיךָ
אוֹכִיחֶךָ וְעוֹלֹתֶיךָ לְנֶגְדִּי תָמִיד: ט לֹא אֶקַּח מִבֵּיתְךָ
פָּר מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים: י כִּי לִי כָל חַיְתוֹ יָעַר

שְׁמֵאַרְבָּם נָעמָם עָר נָאר מיט זִיךְ אוּן עָם נידעריג ניט נָאךְ אִים זַיין כָּבוד: (יט) ואהרום דָעָר רָשָׁע זַיין נָפֶשׁ טוּט עָר אַלַיין לויבן זִיךְ ניט קיין אַנדערער אָפּער זִיךְ צדיק וועלן לויבן אַנדערע מענשן אַז דוא וועסט דיר אַליין גוטס טָאן: (כ) תבוא דוא וועסט קומען זָעהן אויף יענעם ווען דו וועסט דעם דור פון זייערע עלטערן פון רָשָׁע ווערסט זָעהן ביז אייביג וועלן זיי ניט זָעהן קיין ליכט: (כא) אדם דָער מענש וואס קאן קומען צו גרויס הערליכקייט בְּעולָם הַבָּא אוּן עָר פָּאר שטייט דאס ניט אין גיהליכין צו בְּהֵמוֹת , זייא וועלן פָּאר שטומט וועדין:

נ (א) מזמור. דער שַׁאַרקער נָאט דר גיוועלטיגער נָאט ער האט גירעדט אוּן אָן גירופן אַז עם זָאל זיין עָרד פון די זון שַׁיינוגג ביז זיין אונטער ניין: (ב) סציה פון ציון דיא שיינע שטאט האט נאט נמאכט שיינען אויף דָער נאנצר וועלט: (ג) יבא אונזער נאט וועט קומען אוּן וועט ניט שווייגן פַּר אים וועט ברענען אפייער אוּן ארום אים וועט שטורמען זייער מען זָאל טָאן אַמשפט: (ד) יקרא עָר טוט רופן צו די שָׁרים וואס זיינען אויף דעם הימיל אויבין אוּן צו דיא עָרד משפטין זיין פָאלק: (ה) אספו אוּן זָאמלט זאמילם מיר איין מיינע חסידים די וואס האבן כורה ברית גוטען צו האלטן די תורה בַּיי דעם שעכטן וואס מען האט נישאכטן קרבנות בַּיין הר סיני: (ו) וידידו אוּן זיי האבן גימאן ונאן די וואס אויבן הימיל זיין גירעכטיקייט חאשטש עם האט לאנג גיווערט אַיי עָר האט אמשפט נימאן וואהרום נאט משפט אייביג: (ז) שמיעה האערכט צו מיין פָאלק איך וועל רייטען ישראל איך וועל דיר בַּצייגן אוּן מחרה זיין אריכטר אוּן דיין נאט בין איך: (ח) לא ניט אויף דיינע קרבנות טוא איך דיך שטראפין דיינע עולות ואלין

בְּהֵמוֹת בְּהָרֵי אֶלֶף׃ יא יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז
שָׂדַי עִמָּדִי׃ יב אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ כִּי לִי תֵבֵל
וּמְלֹאָהּ׃ יג הַאוֹכַל בְּשַׂר אַבִּירִים וְדַם עַתּוּדִים
אֶשְׁתֶּה׃ יד זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה וְשַׁלֵּם לְעֶלְיוֹן
נְדָרֶיךָ׃ טו וְקָרְאֵנִי בְּיוֹם צָרָה אֲחַלֶּצְךָ וּתְכַבְּדָנִי׃
טז וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקַּי וַתִּשָּׂא
בְרִיתִי עַלֵּי פִיךָ׃ יז וְאַתָּה שָׂנֵאתָ מוּסָר וַתַּשְׁלֵךְ
דְּבָרַי אֲחֹרֶיךָ׃ יח אִם רָאִיתָ גַנָּב וַתִּרֶץ עִמּוֹ וְעִם
מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ׃ יט פִּיךָ שָׁלַחְתָּ בְרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ
תַּצְמִיד מִרְמָה׃ כ תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְּדַבֵּר בְּבֶן
אִמְּךָ תִּתֵּן דֹּפִי׃ כא אֵלֶּה עָשִׂיתָ וְהֶחֱרַשְׁתִּי
דָּמִיתָ הֱיוֹת אֶהְיֶה כָמוֹךָ אוֹכִיחֲךָ וְאֶעַרְכָה
לְעֵינֶיךָ׃ כב בִּינוּ נָא זֹאת שֹׁכְחֵי אֱלוֹהַּ פֶּן
אֶטְרֹף וְאֵין מַצִּיל׃ כג זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם
דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בִּישׁוּעַת אֱלֹהִים׃

זָאלָן זַיין כּאר מִיר שֶׁטֶעגְדִיג׃ (ם) לא אִיךְ פַּר לַאנג נִיט פּוּן דַיין הוּיז אַיין אָקָם פּוּן דַיין שַׂאלְ שָׁאךְ׃ (י) כּ וָואורום צוּ מִיר אִיז אֵלְע חַיּוֹת פּוּן וַואלְד דָער שׁוֹר הַבּר וָואם עֶר עֶסְט אוּיךְ אֵלְע סָאג טוּיזֶנְט בֶּערג׃ (א) כא וויסי׳ אוּיךְ וויים אֵלְע עוֹפּוֹת וָואם פְלִיעֶן אוּיךְ דִי בֶּערג אִינ דֶר נַאנְיִן גרוֹיסֶער פוּינְעל זִיץ עֶדִי אִיז פַּר מִיר׃ (כ) אח וְוען אִיךְ זָאל זַיין הוּנגְעריג וועל אִיךְ דִיר נִיט זַאגְן וָואנְן וָואורום צוּ מִיר אִיז וָואם אִין דֶר וועלְט אִיז׃ (כ) האוכל וועל אִיךְ דָען עֶסְן פְלֵיש פּוּן פָּעטֶע בְּהֵמוֹת אוּן דָאם בְלוּט פּוּן שָׁאף וועל אִיךְ דָען טְרִינקְען׃ (כד) כּה דָאם אִיז גִירעכְטִיגְט פַּר אֶקְרְבָּן צוּ גָאט וְוען דוּא טוּסְט מַאכְן בֶּקַעגְן דִי עֲבֵרוֹת פַּר גָאט אוּן דָער נָאךְ בֶּצָאל צוּם אִייבֶּרְשְׁטֶן דַיין נֶדֶר וְוָעסְט בְּוַדַּאי אַנְגֶענוֹמֶען וָועֶרְן׃ (סו) יקראי׳ אוּן רוּף צוּ מִיר אִין דֶעם טָאג וָואם דִיר אִיז אַיינְג אִיךְ וועל דִיךְ רֶעטֶן אוּן דוּא וְוָעסְט מִיר לוֹיבְן׃ (סו) ולרשׁ אֲבֶּער צוּם רָשָׁע וָואם וויל זַיין הִשׁוּבָה נִיט טָאן וְוָעסְט וָואם נָאנט וָואם טוֹיג דִיר דָאם צוּ דָער צַיילְיג מִיינְע מִצוֹת אוּן טוֹסְט טָרָאגְן מַיין הוֹרָה אוֹיךְ דַיין מוּיל׃ (יז) ואתה דוּא הָאסְט פַּיינְט שְׁטְרָאפְט רַיידְ אוּן וַיארכּם מַיינְע רַיידְ הִינטֶער דִיר׃ (יח) אם וְוען דוּ זָעהְסְט אַנְגָנַב בִּיסְטוּ צוּוִילִיגְט צוּ אִים אוּן מִיט נוֹאֲפִים אִיז דַיין חֵלֶק׃ (יט) פּ דַיין מוּיל שִׁיקְסְטוּ רַיידִין שְׁלֶעכְטְס אוּן דַיין צוּנג טוּט בַּהֲעפְטֶן אוּן גְיווּאוּינְן מִיט רַמָּאוֹת׃ (כ) תשב דוּ טוּסְט זִיצִין מִיט רַצִים פּוּן דַיין בְּרוֹדֶער טוּסְטוּ רַיידִין אִין דַיין מוּטֶערְס זוּן טוּסְטוּ גְעבִּין צֶשַׁאנד׃ (כא) אלה דִי דָאזִיגְע זָאכְן הָאסְטוּ גִיטָאן אוּן אִיךְ זָאל שְׁווִייגְן הָאסְטְ דִיר גִידָאכְט אִיךְ

הויכל

אין דָּעַם מְקוֹר חָאם חָיד הַמֶּלֶךְ נִיגִּין אוֹיךְ דָּעם הַבָּא מִים נח שָׁבָּט אוּ חָאם חָשׁוּבָה נִיטָאן׃

נא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב בְּבוֹא אֵלָיו נָתָן
הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל בַּת שָׁבַע׃ ג חָנֵּנִי אֱלֹהִים
כְּחַסְדֶּךָ כְּרֹב רַחֲמֶיךָ מְחֵה פְשָׁעָי׃ ד הֶרֶב כַּבְּסֵנִי
מֵעֲוֹנִי וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי׃ ה כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע
וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד׃ ו לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי וְהָרַע
בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה
בְשָׁפְטֶךָ׃ ז הֵן בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יֶחֱמַתְנִי
אִמִּי׃ ח הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַטֻּחוֹת וּבְסָתֻם חָכְמָה
תודיעני׃ ט תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאִטְהָר תְּכַבְּסֵנִי
וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין׃ י תַּשְׁמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה תָּגֵלְנָה
עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ׃ יא הַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחַטָּאָי וְכָל עֲוֹנֹתַי
מְחֵה׃ יב לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן

וועל זַיין וויא דו׳ אַזוֹ וועל אִיךְ דִיךְ שְׁטָרָאפֶן אִיךְ וועל אֶן רִיכְטֶן דַיינֶע מַעֲשִׂים פַּאר דַיינֶע אוֹיגֶן צוּ שְׁוָאכְּפֶן דִיךְ׃ (כב) ביי׳ פַּר שְׁטַייט דָס דִי וואס פַּר גָעסָן אֶן נאט וָאהרוּם אַז אִיךְ וועל פַּר זִינְדִיגֶן וועט מַצִּיל זַיין׃ (כג) וובח וָוער עָם שָׁעכְט דָעם יצה״ר אוּנ אִיז זִיךְ מִתְּוַדֶּה אוּיף זַיינֶע עֲבֵרוֹת מִיט דָעם מיט עֶר מִיר כְּבוֹד. דר וָאס מַאכְט אַוועק קֶערֶן פּוּן זַיינֶע חֲטָאִים וועל אִיךְ אִים וַיייזִין אִין דֶער הִילְף פּוּן נָאט׃

נא (א) למנצח מזמור לדוד׃ (ב) בבוא אַז נָתָן הַנָּבִיא אִיז גִיקוּמֶען צוּ אִים אַז דָוִד אִיז גִיקוּמֶען צוּ בַּת שָׁבַע׃ (ג) חנני לַייט זָעלִיג מִיךְ נָאט אַזוֹ וויא דַיין חֶסֶד אִיז אַזוֹ וויא דַיין פִּיל דֶער בַּארִימְקַייט מָעק אָפּ מַיינֶע פֶשָׁעִים׃ (ד) כי וָוארוּם מַיינֶע פְשָׁעִים וַיייסְט אִיךְ אוּנ מַיינֶע זִינְד עֶס שְׁטֵייט שְׁטַענְדִיג פַּר מִיר׃ (ה) לך צוּ דִיר אַלַיין הָאבּ אִיךְ גִיזִינְדִיגְט אוּנ עס צוּ קֵיין מֶענְשֶׁן׃ וָואס אִין דַיינֶע אוּיגִן אִיז שְׁלֶעכְט הָאבּ אִיךְ גִימַאן פּוּן וועגֶן אַז דוּ וועסְט מִיר מִשְׁפָּט זַיין וועסְט גִירעכְט זַיין מִיט דַיינֶע רֵייד דוּ וועסְט בְּלַייבֶּן גֶרֶעכְט אַז דוּ מְשָׁפֶּטְסְט דִיא רְשָׁעִים׃ (ו) חי מִיט זִינְד בִּין אִיךְ בְּשָׁאפֶן גֶיוָוארן אוּנ מִיט זִינְד הָאט מִיךְ דֶער הִיצִּיג מַיין מוּטֶער׃ (ח) חן פַּאר וָואר וויל קְסְטּ עָם וָאל זַיין אֱמֶת אִין דִי גִירן פּוּן דָעם מֶענְשֶׁן וָואס פּוּן דָארְטֶן קוּמְסְט אֲרוֹיס דִי מַחְשָׁבוֹת אוּנ דָאס וָואס דִיא חָכְמָה אִיז פַּאר מִיר צוּ גִידעקְסְט וָאלְסְט מִיר בַּיאבְּרִין וויסֶן׃ (ט) תחטאני דוּא זָאלְסְט מִיךְ רַייניגֶן אַזוֹ וויא מֶען רַייניגְט מִיט אַזוֹב פּוּן דָעם אֵש פּוּן פָּרָה אַדוּמָה אוּנ אִיךְ זָאל וָוערֶן רַיין דוּא זָאלְסְט מִיךְ וַואשֶׁן אִיךְ זָאל וַייסֶער וָוערֶן פּוּן שְׁנֵי׃ (י) ח תשמיעני זָאלְסְט מִיךְ מַאכֶּן הֶערֶן פְרֵייד אוּנ לוּסְטִיגקַייט אוּ דוּא וועסְט מִיר מוֹחל זַיין עָם וועט זִיךְ פְרֵייעֶן דִי בֵּייגֶער וָואס דוּ הָאסְט צוּ שְׁטוֹיסֶן׃ (יא) הסתר פַּהַאלְט צוּ שְׁטוֹיסֶן דַיין צָארן פּוּן מַיינֶע חֲטָאִים אוּנ אַלֶּע מַיינֶע עֲוונוֹת מָעק אָפּ׃ (יב) ב אריין הָאלְט מִיר נָאס אוּנ אַרעכְּ

חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי: יג אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלִּפָנֶיךָ וְרוּחַ
קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי: יד הָשִׁיבָה לִּי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ
וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי: טו אֲלַמְּדָה פֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ
וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ: טז הַצִּילֵנִי מִדָּמִים אֱלֹהִים
אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי תְּרַנֵּן לְשׁוֹנִי צִדְקָתֶךָ: יז אֲדֹנָי
שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ: יח כִּי לֹא תַחְפֹּץ
זֶבַח וְאֶתְּנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה: יט זִבְחֵי אֱלֹהִים
רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:
כ הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלָ‍ִם: כא אָז תַּחְפֹּץ זִבְחֵי צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל
אָז יַעֲלוּ עַל מִזְבַּחֲךָ פָּרִים:

זֶהוּ הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּם רוֹאֶה וְהָאוֹמֵר וְהָאֵם נִתְעַם לְשׁוֹן הַדַּע אוֹב בְּאֵרֶיכֶם זֶךְ דָּאֵם עֵר יֵ״שׁ אִים פָּאֵן רָעוּת:

נב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לְדָוִד: ב בְּבוֹא דוֹאֵג הָאֲדֹמִי
וַיַּגֶּד לְשָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ בָּא דָוִד אֶל בֵּית
אֲחִימֶלֶךְ: ג מַה תִּתְהַלֵּל בָּרָעָה הַגִּבּוֹר חֶסֶד

פַֿארטיגן ווילן איך זאל ווערן נושם טאן בנייא אין מיר: (ג) א דוא זאלסט מיך נים אוועק ווארפן פון דיר אוג דיין רוּחַ הקודש זאלסטו נים אויסק נעמען פון מיר: (ד) השיבה קער מיר אום דם פרייד פון דיין הילף דר בּיוילינטער רוּחַ דאם מיינם מען רוּחַ הקודש זאל מיך אונטשטיר לעדגען: (ט) אלמדה איך וועל ליערנען די פושעים דיין ווינ וייא זאלען אויף תשובה טאן אוג דיא זינדיגע ווילען זיך צו דיר אומקערען מיט התשובה: (טו) הצילני זאלי מיך מציל פון שולד בלוט נאט דער נאט מיין הילף. מיין צונג ווערט זינגען דיין גירעכטיקייט: (יז) אדני נאט מיינע לעפּצן זאלסטו עפענען אוג מיין מויל ווערט זאגן דיין לויב: (יח) כי וואהרום דו בענירסט נים אשעכטונג אוג נאב דו פערלאנגסט נים קיין קרבן עולה אויף אין עבירה וואס מען טוט בּמזיד: (יט) זבחי וואס דאן איז די שעכטונג וואס נאט נעמט אן אצופראקינגם רוּחַ אצופראכן אוג איין צו שמויסן הארץ אפילו דר מדת הדין איז נים מבזה אוג נעמט אן: (כ) היטיבה בייבינ מיט דיין ווילן דיא שטאט ציון דוא זאלסט בויען דיא מויערן פון ירושלים: (כא) אז דענסטמאל ווערסטו ווילן אן נעמען שעכטונג פון ירעכטע לייט דאן עבֿרות ווערט נים דיין. קרבן עולות וואס מען איז נאר מקריב איוך דעם מיבּחּ. דענסטמאל ווילן אויך גיבראכט ווערן אויף דיין מזבּח אקטין:

נב (א) למנצח משכיל לויד: (ב) בבוא אז דואג איז גיקומען אוג האט גיזאגט צו שאויל המלך ער האט אים גיזאגט דויד איז גיקומען אין הויז פון אחימלך: (ג) פה ויאם בארימסטו

אֵל כָּל הַיּוֹם׃ ד הַוּוֹת תַּחְשֹׁב לְשׁוֹנֶךָ כְּתַעַר
מְלָטָשׁ עֹשֵׂה רְמִיָּה׃ ה אָהַבְתָּ רָע מִטּוֹב שֶׁקֶר
מִדַּבֵּר צֶדֶק סֶלָה׃ ו אָהַבְתָּ כָל דִּבְרֵי בָלַע לְשׁוֹן
מִרְמָה׃ ז גַּם אֵל יִתָּצְךָ לָנֶצַח יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל
וְשָׁרְשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה׃ ח וְיִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִירָאוּ
וְעָלָיו יִשְׂחֲקוּ׃ ט הֵנֵּה הַגֶּבֶר לֹא יָשִׂים אֱלֹהִים
מָעוּזּוֹ וַיִּבְטַח בְּרֹב עָשְׁרוֹ יָעֹז בְּהַוָּתוֹ׃ י וַאֲנִי כְּזֵית
רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹהִים בָּטַחְתִּי בְחֶסֶד אֱלֹהִים עוֹלָם
וָעֶד׃ יא אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ
כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ׃

דָּער מְסַמֵּר נַיִּם אוֹיף פִּיטְשׁוּ וְויא עֶר דָּאס נִישְׁאַכְּן בָּיִם פַּרְיכְטֶן אֲבָער עֶר דָּאס אַפְּיִרְין מִיט נַיְדָאם׃

נג א לַמְנַצֵּחַ עַל מָחֲלַת מַשְׂכִּיל לְדָוִד׃ ב אָמַר
נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ וְהִתְעִיבוּ עָוֶל
אֵין עֹשֵׂה טוֹב׃ ג אֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי
אָדָם לִרְאוֹת הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים׃

בְּאַרִימְסְטוּ דִיךְ מִיט שֶׁלֶכְטֶם דּוּא גְּבּוֹר נָאכְּט גִּינְאַד אִיז אֲנַאנְצְ מָאג עֶר קָאן מִיר הֶעלְפִּין׃ (ד) הוֹת בְּרַעֲנְגִישׁ טוּסְטוּ מְרַאכְטִין דִּיין צוּנְג אִיז וְויא אַגָאל מָעסֶער אוּיס גִישְׁלַיְיפְט עֶר טוּם פַּאלְשְׁקַיִים׃ (ה) אַ־כת דּוּא הָאסְט לִיב שֶׁלֶעכְטֶם פּוּן גוּטֶם לִיגְנֶם פּוּן צוּ רַיידִין רַעכְטַע רַיידִ אַיְיבִּיג׃ (ו) אַ־כת דּ הָאסְט לִיב אַיִין גִישְׁלוּנְגְענֶע רַיידִ וָואס דּוּ רַעדְסְט לָשׁוֹן הָרַע שׁוֹאלְקָאפְּטִיגְע רַיידִ׃ (ז) נם אוֹיךְ נָאט וָועט דִיךְ צוּ שְׁטוֹיסִין אוֹיף אַיְיבִּיג אִיג וָועט דִיךְ צוּ בְּרֶעכֶן אִיג וָועט דִיךְ אֲוֶועק רוּקֶן פּוּן דַיין גִיזֶעלְט אוּנ וועט דִיךְ אוּיס וְואר צֶלֶען פּוּן דֶעם לֶעבֶּדִיגֶן לַאנְד שֶׁטֶעדִינְג׃ (ח) ויא אוּנ דִיא צַדִּיקִים וֶיעלֶן זֶעהֶן דַיין פּוּרְטֶענְט אוּנ זֶיי וֶועלֶן זִיךְ בְּאַרְכְטֶן פַּר נָאט. אוּנ אוֹיף אִים וֶועלֶן זֶיי לַאכֶן זֶיי וֶועלֶן זָאגֶן. (ט) הנה נוּן דֶר מֶענְש דָאס נִיט גָאט נָאט פַּר זַיין פָּעסְטִיקַיִים עֶר דָאס אַיין בְּטְחוֹן אוֹיף זַיין פִּיל רַייכְקַיִים עֶרְשֶׁט זָאל עֶר זִיךְ שַׁארְקִין אִין זַיין אוּנְגְלִיק׃ (י) ואני אוּנ אוֹיךְ בִּין וויא אַיִין אֶיילְבָּערְט בּוּים צְוֶויְיגְהַאבְּטִיג אִין נָאסְם הוּיז אֹ־ד סוּא מִיךְ פַּאר זִיכֶערִין אִין נָאסְם גִינְאַד אוֹיף אַייבִּיג׃ (יא) אוד אוֹיךְ טוּא דִיךְ לוֹיבֶּן אַייבִּיג וְואס דּוּא הָאסְט גִיטָאן אוֹיךְ סוּא הָאפֶן צוּ דַיין נָאמֶען וָוארוּם דַיין נָאמֶען אִיז גוּט אֲנְטְקֶגֶנְן דַיינֶע חֲסִידִים׃

נג (א) למנצח. אוֹיף דָעם כְּלֵי זְמָר מַחֲלַת׃ (ב) אש־ דְּעֶר שׁוֹאלְקָאפְּטִיגְער וָאגְט אִ־ם
מְרַאכְט אִין זַיין הַאֶרְץ עֶס אִיז נִיטָא קֵין נָאט וַייא הָאבֶּן פַּאר דָארְבֶּן וַייא הָאבֶּן
גְמַאכְט אוּמְוָועְרְדִיג וַייא הָאבֶּן גְטָאן אִיטְוָועלְכְט קֵיינֶער הָאט נִיט גְטָאן קֵיין גוּטֶס׃

ד כֻּלּוֹ סָג יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד׃
ה הֲלֹא יָדְעוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם אֱלֹהִים
לֹא קָרָאוּ׃ ו שָׁם פָּחֲדוּ פָחַד לֹא הָיָה פָּחַד כִּי
אֱלֹהִים פִּזַּר עַצְמוֹת חֹנֶךָ הֱבִישֹׁתָה כִּי אֱלֹהִים
מְאָסָם׃ ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב
אֱלֹהִים שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל׃

אין תפילה נאם חשי"ת אל הילקין צוא ויא נאם האפן צוא זיין חסר׃

נד א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד׃ ב בְּבוֹא
הַזִּפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר
עִמָּנוּ׃ ג אֱלֹהִים בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי וּבִגְבוּרָתְךָ
תָּדִינֵנִי׃ ד אֱלֹהִים שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי
פִי׃ ה כִּי זָרִים קָמוּ עָלַי וְעָרִיצִים בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי לֹא
שָׂמוּ אֱלֹהִים לְנֶגְדָּם סֶלָה׃ ו הִנֵּה אֱלֹהִים עֹזֵר לִי
אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי׃ ז יָשִׁיב הָרַע לִשֹׁרְרַי בַּאֲמִתְּךָ

(ג) אלהים נאם פון דעם הימול האט ער גילוגט אויף דיא מענשן צו זעהן אויב עם איז פֿר האבן אקזוגער ער זאל פארשטן נאם׃ (ד) כלי אלע האבן צוריק גיטראטין אונ זיי אלע זיינן שלעכט גיוואורן עם טוט ניט קיין גוטס אפילו איינער ניט׃ (ה) ה"א פֿר וואר זיי האבן גיוואוסט די וואס האבי גיוועקט אומרעכט די וואס האבן גיגעסן מיין פֿאלק וויא מען עסט ברוט. נאם האבין זייא ניט אנגערופין׃ (ו) שם דארטין האבין זייא זיך גיפארכטן איין פארכט עם איז נאך ניט גיוועזן אזוי אפחד אויף דער ועלט אז בייא סנחריב זיינען מיט אמאל טויט גיוואורן אזוי אנרויסר חיל וואורום נאט האט צו שפריים דיא ביינער פון דיא חילות פון דיא וואס האבן גירוהט ארום דיר ירושלים דאס האסט זייא גימאכט פאר שעמען די שונאים וואורום נאט האט זייא פאר מיאוסט׃ (ז) מי ועור ועט געבין פון ציון דיא הילף פון ישראל נאר נאט ב"ה אז נאט ועט ועדר קערין דאס ווידער קערונג פון זיין פאלק ועט זיך פרייען יעקב עם ועט זיך פרייען ישראל׃

נד (א) למנצח בנגינות משכיל לדוד׃ (ב) בבוא אז די לייט פון דער שטאט זיך זיינן ניקומע: אונ האבן ניזאגט צו שאול פר ווער דוד ער בהאלט זיך מיט אונז׃ (ג) אלהים נאט מיט דיין נאמען ווארום דיין חסד איז גוט מיט דיין גבורה זאלסטו מיך משפטן׃ (ד) אלהים נאט הער צו מיין גיבעט פאר נעם צו דיא רייד פון מיין מויל׃ (ה) כי ווארום פרעמדע זיינן אויף נשטאנן אויף מיר אונ שטארקע האבן בגערט מיין נפש זיי האבן ניט גימאן נאט אנטקענן זיי אייבינ׃ (ו) הנ"ה נון נאט איז מיין העלפער נאט איז אין דעם אונטער לערנען פון מיין נפש׃ (ז) ישוב ער זאל אומקערין דאס
שלינכטס

הַצְמִיתֵם׃ ח בִּנְדָבָה אֶזְבְּחָה לָךְ אוֹדֶה שִׁמְךָ יְיָ כִּי
טוֹב׃ ט כִּי מִכָּל צָרָה הִצִּילָנִי וּבְאֹיְבַי רָאֲתָה עֵינִי׃

דָעם סִזְמֹר הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט אַז עֶר אִיז אַנְטְלָאפִין גִיוָוארִין פון דֹאג וָאֲחִיתֹפֶל׃

יום י נה א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד׃ ב הַאֲזִינָה
אֱלֹהִים תְּפִלָּתִי וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתִי׃
ג הַקְשִׁיבָה לִי וַעֲנֵנִי אָרִיד בְּשִׂיחִי וְאָהִימָה׃ ד מִקּוֹל
אוֹיֵב מִפְּנֵי עָקַת רָשָׁע כִּי יָמִיטוּ עָלַי אָוֶן וּבְאַף
יִשְׂטְמוּנִי׃ ה לִבִּי יָחִיל בְּקִרְבִּי וְאֵימוֹת מָוֶת נָפְלוּ
עָלָי׃ ו יִרְאָה וָרַעַד יָבֹא בִי וַתְּכַסֵּנִי פַּלָּצוּת׃ ז וָאֹמַר
מִי יִתֶּן לִי אֵבֶר כַּיּוֹנָה אָעוּפָה וְאֶשְׁכֹּנָה׃ ח הִנֵּה
אַרְחִיק נְדֹד אָלִין בַּמִּדְבָּר סֶלָה׃ ט אָחִישָׁה מִפְלָט
לִי מֵרוּחַ סֹעָה מִסָּעַר׃ י בַּלַּע אֲדֹנָי פַּלַּג לְשׁוֹנָם
כִּי רָאִיתִי חָמָס וְרִיב בָּעִיר׃ יא יוֹמָם וָלַיְלָה יְסוֹבְבֻהָ
עַל חוֹמֹתֶיהָ וְאָוֶן וְעָמָל בְּקִרְבָּהּ׃ יב הַוּוֹת בְּקִרְבָּהּ

שְׁלָעכְטִס צוּ מַיינָע לוּגֶערָס מִיט דַיין וַוארְהַייט טוּא זַייא פַאר דַארְבִּן׃ (ח) בנדבה מִיט אַבַּוַוילִיגְט הַארְץ וָועל אִיךְ צוּ דִיר שֶׁעכְטִין אִיךְ טוּא לוֹיבִּין דַיין נָאמֶען גָאט וָוארוּם דוּ בִּיסְט גוּט׃ (ט) כי וָוארוּם פון אַלֶע אַנְגְסְטִין הָאט מִיךְ גָאט בַּאשִׁירְמֶעט אוּנ אִין מַיינָע פַיינְט הָאט גִיזֶעהן אַנְקָמָה מַיין אוֹיג׃

נה (א) למנצח בנגינות משכיל לדוד׃ (ב) האזינה פַאר נֶעם גָאט מַיין תְּפִלָּה אוּנ זָאלְסְט דִיךְ גִיט פַאר הוֹילִין פון מַיין גִיבֶּעט׃ (ג) הקשיבה פַארְנֶעם מַיין זָאג אוּנ עֶנְטְפֶער מִיר אִיךְ טוּא קְלָאגִן מִיט מַיינָע רַייד אוּנ אִיךְ טוּא בְּרוּמֶען׃ (ד) מקול פון דֶעם קוֹל פון דֶעם פַיינְט פַר דִי אַנְגְסְטִן וָואס דֶר רָשָׁע טוּט מִיר אַנְגְסְטִן וָוארוּם זַייא טוּעֶן נַייגִן אוֹיף מִיר אוּמְרֶעכְט אוּנ מִיט צָארִן טוּעֶן זַייא מִיר הִיטִן פַיינְדְשַׁאפְט׃ (ה) לבי מַיין הַארְץ טוּט זִיךְ פָארְכְטִן אִין מִיר אוּנ דִי פָארְכְט פון דֶעם טוֹיט פַאלְט אוֹיף מִיר׃ (ו) יראה פָארְכְט אוּנ צִיטֶערְנִישׁ טוּט קוּמֶען אִין מִיר אוּנ עֶס טוּט מִיךְ שְׁטֶעגְדִיג צוּדֶעקִין צִיטֶערְנִישׁ׃ (ז) ואמר אִיךְ טוּא זָאגִן וָוער וָועט מִיר גֶעבִּן אַפְלִיגֶעל וָוִיא בַּיי אַטוֹיב אִיךְ וָועל אַוֶועק פְלִיעֶן אוּנ אִיךְ וָועל רוּעֶן וַוייט פון דַאנֶען׃ (ח) הנה נון אִיךְ וָועל דֶער וַוייטֶערִן פַאר וָואנְלֶען אִיךְ וָועל גֶעכְטִיגִין אִין דֶר מִדְבָּר שְׁטֶעגְדִיג׃ (ט) אחישה אִיךְ וָועל אַיילִן אַיין אַנְטְרִינוּנְג צוּ מִיר פון אַוִינְט וָואס רוּקְט אַוֶועק אַלְץ פון זַיין אָרְט פון שְׁטוּרֶעם וָוינְט דָם מַיינְט מֶען דִי שׁוֹנְאִים׃ (י) בלע פַר דַארְב זַיי גָאט טַייל זַייעֶר צוּנְג מֶען זָאל זַייעֶר לָשׁוֹן הָרָע נִיט הֶערִין אִיךְ טוּא זֶעהן רוֹיב אוּנ קְרִיג אִין שְׁטָאט דוּרְךְ זַייעֶר לָשׁוֹן הָרָע׃ (יא) יומם טָאג אוּנ נַאכְט טוּט אַרוּם רִינְגְלֶען דִי קְרִיג אוֹיף אִירֶע מוֹיעֶרִן פון דֶר שְׁטָאט אוּנ אוּמְרֶעכְט מִידִיקַייט אוּנ פַאלְשְׁקַייט אִיז אִין אִיר׃ (יב) הוות בְּרֶעכְעֶנִישׁ אוּנ

פאלשקייט

וְלֹא יָמוּשׁ מִרְחֲבָה תֹּךְ וּמִרְמָה׃ יג כִּי לֹא אוֹיֵב
יְחָרְפֵנִי וְאֶשָּׂא לֹא מְשַׂנְאִי עָלַי הִגְדִּיל וְאֶסָּתֵר
מִמֶּנּוּ׃ יד וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי׃
טו אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ
בְּרֶגֶשׁ׃ טז יָשִׁית מָוֶת עָלֵימוֹ יֵרְדוּ שְׁאוֹל חַיִּים כִּי
רָעוֹת בְּמְגוּרָם בְּקִרְבָּם׃ יז אֲנִי אֶל אֱלֹהִים אֶקְרָא
וַיי יוֹשִׁיעֵנִי׃ יח עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם אָשִׂיחָה וְאֶהֱמָה
וַיִּשְׁמַע קוֹלִי׃ יט פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרֹב לִי כִּי
בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי׃ כ יִשְׁמַע אֵל וַיְעַנֵּם וְיֹשֵׁב קֶדֶם
סֶלָה אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ וְלֹא יָרְאוּ אֱלֹהִים׃
כא שָׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמָיו חִלֵּל בְּרִיתוֹ׃ כב חָלְקוּ
מַחֲמָאת פִּיו וְקֶרֶב לִבּוֹ רַכּוּ דְבָרָיו מִשֶּׁמֶן וְהֵמָּה
פְּתִחוֹת׃ כג הַשְׁלֵךְ עַל יי יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ לֹא
יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק׃ כד וְאַתָּה אֱלֹהִים

פַּאלְשַׁקייט אִיז אִין דֶער שְׁטָאט עָם וְוערְט נִיט אָפּ גִיטָאן פּוּן אִיר גאם פַּאלְשָׁע
מַחֲשָׁבוֹת אוּנ רַמָאוּת׃ (יג) כִּי לֹא אוֹיֵב וואהרוּם גִיט אַפַּיינֶד טוּט מִיךְ זִידלען דָם אִיךְ וָאלְ יַי֫יזן
נִיט מִיין שׂוֹנֵא מַאכְט זִיךְ אִיבֶּר מִיר גְרוֹיס דָם אִיךְ וָאלְ מִיךְ קֶעגְען פּוּן אִים בַּהֲאלְטֶן׃
(יד) ואתה נגר דוא אֲחִיתוֹפֶל אַמְענְש וִויא מַיין עֶרֶךְ דוא בִּיסְט מַיין לֶעֶרנֶר אוּנ מַיין
בַּאקַענְטֶער׃ (טו) אשר וָואם צוּזַאמֶען הַאלְטֶן מִיר עֵצָה אִין דֶער תּוֹרָה אִין נָאטָם
הוּיז אִין בְּחִמּוּק טוּען מִיר נַיין מִיט פֵּיל לַיי֫וט׃ (טז) ישיאו עֶר וָאלְ אִין רַייזֶן דָעם מַלְאַךְ
הַמָּוֶת אוֹיף וַיי֫א זִי זָאלְן גִידֶערְן אִין גֵיהֶנֹם לֶעבֶּעדִיגֶערהַייט דֶען שֶׁלעכְטֶם אִיז אִין
זַיי֫עֶר וואוינוּנְג אִין זַיי֫א׃ (יז) אני אוּנ אִיךְ צוּ נָאט טוּא אִיךְ רוּפֶן אוּנ נָאט וָועט מִיר
הֶעלְפֶן׃ (יח) שרב בַּיי נָאכְט אוּנ צוּ מָארְגֶן אוּנ אִין מִיטֶן מָאט טוּא אִיךְ רַייזֶן אוּנ טוּא
בְּרוּמֶען אוּנ עֶר טוּט הֶערֶן מַיין קוֹל׃ (יט) פדה עֶר הָאט אוּיס גִילַייזְט מִיט פְרִיד מַיין
לַייבּ פּוּן דֶער מִלְחָמָה וָואהרוּם פִּיל לַייט זַיינֶן מִיט מִיר גִיוֶוען אוּנ הָאבֶּן פַּר מִיר מִתְּפַלֵּל
גִיוֶוען׃ (כ) ישמע נָאט וָאלְ הֶערֶן מַיין תְּפִלָּה אוּנ וָאלְ זַיי עֶנְטְפֶּערֶן דֶר אַיי֫בִּיגֶר נָאט אָבֶּר
דִי רְשָׁעִים וְוילְן נִיט בַּייטֶן זַיי֫עֶרֶע שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת אוּנ זַיי֫א פָּאר֫כְטֶן זִיךְ נִיט פַּר
נָאט׃ (כא) שלח דֶר אֲחִיתוֹפֶל הָאט גִישְׁטַרעקְט זַיין הַאנְד אִין דָעם וואהס אִיז מִיט אִים
שָׁלוֹם גִיוֶוען עֶר הָאט פַּר שְׁוועכְט זַיין בְּרִית׃ (כב) חלקו זַיי זַיינֶן גְלַאטֶר פּוּן פּוּטֶער דִי
רַייד פּוּן זַיינֶן מוּיל אָבֶּר זַיין הַארְץ אִינְווַייניג אִיז אִין זַיין מַלְחָמָה צוּ הָאלְטֶן מִיט מִיר
זַיי֫נֶע רַייד זַיינֶן וַיי֫כֶער פּוּן אֵיל אָבֶּר זַיי זַיינֶן וִויא שְׁווערְדֶר׃ (כג) השלך וָואהרְף אוֹיף
נָאט ב״ה דַיין לַאסְט אוּנ עֶר הש״י וָועט דִיר בַּאשְׁערִין וָואם דוּא דַארְפְּסְט עֶר וָועט

תּוֹרְדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא
יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ׃

דָּאם הָאם הַיר הַמָּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם נִיוָאגֶם בְּשֶׁעַת עָר הָאם זִיךְ נִיטְאָבֶם טָשׁוּנְג פַּאר אִכְיש דָּעִר בְּרוּדֶר פּוּן גָּלִית׃

נו א לַמְנַצֵּחַ עַל יוֹנַת אֵלֶם רְחֹקִים לְדָוִד מִכְתָּם
ב בְּאֶחֱז אוֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים בְּגַת׃ חָנֵּנִי אֱלֹהִים כִּי
שְׁאָפַנִי אֱנוֹשׁ כָּל הַיּוֹם לוֹחֵם יְלָחֲצֵנִי׃ ג שָׁאֲפוּ
שׁוֹרְרַי כָּל הַיּוֹם כִּי רַבִּים לֹחֲמִים לִי מָרוֹם׃ ד יוֹם
אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטָח׃ ה בֵּאלֹהִים אְהַלֵּל דְּבָרוֹ
בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה בָשָׂר לִי׃
ו כָּל הַיּוֹם דְּבָרַי יְעַצֵּבוּ עָלַי כָּל מַחְשְׁבֹתָם לָרָע׃
ז יָגוּרוּ יִצְפֹּנוּ הֵמָּה עִקְּבִי יִשְׁמֹרוּ כַּאֲשֶׁר קִוּו נַפְשִׁי׃
ח עַל אָוֶן פַּלֵּט לָמוֹ בְּאַף עַמִּים הוֹרֵד אֱלֹהִים׃
ט נָדִי סָפַרְתָּה אָתָּה שִׂימָה דִמְעָתִי בְנֹאדֶךָ הֲלֹא
בְּסִפְרָתֶךָ׃ י אָז יָשׁוּבוּ אוֹיְבַי אָחוֹר בְּיוֹם אֶקְרָא

גיט נָעבּין אוּיף אֵיבִּיג אֵיין אוּיס גְלִיטְשׁוּנְג צוּם צְדִיק׃(כה) ואה אוֹג דוּ נָאט וְועסְט זַיי מַאכֶן נִידֶערִן אִין טִיפֶּן נַיהִנֹם דִי לַיְיט פּוּן שׁוּלְד בְּלוּט זַיי טַיְיכֶן מִיט זַייעֶרע פַּאלְשָׁע רַייד זַייא זָאלֶן נִיט אוּיס לֶעבּין הַאלְב יָארן אָבֶּר אִיךְ וְועל מִיךְ פֶּר זִיכֶערן אִין דִיר׃
נו (א) לַמְנַצֵּחַ.אוּיף דָעם וָואס עֶר אִיז גְוִוינֶען וְוִיא אַשְׁטוּמָע טוּיב אוֹג אִיז וְוִייט פּוּן זַיין
לֵאגֶד. דֶער מִזְמוֹר אִיז בֵּייא דֶוִד גִיוְוינֶען טַייעֶר וְוִיא אֲקֵרוֹן אָז עֶם הָאבֶּן אִים אֶן
גִינוּמֶן פְּלִשְׁתִּים אִין דֶר שְׁטָאט גַּת׃ (ב) חנני לַייזֶעלִיג מִיךְ נָאט וָוארוּם דִי מֶענְטֶשֶׁן גִילוּסְטִין מִיךְ אַיין צוּ שְׁלִינְגֶן. אַלֶע טָאג דְרִיקְט מִיךְ דֶר שְׁטַרַייטֶער׃ (ג) שאפו זַיי טוּען גִילוּסְטִין מַיינֶע לִיגֶערְם אַנַאנְצִין טָאג וָארוּם פִּיל הָאלְטֶן מִיט מִיר מִלְחָמָה דוּ נָאט וָואס דוּא בִּיסְט הוֹךְ הֶעלְף מִיר׃ (ד) יום דָעם טָאג וָואס אִיךְ הָאבּ מוֹרָא טוּא אִיךְ מִיר אוֹיף דִיר פֶּר זִיכֶערְן׃ (ה) באלהים אִין נָאט אִיךְ טוּא לוֹיבֶּן זַיין הַיילִיג וְואוֹרְט אִין נָאט טוּא אִיךְ מִיךְ פֶּר זִיכֶערְן אִיךְ טוּא מִיךְ נִיט פֶּארְכְטֶן וָואס קָאן מִיר טָאן אַבַּיי׳ וָדָם׃ (ו) כל אַנַאנְצִין טָאג טוּען זַייא מַיינֶע רַייד טְרוּיעֶריג מַאכֶן אוֹיף מִיר אִיז נָאר זַייעֶרע מַחֲשָׁבוֹת צוּ שָׁלֶעכְט׃ (ז) יגורו זַיי טוּען זִיךְ אֵיין זַאמֶלֶן אוֹג בַּהאלְטֶן צוּ לוֹגֶן וואו אִיךְ בִּין זַייא טוּען מַיינֶע טְרִיט הִיטֶן וואו הִין אִיךְ גֶיא וַיילְ זַייא הָאבֶּן מַיין נֶפֶשׁ צוּ בֶּעקוּמֶן׃ (ח) על אוּמְזוּנְסְט דָם רַעטְוִוגְג צוּ זַיי, זַיי זָאלֶן קֵיין רַעטְוִוגְג הָאבֶּן, מִיט צָארן זָאלְסְט דִיא פְּלִשְׁתִּים מַאכֶן נִידֶערִן,נָאט׃ (ט) נודי דוּא טוּסְט צַיילֶן מַיין פַּר נָאגֶלְטֶן טוּא מַיינֶע טְרֶערִן אִין דַיין לֶאגֶל אִין דַיין סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת אִיז אֶלֶץ פַּאר שְׁרִיבֶּן׃ (י) אז דֶעמְסְטְמָאל וֶועלֶן מַיינֶע פֵּיינְט זִיךְ אוּמְקֶערִן אִיהְינְטֶער אִין דֶעם טָאג וָואס אִיךְ וֶועל אֶן רוּפֶן נָאט ב״ה מִיט דֶעם וֶועל אִיךְ וִויסֶן אַז נָאט אִיז מִיט מִיר

זֶה יָדַעְתִּי כִּי אֱלֹהִים לִי: יא בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר
בַּיְיָ אֲהַלֵּל דָּבָר: יב בֵּאלֹהִים בָּטָחְתִּי לֹא אִירָא מַה
יַּעֲשֶׂה אָדָם לִי: ג עָלַי אֱלֹהִים נְדָרֶיךָ אֲשַׁלֵּם תּוֹדוֹת
לָךְ: יד כִּי הִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת הֲלֹא רַגְלַי מִדֶּחִי
לְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּאוֹר הַחַיִּים:

דיא הִפְלָה דָּאס דִּיר דֶּמֶלְךְ מִיסְפַּלֶּל נִיעִיךְ זִין דִּיר קֵייל אוּ עֶר אִיז אַוְטְאוֹרִין פַּאר שָׁאוּל דִּמְלָךְ:

נז א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּבְרֹחוֹ
מִפְּנֵי שָׁאוּל בַּמְּעָרָה: ב חָנֵּנִי אֱלֹהִים חָנֵּנִי כִּי בְךָ
חָסָיָה נַפְשִׁי וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֶחְסֶה עַד יַעֲבָר הַוּוֹת:
ג אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵל גֹּמֵר עָלָי: ד יִשְׁלַח
מִשָּׁמַיִם וְיוֹשִׁיעֵנִי חֵרֵף שֹׁאֲפִי סֶּלָה יִשְׁלַח אֱלֹהִים
חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ: ה נַפְשִׁי בְּתוֹךְ לְבָאִם אֶשְׁכְּבָה
לֹהֲטִים בְּנֵי אָדָם שִׁנֵּיהֶם חֲנִית וְחִצִּים וּלְשׁוֹנָם
חֶרֶב חַדָּה: ו רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל
הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ: ז רֶשֶׁת הֵכִינוּ לִפְעָמַי כָּפְפָה נַפְשִׁי

צוּ הָעֶלְפֶן: (יא) באלהים אַז נָאט וַוייזְט מִיר מִדַּת הַדִּין מוּא אִיךְ לִויבֶּן זַיינֶע רֵייד אוּנ אַז נָאט וַוייזְט מִיר מִדַּת הָרַחֲמִים מוּא אִיךְ לוּיבֶּן זַיינֶע רֵייד: (יב) באלהים אִין נָאט מוּא אִיךְ מִיךְ פַּר זִיכֶערֶן הָאבּ אִיךְ קֵיין מוֹרָא נִיט וְוֵארֶם וְוָאם קֶאן מִיר אַסַעְטְיִיטְ מָאן: (ג) עלי אִיךְ הָאבּ גִינוּמֶען אוֹיף מִיר נְדָרִים אִיךְ וִועל בַּאצָאלֶן פַּיי דָאנקֶן צוּ דִיר: (ד) כי דוּא הָאסְט בַּאשִׁירְמְעט מַיין נֶפֶשׁ פּוּן טוֹיט מַיינֶע פִּיס הָאסְטוּ גִיווֶען פּוּן פַּאר שְׁטוֹיסוּנְג אוּנ הָאסְט מִיר גֶיהוֹלְפֶן צוּ גַיין פַּר דִיר נָאט אִין דֶר לֵיכְט פִּין לֶעבֶּן: נז (א) למנצח.אִין זַיין מָאן אַנְטְרוּיבֶּן פּוּן שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ אִין דֶר הֵייל: (ב) חנני לַייטֶזְעלִיג

נָאט לַייטֶזְעלִיג מִיךְ דֶּעַן אִין דִיר טוּט זִיךְ בְּשִׁיצִין מַיין לֵייב אוּנ אִין שָׁאטִין פּוּן דַייֶנע פְּלִיגֶלֶען טוּא אִיךְ מִיךְ בְּשִׁיצִין בִּיז עָס וְועט אִיבֶּער פָּארִין פּוּן מִיר בְּרֵעכֶענִיש: (ג) אקרא אִיךְ טוּא רוּפֶן צוּם אוֹיבֶּערְשְׁטִין נָאט צוּ נָאט וְואם הָאסְט בְּאשְׁטִיטִיגְט צוּ טָאן מִיר נוּטְס: (ד) ישלח עֶר וִועט שִׁיקֶן פּוּן הִימֶל אוּנ וִועט מִיר הֶעלְפֶן עֶר וִועט פַּר שֶׁעמֶן דָעם וואם וויל אִיךְ אִין שְׁלִינְגֶן. נָאט וִועט שִׁיקֶן זַיין גְנָאד אוּנ וואהְרְהַייט: (ה) נפשי מַיין לֵייב אִיז צְווִישֶׁן לֵייבֶּן אִיךְ טוּא לִיגֶן, זֵיי פְלָאמֶען, אַוועלְכָע לַייט זַיינֶען צַיין אִיז גְלֵייךְ וויא שְׁבֶּיזִין אוּנ פַייֶלֶן אוּנ זַייעֶר צוּנְג אִיז וויא אַשֶׁארְפֶּע שְׁווֶערְד: (ו) רוממ וְועֶר דֶער הוֹיבֶּן אוֹיף דֶעם הִימֶל נָאט אוֹיף דֶער עֶרד וִועט דַיין כָּבוֹד דֶער הוֹיבֶּן וְועֶר: (ז) רשת אַנֶעץ הָאבֶּן זֵיי אֶן גִינֶרייט צוּ מַיין מֶרִיס מַיין נֶפֶשׁ אִז אַיין גִיבּוּגֶן זַיי הָאבֶּן גִינְרָאבֶּן פַּר מִיר אַגְרוּבּ וְועֶלֶן זַיי אֲרַיין פַאלֶן אִין דֶעם גְרוּבּ אוֹיף אַייבִּיג:

כְּרוּ לְפָנַי שִׁיחָה נָפְלוּ בְתוֹכָהּ סֶּלָה: ח נָכוֹן לִבִּי
אֱלֹהִים נָכוֹן לִבִּי אָשִׁירָה וַאֲזַמֵּרָה: ט עוּרָה כְבוֹדִי
עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר: י אוֹדְךָ בָעַמִּים
אֲדֹנָי אֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים: יא כִּי גָדוֹל עַד שָׁמַיִם
חַסְדֶּךָ וְעַד שְׁחָקִים אֲמִתֶּךָ: יב רוּמָה עַל שָׁמַיִם
אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ:

דְּוִד הַמֶּלֶךְ קַלְאָנְט אִיךְ דִּיא וְוֹאס הָאבְּן נְיְוּאוּסְט פַאר שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ אוּ עֶר אִיז נְיְרֶקְטֶם וְוֹאס עֶר וְוִיל דְּוִד פַּיְיטְשְׁן:

נח א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם: ב הַאָמְנָם
אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם:
ג אַף בְּלֵב עוֹלוֹת תִּפְעָלוּן בָּאָרֶץ חֲמַס יְדֵיכֶם
תְּפַלֵּסוּן: ד זָרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם תָּעוּ מִבֶּטֶן דִּבְּרֵי
כָזָב: ה חֲמַת לָמוֹ כִּדְמוּת חֲמַת נָחָשׁ כְּמוֹ פֶּתֶן
חֵרֵשׁ יַאְטֵם אָזְנוֹ: ו אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחֲשִׁים
חוֹבֵר חָבָרִים מְחֻכָּם: ז אֱלֹהִים הָרָס שִׁנֵּימוֹ בְּפִימוֹ
מַלְתָּעוֹת כְּפִירִים נְתוֹץ יְיָ: ח יִמָּאֲסוּ כְּמוֹ מָיִם

(ח) נכון עם אין אָן גיבְּרייט מיין האַרץ צו האָפֿן צו נאָט מיין האַרץ איז אין גיבְּרייט איך ווִעל לויבן אוֹנ זינגן: (ט) עורה דָר ווָעק זיך מיין כָּבוד דָר ווָעק זיך צו שפּילין אויפן פּידל מיט אַפייפל צו לויבן נאָט איך טוא דָר ווָעקן דעם מאָרגין שטָערן: (י) אודך איך טוא דיך לויבן צווישן פָּעלקער נאָט איך טוא זינגן צו דיר צווישן פָּעלקער: (יא) כי ווארום עם איז גרוים ביז אין הימל דיין חסד ביז דעם הימל ווָאס דיין שחקים דיין ווָארהאפּטיקייט: (יב) רומה ער ווערט דָר הויבן אויף דעם הימל נאָט אויף דער גאנצער ווָעלט דיין כָּבוד:

נח (א) למנצח וגו': (ב) האמנם פָּר ווָאר איר זייט גוואָרן שטום פון צו רייַדן גערעכטיקייט אוֹנ דָם רעכטפֿארטיקייט ווָאס איר ווָאלט גיקענט משפּטן מעניַשין: (ג) אף אויך אין הָארצן טוט איר טראכטן אוֹנ ווערקן אומרעכט אויף דר ווָעלט דם רויבונג ווָאס אין איירע הענט טוט איר כאבן גלייך אוֹנ נאָט דם איז רעכט: (ד) זרו דיא רשָׁעים זיינן פרעמד צו נאָט פון מוטערם בויך זיי זינגן פאר אירם די ווָאס ריידן ליגנים: (ה) חמת גיפט איז בי זיי ווִיא גיפט פון אשלאנג ווִיא אבייזער שלאנג אטוי בער פאר שטאפט דם אויער: (ו) אשר ווָעלכער טוט נים הערן קיין פר שפּרעכער אויך נים דעם קלוגסטן שלאנגן פר שפּרעכער: (ז) אלהים נאָט צו ברעך זיי ערע צייַן אין זיערע מויל די קין באקין פון די לעמפּערכן צו שמוים נאָט: (ח) ימאסו זיי זאלן צו נאָטן ווערן ווִיא ווָאסר זאלן אַוועק פליסן. השי זאל טרעטן זיין בוגן דם ווִיא זאלן פר שניטן

ווערן

יִתְהַלָּכוּ לֶמוֹ יִדְרָךְ חָצִיר כְּמוֹ יִתְמֹלָלוּ: ט כְּמוֹ
שַׁבְּלוּל תָּמֵס יַהֲלֹךְ נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל חָזוּ שֶׁמֶשׁ:
י בְּטֶרֶם יָבִינוּ סִירֹתֵיכֶם אָטָד כְּמוֹ חַי כִּבְמוֹ חָרוֹן
יִשְׂעָרֵנּוּ: יא יִשְׂמַח צַדִּיק כִּי חָזָה נָקָם פְּעָמָיו יִרְחַץ
בְּדַם הָרָשָׁע: יב וְיֹאמַר אָדָם אַךְ פְּרִי לַצַּדִּיק אַךְ
יֵשׁ אֱלֹהִים שֹׁפְטִים בָּאָרֶץ:

לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח נט א
שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי
מֵאוֹיְבַי אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי
מִפְּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה
אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי
יְיָ: ה בְּלִי עָוֹן יָרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה:
ו וְאַתָּה יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה
לִפְקֹד כָּל הַגּוֹיִם אַל תָּחֹן כָּל בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה:
ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה

וְיערן: (ם) כמי וְוי אַשְׁעָנְע וְואם הַייסְט שַׁבְּלוּל עָם וְועְרְט צוּרוּנְען אוּג צוּ נַאכְגֶן וְויא אַמַּיִל קינְד וְואם זַיי זָעהן נים דיא זון: (ן) במרס אַיידר אַיינֶרְע וְוייכְע דִיעְרְנער וִיעלין וְועְרן הָארְטֶע דִיעְרְנער אַיידר דִי קְלֵיינֶע רשָׁעִים וְועְרן גְרוֹיס אַזוּ וְויא אַלֶעְבֶּעדִינְגער רַייסְט אוֹים אַבּוֹים רַייסְט עָר אוֹים מִיט דָעם וָואפֶן זַיי נָאם אוֹים רַייסְען: (יא) ישמח דָר צַדִּיק וְועט זִיךְ פְּרֵייען אַז עָר זֶעהט אַנְקָמָה זַיינֶע מְרִיט דָם הַייסְט זַיינֶע פִּיס טוּט עָר וָואשֶׁן מִיט דָעם רָשָׁעם בְּלוּט: (יב) ויאמר וְועט אִיטְלִיכְער מֶענְש זָאגֶן עָם אִין פַּאר דִינְסְט צוּם צַדִּיק פַּאר זַיינֶע גוּטֶע מַעֲשִׂים עָם אִין פַּאר הָאנְדֶן אַניְוועלְטִיגקייט וָואם רִיכְטֶן אוּיף דָער וְועלְט:

נט (א) למנצח. אַז שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ הָט גִישִׁיקְט אַז מֶען זָאל הִיטֶן דִי הוּיז מֶען זָאל דָוִד
מֵייכֶן: (ב) הצילני בְּאשִׁירְעם מִיךְ פּוּן מַיינֶע פַיינְט מִין גָאם פּוּן דִי וָואם שְׁטַיינֶן
אוּיף מִיר אוּיף זָאלְסְטוּ מִיךְ שִׁמְארְקֶן: (ג) הצילני זָאוִי מִיךְ מְצִיל פּוּן דִיא וָואם וְועְרְקֶן
אוּמְרֶעכְט אוּג פּוּן דִי בְּלוּטְשׁוּלְדִיגֶע מֶענְטְשֶׁן הָעלְף מִיר: (ד) כי זֶייא הָאבֶּן גְילוּגְט
אוּיף מַיין לֵייב זַיי טוּען זִיךְ אַיין זַאמְלֶן אוֹיף מִיר שְׁמַארְקֶע מֶענְשֶׁן אִיךְ הָאב צוּ זַיי
נִים גִיזִינְדִיגְט וְויא דוּ זַייסְט נָאם: (ה) בלי אִיךְ הָאב נִיט גִיזִינְדִיגְט אוּג זַיי טוּען לוֹיפֶן
אוּג זִיינֶן בְּרֶייט צוּ מַיינֶם מִיךְ. דָר וְועְק דִיךְ נָאם וְועֶנֶן מִיר אוּג זֶעה וָואם וֶייא וְויל
מִיר טָאן: (ו) ואתה אוּג דוּ נָאם צְבָאוֹת דָר נָאם פּוּן יִשְׂרָאֵל דָר וְועְק דִיךְ צוּ בֶּפֶעלֶן

יביעון בפימו חרבות בשפתותיהם כי מי שמע׃
ח ואתה יי תשחק למו תלעג לכל גוים׃ ט עזו אליך
אשמרה כי אלהים משגבי׃ י אלהי חסדי יקדמני
אלהים יראני בשוררי׃ יא אל תהרגם פן ישכחו
עמי הניעמו בחילך והורידמו מגננו אדני׃
יב חטאת פימו דבר שפתימו וילכדו בגאונם
ומאלה ומכחש יספרו׃ יג כלה בחמה כלה
ואינמו וידעו כי אלהים משל ביעקב לאפסי
הארץ סלה׃ יד וישבו לערב יהמו ככלב ויסובבו
עיר׃ טו המה ינועון לאכל אם לא ישבעו וילינו׃
טז ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך כי היית
משגב לי ומנוס ביום צר לי׃ יז עזי אליך אזמרה
כי אלהים משגבי אלהי חסדי׃

אַיָּע פְּעָלֶיךָ. וְאֶלֶסְט נִיט דָּר בְּאַרִימֶן דִּי וָואס טוּעֶן אוּמְרֵעכְט: (ז) ישובו זַיי קְעָרֶן זִיךְ אִים אוֹיף דָּר נאַכְט צוּ הוּיז בְּרוּמֶן וויא דִּי הִינְט נאַכֶן נאַנְצֶן טאָג וָואס זַיי זַיינֶן גְּלאָפֶן אִין שְׁטאָט צוּ רַיידֶן לָשׁוֹן הָרָע׃ (ח) והנה זַיי טוּעֶן רַיידֶן לָשׁוֹן הָרָע מִיט זַיי עֶר מוּיל נַלַיידִיךְ וויא שְׁווֶערְדֶן זַיינֶן זַיי עֶרְע עֶרְע בְּעַצֶן וָואס טְרַאכְטֶן וְעֶר הֶערְט וָואס מִיר זָאגֶן׃ (ט) ואתה אָבֶּר דוּ נאַט טוּסְט שְׁפּעֶטֶן אוֹיף זַיי טוּסְט שְׁפּעֶטֶן אוֹיס אֵלָּע פְּעָלֶקֶער וָואס טְרַאכְטֶן בָּייז: (י) עזי מַחֲמַת דָּס שְׁטַארְקֵייט פּוּן שָׁאוּל וָואס אִיךְ נאָר אוֹיף דַיין הִילְף וַיילֶ נָאס אִיז מַיין שְׁטאַרְקֶר: (יא) אלהי דֶר נאַט וָואס טוּט מִיר חֶסֶד וָאל עֶר פְּעִדְערֶן מַיין הִילְף. נאַט זָאל מִיךְ מַאכֶן זְעהֶן אֲנֶקְדָה אִין מַיינֶע לִוּעֶרְס: (יב) אל דוּ זָאלְסְט זַיי נִיט טַיינֶן. מַיין פָאלְק זָאל נִיט פַּר גֶעסֶן וָואס אַשׁוּיטֶר וֶעֶרְט פַּר גֶעסֶן פַּר וָואנְדֶל זַיי מִיט דַיין גְּרוֹיס כֹּחַ אוּנ שְׁטִירְצֶן זַיי דוּ נאַט אוּנְזֶר בְּשִׁיצֶר: (יג) חטאת פּוּן וֶועגֶן דִי עֲבֵרוֹת וָואס זַיי טוּעֶן מִיט זַיי עֶר מוּיל וָואס זַיי וויא רַיידֶן מִיט זַיי עֶרְע לְעִפְצֶן זַיי זָאלֶן וִוערֶן בְּצַוואוּנגֶן פּוּן זַיי עֶר נַאוָה אוּנ פּוּן וֶועגֶן דִי קְלָלוֹת אוּנ וִוערֶן דָאס אִפְּצֶרוּנְג: וָואס אוֹיךְ זַיי וָועט קוּמֶן וֶועלֶן זַיי דָר צַייכֶן אֵיינֶר דָעם אַנְדֶערֶן: (יד) כלה פָּאר לָעֶנְד דַיי רְשָׁעִים מִיט צָארֶן פַּר לָעֶנְד זַיי וויא זָאלֶן שׁוֹין מֶר נִיט זַיין אוּנ זָאלֶן וויסֶן זַיין אַז נָאס אִיז אַיין גִּיוֶועלְטִיגֶער פּוּן יַעֲקֹב בִּיז אִין עֶק וֶועלְט וָועט מְשׁוֹל עֶס וויסֶן אַייבִּיג: (טו) וישובו זַיי וֶועלֶן זִיךְ אוּמְקֶערֶן בַּיי דָר נאַכְט צוּ הוּיז וֶועלֶן בְּרוּמֶן וויא דִיא הִינְט נָאךְ דָעם אַז זַיי וֶועלֶן אֲרוּם רַיינֶגְלֶן דִיא שְׁמָאט צוּ בְּעַטֶן בְּרוּיט: (טז) והמה זַיי וֶועלֶן זַיין פַּאר וָואנְדְלְט צוּ גִיפִּינֶן עֶסֶן אַז זַיי וֶועלֶן אָבֶּער נִיט וָואס זַיין נִיעלֶן זַיי מוּרְמְלֶן: (יז) ואני אַז אִיךְ וֶועל נִיכְאפֶּן וִוערֶן וֶועל אִיךְ זִינְגֶן פּוּן דַיין כַּאכְט אוּנ אִיךְ וֶועל לוּיבֶּן אִין דָער פְרִיא דַיין גְּנַאד דָעֶן דוּא בִּיסְט גְּיוֶוען אַשְׁטַארְקֶער צוּ מִיר אוּנ

אין

דָּעַם מִמְּזֶר הָאט דִּיך גִיהָאפְּט בֵּיצַת עֲד אִיז נֶיצָאנגען מִלְחָמָה הָאלְטֶען מִיט אֲצַם נַהֲרַיִם:

יום יא ס א לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁן עֵדוּת מִכְתָּם לְדָוִד
לְלַמֵּד: ב בְּהַצּוֹתוֹ אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם וְאֶת
אֲרַם צוֹבָה וַיָּשָׁב יוֹאָב וַיַּךְ אֶת אֱדוֹם בְּגֵיא מֶלַח
שְׁנֵים עָשָׂר אָלֶף: ג אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ פָרַצְתָּנוּ אָנַפְתָּ
תָּשׁוֹבֵב לָנוּ: ד הִרְעַשְׁתָּה אֶרֶץ פִּצַּמְתָּהּ רְפָה
שִׁבְרֶיהָ כִּי מָטָה: ה הָרְאִיתָ עַמְּךָ קָשָׁה הִשְׁקִיתָנוּ
יַיִן תַּרְעֵלָה: ו נָתַתָּה לִירֵאֶיךָ נֵס לְהִתְנוֹסֵס מִפְּנֵי
קֶשֶׁט סֶלָה: ז לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ
וַעֲנֵנִי: ח אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ אֶעְלֹזָה אֲחַלְקָה
שְׁכֶם וְעֵמֶק סֻכּוֹת אֲמַדֵּד: ט לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה
וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי: י מוֹאָב
סִיר רַחְצִי עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי עָלַי פְּלֶשֶׁת
הִתְרוֹעָעִי: יא מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר מִי נָחָנִי עַד

אַיין אַנְטְרִינְעָר אִין דֶּעם טָאג אַז עָם אִיז מִיר אַיינְגֶ גִיוָוֹרְן: (יח) עוד הוּא בִּיסְט מַיין שְׁטַארְקֶר הִרּוֹם טוּא אִיךְ זִינְגֶען צוּ דִיר וָואהרוּם נָאט אִיז מַיין שְׁטַאהְקֶער רָעֹר נָאט וָואהּ טוּט מִיר שְׁטָענְדִיג חֶסֶד:

ס (א) למנצח.אוּיף דָעם כְּלִי זְמָר וויא אַנִישְׁטַאלְט פוּן אַרוּיז צוּ לֶעֶרְנֶן שֶׁכֶל דִי לַייט:
(ב) כהצותו אִין זַיין טָאן מִלְחָמָה הָאלְטֶן מִיט אֲרַם נַהֲרַיִם אוּנ אֲרַם צוֹבָה הָאט זִיךְ יוֹאָב אוּמְגֶעקֶעהְרְט אוּנ הָאט גִישְׁלָאגֶן אֱדוֹם אִין אֲרְט גַיא מֶלַח צְוועלְף טוּיזִינְט מֶענְשֶׁען: (ג) אלהים דִי נָאט הָאסְט אוּנְז פַאר לָאזְן דוּא הָאסְט אוּנְז אוּיךְ גֶיבְּראכְט הָאסְט גֶיצֶערְנְט אוּיךְ אוּנְז בְּעִם אִיךְ דִיךְ זָאלְסְט אוּנְז גְעבֶּן אַרוּאוּנְג: (ד) הרעשתה הָאסְט גֶימַאכְט שְׁטוּרְמֶען אוּנְטֶער לַאנְד הָאסְט יְא צוּ שְׁפָאלְטֶן הַיילְ אִיר בְּרֶאךְ וָואהרוּם זִיא הָאט גֶיוָואנְקְט: (ה) הראית הָאסְט גִיווִיזְן דַיין פָאלְק הָארְטֶע זָאכְן הָאסְט גֶינְעבְּן אוּנְז טְרִינְקֶען גִיפְּטִיגֶע וַיין.אָבְער הַיינְט. (ו) נתתה הָאסְט אוּנְז גֶינְעבְּן צוּ דַיינֶע פְּארְכְטִיגֶע אַיין עֶרְהַייבּוּנְג אוּיךְ דֶער וָועלְט עַם זָאל וָואר וָועֶרְן דַיין הַבְטָחָה אוּיךְ אַייבִּיג: (ז) למען פוּן וָועגֶן דַיינֶע גִילִיבְּטֶע זָאלְן גֶירֶעטְעט וָועֶרְן זָאלְסְט מִיר הֶעלְפֶן מִיט דַיין רֶעכְטֶע הָאנְד אוּנ זָאלְסְט מִיר עֲנְטְפֶערְן: (ח) אלהים נָאט הָאט גִירֶעט מִיט זַיין הַיילִיקְייט דוּרְךְ זַיינֶע נְבִיאִים אִיךְ וָועל מִיךְ פְּרֶיעֶן מִיט מַיין מְלוּכָה אִיךְ וָועל צוּ טַיילֶן אִיךְ וָועל זַיי מְעַסְטֶן עֶמֶק סֻכּוֹת: (ט) לי צוּ מִיר אִיז גִלְעָד אוּנ צוּ מִיר אִיז מְנַשֶּׁה מַיין שְׁטֶארְקֶר אִיךְ הָאב צוּ שָׁאפֶן אִיבֶּר זַיי אוּנ אֶפְרַיִם אִיז אַשְׁטַארְקַייט צוּ מַיין קָאפּ אוּנ יְהוּדָה אוּנְטֶערְשְׁטֶענִיג אוּנְטֶר מִיר: (י) מואב מוֹאָב אִיז צוּ מִיר וִוי אַוַואש פָאס אוּיף אֱדוֹם וָואהְרְ אִיךְ מַיין שֶׁלְאם צוּ פַּר שְׁלִיסְן זַייא. פוּן מַיינֶע וָועגֶן הָאסְט

אֱדֹם: יב הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא תֵצֵא
אֱלֹהִים בְּצִבְאוֹתֵינוּ: יג הָבָה לָּנוּ עֶזְרַת מִצָּר
וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם: יד בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל
וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ:

דְּיא תְּפִלָּה דָּאם דַּיִּר נִיאִכְט אַז אֵר אַנְטְוַאפְּטֶן נִיוּאִירְן פּוּן שָׁאוּל דְּמֶלֶךְ:

סא א לַמְנַצֵּחַ עַל נְגִינַת לְדָוִד: ב שִׁמְעָה אֱלֹהִים
רִנָּתִי הַקְשִׁיבָה תְּפִלָּתִי: ג מִקְצֵה הָאָרֶץ אֵלֶיךָ
אֶקְרָא בַּעֲטֹף לִבִּי בְּצוּר יָרוּם מִמֶּנִּי תַנְחֵנִי: ד כִּי
הָיִיתָ מַחְסֶה לִי מִגְדַּל עֹז מִפְּנֵי אוֹיֵב: ה אָגוּרָה
בְאָהֳלְךָ עוֹלָמִים אֶחֱסֶה בְסֵתֶר כְּנָפֶיךָ סֶלָה: ו כִּי
אַתָּה אֱלֹהִים שָׁמַעְתָּ לִנְדָרָי נָתַתָּ יְרֻשַׁת יִרְאֵי
שְׁמֶךָ: ז יָמִים עַל יְמֵי מֶלֶךְ תּוֹסִיף שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ דֹר
וָדֹר: ח יֵשֵׁב עוֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד וֶאֱמֶת מַן
יְנַצְּרֵהוּ: ט כֵּן אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ לָעַד לְשַׁלֵּמִי נְדָרַי
יוֹם יוֹם:

דְּיא פְּלִשְׁתִּים גִּיטָּאן שַׁאלֶן: (יא) ב וָועֶר הָאט מִיךְ גִיבְּראכְט צוּ דִי פֶּעסְטֶע שְׁטָעט
אִיךְ זָאל זַיִיא אֵין נָעמָען וָועֶר הָאט מִיךְ דָען נִיפִירְט צוּ אֱדוֹם: (יב) הלא פֶּר וָואר דוּ
נָאט וָואס הָאסְטוּ אוּנְז פַאר לָאזִין אוּנ בִּיסְט נִיט גִיגַאנְגֶען אִין אוּנְזֶער חַיל: (יג) הבה
גִיב צוּ אוּנְז הִילְף קֶעגֶן שׂוֹנְא אֶבְּער דִי הִילְף פּוּן אֱמֶעְשֶׁין אִיז פַאלְש: (יד) באלהים
מִיט נָאטְס הִילְף וִועלֶן מִיר טָאן גְבוּרוֹת אוּנ עֶר וִועט טְרֶעטֶן אוּנְזֶערֶע בַּלַיידִיגֶר:
סא (א) למנצח וגו': (ב) שמעה הֶער צוּ נָאט מַיין נַזאנְג פַּר נָעם מַיין תְּפִלָּה: (ג) מקצה פּוּן
עֶק וָועלְט וַויט פּוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מוּ אִיךְ רוּפֶן צוּ דִיר אַז מַיין הַאֶרְץ אִיז גֶעוּועֶן
גִיוּוִיקִילְט אֶן צָרוֹת צִוִישֶׁן שְׂאוֶארְקֶרֶץ אוּנ הֶעכֶרֶע פּוּן מִיר הָאסְטוּ מִיךְ גֶעטָאן פִירֶין
אִיךְ זָאל זַיִיא אֵין גֶעמָעכְן: (ד) כי בִּיסְט גִיוֶעזֶן אַיין שִׁיצוּנְג צוּ מִיר אַיין שְׁטַארְקֶער
טוּרְעם פַּאר מַיין פַיינְד: (ה) אגורה אִיךְ זָאל וואוינֶען אִין דַיין גִיצֶעלְט אַיְיבִּיג אִיךְ
זָאל זַיין בַּאשִׁיצְט אִין פַּר בַּארְגִינְגֶעס פּוּן דַיינֶע פְלִיגֶעל אַיְיבִּיג: (ו) כי וָואורום דוּ נָאט
פְלֶעגְסְט צוּ הֶערֶן צוּ מַיינֶע גֶבֶּרִים הָאסְטְ גִיגֶעבֶּן זַיינֶע לֶעגֶער אֲרוּשָׁה צוּ דִיא
וָואס פַּארְכְטֶן זִיךְ פַּר דַיין נָאמֶן: (ז) ימים טָעג פּוּן מֶלֶךְ זָאלְסְטוּ מֶערֶן
זַיינֶע יָארֶן זָאלֶן זַיין אוּ זַייא פַּר צַייטִינֶע דוֹרוֹת פְלֶעגֶן לֶעבֶּן: (ח) ישב עֶר זָאל אַייבִּיג
זִיצֶן פַּאר נָאט דָאס מַיינְט מִיט אִין בהמק. חֶסֶד פּוּן נָאט אוּנ זַיין וָואהְרַהַיִיט זָאל זַיין
אֶן גִיבְּרַיִיט צוּ הִיטֶן אִים: (ט) אזי וֶועל אִיךְ זִינְגֶען אוּנ לוֹיבֶּן דַיין נָאמֶן אַיְיבִּיג
דָאם אִיךְ זָאל בַּאצָאלֶן מַיינֶע גֶבֶּרִים אֶלֶע טָאג:

לַמְנַצֵּחַ

ויא תְּהִלָּה דָּוִד הֱיוֹת נִיאוּף קַיִּנְן וַיִּתֵּץ שׁוֹנְאִים׃

סב א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב אַךְ אֶל
אֱלֹהִים דּוֹמִיָּה נַפְשִׁי מִמֶּנּוּ יְשׁוּעָתִי׃ ג אַךְ הוּא
צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט רַבָּה׃ ד עַד אָנָה
תְּהוֹתְתוּ עַל אִישׁ תְּרָצְּחוּ כֻלְּכֶם כְּקִיר נָטוּי גָּדֵר
הֲדֻחוּיָה׃ ה אַךְ מִשְּׂאֵתוֹ יָעֲצוּ לְהַדִּיחַ יִרְצוּ כָזָב
בְּפִיו יְבָרֵכוּ וּבְקִרְבָּם יְקַלְלוּ סֶלָה׃ ו אַךְ לֵאלֹהִים
דּוֹמִי נַפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְוָתִי׃ ז אַךְ הוּא צוּרִי
וְיִשׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט׃ ח עַל אֱלֹהִים יִשְׁעִי
וְכִבוֹדִי צוּר עֻזִּי מַחְסִי בֵּאלֹהִים׃ ט בִּטְחוּ בוֹ בְכָל
עֵת עָם שִׁפְכוּ לְפָנָיו לִבַּבְכֶם אֱלֹהִים מַחֲסֶה לָנוּ
סֶלָה׃ י אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם
לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד׃ יא אַל תִּבְטְחוּ בְעֹשֶׁק
וּבְגָזֵל אַל תֶּהְבָּלוּ חַיִל כִּי יָנוּב אַל תָּשִׁיתוּ לֵב׃
יב אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי כִּי עֹז

סב (א) למנצח תהי׳: (ב) יר נאר צו נאט טוט האפן מין ליב פון אים איז שטענדיג מיין היל׳ך: (ג) יד נאר ער איז מיין פעלן אוג מיין היל׳ך ער איז מיין שטארק׳ר איך ווע׳ל ניט פיל אוים גיגליבטם ווערן: (ד) טו ביז ווייא לאנג ווע׳ט איר טראכטין ברעכענוש אויף אימליכן מענטשין איר זיים אלע מערדער אזו ווייא אנוואנט איין גיבויגינע אוג ווייא אצוים וואס פאלט אוג טיים מענטשן: (ה) יח נאר ווייל זייא פארבינן פאר זיין נרויסקיים האבן זייא אין עצה גיהאלטן צו פר שטויקן אים זייא ווילן נאנן אילינג איטלילכער באזונדער מיט זיין מויל טוען זייא בענטשין אבער אין הארצן טוען זייא מיך שילטן שטענדיג: (ו) יז נאר צו נאט טוט האפין מיין לייב ווארום שטענדיג קומט מיין האפונג פון אים: (ז) יח נאר ער איז מיין באשיצפר אוג מיין העלפר. ווייל ער איז מיין שטארקר דרום ווע׳ל איך ניט ווערן אוים גיגליבטם: (ח) יט אויך נאט איז מיין היל׳ך אוג מיין כבוד ווייל ער שטארקט מיך שטענדיג דרום טיא איך בשיצן אין נאט: (ט) כ האט אבטחון אין אים אלע ציטין איר פאלק ישראל פר גיסט פר נאט איערע הערצר טיט איין ניבעט ווארום נאט איז צו אונז תמיד אבאשיצער: (י) כא נייערט עם איז נישט דער בטחון אויך מענטשין פאלש דער בטחון אויך רייסט ווען מען זאל זי ווענין אין שאלן זיינען זייא אלע נישט: (יא) כב איר זאלט קיין בטחון האבין אויך רויבונג אוג אויך גזל זיים ניט פאר נארט. עשירות בין גזל ווען איר זעהט עם טוט שפראצין זאלט איר ניט טאן

אייע־

לֵאלֹהִים: ג וְלָךְ אֲדֹנָי חָסֶד כִּי אַתָּה תְּשַׁלֵּם
לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ:

אין דָּבָר מְסֻמָּר אֵין דִּיא תְּהִלָּה נָאוֶה דָּוִד הָאִם נָעִמָן בְּשִׁבְעַת עָר אֵין אַבְּיאַפְּאן צָאר שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ:

סג א מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה:
ב אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי
כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם: ג כֵּן
בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִךָ לִרְאוֹת עֻזֶּךָ וּכְבוֹדֶךָ: ד כִּי טוֹב
חַסְדְּךָ מֵחַיִּים שְׂפָתַי יְשַׁבְּחוּנָךְ: ה כֵּן אֲבָרֶכְךָ
בְּחַיָּי בְּשִׁמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי: ו כְּמוֹ חֵלֶב וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע
נַפְשִׁי וְשִׂפְתֵי רְנָנוֹת יְהַלֵּל פִּי: ז אִם זְכַרְתִּיךָ עַל
יְצוּעָי בְּאַשְׁמֻרוֹת אֶהְגֶּה בָּךְ: ח כִּי הָיִיתָ עֶזְרָתָה
לִּי וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֲרַנֵּן: ט דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ בִּי
תָמְכָה יְמִינֶךָ: י וְהֵמָּה לְשׁוֹאָה יְבַקְשׁוּ נַפְשׁ יָבֹאוּ
בְּתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ: יא יַגִּירֻהוּ עַל יְדֵי חָרֶב מָנָת

אַיְיעֶר הָאַרְץ דְּרוּיקְ: (כ) אחז אֵיין זַאךְ הָאט נָאט גִירעט צוּוויא זָאכֶן הָאב אִיךְ מִיךְ אֲפּ גִילעְרִינְגט. אֵיינְס אִיז אַז דָאם שְׁטַארְקְסְטֶ אִיז צוּ נָאט עֶר גִינוּעלְטִיגְט אוּיף אַלֶע. אוּנ דָאם אַנְדֶערֶע. (יג) יוד אַז דוּ מִיכְט חָסָד מִיט מֶענְמְשֶׁן. פּוּן וָואנֶען הָאב אִיךְ דָאם גִילעְרִינְגט וָוארוּם דוּא הָאסְט גִירעט אַז דוּא בַּאצָאלְסְט אִיטְלִיכֶען מֶענְמְשֶׁן נָאךְ זַיינֶע מַעֲשִׂים נָאךְ:

סג (א) מזמור. וָוען דָוִד וָואר אִין מִדְבַּר פּוּן יְהוּדָה בְּהַאלְטֶן: (ב) אלהים דוּ בִּיסְט מַיין נָאט דְרוּם טוּא אִיךְ דִיךְ אֶן בֶּעטֶן עֶם אִיז דֶארְשְׁטִיג אוּנ גִילוּסְטִיג צוּ דִיר מַיין נֶשָׁמָה עֶם טוּט גִילוּסְטֶן צוּ דִיר מַיין לֵיב וְוִיא אֵיינֶער וָואס גַיים אִין אֵיין וויסְט לַאנְד אוּנ אִיז מִיד אוּנ הָאט נִיט קֵיין וָואסֶער: (ג) ג אָזוֹ גִילוּסְט אִיךְ אַז אִיךְ זָאל דִיךְ זֶעהֶן אוּיף דֶעם הֵיילִיג אֶרְט אֶן צוּ זֶעהֶן דַיין חָסֶד וּם דוּ הָאסְט מִיר גֶענֶעבֶּן לֶעבֶּן אִיז נָאר אַז מַיינֶע לִעפְּצֶן זָאלֶן דִיךְ לוֹיבֶּן: (ה) כי וָוארוּם דַיין חָסֶד אִיז בֶּעסֶר וִוי דִי הָאסְט מִיר נֶגעבֶּן לֶעבֶּן אִיז נָאר אַז מַיינֶע לֶעפְּצֶן זָאלֶן דִיךְ לוֹיבֶּן: (ה) ן וְוֶעל אִיךְ אַזוֹ טָאן אִיךְ וְוֶעל דִיךְ לוֹיבֶּן כָּל יְמֵי אִיךְ לֶעבּ אַז אִיךְ וְוֶעל דִי מָאנֶן דַיין נָאמֶן וְוֶעל אִיךְ אוּיף הַיְיבֶּן מַיינֶע הֶענְט: (ו) כמי וִוי אֶמֶעְנְשׁ וְוֶערְט יַאס פּוּן נוּטָע אוּנ פֶעטָע זָאכִין אַז וְוֶערְט מַיין לֵיב זָאט אוּנ מִיט גְיוַאנְג מוּט מַיין מוּיל לוֹיבֶּן נָאט: (ז) אם פַּר וָואר אִיךְ טוּא דִיךְ גִידֶיינֶקֶן אַז אִיךְ לִיג אוּיף מַיין בֶּעט אִין דִי מַיילֶן פּוּן נָאכְט טוּא אִיךְ מֶראכְטֶן אִין דִיר: (ח) כי וָוייל דוּ בִּיסְט גִיוֶען אֲהֶעלְפֶער צוּ מִיר אוּנ וַיילֶ אִיךְ בַּאשַׁיֶין מִיךְ אִין שָׁאטִין פּוּן דַיינֶע פְלִיגֶען טוּא אִיךְ זִינגֶען צוּ דִיר: (ט) דבקה וַיילֶ מַיין לֵיב אִיז בֶּהֶעפְּט צוּ גַיין נָאךְ דִיר דָרוּם אִיז אִין מִיר אֶן גִילעְגֶט דַיין רֶעכְטֶע הָאנְט: (י) והמה אוּנ זַיי. צוּ פַּר וִוִיכְטֶן אוּנ צוּ טַיינְט טוּעֶן

יא

שָׁעָלַיִם יְהוּ׃ יב וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים יִתְהַלֵּל
כָּל הַנִּשְׁבָּע בּוֹ כִּי יִסָּכֵר פִּי דוֹבְרֵי שָׁקֶר׃

דריא הַכְּתוּבִים הַלָּלוּ דָּוִד מִסְתִּיר וְנֹאמַר שִׁיר אוֹיְבֵי וְיוֹאָבֵד שֵׁר גִּיזוֹארְקֶן אֵין לַיְיבִּין נָרוּחַ׃

סד א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב שְׁמַע אֱלֹהִים קוֹלִי
בְּשִׂיחִי מִפַּחַד אוֹיֵב תִּצֹּר חַיָּי׃ ג תַּסְתִּירֵנִי מִסּוֹד
מְרֵעִים מֵרִגְשַׁת פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ ד אֲשֶׁר שָׁנְנוּ כַחֶרֶב
לְשׁוֹנָם דָּרְכוּ חִצָּם דָּבָר מָר׃ ה לִירוֹת בַּמִּסְתָּרִים
תָּם פִּתְאֹם יֹרֵהוּ וְלֹא יִירָאוּ׃ ו יְחַזְּקוּ לָמוֹ דָּבָר רָע
יְסַפְּרוּ לִטְמוֹן מוֹקְשִׁים אָמְרוּ מִי יִרְאֶה לָמוֹ׃
ז יַחְפְּשׂוּ עוֹלוֹת תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ וְקֶרֶב אִישׁ וְלֵב
עָמֹק׃ ח וַיֹּרֵם אֱלֹהִים חֵץ פִּתְאֹם הָיוּ מַכּוֹתָם׃
ט וַיַּכְשִׁילֻהוּ עָלֵימוֹ לְשׁוֹנָם יִתְנוֹדְדוּ כָּל רֹאֵה בָם׃
י וַיִּירְאוּ כָּל אָדָם וַיַּגִּידוּ פֹּעַל אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂהוּ

זַייא בִּיגָעהן מַיין לַייב דְּרוּם זָאלֶן זַיי קוּמֶן אין דָּער אִינְגֶעהַיְיגְשָׁטֶע עֶרד׃ (א) יגידהו מָען זָאל פֿר גִיכְן זַייעֶר בְּלוּט דוּרְךְ אַשְׁוָועֶרֶד אַגָאב צוּ פּוּקְטֶן אוּנ חַיוֹת רָעזֶת זָאלֶן זַייא
זַיין׃ (ב) והמה אוּנ אִיךְ דָוִד הַמֶּלֶךְ וְועל זִיךְ פְֿרַייעֶן מִיט נָאמֶ עֶר וְועט זִיךְ רִיכְטֶן
אִיטְלִיכֶער נָאמֶ שְׁוועֶרְט בַּייא נָאמֶ אוּנ גְלוֹיבִּט אִין אִים דֶען עֶס וְועט פַֿאר שָׁמָאפְּט
וְוערִין דָאמ מוּיל פּוּן דִיא וְואס רַיידִין לִיגֶענס׃

סד (א) למנצח.דֶעם מִזְמוֹר הָאמ דָוִד הַמֶּלֶךְ גִיזַאגְט וְועֶנֶן דָנִיאל וָואס מֶען אִים
גִיזוֹארְפֶן אִין לַייבֶּן נְרוּב׃ (ב) שמע הֶער צוּ נָאמ מַיין קוֹל אִין מַיין תָאן דֶר צַיילִין
מַייגֶע צָרוֹת. פּוּן פַֿארְכְט פּוּן מַיין פַייגֶ וְאלְטְמוּ הִימֶן מַיין לֶעבֶּן׃ (ג) תסתירני וְאלְטְמ
מִיךְ פַֿארְבָּארְגִין פּוּן דָאס פּוּן רְשָׁעִים. פּוּן דֶעם צוזַאמֶן קוּמֶן פּוּן דִי וָואס טוּעֶן אוּם
רָעכְט׃ (ד) אשר וָואס זַייא הָאבֶּן גִישָׁארְפְּט וויא אַשְׁוועֶרְט זַייעֶר צוּנג צוּ רַיידִין אוּיךְ
מִיר פַֿאר דֶרֶיְישׁ הַמֶּלֶךְ זַייא הָאבֶּן גִיכְרַאכְטִין דֶעם בּוּיגִן פּוּן זַייעֶר פַייל מִיט בִּיטֶערֶע
וָועְרְטֶער׃ (ה) ליורהו צוּ שִׁיסִין אִין פַֿארְבָּארְגֶענִיס דֶעם פְֿרוּמֶען. פְֿלוֹצְלוֹנְג הָאבֶּן זַייא
גִיזַאגְט זַייעֶר פַייל אִינ הָאבֶּן קֵיין מוֹרָא גִיט פֿר נָאמ׃ (ו) יחזקו זַייא הָאבֶּן צְווִישִׁין
זִיךְ גִישְׁמַארְקְט דִי שְׁלֶעכְטֶע עֲצָה זַייא הָאבֶּן אַייגֶער דֶעם אַנְדֶערֶן דֶער צַיילְט אַז
מֶען נָאכ פֿר בָּארְגֶן שְׁמֶרְוִיכְלוּנְג זַיי הָאבֶּן גֶאנְט וֶער עֶרְהט זַייעֶר מַחֲשָׁבָה׃ (ז) יחפשו
זַיי הָאבֶּן גִיוּוכְט בְּדֶבּוּלִים אוּיךְ דָנִיאל אוּנ אַז עֶס הָאמ זִיךְ אוּיס גִילָאזְט דָאס זוּכֶן
אוּנ הָאבֶּן גִיפּוּנֶן אַיין עֲצָה הָאמ אִיטְלִיכֶער דָם גִיהָאלְטֶן אִין זִיךְ טִיף אִין דַארְצֶן אֲפֶּר
דֶר כּוֹךְ אִיז גֶיגוֹגֶן. (ח) וירום נָאמ הָאמ אוּיךְ זַיי גִיזוֹארְפֶן אֲפֶּיל פְֿלִיצְלוּנְג אִיז גִיקוּמֶן
זַייעֶר שֶׁלַאק׃ (ט) וישכילו וו זַייעֶר צוּנג הָאמ אוּיךְ זַייא גִיבְרַאכְט אַשְׁטְרוִיכְלוּנְג.דֶעֶר
וָואס הָאמ גִיזֶעהֶן זַייעֶר מַפָּלָה הָאמ גִיטָאן שְׁאקֶען מִיט דֶעם קָאפּ׃ (י) ויראו פּוּן דֶר
מַעֲשֶׂה אֶן הָאמ אִיטְלִיכֶע־ מוֹרָא צוּ מָאן אַז אוּנ טוּעֶן דֶער צַיילִין דִי וָועְרְק פּוּן נָאמ

הִשְׁבִּילוּ׃ יא יִשְׂמַח צַדִּיק בַּיְיָ וְחָסָה בּוֹ וְיִתְהַלְלוּ
כָּל יִשְׁרֵי לֵב׃

דיא מְזמורים סה׳ם ס׳ז זיינען נישטאָנ נישט אויף דער צייט פון דער נאוּלה׃

סה א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד שִׁיר׃ ב לְךָ דְמִיָּה תְהִלָּה
אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וּלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר׃ ג שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה
עָדֶיךָ כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ׃ ד דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי
פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם׃ ה אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב
יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְטוּב בֵּיתֶךָ קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ׃
ו נוֹרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ מִבְטָח כָּל
קַצְוֵי אֶרֶץ וְיָם רְחֹקִים׃ ז מֵכִין הָרִים בְּכֹחוֹ נֶאְזָר
בִּגְבוּרָה׃ ח מַשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן גַּלֵּיהֶם וְהֹמִן
לְאֻמִּים׃ ט וַיִּרְאוּ יֹשְׁבֵי קְצָוֹת מֵאוֹתֹתֶיךָ מוֹצָאֵי
בֹקֶר וָעֶרֶב תַּרְנִין׃ י פָּקַדְתָּ הָאָרֶץ וַתְּשֹׁקְקֶהָ רַבַּת
תַּעְשִׁרֶנָּה פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם תָּכִין דְּגָנָם כִּי

אוּג וָועלן פֿאר שִׁמְעוֹנִים דיא מַעֲשִׂים פון נָאט׃ (א) ישמח דער צַדִּיק פְּרַייט זִיךְ מִיט דיר הילף פון נָאט דרום בַּאשִׁיצט ער זִיךְ שטענדיג אין אים אוּג זַייא טוען זִיךְ בַּארימֶען אַלע רעכטפֿאַרטיגע הערצער׃

סה (א) למנצח הכ׳ : (ב) לך צו דיר איז שְׁווייגן אלויב דוּא נָאט וָואס אין ציון
אוּג צו דיר וָועט בַּצָאלט אַלע נְדָרִים וָואס דו הָעלפֿסט זַיי : (ג) שומע וַויל דוּ
הערסט צו גִיבְּעט דרום קומט אִיסלִיכער צו דיר בְּעשען : (ד) דברי וָוען אויך מַיינע עֲבֵרות
קאָנֶן זִיך נישטאַרקֶן בְּעט אויך פָּארט אז דוּ אֶיבּסט מוחל זיין די עֲבֵרות וָועגן דיין
חֶסֶד : (ה) אשרי וואוֹל דעם פֿאלק וָואס דוּא האָסט אויס דערוויילט אוּג האָסט אים
נָמאכט גִנָעדִיגן אז ער זאל רוּען אין דיין הויז מיר וָועלן זיין גִיזעט מיט דם גוטֶם פון
בהמ״ק אין דיין הֵיילִיגן הֵיכָל : (ו) נוראות וואונדער מיט נִידערְשטֶיקייט זאלסטו אונז
ענטפֿערן נָאט אונזֶר העלפֿער.בִּיסט איין פֿר וויכערער צו אַלע וָואס זיצן אין עק וועלט
אוּג וַוייטע ימים : (ז) מכין ער בְּרייט אן רָעגן אויף די בֶּערג מיט זיין כֹּח ער איז גִיגורט
מיט גְבוּרה : (ח) משביח ער מאכט נידערִיג אוּג שָׁטִיל דם בְּרוּמונג פון די יַמִים דָאס
בְּרוּמונג פון זַייערֶע אינדין אוּג מאכט אויך שטיל דם בְּרוּמונג פון פֶעלקער : (ט) ויראו
אוּג זַיי פֿארכטן זיך פֿר דיר וָואס זיצן אין עק וועלט פון דיינֶע צייכֶן דיא דוּ ערן
אוּג בְּלִיצן די אויס נאנג פון דָר זון אוּג לָבָנה פְּריא אוּג אִיבּיגט דם טוּט דער וָועקן
די לַיימ זַיי זאלן זינגן צו דיר : (י) פקדת אז דוּא בִּיסט מַשְׁגִיחַ אויף דער ערד צו מאכן
זַייא אן טְרִינקֶן מאכסטו זַייא רַייך מיט רָעגִן דער מַייך פון נָאט איז פול מיט וָואסער
מיט דעם בְּרַייטסטו׃ אן דָאם קָארן וָואוּרום אַזוֹ איז דיין פִּירונג אז דוּא בְּרַייטסט אן

כֵּן תְּכִינֶהָ׃ יא תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַחֵת גְּדוּדֶהָ בִּרְבִיבִים
תְּמוֹגְגֶנָּה צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ׃ יב עִטַּרְתָּ שְׁנַת טוֹבָתֶךָ
וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן׃ יג יִרְעֲפוּ נְאוֹת מִדְבָּר וְגִיל
גְּבָעוֹת תַּחְגֹּרְנָה׃ יד לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים
יַעַטְפוּ בָר יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ׃
יום יב סו א לַמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר הָרִיעוּ לֵאלֹהִים כָּל
הָאָרֶץ׃ ב זַמְרוּ כְבוֹד שְׁמוֹ שִׂימוּ כָבוֹד
תְּהִלָּתוֹ׃ ג אִמְרוּ לֵאלֹהִים מַה נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ בְּרֹב
עֻזְּךָ יְכַחֲשׁוּ לְךָ אֹיְבֶיךָ׃ ד כָּל הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ
וִיזַמְרוּ לָךְ יְזַמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה׃ ה לְכוּ וּרְאוּ מִפְעֲלוֹת
אֱלֹהִים נוֹרָא עֲלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם׃ ו הָפַךְ יָם
לְיַבָּשָׁה בַּנָּהָר יַעַבְרוּ בְרָגֶל שָׁם נִשְׂמְחָה בוֹ׃
ז מֹשֵׁל בִּגְבוּרָתוֹ עוֹלָם עֵינָיו בַּגּוֹיִם תִּצְפֶּינָה
הַסּוֹרְרִים אַל יָרוּמוּ לָמוֹ סֶלָה׃ ח בָּרְכוּ עַמִּים

די תְּבוּאָה דוּרְךְ פִּיל רֶעגֶן׃ (יא) תלמיה אִירֶע בֵּייטִין מַאךְ זַאט מִיט וַואסֶער בַּארוּהִיג
די לַייטִן. מִיט דִיא טְרָאפִּן פּוּן רֶעגֶן מַאכְסְטוּ פַּייכְט דִיא עֶרְד טוּסְט בֶּענֶטְשֶׁן אִירֶע
שְׁפְּרָאצוּנְג׃ (יב) עטרת הָאסְט גִימַאכְט בַּאקְרַיינֶען מִיט תְּבוּאָה אוּנ פֵּרוֹת דָאס יָאר
וָואס דוּא הָאסְט מַשְׁפִּיעַ גִיוֶוען דַיין גוּטְסְקַייט אוּנ דַיינֶע וָואלְקִין טוּעֶן טְרִיפֶּען
פֶּעטְקַייט דָאס אִיז רֶעגֶן׃ (יג) ירעפו זַייא וֶועלִין טְרִיפֶּין זִיסְקַייט אֲפִילוּ דִיא דַארֶע
עֶרְטֶער אוּנ בֶּערֶג וֶועלִין זַיין אָן גִיגוּרְט מִיט פְּרֵייד׃ (יד) לבשו דִיא שָׁאף וֶועלִין זַיין
גִיקְלֵיידֶט מִיט פְּלֵייש אוּנ שְׁמַאלְץ דִיא טָאלִין וֶועלִין זַיין בַּאקְלֵיידֶעט מִיט תְּבוּאָה
אַלֶּע לַייט וֶועלִין שַׁאלִין מִיט שִׂמְחָה אוּנ וֶועלִין זִינְגֶען׃
סו (א) למנצח. שַׁאלְט צוּ גָאט אַלֶּע וָואס אוֹיף דֶער וֶועלְט׃ (ב) זמרו לוֹיבְט גָאט מִיט
אַכָּבוֹד וָואס אִיז רָאוּי צוּ זַיין נָאמֶען טוּט לוֹיבֶּן גָאט מִיט אַכָּבוֹד וָואס אִיז רָאוּי
צוּ אִים׃ (ג) אמרו זָאגְט צוּ גָאט וִויא זַייעֶר אִיז פָּארְכְטִיג דַיינֶע וֶועֶרְק פּוּן וֶועגֶן דַיין פִּיל
שְׁטַארְקַייט וֶועלִין דַיינֶע פַּיינְט זִיךְ פַאר דִיר לֵייקֶענֶן׃ (ד) כל אַלֶּע זִיצֶר פּוּן דֶר וֶועלְט
וֶועלִין זִיךְ בּוּקֶן צוּ דִיר אוּנ וֶועלִין לוֹיבֶּן צוּ דִיר זַיי וֶועלִין לוֹיבֶּן דַיין נָאמֶען אֵייבִיג׃
(ה) לכו גֵייט אוּנ זֶעהט דִי וֶועֶרְק פּוּן גָאט זַיינֶע וֶועֶרְק זַיינֶן פָּארְכְטִיג אוֹיף אַלֶּע מֶענְשֶׁן׃
(ו) הפך אַז דִיא יוּדִין זַיינֶן אַרוֹיס פּוּן מִצְרַיִם הָאט עֶר פַאר קֶערְט דֶעם יַם עֶר זָאל זַיין
טְרוּקֶן. אִין יְהוֹשֻׁעַס צַייטִין זַיינֶן זַיי גִיגַאנְגֶן מִיט דִי פִּיס אִין דֶעם יַרְדֵּן דָארְטֶן הָאבֶּין
מִיר זִיךְ גִיטָאן פְּרֵייעֶן מִיט זַיין הִילְף׃ (ז) מושל גָאט טוּט גְוֶועלְטִיגֶין מִיט זַיין גְבוּרָד
אוֹיף דֶר וֶועלְט זַיינֶע אוֹיגֶן טוּעֶן לוּגֶין אִין דִיא פֶּעלְקֶר. דִי וָואס הָאבֶּן אָפּ גִיקֶערְט פּוּן
דעם

אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעוּ קוֹל תְּהִלָּתוֹ׃ ט הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ
בַּחַיִּים וְלֹא נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ׃ י כִּי בְחַנְתָּנוּ
אֱלֹהִים צְרַפְתָּנוּ כִּצְרָף כָּסֶף׃ יא הֲבֵאתָנוּ בַמְצוּדָה
שַׂמְתָּ מוּעָקָה בְמָתְנֵינוּ׃ יב הִרְכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ
בָּאנוּ בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם וַתּוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה׃ יג אָבוֹא
בֵיתְךָ בְעוֹלוֹת אֲשַׁלֵּם לְךָ נְדָרָי׃ יד אֲשֶׁר פָּצוּ
שְׂפָתָי וְדִבֶּר פִּי בַּצַּר לִי׃ טו עֹלוֹת מֵחִים אַעֲלֶה לְךָ
עִם קְטֹרֶת אֵילִים אֶעֱשֶׂה בָקָר עִם עַתּוּדִים סֶלָה׃
טז לְכוּ שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה כָּל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה
לְנַפְשִׁי׃ יז אֵלָיו פִּי קָרָאתִי וְרוֹמָם תַּחַת לְשׁוֹנִי׃
יח אָוֶן אִם רָאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע אֲדֹנָי׃ יט אָכֵן
שָׁמַע אֱלֹהִים הִקְשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי׃ כ בָּרוּךְ
אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא הֵסִיר תְּפִלָּתִי וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי׃
סז א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר שִׁיר׃ ב אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ

דֶעם וֶועג וֶועט צו זֵיי מֶער נִיט זַיין קַיין דֶר הוֹיבּוּנג אוֹיף אֵייבִיג׃ (ח) פרכי איר פֶעלְקֶר לוֹיבֶט אוּנְזֶר גָאט אוּנ מַאכְט הֶערִין מִיט אַקוֹל זַיין לוֹיב׃ (ט) השם וָואס עֶר הָאט אוּנְז גִילָאזֶן לֶעבֶן אוּנ הָאט נִיט גִילָאזֶן אוּנְזֶערֶע פִיס זָאלֶן אוֹיס גִיגְלִיטְשֶׁט וֶוערֶן׃ (י) כי דִי צָרוֹת וָואס זַיינֶן גִיקוּמֶן אִיז גִיוֶוען צו פָרוּבֶן אוּנְז דוּ הָאסְט אוּנְז גִילַייטֶערְט וִויא מֶען לַייטֶערְט זִילְבֶּער פוּן פְסוֹלֶת׃ (יא) הבאתנו דוּ הָאסְט אוּנְז גִיבְּרַאכְט אִין גִיפֶענְקֶעְנִיש. הָאסְט גָאךְ גִיטָאן אַפְאַרְשְׁלִיסוּנג אוֹיף אוּנְזֶערֶע לֶענְדֶן׃ (יב) הרכבת הָאסְט גִימַאכְט רַייטֶן אַמֶענְשֶׁן אוֹיף אוּנְזֶערֶע קֶעפְּ מִיר זַיינֶן גִיקוּמֶן אִין פַייעֶר אוּנ אִין וַואסֶער אוּנ הָאסְט אוּנְז אוֹיס גִיצוֹיגֶן צו זֶעטִיקֶייט׃ (יג) אבוא דְרוּם וָועל אִיךְ קוּמֶען אִין דַיין הוֹיז מִיט קָרְבַּן עוֹלוֹת אוּנ וָועל דִיר בַּאצָאלֶין מַיינֶע נְדָרִים׃ (יד) אשר וָואס מַיין מוֹיל הָאט גִירֶעט מְנַדֵּר צו זַיין אַז עֶס אִיז מִיר אֵיינֶג גִיוֶוען׃ (טו) עולות פֶעטֶע עוֹלוֹת וָועל אִיךְ דִיר בְּרֵיינֶגֶן מִיט דֶעמְפוּנג דִי אֲמוּרִים פוּן דִי וִוידֶר אִיךְ וָועל מַקְרִיב זַיין רִינְדֶער מִיט שָׁאף אֵייבִיג׃ (טז) לכו קוּמְט אוּנ הֶערֶט מִיךְ צו אוּנ אִיךְ וָועל אַייךְ אַלֶע גָאטְס פְּארְכְטִיגֶע דֶר צַיילֶן וָואס גָאט הָאט מִיר גִיטָאן נִסִים׃ (יז) אליו צו אִים הָאב אִיךְ גִיטָאן רוּפֶן אוּנ מִיט מַיין צוּנְג הָאב אִיךְ גִיטָאן דֶר צַיילֶן זַיין הוֹיכְקֶייט׃ (יח) אין אוֹיב אִיךְ הָאב אֶפְילוּ גִיטְרַאכְט אַיין עֲבֵרָה צו טָאן הָאט גָאט זִיךְ גִימַאכְט וִויא עֶר הֶערֶט גָאר נִיט׃ (יט) אכן גָאט הָאט רֶעכְט גִיהֶערֶט אוּנ פַר נוּמֶען דָס קוֹל פוּן מַיין תְּפִלָּה׃ (כ) ברוך גִילוֹיבְט אִיז גָאט וָואס עֶר הָאט נִיט אָפְ גִיטָאן מַיין גִיבֶּעט אוּנ זַיין חֶסֶד פוּן מִיר׃

סז (א) למנצח וגו׳ (ב) אלהים גָאט זָאל אוּנְז לַייטֶזֶעלִיגֶין אוּנ בֶּענְטְשֶׁין עֶר זָאל דֶער לייכטן

וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה: ג לָדַעַת בָּאָרֶץ
דַּרְכֶּךָ בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ: ד יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים
יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: ה יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי
תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישׁוֹר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה:
ו יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: ז אֶרֶץ
נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: ח יְבָרְכֵנוּ
אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כֹּל אַפְסֵי אָרֶץ:

דָּבָר מְיֻמָּר אֵין נִיחָם אוֹתָם סַנְחֵרִיב וְהָאִם בְּיַלְאַנְטֶם יְרוּשָׁלַיִם אֵין דָּבָר צַיִּים פִּין חִזְקִיָּה:

סח א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר שִׁיר: ב יָקוּם אֱלֹהִים
יָפוּצוּ אוֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו מִפָּנָיו: ג כְּהִנְדַּף
עָשָׁן תְּנַדֵּף כְּהִמֵּס דוֹנַג מִפְּנֵי אֵשׁ יֹאבְדוּ רְשָׁעִים
מִפְּנֵי אֱלֹהִים: ד וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ יַעֲלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים
וְיָשִׂישׂוּ בְּשִׂמְחָה: ה שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ
לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו: ו אֲבִי
יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ:
ז אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים

לַיְיכְטִין זַיִן פְּרַיילִיךְ פְּנִים צוּא אוּנז אַיְיבִּיג: (ג) לדעת דָּאס עִם נָאכ בַּאווּאוסְט וְוערְן
אוֹיךְ דָּער וָועלְט דַיין פִירוּנג. צְווישֶׁין אַלֶּע פָּעלְקער וָועט בַּאווּאוסְט וְוערְן דַיין הֵילְף:
(ה) יהיד זַייא וְועלְן דִיךְ נָאכְ לוּיבְּן אַלֶּע פָּעלְקער בַּאנַאנְדער: (ה) ישמחו דִיא פָּעלְקער וָועלְן זִיךְ
פְּרֵייעֶן אז זַייא וָועלְן עֶרְהֵן אז דוּא מִשְׁפְּטסְט מִשְׁפָּטֶן דִיא פָּעלְקער מִים דָּעם רֶעכְט אוּנז
אַלֶּע פָּעלְקער פּוּן דָּער וָועלְט טוּסְטוּ פִירְן אַייבִּיג: (ו) יהיד זַיי וָועלְן דִיךְ נָאכְ לוּיבְּן אַלֶּע
פָּעלְקער. צַלֶּע פָּעלְקער בַּאנַאנְדער וִועלְן דִיךְ לוּיבְּן: (ז) ארץ דָּעמְטְמָאל וָועט דִי עֶרד
גָּעבְּן אִיר פְּרוכְט וַויִיל נָאכ וָועט אוּנז בֶּענְטְשֶׁין: (ח) יכ־ברכנו נָאכ וָועט אוּנז בֶּענְטְשֶׁין
אוּנז עִם וְועלְן זִיךְ פִירְכְטִין פַּאר אִים אַלֶּע וַואס זִיצֶן אִין דָּער נַאנְצֶר וָועלְט:
סח (א) למנצח וגו׳: (ב) יקום נָאכ זַאכ אוֹיךְ שְׁטַיין מִשְׁפָּט צוּ טָאן. זַיינֶע פַיינְט זָאלֶן
פָּאר שְׁפְּרַיין וְוערְן. זָאלֶן אֲנְטְלוֹיפְן זַיינֶע פַיינְט פּוּן פַּר אִים: (ג) כהנדף וַויא אַרוֹיךְ
וָוערְט אַוועק גֶיטְשׁוּוינְקְן זָאלְסְטוּ פַּר שְׁוִוינְקְן דִי פַיינְט וַויא עֶס צוּגְיִים וַואקְס פּוּן פַיִיער
זָאלֶן פַּאר לָאכֶן וָועלְן דִי רְשָׁעִים פּוּן פַּאר נָאכ: (ד) וצדיקים אֲבֶּער דִיא צַדִּיקִים וָועלְן
זִיךְ פְּרֵייעֶן פַּר נָאכ אוּנז וָועלְן זִיךְ פְּרֵייעֶן כִּים פְּרֵייד: (ה) שירו זִינְגְט אוֹיךְ נָאכ לוּיבְּן
אוּנז לוּיבְּט זַיין נָאכֶן דָּר הֵייבְּט נָאכ וָאס רֶעכְט אוֹיךְ דָּעם הִימְל עֲרָבוֹת אוֹיךְ נָאכֶן
אִיז יָהּ פְּרֵייט זִיךְ פַּר אִים: (ו) אבי נָאכ אִיז אֲבֶּאטֶער פּוּן יְתוֹמִים אוּנז אַרְמֶבֶּער פּוּן
אַלְמָנוֹת נָאכ אוֹיס זַיין הֵילִיג וואוינְונְג אִיז עֶר מַשְׁגִּיחַ אוֹיךְ דָּר וָועלְט: (ו) אלהים דִי

בַּכּוֹשָׁרוֹת אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה׃ ח אֱלֹהִים
בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ בְּצַעְדְּךָ בִּישִׁימוֹן סֶלָה׃ ט אֶרֶץ
רָעָשָׁה אַף שָׁמַיִם נָטְפוּ מִפְּנֵי אֱלֹהִים זֶה סִינַי מִפְּנֵי
אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ י גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים
נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ׃ יא חַיָּתְךָ יָשְׁבוּ בָהּ
תָּכִין בְּטוֹבָתְךָ לֶעָנִי אֱלֹהִים׃ יב אֲדֹנָי יִתֶּן אֹמֶר
הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא רָב׃ יג מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן
יִדֹּדוּן וּנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל׃ יד אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין
שְׁפַתָּיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ
בִּירַקְרַק חָרוּץ׃ טו בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג
בְּצַלְמוֹן׃ טז הַר אֱלֹהִים הַר בָּשָׁן הַר גַּבְנֻנִים הַר
בָּשָׁן׃ יז לָמָּה תְּרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנֻנִים הָהָר חָמַד
אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ אַף יְיָ יִשְׁכֹּן לָנֶצַח׃ יח רֶכֶב אֱלֹהִים

יודין וואס זיינן גיוועזן אין מצרים פר שפרייט איינציג ווייס אז די גאולה איז גיקומן
האט ער זיי גימאכט זיצן אין אשטוב אין איין זאמלונג ער האט אויס גיצויגן דיא
גיפאנגענע ישראל אין אגוטע צייט אום פסח וואס איז ניט קאלט אונ ניט הייס נאר
די מצרים זיינן גיבליבן ווי אין דר וויסטע׃ (ח) אלהים גאט אין דיין טאן ארויס גיין פר
דיין פאלק ישראל ווייזן דעם וועג אין דיין טרעטן אין דר מדבר׃ (ט) ארץ האט די ערד
גישטורעמט אויך די הימלען האבן גיטריפט שווייס פאר גאט וואס איז אנטפלעקט
גיווארן אויף דעם בארג סיני פר דעם גאט פון ישראל׃ (י) גשם אז זייא זיינן גיקומן
קיין ארץ ישראל האסטו זיי גיגעבן רעגן דיין ארב ארץ ישראל אז זיא איז גיוועזן
דארשטיג צו רעגין האסטו זיא אן גיבריט מיט פיל רעגין׃ (יא) חיתך דיינע איין
גזאמילטע יודין זיינן גיזעסן אין דעם לאנד דו האסט אנגיבריט מחמת דיין גוטקייט
דער ארעמער זאל זיין זאט, דו גאט׃ (יב) ארני גאט וועט היינט אויך בשטעטיגן זיין
ווארט וואס די נביאים האבן גיזאגט אויף ישראל׃ (יג) מלכי אז דם חיל פון גוג וועלן
פר וואגילט ווערן פון ארץ ישראל אונ דיא וואס פון אייביג האבן דארט גיוואוינט
וועלן צווישן זיך טיילן רויב׃ (יד) אם ווען אויך איר זייט ביז יעצט גילעגן ווי אונטערן
אויבן איר וועט אבער לעתיד לבא שיין זיין וויא דיא פליגיל פון אטויב וואס זיינען
באדעקט מיט זילבער אונ אירע פליגיל מיט גרין גאלד׃ (טו) בפרש אז גאט וועט אפ
שיידן די כשדים פון ארץ ישראל אין דעם לאנד וועלן ווייס ווערן וויא שגייא דיא
וואס זיינן גיזעסן אין דער פינסטר׃ (טז) הר דער בארג פון גאט וואס דם בהמיק איז
גישטאנן אויף אים שפייזט מיט זיין זכות ווי דער בארג בשן מיט זיין גראז. דער
קליינער בארג איז גרעסר פון בארג בשן׃ (יז) למה וואס טוט איר שפרינגן איר שרים

פון

רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָּם סִינַי בַּקֹּדֶשׁ׃ יט עָלִיתָ
לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם וְאַף
סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יָהּ אֱלֹהִים׃ כ בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס
לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה׃ כא הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת
וְלֵיהוִה אֲדֹנָי לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת׃ כב אַךְ אֱלֹהִים יִמְחַץ
רֹאשׁ אֹיְבָיו קָדְקֹד שֵׂעָר מִתְהַלֵּךְ בַּאֲשָׁמָיו׃
כג אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצֻלוֹת יָם׃
כד לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ מֵאוֹיְבִים
מִנֵּהוּ׃ כה רָאוּ הֲלִיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים הֲלִיכוֹת אֵלִי
מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ׃ כו קִדְּמוּ שָׁרִים אַחַר נֹגְנִים בְּתוֹךְ
עֲלָמוֹת תּוֹפֵפוֹת׃ כז בְּמַקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים
אֲדֹנָי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל׃ כח שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם
שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם שָׂרֵי זְבֻלוּן שָׂרֵי נַפְתָּלִי׃ כט צִוָּה

פון די כַּשְׂדִים דָר בַּארְג אִיז דָאךְ וָואס נָאט הָאט גִילוּסְט צוּ זִיצִין אוֹיף אִים אוּנ נָאט
וָועט אוֹיף אִים אַייבִיג רוּעֶן׃ (יח) רכב די מַלְאָכִים וָואס זַיינֶן בַּיי נָאטְס מֶרְכָּבָה זַיינֶען
צְוַוייא מָאל צֶעהן טוֹיזִינְט מַלְאָכִים נָאט מִיט דִיא מַלְאָכִים הָאט אַרָאפּ גִינִידֶערְט
אוֹיף דֶעם הֵיילִיגֶן בַּארְג סִינַי׃ (יט) עלית פון דֶעסְט וָועגֶן הָאסְטוּ דִיךְ מֹשֶׁה גִישְׁטַארְקְט
מַקְבֵּל צוּ זַיין די תּוֹרָה אוּנ הָאסְט זִיא גִיפַאנְגֶן פון די מַלְאָכִים אוּנ הָאסְט זִיא גִינוּמֶן
אַמַתָּנָה פַּר מֶענְשֶׁן. וֶועֶן אוֹיךְ זַייא הָאבִּין אָפּ גִיקֶערְט פון נָאטְס וָועג הָאט עֶר זַייא
גִיהַייסֶן בּוֹיעֶן דֶעם מִשְׁכָּן נָאט זָאל דָארְטֶן רוּעֶן׃ (כ) בריך גִילוֹיבְּט אִיז נָאט וָואס אַלֶע
טָאג לָאדֶעט עֶר אוּנְז אָן מִיט גוּטְס עֶר אִיז דֶער גָאט וָואס הֶעלְפְט אוּנְז תָּמִיד׃
(כא) האל נָאט אִיז צוּ אוּנְז אַנָאט צוּ הֶעלְפֶן אוּנְז. צוּ נָאט אִיז פַּר הַאנְדִין פִּיל רֶעטוּנְג
פון טוֹיט׃ (כב) אך נָאט טוּט אָבֶּער וואוּנְדִין דֶעם קָאפּ פון זַיינֶע פַּיינְט דֶעם בַּוַואקְסֶענֶם
קָאפּ דֶער וָואס גֵייט מִיט זַיינֶע עֲבֵרוֹת אוּנ טוּט נִיט תְּשׁוּבָה׃ (כג) אמר נָאט הָאט צוּ
גִיזָאגְט אַז עֶר וֶועט אוּנְז אוּמְקֶערְן צוּ זִיךְ אוּנ וָועט אוּנְז אוּמְקֶערְן פון דֶעם טִיפֶן יַם׃
(כד) לטע דַיינֶע פִּיס וֶועלֶן זַיין אַיין גִישְׁמִירְט אִין דֶעם בְּלוּט פון די כַּשְׂדִים. דֶער צוּנְג
פון דַיינֶע הִינְט. פון דִיא פַּיינְט דָאס וָועט זַיין זַיין שְׁפַּייז׃ (כה) ראו אַז זַיי הָאבִּן גִיזֶעהֶן
דַיין גַאנְג אִין יַם נָאט די גַאנְגֶן פון נָאט מַיין קֶענִיג מִיט זַיין הֵיילִיקֵייט׃ (כו) קדמו הָאבִּן
גִיפֶעדֶערְט די זִינְגֶער נָאךְ דֶעם הָאבִּן זַיי גִישְׁפִּילְט אוֹיף די בְּלֵי זֶמֶר צְוַוישֶׁען די יוּנְג
פְּרוֹיעֶן מִרְיָם אוּנ אִירֶע חֲבֵרְתּוֹת וָואס זַיינֶען אַרוֹיס מִיט פּוֹיקֶן׃ (כז) במקהלות אִין פַּאר
זַאמְלוּנְג הָאבִּן זַיי גִילוֹיבְּט נָאט. נָאט הָאבִּן גִילוֹיבְּט אַלֶע וָואס זַיינֶן אַרוֹיס גִיקוּמֶן
פון יוּדִין׃ (כח) שם דָארְטֶן בִּנְיָמִין דָר יוּנְגְסְטֶר פון די שְׁבָטִים הָאט זוֹכָה גִיוָועֶן עֶס זָאל
אַרוֹיס קוּמֶן פון אִים שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ. די הֶערִין פון יְהוּדָה הָאבִּן אִיבֶּר אַיילְט די אַנְדֶרֶע
שבטים

אֱלֹהֶיךָ עֻזָּה אֱלֹהִים זוּ פָּעַלְתָּ לָּנוּ: ל מֵהֵיכָלְךָ
עַל יְרוּשָׁלַם לְךָ יוֹבִילוּ מְלָכִים שָׁי: לא גְּעַר חַיַּת
קָנֶה עֲדַת אֲבִירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי
כֶסֶף בַּזֵּר עַמִּים קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ: לב יֵאֲתָיוּ חַשְׁמַנִּים
מִנִּי מִצְרַיִם כּוּשׁ תָּרִיץ יָדָיו לֵאלֹהִים: לג מַמְלְכוֹת
הָאָרֶץ שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ אֲדֹנָי סֶלָה: לד לָרֹכֵב
בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז: לה תְּנוּ
עֹז לֵאלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים:
לו נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נֹתֵן עֹז
וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים:

קרי מימר איז ניואמט אויף דיא ציים פון קנעכט:

יום ג׳ סט א לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁנִּים לְדָוִד: ב הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ: ג טָבַעְתִּי
בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם
וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפַתְנִי: ד יָגַעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ
עֵינַי מְיַחֵל לֵאלֹהָי: ה רַבּוּ מִשַּׁעְרוֹת רֹאשִׁי שֹׂנְאַי

שְׁבָטִים: (כה) צוה נָאט הָאט גישאפט דיין שֶׁאַארַקְיים דייַנע שֶׁפַּאַרקיים נָאט הָאסטוּ אוּנז
גיוועזרקט: (ל) מהיכלך פון דיין היכל טוט דיין כְּבוד שייַנען אויף ירושלים צוּ דיר וועלין
מַלְכִים בְּרייַנגען מַתָּנוֹת: (לא) נער נאט וועט אן שרייַען אויף גוּנז דָּאם בייַנע טהיר
מיט זיין שֶׁאַארק כַּאר וַאמלונג וואס באפאלט רוהיגע פעלקער ער לָאזט זיך נָאר
בַּווילינג מיט פיל נעלט אוּנז פַּר שְׁפָּרייט פָּעלקר אינ בַּאנגערט נָאר מלחמה האלטן:
(לב) יצתיו דאמאלם וועלן קומען גרויסע הערן פון מִצְרַיִם מיט אַמַּתָּנה צוּ נָאט מַחֲמַת
שִׁמְחָה. כּוּשׁ וועט מאכן לויפן די הענט מיט אמתנה צוּ נָאט: (לג) משלוה איר מַלָּכִים
פון דָּר וועלט זינגט צוּ נָאט. לויבט נָאט שֶׁטָּענדיג: (לד) לרוכב צוּ נָאט וואס רוּעט אין
די הימלין וואס ער האט פון לאנג בַּשַּׁאפן ער גיט אַשְׁטַארק קול צוּ דער שָׁרעקן דייא
וועלט: (לה) תנו גיט איר דָּם שֶׁאַארַקְיים צוּ נָאט פון וועגען יִשְׂרָאֵל האט ער גימאכט
אן עהרן זיין גרויסקייט אוּנז זיין מאכט איז אין הימעל: (לו) נורא פַּארכט קוּמט
אויף דייא כַּינְטשין פון כְּבוד וואס רוּעט אין בהמ ק ער איז דָּם שֶׁאַארַקְיים פון דייא
יודין ער גיט שטענדיג שֶׁאַארַקְיים צוּ זיין פַּאלק גילויבט איז נָאט:

סט (א) למנצח וגו׳: (ב) הישיעני הַעלֶף מיר נָאט וואורום די וַאסַּער זיינן גיקומן בּיז אין
האלו: (ג) מבוצתי איך בין וואורן דר טרונקן אין דעם טיפן לַיים עם איז ניטא קיין
ארט איך זאל בלייבן שטיין איך בין גיקומן אין דיא טיפע וואסער אוּנ דר שטראם
האט:

הִנָּם עָצְמוּ מַצְמִיתַי אֹיְבַי שֶׁקֶר אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי
אָז אָשִׁיב: ו אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ לְאִוַּלְתִּי וְאַשְׁמוֹתַי
מִמְּךָ לֹא נִכְחָדוּ: ז אַל יֵבֹשׁוּ בִי קֹוֶיךָ אֲדֹנָי יֱהוִֹה
צְבָאוֹת אַל יִכָּלְמוּ בִי מְבַקְשֶׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
ה כִּי עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה כִּסְתָה כְלִמָּה פָנָי: ט מוּזָר
הָיִיתִי לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי: י כִּי קִנְאַת בֵּיתְךָ
אֲכָלָתְנִי וְחֶרְפּוֹת חוֹרְפֶיךָ נָפְלוּ עָלָי: יא וָאֶבְכֶּה
בַצּוֹם נַפְשִׁי וַתְּהִי לַחֲרָפוֹת לִי: יב וָאֶתְּנָה לְבוּשִׁי
שָׂק וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל: יג יָשִׂיחוּ בִי יוֹשְׁבֵי שָׁעַר
וּנְגִינוֹת שׁוֹתֵי שֵׁכָר: יד וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן
אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ: טו הַצִּילֵנִי
מִטִּיט וְאַל אֶטְבָּעָה אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאַי וּמִמַּעֲמַקֵּי
מָיִם: טז אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל תִּבְלָעֵנִי
מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ: יז עֲנֵנִי יְיָ כִּי טוֹב

הָאט מִיךְ פַאר פְלֵייצְט: (ד) ינעתי אִיךְ בִּין וָואָרן מִיד וָואס אִיךְ רוּף דִיךְ שְׁטֶענְדִיג עָס
אִיז וָואָרן טְרוּקֶן מַיין קֶעהְלֶע מַיינֶע אוֹיגֶן זַיינֶן פַר לֶענְד הָאפֶענְדִיג צוּ גָאט: (ה) רבו מֶער
פוּן דִי הָאר פוּן מַיין קָאפּ זַיינֶען מַיינֶע אוּמְזִיסְטֶע פַיינְד. מַיינֶע פַר שְׁנַיידֶער הָאבֶּן
זִיךְ גִישְׁטַארְקְט מַיינֶע פַאלְשֶׁע פַיינְד. וָואס אִיךְ הָאבּ נִיט גִיגַזֶלְתְּ זָאל אִיךְ דָאס אוּם
קֶערֶן: (ו) אלהים גָאט דוּ וַוייסְט דָאךְ וואוֹיל מַיינֶע נַארִישְׁקַייט אוּנ מַיינֶע עֲבֵרוֹת זַיינֶן
פוּן דִיר נִיט פַר מִיטֶן: (ז) אל זָאלֶן נִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערֶן דוּרְךְ מִיר דִי וָואס הָאפֶין צוּ
דִיר גָאט אִיבֶּר אַלֶּע הֶערְשַׁאפְט. זָאלֶן נִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערֶן דוּרְךְ מִיר דִיא וָואס
בַּגֶערֶין דִיךְ גָאט פוּן יִשְׂרָאֵל: (ח) כי דֶען פוּן דַיינְט וֶועגֶין הָאבּ אִיךְ גִילִיטִין שַׁאנְד.
עָס הָאט בַּדֶעקְט שַׁאנְד מַיין פָּנִים: (ט) מוזר פְרֶעמְד בִּין אִיךְ גִיוָואָרן צוּ מַיינֶע בְּרִידֶר
אוּנ פְרֶעמְד צוּ מַיינֶע מוּטֶערְס קִינְדֶר: (י) כי דֶען דָס פֶערְדְרוּס פוּן דַיין בהמ״ק הָאט
מִיךְ פֶערְצֶערְט אוּנ דָס שַׁאנְד פוּן דַיינֶע לֶעסְטֶערֶער פַאלְט אַלְץ אוֹיף מִיר: (יא) ואבכה
אַז אִיךְ וֵויין אִין דֶעם טָאג אַז אִיךְ פַאסְט אִיז דָס צוּ מִיר אַשַׁאנְד גִיוָואָרן: (יב) ואתנה
אוּנ אַז אִיךְ טוּא אָן אַיין זַאק אוֹיף מִיר וֶועגֶן תְּשׁוּבָה בִּין אִיךְ צוּ זַייא גִיוָואָרן אַיין
שְׁפְּרִיכְוָואָרְט: (יג) ישיחו דִי וָואס זִיצִין אִין דִיא גִירִיכְטִין רַיידִין פוּן מִיר אוּנ דִיא וָואס
טְרִינֶקֶן וַויין זִינְגֶן אוּנ שְׁפָּעטֶן אוֹיס מִיר: (יד) ואני אָבֶּער אִיךְ טוּא דִיךְ גָאט בֶּעטִין עָס
זָאל זַיין אַבַּוִילִינְטֶע צַייט גָאט מִיט דַיין פִיל גִינָאד זָאלְסְטוּ מִיר עֶנְטְפֶערֶן מִיט אַוַואָרֶע
הִילְף: (טו) דצילני רֶעטֶע מִיךְ פוּן צָרוֹת וָואס אִיז גְלַייךְ צוּ לַיים אִיךְ זָאל נִיט פֶערְזִינְקֶן.
אִיךְ זָאל נִצוּל וֶוערֶן פוּן מַיינֶע פַיינְט אוּנ פוּן טִיפֶע וַואסֶר: (טז) אל עָס זָאל מִיךְ נִיט פַר

פלייצין

חַסְדֶּךָ כִּרֹב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלָי: יז וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מֵעַבְדֶּךָ כִּי צַר לִי מַהֵר עֲנֵנִי: יט קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי
גְּאָלָהּ לְמַעַן אוֹיְבַי פְּדֵנִי: כ אַתָּה יָדַעְתָּ חֶרְפָּתִי
וּבָשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי נֶגְדְּךָ כָּל צוֹרְרָי: כא חֶרְפָּה שָׁבְרָה
לִבִּי וָאָנוּשָׁה וָאֲקַוֶּה לָנוּד וָאָיִן וְלַמְנַחֲמִים וְלֹא
מָצָאתִי: כב וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי
חֹמֶץ: כג יְהִי שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם לְפָח וְלִשְׁלוֹמִים
לְמוֹקֵשׁ: כד תֶּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת וּמָתְנֵיהֶם
תָּמִיד הַמְעַד: כה שְׁפָךְ עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ
יַשִּׂגֵם: כו תְּהִי טִירָתָם נְשַׁמָּה בְּאָהֳלֵיהֶם אַל יְהִי
יוֹשֵׁב: כז כִּי אַתָּה אֲשֶׁר הִכִּיתָ רָדָפוּ וְאֶל מַכְאוֹב
חֲלָלֶיךָ יְסַפֵּרוּ: כח תְּנָה עָוֹן עַל עֲוֹנָם וְאַל יָבֹאוּ
בְּצִדְקָתֶךָ: כט יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים וְעִם צַדִּיקִים אַל
יִכָּתֵבוּ: ל וַאֲנִי עָנִי וְכוֹאֵב יְשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תְּשַׂגְּבֵנִי:

פְּלַייצֶן דָּר שְׁטָרָאם וואסער אוּנ גיס אַיין שְׁלינגן דִי טִיפֶּע וואסער אוּנ לָאז גיט דִיא גרוּבּ פַּר שְׁלִיסן אוֹיף מִיר אִיר מוּיל: (יז) ענני עֲנֶטְפָּער מִיר נָאס וואהִים דַיין חֶסֶד אִיז גוּט וִוי דַיין נָרוֹיס רַחֲמָנוּת קֶעֶר דִיךְ צוּ מִיר: (יח) ואל זְאלְסְט גיט פַּר בְּאַרגן דַיין פָּנִים פּוּן דַיין קְנֶעכְט עָם אִיז מִיר אַיינג בְּעִם אִיךְ דִיךְ זְאלְסְט מִיר גִיךְ עֲנֶטְפֶּערן: (יט) קרבה דַיין גְּיעהִילְפֶּער אוּנ לִייב מִיר אוֹיס.פּוּן וועגן מֵיינֶע פִּיינט לִייג מִיךְ אוֹיס: (כ) אתה דוּ וִויסְט מֵיין לֵיעסְטֶערוּנג אוּנ שַׁאנד דוּ וועהסְט אֶלֶע מֵיינֶע בְּלַייִדִיגֶער: (כא) חרפה דִי שַׁאנד הָאט צוּ בְּרָאכן מֵיין הֶארְץ אוּנ בִּין מַהְמַת דָעם גְּיפֶּערְלִיךְ גְּיוָואָרן אִיךְ הָאב גְּיהָאפְּט עָם זָאל קוּמֶן מִרְיְיסְטֶער הָאב אִיךְ זַיי נִיט גְּיפוּנֶען: (כב) ויתנו זַיי הָאבֶּן גֶּמַאן אִין מֵיין עֶסְן גִיסְט אוּנ אַז אִיךְ בִּין גְּיוועזן דָארְשְׁטִיג הָאבֶּן זַייא מִיךְ גְּיטְאכְט מְרִינְקֶן עֶסִיג: (כג) יהי זַייעֶר טִישׁ פַּר זַיי זָאל זַיין צוּ אַיין נֶעץ אוּנ וואס זַייא הָאפֶּן אוֹיף שָׁלוֹם זָאל זַיין אַשְׁטְרוִיכְלוּנג: (כד) תחשכנה זַייעֶרע אוּיגֶן זָאלֶן פַּאר פִּינְצְטֶערְסְט וועֶרֶן זָאלֶן גִיס קֶענֶן זֶעהֶן אוּנ זַייעֶרע לֶענדֶן זָאלֶן שְׁטֶענדִיג אוֹיס גִיגְלִיטְסְט וועֶרֶן: (כה) שפך גִיס אוֹיף זַיי דַיין צָארן אוּנ דַיין גְּרִים צָארְן זָאל זַייא גְּרֵייכֶן: (כו) תהי זַייעֶרע פָּאלָאצֶן זָאלֶן זַיין וִויסְט אִין זַייעֶרע גִיצֶעלְטֶן זָאל קֵינֶער זִיצֶן: (כז) כי דֶעם וואס דוּ נָאסְט הָאסְט גִישְׁלָאגֶן הָאבֶּן זַיי אוֹיךְ נָאךְ גֶּאבֶּן אוּנ צום וִוייטֶאר פּוּן דַיינֶע דֶעד שְׁלָאגֶינֶע טוּען זַייא דֶעד צִיילן: (כח) תנה בָּעְט אִיךְ דִיךְ נָאס דוּ זָאלְסְט זַיי שְׁטְרָאפֶּן אוֹיף זַייעֶרע וִינֶד אוּנ זָאלֶן גִיס קוּמֶן דֶר צוּ אַז דוּ זָאלְסְט מִיט זַיי טָאן צֶדָקָה: (כט) ימחו אוֹיב זַיי זַיינֶן פַּר שְׁרִיבֶּן גְּיוָואָרן אִין סֵפֶר פּוּן לֶעבֶּן זָאלֶן זַיי אוֹיס גִימַעקְט וועֶרן אוּנ

לא אֱהַלְלָה שֵׁם אֱלֹהִים בְּשִׁיר וַאֲגַדְּלֶנּוּ בְּתוֹדָה׃
לב וְתִיטַב לַיְיָ מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס׃ לג רָאוּ עֲנָוִים
יִשְׂמָחוּ דֹרְשֵׁי אֱלֹהִים וִיחִי לִבְבְכֶם׃ לד כִּי שֹׁמֵעַ
אֶל אֶבְיוֹנִים יְיָ וְאֶת אֲסִירָיו לֹא בָזָה׃ לה יְהַלְלוּהוּ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ יַמִּים וְכָל רֹמֶשׂ בָּם׃ לו כִּי אֱלֹהִים
יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וְיִבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וִירֵשׁוּהָ׃
לז וְזֶרַע עֲבָדָיו יִנְחָלוּהָ וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָהּ׃

דָּעַם מְחַבֵּר אוּן דָּעַם צַיְיטְשְׁרִיפְטְן מְסַיֵּם דָּאס נִיגּוּנְעם בְּשָׁעַת עֲר אִיז אֲנְטְלָאפְן פּוּן זַיִן זִין אֲפְשָׁלוּם׃

ע א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃ ב אֱלֹהִים לְהַצִּילֵנִי יְיָ
לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃ ג יֵבֹשׁוּ וְיֶחְפְּרוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי
יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי׃ ד יָשׁוּבוּ עַל עֵקֶב
בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים הֶאָח הֶאָח׃ ה יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ
כָּל מְבַקְשֶׁיךָ וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל אֱלֹהִים אֹהֲבֵי
יְשׁוּעָתֶךָ׃ ו וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן אֱלֹהִים חוּשָׁה לִי עֶזְרִי
וּמְפַלְטִי אָתָּה יְיָ אַל תְּאַחַר׃

וְזֶען נִיט וָאלְן זַיי נִיט פָּאר שְׁרֵיבְּן וָועְרְן׃ (ל) וואו אִיךְ בִּין אֲרַעם אוּן גִיעְזוּנְטאָם בְּעֵט אִיךְ נָאָט דַיין הִילְף זָאל מִיךְ שְׁטַארְקן׃ (לא) אֶהֱלְלָה אִיךְ לוֹיבּ נָאָטָס נָאָמָן מִיט גִיזַאנְג אִיךְ גְרַייס אִים מִיט לוֹיבּוּנְג׃ (לב) דרשׁני אוּן מַיין לוֹיבּ וָועט בַּגִישְׁטִיגְט זַיין צוּ נָאָט מֶער אַיידֶר אָקְסֶן פּוּן אַיין אָקְס וּואס עֶר הָאט גְרוֹיסְע הֶערְנֶער אוּן קְלָאעֶן׃ (לג) ראו אַז דִי דָעמוּטִיגְע וָועלְן זָעהְן וָועלְן זַיי זִיךְ פְרֵייעֶן אוּן אִיר נָאָטָס פָּאר שְׁטֶעהְט וָויא נָאָט הָאט מִיר גִיהָאלְפְן וָועט אַיינֶער הָאלְט לְעבְּעדִיג וָועְרְן׃ (לד) כי וָוארוּם נָאָט טוּט הָערְן צוּ דִי תְּפִלָּה פּוּן אֶבְיוֹנִים אוּן זַיינְע גְבוּנְדְענְע הָאט עֶר נִיט פָּר שְׁמָעמְט׃ (לה) יהללוהו עָם וָועלְן אִים לוֹיבּן הִימֶל אוּן עֶרד דִיא אַלְע יַמִּים אוּן אַלֶע וּוִידְמוּנְג וָואס אִין זַיי אִיז׃ (לו) אז נָאָט וָועט הָעלְפְן דִי שְׁטָאט צִיוֹן אוּן וָועט בּוֹיעְן דִי שְׁטֶעט פּוּן יְהוּדָה וָועלְן זַיי דָארְט זִיצְן אוּן וָועלְן יַרֲשֶׁנָּן׃ (לז) וזרע אוּן דִי קִינְדֶר פּוּן זַיינְע קְנֶעכְט דִיא אָבוֹת וָועלְן דָאס אַרְבּן אוּן דִיא וָואס הָאבְּן לִיבּ זַיין נָאָמָען וָועלְן רוּיעְן אִין אִיר׃

ע (א) למנצח לדוד להזכיר׃ (ב) אלהים נָאָט צוּ רַעטֶען כּוֹךְ׳ נָאָט צוּ מַיין הִילְף בֶּעט אִיךְ דִיךְ וָאלְסְטּ אַיילְן׃ (ג) יבשו זָאלְן פַּר שָׁעמְט וָועְרְן דִי וָואס בַּגֶערְן מַיין לֶעבְּן אוּן זָאלְן זִיךְ פַּר קֶערְן אַהִינְטֶר אוּן זָאלְן פַּר שָׁעמְט וָועְרְן דִי וָואס בַּגֶערְן מַיין שָׁלֶעכְטֶס׃ (ד) ישובו זַיי זָאלְן זִיךְ אוֹמְקֶערְן מִיט בּוּשָׁה וַויל זַיי הָאבְּן מִיךְ מְבַייֵשׁ גִיוֶוען וָואס זַיי פְּלֶעגְן וָאנְן אִפְּרַייד אִיז צוּ אוּנְז׃ (ה) ישישו זַיי וָועלְן זִיךְ פְּרֵייעֶן מִיט דַיין הִילְף אַלֶע וָואס בַּגֶערְן דִיךְ זַיי וָועלְן וָאנְן שְׁטֶענְדִיג גָאט זָאל גִיאַכְּבֶּערְט וָועְרְן דִי וָואס הָאבְּן לִיבּ דַיין הִילְף׃ (ו) ואני אוּן אִיךְ בִּין אוּנְטֶער טֶענִיג וויא אַיין עָנִי וְאֶבְיוֹן. נָאָט זאלכט

עא א בְּךָ יְיָ חָסִיתִי אַל אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם: ב בְּצִדְקָתְךָ
תַּצִּילֵנִי וּתְפַלְּטֵנִי הַטֵּה אֵלַי אָזְנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי:
ג הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹן לָבוֹא תָּמִיד צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי
כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה: ד אֱלֹהַי פַּלְּטֵנִי מִיַּד רָשָׁע
מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ: ה כִּי אַתָּה תִקְוָתִי אֲדֹנָי יֱהוִה
מִבְטַחִי מִנְּעוּרָי: ו עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי
אַתָּה גוֹזִי בְּךָ תְהִלָּתִי תָמִיד: ז כְּמוֹפֵת הָיִיתִי
לָרַבִּים וְאַתָּה מַחְסִי עֹז: ח יִמָּלֵא פִי תְהִלָּתֶךָ כָּל
הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ: ט אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה
כִּכְלוֹת כֹּחִי אַל תַּעַזְבֵנִי: י כִּי אָמְרוּ אוֹיְבַי לִי וְשֹׁמְרֵי
נַפְשִׁי נוֹעֲצוּ יַחְדָּו: יא לֵאמֹר אֱלֹהִים עֲזָבוֹ רִדְפוּ
וְתִפְשׂוּהוּ כִּי אֵין מַצִּיל: יב אֱלֹהִים אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי
אֱלֹהַי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה: יג יֵבֹשׁוּ יִכְלוּ שֹׂטְנֵי נַפְשִׁי
יַעֲטוּ חֶרְפָּה וּכְלִמָּה מְבַקְשֵׁי רָעָתִי: יד וַאֲנִי תָּמִיד

זָאלְסְט אַיילן צוּ הָעלְפֶן מִיר דוּא בִּיסְט מַיין רַעטָער נָאט בְּיָ אִיךְ דִיךְ הַיינְט אוֹיךְ זָאלְסְט נִיט זַאמְען צוּ הָעלְפֶן מִיר:

עא (א) בך אין דיר נָאט בַּאשׁיץ איך מיך איך זָאל נִיט פַּאר שָׁעמְט ווערן אייביג: (ב) בצדקתך מיט דיין גערעכטיקייט זָאלְסְט מיך רעטָען נייג דיין אויער צוא הערי מיין תְּפִלָּה אוּן העלף מיר: (ג) היה זַיין אַיין פֶּעלְזִין וָואו מָען קאן זיך דָאראִין בַּאהאלטן שְׁטענדיג דו האסט פִּיל מָאל גישאפֶט מיר צוּ הָעלְפֶן וָואורום דוא בִּיסְט שְׁטענדיג מיין פֶעסטונג: (ד) אלהי מיין נָאט מאך מיך אַנטרינען פון דֶעם רָשָׁע פון האַנד פון דֶעם גָזלָן: (ה) כי וָואורום צוּ דיר האָף איך דוא נָאט בִּיסְט מיין פַּאר זיכערער פון מיין יוגנְט אָן: (ו) עלך אויף דיר בין איך פַּר זיכערְט פון מיין מוטֶרס בויך פון מיין מוטֶרס ניידערים האסטו מיך אויס גיצויגין דרום איז שטענדיג מיין לויב צוּ דיר: (ז) כמופת וָוען אויך מיינע ערוֹת זיינען נישען אוואונדר צוּ לַיימען: בִּיסטו פָּארט גישוען מיין שׁטאַרקער בַּשיצער: (ח) ישלא מיין מויל איז פול מיט זיין לויב. אַנאנצן טָאג מיט דיין שַׁיינקייט: (ט) אל דוא זָאלְסְט מיך נִיט אוועק וָוארפן צוּ דער צייט פון מיין עלטער. אז מיין כֹּח איז פר לענט זָאלְסְטו מיך נִיט פַּאר לָאזן: (י) כי וָואורום מיינע פיינד זָאגן אויף מיר אוג די וָואס הימען מיין לייב האבן זיך באנאנדר באראטן. (יא) לאמר זיי זָאגן נָאט האָט אים פר לָאזן. יָאגט אים נָאך אוג נרייפט אים קיינער וועט אים נִיט רעטן: (יב) אלהים נָאט זָאלְסְט דיך נִיט דָר וויסטערן פון מיר. מיין נָאט צוּ מיין הילף זָאלְסְטו אַיילן: (יג) יבשו זיי וועלן דר שׁעמְט אוג פַּאר לענט ווערן

אֲיַחֵל וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ׃ טו פִּי יְסַפֵּר
צִדְקָתֶךָ כָּל הַיּוֹם תְּשׁוּעָתֶךָ כִּי לֹא יָדַעְתִּי סְפֹרוֹת׃
טז אָבוֹא בִּגְבֻרוֹת אֲדֹנָי יֱהוִֹה אַזְכִּיר צִדְקָתְךָ
לְבַדֶּךָ׃ יז אֱלֹהִים לִמַּדְתַּנִי מִנְּעוּרָי וְעַד הֵנָּה אַגִּיד
נִפְלְאֹתֶיךָ׃ יח וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה אֱלֹהִים אַל
תַּעַזְבֵנִי עַד אַגִּיד זְרוֹעֲךָ לְדוֹר לְכָל יָבוֹא גְבוּרָתֶךָ׃
יט וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת
אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ׃ כ אֲשֶׁר הִרְאִיתַנִי צָרוֹת רַבּוֹת
וְרָעוֹת תָּשׁוּב תְּחַיֵּינִי וּמִתְּהוֹמוֹת הָאָרֶץ תָּשׁוּב
תַּעֲלֵנִי׃ כא תֶּרֶב גְּדֻלָּתִי וְתִסֹּב תְּנַחֲמֵנִי׃ כב גַּם אֲנִי
אוֹדְךָ בִּכְלִי נֶבֶל אֲמִתְּךָ אֱלֹהָי אֲזַמְּרָה לְךָ בְּכִנּוֹר
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ כג תְּרַנֵּנָה שְׂפָתַי כִּי אֲזַמְּרָה לָךְ
וְנַפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ׃ כד גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה
צִדְקָתֶךָ כִּי בְשׁוּ כִי חָפְרוּ מְבַקְשֵׁי רָעָתִי׃

דִי וָואס הָאבֶּן אַשְׂנְאָה אוֹיף מִיר . זַיי וָועלֶן בַּאדֶעקֶט וָוערֶן מִיט שַׁאנְד דִי וָואס בַּגְערֶן
מַיין בַּייז : (יד) ואני אוּנ אִיךְ טוּא שְׁטֶענְדִיג הָאפֶין צוּ נָאט אוּנ טוּא מֶערֶין לוֹיבּ אוֹיף
אַלֶע לוֹיבּוּנְג : (טו) פי מַיין מוֹיל טוּט דֶער צֵיילֶין דַיין גִירֶעכְטִיקַייט אַנַאנְצִין טָאג דַיין
הִילְף וָוארוּם אִיךְ וַוייס נִיט קַיין צָאל וַויפִיל מָאל דוּ הָאסְט מִיר גִיהָאלְפֶין : (טז) אכוא
אִיךְ קוּם נָאר מִיט דֶער הִילְף פוּן גָאטְס גְבוּרָה דְרוּם טוּא אִיךְ דֶער צֵיילֶין נָאר דַיין
גִירֶעכְטִיקַייט : (יז) אלהים גָאט דוּ הָאסְט מִיר גִיגֶעבֶּן פַּר שְׁטַאנְד פוּן יוּגִינְט אוּנ בִּיז יֶעצְט
טוּא אִיךְ דֶער צֵיילֶן דַיינֶע וואוּנְדֶר : (יח) וגם אוּנ בִּיז מַיין עֶלְטֶער זָאלְסְטוּ מִיךְ נִיט פַּר
לָאזֶן אִיךְ זָאל קָאנֶן דֶר צֵיילֶן דַיין גְבוּרָה צוּ דֶעם דוֹר, צוּ אַלֶע דוֹרוֹת וָואס וָועלֶן קוּמֶן
דַיינֶע גְבוּרוֹת : (יט) וצדקתך אוּנ דַיין גִירֶעכְטִיקַייט נָאט אִיז גְרוֹיס בִּיז אִין דֶעם הִימֶיל
וָואס דוּ הָאסְט גִיטָאן גְרוֹיסֶע זַאכֶן . נָאט וָוער אִיז נָאךְ אַזוֹ וָוויא דוּא בִּיסְט : (כ) אשר
דוּא הָאסְט דָאךְ מִיר גִיוִויזֶן פִּיל צָרוֹת אוּנ דוּא וָועסְט מִיךְ וָוידֶער לֶעבֶּעדִיג מַאכֶין
אוּנ פוּן טִיפֶּענֶשׁ דֶר עֶרְד וָועסְטוּ מִיר וָוידֶער אוֹיף בְּרֵיינְגֶן : (כא) תרב דוּ זָאלְסְט מֶערֶן
מַיין גְדוּלָה אוּנ זָאלְסְט מִיךְ וָוידֶער טְרֵייסְטִין : (כב) גם אוֹיךְ אִיךְ וָועל מֶערֶן צוּ לוֹיבֶּין
דִיךְ מִיט אַפִּידִיל דַיין וַוארְהַייט מַיין גָאט אִיךְ וָועל צוּ דִיר שְׁפִּילֶן מִיט אַפִּידִיל הַייליגֶר
פוּן יִשְׂרָאֵל : (כג) תרננה מַיינֶע לֶעפְּצֶן וָועלֶן זִינְגֶן אִיךְ וָועל זִינְגֶן צוּ דִיר אוּנ מַיין נְשָׁמָה
וָואס דוּא הָאסְט אוֹיס גִילֵייזְט וָועט אוֹיךְ זִינְגֶען : (כד) גם אוּנ מַיין צוּנְג וָועט אַנַאנְצִין
טָאג רַיידִין דַיין גִירֶעכְטִיקַייט . זַייא וָועלֶין פַאר שֶׁעמְט וָוערֶין דִיא וָואס הָאבֶּין
בַּאגֶערְט בַּייז צוּ זֶעהֶן אִין מִיר :

לשלמה

דעם מזמור האט דוד גיזאגט אויף זיין זון שלמה אין דעם מאנ וואס מען האט גימאכט שלמה פאר אמלך :

יום יד עב א לשלמה אלהים משפטיך למלך תן
וצדקתך לבן מלך : ב ידין עמך בצדק
ועניך במשפט : ג ישאו הרים שלום לעם
וגבעות בצדקה : ד ישפט עניי עם יושיע לבני
אביון וידכא עושק : ה ייראוך עם שמש ולפני
ירח דור דורים : ו ירד כמטר על גז כרביבים
זרזיף ארץ : ז יפרח בימיו צדיק ורב שלום עד
בלי ירח : ח וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי
ארץ : ט לפניו יכרעו ציים ואיביו עפר ילחכו :
י מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו מלכי שבא
וסבא אשכר יקריבו : יא וישתחוו לו כל מלכים
כל גוים יעבדוהו : יב כי יציל אביון משוע ועני
ואין עזר לו : יג יחס על דל ואביון ונפשות אביונים
יושיע : יד מתוך ומחמס יגאל נפשם וייקר דמם

עב (א) לשלמה. גאט די חכמה פון דיינע משפטים זאלסטו געבין צום מלך שלמה
אונ דיין גירעכטיקייט זאלסטו געבין שלמה בן דוד : (ב) ידין ער זאל משפטן דיין
פאלק מיט גירעכטיקייט אונ דיינע ארימע מיט ארעכטין משפט : (ג) ישאו דיא בערג
וועלן טראגין פרייד צום פאלק אונ דיא קליינע בערג וועלין טראגן גירעכטיקייט :
(ד) ישפוט ער זאל זיך אן נעמן פאר דיא ארימע לייט ער זאל העלפן דיא קינדער פון
אביון אונ זאל דריקן דעם וואס וויל זייא רויבן : (ה) ייראוך אלע וועלן פר דיר מורא
האבן אז דיא זון שיינט אונ אז דיא לבנה שיינט אויף אייביג : (ו) ירד דיינע שטראף
רייד וועלן גיין ווי רעגין אויף אפגישארענע גראז . וויא רעגין טריפן אויף גיאקרטע
ערד : (ז) יפרח אין זיינע צייטן וועלן די צדיקים בליען אונ פיל שלום לייגגער וויא דיא
לבנה וועט זיין אויף דר וועלט : (ח) וירד אונ זאל גיוועלטיגן פון דעם ים פון דרום זייט
ביז דעם ים פון צפון זייט פון דעם טייך וואס איז אין מזרח ביז די עקן פון דר וועלט :
(ט) לפניו פר אים זאלן קניען די וואס קומען אויף שיפן אונ זיינע פיינד וועלין לעקין די
ערד פר אים : (י) מלכי די מלכים פון תרשיש אונ אלע אינזלן וועלן אלע מאל שיקין
מתנות . מלכים פון שבא אונ סבא וועלן ברייגגן מתנות צום מלך שלמה : (יא) וישתחוו
אלע מלכים וועלן זיך צו אים בוקין . אלע פעלקר וועלן אים דינען : (יב) כי ער וועט
רעטן דעם אביון וואס טוט שרייען אונ דעם ארימאן וואס האט קיין העלפר : (יג) יחס
ער וועט זיך מרחם זיין אויף דעם ארימאן אונ די אביונים וועט ער העלפן : (יד) מתוך

פון

בְּעֵינָיו׃ ט וַיְהִי וְיִתֶּן לוֹ מִזְּהַב שְׁבָא וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ
תָּמִיד כָּל הַיּוֹם יְבָרְכֶנְהוּ׃ ט יְהִי פִּסַּת בַּר בָּאָרֶץ
בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ וְיָצִיצוּ מֵעִיר
כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ׃ יא יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן
שְׁמוֹ וְיִתְבָּרְכוּ בוֹ כָּל גּוֹיִם יְאַשְּׁרֻהוּ׃ יב בָּרוּךְ יְ
אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ׃
יג וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל
הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן׃ יד כָּלוּ תְפִלּוֹת דָּוִד בֶּן יִשָׁי׃

ספר ליום רביעי שלישי

דָּעֵר מְזַמֵּר דָּעָם וְיִעְנֶן דָּעָם וְאָם דָּעָם צַדִּיק נְיִים שָׁלָעכְט בְּמוֹלְם הַיָּה אוֹי דָּעָם רָשָׁע נְיִים גוּט׃

עג א מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי
לֵבָב׃ ב וַאֲנִי כִּמְעַט נָטָיוּ רַגְלָי כְּאַיִן שָׁפְכוּ
אֲשֻׁרָי׃ ג כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רִשְׁעִים
אֶרְאֶה׃ ד כִּי אֵין חַרְצֻבוֹת לְמוֹתָם וּבְרִיא אוּלָם׃
ה בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינָמוֹ וְעִם אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ׃ ו לָכֵן

פון בְּרֵעְנִישׁ אוּג פון גְּזֶלָה וְועָט עָר אוֹיס לַייזִין זַייעֶר לָעבֶן אוּג זַייעֶר בְּלוּט וְועָט
מַייעֶר זַיין אִין זַייגָע אוֹיגֶן׃ (פו) ויהי אוּג עָר וְועָט לֶעבִּין אוּג עָר וְועָט אִים נָעבִּין נָאלְד
פון שְׁבָא אוּג עָר וְועָט פַּר אִים מִתְפַּלֵּל זַיין שְׁטֶענְדִיג . אַנְאנְצִין טַאג וְועָט עָר אִים
בְּענֶטְשֶׁן׃ (פז) יהי עָם וְועָט זַיין פִּיל תְּבוּאָה אוֹיף דֶר וְועלְט אוֹיף אַלֶע בֶּערג דָם פְּרוּכְט
זָאל רוישֶׁן וִויא בּוּיטֶער אִין וָאלְד אוּג מֶענְטשֶׁן וְועלִין זִיךְ מֶערִין אִין דִי שְׁטָעט וִויא
גְּרַאז פון דֶעם פֶּעלְד׃ (ז) יהי זַיין נָאמֶען זָאל זַיין אוֹיף אֵייבִּיג . פָּל זְמַן אַז דִיא זוֹן
וְועט זַיין אוֹיף דֶער וְועלְט וְועט נִיְועלְטִינג זַיין נָאמֶען אוּג מֶען זָאל זִיךְ בֶּענֶטְשֶׁן מִט
אִים . אַלֶע פָּעלְקֶר זָאלֶן אִים לוֹיבֶּן׃ (יח) ברוך גִּילוֹיבְט אִיז דֶר נָאמ פון דִי יִשְׂרָאֵל וָואס
עֶר טוּט וואוּנְדֶער אַלֵיין׃ (יט) וברוך אוֹת גִילוֹיבְט אִיז זַיין הֶערְלִיכְער נָאמֶן אוֹיף אֵייבִּיג
אוּג זַיין כָּבוֹד זָאל דֶער פִּילְט וְועֶרן דִי נַאנְצֶע וְועלְט דָאם אִיז וָואר׃ (כ) כלו זַיי הָאבֶן
זִיךְ אוֹיס גִילָאזִין דִיא תְּפִלּוֹת פון דָּוִד בֶּן יִשַׁי׃

עג (א) מזמור.נָאט אִיז גוּט צוּ יִשְׂרָאֵל . נָאט אִיז גוּט צוּ דִי וָואס הָאבֶן קְלָארֶע הֶערְצֶער׃
(ב) ואני אוּג אִיךְ אַייגֶער אִיךְ הָאב דָאס דֶר קְלֶערְט זַיינֶן שִׁיר מַיינֶן פִּים אָווֹעק
גִינַייגְט גְיוָוארֶן פון נָאמֶט וְועג . מַיינֶע טְרִיט זַיינֶן שִׁיר פַּאר נָאמֶן גִיוָוארֶן פון נָאמֶט
דִינְסְט׃ (ג) כי וַוייל אִיךְ הָאב מִיךְ מְקַנֵּא גִיוֶוען אִין דֶר הַצְלָחָה פון דִי נַארֶן אוּג אִיךְ
הָאב גִיזֶעהֶן דָעם שָׁלוֹם וָואס דִי רְשָׁעִים הָאבֶן׃ (ד) כי פַּר זַייעֶר שְׁטַארְבִּין הָאבֶן זַיי
קֵין יִסּוּרִים נִיט אוּג זַיינֶן שְׁטַארְק וְויא אַמוֹיעֶר׃ (ה) במיכל אִין אוּנְגְלִיק פון מֶענְטשֶׁן
זַיינֶן

עֲנַקְתְּמוֹ גַּאֲוָה יַעֲטֶף שִׁית חָמָס לָמוֹ׃ ז יָצָא מֵחֵלֶב
עֵינֵמוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב׃ ח יָמִיקוּ וִידַבְּרוּ בְרָע
עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ׃ ט שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם
וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ׃ י לָכֵן יָשׁוּב עַמּוֹ הֲלֹם וּמֵי
מָלֵא יִמָּצוּ לָמוֹ׃ יא וְאָמְרוּ אֵיכָה יָדַע אֵל וְיֵשׁ דֵּעָה
בְּעֶלְיוֹן׃ יב הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׁגּוּ
חָיִל׃ יג אַךְ רִיק זִכִּיתִי לְבָבִי וָאֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי׃
יד וָאֱהִי נָגוּעַ כָּל הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים׃ טו אִם
אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְּמוֹ הִנֵּה דּוֹר בָּנֶיךָ בָּגָדְתִּי׃
טז וַאֲחַשְׁבָה לָדַעַת זֹאת עָמָל הוּא בְעֵינָי׃ יז עַד
אָבֹא אֶל מִקְדְּשֵׁי אֵל אָבִינָה לְאַחֲרִיתָם׃ יח אַךְ
בַּחֲלָקוֹת תָּשִׁית לָמוֹ הִפַּלְתָּם לְמַשּׁוּאוֹת׃ יט אֵיךְ
הָיוּ לְשַׁמָּה כְּרָגַע סָפוּ תַמּוּ מִן בַּלָּהוֹת׃ כ כַּחֲלוֹם
מֵהָקִיץ אֲדֹנָי בָּעִיר צַלְמָם תִּבְזֶה׃ כא כִּי יִתְחַמֵּץ

זַיינֶן זַיי גִיט אוּנ וָוערֶן גִיט גִיפְלַאגְט מִיט מָענְטְשֶׁן׃ (ו) לכן דְרוּם אִיז גִיצִירְט זַייעֶר הַאלְז מִיט גְרוֹיסְקַייט עָס טוּט זַיי קְלַיידֶן קְלַיידֶר פּוּן רוֹיב׃ (ז) יצא וָועגֶן פֶעטְקַייט גַייעֶן דִיא אוֹיגֶן זַייא אַרוֹיס פּוּן פָּנִים עָס גֵייט זַיי אִיבֶּר אַלֶע זַייעֶרֶע וּוינְטְשׁוּנְגֶען׃ (ח) ימיקו זַייא צוּ רַייבִּין מָענְטְשֶׁן אוּנ רַיידֶן נוּר פּוּן שְׁלֶעכְטֶס פּוּן רוֹיב אוּנ רַיידִין אַנְטְקֶעגִין גָאט׃ (ט) שתו זַייעֶר גְרוֹיס מוֹיל גְרַייכְט בִּיז צוּם הִימֵיל. זַייעֶר צוּנְג בַּאֲרֶעט דִי גַאנְצֶע וָועלְט׃ (י) לכן דְרוּם קֶערִין זִיךְ גָאטְס פָאלְק צוּ זַייעֶרֶע מַעֲשִׂים. דָס פִיל וַואסֶער דָס הַייסְט פִיל גְלִיק זָאלְן זַייא אוֹיךְ אוֹיס זַייגִין׃ (יא) ואמרו אוּנ זָאגִין וַוייס דֶען גָאט דִיא וָוערֶק פּוּן מָענְטְשֶׁן׃ (יב) הנה דִי דָאזִיגֶע זַיינֶן דָאךְ רְשָׁעִים אוּנ פּוּן דֶעסְט וָועגֶן זַיינֶן זַיי שְׁטֶענְדִיג בְּשַׁלְוָה אוּנ אִין עֲשִׁירוּת׃ (יג) אך אוּמְזִיסְט הָאבּ אִיךְ גִילַייטֶרְט מַיין הַארְץ פּוּן עֲבֵרוֹת אוּנ אִיךְ הָאבּ גִיוַואשֶׁין מַיינֶע הֶענְט רַיין פּוּן גֶזֶל׃ (יד) ואהי אוּנ אִיךְ וָוער גִיפְלַאגְט אַלֶע טָאג אוּנ עָס קוּמְט אוֹיף מִיר אַלֶע פְרִיא מָארְגִין יְסוּרִים׃ (טו) אם אוֹיב אִיךְ וָואלְט דָס דָר צַיילְט אַזוֹ וַוייא מֶען קָאן טְרַאכְטֶן אוֹיף גָאטְס וָוערֶק וָואלְט דָס גִימַאכְט אַז דֶער פְרוּמֶער דוֹר דַיינֶע קִינְדֶר זָאלְן פֶעלְשֶׁין׃ (טז) ואחשבה אוּנ אִיךְ הָאבּ גִיטְרַאכְט צוּ פַאר שְׁטַיין דִיא מִדָה פּוּן גָאט וַוייל דִיא זַאךְ אִיז גִיוָוען אִין מַיינֶע אוֹיגִין אוּנְרֶעכְט׃ (יז) עד אִיךְ הָאבּ דִי זַאךְ גִיט פַר שְׁטַאנְן בִּיז אִיךְ בִּין גִיקוּמֶן אִין גָאטְס בהמ״ק צוּ דִי כֹהֲנִים הָאבּ אִיךְ פַר שְׁטַאנְן דֶעם סוֹף פּוּן דִיא רְשָׁעִים׃ (יח) אך נָאר זַייעֶר גוּטְס אִיז פַאר זַייעֶר בִּיסִיל גוּטֶע מַעֲשִׂים דָר נָאךְ מוּזְן זַייא אוֹיס גִיגְלִיטְסְט וָוערֶן אוּנ פַאלִין אִין דָר פִינְסְטֶערְנִישׁ׃ (יט) איך וַוייא זַיי וָוערֶן אִין אַיין רֶגַע פַר וַויסְט אוּנ וָוערֶן צוּ גֶענְצְט פּוּן

צרות

לְבָבִי וְכֶלְיוֹתַי אֶשְׁתּוֹנָן: כב וַאֲנִי בַעַר וְלֹא אֵדָע
בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ: כג וַאֲנִי תָּמִיד עִמָּךְ אָחַזְתָּ
בְּיַד יְמִינִי: כד בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי וְאַחַר כָּבוֹד תִּקָּחֵנִי:
כה מִי לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמְּךָ לֹא חָפַצְתִּי בָאָרֶץ: כו כָּלָה
שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם:
כז כִּי הִנֵּה רְחֵקֶיךָ יֹאבֵדוּ הִצְמַתָּה כָּל זוֹנֶה מִמֶּךָּ:
כח וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב שַׁתִּי בַאדֹנָי
יֱהוִה מַחְסִי לִסְפֹּר כָּל מַלְאַכוּתֶיךָ:

אין דָּעם מִזְמוֹר לָאָסָף דָּעם חורְבָּן מִשְׁכָּן שילה אוּ אויף דָּעם חורְבָּן פון עֶזְרַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:

עד א מַשְׂכִּיל לְאָסָף לָמָּה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח
יֶעְשַׁן אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ: ב זְכֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ
קֶדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ:
ג הָרִימָה פְעָמֶיךָ לְמַשּׁאוֹת נֶצַח כָּל הֵרַע אוֹיֵב
בַּקֹּדֶשׁ: ד שָׁאֲגוּ צוֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שָׂמוּ

צָרוֹת אוּנ שֶׁרעקען: (כ) בחלום וְויא אוֹחלום אַז מָען וַאכְט זִיךְ אויף. נָאט. אין שָׁמַאט פַּאר לַיימַן וָועכְט וַיְיטָער גִישׁמַאלְט מַבְּוָה זַיין: (כא) כי אַז מַיין הָאַרְץ אִיז נָאךְ גִיוועזן אין כַּעַס אויף דֶר נָאךְ אונ מַיינֶע גִישׁאַרְפּט צוּ טַראכְטן: (כב) ואני אונ אויךְ בִּין גִיוועזן לֶער אונ הָאבּ נִיט גִיוואוּסְט דַיין פִּירִין דִיא וְועלְט הָאבּ אִיךְ נִיט פַּאר שָׁמַאנן וויא אַבְּהֵמָה: (כג) ואני אונ פון דֶעסְט וֶועגן בִּין אִיךְ תָּמִיד מִיט דִיר. נַלַייךְ וויא דוּא הָאלְסְט אִין מַיין רֶעכְטֶע הָאנְד: (כד) בעצתך דוּא פִּירְסְט מִיךְ מִיט דַיין עֵצָה אונ נָאךְ אֶלְעם וֶועסְטוּ מִיךְ נֶעמֶען צוּ גְרוֹיס כְּבוֹד: (כה) מי וֶועמֶען הָאבּ אִיךְ אִין הִימֶיל הוּין דִיר אונ אויךְ דֶער וועלְט וויל אִיךְ קיינֶעם נִיט פַּר גַאנְאט: (כו) כלה כַּיין לַייבּ אונ מַיין הָאַרְץ טוּט גִילוֹסְמן צוּ נָאט עֶר אִיז דָאס פֶּעסְטִיקְייט פון מַיין הָאַרְץ אונ נָאט אִיז מַיין חֵייל אויךְ אֵייבִּיג: (כז) כי דִיא אֶלֶע וואס וֶיינֶען וויט פון דִיר וַיְיגֶען פַּאר לָארין. הָאסְט פַּאר שְׁנִיטן דִיא וואס הָאבּן אֶפּ גִיקֶערְט פון דִיר: (כח) ואני אונ אִיךְ דָאס גִיגֶעהנונג פון נָאט אִיז פַּאר מִיר גוּט אִיךְ הָאבּ נִיטְאן אִין נָאט מַיין בַּשִׂיצונְג צוּ דֶער צֵיילן אֶלֶע דַיינֶע וֶוערְק:

עד (א) משכיל. וואַרום הָאסְטוּ נָאט פַּאר לָאזִין דִיא יוּדִין אזוּ לַאנג. עם בְּרֶענְט דַיין צָארן אִין דִי שָׁאף וָואס דוּא וויידֶעסְט זַיא: (ב) זכור גִידַיינְק דַיין גִימֵיינדֶע וָואס דוּ הָאסְט גִיקוֹיפְט פון לַאנג וֶען דוּא הָאסְט אוים גִילייזְט דַיינֶע שְׁבָטִים פון מִצְרַיִם אונ הָאסְט זַיא גִיבְּראכְט צוּם בְּאַרג צִיון וָואס דוּא הָאסְט דָארט גִירוּעט: (ג) הרימה הַייבּ אויךְ דַיינֶע טְרִיט צוּ מַאכן פִּינְסְטֶער אויךְ אֵייבִּיג אַלֶע פַּיינְט וָואס הָאבּן בַּייז אִין אִין דַיין בְּהמ ק זַיא הָאבּן

אוֹתֹתָם אֹתוֹת׃ ה יִוָּדַע כְּמֵבִיא לְמַעְלָה בִּסְבָךְ
עֵץ קַרְדְּמוֹת׃ ו וְעַתָּה פִּתּוּחֶיהָ יָחַד בְּכַשִּׁיל
וְכֵילַפּוֹת יַהֲלֹמוּן׃ ז שִׁלְחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ לָאָרֶץ
חִלְּלוּ מִשְׁכַּן שְׁמֶךָ׃ ח אָמְרוּ בְלִבָּם נִינָם יָחַד שָׂרְפוּ
כָל מוֹעֲדֵי אֵל בָּאָרֶץ׃ ט אֹתוֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ אֵין עוֹד
נָבִיא וְלֹא אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה׃ י עַד מָתַי אֱלֹהִים
יְחָרֵף צָר יְנָאֵץ אוֹיֵב שִׁמְךָ לָנֶצַח׃ יא לָמָּה תָשִׁיב
יָדְךָ וִימִינֶךָ מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַלֵּה׃ יב וֵאלֹהִים מַלְכִּי
מִקֶּדֶם פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ׃ יג אַתָּה פּוֹרַרְתָּ
בְעָזְךָ יָם שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל הַמָּיִם׃ יד אַתָּה
רִצַּצְתָּ רָאשֵׁי לִוְיָתָן תִּתְּנֶנּוּ מַאֲכָל לְעַם לְצִיִּים׃
טו אַתָּה בָקַעְתָּ מַעְיָן וָנָחַל אַתָּה הוֹבַשְׁתָּ נַהֲרוֹת
אֵיתָן׃ טז לְךָ יוֹם אַף לְךָ לָיְלָה אַתָּה הֲכִינוֹתָ מָאוֹר
וָשָׁמֶשׁ׃ יז אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל גְּבוּלוֹת אָרֶץ קַיִץ וָחֹרֶף

גִיזָאגְט אַז זֵייעֶרֶע צַייכִין זַיינֶען אֱמֶתֶע צַייכִן׃ (ה) יודע אִיטְלִיכֶער וָואס הָאט גִיהַאקְט
הָאלְץ צוּ בְּרֵיינְגֶן צוּם בהמ״ק אִיז גְלַייךְ גִיוֶוען וִויא עֶר הָאט גִיבְּרַאכְט פַּר דֶעם כִּסֵּא
הַכָּבוֹד׃ (ו) ועתה אוּנ אִיצוּנְד בְּשַׁעַת חוּרְבָּן דִיא צוּרוֹת וָואס עֶס אִיז גִיוֶוען אוֹיף דִיא
וָוענְט הָאבְּן דִי בַּלֵיידִיגֶער מִיט הָעק צוּ בְּרָאכְן׃ (ז) שלהו פַּייעֶר הָאבְּן זֵיי גִישִׁיקְט אִין
דַיין בהמ״ק. דָאס אֶרְט וואו דַיין נָאמֶן הָאט גִירוּעֶט הָאבְּן זֵיי פַאר שְׁוֶועכְט׃ (ח) אמרו
אַלֶע הֶערְן בַּנַאנְדֶר הָאבְּן גִיטְרַאכְט אִין זֵייעֶר הַארְצְן צוּ פַאר בְּרֶענֶען דִיא עֶרְטֶער
וָואס זַיינֶן בַּשְׁטֶעטִיגְט צוּ גָאט אוֹיף דֶער וֶועלְט׃ (ט) אותותינו צַייכִינְשׁ אוֹיף דֶר גְאוּלָה
הָאבְּן מִיר נָאךְ נִיט גִיזֶעהן אוּנ קַיין נְבִיא אִיז אוֹיךְ גִיטָא מְגַלֶה צוּ זַיין דִיא צַייט אוּנ
קַיינֶער פּוּן אוּנְז וַוייס נִיט וִויא לַאנְג וֶועט דָס נָאךְ דוֹיעֶרְן׃ (י) עד בִּיז וִויא לַאנְג גָאט
וֶועט דֶר בַּלֵיידִיגֶר לֶעסְטֶערְן. וֶועט דֶען דֶר פַּיינְט דֶר צֶערְנֶען דַיין נָאמֶן אוֹיף אֵייבִיג׃
(יא) למה פַאר וָואס זָאלְסְטוּ וִוידֶר קֶערְן דַיין רֶעכְטֶע הַאנְט. נֶעם אַרוֹיס דַיין רֶעכְטֶע
הַאנְט פּוּן דַיין בּוּזִים׃ (יב) ואלהים אוּנ גָאט אִיז דָאךְ מַיין קֶעניג פּוּן לַאנְג. עֶר וֶוערְקְט
הִילְף אוֹיף דֶער וֶועלְט׃ (יג) אתה דוּ הָאסְט צוּ בְּרֶעקִילְט דֶעם יַם אוֹיף צְוֶועלְף שְׁטִיק
מִיט שְׁטַארְקַייט. דוּ הָאסְט צוּבְּרָאכִין דִי מִצְרִיִם בַּייא דֶעם יַם׃ (יד) אתה דוּ הָאסְט צוּ
בְּרָאכְן דִיא הַארְן פּוּן פַּרְעֹה דוּא הָאסְט גִיגֶעבְּן זַייעֶר עֶשִׁירוּת פַאר עֶסִין וַוארְג צוּם
פָאלְק וָואס זַיינֶן גִיגַאנְגֶן אִין דֶר וִוסְטֶעניִשׁ׃ (טו) אתה דוּ הָאסְט גִישְׁפָּאלְטֶן דֶעם שְׁטֵיין
אוּנ הָאסְט פּוּן אִים גִיצוֹיגֶן אַקְוַואל אוּנ אַטְיוּךְ. דוּ הָאסְט גְמַאכְט טְרוּקְן דִי שְׁטַארְקֶע
טַייכְן׃ (טז) לך דוּ הָאסְט בַּשַׁאפִין טָאג אוּנ נַאכְט דוּא הָאסְט אָנְגִיבְּרֵייט דִיא לְבָנָה

אַתָּה יְצַרְתָּם׃ יח זְכָר זֹאת אוֹיֵב חֵרֵף יְיָ וְעַם נָבָל
נִאֲצוּ שְׁמֶךָ׃ יט אַל תִּתֵּן לְחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ חַיַּת
עֲנִיֶּיךָ אַל תִּשְׁכַּח לָנֶצַח׃ כ הַבֵּט לַבְּרִית כִּי מָלְאוּ
מַחֲשַׁכֵּי אֶרֶץ נְאוֹת חָמָס׃ כא אַל יָשֹׁב דַּךְ נִכְלָם
עָנִי וְאֶבְיוֹן יְהַלְלוּ שְׁמֶךָ׃ כב קוּמָה אֱלֹהִים רִיבָה
רִיבֶךָ זְכֹר חֶרְפָּתְךָ מִנִּי נָבָל כָּל הַיּוֹם׃ כג אַל
תִּשְׁכַּח קוֹל צֹרְרֶיךָ שְׁאוֹן קָמֶיךָ עוֹלֶה תָמִיד׃

דער סִזְמוֹר גֵּייט אוֹיף דער צַייט פון קָבוּץ גָּלֻיּוֹת׃

עה א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר׃
ב הוֹדִינוּ לְךָ אֱלֹהִים הוֹדִינוּ וְקָרוֹב שְׁמֶךָ סִפְּרוּ
נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ ג כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מֵישָׁרִים אֶשְׁפֹּט׃
ד נְמֹגִים אֶרֶץ וְכָל יֹשְׁבֶיהָ אָנֹכִי תִּכַּנְתִּי עַמּוּדֶיהָ
סֶלָה׃ ה אָמַרְתִּי לַהוֹלְלִים אַל תָּהֹלּוּ וְלָרְשָׁעִים אַל
תָּרִימוּ קָרֶן׃ ו אַל תָּרִימוּ לַמָּרוֹם קַרְנְכֶם תְּדַבְּרוּ

מִיט דֶער זון׃ (יז) אחה דו הָאסְט גִישְׁטֶעלְט אַלֶע גְרֶעְנִיצִין פון דֶער וֶועלְט זוּמֶער אוּנ
וִוינְטֶר הָאסְטוּ בַּשַּׁאפֶן׃ (יח) זכר גִידֵיינְק וִויא דֶער פַיינְט הָאט גִילֶעסְטֶערְט גָאט אוּנ
אַשְׁאלְקְהַאפְטִיגֶע פָאלְק הָאבֶן דֶר צָערִינְט דַיין נָאמֶן׃ (יט) אל זָאלְסְט נִיט אִיבֶּר עֶנְטְפֶרֶן
צוּ דֶעם אַיין זַאמְלוּנְג פון דִי כַּשְׂדִים דָס נֶפֶשׁ פון דִי וָואס זַיינֶן גִיגְלִיכֶן צוּ אַטוֹיב. דָס
אַיין זַאמְלוּנְג פון דַיין אָרִימֶע פָאלְק זָאלְסְטוּ נִיט פַר גֶעסֶן אוֹיף אֵייבִיג׃ (כ) הבט קוּק צוּ
דֶעם בְּרִית וָואס דוּ הָאסְט גְמַאכְט מִיט דִי אָבוֹת דֶען עֶס אִיז פוּל דִי פִינְסְטֶערֶע וָועלְט
וואוינוּנְג פון רוֹיב׃ (כא) אל דֶער אָרִימֶער וָואס וֶועט מִתְפַּלֵּל זַיין צוּ דִיר זָאל עֶר זִיךְ
נִיט אוּמְקֶערֶן פַר שֶׁעמְטֶערְהַייד וֶועלֶן דִי אָרִימֶע לוֹיבֶן דַיין נָאמֶען׃ (כב) קומה שְׁטֵייא
אוֹיף גָאט קְרִיג דַיין קְרִיג גִידֵיינְק דַיין לֶעסְטֶערוּנְג פון דֶעם שַׁאלְקְהַאפְטִיגֶן אַנְאנְצֶן
טָאג׃ (כג) אל זָאלְסְט נִיט פַר גֶעסֶן דָאס קוֹל פון דַיינֶע בַּלֵּיידִיגֶר. דָס בְּרוּמוּנְג פון דִיא
וָואס שְׁטֵייעֶן אוֹיף קֶעגֶן דִיר וָואס גֵייט אוֹיף תָּמִיד צוּ לֶעסְטֶערִין דִיךְ׃

עה (א) למנצח וגו׳ (ב) הודינו אַלֶע צַייטֶן לוֹיבֶן מִיר דִיךְ גָאט מִיר לוֹיבֶן דִיךְ אוּנ דַיין
נָאמֶען אִיז נָאהֶענְט אוּנְז צוּ הֶעלְפֶן וִויא אוּנְזֶרֶע עֶלְטֶערֶן הָאבֶּין דֶר צַיילְט דַיינֶע
וואוּנְדֶר׃ (ג) כי אַז אִיךְ נֶעם מִיר אַצַייט מְיַשֵּׁב צוּ זַיין וִויא אַזוֹי אִיךְ זָאל רֶעכְט מִשְׁפָּטֶן׃
(ד) נמוגים אַז דִי הֵיידֶן הָאבֶּן נִיט גִיוָואלְט מְקַבֵּל זַיין דִיא תּוֹרָה זַיינֶען שִׁיר צוּ גַאנְגֶען
דִיא וֶועלְט מִיט אַלֶע אִירֶע זִיצֶער אוּנ אִיךְ הָאבּ אָן גִיבְּרֵייט אִירֶע זַיילִין אוֹיף אֵייבִיג׃
(ה) אמרתי אִיךְ הָאבּ גִיזָאגְט צוּ דִיא אוֹיס גִילַאסִינֶע זַייט נִיט אוֹיס גִילַאסִין אוּנ צוּ דִיא
רְשָׁעִים הָאבּ אִיךְ גִיזָאגְט אִיר זָאלְט נִיט זַיין שְׁטָאלְץ׃ (ו) אל אִיר זָאלְט זִיךְ נִיט הָאלְטֶן
גְרוֹיס בִּיז דֶעם הִימִיל מִיט אַייעֶר שְׁטָאלְצְקֵייט אוּנ אִיר זָאלְט נִיט רֵיידִין מִיט

בְּצַוָּאר עָתָק׃ ז כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא
מִמִּדְבַּר הָרִים׃ ח כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה
יָרִים׃ ט כִּי כוֹס בְּיַד יְיָ וְיַיִן חָמַר מָלֵא מֶסֶךְ וַיַּגֵּר מִזֶּה
אַךְ שְׁמָרֶיהָ יִמְצוּ יִשְׁתּוּ כֹּל רִשְׁעֵי אָרֶץ׃ י וַאֲנִי
אַגִּיד לְעוֹלָם אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ יא וְכָל קַרְנֵי
רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ תְּרוֹמַמְנָה קַרְנוֹת צַדִּיק׃

דער מזמור גייט אויף דיא מלחמות פון גוג ומגוג׃

עו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר׃ ב נוֹדָע
בִּיהוּדָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל שְׁמוֹ׃ ג וַיְהִי
בְּשָׁלֵם סֻכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן׃ ד שָׁמָה שִׁבַּר רִשְׁפֵּי
קָשֶׁת מָגֵן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה סֶלָה׃ ה נָאוֹר אַתָּה
אַדִּיר מֵהַרְרֵי טָרֶף׃ ו אֶשְׁתּוֹלְלוּ אַבִּירֵי לֵב נָמוּ
שְׁנָתָם וְלֹא מָצְאוּ כָל אַנְשֵׁי חַיִל יְדֵיהֶם׃ ז מִגַּעֲרָתְךָ
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב נִרְדָּם וְרֶכֶב וָסוּס׃ ח אַתָּה נוֹרָא אַתָּה
וּמִי יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ מֵאָז אַפֶּךָ׃ ט מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ

אַשְׁטַארְקֶע גַּאֲוָה׃ (ז) כי וָוארום גיט פון דעם אויס גַאנג פון דער זון אונ פון איר
פַאר גֵיין אונ גיט פון דער מדבר איז גיקומען אייער דער הייבינקייט׃ (ח) כי גָאט
איז דָאךְ אַריכטר דעם איז ער מַשְׁפִּיל אונ דעם דער הייבט ער׃ (ט) כי וָוארום אַיין
כוס איז דָא אין גָאטס האנד אונ איז פול מיט שְׁטַארְקן אונ גימישטן וַויין אונ ער
גיסט דר פון, אָבֶר נָאר די רְשָׁעִים וֶועלן טְרינְקֶן דיא הייבין פון דעם וַויין׃ (י) ואני אונ
איך וֶועל אייביג זָאגין זַיין גירעכטיקייט איך וֶועל זינגען צו גָאט פון יַעֲקֹב׃ (יא) וכל
אונ נָאר דָאס הויכקייט פון דיא רְשָׁעִים וֶועל איך פַאר שְׁנַיידין אונ עס וֶועט דער
הויבין וֶוערין דָאס גרויסקייט פון דעם צַדִּיק׃

עו (א) למנצח וגו׳׃ (ב) נודע אַז סַנְהֵרִיב הָאט אַמַפָּלָה גיהאט איז גיוואוסט גיוָוארין
גָאט אין יְהוּדָה אונ צְיוִישן די יודין איז זַיין נָאמֶען גיאַכְפֶּערְט גיוָוארן׃ (ג) ויהי אונ
אַלֶע הָאבין גיוואוסט אַז זַיין בהמיק איז אין יְרוּשָׁלַיִם אונ זַיין וואוינונג אין צִיּוֹן׃
(ד) שמה דָארט אַרום יְרוּשָׁלַיִם הָאט גָאט צובְרָאכן די פְּלִיעֶנְדִיגֶע פַיילין פון בויגין.
די שִׁילְדִין אונ דיא שְׁוֶוערְדִין אונ דיא מִלְחָמָה הָאט עָר מְבַטֵּל גיוֶוען אויף אייביג׃
(ה) נאור דוא בִּיסְט אַדֶערְלַייכְטֶער דוא בִּיסְט שְׁטַארְקֶער פון רַייסֶענְדֶע הַיּוֹת וָואס
זַיינֶען אויף די בֶּערְג׃ (ו) אשתוללו די וָואס הָאבין גיהאט שְׁטַארְקֶע הֶערְצֶר זַיינֶן גיוָוארן
נָארן זַיינֶן אַנְשְׁלָאפֶן גיוָוארן אונ דָס גַאנְצֶע חַיִל הָאט גיט גיפונן זַייערֶע הֶענְד מִלְחָמָה
צו הָאלְטֶן זַיי זַיינֶן אַלֶע גיפַאלֶן בַּייא יְרוּשָׁלַיִם׃ (ז) מגערתך פון דַיין גישרייא גָאט פון
יַעֲקֹב איז אַנְשְׁלָאפֶן גיוָוארן דר רַייטֶר מיט דעם פֶערְד׃ (ח) אתה דו בִּיסְט אַפָּארְכְטִיגֶר
ווער

רֶן אֶרֶץ יְרֵאָה וְשָׁקָטָה: י בְּקוּם לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהִים
לְהוֹשִׁיעַ כָּל עַנְוֵי אָרֶץ סֶלָה: יא כִּי חֲמַת אָדָם
תּוֹדֶךָּ שְׁאֵרִית חֲמֹת תַּחְגֹּר: יב נִדְּרוּ וְשַׁלְּמוּ לַיי
אֱלֹהֵיכֶם כָּל סְבִיבָיו יוֹבִילוּ שֹׁי לַמּוֹרָא: יג יִבְצֹר
רוּחַ נְגִידִים נוֹרָא לְמַלְכֵי אָרֶץ:

דאם אין אתפלה איך דיא צרות ודאם דיא ישראל ליידין אין גלות:

יום טו עז א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי אֶל
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי:
ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא
תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה
אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת
עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם
שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלַּיְלָה עִם לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא

ווער קאן בַּשְׁטַיין פַּר דִיר פּוּן דֶעְנְבְּטָאל אָז דוּא בִּיסְט צְאַרְנִיג: (ס) כשטים דו האסט גיטאכט הערן פּוּן דֶעם הימל דֶעם מִשְׁפָּט האסט דיא נאנצע וועלט מורא גיהאט אוּנ זיינען גיבליבן שטיל ויצן: (ט) נקום אז נאט שטייט אויף צו משפטן דיא רשעים איז דאס אהילף צו צדיקים אויף אייביג: (יא) כי דאס וואס כנהריב איז גיוועזן צארניג אויף דיא יודין דורך דעם קומט ארויס לויבונג צו דיר אוּנ דיא איבערגיבליבענע רשעים האבן נמאן איין האלטן זייער כעס: (יב) נדרו זייט כנדר אוּנ בצאלט צו נאט אייערע נדרים. אלע אומות וואס זיינען ארום ירושלים וועלן ברייננען מתנות צו נאט כתחלת מורא: (יג) יבצור ער האט גיטאן פאר מיידין דעם כעם פּוּן די גרויסע הערין ער איז פארכטיג צו דיא מלכים פּוּן דער וועלט:

עז (א) למנצח וגו': (ב) קולי מיין קול טוא איך אויף הייבן צו נאט אוּנ איך טוא שרייען. אז איך הייב אויף מיין קול צו נאט ניימט ער זיין אויער צו מיר: (ג) ביום אין דעם טאג פּוּן מיין צרה האב איך גיפּאריטט נאט. מיין מכּה רינט אנאנצע נאכט אוּנ הערט ניט אויף. מיין לייב ווייל איך ניט ראזן טרייסטין: (ד) אזכרה אז איך טוא דער מאנגן נאט טוט מיין הארץ ברימען איך טוא דער צייליין אוּנ מיין גיסיטט איז אין גיבויגין אייביג: (ה) אחזת גלייך ווי דוא האסט צו גיהאלטן דיא ברעמען פּוּן מיינע אויגן איך זאל ניט קענען שלאפן. איך בין ווארן צו שלאגן אוּנ איך האב ניט גקענט רייד: (ו) חשבתי איך בעטראכט דיא טעג ווען איך האב גיהאט פרייער אין דיא פריערדיגע יארן: (ז) אזכרה בייַ נאכט טוא איך גידייגקן ייאמ איך האב גיזונגן אין בהמ"ק איך טוא ריידן מיט מיין הארץ איך האב גיטאן פארשטן ווען עס דר סוף זין

יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד׃ ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר
לְדֹר וָדֹר׃ י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו
סֶלָה׃ יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן׃
יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ׃
יג וְהָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃
יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים׃
טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ׃
טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה׃
יז רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ
תְהֹמוֹת׃ יח זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ׃ יט קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ׃ כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ׃
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

זַיין׃ (ח) תלעולמים וָועט דֶען אוֹיף אֵייבִיג גָאט מִיךְ פַאר לָאזִין וָועט דֶען גָאט מֶער גִיט מְרוּצָה זַיין צוּ מִיר׃ (ט) האפס אִיז דֶען אוֹיס גִיגַאנְגֶן אוֹיף אֵייבִיג זַיין גִינָאד. הָאט זִיךְ דֶען אוֹיס גִילָאזִין דִי זָאג פוּן נֶחָמוֹת אוֹיף אֵייבִיג׃ (י) השכח הָאט דֶען גָאט פַר גֶעסִין צוּ דֶר בַּארִימֶן הָאט דֶען גָאט פַר שְׁלָאסִן מִיט צָארִן זַיין רַחֲמָנוּת אוֹיף אֵייבִיג׃ (יא) ואומר הָאב אִיךְ מִיר אַלֵיין גִיעֶנְטְפֶערְט וַוייל עֶר הָאט גִיוָואלְט בְּרֵיינְגֶן אוֹיף מִיר אַצִיטֶערְנִישׁ דְרוּם אִיז פַר עֶנְדֶערְט גִיוָוארְן דִיא רֶעכְטֶע הַאנְד פוּן אוֹיבֶּערְשְׁטֶן גָאט פוּן צוּ הֶעלְפִין מִיר׃ (יב) אזכור אוּנ אִיךְ טוּא תָּמִיד גִידֵיינְקֶען דִי וָוערְק פוּן גָאט אִיךְ טוּא גִידֵיינְקֶן פוּן לַאנְג דַיינֶע וואוּנְדֶער׃ (יג) והגיתי אוּנ אִיךְ טוּא רֵיידִין אִין אַלֶע דַיינֶע וָוערְק אוּנ אִין דַיינֶע וָוערְק רֵייד אִיךְ׃ (יד) אלהים גָאט דַיינֶע וָועגִין זַיינֶן אִין הֵיילִיקַייט. וָוער אִיז אַזוֹ אַגָאט וִויא דוּ בִּיסְט׃ (טו) אתה דוּא בִּיסְט דֶר גָאט וָואס טוּט וואוּנְדֶר. הָאסְט גִימַאכְט וִויסִן צְוִוישֶׁן דִיא פֶעלְקֶר דַיין שְׁטַארְקַייט׃ (טז) גאלת מִיט דַיין שְׁטַארְקַייט הָאסְטוּ אוֹיס גִילֵייזְט דַיין פָאלְק דִיא קִינְדֶער פוּן יַעֲקֹב אוּנ פוּן יוֹסֵף אוֹיף אֵייבִיג׃ (יז) ראוך אַז דֶער יַם הָאט דִיךְ דֶר זֶעהן זַיינֶן דִיא וַואסֶר דֶר שְׁרָאקִן גִיוָוארְן. דִי אָפּ גְרוּנְדֶן זַיינֶן אוֹיךְ דֶער שְׁרָאקִן גִיוָוארְן׃ (יח) זורמו דִי וָואלְקֶן הָאבֶּן גִיטְרִיפְּט וַואסֶר אוֹיף דִי מִצְרִיִם. אַקוֹל הָאבֶּן גִיגֶעבֶּן דִי הִימְלֶן אוֹיךְ דַיינֶע פַיילִן דִי בְּלִיצִן הָאבֶּן גִינִידֶערְט אוֹיף דִי מִצְרִים׃ (יט) קול דֶם קוֹל פוּן דַיינֶע דוּנֶערְן אִיז גִווֶען אִין דִי רֶעדֶר פוּן דִי מִצְרִים. בְּלִיצִן הָאבֶּן דֶר לַייכְט דִי וָועלְט. דִי וָועלְט אִיז דֶר צִיטֶערְט גִיוָוארְן׃ (כ) כים דוּ הָאסְט גִמַאכְט דַיין וָועג אִין יַם אוּנ דַיין שְׁטֶעג אִין דִי גְרוֹיסֶע וַואסֶר אוּנ דַיינֶע טְרִיט אִיז נִיט וָוארְן דֶר קָאנְט׃ (כא) נחית דוּא הָאסְט דַיין פָאלְק גִיפִירְט וִויא מֶען פִירְט שָׁאף דוּרְךְ מֹשֶׁה אוּנ אַהֲרֹן׃

משכיל

יח לֵךְ דָּם מְמַהֵר וְעָרֵם כְּאַשּׁוּרִיָּן אֶלָּא נפ"ם וְיאם הש"ת האם ניכא צו יִשְׂרָאֵל פון וַיַּצְּאֵם מִקְדָּשִׁים בְּיוֹ דֵיד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם:

עח א מַשְׂכִּיל לְאָסָף הַאֲזִינָה עַמִּי תּוֹרָתִי הַטּוּ
אָזְנְכֶם לְאִמְרֵי פִי: ב אֶפְתְּחָה בְמָשָׁל פִּי
אַבִּיעָה חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם: ג אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ וַנֵּדָעֵם
וַאֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ: ד לֹא נְכַחֵד מִבְּנֵיהֶם לְדוֹר
אַחֲרוֹן מְסַפְּרִים תְּהִלּוֹת יְיָ וְעֻזּוֹזוֹ וְנִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר
עָשָׂה: ה וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעָם לִבְנֵיהֶם:
ו לְמַעַן יֵדְעוּ דור אַחֲרוֹן בָּנִים יִוָּלֵדוּ יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ
לִבְנֵיהֶם: ז וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים כִּסְלָם וְלֹא יִשְׁכְּחוּ
מַעַלְלֵי אֵל וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ: ח וְלֹא יִהְיוּ כַּאֲבוֹתָם
דור סוֹרֵר וּמוֹרֶה דור לֹא הֵכִין לִבּוֹ וְלֹא נֶאֱמְנָה
אֶת אֵל רוּחוֹ: ט בְּנֵי אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי רוֹמֵי קָשֶׁת
הָפְכוּ בְיוֹם קְרָב: י לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים
וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנוּ לָלֶכֶת: יא וַיִּשְׁכְּחוּ עֲלִילוֹתָיו

עח (א) משכיל לאסף . פַּר נָעִם מַיין פָּאלְק מַיין תּוֹרָה . נַייגְט אַייעֶר אויעֶר צוּ דִי זָאג
פּוּן מַיין מויל: (ב) אזתחה אִיךְ וָועל עֶפְּענֶן מַיין מויל צוּ רַיידן מִיט אַמָּשָׁל אִיךְ וָועל
רַיידן פַּארבַּארגְענֶע זָאכֶן וָואס איז גיטָאן גיוָואָרן פּוּן לָאנְג: (ג) אש־ וָואס מִיר הָאבֶּן
גיהָערְט אוֹנ מִיר וַוייסֶן זַייא אוֹנ אוּנזֶרֶע עֶלְטֶערְן הָאבֶּן אוּנְז דָּר צַיילְט: (ד) א מִיר
וָועלֶן נִיט פָּאר מַיירֶן צוּ דָּר צַיילֶן צוּ זַייעֶרע קִינדֶּר כְּדֵי אַז זַיי זָאלֶן דָּר צַיילֶן נָאכְּט
לוּיבּ צִיכּ הִינְטֶערְשְׁטֶען דוֹר אוֹנ זַייגֶע שֶׁארְקַייט אוֹנ זַייגֶע וואוּנדֶּער וָואס עֶר הָאט
גיטָאן: (ה) ויקפ נָאט הָאט נִישְׁטָעלְט אַיין עֵדוּת צוּ יַעֲקֹב אוֹנ דִיא תּוֹרָה הָאט עֶר
גיגֶעבֶּן צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל וָואס עֶר הָאט גיבָּאטֶן אִינְזֶערע עֶלְטֶערְן זַיי זָאלֶן מָאכֶן וויסְן
צוּ זַייעֶרע קִינדֶּר: (ו) לסט כְּדֵי אַז דִיעֶר הִינְטֶערְשְׁטֶר דוֹר זָאל וויסֶן. דִי קִינדֶּר וָאס וָועלֶן
גיבּאָרן וָועלֶן אויךְ שֶׁטַיין אוֹנ וָועלֶן דֶּער צַיילְן צוּ זַייעֶרע קִינדֶּער: (ז) וישיפ אוֹנ
וָועלֶן טָאן אין נָאט זַייעֶר בִּטָּחוֹן אוֹנ וָועלֶן נִיט פַּר גֶעסֶן דִי וֶוערְק פּוּן נָאט אוֹנ זַייגֶע
מִצְוֹת וָועלֶן זַייא הַיטֶן: (ח) ולא אוֹנ זַייא וָועלֶן נִיט זַיין אַזוֹ וויא זַייעֶרע עֶלְטֶערְן אַדּוֹר
וָואס הָאט אָפּ גיקְעֶרְט אוֹנ וויידֶר גישְׁפּענִיגט גָענְגען נָאט. אַדּוֹר וָואס זַיין הַארְץ
איז נִיט אָן גִּבְּרַיט צוּ נָאט אוֹנ עָם איז נִיט גִוועזֶן בְּגֶייבְּט מִיט אֱמֶת זַיין גְמִיט: (ט) כּי
דִי קִינדֶּר פּוּן אֶפְרַיִם וָואס זַיינֶן גְוועזֶן בְּעוואפְּנִיגְט אוֹנ בּוֹגִיגְשִׂיסֶר הָאבֶּן אִים גיקְעֶרְט
זַייעֶר אַקְן צוּ אַנְטְלוֹיפֶן אין שְׁטְרַייט פּוּן דִי אַנְשֵׁי נַת: (י) לא דָּאס דוֹר הַמִּדְבָּר הָאבֶּן
נִיט גיהִיט נָאט בְּרִית אוֹנ אין זַיין תּוֹרָה הָאבֶּן זַייא גִיט גיוואלְט זַיין: (יא) ויישכח אוֹנ

וְנִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר הֶרְאָם׃ יב נֶגֶד אֲבוֹתָם עָשָׂה
פֶלֶא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צֹעַן׃ יג בָּקַע יָם וַיַּעֲבִירֵם
וַיַּצֶּב מַיִם כְּמוֹ נֵד׃ יד וַיַּנְחֵם בֶּעָנָן יוֹמָם וְכָל הַלָּיְלָה
בְּאוֹר אֵשׁ׃ טו יְבַקַּע צֻרִים בַּמִּדְבָּר וַיַּשְׁקְ כִּתְהֹמוֹת
רַבָּה׃ טז וַיּוֹצִא נוֹזְלִים מִסֶּלַע וַיּוֹרֶד כַּנְּהָרוֹת מָיִם׃
יז וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטֹא לוֹ לַמְרוֹת עֶלְיוֹן בַּצִּיָּה׃
יח וַיְנַסּוּ אֵל בִּלְבָבָם לִשְׁאֹל אֹכֶל לְנַפְשָׁם׃ יט וַיְדַבְּרוּ
בֵאלֹהִים אָמְרוּ הֲיוּכַל אֵל לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן בַּמִּדְבָּר׃
כ הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם וְנְחָלִים יִשְׁטְפוּ הֲגַם
לֶחֶם יוּכַל תֵּת אִם יָכִין שְׁאֵר לְעַמּוֹ׃ כא לָכֵן שָׁמַע יְיָ
וַיִּתְעַבָּר וְאֵשׁ נִשְּׁקָה בְיַעֲקֹב וְגַם אַף עָלְתָה
בְיִשְׂרָאֵל׃ כב כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵאלֹהִים וְלֹא בָטְחוּ
בִּישׁוּעָתוֹ׃ כג וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם
פָּתָח׃ כד וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן

זַיי הָאבֶּן פַּר גְעסָן זַייַנע וְעֶרֶק אוּן זַייַנע וואגָנֶר וָואס עֶר הָאט זַייא גְיווּוינְן׃ (כ׳) נגד
אֲגַיפְטְקְעגְן זַייעֶרע עֶלְטֶרְן הָאט עֶר גְימַאן וואגְנֶדער אין לאנד מִצְרַיִם וְואס הַיִיסְט
שְׂדֵה צוֹעַן׃ (כ) בקע נָאס הָאט גישְׁפָאלְטְן דָעם יַם אוּן הָאט זַייַ גְמַאכְט אִיבֶּר פָּארְן אוּן
הָאט דָם וָואסֶר גישְׁטעלְט וויא אַמוּיער׃ (ל) ויחס אוּן הָאט זַייַ גְעפִירְט בַּיי טָאג מִיט
אַוָולָקְן אוּן אַנאנְצע נַאכְט מִיט אפַייערדִיגְן וָואלְקְן׃ (מ) יבקע עֶר הָאט גישְׁפָאלְטְן
שְׁטֵיינֶער אין דֶער מִדְבָּר אוּן הָאט זַייַ גימאכְט טְרִינְקְן גְלַייךְ וויא פּוּן פִּיל קְוואלְן׃
(מז) ויוצא אוּן עֶר הָאט אוֹיס גיצוּוינְן רִינְעדִיגע וָואסֶר פּוּן אַשְׁטֵיין אוּן עֶר הָאט גְמַאכְט
גידֶערְן וָואסֶער וויא טַייכְן׃ (נ) ויחס־ נָאךְ אַלֶע נְסִים הָאבְּן זַייא גִימְעֶרְט צוּ וִינְדִיגְן
צוּ אִים . צוּ ווִידֶר שְׁפָּעטִיגְן דֶעם אַייבֶּרְשְׁטֶן אין דֶר מִדְבָּר׃ (נ׳) ויגד־ אוּן הָאבְּן גִיפְרוּבְט
גָאט אין זַייעֶר הֶארְץ צוּ פַּר לַאנְגְן פַּלַייש צוּ עְסְן׃ (מ) וידברו אוּן הָאבְּן גִירֶעט אוֹיף
גָאט זַיי הָאבְּן גִיוָואנְט קְעגְן דָעם גָאט אן ריכטְן אַיין טִישׁ מִיט פְלַייש אין דֶער מִדְבָּר׃
(כ) ה אֱמֶת עֶר הָאט גישְׁלָאגְן דֶעם שְׁטֵיין אוּן עס הָאט גִירוּנְן וָואסֶר אוּ טַייכְן הָאבְּן
גִיפְלַייצְט וויליְן מִיר וויסְן אוֹיב עֶר וועט קאנְען גְעבְּן בְּרוֹיט . אוּיב עֶר וועט קָאנְען
אן בְּרַייטְן פָּארְ זַיין פָאלְק׃ (כא) כי דרום אַז גָאט הָאט דָאס גיהערְט איז עֶר
צְארְנִיג גיוָוארְן אוּן אַפַייעֶר הָאט גיבְּרענְט אין יַעֲקֹב אוּן אוֹיךְ אַנארְן איז אוֹיף
גינַאנְגְן אין דִי יִשְׂרָאֵל׃ (כב) כי וַיִיל זַייא הָאבְּן נִיט גִיגְלַייבְט אין גָאט אוּן הָאבְּן קיין
בְּטָחוֹן גְהַאט אוֹיף זַיין הילְף׃ (כג) וישו אוּן עֶר הָאט גיבְּאפְוֹלן דִי הימְלְען פּוּן אוֹיבְּן אוּן
דִיא טִירְן פּוּן הימְעל הָאט עֶר גיעפְנְט׃ (כד) וימטר אוּן הָאט גימאכְט רְענְענְן אוֹיף זַיי
מן

לָמוֹ׃ כה לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם
לָשֹׂבַע׃ כו יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם וַיְנַהֵג בְּעֻזּוֹ תֵימָן׃
כז וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר וּכְחוֹל יַמִּים עוֹף
כָּנָף׃ כח וַיַּפֵּל בְּקֶרֶב מַחֲנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכְּנוֹתָיו׃
כט וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ מְאֹד וְתַאֲוָתָם יָבֵא לָהֶם׃ ל לֹא
זָרוּ מִתַּאֲוָתָם עוֹד אָכְלָם בְּפִיהֶם׃ לא וְאַף אֱלֹהִים
עָלָה בָּהֶם וַיַּהֲרֹג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל
הִכְרִיעַ׃ לב בְּכָל זֹאת חָטְאוּ עוֹד וְלֹא הֶאֱמִינוּ
בְּנִפְלְאֹתָיו׃ לג וַיְכַל בַּהֶבֶל יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתָם
בַּבֶּהָלָה׃ לד אִם הֲרָגָם וּדְרָשׁוּהוּ וְשָׁבוּ וְשִׁחֲרוּ אֵל׃
לה וַיִּזְכְּרוּ כִּי אֱלֹהִים צוּרָם וְאֵל עֶלְיוֹן גֹּאֲלָם׃ הצי הספר
לו וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ׃ לז וְלִבָּם לֹא
נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ׃ לח וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר

מַן צו עָסִין אונ בְּרוֹיט פון הִימִיל הָאט עֶר זַייא גִיגֶעבֶּן׃ (כה) לחם בְּרוֹיט פון הִימִל הָאט
יָעדֶר פון זַיי גִיגֶעסִן. שְׁפַייז הָאט עֶר זַיי גִישִׁיקְט צו זַאט מַאכֶן׃ (כו) יסע עֶר הָאט גְלָאזְט
צִיהֶען אַמְזֶרַח וְוִינְט אונְטֶערֶן הִימִיל אונ הָאט גִיפִירְט מִיט זַיין שְׁטַארְקַייט דֶעם דָרוֹם
וְוִינְט׃ (כז) וימטר אונ הָאט גִימַאכְט אוֹיף זַיי רֶעגֶעְנֶן פְלַייש פִיל וְוִיא שְׁטוֹיב פון דֶער
עֶרֶד אונ אַזוֹ פִיל וְוִיא זַאמְד בַּיי דֶעם יַם הָאט עֶר זַייא גִיגֶעבֶּן עוֹפוֹת׃ (כח) ויפל אונ
הָאט גִימַאכְט פַאלֶן זַייא צְוִוישֶׁן זַייעֶר מַחֲנֶה אונ אַרוּם זַייעֶר רוּאונְג׃ (כט) ויאכלו אונ
הָאבֶּן גִיגֶעסִן אונ זַיינֶן זַייעֶר זַאט גִיוֶוען אונ זַייעֶר גִילוּסְטִיקַייט הָאט עֶר גִיבְּרַאכְט
צו זַיי׃ (ל) לא זַייא זַיינֶן נָאךְ נִיט פְרֶעמְד גִיוֶוען פון זַייעֶר תַּאֲוָה. זַייעֶר עֶסִין אִיז נָאךְ
גִיוֶוען אִין זַייעֶר מוֹיל׃ (לא) ואף אונ דֶר צָארֶן פון גָאט אִיז אוֹיף גִיגַאנְגֶן אִין זַייא אונ
הָאט גִיהַרְגְתְּ אִין זַייעֶרֶע בֶּעסְטֶע לַייט אונ דִיא אוֹיס עֶרְוַוִיילְטֶע פון דִי יוּדִין הָאט עֶר
גִימַאכְט קְנִיעֶן׃ (לב) בכל נָאךְ דֶעם אַלֶעם הָאבֶּן זַיי וִוידֶער גִיזִינְדִיגְט אונ הָאבֶּן נִיט
גִיגְלַייבְּט אִין זַיינֶע וואונְדֶער׃ (לג) ויכל אונ דוּרְךְ דֶעם הָאט עֶר פַאר לֶענְט אִין נִיכְטֶס
זַייעֶרֶע טֶעג אונ זַייעֶרֶע יָארֶן אִין דֶר שְׁרֶעקְעֶנִיש׃ (לד) אם אַז גָאט הָאט גִיזָאגְט זַייא
וְוֶעלֶן שְׁטַארְבֶּן אִין דֶער מִדְבָּר הָאבֶּן זַיי צו אִים גִיבֶּעטֶן אונ זִיךְ גִיקֶערְט צו גָאט אונ
הָאבֶּן אִים גִיפָארְשְׁט׃ (לה) ויזכרו אונ הָאבֶּן זִיךְ דֶר מַאנְט אַז גָאט אִיז זַייעֶר שְׁטַארְקֶר
אונ דֶר אוֹיבֶּערְשְׁטֶר גָאט אִיז זַייעֶר אוֹיס לַייזֶער׃ (לו) ויפתוהו אָבֶּר דָאס אִיז נָאר גִיוֶוען
אִיבֶּר צו רַיידֶן אִים מִיט זַייעֶר מוֹיל אונ מִיט זַייעֶר צונְג הָאבֶּן זַייא פַאלְשׁ גִירֶעט צו
אִים׃ (לז) ולבם אונ זַייעֶר הַארְץ אִיז נִיט גִיוֶוען פֶעסְט מִיט אִים אונ זַייא זַיינֶן נִיט גִוֶוען
וְוארְהַאפְטִיג אִין זַיין בְּרִית׃ (לח) והוא פון דֶעסְט וֶועגֶן אִיז גָאט דֶר בַּארְעמִיג אונ פַר
גִיבְּט דִי עֲבֵרוֹת אונ עֶר פַר דַארְבְּט נִיט דֶעם מֶענְטְשֶׁן אונ מֶערְט אוֹם צו קֶערֶן זַיין

צארן

עָוֹן וְלֹא־תַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל
חֲמָתוֹ׃ לט וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא
יָשׁוּב׃ מ כַּמָּה יַמְרוּהוּ בַמִּדְבָּר יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן׃
מא וַיָּשׁוּבוּ וַיְנַסּוּ אֵל וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הִתְווּ׃ מב לֹא
זָכְרוּ אֶת־יָדוֹ יוֹם אֲשֶׁר פָּדָם מִנִּי צָר׃ מג אֲשֶׁר שָׂם
בְּמִצְרַיִם אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתָיו בִּשְׂדֵה צֹעַן׃ מד וַיַּהֲפֹךְ
לְדָם יְאֹרֵיהֶם וְנוֹזְלֵיהֶם בַּל יִשְׁתְּיוּן׃ מה יְשַׁלַּח בָּהֶם
עָרֹב וַיֹּאכְלֵם וּצְפַרְדֵּעַ וַתַּשְׁחִתֵם׃ מו וַיִּתֵּן לֶחָסִיל
יְבוּלָם וִיגִיעָם לָאַרְבֶּה׃ מז יַהֲרֹג בַּבָּרָד גַּפְנָם
וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנָמַל׃ מח וַיַּסְגֵּר לַבָּרָד בְּעִירָם
וּמִקְנֵיהֶם לָרְשָׁפִים׃ מט יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה
וְזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים׃ נ יְפַלֵּס נָתִיב
לְאַפּוֹ לֹא־חָשַׂךְ מִמָּוֶת נַפְשָׁם וְחַיָּתָם לַדֶּבֶר הִסְגִּיר׃
נא וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּמִצְרָיִם רֵאשִׁית אוֹנִים בְּאָהֳלֵי

צָאהרן אוג עֶר דָעֶר וְועקט נִים זַיין צָאהרן אִין גַאנְצִין׃ (לט) וויכור זַיוויל עֶר גִידַיינקט אַז מֶענְשֶׁן זַיינֶן נור בְּלַיִיש. עֶר אִיז נור וויא אַווינְט וָואס נַיִיט אוג קֶערְט זִיךְ נִיט אוּם׃ (מ) כמה פִּיל מָאל הָאבֶּן זַיי גָענְען אִים וויידֶער גִישְׁפַּענִיגְט אִין דָר מִדְבָּר אוג הָאבֶּן אִים גִימַאכְט שְׁרוֹיעֲרִיג אִין דָער וויסְטָענִישׁ׃ (מא) וישובו אוג הָאבֶּן וויידֶער גִיקֶערְט אוג הָאבֶּן גָאט גִיפְרוּבְט מִיט דָער מֵי מְרִיבָה אוג דָעם הַיילִינֶן פוּן יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן זַיי גִיוויא גִיבְּעטֶן בֵּיי אִים אַצַייכֶן׃ (מב) לא אוג הָאבֶּן נִיט גִידַיינְקט זַיין מַאכְט אִין דָעם טָאג אַז עֶר הָאט זַייא אוים גִילַיידִיגְט פוּן מִצְרַיִם׃ (מג) אשר וָואס עֶר הָאט גִיטָאן אִין מִצְרַיִם זַיינֶע צֵייכֶן אוג זַיינֶע וואונְדֶר אִין פֶּעלְד פוּן צוֹעַן׃ (מד) וייהפך וָואס עֶר הָאט אוּמְגִיקֶערְט צוּ בְּלוּט זַיינֶע טֵייכֶן אוג זַיינֶע פְּלִיסֶענְדֶע וואסֶר הָאבֶּן זַיי נִיט גִיקענְט טְרִינְקֶען׃ (מה) ישלח עֶר הָאט אֶן גִישִׁיקְט אוֹיף זַייא פִּיל חַיוֹת רָעוֹת אוג הָאט זַיי פֶּאר צֶערְט אוג פְּרָאט אוג הָאט זַיי פֶּר דֶארְבֶּן׃ (מו) ויתן אוג הָאט גִיגֶעבֶּן צוּם הַיישֶׁעריק זַייעֶר פְּרוּכְט אוג זַייעֶר מִיהַ צוּ דֶער שְׁלָאנְגֶן מִיט דֶעם הָאנְיִיג׃ (מז) יהרוג זַייעֶר וַיְנְשְׁטָאק אוג זַייעֶר פַייגֶן בּוּיכְמֶער מִיט הָאנְיִיג שְׁטֵיינֶער׃ (מח) ויסגר אוג עֶר הָאט אִיבֶּר גִיגֶעבֶּן צוּם הָאנְיִיג זַייעֶרֶע בְּהֵמוֹת אוג זַייעֶרֶע שָׁאף צוּ פַייעֶרְדִיגְע קוילְן׃ (מט) ישלח עֶר הָאט גִישִׁיקְט אִין זַייא אֲיֶיבֶּרְלַייא גְרִים צָארְן וָואס זַייא הָאבֶּן זַיי גִיטָאן וָואס נִיט גִישְׁלָאגֶן אַלֶע בְּכוֹרִים אִין מִצְרַיִם

חָם׃ נב וַיַּסַּע כַּצֹּאן עַמּוֹ וַיְנַהֲגֵם כָּעֵדֶר בַּמִּדְבָּר׃
נג וַיַּנְחֵם לָבֶטַח וְלֹא פָחָדוּ וְאֶת אוֹיְבֵיהֶם כִּסָּה הַיָּם׃
נד וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ׃
נה וַיְגָרֶשׁ מִפְּנֵיהֶם גּוֹיִם וַיַּפִּילֵם בְּחֶבֶל נַחֲלָה וַיַּשְׁכֵּן
בְּאָהֳלֵיהֶם שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ נו וַיְנַסּוּ וַיַּמְרוּ אֶת אֱלֹהִים
עֶלְיוֹן וְעֵדוֹתָיו לֹא שָׁמָרוּ׃ נז וַיִּסֹּגוּ וַיִּבְגְּדוּ כַּאֲבוֹתָם
נֶהְפְּכוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה׃ נח וַיַּכְעִיסוּהוּ בְּבָמוֹתָם
וּבִפְסִילֵיהֶם יַקְנִיאוּהוּ׃ נט שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְעַבָּר
וַיִּמְאַס מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל׃ ס וַיִּטֹּשׁ מִשְׁכַּן שִׁלוֹ אֹהֶל
שִׁכֵּן בָּאָדָם׃ סא וַיִּתֵּן לַשְּׁבִי עֻזּוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ בְּיַד צָר׃
סב וַיִּסְגֵּר לַחֶרֶב עַמּוֹ וּבְנַחֲלָתוֹ הִתְעַבָּר׃ סג בַּחוּרָיו
אָכְלָה אֵשׁ וּבְתוּלֹתָיו לֹא הוּלָלוּ׃ סד כֹּהֲנָיו בַּחֶרֶב
נָפָלוּ וְאַלְמְנֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה׃ סה וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן אֲדֹנָי

מִצְרַיִם, דִּי עֲרַשְׁט גִּיבְּאַרְעֶנְע אִין דִּיא הַיִּיזֶער פּוּן דִּי קִינְדֶער חָם׃ (נב) ויסע: אוּנ הָאט
גִּימַאכְט צִיהֶען זַיִין פָּאלְק אַז דִּי שָׁאף אוּנ עֶר הָאט זַיי גִּיפִירְט וְוִיא הֶערְדִין אִין דֶער
מִדְבָּר׃ (נג) וינחם: עֶר הָאט זַיי גִּיפִירְט זִיכֶערְלִיךְ אוּנ זַיִיא הָאבֶּן זִיךְ נִיט גִּיפָארְכְטֶן אוּנ
זַיִיעֶרֶע פַּיינְט הָאט דֶר יַם צוּ גִּידֶעקְט׃ (נד) ויביאם: אוּנ עֶר הָאט זַיִיא גִּיבְּרַאכְט צוּ זַיִין
הַיִילִיגֶן גְּרֶענֶעץ צוּ דֶעם בַּארְג וָואס זַיִין רֶעכְטֶע הַאנְד הָאט בַּשַּׁאפֶן צוּ רוּעֶן דָארְט׃
(נה) ויגרש: אוּנ הָאט פַּר טְרִיבֶּן פַּאר זַיי דִּי פֶעלְקֶר אוּנ הָאט זַיִיא גִּיטַיילְט מִיט גּוֹרָל מִיט
אַמָאס שְׁנוּר פַּר אַיין אַרְבּ אוּנ עֶר הָאט גִּימַאכְט רוּעֶן אִין דִּי גִּיצֶעלְטֶן פּוּן דִּי כְּנַעֲנִים
דִּי שִׁבְטִים פּוּן יִשְׂרָאֵל׃ (נו) ויסו: אוּנ זַיי הָאבֶּן גִּיפְרוּבְט אוּנ וְוִידֶער גִּישְׁפֶּעְנִיגְט דֶעם
אֵייבֶּערְשְׁטֶן גָאט אוּנ זַיינֶע צַייגֶענִים דִּיא תּוֹרָה הָאבֶּן זַיי נִיט גִּיהִיט׃ (נז) ויסגו: זַיִיא
הָאבֶּן צוּרִיק גִּיטְרָאטִין פּוּן גָאט אוּנ זַיי הָאבֶּן גִּיפֶעלְשְׁט וְוִיא זַיִיעֶרֶע עֶלְטֶערֶן. זַיִיא
זַיינֶן פַּר קֶערְט גִּיוָוארֶן וְוִי אַפַּאלְשֶׁער בּוֹיגֶן׃ (נח) ויכעיסוהו: אוּנ זַיי הָאבֶּן אִים דֶר צֶערִינְט
מִיט זַיִיעֶרֶע בְּמוֹת אוּנ מִיט זַיִיעֶרֶע בִּילְדֶער הָאבֶּן זַיי אִים דֶער צֶערִינְט׃ (נט) שמע: גָאט
הָאט דָס גִּיהֶערְט אוּנ אִיז צָארְנִיג גִּיוָוארֶן אוּנ הָאט זַיִיעֶר מְמַאס גּוֹוֶען אִין יִשְׂרָאֵל׃
(ס) ויטש: אוּנ הָאט פַּר לָאזֶן דָאס מִשְׁכָּן פּוּן שִׁלוֹ דָאס גִּיצֶעלְט וָואס עֶר הָאט גִּימַאכְט
רוּעֶן צְוִוישִׁין מֶענְטְשִׁין׃ (סא) ויתן: אוּנ הָאט אִיבֶּער גִּיעֶנְטְפֶערְט אִין גִּיפֵיינְקֶעניש זַיִין
שְׁטַארְקַייט דָאס מֵיינְט מֶען דֶעם אָרוֹן. אוּנ זַיִין שֵׁיינְקַייט אִין דֶער הַאנְד פּוּן דֶעם
בַּלַיידִיגֶר׃ (סב) ויסגר: אוּנ עֶר הָאט אִיבֶּער גִּיעֶנְטְפֶערְט צוּ דֶער שְׁוֶוערְד זַיִין פָּאלְק אוּנ
אִין זַיִין אַרְבּ הָאט עֶר גִּיצֶערִינְט׃ (סג) בחוריו: זַיינֶע יוּנְגֶע פּוּן יִשְׂרָאֵל הָאט דָאס פַּייעֶר
פַּר בְּרֶענְט אוּנ זַיינֶע בְּתוּלוֹת זַיינֶען נִיט גִּיקוּמֶען אוּנְטֶער דֶר חוּפָּה׃ (סד) כהניו: זַיינֶע
כֹּהֲנִים זַיינֶן דוּרְךְ דֶר שְׁוֶוערְד גִּיפַאלֶן אוּנ זַיינֶע אַלְמְנוֹת הָאבֶּן נִיט גִּיקֶענְט וְוֵיינֶען׃

ויקץ

כְּגִבּוֹר מִתְרוֹנֵן מִיָּיִן׃ סו וַיַּךְ צָרָיו אָחוֹר חֶרְפַּת
עוֹלָם נָתַן לָמוֹ׃ סז וַיִּמְאַס בְּאֹהֶל יוֹסֵף וּבְשֵׁבֶט
אֶפְרַיִם לֹא בָחָר׃ סח וַיִּבְחַר אֶת שֵׁבֶט יְהוּדָה אֶת
הַר צִיּוֹן אֲשֶׁר אָהֵב׃ סט וַיִּבֶן כְּמוֹ רָמִים מִקְדָּשׁוֹ
כְּאֶרֶץ יְסָדָהּ לְעוֹלָם׃ ע וַיִּבְחַר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וַיִּקָּחֵהוּ
מִמִּכְלְאֹת צֹאן׃ עא מֵאַחַר עָלוֹת הֱבִיאוֹ לִרְעוֹת
בְּיַעֲקֹב עַמּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל נַחֲלָתוֹ׃ עב וַיִּרְעֵם כְּתֹם
לְבָבוֹ וּבִתְבוּנוֹת כַּפָּיו יַנְחֵם׃

דער מזמור גייט אויף הירבן בית המקדש׃

יום טז עט א מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ
טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ אֶת
יְרוּשָׁלַם לְעִיִּים׃ ב נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מַאֲכָל
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בְּשַׂר חֲסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ אָרֶץ׃ ג שָׁפְכוּ
דָמָם כַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאֵין קוֹבֵר׃ ד הָיִינוּ

(סה) ויקץ גאט האט זיך אויף גיוואכט וויא פון שלאף צו בשמראפן די ישראל וויא אגבור וואכט זיך אויף פון דעם וויין דורך גיזאנג׃ (סו) ויך אונ האט גישלאגן זיינע בלייידיגר פון הינטן. איין אייביגע חרפה האט ער גיגעבן צו זיי׃ (סז) וימאס אונ האט ממאס גיווען אין גיצעלט פון שילה וואס איז אין חלק פון יוסף אונ אין דעם שבט פון אפרים האט ער ניט אויס ערוויילט׃ (סח) ויבחר אונ האט אויס ערוויילט דעם שבט יהודה אין דעם בארג ציון דאס מיינט מען דאס בהמ״ק וואס ער האט אים ליב׃ (סט) ויבן אונ ער האט גיבויעט דעם בהמ״ק איין אייביגע זאך וויא דר הימיל. וויא די ערד איז אייביג האט ער גיגרונדפעסטיגט דעם בהמ״ק אויף אייבג׃ (ע) ויבחר אונ האט אויס ערוויילט אין זיין קנעכט דוד אונ האט אים ארויס גינומען פון די שטאלן פון שאף׃ (עא) מאחר פון דעם ארט וואו ער פלעגט נאך גיין די זייגענדיגע שאף צו פאשן זיי האט ער אים גיבראכט ער זאל וויידין יעקב זיין פאלק אונ זאל זיין אמלכות אויף ישראל זיין ארב׃ (עב) וירעם אונ ער האט זיי גיוויידעט מיט די גאנצקייט פון הארץ אונ מיט דעם פאר שטאנדיקייט פון זיינע הענט האט ער זייא גיטאן פירין׃

עט (א) מזמור לאסף. גאט פעלקר זיינן גיקומן אין דיין ארב אין בהמ״ק אונ האבין מטמא גיווען דיין הייליגן היכל. זיי האבן גימאכט ירושלים צו הויפען׃ (ב) נתנו זיי האבן גיגעבן די טויטע קערפער פון דיינע קנעכט ישראל אשפייז צו דיא פייגיל פון דעם הימל. דאס פלייש פון דיינע חסידים צו די חיות פון דר ערד׃ (ג) שפכו זייא האבן פר גאסן זייער בלוט וויא וואסער ארום ירושלים. קיינר האט זיי ניט גיקאנט בגראבן פר פארכט׃ (ד) היינו מיר זיינען גיוואר אלעסטערונג צו אונזערע שכנים.

אשאנד

חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ: ה עַד מָה
יְיָ תֶּאָנַף לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ קִנְאָתֶךָ: ו שְׁפֹךְ
חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת
אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ: ז כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת
נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ: ח אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד: ט עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל
חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: י לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה
אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ
הַשָּׁפוּךְ: יא תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנָקַת אָסִיר כְּגֹדֶל זְרוֹעֲךָ
הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה: יב וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ שִׁבְעָתַיִם
אֶל חֵיקָם חֶרְפָּתָם אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ אֲדֹנָי: יג וַאֲנַחְנוּ
עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר
נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ:

רֶשׁ מִזְמוֹר נְיִם אוֹיף דֶעם נלות אוּן אוֹיף דער גְאוּלָה:

פ א לַמְנַצֵּחַ אֶל שֹׁשַׁנִּים עֵדוּת לְאָסָף מִזְמוֹר:

אַשַׁאנְד אוּן אַשָּׁאם צוּ דִיא וָאם זַיינֶן גִיוֶוזֶן אַרוּם אוּנז: (ה) ב־ בִּיז וויא לַאנְג נָאם וְוערְסְט צֶערְנֶן אוֹיף אַלַאנְגֶע צַייט. עם טוט בְּרֶענֶן וויא אֲפַייעֶר דַיין צָארְן: (ו) ייסוף פַּאר גִים דַיין צָארְן אוֹיף דִי פֶעלְקֶר וָאם הָאבֶּן דִיךְ נִים גִיוּוּאסְט קֶענֶן אוּן אוֹיף דִי קִינִיגְרַייךְ וָאם הָאבֶּן אִין דַיין נָאמֶען נִיט גִירוּפֶן: (ז) כי וָוארוּם יַעֲדֶער פּוֹן זַיי הָאבֶּן פַּר לֶענֶגְסְט דִי קִינְדֶער פּוּן יַעֲקֹב אוּן נָאכְדֶם וואוינוּנג הָאבֶּן זַיי פַּאר וויסְט: (ח) אל זָאלְסְט אוּנז נִיט גִידַיינֶקֶן דִיא עֶרְשְׁטֶע עֲבֵרוֹת וָאם מִיר הָאבֶּן גִינָאן. גִישְׁוִוינְד זָאל אוּנז פָּארְקוּמֶען דַיין רַחֲמָנוּת וָוארוּם מִיר זַיינֶן זֵייעֶר אֶרֶעם: (ט) שיהי הָעלְף אוּנז נָאם אוּנְזֶר הֵעלְפֶער פּוּן וֶועגֶן דֶעם כְּבוֹד פּוּן דַיין נָאמֶען אוּן רֶעטְט אוּנז אוּן פַּר גִיב אִיךְ אוּנְזֶרֶע עֲבֵרוֹת פּוּן וֶועגֶן דַיין נָאמֶן: (י) למה נָאךְ וָאם זָאלֶן נָאכְן דִי הַיידֶן וואו אִיז זַייעֶר נָאם. דֶרוּם זָאל גִיוּוואוסְט וְוערְן צְווישֶׁן דִי הַיידֶן פַּר אוּנְזֶרֶע אוֹיגֶן דִיא נְקַמָּה פּוּן דֶעם בְּלוּט וָאם אִיז פַּאר גָאסֶן גִיוֹאסֶן: (יא) תבוא עֶם זָאל קוּמֶען פַּאר דִיר דֶאם גֵישְׁרַייא פּוּן דֶעם וָאם אִיז גִיבּוּנְדֶן. מִיט דִיא גְרוֹיסְקַייט פּוּן דַיין שְׁמַארְקַייט זָאלְסְטוּ אוֹיף בֵּינְדֶן דִיא וָאם זַיינֶן גֵיבּוּנְדֶן צוּם טוֹיט: (יב) והשב אוּנ אַזוֹ זָאלְסְטוּ בַּצָאלֶן צוּ דִי נָאכְבַּארְן פּוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זִיבֶּן מָאל שֶׁבַּעפִּיל אִין זַייעֶר שׁוֹיס זַייעֶר שֶׁאנְדֶע וַויל זַייא הָאבֶּן דִיךְ גֵילֶעסְטֶערְט נָאם: (יג) ואנחנו אוּנ מִיר וָאם זַייגֶן דַיין פָּאלְק אוּנ דִיא שָׁאף וָאם דוּא וַויידֶעסְט זַייא וֶועלֶן מִיר דִיךְ אִימֶער לוֹיבֶּן. דוֹר אִימֶער אוּנ אֵייבִּיג וֶועלֶן מִיר דֶער צֵייגֶן דַיין לוֹיב:

ב רֹעֶה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה נֹהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף יֹשֵׁב
הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה: ג לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן וּמְנַשֶּׁה
עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישֻׁעָתָה לָּנוּ: ד אֱלֹהִים
הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה: ה יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת
עַד מָתַי עָשַׁנְתָּ בִּתְפִלַּת עַמֶּךָ: ו הַאֲכַלְתָּם לֶחֶם
דִּמְעָה וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ: ז תְּשִׂימֵנוּ מָדוֹן
לִשְׁכֵנֵינוּ וְאֹיְבֵינוּ יִלְעֲגוּ לָמוֹ: ח אֱלֹהִים צְבָאוֹת
הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה: ט גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם
תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֶהָ: י פִּנִּיתָ לְפָנֶיהָ וַתַּשְׁרֵשׁ
שָׁרָשֶׁיהָ וַתְּמַלֵּא אָרֶץ: יא כָּסוּ הָרִים צִלָּהּ וַעֲנָפֶיהָ
אַרְזֵי אֵל: יב תְּשַׁלַּח קְצִירָהּ עַד יָם וְאֶל נָהָר
יוֹנְקוֹתֶיהָ: יג לָמָּה פָרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ וְאָרוּהָ כָּל עֹבְרֵי
דָרֶךְ: יד יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר וְזִיז שָׂדַי יִרְעֶנָּה:

פ (א) למנצח וגו': (ב) רועה די שפייער פון ישראל פר נעם אונזר תפלה. דר נאט ווהם
פירט אזו וויא די שאף די ישראל ווהם ווערן אן גירופן אויף דעם נאמען פון יוסף
נאם ווהם רועמסט אויף די כרובים מאך שיינן צו אונז דיין היולף: (ג) לפני
דיא דרייא שבטים דארפן אויס גיילייזט ווערן דר ווערק דיין גבורה אונ גייא אונז צו
היולף: (ד) אלהים נאט קער אונז אום קיין ארץ ישראל אונ מאך לייכטן דיין פנים צו
אונז אונ לאמיר ווערן גיהאלפן: (ה) יי נאט דר נאט איבר אלע הערשאפטן ביז ווי
לאנג ווענסטו זיין צארניג אין דיא תפלה פון דיין פאלק: (ו) האכלתם דוא האמסט זייא
גימאכט עסן מרערין אן שמאט ברויט אונ האמסט זיי גיטראנקן מרערין מים
אנרויסן מאם ווהם היימסט שלישׁ: (ז) תשימנו האמסט אונז גימאכט קריגן מים אונזר
שכנים אונ אונזר פיינט שפעטן פון אונז: (ח) אלהים נאט דער הערשאפטן קער אונז
ווידער מאך אונז לייכטן דיין פנים אונ לאמיר ווערן גיהאלפן. זאגט אמת. (ם) נצח
די ישראל ווהם זיין גינדיכן צו אנויין שמאק האמסט דאך אוים גיצוגן פון מצרים.
האמסט פאר טריבן דיא פעלקר אונ האמסט גיפלאנצט דיא ישראל אויף זייער ארט:
(י) פניתה דוא האמסט אוים גיראמט דיא פעלקער אונ זיא האם איין גיוואורצילט אירע
וואורצלן אונ האמ דערפילט דם לאנד: (יא) כסו דיא בערג זיינן וואורן צו גידעקט
מים דעם שאטן פון דעם ויין שבאק אונ אירע צוויינן גיוון שמארק ווי די
טעזעדרים: (יב) תשלח די ליינג פון די צווייגן איז גיוון פאר שפרייט ביז אין ים
פלישתים אונ דיא ברויט פון דיא יונגע צווייגן ביז דעם טייך פרת: (יג) למה וואורום
האמסט צו ברעכן איר צאם אונ אלע ווהם פארן אין ווענ האבין גיקליבין אירע
פרוכט: (יד) יכרסמנה וואורום האבן פר שגיטן אונ פאר לעגט זייא די היידן ווהם זיינן

טו אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב נָא הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה
וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת׃ טז וְכַנָּה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינֶךָ וְעַל בֵּן
אִמַּצְתָּה לָךְ׃ יז שְׂרֻפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה מִגַּעֲרַת
פָּנֶיךָ יֹאבֵדוּ׃ יח תְּהִי יָדְךָ עַל אִישׁ יְמִינֶךָ עַל בֶּן
אָדָם אִמַּצְתָּ לָךְ׃ יט וְלֹא נָסוֹג מִמֶּךָּ תְּחַיֵּינוּ
וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא׃ כ יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ
הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה׃

דער מזמור לערינט וויא דיא אידין זאלין זיך פירין אין גלות:

פא א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לְאָסָף׃ ב הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים
עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ ג שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ
תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם נָבֶל׃ ד תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר
בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ׃ ה כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט
לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃ ו עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל
אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע׃ ז הֲסִירוֹתִי

גיגליכן גיזוען צו אַחזיר פון דעם וואלד אונ דיא חיות פון פעלד האבן גיגעסן דיא פרות דר פון: (טו) אלהים גאט איבר אלע הערשארן קער ווידער לוג פון הימיל אונ זעה. זאיי משגיח אויף די ישראל וואס זיינן גיגליכן צו אוויין שטאק: (טז) וכנה אונ דיא שטעלע וואס דיין רעכטע האנד האט גיפלאנצט אונ אויף דעם זון וואס דוא האסט גישטארקט צו דיר דם מיינט מען דיא ישראל: (יז) שרופה דר וויין שטאק איז פר ברענט אין פייער אונ איז פר שניטן. פון גישרייא פון דיין גרים צארין ווערן זייא פר לארן: (יח) תהי איך בעט דיך זאל דיין האנד מגין זיין אויף דעם מענשן וואס דוא פלעגסט אים העלפן מיט דיין רעכטע האנד אונ אויף דעם מענש וואס דוא האסט גישטארקט צו דיר: (יט) ולא אונ מיר וועלין גיט צוריק קערן פון דיר. זאלסט אונז בעלעבין וועלין מיר אן רופין דיין נאמען: (כ) יי גאט דער הערשארן קער אונז אום מאך אונז לייכטן דיין פנים אונ לאמיר ווערין גיהאלפין:

פא (א) למנצח וגו׳: (ב) הרנינו טוט זינגען אונ לויכין גאט וואס מאכט אונז שטארק. שאלט מיט אשופר צום גאט פון יעקב: (ג) שאו הייבט אויף אהויך קול פון גיזאנג אונ גיט אקול אויף אפויק אונ אויף אפייפיל וואס איז זיס מיט אפידיל: (ד) תקעו טוט בלאזן מיט אשופר אין דעם אן הייב פון הודש אין די גיזעצטע צייט צו אונזער יום טוב דאס איז ראש השנה: (ה) כי וואורום דאס בלאזין פון ראש השנה האט גאט גיבאטן צו ישראל. דער טאג איז אמשפט צו גאט פון יעקב: (ו) עדות דעם טאג האט מען אן גיטאן אצירונג אויף יוסף ווען ער איז ארויס פון דער תפיסה אום ראש השנה ער איז גיווארן אגיוועלטיגר אין מצרים. דאן האט זיך יוסף בארימט דאס

לשון

מִסֶּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מָרוֹד תַּעֲבֹרְנָה׃ ח בְּצָרָה
קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ אֶעֱנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם אֶבְחָנְךָ עַל
מֵי מְרִיבָה סֶלָה׃ ט שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל
אִם תִּשְׁמַע לִי׃ י לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
לְאֵל נֵכָר׃ יא אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ׃ יב וְלֹא שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי
וְיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי׃ יג וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם
יֵלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם׃ יד לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל
בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ׃ טו כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל
צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי׃ טז מְשַׂנְאֵי יְיָ יְכַחֲשׁוּ לוֹ וְיִהִי
עִתָּם לְעוֹלָם׃ יז וַיַּאֲכִילֵהוּ מֵחֶלֶב חִטָּה וּמִצּוּר
דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָּ׃

דָּער כְּזמר זָאגט שׁמי דיא רַיכְטְער זַיא זאלֶן נִיט פַּסֶּה דִּין זַיין אוּן נִיט נֶעמֶן קֵין שׁוֹחַד׃

פב א מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב

לָשׁוֹן וָואס אִיךְ הָאבּ קֵין מָאל נִיט גִיוואוּסְט טוּא אִיךְ הַיינְט פָּאר שָׁטַיין׃ (ג) הס׳ווּרט׳
אִיךְ הָאבּ אָפּ גִימַאן פּוּן שְׁוַוערְע אַרְבֶּעט זַיין אַקְסָעל פּוּן יִשְׂרָאֵל דָּעַן אוּם רֹאשׁ
הַשָּׁנָה הָאבּן מִצְרִים אוֹיף גִיהָערְט צוּ אַרְבֶּעטֶן מִים יִשְׂרָאֵל . זַיינֶע הֶעגְד זַיינֶען
אַוועק פּוּן דֶעם קָעסְיל עָר אִיז מָער קֵין קָנֶעכְט נִיוועזִין׃ (ה) בצורה וָועֶן עָס אִיז דִיר
גִיוַוען אַיינְג הָאסְטוּ מִיךְ אֶן גִירוּפֶן הָאבּ אִיךְ דִיךְ אוֹיס גִיצוּוִינְן פּוּן דָּער צָרָה . אִיךְ
הָאבּ דִיר גִיענְטְפָּערְט אוּן פַּר בָּארְגֶן פּוּן דִיר דֶם שְׁטוּרְמֶען פּוּן דֶעם יַם . וָועֶן אוֹיךְ
אִיךְ הָאבּ דִיר גִיפְרוּבְט אוּן גִיוואוּסְט דָאס דוּא וָועסְט זִינְדִיגֶן בֵּייא מַי מְרִיבָה הָאבּ
אִיךְ דִיר פָּארְט גִיהָאלְטֶן׃ (ס) שׁמע הָער מִיךְ צוּ מַיין פָּאלְק אִיךְ וָועל בָּאצַייגֶן אִין
דִיר . אִיר יִשְׂרָאֵל מְעכְט אִיר מִיךְ צוּ הָערֶן׃ (י) לא עם זאל נִיט זַיין צוּ דִיר אַפַּרְעמְדֶר
נָאט אוּן זָאלְסְט דִיךְ נִיט בּוּקֶן צוּ קֵין פְּרֶעמְדֶן נָאט׃ (יא) אנכי אִיךְ בִּין דַיין נָאט וָואס
הָאט דִיךְ אוֹיף גִיבְּרַאכְט פּוּן מִצְרַיִם . עֶפֶּן דַיין מוּנְד פִּיל צוּ בֶּעטֶן וָועל אִיךְ עֶרְפִּילֶן
דַיין גֶּבֶּעט׃ (יב) ולא אֲבָר מַיין פָּאלְק הָאט נִיט גִיהָערְט צוּ מַיין שְׁטִים אוּן דִי יִשְׂרָאֵל
הָאבּן מִיךְ נִיט גִיוואלְט צוּ הָערֶן׃ (יג) ואשלחהו הָאבּ אִיךְ זַייא פַּר טְרִיבֶּן אִין עֶלְוּת וַויֶיל
זַיי זַיינֶן גֶיגַאנְגֶן אִין דִי לוּגוּנְג פּוּן זַייעֶר הַארְץ.זַיי זַיינֶן גֶיגַאנְגֶן נָאךְ זַייעֶרע שֶׁלֶעכְטֶע
עֲצוֹת׃ (יד) לו וָועֶן מַיין פָּאלְק זָאל מִיךְ אָבֶּר צוּ הָערֶן . דִי יִשְׂרָאֵל זָאלֶן גִיין אִין מַיין
וָועג׃ (טו) כמעט אִין אַקְלֵייגְע צַייט וָואלְט אִיךְ זַייעֶרע פַיינְט אוּנְטֶער טָענִיג גִימַאכְט
אוּג אוֹיךְ גַייעֶרע בָּאלַיידִיגֶר וָואלְט אִיךְ אוּמְגֵיקֶערְט מַיין הָאנְט׃ (טז) משנאי דִי שׂוֹנְאִים
פּוּן נָאט וָואלְטֶן זִיךְ לַייקְענֶן צוּ אִים מַחְמַת מוֹרָא אוּג דִי צַייט פּוּן נָאטס טוֹבָה וָואלְט
גִיוַוען אוֹיף אֵייבִיג׃ (יז) ויאכילהו נָאט וָואלְט גִימַאכְט עִסְן דִי יִשְׂרָאֵל פּוּן דֶעם בֶּעסְטֶן
וַויִיץ אוּג וָואלְט זַיי גִימַאכְט זָאט מִיט הָאנִיק וָואס רַיינְט פּוּן אַפֶּעלְזִין׃

אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: ב עַד מָתַי תִּשְׁפְּטוּ עָוֶל וּפְנֵי רְשָׁעִים
תִּשְׂאוּ סֶלָה: ג שִׁפְטוּ דַל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ:
ד פַּלְטוּ דַל וְאֶבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ: ה לֹא יָדְעוּ
וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ יִמּוֹטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ:
ו אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם: ז אָכֵן
כְּאָדָם תְּמוּתוּן וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ: ח קוּמָה
אֱלֹהִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם:

דער מזמור איז אין תפלה אויך ווי פלמות ניאט ישראל נעלין האבען אין דיא צייט פון נוג ומגוג:

יום יז פג א שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף: ב אֱלֹהִים אַל דְּמִי לָךְ
אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל: ג כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ
יֶהֱמָיוּן וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ: ד עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ
סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ: ה אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם
מִגּוֹי וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד: ו כִּי נוֹעֲצוּ לֵב
יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ: ז אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים

פב (א) מזמור לאסף. נָאט שְׁטֵייט צְווישֶׁן דִיא גִיטְטֶער פּוּן דִי דַיָנִים. צְווישֶׁן דִי דַיָנִים
טוט נָאט מִשְׁפָּטֶן: (ב) עד ביז ווייא לַאנְג וְועט איר דַיָנִים מִשְׁפָּטֶן אוּמְרֶעכְט אוּן
דֶעם פָּנִים פּוּן רְשָׁעִים טוט איר פַּאר טְרַאגֶן אוּן הַנְפָּעגֶן אוֹיסְער: (ג) שפטו איר זָאלְט
מִשְׁפָּטֶן דֶעם אָרְמֶאן אוּן דֶעם יָתוֹם טוט אֲרֶעכְטֶן מִשְׁפָּט. דֶעם אָרְמֶאן אוּן בֶּאטְלֶאכְט
גִירֶעכְט אוֹיף דֶער מִשְׁפָּט איז מיט אים: (ד) פלטו מַאכְט אַנְטְרִינְנֶען דֶעם אָרְמֶאן מִיט
דֶעם אֶבְיוֹן. זַיי מַצִּיל פּוּן דִי רְשָׁעִים: (ה) לא אֲבֶּער דִי דַיָנִים וַוייסֶן נִיט אוּן וִוילֶן
נִיט פַּר שְׁטֵייֶן דִי זִיגְד וְאם מֶען פַּסְקֶרְת שֶׁלְעכְט. זַיי גֵייעֶן אַרוּם וְוייא אִין דָר פִּינְסְטֶר.
וְועגֶן דֶעם וַואנְקֶען דִיא גְרוּנְד פֶּעסְטֶן פּוּן דֶער עֶרְד: (ו) אני איך האב גִיטְרַאכְט
מַחְשֶׁבֶת דִיא מְצוּוֶה וְועט איר זַיין צוּ מַלְאָכִים גְלַייךְ: (ז) אכן פַּאר וְואר נַיילְ איר זַיי
נִיט גְזָהָר אִין דֶר מְצוּוָה וְועט איר שְׁטַארְבֶּן וְוייא אֲדָם הָרִאשׁוֹן אוּן וְוייא אֵיינֶר פּוּן דִי
שָׂרִים וְואם הָאבֶן גִינְגֶלְתְּ דִי אֲבִיוֹנִים וְועט איר פַאלֶן: (ח) קומה שְׁטֵייא אוֹיף נָאט אוּן
מִשְׁפָּט אַלֶיין דִי וְועלְט וָוארוּם צְווישֶׁן אַלֶע אוּמוֹת הָאסְטוּ גִימַאכְט דִיר אֵיין אֶרֶב:

פג (א) שיר מזמור לאסף: (ב) אלהים נָאט. עם זָאל נִיט זַיין שְׁווֶיגֶנְג צוּ דִיר. זָאלְסְט נִיט
שְׁווֶיגֶן אוּן זָאלְסְט נִיט רוּען. נָאט: (ג) כי דֶען דֵיינֶע פֵיינְט הָאבֶן גִיטְאָן בְּרוּטְעֶן
אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל אוּן דֵיינֶע פֵיינְט הָאבֶן אוֹיף גֵיהוֹיבֶן זֵייעֶר קָאפּ: (ד) על אוֹיף דֵיין
פָּאלְק הָאבֶן זַיי אֲטַאקֶע אִין עֶצָה. זַייעֶר עֶצָה אִיז צוּ טְרַאכְטֶן בֵּיי אוֹיף דִיא
וְואם זַיינֶן פַּר בָּארְגֶן אִין דֵיין שָׁאטֶן: (ה) אמרו זַיי הָאבֶן גִיזָאגְט לָאמִיר גֵיין פַּר שְׁנַיידֶן
זַיי פּוּן אַפָּאלְק אוּן עם זָאל מֶער נִיט דֶר נָאמְט וְוערֶן דֶר נָאמֶן פּוּן יִשְׂרָאֵל: (ו) כי
דֶען בַּיי אַנַאנְדֶער הָאבֶן זַיי זִיךְ בְּרָאטֶן אִין הַארְצֶן. זַיי הָאבֶן צְווישֶׁן זִיךְ אוֹיף דִיר
כּוֹרֵת

מוֹאָב וְהַגְרִים׃ ח גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק פְּלֶשֶׁת עִם
יֹשְׁבֵי צוֹר׃ ט גַּם אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זְרוֹעַ לִבְנֵי
לוֹט סֶלָה׃ י עֲשֵׂה לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא כְיָבִין
בְּנַחַל קִישׁוֹן׃ יא נִשְׁמְדוּ בְעֵין דֹּאר הָיוּ דֹמֶן
לָאֲדָמָה׃ יב שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעֹרֵב וְכִזְאֵב וּכְזֶבַח
וּכְצַלְמֻנָּע כָּל נְסִיכֵמוֹ׃ יג אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָּנוּ
אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים׃ יד אֱלֹהַי שִׁיתֵמוֹ כַּגַּלְגַּל כְּקַשׁ
לִפְנֵי רוּחַ׃ טו כְּאֵשׁ תִּבְעַר יָעַר וּכְלֶהָבָה תְּלַהֵט
הָרִים׃ טז כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוּפָתְךָ תְּבַהֲלֵם׃
יז מַלֵּא פְנֵיהֶם קָלוֹן וִיבַקְשׁוּ שִׁמְךָ יְיָ׃ יח יֵבֹשׁוּ
וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי עַד וְיַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ׃ יט וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה
שִׁמְךָ יְיָ לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ׃

רֵשׁ פְּסוּקָא אִיהוּ אַיִן תְּפִלָּה אִיהִי דְּאִתְּמַר אוֹנֵג אִיהִי בְּגִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ׃

פד א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר׃ ב מַה
יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְיָ צְבָאוֹת׃ ג נִכְסְפָה וְגַם

כּוֹרֵת בְּרִית גִּיזְעָן׃ (ז) אהלי וגו׳׃ (ח) גבל דִּיא אַלַע אוּמוּת מִיט דִי יִיצֶר פּוּן צוֹר הָאבֶּן
אַיין עֲצָה גִיהַאלְטֶן׃ (ט) גם אוֹיךְ אַשּׁוּר הָאבֶּן זִיךְ מִחְבֵּר גִּיזָעָן מִיט יַיִ. יַיִ זַיינֶן גִּיזָעָן
אַהִילְף צוּ דִי קִינְדֶר פּוּן לוֹט סֶלָה זַיינֶן עַמּוֹן וּמוֹאָב׃ (י) עשה וְאַלְסָט יַיִ אַזוֹ טָאן וְוִיא
מִדְיָן הָאט גִיהַאט. וְוִיא סִיסְרָא מִיט יָבִין הָאבֶּן גֶהָאט אַמַּפָּלָה בַּיי דֶעם טַיִיךְ קִישׁוֹן׃
(יא) נשמדו מִדְיָן אִיז פַּר טִילִיגְט גִיזָעָן אִין דֶעם אֶרט עֵין דֹּאר. זַיינֶן גְּוָארֶן וְוִיא
מִיסְט אוֹיךְ דֶר עֶרֶד׃ (יב) שיתמו וְאַלְסָט טָאן זַיעֶרֶ הֶערֶן וְוִיא עוֹרֵב מִיט זְאֵב הָאבֶּן
אַמַּפָּלָה גִיהַאט. אַלֶע זַייעֶרֶ הֶערֶן וָאלֶן אַמַּפָּלָה הָאבֶּן וְוִיא זֶבַח מִיט צַלְמֻנָּע׃
(יג) אשר וַיִיל יַיִ הָאבֶּן גִיזָאגְט מִיר וְועלֶן יַרְשֶׁנֶן צוּ אוּנְז נָאטָם וואוּנְגֶּנְג דָם בהמ״ק׃
(יד) אלהי מַיין נָאט מַאךְ יַיִ וָאלֶן זַיין וְוִיא אַזוֹיר בְּעֵל. וְוִיא שְׁטרוֹיא וָאט וְוִיא פְּלִיהט אַוועק
פַּאר אַווינְט׃ (טו) כאש וְוִיא אַפַיִיער וָאט בְּרֶענְט אִין וַאלְד אוּן וְוִיא אַפְּלָאט וָאט
בְּרֶענְט אוֹיךְ דִי בֶּערְג׃ (טז) כן אָזוּ וְאַלְסְטוּ יַיִ נָאךְ יָאגֶן מִיט דַיין שְׁטוּרְעם וויינְט אוּן
מִיט דַיין שְׁטַארְקֶן וויינְט וְאַלְסְטוּ יַיִ דֶר שְׁרֶעקֶן׃ (יז) מלא טוּא דֶר פִּילֶן זַייעֶר פָּנִים מִיט
שַׁאנְד וְועלֶן יַיִ בֶּעטֶן דַיין נָאמֶן נָאט׃ (יח) ישׂו וָאלֶן יַיִ פַּר שָׁעמְט אוּן דֶר שְׁרֶאקֶן אוּן
פַּר יָאמֶר וְועֶרֶן אוֹיךְ אַיבִּיג׃ (יט) וידעו וְועלֶן זַייא וויסֶן אַז דַיין נָאמֶן אַלַיין וְועֶרְט אֶן
גִירוּפֶן נָאט. דוּא בִּיסְט אַיין אַיבֶּערְשְׁטֶר אוֹיךְ דֶער גַאנְצֶער וועלְט׃
פד (א) למנצח וגו׳׃ (ב) מה וְוִיא זַייעֶר אִיז גִילִיבְּט אוֹיךְ מִיר דַיינְע רוּאוּנְג וואוּ דוּא
הָאסְט גִירוּעְט גָאט דֶר הֶערְשֶׁאר׃ (ג) נכספה מַיין לַייב טוּט גִיל. סטן צוּ קוּמֶן אִין

כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת יְיָ לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְנוּ אֶל אֵל
חָי: ד גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר
שָׁתָה אֶפְרֹחֶיהָ אֶת מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְיָ צְבָאוֹת מַלְכִּי
וֵאלֹהָי: ה אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה:
ו אַשְׁרֵי אָדָם עֹז לוֹ רָךְ מְסִלוֹת בִּלְבָבָם: ז עֹבְרֵי
בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה
מוֹרֶה: ח יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל יֵרָאֶה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן:
ט יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה תְפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֶלָה: י מָגִנֵּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים וְהַבֵּט פְּנֵי
מְשִׁיחֶךָ: יא כִּי טוֹב יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלֶף בָּחַרְתִּי
הִסְתּוֹפֵף בְּבֵית אֱלֹהַי מִדּוּר בְּאָהֳלֵי רֶשַׁע: יב כִּי
שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְיָ אֱלֹהִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן יְיָ לֹא יִמְנַע טוֹב
לַהֹלְכִים בְּתָמִים: יג יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַבָּךְ:

נָאטָס הֵייפֶן. מַיין הַארְץ אוּנ מַיין לַייבּ טוּט גִילוּסְטֶן צוּ זִינְגֶען צוּם לֶעבֶּעדִיגֶען גָאט:
(ד) גם אין דִי חוּרְבוֹת פוּן בהמ״ק הָאט אוֹיךְ דֶר פּוֹיגִיל זִיךְ דָארְט גִיפוּנֶן אַשְׁטוּב.
דִי שְׁוַואלְבּ אַנֶעסְט פִיר זִיךְ וָואס זִיא הָאט גִיהַאלְטֶין אִירֶע יוּנְגֶע פֵייגֶעלִיךְ אוֹיךְ
דַיינֶע מִזְבְּחוֹת, גָאט דֶר הֶערְשָׁארֶן וָואס דוּא בִּיסְט מַיין מֶלֶךְ אוּנ מַיין גָאט: (ה) אשרי
וואול דִי דָאזִיגֶע וָואס וֶועלֶן לֶעבֶּן אַז דֶר בהמ״ק וֶועט גִיבּוֹיט וֶוערֶן אוּנ וֶועלֶן זִיצִין
אִין דַיין הוֹיז אוּנ וֶועלֶן דִיךְ דָארְט שְׁטֶענְדִיג לוֹיבֶּן: (ו) אשרי וואול דֶעם מֶענְשֶׁן וָואס
טוּט זַיין שְׁטַארְקַייט אוּנ זַיין בִּטָּחוֹן אוֹיךְ דִיר אוּנ טְרַאכְט אִין הַארְצֶן דִי שְׁטֶעגֶן וָואס
גֵייעֶן צוּ גָאטְס הוֹיז: (ז) עוברי זַיי גֵייעֶן קַיין יְרוּשָׁלַיִם אִין טָאל וָואס וַואקְסִין קְלֵיינֶע
בּוֹימְלִיךְ. אוֹיךְ דֶעם וֶועג וֶועט גָאט מַאכֶן קְוַואלִין. מִיט פִיל בְּרָכוֹת וֶועט זַיין אָן
גִיקְלֵיידֶעט דֶר וֶועג וַוייזֶער: (ח) ילכו זַיי וֶועלֶן זִיךְ בַּגֶעגֶענֶן פִיל קָאמְפַאנֶיעס דִי וָואס
וֶועלֶן גֵיין אַז זַיי זָאלֶן גִיוִויזֶן וֶוערֶין פַר גָאט אִין צִיּוֹן: (ט) יי גָאט דֶר הַאר אִיבֶּר אַלֶע
חֵילוֹת הֶער צוּ מַיין גִיבֶּעט מְקַרֵב צוּ זַיין דִי גַאוּלָה. פַר גֶעם דוּ גָאט פוּן יַעֲקֹב אֵייבִּיג:
(י) סנגנו דָס בהמ״ק וָואס אִיז צוּ אוּנְז אַבַּשִׁיצוּנְג זָאלְסְטוּ גָאט אִים זֶעהֶן אוּנ גִידֵיינְקֶן
אוּנ לוּג אוֹיךְ דֶעם פָּנִים פוּן דַיין גִיזַאלְבְּטֶן דָס מֵיינֶט מֶעֶן דָוִד הַמֶּלֶךְ: (יא) כי וָוארוּם
עֶס אִיז בֶּעסֶר צוּ זִיצֶן אַיין טָאג אִין דַיין הוֹיךְ פוּן טוֹיזִינְט יָאר. אִיךְ קְלֵייבּ מִיר אוֹיס
בֶּעסֶר צוּ זִיצֶן אוֹיךְ דֶר שְׁוָועל פוּן גָאטְס הוֹיז פוּן צוּ וואוֹינֶען אִין דִי גִצֶעלְטֶן פוּן דִיא
רְשָׁעִים: (יב) כי דֶען גָאט הָאט פוּן אֵייבִּיג גִיטָאן אוּנְז לַייכְטֶן וֶויא דִיא זוּן אוּנ שִׁיצֶן
בִּין אִיךְ בָּטוּחַ אַז גָאט וֶועט אוּנְז הַיינֶט אוֹיךְ גֶעבֶּן חֵן אוּנ כָּבוֹד אוּנ וֶועט נִיט פַאר
מַיידֶן גוּטְס צוּ גֶעבֶּן צוּ דִי וָואס גֵייעֶן אִין גַאנְצֶן וֶועג: (יג) יי גָאט אִיבֶּר אַלֶע הֶערְשָׁארֶן
וואול דֶעם מֶענְטְשֶׁין וָואס פַאר זִיכֶערְט זִיךְ אִין דִיר:

למנצח

דער מזמור איז איין תפלה אויף דעם לאנגען גלות און אויף דער גאולה:

פה א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר: ב רָצִיתָ יְיָ אַרְצֶךָ
שַׁבְתָּ שְׁבִית יַעֲקֹב: ג נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ כִּסִּיתָ
כָל חַטָּאתָם סֶלָה: ד אָסַפְתָּ כָל עֶבְרָתֶךָ הֱשִׁיבוֹת
מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ: ה שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְהָפֵר כַּעַסְךָ
עִמָּנוּ: ו הַלְעוֹלָם תֶּאֱנַף בָּנוּ תִּמְשֹׁךְ אַפְּךָ לְדֹר
וָדֹר: ז הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב תְּחַיֵּינוּ וְעַמְּךָ יִשְׂמְחוּ בָךְ:
ח הַרְאֵנוּ יְיָ חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ: ט אֶשְׁמְעָה מַה
יְדַבֵּר הָאֵל יְיָ כִּי יְדַבֵּר שָׁלוֹם אֶל עַמּוֹ וְאֶל חֲסִידָיו
וְאַל יָשׁוּבוּ לְכִסְלָה: י אַךְ קָרוֹב לִירֵאָיו יִשְׁעוֹ לִשְׁכֹּן
כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ: יא חֶסֶד וֶאֱמֶת נִפְגָּשׁוּ צֶדֶק וְשָׁלוֹם
נָשָׁקוּ: יב אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם
נִשְׁקָף: יג גַּם יְיָ יִתֵּן הַטּוֹב וְאַרְצֵנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ:
יד צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו:

דיא תפלה האט דוד המלך מתפלל גייען אז ער איז אנטלאפין פון שאול און פון דואג ואחיתופל:

פו א תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה יְיָ אָזְנְךָ עֲנֵנִי כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן

פה (א) למנצח תנ׳: (ב) רצית אזו וויא דוא האסט באוויליגט דיין לאנד און האסט זייא
אויס גילייזט פון גלות בבל: (ג) נשאת האסט פר געבן די עברות פון דיין פאלק.
האסט צו גידעקט זייערע עברות אויף אייביג: (ד) אספת דו האסט איין גיהאלטן דיין
גאנצן צארן. האסט ווידר גיקערט פון דיין גרים צארן: (ה) שובנו בעטן מיר דיך זאלסט
אונז צוריק קערן און זאלסט פאר שטערין דעם כעס וואס דוא האסט אויף אונז:
(ו) הלעולם וועסטו דען אייביג צערנן אויף אונז. וועט זיך דען ציהען דיין צארן אויף
אייביג: (ז) הלא פר וואר דר סוף וועט דאך זיין אז דוא וועסט אונז ווידער לעבעדיג
מאכן און דיין פאלק וועט זיך פרייען מיט דיין הילף: (ח) הראנו דרום בעט איך דיך
זאלסט אונז ווייזין דיין גינאד תיכף און דיין הילף זאלסטו אונז געבן: (ט) אשמעה איך
הער וואס גאט טוט ריידין. ער טוט ריידין שלום צו זיין פאלק און צו זיינע חסידים
און זיי וועלן שוין מער ניט זינדיגן: (י) אך דיא זאך איז גאהענט בייא גאט צו ברייגגען
הילף צו זיינע פארכטיגע. צו מאכן רוען כבוד אין אונזר לאנד: (יא) חסד אז מיר וועלן
ריידן אמת וועט קומן תיכף דר חסד פון גאט. אז מיר וועלן טאן גירעכטיקייט וועט
קומן דער שלום תיכף: (יב) אמת אז עס וועט זיין פיל אמת אויף דער וועלט וועט זיין
פיל גירעכטיקייט פון הימל: (יג) גם גאט וועט אויך געבין גוטס און אונזר ערד וועט
נעבן איר פרוכט: (יד) צדק דאס גירעכטיקייט זאל גיין פאר אים און זאל טאן זיינע
טריט צו גיין אין דעם רעכטין וועג:

תפלה

אֲנִי: ב שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אֲנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ
אַתָּה אֱלֹהַי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ: ג חָנֵּנִי אֲדֹנָי כִּי אֵלֶיךָ
אֶקְרָא כָּל הַיּוֹם: ד שַׂמַּח נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ
אֲדֹנָי נַפְשִׁי אֶשָּׂא: ה כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב
חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ: ו הַאֲזִינָה יְיָ תְּפִלָּתִי וְהַקְשִׁיבָה
בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתָי: ז בְּיוֹם צָרָתִי אֶקְרָאֶךָּ כִּי תַעֲנֵנִי:
ח אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ: ט כָּל
גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי
וְיכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ: י כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת
אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ: יא הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ
בַּאֲמִתֶּךָ יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ: יב אוֹדְךָ אֲדֹנָי
אֱלֹהַי בְּכָל לְבָבִי וַאֲכַבְּדָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם: יג כִּי
חַסְדְּךָ גָדוֹל עָלַי וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה:
יד אֱלֹהִים זֵדִים קָמוּ עָלַי וַעֲדַת עָרִיצִים בִּקְשׁוּ

פו (א) תפלה לדוד . נייג נאט דיין אויער צו מיין תְּפִלָּה עֲנֵמַפְּעֵר מִיר וָאארום איך בין אנגשָׁעֵר מֶעֲנִג, וויא איין עָנִי: (ב) שמרה היט מיין לייב וויל איך בִּין אַיין חָסִיד . העלף דיין קֶנֶעכְט , דו מיין נאט, וָאס בַּי יִכֶּעְרט זִיךְ אין דיר: (ג) חנני לַייטְשְׁטֶעליִט מִיךְ נאט וויל איך טוא דיך רופֶן אַנאנְצין טאג: (ד) שמח דֶעך פְרייא דאס לייב פון דיין קֶנֶעכְט וויל איך טוא מְרַאגִין צו דיר מיין לייב: (ה) כי וָאארום דו נאט בִּיסְט גוט אוּן בִּיסְט מוחל אויך די עֲבֵרוֹת אוּן טוסְט פִּיל גִיבְאד צו אַלֶע וָאס רופֶן דיך: (ו) האזינה פאר גִעם נאט מיין תְּפִלָּה אוּן פאר נָעם דֶעם קול פון מיינֶע גִיבֶּעט: (ז) ביום אין דֶעם יָאמ אז עס איז מיר אַיינְג טוא איך דיך רופֶן וויל איך בין בָּטְטַח אז דו וָעְסְט מיר ענטפֶערן: (ח) אין עס איז ניטא אַייגֶער צווישֶן די שְׁרים פון הימל אזו וויא דיא בִּיסְט נאט , אוּן עס איז ניטא אַיגְעלְכֶע וואונדֶרלִיכְע ווערק וויא דַיגֶע: (ט) כל אַלֶע פֶעלְקֶר וָואס דוא האסְט בַּשאפֶן ווֶעלֶן קוּמֶען זיך בּוקֶן פַּר דיר נאט אוּן ווֶעלֶן כָּבוד אֶן טָאן צו דיין נאמֶן: (י) כי דֶענְ דוא בִּיסְט גרוֹס אוּן דוא נָאט טוסְט אַלַיין וואונדֶר: (יא) הורני וויֶיז מיר נאט דיין רֶעכְטֶן ווֶעג איך נֶאל קאמֶן גיין מיט אֱמֶת . אַיניג מיין האַרְץ איך זאל מיך האבֶּן פאר דיין נָאמֶן: (יב) אודך איך וֶעל דיך מיין נאט לויבֶּן מיט מיין נאַנצִי האַרְצֶן אוּן איך וֶעל כָּבוד אֶן טָאן צו דיין נאמֶן אייביג: (יג) כי דוא האסְט מיר גִיטָאן גרוֹס גִינאד אוּן האסְט מַצִיל גיוועזן מיין לייב פון גיהנם: (יד) אלהים נָאט מוּסְטוויליגֶע זַיינֶען אויף מיר אויף גישטַאנֶען אוּן אַגִימַיינדֶע פון שֶׁבאַרְקֶע לייט האבֶּן בַּגֶעֶרט מיין לייב אוּן דיין פָּארכְט האבֶּן וויא נִיט גיטָאן אַנטקֶעגֶען זַייערְע אויגֶן:

נַפְשִׁי וְלֹא שָׁמוּךְ לְנֶגְדָּם׃ מו וְאַתָּה אֲדֹנָי אֵל רַחוּם
וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ מז פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי
תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן אֲמָתֶךָ׃ מח עֲשֵׂה
עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה וְיִרְאוּ שֹׂנְאַי וְיֵבֹשׁוּ כִּי אַתָּה יְיָ
עֲזַרְתַּנִי וְנִחַמְתָּנִי׃

עַם סִימָן דָּאס חֵיר הַשֵּׁלֶךְ מֵסֵר נִיטְקֵן אוֹיס צֵיא וּאנְען אין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ׃

פז א לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוֹדָתוֹ בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ׃
ב אֹהֵב יְיָ שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב׃
ג נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ עִיר הָאֱלֹהִים סֶלָה׃ ד אַזְכִּיר
רַהַב וּבָבֶל לְיֹדְעָי הִנֵּה פְלֶשֶׁת וְצוֹר עִם כּוּשׁ זֶה
יֻלַּד שָׁם׃ ה וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד בָּהּ וְהוּא
יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן׃ ו יְיָ יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים זֶה יֻלַּד
שָׁם סֶלָה׃ ז וְשָׁרִים כְּחֹלָלִים כָּל מַעְיָנַי בָּךְ׃

אין דָּעם סִימָן נִישְׁט אוֹיף דִּיא נְרוֹסֶע צָאל וְאוֹס יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן נִילִיבְּט אין נְלוּת׃

יום יח פח א שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח לַמְנַצֵּחַ עַל מָחֲלַת
לְעַנּוֹת מַשְׂכִּיל לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי׃ ב יְיָ אֱלֹהֵי

(סו) ואתה אוֹנ דוּ נָאט בִּיסְט אַיין דֶר בַּארְמְהֶרְצִיגְעֶר נָאט אוֹנ דֶר לַיְיגְנֶעְרִסְט דֵיין צָארְן אוֹנ מוּסְט כֶּיל חֶסֶד אוֹנ אֱמֶת׃ (סז) פנה קֶעְר דִיךְ צוּ מִיר אוֹנ דֶעְר בַּארְעֶם מִיךְ. גִיבּ דֵיין שְׁטַארְקִיים צוּ דֵיין קְנֶעכְט אוֹנ הֶעלְף צוּ דֶעם זוֹן פּוֹן דֵיין דִינְסְט׃ (סח) עשה טוּא מִיט מִיר אַצֵייכֶן עֶם זָאלֶן מִיר גוּט זַיין וְוֶעלֶן זֶעהֶן מֵיינֶע פֵיינְט אוֹנ וְוֶעלֶן פַּר שֶׁעמְט וְוֶערֶן וְוַארוּם דוּא נָאט הֶאלְפְסְט מִיר פּוֹן אַייבִּיג אֶן גִידֶאלְפֶּן אוֹנ מִיךְ נֶימְרַייסְט׃

פז (א) לבני קרח . דֶר יְסוֹד פּוֹן מִזמוֹר אִיז וְוֶענֶן דִיא לִוִּיטֶן פּוֹן דִי הַיי־לִיגְע בֶּערְג צִיוֹן אוֹנ יְרוּשָׁלַיִם׃ (ב) אהב נָאט הָאט לִיבֶּר דִיא טוֹיעֶרִין פּוֹן צִיוֹן פּוֹן אַלֶע רוֹאוּנֶע פּוֹן יַעֲקֹב׃ (ג) נכבדות וַוייל עֶם וְוֶערְט גֶירֶעט אִין דִיר צִיוֹן הֶערְלִיכְע רֶייד דְרִים וְוֶערְסְט דוּ אֶן גֶירוּפֶן נָאטְס שְׁטָאט אוֹיף אִייבִּיג׃ (ד) אזכיר אִיךְ טוּא דֶר מָאנְן דִי אוֹכוֹת זַייא זָאלֶן דִי יוֹדֶן בְּרֶייכֶן־קֶיין צִיוֹן אוֹנ נָאט וְוֶעט זְאגֶן דֶר דָאזִיגֶר אִיז גִיבּאֹרֶן גִיוְואוֹרֶן אִין צִיוֹן׃ (ה) ולציון אוֹנ צוּ צִיוֹן וְוֶעט גִיזָאגְט וְוֶערֶן אַבֶּשׁוֹרֶה פּוֹן יְעֶדֶער מֶענְטֶש וָואס אִיז דָארְטֶן גִבּאֹרֶן גִוואוֹרֶן אוֹנ נָאט וְוֶעט אֶן בְּרֶייכֶן צִיוֹן הוֹיךְ׃ (ו) ״ נָאט וְוֶעט צַיילֶן וּעֶן עֶר וְוֶעט שְׁרֵייבֶּן דִיא פֶעלְקֶער אוֹנ וְוֶעט זָאגֶן דֶר אִיז גִיבּאֹרֶן גִיוואוֹרֶן אִין צִיוֹן. פּוֹן אַייבִּיג גִיהֶערֶן וַייא צוּ מִיר׃ (ז) ושרים אוֹנ דֶעמְטַאל וְוֶעלֶן דִי יִשְׂרָאֵל זִינגֶן אוֹז וויא מֶען שְׁפִּילְט מִיט פֵייפֶּלִיךְ אוֹנ וְוֶעלֶן זָאגֶן אַלֶע מֵיינֶע מְחַשָּׁבוֹת אִיז נָאר אִין דִיר נָאט׃

פח (א) שיר . אוֹיךְ דָעם כְּלִי זְמֶר מַהֲלַת מִיט אַהֲוִיךְ קוֹל׃ (ב) ״ נָאט וּואס אִיז מֵיין הֶעלְפֶּר בֶּעט אִיךְ אֲנַאנְצֶן טָאג אוֹנ בַּייא דֶר נַאכְט טוּא אִיךְ מִתְפַּלֵּל זַיין פַּר דִיר׃

תבא

יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי בַּלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ׃ ג תָּבֹא לְפָנֶיךָ
תְּפִלָּתִי הַטֵּה אָזְנְךָ לְרִנָּתִי׃ ד כִּי שָׂבְעָה בְרָעוֹת
נַפְשִׁי וְחַיַּי לִשְׁאוֹל הִגִּיעוּ׃ ה נֶחְשַׁבְתִּי עִם יוֹרְדֵי
בוֹר הָיִיתִי כְּגֶבֶר אֵין אֱיָל׃ ו בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כְּמוֹ
חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה
מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ׃ ז שַׁתַּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת בְּמַחֲשַׁכִּים
בִּמְצֹלוֹת׃ ח עָלַי סָמְכָה חֲמָתֶךָ וְכָל מִשְׁבָּרֶיךָ
עִנִּיתָ סֶלָה׃ ט הִרְחַקְתָּ מְיֻדָּעַי מִמֶּנִּי שַׁתַּנִי תוֹעֵבוֹת
לָמוֹ כָּלֹא וְלֹא אֵצֵא׃ י עֵינִי דָאֲבָה מִנִּי עֹנִי קְרָאתִיךָ
יְיָ בְּכָל יוֹם שִׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ כַפָּי׃ יא הֲלַמֵּתִים תַּעֲשֶׂה
פֶּלֶא אִם רְפָאִים יָקוּמוּ יוֹדוּךָ סֶלָה׃ יב הַיְסֻפַּר
בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן׃ יג הֲיִוָּדַע בַּחֹשֶׁךְ
פִּלְאֶךָ וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נְשִׁיָּה׃ יד וַאֲנִי אֵלֶיךָ יְיָ
שִׁוַּעְתִּי וּבַבֹּקֶר תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָ׃ טו לָמָה יְיָ תִּזְנַח
נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי׃ טז עָנִי אֲנִי וְגוֹעַ מִנֹּעַר

(ג) תבא עָם זָאל קוּמָן פַּר דִיר מַיין תְּפִלָּה. נַייג דַיין אוֹיעֶר צוּ מַיין גִיזַאנְג: (ד) כי מַיין
לַייבּ אִיז זַאט גִיוָואר̣ן מִיט שְׁלָעכְטֶס אוּנ דִי טָעג פּוּן מַיין לֶעבֶּן הָאבֶּן גִינֶעהנְט צוּ גֵיין
אִין גְרוּבּ: (ה) נחשבתי אִיךְ בִּין גִירֶעכִינְט גִיוָואר̣ן מִיט דִי מֶענְטְשֶׁן וָואס זַיינֶן גִשְׁטָארְבֶּן
אִיךְ בִּין גִיוָואר̣ן וִויא אַמֶענְטְשׁ וָואס הָאט קַיין כֹּחַ נִיט: (ו) במתים אִיךְ בִּין גִיצַיילְט
צְווישֶׁן דִי מֵתִים וָואס זַיינֶן פְּרַייא. וִויא דִי דָר שְׁלָאגֶענֶע וָואס לִיגֶן אִין גְרוּבּ וָואס
דוּ גִידֵיינְקְסְט זֵיי נִיט צוּם לֶעבֶּן אוּנ זַיינֶן דוּרְךְ דַיין מַאכְט פַּר שְׁנִיטֶן פּוּן דֶר וֶועלְט:
(ז) שתני דוּ הָאסְט מִיךְ גְטָאן אִין אוּנְטֶערְשְׁטֶן גְרוּבּ. אִין דֶער פִינְסְטֶערְנִישׁ אִין דֶער
טִיפֶענִישׁ: (ח) עלי אוֹיף מִיר אִיז אָן גִילֶעהנְט דַיין צָארִין אוּנ מִיט אַלֶע דַיינֶע אִינְדִין
הָאסְטוּ מִיךְ גִיפַּיינִיגְט שְׁטֶענְדִיג: (ט) הרחקת דוּא הָאסְט גִימַאכְט דֶער וַוייטֶערֶן מַיינֶע
פְּרַיינְד פּוּן מִיר. הָאסְט מִיךְ גִימַאכְט מִיאוּס אִין זַייעֶרֶע אוֹיגֶן. אִיךְ בִּין פַּאר שְׁלָאסֶן
אוּנ קָאן נִיט אַרוֹיס גֵיין: (י) עיני מַיין אוֹיג טוּט טְרוֹיעֶרֶן פּוּן אֶרִימְקַייט. אִיךְ טוּא דִיךְ
גָאט רוּפֶן אַלֶע טָאג. אִיךְ טוּא פַּר שְׁפְּרַייטֶן צוּ דִיר מַיינֶע הֶענְד צוּ בֶּעטֶן: (יא) הלמתים
וָועסְטוּ דֶען טָאן צוּ טוֹיטֶע לַייט דַיינֶע וואונְדֶר. וָועלֶן דֶען דִי גִישְׁטָארְבֶּנֶע אוֹיף שְׁטֵיין
דִיךְ לוֹיבֶּן: (יב) היספר וָועט דֶען דֶר צַיילְט וָועֶרֶן אִין קֶבֶר דַיין חֶסֶד. דַיין וָואר̣הַאפְטִיקַייט
נָאךְ דֶעם טוֹיט: (יג) היודע וָועט דֶען גִיוואוּסְט וָועֶרֶן דַיינֶע וואונְדֶר אִין פִינְסְטֶרִין גְרוּבּ
אוּנ דַיין גִירֶעכְטִיקַייט אִין דֶעם וִויסְטֶן קֶבֶר: (יד) ואני אוּנ אִיךְ טוּ דָאךְ צוּ דִיר גָאט שְׁרַייעֶן

אוּנ

נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ אֻפְנָה׃ יז עָלַי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ
בִּעוּתֶיךָ צִמְּתֻתוּנִי׃ יח סַבּוּנִי כַמַּיִם כָּל הַיּוֹם הִקִּיפוּ
עָלַי יָחַד׃ יט הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי אֹהֵב וְרֵעַ מְיֻדָּעַי מַחְשָׁךְ׃

אין לדם תמצר אין תפלה אויף מיכוח בית דוד לעתיד לבוא׃

פט א מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי׃ ב חַסְדֵי יְיָ עוֹלָם
אָשִׁירָה לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי׃ ג כִּי
אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה שָׁמַיִם תָּכִן אֱמוּנָתְךָ
בָהֶם׃ ד כָּרַתִּי בְרִית לִבְחִירִי נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד
עַבְדִּי׃ ה עַד עוֹלָם אָכִין זַרְעֶךָ וּבָנִיתִי לְדֹר וָדוֹר
כִּסְאֶךָ סֶלָה׃ ו וְיוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֶךָ יְיָ אַף אֱמוּנָתְךָ
בִּקְהַל קְדֹשִׁים׃ ז כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַיְיָ יִדְמֶה
לַיְיָ בִּבְנֵי אֵלִים׃ ח אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה
וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו׃ ט יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כָמוֹךָ
חָסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ׃ י אַתָּה מוֹשֵׁל

אונ אלע פריא מארנן מוט מיין תפלה דיר פארקומן׃ (מו) למה פר ואום טוסטו נאט
פר לאזן מיין לייב . טוסט פר בארגן דיין פנים פון מיר׃ (מז) מני איך בין איין ארומאן
אונ בין פר נאנגן פון יונגיט אן . איך טראג דיין פארכט אונ בין אין שרעקן׃ (מח) מלי
אויף מיר זיין איבר גיפארן דיינע גרימ צארנען . דיינע דר שרעקנישי האבין מיך
פר שטימן׃ (מט) סבובי זיי האבן מיך ארום גירינגילט ויא ואסער אנאנצין טאג . זיי
האבן מיך אלע ארום גירינגעלט׃ (נ) הרחקת דו האסט גימאכט דר זיסטערן פון מיר
אפריינד אונ אגיזעלן . מיינע פריינד זיינן נכליך ווי זייא שמויען אין דר פינסטערניש׃
פט (א) משכיל וכו׳ : (ב) חסדי אויף דעם חסד ואום נאט גיטאן ועלי איך אייבינ :
זינגן . צו איטלילכן גיבירד ועל איך מיט מיין מויל מודיע זיין דיין ואהרהייט׃
(ג) כי איך נאט נאטס גינאד ועט גיבוים ועלן אויף אייבינ . ויא לאנג דר הימל ועט
שטיין ועסטו אן בריינטן דיין ואהרהאפטיקיט אין זיא׃ (ד) כרתי איך האב כורת ברית
גיוון מיט מיין אויסערוויילטן מלכות . איך האב גישוואורן צו מיין קנעכט דוד׃
(ה) עד ביו אייבינ ועלי איך אנברייטין דיינע קנדר צו דר מלוכה אונ דיין שטול פון
מלוכה האב איך גיבוים אויף אייבינ אז כשיתי ועט קומן׃ (ו) ויודו די מלאכים פון
היכול לויבן דיינע ואונדר אויך דיין ואהרהיים אין דעם היילינן איין זאמלונג׃ (ז) כי
ועור איז דען דא אין הימיל אז ער זאל זיך גלייכן צו דיר נאט . ער זאל גלייך זיין צו
נאט צווישן אלע מלאכים׃ (ח) אל נאט איז שטארק אין ער פאר זאמלונג פון פיל
מלאכים אונ פארכטיג אויף אלע מלאכים ואום ארום אים׃ (ט) יי נאט איבער אלע
הערשארן ועור איז ויא דוא אשטארקער נאט אונ דיין ואהרהייט איז ארום דיר׃

בְּגַאוּת הַיָּם בְּשׂוֹא גַלָּיו אַתָּה תְּשַׁבְּחֵם׃ יא אַתָּה
דִכֵּאתָ כֶּחָלָל רָהַב בִּזְרוֹעַ עֻזְּךָ פִּזַּרְתָּ אֹיְבֶיךָ׃
יב לְךָ שָׁמַיִם אַף לְךָ אָרֶץ תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה
יְסַדְתָּם׃ יג צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן
בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ׃ יד לְךָ זְרוֹעַ עִם גְּבוּרָה תָּעֹז יָדְךָ
תָּרוּם יְמִינֶךָ׃ טו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ חֶסֶד
וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ׃ טז אַשְׁרֵי הָעָם יֹדְעֵי תְרוּעָה
יְיָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן׃ יז בְּשִׁמְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם
וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ׃ יח כִּי תִפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה
וּבִרְצוֹנְךָ תָּרוּם קַרְנֵנוּ׃ יט כִּי לַיְיָ מָגִנֵּנוּ וְלִקְדוֹשׁ
יִשְׂרָאֵל מַלְכֵּנוּ׃ כ אָז דִּבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶךָ וַתֹּאמֶר
שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם׃
כא מָצָאתִי דָוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו׃
כב אֲשֶׁר יָדִי תִּכּוֹן עִמּוֹ אַף זְרוֹעִי תְאַמְּצֶנּוּ׃ כג לֹא

(י) אתה דוא גיוועלטיגסט אין דעם גרויסקייט פון דעם ים. אז זיינע אינדין ערהייבין זיך מאכסטו זייא נידעריג: (יא) אתה דוא האסט צו שטויסן וויא אדערשלאגענס דיא מצרים. מיט דיין שטארקן ארעם האסטו צו שפרייט דיינע פיינט: (יב) לך דער הימל איז דיין אונ דיא ערד איז אויך דיין. די וועלט אונ איר ערפילונג האסטו זיי גיגרונד פעסטיגט: (יג) צפון צפון מיט דרום זייט האסטו בשאפן. וועגן די הויך פון די צוויי בערג טוען די לייט זינגן אויף דיא וואונדר צו דיין נאמן: (יד) לך צו דיר איז דר ארעם מיט שטארקייט. דו שטארקסט דיין לינקע האנד אונ הייבסט אויף דיין רעכטע האנד: (טו) צדק דיין שטול שטייט אויף גירעכטיקייט אונ משפט. דר חסד מיט אמת פעדערן זיך צו קומן פר דיר: (טז) אשרי וואול דעם פאלק וואס זיי ווייסן צו בהעפטן זיך צו נאט. נאט זיי זאלן גיין מיט דר ליכט פון הילף וואס קומט פון דיר: (יז) בשמך מיט דר הילף פון דיין נאמן זאלן זיי זיך פרייען אנאנצן טאג אונ מיט דיין גירעכטיקייט זאלן זייא אויף גיהויבן ווערן: (יח) כי דאס שיינקייט פון זייער שטארקייט ביסטו אונ מיט דיין בווילינגונג ווערט אויף גיהויבן אונזר גיוועלטיקייט: (יט) כי דען צו נאט איז אונזער בשיצונג אונ צום הייליגן פון ישראל אונזר קעניג: (כ) אז דענסטמאל אז דוא האסט דוד גיזאלבט פר אמלך האסטו צו שמואל הנביא גיזאגט איך האב גיגעבן צו דוד המלך כח אונ גיוועלטיקייט. איך האב אים אויף גיהויבין איין אויס דר וויילטין פון דעם פאלק: (כא) מצאתי איך האב גיפונן מיין קנעכט דוד וואס איך האב אים גזאלבט מיט מיין הייליגן אייל: (כב) אשר וואס מיין האנד וועט זיין אן גיברייט מיט אים צוא

העלפין

יַשִׁיא אוֹיֵב בּוֹ וּבֶן עַוְלָה לֹא יְעַנֶּנּוּ׃ כד וְכַתּוֹתִי
מִפָּנָיו צָרָיו וּמְשַׂנְאָיו אֶגּוֹף׃ כה וֶאֱמוּנָתִי וְחַסְדִּי
עִמּוֹ וּבִשְׁמִי תָּרוּם קַרְנוֹ׃ כו וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ
וּבַנְּהָרוֹת יְמִינוֹ׃ כז הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה אֵלִי
וְצוּר יְשׁוּעָתִי׃ כח אַף אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן
לְמַלְכֵי אָרֶץ׃ כט לְעוֹלָם אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי וּבְרִיתִי
נֶאֱמֶנֶת לוֹ׃ ל וְשַׂמְתִּי לָעַד זַרְעוֹ וְכִסְאוֹ כִּימֵי שָׁמָיִם׃
לא אִם יַעַזְבוּ בָנָיו תּוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטַי לֹא יֵלֵכוּן׃
לב אִם חֻקֹּתַי יְחַלֵּלוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ׃ לג וּפָקַדְתִּי
בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם׃ לד וְחַסְדִּי לֹא אָפִיר
מֵעִמּוֹ וְלֹא אֲשַׁקֵּר בֶּאֱמוּנָתִי׃ לה לֹא אֲחַלֵּל בְּרִיתִי
וּמוֹצָא שְׂפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה׃ לו אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְקָדְשִׁי
אִם לְדָוִד אֲכַזֵּב׃ לז זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ
כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי׃ לח כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם וְעֵד בַּשַּׁחַק

הֶעְלֶפֶן אִים אוֹיֵךְ מַיין אָרְעָם וָועט אִים שְׁטַארְקִן׃ (כג) לא דֶער פַּיינְד וָועט אִים נִיט
מְאַנֶּען קַיין גֶעְלְד אוּנ דֶער רָשָׁע וָועט אִים נִיט פַּייניגִין׃ (כד) וכתותי אוּנ אִיךְ וָועל צוּא
שְׁטוֹיסִן פַּאר אִים זַיינֶע בַּלֵּיידִיגֶער אוּנ זַיינֶע פַּיינְד וָועל אִיךְ מָארְדִן׃ (כה) ואמונתי מַיין
וַוארְהַייט אוּנ מַיין חֶסֶד וָועט זַיין מִיט אִים אוּנ דוּרְךְ מַיין נָאמֶן וָועט דֶר הוֹיבִּן וָועֶרֶן
זַיין גִיוָועלְטִיקַייט׃ (כו) ושמתי אוּנ אִיךְ וָועל טָאן זַיין גִיוָועלְטִיקַייט אוֹיף דִי וָואס גֵייעֶן
אוֹיף דִי יַמִּים אוּנ אוֹיף דִי טַייכִן זַיין רֶעכְטֶע הַאנְט׃ (כז) הוא עֶר וָועט מִיךְ גָאט רוּפֶן
דוּ בִּיסְט מַיין פָאטֶר . מַיין גָאט אוּנ דִי שְׁטַארְקַייט פוּן מַיין הִילְף בִּיסְטוּ׃ (כח) אף אוּנ
אוֹיךְ אִיךְ וָועל מַאכִן אִים פַּר אַיין עֶלְצְטִן . אַיין אֵייבֶּרְשְׁטִן צוּ אַלֶע מְלָכִים פוּן דֶער
וָועלְט׃ (כט) לעולם אֵייבִּיג וָועל אִיךְ אִים הִיטִן מַיין גִינָאד אוּנ מַיין בְּרִית וָועט אַקְיוּם
הָאבִּן צוּ אִים׃ (ל) ושמתי אוּנ אִיךְ וָועל אוֹיף אֵייבִּיג זַיינֶע קִינְדֶער דֶער הַאלְטִן אוּנ זַיין
שְׁטוּל וָועט זַיין אַזוֹ לַאנְג וִויפִיל דִי וָועלְט וָועט שְׁטֵיין׃ (לא) אם אֶבֶּער אַז זַיינֶע קִינְדֶר
וָועלִן פַּר לָאזִין מַיין תּוֹרָה אוּנ אִין מַיינֶע מִשְׁפָּטִים וָועלִין זַייא נִיט גַיין׃ (לב) אם אוֹיבּ
מַיינֶע חוּקִים וָועלִן זַיי פַּר שְׁוָועכִן אוּנ מַיינֶע מִצְוֹת וָועלִן זַיי נִיט הִיטִן׃ (לג) ופקדתי וָועל
אִיךְ פוּן זַיי מִינְערִין דִי גְדוּלָה אוּנ אִיךְ וָועל זַיי שְׁטְרָאפִּן מִיט אַרוּט אוּנ מִיט נְגָעִים
פַּר זַייעֶרֶע עֲבֵרוֹת׃ (לד) וחסדי אֶבֶּער פוּן דֶעסְט וָועגִין וָועל אִיךְ מַיין חֶסֶד נִיט פַּאר
שְׁטֶערִן פוּן אִים אוּנ וָועל נִיט פֶעלְשִׁין וָואס אִיךְ הָאבּ אִים מַבְטִיחַ גִיוָוען מִיט מַיין
וַוארְהַייט׃ (לה) לא אוּנ מַיין בְּרִית וָועל אִיךְ נִיט פַּר שְׁוָועכִן אוּנ וָואס אִיךְ הָאבּ אַרוּיס
גִרֶעט מִיט מַיינֶע לֶעפְצִן וָועל אִיךְ נִיט מְשַׁנֶּה זַיין׃ (לו) אחת אַיין מָאל הָאבּ אִיךְ גִשְׁוָוארִן

אין

נֶאֱמָן סֶלָה: לט וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס הִתְעַבַּרְתָּ
עִם מְשִׁיחֶךָ: מ נֵאַרְתָּה בְּרִית עַבְדֶּךָ חִלַּלְתָּ
לָאָרֶץ נִזְרוֹ: מא פָּרַצְתָּ כָּל גְּדֵרֹתָיו שַׂמְתָּ מִבְצָרָיו
מְחִתָּה: מב שַׁסֻּהוּ כָּל עֹבְרֵי דָרֶךְ הָיָה חֶרְפָּה
לִשְׁכֵנָיו: מג הֲרִימוֹתָ יְמִין צָרָיו הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו:
מד אַף תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקִמֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה:
מה הִשְׁבַּתָּ מִטְהֳרוֹ וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מְגֵרָתָה:
מו הִקְצַרְתָּ יְמֵי עֲלוּמָיו הֶעֱטִית עָלָיו בּוּשָׁה סֶלָה:
מז עַד מָה יְיָ תִּסָּתֵר לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ חֲמָתֶךָ:
מח זְכָר אֲנִי מָה חָלֶד עַל מַה שָׁוְא בָּרָאתָ כָּל בְּנֵי
אָדָם: מט מִי גֶבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ
מִיַּד שְׁאוֹל סֶלָה: נ אַיֵּה חֲסָדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים אֲדֹנָי
נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד בֶּאֱמוּנָתֶךָ: נא זְכֹר אֲדֹנָי חֶרְפַּת

אין מַיין הַיילִיקייט אויב איך ווּעל צוּ דָוִד הַמֶּלֶךְ פֶּעלְשָׁן: (לח) זוּדער זַיינֶע קִינְדֶער וְוועלן
זַיין אַייבִּיג אוּנ זַיין שְׁטוּל וֶועט זַיין אוֹיף אַייבִּיג וְוִיא דִי זוֹן אַנְטְקֶעגְן מִיר: (לז) בְּיחוּ
וְוִיא דִי לְבָנָה אִיז אוֹיף אַייבִּיג אָזוֹ וֶועלן זַייֶנע קִינְדֶער זַיין אָן גְּבְּרַייט אוֹיף אַייבִּיג אוּנ
דִי זוֹן מִיט דֶר לְבָנָה אִיז בְּגַלַייבְּטֶע עֵדוּת אוֹיף אַייבִּיג: (לם) וּאתחנן אוּנ דוּא נָאט אָז דִי
קִינְדֶער פּוּן דָוִד הָאבֶּן גִיוִינדִיגְט הָאסְטוּ אִים פַּר לָאזֶן אוּנ הָאסְט אִים פַּאר מִיאוֹסְתְּ.
דוּא בִּיסְט פּוֹל גִיוְוארֶן מִיט צָארֶן קֶעגֶן דַיין גַיזַאלְבְּטֶן: (מ) נוֹרְתָה דִי הָאסְט פַּר שְׁטָעֶרְט
דָעם בְּרִית פּוּן דַיין קְנֶעכְט דָוִד הַמֶּלֶךְ. דִי הָאסְט פַּר שְׁוועכְט זַיין קְרוֹין צוּ דֶר עֶרֶד:
(מא) פרצת דִי הָאסְט צוּ בְּרָאכֶן אַלֶע זַייֶנע צָאמֶען. דִי הָאסְט צוּ בְּרָאכֶן זַייֶנע פְּעסְטוּנְגֶן:
(מב) שסהו זַיי הָאבֶּן אִים גִיבְּראכְט אַלֶע דִי וָואס זַייֶנען גִיפָארִין בַּיי דֶעם וֶועג. עָר אִיז
גִיוְוארֶן אַלְעְטְעַרוּנְג צוּ זַייֶנע שְׁכֵנִים: (מג) הרימות דִי הָאסְט אוֹיף גִיהוֹיבֶּן דִי רֶעכְטֶע
הַאנְד פּוּן זַייֶנע בְּלַייִדִיגֶער. דִי הָאסְט דֶר פְּרַייס אַלֶע זַייֶנע פַיינְד: (מד) אף וְוען אוֹיךְ
זַיין שְׁווֶערְד אִיז גִיוֶוען שְׁוַארְף הָאסְטוּ אִים פָּאר נִיקְעֶרְט אוּם גִיקֶעמְפְט אִיהְ נִיטְ הָאסְט
אִים גִיט גִימַאכְט שְׁטִיין אִין דֶר מִלְחָמָה: (מה) השבת דוּא הָאסְט אִים פַּאר שְׁטָעֶרְט פּוּן
זַיין הַצְלָחָה אוּנ זַיין שְׁטוּל הָאסְטוּ גִימַאכְט פַאלֶן צוּ דֶער עֶרֶד: (מו) הקצרת דוּא הָאסְט
גִיקוּרְצְט זַייֶנע יוּנְגֶע טָעג אוּנ הָאסְט אִים אֲרוּם גִיוִויקִילְט מִיט בּוּשָׁה: (מו) עד בַּיז
וְוִיא לַאנְג וֶועסְטוּ נָאס פַּאר בֶּאהֶרְגֶן דַיין פֶּנִים פּוּן אוּנְז אוֹיף אַייבִּיג. דַיין צָארִין
טוּט בְּרֶעכֶן וְוִיא אַפֶּייֶער: (מח) זכר אִיהְ גִידֶיינְק אוּנ טוּא טְרַאכְטֶן וָואס אִיז דֶעם נָאר
דִי וְועלְט. אוֹיף וָואס הָאסְטוּ אוּם זִיסְט בַּשַׁאפֶן אַלֶע מֶענְטְשֶׁן: (נ) מי וֶוער אִיז אַזוֹ
אַמֶענְטְש עֶר זָאל בְּלַייבֶּן לֶעבֶּן אוּנ עֶר זָאל נִיט זֶעהֶן דָעם טוֹיט. עֶר זָאל מַאכֶן
אַנְטֶרִינְן זַיין לֶייב אוֹיף אַייבִּיג פּוּן דֶעם גְרוֹיב: (נ) איה וואו זַיינֶן נָאט דַיינֶע עֶרְשְׁטֶע

עַבְדֶּךָ שִׁאַתִּי בְּחֵיק כָּל רַבִּים עַמִּים: נג אֲשֶׁר
חֵרְפוּ אוֹיְבֶיךָ יְיָ אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְבוֹת מְשִׁיחֶךָ:
נד בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

ספר ליום חמישי רביעי

דָּעַר מִזְמוֹר פוּם דַיידִין נְרוֹיס מִיט אַז דָער מֶעֶנְטש זָאל זִיךְ נִיט הַאלְטֶן בְּנֵאָה אַיידָ דָעם עוֹלָם:

יום יט צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן
אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם הָרִים
יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה
אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי
אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי
יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ
בַּבֹּקֶר כָּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב
יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לְמְאוֹר פָּנֶיךָ:

חֲסָדִים וָאם דוּא הָאסְט גִישְׁוָואנְדן צוּ דָוִד הַמֶּלֶךְ מִיט דַיין וָואהְרַהַייט: (נא) זכור גִידַיינְק נָאם דָם לְעסְטֶערוּנג פּוּן דַיינֶע קְנֶעכְט יִשְׂרָאֵל. דָאם וָאם אִיךְ טְרָאג אִין מֵיין שׁוֹים שָׁאנְד פּוּן פִּיל פָעלְקֶער: (נב) אשר וָאם דַיינֶע פַיינְד דִיךְ הָאבְן גִילֶעסְטֶערְט דָאם זַייא הָאבְן גִישְׁפָּעט פּוּן דֶעם וָאם וָועְרְט פַאר מְשִׁיחַ קְרִמְט נִיט: (נג) בריך גִילוּיבְט אִין נָאם אֵייבִּיג דָאם אִיז וָואר:

צ (א) תפלה לְמשה דִי מְזְמוֹרִים הָאסְט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ דָער נָעשְׁלִיכְער מַאן מִתְפַּלֵל גִיוְוען.
נָאם, אִוואוִינוּנְג אוּן אַבְּשִׁיצוּנג בִּיסְטוּ גִיוְועזִין צוּ אוּנְז אִין אַלֶע דוֹרוֹת: (ב) בטרם אֵיי דִיא בֶּערְג אוֹדְ דִיא עֶרְד מִיט דָער וָועלְט אִיז נָאךְ נִיט גִיבָּרוּנְגְט פָעסְטִיגְט אוּן בְּשָׁאפְן גִיוְואהְרְט אוֹדְ פּוּן אֵייבִּיג בִּיז אֵייבִּיג בִּיסְטוּ אַשְׁטַארְקער נָאם: (ג) השב דוּא קֶערְסְט אוּם מֶענְטשִׁין מַחֲמַת יְסוֹדִים וָאם דוּא בְּרֵיינְגְסְט אוֹיף אִים בִּיז עֶר וָועְרְט פַּר שְׁווִינְק אוּן דוּא זָאגְסְט טוּט תְּשׁוּבָה אוֹיף אֵייעֶרע עֶבְרוֹת: (ד) כי אַז עֶר זְאל אֲפִילוּ לֶעבְּן טוֹיזִינְט יָאר זַיין בִּיי דָעם מֶעֶנְטשִׁין גְלֵייךְ וויא אַנְעכְטִיגֶער טָאג וָאם אִיז אַוועְק גִינַאנְגֶן אוּן וויא אַמַייל פּוּן דָער נַאכְט: (ה) זרמתם דָאם לְוִיפְּוִנְג פּוּן זַייעֶר לֶעבְּן אִיז אַזוֹ וויִ אִחְלוֹם פּוּן שְׁלָאף. אִין דָר פְרִיה בַּאנַייט עֶר זִיךְ וויא אַנְדֶרְאז:
(ו) בבקר אִין דָר פְרִי שְׁפְּרָאצְט עֶר אוּן בַּאנַייט זִיךְ אֲבֶּר אוֹיךְ דָר נַאכְט דָם הַייסְט אוֹיךְ דָר עִלְטֶער וָועְרְט עֶר פַּר דַארְט: (ז) כי מִיר זַיינֶן וָואהְרְן פַּר לֶיגְנֶם מַחֲמַת דַיין צָארְן אוּם מַחֲמַת דַיין גְרִים צָארְן דָער שְׁרָאקְן: (ח) שתה אוּנְזֶרֶע עֲבֵרוֹת וָואם מִיר הָאבְן גִיטָאן בְּמֵזִיד אֲפִילוּ אוּנְזֶרֶע פַּר הוֹילְגֶע עֲבֵרוֹת וָואם מִיר הָאבְן גִיטָאן בְּשׁוֹגֵג מוּסְטוּ זַייא

ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ הֶגֶה׃
י יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה׃
יא מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ׃ יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִיא לְבַב חָכְמָה׃ יג שׁוּבָה יְיָ עַד
מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ׃ יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ
וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ׃ טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת
עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה׃ טז יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ
פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם׃ יז וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי
אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

דָּר מוֹשָׁר אָנוּם דָאם רֵיא. וָאם זִיךְ אִין נָאס הָאלְבִין וְעֶרְן בַּאשְׁרָעם פּוּן צַיִּט שֶׁלְעכְטֶם׃

צא א יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן׃ ב אֹמַר
לַיְיָ מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ׃ ג כִּי הוּא

אויף מען פֿר דעם ליכט פּוּן דיין פּנים צו בּאצאלן אונז פֿר זײ׃ (ט) כּי אלע אונזערע טעג
זיינען אַוועק גיאנגען נאר מיט דיין צארן. אונזערע עבֿרות האבן גורם גיוועזן אז אינזערע
יאָרן זאלן נאר גיוועזן אזוי ווייא מען רעט ארויס אזאוואס׃ (י) ימי דיא טעג פון אונזערע
יאָרן זיינען זיבעציג יאָר אוג אז דר מענטש איז שטארק בּיטבע יעמבּט עד אכציג יאר
אוג זייער הערשאפט איז נאר מידזקייט אוג אינזעכט ווארום זי ווערן גיך פֿאר
שנידן אוג פֿליגן אַוועק פּוּן דר וועלט׃ (יא) כּי ווער קאן ווסן אויף ווען דוא ביזט
שטארק ברוגז אז מיר זאלן זיך היטן דר פון מיר זאלן מורא האבן פֿר דיר. וויא דיין
פֿארכט איז פֿר הוילן אזוי איז פאר הוילן פּין אונז דיין צארן׃ (יב) למנות נאך דם צאל
פּוּן אונזערע טעג זאלסטו אונז בּעלערנען דאם מיר זאלן בּריינגן אין אונזער האַרצן
חכמה׃ (יג) שובה קער אפ פּוּן דיין צארן בּיז ווייא לאנג ווערסטו צארטן. אוג טראכט
אנווענד מחשבה אויף דיינע קנעכט׃ (יד) שבענו אלע אין דר פֿריא זאלסטו אונז מאכן
זאט מיט דיין גינאד ווען מיר זינגען אוג זיך פֿרייען אין אלע אינזערע טעג׃ (טו) שמחנו
דו זאלסט אונז אוי פיל דר פֿרייען ווי׳ט טעג דו האבסט אונז גיפֿיינגיגט אוג ווי׳פיל יאר
מיר האבן גיזעהן בּייז׃ (טז) יראה דיינע ווערק זאלן גיזעהן ווערן צו דיינע קנעכט אוג
אויף זייערע קינדר זאל גיזעהן ווערן דיין שיינקייט׃ (יז) ויהי עס זאל זיין אויף אונז דם
זקסקייט פּוּן אונזר נאט אוג די ווערק פּוּן אונזערע הענט זאלסטו אין בּריינגן אין אוג די ווערק פּוּן אונזערע הענט זאלסטו אנבּריינגן עס זאל גים מרעפֿלן קיין שאדין׃
צא (א) יושב. דו ווער זיצט אין פֿערבּארגענישׂ פּין אייבּרשטן נאט אוג לערינט דם
תורה אוג אין שאטן פּון אלמעכטיגן גיבּטיגט׃ (ב) אומר זאל איך דיר אז נאט

יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת׃ ד בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ
לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ׃ ה לֹא
תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם׃ ו מִדֶּבֶר
בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם׃ ז יִפֹּל מִצִּדְךָ
אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ׃ ח רַק בְּעֵינֶיךָ
תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ ט כִּי אַתָּה יְיָ
מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ׃ י לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה
וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ׃ יא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ
לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ׃ יב עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן
תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃ יג עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס
כְּפִיר וְתַנִּין׃ יד כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ
כִּי יָדַע שְׁמִי׃ טו יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה
אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ׃ טז אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ
וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי׃

איז מיין באשיצר אונ מיין פעסטונג. מיין גאט וואס איך פאר זיכער זיך אין אים:
(ג) כי ער וועט דיך מציל זיין פון אשטרויכלענדיגן נעץ אונ פון מארד וואס צו ברעכט:
(ד) באברתו מיט זיין פליגל וועט ער דיך באדעקן. אונ אונטר זיינע פליגלן וועסטו זיך
באשיצן. אשילד אונ אפאנציר וועט דיר זיין זיין ווארהייט: (ה) לא דוא וועסט קיין
מורא האבן פון פארכט ביי נאכט. פון אפייל וואס פליהט בייא טאג: (ו) מדבר פאר
פעסט וואס גייט אין דר פינסטער וואס הרגת אין מיטן טאג: (ז) יפול חאטשע לעבין
דיין לינקע האנד וועלן פאלין טויזינט אונ צעהן טויזינט פון דיין רעכטע האנד אבר
צו דיר וועט ניט גינעהנן: (ח) רק נור מיט דיינע אויגן וועסטו זעהן וויא דיא רשעים
ווערן בצאלט: (ט) כי דוא וועסט זאגן גאט איז מיין בשיצונג דעם אייבערשטין גאט
וועסטו מאכן דיין וואוינונג: (י) לא וועט זיך צו דיר גיט טרעפן קיין בייז אונ אפלאג
וועט ניט גינעהנען אין דיין גיצעלט: (יא) כי ווארום ער וועט זיינע מלאכים בפעלין
דיך צו היטן אין אלע דיינע וועגן: (יב) על אויף זייערע הענט וועלן זייא דיך טראגין
עס זאל זיך גיט אפ שלאגן דיינע פיס אן אשטיין: (יג) על אויף אלייב אונ אשלאנג
אונ אויף איונגען לייב וועסטו טרעטן: (יד) כי זאגט גאט ווייל ער האט ניגלוסט אין
מיר וועל איך אים רעטן. איך וועל אים שטארקן ווייל ער האט ערקאנט מיין נאמן:
(טו) יקראני אז ער וועט מיר רופן וועל איך אים ענטפערין. אין אצרה וועל איך מיט
אים זיין מציל צו זיין אים. איך וועל אים אויס ציהען פון דר צרה אונ אים עהרין:
(טז) אורך מיט לאנגע טעג וועל איך אים מאכין זאט אונ וועל אים ווייזין מיין הילף
מזמור

דער מזמור רעט פון עולם הבא און פון דעם שכר פון צדיקים לעתיד לבא:

צב א מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: ב טוֹב לְהוֹדוֹת לַיְיָ
וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן: ג לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ
וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת: ד עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל עֲלֵי
הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר: ה כִּי שִׂמַּחְתַּנִי יְיָ בְּפָעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי
יָדֶיךָ אֲרַנֵּן: ו מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד עָמְקוּ
מַחְשְׁבֹתֶיךָ: ז אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין
אֶת זֹאת: ח בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל
פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד: ט וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם
יְיָ: י כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יְיָ כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ
יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן: יא וַתָּרֶם כִּרְאֵים קַרְנִי
בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן: יב וַתַּבֵּט עֵינִי בְּשׁוּרִי בַּקָּמִים
עָלַי מְרֵעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָי: יג צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח
כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה: יד שְׁתוּלִים בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת

צב (א) מזמור. דער מזמור איז גימאכט גיווארן אז דיא לויים זאלן אים זינגען אום שבת: (ב) טוב עס איז גוט צו לויבן צו גאט און צו זינגען צו דיין נאמן אייבר שטר גאט: (ג) להגיד צו דר ציילן אלע פריא דיין חסד און דיין וואר הייט אלע נאכט: (ד) עלי אויף אכלי זמר פון צעהן שטרונעס און אויף אפידל. מיר וועלין זינגען מיט דעם מויל און שפילן מיט אהארף: (ה) כי ווייל דו גאט האסט מיך דרפרייט מיט די ווערק פון דיינע נסים. פון וועגן דיא ווערק פון דיינע הענד וועל איך זינגן צו דיר: (ו) מה וויא זייער גרויס זיינן די ווערק פון דיר גאט. דיינע מחשבות זיינן זייער טיף: (ז) איש אלערער מענש ווייס עס ניט און אנאר פר שטייט דאס ניט: (ח) בפרוח דס וואס דיא רשעים בליען וויא גראז און עס טוען שפראצין אלע וואס ווערקין אומרעכט און האבן הצלחה איז נאר צו בצאלן זיי אויף זייער ביסיל גוטע מעשים אויף דר וועלט און זייא זאלן פר טיליגט ווערן אויף אייביג זייא זאלן ניט האבן קיין עולם הבא: (ט) ואתה און דו גאט ביסט הויך אויף אייביג: (י) כי דיינע פיינט וואס האבן דיך גאט פיינט וועלן פר לארן ווערן. אלע די וואס ווערקן אומרעכט וועלן צו שפרייט ווערן: (יא) ותרם אבר מיין הערשאפט וועט דר הויכט ווערן וויא די הערנער פון אחיה ראם. מיין קאפ וועט גישמירט ווערין מיט פעטין אייל: (יב) ותבט און מיין אויג וועט זעהן שלעכטס אן די וואס ווילן אן מיר זעהן שלעכטס. אן די רשעים וואס שטייען אויף מיר אויף וועלן מיינע אויערן הערן זייער מפלה: (יג) צדיק דר צדיק וועט בליען וויא אטייטל בוים. וויא אטענן בוים אין וואלד וועט ער גרוים וואקסן: (יד) שתולים דיא לומדים וועלן זיין גיפלאנצט אין גאטס הויז. אין די הויפן פון אונזר גאט וועלן זייא

בליהען

אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ׃ טז עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים
וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ׃ טז לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר יְיָ צוּרִי וְלֹא
עַוְלָתָה בּוֹ׃

דער מומר אונ דיא מומרים בין מיכאל ק' ניין איוך ומיט הקשה אונ איוך מלחמות נג ונגנ:

צג א יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר אַף
תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט׃ ב נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז
מֵעוֹלָם אָתָּה׃ ג נָשְׂאוּ נְהָרוֹת יְיָ נָשְׂאוּ נְהָרוֹת
קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם׃ ד מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים
אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ׃ ה עֵדֹתֶיךָ
נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים׃
צד א אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ׃ ב הִנָּשֵׂא
שֹׁפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל גֵּאִים׃ ג עַד מָתַי
רְשָׁעִים יְיָ עַד מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלֹזוּ׃ ד יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ
עָתָק יִתְאַמְּרוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ ה עַמְּךָ יְיָ יְדַכְּאוּ
וְנַחֲלָתְךָ יְעַנּוּ׃ ו אַלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ וְיתוֹמִים יְרַצֵּחוּ׃

בְּלִיהָעֶן׃ (מו) עוד יְיָ וְועֶלְן נָאךְ פְּרוּכְט טְרָאגֶן אוּיף דֶר עֶלְטֶר . פֶּעִם אוּנ צְוַוייֶנג־הַאבֶּיג וְועֶלְן וְיי זַיין׃ (מז) להגיד עֶם וּוועֶט נִיְיאֶם וְועֶרֶן צוּ אֶיטֶלִיכֶן אַז אוּנְזֶער נָאֶם אִיז רַעכְט פַֿארְטִיג . עֶר אִיז מַיין שְׁטַארְקֶער אוּנ עֶם אִיז נִיט דָא אַין אִים קֵיין עַוְלָה׃

צג (א) יי נָאֶם הָאֶט גִיקְרִינְגְט אוּנ הָאֶם זִיךְ אָן גִיקְלֵיידְט גְרוֹיסְקֵיים. נָאֶם הָאֶט זִיךְ אָן גִיקְלֵיידְט מִיט שְׁטַארְקֵיים אוּנ אַרוּם גִינְאַרְטִילְט מִיט כֹּחַ אוּנ הָאֶם דִיא וועלְט אֵן גִיבְּרַייט אַז וִיא זָאל זִיךְ נִיט אוּים גְלִימְשֶׁן׃ (ב) נכון עֶם אִיז אֵן גִיבְּרַייט דֵיין שְׁטוּל פּוּן צַייט דִי וְועלְט אִיז בְּשַׁאפֶן גִיוואָרֶן . אֵיידֶער דוּ הָאסְט בְּשַׁאפֶן דִיא וועלְט בִּיסְטוּ אוֹיךְ גִיוועזֶן׃ (ג) נשאו דִיא מֵיכֶּין הָאבֶּן זִיךְ אוֹיךְ גֵיהוּיבֶּן , נָאֶם . דִיא מֵיכֶּין הָאבֶּן אוֹיךְ גֵיהוּיבֶּן וַיייֶעֶר קוֹל . דִי מֵיכֶּין הָאבֶּן אוֹיךְ גֵיהוּיבֶּן וַיייֶעֶרְע אִינְדֶן׃ (ד) מקלות אֲבֶּר מֶעֶר פּוּן דֶעם קוֹל פּוּן דִי שְׁטַארְקֶע וַואסֶר אוּנ פּוּן דִי אִינְדֶן פּוּן דֶעם יַם אִיז שְׁטַארְק דֶם קוֹל פּוּן נָאם וָאם וִיצֶם אִין הִימֶל׃ (ה) עדותיך דַיינֶע בֶּצַייגְנִינְגֶען אוֹיף דֶר נַאבְלָה זַיינֶן וַייֶעֶר בֶּגְלֵייבְּט . צוּ דַיין הוּיז וועט זַיין שַׁיין דָאם הֵיילִיקֵיים . נָאם. דֶר בְּהמ״ק וועט נִיבְּוִים וְועֶרִין אוֹיף לַאנְגֶע טָעג אוּנ וועט נִיט חֻרוּב וְועֶרִין׃

צד (א) אל . נָאם דָוִד הַמֶּלֶךְ. נָאם וָאם דוּא בִּיסְט אַבַּעל נְקָמָה נָאם דוּא זָאלְסְט אַנְטפֶּלֶעקֶן דַיינֶע נְקָמוֹת׃ (ב) הנשא דוּ שׁוּפְט פּוּן דֶר וְועלְט יוֹער דֶר הוֹיבֶּן . קֶעֶר אוּם אַבַּאצָאלוּנְג צוּ דִי וָאם הָאלְטֶן זִיךְ בֶּעַל נַאֲוָה אַנְטְקֶעגֶן דִיר׃ (ג) עד נָאם . בִּיז וִיא לַאנְג וְועלְן דִיא רְשָׁעִים נִיְועֶרֶן . בִּיז וִויא לַאנְג וועלְן זִיךְ דִיא רְשָׁעִים פְֿרֵייֶן׃

ז וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב׃ ח בִּינוּ
בֹּעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ׃ ט הֲנֹטַע אֹזֶן
הֲלֹא יִשְׁמָע אִם יֹצֵר עַיִן הֲלֹא יַבִּיט׃ י הֲיֹסֵר גּוֹיִם
הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְלַמֵּד אָדָם דָּעַת׃ יא יְיָ יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת
אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל׃ יב אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ
יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְּלַמְּדֶנּוּ׃ יג לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רָע
עַד יִכָּרֶה לָרָשָׁע שָׁחַת׃ יד כִּי לֹא יִטֹּשׁ יְיָ עַמּוֹ
וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב׃ טו כִּי עַד צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט
וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׁרֵי לֵב׃ טז מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים מִי
יִתְיַצֵּב לִי עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ יז לוּלֵי יְיָ עֶזְרָתָה לִי כִּמְעַט
שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי׃ יח אִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי
חַסְדְּךָ יְיָ יִסְעָדֵנִי׃ יט בְּרֹב שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי תַּנְחוּמֶיךָ
יְשַׁעַשְׁעוּ נַפְשִׁי׃ כ הַיְחָבְרְךָ כִּסֵּא הַוּוֹת יֹצֵר עָמָל

(ד) יביעו אונ וועלן ריידן גרויסע זאכן. וועלן זיך רימען אלע די וואס טוען אומרעכט:
(ה) עמך זייא טוען דיין פאלק צו שטויסן אונ דיין ארב טוען זיי פייניגין: (ו) אלמנה איין
אלמנה מיט אגר טוען זיי הרגגען אונ יתומים טוען זיי מארדין: (ז) ויאמרו אונ זיי זאגין
גאט זעהט דס ניט אונ דר גאט פון יעקב פר שטייט דאס ניט: (ח) בינו איר נארין פון
פאלק פאר שטייט אונ איר נארין ווען וועט איר קלוג ווערן: (ט) הנוטע דער גאט וואס
פלאנצט אלע אויערן פאר וואר הערט ער דאך גיוויס. אז גאט בשאפט דיא אויגין
פון לייטן זעהט ער דאך גיוויס: (י) היוסר דר וואס האט גישטראפט דיא היידן וועט
ער בודאי דיא רשעים אויך שטראפן. ער לערינט דאך דעם מענטשן שכל: (יא) יי
גאט ווייס די מחשבות פון מענטשן אז זייא זיינן נארישקייט: (יב) אשרי וואויל דעם
מענטשן וואס דו גאט שטראפסט אים דורך דעם מאכסטו אים לערנן פון דיין תורה
אז ער זאל תשובה טאן: (יג) להשקיט צו מאכן אים שטיל פון דעם גיהנם ער זאל זעהן
די גראבונג פון גרוב וויא דר רשע וועט אריין פאלן אין אים: (יד) כי גאט וועט ניט
פר לאזן זיין פאלק אונ זיין ארב וועט ער ניט פאר לאזן: (טו) כי ער טוט ברייניגען
יסורים אויף די יודן ביז זיי וועלן צדיקים ווערן אונ נאך דעם וועלן אלע האבן רעכט
פארטיגע הערצר: (טז) מי ווער שטייט מיר צו הילף קעגן די רשעים אונ ווער שטייט
מיר צו הילף קעגן די וואס ווערקן אומרעכט: (יז) לולי אז גאט וואלט ניט גיווען מיר
צו הילף וואלט שוין אין אקליינר צייט גירועט מיין לייב שטיל אין קבר: (יח) אם
ווען איך האב שוין גימיינט אז מיין פוס איז נאהענט צום פאלין האט מיך דיין חסד
אונטער גילעהנט: (יט) ברוב אז איך האב פיל מחשבות פון צער טוען דיינע נחמות
פון די נביאים דר פרייען מיין לייב: (כ) היחברך קאן זיך דען צו דיר בהעפטן די וואס
צוא

עָלֵי חֵק׃ כא יָגֹדּוּ עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי יַרְשִׁיעוּ׃
כב וַיְהִי־יְיָ לִי לְמִשְׂגָּב וֵאלֹהַי לְצוּר מַחְסִי׃ כג וַיָּשֶׁב
עֲלֵיהֶם אֶת־אוֹנָם וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם יַצְמִיתֵם
יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃

צה א לְכוּ נְרַנְּנָה לַייָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ׃ ב נְקַדְּמָה
פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ׃ ג כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ
וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים׃ ד אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי
אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ׃ ה אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא
עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ׃ ו בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה
נְבָרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשֵׂנוּ׃ ז כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם
מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ׃ ח אַל
תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר׃
ט אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פָּעֳלִי׃
י אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב

צו בְּרָעכֶן דִּי אֲרִימְע לַייט. וָאם מוּעֶן אוּמְרַעכְט אָן שְׁמָאט דָם גִיטְעִין׃ (כא) יגיהי זַייא
וָאמֶלְן זִיךְ אַיין אוֹיף דָעם לַייב פּוּן דָעם צַדִּיק דִּי הַרְגָנֶן אִים אוּנ רַיין בְּלוּט מַאכֶן זַייא
שׁוּלְדִיג׃ (כב) ייהי אָבֶּר גָאט אִיז גִיטְעוֶן צוּ מִיר צוּ אַשְׁטַארְקַיים אוּנ מַיין גָאט אִיז מִיר
גְנוֹעֶן אַבְּשִׁיצוּנג׃ (כג) וישב אוּנ גָאט וָועט אוּמְקֶערֶן דָעם אוּמְרַעכְט וָאם זַיי הָאבֶּן מִיר
גִיטְוואלְט טָאן אוֹיף זַיי אוּנ מִיט זַייעֶר בֶּייז זָאל זַייא אוּנְזֶער גָאט פֶּאר שְׁנַיידִין׃

צה (א) לכו. קוּמְט מִיר וָועלֶן זִינְגֶן צוּ גָאט. מִיר וָועלֶן שָׁאלֶן צוּ אוּנְזֶער שְׁטַארְקֶן
הֶעלְפֶּר׃ (ב) נקדמה מִיר וָועלֶן פָּאר קוּמֶען פֶּר אִים מִיט אַפִּיוִיב. מִיט גִיזַאנְג וָועלֶן
מִיר שַׁאפֶן צוּ אִים׃ (ג) כי וָארוּם גָאט אִיז אַגְרוֹיסֶער גָאט אוּנ אַגְרוֹיסֶער מֶלֶךְ אִיבֶּער
אַלֶע מַלְאָכִים׃ (ד) אשר אִין זַיין הַאנְד אִיז דִי פָארְשׁוּנג פּוּן הֶרְ עֶרֶד אוּנ דִיא הוֹיכְע
בֶּערְג זַיינֶן צוּ אִים׃ (ה) אשר צוּ אִים אִיז דָער יָם אוּנ עֶר הָאט אִים גִימַאכְט אוּנ דִיא
טְרִיקֶענֶע הָאנְט זַייעֶנ הֶעגְט בַּשַׁאפֶן׃ (ו) באו קוּמְט לָאמִיר זִיךְ בּוּקֶן אוּנ נִייגֶן פָּאר
גָאט. לָאמִיר זִיךְ קְנִיעֶן פֶּר גָאט וָאם הָאט אוּנְז בַּשַׁאפֶן׃ (ז) כי וָארוּם עֶר אִיז אוּנְזֶר
גָאט אוּנ מִיר זַיינֶן זַיין פָאלְק וָאם עֶר וַיידְעט אוּנְז אוּנ מִיר זַיינֶן זַיינֶע שָׁאף וָאם
עֶר פִירְט אוּנְז, אוֹיךְ דָעם הַייְנְטִיגֶן טָאג קֶעֶן עָם זַיין אַז אִיר וָועט צוּ הָערֶן זַיין קוֹל
צוּ טָאן זַייֶנֶע מִצוֹת׃ (ח) אל אִיר זָאלְט נִיט הָארְט מַאכֶן אַייעֶרֶע הֶערְצֶר אַזוֹ וִוי בַּייא
מִי מְרִיבָה. אַזוֹ וִוי בַּייא דָעם אָרְט מַסָּה אִין דֶר מִדְבָּר׃ (ט) אשר וָאם אַייעֶרֶע עֶלְטֶערְן
הָאבֶּן מִיךְ דָארְטֶן נִיפְּרוּבְט. זַייא הָאבֶּן מִיךְ גְּפְרוּבְט וָען אוֹיךְ זַייא הָאבֶּן גִיזֶעֶן
מַייֶנֶע וֶועֶרְק אִין מִצְרַיִם׃ (י) ארבעים פֶּערְצִיג יָאר הָאב אִיךְ מִיךְ גִיקְרִיגְט מִיט דָעם
דוֹר אוּנ אִיךְ הָאב גִיזָאגְט אַז זַייא זַייֶנֶען אַפָּאלְק וָאם זַייעֶר הַארְץ אִיז אָפְּ גִיקֶערְט

הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי׃ יא אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי
אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי׃
צו א שִׁירוּ לַיי שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַיי כָּל הָאָרֶץ׃ ב שִׁירוּ
לַיי בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ׃ ג סַפְּרוּ
בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו׃ ד כִּי גָדוֹל יי
וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים׃ ה כִּי כָּל
אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיי שָׁמַיִם עָשָׂה׃ ו הוֹד וְהָדָר
לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ׃ ז הָבוּ לַיי מִשְׁפְּחוֹת
עַמִּים הָבוּ לַיי כָּבוֹד וָעֹז׃ ח הָבוּ לַיי כְּבוֹד שְׁמוֹ
שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו׃ ט הִשְׁתַּחֲווּ לַיי
בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ׃ י אִמְרוּ
בַגּוֹיִם יי מָלָךְ אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים
בְּמֵישָׁרִים׃ יא יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם
הַיָּם וּמְלֹאוֹ׃ יב יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ

פון דֶעם רֶעכְטִין וֶועג אוּנ זַייא הָאבִּין פָּארְט גִיט גִיוָואלְט וִויסִן מַיינֶע גוּטֶע וֶועגִן׃ (יא) אשר אוּנ וֶועגִין דֶעם הָאבּ אִיךְ גִישְׁוָוארִין אִין מַיין צָארִין אוֹיבּ זַייא וֶועלִן קוּמֶן אִין מַיין רוּאוּנְג אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

צו (א) שירו זִינְגְט צוּ גָאט אַנַייעֶ גִיזַאנְג אוֹיף דֶער יְשׁוּעָה. זִינְגְט צוּ גָאט אִיר אַלֶע וָואס זַיינֶן אוֹיף דֶר וֶועלְט׃ (ב) שירו זִינְגְט צוּ גָאט אוּנ לוֹיבְּט זַיין נָאמֶן. אַלֶע טָאג זַייט מְבַשֵּׂר זַיין נַייעֶ הִילְף׃ (ג) ספרו דֶר צַיילְט צְוִוישִׁן דִיא פֶעלְקֶר זַיין כָּבוֹד. צְוִוישִׁן אַלֶע פֶעלְקֶר דֶער צַיילְט זַיינֶע וואוּנְדֶער׃ (ד) כי וָוארוּם גָאט אִיז גְרוֹיס אוּנ זַייעֶר גִילוֹיבְּט. עֶר אִיז פָּארְכְטִיג אוֹיף אַלֶע מַלְאָכִים׃ (ה) כי וָוארוּם אַלֶע גֶעטֶר פוּן דִיא הֵיידִין זַיינֶן גָאר גִישְׁט. אָבֶר גָאט הָאט בַּשַּׁאפִין דֶעם הִימִיל׃ (ו) הוד שֵׁיינְקַייט אִיז פַּר אִים. שְׁטַארְקַייט אוּנ שֵׁיינְקַייט אִיז אִין זַיין בהמ״ק׃ (ז) הבו אִיר מִשְׁפָּחוֹת פוּן דִיא פֶעלְקֶער גִיט צוּ גָאט, גִיט צוּ גָאט כָּבוֹד אוּנ שְׁטַארְקַייט׃ (ח) הבו גִיט צוּ גָאט הֶערְלִיכְקַייט וִויא עֶס אִיז רָאוּי צוּ זַיין נָאמֶן. בְּרָאנְט אַמְנְחָה אוּנ קוּמְט מִיט אִיר אִין זַיינֶע הֵייפִן׃ (ט) השתחוו בּוּקְט אוֹיךְ צוּ גָאט אִין בהמ״ק אוּנ צִיטֶערְט פַּר אִים אִיר זִיצֶער פוּן דֶר עֶרְד׃ (י) אמרו זָאגְט צְוִוישִׁן דִי פֶעלְקֶר אַז גָאט אִיז אַמֶלֶךְ עֶר הָאט דִי וֶועלְט פֶעסְט גִיזֶעצְט זִיא זָאל גִיט וַואנְקֶן אוּנ עֶר מִשְׁפָּט דִי פֶעלְקֶר מִיט אַיין רֶעכְט פָארְטִיגִן מִשְׁפָּט׃ (יא) ישמחו דִי הִימִל מִיט דֶר עֶרְד וֶועלִן זִיךְ פְרַייעֶן. דֶר יַם מִיט דִיא וָואס זַיינֶן אִין יַם וֶועלִין שְׁטוּרְמֶן׃ (יב) יעלוז דָאס פֶעלְד אוּנ אַלֶץ וָואס דָרִינֶען אִיז וֶועלִין זִיךְ פְרַייעֶן. דֶענְסְט מָאל אַז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶן וֶועלִין דִי בּוֹימֶער פוּן וַואלְד

איך

כָּל עֲצֵי יָעַר׃ יג לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ
יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ׃
יום כ צז א יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים׃ ב עָנָן
וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ׃ ג אֵשׁ
לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו׃ ד הֵאִירוּ בְרָקָיו
תֵּבֵל רָאֲתָה וַתָּחֵל הָאָרֶץ׃ ה הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסוּ
מִלִּפְנֵי יְיָ מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ׃ ו הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם
צִדְקוֹ וְרָאוּ כָל הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ׃ ז יֵבֹשׁוּ כָּל עֹבְדֵי
פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים׃
ח שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן
מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ׃ ט כִּי אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ
מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים׃ י אֹהֲבֵי יְיָ שִׂנְאוּ רָע
שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם׃ יא אוֹר
זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה׃ יב שִׂמְחוּ
צַדִּיקִים בַּיְיָ וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ׃

אויך זינגען׃ (יג) לפני פאר גאט ווייל ער איז גיקומען משפטין דיא זיצער פון דער ערד. ער וועט משפטן דיא וועלט מיט גירעכטיקייט אונ פעלקער וועט ער משפטן מיט זיין ווארהאפטיקייט׃

צז (א) יי מלך אז עס וועט אנטפלעקט ווערין גאטס מלוכה וועט זיך פרייען די ערד. עס וועלן זיך פרייען די וואס זיצן אויף די אינזלן פון דעם ים׃ (ב) ענן וואלקין אונ געביל וועט זיין ארום אים. זיין שטול וועט זיין אנגיבריים מיט גירעכטיקייט אונ משפט׃ (ג) אש פייער וועט גיין פר אים אונ עס וועט פלאקערן ארום זיינע בליידיגר׃ (ד) האיזו זיינע בליצן וועלן לייכטן אויף דר גאנצר וועלט. אז די ערד וועט זעהן דיא בליצן וועט זיא דר ציטערט ווערן׃ (ה) הרים די בערג וועלן צו גיין אזו וויא וואקס פר גאט פר דם הערר פון דר גאנצר וועלט׃ (ו) הגידו די מלאכים פון דעם הימיל וועלין דר ציילן זיין גירעכטיקייט אונ אלע וועלין זעהן זיין כבוד׃ (ז) יבשו אלע וואס דינען היידישע בילדר אונ בארימען זיך מיט זייערע נישטיגע געטער וועלין פאר שעמט ווערן. אלע געטער וועלין זיך בוקין צו אים׃ (ח) שמעה אז ציון וועט הערין וועט זיא זיך פרייען. די דערפר פון יהודה וועלן זיך אויך פרייען וועגין דיין משפט וואס דוא האסט גיטאן׃ (ט) כי ווארום דו גאט ביסט איין אויבערשטר אויף דר גאנצר וועלט. דוא ביסט זייער ערהייכט אויף אלע מלאכים׃ (י) אוהבי איר ליב האבער פון גאט האט פיינט די וואס טוען בייז ווארום גאט היט די לייבער פון זיינע חסידים. פון דר

צח א מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה
הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ : ב הוֹדִיעַ יְיָ
יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ : ג זָכַר חַסְדּוֹ
וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת
יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ : ד הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ
וְזַמֵּרוּ : ה זַמְּרוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה :
ו בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ :
ז יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ : ח נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ
כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ : ט לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפֹּט
הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים :
צט א יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט
הָאָרֶץ : ב יְיָ בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל כָּל
הָעַמִּים : ג יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא :

האנט פון די רשעים טוט ער זייא רעטן : (יא) איר איין ליכט איז גיזייט צו דעם צדיק
אונ צו דיא רעכטפארטיגע הערצער איז אן גיבריייט פרייד : (יב) שמחו פרייט אייך
איר צדיקים מיט דעם וואס איר פאר זיכערט אייך אין גאט אונ לויבט אז איר
דער מאנט זיין היילינגען נאמען :

צח (א) מזמור . זינגט צו גאט אנייע גיזאנג ווארום ער האט גיטאן וואונדער . זיין
רעכטע האנד העלפט אים אונ זיין היילינגער ארעם : (ב) הודיע פריער האט גאט
גילאזט וויסן דורך די נביאים די ישועה . היינט האט ער אנטפלעקט פר אלע פעלקר
זיין גירעכטיקייט : (ג) זכר גאט האט גידיינקט זיין חסד אונ ווארהייט צו דעם הויז
גיזינד פון די ישראל . אלע וואס זיינן אין עק וועלט האבן גיזעהן די הילף פון אונזר
גאט : (ד) הריעו טוט שאלין צו גאט איר אלע פון דער וועלט . עפינט אייער מויל אונ
זינגט צו גאט : (ה) זמרו זינגט צו גאט מיט אפידיל . מיט אפידיל אונ אקול פון גיזאנג :
(ו) בחצוצרות מיט טרומייטן אונ מיט אקול פון שופר זאלט איר שאלן פר גאט וואס ער
איז אמלך : (ז) ירעם דער ים מיט דעם וואס אין אים איז פאר האנדין וועט שטורמען .
די וועלט אונ די וואס אין איר זיצין וועלין אויך שטורמען : (ח) נהרות די טייכין וועלן
פאצין מיט דיא הענד דאס הייסט מיט דיא אינדין וועגין פרייד . אלע בערג בנאנדר
וועלין זינגען : (ט) לפני דיא שמחה וועט זיין פאר גאט ווייל ער איז גיקומען משפטין
דיא וועלט . ער וועט משפטין דיא וועלט מיט גירעכטיקייט אונ פעלקער מיט
ארעכטפארטיגען משפט :

צט (א) יי מלך גאט קיניגט וועלן דיא פעלקר צימערן . פאר גאט וואס זיצט אויף דיא
כרובים וועט זיך די וועלט בייגן : (ב) יי גאט וואס זיין וואוינונג איז ציון ער איז

ד וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ: ה רוֹמְמוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: ו מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל
יְיָ וְהוּא יַעֲנֵם: ז בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ
עֵדְתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ: ח יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל
נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם: ט רוֹמְמוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

דָּבֵר מְזֻמָּר מִזְּמֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ: ב עִבְדוּ
אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה: ג דְּעוּ כִּי יְיָ
הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ:
ד בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרוֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ
לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ: ה כִּי טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד דֹּר
וָדֹר אֱמוּנָתוֹ:

גְּרוֹיס אוּנ אִיז דֶער הוֹיבֶּן אוֹיף אַלֶּע וְועלְקֶר: (ג) יהוי אַלֶּע וְועלְט לוֹיבֶּן זוֹ דַיין נָאמֶען
וַיילְ דֶר הַיילִיגֶר נָאט אִיז אַגְרוֹיס פָאר כְּל־מַלְכֵי־אָרְעָ: (ד) ועז אוּנ דָם שְׁטַארְקֵייט אִיז זוֹ דָעם
מֶלֶךְ וָואס הָאט לִיבּ זוֹ טָאן אַרְעכְטִן מִשְׁפָּט. דוּ הָאסְט אֶן גִיבְּרַייט דִי תּוֹרָה וָואס זִיא
אִיז רַעכְט פַאר מִיר. אִירֶע מִשְׁפָּטִים אוּנ אִירֶע גִירֶעכְטִיגְקֵייט רַיידְט וָואס זַיינֶען גִיגֶעבֶּן זוֹ
יַעֲקֹב דָאסְמוֹ דָם נָמֶאן: (ה) רוממו דֶר הַייבְּט אוֹנְזֶער נָאמֶען אוּנ בּוּקְט אַייךְ זוֹם שְׁעֶמֶעל
פּוֹן זַיינֶע פִּים וָויַיל עֶר אִיז הַיילִיג: (ו) משה מֹשֶׁה אוּנ אַהֲרֹן זַיינֶען דָאךְ גִיוֶוען זַיינֶע
גְּרֶעסְטֶע דִינֶער אוּנ שְׁמוּאֵל צְווִישֶׁן דִי וָואס רוּפֶּן זַיין נָאמֶן. זַיי פְלֶעגֶן רוּפֶן זוֹ נָאט
אוּנ עֶר פְלֶעגְט זַיי עֶנְטְפֶּערְן: (ז) בעמוד עֶר פְלֶעגְט קוּמֶען מִיט אַוְואלְקֶענְדִינֶן זַיילְ זוֹ
רַיידְן מִיט זַייא וָויַיל זַיי הָאבֶּן גִיהִיט זַיין תּוֹרָה אוּנ דָאס גִיזֶעץ וָואס עֶר הָאט גִינֶעבֶּן זוֹ
זַיי:(ח) יי וְועֶן אוֹיךְ דוּ אוֹנְזֶער נָאמֶען פְלֶעגְסְט זַיי שְׁטֶענְדִיג עֶנְטְפֶּערְן אוּנ דוּ נָאמֶען פְלֶעגְסְט
מוֹחֵל זַיין דִי יוּדִין זַייעֶרע עֲבֵרוֹת מַחֲוַת זַייעֶר תְּפִלָּה אוֹנ פּוּן דֶעסְט וְועֶגֶן הָאט עֶר
זִיךְ גִיזֶעצְט גֶיטְועֶזֶן אוֹיף זַייעֶרע וְועֶרְק בַּייא מִי מְרִיבָה אוּנ שְׁמוּאֵל זַיילְ עֶר הָאט
זַיינֶע קִינְדֶער גִיט מִדְרִיךְ גֶיטְועֶזֶן: (ם) רוממו דֶער הַייבְּט אוֹנְזֶער נָאמֶען אוּנ בּוּקְט אַייךְ
זוֹ זַיין הַיילִיגֶן בַּארְג וָוארוּם אוֹנְזֶער נָאמֶען אִיז הַיילִיג:

ק (א) מזמור. דָעם מִזְמוֹר הָאט כְּתִיבְ גִיוָואנְט בַּיי אַקְרַבֶּן תּוֹדָה. אִיר נָאנְצֶע וְועלְט
שַׁאלְט זוֹ נָאמֶען: (ב) עבדו דִינְט נָאמֶען מִיט פְרֶייד. קוּמְט פַאר אִים מִיט גֶיזַאנְג: (ג) דעו
וַויִיסְט אַז נָאמֶען אִיז אַהֲרֹן אוֹיךְ דֶר נָאנְצֶער וְועלְט. עֶר הָאט אוּנְז בַּשַׁאפֶּן אוּנ זוֹ נָאמֶען
זַיינֶן מִיר זַיין פָאלְק אוּנ זַיינֶע שָׁאף וָואס עֶר וַויידְעט: (ד) בואו קוּמְט אִין זַיינֶע טוֹיעֶרן
מִיט

דער מומר דער צילם ויא מרות מיבית ויללכך דיך הכלך האט יך ניפרם :

קא א לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לְךָ יְיָ
אֲזַמֵּרָה: ב אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים מָתַי תָּבוֹא
אֵלַי אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי: ג לֹא
אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר בְּלִיַּעַל עֲשֹׂה סְטִים שָׂנֵאתִי
לֹא יִדְבַּק בִּי: ד לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי רָע לֹא
אֵדָע: ה מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ אוֹתוֹ אַצְמִית גְּבַהּ
עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל: ו עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי
אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים הוּא
יְשָׁרְתֵנִי: ז לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר
שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי: ח לַבְּקָרִים אַצְמִית כָּל
רִשְׁעֵי אָרֶץ לְהַכְרִית מֵעִיר יְיָ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן:

דער מומר איז ניין פארבייטונג תפלה זאר ויא שלאל אין נ"ה :

קב א תְּפִלָּה לָעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ:
ב יְיָ שְׁמַע תְּפִלָּתִי וְשַׁוְעָתִי אֵלֶיךָ תָּבוֹא: ג אַל

מיט אַקרבן תודה. אין זייַנע הויפֿן מיט לויב. לויבט צו אים בעיקשים זיין נאמען :
(ה) ר' וארום נאמ אין גוט זיין חסד האט אקיום אויף אייביג אונ ביז סוף כל הדורות
האט אקיום זיין וארהאפטיקייט :

קא (א) לדוד. אזו ווי איך זינג אז דוא מוקט מיט מיר חסד אזו זינג איך אז דוא
מוסט מיט מיר משפט אונ שמראפסט מיך : (ב) משכילה איך מוא קלוגן צו זיין
אין נאכצין וועג ווען ויעט דיא נוטע מדה קומען צו מיר. איך טוא זיין מיט דעם
נאנצקיים פון מיין הארצן אפילו איך בין אין מיין שטוב : (ג) לא אשית דהאפטינע
רייד טוא איך נים אנטקענן מיינע אויגן. אפ נישקערטע זאכן האב איך פיינט עם טוט
יך אין מיר נאר נים בהעפמן : (ד) לבב דר ואס האט אן ארקרימט הארץ איז ער פון
מיר אפ ניטאן. דר ואס איז אשלעכטר קיין איך אים נים פר אפרוינד : (ה) מלשני דר
ואס אמט לשון הרע אויף יין חבר אין קר בארגיעט טוא איך אים פאר שניידין.
אבעל נאדה אונ דר ואס האט אשטאלץ הארץ קאן איך אים נים סובל יין : (ו) עיני
מיינע אויגן קוקן צו די צדיקים זיי זאלן זיצן מים מיר. דער ואס גייט אין נאנצן ויעג
דר טוט מיך בדינען: (ז) לא אשב איך לאז נים ויצן אין מיין שטוב דר ואס טוט זייער זאכין
מים רמאות. דר ואס רעט לוגנים האט נים קיין בשטאנד פר מיינע אויגן : (ח) לבקרים
אלע אין דר פריא זאנט דוד המלך עלי השלום ווען איך פר שניידין אלע רשעים פון
דר ועלם אונ ווען פר שניידן פון נאטש שטאט אלע די ואס ווערקן אומרעכט :
קב (א) תפלה. די תפלה איז צו אין ארום מאן אז ער איז גיווויקלט מיט צרות אונ

תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר לִי הַטֵּה אֵלַי אָזְנֶךָ
בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי: ג כִּי כָלוּ בָעָשָׁן יָמָי וְעַצְמוֹתַי
כְּמוֹקֵד נִחָרוּ: ד הוּכָּה כָעֵשֶׂב וַיִּבַשׁ לִבִּי כִּי
שָׁכַחְתִּי מֵאֲכֹל לַחְמִי: ה מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה עַצְמִי
לִבְשָׂרִי: ו דָּמִיתִי לְקָאַת מִדְבָּר הָיִיתִי כְּכוֹס
חֳרָבוֹת: ז שָׁקַדְתִּי וָאֱהִי כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג:
ח כָּל הַיּוֹם חֵרְפוּנִי אוֹיְבָי מְהוֹלָלַי בִּי נִשְׁבָּעוּ: ט כִּי
אֵפֶר כַּלֶּחֶם אָכָלְתִּי וְשִׁקֻּוַי בִּבְכִי מָסָכְתִּי: י מִפְּנֵי
זַעַמְךָ וְקִצְפֶּךָ כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִכֵנִי: יא יָמַי כְּצֵל
נָטוּי וַאֲנִי כָּעֵשֶׂב אִיבָשׁ: יב וְאַתָּה יְיָ לְעוֹלָם תֵּשֵׁב
וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: יג אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת
לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד: יד כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ
וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ: טו וְיִרְאוּ גוֹיִם אֶת שֵׁם יְיָ וְכָל

כַּאר נָאט טוּט עֶר פַּאר גִיסִן זַיינֶע רַייד: (כ) יי נָאט הָער צוּ מַיין תִּפלָה אוּנ מַיין
גִישׁרַיי זָאל צוּ דִיר קוּמֶן: (נ) אל דוּ זָאלְסט דַיין פָּנִים נִיט פַּר בֶּארְגֶן פוּן מִיר . וָוען עֶס
אִיז מִיר אַיינֶע זָאלְסטוּ נַייגֶן דַיין אוֹיעֶר צוּ מַיין תִּפלָה . אִין דֶעם טָאג אַז אִיךְ רוּף דִיךְ
זָאלְסטוּ מִיר גִיךְ עַנְטפֶּערן: (ד) כי מַיינֶע גוּטֶע טָעג זַיינֶן גִיךְ אַוועק גִינַאנְגֶן מִיט דֶעם
רוּיךְ אוּנ מַיינֶע בֵּיינֶער זַיינֶן פַּר דֶארט גִינוּמֶן וויא אַבְּראָהָם: (ה) רוחה מַיין הָארְץ
אִיז פַּר דֶארט אוּנ צוּ שׁלֶאגֶן נִיט וויא אֶנְדֶערֶן . וָוענֶן זָאלְסט הָאבּ אִיךְ פַּאר גֶעסֶן
צוּ עֶסֶן מַיין בְּרוֹיט: (ו) מקול פוּן וָוענֶן דֶעם שׁטִים פוּן מַיין זִיפְצֶן אִיז בְּהֶעפְט גִיוואָרֶן
מַיין בֵּיין צוּ מַיין פְלֵייש פוּן מַאגְערקֵייט: (ז) דמית: אִיךְ בִּין גִיוואָרֶן גִיגְלִיכֶן מִיט מַיין
בֵּיסְטֶער גִישְׁרַייא צוּ דֶעם פוֹיגֶל קָאַת וָואס אִיז אִין דֶר מִדְבָּר . אִיךְ בִּין גִיוואָרֶן גְלַייךְ
צוּ דֶעם פוֹיגֶל כּוֹס וָואס זִיצְט אִין דֶר וויסְטֶענִישׁ: (ח) שקדתי: אִיךְ הָאבּ גִיוַאיילְט צוּ
אַנְטְוַיפֶן אוּנ אִיךְ בִּין גְלַייךְ צוּ אֲפּוֹיגֶל וָואס זִיצְט אַלַיין אוֹיף דֶעם דַאךְ: (ט) כל
צַאנְאַנְצִן טָאג טוּען מִיךְ לֶעכְטֶערן מַיינֶע פַיינְד . מַיינֶע שְׁפּעטֶער טוּען זִיךְ מִיט מִיר
שְׁוּוערִין: (י) כי דֶען אַש הָאבּ אִיךְ גִינֶעסֶן אַז וויא בְּרוֹיט אוּנ מַיין גִיטְרַאנְקֶנְק מִיט
מְרֹירִין פוּן מַיין גִיוויין הָאבּ אִיךְ גִימִישְׁט: (יא) פנני: פוּן וָועגֶן דַיין צָארְן וָאדְרוּם פְּרִישׁ
הָאסְטוּ מִיךְ אוֹיף גִיהוֹיבֶן אוּנ נָאךְ דֶעם הָאסְטוּ מִיךְ אֲרַאפּ גִיוואָרְפֶן: (יב) יפי מַיינֶע
גוטֶע טָעג זַיינֶן אַוועק וויא אַשׁאטֶן זַיינֶע אַוועק אוּנ אִיךְ בִּין פַּר דֶארט גִיוואָרֶן וויא
אַנגְרַאז: (יג) ואתה אֲבֶּער דוּא נָאט זִיצְט אַיביג אוּנ דַיין אַנְדֶענְקֶן אִיז אוֹיף אַיביג:
(יד) אתה בֶּעט אִיךְ דִיךְ זָאלְסְט אוֹיף שְׁטֶיין אוּנ זִיךְ דֶר בַּארִימֶען אִיבֶּער דֶער שְׁטָאט
צִיון . עֶס אִיז צַייט צוּ דֶר בַּארִימֶן וויא וָואדְרוּם עֶס אִיז גִיקוּמֶן דִי צַייט: (טו) כי וָואדְרוּם
דַיינֶע קְנֶעכְט יִשְׂרָאֵל וויליגֶן אוּנ הָאבֶּן לִיבּ דִי שְׁטֵיינֶער פוּן יְרוּשָׁלַיִם אוּנ אִיר עֶרֶד

האט

מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת כְּבוֹדֶךָ׃ יז כִּי בָנָה יְיָ צִיּוֹן נִרְאָה
בִּכְבוֹדוֹ׃ יח פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת
תְּפִלָּתָם׃ יט תִּכָּתֵב זֹאת לְדֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא
יְהַלֵּל יָהּ׃ כ כִּי הִשְׁקִיף מִמְּרוֹם קָדְשׁוֹ יְיָ מִשָּׁמַיִם
אֶל אֶרֶץ הִבִּיט׃ כא לִשְׁמֹעַ אֶנְקַת אָסִיר לְפַתֵּחַ בְּנֵי
תְמוּתָה׃ כב לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְיָ וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלָם׃
כג בְּהִקָּבֵץ עַמִּים יַחְדָּו וּמַמְלָכוֹת לַעֲבֹד אֶת יְיָ׃
כד עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי קִצַּר יָמָי׃ כה אֹמַר אֵלִי אַל
תַּעֲלֵנִי בַּחֲצִי יָמָי בְּדוֹר דּוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ׃ כו לְפָנִים
הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם׃ כז הֵמָּה יֹאבֵדוּ
וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ כַּלְבוּשׁ תַּחֲלִיפֵם
וְיַחֲלֹפוּ׃ כח וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ׃ כט בְּנֵי
עֲבָדֶיךָ יִשְׁכּוֹנוּ וְזַרְעָם לְפָנֶיךָ יִכּוֹן׃

האט חן ביי זיי׃ (טז) ויראו אונ פעלקר וועלן מורא האבן פר גאטס נאמען אונ אלע מלכים פון דר ערד וועלן פירכטין פר דיין כבוד׃ (יז) כי אז גאט וועט האבן גיבויט דיא שטאט ציון אונ וועט זיך דארט באווייזין מיט זיין כבוד׃ (יח) פנה ער האט זיך גיקערט צום גיבעט פון עלינדן אונ האט גיט פר שעמט זייער תפלה׃ (יט) הכתב דס זאל פר שריבן ווערן פר אזכרון צום הינטערשטן דור כדי אז דס פאלק וואס וועט גיבארן ווערן זאל לויבן גאט׃ (כ) כי ווארום גאט לוגט פון זיין הייליגן הימיל. גאט לוגט פון הימל אויף דר ערד׃ (כא) לשמוע צו הערן דאס גישרייא פון דיא וואס זיינן גיבונדן. צו עפענן די וואס זיינן גיבונדן צום טויט׃ (כב) לספר כדי עס זאל דער ציילט ווערן אין ציון גאטס נאמן אונ זיין לויב אין ירושלים׃ (כג) בהקבץ אין דער צייט אז פעלקר וועלן זיך בנאנדר איין זאמלען אונ קינינרייכן צו דינן גאט׃ (כד) ענה ער האט גיפייניגט אין וועג מיין כח מיט דעם האט ער מיר מקצר גיוועזן מיינע טעג׃ (כה) אומר אונ איך האב גיזאגט אין מיין תפלה דו ביסט דאך מיין גאט בעט איך דיך אז דוא זאלסט מיך גיט אפ טאן פון דער וועלט אין מיינע האלבע טעג אונ אויף כל הדורות בעט איך דיך זייא זאלן אויס לעבין זייערע יארין׃ (כו) לפנים דוא האסט צום ערשטין גיגרונד פעסטיגט די ערד אונ דיינע ווערק זיינן דיא הימלן׃ (כז) הסה די הימלן מיט דר ערד וועלן פר לארן ווערן אבר דוא וועסט בלייבן שטיין. אונ זיי וועלן אלע וויא אקלייד פר פוילט ווערן. וויא אקלייד וועסטו זיי פר בייטן אונ וועלן זיין פר ביטין׃ (כח) ואתה אבר דו גאט ביסט דער וואס האט אקיום אויף אייביג אונ דיינע יארן וועלן זיך גיט אויס לאזן׃ (כט) בני די קינדר פון דיינע קנעכט אברהם יצחק ויעקב וועלן רוען אין ארץ ישראל אונ זייערע קינדער וועלין פאר דיר זיין אן גיברייט׃

לדוד

דָּוִד מִזְמוֹר אִיז כּוֹלַל שְׁבָחִים צוּוִ הַשִּׁירַת אוֹיךְ זַיְיא נָרוּיסְטָא חֲסָדִים וְאוֹאם הַשִּׁירַת מוּזִ סִים אַיְינְהַלְטִין :

קג א לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם
קָדְשׁוֹ : ב בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל
גְּמוּלָיו: ג הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי:
ד הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיֵּכִי הַמְעַטְּרֵכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים:
ה הַמַּשְׂבִּיעַ בַּטּוֹב עֶדְיֵךְ תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי:
ו עֹשֶׂה צְדָקוֹת יְיָ וּמִשְׁפָּטִים לְכָל עֲשׁוּקִים: ז יוֹדִיעַ
דְּרָכָיו לְמֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו: ח רַחוּם
וְחַנּוּן יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חָסֶד: ט לֹא לָנֶצַח יָרִיב
וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר: י לֹא כַחֲטָאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ וְלֹא
כַּעֲוֹנֹתֵינוּ גָּמַל עָלֵינוּ: יא כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ
גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו: יב כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב
הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פִּשְׁעֵינוּ: יג כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים
רִחַם יְיָ עַל יְרֵאָיו: יד כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זָכוֹר כִּי
עָפָר אֲנָחְנוּ: טו אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו כְּצִיץ הַשָּׂדֶה כֵּן

קג (א) לדוד . דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיזָאגְט מַיין לַייבּ טוּא לוֹיבֶּן נָאט אוּנ אַלַע מַיינֶע
גֵידָערִים טוּט לוֹיבֶּן זַיין הַיילִיגֶן נָאמֶן : (ב) ברכי מַיין לַייבּ טוּא לוֹיבֶּן נָאט אוּנ
וָאלְטֶט נִים פַּר גֶעסֶן אַלַע זַיינֶע פַּארגֶעלְטוּנגֶן : (ג) השולח וָואס עֶר הָאט פַּר גֶעבֶּן אַלַע
דַיינֶע עֲבֵרוֹת אוּנ הָאט גִיהַיילְט צוּ אַלַע דַיינֶע קְרַייזְנק : (ד) הגואל וָואס עֶר הָאט אוֹיס
גִילֵייזְט פּוּן נֵיהֹנֶם דַיין לֶעבֶּן אוּנ הָאט דִיךְ גִימַאכְט אֶן קְרַיינֶן מִיט חֲסָדִים אוּנ מִיט
רַחֲמָנוּת : (ה) המשביע עֶר הָאט גִימַאכְט דַיין מוּיל אֶן זֶעהֶן מִיט גוּטֶם . דוּא וָועסְט
בֶּאנַייזֶן דַיין יוּגֶנְד וִוּיא אַיין אָדלֶער בֶּאנַייעט זִיךְ אַלַע צֵיטֶן יָאר מִיט נַייעֶ פְּעדֶערְן :
(ו) עשה נָאט טוּט גִידְעכְטִיקֵייטֶן. אוּנ מִשְׁפָּטִים טוּט עֶר צוּ אַלַע בֶּארוּיבְטֶע : (ז) יודיע
זַיינֶע גוּטֶע וָועגֶן הָאט עֶר גִילֶאזְט וִויסֶן צוּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ . צוּ דִי קִינְדֶר פּוּן יִשְׂרָאֵל הָאט
עֶר גִילֶאזְט וִויסֶן זַיינֶע וָועגֶ : (ח) רחום נָאט אִיז אַרַחוּם וַחֲנוּן . עֶר דֶערְ לַייגְנֶרט דֶעם
צָארְן אוּנ טוּט פִיל גֶענָאד : (ט) לא נִיט אוֹיף אֵייבִּיג טוּט זִיךְ נָאט קְרֵיגֶן מִיט דִי רְשָׁעִים
אוּנ נִיט אוֹיף אֵייבִּיג טוּט נָאט הַיסֶן דִיא שׂנְאָה אוֹיף זַייא : (י) לא נִיט לוֹיט אוּנזֶערֶע
עֲבֵרוֹת וְועם נָאט אוּנז טָאן שְׁטְרָאפֶן אוּנ נִיט לוֹיט אוּנזֶערֶע זִינְד וְועט עֶר אוּנז
בֶּצָאלֶן : (יא) כי וָאורוּם וִוי דִי הִימֶל אִיז הוֹיךְ פּוּן דָר עֶרד אָזוֹ פִיל הָאט זִיךְ גֶשְׁטַארְקְט
זַיינֶע חֲסָדִים אוֹיף זַיינֶע פְּארְכְטִינֶע : (יב) כרחק וִויא עֶס אִיז וַייט מִזְרָח פּוּן מַעֲרָב אָזוֹ
וַייט הָאט עֶר דָר וַייטֶערְט פּוּן אוּנז אוּנזֶרֶע עֲבֵרוֹת : (יג) כרחם וִויא אַפָּאטֶער אִיז זִיךְ
מְרַחֵם אוֹיף זַיינֶע קִינְדֶר אָזוֹ הָאט זִיךְ נָאט כְּרַחֵם גִיווּען אוֹיף זַיינֶע פְּארְכְטִינֶע : (יד) כי
וָאורוּם עֶר וַייס אוּנזֶר בֶּשָׂאפּוּנג . עֶר גִידֶינְקְט אָז מִיר זַיינֶן עָפָר : (טו) אנוש וְועֶן אוֹיךְ

יָצִיץ׃ טז כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְלֹא יַכִּירֶנּוּ עוֹד
מְקוֹמוֹ׃ יז וְחֶסֶד יְיָ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו
וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים׃ יח לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ וּלְזֹכְרֵי
פִקֻּדָיו לַעֲשׂוֹתָם׃ יט יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ
וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה׃ כ בָּרְכוּ יְיָ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי
כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ׃ כא בָּרְכוּ יְיָ
כָּל צְבָאָיו מְשָׁרְתָיו עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ׃ כב בָּרְכוּ יְיָ כָּל
מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ׃

בָּעֵר מְסוּמָר דֵּעַר צַיְילֶם דָּעָם שַׁבָּת פּוּן שַׁבָּתְשִׁית בְּרֵאשִׁית אוּן דִּיא הַשָּׁנָעה פַּרְשַׁת פּוּן הַשִּׁירת אוֹיף אַיכְלִיכְן׃

יום כא קך א בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד
הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ׃ ב עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה
נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה׃ ג הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו
הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ׃ ד עֹשֶׂה
מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט׃ ה יָסַד אֶרֶץ

דִי שְׁטָעג פּוּן דָעם מְעַנְטְשְׁען נַייעֶן גִיךְ אַוּועק גִיוּא אַגְרָאנ. וויא דָם בְּלִיאוּנְג פּוּן דָעם פָּעלְד נַייט גִיךְ אַוּועק אָזוֹ גַייט גִיךְ אַוּועק דָאם בְּלִיאוּנְג פּוּן מָעַנְטְשְׁען׃ (מז) כי אז עָם פָּארְט נָאר אִיבֶּר אַוּועְנִיגְט פּוּן נָאטְם צָארְן אוֹיף אִים אִיז עָר שׁוֹין נִיט דָא אוּן אַז עָר וָואלְט זִיךְ אום גִיקֵערְט וָואלְטן אִים שׁוֹין נִיט דֶר קָעגְט דִי לַייט פּוּן זַיין אָרְט׃ (יז) וחסד אָבֶּר נָאטְם חֶסֶד אִיז אוֹיף זַייגְע פָּארְכְטִיגְע פּוּן דָעם עוֹלָם בִּיז יָענֶעם עוֹלָם אוּן נָאטְם גִירעכְטִיקייט קָאן כַּיְצאלְם וִוערְן צוּ זַייעֶר קִינְדְס קִינְדֶער׃ (יח) לשומרי וָואס זַייא הַיסְטְן נָאטְם בְּרִית אוּן גִידֶינְקְן זַייגְע מִצוֹת צוּ טָאן זַייא׃ (יט) יי נָאטְ הָאט אָן גִיבְּרַייט זַיין שְׁטוּל אִין הִימֶל אוּן עָם גִיוּועלְטִיגְט זַיין מַלְכוּכָה אוֹיף אַלֶע׃ (כ) ברכו אִיר אַלֶע זַייגְע מַלְאָכִים לוֹיבְט נָאטְ וָואס זַייא הָאבְּן שְׁטַארְקְן כֹּחַ אוּן טוּען זַייגְע רַייד גוּר אִים צוּ גִיהָארְכְן׃ (כא) ברכו אַלֶע זַייגְע הֵילּוֹת לוֹיבְט נָאטְ. אִיר אַלֶע זַייגְע בְּדִינֶער וָואס טוּען נָאטְם רָצוֹן׃ (כב) ברכו אִיר אַלֶע נָאטְם וֶועלְט וָואס אִיר זַייט אִין אַלֶע עֶרְטֶער פּוּן זַיין גִיוּועלְטִיקייט לוֹיבְט נָאטְ אוּן דוּא מַיין לַייבּ טוּא אוֹיךְ נָאטְ לוֹיבְּן׃

קך (א) ברכי. מַיין זֶעלְע לוֹיבְּ נָאטְ, נָאטְ מַיין נָאטְ דוּ בִּיסְט זַייעֶר גִיאַבְּעֶרְט. דוּא הָאסְט זִיךְ אָן גִיקְלֵייִדְעט מִיט שַׁיינְקִייט׃ (ב) עושה נָאטְ קְלֵייִדְעט אִין דִי וֶועלְט מִיט לִיכְטִיגְקִייט אַזוֹ וויא מָען קְלֵייִדְט זִיךְ אָן מִיט אַ קְלֵייד. עֶר הָאט אוֹיס גִישְׁפַּרַייט דִי הִימֶל אַזוֹ וויא אִיהְרֶהאנְג׃ (ג) המקרה זַייגְע בַּאלְקְנְס הָאט עֶר גִימַאכְט פּוּן וַואסְער. דִיא וָואלְקְן הָאט עֶר גִימַאכְט זַיין רַייט וָואגְן עֶר פָּירְט דִי וָואלְקְנְס גִיךְ מִיט דָעם וִוינְט וויא מָען פָּילְהט מִיט פְּלַיגְן׃ (ד) עושה דִי וִוינְטן הָאט נָאטְ גִימַאכְט פַּר זַייגְע שְׁלוּחִים. זַייגְע בַּאדִינֶער זַייגְן וויא פְלַאם פַּייער׃ (ה) יסד עֶר הָאט גִיגְרוּנְדֶעט עִסְטְנִיגְט דִי עֶרד אוֹיף

עַל מְכוֹנֶיהָ בַּל תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד: ו תְּהוֹם כַּלְבוּשׁ
כִּסִּיתוֹ עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם: ז מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן
מִן קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן: ח יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ בְקָעוֹת
אֶל מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם: ט גְּבוּל שַׂמְתָּ בַּל יַעֲבֹרוּן
בַּל יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ: י הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים
בַּנְּחָלִים בֵּין הָרִים יְהַלֵּכוּן: יא יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי
יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צמָאָם: יב עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם
יִשְׁכֹּנוּן מִבֵּין עֳפָאִים יִתְּנוּ קוֹל: יג מַשְׁקֶה הָרִים
מֵעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ: יד מַצְמִיחַ
חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם לְהוֹצִיא
לֶחֶם מִן הָאָרֶץ: טו וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל
פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד: טז יִשְׂבְּעוּ
עֲצֵי יְ אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע: יז אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים

אירע גרויס דאָס עסן, זיא זאל ניט אוים גיגליטשט ווערן אויף אייביג: (ו) תהום דעם תהום האָט נאָט צו גידעקט ווי מיט אקלייד אז ער זאל ניט פר פלייצן דיא ווענ. אויף דיא בערג שטיינן דיא וואסער פון דעם ים אונ ניסן זיך ניט ארא: (ז) פון דיין גישריא זיינן זיא אנטלאפן גיוואָרן. פון דעם גישריא פון דיין דונערן האבן דיא וואסער ניאויילט צו קומן אויף דעם ארט: (ח) יעלו זיי זיינן אויף ניגאנגן אויף די בערג אונ האבן גיניידערט אין טאלין. זייא זיינן גינאנגן צו דעם ארט וואס דוא האסט בשטימט צו זיי: (ט) גבול דאס זאמדז וואס איז בייא דעם ים האסטו גימאכט פר איין גרענעץ די וואסער פון דעם ים זאל ניט איבר טרעטן. זאלן זיך ניט אומקערן צו בדענקן די ערד: (י) המשלח ער שיקט קוואלין עם זאל רינען וואסער אין דיא טייכין. דיא קוואלן זיינן צווישן דיא בערג: (יא) ישקו דיא מייכן מאכן אן טרינקן אלע חיות פון דעם פעלד אונ די ווילדע חיות בערעכן זיי ער דארשט מיט דעם וואסר: (יב) עליהם בייא דיא וואסערן רושן דיא עופות פון דעם הימל. פון צווישן דיא צווייגן גיבן דיא עופות זייער קול מיט גיזאנג: (יג) משקה ער מאכט אן טרינקן די בערג פון דיא וואלקן וואס זיינן פון אויבן. פון די פרוכט פון דיינע ווערק דאס איז דר רעגן ווערט דיא ערד גיזעטיגט: (יד) מצמיח דו מאכסט שפארצן גראז פון בהמות וועגן אונ גרינס מאכסטו שפארצן פר מענטשן ארויס צו ברויזן פון דער ערד: (טו) ויין אויך ווין וואס ער מאכט פרייליך דאס הארץ פון דעם מענטשן אויך אייל ער זאל דער זייכטן דאס פנים פון מענטשן אונ ברויט עם זאל אונטשר לעהנען דאס הארץ פון מענטשן: (טז) ישבעו פון דעם רעגן ווערן וואס נאסס בויטער. דיא בויטר וואס זיינן גיסאלצט אין וואלד לבנון: (יז) אשר וואס אויך דיא בויטער מאכן זיך די פויגלען

נעסטין

יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ׃ יח הָרִים הַגְּבֹהִים
לַיְעֵלִים סְלָעִים מַחְסֶה לַשְׁפַנִּים׃ יט עָשָׂה יָרֵחַ
לְמוֹעֲדִים שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ׃ כ תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ וִיהִי
לָיְלָה בּוֹ תִרְמֹשׂ כָּל חַיְתוֹ יָעַר׃ כא הַכְּפִירִים
שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם׃ כב תִּזְרַח
הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְאֶל מְעוֹנֹתָם יִרְבָּצוּן׃ כג יֵצֵא אָדָם
לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עֲדֵי עָרֶב׃ כד מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ
כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ׃ כה זֶה
הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת
קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת׃ כו שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן
זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ׃ כז כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת
אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃ כח תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ
יִשְׂבְּעוּן טוֹב׃ כט תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם
יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן׃ ל תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן
וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה׃ לא יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח

נָעסטן. די פויגל וואס הייסט חסידה איז איר שטוב אויף די בוקסן בוימר: (יח) הרים
די הויכע בערג זיינן אוואוינונג צו די שטיינבעק. די פעלזין זיינן אבאשיצונג צו דיא
קאנינכען: (יט) עשה די לבנה האט ער בשאפן מען זאל ציילין נאך איר ווען יום טוב
גיפאלט. די זון וויים עס איר אונטר נאנג: (כ) תשת דוא האסט גימאכט פינסטערנים
זאל זיין ביי נאכט דאמאלס באוועגין זיך אלע חיות פון וואלד: (כא) הכפירים די יונגע
לייבן שרייען וועגן פאר צוקונג אונ צו בעטין פון נאט זייער עסין ווארג: (כב) תזרח אז
די זון הייבט אן שיינען זאמלן זיי זיך איין אונ גייען אין זייערע וואוינונגען אפ צו
רוען: (כג) יצא דענסטמאל גייט ארויס דר מענטש אין פעלד אריין צו זיין ארבייט ביז
נאכט: (כד) מה וויא גרויס זיינן דיינע ווערק נאט. אלעס האסטו מיט חכמה גמאכט.
די וועלט איז פול דיינע ערשאפונגן: (כה) זה דר ים איז גרויס אונ ברייט. דארטן איז
פר האנדן ווידמונג אונ עס איז גיט דא קיין צאל צו זיי קליינע חיות מיט גרויסע:
(כו) שם דארטן גייען שיפן. דארטן גייט דער לויתן וואס דוא האסט בשאפן צו שפילן
זיך אין ים: (כז) כלם אלע בשעפעניש טוען האפין צו דיר דו זאלסט געבן זייער עסין
אין דר צייט: (כח) תתן אז דו טוסט זיי געבן זייער שפייז טוען זייא אויף קלייבן. אז
דו עפינסט דיין האנד ווערן זיי זאט מיט אלעם גוטן: (כט) תסתיר אבער אז דוא פאר
בארגסט דיין פנים ווערן זיי דער שראקן. אז זייער אטום ווערט פר לענט פר גייען
זייא אונ גייען צוריק צו ווערן שטויב: (ל) תשלח אז דוא וועסט שיקין דיין לעבעדיגען
אטום

יי בְּמַעֲשָׂיו: לכ הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים
וְיֶעֱשָׁנוּ: לג אָשִׁירָה לַיי בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי:
לד יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיי: לה יִתַּמּוּ
חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי
נַפְשִׁי אֶת יי הַלְלוּיָהּ:

דָּוִד מְיַסֵּד וְאוֹמֵר בְּיַד הַנְּבִיאִים שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם:

קה א הוֹדוּ לַיי קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב
מְבַקְשֵׁי יי: ד דִּרְשׁוּ יי וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:
ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ:
ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא יי
אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם
בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת
אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק

אָמוּם צוּ דִיא מַתִּים בִּשְׁעַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים וָועלְן זַיי בַּשַׁאפֶן וָועלְן אוּנ וּועסְט בַּאנַייעֶן מִיט זַייא דִי עֶרֶד: (לא) יהי כְּאסַט כָּבוֹד וָועט זַיין אוֹיף אַייבִּיג אוּנ נָאסְט וּועט זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט זַייעֶנע וָועלְק אַז עָם וָועט זַיין תְּחִיַּת הַמֵּתִים: (לב) הַמַּבִּיט אַז עֶר טוּט נָאר אַקוּק צוּ דֶר עֶרֶד צִיטֶערְט זַיא. עֶר רִירְט נָאר אָן דִי בֶּערְג וָועלְן זַיי פּוֹי מִיט רוּיךְ: (לג) אשירה אִיךְ וָועל זִינגֶן צוּ נָאסְט וּוִי לַאנְג אִיךְ לֶעבּ. אִיךְ וָועל לוֹיבֶּן נָאסְט וּוִי לַאנְג אִיךְ בִּין נָאךְ דָא: (לד) ישרב עָם זָאל גִיוִיסְט זַיין אוֹיף נָאסְט מִיין תְּפִלָּה וָועל אִיךְ מִיךְ פְרֵייעֶן מִיט דֶר הִילְף פּוּן נָאסְט: (לה) יתמו דִיא זִינְדִיגֶע וָועלֶן פַאר לֶעבֶּנְט וָועלֶן פּוּן דֶער וָועלְט אוּנ עָם וָועט שׁוֹין נִיט זַיין קֵיין רְשָׁעִים. דְרוּם טוּא מַיין לַייבּ לוֹיבֶּן נָאסְט אוּנ אִיר אַלֶע לוֹיבְּט נָאסְט:

קה (א) הודו לוֹיבְּט צוּ נָאסְט. רוּפְט אִים אָן מִיט זַיין נָאמֶן. מַאכְט וויסֶן צוּוִישֶׁן דִיא פָעלְקֶער זַיינֶע וואונְדֶערלִיכֶע וֶועֶרְק: (ב) שירו זִינְגְט צוּ אִים שְׁפִּילְט צוּ אִים אוֹיף כְּלֵי זְמָר. רֶעט שְׁטֶענְדִיג אִין אַלֶע זַייעֶע וואונְדֶער: (ג) התהללו בְּאַרוּמְט אַייךְ מִיט זַיין הֵיילִיגֶן נָאמֶן. עָם וָועט דֶר פַרַייט וועֶרְן דֶם הַאֶרְץ פּוּן דִיא וָואס בְּגֶערְן נָאסְט: (ד) דרשו פַארְשָׁט נָאסְט אַז עֶר זָאל אַיִךְ לַייזִין זַיין שְׁטַארְקְייט. בַּאגֶערְט צוּ זְעהֶן זַיין פָּנִים שְׁטֶענְדִיג: (ה) זכרו גִידֶינְקְט זַייעֶע וואונְדֶר וָואס עֶר הָאסְט גִימַאן. זַייעֶע וואונְדֶר צַייכֶן אוּנ דֶם גִירִיכְט פּוּן זַיין מוּנְד: (ו) זרע אִיר קִינְדֶר פּוּן אַבְרָהָם זַיין קְנֶעכְט. אִיר קִינְדֶר פּוּן יַעֲקֹב זַייעֶע אוֹיסֶע דֶר זַייֶלְטֶע: (ו) הוא נָאלְט אִיר וִויסֶן אַז דֶר דָאזִיגֶר אִיז אוּנְזֶר נָאסְט וָואס אוֹיף דֶער נאנְצֶר וָועלְט זַייעֶן זַייעֶע מִשְׁפָּטִים: (ח) זכר דֶעם בְּרִית גִידֶינְקְט עֶר אוֹיף אֵייבִּיג. דִי זָאךְ וָואס עֶר הָאסְט גִיבָּאטֶן אוֹיף טוּיזֶינְד דוֹרוֹת: (ט) אשר דֶעם בְּרִית

לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃ יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ
כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם׃ יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ׃ יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי
מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר׃ יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם
וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃ טו אַל תִּגְעוּ בִמְשִׁיחָי
וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ׃ טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל הָאָרֶץ כָּל
מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר׃ יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף׃ יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ׃
יט עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְיָ צְרָפָתְהוּ׃ כ שָׁלַח
מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ׃ כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ׃ כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ
וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם׃ כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ חָם׃ כד וַיֶּפֶר אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ מִצָּרָיו׃

הָאט עֶר פַּאר שְׁנִיטִן מִיט אַבְרָהָם אוּנ גִישְׁוָואָרִין צוּ יִצְחָק׃ (י) ויעמידה אוּנ הָאט עָם
גִימַאכְט שְׁטֶעלִן צוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ פַּר אַחוֹק אוּנ צוּ דִי יִשְׂרָאֵל פַּר אַיין אֵייבִיגִן בְּרִית׃
(יא) לאמר גָאט הָאט אַזוֹ גִיזָאגְט, צוּ דִיר וָועל אִיךְ גֶעבִּן דָאס לַאנְד פּוּן כְּנַעַן וָואס עָם
אִיז הַיינְט דֶר טֵייל פּוּן אַייעֶר אַרְבּ׃ (יב) בהיותם אַז דִי יִשְׂרָאֵל זַיינֶן נָאךְ גִוָוען גִצֵיילְטֶע
מֶענְטְשִׁן וִויא אַקְלַיינֶע צָאל אוּנ זַיינֶן גִיוָוען אַזוֹ וִויא גֵרִים אִין לַאנְד׃ (יג) ויתהלכו אוּנ
זַייא זַיינֶן גִיגַאנְגֶן פּוּן אַיין פָאלְק צוּם אַנְדֶערִן פָאלְק פּוּן אַיין קִינִיגְרַייךְ צוּם אַנְדֶערִן
פָאלְק׃ (יד) לא הָאט גָאט נִיט גִילָאזִן אַז אַמֶענְטְשׁ זָאל זַייא רוֹיבִין אוּנ פּוּן וָועגִן זַייא
הָאט גָאט גִישְׁטְרָאפְט פַּרְעֹה אוּנ אֲבִימֶלֶךְ׃ (טו) אל גָאט הָאט זַייא גִיזָאגְט אִיר זָאלְט
נִיט אָן רִירִן אִין מַיינֶע גִיזַאלְבְּטֶע אוּנ צוּ מַיינֶע נְבִיאִים זָאלְט אִיר נִיט טָאן קַיין בֵּייז׃
(טז) ויקרא אוּנ אַז גָאט הָאט גִירוּפִן אַהוּנְגֶר אוֹיף דֶר וָועלְט אַלֶע אוּנְטֶער לֶעהנוּנְג פּוּן
בְּרוֹיט הָאט עֶר צוּ בְּרָאכִין׃ (יז) שלח הָאט עֶר פַּר זַייא גִישִׁיקְט אַמֶענְטְשִׁן יוֹסֵף הַצַּדִיק
קַיין מִצְרַיִם. וָועגִן דֶעם אִיז יוֹסֵף פַּר קוֹיפְט גִיוָואָרִן פַּר אַקְנֶעכְט׃ (יח) ענו זַייא הָאבִּן
גִיפַּייניגְט אִין קֵייטִן זַיינֶע פִּיס. אִין אַיי זַעֶרְנֶע קֵייטִין אִיז גִיקוּמֶן זַיין לַייבּ׃ (יט) עד בִּיז
עָם אִיז אָנְגִיקוּמֶן זַיינֶע רַייד פּוּן דֶעם חָלוֹם צוּ פַּרְעֹה. גָאט הָאט גִילַייטֶערְט דִי רַייד
פּוּן יוֹסֵף צוּ בַּשַׁיידִין דֶעם חָלוֹם׃ (כ) שלח הָאט גָאט דֶעם פַּרְעֹה גִישִׁיקְט אוּנ הָאט אִים
גִימַאכְט אוֹיף בִּינְדִין פּוּן דִי קֵייטִן. גָאט הָאט גִישִׁיקְט אַגִיוָועלְטִיגֶער אִיבֶּר פֶעלְקֶער
אוּנ הָאט אִים גִיעֶפִינְט פּוּן דֶר תְּפִיסָה׃ (כא) שמו פַּרְעֹה הָאט גִימַאכְט יוֹסֵף הַצַּדִיק פַּאר
אַהַאר אוֹיף זַיין שְׁטוּבּ אוּנ אַגִיוָועלְטִיגֶער אוֹיף אַלֶע זַיינֶע פַּר מֶענִין׃ (כב) לאסור מִיט
זַיין וִוילִין הָאט עֶר יְכוֹלֶת גִיהַאט צוּ בִּינְדִין דִיא הֶערִן פּוּן פַּרְעֹה אוּנ מִיט זַיינֶע זֶקֵנִים
אַלֶע הָאט עֶר גִילֶערִינְט חָכְמוֹת׃ (כג) ויבא אוּנ דוּרְךְ דֶעם זַיינֶן גִיקוּמֶן דִי יִשְׂרָאֵל קַיין
מצרים

כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו׃
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ׃ כז שָׂמוּ
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם׃ כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשֶׁךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ׃ כט הָפַךְ אֶת
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם׃ ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם׃ לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם׃ לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם׃ לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר
עֵץ גְּבוּלָם׃ לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר׃
לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם׃
לו וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל אוֹנָם׃
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל׃
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם׃

מִצְרַיִם אוּנְ יַעֲקֹב הָאט גִיוואוינְט אִין דָעם לַאנְד פּוּן חָם׃ (כד) ויפר אוּנְ גָאט הָאט זַיין
פָאלְק דִיא יִשְׂרָאֵל זַייעֶר גִימֶערְט אוּנְ הָאט אִים גִישְׁטַארְקְט מֶער פּוּן דִיא מִצְרַיִם׃
(כה) הפך גָאט הָאט פַּר קֶערְט דָם הַארְץ פּוּן מִצְרַיִם אַז זַיי זָאלְן פַיינְט הָאבְּן זַיין פָאלְק.
זַייא זָאלְן טְרַאכְטְן בַּייזֶע מַחֲשָׁבוֹת אִין זַיינֶע קְנֶעכְט דִיא יִשְׂרָאֵל׃ (כו) שלח גָאט הָאט
גִישִׁיקְט מֹשֶׁה זַיין קְנֶעכְט. אַהֲרֹן וָואס עֶר הָאט אוֹיס עֶרְוַויילְט אִין אִים׃ (כז) שמו זַיי
הָאבְּן גִיטָאן גָאטְס צַייכְן אִין מִצְרַיִם אוּנְ וואונְדֶר אִין דָעם לַאנְד פּוּן חָם׃ (כח) שלח עֶר
הָאט גִישִׁיקְט דָעם חֹשֶׁךְ אוּנְ הָאט זַיי גִימַאכְט פִינְסְטֶר אוּנְ דִי מַכּוֹת הָאבְּן נִיט וְוִידֶר
גִישְׁפֶּעְנִיגְט גָאטְס רַייד׃ (כט) הפך עֶר הָאט זַייעֶרֶע וַואסֶער פַאר קֶערְט צוּ בְּלוּט אוּנְ
הָאט גִיטַייט אִירֶע פִיש׃ (ל) שרץ עֶר הָאט גִימַאכְט וְוִידְמֶענְן דִיא וַואסֶערִין פּוּן מִצְרַיִם
מִיט פְרֶעשׁ אוּנְ זַיינֶן גִיקוּמֶן אִין דִי חֲדָרִים פּוּן פַּרְעֹה׃ (לא) אמר גָאט הָאט גִיזָאגְט אִיז
גִיקוּמֶן דִיא מַכָּה עֶרוֹב מִיט כִּנִּים אִין אַלֶע זַייעֶרֶע גִימַארְקִין׃ (לב) נתן גָאט הָאט זַייא
גִיגֶעבְּן הָאגִיל פַּר רֶעגְן. פְלַאם פַייעֶר אִיז גִיגַאנְגֶן מִיט דָעם הָאגִיל אִין זַייעֶר לַאנְד׃
(לג) ויך דָר הָאגִיל הָאט אוֹיס גִישְׁלָאגְן זַייעֶר וַויין שְׁטָאק אוּנְ אִירֶע פַייגִין אוּנְ הָאט צוּ
בְּרָאכְן דִי בּוֹימֶער פּוּן אִירֶע גִימַארְקִין׃ (לד) אמר גָאט הָאט גִיזָאגְט אִיז גִיקוּמֶן מִינִים
פּוּן הַיישֶׁערִיק אַרְבֶּה אוּנְ יֶלֶק אוּנְ קַיין צָאל אִיז נִיט גִיוֶוען צוּ זַייא מַחֲמַת פִילְקַייט׃
(לה) ויאכל אוּנְ הָאט אוֹיף גִיגֶעסְן גָאר דָאס קְרוֹיט אִין אִיר לַאנְד אוּנְ הָאט אוֹיךְ אוֹיף
גִיגֶעסְן דִי פֵּרוֹת פּוּן זַייעֶר עֶרְד׃ (לו) ויך אוּנְ גָאט הָאט גִישְׁלָאגְן אַלֶע בְּכוֹרִים אִין זַייעֶר
לַאנְד וָואס זַיי זַיינֶן דִיא עֶרְשְׁטֶע פּוּן זַייעֶרֶע קְרֶעפְטֶן׃ (לז) ויוציאם אוּנְ גָאט הָאט זַייא
אוֹיס גִיצוֹיגְן פּוּן מִצְרַיִם מִיט זִילְבֶּער אוּנְ גָאלְד אוּנְ עֶס אִיז נִיט גִיוֶוען צוּוישְׁן זַיינֶע
שֶׁבָטִים אַגִישְׁטְרוֹיכִילְטֶער פּוּן אָרוּמְקַייט׃ (לח) שמח דִיא מִצְרַיִם הָאבְּן זִיךְ גִיפְרַייט

אז

לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שַׂלְוִי וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מַיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר
קָדְשׁוֹ אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצִא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן
בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם
וַעֲמַל לְאֻמִּים יִרָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו
וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

דער מחבר דער ציילם ויא דיא השראל האבן ניט־קיינעם אוג ויא ויא ניענע ניטשטראפט ניוואָרן:

יום כב קו א הַלְלוּיָהּ הוֹדוּ לַיי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
ב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ:
ג אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת:
ד זָכְרֵנִי יי בִּרְצוֹן עַמֶּךָ פָּקְדֵנִי בִּישׁוּעָתֶךָ: ה לִרְאוֹת
בְּטוּבַת בְּחִירֶיךָ לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת גּוֹיֶךָ לְהִתְהַלֵּל
עִם נַחֲלָתֶךָ: ו חָטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ:
ז אֲבוֹתֵינוּ בְמִצְרַיִם לֹא הִשְׂכִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא

אז די יודין זיינן ארויס ניבאנגן וויל דר פּחד פון דיא יודין איז ניפאלן אויף זיא: (לח) שרש נאט האט פאר שפרייט אנואלקן ער זאל ויא בדעקן אוג דיא פיירדינע זיל האט ער פר שפרייט צו לייכטן בייא דר נאכט: (ט) שאל די יודין האבן ניבעטן פלייש האט נאט צו זיי ניבראכט אמען עוף ויאס הייסט שליו אוג מיט ברויט פון דעם הימל דאס איז דער מן האט ער זיי זאט ניטאכט: (מא) פתח נאט האט ניעפינט דעם שטיין האט ניזוקן ואסר. אין דר מדבר איז ניגאנגן ואסר ויא אמייך: (מב) כי וואורום נאט האט ניזייניקט זיינע הייליקע דבורים ואס ער האט מבטיח ניוועזן צו אברהם אבינו זיין קנעכט: (מג) ויוצא אוג האט אויס גיצויגן זיין פאלק מיט פרייד. מיט ניזאנג זיינע אויסערוויילטע: (מד) ויתן אוג ער האט זיי ניגעבן די לענדר פון כנענ אוג דם עשירות פון די פעלקר פון כנען האבן זיי ניהרשת: (מה) בעבור נאר דם גומקייט האט זיא נאט גיגעבן כדי אז זיא זאלן היטן זיינע חוקים אוג זיין תורה דרום לויבט נאט: קו (א) הללויה.לויבט אוג דאנקט צו נאט ואורום ער טוט גוטם דען אויף אייביג אין: זיין גיזאגד: (ב) מי ווער קאן דר צייגן אלע גבורות פון נאט. ווער קאן מאכן הערן אלע זיינע לויב: (ג) אשרי וואוי צו די דאזיגע ואס היטן די משפטים פון דער תורה אוג טוען צדקה אלע צייט: (ד) וכרני גידייניק מיך נאט אז דו וועסט זיין בוילינט צו דיין פאלק אוג גידייניק מיך צו גוטם אז דיין הילף וועס קומן: (ה) לראות אז איך זאל זעהן אין דעם גוטם פון דיינע אויס דר ווייליגע. צו פרייען זיך אין ער שמהה פון דיין פאלק. צו מארטין זיך מיט די נאם זיינן דיין נחלה: (ו) חטאנו מיר האבן גזינדיגט

זָכְרוּ אֶת רֹב חֲסָדֶיךָ וַיַּמְרוּ עַל יָם בְּיַם סוּף׃
ח וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת גְּבוּרָתוֹ׃ ט וַיִּגְעַר
בְּיַם סוּף וַיֶּחֱרָב וַיּוֹלִיכֵם בַּתְּהֹמוֹת כַּמִּדְבָּר׃
י וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד שׂוֹנֵא וַיִּגְאָלֵם מִיַּד אוֹיֵב׃ יא וַיְכַסּוּ
מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר׃ יב וַיַּאֲמִינוּ
בִּדְבָרָיו יָשִׁירוּ תְּהִלָּתוֹ׃ יג מִהֲרוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו
לֹא חִכּוּ לַעֲצָתוֹ׃ יד וַיִּתְאַווּ תַאֲוָה בַּמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ
אֵל בִּישִׁימוֹן׃ טו וַיִּתֵּן לָהֶם שֶׁאֱלָתָם וַיְשַׁלַּח רָזוֹן
בְּנַפְשָׁם׃ טז וַיְקַנְּאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ
יְיָ׃ יז תִּפְתַּח אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן וַתְּכַס עַל עֲדַת
אֲבִירָם׃ יח וַתִּבְעַר אֵשׁ בַּעֲדָתָם לֶהָבָה תְּלַהֵט
רְשָׁעִים׃ יט יַעֲשׂוּ עֵגֶל בְּחֹרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַסֵּכָה׃
כ וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב׃

מִיט אוּנְזֶרֶע עֶלְטֶערִן. מִיר הָאבֶּן פַּר קְרִימְט אוּנ שְׁלֶעכְטְס גִיטָאן: (ז) אבותינו אונזרע עלטערן אין מִצְרַיִם הָאבֶּן נִיט גִיקְלִיגְט צו פַּר שְׁטֵיין דִי וואונדר וָואס דו הָאסְט גְטָאן אין מִצְרַיִם. זַיי הָאבֶּן נִיט גִידֵיינְקְט דִי פִיל חֲסָדִים וָואס דו הָאסְט גִיטָאן מִיט זַיי אוּנ אַז זַייא זַיינָען נָאךְ גִיוָוען בַּייא דֶעם יַם הָאבֶּן זַייא שׁוֹין וִוידֶער גִישְׁפָּעניגְט אין גָאט: (ח) ויושיעם אוּנ גָאט הָאט זַיי פָארְט גִיהָאלְפִן פּוּן וָועגִין זַיין גָאמֶן אַז עֶר זָאל נִיט פַאר שְׁוָועכְט וָוערִין. עֶר זָאל לָאזִן וִויסִן זַיין גְבוּרָה: (ט) ויגער גָאט הָאט אַן גִישְׁרִיעֶן אוֹיף דֶעם יַם אִיז עֶר טְרוּקִן גִיוָוארִן אוּנ הָאט זַיי גִיפִירְט אין דִיא טִיפָעניש פּוּן יַם טְרוּקִין זִויא אין דֶער מִדְבָּר: (י) ויושיעם אוּנ הָאט זַייא גִיהָאלְפִן פּוּן דֶער הַאנְד פּוּן שׂוֹנֵא אוּנ הָאט זַיי אוֹיס גִילַייזְט פּוּן הַאנְד פּוּן פַיינְד: (יא) ויכסו אוּנ דָאס וַואסֶר הָאט צוּ גִידֶעקְט זַייעֶרֶע בַּלַיידִיגֶר. אַייגֶר פּוּן זַייא אִיז נִיט גִיבְּלִיבִן: (יב) ויאמינו אוּנ דֶענְסְטמָאל הָאבֶּן זַייא גִיגְלוֹיבְּט אין גָאטְס רַייד אוּנ הָאבֶּן גִיזוּנְגֶן זַיין לוֹיבּ: (יג) מהרו אין אַקְלֵיינֶע צַייט הָאבֶּן זַייא גִיאַיילְט צוּ פַר גֶעסִן גָאטְס וָועֶרְק אוּנ הָאבֶּן נִיט גִיוַוארְט אוֹיף גָאטְס עֵצָה: (יד) ויתאוו אוּנ הָאבֶּן גִיגְלוּסְט אַגִילוּסְטוּנְג פּוּן פְלַייש אין דֶר מִדְבָּר אוּנ הָאבֶּן גִיפְּרוּבְט גָאט אין דֶר וִויסְטְעניש: (טו) ויתן אוּנ גָאט הָאט זַייא גִיגֶעבִּן זַייעֶר בַּגֶער דָאס אִיז דֶר שְׁלָיו עֶר הָאט אָבֶּר אַרַיין גִישִׁיקְט אַיין אוֹיסְצֶערוּנְג אין זַייא דָאס זַייא זַיינָען נָאךְ מָאגֶערֶר גִיוָוארִן: (טז) ויקנאו אוּנ זַייא הָאבֶּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ דֶער צֶערִינְט אין דֶער מַחֲנֶה אוּנ אַהֲרֹן דֶעם הַיילִיגִן פּוּן גָאט הָאבֶּן זַייא אוֹיךְ דֶר צֶערִינְט: (יז) תפתח דִיא עֶרְד הָאט גִיעֶפִינְט אִיר מוֹיל אוּנ הָאט אַיין גִישְׁלוּנְגֶען דָתָן אוּנ הָאט בַּאדֶעקְט דִי גִימֵיינְדֶע פּוּן אֲבִירָם: (יח) ותבער אוּנ אַפַייעֶר הָאט גִיבְּרֶענְט אין זַייעֶר עֵדָה. אַפְלַאם הָאט גִיפְלַאמְט אוֹיף דִיא רְשָׁעִים: (יט) יעשו אַיין עֵגֶל הָאבֶּן זַייא גִימַאכְט אין חוֹרֵב אוּנ הָאבֶּן זִיךְ

גִיבוּקְט

כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעָם עֹשֶׂה גְדֹלוֹת בְּמִצְרָיִם:
כב נִפְלָאוֹת בְּאֶרֶץ חָם נוֹרָאוֹת עַל יַם סוּף:
כג וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ
לְפָנָיו לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מֵהַשְׁחִית: כד וַיִּמְאֲסוּ בְּאֶרֶץ
חֶמְדָּה לֹא הֶאֱמִינוּ לִדְבָרוֹ: כה וַיֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיהֶם
לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְיָ: כו וַיִּשָּׂא יָדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל
אוֹתָם בַּמִּדְבָּר: כז וּלְהַפִּיל זַרְעָם בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹתָם
בָּאֲרָצוֹת: כח וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי
מֵתִים: כט וַיַּכְעִיסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וַתִּפְרָץ בָּם מַגֵּפָה:
ל וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה: לא וַתֵּחָשֶׁב
לוֹ לִצְדָקָה לְדֹר וָדֹר עַד עוֹלָם: לב וַיַּקְצִיפוּ עַל מֵי
מְרִיבָה וַיֵּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם: לג כִּי הִמְרוּ אֶת
רוּחוֹ וַיְבַטֵּא בִּשְׂפָתָיו: לד לֹא הִשְׁמִידוּ אֶת הָעַמִּים

ניבוקט צו איין אוים ניצאסעגם בילד: (ב) וישירו אוג האבן פר ביטן נאמס בבוד אויף אניישמאלט פון איין אקם ואס עמס נרא: (כא) שכחו זייא האבן פר געסן נאט ואס האט זייא ניהאלפן. ואס האט ניטאן נרויסע זאכן אין מצרים: (כב) נפלאות וואונדער האט ער ניטאן אין דעם לאנד חם. פארכטיגע זאכן האט ער זיי ניטאן אויף דעם ים סוף: (כג) ויאמר אוג נאט האט ניטראכט צו פאר טיליגן זייא, ויען משה רבינו זיין אויס דר וויילמער ואלט ניט נישמאנן פאר נאט מתפלל זיין פאר דיא ישראל אין ברעכענים ווידער צו קערן נאמס צארן פון צו פאר ראבן דיא ישראל: (כד) וימאסו די יודן האבן פר מיאוסט אין גילוסמיגן לאנד האוג האבן ניט ניגלויבט אין נאט רייד: (כה) ויריגנו זיי האבן ניקריגט אין זייערע ניצעלטן. זיי האבן ניט צו ניהערט אין נאמס קול: (כו) וישא אוג נאט האט אויף ניהויבן זיין האנד צו זייא צו שווערין צו מאכן זייא פאלן אין דער מדבר: (כז) ולהפיל אוג זייערע קינדער צו מאכן פאלין צווישן היידן אוג צו פר שפרייטן זייא אין דיא לענדר: (כח) ויצמדו אוג זיי האבין זיך בהעפט צו דער עבודה זרה ואס האט ניהייסן בעל פעור אוג זייא האבן ניגעסין שעכטונג פון זייערע קרבנות: (כט) ויכעיסו אוג זייא האבן נאט דר צערינג מיט זייערע ועורק אוג עם האט זיך נישטארקט אין זיי אמגפה: (ל) ויעמוד איז פינחס אויף נישטאנן אוג האט ניטאן פרידן צווישן זיי ומרי בן סלוא אוג די מגפה איז איין ניהאלטן ניוואורן: (לא) ותחשב אוג דם איז ניזעכטינט ניוואורן צו פינדם פר אצדקה. דר זכות ועט ניהיט ווערן צו אים בין אייביג: (לב) ויקציפו אוג נאך דעם האבן די יודין דער צערינג נאט בייא דר מי מריבה איז איבר זייא ארויס ניקומן ארעה צו משה רבינו ניראט מיט זייער לעפצין

אֲשֶׁר אָמַר יְיָ לָהֶם׃ לה וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ
כַּמַּעֲשֵׂיהֶם׃ לו וַיַּעַבְדוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם וַיִּהְיוּ לָהֶם
לְמוֹקֵשׁ׃ לז וַיִּזְבְּחוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם
לַשֵּׁדִים׃ לח וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַּם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם
אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצַבֵּי כְנָעַן וַתֶּחֱנַף הָאָרֶץ בַּדָּמִים׃
לט וַיִּטְמְאוּ בְמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְמַעַלְלֵיהֶם׃ מ וַיִּחַר
אַף יְיָ בְּעַמּוֹ וַיְתָעֵב אֶת נַחֲלָתוֹ׃ מא וַיִּתְּנֵם בְּיַד
גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שׂוֹנְאֵיהֶם׃ מב וַילְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם
וַיִּכָּנְעוּ תַּחַת יָדָם׃ מג פְּעָמִים רַבּוֹת יַצִּילֵם וְהֵמָּה
יַמְרוּ בַעֲצָתָם וַיָּמֹכּוּ בַעֲוֹנָם׃ מד וַיַּרְא בְּצָר לָהֶם
בְּשָׁמְעוֹ אֶת רִנָּתָם׃ מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם
כְּרֹב חֲסָדָיו׃ מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָּל
שׁוֹבֵיהֶם׃ מז הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם
לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ׃

אונ האט זייא נירכּן ווידר שפּינגען אין ער גישטראפט גיוואָרן׃ (לו) לא אט אז זיא זיינן גיקומן אין ארץ ישראל האבן זיא נים פאר טיליגט דיא היידן ואם נאט האט זיא גיהיסן פאר טילגן׃ (לו) ויתערבו אונ זיא האבן זיך צו מישט מיט די היידן אונ האבן זיך אוים גילערנט זייערע מעשים׃ (לו) ויעבדו אונ זיא האבן גידינט היידנישע עבודה אונ די נעמצן זיינן גיוועזן צו זיא אשר זובחלוגן׃ (לו) ויזבחו אונ זיא האבן גישאכטן זייערע זין אונ טעכטער צו שדים׃ (לח) אונ זיא האבן פאר נאסן רוין בלוט זיא בלוט פון זייערע זין אונ טעכטר ואם זיא האבן גישאכטן צו די אבע נעמצר פון כנען אונ דם הארץ איז פאר שולדינט גיוואָרן מיט מענשן בלוט׃ (לט) אונ ויי זיינן פאר אונרייניגט גיוואָרן מיט זייערע מעשים אונ האבן אבּ גיקערט פון נאט מיט זייערע ווערק׃ (מ) ויחר האט נאט ניצערינט אין זיין פאלק אונ האט פר אומגיידיגט אין זיין ארב׃ (מא) ויתעב אונ האט זיא גינעבן אין דיא הענד פון היידן אונ זייערע שונאים האבן אין זיא גיוועלטיגט׃ (מב) ילחצום אונ זייערע פיינד האבן זיא גידריקט אונ זיא זיינן ואָרן אונטר ענגיר אונטר זייערע הענד׃ (מג) פעמים פיל מאל האט ויי נאט מצילד גיוועזן אונ נאך דעם האבן ויי ווידר גישפּענגט אין נאט מיט זייערע זינד אונ ווידר גישענדט עבודה אונ זייערע בוזהיט׃ (מד) ויאר אונ אי נאט האט גיזעהן צו זייערע צרות ווייל ער האט גיהערט זייער עברות׃ (מה) ויזכר האט ער צו זיא גידינקט דעם ברית פון דיא אבות אונ האט זיך בראמט אויף דעם בייז מחמת זייגע פיל חסדים׃ (מו) ויתן אונ נאט האט זיא נינעבן חן פר דיא ואם האבן ויי גיפאנגן ויי אלן רחמנות האבן אויף זיי׃ (מז) בעמן

בירר

מח בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָהּ:

ספר ליום ששי חמישי

דער מחבר איז אשתבח צו השית׳ בשם אריבער איז ניינצן אין איין כתב׳ אדער נישארין אין ים אוי איז ארויס בשלום.
אדער עד איז צרות פון אחשסה. אשר קד איז ניינציג נישארין פון אקאנקים:

קז א הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ב יֹאמְרוּ
גְאוּלֵי יְיָ אֲשֶׁר גְּאָלָם מִיַּד צָר: ג וּמֵאֲרָצוֹת
קִבְּצָם מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב מִצָּפוֹן וּמִיָּם: ד תָּעוּ
בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דָּרֶךְ עִיר מוֹשָׁב לֹא מָצָאוּ:
ה רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף:
ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יַצִּילֵם:
ז וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת אֶל עִיר מוֹשָׁב:
ח יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: ט כִּי
הִשְׂבִּיעַ נֶפֶשׁ שֹׁקֵקָה וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מִלֵּא טוֹב:
י יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל: יא כִּי
הִמְרוּ אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ: יב וַיַּכְנַע

מיר דיך נאם זאלסט אונז העלפן אוג זאלסט אונז איין זאמלן פון די פעלקר אז מיר זאלן לויבן דיין הייליגן נאמן אוג מיר זאלן זיך באריממען מיט דיין לויב: (סה) ביך גילויבט איז גאט דר גאט פון ישׂראל פון דעם אנהייב ביז ויעלם ביז דעם אוים לאז פון דער ועלם אוג דאס גאנצע פאלק זיעט ענטפערן אמן לויבט גאט:

קז (א) הודו לויבט צו גאט ווארום ער טוט גוטס דען אויף אייביג איז זיין גינאד: (ב) דם ווילן זאגן גאטס אוים גיליטסע וואס ער האט זיא אוים גילייזט פון דער האנד פון דעם באליידיגר: (ג) (ווייטרוט) אוג פון אלע לענדער האט ער זיא אריין גיזאמלט. פון אסיע פיר זיטן פון דער ועלט: (ד) (ווי) זיי זיינן פר אירם גינוארין אין אויסטן ויעג אוג האבן נית גיקאנט גיפינען קיין באוועסטע שטאט: (ה) (ועצם) זיי זיינן גיווען הונגערייג אוג דארשטיג אוג זייער לייב איז ניט גיוועזן אויף גיווילקלט אין צרות: (ו) (ויצעק) אוג אז עם איז זיא ניט גיוועזן אויבג האבן זיא גישריען צו גאט האט ער זיא מציל גיווען פון זייערע צרות: (ז) (וידריכם) אוג ער האט זיא גיפירט אין רעכטין ויעג אז זיא זאלן קומען צו אין באוועסטע שטאט: (ח) (יודו) זיא זאלן דאנקן גאט אויף זיין גינאד אוג זיינע וואונדר וואס ער טוט צו מענטשן: (ט) כי (ווייל) ער האט זיא גיזעט דיא גילוסטיגע לייבר אוג די הונגעריגע לייבר האט ער דר פולט מיט גוטס: (י) (ישבי

דיא מענטשן וואס זיצן אין דער פינסטערניס ראם זייא זיינן גיבינדן מיט בדרקונג אוג מיט אייזערנע קייטן: (יא) כי (ווייל) זיא האבן (ווידער) גישפעניטט אמת אז: אוג

בְּעָמָל לִבָּם כָּשָׁלוּ וְאֵין עֹזֵר׃ יג וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר
לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם׃ יד יוֹצִיאֵם מֹחְשֵׁךְ
וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק׃ טו יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ
וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם׃ טז כִּי שִׁבַּר דַּלְתוֹת נְחֹשֶׁת
וּבְרִיחֵי בַרְזֶל גִּדַּע׃ יז אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם
וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ׃ יח כָּל אֹכֶל תִּתְעָב נַפְשָׁם
וַיַּגִּיעוּ עַד שַׁעֲרֵי מָוֶת׃ יט וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם
מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם׃ כ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאֵם
וְיְמַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם׃ כא יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו
לִבְנֵי אָדָם׃ כב וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וִיסַפְּרוּ מַעֲשָׂיו
בְּרִנָּה׃ כג יוֹרְדֵי הַיָּם בָּאֳנִיּוֹת עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם
רַבִּים׃ כד הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יְיָ וְנִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּלָה׃
כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֵם גַּלָּיו׃ כו יַעֲלוּ
שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג׃
כז יָחֹגּוּ וְיָנוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר וְכָל חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע׃

נָאטָם עֲנָוָה הָאבֶּן זַייא מְבַזֶּה גיוועז׃ (יב) ויכנע הָאט עָר זַייעֶר הַארְץ גימַאכְט אונטֶער טָענִיג מַחֲמַת מִידִיקייט אוּן זַייגָן נָוָארן גישְׁטרויכִילט אוּן הָאבּין נִיט גיפוּנגן קִין הָעלְפָר׃ (יג) ויזעקו אוּן אַז זַיי אִיז אַיינְג גיוועז הָאבּן זַיי גישְׁרִיעֶן צוּ נָאט הָאט עָר זַייא גיהָאלְפֶן פּוּן זַייעֶרע צָרוֹת׃ (יד) יוצאם אוּן הָאט זַייא אוים גיצויגין פּוּן פִּינְסְטֶערנִיש אוּן זַייעֶרע בּוּנְדִין הָאט עָר צוּ רִיסִן׃ (טו) יודו זַיי דאנְקְפֶן לוּיבּן נָאט אוּיף זַיין גִינָאד אוּן זַייעֶרע וואונְדֶר וָואס עָר טוט צוּ מענְטְשֶׁן׃ (טז) כי וָואנְדֶרט עָר הָאט צוּ בְּראכְן דִי קוּפְּערְנֶע זַייגָע וּאוּנְדֶר וָואס עָר טוט צוּ מענְטְשֶׁן׃ (יז) אוים דִי נָארְן דִיא מִירְן פּוּן דֶר תְּפִיסָה אוּן דִי אַיינְערְנֶע רִיגֶלְן הָאט עָר צוּ הַאקְט׃ (יח) אוים דִי נָארְן דִיא זִינְדִיגְ וָואס מַחֲמַת זַייעֶרע עֲבֵרוֹת זַיינֶן זַייא גיפַּיינִיגְט׃ (יט) כל אַז אַלְע עָסְן זַיי וַוארְג טוט זַייעֶר לֵייב פֶּר מִיאוּסְן אוּן זַייא גֶרֵייכִין בִּיז דִי טוֹיעֶרן פּוּן דָעם טוֹיט׃ (כ) וישלח אוּן אַז יְיָ אִיז גיוועז אַיינְג הָאבּן זַיי גישְׁרִיעֶן צוּ נָאט הָאט עָר זַיי גיהָאלְפֶן פּוּן זַייעֶרע צָרוֹת׃ (כא) אוּן הָאט גישִׁיקְט זַיינְע זַייא גיהַיילְט גיוואוָארן אוּן הָאט זַייא גימַאכְט אַנְטרִינן פּוּן זַייעֶר פֶּר דאנְקְפֶן לוּיבּן נָאט אוּיף זַיין גִינָאד אוּן זַייגָע וואונְדֶר וָואס עָר טוט צוּ מענְטְשֶׁן׃ (כב) ויזבחו אוּן דאנְקְפִין שׁעכְטִן קְרָבָּנוֹת פּוּן לוּיבּונְג אוּן דֶר צַייכֶן וויגָע וְוערְק מיט גיזַאנְג׃ (כג) יורדי דִי מַעֲנְטְשֶׁן וָואס נִידֶערן מִיט שִׁיפִּן אוּיף דָעם יָם אוּן טוּען זַייעֶר גישֶׁעפְט אִין דִיא גְרוֹיסָע וואסֶערן׃ (כד) הנה זַיי זָעהן דִיא וְוערְק פּוּן גָאט אוּן זַיינע וואונְדֶר זָעהן זַייא אִין דִיא טִיפֶענִישׁ פּוּן יָם׃ (כה) ויאמר אַז גָאט טוט זָאגְן שְׁטֶעלְט זִיךְ אוּיף אַשְׁטוּרְם וויינְט אוּן עָם הַייבְּט זִיךְ אוּיף

כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְיָ בַּצַּר לָהֶם וּמִמְּצוּקֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם:
כט יָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם: ל וַיִּשְׂמְחוּ
כִּי יִשְׁתֹּקוּ וַיַּנְחֵם אֶל מְחוֹז חֶפְצָם: לא יוֹדוּ לַיְיָ חַסְדּוֹ
וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: לב וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם
וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ: לג יָשֵׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר
וּמֹצָאֵי מַיִם לְצִמָּאוֹן: לד אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה מֵרָעַת
יוֹשְׁבֵי בָהּ: לה יָשֵׂם מִדְבָּר לַאֲגַם מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה
לְמֹצָאֵי מָיִם: לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים וַיְכוֹנְנוּ עִיר
מוֹשָׁב: לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי
תְבוּאָה: לח וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבְהֶמְתָּם לֹא
יַמְעִיט: לט וַיִּמְעֲטוּ וַיָּשֹׁחוּ מֵעֹצֶר רָעָה וְיָגוֹן: מ שֹׁפֵךְ
בּוּז עַל נְדִיבִים וַיַּתְעֵם בְּתֹהוּ לֹא דָרֶךְ: מא וַיְשַׂגֵּב
אֶבְיוֹן מֵעוֹנִי וַיָּשֶׂם כַּצֹּאן מִשְׁפָּחוֹת: מב יִרְאוּ יְשָׁרִים

זַיינֶע אִינְדֶן: (כו) יעלו דִיא שִׁיפֶן הֵייבֶּן זִיךְ בִּיז דָעם הִימִיל אוּנ דָר נָאךְ נִידֶערֶן זַיי בִּיז דָעם תְּהוֹם אוּנ דִי מֶענְטְשֶׁן אוֹיף דִיא שִׁיפֶן וֶוערֶן צוּ גַאנְגֶן פַּר שְׁרֶעק: (כז) יתינו זַייא שָׁאקְלֶען זִיךְ אִין דִי שִׁיפֶן וִויא אַשְׁכּוֹר אוּנ אַלֶע זַייעֶרֶע חָכְמוֹת וֶוערֶט פַאר דָארְבֶּן: (כח) ויצעקו אוּנ אַז זַייא אִיז אַיינֶג גִיוֶוען הָאבֶּן זַייא גִישְׁרִיעֶן צוּ גָאט הָאט עֶר זַייא אוֹיס גִיצוֹיגֶן פוּן זַייעֶרֶע צָרוֹת: (כט) יקם עֶר שְׁטֶעלְט דָעם שְׁטוּרְעם וִוינְד אוּנ מַאכְט אִים שְׁטִיל אוּנ זַייעֶרֶע אִינְדֶן שְׁוַוייגֶן: (ל) וישמחו אוּנ דִי מֶענְטְשֶׁן פְרֵייעֶן זִיךְ דָם דִי אִינְדֶן זַיינֶן רוּהִיג אוּנ גָאט טוּט זַיי פִירֶן וואוּהִין זַייא בַּדַארְפֶן: (לא) יודו זַיי דַארְפֶן לוֹיבֶּן גָאט אוֹיף זַיין גִינָאד אוּנ זַיינֶע וואוּנְדֶר וָואס עֶר טוּט צוּ מֶענְטְשֶׁן: (לב) וירוממוהו אוּנ זַייא דָר הֵייבֶּן גָאטְס נָאמֶן צְוַוישֶׁן פִיל פָאלְק אוּנ אִין דָעם זִיצוּנְג פוּן עֶלְסְטֶע לַייט טוּעֶן זַיי אִים לוֹיבֶּן: (לג) ישם וָוארוּם עֶר קָאן טְרוּקֶן מַאכֶן טַייכֶן וִויא אַמִדְבָּר אוּנ דִיא קְוֶועלֶן פוּן וַואסֶר מַאכְט עֶר צוּ אַדָארְשְׁטִיגֶן אֶרְט: (לד) ארץ אַלַאנְד וָואס וַואקְסְט פֵּרוֹת קָאן עֶר מַאכֶן פַּר אַיין פַּר דָארְבֶּן לַאנְד וַוייל דִי לַייט וָואס זַיינֶן אִין לַאנְד זַיינֶען שְׁלֶעכְטֶע מֶענְטְשֶׁן: (לה) ישם אוּנ גָאט קָאן וִוידֶר מַאכֶן אַטְרוּקֶן אֶרְט זָאל זִיךְ דָארְטֶן אַיין זַאמְלֶן וַיאסֶער אוּנ אַוִויסְט לַאנְד זָאל זַיין קְוַואלֶן פוּן וַואסֶער: (לו) וישב אוּנ עֶר בַּזֶעצְט דָארְטֶן מֶענְטְשֶׁן וָואס זַיינֶן הוּנְגֶרִיג גִיוֶוען בִּיז אַהֶער אוּנ זַיי שְׁטֶעלֶן דָארְטֶן אוֹיף אַבַּזֶעצְטֶע שְׁטָאט: (לז) ויזרעו אוּנ זַייעֶן פֶעלְדֶר אוּנ פְלַאנְצֶן וַויין גֶערְטְנֶער אוּנ עֶס וַואקְסְט דָארְטֶן פְרוּכְט אוּנ תְּבוּאוֹת: (לח) ויברכם אוּנ גָאט בֶּענְטְשֶׁט זַיי אוּנ זַייא מֶערֶן זִיךְ זַייעֶר אוּנ זַייעֶרֶע בְּהֵמוֹת וֶוערֶן נִיט גִימִינֶערְט: (לט) וימעטו אוּנ דִי מֶענְטְשֶׁן וֶוערֶן גִימִינֶערְט אוּנ אַיין גִיבּוֹיגֶן אַז זַיי זִינְדִיגֶן מַחֲמַת טְרוֹיעֶרְקַייט אוּנ שְׁלֶעכְטְס וָואס עֶס אִיז בַּיי זַייא: (מ) שפך אַמָאל בְּרֵיינְגְט גָאט בִּזְיוֹנוֹת אוֹיף גְרוֹיסֶע לַייט אוּנ פַאר אִירְט זַייא אַז זַייא

וְיִשְׂמְחוּ וְכָל עוֹלָה קָפְצָה פִּיהָ׃ מג מִי חָכָם וְיִשְׁמָר
אֵלֶּה וְיִתְבּוֹנְנוּ חַסְדֵי יי׃

נֶעֱרָה מְוּמָר בֵּיים אִיךְ קוּמְט גְּלִיוֹת בְּמִקְדָּשׁ בְּמִשְׁפָּט׃

יום בג קח א שִׁיר מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב נָכוֹן לִבִּי אֱלֹהִים
אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה אַף כְּבוֹדִי׃ ג עוּרָה
הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר׃ ד אוֹדְךָ בָעַמִּים יי
וַאֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים׃ ה כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ
וְעַד שְׁחָקִים אֲמִתֶּךָ׃ ו רוּמָה עַל שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל
כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ׃ ז לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה
יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי׃ ח אֱלֹהִים דִּבֶּר בְּקָדְשׁוֹ אֶעֱלֹזָה
אֲחַלְּקָה שְׁכֶם וְעֵמֶק סֻכּוֹת אֲמַדֵּד׃ ט לִי גִלְעָד לִי
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי׃ י מוֹאָב
סִיר רַחְצִי עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי עָלַי פְּלֶשֶׁת
אֶתְרוֹעָע׃ יא מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מִבְצָר מִי נָחָנִי עַד
אֱדוֹם׃ יב הֲלֹא אֱלֹהִים זְנַחְתָּנוּ וְלֹא תֵצֵא אֱלֹהִים

נַיְיגָן אִין דֶר וַיְיסְטָע וָאם אִיז נִיט קֵיין וָועג׃ (כא) וישבר אוּג אֲמָאל שֶׁטַארְקְט עֶר דָעם אֲבֵיזֶן פּוּן זַיין אַרְעמֶקייט אוּג עֶר מַאכְט זַיינֶע מְשָׁפָּחוֹת פִּיל וְויא שָׁאף׃ (כב) ירדו דִי רַעכְטפֶארטִיגֶע לַיים וְועלֶן זֶעהֶן אוּג וְועלֶן זִיךְ פְרֵייֶען אוּג דָאם אוּנרֶעכְט וָועט צוּ שְׁלִיסֶן אִיר מוֹיל׃ (כג) מי דֶר וָאם אִיז אֲחֶכְם וְועט הֵיטֶן אִין הַארְצֶן דִי זַאכֶן וָאם דָא
אִיז גֶישֶׁאנֶען אוּג וְועלֶן פֶאר שְׁטֵיין דִיא חֲסָדִים פּוּן נָאם׃

קח (א) שיר וגו׳׃ (ב) נכון מֵיין הַארְץ אִיז אָן גִיבְּרֵייט צוּ דִיר נָאם דְרוּם טוּא אִיךְ צוּ דִיר
זִינגֶן אוּיךְ מֵיין נְשָׁמָה טוּם זִינגֶן צוּ דִיר׃ (ג) עורה דוּא פִידִיל דֶר וְועק צוּ שְׁפִּילֶן צוּ
נָאם. אִיךְ וִועל עֶרְוֵוקֶן דָעם מָארְגֶן שְׁטֶערְן׃ (ד) אודך אִיךְ וִועל דִיךְ לוֹיבֶּן נָאם פֶאר
דִיא פֶעלְקֶר אוּג וִועל לוֹיבֶּן צוּ דִיר נָאם צְווִישֶׁן נַאצְיאָנֶען׃ (ה) כי וָואהִים זֵיין חֶסֶד
אִיז גְרוֹיס אוּג הֶעבֶּר פּוּן דָעם הִימֶל אוּג זַיין וָואהְרַהַייט אִיז בִּיז דָעם הִימֶל׃ (ו) רומה
וָועֶר דֶר הֵייבֶּן נָאם עֶר וַיי אַז דוּא וִיצְט אִין הִימֶל אוּג אוּיךְ דֶר גַאנְצֶר וֶועלְט אִיז זַיין
כָּבוֹד׃ (ז) למען דָאם זַיינֶע גִילִיבְּטֶע זָאלֶן גֶירֶעטֶעט וָועֶרֶן פּוּן זַייֶערֶע צָרוֹת. זָאלְסְט
זַייא הֶעלְפֶן מִיט דַיין רֶעכְטֶע הַאנְד אוּג זָאלְסְט מִיר אוֹיךְ עֶנְטְפֶערֶן׃ (ח) אלהים נָאם
הָאט גֶירֶעט מִיט זַיין הֵייליגְקֵייט אַז אִיךְ וִועל מִיךְ פְרֵייֶען מִיט מֵיין מְלוּכָה. שְׁכֶם
וְועל אִיךְ אֵיין מַיילִין אוּג עֵמֶק סוּכּוֹת וְועל אִיךְ צוּ מֶעסְטֶן׃ (ט) לי גִלְעָד אוּג מְנַשֶּׁה
וְועט זַיין אִינְטֶר מֶענְטֶר צוּ מִיר אוּג אֶפְרַיִם וְועט זַיין דָאם שְׁטַארְקְייט פּוּן מֵיין קָאפּ
אוּג פּוּן שֵׁבֶט יְהוּדָה וְועלֶן זַיין מֵיינֶע הֶערְן׃ (י) מואב מוֹאָב וְועט זַיין מֵיין וַואשׁ נָאם.
אוּיף אֱדוֹם וְועל אִיךְ וַוארְפֶן מֵיין שׁוּךְ. אוּיף דִי פְלִשְׁתִּים וְועל אִיךְ שַׁאלֶן מִיט אַקוֹל׃

בְּצִבְאֹתֵינוּ: יג הָבָה לָנוּ עֶזְרַת מִצָּר וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת
אָדָם: יד בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ:

דעם מומר האט דיר הקב"ה גיזאגט נעקע שלעכטס וואס האבן זיך גיוויזען פאר אים ווייא נומער פרייהיר:

קט א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר צֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אַל תֶּחֱרַשׁ:
ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי מִרְמָה עָלַי פָּתָחוּ דִּבְּרוּ אִתִּי
לְשׁוֹן שֶׁקֶר: ג וְדִבְרֵי שִׂנְאָה סְבָבוּנִי וַיִּלָּחֲמוּנִי חִנָּם:
ד תַּחַת אַהֲבָתִי יִשְׂטְנוּנִי וַאֲנִי תְפִלָּה: ה וַיָּשִׁמוּ עָלַי
רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׂנְאָה תַּחַת אַהֲבָתִי: ו הַפְקֵד
עָלָיו רָשָׁע וְשָׂטָן יַעֲמֹד עַל יְמִינוֹ: ז בְּהִשָּׁפְטוֹ יֵצֵא
רָשָׁע וּתְפִלָּתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ יָמָיו מְעַטִּים
פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ בָנָיו יְתוֹמִים וְאִשְׁתּוֹ
אַלְמָנָה: י וְנוֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ
מֵחָרְבוֹתֵיהֶם: יא יְנַקֵּשׁ נוֹשֶׁה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְיָבְזּוּ
זָרִים יְגִיעוֹ: יב אַל יְהִי לוֹ מֹשֵׁךְ חָסֶד וְאַל יְהִי חוֹנֵן

(יא) טי וְוֵיר הָאט מִיךְ דִין גִיבְּראכְט צוּ דִיא פְּעִסְטֶע שְׁטָעט. וְוֵיר הָאט מִיךְ דִין גִיפִירְט בִּיז אֶדוֹם: (יב) הלא פַּאר וָאר דוּא נָאט וָואס דוּא הָאסְט אוּנְז פְּרִיעֶר פַּר לָאזְן אוּן בִּיסְט נִיט גִיגַאנְגִן אִין אוּנְזֶער חַיִל צוּ הֶעלְפִין אוּנְז: (יג) הבה גִיב אוּנְז אַהִילְף פּוּן בַּאלַיידִיגֶר וָואהרוּם דִי הִילְף פּוּן מֶנְשְׁן אִיז פַאלְש: (יד) באלהים מִיט דֶר הִילְף פּוּן נָאט וועלִין מִיר טָאן גְבוּרוֹת אוּן עֶר וועט צֶרְטְרֶטִין אוּנְזֶערֶע בַּאלַיידִיגֶר:

קט (א) למנצח. נָאט וָואס אִיךְ לוּיב דִיךְ זָאלְסְטוּ נִיט שְׁווַיגִין: (ב) כי וָואהרוּם דֶער רָשָׁע אוּן דֶר שָׁאלְקְהַאפְטִיגְער הָאבִּין אוֹיךְ מִיר גִיעֶפִינְט זַייעֶר מוּיל. זַיי הָאבִּין גִירֶעט מִיט פַּאלְשְׁקִייט: (ג) ודברי אוּן זַיי הָאבִּין מִיךְ אֲרוּם גִירִינְגִלְט מִיט רֵייד פּוּן שִׂנְאָה אוּן אוּמְזוּנְסְט הָאלְטֶן זַיי מִיט מִיר מִלְחָמָה: (ד) תחת וַוייל אִיךְ הָאב דִיךְ נָאט לִיב טוּען זַיי הִישְׁן אוֹיךְ מִיר אַשְׁנָאה אוּן אִיךְ בִּין שְׁטֶענְדִיג מִתְפַּלֵל צוּ דִיר: (ה) וישימו זַייא טְרַאכְטֶן אוֹיךְ מִיר בַּייז דֶער פַּאר וָואס אִיךְ הָאב זַייא טוֹבות גִיטָאן. וַוייל אִיךְ הָאב זַייא לִיב הָאבֶן זַייא מִיךְ פַיינְט: (ו) הפקד דִרוֹס זָאלְסְטוּ בֶּפֶעלְקֶן אוֹיךְ אִים אַז אַרְשָׁע וויא עֶר אִיז אוּן דֶער שָׂטָן זָאל שְׁטַיין בַּייא זַיין רֶעכְטֶע הָאנְד: (ז) בהשפטו אַז עֶר וָועט גְמִשְׁפָּט וָועֶרֶן זָאל עֶר אֲרוֹיס שׁוֹפְדִיג אוּן זַיין גִיבֶּעט זָאל דֶער מֶאנְן זַייַן עֲבֵרות: (ח) יהיו זַייַנֶע טָעג זָאלְן וַוייניג זַיין אוֹיף דֶער וועלְט. זַיין עֲשִׂירוּת וָואס עֶר בֶּאפֶעלְט דְרוֹיף זָאל אַנַאנְדֶערֶר צוּ נֶעמֶן: (ט) יהיו זַייַנֶע קִינְדֶער זָאלְן זַיין יְתוֹמִים אוּן זַיין וַוייב זָאל זַיין אַיין אַלְמָנה: (י) ונוע אוּן דִי קִינְדֶער פּוּן דֶעם רָשָׁע זָאלְן זַיין נָע וְנֵד אוּן זָאלְן גַיין בֶּרוֹיט בֶּעטֶן אוּן זָאלִין בֶּעטְלֶען אוֹיךְ דִיא מִירִין פּוּן זַייערֶע חוּרְבות: (יא) ינקש דֶער וָואס מָאנְט דֶעם רָשָׁע גֶעלְט זָאל אוֹיךְ אִים אַשְׁטְרוֹיכְלַיידִיגֶע נָעְיִן פַּר שְׁפָּרַייטֶן אוּן אַוועק נֶעמֶן אַלֶץ וָואס עֶר הָאט אוּן פְּרֶעמְדֶע זָאלְן רוֹיבִּן זַיין עֲשִׂירות:

אל

לִיתוֹמָיו׃ יג יְהִי אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח
שְׁמָם׃ יד יִזָּכֵר עֲוֹן אֲבֹתָיו אֶל יְיָ וְחַטַּאת אִמּוֹ אַל
תִּמָּח׃ טו יִהְיוּ נֶגֶד יְיָ תָּמִיד וְיַכְרֵת מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃
טז יַעַן אֲשֶׁר לֹא זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ עָנִי
וְאֶבְיוֹן וְנִכְאֵה לֵבָב לְמוֹתֵת׃ יז וַיֶּאֱהַב קְלָלָה
וַתְּבוֹאֵהוּ וְלֹא חָפֵץ בִּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ׃
יח וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ
וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו׃ יט תְּהִי לוֹ כְּבֶגֶד יַעְטֶה וּלְמֵזַח
תָּמִיד יַחְגְּרֶהָ׃ כ זֹאת פְּעֻלַּת שֹׂטְנַי מֵאֵת יְיָ
וְהַדֹּבְרִים רָע עַל נַפְשִׁי׃ כא וְאַתָּה יֱהוִֹה אֲדֹנָי
עֲשֵׂה אִתִּי לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי טוֹב חַסְדְּךָ הַצִּילֵנִי׃
כב כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי׃ כג כְּצֵל
כִּנְטוֹתוֹ נֶהְלָכְתִּי נִנְעַרְתִּי כָּאַרְבֶּה׃ כד בִּרְכַּי
כָּשְׁלוּ מִצּוֹם וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ מִשָּׁמֶן׃ כה וַאֲנִי הָיִיתִי

(יב) אל עָם זָאל נִיט זַיין אַיינָער זָאל אִים חֶסֶד טָאן אוּנ עָם זָאל קַיינָער זִיךְ נִיט מְרַחֵם
זַיין אוֹיף זַיינָע יְתוֹמִים׃ (יג) יהי זַיינָע קִינְדָר זָאלֶן פַּר שְׁנִיטֶן וָוערֶן. אִין דָעם אַנְדָערִין
דוֹר זָאל זַייעָרָע נָעמֶן אוֹיס גִימָעקְט וָוערֶן׃ (יד) יזכר צוּ נָאט זָאל דָער מָאנְט וָוערֶן דִי
עֲבֵרוֹת פּוּן זַיינָע עֶלְטֶערֶן אוּנ דִיא עֲבֵרוֹת פּוּן זַיין מוּטָער זָאל נִיט אוֹיס גִימָעקְט
וָוערֶן׃ (טו) יהיו זַייא זָאלֶין זַיין שְׁטָענְדִיג אַנְטְקֶעגִין נָאט אוּנ עֶר זָאל פַּר שְׁנַיידִין זַייעֶר
גִידֶעכְענִישׁ פּוּן דָר וָועלְט׃ (טז) יען וַוייל עֶר הָאט נִיט גִידַיינְקְט צוּ טָאן חֶסֶד אוּנ הָאט
נָאךְ גֶעיָאגְט דָעם עָנִי אוּנ דָעם אֶבְיוֹן אוּנ דָעם וָואס הָאט אַצוּבְּרָאכֶן הַארְץ צוּ טַייטֶן
אִים׃ (יז) ויאהב עֶר הָאט לִיבּ גִיהַאט דִי קְלָלָה דְרוּם אִיז זִיא גִיקוּמֶן אוֹיף אִים אוּנ הָאט
נִיט בַּגֶערְט דִיא בְּרָכָה דְרוּם וָועט דִי בְּרָכָה וַוייט זַיין פּוּן אִים׃ (יח) וילבש אוּנ עֶר וָועט
זַיין אָן גִיקְלַיידָט מִיט אַקְלָלָה וִויא מִיט אַמַלְבּוּשׁ אוּנ זִיא וָועט קוּמֶן אִין אִים אַזוֹ פִיל
וִויא וַואסֶר. אַזוֹ וִויא אַייל גַייט אִין זַיינָע בַּיינָער׃ (יט) תהי דִי קְלָלוֹת וָועלֶן אִים אַרוּם
וִויקְלֶען וִויא אַקְלַייד. אוּנ וָועלִין אִים שְׁטָענְדִיג אַרוּם גַארְטְלֶען וִויא אַגַארְטִיל׃ (כ) זאת
דָס אִיז דִיא בַּאצָאלוּנְג פּוּן נָאט אוֹיף מַיינָע שׂוֹנְאִים אוּנ דִיא וָואס רַיידֶן שְׁלֶעכְטְס
אוֹיף מַיין לַייבּ׃ (כא) ואתה אוּנ דוּ מַיין נָאט טוּא מִיט מִיר חֶסֶד וָועגֶן דַיין הַייליגֶן נָאמֶן.
וִויא דַיין חֶסֶד אִיז גוּט צוּ אִיטְלִיכֶן אַזוֹ זָאלְסְטוּ מִיךְ רָעטֶין פּוּן מַיינָע פַּיינְד׃ (כב) יי
אִיךְ בִּין אוּנְטֶער טֶענִיג וִויא אַיין אָרוּמַאן אוּנ מַיין הַארְץ אִיז צוּ שְׁלָאגֶן אִין מִיר׃
(כג) כצל אִיךְ בִּין גִיגַאנְגֶן וִויא דָר שָׁאטֶן גֵייגְט זִיךְ פּוּן אַיין אָרְט אוֹיף דָעם אַנְדָערֶן.
אִיךְ בִּין וָוארֶן פַּאר וָואגִילְט פּוּן אַיין אָרְט אוֹיף דָעם אַנְדָערִין וִויא אַהַיישֶׁערִיק׃
(כד) ברכי פּוּן פַּאסְטֶן זַיינָע מַיינָע קְנִיא גִישְׁטְרוֹיכִילְט אוּנ שְׁלַאף גִיוָוארֶן אוּנ מַיין לַייבּ

אִיז

חֶרְפָּה לָהֶם יִרְאוּנִי יְנִיעוּן רֹאשָׁם: כו עָזְרֵנִי יְיָ אֱלֹהָי
הוֹשִׁיעֵנִי כְּחַסְדֶּךָ: כז וְיֵדְעוּ כִּי יָדְךָ זֹאת אַתָּה יְיָ
עָשִׂיתָהּ: כח יְקַלְלוּ הֵמָּה וְאַתָּה תְּבָרֵךְ קָמוּ וַיֵּבֹשׁוּ
וְעַבְדְּךָ יִשְׂמָח: כט יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנַי כְּלִמָּה וְיַעְטוּ
כַמְּעִיל בָּשְׁתָּם: ל אוֹדֶה יְיָ מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ
רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ: לא כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ
מִשֹּׁפְטֵי נַפְשׁוֹ:

דָּעַר מִזְמֹור נַיִם אוֹיף דָּעַם הַמְשָׁכִית:

קי א לְדָוִד מִזְמוֹר נְאֻם יְיָ לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד
אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ: ב מַטֵּה עֻזְּךָ יִשְׁלַח
יְיָ מִצִּיּוֹן רְדֵה בְּקֶרֶב אוֹיְבֶיךָ: ג עַמְּךָ נְדָבֹת בְּיוֹם
חֵילֶךָ בְּהַדְרֵי קֹדֶשׁ מֵרֶחֶם מִשְׁחָר לְךָ טַל יַלְדֻתֶךָ:
ד נִשְׁבַּע יְיָ וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי

איז מָאנֶער גִיוואָרן פּוּן זַיין פֵּעטקייט: (כה) ואני אוב איך בין גיוואָרן צַיין לְעִסְטֶערונְג צוּ זַיי. אַז זַייא זַעהן מיך שָׁאקלען זַיי אויף מיר זַייער קאָפּ: (כו) שזרני הָעלְף מיר מַיין נָאמְט. שֶׁתַּייא מיר צוּ הילְף וויא דַיין גְנָאד: (כז) וידעו אוב זַייא וָאלְן פַּר שְׁטַיין אַז דוּא נָאמְט דַיין הָאנְט הָאמְט גִימאכְט מַיין יְשׁוּעָה: (כח) יקללו וָואם זַייא שׁילְטן וָאסְטוּ דָאם אומְקֶערן אויף בְּרָכוֹת. וָואם זַייא שְׁטַייען אויף קַענְען מיר וָועלְן זַיי פַּר שָׁעמְט וָערין אוב איך דַיין קְנעכְט וָועל מיך פְּרייען: (כט) יכשו מַיינְע שׂוֹנְאִים זָאלְן זיך קְלַיידין מיט שַׁאנְד אוב זָאלְן זיך ארום וויקְלען מיט בושָׁה וויא מיט אַדֶּעמְד: (ל) אודה איך וָועל נָאם זַייער לויבְּן מיט מַיין מויל אוב צְווישׁן פִיל לַייט וָועל אויף אִים לויבְּן: (לא) כי אַז ער וָועט שְׁטַיין אויף דָער רעכְטֶער האַנְד פּוּן אַרומְאַן צוּ הָעלְפְּן אִים פּוּן דִיא רִשְׁעִים וָואם פָּאר אורְטַיילְן זַיין לַייב:

קי (א) לדוד. אַז אַבְרָהָם אָבינוּ הָאט מְנַצֵּחַ גִיוווֹנען דִיא שְׁטַארְקע פַיינְד הָאט אֱלִיעֶזֶר דָער צַייטְלִיכ, נָאט הָאט גִיוואוּסְט צוּ מַיין דָאר זַיין אוב וואַרְט צוּ דָער הילְף פּוּן מַיין עִסְטֶע הָאנְד ה

מַלְכֵי צֶדֶק׃ ה אֲדֹנָי עַל יְמִינְךָ מָחַץ בְּיוֹם אַפּוֹ
מְלָכִים׃ ו יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל
אֶרֶץ רַבָּה׃ ז מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ׃

ר״ש מְחַבֵּר וְאֹתָם בְּיָד זֶאֱל: יְרֹם מִלְּמַטָּה בֵּן בְּיָד זֶאֱל. יִשְׁרָק אוֹג מֶלֶךְ בָּשָׁן וְאוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן׃

קיא א הַלְלוּיָהּ אוֹדֶה יְיָ בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים
וְעֵדָה׃ ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְיָ דְּרוּשִׁים לְכָל
חֶפְצֵיהֶם׃ ג הוֹד וְהָדָר פָּעֳלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת
לָעַד׃ ד זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאֹתָיו חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ׃ ה טֶרֶף
נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ׃ ו כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד
לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם׃ ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת
וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל פִּקּוּדָיו׃ ח סְמוּכִים לָעַד
לָעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר׃ ט פְּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ
צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ׃ י רֵאשִׁית

עֵר זָאל זַיִן אַכְּזָן׃ (ה) אדני זייל נָאט אִיז בַּיִּא דִיר אַבְרָהָם גִישְׁטַאנְען נָעבִּין דַיין רֶעכְטֶע הַאנְד דְרוּם הָאט אַבְרָהָם אָבִינוּ גִישְׁלָאגְן כְּדֶרֶךְ עוֹמֶר אִין דֶעם מָאג וָאט עֵר הָאט גִיוּוִיזְן זַיִן צָארְן׃ (ו) ידין אוֹג עֵר הָאט גִימָאן אֲמַשְׁפָּט אִין דִיא הַיידְן. דָאס אֶרֶט פּוּן דֶר מִלְחָמָה אִיז פּוּל גִיוּוְען מִיט טוֹיטֶע לַייבֶּר אוֹג הָאט גִישְׁלָאגְן אֵיינֶעם בַּזוּנְדֶר דֶעם קָאפּ אוֹיף אַגְרוֹיסְע שְׁטֶרֶעקְע לַאנְד׃ (ז) מכחל אוֹג אַבְרָהָם אָבִינוּ אִיז זָאט גִיוְוען פּוּן נַצְּחוֹן וְוִיא אַיינֶר אִיז זָאט וָאט הָאט טְרִינְקְט וַיאַסְטָער אוֹיף דֶעם וָוענְ פּוּן אַסַייךְ דְרוּם הָאט זִיךְ דֶער הוֹיבְּן זַיִן קָאפּ מְנַצֵּחַ צוּ זַיִן אֲבָעֶר נִים מִיט זַיִן כֹּחַ׃

קיא (א) הללויה. לוּיבְּט נָאט אוֹג אִיךְ וִועל אוֹיךְ נָאט לוּיבְּן מִיט דֶעם נַאנְצְן הֵארְצְן מִיט דֶר עֵצָה פּוּן דִיא רֶעכְטֶע פַארְזַיינְע אוֹג מִיט דֶעם אַיין זַאמְלוּנְג׃ (ב) נדרשים נָאטָס וָועְרְק זַיינֶן מִיט גְרוֹיס חֶכְמָה. זַייא זַיינֶן גִיפָארְשְׁט צוּ אַלֶע וָאס בֶּגֶערְן זַייא צוּ פָאר שְׁטַיין׃ (ג) הוד זַייעֶר וָועְרְק זַיינֶן שַׁיין אוֹג זַיין גֶערֶעכְטִיקַיים הָאט אֶקְזִיסְט אוֹיף אַייבִּיג׃ (ד) זכר אַיין אַנְדֶענְקוּנְג הָאט עֵר גִימָאכְט צוּ זַייעֶר וּוּאוּנְדֶר וַיייל עֵר אִיז אַיין לַייטְזָאלִיגֶר אוֹג אַבַּארְמְהֶרְצִיגֶר נָאט׃ (ה) פרס אִיז מַן הָאט נָאט גִיבְּן עֶסְן דֶם וָאס פִירְכְטְן אִיהְם זַייעֶר בְּרִית מִיט אַבְרָהָם אָבִינוּ׃ (ו) כח דָעם כֹּחַ פּוּן דִיא זַייעֶר וָועְרְק הָאט עֵר גֶיזָאגְט צוּ זַיין פָאלְק אַז עֵר הָאט זַייא גִיגֶעבְּן דִיא אֶרֶץ פּוּן דִיא הַיידְן׃ (ז) מעשי דִיא וָועְרְק פּוּן זַייעֶר הֶענְד זַיינֶן אֱמֶת אִיז אֶמֶת אוֹג רֶעכְט. אַלֶע זַייעֶר חִיקּוּם זַיינֶן וָואהְרהַאפְטִיג׃ (ח) סמוכים זַייא זַיינֶן אֶן גִילֶעהְנְט אַז זַייא זָאלֶן אֶקְזִיסְטִירְן אִיבִּיג אוֹיף אִיבִּיג וַייל זַייא זַיינֶן גִימָאכְט גִיוָואהְרִין מִיט וָואהְרהַייט אוֹג רֶעכְטְפָארְטִיקַיים׃ (ט) פדות נָאט הָאט גִישִׁיקְט צוּ זַיין פָאלְק אַיין אוֹיס לַייזוּנְג. עֵר הָאט זַיי גֶענָאמֶן דִי מִצְוֹת פּוּן דֶר תּוֹרָה אוֹיף אִיבִּיג וַייל זַיין נָאמֶן אִיז הַייליג אוֹג פָארְכְטִיג׃

חָכְמָה יִרְאַת יְיָ שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עֹשֵׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ
עֹמֶדֶת לָעַד:

דער מומור הום ייִנגן פֿון דיא נעקסט קלויז אונ צוזינגן וואס דער סטענדיש וואלט מאכן:

קיב א הַלְלוּיָהּ אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת יְיָ בְּמִצְוֹתָיו
חָפֵץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דוֹר
יְשָׁרִים יְבֹרָךְ: ג הוֹן וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת
לָעַד: ד זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים חַנּוּן וְרַחוּם
וְצַדִּיק: ה טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו
בַּמִּשְׁפָּט: ו כִּי לְעוֹלָם לֹא יִמּוֹט לְזֵכֶר עוֹלָם יִהְיֶה
צַדִּיק: ז מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֻחַ
בַּיְיָ: ח סָמוּךְ לִבּוֹ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה בְצָרָיו:
ט פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ
תָּרוּם בְּכָבוֹד: י רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעַס שִׁנָּיו יַחֲרֹק
וְנָמָס תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

דער מומור אונ דער אנהייבער מזמור צער ציילן דיא נעמס פון צוויא אונ פֿון קנין בית המקדש:

יום כד קיג א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ:

(י) ראשית דם הויפֿט חכמה איז נאטס פֿארכט אונ פֿאר אנדערן פֿאר שׂכל אונד איז דאס
נייעכינט צו אלע וואס טוען אזוי. זיין לויב וועט אפיקום האבן אויך אייביג:

קיב (א) הללויה. לויבט נאט אונ זאגט וואול דעם מענטשן וואס מורא פאר
נאט אונ בגערט זייער מקים צו זיין זייגע מצות: (ב) נגיר זייגע קינדער ווילין
זיין שטארק אין לאנד. דאס דור פון די רעכט פארטיגע ווילן גיבענטשט זיין מהימת
זייער זכות: (ג) הון ועושר האבן עשירות אויף דער ווילט אונ זיין שכר ווערט זיין
אייביג אויף יענער ווילט אויך: (ד) זרח נאט ווערט מאכן שיינען אליכט צו די רעכט
פארטיגע אין דר פינסטער. נאט איז אהנען ורחום אונ אצדיק: (ה) טוב עם איז גוט
אז אמענטש דר באריימט זיך אויף ארימע ליים אונ ליים זיי געלט. שר טוט שפייזן
דיא ואבן פון זיין הויז מיט רעכט פארטיגייט שר פאר ברייגיט גיט נעלד: (ו) כי
ווארום אייביג ווערט שר גיט איז גיגלייכסם ווערן אונ אויף אייביג ווערט שר דר מאנט
ווערן פאר אצדיק: (ז) משמועה פאר אבייזע בשורה ווערט שר קיין פארכט האבן.
זיין הארץ איז פעסט אונ זיכער אויף נאט: (ח) כמיך זיין הארץ ווערט זיין אן גילעהנט
אן נאט שר ווערט זיך גיט פארכטן ביז שר ווערט זעהן אנקומה אין זייגע בליידיגער:
(ט) מור ווייל שר האט זיין געלד מפזר גיוואן צו אביזים דרום ווערט זיין גירעכטפֿיייט
דויערן אויף אייביג אונ זיין הערשאפט ווערט דר הויבן ווערן מיט כבוד: (י) רשע דר
רשע ווערט זאה ווערט שר צערנן. אונ מיט זייגע ציין ווערט שר קריצן אונ זיין
הארץ

ב יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: ג מִמִּזְרַח
שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ: ד רָם עַל
כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: ה מִי כַּיְיָ אֱלֹהֵינוּ
הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: ו הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ: ז מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן:
ח לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבִי
עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

קיד א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם
לֹעֵז: ב הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל
מַמְשְׁלוֹתָיו: ג הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר:
ד הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: ה מַה
לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: ו הֶהָרִים
תִּרְקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אָדוֹן

הָאָרֶץ וָעֹעַ צוּ גַיִן. דָּאם גִילוֹמַטַיקַיט פּוּן דִיא רְשָׁעִים וְועט פֶּאר לָאַרְיִן וָעֶרְיִן:
קיג (א) הַלְלוּיָהּ. אִיר נָאמֶט קְנֶעכְט לוֹיבְּט אִים אוּנ לוֹיבְּט נָאמֶט נָאמֶט: (ב) יהי נָאמֶט
נָאמֶען זָאל זַיִן גִילוֹיבְּט פּוּן הַיינְט בִּיז אַיבִּיג: (ג) ממזרח פּוּן מִזְרָח זַיִיט וָואם דִיא
זוֹן זַיִיט אוֹיף בִּיז מַעֲרָב זַיִיט וָואם דִיא זוֹן זַיִיט אוּנְטֶער אִיז נָאמֶט נָאמֶען גִילוֹיבְּט:
(ד) רם נָאמֶט אִיז דֶער הוֹיבֶּן אוֹיף אַלֶּע פֶּעלְקֶר דָאם עֶרהָבֶּן פּוּן זַיִין שְׁכִינָה אִיז אוֹיף
דָעם הִימֶל: (ה) מי וָועֶר אִיז אַזוֹ אֵין עֶנְיָו וויא אוּנְזֶער נָאט. דָאמִשְׁשׁ עֶר הָאט זִיךְ
דֶער הוֹיבֶּן צוּ זִיצֶן אוֹיף דָעם הִימֶל: (ו) המשפילי אִיז עֶר פָּארט מַשְׁפִּיל זַיינֶע אוֹיגֶן
צוּ קוּקֶן וָואם וָועֶרט גִיטָאן אוֹיף דָעם הִימֶל אוּנ עָרד: (ז) מקימי עֶר מַאכְט אוֹיף
שְׁטַעלִין דָעם אָרמֶאן פּוּן דֶער עָרד. פּוּן דָעם מִיסְט הַייבְּט עֶר אוֹיף דָעם אֶבְיוֹן:
(ח) להושיבי אוּנ מַאכְט זַייא זִיצֶן מִיט דִיא בְּעסְטֶע הֶארִין פּוּן זַיין פָאלְק: (ט) מושיבי עֶר
מַאכְט זִיצֶן דִיא וויאב אִיז גֶיוֶוען אַיין עֶקֶרה אִין שְׁטוּב דָאם הַייסְט זִיא זָאל הָאבֶּן
קִינדֶער וָועלִין דִיא מוּטֶר מִיט דִיא קִנְדֶער פְּרֶייליךְ זַיין אוּנ דְרוּם לוֹיבְּט נָאט:
קיד (א) בצאת. אַז דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ דָאם הוֹיז גִיזִיגְט פּוּן יַעֲקֹב אִיז אַרוֹים גֶיגַאנְגֶן
פּוּן דָעם פָאלְק לוֹעז דָם אִיז די מִצְרִים: (ב) היתה אִין דֶער צַייט אִיז גִיוְוארן שֶׁבֶט
יְהוּדָה זַיין הַייליג פָאלְק אוּנ אַלֶע יִשְׂרָאֵל זַיינֶן גִיוְוארן אַפָאלְק וָואם עֶר גִיוְוועלְטִיגְט
אוֹיף זַייא: (ג) הים דֶער יַם הָאט גֶיזֶעהֶן אִיז עֶר אַנטְלָאפִין גִיוְוארן. דֶער יַרְדֵן הָאט
זִיךְ אוֹועק גֶיקֶערט אַהִינטֶער: (ד) ההרים בְּשַׁעת מַתַּן תּוֹרָה הָאבֶּן די בֶּערג גִישְׁפרוּנגֶן
אַזוֹ וויא דִיא וִידֶר אוּנ דִיא הוּיכֶע בֶּערג אַזוֹ וויא דִיא יוּנגֶע שָׁאף: (ה) מה גְלַייךְ
וויא מֶען פְרֶעגט דָעם יַם וָואם אִיז דִיר גֶיזוֹגֶן וָואם דוּא בִּיסְט אַנטְלָאפִין גִיוְוארן.
דוּא יַרְדֵן וָואם הָאסְט דִיךְ אִימֶער קֶערט אַהִינטֶער: (ו) ההרים אִיר בֶּערג וָואם הָאט

אִיר

הוֹלִי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֲלוֹהַּ יַעֲקֹב׃ ח הַהֹפְכִי הַצּוּר
אֲגַם מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם׃

ראם אין תפלה אויף דער נאשלה אין רעם לאנגען נאמ׳

קטו א לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל
חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ׃ ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה
נָא אֱלֹהֵיהֶם׃ ג וֵאלֹהֵינוּ בַּשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ
עָשָׂה׃ ד עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם׃
ה פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃
ו אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן׃
ז יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ
בִּגְרוֹנָם׃ ח כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ
בָּהֶם׃ ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃ י בֵּית
אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַיְיָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃ יא יִרְאֵי יְיָ

איר גישפרונגען אזו וויא דיא וויידער . איר הויכע בערג וויא די יונגע שאף׃ (ו) מלמני
גליך וויא זייא ענטפערן מיר זיינן אנטלאפן ניטואהרן פאר דעם פחד פון דעם האר
ואם האם בשאפן די ערד . פאר דעם נאם פון יעקב׃ (ח) ה״ישבי ואם האם פר קערם
דעם שטיין וויא אין אקם ויאם ואסער זאמילם זיך איין אין דעם האדטיין שטיין
האם ער פאר קערם אז ער זאל זיין איין קוואל ואסער׃

קטו (א) לא לנו ניט פון ועגען אונזער נידעכטיקייט זאלסטו נאם טאן מיט אונז חסד
נאר גיב כבוד צו דיין נאמען ער זאל גיעדרליכט ווערן מחמת דיין גינאד מיט
דיין ווארהייט׃ (ב) למה פר ואם זאלן די היידן דם גייט אויף אייטע היידנישע פעלקר
ואם האבן נידינט צו דיא זון אונ די לבנה אונ סזלות אונ האבן דען ואהדרן נאשט
דינסט ניט ערקענט) ואגן וואו איז זייער נאט׃ (ג) ואלהינו (נ) ואלהינו אבער אונזר נאט ויצט אין
היכיל . דרום טוט ער ואם ער באנערט׃ (ד) עצבידם אין היידנישע בילדער איז קיין
מכשות גישא . וויל זיי זיינן גימאכט גיוואלן פון נאלד אונ זילבר אונ מענשן האבן
זייא גימאכט׃ (ה) פה ה״אשא זיי האבן אמויל קאנן זיי ניט רייד . ה״אשא זיי האבן
אויגן קאנען זיי ניט זעהן׃ (ו) אזנים זיי האבן אויערן אונ קאנן ניט הערן . זיי האבן
אנאז אונ קאנען ניט שמעקן׃ (ז) ידיהם ה״אשא זייא האבין העכט קאנען זייא ניט אן
טאפין קיין שום זאך . זיי האבן פיס אונ קאנען ניט גיין . זיי האבן קיין קול ניט אין
זייער האלז׃ (ח) כמוהם די זואם האבן גימאכט די היידנישע נעמצין בילדר זאלן אויך
אזו זיין וויא זייא . זייא זאלין ניט קענען רייד . אונ אזו זיין אלן זיי אין ואם האבין
אבטחתון אויף זיי׃ (ט) ישראל דוא ישראל פאר ויכער דיך אין נאם וויל ער איז זייער
העלפר אונ זייער באשיצר׃ (י) בית דם הויז גזינד פון אהרן פר זיכערם זיך אין נאם
וויל ער איז זייער העלפר אונ זייער באשיצר׃ (יא) יראי די נאמם פארכטינע פון אלע

פ״ז קער

בְּמִקְוֵה בֵּיי עִזְרָם וּמְגִנָּם הוּא: יב יְיָ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ׃
יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן׃
יג יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְיָ הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים: יד יֹסֵף יְיָ
עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַייָ
עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַייָ וְהָאָרֶץ
נָתַן לִבְנֵי אָדָם: יז לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל
יֹרְדֵי דוּמָה: יח וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד
עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

דָּעַר מְחַבֵּר אוֹן דִּי אַנְדְּעֶרֶע מְחַבְּרִים זֵיינֶן אוֹיךְ יְשׂוֹרְבֶן בֵּיה הַמְּקֻדָּשׁ אוֹן אוֹיךְ קְבוּרִין לָוְיָה׃

קטז א אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: ב כִּי
הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא: ג אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי
מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא׃
ד וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה נַפְשִׁי: ה חַנּוּן יְיָ
וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: ו שֹׁמֵר פְּתָאיִם יְיָ דַּלּוֹתִי

פְּעִלְקֶר פַּאר וִיכְרִים זִיךְ אִין נָאט וַיילְ עֶר אִיז זַייעֶר הָעלְפֶּער אוֹן זַייעֶר בַּאשִׁיצֶער׃
(יב) יי נָאט וואס גִידַיינְקט אוּנְז פוּן אַיבִּיג עֶר זָאל בְּענֶמְשׁוֹן דָם הוּיז גִיזִינְד פוּן יִשְׂרָאֵל
אוֹן דָאס הוּיז גִיזִינְד פוּן אַהֲרֹן: (יג) יירד עֶר זָאל בְּענֶמְשׁוֹן דִי וואס הָאבֶּן מוֹרָא פַּאר
נָאט פוּן קְלֵיין גִיזִינְד פוּן גְרוֹיס: (יד) יוסף נָאט זָאל מֶעֲרֶן אוֹיךְ אַייךְ אוֹן אוֹיךְ אַייעֶרע קִינְדֶר
בְּרָכָה: (טו) מבורכים אִיר זָאלט זַיין גִיבְּענֶמְשׁט צוּ נָאט וואס הָאט בַּאשַׁאפֶן הִימֶל אוֹן
עֶרד: (טז) השמים הָאט אֶמֶשׁע דָר הִימֶל אִיז מִיוּחָד צוּ נָאט וואס רוּאוּנְג אִיז עֶר פֶּארְט מֶשֶׁנִיחַ
אוֹיף דֶער עֶרד וואס עֶר הָאט אִיר אַוֶועק גִינֶעבֶּן צוּ דִי מֶענֶמְשׁן: (יז) לא דִיא טוֹיטֶע
וואס הָאבֶּן נִיט גִיגלוֹיבְּט אִין נָאט וועלֶן קֵיין תְּחִית הַמֵּתִים נִיט אוֹיף שְׁטֶיין
אוּן וועלֶן נָאט נִיט לוֹיבְּן אוֹיף דָר טוֹבָה וואס וועט קוֹמֶען אוּן אַלֶע וואס גִידֶערֶן
אִין קֶבֶר וועלֶן אוֹיךְ נָאט נִיט לוֹיבְּן: (יח) ואנחנו אֲבֶּער מִיר וועלֶן לוֹיבְּן נָאט.
פּוּן אִיצוּנְד בִּיז אֵייבִּיג לוֹיבְּט נָאט׃

קטז (א) אהבתי. אִיךְ הָאבּ לִיבּ נָאט וואס הָערְט צוּ מֵיין קוֹל אוּן מֵיין גִיבֶּעט׃
(ב) כי וואס הָאט גִינֵייגְט זַיין אוֹיעֶר צוּ מִיר אוּן אַלֶע מֵיעֶע טָעג וואס אִיךְ
מוּא אִים רוּפֶן הָערְט עֶר מִיךְ צוּ: (ג) אפפוני אַז עֶם הָאט אַרוּם גִירִינְגִלְט מִיךְ דִיא
וֵייטָאג פוּן דֶעם טוֹיט אוּן דִי צָרוֹת פוּן דֶעם גְרוֹיבּ הָאט מִיךְ גִינֵייכְט. אוֹיךְ אַז עֶם
הָאט מִיךְ גִינֵייכְט צָרוֹת אוּן מְרוּיעֶרְקֵייט: (ד) ובשם אַז אִיךְ הָאבּ דֶעמְסְט כָּאל אֶן
גִירוּפֶן נָאמֶען נָאמֶען אוּן אִיךְ הָאבּ גִיזָאגְט אִיךְ בֶּעט נָאט מָאךְ אַנְטְרִינֶען מֵיין
לֶייבּ פוּן צָרוֹת: (ה) חנון וואס רוּאוּם דוּא בִּיסְט נָאט אַרְמֶען אוּן אַצַדִּיק אוּן דוּ אוֹנְזֶער נָאט
בִּיסְט אַיין דָר בַּאֲרְעמְיגֶר: (ו) שומר אוּן דוּ נָאט הִיסְטֶט דִיא נַארִין. אַז אִיךְ בִּין גִיזוּנְט
ארעם

וְלִי יְהוֹשִׁיעַ׃ ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְיָ גָמַל
עָלָיְכִי׃ ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה
אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי׃ ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים׃ י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד׃
יא אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב׃ יב מָה אָשִׁיב
לַיְיָ כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי׃ יג כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם
יְיָ אֶקְרָא׃ יד נְדָרַי לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ׃
טו יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו׃ טז אָנָה יְיָ כִּי אֲנִי
עַבְדֶךָ אֲנִי עַבְדְךָ בֶּן אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי׃
יז לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא׃ יח נְדָרַי
לַיְיָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ׃ יט בְּחַצְרוֹת בֵּית
יְיָ בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ׃
קיז א הַלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים׃

אָרֶעם הָאט עֶר מִיר גִיהָאלְפֶן׃ (ז) שובי הָאבּ אִיךְ דַאן גִיזָאגְט צוּ מַיין לַייבּ קָער דִיךְ
אוּם צוּ דַיין רוּאוּנְג וָוארוּם גָאט הָאט אוֹיף דִיר גוֹמֵל חֶסֶד גִיוָוען׃ (ח) כי וָוארוּם פּוּן
אֵייבִּיג הָאסְטוּ אוֹיס גִיצוֹיגֶן מַיין לַייבּ פּוּן דֶעם טוֹיט. מַיין אוֹיג הָאסְטוּ פַּר מִיטִין פּוּן
טְרֶערִין. מַיינֶע פִיס הָאסְטוּ פַאר מִיטִין זַיי זָאלִין נִיט פַאר שְׁטוֹיסֶן וָוערִין׃ (ט) אתהלך
דְרוּם בִּין אִיךְ הַיינְט אוֹיךְ בְּטוּחַ אַז אִיךְ וָועל גֵיין פַּר גָאט אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ אִיךְ
וָועל זַיין צְוִוישִׁין דִי לֶעבֶּעדִיגֶע׃ (י) האמנתי עֶס אִיז גִיוָוען אִין מַיין הַארְצִין גְרוֹיס אֲמוּנָה
אַז אִיךְ הָאבּ גִירֶעט בְּשַׁעַת אַז אִיךְ בִּין גִיוָוען זַייעֶר גִיפַּיינִיגְט׃ (יא) אני בְּשַׁעַת אַז אִיךְ
הָאבּ גִיאַיילְט צוּ אַנְטְלוֹיפִין פַּר שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ הָאבּ אִיךְ דֶענְסְט מָאל פָארְט גִיזָאגְט אַז
אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ וָואס זָאגְט אַז אִיךְ וָועל קַיין מֶלֶךְ נִיט זַיין זָאגְט עֶר לִיגִין׃ (יב) מה
וָואס פַאר אַמַתָּנָה וָועל אִיךְ אוּמְקֶערִין צוּ גָאט פַאר אַלֶע גְמוּלוֹת טוֹבוֹת וָואס עֶר
הָאט מִיר גִיטָאן׃ (יג) כוס אַיין בֶּעכֶער מִיט נְסָכִים וָועל אִיךְ טְרָאגִין פּוּן דִיא יְשׁוּעוֹת
אוּנ גָאטְס נָאמֶען וָועל אִיךְ דֶענְסְט מָאל אָן רוּפִין׃ (יד) נדרי מַיינֶע נְדָרִים צוּ גָאט וָועל
אִיךְ בַּצָאלִין אַנְטְקֶעגֶן גָאר זַיין פָאלְק מְפַרְסֵם צוּ זַיין דֶעם נַס׃ (טו) יקר אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶן
אַז עֶס אִיז שְׁוֶוער אִין גָאטְס אוֹיגֶן צוּ בְּרַיינְגֶען אוֹיף זַיינֶע חֲסִידִים אַיין אוּמְצַייטִיגֶען
טוֹיט׃ (טז) אנה אִיךְ בֶּעט דִיךְ אוּנ לוֹיבּ דִיךְ גָאט אוֹיף דֶעם חֶסֶד וָואס דוּ הָאסְט מִיר
גִיטָאן נִיט מַחֲמַת מַיינֶע מַעֲשִׂים נָאר וַוייל אִיךְ בִּין דַיין קְנֶעכְט. אִיךְ בִּין דַיין קְנֶעכְט
אַזוּן פּוּן דַיין דִינְסְט וָואס דוּא הָאסְט גִיעֶפִינְט מַיינֶע בּוּנְדִין׃ (יז) לך צוּ דִיר וָועל אִיךְ
שֶׁעכְטִין אַקְרַבֵּן תּוֹדָה אוּנ וָועל אָן רוּפִין גָאטְס נָאמֶען׃ (יח) נדרי מַיינֶע נְדָרִים וָואס
אִיךְ הָאבּ מְנַדֵּר גִיוָוען צוּ גָאט וָועל אִיךְ בַּצָאלִין אַנְטְקֶעגֶן גָאר זַיין פָאלְק׃ (יט) בחצרות
אִיר אַלֶע וָואס אִיר שְׁטֵייט אִין דִיא הוֹיפִין פּוּן גָאטְס הוֹיז אִין יְרוּשָׁלַיִם לוֹיבְט גָאט
אוֹיף דֶעם נַס וָואס עֶר הָאט מִיר גִיטָאן׃

הללו

כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְיָ לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

דִּשְׁרִי מְקוֹמֵר נַיִם אוֹיְף יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ אוֹיְף רַיִר נָאוֹלָה פּוּן נָלוּת׃

קיח א הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ב יֹאמַר
נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ג יֹאמְרוּ נָא בֵית
אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ד יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְיָ כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ ה מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי
בַמֶּרְחָב יָהּ׃ ו יְיָ לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם׃
ז יְיָ לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי׃ ח טוֹב לַחֲסוֹת
בַּייָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם׃ ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ
בִּנְדִיבִים׃ י כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם׃
יא סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם׃ יב סַבּוּנִי
כִּדְבֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם׃
יג דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל וַייָ עֲזָרָנִי׃ יד עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ

קיז (א) הללו.איר אַלֶע פֶעלקער לויבט נאָט. לויבט אים אַלֶע אומות׃ (ב) כי וָאַרוּם זַיין חֶסֶד הָאט זִיךְ גישטַארקט אויף אונז: אוּן עֶר איז אויף אייביג אַנאָט וָאס עֶר מאַכט וָואַרַהאפטיג זַיין הבטָחה דרוּם לויבט נָאט׃

קיח (א) הודו.לויבט צו נָאט וָוארום עֶר טוט גוטס אוּן אויף אייביג איז זַיין גנָאד׃ (ב) יאמר אַז דִיא נאוֹלָה וועט קומען וָועלן דִיא ישׂרָאֵל נָאנען אויף אייביג איז זַיין גנָאד׃ (ג) יאמרו דָאס הויז גיוינט פון אַהֲרן וועט אוֹךְ נָאנען אויף אייביג איז זַיין גנָאד׃ (ד) יאמרו דִיא נָאטס פָארכטִיגע פון אַלֶע פָעלקֶר וועלן אוֹךְ נָאנען אויף אייביג איז זַיין גנָאד׃ (ה) מן דָס איז דֶר חֶסֶד פון נָאט אז עָם איז מִיר אַיינג גיוואָרן הָאב אִיךְ גירופֶן צו נָאט הָאט מִיר נָאט גיענטפָערט אוּן הָאט מִיר גימאכט שטעלֶן אוֹיף אַברַיטן אָרט׃ (ו) יי אַז נָאט איז גיוועזן מִיר צו הילף הָאב אִיךְ גיזעהן מִיר וָואס מוֹרא גיהאט פַּר קַיינעם וָואָרום וָואס קאן מיר אמענטש טָאן׃ (ז) יי אַז נָאט איז גיוועזן מיר צו הילף הָאב אִיךְ גיזעהן אַנגֶסִיכט אין מַיינע שוֹנאים׃ (ח) סוב עָס איז בעסער זִיךְ צו באָשיצן אין נָאט אַיידער אַבטָחון צו האָבן אוֹיף אמענטשן׃ (ט) סוב עָס איז בעסער זִיךְ צו באָשיצן אין נָאט אַיידער אַבטָחון צו האָבן אוֹיף פִירשטן׃ (י) כל אַלֶע הַיידן וָואָס הָאבן מִיךְ אָרום גירינגלט הָאב אִיךְ אַבטָחון אויף נָאמָען אז אִיךְ וועל זַייא פָּאר שַׁנַיידן׃ (יא) סבבוני הָאבן זַייא מִיר עֶסֶיכֶ מאל אָרום גירינגלט הָאב אִיךְ אַבטָחון אויף נָאמָען אז אִיךְ וועל זַייא פָּאר שַׁנַיידן׃ (יב) סבבוני הָאבן זַייא הָאבן מִיךְ אָרום גירינגלט אַזוֹ וויא דִיא ביינען אוּנ הָאבן פָּאר לָאשן קויליען וויא דָאס פַיער פון דערנער וָואס וועט גיך פָּאר לָאשן הָאב אִיךְ פָּאר אַבטָחון אויף נָאמָען אז אִיךְ וועל זַייא פָּאר שַׁנַיידן׃ (יג) דחה הָאבן מִיר גישטויסן אַז אִיךְ זאל פָאלֶן הָאט מִיר נָאט פָּארט גיהאלֶפן׃

עזי

וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה׃ טז קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי
צַדִּיקִים יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל׃ טז יְמִין יְיָ רוֹמֵמָה יְמִין יְיָ
עֹשָׂה חָיִל׃ יז לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי
יָהּ׃ יח יַסֹּר יִסְרַנִּי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי׃ יט פִּתְחוּ לִי
שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אודֶה יָהּ׃ כ זֶה הַשַּׁעַר לַייָ
צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ׃ כא אודְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי
לִישׁוּעָה׃ כב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃
כג מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ׃ כד זֶה
הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ׃ כה אָנָּא יְיָ
הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָּא׃ כו בָּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְיָ בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ׃ כז אֵל יְיָ וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ
חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ׃ כח אֵלִי אַתָּה
וְאודֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ׃ כט הודוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

(טז) מיי דְאַם וָאַם נָאַם הָאַם מִיר גִיהָאלְפֶּן אִיז גִיזָאגְן צוּ וַוייזְן זַיין שְׁטאַרְקַייט אוּנ אִיךְ זָאל זִינגְן זַיין שֵׁבח׃ (טז) קול עָם זָאל גִיהֶערְט וָוערְן אִין דִיא גִיצֶעלְטֶען פּוּן צַדִּיקִים אַקוֹל פּוּן גִיזַאנְג אוּנ פּוּן הִילְף אוּנ זָאגְן נָאכְן רֶעכְטֶע הָאנְד הָאט גִיטָאן גְבוּרוֹת׃ (טז) ימין נָאכְמָאל רֶעכְטֶע הָאנְד וָאם זִיא אִיז פּוּן אַיבִּיג דֶער הוֹבֶּן דִיא הָאנְד טוּט הַיינְט אוֹיךְ גְבוּרוֹת׃ (יז) לא אִיךְ וָועל נִיט שׁטַארְבִּין וְואלְט אִיךְ וָועל לֶעבְּן אוּנ וָועל נָאךְ דֶער צַיילְן דִי וָועְרְק פּוּן נָאם׃ (יח) יסר נָאם הָאט מִיךְ גִישְׁטְראפְט מִיט יִסּוּרִים אֲבֶּער צוּם טוֹיט הָאט עֶר מִיךְ נִיט אִיבֶּער גִיגַענְטָגְעבְּן׃ (יט) פתחו דְרוּם עֶפְּנְט מִיר דִיא טוֹיעֶרְן פּוּן דֶעם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיךְ זָאל קוּמְען אִין זֵייא אוּנ זָאל נָאם לוֹיבְּן׃ (כ) זה דֶער טוֹיעֶר פּוּן נָאם אִיז דָאךְ גִימַאכְט גִיוָוערְן אַז צַדִּיקִים זָאלְן קוּמְען דְרֵינְען גָאם לוֹיבְּן׃ (כא) אודך אִיךְ וָועל דִיךְ לוֹיבְּן וַוייל דוּ הָאסְט מִיר גִיעַנְטְפֶּערְט אוּנ בִּיסְט גִיוָוען צוּ אַשְׁטַיין וָואם דִיא בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת הָאבְּן אִים מִיסְאַכְט גִיוָוען אֶבֶּער הַיינְט בִּין אִיךְ גִיוָוארְן גְלַייךְ צוּ אַוונְטְקִיל שְׁטַיין וָואם מען לַייגְט פּוּן אוֹיבְּן׃ (כב) מאת דִי גְאוֹלָה אִיז גִיוָוען פּוּן נָאם. וִיא אִיז פַּאר הוֹילְן אִין אוּנְזֶערְע אוֹיגְן׃ (כג) זה דֶעם טָאג פּוּן דֶער גְאוֹלָה הָאט נָאם גִימַאכְט דְרוּם וָועלְן מִיר זִיךְ פְּרֵייעֶן מִיט אִים׃ (כה) אנא אִיךְ בֶּעט דִיךְ נָאם הֶעלְף אוּנְז אוּנ בַּאגְלַייט אוּנְז׃ (כו) בריך גִיבֶּענְשְׁט וָועט זַיין דֶער וָואם וָועט קוּמְען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִיט נָאמְען נָאמֶען. מִיר הָאבְּן אַייךְ גִיבֶּענְשְׁט מִיט אַבְּרָכָה וָואם קוּמְט פּוּן דֶעם וָואם רִיעְט אִין נָאמֶען הוֹיז׃ (כז) אל נָאם אִיז שַׁטַארְק אוּנ הָאם אִיז גָר לַייכְט פּוּן פִּינְסְטֶערְנִעש דְרוּם בִּינְט דֶעם קָרְבָּן פּוּן טוֹב מִיט שְׁטְריק עֶר

דָּעַת מְמוּעָר אִיז אָבֶּער אִיר אִימְלִיכְקִין פּסוק אין תּורה . עֵדוּת . פִּקּוּדִים . מִצְוֹת . דִּבּוּר . מִשְׁפָּט . צֶדֶק . חֻקִּים :

יום כה קיט א אַשְׁרֵי תְּמִימֵי דָרֶךְ הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת
יי : ב אַשְׁרֵי נֹצְרֵי עֵדֹתָיו בְּכָל לֵב
יִדְרְשׁוּהוּ : ג אַף לֹא פָעֲלוּ עַוְלָה בִּדְרָכָיו הָלָכוּ :
ד אַתָּה צִוִּיתָה פִקֻּדֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד : ה אַחֲלַי יִכֹּנוּ
דְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ : ו אָז לֹא אֵבוֹשׁ בְּהַבִּיטִי אֶל
כָּל מִצְוֹתֶיךָ : ז אוֹדְךָ בְיֹשֶׁר לֵבָב בִּלְמֹדִי מִשְׁפְּטֵי
צִדְקֶךָ : ח אֶת חֻקֶּיךָ אֶשְׁמֹר אַל תַּעַזְבֵנִי עַד מְאֹד :
ט בַּמֶּה יְזַכֶּה נַעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶךָ :
י בְּכָל לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ אַל תַּשְׁגֵּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ : יא בְּלִבִּי
צָפַנְתִּי אִמְרָתְךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ : יב בָּרוּךְ
אַתָּה יי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ : יג בִּשְׂפָתַי סִפַּרְתִּי כֹּל
מִשְׁפְּטֵי פִיךָ : יד בְּדֶרֶךְ עֵדְוֹתֶיךָ שַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל

זַאל זַיין גיהיט בּיז עָם וַיעט קוּמֶען דָּעָר זְמַן פּוּן שְׁחִיטָה אַז מֶען זַאל גֶּעבּען דָּאם בְּלוּט אוֹיף דֵּיאָ וַוענְקלָען פּוּן דָּעם מִזְבֵּחַ : (כה) אלי׳ דוא ביסט מיין שׁטאַרקער נאָט פּוּן עַוויגְקייט דְרוּם טוּא אִיךְ דִיךְ לוּיבְּן . דוא ביסט מיין נָאָט דְרוּם טוּא אִיךְ דִיר דָּעָר הַייבְּן : (כם) הודו לה׳ כי טוב וגו׳ :

קיט (א) אשרי.וואול צוּ דִי וָואם הַיסטן זַיינֶע מִצְוֹת אוּנ פָּארשׁטַיין אִים מִיט גַּאנְצִין הַארְצִין : (ב) אשרי וואול צוּ דִי וָואם הַיסטן זַיינֶע מִצְוֹת אוּנ פָּארשׁטַיין אִים מִיט גַּאנְצִין הַארְצִין : (ג) אף אויך זַיי הָאבּען נִיט גִימַאכְט קַיין אוּמרעכט נָאךְ מֶער זַיי זַיינֶען גִיגאנְגֶען אִין נָאָטס וֶועג : (ד) אתה דוּ הָאסְט נִיבָּאפְטִין דַיינֶע בֶּפֶעלֶין דְרוּם גֵיהָער מֶען זַיי זַיינֶער הִיטֶען : (ה) אחלי׳ אִיךְ טוּ בָּעטֶען צוּ נָאט מַיינֶע וֶועגֶען זָאלֶין זַיין פֶּעסְט צוּ הַיטֶען דַיינֶע גִיזעצ : (ו) אז דָעמְסְמָאל וֶועל אִיךְ כּוּיךְ נִיט שׁעמֶען אַז אִיךְ וֶועל קוּקֶען אוֹיף אַלֶע דַיינֶע מִצְוֹת פּוּן דָּר תּוֹרָה : (ז) אודך אַז אִיךְ וֶועל לֶערְנֶען דַיינֶע גֵירעכְטֶע מִשְׁפָּטִים וֶועל אִיךְ וִויסֶען וִוי אַזוֹ אִיךְ זַאל דִיךְ לוּיבְּן מִיט אַרעכְטפַארְטִיגְ הַארְץ : (ח) את מיין הַחֲשָׁבָה איז אַז אִיךְ זַאל הִיטֶען דַיינֶע חוּקִים דְרוּם בָּעט אִיךְ דִיךְ זַיי שֶׁער דוּ זַאלְסְט מִיךְ נִיט פַּר לָאזֶען :
(ט) במה וויי אַזוֹ זַאל עֶר זַאנְען דָּאם וָואם אִיךְ טוּ אִיז נָאר צוּ הִיטֶען דַיינֶע רַייד : (י) בכל פַּארְטִיג פַּאר נָאט זַאל עֶר זַאנְען דָּאם וָואם אִיךְ טוּ אִיז נָאר צוּ הִיטֶען דַיינֶע מִיט דָעם גַאנְצִין הַארְצִין דָּאם וָואם אִיךְ דִיךְ גִיפָּארְשְׁט בָּעט אִיךְ אַז דוּ זַאלְסְט מִיךְ הִיטֶען פּוּן צוּ זִינדִיגֶען בְּשׁוּגג אָדְ צוּ קֶערֶען פּוּן דַיינֶע מִצְוֹת : (יא) בלבי דַיינֶע זַאג דָּאם פַּאר בָּארְגִין אִין מַיין הַארְץ דָּם אִיךְ זַאל נִיט זִינדִיגֶן צוּ דִיר : (יב) ברוך גִילוּיבְּט בִּיסְטוּ נָאט אִיךְ בָּעט דִיךְ דוּ זַאלְסְט מִיךְ לֶערְנֶען דַיינֶע חוּקִים : (יג) בשפתי מִיט מַיינֶע לָעפְּצִין דָּאם אִיךְ דָּעָר צַיילְט אַלֶע מִשְׁפָּטִים פּוּן דַיין מוּיל : (יד) בדרך אַז אִיךְ בִּין גִינאנְגֶען אִין וֶועג פּוּן דַיינֶע מִצְוֹת דָּאם אִיךְ מִיךְ גֵיפְרֵייט וִוי אַיינֶער פְּרֵייט זִיךְ אוֹיף פִּיל גוּטֶם : (טו) בפקודיך אִין דַיינֶע

מִצְוֹת

הוֹן׃ טו בְּפִקּוּדֶיךָ אָשִׂיחָה וְאַבִּיטָה אֹרְחֹתֶיךָ׃
טז בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע לֹא אֶשְׁכַּח דְּבָרֶךָ׃ יז גְּמֹל
עַל עַבְדְּךָ אֶחְיֶה וְאֶשְׁמְרָה דְּבָרֶךָ׃ יח גַּל עֵינַי
וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ׃ יט גֵּר אָנֹכִי בָאָרֶץ
אַל תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצְוֹתֶיךָ׃ כ גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה
אֶל מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל עֵת׃ כא גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים
הַשֹּׁגִים מִמִּצְוֹתֶיךָ׃ כב גַּל מֵעָלַי חֶרְפָּה וָבוּז כִּי
עֵדֹתֶיךָ נָצָרְתִּי׃ כג גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ עַבְדְּךָ
יָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ׃ כד גַּם עֵדֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעַי אַנְשֵׁי עֲצָתִי׃
כה דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ׃ כו דְּרָכַי
סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ כז דֶּרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ
הֲבִינֵנִי וְאָשִׂיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ׃ כח דָּלְפָה נַפְשִׁי
מִתּוּגָה קַיְמֵנִי כִּדְבָרֶךָ׃ כט דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי
וְתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי׃ ל דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ

מִצְוֹת טוּא אִיךְ רֵיידִין אוּנ אִיךְ טוּא זָעהן אִיךְ זָאל גֵּיין אִין דַּיינֶע וֶועגִין׃
(טז) כחקותיך אִין דַּיינֶע חוּקִים טוּא אִיךְ מִיךְ בַּאשֶׁעפְטִיגִין אַז אִיךְ זָאל גִּיט פַאר גֶעסִין
דַּיינֶע רֵייד׃ (יז) גמל זַיי גוֹמֵל חֶסֶד אוֹיף דַּיין קְנֶעכְט אִיךְ זָאל לֶעבִּין אוּנ זָאל קָאנֶען
הִיטִין דַּיינֶע וֶוערְטֶער׃ (יח) גל אַנְפְּלֶעק מַיינֶע אוֹיגִין אִיךְ זָאל קָאנֶן קוּקִין אוּנ פַר שְׁטֵיין
פוּן דַּיין תּוֹרָה וואוּנְדֶערְלִיכֶע זַאכִין׃ (יט) גר אִיךְ בִּין אוֹיף דֶר וֶועלְט וִוי אַגֵר בֶּעט אִיךְ
דִיךְ דוּ זָאלְסְט גִּיט פַאר בָּארְגִין פוּן מִיר דַּיינֶע מִצְוֹת׃ (כ) גרסה מַיין לַייב אִיז צוּ בְּרָאכִן
וַוייל אִיךְ גִּילוּסְט אַלֶע צַייטִין צוּ דַּיינֶע מִצְוֹת׃ (כא) גערת דוּ הָאסְט אָן גִּישְׁרִיעֶן אִין דִי פַר
פְלוּכְטֶע רְשָׁעִים וָואס צִיהֶען זִיךְ צוּרִיק פוּן דַּיינֶע מִצְוֹת׃ (כב) גל נֶעם אַרָאפּ פוּן מִיר
חֶרְפָּה מִיט בִּזְיוֹנוֹת וָוארוּם אִיךְ הָאבּ גִּיהִיט דַּיין תּוֹרָה׃ (כג) גם וֶוען אוֹיךְ הֶערִין הָאבִּן
זִיךְ גִּיזֶעצְט צוּ רֵיידִין מִיט מִיר טוּ אִיךְ דַּיין קְנֶעכְט נָאר רֵיידִין אִין דַּיינֶע חוּקִים׃ (כד) גם
אוּנ טוּ זִיךְ אִין דַּיין תּוֹרָה בַּאשֶׁעפְטִיגִין. דַּיינֶע צַייגְנִיסֶע זַיינֶען מַיינֶע רַאט גֶעבֶּער׃
(כה) דבקה מַיין לַייב אִיז גִּיוָוארִין בַּאהֶעפְט צוּ דֶר עֶרְד בֶּעט אִיךְ דִיךְ זָאלְסְט מִיךְ לֶעבִּין
לָאזִין וִוי דוּ הָאסְט מִיר צוּ גִּיזָאגְט׃ (כו) דרכי מַיין בַּאדֶערְפֶּענֶעשׁ הָאבּ אִיךְ דֶר צֵיילְט פַר
דִיר אוּנ הָאסְט מִיר גִּיעֶנְטְפֶערְט בֶּעט אִיךְ דִיךְ אוֹיךְ דוּ זָאלְסְט מִיךְ לֶערְנֶען דַּיינֶע
גִּיזֶעץ׃ (כז) דרך דֶעם וֶועג פוּן דַּיינֶע מִצְוֹת זָאלְסְטוּ מִיךְ מַאכִין פַאר שְׁטֵיין וֶועל אִיךְ
רֵיידִין אִין דַּיינֶע וואוּנְדֶר׃ (כח) דלפה וֶועגִין טְרוֹיעֶרְקֵייט טוּט מַיין לַייב צוּ גֵּיין בֶּעט אִיךְ
דִיךְ זָאלְסְט מִיךְ מַאכִין שְׁטַאנְדְהַאפְטִיג וִויא דוּ הָאסְט מִיר צוּ גִּיזָאגְט׃ (כט) דרך אַיין
פַאלְשִׁן וֶועג טוּ אָפּ פוּן מִיר אוּנ מִיט דַּיין תּוֹרָה לַייטְזֶעלִיג מִיךְ׃ (ל) דרך אַיין אֱמֶתִין וֶועג

שִׁוִּיתִי׃ לא דָּבַקְתִּי בְעֵדְוֹתֶיךָ יְיָ אַל תְּבִישֵׁנִי׃ לב דֶּרֶךְ
מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ כִּי תַרְחִיב לִבִּי׃ לג הוֹרֵנִי יְיָ דֶּרֶךְ
חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב׃ לד הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ
וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל לֵב׃ לה הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ
כִּי בוֹ חָפָצְתִּי׃ לו הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְאַל אֶל בָּצַע׃
לז הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי׃ לח הָקֵם
לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ׃ לט הַעֲבֵר
חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגָרְתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים׃ מ הִנֵּה
תָּאַבְתִּי לְפִקּוּדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי׃ מא וִיבֹאֻנִי
חֲסָדֶךָ יְיָ תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתֶךָ׃ מב וְאֶעֱנֶה חֹרְפִי
דָבָר כִּי בָטַחְתִּי בִּדְבָרֶךָ׃ מג וְאַל תַּצֵּל מִפִּי דְבַר
אֱמֶת עַד מְאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטֶךָ יִחָלְתִּי׃ מד וְאֶשְׁמְרָה
תוֹרָתְךָ תָמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׃ מה וְאֶתְהַלְכָה בָרְחָבָה
כִּי פִקֻּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי׃ מו וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתֶיךָ נֶגֶד

הָאבּ אִיךְ אוֹיס דָר וַוייִלְט אוּנ דַיינֶע מִשְׁפָּטִים הָאבּ אִיךְ גִיטְאן אַנְטְקֻעגִין מַיינֶע אוֹיגִן׃
(לא) דבקתי וַוייל אִיךְ הָאבּ מִיךְ בַּאהֶעפְט אִין דַיינֶע מִצְוֹת בֶּעט אִיךְ דִיךְ נָאט דוּ זָאלְסְט
מִיךְ גִיט בְּרַיינְגֶען צוּ קַיין בּוּשָׁה׃ (לב) דרך אִין דֶעם וֶועג פּוּן דַיינֶע מִצְוֹת טוּ אִיךְ לוֹיפֶין
וָוארוּם דָאס טוּט מִיר בְּרַייט מַאכִין מַיין הַארְץ׃ (לג) הורני לֶערִין מִיךְ נָאט דֶעם וֶועג
פּוּן דַיינֶע חוּקִים אַז אִיךְ זָאל אִיר הִיטִין בִּיז דֶעם סוֹף פּוּן לֶעבִּין׃ (לד) הבינני מַאךְ מִיךְ
פַאר שְׁטַיין דֶעם וֶועג פּוּן דַיין תּוֹרָה אַז אִיךְ זָאל זִיא הִיטִין מִיט גָאר דֶעם הַארְצִין׃
(לה) הדריכני מַאךְ מִיךְ טְרֶעטִין אִין דֶעם שְׁטֶעג פּוּן דַיינֶע מִצְוֹת וָוארוּם אִיךְ בַּאגֶער אִין
דֶעם׃ (לו) הט נֵייג מַיין הַארְץ צוּ גִילוּסְטִין צוּ דַיינֶע מִצְוֹת אוּנ גִיט צוּ קַיין גֶעלְד׃ (לז) העבר
מַאךְ אִיבֶּער פָּארִין מַיינֶע אוֹיגִין פּוּן צוּ זֶעהֶן פַאלְשְׁקַייט. מַאךְ מִיךְ לֶעבִּין אִין וֶועג פּוּן
דַיינֶע מִצְוֹת׃ (לח) הקם זַאיי מְקַיֵּם צוּ דַיין קְנֶעכְט דַיין הַבְטָחָה וָואס דוּ הָאסְט צוּ גִיזָאגְט
אִיר דַיינֶע פְּרוּמֶע לַייט׃ (לט) העבר נֶעם אַרָאפּ מַיין שַׁאנְד פּוּן מַיין עֲבֵרָה וָואס אִיךְ פִירְכְט
מִיךְ דָר פַאר וָוארוּם דַיינֶע מִשְׁפָּטִים זַיינֶן גוּט זַיי זַיינֶען מִיט חֶסֶד׃ (מ) הנה אִיךְ גִילוּסְט
צוּ טְאן דַיינֶע מִצְוֹת בֶּעט אִיךְ דִיךְ זָאלְסְט מִיךְ מַאכִין לֶעבִּין מִיט דַיין גִירֶעכְטִיקַייט׃
(מא) ויבואני אוּנ עֶס זָאל קוּמֶען אוֹיף מִיר דַיינֶע חֲסָדִים אוּנ אִיךְ זָאל גִיהָאלְפִין וֶוערִין
דוּרְךְ דַיין הִילְף וִוי דוּ הָאסְט גִיזָאגְט׃ (מב) ואענה אוּנ אִיךְ וֶועל עֶנְטְפֶערִין צוּ דִי וָואס
הָאבִּין מִיךְ גִילֶעסְטֶערְט וִוי זַיי הָאבִּין צוּ מִיר גִירֶעט וָוארוּם אִיךְ הָאבּ אַבְּטָחוֹן אוֹיף
דַיינֶע רֵייד׃ (מג) ואל אוּנ דוּ זָאלְסְט נִיט אָפּ טָאן פּוּן מַיין מוֹיל וָוארְהַאפְטִיגֶע רֵייד וָוארוּם
אִיךְ טוּ הָאפִין שְׁטֶעגְדִיג צוּ דַיינֶע מִשְׁפָּטִים׃ (מד) וא שמרה אוּנ גִיבּ אִין מַיין הַארְצִין אַז
איך

מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ׃ מז וְאֶשְׁתַּעֲשַׁע בְּמִצְוֹתֶיךָ
אֲשֶׁר אָהָבְתִּי׃ מח וְאֶשָּׂא כַפַּי אֶל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר
אָהַבְתִּי וְאָשִׂיחָה בְחֻקֶּיךָ׃ מט זְכָר דָּבָר לְעַבְדֶּךָ
עַל אֲשֶׁר יִחַלְתָּנִי׃ נ זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי
אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי׃ נא זֵדִים הֱלִיצֻנִי עַד מְאֹד
מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי׃ נב זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם
יְיָ וָאֶתְנֶחָם׃ נג זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים עֹזְבֵי
תּוֹרָתֶךָ׃ נד זְמִרוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי׃
נה זָכַרְתִּי בַלַּיְלָה שִׁמְךָ יְיָ וָאֶשְׁמְרָה תּוֹרָתֶךָ׃
נו זֹאת הָיְתָה לִּי כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי׃ נז חֶלְקִי יְיָ
אָמַרְתִּי לִשְׁמֹר דְּבָרֶיךָ׃ נח חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל לֵב
חָנֵנִי כְּאִמְרָתֶךָ׃ נט חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי
אֶל עֵדֹתֶיךָ׃ ס חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר

איך זאל היטין דיין תורה אויף אייביג: (מה) ואתהלכה אונ איך זאל גוט פאר שטיין דיא
רייד פון דער תורה ווארום דיינע משפטים האב איך גיפארשט: (מו) ואדברה אונ איך
וועל ריידין אין דיין תורה פאר מלכים אונ איך וועל גיט פאר שעמט ווערן: (מז) ואשתעשע
איך פרייא מיך מיט דיינע מצות וואס איך טוא עס מיט ליבשאפט: (מח) ואשא איך טוא
אויף הייבין די הענט צו נעמען דיינע מצות מיט ליבשאפט אונ וועל שטענדיג רייידין
אין דיינע חוקים: (מט) זכר גידיינק די זאך וואס דו האסט מבטיח גיווען צו דיין קנעכט
אז איך זאל האפין דרויף: (נ) זאת די הבטחה טוט מיך טרייסטין אין מיין ארימקייט וואס
דו האסט גיזאגט דאס דו וועסט מיר העלפין דען דיין הבטחה ערהאלט מיין לעבין:
(נא) זדים האטשע די מוטוויליגע האבין גיטאן זייער שפעטין פון מיר האב איך פארט
גיט אוועק גינייגט פון דיין תורה: (נב) זכרתי איך גידיינק וואס דו גאט טוסט פון אייביג
משפטים אן די רשעים טוא איך מיך טרייסטין: (נג) ולעפה ווען אויך עס האט מיך אן
גינומען אציטערנעש פון די רשעים וואס האבין פאר לאזין דיין תורה: (נד) זמרות פלעג
איך פארט לערנען דיינע חוקים מיט גיזאנג אין הויז פון מיין וואוינונג: (נה) זכרתי איך
מיר גידיינקען ביי נאכט אין צרות דיין נאמן גאט אונ היט דיין תורה: (נו) זאת די גדולה
וואס איך האב היינט איז מיר נאר גיקומן ווייל איך האב גיהיט דיינע מצות: (נז) חלקי
איך זאג אז גאט איז מיין חלק אונ אין אים גלייב איך כדי אז איטליכער זאל היטין
דיינע רייד: (נח) חליתי איך האב דיך גיבעטין מיט דעם גאנצין הארצין אז דו זאלסט
דיך דער בארעמען אויף מיר ווי דו האסט גיזאגט: (נט) חשבתי אז איך האב גיטראכט
אין וואס פאר איין וועג איך זאל גיין האב איך אום גיקערט מיינע פיס צוא גיין אין
וועג פון דיין תורה: (ס) חשתי אייליגדיג אונ גיט גיזאמט בין איך גיגאנגען צו היטין
דיינע

מִצְוֹתֶיךָ׃ סא חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּדֻנִי תּוֹרָתְךָ לֹא
שָׁכָחְתִּי׃ סב חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל
מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ סג חָבֵר אָנִי לְכָל אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ
וּלְשֹׁמְרֵי פִּקּוּדֶיךָ׃ סד חַסְדְּךָ יְיָ מָלְאָה הָאָרֶץ חֻקֶּיךָ
לַמְּדֵנִי׃ סה טוֹב עָשִׂיתָ עִם עַבְדְּךָ יְיָ כִּדְבָרֶךָ׃
סו טוּב טַעַם וָדַעַת לַמְּדֵנִי כִּי בְמִצְוֹתֶיךָ הֶאֱמָנְתִּי׃
סז טֶרֶם אֶעֱנֶה אֲנִי שֹׁגֵג וְעַתָּה אִמְרָתְךָ שָׁמָרְתִּי׃
סח טוֹב אַתָּה וּמֵטִיב לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ סט טָפְלוּ עָלַי
שֶׁקֶר זֵדִים אֲנִי בְּכָל לֵב אֶצֹּר פִּקּוּדֶיךָ׃ ע טָפַשׁ
כַּחֵלֶב לִבָּם אֲנִי תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי׃ עא טוֹב לִי כִּי
עֻנֵּיתִי לְמַעַן אֶלְמַד חֻקֶּיךָ׃ עב טוֹב לִי תּוֹרַת פִּיךָ
מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף׃ עג יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי
הֲבִינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֹתֶיךָ׃ עד יְרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי
וְיִשְׂמָחוּ כִּי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ עה יָדַעְתִּי יְיָ כִּי צֶדֶק

דַיינֶע מִצְוֹת׃ (סא) דבלי וֶוען אויך דָאס אַיין זַאמְלוּנְג פון רְשָׁעִים הָאבִּין מִיךְ גִירוּיבְּט
הָאבּ אִיךְ פָארְט דַיין תּוֹרָה נִיט פַאר גֶעסִין׃ (סב) חצות אִין מִיטִין דֶר נַאכְט שְׁטֵייא אִיךְ
אויף צוּ לוֹיבִּין דִיךְ אויף דַיינֶע גִירֶעכְטֶע מִשְׁפָּטִים׃ (סג) חבר אִיךְ בִּין אַיין חַבֶר צוּ אַלֶע
וָואס הָאבִּין מוֹרָא פַאר דִיר אוּנ הִיטִין דַיינֶע מִצְוֹת׃ (סד) חסדך דַיינֶע חֲסָדִים זַיינֶען פוּל
דִי וֶועלְט בֶּעט אִיךְ דִיךְ זָאלְסְט מִיךְ לֶערְנֶען דַיינֶע חוּקִים׃ (סה) טוב פון אֵייבִּיג הָאסְטוּ
גִיטָאן גוּטְס מִיט דַיין קְנֶעכְט. נָאט אַזוֹ וִוי דוּ הָאסְט מַבְטִיחַ גִיוֶוען׃ (סו) טוב דִיא גוּטֶע
טַעֲמִים פון דֶר תּוֹרָה אוּנ פון דַיינֶע מִצְוֹת זָאלְסְטוּ מִיךְ לֶערְנֶען וָוארוּם אִיךְ גְלֵייבּ אִין
דַיינֶע מִצְוֹת׃ (סז) טרם אֵיידֶר אִיךְ הָאבּ מִיךְ גִיפַּיינִיגְט אִיבֶּר דֶר תּוֹרָה אִיךְ זָאלְ זִיא קָאנֶן
בִּין אִיךְ גִיוֶוען אַיין שׁוֹגֵג וָוארוּם אִיךְ הָאבּ זִיא נִיט גִיוואוּסְט אָבֶּר הַיינְט אַז אִיךְ הָאבּ
גִילֶערִינְט דִי תּוֹרָה הָאבּ אִיךְ גִיהִיט דִי מִצְוֹת׃ (סח) טוב דוּ בִּיסְט אַגוּטֶר אוּנ טוּסְט גוּטְס
בֶּעט אִיךְ דִיךְ זָאלְסְט מִיךְ לֶערְנֶען דַיינֶע חוּקִים׃ (סט) טפלו דִי מוּטְוִוילִיגֶע רְשָׁעִים הָאבִּין
אויף מִיר בַּאהֶעפְט פַאלְשְׁקֵייט אָבֶּער אִין אֱמֶת מִיט דֶעם גַאנְצִין הַארְצִין הִיט אִיךְ
דַיינֶע מִצְוֹת׃ (ע) טפש זֵייעֶר הַארִץ אִיז וָוארִין פֶעט וִויא חֵלֶב אָבֶּער אִיךְ בִּין שְׁטֶענְדִיג
עוֹסֵק אִין דַיין תּוֹרָה׃ (עא) טוב עֶס אִיז גוּט וָואס אִיךְ הָאבּ מִיךְ גִיפַּיינִיגְט אִיבֶּער דֶער
תּוֹרָה כְּדֵי אִיךְ זָאלְ קָאנֶען פַאר שְׁטֵיין דַיינֶע חוּקִים׃ (עב) טוב דִי תּוֹרָה פון דַיין מוֹיל אִיז
מִיר בֶּעסֶר פון פִיל טוֹיזִינְד גָאלְד אוּנ זִילְבֶּר׃ (עג) ידיך דַיינֶע הֶענְט הָאבִּין מִיךְ בַּשַּׁאפִין
אוּנ גִיפָארִימְט בֶּעט אִיךְ דִיךְ מַאךְ מִיר פַר שְׁטֶענְדִיג אַז אִיךְ זָאלְ קָאנֶן לֶערְנֶען דַיינֶע
מִצְוֹת׃ (עד) יראיך דַיינֶע פְרוּמֶע וֶועלִין זֶעהֶן מַיין גְדוּלָה וֶועלִין זֵיי זִיךְ פְרֵייעֶן וָוארוּם מַיין
גדולה

מִשְׁפָּטֶיךָ וֶאֱמוּנָה עִנִּיתָנִי׃ עו יְהִי נָא חַסְדְּךָ
לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרָתְךָ לְעַבְדֶּךָ׃ עז יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ
וְאֶחְיֶה כִּי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי׃ עח יֵבֹשׁוּ זֵדִים כִּי
שֶׁקֶר עִוְּתוּנִי אֲנִי אָשִׂיחַ בְּפִקֻּדֶיךָ׃ עט יָשׁוּבוּ לִי
יְרֵאֶיךָ וְיֹדְעֵי עֵדֹתֶיךָ׃ פ יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ
לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ׃ פא כָּלְתָה לִתְשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי
לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ פב כָּלוּ עֵינַי לְאִמְרָתֶךָ לֵאמֹר
מָתַי תְּנַחֲמֵנִי׃ פג כִּי הָיִיתִי כְּנֹאד בְּקִיטוֹר חֻקֶּיךָ
לֹא שָׁכָחְתִּי׃ פד כַּמָּה יְמֵי עַבְדֶּךָ מָתַי תַּעֲשֶׂה
בְרֹדְפַי מִשְׁפָּט׃ פה כָּרוּ לִי זֵדִים שִׁיחוֹת אֲשֶׁר לֹא
כְתוֹרָתֶךָ׃ פו כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה שֶׁקֶר רְדָפוּנִי
עָזְרֵנִי׃ פז כִּמְעַט כִּלּוּנִי בָאָרֶץ וַאֲנִי לֹא עָזַבְתִּי
פִקֻּדֶיךָ׃ פח כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ׃
פט לְעוֹלָם יְיָ דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם׃ צ לְדֹר וָדֹר

גְּדוּלָה אִיז גִיקוּמֶן וַיייל אִיךְ הָאבּ גִיהָאפְט צוּ דַיינֶע וֶוערְטֶער׃ (עה) ידעתי גָאט אִיךְ וַיייס
אַז מִיט גִירֶעכְטִיקַייט הָאסְטוּ מִיךְ גִימִשְׁפָּט אוּנ וָואס דוּ הָאסְט מִיךְ גִיפַּיינִיגְט אִיז מִיט
וָואר הַאפְטִיקַייט׃ (עו) יהי עָס זָאל זַיין דַיין חֶסֶד מִיךְ צוּ טְרַייסְטִין וִוי דוּ הָאסְט צוּ גִיזָאגְט
צוּ דַיין קְנֶעכְט׃ (עז) יבאוני דַיין רַחֲמֶנוּת זָאלִין קוּמֶען אוֹיף מִיר אַז אִיךְ זָאל לֶעבִּין וַיייל
אִין דַיין תּוֹרָה הָאבּ אִיךְ עוֹסֵק גִיוֶוען׃ (עח) יבשו לָאזִין דִי מוּטְוִויליגֶע רְשָׁעִים פַאר שֶׁעמְט
וֶוערִין וָוארוּם מִיט פַאלְשְׁקַייט הָאבִּין זַיי מִיךְ פַאר קְרִימְט וָוארוּם אִיךְ טוּ שְׁטֶענְדִיג
רַיידִין אִין דַיין תּוֹרָה וָואס זִיא אִיז מַצִּיל פוּן עֲבֵרוֹת׃ (עט) ישובו לָאזִין זִיךְ צוּ מִיר אוּם
קֶערִין דַיינֶע פְּרוּמֶע אוּנ וָואס וַוייסִין דַיינֶע מִצְוֹת׃ (פ) יהי מַיין הַארְץ זָאל זַיין גַאנְץ
אִין דַיינֶע הוּקִים כְּדֵי אִיךְ זָאל גִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערִין פַאר דִיר׃ (פא) כלתה מַיין לַייבּ טוּט
גִילוּסְטִין צוּ דַיין הִילְף וָוארוּם אִיךְ טוּ הָאפִין צוּ דַיין הַבְטָחָה׃ (פב) כלו מַיינֶע אוֹיגִן גַייעֶן
אוֹיס וֶועגִין וָואס דַיין הַבְטָחָה אִיז פַר זַאמְט. אִיךְ טוּ זָאגִין וָוען וֶועסְטוּ מִיךְ טְרַייסְטִין׃
(פג) כי וָוען אוֹיךְ אִיךְ בִּין גִיוָוארִין מָאגֶער וִוי אַלָאגִיל אִין רוֹיךְ הָאבּ אִיךְ פָארְט דַיינֶע
חֻקִים גִיט פַאר גֶעסִין׃ (פד) כמה וִויפִיל זַיינֶען גָאר דִי טֶעג פוּן דַיין קְנֶעכְט וָוען וֶועסְטוּ
טָאן אַיין מִשְׁפָּט אִין מַיינֶע נָאךְ יָאגֶער׃ (פה) כרו דִי רְשָׁעִים הָאבִּין גִיגְרָאבִּין גְרִיבֶּער
פוּן מַיינְט וֶועגִין. זַיי הָאבִּין גִיטָאן גִיט וִויא אִין דַיין תּוֹרָה שֶׁטַייט׃ (פו) כל אַלֶע דַיינֶע
מִצְוֹת זַיינֶען וָוארְהַאפְטִיג. מִיט פַאלְשְׁקַייט יָאגִין זַייא מִיךְ נָאךְ דְרוּם בֶּעט אִיךְ דִיךְ
זָאלְסְט מִיר הֶעלְפִין׃ (פז) כמעט שִׁיעֶר וָואלְטִין זַיי מִיךְ פַאר לֶענְט אוֹיף דֶר עֶרְד אוּנ אִיךְ
הָאבּ גִיט פַאר לָאזִין דַיינֶע מִצְוֹת׃ (פח) כחסדך וָוען אוֹיךְ אִיךְ הָאבּ קַיין יכוּת גִיט יאלְסְטוּ

מִי

אֱמוּנָתֶךָ כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד׃ צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ
עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ׃ צב לוּלֵי תוֹרָתְךָ
שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי׃ צג לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח
פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי׃ צד לְךָ אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי
פִקּוּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי׃ צה לִי קִוּוּ רְשָׁעִים לְאַבְּדֵנִי
עֵדֹתֶיךָ אֶתְבּוֹנָן׃ צו לְכָל תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ
רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד׃
יום כו צז מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי׃
צח מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי׃
צט מִכָּל מְלַמְדַי הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי׃
ק מִזְקֵנִים אֶתְבּוֹנָן כִּי פִקּוּדֶיךָ נָצָרְתִּי׃ קא מִכָּל
אֹרַח רָע כָּלִאתִי רַגְלָי לְמַעַן אֶשְׁמֹר דְּבָרֶךָ׃
קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרְתִּי כִּי אַתָּה הוֹרֵתָנִי׃ קג מַה
נִמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ מִדְבַשׁ לְפִי׃ קד מִפִּקּוּדֶיךָ

מִיךְ לָאזִין לֶעבִּין וְוִי דַיין חֶסֶד אִיז כְּדֵי אִיךְ זָאל הִיטִין דִי תּוֹרָה פּוּן דַיין מוֹיל׃ (פט) לעולם
אוֹיף אֵייבִיג הָאבִּין דַיינֶע וְוערְטֶער אַקִיּוּם אוֹיף דָעם הִימִיל׃ (צ) לדור אוֹיף אֵייבִיגֶע
דוֹרוֹת הָאט אַקִיּוּם דַיין וָוארְהַאפְטִיגֶע הַבְטָחָה. דוּ הָאסְט אָן גִיבְּרֵייט דִי עֶרֶד אוּנ זִיא
שְׁטֵייט דוֹרְךְ דִיר׃ (צא) למשפטיך אַלֶע טָאג שְׁטֵייעֶן דִי מַלְאָכִים פּוּן דָעם הִימִיל גְרֵייט צוּ
טָאן דַיינֶע מִשְׁפָּטִים וָוארוּם זֵיי זַיינֶען אַלֶע דַיינֶע קְנֶעכְט׃ (צב) לולי וָוען נִיט וָואס אִיךְ בִּין
עוֹסֵק אִין דַיין תּוֹרָה וָואלְט אִיךְ פַאר לָארִין גִיוָוארִין אִין מַיין עֶלֶענְד׃ (צג) לעולם אוֹיף
אֵייבִיג וָועל אִיךְ נִיט פַאר נֶעסִין דַיינֶע מִצְוֹת וַוייל דוּרְךְ זֵיי הָאסְטוּ מִיר גִיגֶעבֶּן לֶעבֶּן׃
(צד) לך צוּא דִיר הָאף אִיךְ אַז דוּא זָאלְסְט מִיר הָעלְפִין וַוייל אִיךְ הָאבּ דַיינֶע מִצְוֹת
גִיפָארְשְׁט׃ (צה) לי דִי רְשָׁעִים הָאפִין אַז זֵיי זָאלִין מִיךְ פַאר טִילִיגִין פּוּן דֶעסְט וָועגִין טוּ
אִיךְ פָארְט לֶערְנֶען צוּ פַאר שְׁטֵיין דִי תּוֹרָה׃ (צו) לכל צוּ אִיטְלִיכֶער זַאךְ הָאבּ אִיךְ מִיט
מַיין שֵׂכֶל גִיזֶעהֶן דָעם סוֹף אֶבֶּער דַיינֶע מִצְוֹת זֵיינֶען זֵייעֶר בְּרֵייט׃
(צז) מה. וְוִי זֵייעֶר הָאבּ אִיךְ לִיבּ דַיין תּוֹרָה אִיךְ טוּ דְרוּם אַלֶע טָאג אִין אִיר רֵיידִין׃
(צח) מאיבי דַיינֶע מִצְוֹת מַאכִין מִיךְ קְלִיגֶר פּוּן מַיינֶע פַיינְט וַוייל אֵייבִּג בִּין אִיךְ
עוֹסֵק אִין דֶר תּוֹרָה׃ (צט) מכל פּוּן אַלֶע מַיינֶע לֶעהְרֶער הָאבּ אִיךְ מִיךְ גִיקְלִיגְט וָוארוּם
דוּרְךְ זֵיי אַלֶע הָאבּ אִיךְ גִילֶערִינְט דַיין תּוֹרָה׃ (ק) מזקנים אִיךְ בִּין גִיוָוארִין מֶער פַאר
שְׁטֵאנְדִיג פּוּן זְקֵנִים וַוייל מַיין לֶערְנֶען אִיז אַז אִיךְ זָאל קָאנֶען מְקַיֵּם זֵיין דַיינֶע מִצְוֹת׃
(קא) מכל פּוּן אַלֶע שְׁלֶעכְטֶע וָועגִין הָאבּ אִיךְ פַאר מִיטִין מַיינֶע פִיס כְּדֵי אִיךְ זָאל קָאנֶען
הִיטִין דַיינֶע וָוערְטֶער׃ (קב) ממשפטיך פּוּן דַיינֶע מִשְׁפָּטִים הָאבּ אִיךְ נִיט אַוָועק גִיקֶערְט

ויארום

אֶתְבּוֹנָן עַל כֵּן שָׂנֵאתִי כָּל אֹרַח שָׁקֶר׃ קה נֵר
לְרַגְלִי דְבָרֶךָ וְאוֹר לִנְתִיבָתִי׃ קו נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּמָה
לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ קז נַעֲנֵיתִי עַד מְאֹד יְיָ חַיֵּנִי
כִדְבָרֶךָ׃ קח נִדְבוֹת פִּי רְצֵה נָא יְיָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ
לַמְּדֵנִי׃ קט נַפְשִׁי בְכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא
שָׁכָחְתִּי׃ קי נָתְנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא
תָעִיתִי׃ קיא נָחַלְתִּי עֵדְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי שְׂשׂוֹן לִבִּי
הֵמָּה׃ קיב נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם עֵקֶב׃
קיג סֵעֲפִים שָׂנֵאתִי וְתוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי׃ קיד סִתְרִי
וּמָגִנִּי אָתָּה לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ קטו סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרֵעִים
וְאֶצְּרָה מִצְוֹת אֱלֹהָי׃ קטז סָמְכֵנִי כְאִמְרָתְךָ וְאֶחְיֶה
וְאַל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי׃ קיז סְעָדֵנִי וְאִוָּשְׁעָה וְאֶשְׁעָה
בְחֻקֶּיךָ תָמִיד׃ קיח סָלִיתָ כָּל שׁוֹגִים מֵחֻקֶּיךָ כִּי

וְוארום דו האָסט מיך גילערנט וויי אַזוי איך זאל משפּטים׃ (קי) סה וויי זייער איז זיס צו מיין גומפן זיינע זאָג מער איידער האָניג צום מויל׃ (קיא) סהדר וויי איך האָב פֿר שמאָנ אין דיין תורה אונ מצות דרום האָב איך פּייַנ אַלע פאַלשע וועגן׃ (קיב) נר זיינע וועלכער איז ווי אַליכע צו מיינע פֿיס אונ ווי איין בּלייכטונג צו לייכטן מיר וואו הין איך גייא׃ (קיג) נשבתי איך האָב גישוואָרן אונ איך זאל היטן זיינע מצות אונ האָב כיַים גיוויזן׃ (קיד) נשבתי איך בין וואָרן זייער אונמער שענג. נאָכ לאו מיך לעבן וויי דו האסט מיר צו גיואָגט׃ (קטו) נדבות דאָס וואָס מיין מויל באַווילינט בעט איך דיך אז דו זאלסט מקבל זיין ברצון אונ זיינע משפּטים מאַך מיך לערנן׃ (קטז) נפשי מיין לייב איז תמיד אין סכנה אונ איך האָב פֿארס תורה נים פֿאר עסן׃ (קיז) נתנו ווען אויך די רשעים האבן פֿאר שטריט אַנעץ אויף מיין ווענ האָב איך זיך פֿארס נים אָפּ גיקערט אונ פֿערזוכט פון זיינע מצות׃ (קיח) נחלת איך האלט דיין תורה אויף אייבג פֿאר אונזלה צו מיר ווייל די מצות פון דר תורה דר פֿרייען מיין הארץ׃ (קיט) נפתי איך האָב אומעק גינייגט מיין הארץ פון תענוגים צו טאן דיינע חוקים ביז אייביג אונ בּיז דעם סוף פון מיינע יאָרן׃ (קכ) סעפים שׂנאתי מהשבות האָב איך פּייַנ אבער דיין תורה האָב איך ליב׃ (קכא) סתרי דו ביסט מיין פֿאר בּארגער אונ מיין באשיצער איך טו האפֿן צו דיינע רייד׃ (קכב) סורו קערט אפּ פון מיר איר רשעים ווארום איך ווייל היטן די מצות פון מיין נאָט׃ (קכג) סמכני לערנ מיך אונטער ווי דו האסט מיר מבטיח גיוועזן אונ איך זאל לעבן אונ די זאלסט מיך נים פאר שעמען פון מיין האפונג׃ (קכד) סנאתי זאָ דו וועסט מיך אונטער לערנן ווען איך בּודאי גיהאַלטן ווערן אונ ווען שטענדיג דיין אין זיינע חוקים׃ (קכה) סלית האסט צו טראַטין אַלע נים זאגן אז זיי האבן בשוגג עובר גיוועזן

שֶׁקֶר תַּרְמִיתָם׃ קיט סִיגִים הִשְׁבַּתָּ כָל רִשְׁעֵי אָרֶץ
לָכֵן אָהַבְתִּי עֵדֹתֶיךָ׃ קכ סָמַר מִפַּחְדְּךָ בְשָׂרִי
וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי׃ קכא עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וָצֶדֶק בַּל
תַּנִּיחֵנִי לְעֹשְׁקָי׃ קכב עֲרֹב עַבְדְּךָ לְטוֹב אַל יַעַשְׁקֻנִי
זֵדִים׃ קכג עֵינַי כָּלוּ לִישׁוּעָתֶךָ וּלְאִמְרַת צִדְקֶךָ׃
קכד עֲשֵׂה עִם עַבְדְּךָ כְחַסְדֶּךָ וְחֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי׃
קכה עַבְדְּךָ אֲנִי הֲבִינֵנִי וְאֵדְעָה עֵדֹתֶיךָ׃ קכו עֵת
לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ׃ קכז עַל כֵּן אָהַבְתִּי
מִצְוֹתֶיךָ מִזָּהָב וּמִפָּז׃ קכח עַל כֵּן כָּל פִּקּוּדֵי כֹל
יִשָּׁרְתִּי כָּל אֹרַח שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי׃ קכט פְּלָאוֹת
עֵדֹתֶיךָ עַל כֵּן נְצָרָתַם נַפְשִׁי׃ קל פֵּתַח דְּבָרֶיךָ
יָאִיר מֵבִין פְּתָיִים׃ קלא פִּי פָעַרְתִּי וְאֶשְׁאָפָה כִּי
לְמִצְוֹתֶיךָ יָאָבְתִּי׃ קלב פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי כְּמִשְׁפָּט
לְאֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃ קלג פְּעָמַי הָכֵן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל

גִּיוָען אוֹיף דַיִּינֶע חוּקִים וָואוּרוּם זַיְינֶע קְלוּגְשַׁאפְט אִיז פַּאלְשׁ אוּנ זַיְיא הָאפְּן בֶּמְזִיד עוֹבֵר גַיְווען: (קיח) סינים וְוִי פְסוּלֶת וָועֶרְט פַאר בְּרַעְנְט וָועֶן מֶען לַיְיטֶערְט דִי זִילְבֶּער אָז הָאסְטוּ צוּ שְׁטֶערְט אַלֶע רְשָׁעִים פוּן דֶר וָועלְט דְרוּם הָאב אִיךְ לִיב דַיִין תּוֹרָה: (קכ) סמר מַיין לַיִיב אִיז הָארְט גִיוָואוְרין מֵחֲמַת דַיִין בַּאדְּחַד וַויִיל אִיךְ הָאב מוֹרָא פַאר דַיִינֶע מִשְׁפָּטִים: (קכא) עשיתי אִיךְ הָאב גִיטָאן מִשְׁפָּט אוּנ צְדָקָה דְרוּם בֶּעט אִיךְ דִיךְ אַז דוּא זָאלְסְט מִיךְ נִיט אִיבֶּער לָאזִין צוּ מַיינֶע רוֹיבֶער: (קכב) ערוב בַּאגִיטִיג דַיִין קְנֶעכְט עֶר זָאל הָאבְּין גוּטְס אוּנ דִי רְשָׁעִים זָאלִין מִיךְ נִיט רוֹיבִין: (קכג) יני מַיינֶע אוֹיגִין טוּען גִילוֹסְטִין צוּ דַיִין הִילְף אוּנ צוּ דַיִינֶע נִירעכְטֶע רֶייד: (קכד) עשה מוֹ מִיט דַיִין קְנֶעכְט וִוי דַיִין חֶכֶד אִיז אַז דוּ זָאלְסְט מִיךְ לֶערְנֶען דַיִינֶע חוּקִים: (קכה) עבדך אִיךְ בִּין דַיִין קְנֶעכְט אוּנ וִויל דִיךְ דִינֶען בֶּעט אִיךְ דִיךְ מַאךְ מִיךְ פַאר שֶׁטֶיין אַז אִיךְ זָאל וִויסִין דִי דִינִים פוּן דַיִין תּוֹרָה: (קכו) עת עֶס אִיז בַּאוּואוּסְט צוּ גָאט אַצַייט עֶר זָאל טָאן אֲמֶשְׁפָּט אִין דִי רְשָׁעִים וָואם פַאר שְׁטֶערְן דַיִין תּוֹרָה: (קכז) על דְרוּם וַויל אִיךְ וַויִיס אַז עֶס קוּמְט אֲמֶשְׁפָּט אוֹיף דִי רְשָׁעִים הָאב אִיךְ לִיבֶּער דַיִינֶע מִצְוֹת פוּן גָאלְד אוּנ פוּן גִין גָאלְד: (קכח) על דְרוּם זָאג אִיךְ אַז אַלֶע גָאטְס מִצְוֹת זַיְינֶען רֶעכְטְפַארְטִיג אוּנ אַלֶע פַאלְשׁ וְועגְן הָאב אִיךְ פַיְינְט: (קכט) פלאות וַויל דַיִינֶע מִצְוֹת זַיְינֶען פַאר הוֹילִין דְרוּם הָאט מַיין לַיִיב אַלֶע מִצְוֹת גִיהִיט: (קל) פתח אַז אֲמֶענְטְש הַיְיבְּט אָן צוּ לֶערְנֶען דִיא תּוֹרָה וְועֶרְן זַיְינֶע אוֹיגִין דֶער דּוּרְכְּטִין זַיְא גִיט פַאר שְׁטַאנְד צוּ דִיא נַארִין: (קלא) מי מַיין מוֹיל הָאב אִיךְ גֶיעְפְּנְט אוּנ גִילוֹסְט דִי מִצְוֹת וַויל אִיךְ גִילוֹסְט זַיְיער צוּ דַיִינֶע מִצְוֹת: (קלב) פנה קֶער דִיךְ אוּם צוּ

תַּשְׁלֵט בִּי כָּל אָוֶן׃ קלד פְּדֵנִי מֵעָשֹׁק אָדָם וְאֶשְׁמְרָה
פִּקּוּדֶיךָ׃ קלה פָּנֶיךָ הָאֵר בְּעַבְדֶּךָ וְלַמְּדֵנִי אֶת
חֻקֶּיךָ׃ קלו פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ
תוֹרָתֶךָ׃ קלז צַדִּיק אַתָּה יְיָ וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ׃
קלח צִוִּיתָ צֶדֶק עֵדְוֹתֶיךָ וֶאֱמוּנָה מְאֹד׃ קלט צִמְּתַתְנִי
קִנְאָתִי כִּי שָׁכְחוּ דְבָרֶיךָ צָרָי׃ קמ צְרוּפָה אִמְרָתְךָ
מְאֹד וְעַבְדְּךָ אֲהֵבָהּ׃ קמא צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה פִּקֻּדֶיךָ
לֹא שָׁכָחְתִּי׃ קמב צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ
אֱמֶת׃ קמג צַר וּמָצוֹק מְצָאוּנִי מִצְוֹתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי׃
קמד צֶדֶק עֵדְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הֲבִינֵנִי וְאֶחְיֶה׃ קמה קָרָאתִי
בְכָל לֵב עֲנֵנִי יְיָ חֻקֶּיךָ אֶצְּרָה׃ קמו קְרָאתִיךָ
הוֹשִׁיעֵנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדֹתֶיךָ׃ קמז קִדַּמְתִּי בַנֶּשֶׁף
וָאֲשַׁוֵּעָה לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ קמח קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת

מִיר אוֹג דָּר בְּאַרְעָם מִיךְ וִוי עָם אִיז רָאוּי צוּ דָּר בְּאַרְעָמְעַן זִיךְ אוֹיךְ דִי וָואם הָאבֶּן לִיב
דַיין נָאמֶן׃ (קלד) פּעמי בְּרַיִיט אֶן מַייְנֶע מְרִיט צוּ גַיין אִין דֶעם וועג וָואם דוּ הָאסְט גֶיוָואגְט
אוֹג דוּ זָאלְסְט גִיט גֶעבֶּן כּדַאי אִין דִיא עֲבֵרוֹת אַז זַייא זָאלִין גִיוָוועלְטִיגִין אוֹיךְ מִיר׃
(קלה) פּדני לַיִיז מִיךְ אוֹיס פּוּן דֶעם מַעְנְטְשֶׁן וָואם רוֹיבְט וועל אִיךְ הִיטֶן דַיינֶע מִצְוֹת׃
(קלו) פּנך וַוייז מִיר אַפְּרַייְלִיךְ פָּנִים אוֹג לֶיעֶרֶן מִיךְ דַיינֶע חוּקִים׃ (קלז) פּלני פּוּן מַייְנֶע
אוֹיגִין נִידֶעֶרִין מֶרֶרִין וִוי בֶּעךְ וָואסֶער וַייל זַיי הָאבֶּן גִיט גִיהִיט וָואם שֶׁטַיִיט אִין דַיין
תּוֹרָה׃ (קלח) צדיק דוּא נָאם בִּיסְט גֶירֶעכְט אוֹג דַיינֶע מִשְׁפָּטִים זַיינֶען רֶעכְטְמֶפֶּארְטִיג׃
(קלט) צמתתני צִיטֶע מַיִינֶע מִצְוֹת וָואם דִי הָאסְט גֶבּאטֶן זַיינֶן אֱמֶת אוֹג זַיינֶר גֶירֶעכְט׃ (קמ) צרופה
מַיין פֶֶעֶרְדֶרוּם הָאסְט מִיךְ פֶּאר שָׁנְיטֶן וָואם מַייְנֶע בַּלַיידִינְגֶער הָאבֶּן פֶּאר גֶעסְטִן דַיינֶע
וָועֶרְטֶער׃ (קא) צעיר וַוענְג זַייא אוֹג זַיינֶן זַיינֶר לִישֶׁער דְרוּם הָאסְט זַייא דַיין קְנֶעכְט לִיב׃
(קמב) צדקתך וָועֶן אוֹיךְ אִיךְ בִּין גִיוָואהְרִין קֶלַיין אוֹג מִבְזֶה הָאב אִיךְ פֶֶאַרְט גִיט פַּר גֶעסְן
דַיינֶע מִצְוֹת׃ (קמג) צרוקות דִי צְדָקוֹת וָואם דוּ טוּסְט צוּ דִי וָואם הִיטֶן דַיינֶע מִצְוֹת הָאבֶּן
אֲפְקוֹם אוֹיךְ אַייבִיג אוֹג דַיין תּוֹרָה אִיז אֱמֶת׃ (קמד) צר וָועֶן אַיִיךְ מִיךְ הָאסְט גִיטְרַייכְט
צָרוֹת אוֹג אַיינְגֶענֶעשׁ הָאב אִיךְ פֶֶאַרְט שֶׁטֶענְדִיג עוֹסֶק גִיוָועֶן אִין דַיינֶע מִצְוֹת׃
(קמה) צדק דַיינֶע מִצְוֹת וָואם זַייֶנֶן מִיט גֶירֶעכְטִיגְקַייט הָאבֶּן מֲקוֹים אוֹיךְ אַייבִיג בֶּעט
אִיךְ דִיךְ מַאךְ מִיךְ זַייא פֶַאר שֶׁטַיִיט צַייט אִיךְ וֶועל לֶעבֶּן׃ (קמו) קראתיך אִיךְ טוּא דִיךְ
רוּפֶן מִיט דֶעם נָאנְצֶן הַארְצֶן עֲנֶטְפֶֶער מִיר נָאם וואהְרוּם אִיךְ וֶועל הִיטֶן דַיינֶע חוּקִים׃
(קמז) קראתיך אַז אִיךְ טוּא דִיר רוּפֶן זָאלְסְטוּ מִיר הֶעלְפֶן וֶועל אִיךְ הִיטֶן דַיין תּוֹרָה׃
(קמח) קדמתי אִיךְ הָאב גִיפֶֶעדֶערְט אוֹיךְ צוּ שֶׁטַיִיגֶן בַּייא נַאכְט צוּ שְׁרַייעֶן. אִיךְ טוּא
הָאפֶּן אַז דוּא וֶועסְט מְקַיֵּם זַיין דַיינֶע וועהְרְטֶער וָואם דוּא הָאסְט מִיר מַבְטִיחְ גִיוָועֶן׃

לְשִׁיחָה בְּאִמְרָתֶךָ׃ קכט קוֹלִי שִׁמְעָה כְחַסְדֶּךָ יְיָ
כְּמִשְׁפָּטֶךָ חַיֵּנִי׃ קל קָרְבוּ רֹדְפֵי זִמָּה מִתּוֹרָתְךָ
רָחָקוּ׃ קלא קָרוֹב אַתָּה יְיָ וְכָל מִצְוֹתֶיךָ אֱמֶת׃
קלב קֶדֶם יָדַעְתִּי מֵעֵדֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם יְסַדְתָּם׃
קלג רְאֵה עָנְיִי וְחַלְּצֵנִי כִּי תוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃
קלד רִיבָה רִיבִי וּגְאָלֵנִי לְאִמְרָתְךָ חַיֵּנִי׃ קלה רָחוֹק
מֵרְשָׁעִים יְשׁוּעָה כִּי חֻקֶּיךָ לֹא דָרָשׁוּ׃ קלו רַחֲמֶיךָ
רַבִּים יְיָ כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיֵּנִי׃ קלז רַבִּים רֹדְפַי
וְצָרָי מֵעֵדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי׃ קלח רָאִיתִי בֹגְדִים
וְאֶתְקוֹטְטָה אֲשֶׁר אִמְרָתְךָ לֹא שָׁמָרוּ׃ קלט רְאֵה
כִּי פִקּוּדֶיךָ אָהָבְתִּי יְיָ כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי׃ קמ רֹאשׁ
דְּבָרְךָ אֱמֶת וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צִדְקֶךָ׃ קמא שָׂרִים
רְדָפוּנִי חִנָּם וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי׃ קמב שָׂשׂ אָנֹכִי

(קמט) מַיְינֶע אוֹיגֶן הָאבֶּן זִיךְ גִיכִּיעדערט צוּ עֶפֶּענֶן צְוַוייא מַיין נַאבְט פַּאר טָאג׃ צוּ
רַיידֶן אִין דַיין תּוֹרָה׃ (קמח) קוֹלִי מַיין קוֹל זָאלְסְטוּ צוּ הָערֶן וויא דַיין חֶסֶד אִיז. אִיךְ
בֶּעט דִיךְ נָאבְ דוּ זָאלְסְט מִיךְ לֶאבֶּן לָעבֶּן וויא דַיין מִנְהָג אִיז צוּ טָאן חֶסֶד׃ (קט) קרבו דִיא
וָואס יָאגֶן נָאךְ צוּ טָאן שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים זַיינֶן זַייא נָאהֶענְט דָער צוּ אֲבֶּער זַייא זַיינֶן
וַיים פּוּן דַיין תּוֹרָה׃ (קנא) קרוב דוּא נָאבְ בִּיסְט נָאהֶענְט צוּ אַלֶע וָואס רוּפֶן דִיךְ אוֹנ
אַלֶע דַיינֶע מִצְוֹת זַיינֶן אֱמֶת׃ (קנב) קדם דָאס אִיז דָאס עֶרְשְׁטֶע פּוּן אַלֶע וויכְן שֶׁאפְּט
וָואס אִיךְ הָאבּ פַּאר שְׁטָאנֶן אִין דַיין תּוֹרָה זַייל דוּא הָאסְט זַייא גִיגְרוּנְדֶעט בֶּעמֶטִינְט
אוֹיךְ אֵייבִּיג׃ (קנג) ראה זְעה מַיין אֲרוּמְקֶייט אוֹנ צִיא מִיךְ אֲרוֹיס דָער פּוּן וָוארוּם אִיךְ
הָאבּ דַיין תּוֹרָה נִיט פַּר גֶעסֶן׃ (קנד) ריבה קְרִיג מִיט מַיינֶע שׂוֹנְאִים מַיין קְרִיג אוֹנ לַיית
מִיךְ אוֹים פּוּן יְיָ. לָאז מִיךְ לֶעבֶּן אַז אִיךְ זָאל קָאנֶען מַקְיֵם זַיין דַיינֶע זָאבּ׃ (קנה) רחוק
פּוּן דִי רְשָׁעִים אִיז וָויים דִי הִילְף וַויל זַיי הָאבּן דַיינֶע חוּקִים נִיט גִיפְּאַרְשָׁט׃ (קנו) רחמיך
דַיינֶע רַחֲמָנוּת זַיינֶן זַייעֶר פִּיל דוּא נָאבְ וויא דַיין מִנְהָג אִיז מְרַחֵם זִיךְ צוּ זַיין אוֹיךְ
לַיישֶׁן זָאלְסְטוּ מִיךְ לֶאבֶּן לָעבֶּן׃ (קנז) רבים מַיינֶע נָאךְ יָאגֶער אוֹנ מַיינֶע בְּלֵידִיגֶער זַיינֶן
פִּיל אוֹנ אִיךְ הָאבּ פַּארְגֶעסֶן נִיט אַוועק גִיגַיינְט פּוּן דַיינֶע מִצְוֹת׃ (קנח) ראיתי אִיךְ הָאבּ
גִיזֶעהֶן פְּעלְשֶׁר אוֹנ דָאבּ מִיךְ גֶיקְרֵיגְט מִיט זַייא אִיבֶּר דֶעם וָואס זַיי הָאבֶּן דִיא זָאבּ
פּוּן דַיין תּוֹרָה נִיט גִיהִיט׃ (קנט) ראה זְעה אַז אִיךְ הָאבּ דַיינֶע מִצְוֹת לִיבּ, דְרוּם בֶּעט
אִיךְ דִיךְ נָאבְ אַז דוּא זָאלְסְט מִיךְ לֶאבֶּן לָעבֶּן אַזוֹ וויא דַיין חֶסֶד אִיז׃ (קס) ראש דֶר אָן
הָייבּ פּוּן דַיינֶע וָוערְטֶר וָואס דוּ הָאסְט גִיזָאגְט אוֹיךְ דֶעם בְּאַרְג סִינַי (אָנכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ)
אִיז דָאס אֱמֶת. אוֹנ דְרוּם וְועלֶן אֲקֵיוּם הָאבֶּן אוֹיךְ אַייבִּיג דַיינֶע גֶירֶעכְטֶע מִשְׁפָּטִים׃
(קסא) שרים נוּיֶן אוֹיךְ הָעֶרֶן הָאבֶּן מִיךְ אוּמְזוּנְסְט נָאךְ נָאאָגְט הָאט מַיין הַאר״ז פָּארְט

עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב׃ קסג שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי
וָאֲתַעֵבָה תּוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי׃ קסד שֶׁבַע בַּיּוֹם
הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ קסה שָׁלוֹם רָב
לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל׃ קסו שִׂבַּרְתִּי
לִישׁוּעָתְךָ יְיָ וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי׃ קסז שָׁמְרָה נַפְשִׁי
עֵדֹתֶיךָ וָאֹהֲבֵם מְאֹד׃ קסח שָׁמַרְתִּי פִקּוּדֶיךָ
וְעֵדֹתֶיךָ כִּי כָל דְּרָכַי נֶגְדֶךָ׃ קסט תִּקְרַב רִנָּתִי
לְפָנֶיךָ יְיָ כִּדְבָרְךָ הֲבִינֵנִי׃ קע תָּבוֹא תְחִנָּתִי לְפָנֶיךָ
כְּאִמְרָתְךָ הַצִּילֵנִי׃ קעא תַּבַּעְנָה שְׂפָתַי תְּהִלָּה כִּי
תְלַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ קעב תַּעַן לְשׁוֹנִי אִמְרָתֶךָ כִּי כָל
מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק׃ קעג תְּהִי יָדְךָ לְעָזְרֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ
בָחָרְתִּי׃ קעד תָּאַבְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְיָ וְתוֹרָתְךָ
שַׁעֲשֻׁעָי׃ קעה תְּחִי נַפְשִׁי וּתְהַלְלֶךָּ וּמִשְׁפָּטֶךָ
יַעַזְרֻנִי׃ קעו תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶךָ כִּי
מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃

פַּחַד גִיהַאט פַּר דַיינֶע וֶעֶרְטֶר׃ (קסג) שש אויף דעם וָואס אִיךְ הָאבּ מְקַיֵּם גִיוָועֶן דַיינֶע
זָאג הָאבּ אִיךְ מִיךְ גִיפְרֵייט וִויא אֵיינֶער וָואס גִיפִינְט אַגְרוֹיסִין זַאק רוֹיבּ׃ (קסג) שקר
פַאלְשְׁקַייט הָאבּ אִיךְ פַיינְט אוּנ הָאבּ פַּר אוּמְוֶוירְדִיגְט וַיייל אִיךְ הָאבּ לִיבּ דַיין תּוֹרָה
וָואס זִיא אִיז מַזְהִיר דְרוֹיף׃ (קסד) שבע זִיבֶּן מָאל אִין טָאג הָאבּ אִיךְ דִיךְ גִיטָאן לוֹיבֶּן
אוֹיף דֶעם וָואס דוּא הָאסְט אוּנְז גִיגֶעבִּין דַיינֶע גִירֶעכְטֶע מִשְׁפָּטִים׃ (קסה) שלום פֵּיל
שָׁלוֹם וֶועט זַיין צוּ דִי וָואס הָאבֶּן לִיבּ דַיין תּוֹרָה אוּנ עָס וֶועט צוּ זַייא גִיט קוּמָן קַיין
שְׁטָרוֹיכְלוּנְג׃ (קסו) שברתי אִיךְ הָאבּ גִיטָאן הָאפֶן צוּ דַיין הִילְף נָאט אוּנ הָאבּ גִיטָאן
דַיינֶע מִצְוֹת׃ (קסז) שמרה מַיין לַייבּ הָאט גִיטָאן הִיטֶן דַיין תּוֹרָה אוּנ דַיינֶע מִצְוֹת הָאבּ
אִיךְ זַייעֶר לִיבּ׃ (קסח) שמרתי אִיךְ הָאבּ גִיהִיט דַיינֶע מִצְוֹת אוּנ דַיין תּוֹרָה וָוארוּם אִיךְ
וַיייס אַז אַלֶע מַיינֶע וֶועגֶן זַיינֶן פַּר דִיר׃ (קסט) תקרב מַיין תְּפִלָּה זָאל גִינֶעהֶנֶן פַאר דִיר
נָאט דוּא זָאלְסְט מִיר גֶעבֶּן צוּ פַאר שְׁטֵיין דִי תּוֹרָה׃ (קע) תבוא מַיין גִיבֶּעט זָאל קוּמֶען
פַּר דִיר. וִויא דוּא הָאסְט גִיזָאגְט דוּרְךְ נָתָן הַנָּבִיא זָאלְסְטוּ מִיךְ מַצִּיל זַיין׃ (קעא) תענה
מַיינֶע לֶעפְצִין וֶועלֶן זָאגֶן אַלוֹיבּ צוּ דִיר אַז דוּא וֶועסְט מִיךְ לֶערְנֶען דַיינֶע חוּקִים׃
(קעב) תען מַיין צוּנְג טוּט הוֹיךְ רֵיידֶן דַיינֶע זָאג וָוארוּם אַלֶע דַיינֶע מִצְוֹת זַיינֶן גִירֶעכְטֶע
רֵייד׃ (קעג) תהי דַיין הַאנְט זָאל זַיין אֶנְגִיבְּרֵייט צוּ הֶעלְפִין מִיר וָוארוּם אִיךְ הָאבּ אוֹיס
דֶער וַויילְט צוּ טָאן דַיינֶע מִצְוֹת׃ (קעד) תאבתי אִיךְ טוּא גִילוּסְטִין צוּ דַיין הִילְף נָאט אוּנ
אַז דוּ וֶועסְט מִיר הֶעלְפִין וֶועל אִיךְ עוֹסֵק זַיין אִין דַיין תּוֹרָה׃ (קעה) תחי מַיין לַייבּ זָאל לֶעבֶּן

כדי

דָּעַר מְזַמֵּור אִיז אַיין טְיפֶּר קָענִין דִּיא נָואם רַיידִין לְשׁוֹן זָקֵנִים:

יום כו קכ א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל יְיָ בַּצַּרְתָּה לִי קָרָאתִי
וַיַּעֲנֵנִי: ב יְיָ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשִּׂפַת שֶׁקֶר
מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה: ג מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹסִיף לָךְ לָשׁוֹן
רְמִיָּה: ד חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גַּחֲלֵי רְתָמִים:
ה אוֹיָה לִי כִּי גַרְתִּי מֶשֶׁךְ שָׁכַנְתִּי עִם אָהֳלֵי קֵדָר:
ו רַבַּת שָׁכְנָה לָהּ נַפְשִׁי עִם שׂוֹנֵא שָׁלוֹם: ז אֲנִי
שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לַמִּלְחָמָה:

דָּאס אִיז אַיין תְּפִלָּה דָּאס רִשְׁיוֹת זָאל הַיְלְפֶן יִשְׂרָאֵל פוּן גָאט זָאל זַיי אִיר הִיסְן פוּן אַלֶע צָרוֹת:

קכא א שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן
יָבֹא עֶזְרִי: ב עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
ג אַל יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל יָנוּם שֹׁמְרֶךָ: ד הִנֵּה לֹא

כְּדֵי אִיךְ זָאל דִיךְ קָאנְען לוֹיבֶּן, אוּנ זַיינֶע מִשְׁפָּטִים וְואם דוּא וְועטְט טָאן אִין מַיינֶע שׁוֹנְאִים וְועלֶן מִיר הָעלְפֶן פוּן זַיישָׂרֶע הָענְט: (קשׁ) תּוּ״יחי אִיךְ בִּין וָאנְדֶן פַּר אִירֶם אָזוֹ וויא אַבְּרָהָאמ עָנְט שָׂאגְט, בָּעִם אִיךְ דִיךְ בְּנָעכְט אִין קָנָעכְט אוּנ זַיייו מִיר דָעם וועג וואוהִין

אִיךְ זָאל גַיין, וָוארוּם אִיךְ הָאבּ דַיינֶע מִצְוֹות גִיט פַּאר גָענֶט:

קכ (א) שִׁיר. דִּיא פּוּפְצִיגְסטֶע שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הָאט דָּוִד גֶיזָאגְט דִי לֶוִיִּם זַיי זָאלֶן זָאגֶן אוֹיף דִיא פּוּפְצִיגְסטֶע טְרֶעפּ וָואם זַיי גֶיהָאט הָאבּ פוּן דָער עֲזָרָה פוּן זַייבֶּר צוּ דָער עֲזָרָה פִּין מַאנֶן אוֹיף אִישְׂלִיכֶר טְרֶעפּ אַשִׁיר הַמַּעֲלוֹת. אַז עָם אִיז מִיר גִיווֹען לַייד הָאבּ אִיךְ צוּ נָאם גִירוּפֶן הָאם עֶר מִיר גִיעֶנְטְפָערְט: (כ) יי נָאם זַאי מִיךְ מַצִּיל פוּן פַּאלְשׁ לֶעפְצֶן. פוּן דִי וָואם הָאבֶּן אֶפַּאלְשׁ צוּנְג: (ג) מה דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיזָאגְט צוּ דִי וָואם הָאבּ אֶפַּאלְשׁ צוּנְג וָואם נָאךְ פַּאר אַצָאם זָאל עֶר מֶעֲרֶן דִיר צוּ גָעבֶּן אוּנ וָואם זָאל מֶעֲרֶן נָאךְ מֶעֲר שְׁמִירָה דִיר מַאכֶן דוּא פַּאלְשׁ צוּנְג. דִּיא צוּנְג אִיז דָאךְ פַּר שְׁלָאכֶן מִיט דִיא צַיין אוּנ לִיפֶּן: (ד) חצי לָשׁוֹן הָרָע אִיז גְלַייךְ צוּ שַׁארְפֶע פַּיילִין בַּייא אַגְבּוּר אִין דִיא הֶעֲנְט וָואם עֶר הַרְגֶּת מִיט זַיי פוּן וַיייטֶין אוּנ אִיז גְלַייךְ צוּ קוֹילִין פוּן בּוּקְטֶן הָאלְץ וָואם פוּן אוֹיסְן וַיייגְ זַיינֶן זַייא פַּאר לָאשִׁין אוּנ פוּן אִיבֶּעְווַייניג בְּרֶענֶן זַייא: (ה) אויה דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גֶיזָאגְט גְלַייךְ וויא דִי יוּדֶן קְלָאגֶן זִיךְ וַוייא אִיז מִיר אַז אִיבֶּר לָשׁוֹן הָרָע הָאבּ אִיךְ גִירוּעט בַּיי רִי גִיצֶעלְטֶן פוּן דִי וָאטֶערִין: (ו) רבת אוּנ דָרוּם הָאט מַיין לֶייבּ אַלַאנְגֶע צַייט גִירוּעט מִיט דִי וָואם הָאבֶּן פַּייגְט שָׁלוֹם: (ז) אני אִיךְ הָאבּ גִירוּעט שָׁלוֹם אוּנ אַז אִיךְ הָאבּ גִירוּעט שָׁלוֹם הָאבֶּן זַיי דָעָר וָועקְט מִלְחָמָה צוּ הָאלְטֶן מִיט מִיר:

קכא (א) שיר. אִיךְ הָייבּ אוֹיף מַיינֶע אוֹיגֶן צוּ דִי בֶּערְג צוּ זָעהֶן פוּן וָואנֶן וָועט קוּמֶען מַיין הִילְף: (ב) עזרי אִיךְ הָאבּ גִיט פוּן קַיינֶעם קַיין הִילְף נָאר פוּן נָאם וָואם הָאט בָּאשָׁאפֶן הִימֶל אוּנ עֶרד: (ג) אל דַיינֶע פִּיס וָועט עֶר גִיט לָאזֶן אוּיס גְלִילִיכְט וָועֶרֶן. נָאם דַיין הִיטֶער טוּט גִיט דְרָעמְפֶן דָאם הַיימְט עֶר טוּט גִיט אָפּ זַיין הַשָּׁנָה פוּז דִיר בַּיין מָאל: (ד) הנה נָאם דָעָר הִיטֶער פוּן יִשְׂרָאֵל טוּט קַיין מָאל גִיט דְרָעמְפֶן אוּנ גִיט

יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל׃ ה יְיָ שֹׁמְרֶךָ יְיָ צִלְּךָ
עַל יַד יְמִינֶךָ׃ ו יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ
בַּלָּיְלָה׃ ז יְיָ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ׃
ח יְיָ יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׃

דער מזמ״ר דער ציילט דיא שמחה פון דיא עולי רגלים און דעם שבח פון ירושלים׃

קכב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי
בֵּית יְיָ נֵלֵךְ׃ ב עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ
יְרוּשָׁלָם׃ ג יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָהּ
יַחְדָּו׃ ד שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת
לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ׃ ה כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת
לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד׃ ו שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם
יְרוּשָׁלָם יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיִךְ׃ ז יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה
בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ׃ ח לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם
בָּךְ׃ ט לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ׃

דער מזמ״ר איז איין תפלה אויף דער גאולה פון גלות׃

קכג א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי

שְׁלָאפִין׃ (ה) יי גָאט איז דַיין הִיטֶער . גָאט שְׁטַייט בַּייא דַיין רֶעכְטֶע הַאנְד מַגִין צוּ זַיין
אוֹיף דִיר׃ (ו) יומם בַּייא טָאג וֶועט דִי הִיץ פון דֶער זון דִיךְ גִיט מַזִיק זַיין אוּנ בַּיי דֶער
נַאכְט וֶועט דִיךְ גִיט מַזִיק זַיין דִיא לְבָנָה׃ (ז) יי גָאט וֶועט דִיךְ הִיטִין פון אַלֶע בַּייז
אוּנ וֶועט הִיטִין דַיין לַייב׃ (ח) יי גָאט וֶועט דִיךְ הִיטִין אִין דַיין אַרוֹיס גַיין אִין וֶועג אוּנ
אִין דַיין קוּמֶען פון הַיינְט בִּיז אַייבִיג׃

קכב (א) שיר . אִיךְ הָאבּ מִיךְ גִיפְרֵייט אַז מֶען זָאגְט מִיר אַז מִיר וֶועלֶן גֵיין אִין גָאטְס
הוֹיז׃ (ב) עומדות וֶועגִין פִיל מֶענְטְשִׁין וָואס זַיינֶען גִיקוּמֶען אוֹיף יוֹם טוֹב הָאבִּין
מִיר גִימוּזְט פַאר זַאמֶען אַצַייט אִין דִיא טוֹיעֶרִין פון יְרוּשָׁלַיִם׃ (ג) ירושלים דִיא שְׁטָאט
יְרוּשָׁלַיִם וָואס זִיא אִיז גִיבּוֹיט גִיוָוארִין וִוי אַשְׁטָאט וָואס אִין אִיר גִיפִינְט זִיךְ אַלֶערְלַיי
שַׁיינְקַייט׃ (ד) ששם וָואס דָארְטִין זַיינֶען אוֹיף גִיגַאנְגֶען גָאטְס שְׁבָטִים אוֹיף יוֹם טוֹב .
דָאס אוֹיף גַאנְג אִיז גִיוֶוען אַיין עֵדוּת אַז דִיא שְׁכִינָה רוּעֶט אִין יְרוּשָׁלַיִם אוּנ דְרוּם אִיז
רָאוּי גִיוֶוען צוּ לוֹיבִין גָאט אוֹיף דֶעם נַס׃ (ה) כי וַוייל דָארְטִין זַיינֶען גִיזֶעסִין דִי כַּנְהָדְרִין
אוֹיף שְׁטוּלִין אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ דָאס הוֹיז גִיזִינְד פון דָוִד הַמֶּלֶךְ זַיי זָאלִין דָארְטִין מִשְׁפָּטִין׃
(ו) שאלו טוּט בֶּעטֶן פון גָאט אוֹיף דֶעם שָׁלוֹם פון יְרוּשָׁלַיִם אוּנ דִי לִיבּ הָאבֶּער פון דִיר
יְרוּשָׁלַיִם זָאלֶן שַׁלְוָה הָאבֶּן׃ (ז) יהי שָׁלוֹם זָאל זַיין אִין דַיינֶע מוֹיעֶרִן אוּנ שַׁלְוָה זָאל
זַיין אִין דַיינֶע פַּאלַאצִין׃ (ח) למען וֶועגִן מַיינֶע בְּרִידֶר אוּנ פְרַיינְד דָס כְּלַל יִשְׂרָאֵל בֶּעט
אִיךְ אַז עֶס זָאל זַיין שָׁלוֹם אִין דִיר יְרוּשָׁלַיִם׃ (ט) למען אוּנ פון וֶועגִין דֶעם בהמ״ק אוּנְזֶר
גאטס

הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם: ב הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד
אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ
אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵנוּ: ג חָנֵּנוּ יְיָ חָנֵּנוּ כִּי רַב
שָׂבַעְנוּ בוּז: ד רַבַּת שָׂבְעָה לָּהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעג
הַשַּׁאֲנַנִּים הַבּוּז לִגְאֵי יוֹנִים:

נָעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת מְעוֹרְרִין בָּהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם פָּרְקָן לְעַמָּן דְּיִשְׂרָאֵל:

קכד א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמַר
נָא יִשְׂרָאֵל: ב לוּלֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ
אָדָם: ג אָז חַיִּים בְּלָעוּנוּ בַּחֲרוֹת אַפָּם בָּנוּ:
ד אָז הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ נַחְלָה עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ: ה אָז
עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים: ו בָּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא
נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם: ז נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה
מִפַּח יוֹקְשִׁים הַפַּח נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ: ח עֶזְרֵנוּ
בְּשֵׁם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

נָאמַס הַוְיוּ וָאם אֵין יְרוּשָׁלַיִם וְעָעט נְיבּוּיט וָעֶרְן בֶּעט אִיךְ גוּטֶם אוֹיךְ דִּיר יְרוּשָׁלַיִם:
קכד (א) שיר. צוּ דִיר נָאט טוּא אִיךְ אוֹיךְ הַיִּבּן מַיִּנְט אוֹנְן. צוּ דִיר נָאט וָאם וְיצט
אֵין הִימֶל: (ב) הנה וְוִיא דִיא אוֹיגֶן פּוֹן דִיא קְנֶעכְט קוֹקֶן צוּ דִי הֶעֶנְט פּוֹן זַיעֶרע
הֶערֶן. וְוִיא דִיא אוֹיגֶן פּוֹן דֶער שִׁפְחָה קוֹקֶן צוּ דִיא הֶעֶנְט פּוֹן אִיר הֶארְנִיגְט אַזוֹ
קוֹקֶן אוּנְזֶרֶע אוֹיגֶן צוּ אוּנְזֶר נָאט בִּיז עֶר וְועט זִיךְ דֶר בַּאֲרִימֶען אוֹיךְ אוּנְז: (ג) חנני
דֶער בַּאֲרֶעם דִיךְ אוּנְזֶער נָאט אוֹיךְ אוּנְז וָוארִים מִיר זַיינֶן גְּיזָעט גְּיוָואלְדִיגֶן מִיט
פִּיל בְּזִיוֹנוּת: (ד) רבת אוּנְזֶרֶע לֵיבֶּער זַיינֶן פִּיל גְּיזָעט גְּיוָואלְדִיגֶן פּוֹן דֶעם שֶׁפֶּעטִינְג
פּוֹן דִיא וָאם זַיינֶן גְּיזָעסֶן בְּשַׁלְוָה אוּן פּוֹן דִיא בְּזִיוֹנוּת וָאם דִיא בַּעֲלֵי נַאֲוָה
הָאבֶּן אוּנְז מְבֵזֶּה גְּיוָוען:

קכד (א) שיר. אֵז נָאט וָואלְט מִיט אוּנְז גֶּיט גְּיוָוען זָאגֶן יִשְׂרָאֵל: (ב) לולי וְוען נָאט
וָואלְט מִיט אוּנְז גֶּיט גְּיוָוען אִין דֶער צַייט אַז אַמְעֶנְטִשׁ אִיז אוֹיךְ גְּישְׁטַאנֶן אוֹיף
אוּנְז: (ג) אז וָואלְטִין זַיא אוּנְז לֶעבֶּעדִיגֶערְהַייט אַיין גְּישְׁלוּנְגֶן אִין דֶר צַייט אַז זַייעֶר
צָארֶן הָאט גְּיגְרִיכְט אוֹיף אוּנְז: (ד) אז דִיא שְׁטאר‌ְקֶע מֵעֶנְטִשֶׁן וָואלְטֶן אוּנְז גְּיוָוען וְוִיא
נָאסֶע פַאר פַלַייצְט אוּן וְוִיא אַבְּיךְ וָואסֶער וָואלְט גְּיוָוען אִיבֶּר גְּיפָארֶן אוֹיף אוּנְזֶער
לֵייב: (ה) אוי וָואלְט אִיבֶּער גְּיפָארֶן אוֹיף אוּנְז דָאם רוֹישׁ עֶנְדִיג וָואסֶער דָאם אִיז דִיא
שְׂנָאָה אוּן נָקְמָה: (ו) בריך אָבֶּער גְּילוֹיבְט אִיז נָאט וָואם עֶר הָאט אוּנְז גֶּיט גְּיגֶבּן מִיר
זָאלֶן זַיין אַפַּארְצוּקוּנְג צוּא זַייעֶרע צַייט: (ז) נפשנו אוּנְזֶערע זֵיעֶלֶע אַנְטְרִינְן פּוֹן דֶער גָּעץ
גְּיוָואלְדִיגֶן פּוֹן זַייעֶרע הֶעֶנְט וְוִיא אֲפּוֹיגְל וָועלְט אַנְטְרִינְן פּוֹן דֶער גָּעץ פּוֹן דִי פֵּיינְגֶער.
דִי גָּעץ אִיז צוּ בְּרֶאכֶן גְּיוָואלְדִיגְן אוּן מִיר זַיינֶן אַנְטְרִינְן גְּיוָואלְדִיגְן: (ח) עזרנו אוּנְזֶר הִילְף
קוּמְט אַז מִיר דֶר מַאנְן נָאמַס נָאמֶען וָאם הָאט בַּשָּׁאפְן הִימֶל אוּן עֶרְד:

שִׁיר

אין הכתוב מדבר אלא בשומרי תורה ומצות ועליהן נאמר ירבו ימיכם ויעלו על ימיכם :

קכה א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּיי כְּהַר צִיּוֹן לֹא
יִמּוֹט לָעוֹלָם יֵשֵׁב : ב יְרוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ
וַיי סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם : ג כִּי לֹא יָנוּחַ
שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא יִשְׁלְחוּ
הַצַּדִּיקִים בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם : ד הֵטִיבָה ייי לַטּוֹבִים
וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם : ה וְהַמַּטִּים עֲקַלְקַלּוֹתָם
יוֹלִיכֵם ייי אֶת פֹּעֲלֵי הָאָוֶן שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל :

דָּבָר כִּיסּוּי רָשׁוּם פֵּרוּשׁ רֵיאָ נְרוֹיסְע שְׁפָּרָאךְ וְוָאס צוּעם זַיין בְּמַת דִּיא וָאוֹלְה אִירֶה :

קכו א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ייי אֶת שִׁבַת צִיּוֹן הָיִינוּ
כְּחֹלְמִים : ב אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה
אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל ייי לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה :
ג הִגְדִּיל ייי לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים : ד שׁוּבָה ייי
אֶת שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב : ה הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה
בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ : ו הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מְשֶׁךְ הַזָּרַע
בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו :

קכה (א) שיר . דיא וָאס האבּן אַבְטָחוֹן אויף גָאט וָעלֶן זַייא זַיין ווִיא דָער בָּאוּג צִיוֹן וָאס עֶר וָואנְקט נִיט אוּג בְּלַייבּט אַיבִּיג : (ב) ירושלים ווִיא די בֶּערג רִינגֶלֶן אַרום דִיא שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם אָזוֹ רִינגוּמְלֶט אַרום גָאט זַיין פָאלְק פּוֹן הַיינְט בִּיז אַיבִּיג : (ג) כי נִיט אויף אַלֶע צַייט טוּט רִיכְטֶן דָם בֶּייזֶן פּוֹן די רֶשָׁעִים אויף דָער נַחֲלָה פּוֹן די צַדִּיקִים כְּדֵי די צַדִּיקִים זָאלֶן נִיט אויס שִׁטרֶעקֶן זַייעֶרֶע הָענְט צוּ טָאן עַוְלוֹת : (ד) הטיבה גָאט זָאל בֶּאגִיסֶן צוּ די גוּטֶע אוּג צוּ די וָאס זַייֶן רֶעכְטְפֶּארְטִיגֶע אִין זַייעֶר הַאַרְצֶן : (ה) והמטים אָבֶּר די וָאס נַייגֶן זִיךְ צוּ גַיין אִין פַאר קְרִימְטֶע וֶועגֶן וֶועט זַיי גָאט פִּירֶן מִיט דִיא וָאס וֶועלְקֶן אוּמְקֶערֶען . שָׁלוֹם אויף יִשְׂרָאֵל :

קכו (א) שיר . אָז גָאט וֶועט אוּמְקֶערֶן די וויידֶערְקֶערוּנְג פּוּן דֶר שְׁטָאט צִיוֹן וֶועלֶן זַייא דָאמָאלְס זָאגֶן אָז עֶס אִיז גָאר גִיוֶוען ווִיא אַחֲלוֹם : (ב) אז דֶעמְסְטָאלְט וֶועט אוּנְזֶר מוּיל דֶר פְּרֶלְט וֶועֶרֶן מִיט פְרֵייד אוּג אוּנְזֶר צוּנְג מִיט גִיזַאנְג . דֶעמְסְטָאלְט וֶועט מֶען זָאגֶן צְווִישֶׁן דִיא פֶעלְקֶר גָאט הָאט גְרוֹיסְע טוֹבוֹת גִיטָאן מִיט דִיא לָאזִינְע : (ג) הגדיל אֲמֶת גָאט הָאט מִיט אוּנְז גִיטָאן גְרוֹיסְע נִסִּים אוּג מַהֲמַת דֶעם בְּטָחוֹן הָאבֶּן מִיר זִיךְ גִיפְרֵייט : (ד) שובה קֶער אוּם גָאט אוּנְזֶערְע וויידֶערְקֶערוּנְג גְלַייךְ ווִיא דִיא בֶּעךְ וָאסֶר אויף מְרִיקְענֶע עֶרֶד : (ה) הזורעים דִיא וָאס הָאבֶּן גֶיזַייט מִיט טְרֶערֶן אֲבֶּער אַז עֶס הָאט גֶיוואקְסֶן תְּבוּאָה שֶׁנַיידֶן זַייא מִיט גִיזַאנְג : (ו) הלוך אַז עֶר הָאט גִיפִּירְט דִיא

דָּעַר בּוֹמֶער וְאוּם מוֹסֵר אַז מָען וְאַל נָאר הָאבֶּן כְּסִדְרוֹן אוֹיף הַשְׁרִית הָאֲרוּם אֶן אִים קָאן נָאר נִיט זַיין׃

קכז א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם יְיָ לֹא יִבְנֶה בַיִת
שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם יְיָ לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא
שָׁקַד שׁוֹמֵר׃ ב שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי
שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא׃
ג הִנֵּה נַחֲלַת יְיָ בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן׃ ד כְּחִצִּים
בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים׃ ה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר
מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ
אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר׃

דָּעַר בּוֹיטֶער וְאוּם דָּאס נִיטְלִיךְ אִיז דָּאס וְוֹאס אִיז וְוֶעֶלְכֶּה פְּרוּכְטְבָּאר בְּאפּ׃

קכח א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְיָ הַהֹלֵךְ
בִּדְרָכָיו׃ ב יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב
לָךְ׃ ג אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ

תְּבוּאָה צוּ זַיְין אוֹיךְ דֶּעם טְרוּקְנְעֶם אֶרְט אִיז עֶר גִינַאנְגְען אוּנ גִיווּוּינְט אִבֶּר נָאךְ דֶּעם אַז דִיא בְּעִךְ וּאַסֶר אִיז אֲנְגִיקוּמֶן אוֹיךְ דֶּעם אֶרְט הָאט עֶר גִיטְרַאגֶן דִי גִארְבֶּן פּוּן פֶּעלְד אַהֵיים מִים גִיזַאנְג אַזוֹ זַיְין דִיא וְוֹאס טוּען דִיא מְצוֹת מִט גִיזַיין אֲפֵּלּ זַיִיא וועלְן מְקַבֵּל זַיְין שָׂכָר מִט נְרוּיס שִׂמְחָה׃

קכז (א) שיר. דָּאס הָאט דָּוִד הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט אוֹיף זַיְין זוּן שְׁלֹמֹה אַז נָאט וָועט נִיט בַּגְעָרִן דָם גִיבְייא פּוּן דֶּעם בְּהמ״ק אִיבֶּר דַיינֶע מַעֲשִׂים וְוֹאס זַיְין נִיט גוּט הָאבֶּן זִיךְ דִיא בְּעֵלֵי מְלָאכוֹת אִימְמוּנְטֶם גִימַיכְט אִיבֶּר דֶּעם גִיבְייא אוּנ אַז נָאט וָועט נִיט הִימֶן דִי שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם הָאט זִיךְ דָאךְ אִימְמוּנְטֶם דָּוִד הִיטֶר גִישְׁאַרְקְט צוּ הִימֶן דִיא שְׁמָאט׃ (ב) שׁוא אוּנ צוּ אַייךְ מֵעֲנְטְשֶׁן אִיז אוֹיךְ אוּמְזוּנְטֶם אַייעֶר פְּרִיה אוֹיף שְׁטֵיין אוּנ שְׁפָּעט לִיגְען. זַיִי עֶסְן בְּרוֹיט וְוֹאס קוּמְט אֶן מִט טְרוּיעֶרְקַיִיט אוּנ מִט שְׁוֵוירְע אַרְבַּייט אַזוֹ גִיט דָאךְ גָאט דֶם בִּדְרְפְּנִיש׃ צוּ דֶּעם דָּאוּזִינְן וְוֹאס פָּאר וְוֹאנְטֶם זַיְין שְׁלָאף אוּנ אִיז עוֹסֵק אֵין דֶּר תּוֹרָה׃ (ג) דִיא מֵעֲנְטְשֶׁן וְוֹאס בְּרַאכְטְן עֶשְׁירוּת וְעָנְן זַיְערְע קִינְדֶר אִיז דָּאס אַיךְ נִישְׁט וְוֹארוּם דִיא קִינְדֶר זַיְינֶן דָּאךְ גָאטְס אַרְבּ אוּנ עֶר גִיט זַייא צוּ וְועמֶן עֶר וִוִיל אוּנ קִינְדֶר כּוּמֶן נָאר פּוּן גָאט פָּאר שׂכָר פּוּן מַעֲשִׂים טוֹבִים וְוֹאס דֶּר מֵעֲנְטְשׁ טוּט׃ (ד) כְּחִצִּים וִוי דִי פַיילִין וְוֹאס זַיְין בַּיִיא אַנְבּוֹר גִיט דִיא פַיילִין הַלְטֶנְן נָאר דֶּר גִבּוֹר וְוֹאס שִׁיכְטְ מִט זַיי אַזוֹ זַיְין אוֹיךְ דִי קִינְדֶר וְוֹאס דֶּר בַּאטֶר אִיז זַיי מַדְרִיךְ אִין דֶּר יוּגְנְט׃ (ה) אשרי וְוֹאוּ דֶּעם מֵעֲנְטְשֶׁן וְוֹאס עֶר הָאט דֶּר פִּילְטְ זַיְין קָעכֶּר פּוּן זַיי אַזַעלְכֶע קִינְדֶר וְועלֶן נִיט פַּר שָׁעמְט וְוֶערְן אַז זַיי וְועלֶן זִיךְ מְקַבֵּל זַיְין מִים דִיא לוּמְדִים וְוֹאס כְּרִיגְן מִים זַייא אִין דֶּעם טוֹער וְוֹאו דִיא לוּמְדִים זִיצְן׃

קכח (א) שיר. וְוֹאוּ׳ צוּ אַרֵיךְ וְוֹאס הָאבֶּן מִירָא פַּאר גָאט אוּנ גִיעֶן אִין גְאטְס וְועג׃

(ב) יג״א אַז דִי וְועטְס עֶסְן נָאר וְוֹאס הִיא פַּר דִינְטְס מִט דַיינֶע הֶעְנְט וְוֶעט דִיר וְוֹאוֹל

כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ: ד הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ
גָּבֶר יְרֵא יְיָ: ה יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב
יְרוּשָׁלִָם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: ו וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם
עַל יִשְׂרָאֵל:

דָּאס נַיִם אוֹיף דִיא צָרוּת וָואס דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן נִילִיטְן אִין אַלֶע נָאלוּת.

קכט א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרַי יֹאמַר
נָא יִשְׂרָאֵל: ב רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי גַּם לֹא
יָכְלוּ לִי: ג עַל גַּבִּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ
לְמַעֲנִיתָם: ד יְיָ צַדִּיק קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים: ה יֵבֹשׁוּ
וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל שֹׂנְאֵי צִיּוֹן: ו יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגּוֹת
שֶׁקַּדְמַת שָׁלַף יָבֵשׁ: ז שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר
וְחִצְנוֹ מְעַמֵּר: ח וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים בִּרְכַּת יְיָ
אֲלֵיכֶם בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְיָ:

דָּאס אִיז צַיִן תְּפִלָּה אוֹיף אֲרֵכַת בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אוּן אוֹיף דֶער גְּאוֹלָה:

קל א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ: ב אֲדֹנָי

וואוֹל אוּן גוּט זַיִן: (ג) אשתך דַיִן וַויִיב וְועט זַיִן בְּלַייבְּ צוּ אַפְּרוּכְטְבַּאֲרֶר וַיִין שֶׁטָאק אִין דִיא וויִנְקֶלְעִן פּוּן דַיִן הוּיז אוּן דַיינֶע קִינְדֶר וֶועלֶן זַיִן פְּרִישׁ וְוִיא דִיא צַוַויִיגִין פּוּן אַיילְבָּעֲרטִין אוּן וְועלֶן זִיצִין אַרוּם דַיִן טִישׁ: (ד) הנה כְּמוֹ אָזוֹי בְּרָכוֹת וְועֶרט גִיבְּענְטִשְׁט נָאר דֶער וָואס הָאט מוֹרָא פַאר נָאט: (ה) יברכך נָאט וֶועט דִיךְ בָּענְטְשִׁין פּוּן דֶער שְׁטָאט צִיוֹן אוּן וְועסְט זֶעהֶן אִין דֶעם גוּטֶם פּוּן יְרוּשָׁלַיִם אַלֶע טָעג פּוּן דַיִן לֶעבֶּן: (ו) וראה אוּן וְועסְט זֶעהֶן אֶז דַיינֶע קִינְדֶער וְועלֶן הָאבֶּן קִינְדֶער אוּן וְועסְט זֶעהֶן דֶעם שָׁלוֹם וָואס יִשְׂרָאֵל וְועלֶן הָאבֶּן:

קכט (א) שיר . פִּיל בַּיילִידִיגֶר זַיינֶן אוֹיף מִיר אוֹיף גִישְׁטַאנֶען פּוּן דֶער יוגֶנְט אֶן זָאגֶן יִשְׂרָאֵל: (ב) רבת פִּיל בַּיילִידִיגֶר הָאב אִיךְ גִיהָאט פּוּן דֶער יוגֶנְט אֶן דָאךְ הָאבֶּן זַיי מִיךְ נִיט גִיקָאנְט בַּיי קוֹמֶן: (ג) על דִי וָואס אִקְעֶרן הָאבֶּן אוֹיף מַיין רִיקֶן גִיאַקְעֶרְט אוּן דֶעם שְׁנוּר פּוּן אֲקֶער הָאבֶּן זַיי לַאנְג גִיצוֹגֶן: (ד) יי אֲבֶּער נָאט הָאט דֶער צַדִּיק הָאט צוּ שְׁנַיידִין דִיא שְׁטְרִיק פּוּן דִיא רְשָׁעִים: (ה) יבשו אַלֶע וָואס הָאבֶּן פַיינְט דִיא שְׁטָאט צִיוֹן וְועלֶן זִיךְ פַאר קֶערֶן אַהִינְטֶר מִחְמַת בּוּשָׁה: (ו) היו אוּן וְועלֶן זַיין וִויא דָאס גְרָאז וָואס וַואקְסְט אוֹיף דִיא דַעכֶער אֲז אַיידֶער מֶען רַייסְט דָאס אוֹים וְועֶרט דָאס פַאר דַארֶרט: (ז) שלא אוּן דֶער שְׁנִיטֶער הָאט נִיט דֶער פִּילְט זַיין הָאנְט פּוּן זַיין אוּן עֶר קֶלַייב הָאט פּוּן זַייא נִיט דֶער פִּילְט דֶער נָאךְבֶּן מַאכֶער: (ח) ולא אוּן דִי וָואס פָארֶין אִין וְועג הָאבֶּן נִיט גִיזָאגְט צוּ דִיא שְׁנִיטֶער נָאמְט בְּרָכָה וְאל זַיין צוּ אַייךְ מִיר בֶּענְטְשִׁין אוֹיךְ מִיט נָאמְט נָאמֶן: שיר

שְׁמָעָה בְקוֹלִי תְּחִנָּתִי אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל
תַּחֲנוּנָי: ג אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד:
ד כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא: ה קִוִּיתִי יְיָ קִוְּתָה
נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי: ו נַפְשִׁי לַאדֹנָי מִשֹּׁמְרִים
לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר: ז יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ כִּי עִם
יְיָ הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת: ח וְהוּא יִפְדֶּה אֶת
יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו:

דָּבַר נְעִימוֹת וְאָנֹכִי דָּאַם יִשְׂרָאֵל וְאֵלֶּה נְיִם נִין שֶׁאֵלֶּה בְּיִי נִיךְ נְאִר דָּאַצְּן צוּ הִשְׁתַּ עָר וָאל נִיא הֶעֱלְפֶּן:

קלא א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְיָ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא
רָמוּ עֵינָי וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת
מִמֶּנִּי: ב אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי
אִמּוֹ כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי: ג יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם:

דָּאַם אִיז אֵין תְּפִלָּה דָּאַם סְלִיכוֹת בִּית דִּיר וָאל בְּלַיבֶּן פְּסָסֶּ חִרְךָ דָּעם בָּלָךְ הַמָּשִׁיחַ:

קלב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר יְיָ לְדָוִד אֵת כָּל עֻנּוֹתוֹ:

קל (א) שיר. פון דָּעם טִיפֶּן הָאַרְץ דָּאַט אִיךְ דִיךְ נָאַט גִידוּכְן: (ב) אזני נָאַט הָעֶר צוּ מַיין קוֹל. דַיינֶע אוֹעֶרן וָאלֶן פַּר נָעמֶן דָם קוֹל פוּן מַיין גִיבֶּעט: (ג) אם אויב דוּא נָאַט וָועסְט הִיטֶן מַיינֶע עֲבֵרוֹת וִוער וָועט קָאנֶען בֵּעשְטֵיין פַּאר דִיר נָאַט: (ד) כי וָוארוּם בַּייא דִיר אִין דִיא הָעכְּט אִיז מוֹחל צוּ זַיין כְּדֵי מֶען זָאל מוֹרָא הָאבֶּן פַּאר דִיר: (ה) קויתי מַיין לַייבּ טוּט הָאפֶּן צוּ דִיר נָאַט אוּנ אִיךְ טוּא הָאפֶּן צוּ זַיינֶע רַייד: (ו) נפשי מַיין לַייבּ טוּט הָאפֶּן צוּ דִיר נָאַט מֶער וִויא דִיא הִיטֶער וָואס הִיטֶן בַּייא נָאכְט הָאפֶּן אַז עֶס זָאל טָאג וָועֶרן: (ז) יחל אִיר יִודֶן הָאפֶּט צוּ נָאַט וָוארוּם מִיט נָאַט אִיז דָר חֶסֶד אוּנ פִּיל מָאל הָאט עֶר אֵייךְ שׁוֹין אוֹיס גִילַייזְט וָועט עֶר אֵייךְ הַיינְט אוֹיךְ אוֹיס לַייזֶן: (ח) והוא אוּנ דִיא עֲבֵרוֹת וָועלֶן גִיט מֶעכְּט זַיין דִיא נָאוֹלָה וָוארוּם נָאַט וָועט אוֹיס לַייזֶן דִיא יִודֶן פוּן אַלֶע זַייעֶרֶע עֲבֵרוֹת:

קלא (א) שיר. נָאַט. אִין מַיין הָארְצִין הָאבּ אִיךְ מִיךְ נִיט בֵּעזַל נָאוָה גִיהָאלְטֶן אוּנ מַיינֶע אוֹיגֶן הָאבּ אִיךְ נִיט אוֹיךְ נִיהוֹיבֶּן אָדוֹ וִויא דִי בֵּעזֶעלֶי גַאנָה אוּנ אִיךְ בִּין נִיט גִינַאנְגֶן אִין גרוֹיסֶע אוּנ אִין וואוּנדֶערְלִיכֶע זַאכֶן כָּעֶר וִויא עֶס אִיז רָאוּי צוּ מִיר: (ב) אם דָּאַם שְׁוַוער אִיךְ אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ אָדוֹ נִיט גִיטָאן אִיךְ הָאבּ מַיין זַייבּ גִיגְלִיכֶן צוּ אֲקִינְד וָואס זַייגֶט אוּנ הָאט נָאר אַבְּטְחוֹן אוֹיף דָר מוּטֶר אָדוֹ הָאבּ אִיךְ אַבְּטְחוֹן נָאר אוֹיף נָאַט: (ג) יחל אִיר יִשְׂרָאֵל הָאפֶּט אוֹיךְ צוּ נָאַט פוּן הַיינְט בִּיז אֵיבִּיג:

קלב (א) שיר. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיבֶּעטֶן אָז נָאַט זָאל גִידַיינֶקֶן זַיין פַּיין וָואס עֶר הָאט גִיהָאט אֵיידָער עֶר הָאט גִיפוּנֶעֶן אַיין אָרְט וואוּ מֶען זָאל בּוּיעֶן דָעם בֵּהמ"ק:

אשר

כ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַיי נָדַר לַאֲבִיר יַעֲקֹב: ג אִם
אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה עַל עֶרֶשׂ יְצוּעָי:
ד אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה: ה עַד
אֶמְצָא מָקוֹם לַיי מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב: ו הִנֵּה
שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי יָעַר: ז נָבוֹאָה
לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו: ח קוּמָה ייי
לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ: ט כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק
וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ: י בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי
מְשִׁיחֶךָ: יא נִשְׁבַּע ייי לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה
מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ: יב אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ
בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ
לְכִסֵּא לָךְ: יג כִּי בָחַר ייי בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ:
יד זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיהָ:

(כ) אשר ואם ער האט ניטשוואורן צו נאט האט אונ׳ הא אנדר גישאן צו דעם שטארקן נאט פון יעקב: (ג) אם אויב איך ועל קומן אין דעם גיצעלט פון מיין שטוב אונ אויב איך ועל אויף ניין אויף מיין בעט: (ד) אם אויב איך ועל גיפינען שלאף צו מיינע אוינען צו מיינע ברעמען אשלומער: (ה) ער ביז איך ועל גיפינען אין ארט פון אבית המקדש ועגען צו נאט. ארואונג צו דעם שטארקן נאט פון יעקב: (ו) הנה אין אפרת האבין מיר ניהערט אז עם ועט זיין אויס דר וויילט ארט פון דעם בית המקדש ועגען. דייטש האבין מיר גיפונן דאס ארט אין פעלד פון חלק בנימן ואס ער איז גינליכין צו אהלה פון ה׳אלד: (ז) נכוא״ה דייטש אז מיר ועלין מיר קומען צו זיין רואונג. מיר ועלין זיך בוקן צום שעמל פון זיינע פים: (ח) קומה דרום שטייא אויף נאט אונ מאך רוען דיין שכינה אין דיין רואונג דוא נאט ואס דוא האסט גיווויזין דיין שפארקייט אין די פ״ה שתים מיט דעם ארון: (ט) כהניך ניינע באדינר דיא כהנים זאלין זיך אן קליידין מיט דיא גירעכטע קליידער דיא בנדי כהונה אונ זיינע חסידים די לוים זאלין זינגן: (י) בעבור מיין תפלה זאלסטו צו הערין פון ועגען מיר דיין קנעכט דוד אונ זאלסט נים אום קערין לייזיג דאס פנים פון דיין גיזאלבטין מלך: (יא) נשבע נאט האט גישוואורין צו דוד איין אמת ער ועט קין הרטה נים האבין פון איר אז פון דיינע קינדער ועל איך מאכין אמלך ער זאל זיצין אויף דיין שטול: (יב) אם אונ אויב דיינע קינדער ועלין היטין מיין ברית אונ מיין תורה ועלין זייא היטין ואס איך ועל זייא לערנען דורך דיא נביאים ועלין זיי ערע קינדער אויך בין אייביג זיצין אויף דיין שטול: (ג) כי ווייל נאט האט אוים דער וויילט אין דער שטאט ציון אונ דוד האט אן גיבריימ דאס ארט פון בית המקדש. דרום האט נאט גינליסט ער זאל רוען אין דר

טו צִיָּדָה בָרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם׃
טז וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ׃ יז שָׁם
אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי׃ יח אוֹיְבָיו
אַלְבִּישׁ בֹּשֶׁת וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ׃

דשר סימ״ד ג״ם אות״ק לְלֶךְ הַמְשֻׁחִים מֵיט דַּם כֹּהֵן גָּדוֹל וְאַהֲ וַיִּיעַן וַיּאׇ בְּרִדְכֹּר אֵין דְּשֶׁר נְדִילָה׃

קלג א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים
שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד׃ ב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל
הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי
מִדּוֹתָיו׃ ג כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל הָרְרֵי צִיּוֹן כִּי
שָׁם צִוָּה יְיָ אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם׃

דשר סימ״ו וְאוּם דְּאַם דִּי לַיִּיטְן פּוּן קְפוּץ נְלִילוֹת וְאִילְן לוֹיכְטְן נָאם פַּר דִּי נְאוֹלָה׃

קלד א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יְיָ כָּל עַבְדֵי יְיָ
הָעֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בַּלֵּילוֹת׃ ב שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ
וּבָרְכוּ אֶת יְיָ׃ ג יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ׃

שְׁטָאם צִיּוֹן׃ (יד) ואת נָאם דְּאם גִיאָאבְט דִּיא דָאזִיגְע שְׁטָאם וָועט זַיין מַיין רוּאוּנְג אוֹיף אַיְיבִּיג. דָּא וָועל אִיךְ זִיצִין וָואוּרום אִיךְ גִילוּסְט צוּ אִיר׃ (טו) צידה אוֹנ פּוּן דָעם אֶרְט וָועל אִיךְ בָּענְטְשֶׁן זַייעֶר שְׁפַייז. אִירע אֶבְיוֹנִים וָועל אִיךְ מַאכִין זַאם מִיט בְּרוֹיט׃ (טז) וכהניה אוֹנ דוּרְךְ דָעם וָואם דִּיא כֹּהֲנִים וָועלֶן אָנְקְלֵייִדְן דִּיא בְּגְדֵי כְּהוּנָּה וָועט קוּמֶן דִּיא הִילְף אוֹנ אִירע חֲסִידִים דִּיא לוֹיִם וָועלֶן זִינְגֶן׃ (יז) שם אִין דִּעד שְׁטָאם צִיּוֹן וָועל אִיךְ מַאכִין שֶׁפְּרָאצִין אַנְיָועלְשִׁיקִיְיט צוּ דָוִד הַמֶּלֶךְ אוֹנ דָאדְט הָאב אִיךְ אֶן גִירִיכְט אֲלְיְיכְטִיקִיְיט צוּ מַיין גִיאָאלְבְּטֶן מַלְכוּת׃ (יח) אויבי זַייגְע פַּיְיִנְד וָועל אִיךְ מַאכִן אְנְקְלֵייִדְן מִיט שַׁאנְד אוֹנ אוֹיף אִים וָועט שַׁיינֶן זַיין קְרוֹין׃

קלג (א) שיר. וּוִיא גוּט אוֹנ וּוִיא זִים עָם וָואלְט גִיוֶוען אַז דִּיא יִשְׂרָאל וָואם וָוערֶן אֶן גִירוּפֶן בְּרִידֶער זָאלִין זִיצִן אִין זַיעֶר לַאנְד אֲלֶע צוּ זַאמֶען׃ (ב) כשמן דָאם וָועט גְלַייךְ זַיין וּוִיא דָער גוּטֶר גוּטֶר אַייל וָואם מֶען הָאט גִיגְעבֶּן אוֹיף דָעם קָאפּ פּוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹנ עָם הָאט אַרָאפּ גִיגִידְערט אוֹיף דָר בָּארְד אוֹנ אוֹיף זַייגְע קְלֵייִדֶר׃ (ג) כטל אַזוֹ וּוִיא עָם גִידְערט אַרָאפּ דָר טוּוי פּוּן דִּיא בֶּערְג חֶרְמוֹן אוֹיף דִּיא בֶּערְג פּוּן צִיּוֹן אַזוֹ וָועט קוֹמֶן שֶׁיבֶּע וּבְרָכָה. וָואורום דָארְט אִין דָער שְׁטָאט צִיּוֹן הָאט גָאט גִיבָּאפֶלְן אַז דִּיא בְּרָכָה אוֹנ דָאם לֶעבִּין זָאל זַיין כְּיוּ אֱייבִּיג׃

קלד (א) שיר. אִיר אַלֶע גָאטֶס קְנֶעכְט וָואם אִיר שְׁטֵייט אִין גָאטֶס בהמ״ק בַּיי דֶר נָאכְט לוֹיבְט אִים׃ (ב) שאו הַיְיבְט אוֹיף אֱייעֶרע הֶענְט מִיט קְדוּשָׁה אוֹנ לוֹיבְט גָאט׃ (ג) יבך וָועט זַיין אֱייעֶר שֵׂכֶר אַז גָאט וָואם הָאט בַּשָּׁאפֶן הִימֶל אוֹנ עֶרד וָועט אֱייךְ בָּענְטְשֶׁן פּוּן דָר שְׁטָאט צִיּוֹן וָואם דָארְטֶן רוּעט דִּיא שְׁכִינָה׃

הללויה

דם נזכר׳ האם דוד המלך ניואנס צו די כוונים אוב ליים דאס ניי זאלן לויבן השרת ניייל פֿר האום סים אינו נהרים חקר ניטאון:

יום כח קלה א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ הַלְלוּ עַבְדֵי
יְיָ: ב שֶׁעֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת בֵּית
אֱלֹהֵינוּ: ג הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב יְיָ זַמְּרוּ לְשָׁמוֹ כִּי נָעִים:
ד כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ: ה כִּי אֲנִי
יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְיָ וַאֲדוֹנֵינוּ מִכָּל אֱלֹהִים: ו כֹּל אֲשֶׁר
חָפֵץ יְיָ עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל תְּהֹמוֹת:
ז מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר
עֹשֶׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו: ח שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי
מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה: ט שָׁלַח אֹתוֹת וּמוֹפְתִים
בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו: י שֶׁהִכָּה
גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים: יא לְסִיחוֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן:
יב וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: יג יְיָ
שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ זִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: יד כִּי יָדִין יְיָ עַמּוֹ
וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם: טו עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב

קלה (א) הללויה. לויבט נאטם נאמען. איר נאטם קנעכט לויבט אים: (ב) שעמדים וואם איר שטייט אין נאטם הויז. אין דיא הויפֿין פון אונזר נאטם הויז זאלט איר אים לויבן: (ג) הללויה לויבט נאם וארום ער טוט גוטס. זינגט צו זיין נאמען וארום ער איז זים: (ד) כי וארום נאט האט אויס דער וויילט דיא קינדער פון יעקב. ישראל פאר זיין גילוסמיינן אוצר: (ה) כי וארום איך ווייס אז נאט איז גרוים אוב אונזער האר איז נערעשער פון אלע מלאכים: (ו) כל אלץ וואס נאט באנערט טוט ער אויף דעם הימל אוב אויף דער ערד. אין די טייכן אוב אין אלע אפֿ גרונדין: (ז) מעלה ער בריינגט אויף דיא וואלקן פון עק ועלם. אין דער ציים אז דער רעגן ניים מאכט נאט בליצין ער ציהט אויס דעם ווינד פון זיינ אוצרות: (ח) שרכה נאט האט נישלאגן אלע בכורים פון מצרים פון מענשין ביז בהמות: (ט) שלח נאט האט נישיקט זיינע ציכין אוב זיינע וואונדער דאם זיינען דיא מבות אין מצרים אין פרעה אוב אין אלע זיינע קנעכט: (י) שרכה ער האט נישלאגן פיל פעלקער אוב האט גיהרגת דיא שטארקע מלכים פון כנען: (יא) לסיחון דעם מלך פון אמורי אוב צו עוג דעם מלך פון בשן אוב אלע ממלכות פון כנען: (יב) ונתן אוב האט ניגעבין זייער לאנד פאר אייז ארב צו זיין פאלק ישראל: (יג) יי דיין נאמען נאט וויסט אויף ניוועלטיקייט אויף אויבינ. נאט זיין נאמען

ווערט

מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: טז פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם
לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: יז אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין
יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם: יח כָּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר
בֹּטֵחַ בָּהֶם: יט בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְיָ בֵּית אַהֲרֹן
בָּרְכוּ אֶת יְיָ: כ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְיָ יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ
אֶת יְיָ: כא בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם הַלְלוּיָהּ:

דָּבָר בְּיִסּוֹד נָאִם צוּא לִיבֶּן הַשִּׁירָת אוֹיף דְּיָא חֲמִדִּים נָיאִם עֲר בּוּם אֶלֶע סְמָמְשֶׁן אִין כָּלֶל אוּנ אִין פְּרָם:

קלו א הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ב הוֹדוּ
לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ג הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי
הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ד לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת
גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ה לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם
בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ו לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל
הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ז לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ח אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: ט אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת
בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: י לְמַכֵּה מִצְרַיִם

וְוערט דָּער מְאנְט אוֹיף אַייבִּיג: (ד) כּי יחיד נָאט וועט מִשְׁפָּטִין דָּעם מִשְׁפָּט פּוּן זַיין פָאלְק אוּנ אוֹיף זַיינָע קִנְעכְט וועט עֲר זִיךְ בַּאראָמִין אוּ עֲר זָאל זַיי נוּטְם טָאן: (ה) עצני דִּיא בִּילְדֶר פּוּן דִּי הַיידִין זַיינען פּוּן גָאלְד אוּנ זִילְבֶּר. מַעֲנְטְשִׁין הָאבִּין זַיי אִיא נִימָאכְט: (מ) סה זַיי הָאבִּין אֲמוֹיל אוּנ קָאנְען נִיט רַיידִין. זַיי הָאבִּין אוֹיגִין אוּנ קָאנְן נִיט זֶעהְן: (ז) אונים זַיי הָאבִּין אוֹיעֲרִין אוּנ הָערִין נִיט. עֶם אִיז אֲפִילוּ קִיין אָטוּם נִיטָא אִין זַייעֲר מוּיל: (ח) כפחם דִּיא בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת וָואס הָאבִּין גִּימַאכְט דִּיא הַיידְעְנִישַׁע בִּילְדֶער זָאלֶן אוֹיף זַיין וְוִיא אוּנ אַזוֹ אוֹיף אַלֶע וָואס הָאבִּין אַבְּטְהוֹן אוֹיף זַייא: (ט) כית אִיר הוֹיז גִּיזִינְד פּוּן יִשְׂרָאֵל לוֹיבְט נָאט. דָּם הוֹיז גִּיזִינְד פּוּן אַהֲרֹן לוֹיבְט נָאט: (כ) כה אִיר הוֹיז גִּיזִינְד פּוּן לֵוִים לוֹיבְט נָאט. אִיר נָאטְס פָארְכְטִינְג לוֹיבְט אוֹיךְ נָאט: (כא) פריך

קלו (א) הודו. לוֹיבְט נָאט וָוארוּם עֲר טוּט גוּטְס אוּנ אוֹיף אֱייבִּיג אִיז זַיין גְּנָאד: (ב) יחיד לוֹיבְט צוּ נָאט וָואס עֲר אִיז אֲנָאט וָואס עֲר אִיז אֲנָאט אִיבֶּר אַלֶע מַלְאָכִים: (ג) יחיד לוֹיבְט צוּ נָאט וָואס עֲר אִיז אַהֲאר אִיבֶּר אַלֶע הָארְן: (ד) לעשה וָואס עֲר טוּט נְרוֹסְע וואונְדֶר אַלַיין: (ה) לעשה וָואס עֲר הָאט בִּשַׁאפְן דָּעם הִימֶל מִיט פְּאר שְׁטַאנְדִיקִיט: (ו) לרקע וָואס עֲר הָאט פַּאר שְׁפְּרַיִיט דִּי עֶרד אוֹיף דָּעם וָואסֶר: (ז) לעשה וָואס עֲר הָאט בַּשַׁאפְן

בְּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: יא וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל
מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: יב בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ
נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: יג לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: יד וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: טו וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: טז לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יז לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: יח וַיַּהֲרֹג
מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: יט לְסִיחוֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: כ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: כא וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: כב נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
כג שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: כד וַיִּפְרְקֵנוּ
מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: כה נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: כו הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

דָּעֵר מְסֵפֵר אִיז נִיחְתָּם אִין יְרוּשָׁלַיִם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּן אוֹיךְ גָּלוּת בָּבֶל:

קלז א עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ

גרויסע ליכט אויף דר וועלט: (ח) את דיא זון האט גאט באשאפן צו גיוועלטיגן בייא טאג: (ם) את די לבנה מיט די שטערן צו גיוועלטיגן בייא נאכט: (י) למכה לויבט צו דעם וואס עד האט גישלאגן דיא מצרים מיט זייערע בכורים: (יא) ויוצא אוג האט אויס גיצויגן דיא יודין פון מצרים: (יב) ביד מיט דער שטארקער האנד אוג מיט דעם אויס גישטרעקטין ארום: (יג) לגזר לויבט צו דעם וואס האט צו שניטין דעם ים סוף אויף שטיקר אוג אישלייכר שבם אין גינאנגן בזונדר: (יד) והעביר אוג עד האט דורך גיפירט די יודין איבר דעם ים: (טו) ונער אוג האט אויס גישטריסילט פרעה מיט זיין חיל אין ים: (טז) למליך לויבט צו דעם וואס האט גיפירט זיין פאלק אין דער מדבר: (יז) למכה אוג האט גשלאגן די גרויסע מלכים: (יח) ויהרג אוג האט אומגיבראכט די שטארקע מלכים פון כנען: (יט) לסיחון צו סיחון דעם מלך פון אמורי: (כ) לעוג אוג צו עוג דעם מלך פון בשן: (כא) ונתן אוג האם גינעבן זייער לאנד פר איין ארב: (כב) נחלה איין ארב צו זיין דינר ישראל: (כג) שבשפלנו לויבט צו גאט וואס האט אונז גידייניקט אז מיר זיינן גיוועזן מבוזה אין מצרים: (כד) ויפרקנו אוג האט אונז אויס גילייזט פון אונזרע בליידיגר: (כה) נתן אוג ער גיט ברויט אוג שפייז צו אלע בשעפענישן: (כו) הודו לויבט צו גאט וואס רועט אין הימל וואורום אויף אייביג איז זיין גינאד:

אֶת צִיּוֹן׃ ג עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃
ג כִּי שָׁם שְׁאָלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ
שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן׃ ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר
יי עַל אַדְמַת נֵכָר׃ ה אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃ ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי
אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃
ז זְכֹר יי לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ
עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃ ח בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי
שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ אֶת גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃ ט אַשְׁרֵי
שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עוֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע׃

דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִימֵּד תשי״ת אִיךְ הָאב חֲסִידִים וְיאם עֶר הָאט פִּיס אִים גִּיזָאן אוּן הָאט אִים גִּיעִבִּין. דִּא בְּלוּטְרוּנְ׃

קלח א לְדָוִד אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ׃
ב אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשֶׁךָ וְאוֹדֶה אֶת שִׁמְךָ
עַל חַסְדְּךָ וְעַל אֲמִתֶּךָ כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שִׁמְךָ

קלו (א) על. בֵּיי דִי טַיִיכן פּוּן בָּבֶל זַיינען מִיר גִיזעסן אוּן מִיר הָאבּן גִיוֵוינט אַז מִיר הָאבּן זִיךְ דָּרְ מָאנט אַז דִי שְׂמָאט צִיוֹן אִיז חֻרוּב׃ (ב) לְ אוֹיף דִּיא בּוֹיטָעֶר וָואם וָואקסָן אִין דָּעם טַייךְ הָאבּן מִיר אוֹיף גִיהַאנְגן אוּנְזֶרֶע פִּידְלָעך׃ (ג) כִּי וָוארוּם אוּנְזֶרֶע פַיינְדָּ הָאבּן אוּנְז גִיבעטן מִיר זָאלן שְׁפִּילן אוֹיף דִי פִּידְלָעך רַייר פּוּן גִיזַאנְג. אַזוֹ וויא מִיר סְלָעגן שְׁפִּילן אִין בהמ״ק אוּן אוּנְזֶרֶע שִׂכְעטֶר הָאבּן אוּנְז גִיבעטן מִיר זָאלן שְׁפִּילן גִיזַאנְג פּוּן שִׂמְחָה. שְׁפִּילט אוּנְז אַזוֹ וויא אִיר פְלָעגְט שְׁפִּילן אִין צִיוֹן׃ (ד) אך וְהָאבּן מִיר גִימַראכְט וויא אַזוֹ קָאנען מִיר זִינגן נָאכְט גִיזַאנְג אוֹיף אֲפָרעמְד לַאנְד׃ (ה) אם דִּיא יְשָׂרָאֵל זָאגן אוּיב אִיךְ וְועל פָאר גֶעסְן אֵן דִיר יְרוּשָׁלַיִם זָאל מַיין רעכטע הַאנְד פָאר גֶעסְן אִיר כֹּחַ׃ (ו) תרנ״ה מַיין צוּנג זָאל וֶועֶרן צוּ גִיקְלעפְּט צוּ מַיין גוּמְען אַז אִיךְ זָאל נִיט קָאנען רַיידן אוּיב אִיךְ וְועל דִיךְ שְׁטענְדִיג נִיט גִידַיינְקן אוּן אוּיב אִיךְ וְועל נִיט אוֹיף בְּרַיינְגן דָּאס מָאנוּנג פּוּן יְרוּשָׁלַיִם אִין אֲגַהַייב פּוּן מַיין שִׂמְחָה׃ (ז) וכו׳ דּוֹא זָאלְסְט גִידַיינְקן צוּ דִיא וָואם הָאבּן גִיטָאן אִין דֶּם טָאג אַז וייא הָאבּן יְרוּשָׁלַיִם חֻרוּב גִימַאכְט אוּן וָואם זַיי הָאבּן גִיזָאגְט צוּ דִיא בְּבֶלִים מַאכְט חֻרוּב יְרוּשָׁלַיִם בִּיז עָם וָועט אַנְטְפֶלְעקְט וָועֶרן דֶּער יְסוֹד פּוּן אִיר׃ (ח) כה דּוּא מַיין זָאמְלוּנג פּוּן בָּבֶל וָואם דַיין סוֹף וָועט זַיין אַז דּוּא וועסְט גִירוֹיפְט וועֶרן דּוּרְךְ דֵּיינֶע וואוֹל צוּ דֶּם וָואם וָועט דִיר בְּצאלֶן דַיין פָּעֶרְגֶעלְטוּנג דֶּער פָאר וָואם דּוּא הָאסְט אוּנְז שְׁלָעכְּט גִמָאן׃ (ט) אשרי וואוֹל צוּ דֶּם וָואם וָועט אֶן גֶעמַען אִין הָאנְד דַיינֶע יוּנְגֶע קִינְדֶּר אוּן וָועט וייא צוּ שְׁפַּאלְטֶן אוֹיף דֶּם שְׁטֵיין׃

קלח (א) לדוד. אִיךְ טוּא דִיךְ נָאכְט לוֹיבּן מִיט מַיין נַאנְצֶן הַארְצֶן. פָּאר דִּיא בְּרָעכְטִיגְ
תכ״ם

אִמְרָתֶךָ׃ ג בְּיוֹם קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי תַּרְהִבֵנִי בְּנַפְשִׁי
עֹז׃ ד יוֹדוּךָ יְיָ כָּל מַלְכֵי אָרֶץ כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי פִיךָ׃
ה וְיָשִׁירוּ בְּדַרְכֵי יְיָ כִּי גָדוֹל כְּבוֹד יְיָ׃ ו כִּי רָם יְיָ
וְשָׁפָל יִרְאֶה וְגָבוֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֵדָע׃ ז אִם אֵלֵךְ
בְּקֶרֶב צָרָה תְּחַיֵּנִי עַל אַף אֹיְבַי תִּשְׁלַח יָדֶךָ
וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ׃ ח יְיָ יִגְמֹר בַּעֲדִי יְיָ חַסְדְּךָ לְעוֹלָם
מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף׃

דער מזמור ערקלערט דיא השנהה פרטית פון השית אויף אימליכע מהאט אונ יעדען מרים פון מענטשין׃

קלט א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר יְיָ חֲקַרְתַּנִי וַתֵּדָע׃
ב אַתָּה יָדַעְתָּ שִׁבְתִּי וְקוּמִי בַּנְתָּה לְרֵעִי
מֵרָחוֹק׃ ג אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל דְּרָכַי הִסְכַּנְתָּה׃
ד כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי הֵן יְיָ יָדַעְתָּ כֻלָּהּ׃ ה אָחוֹר
וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה׃ ו פְּלִיאָה דַעַת

חֲכָמִים וָועֹל אִיךְ דִיךְ לוֹיבִּין׃ (ב) אשתחוה אל היכל אִיךְ וָועֹל מִיךְ בּוּקִן צוּ דַיין הֵיילִיגִן
הֵיכָל אונ אִיךְ וָועֹל לוֹיבִּן דַיין נָאמֶן אוֹיף דַיינֶע חֲסָדִים אונ אוֹיף דַיין אֱמֶת וָוארוּם
דוּא הָאסְט גִימַאכְט גְרוֹיס דַיין נָאמֶן אוֹיף אַלֶע מֶענְטְשִׁין וַוייל דוּא בִּיסְט מְקַיֵּם דַיינֶע
רֵייד׃ (ג) ביום אִין דֶעם טָאג אַז אִיךְ הָאבּ דִיךְ גִירוּפִן הָאסְטוּ מִיר גִיעֶנְטְפֶערְט. דֶער
מִיט הָאסְטוּ גִימַאכְט שְׁטַארְקִן אִין מַיין לַייבּ אַיין שְׁטַארְקַייט׃ (ד) יודוך אַלֶע מְלָכִים
פּוּן דֶער וָועלְט וָועלִין דִיךְ גָאט לוֹיבִּן אַז זַייא וָועלִין הֶערִין דִי זָאג פּוּן דַיין מוֹיל׃
(ה) וישירו אונ זַייא וָועלִן נָאר זִינְגֶן אִין גָאטְס זַאכִן וַוייל גָאטְס כָּבוֹד אִיז גְרוֹיס׃ (ו) כי
וָוען אוֹיךְ גָאט זִיצְט אִין דֶר הֵייךְ טוּט עֶר פָארְט זֶעהן דֶעם נִידֶערִיגִן אונ וָוען אוֹיךְ גָאט
זִיצְט אִין דֶר הֵייךְ טוּט עֶר פָארְט שְׁטַרָאפִן פּוּן וַוייטִן דִי רְשָׁעִים׃ (ז) אם אַז אִיךְ וָועל
גַיין אִין אַצָרָה זָאלְסְטוּ מִיךְ לֶעבֶּדִיג מַאכִן אונ מַציל זַיין פּוּן דֶער צָרָה. אִיבֶּער דֶעם
וָואס מַיינֶע פַיינְד צֶערְנֶן אוֹיף מִיר זָאלְסְטוּ שִׁיקִין אוֹיף זַייא דָאס שְׁלַאק פּוּן דַיין
הַאנְד אונ זָאלְסְט מִיר הֶעלְפִן מִיט דַיין רֶעכְטֶע הַאנְד׃ (ח) יי אַזוֹ וָויא דוּא הָאסְט אָן
גְהוֹיבִּן צוּ וַוייזִן מִיר חֶסֶד אַזוֹ זָאלְסְטוּ מִיט מִיר אֵייבִּיג טָאן חֲסָדִים. דָס וָואס אִיךְ בִּין
גְוָוארִן אַמְלֶךְ הָאסְטוּ דָס גִטָאן מִיט דַיינֶע הֶענְד זָאלְסְטוּ גִיט אָפּ לָאזִן אונ מִיר הֶעלְפִן׃
קלט (א) למנצח. גָאט דוּ הָאסְט גִיפָארְשְׁט מַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת אונ דוּ וַוייסְט זַייא׃ (ב) אתה
דוּ וַוייסְט דִי מַחֲשָׁבוֹת פּוּן מַיין זִיצִין אונ פּוּן מַיין אוֹיף שְׁטֵיין. דוּא פַר שְׁטֵייסְט
מַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת פּוּן לַאנְגֶע צַייטִין׃ (ג) ארחי מַיין וָועג אונ מַיין רוּאונְג הָאסְטוּ אַרוּם
גִירִינְגִילְט אונ אִין אַלֶע מַיינֶע וָועגִן בִּיסְטוּ גִיוואוֹינְט דוּ וַוייסְט זַייא אַלֶע׃ (ד) כי אִיךְ
הָאבּ נָאךְ דָס וָוארְט גִיט גִירֶעט מִיט מַיין צונְג וַוייסְטוּ גָאט אַלֶע וָוערְטֶער וָואס אִיךְ
וַויל רֵיידִן׃ (ה) אחור דוּא הָאסְט מִיךְ אַרוּם גִירִינְגִילְט פּוּן פָארִינְט אונ פּוּן הִינְטִין אִיךְ
זָאל גִיט אַנְטְלוֹיפִן אונ הָאסְט אוֹיף מִיר גִיטָאן דַיין כֹּחַ צוּ שְׁטְרָאפִן מִיךְ׃ (ו) פליאה עַם

מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא אוּכַל לָהּ׃ ז אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ
וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח׃ ח אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה
וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ׃ ט אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה
בְּאַחֲרִית יָם׃ י גַּם שָׁם יָדְךָ תַנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ׃
יא וָאֹמַר אַךְ חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי׃
יב גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחֲשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר
כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָה׃ יג כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי תְּסֻכֵּנִי
בְּבֶטֶן אִמִּי׃ יד אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי
נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד׃ טו לֹא נִכְחַד
עָצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר עֲשֵׂיתִי בַסֵּתֶר רֻקַּמְתִּי
בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ׃ טז גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ
כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם׃ יז וְלִי מַה
יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם׃ יח אֶסְפְּרֵם

איז פַּר הוֹילִן פון מיר. די זַאך איז עֶרְהַאבֵּן פון מיר אונ איך קָאן דָאס נִיט וויסִין:
(ז) אנה וואו אַהִין זָאל איך גֵיין בַּהַאלְטִין מיך פַאר דַיין כַּעַס אונ וואו אַהִין קָאן איך
אַנְטְלוֹיפִין פון דִיר: (ח) אם אויב איך זָאל אַרויף גֵיין אויף דָעם הִימֵל בִּיסְטוּ דָארְטִן
אונ וֶוען איך זָאל מיר מַאכִין אַגִילֶעגֶר אונטֶער דֶער עֶרְד בִּיסְטוּ דָארְטִן אויך דָא:
(ט) אשא איך זָאל וויא מיט פְלִיגְלֶען פְלִיעֶן אין מִזְרָח זַייט וואו דֶער מָארְגִין שְׁטֶערִין
לַייכְט אָדֶר איך זָאל רוּעֶן אין סוֹף מַעֲרָב זַייט: (י) גם דָארְטִין טוּט מיך אויך פִירִין
דַיין הַאנְט וואו דוּא וְוילְסְט אונ דַיין רֶעכְטֶע הַאנְט טוּט מיך אָן הַאלְטִין: (יא) ואומר
אונ אויב איך זָאל זָאגֶן אַז דָס פִינְסְטֶערְקַייט פון דֶר נַאכְט וֶועט פַר מיר פַר בָּארְגֶן
איז דָאס אויך נִישְׁט וָוארוּם דִי נַאכְט טוּט מיך אַרוֹיס וַוייזִין וְוִיא בַּייא טָאג: (יב) גם
דָאס פִינְסְטֶערְנִישׁ מַאכְט אויך נִיט פִינְסְטֶער פַר דִיר אונ צוּ דִיר טוּט לַייכְטִין דִיא
נַאכְט וְוִיא דֶער טָאג. דָאס פִינְסְטֶערְנִישׁ מיט דֶער לִיכְטִיקַייט איז גְלַייךְ פַאר דִיר:
(יג) כי וָוארוּם דוּא הָאסְט מַיינֶע נִירִין בַּשַׁאפִין. אין מַיין מוּטֶערְס לַייבּ הָאסְטוּ מיך
בַּדֶעקְט מיט פְלַיישׁ אונ הוֹיט: (יד) אודך איך טוּא דִיךְ לוֹיבִין וַוייל מַיין בַּשַׁאפונג איז
גִיוֶוען מיט וואונְדֶערְלִיכֶע אונ פַארְכְטִיגֶע וֶוערְק. דַיינֶע וֶוערְק זַיינֶן וואונְדֶערְלִיךְ.
וֶוען אויך מַיין שֵׂכֶל וַוייס פִיל קְלוּגֶע זַאכִן אָבֶר דַיינֶע וואונְדֶערְלִיכֶע וֶוערְק וַוייס איך
נִיט: (טו) לא דֶער בַּשַׁאנְד פון מַיין גוּף איז פון דִיר נִיט פַאר הוֹילִין וָואס איך בִּין
נִימַאכְט גִיוָוארִן אין דֶער מוּטֶערְס לַייבּ אונ בִּין גִיוָועבְט גִיוָוארִן אין מַיין מוּטֶערְס
גִידֶערִים: (טז) גלמי מַיין גוֹלֶם אין אָנְפַאנְגְס בַּשַׁאפִין וֶוערִין הָאבִּין שׁוֹין דַיינֶע אוֹיגִין
גִיזֶעהִן. אַלְס וָואס מיך טְרֶעפְט איז פַאר שְׁרִיבֶן בַּייא דִיר אין סֵפֶר. אויך דִיא טָעג
וָואס וֶועלִן עֶרְשְׁט בַּשַׁאפִן וֶוערִן וַוייסְטוּ אַלְץ. נִיט אַיין זַאך פון זַייא איז פון דִיר פַר
הוילין

מֵחוֹל יִרְבּוּן הֶקִיצֹתִי וְעוֹדִי עִמָּךְ׃ יט אִם תִּקְטֹל
אֱלוֹהַּ רָשָׁע וְאַנְשֵׁי דָמִים כּוּרוּ מֶנִּי׃ כ אֲשֶׁר יֹמְרוּךָ
לְמִזְמָה נָשׂוֹא לַשָּׁוְא עָרֶיךָ׃ כא הֲלוֹא מְשַׂנְאֶיךָ יְיָ
אֶשְׂנָא וּבְתַקּוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט׃ כב תַּכְלִית שִׂנְאָה
שְׂנֵאתִים לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי׃ כג חָקְרֵנִי אֵל וְדַע לִבָּבִי
בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי׃ כד וּרְאֵה אִם דֶּרֶךְ עֹצֶב בִּי
וְנַחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם׃

דָּוִד מִזְמוֹר ר רֹאשׁ דָּוִד הַסֵּלֶךְ נִקְאָנִים אוֹיֵךְ דּוֹאֵג אוּט דָּיֵא וְיִים וְוָאט דָּיֵא הָאבֶּן נִקְדָּעם אוֹיךְ אִים רְכִילוּת׃

יום כט קמ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ ב חַלְּצֵנִי יְיָ מֵאָדָם
רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי׃ ג אֲשֶׁר חָשְׁבוּ
רָעוֹת בְּלֵב כָּל יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת׃ ד שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם
כְּמוֹ נָחָשׁ חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שִׂפְתֵימוֹ סֶלָה׃
ה שָׁמְרֵנִי יְיָ מִידֵי רָשָׁע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְרֵנִי

הוּילן׃ (יז) ולי וויא זַייעֶר מַייעֶר זַייגֶן בַּייא מִיר הֵוא מַחֲשָׁבוֹת פּוּן דִּיר נָאט אוּנ וויפִּיל זַייגֶן זַייא אִין זַייעֶר צָאל׃ (יח) אשארס וויא אזוּ צָאל אִיךְ זַייא צַיילֶן זַיי זַייגֶן דָּאךְ מְעֶר פּוּן נָאמֶר . וְעֶנְן אִיךְ נָאךְ אֶפִּילוּ זַיין שְׁטֶענְדִיג וַאכֶענְד אוּנ וויא לַאנְג אִיךְ לֶעבּ וָאלְט אִיךְ גִיווֶען מִיט דִיר אִין הִימֶל וָאלְט אִיךְ׃ זַייא נִיט נָאקאנְט אוֹיס דֶער צַיילֶן׃ (יט) אִם הַלְוַאי דוּא נאט וָאלְסְט מִיךְ יְמִיתֶן דֶעם רָשָׁע אוֹיךְ דִּיא מַעֲנְטְשֶׁן וָואס פָּאר גִיסְן בְּלוּט וָואס אִיךְ זָאג זַייא שֶׁקֶרְט זִיךְ אֶפּ פּוּן מִיר׃ (כ) אשר דֶם וָואס דִּיא רָשָׁעִים דֶער הוּיבֶּן דִּיךְ אִיז נָאר וְעֶנְן שֶׁלֶעכְטֶע גִידַאנְקֶן צוּ נַארֶן לִיימֶן . דּוּא בִּיסְט דֶר הוּיבֶּן אִין מוּיל פּוּן דַיינֶע שׂוֹנְאִים נָאר זַייא זָאגֶן קָאנֶן מָאן פָּאלְשְׁקִיים׃ (כא) הלוא דִּי וָואס מאכן פַּייגֶט דַיינֶע מְצוֹות פַּר לִייזֶן הָאבּ אִיךְ זַייא פַּיינְד אוּנ מִיט דִי וָואס שְׁמַייעֶן אוֹיף קֶענְען דִיר צוּ פַּייקֶען דַיין הַשְׂקָרָה טוּא אִיךְ מִיךְ קֶרֶיגֶן׃ (כב) תכלית דִּיא גְרֶעסְטֶע שִׂנְאָה הָאבּ אִיךְ זַייא פַּיינְט . זַייא זַייגֶן אִין מַייגֶע אוּגֶן וויא מַייגֶע פַּיינְט׃ (כג) חקרני פָּארְשְׁט מִיךְ בִּיז דּוּא זָאלְסְט וויסֶן דִי מַחֲשָׁבוֹת פּוּן מַיין הַארְצֶן . פְּרוּב מִיךְ בִּיז דּוּ זָאלְסְט וויסֶן מַייגֶע גִידַאנְקֶן׃ (כד) וראה אוּנ זֶעה אוֹיב מַייגֶע מַחֲשָׁבוֹת זַייעֶן אִין וָועג פּוּן אוּנְרֶעכְטֶע וָואס מָאכְט דִיךְ פָּעְרְדְרוּס , אוּנ אוֹיב זַיי זַייעֶן אִין פָּאלְשֶׁן וָועג זָאלְסְט מִיךְ בָּעְסֶר פִּירֶן אִין דֶעם וָועג וואו דִיא נָאנְצֶע וָועלְט זַייט דָאם הִימֶל אִיךְ זָאל בְּעְסֶר וויסֶן׃

קמ (א) למנצח וגו׳ : (ב) חלצני צִיא מִיךְ אוֹיס פּוּן דִּיא הֶענְט פּוּן אַשְׁלֶעכְטִין מֶענְטְשֶׁן .
פּוּן אַמֶענְטְשֶׁן וָואס רוֹיבְט וָאלְסְט מִיךְ הִימֶל : (ג) אשר פּוּן דִּיא מֶענְטְשֶׁן וָואס טְרַאכְטֶן שֶׁלֶעכְטֶס אִין הַארְצֶן אוּנ אַלֶע טָאג זַאמֶלן זַייא זִיךְ אִיין מִלְחָמוֹת צוּ הָאבֶּן מִיט מִיר׃ (ד) שנני זַייא הָאבֶּן גִישַׁארְפְט זַייעֶר צוּנְג צוּ רַייידֶן לֶשׁוֹן הָרָע וויא אַשְׁלַאנְג צוּ בִּייסֶן . אַנְטֶר פּוּן אַשְׁלַאנְג אִיז שְׁטֶענְדִיג אוּנְטֶר זַייעֶר לֶעפְצֶן׃ (ה) שומרני הִיט מִיךְ נָאט פּוּן דִּיא הֶענְט פּוּן רָשָׁע . פּוּן מַמֶענְטְשֶׁן וָואס רוֹיבְט זָאלְסְט מִיךְ הִיטֶן וָאס

אֲשֶׁר חָשְׁבוּ לִדְחוֹת פְּעָמָי׃ ו טְמְנוּ גֵאִים פַּח לִי
וַחֲבָלִים פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת לְיַד מַעְגָּל מֹקְשִׁים שָׁתוּ לִי
סֶלָה׃ ז אָמַרְתִּי לַיְיָ אֵלִי אָתָּה הַאֲזִינָה יְיָ קוֹל
תַּחֲנוּנָי׃ ח יְהוִה אֲדֹנָי עֹז יְשׁוּעָתִי סַכּוֹתָה לְרֹאשִׁי
בְּיוֹם נָשֶׁק׃ ט אַל תִּתֵּן יְיָ מַאֲוַיֵּי רָשָׁע זְמָמוֹ אַל
תָּפֵק יָרוּמוּ סֶלָה׃ י רֹאשׁ מְסִבָּי עֲמַל שְׂפָתֵימוֹ
יְכַסֵּימוֹ׃ יא יִמּוֹטוּ עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים בָּאֵשׁ יַפִּלֵם
בְּמַהֲמֹרוֹת בַּל יָקוּמוּ׃ יב אִישׁ לָשׁוֹן בַּל יִכּוֹן בָּאָרֶץ
אִישׁ חָמָס רָע יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפֹת׃ יג יָדַעְתִּי כִּי
יַעֲשֶׂה יְיָ דִּין עָנִי מִשְׁפַּט אֶבְיֹנִים׃ יד אַךְ צַדִּיקִים
יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ׃

דעם מזמור האם דוד גיזאנט בעת ער אין אנטלאפין פון שאול אין לאנד פון פלשתים׃

קמא א מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ קְרָאתִיךָ חוּשָׁה לִי הַאֲזִינָה
קוֹלִי בְּקָרְאִי לָךְ׃ ב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת

זייא האבן גיטראכט צו פר שטויסן מיינע פיס׃ (ו) סמני דיא האפערדיגע האבן פאר
בארגן צו מיר אנעץ אונ דיא שטריק פון דר נעץ האבן זיי פאר שפרייט אויף דעם
ארט וואו איך גייא. שטרויכלונג האבן זייא גיטאן צו מיר שטענדיג׃ (ז) אמרתי איך
טוא מתפלל זיין צו גאט אונ איך זאג דוא ביסט דאך מיין שטארקער גאט בעט איך
דיך פאר נעם דם קול פון מיין גיבעט׃ (ח) יי דו ביסט גאט מיין הערר מיין שטארקע
הילף. פון אייביג האסטו צו גידעקט מיין קאפ אין דעם טאג אז עס זיינען גיקומען
אויף מיר שונאים גיוואפינט מלחמה צו האלטן׃ (ט) אל בעט איך דיך גאט זאלסט
ניט געבן צום רשע זיין גילוסטיקייט וואס ער וויל זעהן אין מיר בייז. זיין מחשבה
זאלסטו ניט אויס ציהען דם ער זאל קיין מאל ניט קאנען אויס פירן אונ זייא זאלין
זיין הויך פון אים ער זאל זייא ניט קאנען אויס פירן׃ (י) ראש דר הויבט פון דיא וואס
רינגלען מיך ארום דם איז דואג האדומי דאס פאלשקייט פון זיינע לעפצן אונ פון
דיא וואס זיינען מיט אים זאל זייא צו דעקן׃ (יא) ימוטו פייערדיגע קוילין זאלין פאלין
אויף זייא. זייער פאלשקייט זאל זייא מאכן פאלן אין פייער אין גריבר זייא זאלין
ניט קאנן אויף שטיין׃ (יב) איש אמענטש וואס רעט לשון הרע זאל קיין קיום ניט האבן
אויף דר וועלט. דער מענטש וואס רויבט זאל דאס שלעכטס אים פאנגען ביז ער
וועט פר שטויסן ווערן׃ (יג) ידעתי איך ווייס אז דער סוף וועט זיין אז גאט וועט טאן
דעם משפט פון עני אונ פון אביון׃ (יד) אך אונ נאר דיא צדיקים וועלין לויבין דיין
נאמען אונ דיא רעכטפארטיגע וועלין זיצין פאר דיר צו לויבין דיך׃
קמא (א) מזמור. גאט, אז איך וועל דיך רופן זאלסטו איילן צו הערין מיך. זאלסט

פאר

לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב: ג שִׁיתָה יְיָ שָׁמְרָה לְפִי נְצֹרָה עַל דַּלְתֵי שְׂפָתָי: ד אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִלוֹת בְּרֶשַׁע אֶת אִישִׁים פֹּעֲלֵי אָוֶן וּבַל אֶלְחַם בְּמַנְעַמֵּיהֶם: ה יַהֲלְמֵנִי צַדִּיק חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל יָנִי רֹאשִׁי כִּי עוֹד וּתְפִלָּתִי בְּרָעוֹתֵיהֶם: ו נִשְׁמְטוּ בִידֵי סֶלַע שֹׁפְטֵיהֶם וְשָׁמְעוּ אֲמָרַי כִּי נָעֲמוּ: ז כְּמוֹ פֹלֵחַ וּבֹקֵעַ בָּאָרֶץ נִפְזְרוּ עַצְמֵינוּ לְפִי שְׁאוֹל: ח כִּי אֵלֶיךָ יְהוִה אֲדֹנָי עֵינָי בְּכָה חָסִיתִי אַל תְּעַר נַפְשִׁי: ט שָׁמְרֵנִי מִיְּדֵי פַח יָקְשׁוּ לִי וּמוֹקְשׁוֹת פֹּעֲלֵי אָוֶן: י יִפְּלוּ בְמַכְמֹרָיו רְשָׁעִים יַחַד אָנֹכִי עַד אֶעֱבוֹר:

דָּעַם מִזְמוֹר דָּאם דָּיִד מִתְפַּלֵּל נִיעִקן אַז עֶר דָּאם אָפ נִישְׁבִּיבֶּן דָּאם קְלַייד פּוּן שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ אִין הַיֶּיל:

קמב א מַשְׂכִּיל לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בַמְּעָרָה תְּפִלָּה:

פֿאר נָעמֶן מַיִן קוֹל אַז אִיךְ רוּפּ דִיךְ: (ב) תהלים תשלחי מַיִן תְּפִלָּה זָאל זַיִן אָנְגִיבְּרַייט פֿר דִיר וויא קְטוֹרֶת. דִי אוֹיפֿ הֵייבּוּנְג פּוּן מַיינֶע הענט צוּ דִיר זָאל זַיִן אָנְגִינוּמֶען וויא דִי אָבֶּנְט מִנְחָה וואס מֶען טָאס מַקְרִיב גִיוֶוען: (ג) ע״ה מַאךְ אַשְׁמִירָה צוּ מַיין מוּיל אַז זִיא זָאל נִיט רַיידֶן דָאס וואס גִיט רַעכְט אִיז. זָאלְסְט מִיךְ הִיטֶן פּוּן אוֹיפֿ צוּ הַייבֶּן מַיינֶע לֶעפְצֶן צוּ רַיידֶן שְׁלֶעכְטֶס: (ד) אי דוא זָאלְסְט נִיט נַייגֶן מַיין הַאֶרְץ צוּ שְׁלֶעכְטֶס צוּ טָאן מַעֲשִׂים מִיט רְשָׁעוֹת מִיט דִי מַעֲשִׂים וואס טוּען אוֹמֶרעכְט אוּנ אִיךְ זָאל נִיט גִילוּסְטִן צוּ עֶסֶן זַייעֶרע זִיסֶע מַאֲכָלִים: (ה) תהלמני אָבֶּר אַז דֶר צַדִּיק וועט מִיךְ אֶפּ־לִי שָׁלָאגֶן כְּדֵי אִיךְ זָאל נִיט אִין גוּטֶן וועג וועט עס גִיר־עכְטִיגְט וועֶרֶן צוּ מִיר פַּר אַחֲסָד. אוּנ וועֶן עֶר וועט מִיךְ שְׁטְרַאפֶן וועט דֶּרְךְ זַיין שְׁטְרַאפְ נִיט אֶפּ גִיסָאן וועֶרֶן פּוּן מַיין קאפּ דֶער אַיל וואס אִיךְ בִּין נִיאָךְ־בֶּט גִיוואָרֶן פַּר אַמָּלֶךְ דֶעֶן כָּל זְמַן אִיךְ לֶעבּ טוּא אִיךְ מִתְפַּלֵּל זַיין אַז נָאט זָאל מִיךְ מַצְלִיחַ זַיין פּוּן זַייעֶרע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים: (ו) נשמטו זַיי זַיינֶן אֲוֶועק גִירוּקְט פּוּן גוּטֶן וועג דֶּרְךְ דֶעם פֶּעלְזִין דָאס אִיז דֶר רִיכְטֶר זַייעֶרע דַיָנִים. אוּנ זוּען אִיךְ זַיא הָאבֶּן נִיכְטֶרט מַיינֶע זִיסֶע שְׁטְרַאפְ הָאבֶּן זַיא פֶּארְטְ קַיין תְּשׁוּבָה גִיטָאן: (ז) כמו וויא אַייגֶנֶר וואס אַקֶּערְט אוּנ גְרָאבְּט וועֶרן דָאךְ דִיא שְׁטִיקֶער עֶרְד צוּ שְׁפְּרַייט אַזוֹ זַיינֶן אוֹרְטֶר בֵּייגֶר פַּאר שְׁפְּרַייט גְיוואָרֶן צוּ נִידֶּרֶן אִין נִרוּב: (ח) כי וויִיל אִיךְ טוּא קוּקֶן צוּ דִיר מִיט מַיינֶע אוֹיגֶן אוּנ אִין דִיר טוּא אִיךְ מִיךְ בַּאשִׁיצֶן. דְרוּם בֶּעט אִיךְ דִיךְ אַז דוּא זָאלְסְט מַיין נֶעפֶּשׁ נִיט אוּס גִיסָן פּוּן דֶעם גוּף: (ט) שמר־ני הִיט מִיךְ פּוּן דִיא הֶענְט וואס הָאבֶּן אוֹיף מִיר אַנְגִיבְּרַייט שְׁטְרִיכְ־גִינְג אוּנ פּוּן דִיא שְׁטְרוֹיכְלִינְג פּוּן דִיא וואס וועֶרְקֶן אוֹמֶרעכְט: (י) יפלו דִי רְשָׁעִים זָאלֶן אֵיבֶּר מַיין נֶעץ וועֶן אִיךְ בִּין אֲוֶועק פֶּארְטִיג אִיךְ דֶעם גַּאנְצֶן אִין אִיבֶּעֶר פֶּארְטִיגְט אִיךְ דֶעם אֶרְט וואס נָעט אִיז:

כשכיל

ב קוֹלִי אֶל יְיָ אֶזְעָק קוֹלִי אֶל יְיָ אֶתְחַנָּן׃ ג אֶשְׁפֹּךְ
לְפָנָיו שִׂיחִי צָרָתִי לְפָנָיו אַגִּיד׃ ד בְּהִתְעַטֵּף עָלַי
רוּחִי וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי בְּאֹרַח זוּ אֲהַלֵּךְ טָמְנוּ
פַח לִי׃ ה הַבֵּיט יָמִין וּרְאֵה וְאֵין לִי מַכִּיר אָבַד
מָנוֹס מִמֶּנִּי אֵין דּוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי׃ ו זָעַקְתִּי אֵלֶיךָ יְיָ
אָמַרְתִּי אַתָּה מַחְסִי חֶלְקִי בְּאֶרֶץ הַחַיִּים׃
ז הַקְשִׁיבָה אֶל רִנָּתִי כִּי דַלּוֹתִי מְאֹד הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי
כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי׃ ח הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר נַפְשִׁי לְהוֹדוֹת
אֶת שְׁמֶךָ בִּי יַכְתִּרוּ צַדִּיקִים כִּי תִגְמֹל עָלָי׃

דָּעַם מִזְמוֹר הָאט דָּוִד גִּיזָאנְט בְּעֵת עָר אִיז אַנְטְלָאפִין פּוּן אַבְשָׁלוֹם׃

קמג א מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל
תַּחֲנוּנָי בֶּאֱמֻנָתְךָ עֲנֵנִי בְּצִדְקָתֶךָ׃ ב וְאַל
תָּבוֹא בְמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ כִּי לֹא יִצְדַּק לְפָנֶיךָ
כָּל חָי׃ ג כִּי רָדַף אוֹיֵב נַפְשִׁי דִּכָּא לָאָרֶץ חַיָּתִי

קמב (א) משכיל. אַז דָּוִד הַמֶּלֶךְ אִיז גִּיוֶוען אִין דָּער הַיִּיל אַז עֶר הָאט אָפּ גִּישְׁנִיטֶן דָּאס עָק קְלַייד פּוּן שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ הָאט עֶר דִּיא תְּפִלָּה מִתְפַּלֵּל גִּיוֶוען׃ (ב) קולי מִיט מַיין קוֹל טוּא אִיךְ שְׁרַייעֶן צוּ גָאט. מִיט מַיין קוֹל טוּא אִיךְ בֶּעטֶן צוּ גָאט׃ (ג) אשפוך פַאר גָאט טוּא אִיךְ פַאר גִּיסֶן מַיינֶע רַייד. מַיינֶע צָרוֹת טוּא אִיךְ פַאר אִים זָאגֶן׃ (ד) בהתעטף אַז מַיין גִּימִיט אִיז אַרוּם גִּיוִוִיקִילְט אִין מִיר מֵחֲמַת צָרוֹת. אִיז דוּא וַוייסְט דָאךְ וואויל מַיין שְׁטֶעג וָואס אִיךְ גַּייא גִּיט צוּ טָאן קַיינֶעס שְׁלֶעכְטֶס הָאבֶּין זַייא פָאַרְט אוֹיף דֶעם וֶועג פַאר בָּארְגֶן צוּ מִיר אַנְעֶץ׃ (ה) הביט אַז אִיךְ קוּק אוֹיף דָער רֶעכְטֶע זַייט הָאבּ אִיךְ גִּיט קַיין בַּקַאנְטִין מֶענְטְשִׁין. אִיךְ הָאבּ גִּיט צוּ קַיינֶעס צוּ לוֹיפֶן אוֹיף הִילְף. קַיינֶער פָאַרְשְׁט גִּיט מַיין לַייבּ׃ (ו) זעקתי אִיךְ הָאבּ צוּ דִיר גָאט גִּישְׁרִיעֶן. אִיךְ הָאבּ גִּיזָאגְט אַז דוּא בִּיסְט מַיין בַּאשִׁיצֶער. מַיין חֵלֶק וֶועט זַיין פּוּן דִּיא וָואס לֶעבֶּן אוֹיף דָער וֶועלְט אוּנ וֶועל גִּיט שְׁטַארְבֶּן דּוּרְךְ שָׁאוּל׃ (ז) הקשיבה אִיךְ בֶּעט דִּיךְ אַז דוּא זָאלְסְט פַאר נֶעמֶען צוּ מַיין גִּיזַאנְג וָוארוּם אִיךְ בִּין זַייעֶר אָרֶעם. זַאיי מִיךְ מַצִּיל פּוּן מַיינֶע נָאךְ יָאגֶער וָוארוּם זַייא זַיינֶען שְׁטַארְקֶר פּוּן מִיר׃ (ח) הוציאה צִיא אוֹיס מַיין לַייבּ פּוּן דֶעם אָרְט וואו אִיךְ בִּין פַאר שְׁלָאסֶן וֶועגֶן מַיינֶע שׂוֹנְאִים כְּדֵי אַז אִיךְ זָאל לוֹיבֶּין דַּיין נָאמֶען. אַז דוּא וֶועסְט מִיט מִיר גוֹמֵל חֶסֶד זַיין וֶועלֶן דִּיא צַדִּיקִים מִיךְ הַאלְטֶין פַאר אַצִּירוּנְג אוֹיף זַייעֶר קָאפּ׃

קמג (א) מזמור. הֶער צוּ גָאט מַיין תְּפִלָּה. פַאר נֶעם מַיינֶע גִּיבֶּעט. דוּ זָאלְסְט מְקַיֵּם זַיין דַּיין הַבְטָחָה אוּנ מִיר עֶנְטְפֶערִין מִיט דַּיין גִּירֶעכְטִיקַייט׃ (ב) ואל אוּנ דוּא זָאלְסְט גִּיט קוּמֶען מִשְׁפָּטֶן דַּיין קְנֶעכְט נָאךְ זַיינֶע מַעֲשִׂים נָאךְ וָוארוּם עֶס אִיז גִּיט דָא

קיינער

הוֹשִׁיבַנִי בְמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם׃ ד וַתִּתְעַטֵּף עָלַי
רוּחִי בְּתוֹכִי יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי׃ ה זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם
הָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲשׂוֹחֵחַ׃
ו פֵּרַשְׂתִּי יָדַי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי כְּאֶרֶץ עֲיֵפָה לְךָ סֶלָה׃
ז מַהֵר עֲנֵנִי יְיָ כָּלְתָה רוּחִי אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי
וְנִמְשַׁלְתִּי עִם יֹרְדֵי בוֹר׃ ח הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ
כִּי בְךָ בָּטָחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דֶרֶךְ זוּ אֵלֶךְ כִּי אֵלֶיךָ
נָשָׂאתִי נַפְשִׁי׃ ט הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי יְיָ אֵלֶיךָ כִסִּיתִי׃
י לַמְּדֵנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ כִּי אַתָּה אֱלוֹהָי רוּחֲךָ
טוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר׃ יא לְמַעַן שִׁמְךָ יְיָ תְּחַיֵּנִי
בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי׃ יב וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית
אֹיְבָי וְהַאֲבַדְתָּ כָּל צֹרְרֵי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ׃

קֵיינֶער אויף דֶער וֶועלט עֶר זָאל פַאר דִיר גִירֶעכְט זַיין׃ (ג) כי דֶען דֶער פַיינְט הָאט
נָאךְ גִיָאגְט מַיין לַייב אוּנ הָאט צוּ שְׁטוֹיסִין מַיין לֶעבִּין צוּ דֶער עֶרד. עֶר הָאט מִיךְ
גִימַאכְט זִיצִן אִין דֶער פִינְסְטֶערְנִישׁ וִויא דִיא מֵתִים פּוּן דֶער וֶועלט׃ (ד) ותתעטף מַיין
גִימִיט טוּט זִיךְ אִין מִיר אַרוּם וִויקְלֶען אוּנ אִין מִיר טוּט זִיךְ מַיין הַארְץ פַר וואוּנְדֶרִין׃
(ה) זכרתי אַז אִיךְ טוּא מִיךְ דֶער מָאנְען אָן דֶעם גוּטְס וָואס אִיךְ הָאבּ גִיהַאט אִין דִיא
עֶרְשְׁטֶע טֶעג. אַז אִיךְ טוּא טְרַאכְטִן אִין אַלֶע דַיינֶע וֶוערְק וָואס דוּא הָאסְט גִיטָאן.
אַז אִיךְ טוּא רֵיידִן פּוּן דִיא וֶוערְק פּוּן דַיינֶע הֶענְט׃ (ו) פרשתי טוּא אִיךְ פַאר שְׁפְּרֵייטִין
צוּ דִיר מַיינֶע הֶענְד אוּנ טוּא מִתְפַּלֵּל זַיין. מַיין לַייבּ טוּט גִילוּסְטִין דוּא זָאלְסְט מִיט
אוּנְז טָאן נִסִים וִויא אַדָארְשְׁטִיג לַאנְד טוּט גִילוּסְטִן צוּ וַואסֶר׃ (ז) מהר אִיךְ בֶּעט דִיךְ
נָאט אַז דוּא זָאלְסְט מִיר אִין דֶער גִיךְ עֶנְטְפֶערְן וָוארוּם מַיין גִימִיט אִיז פַאר לֶענְט
גִיוָוארְן. דוּא זָאלְסְט גִיט פַאר בָּארְגִן דַיין פָּנִים פּוּן מִיר וָוארוּם אַז דוּא וֶועסְט פַאר
בָּארְגִן דַיין פָּנִים וֶועל אִיךְ גִיגְלִיכִין וֶוערְן צוּ דִיא וָואס נִידֶערְן אִין גְרוּבּ׃ (ח) השמיעני
מַאךְ מִיךְ אִין דֶער פְרִיא הֶערְן דַיין חֶסֶד וַוייל אִיךְ הָאבּ אַבְטָחוֹן אִין דִיר. מַאךְ מִיךְ
וִויסִין דֶעם וֶועג וָואס אִיךְ זָאל דָארְטִין גֵיין אַז אִיךְ זָאל נִיצוּל וֶוערִין פּוּן דֶעם שׂוֹנֵא
וָוארוּם צוּ דִיר הָאבּ אִיךְ אוֹיף גִיהַייבִּין מַיין לַייבּ אַבְטָחוֹן צוּ הָאבִּין אוֹיף דִיר׃
(ט) הצילני זַאיי מִיךְ גָאט מַצִיל פּוּן מַיינֶע פַיינְד. מַיין אוּמְגְלִיק וָואס מִיךְ טְרֶעפְט דֶעק
אִיךְ צוּ אוּנ בִּין גִיט מְגַלֶה פַר קֵיינֶעם נָאר פַר דִיר גָאט׃ (י) למדני לֶערִין מִיךְ אִיךְ זָאל
טָאן וִויא דַיין רָצוֹן אִיז וָוארוּם דוּא בִּיסְט מַיין גָאט. דַיין גוּטֶער רָצוֹן זָאל מִיךְ פִירִין
אִין גְלַייכִן וֶועג׃ (יא) למען פּוּן וֶועגִן אַז דַיין נָאמֶן זָאל בַּארִימְט וֶוערִן זָאלְסְטוּ מִיךְ לָאזִן
לֶעבִּן. מִיט דַיין גִירֶעכְטִיקַייט זָאלְסְטוּ אוֹיס צִיהֶען מַיין לַייבּ פּוּן צָרוֹת׃ (יב) ובחסדך אוּנ
מִיט דַיינֶע חֲסָדִים זָאלְסְטוּ פַאר שְׁנַיידִן מַיינֶע פַיינְד אוּנ זָאלְסְט מַאכִן פַאר לִירִן אַלֶע
בַּאלַיידִיגֶער פּוּן מַיין לַייבּ וָוארוּם אִיךְ בִּין דַיין קְנֶעכְט׃

לדיד

אין דעם מומור דאס דיר המלך. גילויבט. השי"ת. ווען ער האט אים ניטאלפן אין זיינע מלחמות:

קמד א לְדָוִד בָּרוּךְ יְיָ צוּרִי הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב
אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה: ב חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי
מִשְׂגַּבִּי וּמְפַלְטִי לִי מָגִנִּי וּבוֹ חָסִיתִי הָרוֹדֵד עַמִּי
תַּחְתָּי: ג יְיָ מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ בֶּן אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ:
ד אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר: ה יְיָ הַט
שָׁמֶיךָ וְתֵרֵד גַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ: ו בְּרוֹק בָּרָק
וּתְפִיצֵם שְׁלַח חִצֶּיךָ וּתְהֻמֵּם: ז שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם
פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים מִיַּד בְּנֵי נֵכָר: ח אֲשֶׁר
פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שֶׁקֶר: ט אֱלֹהִים שִׁיר
חָדָשׁ אָשִׁירָה לָךְ בְּנֵבֶל עָשׂוֹר אְזַמְּרָה לָךְ:
י הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים הַפּוֹצֶה אֶת דָּוִד עַבְדּוֹ
מֵחֶרֶב רָעָה: יא פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי נֵכָר אֲשֶׁר
פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שֶׁקֶר: יב אֲשֶׁר בָּנֵינוּ

קמד (א) לדוד. דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָאגְט גילויבט איז מיין שטארקער נָאט וואס עֹר מאכט לְעַרְנֶען מַיְינֶע הָעַנְד מִלְחָמָה צוּ הָאלְטֶען. מַיְינֶע פִּינְגֶער לֶעְרְנֶט עֹר הָארְטִין מִלְחָמָה: (ב) חסדי נָאט טוט מִיט מִיר חֶסֶד אוּן איז מיין פֶעסְטְנוּנְג אוּן מַיין שְׁטַארְקְער אוּן מַאכְט מִיךְ אַנְטְרִינְן פוּן צָרוֹת. עֹר איז מַיין בֶּשִׁיצֶער אוּן איך טוּא מִיךְ אין אִים בֶּשִׁיצֶן. עֹר מַאכְט פֹּר שְׁפְּרַייטֶן מַיין פָאלְק אוּנְטֶר מִיר אַז זַייא זָאלֶן זַיין אוּנְטֶר טָעְנִיג צוּ מִיר: (ג) יְיָ נָאט, וָואס איז דֶען נָאר חֲשׁוּב אַמֶענְטְש דָאס דוּא הָאסְט אִים ליב אוּן וָואס איז אַמֶענְטְש חֲשׁוּב דָאס דוּא מַאכְסְט אִים חֲשׁוּב אויף דָער וֶועלְט: (ד) אדם אַמֶענְטְש איז גְלֵיכְלִיכְן צוּ נִישְׁט. מַיְינֶע טָעג גַייען גְיךְ אַוֶועק וויא אַשָׁאטֶן גייט אַוֶועק:
(ה) יְיָ נָאט איך בִּעט דִיךְ נֵייג דַיינֶע הִימֶלְן אוּן נִידֶער אַרָאפ. רִיר אָן דִיא בְּעֶרְג דָאס מַיְינְט מֶען דִיא שׁוֹנְאִים זַייא זָאלֶן בְּרֶענֶען אוּן רַייכֶערְן: (ו) בְּרוֹק זָאלְסְט טָאן בְּלִיצְן אויף זַייא אוּן זָאלְסְט זַייא פַּאר שְׁפְּרַייטֶן. שִׁיק דַיינֶע פַיילִין אוּן פַּאר טוּמוּל זַייא:
(ז) שלח שִׁיק דַיינֶע הֶענְד פוּן הִימוֹל אוּן רָעטָע מִיךְ אוּן זָאוי מִיךְ מַצִּיל פוּן פִיל וָואסֶר פוּן דִיא הֶענְד פוּן פְרֶעמְדֶע לֶיוט: (ח) אשר וָואס זַייעֶר מוּיל דָאט נֶעמֶען רֵיידֶן פַּאלְשׁקַייט אוּן זַייעֶר רֶעכְטֶע הֶענְד זַייעֶר רֶעכְטֶע דָאט גִיטָאן אוֹיפְן אִיבֶּרְעכְט: (ט) אלהים אוּן דַאן וִועל אִיךְ זִינְגֶען אֲנַייעֶ גְיזַאנְג צוּ דִיר נָאט אוּן אוֹיךְ אֲפִּידְל פוּן צֶעהֶן סְטְרוּנְגֶעס וִועל אִיךְ שְׁפִּילְן צוּ דִיר: (י) הנותן וָואס גִיט אַהֶילְף צוּ דִיא מְלָכִים. עֹר דָאט מַצִּיל גְיוֶועֶן זַיין קְנֶעכְט דָוִד פוּן דֶער בֶּייזֶער שְׁוֶוערְד פוּן שָׁאוּל: (יא) פצני צַייא מִיךְ אוּיס וָאוי מִיךְ מַצִּיל פוּן דִיא הֶענְד פוּן דִי פְרֶעמְדֶע וָואס זַייעֶר מוּיל דָאט גִירֶעט פַּאלְשׁקַייט אוּן זַייעֶר רֶעכְטֶע דָאנְד דָאט גִיטָאן אוֹיפְן אִיבֶּרְעכְט: (יב) אשר איך פִּין רָאוי דֶער צוּ אַז דוּא זָאלְסְט מִיךְ מַצִּיל

כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בְּנְעוּרֵיהֶם בְּנוֹתֵינוּ כְּזָוִיֹת
מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל: ג מְזָוֵינוּ מְלֵאִים מְפִיקִים
מִזַּן אֶל זַן צֹאנֵנוּ מַאֲלִיפוֹת מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ:
ד אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין
צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ: ט אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי
הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו:

דָּער מִיטּוֹר פַּאנְעם אַן מִיט תְּהִלָּה אוּן עֲדִיכִים מִיט הַלֵּל . זַייל אַין אִיטְלִיכֶּן גְּרוֹסֶע שְׁבָרִים וְואוּ זִיךְ דָּאכְט לִיבִּין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ :

יום ל קמה א תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ
וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד: ב בְּכָל יוֹם
אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד: ג גָּדוֹל יְיָ
וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר: ד דּוֹר לְדוֹר
יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ: ה הֲדַר כְּבוֹד
הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: ו וֶעֱזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ

זַיִן וַוייל אוּנְזֶערֶע קִינְדֶער זַייֶנן שַׁיין אוּן רַיין פּוּן עֲבֵרוֹת אָזוֹ וְויא דִּיא צְוַוייגֶן פּוּן דִּיא בֵּייטְמֶער וָואס זַייֶנען שַׁיין אוּן זַייֶנען אָזוֹ עֶרְצִוייגֶן גִּיזוּאוּרֶן פּוּן דָּעָר יוּגֶנְט אַן וַייא זָאלֶן קֵיין עֲבֵרוֹת נִים טָאן . אוּנְזֶערֶע טָעכְטֶער זַייֶנן גִּיגְלִיכֶן צוּ אַוַוינְקְלִיךְ פּוּן אַמּוּיעֶר וָואס עֶר וִועֶרְט גִּימַאכְט פּוּן גִּישְׁנִישְׁעֶנע שְׁטִוייֶנער אִיךְ דָּעם גִּישְׁאַלְט פּוּן דִּי שְׁטֵייֶנער וָואס מָען בּוּיט פּוּן וַייא אַפַּאלַאץ: (יג) מזיני דִּרמִם זַייֶנען מִיר רָאוִי דִּיא וִוינְקְלֶען פּוּן אוּנְזֶערֶע הֲדָרִים וָאלֶן זַיין פּוּל מִיט תְּבוּאָה עָם זָאל גִּיבּוּן זַיין אוּנְז צוּא עֶסֶן פּוּן דָּעָר צַייט אִי מָען זָאמְלְט אַיין דִּיא תְּבוּאָה פּוּן פֶּעלְד אִין דָּעם יָאר בִּיז מָען זָאמְלְט אַיין דִּיא תְּבוּאָה אִין דָּעם אַנְדֶערֶן יָאר . אוּנְזֶערֶע שָׁאפ וָועלֶן זַיין פִּיל אִין אוּנְזֶערֶע נַאסְן טוּיזֶנְט אוּן צֶעהֶן טוּיזֶנְט: (יד) אלופינו אוּנְזֶערֶע אָקְסֶן וָועלֶן זַיין גִּילָאדֶן מִיט פֶּעטְכַייִם . עָם וִועט נִיט קוּמֶען קֵיין בְּרֶאךְ אִין אוּנְז אוּן אוּנְזֶערֶע בְּהֵמוֹת אוּן עָם וִועט נִיט אַוַוועק קֵיין נֶפֶשׁ פּוּן אוּנְז אוּן עָם וִועט נִיט גֵיהֶערְט וִועֶרְן אִין אוּנְזֶערֶע נַאסְן קֵיין גִּישְׁרֵייא: (טו) אשרי וואויל דָּעם פָּאלְק וָואס הָאט אָזוֹ פִּיל גוּטֶס . וואויל דָּעם פָּאלְק וָואס נָאט אִיז זַיין גָּאט:

קמה (א) תהלה . דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט נָאט גִּילוּיבְּט . אִיךְ וִועל דִּיךְ דָּעָר הַייבְּן מַיין נָאט וָועֶרְ קֶעניג אוּן וָועל לוּיבְּן דַּיין נָאמֶען אוֹיף אֱייבִּיג : (ב) בכל אַלֶע טָאג וָועל אִיךְ דִּיךְ לוּיבְּן אוּן וִועל רִימֶען דַּיין נָאמֶען אוֹיף אֱייבִּיג : (ג) גדול נָאט אִיז גְּרוֹיס אוּן זֶייעֶר גִּילוּיבְּט אוּן צוּ זַיין גְּרוֹיסְקַיִים אִיז נִיט דָּא קֵיין פָּארְשׁוּנְג : (ד) דור אַיין דּוֹר וועט לוּיבְּן דַּיינֶע מַעֲשִׂים צוּם אַנְדֶערֶן דּוֹר אוּן דַּיינֶע גְּבוּרוֹת וָועלֶן זַיא זָאגֶן : (ה) הדר דִּי פְּראַכְט פּוּן דַּיין שֵׁיינֶעם כָּבוֹד אוּן דִּיא רֶייד פּוּן דַּיינֶע וואוּנְדֶער וָועל אִיךְ דָּר צֵיילֶן :
(ו) ועזוז אוּן דַּיין שֶׁטַארְקֶע פְּארְכְטִינֶע וָועלֶן זַיא זָאגֶן אוּן דַּיין גְּרוֹיסְקַייט וָועל

יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה׃ ז זֶכֶר רַב טוּבְךָ יַבִּיעוּ
וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ׃ ח חַנּוּן וְרַחוּם יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל
חָסֶד׃ ט טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו׃ י יוֹדוּךָ
יְיָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה׃ יא כְּבוֹד
מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ׃ יב לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי
הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ׃ יג מַלְכוּתְךָ
מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדֹר׃
יד סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים׃
טו עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם
בְּעִתּוֹ׃ טז פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן׃
יז צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃ יח קָרוֹב
יְיָ לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת׃ יט רְצוֹן
יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם׃ כ שׁוֹמֵר
יְיָ אֶת כָּל אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד׃
כא תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ
לְעוֹלָם וָעֶד׃

אִיךְ דֶער צֵיילֵן׃ (ז) זכר זֵייא טוּעֶן רֵיידֶן אוּנ דֶר מָאנָן דַיין פִיל גוּטֶס אוּנ זֵייא זִינְגֶען
דַיין גִירֶעכְטִיקַייט׃ (ח) חנון גָאט אִיז אַדֶערְבַּארֶעמִיגֶער אוּנ דֶר לֵיינְגֶערֶט זַיין צָארִין
אוּנ טוּט גְרוֹיסֶע חֲסָדִים׃ (ט) טוב גָאט אִיז גוּט צוּ אַלֶע אוּנ אוֹיף אַלֶע זַיינֶע וָוערְק אִיז
זַיין רַחֲמָנוּת׃ (י) יודוך פוּן אַלֶע דַיינֶע וָוערְק קוּמֶט אָן צוּ דִיר אַלוֹיבּ אוּנ דַיינֶע חֲסִידִים
לוֹיבֶן דִיךְ׃ (יא) כבוד דֶעם כָּבוֹד פוּן דַיין מְלוּכָה טוּעֶן זֵייא זָאגִין אוּנ דַיינֶע גְבוּרוֹת
טוּעֶן זֵייא רֵיידֶן׃ (יב) להודיע אוּנ זֵייעֶר טַעַם אִיז בַּקַאנְט צוּ מַאכֶן גָאטֶס גְבוּרוֹת צוּ דִיא
מֶענְטְשֶׁן אוּנ דֶעם שֵׁיינֶעם כָּבוֹד פוּן זַיין מְלוּכָה׃ (יג) מלכותך דַיין מְלוּכָה אִיז אוֹיף
אַלֶע עוֹלָמוֹת אוּנ דַיין גִיוָועלְטִיקַייט אִיז אוֹיף אַלֶע דוֹרוֹת׃ (יד) סומך גָאט לֶעהְנְט
אוּנטֶר צוּ אַלֶע וָואס פַאלֶן אוּנ אַלֶע וָואס זַיינֶען אַיין גִיבּוֹיגֶן בִּיז דֶער עֶרְד מַאכְט
זֵייא גָאט אוֹיף שֶׁטֶעלֶן׃ (טו) עיני דִיא אוֹיגֶן פוּן אַלֶע בַּשֶׁעפֶעניש טוּעֶן צוּ דִיר הָאפֶין
אוּנ דוּא גִיסְט זֵייא זֵייעֶר עֶסִין יָעדֶערִין אִין זַיין צַייט׃ (טז) פותח דוּא עֶפִינְסְט דַיין הַאנְט
אוּנ דוּא מַאכְסְט אָן זֶעטִין אִיטְלִיכִין לֶעבֶעדִיגִין נָאךְ זַיין רָצוֹן׃ (יז) צדיק גָאט אִיז
גִירֶעכְט אִין אַלֶע זַיינֶע וָועגֶן אוּנ אִיז אַחֲסִיד אִין אַלֶע זַיינֶע וָוערְק׃ (יח) קרוב גָאט אִיז
נָאהֶענְט צוּ אַלֶע וָואס רוּפֶן אִים . צוּ אַלֶע וָואס רוּפֶן אִים מִיט אֱמֶת מִיט דֶעם גַאנְצֶן
הַארְצֶן׃ (יט) רצון דֶעם רָצוֹן פוּן זַיינֶע פָארְכְטִיגֶע טוּט גָאט אוּנ זֵייעֶר גִישְׁרֵייא הֶערְט
ער

דער מומ״ר ערלויבט צו השבה אוכ קלשלים מזמים אוכ האבן בכהון אויף השירת אוכ נים אויף אן קענמשך׳

קמו א הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ׃ ב אֲהַלְלָה יְיָ בְּחַיָּי
אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃ ג אַל תִּבְטְחוּ
בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה׃ ד תֵּצֵא
רוּחוֹ יָשֹׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עְשֹׁתֹנֹתָיו׃
ה אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו׃
ו עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם
הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם׃ ז עֹשֶׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים
נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים׃ ח יְיָ פֹּקֵחַ
עִוְרִים יְיָ זֹקֵף כְּפוּפִים יְיָ אֹהֵב צַדִּיקִים׃ ט יְיָ שֹׁמֵר
אֶת גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת׃
י יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ׃

אין דעם תומ״ר איז אין לויב צוא השירת אויף קנוין גליות אוכ בנין ירושלים עתיד לבוא׃

קמז א הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים נָאוָה

עֵר צוּ אוכ הָעֹלְפֶּם זַיִיא׃ (כ) שוכר נָאט הִיט אַלֶּע זַיִינֶע לִיבּ הָאבֶּער אָבֶּער אַלֶּע רִשְׁעִים פַּאר טִילְגֶט עֶר׃ (כא) תהלת מַיין מוּיל מוּט רַיידִין נָאטֶם לויבּ אוכ אַלֶּע מְעַנְמֶשֶׁן מוּזֶן אויף לויבֶּן זַיין הֵיילִגֶן נָאמֶן אֲוִיבִּיג׃

קמז (א) הללויה. אִיר אַלֶּע לויבֶּט נָאט אוכ דוּא מַיין נְשָׁמָה לויבּ אויף נָאט׃ (ב) אהללה וויא לַאנג אויף וועל לֶעבֶּן וועל נָאט לויבֶּן מִיט מַיין מוּיל אוכ וויא לַאנג אויף וועל זַיין אוּן דֶער וועלט וועל אויף נָאט לויבֶּן מִיט כְּלֵי זְמֶר׃ (ג) אל איר זָאלְט קֵין בְּטָחוֹן נִים הָאבֶּן אויף דִּיא נְדִיבִים אוכ אויף מַענְמֶשֶׁן וָואס עֶר הָאט נִיט אִין דִּיא הֶעֱנד צוּ הֶעלְפֶּן׃ (ד) תצא אז עֶם נֵייט אַרוֹיס זַיין לֶעבֶּעדִיגֶער אָמוּם קֶערְט עֶר זִיךְ אוּם צוּ זַיין עֶרֶד וָואס עֶר אִיז גִינוֹמֶן גִינוֹאָרֶן פּוּן אִיר אוכ אִין דֶעם דָאזִיגֶן טָאג וָועֶרֶן פַּאר לָארֶן אַלֶע זַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת׃ (ה) אשרי וואוֹיל דֶעם מַענְמֶשֶׁן וָואס נָאט פּוּן יַעֲקֹב אֲבִינוּ אִיז אִין זַיין הִילְף אוכ זַיין הָאפְנוּנג אִיז אויף זַיין נָאט׃ (ו) עושה וָואס הָאט בַּשָׁאפֶּן הִימֶל אוכ עֶרֶד דָעם יָם אוכ אַלֶּץ וָואס אִיז אִין דֶעם יָם אוכ אויף דֶעם הִימֶל אוכ אויף דֶער עֶרֶד. עֶר הִיט זַיין וָואהְרהַאפְטִיגֶע הַבְטָחָה אויף אֲוִיבִּיג׃ (ז) עושה עֶר טוּט אַמְשֶׁפָּט צוּ דִי וָואס זַיינֶן גֶערִיכְט גִינוֹארֶן. עֶר גִיט בְּרוֹיט צוּ דִי הוּנְגֶעֶרִיגֶע. נָאט בֵּיגִינְדִיגְט אויף דִי וָואס זַיינֶן גִיבּוּנְדֶן אִין תְּפִיסָה׃ (ח) יי נָאט מַאכְט זֶעהֶנְדִיג דִיא בְּלִינְדֶע. נָאט שְׁטֶעלְפֶּט אויף דִי וָואס זַיינֶן אִיין גִיבּוּיגֶן. נָאט הָאט לִיבּ דִי צַדִּיקִים׃ (ט) יי נָאט הִיט דִיא פְּרֶעמְדלִינְגֶע. דֶעם יָתוֹם מִיט דֶער אַלְמָנָה טוּט נָאט שְׁטַארְקֶן אוּנ דֶעם וָועג פּוּן דִיא רְשָׁעִים פַּאר קֶרִימְט עֶר׃ (י) ימלוך זַיין נָאט וָואס רוּעט אִין צִיּוֹן וועט קֵינִיגִין אויף אֲוִיבִּיג. אִיר אַלֶּע לויבֶּט נָאט׃

קמז (א) הללויה. לויבֶּט צוּ נָאט וָוארוּם עֶר אִיז גוּט. לויבֶּט צוּ אוּנְזֶר נָאט וויל עֶר

תְּהִלָּה׃ ב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלִַם יְיָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס׃
ג הָרֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם׃ ד מוֹנֶה
מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא׃ ה גָּדוֹל
אֲדֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר׃ ו מְעוֹדֵד
עֲנָוִים יְיָ מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ׃ ז עֱנוּ לַייָ
בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְכִנּוֹר׃ ח הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם
בְּעָבִים הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים חָצִיר׃
ט נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ׃
י לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ
יִרְצֶה׃ יא רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ׃
יב שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלִַם אֶת יְיָ הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן׃ יג כִּי
חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ׃ יד הַשָּׂם
גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ׃ טו הַשֹּׁלֵחַ
אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ׃ טז הַנֹּתֵן שֶׁלֶג

אִיז זִיס. צוּ אִים אִיז שַׁיִין אַלוּיִב׃ (ב) בונה ירושלים לָעֶתִיד לָבֹא וְעוֹשֶׂה נָאט בּוּיעַן דִּיא שְׁטֶאט יְרוּשָׁלַיִם. דִּיא יוּדֶן וָואם זַיינֶן פֶּר שְׁטוּיקֶן בִּיז עָק וְיעֶלְט וְועֶט עֶר זַייא אַיין זַאמֶלן קֵיין יְרוּשָׁלַיִם׃ (ג) הרופא צוּ דִּיא וָואם הָאבֶּן אַיין צוּ בְּרֶאכֶן הָאֶרְץ הַיילְט זַייא נָאט. אוּנ הַיילְט אָזוֹ וויא מִיט אַפְּלַאסְטֶער זַייעֶרע שְׁמֶערְצֶן׃ (ד) מונה עֶר צַיילְט מִיט אַצָּאל דִּיא שְׁטֶערְן אוּנ צוּ אַלֶע רוּפְט עֶר מִיט אַנאֶמֶן וָואם פַאסְט צוּ אִישְׁלִיכֶן׃ (ה) גדול אוֹנְזֶר הַאר וָאם אִיז גְרַיאכְּעֶרט אוּנ קְאם גְרוּיס בּחַ אוּנ זַייעֶר פֶּר שְׁטַענְדִיגְע זָאכֶן אִיז נִיט דִּא קֵיין צָאל מָחֳנַיִת פִּילֶכְוויט׃ (ו) מעודד דִּיא דֶעמוּטִיגְע אֲבֶּר דִּיא רְשָׁעִים מַאכְט עֶר נִידֶעריג בִּיז דֶר עֶרד׃ (ז) ענו הַיילִיבְּט אוֹיךְ אַייעֶר קוֹל מִיט לִיבּ צוּ נָאם אוּנ לוֹיבְּט צוּ אוֹנְזֶר נָאט מִיט אַפִּידל׃ (ח) המכסה עֶר בְּדֶעקְט דִּיא הִימֶל מִיט וָואלְקֶן אוּנ בְּרֶייט אֶן צוּ דֶעם עֶרד רֶעגֶן אוּנ מַאכְט שְׁפְּרָאצִין אוֹיף דִּיא בְּעֶרְ נֶרָאז׃ (ט) נותן דָס גִּיבְּט עֶר עֶסֶן צוּ דִּיא בְּהֵמוֹת. אוּנ צוּ דִּיא יוּנְגֶע רָאבֶּן וָואם רוּפֶן אוּנ שְׁרַייעֶן פּוּן הוּנְגֶער גִיט עֶר עֶסֶן׃ (י) לא נָאט בָּאגֶערְט נִיט אֶין דֶעם וָואם הָאט אַבְּטְהוֹן אוֹיךְ דִּיא גְבוּרָה פּוּן פֶּערְד. עֶר בָּאגֶערְט נִיט אֶין דֶעם וָואם הָאט אַבְּטְהוֹן אֶין זַייעֶ שְׁאַרְקֶע פִּיס׃ (יא) חפץ נָאט בָּאגֶערְט נָאר אֶין זַייעֶ פַארְכְטְיגְע דִּיא וָואם הָאבֶּן צוּ זַיין גִינְאד׃ (יב) שבחי אִיר זָיצֶער פּוּן יְרוּשָׁלַיִם לוֹיבְּט נָאט אוּנ אִיר פּוּן צִיוֹן לוֹיבְּט אַייעֶר נָאט׃ (יג) כי וָוארום עֶר הָאט גִישְׁטַארְקְט דִּיא רִיגֶלְן פּוּן דַיינֶע מִיטֶערן אוּנ הָאט דִיךְ גִיבֶּענְטְשְׁט אַז דוּא זָאלְסְט הָאבֶּן פִּיל קִינְדֶר׃ (יד) השם אוּנ אֵין דַיין גְרֶענְעץ׃ הָאט עֶר גִינְעבֶּין שָׁלוֹם. מִיט דֶעם בֶּעסְטֶן וויין הָאט עֶר דִיךְ גִימַאכְט

כְּצֹאמֶר כְּפוֹר כְּאֹפֶר יְפַזֵּר : יז מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְּפִתִּים
לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד : יח יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם יַשֵּׁב
רוּחוֹ יִזְלוּ מָיִם : יט מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו
וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל : כ לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי
וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ :

אין דָּבָר מְיוּחָד אין נְרִיסָא שֶׁכְּתוּבִים וְאֵאוֹ עִם רֵאשִׁין לְרִיבּוּי הַשִּׁירָה אֶלָּא כְּרוֹאִים מִן נָהִיס נְיוּ נַקְלִין :

קמח א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ
בַּמְּרוֹמִים : ב הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל
צְבָאָיו : ג הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי
אוֹר : ד הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל
הַשָּׁמָיִם : ה יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ :
ו וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם חָק נָתַן וְלֹא יַעֲבֹר : ז הַלְלוּ
אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהֹמוֹת : ח אֵשׁ וּבָרָד

זֵאם : (ב) השלוה דַּעַם רַעְנִין וְואם קוּמט דוּרְךְ נָאמֶט וָאנ שִׁיקְט עֶר אוּיף דֶּר עֶרְד אוּנ דֶּער רַעְנִין לַייפְט אין דֶּער נִיךְ צִי מָאן נאמֶט וּאוֹרְט : (ס) הגהוין עֶר נִיט שַׁנַיְיא אוּיף דֶּער וַיְעֶלְט וַיים וויא וואל . רַייִךְ שׁוּט עֶר פַּאר שְׁפַּרַייטן אוּיף דֶּר עֶרְד וויא אֵשׁ :
(ו) סשלוך עֶר וואַרְפְט זַיין קְרַאפְט אוּנ פּוּן יַאמֶער וֶועְרְט אַיי וויא שִׁטִיקער גְּלָאז .
וֶועְר קָאן בְּאשְׁטַיין פַּאר זַיין קָעלְט : (ח) ישלח עֶר שִׁיקְט זַיין רַעְנִין אֲדֶר זַיין הַיץ מַאכְט
עֶר צוּ נַיין דַּעְם שְׁנַייא מִיט דֶּעם אַיז . עֶר מַאכְט וַויינען זַיין וַיינְט טוּט פּוּן דֶּעם אַיז
רַיְנְען וַואסֶער : (ט) מגיד עֶר הָאט נִיזְאגְט זַיין תּוֹרָה צוּ דִּיא יִדֶּין דִּי קִינְדֶר פּוּן יַעֲקֹב .
וַיינְע גִיזַעץ אוּנ וַיינְע מִשְׁפָּטִים צוּ דִּיא יִשְׂרָאֵל : (כ) לא אַזוֹ הָאט עֶר בַּייא דֶּעם
בַּארְג סִינַי נִיט גִיטָאן קִיין שׁוּם פָּאלְק אוּנ קִין מִשְׁפָּטִים הָאט עֶר וַויא גִיט
גִימַאכְט וויסְן , דְּרוּם לוּיבְט נָאמ :

קמח (א) הללויה . לוּיבְט נָאמ פּוּן דֶּעם הִימֶל . לוּיבְט אִים אִין דִּיא הוֹיכְע הִימֶלְען :
(ב) הללוהו לוּיבְט אִים אֶלְע זַיינְע מַלְאָכִים . לוּיבְט אִים אִיר גַלַנְזִים מִיט דִּיא
מַזָּלוֹת : (ג) הללוהו דִּיא זוֹן מִיט דֶּער לְבָנָה גִיהֶערְט אִיר צוּ לוּיבֶּן נָאמ אוּנ אִיר שְׁטֶערְן
וָאוּ אִיר לַייכְט אוּיף דֶּער וֶועלְט לוּיבְט צִי נָאמ : (ד) הללוהו לוּיבְט אִים אִיר אוּיבֶּרשְׁטֶע
הִימֶלְען אוּנ דָאם וַואסֶער וָאם הַיינְט אִין לוּפְט אִיבֶּער דֶּעם הִימֶל : (ה) יהללו זַייא
אֶלֶע זָאלְן לוּיבֶּן נָאמֶט וָאוֹרוּם עֶר הָאט גִיבָאטֶן אַז זַייא זָאלְן בְּשַׁאפֶּן וֶועְרְן
זַיינֶן זַייא בְּשַׁאפֶּן גִיוָוארְן : (ו) ויעמידם אוּנ עֶר הָאט זַייא נִישְׁטֶעלְט אַז זַייא זָאלְן אֲקַיימֶן
הָאבֶּן אוֹיף אַיבִּיג אוּנ הָאט גִיגעבְּן גַּזעץ וֶועלְכֶער זָאל זַיין דִינְסְט טָאן אוּנ
זָאל נִיט אִיבֶּרְטָאן פָּארְן דֶּעם גִיזַעץ : (ו) הללו אוּנ פּוּן דֶּער עֶרְד זָאלְ מָען אוֹיף לוּיבֶּן נָאמ .
וָאלְפִישׁן אוּנ אֶלֶע וָאם רוֹיעְן אִין דִּיא אֶפֶּ גרוּנְטְן : (ח) אש פַּייעֶר אוּנ הָאגִיל שְׁנַייא
אוּנ דֶּער דוּנְסְט וָאם נַיים פּוּן דֶּער עֶרְד אוּנ דֶּער שְׁטוּרְעם וַוינְט וָאם טוּט אֲזוֹ וויא

שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ׃ ט הֶהָרִים
וְכָל גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים׃ י הַחַיָּה וְכָל
בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף׃ יא מַלְכֵי אֶרֶץ וְכָל
לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ יב בַּחוּרִים וְגַם
בְּתוּלוֹת זְקֵנִים עִם נְעָרִים׃ יג יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי
נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ יד וַיָּרֶם
קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ׃

דער טְזְמוֹר גֵּיים אוֹיף יָמוֹת הַמָּשִׁיחַ׃

קמט א הַלְלוּיָהּ שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל
חֲסִידִים׃ ב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן
יָגִילוּ בְמַלְכָּם׃ ג יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְמָחוֹל בְּתֹף וְכִנּוֹר
יְזַמְּרוּ לוֹ׃ ד כִּי רוֹצֶה יְיָ בְּעַמּוֹ יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה׃
ה יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם׃
ו רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם׃

נָאט הַייסְט אִים טָאן׃ (ט) ההרים דִיא הוֹיכָע בֶּערְג מִיט דִיא גִידֶערִיגָע בֶּערְג. דִיא
בּוֹימֶער וָואס וַואקְסְט פֵּרוֹת אוֹיף זַייא אוּנ אַלָּע טֶעגֶען בּוֹימֶר׃ (י) החיה גְרוֹיסָע חַיּוֹת
מִיט אַלָּע בְּהֵמוֹת. קְלֵיינָע חַיּוֹת אוּנ אַלָּע עוֹפוֹת וָואס הָאבֶּן פְּלִיגֶלֶען׃ (יא) מלכי דִיא
מְלָכִים פוּן דֶער וֶועלְט אוּנ אַלָּע פֶעלְקֶר. דִיא הַארְן אוּנ אַלָּע רִיכְטֶר פוּן דֶר וֶועלְט׃
(יב) בחורים דִי בַּחוּרִים אוֹיךְ דִי בְּתוּלוֹת. דִי אַלְטָע מִיט דִיא יוּנְגָע׃ (יג) יהללו זָאלְט אִיר
אַלָּע לוֹיבֶּן גָאטְס נָאמֶען וָוארוּם זַיין נָאמֶן אַלֵּיין אִיז שְׁטַארְק. זַיין שַׁיינְקֵייט וֶוערְט
גִיזֶעהֶן אוֹיף דֶער עֶרְד אוּנ אוֹיף דֶעם הִימֶל׃ (יד) וירם אוּנ עֶר הָאט עֶרְהֵייבֶּין אַיין
הֶערְשַׁאפְט צוּ זַיין פָאלְק. אַלוֹיבּ צוּ אַלָּע זַיינָע חֲסִידִים. צוּ דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל
זַיין נָאהֶענְט פָאלְק. לוֹיבְּט נָאט׃

קמט (א) הללויה. זִינְגְט צוּ נָאט אַנַייעֶ גִיזַאנְג. זַיין לוֹיבּ זָאל דֶער צֵיילְט וֶוערְן אִין
דָאס אַיין זַאמְלוּנְג פוּן דִיא חֲסִידִים׃ (ב) ישמח דִיא יוּדִין זָאלְן זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט
זַייעֶר בַּשֶׁעפֶר אוּנ דִיא קִינְדֶער פוּן צִיּוֹן זָאלְן זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט זַייעֶר קֶענִיג׃ (ג) יהללו
זַייא זָאלְן לוֹיבֶּן זַיין נָאמֶען מִיט טַאנְצִין. מִיט אַפּוֹיק אוּנ מִיט אַפִּידִיל זָאלְן זַייא
אִים לוֹיבֶּן׃ (ד) כי דֶען נָאט הָאט בַּאוֶוילִיגְט אִין זַיין פָאלְק אוּנ טוּט בַּאשַׁיינֶען דִיא
דֶעמוּטִיגָע מִיט הִילְף׃ (ה) יעלזו דִיא חֲסִידִים וֶועלְן זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט דֶעם כָּבוֹד וָואס
זַייא הָאבֶּן אוּנ זַייא וֶועלְן זִינְגֶען אַז זַייא וֶועלְן זַיין אִין לַאנְד בַּארוּעֶט׃ (ו) רוממות
מִיט זַייעֶר הַאלְז וֶועלְן זַייא דֶער צֵיילְן גָאטְס גְרוֹיסְקֵייט אוּנ דוּרְךְ דֶעם וֶועלְן זַייא

ז לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְּאֻמִּים׃ ח לֶאְסֹר
מַלְכֵיהֶם בְּזִקִים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל׃
ט לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל
חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ׃

אין דעם מזמור איז פר האנדין דרייצעהן מאל הלול אנמקענין די דרייצעהן מדות ואם השירה פירם מים ויי די גאנצע וועלט׃

קנ א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ׃ ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ׃
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר׃
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב׃
ה הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה׃ ו כֹּל הַנְשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃

סכום הפסוקים של תהלים אלפים וחמש מאות ושבעה ועשרים א״א כזך
סימן. וחציו ויפתוהו בפיהם וסדריו י״ט ומזמוריו קן

יהי רצון אחר אמירת תהלים

לאחר שיסיים תהלים יאמר ג׳ פעמים הלז

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה
שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל׃
וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוֹזָּם בְּעֵת צָרָה׃
וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים
וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ׃

יהי רצון שיאמר לאחר כל ספר מספרי תהלים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר רִאשׁוֹן שֶׁבַּתְּהִלִּים
שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא כְּנֶגֶד סֵפֶר בְּרֵאשִׁית׃
סֵפֶר שֵׁנִי כְּנֶגֶד סֵפֶר שְׁמוֹת׃ סֵפֶר שְׁלִישִׁי
כְּנֶגֶד סֵפֶר וַיִּקְרָא׃ סֵפֶר רְבִיעִי כְּנֶגֶד סֵפֶר
בְּמִדְבַּר׃ סֵפֶר חֲמִישִׁי כְּנֶגֶד סֵפֶר דְּבָרִים׃
בִּזְכוּת מִזְמוֹרָיו וּבִזְכוּת פִּסְקָיו וּבִזְכוּת
תֵּיבוֹתָיו וּבִזְכוּת אוֹתִיּוֹתָיו וּבִזְכוּת נְקוּדוֹתָיו
וּבִזְכוּת שְׁמוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים
הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שֶׁתְּכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל
חַטֹּאתֵינוּ וְתִסְלַח לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ
וְתִמְחוֹל לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ שֶׁחָטָאנוּ

יהי רצון אחר אמירת תהלים שמח
וְשָׁעֲוִינוּ וְשַׁפְּשֵׁעֲנוּ לְפָנֶיךָ וְהַחֲזִירֵנוּ
בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ וְהַדְרִיכֵנוּ
לַעֲבוֹדָתֶךָ וְתִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ
וְתִשְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ
(וּלְחוֹלָה פב"פ) וְתִקְרָא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר
וְלָאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ וְלָכֵל הוֹלְכֵי דְרָכִים
וְעוֹבְרֵי יַמִּים וְנַהֲרוֹת מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל תַּצִּילֵם
מִכָּל צַעַר וָנֶזֶק וְתַגִּיעֵם לִמְחוֹז חֶפְצָם
לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם. וְתִפְקוֹד לְכָל חֲשׁוּבֵי
בָּנִים בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא לַעֲבוֹדָתֶךָ וְלִירְאָתֶךָ:
וְעוֹבְרוֹת שֶׁל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל תַּצִּילֵן
שֶׁלֹּא תַפֵּלְנָה וְלָדוֹתֵיהֶן. וְהַיּוֹשְׁבוֹת עַל
הַמִּשְׁבָּר בְּרַחֲמֶיךָ דָּרְבִים תַּצִּילֵן מִכָּל
רָע. וְאֶל הַמְּנִיקוֹת תַּשְׁפִּיעַ שֶׁלֹּא יֶחְסַר
חָלָב מִדַּדֵּיהֶן. וְאֶל יִמְשׁוֹל אַסְכָּרָה וְשִׁדִּין
וְכָל פְּגָעִים וּמַרְעִין בִּישִׁין לְכָל יְלִדֵי עַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל וּתְגַדְּלֵם לְתוֹרָה לְלִמּוֹד
תּוֹרָה לִשְׁמָהּ. וְתַצִּילֵם מֵעִין הָרָע וּמֵרֶבֶר
וּמִמַּגֵּפָה וּמִשְׁטָן וּמִיֵּצֶר הָרָע. וּתְבַטֵּל
מֵעֲלֵינוּ וּמִכָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל

יהי רצון אחר אמירת תהלים

מָקוֹם שֶׁהֵם כָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְרָעוֹת. וְתַטֶּה
לֵב הַמַּלְכוּת עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְתִגְזוֹר עָלֵינוּ
גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל
מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ. וְהָכֵן פַּרְנָסָתֵנוּ מִיָּדְךָ הָרְחָבָה
וְהַמְלֵאָה וְלֹא יִצְטַרְכוּ עַמְךָ יִשְׂרָאֵל זֶה
לָזֶה וְלֹא לַעַם אַחֵר וְתֵן לְכָל אִישׁ וְאִישׁ
דֵּי פַּרְנָסָתוֹ וּלְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה דֵּי מַחְסוֹרָהּ:
וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ וְתִבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ
וְתִפְאַרְתֵּנוּ: וּבִזְכוּת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹתֶיךָ
שֶׁל רַחֲמִים הַכְּתוּבִים בְּתוֹרָתֶךָ כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר. יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ
אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת נוֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים
נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה שֶׁאֵינָן
חוֹזְרוֹת רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ. עָזֵרנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ
עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל
חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ. בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם
אָמֵן וְאָמֵן:

בשבת וביום טוב אומרים זה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר (פ) שֶׁבַּתְּהִלִּים

יהי רצון אחר אמירת תהלים

שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא כְּנֶגֶד סֵפֶר (פ)
בִּזְכוּת מִזְמוֹרָיו וּבִזְכוּת פִּסּוּקָיו וּבִזְכוּת
תֵּיבוֹתָיו וּבִזְכוּת שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים
וְהַטְּהוֹרִים הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שֶׁתְּהֵא נֶחְשָׁב
לָנוּ אֲמִירַת מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים אֵלּוּ כְּאִלּוּ
אָמְרָם דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָיו הַשָּׁלוֹם
בְּעַצְמוֹ זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ וְיַעֲמוֹד לָנוּ לְחַבֵּר
אֱשֶׁת נְעוּרִים עִם דּוֹדָה בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה
וְרֵיעוּת וּמִשָּׁם יִמְשׁוֹךְ לָנוּ שֶׁפַע רְנָפֶשׁ
רוּחַ וּנְשָׁמָה. וּכְשֵׁם שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים לְפָנֶיךָ
שִׁירָה בְּעוֹלָם הַזֶּה כַּךְ נִזְכֶּה לוֹמַר לְפָנֶיךָ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה
לְעוֹלָם הַבָּא. וְעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים
תִּתְעוֹרֵר חַבַּצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן לָשִׁיר בְּכוֹל נָעִים
גִּילַת וְרַנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן יִתַּן לָהּ הוֹד וְהָדָר
בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן סֶלָה:

יהי רצון לליל הושענא רבה

אחר שהשלים ספר ראשון שבתהלים יאמר זה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר רִאשׁוֹן שֶׁבִּתְהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא מִכְּוָן כְּנֶגֶד סֵפֶר בְּרֵאשִׁית שֶׁבַּחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה כְּזִכּוּת מִזְמוֹרָיו וּבְזִכּוּת פְּסוּקָיו וּבְזִכּוּת תֵּבוֹתָיו וּבְזִכּוּת אוֹתִיּוֹתָיו וּבְזִכּוּת נְקֻדּוֹתָיו וּבְזִכּוּת טַעֲמֵיהֶם וּבְזִכּוּת שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים הַכְּתוּבִים בָּהֶם וּבְזִכּוּת שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים הָרְמוּזִים וְהַמְצוֹרָפִים בָּהֶם שֶׁתְּחֹן עָלֵינוּ כְּגוֹדֶל חַסְדֶּךָ וְתַחְתְּמֵנוּ בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים וְתִפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי אוֹרָה שַׁעֲרֵי לְוִיַּת חֵן וָחֶסֶד שַׁעֲרֵי פְּדוּת שַׁעֲרֵי לִבּוּן עֲוֹנוֹת שַׁעֲרֵי מָזוֹן הָעֶלְיוֹן שַׁעֲרֵי דְּרוֹר : יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי :

זה יאמר אחד כל ספר לאחר צאת הלבנה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ הַשֵּׁם הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר (אדני) שֶׁתְּצַיְּלֵנִי הַיּוֹם וְכָל יוֹם לִי וּלְכָל אֲנָשַׁי בֵּיתִי וּלְכָל אֲשֶׁר עִמִּי וּלְכָל אֲשֶׁר לִי בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה לְכָל הַנִּלְוִים עָלֵינוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם וּמִכֻּלָּנוּ . מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל צַעַר וָנֶזֶק וְסַכָּנָה . וּמִכָּל מִינֵי שִׁבּוּשׁ וּמִכָּל מִינֵי הֶפְקֵד וּמִכָּל דָּבָר תַּקָּלָה מִכָּל נִסָּיוֹן וּמִכָּל דָּבָר בְּזָיוֹן . וּמִכָּל גַּזֵּלָן וְחַכְמָן וְאָלָם וּמִכָּל מִינֵי פּוּרְעָנִיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לָעוֹלָם . וּמִכָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת רָעוֹת וּמֵרָעָב וּמִשִּׁבְיָ וּמִכָּל מַאֲסָר מִבֵּית הַבְּלָא וּמַדְלוּת יְעָנִיוּת . בְּבַח הַשֵּׁם הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַיּוֹצֵא מִפָּסוּק אָנֹכִי אֵרֵד

יהי רצון לליל הושענא רבה

עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַם עָלֹה שֶׁסִּדּוּרוֹ כַּךְ (אמ"י נצ"א כר"ע יי"ל אמ"ך רה"ג דו"ם עא"ע מנ"ל ככ"ה) וּבְשֵׁם (אל"ד) שֶׁתֵּיטִיב לָנוּ הַהֲתִימָה וְתַעַזְרֵנוּ בְּכָל עִנְיָנֵינוּ וְחֶפְצֵנוּ . אָמֵן :

אחר שהשלים ספר שני וספר שלישי שבתהלים יאמר זה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר שֵׁנִי (סֵפֶר שְׁלִישִׁי) שֶׁבַּתְּהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד סֵפֶר שְׁמוֹת (וַיִּקְרָא) שֶׁבַּחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה בִּזְכוּת מִזְמוֹרָיו וּבִזְכוּת פְּסוּקָיו וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו וּבִזְכוּת אוֹתִיוֹתָיו וּבִזְכוּת נְקֻדוֹתָיו וּבִזְכוּת טְעָמָיו וּבִזְכוּת שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים הָרְמוּזִים

אחר ספר שני אומרים זה

וְהַמְצוֹרָפִים בָּהֶם שֶׁתְּצַוֶּה פַּחְדְּךָ עַל אוֹיְבֵינוּ וְתַצִּילֵנוּ בְּכֹחַ גְּבוּרָתֶךָ וְתַחְתְּמֵנוּ בְּסֵפֶר גְּאֻלָּה וִישׁוּעָה וְתִפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי אֹמֶץ שַׁעֲרֵי לִבּוּב שַׁעֲרֵי הַצָּלָה שַׁעֲרֵי יְשׁוּעָה שַׁעֲרֵי מְזוֹנוֹת : וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה אֱלֹהִים אַל תַּעַזְבֵנִי . עַד אַגִּיד זְרוֹעֲךָ לְדוֹר לְכָל יָבֹא גְבוּרָתֶךָ :

אחר ספר שלישי אומרים זה

וְהַמְצוֹרָפִים בָּהֶם שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וַאֲמִתְּךָ וְתַחְתְּמֵנוּ בְּסֵפֶר מְזוֹנוֹת וּפַרְנָסָה טוֹבָה וְתִפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי יֹשֶׁר שַׁעֲרֵי וָתִיקוּת שַׁעֲרֵי דֵעָה שַׁעֲרֵי הַצְלָחָה שַׁעֲרֵי אַהֲבָה שַׁעֲרֵי וַעַד טוֹב שַׁעֲרֵי אֱמֶת שַׁעֲרֵי וַתְּרָנוֹת שַׁעֲרֵי הָרְוָחָה שַׁעֲרֵי אֲרוּכָה . וְקַיֶּם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב וּלְתִתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיוֹתְךָ עַם קָדוֹשׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר :

אחר שהשלים ספר רביעי וספר חמישי שבתהלים יאמר זה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּזְכוּת סֵפֶר רְבִיעִי (סֵפֶר חֲמִישִׁי) שֶׁבַּתְּהִלִּים שֶׁקָּרָאנוּ לְפָנֶיךָ שֶׁהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד סֵפֶר בַּמִּדְבָּר (דְּבָרִים) שֶׁבַּחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה בִּזְכוּת מִזְמוֹרָיו וּבִזְכוּת פְּסוּקָיו וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו וּבִזְכוּת אוֹתִיוֹתָיו וּבִזְכוּת

נקדותיו

יהי רצון לליל הושענא רבה

נְקֻדוֹתָיו וּבִזְכוּת טְעָמָיו וּבִזְכוּת שְׁמוֹתֶיךָ הַקְדוֹשִׁים הָרְמוּזִים

אחר ספר רביעי אומרים זה

וְהַמְצוֹרָפִים בָּהֶם שֶׁתָּגֵן עָלֵינוּ
וּתְאַמְצֵנוּ לְנַצֵּחַ שׂוֹנְאֵינוּ
וְתַחְתְּמֵנוּ בְּסֵפֶר יְשָׁרִים
וּתְמִימִים וְתִפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי
יְדִידוּת שַׁעֲרֵי הוֹד וְהָדָר שַׁעֲרֵי
הַצְלָחָה שַׁעֲרֵי צְדָקָה שַׁעֲרֵי
בְרָכָה שַׁעֲרֵי אַחְוָה וְרֵעוּת שַׁעֲרֵי
תְקוּמָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגַּב
לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: תּוֹדִיעֵנִי
אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת
פָּנֶיךָ נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

אחר ספר המישי אומרים זה

וְהַמְצוֹרָפִים בָּהֶם שֶׁתִּתֵּן הוֹדְךָ
עַל מְשִׁיחֶךָ לְיַחֵד מַלְכוּתֶךָ
וְתַחְתְּמֵנוּ בְּסֵפֶר צַדִּיקִים
וְתִפְתַּח לָנוּ שַׁעֲרֵי אוֹצַר טוֹב
שַׁעֲרֵי לֶקַח שַׁעֲרֵי הַשְׁקֵט שַׁעֲרֵי
יְקָר שַׁעֲרֵי מְנוּחָה שַׁעֲרֵי צָהֳלָה
שַׁעֲרֵי בִינָה שַׁעֲרֵי אוֹמֵץ וֶאֱיָלוּת
שַׁעֲרֵי תְשׁוּעָה: אֱלֹהִים צְבָאוֹת
הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה:
יְיָ אֲדוֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל
הַשָּׁמָיִם: נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת יְיָ לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ
אֶל אֵל חָי: כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב חֶסֶד לְכָל קוֹרְאֶיךָ:

תפלה להתפלל על החולה

מזמורים שאומרים על בית עלמין · מזמור כה · לד · קיא · קיב · קיט
עד קלה מזמור קמה עד סוף תהלים · ואח"כ התפלה יי יי וכו' ובעת
הליכה מבית עלמין יאמרו רננו צדיקים ואנא בכח ויושב בסתר וכשמתפללים
בבהכ"נ אומרים ל"ו מזמורים אלו · מזמור כ · ו · ט · יג · טז · יו · יח
כב · כג · כה · ל · לא · לב · לג · לז · לח · לט · מא · מט ·
נה · נו · סט · פו · פח · פט · צ · צא · קב · קג · קד · קז · קטז ·
קיח · קמב · קמג · קכח · ואח"כ יאמרו בתמניא אפי (קי"ע) כל הפסוקים
משמו של החולה כגון אם שמו יעקב יאמרו הפסוקים יודי"ן עייני"ן קופי"ן
בית"ן · ואח"כ יאמרו כל פסוקי האותיות מהשם קרע שטן בתמניא אפי ·
ואחר כך יאמרו תפלת החולה עם כל הכוונות ·

יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת: נֹצֵר חֶסֶד
לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה: לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה
והגבורה

תפלה להתפלל על החולה

וְהַגְבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ •
לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: וְאַתָּה בְּיָדְךָ נֶפֶשׁ כָּל
חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק וּלְרַפְּאוֹת
אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא עַד דִּכְדוּכָה שֶׁל נֶפֶשׁ וְלֹא יִפָּלֵא מִמְּךָ כָּל דָּבָר
וּבְיָדְךָ נֶפֶשׁ כָּל חָי • לָכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ הָאֵל הַנֶּאֱמָן אַב
הָרַחֲמִים הָרוֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַקְּרוֹבִים עַד שַׁעֲרֵי
מָוֶת וְהַמְחַבֵּשׁ מָזוֹר וּתְלָעָה לִידִידָיו וְהַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חֲסִידָיו
וְהַמַּצִּיל מִמָּוֶת נֶפֶשׁ מְרוּדָיו אַתָּה רוֹפֵא נֶאֱמָן תִּשְׁלַח מַרְפֵּא
וַאֲרוּכָה וּתְעָלָה בְּרֹב חֶסֶד וַחֲנִינָה וְחֶמְלָה לְנֶפֶשׁ (פב"פ) לְרוּחוֹ
וְנַפְשׁוֹ (לנקבה לְרוּחָהּ וְנַפְשָׁהּ) הָאֻמְלָלָה וְלֹא תֵרֵד נַפְשׁוֹ (נַפְשָׁהּ)
לִשְׁאוֹלָה וְהִמְלֵא רַחֲמִים עָלָיו (עָלֶיהָ) לְהַחֲלִים וּלְרַפְּאוֹת וּלְהַחֲזִיק
וּלְהַחֲלִיף וּלְהַחֲיוֹת אוֹתוֹ (אוֹתָהּ) כִּרְצוֹן כָּל קְרוֹבָיו (קְרוֹבֶיהָ)
(וְאֹהֲבָיו) וְיֵרָאוּ לְפָנֶיךָ זְכֻיוֹתָיו (זְכֻיוֹתֶיהָ) וּצִדְקוֹתָיו (וְצִדְקוֹתֶיהָ)
וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָיו (חַטֹּאתֶיהָ) וְיִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ
אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלָיו (מֵעָלֶיהָ) וְתִשְׁלַח לוֹ (לָהּ) רְפוּאָה שְׁלֵמָה
רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף וּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיו (נְעוּרֶיהָ)
וְתִשְׁלַח לוֹ (לָהּ) וּלְכָל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל מַרְפֵּא אֲרוּכָה מַרְפֵּא בְּרָכָה
מַרְפֵּא תְרוּפָה וּתְעָלָה מַרְפֵּא חֲנִינָה וְחֶמְלָה מַרְפֵּא יְדוּעִים
וּגְלוּיִם מַרְפֵּא רַחֲמִים וְשָׁלוֹם וְחַיִּים מַרְפֵּא אֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים
טוֹבִים וִיקֻיָּם בּוֹ (בָּהּ) וּבְכָל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל מִקְרָא שֶׁכָּתוּב עַל
יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ נֶאֱמַן בֵּיתֶךָ וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל
יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל
חֻקָּיו כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי
אֲנִי יְיָ רֹפְאֶךָ: וַעֲבַדְתֶּם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת
מֵימֶיךָ וַהֲסִירוֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ: לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֵּלָה וַעֲקָרָה
בְּאַרְצֶךָ אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא: וְהֵסִיר יְיָ מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל
מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וּנְתָנָם בְּכָל
שֹׂנְאֶיךָ

תפלה להתפלל על החולה

שְׁנָאֶיךָ: וַעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר וַאֲבַרְתָּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: דָּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְאַנְחֵהוּ וַאֲשַׁלֵּם נִחֻמִים לוֹ וְלַאֲבֵלָיו: בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו: וְזֹאת הָיָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ: אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח: רְפָאֵנוּ יְיָ וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה: וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל מַכּוֹת עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל וּבְפָרֵט (לספ"ס) רְפוּאָה שְׁלֵמָה לר"ח אֲבָרָיו (אֲבָרֶיהָ) ושס"ה גִּידָיו (גִּידֶיהָ) רְפָאוֹת אוֹתוֹ (אוֹתָהּ) כְּחַזְקָיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה מֵחָלָיו וּכְמִרְיָם הַנְּבִיאָה מִצָּרַעְתָּהּ בְּשֵׁם הַשְּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מְדוּתֶיךָ אֵל נָא רְפָא נָא (לספ"ס) לְהָקִים אוֹתוֹ (אוֹתָהּ) מַחֲלָיו (מַחֲלָיָהּ) זֶה וּקְהַאֲרִיךְ עוֹד יְמֵי חַיָּיו (חַיֶּיהָ) חַיִּים שֶׁל רַחֲמִים חַיִּים שֶׁל בְּרִיאוּת חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה כִּדְכְתִיב כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ אָמֵן סֶלָה:

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

סדר מעמדות

(אידיש)

37

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״א לפ״ק

עש אין איין נרויסע מצוה די מעמדות סיט בונה צו זאגען וואורום דורך מעמדות האבן
איין קיום היסל אוג ערד אוג הש״ת האט מבטיח גווען צוא אברהם ווען ישראל ועלין
זאגן סדר קרבנות ועט אזוא גליך ויין ויא ווארטען דיא קרבנות סדרים
ניזוען אוג כעמדות זיינען איך פון קרבנות ווען נישטאלט ניזוארין :

הורה

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ : והארץ היתה תהו ובהו
וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים : ויאמר
אלהים יהי אור ויהי אור : וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין
האור ובין החשך : ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי
בקר יום אחד :

נביאים ישעיה מב

כה אמר האל יהוה בורא השמים ונוטיהם רוקע הארץ ויצאצאיה נותן נשמה
לעם עליה ורוח להולכים בה : אני יהוה קראתיך בצדק ואחזק בידך
ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים : לפקח עינים עורות להוציא ממסגר
אסיר מבית כלא ישבי חשך : אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן

בראשית ברא אלהים אין תחילה או נאט האט בא־שאפין דיא היסלען אוג דיא
ערד איז נאך דעגשט טאל ניזוען · וישם אוג לעהר אוג עש איז ניזוען
פינצטער אויף דעם אפ נרונד · אוג דער ווינט פון נאט האט נישוועבט אויף דעם
וואשער האט נאט ניזאגט או עש ואל זיין ליכט · איז ניזוארין ליכט : האט נאט ניזעהן
דיא ליכט או עש איז נוט האט נאט ניכאכט איין צווישן שייד צווישן דער ליכט
אוג צווישן דעם פינצטערנעש : אוג נאט האט ניפופן צו דער ליכט טאג · אוג צו דעם
פינצטערנעש האט ער ניפופן נאכט · אוג עש איז ניזוען אבינט אוג עש איז ניזוען
מארגין איין טאג :

בה אפר או האט ניזאגט דער נאט וואש האט צוויא נעמען אייגער וייזוס אויף דין אוג
דער אנדערער וויזוס אויף דעמים ער האט בא־שאפין דיא היסלען לכתחלה או
ויא איין קנויל אוג נאך דעם האט ער ויא פאר שפריים אויף דער ועקט ער האט
פאר שפריים דיא ערד אוג דא האט בא־שאפין אלע זאכין וואש ויים ארוישׁ פון דער ערד
נאט גים איין נשמה צוא דעם פאלק וואש זיינען אויף דער ערד צוא אלע מענטשין
גליך אוג איין רוח הקודש נים נאט נאר צוא דיא וואש ניזעהן פאר אים אין נוטין ועט
זאגט ישעיהו הנביא דאש האט נאט צו מיר ניזאגט איך בין נאט איך האב דיך נירופין
ישעיהו הנביא נים מיר ביישפילין איך האב באנרופין איין דייניע הענט איך האב דיך
בשאפין איז דאש מיין מחשבה ניזוען איך ואל דיך נעבין או דוא זאלשט מיין פאלק
אום קערין צוא מיין זיכערהיים אוג צוא דער ליכטין צוא דיא וואש ועהרין אן נירופין
מיין פאלק אוג זאלשט עפענען דיא בלינדע אוגין פון דיא ישראל ויא זאלין השובה
מאן אוג דורך דעם ועלין די ניפאנגענע ארוישׁ ניין פון דעם ניפינצטענעש פון דער
תפיסה וואש ויא זיצין אין איר אין דער פינצטער · איך בין נאט · מיין נאמען ארני
ייזוס אן איך בין איין האר אוג איין בעל פח אוג דרום איז אויף מיר טטל צו מיזין אז

וּתְהַלָּתִי לַפְּסִילִים : הֲרָאשׁוֹנוֹת הִנֵּה בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד בְּטֶרֶם תִּצְמַחְנָה
אַשְׁמִיעַ אֶתְכֶם :

כתובים תהלים כד
לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ : כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ
וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ : מִי יַעֲלֶה בְהַר יְהוָה וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ : נְקִי
כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה : יִשָּׂא בְרָכָה
מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ : זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה :
שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד . מִי זֶה מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה : שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְשְׂאוּ
פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד: מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד סֶלָה :

תורה דברים לב
הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי : יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל
כַּטַּל אִמְרָתִי כִּשְׂעִירִם עֲלֵי דֶשֶׁא וְכִרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב : כִּי שֵׁם יְהוָה

אויף דין איין האר אוג דרום ועל איך מין בּבוד נים אף נעבּן צו קין אנדערן אוג
מין ליב ועל איך ניט נעבּן צוא דיא נישׁנצטע בּילדער דיא ערשטע הבטחות ואוש
איך האב מבטיח גיוועזן צוא אברהם אבינו אויף דעם גלות מצרים או איך ועל דיא
מצרים שטראפן דיא זאכן נייען שׁון גיטוהן אוג איך האב מין הבטחה מקיים גיוועזן
אוג איצונד זאג איך צוא נייע הבטחות מין פאלק ישׂראל איידער עש שפּראצט ביאך
איך אייך הערן איך בין אייך מבטיח אויף דעם או איך ועל אייך אוש ליידין :
האזינו השמים האט משה רבינו ניואנט פאר נעמט איר הימלען מיינע רייד ועל איך
רייד אוג דיא ערד ואל הערן דיא זאג פון מין כו"ל או איך בין מחרה אין די
ישׂראל או זייא זאלין דיא תורה האלטין אוג איר זאלט עדות זיין דרויף אוג ועון איך
ועל אפּילו שמארבּין אויב דיא ישׂראל ועלין לייקענען או זייא האבּן אויף זיך ניט
מקבּל גיוועזן דיא תורה ועמ איר דרויף עדות זיין או זייא האבּן מקבּל גיוועזן . דאש
איז דאש עדות ואוש איר זאלט עדות זאגן או דיא תורה ואוש איך האב נעמט אויף
דיא ישׂראל איז איין לעבּין צו דער ועלט או ויא דיא מרימוּנג פון רעגן איז איין לעבּן
צוא דיא לייט אוג מיינע ואג זייגען גוט צוא דיא לייט או ויא דאש רינען פון טויא .
אוג או ויא דיא שטורעם ווינטין אויף דעם נראו ואוש זייא מאכין שמארקן אוג ואקטן
דאש נראו או מאכט דיא תורה שמארקן דיא ואוש לערנען זיא אוג דיא תורה איז או
גוט צוא דער ועלט אזוא ויא דיא מראפין פון רעגן זייגען גוט או זייא גייען אויף דעם
נראו דאש האט משה רבינו ניואנט צו דיא ישׂראל או איך רוף אן אוג דער מאן נאטש
נאטען ברוך הוא זאלט איר נבּין איין אכּפערקיים צוא אונזער נאט אוג זאלט אים לויבּן
האטשע נאט ב"ה איז שמארק זייגען פאדם זייע ועערק נאגן אוג או ער בּרייגנט איין
פּרעזנית איף דיא רשׁעים בּרייגנט ער ניט מיט פאר פּרייצונג נאר בּדין ואורום נאר זיין
פּרוּנג איז מיט נירכטיקייט ער איז איין באנליבּטער נאט צוא באצאלין דיא צדיקים
לעולם הבּא פאר זייערע מעשׂים טובים אוג טוט קיין אום רעכט ניט אפּילו צוא דיא

אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ : הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה
וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא : שִׁחֲתוּ לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל : הֲלִיהוָה
תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכוֹנְנֶךָ :

משנה פרק ראשון מסכת תמיד

בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ · בְּבֵית אַבְטִינָס וּבֵית
הַנִּיצוֹץ וּבֵית הַמּוּקְדָּ : בֵּית אַבְטִינָס וּבֵית הַנִּיצוֹץ הָיוּ עֲלִיּוֹת
וְהָרוֹבִים שׁוֹמְרִים שָׁם · בֵּית הַמּוּקְדָּ כִּפָּה וּבֵית נָדוֹל הָיָה מוּקָף רוֹבְדִין שֶׁל
אֶבֶן וְחָקְקֵי בֵית אָב הָיוּ יְשֵׁנִים שָׁם וּמַפְתְּחוֹת הָעֲזָרָה בִּידָם וּפִרְחֵי כְהוּנָה אִישׁ
כִּסְתּוֹ בְּאֶרֶץ לֹא הָיוּ יְשֵׁנִים בִּבְנְדֵי קוֹדֶשׁ אֶלָּא הָיוּ פּוֹשְׁטִין וּמְקַפְּלִין וּמְנִיחִים
אוֹתָם תַּחַת רָאשֵׁיהֶם וּמִתְחַמְּמִים בְּכַפּוֹת עַצְמָן : אִידַע בְּרֵי לְאֶחָד מִתָּם יוֹצֵא
וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּמִסְפָּה הַדּוֹלֶכֶת תַּחַת הַבִּירָה וְנֵרוֹת דּוֹלְקוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן עַד שֶׁהוּא
מַגִּיעַ לְבֵית הַטְּבִילָה · וּמְרוֹרָה הָיְתָה שָׁם וּבֵית הַכִּסֵּא שֶׁל כָּבוֹד וְזֶה הָיָה כְּבוֹדוֹ
מָצָאוּ נָעוּל בְּיָדוֹעַ שֶׁיֵּשׁ שָׁם אָדָם· פָּרוּחַ בְּיִרְדּוֹעַ שֶׁאֵין שָׁם אָדָם : יָרַד וְטָבַל
עָלָה וְנִסְתַּפֵּג וְנִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה · וּבָא וְיָשַׁב לוֹ אֵצֶל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים
עַד שֶׁהַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ : ג מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהַרְוִיחַ אֶת
הַמְּזִבֵּחַ מַשְׁכִּים וּמוֹבִיל עַד שֶׁלֹּא יָבֹא הַמְּמוּנֶה · וְכִי בָּאִיזוֹ שָׁעָה הַמְּמוּנֶה בָּא
לֹא כָל הָעִתִּים שָׁווֹת פְּעָמִים שֶׁהוּא בָּא מִקְּדִימוֹת הַנֶּבֶר אוֹ מְסֻכָּךְ לוֹ מִלְּפָנָיו אוֹ
מֵאֲחֲרָיו הַמְּמוּנֶה כָּא וְרוֹפֵק עֲלֵיהֶם וְהֵם פּוֹתְחִין לוֹ · אָמַר לָהֶם מִי שֶׁמְּבַל יָבֹא
וְיָפִיס הַפִּיסוּ זְכֵה מִי שֶׁזָּכָה: ג נָטַל אֶת הַמַּפְתֵּחַ וּפָתַח אֶת הַפִּשְׁפָּשׁ וְנִכְנַס מִבֵּית
הַמְּזוּקָד לָעֲזָרָה · וְנִכְנְסוּ הַכֹּהֲנִים אֲחֲרָיו וְשִׁהֵי אֲבוּקוֹת שֶׁל אוֹר בְּיָדָם · וְנֶחְלְקוּ
לִשְׁהֵי כִּתּוֹת · אֵלּוּ הוֹלְכִין בְּאַכְסַדְרָה דֶּרֶךְ הַמִּזְרָח וְאֵלּוּ הוֹלְכִין בְּאַכְסַדְרָה
דֶּרֶךְ הַמַּעֲרָב · הָיוּ בוֹדְקִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְמָקוֹם עוֹשֵׂי חֲבִתִּין הִגִּיעוּ אֵלּוּ

רש"עים אינ באצאטס ווי"א פאר זיי"ער ביכיל נוש"ע מעשים אויף דער וועלט איסליכער
איז אויף זיך מכדיק דעם דין אינ עש איז אז ראוי אונ רעכט פארטיג אז מען זאל גאט
ב"ה גיר"עכט מאכין דאש ונאש ריא ישראל האבין פאר דאר"בין אונ ניזינדיגט איז דאש
ני"ם נאטש הקרון נאר עש איז דיינע קינדערש הקרון כלומר צוא ריא ישראל מען זאנט
אויף ווי"א אז ווי"א זיינען אין פאר קרי"סער דור אונ איין שטרי"ט האפטש"ער · ניהערט
איר דען צוא נאט ברוך הוא אז נוסל זיין צוא טאן כש"עים רעש איר ווי"ש דאך אזוי ווואול
אז ער האט כולם · ניצאלט נעכען פין אי"ך אונ ווידער ער האט דאך אי"ך אזו פי"ל טובות
ני"טאן שאי"ך האפטי"ג פאלק ונאש איר האט פאר נעמ"ן ונאש נאט ברוך הוא האט אי"ך
ג"טאן אינ ני"ם קין קלי"נ פאלק צוא פאר שי"ין אז נאט ברוך הוא האט יכולת צוא טאן
רעות אונ טובות נאט ב"ה איז דאך דין פאטר ער האט דיך באשאפין ער האט דיך
ניצאכט פאר איין אומה צווישין אנדערע אומות אונ האט דיך ניגרונר פעמ"ינט מים
אלע ואבין כלומר פין זיי"ך ישראל איז בהמים אונ נביאים אונ מלכים ניוועז :

וְאֵלּוּ אָמְרוּ שָׁרוֹם ׳ הַבֵּל שָׁלוֹם ׳ הֶעֱמִידוּ אֶת עוֹשֵׂי חֲבִיתִין לַעֲשׂוֹת חֲבִיתִין :
מִי שֶׁזָּכָה לְתָרוֹם אֶת הַמִּזְבֵּחַ הוּא יִתְרוֹם וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ הֱיֵה זָהִיר שֶׁלֹּא תִנָּע
בַּבֶּכֶל־עַד שֶׁתְּקַדֵּשׁ יָדֶיךָ וְרַגְלֶיךָ מִן הַכִּיּוֹר׳ וַהֲרֵי הַמַּחֲתָה נְתוּנָה בְּמִקְצוֹעַ בֵּין
הַכֶּבֶשׁ לַמִּזְבֵּחַ בְּמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ ׳ אֵין אָדָם נִכְנָס עִמּוֹ וְלֹא עֵר בְּיָדוֹ אֶלָּא
טְהוֹרִים לְאוֹר הַמְּאֹרָכָה ׳ לֹא הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְלֹא שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ עַד שֶׁשְּׁמְעִין
קוֹל הָעִגּוּן שֶׁעָשָׂה בֶּן קָטִין מוּכָנִי לַכִּיּוֹר וְהֵם אוֹמְרִים הָגִיעַ עֵת קִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו
מִן הַכִּיּוֹר ׳ נִמְלַךְ מִתַּחַת הַכֶּבֶשׁ וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וּפִנָּה אֶת הַנֶּחָלִים הַיְלֵךְ
וְהַיְלֵךְ וְחָתָה מִן הַמְּאֻכָּלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וְיָרַד ׳ הִגִּיעַ לְרֶצֶפָּה הָפַךְ פָּנָיו לְצָפוֹן
וְהָלַךְ בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת ׳ צָבַר אֶת הַנֶּחָלִים עַל גַּבֵּי הָרִצְפָּה רָחוֹק
מִן הַכֶּבֶשׁ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים ׳ מָקוֹם שֶׁנּוֹתְנִין שָׁם מִרְאֵת הָעוֹף וְדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ
הַפְּנִימִי וְהַמְנוֹרָה :

עֲזָרָא וּבְיתְ דִינוּ תִּקְנוּ עַל פִּי הַקַּבָּלָה לִקְרוֹא בְּכָל יוֹם בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית כְּמוֹ
שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים בְּמִקְדָּשׁ הוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים וּלְכָךְ תִּקְנוּ שֶׁיְּהוּ קוֹרִין
בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית בְּשִׁשַּׁת עֲבוֹדָה כְּדֵי שֶׁיְּתַקְּנוּ בְּזִכּוּת הַקָּרְבָּן מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית
וְהֵם מַעֲשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְנִסּוּךְ לְבָרְכָה לְנִסּוּךְ וְלִיסּוֹד
אָרֶץ אֵלּוּ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהַכְּתוּבִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ שֶׁכְּשֶׁיִּהְיוּ
קוֹרְאִים בְּסֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁמַּעֲלֶה הוּא עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ הִקְרִיבוּם לְפָנָיו ׳ וְאֶכָּלֶא
מַעֲמָדוֹת לֹא נִתְקִימוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁאִין מַעֲמָדוֹת אֶלָּא עַל הַקָּרְבָּנוֹת: אָמַר
רַבִּי קְרוֹסְפְּדַאי הַאי מַאן דְּמַדְכַּר בְּפוּמֵיהּ בָּבָתֵי כְּנֶסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת עָנְיָא

עורא ובית עזרא מיט זיין בית דין האבין מקבל ניזען מען זאל ליינענן עזרא מאנ אזוי
ווי א מען האט ניטאן אין בית המקדש אונ מען זאל ליינענן תורה נביאים כתובים
אונ דרום האט מען כתבל ניזען אז מען זאל ליינענן אין בית המקדש במעשה
בראשית בשעת ער עבודה פון קרבנות כדי דיא מעשה בראשית זאלן אין קיום האבין
בזכות הקרבנות אונ דיא מעשה בראשית מיינט מען היכל אונ ערד זיא זאלן אין
קיום האבין אונ אונזערע רבנים האבין ניזאגט צוא פלאנצין דיא היכל אונ צוא גרונד
פעסטזינן דיא ערד ראש זיינען דיא קרבנות ווארש נאט ברוך הוא האט כבשיה ניזוען צו
אברהם אבינו אז די ישראל ווילן ליינענן דעם סדר פון קרבנות ווען אוך זיי נרעכט
ווערין גלייך ווייא זייא האבין פאר אים מקריב ניזוען דיא קרבנות אונ ווען ניט דיא
מעמדות ווארש דיא נביאים ראשונים האבין כתבן גזוען אז מען זאל בוחר זיין פון דיא
ישראל כשרים ויראי חטא אז זייא זאלין זיין שלוחים פון כלל ישראל זאלין שטיין
בששת מען איז מקריב דיא קרבנות אונ זייא ווערין אן גירופין מעמדות כלומר נשתעלטע
כענשטשין ווארט היכל אונ ערד קיין קיום ניט ניהאט ווארום דיא מעמדות זיינען
ניטאכט ניווארין נאר פון ווענין דיא קרבנות נמצא איז ניזידוינגען אז בזכות הקרבנות
ווערט ניפלאנצט דער היכל אונ ניגרונד פעסטגינט די ערד כלומר זיי האבין איין קיום :

דְקוּרְבְּנִיָּא וְתִקְרוּבְתָּא וִיכַוֵּין בְּהוּ׳ בְּרִית כְּרוּתָה הִיא דְאִינוּן מַלְאָכַיָּא דְמַדְכְּרִין חוֹבַיָּא דִבְנֵי נָשָׁא לְאַבְאָשָׁא לוֹן דְּלָא יָכְלִין לְמֶעְבַּד לֵיהּ בִּישָׁא אֶלָּא טָבָא וְעַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִין לְהַקְרִיב קָרְבָּן אֵין לָנוּ אֶלָּא לְהַזְכִּיר סֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת וְאַחֲרֵי כֵן לְהִשְׁתַּדֵּל בְּתַלְמוּד כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כָּל יָמָיו שֶׁל אָדָם מְשֻׁלָּשִׁים שְׁלִישׁ בְּמִקְרָא שְׁלִישׁ בְּמִשְׁנָה שְׁלִישׁ בְּתַלְמוּד וְכָל הָעוֹשֶׂה כֵן מוּבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק :

תלמוד ליום ראשון ברכות פרק הפלת השחר דף כ״ח

רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה מִתְפַּלֵּל בִּכְנִיסָתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבִיצִיאָתוֹ תְּפִלָּה קְצָרָה אָמְרוּ לוֹ מַה מָקוֹם לִתְפִלָּה זוֹ אָמַר לָהֶם בִּכְנִיסָתִי אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא יֶאֱרַע דְּבַר תַּקָּלָה עַל יָדִי ׳ וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָאָה עַל חֶלְקִי :

ברכות פרק ראשון

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְנִכְנַסְתִּי לְחוֹרְבָה אַחַת מֵחוֹרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְהִתְפַּלֵּל וּבָא אֵלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב וְשָׁמַר לִי עַל הַפֶּתַח וְהִמְתִּין לִי עַד שֶׁסִּיַּמְתִּי תְּפִלָּתִי לְאַחַר שֶׁסִּיַּמְתִּי תְּפִלָּתִי אָמַר לִי שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי

אמר רבי האט רַבִּי כְּרוֹסְפְּדָאִי גִיזָאגְט דער וואשׂ דער מאנט און זאגט מיט זיין מויל אין דיא שולין און אין דיא בָּתֵּי מִדְרָשִׁים דיא עִנְיָנִים פון דיא קָרְבָּנוֹת און איז מְכַוֵּין אין זייא איז דרויף איין כְּרִיתַת בְּרִית אַז דיא דָאזִיגע מַלְאָכִים וואשׂ זיינען מְמוּנִים צו דער מאנען דיא עֲבֵירוֹת פון דיא מענטשין כְּדֵי זייא זאלין זיי שְׁלַעְכְּטְשׁ טאן איז דרויף כּוֹרֵת בְּרִית גיוואָרין אַז זייא קאנען אים ניט טאן קיין שְׁלַעְכְּטְשׁ נאר גוטשׂ און איצונדערט פון וועגין אונזערע זינד וואשׂ מיר קאנען ניט מַקְרִיב זיין קיין קָרְבָּן האבין מיר מער ניט נאר צוא דער מאנען דעם סֵדֶר פון קָרְבָּנוֹת און נאך דעם מיען זיך אין דער גְּמָרָא כְּדֵי זייא זאלין זיין אַלַע טאג פון דעם מענטשין גידרייטילט איין דרייטיל זאל מען לערנען פסוק און אַדְרִיטִיל מִשְׁנַיּוֹת און אַדְרִיטִיל גְּמָרָא און איטליכער וואשׂ טוט אַזוֹ איז ער פאר זיכערט אַז ער איז איין בֶּן עוֹלָם הַבָּא און אויף אים איז גיזאגט גיוואָרין דער פסוק און איין פאדים וואשׂ איז אין דרייען גידרייט גוואָרן ווערט ניט גיך פאר רוקט און צוא רִיסִין :

רבי נחוניא האט מִתְפַּלֵּל גיווען אין זיין אַריין גיין אין בֵּית הַמִּדְרָשׁ און אין זיין אַרויש גיין איין קוּרְצָע תְּפִלָּה האבין דיא חֲכָמִים צוא אים גיזאגט וואשׂ באטייט די תְּפִלָּה האט ער צוא זייא גיזאגט אין מיין אַריין גיין בין איך מִתְפַּלֵּל אַז עשׂ זאל דורך מיר קיין מִכְשׁוֹל ניט אַרויש קומען אין בֵּית הַמִּדְרָשׁ און אין מיין אַרויש גיין גיב איך איין לויב צוא גאט בָּרוּךְ הוּא אויף מיין חֵלֶק וואשׂ גאט בָּרוּךְ הוּא האט מיר אָפּ גיטיילט אַז איך זאל זיין פון דיא וואשׂ זיצין אין בֵּית הַמִּדְרָשׁ :

תניא מיר האבין גילערינט איין מאל בין איך גיגאנגען אין וועג און בין אַריין גיגאנגען אין איין חוּרְבָה פון דיא חוּרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם תְּפִלָּה צוא טאן איז גיקומען אֵלִיָּהוּ און האט אויף מיר גיוואָרט אויף דער טיר און האט אויף מיר גיוואָרט ביז איך האב אויש גילאזט מיין תְּפִלָּה נאך דעם אַז איך האב אויש גילאזט מיין תְּפִלָּה האט ער מיר גיזאגט

שלום

אָמַרְתִּי לוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי וּמוֹרִי וְאָמַר לִי בִּנִי מִפֶּנִּי מָה נִבְנַסְתָּ לְחוֹרְבָה זוֹ אָמַרְתִּי לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אָמַר לִי הָיָה לָךְ לְהִתְפַּלֵּל בַּדֶּרֶךְ וְאָמַרְתִּי לוֹ מִתְיָרֵא הָיִיתִי שֶׁמָּא יַפְסִיקוּנִי עוֹבְרֵי דְרָכִים וְאָמַר לִי הָיָה לָךְ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה׳ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָפַסְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים ׳ לְמַדְתִּי שֶׁאֵין נִכְנָסִין לְחוֹרְבָה ׳ וְלָמַדְתִּי שֶׁמִּתְפַּלְלִים בַּדֶּרֶךְ ׳ וְלָמַדְתִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל בַּדֶּרֶךְ מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה ׳ וְאָמַר לִי בְּנִי מַה קּוֹל שָׁמַעְתָּ בְּחוֹרְבָה זוֹ ׳ אָמַרְתִּי לוֹ שָׁמַעְתִּי בַּת קוֹל שֶׁמְנַהֶמֶת כַּיּוֹנָה וְאוֹמֶרֶת אוֹי לִי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְהִגְלֵיתִי אֶת בָּנַי לְבֵין הָאֻמּוֹת וְאָמַר לִי בְּנִי תַּיֶּיךָ וְחַיֵּי רֹאשֶׁךָ לֹא שָׁעָה זוֹ בִּלְבָד אוֹמֶרֶת כָּךְ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם אוֹמֶרֶת כָּךְ וְלֹא זוֹ בִּלְבָד אֶלָּא שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִין לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְעוֹנִין אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעַנְנַע בְּרֹאשׁוֹ וְאוֹמֵר אַשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁמַּקְרִיסִין אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כָּךְ וּמַה לּוֹ לְאָב שֶׁהִגְלָה אֶת בָּנָיו וְאוֹי לָהֶם לִבְנִים שֶׁגָּלוּ מֵעַל שֻׁלְחַן אֲבִיהֶם :

ר״ה ל״ג
וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְנָבַר עֲמָלֵק׳ וְכִי יָדָיו

שלום אוף דיר מײַן רַבִּי האָב אִיךְ צוא אים גיוואנט שָׁלוֹם אוּף דִּיר מַיִן רַבִּי אוּן מַיִן לִיבְּעָר האָט עֶר מִיר גיואנט מַיִן זון פַּאר וואס בִּישטו אַרַיין גינאנגען אין דֶּעד חוּרְבָה האָב אִיךְ צוא אים גיואנט הִפְלָה צוא מאן האָט עֶר מִיר גיואנט דוא וואלשט גיהערט מתפלל זײַן אין וועג האָב אִיךְ צוא אים גיואנט אִיךְ האָב מורא גיהאט מאַטער דיא וואס פארן אויבער אוף דיא וועגען ווילין מיך פסקן זײַן האָט עֶר צוא מיר גיואנט וואלשט גיהערט מתפלל זײַן איין קורצע הִפְלָה דיא ראוינע ציים האָב אִיךְ אֲפּ גילערנט פון אַליהו הנביא דרייא וואכין אינגיש האָב אִיךְ אֲפּ גילערנט אז מען גיהער גיט אַרַיין זײַן אין חורבה אוּן דאס אנדערע האָב אִיךְ אֲפּ גילערנט אז מען מאַג הִפְלָה מאַן אין וועג אוּן דאס דרייטע האָב אִיךְ אֲפּ גילערנט אז דער וואס טוט תִּפְלָה אין וועג איז מתפלל אין קורצע הִפְלָה האָט אליהו צוא מיר גיואנט מײַן זון וואס פאר אײַן קול האסטו גיהערט אין דער חורבה האָב אִיךְ צוא אים גיואנט אִיךְ האָב גיהערט אײַן בַּת קוֹל וואס זיא האָט גיברומט אוי וויא אײַן טויב אוּן זיא האָט גיואנט וויא וואס אִיךְ האָב תּוֹרוּב גימאכט מײַן הוּיז אוּן אִיךְ האָב פאר ברענט מײַן היכל אוּן אִיךְ האָב פאר טרײבן מײַנע קינדער האָט צוא מיר אליהו גיואנט מײַן זון בייא דעם לעבן פון דײַן קאָפּ גישוואָרן אי נט דיא ציים אליין זאָגט זיא אזוא גיישרט דרייא מאל אלע טאָג זאָגט זיא אזוא אוּן אים דאס אליין גישרט אין דער ציים אז דיא ישראל גייען אַרַיין אין דיא שולן אוּן דיא בתי מדרשים אוּן זייא עוסקען אמן יהא שמיה רבא שאקרים נאס ברוך הוא מים זײַן קאָפּ כְּבוֹדוֹ אוּן זאָגט וואול דעם מלכות וואס מען לויבט אים אזוא אין זײַן הוּיז אוּן וואס איז גיוען צום פאטער אוּז וואס ער האָט פאר טרײבן זיינע קינדער אוּן וויא איז צוא דיא קינדער וואס זיינען פאר טרײבן גיוואָרין פון דעם מויל פון זייער פאטער :

והיה אוּן עס איז גיוועזן אז משה רַבֵּינוּ האָט אויף גיהויבן זײַן האָנט האבן זך דיא ישראל נישטארקט אין דער מלחמה אוּן אז ער האָט אנידער גילייגט זײַן האָנט האָט

שֶׁל מֹשֶׁה עֲשׂוֹת מִלְחָמָה אוֹ שׁוֹבְרוֹת מִלְחָמָה אֶלָּא לוֹמַר לְךָ כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמִשְׁתַּעְבְּדִין אֶת רִבּוֹנָם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הָיוּ מִתְגַּבְּרִין וְאִם לָאו הָיוּ נוֹפְלִין ׳ כֵּיוֹצֵא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמֵר וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה קְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אוֹתוֹ וָחָי׳ וְכִי נָחָשׁ מְמִית אוֹ נָחָשׁ מְחַיֶּה אֶלָּא בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִין כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמִשְׁתַּעְבְּדִין אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הָיוּ מִתְרַפְּאִין וְאִם לָאו הָיוּ נִמּוֹקִין :

ג׳ילה פ״ר

תַּנְיָא שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה בְּמָה הֱאֲרַכְתָּ יָמִים אָמַר לָהֶם מִימַי לֹא נִתְבַּדַּחְתִּי בְּקִלּוֹן חֲבֵרַי וְלֹא עָלְתָה עַל מִטָּתִי קְלָלַת חֲבֵרַי וַהֲנָן הָיִיתִי בְּמָמוֹנִי :

ק׳ישין פ׳ בתרא

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָנוּת נְקִיָּה וְקַלָּה וְיִבַּקֵּשׁ רַחֲמִים לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר וְהַנְכָסִים שֶׁלּוֹ שֶׁאֵין הָעֲשִׁירוּת וְאֵין הָעֲנִיּוּת מִן הָאוּמָנוּת אֶלָּא לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר שֶׁלּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת :

עֲמֹלֵק זֶה גִּישְׁמַארְקָס אֵין דָּעָר מִלְחָמָה פֿרַעגְט דִּיא גַּמְרָא הָאבֶּן דָּעָן דִּיא הָעַנְט פֿוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גַּיימְבְט דִּיא מִלְחָמָה אָדָער הָאבֶּן וַיֶּיא דָּעָן צוּא בְּרָאכֶן דִּיא מִלְחָמָה נַיִּיעֶרֶט דְּאשׁ מַיינְט מָען צוּא זָאגֶן דִּיר אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן גִילוּגט צוּרוּק אוּן הָאבֶּן מִשְׁעְבֵּד גִיוְוען זַיֶּיער צוּא נָאט בְּרוּךְ הוּא וְוָאש אֵין הִימֶל הָאבֶּן וַיֶּיא זִיךְ גִישְׁמַארְקָס אֵין דָּעָר מִלְחָמָה אוּן אַז נִיט זַיינֶען וַיֶּיא גִיפַאלֶן אוּן אַזוֹ אַיין גְלַייכֶן וְאלְשׁוֹ אוֹיךְ אִזוֹא זָאגֶן נָאט בְּרוּךְ הוּא דָּאס נִיזָאגְט צוּא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ כְּאֵי צוּא דִיר אֵין בְּרֶעֶנְעֶרִין שֶׁלַאנְג אוּן טוּא אִים אַרוֹיךְ אוֹיךְ דָּעם שְׁטֶאנְג אוּן עֶשׂ וְוָעט זַיין אִיטְלִיכְער וְואש אִיז נִיבִּיסִין נִיוְוארֶן אוּן וְוָעט אִים זָעהֶען וְוָעט עֶר לֶעבֶּן בְּלִייבֶּן אִיז דָּאש אוֹיךְ קֶשֶׁה אִיז דָּעָן דָּאר בְּרֶעֶנְעֶרִינְגֶער שֶׁלַאנְג מִמִּיתָה אִז מָען קוּקְט נִיט אוֹיף אִים אֶדָער אִיז דָּעָן דָּעָר בְּרֶעֶנְעֶרִינְגֶער שֶׁלַאנְג מְחַיֶּה אִז מָען קוּקְט יוּא אוֹיף אִים נִייֶעֶרְט דָּאש מַיינְט מָען אִין דָּעָר צַייט אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן גִידְגֶט אַרוֹיךְ אוּן הָאבֶּן מִשְׁעְבֵּד גִיוְוען זַיֶּיער הָאָרץ צוּא נָאט בְּרוּךְ הִיא וְואש אִין הִימֶל אִיז זַיינֶען זַיֶּיא גִיהַיילְט גִיוְוארֶן אוּן אַז נִיט זַיינֶען זַיֶּיא פַאר נָאנְגֶען : הָגִיא מִיר הָאבֶּן גִילֶערְנְט שׁאלוּ דִיא תַּלְמִידִים הָאבֶּן גִיפְרֶעגְט רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מִיט וְואש פַאר אִין זְכוּת הָאשְׁט זוֹכֶה גִיוְוען אַז דוּא זָאגְשְׁט הָאבֶּן אֲרִיכוּת יָמִים הָאט עֶר צוּ זַיֶּיא גִיזָאגְט אֶלָּא מִיינֶע טֶענֶר בֶּן אִיךְ נִיט גִיעָהרְט גִיוְוארֶן דּוּרְךְ דָּעם וְואש מַיין חָבֵר אִיז גִישְׁעֶנְט גִיוְוארֶן אוּן עֶשׂ אִיז נִיט אוֹיף גִינַאנְגֶען אוֹיף מַיין בְּעֶם דִּיא קְלָלָה פּוּן מַיין חָבֵר אוּן דָּאש וְואש עֶר הָאט מִיר צַייֶט אֵן גִיטאן בְּלוֹטֶר אִיךְ הָאב אִים אֶלֶץ מוֹהֵל גִיוְוען פַאר מַיין שְׁלָאף אוּן אַיין זִיקֶרֶן בֶּן אִיךְ גִיוְוען מִיט מַיין נָעֶלֶם :

רבי כאיר זָאגְט אַיינְבִּיג גִיהֶער אַיין מֶענְטש לֶערְנֶען זַיין זון אַיין רַייֶעֶ כְלָאכָה אוּן אַיין גְרַייעֶ אוּן זָאל בְּעֶטֶן דָּעָר בַּאהַיימְקֶייט צוּ נָאט בָּרוּךְ הוּא וְואש דָּאש עֲשִׁירוּת אוּן דָּאש עֲשִׁירוּת אִיז גִישֶׁעֶר זַיינֶען זַיֶּיא וְואהְרוּם קֶין אַרוֹיסְקֶייט אִיז נִיט פּוּן קֶין מְלָאכָה אוּן קֵין עֲשִׁירוּת אִיז נִיט פּוּן קֵין מְלָאכָה נַיִּיעֶרְט עֶשׂ קוּמְט נָאר פּוּן דָּעם וְואש דָּאש עֲשִׁירוּת אִיז זַיֶּיעֶ וְוִיא אִין פְּסוּק שְׁטֶיים אַז נָאט בְּרוּךְ הוּא הָאט נִיזָאגְט צוּא מִיר אִיז דָּאש וַילְבָּשׁ אוֹ צוּא מִיר אִיז דָּאש נָאלְד :

שם
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר רָאִיתָ מְיֻסָּדִין חֲיָה וְעוֹף שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אוֹמָנוּת וְהֵם
מִתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְצַעַר וְהָאָדָם לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי וְאֲנִי נִבְרֵאתִי
לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי אֵינוֹ דִין שֶׁאֶתְפַּרְנֵם שֶׁלֹּא בְצַעַר אֶלָּא שֶׁהֲרֵעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי
וְקִפַּחְתִּי אֶת פַּרְנָסָתִי שֶׁנֶּאֱמַר עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם:
הַגָּיָא רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר מִנַּיִן אֲנִי כָּל אוּמָנוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בָּנַי
וְקוֹלִי יְיָ יְחֻלִּיפוּ כֹּחַ יַעֲלוּ אֲבָר כְּנְשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ: בְּזִקְנָתוֹ
מְדוּ אוֹמֵר עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשְׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ:

סנהדרין פ' חלק
כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם
יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר:

בציעא פרק אלו מציאות הָגוּ רַבָּנָן הָעֲסוּקִים בְּמִקְרָא מִדָּה וְאֵינָהּ מִדָּה בְּמִשְׁנָה מִדָּה
וְנוֹמְלִין עָלֶיהָ שָׂכָר · בְּתַלְמוּד אֵין לְךָ מִדָּה גְּדוֹלָה
מִזּוֹ וּלְעוֹלָם הֱוֵי רָץ לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִבַּתַּלְמוּד:

רבי שמעון רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּעֵר זוּן פּוּן אֶלְעָזָר 'אָמַר רֵאשִׁית מִיסְּךְ הָאִשְׁטוּ נִיעֲהִען פּוּן דַּיין
לֶעבֶּן מַאָן חִיט וְשׁוּף אַיין הַיָּה אוּן אַיין עוֹף שִׁיש לְהֶם אוּמְנוּת זַייא זָאלֶן הָאבֶּן אַיין
מְלָאכָה · אוּן זַייא וָועֶרֶן פָּארְם נִישְׁפִּיזִיט אֶן צַעַר אוּן זַייא זַייעֶן דָאךְ נִיט בְּשָׁאפֶּן
גָּוואָרֶן נָאר סִיךְ צוּ בָּארֶינֶען אוּן אִיךְ בִּין בַּשָּׁאפֶן גִיוָואָרֶן צוּא בָּרֶינֶען מַיין בַּאשָׁעפֶער
אִיז נִיט אַיין כָּל שֶׁכֵּן אַז אִיךְ זָאל נִישְׁפַּייזִט וָועֶרֶן אֶן צַעַר נָאר וַויל אִיךְ הָאבּ גִיאִיבְּלִט
מַיינֶע וָועֶרֶק הָאבּ אִיךְ אַלַיין אֶפּ נִישְׁנִישְׁט מַיין פַּרְנָסָה פּוּן מִיר אוּז וַויא אִין פְּסוּק שֶׁמַּיט
פָּאלְק זַייעֶן אַרָא צַדִּיקִים אוּז צוּ אֵייבִּיג וָועלֶן זַייא יַרְשֶׁנוּ מַיין דָּאש לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וַוייל זַייא זַייעֶן אַיין צַוויי פּוּן מַיין פְּלַאנְצִינְג אוּן זַייעֶן דִיא וָועֶרק פּוּן מַיינֶע הָעֶנֶט
אִיךְ וְאל זִיךְ בְּארִיכֶּטֶן מִיט זַייא:

תנו רבנן דִּיא רַבָּנִים הָאבֶּן גִילֶערְנְט דִּיא וָואש זַייעֶן עוֹסֵק אִין מִקְרָא אִיז דָּאש אַיין
מִדָּה אוּן נִיט קַיין מִדָּה אוּז דִּיא וָואש זַייעֶן עוֹסֵק אִין מִשְׁנָיוֹת אִיז דָּאש אַיין מִדָּה
אוּן מָען נָעמְט אוֹיךְ אִיר שָׂכָר אוּז דִּיא וָואש זַייעֶן עוֹסֵק אִין גְּמָרָא אִיז קַיין גְּרָעסֶערְע
מִדָּה נִיט דָּא פּוּן אִיר אוּז אַייבִּיג זָאלְשְׁטוּ מֶעֲרֶער לוּיפֶן מִשְׁנַיוֹת לָערְנֶן אַייֶדֶער גְּמָרָא:
לֹא יָשׁוּל וועֶן אִין מֶענְטֶש הָאט נִיפּוּנְקֶן אַיין נָעמְט פּוּן פּוּינְקְלֶן מָאר עֶר נִיט נָעמֶן דִּיא
מוֹסָר מִיט אִירָע קִינְדֶּר וְעֶן אוֹיךְ עֶר בַּדַּארְף דָּר מִיט אֲפִילּוּ מְסַהֵר זַיין אִין כְּצוֹרֶךְ אוּ
וועֶן אוֹיךְ אוּז אִין גְּרִינְגֶע מְצִיָּה וָואש אִין כְּעֶנְמְט הָאט דוּרְךְ אִיר מֶער קַיין הַסְרוֹן נִיט
נָאר וַויא אִין קְלֵיינֶע מַטְבֵּעַ וָואש וועֶרְט אֶן גִירִיכְּן אִיכֶּר הָאט פָּארֶם דִּיא הוֹדָה גְּוִיאָנֶם

חולין פרק בתרא **לא** יָמוּל אָדָם אִם עַל הַבָּנִים אֲפִילוּ לְמַהֵר בָּהּ אֶת הַמְצוֹרָע וּטְהֵ
אִם מִצְוָה קַלָּה שֶׁהִיא בְּאִיכָּר אָמְרָה תּוֹרָה לְמַעַן יִיטַב לָךְ
וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים קַל וָחוֹמֶר עַל מִצְוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה :

שם **הַנָּיָא** רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר אֵין לָךְ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ
שֶׁאֵין הַחַיִּת הַמְּתִים תְּלוּיָה כָּהּ ' בְּכִבּוּד אָב וָאֵם כְּתִיב לְמַעַן יַאֲרִיכֻן
יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ וּבִשְׁלּוֹחַ הַקֵּן נֶאֱמַר כְּתִיב לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים הָרֵי
שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו עֲלֵה לַבִּירָה וְהָבֵא לִי גוֹזָלוֹת וְעָלָה וְשִׁלַּח אֶת הָאֵם וְלָקַח אֶת
הַבָּנִים וּבֵרְכוּהוּ נָפַל וָמֵת הֵיכָן אֲרִיכוּת יָמָיו שֶׁל זֶה וְהֵיכָן טוֹבָתוֹ שֶׁל זֶה אֶלָּא
לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ לָעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרוּךְ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ לָעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב :

ירים ס פרק ג **כָּל** כְּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם שִׁיר הַשִּׁירִים וְקֹהֶלֶת מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁיר הַשִּׁירִים מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם וְקֹהֶלֶת מַחְלוֹקֶת רַבִּי יוֹסֵי

אַז טָעַן אִיז זִיא מְקַיֵּם דְּרוּם וְועֶט דִּיר גוּט זַיין אוּנ וְועֶשֶׁט הָאבֶּן אֲרִיכוֹת יָמִים אִי
שׁוֹין אַיין קַל וָחוֹמֶר אוּיף דִּיא הָארְבָּע מִצְוֹת וְואוּ אִין דָּער תּוֹרָה שְׁמַיִּים אַז טָעַן אִיז
זִיא מְקַיֵּם וְועֶט טָעַן בְּוּנדֶראי הָאבֶּן אַיין גְּרוֹיסֶין שָׂכָר :

תניא סִיר הָאבֶּן גִילעֶרנְט רַבִּי יַעֲקֹב זָאגְט עֶשׁ אִיז נִט דָא קַיין שׁוּם מִצְוָה אִין דָּער
תּוֹרָה וָואוּ אִיר שְׂכַר שְׁמַיִּים דָּער בַּייא אַז טָעַן זָאל דִּיךְ אִיר נִט פָּאר שְׁמַיִּין אַז
עֶשׁ אִיז אִן גַיבֶּריים צוּא זַיין תְּחִיַּת הַמֵּתִים בַּייא כִּבּוּד אָב וָאֵם שְׁמַיִּט נְשָׂרִיבֶּן אִין
דָּער תּוֹרָה דְּרוּם וְועֶלֶן רַייגֶן טָעג דָּער לַייגְענְרְט וְועֶרֶן אוּנ דְּרוּם וְועֶט דִּיר גוּט זַיין
אוּנ בַּייא דָּער כִּבְיָה פּוּן שֶׁלּוֹחַ הַקֵּן שְׁמַיִּט אוֹיךְ נִישְׁרִיבֶּן אִין דָּער תּוֹרָה דְּרוּם וְועֶט
דִּיר גוּט זַיין אוּנ וְועֶסְט הָאבֶּן אֲרִיכוֹת יָמִים נְמְצָא וְועֶן עֶשׁ הָאט זִיךְ נִיטְרָאפֶּן אַז אִין
פָּאסְטֶר הָאט גְּוָאגְט צוּא זַיין זוֹן גַייא אוֹיף דֶעם בּוֹרִים אוּנ בְּרֶייגְט מִיר יוּנְגְע מוּטְבִּין '
אִיז עֶר אֲרוֹיף גְּנַאנְגֶן אוּנ הָאט אֶוועק גִישִׁיקְט דִּיא מוּטֶער אוּנ הָאט גִינוּמֶן אִירֶע קְלֵידֶר
וְזִיא אִין דָּער תּוֹרָה שְׁמַיִּט אוּנ אִין זִיין אַרְאפּ גְירִעֶרן פּוּן דֶעם בּוֹרִים אִיז עֶר אַרְאפּ
גִיפָּאלֶן אוּנ אִיז נִישְׁטָארְבֶּן אוֹ וְזִיא עֶשׁ הָאט זִיךְ אַמָאל גִיטְרָאפֶּן נְמְצָא וואוּ אִיז זַיין
אֲרִיכוּת יָמִים מִיט זַיין גוּטְ וואוּ דִּיא תּוֹרָה הָאט סְבָטִיח גֶיווֶען מִיז זַיין דָּאשׁ וָואוּ
דִּיא תּוֹרָה הָאט נְשָׂרִיבֶּן (לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ) סַיינֶם טָעג צוּ דֶר וְועֶלְט

וָואוּ וְועֶט זַיין נָאךְ תְּחִיַּת הַמֵּתִים וָואוּ זִיא וְועֶט זַיין נַאנְץ לַאנְג אוּנ גוּט :

כל כתבי הקודש **אֶלָּא** סְפָרִים פּוּן דִי הַיילִיגְע נְשָׂרִיפְטִין זַיינֶן מְטַמֵּא דִי הֶענְט אוּנ דְרוּם
הָאבֶּן דִּיא חֲכָמִים אוּ נוֹזֵר נִיטְן פָּלֶענְט וַיילֶ טָען פָּלֶענְט בַּהֲאלְטֶן מָאכֶּלִים פּוּן תְּרוּמָה
לָעבֶּן סִפְרֵי הַקּוֹדֶשׁ וַיילֶ זַיִיא הָאבֶּן זִיךְ נִיטְרָאבְט דָּאשׁ אִיז הַיילִיג אוּנ דָּאשׁ אִיז
הַיילִיג נָשָׂכֶר טָען הָאט נִיטְעהָעלְן אַז דִּיא עֶכְּרִים טוּעֶן נְרוּיטֶשׁ שָׁאדִין אִין דִּיא סְפָרִים
דּוּרְךְ דִּיא מַאכֶּלִים פּוּן תְּרוּמָה הָאבֶּן זַיִיא נוֹזֵר נִיטְן אַז סִפְרִים פָּסְלִין דִּיא תְּרוּמָה אַז
זַיִיא רִירִין זִיךְ אֶן אַיינְשׁ דָּאשׁ אַנְדֶרְע דְרוּם אַז טָען הָאט אֶן נְרִירְט אִין סִפְרֵי קוֹדֶשׁ
כְּמוֹ דִּיא הֶענְט אוּנ נָאךְ דֶעם הָאט טָען אֶן נִירִירְט אִין תְּרוּמָה אִיז דִּיא תְּרוּמָה פָּסְלִין
נִיזוּאהְרִין וויא דֶען טָען כּוּז פְּרִיעֶר וַאשִׁין דִּיא הֶענְט לְשֵׁם תְּרוּמָה נָאךְ דֶעם אַז עֶר

אוֹמֵר קֹהֶלֶת אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם וְשִׁיר הַשִּׁירִים מַחֲלוֹקֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר קֹהֶלֶת מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עֲזָאִי מְקֻבָּל אֲנִי מִפִּי שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זָקֵן. בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה שֶׁשִּׁיר הַשִּׁירִים וְקֹהֶלֶת מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא חַס וְשָׁלוֹם לֹא נֶחֱלַק אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עַל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁלֹּא תְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם שֶׁאֵין כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי כְּיוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַכְּתוּבִים קוֹדֶשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים וְאִם נֶחֱלָקוּ לֹא נֶחֱלָקוּ אֶלָּא עַל קֹהֶלֶת אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חָמִיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא כְּדִבְרֵי בֶּן עֲזָאִי כֵּן נֶחֱלָקוּ וְכֵן גָּמָרוּ :

נדה פרק ג

דָּרַשׁ רַבִּי שִׂמְלָאִי לְמָה הַיֶּלֶד דּוֹמֶה בִּמְעֵי אִמּוֹ מְקֻפָּל וּמוּנָח כְּפִנְקָס שְׁתֵּי יָדָיו עַל שְׁתֵּי צְדָעָיו שְׁתֵּי אַצִּילָיו עַל שְׁתֵּי אַרְכֻּבוֹתָיו וּשְׁתֵּי עֲקֵבָיו עַל שְׁתֵּי עַגְבוֹתָיו וְרֹאשׁוֹ בֵּין בִּרְכָּיו וּפִיו סָתוּם וְטַבּוּרוֹ פָּתוּחַ וְאוֹכֵל מִמַּה שֶׁאִמּוֹ אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתֶה מִמַּה שֶׁאִמּוֹ שׁוֹתָה וְאֵינוֹ מוֹצִיא רֵעִי שֶׁמָּא יַהֲרוֹג אֶת אִמּוֹ וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא

האט אָן גִּירִירְט אִין סִפְרֵי קוֹדֶשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים אונ קֹהֶלֶת זַיינָען מְטַמֵּא דִיא הָענְט רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט שִׁיר הַשִּׁירִים אִיז יוֹא מְטַמֵּא דִיא הָענְט אונ קֹהֶלֶת אִיז אַיין מַחְלוֹקֶת אַיין טֵייל זָאגִין עֶשׂ אִיז יוֹא מְטַמֵּא אונ אַיין טֵייל זָאגִין עֶשׂ אִיז נִיט מְטַמֵּא רַבִּי יוֹסֵי זָאגְט קֹהֶלֶת אִיז נִיט מְטַמֵּא דִיא הָענְט אונ אִין שִׁיר הַשִּׁירִים אִיז אַיין מַחְלוֹקֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן זָאגְט אַז קֹהֶלֶת אִיז פּוּן דִיא דְרַייא זַאכִין וָואשׂ בֵּית שַׁמַּאי אִיז מֵקִיל בַּייא זַייא אונ בֵּית הִלֵּל אִיז מַחְמִיר בַּייא זַייא כְּלוֹמֶר בֵּית שַׁמַּאי זָאגְט אַז קֹהֶלֶת אִיז נִיט מְטַמֵּא דִיא הָענְט אונ בֵּית הִלֵּל זָאגְט אַז עֶשׂ אִיז יוֹא מְטַמֵּא עֶר הָאט גִּיזָאגְט אִיךְ הָאב בְּקַבָּלָה פּוּן צְוַוייא אונ זִיבֶּצִיג זְקֵנִים אִין דָעם טָאג אַז מָען הָאט גִּזֶעצְט רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אִין דֶר יְשִׁיבָה אַז שִׁיר הַשִּׁירִים אונ קֹהֶלֶת אִיז מְטַמֵּא דִי הָענְט הָאט גִּזָאגְט רַבִּי עֲקִיבָא קַיין מֶענְטְשׁ פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל קְרִיגְט נִיט אוֹיף שִׁיר הַשִּׁירִים אונ זָאל זָאגִין אַז עֶשׂ זָאל נִיט מְטַמֵּא זַיין דִיא הָענְט וָוארוּם דֶער גַּאנְצֶער עוֹלָם אִיז נִיט גִּיוֶוען אַזוֹא רָאוּי אַזוֹא וִויא דֶער טָאג וָואשׂ שִׁיר הַשִּׁירִים אִיז גִּיגֶעבִּין גִּיוָוארִין צוּא דִיא יִשְׂרָאֵל וָוארוּם אַלָּע הֵיילִינֶע גִּישְׁרִיפְצִין זַיינָען קוֹדֶשׁ אונ שִׁיר הַשִּׁירִים אִיז קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים אונ אוֹיב דִיא חֲכָמִים הָאבִּין אַנְדֶערְשׂ יוֹא גִּיקְרִיגְט הָאבִּין זַייא מֶער נִיט גִּיקְרִיגְט נָאר אוֹיף קֹהֶלֶת הָאט גִּיזָאגְט דֶר זוּן פּוּן דָעם שְׁוָוער פּוּן רַבִּי עֲקִיבָא אַזוֹא וִויא דִיא רֵייד פּוּן בֶּן עַזַּאי אַזוֹא הָאבִּין זַיי גִּיקְרִיגְט אונ אַזוֹ הָאט מָען דִיא הֲלָכָה גִּיפַּסְקָתְּ אַז שִׁיר הַשִּׁירִים אונ קֹהֶלֶת אִיז מְטַמֵּא דִי הָענְט :

דרש רבי שמלאי האט גִּדַרְשָׁתְּ רַבִּי שִׂמְלָאִי צוּא וָואשׂ אִיז דָאשׂ קִינְד גְּלַייךְ אַז עֶר אִיז נָאךְ אִין זַיין מוּטֶערְשׂ גִּידֶערִים צוּ נוֹיף גִּוִּיקִילְט אונ צוּא נוֹיף גִּילֵייגְט אַזוֹא וִויא אַיין פִּנְקָס זַיינָע צְוַוייא הָענְט לִיגִין אוֹיף זַיינָע צְוַוייא שְׁלֵייפִין זַיינָע צְוַוייא אֵלִינְבּוֹיגִין אוֹיף דִיא צְוַוייא שֶׁענְקְלֶען אונ זַיינָע צְוַוייא טְרִיט אוֹיף דִיא צְוַוייא שׁוּלְטֶערִין אונ זַיין קָאפּ צְוִישִׁין דִיא קְנִיא אונ זַיין מוֹיל אִיז פַּאר שְׁטָאפְּט אונ זַיין נָאפִּיל אִיז אָפִין אונ עֶשְׂט פּוּן דָעם וָואשׂ זַיין מוּטֶער עֶשְׂט ושותה ממה שאמו שותה אונ טְרִינְקְט פּוּן דָעם וָואשׂ זַיין מוּטֶער טְרִינְקְט אונ עֶשׂ גַּייט נִיט פּוּן אִים קַיין צוֹאָה טָאמֶער

לְאַויר הָעוֹלָם נִפְתַּח הַתָּתוֹם וְנִסְתַּם הַפְּתוּחַ שֶׁאִלְמָלֵא כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְחִיּוּת
אֲפִילוּ שָׁעָה אֶחָת וְנֵר דָּוֹק עַל רֹאשׁוֹ וְצוּפָּה וּמַבִּיט מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֹאשִׁי לְאוֹרוֹ אֶלֶךְ חוֹשֶׁךְ וְאַל תִּתְמַהּ שֶׁהֲרֵי אָדָם יָשֵׁן כֵּאן
וְרוֹאֶה חֲלוֹם בְּאַפְּמֶיָא וְאֵין לָךְ יָמִים שֶׁאָדָם שָׁרוּי בְּטוּבָהּ יוֹתֵר מֵאוֹתָם הַיָּמִים
שֶׁנֶּאֱמַר מִי יִתְּנֵנִי כְּיַרְחֵי קֶדֶם כִּימֵי אֱלוֹהַּ יִשְׁמְרֵנִי ׃ וְאֵיזֶה הֵימִים שֵׁישׁ בָּהֶם
יָרֵחַ וְאֵין בָּהֶם שָׁנִים הֱוֵי אוֹמֵר אֵלּוּ יַרְחֵי לֵידָה וּמְלַמְּדִין אוֹתוֹ כָּל הַתּוֹרָה
כֻּלָּהּ שֶׁנֶּאֱמַר וַיּוֹרֵנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ דְּבָרַי לִבֶּךָ שְׁמֹר מִצְוֹתַי וְחְיֵה ׃ וְאוֹמֵר
בְּסוֹד אֱלוֹהַּ עָלַי אָהֳלִי ׃ מַאי וְאוֹמֵר וְכִי תֵּימָא נְבִיא הוּא דְּקָאָמַר הָא שְׁמַע
בְּסוֹד אֱלוֹהַּ עָלַי אָהֳלִי ׃ וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא לְאַויר הָעוֹלָם בָּא מַלְאָךְ וּסְטָרוֹ עַל פִּיו
וְהִשְׁכִּיחַ מִמֶּנּוּ כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שֶׁנֶּאֱמַר לַפֶּתַח חַטָּאת רוֹבֵץ ׃ וְאֵינוֹ יוֹצֵא מִשָּׁם

וְעֹמֶד דָּאשׁ אוּם בְּרֵיגְנֶען זַיין מִיטֶּער אוּן אַז דָּאשׁ קִינְד גֵיט אַרוּיס אוֹיף דָּעם אַויר פּוּן
דֶּר וועלְט וְוערְט אִין דָּאשׁ פָּאר שְׁפָּאפְּטֶע מוּל אוּן עֶס וְוערְט פָּאר שְׁפָּאפְּט דֶּר אֶפְּענֶער
נָאפִּיל וּאוּרוּם אַז עֶס וָאל אוּז גִיט זַיין וְוָאכֶּט עֶר נִיט נָקאנְט לָעבֶּן אֶפִּילוּ אֵיין שָׁעָה
אוּן אֵיין לִיכְט אִיז אִן נִיצוּנדֶן אוֹיף זַיין קָאפּ אִיז עֶר זֶעהֶיכְט אִיבֶּר לוּפְט פּוּן אֵיין עֶק וְוֶעלְט
בִּיז דָּער אֶנְדֶערֶער עֶק וועלְט וְוִיא אִין פְּסוּק שֶׁטֵיט אִין זַיין טַאן לַייכְטֶן זַיין לִיכְט אוֹיף
מַיין קָאפּ אוּן אִן זַיין לִיכְט גֵיא אִיךְ אִין דֶער פִּינְסְטֶערְנֶעשׁ אוּן זָאלְשְׁט זִיךְ דְּרוֹיף גִיט
פָּאר וואוּנְדֶערְן וְהַרְאֵה אֵיין כְּעִנְטְשׁ שְׁלָאפְּט דָּא אוּן וַעֲהֶרְט אִין הָלוֹם אִין אַפְּפְּיָא אוּן
עֶשׁ אִז נִיט דָּא קֵיין בְּעשֶׁערְע מֶעג וְוָאשׁ דֶער כְּעִנְטְשׁ רוּאט כִּיט גוּטֶע מֶעג בֶּעֶרֶער
פּוּן דִּיא דָאזִיגֶע מֶעג וְוִיא אִין פְּסוּק שֶׁטֵיט וְעֶר וועלְט כִּיר גִיגֶעבֶּן אוֹ אִיךְ זָאל הָאבֶּן
אַזוֹ גִיט אַזוֹ וְוִיא דִיא פְרֵיעֶרֶינְע הָרְשִׁים אוּן אִיא וְוִיא דִיא מֶעג וְוָאשׁ נָאט הָאט
טִיךְ גִימַאכְט הִיטֵין ׃ אוּן וָאשׁ פָּאר אֵיין מֶעג זַיינֶען וָאשׁ אִין ׃ וַיִיא אִז פָּאר הָאנְדֶרְן
הָרְשִׁים אוּן עֶם אִז אִין וַיי נִיט דָּא קֵיין אִירִין אִרְשֶׁטְּ וְאִין רָאשׁ זַיינֶען דִיא הָרְשִׁים פּוּן
דֶּעם נִיוַיינֶען אוּן טֵיל לָעֶרְינְט אִים דִיא נָאנְצֶע הִירָה וְוִיא אִין פְּסוּק שֶׁטֵיט עֶר הָאט מִיר
גִילֶערְנְט אוּן הָאט מִיר גִיזָאגְט מַיינֶע רַייד וְאלֶן אוֹטֶער לְעֶהֶנֶען דֵיין הָארֶץ הִיס מַיינֶע
כְּצוֹוֹת וְעֶשְׁטוּ לְעֶבֶּן אוּן נָאךְ אֵיין פְּסוּק אִיז דָּא אַז דֶּר סוֹד פּוּן נָאט אִז גִיוֹעֶן אוֹיף
מִיין גִיצֶעלְט פּוּן וְעֶשְׁטוּ וְעֶען בְּרֵיגְנְט עֶר נָאךְ אֲרֵאָה פּוּן דֶּעם פְּסוּק אוֹיךְ טוּו מֵיין
וְאֶען וּאוּרוּם דוּא וְעֶשְׁטוּ וְעֶלֶין וְאֶען אַז דֶּעם שְׁרִיפְטֶן פְּסוּק וְאֶנְט דֶּעֶר נְבִיא אוּן עֶשׁ
גֵיט נִיט אוֹיף דִיא טֵעג וְוָאשׁ דָּאשׁ קִינְד אִיז אֵין דֶּעֶר מִיטֶּערְשׁ גִיהֶערְם דְּרוּם קוּמְט
דֶּר אֶנְדֶערֶער פְּסוּק לְאוּין מִיךְ הָערֶן וְוָאשׁ אִיהְ הָאט נְיָאנְט אַז דֶער סוֹד פּוּן נָאט אִז
גִיוֹעֶן אוֹיף מַיין גִיצֶעלְט אוּן דֶער פְּסוּק גֵיט אוֹיף אֵיין קִינְד וְוָאשׁ אִז דֶער מוּטֶּערְשׁ
בּוּיךְ אַז וְוִיא דִיא פְרֵיעֶרְדִינְע פְּסוּקִים וְוָאשׁ אִיהְ הָאט נְיָאנְט גֵיט אוֹיךְ אוֹיךְ אֵיין
קִינְד דָּאשׁ מֵיינְט כֶּעֶן וָאשׁ עֶר הָאט נְיָאנְט כִּירְחֵי קֶדֶם נִמְצָא אִז עֶרְשְׁט רֵיכְט נְדְרוּנֶען
פּוּן דֶּעם פְּסוּק אַז כֶּעֶן לָעֶרְינְט דָּאשׁ קִינְד אִין דֶער מִיטֶּערְשׁ בּוּיךְ דִיא נָאנְצֶע הוֹרָה אוּן
אַז עֶר קוּמְט אִין אַיר פּוּן דֶּעֶר וועלְט קוּמְט אֵיין כְּלָאךְ אוּן שְׁלָאנְט אִים אוֹיף זַיין כּוֹיל
אוּן מַאכְט אִים פַּר נֶעסֶן דִי נָאנְצֶע הוֹרָה וְוִיא עֶשׁ שְׁטֵיט אִין פְּסוּק אוֹיךְ דֶער טִיר טִשׁ

עַד שֶׁמַּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לִי תִּכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן ׃ כִּי לִי תִּכְרַע כָּל בֶּרֶךְ זֶה יוֹם הַמִּיתָה שֶׁנֶּאֱמַר לְפָנַי יִכְרְעוּ כָל יוֹרְדֵי עָפָר ׃ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן זֶה יוֹם הַלְוָיָה שֶׁנֶּאֱמַר נָקִי כַּפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה ׃ וּמַה הִיא הַשְׁבוּעָה שֶׁמַּשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ אוֹמְרִים לוֹ חֲיֵי צָרִיק וְאַל תְּהִי רָשָׁע וְאַפִּילוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹמְרִים לְךָ צַדִּיק אַתָּה הֱוֵה בְּעֵינֶיךָ כְּרָשָׁע וְהֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָהוֹר וּמְשָׁרְתָיו טְהוֹרִים וּנְשָׁמָה שֶׁנָּתַן בְּךָ טְהוֹרָה אִם אַתָּה כְּשֶׁשְּׁרָהּ בְּטָהֳרָה מוּטָב וְאִם לָאו הֲרֵי הוּא נוֹטְלָהּ מִמֶּךָּ ׃

וכל יום ויום אחר כל מעמד ומעמד יאמר עשרת הדברות ׀ ופרשת שמע ׀ וז׳ פסוקים הראשונים מפרשת ואתחנן ופרק קדושה ׀ ופסוקי הקטורת ׀ ובאחד מהמעמדות ׀ ופרשת הקרבנות ׀ ופסוקים מג׳ מזמורות ׀ ושבעה פסוקים מתפלת ז׳ ׀ והיה כאשר יביאנו ׀ ואחד עשר פסוקים מתהלים קמ״ה ׀ ופסוקים מג׳ ירמיה ׀ ושבעה פסוקים מתפלת ז׳ ׀ ובשלשה פסוקים מתהלים קמ״ה ׀ ופסוקים מכאן ואילך בכל יום ויום בשחרית ׀ ובמנחה ׀ ובערבית ׀ ופ

לְשָׁנַאי : וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי : לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא : זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ : שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ : כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ יְיָ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ : לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאָף לֹא תִגְנוֹב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר : לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וַעֲבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמוֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ :

כהג כהב רבינו יוסף קרו"ל ז"ל בשוב ליתר פרשת המן כדי שיאמרו כאן מוסיפין בפיוט זו בשבתות : וקבלה היה בשבתות כל הלשון פרשת המן מובטח לו שלא יבא לשלש לידי תקלה מושות : וקורה תמיהה פרשת המן ליתר זה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּזְכִּין פָּרָנְסָה לְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּפָרָנְסָתִי וּפָרָנְסַת אַנְשֵׁי בֵיתִי בִּכְלָלָם בָּנָחַת וְלֹא בְצַעַר בְּכָבוד וְלֹא

זײַן רעכענער ׳ עֶר גיבײַטקט דיא זינד פון די עלטערן ׳ אויף דיא קינדער ׳ אויף דריט אוּן אויף פֶערט גיבירט צוא בֶּצאלֶן זייא ׳ כּל וכן אז זייא זיינען פֶּיינט פֶּילמֶר אז זייא זינדיגן אויף אזוא וויא זיעֶרע עלטערן ׳ אוּן טוּם גינאד צוא טויזינט דורות ׳ צוא מיינע ליב האבער אוּן צוא דיא וואס היטן מיינע מצות : דוא זאלשט נישט שְׁוועֶרן בייא דעם נאמען פון דיין נאמ אום וסם ׳ וואורום נאמ ועט ניט דיין מאכן דעם וואס שְׁוועֶרן בייא זיין נאמען אויף פאלשקייט ׳ דוא זאלשט הְמיד גידינקען דעם טאג פון שַׁבָּת כְּלוסֶר אז דיר האט זיך ניטראפן קויפן איין גוטע זאך זאלשט דאש קויפן פון שבת וועגן צוא הילינן איס : זעקס טעג זאלשטו ארבעטן ׳ אוּן זאלשט נאן נאר דיין ארבעט אוּן אז עש וועט קומען שבת זאלשטו נישט מראכטן נאך קיין שום כְּלאכה אוּן עש זאל בייא דיר אין דיא אויגן גלייך זיין וויא אלע דיינע כלאכות זיינען נישאן ניוואהרן ׳ אוּן דער זיבעטער טאג איז שבת צוא דיין נאמ ׳ דו זאלשט נישט טאן קיין שום כְּלאכה דוא אוּן דיין זון אוּן דיין מאכטער דיין קנעכט אוּן דיין דינשט מויד אוּן דיין בהמה ׳ אוּן דיין גר וואש איז אין דיין שטאט ׳ וואורום אין זעקס טעג האט נאם בשאפן היסעל אוּן עָרד דעם ים אוּן אלעש וואש אין זייא איז אוּן האט גירוט אין דעם זיבעטן טאג ׳ דרום האט נאם גיבענשט דעם טאג פון שבת ׳ אוּן האט אים גיהיילינט:האלט עָרלאך דיין פאטער אוּן כומער ׳ דרום וועלין דר ליינגערם זיין דיינע טעג ׳ אויף דער עָרד ׳ וואש נאם נאם דיין נאמ נישט דיר : דוא זאלשט נישט הרגענען קיין מענטשין ׳ דוא זאלשט נישט מנאף זיין ׳ דוא זאלשט נישט נגנבען ׳ דוא זאלשט נישט בייזיגין אין דיין חבר כלוסר דוא זאלשט נישט עדות ואגין אין דיין חבר פאלש עדות ׳ דו זאלשט נישט נילוסטין דאש הויז פון דיין נוילין דו זאלשט נישט נלוסטין דאש וויב פון דיין גיוועלן אוּן זיין קנעכט אוּן זיין דינשט אוּן זיין אקס אוּן זיין אייזיל ׳ אוּן אלע זאכין וואש איז צוא דיין גיוועלן :

בְּבִזּוּי בְּהַתֵּר וְלֹא בְאִסּוּר כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לַעֲבֹד עֲבוֹדָתֶךָ וְלִלְמוֹד תּוֹרָתֶךָ כְּמוֹ שֶׁזַּנְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ מָן בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ צִיָּה וַעֲרָבָה כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

פרשת המן

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא : וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶרֶב וִידַעְתֶּם כִּי יְיָ הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם : וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד יְיָ בְּשָׁמְעוֹ אֶת תְּלֻנֹּתֵיכֶם עַל יְיָ וְנַחְנוּ מָה כִּי תַלִּינוּ עָלֵינוּ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת יְיָ לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכוֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבּוֹעַ בִּשְׁמוֹעַ יְיָ אֶת תְּלֻנוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם מַלִּינִים עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא עָלֵינוּ תְּלֻנוֹתֵיכֶם כִּי עַל יְיָ : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן אֱמוֹר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבוּ לִפְנֵי יְיָ כִּי שָׁמַע אֵת תְּלֻנוֹתֵיכֶם : וַיְהִי כְּדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּפְנוּ אֶל הַמִּדְבָּר וְהִנֵּה כְּבוֹד יְיָ נִרְאָה בֶּעָנָן : וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר : שָׁמַעְתִּי אֶת תְּלוּנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם

ויאמר ה׳ אל משה האט גאט גיזאגט צוא משה רבינו איך וועל מאכין צוא אייך רעגענען ברויט פון הימיל און דאש פאלק זאל ארויש גיין און זאלין קלייבין דאש וואש זייא בדארפין אויף דעם טאג זאלין זייא קלייבין אין דעם טאג אין ניט היינט אויף מארגין כדי איך זאל זייא פרובין אויב זייא וועלין גיין אין מיין תורה מקיים צוא זיין כלומר אז מען טאר ניט איבער לאזין אויף מארגין אונ אום שבת טאר מען ניט קלייבין · און עש וועט זיין דעם זעקסטין טאג און וועלין אן ברייטין דאש וואש זייא האבין גיבראכט עש וועט זיין טאפיל אין דר מאס וויא פיל זייא פלעגין קלייבין און אפ מעכטין אלע טאג· האט גיזאגט משה און אהרן צו אלע דיא קינדער ישראל אויף דער נאכט וועט איר ווישין אז גאט האט אייך אויס גיצויגין פון לאנד מצרים און אין דר פריא וועט איר זעהן דעם כבוד פון גאט פון וועגין וואש ער האט גיהערט אייערע קריג וואש עש איז אויף גאט און וואש זיינען מיר חשוב וואש איר מאכט קריגין אויף אונז אייערע ווייבער מיט אייערע קינדער האט משה גיזאגט אין זיין טאן געבין צוא אייך אויף דער נאכט פלייש צו עסין אן זעטיקייט און ברויט אין דער פריא צוא עסין מיט זעטיקייט פון וועגין דעם וואש גאט האט גיהערט אייערע קריג וואש איר מאכט אנדערע קריגין אויף אים וואש זיינען מיר חשוב ניט אויף אונז איז אייערע קריג נייערט אויף גאט· האט משה גיזאגט צו אהרן זאג צוא דער גאנצער עדה פון דיא קינדער ישראל גינעהנט פאר גאט צו דעם ארט וואו דר וואלקין וועט אראפ גידערין· ווארום ער האט גיהערט אייערע קריג· אז אהרן האט גירעט צו דר גאנצער עדה פון דיא קינדער ישראל האבין זייא זיך גיקערט צוא דער מדבר און דער כבוד פון גאט איז גיזעהן גיווארין אין וואלקין· האט גאט גירעט צוא משה אזו צוא זאגין· איך האב גיהערט דיא קריג פון דיא קינדער ישראל רייד צו זייא אזו צוא זאגין צווישין טאג און נאכט זאלט איר עשין פלייש און אין דר פריא זאלט

איר

וְיֵדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם : וַיְהִי בָּעֶרֶב וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת הַטַּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה : וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטַּל וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל הָאָרֶץ : וַיִּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לָכֶם לְאָכְלָה : זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לִקְטוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִכְסַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ : וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט : וַיְמַדּוּ בָעֹמֶר וְלֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ לָקָטוּ : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אַל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר : וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה וַיּוֹתִרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וַיָּרֻם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה : וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר כְּפִי אְכְלוֹ וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס : וַיְהִי

אִיר זִיךְ זָעבְּן סִיט בְּרוּיט ׳ אוּנ אִיר זָאלְט וִוייטֶער גֶאהְן אִיךְ בִּין אַיינֶער נָאט ׳ אוּנ עֶש אִיז גִיוֶוען בֵּייא נָאכְט אִיז אוֹיף גִינַאנְגען אוּנ אִין מִין עוֹף וְואש הָאט גִיהִיישֶׁן שְׁלָיו אוּנ עֶש הָאט בְּאדֶעקְט דִיא מַחֲנֶה אוּנ אִין דֶער פְרִיא אִיז גִיוֶוען דָאש לִיגֶענְד פּוּן דֶער טוֹא אוֹיף דֶעם מִן אַרוּם דֶער מַחֲנֶה׳ אוּנ אַיין כְּאל שְׁטַיִיט אֲז דֶער טוֹא אִיז גִינַאנְגען אוֹיף דֶער עֶרד אִיז גִידְרוּנְגען אֲז דָר מִן אִיז גִילֶעגֶן אוֹאא וִויא אִין אַיין קָאסְטֶן ׳ טַל אִיז גִיוֶוען פּוּן אוֹיבֶּן אוּנ פּוּן אוּנְטֶן ׳ אוּנ אַז דִי זוֹן הָאט אֶן גִיהוּיבֶּן צוּ שַׁיינֶן אִיז דֶער טַל וְואש אִיז גִילֶעגֶן אוֹיף דֶעם פֶּלְד אַרוּיף גִינַאנְגען אִיז דָר מִן אַנְטְפֶּלֶעקְט גִיוָואהְרְן אוּנ הָאבֶּן גִיזֶעהֶן אֲז אוֹיף דֶער מִדְבָּר אִיז גִילֶעגֶן קְלֵיינֶע קֶערְנֶרְלֶיךְ אוּנ אִיז גִיוֶוען רִין פִּיר שְׁפְּרֶיס אוֹיף דֶער עֶרד אוֹי וִויא דֶער שְׁנֶייא וְואש גִייט וִוינְטֶער פְּריא הָאבֶּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל גִיזֶעהֶן אוּנ הָאבֶּן גִיזָאגְט אֵיינֶער צוּם אַנְדֶערְן עֶש אִיז שְׁפֵּייזוּנְג וְואהְרוּם וַיִיא הָאבֶּן גִיט גִיוואוּסְט וְואש עֶר אִיז וַיִיא זָאלֶן אִים רוּפֶן סִיט אַיין נָאמֶען־הָאט מֹשֶׁה גִיזָאגְט צוּא וַיִיא דָאש אִיז דֶר בְּרוּיט וְואש גָאט הָאט צוּ אֵייךְ גִינָעבֶּן אוֹ אִיר זָאלְט דָאש עֶסְן־דָאש אִיז דִי זַאךְ וְואש גָאט הָאט גִיבֶּאטֶן אִיר זָאלְט קְלֵייבֶּן פּוּן אִים אִיטְלִיכֶער מֶענְש נָאךְ זַיין עֶסֶן נָאךְ אַיין כָּאס וְואש וְעֶרְט אֶן גִירוּפֶן עוֹמֶר צוּ אִיטְלִיכֶן נֶפֶש אִיטְלִיכֶער מֶענְש וִוּא פִּיל עֶר הָאט נֶפֶשׁוֹת אִין זַיין נִיצְעלֶט זָאלְט אִיר נֶעמֶען אַיין עוֹמֶר צוּ אִיטְלִיכֶן נֶפֶש אוּנ הָאבֶּן אַזוֹא נִיטָאן דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל אוּנ זַיִיא הָאבֶּן גִיקְלִיבֶּן אַיין טַייל הָאבֶּן גִיקְלִיבֶּן אוּנ אַיין טַייל הָאבֶּן זַוייניג גִיקְלִיבֶּן אוּנ אֲז זַיִיא זַיינֶן גִיקוּמֶען אַהֵיים הָאבֶּן זַיִיא נִיכְאכְטֶן כִּיט דֶעם עוֹמֶר אוּנ בֵּייא דֶעם וְואש הָאט מֶעֲרֶער גִיקְלִיבֶּן פּוּן אַיין עוֹמֶר פּוּן אַיין נֶפֶש וְעֶנְגֶן אִיז גִיט אִיבֶּערִיג גִיוֶוען ׳ אוּנ דֶער וְואש הָאט וַיִינְגֶער גִקְלִיבֶּן אִיז אִים גִיט אָפּ גִיקוּמֶען אִיטְלִיכֶער הָאט גִקְלִיבֶּן נָאךְ זַיין עֶסֶן נָאךְ ׳ הָאט מֹשֶׁה גִיזָאגְט צוּ זַיִיא קַיין מֶענְש זָאל גִיט אִיבֶּר לָאזֶן פּוּן דֶעם כֶּן בִּיז אִין דָר פְּריא ׳ אוּנ זַיִיא הָאבֶּן גִיט צוּ גֶיהֶערְט צוּ מֹשֶׁה אוּנ כֶּענְשְׁטֶן הָאבֶּן אִיבֶּער גִילָאזֶט פּוּן אִים בִּיז אִין דָר פְּריא אִין וְואש דֶערְמֶרִט גִיוָואהְרְן אוּנ עֶש אִיז פֶּאר שְׁטוֹנְקֶען גִיוָואהְרְן ׳ אוּנ מֹשֶׁה הָאט אוֹיף זַיִיא גִיצָארְנְט הָאבֶּן בֶּדֶארְפְט סִיט זַיין גִיזָאגְט עֶשְׁן אוּנ דָאש וְואש אִיז אִיבֶּער גִבְלִיבֶּן אִין

בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָּל נְשִׂיאֵי הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַיְיָ מָחָר אֵת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֵת כָּל הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ עַד הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הֵבְאִישׁ וְרִמָּה לֹא הָיְתָה בּוֹ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיְיָ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה: שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ: וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעָם לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ: וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עַד אָנָה מֵאַנְתֶּם לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתָי: רְאוּ כִּי יְיָ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל כֵּן הוּא נֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמַיִם שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּשְׁבְּתוּ הָעָם בַּיּוֹם הַשְּׁבִעִי: וַיִּקְרְאוּ בֵית יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִת בְּדָבָשׁ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ מְלֹא

פְּעָלַי אַז דִּיא זוּן דָאט דָער וַיאַרְעמְט אִיז דָאשׁ צוּ נַאנְגַן· אוּנ עָשׂ אִיז נִיזוּן דָעם זַיקְקְסְטִין מָאג אַז זַייא הָאבֶּן אִיבֶּער נִיטָאסְטִין אִין דָער הַיים דָאשׁ וָואשׁ זַייא הָאבֶּן גְּלִיבִּין אִיז נִיזוּן מָאפֶּל עָשׂ אִיז נִיזוּן צְוַייא עוֹטָר צוּא אִיבְּלִיכִין נֶפֶשׁ זַיְנֶען נִיקוּמֶען אֲלַע נְשָׁיאִים פּוּן דָער עֲדָה אוּנ הָאבֶּן דָאשׁ נִיזָאגְט צוּ מֹשֶׁה אַז עָשׂ אִיז בַּייא אִיטְלִיכִין דָא מְאפֶּל· הָאט מֹשֶׁה צוּ זַייא נָאגְט דָאשׁ אִיז וָואשׁ אֵיהְ בֵּין נְבָאטֶען נִיזוּרֶען צוּא נָאזְן אַיהְ דָאשׁ וָואשׁ נָאט הָאט נִדָעט אַז מָארְגֶן אִיז שַׁבָּת אוּנ עָשׂ אִיז אַיין הֵיילִיגָע רוּאוּגְ צוּ נָאט דָאשׁ וָואשׁ אִיר וִוילְט בַּאקֶן וָאלְט אִיר הַיינְט בַּאקֶן אוֹיף בַּייד עָ טָעג וָואשׁ אִיר וִילְט קָאבֶּן זָאלְט אִיר הַיינְט קָאכֶן אוֹיף בַּייד עָ טָעג אוּנ וָואשׁ עָשׂ וָועט הַיינְט אִיבֶּר בְּלַייבִּין זָאלְט אִיר דָאשׁ לָאזֶן צוּ אַיין בְּוַיָארְנְג בִּיז אִין דָער פְרִיא הָאבֶּן זַיי אִין דָער פְרִיא אוּ אִם גִילָאזְט בִּיז אִין דָער פְרִיא אוּז אִים קֶיין וָועְרְם נִיט נִוזוּן הָאט מֹשֶׁה נִזָאגְט עָסְט הַיינְט וָואשׁ אִיר הָאט נִיטְרֵיים אוּנ זַייט נִיט קְלַייבִּין וָוארוּם הַיינְט אִיז שַׁבָּת צוּא נָאט הַיינְט וָועט אִיר נִיט נְפִינְגַן אִין פְּעלְד קֶיין כַּן אִבֶּעֶר מָארְגֶן וָועט אִיר יוֹא נְפִינְגַן עָקֶם טָעג זָאלְט אִיר אִים קְלַייבִּין אוּנ דָעם זִיבֶּעטִין מָאג אִיז שַׁבָּת עָשׂ וָועט אִין אִים נִיט זַיין קֶיין מַאי אוּנ עָשׂ אִיז נִיזוּן דָעם זִיבֶּעטִין מָאג זַיְנֶן אַרוּיסְ נִיצַאנְגֶן פּוּן דָעם פֶאלְק קְלַייבִּין אוּנ הָאבֶּן נִיט נִיזוּנְגֶן· דָאט נָאט נְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה בִּיז וִויא לַאנְג וָועט אִיר נִיט וָועלֶן צוּא הַיטִין מִיינֶע מִצְוֹת אוּנ מַיין תּוֹרָה וְעהְט אַז נָאט הָאט אֵיהְ נִיגֶעבֶּן דָעם שַׁבָּת אַז עָשׂ זָאל אִין אִים קֶיין כֹּן נִיט זַיין דְרוּם נִיט עֶר צוּ אֵיהְ אִין דָעם וְעקְסְטִין מָאג בְּרוּיט אוֹיף צְוַייא טָעג אִיטְלִיכֶער מַעֲנְטֶש זָאל זִיצִין אוֹיף זַיין אָרְט מֶענְטֶש מַאר נִיט אַרוּיס זַיין פּוּן זַיין אָרְט דָאשׁ מַיינְט כֹּען מָעֲרֶער פּוּן אַיין הְרוּם שַׁבָּת אִין דָעם זִיבֶּעטִין מָאג הָאט דָאשׁ פָאלְק נִירוּפְט זַיין נָאכְטֶען אִין דָעם זִיבֶּעטִין מָאג· הָאט דָאשׁ הוּיז גִוזוּן יִשְׂרָאל נִירוּפְט זַיין נָאכְטֶען אוּנ דָער כַּן אִיז נִוזוּן זַייש אוּנ זַיין טַעם אִיז נִוזוּן אַז וִוי אַיין זָאהְ וָואשׁ אִיז נִיפְּרַעגְילְט נִוזוּאָרִין אִין הָאנְיק הָאט מֹשֶׁה נִזָאגְט דָאשׁ אִיז דִיא זַאהְ וָואשׁ נָאט הָאט נִיבֶּאטִין פִילְט אָן אַיין עוֹמֶר פּוּן

דעם

הָעוֹמֵד מְכֻנֶּה לְמִשְׁמֶרֶת לְדוֹרוֹתֵיכֶם לְמַעַן יִרְאוּ אֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱבַלְתִּי אֶתְכֶם בְּמִדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח צִנְצֶנֶת אַחַת וְתֶן שָׁמָּה מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרוֹתֵיכֶם: כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶל מֹשֶׁה וַיניחֵהוּ אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לְמִשְׁמֶרֶת : וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד בֹּאָם אֶל אֶרֶץ נוֹשָׁבָה אֶת הַמָּן אָכְלוּ עַד בֹּאָם אֶל קְצֵה אֶרֶץ כְּנָעַן : וְהָעֹמֶר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה הוּא :

(תהר כן יתמר זה

אַתָּה הוּא יְיָ לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם ׳ וְאַתָּה עָשִׂיתָ נְסִים וְנִפְלָאוֹת נְדוֹלוֹת תָּמִיד עִם אֲבוֹתֵינוּ גַּם בְּמִדְבָּר הַמְטַרְתָּ לָהֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וּמְצוּר הַחַלָּמִישׁ הוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם וְגַם נָתַתָּ לָהֶם כָּל צָרְכֵיהֶם שֶׁלָּהֶם לֹא בָלְתָה מֵעֲלֵיהֶם כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים תָּזוּנֵנוּ וּתְפַרְנְסֵנוּ וּתְכַלְכְּלֵנוּ כָּל צָרְכֵינוּ וְצָרְכֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמְרֻבִּים בְּמִלּוּי וּבְרֻוחַ

בְּרִי טוֹרַח וְעָמָל נָדוֹל מִפַּתַּחַת יָדֶךָ הַנָּקְיָה וְלֹא מִפַּתַּחַת יְדֵי בָּשָׂר וָדָם :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּכִין לִי וּלְאַנְשֵׁי בֵיתִי כָּל מְזוֹנוֹתֵינוּ וְתַזְמִין לָנוּ כָּל צָרְכֵינוּ יְכָל יוֹם וְיוֹם מְחַיֵּינוּ דַּי מְפַרְנְסֵינוּ וּלְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מְשַׁעְשְׁעֵינוּ דַּי סְפּוּקֵנוּ וְלִבָּל עֵצֶם מְעַצְמֵינוּ דַּי מְתֻיָּתֵנוּ כְּיָדְךָ הַטּוֹבָה וְהָרְחָבָה וְלֹא כְמַשְׂוּטִּים מְפָעֲלֵינוּ וְקֻצֵּר חֶסְרֵינוּ וּמְעָרֵר נְמוֹלָתֵנוּ וְיִהְיוּ מְזוֹנוֹתַי וּמְזוֹנוֹת אַנְשֵׁי בֵיתִי וַזַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי מְסוּרִים בְּיָדֶךָ וְלֹא בְיֵדֵי בָּשָׂר וָדָם :

כתב הרי קדרי ז"ל וטוב לומר פרשת העקידה כדי לזכור זכות פלוות לצני פקיה ומס לכשנים יהיו לעבודת כבוד"ת כמו שיטתו נפשו ' כתב כשבי לא מית מאן דמפטיל מוהיב מכני בצ קקנין דשקיד ביומא דלהתיר ביה ויעקד את יצחק בנו התקבר מהם כדון ותפיקה לשילם ושקידת יצחק מעליית ליכתיל לאהכיה לה בכל יומא נעלותא דמנין עליהו מכל מדשון ניתין : ושקיד פרשת העקידה יתמר זה :

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ וּפָקְדֵנוּ בְּפִקְדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים מִשְּׁבֵי שְׁמֵי קֶדֶם וְזָכֹר לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַהֲבַת הַקְּדמוֹנִים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ

דָּעַם כֵּן אוֹג מָעַן וְאַל דָּאשׁ בַּהַאלְטֶן צוּ אַיינֶע דוּרוֹת כְּרֵי זַיי וָאלֶן וָעהֶן: דָּעַם בְּרוּיט וְואשׁ אִיךְ הָאבּ אַיִךְ נֶעמַאכְט עֶסֶן אוּן דָּעַר מִדְבָּר אוּ אִיךְ הָאבּ אַייִךְ אוּיס גִיצוּגֶן פּוּן לַאנְד מִצְרַיִם: הָאט משה גָּאנְט צוּ אַהֲרֹן נֶעם אַיין נֶעזֶעהֶנע פְּלֵי אוֹג גִיב אִין אִיר אַיין פּוּילֶן עוֹמֶר כֵּן אוֹג לַייג אִים פַּאר נָאט דָּאשׁ מַייִנט מַעַן פַּאר דָּעם אַרוֹן דָּאשׁ וָאל זַיין אַיין הִיטוּנג צוּא אַייעֶרָע דוֹרוֹתִיאוֹא וויא נָאט הָאט גֶּבאפֶלן צוּא משֶׁה אוּז הָאט אַהֲרֹן גִיטָאן אוֹג הָאט אִים גִילַייגט פַּאר דָּעם בְּצַייגֶענֶעשׁ צוּא אַיין הִיטוּנג: אוֹג דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן גֶּענֶעסֶן דָּעם מַן פְּערְצִיג יאר בִּיז זַיי זַיינֶן גֶּקוֹמֶן צוּ אַיין בְּוועצְטֶע לַאנְד דָּעם מַן הָאבֶּן זַיי גֶענֶעסֶן בִּיז זַיי זַיינֶן גֶּקוֹמֶן צוּ דָּעם אֶן הַייבּ פּוּן לַאנְד כְּנַעַן אוֹג דָּעַר עוֹמֶר אִיז אַיין צֶענְט הֶקֶק פּוּן אֵיפָה מָאס וְואשׁ דָּעַרְמִט אֶן גִירוּפֶן אֵיפָה :

אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד וְאֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה וְאֶת הָעֲקֵדָה שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ :

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי : וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעוֹלָה עַל אַחַד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ: וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עוֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים : בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחוֹק : וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם : וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת עֲצֵי הָעוֹלָה וַיָּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו : וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי בְּנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה : וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ הַשֶּׂה לְעוֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו : וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים : וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחוֹט אֶת בְּנוֹ : וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי : וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי : וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעוֹלָה תַּחַת בְּנוֹ : וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא יְיָ יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר יְיָ יֵרָאֶה : וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְיָ אֶל אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן הַשָּׁמַיִם : וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְיָ כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידֶךָ : כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְיָרַשׁ זַרְעֲךָ אֶת שַׁעַר אֹיְבָיו : וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי : וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע :

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּזְכָּר לָנוּ זְכוּת אֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּבַשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת רַחֲמָיו מִבֶּן יְחִידוֹ וְרָצָה לִשְׁחוֹט אוֹתוֹ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ וְיָגוֹלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ וְתִכָּנֵס אִתָּנוּ לִפְנִים מִשּׁוּרַת דִּינֶךָ וְתִתְנַהֵג עִמָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים וּבְטוּבְךָ הַגָּדוֹל יָשׁוּב חֲרוֹן אַפְּךָ מֵעַמְּךָ וּמֵעִירְךָ וּמִנַּחֲלָתֶךָ · וְקַיֵּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר :

וידבר

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: לָכֵן אֱמוֹר הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם:

אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ: כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי יְיָ וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ: אֵין כֵּאלֹהֵינוּ אֵין כַּאדוֹנֵינוּ אֵין כְּמַלְכֵּנוּ אֵין כְּמוֹשִׁיעֵנוּ: מִי כֵאלֹהֵינוּ מִי כַאדוֹנֵינוּ מִי כְמַלְכֵּנוּ מִי כְמוֹשִׁיעֵנוּ: נוֹדֶה לֵאלֹהֵינוּ נוֹדֶה לַאדוֹנֵינוּ נוֹדֶה לְמַלְכֵּנוּ נוֹדֶה לְמוֹשִׁיעֵנוּ: בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ בָּרוּךְ אֲדוֹנֵינוּ בָּרוּךְ מַלְכֵּנוּ בָּרוּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ: אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ אַתָּה הוּא אֲדוֹנֵינוּ אַתָּה הוּא מַלְכֵּנוּ אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ · אַתָּה תוֹשִׁיעֵנוּ · אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם אָדָם הָיָה חוֹטֵא וּמֵבִיא קָרְבָּן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ וְעַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ אֵין לָנוּ מִקְדָּשׁ וְלֹא מִזְבֵּחַ וְלֹא קָרְבָּן וְלֹא כֹהֵן שֶׁיְכַפֵּר בַּעֲדֵנוּ אֶלָּא זִכְרוֹן דְּבָרִים תְּהֵא כַּפָּרָתֵנוּ וּנְשַׁלְמָה שִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ תַּחַת קָרְבְּנוֹתֵינוּ:

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטוֹרֶת הַסַּמִּים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יְדֵי מֹשֶׁה נְבִיאֶךָ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וּשְׁחֵלֶת וְחֶלְבְּנָה סַמִּים וּלְבוֹנָה זַכָּה בַּד בְּבַד יִהְיֶה: וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ: וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: וְנֶאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יַקְטִירֶנָּה: וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם:

כריתות פ״א

תָּנוּ רַבָּנָן פִּטּוּם הַקְטֹרֶת כֵּיצַד · שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וּשְׁמוֹנָה מָנִים הָיוּ בָהּ · שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה · וּשְׁלֹשָׁה מָנִים יְתֵרִים

אין קדוש כה׳ עֶשׂ אִיז נִיט דָא קַיין הֵיילִיגֶער וִויא גָאט אִיז וָוארוּם עֶשׂ אִיז נִיט דָא חיץ דִיר אוּנ עֶשׂ אִיז נִיט דָא קַיין בַּשֶׁעפֶער וִויא אוּנְזֶער גָאט וָוארוּם וָוער אִיז אַיין גָאט אָן אוּנְזֶער גָאט אוּנ וָוער אִיז אַיין בַּשֶׁעפֶער אָן אוּנְזֶער גָאט:

דאש טייטש פון אין כאלהינו גיפינט מען אין דאבנען פון שבת

רבונו של עולם הַאר פון דָער וָועלְט אִין דָער צַייט אַז דָער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז גִישְׁטַאנען אַז אַיין מֶענְטֶשׁ הָאט גִיזִינְדִיגְט הָאט עֶר גִיבְּרַאכְט אַיין קָרְבָּן אוּנ עֶשׂ אִיז אִים וָוארִין פַאר גֶעבִּין אוּנ הַיינְט פון וָוענִין אוּנְזֶערֶע זִינְד אִיז צוּא אוּנְז נִיט דָא קַיין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּנ קַיין מִזְבֵּחַ אוּנ נִיט קַיין קָרְבָּן אוּנ נִיט קַיין כֹּהֵן אַז עֶר זָאל פַאר גֶעבִּין פַאר אוּנְז נָאר דָאשׂ וָואשׂ מִיר דָער מָאנֶען מִיט רֵייד דָאשׂ זָאל זַיי, אוּנְזֶער פַאר גֶעבּוּנְג · אוּנ מִיר וָועלִין בַּצָאלִין מִיט רֵייד פון אוּנְזֶערֶע לֶעפְצִין · פַאר אוּנְזֶערֶע קָרְבָּנוֹת:

שֶׁהֵם מְכֻנִּים כֹּהֵן נָדוֹל מָלֵא חָפְנָיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וּמַחֲזִירִים לְמַהֲתָּשֶׁת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת רָקָה מִן הָרָקָה ׳ וְאֶחָד עֶשֶׂר סַמְנִין הָיוּ בָהּ : וְאֵלּוּ הֵן הַצָּרִי וְהַצִּפּוֹרֶן ׳ וְהַחֶלְבְּנָה ׳ וְהַלְּבוֹנָה ׳ מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה׳ כֹּר ׳ וּקְצִיעָה ׳ שִׁבְעֶת נְרָדְ ׳ וְכַרְכּוֹם ׳ כִּשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה : הַקּשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר ׳ וְקִלּוּפָה שִׁלְשָׁה ׳ וְקִנְמוֹן תִּשְׁעָה ׳ בּוֹרִית בַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין ׳ יֵין קַפְרִיסִין מְאַיִן הָיָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא ׳ וְאִם אֵין לוֹ יֵין קַפְרִיסִין ׳ מֵבִיא חֲמַר חִוָּרָן עִתִּיק ׳ מֶלַח סְדוֹמִית רוּבַע הַקַּב ׳ מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל שֶׁהוּא : רַבִּי נָתָן אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא ׳ וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ ׳ וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה : רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר ׳ הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שָׂרָף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף ׳ בּוֹרִית בַּרְשִׁינָה שֶׁשָּׁפִין בָּהּ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה ׳ יֵין קַפְרִיסִין שֶׁשּׁוֹרִין בּוֹ אֶת הַצִּפּוֹרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה ׳ וְהַלֹּא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מְכַנְּיסִין מֵי רַגְלַיִם בָּעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד :

הַנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק ׳ אוֹמֵר הָרֵךְ הֵיטֵב הֵימֵב הָדֵק ׳ מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל יָפֶה לַבְּשָׂמִים ׳ פַּטְמָה לְחַצָּאין כְּשֵׂרָה ׳ לְשָׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שָׁמַעְנוּ : אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְּלָל ׳ אִם כְּמִדָּתָהּ כְּשֵׂרָה לַחֲצָאין ׳ וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה : הָנֵי בַּר קַפָּרָא אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיְתָה בָּאָה שֶׁל שִׁירִים לְחַצָּאין : וְעוֹד הָנֵי בַּר קַפָּרָא ׳ אִלּוּ הָיָה נוֹתֵן בָּהּ קוֹרְטוֹב שֶׁל דְּבַשׁ אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי רֵיחָהּ ׳ וְלָמָּה אֵין מְעָרְבִין בָּהּ דְּבַשׁ ׳ מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה : וַיֹּאמֶר משֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה אֶל הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הֵחֵל הַנָּגֶף : וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר משֶׁה וַיָּרָץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם : וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה : וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים עַל דִּבְרַת קֹרַח : וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל משֶׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה נֶעֱצָרָה :

כָּל אֵלֶּה בְּהִיוֹת הַהֵיכָל עַל יְסוֹדוֹ וְהַמִּזְבֵּחַ עַל מְכוֹנוֹ הָיוּ מְלֵאִים כָּל טוּב וְעַכְשָׁו חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבְטֵלָה עֲבוֹדָה ׳ וְאֵין לָנוּ בָּעוֹנוֹתֵינוּ לֹא אֵשָׁם וְלֹא אָשָׁם ׳ לֹא כָרִים וְלֹא בְכוֹרָה ׳ לֹא נָבוֹל וְלֹא גוֹרָלוֹת ׳ לֹא דְבִיר וְלֹא

כל אלה דאש איז אלץ גיווען או דער היכל איז גיזעסן אויף זיין ערדיגר פלעסס אונ דר מזבח איז גיווען אויף זיין שטאנד זיינן מיר גיווען פ׳ל מים אלעס נעשין אונ היינט איז חרוב גיוואארן דשר בית המקדש אונ עש איז בטל גיוואארן עבורת הקרבנות אונ עש איז גיוא אונז פין וועגין אונזערע זינד נים־קיין קרבן אשם אונ נים קיין פיישר אפּפּער

נים

דַּקָּה ׳ לֹא הֵיכָל וְלֹא דִּר הַמּוֹר ׳ לֹא וַעַד וְלֹא וְדוּי ׳ לֹא זַבָּח וְלֹא זָרִיקָה ׳ לֹא
חַטָּאת וְלֹא חֲלָבִים ׳ לֹא מַחֲנֶה וְלֹא מְבִילָה ׳ לֹא יְרוּשָׁלַיִם וְלֹא יַעַר לְבָנוֹן ׳ לֹא
כַּפּוֹרֶת וְלֹא כְּרוּבִים ׳ לֹא לְבוֹנָה וְלֹא לֶחֶם הַפָּנִים ׳ לֹא מִזְבַּח וְלֹא מְנוֹרָה ׳ לֹא
נְתָחִים וְלֹא נְסָכִים ׳ לֹא סְמִיכָה וְלֹא סַמִּים ׳ לֹא עוֹלָה וְלֹא עֲזָאזֵל ׳ לֹא פָּרוֹכֶת
וְלֹא פַּר הַחַטָּאת ׳ לֹא צִיץ וְלֹא צִיץ נֵזֶר הַקּוֹדֶשׁ ׳ לֹא קְדֵרָה וְלֹא קִנְטוֹן ׳ לֹא
רֵיחַ בְּשָׂמִים וְלֹא רֵיחַ נִיחוֹחַ ׳ לֹא שַׁי וְלֹא שְׁלָמִים ׳ לֹא תּוֹדָה וְלֹא תְּמוּרָה ׳ לֹא
אָרֹן יִשְׂרָאֵל וְלֹא מַעֲשְׂרוֹת ׳ לֹא כֹּהֵן וְלֹא נָבִיא ׳ עֲוֹנוֹתֵינוּ וַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ
הֶחֱרִיבוּ נָוֵינוּ וְשָׁמֵם מִקְדָּשֵׁנוּ וְנָטַל כְּבוֹד מִבֵּית חַיֵּינוּ מָקוֹם שֶׁהִלְהִיב בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ׳
וְאֵין אָנוּ יְכוֹלִין לְהַקְרִיב קָרְבָּן ׳ כִּי אֵין לָנוּ לֹא זֶבַח ׳ וְלֹא זוֹבֵחַ ׳ וְלֹא שָׂעִיר
הַמְשֻׁתַּלֵּחַ ׳ וְלֹא כֹּהֵן שֶׁיְּכַפֵּר בַּעֲדֵנוּ ׳ אֶלָּא שִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ תַּחַת קָרְבְּנוֹתֵינוּ ׳
וּתְפִלָּתֵנוּ תַּחַת כִּפְרָתֵנוּ ׃

ניסן באחד בו מזמנים לו לזמנים זה ׃

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּכַבֵּד לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ
וְתִכָּלַח לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִטְהַר לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ וְתִבְנֶה בֵּית

ניט קיין שְׁטַאנְגען פּוּן דָּעם אָרֹן אוּן ניט קיין קִיוּשׁינְג פּוּן קְרֵיאַנְט ניט קיין נִיסָּאקְ
אוּן ניט קיין גּוֹרָלוֹת ניט קיין פָּאלַעש אוּן ניט קיין רָקָה פּוּן קְטֹרֶת ניט קיין הֶכָּל אוּן
ניט קיין דִּר הַמּוֹר ניט קיין אַיין וְאַבְּרִינְג אוּן ניט קיין וִידּוּי ניט קיין לוֹשָׁעד אוּן ניט קיין
שְׁפְּרֵיינְגוּנְג ניט קיין קָרְבָּן חַטָּאת ניט קיין חֲלָבִים מְכָּסֶּה זיין ניט קיין רַיינִיגוּנְג אוּן ניט
קיין טְבִילָה ניט קיין יְרוּשָׁלַיִם אוּן ניט קיין לְבָנוֹן ניט קיין בִּפּוּרֶת אוּן ניט קיין כְּרוּבִים
ניט קיין וַויירַאךְ אוּן ניט קיין לֶחֶם הַפָּנִים ניט קיין מִזְבַּח ניט קיין מְנוֹרָה ניט קיין שְׁטִיקָר
פּוּן קָרְבָּנוֹת אוּן ניט קיין נִיסּוּךְ ניט קיין אֵן לֶעהנְגּ אוֹף אַיין קָרְבָּן אוּן ניט קיין נִיוּוּיךְ
ניט קיין עוֹלָה אוּן ניט קיין עֲזָאזֵל ניט קיין פָּרוֹכֶת אוּן ניט קיין פַּר הַחַטאת ניט קיין
ציץ אוּן ניט קיין הֵיילִיגער בְּלֶעךְ וְואשׁ אַהֲרֹן הָאט גִּיטְראָגען אוֹף זיין שְׁטֶערן ניט קיין
אַינְגעֶער אוּן ניט קיין צִיטְרוּנְג ניט קיין רֵיחַ בְּשָׂמִים אוּן ניט קיין קָרְבָּנוֹת וְואשׁ נָאט
בְּרוּךְ הוּא הָאט נִיהָאט נָהַת דָּעָר פּוּן ניט קיין פְּרֵיוָאנְט אוּן ניט קיין שְׁלָמִים ניט קיין קָרְבָּן
תּוֹדָה אוּן ניט קיין פָּאר בַּייטוּנְג פּוּן אַיין קָרְבָּן ניט קיין אָרֹן יִשְׂרָאֵל אוּן ניט קיין
מַעֲשְׂרוֹת ניט קיין כֹּהֵן אוּן ניט קיין נָבִיא אוּנְטֶערְ וְינָד טִיט דִּי זִינְד פּוּן אוּנְזערְע עֲלֶטֶערְן
זָאגְען הֶרוּב אוּנְזער וואוֹנְונג אוּן עֶשׂ אִיז פָּאר וויסְט אוּנְזער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּן עֶשׂ
אִיז אוֹנְעק גִיטְוָאנְדערן דָּער כְּבוֹד פּוּן דָּעם הוֹיז וְואשׁ אִיז נִיזוּן אוּנְז לְעִבֶּן דָּאשׁ
אֶרֶט וְואשׁ אִין אִים הָאבֶּן דִּיךְ גִילוֹיבְּט אוּנְזערְע עֲלֶטֶערְן אוּן מִיר קָאנען ניט מֶקֶר ב
זיין קיין קָרְבָּן וְוארוּם מִיר הָאבֶּן ניט קיין שְׁעִבְטוּנְג אוּן ניט קיין שֶׁעְבְטִיגער אוּן ניט קיין
צִיקְלָע וְואשׁ אִיז וַיְאנְען פָּאר שִׁיקְט אוּן ניט קיין כֹּהֵן אִז עֶר זָאל כַּפֶּר זיין פָּאר אוּנְז נָאר
דִּיא רַייד פּוּן אוּנְזערְע לֶעפְּצִין זָאל זיין פָּאר אוּנְזערְע קָרְבָּנוֹת אוּן אוּנְזערְע תְּפִלּוֹת זָאלֶן
זיין פָּאר אוּנְזער פָּאר נְעבּוּנְג ׃

יהי רצון עשׂ זאל זיין דער וויליק פון צוא פאר דיר נאט אונזער נאט אוּן דער נאט פון
אונזערע

הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וּתְכַפֵּר עַל כָּל זְדוֹנוֹתֵינוּ שֶׁהֵזַדְנוּ לְפָנֶיךָ בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בִּשְׁמִיעָה בֵּין בִּרְאִיָּה בֵּין בְּדִבּוּר בֵּין בְּמַחֲשָׁבָה הַכֹּל תַּעֲבִיר וְתִסְלַח אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ :

כשאין אומרים תחנות אין אומרים זה הרבון :

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים גָּלוּי לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדֶךָ אֲשֶׁר מִדַּת הַדִּין מְתוּחָה עָלֵינוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ וּבָאנוּ לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ שֶׁתַּעֲצוֹר הַמַּגֵּפָה וְהַמַּשְׁחִית מֵעָלֵינוּ · וְלֹא תִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבוֹא אֶל בָּתֵּינוּ · וְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל טַפֵּנוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עִמֶּךָ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב · וּכְמוֹ שֶׁקִּבַּלְתָּ קְטֹרֶת הַסַּמִּים שֶׁהִקְטִיר לְפָנֶיךָ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה : וְכֵן פִּינְחָס שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה : וְכֵן דָּוִד שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיַּעַל עֹלוֹת וּשְׁלָמִים וַיֵּעָתֵר

אונזערע עלטערין אז דוא זאלשט פאר געבין צוא אונז אויף אונזערע עבירות בשוגג אונ זאלשט אונז פאר געבין אויף אונזרע זינד אונ זאלשט צוא אונז מוחל זיין אויף אונזערע עבירות במזיד אונ זאלשט בויען דעם בית המקדש באלד אין אונזערע טעג אונ זאלשט צו אונז פאר געבין אויף אלע אונזרע זינד במזיד וואש מיר האבין במזיד גיזינדיגט פאר דיר סייא באונס סייא מיט גוטין ווילין סייא בשוגג אונ סייא במזיד סייא מיט הערין אונ סייא מיט זעהען סייא מיט רייד אונ סייא מיט טראכטונג זאלשטו אלץ איבער פארין אונ זאלשט פר געבן וואש מיר האבן פר גארעשט אונ וואש מיר האבן גיזינדיגט : רבון העולמים האר פון דיא אלע וועלטין עש איז אנטפלעקט פאר דיין כסא הכבוד אז דער מדת הדין איז פאר שפרייט אויף אונז פון וועגין אונזערע זינד אונ מיר זיינן גיקומען צו בעטין פאר דיר · אז דו זאלשט איין האלטין דיא מגפה אונ דעם משחית פון אונז אונ דוא זאלשט גיט לאזין דעם משחית צו קומען אין אונזערע הייזער אונ דר בארים זיך אויף אונז אונ אויף אונזרע גיזינד אונ אויף אונזרע קליינע קינדער אונ אויף אלע ישראל דיין פאלק · אונ זייא מקבל מיט דער בארימקייט אונ מיט גוטין ווילין אונזער גיבעט אזו וויא עש שטייט אין פסוק מיין תפלה זאל זיין אן גיברייט פאר דיר אזו וויא קטורת אונ דאש וואש איך הייב אויף מיינע הענט מתפלל זיין פאר דיר זאל זיין גירעכנט אזוא וויא דיא מנחה וואש מען האט מקריב גיווען אונ אזוא וויא דוא האשט מקבל גיווען דיא קטורת וואש אהרן הכהן האט מקטיר גיווען פאר דיר אז דיא מגפה האט זיך אן גהויבין אין פאלק וויא עש שטייט אין פסוק אונ ער האט זיך גישטעלט צווישין דיא טויטע אונ צווישין דיא לעבעדיגע אונ דיא מגפה איז ווארין איין גיהאלטין אונ אויך פנחס וויא עש שטייט אין פסוק ויעמוד פינחס ויפלל פנחס איז אויף גישטאנען אונ האט תפלה גיטאן איז ווארין איין גהאלטין דיא מגפה אונ אויך דוד וויא עש שטייט אין פסוק דוד המלך האט דארטין גיבויט איין מזבח צו גאט אונ האט ארויף גיבראכט עולות מיט שלמים אונ גאט איז מרוצה גיווארין צו דעם לאנד אונ דיא מגפה איז איין

יְהוָה לָאָרֶץ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל : כִּי אַתָּה אָבִינוּ וּלְךָ תְּלוּיוֹת עֵינֵינוּ ׳ רְפָאֵנוּ יְהוָה וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה ׳ שֶׁכֵּן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ וְהֵסִיר יְיָ מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וּנְתָנָם בְּכָל שֹׂנְאֶיךָ : לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה : יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : יְהוָה צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ : יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ :

נדה פרק בתרא

תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ כָּל הַשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם מוּבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹת אֶלָּא הֲלָכוֹת : אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ ׳ אַל תִּקְרֵי בָּנַיִךְ אֶלָּא בּוֹנַיִךְ : שָׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל : יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ : לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם בָּךְ : לְמַעַן בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ : יְהוָה עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם :

מנחות פ׳ י״ג

כְּתִיב וּבְכָל מָקוֹם מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי וְכִי בְּכָל מָקוֹם מֻקְטָר וּמֻגָּשׁ אֶלָּא אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁעוֹסְקִים בְּהִלְכוֹת עֲבוֹדָה בְּכָל מָקוֹם מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ מַקְטִירִים וּמַגִּישִׁים לִשְׁמִי : תַּנְיָא מִי שֶׁזָּכָה בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן זָכָה בְּמַעֲרָכָה וּבְסִדּוּר שְׁנֵי גִזְרֵי עֵצִים :

גִיהַאלְטִין גִיוָוארִין פון דִיא יִשְׂרָאֵל וָוארום דוא בִּישְׂט אונְזֶעד פָאטֶער ׳ אונ צו דִיר הָאפִין אונְזֶרֶע אוֹיגִין הַייל אונְז גָאט וָועלִין מִיר וָוערִין גִהַיילְט הֶעלְף אונְז וָועלִין מִיר וָוערִין גִיהַאלְפִין וָוארום דוא בִּישְׂט אונְזֶעד לוֹיבּ וָוארום אַזוֹ שְׁטֵייט אִין דַיין תּוֹרָה אונ גָאט וָועט פון דִיר אָפּ טָאן אַלֶע קְרַאנְקְהַייט אונ אַלֶע וַוייטָאג פון מִצְרַיִם דִיא שְׁלֶעכְטֶע וָואשׂ דוא וַוייסְט זַייא וָועט עֶר זַיי גִיט טָאן אִין דִיר צוא גָאט אִיז דִיא הִילְף אונ אוֹיף דַיין פָאלְק אִיז מוּטָל זַייא זָאלִין דִיךְ תָּמִיד לוֹיבִין גָאט אִיבֶּער אַלֶע הֶערְשַׁאפְט אִיז מִיט אונְז אונ אִיז אַיין שְׁטַארְקַייט צו אונְז דֶער גָאט פון יַעֲקֹב תָּמִיד וואול דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׂ הָאט אַיין בִּטָּחוֹן אִין דִיר גָאט ׳ גָאט הֶעלְף דֶער מַלְכוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָאל אונְז עֶנְטְפֶערִין אִין דֶעם טָאג וָואשׂ מִיר רוּפִין אִים :

הנא הָאט דִיא יְשִׁיבָה פון אֵלִיָּהוּ גִילֶערִינְט דֶער וָואשׂ לֶערִינְט הֲלָכוֹת אַלֶע טָאג אִיז צו אִים פַאר זִיכֶערְט אַז עֶר אִיז אַיין בֶּן עוֹלָם הַבָּא וָויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק הליכות עולם לו דוא זָאלְשְׂט גִיט לֵייעֶנֶען הֲלִיכוֹת נָאר הֲלָכוֹת :

ראש טייטש פון אמר רבי אלעזר גירינט מען נאך אין כאלהינו :

כתיב עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אִין אַלֶע עֶרְטֶער וָוערְט גִידֶעמְפְּט קְטוֹרֶת אונ גִינֶעהֶענְט צו מַיין נָאמֶען אִיז דָאךְ קְשֶׁה וָוערְט דֶען אִין אַלֶע עֶרְטֶר גִידֶעמְפְּט קְטוֹרֶת נָאר דָאשׂ מֵיינְט מֶען דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וָואשׂ זַיינֶען עוֹסֵק אִין דִי דִינִים פון עֲבוֹדַת הַקְרְבָּנוֹת אִין אַלֶע עֶרְטֶר רֶעכִין אִיךְ אוֹיף זַיי גְלַייךְ וָויא זַיי זַיינֶען מַקְטִיר קְטוֹרֶת אונ מַאכִין גִינֶעהֶנֶען צוא מַיין נָאמֶען :

יומא פ״ג

אַבַּיֵּי הֲוָה מְסַדֵּר סֵדֶר הַמַּעֲרָכָה מִשְׁמָא דִגְמָרָא וְאַלִּיבָּא דְאַבָּא שָׁאוּל מַעֲרָכָה גְדוֹלָה קוֹדֶמֶת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת וּמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטוֹרֶת קוֹדֶמֶת לְסִדּוּר שְׁנֵי גִזְרֵי עֵצִים וְסִדּוּר שְׁנֵי גִזְרֵי עֵצִים קוֹדֶם לְדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי ׳ וְדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי קוֹדֶם לְהַטָּבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת ׳ וְהַטָּבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לְדַם הַתָּמִיד ׳ וְדַם הַתָּמִיד קוֹדֶם לְהַטָּבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת ׳ וְהַטָּבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לִקְטוֹרֶת ׳ וּקְטוֹרֶת קוֹדֶמֶת לְאֵבָרִים ׳ וְאֵבָרִים לְמִנְחָה ׳ וּמִנְחָה לַחֲבִתִּין ׳ וַחֲבִתִּין לִנְסָכִין ׳ וּנְסָכִין לְמוּסָפִין ׳ וּמוּסָפִין לְבָזִיכִין ׳ וּבָזִיכִין לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעוֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים עָלֶיהָ הַשְּׁלֵם כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם ׃

פסחים פ״ה

תָּנוּ רַבָּנָן אֵין לָךְ דָּבָר קוֹדֶם לְתָמִיד שֶׁל שַׁחַר אֶלָּא קְטוֹרֶת בִּלְבָד שֶׁנֶּאֱמַר בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר׳ וְאֵין לָךְ דָּבָר שֶׁמִּתְעַכֵּב אַחַר הַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם אֶלָּא קְטֹרֶת וּפֶסַח וְנֵרוֹת וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים בְּעֶרֶב פֶּסַח שֶׁטּוֹבֵל שֵׁנִית וְאוֹכֵל אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב ׃ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר אַף מְחֻסַּר כִּפּוּרִים בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁטּוֹבֵל וְאוֹכֵל בַּקָּדָשִׁים לָעֶרֶב ׃

שם

תָּנוּ רַבָּנָן תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם קוֹדֶם לְנֵרוֹת ׳ וְנֵרוֹת קוֹדְמוֹת לִקְטוֹרֶת ׳ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יַקְטִירֶנָּה ׃ וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם ׃

שמות כ״ט

וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד ׃ אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם ׃ וְעִשָּׂרוֹן

תניא מיר האבין גילערינט ווער עשׂ האט זוכה גיווען אז ער זאל אפ שארין דאשׂ אשׂ פון דעם מזבח האט ער זוכה גיווען אין דער מערכה אונ אז ער זאל מסדר זיין דיא צווייא שטיקער האלץ אויף דער מערכה ׃

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערינט עשׂ איז קיין שום זאך ניט גיווען פריער פאר דעם תמיד של שחר נאר קטורת אליין ווייל עשׂ שטייט דער בייא צווייא מאל בבוקר אונ בייא דעם תמיד שטייט נאר איין מאל בבוקר אונ עשׂ איז ניט גיווען קיין שום זאך וואשׂ עשׂ איז שפעטר גיווען פון דעם תמיד של בין הערבים נאר קטורת׳ אונ דער קרבן פסח אונ די ליכט וואשׂ מען האט אן ניצונדין בין הערבים אונ אז איין מצורע אדר איין זב האט פאר געסין אום ערב פסח בריינגן זיין קרבן פאר דעם תמיד האט ער גיבראכט נאך דעם תמיד ווארום ער וואלט ניט גיטארט עשין דעם קרבן פסח אונ ער איז זיך טובל דאשׂ אנדערע מאל נאך דעם אז ער האט גיבראכט זיין קרבן אונ עשׂט זיין קרבן פסח אויף דר נאכט׳ רבי ישמעאל דר זון פון רבי יוחנן בן ברוקא האט גיזאגט אז אמחוסר כפורים אפילו אגיינץ יאר בריינגט אויך זיין קרבן נאך דעם תמיד אונ טובילט זיך אונ עשׂט זיינע שלמים אויף דער נאכט ׃

אתה

סֹלֶת בָּלוּל בַּשָּׁמֶן כְּתִית רֶבַע הַהִין וְנָסֵךְ רְבִיעִית הַהִין יַיִן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד : וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכָּהּ תַּעֲשֶׂה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה: עֹלַת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר אִוָּעֵד אֲלֵיכֶם לְדַבֶּר אֵלֶיךָ שָׁם : וְנֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בִּכְבֹדִי : וְקִדַּשְׁתִּי אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אֲקַדֵּשׁ לְכַהֵן לִי : וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים : וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשָׁכְנִי בְתוֹכָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם :

ויקרא א׳ וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ : וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְיָ וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב : וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרֹו וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ : וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ :

שם וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ : וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר : וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים : אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה :

שם כגיגה פ״ת רבון העולמים ירמ״ו שיהא זה השוב ומקובל כאלו הקרבתי עולה :

וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לִפְנֵי יְיָ אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ : וְהֵרִים מִמֶּנּוּ בְּקֻמְצוֹ מִסֹּלֶת הַמִּנְחָה וּמִשַּׁמְנָהּ וְאֵת כָּל הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה רֵיחַ נִיחֹחַ אַזְכָּרָתָהּ לַיְיָ : וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בְּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ : לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשַּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִיא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם : כָּל זָכָר בִּבְנֵי אַהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה חָק עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי יְיָ כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ :

שם כגיגה פ״ת רבון העולמים ירמ״ו שיהא זה השוב ומקובל כאלו הקרבתי מנחה :

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר : זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת מִנְחָה תָּמִיד מַחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעָרֶב : עַל מַחֲבַת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה מָרְבֶּכֶת תָּבִיאֶנָּה תַּפִּינֵי מִנְחַת פִּתִּים תַּקְרִיב רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ : הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חָק עוֹלָם לַיְיָ כָּלִיל תְּקֻטָר: וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט

הַחַטָּאת לִפְנֵי יְיָ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִיא: הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם
קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בְּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד: כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ
עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיִתָּ תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל
בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשְּׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם: כָּל זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל
אֹתָהּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִיא: וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר
בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף:

כשבת ג"ש רבון העולמים אם אני חייב חטאת ירד מ שיהא זה חשוב לפניך כאלו הקרבתי חטאת בזמנה:
ר"ק א"ז

וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת הָעֹלָה יִשָּׁחֲטוּ
אֶת הָאָשָׁם וְאֶת דָּמוֹ יִזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְאֵת כָּל חֶלְבּוֹ יַקְרִיב
מִמֶּנּוּ אֶת הָאַלְיָה וְאֵת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקָּרֶב: וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת וְאֶת
הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה:
וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה לַיהוָה אָשָׁם הוּא: כָּל זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכְלֶנּוּ
בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ לוֹ יִהְיֶה: וְהַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אִישׁ עוֹלַת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב
לְכֹהֵן לוֹ יִהְיֶה: וְכָל מִנְחָה אֲשֶׁר תֵּאָפֶה בַּתַּנּוּר וְכָל נַעֲשָׂה בַּמַּרְחֶשֶׁת וְעַל מַחֲבַת
לַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה: וְכָל מִנְחָה בְלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְחֲרֵבָה לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן
תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו:כשבת ג"ש רב ן העולמים יר"ם שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאלו הקרבתי אשם:

וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יַקְרִיב לַיהוָה: עַל תּוֹדָה יַקְרִיב עַל זֶבַח
הַתּוֹדָה מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מֻרְבֶּכֶת חַלֹּת
בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן: עַל חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו:
וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים
לוֹ יִהְיֶה: וּבְשַׂר זֶבַח תּוֹדָתוֹ לְיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר:
וְאִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר
מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל: וְהַנּוֹתָר בִּבְשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: לֹא יֵאָכֵל
הַזֶּבַח הַשְּׁלִשִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיבוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא:
וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר:
וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: וְנֶפֶשׁ כִּי תִגַּע בְּכָל טָמְאָה בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ בִבְהֵמָה אוֹ בְכָל
שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ:
וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמַּקְרִיב אֶת זֶבַח
שְׁלָמָיו לַיהוָה יָבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֶּבַח שְׁלָמָיו: יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֶת אִשֵּׁי יְיָ
אֶת הַחֵלֶב עַל הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֶת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן
אֶת הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וְלִבָנָיו: וְאֶת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה
לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם: לַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִהְיֶה
שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה: כִּי אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתְּנָה אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת עוֹלָם:
זֹאת מִשְּׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְּׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי יְיָ בְּיוֹם הִמָּשְׁחוֹ אֹתָם אֶת קָרְבַּן מִנְחָתָם
עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה תָמִיד מַחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעָרֶב: עַל מַחֲבַת בַּשֶּׁמֶן
מֻרְבֶּכֶת תָּבִיא מְבֻשָּׁלֶת תָּבִיא מִנְחַת פִּתֵּי בְקָרִים רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ
תַּחְתָּיו מִבָּנָיו הוּא יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֻקַּת עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תְּקֻטָר: וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן
כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר
זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט הַחַטָּאת לִפְנֵי יְיָ קֹדֶשׁ
קָדָשִׁים הִיא: וְהַכֹּהֵן הַמְחַטְּאָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בְּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד:
כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיו תְּכַבֵּס
בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשְּׁלָה וּמֹרַק
וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם: כָּל זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִיא: וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא
מִדָּמָהּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף:

בראשית

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ
עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר:
וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ
בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם
אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ
שָׁמָיִם וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
אֶל מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם
קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע
עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב
מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:
וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל
בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים: וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ
הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת
הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים:
וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ: וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל
בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם:
וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם
לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר
פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ: וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי:
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן:
וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ וְאֶת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ
וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם
וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב
זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְרִי עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה
לְאָכְלָה: וּלְכָל חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל רוֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה
אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה וַיְהִי כֵן: וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד
וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי: וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:
וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא
אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְיָ אֱלֹהִים
אֶרֶץ וְשָׁמָיִם: וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי
לֹא הִמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה: וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ
וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה: וַיִּיצֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו
נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וַיִּטַּע יְיָ אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת
הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: וַיַּצְמַח יְיָ אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל
וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע: וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן
וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים: שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ
הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב: וְזְהַב הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֹלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם: וְשֵׁם
נְהַר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ כּוּשׁ: וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא
הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת: וַיִּקַּח יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ
בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ: וַיְצַו יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל:
וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: וַיֹּאמֶר יְיָ
אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ: וַיִּצֶר יְיָ אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה
כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמָיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר
יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ: וַיַּפֵּל יְיָ אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם
וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה: וַיִּבֶן יְיָ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר
לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי
וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה זֹּאת: עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו
וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד: וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא
יִתְבֹּשָׁשׁוּ: וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל
הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל הַנָּחָשׁ מִפְּרִי
עֵץ הַגָּן נֹאכֵל: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ
בּוֹ פֶּן תְּמֻתוּן: וַיֹּאמֶר הַנָּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תְּמֻתוּן: כִּי יֹדֵעַ אֱלֹהִים כִּי בְּיוֹם
אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וִהְיִיתֶם כֵּאלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב
הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם וְנֶחְמָד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן
גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל: וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם וַיִּתְפְּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה
וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרוֹת: וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יְיָ אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא
הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְיָ אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגָּן: וַיִּקְרָא יְיָ אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אַיֶּכָּה: וַיֹּאמֶר אֶת קֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בַגָּן וָאִירָא כִּי עֵירֹם אָנֹכִי וָאֵחָבֵא: וַיֹּאמֶר מִי
הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה הֲמִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי אֲכָל מִמֶּנּוּ אָכָלְתָּ: וַיֹּאמֶר
הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים לָאִשָּׁה
מַה זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי וָאֹכֵל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶל הַנָּחָשׁ כִּי
עָשִׂיתָ זֹּאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל
יְמֵי חַיֶּיךָ: וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זַרְעֲךָ וּבֵין זַרְעָהּ הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה
תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב: אֶל הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל
אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ: וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ
אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אָרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל
יְמֵי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם
עַד שׁוּבְךָ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לֻקָּחְתָּ כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב: וַיִּקְרָא הָאָדָם
שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הָיְתָה אֵם כָּל חָי: וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר
וַיַּלְבִּשֵׁם: וַיֹּאמֶר יְיָ אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פֶּן
יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם: וַיְשַׁלְּחֵהוּ יְיָ אֱלֹהִים מִגַּן עֵדֶן
לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לֻקַּח מִשָּׁם: וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן אֶת
הַכְּרֻבִים וְאֵת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים:

עכרם פסוקים מהרמכ"ן ז"ל ונויך כסם כוונם גדולם

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ
עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר:
וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ
בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם
אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ
שָׁמָיִם וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
אֶל מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם
קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע
עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב
מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:
וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל
בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים: וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ
הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת
הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים:
וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ: וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל
בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְע

גָּלֵי עֶשֶׂב : וַיְהִי בְּנַסַּע הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ
מִפָּנֶיךָ : וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל : וְצִבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
חֲמֵשָׁה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת : כֹּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה אֶפְרַיִם מֵאַת אֶלֶף
וּשְׁמֹנַת אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם וּשְׁלִשִׁים יָסָעוּ :

ר"ל פסוקים שמחתילין כאן ומסיימין כאן

נָגַע צְרָעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן : נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי יְיָ
אֶרֶץ כְּנַעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן : נָבִיא מִקְרָבְךָ מֵאֶחֶיךָ
כָּמֹנִי יָקִים לְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן : נָגַר פְּרָנָיו יִשְׁמְחוּ עִיר אֱלֹהִים קְדוֹשׁ
מִשְׁכְּנֵי עֶלְיוֹן : נֶגֶד אֲבוֹתָם עָשָׂה פֶּלֶא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צֹעַן : נָחִית כַּצֹּאן
עַמֶּךָ בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן : נַפְתָּלִי מְשֻׂבָּע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת יְיָ יָם וְדָרוֹם : נֵר יְיָ נִשְׁמַת אָדָם
חוֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן : נִפְתָּלִי תִּטְפָּנָה שִׂפְתוֹתֶיךָ כְּלָה דְבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ
וְרֵיחַ שַׂלְמֹתֶיךָ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן : נְרוּ מְתוֹךְ בָּבֶל וְהִבָּרְחוּ כַּשְׂדִּים צְאוּ וְהִגִּיד
בָּעֲרָבִים לִפְנֵי צֹאן : נוֹשְׁקֵנִי קְשֻׁקֵּי פִיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן וּמִשְׁמָאלִים בָּאֲבָנִים וּבְחִצִּים בַּקֶּשֶׁת
מְאֻחֵי שָׁאוּל מִבִּנְיָמִין :

מלמעלה כתוב כל לומן ר"ל פסוקים שמחתילין כאלו מ"ן ומסיימין כאלו מ"ן שהם מעט מעט בכפפים ומ"ש וכל אלה כשיגיע משנכנס כשנת לומדים מ"ל פסוקים ר"ל פסוקים שמתחלת אלה שלפני שיגיע ניכר על ידיהם ·
ושוב למטה תחת ר"ל פסוקים אלו תמלא קלנדר זו :

רבונו של עולם הצל את עמך בית ישראל מכל מיני בשפים ומכל מיני עין הרע וכשם
שפרשת כנפיך על אבותינו שבמדבר שלא שלטה עליהם עינא בישא דבלעם
כן תפרוש עלינו ברחמיך הרבים להיותנו מכוסים בְּמִכְסֶה וּכְהַגָּנָה בשמותיך הקדושים
מכל עינא בישא :

אלפא סמכוסים ממסכ"ר יכוסה מחפיה וע"ל ·

אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה : בְּטַחוּ בַיְיָ עֲדֵי עַד כִּי
בְיָהּ יְיָ צוּר עוֹלָמִים : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם :
כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וּבַנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי תֵלֵךְ בְּמוֹ אֵשׁ לֹא תִכָּוֶה
וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר בָּךְ : כִּי עִם בְּצִיּוֹן יָשַׁב בִּירוּשָׁלַיִם בָּכוֹ לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן
יָחְנְךָ לְקוֹל זַעֲקֶךָ כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ : כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ מְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ

אתה סתר לי דוא בְּשׁם צו מיר אַיין באשיצר פון דעם באלדינער ואלשמו מיר היטן ·
איין ניזונג פון אנטרינונג ואלשמו מיך תמיד ארום רינגלען פאר דיבערט אייך אין
נאם בְּרוּךְ הוא בין אייבינ ווארום מים דעם נאמען־האם נאם באשאפן דיא וועלט :
כי תעבור אז דוא וועסט איבער פארן אין וואשער בין אין מים דיר אוז אין די טייכן
בין אין מים דיר אז זייא ואלין דיך נים פאר פלייצין אז דוא וועסט ניין אין פייער
ווועסט נים ווערין פאר ברענט אוז דער פלאם וועט נים ברענען אין דיר ווארום דאש
פאלק פון ציון וועט באשיצט ווערין אין ירושלים אוז עש וועט שוין כיער נים ווייניגן נאם
ווען דיך ליים זולטינן פון ווענין דעם קול פון דיין גישריא אין זיין בין הערין דיין
גישריא

נָתַתִּי כְפָרְךָ מִצְרַיִם כּוּשׁ וּסְבָא תַּחְתֶּיךָ : כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ כַּחֲזִיק יְמִינֶךָ הָאֹמֵר
לְךָ אַל תִּירָא אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ : כִּי לֹא שְׁאוֹל תּוֹרָךְ מֵוֶת יְהַלֶּכְךָ לֹא יִשְׁפְּרוּ יוֹרְדֵי
בוֹר אֶל אֲמִתָּךְ : כִּי אֶצָּק מַיִם עַל צָמֵא וְנוֹזְלִים עַל יַבָּשָׁה אֶצֹק רוּחִי עַל זַרְעֶךָ
וּבְרָכָתִי עַל צֶאֱצָאֶיךָ : כִּי אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא
יַכִּירֵנוּ אַתָּה יְיָ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ :

מסכת ע"א פרק קמא יברוך ה' וגו' שיר למעלות אשא עיני וגו'

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי לְעוֹלָם יְשַׁלֵּשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו בְּמִקְרָא שְׁלִישׁ
בְּמִשְׁנָה שְׁלִישׁ בְּתַלְמוּד : אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דָּבָר זֶה כָּתוּב בְּתוֹרָה
וְשָׁנוּי בִּנְבִיאִים וּמְשֻׁלָּשׁ בִּכְתוּבִים · כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִכְתָּיו מְצֻלִּיחִין לוֹ :
כָּתוּב בַּתּוֹרָה דְּכְתִיב וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן
תַּשְׂכִּילוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן : שָׁנוּי בִּנְבִיאִים דְּכְתִיב לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה
הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה לְמַעַן הִשְׁכִּיל לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז
תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכֶּךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל : הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ אַל תֵּעָרֵץ וְאַל תֵּחַת
כִּי עִמְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ : מְשֻׁלָּשׁ בִּכְתוּבִים דִּכְתִיב כִּי אִם

גישרייא וועט ער דיר ענטפערן וואורום אך דיין גאט דעד היילינער פון ישראל וועט
דיר העלפין היא מבטים האב אך גיגעבין פאר דיין אוישׂ ליינוזג האב אך גיגעבין פאר
דיר וואורום אך דיין גאט סוא שטארקין דיין רעכטע האנט דער וואס זאגט צוא דיר
פארכט דיך ניט אך בין דיין העלפער וואורום דיא וואס ווענען אין קרוב טוען דיך ניט
לויבן אוג דיא וואס נידערן אין נרוב האבין קין האנדג ניט צוא דיין וואורטייט אז
ווא אך טוא גיסין וואיסר אוך דעם דארשטינין אוג רעדינג וואיסר אוך דעם טרוקין
לאנד אז ועל איך גיסין רוח הקודש איך דיינע קינדער אוג מין ברכה אוך דיא
וואס קומין ארוישׂ פון דיר וואורום דוא בישט אונזער פאטער וואורום אברהם ויל אונז
ניט ווישׂין אוג ישׂראל ויל אונז ניט קענען נאר דוא נאט בישט אונזער פאטער דוא
בישט אונזער אוישׂ לייזער פון אייביג דוך דין נאמין :

אמר ראש גזאגט רבי תנחום בר חנילאי אייביג זאל איין מענש דרים טיילין זיינע
יארין ארדישיל אין פסוק אדרישיל אין משניות אדרישיל אין גמרא האסגזאגט רבי
יהושע בן לוי די דאוזיגע זאך איז גישריבין איין מאל אין דער תורה אוג דאש אנדערע
מאל אין נביאים אוג דאש דריטע מאל אין כתובים אישלעער וואס איז עוסק בתורה
וואס אין נביאים שטייט דאש וואס אין כתובים איז דאש וואס עש
זיינען זיינע ניטער אים מצליח דאש וואס אין דער תורה שטייט איז דאש וואס עש
שטייט אין פסוק איר זאלט היטין דיא רייד פון דעם דאוזיגן זיכערהיים אוג איר זאלט
נייא טאן ווען איר זיך קלינין אוג באלקין אין אלע זאכן וואס איר ווען טאן אין
וואס אין נביאים שטייט דאש אנדערע מאל איז דאש וואס שטייט אין פסוק עש זאל
ניט ווערין אפ ניטאן דיא דאוזיגע תורה פון דיין מויל רוא זאלסט דרינן לערנין טאג אוג
נאכט כדי זאלסט היטין צוא טאן אוז ויא עש שטייט דרינען וואורום דענסעלבן מאל אז דו
ווענסט אוז טאן וועסטו באגלקין סים דיינע עסקים אין וועסט באקלקין כלומר דוך

בְּתוֹרַת יְיָ חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה: וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי
מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ:

נוסח פרק בתורא

תָּנָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כָּל הַשׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם מוּבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא
שֶׁנֶּאֱמַר הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹת אֶלָּא הֲלָכוֹת: אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ
לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ: אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ: שָׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ
וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל: יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ: לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה
נָּא שָׁלוֹם בָּךְ: לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ
אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

בקבר ליום הכפורים ובשבתות המועדים מהנות מתן לתורה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב לְחוֹס עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְלַהֲשִׁיבֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ
וְקָרְבָתִנִי תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ וְתִפְתַּח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וְתִטַּע בְּרַעְיוֹנַי יִרְאָתֶךָ וְתַגְזֹר
עָלַי גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת וְעַל כָּל בְּנֵי בֵיתִי וְאַל תְּבִיאֵנִי לִידֵי נִסָּיוֹן וּכְסֵךְ פְּגָעִים רָעִים
הַצִּילֵנִי וָעֵד יַעֲבוֹר הַוּוֹת בְּצִלְךָ תַּסְתִּירֵנִי וְהָיָה עִם פִּי וַהֲגִיתִנִי וְשִׁמּוּר דְּרָכַי

וועס מען דיך האלטן פֿר איין חכם פֿר וואר איך האב צו דיר גיבאטן פון לאנג שפארק
זיך אוז פֿיקטטע דוא זאלסט דיך ניט פֿרכטמן אוז זאלסט דיך ניט אנגסטן וואהרום איך
ריין נאם בין כיט דיר אין אלע ווענגען וואס דו וועסט ניין אוז ראש וואס ראש דרעסט
מאל שטיים אין כתובים איז דש וואש שטיים אין פסיק נייערם אין נאמט הוזה איז זיין
באנער אוז זיינר הוזה טוט ער טראכטין טאג אוז נאכט אוז דער מענטש וואש טוט
אוז ווענט ער זיין אוז וויא איין בוים וואס איז גיפלאנצט בייא די בעך וואשער וואס
זיינע פֿרוכט נים ער אין זיין ציים אוז זיינע בלעטער וועלין נים ווערין פֿאר פוילם אוז
אלע זאכין וואס דער מענטש וועט טאן וועט ער באגלינגין:

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון צו פֿאר דיר נאם אינזער נאם אוז דער נאם פון
אונזערע עלטערין דער נאם פון אברהם אוז פון יצחק אוז פון יעקב אוז דו זאלסט
זיך דער בארימן אויף מיר מים דיינע ביל רחמנות אוז זאלשט מיך אום קערין צו דיר
דורך דעם וואס מיר ווילין טאן איין נאנצע השובה פאר דיר אוז צו מיין ניבעם זאלשטו
פאר נעמין מים דיינע אויערין אוז זאלסט עפענען מיין הארץ אין דיין תורה אוז דו
זאלסט כאבין פלאנצין דיין פארכט אין מיינע כחשבות אוז זאלשט אויף מיר גוזר זיין
גוטע גזרות אוז אויף מיין הויז גיזינד אוז זאלשט פון מיר כבטל יין אלע שוערע אוז בייזע
זאכין אוז פון מיין נאנץ הויז גיזינד אוז זאלשט מיך נים ברייננען צו קיין נסיון אוז פון
אלע בייזע באגעגענגיש זאלסטו מיך כציל זיין אוז בית עש ווענט אויבער פארין דאש
כרייכענגש זאלשטו מיך פאר בארגין אין דיין שאטין אוז זאלשט יין מים מיין מיל
אוז כים מיינע כחשבות אוז הים מיינע וענגין פון צו זינדיגין כים מיין צוטו אוז גידיינק

מְדַמְּאוּ בִלְשׁוֹנִי וְכַוְּנֵנִי בִּרְצוֹן עַמֶּךָ וּבָרְכֵנִי אוֹתְךָ רִאשׁוֹת בְּמוֹרַת בְּחִירֶיךָ חַכְּנֵנִי לְשַׁחֵר בֵּית דִּבִּירֶךָ הַשְׁקֵם וְהַחֲרֵב וְלַלְחוֹךְ ׀ עִפְרוֹתַיִו וְלִרְצוֹת אֲבָנֶיו וְרַנְּנֵנִי לְשַׁחֵר חֲרָבוֹתָיו וְלִהְיוֹת שָׁם קִבּוּרָתִי עִם כָּל עֲבָדֶיךָ הַצַּדִּיקִים אֲבָתַי ׀ אַרְנִי שְׁמַעָה אַרְנִי סְלָחָה אַרְנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ : אַרְנִי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תְּהִיֶּינָה אָזְנֶיךָ קַשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנַי: וְאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ: עֲנֵנִי יְיָ עֲנֵנִי בָּעֵת הַזֹּאת וְרַחֵם עָלַי וְעַל כָּל נַפְשׁוֹת בֵּיתִי וּתְיַחֵד לְבָבִי לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וְתַבְשְׂרֵנִי בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת מִמְּעוֹנֶךָ וְתַרְפְּאֵנִי רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף וְחַנֵּנִי דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל לָדַעַת אֶת שְׁמֶךָ : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי :

כשכשׂ מחכת מעין ׳יהיו לרצון׳ סיום עד דקקנלא

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית כְּשֵׁם שֶׁהִתְצַוֵּאתָ עוֹלָמְךָ בְּרְצוֹנְךָ כְּיוֹם זֶה וְנִתְיַחֲדָתָ בְּעוֹלָמְךָ וְתִלְיָתָ בּוֹ עֶלְיוֹנִים

סיך אין דַּעַר צַייט אוֹ דוּ וועסט זַיין בַּאווילינְג צוא דַיין פַאלק אוּנ אין דַיין טָאן בּוּיזען דַיין פַאלעש אַז אוּיך זָאל זַיעהען אין דעם נוּטְשׁ פוּן דַיינע עֶרְווַיילטע אוּנ זַייא סיך מְזַכֶּה אַז אוּיך זָאל קָאנְן אַלע אין דָּר פְּרִיא קוּמְן אין דַיין פַאלעש וּאוּ עֶר איז הַיינט וּוישׁט אוּנ חְרוּב אוּנ צוּ לְעקְן זַיין עֶרד אוּנ צוא בַּאווילינגין זַיינע שְׁטַיינֶער אוּנ דַי שְׂראלן פוּן זַיינע חוּרבות אוּנ עשׂ זָאל דָּארטְן זַיין מַיִן קְבוּרה סיט אַלע דַיינע קְנעכְט רי צַדִּיקים וְאוּשׁ זַיינֶן סַיינע עלטערן נאט הער סיך צוּ נָאט פַאר נִיב סַיינע עֲבֵירות נָאט פַאר נָעם מַיין גִישׁרייא אוּנ טוּא סַיין רָצוֹן אוּנ זְאלְשׁט נִיט וַאמְטן פוּן וַעשׂן דָעם וּוּאוּ דוּ בִּישׁט נָאט וּוארוּם דַיין נָאמְן וֵיערְט נִירופְן אוּיף דַיין שְׁמָאט אוּנ אוּיף דַיין פְאלק נָאט הער צוּ אין מַיין קוֹל וייא זְאלְן זַיין דַיינֶע אוּיערן צוּ פַאר נָעמְטן צוּ דָעם קוֹל פוּן מַיין נִיבְּעט אוּנ אוּיך טוּא מַיין תְּפִלָה צוּ דִיר נָאט אין דָער צַייט פוּן דַיין נוּטְשׁן וּוילן נָאט סיט דַיינע פִּיל חֲסָדִים זְאלְשׁט מִיר עַנְטפֶערן אוּ עשׂ זָאל זַיין אֱמֶתה תְּלִיה עַנְטפֶער מִיר נָאט אין דָּר דַאוּיגֶר צַייט אוּנ זַייא זִיך מְרַחֵם אוּיף מִיר אוּנ אוּיף מַיין לֵייב אוּנ אוּיף אַלע לַייבֶּר פוּן מַיין דַאוּיגֶר צַייט אוּנ זַייא זִיך מְרַחֵם אוּיף מִיר אוּנ אוּיף מַיין לֵייב אוּנ אוּיף אַלע לַייבֶּר פוּן מַיין הוּיז נַיינְד אוּנ מַאךְ מַיין הָארְץ אַיינְש לֵיבּ צוא הָאבְן אוּנ צוּ פַארְכְטְן זִיך פַאר דַיין נָאמְן אוּנ זְאלְשׁט סִיך מְבַשֵּׂר זַיין נוּטְע בְּשׂורות פוּן דַיין הַיסל אוּנ זְאלְשׁט סִיך הַיילין סיט אַיין נַאנצע רְפוּאה אַיין הַיילינְג פוּן דָּר נְשָׁמָה אוּנ אַיין הַיילונְג פוּן דָעם נוּף אוּנ לַיים זְעלְץ סִיך אוּיף מִיר וּוישׁן שְׁאפְט סיט פַּר שְׁטַאנְד אוּנ סיט קְלוּגְשׁאפְט צוּ וּוישׁן דַיין נָאמְן עשׂ זָאל זַיין לְרָצוֹן דִיא זאל פוּן מַיין מוּיל אוּנ דָאשׁ טְרַאכְטוּנְג פוּן מַיין הַארְצְן פַאר דִיר נָאט מַיין בַּאשְׁעפֶער אוּנ מַיין אוֹיש לֵייזֶר וּוארוּם דוּא הָעֶרְשְׁט דָאשׁ נִיבְּעט פוּן אִימְלִיכְעוּשׁ מוּיל גִילוּיבְט בִּישׁט וְאוּשׁ הָעֶרְט צוא דִיא תְּפִלוּת :

יהי רצון עשׂ זָאל זַיין דָער וּוילן פוּן צוּ פַאר דִיר נָאט אוּנְזֶר נָאט אוּנ דָער נָאט פוּן אוּנְזֶרע עֶלְטערן אוּנְזער בַּאשְׁעפֶער וְאוּשׁ הָאט בַּאשַׁאפְן אַלע מַעשׂה בְּרֵאשִׁית אַוּז וואול וויא דוּ הָאשׁט אין גְּבְרַיִים דַיין וְעלְט סיט דַיין וּוילן אין דָעם רָאוּיגְן מָאנ אוּנ דוּ בִּיסְט וואריך

וְתַחְתּוֹנִים בְּמַאֲמָרֶךָ וְאֵין שֵׁנִי עִמְּךָ וְאֵין מִלְּבַדֶּךָ וְגָלִיתָ רָזֵי עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לִבְרוּאֶיךָ׳ כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּיַחֵד לְבָבֵנוּ וּלְבַב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וְהָאֵר עֵינֵינוּ בִּמְאוֹר תּוֹרָתֶךָ כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר׳ וְזַכֵּנוּ לֵאוֹר בְּאוֹרְךָ הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא וּמֵחָכְמָתְךָ חַכְּמֵנוּ וּמִבִּינָתְךָ הֲבִינֵנוּ וְסוֹד שְׁמוֹתֶיךָ הוֹדִיעֵנוּ וְהוֹד תּוֹרָתְךָ הַרְאֵנוּ וּבִקְדֻשָּׁתְךָ קַדְּשֵׁנוּ וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ וּמִטּוּבְךָ תַּשְׂבִּיעֵנוּ וּמִזִּיו כְּבוֹדְךָ תִּתֵּן עָלֵינוּ וְהַרְאֵנוּ פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ וּבְטוּב לֵבָב שַׂמְחֵנוּ שֶׁנּוּכַל לִסְבּוֹל אֲנִחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה׳ בָּרוּךְ אַתָּה שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה :

מעמדות ליום שני

הורה
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי:

ישעיה מב
שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוֹ אִיִּים וְיֹשְׁבֵיהֶם : יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו חֲצֵרִים תֵּשֵׁב קֵדָר יָרֹנּוּ יֹשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יִצְוָחוּ:

וָואדין גיאיינצינט אין דיין וועלט אונ דוא האשט גימאכט אן האלטין אין דעם טאג די אויבערשטע אונ די אונטערשטע מיט דיינע זאג: אונ קיין אנדערער איז ניווען מיט דיר אונ ניט חוץ דיר אונ דו האשט אנטפלעקט די אויבערשטע סודות מיט די אונטערשטע צו דיינע בשעפנעש אזו מיט דיינע פיל רחמנות זאלשטו איינצינן אונזערע הערצער אונ דאש הארץ פון דיין פאלק ישראל מיט ליבשאפט צו פארכטין זיך פר דיין נאמן אונ דר לייכט אונזערע אויגין אין דער ליכט פון דיין תורה ווארום מיט דיר איז די קוואל פון לעבין מיט דיין לייכטין זעהען מיר די ליכט אונ זיי אונז מזכה צוא לייכטין מיט דיין ליכט וואש איז פאר בארגין צו דיא צדיקים צו דער וועלט וואש וועט קומען אונ פון דיין קלונשאפט מאך אונז קלוג אונ פון דיין פר שטאנד מאך אונז פר שטיין אונ דעם סוד פון דיינע נעמן מאך אונז ווישין אונ דאש שוינקייט פון דיין תורה ווייז אונז אונ מיט דיין הייליקייט הייליג אונז אונ אין דעם שאטין פון דיינע פליגל זאלשטו אונז פר בארגין אונ פון דיין גוטש זאלשטו אונז אן זעטין אונ פון דעם לויטערקייט פון דיין כבוד זאלשטו געבין אויף אונז אונ ווייז אונז דעם פנים פון דיין גזאלבטן אונ מיט גוטין הארצין דר פרייא אונז מען זאל קאנען סובל זיין מיר אונ גאר דיין פאלק דאש הויז גזינד פון ישראל :

שירו לה׳ זינגט צוא גאט איין גאייע גיזאנג זיין לויב איז פון אלע אומה וואש זיינען אין ענד דר וועלט אונ פון די וואש נידערין אין ים איבר פארין אים מיט שיפין׳ אונ די וואש וואונען אויף דעם דער פילונג פון דעם ים׳ דיא אינזלען פון דעם ים׳ אונ די וואש זיצין אויף זיי׳ דר מדבר אונ זיינע שטעט וועלין אויך אויף הייבין זייער קול מיט איין גיזאנג אונ דיא אפענע שטעט וואש וועלין זיין אין דער מדבר וואש היינט זיצין דארטין די טאטערין אין גיצעלטין וועלין אויך גאט לויבין׳ דיא מתים וואש ליגין אין

יָשִׂימוּ לַיְיָ כָּבוֹד וּתְהִלָּתוֹ בָּאִיִּים יַגִּידוּ׃ יְיָ כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר
קִנְאָה יָרִיעַ אַף יַצְרִיחַ עַל אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר׃ הֶחֱשֵׁיתִי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפָּק
כַּיּוֹלֵדָה אֶפְעֶה אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד׃ אַחֲרִיב הָרִים וּגְבָעוֹת וְכָל עֶשְׂבָּם אוֹבִישׁ
וְאַמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים וַאֲגַמִּים אוֹבִישׁ׃ וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בִּנְתִיבוֹת
לֹא יָדְעוּ אַדְרִיכֵם אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר אֵלֶּה הַדְּבָרִים
עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים׃

תהלים מח

שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח׃ גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ׃ יְפֵה
נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב׃ אֱלֹהִים
בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב׃ כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו׃ הֵמָּה רָאוּ כֵּן
תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נֶחְפָּזוּ׃ רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם חִיל כַּיּוֹלֵדָה׃ בְּרוּחַ קָדִים תְּשַׁבֵּר
אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ׃ כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר יְיָ צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים
יְכוֹנְנֶהָ עַד עוֹלָם סֶלָה׃ דִּמִּינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ בְּקֶרֶב הֵיכָלֶךָ׃ כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן
תְּהִלָּתְךָ עַל קַצְוֵי אֶרֶץ צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ׃ יִשְׂמַח הַר צִיּוֹן תָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה
לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ׃ סֹבּוּ צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ׃ שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵילָה פַּסְגוּ
אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן׃ כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא
יְנַהֲגֵנוּ עַל מוּת׃

תורה

זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר וָדֹר שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֵּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ׃
בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי

די שְׁטֵיינֶר וָועלִין אויך נָאט לויבִּין מִיט גִיזַאנְג וָוארום זֵיי וָועלִין לָעבָּעדִיג וָועִרִין · אונ
פון דִיא שְׁפִּיץ בָּערְג וָועלִין זֵייא שְׁרַייעֶן זֵיי וָועלִין טָאן צוא נָאט כָּבוֹד · אונ זֵיין לויב
וָועלִין זֵיי זָאגִין דִיא וָואשׂ זִיצִין אויף דִי אִינְזְלָען · נָאט וָועט אַרוֹישׂ גֵיין וִויא אַיין גִבּוֹר
אונ וִויא אַיין בַּעַל מִלְחָמָה וָועט עָר דָער וָועקִין אַיין נְקָמָה · עָר וָועט שַׁאלִין אונ וָועט
שְׁרַייעֶן אויך אויף זַיינָע פַיינְט וָועט עָר זִיךְ שְׁטַארְקִין · אונ אַזוא וָועט נָאט זָאגִין פון
פִיל צַייטִין אָן הָאבּ אִיךְ גִישְׁוִוגִין · אונ הָאבּ תָּמִיד מִיךְ אויף גִיהַאלְטִין · אָבֶר פון
הַיינְט אָן אונ וַוייטֶער וָועל אִיךְ שְׁרַייעֶן וִויא אַיין גִוִוינֶערִין אִיךְ וָועל זֵייא פַר וִויסְטִין אונ
וָועל גִלוסְטִן צוּ פַאר טִילִיגִין מַיינָע פַיינְט אַלָע מִיט אַנַאנְדֶר · אִיךְ וָועל הָרוּב אונ וִוישְׂט
מַאכִין דִיא בֶּערְג אונ דִיא הַייךְ אונ אַלָע זֵייעֶרָע גְרָאזִין וָועל אִיךְ דַאר מַאכִן · אונ דִי
טַייכִין וָועל אִיךְ וִוישְׂט מַאכִין · אונ וָועל זֵייא מַאכִין צוא אִינְזְלָען · אונ דִי גִימוֹי יִכְצִין
וָועל אִיךְ טְרוּקִין מַאכִין · אונ אִיךְ וָועל פִירִין וָואשׂ זַיינָן גִיוָוען בְּלִינְד בִּיז אַהֶער אִין
דָעם גוּטִין וָועג וָואשׂ זֵיי הָאבִּין בִּיז אַהֶער נִיט גִיוואוסְט צוּ גֵיין אִין אִים אִין דִיא גוּטָע
שְׁטֶעגִין וָואשׂ זֵייא הָאבִּין נִיט גִיוואוסְט בִּיז אַהֶער וָועל אִיךְ זֵייא מַאכִין טְרֶעטִין · אִיךְ
וָועל מַאכִין דָאשׂ פִינְצְטֶערְנֶעשׁ פַר זֵייא צוא לִיכְט · אונ דָאשׂ פַאר קְרִימְטֶע וָועל אִיךְ
מַאכִין צוּ גְלַייכְקַייט · דִי דָאזִינֶע זַאכִין וָועל אִיךְ זֵיי טָאן אונ אִיךְ וָועל נִיט פַאר לָאזִין׃

דאש טייטש פון שיר מזמור גיפינט מען אין תהלים קאפיטיל מ״ח׃

יִשְׂרָאֵל : כִּי חֵלֶק יְיָ עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ: יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל
יְשִׁמֹן יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ : כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף
יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו יִקָּחֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ : יְיָ בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר :

מסכת תמיד פ״ב

רָאוּהוּ אֶחָיו שֶׁיָּרַד וְהֵם רָצוּ וּבָאוּ · מִהֲרוּ וְקִדְּשׁוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם מִן הַכִּיּוֹר ·
נָטְלוּ אֶת הַמַּגְרֵפוֹת וְאֶת הַצִּנּוֹרוֹת · וְעָלוּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ · הָאֵבָרִים
וְהַפְּדָרִים שֶׁלֹּא נִתְאַכְּלוּ מִבָּעֶרֶב סוֹנְקִין אוֹתָם לִצְדָדֵי הַמִּזְבֵּחַ· וְאִם אֵין הַצְּדָדִין
מַחֲזִיקִים אוֹתָם סוֹדְרִין אוֹתָם בַּסּוֹבֵב עַל הַכֶּבֶשׁ : הֵחֵלּוּ מַעֲלִין בָּאֵפֶר עַל גַּבֵּי
הַתַּפּוּחַ וְתַפּוּחַ הָיָה בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ · פְּעָמִים עָלָיו כִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת כּוֹר וּבִרְגָלִים
לֹא הָיוּ מְדַשְּׁנִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי לַמִּזְבֵּחַ· מִיָּמָיו לֹא נִתְעַצֵּל הַכֹּהֵן מִלְהוֹצִיא
אֶת הַדֶּשֶׁן : הֵחֵלּוּ מַעֲלִין בִּנְזָרִין לְסַדֵּר אֶת הַמַּעֲרָכָה · וְכִי כָל הָעֵצִים כְּשֵׁרִים
לְמַעֲרָכָה · הֵן · כָּל הָעֵצִים כְּשֵׁרִים לְמַעֲרָכָה · חוּץ מִשֶּׁל זַיִת וְשֶׁל גֶּפֶן · אֲבָל
בָּאֵלּוּ הָיוּ רְגִילִין בְּמוּרְבִּיּוֹת שֶׁל תְּאֵנָה וְשֶׁל אֱגוֹז וְשֶׁל עֵץ שָׁמֶן : סִדֵּר הַמַּעֲרָכָה
גְּדוֹלָה מִזְרָחָה · וַחֲזִיתָהּ מִזְרָחָה · וְרָאשֵׁי הַגְּזָרִין הַפְּנִימִים הָיוּ נוֹגְעִים בַּתַּפּוּחַ ·

זכור ימות עולם גִּידֵיינֶק דִּיא טָעג וָואשׂ פּוּן אֵייבִּיג וָואשׂ גָאט הָאט גִּיטָאן אִין דִּיא וָואשׂ
הָאבִּין אִים דֶּער צַארִינט · פַאר שְׁטֵייט וָואשׂ גָאט הָאט גִּיטָאן אִין דִּיא יָארִין פּוּן
דִּיא צְווֵייא דוֹרוֹת דָאשׂ מֵיינְט מֶען דֶעם דוֹר אֱנוֹשׁ אוּנ דוֹר הַפְּלָגָה·פְּרֶעג דַיין פָאטֶער
דָאשׂ מֵיינְט מֶען דִּיא נְבִיאִים אוּנ זֵיי וֶועלִין דִּיר זָאגִין אוּנ פְּרֶעג דַיינֶע אַלְטֶע לַייט דָאשׂ
מֵיינְט מֶען דִּיא חֲכָמִים אוּנ זֵייא וֶועלִין דִּיר זָאגִין דִּיא זַאכִין וָואשׂ גָאט הָאט גִּיטָאן
אִין דִּיא עֶרְשְׁטֶע דוֹרוֹת· אַז גָאט הָאט גִּימַאכְט אַרְבִּין צוּא דִּיא קִינְדֶער פּוּן אָדָם וָואשׂ
הָאבִּין אִים דֶער צַארִינְט זֵייעֶר חֵלֶק דָאשׂ מֵיינְט מֶען וָואשׂ עֶר הָאט זֵיי פַאר פְּלֵייצְט מִיט
דֶעם מַבּוּל·אַז עֶר הָאט פַר שְׁפְּרֵייט דִּי מֶענְטְשִׁין אִין דוֹר הַפְּלָגָה אִיז גִּיוֶוען בַּייא גָאט אִין
דִּיא הֶענְט אַז עֶר זָאל זֵייא מַעֲבִיר זַיין פּוּן דֶער וֶועלְט אוּנ הָאט אַזוֹא נִיט גִּיטָאן
אוּנ הָאט גִּילָאזְט שְׁטֵיין דִּיא גִּימַארְקִין פּוּן דִּיא אַלֶע פָעלְקֶר אוּנ הָאט זֵיי נִיט מַעֲבִיר
גִּיוֶוען פּוּן וֶועגִן דֶער צָאל פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל וָואשׂ זַיינֶען פּוּן דִּיא קִינְדֶר שֵׁם אוּנ וַוייל גָאטְשׂ
חֵלֶק אִיז גִּיוֶוען אִין זֵיי זַיין פָאלְק· יַעֲקֹב אָבִינוּ וָואשׂ עֶר אִיז גִּיוֶוען גִּידְרִיטִילְט מִיט דְרַייא
זְכוּתִים אַזוֹ וִויא אַיין שְׁטְרִיק אִיז גִּידְרֵייט אִין דְרַייעֶן וָואשׂ עֶר אִיז גִּיוֶועזִין זַיין אַרְבּ גָאט
הָאט דִּיא יִשְׂרָאֵל גִּיפוּנֶען צוּ זִיךְ פַאר אַיין בַּאגְלֵייבְּטֶע אִין דֶער מִדְבָּר וָואשׂ זֵייא
הָאבִּין אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל גִּיוֶוען זַיין תּוֹרָה אִין דֶעם וִוישְׂט לַאנְד וָואשׂ דָארְטִין הֶערְט מֶען
דָאשׂ קְלָאגִין פּוּן דִּיא שְׁלַאנְגֶען זַיינֶען זֵייא דָארְטִין אוֹיךְ נָאךְ גִּינַאנְגֶען נָאךְ גָאטְשׁ
אֱמוּנָה אוּנ הָאט זֵייא דָארְטִין אַרוּם גִּירִינְגִּילְט מִיט וָואלְקִינְשׁ אַרוּם בַּארְג סִינַי אוּנ
הָאט זֵייא גִּיגֶעבִּין פַאר שְׁטֵיין דִּיא תּוֹרָה אוּנ הָאט זֵייא דָארְטִין גִּיהִיט פּוּן שְׁלַאנְגֶען
אוּנ עֶגְדֶעשִׁין אַזוֹא וִויא אַיין מֶענְטְשׁ הִיט זַיין אוֹיג אַזוֹא וִויא אַיין אָדְלֶער וָואשׂ אִיז
אַיין רַחֲמָן אוֹיף זַיינֶע קִינְדֶער דֶער וֶועקְט זַיין נֶעסְט בִּיסְלִיךְ וַוייש אוּנ גֵייט נִיט אַרַיין
פְּלוּצְלוּנְג אִין זַיין נֶעסְט כְּדֵי עֶר זָאל זַיינֶע קִינְדֶער נִיט דֶער שְׁרֶעקִין· אוֹיף זַיינֶע

וְרוּחַ הָיָה בֵּין הַגְּזָרִין שֶׁהָיוּ מַציתִין אֶת הָאֲרִיתָא מִשָּׁם: בִּרְרוּ מִשָּׁם עֲצֵי תְאֵנָה יָפִים לְסַדֵּר הַמַּעֲרָכָה הַשְּׁנִיָּה לְקְטוֹרֶת מִכְּנֶגֶד קֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית: מָשׁוּךְ מִן הַקֶּרֶן כְּלַפֵּי צָפוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת ' בְּאוֹמֶד חֲמֵשׁ טְאִין נֶחָלִים ' וּבְשַׁבָּת בְּאוֹמֶד שְׁמוֹנַת טְאִין נֶחָלִים שֶׁשָּׁם הָיוּ נוֹתְנִין שְׁנֵי בְזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים ' הָאֲבָרִים וְהַפַּדָּרִים שֶׁלֹּא נִתְאַבְּכוּ מִבְּעֶרֶב מַחֲזִירִין אוֹתָן לְמַעֲרָכָה ' הִצִּיתוּ שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת בָּאֵשׁ וְיָרְדוּ וּבָאוּ לָהֶם לִלְשְׁכַּת הַגָּזִית:

תלמוד זרעים ברכות פרק הרואה

חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ: בְּכָל לְבָבְךָ בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע וּבְכָל נַפְשְׁךָ אֲפִילּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מָמוֹנֶךָ דָּבָר אַחֵר וּבְכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הֱוֵי בּוֹטֵחַ לוֹ:

שם

תָּנוּ רַבָּנָן פַּעַם אַחַת נָזְרָה מַלְכוּת יָוָן הָרְשָׁעָה שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ יִשְׂרָאֵל בַּתּוֹרָה: בָּא פַּפּוּס בֶּן יְהוּדָה וּמְצָאוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיָה מַקְהִיל קְהִלּוֹת בְּרַבִּים וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה ' אָמַר לוֹ עֲקִיבָא אִי אַתָּה מִתְיָרֵא מִפֶּנֵּי אָמָּה זוֹ ' אָמַר לוֹ אֶבְּשׁוֹל לָךְ

קינדער שׁוועפּט ער אוג מאכט זיך ניט שׁוועער אויף זייא אוג אז ער מרמאנט זייא פּון איין ארט אויף דעם אנדערן ארט פּאר שפּריים ער זיינע פּלינגל איבן נעמט זיי ערויף פּדי אז דיא פּייל וואש טען ווען שיסן זאל בעשׁעדיגן אין אים ארײַן אוג ניט אין זיינע קינדער אוג מרמאנט זייא אויף זיין פּלינגל נאט האט די ישׂראל גיפּירט אין דער מדבר אלײן אוג זיכערלאך אוג עש איז ניט גיוועזן מיט אים אייגער פּון אלע נעמער אז ער זאל מרחמה האלטן מיט אים:

היב אום איין טענטש איז מחויב צוא לויבן נאט אויף שׂרעכט וואש ער האט מיט שׂכּרה אוג ער מיט איין גוט הארץ אזוא וואול וויא ער לויבט נאט מיט שׂכּרה אויף גוטש וואש ער האט וראוים עש שטייט אין פּסוק אוג דו זאלשט ליב האבן נאט מיט נאר דיין הארצין אוג מיט נאר דיין לייב אוג מיט נאר דיין גוטשׂאיאיט די משׂנה פּפּירש דאש וואש שטייט בכל לבבך מיינט טען מיט דיינע צוויי יצרים דאש מיינט כּען מיט דעם יצר טוב אוג כּיט דעם יצר הרע דאש וואש שטייט ובכל נפשׁך מיינט טען נאט נעמט אפילו אויטש אוג דאש וואש שטייט ובכל מאדך מיינט טען מיט נאר דיין נעלט אנאנדער פּרוש איז או בכל מאדך מיינט טען מיט אלע מאסין וואש נאט מעמט צוא דיר הן איין מדה טובה והן איין מדה פּורענות זאלשט אים לויבן אוג דאנקען מיט שׂכּרה:

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערנט איין מאל פּאר צייטין האט מען גוזר גיוועזן אז די ישׂראל זאלין ניט עוסק זיין אין דער תורה איז ניקומען פּפּוס דער זון פּון יהודה אוג האט ניפּונען צוא רבי עקיבא וואש ער האט ניאמטילט איין זאמכונג מיט פּיל מענטשי אוג האט עוסק גיוועזן אין דער תורה האט פּפּוס צוא אים גיזאגט דו

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְשׁוֹעֵל שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ עַל שְׂפַת הַנָּהָר וְרָאָה דָּגִים שֶׁהָיוּ רָצִים לְכַאן וּלְכָאן · אָמַר לָהֶם מִפְּנֵי מָה אַתֶּם רָצִים · אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי הָרְשָׁתוֹת שֶׁמְּבִיאִים עָלֵינוּ בְּנֵי אָדָם · אָמַר לָהֶם רְצוֹנְכֶם שֶׁתַּעֲלוּ לַיַּבָּשָׁה וְנָדוּר אֲנִי וְאַתֶּם כְּשֵׁם שֶׁדָּרוּ אֲבוֹתַי עִם אֲבוֹתֵיכֶם · אָמְרוּ לוֹ אַתָּה הוּא שֶׁאוֹמְרִים עָלֶיךָ פִּקֵּחַ שְׁבְּחֵיוֹת לֹא פִקֵּחַ אַתָּה אֶלָּא טִפֵּשׁ אַתָּה · וּמַה בְּמָקוֹם חַיּוֹתֵנוּ אֲנוּ מִתְיָרְאִין · בְּמָקוֹם מִיתָתֵנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה·אַף אֲנוּ בְּזֹאת שֶׁאֲנוּ עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה דִּכְתִיב בִּהּ כִּי הִיא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ·כָּךְ אֲנוּ מִתְיָרְאִין · כְּשֶׁאָנוּ פּוֹסְקִין מִדִּבְרֵי תוֹרָה · עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה · לֹא הָיוּ יָמִים מוּעָטִים עַד שֶׁתְּפָשׂוּהוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא וְחַבְשׁוּהוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים וְתָפְשׂוּ לְפַפּוּס בֶּן יְהוּדָה וְחַבָשׁוּהוּ אֲצְלוֹ · אָמַר לוֹ·פַּפּוּס מִי חֲבִיאָךְ לְכַאן אָמַר לוֹ אַשְׁרֶיךָ שֶׁנִּתְפַּשְׂתָּ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה וְאוֹי לוֹ לְפַפּוּס שֶׁנִּתְפַּשׂ עַל דְּבָרִים בְּטֵלִים · אָמְרוּ בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיאוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא לַהֲרִיגָה זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע הָיָה · וְהָיוּ סוֹרְקִין אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמַסְרְקוֹת שֶׁל בַּרְזֶל וְהָיָה מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה· אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רַבֵּינוּ עַד כָּאן · אָמַר לָהֶם כָּל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל פָּסוּק זֶה בְּכָל נַפְשֶׁךָ אֲפִילּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ ·

עֲקִיבָא הַאשׁטוּ קִין מוּרָא נִים פַּאר דֶער נְוּרָה הָאט רַבִּי עֲקִיבָא נְוֵאנְט צוּ אִים אִיךְ וְועל גִוּא דִיר לְיִיכְן אִין מִיכְל צוּא וְואשׁ דִיא וַאךְ אִיז נְלִיךְ צוּא אִין שׁוּךְ אִיז נְוֵאנְט אִיר אִין נְיִאנְצֶען בִּייא דֶעם בְּאַרְטֶן פּוּן דֶעם מִיךְ אוּן עֶר הָאט נְיִעהֶען פִּישׁ וְואשׁ זַיינֶען נְלִאפֶּן הִין אוּן הֶער הָאט דֶער פּוּרְם נְיזְאנְט צוּא וַיִיא פּוּן וְועשׁט וְועלֶן לִויפְט אִיר אִים נְיזְאנְט פּוּן וְועלֶן דִי נְעצִין וְואשׁ דִי מֶענְטשֶׁן בְּרֶיינֶען אוֹיף אִינְז הָאט דֶער פּוּרְם צוּא זִיי נִיזְאנְט אִיז אַייֶער רָצוֹן אַז אִיר וְאלְט אוֹיף דֶר נְבִשָׂה אִין אִיךְ וְועל וואוּנֶען מִיט אִיךְ אוּ וויא מֵיינֶע עֶלטֶערִין הָאבֶּן נְיוואוּנְט מִיט אַייֶערֶע עֶלטֶערִין הָאבֶּן דִיא פִּישׁ צוּא אִים נִיזְאנְט דוּא בִּישׁט דֶער רִאוֶינֶער וְואשׁ כֵּען וְאלְט אוֹיף דִיר אַז דוּא בִּישׁט דֶער קְרֶינְשְׁטֶער פִּין דִיא תִּיוֶה דוּ בִּישׁט אֲבֶער נִים קְלוּג נְאר דִיא בִּישׁם אַיִן נְאר וְואהְרוּם וְועֶן אֲיֶילוּ אִין דֶעם אֶרְט וואוּ אִינְער לֶעבֶּן אִיז דְאשׁ מֵיינְט מֵען אִין דֶעם הָאבֶּן מִיר פָּאהֶרְט מוּרָא אִיז שׁוּין אַיִן כָּל שֶׁכֵּן אַז אִין דֶעם אֶרְט וואוּ אִינְער טוּט אִיז דְאשׁ דִיא נְבִשָׂה אַז מִיר וָעלֶן מֶערֶער מוּרָא הָאבֶּן אוּן וַיינֶען מִיר אוֹיף נִיגְלִיכֶן אַז אֲפִילּוּ אִין דֶער צַייט אַז מִיר וַיינֶען עוֹסֶק אִין דֶער תּוֹרָה וְאשׁ אִין אִיר שִׁטִּים אַז דִיא תּוֹרָה אִיז דִיין לֶעבֶּן אוּן דַיין אֲרִיכוּת יָמִים הָאבֶּן מִיר פָּאהֶרְט אִוא מוּרָא אִיז שׁוּין אֲכָל שֶׁכֵּן אַז מִיר וָעלֶן אוֹיף הֶערִין דִיא תּוֹרָה לֶערֶנֶען אַז מִיר וָעלֶן נֶעהֶרֶער מוּרָא הָאבֶּן וַיִיא וַיינֶען נִים פִּיל נְיוֶען נְאר וַיינִינְ בְּטֵעם הָאט נְיוֶוען בִּיז מָען הָאט נִיתְפָּסְתְּ צוּא רַבִּי עֲקִיבָא אוּן אַרֶין נְיִלִיינְט אִין דֶער תְּפִיסָה אוּן מָען הָאט נִיתְפָּסְתְּ פַּפּוּס בֶּן יְהוּדָה אוֹיךְ אוּן מָען הָאט אִים לֶעבֶּן רַבִּי עֲקִיבָא אַרֶין נְיִלִיינְט אִין דֶער תְּפִיסָה הָאט רַבִּי עֲקִיבָא נְיזְאנְט דוּא פַּפּוּס וְועֶר הָאט דִיךְ אֶהֱער נְיִבְּרַאכְט הָאט פַּפּוּס נְיזְאנְט צוּא אִים וואוֹל צוּא דִיר רַבִּי עֲקִיבָא וְואשׁ דוּא בִּישׁם נִתְפָּס נְיוואוֶרן אִיבֶּער דֶער תּוֹרָה אוּן וַיִיא אִיז צוּ פַּפּוּס וְואשׁ עֶר אִיז נִתְפָּס

אָמַרְתִּי מָתַי יָבֹא לְיָדִי וַאֲקַיְמֶנּוּ וַעַכְשָׁו שֶׁבָּא לְיָדִי לֹא אֲקַיְמֶנּוּ ׳ הָיָה מַאֲרִיךְ
בְּאֶחָד עַד שֶׁיָּצְתָה נִשְׁמָתוֹ בְּאֶחָד׳ יָצְתָה בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה׳ אַשְׁרֶיךָ
רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁיָּצְתָה נִשְׁמָתְךָ בְּאֶחָד ׳ אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא ׳ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם זוֹ תוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָהּ ׳ מִמְּתִים יָדְךָ יְיָ מִמְּתִים מֵחֶלֶד ׳
אָמַר לָהֶם חֶלְקָם בַּחַיִּים ׳ יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה׳ אַשְׁרֶיךָ רַבִּי עֲקִיבָא
שָׁאַתָּה מְזֻמָּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא :

יומא פרק טרף בקלפי

בָּא לוֹ אֵצֶל פָּרוֹ שְׁנִיָּה וְסוֹמֵךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וּמִתְוַדֶּה ׳ וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר ׳ אָנָא
הַשֵּׁם ׳ חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן עַם קְדוֹשֶׁךָ ׳
אָנָא בַּשֵּׁם כַּפֶּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי
לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן עַם קְדוֹשֶׁךָ כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ כִּי בַיּוֹם

גִיוָואדִין אִיבֶּער דְּבָרִים בְּטֵלִים הָאבִּין דִי חֲכָמִים גִזָאגְט אִין דֶר צַייט אַז מֶען הָאט אוֹיס
גִיצוֹיגִין רַבִּי עֲקִיבָא צוּא דֶער הֲרִיגָה אִיז גִיוָוען דִיא צַייט פוּן קְרִיאַת שְׁמַע אוּנ מֶען הָאט
גִירִיסִין זַיין פְּלֵייש מִיט אַייזֶערְנֶע קַאמֶען אוּנ עֶר הָאט בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה מְקַבֵּל גִיוָוען אוֹיף
זִיךְ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם מִיט גְרוֹישׂ לִיבְּשַׁאפְט הָאבִּין זַיינֶע תַּלְמִידִים צוּא אִים גִיזָאגְט
אוּנְזֶער רַבִּי בִּיז אִין דֶער צַייט פַאר לָאזְטוּ פָארְט נִיט דִי כַּוָּונָה׳ הָאט עֶר צוּא זֵיי גִיזָאגְט
אַלֶע מַיינֶע טָעג הָאבּ אִיךְ זִיךְ מְצַעֵר גִיוָוען אוֹיף דֶעם דָאזִיגִן פָּסוּק מִיט גָאר דַיין לַייבּ
זָאלְשְׂטוּ לִיבּ הָאבִּין גָאט מֵיינְט מֶען וֶוען גָאט נֶעמְט אֲפִילוּ אַוֶועק דַיין נְשָׁמָה אוּנ אִיךְ
הָאבּ גִיזָאגְט וֶוען קָאן דָאשׂ מִיר קוּמֶען צוּא דִיא הֶענְט אַז אִיךְ זָאל דָאשׂ מְקַיֵּים זַיין
אוּנ הַיינְט אַז עֶש אִיז מִיר גִיקוּמֶען צוּא דִיא הֶענְט זָאל אִיךְ דָאשׂ דֶען נִיט מְקַיֵּים
זַיין אוּנ עֶר הָאט מַאֲרִיךְ גִיוָוען מִיט כַּוָּונָה אִין דֶעם וָוארְט אֶחָד בִּיז זַיין נְשָׁמָה אִיז
אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶען אִין דֶעם וָוארְט אֶחָד אִיז אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶען אַיין בַּת קוֹל פוּן דֶעם הִימֶעל
אוּנ הָאט גִיזָאגְט וואוֹל דִיר רַבִּי עֲקִיבָא וָואשׂ דַיין נְשָׁמָה אִיז אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶען אִין דֶעם
וָוארְט אֶחָד הָאבִּין דִיא מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת גִיזָאגְט פַאר גָאט בָּ״ה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם דוּא הַאר
פוּן דֶער וֶועלְט אִיז דָאשׂ דִי תּוֹרָה אוּנ דָאשׂ אִיז אִיר שְׂכַר דִיא וָואשׂ זַיינֶען עוֹסֵק אִין דֶר
תּוֹרָה גִיהֶערִין שְׁטַארְבִּין פוּן דִיא הֶענְט פוּן דִיר גָאט אוּנ נִיט פוּן קַיין בָּשָׂר וָדָם אוּנ
גִיהֶערִין שְׁטַארְבִּין מַחְמַת אַלְטְקַייט׳ הָאט גָאט צוּא זֵייא גִיזָאגְט זֵייעֶר חֵלֶק פוּן דִי וָואשׂ
זַיינֶען עוֹסֵק אִין דֶער תּוֹרָה אִיז אִין דֶעם אֵייבִּיג לֶעבִּין דָאשׂ מֵיינְט מֶען לָעוֹלָם הַבָּא
אִיז אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶען אַיין בַּת קוֹל אוּנ זִיא הָאט גִיזָאגְט וואוֹל צוּא דִיר רַבִּי עֲקִיבָא
וָוארוּם דוּ בִּישְׂט אָן גִיבְּרֵייט צוּא דֶעם לֶעבִּין פוּן עוֹלָם הַבָּא :

בא לו אִיז דֶער כֹּהֵן גָדוֹל גִיקוּמֶען צוּא זַיין אַנְדֶערִין אָקְס אוּנ עֶר לֶעהִינְט אָן אוֹיף אִים
זַיינֶע צְוֵוייא הֶענְט אוּנ עֶר אִיז זִיךְ מִתְוַדֶּה אוּנ אַזוֹ פְּלֶענְט עֶר זָאגִין אִיךְ בֶּעט
דִיךְ גָאט אִיךְ מִיט מַיין הוֹיז גִיזִינְט הָאבִּין גִיזִינְדִיגְט פַאר דִיר אוּנ דִיא קִינְדֶער
פוּן אַהֲרֹן דַיין הֵייליג פָאלְק אִיךְ בֶּעט דִיךְ גָאט פַאר גִיבּ צוּא דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׂ
אִיךְ הָאבּ עוֹבֵר גִיוָוען הֵן בְּשׁוֹגֵג אָדֶער בְּמֵזִיד אִיךְ מִיט מַיין הוֹיז גִיזִינְט אוּנ
דִיא קִינְדֶער פוּן אַהֲרֹן דַיין הֵייליג פָאלְק אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין דֶר תּוֹרָה פוּן דַיין

הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ : וְהֵם עוֹנִים אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

סוכה פרק לולב וערבה

תָּנוּ רַבָּנָן בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים גְּדוֹלָה גְּמִילוּת חֲסָדִים יוֹתֵר מִן הַצְּדָקָה · צְדָקָה בְּמָמוֹנוֹ וּגְמִילוּת חֲסָדִים בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמָמוֹנוֹ · צְדָקָה לַעֲנִיִּים · גְּמִילוּת חֲסָדִים בֵּין לַעֲנִיִּים בֵּין לַעֲשִׁירִים · צְדָקָה לְחַיִּים · גְּמִילוּת חֲסָדִים בֵּין לְחַיִּים בֵּין לַמֵּתִים :

קדושין פרק א׳

כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מְטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ · וְכָל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת אֵין מְטִיבִין לוֹ וְאֵין מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְאֵינוֹ נוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ · כָּל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בְּמִקְרָא וּבְמִשְׁנָה וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ לֹא בִמְהֵרָה הוּא חוֹטֵא שֶׁנֶּאֱמַר וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק · וְכָל שֶׁאֵינוֹ לֹא בְמִקְרָא וְלֹא בְמִשְׁנָה וְלֹא בְדֶרֶךְ אֶרֶץ אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב :

כתובות פרק ראשון

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִפְּנֵי מַה אֹזֶן כֻּלָּהּ קָשָׁה וְאַלְיָה שֶׁלָּהּ רַכָּה · מִפְּנֵי

קְנַעְכְּט מֹשֶׁה אַז אִין דֶעם דָאזִיגֶן טָאג וֶועט גָאט אוֹיף אַייךְ פַאר גֶעבִּין צוּא רֵייגִיגִין אַייךְ פוּן אַלֶע אַייעֶרֶע זִינְד פַאר גָאט זָאלְט אִיר זַיין רֵיין · אוּנ אַז דֶער כֹּהֵן גָדוֹל הָאט דֶער מָאנְט דֶעם שֵׁם הַמְפוֹרָשׁ הָאבִּין זֵייא אִים נָאךְ גִיעֶנְטְפֶערְט גִילוֹיבְּט אִיז זַיין נָאמֶען אוּנ דֶער כָּבוֹד פוּן זַיין מְלוּכָה אוֹיף אֵייבִּיג :

תנו רבנן דִיא רַבָּנִים הָאבִּין גִילֶערִינְט מִיט דְרַייא עֶרְלֵייא זַאכִין אִיז גְמִילוּת חֲסָדִים גֶרֶעשֶׂר מֶעֶרֶר פוּן צְדָקָה · צְדָקָה גֵייט נָאר אָן מִיט זַיין גֶעלְט אוּנ גְמִילוּת חֲסָדִים גֵייט אָן הֵן מִיט זַיין גוּף הֵן מִיט זַיין גֶעלְט · צְדָקָה גֵייט נָאר אָן צוּא אָרִימֶע לַייט אוּנ גְמִילוּת חֲסָדִים גֵייט אָן הֵן צוּא אָרִימֶע לַייט הֵן צוּא עֲשִׁירִים · צְדָקָה גֵייט אָן נָאר צוּא לֶעבֶּדִיגֶע אוּנ גְמִילוּת חֲסָדִים גֵייט אָן הֵן צוּא לֶעבֶּעדִיגֶע הֵן צוּא טוֹיטֶע :

כל העושה אִיטְלִיכֶער וָואשׂ טוּט אַיין מִצְוָה בַּאגִיטִיגְט מֶען צוּא אִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אוּנ מֶען דֶר לֵייגְנֶרְט צוּא אִים זַיינֶע טֶעג לְעוֹלָם הַבָּא אוּנ עֶר יַרְשֶׁתְּ דָאשׂ לַאנְד דָאשׂ מֵיינְט מֶען עוֹלָם הַבָּא אוּנ אַז עֶר טוּט נִיט אֲפִילוּ אַיין מִצְוָה בַּאגִיטִיגְט מֶען נִיט צוּא אִים אוּנ מֶען דֶער לֵייגְנֶערְט אִים נִיט זַיינֶע טֶעג אוּנ עֶר יַרְשֶׁתְּ נִיט דָאשׂ לַאנְד אִיטְלִיכֶער וָואשׂ אִיז בְּקִי אִין פְּסוּק אוּנ אִין מִשְׁנַיּוֹת אוּנ אִין דֶרֶךְ אֶרֶץ זִינְדִיגְט עֶר נִיט גִיךְ וָוארוּם עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פְּסוּק אוּנ אַיין פָּארִים וָואשׂ אִיז גִידְרֵייט אִין דְרַייעֶן וָועֶרְט נִיט גִיךְ צוּא רִיסִין · אוּנ וָועֶר עֶשׂ אִיז נִיט בְּקִי אִין פְּסוּק אוּנ נִיט אִין מִשְׁנַיּוֹת אוּנ נִיט אִין דֶרֶךְ אֶרֶץ אִיז עֶר נִיט פוּן דִיא דָאזִיגֶע וָואשׂ דִיא וֶועלְט הָאט דוּרְךְ זֵייא אַיין קִיוּם :

תנא הָאט דִיא יְשִׁיבָה פוּן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל גִילֶערִינְט פַאר וָואשׂ דֶער גַאנְצֶער אוֹיעֶר אִיז הַאֶרְט אוּנ דֶער עֶק פוּן דֶעם אוֹיעֶר אִיז וֵוייךְ פוּן וֶועגִין דֶעם אַז אַיין מֶענְטְשׁ וֶועט הֶערִין אַיין זַאךְ וָואשׂ נִיט רֶעכְט אִיז זָאל עֶר אַרַיין בַּייגִין דָאשׂ עֶק פוּן דֶעם אוֹיעֶר וָואשׂ וֵוייךְ אִיז אוּנ זָאל פַאר שְׁטָאפִּין דֶעם אוֹיעֶר :

שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן יָבוֹא אֵלָיו לְתוֹכָהּ : תָּנוּ רַבָּנָן אַל יִשְׁמִיעַ
אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים מִפְּנֵי שֶׁהָאָזֶן נִכְוֵית תְּחִלָּה לְאֲבָרִים :

מסכת מכות פרק אלו הן הלוקין

רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי אוֹמֵר הֲרֵי הוּא אוֹמֵר רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם
הוּא הַנָּפֶשׁ: וְאוֹמֵר לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה
הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְיָ ׳ וּמָה אִם דָּם שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ ׳ הַפּוֹרֵשׁ מִכֶּנּוּ
מְקֻבָּל שָׂכָר ׳ נָזִיר וַעֲרָיוֹת שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מְרַאֲוָה לָהֶם וּמְחַמְּרָתָן ׳ הַפּוֹרֵשׁ
מֵהֶם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיְּזָכֶה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו עַד סוֹף
כָּל הַדּוֹרוֹת :

בבא בתרא פרק ראשון

הַנָּיָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה: שֶׁנֶּאֱמַר כֹּה אָמַר
יְיָ שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבֹא וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת :
הוּא הָיָה אוֹמֵר עֲשָׂרָה דְּבָרִים קָשִׁים נִבְרְאוּ בָּעוֹלָם ׳ הַר קָשֶׁה בַּרְזֶל מַחְתְּכוֹ ׳
בַּרְזֶל קָשֶׁה אֵשׁ מְפַעְפְּעוֹ ׳ אֵשׁ קָשֶׁה מַיִם מְכַבִּים אוֹתוֹ ׳ מַיִם קָשִׁים עָבִים סוֹבְלִים

הגה רבינו דיא רַבָּנִים האבּין גילערינט אַיין מַעֲנטש זאל נִיט כאטְרִין הָעֲרִין צוּ זַיינע
אוּיעֲרִין קִיין דְּבָרִים בְּטֵלִים פּוּן וועגִין דעם וָאוּשׁ דער אוּיעֶר וועֶרט פּאר בְּרַעֲנְט
אִין נַיהִנְם פְּרִיעֶר פּוּן אַלע אַיבְּרִים :

רבי שִׁמְעוֹן רַבִּי דער זון פּין רַבִּי וָאנט עֶשׁ שְׁמַייט אִין פָּסוּק נַייעֶרט שְׁמֵארְק
זִיךְ אַז דוא זָאלְשְׁט נִיט עֶשׁן קִין בְּלוּט וָוארום דָאשׁ בְּלוּט אִיז דָאשׁ נֶפֶשׁ אוּ נָאךְ
אַיין פָּסוּק שְׁמַייט דוא זָאלְשְׁט נִיט עֶסְן קִיין בְּלוּט דְּרוּם וועט דִיר נִיט זַיין אוּ צוא
דַיינע קִינְדער וָאשׁ וועלִין זַיין נָאךְ דִיר אַז דוא וועשְׁט טָאן דָאשׁ רעכְט פַּארְטַיידִיגְט
אִין נָאמֶשׁ אוּיגִין ׳ אוּ וָוען אֶפְּיצִי בְּלוּט וואשׁ דָאשׁ לַייבּ פּוּ דָעם מֶענְטשֶׁן פַּר מִיאוּסְתְּ
אִין דָעם פּוּן רַעשְׁט וועגִין דָער וָאשׁ אִיז זִיךְ פּוּרְש פּוּן צוא עֶשׁן בְּלוּט אִיז עֶר פַּארְט
כְּרִיבְּט שָׂכָר דָער פַּאר ׳ גַּיל אוּ עֲרָיוֹת וָאשׁ לַייבּ פּוּן דָעם מֶענְטשֶׁן גִילוּשְׁט צוּ
זַייא דָער וָאשׁ אִיז זִיךְ פּוּרְש פּוּן גִּילוּת אוּ פּוּן עֲרָיוֹת אִיז שׁוֹין אִין בָּל הַדּוֹרוֹת :

הגיא מִיר האבּין גילערינט רַבִּי יְהוּדָה זָאגט וויא גְרוֹיש אִיז דִיא מִצְוָה פּוּן צְדָקָה וָואשׁ
זִיא מאכְט נִינְעהָרען דִיא גְאוּלָה וויא עֶשׁ שְׁמַייט אִין פָּסוּק אַזוֹ הָאט נָאט נִיזָאגְט
הִיט צוא טָאן אַיין רעכְטִין מִשְׁפָּט אוּ טוּט צְדָקָה ווארום דוּרְךְ צְדָקָה אִיז נָאהַיינְט
אַז מַיין הִילְף זָאל קוּמֶען אוּ כַּיין נִיעֲכְטִיקַיִים אִיז נָאהַיינְט צוא אַנְטְפָּלֶעקְן וְועֶרן ׳
רַבִּי יְהוּדָה הָאט נָאךְ גִיזָאגְט צַעהֶן עֶרלַייא הַארְטֶע זַאכִין אִיז בְּאשַׁאפֶּן נִיוָוארִין
אויף דָער וועלְט אַיין בְּאַרג אִיז הָארְט אוּ אַייזִין צוא שַׁנַייט אִים ׳ אַייזִין אִיז הָארְט
אוּ דָאשׁ פַּייעֶר כַּאטְּ אִים וַוייךְ ׳ פַּייעֶר אִיז הָארְט וָואשׁעֶר פַּאר לָעשְׁט דָאשׁ ׳
וָואשׁעֶר אִיז הָארְט אוּ דִיא וָואלְקִינְש טְרָאגִין זַייא אוּ זַיינען זַיי סוֹבֵל ׳ דִי וָואלְקִינְש

אוֹתָן, עֲבִים קָשִׁים רוּחַ כַּפָּרָתָן, רוּחַ קָשָׁה גוּף כּוֹבְדוֹ, גּוּף קָשֶׁה פַּחַד שׁוֹבְרוֹ,
פַּחַד קָשֶׁה יֵין כַּפָּיוֹ, יֵין קָשֶׁה שְׁנָה מְכַפַּחְתּוֹ, וּמִיתָה קָשָׁה מְכוֹלָם, וּצְדָקָה
בֵּינֵיהֶן הַמִּיתָה שֶׁנֶּאֱמַר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת:

מגיהים פרק הרי עלי עשרון

נֶאֱמַר בְּיִעוֹתַי בְּהָבָה אֵשָׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ, וּבְעוֹלַת הָעוֹף אֵשָׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ, וּבְמִנְחָה
אֵשָׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ, לוֹמַר לָךְ אֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט וּבִלְבָד
שֶׁיְּכַוֵּן לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם:

עם

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי בּוֹא וּרְאֵה מַה כְּתִיב בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת, עֹלָה
נֶאֱמַר בָּהֶן לֹא אַל וְלֹא אֱלֹהִים אֶלָּא לַיי שֶׁלֹּא יִתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה
לְבַעַל הַדִּין לְהַלּוֹן:

שם

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מַאי דִּכְתִיב זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת, וְאֵת תּוֹרַת הָאָשָׁם, כָּל

זַיְינָעַן הָאַרְט אוֹן דָּעָר וְוֶעֶלְט פָּאר שְׁפָּרִיטְש זַיי, דֶּר וְוֶעֶלְט אִיז הָאַרְט אוֹן דָּעָר גוּף אִיז
אִים כּוֹבֵד, דֶּר גּוּף אִיז הָאַרְט אוֹן דָּעָר פַּחַד צוּ בְּרֶעכְּט דָּעָם נוּף, דָּעָר פַּחַד אִיז הָאַרְט
אוֹן דָּעָר וַיין כָּאכְּט אָפְּ בֶּאי דָּעָם פַּחַד, דָּעָר וַיין אִיז הָאַרְט אוֹן דָּעָר שְׁלָאף פָּאכְּט
אִים אָרוּיס צֶיתָן, אוֹן דָּעָר טוֹיט אִיז שְׁטַארְקֶער פּוּן אַלֶע צְעהָן זַאכֶן אוֹן צְדָקָה אִיז
כַּצִּיל אֲפִילוּ פּוּן דֶּעם טוֹיט וְוַאס עֶשׂ אִיז דָּאס שְׁטַארְקְשְׁטֶע פּוּן אַלֶע צְעהָן זַאכֶן וְוַיא
עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אוֹן צְדָקָה אִיז מַצִּיל פּוּן דֶּעם טוֹיט:

נֹאכְּדֶעם בְּעוֹרְ עֶשׂ אִיז נִיטְאָכְט נִיוָוארִין בַּיי אַיין עוֹלַת בְּהֵמָה וְוַאס אַיינֶער הָאט נִיבְּרַאכְט
אַיין פֵּייעֶר אָפְּפֶער וְוַאס אִיז אַיין נַחַת רוּחַ צוּא נָאט אוֹן בַּיי אַיין אַיין עוֹלַת הָעוֹף
וְוָען אַיינֶער הָאט נִיבְּרַאכְט שְׁטֵייט אוֹיךְ אַיין פֵּייעֶר אָפְּפֶער וְוַאס אִיז אַיין נַחַת רוּחַ צוּ
נָאט אוֹן בַּיי אַיין קָרְבַּן מִנְחָה וְוַאס

הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת חַטָּאת כְּאִלּוּ הִקְרִיב חַטָּאת ׳ וְכָל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת אָשָׁם כְּאִלּוּ
הִקְרִיב אָשָׁם :

אהלות פרק ראשון

הָאֲבָרִים אֵין לָהֶם שִׁעוּר ׳ אֲפִילּוּ פְּחוֹת מִכַּזַּיִת מִן הַמֵּת ׳ וּפָחוֹת מִכַּזַּיִת
מִן הַנִּבְלָה ׳ וּפְחוֹת מִכַּעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ מְטַמְּאִין מְטַמְּאָן :
מְאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֲבָרִים בָּאָדָם ׳ שְׁלֹשִׁים בְּפֶסֶת הַיָּמִין ׳ שִׁשָּׁה בְּכָל
אֶצְבַּע ׳ עֶשְׂרָה בְּכַרְסוֹל ׳ שְׁנַיִם בְּשׁוֹק ׳ חֲמִשָּׁה בְּאַרְכָּבָה ׳ אֶחָד בִּירֵךְ ׳
וּשְׁלֹשָׁה בְּקִטְלִית ׳ וְאֶחָד עָשָׂר צְלָעוֹת ׳ שְׁלֹשִׁים בְּפֶסֶת הַיָּד ׳ שִׁשָּׁה בְּכָל אֶצְבַּע ׳
שְׁנַיִם בְּקַנֶּה ׳ וּשְׁנַיִם בְּמַרְפֵּק ׳ אֶחָד בִּזְרוֹעַ ׳ וְאַרְבָּעָה בְּכָתֵף ׳ מֵאָה וְאֶחָד מִזֶּה ׳
וּמֵאָה וְאֶחָד מִזֶּה וּשְׁמוֹנָה עָשָׂר חוּלְיוֹת שִׁבַּשֶּׁדֶרָה ׳ תִּשְׁעָה בְּרֹאשׁ ׳ וּשְׁמוֹנָה
בְּצַוָּאר ׳ שִׁשָּׁה בְּמִשְׁתֵּה שֶׁל לֵב ׳ וַחֲמִשָּׁה בִּנְקֵבַיִם ׳ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמֵּאָה בְּמַנָּע
וּבְמַשָּׂא ׳ וּבְאֶחָד ׳ אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם בָּשָׂר כָּרָאוּי ׳ וְאִם אֵין עֲלֵיהֶם בָּשָׂר
כָּרָאוּי ׳ מְטַמְּאִין בְּמַנָּע וּבְמַשָּׂא וְאֵינָם מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל :

אין די תורה פון חַטָּאת איז גָלַיִיךְ וויא עָר האט בִּקְרִיב גיוֶען איין קָרְבַּן חַטָּאת אוּן
איטְלִיכֶער וואס איז עוֹסֵק אין די תורה פון אָשָׁם איז גָלַיִיךְ וויא עָר האט בִּקְרִיב גיוֶען
איין קָרְבַּן אָשָׁם :

האברים אַלע איבְרים וואס אוּיף זיי איז דָא פלַיישׁ אוּן אֲדערין אוּן בֵּיינער סַיי דָער
אבר איז אָפּ גירִיסִין גיוָואָרן פון אַלעבָּעדינוּן אוּן סַיי דָער אבר איז אָפּ גירִיסִין
פון איין תַּת איז בַּיי אַ וויְיב קין שִׁיעור נִיט גיוואָרן וויא פִּיל איין אבר זאל גִרוּיס
זיין אוּן זיין שִׁיעור איז אַז עָר זאל קאָנען כְּמַטְּבֵּא זיין איין מְעַנְטְשִׁין וועלְכֶער איין אבר פון
איין תַּת איז אָפּ גילִי קָלְעָנער פון איין זַיִת אוּן וועלְכֶער איין אבר פון איין נְבֵלָה איז אָפּ גי
קָלְעָנער וויא איין זַיִת אוּן וועלְכֶער איין אבר פון איין שֶׁרֶץ איז אָפּ גִי קָלְעָנער פון איין
לִינְדז זיינען זיי פארט טְמֵאָה זיישׁ טוּמְאָה : צְווויי הונְדערְט כִּיס אכְט אוּן פִּיר־צִיג
אבְרים איז פאר האַנדין בַּיי וויְיב איין מענְטְשִׁין איין זָכָר ׳ דְרַייסִיג אבְרים אין דִיא בַּאלִין
פון די פִּיס וְעקֶר אין אִיטְלִיכִין פִּינְגְער־צְווויי אין דָעם קְנֹעכִיל־צְווויי אין דָעם שְׁענְקֶל
פִּינְף אין דָער קְנִיא אייְנער אין דִיכִּט דְרַייא אין דָעם וואס איז הֶעכער פון דָעם דִיכִּט ׳
עֶלֶף רִיפִּין ׳ דְרַייסִיג אין די בַּאלִין פון די הֶעכְט וְעקֶר אין אִיטְלִיכִין פִּינְגְער ׳ צְווויי אין
דָעם בַּיין וואס איז כִּחוּבּר צום בַּאלִין פון דָעם הָאכְט אוּן צְווויי אין דָעם מִיטְעֶרְסְטִין
גְלִיד פון דָעם אָרום אייְנער אין דָעם אָרום אוּן פִּיר אין דָעם אֶקְסִל ׳ הונְדערְט כִּיט
אייְנְש פון איין זַיִט אוּן הונְדערְט כִּיט אייְנְש פון דָער אַנְדערְער זַיִט אוּן אַכְטְצֶעהֶן
הוּלְיוֹת וואס איז אין דָער שְׁדֶרָה ׳ נַיין אין קָאפּ ׳ אכְט אין הָאלְז ׳ וְעקֶר אין דִיא
שְׁלִיסִיל פון דָעם הַארְצִין דָאס מַיינְט כְּעִין דִיא בְּרוּסְט ׳ אוּן פִּינְף אין זַיִנְג נְקֵבִים אוּן
אִיטְלִיכֶער אבר בַּזונְדֶער איז כְּמַטְּבֵּא אַז איין כְּעִנְטְש רִירְט אָן אין אִים אַדער אַז עָר
בְּראכְט אִים אדער וועָן איין מענְטְש איז כִּיט דָעם אבר אין איין גיצֵילְט וועָן איז דָאס
נאר אין דָער צַייט אַז עָש איז אויף וויְיא פַּר האַנדין פְּרַיישׁ אזוי וויא עָש איז ראוי אבר

רֵישׁ לָקִישׁ מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר כְּתִיב וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע ׳ מְלַמֵּד שֶׁקָּלָעָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחַוָּה וְהֵבִיאָהּ אֵצֶל אָדָם הָרִאשׁוֹן ׳ שֶׁכֵּן בְּכַרְבִּי הַיָּם קוֹרִין לִקְלָעְתָּא בְּנַיָּתָא :

ומומרים עשירית הדברות ובראשית המן וגו׳ עד הבקשות כמו שכתוב במעמד יום ג׳ :

בקשה ליום שני

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּבַפֵּר לִי עַל כָּל פְּשָׁעַי וְתִמְחַל לִי עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי ׳ כִּי רַבּוּ מְשׁוּבוֹתַי ׳ לְךָ חָטָאתִי עֲוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי צָרַרְתִּי קְשִׁיתִי עֹרֶף ׳ וְסָרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לִי ׳ אֲנָא יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי קַבְּלֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ ׳ וְעֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעֲנִי ׳ וּרְצֵה תְשׁוּבָתִי וְנִקְנִי מִמְּשָׁנִיאוֹת וּמִנְּכָהָרוֹת וְאֶהְיֶה מִן הַשְּׂבִים אֶלֶיךָ בְּכָל לֵב אֲשֶׁר לְחַטָּאתָם לֹא תִזְכָּר עוֹד ׳ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּצִּילֵנִי מִיֵּצֶר הָרָע וּמִכָּל צָרָה וְצוּקָה ׳ וּתְכוֹנֵן מַעֲשַׂי יָרֵי וּתְרַפֵּא אֶת מַכּוֹתַי וְאֶת מַכְאוֹבַי ׳ וְלֹא יִשְׁמַע בְּבֵי וְנַעֲקָה בְּבֵיתַי וְלֹא שׁוֹד וְשֶׁבֶר בִּגְבוּלִי ׳ וְאֶהְיֶה מִן יְרֵאֶיךָ וּמְעוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ ׳ וְתַשְׁפִּיעֵנִי שֶׁכָּל טוּב מִלְּפָנֶיךָ לְמַעַן אַשְׂכִּיל בְּכָל אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה וּבְכָל אֲשֶׁר אֶפְנֶה שָׁם עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר תַּאַסְפֵּנִי אֵלֶיךָ ׳ וְתוֹצִיאֵנִי

אַז עָשׂ אִיז גִיט דָא אוֹיף זֵי פְלַיישׁ אוֹז וְוִיא עָשׂ אִיז רָאוּי זַיְנֶן זַייא טְמֵאָה מִיט אָן רִיכְטִין

אוֹג מִיט טְרָאנְקִין אוֹג זַיְנֶן נִיט טְמֵאָה דִי טוּכָה פוּן נִיצְעלְט :

יְהִי רָצוֹן עָשׂ זָאל זַיין דָּאר וִילִין פוּן זִיא פַאר דִיר נָאט כַּיין נָאט אוֹג דָּר נָאט פוּן מַיינֶע עֶלְטֶערִין אַז דוּא זָאלְסְט מִיר פַּאר גֶעבִּין אוֹיף אַלֶע מַיינֶע פְּשָׁעִים אוֹג זָאלְשְׁט זִיא מִיר מִיהַל זַיין אוֹיף אַלֶע מַיינֶע זִינְד וְואוֹרוּם זַייא זַיְנֶן פִיל מַיינֶע וִוילְדִיקֵיים ׳ זִיא דִיר הָאבּ אִיךְ גֶזִינְדִיגְט סַייא בְּשׁוּגֵג סַייא בְּמֵזִיד אִיךְ הָאבּ שֶׁלַעְכְטְס גֶימַאן דָעם אַנְדֶערִין אוֹג הָאבּ הָארְט גֶימַאכְט מַיין אֶקֶן אוֹג אִיךְ הָאבּ אָפּ גֶקֶערְט פוּן דַיינֶע מִצְוֹת אוֹג פוּן דַיינֶע גוּטֶע מִשְׁפָּטִים אוֹג עָשׂ אִין בַּייא מִיר נִיט גֶיאַכְט גִיווֶען אִיךְ בֶּעט דִיךְ נָאט מַיין נָאט אוֹג דָּער נָאט פוּן מַיינֶע עֶלְטֶערִין וְאִי מִיךְ בְּקַבֵּל מִיט אַיין גְאנְצֶע תְּשׁוּבָה פַּאר דִיר אוֹג טוּא פוּן דַיינֶע וַועגֶן אַוועק דוּ וִוילְסְט נִיט טָאן פוּן מַיינֶם וַועגֶן אוֹג בַּאווִילִיג אִין מַיין תְּשׁוּבָה אוֹג רַייניג מִיךְ פוּן דִי עֲבֵירוֹת וְואָס אִיךְ טוּא בְּשׁוּגֵג אוֹג פוּן רַיא פַּאר בִּאֶרֶנֶעם זִינְד אוֹג אִיךְ זָאל זַיין פוּן דִיא דָאזִיגֶע וְואָס טוּען תְּשׁוּבָה צוּ דִיר מִיט דֶעם נָאנְצִין הַארְצִין וְואָס דוּרְךְ דֶעם טִישְׁטוּ מֶער נִיט גֶדַיינְקֶן צוּא זַיינֶע עֲבֵירוֹת ׳ עָשׂ זָאל זַיין דָּער וִוילִין פוּן זִיא פַאר דִיר נָאט כַּיין נָאט אוֹג דָּער נָאט פוּן מַיינֶע עֶלְטֶערִין אַז דוּא זָאלְסְט מִיךְ מַצִּיל זַיין פוּן דֶעם יֵצֶר הָרָע אוֹג פוּן אַלֶע צָרוֹת אוֹג בַּאצִווִינְגֶעס אוֹג וְאָלְשְׁט אִן בְּרֵייטִין דִיא וֶועלְט פוּן זַייגֶע הֶעגְט אוֹג זָאלְשְׁט הַיילְן מַיינֶע מַכּוֹת אוֹג מַיינֶע וַויטְאָג אוֹג עָשׂ זָאל גִיט גִיהֶערְט וִוערִין קַיין גִיוִוייז אוֹג קַיין גִישַׁייריא אִין מַיין שְׁטוּב אוֹג גִיט קַיין בְּרֵעכְעֶנִישׁ אִין מַיין גִימַארְק אוֹג אִיךְ זָאל זַיין פוּן דִי וְואָס בַּאקוּמְט מִיט גְלִיק מַאבִּין מִיט אַיין גוּטִין שֵׂכֶל פוּן

מִשָּׁלוֹם אֶל שָׁלוֹם׃ וְאֶמְצָא חֵן וָחֶסֶד בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאַי׃ אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ׃ אֲדֹנָי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי׃ וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה׃ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה׃

בקשה אחרת מעין יצירת היום על דרך הקבלה׃

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי אֲדוֹן הַכֹּל וְשַׁלִּיט בְּעוֹלָמֶךָ׃ וְהִבְדַּלְתָּ לְכִסְאֲךָ הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים בְּיוֹם זֶה׃ כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תַּבְדִּילֵנִי וּלְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן וְאַשְׁמָה וּלְכָל חֶבְרָתֵנוּ׃ וְתַבְדִּילֵנוּ מִן הַתּוֹעִים וְתִתֶּן לָנוּ מַהְלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים לְפָנֶיךָ וְתַצִּילֵנוּ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם׃ וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תַּצִּילֵנוּ וּלְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִשְׁטִיפַת מַיִם׃ וְהוֹלְכֵי יַמִּים וְעוֹבְרֵי נְהָרוֹת תַּצִּילֵם מִנַּחֲשׁוֹל שֶׁל יָם וּמִשִּׁבֹּלֶת מַיִם כְּדִכְתִיב כִּי תַעֲבוֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וּבַנְּהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי תֵלֵךְ בְּמוֹ אֵשׁ לֹא תִכָּוֶה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר בָּךְ׃ וְתַצִּילֵנוּ וּלְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִסַּעַר הַיָּם וּמֵהַזֵּק הַיַּבָּשָׁה וַאֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּכְלַל הָרַחֲמִים׃ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה׃ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה׃

פַאר דִיר כְּדֵי אַז אִיךְ זָאל זִיךְ קְלִינִין אִין אַלֶע זַאכִין וָואשׂ אִיךְ וָועל טָאן אוּנ אִין אַלֶע עֶרְטֶער וָואשׂ אִיךְ וָועל זִיךְ הִין קֶערִין בִּיז דֶעם טָאג וָואשׂ דוּ וָועסְט מִיךְ אַיִין זַאמְלֶען צוּ דִיר אוּנ דוּ וָועסְט מִיךְ אוֹישׂ צִיהֶען פוּן שָׁלוֹם צוּ שָׁלוֹם אוּנ אִיךְ זָאל גִפִינֶען חֵן אוּנ גִינָאד אִין דַיינֶע אוֹיגִין אוּנ אִין דִי אוֹיגִין פוּן אַלֶע וָואשׂ זֶעהֶען מִיר׃

יהי רצון עֶשׂ זָאל זַיין דֶער וִוילִין פוּן צוּא פַאר דִיר גָאט מַיין גָאט אוּנ גָאט פוּן מַיינֶע עֶלְטֶערִין דֶער הַאר פוּן אַלֶע אוּנ אַיין גִיוֶועלְטִיגֶר אִין דַיין וָועלְט אוּנ דוּא הָאסְט דִיא אוֹיבֶּערְשְׂטֶע אָפּ גִישֵׁייד צוּא דַיין שְׁטוּל אִין דֶעם דָאזִיגִין טָאג׃ אַזוֹא מִיט דַיינֶע פִיל רַחֲמָנוֹת זָאלְסְטוּ אוּנְז אָפּ שֵׁיידִין אוּנ צוּא דַיין גַאנְצִין פָאלְק יִשְׂרָאֵל פוּן אַלֶע עֶרְלֵייא זִינְד סַייא בְּשׁוֹגֵג סַייא בְּמַזִיד אוּנ דוּ זָאלְסְט גֶעבֶּן צוּ אוּנְז אַז מִיר זָאלִן זַיין צְוִוישֶׁן דִיא וָואשׂ דֶער מַייעֶן זִיךְ פַאר דִיר אוּנ זָאלְסְט אוּנְז מַצִיל זַיין פוּן דֶעם דִין פוּן גֵיהִנָּם אוּנ מִיט דַיינֶע פִיל רַחֲמָנוֹת זָאלְשְׂטוּ אוּנְז מַצִיל זַיין אוּנ צוּא גָאר דַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל פוּן פַאר פְלֵייצוּנְג פוּן וַואשֶׂער אוּנ דִי וָואשׂ גֵייעֶן אוֹיף דִי יַמִּים אוּנ דִי וָואשׂ פָארִין אִיבֶּר אוֹיף דִי טַייכִין זָאלְסְטוּ זַיי מַצִיל זַיין פוּן דֶעם שְׁטוּרֶעם וִוינְט פוּן דֶעם יַם אוּנ פוּן דֶעם שְׁטְרָאם וַואשֶׂר אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אַז דוּא וָועסְט אִיבֶּר פָארִין אִין וַואשֶׂער בִּין אִיךְ מִיט דִיר אוּנ אַז דוּ פָארְשְׁט אִיבֶּר דִי טַייכִין בִּין אִיךְ מִיט דִיר אַז זַייא זָאלִין דִיךְ נִיט פַר פְלֵייצִין אַז דוּא וָועסְט גֵיין אִין פֵייעֶר וָועשְׂטוּ נִיט וָועדִין פַאר בְּרֶענְט אוּנ אַיין פְלַאם וָועט נִיט בְּרֶענֶן אִין דִיר אוּנ זָאלְשְׂט אוּנְז מַצִיל זַיין אוּנ צוּא גָאר דַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל פוּן דֶעם שְׁטוּרֶם וִוינְט פוּן דֶעם יַם אוּנ פוּן אַיין שָׁאדִין אוֹיף דֶר יַבָּשָׁה אוּנ מִיר אוּנ גָאר דַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל זָאלִין מִיר זַיין אִין כְּלַל פוּן דַיין דֶער בַּארִימְקֵייט׃

ויאמר

מעמדות ליום שלישי

תורה

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן׃ וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב׃ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי׃

יואל ב׳

וַיְקַנֵּא יְהוָה לְאַרְצוֹ וַיַּחְמוֹל עַל עַמּוֹ׃ וַיַּעַן יְהוָה וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ הִנְנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וּשְׂבַעְתֶּם אֹתוֹ וְלֹא אֶתֵּן אֶתְכֶם עוֹד חֶרְפָּה בַּגּוֹיִם׃ וְאֶת הַצְּפוֹנִי אַרְחִיק מֵעֲלֵיכֶם וְהִדַּחְתִּיו אֶל אֶרֶץ צִיָּה וּשְׁמָמָה אֶת פָּנָיו אֶל הַיָּם הַקַּדְמֹנִי וְסוֹפוֹ אֶל הַיָּם הָאַחֲרוֹן וְעָלָה בָאְשׁוֹ וְתַעַל צַחֲנָתוֹ כִּי הִגְדִּיל

ויאמר אלהים האט גאט גיזאגט זיי זאלין זיך איין זאמלען דיא וואשער וואש זיינן אונטר דעם הימל צוא איין ארט עש זאל גיזעהען ווערין דיא יבשה און עש איז גיווען אזו אין גאט האט גירופין צוא דר יבשה ערד און צו דעם איין זאמלינג פון דעם וואשער האט ער גירופין טייכין׳ און האטשע גאט ברוך הוא האט איין גיזאמילט דיא וואשר גאר אין איין ארט דאש איז דער ים אוקינוס האט ער פארט אן גירופין מיט דעם לשון טייכין ווייל דער טעם פון דיא פיש פון דעם איינענעם ים זיינען ניט אויף אלע ערטער גלייך׃ און גאט האט גיזעהען אז עש איז ניט האט גאט גיזאגט דיא ערד זאל ווערין באדעקט מיט איין באוואקסונג קרייטעכץ וואש עש זאל וואקסין דרינען זאמען אז מען זאל קענען פון דיא זאמען זייען אויף אנאנדער ארט׳ דער טעם פון דעם בוים זאל איין טעם האבין וויא דיא פרי אליין׳ דיא פרי זאל וואקסין נאך זיין מין נאך׳ ווי אזוא דיא קערענדלאך זיינען גיווען וואש מען האט פון זייא גיזייעט אויף דער ערד׳ און עש איז אזוא גיווען דיא ערד האט אויש גיצוינין איין בוואקסונג׳ קרייטעכץ וואש עש האט גיוואקסין דרינען זוימען וואש מען האט גיקאנט פון דיא זוימען זייען אויף אנאנדער ארט׳ און עש זאל וואקסין נאך זייער מין נאך און בוימער וואש אויף איטליכין בוים האט גיוואקסין אזעלכע פירות נאך זייער מין נאך וויא אזוא דיא קערענדלאך זיינען גיווען וואש מען האט פון זייא גיזייעט׳ און גאט האט גיזעהן אז עש איז גוט עש איז גיווען אבינט און עש איז גיווען מארגין דר דריטער טאג׃ ויקנא ה׳ און גאט וועט מתרה זיין אין דעם הייש עריק אז ער זאל ניט קומען צוא זיין לאנד׳ און וועט זיך דער באריימען אויף זיין פאלק׳ און גאט האט גיענטפרט צו דיא וואש האבין גישריען צו אים און האט גיזאגט צו זיין פאלק׳ איך וועל שיקין צו אייך דאש קארין און דעם וויין און דעם אייל און איר וועט זאט זיין פון אים׳ און איך וועל אייך מערר ניט געבין אז איר זאלט זיין איין לעסטרונג צווישין דיא פעלקער זייא וועלין אייך מערער ניט זאגין אז איר האט קיין ברויט ניט און דעם הייש עריק וואש ער קומט פון צפון זייט וועל איך גאט דער ווייטערין פון אייך׳ און איך וועל אים פאר שטויסין צו איין ווישט לאנד און דארטין וועט ער פיינערין׳ זיין פנים פון דעם

הייש עריק

לַעֲשׂוֹת : אַל תִּירָא אֲדָמָה גִּילִי וּשְׂמָחִי כִּי הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת : אַל תִּירְאוּ בַּהֲמוֹת שָׂדָי כִּי דָשְׁאוּ נְאוֹת מִדְבָּר כִּי עֵץ נָשָׂא פִּרְיוֹ תְּאֵנָה וָגֶפֶן נָתְנוּ חֵילָם : וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם אֶת הַמּוֹרֶה לִצְדָקָה וַיּוֹרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בָּרִאשׁוֹן : וּמָלְאוּ הַגְּרָנוֹת בָּר וְהֶחְשִׂיקוּ הַיְקָבִים תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר : וְשִׁלַּמְתִּי לָכֶם אֶת הַשָּׁנִים אֲשֶׁר אָכַל הָאַרְבֶּה הַיֶּלֶק וְהֶחָסִיל וְהַגָּזָם חֵילִי הַגָּדוֹל אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי בָּכֶם : וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבְשׁוּ עַמִּי לָעוֹלָם : וִידַעְתֶּם כִּי בְקִרְבְּךָ יִשְׂרָאֵל אָנִי וַאֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא יֵבְשׁוּ עַמִּי לָעוֹלָם :

תהלים פ״ב

מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט : עַד מָתַי תִּשְׁפְּטוּ עָוֶל וּפְנֵי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ סֶלָה : שִׁפְטוּ דַל וְיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ : פַּלְטוּ דַל וְאֶבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ : לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ יִמּוֹטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ : אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם : אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפֹּלוּ : קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם :

הַיִּשְׁעָרִיק פֿוּנְדֶעם אַיז טַייל פֿון זַייא וועל איך שׁיקן צו דֶעם יָם וָואס אִיז פֿון מִזְרָח זַייט אוּן זַיין סוֹף ראשׁ כַּייגט מָקֵן דִי אִיבְּרִיגֶע וועל איך שׁיקן צו דֶעם יָם וואס אִיז פֿון מַעֲרָב זַיט אוּן עֶס וועט אוֹיף גִּין זַיין גִּישְׁוַוענְק פֿון דֶעם הַיִּשְׁעָרִיק אוּן עֶס וועט אוֹיף גִּין זַיין גִּישְׁמַאנְק וואוּרום דֶער הַיִּשְׁעָרִיק הָאט גִּינַרַייסְט צוא טָאן שְׁרֶעכְּטְשׁ אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פַארְכָּט זִיךְ נִט דוּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹיב דוּ וועסְט תְּשׁוּבָה טָאן פַּרַייא זִיךְ וְוָארוּם נָאט הָאט גִּירַייסְט צוא טָאן אַיין הִילף פַארְכָּט אַיךְ נִט אִיר בְּהֵמִית פֿון דֶעם פֶּעלְד וְוָארוּם זַיי זַיינען וְוָארֶן בְּדֶעקְט מִיט גְּרַאז דִּיא וואוּנְט פֿון דֶעם מִדְבָּר דְּרוּם וועט אִיר הָאבֶּן צו עשׂן וְוָארוּם דֶער בּוּם הָאט נִיטְרַאגְן זַיינֶע פֵּירוֹת דֶער פֵּיגְן בּוּם אוּן דֶער וַיין שְׁטָאק הָאבֶּן גִּינֶעבֶּן זַייעֶר קְרַאפְט אוּן אִיר קְוִינְדֶער פֿון צִיּוֹן פְּרַייט אֵיךְ מִיט אַייעֶר נָאשְׁט וְאוּ וְוָארוּם עֶר הָאט צוא אֵיךְ גִּינֶעבֶּן דִּיא נְבִיאִים וְוָאש לֶעֶרְנֶן אֵיךְ אוּ אִיר זָאלְט הַשְׁבָּה טָאן פְּרִי עֶר זָאל אֵיךְ גִּירַעכְט מַאכֶּן אוּן נָאט וועט מַאכֶּן גִּירַעכְּטְן צוא אֵיךְ רַעגְן פְּרִיעֶר אוּן שְׁפָּעט רַעגְן אִין דֶעם עֶרֶשְׁטֶן חוֹדֶשׁ ראשׁ אִיז גִּיקֶן אוּן דִּיא שַׁייעֶרם וְוָעלְן דֶער פִּילְט וְוערְן מִיט קֹארְן אוּן דִּיא קֶעלְטֶערם וְוֶעלְן רוֹישׁ פֿון וַיין אִינ פֿון אַייל אוּן אֵיךְ וועל בְּאצָאלֶן צוא אֵיךְ דִּיא יָארְן וְוָאש דִּי פִּיגִי הַיִּשְׁעָרִיקְן הָאבֶּן אוֹיךְ גִּינֶעסֶן בֵּיי אֵיךְ אוּן בֵּיין גְּרוּישׁ חֵיל דְאש אִיז דָר הַיִּשְׁעָרִיק וְוָאש אֵיךְ הָאבּ גִּישִׁיקְט אִין אֵיךְ וְוָאש עֶר הָאט אוֹיךְ גִּגֶעסֶן וועל אֵיךְ אֵיךְ בָּצָארְן אוּ אִיר וועט עסֶן: אוּ אִיר וְוֶעט וָאט זַיין אוּ אִיר וְוָעט לוּיבֶּן דֶעם נָאמֶן פֿון אַייעֶר נָאט וְוָאש עֶר הָאט מִיט אֵיךְ גִּימַאן פָאר וואוּנְדֶערְן אוּ בֵּיין פָאלְק וְשִׂרָאֵל וועט נִיט פָאר שֶׁעמֶט וֶוערְן בֵּיי אַייבִּיגִי אוּ אִיר וְוָעט וויסֶן אוּ אֵיךְ בִּין צְוִוישֶׁן דִּיא יִשְׂרָאֵל אוּ אֵיךְ בִּין אַייעֶר נָאט אוּ עֶס אִיז נִט דָא נָאךְ אַייגֶער :

ראש כיסוי פון כתפה לאסף גיסינם פיגן אין תהלים קאפיטל פ״ב :

מע מדות ליום שלישי

תורה

יַרְכִּיבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי וַיֵּנֵקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ
צוּר : חֶמְאַת בָּקָר וַחֲלֵב צֹאן עִם חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים בְּנֵי בָשָׁן
וְעַתּוּדִים עִם חֵלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר: וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ
עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשֻׁעָתוֹ : יַקְנִאֻהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבֹת
יַכְעִיסֻהוּ: יִזְבְּחוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱלֹהַּ אֱלֹהִים לֹא יְדָעוּם חֲדָשִׁים מִקָּרֹב בָּאוּ לֹא שְׂעָרוּם
אֲבֹתֵיכֶם : צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֵל מְחֹלְלֶךָ :

פ"ג ממסכת תמיד

אָמַר לָהֶם הַמְמוּנָה בֹּאוּ וְהָפִיסוּ מִי שׁוֹחֵט מִי זוֹרֵק · מִי מְדַשֵּׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי
מִי מְדַשֵּׁן אֶת הַמְנוֹרָה · מִי מַעֲלֶה אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ · הָרֹאשׁ · וְהָרֶגֶל · שְׁתֵּי
הַיָּדַיִם · הָעוֹקֵץ וְהָרֶגֶל · הֶחָזֶה וְהַגֵּרָה · וּשְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת · הַקְרָבַיִם וְהַסֹּלֶת ·
וְהַהֲבִתִּין וְהַיַּיִן הֵפִיסוּ · זָכָה מִי שֶׁזָּכָה : אָמַר לָהֶם הַמְמוּנָה · צְאוּ וּרְאוּ אִם הִגִּיעַ
זְמַן הַשְּׁחִיטָה · אִם הִגִּיעַ · הָרוֹאֶה אוֹמֵר בָּרְקָאִי · מַתְיָא בֶּן שְׁמוּאֵל אוֹמֵר ·
הֵאִיר פְּנֵי כָּל הַמִּזְרָח · עַד שֶׁהוּא בְּחֶבְרוֹן · וְהוּא אוֹמֵר הֵן : אָמַר לָהֶם · צְאוּ
וְהָבִיאוּ לִי טָלֶה מִלִּשְׁכַּת הַטְּלָאִים · וְהֲרֵי לִשְׁכַּת הַטְּלָאִים הָיְתָה בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית
מַעֲרָבִית · וְאַרְבַּע לְשָׁכוֹת הָיוּ שָׁם · אַחַת לִשְׁכַּת הַטְּלָאִים · וְאַחַת לִשְׁכַּת
הַחוֹתָמוֹת · וְאַחַת לִשְׁכַּת בֵּית הַמוֹקֵד · וְאַחַת לִשְׁכָּה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ לֶחֶם
הַפָּנִים : נִכְנְסוּ לְלִשְׁכַּת הַכֵּלִים · וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם תִּשְׁעִים וּשְׁלֹשָׁה כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי

ירכיבהו על במתי ארץ גאט בָּרוּךְ הוּא האט נימאכט רייטין דיא ישראל אויף די הויך פון
דער ערד דאש איז ארץ ישראל · און האט אים גימאכט עסין דיא פרוכט פון
דעם פעלד דאש מיינט מען דיא פירות פון ארץ ישראל און האט אים גימאכט זייגין
האניק פון איין שטיין · און אייל פון איין הארטין שטיין · די פוטער פון דיא רינדער און
דיא מילך פון דיא שאף מיט דעם פעטקייט פון די שאף · און די ווידער וואש זיינען
פון בשן דאש זיינען זכרים פון דיא צינין מיט דיא פעטע ווייצין וואש זיינען אזוא פעט
וויא דאש פעטקייט פון דיא נירין און זאפט פון וויין טרויבין האט ער אים גימאכט
טרינקען · און ער האט אין דעם גיפילט איין טעם פון גאנץ גוטין וויין · אז דיא
ישראל וואש זיי ווערן אן גרופין ישורון אז זייא זיינן פעט און רייך גיווארן האט ער מורד
גיווען אן גאט · דוא בישט גיווארין פעט דוא בישט גיווארין גראב · דיין הארץ איז
גיווארין צו גידעקט מיט פיל שמאלץ און ער האט פאר לאזין דעם גאט וואש האט אים
באשאפין און האט מבזה גיווען דעם שטארקין גאט וואש האט אים גיהאלפין די ישראל
האבין גאט דער צארינט מיט פרעמדע געטער און מיט אום ווערדיגע מעשים האבין
זייא אים דער צארינט זייא האבין גישעכט צו שדים וואש אין זייא איז גיט דא קיין
יכולת אזעלכע געטער וואש מען האט זייא גיט גיקאנט נאייע געטער וואש זייא זיינען
ערשט גימאכט גיווארן וואש אייערע עלטערין האבין זייא גיט גידינט און האבין פאר
זייא גיט מורא גיהאט דער באשעפער וואש האט דיך גימאכט גיווינען האשטו פאר
געסין און דוא האשט פאר געסין דעם גאט וואש האט דיך באשאפין :

כל

זָהָב · הִשְׁקוּ אֶת הַתָּמִיד בְּכוֹס שֶׁל זָהָב · אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְבֻקָּר מִבְּעֶרֶב מְבַקְּרִין אוֹתוֹ לְאוֹר הָאֲבוּקוֹת: מִי שֶׁזָּכָה בְּתָמִיד מְשָׁכוֹ וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַמַּטְבְּחַיִם · וּמִי שֶׁזָּכוּ בָּאֵבָרִים הוֹלְכִין אַחֲרָיו · בֵּית הַמַּטְבְּחַיִם הָיָה לִצְפוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ וְעָלָיו שְׁמוֹנָה עַמּוּדֵי נַנְסִין · וּרְבָעִים שֶׁל אֶרֶז עַל גַּבֵּיהֶן · וְאוּנְקְלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל הָיוּ קְבוּעִים בָּהֶם · וּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים הָיוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁבָּהֶן תּוֹלִין וּמַפְשִׁיטִין עַל שֻׁלְחָנוֹת שֶׁל שַׁיִשׁ שֶׁבֵּין הָעַמּוּדִים : מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְנוֹרָה הָיוּ מַקְדִּימִין וְאַרְבָּעָה כֵלִים בְּיָדָם · הַטֶּנִי · וְהַכּוֹז · וּשְׁנֵי מַפְתְּחוֹת · הַטֶּנִי דּוֹמֶה לְתַרְקַב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב מַחֲזִיק קַבִּים וָחֵצִי · וְהַכּוֹז דּוֹמֶה לְקִתּוּן גָּדוֹל שֶׁל זָהָב · וּשְׁנֵי מַפְתְּחוֹת הָיוּ אֶחָד יוֹרֵד לְאַמַּת הַשֶּׁחִי וְאֶחָד פּוֹתֵחַ כֵּיוָן : בָּא לוֹ לְפִשְׁפֵּשׁ הַצְּפוֹנִי וּשְׁנֵי פִשְׁפְּשִׁין הָיוּ לוֹ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל אֶחָד בַּצְּפוֹן וְאֶחָד בַּדָּרוֹם · שֶׁבַּדָּרוֹם לֹא נִכְנַס בּוֹ אָדָם מֵעוֹלָם · וְעָלָיו הוּא מְפֹרָשׁ עַל יְדֵי יְחֶזְקֵאל וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא יָבֹא בּוֹ כִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ וְהָיָה סָגוּר · נָטַל אֶת הַמַּפְתֵּחַ וּפָתַח אֶת הַפִּשְׁפֵּשׁ נִכְנַס לְתָא וּמִן הַתָּא אֶל הַהֵיכָל עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל · הִגִּיעַ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל · הֶעֱבִיר אֶת הַנַּגָּר וְאֶת הַפּוֹתְחוֹת וּפְתָחוֹ · לֹא הָיָה שׁוֹחֵט הַשּׁוֹחֵט עַד שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹל שַׁעַר הַגָּדוֹל שֶׁנִּפְתָּח : מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל שַׁעַר הַגָּדוֹל שֶׁנִּפְתָּח · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַמַּגְרֵפָה · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶּן קָטִין מוּכְנִי לַכִּיּוֹר · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל גְּבִינֵי כָרוֹז · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הֶחָלִיל · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַצִּלְצֵל · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשִּׁיר · מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשּׁוֹפָר · וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף קוֹל שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים · מִירִיחוֹ הָיוּ מְרִיחִין רֵיחַ פִּטּוּם הַקְּטוֹרֶת · אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דִּגְלָאִי עִזִּים הָיוּ לְבֵית אַבָּא בְּהַר מִכְוָר וְהָיוּ מִתְעַטְּשׁוֹת מֵרֵיחַ פִּטּוּם הַקְּטוֹרֶת: מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי נִכְנַס וְנָטַל אֶת הַטֶּנִי וְהִנִּיחוֹ לְפָנָיו וְהָיָה חוֹפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ · וּבָאַחֲרוֹנָה כִּבֵּד אֶת הַשְּׁאָר לְתוֹכוֹ וְהִנִּיחוֹ וְיָצָא : מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן הַמְנוֹרָה נִכְנַס וּמָצָא שְׁתֵּי נֵרוֹת מִזְרָחִיּוֹת דּוֹלְקוֹת · מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׁאָר וּמֵנִיחַ אֶת אֵלּוּ דּוֹלְקִין בִּמְקוֹמָן · מְצָאָן שֶׁכָּבוּ · מְדַשְּׁנָן וּמַדְלִיקָן מִן הַדּוֹלְקִין וְאַחַר כָּךְ מְדַשֵּׁן אֶת הַשְּׁאָר · וְאֶבֶן הָיְתָה לִפְנֵי הַמְנוֹרָה וּבָהּ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת · שֶׁעָלֶיהָ הַכֹּהֵן עוֹמֵד וּמֵטִיב אֶת הַנֵּרוֹת · וְהִנִּיחַ אֶת הַכּוֹז עַל מַעֲלָה שְׁנִיָּה וְיָצָא :

ברכות פ ט

כָּל חוֹתְמֵי בְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים עַד הָעוֹלָם · מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַמִּינִין וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד הִתְקִינוּ שֶׁיִּהְיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם ·

כל חותמי אַלָּע סוֹף בְּרָכוֹת פון דער שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אַז מען האט זייא אין ב״ה גיזאגט האבין זייא גיזאגט · עד העולם און אזו האבין זייא גיזאגט סוף איטליכער ברכה · אונ

וְהָתֵקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה בֹּעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקֹּצְרִים יְיָ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ יְיָ : וְאוֹמֵר יְיָ עֻזְּךָ גִּבּוֹר הַחָיִל : וְאוֹמֵר וְאַל תָּבוּז כִּי זְקֵנָה אִמֶּךָ : וְאוֹמֵר עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ : רַבִּי נָתָן אוֹמֵר הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ מְשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ : תְּנִיָא הָלַל הַזָּקֵן אוֹמֵר בְּשָׁעַת הַמְּבַנְסִין פַּזֵּר ' בְּשָׁעַת הַכְּפַזְרִין בַּנֵּס ' אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁהַתּוֹרָה חֲבִיבָה עָלָיו כַּנֵּס ' שֶׁנֶּאֱמַר עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ :

אוּ דִי אִים גְלוּבֶּער וְואוּ גְלוּבִּין נִיט אִין הָתֵּיה הַמְּתִים הָאבִּין פַּר דַארְבִּין אוּנ הָאבִּין נִיוּאנְט אוּ עֶשׂ אִיז מֶער נִים דָא נָאר אֵין וְועלְט הָאט עֶרְא מִים זַיין בֵּית דִּין בְּתֵכֶף נִיוּעַן אוּ מֵען זָאל זָאגִן סוֹף אֲלַע בְּרָכוֹת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בֶּן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם צוּ וְויִיזִן אוּ עֶשׂ אִיז פַּר הָאנְדֶן צְווִייא וּועלְטִן עוֹלָם הָוֶה מִים עוֹלָם הַבָּא : אוּנ נָאךְ הָאבִּין וֶיא חְתֵקֶן גִיוּעוּן אוּ אִין בִּיעְנְטֶשׁ זָאל פַּרְעגִין דֶעם שְׁלוֹם פוּן זַיין חַבר מִים נָאמֶען אוּנ אִיךְ זָאג נִיט אוּ עֶר אִיז דֶער מִים מְבָזֶה נָאמֶען וְואוּרום עֶם שְׁטֵייט אִין פְּסוּק ' בּוֹעַז אִיז גִיקוּמֶען פוּן בֵּית לֶחֶם אוּנ הָאט נִיוּאנְט צוּ דִיא שְׁנִיטֶער נָאמֶט אִיז מִים אִיךְ הָאט דֶער דָאךְ מְאנְט נָאמֶען צוּא וֶיא אוּנ וֶייא הָאבִּין אִים גִיוּאנְט נָאמְ וְאל דִיךְ בְּעגְשְׁטִין הָאבִּין וֶיא דָאךְ אוּיךְ דֶער מְאנְט נָאמֶט נָאמֶען צוּ אִים · אוּנ נָאךְ אִין פְּסוּק שְׁטֵייט וְאוּ דֶער טַלָאךְ הָאט גִיוּאנְט צוּא גִדעוּן נָאמְ זָאל זַיין מִים דִיר וְואוּ דוּ בִּישְׁט אִין שְׁמַאלְקָער פוּן דֶעם חֵיל אוּנ נָאךְ אִין פְּסוּק שְׁטֵייט דוּ זָאלְשְׁט גִים וְאגִן אִי דָאס וְואוּ בּוֹעַז הָאט דֶער מְאנְט נָאמֶט נָאמֶען צוּ דִי שְׁנִיטֶער הָאט עֶר דָאס פוּן זִיךְ וַעלְבֶּערְט גִיטָאן נִייֶערְט עֶר הָאט דָאס אֶפּ גִילֶערְנְט פוּן דִיא וְקְנִים פוּן דַיין אִימָה יִשְׂרָאֵל דְרוּם הָאט עֶר זִיךְ גִיהַאט אוֹיף עֶפּעס זִיךְ סוּזֶיךְ צוּ זִיין אוּנ נָאךְאַפְּסוּק שְׁטֵייט עֶת לַעֲשׂוֹת וּו הָאט רַבִּי נָתָן מְפוֹרֵשׁ גִיוּעוּן דֶעם פְּסוּק גְלַייךְ וְויא דֶער פְּסוּק וְואלְט גִישְׁטָאנְען פַּאר קֶערְט אִין מְאל פַּאר שְׁפֶּערְט טֶען דַיין תּוֹרָה פוּן וְועגִין אָזוּ אִין צַייט אַז מֵען זָאל טָאן צוּא נָאמְ זַיין רָצוֹן · אוּנ אָזוּ אוֹיךְ אַז אִינְער פַּרְעגְט דֶעם חֲבֵרְש שְׁלוֹם מִים נָאמֶען אִיז דָאס אוֹיךְ נָאמֶען רָצוֹן :

הְנִיא מִיר הָאבִּין גִילֶערְנְט הֵיל הַזָּקֵן הָאט גִיוּאנְט אִין דֶער צַייט אַז דִי חֲכָמִים פוּן דֶעם דּוֹר וְאמֶלְן אִין דִיא תּוֹרָה אוּנ וְוִילִן וֶיא נִים מֵאבִּין לֶערְנֶען צוּא קֵין תַּלְמִידִים זָאלְשְׁטוּ פַּאר שְׁפָּרִישְׁטִין דַיין תּוֹרָה אוּנ זָאלְשְׁט וֶיא מֵאבִּין לֶערְנֶען צוּא תַּלְמִידִים אִין זָאלְשְׁט וֶיא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בֶּן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם צוּ וְויִיזִן אוּ עֶשׂ אִיז פַּר הָאנְדֶן צְווִייא וּועלְטִן עוֹלָם הָוֶה מִים עוֹלָם הַבָּא : אוּנ נָאךְ הָאבִּין וֶיא חְתֵקֶן גִיוּעוּן אוּ אִין בִּיעְנְטֶשׁ זָאל פַּרְעגִין דֶעם שְׁלוֹם פוּן זַיין חַבר מִים נָאמֶען אוּנ אִיךְ זָאג נִיט אוּ עֶר אִיז דֶער מִים מְבָזֶה נָאמֶט נָאמֶען וְואוּרום עֶם שְׁטֵייט אִין פְּסוּק ' בּוֹעַז אִיז גִיקוּמֶען פוּן בֵּית לֶחֶם אוּנ הָאט נִיוּאנְט צוּ דִיא שְׁנִיטֶער נָאמְ אִיז מִים אִיךְ הָאט דֶער דָאךְ מְאנְט נָאמֶט נָאמֶען צוּא וֶיא אוּנ וֶייא הָאבִּין אִים גִיוּאנְט נָאמְ וְאל דִיךְ בְּעגְשְׁטִין הָאבִּין וֶיא דָאךְ אוּיךְ דֶער מְאנְט נָאמֶט נָאמֶען צוּ אִים · אוּנ נָאךְ אִין פְּסוּק שְׁטֵייט וְאוּ דֶער טַלָאךְ הָאט גִיוּאנְט צוּא גִדעוּן נָאמְ זָאל זַיין מִים דִיר וְואוּ דוּ בִּישְׁט אִין שְׁמַאלְקָער פוּן דֶעם חֵיל אוּנ נָאךְ אִין פְּסוּק שְׁטֵייט דוּ זָאלְשְׁט גִים וְאגִן אִי דָאס וְואוּ בּוֹעַז הָאט דֶער מְאנְט נָאמֶט נָאמֶען צוּ דִי שְׁנִיטֶער הָאט עֶר דָאס פוּן זִיךְ וַעלְבֶּערְט גִיטָאן נִייֶערְט עֶר הָאט דָאס אֶפּ גִילֶערְנְט פוּן דִיא וְקְנִים פוּן דַיין אִימָה יִשְׂרָאֵל דְרוּם הָאט עֶר זִיךְ גִיהַאט אוֹיף עֶפּעס זִיךְ סוּזֶיךְ צוּ זִיין אוּנ נָאךְאַפְּסוּק שְׁטֵייט עֶת לַעֲשׂוֹת וּו הָאט רַבִּי נָתָן מְפוֹרֵשׁ גִיוּעוּן דֶעם פְּסוּק גְלַייךְ וְויא דֶער פְּסוּק וְואלְט גִישְׁטָאנְען פַּאר קֶערְט אִין מְאל פַּאר שְׁפֶּערְט טֶען דַיין תּוֹרָה פוּן וְועגִין אָזוּ אִין צַייט אַז מֵען זָאל טָאן צוּא נָאמְ זַיין רָצוֹן · אוּנ אָזוּ אוֹיךְ אַז אִינְער פַּרְעגְט דֶעם חֲבֵרְש שְׁלוֹם מִים נָאמֶען אִיז דָאס אוֹיךְ נָאמֶען רָצוֹן :

דּוֹר וַאמְלֶן אִין דִיא תּוֹרָה אוּנ וְוִילִן וֶיא נִים מֵאבִּין לֶערְנֶען צוּא קֵין תַּלְמִידִים זָאלְשְׁטוּ פַּאר שְׁפָּרִישְׁטִין דַיין תּוֹרָה אוּנ זָאלְשְׁט וֶיא מֵאבִּין לֶערְנֶען צוּא תַּלְמִידִים אִין זָאלְשְׁט וֶיא דֶער צַייט אַז דִי חֲכָמִים פוּן דֶעם דּוֹר צוּ תַּלְמִידִים זָאלְשְׁטוּ אִין זָאמֶלְן אִין דִיא תּוֹרָה אוּנ זָאלְשְׁט וֶיא נִים מֵאבִּין לֶערְנֶען צוּא תַּלְמִידִים · אוּנ זָאלְשְׁט וֶיא פַּר שְׁפָּרִישְׁטִין אוּנ זָאלְשְׁט וֶיא מֵאבִּין לֶערְנֶען צוּא תַּלְמִידִים אִין זָאלְשְׁט וֶיא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בֶּן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם צוּ וְויִיזִן אוּ עֶשׂ אִיז פַּר הָאנְדֶן אִיעֶר וְואוּ פַּאר שְׁפָּרִישְׁטִין אוּנ עֶשׂ וְועֶרְט נָאךְ בֵּייא אִים נִיטְעֶרְט־אוּנ אוֹיךְ דוּ וְעֶהְעֶשׂט אִין דּוֹר וְואוּ דִיא תּוֹרָה אִז אוֹיף אִים נִים גִילִיבְּט זָאלְשְׁטוּ אִין זָאמֶלְן דִיא תּוֹרָה אוּנ זָאלְשְׁט וֶיא נִים בְּרֵייגְנֶען צוּא קֵין בִּזְיוֹן וְואוּרום עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פְּסוּק עֶשׂ אִיז אִין

יומא פרק שני שעירים

בָּא לוֹ אֵצֶל שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וּמִתְוַדֶּה ׳ וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר אָנָא הַשֵּׁם חָטְאוּ עָווּ פָּשְׁעוּ לְפָנֶיךָ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל׳ אָנָא בַשֵּׁם כַּפֶּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שֶׁחָטְאוּ וְשֶׁעָווּ וְשֶׁפָּשְׁעוּ לְפָנֶיךָ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ : וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם הָעוֹמְדִים בָּעֲזָרָה כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִין אֶת הַשֵּׁם הַמְפוֹרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כֹהֵן גָּדוֹל הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

מגילה פרק בני העיר

תָּנוּ רַבָּנָן מֹשֶׁה תִּקֵּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּעִנְיָנוֹ שֶׁל יוֹם הִלְכוֹת פֶּסַח בַּפֶּסַח הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת הִלְכוֹת חַג בֶּחָג :

סדר נשים יבמות פרק הבא על יבמתו

הָאִישׁ מְצֻוֶּה עַל פִּרְיָה וְרִבְיָה אֲבָל לֹא הָאִשָּׁה ׳ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ :

שם

תָּנוּ רַבָּנָן וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל ׳ מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה

צייט פאר האנדין אז מען גיהער טאן צו דיר גאט אז מען זאל פאר שטערן דיין תורה
און מען זאל זיא ניט מאכין לערנען צוא קיינעם כדי די תורה זאל ניט מבוזה ווערין :
בא לו אז דער כהן גדול איז גיקומען צוא דעם ציקעלע וואש עש ווערט פאר שיקט
לעזאזל און האט זיינע ביידע הענט סומך גיווען אויף אים און האט זיך מתודה
גיווען און אזו האט ער גיזאגט איך בעט דיך גאט דיין פאלק ישראל האבין גיזינדיגט
פאר דיר איך בעט דיך גאט פאר גיב דיא עבירות וואש זיינען בשוגג און וואש זיינען
במזיד וואש דיין פאלק ישראל האבין גיזינדיגט פאר דיר אזוא וויא עש שטייט אין דער
תורה פון דיין קנעכט משה רבינו ווארום אין דעם דאזיגין טאג פון יום כפור וועט גאט
אויף אייך פאר נעבין צוא רייניגן אייך פון אלע עבירות פאר גאט זאלט איר ריין זיין ׳
און דיא כהנים און דאש פאלק אז זייא האבין גיהערט דעם שם המפורש אז ער נייט
ארויש פון דעם מויל פון כהן גדול האבין זייא זיך גיקניט און האבין זיך גיבוקט און
זיינען גיפאלין אויף זייערע פענעמער און האבין גיזאגט גילויבט זייא דר נאמען פון זיין
עהרליך קיניגרייך ביז אין דר אייביקייט :

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערינט משה רבינו האט מתקן גיווען צוא דיא ישראל
אז זייא זאלין פרעגין און זאלין דרשנן אין דיא דינים פון דעם טאג ׳ דיא דינים
פון פסח גיהער מען דרשנן אום פסח און דיא דינים פון שבועות גיהער מען דרשנן אום
שבועות און דיא דינים פון סוכות גיהער מען דרשנן אום סוכות :

האיש מצוה איין מאן איז גיבאטין אויף דער מצוה פון פריה ורביה אבער ניט קיין
אשה ׳ רבי יוחנן בן ברוקא זאגט אויף זיי ביידין זאגט דר פסוק די מצוה פון פריה
ורביה און גאט האט זייא גיבענטשט און האט צוא זייא גיזאגט פרוכט אייך און
מערט אייך :

תנו

שׁוֹרָה עַל פָּחוֹת מִשְׁנֵי אֲלָפִים וּשְׁנֵי רְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל · הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי אֲלָפִים וּשְׁנֵי רְבָבוֹת חָסֵר אֶחָד · וְזֶה לֹא עָסַק בְּפִרְיָה וְרִבְיָה נִמְצָא שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לִשְׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל : אַבָּא חָנָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חַיָּב מִיתָה שֶׁנֶּאֱמַר וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם · הָא אִם הָיוּ לָהֶם בָּנִים לֹא מֵתוּ · אֲחֵרִים אוֹמְרִים גּוֹרֵם לִשְׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ · בִּזְמַן שֶׁזַּרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ שְׁכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיכֶם · אֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ · עַל מִי שׁוֹרָה עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים :

מכות פרק אלו הן הלוקין

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר :

בבא בתרא פרק ראשון

תַּנְיָא אָמְרוּ עָלָיו עַל בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק שֶׁהָיָה מְמוּנֶה עַל קֻפָּה שֶׁל צְדָקָה פַּעַם אַחַת בָּאָה אִשָּׁה אַחַת לְפָנָיו בִּשְׁנֵי בַּצּוֹרֶת אָמְרָה לוֹ רַבִּי פַּרְנְסֵנִי אָמַר לָהּ הָעֲבוֹדָה שֶׁאֵין בְּקֻפָּה שֶׁל צְדָקָה כְּלוּם · אָמְרָה לוֹ רַבִּי אִם אֵין אַתָּה מְפַרְנְסֵנִי הֲרֵי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָנֶיהָ מֵתִים · עָמַד וּפִרְנְסָהּ מִשֶּׁלּוֹ · לְיָמִים חָלָה

תנו רבנן דיא רַבָּנִים הָאבִּין גִּילֶעֶרִינְט · אַז דֶער אָרוֹן הָאט גִּירוּעֶט הָאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גִּיזָאגְט שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל רוּא גָאט אִין דִּי צְוֵוייא אוּנ צְוֵואנְצִיג טוֹיזִינְט פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל · דָאשׁ לֶעֶרִינְט מִיךְ אַז דִּיא שְׁכִינָה רוּעֶט נִיט אוֹיף וֵוייניגֶער פּוּן צְוֵוייא טוֹזִינְט אוּנ צְוֵוייא מָאל צֶעהֶן טוֹיזִינְט פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל · וֶוען דִּיא יִשְׂרָאֵל זַיינֶען גִּיוֶוען צְוֵוייא טוֹיזִינְט אוּנ צְוֵוייא צֶעהֶן טוֹיזִינְט נָאר מִיט אֵיינְשׁ וֵוייניגֶר · אוּנ דֶער דָאזִיגֶער מֶענְטְשׁ הָאט נִיט עוֹסֵק גִּיוֶוען אִין פִּרְיָה וְרִבְיָה · וֶוערְט גִּיפוּנֶען אַז דֶר דָאזִיגֶער מֶענְטְשׁ אִיז גּוֹרֵם צוּא דֶער שְׁכִינָה אַז זִיא זָאל אָפּ גִּיטָאן וֶוערִין פּוּן דִּי יִשְׂרָאֵל אַבָּא חָנָן זָאגְט פּוּן וֶוענִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דֶר מֶענְטְשׁ אִיז חַיָּב מִיתָה וָוארוּם עֶשׁ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק בַּייא דִּיא קִינְדֶר פּוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוּנ קַיין קִינְדֶער אִיז נִיט גִּיוֶוען צוּא זַייא · וָואלְטִין זַייא אָבֶּער יוֹא גִּיהָאט קִינְדֶער וָואלְטִין זַייא נִיט גִּישְׁטָארְבִּין אַנְדֶערֶע זָאגִין (דָאשׁ מֵיינְט מֶען רַבִּי מֵאִיר) עֶר אִיז גּוֹרֵם צוּ דֶר שְׁכִינָה אַז זִיא זָאל אָפּ גִּיטָאן וֶוערִין פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל · וָוארוּם עֶשׁ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק צוּ זַיין צוּ דִיר צוּ אַיין גָאט אוּנ צוּ דַיינֶע קִינְדֶער וָואשׁ וֶועלִין זַיין נָאךְ דִיר · זָאג אִיךְ אֵזוֹא אִין דֶער צַייט אַז דַיינֶע קִינְדֶער זַיינֶען נָאךְ דִיר רוּעֶט דִּיא שְׁכִינָה אוֹיף אַייךְ אוּנ אַז עֶשׁ אִיז נִיט דָא קַיין קִינְדֶער נָאךְ דִיר אוֹיף וֶועמֶען זָאל דִּיא שְׁכִינָה רוּעֶן אוֹיף הֶעלְצֶער אָדֶער אוֹיף שְׁטֵיינֶער :

דאש טייטש פון רבי חנניא גיפינט מען אין פרק :

תַּנְיָא מִיר הָאבִּין גִּילֶעֶרִינְט · זַייא הָאבִּין גִּיזָאגְט אוֹיף בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק וָואשׁ עֶר אִיז גִּיוֶוען אַיין מְמוּנֶה אוֹיף דֶער פּוּשְׁקֶע פּוּן צְדָקָה · אַיין מָאל אִיז גִּיקוּמֶען אַיין אִשָּׁה פַּאר אִים אִין דִּיא יָארִין וָואשׁ זַיינֶען גִּיוֶוען הוּנְגֶער הָאט זִיא צוּ אִים גִּיזָאגְט רַבִּי זַאיי מִיךְ מְפַרְנֵס הָאט עֶר צוּא אִיר גִּיזָאגְט דָא שְׁוֶוער אִיךְ אַז עֶשׁ אִיז נָאר קַיין גֶעלְט נִיט דָא אִין דֶער פּוּשְׁקֶע פּוּן צְדָקָה הָאט זִיא צוּ אִים גִּיזָאגְט אַז דוּ מַיין רַבִּי וָועשְׂט מִיךְ נִיט מְפַרְנֵס

בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק וְנָטָה לָמוּת ׳ אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ׳ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם ׳ אַתָּה אָמַרְתָּ כָּל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא ׳ וּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק שֶׁהֶחֱיָה אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ יָמוּת בְּשָׁנִים מוּעָטוֹת הַלָּלוּ ׳ מִיַּד קָרְעוּ לוֹ גְּזַר דִּינוֹ ׳ תְּנָא הוֹסִיפוּ לוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה עַל שְׁנוֹתָיו ׳

קנים פ׳ שלישי

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר זִקְנֵי עַם הָאָרֶץ כָּל זְמַן שֶׁהֵם מַזְקִינִים דַּעְתָּן מִטָּרֶפֶת עֲלֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר מֵסִיר שָׂפָה לְנֶאֱמָנִים וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּח׳ אֲבָל זִקְנֵי תוֹרָה אֵינָם כֵּן אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהֵם מַזְקִינִים דַּעְתָּן מִתְיַשֶּׁבֶת עֲלֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ יָמִים תְּבוּנָה :

חולין פרק כסוי הדם

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּשְׁבִיל מִי שֶׁבּוֹלֵם עַצְמוֹ בִּשְׁעַת מְרִיבָה שֶׁנֶּאֱמַר תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה :

נגעים פרק שני

כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאֶה חוּץ מִנְּגָעֵי עַצְמוֹ ׳ רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף לֹא נְגָעֵי

זַיין וְוֶעט דִּי אִשָּׁה מִיט אִירֶע זִיבֶּען קִינְדֶר שְׁטַארְבִּין ׳ אִיז עֶר אוֹיף גִּישְׁטַאנֶען אוּנ הָאט זִיא סְפַרְנֵס גִּיוֶוען פּוּן זַיין נֶעלְט ׳ אִין עֶטְלִיכֶע טֶעג אַרוּם אִיז בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק קְרַאנְק גִּיוֶוארִין אוּנ אִיז גִּינֵיינְט גִּיוֶוארִין צוּא שְׁטַארְבִּין הָאבִּין דִּיא מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת גִּיזָאגְט פַּאר גָאט בָּרוּךְ הוּא הַאר פּוּן דֶער וֶועלְט דוּא הָאשְׁט גִּיזָאגְט אִיטְלִיכֶר וָואשׁ אִיז מְקַיֵּים אֲפִילוּ נָאר אֵיין נֶפֶשׁ אִיז גְּלַייךְ וִויא עֶר הָאט מְקַיֵּים גִּיוֶוען דִּי גַאנְצֶע וֶועלְט אוּנ בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק וָואשׁ עֶר הָאט מְחַיֶּה גִּיוֶוען אֵיין אִשָּׁה מִיט אִירֶע זִיבֶּין קִינְדֶער זָאל שְׁטַארְבִּין אִין אַזוֹא וֵויינִיג יָארִין הָאט מֶען תֵּיכֶף צוּא רִיסִין זַיין גְּזַר דִּין אַז עֶר זָאל נִיט שְׁטַארְבִּין פּוּן דֶעם קְרֵיינְק מִיד הָאבִּין גִּילֶערִינְט מֶען הָאט אִים גִּימֶערְט צְוֵוייא אוּנ צְוַואנְצִיג יָאר אוֹיף זַיינֶע יָארִין :

רבי שמעון רַבִּי שִׁמְעוֹן דֶער זוּן פּוּן עֲקַשְׁיָא הָאט גִּיזָאגְט דִּי אַלְטֶע לַייט פּוּן דִּי עַמֵּי הָאֲרָצִים כָּל זְמַן אַז זַייא וֶוערִין אַלְט וֶוערְט זַייעֶר דֵעָה אוֹיף זַייא פַּאר מִישְׁט וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט גָאט בָּרוּךְ הוּא טוּט אָפּ דִּיא רַייד אֲפִילוּ צוּ דִּיא וָואשׁ קָאנֶען רַיידִין מִיט חָכְמָה אוּנ דִּי רַייד פּוּן דִּיא אַלְטֶע נֶעמְט עֶר צוּ אוּנ דָאשׁ גֵייט אוֹיף זִקְנֵי עַמֵּי הָאֲרָצִים ׳ אָבֶּער דִּיא אַלְטֶע וָואשׁ לֶערְנֶען דִּיא תּוֹרָה זַיינֶען נִיט אַזוֹ ׳ אַז זַייא וֶוערִין אַלְט וֶוערְט זַייעֶר דֵעָה מְיוּשָׁב אוֹיף זַייא וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אִין דִּיא אַלְטֶע לַייט וָואשׁ לֶערְנֶען דִּי תּוֹרָה אִיז פַּאר הַאנְדִין חָכְמָה אוּנ אִין דִּיא וָואשׁ לֶעבִּין לַאנְג אִיז דָא פַּאר שְׁטַאנְדִיקַייט :

אמר רבי אלעזר רַבִּי אֶלְעָזָר הָאט גִּיזָאגְט דִּיא וֶועלְט הָאט מֶער קַיין קִיוּם נִיט נָאר פּוּן וֶוענִין דֶעם וָואשׁ פַּאר שְׁלִיסְט זַיין מוֹיל בְּשַׁעַת קְרִיג אוּנ הֶערְט וִויא מֶען שֶׁענְט אִים אוּנ עֶנְטְפֶרְט נִיט וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק דִּיא וֶועלְט הֵיינְנְט אוּנ הָאט אַיין קִיוּם דּוּרְךְ דֶעם וָואשׁ פַּאר שְׁלִיסְט זַיין מוֹיל בְּשַׁעַת קְרִיג :

כל הנגעים אֶלֶע נְגָעִים מֶעג אַיין כֹּהֵן זֶעהֶן אוֹיב זַייא זַיינֶען טָמֵא אָדֶער טָהוֹר חוּץ פּוּן זַיינֶע אַיינִינֶע נְגָעִים טָאר עֶר אַלַיין נִיט זֶעהֶען נָאר אַנַאנְדֶער כֹּהֵן מוּז זַייא זֶעהֶן ׳

רבי

קְרוֹבָיו · כָּל הַנְּדָרִים אָדָם מַתִּיר חוּץ מִנִּדְרֵי עַצְמוֹ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף לֹא נִדְרֵי אִשְׁתּוֹ שֶׁבֵּינָהּ לְבֵין אֲחֵרִים · כָּל הַבְּכוֹרוֹת אָדָם רוֹאֶה חוּץ מִבְּכוֹרוֹת עַצְמוֹ:

נדה פרק המפלת

תָּנוּ רַבָּנָן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים הַוָּלָד דָּר בְּמָדוֹר הַתַּחְתּוֹן · אֶמְצָעִים הַוָּלָד דָּר בְּמָדוֹר הָאֶמְצָעִי · אַחֲרוֹנִים הַוָּלָד דָּר בְּמָדוֹר הָעֶלְיוֹן · וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לָצֵאת מִתְהַפֵּךְ וְיוֹרֵד · וְזֶהוּ חֶבְלֵי לֵידָה:

ואומרים עשרת הדברות ופרשת המן וגו' עד הבקשות כמו בסוא מכורר נמעמד יום א':

בקשה ליום שלישי

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי לְטַהֵר רַעְיוֹנַי וּלְכוֹנֵן מַעֲנֵה לְשׁוֹנִי וּלְטַהֵר מַחְשְׁבוֹת לְבָבִי וֶהְיֵה עִם פִּי בְּעֵת הַטִּיפִי וְעִם לִבִּי בְּעֵת מַחֲשָׁבִי וְעִם יָדַי בְּעֵת מַעֲבָדִי · וְעִם רַגְלַי בְּעֵת שְׁבִילַי · וְאַל אוֹמֵר לְפָנֶיךָ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וְשֶׁלֹּא כִרְצוֹנֶךָ וּגְעוֹר בְּשָׂטָן לְבַל יִשְׁלָט בִּי · וְעָזְרֵנִי עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְאַל יְבַהֲלוּנִי חֲלוֹמוֹת רָעִים וְאַל יִשְׁלָט בִּי יֵצֶר הָרָע:

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁרְצוֹנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ אֶלָּא שֶׁשְּׂאוֹר שֶׁבָּעִסָּה

רַבִּי מֵאִיר זָאגְט אַז דִיא נְגָעִים פוּן זַיינֶע קְרוֹבִים טָאר עֶר אוֹיךְ נִיט זֶעהָן · אַלֶע נְדָרִים מֶעג אַיין מֶענְטְשׁ מַתִּיר זַיין חוּץ פוּן זַיינֶע אֵיינֶעגֶע נְדָרִים · רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט אַז דִי נְדָרִים פוּן זַיין וַוייב וָואשׂ זַיינֶען צְוַוישִׁין אִיר אוּנ צְוַוישִׁין אַנְדֶערֶע טָאר עֶר אוֹיךְ נִיט מַתִּיר זַיין · אַלֶע בְּכוֹרִים פוּן בְּהֵמוֹת מֶעג אַיין מֶענְטְשׁ אַיין תַּלְמִיד הָכָם זֶעהֶען אוֹיב עֶשׂ אִיז דָא אַיין מוּם אִין זֵייא אַז מֶען זָאל זֵייא מֶעגִין עֶסִין חוּץ פוּן זַיינֶע אֵיינִינֶע בְּכוֹרִים פוּן זַיינֶע בְּהֵמוֹת:

תנו רבנן דִיא רַבָּנִים הָאבִּין גִילֶערִינְט דִיא עֶרְשְׁטֶע דְרַייא חֳדָשִׁים וָואשׂ אַיין אִשָּׁה טְרָאגְט וואונְט דָאשׂ קִינְד אִין דֶעם אוּנְטֶערְשְׁטִין חֵדֶר אִין דִיא מִיטֶעלְשְׁטֶע דְרַייא חֳדָשִׁים וואונְט דָאשׂ קִינְד אִין דֶעם מִיטֶעלְשְׁטִין חֵדֶר אִין דִיא הִינְטֶערְשְׁטֶע דְרַייא חֳדָשִׁים וואונְט דָאשׂ קִינְד אִין דֶעם אוֹיבֶערְשְׁטִין חֵדֶר אוּנ אַז עֶשׂ קוּמְט דִיא צַייט אַז דָאשׂ קִינְד זָאל אַרוֹישׂ גַיין פוּן דֶער מוּטֶערְשׂ בּוֹיךְ פַאר קֶערְט דָאשׂ זִיךְ אוּנ גִידֶערְט אַרָאפּ אוּנ דָאשׂ זַיינֶען דִיא וַוייטְאג פוּן אַיין גִיוִוינֶערִין:

יהי רצון עֶשׂ זָאל זַיין דֶער וִוילִין פוּן צוּ פַר דִיר נָאט מַיין גָאט אוּנ דֶער נָאט פוּן מַיינֶע עֶלְטֶערִין אַז דוּ זָאלְשְׂט מְטַהֵר זַיין מַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת אוּנ אָן בְּרֵייטִין דָאשׂ עֶנְטְפֶערוּנְג פוּן מַיין צוּנְג אוּנ מְטַהֵר זַיין דִיא מַחֲשָׁבוֹת פוּן מַיין הַארְצִין אוּנ זַייא מִיט מַיין מוֹיל אִין דֶער צַייט אַז אִיךְ רֵייד אוּנ מִיט מַיין הַארְצִין אִין דֶער צַייט אַז אִיךְ טְרַאכְט אוּנ מִיט מַיין הַאנְט אִין דֶער צַייט אַז אִיךְ טוּא מַיין אַרְבֶּעט אוּנ מִיט מַיין פוּס אִין דֶער צַייט אַז אִיךְ גֵייא אִין מַיין שְׁטֶעג אוּנ אִיךְ זָאל נִיט זַאגִין פַאר דִיר אַיין וָוארְט וָואשׂ נִיט רֶעכְט אִיז אוּנ נִיט וִויא דַיין רָצוֹן אִיז אוּנ שְׁרַייא אָן אִין דֶעם שְׂטָן אַז עֶר זָאל נִיט גִיוֶועלְטִיגִין אִין מִיר אוּנ הֶעלְף מִיר פוּן וֶועגִין דֶעם כָּבוֹד פוּן דַיין נָאמֶען אוּנ עֶשׂ זָאלְן מִיךְ נִיט דֶער שְׁרֶעקִין בַּייזֶע חֲלוֹמוֹת אוּנ עֶשׂ זָאל אִין מִיר נִיט גִיוֶועלְטִיגִין דֶער יֵצֶר הָרָע:

רבון

מעמדות ליום שלישי

מְעַכֵּב ׳ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁמִיד וְתַכְנִיעַ יֵצֶר הָרָע מִמֶּנִּי ׳ וְהַרְחִיקֵהוּ מִמָּאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵבָרַי וְאַל יְבַטְּלֵנִי מִדְּרָכֶיךָ הַטּוֹבִים וְתֵן בְּלִבִּי יֵצֶר טוֹב לִשְׁמוֹר חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם וְקַבֵּל תְּפִלָּתִי כַּכָּתוּב שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב כְּכָל אֲבוֹתָי : וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ : וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

בקשה אחרת מעין יצירת היום על דרך הקבלה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֶלֶךְ רַחֲמָן עוֹרֵךְ שֻׁלְחָן לִבְרִיּוֹתָיו גִּלִּיתָ אֶרֶץ בְּיוֹם זֶה וּמִלֵּאתָ פְּנֵי תֵבֵל תְּנוּבָה לָתֵת חַיִּים לָעָם עָלֶיהָ וּמָזוֹן לַהוֹלְכִים בָּהּ׳ שֶׁתַּמְצִיא בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מְזוֹנוֹתֵינוּ לָנוּ וּלְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְתַזְמִין פַּרְנָסָתֵנוּ שְׁלֵמָה וַעַל דֶּרֶךְ כָּבוֹד כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם וְאַל יְעַכֵּב עָלֵינוּ שׁוּם חֵטְא וָעוֹן וְאַשְׁמָה לְפַרְנָסָתֵנוּ וְהַצֵּל כָּל הוֹלְכֵי דְרָכִים

רבון העולמים האר פון דיא וועלטין עש איז אנטפלעקט אונ גיוואוסט פאר דיר אז מיין רָצוֹן איז צוא טָאן דיין רָצוֹן נאר דאש זויער טייג וואש איז אין טייג דאש מיינט מען דעם יֵצֶר הָרָע דר איז מְעַכֵּב עש זאל זיין דער ווילין פון צוא פאר דיר גאט מיין גאט אונ דר גאט פון מיינע עלטערין אז דוא זאלשט פאר טיליגין אונ זאלשט מאכן אונטר טעניג דעם יֵצֶר הָרָע פון מיר אונ זאלשט אים דער ווייטערין פון מיינע צווייא הונדערט מיט אכט אונ פערציג אברים אונ ער זאל מיך ניט מבטל זיין פון דיינע גוטע וועגין אונ גיב אין מיין הארצין דעם יֵצֶר טוב צוא היטין דיין גיזעץ אונ צוא טָאן דיין ווילין אונ צו דינען דיך מיט דעם גאנצין הארצין אונ זייא מקבל מיין תְּפִלָּה וויא עש שטייט אין פסוק אז דוד המלך האט גיבעטין הער צוא גאט בָּרוּךְ הוא מיין תְּפִלָּה אונ מיין גישרייא פאר נעם ׳ אונ צוא מיינע טרערין זאלשטו ניט שווייגין ווארום איך בין וויא איין גר אויף דער וועלט אנטקעגין דיר אונ איין אלט גיזעסענער וויא מיינע עלטערין זיינען גיווען :

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון פאר דיר גאט אונזר גאט אונ דער גאט פון אונזרע עלטערין דער באַרעמיגר מלכות ער טוט אן ריכטין איין טיש צוא זיינע באשעפענש דוא האשט אנטפלעקט דיא ערד אין דעם דאזינין טאג אונ דוא האשט דער פילט די גאנצע וועלט מיט פרוכט צוא געבין לעבין צוא דעם פאלק וואש אויף איר איז אונ צו געבין שפייז צוא דיא וואש גייען אויף איר אז דוא זאלשט אויש ציהען מיט דיינע פיל רחמנות אונזערע שפייז צוא אונז אונ צו גאר דיין פאלק דאש הויז גיזינד פון׳ די ישראל אונ דוא זאלשט אן בריטין אונזער גאנצע פרנסה אונ בדרך כבוד כדי מיר זאלין דיך קאנן דינן מיטן גאנצין הארצין אונ זאל ניט מעכב זיין צו אונזר פרנסה קיין שום עבירה אונ קיין שולד אונ דו זאלסט מציל זיין איטליכן פון דיין פאלק וואש גייען אין מדבריות פון בייזע חיות אונ פון אלע בייזע באנענענעש אונ פון דיא הענט פון איטליכין פיינט

אונ

יִמְרְבָּרוֹת מֵעֲמָקְךָ יִשְׂרָאֵל מְחִיוֹת רָעוֹת וּמַכֵּל פְּגָעִים רָעִים וּמַכְאִיב שְׂטָן וּמִכַּף כָּל
אוֹיֵב וְאוֹרֵב עַל הַדֶּרֶךְ כְּרָכָתִיב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ : עַל
כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ : וְאַנַּחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָלַל
הָרַחֲמִים ׳ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

מעמדות ליום רביעי

תורה
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ
לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וְלִימִים וְשָׁנִים : וְהָיוּ לִמְאוֹרוֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם
לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת הַמָּאוֹר
הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים : וַיִּתֵּן
אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ : וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל
בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב : וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי :

אונ פון דעם ווערט באגלייט משפטשין אדו וויא עש שפיים אין פסוק וואורום נאט ווערט
ליינע כמאכים באפעלן פין דיינם ווערן או ייא זאלן דיך היטין אין אלע ליינע
ווערן: אויך זייערע העכט ווערן ייא דיך טראגן וואורום מאמער ווערן זיך אן שראנין
ליינע פיס אין שטיין אונ נאר דיין פאלק ישראל זאלן זיין אין כלל פין
דיין הבחנות :

ויאמר אלהים האט נאט גיזאגט עש זאל זיין ליכט דאש ליינט מען די זון טיט דר לבנה
אין דעם שפרייטונג פון דעם הימעל צוא מאכן אין צוישן שייד צווישן
דעם נאג אינ צווישן דער נאכט אונ ייא זאלן זיין צוא צייכנם אונ צוא ימים טובים
וואש ייא ווערן ניציילט נאך דר לבנה אונ צו טעג אונ צו יארן: אונ ייא זאלין זיין די זון
טיט דער לבנה צו ליכט אין דעם פאר שפרייטונג צו דעם הימעל צו ליינטין צוא דיא
ליים וואש זיינען איבר ערד אונ עש איז אזוא גיוואן : אונ נאט ברוך הוא האט
גימאכט דיא צוויא גרוישע ליכט דיא גרוישע ליכט דאש ליינט מען דיא זון האט נאט
גימאכט אי ויא זאל גיוועלטיגין בייא טאג אונ דיא קלייע ליכט דאש איז דיא לבנה
וואש ויא איז נאך איר באשאפין קלענער גיוואירן פון דער זון אין איר ליכט האט
נאט גימאכט אז ויא זאל גיוועלטיגין בייא דער נאכט אונ דיא שטערין האט אוך נאט
גינעבין צו דער לבנה אז ייא זאלין טיט איר גיוועלטיגין בייא דער נאכט טפיים ויא צו
זין וויל איר ליכט אין קלענער גיוואירן פון דער זון: אונ נאט האט ייא גינעבין דיא
זון טיט דער לבנה אין דעם פאר שפרייטונג פון דער היכיל צוא ליכטין צו דיא ליים
וואש זיינען אוך דער ערד אונ צוא גיוועלטיגין בייא טאג אונ בייא דר נאכט אונ צו
מאכן אין צווישן שייד צווישן דער ליכט אונ צווישן דעם פינצטערנעש ׳ אונ נאט
ברוך הוא האט גיזעהן אז עש אי גוט: אונ עש איז גיוואן אבינט אונ עש איז גיוואן
מארגין דעם פערטין טאג :

ירמיה לא

כה אָמַר יְיָ נֹתֵן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֻקֹּת יָרֵחַ וְכוֹכָבִים לְאוֹר לָיְלָה רֹגַע הַיָּם
וַיֶּהֱמוּ גַלָּיו יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ : אִם יָמֻשׁוּ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה מִלְּפָנַי נְאֻם יְיָ גַּם זֶרַע
יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מִהְיוֹת גּוֹי לְפָנַי כָּל הַיָּמִים : כֹּה אָמַר יְיָ אִם יִמַּדּוּ שָׁמַיִם מִלְּמַעְלָה
וְיֵחָקְרוּ מוֹסְדֵי אֶרֶץ לְמָטָּה גַּם אֲנִי אֶמְאַס בְּכָל זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ
נְאֻם יְיָ : הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְיָ וְנִבְנְתָה הָעִיר לַיְיָ מִמִּגְדַּל חֲנַנְאֵל עַד שַׁעַר
הַפִּנָּה : וְיָצָא עוֹד קָו הַמִּדָּה נֶגְדּוֹ עַל גִּבְעַת גָּרֵב וְנָסַב גֹּעָתָה : וְכָל הָעֵמֶק
הַפְּגָרִים וְהַדֶּשֶׁן וְכָל הַשְּׁדֵמוֹת עַד נַחַל קִדְרוֹן עַד פִּנַּת שַׁעַר הַסּוּסִים מִזְרָחָה קֹדֶשׁ
לַיְיָ לֹא יִנָּתֵשׁ וְלֹא יֵהָרֵס עוֹד לְעוֹלָם :

תהלים צד

אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ : הִנָּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל גֵּאִים : עַד
מָתַי רְשָׁעִים יְיָ עַד מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלֹזוּ : יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ עָתָק יִתְאַמְּרוּ כָּל פֹּעֲלֵי

כה אמר ה׳ אַזוֹא הָאט גָאט גִיזָאגְט דֶער גָאט וָואשׂ גִיט דִיא זוּן אַז זִיא זָאל לַייכְטִין
בַּייא טָאג אוּנ דָאשׂ גִיזֶעץ פוּן דֶער לְבָנָה אוּנ דִי שְׁטֶערִין זַייא זָאלִין דֶר לַייכְטִין
בַּייא נַאכְט ׳ עֶר מַאכְט אַיין שְׁרוּמְפִין דֶעם יַם אוּנ זַיינֶע אִינְדִין זָאלִין בְּרוּמֶען ׳ דֶער
זֶעלְבִיגֶער גָאט הָאט דָאשׂ גִיזָאגְט וָואשׂ זַיין נָאמֶען אִיז ה׳ צְבָאוֹת : אוֹיבּ עֶשׂ אִיז
מִיגְלַאךְ אַז דִיא דָאזִינֶע גִיזֶעצִין זָאלִין אָפּ גִיטָאן וָוערִין פוּן צוּא פַר מִיר דָאשׂ מֵיינְט מֶען
דִיא זוּן מִיט דֶער לְבָנָה אַז זַייא זָאלִין נִיט שַׁיינֶען אַזוֹ הָאט גָאט גִירֶעט אַזוֹא אוֹיךְ אִיז
מִיגְלַאךְ אַז דִיא זֶרַע פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל זָאלִין פַאר שְׁטֶערְט וָוערִין פוּן צוּ זַיין אַיין פָאלְק פַר
מִיר אַלֶע טָאג : אַזוֹ הָאט גָאט גִיזָאגְט אוֹיבּ עֶשׂ אִיז מִיגְלַאךְ זַיי זָאלִין קָאנֶן גִימָאסְטִין
וָוערִין דִיא הִימְלֶען וָואשׂ זַיינֶען פוּן אוֹיבִין אוּנ זַייא זָאלִין קָאנֶען דֶער פָארְשְׁט וָוערִין דִי
גְרוּנְד פֶעסְט פוּן דֶער עֶרְד וָואשׂ זִיא אִיז פוּן אוּנְטִין ׳ אַזוֹא אוֹיךְ אִיז מִיגְלַאךְ אַז אִיךְ
זָאל פַאר מִיאוּסִין אִין גָאר דֶער זֶרַע פוּן דִי יִשְׂרָאֵל ׳ חָאטְשֶׁע פוּן וָועגִין גָאר דָאשׂ בַּייז
וָואשׂ זַיי הָאבִין גִיטָאן ׳ אַזוֹ הָאט גָאט גִירֶעט כְּלוֹמֶר אַזוֹ וָויא זַייא וָועלִין נִיט גִימָאסְטִין
וָוערִין אוּנ גִיפָארְשְׁט וָוערִין אַזוֹא אוֹיךְ וָועלִין דִיא יִשְׂרָאֵל נִיט פַר מִיאוּסְתְּ וָוערִין פַר
מִיר : עֶשׂ וָועלִין קוּמֶען אַזֶעלְכֶע טֶעג הָאט גָאט גִירֶעט וָואשׂ דִי שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם וָועט
גִיבּוֹיט וָוערִין צוּא גָאט פוּן דֶעם אָרְט וָואשׂ הַייסְט מִגְדַּל חֲנַנְאֵל בִּיז דֶעם טוֹיעֶר וָואשׂ
שְׁטֵייט אִין וָוינְקִיל : אוּנ עֶשׂ וָועט אַרוֹישׂ גֵיין דִי שְׁנוּר פוּן דֶער מָאס אַנְטְקֶעגֶן יְרוּשָׁלַיִם
בִּיז דִיא הוֹיךְ פוּן דֶעם אָרְט וָואשׂ הַייסְט גָּרֵב אוּנ עֶשׂ וָועט אַרוּם רִינְגְלֶען בִּיז דֶעם
אָרְט וָואשׂ הַייסְט גּוֹעָה : אוּנ דָאשׂ גַאנְצֶע טָאל וָואשׂ דִי פְּגָרִים פוּן דֶעם רַיִל פוּן כַּנְחֵרֵב
זַיינֶען דָארְטִין גִיפָאלִין אוּנ דָאס אָרְט וָואס מֶען פְּלֶעגְט אַהִין שִׁיטִין דִיא אַשִׁין פוּן דֶעם
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָואס אִיז אַלְץ גִיוֶוען הוּץ יְרוּשָׁלַיִם אֲבֶר לֶעָתִיד לָבֹא וָועט יְרוּשָׁלַיִם גְּרֶעשֵׂר
זַיין אוּנ עֶשׂ וָועט אַלְץ אַרֵיין גִינוּמֶען וָוערִין אִין אִירֶע מוֹיעֶרְן ׳ אוּנ אַלֶע פֶעלְדֶער בִּיז אִין
דֶעם טָאל קִדְרוֹן בִּיז אִין דֶעם עֶק פוּן דֶעם אָרְט וָואס וָוערְט אָן גְרוּפִין שַׁעַר הַסּוּסִים
קַיין מִזְרָח זַייט וָועט דָאשׂ אַלְץ הֵיילִיג זַיין פַאר גָאט אוּנ עֶשׂ וָועט מֶער נִיט צוּא פִירְט
וָוערִין בִּיז אֵייבִיג :

דאש טייטש פון אל נקמות גיפינט מען אין תהלים קאפיטיל צ״ד

אָזֶן׃ עֲמֹק יְיָ יָדַבְּאוּ וְנַחֲלָתְךָ יָעֻנּוּ׃ אַלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ וְיִתוֹמִים יְרַצֵּחוּ׃ וַיֹּאמְרוּ
לֹא יִרְאֶה יָהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב׃ בִּינוּ בֹעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ׃
הֲנֹטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע אִם יֹצֵר עַיִן הֲלֹא יַבִּיט׃ הַיִּסֵּר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְלַמֵּד
אָדָם דָּעַת׃ יְיָ יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל׃ אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ
יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ׃ לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רָע עַד יִכָּרֶה לָרָשָׁע שָׁחַת׃ כִּי לֹא
יִטֹּשׁ יְיָ עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב׃ כִּי עַד צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׁרֵי לֵב׃
מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים מִי יִתְיַצֵּב לִי עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן׃ לוּלֵי יְיָ עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט
שָׁכְנָה דוּמָּה נַפְשִׁי׃ אִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חַסְדְּךָ יְיָ יִסְעָדֵנִי׃ בְּרֹב שַׂרְעַפַּי
בְּקִרְבִּי תַּנְחוּמֶיךָ יְשַׁעֲשְׁעוּ נַפְשִׁי׃ הֲיִתְחַבֶּרְךָ כִּסֵּא הַוּוֹת יֹצֵר עָמָל עָלֵי חֹק׃ יָגוֹדּוּ
עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי יַרְשִׁיעוּ׃ וַיְהִי יְיָ לִי לְמִשְׂגָּב וֵאלֹהַי לְצוּר מַחְסִי׃ וַיָּשֶׁב
עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם יַצְמִיתֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃

תורה
וַיַּרְא יְיָ וַיִּנְאַץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו׃ וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה
אַחֲרִיתָם כִּי דוֹר תַּהְפֻּכֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא אֱמֻן בָּם׃ הֵם קִנְאוּנִי בְלֹא אֵל
כִּעֲסוּנִי בְּהַבְלֵיהֶם וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא עָם בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃ כִּי אֵשׁ קָדְחָה
בְאַפִּי וַתִּיקַד עַד שְׁאוֹל תַּחְתִּית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וִיבוּלָהּ וַתְּלַהֵט מוֹסְדֵי הָרִים׃
אַסְפֵּה עָלֵימוֹ רָעוֹת חִצַּי אֲכַלֶּה בָּם׃ מְזֵי רָעָב וּלְחֻמֵי רֶשֶׁף וְקֶטֶב מְרִירִי וְשֶׁן

וירא ה׳ אוּן נאַס האָט נִיטְשׁמאַרקט פון דיא האָט נישְׁטאַרקט זַיין צאָרן פון וועגן דעם וואָס
זַייַנע זין אוּן טעכטער פון דיא יִשְׂרָאֵל האָבּין גזינדיגט פאר אים׃ האָט נאָס
נִיאָנט איך וועל פּר בּאַרגין מיין פָּנִים פון דיא יִשְׂרָאֵל אוּן איך וועל וועהען וואָס זייַער
סוף ווען זַיין דוּרְך דעם וואָס איך ווַיל פאר באַרגין מיין פָּנִים פון זייא וואַרום זייא
זַייַנען אַזוֹ אַדוּר וואָס פאר קערין מיין נוּטְן רצון אוּף פּעם זייא זַייַנען אַזעלבע קינדר
וואָס אין זייא איז ניט דא קיין וואר האָפּקיקייט׃ זייא האָבּין אוּנטער ניצונדין מיין צארין
כּיט אַזאָך וואָס עש איז ניט קיין נאָס דאָס מיינט מען מיט דעם עגל אוּן האָבּין מיך
דר צארנט מיט זייערע אַרשׁקייט אוּן איך וועל זייא אויך אזוֹ מאַן איך וועל זי דער
צארנען מיט אזוֹ איין איטמה וואָס האָט ניט קיין שם כלומר זייא זַייַנען אבויה פאלק
דאָס מיינט מען די בּשׂדים׃ מיט אשארק האפטיג פאלק וועל איך זייא דער צארנען׃
וואַרום אפּייער ברענט אין מיין צארין אוּן עש וועט ברענן אין אייך ביז אין דער
אונטערשטער גרוּב כלומר ביז אין יסוד אוּן עש וועט פר ברענען דיא ערד מיט אירע
תבואות אוּן מיט אירע פירות אוּן עש וועט פאר ברענן ירושלים וואָס זיא איז נגרוּב
פעמטיקט אויף דיא בּערג׃ איך וועל איין זאכלן אויף זייא נאר דאס שלעכטיג וואָס
אויף דער וועלט מיינע פיילין וועל איך פאר לענדין אין זייא כלומר אלע מיינע פיילי
ווַעל איך אין זייא שיקן זייא וועלין פאר ברענט ווערין מחמת הונגער אוּן דיא שׂרים
וואָס וועלין אן נירופין רשף וועלין מיט זייא כלחמה האלטין אוּן וועלן פר שׂניטין וועלין
דוּרְך אזוֹ אַשׁ וואָס וועט אן נירופין מרירי אוּן די ציין פון דיא בהמות וועל איך אין

בְּהֵמֹת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר׃ מִחוּץ תְּשַׁכֶּל חֶרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה גַּם
בָּחוּר גַּם בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם אִישׁ שֵׂיבָה׃ אָמַרְתִּי אַפְאֵיהֶם אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם׃

תמיד פרק רביעי

לֹא הָיוּ כוֹפְתִין אֶת הַטָּלֶה׳ אֶלָּא הָיוּ מְעַקְדִין אוֹתוֹ׳ מִי שֶׁזָּכוּ בָּאֵבָרִים אוֹחֲזִין
בּוֹ׳ וְכַךְ הָיְתָה עֲקֵדָתוֹ׳ רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם וּפָנָיו לְמַעֲרָב׳ וְהַשּׁוֹחֵט עוֹמֵד
בְּמִזְרָח וּפָנָיו לְמַעֲרָב׳ שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מַעֲרָבִית עַל טַבַּעַת
שְׁנִיָּה׳ שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה׳
שָׁחַט הַשּׁוֹחֵט וְקִבֵּל הַמְקַבֵּל׳ בָּא לוֹ לְקֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית וְנָתַן מִזְרָחָה צָפוֹנָה׳
מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית וְנָתַן מַעֲרָבָה דָּרוֹמָה׳ שְׁיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִית׃
לֹא הָיָה שׁוֹבֵר בּוֹ אֶת הָרֶגֶל אֶלָּא נוֹקְבוֹ מִתּוֹךְ אַרְכֻּבוֹ וְתוֹלֶה בּוֹ׳ הָיָה
מַפְשִׁיט וְיוֹרֵד עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לֶחָזֶה׳ הִגִּיעַ לֶחָזֶה חָתַךְ אֶת הָרֹאשׁ וּנְתָנוֹ לְמִי
שֶׁזָּכָה בּוֹ׳ חָתַךְ אֶת הַכְּרָעַיִם וּנְתָנָם לְמִי שֶׁזָּכָה בָהֶם׳ מֵרַק אֶת הַהֶפְשֵׁט׳ קָרַע
אֶת הַלֵּב וְהוֹצִיא אֶת דָּמוֹ׳ חָתַךְ אֶת הַיָּדַיִם וּנְתָנָם לְמִי שֶׁזָּכָה בָהֶם׳ עָלָה
לְרֶגֶל הַיְמָנִית חֲתָכָהּ וּנְתָנָהּ לְמִי שֶׁזָּכָה בָהּ וּשְׁתֵּי בֵיצִים עִמָּהּ׳ קְרָעוֹ וְנִמְצָא
כֻּלּוֹ גָּלוּי לְפָנָיו׳ נָטַל אֶת הַפֶּדֶר וּנְתָנוֹ עַל בֵּית שְׁחִיטַת הָרֹאשׁ מִלְמַעְלָה׳
נָטַל אֶת הַקְּרָבַיִם וּנְתָנָם לְמִי שֶׁזָּכָה בָהֶן לְהַדִּיחָן׳ וְהַכֶּרֶס מְדִיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית
הַמְדִיחִין כָּל צָרְכָּהּ׳ וְהַקְּרָבַיִם מְדִיחִין אוֹתָן שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּמִעוּטָן עַל שֻׁלְחָנוֹת
שֶׁל שַׁיִשׁ שֶׁבֵּין הָעַמּוּדִים׃ נָטַל אֶת הַסַּכִּין וְהִפְרִישׁ אֶת הָרֵיאָה מִן הַכָּבֵד
וְאֶצְבַּע הַכָּבֵד מִן הַכָּבֵד וְלֹא הָיָה מְזִיזָהּ מִמְקוֹמָהּ׳ נָקַב אֶת הֶחָזֶה וּנְתָנוֹ לְמִי
שֶׁזָּכָה בּוֹ׳ עָלָה לְדוֹפָן הַיְמָנִית הָיָה חוֹתֵךְ וְיוֹרֵד עַד הַשֶּׁדְרָה׳ וְלֹא הָיָה נוֹגֵעַ
בַּשֶּׁדְרָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַצְּלָעוֹת רַכּוֹת׳ חֲתָכָהּ וּנְתָנָהּ לְמִי שֶׁזָּכָה
בָהּ׳ וְהַכָּבֵד תָּלוּי בָּהּ׳ בָּא לוֹ לִגְרֵהָ׳ וְהִנִּיחַ בָּהּ שְׁתֵּי צְלָעוֹת מִכָּאן וּשְׁתֵּי צְלָעוֹת
מִכָּאן׳ חֲתָכָהּ וּנְתָנָהּ לְמִי שֶׁזָּכָה בָהּ׳ וְהַקָּנֶה וְהַלֵּב וְהָרֵיאָה תְּלוּיִן בָּהּ׳ בָּא לוֹ
לְדוֹפָן הַשְּׂמָאלִית וְהִנִּיחַ בָּהּ שְׁתֵּי צְלָעוֹת רַכּוֹת מִלְמַעְלָן וּשְׁתֵּי צְלָעוֹת רַכּוֹת
מִלְמַטָּן וְכַךְ הָיָה מַנִּיחַ בַּחֲבֶרְתָּהּ׳ נִמְצָא מַנִּיחַ בִּשְׁתֵּיהֶן שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם מִלְמַעְלָן
וּשְׁתַּיִם שְׁתַּיִם מִלְמַטָּן׳ חֲתָכָהּ וּנְתָנָהּ לְמִי שֶׁזָּכָה בָהּ וְהַשֶּׁדְרָה עִמָּהּ׳ וְהַטְּחוֹל
תָּלוּי בָּהּ׳ וְהִיא הָיְתָה גְדוֹלָה׳ אֶלָּא שֶׁל יָמִין קוֹרִין גְּדוֹלָה מִפְּנֵי שֶׁהַכָּבֵד תָּלוּי

זייא אָן רֵייצִין מִיט דֶעם גִּיפְט פּוּן דִּי שְׁלַאנְגֶען וָואשׂ לוֹיפִין מִיט זֵייעֶרֶע בַּייכֶער אויף דֵר
עֶרֶד׃ דוּרְךְ דִּי עֲבֵירוֹת וָואשׂ זֵייא הָאבִּין גִּיטָאן אויף דֶער גַאס וָועט זֵייא פַר וָוארְפִין
דִיא שְׁוָוערְד פּוּן דִּי חַיָּלוֹת אוּנ דוּרְךְ דִּי עֲבֵירוֹת וָואשׂ זֵיי הָאבִּין גִּיטָאן בְּהַדְרֵי חֲדָרִים
וָועלִין זֵייא זִיךְ פָארְכְטִין אויךְ אַיין יוּנְגֶער מַאן אוּנ אויךְ אַבְּתוּלָה אוּנ אַזֵייגִינְדִיגֶע קִינְד
מִיט אַנְרֵייז גְרָאִין מֶענְטְשִׁן וָועלִין זֵייא אַלֶע פָארְכְט הָאבִּין׃ אִיךְ הָאבּ גִיזָאגְט אִיךְ וָועל
זֵייא פַאר שְׁפְרֵייטִין אִין אַלֶע פִיר עֶקִין פּוּן דֶער וָועלְט אוּנ אִיךְ וָועל פַאר שְׁטֶערְן פּוּן
מֶענְטְשִׁין זֵייעֶר גִידֶעכֶענֶשׁ׃

בָּהּ · בָּא לוֹ לְעוֹקֶץ חֲתָכוֹ וּנְתָנוֹ לְמִי שֶׁזָּכָה בוֹ · וְהָאַלְיָה וְאֶצְבַּע הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת עִמּוֹ · נָטַל רֶגֶל הַשְּׂמָאלִית וּנְתָנָהּ לְמִי שֶׁזָּכָה בָהּ · נִמְצְאוּ כֻלָּם עוֹמְדִים בְּשׁוּרָה וְהָאֵבָרִים בְּיָדָם · הָרִאשׁוֹן בְּרֹאשׁ וּבְרֶגֶל · הָרֹאשׁ בִּימִינוֹ וְחוֹטְמוֹ כְּלַפֵּי זְרוֹעוֹ · וְקַרְנָיו בֵּין אֶצְבְּעוֹתָיו · וּבֵית שְׁחִיטָתוֹ מִלְמַעְלָן · וְהַפֶּדֶר נָתוּן עָלֶיהָ · הָרֶגֶל שֶׁל יָמִין בִּשְׂמֹאלוֹ וּבֵית עוֹרוֹ לַחוּץ · הַשֵּׁנִי בִּשְׁתֵּי יָדַיִם · שֶׁל יָמִין בִּימִינוֹ וְשֶׁל שְׂמֹאל בִּשְׂמֹאלוֹ וּבֵית עוֹרָן לַחוּץ · הַשְּׁלִישִׁי בְּעוֹקֶץ וּבְרֶגֶל · הָעוֹקֶץ בִּימִינוֹ וְהָאַלְיָה מְדוּלְדֶלֶת בֵּין שְׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו וְאֶצְבַּע הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת עִמּוֹ · וְהָרֶגֶל שֶׁל שְׂמֹאל בִּשְׂמֹאלוֹ וּבֵית עוֹרוֹ לַחוּץ · הָרְבִיעִי בֶּחָזֶה וּבַגֵּרָה · הֶחָזֶה בִּימִינוֹ וְהַגֵּרָה בִּשְׂמֹאלוֹ וְצַלְעוֹתָיו בֵּין שְׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו · הַחֲמִישִׁי בִּשְׁתֵּי דְפָנוֹת שֶׁל יָמִין בִּימִינוֹ וְשֶׁל שְׂמֹאל בִּשְׂמֹאלוֹ וּבֵית עוֹרָן לַחוּץ : הַשִּׁשִּׁי בַּקְרָבַיִם הַנְּתוּנִים בַּבָּזָךְ · וּכְרָעַיִם עַל גַּבֵּיהֶם מִלְמַעְלָה · הַשְּׁבִיעִי בְּסוֹלֶת · הַשְּׁמִינִי בַּחֲבִתִּין · הַתְּשִׁיעִי בַּיָּיִן · הָלְכוּ וּנְתָנוּם מֵחֲצִי כֶבֶשׁ וּלְמַטָּה בְּמַעֲרָבוֹ · וּמְלָחוּם וְיָרְדוּ וּבָאוּ לָהֶם לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע :

פאה פ״ח

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים זוּז וְהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶם הֲרֵי זֶה לֹא יִטּוֹל · וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִטּוֹל וְנוֹטֵל אֵינוֹ מֵת מֵהַזִּקְנָה עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת · וְכָל מִי שֶׁהוּא צָרִיךְ לִטּוֹל וְאֵינוֹ נוֹטֵל · אֵינוֹ נִפְטָר מֵהָעוֹלָם עַד שֶׁיְּפַרְנֵס לַאֲחֵרִים מִשֶּׁלּוֹ · וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיָּי וְהָיָה יְיָ מִבְטַחוֹ :

ברכות פרק תפלת השחר

תָּנוּ רַבָּנַן כְּשֶׁחָלָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִכְנְסוּ תַלְמִידָיו לְבַקְרוֹ · אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו · רַבֵּינוּ · לַמְּדֵנוּ אוֹרְחוֹת חַיִּים וְנִזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא · אָמַר לָהֶם הִזָּהֲרוּ בִּכְבוֹד חַבְרֵיכֶם · וּמִנְעוּ בְּנֵיכֶם מִן הַהִגָּיוֹן · וְהוֹשִׁיבוּם בֵּין בִּרְכֵּי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים · וּכְשֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְלִים · דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִים · וּבִשְׁבִיל כַּךְ תִּזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא : וּכְשֶׁחָלָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי נִכְנְסוּ תַלְמִידָיו לְבַקְרוֹ כֵּיוָן

מי שיש ווער עשׂ האט פופציג גילדן און ער טוט משׂא ומתן מיט זייא טאר ער ניט נעמען קיין לקט שכחה ופאה און מעשר עני פון די פעלדער און איטליכער וואש בדארף ניט נעמן און נעמט יוא שטארבט ער ניט פון דער עלטר ביז ער בדארף האבין צו לייטין און איטליכר וואש בדארף נעמן און נעמט פארט ניט און איז זיך מסתפק מיט דעם פאר דינשט פון זיינע הענט גייט ער ניט אוועק פון דר וועלט ביז ער וועט נאך מפרנס זיין אנדערע פון זיינש און אויף אים זאגט דער פסוק גילויבט איז דער מענטש וואש פאר זיכערט זיך אין גאט ב״ה און ער טוט אין גאט זיין פאר זיכרונג :

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערינט אז רבי אליעזר איז קראנק גווארן זיינען אריין גיגאנגען זיינע תלמידים מבקר חולה זיין צו אים · האבין זיינע תלמידים צו אים גיזאגט אונזער רבי לערין אונז דיא שטעגין פון לעבין און מיר זאלין זוכה זיין צו דעם לעבין פון עולם הבא · האט רבי אליעזר צוא זייא גיזאגט זייט זהיר אין דעם כבוד פון

אייערע

שֶׁרָאָה אֹתָם הִתְחִיל לִבְכּוֹת׳ אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו׳ רַבֵּינוּ נֵר יִשְׂרָאֵל פַּטִּישׁ הֶחָזָק
עַמּוּד הַיְמָנִי מִפְּנֵי מַה אַתָּה בּוֹכֶה׳ אָמַר לָהֶם אִלּוּ הָיוּ מוֹלִיכִין אוֹתִי לִפְנֵי מֶלֶךְ
בָּשָׂר וָדָם׳ שֶׁהַיּוֹם כַּאן וּמָחָר בַּקֶּבֶר׳ וְאִם יִכְעוֹס עָלַי׳ אֵין כַּעְסוֹ כַּעַס עוֹלָם׳
וְאִם יַאַסְרֵנִי אֵין אִסּוּרוֹ אִסּוּר עוֹלָם׳ וְאִם מְמִיתֵנִי אֵין מִיתָתִי מִיתַת עוֹלָם׳ וַאֲנִי
יָכוֹל לְשׁוֹחֲדוֹ בְּמָמוֹן וּלְפַיְסוֹ בִּדְבָרִים׳ וְאַף עַל פִּי כֵן הָיִיתִי בּוֹכֶה׳ קַל וָחוֹמֶר
עַכְשָׁיו שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתִי לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא חַי
וְקַיָּם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׳ וְאִם יִכְעוֹס עָלַי׳ כַּעְסוֹ כַּעַס עוֹלָם׳ וְאִם יַאַסְרֵנִי
אִסּוּרוֹ אִסּוּר עוֹלָם׳ וְאִם מְמִיתֵנִי׳ מִיתָתִי מִיתַת עוֹלָם׳ וְאֵינִי יָכוֹל לְשׁוֹחֲדוֹ
בְּמָמוֹן וּלְפַיְסוֹ בִּדְבָרִים׳ וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְפָנַי שְׁנֵי דְרָכִים׳ אֶחָד לְגֵיהִנֹּם׳
וְאֶחָד לְגַן עֵדֶן׳ וְאֵינִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין אוֹתִי׳ וְלֹא אֶבְכֶּה׳ אָמְרוּ לוֹ׳
רַבֵּינוּ בָּרְכֵנוּ׳ אָמַר לָהֶם יְהִי רָצוֹן שֶׁיְּהֵא מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם כְּמוֹרָא בָּשָׂר וָדָם׳

אייערע חֲבֵרִים און מאכט זייא זעצין צווישין דיא קניא פון תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כְּדֵי זייא
זאלין זיך אָפּ לערנען פון זייא ווישין שאפט און אז איר זייט מתפלל זאלט איר ווישין
פאר וועמען איר שטייט ווארום דורך דעם וועט איר זוכה זיין לחיי העולם הבא: אין
אז רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי איז קראנק גיווארין זיינען זיינע תַּלְמִידִים אריין גנאנגן מבקר
הולה אים צוא זיין אז ער האט זיי דר זעהן האט ער אן גהויבין צוא וויינען האבין זיינע
תַּלְמִידִים צו אים גיזאגט אונזר רַבִּי וואש דוא בישט דיא ליכט פון די יִשְׂרָאֵל שטארקר
האמר, וואש דיינע הֲלָכוֹת ווערין פר שפרייט אויף דער גאנצער וועלט אזו וויא פונקען
ווערין פאר שפרייט פון אינטער דער האמער רעכטער זייל׳ פאר וואש וויינשטו האט
ער צוא זייא גיזאגט ווען מען וואלט מיך גיפירט פאר אדין וואש היינט איז ער דא און
מארגין איז ער אין קבר און אויב ער וועט צארינען אויף מיר איז זיין כעס ניט אויף
אייביג און אויב ער וועט מיך בינדין איז זיין בונד ניט קיין אייביגער בונד און אויב
ער וועט מיך טייטין איז מיין טויט ניט קיין טויט לעולם הבא און איך קאן אים איבר
בעטין מיט רייד און תאטשע עש איז אזו וואלט איך פארט גיוויינט׳ איז שוין אכל שכי
היינט וואש מען פירט מיך פר דעם מלך וואש ער איז איבר אלע מלכים וואש ער לעבט
און האט אקיום אויף אייביג און אויב ער וועט אויף מיר צארנן איז זיין כעס איין
אייביגר כעס און אויב ער וועט מיך בינדין איז זיין בינדין איין אייביגר בונד און אויב
ער וועט מיך טייטין קאן מיין טייטין זיין אפילו לעולם הבא און איך קאן אים ניט איבר
בעטין מיט רייד׳ און ניט דאש אליין נאך דאש אויך עש איז פאר האנדין פאר מיר
צווייא וועגין איינער צום גיהנם און איינער צום גן עדן און איך ווייש ניט אין וואש
פאר אוועג מען וועט מיך פירין זאל איך דען ניט וויינן׳ דרויף האבין די תַּלְמִידִים צו
אים גיזאגט אונזר רַבִּי בענטש אונז האט ער צוא זייא גיזאגט עש זאל זיין דער ווילין
פון נאט אז דיא מורא פון נאט זאל זיין אויף אייך אז וויא דיא מורא פון אבשר ודם׳
האבין זיינע תַּלְמִידִים צו אים גיזאגט נאר אזוא פיל און ניט מערער האט ער צוא זייא
גיזאגט הלוואי אז איר זאלט זוכה זיין אזו מורא צוא האבין וועט איר אויך זיין פאר

מיטין

אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו עַד כָּאן וְתוּ לֹא ׳ אָמַר לָהֶם וְכוּאוֹ ׳ תֵּדְעוּ כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר
עֲבֵרָה אוֹמֵר שֹׁלֵא יְרָאֵנִי שׁוּם אָדָם :

יומא פ׳, יה״כ

הָאוֹמֵר אֶחֱטָא וְאָשׁוּב אֶחֱטָא וְאָשׁוּב ׳ אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה ׳
אֶחֱטָא וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר ׳ אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר ׳ עֲבֵרוֹת
שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם ׳ יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר ׳ עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ ׳ אֵין
יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר ׳ עַד שֶׁיְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרוֹ ׳ אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה׳
לְפָנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ ׳ עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם ׳ יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר ׳ וְשֶׁבֵּין אָדָם
לַחֲבֵרוֹ אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שֶׁיְּרַצֶּה אֶת חֲבֵרוֹ :

כ׳גילה פ׳, כני העיר

הַנָּיָא שְׁאַל רַבִּי עֲקִיבָא אֶת רַבִּי נְחוּנְיָא הַגָּדוֹל ׳ בְּמָה הָאֲרַכְתָּ יָמִים ׳ אָתוֹ
נוֹזָאִי וְקָא מְחוּ בְיֵהּ ׳ סָלִיק יָתִיב אַרִישָׁא דְּרֵיקְנָא ׳ אָמַר לוֹ רַבִּי ׳ אִם
נָאֲמַר כְּבָשׁ ׳ לְמָה נֶאֱמַר אֶחָד ׳ אָמַר לָהֶם צוּרְבָא מֵרַבָּנָן הוּא שֶׁבְּכוּחוֹ ׳
אָמַר לוֹ אֶחָד מִיּוּחָס שֶׁבְּעָרְרוֹ ׳ אָמַר לוֹ מִימֵי לֹא קִבַּלְתִּי מַתָּנוֹת ׳ וְלֹא עֲמַדְתִּי

כיטין פון עֲבֵירות איך וועל אייך דערציילן וואורום אז אַמעִנְטְשׁ איז עוֹבֵר אַיין עֲבֵירה אין
פאר בְּאַרְגְיֶנְעש וואורום זאגט ער עֶשׂ זאל מיך נִיט זֶעהֶן קיין טַעִנְטְשׁ זעה איך דאך אַז
כּוֹחַת אַמוֹרא פון אַטַעִנְטְשׁן היט ער זיך אוֹנ מַחֲמַת נָאטְשׁ מוֹרא וואש ער יִעהֶעם אֶפּעלִי
אין פאר בְּאַרְגְיֶנְעש היט ער זיך ניט :

האומר אחטא וועֶן איינֶער זאגט צְווייא מאל איך וועל זִינְדִיגִין אוֹנ וועל תְּשׁוּבה טאן איז
מען אים ניט מַסְפִּיק ער זאל קאֶנען תְּשׁוּבה טאן וואורום ווייל ער
האט דיא עֲבֵירות צְווייא מאל גִיוואלט ניט וועֶן אים שׁוֹעֶר אָפּ צוא שַׁיידִין זיך פון זיי
וואורום זייא זיינֶען שׁוֹין גָלַייך אוֹיף אים וויא זייא זיינֶען מוּתָר ׳ וועֶן אייֶנער זאגט איך
וועל זִינְדִיגִין אוֹנ יום כִּפּוּר וועט מְכַפֵּר זיין איז יום כִּפּוּר נִיט מְכַפֵּר־דִי עֲבֵירות וואש זיינֶן
צְווישֶׁן מֶענְטְשׁן אוֹנ צְווישֶׁן גָאט בָּ״ה איז יום כִּפּוּר נִיט תְּשׁוּבה מְכַפֵּר אוֹיף זיי אוֹנ דִי
עֲבֵירות וואש זיינֶן צְווישֶׁן אַמעִנְטְשׁן אוֹנ צְווישֶׁן זיין חַבֵר איז יום כִּפּוּר נִיט מְכַפֵּר
דְרוֹיף בִּיז ער בעט אִיבֶּר זיין חַבֵר־דאש דאוִינֶע האט רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה גְדַרְשָׁה עש
שְׁטֵייט דָער פָּסוּק לִפְנֵי ה׳ תִּטְהָרוּ מיינֶט מֶען אַז דִי עֲבֵירות וואש זיינֶן צְווישֶׁן אַמעִנְטְשׁן
אוֹנ צְווישֶׁן גָאט בָּ״ה איז דְרוֹיף יום כִּפּוּר מְכַפֵּר אוֹנ דיא עֲבֵירות וואש זיינֶן צְווישֶׁן
אַיין מֶענְטְשׁן אוֹנ צְווישֶׁן זיין חַבֵר איז יום כִּפּוּר נִיט מְכַפֵּר דְרוֹיף בִּיז ער בעט
אִיבֶּר זיין חַבֵר :

תנ״א מִיר האבֶּן גִילֶערנְט רַבִּי עֲקִיבָא האט גִיפְרָעגְט צוא רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מִיט
וואש האשְׁטוּ זוֹכָה נִיוֶוען לַאנְג צוא לעבֶּן זיינֶן נִיקוּמֶען דיא בְּאֵירֶער פון רַבִּי
נְחוּנְיָא אוֹנ האבֶּן גִישְׁלַאגְנִין צוא רַבִּי עֲקִיבָא וויל זייא האבֶּן גִיבִּיטְנ אז צוא רַבִּי
עֲקִיבָא האָרְט דאש וואש רַבִּי נְחוּנְיָא לֶעבְּט לַאנְג׳ איז רַבִּי עֲקִיבָא אַנטְלאפְן גִינוּאוֹרין
ג׳ג אִיז אַרוֹיף נַגאנְגֶן אוֹנ האט זִיךְ נִיוֶועט אויף אַשְׁפִּיין בּוּיִם האט רַבִּי עֲקִיבָא נִיוואנְט
צוא רַבִּי נְחוּנְיָא דוא רַבִּי אַז עש שְׁטֵייט אין פָּסוּק הַבָּטֶש וועל איך שׁוֹין אַלַיין וויישֶׁן

עַל מִדּוֹתַי ׳ וַתֶּרֶן בְּמֶמוֹנַי הָיִיתִי : לֹא קִבַּלְתִּי מַתָּנוֹת ׳ כִּי הָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר כִּי הֲוּוּ מְשַׁמְּרֵי לֵיהּ מַתָּנוֹת מִבֵּי נְשִׂיאָה לָא הֲוָה שָׁקֵיל ׳ כִּי הֲוּוּ מְזַמְּנֵי לֵיהּ לָא הֲוָה אָזֵיל ׳ אָמַר לְהוּ לָא נֵיחָא לְכוּ דְּאִחֵיהּ דְּכִתִּיב וְשׁוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה : רַבִּי זֵירָא כִּי הֲוּוּ מְשַׁמְּרֵי לֵיהּ מַתָּנוֹת מִבֵּי נְשִׂיאָה לָא הֲוָה שָׁקֵיל ׳ כִּי הֲוּוּ מְזַמְּנֵי לֵיהּ אָזֵיל ׳ אָמַר אִתַּיקּוּרֵי דְּמִתַּיקְּרוּ בִי : וְלֹא עָמְדָתִי עַל מִדּוֹתַי ׳ דְּאָמַר רָבָא כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ כָּל פְּשָׁעָיו ׳ שֶׁנֶּאֱמַר נוֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע ׳ לְמִי נוֹשֵׂא עָוֹן ׳ לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל פִּשְׁעוֹ : וְתֶרֶן בְּמֶמוֹנַי הָיִיתִי ׳ דְּאָמַר מַר אִיּוֹב וַתֶּרֶן בְּמֶמוֹנֵיהּ הָיָה ׳ שֶׁהָיָה מֵגִיחַ פְּרוּטָה לְחָנְוָנִי מֶמֶנּוּ לְחָנְוָנִיָּה :

כתובות פרק שני דייני גזירות

הַכֹּל מַעֲלִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין ׳ תָּנוּ רַבָּנָן לְעוֹלָם יָדוּר אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ׳ וַאֲפִילּוּ בְּעִיר שֶׁרֻבָּהּ גּוֹיִם ׳ וְאַל יָדוּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ ׳ וַאֲפִילּוּ בְּעִיר שֶׁרֻבָּהּ יִשְׂרָאֵל ׳ שֶׁכָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ׳ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ ׳

אַז מָעַן וְאַל נָאר נָעמָען אַיין שָׁאף וָואש שְׁמַייס מִיר נָאךְ דֶּאש וּוּאךְט אֶחָד דֶּאש רַבִּי נְחוּנְיָא נִיזוּאנְט צוא זַיינֶע פַּרְיָנֶער עֶר אִיז אַתַּלְמִיד הָכָם לְאוֹזְט אִים אוּנ טוּט אִים נָאר נִישְׁט הָא רַבִּי נְחוּנְיָא נִיזוּאנְט צוא רַבִּי עֲקִיבָא דֶּאש וּוּאש עֶש שְׁמַייס דֶּאש וּוּאךְט אֶחָד וַויִיזט דְּרוֹזף אַז דֶּער איינֶער וָאל זַיין דִּיא בֶּעסטֶע שָׁאף פּוּן זַיין גַאנְצֶר שְׁטַאדְט דֶּאש רַבִּי נְחוּנְיָא נִיזוּאנְט צו רַבִּי עֲקִיבָא פּוּן מַיין לֶעבֶּנִיגְט מָאנ הָאבּ אִיךְ נִיט קֶנֶּפִּיךְ זַיינֶען זַיין גַאנְצֶר שְׁטַאדְט פּוּן קַיינֶעם אוּנ אִיךְ בִּין נִיט גִישְׁטַאנֶען אוֹיף מֵיינֶע מִדּוֹת צוא בַּאצָאלֶען שֶׁלֶעכְט דֶּעם וָואש דֶּאש סִיךְ מְצַעֶר גֶיוֶוען אִינ אִיךְ בִּין נִיט גֶיוֶוען אַזָהֶרְתָן מִיט מַיין גֶעלְט ׳ אִיךְ דֶּאבּ נִיט מְקַבֵּל נִיזוּען קַיין מַתָּנוֹת אַוּי אַגְלַייכְּעַנְעש וּויא רַבִּי אֶלְעָזָר אַז מָעַן דֶּאש אִים גִישִׁיקְט כְּתָּנוֹת פּוּן דֶּעם נְשִׂיא דֶּאש עֶר נִיט נִינוּמֶען אוּנ אַז מָעַן דֶּאש אִים גִירוּפֶן אוֹיף אַסַּעֲדֶה אִיז עֶר נִיט נִינַאנֶען עֶר דֶּאש צוא נִיזוּאנְט דֶּאש וָואש אִיר שִׁקְט כִּיר מַתָּנוֹת מוּז זַיין אַז עֶש אִיז נִיט נִיחָא צוא אַייךְ אַז אִיךְ זָאל לֶעבֶּן וָוארוּם עֶש שְׁמַייס אִין פָּסוּק דֶּער וָואש דֶּאש פִּינְט מַתָּנוֹת בְּלַייבְּט לְעַבֶּן ׳ אַז מֶען דֶּאש גִישִׁיקְט כַּתָּנוֹת פּוּן דֶּעם נְשִׂיא צוא רַבִּי זֵירָא דֶּאש עֶר נִיט נִינוּמֶען אוּנ אַז מָעַן דֶּאש אִים גִירוּפֶן אוֹיף אַיין סְעוּדֶה אִיז עֶר נִינַאנֶען עֶר דֶּאש נִיזוּאנְט עֶש אִיז צוא זַייא וָואש אִיךְ טוּא עֶשֶׁן בַּייא זַייא אוּנ זַייא דֶּאבֶּן הָנָאה דֶּער פּוּן דְּרוֹם הַיישְׁט מַיין עֶשֶׁן קַיין מַתָּנָה נִיט ׳ אִיךְ בִּין נִיט נִשְׁטַאנֶען אוֹיף מֵיינֶע מִדּוֹת אוּנ בַּאצָאלְט נִיט קַיין שֶׁלֶעכְּט דֶּעם וָואש דֶּאש אִים צַעֶר וָאן נִיטאַן פַּאר נִיט מָעַן אִים זַיינֶע עֲבֵירוֹת וּויא עֶש שְׁמַייס אִין פָּסוּק דְּרוֹם הַיישְׁט מַיין עֶשֶׁן וּועבֶּר עַל פֶּשַׁע אִיז אַז דֶּר פֶּשַׁע צוא וָועמָען פַּאר טְרַאגְט נָאט דִּיא עֲבֵירוֹת צוא דֶּעם וָואש פַּארְט אִיבֶּעֶר אוֹיף דִּיא זִינד וָואש דֶּער הַבֶּר דֶּאש צוא אִים גִיזִינדִיגְט אוּנ בַּאצָאלְט אִים נִיט קַיין שֶׁלֶעכְּט דֶּער פַּאר ׳ אִיךְ בִּין נִיט גֶיוֶוען אַזָהֶרְתָן מִיט מַיין גֶעלְט ׳ וָוארוּם אִיוֹב אִיז גִיוֶוען אַזָהֶרְתָן מִיט זַיין גֶעלְט עֶש שְׁמַייס עֶר דֶּאש נִילאזְט אַפְּרוּטָה צוּם קְרֶעמֶער פּוּן זַיין גֶעלְט מֶעֶרֶער אֵייךְ עֶש אִיז נִיקוּמֶען דֶּעם קְרֶעמֶער פּוּן אִים :

וְכָל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ · דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ שֶׁנֶּאֱמַר לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים · וְכִי כָּל שֶׁאֵינוֹ דָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין לוֹ אֱלוֹהַּ · אֶלָּא לוֹמַר לָךְ · כָּל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ · כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה · וְכֵן בְּדָוִד הוּא אוֹמֵר · וְעַתָּה יִשְׁמַע נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי עַבְדּוֹ אִם יְיָ הֱסִיתְךָ בִּי יָרַח מִנְחָה וְאִם בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים הֵם לִפְנֵי יְיָ כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יְיָ לֵאמֹר לֵךְ עֲבוֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים · וְכִי מִי אָמַר לוֹ לְדָוִד לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים · אֶלָּא לוֹמַר לָךְ · כָּל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ · כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה · אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שָׁרוּי בְּלֹא עָוֹן · שֶׁנֶּאֱמַר וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ נְשֹׂא עָוֹן :

עדיות פרק ח

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְקֻבָּל אֲנִי מֵרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ וְרַבּוֹ מֵרַבּוֹ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי · שֶׁאֵין אֵלִיָּהוּ בָּא לְטַמֵּא וּלְטַהֵר לְרַחֵק וּלְקָרֵב · אֶלָּא לְרַחֵק אֶת הַמְקוֹרָבִים בִּזְרוֹעַ · וּלְקָרֵב אֶת הַמְרוּחָקִים בִּזְרוֹעַ · מִשְׁפַּחַת בֵּית צְרֵפָה הָיְתָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן · וְרִחֲקָהּ בֶּן צִיּוֹן בִּזְרוֹעַ : וְעוֹד אַחֶרֶת הָיְתָה שָׁם · וְקֵרְבָהּ בֶּן צִיּוֹן בִּזְרוֹעַ · כְּגוֹן אֵלּוּ אֵלִיָּהוּ בָּא לְטַמֵּא וּלְטַהֵר לְרַחֵק וּלְקָרֵב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְקָרֵב אֲבָל לֹא לְרַחֵק · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לְהַשְׁווֹת אֶת הַמַּחֲלוֹקֶת · וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב אֶלָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם · שֶׁנֶּאֱמַר

אמר האט גיזאגט רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ איך האב קַבָּלָה פון רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וואש רַבִּי יוֹחָנָן האט גיהערט פון זיין רַבִּי אַז די הֲלָכָה איז גיזאגט גיוואָרין צוא משה רַבֵּינוּ פון דעם בַּארג סִינַי אַז אֵלִיָּהוּ קומט ניט מְטַמֵּא צוא זיין אַזעלכע מִשְׁפָּחוֹת וואש אויף זיי איז אַסָפֵק אויב זיי זיינן טָמֵא אָדֶר טָהוֹר און ניט מְטַהֵר צו זיין · ניט צו דֶר ווייטערין מִשְׁפָּחוֹת פון צוא מִתְחַתֵּן זיך צוא זיין מיט זייא און צו מַאכין גינעהנן · נייערט ער קומט צוא דער ווייטערין אַזעלכע מִשְׁפָּחוֹת וואש אַלע האלטין זייא פאר פְּסוּלִים נאר זיי זיינען גינעהענט גיוואָרין מיט תְּקִיפוֹת און צוא מַאכין גינעהענען אַזעלכע מִשְׁפָּחוֹת וואש אַלע האלטין זייא פאר כְּשֵׁרִים נאר זייא זיינען דער ווייטערט גיוואָרין דורך דעם וואש מען האט מיט תְּקִיפוֹת אויש גירופין א יף זייא אַז זייא זיינען פְּסוּלִים דיא מִשְׁפָּחָה וואש האט גיהיישין בֵּית צְרֵפָה איז זיא גיווען פון יענער זייט יַרְדֵּן און זיא איז גיווען אַמִשְׁפָּחָה כְּשֵׁרָה האט בֶּן צִיּוֹן וואש ער איז גיווען איין אַלָּם מְרַחֵק זיא גיווען מיט תְּקִיפוֹת און נאך אַנאנדער מִשְׁפָּחָה איז דארטין גיווען האט בֶּן צִיּוֹן וואש ער איז גיווען איין אַלָּם מְקָרֵב זיא גיווען מיט תְּקִיפוֹת · נאר אַזעלכע מִשְׁפָּחוֹת קומט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא מְטַמֵּא זיין און מְטַהֵר צוא זיין צוא דער ווייטערין און צוא מַאכין גינעהענן · רַבִּי יְהוּדָה זאגט ער קומט נאר צו מַאכין גינעהענן אַזעלכע מִשְׁפָּחוֹת וואש זייא זיינען דער ווייטערט גיוואָרין מיט תְּקִיפוֹת אָבֶּער ניט צוא דער ווייטערין אָפִילוּ אַזוֹא אַמִשְׁפָּחָה וואש איז גינעהנט גיוואָרין מיט תְּקִיפוֹת · רַבִּי שִׁמְעוֹן זאגט אֵלִיָּהוּ קומט פאר גְּלַייכין דיא קְרִינ וואש איז צווישין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים און דיא חֲכָמִים · זאגין ער קומט ניט דער ווייטערין און ניט

צוא

מעמדות ליום רביעי

הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בֹּא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא : וְהֵשִׁיב
לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם :

עוקצין פרק ג

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֶּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה
לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

תמיד פ״ז

בָּאוּ וְעָמְדוּ אֵצֶל בֶּן אַרְזָא אֶחָד מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְׂמֹאלוֹ · שָׁחָה לְנִסֵּךְ וְהֵנִיף
הַסְּגַן בַּסּוּדָרִים · וְהִקִּישׁ בֶּן אַרְזָא בְּצִלְצֵל · וְדִבְּרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר · הִגִּיעוּ
לְפֶרֶק תָּקְעוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ הָעָם · עַל כָּל פֶּרֶק תְּקִיעָה וְעַל כָּל תְּקִיעָה הִשְׁתַּחֲוָיָה · זֶהוּ
סֵדֶר הַתָּמִיד לַעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ · יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן :

מנחות פ׳ התכלת

תָּנוּ רַבָּנָן חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּבְּבָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת · תְּפִלִּין בְּרָאשֵׁיהֶן ·
תְּפִלִּין בִּזְרוֹעוֹתֵיהֶן · וְצִיצִית בְּבִגְדֵיהֶן · וּמְזוּזָה בְּפִתְחֵיהֶן · וַעֲלֵיהֶן אָמַר
דָּוִד שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ · וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס דָּוִד לְבֵית הַמֶּרְחָץ

צוא מאכין גינעהענען נאר צוא מאכין שלום אויף דער וועלט ווארום עש שטייט אין
פסוק איך וועל צוא אייך שיקין אליהו הנביא איידער עש וועט קומען גאטש טאג דער
גרוישער אונ דר פארכטיגער אונ ער וועט ווידער קערין דאש הארץ פון די פאטערס
אויף דיא קינדער אונ דאש הארץ פון דיא קינדער אויף די פאטערס :

אמר האט גיזאגט רבי שמעון בן חלפתא גאט ברוך הוא האט ניט גיפונען קיין כלי
וואש זאל אין איר מחזיק זיין כל הברכות אז ער זאל דער מיט בענטשין דיא
ישראל נאר שלום וויא עש שטייט אין פסוק גאט וועט געבין שטארקייט צוא זיין
פאלק ישראל גאט וועט בענטשין זיין פאלק ישראל מיט שלום :

באו ועמדו זייא זיינען גיקומען צווייא כהנים אונ האבין זיך גישטעלט לעבין בן ארזא
איינער פון זיין רעכטע האנט אונ איינער פון זיין לינקע האנט אז דער כהן גדול
האט זיך איין גיבויגין מנסך צוא זיין וויין אויף דעם מזבח האט דער סגן אויף
גיהויבין מיט פענדלאך אונ בן ארזא האט אן גיהויבין קלינגען אויף דעם כלי זמר
וואש האט גיהייסין צלצל אונ דיא לוים האבין גירעט דיא מזמורים מיט גיזאגג אז זייא
זיינען גיקומען צום סוף מזמור האבין זייא גיבלאזין מיט איין שופר אונ דאש פאלק
האט זיך גיבוקט · אויף איטליכין סוף מזמור האט מען גיבלאזין איין תקיעה אונ צוא
איטליכער תקיעה האט מען זיך גיבוקט דאש איז גיווען דער סדר פון דעם קרבן תמיד
צוא דער דינשט פון אונזער גאטש הויז עש זאל זיין דער ווילין אז דער בית המקדש
זאל באלד גיבויט ווערין אין אונזערע טעג אמן :

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערינט דיא ישראל זיינען גיליבט בייא גאט וואש ער
האט זיי ארום גירינגילט מיט מצות תפילין אויף זייערע קעפ אונ תפילין אויף זייערע
ארימס אונ ציצית אין זייערע קליידר אונ מזוזות אין זייערע טירין אונ אויף זייא האט
דוד המלך גיזאגט זיבין מאל אין טאג האב איך דיך גיטאן לויבין אויף דעם וואש דו
האשט אונז גיגעבין דיינע גירעכטע משפטים אונ אין דער צייט אז דוד המלך איז
ריין

וְרָאָה אֶת עַצְמוֹ עָרוֹם׳ הָיָה אוֹמֵר אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עוֹמֵד בְּלֹא מִצְוֹת׳ וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכַּר בְּמִילָה שֶׁבִּבְשָׂרוֹ׳ נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ׳ לְאַחַר שֶׁיָּצָא׳ אָמַר עָלֶיהָ שִׁירָה׳ שֶׁנֶּאֱמַר לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד עַל מִילָה שֶׁנִּתְּנָה בִּשְׁמִינִי׃ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ וְצִיצִית בְּבִגְדוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ הַכֹּל בְּחִזּוּק שֶׁלֹּא יֶחֱטָא׳ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק׳ וְאוֹמֵר חוֹנֶה מַלְאַךְ יְיָ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם׃

פרה פרק ג

לֹא מָצְאוּ מִשֶּׁבַע׳ עוֹשִׂים מִשֵּׁשׁ מֵחָמֵשׁ מֵאַרְבַּע מִשָּׁלֹשׁ מִשְּׁתַּיִם וּמֵאַחַת׳ מִי עֲשָׂאָן׳ הָרִאשׁוֹנָה עָשָׂה מֹשֶׁה׳ וְהַשְּׁנִיָּה עָשָׂה עֶזְרָא׳ וְחָמֵשׁ מֵעֶזְרָא וְאֵילַךְ׳ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר׳ וַחֲכָמִים אוֹמְרִים שֶׁבַע מֵעֶזְרָא וְאֵילַךְ׳ וּמִי עֲשָׂאָן׳ שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק וְיוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל עָשׂוּ שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם׳ אֶלְיוֹעֵנַי בֶּן הַקּוֹף וַחֲנַמְאֵל הַמִּצְרִי וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן פִּיאֲבִי עָשׂוּ אַחַת אַחַת׃

נדה פרק הכפלת

דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַאי דִּכְתִיב אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד׳ בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם׳ מִדַּת בָּשָׂר וָדָם׳ אָדָם נוֹתֵן זֵרְעוֹנִים בָּעֲרוּגָה׳ כָּל אַחַת וְאַחַת עוֹלָה בְּמִינָהּ׳ וְאֵלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָר אֶת הָעֻבָּר בִּמְעֵי אִמּוֹ׳ וְכֻלָּן עוֹלִין

אַרֵיין גִּינַאנְגֶען אִין מֶרְחָץ אוּנ הָאט זִיךְ גִּיזֶעהֶען נַאקֶעט הָאט עֶר גִּיזָאגְט וֵוייא אִיז צוּא מִיר וָואשׂ אִיךְ שְׁטֵייא אָן אַיין מִצְוָה אוּנ אַז עֶר הָאט זִיךְ דֶער מָאנְט אִין דֶער מִילָה וָואשׂ אִיז אִין זַיין לַייבּ אִיז זַיין דֵעָה מְיוּשָׁב גִּיוָואר̇ין נָאךְ דֶעם אַז עֶר אִיז אַרוֹיש גִּינַאנְגֶען פּוּן דֶעם מֶרְחָץ הָאט עֶר אוֹיף אִיר שִׁירָה גִּיזָאגְט וָוארוּם עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פְּסוּק דָאשׂ וָואשׂ דָוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִּיזָאגְט עַל הַשְּׁמִינִית מֵיינְט מֶען אוֹיף דֶער מִצְוָה פּוּן מִילָה וָואשׂ זִיא דַארְף זַיין אִין דֶעם אַכְטִין טָאג׳ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דֶער זוּן פּוּן יַעֲקֹב הָאט גִּיזָאגְט אִיטְלִיכֶער וָואשׂ הָאט תְּפִילִין אוֹיף זַיין קָאפּ אוּנ אוֹיף זַיין אָרוּם אוּנ צִיצִית אִין זַיין קְלַייד אוּנ אַיין מְזוּזָה אִין זַיין טִיר שְׁטֵייט עֶר אִין דֶער חֲזָקָה פּוּן אַלֶע זַאכִין אַז עֶר זָאל נִיט זִינְדִיגִין׳ שנאמר והחוט כו׳ אוּנ נָאךְ אַיין פְּסוּק שְׁטֵייט דֶער מַלְאָךְ פּוּן גָאט רוּט אַרוּם זַיינֶע פָארְכְטִיגֶע וָואשׂ טוּעֶן זַיינֶע מִצְוֹת אוּנ אִיז זֵיי מַצִּיל פּוּן צוּ זִינְדִיגִין׃ דרש ר׳ יוסי הגלילי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָאט גִּידַרְשֶׁתְּ קוּם אוּנ זֶעה אַז נִיט וֵוייא דִיא מִדָּה פּוּן גָאט בָּרוּךְ הוּא אִיז דִיא מִדָּה פּוּן אַיין בָּשָׂר וָדָם דִיא מִדָּה פּוּן אַיין בָּשָׂר וָדָם אִיז אַיין מֶענְטְשׁ נִיט אַרֵיין זָאמֶען אִין אַיין בֵּייט אוּנ אִיטְלִיכְשׁ בַּאזוּנְדֶער גֵייט אוֹיף נָאךְ אִיר מִין נָאךְ׳ אָבֶר גָאט בָּרוּךְ הוּא בַּאשַׁאפְט דָאשׂ קִינְד אִין זַיין מוּטֶערְשׁ גִּידֶערִים פּוּן צְוֵוייא עֶרְלֵייא זָאמֶען אוּנ אַלֶע גֵייעֶן אוֹיף צוּא אַיין מִין כְּלוֹמַר עֶשׂ וֶוערְט בַּאשַׁאפִין פּוּן בֵּיידֶע זָאמֶען נָאר אַיין בְּרִיָּה׳ אַנַאנְדֶער פֵּירוּשׁ אִיז אַיין פַּארְבֶּער גִּיט אִין קֶעסִיל אַרֵיין עֶטְלִיכֶע עֶרְלֵייא פַּארְבִּין אוּנ פּוּן אַלֶע מִינִים פַּארְבִּין קוּמְט נָאר אַרוֹישׁ אַיין מִין פַּארְבּ וָוארוּם אַיין פַּארְבֶּער קָאן נִיט פַּארְבִּין אִין אַיין קֶעסִיל צְוֵוייא מִינֵי פַּארְבִּין אָבֶּער גָאט בָּרוּךְ הוּא בַּאשַׁאפְט דָאשׂ קִינְד אִין זַיין מוּטֶערְשׁ גִּידֶערִים אוּנ אִיטְלִיכְשׁ בַּאזוּנְדֶער

גייט

לְמִין אֶחָד: דָּבָר אַחֵר · צַבָּע נוֹתֵן סַמָּנִין לְיוֹרָה · וְכֻלָּן עוֹלִין לְצֶבַע אֶחָד ·
וְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָר אֶת הָעֻבָּר בִּמְעֵי אִמּוֹ וְכָל אֶחָד וְאֶחָד עוֹלֶה לְמִינוֹ:

ואומרים עשרה הדברות ופרשת המן עד הבקשות כמו בסוף מסודר במעמד יום א׳:

בקשה ליום רביעי

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתָּשִׂים חֶלְקִי עִם יוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ
וְלֹא תָשִׂים חֶלְקִי מִיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת · וְתַצִּילֵנִי כָּל יָמַי מִלֶּכֶת בַּעֲצַת רְשָׁעִים
וּמִלֵּישֵׁב בְּמוֹשַׁב לֵצִים · וְתֵן לִבִּי נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה וּשְׁפַל רוּחַ לִפְנֵי כָּל בְּנֵי אָדָם ·
וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם · וְשָׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם שֶׁלֹּא אֶחֱטָא בִּלְשׁוֹנִי וְלֹא אָשִׁיב
חוֹרְפִי דָּבָר · וְאַתָּה צוּרִי הֱיֵה מָגֵן בַּעֲדִי שֶׁלֹּא תוּכַל שׁוּם בְּרִיָּה לְהַזִּיקֵנִי ·
וְיַחֵד לְבָבִי לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ · עַד אֲשֶׁר יִהְיוּ דְרָכַי מְתֻקָּנִים נֶגֶד פָּנֶיךָ
וְעָזְרֵנִי לִנְצוֹר עֵדוֹתֶיךָ בְּכָל לֵב וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר · וְגַל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת
מִתּוֹרָתֶךָ · וּמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹתַי בְּמִדָּה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים · וְדֶרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר
מִמֶּנִּי וְהַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא · וְכוֹף אֶת יִצְרִי לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ
כָּל יְמֵי חַיָּי · וֶהְיֵה עִם לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ · כִּי עִמְּךָ תּוֹצְאוֹת הַחַיִּים וּבְיָדְךָ

גייט אויף נאך זיין מין כלומר מיט צווייא מיני גישמאלטין דאש מיינט מען דאש
שווארץ אפיל פון דיא אויגין און דאש ווייסיל:

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון צוא פאר דיר נאט מיין גאט און דר גאט פון מיינע
עלטערין אז דיא זאלשט טאן מיין חלק מיט דיא דאזיגע וואש זיצין אין בית המדרש
און דוא זאלשט ניט טאן מיין חלק פון דיא וואש זיצין תמיד אויף דעם מארק און דוא
זאלשט מיך מציל זיין אלע מיינע טעג פון צוא גיין אין דער עצה פון די רשעים און פון
צוא זיצין אין דעם זיצונג פון דיא שפעטער און גיב אז מיין הארץ זאל זיין צוא בראכין
און פאר שטויסין און עש זאל זיין איין נידערינ גימיט פאר אלע מענטשין און צוא דיא
וואש שילטין מיך זאל מיין לייב שווייגין און מאך מיט איין שלאס איין היטונג צוא
מיין מויל אז איך זאל ניט זינדיגין מיט מיין צונג און איך זאל ניט ענטפערין איין
ווארט צוא דיא וואש לעסטערין מיך און דוא מיין באשעפער זייא איין באשיצער פאר
מיר אז עש זאל ניט קאנען קיין שום בריה מיך מזיק זיין · און איינציג מיין הארץ ליב
צוא האבין און צוא פארכטין זיך פאר דיין נאמען ביז עש וועלין זיין מיינע ווענין
אן גיבריט אנטקעגין דיר און העלף מיר צוא היטין דיינע מצות מיט גאר דעם
הארצין און פיר מיך אין רעכט פארטיגין שטעג און אנטפלעק מיינע אויגין צוא לוגין
וואונדער פון דיין תורה און דער פיל גאר מיין גיבעט מיט איין גוטער מאס מיט
הילף און מיט דער בארימקייט און דעם פאלשין וועג טוא אפ פון מיר און מאך איבער
פארין מיינע אויגין פון צוא זעהן פאלשקייט און נייג מיין יצר הרע אז ער זאל זיין
אונטער טעניג צו דיר און צו טאן דיין רצון גאר מיין לעבענש טאג און עש זאל זיין
מיט מיין הארצין צוא טאן דיינע גיזעצין ווארום מיט דיר איז דיא אויש ציהונג פון
לעבין

דוּחִי וְנִשְׁמָתִי לְהַטּוֹת לְבָבִי לִרְצוֹנֶךָ · יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיִּכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ וְיָגֹלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מִדּוֹתֶיךָ וְהִתְנַהֵג עִמִּי בְּמִדַּת חֶסֶד וּבְמִדַּת רַחֲמִים וְחוּסָה נָא עָלַי · וְזַכֵּנִי לִרְאוֹת בְּאוֹר הַחַיִּים וְלִלְמוֹד וּלְלַמֵּד וְלִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וּלְהִדָּבֵק עִם יִרְאֵי שְׁמֶךָ · וְתֶן לִי חַיִּים מְבֹרָכִים וְטוֹבִים וְקַבֵּל תְּחִנָּתִי וַעֲשֵׂה בַקָּשָׁתִי וּמְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעַי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ כָּאָמוּר אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכּוֹר · וְחָנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה · בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

בקשה אחרת מעין יצירת היום על דרך הקבלה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יוֹצֵר הַכֹּל אֶחָד יָחִיד וּמְיוּחָד בְּפִי כֹּל · תּוֹלֶה עוֹלָמוֹ בִּזְרוֹעוֹ כְּאֶשְׁכּוֹל · חָפֵץ וְיָכוֹל · שֶׁתַּצִּיל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִשְׁכּוּל וְלָדוֹת וְאַסְכְּרָה שֶׁתָּלִיתָ בְּיוֹם זֶה תִּשְׁמוֹר מִמֶּנָּה תִּינוֹקוֹת שֶׁל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא תִפּוֹל בְּפִיהֶם · וּתְגַדְּלֵם לְתוֹרָתֶךָ וְהָגֵן עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמֶיךָ ·

לעבן אונ אין דיין האנט איז מיין גימיט אונ מיין נשמה צו ניינן מיין הארץ צו דיין ווילין :
יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון פאר דיר נאט מיין גאט אונ גאט פון מיינע עלטערן
אז דיין רחמנות זאל באצווינגען דיין כעס פון אונז אונ דיין רחמנות זאל ארויף
וועלגערין אויף דיינע מדות אונ זאלשט זיך מיט מיר נוהג זיין מיט דר מדה פון חסד אונ מיט
דער מדה פון רחמים אונ דער בארעם זיך אויף מיר איך בעט דיך אונ זאיי מיך מזבה צו
זעהען אין דער ליכט פון אייבינ לעבין אונ צוא לערנען אונ צוא מאכין אנדערע לערנען
אונ צוא היטין אונ צוא טאן אונ מקיים צוא זיין דיא גיזעצין פון דיין ווילין אונ צוא
באהעפטין זיך מיט די וואש האבין פארכט פאר דיין נאמן אונ גיב צו מיר גיבענטשטע
לעבין אונ גוטע אונ זייא מקבל מיין גיבעט אונ טוא מיין באנער אונ מעק אפ אונ מאך
אוועק פירין מיינע עבירות פון אנטקעגין דיינע אוינין אזו וויא עש שטייט אין פסוק
איך וועל אפ מעקין דיינע עבירות פון מיינט וועגין אונ דיינע זינד וועל איך ניט
גידיינקען אונ דער בארעם מיך אונ הער צוא מיין תפלה :
יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון פאר דיר נאט אונזער גאט אונ דער גאט פון אונזערע
עלטערין דער וואש האט אלץ באשאפין ער איז איין איינציגער אונ איז גיאיינציגט
אין איטליכינש מויל ער האט אויף גיהאנגען זיין וועלט מיט זיין שטארקייט אזוא וויא
איין היינגיל פון וויין טרויבין ער האט דאש באנערט אונ האט גיקאנט טאן זיין
באגערונג אז דיא זאלשט מציל זיין פון פאר ווארפונג דיא קינדער פון דיין פאלק ישראל
אונ פאר איין מיתה משונה וואש זיא הייסט אסכרה וואש דוא האשט אויף גיהאנגען אין
דעם טאג זאלשטו פון איר היטין דיא קינדער פון דיין פאלק ישראל אז זיא זאל גיט פאלן
אין זייער מויל אונ זאלשט זייא דער ציהען צוא דיין תורה אונ זאלשט אויף זיי מגין
זיין מיט דיין רחמנות אזוא וויא עש שטייט אין פסוק אונ איך וועל לייט זעלינין דעם
וואש איך וויל לייט זעלינין אונ איך וויל דער בארימען דעם וואש איך וויל
דער בארימען :

כְּדִכְתִיב וַחֲנוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם ׃ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ
תְּפִלַּת כָּל פֶּה ׃ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה ׃

מעמדות ליום חמישי

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל פְּנֵי
רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם ׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה
הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי
טוֹב ׃ וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב
בָּאָרֶץ ׃ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי ׃

יחזקאל ל״ד

וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְיָשְׁבוּ בַמִּדְבָּר לָבֶטַח
וְיָשְׁנוּ בַּיְעָרִים ׃ וְנָתַתִּי אוֹתָם וְסְבִיבוֹת גִּבְעָתִי בְּרָכָה וְהוֹרַדְתִּי הַגֶּשֶׁם
בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי בְרָכָה יִהְיוּ ׃ וְנָתַן עֵץ הַשָּׂדֶה אֶת פִּרְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ וְהָיוּ
עַל אַדְמָתָם לָבֶטַח וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ בְּשִׁבְרִי אֶת מֹטוֹת עֻלָּם וְהַצַּלְתִּים מִיַּד
הָעֹבְדִים בָּהֶם ׃ וְלֹא יִהְיוּ עוֹד בַּז לַגּוֹיִם וְחַיַּת הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלֵם וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח

ויאמר אלהים האט נאט גיזאגט דיא ואשר זאלין ווידרמענ אווידרמענונג איין לייב ווא ש
הָאט אין זִיךְ חיות אונ איין פויגיל זאל שוועבין אויף דער ערד פאר דעם פאר
שְׁפַרֵיימוּנְג פון דעם היסמעל ׃ אונ נאט האט באשאפין דיא גרוישע פיש אונ אלע לייבעד
וואש האבין אין זיך חיות וואש ווידרמעם ואש דיא ואשער האט ניווידרמעם נאך זייער
מין נאך אונ אלע עופות ואש האבין פליגיל נאך זיין מין נאך אונ נאט האט גיזעהן
אז עש איז גוט ׃ אונ נאט האט זייא גיבענטשט אזו צוא זאגין פרוכט אייך אונ ווערט
מערין אויף דער ערד ׃ וכרתי להם אונ אויך ועל פורת זיין צוא זייא איין ברית פון שלום אונ אויך ועל פאר
שטערין די ביין פון דעם לאנד אונ זיי ועלין זיצין אין דר מדבר זיכערליך
אונ זיא ישראל מאכין רוין ארום מין הויך ראש איז דער בית המקדש אונ זיא ועלין זיין גיבענטשט אונ
איך ועל מאכין נידערין דעם רעגין אין זיין צייט גיבענטשטע רעגנש ועלין זיא זיין ׃
אונ דער בוים פון דעם פעלד ועט נעבין זייע פירות אונ דיא ערד ועט נעבין איר
פרוכט אונ דיא ישראל ועלין זיין אויף זייער לאנד זיכערליך אונ זיא ועלין ווישין אז
איך בין נאט אין מין מאן צוא ברעכין דיא שמאנגן פון זייער זאך אונ איך ועל זיא
מצייל זיין פון דיא העגט ואש האבין גיאבעט מיט זיא׃ אונ דיא ישראל ועלין שוין
מער ניט זיין מבוזה צוא זי אונ דיא בייזע חיות פון דעם לאנד ועלין ניט עשין צו די
ישראל אונ זיא ועלין זיצין זיכערליך אונ קיינער ועט זיא ניט דער שרעקין אונ אויך
ועל אויף ריכטין צו זיא איין פלאנצונג אז עש זאל אויף אייביג איין שם האבין אונ
זיא ועלין מער ניט זיין פאר לעגט סחרת הונגער אונ דלות אונ זיא ועלין מער קיין

וְאֵין מַחֲרִיד : וַהֲקִימֹתִי לָהֶם מַטָּע לְשֵׁם וְלֹא יִהְיוּ עוֹד אֲסֻפֵי רָעָב בָּאָרֶץ וְלֹא
יִשְׂאוּ עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם : וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָֹה אֱלֹהֵיהֶם אִתָּם וְהֵמָּה עַמִּי בֵּית
יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָֹה : וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָֹה :

תהלים פ״א

לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לְאָסָף : הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עֻזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב : שְׂאוּ
זִמְרָה וּתְנוּ תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם נָבֶל : תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם
חַגֵּנוּ : כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב : עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ
עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע : הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מִדּוּד
תַּעֲבוֹרְנָה : בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְצֶךָּ אֶעֶנְךָ בְּסֵתֶר רַעַם אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה
סֶלָה : שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי : לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא
תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר : אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ :
וְלֹא שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי : וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם יֵלְכוּ
בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם : לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ : כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ
וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי : מְשַׂנְאֵי יְיָ יְכַחֲשׁוּ לוֹ וִיהִי עִתָּם לְעוֹלָם : וַיַּאֲכִילֵהוּ מֵחֵלֶב
חִטָּה וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָּ :

תורה

לוּלֵי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר פֶּן יְנַכְּרוּ צָרִימוֹ פֶּן יֹאמְרוּ יָדֵנוּ רָמָה וְלֹא יְיָ פָּעַל כָּל
זֹאת : כִּי גוֹי אֹבַד עֵצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה : לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת
יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם : אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רְבָבָה אִם לֹא כִּי צוּרָם

שֵׁאנְד נִיט לַיידִין פּוּן זֵייא : אוּנ זֵייא וֶועלִין וִוישִׁין אַז אִיךְ זֵייעֶר גָאט בִּין מִיט זֵיי אוּנ
זֵייא זַיינֶען מַיין פָאלְק דָאשׁ הוֹיז גִיזִינְד פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל דָאשׁ אִיז דִי רֵייד פּוּן גָאט בָּרוּךְ
הוּא : אוּנ אִיר זַייט מַיינֶע שָׁאף דִיא שָׁאף וָואשׁ אִיךְ פֵּאסֶע זֵייא אִיר זַייט נִיט גִירֶעכִינְט
אִין מַיינֶע אוֹיגִין אַזוֹא וִויא בְּהֵמוֹת גַייעֶרְט וִויא מֶענְטְשִׁין אִיךְ בִּין אַייעֶר גָאט דָאשׁ
אִיז דִיא רֵייד פּוּן דֶעם הַאר גָאט בָּרוּךְ הוּא :

דאש טייטש פון למנצח על הגתית גיפינט מען אין תהלים קאפיטיל פ״א :

לוּלֵי כַּעַס וֶוען נִיט דָאשׁ וָואשׁ דֶער כַּעַס פּוּן דָעם פַיינְט אִיז אַיין גִיזַאמִילְט אוֹיף דִיא
יִשְׂרָאֵל צוּ פַאר דַארְבִּין זֵייא אוּנ אוֹיב זֵייא וֶועלִין דִיא יִשְׂרָאֵל בַּייא קוּמֶען הָאבּ
אִיךְ מוֹרָא טָאמֶער וֶועלִין זֵייעֶרֶע בַּאלֵיידִיגֶער פַר פְרֶעמְדִין מַיין גְבוּרָה אוּנ וֶועלִין זָאגִין
אַז דִיא גְבוּרָה אִיז אִין זֵייעֶרֶע אָפּ גֶעטֶער טָאמֶער וֶועלִין זֵייא זָאגִין דָאשׁ וָואשׁ מִיר
הָאבִּין דִיא יִשְׂרָאֵל אַיין גִינוּמֶען אִיז מַחְמַת זֶדעם וָואשׁ אוּנְזֶער מַאכְט אִיז הוֹיךְ אוּנ
נִיט נָאט הָאט דָאשׁ גִיוֶועדְקְט אַז מִיר זָאלִין זֵייא אַיין נֶעמֶען : וָוארוּם דָאשׁ פָאלְק אִיז
בַּייא זֵייא פַאר לָארִין דִי עֵצוֹת אוּנ עֶשׂ אִיז נִיט דָא אִין זֵייא קַיין פַאר שְׁטַאנְד :
וָוארוּם אַז זֵייא וָואלְטִין קְלוּג גִיוֶוען וָואלְטִין זֵייא דָאשׁ גִיקְלִיגְט אוּנ וָואלְטִין גִיהֶערְט
גֶעבִּין זֵייעֶר הָארְץ צוּ פַאר שְׁטֵיין צוּ דֶעם סוֹף פּוּרְעָנִיוֹת וִויא אַזוֹ אִיז דָאשׁ מִינְלֶךְ
אַז אֵיינֶער פּוּן אוּנְז זָאל גָאךְ יָאגִין טוֹיזִינְט מֶענְטְשִׁין פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ צְוֵוייא פּוּן אוּנְז
זאלין

מִכְרָם וַיָּי הִסְגִּירָם: כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים : כִּי מִגֶּפֶן סְדֹם גַּפְנָם וּמִשַּׁדְמֹת עֲמֹרָה עֲנָבֵמוֹ עִנְבֵי רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ : חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר : הֲלֹא הוּא כָּמֻס עִמָּדִי חָתוּם בְּאוֹצְרֹתָי : לִי נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ :

מסכת תמיד פ״ה

אָמַר לָהֶם הַמְמוּנֶה בֵּרְכוּ בְּרָכָה אַחַת וְהֵם בֵּרְכוּ · קָרְאוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים · שָׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ וַיֹּאמֶר · בֵּרְכוּ אֶת הָעָם שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אֱמֶת וְיַצִּיב וַעֲבוֹדָה וּבִרְכַת כֹּהֲנִים · וּבְשַׁבָּת מוֹסִיפִין בְּרָכָה אַחַת לְמִשְׁמָר הַיּוֹצֵא : אָמַר לָהֶם חֲדָשִׁים לִקְטוֹרֶת בּוֹאוּ וְהָפִיסוּ · הֵפִיסוּ זָכָה מִי שֶׁזָּכָה · אָמַר לָהֶם חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים בּוֹאוּ וְהָפִיסוּ מִי מַעֲלֶה אֵבָרִים מִן הַכֶּבֶשׁ לַמִּזְבֵּחַ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר הַמַּעֲלֶה אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ: מְסָרוּם לַחֲזָנִים הָיוּ מַפְשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בִּגְדֵיהֶם וְלֹא הָיוּ מַנִּיחִים עֲלֵיהֶם אֶלָּא מִכְנָסַיִם בִּלְבָד · וְהַלּוֹנוֹת הָיוּ שָׁם וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תַּשְׁמִישֵׁי הַכֵּלִים : מִי שֶׁזָּכָה בִּקְטוֹרֶת הָיָה נוֹטֵל אֶת הַכַּף וְהַכַּף דּוֹמָה לְתַרְקַב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב מַחֲזִיק שְׁלֹשָׁה קַבִּין וְהַבְּזָךְ הָיָה בְּתוֹכוֹ מָלֵא וְגָדוּשׁ קְטוֹרֶת וְכִסּוּי הָיָה לוֹ וּכְמִין מְטוֹטֶלֶת

זָאלִין מַאכִין אַנְטְלוֹיפִין צֶעהֶן טוֹיזִינְט פּוּן דִּי יִשְׂרָאֵל וֶוען נִיט דָאשׁ אַז זֵייעֶר בַּאשֶׁעפֶּער הָאט זֵייא פַאר קוֹיפְט אוּנ זֵייעֶר נָאט הָאט זֵייא אִיבֶּער גִּיעֶנְטְפֶּערְט אִין אוּנְזֶרע הֶענְט דָאשׁ וָואלְטִין דִּיא בַּלֵּיידִיגֶער פַאר שְׁטֵיין וָוארוּם וְהָרַאֲיָה בִּיז אַהֶער הָאבִּין זֵייעֶרע אָפּ גֶעטֶער נִיט גִּיקָאנְט טָאן אַנְטְקֶעגֶין אוּנְזֶער בַּשֶׁעפֶּר : וָוארוּם נִיט אַזוֹא וָויא אוּנְזֶר שְׁטַארְקֶער אִיז זֵייעֶר שְׁטַארְקֶער אוּנ הַיינְט מִשְׁפָּטִין אוּנְז אוּנְזֶערֶע פַיינְט וָוארוּם וַוייל אוּנְזֶר בַּשֶׁעפֶּער הָאט אוּנְז פַאר קוֹיפְט צוּ זֵייא דָאשׁ גֵּייט אַרוּיף וָואשׁ נָאט הָאט גִּיזָאגְט אִיךְ הָאבּ גִּיטְרַאכְט אִין מַיין הַארְצִין צוּ פַאר שְׁטֶערִין דָאשׁ גִּידֶעכְנֶעשׁ פּוּן דִּי יִשְׂרָאֵל : וָוארוּם וַוייל פּוּן דֶעם וַויין שְׁטָאק פּוּן סְדוֹם אִיז זֵייעֶר וַויין שְׁטָאק אוּנ פּוּן דִּי פֶעלְדֶר פּוּן עֲמוֹרָה כְּלוֹמֶר זֵייא טוּעֶן אֶזעלְכֶע מַעֲשִׂים רָעִים וָויא סְדוֹם אוּנ עֲמוֹרָה זֵייעֶרע וַויין טְרוֹיבִּין זֵיינֶן בִּיטֶערֶע וַויין טְרוֹיבִּין נָאךְ זֵייעֶרע מַעֲשִׂים נָאךְ אִיז רָאוּי אַז עֶשׂ זָאל זֵיין צוּא זֵייא בִּיטֶערֶע הֶענְגְלִין פּוּן וַויין טְרוֹיבִּין כְּלוֹמֶר אַיין פּוּרְעָנוּת : אַזוֹ וָויא דֶער גִּיפְט פּוּן שְׁלַאנְגֶען אִיז זֵייעֶר וַויין אוּנ דֶער קָאפּ פּוּן דִּיא פִּיפֶּער נָאטֶער וָואשׁ עֶר אִיז אַיין אַכְזָר וֶועט קוּמֶען גִּיצָאלְט וָוערִין פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל : פַאר וָואר זֵייעֶרע מַעֲשִׂים זֵיינֶען בְּהַאלְטִין אוּנ גִּיהִיט פַאר מִיר אוּנ אִיךְ הָאבּ זֵייא נִיט פַאר נֶעסִין אוּנ זֵיינֶען בְּהַאלְטִין אִין מַיינֶע אוֹצְרוֹת : מִיט מִיר אִיז אָן גִּיבְּרֵייט דִּי נְקָמָה פּוּן פּוּרְעָגִיוֹת אוּנ דִּי נְקָמָה וֶועט צוּא זֵייא בַּצָאלִין אַזוֹ וָויא זֵייעֶרע מַעֲשִׂים זֵיינֶען אוּנ דָאשׁ צָאלוּנְג וֶועט זֵיין צוּא דֶער צַייט אַז זֵייעֶרע פִּיס וֶועלִין אוֹישׁ גִּיגְלִיטְשְׁט וָוערִין כְּלוֹמֶר אַז זֵייעֶרע זְכוּת אָבוֹת וֶועט אוֹישׁ גֵּיין אַז אִיךְ וֶועל וֶועלִין אוֹיף זֵייא בְּרֵיינְגֶען דֶעם טָאג פּוּן זֵייעֶר בְּרָאךְ אִיז דָאשׁ נָאהִינְט אוּנ אָן גִּיבְּרֵייט פַאר מִיר צוּא בְּרֵיינְגֶען דוּרְךְ פִּיל שְׁלוּחִים אוּנ גִּיךְ וֶועט קוּמֶען צוּא זֵייא דָאשׁ וָואשׁ אִיז אָן גִּיבְּרֵייט צוּ קוּמֶען :

וכל

הָיְתָה עָלָיו מִלְמַעְלָה: מִי שֶׁזָּכָה בַּמַּחְתָּה נָטַל מַחְתַּת הַכֶּסֶף וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ
וּפִנָּה אֶת הַגֶּחָלִים הֵילַךְ וְהֵילַךְ וְחָתָה · יָרַד וְעֵרֶן לְתוֹךְ כְּלִי שֶׁל זָהָב · נִתְפַּזֵּר
מִמֶּנּוּ כְּקַב גֶּחָלִים וְהָיָה מְכַבְּדָן לְאָמָה וּבְשַׁבָּת הָיָה כּוֹפֶה עֲלֵיהֶן פְּסִכְתָּר ·
וּפְסִכְתָּר הָיְתָה כְּלִי גָדוֹל מְחֻזֶּקֶת לֶתֶךְ · וּשְׁתֵּי שַׁרְשְׁרוֹת הָיוּ בָהּ · אַחַת שֶׁהוּא
מוֹשֵׁךְ בָּהּ וְיוֹרֵד · וְאַחַת שֶׁהוּא אוֹחֵז בָּהּ מִלְמַעְלָה בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תִתְגַּלְגֵּל ·
וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת · כּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים וְעַל הַשֶּׁרֶץ בְּשַׁבָּת
וּמוֹרִידִין בָּהּ אֶת הַדֶּשֶׁן מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ : הִגִּיעוּ בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ נָטַל
אֶחָד אֶת הַמַּגְרֵפָה וּזְרָקָהּ בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ · אֵין אָדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל חֲבֵרוֹ
בִּירוּשָׁלַיִם מִקּוֹל הַמַּגְרֵפָה · וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת · כֹּהֵן שֶׁהָיָה
שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ יוֹדֵעַ שֶׁאֶחָיו הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְהוּא רָץ וּבָא · וּכֵן
לֵוִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ יוֹדֵעַ שֶׁאֶחָיו הַלְוִיִּם נִכְנָסִים לְדַבֵּר בְּשִׁיר וְהוּא רָץ
וּבָא · וְרֹאשׁ הַמַּעֲמָד הָיָה מֵעֲמִיד אֶת הַטְּמֵאִים בְּשַׁעַר הַמִּזְרָח :

פאה, פרק ח׳

וְכָל דַּיָּן שֶׁלּוֹקֵחַ שׁוֹחַד וּמַטֶּה אֶת הַדִּין אֵינוֹ מֵת מִן הַזִּקְנָה עַד שֶׁעֵינָיו כֵּהוֹת
שֶׁנֶּאֱמַר וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים ·
וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא חִגֵּר וְלֹא אִלֵּם וְלֹא סוּמָא וְהוּא עוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ
מֵת מִן הַזִּקְנָה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה כְּאֶחָד מֵהֶם שֶׁנֶּאֱמַר וְדוֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ :

ברכות פרק אין עומדין

תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בַּדֶּרֶךְ וּבָא הֶגְמוֹן אֶחָד וְנָתַן לוֹ
שָׁלוֹם וְלֹא הֶחֱזִיר לוֹ שָׁלוֹם · הִמְתִּין לוֹ עַד שֶׁסִּיֵּם תְּפִלָּתוֹ · לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם
תְּפִלָּתוֹ אָמַר לוֹ רֵיקָא וְהֲלֹא כָּתוּב בְּתוֹרַתְכֶם רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמוֹר נַפְשְׁךָ
מְאֹד וּכְתִיב וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם כְּשֶׁנָּתַתִּי לְךָ שָׁלוֹם לָמָּה לֹא הֶחֱזַרְתָּ

וכל מי און איטליכער וואש איז ניט הינקעדיג און ניט שטום און ניט בלינד אין מאכט
זיך אזו וויא איינער פון זייא שטארבט ער ניט פון דער עלטער ביז ער ווערט אזו
וויא איינער פון זיי ווארום עש שטייט אין פסוק און דער וואש פארשט צוא בייז
קומט דאש צוא אים און איטליכר דין וואש נעמט שוחד און גיינט אוועק דעם משפט
שטארבט ער ניט פון דער עלטער ביז זיינע אויגין ווערין טונקיל ווארום עש שטייט
אין פסוק און שוחד זאלשטו ניט נעמן ווארום דאש נעלט מאכט בלינד אפילו דיא וואש
זיינן קלוג אין דער תורה און פאר קרימט דיא גירעכטע רייד :

תנו רבנן די רבנים האבין גילערינט עש האט זיך איין מעשה גיטראפין בייא איין חסיד
וואש ער האט מתפלל גיווען אויף דעם וועג איז גיקומען איין שררה און האט צו
אים גיגעבין שלום און ער האט צוא אים ניט אפ גיענטפערט קיין שלום האט ער צוא
אים גיווארט ביז ער האט אויש גילאזט זיין תפלה נאך דעם אז ער האט אויש
גילאזט זיין תפלה האט דער שררה צוא אים גיזאגט דוא בזוי עש שטייט
דאך אין אייער תורה נייערט עש זאל זיין גהיט צו דיר און היט דיין נפש און נאך איין

כִּי שָׁלוֹם ׳ אִם הָיִיתִי חוֹתֵךְ רֹאשֶׁךָ בְּמָקוֹם מִי הָיָה תּוֹבֵעַ אֶת דָּמְךָ מִיָּדִי ׳ אָמַר לוֹ הַמֶּהֱן עַד שֶׁאֲפַיֶּסְךָ בִּדְבָרִים ׳ אָמַר לוֹ אִלּוּ הָיִיתִי עוֹמֵד לִפְנֵי מַלְכְּךָ בָּשָׂר וָדָם וּבָא חֲבֵרְךָ וְנָתַן לְךָ שָׁלוֹם הָיִיתָ מַחֲזִיר לוֹ שָׁלוֹם ׳ אָמַר לוֹ לָאו ׳ וְאִם הָיִיתָ מַחֲזִיר לוֹ כָּזֶה הָיוּ עוֹשִׂין לְךָ׳ אָמַר לוֹ הֵיוּ חוֹתְכִין אֶת רֹאשִׁי בְּסַיִף ׳ אָמַר לוֹ וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר וּמָה אַתָּה שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי מַלְכְּךָ בָּשָׂר וָדָם שֶׁהַיּוֹם כָּאן וּמָחָר בַּקֶּבֶר ׳ כָּךְ ׳ אֲנִי שֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לִפְנֵי מַלְכְּךָ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא חַי וְקַיָּם לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה׳ מַיִד נִתְפַּיֵּס אוֹתוֹ

הַנָּמוֹן וְנִפְטַר אוֹתוֹ חָסִיד מִמֶּנּוּ וְהָלַךְ לְבֵיתוֹ לְשָׁלוֹם :

שקלים פרק בשלשה פרקים

אֵין הַהוֹרֵג נִכְנָס לֹא בְּפַרְנֵגוֹד חָפוּת וְלֹא בְּמַנְעָל וְלֹא בְּמַגָּדָל וְלֹא בְּתִפְלָה וְלֹא בְּקָמֵיעַ ׳ שֶׁמָּא יֶעֱנֶה וְיֹאמְרוּ מֵעַיִן הַלָּשׁוֹן הֶעֱנָה אוֹ שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה וְיֹאמְרוּ מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה הֶעֱשִׂיר ׳ לְפִי שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת בְּדֶרֶךְ שֶׁצָּרִיךְ

פסוק שמיט אוג איר זאלט זיין זייער גהוט צו אייערע לידבר אז איך האב גיענדן צוא דיר שלום וואהרום האשמו מיר נים גיקענטפערט קיין שלום אויב איך וואלט אפ גישענישן דיין קאפ מיט אין שווערד ווער וואלט גיכאנט דיין בלוט פון דיין האנט האט דער חסיד ניזאנט צום אים גיזאנט וואהרט ביז איך ויעל דיר איבער בעטין מיט רייד האט דער חסיד ניזאנט צום שרה ווען דו וואלטסט גשטאנן פר אנרוישין הער אונ דיין חבר וואלט ניקומן אונ וואלט דיר גענעבן שלום פרעג איך דיך וואלטסט אים אפ ניענטפערט שלום האט דער שרה צו אים גיזאנט ניין אונ דער חסיד האט צוא אים גיזאנט אויב דוא וואלטסט ניענטפערט צוא אים שלום וואלט וואלט טען דיך ניטאן האט דער שרה צוא אים גיזאנט טען וואלט אפ נישטימין מיין קאפ מיט אין שווערד האט דער חסיד צו אים גזאנט דאש איז דאך אין קל והוסר ווען דו וואלטסט נאר גישטאנן פר אין נרוישן הער וואש הייגט איז ער דא אונ מארגין איז ער אין קבר וואלטסטו אז מוא גיהאט ׳ איך וואש איך בין גישטאנן פר דעם מלוכות וואש ער איז אין כלכות איבער אלע מלכים וואש ער לעבט אונ האט אין קיום אוך איבין אי שוין אין קל שבן אז איך האב גיזארפט מוא האבן דיר עמפערין שלום איז הייפף דער שרה איבר גיבעטן ניזוארן

אונ דער חסיד איז אוועק נגאנגן פון אים אונ איז גינאנגן צו זין הויז לשלום :

אין ההורג דער וואש שיט אפ דיא שקלים פון דער לשכה האט נים ניטארט ארין ניין אין דער לשכה נים מיט קיין לאנגן כלבוש וואש די זוים איז פון אונטן ציום הויף גילייגט אונ נים מיט קיין שוך אונ נים מיט קיין פאנטאפיל כדי מען זאל אים נים הויסן זיין אז ער האט אין זייא ארין גילייגט נעלט פון דער לשכה אונ נים מיט קיין הפילן אונ נים מיט קיין קמיע כדי מען זאל אים נים רושן זיין אז ער האט אפ ניטרענט די נאשן פון זיי אונ האט ארין גילייגט נעלט פון דער לשכה וואהרום טאמר וועט ער אריכ וועדין וועלן ליים זאגן כדי וויגד וואש ער האט ניגנבת נעלט פון דער לשכה איז ער ארום גיוואהרן אדער טאמר וועט ער ריך ווידין וועלן ליים זאגן פון דעם נעלט פון

לָצֵאת יְהִי הַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיֵיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל : וְאוֹמֵר וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם :

שבת פרק במה מדליקין

תְּנוּ רַבָּנָן מִי שֶׁחָלָה וְנֶחֱלָה לְמִיתָה אוֹמְרִים לוֹ הַתְּוָדֶה שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הַמּוֹסְתִּין מִתְוַדִּין · אָדָם יוֹצֵא לַשּׁוּק יְהִי דוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּמִי שֶׁנִּמְכַּר לַמַּרְדִּיוֹת · חָשׁ בְּרֹאשׁוֹ יְהִי דוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּמִי שֶׁנִּתָּנוּהוּ בְקֻלְקֹל · עָלָה לְמִטָּה וְנָפַל יְהִי דוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּמִי שֶׁהֻגְלְגְּלוּהוּ לְגַרְדּוֹם לִדּוֹן · שֶׁכָּל הָעוֹלֶה לְגַרְדּוֹם לִדּוֹן אִם יֵשׁ לוֹ פְּרַקְלִיטִין נְרוּלִים נָצוֹל וְאִם לָאו אֵינוֹ נָצוֹל · וְאֵלּוּ הֵן פְּרַקְלִיטִין שֶׁל אָדָם תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים· וְאַפִּילוּ תִּשַּׁע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְתִשְׁעָה מַלְמְדִין עָלָיו חוֹבָה וְאֶחָד מַלְמֵד עָלָיו זְכוּת נָצוֹל שֶׁנֶּאֱמַר אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלֶף לְהַגִּיד לָאָדָם יָשָׁרוֹ · וַיְחֻנֵּנוּ וַיֹּאמֶר פְּדֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹּפֶר : רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר אֲפִילוּ תִּשַּׁע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְתִשְׁעָה בְּאוֹתוֹ מַלְאָךְ לְחוֹבָה וְאֶחָד לִזְכוּת נָצוֹל שֶׁנֶּאֱמַר מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלֶף :

הָרופֿאַ הַלּשָׁכָה אִיז עֶר רַיִיךְ גְיוּוארין · וּוארום אַיז מענטש בַּדאַרְף יוצא ווין פַּר לַיידין אָוו וויא עֶר בַּדאַרְף יוצא ווין פַּר נאָס בַּ״ה וּוארום עש שַׁטַיִיט אין פּסיק אוג איר זאָלט זַיין ריין פַּאר נאָס אוג פַּאר רִי יִשְׂרָאֵל אוג נאָך אַיין פּסיק שַׁטַיִיט אוג וועטש גִיפּי גן הַן

אוג גוט קלוג שאָפּט אין דִיא אויגין פּון נאָס אוג פּון מענטשן :

תני רבין דיא רַבָּנִים האָבּין גילערנט וועט עש אִיז קָראַנק גיוואָרין אוג אִיז גיזיינט צוא שְׁמארבין וְאַנט מען צוא אִים זאי זוך מתּוּדה וּוארום אזוי אִיז דער מִנְהָג פּון אלע וְואש וועלן גיזיינט צו שמארבין זיינן זוך מתּוּדה אז אין מענטש גיים ארוּיש אויף דער נאָס זאל דאש נְלייך זיין אין זיינע אויגן וויא ער אִיז אִיבּר גיענטפֿערט גיוואָרין צו דעם וְואש אִיז אין מטּינה צוא טאָן אין מִשְׁפּט אוג אַז דִיא קאַפּ טוט אִים וויא זאל דאש גְלייך זיין אין זיינע אויגן וויא מען האָט אִים גענעבּן אין קיטין אוג ווען ער אִיז אויף גְראַנגן אויף דעם בּעמ אוג אִיז גיפֿאלן אין גילענער מחבּה שׁראַפּקיט זאל דאש גְלייך זיין אין זיינע אויגן וויא מען האָט אִים אויף גיבּראַכט צוא דעם ארט וואש מען משפּט דאַרְט אויף מיטה מען זאל אִים ראַטין משׁפּטן אויב עש אִיז פּאר האַנדין צוא איבּ גְרוישׁע מלציי יושר ווערט ער ניצול פון דעם טוט אוג אַז גיט ווערט ער ניט ניצול אוב דאש זיין די מלציי יושר פון אין מענטשן השׁובה אוג גיטע מעשׂים ווען אפילו ניין היגדערט טיט ניין אוג ניינציג מלאכים זיינען אויף אִים מדבּר חוב אוג אין מלאך אִיז אויף אִים מלמד זכוּת וועלט ער ניצול וּוארום עש שַׁטַיִיט אין פּסוק אויב עש אִיז פּאר האַנדין אין מלאך וואש אִיז אויף אִים מליץ אוג דר מלאך אִיז אינער פּון טויזנט וואש זיינען אויף אִים מלמד חוב נאר ער אליין אִיז אן ניבריים צוא זאין צום מענטשן זיין רעכט פּארטיקיט דער באריכט אִים נאָס אוג זאָלט לייזן אִים אויש פּון צוא נידערן אין דר גרוב אוג נאָס ב״ה זאָלט איך האָב ניפֿונגן אין אויש לייזונג: ר״א דר זון פּון רבי יוסי הגלילי האָט גיזאָגט ווען אפילו הונדערט טיט ניין אוג ניינציג מלעכות אויף חוב

כוטה פרק משות מלחמה

אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּחְפְּזוּ וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם : כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אוֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם : אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם מִפְּנֵי צַהֲלַת סוּסִים וְצִחֲצוּחַ חֲרָבוֹת · אַל תִּירְאוּ מִפְּנֵי הֲגָפַת הַתְּרִיסִין וְשִׁפְעַת הַקַּלְגַּסִים · וְאַל תַּחְפְּזוּ מִפְּנֵי קוֹל הַקְּרָנוֹת · וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵי קוֹל הַצְּוָחָה · כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם · הֵם בָּאִים בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל בָּשָׂר וָדָם וְאַתֶּם בָּאִים בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם · פְּלִשְׁתִּים בָּאִים בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל גָּלְיָת מֶה הָיָה סוֹפוֹ לְסוֹף נָפַל בַּחֶרֶב וְהֵם נָפְלוּ עִמּוֹ · בְּנֵי עַמּוֹן בָּאוּ בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל שׁוֹבַךְ וּמֶה הָיָה סוֹפוֹ לְסוֹף נָפַל בַּחֶרֶב וְהֵם נָפְלוּ עִמּוֹ · וְאַתֶּם אִי אַתֶּם כֵּן · כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אוֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם זֶה מַחֲנֵה הָאָרוֹן :

שם

תָּנוּ רַבָּנַן אֲשֶׁר בָּנָה אֲשֶׁר נָטַע אֲשֶׁר אֵרַשׂ · לִמְדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁיִּבְנֶה אָדָם בַּיִת וְיִטַּע כֶּרֶם וְאַחַר כַּךְ יִשָּׂא אִשָּׁה · וְאַף שְׁלֹמֹה אָמַר בְּחָכְמָתוֹ הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ אַחַר וּבָנִיתָ בֵיתֶךָ · הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ

איז פאר האנדין אין דעם איינענעם מלאך וואש איז אויף אים מלמד זכות אונ נאר איין טענה האט ער אויף זכות ווערט ער אויך נצול פון דעם טויט :

אל ירך איירע הערצר זאלין ניט ווייך ווערין מחמת דעם גישרייא פון דיא פערד אונ פאר דעם גלאנעץ פון די שווערדין איר זאלט זיך ניט פארכטין מחמת דעם קלאפין פון די שילטין אונ מחמת דעם ברומונג פון דעם חיל אונ איר זאלט ניט אנגסטין מחמת דעם קול פון די ווענין אונ איר זאלט ניט ווערין צו בראכין מחמת זייער גישריי ווארום גאט אייער גאט איז דער וואש גייט מיט אייך · זייא קומען אין דער מלחמה מיט דעם נצחון פון איין בשר ודם אונ איר קומט מיט דעם נצחון פון גאט ברוך הוא · די פלשתים זיינען גיקומען מיט דעם נצחון פון גליית וואש איז גיווען זיין סוף פון גליית צום סוף איז ער גיפאלין אין שווערד אונ דיא פלשתים זיינען אויך גיפאלין מיט אים · די קינדר פון עמון זיינען גקומען מיט דעם נצחון פון דעם שר צבא וואש האט גיהיישין שובך אונ וואש איז גיוועזין זיין סוף ער איז גיפאלין אין שווערד אונ זיי זיינען אויך גיפאלין מיט אים אונ איר ישראל איר זייט ניט אזו ווארום גאט אייער גאט וואש גייט מיט אייך צו מלחמה האלטין פאר אייך מיט אייערע פיינט צוא העלפין אייך וויא עש שטייט דער וואש גייט מיט אייך וועט אייך העלפן מיינט מען דאש דיא מחנה לויה וואש האט ניטראגין דעם ארון :

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערינט אין דער תורה שטייט פריער ווען איינער האט גיבויט אונ דער נאך שטייט ווען איינר האט גיפלאנצט אונ ווען איינער האט זיך משדך גיווען · דיא תורה לערינט דיר דער מיט דרך ארץ אז איין מענטש זאל בויען איין שטוב אונ זאל פלאנצין איין וויין נארטין אונ דער נאך זאל ער נעמען איין ווייב שלמה המלך האט אויך אזו גיזאגט מיט זיין חכמה ברייט אן אויף דער גאס דיין מלאכה דאש מיינט מען זאלשט בויען איין שטוב אונ ברייט צו דיר אן איין פעלד דאש מיינט מען

זֶה בַּיִת ׳ וַעֲתִידָה בְּשָׂדֶה כָּךְ זֶה בֶּרֶם ׳ אַחַר וּבָנִית בֵּיתֶךָ וז אִשָּׁה ׳ דָּבָר אַחֵר הֶבֵן בְּחוֹזִין מֵאַכְתֶּךָ זֶה מִקְרָא ׳ וַעֲתִידָה בְּשָׂדֶה לְךָ וז מִשְׁנָה ׳ אַחַר וּבָנִית בֵּיתֶךָ זֶה תַּלְמוּד ׳ דָּבָר אַחֵר הֶבֵן בְּחוֹזִין מֵלַאכְתֶּךָ זֶה מִקְרָא ׳ וַעֲתִידָה בְּשָׂדֶה לְךָ זֶה תַּלְמוּד ׳ אַחַר וּבָנִית בֵּיתֶךָ אִלּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים ׳ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר הֶבֵן בְּחוֹזִין מַלַּאכְתֶּךָ זֶה מִקְרָא מִשְׁנָה וְתַלְמוּד ׳ וַעֲתִידָה בְּשָׂדֶה לְךָ אֵלּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים ׳ אַחַר וּבָנִית בֵּיתֶךָ דְּרוּשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר :

אבות פרק שני

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר הַיּוֹם קָצֵר ׳ וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה ׳ וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים וְהַשָּׂכָר הַרְבֵּה ׳ וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק : הוּא הָיָה אוֹמֵר ׳ לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמוֹר ׳ וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה ׳ אִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה הַרְבֵּה ׳ נוֹתְנִין לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה ׳ וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ ׳ וְדַע שֶׁמַּתַּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא :

כתובות פרק חלק

תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ ׳ צַדִּיקִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹתָן ׳ אֵינָן חוֹזְרִין לֶעָפָר ׳ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר וז כָּל הַכָּתוּב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלָיִם ׳ מַה קָּדוֹשׁ לָעוֹלָם קַיָּם ׳ אַף הֵם לָעוֹלָם קַיָּמִים ׳ וְאִם תֹּאמַר אוֹתָן אֶלֶף שָׁנִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְחַדֵּשׁ בָּהֶן אֶת עוֹלָמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנִשְׂגַּב יְהוָה לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא ׳ צַדִּיקִים מָה הֵם עוֹשִׂים ׳ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

טַיְן וְאַלְשָׁט פְלֵאנְצִין אֵיין טַיְין נְאַרְטֶען אַהִר ובנית ביתך דער נאך ואלשט נעמֶען אֵיין וַוַיִב ׳ אַנאַנדער פֵּירוּש אִיז דאש מֵיינְט מען וְאַלְשָׁט פְּרִיעֶר דערנען פְּסוּק אוּן דער נאך וְאִלְשָׁט דערנען בְּשְׂנִיאוֹת אוּן דער נאך נְמְרָא ׳ אַנאַנדער פֵּירוּש אִיז דאש מֵיינְט מען וְאַלְשָׁט לערנען פְּסוּק אוּן משניות אוּן דער נאך נְמְרָא אוּן דר נאך וְאַלְשָׁט מאן מַעֲשִׂים טוֹבִים ׳ רַיָא דער זוּן פּוּן רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי האט גיזאגט דאש מֵיינְט מען וְאַלְשָׁט פְּרִיעֶר לערנען פְּסוּק אִיז בְּשְׂנִיאוֹת אוּן נְמְרָא אוּן דער נאך וְאִלְשָׁט מאן מַעֲשִׂים טוֹבִים אוּן דער נאך וְאַלְשָׁט דְּרַשֶׁנען אוּן וועשט מְקַבֵּל זַיין שָׂכָר :

הנא עֵשׂ הָאבֶּן גילערנט דיא יְשִׁיבָה פּוּן אֵלִיָּהוּ די צַדִּיקִים וואש נאט בָּרוּךְ הוּא איז אִין נִפְרִיים אוּ עֶר זאל זַייא לעבעדיג מאכֶּן לימות הַמָּשִׁיחַ קֶערֶן זַייא זִיךְ מֶער נִט אוּם צִי זַייעֶר עֶרֶד וואַרוּם עֵשׂ שְׁטֵייט אִין פְּסוּק אוּן דער וואש וועט אִיבֶּר בְּלִיבֶּען וועט זַיין אִין יְרוּשָׁלַיִם צוא אִיטְלִיכֶן וועט גִיזאגט וועריִן הַיילִיגֶר בְּלוּטֶר זַייא וועלֶן זַיין אֶלֶע הַיילִיגֶע אוּן צַדִּיקִים אִיטְלִיכֶער צַדִּיק וואש אִיז אִן גִישְׂרִיבֶּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וועט זַיין אִן יְרוּשָׁלַיִם אַז וויא רֶר הַיילִיגֶר נאט האט אִין קִיום אוֹף אִיבִּיג אַז אוֹךְ דִּי צַדִּיקִים הָאבֶּן אִין קִיום אוֹף אִיבִּיג אוּן אוּיב דוא וועשט זאגֶן דיא דאוּעֶרְ יאר נאט בָּרוּךְ הוּא וואש טוּען די צַדִּיקִים אִין דיא טוּיזֶענְט יאר נאט בָּרוּךְ הוּא וועט דָּאוּעֶרְן טָאג וואש טוּען די צַדִּיקִים אִין דיא טוּיזֶענְט יאר נאט בָּרוּךְ הוּא אִין דעם דאוּעֶרְן טָאג וואש טוּען די צַדִּיקִים אִין פְּסוּק אוּן נאט וועט אֵיין נִישְׁטאַרְקֶט זַיין אִין דעם דאוּעֶרְן טָאג וואש טוּען די צַדִּיקִים אִין דיא טוּיזֶענְט יאר נאט בָּרוּךְ הוּא

הוּא עוֹשֶׂה רָהֵם כְּנָפַיִם כַּנְּשָׁרִים וְשָׁטִים ׀ עַל פְּנֵי הַמָּיִם ׀ שֶׁנֶּאֱמַר ׀ עַל כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אֶרֶץ וּבְמוֹט דָּרִים בְּלֵב יַמִּים ׀ וְשָׁמָא תֹּאמַר יֵשׁ לָהֶם צַעַר ׀ תַּלְמוּד לוֹמַר וְקִנְיַי יְהוָה יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים רָוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ ׃

סדר קדושים ערפין פרק שלישי

בְּאוֹנָם וּמַפְּתֶה לָהֶקֵל וּלְהַחֲמִיר ׀ כֵּיצַד ׀ אֶחָד שְׁאָנַס וּפִתָּה אֶת הַנְּדוֹלָה שֶׁבְּכְהָנָה ׀ וְאֶת הַקְּטַנָּה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל ׀ נוֹתֵן חֲמִשִּׁים סְלָעִים ׀ וּבְכוּלֶּת וּבְפֶגֶם ׀ הַכֹּל לְפִי הַמְבַיֵּשׁ וְהַמְּתְבַּיֵּשׁ ׃ וּבְמוֹצִיא שֵׁם רָע לְהָקֵל וּלְהַחֲמִיר ׀ כֵּיצַד ׀ אֶחָד שֶׁהוֹצִיא שֵׁם רָע עַל הַנְּדוֹלָה שֶׁבְּכְהָנָה וְעַל הַקְּטַנָּה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל ׀ נוֹתֵן מֵאָה סְלָעִים ׀ נִמְצָא הָאוֹמֵר בְּפִיו חָמוּר מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה ׀ שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁלֹּא נָחֲתָם

מַאכְטע צוּ זַיִיא פְלִיגְלֶען אַז וויא צוּ דִי אָדְלֶער אוֹג זַיִיא שְׁוָועבֶּן אויף דִיא וַאשֶׁר וָאוּרוּם עָשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק דְּרוּם וֶועלֶן מִיר קֵין מוֹרָא נִיט הָאבֶּן אַז עָשׂ וועט וֶועֶרֶן פַּאר בִּיטֶען דִיא עֶרד אוֹג אַז דִיא בָּערג וֶועלֶן וֶועֶרֶן אוּיש נְעֶנְטִשְׁטֶם וויֶיל מִיר וֶועלֶן זַיין דְעֶנְשֶׁם כָּאל אִין כִּיטֶען דִי מַיִם דְּרוּם וֶועלֶן מִיר קֵין מוֹרָא נִיט הָאבֶּן אוֹג מַאכְט וָעשְׁטוּ זָאגֶן אַז דָאשׁ אִיז אַיין צַעַר צוּא דִיא צְדִיקִים שְׁטַייט אִין פְּסוּק אוֹג דִיא וָאשׁ הָאפֶּן צוּא נָאט וֶועלֶן זִיךְ פַּאר בִּיטֶען מִיט כַּח כְּלוּטֶר זַיִיא וֶועלֶן כַּח הָאבֶּן צוּ פְלִיהֶען אוֹג וֶועלֶן נִיט הָאבֶּן קֵין צַעַר דָער פּוּן זַיִיא וֶועלֶן אויף בְּרֵיינְגֶען דִיא פְּרֵיגִיל אָזוֹא וויא דִיא אָדְלֶער זַיי וֶועלֶן לוּיפֶן אוֹג וֶועלֶן נִיט מִיר זַיין וֶועלֶן גַיין אוֹג וֶועלֶן גִיט מִיד זַיין ׃ באוֹנס בַּייא דֶעם דִין וֶועֶן אַיינֶער אִיז כַּאנֶס אַיין בְּתוּלָה אָדֶער וֶועֶן אַיינֶר רָעט זַיא

אִיבֶּער אִיז פַאר הָאנְדֶרן אַיין קוּקֶא כִּיט אַיין הוּמֶרָא אִיז דִי מִשְׁנָה מְפוֹרָשׁ וויא אַז וֶועֶן אַיינֶער הָאט מַאנֶס אָדֶר מְפַתֶּה נִיוֶועט אַיין נֶרעשֶׁערֶע מִיוחֶסֶת פּוּן דִיא כֹּהֲנִים גִיט עֶר נָאר פּוּפְצִיג סְלָעִים קֶנֶס אַז וויא עֶר גִיט וֶועֶן עֶר הָאט מַאנֶס אָדֶר מְפַתֶּה גִיוֶועט אַיין קֶלֶעֶנשֶׁטֶע מִיוחֶסֶת פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אִיז דָאשׁ אַיין קוּקֶא ׀ אוֹג אַיין הוּמֶרָא אִיז אַז צוּ אַיין קֶלֶעֶנשֶׁטֶע פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל מוּז עֶר נֶעבֶּן פּוּפְצִיג סְלָעִים אַז וויא עֶר גִיט צוּא אַיין נֶרעשֶׁטֶע מִיוחֶסֶת פּוּן דִי כֹּהֲנִים אוֹג בַּייא דֶעם דִין מוּזיֶיא שֵׁם רָע אִיז אוֹיךְ פַּאר הָאנְדֶרן אַיין קוּקֶא כִּיט אַיין הוּמֶרָא אִיז דִיא מִשְׁנָה מְפוֹרָשׁ וויא אַזוֹא וָאוּרוּם וָעֶן אַיינֶר קֶלֶעֶנשֶׁטֶע שֵׁם רָע גִיוֶועט אוֹיף דִיא נֶרעשֶׁטֶע מִיוחֶסֶת פּוּן דִיא כֹּהֲנִים אוֹג אוֹיף דֶער קֶלֶעֶנשֶׁטֶע פּוּן דִי יִשְׂרָאֵל גִיט עֶר נְלֵיךְ קֶנֶס הִינֶדֶערט סְלָעִים נֶמְצָא אִיז דָא אַיין קוּקֶא כִּיט אַיין הוּמֶרָא אַזוֹא וויא אוֹיבֶּן בַּייא אוֹנֶס אוֹג בַּייא מְפַתֶּה אִיז כְּפוֹרֶשׁ גִיוָואַרֶן גִיפֶּעלֶן כִּיר דֶער וָאשׁ וָאנְט כִּיט דֶעם כּוּיל דָאשׁ כִּיינְט מֶען אַז עֶר אִיז מוּזיֶיא שֵׁם רָע אִיז זַיין עוֹנֶש הָאבֶּר פּוּן דֶעם וָאשׁ טוּט אַיין מַעֲשֶׂה דָאשׁ מִיינְט מֶען וֶועֶן עֶר הָאט מַאנֶס אָדֶר מְפַתֶּה גִיוֶועט עֶר אִיז מוּזיֶיא שֵׁם רָע נֶעבֶּן הִינֶדֶערט סְלָעִים קֶנֶס אוֹג וֶועֶן עֶר אִיז מַאנֶס אָדֶר מְפַתֶּה גִיט עֶר נָאר פּוּפְצִיג סְלָעִים קֶנֶס עֶר וָאלְט גִיפִּינְען מִיר אַז עָשׂ אִיז גִיט נַתַּתָּמָה גִיוָואַרֶן דֶער נֶזֶר דִין אויף אוֹיפְעֶרֶע עֶלֶטֶערֶן אִין דֶער מִדְבָּר אַז זַיי זָאלֶן גִיט אַרֶיין גַיין קֵין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נָאר פּוּן וָועגֶן לָשׁוֹן הָרַע וָאשׁ זַייא הָאבֶּן נֶרעשֶׁט אויף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וָארוּם עָשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק זַיי הָאבֶּן מִיר גִיפְּרוּבְט כִּיט דֶעם דָאוּונֶען

מעמדות ליום חמישי

גְּזֵר דִּין עַל אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר · אֶלָּא עַל לָשׁוֹן הָרָע · שֶׁנֶּאֱמַר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי :

ערכין שם

תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל עַל מַה מְכַפֵּר הַקְּטוֹרֶת · עַל לָשׁוֹן הָרָע · אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָבֹא דָבָר שֶׁבַּחֲשָׁאִי וִיכַפֵּר עַל דָּבָר שֶׁבַּחֲשָׁאִי :

סדר טהרות ידים פרק ראשון

מֵי רְבִיעִית נוֹטְלִין לְיָדַיִם לְאֶחָד · וְאַף לִשְׁנַיִם · מֵחֲצִי לוֹג לִשְׁלֹשָׁה אוֹ לְאַרְבָּעָה · מִלּוֹג לַחֲמִשָּׁה · וְלַעֲשָׂרָה וּלְמֵאָה · רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת לְאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶם מֵרְבִיעִית · מוֹסִיפִין עַל הַשְּׁנַיִם וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָרִאשׁוֹנִים :

נדה פרק ט

תָּנוּ רַבָּנָן בֶּגֶד שֶׁאָבַד בּוֹ כִּלְאַיִם הֲרֵי זֶה לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְנָכְרִי · וְלֹא יַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ מַרְדַּעַת לַחֲמוֹר · אֲבָל עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תַּכְרִיכִין לְמֵת · דִּכְתִיב בַּמֵּתִים חָפְשִׁי · כֵּיוָן שֶׁאָדָם מֵת נַעֲשָׂה חָפְשִׁי מִן הַמִּצְוֹת :

ואומרים עשרת הדברות ופרשת המן וגו׳ עד הבקשות כמו שכול מסודר במעמד יום א׳ :

בקשה ליום חמישי

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּתְנַהֵג עִמִּי בְּמִדַּת הַחֶסֶד וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים כָּל יְמֵי חֶלְדִּי · וְתָנוּחַ לִי מִמְּגוּרִי וְאַל תֶּאֱסוֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי · וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה אַל תַּעַזְבֵנִי · וְתִתֵּן חֶלְקִי עִם יְרֵאֶיךָ וְיוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וּבֵין רְצוּיֶיךָ הָעוֹשִׂים רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם וְעִמָּהֶם יְהֵא חֶלְקִי וְגוֹרָלִי וְכוֹסִי כִּי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי · אָנָא יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי אַל תֵּפֶן

מאל איז שוין צעהן מאל אונ זייא האבין נים צוא גיהערט אין מיין קול איז גידרונגן אז פאר די מרגלים האבין זיי שוין אויך גזינדיגט אונ דער גזר דין איז נים נחתם גיווארין נאר פון וועגין לשון הרע :

תנא דיא ישיבה פון רבי ישמעאל האבין גילערינט אויף וואש פר איין זינד איז קטורת מכפר נאר אויף לשון הרע נאט ברוך הוא האט גיזאגט לאז קומען איין זאך וואש ווערט גיטאן שטילער הייד דאש מיינט מען קטורת וואש זייא ווערין גיטאן אין היכל שטילער הייד אונ עש זאל מכפר זיין אויף איין זאך דאש מיינט מען לשון הרע וואש ווערט גיזאגט שטילער הייד אונ פאר בארגין :

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון צוא פאר דיר נאט מיין גאט אונ דער גאט פון מיינע עלטערין אז דוא זאלשט זיך נוהג זיין מיט מיר מיט דער מדה פון חסד אונ מיט דער מדה פון רחמים אלע טאג פון מיין עלטער אונ זאלשט מיך מאכין רוען פון מיין פארכט אונ דו זאלשט נים איין טאן מיט דיא זינדיגע מיין לייב אונ מיט די מענטשין וואש האבין בייא זיך שולד בלוט זאלשטו נים איין טאן מיין לייב אונ אויך ביו מיין עלטער בעט איך דיך אז דוא זאלשט מיך נים פר לאזין אונ זאלשט געבין מיין חלק מיט דיינע פארכטיגע אונ מיט דיא וואש וויישין דיין נאמען אונ צווישין דיינע באוויליגער וואש טוען דיין רצון מיט דעם גאנצין הארצין אונ מיט זייא זאל זיין מיין חלק אונ מיין גורל

לְרִשְׁעִי וּלְחַטָּאתִי וְלַעֲוֹנוֹתַי וּלְפִשְׁעַי שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ
וּלְמַעֲשִׂים רָעִים שֶׁעָשִׂיתִי · עֲשֵׂה אַתָּה עִמִּי צְדָקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ וּלְמַעַן בְּרִיתֶךָ
עִם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ · וּלְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה וְאֵלִיָּהוּ ·
וּלְמַעַן כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ · וּלְמַעַן שְׁכִינָתֶךָ · וְרַחֵם עָלַי כִּי רַחוּם אָתָּה וּמְבַלְעָדֶיךָ אֵין
לִי מִי שֶׁיְרַחֲמֵנִי וְיִרְאֶה בְעָנְיִי כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהַי : יְיָ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי ·
זָחַלְתִּי וְנִבְהַלְתִּי וָאִירָא מֵחוֹת דֵּעִי אוֹתְךָ כִּי מֵאִתְּךָ הַצֶּדֶק וְהָאֱמוּנָה · וּמִפִּיךָ
הַדַּעַת וְהַתְּבוּנָה · יְיָ שִׁמְעָה תְּפִלָּתִי וְשׁוּעָתִי אֵלֶיךָ תָּבוֹא וְהַאֲזִינָה אֶל תַּחֲנוּנַי
בֶּאֱמוּנָתְךָ עֲנֵנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי · כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה · בָּרוּךְ אַתָּה
שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

בקשה אחרת מעין יצורת היום על דרך הקבלה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מֵכִין תֵּבֵל בְּכֹחוֹ וּמְקַיֵּם עוֹלָם
בְּתוֹרָתוֹ בּוֹרֵא בְרִיּוֹת הַיִּים בַּתַּחְתּוֹנִים בְּיוֹם זֶה לְהַרְאוֹת תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ ·
וְנָתַתָּ בָהֶם כֹּחַ לִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת וּלְהַפְלִיא לַעֲשׂוֹת אִישׁ עַל עֲבוֹדָתוֹ · אָנָא יְיָ
אֱלֹהַי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ לְבַל תַּפִּיל אִשָּׁה מִפְּרִי בִטְנָהּ

וואָרום דוא מאכשט אונטער לעהענען מיין האנט אויף מיין גורל איך בעט דיך אז דוא
ואלשט זיך ניט קערין צוא מיין רשעות און צוא מיינע זינד וואש איך האב גיזינדיגט
פאר דיר און וואש איך האב מעשים רעים גיטאן טוא דוא מיט מיר גירעכטיקייט פון
וועגין דיין נאמען און פון וועגין וואש דו האשט כורת ברית גיווען מיט אברהם און
מיט יצחק און ישראל וואש זיינען גיוועזין דיינע קנעכט און פון וועגין משה ואהרן ודוד
ושלמה ואליהו און דעם כבוד פון דיין שטול און פון וועגין דיין שכינה און דער בארם זיך
אויף מיר וואָרום דו בישט איין רחום און הוץ דיר איז ניט דא צו מיר ווער עש זאל זיך
מרחם זיין אויף מיר און זאל זעהן אין מיין פיין וואָרום דוא בישט גאט מיין גאט · גאט
איך האב גיהערט דיין הערונג האב איך זיך גיפארכטין איך האב גיציטערט און בין
וואָרין דער שראקין און האב זיך גיפארכטין פון צוא זאגין מיין דעה צוא דיר וואָרום
פון דיר איז דאש גירעכטיקייט און דאש וואָרהייט און פון דיין מויל איז דאש ווישין
שאפט און דאש פר שטאנד · גאט הער צו מיין תפלה און מיין גישרייא זאל קומען צו
דיר און פר נעם צו מיין גיבעט מיט דיין וואָרהייט ענטפר מיר און הער צו מיין תפלה :
יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון צוא פאר דיר גאט אונזער גאט און דער גאט פון
אונזרע עלטערין וואש ער ברייט אן דיא וועלט מיט זיין כח און איז מקיים די וועלט
אז זיא זאל איין קיום האבין דורך זיין תורה ער האט באשאפין לעבדיגע ברואים אין די
אונטערשטע עולמות אין דעם דאזיגין טאג צו ווייזין דאש שיינקייט פון זיין גדולה און
האשט אין זייא גיגעבין כח צו פרוכטין זיך און צוא מערין זיך און וואונדער צוא טאן
איטליכער מענטש אויף זיין ארבעט איך בעט דיך גאט מיין גאט מיט דיינע פיל
רחמנות דער בארעם זיך אויף דיא ווערק פון דיינע הענט אז איין אשה זאל ניט מפיל
זיין

מַעֲמָדְךָ יִשְׂרָאֵל וְאֵל יֶחְסַר הַמָּזוֹן לְמִנְיוֹקוֹתֵיהֶן וְהָבֵן דַּרְדְּרֵיהֶן כִּשְׁתֵּי מַעֲנוֹת הֲמִשְׁפִּיעַ חָלָב לְוֻלְדוֹתֵיהֶן לְמַעַן יִגְדְּרוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ כְּדִבְרָתִיב מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז ׀ וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ יְרוּאוֹת בְּנֶחָמַת צִיּוֹן כְּדִכְתִיב לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעֲשִׂיתֶם מִשְׁאַבְתֶּם מְשׂוֹר תַּנְחוּמֶיהָ לְמַעַן תַּמְצוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ ׀ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה : בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

מעמדות ליום ששי

תורת

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן : וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב : וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ : וַיִּבְרָא

זַיין פּוּן דִּי פְּרוּכְט פּוּן אִיר בּוּיִךְ אוּן עֶסְט זְאל נִיט נִיטְנְעְרְט וָוערִן דִּיא מַשְׁקָה דָאשׁ כַּיינְט טָעָן דָאשׁ מִילְךְ צוּ זַיי עֶרְע. זַיְנְעְנְדִיגְ וַוייבְּער אוּן בְּרַיים אָן וַיייְעָרְע בְּרִיסְט זַייא זָאלִין זַיין אַזוֹ וויא צְוויִיא קְוואלִין צוּא מַשְׁפִּיעַ זַיין מִילְךְ צוּא וַיייְעָרְע קִינְדֶר כְּדֵי זַייא זָאלִין דָר נָאךְקָמֶן וָוערִן צוּ דִיין דִינְשְׁט אַזוֹ וויא עֶסְ שְׁמַיים אִין פָּסוּק פּוּן דָעם מוֹיר פּוּן דִי יוּנְגע קִינְדֶער אוּנ דִי וַיינְעְנְדִיגְ קִינְדֶר הָאשְׁטוּ גִיגְרוּנְדְט פְּעסְטְמִינְט אַז עֶסְ זָאל אַרוּישׁ בַּיין פּוּן זַייא עֶסְ שְׁמַיים אִין פָּסוּק דָאכִּים אִיר וָועט זוִיגִין אוּנ וָועט זַאט זַיין פּוּן פְּעסְטְקַיים פּוּן אִיר טְרַייסְטוּנְג דָאכִּים אִיר וָועט זוִיגִין אוּנ אִיר וָועט תְּעַנּוּג הָאבִּין פּוּן דָעם שַׁיינְקַיים פּוּן אִיר כְּבוֹד :

ויאמר אלהים נאט האט גיזאגט דיא ערד זאל אויש ציהען איין לייב וואש האט אין זיך חיות נאך איר מין נאך בהמות אוּנ ווירמענונג אוּנ דיא חיות פּוּן דער ערד אוּנ עש איז אזו גיוואן אוּנ נאט האט אן גיבריים מיט זייער גישטאלט אוּנ מיט זייער היוך די חיות פּוּן דער ערד נאך איר מין נאך בהמות אוּנ די בהמות אוּנ נאר דאש ווירמענונג פּוּן דער ערד נאך זייערע מינים נאך אוּנ נאט האט גיזעהען אז עש איז גוט האט נאט גיזאגט לאמיר בשאפּין איין מענטשין אוּנ דרום האט ער פסוק נישטעלט בלשון רבים האמטשע דיא מלאכים האבין אים נים גיהאלפין אין דעם בשאפונג פּוּן דעם מענטשין צו לערנן אוּנז דאך ארץ אז איין גרוישער גיהער זיך בראטין אוּנ נעמען רשות פּוּן איין קליינעם אז וויא אונער פּוּרעם וואש מיר האבין אן גיבריים פּוּן דעם מענטשין ווענין אזוא וויא אונער גישטאלט איז דאש מיינם טען זייא זאלין שכל האבין אוּנ דיא מענטשין זאלין גיוועלטיגין אין די פּיש פּוּן דעם ים אוּנ אין די פויגיל וואש זיינען אונטער דעם היפעל אוּנ אין אלע בהמות אוּנ אין דער גאנצער ערד אוּנ אין אלע וויידמענונג וואש ווידמעט אויף דער ערד אוּנ נאט האט אליין באשאפין דעם מענטשין ווענין אוּנ דער פורם וואש טען האט דעם מענטשין

אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם׃
וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ
וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ׃
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל
הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְרִי עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה׃ וּלְכָל
חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל רוֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה
אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה וַיְהִי כֵן׃ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה
טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃

ישעיה מה

כה אָמַר יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹצְרוֹ הָאֹתִיּוֹת שְׁאָלוּנִי עַל בָּנַי וְעַל פֹּעַל
יָדַי תְּצַוֻּנִי׃ אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי אֲנִי יָדַי נָטוּ
שָׁמַיִם וְכָל צְבָאָם צִוֵּיתִי׃ אָנֹכִי הֲעִירֹתִיהוּ בְצֶדֶק וְכָל דְּרָכָיו אֲיַשֵּׁר הוּא
יִבְנֶה עִירִי וְגָלוּתִי יְשַׁלֵּחַ לֹא בִמְחִיר וְלֹא בְשֹׁחַד אָמַר יְיָ צְבָאוֹת׃ כֹּה אָמַר

אין אים בַּשַּׁאפִין אין דער פורעם פון דעם גישטאלט פון גאט בְּרוּךְ הוּא וְוִיא אַזוּא עֶר
האט זיך בַּוְוִיזִין צוא דיא נְבִיאִים׃ איין זָכָר מיט איין נְקֵבָה האט עֶר זייא בַּשַּׁאפִין אונ
גאט האט זייא גיבענשט אונ גאט האט צוא זייא גיזאגט פרוכט אייך אונ מערט אייך
אונ דר פילט די ערד אונ בַּצְוִוינְגְט זיא אונ גיוועלטיגט אין דיא פיש פון דעם ים אונ
אין דיא פויגיל וואש זיינען אונטער דעם הימיל אונ אין אלע חיות וואש ווידמעט זיך
אויף דר ערד האט גאט גיזאגט איך האב גיגעבין צו אייך אלערלייא גראזין וואש אין
זייא וואקסט זאמען אז מען קאן זייען פון זייא אויף אנאנדער ארט וואש איז אויף דער
גאנצער ערד אונ אלע בוימער וואש אויף אים וואקסט אזעלכע פירות וואש אין זייא
איז פאר האנדין זאמען אז מען קאן זייען פון זייא אויף אנאנדער ארט צוא אייך זאל
דאש זיין צוא איין עשין ווארג אונ צוא אלע חיות פון דער ערד אונ צוא אלע עופות
וואש זיינן אונטר דעם הימיל אונ צו אלע ווידמענונג וואש אויף דר ערד וואש אין אים
איז דא חיות זאל זיין אלע גרינע גראזין צו איין עשין ווארג אונ עש איז אזו גיווען אונ
גאט האט גיזעהען אלץ וואש ער האט גיטאן אז עש איז זייער גוט׃

כה אמר ה׳ אזו האט גאט גיזאגט דר הייליגער פון די ישראל אונ זיין בשעפר אויב איר
נְבִיאִים ווילט מיך פרעגין זאלט איר מיך נאר פרעגין אויף דיא צייכין פון דעם
הימיל וואש איר זעהעט אויף דער ערד וואש זייא בטייטין אבער אויף מיינע קינדער
ישראל וואש מיינע הענט האבין אלץ גיווערקט אונ בשאפין איז דאש דען מוטל אויף
אייך אז איר זאלט מיך גיביטין אויף זייא אונ קורא תגר זיין פר מיר וואש די הצלחה פון
נבוכדנצר גיווערט אזו לאנג איך האב דאך לאנג בשאפין איין הילף צוא דיא ישראל איך
האב בשאפין דיא ערד אונ האב זיא גיגעבין צוא דעם וואש רעכט פארטיג איז אין
מיינע אויגין אונ דיא מענטשין האב איך אויף איר באשאפין איך מיינע הענט האבין
גיניינט דיא הימיל אונ אלע זייערע הערשאפט האב איך גיבאטין איך האב אים דער

וועקט

יְיָ יִגְיַע מִצְרַיִם וְסִחַר כּוּשׁ וּסְבָאִים אַנְשֵׁי מִדָּה עָלַיִךְ יַעֲבֹרוּ וְלָךְ יִהְיוּ אֲחֲרֶיךָ יֵלְכוּ בְּזִקִים יַעֲבֹרוּ וְאֵלַיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ אֵלַיִךְ יִתְפַּלְלוּ אַךְ בָּךְ אֵל וְאֵין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים : אָכֵן אַתָּה אֵל מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ : בּוֹשׁוּ וְגַם נִכְלְמוּ כֻּלָּם יַחְדָּו הָלְכוּ בַכְּלִמָּה חָרָשֵׁי צִירִים : יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיְיָ תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא תִבֹּשׁוּ וְלֹא תִכָּלְמוּ עַד עוֹלְמֵי עַד :

תהלים צג

יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט : נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה : נָשְׂאוּ נְהָרוֹת יְיָ נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם :

וועקט טיט נידעקטיקייט דאש מיינט מען דעם מלכות כּוֹרֵשׁ אז דורך אים זאלן ווערן גיהאלפן מיינע קינדער. ישׂראל פון דיא העגט פון בבל אוג אלע מיינע ווענען וועל איך רעכט פארטיג מאכן עד וועט אוף בויען מיין שטאט ירושלים אוג עד וועט מיינע פר טרייבענע ישׂראל פרייא ארוישׁ שיקן ניט מחסת איין פאר בייטונג פון גלעלט אוג ניט מחסת שוהד וועט ער דאש טאן נאט ניזאגט דאש נאט ניזאגט דאש האב איך מודיע ניוועזן טיט וואש איך זעל העלפן דיא ישׂראל פון די העגט פון בבל אוג וועל אייך נאך מודיע זיין וויא אוג איך וועל זייא העלפן פון דיא העגט פון סנחרב אין די ציישין פון יחזקיהו המלך אוז האט נאט ניזאגט דאש נוטש פון מצרים אוג די סחורות פון כוש אוג סבאים וואש סנחרב וועט טיט זיך ברייגן קיין ירושלים מאם האפטיגן דאש מיינט מען דאש תיר פון סנחרב אויף דיר ירושלים וועלן זייא איבער פארן אוג סנחרב טיט זיינע מענטשין וועלן פאלין אין דיא העגט פון יחזקיהו אוג נאר דאש גוטש וועט בלייבין צוא דיר יחזקיהו נאך דיר וועלן זייא נאך ניין אין קיטין וועלן זייא איבר פארן דיא שבוים וואש סנחרב האט טיט זיך גיבראכט אוג צו דיר יחזקיהו וועלן זיי זיך בוקן אוג צוא דיר וועלן זייא בעטין וואורום נאך דעם אז סנחרב האט אין כפלה גיהאט האט יחזקיהו המלך אלע שבוים פון סנחרב פרייא ארוישׁ גילאזט אויף דרויף ואוגט דער פסוק וויישער אלע וועלין מודה זיין אז נאר בייא דיר איז דא אין נאט אוג ניט מער נאר נאט ברוך הוא אליין אוג אז וועלן זייא ריידין צוא נאט פאר ואור דוא האשט אוגז גיבעבין פר שטיין אז בדי דוא זאלשט גיצאלט נעמען פון דיא ישׂראל פר זייערע זינד פאר באר שבעה זיך פון צוא ווייזין דיין נצחון בבכול וויא דוא האשט קיין יכולת ניט צוא העלפן זייא אוג אז עש דער וועקט זיך דיין רחמנות אויף זייא בישטו אין נאט פון דיא ישׂראל וואש די העלפשט זייא . זייא זיינן ואורין פר שעמט אלע טיט אנאנדר זייא זיינען גינאנגן טיט שאנד די בעלי מראכות וואש האבין גימאכט דיא ביקדער דיא ישׂראל וועלן גיהאלפן כיט נאטש זאג אין זייבינע הילף איר וועט ניט פאר שעמט וועלן בייא אייבג :

יי מלך אז כשיה וועט קומען וועט מען זאגן נאט האט גיקינגט אוג האט ניקלייד גרוישקיים נאט האט זיך אן ניקלייד טיט שמארקיים אוג האט זיך ארום גינארטשילט טיט כח אוג דענקט מאל ועלין אלע וויסן אז נאט האט דיא וועלט אויך אן נבריים אז

מִקּוֹלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ : עֵדוֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד
לְבֵיתְךָ נָאֲוָה קֹדֶשׁ יְיָ לְאֹרֶךְ יָמִים :

תורה
כִּי יָדִין יְיָ עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם כִּי יִרְאֶה כִּי אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב :
וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חָסָיוּ בוֹ : אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין
נְסִיכָם יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה : רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין
אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל : כִּי
אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעוֹלָם : אִם שַׁנּוֹתִי בְּרַק חַרְבִּי

זִיא זָאל נִיט אוֹישׂ גִּגְלִיטְשְׂט וֶוערִין דַיין שְׁטוּל אִיז אָן גִיבְּרֵייט פּוּן דָער צַייט אַז דוּא
הָאשְׂט דִיא וֶועלְט בַּשַׁאפִין אֵיידָער דוּא הָאשְׂט בַּשַׁאפִין דִיא וֶועלְט בִּישְׂטוּ גִיוֶוען אַיין
גָאט דִיא טַייכִין הָאבִּין אוֹיף גִהוֹיבִּין אַיין קוֹל גָאט דִיא טַייכִין הָאבִּין אוֹיף גִהוֹיבִּין
זַייעֶר קוֹל אוּנ דִי טַייכִין הָאבִּן אוֹיף גִהוֹיבִּין זַייעֶרֶע אִינְדִין אָבֶּער מֶערֶר פּוּן דִי שְׁטַארְקֶע
וַואשֶׂערִין אוּנ פּוּן דִיא אִינְדִין פּוּן יַם וֶועט זִיךְ שְׁטַארְקִין דָאשׂ קוֹל פּוּן דֶעם גָאט וָואשׂ
זִיצְט אִין הִימִיל דַיינֶע נְבִיאִים וָואשׂ הָאבִּין עֲרוּת גִיזָאגְט אוֹיף דָער גְאוּלָה זַיינֶן זַייעֶר
בַּגְלֵייבְּט אוּנ צוּ דַיין הוֹיז וֶועט זַיין אַיין שֵׁיין הֵיילִיקַייט גָאט דֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָואשׂ
וֶועט גִיבּוֹיט וֶוערִין וֶועט זַיין אוֹיף לַאנְגֶע טֶעג אוּנ וֶועט קַיין מְאל נִיט חָרוּב וֶוערִין :
כִּי יָדִין אַז גָאט וֶועט מִשְׁפָּטִין זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל מִיט יְסוּרִים אוּנ וֶועט זִיךְ אוֹיף זַיינֶע
קְנֶעכְט יִשְׂרָאֵל בַּארָאטִין אַז עֶר זָאל זִיךְ וִוידֶר מְרַחֵם זַיין אוֹיף זַייא אַז עֶר וֶועט זֶעהֶן
אַז דִיא הַאנְט פּוּן דֶעם פַיינְט אִיז גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט זִיךְ גִישְׁטַארְקְט אִין זַייא אוּנ
עֶשׂ הָאט זִיךְ אוֹישׂ גִילָאזְט בַּייא דִי יִשְׂרָאֵל אַיין הִילְף וָואשׂ עֶשׂ קוּמְט דוּרְךְ דֶם עֶלְצְטִין
וָואשׂ עֶר הַאלְט זַייא אַיין אִין דֶער מִלְחָמָה אַז זַייא זָאלִין נִיט צוּא שְׁפְּרֵייט וֶוערִין אוּנ
עֶר שְׁטַארְקְט זַייעֶר הַארְץ כְּלוֹמֶר עֶשׂ אִיז בַּייא זַיי קַיין עֶלְצְטֶער נִיט גִיבְּלִיבִּין אוּנ גָאט
בָּ״ה וֶועט זָאגִין אוֹיף זַייא וואוּ זַיינֶען זַייעֶרֶע אָפּ גֶעטֶר וָואשׂ זַיי הָאבִּין גִדִינְט צוּ זַיי אוּנ
וואוּ אִיז זַייעֶר שְׁטַארְקֶר שְׁטַיין וָואשׂ זַייא הָאבִּין זִיךְ בַּשִׁיצְט אִין אִים אַז עֶר זָאל זַיי פַאר
דֶעקִין פַאר דֶער זוּן אוּנ פַאר דֶר קֶעלְט דָאשׂ אִיז אַלְץ אַיין מָשָׁל אוֹיף זַייעֶרֶע אָפּ גֶעטֶער
וָואשׂ דֶעם חֵלֶב פּוּן זַייעֶרֶע קָרְבָּנוֹת הָאבִּין זַייעֶרֶע אָפּ גֶעטֶער גִיגֶעשִׂין דָאשׂ מֵיינְט מָען
וָואשׂ זַייא פְלֶעגִין מַקְרִיב זַיין פַאר זַיי קָרְבָּנוֹת אוּנ הָאבִּין גִיטְרוּנְקֶן דֶעם וַויין וָואשׂ מָען
הָאט מְנַסֵּךְ גִיוֶוען פַאר זַייא לָאזִין דִיא אָפּ גֶעטֶר אוֹיף שְׁטַיין אוּנ לָאזִין אַייךְ הֶעלְפִין פּוּן
דֶעם פּוּרְעָנְיוֹת אוּנ לָאז עֶר זַיין אוֹיף אַייךְ אַיין בַּשִׁיצוּנְג אוּנ אַיין פַאר בְּאַרְגֶענֶעשׂ זֶעהְט
אִיצוּנְדֶערְט אוּנ פַאר שְׁטַייט פּוּן דֶעם פּוּרְעָנְיוֹת וָואשׂ אִיךְ הָאבּ גִיבְּרַאכְט אוֹיף אַייךְ אוּנ
אִיר הָאט פּוּן קֵיינֶם קַיין הִילְף נִיט אוּנ פּוּן דֶער הִילְף וָואשׂ אִיךְ וֶועל אַייךְ הֶעלְפִין אוּנ
קֵיינֶר וֶועט מִיר נִיט וֶוערִין אַז אִיךְ בִּין אַיין גָאט וָואשׂ אִיךְ קָאן דֶעם מַשְׁפִּיל זַיין אוּנ דֶם
דֶער הוֹיבִּין אוּנ עֶשׂ אִיז נִיט דָא קַיין אַנְדֶער גָאט מִיט מִיר אַז עֶר זָאל מִיר וֶוערִין דְרוֹיף
אִיךְ טַייט אוּנ מַאךְ לֶעבֶּעדִיג אִיךְ וואוּנְד אוּנ אִיךְ הֵייל דֶער גָאךְ אוּנ עֶשׂ אִיז נִיט דָא
קֵיינֶער אַז עֶר זָאל מַצִּיל זַיין פּוּן מַיין הַאנְט דִיא וָואשׂ זִינְדִיגִין פַאר מִיר מַחְמַת פִּיל צָארִין
וָואשׂ אִיךְ הָאבּ אוֹיף דֶעם פַיינְט וֶועל אִיךְ אוֹיף הֵייבִּין מַיין הַאנְט צוּא מִיר וָואשׂ אִיךְ

זִיץ

וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם׃ אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם
וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב׃ הַרְנִינוּ גוֹיִם
עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ׃

משנה פ״ו ממסכת תמיד

הֵחֵלּוּ עוֹלִין בְּמַעֲלוֹת הָאוּלָם׃ מִי שֶׁזָּכוּ בְּדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְנוֹרָה
הָיוּ מַקְדִּימִין לִפְנֵיהֶם׃ מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי נִכְנַס וְנָטַל
הַטֶּנִי וְהִשְׁתַּחֲוָה וְיָצָא׃ מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוּן הַמְנוֹרָה נִכְנַס וּמָצָא שְׁתֵּי נֵרוֹת
מִזְרָחִיּוֹת דּוֹלְקוֹת מְדַשֵּׁן אֶת הַמִּזְרָחִי וּמַנִּיחַ אֶת הַמַּעֲרָבִי דּוֹלֵק שֶׁמִּמֶּנּוּ
הָיָה מַדְלִיק אֶת הַמְנוֹרָה בֵּין הָעַרְבַּיִם׃ מְצָאוֹ שֶׁכָּבָה מְדַשְּׁנוֹ וּמַדְלִיקוֹ
מִמִּזְבֵּחַ הָעוֹלָה׃ נָטַל אֶת הַכּוֹז מִמַּעֲלָה שְׁנִיָּה וְהִשְׁתַּחֲוָה וְיָצָא׃ מִי שֶׁזָּכָה
בִּקְטוֹרֶת הָיָה נוֹטֵל אֶת הַבָּזָךְ מִתּוֹךְ הַכַּף וְנוֹתְנוֹ לְאוֹהֲבוֹ אוֹ לִקְרוֹבוֹ׃
נִתְפַּזֵּר מִמֶּנּוּ לְתוֹכוֹ נוֹתְנוֹ לוֹ בְּחָפְנָיו וּמְלַמְּדִין אוֹתוֹ הֱוֵי זָהִיר שֶׁלֹּא תַתְחִיל
מִלְּפָנֶיךָ שֶׁלֹּא תִכָּוֶה׃ הִתְחִיל מְרַדֵּד וְיוֹצֵא׃ לֹא הָיָה הַמַּקְטִיר מַקְטִיר עַד
שֶׁהַמְמוּנֶה אוֹמֵר לוֹ הַקְטֵר׃ אִם הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל הַמְמוּנֶה אוֹמֵר אִישִׁי כֹּהֵן
גָּדוֹל הַקְטֵר׃ פָּרְשׁוּ הָעָם וְהִקְטִיר וְהִשְׁתַּחֲוָה וְיָצָא׃

מעשר שני פ׳ ה׳

הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם׃ עָשִׂינוּ מַה שֶּׁגָּזַרְתָּ עָלֵינוּ אַף
אַתָּה עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמָה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ׃ הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ

זִיץ אִין הִימִיל צוּא שְׁוֶוערִין אוּנ מִיט דֶעם לָשׁוֹן וֶועל אִיךְ זָאגִין אִיךְ שְׁוֶוער אַזוֹ וֶויא
אִיךְ לֶעבּ אֵייבִיג אַז אִיךְ וֶועל שַׁארְפִין דִי קְלִינְג פוּן מַיין שְׁוֶוערְד אַז זִיא זָאל הָאבִּין אַיין
גְלַאנְץ אוּנ מַיין הַאנְט זָאל אָן הַאלְטִין אִין דֶער מִדָּה פוּן מִשְׁפָּט אוּנ נִיט אִין מִדָּה דֶער
פוּן רַחֲמִים כְּדֵי אִיךְ זָאל אוּם קָערִין אַיין נְקָמָה צוּ מַיינֶע בַּלַיידִיגֶר וָואשׂ זֵיי הָאבִּין צוּ
אַייךְ יִשְׂרָאֵל גִטָאן אוּנ צוּ מַיינֶע פַיינְט וֶועל אִיךְ בַּצָאלִין׃ אִיךְ וֶועל זַאט מַאכִין מַיינֶע פַיילִין
פוּן דֶעם בְּלוּט פוּן דֶעם פַיינְט אוּנ מַיין שְׁוֶוערְד וֶועט עָשִׂין זַייעֶר פְלַייש אוּנ דְרוּם וֶועלִין
זֵייא הָאבִּין אַזוֹ אַיין עוֹנֶשׁ מַחְמַת דֶעם בְּלוּט פוּן דִי דֶער שְׁלָאגִינֶע יִשְׂרָאֵל וָואשׂ זֵיי הָאבִּין
פַאר גָאסִין אוּנ וַוייל זֵייא הָאבִּין פוּן זֵייא גִינוּמֶען אִין דֶער שִׁבְיָה פוּן דֶעם תְּחִלַּת בְּרָאךְ
וָואשׂ דֶער פַיינְט הָאט גִיטָאן אִין דִיא יִשְׂרָאֵל וָואשׂ זַייעֶרֶע עֶלְטֶערִין הָאבִּין נָאךְ גִיזִינְדִיגְט
וֶועל אִיךְ זֵייא בַּצָאלִין דְרוֹיף׃ אַז דָאשׂ וֶועט זַיין וֶועלִין אַלֶע לוֹיבִּין זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל
וָואשׂ זֵייא הָאבִּין זִיךְ בַּאהֶעפְט אִין גָאט בָּרוּךְ הוּא אוּנ חָאטְשָׁע וִויא פִיל צָרוֹת זֵייא הָאבִּין
גִיהַאט הָאבִּין זֵייא אִים פָארְט נִיט פַר לָאזִן וָוארוּם פַאר דֶעם בְּלוּט וָואשׂ אִיז פַר גָאסִין
גִיוָוארִין פוּן זַיינֶע קְנָעכְט וֶועט עֶר זִיךְ נוֹקֵם זַיין אוּנ אַיין נְקָמָה וֶועט עֶר אוּם קָערִין צוּ
זַיינֶע בַּלַיידִיגֶער אוּנ עֶר וֶועט אִיבֶּר בֶּעטִין אוּנ וֶועט בַּוִוילִיגְט וֶוערִין צוּא זַיין לַאנְד אוּנ
צוּא זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל׃

השקיפה לוג פוּן דַיין הֵיילִיג וואונוּנְג פוּן דֶעם הִימִיל מִיר הָאבִּן גִיטָאן וָואשׂ דוּא
הָאשְׂט אוֹיף אוּנְז גוֹזֵר גִיוֶוען טוּא דוּ אוֹיךְ מִיט אוּנְז וָואשׂ דוּ הָאשְׂט אוּנְז מַבְטִיחַ
גִיוֶוען

מעמדות ליום ששי

כֵּן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל׃ בְּבָנִים וּבְבָנוֹת׃ וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נָתַתָּה לָנוּ׃ בְּטַל וּמָטָר וּבוֹלְדוֹת בְּהֵמָה ׃ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ
זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ ׃ כִּדְי שְׂתִתֵּן טַעַם טוֹב בַּפֵּרוֹת׃

הלכות ועיין ברכות ס׳ הרואה

בֵּן וּמְרָאָה אוּכְלוֹסָא עַל גַּב מַעֲלָה בְּהַר הַבַּיִת אָמַר בָּרוּךְ חַכַּם הָרָזִים
וּבָרוּךְ שֶׁבָּרָא כָּל אִלּוּ לְשַׁמְּשֵׁנִי : הוּא הָיָה אוֹמֵר כְּמָה יְגִיעוֹת יָגַע
אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁמָּצָא פַּת לֶאֱכוֹל ׃ חָרַשׁ וְזָרַע וְקָצַר וְעָמַר וְדָשׁ וְזָרָה
וּבָרַר וְטָחַן וְרָקַד וְלָשׁ וְאָפָה כָּךְ ׃ וְאַחַר כָּךְ אָכַל ׃ וַאֲנִי מַשְׁכִּים וּמוֹצֵא כָּל אִלּוּ
מְתֻקָּנִים לְפָנַי ; וְכַמָּה יְגִיעוֹת יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁמָּצָא בֶּגֶד לִלְבּוֹשׁ ׃
גָּזַז וְלִבֵּן וְנִפֵּץ וְטָוָה וְאָרַג וְצָבַע וְקָפַד וְאַחַר כָּךְ לָבַשׁ ׃ וַאֲנִי מַשְׁכִּים וּמוֹצֵא
כָּל אִלּוּ מְתוּקָנִים לְפָנַי : סדר מועד תעניות פ״ב

לֹא נֶאֱמַר בְּאַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת שַׂקָּם וְאֶת תַּעֲנִיתָם אֶלָּא וַיַּרְא
הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה ׃ וּבְקַבָּלָה הוּא אוֹמֵר
וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל יְיָ :

ניט׳ען אוּן בֶּענְטְשׁ רַיין פְּאלְק יִשְׂרָאֵל טִים וּין אוּן מִיט מַעכְטֶר אוּן דִיא עֶרֶד וְאשׁ דִיא
האשׁט גֶעבְּן צוּ אוּנְז וְאלְשׁטוּ וִיא בְּענְטְשׁין מִיט טַל אוּן מִיט רֶעגְּן אוּן מִיט וְדוּת פּוּן
בְּהֶמוֹת אוּן וִיא דִיא האשׁט נִישְׁוּוּאכְּרְן צוּא אוּנְזֶר עלְטֶערְן צוּא גֶעבְּן אוּנְז אוּז אִין
לַאנְד וּוּאשׁ עֶשׁ רִינְט דִאכְטְן כִּילְךְ אוּן האנְיק כְּדִי אוּ דוּא וְאלְשׁטוּ נֶעבְּן אַיְין גוּטִין
טַעַם אִין דִיא פֵּרוֹת :

בן זומא בֶּן זוֹמָא הָאט נִיזָעהֶען אַיְין גְּרוֹיסְ חַיל פּוּן שֵׁשִׁים רִבּוֹא אוֹיף הָעם הַר הַבַּיִת הָאט
עֶר נִיזָאגְט גִילוּבְּט אִיז דָער וּואשׁ קֶלְיגְט אוּן וַוייסְט דִיא מַחֲשָׁבוֹת וּואשׁ אִין הַאֲרְצִין
פּוּן דִי אֶלְע אוּן גְלוּבְּט אִיז דָר וּואשׁ הָאט בַּשָׁאפְּן דִיא אֶלְע צוּא בְּרִינְגְן מִיךְ ׃ בֶּן זוֹמָא
הָאט נִיזָאגְט וִיא פִיל בִּיא הָאט זִיךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן נִימִיס בִּיז עֶר הָאט נִיפּוּנְגְן בְּרוּיט צוּא
עִשְׂן עֶר הָאט נִיאַקְעֶרְט אוּן הָאט נִיזַייט אוּן הָאט גִישְׁנִיטְן אוּן הָאט נִיבַּאכְּט בִּינְדְלִיךְ
אוּן הָאט גִידְרֹאשְׁן אוּן הָאט נִוּוּנְט שׁוּוֶעלְם אוּן הָאט אוּיסְ נִיקְלִיבְּן דִי פְּסוֹלֶת אוּן הָאט
נִיקְאלְן אוּן הָאט נִיוּוּיכְט אוּן הָאט נִיקְנֶאטְשְׁן אוּן הָאט נִיבַּאקְן דָער נְאךְ הָאט עֶר עֶרְשְׁט
נִיגְעסְן אוּן אִיךְ פְּעֶרֶר זִיךְ פְּרִיא אִיךְ צוּ שְׁטַיְין אוּן גִיפִּן דָאשׁ אֶלְץ נְרִיים פַּאר מִיר ׃ אוּן
וִיא פִיל מִיא הָאט זִיךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן גִימִיס בִּיז עֶר הָאט נְפּוּנְגְן אַיְין קְלֵייד אִן צוּא
כְּלֵידְן עֶר הָאט נִישְׁאיְין דִיא וּואל אוּן הָאט זִיא נִימְאשׁן אוּן הָאט זִי אוֹיסְ נִיקְלָאפְּט
אוּן הָאט זִי נִישְׁפּוּנְן אוּן הָאט נִיוּוּבְּט אוּן הָאט נִיצַארְבְּט אוּן הָאט נִיגְיִיט אוּן הָאט זִי אוֹיסְ נִיקְלָאפְּט
הָאט עֶר דָאשׁ אִן נִיקְלֵיידְט אוּן אִיךְ פְּעֶרֶר זִיךְ אוּן נִיפִּן דָאשׁ אֶלְץ נְרִיים פַּאר מִיר ׃
לֹא נֶאֱמַר עֶשׁ אִיז נִים נִיזָאגְט נִיוּוּאכְּרְן בִּייא דִי סִינְטְשׁין פּוּן נִינְוֵה אוּ נָאט הָאט נְזֶעהֶען
וַיַּעֲרֹץ זָעק וּואשׁ וַייא הָאבְּן אִן נִיקְלֵיידְט אוּן וַייעֶר פַּאסְטִין נָאר אוּז שַׁמַּיִים נָאט
הָאט נִיזָעהֶען וַיַּעֲרֹץ וּוָעְרְק אוּ וַייא הָאבְּן וּוִידֶער נִיקְעֶרְט פּוּן וַייעֶר שְׁלֶעכְטִין וּוֶעְג צוּם

שבת פ׳ בל כהבי

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי מֵימַי לֹא עָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי שֶׁאֵינִי כֹּהֵן וְאִם אוֹמְרִים לִי חֲבֵרַי עֲלֵה לְדוּכָן הָיִיתִי עוֹלֶה ׳ וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי מֵימַי לֹא אָמַרְתִּי דָּבָר וְחָזַרְתִּי לְאָחוֹרַי :

סדר נשים נדרים פרק ג

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר גְּדוֹלָה מִילָה שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :

תַּנְיָא רַבִּי אוֹמֵר גְּדוֹלָה מִילָה שֶׁאֵין לְךָ מִי שֶׁנִּתְעַסֵּק בְּמִצְוֹת כְּאַבְרָהָם אָבִינוּ וְלֹא נִקְרָא תָּמִים אֶלָּא עַל שֵׁם הַמִּילָה שֶׁנֶּאֱמַר הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים : וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ ׳ דָּבָר אַחֵר גְּדוֹלָה מִילָה שֶׁשְּׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל ׳ דָּבָר אַחֵר גְּדוֹלָה מִילָה שֶׁאִלְמָלֶא מִילָה לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי :

נוסחן וועג אוי דיזך דיא נבואים וואש וויא האבן די נביאה בקבר ניזעון פן דעם רוח הקודש זאגט דער בוך צו ריישט איעקע הערצער וועט איר ניט בארארפן צו ריישין

איעקע קלייד־דער פחתה אבלות אוי טיט השובה צוא נאט :

אמר רבי יוסי האט ניזאגט־פון מיין לעבטי טאג האב איך ניט עובר ניזעון אויף די ריד פון מיין חבר איך ווייש בייא זיך האלי או איך בין ניט קיין כהן אוי אז מיינע חברים וואלטן מיר ניזאגט או איך בין וא איין כהן אוי נייא אויף צו דעם ארט וואו מען דוכנט וואלט איך אויף ניגאנגען אוי נאך איין זאך האט רבי יוסי ניזאגט פון מיין לעבטי טאג האב איך ניט ניזאגט איין זאך או איך זאל זיך דר נאך אום קערען אהינטער

אוי זאל זיך לייגענען נאר איך האב זיך מורה ניזעון וויא אזוא איך האב ניזאגט :

רבי שמעון זאגט די מצוה פון מילה איז אז־ו גרויש וואש זיא ווענט צונטקענען נאר דער תורה

וויאזוי עש שטייט אין פסוק דאש בלוט פון דעם ברית וואש נאט ברוך הוא האט פאר שניטן מיט איך וועגט דאש אז־ו פיל וויא אלע די אזוינע רייד פון דער תורה :

תניא תיר האבן נלערנט רבי זאגט וויא גרויש איז דיא מצוה פון מילה וויאזוי עש פארט ניש ניזופן נויאריין נאנצר נאר בהכת דער מצוה פון מילה וויא עש שטייט אין פסוק נייא פאר מיר אוי נאנץ אוי איך וועל נעבן מיין ברית צווישן מיר אוי צווישן דיר־איין אנדער פירוש איז די מצוה פון מילה איז או גרויש וואש וועגט אליין אנטקענען אלע מצות פון דער תורה וואוזוי עש שטייט אין פסוק או דיזך דר מצוה פון מילה וואש זיא וועגט אז־ו פיל וויא אלע דיא דאזיגע רייד פון דער תורה האב איך מיט דיר כרת ברית ניזעון אוי מיט דיא ישראל׳ איין אנדער פירוש איז וויא גרויש איז דיא מצוה פון מילה וואוזוי ווען ניט דיא מצוה פון מילה וואלט היימל אוי עדר קיין קיום ניט ניהאם :

לְפִיכָךְ נִבְרָא אָדָם יְחִידִי בָּעוֹלָם לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל הַמְאַבֵּד נֶפֶשׁ אַחַת כְּיִשְׂרָאֵל מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ אִבֵּד עוֹלָם מָלֵא · וְכָל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא · וּמִפְּנֵי שְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ אַבָּא גָּדוֹל מֵאָבִיךָ · וְשֶׁלֹּא יִהְיוּ הַמִּינִים אוֹמְרִים הַרְבֵּה רְשׁוּיוֹת בַּשָּׁמָיִם · וּלְהַגִּיד גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ מַטְבֵּעוֹת בְּחוֹתָם אֶחָד וְכֻלָּם דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְאִלּוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹבֵעַ כָּל הָאָדָם בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵין אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ : תָּנוּ רַבָּנָן אָדָם נִבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּמִפְּנֵי מָה שֶׁלֹּא יְהוּ הַמִּינִים אוֹמְרִים שֶׁתְּחִלָּה הָיָה לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית · דָּבָר אַחֵר שֶׁאִם הַזּוֹהֵי דַּעְתּוֹ עָלָיו אוֹמְרִים לוֹ יְהוֹשׁ קָדְמָךְ בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית · דָּבָר אַחֵר כְּדֵי שֶׁיְּכַנֵּס לְמִצְוָה מֵיָד :

פרד קרש"ם כדות ב"ה
לִשְׁבַּת הַגּוֹיִת שָׁם הָיְתָה סַנְהֶדְרֵי גְדוֹלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל יוֹשֶׁבֶת וְדָנָה אֶת הַכְּהֻנָּה · וְכֹהֵן שֶׁנִּמְצָא בּוֹ פְּסוּל לוֹבֵשׁ שְׁחוֹרִים וּמִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִים

לפיכך ובראו דדום איז בשאפן ניוואהרן אין תהלת הבריאה נאר איין מענטש אויף דער וועלט צו לערנען דיך אז איטליכער וואס מאכט פרלירין אפילו נאר איין נפש כביכול אויף אים דר פסוק נלייך וויא ער האט נאנצע וועלט אזו איטליכער וואש איז מקיים אפילו נאר איין נפש איז נלייך וויא ער האט מקיים נייזען ריא נאנצע וועלט · אזו פון וועגן אז די ליים ואלין צווישין זיך שלום האבן אז איין מענטש זאל ניט זאנען צו זיין חבר מיין פאטער איז גרעסער פון דיין פאטער וואהרום ער איז פריער בשאפן ניוואהרן · אזו נאך איין שעם איז פאר וואש אין תחלת הבריאה איז נאר בשאפן ניוואהרן איין מענטש כדי ריא אפיקורסים ואהין ניט זאנען אז פיל נעטער איז פאר האנדן אין היטיל אזו צו זאנען די נדולה פון נאט ב"ה וואהרום ווען איין מענטש שלאנט פיר מטבעות מיט אין חותם זייענן אלע מטבעות נלייך אבער נאט ב"ה האט אלע מענטשין מיט דעם חותם פון אדם הראשון אזו פון דעשט ווענין איז איין מענטש צים אנדערין ניט נלייך אין זיערע נישטאלטין :

תנו רבנן האבין די רבנים נילערינט דער מענטש איז בשאפן ניוואהרן אים ערב שבת אזו פאר וואש כדי די אפיקורסים ואלין ניט זאנין אז דר מענטש איז ניוען אין שוקף צו נאט ב"ה איין אנדער פירוש איז ווען אין מענטש וועט זיך האפערדי האלטין ואנט סיין צו אים וואש האלשט זיך האפערדי אפלא איז דאך פרעד בשאפן ניוואהרן פון דיר יאין אנדער פירוש איז כדי דר מענטש זאל היכף אין מצוה פון שבת ארייניין לשבת הגוית דער חדר וואש איז אן נירופן ניוואהרן לשבת הגוית דאדטין איז ריא סנהדרין גדולה פון ריא ישראל ניוועסין אזו זיא האט ניכשפט ריא כהנים אזו איין כהן וואש איז ניפונען ניוואהרן אין אים איין פסיל האט ער זיך אן ניקלייד אזו אין ניווילט

מעמדות ליום ששי

וְיֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ · וְשֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ פְּסוּל לוּבְּשׁ לְבָנִים וּמִתְעַטֵּף לְבָנִים ·
נִכְנָס וּמְשַׁמֵּשׁ עִם אַחָיו הַכֹּהֲנִים · וְיוֹם טוֹב הָיָה עוֹשִׂים שֶׁלֹּא נִמְצָא פְּסוּל
בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וְכָךְ הָיוּ אוֹמְרִים בָּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁל נִמְצָא פְּסוּל בְּזַרְעוֹ
שֶׁל אַהֲרֹן · וּבָרוּךְ הוּא שֶׁבָּחַר · בְּאַהֲרֹן וּבְבָנָיו לַעֲמוֹד לְשָׁרֵת לִפְנֵי יְיָ בְּבֵית
קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים :

כוונות ס' החכלה

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי נָתָן אֵין לְךָ מִצְוָה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין מַתַּן
שְׂכָרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא לָעוֹלָם הַבָּא אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה · צֵא וְלַמֵּד
מִמִּצְוַת צִיצִית :

(עיין במדרש תנ"ו קטנות פרק פ' בתחלת פרשת שלח ובפרקי דר' אליעזר פרק ל"ח בסופו) :

מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה זָהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית · שָׁמַע שֶׁיֵּשׁ זוֹנָה בְּכַרְכֵּי
הַיָּם שְׁנוֹטֶלֶת אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים בִּשְׂכָרָהּ · שָׁגַר לָהּ אַרְבַּע
מֵאוֹת זְהוּבִים וְקָבְעָה לוֹ זְמַן · כְּשֶׁהִגִּיעַ וְכָנוֹ בָּא וְיָשַׁב עַל הַפֶּתַח · נִבְנְסָה
שִׁפְחָתָהּ וְאָמְרָה לָהּ אוֹתוֹ אָדָם שֶׁשָּׁגַר לָךְ אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים בָּא וְיָשַׁב
עַל הַפֶּתַח · אָמְרָה לָהּ יִכָּנֵס · נִכְנַס · הִצִּיעָה לוֹ שִׁבְעָ מִטּוֹת שֵׁשׁ שֶׁל כֶּסֶף
וְעַרִיּוֹנָה שֶׁל זָהָב · עָלְתָה וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי שִׁהְיָא עֲרֻמָּה · וְאַף הוּא
עָלָה לְיָשֵׁב עָרוֹם כְּנֶגְדָּהּ · בָּאוּ אַרְבַּע צִיצִיּוֹתָיו וְטִפְּחוּ לוֹ עַל פָּנָיו נִשְׁמְטָ
עָלָה לְיָשֵׁב עָרוֹם כְּנֶגְדָּהּ · בָּאוּ אַרְבַּע צִיצִיּוֹתָיו וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי קַרְקַע · אָמְרָה
לוֹ עַל גַּבֵּי קַרְקַע · וְאַף הִיא נִשְׁמְטָה וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי קַרְקַע · אָמְרָה
לוֹ נַפָּה שֶׁל רוּמִי שֶׁאֵינִי כַּיּוֹצֵא בָּךְ עַד שֶׁתֹּאמַר לִי מַה טִּיבְךָ רְאִיתָ בִּי · אָמַר
לָהּ הָעֲבוֹדָה שֶׁלֹּא רָאִיתִי אִשָּׁה יָפָה כְּמוֹתֵךְ · אֶלָּא מִצְוָה אַחַת צִוָּנוּ אֱלֹהֵינוּ
וְציצִית שְׁמָהּ וְכָתוּב בָּהּ אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שְׁנֵי פְּעָמִים · אֲנִי הוּא שֶׁעָתִיד
לְפָרַע וַאֲנִי הוּא שֶׁעָתִיד לְשַׁלֵּם שָׂכָר · וַעֲכְשָׁו נִדְמוּ עָלַי כְּאַרְבָּעָה עֲדִים ·
אָמְרָה אֵינִי מַנִּיחָתֵךְ עַד שֶׁתֹּאמַר לִי מַה שְׁמֵךְ וּמַה שֵׁם עִירֵךְ וּמַה שֵׁם

אין שיארצע קליידער און גיים זיך אויסיק און טוט ניט דיא עבודה·און ווען
אין שיארצע אים ניט גיפונען גיוואָרן·זיין פסול האט ער זיך אן גיקלייד און ציט זיך ווידער
אין ווייסע קליידער אן איז אריין גינאנגן און האט משמש גיוען די עבודה ביז דינע
קליידער די אנדערע בתנים און יום טוב האבן זיא זיך גימאכט דיא ראנינע ווען איזאין
זיי קיין פסול ניט גיפונען גיוואָרן און ווען זיי זיינען פיר די הינדר פין אהרן הכהן און
האבן גיזאגט גילויבט איז גאט ווען יער האט אויש דר זיריס אן אהרן און זיינע קינדר

ציא שטיין און ציא דינען פאר גאט אין דעם הויז :

הניא מיר האבן גילערנט רבי נתן זאגט עש איז ניט דא אפילו קיין נרינגע מצוה
וואש זיא שטיים אין דער תורה וואש איר שכר אלי ניט זיין אוף דער וועלט ·
און אוך יענער וועלט אבער וויש אוך ניט וויא פיל נייא און לערנן אם פון דער מצוה
פון ציצית פון דער מעשה וואש האט זיך גישראפן :

רַבָּךְ וּמַה שֵׁם מִדְרָשָׁךְ שָׁאַתָּה לוֹמֵד בּוֹ תוֹרָה · כָּתַב וְנָתַן בְּיָדָהּ · עָמְדָה
וְחִלְּקָה כָּל נְכָסֶיהָ שְׁלִישׁ לְמַלְכוּת וּשְׁלִישׁ לַעֲנִיִּים וּשְׁלִישׁ נָטְלָה בְּיָדָהּ חוּץ
מֵאוֹתָן מַצָּעוֹת · וּבָאת לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי חִיָּא · אָמְרָה לוֹ צַוֵּה עָלַי
וְיַעֲשׂוּנִי גִּיּוֹרֶת · אָמַר לָהּ בִּתִּי שֶׁמָּא עֵינַיִךְ נָתַתְּ בְּאֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים ·
הוֹצִיאָה כְּתָב מִיָּדָהּ וְנָתְנָה לוֹ · אָמַר לָהּ לְכִי זְכִי בְּמִקְחֵךְ · אוֹתָן מַצָּעוֹת
שֶׁהִצִּיעָה לוֹ בְּאִסּוּר הִצִּיעָה לוֹ בְּהַתֵּר זֶה מַתַּן שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם
הַבָּא אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה :

ירים פרק א׳

הַמַּיִם שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְׁתִּית הַבְּהֵמָה בְּכֵלִים פְּסוּלִין וּבְקַרְקָעוֹת כְּשֵׁרִים · נָפַל
לְתוֹכָן דְּיוֹ קוּמוּס וְקַנְקַנְתּוֹם וְנִשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהֶן פְּסוּלִין · עָשָׂה בָהֶן
מְלָאכָה אוֹ שֶׁשָּׁרָה בָהֶן פִּתּוֹ פְּסוּלִין · שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי אוֹמֵר אֲפִילוּ נִתְכַּוֵּן
לִשְׁרוֹת בָּזֶה וְנָפַל לְשֵׁנִי כְּשֵׁרִים :

גדה פ׳ המפלה

דָּרַשׁ רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָא מַאי דִּכְתִיב עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר
וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר · בּוֹא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם · מִדַּת בָּשָׂר וָדָם נוֹתֵן חֲפָצָיו בְּחֵמֶת צְרוּרָה וּפִיהָ
לְמַעְלָה · סָפֵק מִשְׁתַּמֵּר · סָפֵק אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר · וְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָר
אֶת הָעֻבָּר בִּמְעֵי אִשָּׁה פְּתוּחָה וּפִיהָ לְמַטָּה וּמִשְׁתַּמֵּר · דָּבָר אַחֵר אָדָם
נוֹתֵן חֲפָצָיו בְּכַף מֹאזְנַיִם כָּל זְמַן שֶׁמַּכְבִּיד יוֹרֵד לְמַטָּה · וְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא · כָּל זְמַן שֶׁהַוָּלָד מַכְבִּיד עוֹלֶה לְמַעְלָה :

ואומרים עשרת הדברות ופרשת המן וגו׳ עד הבקשות כמו שהוא מסודר במעמד יום א׳

בקשה ליום ששי

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתִי וְתִתֶּן לִי לֵב
טוֹב וְחֵלֶק טוֹב וְחָבֵר טוֹב נֶפֶשׁ שְׁפָלָה וְרוּחַ נְמוּכָה · וְאַל יִתְחַלֵּל שִׁמְךָ בִּי

דרש האט גדרשת ר׳ חנינא וואש איז דש וואש עש שטייט גאט טוט גרוישע זאכין וואש
מען קאן זיי ניט פאר שטיין אונ טוט פיל וואונדער ביז אן צאל קום אונ זעה אז ניט אזו
וויא די מדה פון גאט ברוך הוא איז די מדה פון איין בשר ודם איין ב״ו ניט אריין זיינע זאכן
אין איין לאגיל אונ פאר בינט אים פון אויבין אונ די מויל פון דעם לאגיל איז ארויף אונ
פון דעשט ווענין איז איין ספק אויב די זאכין ווערין גיהיט אינוויינג אדער ניט · אבער גאט
ברוך הוא באשאפט דאש קינד אין די גידערים פון דער מוטער דאש הייש וויא איין
אפענער לאגיל אונ דער מויל איז אראפ אונ דאש קינד ווערט פארט גיהיט · איין אנדער
פירוש איז איין מענטש גיט זיינע זאכין אין איין וואג שאל וואש ער מאכט שווערר גייט דש
וואג שאל אראפ אבר גאט ברוך הוא וואש דאש קינד ווערט אין דער מוטערש גידערים
שווערר גייט דאש ארויף :

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילין פון צו פאר דיר גאט מיין גאט אונ דער גאט פון מיינע

וְאַל תַּעֲשֵׂנִי שִׂיחָה בְּפִי הַבְּרִיּוֹת׳ וְאַל תְּהִי אַחֲרִיתִי וְתִקְוָתִי לְמַפַּח נָפֶשׁ ׳ וְאַל תַּצְרִיכֵנִי לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם שֶׁמַּתְּנָתָם מְעוּטָה וְחֶרְפָּתָם מְרֻבָּה אֶלָּא לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה וְהָרְחָבָה וְהַפְּתוּחָה וְהַקְּדוֹשָׁה ׳ וְתֵן חֶלְקִי בְּתוֹרָתֶךָ עִם עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם וּבְנֵה בֵיתְךָ עִירְךָ וְהֵיכָלְךָ וּמִקְדָּשְׁךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ ׳ מַהֵר עֲנֵנִי וּפְדֵנִי מִכָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְרָעוֹת ׳ וְהוֹשִׁיעֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִכָּל צָרָה וְצוּקָה כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה ׳ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

בקשה אחרת מעין יצירת היום על דרך הקבלה :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כַּאֲשֶׁר בְּרָאתָנוּ לִכְבוֹדֶךָ כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תְּתַקְּנֵנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּתְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ ׳ וּתְמַלֵּא כַוָּנַת מַחְשַׁבְתְּךָ בָּנוּ לְטוֹבָה בְּבָרְאֲךָ כְּיוֹם זֶה בְּעוֹלָמֶךָ שֶׁיָּצַרְתָּ אָדָם יָשָׁר לַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ לְשָׁרְתֶךָ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמֶךָ ׳ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁתְּיַשְּׁרֵנוּ לְפָנֶיךָ וּתְקָרֵב שְׁנַת גְּאֻלָּתֵנוּ ׳ וְתִבְנֶה עִירְךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ : וּבֵית קָדְשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ

עֶלְטְעֶרִין אַז דַּיִין תּוֹרָה זָאל זַיִין מַיִין מְלָאכָה אוּן דּוּא זָאלְשְׂט נֶעבִּין צוּ מִיר אַיִין נִיט הָאָרֶץ אוּן אַיִין נוּטִין חֵלֶק אוּן אַיִין נוּטִין חֵבֶר אוּן אַיִין נִידֶערִיג גְּמִיט אוּן דַּיִין נָאמֶן זָאל נִיט וָוערִין פַּאר שְׁוָועכְט דוּרְךְ מִיר אוּן דּוּא זָאלְשְׂט מִיךְ נִיט מַאכִין אַרַייד אִין דָעם מוֹיל פּוּן לַייטִין אוּן מַיִין סוֹף זָאל נִיט זַיִין צוּ פַּר שְׁנַיידוּנְג אוּן מַיִין הָאפּוּנְג זָאל נִיט זַיִין צוּא טְרוֹיעֶרוּנְג לַייב אוּן דּוּא זָאלְשְׂטוּ מִיךְ נִיט מַאכִין בַּאדַארְפִין צוּ דֶער גָאב פּוּן אַיִין בָּשָׂר וָדָם וָואשׂ זַייעֶרֶע גָאב אִיז וַוייגִיג אוּן זַייעֶר שַׁאנְד אִיז פִּיל נָאר צוּא דַיִין הָאנְט וָואשׂ זִיא אִיז פּוּל אוּן בְּרַייט אוּן זִיא אִיז אָפִין אוּן זִיא אִיז הֵיילִיג ׳ אוּן גִיב מַיִין חֵלֶק אִין דַּיִין תּוֹרָה מִיט דִיא וָואשׂ טוּעֶן דַּיִין רָצוֹן מִיט דֶעם גַּאנְצִין הָארְצִין אוּן בּוֹיא דַּיִין הֵיכָל מִיט דַּיִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּאלְד אוּן גִיךְ אִין אוּנְזֶערֶע טֶעג אוּן עֶנְטְפֶר מִיר אוּן לַייז מִיךְ אוֹישׂ פּוּן אַלֶע בֵּייזֶע גְּזֵרוֹת אוּן הָעלְף מִיר מִיט דַּיינֶע פִּיל רַחֲמָנוֹת פּוּן אַלֶערְלַייא צָרוֹת : יְהִי רָצוֹן אַזוֹ וָויא דּוּא הָאשְׂט אוּנְז בַּאשַׁאפִין צוּא דַּיִין כְּבוֹד אַזוֹ מִיט דַּיִין פִּיל רַחֲמָנוֹת

זָאלְשְׂטוּ אוּנְז אָן בְּרַייטִין צוּ דַּיִין דִינְשְׁט מִיר אוּן גָאר דַּיִין פָאלְק יִשְׂרָאֵל אוּן זָאלְשְׂט מַאכִין אַיינְשׂ אוּנְזֶערֶע הֶערְצֶר צוּא דִינֶען דִיךְ מִיט דֶעם גַּאנְצִין הָארְצִין אוּן מַאךְ אוּם קֶערִין אוּנְז צוּ פַּאר דִיר מִיט אַיִין גַּאנְצֶע תְּשׁוּבָה אוּן דֶער פִּיל אִין אוּנְז דִיא בַּוָּונָה פּוּן דַּיִין מַחְשָׁבָה אִין דַּיִין טָאן בַּאשַׁאפִין אִין דֶעם דָאזִיגִין טָאג אִין דַּיִין עוֹלָם וָואשׂ דּוּ הָאשְׂט בַּאשַׁאפִן אַיִין רֶעכְט פַּארְטִיגִין מֶענְטְשִׁין צוּ שְׁטֵיין פַּאר דִיר צוּא דִינֶען דִיךְ אוּן צוּ לוֹיבִין אִין דַּיִין נָאמֶען: עֶשׂ זָאל זַיִין דֶער וָוילִין צוּא פַּאר דִיר גָאט אוּנְזֶער גָאט אַז דּוּא זָאלְשְׂט רֶעכְט פַּארְטִיגִין אוּנְז צוּא פַּאר דִיר אוּן זָאלְשְׂט מַאכִין גִינֶעהֶנֶען דִיא יָאר פּוּן אוּנְזֶער אוֹישׂ לַייזוּנְג אוּן זָאלְשְׂט בּוֹיעֶן דַּיִין שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם בַּאלְד אִין אוּנְזֶערֶע טֶעג אוּן אוּנְזֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּן אוּנְזֶער שֵׁיינְקַייט זָאלְשְׂט אוֹיף רִיכְטִין אוּן זָאלְשְׂט מַאכִין רוּעֶן דַּיִין שְׁכִינָה צְווִישִׁן אוּנְז אוּן דּוּא זָאלְשְׂט אוּם קֶערִין דַּיִין מְלוּכָה צוּא זַיִין עֶרְשְׁטְקַייט כְּלוֹמֶר אַזוֹ וָויא צוּם עֶרְשְׁטִין אִיז גִיוֶוען אוּן מִיר זָאלִין זוֹכֶה זַיִין אוּן גָאר דַּיִין פָאלְק צוּא לַייכְטִין

אִין

תְּקוֹמֵם ׀ וְתַשְׂרֵה שְׁכִינָתְךָ בֵּינֵינוּ ׀ וְתַחֲזִיר מַלְכוּתְךָ לְקַדְמוּתוֹ ׀ וְנִזְכֶּה אֲנַחְנוּ
וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לַאוֹר בְּאוֹר פָּנֶיךָ ׀ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ חַיִּים לָנוּ ׀ וְתִבְשְׂרֵנוּ
כִּי רָצִיתָנוּ ׀ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה ׀ בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

מעמדות ליום השבת

הורה
וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם : וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר
עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה : וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא
אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת :

שכות לא
וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר : וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי
תִּשְׁמֹרוּ כִּי אוֹת הִיא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם :
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָּל הָעֹשֶׂה בָהּ
מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ : שֵׁשֶׁת יָמִים יֵעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן קֹדֶשׁ לַיְיָ כָּל הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת :
וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם : בֵּינִי
וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעוֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ :

שכות לה
אִין דֶער לֵיכְט פּוּן דַיין שְׁכִינָה וְאַרוּם דוּרְךְ דָעֶר לִיכְט פּוּן דַיין שְׁכִינָה קוּמְט צוּ אוּנְז
לְעבֶּן אוּנ זְאלְשָׁם אוּנְז מְבַשֵּׂר זַיין אוּ דוּא הָאשְׁם אוּנְז בְּאווִילִינְם :
ויאמר ה׳ אוּנ נָאט הָאט נִיזאגְט צוּ מֹשֶׁה אוּז צוּ זָאגְן : אוּנ דוּ רֵייד צוּ דִי קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל
אַז אִיהְר זָאלְט הָאלְטְן מַיִין שַׁבָּתוֹת וְאִיהְר זָאלְט אִיר
פַּארְט הַיטְן מֵיינֶע שַׁבָּתִים פּוּן צִוא טָאן מְלַאכְת הַמִּשְׁכָּן אוּם שַׁבָּת וְוָארוּם עֶש אִיז
אַיין גְּרוּישֶׁר צֵייכֶן צְווישְׁן מִיר אוּנ צְווישְׁן אֵייךְ צוּ אֵייעֶרע אֲלֶע דוֹרוֹת אַז אִיךְ הָאבּ
אִין אֵייךְ אוּיש דֶער וְוִילְט וְהָרַאיָה אַז דָעם טָאג וָאש אִיךְ הָאבּ נִירוּעט הָאבּ אִיךְ אֵייךְ
נִיטְבֶּין צוּ אַיין רוּאגְוּ אַז זִיא זָאלְן וְוִישְׁן אַז אִיךְ בִּין נָאט אֵייעֶר הֵיילִינֶר : אוּנ אִיר
זָאלְט הַיטְן דָעם שַׁבָּת וְוָארוּם וִיא אִיז הֵיילִיג צוּ אֵייךְ דֶער וָאש אִיז וִיא מְחַלֵּל אוּנ
עֶש אִיז דָא עֲדוּת דְרוּיף אוּנ טָעג הָאט אִים סְתָרה נִיזוּעז זָאל עֶר נִיטְייִם וְעֶרְן בְּדֵינֵי אָדָם
אוּנ אִיטְלִיכֶער וָאש טוּט אִין אִיר אַיין מְלַאכְה אוּנ עֶש אִיז קֵין הַתְרָאה נִיט נִיוּעז
דְרוּיף וָאל דָאש נֶפֶש פַּאר שְׁנִיטְן וְוערְן בֵּידִי שָׁמַיִם פּוּן צְווישְׁן אִיר פַּאלְק: וְשָׁקַשׁ טָעג
זָאל וְוערְן נִיטָאן אִין מְלַאכְה אוּנ אִין דָעם זִיבְּעטְן טָאג זָאל זַיין אַיין הֵיילִיג רוּאגְוּ
צִוא נָאט אִיטְלִיכֶער וָאש טוּט אַיין מְלַאכְה אוּם שַׁבָּת זָאל עֶר נִיטְייִם וְעֶרְן: אוּנ זִיא זָאלְן
הַיטְן דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל דָעם שַׁבָּת צוּא הָאלְטְן דָעם שַׁבָּת צוּ אֲלֶע זִייעֶרע דוֹרוֹת
עש זָאל אַיין קִיום הַיבּ־ן אוֹף אֵייבִּיג : צְווישְׁן מִיר אוּנ צְווישְׁן דִי קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל
אִיז דָאש אִיין צֵייכֶן אוֹיף אֵייבִּיג אַז אִיךְ הָאבּ דָעם טָאג נִירוּעט אוּנ הָאבּ זִיא

מעמדות ליום השבת

שם לה

וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לַעֲשֹׂת אֹתָם: שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּתּוֹן לַייָ כָּל הָעֹשֶׂה בוֹ מְלָאכָה יוּמָת: לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:

במדבר כח

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

מערכת שבת ויקרא כג

וְקָרָאתֶם: וְשִׁבְתֶּם אַתֶּם שִׁתִּים מַעֲרֻכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשָּׁחָר הַשָּׁחוֹר הָאַחַת: וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבוֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַייָ: בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְיָ תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: וְהָיָתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַאֲכָלוּהוּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְיָ חָק עוֹלָם:

נביאים ישעיה נח

אִוְ תִּקְרָא לַייָ יַעֲנֶה תִּשְׁוַע וְיֹאמַר הִנֵּנִי אִם תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שִׁלַּח אֶצְבַּע וְדִבֶּר אָוֶן: וְתָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ נְעָנָה תַּשְׂבִּיעַ וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ וַאֲפֵלָתְךָ כַּצָּהֳרָיִם: וְנָחֲךָ יְיָ תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וַעֲצָמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו: וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם

גיגענפּיגן צוא איין רואונג וואָרום אין יעקב טעג האט נאט באשאפּן דיא הימל אוג ויכהל משה אוג משה האט איין דעם ניצאכילט דיא נאנצע עדה פון דיא ישראל אוג ער זייא: זעגט אוג זיי זאלן ניטמאן קיין בילבה אוג קיין זויערטייג אין אלע זייערע וווינונגען פאר דעם ייי תמיד וחשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחלין האט ניזאגט צוא זייא ראש ווערן ניטמאן קיין בילבה אוג אין דעם זיבעטן טאג זאל זיין צו אייך היילונג וואָרום עש איז איין רואונג צו נאט איטליכער וואש טוט איין מלאכה אום שבת זאל ער ווערן גיטייט: איר זאלט ניט אן צינדן קיין פייער אין אלע ווונונגן אז חקרא דענעם טאג וועשטו רופן אוג נאט וועט דיר ענטפּאָרן דוא וועסט שרייען אוג נאט וועט זאגן דא בין איך אויב דו וועלסט אפּ טאן פון צווישען דיר איין אפּ ניינונג כיכיר די נאכשט ניט אווענק ניינן דעם מישפּט אוג איין שמרעקונג דם פּינגר צויווינקן אזיך שלעכטש אוג פון צו רייכן אום רעכט: אוג דו וועלסט אוישׂ ציהן צום הונגרן דיין נפש וויליג מיט נוטע טרייסטונג אוג דעם ניפּיינקטן בייב וועלסטו מאכן אן זעטן ועט שיינן אין דער פינצטער דיין ליכט אוג דיין פינצטערנש וועט אזו ליכטיג זיין אזו וויא אין מיטן טאג: אוג נאט וועט דיך תמיד פירן אוג ער וועט זאט מאכן דיין לייב אפּלו אין די הונגערניג ציטן אוג דיינער בייגער וועט ער וואפענן אוג דו וועלסט זיין אזו וויא אן ארטיגן נאט ער איז ניצוט מיט פייכטקייט אוג דו וועלסט זין וויא אקוואל וואשער וואש עש ווערט ניט נפסק זיינע וואשערין: אוג זיי ועלין בויען פון דיר די חורבות וואש זיינען

מוֹסְדֵי דוֹר וָדוֹר תְּקוֹמֵם וְקוֹרָא לְךָ גֹּדֶר פֶּרֶץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת : אִם
תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ
מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר : אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ
וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְיָ דִּבֵּר :

ישעיה נו

כֹּה אָמַר יְיָ שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבוֹא וְצִדְקָתִי
לְהִגָּלוֹת : אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְלוֹ
וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע : וְאַל יֹאמַר בֶּן הַנֵּכָר הַנִּלְוָה אֶל יְיָ לֵאמֹר הַבְדֵּל
יַבְדִּילַנִי יְיָ מֵעַל עַמּוֹ וְאַל יֹאמַר הַסָּרִיס הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ : כִּי כֹה אָמַר יְיָ
לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפָצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי:
וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ אֲשֶׁר

זײַנען פון אײַבּיג פֿלוסן דורך דײַנע גוטע מעשׂים ווען דו וועלסט בּוזעצן ווערען אינ די
גרונד פֿעסטן פון אַלע דורות ווען׳ט וועלן רופֿן דיך אויף רעכטן אוג טעג ווען דו וועסט
צאמט דיא גיבראכענע צאמען אוג מאכט ווידער קערען דיא שטעגן צו ווינען בּלוסן דו
ווערסט גאר באזעצן ווערען מיט מענטשן אויב דו ווענסט אום קערין דײַנע פֿים פון גיין
אום שבת תּוך לתּוחים אוג פון צוא טאן דיין בּנעד אין מיין הײַליגן טאג אוג דוא וועסט
רופֿן צוא שבת תּענוג טאג פון דעם הײַליגין נאמט ווענין וואס ער איז גהערליכט
אוג דו וועסט אים ערהרליך האלטן פון צו טאן דײַנע ווענ פון צו באגינגענען דיין בּנער
אוג פון צו רײַדן אוס רעכטע ואבן דענשט מאל וועסט זיין גיזעצט מיט תּענוגים פאר
נאט אוג ער וועט דיך מאכן רײַטין אוג רוען אויף דער הײך פון דער ערד אזא מיינט
מין ארץ ישׂראל אוג ער וועט דיך מאכן עשׂן דיא פירות פון דער נחלה פון דיין פאטר־

יעקב וואורום נאמט נזאגט היט צוא טאן אדעכטין משפט אוג טוט נרעכטיקיט

כה אמר ה׳ אזוא האט נאמט נזאגט היט צוא טאן אדעכטין משפט אוג טוט נרעכטיקיט
וואורום מיין הילף איז נאהענט צו קומען אוג מיין נירעכטיקייט וואס אויף וועל טאן אין
אירֿ איז באהאנעט צו אנטפֿלעקט צו ווערן: וואול דעם מענטשן וואס ער ווענט טאן דאס
וואס וועסט שטייס אוג וואול דעם מענטשן וואס האלט זיך אין דעם ער היט דעם
שבת פון צוא פאר שוועכען אים אוג ער היט זיין האנט פון צוא טאן בייז: אוג ער
זאל נית זאנין דער פרעמדער וואס ער באפֿעסט זיך צוא נאט אום אים צו דינגן וואס
זאל אירֿ דינגן נאט וואורום ער האט מיך אפ גישייד פון זיין פאלק אוג דער וואס האט
נית קינדער זאל נית זאנין וואס זאל אירֿ נוט אוג פרום זיין אירֿ בין דאך אזו וויא
אנדערע בוים אוג עש ווענ דאך פון מיר נית בלייבן קיין זרע וואורום אזו האט נאט
נזאגט אויף דיא וואס האבין קיין קינדר נית אז זייא ווענין היטין מיינע שבתים אוג
ווענין אוש ער ווילין אן דעם וואס אירֿ בגער אוג האלטין אין מיין ברית וועל אירֿ
נאט נעבין צו זייא אין מיין הוז אוג אין מיין מויער איין אדם אוג איין נאמען וואס איז
בעשׂער פון זין אוג פון טעכטער איין אייביג נאמען וועל אירֿ אים נעבין וואס ער ווענט
נית פאר שנידין ווערין: אוג דיא פרעמדע וואס בהעפטין זיך אויף נאט צוא דינגן אים

לא יִכָּרֵת׃ וּבְנֵי הַנֵּכָר הַנִּלְוִים עַל יְיָ לְשָׁרְתוֹ וּלְאַהֲבָה אֶת שֵׁם יְיָ לִהְיוֹת לוֹ לַעֲבָדִים
כָּל שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְלוֹ וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי׃ וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים
בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלוֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא
לְכָל הָעַמִּים׃ נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֲקַבֵּץ עָלָיו לְנִקְבָּצָיו׃
ירמיה י״ז
כֹּה אָמַר יְיָ הִשָּׁמְרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַהֲבֵאתֶם
בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלָיִם׃ וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלָאכָה
לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם׃ וְלֹא שָׁמְעוּ
וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת עָרְפָּם לְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ וּלְבִלְתִּי קַחַת מוּסָר׃ וְהָיָה
אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּן אֵלַי נְאֻם יְיָ לְבִלְתִּי הָבִיא מַשָּׂא בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר הַזֹּאת בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת בּוֹ כָּל מְלָאכָה׃ וּבָאוּ בְשַׁעֲרֵי
הָעִיר הַזֹּאת מְלָכִים וְשָׂרִים יוֹשְׁבִים עַל כִּסֵּא דָוִד רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים הֵמָּה
וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם וְיָשְׁבָה הָעִיר הַזֹּאת לְעוֹלָם׃ וּבָאוּ מֵעָרֵי

אונ צוא ליב האבין גאטש נאמען צוא זיין צו אים פאר קנעכט איטליכער פון זיי וואש
היט דעם שבת פון צוא פאר שוועכין אים אונ זייא האלטין מיין גיבאט וועל איך זייא
ברייגגען צוא מיין הייליגין בארג אונ איך וועל זיי דער פרייען אין דעם הויז וואש מען
טוט צוא מיר תפלה זייערע עולות אונ זייערע שעכטונג וועט זיין צוא איין באוויליגונג
אויף מיין מזבח ווארום מיין הויז דאש איז דער בית המקדש אהויז פון תפלה צו טאן
וועט דאש גירופין ווערין צוא אלע פעלקער׃ אזו רעט גאט דער האר דער איין זאמלער
פון דיא פאר שטויסענע ישראל איך וועל נאך מער פעלקער איין זאמלען צוא זיינע איין
גזאמעלטע ישראל׃
כה אמר ה׳ אזו האט גאט זאגט זייט ניהיט אין אייערע לייבר אונ איר זאלט ניט טראגן
קיין משא אין דעם טאג פון שבת אונ אריין צוא ברייגגן אין די טויערין פון ירושלים
אונ איר זאלט ניט אויש צוהן קיין משא פון אייערע הייזר אין דעם טאג פון שבת אונ
קיין שום מלאכה זאלט איר ניט טאן אונ איר זאלט הייליג האלטין דעם שבת אזו וויא
איך האב גיבאטין אייערע עלטערין׃ אונ אייערע עלטערין האבין ניט צוא ניהערט צוא
דעם וואש איך האב זייא גיבאטין אונ האבין ניט גינייגט זייערע אויערין אונ האבין
גיהארט זייער אקין ניט צוא הערין אונ ניט אן צוא נעמען שטראף׃ אינ ווען איר וועט יוא
צוא הערין צוא מיר זאגט גאט ניט צו ברייגגן קיין משא אין די טויערין פון דער דאזיגע
שטאט אין דעם טאג פון שבת אונ צוא הייליגין דעם טאג פון שבת ניט צו טאן אין אים
קיין שום מלאכה׃ וועלין קומן אין דיא טויערין פון דר דאזיגר שטאט מלכים אונ הארין
וואש זיי וועלין זיצין אויף דער שטול פון דוד המלך זייא וועלין רייטין אויף זייערע רייט
ווענין אונ אויף דיא פערד זיי אונ זייערע הארין דיא לייט פון יהודה אונ דיא זיצער פון
ירושלים אונ די דאזיגע שטאט ירושלים וועט בזעצט זיין ביז אייביג׃ אונ זייא וועלין קומן
פון אלע שטעט פון יהודה אונ פון ארום ירושלים אונ פון דעם לאנד בנימין אונ פון דיא
שטעט

יְהוּדָה וּמִסְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וּמֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמִן הַשְּׁפֵלָה וּמִן הָהָר וּמִן הַנֶּגֶב
מְבִיאִים עֹלָה וְזֶבַח וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה וּמְבִיאֵי תוֹדָה בֵּית יְיָ :

מזמור שיר ליום השבת תהלים צב :

דברים ה׳

שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ
כָּל מְלַאכְתֶּךָ : וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה
אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר
בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ : וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וַיּוֹצִאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת
אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת :

נחמיה יג

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר צָלְלוּ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם לִפְנֵי הַשַּׁבָּת וָאֹמְרָה וַיִּסָּגְרוּ הַדְּלָתוֹת וָאֹמְרָה
אֲשֶׁר לֹא יִפְתָּחוּם עַד אַחַר הַשַּׁבָּת וּמִנְּעָרַי הֶעֱמַדְתִּי עַל הַשְּׁעָרִים לֹא יָבֹא
מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת : וַיָּלִינוּ הָרוֹכְלִים וּמוֹכְרֵי כָל מִמְכָּר מִחוּץ לִירוּשָׁלַיִם פַּעַם
וּשְׁתָּיִם : וָאָעִידָה בָהֶם וָאֹמְרָה אֲלֵיהֶם מַדּוּעַ אַתֶּם לֵנִים נֶגֶד הַחוֹמָה אִם תִּשְׁנוּ

שְׁטֶעט וָואשׂ זַיינֶען אִין טָאל אוּנ פּוּן דִיא שְׁטֶעט וָואשׂ זַיינֶען אוֹיף דִי בֶּערֶג אוּנ פּוּן דְרוּם
זַייט אוּנ וָועלִין בְּרֵיינְנֶען אַקְרְבָּן עוֹלָה אוּנ שְׁלָמִים אוּנ אַקְרְבָּן מִנְחָה אוּנ וַויירִיךְ אוּנ
וָואשׂ בְּרֵיינְנֶען אַקְרְבָּן תּוֹדָה אִין גָאטְשׂ הוֹיז בְּלוֹמֶר אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ :

שמור היט דעם טאג פון שַׁבָּת צוא הֵיילִינִין אִים אַזוֹ וויא גָאט דַיין גָאט הָאט דִיךְ
גִיבָּאטִין : זָעקְס טֶעג זָאלְשְׂטוּ טָאן דַיין אַרְבֶּעט אוּנ זָאלְשְׂט טָאן אַלֶע דַיינֶע מְלָאכוֹת
אוּנ דֶער זִיבָּעטֶער טָאג אִיז שַׁבָּת צוּ גָאט דַיין גָאט דוּ זָאלְסְט נִיט טָאן קַיין שׁוּם מְלָאכָה
דוּא אוּנ דַיין זוּן אוּנ דַיין טָאכְטֶער אוּנ דַיין קְנֶעכְט אוּנ דַיין דִינְשְׂט אוּנ דַיין אָקְס אוּנ
דַיין אֵייזִיל אוּנ אַלֶע דַיינֶע בְּהֵמוֹת אוּנ דַיין אַיין וואוֹנֶער וָואשׂ וואוֹנְט אִין דַיין שְׁטָאט
פּוּן וָועגִין אַז דַיין קְנֶעכְט אוּנ דַיין דִינְשְׂט זָאל רוּעֶן אוּם שַׁבָּת אַזוֹא וָויא דוּ : אוּנ דִיא
זָאלְשְׂט גִידֵיינְקֶן אַז דוּ בִּישְׂט גִיוֶוען אַיין קְנֶעכְט אִין לַאנְד מִצְרַיִם אוּנ גָאט דַיין גָאט הָאט
דִיךְ אוֹיש גִיצוּיגֶן פּוּן דָארְטִין מִיט אַיין שְׁטַארְקֶע הַאנְט אוּנ מִיט דֶעם אוֹיש גִישְׁטְרֶעקְטִין
אָרוּם אוּנ אוֹיף דֶעם תְּנַאי הָאט עֶר דִיךְ אוֹיש גִילֵייזְט פּוּן מִצְרַיִם אַז דוּא זָאלְשְׂט זַיין צוּא
אִים אַיין קְנֶעכְט אוּנ זָאלְשְׂט הִיטֶן זַיינֶע מִצְוֹת דְרוּם הָאט גָאט דַיין גָאט דִיךְ גִיבָּאטִין צוּא
הַאלְטִין דֶעם טָאג פּוּן שַׁבָּת אוּנ דוּא בִּישְׂט אִים מְחוּיֶב פָאלְגִין וָוארוּם עֶר אִיז דַיין הֵאר :
וִיהִי אוּנ עֶשׂ אִיז גִיוֶוען אַז זֵייא הָאבִּין אַרְאפּ גִינֵייגְט דִיא שָׁאטִינְס פּוּן דִיא טוֹיעֶרִין פּוּן
יְרוּשָׁלַיִם פַאר שַׁבָּת דָאשׂ מֵיינְט מַען אַז עֶשׂ אִיז גִיקוּמֶען עֶרֶב שַׁבָּת פַאר נַאכְט הָאבּ
אִיךְ נְחֶמְיָה גִיזָאגְט אַז זֵייא זָאלִין וָועֶרִין פַאר שְׁלָאסִין דִיא טוֹיעֶרִין פּוּן דֶער שְׁטָאט אוּנ
אִיךְ הָאבּ גִיזָאגְט אַז זֵייא זָאלִין נִיט גִיעֶפִינְט וָועֶרִין בִּיז נָאךְ שַׁבָּת אוּנ פּוּן מֵיינֶע יוּנְגֶען
הָאבּ אִיךְ גִישְׁטֶעלְט בַּייא דִיא טוֹיעֶרִין אַז עֶשׂ זָאל קַיין שׁוּם מַשָּׂא אוּנ קַיין שׁוּם סְחוֹרָה נִיט
אַרַיין קוּמֶן אִין דֶעם טָאג פּוּן שַׁבָּת אוּנ זֵיי הָאבִּין אִיבֶּר גִינֶעכְטִיגְט דִי סוֹחֲרִים אוּנ דִיא
וָואשׂ פַאר קוֹיפִין אַלֶערְלֵיי סְחוֹרוֹת פּוּן אוֹיש וֵויינִיג פּוּן יְרוּשָׁלַיִם אַיין מָאל אוּנ צְוֵוייא מָאל

כדי

יָד אֲשֶׁלַח בָּכֶם כִּן הֵעֵת הַהִיא לֹא בָאוּ בְּשִׁבְתּ : וַאֲמַרְתָּ לַלְוִים אֲשֶׁר יִהְיוּ
מִטַּהֲרִים וּבָאִים שֹׁמְרִים הַשְּׁעָרִים לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת גַּם זֹאת זָכְרָה לִי אֱלֹהַי
וְחוּסָה עָלַי כְּרֹב חַסְדֶּךָ :

חמיד פ"ז

בִּזְמַן שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל נִכְנָס לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁלֹשׁ אוֹחֲזִין בּוֹ · אֶחָד בִּימִינוֹ וְאֶחָד
בִּשְׂמֹאלוֹ וְאֶחָד בְּאֻכְנִים טוֹבוֹת · וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַע הַסְּמַנּוֹנָה קוֹל רַנְלָיו שֶׁל
כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא הֵנִיפוֹ לוֹ אֶת הַפָּרוֹכֶת נִכְנַס וְהִשְׁתַּחֲוָה וְיָצָא וְנִכְנְסוּ
אֶחָיו הַכֹּהֲנִים וְהִשְׁתַּחֲווּ וְיָצְאוּ: בָּאוּ וְעָמְדוּ עַל מַעֲלוֹת הָאוּלָם עָמְדוּ הָרִאשׁוֹנִים
לְדָרוֹם אֲחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַחֲמִשָּׁה כֵּלִים בְּיָדָם · הַמְנִי בְיַד אֶחָד · וְהַבּוּז בְּיַד אֶחָד ·
וְהַמַּחְתָּה בְּיַד אֶחָד · וְהַבְּזִךְ בְּיַד אֶחָד · וְכַף וְכַסִּיָּה בְּיַד אֶחָד · וּבֵרְכוּ אֶת הָעָם
בְּרָכָה אַחַת · אֲלָא שֶׁבְּמְדִינָה אוֹמְרִים אוֹתָהּ שָׁלשׁ בְּרָכוֹת וּבְמִקְדָּשׁ בְּרָכָה
אַחַת · בְּמִקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים אֶת הַשֵּׁם כִּכְתָבוֹ · וּבְמְדִינָה בְּכִנּוּיוֹ · בְּמְדִינָה
הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִים אֶת יְדֵיהֶם כְּנֶגֶד כַּתְפוֹתֵיהֶם · וּבְמִקְדָּשׁ עַל גַּבֵּי רָאשֵׁיהֶם ·
חִין מִכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁאֵין מַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ : רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף
כֹּהֵן גָּדוֹל מַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל
הָעָם וַיְבָרְכֵם: בִּזְמַן שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל רוֹצֶה לְהַקְטִיר הָיָה עוֹקֵד בְּכַבָּשׁ וְתוֹפֵס בִּימִינוֹ·
הִגִּיעַ לְמַחֲצִית הַכֶּבֶשׁ · אָחַז הַסַּמָּן בִּימִינוֹ וְהֶעֱקִדוֹ · הוֹשִׁיט לוֹ הָרִאשׁוֹן הָרִאשׁ
וְהָרֶגֶל וְסַמָּךְ עָלָיוּ וְזָרָק · הוֹשִׁיט הַשֵּׁנִי לָרִאשׁוֹן שְׁתֵּי הַיָּדַיִם נָתַן לְכֹהֵן גָּדוֹל
וְסָמַךְ עָלָיוּ וְזָרָק · נִשְׁמַט הַשֵּׁנִי וְהָלַךְ לוֹ · וְכֵן הָיוּ כּוֹשִׁיטִין לוֹ שְׁאָר כָּל
הָאֵבָרִים וְהוּא סוֹמֵךְ עֲלֵיהֶן וְזוֹרֵק · וּבְזֶמֶן שֶׁהוּא רוֹצֶה הוּא סוֹמֵךְ וַאֲחֵרִים
זוֹרְקִין · בָּא לוֹ לְהַקִּיף אֶת הַמִּזְבֵּחַ מְהַלְּכִין הוּא מַתְחִיל · מִקֶּרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית ·
מִזְרָחִית צְפוֹנִית · צְפוֹנִית מַעֲרָבִית · מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית · נָתְנוּ לוֹ יַיִן לְנַסֵּךְ ·
הַסַּמָּן עוֹמֵד עַל הַקֶּרֶן וְהַסִּדְרִין בְּיָדוֹ וּשְׁנֵי כֹהֲנִים עוֹמְדִים עַל שֻׁלְחַן הַחֲלָבִים
וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת בְּיָדָם · תָּקְעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקְעוּ · בָּאוּ וְעָמְדוּ אֵצֶל בֶּן אַרְנָא אֶחָד
מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ שָׁחָה לִנְסֹךְ וְהִקִּיף הַסַּמָּן בַּסִּדְרִין וְהִקְרִישׁ בֶּן אַרְנָא בַּצִּצְלָל·
וְהִבְרִיז הַלְוִים בְּשִׁיר · הֵגִיעוּ לְפֶרֶק · תָּקְעוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ הָעָם · עַל כָּל פֶּרֶק תְּקִיעָה·
וְעַל כָּל תְּקִיעָה הִשְׁתַּחֲיָה · זֶהוּ סֵדֶר הַתָּמִיד כַּעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ · יְהִי רָצוֹן
שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ · אָמֵן :

בְּדִי אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל זָאלִין קוּמֶן קִינְדֶּר בְּיִיא זַיִיא סְחוֹרוֹת אוּם שַׁבָּת· אוּז אִיךְ הָאבּ סָחֲרָה
נִיטְוִינְן אֶן דִי סוֹחֲרִים אוּז אִיךְ הָאבּ צוּ זַיִיא נְוֹאנְט פַּר וְואשׁ נְעכְטִיגִט אִיר אַנְטְקֶעגֶן דֶעם
סוֹיֶעֶר וְוֶעט אִיר נְאךְ אֵיין מָאל פַּר עֶנְדֶערְן אַז צוּא טָאן וְיִעל אִיךְ מֵין הָאנְט שִׁיקֶן אֵין
אִיךְ צוּ שְׁלָאגֶן אִיךְ · פּוּן דֶער צֵייט אֶן אוּז וַיִיטֶער זַיינֶען וַיִיא נִיט נִיקְטָען אוּם שַׁבָּת·
אוּז אִיךְ הָאבּ נְוֹאנְט צוּא דִי לֶיִם אַז וַיִיא זָאלִין זִיךְ רֵייגִינְן אוּז זָאלִן קוּמֶן דִי וָואשׁ הִימֶן
דִיא טוֹיֶערִין צוּא הַיילִינְן דֶעם מָאנ פּוּן שַׁבָּת : דָאשׁ דָאוּעֶרְט אוּיךְ נִידַיינֶר צוּ מִיר מֵין
נְאט אוּז הָאבּ תַּם אוּיךְ מִיר אַוּז וַיִיא דַיין סִיל גְּיִנְאד אֵין :

תלמוד זרעים פאה פ"א

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר · הַפֵּאָה וְהַכִּכּוּרִים וְהָרְאָיוֹן וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְתַלְמוּד תּוֹרָה: אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא: כִּבּוּד אָב וָאֵם וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְהַבָּאַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ (וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ) וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם:

ברכות פ' היה קורא

מַרְגְּלָא בְּפוּמֵיהּ דְּדַבִּי מֵאִיר גְּמוֹר בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לָדַעַת אֶת דְּרָכַי וְלִשְׁקוֹד עַל דַּלְתֵי תוֹרָתִי · נְצוֹר תּוֹרָתִי בִּלְבָבֶךָ וְנֶגֶד עֵינֶיךָ תִּהְיֶה יִרְאָתִי · שְׁמוֹר פִּיךָ מִכָּל חֵטְא וְטַהֵר וְקַדֵּשׁ עַצְמְךָ מִכָּל אַשְׁמָה וְעָוֹן · וַאֲנִי אֶהְיֶה עִמְּךָ בְּכָל מָקוֹם:

סדר מועד יומא פרק יום הכפורים

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִטְהָרִים וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם · שֶׁנֶּאֱמַר וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: וְאוֹמֵר מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְיָ מַה מִקְוֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל:

אלו דברים דאש זיינען דיא זאכין וואש צוא זייא איז גיט דא קיין שיעור מן התורה גאר מדרבנן דאש וואש מען באדארף לאזין אין עק פעלד אשטיקל פאה פאר ארעמע לייט אונ דאש וואש מען בדארף בריינגען קיין ירושלים פון דיא פירות וואש ען פריער צייטיג גיוואריין אונ די קרבנות דאש מען האט גיבראכט אין דיא שלש רגלים אונ גמילות חסדים סייא מיט דעם גוף אונ סייא מיט געלט: דאש זיינען דיא זאכין וואש איין מענטש עסט זייערע פירות אויף דער וועלט אונ דאש קרן בלייבט אים איבער אויף יענער וועלט אונ דאש זיינען זייא אז מען האלט ערליך פאטער אונ מוטער אונ מען טוט גמילות חסדים אונ מען איז מקיים הכנסת אורחים אונ מען גייט פריא אין בית המדרש אונ מען מאכט שלום צווישין איין מענטשין אונ צווישין דעם אנדערין אונ צווישין מאן אונ ווייב · אונ תורה לערנען איז אנטקעגין זייא אלע:

מרגלא בפומיה די זאך איז גיווען גיוואונט אין דעם מויל פון רבי מאיר תמיד צו זאגין · לערין מיט גאר דיין הארצין אונ מיט גאר דיין לייב צוא ווישין מיינע ווענין אונ צוא איילין אויף די טירין פון מיין לערנונג · היט מיין תורה אין דיין הארצין · אונ אנטקעגין דיינע אויגן זאל זיין מיין פארכט · היט דיין מויל פון אלערלייא זינד אונ רייניג אונ הייליג דיך פון אלערלייא זינד אונ שולד אונ איך וועל זיין מיט דיר אין אלע ערטער:

ר"ע האט גיזאגט וואול צו אייך ישראל פאר וועמען רייניגט איר אייך אונ ווער רייניגט אייך אייער פאטער וואש איז אין היטיל ווארום עש שטייט אין פסוק אונ איך וועל שפריינגען אויף אייך רייגע וואשער אונ איר וועט זיין ריין פון אלע טומאות אונ פון אלע אייערע אום ווערדקייט וועל איך אייך רייניגין נאך איין פסוק שטייט מקוה ישראל ה' אזו וויא איין מקוה איז מטהר די טמאים אזו איז גאט ברוך הוא מטהר די ישראל:

תניא

ביצה פ׳ יום טוב

תַּנְיָא אָמְרוּ עָלָיו עַל שַׁמַּאי הַזָּקֵן שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה אוֹכֵל לִכְבוֹד שַׁבָּת׳ כֵּיצַד מָצָא בְּהֵמָה נָאָה אוֹמֵר זוֹ לְשַׁבָּת׳ מָצָא אַחֶרֶת נָאָה הֵימֶנָּה מַנִּיחַ הַשְּׁנִיָּה וְאוֹכֵל אֶת הָרִאשׁוֹנָה׳ אֲבָל הִלֵּל הַזָּקֵן מִדָּה אַחֶרֶת הָיְתָה לוֹ שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו הָיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם :

תָּנוּ רַבָּנָן כַּמָּה סְעוּדוֹת חַיָּב אָדָם לֶאֱכוֹל בְּשַׁבָּת שָׁלֹשׁ׳ רַבִּי חִדְקָא אוֹמֵר אַרְבַּע׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ׳ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאוּהוּ בַּשָּׂדֶה׳ רַבִּי חִדְקָא סָבַר הַנֵּי תְּלָתָא הַיּוֹם לְבַר מִדְאוּרְתָּא וְרַבָּנָן סַבְרֵי בַּהֲדֵי דְאוּרְתָּא׳ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא כָּל הַמְקַיֵּם שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בַּשַּׁבָּת נִצּוֹל מִשָּׁלֹשׁ פֻּרְעָנִיּוֹת מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג׳ מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ כְּתִיב הָכָא יוֹם וּכְתִיב הָתָם הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא׳ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם כְּתִיב הָכָא יוֹם וּכְתִיב הָתָם יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא׳ וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג כְּתִיב הָכָא יוֹם וּכְתִיב הָתָם בְּיוֹם בּוֹא גּוֹג עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל׃ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים שֶׁנֶּאֱמַר אָז תִּתְעַנַּג עַל יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמָתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ׳ לֹא כְאַבְרָהָם דִּכְתִיב בֵּיהּ קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ׳ וְלֹא כְיִצְחָק דִּכְתִיב בֵּיהּ כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵל׳ אֶלָּא כְיַעֲקֹב דִּכְתִיב בֵּיהּ וּפָרַצְתָּ יָמָה וָקֵדְמָה וְצָפוֹנָה וָנֶגְבָּה׳ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אוֹמֵר נִצּוֹל מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת׳ כְּתִיב הָכָא וְהִרְכַּבְתִּיךָ

תניא מיר האבין גילערינט זייא האבין גיזאגט אויף שמאי הזקן אז אלע זיינע טעג האט ער גינעסין לכבוד שבת איז דיא גמרא מפורש וויא אזוא׳ אז ער האט גיפונען איין שיינע בהמה צוא קויפין האט ער גיזאגט דיא קויף איך פון שבת וועגין אז ער האט דער נאך גיפונען אנאנדערע איין שענערע פאר איר צוא קויפין האט ער גילאזט דיא אנדערע דיא שענערע פון שבת וועגין און האט גנעסין דיא ערשטע אום דער וואכין׳ נמצא עסט ער דיא דאזיגע כדי אז דיא שענערע זאל זיין אויף שבת הייסט דאש עסין אפילו פון דער ערשטע בהמה אויך לכבוד שבת׳ אבער הלל הזקן האט אנאנדער מדה אין זיך גיהאט אז אלע זיינע מעשים זיינען גיווען לשם שמים ער האט איין בטחון גיהאט אז גאט ברוך הוא וועט אים צוא שיקין איין שיינע בהמה פון שבת וועגין וויא עש שטייט אין פסוק ברוך ה׳ יום יום :

תנו רבנן דיא רבנים האבין גילערינט איין מענטש איז מחויב עסין אום שבת דרייא סעודות׳ רבי חדקא האט גיזאגט פיר סעודות איז מען מחויב עסין׳ ריב״ל פון וועגן בר קפרא האט גזאגט איטליכר וואש איז מקיים צו עסין דרייא סעודות אום שבת ווערט ער גיצול פון דרייא פורעניות פון דיא ווייטאג וואש וועט זיין אין משיח צייטין׳ און פון דעם דין פון גיהנם׳ און פון דר מלחמה פון גוג ומגוג׳ רבי יוחנן האט גזאגט פון

וועגין

עַל בָּמֳתֵי אֶרֶץ וְכִתִּיב הָתָם וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִּדְרוֹךְ : אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִין לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְעַנַּג עַל יְהוָה וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ ׳ עוֹנֶג זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עוֹנֶג הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עוֹנֶג שַׁבָּת :

שבת פ״א

אָמַר רָבָא בַּר מְחַסְיָא אָמַר רַב חָיָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לָרַעַת כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם ׳ אָמַר רִ׳ הֲקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה מַתָּנָה טוֹבָה יֶשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִתֵּנָהּ לְיִשְׂרָאֵל לֵךְ וְהוֹדִיעֵם מִבְּאן אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַנּוֹתֵן פַּת לְתִינוֹק צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְאִמּוֹ : תְּנוּ רַבָּנָן הַמַּכְנִס לְבֵיתוֹ אֶת הַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת אוֹמֵר שַׁבָּת הִיא מִלְּעָזוֹק וּרְפוּאָה קְרוֹבָה לָבֹא ׳ רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יְכוֹלָה הִיא שֶׁהֲרֵחַם ׳ רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ וְעַל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל ׳ רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ בְּתוֹךְ חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל ׳ שֶׁכֵּנָא אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם בְּכַנִּיסָתוֹ אוֹמֵר שָׁלוֹם. וּבִיצִיאָתוֹ אוֹמֵר שַׁבָּת הִיא מִלְּזָעוֹק וּרְפוּאָה קְרוֹבָה לָבוֹא וְרַחֲמָיו מְרֻבִּין וְשַׁבְּתוּ בְּשָׁלוֹם :

וֶועֶן רַבִּי יוֹסִי אִיסְטְרִיכֶר וּואָס אִיז מְעַנֵּג דָּעם שַׁבָּת כְּלוֹמַר עֶר טוּט זִיךְ הָעֲנוּג אֶן אוּם שַׁבָּת גִּיט טָעַן אִים אַוּ אֵין נֶחָלָה וּואָס זִיא הָאט בֶּיין פּוּס גִּיט מַהֲטָה נְרוּשִׁקֵיים ׳ רַב נַתָּן בַּר יִצְחָק הָאט גֶיזָאגְט עֶר וועֶרט נִיצוֹל פּוּן שְׁעָבּוּד ׳ רַב יְהוּדָה הָאט גֶיזָאגְט פּוּן וועֶלְעֶר רַב אִיסְתְּלֵר וּואָס אִיז מְעַנֵּג דָּעם שַׁבָּת גִּיט טָעַן אִים רְאשׁ בְּיֶערְגֶ פּוּן זֵיין הָאַרְצֶן : אָמַר הָאט גֶיזָאגְט רָבָא דָּעֶר זוּן פּוּן מְחַיָּא דָּעֶר וּואָס וויל נָעבֶּן אַמְּתָנָה צוּא זֵיין חָבֵר בְּדַאדְרָף עֶר אִים פְּרִיעֶר מוֹדִיעַ זֵיין אַז רִיא מַתָּנָה וויל אִיךְ דִיר גֶעבֶּן וואֶרִים עֶס שְׁטֵיט אִין פְּסוּק צוּ מוֹדִיעַ זֵיין צוּא אַיִּךְ אַז אִיךְ נָאט וויל אַיִּךְ הֵילְגֶן ׳ מִיר הָאבֶּן אוּיךְ אַז גִילֶעֶרְנְט נָאט בְּרִיךְ הוּא הָאט גֶיזָאגְט צוּא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אַנְגֶעט מַתָּנָה אִיז פַּר הָאנְדֶן צוּ גִיר אִין מִין בֵּהֶעלְטֶנֶשׁ אוּנ שַׁבָּת אִיז אִיר נָאמֶען אוּנ אִיךְ וויל זִיא שֶׁיינְקֶן צוּא דִיא יִשְׂרָאֵל גֶיִיא אוּנ וַיא זֶייא דְאשׁ מוֹדִיעַ ׳ פּוּן דָאנֶען הָאט רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַפּ גִילֶעֶרְנְט אוּנ הָאט גֶיזָאגְט דָּעֶר וּואָס גִיט אַשְׁטִיקִיל בְּרוֹיט צוּא אֶקְנְד בְּדַאדְרָף עֶר דְאשׁ מוֹדִיעַ זֵיין צוּא זֵיין מוּטֶּער :

תְּנוּ רַבָּנָן דִיא רַבָּנִים הָאבֶּן גִילֶעֶרְנְט וועֶן אִיינֶער גֶייט אוּם שַׁבָּת צוּא אִיינֶעם מְבַקֵּר הוֹלֶה זֵיין וְאָנוּט עֶר עָשׂ אִז הַיינְט שַׁבָּת פּוּן צוּ שְׁרֵיין כְּלוֹמַר מֶען טָאר הַיינְט גִיט שְׁרֵיין אוּנ גִיט מְאַכֶּט מֶען שַׁבָּת קַאן טָאן אַז דִינְסְט אִיר זְכוּת וּואשׁ וועֶשְׁט זִיךְ גִיט מְצַעֲר זֵיין אוּם שַׁבָּת וְאָנוּט אוּם בְּאַרְיכְטֶן וועֶרֶן ׳ רַבִּי יְהוּדָה זָאנְט אוּנ זָאנְט פּוּן צוּם חוֹלֶה ׳ וְאָנוּט בְּרוּךְ הוּא וְאָ זִיךְ דָּעֶר בְּאַרְיכְטֶן אוֹיךְ דִיר אוּנ אוֹיךְ דִיא קְרַאנְקְע פּוּן דִיא יִשְׂרַאלְדִּיגֶ יוֹסִי וְאָנוּט ׳ אַוּ וְאָנוּט מֶען נָאט בָּרוּךְ הוּא וְאָל זִיךְ דָּעֶר בְּאַרְיכְטֶן אוֹיךְ דִיר צְוִוישֶׁן אַנְדֶערֶע קְרַאנְקְע פּוּן דִי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי דִיא תְּפִלָּה וְאָל אֶן גִינוּמֶן וועֶרֶן בִּזְכוּת הָרַבִּים ׳ שֶׁבְּנָא דָּעֶר גְרוֹישֶׁעֶר

כדר נשים נדרים פ״ג

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר מְאוּסָה הִיא הָעָרְלָה שֶׁנִּתְגַּנּוּ בָהּ הָרְשָׁעִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרֵלִים וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרְלֵי לֵב ׳ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר גְּדוֹלָה מִילָה שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת ׳ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר גְּדוֹלָה הִיא הַמִּילָה שֶׁהִיא דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת הַחֲמוּרָה ׳ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר גְּדוֹלָה מִילָה שֶׁלֹּא נִתְלָה לוֹ לְמֹשֶׁה הַצַּדִּיק עָלֶיהָ אֲפִילוּ מְלוֹא שָׁעָה :

כוטה פרק היה נוטל

יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים ׳ זְכוּת דְּמַאי אִילֵימָא זְכוּת דְּתוֹרָה הָא אֵינָהּ מְצֻוָּה וְעוֹשָׂה הִיא ׳ וְאֶלָּא זְכוּת דְּמִצְוָה ׳ זְכוּת דְּמִצְוָה מִי מַגְנָה כּוּלֵי הַאי ׳ וְהָתַנְיָא אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי מְנַחֵם בַּר רַבִּי יוֹסֵי כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר ׳ תָּלָה הַכָּתוּב אֶת הַמִּצְוָה בְּנֵר וְאֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹר ׳ אֶת הַמִּצְוָה בְּנֵר לוֹמַר לָךְ מַה נֵּר אֵינָהּ מְגִינָה אֶלָּא לְפִי שָׁעָה אַף מִצְוָה אֵינָהּ מְגִינָה אֶלָּא לְפִי שָׁעָה ׳ וְאֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹר לוֹמַר לָךְ מַה אוֹר מֵגִין לְעוֹלָם אַף תּוֹרָה מְגִינָה לְעוֹלָם ׳ וְאוֹמֵר

מַאן פון יְרוּשָׁלַיִם אַז עֶר אִיז אַרַיין גִּגַאנְגֶען צוּא אַיין חוֹלֶה אוּם שַׁבָּת הָאט עֶר גִּזָאגְט שָׁלוֹם אוּנ אַז עֶר אִיז אַוֶועק גִּיגַאנְגֶען הָאט עֶר גִּיזָאגְט דִּיא רַחֲמָנוֹת פון גָּאט בָּרוּךְ הוּא זַיינֶן פִּיל אוּנ רוּעֶט אִין אַייעֶר שַׁבָּת בְּשָׁלוֹם :

רבי יוסי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי זָאגְט וְוִיא גְּרוֹישׁ אִיז דִּי מִצְוָה פון מִילָה וָואשׁ זִיא אִיז דוֹחֶה שַׁבָּת וָואשׁ עֶשׁ אִיז הַארְבּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דֶּער זון פון קָרְחָה זָאגְט דִּי מִצְוָה פון מִילָה אִיז אַזוֹ גְּרוֹישׁ וָואשׁ עֶשׁ אִיז גִּיט וָוארִין גִּיוָוארְט צוּא מֹשֶׁה דֶעם צַדִּיק אוֹיף אִיר אֲפִילוּ אַיין שָׁעָה כְּלוֹמַר דֶּער מַלְאָךְ הָאט אִים גִּיוָואלְט תֵּיכֶף הַרְגֶּנֶן וָואשׁ עֶר הָאט זִיךְ פַּאר זַאמְט מַל צוּא זַיין זַיין קִינְד אוּנ אַלֶע זַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים הָאבֶּן אִים נִיט גִּיהָאלְפִין :

יש זכות דִּיא סוֹטָה וָואשׁ הָאט מַיִם הַמְאָרְרִים גִּיטְרוּנְקֶען דָּא וָוערְט זִיא גִּישְׁטְרָאפְט מִיט דֶעם עוֹנֶשׁ וָואשׁ דִּיא תּוֹרָה הָאט גִּשְׁרִיבִּין פון דֶעשְׂט וָועגִין קָאן זַיין זִיא זָאל אַיין זְכוּת הָאבֶּין דְּרַייא יָאר דֶעם עוֹנֶשׁ אוֹיף צוּא הַאלְטִין ׳ קְלֶערִין דִּיא רַבָּנָן וָואשׁ פַּר אַיין זְכוּת קָאן זִיא הָאבֶּין אִיךְ קָאן נִיט זָאגִין דֶּר זְכוּת פון תּוֹרָה לֶערְנֶן אַיין אִשָּׁה אִיז דָּאךְ נִיט גִּיבָּאטִין אוֹיף תּוֹרָה לֶערְנֶען וָועשְׂטוּ זָאגִין דֶּער זְכוּת פון מִצְוֹת טָאן קָאן דֶּען דֶּער זְכוּת אוֹיף הַאלְטִין אוֹיף אַזוֹ אַלַאנְגֶע צַייט מִיר הָאבֶּין דָּאךְ אָבֶּער גִּילֶערִינְט אַז דָּאשׁ הָאט גִּידַרְשֶׁתְּ ר׳ מְנַחֵם שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אַז דִּיא מִצְוָה אִיז גְּלַייךְ צוּא אַיין לִיכְט וָואשׁ בְּרֶענְט אוּנ דִּיא תּוֹרָה צוּא אַיין שַׁיין ׳ גְּלַייכְט דֶּר פָּסוּק דִּיא מִצְוָה צוּא לִיכְט אוּנ דִּיא תּוֹרָה צוּ אַיין שַׁיין דֶּער פָּסוּק זָאגְט דִּיר אַזוֹ וְוִיא לִיכְט לַייכְט נָאר לְפִי שָׁעָה דָּאשׁ אִיז כָּל זְמַן עֶשׁ בְּרֶענְט אַזוֹא דִּיא מִצְוָה אִיז מֶער נִיט מֵגִין נָאר כָּל זְמַן עֶר טוּט דִּיא מִצְוָה ׳ אוּנ דִּיא תּוֹרָה אִיז גְּלַייךְ צוּא אַיין שַׁיין וָואשׁ לַייכְט שְׁטֶענְדִיג אַזוֹא דִּיא תּוֹרָה אִיז מֵגִין אוֹיף דֶעם מֶענְטְשֶׁן וָואשׁ לֶערִינְט זִיא אוֹיךְ תָּמִיד אֲפִילוּ וָוען עֶר הֶערְט אוֹיף צוּ לֶערְנֶען אוּנ נָאךְ זָאגְט דֶּר פָּסוּק בְּהִתְהַלֶּכְךָ כו׳ אַז דוּ וָועשְׂט גֵּיין וָועט דִּי תּוֹרָה דִּיךְ פִּירִין אוּנ בַּייא דַּיין לֵייגִין וָועט זִיא דִּיךְ הִיטִין אוּנ בַּייא דַּיין אוֹיף שְׁטֵיין פון שְׁלָאף וָועט זִיא פַּאר דִּיר רֵיידִין ׳ וָואשׁ מֵיינְט מֶען מִיט דִּיא דְּרַייא זַאכִין ׳ אִיז דִּיא גְּמָרָא מְפוֹרָשׁ אִין דַּיין

בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ׃ בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ זֶה הָעוֹלָם הַזֶּה׃ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ זֶה יוֹם הַמִּיתָה׃ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ לָעוֹלָם הַבָּא׃ מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵלָה וּמִתְיָרֵא מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים וּמִן הַבַּרְקָנִים וּמֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּסְטִים׃ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ׃ נִזְדַּמְּנָה לוֹ אֲבוּקָה שֶׁל אוֹר׃ נִצּוֹל מִן הַקּוֹצִים׃ וּמִן הַפְּחָתִים׃ וּמִן הַבַּרְקָנִים׃ וְעַדַּיִן מִתְיָרֵא מֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּסְטִים וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ׃ כֵּיוָן שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר נִצּוֹל מֵחַיָּה רָעָה וּמִלִּסְטִים׃ וַעֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְהַלֵּךְ׃ הִגִּיעַ לְפָרָשַׁת דְּרָכִים נִצּוֹל מִכֻּלָּם׃ דָּבָר אַחֵר עֲבֵרָה מְכַבָּה מִצְוָה וְאֵין עֲבֵרָה מְכַבָּה תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ׃ אָמַר רַב יוֹסֵף מִצְוָה בְּעִדָּנָא דְעָסִיק בָּהּ מְגִינָה וּמַצְלָה׃ בְּעִדָּנָא דְלָא עָסִיק בָּהּ אֲנוּנֵי מְגִינָה אֲצוּלֵי לָא מַצְלָה׃ תּוֹרָה בֵּין בְּעִדָּנָא דְעָסִיק בָּהּ בֵּין בְּעִדָּנָא דְלָא עָסִיק בָּהּ מְגִינָה וּמַצְלָה׃

גֵיין אוֹיף דֶער וֶועלְט וֶועט זִיא דִיךְ פִירִין׃ אִין דַיין לֵייגִין אִין דֶעם טָאג פון דַיין שְׁטַארְבִּין וֶועט זִיא דִיךְ הִיטִין׃ וֶוען דוּא וֶועשְׂט דִיךְ אוֹיף הַאפִּין בְּשַׁעַת תְּחִיַּית הַמֵּתִים וֶועט זִיא פַאר דִיר אַיין מֵלִיץ יוֹשֶׁר זַיין דָאשׂ אִיז אַיין מָשָׁל צוּ אֵיינֶם וָואשׂ גֵייט אִין וֶועג בַּייא נַאכְט אִין דֶער פִינְצְטֶער אוּנ הָאט מוֹרָא פַר דֶערְנֶער אוּנ פַאר גְרִיבֶּער פַאר חַיּוֹת רָעוֹת פַאר גַזְלָנִים אוּנ וֵויישְׂט נִיט אוֹיף וֶועלְכִין וֶועג צוּא גֵיין הָאט עֶר אַיין פְלַאם פַייעֶר בַּקוּמֶען דָא וֶוערְט עֶר נִיצוּל פון דִיא דֶערְנֶער אוּנ גְרִיבֶּער אָבֶּער עֶר הָאט נָאךְ מוֹרָא פַר חַיּוֹת רָעוֹת אוּנ גַזְלָנִים דֶער צוּא הֶעלְפְט קַיין פַייעֶר נִיט אָבֶּער אַז דֶר מָארְגִין שְׁטֶערִין גֵייט אוֹיף וֶוערְט עֶר שׁוֹין פון דֶעם נִיצוּל׃ נָאר עֶר וֵויישְׂט נִיט אוֹיף וֶועלְכִין וֶועג עֶר גֵייט בִּיז עֶר קוּמְט צוּא דֶעם אָרְט וואו דִיא וֶועגִין צוּא שֵׁיידִין זִיךְ וֶוערְט עֶר נִיצוּל פון אַלֶעם׃ אַיין אַנְדֶר פְּשַׁט אִיז אַיין עֲבֵירָה קֶען פַאר לֶעשִׁין דֶעם שְׂכַר פון אַיין מִצְוָה אָבֶּער נִיט פון תּוֹרָה לֶערְנֶען אַזוֹא וִויא אִין פָּסוּק שְׁטֵייט פִיל וַואשֶׂער קָאנֶן נִיט פַאר לֶעשִׁין דִיא לִיבְּשַׁאפְט וָואשׂ בְּרֶענְט צוּ תּוֹרָה לֶערְנֶען אוּנ קַיין טַייְכִין קָאנֶען נִיט אָפּ שְׁוֵוייגֶקֶען וֶוען אֵיינֶר זָאל וֶועלִין גָאר זַיין פַאר מֶעגִין אַוֶועק גֶעבִּין דִיא לִיבְּשַׁאפְט מְבַטֵּל זַיין וָואלְט מֶען נִישְׁפֶּעט פון אִים גִימַאכְט׃ אִיז פון דֶעם אַלֶעם גִידְרוּנְגֶען אַז דֶער זְכוּת פון מִצְוָה אִיז נִיט אַזוֹא שְׁטַארְק עֶשׂ זָאל קָאנֶען אַזוֹ אַלַאנְגֶע צַייט אוֹיף הַאלְטִין דֶעם עוֹנֶשׁ פַאר דִיא עֲבֵרָה הַיינְט וָואשׂ פַאר אַיין זְכוּת קָאן דִי סוֹטָה הָאבִּין עֶשׂ זָאל קָאנֶן דְרַייא יָאר אִיר עוֹנֶשׁ אוֹיף הַאלְטִין׃ פַר עֶנְטְפֶערְט רַב יוֹסֵף דִיא קַשְׁיָא אִיר זָאלְט נִיט מֵיינֶען אַז דֶער זְכוּת פון דֶר מִצְוָה אִיז נָאר בְּשַׁעַת עֶר טוּט דִיא מִצְוָה נִיט אַזוֹ אִיז׃ נָאר וִויא דֶען דֶענְשְׂט מָאל וֶוען עֶר טוּט דִיא מִצְוָה הַאלְט זִיא אוֹיף דֶעם עוֹנֶשׁ אוּנ אִיז אִים מַצִּיל וַוייטֶער פון אַיין עֲבֵירָה אָבֶּער אַז עֶר הָאט שׁוֹין אָפּ גִיטָאן דִיא מִצְוָה קָאן זִיא נָאר דֶעם עוֹנֶשׁ אוֹיף הַאלְטִין אָבֶּער נִיט מַצִּיל זַיין פון אַיין עֲבֵירָה אָבֶּער דֶער זְכוּת

פון

סדר נזיקין אבות פ"ב

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ ׀ וְהִתְקֵן עַצְמְךָ לִלְמוֹד תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ יְרוּשָּׁה לָךְ ׀ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם :

חלק

תַּנְיָא רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד מוֹדְדִין לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסָאתָהּ בְּשַׁלְּחָהּ תְּרִיבֶנָּה ׀ אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְכִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן אָדָם נוֹתֵן מִלֹּא עוֹמְסוֹ לְעֻמַּת בָּעֹלֶם הַזֶּה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ כְּמִלֹּא עוֹמְסוֹ לָעוֹלָם הַבָּא ׀ וְהָכְתִיב וְשָׁמַיִם בְּזֹרֶת תִּכֵּן ׀ אָמַר לוֹ וַאֲהָה אִי אַתָּה אוֹמֵר כֵּן אֵיזוֹ הִיא מִדָּה מְרֻבָּה ׀ מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה אוֹ מִדַּת פּוּרְעָנוּת מְרֻבָּה הֲוֵי אוֹמֵר מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה מִמִּדַּת פּוּרְעָנוּת ׀ בְּמִדָּה טוֹבָה הוּא אוֹמֵר וַיֵּצוּ שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כָּן לֶאֱכֹל ׀ וּבְמִדַּת פּוּרְעָנוּת הוּא אוֹמֵר וַאֲרֻבוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ ׀ וְאוֹמֵר וַיֵּצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר ׀ וַהֲלֹא אָדָם מוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ

פון תּוֹרָה לערנען קאן אֶפְּילוּ דער נאָך וועז ער לערנט ניט איף האלטן דעם עונש אוג מציל זיין פון עבֵירה איבער דעם קאן שוין דיא סוּכָּה אוֹף האבן איין זכות

פון איין מִצְוָה וואָס קאן ש'ן דעם עונש דרייא ואר איף האלטן :

רבי יוסי רַבִּי יוֹסֵי וואָנט עש זאל זיין דיין חברש געלט ביי דיר גילִיבְּט אזו וויא דיין געלט אוג איז עש נִיט אויף דיר ווי דיין חברש געלט ביי דיר גילִיבְּט אזו וויא דיין געלט

אוג דיא זאָלשט זיך פארכטיג מאכן אוג מתאַמץ זיך זיין ציא לֶערנען הוֹרָה וואָרום עש איז ניט צו דיר איין ירוּשָׁה וואָס קומט אן מִרְחָה אבער די הוֹרָה וואָלשט דיין פאטער איז איין לַכְדָן וועלשט פארט ניט האבן דיא הוֹרָה בייא דיר סיידן דוא וועלשט דיך כַּמְסִירַת זיין לערנען דיא תּוֹרָה· אוֹנ אלץ וואָס דוא טוישט זאָ זיין פון וענען נתַּת רוּחַ מאן נאָס וואָס איז אוֹף דעם היִטעל :

תניא מִיר האבּין גילערנט רַבִּי מֵאִיר זאָנט מיט דער מאָס וואָס דוא מעסט מעסט עש ניט

מען אים אף מיט דר אייגענע מאָס וויא דער פסוק זאָנט בסאסאה אז מען שיקט אויף דעם מענטשין איין עונש קריגט זיא זיך מיט אים אוג בצאלט אים מיט דער איינענע מאס אזו וויא עֶר האט גיזינדיגט האט אים רַבִּי יְהוּדָה גיזאגט קאן מען דען אזוא זאגן אז דער מענטש ניט איין ארוֹמאן מיט זיין פוּלע האנט ניט אים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אויף מיט זיין פוּלע האנט עש שטייט דאך אבער נישרי בין אר האט מיט דעם מינצטין פינגער דיא המלען אן ניבריים וויא אזו קאן איין מענטש אזו פיל פאר טראגן דא האט אים רַבִּי מאיר זוא ריק גיפרעגט דוא רַבִּי יְהוּדָה וויל שט אזוא ניט זאגן לאזן מיר זעהן וועלכע מדה איז גרעשער ציא דיא גוטע מדה ציא דיא כדה פון פורענות קן הקדם איז דיא גושט מדה גרעשר בייא דיא מדה פון פורענות שטייט אז וייער פייער פון ניכט ועט ניט פאר לאשן ועדרן איז קשה או איין מענט שטרעקט אוש זיין האנט אין פייער ועדט עֶר דאך באלד אף ניברים וויא אזו ועט עֶר קאנן אזו פיל פייער אוש האלטן נאר אזו וויא נאס ניט כּה דיא רשעים זייא זאלין אוש האלטין דאש פייער בדי זייא זאלין קאנען צוא נעמן פון זיין פולע זייער עונש אזו ניט עֶר איין כּה אין דיא צדיקים זיי זאלין קאנען צוא נעמן פון זיין פולע האנט שכר פאר זייערע מעשים טובים :

תניא

בָּאוּר בָּעוֹלָם הַזֶּה מְאִיר נִכְהָה ׳ אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן כֹּחַ בָּרָשָׁעִים
כְּדֵי לְקַבֵּל פּוּרְעָנוּתָם ׳ כָּךְ נוֹתֵן כֹּחַ בִּצַּדִּיקִים לְקַבֵּל טוֹבָתָן :

סדר קדושים המיוחד פ״ו

הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בַּמִּקְדָּשׁ ׳ בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים לַיהוָה הָאָרֶץ
וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ ׳ בַּשֵּׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד
בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ : בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב
אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט : בָּרְבִיעִי הָיוּ אוֹמְרִים אֵל נְקָמוֹת יְהוָה אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ ;
בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב : בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ
אוֹמְרִים יְהוָה מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְהוָה עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט :
בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת מִזְמוֹר שִׁיר לֶעָתִיד לָבֹא לְיוֹם
שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים :

מנחות פרק התכלת

תַּנְיָא רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְעַתָּה
יִשְׂרָאֵל מָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה ׳ אַל תִּקְרֵי מָה אֶלָּא
מֵאָה ׳ רַבִּי חִיָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַוְיָא בְּשִׁבְחָא וּבְיוֹמָא טָבָא טָרֵח וְמַמְטֵי לְהוּ
בְּאַסְפַּרְמָקֵי וְמָנְדֵי :

עוקצין פ״ג כָּתוּב דְּבוֹרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר חָדֵי הִיא בְּקַרְקַע וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ
פְּרוּזְבּוֹל וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמַקּוֹמָהּ וְחָרוֹדָה מְמֻנָּה בַּשַּׁבָּת
חַיָּב חַטָּאת ׳ וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינָהּ בְּקַרְקַע וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבּוֹל
וּמְקַבֶּלֶת טֻמְאָה בְּמָקוֹמָהּ וְחָרוֹדָה מְכֻנָּה בַּשַּׁבָּת פָּטוּר :

נדה פ״ג **תָּנוּ** רַבָּנָן שְׁלֹשָׁה שָׁקְפִין יֵשׁ בְּאָדָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָבִיו וְאִמּוֹ ׳ אָבִיו
מֵזֶרַע הַלּוּבָן שֶׁמֶּמֶנּוּ עֲצָמוֹת וְגִידִין וְצִפָּרְנַיִם וּמוֹחַ שֶׁבָּרֹאשׁ וְלוּבָן
שֶׁבָּעֵינַיִם ׳ אִמּוֹ מִזֶּרַע אָדֹם שֶׁמֶּמֶנּוּ עוֹר וּבְשָׂר וְדָם וּשְׂעָרוֹת וְשָׁחוֹר שֶׁבָּעֵינַיִם ׳
וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ וּנְשָׁמָה וְקֶרֶם פָּנִים וּרְאִיַּת הָעַיִן וּשְׁמִיעַת

תניא ר׳ מֵאִיר זָאגְט אַיין טָעג־טְשׁ דָּארְף הָאבֶּן בְּרָכוֹת אֶלַע טאג צוא זַאגֶן רַבִּי חִיָּא
אום שַׁבָּת־יוֹם טוֹב הָאט אִים גִּיפֶעלְט צו בֶּאה בְּרָכוֹת וְוָארום אין דֶּר תְּפִלָּה פּוּן שַׁבָּת
יוֹם טוֹב אִיז נִיט דָא קֵיין אַבְּצִין בְּרָכוֹת אוֹ וְוִיא אֵין דֶּעי וְוָאכֶּן הָאט עֶר זִיךְ מְצַרְיךְ
גִיוֶועֶן אוּג נְזוכְט פַּיְרוֹת אוּג מַאכְלִים כְּדֵי עֶר זָאל אִיבֶּער וַיִיא בְּרָכוֹת מַאכֶּן מְמַלָּא
צוא וַיין כֶּאה בְּרָכוֹת :

תנו רבנן רַבְרְבוֹתוּת אִיז דָּא אִין מְעַנְטְשֶׁן דָּאשׁ אִיז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוּג פָּאטֶער
אוּג מוטֶער ׳ פּוּן דֶּעם פָּאטֶער קוּמְט דָּאשׁ וַוייסְט פּוּן דֶּעם וָועֶרְם בֵּיינֶער אוּג אָדֶערְן
אוּג נָענְיל אוּג מַארְךְ פּוּן קָאפּ אוּג וַוייסְיל פּוּן אוֹיג׳ פּוּן דֶּר מוּטֶער קוּמְט דָּאשׁ רוֹיטֶע ׳ פּוּן
דֶּעם וָועֶרְם הוּיט אוּג פְּלֵיישׁ אוּג בְּלוּט אוּג הָאר אוּג שְׁוָארְץ אֲפֵּיל פּוּן אוֹיג ׳ אוּג הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא נִיט אִים אַיין אָטוּם אוּג נְשָׁמָה גִּישְׁטַאנְדְט פּוּן פָּנִים אוּג דָּאשׁ וָעֶרְטֶן מִיט דִּיא
אוֹיגֶן אוּג רַיידֶן מִיט מוֹיל אוּג הָעֶרְן מִיט אוֹיעֶרְן אוּג גַיין מִיט פִּים אוּג פַּאר שְׁטַאנְד

הָאוֹן וְרַבּוּר פֶּה וְהִהוּךְ רַגְלַיִם וֶרֶעָה וּבִינָה וְהַשְׂכֵּל ׀ וּבִינָן שֶׁמַּגִּיעַ וְמַגִּיעַ לְהָפֵטֵר
כֵּן הָעוֹלָם ׀ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל חֶלְקוֹ ׀ וְחֶלֶק אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹנֵחַ לִפְנֵיהֶם :

עיקרין ס"ג

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא:

ותומרים עשרת הדברות ופרשת המן וגו' עד הבקשות כמו שהוא מקודר בסמפר יום ג'

בקשה ליום השבת

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ׀ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
שֶׁתַּקְשִׁיב לְתִפְלָתִי ׀ וְתָחֹנֵנִי לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאַי ׀
וְתַסְפִּיק עָלַי יָדַי לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת וּצְדָקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל ׀ וְלִלְמוֹד וּלְכַמֵּד אֶת תּוֹרָתֶךָ
הַמְּהוּרָה וְהַקְּדוֹשָׁה ׀ וְתַיְשִׁיבֵנִי בְּאַהֲבָה בֵּינִי וּבֵין בְּרִיּוֹתֶיךָ ׀ וּתְחַבְּרֵנִי עִם יִרְאֶיךָ
וְעִם עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ ׀ וְתֶן לִי אַחֲרִית טוֹב וְתִקְוָה ׀ וְתֶן לִי שֵׂם טוֹב וְלֵב טוֹב
לְיִרְאָתֶךָ ׀ וְתַיְחֵל לְבָבִי לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ ׀ וְתֶן בְּלִבִּי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ ׀
וְתַגְזֵר עָלַי גְּזֵרוֹת טוֹבוֹת ׀ וְתִשְׁמְרֵנִי מִכָּל רָע כִּי אַתָּה מְשַׁעְנְתִי ׀ שָׁמוֹר צֵאתִי
וּבוֹאִי ׀ תְּנָה גוֹרָלִי עִם הַצַּדִּיקִים בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא ׀ מְמַעְנְךָ עֲנֵנִי בְּצַדְקָתֶךָ כִּי

אוּ שַׂכְל אוּן אַז עָשׂ קוּמְט דִיא צַיִיט אַוּועק צוּא יַיִן פּוּן דָעָר וְועלְט נָעמְט זִיךְ הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא אֲפִּ זַיִן חֵלֶק אוּן דִי פְּאטֶר אוּן מוּטֶערְשׂ חֵלֶק לְאוּמ עֶר אִיבֶּר פָּאר זַייא :
אמר האט ניזאגט רבי יהושע בן לוי לָעתִיד לָבֹא וועט נאט מאכן ארבין צוּא אינְשִׁלִיכִין צַדִּיק
דְרַייא הונדערְט מִיט צַעהְן וְעלְטִין אוּז וויא דָעָר פְּסוּק זָאגְט עָשׂ אִיז דָא בַּיי מִיר
פִּיל שֵׂכֶר צוּ מַאכִּן אַרְבִּין מַיינָע לִיבָּע צַדִּיקִים אוּן וַיַיעֶרְע אוֹצָרוֹת וְועל אִיךְ דָעָר פִּילִין
דָאשׁ וואֶרְט יֵשׁ בַּשֶּׁרֶשְׁפּם מִיט דָר צאל דְרַייא הונדערְט מִיט צַעהְן :

יהי רצון עָשׂ זָאל זַיִן דָעָר וויליִן פָּאר דִיר נָאט אונזער נָאט דָעָר נָאט פּוּן אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב אַז דוּא זָאלְשׂט פָּאר נָעמְען צוּ מַיין תְּפִלָּה אוּן זָאלְשׂט מִיר נָעבְּן צוּא חֵן וְחֶסֶד
אוּן צוּ רַחֲמִים אִין דַיינָע אוּינְן אוּן אִין אַלָע אוּינְן וָואוּ וְועלְן מִיךְ זְועהֶן אוּן זָאלְשׂט
מִיר מַיין נִינוּנְן נָעבְּן אַז אִיךְ זָאל קָאנָען מְצוֹת מָאכִּן אוּן צְדָקָה נָעבְּן צְווִישִׁין דִי יִשְׂרָאֵל
אִיךְ זָאל קָאנָען לָעֶרְנָן אוּן מִיט אַנְדֶרְע לָעֶרְנָן דַיין הֵילִיגְע אוּן רַיינָע תּוֹרָה אוּן זָאלְשׂט
מִיךְ בְּנֵיטִיגְן מִיט לַיבְשַׁאפְט מִיט כָּל הַבְּרוּאִים אוּן זָאלְשׂט מִיךְ בַּהֲעפְטִיגְן מִיט דִי צַדִּיקִים
וְואוּ הָאבְּן מוֹרָא פָּאר דִיר אוּן טוּעֶן דַיין רָצוֹן אוּן דוּא זָאלְשׂט אוֹיךְ מִיר גוֹטֶר זַיִן גוֹטְע
גְּזֵרוֹת אוּן זָאלְשׂט מִיךְ הִיטְן פּוּן אַלָעם בַּייז וּוָארוּם דוּא בִּישְׂט מַיין אֶן בַּהֲעגְנוּנְג הִיט מַיין
אַרְווּשׁ גַיין אוּן מַיין קוּמְן גִיב מַיין גוֹדְ מִיט דִיא צַדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא אַז אִיךְ רוּף דִיךְ
אַז עָשׂ אִיז מִיר אֵיינְג זָאלְשׂטוּ מִיר פּוּן דַיין הִיטֶר קָעמְפָּעֶרְן אוּן זָאלְשׂט מִיךְ נִיט פָּאר
שָׁעמְען פּוּן מַיין הָאפְנוּנְג לַייט זָעלִיג מִיךְ אוּן מַאכְּ מִיךְ אוֹיךְ שָׁטָעלִין אוּן מַאכְּ מִיךְ
גִיעהָענְג צוּ דַיין תּוֹרָה אוּן מַאכְּ לַייכְטִין מַיינָע אוּינְן אִין דִי וועגְן פּוּן דַיין תּוֹרָה אוּן טוּא
מִיךְ צוּא אַיין בְּעגְטְשׁוּנְג אוּן צוּ לִיבּ אוּן גִיבּ מִיר הֵן אוּן חֶסֶד לַייט זָאלְן פּוּן מִיר דָנְאָה
הָאבְּן אוּן מַיין אִיבֶּר בְּלַייבּוּנְג זָאל זַיִן צוּא אַנְטֶרְינְג אוּן בַּנִיטְן מִיךְ אִין אֶלָע מַייָנָע

קָרָאתִיךָ ׳ וְאַל תְּבִישֵׁנִי מִשְׂבְּרִי ׳ חָנֵּנִי וְהַקִּימֵנִי וְקָרְבֵנִי לְדָתֶךָ ׳ וְהָאֲרָה עֵינַי
בְּרָכֵי תוֹרָתֶךָ ׳ וְשַׂיְּמֵנִי לִבְרָכָה וְלִתְהִלָּה ׳ וְתֵן לִי חֵן וָחֶסֶד שֶׁתְּהֵא רוּחַ הַבְּרִיוֹת
נוֹחָה הֵימֶנִּי ׳ וְתִהֵא שְׂאֵרִיתִי קְפֻלָּה ׳ וְהַיְטִיבָה לִי בְּכָל דְּרָכַי ׳ כִּי אַתָּה יְיָ עָזְרִי
וּמָעֻזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה ׳ יְיָ סַלְעִי וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי אֱלִי צוּרִי אֶחֱסֶה בּוֹ מָגִנִּי
וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי : כִּפְתוֹב יְיָ עָזִּי וּמָגִנִּי בּוֹ בָּטַח לִבִּי וְנֶעֱזַרְתִּי וַיַּעֲלֹז לִבִּי
וּמִשִּׁירִי אֲהוֹדֶנּוּ : יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם : יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי
פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי :

בקשה אחרת מענין קריאת היום על דרך הקבלה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהַנְחִילָנוּ שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ בְּאַהֲבָה
וּבְרָצוֹן ׳ וְלֹא תִהְיֶה צָרָה וְלֹא דְאָגָה וְלֹא עָוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ ׳ כִּי אַתָּה יְיָ
אֱלֹהֵינוּ כִּלִּיתָ מְלַאכְתְּךָ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבַשְּׁבִיעִי שָׁבַתָּ וְנַחְתָּ וְקִדַּשְׁתּוֹ
וּבֵרַכְתּוֹ מִשְּׁאָר יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה ׳ וְקִבַּעְתָּ אוֹתוֹ יוֹם מְנוּחָה וְעֹנֶג לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל

וָועֶען דאָס מײַנ אויג ואל מצליח זײַן אין אַלע עסקים וואָרום דוא ביסט גאָט מײַן
שפאַרער אוּן מײַן פֿעסטונג אוּן מײַן אַנטלויפונג אין דעם טאָג וואָס איך זאָל נישט
אַנטלויף איך צוא דיר אַזוי וויא אין פּסוק שטייט ה׳ עזי ומגני מײַן שפאַרער אוּן מײַן פֿעלזין
אוּן מײַן פֿעסטונג אוּן מײַן אַנטרינונג דאָס איז דר גאָט מײַן בעשעפֿר וואָס איך בין
מיך אין אים ער איז מײַן פֿאַנציר אוּן מײַן שפאַרקע הילף איז פּון מײַן שפאַרקן פֿאָס׳
גאָט איז מײַן שפאַרער אוּן מײַן בישׂעפֿר אין אים פֿאר זיכערט זיך מײַן הארץ וועל איך
ניהאלפֿן אוּן מײַן הארץ איז דער פֿרייס אוּן פּון מײַנע ניונג טוא איך אים לויבן גאָט
וועט נעבּן שפאַרקייט צו זיין פֿאלק אוּן וועט זייא בענטשן מיט פֿריד עש זאָל זיין צוא
וויליג די ריידד פּון מײַן כּויר אוּן דאָס טראכטן פּון מײַן הארץ פֿר דיר גאָט מײַן בישׂעפֿר
אוּן מײַן אוישׂ ליזער פּון אלעם ביזיזן דוא העדשט צו דיא הפּקה פּון אלע מײַלער גילויבט
בישׂטו גאָט וואָס העדשט צו גיבּעט :

יהי רצון עש זאל זיין דער ווילן פאר דיר גאָט אונזער גאָט אוּן פּון אונזערע
עלטערן דו זאלשט מאכן ארבּין דיין היילינג שבת מיט ליבשאפֿט אוּן מיט
נוטן ווילן עש זאל ניט זיין זון שום צרה אוּן דאגה אוּן טרויערקייט אין טאָג פּון
אונזער רואונג ווארום דוא האשט פארשיג ניטאכט דיין ארבעט בשבת דוא האשט די
ועלט באשאפּן אין זעקס טעג אוּן אין זיבעטן טאָג האשטו גירוט אוּן האשט אים
ניהיילינט אוּן נבעטשט מער פּון דיא ארבעט טעג אוּן האשט אים ניזעצט פאר איין
מאָג פּון מנוחה אוּן תענוג צו ישׂראל אוּן צוא ווייערע דורות אויף אייביג אזוי זאלשטו
נאָט מיין זכות דער לאנגן אוּן אלע ישׂראל צו רוען בעולם הבא מיט דער מנוחה וואש
דאָס קיין סוף ניט ׳ די מנוחה איז נאר גוט אוּן גרויש אוּן נאר שבת ׳ אוּן זאלשט אן
ברייטין אונזער פּרנסה אין דיא זעקס ארבעט טעג פּון דער וואך מיט נתת אן צער אוּן
דער פיל אונזרע הענט פּון דיינע ברכות אוּן פּון עשירות פּון דיא מתנות פּון דיין האנט

מיר

לְדוֹרוֹתָם בְּרִית עוֹלָם · כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ תְּזַכֶּה אוֹתָנוּ וּלְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לָנוּחַ בִּמְנוּחָה שֶׁאֵין לָהּ קֵץ וְתַכְלִית בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁכֻּלוֹ טוֹב וְכֻלוֹ אָרוּךְ וְכֻלוֹ שַׁבָּת · וְתַזְמִין לָנוּ וּלְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל פַּרְנָסָתֵנוּ כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה בְּנַחַת וְלֹא בְצַעַר · וּמַלֵּא יָדֵינוּ מִבִּרְכוֹתֶיךָ וּמֵעֹשֶׁר מַתְּנַת יָדֶךָ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד לְעַנֵּג שַׁבְּתוֹתֶיךָ בִּבְגָדִים יְקָרִים וּבְמַאֲכָלִים עֲרֵבִים וּבְמַשְׁקִים מְתוּקִים כְּדֵי לְכַבֵּד יוֹם שַׁבַּת קָדְשְׁךָ מִשְׁאָר הַיָּמִים כְּדִכְתִיב אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר : אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְיָ דִּבֵּר : יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי :

מִיר זָאלִין הָאבִּין צוּ זֶענֶעפְּטִיגִין דַיין שַׁבָּת מִיט שֵׁיינֶע חָשׁוּבֶע קְלַיידֶער אוּנ מַאֲכָלִים אוּנ זִיסֶע גִיטְרַאנְק כְּדֵי חָשׁוּבָר צוּא הַאלְטִין שַׁבָּת מֶער פּוּן אַנְדֶערֶע וָואךְ טֶעג וָויא עֶשׂ שְׁטֵייט גִישְׁרִיבִּין אם תשיב משבת רגליך עשות חפציך ביום קדשי וכו׳ וָוען דוּ וָועסְט אוּם קֶערִין פּוּן שַׁבָּת דַיינֶע פִּיס דָאשׂ מֵיינְט מֶען דוּא זָאלְסְט נִיט גֵיין אוּם שַׁבָּת מֶער פּוּן אַיין תְּחוּם שַׁבָּת אוּנ וָועסְט נִיט טָאן דַיין בַּאגֶער אִין מַיין הֵיילִיגִין טָאג דָאשׂ מֵיינְט מֶען קַיין שׁוּם מְלָאכָה אוּנ מַשָּׂא וּמַתָּן נִיט צוּא טָאן אוּנ דוּא וָועסְט רוּפִין צוּא שַׁבָּת אַיין תַּעֲנוּג צוּא דֶעם הֵיילִיגִין טָאג פּוּן גָאט אוּנ דוּא וָועסְט שַׁבָּת בְּכָבוֹד הַאלְטִין נִיט וָויא דַיין מִנְהָג אִיז אַגַאנְצֶע וָואךְ וָואשׂ דוּ זוּכְשְׂט דַיין בַּנֶער אוּנ טוּשְׂט רֵיידִן אִין עֲסָקִים וָואשׂ דוּ דַארְפְשְׂט צוּ דַיין פַּרְנָסָה · אָבֶר אוּם שַׁבָּת זָאלְשְׂטוּ דָאשׂ אַלְץ נִיט טָאן אַז דוּא וָועשְׂט דִיךְ אַזוֹ פִירִין דֶענְמָאלְט וָועשְׂטוּ מְקַבֵּל תַּעֲנוּג זַיין פּוּן דֶעם גוּטְץ וָואשׂ גָאט וָועט דִיר גֶעבִּין עֶר וָועט מַאכִין רַייטִין דִיךְ אוֹיף דִיא הֵייךְ פּוּן דֶער עֶרְד דָאשׂ הֵייסְט דָאשׂ גְרוֹישֶׂע גוּטְץ וָועט עֶר דִיר גֶעבִּין עֶר וָועט דִיר מַאכִין עָסִין דִי פֵּירוֹת פּוּן דֶער נַחֲלָה וָואשׂ עֶר הָאט צוּ גִיזָאגְט צוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ דָאשׂ אִיז אַיין נַחֲלָה וָואשׂ הָאט קַיין סוֹף נִיט עֶשׂ וָועט בְּוַודַאי מְקַוִּים וָועֶרִין וָוארוּם גָאטְשׂ מוֹיל הָאט דָאשׂ גִירֶעט : יהיו לרצון וגו׳

תפלה על הנפטר אחר הלימוד

אָנָא יְיָ מָלֵא רַחֲמִים אֲשֶׁר בְּיָדְךָ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ יִהְיֶה נָא לְרָצוֹן לְפָנֶיךָ תּוֹרָתֵנוּ וּתְפִלָּתֵנוּ בַּעֲבוּר נִשְׁמַת (פלוני או פלונית) וּגְמוֹל נָא עִמָּהּ מֵחַסְדְּךָ הַגָּדוֹל לִפְתּוֹחַ לָהּ שַׁעֲרֵי רַחֲמִים וָחֶסֶד וְשַׁעֲרֵי גַן עֵדֶן וּתְקַבֵּל אוֹתָהּ בְּאַהֲבָה וּבְחִבָּה · וּשְׁלַח לָהּ מַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים לְהוֹלִיכָהּ וּלְהוֹשִׁיבָהּ תַּחַת עֵץ הַחַיִּים אֵצֶל נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים וְהַצִּדְקָנִיּוֹת חֲסִידִים וַחֲסִידוֹת לֵהָנוֹת מִזִּיו שְׁכִינָתְךָ לְהַשְׂבִּיעָהּ מִטּוּבְךָ הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים · וְהַנּוּף יָנוּחַ בַּקֶּבֶר בִּמְנוּחָה נְכוֹנָה בְּחֶדְוָה וּבְשִׂמְחָה וְשָׁלוֹם כְּדִכְתִיב יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הוֹלֵךְ נְכוֹחוֹ · וּכְתִיב יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם · וּכְתִיב אִם תִּשְׁכַּב

תפלה על הנפטר אחר הלימוד

לֹא תִפְחָד וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ ׃ וְתִשְׁמוֹר אוֹתוֹ (לנקבה אוֹתָהּ) מֵחִבּוּט הַקֶּבֶר וּמֵרְמָה וְתוֹלֵעָה ׃ וְתִסְלַח וְתִמְחָל לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו (לנקבה לָהּ עַל כָּל פְּשָׁעֶיהָ) כִּי אֵין אָדָם צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא וּזְכוֹר לוֹ זָכִיוֹתָיו וְצִדְקוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה (לנקבה לָהּ זָכִיוֹתֶיהָ וְצִדְקוֹתֶיהָ אֲשֶׁר עָשְׂתָה) וְתַשְׁפִּיעַ לוֹ מִנִּשְׁמָתוֹ לְדַשֵּׁן עַצְמוֹתָיו (לנקבה לָהּ מִנִּשְׁמָתָהּ לְדַשֵּׁן עַצְמוֹתֶיהָ) בַּקֶּבֶר מֵרוֹב טוּב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים דִּכְתִיב מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ ׃ וּכְתִיב שׁוֹמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה וְיִשְׁכּוֹן (לנקבה וְתִשְׁכּוֹן) בֶּטַח בָּדָד וְשֹׁאֲנָן מִפַּחַד רָעָה וְאַל יִרְאֶה (לנקבה תִּרְאֶה) פְּנֵי גֵיהִנֹּם וְנִשְׁמָתוֹ (לנקבה וְנִשְׁמָתָהּ) תְּהֵא צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים וּלְהַחֲיוֹתוֹ (לנקבה וּלְהַחֲיוֹתָהּ) בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים עִם כָּל מֵתֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים אָמֵן ׃

תפלת שמ״ע לנשים בלשון שהן מבינים הובא מארצה״ק

געלויבט ביסטו ג־ט אונזער ג־ט דער ג־ט פון אונזערע עלטערן אברהם יצחק און יעקב וואָס דו האָסט אַלעם באַשאַפן און טוסט גוטע חסדים און העלפסט יעדן און שפּייזט יעדן היילסט קראַנקע און ביסט מחיה המתים. דו ביסט הייליג און דיין נאָמען איז הייליג געלויבט ביסטו הייליגער ג־ט, איך בעט דיך גיב מיר שכל איך זאָל זוכה זיין תשובה צו טוהן אויף מיינע זינד, און זאָלסט מיר מוחל זיין אויף מיינע זינד, און זאָלסט אונז אויסלייזן פון דעם גלות ווי אַס שנעלסטן, און זאָלסט אונז היילן פון אַלע קראַנקהייטן, און זאָלסט אונז בענשן דאָס יאָהר מיט אַלעם גוטן, און משיח זאָל קומען ווי אַס שנעלסטן, און זאָלסט אונז גערעכט מאַכן ביי דיין משפּט און זאָלסט אויסרייסן די רשעים און די אפּיקורסים, און זאָלסט דיך דערבאַרעמען אויף די צדיקים און אויף אונז אויך, און מיר זאָלן זוכה זיין צו זעהן ווי דו וועסט דיך אומקערן צו דער שטאָט ציון וירושלים מיר האָפן שטענדיג אויף אַ ישועה. זאָלסט צוהערן אונזער געבעט מיר לויבן דיך אויף דעם לעבן מיט די נסים מיט די טובות וואָס דו טוסט אונז שטענדיג. און זאָלסט אונז געבן אַ לאַנג לעבן מיט שלום מיט חן מיט אַלעם גוטן געלויבט ביסטו ג־ט וואָס בענשט דיין פאָלק ישראל מיט שלום.

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

קב הישר

בלשון הקודש ואידיש

38

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״ד לפ״ק

בעזהשי״ת

ספר

קב הישר

והוא ספר נחמד לתועלת הנפש וגוף ונשמה, וכל ההוגה בו מימים ימימה, לעבוד בוראו לבו יהיה ברה כחמה, ובו ק״ב פרקים ומהות הספר תמצא בהקדמת הספר, אמרי שפר, הן בפשטים טובים ובמשלים ומליצה, כל הרואה אותם ישמח בשמחה ודיצה.

חברו חד זעירא דמן חבריא ה״ה האלוף התורני מוהר״ר **צבי הירש** בן הרב הגאון המפורסם בעל מחבר ברכת הזבח וספר ברכת שמואל וספר תפארת שמואל וספר אמונת שמואל. כבוד הרב המנוח מוהר״ר **אהרן שמואל קאיידנור** ז״ל אשר אור תורתו היתה זורחת בקהלה קדושה פראַנקפורט דמיין ובקהלה קדושה קראקא יע״א.

נדפס פה ק"ק ורנקבורט דמיין

לסדר **הש**קיפה **מ**מעון **ק**דש**ך** מן השמים וברך את עמך את ישראל

תס״ה לפ״ק

הוצאת אמונה פאבלישינג

ברוקלין נוא-יארק

ספר

קב הישר

בלשון הקודש, ובלשון אשכנז, בכתב עברי ונקודות, הנקרא עברי טייטש.

זה ספר נחמד לתועלת הנפש ונוף ונשמה. וכל ההונה בו מימים ימימה. לעבודת בוראו לבו יהיה ברה כחמה. ובו ק"ב פרקים. ומהות הספר תמצא בהקדמת הספר. אמרי שפר. הם הפשטים טובים והמשלים ומליצה. כל הרואה אותם ישמח בשמחה וריצה:

הברו חד ועירא דמן חבריא ה"ה הרב הגדול המופלג בהורה ויראה חכם חרשים ונבון לחש מוה' צבי הירש בן הרב הגאון המפורסם בעל המחבר ס' ברכת הזבח וס' ברכת שמואל וס' תפארת שמואל וס' אמונת שמואל כבוד הרב המנוח מוה' אהרן שמואל קידנאוור ז"ל. אשר אור תורתו זורחת בק"ק פפ"ד ובק"ק קראקא יע"א:

הקדמת הרב בעל המחבר

הישר ה' לפני דרכך בצדקתך נחני

ואתרנן אל ה' אמרו רז"ל שמשה רבינו ע"ה התפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנ"ן על שבקש ליכנס לארץ: גם אני מזקנים אתבונן ואשפוך שיחי לפני האל העונה אותי ביום צרתי בתקט"ו תפלות כמנין שמי החול הי"ש שהוא נימטריא תקט"ו ה' נחני בדרכי ישרה כמנין ואתחנ"ן בתחנונים ידבר רש לפני כל יודעי דת היושבים על מדין. שיהיו לדצון אמרי פי בחבור קודש זה שאין בו דבור דופי. וקראתי שם הספר קב הישר ע"ש שני טעמים נכונים וחנונים טעם הראשון שכתבתי והצנתים לפנים ק"ב פרקים כמנין שמי הקודש שהוא נימטריא צ ב "י כמנין ק"ב ח י ש "ר הוא בהיפוך אתון בשמי החול הי"ש אותיות דדין באותיות דדין. ומעם הב' הוא שקראתי ק"ב ח י ש "ר זה הספר שהוא קב ונקי כסולת המנופה בי"ג מיני נפה ומיישר לב האדם ולב העקשים לילך בתמימות בדרכי ה' אשר צדיקים ילכו בה ויראו צדיקים וישמחו בראותם אור ותועלת גדול שהוא תוכחת מגולה ואהבה נסתרה הן על דרך פשט ודרך משל ומליצה דברים המתיישבים על הלב ומושכין לבו של אדם בראיות ברורות על פי הזוהר ושאר מאמרי רז"ל וחברתי זה הספר לא להתפאר בו וליטול עטרה לעצמי רק כוונתי בימי עניי ומרודי ליתן מרגוע לנפשי לזכות בו את הרבים וזכות הרבים יהיו תלויין בי ובוודאי יפקחו עיני העברים אשר ישקיפו בהשקפת העין עינא פקיחא בודאי יעלוזו ויגילו ולא ימוש ספר הזה מפיהם ומפי זרעם ומהיום זכני ה' שתפלתי עשתה מחצה שהבאתי מחצית הספר שהוא חלק ראשון לבית הדפוס כאשר עיניכם רואות. על כן אמרתי במה אבף לאלהי מרום ובמה ארצה אותו ברבוא ואלפי נחלי שמן על כל הטובות אשר גמלני. מאפילה לאורת הוציאני. וממות לחיים ומכור הברזל הצילני. באשר שרבים קמו עלי לבלעני חנם אין כסף בלא כיסופא יצאוני. ומחבלין חבלין וככסלא לאוניא עשרוני. ומאה נלבין הכוני פצעוני. אתה ה' דן משפטי ודיני. כי נשאו רדידי מעלי ומחמד עיני וכספי והבי ומטמוני. וכבעל חשור נקי מנכסי יצאוני. ונשכוני כנחש וצפעוני. שליו הייתי יושב בביתי ובעלי קרנים דחפוני. המה בעלי זרוע אשר אין להם שר ומושל סבבוני. (אנשי בליעל שאינם ירים למשמעת המשלה וחוקי חמדינה שהיו ביטי המחבר בשעת שערורות) אמרתי שחה לעפר נפשי אך חסדי אל יעזרוני. אז נדד נדרתי ביום צרתי בשברון מתנים בדמעות עיני. לקיים בעצמי מאן דביש ליה בהאי מתא ליזיל למתא אחריתי כך סליקו לי על רעיוני. לעזוב ארץ מולדתי ונחלת אבותי לתקוע אהלי אפדני. בית חמוחי היא קרתא קדישא פראנקפורט דמיין וכלכו של עולם חדריו הביאני. בעירום ובחוסר כל ולא נשאר בידי כי אם חבורי שחברתי זה הספר לזכות בו את הרבים. ובודאי יהיה לרצון לפני כל כטל וכרביבים. לא נחתי ולא שקטתי עד שהבאתי לבית הדפוס לחורות הדרך הישר והטוב לאנשים אשר המה כערכי ולפחותים ממני. לנחלם על פי מבוע מים חיים כאשר ראיתי מחורי הקדושים אשר בארץ המה ה"ה מהנאון אבי הרב הנאון טוהר"ר אהרן שמואל קאידנור ז"ל ומשאר רבותי נאוני ארץ אך לפעמים הוספתי נופך משלי בדבריהם ולפעמים חסרתי כדי שיהיו שפתותיהם דובבות בקבר וכדי שלא אקח עטרה לעצמי על כל פרק ופרק אתן תהלה למעבדי ואשא עיני אל ההורים ומורים ולקיים דברי רז"ל כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. ואני תפלתי בכל עת רצון שכל מי אשר יראת ה' בלבבו יקרא פעמים ושלש בזה הספר. הנותן אמרי שפר. ולקיים אמרי שאני מזהיר ומזכיר קצת מצות אשר האדם רש בעקביו לקיים אותן בכל לב ונפש כי אותן המצות מונחים ממש בקרן זוית ואין בני האדם נזהרין בהן אמרתי לדבר נגד גדולים ולא אבוש. והעתקתי הספר הזה נ"ב בלשון אשכנז כדי שידעו דעת בינה וידי כל אדם יהיו שולטים בזה הספר להבין ולהשכיל כאשר עיניכם הרואות תחוינה מישרים אפס קצתו בחלק זה וכולה תראה בחלק השני וסהדי במרומים שלא היה בידי שום פרוטה בתחלת הדפוס ומהשבים עזרוני שנמרתי חלק ראשון. ותפלתי לאל חיי שינטלני חסד לגמור גם חלק שני. על כן עושו חושו ואל תחוסו על כספכם המעוטה לקנות מעמדי זה החלק ויאירו עיניכם כשמש בצהרים. והמקיים זה הספר יזכה לראות בבנין ציון וירושלים:

כ"ד המעתיק הבותב ברפיון ידים ובשברון מתנים הקטן צבי הירש בן הנאון כמהור"ר אהרן שמואל זלהה קאידנור ז

א יו בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה מקרא זה בא להודיע שעיקר תפארת החכמה והתבונה הוא כשהלידו והצמיחו דבר שיש בו תועלת ויסוד ומקור : (ב) ובזאת יתהלל המחכם ויתפאר המבין כשיערע בחכמתו וביגיעו מה שהוא תכלית גדול ותועלת לנשמתו החצובה מתחת כסא כבודו יתב' ונתנה אל האדם אשר הוא קרוץ מחומר כדי לקששה בקישושין נאים ומהודרין במעשיו הטובים וברכיו הישרים ולהתזירה כאשר יבא זמן פקידתה של נשמה לשוב בין נשמות הצדיקים בעוז ובחדוה : (ג) ועל חכמה זו נאמר והחכמה תחיה את בעליה • מה שא"כ כשמוליד בחכמה דברים שאין בהן תועלת כי אם תוהו והבל וריק והנוף יהיה כלה ואבד וכל תאוותיו והנאותיו כלא היו מה יתרון בחכמה זו : (ד) ואציל כשהאדם מוליד בחכמתו מעולת שוא ושקר ועניגים רעים ומקולקלים שלא כדין ודת תורתנו הקדושה אז עושה כתמים ופגם בנשמתו : (ה) אוי לה לאותה החכמה אוי לה לאותה הבינה הנורם לנשמה דיליה צער ונלגולים קשים ומרים ויסורים בניהנם ונדחית מפרנודא קדישא בחרפה ובבושה גדולה : (ו) ע"כ עצה היעוצה לכל מי אשר בשם ישראל יכונה להכניע לבבו הקשה ויקח פנאי לעצמו לתתבודד במקום מוצנע שתפול עליו הכנעה גדולה ואימת הקב"ה ויחשוב בימיו ושנותיו אשר כבר עברו וחלפו והיו כלא היו וכל יום ויום זמנו מתקצר • ומתקרב אל הפרידה שהיא יום המות אשר מי יודע אותו כי הוא שם ובא כגשר פתע פתאום והשלחו ב"ד של מעלה אציום וממחרים להביאו ליתן דין וחשבון על כל דבור ומעשה ומחשבה ובלתי ויתור מאומה : (ז) וזי לנו מיום הדין וזי לנו מיום תוכחה וכל לב יודע מרת נפשו מה שמרד בהקב"ה והכעים לפניו בילדותו ובזקנותו במקום גלוי ובמקום נסתר כי לפני הקב"ה הכל גלוי וידוע ובשעת הדין כולם עומדים ומעידים

בפניו

(א) ה' בחכמה יסד ארץ וגו' פרוש הוא האמת שים לקושאפט

ניערונד פעמטינם דיא ווערלט כונן שמים בתבונה ער

האמ אן ניבריים די היממלען שים פאר שמאנד • דער פסוק קומם סודיע צוא זיין או דאש שייגקיים פון חכמה וגו פאר שמאנד איז נאר או ייא זאלין קעגען סוליד זיין שים דער חכמה אזו איין זאך וואש דרינן איז פאר האנדין איין העלפונג וגו איין יסוד : (ב) וגו דר שים זאל זיך באריקן דר חכם וגו דר פר שמאנדיגר • דאש או ער ווערקט שים זיין חכמה וגו פאר שמאנד אלעכש וואש איז איין נרוש תבלית וגו איין היילף צוא זיין נשמה וואש זיא איז ארוש ניטמן נוארן פון אנפר דעם כסא הכבוד • וגו נאם האמ זיא ניעבין צוא דעם פעמטשין וואש ער איז אוש נישטיטן פון ליים • פון ווענן ער זאל זיא צירן שים שייגע צירונג • וגו זאל זיא בשייגן שים זייגע גוטע פעשים וגו שים זייגע רעקט פארטיגע ווענין • וגו אז איר צייט ווען קומען ארזים צו ניין פון דעם נוף זאל ער זיא וירער קערין זיא זאל זיהן צוויסשין דיא נשמות פון צדיקים שים שמארקיים וגו שים פריידי (ג) וגו אוף דער חכמה ווערט ניזואט וגו דיא חכמה איז מחיה איר לעהרר אפער או ער איז סוליד שים דער חכמה אזעלכע זאכין וואס אין זיא איז גיט פאר האנדין קיין היילף • נאר נארישקיים וגו המבל • וגו דר נוף ווען פאר לערמט וגו פאר לארין ווערין • וגו אלע זיגע תאוות וגו הנאות ווערלט כונן שמים בתבונה ער וואש קומט איס ארוש פון דער חכמה : (ד) וגו כמל שכן

הדין • וויא צוא אוגו פון דעם יום תוכחה • וגו איטליכש

הארץ

שלעכטע עניגים • ניט אזו ויא דיא רעכט פון דער תורה דהיינו ער מרייבט רכילות וגו לשון הרע וגו נגות וגו נאך אזעלכע גלייכין • דען מאכט ער נאך פלעקין וגו פגם אין זיין נשמה : (ה) וויא איז צוא דער חכמה וויא איז צוא דעם פאר שמאנד וגו איז גוטם צוא זיין נשמה צער וגו שמארי וגו ביטרי גלגולים וגו יסורים אין ניהנם • וגו ווערט אוגרש נישטוטין פון דעם הייליגין היכל מיט נרוים רחמים וגו ברוה : (ו) דרום איז די עצה צוא איטליכין וואס ווערט גירופין אין דעם נאמן ישראל • צו וגנדר פענע מאכין זיין שוער הארץ • וגו זאל זיך נעמען אייגים צו זיין אליין אין אפאר בארנעמען חדר עם זאל אוף אים פאלין איין נרוש וגוסער טענגיקיים וגו דיא פארכט פון נאם • וגו זאל מראכטין אין זיינע יארין וגו טעג וואש זיינען שוין אזוועק נאנגן וגו זיינען גלייך וויא זייא זיינע נאר ניט ניטען • וגו איטליכער מאג וועדם זיין ציים קירצער • וגו ער ניעהרם צוא דעם טוים וואש קיינער וייסט ניט ווען ער ווען קומען דען דער טוים שוועבט וגו קומט וויא אין אלער פלוצלינג • וגו דיא שלחים פון דעם בית דין של מעלה איילין צוא בריינגען אים ער זאל אפ נעבין דין וגו חשבון איף איטליכין דיבור וגו מעשה וגו מחשבה • וגו מען שייקט נאר ניט : (ו) וויא צוא אוגו פון דעם יום תוכחה • וגו איטליכש

בפניו באיזה יום ובאיזה שעה נעשית הרעה ובאיזה מקום: (ח) ובא וראה מה שמצאתי כתוב בספר אותיות דר' עקיבא כי יש מלאך אחד עומד סמוך לרקיע הראשון וראוה מעשים של בני אדם ומכריז למלאך אחר ואותו המלאך השני מכריז הכרוז לפני פרנודא קדישא (כ"ל פרוכת פקודת) ומחמת קול כרוז זה מה שבני אדם עושין עבירות מתרחקים משם כל המלאכים שרוצים לומר שירה עד שמשתריק את המקום בטבילות: (ט) אוי לנו קל וחומר אם מהמקום ששומעין כרוז קול העבירה מלאכי השרת מתרחקים ומשתדרים המקומות כל שכן שיש טומאה באותו מקום עצמו שנעשה בה העבירה וק"ו הבן אדם שעושה העבירה בעצמו: (י) אל יאמר הבן אדם יתמרמר לבי בקרבי ווי לי אין תרופה עוד שהרביתי לחטוא לפני הקב"ה אדרבה תחשוב בדעתך כי ה' אלהי העולם הוא מלך רחמים כפיו וידיו פרושות לקבל תשובה ובפרט מעמו ונחלתו: (יא) ותיכף לכשיקה האדם פנאי לעצמו ומתבודד כך אז בודאי אלהים יהיה בעזרו לנדור נדר על להבא ויהיה ה' אלהיו עמו והבא לטהר מסייעין לו ויש לו להבן אדם בעצמו לראות לישר המסלה ולתקן את המעות: (יב) ואל יהיה מיקל לעצמו לומר זה הוא עבירה קלה ואין כדאי לחרוש בזה או לעשות תשובה ואניח את הקלים ואתבונן על החמורות לתקן כי צריך האדם לידע שאין הקב"ה ווהרץ אפילו על דבור קל. ובא וראה מיש הרב החסיד בספר רכב אליהו מה שאירע בימיו: (יג) באשה אחת שהיתה יושבת בין שארי נשים והיו מספרים אשה אחת עם חברתה בענין התשובה של דין וחשבון שצריך כל אדם ליתן על מעשיו: (יד) פתחה אשה ברוך שתוק ואמרה ואני בבואי לפני יום הדין בבי"ד של מעלה

וישאלו

הָאָרץ וַיֵּיטֶם דָאךְ זַיין בִּיטֶרְקַייט וָואשׁ עָר הָאט וַויידער
גִישְׁפָּעגִינְט אָן נָאט ב"ה אוּנ הָאט פַּאר אִים דָער צָערִינְט אִין
זַיין יוּנְגִינְט אוּנ אוֹיךְ זַיין עָלְטָער. אוֹיךְ אַיין אַנְפָּלָעקְט
אֶרְט אוּנ אוֹיךְ אַיין פַּאר בָּאְרָגִין אֶרְט. וָארוּם פַּאר נָאט
ב"ה אִיז אַלְץ אַנְפָּלָעקְט. אוּנ בְּשָׁעת דִין שְׁמַייגְען אַלָע אוּנ
זָאגְן אִים עֲדוּת אִין דִי אוֹיגִין אִין וָאשׁר טָאג אוּנ אִין וָאשׁר
שָׁעָה וָוערְט גִיטָאן דָם שָׁלָעכְטְשׁ אוּנ אִין וָאם פַּר אַיין אֶרְט:
(ח) קוּם אוּנ זָעה וָאשׁ עָשׂ שְׁמַייס אִין סֵפֶר אוֹתִיות דר"ע
דָען עָם אִיז פַּר הָאנְדִין אַיין מַלְאָךְ וָאשׁ עָר שְׁמַייס נָאהוּנְט
בִּייא דָעם עָרְשְׁטִין הִימֶל אוּנ וָעלְט דִיא וָעלְקְן פוּן דִיא
לַיִיט. אוּנ עָר רוּפְט אוּיש דִיא מַעֲשִׂים צוּא אַנַנְדָרן מַלְאָךְ
אוּנ דָער אַנְדָרער מַלְאָךְ רוּפְט דָאש אוּיש פַּאר דָעם הַיילִינְן
פָּרוֹכת. אוּנ מַחֲמַת דָעם קוֹל וָאשׁ דָער אַנְדָרָר מַלְאָךְ רוּפְט
אוּיס דִיא עֲבֵירות וָאשׁ דִיא מֶעֲנְטְשְׁן טוּען. וְוערְן דָער
וַוייטָרָם פוּן דָאְרטִין אַלָע מַלְאָכִים וָאשׁ וויל זָאגְן שִׁירָה
בִּיז זַייא רַייניגִין דָאש אֶרְט טִיט טְבִילות: (ט) וַוייא אִיז צוּא
אוּנְז דָען מה דָאךְ אַז פוּן דָעם אֶרְט וָאשׁ מֶען רוּפְט אוּיש
דִיא עֲבֵירָה דָער וַוייטָערְן זִיךְ דָער פוּן דִיא מַלְאָכִים אוּנ
רַייניגִין דָאש אֶרְט מִכָּל שִׁבְּן דָאש אֶרְט וָאש דִיא עֲבֵירָה
וָוערְט גִיטָאן דָם דָאש דָאס אִיז אַלְץ אוּנ אִין וָאשׁר טָאג אוּנ וָאשׁר
שָׁעָה וָוערְט גִימָאן דָם שָׁלָעכְטְשׁ אוּנ אִין וָאם פַּר אַיין אֶרְט:
(י) אוּנ דָער מֶעֲנְטְשׁ זָאל נִיט וַויין אִיז צוּא כִּיר אִיךְ
הָאב שׁוֹין קֵיין הְקוּמָה נִיט וַויל אִיךְ הָאב נִיטָערְט צוּא

זִיגְרִיגִין פַּאר נָאט ב"ה. נָאר אַדְרַבָּא דוּא זָאלְט טָראכְטִין
אִין דַיין דַיעָה אַז נָאט דָער נָאט פוּן דָער נַאנְצָר וָעלְט אִיז
אַיין דָער בַּאְרמְיָר לְכִי בקרבי ווי לי אין תרופה עוד שהרביתי לחטוא
לפני הקב"ה אדרבה תחשוב בדעתך כי ה' אלהי העולם הוא מלך רחמים כפיו וידיו פרושות לקבל תשובה
ובפרט מעמו ונחלתו: (יא) ותיכף לכשיקה האדם פנאי לעצמו ומתבודד כך אז בודאי אלהים יהיה בעזרו
לנדור נדר על להבא ויהיה ה' אלהיו עמו והבא לטהר מסייעין לו ויש לו להבן אדם בעצמו לראות לישר
המסלה ולתקן את המעות: (יב) ואל יהיה מיקל לעצמו לומר זה הוא עבירה קלה ואין כדאי לחרוש בזה
או לעשות תשובה ואניח את הקלים ואתבונן על החמורות לתקן כי צריך האדם לידע שאין הקב"ה ווהרץ
אפילו על דבור קל. ובא וראה מיש הרב החסיד בספר רכב אליהו מה שאירע בימיו: (יג) באשה אחת
שהיתה יושבת בין שארי נשים והיו מספרים אשה אחת עם חברתה בענין התשובה של דין וחשבון שצריך
כל אדם ליתן על מעשיו: (יד) פתחה אשה ברוך שתוק ואמרה ואני בבואי לפני יום הדין בבי"ד של מעלה

וישאלו

וישאלו אותי למה עשית כך אעשה את עצמי אילמית שלא אוכל להשיב ולא היו ימים מועטים עד שנעשית אילמית עד יום מותה עכ״ל : (טו) הרי מוכח שהדבור סליק למעלה ועושה רושם ואל יחשוב וידמה האדם לומר אחר חטא ופעולות שוא שעושה יש לי כל תענוגי עולם הזה ועושר ובריות גופו ובשביל זה לא יחריד לו חרדה אדרבה עליו נאמר יש עושר שמור לבעליו לרעתו כי הקדוש ברוך הוא ממתין לו עד שתתמלא סאתו ובפעם אחת ישפוך חרון אף ה׳ עליו ובא יבואו עליו בעלי חצים ודינים קשים ר״ל בלי חנינה וחמלה : (טז) בן אדם אם אתה יודע כמה שדים מס״א האורבים על רביעית הדם שבלב האדם בוודאי היית משעבר גופך ונשמתך להבורא יתברך : (יז) והנה כתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך בכל בקר בהקיץ משנתו נעשה אדם בריה חדשה וידוע כי תכלית בריאות האדם ע״מ לקיים התורה והחוקים ומצות ה׳ : (ח) וע״כ צריך האדם כשיעור משנתו לחשוב בדעתו תיכף במעמד הר סיני ויצייר בשכלו איך היה לישראל טהרה ופרישות כשהיו עומדים בהר סיני באימה ויראה ברתת ובזיע והר סיני עשן מפני האש אשר ירד הקב״ה עליו ברבבות מלאכים וקול השופר ומשה רבינו ע״ה אדון כל הנביאים היה הסרסור בין הקב״ה ובין עמו ישראל : (יט) ואח״כ יהיה האדם זריז שיוציא מפיו דבור של קדושה · ע״כ כתב הרב בעל סדר היום שתיכף ומיד כשיקיץ האדם משנתו יאמר · מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה · רבה אמונתך · ואח״כ ינקה את גופו ויטול ידיו · ואח״כ ילך בזריזות לבהכ״נ להתפלל : (כ) ובהיות ידוע כי אוירא דעלמא מלא מסטרא אחרא וביותר מקטריגים הנעשים מחטאים

ופשעים

גִילֶעכְטֶער אַז אִיךְ וֶועל קוּמֶן פַאר דֶעם בֵּית דִין שֶׁל מַעְלָה אוּנ מֶען וֶועט מִיךְ פְּרֶעגִין וְוָארוּם הָאסְטוּ גִיטָאן עֲבֵירוֹת וֶועל אִיךְ מִיךְ מַאכִן שְׁטוּם גְלַייךְ וְוִיא אִיךְ קֶען נִיט עֶנְטְפֶערִן אִין וְוֵייניג צַייט אַרוּם אִיז דִי אִשָּׁה שְׁטוּם גִיוָוארִן : (טו) פוּן דַאנֶען אִיז גִידְרוּנְגֶען אַז דֶער דִיבּוּר גֵייט אַרוּף אוּנ מַאכְט אַיין צַייכֶען אוּנ זָאל נִיט טְרַאכְטִן הָאטְשִׁי אִיךְ הָאבּ גִיזִינְדִיגְט אוּנ שְׁלֶעכְטְשׁ גִיטָאן · פוּן דֶעסְט וֶועגִין הָאבּ אִיךְ דָאךְ אַלִי תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה · אוּנ עֲשִׁירוֹת · אוּנ גִיזוּנְד · אִיז דָאךְ גִידְרוּנְגֶן אַז גָאט ב״ה הָאט מִיר מוֹחֵל גִיוֶוען מַיינֶע זִינְד · זָאל עֶר עֶשׂ נִיט טְרַאכְטִין דֶען אַדְרַבָּא אוֹיף אִים וֶוערְט גִיזָאגְט עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין עֲשִׁירוֹת וָואשׂ וֶוערְט גִיהִיט צוּא זַיין בַּעַל הַבַּיִת פוּן זַיין בַּייזְקַייט וֶועגִין · וְוָארוּם גָאט ב״ה וַוארְט אִים בִּיז זַיין מָאס וֶוערְט פוּל · אוּנ מִיט אַמָאל וֶועט גָאט בָּרוּךְ הוּא פַאר גִיסִין זַיין גְרִים צָארִין אוֹיף אִים · אוּנ עֶשׂ וֶועלִין אוֹיף אִים קוּמֶן דִיא שְׁוֶוערִי דִינִים רַחֲמָנָא לִיצְלַן אָן דֶער בַּארֶמְקַייט : (טז) דוּא בֶּן אָדָם דוּא זָאלְשְׁט וְוִישִׁין וְוִיא פִיל שֵׁדִים פוּן דֶער סִטְרָא אַחֲרָא לוֹיעֶרִין אוֹיף דֶעם רְבִיעִית דַם וָואשׂ אִיז אִין דֶעם מֶענְטְשִׁינְס הַארְץ · וָואלְשְׁטוּ בְּוַרְאַי מְשַׁעְבֵּד גִיוֶוען דַיין גוּף אוּנ דַיין נְשָׁמָה צוּם בַּשֶׁעפֶר יִתְבָּרֵךְ : (יז) אוּנ עֶשׂ שְׁטַייט חדשים לבקרים הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בַּשַּׁאפְט אַלֶע פְּרִיא מָארְגִין נַייאִי מַלְאָכִים רבה אמונתך דַיין וָוארְהַייט אִיז זַייעֶר פִיל · דֶען אַלִי פְּרִיא אַז עֶר תַּאפְּט זִיךְ אוֹיף פוּן זַיין שְׁלָאף וֶוערְט עֶר אַיין נַייאִי בַּשֶׁעפֶּעגִישׁ אוּנ דָאשׂ אִיז דָאךְ גִיוֶוישׂ אַז דֶער תַּכְלִית פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁינְס בְּרִיאָה אִיז צוּא מְקַיֵּים זַיין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת : (יח) אוּנ דְרוּם אַז דֶער מֶענְטְשׁ תַּאפְּט זִיךְ אוֹיף פוּן זַיין שְׁלָאף בַּדַארְף עֶר תֵּיכָף טְרַאכְטִין וְוִיא דִיא יִשְׂרָאֵל זַיינֶן גִישְׁטַאנֶן אוֹיף דֶעם בַּארְג סִינַי · אוּנ זָאל אוֹיס מָאלִין אִין זַיין שֵׂכֶל וְוִיא דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבִּין גִיהַאט טַהֲרָה אוּנ פְּרִישׁוּת בְּשַׁעַת זַייא זַיינֶען גִישְׁטַאנֶען אוֹיף דֶעם בַּארְג סִינַי מִיט פָארְכְט אוּנ צִיטְרְנִישׁ אוּנ שְׁוַוייס · אוּנ דֶער בַּארְג סִינַי הָאט זִיךְ אִין גַאנְצִין גִירוֹיכֶערְט פוּן וֶועגִין דֶעם פַייעֶר דָאשׂ גָאט ב״ה הָאט אוֹיף אִים אַרָאפּ גִינִידֶערְט מִיט פִיל טוֹיזִינְט מַלְאָכִים אוּנ מִיט דֶעם קוֹל הַשּׁוֹפָר אוּנ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה דֶער הֶער פוּן אַלֶע נְבִיאִים אִיז גִיוֶוען דֶער מֶעְקְלֶער צְוִוישִׁין גָאט ב״ה אוּנ צְוִוישִׁין זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל · אוּנ דֶער נָאךְ זָאל דֶער מֶענְטְשׁ גִוָוארִינְט זַיין עֶר זָאל אַרוֹיס צִיהֶן פוּן זַיין מוֹיל אַיין דִיבּוּר פוּן קְדוּשָׁה · דְרוּם שְׁרַייבְּט דֶער בַּעַל סֵדֶר הַיּוֹם · אַז תֵּיכָף וְוִיא עֶר תַּאפְּט זִיךְ אוֹיף פוּן זַיין שְׁלָאף זָאל עֶר זָאגִין מודה אני לפניך מלך חי וקים אִיךְ דַאנְק פַאר דִיר לֶעבֶּדִיגֶער גָאט שחזרת בי נשמתי וָואשׂ דוּא הָאסְט וִוידֶר גִיקֶערְט אִין מִיר מַיין נְשָׁמָה בחמלה מִיט דֶער בַּארֶמְקַייט רבה אמונתך דַיין וָוארְהַייט אִיז זַייעֶר פִיל : (יט) אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר אוֹיס רַייגִיגִין זַיין גוּף אוּנ זָאל וַואשִׁין דִיא הֶענְט אוּנ זָאל גַיין גִישְׁוִוינְד אִין שׁוּל אַרַיין דַאוֶונֶן : (כ) אוּנ דָאשׂ אִיז יָדוּעַ אַז דֶער אַוִיר פוּן דֶער וֶועלְט אִיז פוּל פוּן דֶער סִטְרָא אַחֲרָא אוּנ דִיא מְקַטְרֵיגִים וָואשׂ וֶוערִין פוּן דִיא

פשעים של בני אדם משוטטים בעולם באוירא כנזכר כמה פעמים בזוהר ויש לחוש פן בהליכתו לבהכ"נ יתדבקו חיצונים בהאדם שממהר ללכת לבהכ"נ: (כא) לזה צריך לידע מה שכתוב בזוהר כי ליצד שמאל בפתח יש ס"א חד ועליו נאמר לפתח חטאת רובץ והמזוזה הרומזת על שכינתא קדישא קבוע מימין ומימן לב חכם לימינו ושם מקומה והיא נקראת רחל ואלמלא שם של שדי שכנגדו לא יוכל האדם לילך כי בצד שמאל עומד הס"א שם והיא ברמז דילה לפתח חטאת רובץ בהיפוך אתיון ר"ת רח"ל ולכן שם של שדי שכנגדו הוא מכניעו ועי"ז כתיב והיה שדי בציריך: (כב) אמנם עיקר שמירת צריך ממנו בצאתו מן פתח ביתו לבלתי ידביק בס"א להביאו לידי חטא ח"ו ועיכ בפתח הפנימי שבבית יכוין בהנחת יד על המזוזה כי יצ"ר במילוי אותיות הוא יו"ד צדי"ק ריש"ס ת"ת שדי"ר"ל ששם של שדי הוא טוב להנצל מיצר הרע ובצאתו מביתו יתפלל תפלה קצרה: (כג) רבש"ע חומה נא עלי למלמני מיצר הרע וכל כת דיליה אמן או יקרא ק"ש פרשה ראשונה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד עד וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך ואז ימלט באותו יום מכל עון ואשמה:

פרק ב דוד המלך ע"ה אמר בתהלים העבר עיני מראות שוא בדרכך חיני, צריך אדם לדעת כי הרבה דברים הם תלוין בראיות של אדם ע"כ נראה לי שצריך ליזהר תיכף בקומו משנתו אם מסתכל בראיה אל הבתים יכוין שהקב"ה נתן מצות מזוזה בפתח הבית, מצות מעקה לגג הבית כדכתיב ועשית מעקה לגגך: (ב) ואם יוצא מפתח ביתו ופוגע בבהמות טהורות הראויין לקרבן יחשוב בדעתו שהקב"ה צוה לנו להקריב קרבנות ואם פגע בבהמות ובחיות טמאות יחשוב בדעתו איסור אכילתן וכל איש ואיש כל אחד צריך להקדיש ראיתו לפי ידיעתו ולפי לימודו והוא ענין נדול מאוד שהוא מכנים

זיִנְד פּוּן סָענְטְשִׁין. דִּיא שְׁוָועבִּין אוֹיף דָעם אַיר פּוּן דָער וָועלְט אַזוֹא וויא עָש שְׁטֵיים אִין זוהַר. אוּנ סָען גִיהָער מִרָא צוּ הָאבִּין טָאכְּט בְּשַׁעַת עָר נַיים אִין שׁוּל אַרַיין וָועלְן זִיךְ בַּהֶעפְּטִין דִּיא חַיצוֹנים אִין דָעם סְעָנְטְשִׁין: (כא) דְרוּם בַּדַארְף עָר וִישִׁין וָואש עָש שְׁטֵיים אִין זוהַר. דָאש אוֹיף דָער לִינְקֶר זַיים טִיר שְׁטֵיים אַיין מַשְׁחִית אוּנ דִּיא מְזוּזָה וָואש אִיז מְרוּמְז אוֹיף דָער הַיילִיגְר שְׁכִינָה אִיז אַיין גְוָועצְט פּוּן דָער דָעכְטָר זַיים טִיר אוּנ דָער שָׁם שַׁדַי וָואש שְׁטֵיים אוֹיף דָער מְזוּזָה מַאכְט אוּנְטֶער טָעגְ מַשְׁחִית אוּנ דְרוּיף שְׁטֵיים אִין פָּסוּק וְהִיה שְׁדִי בְּצִידֶךָ אוּנ דָער שָׁם שַׁדַי וָועט זַיין אוֹיף דַיינָע טִירִין: (כב) נָאר דָער עִיקָר שְׁמִירָה דָאַרְף עָר הָאבִּין אֵז עָר נַיים אַרוֹיס פּוּן דָר טִיר פּוּן זַיין הוֹיז. אַז דִּיא סִטְרָא אַחֲרָא (אָדָער דִּיא רַייצוּנְג צוּא וִיכְּד) זָאל זִיךְ אִין אִים נִיט בַּהֶעפְּטִין אוּנ בְּרַייגְנִין אִים צוּא אַיין עֲבֵירָה חַס וְשָׁלוֹם דְרוּם זָאל דָער טָעגְטְשׁ לַייגְן זַיין הָאנְט אוֹיף דָער מְזוּזָה אַייגְדָער עָר נַיים דַאונְען זָאל עָר סְבָרוֹן זַיין אֵז דָאש וָואכְט אוֹיף דָער מְזוּזָה אוֹיף קְרִיבָּה אוּנ דָאש אִיז יִחוּד צַדִּי"ק. אוּנ דִּיא הִיטְעָרְשְׁטָע אוֹתִיוֹת דָער פּוּן זַיינָען שַׁדַי. דָאש אִיז דָער שֵׁם פּוּן שַׁדַי אִיז גוּט דוּרְךְ אִים נִיצוּל צוּא וְועְרְן פּוּן דָעם יֵצֶר הָרַע. אוּנ אֵז עָר נַיים אַרוֹיש פּוּן זַיין הוֹיז זָאל עָר מִתְפַּלֵל זַיין קוּרְצָע תְּפִלָּה: (כג) רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם דָער פּוּן דָער וָועלְט דָער בַּאַרִים דִּיךְ אִיבֶּר סִיר סִיךְ צוּא

אַנְטְרִינְן פּוּן דָעם יֵצֶר הָרַע אוּנ פּוּן נָאר זַיין פְּתָה. אָמֵן סֶלָה:

אַדֶּר עָר זָאל זָאגְן דִּיא עֶרְשְׁטָע פָּרָשָׁה פּוּן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בֵּיז בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. אוּנ דָעמָאלְט וָועט עָר דָעם טָאג אַנְטְרִינְן וָועְרְן פּוּן אַלֶעְרְלֵייא זִינְד:

פרק ב דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט נִיצוּגְט אִין תְּהִלִּים הָעבְּר

עיני תמיד שוא פיר איבר מיינע אויגן פון נאר זיך שטענדיג פאלשקייט בדרכיך חייני אין דיינע ועגן לאו מיך לעבן דעם דָער טָעגְטְשׁ דַארְף וויסן אז פיל זאכן היינגען אין דעם ועלט פון דעם טְעָנְטְשִׁין. דְרוּם בַּדַארְף דָער טָעגְטְשׁ נוּדָר זַיין תְּפִלָּה וויא עָר שְׁטֵיים אוֹיף פּוּן זַיין שְׁלָאף. אוּ עָר קוּקְט אוֹיף די הַייזֶר. זָאל עָר הָבְּנִין זַיין אַז נָאט בְּרִיךְ הוּא הָאט נִיגְעְבִּין דִּיא מְצָוָה מְזוּזָה אִין דָער טִיר פּוּן דָעם הוֹיז. אוּנ דִּיא מְצָוָה פּוּן צוּא מַאכְּן אִין טָעקָה אַרוּם דָעם דַאךְ אַזוֹא וויא עָר שְׁטֵיים אִין דָער תּוֹרָה ועשית מעקה לגגך אוּנ רוּא זָאלְשְׁט מַאכְּן אַיין גִילְעְנֶדָער אַרוּם דַיין דַאךְ: (כ) אוּנ אֵז עָר נַיים אַרוֹיס פּוּן זַיין הוֹיז אוּנ בְּגֶעגְנְט בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת וְאש זַיינֶען רָאוִי אוֹיף קָרְבָּנוֹת זָאל עָר טְרַאכְטֶן אֵז נָאט ב"ה הָאט אוּנוּ נִיבְּאטִין מַקְרִיב זַיין קָרְבָּנוֹת. אוּנ אוֹיב עָר בְּגֶעגְנְט טָמֵא בְּהֵמוֹת אוֹת חַיוֹת. זָאל עָר טְרַאכְטֶן אֵז טָעג טָאר זַיים נִיט עָסְן. אוּנ אִימְלִיכְער טָעגְטְשׁ בֵּאדַארְף הַיילִיגְן זַיין רָאָיה וְועְרְלִיג זַיין וִישִׁין שָׁאפְּט אִיז אוּנ וְועְרְלִיג זַיין לְעְרְנֶן. אוּנ דָאש אִיז נִיטָער אַנְדְרוּישְׁע זָאךְ דָאש עָר בְּרַייגְנְט אַרַיין דִּיךְ

קדושה

העינים בקדושה בגוונין דעיניו וזה לעומת זה כמו שהממתכל בדברי קדושה הוא עושה מלבוש לראיות עיניו בקדושה כן הוי הוא להיפך כיון שהאדם ממציא לראות בדברים האסורים ובנשים זרים אז מכנים את עצמו לטומאה גדולה: (ג) וראיה גדולה שהראיה הוא פוגם ומפגים מעוף אחד הנקרא בת היענה שעל ידי שהביצים מונחים לפניה והיא מסתכלת בהן בראייתה מנקבת הביצה ויוצא מכל ביצה אפרוח אחד ועוד אוכיח לקמן בפרקים חדושים מזה: (ד) ולכן תקנו חכמינו ז"ל נדר וסייג שלא להסתכל במקום רע שלא יבא לידי חטא כגון בנשים ובתולות המביא לאדם לידי קרי ועל זה כוון דוד המלך עליו השלום העבר עיני מראות שוא בדרכך חיני ר"ל כי אותיות שו"א הוא גמטריא ש"ז והוא ראשי תיבות שכבת זרע והוא רמז גדול • וגי' עוד דלילית עם כיתותיה נקראים חבלי שוא חבלי דמיתה כדאיתא בזוהר ולכן התפלל דוד ע"ז ואמר בדרכך חיני דהוא מסטרא דחיים ולא מסטרא דמיתה חז': (ה) והנה כבר כתבו בעלי מוסר שיש סגולה נפלאה להנצל מעבירה זו יצייר האדם תמיד כאילו שם הויה כתוב לפניו בדיו שחור ע"ג קלף וכמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד וזהו סוד הכתוב שאמר ג'כ דוד המלך ע"ה עיני תמיד אל יי כי הוא יוציא מרשת רגלי וק"ל: (ו) והנה המגיד להרב בית יוסף זצ"ל נתן עצה הוגנת להרב ז"ל כדי שלא יבא לידי חטא וזה יצייר האדם כאילו דיוקנו של אביו עומדת לפניו והביא ראייה מיוסף הצדיק שביקש לשכב עם אשת פוטיפרע ונזדמן לפניו דיוקנו של אביו ופירש יוסף מהחטא ועוד רמז בתורתנו הקדושה דשא עשב מוריע זרע • דשא הוא ר"ת דיוקנו של אביו הוא עשב שהוא טוב למוריע זרע למינה למינה ולא להוציא זרע לבטלה כ"א במינו דוקא: (ז) ובא וראה מה דאיתא בזוהר פ' פקודי כי יש ממונה אחר הנקרא פתות על שם שהוא מפתה לבני נשא למסתכלא ולעיינא במה דלא איצטריך ליה בכמה

קְדוּשָׁה אֵין זַיְנִי אוֹיְגִין אֲבָל חִ"ז אִז דָּער טָעְנְטָשׁ פְּלֵיסְטָ זִיךְ צוּא זָעהָען זָאכְן וָאס טָאר נִיט • דָּהַיינוּ עָר קוּקְט אוֹיף פְּרָעמְדָע נַיי"בֶּר אָדָר בְּתוּלוֹת אוּן נָאךְ אַזָעלְבָע נָלַייכְן • בְּרַיינְגְט עָר דִּיא אוֹיְגִין אִין נְרוּיסְ טוּמָאה אַרַיין: (ג) אוּן אַיין רַאֲיָה אִיז אַז מִיט דָּער רְאִיָה אִיז עָר פּוֹגֵם אוֹיף שֶׁלָעכְטָשׁ דָען עָשׂ אִיז פַּאר הָאנְדִין אַיין פּוּיגֶל וָואס הַייסְט בַּת הַיַּעֲנָה • דָּאס אַז אִירִי אַייעָר לִיגְן פַּאר אִיר • אוּן זִיא קוּקְט אוֹיף זַייא • אִיז אִיר רְאִיָה אוּן פּוּן אִיטְלִיכְן אַיי בַּייט אַרוּיסְ דָּאס אַיי מִיט אִיר רְאִיָה אוּן פּוּן אִיטְלִיכְן אַיי בַּייט אַרוּיסְ אַיין הִיבֶּרְעל: (ד) דָּרוּם הָאבְּן אוּנְזְרִי חֲכָמִים מְתַקֵּן גִיוֶוען אַיין גֶּדֶר אַז דָּער טָעְנְטָשׁ זָאל נִיט קוּקְן אוֹיף אַשְׁלָעכְטָעָר זָאךְ בְּדֵי עָר זָאל נִיט קוּמְן צוּקְיין עֲבֵירָה דָּהַיינוּ עָר זָאל נִיט קוּקְן אוֹיף פְּרָעמְדִי נַיי"בֶּר אוּן בְּתוּלוֹת וַייל דָּאס שֶׁלָעכְטָשׁ צוּא דָּעם חֲטָא פּוּן קָרִי חַס וְשָׁלוֹם • אוּן דְּרוֹיף הָאט זִיךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ כְּבוֹדוֹ גִיוֶוען מִיט דָּעם פְּסוּק (העבר עיני מראות שוא) פִּיר אִיבָּער מַייְנָע אוֹיְגִין פּוּן צוּא זָעהָן (שָׁוְא) דָּען שָׁוְא מְרַעְפְּט אָן שׁ"ז אוּן דִּיא רָאשֵׁי תֵּיבוֹת פּוּן שׁ"ו אִיז שִׁכְבַת זֶרַע דָּאס הָאט עָר נִיכְטַיינְט עָר זָאל נִיט קוּקְן אוֹיף וַייבֶּר אוּן בְּתוּלוֹת כְּדֵי עָר זָאל נִיט מוֹצִיא קָרֵי חַס וְשָׁלוֹם אוּן דִּיא לִילִית מִיט אִירֶע כִּיתוֹת וָעֲרִין אָן נִירוּפִין חֲבָלֵי מָוֶת: (ה) אוּן נוּן דִּי סִפְרֵי מוּסָר שֶׁרַייבְּן אַז עָשׂ אִיז פַּאר הַאנְדֶן אַוואוּנְדֶרְלִיכִי סְגוּלָה דָּאס דָּער טָעְנְטָשׁ זָאל נִיצוּל וָעֲרִין פּוּן דָּער עֲבֵירָה • דָּאס דָּער טָעְנְטָשׁ זָאל זִיךְ תְּמִיד אוֹיס מָאלִין גְלַייךְ וִויא דָּער שֵׁם (הַוְיָה) אִיז גִישְׁרִיבְּן פַּאר אִים מִיט שְׁוַוארְצִין טִינְט אוֹיף פַּארְטִים • אוּן דָּאס הָאט דָּוִד הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט (עיני תמיד אל יי) מַייְנָע אוֹיְגִין זַייְנָן תְּמִיד צוּא קוּקְן אוֹיף דָּעם שֵׁם (הַוְיָה) (כי הוא יוציא פרשת רגלי) וָואס אוֹיס צִיהָען מַייְנָע פִּיס פּוּן דָּעם נָעץ פּוּן דָּעם יֵצֶר הָרָע וָואס עָר רָעְט מִיךְ אָן צוּא מוֹצִיא קָרֵי זַיין: (ו) אוּן נוּן דָּער מַגִיד הָאט גִינָעבְּן אַיין עֲצָה צוּא דָּעם הָרַב בַּיִת יוֹסֵף אַז עָר זָאל קֵיין מָאל נִיט קָעְנְנְן קוּמְען צוּא דָּער עֲבֵירָה פּוּן קָרֵי דָּאס עָר מָעְנְטָשׁ זָאל זִיךְ דָּוִד אוֹיס מָאלִין גְלַייךְ וִויא דִּיא צוּזָה פּוּן זַיין פָּאטֶר שְׁטַייט פַּאר אִים • וּנְעט עָר נִיצוּל וָעֲרִין פּוּן דָּער עֲבֵירָה • אוּן אַיין רַאֲיָה דָּער צוּא אִיז פּוּן יוֹסֵף הַצַדִיק וָואס עָר הָאט נִיוָואלְט לִיגְען מִיט פּוֹטִיפַּרס וַייבּ • הָאט זִיךְ גִוווּיזִין פַּאר אִים דָּאס גִישְׁמַאלְט פּוּן זַיין פָּאטֶר יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה הָאט עָר זִיךְ אַף נִישַׁייד פּוּן דָּער עֲבֵירָה: (ז) קוּם אוּן זָעה וָואס עָשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר אַז עָשׂ אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין מְמוּנָה וָואס הַייסְט פְּתוּת • אוּן דְּרוֹם הַייסְט עָר אַזוֹ • וַיֵּיל

(דרכיך חייני) רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִין דַייגִי וָועגִין וַיֵּיל אִיךְ גַיין וָועל אִיךְ בְּלַייבִּין לָעבִּין אוּן וַיֵּיל נִיט גַיין אִין דָּעם שֶׁלָעכְטִין וָועג וָואס עָר וָועְט אִן נִירוּפִין חֲבָלֵי מָוֶת: (ח) אוּן נוּן דִּי סִפְרֵי מוּסָר שֶׁרַייבְּן אַז עָשׂ אִיז פַּאר הַאנְדֶן אַוואוּנְדֶרְלִיכִי סְגוּלָה דָּאס דָּער טָעְנְטָשׁ זָאל נִיצוּל וָועֲרִין פּוּן דָּער עֲבֵירָה • דָּאס דָּער טָעְנְטָשׁ זָאל זִיךְ תְּמִיד אוֹיס מָאלִין גְלַייךְ וִויא דָּער שֵׁם (הַוְיָה) אִיז גִישְׁרִיבְּן פַּאר אִים מִיט שְׁוַוארְצִין טִינְט אוֹיף פַּארְטִים • אוּן דָּאס הָאט דָּוִד הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט (עיני תמיד אל יי) מַייְנָע אוֹיְגִין זַייְנָן תְּמִיד צוּא קוּקְן אוֹיף דָּעם שֵׁם (הַוְיָה) (כי הוא יוציא פרשת רגלי) וָואס אוֹיס צִיהָען מַייְנָע פִּיס פּוּן דָּעם נָעץ פּוּן דָּעם יֵצֶר הָרָע וָואס עָר רָעְט מִיךְ אָן צוּא מוֹצִיא קָרֵי זַיין: (ו) אוּן נוּן דָּער מַגִיד הָאט גִינָעבְּן אַיין עֲצָה צוּא דָּעם הָרַב בַּיִת יוֹסֵף אַז עָר זָאל קֵיין מָאל נִיט קָעְנְנְן קוּמְען צוּא דָּער עֲבֵירָה פּוּן קָרֵי דָּאס עָר מָעְנְטָשׁ זָאל זִיךְ דָּוִד אוֹיס מָאלִין גְלַייךְ וִויא דִּיא צוּזָה פּוּן זַיין פָּאטֶר שְׁטַייט פַּאר אִים • וּנְעט עָר נִיצוּל וָועֲרִין פּוּן דָּער עֲבֵירָה • אוּן אַיין רַאֲיָה דָּער צוּא אִיז פּוּן יוֹסֵף הַצַדִיק וָואס עָר הָאט נִיוָואלְט לִיגְען מִיט פּוֹטִיפַּרס וַייבּ • הָאט זִיךְ גִוווּיזִין פַּאר אִים דָּאס גִישְׁמַאלְט פּוּן זַיין פָּאטֶר יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה הָאט עָר זִיךְ אַף נִישַׁייד פּוּן דָּער עֲבֵירָה: (ז) קוּם אוּן זָעה וָואס עָשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר אַז עָשׂ אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין מְמוּנָה וָואס הַייסְט פְּתוּת • אוּן דְּרוֹם הַייסְט עָר אַזוֹ • וַיֵּיל

ניאופין וזנונין ולאחר מיתת האדם שנקבר בקבר בא הממונה ההוא ומחזיר להאדם נשמתו ואח"כ נוטל את האדם באכזריות ומשבר העצם של עינים ונוטל ממנו את העינים ואח"כ דן את האדם ביסורין קשים ומרים ואח"כ מורידין אותו לבור שיש בו הרבה נחשים ועקרבים ואוחזין בו ודנים אותו בדינין קשים ומרים רחמנא ליצלן: (ח) ואמר הקדוש האר"י ז"ל כי יש עוף קטן הנקרא בתורה ראה ונקרא כך ע"ש שרואה מרחוק ועל עוף זה אמרו חז"ל שנקרא כן שרואה למרחוק וממלא תאותו בראייתו · ולכן העונש של האיש המסתכל בנשים יתגלגל נשמתו בעוף זה מדה כנגד מדה וסובל שם צער גדול מאוד: (ט) וצריך שתדע לכל עון יש גרם וסיבה המביאה אותו לידי כך · וה"נ יש גרם וסיבה המביאות אותו לידי הסתכלות בנשים האסורות והסיבה הראשונה כשאדם מסתכל בדברים טמאים עד שהשביע עינו בהם בהסתכלות אף שיש לאדם רשות לראות בריות משונות הבאים ממדינות מרחקים ועל זה תקנו חכמינו ז"ל וקבעו ברכה ברוך משנה הבריות מ"מ לא ישביע עינו בהסתכלות ולא יראה בהם כי אם דרך עראי · כי מאור העינים דומים בד' גוונין שהן נגד אותיות שם יהו"ה: (י) ואם הבן אדם רואה בראיותיו בריות טמאות אז הוא ממשיך רוח הטומאה החופף עליו בזה הדבר והוא הגורם אח"כ להסתכל בדבר היותר גרוע המביא האדם לידי מכשול ולכן הזהירו חז"ל שלא להסתכל אפילו באשתו נדה כי טומאה של נדה החופף על האשה בימי נדתה ע"י הראיות שואב הוא אותו הזוהמא ומדבק הטומאה בעיניו: (יא) והראיה לזה שכיון שהאשה נדה מסתכלת במראה (שקורין בל"א שפיגל) חדש עושה ראייתה במראה רושם כתם א' שא"א להעביר אותו הכתם ולכן אמרו ג"כ חז"ל דאסור הוא להסתכל בפנים של אדם רשע

עֶר רֶעט אִיבֶּר דִיא מֶענְטְשִׁין צוּא קוּקִין אוֹיף נִיאוּף אוּנ זְנוּת · אוּנ דֶר נָאךְ אַז דֶער מֶענְטְשׁ שְׁטַארְבְּט אוּנ וְוֶערְט בַּאגְרָאבִּין קוּמְט דֶער זֶעלְבִּיגֶער מְמוּנָה · אוּנ קֶערְט אוּם צוּא דֶעם מֶענְטְשִׁין זַיין נְשָׁמָה · אוּנ דֶער נָאךְ נֶעמְט עֶר מִיט גְרוֹישׁ אַכְזָרִיוֹת אוּנ צוּא בְּרֶעכְט אִים דֶעם בַּיין פּוּן דִיא אוֹיגִין · אוּנ נֶעמְט אִים אַרוֹישׁ דִיא אוֹיגִין · אוּנ דֶער נָאךְ מִשְׁפֶּט עֶר אִים מִיט שְׁוֶוערִי אוּנ בִּיטֶערֶע יְסוּרִים · אוּנ דֶער נָאךְ גִידֶערְט עֶר אִים אַריין אִין אַזוֹ אַיין גְרוּב דָאשׁ דָארְטִין אִיז פַּאר הַאנְדִין פִּיל שְׁלַאנְגֶען אוּנ עֶגְדִישִׁן אוּנ זַייא בַּאגְרַייפִין אִין אִים · אוּנ מִשְׁפֶּטִין אִים מִיט שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶרֶע יְסוּרִים נָאט זָאל אוּנְז מַצִּיל זַיין דֶער פּוּן: (ח) אוּנ דֶער קָדוֹשׁ הָאֲרִי"י ז"ל הָאט גִיזָאגְט אַז עֶשׂ אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין קְלַיין עוֹף וָואשׁ וָוֶערְט גְרוּפִן אִין דֶער תּוֹרָה ראה אוּנ דְרוּם וָוֶערְט עֶשׂ אַזוֹא גִירוּפִין · וַוַיי"ל אוֹיף דֶעם עוֹף הָאבִּין אוּנְזֶרִי חֲכָמִים ז"ל גִיזָאגְט אַז עֶר זֶעהֶעט פּוּן גַאנְץ וַוייט אוֹנ טוּט זַיין תַּאֲוָה מִיט זַיין רְאִיָּה דְרוּם דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׁ קוּקְט אוֹיף וַוייבֶּער אִיז זַיין עוֹנֶשׁ דָאשׁ זַיין נְשָׁמָה וָוֶערְט מְגוּלְגָל אִין דֶעם עוֹף אוּנ עֶר לַייט דָארְטִין גְרוֹישׁ צַעַר: (ט) אוּנ דוּא דַארְפְשְׁט וַוישִׁין אַז צוּא אִיטְלִיכֶר עֲבֵירָה אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין זַאךְ וָואשׁ אִיז גוֹרֵם אִים צוּא בְּרַייגְגֶן צוּא דֶער עֲבֵירָה · אוּנ אוֹיךְ צוּא דֶער עֲבֵירָה צוּא קוּקִין אוֹיף וַוייבֶּער אִיז אוֹיךְ פַּאר הַאנְדִין אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׁ בְּרַייגְגֶען דֶער צוּא · אוּנ דִיא עֶרְשְׁטִי זַאךְ אִיז · אַז דֶער מֶענְטְשׁ קוּקְט זַייעֶר פִּיל אוֹיף

דִיא טֶמֶא זַאכִין בִּיז עֶר זֶעט אָן זַייגֶע אוֹיגִין מִיט זַיין קוּקִין · דָאשׁ בְּרַייגְגְט אִים צוּא קוּקִין אוֹיף פְּרֶעמְדִי וַוייבֶּער · אוּנ חָאטְשִׁי דֶער מֶענְטְשׁ הָאט דָאךְ רְשׁוּת צוּא זֶעהֶען אוֹיף דִיא פַּאר עֶנְדֶערְטֶע בַּשֶׁעפֶנֶעשׁ וָואשׁ מֶען בְּרַייגְגְט פּוּן וַוייטֶע מְדִינוֹת וְהָא רַאֲיָה דִיא חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין דְרוֹיף מְתַקֵּן גִיוֶוען אַיין בְּרָכָה דָאשׁ אַז מֶען זֶעהֶעט זַייא זָאל מֶען מַאכִין אַבְּרָכָה ברוך משנה הבריות אִיז דָאךְ גִידְרוּגְגֶען אַז מֶען מֶעג קוּקִין אוֹיף זַייא פּוּן דֶעסְט וָוֶעגִין טָאר עֶר פִּיל גִיט קוּקִין אוֹיף זַייא · נָאר אַבִּיסֶל מֶעג עֶר אוֹיף זַייא אַקוּק טָאן · וָוארוּם דִיא לִיכְט פּוּן דִיא אוֹיגִין אִיז אִין פִּיר פַּארְבֶּען קֶעגִין דִיא פִּיר אוֹתִיוֹת פּוּן (הַוָיָה): (י) אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ זֶעהְט טֶמֶא בַּשֶׁעפֶנֶשׁ צִיהְט עֶר אוֹיף זִיךְ דֶעם רוּחַ הַטּוּמְאָה וָואשׁ אִיז בַּדֶעקְט אוֹיף דֶער זַאךְ · אוּנ דָאשׁ אִיז אִים גוֹרֵם דֶער נָאךְ צוּא קוּקִין אוֹיף עֶרְגֶרִי זַאכִין וָואשׁ דָאשׁ בְּרַייגְגְט דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּא אַיין שְׁטְרוֹיכְלוּנְג אוּנ דְרוּם הָאבִּין דִיא חֲכָמִים ז"ל מַזְהִיר גִיוֶוען גִיט צוּא קוּקִין אֲפִילוּ אוֹיף זַיין וַוייבּ בְּשַׁעַת זִיא אִיז אַיין נִדָּה · וָוארוּם דִיא טוּמְאָה פּוּן נִדָּה וָואשׁ שְׁוֶוועבְּט אוֹיף דֶער אִשָּׁה אִין דִיא טֶעג פּוּן אִיר נִדָּה דוּרְךְ דֶעם וָואשׁ עֶר קוּקְט אוֹיף אִיר שֶׁעפְּט עֶר צוּא זִיךְ דִיא זוּהֲמָא פּוּן אִיר אוּנ דִיא טוּמְאָה וָוֶערְט בַּהֶעפְט אִין זַייגִי אוֹיגִין: (יא) אוּנ אַיין רַאֲיָה אִיז דֶער צוּא דֶען אַז אַיין נִדָּה קוּקְט אִין אַיין גַייעֶם שְׁפִּיגֶל וָוֶערְט דָארְטִין אַיין פְּלֶעק וָואשׁ מֶען קֶען אִים שׁוֹין גִיט אָפּ וַוישִׁין · אוּנ

דרום

אלא ירגיל עצמו לשום עיניו בדבר קדושה ואז הוא ממשיך קדושה ונותן הארה גדולה לד׳ גוונין דעייני דיליה וטוב לאדם להסתכל בשמים כדי לראות מעשה ה׳ יתברך כמ״ש בזוהר פרשה בראשית אר״א בן רשב״י יומא חד הוינא על כיף ימא ואתא אליהו ואמר לי ר׳ ידעת מה״ד שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה אמינא ליה אלין שמיא וחילהון עובדא דקב״ה דא״ל לבר נש לאסתכל בהו לברכה ליה דכתיב כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה וכתיב ה׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ עכ״ל · וכן נוהגין אנשי מעשה להסתכל בשמים בשעת יציאת הכוכבים כשמתחילין להאיר ואומרים מה רבו מעשיך ה׳ וכו׳ ובפרט כשהתחיל החמה להאיר אזי צריך האדם להסתכל לשמים כצאת השמש בגבורתה כי אז ס״א וחיצונים ודינים מתעוררים ע״י תוקפא דשמשא : (יב) וכן כשהלבנה תתחיל להזריח אז הס״א שאין יכולות להתראות באור הלבנה ושאטין בעולם בתוקפא ובחזק הן מבריחים עצמן בצל הלבנה · ועי״ז נאמר יומם השמש לא יככה וירח בלילה · ועי״ז יכוין האדם ג״כ אומרו בשחרית יוצר אור וכו׳ המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים שיאירו המאורות ברחמים ולא ינזק לשום בר נש ע״י זריחת אור דילהון : (יג) ע״כ צריך האדם ליזהר בראיות העין ומכ״ש בדבור שהוא נחשב כמעשיו ע״כ בהליכתו לבהכ״נ יראה למעט בדיבורו דברי חול עם חבירו וכ״ש עם איש אחר אשר הוא שלא לצורך וזהו סגולה נפלאה שיקבל ה׳ ברחמיו תפלתו · והנה מצינו בכתבי האר״י ז״ל שצוה לתלמידיו החסידים ובפרט לתלמידו ר׳ יצחק ז״ל אשכנזי שילך ר׳ יצחק לכפר עין זיתים על קבר ר׳ יהודה בר אלעאי ושם יתפלל יחודים שמסר לו האר״י ז״ל ושם יגלה לו ר׳ יהודה ב״א פירוש על מאמר הזוהר בפ׳ האזינו · וצוה לו האר״י ז״ל שלא ידבר עם שום אדם בהליכתו · והלך רבי יצחק אשכנזי

דְרוּם הָאבִּין אוּנְזֶרִי חֲכָמִים ז״ל גִיזָאגְט אַז מֶען טָאר נִיט קוּקִן אִין דֶעם פָּנִים פוּן אַיין רָשָׁע נָאר עֶר זָאל זִיךְ גִיוואוֹנֶן צוּא קוּקִין אוֹיף אַיין דְּבַר קְדוּשָׁה · אוּנ דֶעְנְמָאלְט וָועט עֶר אוֹיף זִיךְ צִיהֶען קְדוּשָׁה אוּנ וָועט גֶעבִּין גְרוֹיש לִיכְטִיקַייט צוּא דִיא פִיר פַאַרְבִּן פוּן זַייְנִי אוֹיגִין · אוּנ עֶשׂ אִיז גוּט דֶער מֶעְנְטְשׁ זָאל קוּקִין צוּא דֶעם הִימֶל פוּן וָועגִין עֶר זָאל זֶעהֶן דִיא וָועֶרְק פוּן גָאט · אוּנ אַזוֹא זַייְנֶען זִיךְ נוֹהַג דִיא פְרוּמֶע לַייט דָאשׂ בְּשַׁעַת דִיא שְׁטֶערִין גֵייֶען אַרוֹישׂ אוּנ הַייבִּין אָן צוּא לַייכְטִין קוּקִין זַייא צוּא דֶעם הִימֶל אוּנ זָאנִין מה רבו מעשיך ה׳ וְוִיא גְרוֹישׂ זַייְנֶען דַייְנֶע מַעֲשִׂים גָאט · אוּנ בִּפְרַט אַז דִיא זוּן גַייט אוֹיף אוּנ הַייבְּט אָן צוּ לַייכְטִין דֶעְנְמָאלְט דַארְף דֶער מֶעְנְטְשׁ קוּקִין צוּ דֶעם הִימֶל וְוִיא דִיא זוּן גַייט אַרוֹישׂ מִיט אִיר שְׁטַארְקַייט · וָוארוּם דֶעְנְמָאלְט וָועֶרִין מִתְעוֹרֵר דִיא חִיצוֹנִים דוּרְךְ דֶעם שְׁטַארְקַייט פוּן דֶער זוּן : (יב) אוּנ אוֹיךְ אַז דִיא לְבָנָה הַייבְּט אָן צוּ שַׁייְנֶען · דִיא סִטְרָא אַחֲרָא וָואשׂ זִיא קֶען נִיט זֶעהֶען אִין דִיא לִיכְט פוּן דֶער לְבָנָה · פַאר בָּארְגִין זַייא זִיךְ אִין דֶעם שָׁאטִין פוּן דֶער לְבָנָה · אוּנ דְרוֹיף שְׁטַייט אִין פָּסוּק (יומם השמש לא יככה וירח בלילה) בַּייא טָאג וָועט דִיא זוּן דִיר נִיט שַׁאטִין אוּנ בַּייא נַאכְט דִיא לְבָנָה אוֹיךְ נִיט · אוּנ דְרוֹיף זָאל דֶער מֶעְנְטְשׁ מְכַוְוִין זַיין אַז עֶר זָאגְט אִין דֶער פְּרִיא דִיא בְּרָכָה פוּן יוֹצֵר אוֹר וכו׳ המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים דָאשׂ צוּא דֶער עֶרְד אוּנ צוּא דִיא וָואשׂ

וואוֹנֶען אוֹיף אִיר לַייכְט עֶר מִיט דֶער בַּארִימְקַייט · זָאל עֶר זִיךְ מְכַוְוִין זַיין צוּא בֶּעטִין אַז דִיא לִיכְט פוּן דֶער זוּן אוּנ דִיא לְבָנָה זָאלִין לַייכְטִן מִיט דֶער בַּארִימְקַייט אוּנ זַייעֶר לִיכְטִיקַייט אוּנ שַׁיין זָאל נִיט שָׁאטִין צוּא קַיין שׁוּם מֶעְנְטְשׁ · וַוייל אִין דֶער צַייט וָואשׂ דִיא זוּן שַׁייְנְט זַייְנֶען זִיךְ מִתְגַּבֵּר דִיא חִיצוֹנִים ר״ל · אוּנ וָוען דֶער מֶעְנְטְשׁ מוּז הִיטִין זַייְנֶע אוֹיגִין נִיט צוּא קוּקִין אוֹיף אַיין שְׁלֶעכְטֶע זַאךְ · אִיז שׁוֹין אַפְּשִׁיטָא אַז עֶר דַארְף זִיךְ הִיטִין מִיט רַייד · וַוייל דִיא רַייד זַייְנֶען גִירֶעכִינְט וְוִיא אַיין מַעֲשֶׂה : (יג) דְרוּם בְּשַׁעַת עֶר גַייט אִין שׁוּל אַרַיין זָאל עֶר נִיט רַיידִין קַיין אִיבֶּרִיגֶע רַייד מִיט זַיין חֵבֶר אוּנ מִכָּל שְׁכֵּן מִיט אַזֶעלְכִין וָואשׂ דִיא רַייד זַייְנֶען גָאר נִיט נוּצְלִיךְ אוּנ דָאשׂ אִיז אַוואוּנְדֶרְלִיכֶע סְגוּלָה אַז גָאט ב״ה זָאל זַיין תְּפִלָּה מְקַבֵּל זַיין · אוּנ מִיר גִיפִינֶן שְׁטַיין אִין כתבי האר״י דָאשׂ עֶר הָאט גִיבָּאטִין צוּא זַייְנֶע תַּלְמִידִים וּבִפְרַט צוּא רַבִּי יִצְחָק אַשְׁכְּנַזִי ז״ל אַז עֶר זָאל גַיין אִין דֶעם דָארְף עַין זַיתִים אוֹיף דֶעם קֶבֶר פוּן דֶעם תַּנָא רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעָאִי אוּנ זָאל דָארְטִין מִתְפַּלֵּל זַיין אוּנ זָאל מְכַוְוִין זַיין דִיא יְחוּדִים וָואשׂ עֶר הָאט אִים מוֹסֵר גִיוֶוען וָועט רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִילְעָאִי אִים מְגַלֶּה זַיין אַיין פֵּירוּשׁ אוֹיף אַיין מַאֲמַר אִין זוֹהַר פַּרְשֶׁת הַאֲזִינוּ · אוּנ דֶער הָאֲרִי״ז ז״ל הָאט אִים אָן גִיזָאגְט דָאשׂ עֶר זָאל אוֹיף דֶעם וָועג נִיט רַיידִין מִיט קַיין שׁוּם מֶעְנְטְשִׁין · אוּנ רַבִּי יִצְחָק אַשְׁכְּנַזִי אִיז גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט מִתְפַּלֵּל גִיוֶוען אוּנ

דל הנ״ל והתפלל ועשה כל היחודים ונשתטח על קברו ואין קול ואין תשובה וחזר בפחי נפש אל רבו האריי זל ואל אדוני באתי על הקבר התנא ריי בר אלעאי ועשיתי ככל אשר צויתני ולא בא אלי שום תשובה ממנו והשיב לו האריי זל ולא ראיתי בהשגותי שדברת עם ערבי אחד ולא די שהוא לא שאל בשלומך אלא אתה הקדמת לו שלום והלא צויתיך שלא תדבר עם שום בן אדם אז זכר הר״ר יצחק אשכנזי זל שכך היה והודה לו עכ״ל הרי לך ראייה שהדבור והראיה פונמין ואף שעלינו להקדים שלום לכל אדם בשחרית אפילו קודם תפלה מ״מ יראה לקצר דבריו מאי דאפשר וזהו סגולה נפלאה ונאמנה ודוק כי קצרתי פה ולקמן אאריך בו בפרקים :

פרק ג דוד המלך פתח אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו׳ ובמושב לצים לא ישב וכן אמרו רז״ל במסכת אבות שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הז׳ מושב לצים ובהיות מכשול זה מצוי בעיר מאוד ע״כ צריך האדם לשום השגחתו מאוד באזהרה זו שבהיותו יושב עם הבריות שתהא ישיבתו בדברי תורה או דברי מוסר ודברי יראה ועל אחת כמה וכמה להתרחק מכיתות הליצנים ויושבי קרנות היושבים כתות ועוסקים בדברים של מה בכך ובדברים מרובים לא יחדל פשע של ליצנות או לשון הרע ועי״ז הם מולידין ענינים פגומים המביאים לפגום בנשמותיהן ׳ והירא דבר ה׳ יתרחק מאסיפותיהם החברה של אלו : (כ) ודע לך כי יש כת אחד חיצונים הנקראים כסילים והם ממונים המתראים לבני אדם כשהולך יחידי בלילה בדרך מתראין כנגדו ולפעמים אף בחבורה בני אדם בלי״א (פר פיר ליכט) ומטעים אותו ללכת עמהם בחבורה ולפעמים מראים להדבק יחד לילך לפונדק אחד ואכסניא ומראין כאור הנר להתקרב והאדם הוא מבין שהוא הולך למלון או לפונדק במקום קרוב

הָאט מְבַיוין נִיוָועַן אֲלָע יחודים אוג הָאט זִיךְ פָּאר שְׁפָּרַייט
אויף דָעם קֶבֶר ׳ אוג רַבִּי יְהוּדָה הָאט אִים גָאר נִיט
גִיעֶנְטָפֶּרְט הָאט עָר זִיךְ אום נִיקְעֶרְט בְּפָחֵי נֶפֶשׁ צוא זַיין רַבִּי
הָאַרִי״י זל אוג הָאט אִים נִיזָאגְט מַיין הֵיר ׳ אִיךְ בִּין נִיקוּמֶן אויף
דָעם קֶבֶר פּוּן רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִילְעַאי אוג הָאב נִיטָאן אַזוא
וִויא דוא הָאשְׁט מִיר גִיבָאטֶן אוג עָר הָאט מִיר גָאר נִיט
גִיעֶנְטָפֶּרְט ׳ הָאט דָער הָאַרִי״י זל אִים גִיעֶנְטָפֶּרְט אִיךְ
הָאב דָען נִיט גִיעהָרְט אַז דוא הָאשְׁט אויף דָעם וָועג גִירֶעט
מִיט אַיין עֲרַבִּי ׳ אוג נִיט נִינוג וָואש עָר הָאט דִיר נִיט
פְּרִיעֶר גִיעֶנְטְפֶּרְט שָׁלוֹם ׳ נַיי״עָרְט דוא הָאסְט אִים נָאךְ גִיפָּעדָרְט
שָׁלוֹם צוא נָעבֶּן ׳ אוג אִיךְ הָאב דִיר דָאךְ אֶן גִיזָאגְט אַז דוא
זָאלְשְׁט נִיט רַייִדִין מִיט קַיין שוּם מֶעֶנְטְשִׁין ׳ הָאט רַבִּי יִצְחָק
זִיךְ דָער מָאנְט אַז דָאש אִיז אֱמֶת ׳ אִיז דָאךְ גִידְרוּנְגֶען אַז
דָער דִיבּוּר אוג דִיא רַאיָה זַייֶען פּוּנֶם ׳ אוג הָאסְטְשִׁי מִיר
דַארְפִין פָּעדְרִין שָׁלוֹם צוא אִיטְלִיכֶן מֶעֶנְטְשִׁין אֲפִילוּ אִין דָער
פְּרִיא פַּאר דָעם דַאוּנֶען ׳ פּוּן דָעְשְׁט וָועְנִין זָאל עָר זָעהֶען
סַקָצֶר זַיין רַייד וִיא וַייט מִינְלִיךְ אִיז ׳ אוג דָאס אִיז אַיין
נָרִישׁי אוג וואוּנְדֶרְלִכִי סְנוּלָה אַז זַיין תְּפִלָּה זָאל אֶן גָנוּמֶן וָועְרֶן :

פרק ג דָוִד הַמֶּלֶךְ הָאט אֶן גֵיהוּיבִין תְּהִלִּים אשרי האיש
וואל דָעם מֶעֶנְטְשִׁין וָואש עָר אִז נִיט גִיגַאנְגֶען אִין
רָעד עֲצָה פּוּן דִיא רְשָׁעִים אוג אִין דָעם וִיצוּנְג פּוּן דִיא
שְׁפָּעטֶערְם אִיז עָר נִיט גִיוָועסֶן ׳ אוג אַזוא אויךְ הָאבֶּן אוּנְזֶרִי

חֲכָמִים גִיזָאגְט אִין מַסֶּכֶת אָבוֹת צְוַייא מֶעֶנְטְשֶׁין וָואש וִיצִין
אוג רַייִדִין נִיט קַיין דִבְרֵי תוֹרָה אִיז דָאש אַיין עֲצוּנְג פּוּן
שְׁפָּעטֶערְם ׳ אוג וַייל דָאש דָאזִיגֶי שְׁמַרְזִיכְלוּנְג אִיז בְּעֶרֶה
זַייֶער גִיוואוּנְטְלִיךְ אִיצְט ׳ דְרוּם דָארְף דָער מֶעֶנְטְש זַייֶער
טָאן זַיין הַשְׁנָחָה אִין דָער אַזוֹרָה ׳ דָאש אַז עָר וִיצְט מִיט
זַייֶנֶע חֲבֵרִים זָאל עָר מִיט זַייא רַייִדִין דִבְרֵי תוֹרָה אָדֶער דִבְרֵי
מוּסָר אוג דִבְרֵי יִרְאָה ׳ אוג מְכָּל שְׁכֶּן עֶר זָאל זִיךְ דָר וַייטֶרִין
פּוּן דִיא כִּיתּוֹת וָואש זִיצִין אוג שְׁפָּעטֶן אויף דָעם וָועג גִירֶעט
זָעלְבִי רַייד וָואש נוּצֶען גָאר נִיט ׳ אוג דוּרְךְ פִּיל רַייד וָועְרֶט
נִיט פַּאר מִיטֶען קַיין זִינְד פּוּן לִיצְנוּת אוּדֶר לָשׁוֹן הָרָע ׳
אוג דוּרְךְ דָעם זַייֶנֶען זַיי מוֹלִיד זָעלְבִי עֲנָיָנִים וָואש בְּרֵייטֶנֶען
אַיין פְּנֵם צוא זַייֶער נֶשְׁמָה ׳ אוג דָער וָואש פְּאַרְכֶּט זִיךְ פַּאר
נָאט זָאל זִיךְ דָער וַייטֶרִין פּוּן דָעם אַיין זַאמְלוּנְג פּוּן דָער
חֲבֵרוּתָא : (כ) אוג וַייִס אַז עֶש אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין כִּיתּוֹת
שֵׂדִים וָואש וָועְרִין גִירוּפִין כְּסִילִים (אִין אַייְראַפָּא הַייסֶן
זַייא אִירְלִיכְטֶער) ׳ אוג דִיא וָועְרִין גִיוִויזִין צוא דִיא מֶעֶנְטְשֶׁן
וָואש זַייֶן אַלַיין בַּייא נַאכְט ׳ אוג אוֹפְט בַּהַיְיזִין זַייא זִיךְ
אֲפִילוּ פַּאר אַיין חֲבֵרוּתָא מֶעֶנְטְשִׁין אוג זַייא וָועְרִין גִירוּפִין
בְּלִי״א (פַּר פִּיר לִיכְט) אוג נָארִין דִיא לַייט צוא נַיין מִיט זַייא
אִין אַיין חֲבֵרוּתָא אוג אֲמָאל זָאגִין זַייא מִיר וָועלִין נַיין
אִין אַייְנֶם צוא דָר אוג דָער הָארְבֶּרְיג אוג וַוייזִין אַז אַיין לִיכְט
שַׁייְנְט נִיט וַויִיט ׳ אוג דָער מֶעֶנְטְש מֵיינְט אַז זַייא נַיין

אבל הן מרחיקין אותו מן הדרך וקרוב הדבר שמוליכין אותו למקום אגמים ומקומות מנופות או ליער
או בין בצעי המים אשר מסתכן שם האדם בסכנת נפשות : (ג) והן הם הממונים על בני אדם המתאספים
כתות של בני אדם לספר דברים של הבלי בני אדם שאין בהם תועלת ואלו המשחיתים נקראין ג״כ
פועלי און שכותבים כל דברי ליצנות וכל דבר לשון הרע בספר א׳ למעלה הנקראת פועלי און וביום
ביאת פקודתם של אלו האנשים יוצאים כתות האלו של הכסילים ופוגעיי בנשמתם ומוליכין אותו
למדבריות או לבצעי המים ומצערים את הנשמה במאוד מאוד · ע״כ צריך להתרחק מחבורות כתות
האלו ואין צריך לומר כשרואין בני אדם שמריבים בדברי קטטות ומריבות ברח מהן כי שם אסיפת
החיצונים שמאספים שם במקומות האלו שיש ריב וקטטה ומזה תוכל לצייר הפגם המדברים דברים
בטלים בבית מקום קדושה המיוחד להיות מלא בהבל של שירות ותשבחות ותחנונים : (ד) ואתה ראה
מ״ש בזוהר פ׳ תרומה ד״ל מאן דאישתעי בבי כנישתא ווי ליה וכו׳ ואין לו חלק באלהי ישראל דגרע
מהימנותא דמלכא עכ״ל ע״ש כי קצרתי מאוד באשר שהעונש ידוע לכל איש בספרי מוסר שקדמו לי
ואנחנו עמו וצאן מרעיתו כל אחד ואחד מחויב לגדור עצמו שלא לדבר שום דבור חול בבית הכנסת
כדי שבעון קל כזה לא יהיה לו ח״ו חלק באלהי ישראל כמ״ש הזוהר ועאכו״כ שלא לדבר דברי ליצנות
או רכילות בבהכ״נ אשר דירת השכינה שם הוא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואם ב״א אינם נזהרים
מלדבר דברי שחוק וקלות ורכילות ולה״ר בבהכ״נ הוא גורם שהשכינה מסתלק מישראל וע״ז כתב הזוהר
ולא מצאה היונ״ה מנוח וע״י עון זה בעו״ה נחרבו כמה בתי כנסיות כי הבני אדם מכניסין ערבוב זרים
הס״א במחנה השכינה שהיא כולה קדושה כי ערבוב זרים במקומות הקדושים לא טוב ובכל עסק קדושה
יהא אדם מוזהר מאוד שלא יגרום בו ערבוב חיצונים ח״ו : (ה) והנה דע מש״כ הזוהר פ׳ תרומה שיש

צוא איין האַרבֶּרִיג וואש איז ניט ווייט · אָבֶּער זיי פִירין
אים אַרָאפּ פון דעם וועג · אונ אופט פִירין זייא אים אַריין
אין זומפּ אודר אין בְּלָאטָע אודער אין וואלד אַריין וואש
דער מענטש איז דארטין אין סכנות נפשות : (ג) אונ דיא
זעלבִּיגע משחיתים זיינען ממונה אויף דיא מענטשין וואש
זאמלען זיך איין כיתות ווייס צוא ריידין אזעלכע רייד וואש
נוצען גאר ניט אונ דיא משחיתים ווערין אויך גירופין פועלי
אָוָן דאש זייא שרייבין אויף אלי רייד פון ליצנות אונ לשון
הרע אויף איין בוך וואש עד ווערט גירופין פועלי אָוָן ·
אונ אז דיא מענטשין שטארבין · גייען דיא כיתות אַרויש
אונ באגעגענען אין זייער נשמה אונ פירין זייא אין דיא
מדבריות אָדער אין דיא זומפין אונ זיינען זייער מצער
דיא נשמה · דרום באדארף דער מענטש זיך דער ווייטרין
פון צוא באהעפטין זיך מיט דיא מענטשין · אונ מכל שכן
אז דוא זעהעשט מענטשין וואש מערין זיך צוא קריגין ·
אנטלויף פון זייא ווארום אין דיא ערטער זאמלען זיך איין
דיא משחיתים · אונ פון דעם קענסטו דיר אויש מאלין
דעם פגם פון דיא וואש ריידין דברים בטלים אין איין
אורט פון קדושה דהיינו אין שול אודער אין בית המדרש
וואש דאש איז גימאכט גיווארין עש זאל זיין פול מיט
דעם דאמפּ פון שירות ותשבחות אונ תחנונים צוא גאט

ב״ה : (ד) אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר דער וואש
שמועשט אין שול · איז ווייא צוא אים · אונ ער האט קיין
חלק ניט אין דעם גאט פון די ישראל · זעה דארטין אין
זוהר באריכות אונ איך האב זייער מקצר גיווען ווייל
דער עונש דער פון שטייט שוין אין אלע ספרי מוסר ·
אונ מיר זיין פאלק זיינען מחויב איטליכער באזונדער צוא
מאכין זיך איין נדר ניט צוא ריידין קיין שום דברי חול
אין שול · דען וואש טויג דאש אים אז מחמת אזוא איין
גרינגע זאך זאל ער ח״ו ניט האבין קיין חלק אין דעם גאט
פון דיא ישראל אזו וויא דער זוהר שרייבט · אונ מכל שכן
ער זאל ניט ריידין קיין ליצנות אודר רכילות אין שול וואש
דארטין איז דיא דירה פון דער שכינה אונ אז מענטשין
זיינען ניט נזהר פון צוא ריידין אין שול ליצנות אונ רכילות
אונ לה״ר זיינען זייא גורם אז דיא שכינה ווערט ח״ו
אפּ גיטאן פון דיא ישראל · אונ דורך דער עבירה זיינען
בעונותינו הרבים חרוב גיווארין פיל שולין ווייל דיא לייט
בריינגען אריין די סטרא אחרא אין דער מחנה שכינה וואש
זיא איז גאר הייליג · אונ אין אלע הייליגע עסקים זאל דער
מענטש זייער גיווארענט זיין אז ער זאל דרינען ניט גורם
זיין איין צוא מישונג פון דיא חיצונים ח״ו : (ה) אונ נון
ווייס וואש דער זוהר שרייבט אז עש איז פאר האנדין איין

ממונה חד מסטרא אחרא המצפה וממתין על כל מי שמוציא מפיו דבר מגונה כגון (כזבים להזיר רכילות ליצנות) וכיוצא בהן ולבתר מפיק מילין קדישין אזיל ההוא ממונה עם שאר חיצונים שתחת שלטנו וגושלין האי מלה קדישא ומסאבי ליה ולא זכי בה ההוא בר נש בהדין מלה קדישא כי אז החיצונים הם הגושלים הדברים של קדושה אצלם ומתוספים כח להם עי מלה קדישא וכו' אוי ליה להאי בר נש בהאי עלמא ווי ליה לעלמא דאתי והגרם לזה הוא רוב דברים כי בדברים הרבה א"א שלא יערב טוב ברע ורע בטוב ועי"ז הז נתוסף כח וגבורה לס"א: (י) ע"כ טוב יותר לאדם להרגיל פיו ולשונו בדברי יראה ומוסר ולהיות שגור בפיו לשון הקודש שהוא לשון צח ומועיל לנשמה והנה זה מבואר בדברי רבינו ז"ל שמדבריו של אדם ניכר שורש נשמתו למעלה: (י) אם הוא רגיל בקללות או בדברי ריבות אז תדע שנשמתו היא מס"א משורש נחש וצפע ואינו מגזע קדוש כ"א מערב רב ואף שיש לו אב ואם צנועים וחסידים מ"מ גלגול נשמתו מערב רב וכיוצא בו מי שיש לו פה מדבר דברים בטלים ודברי גבלה הז מבואר ג"כ בדברי האר"י ז"ל המנבל פיו פוגם בלבנה ועושה מאותיות לבנ"ה נבל"ה הז וכאשר כי פי דברי הפוגמים הם מרובים לבארם ולא יספיק להם אף עשרה פרקים לזכור גודל העונש שלהם ע"כ אני מזהיר בקצרה שצריך אדם לדעת כי פה שהוא גדול ומסוכ"ג מלהוציא דבה וקללות ואינו מוציא להזיר ואין עוסק בדברי ליצנות האי פומא איקרי פומא קדישא דהקב"ה משתבח בגויה ומכ"ש מי שהוא עוסק בתורה ובתפלה בשירין ותושבחין הקב"ה נטיל האי דבורא ואתעביד כתר על רישא באופן אם מתפלל בכוונה: (ח) ויראה לבחור לו מקום מיוחד להתפלל בבהכ"נ אצל שכן טוב כשר וישר וירחיק משכן רע שלא יכשיל אותו לילך בדרכיו הז ואם א"א להתרחק משכן רע כי אין לו מקום אחר יראה להוכיחו בדברים

סְטְרָא פּוּן דָּעֶר סִטְרָא אַחֲרָא וְואָרְט וואוּ דָּעֶר סְטְרָא הָאפְּט
אויף אִיטְלִיכָן וָאוּשׁ צִיהְט אוּיש פּוּן זַיין טוּיל אַיין שָׁעְנְדְלִיךְ
וָואָרְט דְּהַיינוּ לַיְגְן · אָדָער לָשׁוֹן הָרַע · לִיצְנוּת אוּן נָאךְ
אַוְעלְכֶי גְלַייכְן אוּן דָּעֶר נָאךְ צִיט עָר אוּיש הַיילִיגִי רַייד נַייט
דָּעֶר כְּמוּנָה טִיט דִיא אִיבְּרִיגִי חִיצוֹנִים וָאוּשׁ זַיינָן אוּנְטָעֶר אִים ·
אוּן נעמָען דָּאוּשׁ הַיילִינְג וָואָרְט אוּן זַיינָען עוֹשׂ מְמַמָּא · אוּן
דָּעֶר מָענְטש אִיז שׁוֹין נִיט זוֹכֶה אִין דָּעם הַיילִינְען וָואָרְט ·
וָואָרוּם דִיא חִיצוֹנִים נָעמְען דָּאוּשׁ הַיילִיגִי וָואָרְט צוּא זִיךְ ·
אוּן עָם וָועָרְט נַייא נִיטְעָרְט פַּח דוּפְךְ דָּעם הַיילִינְן וָואָרְט ·
וַויי אִיז צוּ דִי מָענְטשִׁין אוֹיף דָּעֶר וָועלְט · אוּן וַויי אִיז צוּ זַיי
אוֹיף יָענֶר וָועלְט אוּן דָּעֶר צוּ בְּרַייגְט נָאר דִי פִּיל רַייד וָואוּרוּם
דוּרְךְ פִּיל רַייד אִיז נִיט מִינְלַאךְ אַז עוֹשׂ זָאל נִיט צוּא טִיטש
וְועָרְן גוּטש טִיט שְׁלָעכְטש אוּן שְׁלָעכְטש טִיט גוּטש אוּן
דוּרְךְ דָּעם וָועָרְט חז"ל נִיטְעָרְט בְּלַי אוּן שְׁטַאַרְקִיט צוּא דָּעֶר
סִטְרָא אַחֲרָא: (י) דְּרוּם אִיז בְּעשָׁער צוּא דָּעם מָענְטשִׁין עָר
זָאל נִיוואוֹנָען זַיין טוּיל אוּן זַיין צוּנְג אִין דִיא רַייד פּוּן יָרֵאָה
אוּן טוּטָר · אוּן עוֹשׂ זָאל זַיין גִיוואוֹנְטלִיךְ אִין זַיין טוּיל לָשׁוֹן
הַקוֹדֶש וַויי זָאל דָּאוּשׁ אִיז אַיין שַׁיין לָשׁוֹן אוּן עוֹשׂ הָעלְפְט צוּ דָּר
נְשָׁמָה· אוּן נִין דָּאוּשׁ אִיז בְּאשַׁייד אִין דִי רַייד פּוּן אוּנְזֶרע חֲכָמִים
זַ"ל אַז פּוּן דִי רַייד פּוּן אַמָּעְנְטשׁוּן וָועָרְט דָּעֶר קָעְנְט דָּר שׁוֹרש
פּוּן זַיין נְשָׁמָה: (ז) אוּן אוֹיב עָר אִיז גִוואוֹנְט טִיט קְלָלוֹת אוֹדֶר
טִיט קְרִיג זָאלְשְׁמוּ וויטְשִׁין אַז זַיין נְשָׁמָה אִיז פּוּן דָּעֶר סְטְרָא

אַחֲרָא פּוּן דָּעם שׁוֹרש הַטּוּמְאה פּוּן דָּעם נָחָש אוּן אִיז נִיט מְגֻוָּע
קָדוֹש נָאר עָר קוּמְט אַרוֹיש פּוּן דִי עֶרֶב רַב · אוּן הָאטְשִׁי זַיין
פָּאטֶער אוּן מוּטֶער זַיינָן צַדִּיקִים פּוּן דָּעְמְט וָועָגְן דָּר גִילְגוּל פּוּן
זַיין נְשָׁמָה אִיז פּוּן עֶרֶב רַב · אוּן אוֹיךְ דָּר וָאוּשׁ רָעשׁ הָמִיד
דְּבָרִים בְּטֵלִים אוּן שַׁאלַקאפְּטִיגָע רַייד שָׁרַייבְּט דָּר הַאר"י זַ"ל
אז עָר אִיז פּוּגֵם אִין דָּעֶר לְבָנָה אוּא פּוּן דִי אוֹתִיוֹת (לבנה)
מַאכְט עָר נְבָלָה חז"ל · דְּרוּם בֵּין אִיךְ סַזָּהִיר אז דָּעֶר מָענְטש
בַּדַארְף וויסֶן אז דָּאוּשׁ טוּיל וָואוּשׁ אִיז פַּר צַאכְט פּוּן צוּ רַיידְן
אוּן עָם וָועָרְט נַייא נִיטְעָרְט פַּח דוּפְךְ דָּעם הַיילִינְן וָואָרְט ·
וַויי אִיז צוּ דִי מָענְטשִׁין אוֹיף דָּעֶר וָועלְט · אוּן וַויי אִיז צוּ זַיי
אוֹיף יָענֶר וָועלְט אוּן דָּעֶר צוּ בְּרַייגְט נָאר דִי פִּיל רַייד וָואוּרוּם
דוּרְךְ פִּיל רַייד אִיז נִיט מִינְלַאךְ אַז עוֹשׂ זָאל נִיט צוּא טִיטש
וְועָרְן גוּטש טִיט שְׁלָעכְטש אוּן שְׁלָעכְטש טִיט גוּטש אוּן
דוּרְךְ דָּעם וָועָרְט חז"ל נִיטְעָרְט בְּלַי אוּן שְׁטַאַרְקִיט צוּא דָּעֶר
סִטְרָא אַחֲרָא: (י) דְּרוּם אִיז בְּעשָׁער צוּא דָּעם מָענְטשִׁין עָר
זָאל נִיוואוֹנָען זַיין טוּיל אוּן זַיין צוּנְג אִין דִיא רַייד פּוּן יָרֵאָה
אוּן טוּטָר · אוּן עוֹשׂ זָאל זַיין גִיוואוֹנְטלִיךְ אִין זַיין טוּיל לָשׁוֹן
הַקוֹדֶש וַויי זָאל דָּאוּשׁ אִיז אַיין שַׁיין לָשׁוֹן אוּן עוֹשׂ הָעלְפְט צוּ דָּר
נְשָׁמָה· אוּן נִין דָּאוּשׁ אִיז בְּאשַׁייד אִין דִי רַייד פּוּן אוּנְזֶרע חֲכָמִים
זַ"ל אַז פּוּן דִי רַייד פּוּן אַמָּעְנְטשׁוּן וָועָרְט דָּעֶר קָעְנְט דָּר שׁוֹרש
פּוּן זַיין נְשָׁמָה: (ז) אוּן אוֹיב עָר אִיז גִוואוֹנְט טִיט קְלָלוֹת אוֹדֶר
טִיט קְרִיג זָאלְשְׁמוּ וויטְשִׁין אַז זַיין נְשָׁמָה אִיז פּוּן דָּעֶר סְטְרָא
טַאמְר וָועט עָר גִיפִּינְען אַיין עֵת רָצוֹן אז עָר זָאל מְקַבֵּל זַיין דִי

יום אולי ימצא עת רצון שיקבל התוכחה ואולי יזכה חבירו על ידו · ואם יראה האדם שהוא איש רע ובליעל עומד ברשעו יניח את מקומו וילך לו לשלום :

פרק ד ישעיה הנביא ע"ה אמר כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני וגו' · וביאר הזוהר פ' בראשית מי שהולך בדרך תום ויושר ועובד ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו ולומד תורה לשמה ומחדש תורה של אמת לפי שכלו ע"פ הקדמות אמיתיות וברורות ומדקדק היטב שיהיה הדבר שחידש בתורה שלא יהיה בו שום ספק ושפת שקר ח"ו אז הקב"ה שמח מאוד בו ובתורתו וכל חידוש וחידוש שמחדש האדם בתורה עולה ועומד לפני הקב"ה והקב"ה מעטר ליה ומנשק ומעטר ליה בכמה עטרין ועושה מהן שמים חדשים וארץ חדשה מהאי מילין חדתין והן עומדין לפניו כדי שיהיו בהן עיני ה' תמיד להשגיח ע"י בהשגחות פרטיות : (ב) וכדי שלא יתקנאו בו מלאכי השרת חופה ומכסה הקב"ה עד שנעשה בהן שמים וארץ החדשה וזה שאמר הכתוב ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ובאופן שלא יתגאה ח"ו באשר שלמד ומחדש חדושי תורה כדאיתא בזוהר פ' תרומה כשמגיעין ישראל לומר סדרא דקדושה באותה שעה מכריזין למעלה עליונים ותחתונים אציתו מאן איהו גם רוחא במילין דאורייתא מאן איהו דכל מילוי בגין למגביר במילין דאורייתא דב"נ בעי למהוי שפל בהאי עלמא במילין דאורייתא דהא לית גביה באורייתא אלא בעלמא דאתי עכ"ל ויש ליתן טעם למה שהכרוז נכרז דווקא בשעה שאומרים קדושה דסדרא בצבור דקי"ל שהעולם קאי אסדרא דקדושה וזהו שמתגאה הוא מחריב עולמות כי המתגאה בדברי תורה גורם לומר הקדמות שוא ושקר ודורש רק להתפאר בדבר חידוש אף שאינו אמת : (ג) והנה בא וראה מ"ש בס' זוהר פ' בראשית

תּוֹרָה אוּנ טְאטְר וָעט זַיין חֲבֶר אוֹיךְ זוֹכֶה זַיין דּוּרְךְ אִים · אוּנ אוּיב דֶער מֶענְטש זֶהתּ אוּ עָר אִיז אַיין שְׁלֶעכְטֶער מֶענְטש אוּנ לְאזְט זִיךְ נִיט שְׁטְראפִין אוּנ בְּלַייבְּט שְׁטֵיין בַּיי זַיין רִשְׁעה · זְאל עָר אַוועק לָאזִין זַיין אָרְט אוּנ זְאל אַוועק נַיין פּוּן אִים בְּשָׁלוֹם אוּנ זְאל זִיךְ קְרִיגִין אַנְנֶדֶער אָרְט צוּא דַאוּונֶען דָארטִין :

פרק ד יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא ע"ה הָאט גִיזָאגְט כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עוֹמְדִים לִפָּנַי

דָען אוּן וויא דִיא נַייע הִימלָען אוּנ דִיא נַייע עָרד וָואש אִיךְ וָועל בַּשָּׁאפִין וָועלִן שְׁטֵיין פֶּר מִיר · מַאכְט דֶער זוהר דָעם פֵּירוּש דֶער פּוּן דֶען דֶער וָואש נַייט אִין דֶעם רָעכְט פַּארְטִיגֶען וָועג אוּנ דִינְט נָאט מִיט נָאר זַיין הָארְץ אוּנ זַיין לַייב אוּנ זַיין גָעלְט · אוּנ לֶעריְנְט תּוֹרָה לְשָׁמָה · אוּנ אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דֶער תּוֹרָה בְּרֶרֶךְ הָאֱמֶת דּוּרְךְ הַקְּדָמוֹת פּוּן אֱמֶת אוּנ קְלָארְע · אוּנ אִיז נִיט מְדַקְדֵק אַז דִיא זָאךְ אִיז אִיר אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דֶער תּוֹרָה זְאל זַיין אֵין שׁוּם סְפֵק אוּנ אֵן פַּאלְשְׁקַייט · דָעמְאלְט פְּרֵייט זִיךְ נָאט אִין אִים אוּנ אִין זַיין תּוֹרָה · אוּנ אִיסְלִיכער תִּידוּשׁ וָואש עָר אִיז מְחַדֵּשׁ גַיִים אוֹיף אוּנ שְׁטֶעלְט זִיךְ פֶּר נָאט אוּנ נָאט קְרַייגְט אִים מִיט פִּיל קְרוֹינֶען אוּנ קוּשְׁט אִים · אוּנ מַאכְט נַייע הִימלָען אוּנ נַייע עָרד פּוּן דִיא נַייע וְעֶרְטֶער אוּנ זַייא שְׁטַיינֶען פַּאר אִים הָכִין בְּרֵי עָר זְאל אוֹיף זַייא מַשְׁנִיתָ וַיִּט אַיין חֲשַׁנְתָה פְּרָטִית : (ב) אוּנ

פּוּן וָועגִין דִיא סַלָאבִי הַשָּׁרַת זְאלִן זִיךְ נִיט סְתַקְנֶא זַיין אִין דָעם תּ"ח בְּדֶעקְט נָאט פ"ה זַייא בִּיז עָר מַאכְט פּוּן זַיי נַייע הִימלָען אוּנ נַייע עָרד אוּנ דָאש זְאכְט דֶער פְּסוּק וכצל ידי כסיתיך אוּנ אִין דָעם שְׁאטִין פּוּן מַיין הָאנְט הָאב אִיךְ דִיךְ בְּדֶעקְט לִנטע שמים וליסוד ארץ צוא פְּלַאנְצִין הִימלָען אוּנ צוא גְרוּנְד פֶּעסְטִיגֶן דִיא עָרד · נָאר עָר זְאל זִיךְ נִיט בְּעַל נָאוָה הָאלְטֶן מִיט זַיין תּוֹרָה וָואש עָר הָאט גִילֶערְנְט אוּנ הָאט מְחַדֵּשׁ גִיוֶוען · אָז וויא עֶש שְׁטַייט אִין וזהר אַז דִיא יִשְׂרָאֵל זְאגִין סֵדֶר קְדוּשָׁה · רוּפְט מֶען אוֹיש אוֹיף דָעם הִימֶל אוּנ מֶען זְאגְט אִיר עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים הָעֶרְט צוּ דָעם וָואש הָאלְט זִיךְ בְּעַל נָאוָה מִיט דֶער תּוֹרָה וָואש עָר לֶערְנְט · אוּנ דָעם וָואש אֶלֶע זַייְנֶען נָאר פּוּן וָועגִין הוֹיךְ צוּא הָאלְטֶן זִיךְ מִיט דִיא רַייד פּוּן דֶער תּוֹרָה · דָען אַיין מֶענְטש גִיבֶּער זִיךְ נִידֶרִיג הָאלְטִין אוֹיף דֶער וָועלְט מִיט דִי רַייד פּוּן דֶער תּוֹרָה וָוארוּם דֶער שָׁכָר פּוּן זַיין תּוֹרָה וָועט עָר עֶרְשְׁט הָאבִין אוֹיף עוֹלָם הַבָּא · אוּנ דְרוּם רוּפְט כָּען דָאש דַוונָקא אוֹיש בְּשַׁעַת קָהָל וְאגִין קְדוּשָׁה · וָוארוּם מִיר הָאלְטֶן פַּאר אַיין גְוויש אַז דִיא וועלְט שְׁטַייט אוֹיף קְדוּשָׁה · אוּנ דֶר וָואש הָאלְט זִיךְ בְּנָאוָה מִיט דָעם לֶערְנֶען דֶר מַאכְט תְּרוּפ וֶועלְטֶן · וָוארוּם דֶער וָואש הָאלְט זִיךְ בַּעַל נָאוָה מִיט דִי רַייד פּוּן דֶער תּוֹרָה אִין דָאש אִים טוֹרָם צוּ וְאגִין פַּאלְשְׁע הַקְדָמוֹת אוּנ דַרְשָׁת נָאר פּוּן וָועגִין צוּא בַּאריכְטִין זִיךְ מִיט

דעם

על המחדש בתורה ע"פ הקדמות שקרים אלו הן דברי דופי וכד סלקין באוירא דעלמא מיד נפקא לגביהן
סמא"ל הנקרא איש תהפוכות ולשון שקר הוא מתגבר ויוצא לגבי מילין אלין מנוקבא דתהומא רבא ודליג
לגבייהו ת"ק פרסאות ונטיל מילין אלין דשקרא ועביד בהון רקיע דשוא דאיקרי תוהו ושוא בההוא רקיע
האי איש תהפוכות טס שית אלפי פרסא בחדא זימנא וכיון דההוא רקיע קאים נפקת לקדמייהו אשת
זנונים לילית הרשעה והולכת ומתחזקת גם כן בהאי רקיע ומתחברת ומשתתף עמה כמה אלפים ורבבות
משחיתים ושאטין בההוא רקיע כל העולם ברגע אחד ומתלבשים אלו חיילות בישין של משחיתים
ונופלים על רשעים והורגין הרג רב: (ד) ובכלל זה הוא ג"כ המכנים עצמו להיות מורה הוראה ולא
הגיע להוראה ובגלל זה באים ג"כ גזירות רעות על שונאי ישראל וע"ז נאמר כי רבים חללים הפילה
ועצומים כל הרוגיה וכ"ז גורם המורה הוראה ולא הגיע להוראה או מי שמחדש בדברי תורה בהקדמות
שקרים ודברים שאינן של אמת וע"כ ארשב"י לתלמידיו במטותא מנייכו דלא תפקין מפומייכו [illegible]
דאורייתא דלא ידעתון ולא שמעתון מאילנא רברבא בגין דלא תיהויין גרמי להאי חטאה (ר"ל שאותה
לילית הרשעה נקראת חטאה) ועליה אמר הנביא הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה
דבעי למביא אוכלסין על ישראל וגו' פתחו התלמידים כולם ואמרו רחמנא לישזבן עכ"ל: (ה) והנה בדורות
האלו העון הזה מצוי בעו"ה שהרבה בני אדם דורשים ברבים ע"פ הקדמות שקרים ודברים שאינם ברורים
ומסמים עיניהם של הבריות · ומתקלסים ומתפארים מפי הבריות ומחלפים חיי עה"ב בשביל חיי שעה
וגורמים גזירות רעות כנזכר לעיל · והירא דבר ה' יהיה מחשב ההפסד וההיזק הגדול שגורם כנגד השכר

דעם וואש ער איז מחדש חאטשע עש איז ניט אמת: (ג) קום אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר הקדוש דר וואש איז מחדש אין דר תורה דורך פאלשע הקדמות · דיא ווערין אן גירופין דברי דופי · אונ אז זייא גייען אויף דער לופט פון דער וועלט · גייט תיכף זייא אנטקעגין דר ס"ם דאס ער ווערט גירופין איש תהפוכות אונ לשון שקר · איז ער זיך מתגבר אונ גייט אנטקעגין זייא פון דעם תהום רבא אונ ער שפרינגט אנטקעגין זיי פינף הונדרט מייל · אונ ער נעמט די פאלשע רייד אונ מאכט פון זייא איין פאלשין הימל וואש ער ווערט גירופין תהו אונ שוא · אונ אין דעם הימל שוועבט דער איש תהפוכות זעקס טויזינט מייל אין איין מאל · אונ דיא אשת זנונים לילית הרשעה גייט אויך אנטקעגין זייא אונ זיא גייט אונ שטארקט זיך אויך אין דעם הימל אונ מיט איר בהעפטין זיך פיל טויזינט אונ רבבות מזיקים אונ אין דעם הימל שוועבין זייא אויס די גאנצע וועלט אין איין רגע · אונ דיא חיילות פון דיא משחיתים קליידין זיך אן אונ זייא פאלין אויף דיא רשעים אונ הרגנן זייא איין גרוישע הריגה: (ד) אונ אין דעם כלל איז אויך דער וואש בריינגט זיך אריין צו זיין איין מורה הוראה אונ ער האט נאך ניט גינרייכט צוא הוראה אונ דורך דעם קומען אויך גזירות רעות ר"ל אונ דרויף ווערט גיזאגט אין פסוק כי רבים חללים הפילה דען פיל דער שלאגענע האט זיא גמאכט פאלין כלומר זיא האט גיהרגת פיל מענשין ועצומים כל הרוגיה אונ אלע אירע הרוגים

זיינען שטארק · אונ דאש אלץ איז גורם דער וואש איז איין מורה הוראה אונ האט נאך ניט גינרייכט צוא הוראה · אדער דער וואש איז מחדש אין דער תורה מיט פאלשע הקדמות אונ אזעלכע זאכין וואש זיינען ניט אמת · אונ דרום האט רבי שמעון בן יוחאי גיזאגט צוא זיינע תלמידים איך בעט פון אייך אז פון אייער מויל זאל ניט ארויש ניין אזעלכע רייד פון דער תורה וואש איר ווייסט ניט אונ האט זייא ניט גיהערט פון אגרויסין למדן פון וועגין איר זאלט ניט גורם זיין אז דר ס"ם אונ לילית וואש זיא הייסט חטאה זאלין ניט בואין פון זייא פאלשע הימלען אונ דרויף זאגט דער פסוק הוי מושכי העון בחבלי השוא ווייא גישריען אויף דיא לייט וואש ציהן דיא זינד מיט חבלי השוא דאש מיינט ער מיט פאלשע רייד אין דער תורה וכעבות העגלה חטאת אונ דיא זינד ווערט אזוא גראב וויא דיא שטריק פון איין וואגין · האבין אלע תלמידים גיזאגט גאט זאל אונז מציל זיין דער פון: (ה) אונ נון אין היינטיגע דורות איז דיא זינד גיוואונטליך דאש פיל מענטשין דרשנן דורך פאלשע הקדמות אזעלכע זאכין וואש זיינען ניט קלאר אמת · אונ פאר בלענדין דיא אויגן פון לייט · אונ ווילין גילויבט אונ גרימט ווערין בייא לייט · אונ פאר בייטין דיא אייביגע וועלט פאר דער וועלט וואש זיא איז נאר איין חיי שעה אונ זיינען גורם שלעכטע גזירות אזו וויא פריער שטייט · אונ דער וואש פארכט זיך פאר גאט זאל רעכנן דעם גרוישי

שאדין

והכבוד או שכר הממון בעוה"ז שהוא חיי שעה · וכל הכבוד שעושין לו העולם בעבור דרוש זה הוא קוץ
ודרדר לנשמתו ופתאום יבא עליו אימה חשיכה גדולה ולא יופיע לו אור ואוי ווי תהיה לאותה בושה
וכלימה ביום פקודתו ואלו הדרשנים בודאי לא יזכו לשמוע לעתיד הדרוש מחדושי תורה שיצא מפי
הקב"ה : (ו) כדאיתא במדרש עתיד הקב"ה לישב בג"ע ודורש בס"ת וכל הצדיקים יושבים לפניו וכל פמליא
של מעלה עומדים לפניו מימינו של הקב"ה וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות משמאלו והקב"ה דורש להם
טעמי תורה החדשים שעתיד ליתן לנו ע"י משיח צדקנו · ואחר הדרשה יעמוד זרובבל בן שאלתיאל על
רגליו ויאמר יתגדל ויתקדש שמיה רבא וכו' וקולו יהיה הולך מסוף העולם ועד סופו וכל באי עולם
עונין אמן יש"ר מברך לעלם ולעלמי עלמיא · ואף רשעים של ישראל שנשתיירו בגיהנם יהיו עונין
איש"ר ונצולין בזכות עניית של איש"ר עכ"ל : (ז) ע"כ יהיה האדם נזהר לדרוש תורת אמת ולהקדים
הקדמות של אמת ותהיה תורת ה' בפיהו ויהיה זוכה לשמוע חדושי תורה של אמת מפי הקב"ה אכי"ר :

פרק ה **ואהבת** לרעך כמוך אמרו רז"ל הוא הפסוק שהוא כלל גדול שבתורה ואין לך אהבה יותר כשרואה
האדם דבר מגונה באחיו ישראל שעושה איזה חטא ועון שצריך להוכיחו ע"ז כי נשמתן של
ישראל הן קשורין ודבוקין זה בזה : (ב) אבל הכלל הוא שצריך האדם מי שהוא יודע ההרפתקאות והסיבות
והעונשים שבאים לנשמת האדם אחר יציאת הנשמה מהגוף צריך להודיע לחבירו אולי על ידו יזכה חבירו
ג"כ ויעזוב דרכו הרשעה ושב ורפא לו : (ג) והנה בפרק זה אכתוב קצת בקצרה עונש הנשמה שאדם
פונם בה בעוה"ז דע כי אוירא חללא דעלמא הן מלאים מנשמות בני אדם שאינם יכולין עדיין לבא
למקום

שָׁאדִין וָואשׂ עָר אִיז גוֹרֵם · קָעגִין דָעם שְׂכַר פּוּן כָּבוֹד
אָדָער גָעלְט וָואשׂ עָר קָרִינְט דָער פַּר אוֹיף עוֹלָם הַזֶּה וָואשׂ
זִיא אִיז אַיין חַיֵּי שָׁעָה · אוּנ גָאר דָער כָּבוֹד וָואשׂ דִיא לַייט
טוּעָן אִים אָן פּוּן וָועגִין דָער דְּרָשָׁה · אִיז דָאשׂ וָויא אַיין
דָארִין צוּא זַיין נְשָׁמָה · אוּנ פְּלוּצְלוּנְג וָועט אוֹיף אִים קוּמָען
אַיין גְרוֹישׂ פָארְכְט אוּנ פִּינְסְטֶרְנָעשׂ אוּנ קַיין לִיכְטִיקַייט וָועט
אוֹיף אִים נִיט שַׁיינָען אוּנ וַוייא צוּא דָער בּוּשָׁה אוּנ שַׁאנְד
וָואשׂ עָר וָועט הָאבִּין אַז זַיין צַייט וָועט קוּמָן צוּא שְׁטַארְבִּין ·
אוּנ דִיא דַרְשָׁנִים וָועלִין בְּוַודַאי נִיט זוֹכָה זַיין לֶעתִיד לָבֹא צוּ
הָערִין דָעם דְּרַשׁ פּוּן חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה וָואשׂ גָאט ב"ה וָועט
דָעמָאלְט זָאגִין : (ו) אַזוֹא וָויא עָשׂ שְׁטֵייט אִין מִדְרָשׁ גָאט
ב"ה וָועט זִיצִין אִין גַן עֵדָן אוּנ וָועט דַרְשָׁנָן דִיא תּוֹרָה
אוּנ אַלָע צַדִּיקִים וָועלִין זִיצִין פַאר אִים · אוּנ גָאר דִיא
פַּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וָועלִין שְׁטֵיין פּוּן זַיין רֶעכְטֶער זַייט אוּנ
דִיא זוֹן אוּנ דִיא לְבָנָה אוּנ דִיא שְׁטֶערִין אוּנ דִיא מַזָּלוֹת וָועלִין
שְׁטֵיין פּוּן זַיין לִינְקֶע זַייט · אוּנ גָאט ב"ה וָועט זַייא דַרְשָׁנָן
דִיא טַעֲמִים פּוּן דָער תּוֹרָה וָואשׂ עָר וָועט אוּנז גָעבִּין דוּרְךְ
מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ · אוּנ נָאךְ דָער דְּרָשָׁה וָועט זְרוּבָּבֶל בֶּן
שַׁלְתִּיאֵל זִיךְ שְׁטֶעלִין אוֹיף זַיינָע פִּים אוּנ וָועט זָאגִין יִתְגַּדַּל
וְיִתְקַדַּשׁ וכו' · אוּנ זַיין קוֹל וָועט מֵעַן הָערִין פּוּן אַיין עֵק וָועלְט
בִּיז דָער אַנְדֶערֶר אוּנ אַלָע לַייט פּוּן דָער וָועלְט וָועלִן עֶנְטְפֶרִן
אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא וכו' אוּנ אוֹיךְ דִיא רְשָׁעִים פּוּן דִיא

יִשְׂרָאֵל וָואשׂ זַיינָען אִיבֶּער גִיבְּלִיבִּין אִין גֵיהִנָּם וָועלִין אוֹיךְ
עֶנְטְפֶערִין אָמֵן אוּנ דוּרְךְ דָעם זְכוּת פּוּן דָעם אָמֵן וָואשׂ זַייא
וָועלִין עֶנְטְפֶערִין וָועלִין זַייא אוֹיךְ גִיצוּל וָוערִין אַזוֹ שְׁטֵייט אִין
מִדְרָשׁ : (י) דְּרוּם זָאל דָער מֶענְטְשׁ נִזְהָר זַיין צוּא דַרְשֶׁנֶן
תּוֹרָה פּוּן אֱמֶת אוּנ צוּא זָאגִין הַקְדָּמוֹת פּוּן אֱמֶת · אוּנ נָאטְס
תּוֹרָה זָאל זַיין אִין זַיין מוֹיל אוּנ דָען וָועט עָר זוֹכָה זַיין צוּא
הָערִין חִידּוּשֵׁי תּוֹרָה פּוּן אֱמֶת פּוּן גָאט ב"ה אָמֵן :

פרק ה ואהבת לרעך כמוך הָאבִּין אוּנזֶרֶע חֲכָמִים ז"ל גִיזָאגְט
אַז דָאשׂ אִיז דָער פְּסוּק וָואשׂ עָר אִיז אַיין גְרוֹשֶׁער
כְּלַל אִין דָער תּוֹרָה אַז אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ זָאל לִיבּ הָאבִּין זַיין
חֲבֵר אַזוֹ וָויא זִיךְ אַלַיין · עָשׂ אִיז גִיט פַאר הַאנְדִין מֶער
לִיבְּשַׁאפְט פּוּן דָעם אַז עָר זָעהְט זַיין חֲבֵר טוּט עֶפִּיס אַיין
עֲבֵירָה זָאל עָר אִים שְׁטְרָאפְן דְּרוּף וָוארוּם דִי נְשָׁמוֹת פּוּן יִשְׂרָאֵל
זַיינָען אָן גִיקְנִיפְּט אוּנ בַּהֶעפְט אֵיינְשׂ מִיט דָעם אַנְדֶערִין ·
(ב) אָבֶּער דָער כְּלַל אִיז דָער מֶענְטְשׁ וָואשׂ וַויישְׂט דִיא
טֶרעפּוּנְג אוּנ סִיבּוֹת אוּנ שְׁטְרָאף וָואשׂ עָשׂ קוּמָן צוּא דָער
נְשָׁמָה פּוּן דָעם מֶענְטְשִׁין · נָאךְ דָעם אַז דִיא נְשָׁמָה גַייט
אַרוֹישׂ פּוּן דָעם גוּף כּוּז עָר דָאשׂ מוֹדִיעַ זַיין צוּא זַיין חֲבֵר
טָאמָר דוּרְךְ דָעם וָועט זַיין חֲבֵר אוֹיךְ זוֹכָה זַיין · אוּנ וָועט
פַאר לָאזִין זַיין שְׁלֶעכְטִין וָועג אוּנ וָועט תְּשׁוּבָה טָאן וָועט
דָאשׂ אִים זַיין אַהֵיילוּנְג : (ג) אוּנ נוּן אִין דָעם פֵּרֶק וָועל
אִיךְ שְׁרֵייבִּין קָעגִין דָעם עוֹנָשׁ פּוּן דָער נְשָׁמָה וָואשׂ דָער
מענטש

למקום מנוחתן וכמו שהעידו תלמידיו של הרב האר״י ז״ל שהיה אומר להם: (ד) דעו כי אוירא דעלמא וחללה הן מלא נשמות הנדחין שאינם יכולין לבא עדיין למנוחתם ופעם א׳ הלך האר״י ז״ל ללמוד תורה על השדה וראה הוא בעצמו שכל האילנות היו מלאים נשמות בלי מספר וכן היה על פני השדה וגם על פני המים היו כמה רבבות נשמות: (ה) ושאל אותן הרב האר״י ז״ל מה טיבם כאן ׳ והשיבו שנדחו מחוץ לפרגודא קדישא בעבור שלא עשו תשובה על פשעיהם והיו מונעים את חבריהם מלעשות תשובה והיו נע ונד בארץ ובאוירא דרקיע זה בכה וזה בכה ועכשיו היו שומעים בת קול המכריזים בכל העולמות שיש איש א׳ צדיק בארץ האר״י ז״ל אשר יש כח בידו לתקן הנשמות הנדחים וע״כ נאספו לכאן לבקש ממנו שירחם עליהם לתקן אותן כדי שיוכלו לבא למקום מנוחתם ולא יסבלו עוד צער גדול כזה והבטיח האר״י החסיד ז״ל לעשות לטובתם מה שיהא באפשרית וסיפר את״כ האר״י ז״ל לתלמידיו המעשה הזה כי ראו שהאר״י ז״ל שאל להם להנשמות ולא ידעו למי שואל ומי היה המשיב עכ״ל: (ו) ובחיבורו כתוב שאלו הנשמות היו יכולין להעלות אותם בתפלה של צדיק כיון שהצדיק מתפלל בכוונה אז תפלתו עולה למעלה תחת כסא כבוד: (ו) ואז מתלבשים באותה התפלה כמה נשמות ומתלוים בהדי אותה התפלה: (ח) כמ״ש הזוהר בסוד הפסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה׳ ישפוך שיחו כמה נשמות מתעטפין ומתדבקין בתפלה של עני ואין תפלה יותר חביב קמי הקב״ה כמו תפלה של עני ותפלה של צדיק שעולין בלהב גדול ונורא השורף סביביו והסטרא אחרא מתייראים להתקרב למקום תפלת העני ותפלת הצדיק וע״י כן

מענטש איז איר פונם אויף דער וועלט זאלשט וויסען אז דער אויר פון דער וועלט איז פול פון דיא נשמות פון דיא מענטשין וואש קענין נאך ניט קומען צוא זייער רוא ארט ׳ אונ אזו וויא דיא תלמידים פון דעם האר״י ז״ל האבן עדות גיזאגט אז דער רב האר״י ז״ל האט זייא גיזאגט: (ד) איר זאלט וויסין אז דער אויר אונ דער חלל פון דער וועלט זיינען פול פון אזעלכע נשמות וואש זיינען אוועק גישטויסין פון זייער מחיצה ׳ דאש זייא קענען נאך ניט קומען צוא זייער רוא ארט ׳ אונ אמאל איז דער האר״י ז״ל גיגאנגען צוא לערנען תורה אין פעלד ׳ האט ער גזעהען אז אלע בוימער זיינען פול נשמות וואש האבין גאר קיין צאל ניט ׳ אונ אזו אויך זיינען גיווען אויף דעם פעלד אונ אויך אויף דעם וואשר זיינען גווען נשמות גאר אן צאל: (ה) האט דער האר״י ז״ל גיפרעגט וואש טוען זייא דא האבין זיי אים גיענטפרט ׳ זייא זיינען ארויס גישטויסן גיווארן פון דער הייליגער מחיצה ווייל זייא האבין קיין תשובה ניט גיטאן אויף זייערע זינד ׳ אונ זייא האבין נאך פאר מיטין זייערע חברים פון תשובה טאן ׳ אונ מיר זיינען נע ונד אויף דר ערד אונ דעם אויר פון דעם הימיל ׳ אונ איצונד האבין מיר גיהערט איין בת קול האט אויש גירופן אין אלע עולמות אז עש איז פאר האנדין איין צדיק אויף דער וועלט דער האר״י ז״ל וואש ער האט כח צוא מתקן זיין דיא נשמות וואש זיינען אוועק גישטויסין ׳ אונ דרום האבין מיר זיך איין גיזאמילט אהער צוא בעטין פון אייך איר זאלט זיך מרחם זיין איבער אונז אונ אונז מתקן צוא זיין ׳ אונ מיר זאלין קענען קומען צוא אונזער רוא ארט אונ זאלין ניט ליידין נאך אזו אגרויסין צער ׳ האט דער האר״י ז״ל דער חסיד זייא מבטיח גיווען צוא טאן פון זייער טובה וועגין וואש עס וועט מינלאך זיין ׳ דער נאך האט דער האר״י דער ציילט צוא זיינע תלמידים דיא מעשה ׳ ווארום זייא האבין גיזעהן וויא דער האר״י ז״ל האט גיפרעגט אונ זייא האבין ניט גיוואוסט צוא וועמען ער האט גיפרעגט אונ ווער עס האט אים גיענטפערט: (ו) אונ אין זיין ספר שרייבט דער האר״י אז דיא נשמות קענען האבין איין עליה דורך דער תפלה פון איין צדיק ׳ ווייל דער צדיק דאווינט מיט כוונה גייט זיין תפלה ארויף אונטער דעם כסא הכבוד: (ז) אונ דענמאלט ווערין אין דער תפלה אן גיקלייד פיל נשמות אונ באהעפטין זיך מיט דער תפלה: (ח) אזוא וויא דער זוהר שרייבט אויף דעם פסוק תפלה לעני כי יעטוף ולפני יי ישפוך שיחו דאש פיל נשמות ווערין ארום גוויקילט אונ בהעפט אין דער תפלה פון דעם ארומאן אונ אין דער תפלה פון דעם צדיק וואש זייא גייען אויף מיט גרויש פלאם וואש ער ברענט ארום זיך אונ די ס״א פארכטין זיך צוגיגעהנן צו דעם ארט וואו די תפלה פון דעם עני אונ די תפלה פון דעם צדיק גייען ׳ דורך דעם גייען ארויף מיט דער תפלה דיא נשמות וואש זיינען אוועק גישטויסין פון זייער מחיצה ׳ אונ אזו איז אויך מיט דער נשמה פון דעם צדיק דאש אז ער גייט אוועק פון דער וועלט ׳ גייט ער דורך דעם גיהנם כדי דורך זיין זכות

הנשמות הנדחות עולין עם התפלה וזהו הענין ממש בנשמת הצדיק שכיון שנפטר מהעוה"ז עובר דרך הגיהנם כדי שבזכותו בהעבירו דרך שם יתאחזו בו נשמות האבודות ויעלו עם נשמתא קדישא ההיא : (ט) וכן סיפר החסיד ר' גדליה ז"ל אחד מתלמידי האר"י ז"ל לחבירו שבכל ערב שבת היו הולכין חוץ לעיר לקבל שבת והיה פעם אחד מספר הקדוש האר"י ז"ל נפלאות מה שראה כמה וכמה פעמים כשהיה עומד על ראש ההר שהיה מחוץ לעיר ועל אותו ראש ההר ראה כל הבית חיים של ק"ק צפת תוב"ב וראה חיילות של נשמות שעלו מהקברים לעלות למעלה לג"ע של מעלה וכן ראה כמה רבבות נשמות לאין מספר שירדו כנגדם והם הנשמות יתירות הניתוספים באנשים כשרים בכל שבת ומתוך רוב בלבול ועירבוב הנשמות וחיילות עצומות לאין מספר כמעט כהו עיניו מראות והיה מוכרח להעצים עיניו ואעפ"כ ראה אותן בעינים סגורות : (י) והנה אנחנו ראינו כמבואר בדברי תלמידי האר"י ז"ל שתועלת גדול הוא תפלות צדיקים לנשמות הנדחות ואין לך גמילות חסד גדול מזה : (יא) ואף כי אנו איננו מאנשי הצדיקים הקודמים והלוואי שתועיל תפלתנו לעצמנו לכפר חטאתינו ופשעינו שהכעסנו לבורא ית' במרד ובמעל אעפ"כ היודע מחשבות הטובות להיות זה מהמזכים בתפלתם גם לנשמות הנדחות כי רב חסד הוא של הבורא ית' וזה יאות לכל בר ישראל להיות זוכה ומזכה לאחרים ומכ"ש שצריך האדם להתפלל על רשעי הדור שיחזרו בתשובה כדאיתא בגמ' דברכות בברוריא דביתהו דר' מאיר שאמרה יתמו חטאים ולא כתיב חוטאים : (יב) ע"כ אסדר אני לפניך לכל איש ואיש לומר י"ר זה בברכת השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך ויאמר (יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתחתור חתירה מתחת כסא כבודך לתשובה (פלוני בן פלונית) וכל העוברים על מצותיך יהופך לבבם לעשות רצונך בלבב שלם כי ימינך פשוטה לקבל שבים והחזירנו בתשובה שלימה לפניך בא"י הרוצה בתשובה) ואז יתעורר גם האדם

אַז עָר וֶועט דָארְטִין אַרוּם דוּרְךְ גֵיין זָאלִין זִיךְ אָן חַאפִּין אִין אִים דִיא פַאר לָארֶעגֶע נְשָׁמוֹת : אוּנ וֶועלִין אוֹיף גֵיין מִיט דֶער הֵיילִיגֶער נְשָׁמָה : (ט) אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ הָאט דֶער צֵיילֵט דֶער חָסִיד ר' גְדַלְיָה וָואשׂ עֶר אִיז גִיוֶוען פוּן דִיא תַּלְמִידִים פוּן דֶעם האר"י ז"ל · אַז אַלֶע עֶרֶב שַׁבָּת פְּלֶעגִין זֵייא גֵיין חוּץ פוּן דֶער שְׁטָאט דָארְטִין מְקַבֵּל שַׁבָּת זַיין · אוּנ אַיין מָאל הָאט דֶער האר"י ז"ל דֶער צֵיילֵט דִיא וואוּנְדֶער וָואשׂ עֶר הָאט גִיזֶעהֶן פִיל מָאל אַז עֶר אִיז גִישְׁטַאנֶען אוֹיף דֶעם שְׁפִּיץ בַּארְג וָואשׂ אִיז גִיוֶוען אוּנְטֶר דֶער שְׁטָאט אוּנ אוֹיפִן שְׁפִּיץ בַּארְג הָאט עֶר גִיזֶעהֶן גָאר דֶעם בה"ח פוּן דֶער שְׁטָאט צְפַת · אוּנ הָאט גִיזֶעהֶן חַיָּילוֹת נְשָׁמוֹת זַיינֶן אוֹיף גִיגַאנְגֶן פוּן דִי קְבָרִים אַרוֹיף צוּ גֵיין אִין גַן עֵדֶן אַרַיין · אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ הָאט עֶר גִיזֶעהֶן פִיל טוֹיזִינְט נְשָׁמוֹת וָואשׂ הָאבִּין גָאר קַיין צָאל נִיט . זַיינֶען זֵייא אַנְטְקֶעגִין גִיגַאנְגֶען פוּן דֶעם הִימֶל · אוּנ דָאשׂ זַיינֶען דִיא נְשָׁמוֹת יְתֵירוֹת וָואשׂ זֵייא וֶוערִין גִימֶערְט אִיטְלִיכֶן שַׁבָּת צוּא דִיא עֶרְלִיכֶע לַייט · אוּנ מַחְמֶת דָאשׂ פִיל צוּא מִישׁוּנְג פוּן דִי נְשָׁמוֹת אוּנ שְׁטַארְקֶע חַיָּילוֹת וָואשׂ הָאט גָאר קַיין צָאל נִיט וָואשׂ עֶר הָאט גִיזֶעהֶן · זַיינֶן שִׁיר זַיינֶע אוֹיגִין טוּנְקֶל גִיוָוארִין פוּן צוּ זֶעהֶן · הָאט עֶר גִימוּזְט פַאר מַאכִין זַיינֶע אוֹיגִין · אוּנ פוּן דֶעסְט וֶועגִין הָאט עֶר זֵייא פָארְט גִיזֶעהֶען חָאטְשִׁי זַיינֶע אוֹיגִין זַיינֶען גִיוֶוען פַאר מַאכְט : (י) אוּנ נוּן מִיר זֶעהֶן אַז דִיא תְּפִלוֹת פוּן צַדִיקִים זַיינֶען אַגְרוֹיס הִילְפוּנְג צוּ דִי נְשָׁמוֹת וָואשׂ וֶוערִין אַוֶועק גִישְׁטוֹיסִין פוּן דֶער הֵיילִיגֶער מְחִיצָה · אוּנ קַיין גְרֶעשֶׂערֶער גְמִילוֹת חֶסֶד דֶער פוּן אִיז גִיט פַאר הַאנְדִין · אוּנ חָאטְשִׁי מִיר זַיינֶען דָאךְ גִיט זָעלְכֶע צַדִיקִים וֵויא אִין דִיא עֶרְשְׁטִי דוֹרוֹת זַיינֶען גִיוֶוען · אוּנ הַלְוַואי אוּנְזֶער תְּפִלָה זָאל הָעלְפִין פוּן אוּנְזֶערְט וֶועגִין אַלַיין צוּ פַאר גֶעבִּין אוֹיף אוּנְזֶערִי זִינְד וָואשׂ מִיר הָאבִּין דֶער צֶערִינְט צוּ גָאט ב"ה מִיט וִוידֶער שְׁפֶּעגִיקֵייט אוּנ פֶעלְשׁוּנְג : פוּן דֶעסְט וֶועגִין דֶער גָאט וָואשׂ וֵוייסְט דִיא גוּטֶע מַחְשָׁבוֹת · וֶועט עֶר גֶעבִּין אַז דִי תְּפִלָה פוּן אוּנְז זָאל אוֹיךְ זַיין פוּן דִיא וָואשׂ זַיינֶען מִיט זֵייעֶר תְּפִלָה מְזַכֶּה צוּא דִיא נְשָׁמוֹת וָואשׂ זַיינֶען נִדְחָה גִיוָוארִין · וָוארוּם דָאשׂ גִינָאד פוּן דֶעם בַּאשֶׁעפֶער אִיז זֵייעֶר פִיל · אוּנ דָאשׂ אִיז רֶעכְט צוּא אִיטְלִיכֶען מֶענְטְשִׁין · אַז עֶר זָאל אַלַיין זוֹכֶה זַיין אוּנ אַנְדֶערֶע אוֹיךְ מְזַכֶּה צוּא זַיין · אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן דֶער מֶענְטְשׁ בַּאדַארְף מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף דִיא רְשָׁעִים פוּן דֶעם דוֹר זֵייא זָאלִין תְּשׁוּבָה טָאן · אַזוֹ וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין דֶער גְמָרָא בְּרָכוֹת אַז בְּרוּרְיָא דָאשׂ וַוייב פוּן רַבִּי מֵאִיר הָאט גִיוָאגְט עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק יתמו חטאים עֶשׂ זָאלִין צוּא גֶענְצְט וֶוערִין דִי זִינְד אָבֶּער עֶשׂ שְׁטֵייט נִיט יתמו חוטאים עֶשׂ זָאלִין צוּא גֶענְצְט וֶוערִין דִיא זִינְדִיגֶער דָאשׂ הֵיישְׁט דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׂ זִינְדִיגֶען : (יב) דְרוּם וֶועל אִיךְ דִיר שְׁטֶעלִין אַיין תְּפִלָה

דאש

מעצמו לעשות השובה על חטאיו כדי שלא יאמר לו קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים רק שיאמר בכוונת הלב ואז בעל הרחמים ברוב חסדיו וברוב רחמיו יקבל תפלתו: (יג) ואף שצריך לתפלה זו כוונות ויחודים אבל בעבור שאין אנו בקיאים בשמות ובצירופים המועילין לתועלת גדול מ"מ יתפלל בקצרה ובבקשה בהגיון לב כי כך ראוי ונכון לכל המתפללין ולא יעריך הכל בשפתיו כי ישאיר לו בהגיון לבו וזה כלל גדול שיאמר קודם התפלה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה הלב הוא נגד שם יהו"ה והפה הוא נגד שם אדנ"י בידוע: (יד) וע"ז כ' בזוהר שזה היה כוונת דוד המלך ע"ה שאמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי כי זה יחוד גדול לייחד פה ולב כאחד ומזה תוכל להתבונן גודל העונש ופגם של המפריד הלב מהפה ר"ל המתפללים בפה בלא כוונת הלב או מי שמדבר עם חבירו א' בפה וא' בלב וזה חטא גדול ועושה פירוד בין הנשמות כנזכר ובין אות ואו לאות ה"א מהשם וידוע כי הוא"ו של השם היא תורה שבכתב וההי"א היא תורה שבע"פ וא"כ מפרידים השני תורות מלהיות מחוברים יחד והמכשול זה מצוי בעו"ה ורחמנא ליצלן ממדה זו והלא אלהים יחקר זאת ועל כל אלה יביא אלהים במשפט ועון זה הוא דומה לעון אפקורסים וקראים שאינם נוהגים מקום לדברי החכמים בעלי התלמוד: (טו) וא"כ יתבונן הנבון שבודאי המורגל במדה זו להיות א' בפה וא' בלב יצאו ממנו בנים פוקרים שכופרים בתורתנו מדה כנגד מדה ונוסף על זה שמפריד עצמו ג"כ מהקדושה עליונה וגאבד ממנו דבר יקר הנאמר בישראל ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום שפירושו של הפסוק הוא כאשר ידבק האדם האור על מתניו

דאש איטליכער מענטש זאל זיא זאגן אין דער ברכה פון אויש סדרין גאר דיא תפלה מיט זיינע לעפצין גאר ער זאל
השיבנו אבינו להורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך זאל ער זאגן יהי זייא איבר לאזון אין דעם טראכטונג פון דעם הארץ פלוטר
רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו עש זאל זיין דער ווילן מיט דיא לעפצין זאל ער כתפלל זיין גאר קורץ אוג דיא
פון דיר גאט אונזער גאט אוג דער גאט פון אונזרע עלטרין איבריגע תפלה זאל ער בעטין אין זיין הארץ: (טז) אוג דאס
שתתחתור חתירה מתחת כסא כבודך או דוא זאלשט אויש גראבין איז איין גרויסר כלל או פאר איטליכר תפלה זאל ער זאגן
אין נראבין פון אונטר דיין כסא הכבוד לתשובה צוא דער תשובה פון פב"פ וכל העוברים על מצותיך אוג אלע וואש האבין לשם שם (הויה)
עובר גוועזן אויף דייניו כיצות יהוסף לכנם לעשות רצונך בלבב שלם אוג דאש מויל איז קענין דעם שם (ארני) אוג דרויף שרייבט
זאל פאר קעדט ווערין זיער הארץ צוא טאן דיין ווילן מיט דער זוהר אז דאש איז גיווען דיא פונה פון דוד המלך
דעם נאנצין הארצין כי ימיך פשופה לקבל שבים ווארום דיין ע"ה וואש ער האט גיזאגט או דיא זאג פון מיין מויל אוג
האנט איז אויש גישטרעקט מקבל צוא זיין דיא וואש טוען ראש טראכטונג פון מיין הארץ זאל זיין לרצון פאר דיד
תשובה וחזירנו בתשובה שלמה לפניך אוג קער אונז ווידער נאם מיין בשעפער אוג מיין אויש לייער ווארום דאש אין
מיט ארעכטע תשובה פאר דיר (יד) אוג דענקאלט ווען זיך אנרישער יהוד צוא איינגען דאש מויל אוג דאש הארץ אין
דער מענטש פון זיך זעלבדט אויך דער ווען זיך דער עונש זייער דיך פרייער גרויסין עונש אוג פנם פון דעם ווש שייד דאש
אויש פון עבירות · אוג דער נאך ציר אנדרע · נאר ער זאל הארץ פון דעם מויל אן פונה פון דעם הארצין · אדער דער
דאש זאגן מיט דער פונה פון דעם הארץ אוג דענקאלט וועט נאט ב"ה מיט מויל אוג מיט דעם וואש רעט מיט זיין הבר מיט דעם
הארץ מיינט ער גאר עפיש אנדערש דער זינדיגט אנריישע זינד אוג מאכט איין צווישין שייד דיא צוייא שכות
וואש פרייער איז גישמאקן אוג נאט ב"ה זאל אונז כציל זיין פון דער דאזיגער כדה · אוג פאר וואר נאט וועט דאש
פארטין · אוג דיא עכירה איז גליך צוא דיא זינד פון צום משפט · אוג דיא עכירה איז גליך צוא דיא זינד פון
אפיקורסים אוג קראים וואש זיא נכייבין נים אין דער

בהידוק טוב אז לא יוכל להכנים בין האזור להמלבוש ערבוב של אבק ואפר · כן המה בני ישראל כשהן דבוקים להש״י בדרכיהם ובמעשיהם אזי לא יבא שום מקטרג לעשות איזו פירוד בין ישראל לאביהם שבשמים וכדאיתא בזוהר פרשת תשא : (יז) ר׳ אבא ור׳ אחאי ור׳ יוסי הוי אזלי באורחא מטבריא לציפורי עד דהוי אזלי חמו לר״א דהוי אתי ור׳ חייא עמיה א״ר אבא ודאי נשתתף בהדי שכינתא אוריכו (פי׳ סמתיכו) להו עד דהוי מטי לגבייהו א״ר אבא ודאי כתיב עיני ה׳ אל צדיקים להשגיח בהו דלא יתקרב לגבייהו ס״א והשתא סייעתא דשמיא הכא וכל אשגחותיה דלעילא הכא ולא יכיל ס״א לאשלטא וכו׳ פתח ר״א ואמר והיה מספר בני ישראל כחול הים מהו כחול הים בגין דימא כד סליק גליו בזעפא ורוגזא ואינון גלין סלקין לשטפא עלמא כד מטאן וחמאין חולא דימא מיד תבין ואתברו ותייבין לאחורא ולא יכלין למשטפא עלמא ולשלטא כגוונא דא צדיקיא אינון חולא דימא כד אינון גלי דימא (הן הן המזיקים והמקטריגים המחבלין ומארי דרוגזא מארי דדינא בעיין לשלטא ולשטפא עלמא) חמאין להו לצדיקיא דאינון מתקשרין בהקב״ה ותבין ואתתברו קמייהו ולא יוכלו לאשלטא בעלמא ונמשלו לחול הים : (יח) ומה חול הים צבור היקף סביבות הים מוקף כהר גדול מלובן בלבנונית כך ישראל ע״י תשובה ומעשים טובים מלבנים את העונות ופשעים כמאמר הכתוב בישעיה אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו כי המצות ומעשים טובים שעושין בני אדם בעה״ז הן מקיפין את הדינים ודינים נמסרו בידן

גְמָרָא וָאשׂ זִיא אִיז תּוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה · אוּנ דְרוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ פַאר שְׁטַיין אַז דֶער וָאשׂ גִיוואוֹנְט זִיךְ צוּ רֵיידִין מִיט דֶעם מוֹיל אוּנ דָאשׂ הַארְץ זָאל אַנְדֶרְשׁ מֵיינֶען · וֶועלִין פוּן אִים בְּוַדְאַי אַרוֹישׂ קוּמֶן קִינְדֶער אַפִּיקוֹרְסִים וָאשׂ זַייא וֶועלִין לַייקֶענֶען אִין אוּנְזֶער תַיילִיגֶער תּוֹרָה · אוּנ נָאךְ מֶער עֶר שַׁייד זִיךְ אָפּ פוּן דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער קְדוּשָׁה אוּנ עֶשׂ וֶוערְט פוּן אִים פַר לָארִין דִי טַייעֶרֶע זָאךְ וָאשׂ אִיז גִיזָאגְט גִיוָוארִין בַּייא דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ אִיר אַלֶע זַייט הַיינְט בַּהֶעפְט אִין דֶעם לֶעבֶּדִיגֶען גָאט · דָאשׂ דֶער פֵּירוּשׁ דֶער פוּן אִיז דָאשׂ אַז אַיין מֶענְטְשׁ בַּהֶעפְט דֶעם גַארְטִיל אוֹיף זַיינֶע לֶענְדִין מִיט אַיין גוּט בַּאהֶעפְטוּנְג קֶען נִיט אַרַיין קוּמֶן קַיין שׁוּם עֶרְד אוּנ אַשׁ צְוִוישִׁין גַארְטִיל אוּנ צְוִוישִׁין דֶעם קְלַייד · אַזוֹ אוֹיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל אַז זַייא זַיינֶן בַּהֶעפְט צוּ הש״י מִיט זַייעֶרֶע וֶועגִין אוּנ זַייעֶרֶע מַעֲשִׂים · דֶענְמָאלְט קֶען נִיט קוּמֶען קַיין שׁוּם מְקַטְרֵג צוּא טָאן עָפִּישׂ אַיין צְוִוישִׁין שַׁייד צְוִוישִׁין דִי יִשְׂרָאֵל אוּנ צְוִוישִׁין גָאט ב״ה · אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר : (יז) ר׳ אַבָּא אוּנ ר׳ אַחָאי אוּנ ר׳ יוֹסִי זַיינֶן גִנַאנְגֶן אִין וֶעג פוּן טְבַרְיָא קַיין צִפּוֹרִי · וִויא זַייא זַיינֶען גִינַאנְגֶען הָאבִּין זַיי גִיזֶעהֶן אַז ר׳ אֱלִיעֶזֶר אוּנ ר׳ חִיָּיא זַיינֶען גִיקוּמֶען · הָאט ר׳ אַבָּא גִיזָאגְט מִיד וֶועלִין זִיךְ מִשְׁתַּתֵּף זַיין מִיט דֶער שְׁכִינָה הָאבִּין זַייא גִיוָוארְט בַּיז ר׳ אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא אִיז גִיקוּמֶן צוּא זַייא · הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק גָאט ב״ה אִיז מַשְׁגִּיחַ אוֹיף דִיא צַדִּיקִים אַז דֶער סִטְרָא אַחֲרָא זָאל צוּ זַייא נִיט גִינֶעהֶנֶן · אוּנ אִיצוּנְד אִיז דָא דִי הִילְף פוּן גָאט אוּנ זַיין אוֹיבֶּרְשְׁטֶע הַשְׁגָחָה אִיז דָא · אוּנ דֶער סִטְרָא אַחֲרָא קֶען נִיט גִיוֶועלְטִיגֶן · הָאט ר״א גִיזָאגְט עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק והיה מספר בני ישראל כחול הים אוּנ דִיא צָאל פוּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וֶועלִין זַיין אַזוֹא וִויא דִיא זַאמְד פוּן דֶעם יַם · דָאשׂ מֵיינְט מֶען וַוייל אַז דִיא אִינְדִין פוּן דֶעם יַם גֵייעֶן אוֹיף מִיט שְׁטוּרָם אוּנ רוּגְזָה אוּנ זַייא גֵייעֶן אוֹיף צוּא פַאר פְּלֵייצִין דִיא וֶועלְט · וִויא זַייא גְרֵייכִין צוּם בְּרֶעג אוּנ זֶעהֶן דֶעם זַאמְד פוּן דֶעם יַם · קֶערִין זַייא זִיךְ תֵּיכֶף אוּם אַהִינְטֶר אוּנ צוּא שְׁפְּרֵייטִין זִיךְ · אוּנ קֶענֶן נִיט פַאר פְּלֵייצִין דִיא וֶועלְט אַזוֹא אַיין גְלֵייכִין זַיינֶען דִיא צַדִּיקִים דָאשׂ אַז דִיא מַזִּיקִים אוּנ דִי מְקַטְרֵיגִים וָאשׂ וִוילִין גִיוֶועלְטִיגֶן אוּנ פַאר פְּלֵייצִין דִי וֶועלְט אַז זַייא דֶער זֶעהֶען דִיא צַדִּיקִים וָאשׂ זַיינֶן אָן גִיקְגִיפְּט אִין גָאט ב״ה. קֶערִין זַייא זִיךְ אוּם אוּנ וֶערִין פַאר שְׁפְּרֵייט פַאר זַייא · אוּנ זַייא קֶענֶען נִיט גִיוֶועלְטִיגֶן אִין דֶער וֶועלְט : (יח) אוּנ נָאךְ זַיינֶען דִיא יִשְׂרָאֵל גִיגְלִיכִין צוּא דֶעם זַאמְד פוּן דֶעם יַם · אַזוֹ וִויא דִיא זַאמְד פוּן דֶעם יַם אִיז אַיין גִיזַאמִילְט אַרוּם דֶעם יַם אוּנ אִיז זַייעֶר וַוייס · אַזוֹא אוֹיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל דוּרְךְ דֶער תְּשׁוּבָה אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים מַאכִין זַייא זַייעֶר זִינְד וַוייס אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטַייט אִין יְשַׁעְיָה אוֹיב אַייעֶר זִינְד וֶועלִין זַיין אַזוֹא רוֹיט וִויא אַיין רוֹיטֶר פֶאדִים · וֶועלִין זַייא וַוייס וֶערִין וִויא שְׁנֵייא · וָארוּם דוּרְךְ דִיא מִצְוֹת אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים וָאשׂ דִיא יִשְׂרָאֵל טוּעֶן אוֹיף דֶער וֶועלְט רִינְגְלֶען זַייא אַרוּם דִיא דִינִים וָאשׂ עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין אוֹיף זַייא אוּנ דִיא דִינִים וֶערִין אִיבֶּר גִיעֶנְטְפֶערְט אִין זַייעֶרֶע הֶענְט אוּנ נָאךְ מֶער זַייא פַאר קֶערִין דֶעם מִדַּת הַדִּין צוּא מִדַּת הָרַחֲמִים אוּנ דֶער קַטֵּיגוֹר וֶערְט אַיין מֵלִיץ : (יט) אָבֶּער אַז דִיא

מענטשיז

ולא עוד אלא שמהפכים מדה״ד למדת הרחמים וקטיגור נעשה סניגור : (ס) משא״כ כשהעולם הם בדבורם טוב אבל לבם בל עמהם אזי אין כשרון במעשים שלהם ואז אין שמירה וחומה סביב גלי הים וגלי הים הנ״ל מארי דדינים מתגברים והדין גובר והולך ר״ל והרחמים מתמעטין ואדרבה הן מהפכין מדה״ר למדה״ד : (כ) ע״כ התעוררו אחי ורעי לעשות כאו״א כפי יכלתו תשובה ולהרבות במע״ט וחיילים יגבר בתורה ותהיה תפלתו בכוונה ויתפלל בעד חבירו לעשות תשובה ואז חסידים וצדיקים מתרבין ואז זכותם וצדקתם יהיו דומין להר וחול נגד גלי הים שהן המקטריגים המחריבים ורוצין לחבל העולם שהם מארי דדינים ויהיו מתישין את כחן ואז יהיה ריוח והצלה וששון ושמחה אכי״ר :

פרק ו **הבא** לטהר מסייעין אותו · הענין הוא כשהאדם הולך להמציא איזה מצוה לעשותה או כשהולך בדרך ועוסק בתורה אף שהוא יחידי אזי נשמות מתחברים עמו כדאיתא בזוהר בראשית :

(ב) רבי אליעזר הוי אזיל למיחמיה לר׳ יוסי בן לקוניא חמוי דר׳ אליעזר ורבי אבא בהדיה והוה טעין חד גברא אבתרייהו א״ר אבא נפתח פומן באורייתא דהא שעתא ועידנא הוא לאתתקנא באורייתא ופתחו פיהם בחדושי תורה וההוא גברא טעין אבתרייהו וגילה להם כמה רזין דאורייתא אתו ר״א ור׳ אבא ונשקוהו ליה אמרי ליה מאן אנת דאזיל וכל הוכמתא דא אית תחות ידך ואת טעין אבתרן והשיב להן רבותי לא תשאלון לי מאן אנא אלא ניזול ונתעסק באורייתא גילה להו סודות ורזין אמרי ליה מאן יהיב לך רשו למיזל הכא ולמהוי טעין בחמרי כו׳ חדו רבי אליעזר ור׳ אבא ואמרו ליה זיל רכוב ואנן נטעון אבתרך א״ל פקודא דמלכא איהו אמרי ליה הא שמך לא אמרת לן אתר בית מותבך מאי איהו אמר להן אתר בית מותבי היא טב ואיהו מגדל הר שדר בההוא מגדלא הקב״ה וחד מסכנא ר״ל

מֶענְטְשִׁין פון דֶער וֶועלְט רֵיידִין מִיט דֶעם מוֹיל גוּטְשׁ אוּנ מִיט דֶעם הַארְץ מֵיינֶען זֵייא אַנְדֶערְשׁ דֶענְמְאלְט אִיז אַרוּם זֵייא נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין הִיטוּנְג אוּנ קַיין מוֹיעֶר · אוּנ דִיא מְקַטְרֵגִים שְׁטַארְקִין זִיךְ אוּנ דִיא דִינִים וֶוערִין אַלֶע מָאל יִשְׁטַארְקְט רַחֲמָנָא לִיצְלַן · אוּנ דִיא רַחֲמִים וֶוערִין גְוֵוייניגְט אוּנ אַדְרַבָּא זֵייא פַאר קֶערִין דֶעם מִדַּת רַחֲמִים צוּא דֶעם מִדַּת הַדִּין ח״ו : (ג) דְרוּם דֶער וֶועקְט זִיךְ מֵיינֶע בְּרִידֶר אוּנ מֵיינֶע פְּרֵיינְד דָאשׁ אִיטְלִיכֶער זָאל טָאן תְּשׁוּבָה נָאךְ זַיין יכוֹלֶת נָאךְ אוּנ צוּא מֶערִין מַעֲשִׂים טוֹבִים אוּנ צוּא לֶערְנֶן פִּיל תּוֹרָה · אוּנ זָאל דַאוֶונֶען מִיט כַּוָּונָה אוּנ זָאל אוֹיךְ מִתְפַּלֵּל זַיין פַאר זֵיינֶע חֲבֵרִים אַז זֵייא זָאלִין תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ דֶענְמְאלְט וֶועט גִימֶערְט וֶוערִין צַדִּיקִים אוּנ חֲסִידִים · אוּנ דֶענְמְאלְט וֶועט זֵייעֶר זְכוּת אוּנ זֵייעֶר צִדְקוֹת גְלַייךְ זַיין וֶוִיא אַיין בַּארְג אוּנ זַאמְד קָעגִין דִיא אִינְדִן פון דֶעם יַם · דָאשׁ מֵיינְט מֶען דִיא מְקַטְרֵגִים אָדֶער לֵיידֶענְשַׁאפְטִין וָואשׁ זֵייא וֶוילִן פַאר דַארְבִּן דִיא וֶועלְט וֶועט זֵייעֶר כֹּחַ שְׁלַאף וֶוערִין אוּנ דֶענְמְאלְט וֶועט זַיין אַיין רֵיוַח אוּנ הַצָּלָה אוּנ פְּרִיד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן :

פרק ו הבא דֶער וָואשׁ קוּמְט זִיךְ צוּא רֵייניגִן צוּא גָאט הֶעלְפְט מֶען אִים פון דֶעם הִימֵל · דָאשׁ מֵיינְט מֶען אַז דֶער מֶענְטְשׁ גֵייט צוּא טָאן אַיין מִצְוָה אָדֶער אַז עֶר גֵייט אִין וֶוענ אוּנ לֶערִינְט תּוֹרָה חָאטְשֶׁע עֶר אִיז גָאר אַלֵיין וֶוערִין צוּא אִים בַּהֶעפְט נְשָׁמוֹת אַזוֹא וֶוִיא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר בְּרֵאשִׁית : (ב) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִיז גִיגַאנְגֶען זֶעהֶן צוּא רַבִּי יוֹסִי בֶּן לְקוֹנְיָא דֶער שְׁוֶוער פון רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · אוּנ רַבִּי אַבָּא אִיז אוֹיךְ גִיוֶועזִין מִיט אִים · אוּנ אַיין מֶענְטְשׁ אִיז נָאךְ גִיגַאנְגֶען נָאךְ זֵייא אוּנ הָאט גִיטְרָאגִין אַיין מַשָּׂא אוֹיף זִיךְ הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט לָאמִיר רֵיידִין אִין דֶער תּוֹרָה וָוארוּם אִיצוּנְד אִיז דִיא צַייט צוּא לֶערְנֶען תּוֹרָה · הָאבִּין זֵיי מְחַדֵּשׁ גִיוֶוען פִּיל חִידוּשִׁים אִין דֶער תּוֹרָה · אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׁ אִיז זֵייא נָאךְ גִיגַאנְגֶן הָאט זֵייא מְגַלֶּה גִיוֶוען פִּיל סוֹדוֹת פון דֶער תּוֹרָה · זַיינֶען גִיקוּמֶען רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא אוּנ הָאבִּין אִים גִיקוּשְׁט הָאבִּין זֵייא צוּא אִים גִיזָאגְט וֶוער בִּישְׁטוּ · דֶען אַזוֹא פִּיל חָכְמָה אִיז פַאר הַאנְדִין בַּייא דִיר אוּנ דוּא גֵייסְט נָאךְ אוּנְז אוּנ טְרָאגְסְט אַזוֹ אַיין מַשָּׂא אוֹיף דִיר · הָאט עֶר זֵייא גִיעֶנְטְפֶרְט מֵיינֶע רַבֵּיִים אִיר זָאלְט מִיר נִיט פְּרֶעגִין וֶוער אִיךְ בִּין · נָאר לָאמִיר גֵיין אוּנ לֶערְנֶען תּוֹרָה · אוּנ עֶר הָאט זֵייא מְגַלֶּה גִיוֶוען גְרוֹשֶׁע סוֹדוֹת · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא זִיךְ גִיפְרֵייט אוּנ הָאבִּין צוּא אִים גִיזָאגְט גֵייא דוּא רֵייט אוֹיף דֶעם אֵייזֶל אוּנ מִיר וֶועלִין דִיר נָאךְ טְרָאגִין דַיין מַשָּׂא · הָאט דֶער מֶענְטְשׁ זֵייא גִיעֶנְטְפֶרְט אִיךְ מוּז דָאשׁ אַלֵיין טְרָאגִין וָוארוּם מֶען הָאט מִיר אַזוֹא אָן גִיזָאגְט · (ג) הָאבִּין זֵייא צוּא אִים גִיזָאגְט דַיין נָאמֶען הָאשְׁטוּ אוּנְז נִיט גִיזָאגְט · זָאג אוּנְז דָאשׁ אָרְט וואו דוּא זִיצְט · הָאט עֶר צוּא זֵייא גִיזָאגְט דָאשׁ אָרְט וואו אִיךְ זִיץ אִיז גוּט · אוּנ

הקב"ה ומשיח שנקרא עני ורוכב על החמור ודא הוא אתר בית מותבי וסליקנא מתמן ואנא טעין חמרא בכו ר"א ור' אבא ונשקוהו ואזלו וגילה להם עוד סודות עיין שם בזוהר ונפלו ר"א ור"א על פניהם אדהכי והכי לא חמו ליה להאי גברא ואסתכלו לכל סיטרין ולא חמו ליה יתבו ובכו ולא יכלו למללא דא לדא שעתא חדא: (ד) לבתר הכי אמר ר"א וודאי הא דתנינן דכל אורחא דצדיקיא אזלין ומילי דאורייתא בינייהו אז צדיקים אתיין מעולם העליון לגבייהו וודאי הוא רב המנונא סבא דאתא לגבן מההוא עלמא לגלאי לן מילין אלין אח"כ איתכסי מינן עכ"ל: (ו) א"כ הא ראיה שנשמתן של צדיקים מתחברין לעושי המצוה ועוסקין בתורה וכלל זה נקוט בידך שכל הרהור טוב ומחשבה טובה עושה פעולה לעורר עליו הארת הקדושה העליונה וכל שכן בדבור פה טוב כגון ההולך בדרך ועוסק בתורה אז יש תועלת להנשמות הנדחות כי יש נשמות אשר הם נדחים ומתגלגלין ומתדבקין בעשבים ובפירות הארץ ובפירות האילן: (ו) וכיון שהאדם מברך על הפרי או עוסק בדברי תורה ע"י דבורו הטוב הנשמות האלו מתלבשות בהן ויוצאין ממאסר הגלגול וגם יש ללמוד מהזוהר הנ"ל כי גדול הוא מצות התחברות ת"ח להתלוות עמהם בדרך ולשמוע דברי תורה מפיהם כי שכינה שורה בין אנשים כשרים בחייהן ולאחר מיתתן: (ו) וכבר מצינו בדורות הראשונים אשר היו מקפידים בקבורתם איזה מקום יהיה מקום מנוחתם וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה ושכבתי עם אבותי וקברתני בקבורתם והענין כי הנשמות של בני אדם מעופפים על הקבר ובכל לילה מודיעין רזין דאורייתא להנפשות מלמעלה מישיבה של מעלה ואיתא בספר חסידים: (ח) כצדיק אחד שהיה קבור בין אנשים רשעים והיה בא בכל לילה בחלום לאוהביו וקרוביו וצעק להם בקול בכי שיוציאוהו משם ואמר אותו הצדיק טעם לזה כי בעבור אשר סביבותיו הן

דָאשׂ אִיז אַיין טוּרְעם וָואשׂ דָארְטִין וואוֹנְט גָאט ב"ה מִיט אַיין אָרוּם מַאן דָאשׂ אִיז מָשִׁיחַ וָואשׂ עָר וֶוערְט גִירוּפִין עָנִי וְרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר · הָאבִּין ר"א מִיט רַבִּי אַבָּא גִיוֵויינְט אוּנ הָאבִּין אִים גִיקוּשְׁט · אוּנ זַייא זַיינֶען וַוייטֶר גִיגַאנגֶען אוּנ זֶער הָאט זַיי נָאךְ סוֹדוֹת מְגַלֶּה גֶוֶוען · אוּנ ר"א אוּנ רַבִּי אַבָּא זַיינֶן גִיפַאלִין אוֹיף זַייֶער פָּנִים · דֶער וַוייל הָאבִּין זַיי שׁוֹין דֶעם מֶענְטְשִׁין מֶער נִיט גִיזֶעהֶען · אוּנ הָאבִּין גִיקוּקְט אוֹיף אַלֶע זַייטִין אוּנ הָאבִּין אִים נִיט גִיזֶעהֶן · זַיינֶען זַייא גִיזֶעסִין אוּנ הָאבִּין גִיוֵויינְט אוּנ הָאבִּין נִיט גִיקֶענְט רַיידִין אַיינֶער־צוּם אַנְדֶערִין אַיין שָׁעָה: (ד) דֶער נָאךְ הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִיזָאגְט עֶשׂ אִיז אֱמֶת וָואשׂ מִיר הָאבִּן גִלֶערִינְט אַז אִין אִיטְלִיכֶן וֶועג וָואשׂ דִיא צַדִּיקִים גֵייֶען אוּנ רַיידִין דִבְרֵי תּוֹרָה · דֶענְמָאלְט קוּמֶן צַדִּיקִים צוּא זַייא פוּן דֶער אוֹיבֶערְשְׁטֶר וֶועלְט · דָאשׂ הָאט גִמוּזְט גִיוֵויש זַיין רַב הַמְנוּנָא סָבָא דָאשׂ עֶר אִיז גִיקוּמֶען צוּא אוּנְז פוּן יֶיענֶער וֶועלְט אוּנְז מְגַלֶּה צוּא זַיין זִדִיא דָאזִיגֶע רַייד אוּנ דֶער נָאךְ אִיז עֶר פַאר הוֹילִין גִיוֶוארִין פוּן אוּנְז · (ה) נוּא אִיז פוּן דַאנֶען אַיין רַאֲיָה אַז דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִיא צַדִּיקִים בַּהֶעפְטִין זִיךְ צוּא דִיא וָואשׂ טוּעֶן מִצְוֹת אוּנ לֶערְנֶן תּוֹרָה · אוּנ דֶעם כְּלַל נֶעם דִיר אַז אִיטְלִיכֶר גוּטֶער הִירְהוֹר אוּנ גוּטֶע מַחֲשָׁבָה טוּט אַיין פְּעוּלָה צוּא דֶער וֶועקִין אוֹיף זִיךְ דִיא לִיכְטִיקַייט פוּן דֶער אוֹיבֶרְשְׁטֶר קְדוּשָׁה · מִכָּל שְׁכֵן מִיט אַיין גוּטִין דִבּוּר דְהַיינוּ דֶער וָואשׂ גֵייט אִין וֶועג אוּנ לֶערְנְט תּוֹרָה דֶענְמָאלְט אִיז אַיין גְרוֹישׂ הִילְף צוּא דִיא נְשָׁמוֹת וָואשׂ זַיינֶען וָוארִין אַוֶועק גִשְׁטוֹיסִן דֶען עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין זֶעלְבֶע נְשָׁמוֹת וָואשׂ זַיינֶען אַוֶועק גִישְׁטוֹיסִן פוּן דֶער הֵיילִיגֶער מְחִיצָה אוּנ וֶוערִין מְגוּלְגָל אוּנ בַּהֶעפְט אִין גְרָאז אוּנ אִין דִיא פֵּירוֹת וָואשׂ וַואקְסִין אוֹיף דֶער עֶרְד אוּנ דִיא פֵּירוֹת וָואשׂ וַואקְסִין אוֹיף בּוֹיכֶר: (ו) אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ מַאכְט אַבְּרָכָה אִיבֶּר דֶער פְּרִי אָדֶר עֶר לֶערִינְט תּוֹרָה וֶוערִין דִיא נְשָׁמוֹת אָן גִיקְלֵייד אִין דֶעם גוּטִין דִיבּוּר אוּנ גֵייֶען אַרוֹישׂ פוּן דֶעם גִלְגוּל · אוֹיךְ קֶען מֶען אָפּ לֶערְנֶן פוּן דֶעם זוֹהַר וָואשׂ פְּרִיעֶר אִיז גִישְׁטַאנֶען אַז עֶשׂ אִיז זַייֶער גְרוֹיס דִיא מִצְוָה פוּן צוּא בַּהֶעפְטִין זִיךְ אוֹיף דֶעם וֶועג מִיט דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ צוּא הֶערִין תּוֹרָה פוּן זַייֶער מוֹיל וָוארוּם דִיא שְׁכִינָה רוּאְט צְווִישִׁין דִיא אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בַּייא זַייֶער לֶעבִּין אוּנ נָאךְ זַייֶער טוֹיט: (ז) אוּנ מִיר גִיפִינֶען אַז דִיא מֶענְטְשִׁין פוּן דִיא עֶרְשְׁטֶע דוֹרוֹת הָאבִּין מַקְפִּיד גִיוֶוען אִין זַייֶער קְבוּרָה אוֹיף וֶועלְכִין אָרְט מֶען זָאל זַייא בַּהַאלְטִין אוּנ אַזוֹא וִויא יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָאט גִיזָאגְט אִיךְ וֶועל לִיגִין מִיט מַיינֶע עֶלְטֶערִין אוּנ זָאלְשְׁט מִיךְ בַּגְרָאבִּין לֶעבִּין מַיינֶע עֶלְטֶערִין אוּנ דֶר עִנְיָן אִיז דָאשׂ דִי נְשָׁמוֹת פוּן דִיא מֶענְטְשִׁין שְׁוֶועבִּין אוֹיף דֶעם קֶבֶר · אוּנ אִיטְלִיכֶע נַאכְט אִיז מֶען פוּן דֶעם הִימֵל זַייא מוֹדִיעַ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה · אוּנ אִין סֵפֶר חֲסִידִים שְׁטֵייט: (ח) אַז אַיין צַדִּיק אִיז גִיוֶוען בַּגְרָאבִּין צְווִישִׁין

רשעים

רשעים מונעים מלהודיע לו סודי התורה ונפשו יבשה בלתי לחלוחית ולא היה לקרוביו מנוחה ממנו עד שהוכרחו להוציא אותו מן הקבר ולקבור אותו במקום אחר: (ט) וע"כ החסידים הראשונים שבא"י היו נוהגין לקנות להם קבר בבית החיים בהיותם בחיים חייהון אצל אנשים כשרים הידועים להם שהיו צריקים. וגם היו נוהגין שהיו מתפללין שם באותו מקום והיו אומרים עליו קצת דברי תורה והיו נוהגין שם ליתן צדקה ובזה היו מטהרין ומקדשין המקום שהיה מוכן להם שם להתקבר ומהמת קדושה ההיא היו גורמין שלא להתקרב הס"א אחר מותם שם וגם מצינו בחסיד ר' עמרם כדאיתא כאן בלשון אשכנז הובא (במעשה בוך עיין שם). והא ראייה אם יש קפידא אל האדם לאחר מיתתו במקום חניתו ושכונתו ק"ו שיהיה בחיים חיותו בחבורה טובה כמנהג אנשי ירושלים שלא היו יושבין בדין ובסעודה עד שידעו מי מיסב עמהם כי הרבה רעות נמשכו במסיבת קלים כי שם מדברים

רכילות

רָשָׁעִים אִיז עֶר אַלַע נאכט גִיקוּמֶן אִין הָלוֹם צוּ זַיינֶע לִיבֶּ הָאבֶּר מַעַנְץ. הָאבִּין זַייא דָאשׁ מוּדִיעַ גִיווֶעֶן צוּא דֶעם שְׂרָרָה פּוּן אוּא זַיינֶע אִים פּוּן דָארְטִן אַרוֹיש נעמֶן. הָאט דֶר צַדִּיק גִיזאגט דָאר שְׂטָאט · הָאט עֶר גִיהַיישֶׁן זַיינֶע שִׂיחַ לַיימ זָאלִין אַיין אִיטְלִיכֶּן אִים אִין דֶעם קֶבֶר בִּבית הַחַיִּים בְּהיוֹתָם בְּחַיִּים חַיּוֹתָן. וְגַם הָיוּ נוֹהֲגִין שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְלִין שָׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו קְצַת דִּבְרֵי תוֹרָה וְהָיוּ נוֹהֲגִין שָׁם לִיתֵּן צְדָקָה וּבָזֶה הָיוּ מְטַהֲרִין וּמְקַדְּשִׁין הַמָּקוֹם שֶׁהָיָה מוּכָן לָהֶם שָׁם לְהִתְקַבֵּר וּמֵהֶמְת קְדוּשָׁה הַהִיא הָיוּ גּוֹרְמִין שֶׁלֹּא לְהִתְקָרֵב הַס"א אַחַר מוֹתָם שָׁם וְגַם מָצִינוּ בְּחָסִיד ר' עַמְרָם כְּדְאִיתָא כָּאן בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הוּבָא (בְּמַעֲשֶׂה בּוּךְ עַיִן שָׁם). וְהָא רְאִיָּה אִם יֵשׁ קְפִידָא אֶל הָאָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ בְּמָקוֹם חֲנִיתוֹ וְשִׁכּוּנָתוֹ קַ"וֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּחַיִּים חִיּוֹתוֹ בְּחֶבּוּרָה טוֹבָה כְּמִנְהַג אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹשְׁבִין בְּדִין וּבִסְעוּדָה עַד שֶׁיֵּדְעוּ מִי מֵיסֵב עִמָּהֶם כִּי הַרְבֵּה רָעוֹת נִמְשְׁכוּ בְּמֵסִיבַת קַלִּים כִּי שָׁם מְדַבְּרִים

מַעַנְץ. הָאבִּין זַייא דָאשׁ מוּדִיעַ גִיווֶעֶן צוּא דֶעם שְׂרָרָה פּוּן דֶער שְׂטָאט. הָאט עֶר גִיהַיישֶׁן זַיינֶע שִׂיחַ לַיימ זָאלִין פָּארִן אוֹיף זַייערע שִׂיפֶּן אוּא זָאלִין בְּרַיינֶגֶן דִּיא שִׂיחַ. וּוִיא דִיא שִׂיפֶּערם זַיינֶען נְפָארֶן צוּא דֶער שִׂיחַ וְוָאש רַב עַמְרָם אִיז גִיווֶעֶן דְרַיגֶן. הָאט דִיא שִׂיחַ אֶן גִיהוּיבֶּן צוּא רִיק גַיין. אוּא דִיא שִׁיפֶּרם הָאבִּין גִיט גִיקֶעגְט קוּמֶן צוּא אִיר. הָאט דֶר שְׂרָרָה גַיזָאגְט דָאש טוּו זַיין אַיין יְהוּדִי אוּא הָאט גִיזָאגְט צוּ זַיינֶע קְנֶעכְט גַייט גִישְׁווִינְד רוּפֶּט מִיר אַהֶער דִיא יְהוּדִים לְאוֶן זַייא דִיא שִׂיחַ נָעמֶן. מְאכֶּר אִיז דָאש אַיין יְהוּדִי וְוָאש עֶר וִויל לִיגֶן אוֹיף דֶעם בֵּית הַחַיִּים פּוּן מַעַנְץ. זַיינֶען דִיא יְהוּדִים אַרוֹיס גִינַאנְגֶען אוּא זַיינֶען גִיפָארֶן צוּא דֶער שִׂיחַ וְוִיא דִי יְהוּדִים זַיינֶן גִיקוּמֶען אִיז דִיא שִׂיחַ אַלַיין גִיקוּמֶען צוּם בְּאַרטִין. הָאבִּין דִי יְהוּדִים גִיטוּשֶׁטֶן דֶעם חָסִיד רַב עַמְרָם מִיט דֶר שִׂיחַ אוּא הָאבִּין גִיפוּנֶן דִיא בְּרִיב וְוָאש זַיינֶע תַּלְמִידִים הָאבֶּן גִישְׁרִיבֶּן. אוּא אַזוֹא אִיז דְאַרטִין גִישְׁטַאנֶען מַיינֶע בְּרִידֶר אוּא מַיינֶע גִיוֶעלִין וָאש וואונֶן אִין ק"ק מַעַנְץ אִיר זָאלְט וויסֶן אַז אִיךְ רַב עַמְרָם קוּם צוּא אַיִיךְ דֶען מַיין נְשָׁמָה אִיז מִיר אוֹיש גִינַאנְגֶען אִין דֶער שְׂטָאט קֶעלִין. אוּא אִיךְ בֶּעט אַז אִיר זָאלְט מִיךְ בִּגְרַאבִּין בַּייא דֶעם קֶבֶר פּוּן מַיין פָּאטֶר אוּא מוּטֶר. וּוִיא דִי יְהוּדִים פּוּן ק"ק מַעַנְץ הָאבִּין דָאש דֶער וֶועהֶן הָאבִּין זַייא גִיוּואלְט נָעמֶן דֶעם אָרוֹן מִיט דֶעם מֵת אוּא אִים אַרוֹיף טְרָאגֶן אוֹיף דֶעם קִבְרוֹת צוּא לַיינֶן אִים בַּייא זַיין פָּאטֶר אוּא מוּטֶר אַזוֹא וְוִיא זַיין צַוָּאה אִיז גִיווֶעֶן. הָאט דֶער שְׂרָרָה גִיהַיישֶׁן מֶען זָאל נִיט לָאזִין נָעמֶן דֶעם אָרוֹן מִיט דֶעם מֵת. הָאבִּין זַיי צוּא גוֹיף גִיקְלִיבֶּן דִיא שְׂטָאט לַייט אוּא הָאבִּין מִיט גְוואלְד אַוועק גִינוּמֶן דֶעם אָרוֹן מִיט דֶעם מֵת. אוּא הָאבִּין גִישְׁטַעלְט אַנְרוּישֶׁע שְׁמִירָה מֶען זָאל קֵיין יְהוּדִי נִיט לָאזִין צוּ מֶרְעֶטֶן צוּא דֶעם מֵת. אַזוֹ זַיינֶען דִיא יְהוּדִים זַייער שְׁרוֹיעֶרִיג גִיוואָרֶן אוּא פַּר גְרוֹיש צַעַר הָאבִּין זַי נִיט גִיוואוּשְׁט וָאש צוּ טְאן וּוִיא אַזוֹ

רכילות ליצנות ובפרט בין זוללים וסובאים אשר אינם הגונים: (י) ויאמר י״ר שתצילני היום מאדם רע ופגע רע מחבר רע כדי שלא לחבר עם אנשים רעים ומחברת קשר בוגדים המתחברים יחד לילך בדברי ריבות וקטטות והמה מלאים חרבות חצים שנונים וגחלי רתמים בקללות וחרפות וגידופים ואש של גיהנם בוער בקרבם לחרחר ריב ומדון וכל מחשבותם הוא לרע ואפילו בהיותם בבית הכנסת הם מלאים מרמה על אנשים כשרים ההולכים בדרכי ה׳ איך להמציא טצדקאות ותחבולות להרע להם אוי להם ולנפשותם כי פתאום יבא יומו אשר יהפך עליו הגלגל והדינים יתגברו עליהם שירדו מנכסיהם ויהיו לבוז ולכלימה ולא יהיה לו חונן וחומל בעבור גזירות רעות מהש״י והירא והחרד לדבר ה׳ ירחק מהם ומאסיפתן ומקול המונם ולא לשמוע לקול עצתם ולא ילך עמהם ומכ״ש שלא לדבק עמהם רק יראה לדבק באהבת ה׳ ולדבק באנשים יראים והחרדים לדבר ה׳ אשר מהם ילמדו דרך החיים ועליהם נאמר ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים כולכם היום:

פרק ז **נתנני** ה׳ כל היום דוה ודרשו רז״ל דקאי על השכינה שצועקת על בעלי הגאוה אותן שמאריכין גלות השכינה כביכול (כי השכינה ברצונה רק להיטיב לבני האדם ולא להרע וכאשר ע״י

זייא זאלין דעם חסיד רב עמרם ארוש קרינין · אונ דער שרה מיט זיינע לייט האבין בייא דעם באך אגרושין בנין אויש גיבויט צוא זייער בעט הויז אונ האבין גבויט אגרויסין טורם אונ עד היום רופט מען אים עמרם טורעם · אבר דיא יהודים האבין מיט נאטש הילף גיבראכט דאש זייא האבין דעם חסיד רב עמרם מציל גיווען דען דער חסיד האט זייא ניט גילאזין קיין מנוחה האבן ביז זייא האבין אים גמוזט מציל זיין · נוא קען מען פון דער מעשה אפ לערנען אז דיא מתים זיינן מדקדק זיי זאלין ניט ליגן נאר לעבין גוטע לייט אונ מכל שכן דיא לעבדיגע לייט גיהערין בוודאי צוא זעהען אז זייא זאלין זיך בהעפטין מיט איין גוטע חברותא אונ ניט מיט קיין רשעים אונ לצים · אזו וויא דיא אנשי ירושלים פלעגין זיך נוהג זיין דאש זייא פלעגין ניט זיצן אויף קיין דין אונ אויף קיין סעודה ביז זייא פלעגין וויסין ווער עש וועט זיצן לעבין זייא ווארום פיל שלעכטש קומט דער פון וואש מען זיצט לעבין דיא רשעים ווארום זייא ריידין רכילות אונ ליצנות אונ בפרט צווישין די זולל וסובא לייט: (י) אונ דרום האבן אונזערע חכמים גישריבין אז איין מענטש זאל זאגין איטליכן טאג דיא תפלה יהי רצון עש זאל זיין דער ווילן פון גאט אז דוא זאלשט מיך היינט מציל זיין פון אשלעכטן מענטשין אונ פון אבייז בגעגניש אונ פון אשלעכטין חבר דאש האבין זייא גימיינט כדי ער זאל זיך ניט מחבר זיין מיט שלעכטע מענטשין אונ זאל זיך דער ווייטרין פון דיא חברותא פון דיא פעלשרש וואש באהעפטין זיך צוא גיין מיט דיא רייד פון קריג צוא מאכין קרית צווישין לייט אונ דאש פייער פון גיהנם איז צווישין זייא צוא רייצין קריג אונ גאר זייער מחשבה איז גאר צוא בייז · אונ אפילו ווען זייא זיינען אין שול זיינן זייא

פול מיט שאלקהאפטיקייט וויא ארום צוא גיפינן תהבולות שלעכטש צו טאן צוא דיא ערליכע מענטשין וואש זייא גייען אין די וועגן פון גאט · וויי איז צו זייא אונ צו זייערע נשמות · דען פלוצלונג וועט קומן דער טאג וואש דיא ראד וועט אויף זייא פאר קערט ווערין כלומר זייער גליק וועט פעלין · אונ דיא דינים וועלין זיך שטארקין איבר זייא · אונ זייא וועלין ארום ווערין אונ וועלין זיין צוא שאנד · אונ קיינר וועט זיך איבר אים ניט דער בארמען פון וועגין די בייזע גזירות וואש גאט ב״ה וועט אויף אים גוזר זיין · אונ דר וואש פארכט זיך אונ איילט זיך צו גאטש רייד · זאל זיך דר ווייטרן פון זייא אונ פון זייער איין זאמלונג · אונ פון דעם קול פון זייער ברומונג אונ זאל ניט צוא הערין צו זייערע עצות אונ זאל מיט זיי ניט גיין · אונ מכל שכן ער זאל זיך ניט בהעפטין מיט זייא · נאר ער זאל זעהן צוא בהעפטין זיך אין דיא לייט וואש פארכטין זיך פאר גאט אונ איילין זיך צוא גאטש רייד דאש פון זייא לערינט אייך דעם וועג פון לעבין אונ אויף זייא איז גיזאגט גיווארין דר פסוק ואתם הדבקים בה׳ אונ איר וואש זייט בהעפט אין גאט חיים כולכם היום איר אלע לעבט איצונד כלומר איר זייט צדיקים דען דער צדיק ווערט גירופין חי:

פרק ז עש שטייט אין איכה נתנני ה׳ כל היום דוה דוא גאט האשט מיר גיגעבין אגאנצין טאג ווייטאג · דרשנן אונזערע חכמים ז״ל אז דאש זאגט דיא שכינה דען זיא שרייעט אויף דיא מענטשין וואש האלטן זיך בעל גאוה דיא דער לנינגערין דעם גלות השכינה כביכול (דאש איז ידוע דאש דיא שכינה וויל נאר גוטעס טאן פאר אלע מענטשין · אונ דורך דיא חטאים וואש דער מענטש טוט · מאכט ער זיך איינג אונ שלעכט · דעריבר רופט מען

דאש

החטאים ירע ויצר לב״א ׳ ע״כ מכנה זאת בשם גלות השכינה) וזה שאמר הבתוב והודי נהפך למשחית ועשיון מתיבת הוד דוה ׳ ובקיצור דברים אלו יתבונן האדם עד היכן גורם רעה במדת הגאוה : (ב) ע״כ ישים האדם אל לבו שלא לחנם אמרו רבותינו ז״ל כל המתגאה כאילו עובד כוכבים ובודאי הענין הוא בעבור שאדם משעבד ומוסר נפשו ונשמתו ביד החיצונים תקיפין ובקושי אשר יוכל להפרד מהם ׳ ועיי כן הוא מסור תחת הקליפות רחמנא ליצלן : (ג) ע״כ יראה החכם ויחכם וישים לבו להבין ולהשכיל העון והעונש במה יתגאה ׳ אם יתגאה בעושר חלא הקב״ה אמר לי הכסף ולי הזהב אמר ה׳ צבאות ובידו יתברך ליקח העושר כהרף עין : (ד) כמו שראינו שכמה עשירים נהרגו בעבור עשרם שנתנו עליהם האורבים עיניהם לרדוף אחריהם והכו אותן מכות מות ויסרו אותן ביסורים קשים עד שיצאה נשמתן מכח ההכאות ופצעים ׳ ומהם גם קבורה לא היתה להם ׳ זהו ענין רע להם כי ראינו בחוש שהרבה אנשים הלכו בזה הדרך ואין שמן ולא שום פגע רע מגיע אליהם רק לזה העושר הנאבד בעושרו בר מזנן : (ה) ולמה לא ישים האדם אל לבו כי הרבה אנשים שטרחו ויגעו לא נתנו שינה לעיניהם ׳ ביום אכלם החורב וקרח בלילה והולכים בחושך בגשם ובשלג עד אשר עלתה בידם להשיג איזה קרן למאה או לאלף או יותר וזהו העת אשר צריך לשמוח בחלקו ולפנק ביגיע כפו : (ו) פתע פתאום בא אליו המות ומוכרח להפרד מכל וכל והוא הולך לעולמו שביק לאחרים כל עושרו מה שטרח והיה מאסף ממון וקבץ פרוטה על יד על יד שהביאו לסך מסוים בזיעת אפו ועזב לאחרים ביד איש אחר : (ז) ולפעמים אשתו נוטלת ממונו עבור כתובתה ואחר מיתתו היא נשאת לאיש אחר ונותנת לו כל הממון שלה ובניו הולכין יחפים ובגדים שלהם

דָאשׂ טיט דָעם נָאמָען גָלות הַשְׁבִינה) ׳ אוּג דָאשׂ מיינט נָאךְ גָיאנְט ׳ אוּג הָאבּן זַיי גישָׂלָאגען כִּים שָׂלעק ׳ אוּג
דָער פָּסוק והודי נהפך למשחית הָאבּן זַיי גישָׂטָראפְּט טיט שָׂוָוערָע יִסוּרים בִּיז זַייעָר נָעשָׂמה
קָערְט גיוָוארין צוא אַיין פַּאר דַארְבָּער ׳ דָאשׂ אִיז דִיא אִיז אַרוישׂ גיגַאנְגען מַהֲבַת דִיא שְׂלָעק אוּג דִי וואונדין ׳ אוּג
בַּעָלי גַאְוָה פַּאר קָערין דָאשׂ וָוארְט (הוד) צוא (דוה) אוּג אַבַּייל פון זַייא זַיינען אָפּילוּ צוא דָער קְבוּרה נִיט גיקוּמען ׳
דוּךְ דָעם גיהָער דָער מָענְטש פַּאר שְׂטַיין בִּיז וַואנען עָר אִיז דָאשׂ גָעלט אַשׂ פִּיר וואגָן וואהרים
אִיז נוֹרָם שָׂלָעכְטש טיט דָער טְרָה פון גַאְוָה : (ב) דְרוּם מִיר הָאבּן דָאךְ גֵיטָה פִּיל מֶענְטשׂין זַיינען
זָאל דָער מָענְטש טָאן צוא זַיין הָארְץ אַז נִיט אום זוּנְטש גינַאנְגען אִין דָעם וָועג אוּג עָשׂ הָאט זִיךְ זַייא נִיט אִיטְראפּין
הָאבּין אונְזערָע חֲכָמים ז״ל גיזָאגְט אַז דָער וָואשׂ הָאלְט זִיךְ קיין שום שָׂלָעכְטש נָאר צוא דָעם עוֹשֶׂר הָאט זִיךְ אַוועלְבָּעשׂ
בַּעַל גַאְוָה אִיז גְלַייךְ וויא עָר דִינְט הַיידְנִישׂע גָעצין אוּג גיטְראפּין דָאשׂ עָר אִיז פַּאר לָאכין גיוָוארין דוּךְ זַיין
דָאשׂ אִיז בְּוַודאי נַויייל דָער מָענְטש אִיז מְשׂוּעבָּד אוּג עָנְטפָּערְט אִיבָּער זַיין לַייב אוּג זַיין נָשָׁמה דִיא הָעָנְט פון
עֲשִׂירוּת : (ה) אוּג וואהרים זָאל דָער מָענְטש נִיט וויידָר קָערין דִיא קְלִיפות אוּג עָשׂ אִיז נַאנְץ שְׂוָוער צוא קָענען זִיךְ אָפּ
צוא זַיין הָארְץ אַז פִּיל מֶענְטשׂין וָואשׂ הָאבּן גְרוישׂ טְרָחות שַׂיידין פון זַייא ׳ אוּג דְרוּם אִיז עָר אִיבָּער גיעָנְטפָּערְט אונְטָר
אוּג יְגיעות גיהָאט בייא טָאג טוט זַייא דִיא הִיץ פַּאר דִיא קְלִיפות אוּג דָאס זַיינען שְׂוָוער צוא קָענען זִיךְ אָפּ
דַארְבין אוּג דִיא קָעלְט בַּייא נאכְט אוּג גַייען אִין דָער
פִּינְסְטער אִין וואשׂער אוּג אִין עֲנַייא בִּיז זַייא הָאבּן שׂוין
גיקְרִיגען עָטְלִיבָּע טוּיזְנְט גִילְדין אוּג דִיא צַייט וָואשׂ עָר
דַארְף זִיךְ שׂוין פְּרַייען טיט זַיין חֵלֶק אוּג זָאל הַנָּאה
הָאבּין פון זַיין וְגִיעַ בַּפּוֹ : (ו) קוּמְט פְּלוֹצְלִינג אוֹיף אִים
דָער טוט אוּג מוּז פון אַלעכָּען וועָרין אָפּ גישׂייד אוּג
שְׂטַארְבְּט אוּג לָאזְט צוא אֲנְדערָע נָאר זַיין עֲשִׂירות וָואשׂ עָר
הָאט זִיךְ גימִיקְט אוּג הָאט אַיין נִיצְלִיכְט אַיינְצִיג וַויס בִּיז
עָר הָאט גִיקְרִיגין פִּיל גָעלְט טיט זַיין שָׂוַוייס אוּג זַיין
הָארְעוַואנְגְ׳ אִיצוּנְד פַּאר לָאזְט עָר עָשׂ צוא אַנְדערְ
מֶענְטשׂין : (ז) אוּג אַמאל גָעמְט זַיין וַוייב דָאשׂ גָעלְט פַּאר
אִיר כְּתוּבָּה ׳ אוּג נָאךְ זַיין טוט הָאט זִיא הָתוּנה צִיא אַיין

המה קרועים ובלויים ואין לבניו שום הנאה מממון אביהם והמה רואים שאמם יושבת ואוכלת ושותה
עם איש אחר ומתענגת עם בעלה השני והיתומים מבעלה הראשון המה יושבים בין תנור לכיריים
ומביטים וצופים ורואים שאמם יושבת ומתעדנת בבשר ויין ושאר מעדנים והלוואי יושג להם שיורי
מאכליה: (ח) והבנים אז תתאנח לפם על זה ואומרים זה לזה הלא כל העושר והממון מאבינו היה
ואין בידינו להציל וא"כ אם יזכור האדם על מדה הזאת אשר יוכל קרוב להעשות כן בגזירת המלך ממ"ה
הקב"ה: (ט) וכאשר שבעיני ראיתי שהרבה ילדים שנתגדלו בתענוגים ונהפך ענג לנגע וצרות ותלאות
ואחר מות אביהם הולכים וצועקים על קבר אביהם ואין מושיע להם כי המתים טרודים ליתן דין
וחשבון על החטאים ופשעים כל זה ישים האדם אל לבו בודאי אל יתגאה בעשרו: (י) ואם הוא חכם
שמתגאה בחכמתו יחשוב בלבו הלא כמה חכמים נלכדו בחכמתם ויותר מאשר התבוננו להתחכם
נפלו במצודה רעה ע"י דבור קל בפח יקוש אשר לא יכלו קום כמו שאירע להרבה בני אדם אשר רצו
להתחכם במענה לשונם לפני מלכים ושרים ואחר כך נלכדו בדבור קל עד אשר נלכדו ברעה גדולה
באין תרופה · ואותן בני אדם שעושין עצמן לאין ואמרו בזה הלשון איני יודע הם נכנסו בשלום · ואם
כן מה יתרון להחכם בחכמה וחכמת עוה"ז הלא אין שום אדם ניזון ונתפרנס בחכמה אשר נתן לו
הקב"ה איך להמציא מזון לביתו ולא בהנאת חבירו: (יא) ע"כ צריך האדם לשום אל לבו כי פתאום
יבוא היום אשר תופר חכמתו הוא העת אשר יפול למשכב ודעתו אינה צלולה מחמת כובד החולי אשר

אַנְדָערִין מַאן · אוּנ גִיט אִים אַוֶועק גָאר אִיר גֶעלְט · אוּנ
זַיינֶע קִינְדֶער גַייעֶן בָּארְוִוִיס אוּנ זַייעֶרֶע קְלֵיידֶער זַיינֶען צוּא
רִיסֶען אוּנ דִיא קִינְדֶער הָאבִּין קַיין שׁוּם הַנָּאָה נִיט פּוּן זַייעֶר
פָאטֶערְס גֶעלְט · אוּנ זַייא זֶעהֶען וִויא זַייעֶר מוּטֶער זִיצְט
אוּנ עֶסְט אוּנ טְרִינְקְט מִיט דֶעם אַנְדֶערִין מַאן · אוּנ
טוּט זִיךְ אָן מִיט אִים פִיל תַּעֲנוּגִים אוּנ דִיא יְתוֹמִים וָואשׂ
אִיר אִיז גִיבְּלִיבִּין פּוּן אִיר עֶרְשְׁטִין מַאן זִיצִין בַּייא דֶעם
אוֹיבִין אוּנ לִיגִין אוּנ זֶעהֶען וִויא זַייעֶר מוּטֶער זִיצְט אוּנ
זֶעגִיפְט זִיךְ מִיט פְלֵייש אוּנ וַויין אוּנ אַנְדֶערֶע גוּטֶע מַאֲכָלִים
אוּנ מַשְׁקָאוֹת אוּנ צוּא זַייא הַלְוַאי וָואלְט מֶען גִיגֶעבִּין דָאשׂ
וָואשׂ עֶס בְּלַייבְּט אִיבֶּער פּוּן דֶעם טִישׁ: (ח) אוּנ דִיא
קִינְדֶער זִיפְצֶען נֶעבַּאךְ דְרוֹיף אוּנ זָאגִין אֵיינֶער צוּם אַנְדֶערִין
פַאר וָואר גָאר דָאשׂ עֲשִׁירוֹת אוּנ דָאשׂ גֶעלְט אִיז דָאךְ פּוּן
אוּנְזֶער פָאטֶער · אוּנ מִיר קֶענֶען דָאשׂ נִיט מַצִיל זַיין · אוּנ
דְרוּם אַז דֶער מֶענְטְשׁ וֶועט דָאשׂ גִידַיינְקֶען אַז דָאשׂ אַלְץ
קֶען גִיךְ גִיטָאן וֶוערִין מִיט דֶער גְזֵירָה פּוּן גָאט ב"ה: (ט) אוּנ
אַזוֹא וִויא אִיךְ אַלֵיין הָאבּ גִיזֶעהֶען מִיט מַיינֶע אוֹיגִין אַז פִיל
קִינְדֶער וָואשׂ זַיינֶן גִיוַואקְסִין גִיוָוארִין אִין תַּעֲנוּגִים אוּנ זַייעֶר
עוֹנֶג אִיז זַייא פַאר קֶערְט גִיוָוארִין צוּא נֶגַע אוּנ צָרוֹת · אוּנ
נָאךְ זַייעֶר פָאטֶערְס טוֹיט גֵייעֶן זַייא אוּנ שְׁרַייעֶן אוֹיף
זַייעֶר פָאטֶערְס קֶבֶר אוּנ עֶר קֶען זַייא נִיט הֶעלְפִין וָוארוּם
דִיא מֵתִים זַיינֶען טָרוּד צוּא נֶעבִּין דִין אוּנ חֶשְׁבּוֹן אוֹיף
זַייעֶרֶע זִינְד · דָאשׂ אַלְץ זָאל דֶער מֶענְטְשׁ טָאן צוּא זַיין
הַארְץ וֶועט עֶר זִיךְ בְּוַוַדַאי נִיט בַּעַל גַאֲוָה הַאלְטִין מִיט
זַיין עֲשִׁירוֹת: (י) אוּנ אוֹיב עֶר אִיז אַיין חָכָם אוּנ הַאלְט

זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה מִיט זַיין חָכְמָה זָאל עֶר טְרַאכְטִין אִין זַיין
הַארְץ פַאר וָואר פִיל חֲכָמִים זַיינֶן בַּאצְוואוּנְגֶען גִיוָוארִין דוּרְךְ
זַייעֶר חָכְמָה · אוּנ וִויא מֶער זַייא הָאבִּין זִיךְ גִילֵייגְט צוּא
קְלִיגִין · זַיינֶען זַייא נָאךְ מֶער אִין אַיין שְׁלֶעכְטֶר נֶעץ אַרַיין
גִיפַאלִין · דוּרְךְ אַיין דִיבּוּר זַיינֶען זַייא אַרַיין גִיפַאלִין אִין
אַזוֹ אַיין שְׁטְרוֹיכְלוּנְג וָואשׂ זַייא הָאבִּין נִיט גִיקֶענְט אוֹיף
שְׁטֵיין · אַזוֹא וִויא עֶשׂ הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין צוּא פִיל
מֶענְטְשִׁין וָואשׂ זַייא הָאבִּין גִיוָואלְט קְלִיגִין מִיט זַייעֶרֶע רֵייד
פַאר מְלָכִים אוּנ שָׂרִים · אוּנ דֶער נָאךְ זַיינֶען זַייא גִיהַאפְּט
גִיוָוארִין מִיט אַיין דִיבּוּר בִּיז זַייא זַיינֶען בַּאצְוואוּנְגֶען גִיוָוארִין
אִין גְרוֹישׂ בַּייז וָואשׂ זַייא הָאבִּין גָאר קַיין רְפוּאָה נִיט
צוּא זַייעֶר שְׁלַאק · אוּנ דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׂ הָאבִּין זִיךְ
גִימַאכְט צוּא גִישְׁט אוּנ הָאבִּין גִיזָאגְט מִיט דֶעם לָשׁוֹן
איני יודע אִיךְ וַויישׂ נִיט דִיא זַיינֶען אַרַיין גִיגַאנְגֶען מִיט דֶעם
שָׁלוֹם · נוּא אַז עֶשׂ אִיז יוֹא אַזוֹא וָואשׂ קוּמְט אַרוֹישׂ דֶעם
חָכָם מִיט זַיין חָכְמָה פּוּן דֶער וֶועלְט · פַאר וָואר קַיין שׁוּם
מֶענְטְשׁ וֶוערְט נִיט גִישְׁפַּייזְט דוּרְךְ דֶער חָכְמָה וָואשׂ גָאט
הָאט אִים גִיגֶעבִּין דָאשׂ עֶר זָאל דוּרְךְ זַיין חָכְמָה קֶענֶן קְרִיגִין
הַמְצָאוֹת וִויא אַרוּם צוּא קְרִיגִין שְׁפַּייז צוּא זַיין הוֹיז גִיזִינְד
אוּנ זָאל נִיט בַּדַארְפִין צוּ דֶער גָאבּ פּוּן זַיין חֵבֶר · דָאשׂ אִיז
דָאךְ בְּוַוַדַאי לִיגִן גָאר עֶר וֶוערְט גִישְׁפַּייזְט דוּרְךְ דֶעם חֶסֶד
פּוּן גָאט ב"ה: (יא) דְרוּם בַּדַארְף דֶער מֶענְטְשׁ טָאן צוּא זַיין
הַארְץ אַז פְּלוּצְלוּנְג וֶועט קוּמֶען דֶער טָאג וָואשׂ עֶר וֶועט
שְׁלַאף וֶוערִין אוּנ זַיין שֵׂכֶל וֶועט נִיט קְלָאר זַיין מַחְמַת דִיא
שְׁוֶוערֶע קְרֵיינְק · וָואשׂ אַקְלֵיין קִינְד וֶועט קְלִיגֶער זַיין פּוּן

אים

נער קטן יחכם ממנו וחכמתו לא תצילנו ממלאך המות · הוי הוי מה יתרון לחכמה כזו · ע״כ יראה האדם שלא יתגאה בחכמתו : (יב) ואם יתגאה האדם בלימוד תורתו אשר לבו שנון וחריף וחדוד ומחוכם בתורה בעומק ורוחב ואין לו דמיון במחשבתו בדור הזה · ולא יבין שיש בדור הזה לומדים כמותו וג״כ בעלי תריסין בעלי ישיבה · מ״מ נחשבו המה כנגד תנאים ואמוראים חכמי התלמוד לקליפות השום ובמקום גדולתן שם היה ענוותנותן כאשר יבואר בכמה מקומות בתלמוד ובמדרש מגודל ענוות ראשונים וקדמונים ובעבור כן זכו לכתר תורה · ואם ח״ו מתגאה האדם בלימודו הרי הוא נותן כח לס״א וכל סטרא דקדושה בורחים מעליו ואיתא בספר גבעת המורה : (יג) מעשה בחסיד אחד שהלך בדרך ונזדמן שהלך עמו אליהו הנביא ז״ל ופגעו בנבילה אחת מושלכת בדרך והיתה הנבילה מסרחת סרחון גדול עד שהניח החסיד ידו לחוטמו מפני הסרחון · ואליהו הנביא הלך קרוב להנבילה ולא חש כלל · עד דהוו אזלו פגע בהם אדם א׳ מרחוק שהלך לקראתם והליכתו היה בגאוה והיה מתפאר ומתיהר ולמרחוק שם אליהו הנביא את ידו לחוטמו · ושאל אותו החסיד מדוע לא שם אדוני ידו על חוטמו אצל הנבילה והשיב לו אליהו הנביא זה הסריח יותר מהנבילה · כי נבילה כיון שאדם נוגע בה הוא טמא עד הערב אבל הנוגע בזה האדם מקבל ממנו טומאות חמורות עכ״ל : (יד) וא״כ זה הכלל כי מדת הגאוה היא מדה גרועה מרבה קטטה וקנאה ושנאה ולה״ר וכעס שקרים וליצנות · ואם תתבונן בה תראה שכל עבירות שבתורה כלולין בה והפגם

של

אים · אונ זיין חָכְמָה וָועט אים ניט מַציל זיין פון דעם מַלְאַךְ הַמָּוֶת וַוייא גִישְׁרִיעֶן וָואשׂ קוּמְט אַרוֹישׂ פון אַזוֹא אַיין חָכְמָה · דְרוּם זָאל דער מֶענְטְשׁ זֶעהֶען ניט בַּעַל גַאֲוָה הַאלְטִין זִיךְ מִיט זַיין חָכְמָה : (יב) אונ אויב דער מֶענְטְשׁ וָועט זִיךְ בְּגַאֲוָה הַאלְטִין מִיט זַיין לֶערְנֶען וָואשׂ זַיין הַארְץ אִיז שַׁארְף צוּם לֶערְנֶען אונ הָאט גְרוֹישׂ שֵׂכֶל אונ קֶען זֵייעֶר וואול לֶערְנֶען אונ אִים דוּכְט זִיךְ אוֹישׂ אַז אִין דֶעם דוֹר אִיז ניט פַאר הַאנְדִין זַיין גְלַייכִין · אונ טוּט ניט פַאר שְׁטֵיין אַז אִין דֶעם דוֹר זַיינֶן פַאר הַאנְדֶן נָאךְ אַזעֶלְכֶע לוֹמְדִים וַויא עֶר אִיז פון דֶעסְט וָועגִין אַנְטְקֶעגִין דִיא תַּנָאִים אונ אֲמוֹרָאִים דִי חֲכָמִים פון דֶר גְמָרָא אִיז עֶר גִירֶעכִינְט אַזוֹ וַויא שָׁאלֶעכְץ פון קְנַאבִּיל אונ פון דֶעסְט וֶועגִין הָאבִּין זֵייא גִיהַאט גְרוֹישׂ עֲנוֹת אַזוֹ וַויא עֶשׂ שְׁטֵייט אוֹיף פִיל עֶרְטֶר אִין דֶער גְמָרָא אונ אִין מִדְרָשׁ פון דִיא גְרוֹישׂ עֲנָוָה וָואשׂ דִיא עֶרְשְׁטֶע חֲכָמִים הָאבִּין גִיהַאט אונ דוּרְךְ דֶעם הָאבִּין זֵיי זוֹכֶה גִווֶען צוּ דֶעם כֶּתֶר תּוֹרָה · אונ אויב דער מֶענְטְשׁ הַאלְט זִיךְ ח״ו בַּעַל גַאֲוָה מִיט זַיין לֶערְנֶן גִיט עֶר כֹּחַ צוּ דֶער סִטְרָא אַחֲרָא אונ נָאר דִיא סִטְרָא דִקְדוּשָׁה אַנְטְלוֹיפִן פון אִים · אִין סֵפֶר גִבְעַת הַמּוֹרֶה שְׁטֵייט (יג) עֶשׂ הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין אַיין חָסִיד אִיז גִיגַאנְגֶען אונ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל הָאט זִיךְ אִים מִזְדַּמֵּן גִיווֶען · הָאבִּין זֵייא בַּגֶעגִינְט אָן אַיין נְבֵילָה וָואשׂ זִיא אִיז גִילֶעגִין אוֹיף דֶעם וָועג אונ דִיא נְבֵילָה הָאט זֵייא מַסְרִיחַ גִיווֶען בִּיז דֶער חָסִיד הָאט מִיט דֶער הַאנְט פַאר מַאכְט זַיין נָאז כְּדֵי עֶר זָאל ניט הֶערִין דִיא סְרָחָה · אונ אֵלִיָּהוּ אִיז גִיגַאנְגֶן נָאהִינְט צוּא דֶער נְבֵילָה אונ עֶשׂ הָאט אִים נָאר ניט גִיהַארְט : וַויא זֵיי זַיינֶען גִיגַאנְגֶן הָאט זֵייא בַּגֶעגִינְט אַיין מֶענְטְשׁ אִיז גִיגַאנְגֶן אַנְטְקֶעגִן זֵיי · אונ זַיין גֵיין אִיז גִיווֶען מִיט גַאֲוָה אונ אַז עֶר אִיז נָאךְ וַוייט גִיווֶען הָאט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא פַאר מַאכְט זַיין נָאז מִיט דֶער הַאנְט · הָאט דֶער חָסִיד אִים גִיפְרֶעגְט וָוארוּם הָאט מַיין הַאר ניט פַאר מַאכְט דִיא נָאז מִיט זַיין הַאנְט בַּייא דֶער נְבֵילָה נָאר אִיצוּנְד · הָאט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא אִים גִיעֶנְטְפֶּרְט דֶר דָאזִיגֶר מֶענְשׁ אִיז מֶער מַסְרִיחַ פון דֶער נְבֵילָה וָוארוּם אַז אַמֶענְטְשׁ רִירְט אָן אִין אִיר אִיז עֶר נָאר טָמֵא בִּיז נַאכְט · אָבֶר דֶר וָואשׂ רִירְט אָן אִין דֶעם מֶענְטְשִׁין אִיז עֶר פון אִים מְקַבֵּל הַארְבֶּע אונ גְרוֹישֶׂע טוּמְאוֹת : (יד) דֶשׂ אִיז דֶער כְּלַל אַז דִיא מִדָּה פון גַאֲוָה אִיז דִיא עֶרְגִשְׁטֶע מִדָּה זִיא מֶערְט קְרִיג אונ קִנְאָה אונ פַיינְט שַׁאפְט אונ לָשׁוֹן הָרָע אונ כַּעַס אונ פַאלְשְׁקֵייט אונ לִיגִין אונ לִיצָנוֹת אונ אויב דוּא וָועשְׂט דְרִינֶן פַאר שְׁטֵיין וָועשְׂטוּ זֶעהֶען אַז אַלֶע עֲבֵירוֹת פון דֶער תּוֹרָה זַיינֶען כָּלוּל אִין דֶער מִדָּה פון גַאֲוָה · אונ דֶער פְּגַם פון גַאֲוָה אִיז זֵייעֶר גְרוֹישׂ וַוייא אִיז צוּ דֶעם בַּעַל גַאֲוָה וַוייא אִיז צוּא זַיין נְשָׁמָה : (טו) וואול דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׂ בַּהֶעפְט זִיךְ אִין דֶער מִדָּה פון עֲנָוָה אונ אוּנְטֶר טֶעגִיקֵייט . דִיא מִדָּה אִיז זֵייעֶר שֵׁיין אונ גִילוֹיבְט · אונ זִיא בְּרֵיינְגְט דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּא עוֹה״ב אונ זִיא אִיז אִים מַציל פון חִיבּוּט הַקֶּבֶר דֶען עֶשׂ אִיז ניט פַאר הַאנְדִין קַיין בֶּעסֶרֶע מִדָּה וָואשׂ רֵייגִיקְט אונ מַאכְט וַוייש דֶעם גַשְׁמִי מֶענְטְשׁ כְּלוֹמַר וָואשׂ עֶס פַאר ניט זַיינֶע עֲבֵירוֹת אַזוֹא וַויא דִיא מִדָּה פון עֲנָוָה דָאשׂ דֶער חוֹמֶר וָועֶרְט אַיין רוּחֲנִי · אוֹיךְ דֶער גוּף פון דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׂ אַלֶע זַיינֶע טֶעג אִיז עֶר גִיגַאנְגֶען מִיט עֲנָוָה · לֵייכְט

של הגאוה גדול מאד אוי לו ואוי לנפשו מי שהוא רגיל בה להאחז בה: (סו) ואשרי האדם המתדבק במדת הענוה והכנעה מדה זו נאה היא ומשובחת ומביאה האדם לחיי עוה"ב ומצלת אותו מחיבוט הקבר כי אין לך מדה המטהרת ומלבנת האדם הנשמי כמו מדת הענוה שהחומר נעשה רוחני וגם הגוף של אדם אשר כל ימיו הולך בענוה מאיר בקבר כאור הבהיר ומקבל הבהיר ומקבל הארה מקדושה עליונה וזוכה לשמוע סודות התורה מישיבה של מעלה והגוף עם הנפש מאירים כחדא וכל זה ע"י מדת הענוה. והתנאים ורבנים ואמוראים היו מלומדים בנסים ואשר היה מתגלה עליהם אליהו הנביא ז"ל והופיע עליהם רוח הקדש והכל היה ע"י מדת הענוה: (סז) כי העניו מודה על האמת ומקבל תוכחה. ודבורו בנחת אהוב למעלה ונחמד למטה ע"כ צריך האדם להתפלל לזכות למדה זו כמ"ש החסיד בספר שלהבת לומר אחר התפלה (קודם יהיו לרצון אמרי פי) רבש"ע זכני למדת ענוה ולמדת ההכנעה כדי שאהיה מקובל ומרוצה לעם ואח"כ יאמר יהיו לרצון וכו' ובאמת שצריך אדם להתגבר בתפלתו בבכי ותחנונים לפני הקב"ה שיסיר ממנו מדת הגאוה וידבק במדת הענוה: (סח) כי הרוב בעלי גאוה מתים בחצי ימיהם והענין בעבור שזהו בוודאי כל המתגאה הוא שנאוי בעיני הבריות כי זה הוא ענין רע בעיניהם המנהג של בעלי גאוה וממשיך עליו שנאת הבריות ועי"ז יכול להוציא אותו מן העולם וגם אם עלתה לו תאותו להיות ראש הקהל או מורה צדק לעדתו. אך בעבור גאותו כולם נחשבים לאין כנגדו ומזלזל בכבוד הבריות אשר גם זה הוא סיבה לקיצור ימיו ושנותיו ר"ל: (סט) ועבירה גוררת עבירה שרצונו תמיד להיות מן המנצחין ולא מן המתנצחין אין מבחין בין טוב לרע בין אם הוא ישר או לאו רק להעמיד ניצוחו ומקלקל הדינים ומעוות המשפטים ישרים וזה ידוע שהבירית הצדק משה את האדם בפתאום מכף חיים לכף המות ועוד בעבור היותו בעל הגאוה מרחיב פיו גם נגד תלמידי חכמים שבאו להוכיח אותו על דבריו ודרכיו המכוערים: (ע) וכאשר שהחמיא

דָּעַר גּוּף אִין קֶבֶר טִיט אַיין קָלאר לֵיכְט. אוּנ אִיז מְקַבֵּל לֵיכְטֵיקַיים פּוּן דָּעַר אַייבֶּערְשְׂטֶר קְדוּשָׁה. אוּנ אִיז זֹאבָּה צוּא הָעֶרְין סוֹדוֹת הַתּוֹרָה פּוּן דָּעַר אַייבֶּרְשְׂטֶר יְשִׁיבָה. אוּנ דָּעַר גּוּף טִיט דָּעַר נְשָׁמָה לֵיכְטִין אִין אֵייגָעם. אוּנ דָּאשׁ קוּמְט אַלֵּץ דוּרְךְ דָּעַר מִדָּה פּוּן עֲנָוָה. אוּנ דִּיא הַנָּאִים אוּנ דִּיא רַבָּנִים אוּנ דִּיא אֲמוֹרָאִים וָואשׁ זַייא זַייגָען גִיווָואוֹנְט גִיוָוען טִיט גִסִים. אוּנ אֱלִיהוּ פְּלֶעגְט זִיךְ אַנְטְפֶּלֶעקִין צוּא זַייא אוּנ דָּעַר רוּחַ הַקוֹדֶשׁ פְּלֶעגְט צוּא שַׁייגָען אוֹיף זַייא. אִיז דָּאשׁ אֱלֵץ גִיוָוען דוּרְךְ דָּעַר מִדָּה פּוּן עֲנָוָה וָואשׁ זַייא אוּנ דִּיא תַּנָּאִים אוּנ אֲמוֹרָאִים גִיוָוען דִּי בֶּעסְטֶע לֶערְנֶער אוּנ גִילוּמְדִים בְּנִסִּים וְאֲשֶׁר הָיָה מִתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זַייל אוּנ הָיָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְפִיעַ עֲלֵיהֶם וְהַכֹּל הָיָה עַ"י מִדַּת הָעֲנָוָה: (סז) כִּי הָעָנִיו מוֹדֶה עַל הָאֱמֶת וּמְקַבֵּל תּוֹכָחָה. וְדִבּוּרוֹ בְּנַחַת אָהוּב לְמַעְלָה וְנֶחְמָד לְמַטָּה עַ"כ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל לִזְכוֹת לְמִדָּה זוֹ כְּמ"ש הַחָסִיד בְּסֵפֶר שַׁלְהֶבֶת לוֹמַר אַחַר הַתְּפִלָּה (קוֹדֶם יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי) רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם זַכֵּנִי לְמִדַּת עֲנָוָה וּלְמִדַּת הַהִכָּנְעָה כְּדֵי שֶׁאֶהְיֶה מְקוּבָּל וּמְרוּצֶה לְעֵם וְאַחַ"כ יֹאמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן וְכוּ' וּבֶאֱמֶת שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִתְגַּבֵּר בִּתְפִלָּתוֹ בִּבְכִי וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַקב"ה שֶׁיָּסִיר מִמֶּנּוּ מִדַּת הַגַּאֲוָה וְיִדְבַּק בְּמִדַּת הָעֲנָוָה: (סח) כִּי הָרוֹב בַּעֲלֵי גַּאֲוָה מֵתִים בַּחֲצִי יְמֵיהֶם וְהָעִנְיָן בְּעִבּוּר שֶׁזֶּהוּ בְּוַודַּאי כָּל הַמִּתְגָּאֶה הוּא שָׂנוּאִי בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת כִּי זֶה הוּא עִנְיָן רַע בְּעֵינֵיהֶם הַמִּנְהָג שֶׁל בַּעֲלֵי גַּאֲוָה וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו שִׂנְאַת הַבְּרִיּוֹת וְעִ"ז יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם וְגַם אִם עָלְתָה לוֹ תַּאֲוָתוֹ לִהְיוֹת רֹאשׁ הַקָּהָל אוֹ מוֹרֶה צֶדֶק לַעֲדָתוֹ. אַךְ בְּעִבּוּר גַּאֲוָתוֹ כּוּלָם נֶחְשָׁבִים לְאַיִן כְּנֶגְדּוֹ וּמְזַלְזֵל בִּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת אֲשֶׁר גַּם זֶה הוּא סִיבָּה לְקִיצּוּר יָמָיו וְשָׁנוֹתָיו ר"ל: (סט) וְעֲבֵירָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵירָה שֶׁרְצוֹנוֹ תָּמִיד לִהְיוֹת מִן הַמְנַצְּחִין וְלֹא מִן הַמִּתְנַצְּחִין אֵין מַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע בֵּין אִם הוּא יָשָׁר אוֹ לָאו רַק לְהַעֲמִיד נִיצּוּחוֹ וּמְקַלְקֵל הַדִּינִים וּמְעַוֵּת הַמִּשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְזֶה יָדוּעַ שֶׁהַבְּיִרִית הַצֶּדֶק מָשָׁה אֶת הָאָדָם בְּפִתְאוֹם מִכַּף חַיִּים לְכַף הַמָּוֶת וְעוֹד בְּעִבּוּר הִיוֹתוֹ בַּעַל הַגַּאֲוָה מַרְחִיב פִּיו גַּם נֶגֶד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבָּאוּ לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ עַל דְּבָרָיו וְדְרָכָיו הַמְכוֹעָרִים: (פ) וּכְאֲשֶׁר שֶׁהֶחֱמִיא

נִיבֶּעט פַּאר נָאט ב"ה אַז עֶר זָאל פּוּן אִים אָפּ טָאן דִּיא מִדָּה פּוּן נַאֲוָה אוּנ זָאל וָועֶרְן בְּהַעְפֶּט אִין דָּעַר מִדָּה פּוּן עֲנָוָה: (י) דָּען דָּאשׁ רוּב בַּעַל גַּאֲוָה שְׁטַארְבִּין אִין הַאלְב פּוּן זַייעֶרע יָארְן. אוּנ דָּאשׁ אִיךְ וַוייסׁ דָּאשׁ אִיז גִיווִיסׁ אַז דֶּר וָואשׁ הַאלְט זִיךְ בְּגַאֲוָה אִיז גִיפַּיינְד בַּייא לֵייט. וָואהרְם דָּעַר מְנַהֵג פּוּן דָּעם בַּעַל גַּאֲוָה אִיז שָׁלֶעכְט אִין זַייעֶרע אוֹיגְן כְּמַיילָא צִיהְט עֶר אוֹיף זִיךְ דִּיא שִׂנְאָה פּוּן לֵייט. אוּנ דוּרְךְ דֶּעם קֶען עֶר גִיךְ בַּיין פּוּן דָּעַר וָועלְט. אוּנ וָען אֲפִילוּ עֶר קְרִיגְט זַיין גִילוּמְדִיקייט עֶר זָאל זַיין אַיין רֹאשׁ הַקָּהָל אִיבֶּר דִּיא לֵייט אָדֶר אַיין מוֹרֶה צֶדֶק. נָאר פּוּן וָועגְן זַיין נַאֲוָה זַיינֶן אֲלֶע לֵייט בַּייא זַייא גִירֶעכְּנִיגְט פַּאר נִישְׁט אוּנ זַיינֶן מְזַלְזֵל אִין דֶּעם כְּבוֹד פּוּן לֵייט אוּנ דָּאשׁ אִיז זַייא אוֹיךְ גוֹרֶם קִיצּוּר יָמִים: (יא) אוּנ אַיין עֲבֵירָה שְׁלֶעפְּט דִּיא אַנְדֶּערע עֲבֵירָה דָּאשׁ זַייא וְוִילְן תָּמִיד זַיין פּוּן דִּיא וָואשׁ זַייגָען יָעגָם מְנַצֵּחַ. סַאי וָואשׁ עֶר זָאגְט אִיז גוּט אָדֶער שְׁלֶעכְט. סַאי עֶר זָאגְט טִיט יִשָּׁר אוּנ סַייא נִיט נָאר עֶר וִויל אוֹיש פִּירִין זַיין נְצָחוֹן. אוּנ דָּאשׁ אִיז גִיווִיסׁ אַז דֶּר וָואשׁ נַייגְט אַוָּועק פּוּן דָּעם גֵּירֶעכְטִיקייט. נַייגְט עֶשׁ אִים פְּלוֹצְלוּנְג אַוָּועק פּוּן דָּעם לָעבֶּן צוּם טוֹיט. אוּנ אוֹיךְ וַויל עֶר אִיז אַיין בַּעַל נַאֲוָה. עֶפְּעִיגְנֶע עֶר אוֹיף אוּנ דֶּר בְּרֵייטֶרְט זַיין כּוֹיל צוּ רֵייזִין קֶעגְן דִּיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וָואשׁ קוּמֶען שְׁטַארְאפִּין אִים אוֹיף זַייגָע רַייד אוּנ זַייגָע מִיאוֹסֶע וָועגְן: (יז) אוּנ דִּיא עֲבֵירָה

הזה מצוי בעיר בהרבה בני אדם ובפרט ראשי ופרנסי הקהילות הולכין ומתגברין · (המחבר מדבר מזמנו שהראשים לא היו מתנהגים ביושר · אבל כעת עיני המשלה פקוחות עליהם לבל יטו מארחות צדק ויושר) · עד שבאו לכלל מצערי רבנן ופתאום נכוים בנחלתן ועוברים מן העולם כצל עובר ונוסף על זה ג"כ הוא בכלל מצער רבנן למשול עליהם בכח : ובא וראה חמצער הבריות הרי הוא מכניס עצמו בסכנות גדולות · ואף המצער את הבהמה חיה ועוף יש לו עונש כי אין שום דבר שאין לו מזל והמזל של המצטער מקטרג עליו · ומב"ש שיש לאדם עונש גדול המצער ת"ח : (כ) בא וראה מה שהביא בעל החרדים באיש חשוב תם וישר שהתאכסן אצלו הקדוש האר"י ז"ל ועשה לו כבוד גדול וטרם נסיעתו של אותו איש הקדוש האר"י ז"ל · אמר לו מה הגמול אשר אשלם לך בעד החיבה הגדולה שהראית לי ואני מוכן לתשלום גמולך הטרחה ששרתת בשבילי והשיב לו הבעל הבית שהיו לו בנים ואתר כך נעשית אשתו עקרה אולי ימציא לו תרופה לאשתו כבראשונה : (כא) והשיב לו האר"י ז"ל ענין הסיבה שנעשית עבור הסיבה ההיא עקרה ונילה לו הנה ידוע לך שהיה סולם קטן עומד בביתך שהיו התרנגולים קטנים עולים ויורדים בו לשתות מים בכלי של מים אשר היה סמוך למולם והיו שותים ומרוים צמאונם ופעם אחת אמרה אשתך להמשרתת שתסיר המולם משם · אף כי לא היה כוונתה לצער את התרנגולים כי אם מטעם אחר להיות הבית נקי ומאז אשר הוסר הסולם יש להתרנגולים צער גדול שאינן יכולין התרנגולין לפרוח כי היו עדיין קטנים וסבלו צמאון גדול ועלתה צפצופם לפני הקב"ה המרחם על כל מעשיו ועי"כ נגזר עליה להיות עקרה והחזיר הבעל הבית הסולם למקום הראשון וה' נתן לה הריון וחזרה

לדדת

אִין בָּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים גִיוואוּנְטְלִיךְ בַּייא פִּיל מָעֶנְשֶׁן אוּנ בִּפְרַט דִי רָאשֵׁי פֶּרְנָסִים פּוּן דִי שְׁטָעט דִי זַיינֶן זִיךְ אֲזוֹ סְתַּנְבֶּר בִּיז זַייא קוּמְט אִין דָעם כְּלַל מְצַעֵר צוּ זַיין דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים (אִין דִי צַייט פּוּן מְחַבֵּר הָאבֶּן זִיךְ דִי פֶּרְנָסִים נִיט גִיפִּירְט וִויא טָעֶן דַאֲרָף אָבֶּר בִּזְמַנֵנוּ אִיז דִיא מְמְשָׁלָה הָרוֹמֶמָה מַשְׁנִיתָ אוֹיף זַייֶערֶע הַנְהָגוֹת אוּנ עֶשׂ פִּירְט זִיךְ אַלֶשׁ מִים אַסַדֶר אוּנ מִים גִיזֶעצְטִיקַייט) אָבֶּר זַיי וֶועלֶן פְלוּצְלוּנְג אֶפּ גִבְּרֶענְט וֶועֶרן אִין זַייֶערֶע קִילֶין · אוּנ זַייא וֶועלֶן אוֹנְעק גַיין פּוּן דָעֶר וָועלְט : אָזוֹא וִויא אַיין שְׁאטִין וָואשׁ גַיים אוֹועק · אוּנ קוּם אוּנ זָעה דָעֶר וָואשׁ אִיז מְצַעֵר לַייט דָעֶר בְּרַיינְגְט זִיךְ אִין גְרוּישֶׁע סַכָּנוֹת אַרַיין · אוּנ אוֹיךְ דָעֶר וָואשׁ אִיז מְצַעֵר אַיין בְּהֵמָה אְדֶר אַיין חַיָה וָעוֹף דָר הָאט אַיין עוֹנֶשׁ · וְוארוּם עֶשׂ אִין נִיט פָּאר הָאנְדֶלן קַיין שׁוּם זָאךְ אַז עֶשׂ זָאל נִיט הָאבֶּן אַיבֶּר זִיךְ אַיין כְּמוּנָה אוּנ דָעֶר מְכַוּנָה פּוּן דָעֶר זָאךְ וָואשׁ עֶר אִיז זַייא מְצַעֵר אִיז מְקַטְרֵג אוֹיף אִים אוּנ כְּפִי שְׁכֵּן דָעֶר מָעֶנְטֶש וָואשׁ אִיז מְצַעֵר אַיין תַּ"ח הָאט בְּוַודַאי אַיין גְרוּישֶׁן עוֹנֶשׁ : (כ) קוּם אוּנ זָעה וָואשׁ דָר בַּעַל הַחֲרָדִים בְּרַיינְגְט אַיין שַׁעֲשׁה דָעֶר הָאֲרִ"י זִ"ל אִז אַיין נִישְׁטָאנְן בַּיי אַיין אִישׁ כְּשֵׁר וְשָׁר · אוּנ עֶר הָאט דָעם הָאֲרִ"י זִ"ל גְרוֹיס כְּבוֹד אָן גְטָאן · אוּנ אַיידֶר דָר קָדוֹשׁ הָאֲרִ"י זִ"ל אִז אוֹועק גִיפָארְן פּוּן אִים · הָאט דָעֶר הָאֲרִ"י צוּא אִים גִיוואוּנְט וָואשׁ פַּאר אַיין טוֹבָה זָאל זִיךְ דִיךְ בְּצַאלִין פַּאר דָעֶר גְרוֹיסֶר לִיבְּשַׁאפְט וָואשׁ דוּ הָאשְׁט מִיר גִיוִויזִין · אוּנ אִיךְ בִּין אָן גִיבְּרַיי"ט צוּא בְּצַאלִין דִיר אַיין טוֹבָה פַּאר דָעם וָואשׁ דוּא הָאשְׁט זִיךְ מְטָרֵיחַ גִיוֶועֶן פּוּן מַיינֶט וָועֶגֶן · הָאט דָעֶר בַּעַל הַבַּיִת אִים גִיעֶנְטְפָּעֶרְט · אִיךְ הָאבּ גִיהָאט קִינְדֶר אוּנ דָעֶר נָאךְ אִז מַיין וַייב גִיוואוֹרֶן אַיין עֲקָרָה · טָאמֶער וֶועט אִיר קֶעֶנֶן מִתְפַּלֵל זַיין פַּאר אִיר זִיא זָאל וִוידֶר הָאבֶּן קִינְדֶר : (כא) הָאט אִים דָעֶר הָאֲרִ"י זִ"ל גִיעֶנְטְפֶּרְט זָאלְשְׁט וִויסֶן פַּאר וָואשׁ דַיין וַייב אִז גִיוואוֹרֶן אַיין עֲקָרָה · דָעֶן אַיין קְלֵיינֶע לַייטֶער אִז נִישְׁטָאנְן אִין דַיין הוֹז וָואשׁ דִיא הֵיצֶר פְלֶעגְן דָארְטִין אֲרוּם אַרוֹיף אוּנ אֲרָאפּ גַיין צוּא טְרִיקֶען וָואסֶער אִין דָעֶר כְּלִי וָואשׁ פְלֶעגְט שְׁטֵיין בַּייא דָעם לַייטֶער אוּנ כְּלֶעגְן זִיךְ דָארְטִין אֶן טְרִינְקֶן · אַיין מָאל הָאט דַיין וַייב גִיוואוֹרֶן צוּ אִיר דִינְסְט זִיא זָאל דָעם לַייטֶער פּוּן דָארְטִין צוּא גִעֶנֶן · אוּנ הָאט שָׁם אִיר כַּוָונָה אִיז דָאךְ נִיט גִיוֶועֶזֶן מְצַעֵר צוּא זַיין דִיא הֵיצֶר · נָאר זַייא הָאט עֶס גִיטָאן פּוּן דֶעֶר זָאךְ וָועֶגֶן אִיר הוֹז זָאל רֵיין זַיין · פּוּן דֶעסְט וֶועגֶן פּוּן דֶעם טָאג אָן וָואשׁ סֶעֶן הָאט דָעם לַייטֶער צוּ גִינוֹמֶן הָאבֶּן דִיא הֵיצֶר גְרוֹיש צַעֶר גִיהָאט דָעֶן זַייא הָאבֶּן נִיט גִיקָאנְט פְלֶיהֶען וַויל זַייא זַייֶנֶן נָאךְ קְלֵיין גִיוֶועזֶן · דְרוֹם הָאבֶּן זַייא גִילִיטֶין גְרוֹיש דַאֲרֶשְׁט · אוּנ זַייֶער פִּיפְּצֶן אִז אוֹיף גִינַאנְגֶן פַּאר נָאט ב"ה וָואשׁ עֶר דָעֶר בְּאַרְמְט זִיךְ אִיבֶּר אַלֶע בְּשֶׁעפְּנְגְט · דְרוֹם אִז אוֹיךְ אִיר גְנַיידִיג גִיוואוֹרֶן זִיא זָאל זַיין אַיין עֲקָרָה דְרוֹם זָאלְשְׁט וִוידֶר קֶעֶרֶן דָעם לַייטֶער אוֹיף זַיין עֶרְשְׁטֶן אֹרֶח וָועט זִיא וִוידֶר הָאבֶּן קִינְדֶר · הָאט דָעֶר בַּעַל הַבַּיִת אַזוֹא גִיטָאן הָאט זִיא גְיַיהָאט קִינְדֶר

ללדת כבראשונה : (כב) הרי לך כי הש״י ב״ה פוקד ומשגיח על כל בריה ברוב רחמיו וחסדיו ומשלם להמצערים את הבריות ועל הכל צריך האדם ליתן דין וחשבון · וא״כ צריך האדם ליזהר שלא לצער את חבירו בחנם בא וראה מה דאיתא בפ״ק דחגיגה מאי דכתיב כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע זה הרוקק בפני חבירו וחבירו נמאס בה ואיתא בספר חסידים סימן מ״ד : (כג) מעשה בחסיד שהיה מכסה כל הרוקים שהיה מוציא מפיו וגם כל הרוקין מאנשים אחרים והיה כוונתו לכסות את הרוקין שלא יבוא אחר ויראה הרוק וימאס בו ולא ימחול לזה שהוציא מפיו ע״כ · וא״כ בא וראה עד כמה דקדקו חסידים הראשונים באזהרה שלא לצער את חבירו כי הרבה בני אדם אשר לא נזהרו בזה : (כד) ובפרט בדור הזה אשר אינם יודעים שום צדק ויושר ועסקיהם לרוב באלמות מחמת סירוב שלהם אבל הם אינן יודעים שאם אין דין למטה יש דין למעלה שפתאום יומו ודינו יבא : (כה) וע״ז הזהיר הרב הרא״ש ז״ל בקונטרס של ארחות חיים וז״ל · אל יהיו מרובים בעיניך אוהבים · ויהיה שונא אחד בעיניך כמרובים עכ״ל ולא כן ההמונים שבעבור דבר מועט באיזה עסק משא ומתן או שאר דברים מקלל לחבירו בקללות חמורות בר מינן ואינו משים על לב שכל בני אדם נחשבים כאיש אחד : (כו) ולא יאות לזרע אברהם להיות הפה רגיל בקללות כי אם בברכות ובדברים טובים ורכים שיש בהן נחת רוח להבורא יתברך כי האיש אשר הוא מקלל לחבירו הוא שנוא לפני הקב״ה · כי הקב״ה הבטיח לאברהם אורריך ארור ומברכיך ברוך שהרי נתן הקב״ה חכה לתוך פיו של בלעם הרשע שרצה לקלל את ישראל ונהפכו הקללות לברכות : (כז) ודע שמצאתי כתוב כל מי שמקלל לחבירו על חנם ועל לא חמס בכפיו אז הבורא יתברך פורש כנפיו על זה האיש הזכאי שלא ישלוט עליו שום קללה ותדע שיש לך אדם שמזגו הוא רע רחמנא ליצלן

(כב) פון דאנען איז גידרונגען אז גאט ב״ה גידיינקט אונ איז משגיח מיט זיין פיל רחמנות אונ זיין גינאד אויף איטליכש בשעפענש אונ באצאלט צוא דיא וואש זיינען מצער לייט · אונ אויף אלעמען מוז דער מענטש געבין דין אונ חשבון · דרום מוז דער מענטש גיווארינט זיין אז ער זאל ניט מצער זיין זיין חבר אום זיסט · אויך זעה וואש עש שטייט אין דער מסכתא חגיגה מאי דכתיב וואש מיינט עש דער פסוק על כל אלה יביאך אלהים במשפט אויף דעם אלעמן וועט גאט דיך ברייגען צום משפט על כל נעלם אויף איטליכע פאר הוילנע זאך זה הרוקק לפני חבירו דאש מיינט מען דער וואש שפייט פר זיין חבר וחבירו נמאס בה אונ זיין חבר מיאוסת זיך דער פון · אונ אין ספר חסידים שטייט (כג) איין חסיד פלעגט פר דעקן אלע שפייעכץ וואש ער פלעגט שפייען · אונ אוך פרעטדע שפייעכץ · אונ ער האט עש דרום גטאן ווייל טאמר וועט איינער קומן אונ וועט זעהן דאש שפייעכץ אונ וועט זיך מיאוסין דער פאר אונ וועט ניט מוחל זיין צוא דעם וואש האט עש גישפונין · נוא זעה ביז וואנען די ערשטע חסידים האבין מדקדק גיווען אין דער אזהרה ניט מצער צו זיין דעם חבר דען עש איז פר האנדין פיל מענטשן וואש זיינען דרינען ניט נזהר : (כד) אונ בפרט אין דעם דור וואש זייא ווייסין ניט קיין שום צדק ויושר · אונ זיינן דאש רוב עוסק מיט תקיפות · אבר זייא ווייסן ניט אז דער וואש וויל ניט פאלגן צדק ויושר · משפט אים דאש ב״ד של מעלה אונ פלוצלונג וועט קומן זיין טאג אונ זיין דין : (כה) אונ דרויף האט דער הרב הרא״ש מזהיר גיווען אין אורחות חיים אל יהיו מרובים בעיניך אוהבים עש זאל אין דיינע אויגין ניט פיל זיין דיא ליב האבערש · ויהי שונא אחד בעיניך כמרובים אונ איין שונא זאל בייא דיר זיין וויא פיל · אבער דיא לייט טוען ניט אזו דאש פון איין קליינע זאך וועגין אין משא ומתן אדר אנדרע זאכין · שילט ער צוא זיין חבר מיט הארבע קללות · אונ ער טוט ניט אויף זיין הארץ אז אלע זיינען גירעכינט וויא איין מענטש · אונ עש איז ניט רעכט צוא דער זרע פון אברהם אבינו אז זיין מויל זאל גיוואנט זיין מיט קללות נאר מיט ברכות אונ מיט גוטע רייד וואש אין זייא איז פאר האנדין נחת רוח צוא גאט ב״ה · דען דער מענטש וואש שילט צוא זיין חבר דער איז גיפיינד פאר גאט ב״ה · ווארום גאט ב״ה האט מבטיח גיווען צוא אברהם אבינו דער וואש וועט דיך שילטן דר זאל אליין ווערין גישאלטין · אונ דר וואש וועט דיך בענטשין זאל זיין גיבענשט · דען גאט ב״ה האט גיגעבין איין רינג אין דעם מויל פון בלעם הרשע וואש ער האט גיוואלט שילטין די ישראל · זיינן דיא קללות פאר קערט גיווארין צוא ברכות : (כז) אונ ווייס אז איך האב גיפונן גשריבן אין איין ספר אז איטליכער וואש שילט צוא זיין חבר אום זיסט פאר שפרייט גאט ב״ה זיינע פליגל אויף

דעוי

ליצלן ועיניו ופיו ולבו כולן ממקור הס"א וקללתו היא מסוכנת כמ"ש ר"י החסיד ז"ל שהחיצונים מוכנים
לקטרג ע"פ קללה זאת · ואלמלא הקב"ה חופף עליו מה שהבטיח לאברהם והיה ברכה אז ח"ו היו חלין
הקללות על אותו האדם: (כח) וצריך עוד לידע לא די שלא חל הקללות חנם · אדרבה יש שכר טוב לאותן
שנתקללו בחנם · כדאיתא בירושלמי דמס' פאה וז"ל רבי יוסי אוקמא לן פרנסין וגבאין ולא קבלו עליהון
(מרוב ענוה) עאל ואמר קומיהון בן בבא על הפקיעין (פירוש בן בבא היה ממונה על הפתילות שבמקדש)
וזכה להיות נמנה עם גדולי הדור עכשיו אתם ממונים על חיי נפשות לא כל שכן: (כט) רבי אליעזר הוי
חד זמן עביד ליה פרנס (פירוש גבאי צדקה) פעם אחת אתא לביתו · א"ל מאי עבידתון (ר"ל רבי אליעזר
שאל לאנשי ביתו באיזה ג"ח עסקו) · אמרו לו אתון חד סייען (ר"ל חבורה של עניים) ואכלון ושתון וצלו
עלך · אמר להו לית דין אגר טב · נחת זמן תניין · א"ל מה עבידתון אמרי ליה אתו חד סייען (ר"ל
חבורה של עניים) ואכלון ושתון ואקילנך (ר"ל קללו אותך) אמר להו כדין אגר טב עכ"ל · נמצא
שהיה משמח באשר שקללו אותו בחנם: (ל) ובאשר שעון זה מצוי בהמון עם לקלל אדם את חבירו
וזה הוא עיכוב גדול מלעשות תשובה על חטאיו · ע"כ באנו להזכיר מזה להזהיר ליראי ה' ולחושבי
שמו שלא יצא מפיו שום קללה · כדי שבנקל יוכל לעשות תשובה · כי הקב"ה בעצמו מכריז על התשובה
בכל יום ויום ואומר שובו בנים שובבים כי ידו פשוטה לקבל שבים · ודע כי כשיוצא קול כרוז למעלה
הקול נשמע למטה בזה העולם והקול ההוא מעורר עצי היער ולובשים חרדה ואומרים שירה באימה
ובירא

דעם גירעכטין מענטשין אז קיין שום קללה זאל אויף
אים ניט שולט זיין · אונ זאלסט וויסן אז עש איז פר האנדן
איין מענטש וואש זיין טבע איז שלעכט רחמנא ליצלן אונ
זיינע אויגין אונ זיין הארץ איז אלץ פון דעם מקור פון סטרא
אחרא · אונ זיין קללה איז מסוכן · אזוא וויא רבי יהודה
החסיד שרייבט אז דיא חיצונים זיינען אן גיבריים מקטרג
צוא זיין דורך דער קללה אונ ווען גאט זאל ניט בדעקין
אויף אים אז דיא קללות זאלין אויף אים ניט קומען ווייל ער
האט מבטיח גיווען צו אברהם והיה ברכה וואלטין ח"ו מקוים
גיווארן די קללות אויף דעם מענטשין נאר גאט ב"ה מיט זיין
רחמנות בדעקט אויף אים: (כח) אונ דו דארפשט נאך ווישן
אז ניט גינוג וואש דיא אום זישטע קללות קומען ניט אויף
דעם מענטשין נאר נאך מער דיא וואש ווערין אום זיסט
גישאלטין קומט נאך ברכות אויף זייא · אזוא וויא עש
שטייט אין ירושלמי רבי יוסי האט גימאכט פרנסים אונ
גבאים אין זיין שטאט וואו ער האט גיוואונט · האבין
דיא מענטשין ניט גיוואלט זיין קיין פרנסים אונ קיין גבאים
מחמת זייער גרויש עניות · האט רבי יוסי פאר זייא גיזאגט
דאש איינער וואש האט גיהיישין בן בבא איז גיווען ממונה
איבער דיא קנייטלאך פון דיא לאמפין וואש מען האט אין
בית המקדש אן גיצונדין: אונ האט זוכה גיווען דאש ער
איז גיציילט גיווארין מיט דיא גדולי הדור · מכל שכן איר
זייט אממונה איבער אזעלכעש וואש דרינען איז חיי נפשות
וועט איר שוין בוודאי גרויש שכר האבין דער פאר:

(כט) רבי אליעזר איז איין מאל גיווארין איין גבאי צדקה
איין מאל איז ער גיקומען צוא זיין היים · האט ער גיפרעגט
צוא זיין הויז גיזינד אין וואש פאר איין גמילות חסד האט
איר היינט עוסק גיווען האבין זייא צוא אים גיזאגט דא
זיינען גקומן איין חברותא פון ארעמע לייט · אונ האבין גיגעסן
אונ גיטרונקען · אונ האבין אויף אונז מתפלל גיווען מיר
זאלין גיבענשט ווערין · האט ער צוא זייא גיזאגט דאש
איז בייא מיר ניט קיין גוטין שכר · אין אנגדר צייט איז ער
ווידער אהיים גיקומען האט ער זייא ווידר גיפרעגט וואש פר
איין גמילות חסד האט עש זיך אייך היינט גיטראפין
האבין זייא צו אים גיזאגט עש איז גיקומען איין חברותא פון
ארעמע לייט אונ האבין גיגעסין אונ גיטרונקען אונ האבין
דיך גישאלטין האט ער צוא זייא גיזאגט דאש איז איין גוטר
שכר ווארום גאט ב"ה וועט מיר דער פאר ברכות געבין ·
ווערט גיפונן אז ער האט זיך משמח גיווען דרויף וואש זייא
האבין אים אום זיסט גישאלטין: (ל) אונ ווייל דיא זינד איז
גיוואונטליך בייא דיא לייט איינר זאל שילטין זיין חבר ·
אונ דאש מאכט איין גרוישין עיכוב דיא לייט פון תשובה צו
טאן אויף דיא זינד דרום בין איך גיקומן דער פון צוא דער
מאנען צוא דיא גאטש פארכטר אז קיין קללה זאל ניט ארויש
גיין פון זיין מויל כדי ער זאל קענען גרינג תשובה טאן ·
ווארום גאט ברוך הוא אליין רופט אויש איטליכין טאג אויף
דער תשובה אונ זאגט טוט תשובה איר ווילדע קינדער
דען זיין האנט איז אוים גישטרעקט מקבל צוא זיין דיא וואש
טוען

וביראה וכדאיתא בזוהר בראשית: (לא) ר' אליעזר ור' אבא הוי קאזלי באורחא ועסקי באורייתא ולוי בהדייהו רב המנונא סבא (וכבר היה רב המנונא מת) ומתחבר בהדייהו וכד אזלו ומטו לחד טורא והוי נטוי שמשא. שרוי ענפין דאילנא לנקשאה דא בדא ואמרו שירה עד דהוו אזלו שמעו חד קלא תקיפא דהוה אמר קדושים דאתבדרו ביני חייא אינון בוצינין קדישין בני מתיבתא אתבנישו לדוכתייהו לאשתעי במאריהון דאורייתא יתבו ר' אליעזר ורבי אבא וקמו בדוכתייהו בדחילו ורתיתו. נפק קלא ואמר מינרי תקיפין פטישין רמאין (ר"ל גם צדיקים שכבר מתו משתעשעים בין החיים לשמוע דברי תורה) כו' דהוי אמרי קול עולו ואיתכנשו בההיא שעתא שמעו קול ענפין אינון קול ה' בכח וגו' קול ה' שובר ארזים וגו' ע"כ. וא"כ יוכל האדם ללמוד מזה שלא לקלל ולעשות תשובה ואז מוב יהיה לו סלה:

פרק ח **אירתא** בירושלמי פ"ק דברכות העומד להתפלל צריך להשוות את רגליו. פליגי תרין אמוראין ר' לוי ור' סימון חד אמר כמלאכים וחד אמר ככהנים עכ"ל: (ב) ונראה דאלו ואלו דברי אלהים חיים הם. כי התפלה היא במקום הקרבן ע"כ צריך לעשות עצמו כאילו הוא כהן ומה עבודת כהן הוא פשוט במחשבה זרה כך צריך האדם בשעת תפלה שלא לחשוב שום מחשבה זרה כדי שלא יעשה קרבנו פיגול ולא יאמר האדם הרהור עבירה אסור דווקא אלא אפילו הרהור משא ומתן ושאר הרהורים הן ג"כ אסורים. כי צריך האדם להיות דוגמת המלאכים שאין בהם עסקי עוה"ז: (ג) ואיתא בס' החינוך כשאדם הוא חושב במחשבתו בענייני כסף וזהב ומטבעות עובר על לאו דלא תעשון

עיין

טַעַן תְּשׁוּבָה. אוּנ וַיים אַז בְּשַׁעַת דָער פִּרוּז נַיים אַרוּיש פִּיס גָלַיְיךְ שְׁטַיין. אוּנ אִין דָעם טַעַם דָער פּוּן קְרִיעָנַן אוֹיף דָעם הֵימֶל. וּוערט דָאש קוֹל נִיהָערט הִינטִין אוֹיף דָעם צְווַיְיא אַמוֹרָאִים אַיינָער זָאגט עָר מוז עָם דְרוּם טָאן כְּדֵי עוֹלָם. אוּנ דָאש קוֹל דָער וָועקט דִיא וָועלְדָער פּוּן דָעם גָלַיְיךְ צוּא זַיין צוּא דִיא מַלְאָכִים וּוָאש בַּיי אַיְיא שְׁטַיִיט וָאלְד אוּנ זַיי קְלַיידִין אָן צִיטָערָנְדִיג שִׁירָה אוּנ זָאגְן וגלגיהם רגל ישרה אוּנ זַייערָע פִּיס זַיינָען גָלַיְיךְ אוּנ וָועלִין פָּארְכְט. אַזוֹי וִיא עָש שְׁטַיִיט אִין זוהר בְּרֵאשִׁית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא זַיינָען גִינַאנְגָען אִין וָועג אוּנ הָאבְּן גִילְערִינְט תּוֹרָה הָאט רַב הַמְנוּנָא סָבָא זִיךְ בַּיהַעפְּט צוּא זַייא אוּנ רַב הַמְנוּנָא אִיז שׁוֹין גִינוֹגָען גִישְׁטָארְבְּן וִיא זַייא זַיינָען גִינַאנְגָען אוּנ הָאבְּן גִיגַייעֶרְט צוּא אַיין בַּארְג. אוּנ דִיא זוֹן הָאט שׁוֹין גִיזוֹאלְט אוּנְטֶער גַיין הָאבְּן דִיא צְווַייגִין פּוּן דִיא בּוּיסָער אָן גִיהוּיבְּן צוּ קְלַאפְּן אַיינְש אִן דָעם אַנְדֶערִין אוּנ הָאבְּן גִיזוֹאגְט שִׁירָה. אוּנ הָאבְּן גִיהָערְט אַיין שְׁמַארְק קוֹל וָואש הָאט גִיזוֹאגְט אִיר הַיילִיגְע נְשָׁמוֹת וָואש אִיר זַייט פַּאר שְׁפְּרַייט צְווִישְׁן דִי לֶעבְּעדִיגְע אִיר זָאלְט וִיסְן אוֹ דִי הַיילִיגְע נְשָׁמוֹת דִיא בְּנֵי מְתִיבְתָא הָאבְּן זִיךְ אַיין גִיזַאמְילְט צוּא זַייעֶר אַרְט צוּא לֶעְרְנָן תּוֹרָה. זַיינָען רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא גִיבְּלִיבְּן שְׁטַיין אוֹיף זַייעֶר אַרְט מִיט גְרוֹיסְ פָּארְכְט. אִין דָער צַייט הָאבְּן זַייא גִיהָערְט דָאש קוֹל וָואש דִיא צְווַייגִין פּוּן דִיא בּוּיסָער הָאבְּן גִיזוֹאגְט שִׁירָה דִיא מַלְאָכִים זָאגְן אִין גִיט פַּאר הָאנְדִין קַיין עָסָקִים פּוּן עוֹלָם הַזֶה: (ג) אוּנ אִין סֵפֶר הַחִינוּךְ שְׁטַיִיט אַז דָער מְעַנְטְש טְרַאכְט אִין זַיין מַחֲשָׁבָה אִין דִיא עִנְיָנִים פּוּן נָאלְד אוּנ זִילְבֶּער אוּנ מַטְבְּעוֹת אִיז עָר עוֹבֵר אוֹיף אַיין לָאו. אוּנ אִיךְ בִּין דָאךְ אוֹמְעְטוּם דְרוּם טָארְכְטוּ זַייא אִין קַיין שׁוּם אָרְט גִיט מַאכְּן. אוּנ וַיים וָואש עָש שְׁטַיִיט אִין זוֹהַר אַז עָם אִיז פָּאר הָאנְדִין אַיין כְּמוּנָה אוּנ

וָואש שְׁטַיִיט שְׁמוּנָה עָשְׂרֵה מוּ עָר מִיט בַּייגְד

פרק ח איתא עָש שְׁטַיִיט אִין יְרוּשַׁלְמִי פּוּן בְּרָכוֹת דָער

עיין שם באריכות ודע לך מה שמבואר בזוהר פ׳ אלה פקודי וז״ל איתא חד ממונה ושמו טהריא״ל העומד על הפתח אשר עוברים שם תפלות של בית ישראל שנתפללו בכוונת הלב בלתי שום ערבוב של מחשבה זרה׳ אזי אותו הממונה פותח שער בית התפלה להיכל אשר שם כל התפלות מתקבצות יחד ומהתפלות נעשה עטרת ראש למלך מלכי המלכים הקב״ה : (ד) אבל אם התפלה היא בלי כוונה ויש בה ערבוב מחשבה זרה אזי הממונה הוא דוחה את התפלה מההוא פתחא׳ והתפלה אזלא ומשטטת בעלמא עד שבאת ליד חד ממונה סהדיא״ל שמיה ובידו כל התפלות שנדחו משער בית התפלה ע״י שהן מעורבבים במחשבות זרות והן נקראים תפלות פסולות וגונז ההוא ממונה התפלות עד שהאדם עצמו משים על לבו על מה שהתפלל תפלות הרבה בלא כוונה ועדיין לא נענה באותן תפלות ומתוודה ומתחרט על עון וחטא זה שהתפלה בלא כוונה הוא כגוף בלא נשמה : (ה) ואומר אוי ווי לי מה שעשיתי כך והייתי פוגם בכבוד אדונינו האל הגדול הגבור והנורא לדבר לפניו בלתי כוונת הלב וגודר עצמו לבלתי לעשות עוד כזה המכשול ומכאן ולהבא מתפלל הוא בכוונה היטב אזי תפלות ראשונות שהן ביד הממונה סהדיא״ל עולה עם תפלה ראשונה שהתחיל להתפלל בכוונה וההוא ממונה בעצמו נוטל התפלות הפסולות הנזכרים לעיל ומעלה אותם מעלה מעלה עד שבא התפלה לפני הקב״ה בעצמו ונעשית עטרה עם שאר תפלות ישראל הכשרות : (ו) הרי לך חסד גדול מהבורא יתברך שבתפלה אחת נתקן הכל׳ ומי הוא זה אשר לא ישים אל לבו אלה הדברים לגמול חסד לנפשו ומכ״ש שלא להקל בתפלה עצמה לכתחלה ח״ו אף שחושק להתמיד בתורה מ״מ זמן תפלה לחוד ואל יאמר בלבו כי בעבור לימודו הוא יותר טוב בעיני הקב״ה בביטול תפלתו ח״ו וחלילה לומר כן : (ז) ובא וראה מה שהובא בספר הולך תמים ז״ל ר׳ ישעיה החסיד סיפר לי בשם ר׳ יהודה חסיד ז״ל בימי הרמב״ן ז״ל היה לו תלמיד אחד שהיתה

זַיין נָאמֶען אִיז (טַהֲרִיאֵל) וְוָאשׂ עֶר שְׁטֵייט אוֹיף דֶער טִיר וְוָאשׂ דָארְט גֵייעֶן אִיבֶּער דִיא תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל פוּן דִיא וָואשׂ דַאוְונֶען מִיט כַּוָונָה פוּן דֶעם הַארְץ׳ אָן אַיין שׁוּם צוּא מִישׁוּנְג פוּן אַיין פְּרֶעמְדֶע מַחֲשָׁבָה׳ דֶער מְמוּנָה עֶפְינְט דֶעם טוֹיעֶר פוּן דֶעם בֵּית הַתְּפִלָה׳ אוּנ דִיא תְּפִלוֹת גֵייעֶן צוּא דֶעם הֵיכָל וָואשׂ אַלֶע תְּפִלוֹת זַאמְלֶען זִיךְ דָארְט אַיין אִין אֵיינֶם׳ אוּנ פוּן דִיא תְּפִלוֹת וְוֶערְט אַיין קְרוֹין צוּא נָאט בְּ״ה : (ד) אָבֵר אַז דִיא תְּפִלָה אִיז אָן כַּוָונָה אוּנ אִין אִיר אִיז פַּאר הַאנְדִין צוּא מִישְׁט פְּרֶעמְדֶע מַחֲשָׁבוֹת׳ שְׁטוֹיסְט דֶער מְמוּנָה אַוֶועק דִיא תְּפִלָה פוּן דֶער טִיר׳ אוּנ דִיא תְּפִלָה גֵייט אוּנ שְׁוֶועבְּט אוֹיף דֶער וֶועלְט בִּיז זִיא קוּמְט צוּא אַיין מְמוּנָה וָואשׂ זַיין נָאמֶען אִיז (סַהֲדִיאֵל) אוּנ אִין זַיינֶע הֶענְט זַיינֶען אַלֶע תְּפִלוֹת וָואשׂ זַיינֶען וָוארִין אַוֶועק גִישְׁטוֹיסִין פוּן דֶעם טוֹיעֶר בֵּית הַתְּפִלָה מַחֲמַת זֵייא זַיינֶען צוּא מִישְׁט מִיט פְּרֶעמְדֶע מַחֲשָׁבוֹת׳ אוּנ דִיא תְּפִלוֹת וֶוערִין גִירוּפֶן פְּסוּלֵי תְּפִלוֹת׳ אוּנ דֶער מְמוּנָה בַּאהַאלְט דִיא תְּפִלוֹת בִּיז דֶער מֶענְטְשׁ אַלֵיין טוּט אוֹיף זַיין הַארְץ וָואשׂ עֶר הָאט פִּיל תְּפִלוֹת גִיטָאן אָן כַּוָונָה אוּנ אִיז מִתְוַדֶה אוּנ הָאט חֲרָטָה דְרוֹיף וָואשׂ עֶר הָאט תְּפִלָה גִיטָאן אָן כַּוָונָה דֶען אַיין תְּפִלָה אָן כַּוָונָה אִיז גְלַייךְ וִויא אַיין גוּף אָן אַיין נְשָׁמָה : (ה) אוּנ זָאגְט וֵוייא אִיז מִיר וָואשׂ אִיךְ הָאבּ אַזוֹא גִיטָאן׳ אוּנ הָאבּ פּוּנַם גִיוֶוען אִין דֶעם כָּבוֹד פוּן אוּנְזֶער הֶער דֶער גְרוֹישֶׁער גָאט אוּנ דֶער שְׁטַארְקֶער אוּנ דֶער פַארְכְטִיגֶער גָאט צוּא רֵיידִין פַּאר אִים אָן כַּוָונָה פוּן דֶעם הַארְץ אוּנ מַאכְט זִיךְ אַיין גֶדֶר אַז וַוייטֶער זָאל עֶר שׁוֹין אַזוֹא נִיט טָאן׳ אוּנ פוּן הֵיינְט אוּנ וַוייטֶער אִיז עֶר מִתְפַּלֵל מִיט אַיין גוּטֶער כַּוָונָה׳ דֶענְמָאלְט דִיא פְּרִיעֶרִיגֶע תְּפִלוֹת וָואשׂ זֵייא זַיינֶען אִין דֶער הַאנְט פוּן דֶעם מְמוּנָה (סַהֲדִיאֵל) גֵייעֶן דִיא אַלֶע תְּפִלוֹת אַרוֹיף מִיט דֶער תְּפִלָה וָואשׂ עֶר הָאט אָן גִיהוֹיבִין דַאוְונֶען מִיט כַּוָונָה׳ אוּנ דֶער מְמוּנָה אַלֵיין נֶעמְט דִיא פְּסוּלֵי תְּפִלוֹת אוּנ בְּרֵיינְגְט זֵייא אוֹיף אַלֶע מֹאל הֶעבֶער בִּיז זֵייא קוּמֶען פַּאר גָאט בָּרוּךְ הוּא אַלֵיין אוּנ וֶוערִין אַיין קְרוֹין מִיט דִיא אִיבֶּערִיגֶע כְּשֵׁרָה תְּפִלוֹת פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל : (ו) נוּא זֶעהְסְטוּ שׁוֹין דֶעם גְרוֹישִׁין חֶסֶד פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער יִתְבְּרַךְ דָאשׂ מִיט אַיין תְּפִלָה וֶוערִין פַּארִיכְט אַלֶע תְּפִלוֹת׳ אוּנ וֶוער אִיז דֶער דָאשׂ עֶר זָאל נִיט טָאן צוּא זַיין הַארְץ דִיא זַאכֶען גוֹמֵל חֶסֶד זַיין צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּנ מִכָּל שְׁכֵן עֶר זָאל נִיט מֵיכָל זַיין אִין דֶער תְּפִלָה חַס וְשָׁלוֹם׳ חָאטְשָׁע עֶר גִילוּסְט זַייעֶר צוּא לֶערְנֶען בְּהַתְמָדָה פוּן דֶעשְׁט וֶועגֶין אִיז דִיא צַייט פוּן תְּפִלָה בַּאזוּנְדֶער׳ אוּנ חָלִילָה צוּא זָאגִין אַז בַּייא גָאט אִיז בֶּעסֶער זַיין לֶערְנֶען אַיידֶר זַיין דַאוְונֶען נָאר אִין דֶער צַייט פוּן דַאוְונֶען זָאל עֶר דַאוְונֶען אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר לֶערְנֶען : (ז) קוּם אוּנ זֶעה וָואשׂ דֶער סֵפֶר הוֹלֵךְ תָּמִים

שרייבם

נפשו חשקה בתורה בחשק נפלא וממש לא ראה שינה בעיניו · ואם היה אוכל להחיות נפשו אז היה הספר פתוח לפניו ותמיד נתן עיניו בספר ולא היה מתפלל מרוב אהבת התורה · והיה הרמב"ן ז"ל מזהיר אותו תמיד ואמר לו אכול בשעת אכילה ותישן בשעת השינה ועשה תפלתך בשעת תפלה וזכות התורה יהיה אצלך ותשמרך ותחייך אמנם לא תפשע בה כי התורה תתבע עלבונה לפני הקב"ה ותתענש ח"ו ע"ז והזהר בתפלה ולא השגיח התלמיד אל דבריו ולא שם אל לבו : (ח) ולא היו ימים מועטים שהלך התלמיד לשוק לקנות איזה דבר · וכאשר שב לביתו מצא פרש אחד שוכב עם בתו הבתולה באונס על אותו השלחן שהיה לומד תמיד עליו ונתאבל על זה ימים רבים · וא"ל הרמב"ן ז"ל הלא אמרתי לך שתהיה זהיר בתפלה שתקנו חכמינו ז"ל שצריך האדם להתפלל בכל יום יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתצילני היום מאדם רע וגו' ואתה לא שמעת בקולי · לכן בא זה הסיבה לבתך ומכאן ולהבא ראה התלמיד הנ"ל שהשגחה הפרטית היא בביטול תפלה והתחיל להתפלל כדת וכהלכה עכ"ל · ע"כ לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שם לו חק ומשפט על אותן אנשים המזלזלים בענין התפלות ונוהגין להתפלל בקלות וכל העם ישמעון ויראון עכ"ל : (ט) ע"כ יראה האדם לפחד תמיד בהעלותו אל לבו ימים רבים שעברו תפלות הקבועים בכל יום מבלי כוונה ועל זאת צריך לבקש רחמים מאת הקב"ה להסיר ממנו מכשול זה שלא יהיה ערבוביא המבטלים כוונת תפלה ויראה להתפלל בדמע כי תפלה בדמעות היא חשובה וקרובה מאוד להתקבל כידוע ע"פ מאמרי רז"ל ומרוב חשיבות של תפלות שבדמעות הפתח אשר נכנסים שם התפלות אשר הם עם דמעות אינו פותה אותו פתח שום מלאך או ממונה כי אם חקב"ה בעצמו ובכבודו ולכן הן אין ננעלים והן פתוחים תמיד ונקראים שערי דמעות וכשהתפלה היא עולה למעלה אז יוצא לקראתם אופן א' ושמו ירחמיאל והוא ממונה על שש מאות חיות של מעלה ונוטל הוא אזתה התפלה עם הדמעות ומעלה אותן והיא עולה ומתקשרת למעלה למקום גבוה מאוד : (י) ובא וראה איך היו דורות ראשונים מכוונים בתפלה כדאיתא

שְׁרַייבט רַבִּי יְשַׁעְיָה הָאט מִיר דָּער צַייטְט פּוּן רַבִּי יְהוּדָה חָסִיד וְעָנְין · דָּער רַמְבַּ"ן ז"ל הָאט גִיהַאט אַיין תַּלְמִיד וְואוּ הָאט זִייעֶר גִיגְלוֹסְט הוֹרָה צוּא לֶערְנֶען אוּנ הָאט מַמָּשׁ נִיט גִישְׁלָאפִין נָאר גִילֶערִינְט · אוּנ אֲפִילוּ אַז עֶר פְלֶעגְט עָסִין פְלֶעגְט דָער סֵפֶר לִינְן אָפִּין פָּאר אִים אוּנ הָאט אַלְץ גִיקוֹקְט אִין סֵפֶר אַרַיין אוּנ כַּמַּת פִּיל לִיבְשַׁאפְט פּוּן דָעם לֶערְנֶען פְלֶעגְט עֶר נִיט דַאוּנְן נָאר עֶר פְלֶעגְט לֶערְנֶן אוּנ דָר רַמְבַּ"ן ז"ל פְלֶעגְט אִים תָּמִיד מַזְהִיר זַיין · עֶשׁ אִין דָער צַייט פּוּן עֶשׁן · אוּנ דָער צַייט פּוּן דַאוּנְן אִין דָער צַייט פּוּן דַאוּנְן · אוּנ דָער זְכוּת פּוּן דָער תּוֹרָה וְועט זַיין מִיט דִיר אוּנ וְועט דִיךְ הִיטֶן אוּנ זַייא גִיוְוארֶינְט צוּ דַאוּנְן · אָבֶּר דָער תַּלְמִיד הָאט אוֹיף זַייעֶר רַייד נִיט גִפְרָעגְט : (ח) אִין וַוייְנִיג צַייט אַרוּם אִיז דָער תַּלְמִיד גִינַאנְגֶען אוֹיף דָעם מַארְק עֶפֶּם קוֹיפִין · אוּנ אַז עֶר אִיז גִיקוֹמֶן אַהֵיים הָאט עֶר גֶפּוּנְען אַז אַיין רַייטֶר הָאט כַּאנֶס גִיוָוען זַיין טָאכְטֶר דִיא בְּתוּלָה אוֹיף דָעם טִישׁ וואוּ עֶר הָאט תָּמִיד אוֹיף אִים גִילֶערִינְט · הָאט דָער תַּלְמִיד פִּיל צַייט גִיקְלָאגְט · הָאט דָער רַמְבַּ"ן זִי אִים וּנְאוּנְט פַּר וְוארְט אִיךְ הָאבּ רַאךְ דִיר גִזָאגְט אַז דִיא זָאלְסְט אֶלְטֶסְט נָאר זַייא זַיינֶן תָּמִיד אָפִּין : (י) קוּם אוּן זָעה וויא דִיא עֶרְשְׁטֶע חֲסִידִים פְלֶעגְן מִכַּוֵּין זַיין אִין דַאבֶּנֶען אַזוֹא וויא עֶשׁ שְׁטַייט אִין יְרוּשַׁלְמִי דִיא חֲכָמִים הָאבֶּן גִיזָאגְט

אויף

ביהושלמי פרק אין עומדין אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל ובא נחש והכישו ולא הפסיק את תפלתו והלכו ומצאו אותו הנחש מת מושל על פי חורו · אמרו לו תלמידיו רבי לא הרגשת כאב בשעה שהיה מכישך הנחש · אמר להם יבא עלי מה שהיה לבי מתכוין בתפלה אם הרגשתי : (יא) הענין מבואר בגמרא ובפירוש רש"י כי כשהערוד או הנחש נושך לאדם אם הערוד מקדים למים אזי ימות האדם · ואם האדם יקדים למים אזי מת הנחש או הערוד · ואמר ר"י מלמד שברא הקב"ה מעין תחת רגליו לקיים מה שנאמר רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם והנה כי א"א לכוין כמו הראשונים ז"ל מחמת ב' טעמים הא' שעוננו כבדו על ראשינו והטעם ב' מחמת חסרון ידיעה · על כל פנים חלילה לעזוב כוונת התפלה : (יב) ובא וראה מ"ש בספר חסידים שכעמדו להתפלל ורואה ספר נפל לארץ לא יפסיק את תפלתו להגביה הספר כי הוא עומד לפני איום ונורא הבורא יתברך · וכל התפלות ושירות ותשבחות יהיו בלב שלם ובפרט בהעלותנו על לבנו השגחת הבורא יתברך ב"ה עלינו אשר אין האדם מרגיש בנסים ונפלאות הנעשים לו · בתחלה נראין לו שיגיע לו איזה רעה · ואלהים חשבה לטובה אליו : (יג) וכדאיתא במדרש שני סוחרים היו רוצים לילך יחד בספינה עם סחורה · והסוחר השני בהליכתו כשהיה רוצה לילך אל הספינה נכשל באבן ונפל ולפי שעה נעשה חיגר ברגלו והוכרח לישאר בביתו עם סחורתו והיה אותו סוחר בוכה ודואג על סחורתו שלא הלך על הספינה למכרו ולא היו ימים מועטים שבא ידיעה שנטבעה הספינה ההיא עם כל האנשים שהיו בתוכה ההחיל אותו הסוחר ליתן שבח והודיה להקב"ה ואמר אודך ה' כי אנפת בי : (יד) וזה דרך לכל

אויך רבי חנינא בן דוסא דאש ער איז נשמאען א־ האט
כהפלל גיווען איז גיקומען איין שלאנג אוג האט אים איין
בים גימאן · אוג ער האט גים מפסיק גיווען פון זיין
תפלה · דיא ליים ואש האבין דאש גיזעהן זיינען גינאנגען
אוג האבין גיפונן דער שלאנג לינט טוט בייא זיך לאך ·
האבין דיא תלמידים צוא אים גיפרעגט רבי דוא האשט נאר
גים גפילט דעם וייטאג בשעת דער שלאנג האט דיר
איין בים גימאן · האט ער זייא גיענטפערט לאו אויך כיר
קומען שלעכטש אויב איך האב גפילט · דאש איז וויל מיין
הארץ האט כוכון גיווען אין דער תפלה : (יא) אוג דער
ענין איז בשייד אין דער נחרא אוג אין פירש"י דען
אז איין שלאנג גים אבים צוא אכענטשין אויב דער שלאנג
קומט פריער צום ואסר מוז דער מענטש שטארבין · אוג
אויב דער מענטש קומט פריער צום ואסר מוז דער שלאנג
פיגרין · אוג רבי יוסי האט גיזאגט גאט ב"ה האט באשאפין
איין קוואל ברונען אונטער דיא פיש פון רבי חנינא דרום
איז דער שלאנג גיפיינרט אוג נון כיר קענען דאך גים אזוא
מכוין זיין נויא דיא ערשטע חסידים מחמת צוויא טעמים
איין טעם איז מחמת אונזערע זינד זיינען שווער אויף
אינו · אוג דער מענטש קומט פריער צום ואסר מוז דער שלאנג
רוכט דיא פונות אוג שמות אוג יחודים · פון דעשט ועגין
חם וחלילה גאר צוא פאר לאזין דיא כונת הפלה : (יב) קום
אוג עזה ואש דער ספר חסידים שרייבט דאש אז דער
מענטש שטעלט זיך דאונען אוג זעהט וויא איין כפר איז
אראפ גיפאלין אויף דער ערד זאל ער ניט מפסיק זיין
זיין תפלה אויך צוא הייבין דעם ספר וואורום ער שטייט
פאר דעם פארכטינען גאט יתברך · אוג אלע תפלות אוג
שירות ותשבחה זאלין זיין מיט דעם נאנצין הארץ אוג בפרט
אז כיר ועלין אויך בריינגען אויף אונזר הארץ דיא השטחה
ואש גאט ב"ה האט אויף אונו ואש דער מענטש פילם
נאר ניט אין דיא ניסים אוג וואונדער ואש ווערין אונו גיטאן
אין דעם אן הייב דאכט גפילט · דאש איז ויייל מיין
אוג גאט ב"ה רעכינט עש פאר גוטש פלומר אוג צום סוף
איז דאש אייז טוב : (יג) אזוא ויא עש שטייט אין מדרש
איין מעשה דאש צוויא סוחרים האבין גיוואלט בנאנד גיין
אין איין שיף מיט סחורה · איז איין סוחר גינאנגען אין
שיף ארויין מיט זיין סחורה · אוג דער אנדרר סוחר בשעת
ער האט גיוואלט גיין מיט דער סחורה צו דער שיף · האט
ער זיך אפ גישלאגין אין אשטיין אוג איז גיפאלין אוג האט
גיהונקען אויף איין פוס · אוג האט גימוזט איבער בלייבן אין
דעם היים האט דער סוחר גיווויינט אוג האט זיך זייער
גיזארגט דרויף ואש ער איז ניט גינאנגן מיט דר שיף צו פאר
קומין דיא סחורה · אין וויינינ צייט ארום איז אן גיקומען
איין ידיעה אז דיא שיף איז דער מרונקען גיווארין מיט אלע
מענטשין ואש אין איר זיינען גיווען · האט דער סוחר אפ
גיגעבן איין שבח והודיה צוא הקב"ה אוג האט גיזאגט אודך

הירא וחרד לומר על כל סיבה המאורע תיבות (גם זו לטובה) אף שהוא לפי שעה דבר שאינה טובה אף על פי כן ישמח בלבבו ויקבע בדעתו שהיא לטובה ולכפרה על חטאיו ופשעיו על העבר · ואזהרה על להבא · ועל זה תקנו חז״ל לומר בכל יום מזמור לתודה כי בכל יום ויום אנו צריכין ליתן שבח והודיה על נסים ונפלאות שיש לנו · וע״כ באמרו מזמור זה מזמור לתודה הוא יוצא ידי חובת הבאת תודה כי אין האדם מרגיש בניסו בכל יום : (טו) ובא וראה מה דאיתא בזוהר פ׳ מקץ · ר׳ אבא הוה יתיב אתרעא דלוד חמא חד בר נש אתי והוי יתיב בחד קולטא דתלא דארעא (פי׳ שהיה יושב בחור שבהר) והוי לאי מאורחא ונאים תמן אדהכי חמא חד חויא אתי לגביה נפיק קוסטפא דגורדנא (פי׳ חתיכת עץ משורש האילן) לחייא וקטיל ליה כד אתער ההוא בר נש חמא חויא דהוי מית אזדקף ההוא בר נש ונפל ההוא קולטא לעומקא דתחותוי ואשתזיב אתא ר׳ אבא לגביה א״ל אימא לי מאי עובדך דהא קב״ה רחיש לך אלין תרין נסין לאו אינון למגנא א״ל האי בר נש כל יומא לא אשלים לבר נש בישא בעלמא דלא אתפייסנא בהדיה ומחילנא ליה ותו אי לא יכילנא לאתפייסא בהדיה לא סליקנא לערסי עד דמחילנא ליה ולכל אינון דמצערין לי עכ״ל : (טז) מזה המעשה נלמד שצריך האדם לידע שהקב״ה הוא משגיח על האדם שהולך בדרך התום וישר מפעליו ובוטח בה׳ ועושה חסד עם הבריות יהיה בטוח גם הוא שהקב״ה ישלם לו גמולו הטוב · ודע עד כמה גדולה מדת הבטחון שכל הבוטח בהש״י ב״ה אזי מלאכי חסד סובבים אותו ומגינים בעדו מכל פגעים רעים · כמש״ה והבוטח בה׳ חסד יסובבנו וכדאי מדת הבטחון להיות שכר גדול עבור הבטחון : (יז) כי הבוטח בה׳ בוודאי משאו ומתנו הוא באמונה · ואינו להוט אחר

ה׳ כי אנפת בי אִיךְ טוּא דִיךְ לוֹיבִין גֹאט וָואשׂ דוּא הָאשְׂט
גִצָערִינְט אִין מִיר : (יד) אוּנ אִיטְלִיכָר וָואשׂ פְאַרְכְט זִיךְ פַר גָאט
גִיהָער צוּ זָאגִין אוֹיף אִיטְלִיכָר זַאךְ וָואשׂ אִים טְרָעפְט זִיךְ גם זו
לטובה דָאשׂ אִיז אוֹיךְ צוּא אַיין טוֹבָה תָאטְשָׁע לְעַת עַתָּה
דַאכְט זִיךְ אַז דָאשׂ אִיז נִיט קַיין טוֹבָה פוּן דֶעסְט וֶועגִין זָאל
עָר זִיךְ פְרַייֶען אִין זַיין הָארְץ אוּנ זָאל קוֹבֵע זַיין אִין זַיין דַעָה
אַז דָאשׂ אִיז גְוִוִישׁ צוּא אַיין טוֹבָה אוּנ כַּפָּרָה אוֹיף זַיינֶע זִינְד
אוּנ דָאשׂ אִיז אִים מַזְהִיר עָר זָאל וַוייטֶער נִיט זִינְדִיגִין · אוּנ
דְרוֹיף הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז״ל מְתַקֵּן גִיוֶוען צוּא זָאגִין
אַלֶע טָאג דֶעם מִזְמוֹר לְתוֹדָה וָוארוּם אַלֶע טָאג מוּזִין מִיר
אָפּ גֶעבִּין אַיין שֶׁבַח וְהוֹדְיָה צוּא גָאט ב״ה אוֹיף דִיא נִסִים
וְנִפְלָאוֹת וָואשׂ מִיר הָאבִּין · דְרוּם מִיט דֶעם וָואשׂ עָר זָאגְט
אִיז עָר יוֹצֵא דֶעם חִיוּב וָואשׂ עָר וָואלְט בַּאדַארְפְט בְּרַיינֶגֶען
אֲקָרְבָּן תּוֹדָה אוֹיף דִיא נִסִים . וְנִפְלָאוֹת : (טו) קוּם אוּנ זֶעה
וָואשׂ עֶשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר רַבִּי אַבָּא אִיז גִיזֶעסִין אוֹיף דֶעם
טוֹיעֶר פוּן לוּד הָאט עָר גִיזֶעהֶען אַיין מֶענְטְשׁ אִיז גִיקוּמֶען
אוּנ אִיז גִיזֶעסִין אִין אַיין לָאךְ פוּן אַיין בַּארְג · אוּנ אִיז אַזוֹא
גִיוֶוען מִיד פוּן דֶעם וֶועג אוּנ אִיז דָארְטִין אַנְטְשְׁלָאפִין גִיוָוארִין
הָאט ר׳ אַבָּא גִיזֶעהֶן אַיין שְׁלַאנְג אִיז גִיקוּמֶן מֵמִית זַיין דֶעם
מֶענְטְשִׁין אִיז אַרָאפּ גִיפַאלִין אַיין צְוַוייג פוּן אַיין בּוֹים אוּנ
הָאט גִיהַרְגֶתְּ דֶעם שְׁלַאנְג · אַז דֶער מֶענְטְשׁ הָאט זִיךְ אוֹיף
גִיחַאפְּט הָאט עָר גִיזֶעהֶען וִויא דֶער שְׁלַאנְג לִיגְט טוֹיט הָאט
דֶער מֶענְטְשׁ גִינוּמֶען דֶעם שְׁלַאנְג אוּנ דָאשׂ צְוַוייגֶל אוּנ הָאט

עֶשׂ אַרַיין גִיוָוארְפִין אִין לָאךְ אַרַיין אוּנ אִיז גִיצוּל גִיוָוארִין
אִיז ר׳ אַבָּא גִיקוּמֶען צוּא אִים אוּנ הָאט אִים גִיזָאגְט זָאג
מִיר וָואשׂ זַיינֶן דַיינֶע מַעֲשִׂים אַז גָאט ב״ה הָאט דִיר צוּ גִשִׁיקְט
צְוַוייא נִסִים · אַיין נֵס וָואשׂ דִיא צְוַוייג אִיז נִיט גִיפַאלִין
אוֹיף דִיר וָואלְט זִיא דִיךְ מֵמִית גִיוֶוען אוּנ דֶער אַנְדֶערֶר
נֵס וָואשׂ דִיא צְוַוייג הָאט גִיהַרְגֶתְּ דֶעם שְׁלַאנְג דָאשׂ אִיז
בְּוַוַדְאַי נִיט אוּם זִיסְט · הָאט דֶער מֶענְטְשׁ צוּא אִים גִיזָאגְט
אַלֶע מַיינֶע טֶעג הָאבּ אִיךְ קַיין מֶענְטְשִׁין קַיין בַּייז נִיט אָפּ
גִיטָאן וֶוען עָר הָאט מִיר אֲפִילוּ יוֹא בַּייז גִיטָאן · דָאשׂ אִיךְ
הָאבּ תְּמִיד מִיךְ מִיט אִים אִיבֶּער גִיבֶּעטִין אוּנ הָאבּ אִים מוֹחֵל
גִיוֶוען אוּנ אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ מִיךְ מִיט אִים נִיט גִיקֶענְט אִיבֶּער
בֶּעטִין הָאבּ אִיךְ אִים קַיין שׁוּם בַּייז נִיט אָפּ גִיטָאן נָאר אִיךְ
הָאבּ אִים אַלֶץ מוֹחֵל גִיוֶוען : (טז) פוּן דֶער מַעֲשֵׂה וֶוערְט
אָפּ גִילֶערִינְט אַז דֶער מֶענְטְשׁ דַארְף וִוישִׁן אַז גָאט ב״ה אִיז
מַשְׁגִיחַ אוֹיף דֶעם מֶענְטְשִׁן וָואשׂ גֵייט אִין דֶעם רֶעכְט פַארְטִינְן
וֶועג אוּנ הָאט אוֹיף אִים אַיין בִּטְחוֹן אוּנ טוּט חֶסֶד מִיט לַייט ·
זָאל עָר בְּטוּחַ זַיין אַז גָאט ב״ה וֶועט אִים בְּוַוַדְאַי בַּאצָאלִין
זַיין גוּטִין שְׂכַר · אוּנ וַוייש אַז דִיא מִדָּה פוּן בִּטְחוֹן אִיז זַייֶער
גְרוֹישׂ דֶען אִיטְלִיכֶער וָואשׂ הָאט אַיין בִּטְחוֹן אִין גָאט ב״ה
רִינְגֶלֶן אִים אַרוּם מַלְאֲכֵי חֶסֶד אוּנ זַיינֶען מֵגִין פַאר אִים פוּן
אַלֶע בַּייזֶע בַּגֶעגֶנֶעשׁ אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פְּסוּק והבוטח
בה׳ חסד יסובבנו אוּנ דֶער וָואשׂ הָאט אַבִּטְחוֹן אִין גָאט טוּט
אִים אַרוּם רִינְגֶלֶן דָאשׂ גִינָאר אוּנ דִיא מִדָּה פוּן בִּטְחוֹן אִיז

כדאי

אחר ממון שאינו של יושר כמו שמדת האדם שאינו בוטח בה' חושב בדעתו לעת אשר משה ידו קצת שוב לא יראה אור ושובה לעולם בחשבו כי לאחר שהיה לו סך ממון בביתו שוב לא יוכל לבא עליו שום נזירה מהשמים ולא תעבור עליו הרע כי ממון רב יציל אותו מכל הסיבות ועי"כ חביב הממון עליו כל כך · גם אם אוהב גזל ואונאה והסגת גבול נחשב לו להיתר : (יח) ולא כן מחשבות לב הבוטחים בהקב"ה אף שלפעמים הם סובלים דוחק מחמת עניות ודלות מכל מקום נושאים עיניהם בחסד עליון בהקב"ה והם בטוחים שיבא העת פתאום וקיימא להן שעתא ויהיה להם ישועה בהיתר ובכשרות ומי יוכל לספר גודל הרעות הנמשכות ממחשבי בטחון בהקב"ה והמה להוטין אחרי כפירות ממון ופקדונות ונשבעין לשקר וטוענין טענת רמיה בפני השופטים ומעידים עדות שקרים · אשר הקב"ה נפרע מהם ומשפחתם וגיהנם כלה והם אינם כלין · אבל הבוטח בה' חסד יסובבנו ומענה כשרון ילבש כשריון · ולא יארע לצדיק כל און בעת פקודתו ועייל בלי כיסופא להיכל המלך מ"ה בזכות הבטחון והאמונה:

פרק ט **טעם** למה נקראים שמם של ראשים ומנהיגים וקצינים נשיאים מפני שאם אדם זוכה ונותנ ביראת ה' ינשא מעלה מעלה · וגם נשמתו בעוה"ב צרורה היא בצרור החיים במעלת קדושים : (ב) משא"כ אם האדם אינו נוהג כראוי אז הוא בכלל נשיאים ורוח כי כאשר הענן כלה וילך וכאשר הרוח הולך ולא שב · כן מנהיג קהלה שאינו נוהג כשורה כמו שצריך להיות נוהג מנהיגן של ישראל ואינו סובל עליו משא בני ישראל ומתנאה לנגדן פתאום עובר מן העולם ואין זכרון ליוצאי

בְּדַאי אַז דֶער שְׂבַר פון איר זָאל זַיֶער נרוּשׁ זיין : (י) וְוארום דֶר וואש האט אַבְּטחון אין נָאט האַנדלט בְּוַודַאי בֶּאֱמוּנה · אוג איז ניט לָהוט אַזוא נָאך נָעלט וואש איז ניט סיט יושֶׁר · דען דיא מִדה פון דֶעם וואש האט ניט קיין בְּטחון דֶער טְראכט אין דֶער צייט אז עֶר פאלט אַבְּיסל אַראפּ פון יַיין עֲשִׁירות וועט עֶר שוין ניט זֶעה קיין ליכְטקייט דאש הַייסט עֶר ווערט שוין קיין נוטש ניט האבּן · וייל עֶר טְראכט אז דֶער וואש האט פיל גָעלט אין זַיין הויז וועט אויך דֶעם שוין קֶענ קומן קיין שום גְזירה פון דֶעם היכל · אוג קיין שום שְׁלעכטשׁ וועט אויך אים ניט איבֶּער גיין · וְוארום זיין פיל גָעלט וועט אים מצייל זיין פון אַלע שְׁלעכטע סבות אוג וייל עֶר טְראכט זיך אזוא · דרום איז דאש גָעלט זייֶער גְלויבט בייא אים אויך אז עֶר האט ליב נָזל אינ אַנדֶערע צו נאַרין אוג מיֶיג נבול צו זיין וועֶרט עש בייא אים גירעכנט וויא איין היתר : (יא) אבֶּער דיא מהֶבֶּה פון דֶעם האֶרץ וואש האט אין בְּטחון אן נאט ב"ה איז ניט אזו דאש האשטש ווען צוא צייטין ליידן זייא דוחק מחמת אריסקייט אוג דלות · פון דֶעסט וועגין האבּן זייא אַבְּטחון אין נאט ב"ה אז פְּלוצלונג וועט קומען זייֶער גוטע צייט · אוג זייא וועלין גיהאלפן וועֶרן דורך היתר אוג בְּכשרות · אוג ווער קען אויש דֶער צייליג דיא גרוישע רעות וואש וועֶרן גיצויגן פון דיא וואש האבּן קיין בְּטחון ניט אין נאט ב"ה · אוג זייא זייֶנן להוט צו לייקענן געלט אוג פאלש צו שווערן אוג טָענן פאלש פאר דיא שופטים אוג זאגן פאלש עדות · וואש דֶער פאר נָעט נאט ב"ה גיצאלט נעטען פון זייא

אוג פון זייֶער סְשְׁפחה · אוג דֶער גיהנם וועט פאר לענד וֶוערן אוג זייא וועלין ניט פאר לענד וֶוערן · אבֶּער דֶער וואש האט אַבְּטחון אויף נאט דעם וועט ארום רינגלען גנאד אוג צוא דעם וועט זיך ניט טְרעפין קיין שום אום רעכט אין דֶער צייט אז עֶר וועט שְׁטארבין אוג וועט אַריין יַיין אן בושה אין דעם היכל פון נאט ב"ה אין דעם זכות פון בְּטחון אוג אֱמונה אמן :

פרק ט טעם איך וועל שרייבין אין טעם פאר וואש דיא ראשים אוג מנהיגים וֶוערן גירופן אין פסיק נשיאים · דאש איז ויייל אויב דֶער מענטש איז זוכה אוג פירט זיך אין נאטש פארכט · וועֶרט עֶר דֶער הויבין אלע מאל העבער · אוג אויך אויף עולם הבא אין זַיין נשמה פאר בונדין אין דעם היכל צרור החיים אין דיא מעלות פון דיא היילינע צדיקים : (ב) אבֶּער אז דֶער מענטש פירט זיך ניט ווייא רעכט איז · איז עֶר אין דעם כלל יושר · דען אזוא וויא דֶער וואלקן וועֶרט פאר לענד אוג נייט וועלין גיהאלפן דורך היתר אוג בְּכשרות · אוג וֶוער קען אויש דֶער צייליג דיא גרוישע רעות וואש וֶוערן ניצויגן פון דיא וואש האבּן קיין בְּטחון ניט אין נאט ב"ה · אוג זייא זייֶנן להוט צו לייקענן געלט אוג פאלש צו שווערן אוג טָענן פאלש פאר דיא שופטים אוג זאגן פאלש עדות · וואש דֶער פאר נָעט נאט ב"ה גיצאלט נעטען פון זייא (ג) אוג אין דֶער נעץ וֶוערן גיהאפט פיל מנהיגים פון

חלציו : (ג) ובפח זה נלכדים הרבה מנהיגים בעבור הגבהות וגדלות שלהם ומשילין אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים ומתעדנים ומתפנקים ואינם עוזרים בממים וארנוניות ומקילין לעצמן ומכביד דין על אחרים ונוטין חלק בראש בכל יקר וגדולה ופניהם תמיד צהובים חזקים ובריאים מחמת תאות לבם : ובעמל אנוש אינמו ועם אדם לא ינוגעו : (ד) ועדת ה׳ זרע אברהם יצחק יעקב נדכאים ומושפלים הולכין ערומים דחופים ויחפים מחמת המסים אשר גוזלין אותם משרתים של הקהל ובאים באכזריות לביתם וחוטפים ושוללים מכל אשר ימצא ורואים שיהיו הבעלי בתים בערום ובחוסר כל ונוטלים אפי׳ הבגדים שלהם ואפילו טלית וקיטל ומוכרין אותן במעות קלים ולא נשאר בידם כי אם התבן שעל המטה : ובעת הקור והגשם רתת אחזתן ובוכים כל אחד ואחד הוא ואשתו ובניו זה בזוית זו וזו בזוית זו : (ה) ואם היה המנהיג בעזר ובסיוע נתינות המסים אזי לא היה ההכבדה כל כך על אנשים הבינונים ועניים ויש עון גדול עוד שהוא גרוע אשר המנהיגים אוכלים ושותים מקופות הקהל ונותנים נדוניא לבניהם ובנותיהם ומתנות לחתן וכלה וזה הוא הכל חמס ויגיע כפן של בני ישראל : (ו) ועל איש שהוא מנהיג או פרנס כזה כרוז הולך לפניו ומכריז דין הוא דאכיל מיגייהו דישראל דמם ובשרם מעמא ישראל גוזל עניים ויתומים ואלמנות והכרוז מקלל אותו בקללות רבות ואין תפלתו נשמעת ר״ל מעונשא דיליה : ע״כ יראה אותו האדם שהוא מנהיג או פרנס צריך שיהיה הוא רחמן ולא אכזר : ובפרט על מאנין תבירין ענים ואביונים דהקכ״ה חפץ ביקריהון של עניים ואביונים כי מקטריגים מעוררים ח״ו גזירות רעות : וכדמצינו בכתבי האר״י ז״ל : (ז) וז״ל פעם אחת ישב האר״י ז״ל עם תלמידיו בשדה ובאותו שדה היה קבור הנביא הושע בן באארי וברש האר״י ז״ל סתרי תורה ובאמצע הדרשה אמר

וָועגין זַייער נַאדָה אוּג הָערשַׁאפֶט אוּג וַוארָפין אַיין גְרוּיש פָארכְט אוּיף דֶעם עוֹלָם גִיט פוּן גאמֶש וָועגין · אוּג זַייא טוּען זִיךְ אָן גְרוֹיס תַּענוּגִים · אוּג הֶעלפִין גִיט דֶעם עוֹלָם מִיט דִיא מָסִים דֶאש אוּיף זִיךְ מַאכִין זַייא גְרִיגֶ דֶעם סָם · אוּג אוּיף אַנדֶערֶע מַאכִין זַייא שְׁוֶוער · אִין אַלֶערלַייא כְּבוד אוּג גְדוֹלָה נָעמֶען זַייא אַיין חֵלֶק צום עֶרשְׁטִין · אוּג זַייער פְּנִים פְלֶאמֶט תְּמִיד מְחָמַת טְרִינְקָען אוּג זַייגָען שְׁמֵארָק אוּג גִיוּוָנד מְחָמַת זַייא טוּען זִיךְ אָן דֶאש גְלִיסְמִיקִייט פוּן זַייער הָאַרץ : (ד) אוּג דִיא עֵדָה דִי קִינְדֶער פוּן אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב זַייגָען צוּא שְׁטוּיסִין אוּג נִידֶערִיג אוּג גַייעָן נָעבִּיךְ נָאקָעט אוּג בָּארוָועם מְחָמַת דִיא שְׁמָשִׁים וָואש זַייגָען גוּבָה דֶעם סָם אוּג דִיא בָּאדִינֶערָם פוּן קָהָל בָּאנָולָן זַייא · אוּג קוּמָען מִיט אַכְזָרִיוּת אִין זַייעֶרָע הַייזֶער · אוּג תַּאפִּין אוּג רַאבְּעוּוען פוּן וָואש זַייא גִיפִינָען · אוּג זָועהָן אַז דִי בַּעֲלֵי בָּתִּים זָאלִין בְּלַייבִין בְּעִירום וּבְחוֹסֶר כֹּל אוּג נָעמֶען אָפִילוּ זַייעֶרָע קְלַייד עֶר צוּא אוּג אָפִילוּ דֶאש דֶעם קִיטֶל · אוּג פָאר קִיפִין עָשׂ פָאר וַויינִיג גָעלְט אוּג אָפִילוּ דֶאש בֶּעט נַיוואנְט נָעמֶט מָען כַּייא זַייא צוּא אוּג בַּייא דִיא בַּעֲלֵי בָּתִּים בְּלַייבְט מֶער גִיט נָאר דֶאש שְׁטרוֹיא אִין דִיא בָּעטִין אוּג אִין דֶער צַייט אַז עֶש אִיז קַאלְט אָדֶר רֶענִין גַייט צִיטֶערן זַייא נָעבַאךְ · אוּג עֶר כִּיט זַיין וַוייב אוּג קִינְדֶער וַויינֶען אִיטְלִיכֶער אִין אַיין בֶּאזוּנְדֶער וויינֶקְעלָע : (ה) אוּג וָוען דֶער

מַנְהִיג זָאל אָפֶּער אוּיךְ זַיין צוּא הִילְף אִין דִיא מִסִּים וָואלְט גִיט אַזוֹא שְׁוֶוער גִיוֹוען פַאר דִיא מִיטֶעלָע לַייט אוּג אוּיךְ דִי אַרֶעמֶע לַייט · אוּג עֶש אִיז פַאר הָאנְדֶן אוֹיסְלֶכֶע מַנְהִיגִים וָואש טוּען נָאךְ אַנֶערֶעמֶערֶע עֲבֵירָה דֶאש זַייא גֶסִין אוּג טְרִינְקָען פוּן קָהָלְש גָעלְט · אוּג גִיבִּין דֶער פוּן נָדָן צוּא זַייערֶע זִין אוּג זַייערֶע טֶעכְטֶער · אוּג מַהְנוֹת צוּא הָתָן כַּלָה · אוּג דֶאש גָעלְט אִיז אַלֶץ דֶאש רוּיבּוּג אוּג יְנִיעַ בַּפֶּם פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל : (ו) אוּג אוּיךְ אַזוֹא אַיין מַנְהִיג אוּג אַזוֹא אַיין פְרֶנֶם גִיט אַיין כְּרוּז פַאר אִים · אוּג רוּפֶט אוֹיש דֶאש אִיז דֶער וָואש עֶמֶט דֶאש בְּלוּט אוּג פְלַייש פוּן דֶעם פָאלְק יִשְׂרָאֵל עֶר גוֹלֶתְ אֶרֶעמֶע לַייט אוּג יְתוֹמִים אוּג אַלְמָנוֹת אוּג דֶער פְּרוּז שִׁילְט אִים מִיט פִּיל קְלָלוֹת · אוּג זַיין הְפִלָּה וָועְרט נִיט נ״א גִיהָערט נָאש ב״ה זָאל אוּנְז מַצְלִיל זַיין פוּן זַיין עוֹנֶש · דְרוּיס דֶער מֶענֶמֶש וָואש אִיז אֵין מַנְהִיג אִין דֶער אֱמֶת אַיין פְרֶנֶם מוּז זַיין אַיין דֶער בַּארְמְעֶער אוּג נִיט קַיין אַכְזָר · אוּג בְּפְרָט אוּיךְ דִי צוּא בְּרַאכְטְעֶע כַּלִים דֶאש אִיז עֲנִיִים אֶבְיוֹנִים · וְוארוּם נָאש ב״ה וִויל אִין דֶעם כְּבוד פוּן דִי עֲנִיִים · וְוארוּם אִז מֶען טוּט אִין ח״ו צָרוֹת דִי אַרֶעמֶע לַייט וְוֶערֶן דֶער וְועקְט ח״ו בַּייזֶע גְזֵירוֹת אוּג אַזוֹ וויא מִיר גִיפִינֶען אִין כְּתְבֵי הָאר״י ז״ל : (ז) אַיין מָאל אִיז דֶער הָאר״י גִיזֶעסִין כִּיט וַייגָע תַּלְמִידִים אִין פֶּעלְד · אוּג אִין דֶעם פֶּעלְד אִיז גָיוֹוען בְּגָרָאבִּין דֶר נְבִיא הוֹשֵׁעַ בֶּן בְּאֵרִי · אוּג דֶר הָאר״י ז״ל הָאט גִידַרָשֶׁת סְתָרֵי הַתּוֹרָה · אִין מִיטֶן דֶר

דרשה

אמר האר"י ז"ל למען השם מהרו וקבצו מכם צדקה ונשלח ליד עני א' שיושב סמוך אצלנו דר במקום פלוני ושמו ר' יעקב אלטרו"ץ שהוא יושב ובוכה וקורא תגר כלפי מעלה על עניותו' וקולו הולך למעלה ובוקע כל הרקי"עים ונכנס לפני ולפנים והקב"ה מלא חימה על כל העיר כולה בעבורו שאין מרחמים עליו: (ח) ועתה אני שומע הכרוז יוצא בכל רקיעים בגזירת עירין פתגמא שיבא ארבה כבד מאוד על כל סביבות צפת ויאכלו כל התבואה גדיש וקמה ועד כרם זית' לכן מהרו ונשלח לו צדקה אולי נוכל לבטל הגזירה בעזרת האל ותיכף ומיד נתן כל אחד ואחד נדבת לבו ונתן האר"י ז"ל המעות ליד תלמידו רבי יצחק הכהן וצוה שימהר לילך לבית רבי יעקב אלטרו"ץ ליתן לו המעות וכן עשה רבי יצחק הכהן והלך במהירות ובזריזות לבית רבי יעקב אלטרו"ץ ומצא אותו בוכה ומתחנן לפני פתח ביתו' א"ל רבי למה אדוני בוכה' והשיב ר' יעקב שנשברה לו חבית של מים ואין לו שום פרוטה ליקח אחרת במקומה ואינו יודע מה לעשות מרוב הצער של דלות ועניות מיד נתן לו ר' יצחק הכהן אותן המעות ושמח שמחה גדולה וברוך אותן: (ט) כשחזר רבי יצחק אצל רבו האר"י ז"ל אמר האר"י ז"ל נתבטל הגזירה ואין חשש בו עוד ועדיין הן מדברים התחיל לנשב הרוח גדול מאוד שנשא הארבה עד אין חקר ואין מספר ונבהלו התלמידים והשיב להם האר"י ז"ל אל תיראו שכבר בטלה הגזרה' וכן היה שהיו כולם פורחים לים הגדול ושם נטבעו ולא נשאר במדינה עד א' עכ"ל: (י) ומכאן אזהרה גדולה לכל בני ישראל שיתנו השגחה פרטית על עניים ואביונים אשר נקראין מאנין תבירין וקב"ה הוא מדוריה תדיר גבייהו ושורה בתוכם' וכבר אמרו רז"ל הנותן פרוטה לעני מתברך בשתי ברכות' והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות כי לב העני תמיד נאנח מחוסר השגת ידו למלאות

חפץ

דָּרְשָׁה הָאט דָּער האר"י גִיזָאגְט לְמַעַן הַשֵּׁם אַיילְט זִיךְ אוּנ וַוייְנְט אוּנ בֶּעט נָאט' הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּא אִים גִיזָאגְט זֶאמִילְט פּוּן אַיךְ אַיין צְדָקָה אוּנ לָאמִיר שִׁיקֶען צוּא אַיין רַבִּי יַעֲקֹב אוּנ אִים גִיזָאגְט עָנִי וָאשׁ עָר וואוֹנְט אִין דָּעם אָרְט נָאהָענְט פּוּן אוּנְז עָר דַּייְטְ רַבִּי יַעֲקֹב אַלְטָרו"ץ' דָּאשׁ עָר יִצְט אוּנ וַוייְנְט אוּנ אִיז קוֹרֵא תַּגַּר פַּאר נָאט אוֹיף דָּעם וָואשׁ עָר אִיז אַזוֹ אַנְרוּיסֶר אָ־וּם כַּאן' אוּנ זַיין קוֹל גַיט אוּנ שְׁפַּאלְט אַלֶע הִימְלֶען אוּנ עֶשׂ אִיז גִיקוּמֶן פַּר נָאט בָּ"ה' אוּנ נָאט אִיז זַייעֶר בְּרוּגֶז אִיבֶּר אִים אוֹיף דֶּער נַאנְצֶער שְׁטָאט צְפַת וַוייל זַייא הָאבֶּן קֵין רַחֲמָנוּת גַיט אוֹיף אִים צוּא נֶעבֶּן אִים צְדָקָה: (ח) אִיצוּנְד הָער אִיךְ אַיין קְרוּז זַייט אִין אַלֶע הִימְלֶען אוּנ זָאגְט נָאט בָּ"ה אִיז גוֹזֵר אַז עֶשׂ זָאל קוּמֶען זַייעֶר אַיין שְׁווֶערֶר הַיישְׁעְרִיק אוֹיף דִּיא אַלֶע פֶּעלְדֶער וָאשׁ אִיז אַרוּם צְפַת אוּנ זָאל אוֹיף עֶם ן נָאר דִּיא תְּבוּאָה אוּנ אַלֶע וַויין גֶערְטֶנער זָאלִין זַייא מְכַלֶּה זַיין אוּנ דְּרוּם אַיילְט אוּנ לָאמִיר אִים שִׁיקֶען צְדָקָה טאָמֶער וָועלֶן מִיר קֶענֶען מְבַטֵּל זַיין דִּיא גְּזֵרָה מִיט נָאטֶש הִילְף' הָאט אִיטְלִיכֶער תֵּיכֶף גִיגָעבֶּן אַיין נְדָבָה' אוּנ דֶּער האר"י ז"ל הָאם גִינוֹמֶען דָּאשׁ גָעלְט אוּנ הָאט עֶשׂ גִיגָעבֶּן צוּא זַיין תַּלְמִיד רַבִּי יִצְחָק הַכֹּהֵן' אוּנ הָאט אִים אָן גִיזָאגְט זָאל גִיךְ גַיין צוּא דֶּעם רַבִּי יַעֲקֹב אַלְטָרו"ץ אִים צוּא גֶעבֶּן דָּאשׁ גָעלְט' אוּנ זָאגְט אוּנ בֶּעט אוּנ דָּאשׁ גִיטְ וָאשׁ זַיין רַבִּי יַעֲקֹב אִים צוּא גִיזָאגְט וַוייְנְט אוּנ בֶּעט נָאט' הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּא אִים גִיזָאגְט זֶאמִילְט פּוּן אַיךְ אַיין צְדָקָה אוּנ לָאמִיר שִׁיקֶען צוּא אִים גִיזָאגְט עָנִי וָאשׁ עָר וואוֹנְט אִין דָּעם אָרְט נָאהָענְט פּוּן אוּנְז עָר דַּייְטְ רַבִּי יַעֲקֹב אַלְטָרו"ץ' דָּאשׁ עָר יִצְט אוּנ וַוייְנְט אוּנ אִיז קוֹרֵא תַּגַּר פַּאר נָאט אוֹיף דָּעם וָואשׁ עָר אִיז אַזוֹ אַנְרוּיסֶר אָ־וּם כַּאן' אוּנ זַיין קוֹל גַיט אוּנ שְׁפַּאלְט אַלֶע הִימְלֶען אוּנ עֶשׂ אִיז גִיקוּמֶן פַּר נָאט בָּ"ה' אוּנ נָאט אִיז זַייעֶר בְּרוּגֶז אִיבֶּר אִים אוֹיף דֶּער נַאנְצֶער שְׁטָאט צְפַת וַוייל זַייא הָאבֶּן קֵין רַחֲמָנוּת גַיט אוֹיף אִים צוּא נֶעבֶּן אִים צְדָקָה: (ח) אִיצוּנְד הָער אִיךְ אַיין קְרוּז זַייט אִין אַלֶע הִימְלֶען אוּנ זָאגְט נָאט בָּ"ה אִיז גוֹזֵר אַז עֶשׂ זָאל קוּמֶען זַייעֶר אַיין שְׁווֶערֶר הַיישְׁעְרִיק אוֹיף דִּיא אַלֶע פֶּעלְדֶער וָאשׁ אִיז אַרוּם צְפַת אוּנ זָאל אוֹיף עֶם ן נָאר דִּיא תְּבוּאָה אוּנ אַלֶע וַויין גֶערְטֶנער זָאלִין זַייא מְכַלֶּה זַיין אוּנ דְּרוּם אַיילְט אוּנ לָאמִיר אִים שִׁיקֶען צְדָקָה טאָמֶער וָועלֶן מִיר קֶענֶען מְבַטֵּל זַיין דִּיא גְּזֵרָה מִיט נָאטֶש הִילְף' הָאט אִיטְלִיכֶער תֵּיכֶף גִיגָעבֶּן אַיין נְדָבָה' אוּנ דֶּער האר"י ז"ל הָאם גִינוֹמֶען דָּאשׁ גָעלְט אוּנ הָאט עֶשׂ גִיגָעבֶּן צוּא זַיין תַּלְמִיד רַבִּי יִצְחָק הַכֹּהֵן' אוּנ הָאט אִים אָן גִיזָאגְט זָאל גִיךְ גַיין צוּא דֶּעם רַבִּי יַעֲקֹב אַלְטָרו"ץ אִים צוּא גֶעבֶּן דָּאשׁ גָעלְט' אוּנ זָאג

חפץ נפשו שחפץ נ״כ לקבל טובה והיא רחוקה ממנה: (יא) בהגיע עת וזמן הקור והצינה העשיר בית הוא מבונה היטב ויושב כשר בבית החורף ותנור שלו חם · ועני לא די שיש לו דירה מלא נקבים אף אין לו מעות במה לקנות לו עצים מבלתי יכולת להתחמם נפשו כראוי והקרירות משבר נפשו וגופו ונפשות אנשי ביתו ובעת הגשם דלף דולף ושופך מים על צוארו וכל ימי עני הוא בצער יום ולילה הוא ואנשי ביתו המה נאנקים ואע״פ כן מקבלים עליהם הכל באהבה: (יב) ובעת כניסת השבת ויו״ט הוא העת להתענג במאכלים ובמשקים ובכסות נקייה והעני הוא חסר לחם מכל ועל כולם העני נותן שבח והודיה · העשיר הוא משדך את בניו ובנותיו לאשר ישר בעיניו · והעני מבלתי יכולת מוכרח לעשות שידוך כאשר ימצא אף לאיש בור ואין בו שום ריח תורה וריח יראה וכאלו כופתה בפני הארי ואין מה בידו להושיע לבתו ועיניו רואין איך שהבור מכה בכל יום ויום את בתו וסובלת יסורין ומי יוכל להעלות על הכתב כל התמרורים וכל הצער שהעני סובל וכל עני שמקבל העניות באהבה ובחיבה אין אור של גיהנם שולט בו ושכר גדול הוא מאוד כי העני בעוה״ז הוא חשוב כמת: (יג) ולכן אני מזהיר כל הנותן לעני מעות בשעת דוחקו צריך ליזהר שיתן לו כדי שלא יבייש אותו ח״ו כי די לו ביסורים של עניות וכמש״ל כי אם צריך ליתן לו בצינעא · וכשיתן בפרהסיא צריך ליתן לו בדברים המתיישבים על הלב · והמכנים אורח בביתו יקבלו בסבר פנים יפות: (יד) הלא ידוע מ״ש חז״ל גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה והיא מצוה חשובה כי נתינת פת לעני מתשת כח ת״פ ביתות של משחיתים ולילי״ת אמה של שדים הבאה תמיד לקטרג על ישראל · כמו שאכתוב לקמ׳

בפרק

אָדער עֶסִין צוּא אַיין אָרוּם מַאן דָער וְוערְט גִיבֶּענְטְשְׁט מִיט זָעקְס בְּרָכוֹת · אוּנ דָער וְוָאשׂ בֶּעט אִים נָאךְ אִיבֶּער מִיט גוּטֶע רַייד וְוערְט עֶר גִיבֶּענְטְשְׁט מִיט עֶלְף בְּרָכוֹת · וְוארוּם דָאשׂ הַארְץ פוּן אַיין אָרוּם מַאן זִיפְצֶט תָּמִיד · וַוייל עֶר קֶען נִיט גְרַייכִין צוּא דָער פִילִין דָאשׂ וְוילִין פוּן זַיין לַייבּ דָאשׂ זִיא וְוִיל אוֹיךְ גוּט הָאבִּין אוּנ הָאט נִיט: (יא) אַז עֶשׂ קוּמְט דִיא צַייט פוּן קֶעלְט · דָער עוֹשֶׁר אִיז זַיין הוֹיז גוּט גִיבוֹיט אוּנ עֶר זִיצְט זִיךְ וְוִיא אַיין הֶער אִין דָער וְוִינְטֶער שְׁטוּבּ אוּנ זַיין אוֹיבִין אִיז וַוארִים אוּנ בַּייא אִים אִין שְׁטוּבּ אִיז אוֹיךְ גַאנְץ וַוארִים · אוּנ דָער אָרוּם מַאן נִיט גִינוּג וְוָאשׂ זַיין שְׁטוּבּ אִיז פוּל מִיט לֶעכֶער נָאר עֶר הָאט אָפִילוּ נִיט פַאר וְוָאשׂ זִיךְ הָאלְץ צוּ קוֹיפִין עֶר זָאל זַיין לַייבּ קֶענֶן רֶעכְט אָן וַוארֶעמֶן · אוּנ דִיא קֶעלְט צוּ בְּרֶעכְט זַיין לַייבּ אוּנ זַיין גוּף אוּנ דִי לַייבֶּר פוּן זַיין הוֹיז גִזִינְד · אוּנ אַז אַיין רֶעגִין גַייט רִינְט אִין זַיין שְׁטוּבּ אַרַיין אוּנ דִיא וַוּאשֶׂער גִיסְט זִיךְ אוֹיף זַיין הַאלְז · אוּנ אַלֶע טֶעג פוּן אַיין אָרוּם מַאן זַייגֶען מִיט גְרוֹישׂ צַעַר · אוּנ עֶר מִיט נָאר זַיין הוֹיז גִיזִינְד זִיפְצֶן תָּמִיד אוּנ שְׁרַייעֶן · אוּנ פוּן דֶעשְׂט וְוֶעגִין גֶעמֶען זַייא עֶשׂ אַלְץ אָן מִיט לִיבְּשַׁאפְט: (יב) אוּנ אַז שַׁבָּת אוּנ יו״ט קוּמְט וְוָאשׂ דֶעגְמָאלְט אִיז דִיא צַייט זִיךְ צוּא זִעגֶעפְטִיגֶן מִיט עֶשִׂין אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ מִיט שַׁיינֶע קְלַיידֶר · אוּנ דָער אָרוּם מַאן הָאט קַיין בְּרוֹיט נִיט אוּנ פוּן דֶעסְט וְוֶעגִין נִיט דָער אָרוּם מַאן אוֹיף אַלֶמֶן אָפּ אַיין שֶׁבַח וְהוֹדָיָה צוּ גָאט בָּ״ה · דָער עוֹשֶׁר אִיז מְשַׁדֵּךְ זַיינֶע קִינְדֶר צוּ וְוֶעמֶען אִים גִיפֶעלְט ·

אוּנ דָער אָרוּם מַאן וַוייל עֶר הָאט נֶעבִּיךְ קַיין יְכוֹלֶת נִיט צוּא טָאן אַרֶעכְטִין שִׁידוּךְ מוּז עֶר טָאן וְוָאשׂ פַאר אַיין שִׁידוּךְ אִים קוּמְט צוּא הַאנְדִין וְוֶען עֶר אִיז אָפִילוּ אַיין בּוּר אוּנ הָאט קַיין שׁוּם רֵיחַ תּוֹרָה נִיט אוּנ אִיז נִיט גָאטְשׂ פָארְכְטִיג · אוּנ עֶשׂ אִיז גְלַייךְ וְוִיא עֶר בִּינְט זִיא פַאר אַיין לַייבּ · אוּנ זַיינֶע אוֹיגִין זֶעהֶען וְוִיא דָער בּוּר שְׁלָאגְט אַלֶע טָאג זַיין טָאכְטֶער · אוּנ זִיא לַייט יִסוּרִים · אוּנ וְוֶער קֶען עֶשׂ אוֹישׂ שְׁרַייבִּין נָאר דָאשׂ בִּיטֶערְקַייט אוּנ נָאר דֶעם צַעַר וְוָאשׂ דָער אָרוּם מַאן לַייט · אוּנ אִיטְלִיכֶער אָרוּם מַאן וְוָאשׂ נֶעמְט דָאשׂ אָן מִיט לִיבְּשַׁאפְט · אִיז דָאשׂ פַייעֶר פוּן דֶעם גֵיהִנֶם נִיט שׁוֹלֵט אִין אִים אוּנ זַיין שְׂכַר אִיז זַייעֶר גְרוֹישׂ דֶען דָער אָרוּם מַאן אִיז אוֹיף דֶער וְוֶעלְט גִירֶעכִינְט וְוִיא אַיין מֵת: (יג) אוּנ דְרוּם בִּין אִיךְ מַזְהִיר אִיטְלִיכֶער וְוָאשׂ נִיט גֶעלְט דֶעם אָרוּם מַאן בְּשַׁעַת עֶשׂ אִיז אִים אֵיינְג · מוּז עֶר גִיוְוארִינְט זַיין עֶר זָאל אִים גֶעבִּין מִיט אַזוֹא אַיין אוֹפָן עֶר זָאל אִים נִיט מְבַיֵּישׁ זַיין · נָאר עֶר זָאל אִים גֶעבִּין אַז קַיינֶער זָאל נִיט זֶעהֶען · אוּנ אַז עֶר גִיט אִים בְּפַרְהֶסְיָא מוּז עֶר גֶעבִּין מִיט אַזֶעלְכֶע רַייד וְוָאשׂ זַייא רוּעֶן אוֹיף דֶעם הַארְץ בְּלוֹמֶר עֶר זָאל אִים אוֹישׂ רַיידִין דָאשׂ הַארְץ · אוּנ דָער וְוָאשׂ נֶעמְט אַיין אוֹרַח זָאל עֶר אִים צוּא גֶעמֶען מִיט אַיין פְּרַייליךְ פָּנִים: (יד) פַאר וְוָאר דָאשׂ אִיז גִיוְוִישׂ וְוָאשׂ אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט דִיא מִצְוֹת פוּן צוּ נֶעמֶען אוֹרְחִים מִיט אַיין פְּרַייליךְ פָּנִים אִיז גְרֶעשֶׂער פוּן קַבְּלַת פְּנֵי הַשְׁכִינָה · אוּנ דִיא מִצְוָה אִיז זַייעֶר

חשוב

בפרק עשירי : (טו) נחזור לענין שלנו שאזהרה גדולה הוא על מנהיג קהלה שלא להטיל אימה יתירה על הצבור וליתן המסים כאחד מבני הקהלה או בני המדינה ולא יהיה חנפן שיהיה חם על העשיר או על משפחתו ויתן העול על עניים ואביונים אז חפץ ה' בידו יצליח ויזכה לזרע יאריך ימים אמן :

פרק י צריך האדם להזהר כשיעשה סעודת מצוה כגון מילה או סעודת אירוסין או נשואין וסעודת בר מצוה יזהר להיות בתוך הקרואים עניים ואביונים ולהשגיח עליהם בדברים נאים כי העושה שמחה לבנו או לבתו ולא הזמין לסעודה עניים אזי מתעורר הקטרוג מלילית הרשעה ומסמאל עד שמביאים איזה יסורין ומדות הקשות על בעל הסעודה : (כ) כמו שמצינו בסעודת אברהם אבינו כדאיתא במ"ר . ויהי אחר הדברים שקטרג השטן על אברהם ביום הגמל את יצחק ועשה אברהם משתה גדול עם כל גדולי הדור ולא היה שם שום עני וכו' עד שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם קח נא את בנך את יחידך את יצחק וגו' . וכן מצינו אצל איוב שעשה סעודה עם בניו ולא היו שם עניים וקטרג השטן עד שהמית את בניו ובנותיו של איוב ונטל הימנו עושרו ובהמותיו ולא נח מרוגזו עד שהביא עליו יסורין . ע"כ צריך הבעל סעודה ליזהר להזמין עניים לסעודה כדי שלא יקטרג הקטיגור . ולא עוד כיון שמבקש עניים לסעודה אזי קטיגור נעשה סניגור כמו שמצינו במדרש תנחומא פרשת האזינו

חֶשׁוּב בַּייא גאט דָען דָאשׁ וָואשׁ טָען גיט אַיין שְׁטִיק בְּרוֹיט צוא דעם עָנְי דאשׁ מַאכְט שְׁלַאף פִּיר הוּנְדערְט אוּנ אַכְצִיג פְּהוּת פִּין מַשְׁחִיתִים אוּנ דיא לִילִית די טוּטְער פון די שֵׁדִים וָואשׁ זיא קוּקְט תָּמִיד מְקַטְרֵג צוא זַיין אויף דיא יִשְׂרָאֵל . דָען בְּרוֹיט וָועְרְט גירוּפְן אויף לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ פַּת אוּנ דיא פִּיר הוּנְדערְט אוּנ אַכְצִיג פְּהוּת זַיינֶען בְּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ תפ אוּנ תפ מַאכְט צוּרִיק פַּת וָועְרְט נְפוּנְן אַז מִיט דָעם שְׁטִיקְל בְּרוֹיט וָואשׁ טָען גיט דֶעם עָנְי מַאכְט טָען שָׁלַאף דיא אַלֶּע פְּהוּת . (טו) נחזור לְאַמִּיר וויִדֶּער קֶערְן צוא אוּנְזֶער עִנְיָן וָואשׁ מִיר הָאבְּן גישְׁמוּעְסְט אין דָעם אַן הַייב פֶּרֶק דָאשׁ עָשׁ אִיז אַיין גְּרוֹיסְע אַוְהֲרָה אויף דיא כַּנְהֵיגֵי קְהִלָּה אַז זַייא זָאלְן גיט וַארְפְן אַיין אִיבֶּרִיגְע פְּאַרְכְט אויף דָעם צְבּוּר אוּנ זָאלְן נֶעבְּן סַם אַוּוא וויא אַלֶּע לַייט אוּנ זָאל גיט זַיין קֵין חֲנִיפָה מֶעְנְטְשׁ חַם צוא הָאבְּן אֶדֶער חַנְפָּנְן דָער עוֹשֶׁר אֶדֶער אויף זַיין מִשְׁפָּחָה אוּנ דָעם יָאךְ צוא נֶעבְּן אויף דיא אַרוּמְע לַייט זָאל עָר אַוּוא גיט טָאן דֶענְמָאלְט אַז דָער מַנְהִיג וָועט זִיךְ אַזוּ פִּירְן וָועט נָאט בְּרוּךְ הוּא זַיין וויִלְן אויף טָאן . אוּנ זַיינֶע וָועְרְק וָועט עָר בְּגַלִּיקְן אוּנ וָועט הִכָּה זַיין צוא לַאנְג לֶעבְּן אָמֵן :

פרק י צְרִיךְ דֶער מֶענְטְשׁ מוז נְיוֹוארִינְט זַיין אַז עָר מַאכְט אַיין סְעוּדַת מִצְוָה דְהַיְינוּ אַיין מִילָה אֶדֶער אַיין סְעוּדַת אֵירוּסִין אֶדֶער חֲתוּנָה אוּנ דיא אַנְדֶרֶע אַיין מִצְוָה מוּז עָר בֶּעטְן אַרְמֶע לַייט אויף דֶער סְעוּדָה אוּנ אויף זַייא שַׁמֶּנְדִיג זַיין אוּנ דֶער רֹאשׁ וואַרום דֶער וָואשׁ מַאכְט אַיין שְׁטָחָה צוּ זַיין זוֹן אָדֶר צוּ זַיין טָאכְטֶער אוּנ בָּעט גיט קֵין אָרְמֶע־לַיים אויף דָער סְעוּדָה וְוערְט דֶר וָועְקְט אַיין קִיטְרִיג פון לִילִית הָרִשְׁעָה אוּנ פון דֶער סַם בִּיז זַייא בְּרַיינְגען עֶפֶּעס יסוּרִים אויף דָעם בַּעל הַסְּעוּדָה : (כ) אַוּוא וויא מִיר גְּפִינְן בַּייא דֶער סְעוּדָה פון אַבְרָהָם אָבִינוּ . אַז וויא עָשׂ שְׁטַייט אין מְדְרָשׁ דָאשׁ וָואשׁ שְׁטַייט אין דֶער תּוֹרָה ויהי אחר הדברים האלה אוּנ עָשׂ אִיז גִינוֹגן נָאךְ דיא דְאוִינָע רַייד הָאט נָאט בְּרוּךְ הוּא גיפְרוּבְט צוא אַבְרָהָם אוּנ הָאט אִים גְהַייסְן עֶר זָאל מַקְרִיב זַיין זַיין זוֹן יִצְחָק פַּאר אַיין קָרְבָּן עוֹלָה . דַּרְשָׁתְּ דֶער מְדְרָשׁ דָאשׁ מַייְנְט מֶען נָאךְ דיא רַייד פון דָעם שְׁטָן וָואשׁ עֶר הָאט מְקַטְרֵג גִיוֶוען אויף אַבְרָהָם וָואשׁ עֶר הָאט גימַאכְט אַיין גְרוֹיסָע סְעוּדָה פַּאר אַלֶּע גְדוֹלֵי הַדּוֹר אוּנ קֵין שׁוּם עָנְי אִיז דָארְטִין גיט גְיוֶוען . בִּיז נָאט בְּ"ה הָאט גְיזָאגְט צוּ אַבְרָהָם . נֶעם דַיין אֵיינְצִינְגִין זוֹן יִצְחָק אוּנ זַייא אִים מַקְרִיב פַּאר אַיין קָרְבָּן עוֹלָה . דּוּרְךְ דָעם אִיז שָׂרָה גִישְׁטָארְבְּן אַוּוא וויא אַיין דֶער תּוֹרָה שְׁטַייט . אוּנ אַוּוא אויךְ גיפְינְן מִיר בַּייא אִיוֹב וָואשׁ עֶר הָאט גימַאכְט אַיין סְעוּדָה טִים זַיינֶע קִינְדֶר אוּנ קֵיין שׁוּם עָנְי הָאט עָר גיט גְירוּפְן אויף דֶער סְעוּדָה . הָאט דָער שָׂטָן אִים מְקַטְרֵג גְיוֶוען בִּיז עָר הָאט גיטַייט די זין אוּנ דיא טָעכְטֶר פון אִיוֹב . אוּנ הָאט בַּייא אִים אַוֹועק גְנוּמְן זַיין עֶשִׁירוּת אוּנ זַיינֶע בְּהֵמוֹת אוּנ הָאט גיט גְירוּפְן פון זַיין צָארְן בִּיז עָר הָאט אויף אִים גְרוֹישְׁע יסוּרִים גיבְּראכְט . דְרוּם מוּז דָער בַּעל סְעוּדָה גיוֹוארִינְט זַיין צוּ בָּעטְן אַרְמֶע לַייט אויף דָער סְעוּדָה פון וָועגְן דֶער שָׂטָן זָאל אויף אִים גיט מְקַטְרֵג זַיין • אוּנ נָאךְ מֶער אַז עָר בָּעט אַרְמֶע לַייט אויף דֶער סְעוּדָה , וָועְרְט דָער קַטֵּיגוֹר אַיין פִּיר שְׁפֶּעכְר פָּר אִים . אַז וויא מִיר

האזינו: (ג) באדם עשיר אחד היה גדול בעושר ומופלג בלימוד ובחכמות והיה לו בת אחת יפת תואר צנועה וחמודה והלך והשיא לבתו ג׳ פעמים לשלשה בני אדם חשובים ובכל לילה ראשונה של נשואיה למחרת מוצאים בעלה מת אמרה האלמנה לא ימותו עוד בני אדם עלי אשב אלמנה ועגונה עד אשר ירחם הקדוש ברוך הוא עלי · וישבה ימים רבים: (ד) והיה לאותו עשיר אח עני ביותר במדינה אחרת · והיו לו עשרה בנים ובכל יום ויום היה הוא ובנו הגדול מביאין עצים מהיער ומוכרין אותן ובזה היה פרנסתו ואנשי ביתו פעם אחת לא מכרו את העצים ולא היה להם מעות לקנות לחם ישבו בלילה בלי לחם ולמחרת הלכו פעם שנית ליער להביא עצים ונתעלף רוח האב וזלגו עיני הבן דמעה על גורל העניות של אביו ותלה עיניו למרום: (ה) והרהר הבן בלבו ונטל רשות מאביו והלך למדינת דודו כשבא לבית דודו שמח עליו דודו ואשתו ובתו האלמנה ושאלו לו על אביו ועל אמו ועל אחיו והבנים שלו וישב עמו שבעה ימים ולאחר שבעה ימים אמר הבחור לדודו שאלה אחת אני שואל מעמך אל תשיבני והשיב לו דודו שאל בני מה שתרצה · א״ל הבחור אני לא אשאל שום דבר עד שתשבע לי וכן עשה: (ו) אמר לו הבחור זאת השאלה שאני אשאל ממך שתתן לי את בתך האלמנה לאשה כששמע האיש בכה · אמר לו אל בני כי בע״ה כך מדתה (ר״ל שימות החתן לילה ראשונה וכך היא הסדר שלה) אמר הבחור על מנת כן · אמר לו דודו אם על עסקי ממון אתה קופץ אל תשאנה ואני אתן לך כסף והב וממון

גיפֿיגן אין מדרש תנחומא: (ג) עש האט זיך גישראפין איין מעשה · איין מענטש איז נודען איין גרויסר עושר אוג האט ניקאנט וואול לערנען אוג פיל חכמות · אוג ער האט נאר גיהאט איין טאכטער זייער אשיינע אוג איין צנועה אוג איין פרומע האט דער פאטער איר דרייא מאל חתונה גימאכט · אוג איטליכע ערשטע נאכט פון איר חתונה האט מען זיא מארגין פריא נפונן איר כאן גישטארבין האט דיא אלמנה גיזאגט זיא איר פאטער זיך ויל שוין ניט אז מענטשין זאלין איבער מיר שטארבין · איך וועל זיצין איין אלמנה אוג איין ענוגה ביז נאט ב״ה ווען זיך דער בארמן אויף מיר · איז זיא גיזעסן פיל ציימין איין אלמנה: (ד) אוג דער עושר האט גיהאט אין איין אנדרע מדינה איין ברודר איין גרוישין ארום מאן אוג ער האט נהאט צען זין · אוג איטליכן טאג פלענט ער מיט זיין עלטסטין זון ניין אין נואלד ארייין אוג פלענין בריינגען האלץ אוג דאש פאר קויפין אוג דער מיט פלענט ער זיך מפרנס זיין היוז גיוינד · איין מאל האבין זייא ניט פר קויפט דאש האלץ האבין זייא ניט נהאט פר ואש ברויט צו קויפן האבן זייא איבער גינעכטיגט בייא נאכט אן ברויט · אוג זיא מארגין זייגען זייא נאך אמאל גינאנגן אין וואלד ארייין צו בריינגען האלץ · איז דער פאטר אין גיבליבין · אוג דר זון האט ניווינט אויף דעם גרוישן ארויסקייט פון זיין פאטר: (ה) האט דער זון גינומן רשות פון זיין פאטר אוג איז גינאנגען אין דער מדינה וואו זיין פעטער איז · אוג אז ער איז גיקומן זיא זיין פעטער · האט זיין פעטער מיט זיין וויב אוג זיין טאכטער דיא אלמנה זיך פריא גיפרייט · אוג האבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף זיינע ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (ו) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (ז) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (ח) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (ט) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (י) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יא) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יב) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יג) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יד) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (טו) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (טז) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יז) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יח) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (יט) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כ) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כא) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כב) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כג) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כד) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כה) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כו) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כז) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כח) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (כט) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (ל) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לא) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לב) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לג) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לד) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לה) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לו) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לז) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לח) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (לט) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מ) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מא) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מב) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מג) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מד) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מה) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מו) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מז) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מח) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בעט מיין זון וואש דו ווילסט · האט דר בחור זיא אים גיזאגט איך וועל אנדרש ניט בעטין דיך בין דוא מוזם מיר פרייער שוועריין דוא זאלשט עש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער שוועריין: (מט) האט דער בחור אים גישוואורין דאש ער זאל אים ניט פרייען · אוג דאבן אים גיפֿרעגט אויף זיין פאטר אוג מוטר אוג אויף ברידער · איז דער בחור מיט אים גיזעשין זיבן טעג דער נאך האט דער בחור גיזאגט זיין פעטער · איך וועל פון דיר בעטין איין זאך נאר דוא זאלשט דאש מיר ניט פאר זאגין · האט זיין פעטער אים גיענטפֿרט בע

וממון הרבה כי אתה בחור נאה והכם ובעצתי אל תסתכן · אמר לו הבחור כבר נשבעת על הדבר הזה · וכיון שראה דודו העשיר הדבר נתרצה לו ובא לבתו וסיפר לה את הדברים · כששמעה האלמנה זאת התחילה לצעוק ולבכות במר נפשה ואמרה רבון כל העולמים תהי ידך בי ואל ימות הבחור הזה · (ז) ואחר זמן קצר קרשה הבחור להאלמנה וקרא אביה דודו של החתן לוקני העיר על הנשואין ועשה כילה לישב החתן בתוכו וכשישב החתן בתוך הכילה נזדמן לו זקן א׳ והיה אליהו הנביא קרא אליו ואל להחתן בני איעצך עצה נכונה ואל תט מעצתי ה ום כשתשב למעודה יבא אליך עני שאין כמוהו בכל העולם ותיכף כשתראהו תקום ממושבך והושיבהו אצלך ותן לו לאכול ולשתות ושמש לפניו בכל כוחך ועצמך · ואח״כ הלך אליהו ז״ל מעם החתן ובלילה ראשונה של הנשואין כשהיה החתן יושב בראש הקרואים · (ח) בא עני אחד ותיכף כשראה החתן את העני עמד ממקומו והושיב לו במקומו ועשה לו ככל אשר צוה לו הזקן · לאחר המשתה כשרצה החתן לילך לחדר · הלך העני אחריו ואמר לו בני אני שלוחו של מקום ובאתי הנה ליטול את נפשך א״ל החתן תן לי זמן שנה אחת או חצי שנה א״ל לא אעשה א״ל החתן תן לי זמן שלשים יום א״ל לא אעשה א״ל החתן תן לי זמן שבעת ימי המשתה א״ל המלאך המות לא אעשה כי לא אוכל לעשות לך חמד אפילו יום אחד כי כבר הגיע קצך ושעתך : (ט) א״ל החתן תן לי רשות שאקח רשות מאשתי ומן דודי שהוא חותני א״ל לדבר זה אשא פניך בעבור שעשית גמילות חסד עמדי ולך ובא מהרה · הלך החתן לחדר שהכלה יושבת שם יחידה ובוכה ומתפללת להקב״ה וכשבא החתן להכלה וקרא הבחור אליה ובאת לפתוח לו הפתח החדרה החזיקה בידו לנשק לו ואמרה אליו למה אתה באת לבדך אלי · אמר לה החתן ליקח רשות מאתך כי בא עתי וקצי

טוט תְּפִלָּה צוּ הקב״ה · אוּנ הָאט גְיָזאָגְט דָער הָער פּוּן אַלָע וָועלְטֶן · לְאוּ דַיין שְׁלַאק בָּעסָער אִין מִיר זַיין · אוּנ דָער בָּחוּר זָאל נִיט שְׁמַארְבִּין · (ז) אִין אַיין קוּרְצָע צַייט אַרוּם · הָאט דָער בָּחוּר מְקַדֵּשׁ גְיוָוען דִיא אַלְמָנה · הָאט אִיר פָּאטֶר גִירופֶן אַלֶע זֶקֵנִים פּוּן דָר שְׁטָאט אוּיף דָר חֻתּוּנָה · אוּנ צוּם חָתָן הָאט עָר גִיזַאגְט אַבְּוזוּנדֶר חָדָר עָר זָאל דְרִינְגען זִיצֶן · וְויא דָער חָתָן הָאט זִיךְ נִיטְעצְט אִין דָעם חָדָר · אַיז נִיקוּמֶן אַיין אַלְטֶר כַּאן צוּ אִים דָאש אִיז גְיוָוען אֵלִיהוּ הַנָּבִיא · הָאט עָר גְיָזאגְט צוּא דָעם חָתָן סַיין זוֹן אִיךְ וָועל דִיר צֵיין רֶעכְטע עֲצָה נָעבֶּן · אוּנ זָאלְשְׁט נִיט אַוְועק גֵיינֶן פּוּן סַיין עֲצָה · הַיינְט אַז דוּא וָועשְׁט זִיךְ וְעצֶן עָסֶן · וָועט קוּמֶן אַיין אָרוּם מַאן וָואש זַיין גְלַייכֶן אִיז נִיט פָּאר הָאנְדֶן · אוּנ הַיְּקֵף אַז דוּ וָועשְׁט אִים דָר וָועהָען זָאלְשְׁטוּ אוּיף שְׁמֵיסֶן פּוּן דַיין זִיצוּנְג אוּנ זָאלְשְׁט אִים וָעצֶן בַּייא דִיר · אוּנ גִיב אִים עָסֶן אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ זַייא מְשַׁמֵּשׁ פָּאר אִים מִיט נָאר דַיין פַּח · דָער נָאךְ אִיז אֵלִיהוּ ז״ל אַוְועק גֵיגַאנְגֶן פּוּן דָעם חָתָן · אוּנ אִין דָער עֶרְשְׁטֶר נַאכְט פּוּן דָער חֲתוּנָה אַז דָער חָתָן אִיז גִיזְעסֶן אַלֶיין אוּנ הָאט אִים אַרוּם מְכַבֵּד גְיוָוען דִיא אַלְמָנה · (ח) אִיז גִיקוּמֶן אַיין אָרוּם מַאן · וְויא דָער חָתָן הָאט אִים דָעם דָר שְׁטָאט אוּיף דֶר חָתוּנָה · אִיר פָּאטֶר גִירופֶן אַלֶע זֶקֵנִים פּוּן דָר שְׁטָאט אוּיף דֶר חָתוּנָה · אוּנ צוּם חָתָן הָאט עָר גִיזַאגְט אַבְּוזוּנדֶר חָדָר עָר זָאל דְרִינְגען זִיצֶן · וְויא דָער חָתָן הָאט זִיךְ נִיטְעצְט אִין דָעם חָדָר · אַיז נִיקוּמֶן אַיין אַלְטֶר כַּאן צוּ אִים דָאש אִיז גְיוָוען אֵלִיהוּ הַנָּבִיא · הָאט עָר גְיָזאגְט צוּא דָעם חָתָן סַיין זוֹן אִיךְ וָועל דִיר צֵיין רֶעכְטע עֲצָה נָעבֶּן · אוּנ זָאלְשְׁט נִיט אַוְועק גֵיינֶן פּוּן סַיין עֲצָה · הַיינְט אַז דוּא וָועשְׁט זִיךְ וְעצֶן עָסֶן · וָועט קוּמֶן אַיין אָרוּם מַאן וָואש זַיין גְלַייכֶן אִיז נִיט פָּאר הָאנְדֶן · אוּנ הַיְּקֵף אַז דוּ וָועשְׁט אִים דָר וָועהָען זָאלְשְׁטוּ אוּיף שְׁמֵיסֶן פּוּן דַיין זִיצוּנְג אוּנ זָאלְשְׁט אִים וָעצֶן בַּייא דִיר · אוּנ גִיב אִים עָסֶן אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ זַייא מְשַׁמֵּשׁ פָּאר אִים מִיט נָאר דַיין פַּח · דָער נָאךְ אִיז אֵלִיהוּ ז״ל אַוְועק גֵיגַאנְגֶן פּוּן דָעם חָתָן · אוּנ אִין דָער עֶרְשְׁטֶר נַאכְט פּוּן דָער חֲתוּנָה אַז דָער חָתָן אִיז גִיזְעסֶן אַלֶיין אוּנ הָאט גְוַוייטְט אוּנ גִיקוּמֶן אַיין אָרוּם מַאן · וְויא דָער חָתָן הָאט אִים דָעם דָר שְׁטָאט אוּיף דֶר חֻתּוּנָה · אִיר פָּאטֶר גִירופֶן אַלֶע זֶקֵנִים פּוּן דָר שְׁטָאט אוּיף דֶר חֻתּ

וקצי לילך בדרך כל הארץ כי מלאך המות היה אצלי והגיד לי המלאך שבא ליטול נפשי אמרה לו
לא תלך מעמדי אלא תשב פה ואני אלך להחדר שלך ואדבר עמו · הלכה ומצאה אותו : (י) אמרה
לו להמלאך האתה שליח שבאת ליטול נשמת אישי אמר לה הן אמרה לו הלא כתיב בתורה כי יקח איש
אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר
לקח והקב"ה הוא אמת ותורתו אמת הוא ועכשיו אם תקח את נשמת בעלי אזי תהיה התורה ח"ו פלסתר
אם תקבל את דברי מוטב ואם לאו בא עמדי לפני ב"ד הגדול שבשמים לפני הקב"ה : (יא) שמע המלאך
ואמר לה בשביל שעשה בעלך עמי חסד וכבד אותי לזאת אשא פניך ואלך לפני הקב"ה ואספר את
דבריך לפני הקב"ה והלך המלאך לשאול להקב"ה וכהרף עין בא בשמחה פעם אחרת להחדר ואמר
שהקב"ה ויתר להחתן את חייו בעבור הגמילות חסד שעשה עם העני : (יב) וכל הלילה הזה אבי הכלה
ואמה היו חולכין סביבות החדר שהיו שם החתן והכלה ושמעו אותן שמחים יחד ובבוקר נכנסו שם
להחדר ראו ושמחו יחד והודיעו הדבר לכל הקהל ונתנו כולם שבח והודיה להקב"ה עכ"ל · וכל זה גרם
החסד שעשה החתן עם העני : (יג) ע"כ צריך האדם להזהר לבלתי הראות פנים של זעפות לעניים
הבאים בתוך ביתו ובפרט שלא לגעור בעניים שבאים לסעודת מצוה כי כיון שבעל הבית מבייש
העניים בשביל כך מתהווה רעה גדולה לכן לא יצטער האדם אם יהיה לו איזה זהובים יותר הוצאה
כי יש בזה כפרת עון : (יד) כמ"ש הרב הגדול מהר"ם בבלי ז"ל בספר טעמי המצות תועלת גדול
לבעלי

דער חָתָן צוא איר גיזָאגט צוא נָעמען רְשׁוּת פון דיר דען עס
איז גיקומען מיין צייט צוא שְׁמַארְבִּין ווארום דער מַלְאַךְ הַמָּוֶת
איז גיוֶוען בייא מיר אונ האט מיר גיזָאגט אַז ער איז גיקומען
נָעמען מיין נְשָׁמָה · האט זיא צוא אים גיזָאגט דוא זיץ דָא
אונ איך וֶועל גיין אין דיין חֵדֶר אַריין אונ וֶועל ריידין מיט
דעם מַלְאַךְ הַמָּוֶת · איז זיא גיגאנגען אונ האט אים גיפונן :
(י) האט זיא צוא אים גיזָאגט דוא בִּישְׁט דער שְׁלִיחַ וואש
איז גיקומען צוא נָעמען דיא נְשָׁמָה פון מיין מאן · האט ער צו
איר גיזָאגט יוא · האט זיא צוא אים גיזָאגט פאר וואש עש
שְׁטַייט דאך אין דר תּוֹרָה וֶוען אייגר וֶועט נעמן אַנייע ווייב
זאל ער ניט גיין אין חַיִל אַריין אונ מען זאל אים ניט נעמען
צוא קיין שום זאך נאר ער זאל איין יאר אין זיין היים זיין
אונ זאל דער פְּרַייען דאש ווייב וואש ער האט גינומען ·
אונ גאט ב"ה איז דאך אֱמֶת אונ זיין תּוֹרָה איז אֱמֶת · אונ
איצונד אַז דוא וֶועשְׁט נָעמען דיא נְשָׁמָה פון מיין מאן וֶועט
דאך דיא תּוֹרָה ח"ו זיין שֶׁקֶר · אויב דוא וֶועשְׁט פאר
נָעמען מיינע רייד איז גוט · אונ אויב ניט קום מיט מיר פאר
דעם ב"ד הַגָּדוֹל פון דעם הימל וֶועל איך דאש טַעֲנֶען פאר
זייא · (יא) האט דער מַלְאַךְ הַמָּוֶת צוא איר גיזָאגט ווייל דיין
מאן האט מיט מיר גוֹמֵל חֶסֶד גיוֶוען אונ האט מיך ערליך
גיהאלטין · דרום וֶועל איך דיר צוא ליב טאן אונ וֶועל גיין
דער צייליין פאר גאט ב"ה דייגע רייד איז ער גיגאנגען פְּרָעגין
גאט ב"ה אין איין הֶרֶף עין איז ער גיקומען נאך אַמָּאל אין
דעם חֵדֶר אַריין מיט גרויש שִׂמְחָה אונ האט גיזָאגט אַז גאט

ב"ה האט גישיינקט דעם חָתָן זיין לעבין פון וֶוענין דעם
גְּמִילוֹת חֶסֶד וואש דער חָתָן האט מיט דעם ארום מאן
גיטאן · (יב) אונ איין גאנצע נאכט זייען דיא פאטער אונ
מוטר פון דער כַּלָּה גיגאנגן ארום דעם חֵדֶר וואש דיא חָתָן
אונ כַּלָּה זייגע דארטין גיוֶוען אונ האבין גיהערט וויא זייא
פְּרַייען זיך באנאנד · אין דער פריא זייגען זיי אַריין גיגאנגן
אין זייער חֵדֶר אַריין אונ האבין דער זעהען אַז ער לעבט ·
האבין זיי זיך זייער גיפרייט אונ האבין דיא זאך מודיע גיוֶוען
צו אַלע לייט פון דער שְׁטָאט · האבין זייא אַלע אָפּ גיגעבין
איין שֶׁבַח וְהוֹדָיָה צוא גאט ב"ה אונ דאש אַלץ האט גורם
גיוֶוען דער חֶסֶד וואש דער חָתָן האט גיטאן מיט דעם
ארום מאן · (יג) דרום מוז דער מענטש גיווארינט זיין
ניט צו ווייזין איין צארינדיג פָּנִים צוא דיא ארמע לייט וואש
קומען אין זיין הויז אַריין · אונ בפרט צוא דיא עֲנִיִּים וואש
קומן צוא איין סעודת מצוה · ווארום דורך דעם וואש דער
בַּעַל הַבַּיִת איז מְבַיֵּיש דיא ארמע לייט דער פון קומט
אַגרוישע רָעָה · דרום זאל דער מענטש זיך ניט מצער זיין
דאש דיא סעודה וֶועט אים דורך דעם עפיש מער קאשטי
ווארום דורך דעם וֶוערין אים פאר געבין זייגע זינד :
(יד) אזוא וויא דער גרוישר רב מהר"ם בכלי שרייבט אין
ספר טעמי המצות דאש וֶוען די עֲנִיִּים עשין אויף איין סעודות
מצוה איז דאש אַגרויש הילפונג צוא דעם בַּעַל הַסְּעוּדָה דען
דאש איז כמש גלייך וויא אקרבן דאש דיא כהנים עסין
דאש פלייש פון אים אונ דיא בַּעֲלִים האבין איין כפרה אויף
זייערע

לבעלי הסעודה במה שאוכלים הקרואים עניים שהוא ממש דוגמת קרבן שהכהנים אוכלין ובעלים מתכפרים ויתן בטוב עין ואז נאמר עליו טוב עין הוא יבורך :

פרק יא ידוע ומפורסם לכל יודעי דת ודין תורתנו הקדושה תרין סמכין הן שהן עמודי העולם ועמודי הגולה · ואלו הן זכות התורה וזכות האבות ולכן השחר מאיר בכל יום בגלוי: רצון ורחמים זכות תרין עמודי הנזכרים עמוד התורה וזכות אבות שהן רחמים ורצון לישראל (ב) ובהיות כי הקב״ה מתאוה לתפלתן של יראיו על כן נכון הוא להתפלל ע״ז בכל בוקר שתעמוד לנו זכות תורתנו הקדושה וזכות אבות שהן אברהם יצחק יעקב : (ג) ובהיות כי הברכה ראשונה הוא על נטילת ידים כזה · (ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים) הברכה זו מתחיל באות בי״ת ומסיים באות מ״ם שהוא מ״ב ב״פ כ״א הוא מרמז על שני עמודים עמוד התורה ועמוד זכות אבות כי ה׳ חומשי תורה מתחילין באות ב׳ דבראשית ו׳ מספר ואלה שמות ו׳ מספר ויקרא ו׳ מספר במדבר א׳ מספר אלה הדברים ר״ת שלהן גימטריא כ״א כנגד השם אהי״ה · והאבות ראשי תיבות שלהן הוא גימטריא כ״א כנגד השם אהיה כזה א״ברהם י״צחק י״עקב גימטריא כ״א : (ד) לכן אנשי מעשה נוהגים להתפלל תיכף אחר ברכת נט״י ואומרים תפלה כזה (אל אלהי הרוחות י״ר מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתעמוד לנו זכות אברהם יצחק ויעקב להציל אותנו ואת זרענו מכל פשע ועון כדי לקיים מצות תורתך הקדושה בלי שום מחשבה זרה וטהר לבנו לעבדך באמת ובתמים אמן) · אל תהי מצות ברכה זו קלה בעיניך כי מצאתי תפלה זו בחיבור הראשונים בימי רש״י ז״ל אשר קבלה היא בידם כי מיום שחרב ב״ה ובטלו הקרבנות נכנסו התפלות במקום הקרבן לעורר רחמים עלינו ובפרט שאנו בזמן הזה צריכין לרחמים גדולים ואין דעתנו צלולה להתפלל מחמת עול הפרנסה אשר ממש בנפשו

זייערע זינד : אונ ער זאל זייא פאר גינען דאש עשין אונ דענמאלט ווערט אויף אים ניזאגט טוב עין הוא יבורך דר וואש האט איין גוט אויג דאש היישט ער פר גינט דאש עשין וואש ער גיט דיא ארמע לייט דער וועט גיבענטשט ווערין פון גאט ב״ה :

פרק יא ידוע ומפורסם עש איז גיוויש אונ מפורסם צוא אלע וואש האבין ווישען שאפט אין אונזער הייליגע תורה אז צווייא זיילין זיינען פאר האנדין וואש דיא וועלט שטייט אויף זייא · אונ דיא ישראל האבין דורך דעם איין קיום · אונ דאש זיינען זייא דער זכות פון דער תורה אונ דיא זכות אבות אונ דרום אז דער מארגין שטערין גייט אויף טוט ער לייכטן אלע טאג מיט רצון אונ רחמים דורך דעם זכות פון דיא צווייא זיילין וואש פריער זיינן גישטאנן דאש איז דיא תורה אונ זכות אבות וואש זייא זיינען דער באריטקייט אונ ווילין צוא דיא ישראל : (ב) אונ ווייל גאט ב״ה גלישט צוא דיא תפלות פון דיא גאטש פארכטיגי מענטשין דרום איז רעכט אז דער מענטש זאל דרויף מתפלל זיין אלע פריא · אז עש זאל אונז בייא שטיין דער זכות פון אונזר הייליגע תורה אונ דער זכות פון אונזרע עלטערין אברהם יצחק ויעקב : (ג) אונ ווייל אין דער פריא איז דיא ערשטע ברכה על נטילת ידים אונ דיא ברכה הייבט זיך אן מיט איין בי״ת אונ לאזט זיך אויש מיט איין מ״ם דאש טרעפט אן צווייא אונ פערציג · דאש איז צווייי מאל איין אונ צוואנציג אונ דאש איז מרמז אויף דיא צווייא זיילין דיא זייל פון תורה אונ דיא זייל פון זכות אבות · דען דיא ערשטע אותיות פון דיא פינף ספרים פון דער תורה טרעפין אן איין אונ צוואנציג ווארום דער ספר בראשית הייבט זיך אן מיט איין (בית) דער ספר שמות מיט איין (ואו) דער ספר ויקרא מיט איין (ואו) דער ספר במדבר אויך מיט איין (ואו) דר ספר דברים הייבט זיך אן מיט איין (א) טרעפט דאש אלץ אן איין אונ צוואנציג · אונ דיא ערשטע אותיות פון דיא אבות טרעפין אויך אן איין אונ צוואנציג דאש איז דיא (א) פון אברהם דיא (י) פון יצחק דיא (י) פון יעקב · דיא ראשי תיבות פון ביירע זיילין טרעפין אן צווייא אונ פערציג אקעגין דעם אן הייב אונ אויש לאז פון דער ברכה על נטילת ידים : (ד) דרום זיינען דיא פרומע לייט זיך נוהג דאש תיכף נאך דער ברכה פון על נטילת ידים זאגין זייא דיא תפלה אל אלהי הרוחות וכו׳ אונ דיא מצוה פון דער ברכה על נטילת ידים מיט דער תפלה אל אלהי הרוחות זאל גיט גרינג זיין אין דיינע אויגין · ווארום איך האב דאש גיפונן שטיין אין דיא ספרים וואש דיא ערשטע חכמים האבין כחבר גיווען וואש זייא זיינען

גיווען

בנפשו יביא לחמו ולפעמים באשר שהוא להוט אחר הממון מכניס את עצמו בדברי איסור הקרובים לאונאה וגזל כדי להחיות נפשו : (ה) ע"כ תקנו חז"ל זו התפלה להתפלל להבורא יתברך ב"ה להציל אותנו מכל עון ופשע וחטאה ולא כל העתים שוים לתפלה כמו תפלה של שחרית שהוא עת רצון ועת רחמים · ע"כ טוב לומר תפלה זו תיכף אחר ברכת נט"י כיון שמרומז בה זכות התורה וזכות האבות וכמש"ל יאם תפרוק עולך מלהתפלל פן יפגע מדת הדין קודם התפלה לשפוך חמה שפוכה בפתע פתאום בעת הדין אשר מדה"ד כבר מוכן הוא : (ו) בן אדם בן אדם אם תציית לעצתי קום והתחזק לרצות את בוראך כי הוא אל גדול גבור ונורא עושה הכל בבת אחת ממית ומחיה מוחץ ורופא מוריש ומעשיר משפיל ומרומם מרעיב ומשביע ומוריד שאול ויעל מטביע במים אדירים ועמוקים ומעלה עונה לאדם בעת צרה ועונה לאשה בעת שיושבת על המשבר מציל את האנשים מים סוף והולכי מדברות מחיות רעות ונחש שרף רופא חולים שומע לזעקת אביונים ועניים מציל העשוק מיד עושקו : (ז) ולפעמים כשישראל אינם רוצים בתשובה מביא עליהם צרה אז למרום נושאים עיניהם בבכיה עד כי בא יבא ישועה כהרף עין וכל זה בעבור התשובה שעושין במסתרים תבכה נפשם ומתוודים על חטאתם ופשעם ומעלים על לבביהם חטאת נעוריהם מה שקלקלו ופגמו ולא אבו ללכת בדרכי ה' כי אם בשרירות לבם ולא זכרו יום אחריתם ואחרי שובם נחמו לעזוב דרך הרשע ותמיד הן מתוודים בבכי ולקבל תשובה שלימה · על כל אלה שומע ומאזין

גיווען אין דיא צייטין פון רש"י ז"ל דאש בייא זיי איז איין קבלה גיווען אז פון דעם טאג אן וואש דאש בית המקדש איז חרוב אונ דיא קרבנות זיינען בטל גיווארין · זיינען דיא תפלות אויף דעם ארט פון קרבנות צוא דער וועקין דאש רחמנות פון גאט אויף אונז · בפרט היינטיגע צייטין באדארפין מיר צוא האבין גרוים רחמנות · אונזר דעה איז גיט קלאר תפלה צוא טאן מחמת דעם עול פון פרנסה וואש ממש ער שטעלט איין זיין לעבין פון זיין פרנסה וועגין · אונ אמאל מחמת ער איז זייער להוט נאך געלט בריינגט ער זיך ארין אין איסור זאכין וואש זייא זיינען נאהענט צוא נארין איינעם אדער אים באגזלגען פון וועגין צוא דער נערין זיין לייב · אונ דאש קומט אלץ מחמת עש קומט אים זייער שווער דיא פרנסה : (ה) דרום האבין אונזערע חכמים ז"ל מתקן גיוועזין דיא תפלה וואש פריער איז גישטאנען צוא בעטין גאט ב"ה ער זאל אונז מציל זיין פון אלע זינד · אונ גיט אלע צייט זיינען גלייך תפלה צוא טאן אזוא וויא דיא תפלה פון אין דער פריא וואש דענמאלט איז איין עת רצון אונ איין עת רחמים · דרום איז גוט דיא תפלה צוא זאגין תיכף נאך דער ברכה פון על נטילת ידים ווייל אין איר איז מרומז דער זכות פון דער תורה אונ זכות אבות · אבר ווען דוא וועסט אבער פורק עול זיין פון צוא זאגין דיא תפלה תיכף נאך דער ברכה על נטילת ידים · טאמר וועט דער מדת הדין דיך באגעגענן פאר דער תפלה צוא פאר גיסין אויף דיר פלוצלונג זיין רוגזה : (ו) דוא בן אדם אויב דוא ווילסט פאלגין צוא מיין עצה שטייא אויף אונ שטארק זיך איבער צוא בעטין דיין באשעפער ווארום ער איז זייער אגרויסער אונ איין פארכטיגער גאט ער טוט אלץ אין איין מאל · ער טייט אונ מאכט לעבדיג אין איין מאל ער וואונדעט אונ היילט · ער מאכט ארום אונ רייך · ער מאכט גידערינג אונ דער הייכט · ער מאכט הונגערינג אונ מאכט זאט אונ מאכט גידרין אין גיהנם אריין אונ בריינגט ווידר אויף · ער מאכט איין זינקען אין שטארקע אונ אין טיפע וואסער אונ בריינגט ווידר אויף · ער ענטפרט צוא איין מענטשין אין דער צייט אז ער איז אין איין עת צרה · אונ ענטפרט צוא דער אשה בשעת זיא זיצט אויף דעם בראך ביינקיל צוא גווינען איין קינד · ער איז מציל דיא מענטשין פון דעם ים · אונ דיא וואש גייען אין דער מדבר איז ער מציל פון הוות רעות אונ שלאנגען · ער היילט קראנקע · ער הערט צוא דאש גישרייא פון ארעמע לייט ער איז מציל דעם וואש ווערט גירויבט פון דעם וואש רויבט אים · (ז) אונ אמאל אז דיא ישראל ווילען גיט טאן קיין תשובה · קומט אויף זייא צרות ר"ל · אונ דענמאלט הייבין זייא אויף זייערע אויגין צו גאט מיט גיוויין · ביז דיא הילף קומט זייא אין איין הרף עין · אונ דאש איז אלץ פון וועגין דער תשובה וואש זייא טוען · אונ ווייגען אין פאר בארגענע ערטער אונ זיינן מתודה אויף זייער זינד · אונ בריינגען אויף זייערע הערצער אויף דיא זינד וואש זייא האבין גיטאן אין זייער יוגענט · דאש זייא האבין גיזינדיגט אונ האבין גיט גוואלט גיין אין דיא וועגין פון גאט · נאר נאך דעם ווילין פון זייער הארץ ·

ומאזין הבורא יתב"ש את זעקתם לשלוח להם ישועה ורחמים: (ח) ע"כ אל יתרשל האדם מלהתפלל להשי"ת ואל יסמוך האדם על חכמתו לאמר כבר מסוגל אני ביראת ה' ולא יריע אויבי לי להטותי מדרך הישר והטוב. ובא וראה מה דאיתא בירושלמי: (ט) מעשה בחסיד אחד שהיה מופלג בזקנה ואמר אל תאמין בעצמך עד ימי זקנתך (כי הוא סבר כשבא האדם לימי הזקנה שוב לא יחטא בוודאי ולא הסכים למה שאמרו רז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מיתך) והנה פעם אחת בא השטן אליו ונדמה עצמו כאשה יפת תואר מאד והתקרב אליו עד שהביאו להרהור עבירה והתחיל החסיד לדבר אל השטן דברים המרגילין לעבירה: (י) ובתוך כדי הדבור שם החסיד אל לבו והתחרט ואמר מה זה מעשה אשר עשיתי והיכף קם ואמר אוי לי למי אני מתקרב והתחיל להצטער מאוד בבכי גדול על הדברים שיצאו מפיו הקרובים להביא את האדם לעבירה כשראה השטן שהחסיד הוא בצער א"ל רבי אל תצטער כי אתה לא דברת עם אשה רק עם השטן שנדמה כאשה ולא באתי אלא להזהיר אותך לבלתי לשנות מטבע ודברים של חכמים שאמרו אל תאמין בעצמך עד יום מותך ולא עד זקנתך וקבל החסיד עליו לדבר כך כמו שהזהיר אותו השטן עכ"ל: (יא) והנה אחרי אשר דברנו קצת לעיל שצריך האדם להתפלל בלב נשבר נזכיר אנב גם התועלת הגדולה לקבלת התפלה שהוא ענין הנקיות שיהיה גופו נקי מכתמי לכלוכי הזוהמא ויתבונן האדם ממה שהובא בברייתא דמעשה מרכבה ונזכר לעיל ג"כ בפרק ראשון: (יב) שאותן המלאכים הנשלחים בעוה"ז להכריז מה שנגזר על העולם כשטסין בעולם באויר אינם יכולין

אונ האבין ניט גידיינקט זייער לעצטין טאג. אונ נאך דעם
פאר לאזין זייא זייערע בייגע כעשיים אונ זיינען תמיד מתוודה
מיט גיוויין אונ טוען איין רעכטע תשובה הערט דאש אלץ
נאט צו אונ פאר עמט זייער גישרעי צו שיקן זייא איין הילף
אונ דער בארעמיקייט: (ח) דרום זאל דער מענטש זיך
ניט פוילין פון צוא בעטין צוא נאט ב"ה אונ דער מענטש
זאל זיך ניט סומך זיין אויף זיין חכמה צוא זאגין איך בין
שוין גוואוטש אין נאטש פארכט. אונ כיין פייגד דער יצר
הרע וועט מיר שוין ניט קענגן קיין בייז טאן כיך אוועק
צוא נייגין פון דעם רעכט פארטיגין אונ נוטין ווען קום אונ
זעה וואש עש שטייט אין ירושלמי: (ט) עש האט זיך
גיטראפין איין מעשה דאש איין חסיד איז גיוועזן וואש ער
איז גיוועזן גאנץ אלט. אונ האט גיזאגט אל תאמין בעצמך
עד ימי זקנתך דאש איז טייטש אויב דוא ביסט שוין פרום
זאלסט אין דיר זעלבשט ניט גלייבין בין אין דיין עלטער.
דען ער האט גיסייגט אז דער מענטש ווערט שוין אלט אונ
האט ניט גזינדיגט ווען ער שוין בוודאי ניט זינדיגן אונ האט
ניט מכבים גיוועזן צו דעם וואש אונזערע חכמים זיל האבין
גיזאגט אז דוא זאלשט אין דיר ניט גלייבין בין דיין טויט.
אכאל איז דר שטן נקומן צו אים אונ האט זיך בירוין וויא
זייער איין שייגע אשה. אונ האט גיעהנט צו אים בין ער האט
אים גיבראכט צוא איין הרהור פון זונת אונ דער חסיד האט
אן גיהויבין צוא ריידין צוא דעם שטן זעלבע רייד וואש
בריינגן צוא זונת: (י) אונ הוך כדי דבור האט דער

חסיד חרטה גיהאט אונ האט גיזאגט וואש האב איך דא
גיטאן. אונ האט גיואגט ווייא איז מיר צו ועמען בין איך
מיך מתרחב. אונ האט אן גיהויבין זיך מצער צוא זיין מיט
גרוש גיוויין אויף דיא רייד וואש ער האט גירעט וואש זייא
קענגן בריינגן דעם מענטשין צוא זונת. וויא דער שטן
האט גיזאגט אז דער חסיד איז זיך זייער מצער. האט
דוא האסט ניט גירעט מיט קיין אשה נאר מיט מיר
וואש איך בין דער שטן וואש איך האב זיך דיר אוישׂ
גיוויזין וויא איין אשה. אונ איך בין מער ניט ניקומען
נאר דיך מזהיר צוא זיין דוא זאלסט ניט אנדערש זאגן
נאר וויא דיא חכמים האבין גיואגט דוא זאלשט אין דיר
ניט גלייבין אז דוא ועמט ניט זינדיגין בין אין דיין טויט.
אונ ניט אזוא וויא דוא זאגשט בין דיין עלטער. האט דער
חסיד אויף זיך מקבל גיוועזן ער זאל שוין אזוא זאגין וויא
דער שטן האט אים אן גיזאגט: (יא) אונ גוך וויל מיר
האבין פריער אבסיל גירעט או דער מענטש מוז מתפלל
זיין מיט איין צוא בראכין הארץ ווען מיר נאך דער מאגן
דאש גרוש העלפונג אז דיא תפלה זאל אן גינוטצן ווערין
דאש איז דער גוף זאל זיין ריין פון די מיאוסע אונ איין
גירוכטע פלעקין. אונ דער מענטש זאל פאר שטיין פון
דעם וואש עש שטייט אין דער ברייתא פון מעשה מרכבה.
(יב) דאש דיא מלאכים וואש עש ווערט גנזר אויף דער ווען
אוישׂ צוא רופין וואש עש ווערט נגזר אויף דער ווען

יכולין לומר שירה אחכ כשעולין עד שיטבלו בנהר דינור שס"ה מבילות ואחכ מובלין עוד ז' פעמים באש לבנה וכל זה צריכין לטבול באשר שהיו בשכונתן של בני אדם ואם כן אם העליונים צריכין טהרה להתקדש לומר שירה לפני הקב"ה מכל שכן שצריך האדם טהרה להיותו מתקדש עצמו לתפלה: (יג) ועיקר הטהרה הוא שצריך האדם להזהר בהן שצריך ליטול ידיו תיכף אחר יציאת בית הכסא וגם שצריך ליטול ידיו אחר יציאת המרחץ ואחר הקזה של דם ואחר נטילת הצפרניים ואחר תספורת ואחר שנגע בגופו במקומות המכוסים בבשרו כמבואר בפוסקים וכל מי שנזהר בנטילות הניל לא במהרה יבא לידי חמא וכל מי שאינו נזהר בהן בוודאי יבוא לידי חמאים גדולים כי מי שמיקל בזה יסובבו אותו הקליפות ששולטין במקומות הזוהמא אבל על ידי הנטילת מים מוכרחים הקליפות להרחיק מן האדם: (יד) ובא וראה מאי דאיתא בזוהר בראשית וי"ל מאן דעייל לבית הכסא לא יקרא בתורה עד דיסחי ידוי אלא ווי לבני עלמא דלא משגיחין ולא ידעין ביקרא דמארן ולא ידעו על מה קאי עלמא רוחא חדא אית בכל בית הכסא דשרי תמן ומיד שארי על אינון אצבעין דידוי דבר נש עכ"ל ומכאן ראיה להמדקדקים במצות להיות מצוי אצל בית הכסא כלי אחד לנקות את הידים תיכף בצאתו מבית הכסא: (טו) וכן ראיתי שנוהגים קצת אנשים לרחוץ תיכף בשחרית בתוך כלי בעמדם משינתם וכן ראיתי נוהגים שיהיה כלי מים מוכן בשעת לימודו שמא יהיה נוגע באחד מן המקומות המכוסים והוא נכון מאוד ובפרט יראה לרחוץ ידיו קודם התפלה דכתיב ארחץ בנקיון כפי וכו' וכתיב ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו: (טז) ועוד דבר אחר מועיל לתפלה שלא ישב

בבהכ"נ

נָאךְ אַז זַייא גַייען אוּיף דָעם הֵיכָל אַרוּיף קֶעגען זַייא קיין שִׁירָה נִיט זָאגען. בִּיז זַיי מוּזן זִיךְ פְּרִיעֶר טוּבְלָן אִיז נָהַר דִינוּר דְרַייא הוּנדֶערְט אוּן פִּינְף אוּן זְעכְציג טְבִילוֹת. אוּן דָער נָאךְ טוּבְלָען זַייא זִיךְ נָאךְ טָבִּין מָאל אִין וַייְשָׁע פַּייעֶר: אוּן דִיא טְבִילוֹת מוּזן זַייא אַלְץ הָאבֶּן וַייל זַייא זַיינֶען גָנוּען אִין דָעם רוּאוּנְג פּוּן מָענְטְשֶׁן. מִכְּל שֶׁכֵּן דָער מָענְטְש מוּז בְּוַודַאי הָאבֶּן טַהֲרָה דָאשׁ עָר זָאל זִיךְ הַייליגִין בְּשָׁעַת עָר וויל תְּפִלָּה טָאן: (יג) אוּן דָער עִיקָר טַהֲרָה מוּז זַיין וְואשׁ דָער מָענְטְש מוּז דָרֶינֶען גִיוּוארִינְט זַיין אִיז דָאשׁ. וְויא עֶר גַייט אַרוּיש פּוּן דָעם בֵּית הַכִּסֵא. מוּז עָר תֵּיכֶף וָואשֶׁן דִיא הֶענְט. אוּן נָאךְ דָעם אַז עָר גַייט אַרוּיש פּוּן דָעם מֶרְחָץ מוּז עָר אוּיךְ תֵּיכֶף וָואשֶׁן דִיא הֶענְט. אוּיךְ נָאךְ דָעם אַז עָר לָאזט זִיךְ אָדֶער. אוּן אוּיךְ נָאךְ דָעם אַז עָר שְׁנֵייד דִיא נָעגֶל. אוּן נָאךְ דָעם אַז עָר נָאלְט זִיךְ אָפּ. אוּן אַז עָר רִירְט אֶן אִין זַיין לֵייב אִין דִיא עֶרְטֶער וָואשׁ זַיינֶען בֶּדֶעקְט. אַוּז וְויא עָשׁ שְׁמַייס אִין שָׁלְתָן עָרוּךְ. אוּן דָער וָואשׁ אִיז נָזוֹהר אִין דִיא אַלְע נְטִילוֹת. קִיכְט אִים אִין עֲבִירָה נִיט נִיךְ צוּא הָאבֶּן. אוּן דָער וָואשׁ אִיז נִיט נָזוֹהר אִין עֲבִירָה וָועט עָר בְּוַודַאי קוּמֶען צוּא גְרוֹשֶׁע זִיבְּר וְואוּרוּם דָער וָואשׁ אִיז מַקִּיל אִין דִיא נְטִילוֹת רִיבֶּנְלָען אִים אַרוּם דִיא קְלִיפּוֹת וָואשׁ גִיוּועלְטִיגִין אִין דִיא אוּם רַייְנֶע עֶרְטֶער. אֲבָּער דוּרְךְ דָעם וָואשׁ עֶר וָואשְׁט זִיךְ זַייְנֶע הֶענְט מִזּוֹן דִיא קְלִיפּוֹת פּוּן אִיבֶּ"ר זִיךְ דָער וַייטֶערִין: (יז) קוּם אוּן זֶעה וָואשׁ עָשׁ שְׁמַייס אִין זוֹהַר. דָער וָואשׁ נַייט אַרַיין אִין בֵּית הַכִּסֵא זָאל עָר נִיט לָערְנֶען קִיין תּוֹרָה בִּיז עָר וָואשְׁט זִיךְ פְּרִיעֶר דִיא הָענְט וַוייא צוּא דִיא טָענְטְשִׁין וָואשׁ פְּרֶעגִין נִיט אוּן וַייְשִׁין נִיט אִין דָעם כְּבוֹד פּוּן אוּנְזֶער הֶער אוּן זַייא וַוייסִין נִיט אוֹיף וָואשׁ דִיא וָועלְט שְׁמַייס. דָען אַיין רוֹחַ אִיז פַּאר הָאנְדֶן אִין אִיטְלִיכִין בֵּית הַכִּסֵא וָואשׁ עָר רוּעָט דָארְטֶן. אוּן וְויא דָער מָענְטְש גַייט אַרַיין רֵיעָח עָר אוֹיף דִיא פִּינְגֶער פּוּן זַייְנֶע הָענְט. אוּן פּוּן דָאנֶען אִז אַיין רָאזָה צוּא דִיא וָואשׁ זַייְנֶען מְרָקְדֶק בְּמִצְוֹת דָאשׁ זַיי זַיינֶן זִיךְ נוֹהֵג בַּייא זַייער בֵּית הַכִּסֵא זָאל שְׁמַייס אִין בְּלִי מִים וָואכֶּר כְּדֵי צוּא וָואשֶׁן זִיךְ דִיא הָענְט הֵיכֶף וְויא זַייא גַייען אַרוּיש פּוּן דָעם בֵּית הַכִּסֵא: (טו) אוּן אַזוֹא אִיךְ הָאב אִיךְ גִיוּועֶהֶן אַזַייל מֶענְטְשֶׁן זַייְנֶען זִיךְ נוֹהֵג אִין דָער פְּרִיא וַוי זַיי שְׁמַייְנֶען אוֹיף פּוּן זַייער שְׁלָאף וָואשֶׁן זַייא זִיךְ תֵּיכֶף. אוּן אוֹיךְ הָאב אִיךְ גִיוּועֶהֶן מֶענְטְשֶׁן זַייְנֶן זִיךְ נוֹהֵג אַז אַיין כְּלִי מִים וָואשֶׁער אִיז בַּייא זַייא אָן גִיבְּרַייט בְּשָׁעַת לֶערְנֶען. מְחַמַת טָאמֶר וָועט עָר אִין מִיטֶן לֶערְנֶן אָן רִירֶן אִין לֵייב וָועט עָר זִיךְ תֵּיכֶף וָואשֶׁן דִיא הָענְט אוּן דָאשׁ אִיז זַייער רָעכְט. אוּן בְּפְרָט עָר זָאל זָעהֶן צוּ וָואשֶׁן זַייְנֶע הָענְט פַּאר דָעם דָאוּונֶען וָואוּרוּם עָשׁ שְׁמַייס אִין פְּסִיק אַרְטֶן בִּנְקִיוֹן כַּפַּי אִיךְ טוּא וָואשֶׁן מִיט רַייְנִיקַייט מַייְנֶע הָענְט אוּן דָער נָאךְ וּמְאז כִּבְּדָה אֶת מִזְבַּחַךְ ה' וָועל אִיךְ אַרוּם רִינְגֶען דַיין מִזְבֵּחַ נָאט אוּן וֶועל תְּפִלָּה טָאן: (טז) אוּן נָאךְ אַיין זַאךְ דָער וַייטֶערִין צוּא דָער תְּפִלָּה

בבהכ"נ סמוך לאדם רשע כמו שכתבתי לעיל פ"ג כי במקום הרשע שם חניית הסטרא אחרא ומקום סכנה
להנזק בו ח"ו וכן מצינו בדברי רבינו ז"ל מכל עבירה שהאדם עושה ואינו מעביר העבירה בתשובה
ובכי ובוידויים אזי מאותה עבירה מתהווה ונברא משחית אחד ומתלבש בתוך העץ או אבן ואחר זמן
רב נכשל זה האדם שעבר עבירה באותו העץ או האבן וניזוק בו והוא סבור שהעץ או האבן מזיקו
וטעות הוא במחשבתו שאינו יודע כי בעון עצמו הוא נכשל והעון הוא המזיק וזה שאמר הכתוב שובה
ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך דייקא : (יז) וכן שמעתי אומרים בשם החסיד רבי יהודה
משידלאווצי"י ז"ל שאמר כן על אותן אנשים אשר בוגדים בנשותיהם והולכים למדינות מרחקים להיות
שמה מלמדי תינוקות ואח"כ המה עוסקים באיזה משא ומתן וקובצים על יד על יד להרבות מעות וממון
רב ובלי ספק שהן נכשלים בעון ראיית קרי ואח"כ כשרוצים לילך ולחזור לבתיהם אזי באים עליהם
שודדים וגזלנים ולוקחים כל אשר להם ואותן אנשים לא ידעו כי מכל טפת קרי נברא מזיק א' רחמנא
ליצלן ואותן המזיקין נדמים כאנשים ולוקחין ממנו כל המעות שלו עכ"ל וכמו שהאריך ג"כ הרב בעל
כלי חמדה וגם הרב בעל מגלה עמוקות כשרוצה האדם לעשות איזה דבר עבירה אזי מלאך הממונה
על זה צועק ואומר אל תבואני רגל גאוה ויד רשעים אל תנדני · וכדאיתא בזוהר פרשת בראשית ע"ש ·
והכלל כי כח העבירה שמביא הס"א גם המקום שנעשה בו העבירה הוא מסוכן : (יח) ובא וראה מ"ש בזוהר
שמות · ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי באורחא במדברא והוו עסקי באורייתא אדהכי חמו חד בר נש דטעין
משאוי אמר ר' חייא לא נשתתף בהדיה דילמא עובד כוכבים הוא ואסור להשתתף עמיה או שמא עם
הארץ הוא ואין להתלוות עמיה אמר רבי יוסי נעיין עליו דילמא ת"ח או בר אוריין הוא אדהכי חגיע
אליהם

דאש ער זאל ניט זיצין אין שול נאהענט צו איין רשע אזו וויא
איך האב אויבין גישריבין ווארום דארטין וואו דער רשע רועט
דארטין רועט דיא סטרא אחרא אונ דאש איז איין סכנה
ארט דארטין ניזוק צו ווערין ח"ו · אונ אזו האבין אונזערע
מים ז"ל אויך גיזאגט · פון איטליכער עבירה וואש דער
טש טוט אונ פירט ניט איבער דיא עבירה מיט תשובה
גיוויין אונ ווידוים · ווערט פון דער עבירה בשאפין
ין משחית אונ איז זיך מתלבש אין איין האלץ אדר אין איין
ו אונ אין פיל צייט ארום ווערט דער זעלביגער מענטש
גישטרויכילט אין דעם האלץ אדער אין דעם שטיין אונ
ווערט דער פון ניזוק · אונ ער מיינט אז דער האלץ אדער
דער שטיין איז אים מזיק · אבער ער האט איין טעות דאש
ער ווייש ניט אז אין דער עבירה וואש ער האט גיטאן
דרינן ווערט ער גשטרויכילט אונ דיא עבירה איז דער מזיק
אונ דאש מיינט דער פסוק שובה ישראל עד ה' אלהיך קער
ווידער ישראל ביז דיין נאט כי כשלת בעונך דען דוא בישט
גישטרויכילט גיווארין אין דיין זינד אליין · (יז) אונ אזו האב
איך גיהערט מען זאגט פון וועגין דעם חסיד רבי יהודה
משידלאווצי ז"ל דאש ער האט אזוא גיזאגט אויף דיא
מענטשין וואש פעלשין אין זייערע ווייבער אונ גייען אין
ווייטע מדינות אריין · דארטין מלמדים צוא זיין · דער נאך
זיינען זייא דארטין עוסק אין איין משא ומתן אונ קלייבין צוא

נויף פיל געלט אונ זייא ווערין בוודאי נכשל אין דער
עבירה פון קרי ר"ל דער נאך אז זייא ווילין ווידער
קערין צוא זייער היים · קומען אויף זייא רויבער אונ גזלנים
אונ נעמען בייא זייא אוועק וואש זייא האבין · אונ דיא
מענטשין ווייטען ניט אז פון איטליכער טיפה קרי ווערט
באשאפין איין מזיק ר"ל אונ דיא מזיקים ווייזין זיך פאר
זייא אזוא וויא מענטשין אונ נעמען ביי זייא אוועק גאר דאש
געלט · דער כלל איז דער וואש טוט איין עבירה ברייגנט
דיא סטרא אחרא אויף דעם ארט וואו דיא עבירה
ווערט גיטאן · איז דאש ארט אויך מסוכן : (יח) קום אונ
זעה וואש עש שטייט אין זוהר רבי חייא אונ רבי יוסי
זיינען גיגאנגען אין וועג אין דער מדבר · אונ האבין גילערינט
תורה דער ווייל האבין זייא דער זעהען איין מענטש וואש
טראגט איין משא · האט רבי חייא צו אים גיזאגט לאמיר
זיך ניט משתתף זיין מיט אים · ווארום טאמער איז ער
איין הייד טאר מען זיך מיט אים ניט משתתף זיין אדער
טאמער איז ער איין עם הארץ ברויך מען זיך אויך ניט
צוא באהעפטין מיט אים · האט רבי יוסי גיזאגט לאמיר זעהן
טאמר איז ער איין ת"ח · דער ווייל איז ער גיקומען צוא
זייא אונ איז איבער גיגאנגען פר זייא · אונ האט צו זיי גיזאגט
אייער באהעפטונג איז זיס צוא מיר · אונ איך גילו
זיך צוא באהעפטין מיט אייך · פאר וואר איך ווייל
איין

אליהם ועבר לפניהם ואמר להון צוותא דילכון בסימא אלי ומתאוה אני להשתתף בהדייכו אכן אנא
ידענא אורחא חד ולא באותה אורחה שאתם רוצים לילך בו כי הוא מקום סכנה מאוד ואתם אינכם
יודעים מזה וחלילה לי שלא לגלות לכם ואתחייב בנפשייכו : (יט) אז"ד יוסי בריך רחמנא שהיינו
ממתינים בכאן ואתחברו בהדיה אמר להו הנה עדיין צריכין אנו לילך קצת באותו הדרך של סכנה ולא
נשתעי מידי גיזול במהירות עד שנעבור אותו מקום סכנה . בתר דנפק אמר להו ברוך המקום שעזרנו
לצאת מן המקום הזה ואמר להם חר זמן הלך כהן תלמיד חכם אחד עם עם הארץ ועמד עם הארץ
על הכהן ת"ח והרג אותו ומההוא יומא כל מאן דעבר בההוא אורחא שאתם רוצים להלוך שמה ופוגע
באותו המקום ניזוק כי מאותה שעה נעשה אותו המקום מקום סכנה וכתחבאין תמן גזלנים רצחנים
וכל מי שעובר שמה אינו ניצול מיד הגזלנים כי הקב"ה תובע דמו של האי כהן ת"ח וכו' ע"ש באריכות :
(כ) הרי לך בהדיא גרם החטא שגורם לאותו המקום לעשות מקום סכנה . ע"כ צריך האדם להזהר
שישב בבית הכנסת אצל שכן טוב ולא אצל אדם רשע ואז בוודאי יקובל תפלתו והקב"ה יתן בלבו
לשהר גופו ונשמתו בעוה"ז ע"י תשובה שלימה להיות נשמתו מתקבלת בחדוה לפני כסא כבודו יתברך :

פרק יב בזה מאוד צריך האדם להתפלל בבכי גדול לפני הקב"ה שלא יהיה מבוייש בבואו לפני כסא כבודו אחר יציאת נשמתו ואל יחשוב האדם כי אין לו לדאוג על זה באשר שיש לו הרבה זכיות ואינו צריך להנצל מהבושה : (כ) בא וראה מה דאיתא בתיקוני הזוהר ר"ש בן יוחאי הוי יתיב ולעי באורייתא קם חד סבא (ר"ל אליהו הנביא) מבתר כותלא ואמר לרשב"י רבי רבי בוצינא קדישא

אַיִן וְעָנ · גִיט דָאר וָעָנ וָאשׁ אִיר וִוילְט אִין אִים אַז דָאשׁ אִרְט וואז זִיא וָוערְט גִיטָאן וָוערְט אַיין סַכָּנה אָרְט
קום
ג"ן · וְוארִים דָאר וָעָנ וָאשׁ אִיר וִוילְט בַּיין אִיז אַיין דְרוֹם מִז דָאר טָענְטָשׁ גְזוֹהר זַיין עָר זָאל זִיצִין אִין שוּל לָעבִּין
סַכָּנה אָרְט אוּנ אִיר וַוייסְט גִיט · אוּנ חָלִילָה אִיךְ זָאל אַיין נוּטִין שָׁבֵּן אוּנ גִיט לָעבִּין קִין רָשָׁע אוּנ דָענְמָאלְט
אַיִיךְ דָאשׁ גִיט זָאגִין אַז דָאר וָעָנ אִז אַיין סַכָּנה וָעָנ וָוָאלְט אִיךְ דְרִיבָּער אַיין גְרוּישְׁטִין עוֹנָשׁ גִיהַאט וַיייל אִיךְ
וָעָט בְּוִודאי אִין זַיין הַפְלָה אִן גִינוּטָען וָוערִין : אוּנ נָאט ב"ה הָאב אַיִיךְ גִיט מְנֻלָה גִיוֶוען · דְרוֹם בַּייט מִיט מִיר אוֹיךְ
נָשָׁמָה אוֹיךְ דָאר וָועלְט דִיךְ אַיין עָנְטָער תְּשׁוּבָה דָאשׁ זַיין מַיין וָוָעָנ וָאשׁ אִיךְ וָועל וַוייסִין · הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיחָאט
גִילוּיבְט אִז נָאט וָאשׁ מִיר הָאבִּין דָא גִיוָוארְט · אוּנ זַייא
פרק יב מה מאוד וויא זַייעָר גִיהָער דָאר מְעַנְטָשׁ סַחַפָּלָל הָאבִּין וִיךְ מִיט אִים בֶּהָעפְט · הָאט דָאר מְעַנְטָשׁ צוּא זַייא
זַיין מִיט גְרוּישׁ גִיוַוייזִין פַּאר נָאט ב"ה דָאשׁ עָר גַיְוִיזְט אִים דַארְפִין נָאךְ אַבִּיסל נַיין אִין דָעם סַכָּנה וָעָנ · אוּנ
זָאל גִיט מְבוּישׁ וָוערִין פַּאר נָאט ב"ה דָאשׁ עָר אוּנ גִיךְ מִיר וָועלִין אַיְיגָער נַיין דָאשׁ סַכָּנה אָרְט · נָאךְ דָעם אַז זַייא
זַיין נָשָׁמָה וָעָט אַרוּישׁ נַיין · אוּנ דָאר מְעַנְטָשׁ זָאל נִיט נִינאנְגען פוּן דָעם סַכָּנה וָעָנ · הָאט עָר צוּא זַייא זַיינען אַוועק
מְרַאבְּטִין אַז עָר הָאט זִיךְ נִיט צוּא זָארְגִין דְרוֹיף וַיייל עָר גִילוּיבְט אִז נָאט וָאשׁ הָאט אוּנז גַיהָאלְפִין אַרוּישׁ צוּא נַיין
הָאט פִיל זְכִיוֹת אוּנ עָר דַארְף נִיט נִיצוּל וָוערִין פוּן דָעם דָאוּנְען אָרְט · דָען אַיין מָאל אִז נִינאנְגען אַיין כֹּהֵן
בּוּשָׁה : (כ) קום אוּנ זְעה וָאשׁ עָשׂ שְׁטַיִיט אַיִן תִּיקוּנֵי תַּלְמִיד חָכָם מִיט אַיין שָׁם הָאָרָץ הָאט דָאר עָם הָאָרָץ
זוֹהַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אִז גִיזָאגְט אוּנ הָאט זִיךְ נִימְחָה גִיהַרְגְט תַּ"ח · אוּנ פוּן דָעם כֹּהֵן תַּ"ח
אִין דָאר תּוֹרָה · אִז אוֹיךְ גִישְׁטַאנְען אֲלֵיהוּ הַנָּבִיא אוּנ בַּייַם אִין דָעם וָעָנ אוּנ בַּגְעִינְט אִין דָעם אָרְט וָוערְט עָר
הָאט נִיזָאגְט צוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי רַבִּי רַבִּי בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא שְׁטַייא אוֹיךְ אוּנ צִינְד אָן דַיין לִיכְט דָאשׁ אִז דִיא
לִיכְט פוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה כְּלוֹמַר זָאל דִבְרֵי תּוֹרָה דָען דִיא תּוֹרָה אִז גִיגִילְכְט צוּא פַּייעָר · אִז רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי
אוֹיךְ גִישְׁטַאנְען אוֹיךְ וַייַנָע פִּים אוּנ אִז גִיזָעסִין אַיין דָנָע
אוּנ הָאט גִיזָאגְט דָאר הָער פוּן דָעם דָאר וָועלְט דוּא בִּישְׁט דָאר הָעָר פוּן אַלֶע מְלָכִים אוּנ אַנְפַּלְעקְט סדוּת עָשׂ זָאל

(כ) נוּא שְׁטַייט דָאךְ דָא בְּפֵירוּשׁ אַז דִיא עֲבֵירָה אִז נוֹגֵם

בבחכ"נ סמוך לאדם רשע כמו שכתבתי לעיל פ"ג כי במקום הרשע שם חניית הסטרא אחרא ומקום סכנה להנזק בו חיו וכן מצינו בדברי רבינו זיל מכל עבירה שהאדם עושה ואינו מעביר העבירה בתשובה ובכי ובוידויים אזי מאותה עבירה מתהווה ונברא משחית אחד ומתלבש בתוך העץ או אבן ואחר זמן רב נכשל זה האדם שעבר עבירה באותו העץ או האבן וניזוק בו והוא סבור שהעץ או האבן מזיקו ומעות הוא במחשבתו שאינו יודע כי בעון עצמו הוא נכשל והעון הוא המזיק וזה שאמר הכתוב שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך דייקא : (יז) וכן שמעתי אומרים בשם החסיד רבי יהודה משידלאוויצי ז"ל שאמר כן על אותן אנשים אשר בוגדים בנשותיהם והולכים למדינות מרחקים להיות שמה מלמדי תינוקות ואח"כ המה עוסקים באיזה משא ומתן וקובצים על יד על יד להרבות מעות וממון רב ובלי ספק שהן נכשלים בעון ראיית קרי ואח"כ כשרוצים לילך ולחזור לבתיהם אזי באים עליהם שודדים וגזלנים ולוקחים כל אשר להם ואותן אנשים לא ידעו כי מכל שפת קרי נברא מזיק א' רחמנא ליצלן ואותן המזיקין נדמים באנשים ולוקחין ממנו כל המעות שלו עכ"ל וכמו שהאריך ג"כ הרב בעל כלי חמדה וגם הרב בעל מגלה עמוקות כשרוצה האדם לעשות איזה דבר עבירה אזי מלאך הממונה על זה צועק ואומר אל תבואני רגל גאוה ויד רשעים אל תנדני . וכדאיתא בזוהר פרשת בראשית ע"ש . והכלל כי כח העבירה שמביא הס"א גם המקום שנעשה בו העבירה הוא מסוכן : (יח) ובא וראה מ"ש בזוהר שמות . ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי באורחא במדברא והוו עסקי באורייתא אדהכי חמו חד בר נש דטעין משאוי אמר ר' חייא לא נשתתף בהדיה דילמא עובד כוכבים הוא ואסור להשתתף עמיה או שמא עם הארץ הוא ואין להתלוות עמיה אמר רבי יוסי נעיין עליו דילמא ת"ח או בר אוריין הוא אדהכי הניע אליהם

דָּאשׁ עָר זָאל נִיט זִיצִן אִין שׁוּל נָאהָענְט צוּ אַיין רָשָׁע אַזוֹ וויא נִיךְ פִּיל גָעלְט אוּנ זַייא וועֶרִין בְּוַודַאי נִבְּשָׁל אִין דֶּער אִיךְ הָאב אוֹיבִּין גִישׁרִיבִּין וָואוּ דָּער רָשָׁע רוֹ"ט עֲבֵירָה פוּן קֶרִי ר"ל דֶער נָאךְ אַז זַייא וִילִין וִוידֶער דָּארְטִין רוּעט דִיא סִטְרָא אַחֲרָא אוּנ דָּאשׁ אִיז אַיין סַכָּנָה קֶערִין צוּא זַייעֶר חַיִּים . קוּמְען אוֹיף זַייא רוֹיבֶּער אוּנ גַזלָנִים אֶרְט דָּארְטִין נְיוּזק צוּ וָועֶרִין חִיו . אוּנ אַזוֹ הָאבִּין אוּנְזֶערע חֲכָמִים ז"ל אוֹיךְ גִיזָאגְט . פוּן אִיטְלִיכֶער עֲבֵירָה וָואשׁ דֶער מְעַנְטשׁ טוּט אוּנ פִּירְט נִיט אִיבֶּער דִיא עֲבֵירָה מִיט תְּשׁוּבָה אוּנ גִיוִויין אוּנ וִוידוּים . וועֶרְט פוּן דֶּער עֲבֵירָה בַּשַׁאפִין אַיין מַשְׁחִית אוּנ אִיז זִיךְ טְהַלְבֵּשׁ אִין אַיין הָאלְץ אָדֶר אִין אַיין שְׁטֵיין אוּנ אִין פִּיל צַייט אַרוּם וועֶרְט דֶער וָואשׁ טוּט אַיין עֲבֵירָה בְּרֵיינְגְט גִישְׁטְרוֹיכִילְט אִין דָּעם הָאלְץ אָדֶר אִין דָּעם שְׁטֵיין אוּנ וועֶרְט דֶער פוּן נִיוּזק . אוּנ עֶר מֵיינְט אַז דֶער הָאלְץ אָדֶר דֶּער שְׁטֵיין אִיז אִים כֵּדִיק . אִבֶּער עֶר הָאט אַיין טָעוּת דָּאשׁ עָר וַיישׁ נִיט אַז אִין דֶער עֲבֵירָה וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן דְּרִינְג וָועֶרְט עֶר גִשְׁטְרוֹיכִילְט אוּנ דִיא עֲבֵירָה אִיז דֶער כֵּדִיק אוּנ דָּאשׁ מֵיינְט דָּער פְּסוּק שׁוּבה ישׂראל עד ה' אלהיך כָּעֶר וִידֶּער יִשְׂרָאֵל בִּיז דַּיין נָאט כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ דָּען דִּוא בִּישְׁט גִישְׁטְרוֹיכִילְט גִיוָוארִין אִין דַּיין זִיךְ . (יז) אוּנ אַזוֹ הָאב אִיךְ גִיהָערְט פָּען זְאגְט פוּן וָועֶנִין דֶּעם חָסִיד רַבִּי יְהוּדָה מִשִׁידְלָאוּוִצִי ז"ל דָּאשׁ עָר הָאט אַזוֹא גִיזָאגְט אוֹיף דִיא מְעַנְטשׁין וָואשׁ וַייעֶרְט וַיישׁעֶן וַיישׁעֶן אִין וַיישׁעֶר אוּנ גִייעֶן אִין שְׁטֵיין אוּנ אִין פִּיל צַייט אַרוּם וועֶרְט דֶער וָואשׁ טוּט אַיין עֲבֵירָה בְּרֵיינְגְט גִישְׁטְרוֹיכִילְט אִין דָּעם הָאלְץ אָדֶר אִין דָּעם שְׁטֵיין אוּנ וְועֶרְט נִיטָאן . אוּנ עֶר מֵיינְט אַז דֶער הָאלְץ אָדֶר דֶּער שְׁטֵיין אִיז אִים כֵּדִיק . אִבֶּער עֶר הָאט אַיין טָעוּת דָּאשׁ וַיישׁ נִיט אַז אִין דֶער עֲבֵירָה וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן דְּרִינְג וָועֶרְט עֶר גִשְׁטְרוֹיכִילְט אוּנ דִיא עֲבֵירָה אִיז

אליהם ועבר לפניהם ואמר להון צוותא דילכון בסימא אלי ומתאוה אני להשתתף בהדייכו אכן אנא ידענא אורחא חד ולא באותה אורחא שאתם רוצים לילך בו כי הוא מקום סכנה מאוד ואתם אינכם יודעים מזה והלילה לי שלא לגלות לכם ואתחייב בנפשייכו : (ט) א"ר יוסי בריך רחמנא שהיינו ממתינים בכאן ואתחברו בהדיה אמר להו הנה עדיין צריכין אנו לילך קצת באותו הדרך של סכנה ולא נשתעי מידי וגיזול במהירות עד שנעבור אותו מקום סכנה · בתר דנפק אמר להו ברוך המקום שעזרנו לצאת מן המקום הזה ואמר להם חר זמן הלך כהן תלמיד חכם אחד עם עם הארץ ועמד עם הארץ על הכהן ת"ח והרג אותו ומהתוא יומא כל מאן דעבר בההוא אורחא שאתם רוצים להלוך שמה ופוגע באותו המקום ניזוק כי מאותה שעה נעשה אותו המקום מקום סכנה ומתחבאין תמן גזלנים רצחנים וכל מי שעובר שמה אינו ניצול מיד הגזלנים כי הקב"ה תובע דמו של האי כהן ת"ח וכו' ע"ש באריכות : (כ) הרי לך בהדיא גרם החטא שגורם לאותו המקום לעשות מקום סכנה · ע"כ צריך האדם להזהר שישב בבית הכנסת אצל שכן טוב ולא אצל אדם רשע ואז בוודאי יקובל תפלתו והקב"ה יתן בלבו לטהר גופו ונשמתו בעוה"ז ע"י תשובה שלימה להיות נשמתו מתקבלת בחדוה לפני כסא כבודו יתברך :

פרק יב מאד מאוד צריך האדם להתפלל בבכי גדול לפני הקב"ה שלא יהיה מבוייש בבואו לפני כסא כבודו אחר יצאת נשמתו ואל יחשוב האדם כי אין לו לדאוג על זה באשר שיש לו הרבה זכיות ואינו צריך להנצל מהבושה : (כ) בא וראה מה דאיתא בתיקוני הזוהר ר"ש בן יוחאי הוי יתיב ולעי באורייתא קם חד סבא (ר"ל אליהו הנביא) מבתר כותלא ואמר לרשב"י רבי רבי בוצינא קדישא

קום

אַז דאש אַרט וואו זיא ווערט גיטאן ווערט איין סַכָּנָה אָרט דרום מוז דער מענטש נזהר זיין ער זאל זיצין אין שול לעבין איין נוטין שֶׁבֵּן אוג גיט לעבין קיין רָשָׁע אוג דענמאלט ווען בוודאי זיין הפלה אן גינומען ווערין : אוג נאט ב"ה ווען געבין אין זיין הארץ צוא רייניגין זיין גוף אוג זיין נְשָׁמָה אויף דער וועלט דארף איין דעכטער תְּשׁוּבָה דאש זיין נְשָׁמָה זאל אן גינומען ווערין מיט חדוה פאר זיין כִּסֵּא כְּבוד

פרק יב מה מאוד וויא זייער ניהער דער מענטש מחפלל זיין מיט גרוש גיוויין פאר נאט ב"ה דאש ער זאל נישט מבוש ווערין פאר זיין כִּסֵּא כָּבוד נאך דעם אז ער זאל קומין צו דער וועלט אוג אנדערש ניטאן ווערט איין סַכָּנָה אָרט דרום מוז דער מענטש נזהר זיין ער זאל זיצין אין שול לעבין איין נוטין שֶׁבֵּן אוג גיט לעבין קיין רָשָׁע אוג דענמאלט ווען בוודאי זיין הפלה אן גינומען ווערין : אוג נאט ב"ה ווען געבין אין זיין הארץ צוא רייניגין זיין גוף אוג זיין נְשָׁמָה אויף דער וועלט דארף איין דעכטער תְּשׁוּבָה דאש זיין כִּסֵּא כְּבוד

מה מאוד וויא זייער ניהער דער מענטש מחפלל

זיין מיט גרוש גיוויין פאר נאט ב"ה דאש ער זאל נישט מבוש ווערין פאר זיין כִּסֵּא כָּבוד נאך דעם אז ער זאל קומין צו דער וועלט אוג אנדערש ניטאן ווערט איין סַכָּנָה אָרט דרום מוז דער מענטש נזהר זיין ער זאל זיצין אין שול לעבין איין נוטין שֶׁבֵּן אוג גיט לעבין קיין רָשָׁע אוג דענמאלט ווען בוודאי זיין הפלה אן גינומען ווערין : אוג נאט ב"ה ווען געבין אין זיין הארץ צוא רייניגין זיין גוף אוג זיין נְשָׁמָה אויף דער וועלט דארף איין דעכטער תְּשׁוּבָה דאש זיין כִּסֵּא כְּבוד

איין וועג · גיט דער ווערט וואש איר ווילט אין אים ניין · וואורום דער ווערט וואש איר ווילט ביין אז איין סַכָּנָה אָרט אוג איר ווייסט ניט · אוג חלילה אוך זאל אייך דאש ניט זאגין או דער ווערט אז איין סַכָּנָה ווערט וואלט אוך דריבער איין גרוישין עונש גיהאט ווייל אוך האב אייך ניט מגלה ניוועזן · דרום נייט מיט מיר אוך מיין וועג וואש אוך ועל וייזין · האט רבי יוסי גיזאגט גילויבט איז נאט וואש מיר האבין דא גיוואלט · אוג זייא האבין זיך מיט אים בהעפט · האט דער מענטש צוא זייא גיוואגט מיר דארפין נאך אביסיל ניין אין דעם סַכָּנָה וועג · אוג גיך ביז מיר ועלין איבער ניין דאש סַכָּנָה אָרט · נאך דעם או זייא זיינען אנועק גינאנגען פון דעם סַכָּנָה ווערט · האט ער צוא זייא גיזאגט גילויבט איז נאט וואש האט אונז גיהאלפין ארוש צוא ניין פון דעם דאוינען אָרט · דען איין קאל איז גינאנגען איין פהן תלמיד חכם מיט איין שם הארץ · האט דער עם הארץ גיהרגעט פון דעם פהן ת"ח · אוג פון דעם טאג אן איטלעכר וואש נייט אין דעם וועג אוג בענעמט אין דעם אָרט ווערט ער ניזוק וואורום פון דער צייט אן ווערט דאש אָרט איין סַכָּנָה אָרט · אוג דאלוים גילויבט אוך האט ניט מבוש אוך אין דער ווערט ציט אן ווערט דאש אָרט איין סַכָּנָה אָרט · אוג דאלוים גילויבט אוך האט ניט מבוש אוך אין דער ווערט ציט אן ווערט דאש אָרט איין סַכָּנָה אָרט · אוג דאלוים גילויבט אוך האט ניט מבוש אוך

(כ) נוא שמייט דאך דא בפירוש אז דיא עבירה איז גורם

קום אדליק שרגין דאיהו נר משה שכינתא קדישא דעלה אתמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה ועלה אתמר להעלות נר תמיד נר קום אדליק בה׳ קם רשב״י על רגליו ויתיב רגע חדא ואמר רבון דעלמין אנת איהו מרי מלכין וגליא רזין יהא רעוא דילך לסדרא מילין דפומא לקיימא בי האי קרא אהיה עם פיך דלא איעול בכיסופא קמך: (ג) ואם רשב״י שהוא בוצינא קדישא שהיה בונה כמה עולמות קדושים בהבל פיו היה צריך להתפלל דלא איעול בכיסופא קמי קב״ה אנו על אחת כמה וכמה ובפרט שאנו עסוקים בהבלי עולם הזה שצריכין אנו להתפלל ולהתחנן לפני בוראנו יתברך שלא נבוש ולא נכלם בעמדנו לחשבון דינא רבא ודחילא אוי ווי באיזה מעמד נהיה שם וכה יחשוב האדם בכל יום ויום בעת התבודד שצריך האדם להתבודד (עיין פרק א׳) לתקן חטאיו ופשעיו בזריזות וחיוב גדול הוא להתבודד היטב ואולי ע״י כן יערה עליו ממרום רוח חכמה ובינה ודעת ויראת ה׳ להדריכו בדרך הישרה לבל ימוט מדרכי תורתנו הקדושה׳ ואילו היינו זוכין במעשה ידינו להשגת הראשונים היתה השגתנו שלימה להשיג חפצנו ומשאלותינו לטובה: (ד) ובא וראה מאי דמצינו בכתבי הקודש החסיד רבי חיים וויטאל ז״ל וז״ל בענין השגתי שאלתי את נשמתי והיה משיב לי שאתענה ארבעים יום רצופים בשק ואפר ואח״כ אתענה שני וחמישי ושני תמיד עד תשלום שני שנים ומחצה ואז אשיג השגה גמורה בלתי שום ערבוביא של סטרא אחרא: (ה) וכה אמרה לי הנשמה שלי שאחר שאתנהג חודש אחד שלם בשק ואפר ותענית אז תתחיל השגה באופן שלא יצא שום נידנוד של ליצנות ח״ו ולהתנהג בתכלית הענוה והשפלות ואחר התענית שלשה ימים רצופים בשק ואפר אהיה זוכה לבא לידי רוח הקודש ואחר שני שנים ומחצה אשיג השגה גדולה והטעם שהקפידה דוקא ב׳ שנים ומחצה מפני שבימי בחרותי ישבתי ב׳ שנים ומחצה

בלתי

זַיין דַיין וְוילִין צוּא מְסַדֵּר זַיין דַיינֶע רֵייד אִין מַיין מוֹיל׳ צוּא מְקַיֵּים זַיין אִין מִיר דָעם פְּסוּק וָואשׁ דוּא הָאסְט גִיזָאגְט צוּא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אהיה עם פיך אִיךְ וָועל זַיין מִיט דַיין מוֹיל כְּדֵי אִיךְ זָאל נִיט אוֹיף גֵיין מִיט חַרְפָּה פַאר דִיר: (ג) אוּנ וָוען רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וָואשׁ עֶר הָאט גִיבּוֹיט פִיל הֵיילִיגֶע וָועלְטִין מִיט זַיין מוֹיל׳ הָאט עֶר גִמוּזְט מִתְפַּלֵּל זַיין עֶר זָאל נִיט אוֹיף גֵיין מִיט חַרְפָּה פַאר גָאט ב״ה מִכָּל שֶׁכֵּן מִיר׳ אוּנ בִּפְרַט מִיר זַיינֶען עוֹסֵק אִין דִיא גַארִישְׁקַייט פוּן דָער וָועלְט׳ מוּזִין מִיר בְּוַודַאי מִתְפַּלֵּל זַיין אוּנ בֶּעטִין פַאר אוּנְזֶער בַּשֶּׁעפֶער יִתְבָּרַךְ אַז מִיר זָאלִין נִיט פַאר שֶׁעמְט וָוערִין אַז מִיר וָועלִין שְׁטֵיין צוּא דָעם חֶשְׁבּוֹן פוּן גְרוֹישֶׁען אוּנ פָארְכְטִיגֶען דִין׳ אוֹי וָויי אִין וָואשׁ פַאר אַיין מַעֲמָד וָועלִין מִיר דָארְט זַיין׳ אוּנ אַזוֹא זָאל דָער מֶענְטְשׁ טְרַאכְטֶען אַלֶע טָאג אִין דָער צַייט אַז עֶר אִיז זִיךְ מִתְבּוֹדֵד דֶען אַיין מֶענְטְשׁ מוּז זִיךְ מִתְבּוֹדֵד זַיין צוּא פַארִיכְטִין זַיינֶע חֲטָאִים מִיט זְרִיזוּת׳ אוּנ טָאמֶער דוּרְךְ דָעם וָועט אוֹיף אִים דָער וָועקְט וָוערִין פוּן דָעם הִימִיל אַיין רוּחַ הָכְמָה אוּנ בִּינָה אוּנ וָוישֶׁען שַׁאפְט אוּנ גָאטְשׁ פָארְכְט צוּא מַאכִין טְרָעטִין אִים אִין דָעם רֶעכְט פַארְטִיגִין וָועג׳ דָאשׁ עֶר זָאל נִיט אַוֶועק גֵייגִין פוּן דִיא וָועגִין פוּן אוּנְזֶער הֵיילִיגֶע תּוֹרָה׳ וָוען מִיר וָואלְטִין זוֹכֶה גִיוָוען צוּא דָער הַשָּׂגָה פוּן דִיא עֶרְשְׁטֶע חֲכָמִים׳ וָואלְט אוּנְזֶער הַשָּׂגָה

גַאנְץ גִיוָוען צוּא גֶרייכִין אוּנְזֶער בַּגֶער אוּנ אוּנְזֶער גִיבֶּעט צוּ גוּטֶען: (ד) קוּם אוּנ זֶעה וָואשׁ מִיר הָאבִּין גִיפּוּנֶן שְׁטֵיין אִין דִיא כְּתָבִים פוּן רַבִּי חַיִּים וִויטַאל ז״ל׳ דָאשׁ אִיךְ הָאבּ גִיוָואלְט מִשִּׂיג זַיין דִיא חָכְמַת הַקַּבָּלָה הָאבּ אִיךְ גִיפְרֶעגְט מַיין נְשָׁמָה׳ הָאט זִיא מִיר גִיעֶנְטְפֶערְט אִיךְ זָאל פַאסְטִין פֶערְצִיג טֶעג אֵיינְשׁ נָאךְ דָעם אַנְדָרִין מִיט אַיין זַאק אוּנ אַשׁ׳ אוּנ דֶר נָאךְ זָאל אִיךְ פַאסְטִין מָאנְטָאג אוּנ דָאנֶרְשְׁטָאג דְרִיט הַאלְבִּין יָאר דוּרְךְ אַנַאנְד׳ אוּנ דֶענְמָאלְט וָועל אִיךְ מַשִּׂיג זַיין אַיין רֶעכְטֶע הַשָּׂגָה אָן אַיין שׁוּם צוּ מִישׁוּנְג פוּן דָער סִטְרָא אַחֲרָא: (ה) אוּנ אַזוֹא הָאט מִיר דִיא נְשָׁמָה גִיזָאגְט׳ דָאשׁ נָאךְ דָעם אַז אִיךְ וָועל מִיךְ נוֹהֵג זַיין אַיין גַאנְצִין חוֹדֶשׁ מִיט אַיין זַאק אוּנ אַשׁ אוּנ תַּעֲנִית׳ דֶענְמָאלְט וָועשְׂטוּ אָן הֵייבִּין צוּא הָאבִּין אַיין הַשָּׂגָה׳ נָאר בְּאוֹפֶן דוּא זָאלְשְׁט קַיין שׁוּם לִיצָנוּת נִיט בְּרוֹיכִין ח״ו׳ אוּנ זָאלְשְׁט זִיךְ נוֹהֵג זַיין מִיט גְרוֹישׁ עֲנָוָה אוּנ גִידֶערִיקַייט׳ אוּנ נָאךְ דָעם אַז אִיךְ וָועל פַאסְטִין דְרַייא טֶעג רְצוּפִים אוּנ וָועל גֵיין מִיט אַזַאק אוּנ אַשׁ׳ וָועל אִיךְ זוֹכֶה זַיין צוּא רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ׳ אוּנ נָאךְ דִיא דְרִיט הַאלְבִּין יָאר וָועל אִיךְ מַשִּׂיג זַיין אַיין גְרוֹישׁ הַשָּׂגָה׳ אוּנ דְרוּם הָאט דִיא נְשָׁמָה מִיר גִיהֵיישִׁין דַווְקָא פַאסְטִין דְרִיט הַאלְבִּין יָאר׳ וַוייל אִין מַיין יוּגֶענְט בֵּין אִיךְ גִיזֶעסִין דְרִיט הַאלְבִּין יָאר אוּנ הָאבּ נִיט גִילֶערִינְט קַיין פִיל תּוֹרָה אוּנ הָאבּ נִיט מְרַקְדֵּק גִיוָוען צוּא טָאן מַעֲשִׂים טוֹבִים דְרוּם הָאבּ אִיךְ

בלתי התמדות התורה ולא הייתי מדקדק במעשים ולכן הוצרכתי לעשות תשובה שני שנים ומחצה והייתי נוהג ג״כ ביום התענית של שני וחמישי ושני ולילה שלאחריו בשק ואפר ובכי ולשכב על הארץ או על האפר בלבוש שק ואבן מראשותי ולכוין הוי״ה במילואו עם הכולל כזה (יו״ד ה״ה ו״ו ה״ה) גימטריא אב״ן או נוסחא כזה (יו״ד ה״ה וא״ו ה״ה) והעיקר להתנהג במדת הענוה מאוד ולהזהר מן הכעס והקפדה : (ו) ואמר לי הרב האר״י ז״ל שאזהר מאוד כפי מה שהגיד לי נשמתי כי בוודאי בתוך משך הזמן הנזכר יבא ערבוב הדעת לבטל אותי מדרך התשובה הנזכר ושלא אוכל לסבול עול הסיגוף · אמנם באשר הבחירה הוא בידי אראה להתגבר בס״ד ולאחר כמה ימים ביום ה׳ אמר לי האריז״ל כי בשבוע זו תראה בעיניך רוח קדושה וטהרה אחד מסבב אותך וזה מורה כי מן השמים שלחו האי רוח קדישא לסייעני שלא אהיה רפה מן דרכי התשובה ולתת בי כח ואומץ להשיג השגה גדולה והיה מבשר לי שאזכה להשגת רוח הקודש : (ז) וכאשר זכיתי אמר לי מורי האר״י ז״ל שזכיתי לכך מפני שהייתי חושק מאוד לחדושי התורה ונשמתי היתה מסייעני והבטיח לי האריז״ל שיתעבר בי עוד איזה נשמה מנשמות צדיקים בסוד העיבור ויהיה מסייעני לתגבורת היראה והעיקר זכות הענוה וזכות היראה וההשגה בתורת ה׳ וע״י שני מדות האלו דהיינו מדת הענוה ומדת היראה שהוא מדת מיעוט הדבור שאינו בהכרח · (ח) כמו שמצינו בחסיד אחד שנתגלה לאשתו בחלום לאחר מותו והיתה רואה כל שערות ראשו וזקנו מאירים כאבוקה גדולה ושאלה אותו אשתו במה זכית לכך להפלגת אור גדול כזה והשיב הגם שהייתי חסיד על כל פנים לא הייתי זוכה לכל האור הזה רק זכיתי לאור כזה שהייתי ממעט הדבור שאינו של תורה ויראה והקב״ה הוא משגיח על זה ונתן לי שכר מניעת הדבור כי הקב״ה בעצמו משגיח על זה האדם שממעט בדיבור חול ורק חשקו הוא להדבק ביראת ה׳ ואות ומופת לכל המהדרים לילך בדרכי היראה כי ע״י כן יש שמירת הבורא ב״ה עליהם לבלתי יכשלו ח״ו באיזה עון וכמש״ה לא יאונה לצדיק כל און ואף גם

בַּדַארְפְט טָאן תְּשׁוּבָה דְרִיט הַאלְבִּין יָאר · אוּנ אִין דֶעם פַאסְטִין פוּן מְאנְטִיג אוּנ דָאנֶערְשְׁטִיג אוּנ אוֹיךְ דִי נַאכְט נְאךְ דֶעם תַּעֲנִית פְלֶעג אִיךְ מִיךְ אוֹיךְ נוֹהֵג זַיין צוּ נַיין אָן גִיקְלַייד אִין אַזַאק אוּנ אַשׁ אוּנ אַשְׁטֵיין פְלֶעג אִיךְ לֵייגִן צוּא קָאפִּינָס · אוּנ דֶער עִיקָר אִיז נוֹהֵג צוּ זַיין זִיךְ זַיֶיעֶר אִין דֶער מִדָה פוּן עֲנָוָה אוּנ צוּא הִיטִין זִיךְ פוּן כַּעַס אוּנ פוּן מַקְפִּיד צוּא זַיין : (ו) הָאט דֶער רַב האר״י ז״ל צוּא מִיר גִיזָאגְט · אַז אִיךְ זָאל זַייעֶר נִזְהָר זַיין צוּא טָאן אַזוֹא וִויא מַיין נְשָׁמָה הָאט מִיר גִיזָאגְט · וָוארוּם אִין מִיטִין דֶער צַייט וֶועט בְּוַודַאי דֶער שָׂטָן מִיךְ וֶועלִין מְבַטֵּל זַיין פוּן דֶער תְּשׁוּבָה וָואשׁ מַיין נְשָׁמָה הָאט מִיר גִיזָאגְט אוּנ וֶועט זֶעהֶען אַז אִיךְ זָאל נִיט קָאנֶען אוֹישׁ לַיידִין דִיא סִגוּפִים נָאר וַוייל דִיא בְּחִירָה אִיז בַּייא מִיר אִין דִיא הֶענְט וֶועל אִיךְ זֶעהֶען זִיךְ מִתְגַבֵּר צוּא זַיין אוֹיף אִים מִיט גָאטְשׁ הִילְף · אִין עֶטְלִיכֶע טֶעג אַרוּם אוּם דָאנֶערְשְׁטָאג הָאט דֶער האר״י ז״ל גִזָאגְט אַז אִין דֶער דָאזִיגֶר וָואךְ וֶועשְׁטוּ זֶעהֶען אַיין הֵיילִיגִין רוּחַ אוּנ אַיין רֵייגֶער וֶועט דִיךְ אַרוּם רִינְגְלֶען אוּנ דָאשׁ וַוייזְט אַז פוּן דֶעם הִימִיל הָאט מֶען גִישִׁיקְט דֶעם הֵיילִיגִין רוּחַ מִיר צוּא הֶעלְפִין כְּדֵי אִיךְ זָאל זִיךְ נִיט אָפּ לָאזִין פוּן דִיא וֶועגִין פוּן תְּשׁוּבָה · אוּנ צוּא גֶעבִּין אִין מִיר כֹּחַ אוּנ פֶעסְטִיקַייט מַשִׁיג צוּא זַיין אַיין גְרוֹישֶׁע הַשָּׂגָה · אוּנ דֶער רַבִּי האר״י ז״ל הָאט מִיר מְבַשֵּׂר גֶיוֶוען אַז אִיךְ וֶועל זוֹכֶה זַיין צוּא רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ : (ז) אוּנ אַז אִיךְ הָאבּ שׁוֹין זוֹכֶה גִיוֶוען צוּא רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ הָאט מַיין רַבִּי דֶער האר״י ז״ל צוּ מִיר גִיזָאגְט אַז אִיךְ הָאבּ דְרוּם זוֹכֶה גִוֶוען דֶער צוּ וַוייל אִיךְ הָאבּ זַייעֶר גִילוּשְׁט צוּא חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה אוּנ מַיין נְשָׁמָה הָאט מִיר דֶער צוּ גִיהָאלְפִין · אוּנ דֶער האר״י ז״ל הָאט מִיר מַבְטִיחַ גִיוֶוען אַז עֶשׁ וֶועט אִין מִיר נָאךְ אַרַיין קוּמֶען אַיין נְשָׁמָה פוּן אַיין צַדִיק אוּנ זִיא וֶועט מִיר הֶעלְפִין צוּא שְׁטַארְקִין זִיךְ אִין גָאטְשׁ פָארְכְט · אוּנ דֶער עִיקָר הָאט מִיר גִיהָאלְפִין דֶער זְכוּת פוּן עֲנָוָה אוּנ דִי מִדָה פוּן יִרְאָה וָואשׁ דָאשׁ אִיז דִיא מִדָה צוּא וַוייניגִין אִין אַזוֹא אַיין דִיבּוּר וָואשׁ נוּצְט אִים נִיט : (ח) אַזוֹ וִויא מִיר גִפִינֶען אַיין מַעֲשֵׂה דָאשׁ אַיין חָסִיד אִיז נָאךְ זַיין טוֹיט גִיקוּמֶען צוּ חָלוֹם צוּ זַיין וַוייבּ · הָאט זִיא גִיזֶעהֶען אַז גָאר זַיינֶע הָאר פוּן זַיין קָאפּ אוּנ זַיין בָּארְד הָאבִּין גְלוֹיכְטִין וִויא אַיין גְרוֹישֶׁער פְלַאם · הָאט זַיין וַוייבּ אִים גִיפְרֶעגְט מִיט וָואשׁ הָאשְׁטוּ דֶער צוּ זוֹכֶה גִוֶוען הָאט עֶר אִיר גִיעֶנְטְפֶערְט · חָאטְשֶׁע אִיךְ בִּין גִיוֶוען אַגְרוֹישֶׁער חָסִיד וָואלְט אִיךְ פָארְט נִיט זוֹכֶה גִיוֶוען צוּ אַזוֹא אַיין לִיכְטִיקַייט נָאר דְרִיבֶּער הָאבּ אִיךְ דֶער צוּ זוֹכֶה גִיוֶוען וַוייל אִיךְ פְלֶעג צוּא וַוייניגֶען אִין אַזוֹא אַיין דִיבּוּר וָואשׁ אִיז נִיט גִיוֶוען פוּן תּוֹרָה אוּנ גָאטְשׁ פָארְכְט · אוּנ גָאט ב״ה אִיז אַיין מַשְׁגִיחַ אוֹיף דֶעם · הָאט עֶר מִיר גִינֶעבִּין דֶער פָאר דֶעם שְׂכַר וָואשׁ מַיינֶע הָאר לַייכְטוּן

גם בהיות כן הקב"ה משמרהו מכל: (ט) וכמה שאירע לחסיד אחד פעם אחת נדמה לו בחלום אחת מן הכתות של לילית כדמות אשתו כדי להביאו לידי קרי והנה בהתחלת המראה נשמע לו קול הכאה באגרוף בחלונו כאילו איש בא ומכה באגרוף בכח בחלונו עד שהקיץ משנתו ואז הבין החסיד בחסד הבורא ב"ה שלא עזב חסדו מאתו יתברך ב"ה שהציל אותו מן החטא של קרי ע"כ: (י) ומזה יראה האדם שהקב"ה חפץ במדת הקדושה והטהרה ע"כ עצה היעוצה לכל בר ישראל שיתעורר בעצמו לעשות תשובה קטנה ואח"כ הבא לטהר מסייעין אותו ויאזור כגבור חלציו לעשות תשובה גדולה וירגיל עצמו לרחוץ ידיו כדי שיתפלל בטהרה וליטורו יהיה בטהרה ואז יזכה למאמרי רז"ל מטהרה מביאה לידי קדושה ועיקר הטהרה הוא נטילת ידים ולכן אציג פרק לקבץ בפני עצמו:

פרק יג **כתב** הטור א"ח שצריך האדם לרחוץ שחרית פניו וידיו כדי להעביר הרוח רעה שבא אל אדם בשעה שישן ומהאי טעמא חייב האדם לרחוץ פניו וידיו כשישן ביום ומכ"ש כשישן בלילה: (ב) והנה ראיתי שרוב העולם אינם נזהרים בזה כשישנים ביום אין רוחצין כלל ואף אם הם רוחצין אזי אין לוקחין כי אם מעט מים לרחיצה ואף בשחרית שצריך האדם ליטול ידיו המה לוקחין מעט מים שאין בו כדי לרחוץ יד אחד והוא רוחץ בו שני ידיו ופניו ולא עוד שהן מוברים לעשות טהרה ברחיצותיהם פניהם וידיהם והמה מוסיפים טומאה על פניהם וידיהם כי ארז"ל כמה פעמים בגמ' שהמים עלולים הן לקבל טומאה: (ג) ולכן צריך האדם ליטול מים לנטילה של שחרית וכן כשישן ביום ליטול ולשפוך

דַּעַן נָאט בְּ"ה אַלַיין אִיז מַשְׁגִּיחַ אוּיף דָּעם מֶענְטְשֶׁן וָאם רֶעט וַוייניג דִּבְרֵי חוֹל אוּן זַיין גִּילוּשְׁטִיקְייט אִיז נָאר צוּא בַּהֲעִפְּטִין זַיִן אִין נָאמְטְ פָּארְכְט · דָּעַן דָּעם הִיט נָאט ב"ה עָר זָאל נִיט גִישְׁטְרַיכִילְט וָוערִין אִין אַיין עֲבֵירָה ח"ו אֲוּוא וִויא עֶש שְׁטֵייט אִין פָּסוּק לֹא יאונה לצדיק כל און צוּא אַיין צַדִּיק טְרֶעפְּט זַיִן נִיט קַיין שׁוּם זִינְד: (ד) אוּן אֲוּוא וִויא עֶש הָאט זַיִן נִיטְרָאפִּין צוּא אַיין חֲסִיד · דֶּאש אַיין מָאל הָאט זַיִן אַיינְע פּוּן דִּיא כִּיתּוֹת פּוּן דִּיא לִילִית אִים אוּיש גִּיווִיזִן אִין חֲלוֹם גְּלַייךְ וִויא זִיא אִיז זַיין וַוייב פּוּן וָועלְכִין אִים צוּ בְּרַייגְנֶען צוּא קְרִי ח"ו · אוּן וִויא עָר הָאט אִין גִּיהוֹיבְּין צוּא זָעהָן דִּי שִׁידִית · הָאט עָר גִּיהֶערְט וִויא אַייגֶר - הָאט גַּיקְלַאפְּט מִיט זַיין פּוּיסְט אִין זַיין פָּענְצֶטֶר גְּלַייךְ וִויא אַיין מֶענְטְש קוּמְט אוּן קְלַאפְּט מִיט כַּח אִין זַיין פָּענְצֶטֶר · בִּיז עָר הָאט זִיךְ אוּיף גִּיתְאפְּט פּוּן זַיין שְׁלָאף · הָאט דָּער חֲסִיד דָּער קָענְט אִין דָּעם חֶסֶד פּוּן דֶּעם בַּשָּׁעפֶער גִּילוּיבְּט אִיז עָר וָואש עָר הָאט נִיט פַּאר לָאזִין פּוּן אִים זַיין חֶסֶד דָּאש עָר הָאט אִים מַצִּיל גִּיוֶוען פּוּן דָּער עֲבֵירָה פּוּן קְרִי · אוּן פּוּן דֶּעם קֶען דָּער מֶענְטְש זֶעהֶן אַז נָאט ב"ה וִויל אִין דָּער מִדָּה פּוּן קְדוּשָׁה אוּן טָהֳרָה · דְּרוּם אִיז דִּיא עֲצָה צוּ אִימְלִיכְן מֶענְטְשִׁין עָר זָאל זִיךְ דָּר וָועקְן צוּא טָאן פְּרִיעָר אַיין קְלֵיינְע תְּשׁוּבָה אוּן גָּאנְץ קְלֵיין אוּן זָאל אָן גִּרְטְשְׁן זַיינְע לָענְדֶן וִויא אַיין מֶענְטְש צוּא טָאן אַיין גְּרוֹיסְע תְּשׁוּבָה אוּן זָאל זִיךְ גִּיוואוֹנֶן צוּא וַואשִׁין זַיינְע הֶענְט פַּאר דֶּעם דַּאבֶּענֶן קְבִי עָר זָאל דַּאבֶּענֶן בְּטָהֳרָה · אוּן דָּענְמָאלְט וָועט עָר זוֹכֶה זַיין צוּא דָּעם וָואש אוּנְטֶרְ אוּיף דָּעם מֶענְטְשִׁין וָאם רֶעט וַוייניג דִּבְרֵי חוֹל אוּן זַיין גִּילוּשְׁטִיקְייט אִיז נָאר צוּא בַּהֲעִפְּטִין זִיךְ אִין נָאמְטְ פָּארְכְט · דָּעַן דָּעם הִיט נָאט ב"ה עָר זָאל נִיט גִישְׁטְרַיכִילְט וָוערִין אִין אַיין עֲבֵירָה ח"ו אֲוּוא וִויא עֶש שְׁטֵייט אִין פָּסוּק לֹא יאונה לצדיק כל און צוּא אַיין צַדִּיק טְרֶעפְּט זַיִן נִיט קַיין שׁוּם זִינְד: (ד) אוּן אֲוּוא וִויא עֶש הָאט זִיךְ נִיטְרָאפִּין צוּא אַיין חֲסִיד · דֶּאש אַיין מָאל הָאט זִיךְ לִילִית אִים אוּיש גִּיווִיזִן אִין חֲלוֹם גְּלַייךְ וִויא זִיא אִיז זַיין וַוייב פּוּן וָועלְכִין אִים צוּ בְּרַייגְנֶען צוּא קְרִי ח"ו · אוּן וִויא עָר הָאט אִין גִּיהוֹיבְּין צוּא זָעהָן דִּי שִׁידִית · הָאט עָר גִּיהֶערְט וִויא אַייגֶר - הָאט גַּיקְלַאפְּט מִיט זַיין פּוּיסְט אִין זַיין פָּענְצֶטֶר גְּלַייךְ וִויא אַיין מֶענְטְש קוּמְט אוּן קְלַאפְּט מִיט כַּח אִין זַיין פָּענְצֶטֶר · בִּיז עָר הָאט זִיךְ אוּיף גִּיתְאפְּט פּוּן זַיין שְׁלָאף · הָאט דָּער חֲסִיד דָּער קָענְט אִין דָּעם חֶסֶד פּוּן דֶּעם בַּשָּׁעפֶער גִּילוּיבְּט אִיז עָר וָואש עָר הָאט נִיט פַּאר לָאזִין פּוּן אִים זַיין חֶסֶד דָּאש עָר הָאט אִים מַצִּיל גִּיוֶוען פּוּן דָּער עֲבֵירָה פּוּן קְרִי · אוּן פּוּן דֶּעם קֶען דָּער מֶענְטְש זֶעהֶן אַז נָאט ב"ה וִויל אִין דָּער מִדָּה פּוּן קְדוּשָׁה אוּן טָהֳרָה · דְּרוּם אִיז דִּיא עֲצָה צוּ אִימְלִיכְן מֶענְטְשִׁין עָר זָאל זִיךְ דָּר וָועקְן צוּא טָאן פְּרִיעָר אַיין קְלֵיינְע תְּשׁוּבָה אוּן גָּאנְץ קְלֵיין אוּן זָאל אָן גִּרְטְשְׁן זַיינְע לָענְדֶן וִויא אַיין מֶענְטְש צוּא טָאן אַיין גְּרוֹיסְע תְּשׁוּבָה אוּן זָאל זִיךְ גִּיוואוֹנֶן צוּא וַואשִׁין זַיינְע הֶענְט פַּאר דֶּעם דַּאבֶּענֶן קְבִי עָר זָאל דַּאבֶּענֶן בְּטָהֳרָה · אוּן דָּענְמָאלְט

פרק יג כחב דָּער טור אוֹרַח חַיִּים שְׁרֵייבְּט אַז דָּער מֶענְטְש בְּדַאבְּעֶרְף אִין דָּער פְּרִיה זִיךְ וַואשִׁין זַיין פָּנִים אוּן זַיינְע הֶענְט אוּן דָּער רֶעסְט וָועט עָר זוֹכֶה זַיין צוּא דָּעם וָואש אוּנְטֶרְ חֲכָמִים זל"ה הָאבְּין גִּיזָאגְט אַז דָּאש רַייניקְייט בְּרַייגְנְט צוּא הַיילִיקְייט · אוּן דָּער עִיקָר רַייניקְייט אִיז אֶפּ צוּא הִיטֶן דִּיא הֶענְט וַואשִׁין ·

דְּרוּם וָועל אִיךְ דְּרוֹיף שְׁטֶעלִין אַיין בַּוּנְדֶרן פְּרָק:

פרק יג כחב דָּער טור אוֹרַח חַיִּים שְׁרֵייבְּט אַז דָּער מֶענְטְש בְּדַאבְּעֶרְף אִין דָּער פְּרִיה זִיךְ וַואשִׁין זַיין פָּנִים אוּן זַיינְע הֶענְט אוּן דָּער רֶעסְט וָועט עָר זוֹכֶה זַיין צוּא דָּעם וָואש אוּנְטֶרְ חֲכָמִים זל"ה הָאבְּין גִּיזָאגְט אַז דָּאש רַייניקְייט בְּרַייגְנְט צוּא הַיילִיקְייט · אוּן דָּער עִיקָר רַייניקְייט אִיז אֶפּ צוּא הִיטֶן דִּיא הֶענְט וַואשִׁין ·

דְּרוּם וָועל אִיךְ דְּרוֹיף שְׁטֶעלִין אַיין בַּוּנְדֶרן פְּרָק:

ולשפוך ראשונה ג״פ על יד הימנית כדי להעביר רוח הטומאה השורה מחמת השינה ואח״כ נטילה רביעית להעביר המים שיש על ידו ואח״כ ישים מים על ידו השמאלית ג״כ להעביר הרוח השורה עליו · ואח״כ נטילה רביעית להעביר המים שיש על ידו השמאלית ואח״כ ירחוץ פניו ופיו כאוות נפשו : (ד) והנה ראיתי ע״ה שהם נוטלים רק רחיצה אחת על ידו ומיד רוחץ ידו אחרת אשר עדיין רוח הזוהמא שורה עליו ומטמא ידיו יותר ואח״כ רוחץ את פניו וא״כ מטמא הוא את פניו ג״כ ואח״כ לוקח מים ומשפשף את פיו ומוסיף טומאה על טומאתו ואח״כ אומר הברכה על נטילת ידים והיא ברכה לבטלה וכל היום הוא משרה רוח הטומאה עליו : (ה) ולכן כל אשר יש לו יראת אלהים בלבבו ינהג כן כמ״ש רז״ל יטול הכלי בידו הימנית ויתן הכלי עם המים לידו השמאלית ובידו השמאלית יתן מים על הימנית בתחלה ג״פ כל פעם צריך רביעית מים ואח״כ פעם רביעית להשטף המים הרעים שעל ידו הימנית ואח״כ יתן הכלי גם לידו הימנית ויתן מידו הימנית על ידו השמאלית ג״כ ג״פ ואח״כ ירחוץ פניו ופיו ואף כשישן האדם ביום צריך לרחוץ כך כד׳ שישרה עליו רוח טהרה · ולנטילת ידים שהוא לצורך האכילה צריך לרחוץ תחלה ידו השמאלית ואח״כ ידו הימנית ויש בזה סוד גדול וטעם תמצא בכתבי האר״י ז״ל עיין שם בענין מים הראשונים ואגב באתי לעורר את העולם בענין מים אחרונים : (ו) ראיתי העולם מקילין בזה והם מתחייבים בנפשם עד שעוברים את דברי רז״ל והיא גמ׳ ערוכה במס׳ עירובין אמר אביי כל היוצא למלחמה ועוסקים במצוה פטורים הם מנטילת ידים בד״א במים הראשונים אבל במים אחרונים היא חובה וא״כ אם הולכי מלחמה ועוסקי במצות שהן פטורים מן מצוה אחרת אעפ״כ הן חייבים בנטילת מים אחרונים מכ״ש מי שאינו עוסק במצוה ואין יוצא למלחמת מצוה שהוא חייב ליטול ידיו במים אחרונים ובזוהר ובספרי קבלה יש בזה סוד גדול למה הוא חיוב יותר לרחוץ במים אחרונים יותר מן הראשונים כדאכתוב לקמן בפרקים

אוּנ אוֹיךְ אַז עֶר שְׁלָאפְט בַּייא טָאג זָאל עֶר אוֹיף גִיסִן אוֹיף דֶער רֶעכְטֶר הַאנְט דְרַיי מָאל אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אוֹיף דֶר לִינְקֶער הַאנְט · אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר אוֹיף גִיסִן דָאשׁ פֶערְטֶע מָאל אוֹיף דִיא הֶענְט פוּן וֶועגִין אָפּ צוּא שְׁוַוייגְקִן דִיא טָמֵא וַואשֶׁר וָואשׁ זַיינֶען אוֹיף דִיא הֶענְט · אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר וַואשִׁין זַיין פָּנִים אוּנ זַיין מוֹיל אַזוֹא וַויא אִים גִילוּשְׁט זִיךְ : (ד) אוּנ נוּן בַּייא דִיא עַמֵי הָאָרֵצִים הָאבּ אִיךְ גִיזֶעהֶען אַז זַיי וַואשִׁין זִיךְ מֶער נִיט נָאר אַיין מָאל אוֹיף אַיין הַאנְד אוּנ דֶער נָאךְ אַיין מָאל אוֹיף דֶער אַנְדֶרֶד הַאנְט אוּנ אִיז נָאךְ מֶער מְטַמֵא זַיינֶע הֶענְט · אוּנ דֶער נָאךְ וַואשְׁט עֶר זַיין פָּנִים · אִיז עֶר דָאךְ מְטַמֵא זַיין פָּנִים אוֹיךְ · אוּנ דֶער נָאךְ נֶעמְט עֶר וַואשֶׁר אוּנ רַייבְּט זַיין מוֹיל אוּנ מֶערְט נָאךְ טוּמְאָה אוֹיף זַיין טוּמְאָה · אוּנ דֶער נָאךְ זָאגְט עֶר דִיא בְּרָכָה עַל נְטִילַת יָדַיִם · אוּנ דָאשׁ אִיז אַיין בְּרָכָה לְבַטָּלָה אוּנ אַיין גַאנְצֶען טָאג מַאכְט עֶר אוֹיף זִיךְ רוּעֶן דֶעם רוּחַ הַטּוּמְאָה : (ה) דְרוּם דֶער וָואשׁ הָאט גָאטְשׁ פָארְכְט אִין זַיין הַארְץ זָאל עֶר זִיךְ נוֹהַג זַיין אַזוֹא וַויא אִיךְ הָאבּ פְרִיעֶר גִישְׁרִיבִּן · דָאשׁ עֶר זָאל נֶעמֶן דִיא כֵּלִי מִיט זַיין רֶעכְטֶע הַאנְט אוּנ זָאל נֶעבִּין דִיא כֵּלִי מִיט וַואשֶׁר צוּ זַיין לִינְקֶע הַאנְט אוּנ מִיט זַיין לִינְקֶע הַאנְט זָאל עֶר אוֹיף גִיסִן דִי וַואשֶׁר דְרַיי מָאל אוֹיף זַיין רֶעכְטֶע הַאנְט אוּנ אִיטְלִיכְשׁ מָאל מוּז זַיין אַיין רְבִיעִית וַואשֶׁר אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר וַואשִׁן דָאשׁ פֶערְטֶע מָאל דִי רֶעכְטֶע הַאנְט אָפּ צוּ שְׁוַוייגְקֶן דִיא טָמֵא וַואשֶׁר דֶער נָאךְ זָאל עֶר נֶעבִּין דִיא כֵּלִי אִין דֶער רֶעכְטֶער הַאנְט · אוּנ זָאל אוֹיף גִיסִן דְרַייא מָאל אוֹיף זַיין לִינְקֶע הַאנְט אוּנ דֶער נָאךְ דָאשׁ פֶערְטֶע מָאל · אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר וַואשִׁין זַיין פָּנִים אוּנ זַיין מוֹיל · אוּנ אָפִילוּ אַז עֶר שְׁלָאפְט בַּייא טָאג זָאל עֶר זִיךְ אַזוֹא וַואשִׁן כְּדֵי דֶער רוּחַ טַהֲרָה זָאל אוֹיף אִים רוּעֶן · אוּנ דָאשׁ וַואשִׁן וָואשׁ עֶשׂ אִיז צוּם עֶסִין מוּז עֶר פְרִיעֶר וַואשִׁן דִיא לִינְקֶע הַאנְט אוּנ דֶער נָאךְ דִיא רֶעכְטֶע הַאנְט אוּנ אִין דְרִינֶען אִיז פַר הַאנְדִין אַיין גְרוֹישֶׁר סוֹד אוּנ דֶעם טַעַם דֶער פוּן וֶועשְׁטוּ גִפִּינֶען אִין כִּתְבֵי האר״י ז״ל · אוּנ נוּן בִּין אִיךְ גִיקוּמֶען דֶעם עוֹלָם דֶער וֶועקִין אִין דֶעם עִנְיָן פוּן מַיִם אַחֲרוֹנִים : (ו) אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶען דֶער עוֹלָם זַיינֶען מַקִּיל אִין מַיִם אַחֲרוֹנִים אוּנ זַייא זַיינֶען חַייב מִיתָה ח״ו וַוייל זַייא זַיינֶען עוֹבֵר אוֹיף דִיא רַייד פוּן אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים ז״ל · דֶען דִיא גְמָרָא זָאגְט אִין מְסִכְתָּ עֵירוּבִין אַבַּיֵי הָאט גִיזָאגְט אִיטְלִיכֶער וָואשׁ גֵייט אִין מִלְחֶמֶת מִצְוָה אַרַיין אוּנ זַיינֶען עוֹסֵק אִין דֶר מִצְוָה פוּן מִלְחָמָה · זַיינֶן זַייא פְּטוּר פוּן נְטִילַת יָדַיִם · וואוּ אִיז דָאשׁ גִיזָאגְט גִיוָואָרִין בַּייא דִיא מַיִם רִאשׁוֹנִים דָאשׁ הַייסְט דִיא וַואשֶׁר וָואשׁ מֶען וַואשְׁט זִיךְ פַאר דֶעם עֶסִין אָבֶּער מַיִם אַחֲרוֹנִים מוּזִין זַיי זִיךְ וַואשִׁן · נוּא וֶוען דִיא וָואשׁ גֵייֶען אִין דֶער מִלְחָמָה אוּנ זַיינֶן עוֹסֵק בְּמִצְוָה וָואשׁ זַייא זַיינֶען פְּטוּר פוּן אַנְדֶרֶע מִצְוֹת · זַיינֶן זַייא פָארְט חַייב צוּא וָואשִׁן דִיא מַיִם אַחֲרוֹנִים · מִכָּל שְׁכֵן

בפרקים: (ז) והנה מצינו בגמרא דאמר רב אשי אנא משאי מלא ידי מיא ונתן לי מלא חפנאי טיבותא פירוש בשביל שהיה נותן כלי מלא על ידיו הן במים ראשונים והן במים אחרונים ולכן הקב"ה מילא ביתו בטובה בעשירות כי רב אשי עשיר גדול היה והטעם שלפי כשאדם אוכל בביתו עם אנשי ביתו יש שמה מזיקין שרוצין ליהנות מן סעודתו ולכן היו דורות ראשונים נזהרים מלשתות זוגות כי היו שמה כת אחד אתלגינם ואמרי לה אתפרגים שהיו יכולין חו להזיק לאדם: (ח) ולכן תקנו רז"ל רחיצת נטילת ידים אחרונים כדי להסיר הזוהמא מן ידיו שהיה אוכל בהן כדי שלא להשרות עליו רוח הזוהמא וכתב רבינו ישעיהו סג"ל שצריך האדם ליטול ידיו במים אחרונים דוקא לתוך הכלי ולא על הארץ כי זה המים הוא חלק של ס"א ולכן צריך ליתן לו דרך כבוד ומתוך זה לא יוכלו המזיקים לעשות שום רעה לאדם זה: (ט) וגם צריך האדם ליזהר כשילך לבהכ"נ שיטול ידיו כדי לטהר ידיו וצריך רביעית מים לנטילה וכל הנזהר בנטילות הנ"ל אזי יבא לידי טהרה וקדושה · וקדושה מביא אותו לידי רוח הקודש ורוח הקודש לידי אליהו הנביא ותחיית המתים אמן:

פרק יד כתיב אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו מבואר בזוהר פ' קדושים וז"ל תא חזי בר נש דעביד מצוה סלקא וקיימא קמי קב"ה אמרה פלנייא עביד לי והקב"ה מני ליה קמיה לאשגחא ביה כל ההוא יומא לאוטבא ליה בגינה · עבר בר נש על פתגמא אורייתא ההיא עבירה סלקא לה קמי קב"ה ואמרה אנא מפלנייא דעביד לי וקב"ה מני לה וקיימא תמן לאשגחא ביה לשיצאה ליה הה"ד וירא ה' וינאץ וגו' וירא ההוא דקיימא קמיה · תב בתיובתא כתיב ביה גם ה' העביר חטאתך

דער וואש איז ניט עוסק במצוה איז ער אפשיטא חייב אין מים אחרונים · אונ אין זוהר אונ אין דיא קבלה ספרים שטייט גישריבין דרויף איין גרושר סוד ווארום דיא מים אחרונים זיינן מער חיוב צו וואשן זיך איידר מים ראשונים: (ז) אונ נון מיר גפינען אין דער גמרא רב אשי האט גיזאגט איך האב זיך גיוואשין מיט איין כלי פול מיט וואשר סאיי בייא מים ראשונים אונ סייא בייא מים אחרונים דרום האט גאט ברוך הוא דער פילט מיין הויז מיט גוטש דען דער רב אשי איז גיווען איין גרושר עושר · אונ דער טעם דער פון איז ווייל אז דר מענטש עשט אין זיין הויז מיט זיין הויז גזינד זיינן דארטן פר האנדן מזיקים וואש ווילן הנאה האבן פון זיין סעודה אונ דרום די ערשטע דורות פלעגן נזהר זיין פון צו טרינקן זוגות דאש היישט צווייא אדער פיר כוסות וויין אדר אנדרע משקאות · ווארום דארטן איז פר האנדן איין כיתה שדים וואש זייא האבין שליטה מזיק צוא זיין דיא מענטשן וואש טרינקען זוגות: (ח) אונ דרום האבין אונזערע חכמים ז"ל מתקן גיווען איטליכער מענטש זאל זיך וואשן נאך דעם עסין מיט מים אחרונים · פון וועגין אפ צוא טאן דאש מאוסקייט פון זיינע הענט וואש ער האט גיגעסין מיט זייא כדי דער רוח זוהמא זאל אויף אים ניט רוען: אונ דר רבינו ישעיה סג"ל שרייבט אז דער מענטש מוז דיא מים אחרונים וואשן דווקא אין איין כלי אריין · אונ ניט אויף דער ערד ווארום דיא וואשר זיינען דער חלק פון דער סטרא אחרא:

דרום מוז דער מענטש אים זייא געבין בדרך כבוד · אונ דורך דעם וועלין דיא מזיקים ניט קענען טאן קיין שום שלעכטש צו דעם דאזיגין מענטש: (ט) אונ אויך מוז דער מענטש נזהר זיין דאש בשעת ער גייט אין שול אריין זאל ער וואשן דיא הענט מיט איין רביעית · אונ איטליכר וואש איז נזהר אין דיא נטילות וואש אויבין איז גישטאנן · וועט דאש אים ברייגנן צו טהרה אונ הייליקייט אונ דיא הייליקייט וועט אים ברייגנן צוא רוח הקודש · אונ רוח הקודש ברייגנט צו דעם אז אליהו הנביא זאל קומן אונ תחיית המתים זאלין זיין במהרה בימינו אמן:

פרק יד כתיב עש שטייט אין פסוק אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו משה רבינו האט מתפלל גיווען צו הש"י דוא זאלשט ניט קערין צוא דעם הארטקייט פון דעם פאלק אונ צוא זיין רשעות אונ צוא זיין זינד · אונ דאש איז בשייד אין זוהר פרשת קדושים דער מענטש וואש טוט איין מצוה גייט זיא אויף אונ שטייט פאר גאט ב"ה אונ זאגט דער מענטש האט מיך גיטאן · אונ גאט ב"ה שטעלט דיא מצוה פאר זיך כדי משגיח צוא זיין אויף דעם מענטשין אים גוטש צוא טאן דעם גאנצין טאג וואש ער האט ניטאן דיא מצוה פון אירט וועגין · איז דער מענטש עובר אויף דיא רייד פון דער תורה · גייט זיא ארויף פאר גאט ב"ה אונ זאגט איך בין פון דעם דאזיגין מענטשין וואש ער האט מיך גיטאן · אונ גאט ברוך הוא

שטעלט

חמאתך לא תמות דעביר ההוא חובא מקמיה בגין דלא יסתכל ביה הה"ד אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חמאתו עכ"ל : (כ) והנה האדם יושב בביתו בשלום השקט ובבטח בשמחה ובשוב לב ואינו יודע כמה החטא גרם דקאים למעלה ואמר מפלנייא אני מעורר עליו פתאום שנשפך עליו עונש מר וגזירה רעה רחמנא ליצלן ואחדא לסוף יתחרט ולא תועיל התרמה אשר כבר יצאה הגזירה ומכ"ש בעבירות שבין אדם לחבירו כגון גזילות וגניבות ואונאה וכיוצא בו בעבור שחמזל של הנגזל או הנגנב צועק עליו למעלה : (ג) ובא וראה מ"ש בזוהר (שם) על ענין הכובש שכר פועל בידו ואינו נותן לו יש לו עונש גדול כי כל פועל אל טרחתו ואל מלאכתו הוא נושא את נפשו וכיון שכובש שכירות שלו תחת ידו כאילו כובש נפשו ונפשות אנשי ביתו כי כל הבל דנפיק מפומיה דהאי פועל בהאי יומא דטריד במלאכתו כי כן הדרך להוציא הבל מפיו של הפועל כולן הבלים אינון מלקין קמי קב"ה והקב"ה חזי לון דאינון הבלים לא קבלו שכר פעולתן והא קיימין קמיה אינון הבלים ונפש הפועל ונפשות ביתו אזי אפילו מתגזר כמה טובות וכמה הצלחות על האי בר נש כולהו מתעקרין מיניה ומשתקלין מיניה ולא עוד אלא שאין מניחין נפשא דיליה לעלות למעלה בכל לילה כ"ז בעבור שכבש שכרו תחת ידו ועון זה הוא מקצר ימים רחמנא ליצלן : (ד) ועיכ היה נוהג רב המנונא סבא כשהיה מסתלק הפועל ממלאכתו יהיב ליה מיד אגריה והוי א"ל טול נפשך דאפקידת בידי טול פקדונך ואפי' אי הוי אמר ליה הפועל יהיה בידך בפקדון לא הוי בעי ואמר פקדונך דגופך לא אתחזי לאתפקדא בידי כ"ש פקדונך נפשך ונשמתך לא אתחזי לי דהאי פקדונא לא אתייהב אלא להקב"ה בלחודא דכתיב בידך אפקיד רוחי

שְׁמַעְלְט זִיא פַֿאר זִיךְ אוֹג זִיא שְׁטַיִיט דָאךְטֶן פוּן וועֲנִין אוֹיף אִיר מַשְׁנִיָה צוּ זַיין מֶען זָאל דָעם מְעַנְטְשֶׁן פַֿאר לָעְדִין חיו · טוּט עָר תְּשׁוּבָה שְׁטַיִיט בַּייא אִים גם ח' העביר חמאתך אוֹיךְ נָאט קְרִיךְ הוּא הָאט אַוֹועק גְּפִירְט דִיא עֲבֵירָה פוּן זִיךְ פוּן וְעֲנִין עָר זָאל אוֹיף אִיר נִיט קוּקֶן דָאשׁ מַיינְט דָער פָּסוּק אל תפן אל קשי וכו' דוא זָאלְשְׁט זִיךְ נִיט קֶערֶן צוא קוּקֶן אוֹיף דִיא זִיךְ · אַזוֹא שְׁרַייבְּט דָער זוהר : (ר) אוֹג נוּן דָער מְעַנְטְשׁ זִיצְט אִין זַיין הוּיז בְּשָׁלוֹם אוֹג שְׁטִיל אוֹג זִיכֶר מִיט שַׂכְחָה אוֹג מִיט אַיין גוּט הַאֲרֶץ · אוֹג עָר וַיישׁ נָאר נִיט וִיסֶּל זַיין זִינְד אִיז גוֹרֶם : דָאשׁ זִיא שְׁטַיִיט אוֹיף דָעם הִימֶל אוֹג זָאגְט אִיךְ בִּין פוּן דֶם מְעַנְטְשֶׁן · וְוערְט אוֹיךְ אִים פְֿלוּצְלוּנְג דָער וְוערְט דָאשׁ עָשׂ וְוערְט אוֹיךְ אִים פַֿאר נָאסְן אַיין עוֹנֶשׁ אוֹג אַיין בְּייזֶע גְּזֵירָה רַחֲמָנָא לִיצְלַן · אוֹג דָער נָאךְ וְועט אִים נִיט אַוֹועק גְּפִירְט דִיא חֲרָטָה הָאבֶן אוֹג דִיא וְועט אוֹיךְ נָאט קְרִיךְ הוּא הָאט אַוֹועק גְּפִירְט דִיא עֲבֵירָה פוּן זִיךְ פוּן וְעֲנִין עָר זָאל אוֹיף אִיר נִיט קוּקֶן דָאשׁ מַיינְט וִיא שְׁרַייבְּט דָער זוהר : (ר) אוֹג נוּן דָער מְעַנְטְשׁ זִיצְט אִין זַיין הוּיז בְּשָׁלוֹם אוֹג שְׁטִיל אוֹג זִיכֶר מִיט שַׂכְחָה אוֹג מִיט אַיין גוּט הַאֲרֶץ · אוֹג עָר וַיישׁ נָאר נִיט וִיסֶּל זַיין זִינְד אִיז גוֹרֶם : דָאשׁ זִיא שְׁטַיִיט אוֹיף דָעם הִימֶל אוֹג זָאגְט אִיךְ בִּין פוּן דֶם מְעַנְטְשֶׁן · וְוערְט אוֹיךְ אִים פְֿלוּצְלוּנְג דָער וְוערְט דָאשׁ עָשׂ וְוערְט אוֹיךְ אִים פַֿאר נָאסְן אַיין עוֹנֶשׁ אוֹג אַיין בְּייזֶע גְּזֵירָה רַחֲמָנָא לִיצְלַן · אוֹג דָער נָאךְ וְועט אִים נִיט אַוֹועק גְּפִירְט דִיא חֲרָטָה הָאבֶן אוֹג דִיא וְועט אִים נִיט הֶעלְפֶן וַיילְ דִיא גְּזֵירָה אִיז שׁוֹין אַרוֹיס גִינַאנְגֶן · אוֹג מִכָּל שֶׁכֵּן אִין זָעלְכָע עֲבֵירוֹת וָאשׁ אִין צְווישׁן אַיין מְעַנְטְשֶׁן מִיט זַיין חֲבֵר דְהַיינוּ גְּזֵילָה אָדֶר גְּנֵיבָה אָדֶר נָארוּנְג אוֹג נָאךְ אַזָעלְכָע נָלַייכְן הֶעלְפְט בְּוַודַאי קַיין חֲרָטָה נִיט הִיו עָר נִיט יֵיעֲנָם אֶפ זַיין נָעלְט וָאשׁ עָר הָאט בַּייא אִים גִינַאנְגֶן אָדֶער גִינַאבְּט · וָאשׁ דָאס אִיז אוֹיךְ אִים גְּרוּישׁן עוֹנֶשׁ · וָוארוּם אִיטְלִיכָר פוֹעל שְׁטָעלְט נָעבֶּאךְ אַיין זַיין לָעבֶּן צוא זַיין טִירְחָה אוֹג צוא זַיין מְלָאכָה פוּן וָועֲנִין צוא פַֿאר דִינָן זַיין פַֿרְנְסָה אוֹג וַויל עָר הַאלְט זַיינֶע שְׁכִירוּת בַּייא זִיךְ · אִיז נָלַייךְ וִויא עָר בְּצַווינְגְט זַיין לָעבֶּן אוֹג דָאשׁ לָעבֶּן פוּן זַיין הוּיז נִיזִיכְר · דָען אִיטְלִיכָר דַאכְּפּ וָאשׁ נַייט אַרוּיש פוּן דֶם מְעַנְטְשֶׁן אִין דֶם טָאג וָאשׁ עָר אִיז טְרוּר אִין זַיין מְלָאכָה · וָוארוּם אַזוֹא אִיז דָער שְׁטַייגֶר אַז דָער פוֹעל בְּרַייגְט אוֹיף דַאכְּפּ אוֹיש זַיין מוּיל · נַייעֶן דִיא אַלֶע דַאכְּפֶן אוֹיף פַֿאר נָאט בְּרִיךְ הוּא אוֹג נָאט בְּ"ה זְעהֶעט אַז דִיא אַלֶע הָאבֶן נִיט גִינוּטְען קַיין שְׁכַר פַֿאר זַייעֶר אַרְבֶּעט · דֶענְטְאלְט אֶפִילוּ עָשׂ אִיז נִנְזָר גִינְוָארִין פִֿיל נוּטְש אוֹג פִֿיל הַצָלְחוֹת אוֹיף דֶם בַּעַל הַבַּיִת · וְוערְן אֶלֶע אוֹיש גְּרִיסְן אוֹג אַוֹועק גִינוּטְען פוּן אִים נָאךְ מֶער מֶען לָאזְט זַיין נְשָׁמָה נַיט אוֹיף נַיין אוֹיף דֶם הִימֶל אַלֶע נָאכְט · דָאשׁ אִז אַלֶץ גוֹרֶם וָאשׁ עָר צָאלְט נִיט דֶם פוֹעל דָעם וֶועלְכֶּינְן טָאג וָאשׁ עָר הָאט בַּייא אִים גִיאַרְבֶּעט · אוֹג דִי זִינְד אִיז מְקַצֵּר יָמִים חיו : (ר) אוֹג דְרוּם פְֿלֶעגְט רַב הַמְנוּנָא סָבָא זִיךְ נוֹהֵג זַיין דָאשׁ אַז דָער פוֹעל פְֿלֶעגְט אַוֹועק גַיין פוּן דָער אַרְבֶּעט · פְֿלֶעגְט עָר תֵּיכֶף נָעבֶּן אִים זַיין נִיצָאלְט · אוֹג הָאט אִים נִיוֹאגְט נָעם דִיר דַיין נְשָׁמָה וָאשׁ דוא הָאשְׁט נִיגֶעבֶּן מִיר

(ג) קוּם אוֹג זָעה וָאשׁ עָשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר אוֹיף דָעם וָאשׁ הַאלְט בַּייא זִיךְ דָאשׁ פַֿר דִינְט פוּן דָעם וָאשׁ הָאט בַּייא אִים פַֿאר דִינְט אוֹג נִיט עָשׂ אִים אָפּ דָער הָאט אַיין גְרוּישׁן עוֹנֶשׁ · וָוארוּם אִיטְלִיכָר פוֹעל שְׁטָעלְט נָעבֶּאךְ אַיין זַיין לָעבֶּן צוא זַיין טִירְחָה אוֹג צוא זַיין מְלָאכָה פוּן וָועֲנִין פַֿאר דִינָן זַיין פַֿרְנְסָה אוֹג וַויל עָר הַאלְט זַיינֶע שְׁכִירוּת בַּייא זִיךְ · אִיז נָלַייךְ וִויא עָר בְּצַווינְגְט זַיין לָעבֶּן אוֹג דָאשׁ לָעבֶּן פוּן זַיין הוּיז נִיזִיכְר · דָען אִיטְלִיכָר דַאכְּפּ וָאשׁ נַייט אַרוּיש פוּן דֶם מְעַנְטְשֶׁן אִין דֶם טָאג וָאשׁ עָר אִיז טְרוּר אִין זַיין מְלָאכָה · וָוארוּם אַזוֹא אִיז דָער שְׁטַייגֶר אַז דָער פוֹעל בְּרַייגְט אוֹיף דַאכְּפּ אוֹיש זַיין מוּיל · נַייעֶן דִיא אַלֶע דַאכְּפֶן אוֹיף פַֿאר נָאט בְּרִיךְ הוּא אוֹג נָאט בְּ"ה זְעהֶעט אַז דִיא אַלֶע הָאבֶן נִיט גִינוּטְען קַיין שְׁכַר פַֿאר זַייעֶר אַרְבֶּעט · דֶענְטְאלְט אֶפִילוּ עָשׂ אִיז נִנְזָר גִינוּטְען פִֿיל נוּטְש אוֹג פִֿיל הַצָלְחוֹת אוֹיף דֶם בַּעַל הַבַּיִת · וְוערְן אֶלֶע אוֹיש גְּרִיסְן אוֹג אַוֹועק גִינוּטְען פוּן אִים נָאךְ מֶער מֶען לָאזְט זַיין נְשָׁמָה נַיט אוֹיף נַיין אוֹיף דֶם הִימֶל אַלֶע נָאכְט · דָאשׁ אִז אַלֶץ גוֹרֶם וָאשׁ עָר צָאלְט נִיט דֶם פוֹעל דָעם וֶועלְכֶּינְן טָאג וָאשׁ עָר הָאט בַּייא אִים גִיאַרְבֶּעט · אוֹג דִי זִינְד אִיז מְקַצֵּר יָמִים חיו : (ר) אוֹג דְרוּם פְֿלֶעגְט רַב הַמְנוּנָא סָבָא זִיךְ נוֹהֵג זַיין דָאשׁ אַז דָער פוֹעל פְֿלֶעגְט אַוֹועק גַיין פוּן דָער אַרְבֶּעט · פְֿלֶעגְט עָר תֵּיכֶף נָעבֶּן אִים זַיין נִיצָאלְט · אוֹג הָאט אִים נִיוֹאגְט נָעם דִיר דַיין נְשָׁמָה וָאשׁ דוא הָאשְׁט נִיגֶעבֶּן מִיר

רוחי : (ה) וא"כ אזהרה גדולה מזו לבני אדם שומע קול בכי של שכיר שבוכה עבור טרחתו הן יהודי
והן אינו יהודי כיון שהשכיר והפועל הולך אחריו ומבקש שכרו מה שטרה ויגע וזה אוטם אזנו משמוע
ודוחה אותו בלך ושוב ואין לך חילול השם כזה וענשו ממהר לבא ונכסיו אזלין לאבוד ולטמיון ואף
שמחייתו הוא לפי שעה בטובה ריוח והצלחה לא יהיה לו לבסוף ובוודאי יבא אותו בע"ה לידי
עניות ואין מרחמים עליו וזולת זה הרבה עונשים קשים מתהווים בחטא זה ע"כ צריך האדם להזהר
מאוד שלא יכשל בזה החטא כובש שכר שכיר : (ו) נחזור לענין שהתחלנו כל האדם מי שעושה מצוה
נעשה מן אותה מצוה מלאך א' שמלמד תמיד זכות עליו כשארז"ל במ"ר פ' ויקרא עשה אדם מצוה
א' נותנין לו מלאך אחד לשמרו כיון שאדם עושה ב' מצות נותנין לו ב' מלאכים שנאמר כי מלאכיו
יצוה לך נותנין לו דייקא מן אותו המצוה נעשה מלאך לשמרו מכל נזק : (ז) ובא וראה מהמעשה
בחסיד אחד שהיה דר בכפר קטן ולא היה לו שום ספר רק גמרא אחת של מסכת חגיגה והיה כל
ימיו של אותו החסיד עוסק במסכת חגיגה והאריך ימים מאוד ולבסוף קודם מותו נתלבשה אותה
המסכת בדמות אשה והלכה לפניו אחר מותו עד שהביאו לאותו החסיד לג"ע וכן הוא ח"ו להיפוך עושה
אדם עבירה אחת נברא ממנו קטיגור אחד (ר"ל שד) עובר ב' עבירות נבראים ב' מקטריגים כשמת אזי
מתלבשין אותן העבירות בדמות אשה ומוליכין אותו לגיהנם כמ"ש רז"ל ביוסף הצדיק שאמר הכתוב
עליו וימאן יוסף לשכב עם אשת פוטיפר לשכב אצלה להיות עמה ודרשו רז"ל לשכב עמה בעוה"ז
להיות עמה בעוה"ב : (ח) וראיתי בספר אחד כיון שהאדם הוא מזנה עם אשה אחרת אזי נברא מזיק
אחד

צוא בַּהַאלְטִין · נֶעם דִיר אָפּ דַיין פִּקְדוֹן אוּנ וֶוען דֶער פּוֹעֵל
הָאט אִים אֲפִילוּ גִיזָאגְט לָאז דָאשׂ גֶעלְט זַיין אַיִין פִּקְדוֹן בַּייא
דִיר הָאט עֶר נִיט גִיוָואלְט אוּנ הָאט אִים גִיזָאגְט דֶער פִּקְדוֹן
פּוּן דַיין גוּף אִיז נִיט רָאוּי בַּייא מִיר צוּא זַיין פַּאר אַיין פִּקְדוֹן
מִכָּל שְׁכֵן דֶער פִּקְדוֹן פּוּן דַיין נְשָׁמָה · דֶען דֶער פִּקְדוֹן אִיז
מֶער נִיט גִיגֶעבִּין גִיוָוארִין נָאר צוּא גָאט ב"ה אַלֵּיין וָוארוּם
עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק בירך אפקיד רוחי אִין דַיין הַאנְט גִיב
אִיךְ בַּהַאלְטִין מַיין נְשָׁמָה : (ה) דְרוּם אִיז דֶער פּוּן אַיין גְרוֹישֶׁע
אַזְהָרָה צוּא דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׂ הֶערִין דָאשׂ קוֹל פּוּן דֶעם
שָׂכִיר וָואשׂ עֶר וֵויינְט כִּמְעַט פּוּן וֶועגִין דִי שְׂכִירוֹת פַּאר זַיין
טִירְחָא סַייא אַיין יְהוּדִי סַייא אַיין אֵינוֹ יְהוּדִי וִויא דֶער
פּוֹעֵל אוּנ דֶער שָׂכִיר גֵייט אִים נָאר נָאךְ אוּנ וִויל דֶעם שְׂכַר
פַּאר דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט זִיךְ גִימִיט אוּנ מַטְרִיחַ גִיוֶוען אַיין
גַאנְצִין טָאג · אוּנ דֶער בעה"ב פַּאר שְׁטָאפְּט זַיינֶע אוֹיֶערִין
פּוּן צוּא הֶערִין אוּנ אִיז אִים מַדְחֶה גֵייא הַיינְט אַוֶועק אוּנ
קוּם מָארְגִין וֶועל אִיךְ דִיר בַּצָאלִין אִיז קַיין גְרֶעשֶׂערֶער חִילוּל
הַשֵּׁם נִיט פַּאר הַאנְדִין דֶער פּוּן · אוּנ זַיין עוֹנֶשׁ אַיילְט צוּא
קוּמֶען אוּנ עֶר וֶוערְט אָרוּם · אוּנ חָאטְשֶׁע עֶר אִיז לְפִי שָׁעָה
אִין גוּטְשׁ · וֶועט עֶר צוּם סוֹף קַיין הַצְלָחָה נִיט הָאבִּין אוּנ
עֶר וֶועט בְּוַודַאי קְרִיגִן דֶעם דַלוּת אוּנ קֵיינֶר וֶועט זִיךְ אִיבֶּר
אִים נִיט דֶער בַּארֶעמְען · אוּנ חוּץ דֶעם קוּמֶן פִּיל עוֹנְשִׁים פּוּן
וֶועגִין דֶער עֲבֵירָה · דְרוּם מוּז דֶער מֶענְטְשׁ זֵייעֶר נִזְהָר זַיין
עֶר זָאל נִיט גִישְׁטְרוֹכִילְט וֶוערִין אִין דֶער עֲבֵירָה פּוּן נִיט אָפּ

צוּא גֶעבִּין דֶעם שָׂכִיר זַיינֶע שְׂכִירוֹת אִין דֶעם זֶעלְבִּיגִין טָאג
וָואשׂ עֶר הָאט עֶשׂ פַּאר דִינְט : (ו) אִיצוּנְד וֶועלִין מִיר
וִוידֶער קֶערִין צוּא דֶעם עֶנְיָן וָואשׂ מִיר הָאבִּין אָן גִיהוֹיבִּין ·
אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ וָואשׂ טוּט אַיין מִצְוָה · וֶוערְט פּוּן דֶער
מִצְוָה אַיין מַלְאַךְ וָואשׂ אִיז תָּמִיד אוֹיף אִים מְלַמֵּד זְכוּת
אַזוֹ וִויא אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין גִיזָאגְט אִין מֶדְרָשׁ · אַז
אַיין מֶענְטְשׁ טוּט אַיין מִצְוָה גִיט מֶען אִים אַיין מַלְאַךְ צוּא
הִיטִין אִים : אַז עֶר טוּט צְוֵוייא מִצְוֹת גִיט מֶען אִים צְוֵוייא
מַלְאָכִים דָאשׂ מֵיינְט מֶען מֶען גִיט אִים זַיין אֵייגֶנְעם מַלְאַךְ
וָואשׂ עֶר הָאט בַּשַׁאפִּין מִיט דֶער מִצְוָה וָואשׂ עֶר הָאט גִיטָאן
אוּנ דֶער מַלְאָךְ הִיט אִים פּוּן אַלֶערְלַייא שָׁאדִין : (ז) קוּם
אוּנ זֶעה פּוּן דֶער מַעֲשֵׂה וָואשׂ הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִּין בַּייא
אַיין חָסִיד דָאשׂ עֶר הָאט גִיוואוּנְט אִין אַיין קְלֵיין דָארְף · אוּנ
עֶר הָאט נִיט גִיהַאט קַיין שׁוּם סֵפֶר נָאר אַיין גְמָרָא חֲגִיגָה ·
הָאט עֶר גִילֶערִינְט דִיא גְמָרָא חֲגִיגָה וַוייל עֶר הָאט גִילֶעבְּט ·
אוּנ דֶער חָסִיד הָאט זֵייעֶר מַאֲרִיךְ יָמִים גִיוֶוען · אוּנ צוּם
סוֹף פַּאר זַיין טוֹיט הָאט זִיךְ דִיא מְסִכְתָּ אָן גִיקְלֵייד אִין
דֶעם גִישְׁטַאלְט פּוּן אַיין אִשָּׁה אוּנ אִיז גִיגַאנְגֶען פַּאר אִים נָאךְ
זַיין טוֹיט בִּיז זִיא הָאט גִיבְּרַאכְט דֶעם חָסִיד אִין גַן עֵדֶן
אַרַיין אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ אִיז ח"ו פַּאר קֶערְט אַז עֶר טוּט אַיין
עֲבֵירָה · וֶוערְט פּוּן אִיר בַּשַׁאפִּין אַיין קַטֵיגוֹר · טוּט עֶר
צְוֵוייא עֲבֵירוֹת בַּשַׁאפְּט עֶר צְוֵוייא מְקַטְרֵיגִים · אוּנ אַז עֶר
שְׁטַארְבְּט קְלֵיידִן זִיךְ דִיא עֲבֵירוֹת אָן אִין דֶעם גִישְׁטַאלְט פּוּן
אַיין

אחד בדמות אותה האשה וכשהגיע זמנו להפטר מעוה״ז באה אותה אשה ומלפפתו ומוליכה אותו לגיהנם ולכן נ״ל שזהו רמזו רבותינו ז״ל באמרם לעתיד הקב״ה מנחיל לכל צדיק וצדיק ש״י עולמות שנא׳ להנחיל אוהבי יש עכ״ל הגמרא שמעתי הפירוש הנ״ל כך הוא כי כבר אמרנו לעיל כיון שהאדם עושה מצות אחת נברא ממנו מלאך אחד וקי״ל כל מלאך הוא שני אלפים פרסאות שנאמר וגויתו כתרשיש וגמירי דתרשיש הוא ב׳ אלפים פרסאות וא״כ כאשר שיש לנו תרי״ג מצות וז׳ מצות כמנין כת״ר וא״כ כשישראל שומרים מצות תורה ומצות דרבנן יש להן תר״ך מלאכים והנה כתיב איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה על שם מנה שיש לה כתובה מנה · משא״כ לעתיד יהיה לנו כתובה שליש הוספה כדין בתולה כמש״ה קום בתולת ישראל והנה חשבון תר״ך מלאכים ת״ר מלאכים עולים למנין ר׳ עולמות כי קי״ל דג׳ מלאכים הן עולם אחד כי העולם הוא שית אלפי פרסי כ׳ מלאכים עולים למנין ששה עולמות יב׳ שלישי עולם וא״כ אם תשים עליה השליש כמו דין בתולה שיש לה שליש הוספה תוסיף על ר׳ שליש יהיה ש׳ ואם תוסיף על ששה עולמות שליש יהיה תשעה ואם תוסיף על ב׳ שלישים שליש אחד יהיה עולם אחד צרפס יחד ותמצא עולים לחשבון ש״י עולמות · יהי רצון שנזכה במהרה בימינו אמן ·

פרק טו **גדול** השלום דאמרו רז״ל במ״ר פ׳ נשא אין כלי מחזיק ברכה יותר מן השלום שהרי סיום ברכת כהנים הוא וישם לך שלום וכן הקב״ה עושה שלום במרומיו במלאכים שאין בהם יצר הרע וקנאה ושנאה ואעפ״כ צריכין הם לשלום מכל שכן אשר עדיין אותו השטן מרקד בינינו לחרחר ריב ומדון בין איש לחבירו בין יחיד לרבים שצריכים אנו לכלי המחזיק שלום: (ב) והכל הוא בעון שנאת חנם אשר על עון שנאת חנם ארז״ל במסכת יומא דעון שנאת חנם הוא גדול מעון עבודת בוכבים וג״ע ושפיכות דמים והעון שנאת חנם הוא בא בשביל קול ודיבור היוצא מפיו והוא פה המורגל לקלל בני אדם ובמעט ויכוח שיש לו עם חבירו אזי תיכף מתמלא באף וחימה בוער בקללות כגחלי אש ואינו יודע שהוא בעצמו מסכן נפשו ונפשות אנשי ביתו וגורם רעה לעצמו: (ג) כי הוא ענין מבואר בזוהר פ׳ קדושים כי כל דבור של קללה שיוצא מפיו אזיל ושאט באוירא דעלמא עד דמתחבר עמיה רוח רעה ר״ל ואזיל בהדיה לנוקביה שבתהומא רבא אשר שם הוא מדורות המזיקין שהן מוכנין לפורעניות

אַיין אִשָּׁה אוּנ פִירִן אִים אִין גֵיהִנָם אַרַיין: (ח) אוּנ אִיךְ הָאבּ גֵיזֶעהֶען אִין אַיין סֵפֶר · אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְזֶנֶה מִיט אַיין פְרֶעמְדֶע אִשָּׁה · וֶוערְט בַּשַּׁאפִין אַיין מֵזִיק אִין דֶם גִישְׁטַאלְט פוּן דֶער אִשָּׁה וָואשׁ עֶר הָאט מִיט אִיר מְזֶנֶה גִיוֶוען · אוּנ אַז זַיין צַייט קוּמְט צוּא שְׁטַארְבִּין קוּמְט דִיא אִשָּׁה אוּנ בַּהֶעפְט זִיךְ צוּא אִים אוּנ פִירְט אִים אִין גֵיהִנָם אַרַיין · אָבֶּער אַז אַיין מֶענְטְשׁ טוּט אַיין מִצְוָה פִירְט זִיא אִים אִין גַן עֵדֶן אַרַיין:

פרק טו גדול השלום דֶער שָׁלוֹם אִיז זַייעֶר גְרוֹישׁ דֶען אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט אִין מִדְרָשׁ עֶשׂ אִיז נִיט פַאר הַאנְדִין אִין דֶער וֶועלְט קַיין כֵּלִי וָואשׁ זִיא זָאל מֵחֲזִיק זַיין בְּרָכָה אַזוֹא וֶויא דִיא כֵּלִי פוּן שָׁלוֹם דֶען דִיא בְּרָכָה פוּן דִיא כֹּהֲנִים דָאשׁ אִיז יְבָרֶכְךָ וכו׳ לָאזְט זִיךְ אוֹיךְ אוֹישׁ מִיט שָׁלוֹם · אוּנ אוֹיךְ גָאט ב״ה מַאכְט שָׁלוֹם אִין הִימֶעל צְווִישִׁין דִיא מַלְאָכִים וָואשׁ בַּייא זַייא אִיז נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין יֵצֶר הָרַע אוּנ קַיין קִנְאָה אוּנ שִׂנְאָה · פוּן דֶעסְט וֶוענִין דַארְפִין זַייא פָארְט צוּא דֶעם שָׁלוֹם מִכָּל שְׁכֵּן מִיר מֶענְטְשִׁין וָואשׁ דֶער שָׂטָן שְׁפְּרִינְגְט צְווִישִׁין אוּנְ צוּא אָן רֵייצִין קְרִיג צְווִישִׁין אַיין מֶענְטְשִׁין אוּנ צְווִישִׁין זַיין חֲבֶר צְווִישִׁין אַיין יָחִיד מִיט אַיין רַבִּים · בַּדַארְפִין מִיר דָאךְ אַפְּשִׁיטָא צוּא דֶעם שָׁלוֹם: (ב) אוּנ דִיא קְרִיג קוּמְט אַלְץ מַחְמַת דֶעם שִׂנְאַת חִנָם · וָואשׁ אוֹיף דֶער זִינְד הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז״ל גִיזָאגְט אִין דֶער מְסִכְתָּ יוּמָא אַז דִיא זִינְד פוּן שִׂנְאַת חִנָם אִיז אַיין גְרֶעשֶׁערֶע זִינְד פוּן דִינְען גְלוּלִים אוּנ זְנוּת אוּנ רְצִיחָה אוּנ דִיא זִינְד פוּן שִׂנְאַת חִנָם קוּמְט פוּן וֶוענִין עֶר גִיוואוּנְט זַיין מוֹיל מִיט קְלָלוֹת · אוּנ אַז עֶר הָאט אֲפִילוּ אַיין קְלֵייגֶעס וִויפּוּחַ מִיט זַיין חֵבֶר וֶוערְט עֶר תֵּיכֶף דֶער פִילְט מִיט צָארִין אוּנ רוּגְזָה אוּנ בְּרֶענְט מִיט קְלָלוֹת אַזוֹ וֶויא קוֹילִין פַייעֶר · אוּנ עֶר וַוייש נִיט אַז עֶר אִיז מְסַכֵּן זַיין לַייבּ אַלַיין אוּנ דִיא לַייבֶּער פוּן זַיין הוֹיז גִיזִינְד (ג) דֶען עֶשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר אַז אִיטְלִיכֶער דִיבּוּר פוּן קְלָלָה וָואשׁ גֵייט אַרוֹישׁ פוּן זַיין מוֹיל גֵייט עֶר אוּנ שְׁוֶועבְּט אִין אַוִיר פוּן דֶער וֶועלְט · בִּיז אַיין רוּחַ רָעָה וֶוערְט צוּא אִים בַּאהֶעפְט ר״ל אוּנ גֵייט מִיט אִים אִין תְּהוֹם רַבָּה אַרַיין וָואשׁ

דארטי

לפורעניות בר מינן ועומדים ומצפים שיבא העת וזמן אשר יבא מזליה הגרוע של זו האיש המורגל בקללות בדבר קל אפי׳ כחוט השערה ומיד מעוררים עליו גזירות בר מינן להנזק בממונו או בגופות נפשות ביתו ח״ו : (ד) וכבר כתבנו לעיל בפ״ז שכל אדם שהוא מורגל להוציא מפיו קללות אין לו נשמה משורש הקדושה כי אם משורש נחש שהוא שורש של ס״א ויש לו לדאוג על הרבה פורעניות שיבא עליו חס ושלום עיין שם ויש לך אדם שפיו דיליה הוא שמור וגדור מהוצאות קללות ומרגיל א״ע תמיד בברכות אזי בוודאי נשמתו היא משורש קדושה מאוד ויהיה בטוח שהוא בן עוה״ב : (ה) וכן אם יש פה המרגיל בבשורות רעות ח״ו ר״ל ותאותו הוא להוציא דבה רעה מפיו הוא מדה גרועה מאוד ואין תפלתו נשמעת שאין תפלתו יכולה ליכנס לפני פרגודא קדישא אבל הרגיל לבשר בשורות טובות ולהגיד שמועה טובה הוא נקרא פה קדוש ובפרט מי שזכה לבשר בשורות טובות לתלמידי חכמים מיד מחלקין לו חלק טוב בעבור זה בג״ע וראייה מסרח בת אשר שבשרה ליעקב בשורה טובה שעדיין יוסף היה חי ולכן זכתה ליכנס חי לג״ע : (ו) אמנם הגדר שלא ירגיל אדם בקללות דע כי יש עתים ידועים שהקללה נהפכת להמקלל בר מינן ואיזה קללה שגרם האדם לעצמו ע״י שקילל לחבירו בחנם ונגזרה עליו הגזירה של אותה קללה אין לה רפואה בר מינן באשר שהוא גזר ופסק בעצמו הקללה עליו והעיקר הגרם הוא ע״י שמרגיל עצמו בקטטות ומריבות וע״י ויכוח קל נעשה מריבה גדולה כמש״א רז״ל האי תיגרא דמיא לבידקא דמיא כיון דרווח רווח : (ז) ע״כ ירחיק האדם עצמו מהקטטות ומריבות ואז לא יבא ג״כ לידי שום קללה ויראה לכבד את הבריות ובפרט לחבירו מי שהוא גדול ממנו ומכ״ש לרבו של אדם כי הא דנשלח הא מילתא מחברותא קדישא שבא״י לחברותא קדישא שבבבל ובח״ל וז״ל הנה מודיעים אנחנו אליכם חברותא קדישא מנהגא טבא שיש ביגינו בחבורא קדישתא של א״י

שלא

דָארְטִין אִיז דָאשׂ וואונוּנְג פון דִיא מַזִיקִים וָואשׂ זַיי זַיינָען אָן גִיבְּרַייט צוּ פּוּרְעָנִיוֹת ר״ל · אוּנ זַיי שְׁטַייעָן אוּנ הָאפִין אַז עֶשׂ זָאל קוּמָען דִי צַייט וָואשׂ דָאשׂ שְׁלֶעכְטֶע מַזָל פון דָעם דָאזִיגֶן מֶענְטְשׁ וָואשׂ אִיז גִיוואונְט צוּ שִׁילְטִין אָפִילוּ פַר אַיין קְלַיינֶע אוּנ אַיין גְרִינְגֶע זַאךְ אוּנ עֶשׂ וָוערְט תֵּיכֶף דֶער וָועקְט אוֹיף אִים גְרוֹישֶׂע גְזֵירוֹת דָאשׂ עֶר זָאל נִיזוּק וָוערִין מִיט זַיין גָעלְט אָדָר מִיט דִי לַייבָּר פון זַיין הוֹיז גֵזִיגְד ח״ו : (ד) אוּנ מִיר הָאבִּין שׁוֹין פְּרִיעָר גִשְׁרִיבִּין אַז אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ וָואשׂ אִיז גִוואונְט אוֹישׂ צוּא צִיהָען קְלָלוֹת פון זַיין מוֹיל דֶער הָאט נִיט קַיין נְשָׁמָה פון דֶעם שׁוֹרֶשׁ קְדוּשָׁה נָאר פון דֶער סִטְרָא אַחְרָא · אוּנ עֶר דַארְף זִיךְ צוּא זָארְגִין אוֹיף דִיא פִיל פּוּרְעָנִיוֹת וָואשׂ וָועט קוּמָען אוֹיף אִים ח״ו · אוּנ עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין מֶענְטְשׁ וָואשׂ זַיין מוֹיל אִיז אָפּ גִהִיט פון קְלָלוֹת אוּנ גִוואונְט זִיךְ תְּמִיד מִיט בְּרָכוֹת דִיא נְשָׁמָה פון דֶעם אִיז בְּוַודַאי פון דֶעם שׁוֹרֶשׁ קְדוּשָׁה · אוּנ זָאל בָּטוּחַ זַיין אַז עֶר אִיז אַיין בֶּן עוֹלָם הַבָּא : (ה) אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ אַזוֹא אַיין מוֹיל וָואשׂ אִיז גִיוואונְט צוּ זָאגִין שְׁלֶעכְטֶע בְּשׂוֹרוֹת ח״ו אוּנ זַיין גְלוּשְׁטִיקַייט אִיז אַלְץ אַרוֹישׂ צוּ צִיהָען שְׁלֶעכְטֶע רֵייד פון זַיין מוֹיל אִיז דָאשׂ זַייעֶר אַיין שְׁלֶעכְטֶע מִדָה אוּנ זַיין תְּפִלָה וָוערְט נִיט צוּ גִיהֶערְט דָאשׂ זִיא קֶען נִיט קוּמָן פַר דֶר הֵיילִיגֶער מְחִיצָה · אָבֶּער דֶער וָואשׂ אִיז גִיוואונְט צוּ זָאגִן גוּטֶע בְּשׂוֹרוֹת דָאשׂ מוֹיל

וָוערְט אָן גִירוּפִין אַיין הֵיילִיג מוֹיל · אוּנ בִּפְרַט דֶער וָואשׂ אִיז זוֹכֶה בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת מְבַשֵּׂר צוּ זַיין צוּ דִי תּ״ח · טֵיילְט מֶען אִים תֵּיכֶף אָפּ דֶער פַאר אַיין גוּטֶן חֵלֶק אִין גַן עֵדֶן · אוּנ אַיין רַאֲיָה אִיז דֶער צוּ פון סֶרַח בַּת אָשֵׁר וָואשׂ זִיא הָאט גִיזָאגְט צוּ יַעֲקֹב אַיין גוּטֶע בְּשׂוֹרָה אַז יוֹסֵף לֶעבְּט נָאךְ אוּנ דְרוּם הָאט זִיא זוֹכֶה גִיוָוען אַרַיין צוּ גַיין אִין גַן עֵדֶן לֶעבֶּעדִיגֶער הַייד : (ו) נָאר דֶער גֶדֶר וָויא אַזוֹא מֶען זָאל נִיצוּל וָוערִין עֶר זָאל נִיט גִיוואונְט זַיין מִיט דִיא קְלָלוֹת · זָאלְשְׁטוּ וָויסֶען אַז עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין גְוִויסֶע צַייטִין וָואשׂ דִיא קְלָלָה וָוערְט פַאר קֶערְט צוּא דֶעם וָואשׂ שִׁילְט אוּנ דִיא קְלָלָה וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ אִיז זִיךְ אַלַיין גוֹרֵם דוּרְךְ דֶעם וָואשׂ עֶר שִׁילְט זַיין חֵבֶר אוּם זִיסְט דְרוּם וָוערְט נִתְהַפֵּךְ דִיא קְלָלָה אוֹיף אִים · דִיא הָאט שׁוֹין קַיין רְפוּאָה נִיט · אוּנ דֶער עִיקָר אִיז וָואשׂ עֶר הָאט עֶשׂ אוֹיף זִיךְ גוֹרֵם גִיוָוען וַוייל עֶר גִיוואוֹינְט זִיךְ מִיט קְרִיג אוּנ דוּרְךְ אַיין קְלַיינֶעם וִויכּוּחַ וָוערְט אַיין גְרוֹישֶׂע קְרִיג : (ז) דְרוּם זָאל דֶר מֶענְטְשׁ זִיךְ דֶער וַוייטֶערִין פון קְרִיג אוּנ דֶענְמָאלְט וָועט עֶר נִיט קוּמָן צוּ קַיין שׁוּם קְלָלָה אוּנ עֶר זָאל זֶעהֶען לַייט עֶרְלִיךְ הַאלְטִין · אוּנ בִּפְרַט זַיין חֵבֶר וָואשׂ אִיז מֶער לַמְדָן פון אִים אוּנ מִכָּל שְׁכֵן צוּא זַיין רַבִּי · אַזוֹא וִויא מִיר גִיפִינֶען אִין דִי כְּתָבִים וָואשׂ דִי חֲבוּרָא קַדִישָׁא פון אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין צוּ דִיא חֲבוּרָא קַדִישָׁא פון

בבל

שלא נמצא בחבורא דילן שום ריב וקטטה ואף אם שלפעמים יש ויכוח של קטטה תיכף יש בנו כתות קדושים המעוררים לב לכל דבר שבקדושה ומכניסין עצמן שלא יתעכב הקטט אף כשהוא קטט קטן ומיד עושין שלום בין הצדדים שחוזרים לאחוה וריעות ושלוה ושלום במנוחתם כאשר היה בראשונה ומחבקין זה את זה ותיכף חבר זה מוחל לחבירו : (ח) ומי שהוא קטן בשנים מחבירו מבקש מחילה מחבירו שהוא גדול ממנו ותיכף חבירו מחבק ומנשק לו ומוחל לו : (ט) ומי שהוא ח״ו פוגע בכבוד רבו אזי מקבל עליו נידוי ומפיל עצמו בכח לארץ וחולץ מנעליו ויושב לארץ ורבו כשרואה חרטתו ובכייתו אינו מניחו לישב על הארץ כי אם כדי צליית ביצה ואח״כ נותן לו רבו רשות ואומר לו עמוד ואחר עמידתו נופל לרגליו של רבו ומבקש התרה ומחילה ואומר לו רבו מותר לך ג״פ אין כאן נידוי אין כאן חרם וסר עונך וחטאתך תכופר : (י) ואגיד לכם מן הענוה גדולה שבינינו הנה סיפר לי ה״ה רבי מנחם בן הרב הגדול ר׳ אברהם גלאנטי ז״ל שפעם אחד נשא על כתיפו שק עם קמח מן השוק ובא מאחריו הגאון הרב הגדול מהר׳ שלמה שגיג ז״ל וחטף את השק מעל כתיפו של ר׳ מנחם גלאנטי ונשבע בחייו שאל יוליך שום אדם זה השק עם הקמח לבית ר׳ מנחם גלאנטי הנ״ל כי אם הוא בעצמו דווקא כי אמר החכם ר׳ שלמה שגיג הנ״ל שהוא עדיין רך בשנים ממנו והפציר בו הרב מנחם גלאנטי שלא יעשה לו ככה כי הרב ר׳ שלמה שגיג היה גדול בתורה ומופלג בעושר ולא רצה ר׳ שלמה כלל וטען ר׳ שלמה שגיג בעצמו השק עם קמח לבית הזקן ר׳ אברהם גלאנטי : (יא) וכן פעם אחת בא החסיד מהר׳ אברהם גלאנטי הנ״ל לכפר עין זיתים וקנה שם כד אחד ומילא אותו מים מתוקים מן באר שבכפר עין

בֶּבֶל אוּנ חוּץ לָאָרֶץ · אוּנ אַזוֹא שְׁרַייבִּין זַייא · נוּן מִיר זַיינֶען מוֹדִיעַ אַייךְ הַייליגֶע חֲבוּרָא · דָאשׁ בַּייא אוּנְז אִיז פַּר הַאנְדִין אַיין גוּטֶער מִנְהָג אִין דֶער הַייליגֶער חֲבוּרָא פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דָאשׁ אִין אוּנְזֶר חֲבוּרָא וֶוערְט נִיט גִפוּנֶן קַיין שׁוּם קְרִיג · אוּנ וֶוען אֲפִילוּ אַמָאל אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין וִיכּוּחַ פוּן קְרִיג · אִיז בַּייא אוּנְז פַּאר הַאנְדִין הַייליגֶע כִּיתּוֹת וָואשׁ דֶער וֶועקִין דָאשׁ הַארְץ פוּן אַיין מֶענְטְשִׁין צוּא אַלֶע דְּבָרִים שֶׁבִּקְדוּשָׁה אוּנ לַייגִין זִיךְ דְרִינֶען אַז דִי קְרִיג זָאל נִיט נִתְעַכֵּב וֶוערִין · אוּנ וֶוען עֶשׂ אִיז אֲפִילוּ גָאר אַקְלַיינֶע קְרִיג מַאכִין זַייא תֵּיכֶף שָׁלוֹם צְוִוישִׁין דִיא מֶענְטְשִׁין בִּיז זַיי וֶוערִין זִיךְ פְּרַיינְד אֵיינְשׁ עֶשׂ אַנְדֶרֶע אוּנ זַיינֶען זִיךְ תֵּיכֶף מוֹחֵל אֵיינְשׁ עֶשׂ אַנְדֶערֶע · (ח) אוּנ דֶר וָואשׁ אִיז אִינְגֶער פַּאר זַיין חַבֶר דֶער בֶּעט אִיבֶּר דֶעם חַבֶר וָואשׁ אִיז עֶלְטֶער פוּן אִים אוּנ דֶער חַבֶר אִיז אִים תֵּיכֶף מוֹחֵל אוּנ קוּשְׁט אִים אוּנ הַאלְזְט אִים : (ט) אוּנ דֶער וָואשׁ אִיז ח״ו פּוֹגֵם אִין דֶעם כָּבוֹד פוּן זַיין רַבִּי · אִיז עֶר אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל נִידוּי · אוּנ וַוארְפְט זִיךְ מִיט כֹּחַ אוֹיף דֶער עֶרְד אוּנ טוּט אוֹישׁ זַיינֶע שִׁיךְ אוּנ זִיצְט אוֹיף דֶר עֶרְד · אוּנ זַיין רַבִּי אַז עֶר זֶעהְט זַיין חֲרָטָה אוּנ זַיין גִיוֵויין לָאזְט עֶר אִים מֶער נִיט זִיצֶן אוֹיף דֶער עֶרְד נָאר וִויפִיל עֶשׂ דַארְף גִיוֶוערִין אַיין אַיי זָאל זִיךְ אַיין בְּרָאטִין · אוּנ דֶער נָאךְ זָאגְט עֶר אִים שְׁטֵיי אוֹיף אוּנ אַז עֶר שְׁטֵייט אוֹיף · פַּאלְט עֶר צוּ דִי פִּיס פוּן זַיין רַבִּי אוּנ בֶּעט אִים עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין אוּנ זָאל אִים מַתִּיר זַיין דִי נִידוּי זָאגְט זַיין רַבִּי צוּא אִים דְרַייא מָאל מוּתָּר לָךְ עֶשׂ אִיז שׁוֹין נִיט פַּאר הַאנְדִין דָא קַיין נִידוּי אוּנ קַיין חֵרֶם אוּנ דַיין זִינְד אִיז וָוארִין אָפּ גִיטָאן אוּנ דַיין עֲבֵירָה אִיז וָוארִין פַּאר גֶעבִּין : (י) אוּנ מִיר וָועלִין אַייךְ דֶער צַיילִין פוּן דֶעם גְרוֹישֶׁען עֲנָוֹת וָואשׁ צְוִוישִׁין אוּנְז אִיז · נוּן ה״ה רַבִּי מְנַחֵם דֶער זוּן פוּן הַרַב הַגָּדוֹל רַבִּי אַבְרָהָם גְלַאנְטִי הָאט מִיר דֶער צַיילְט · דָאשׁ אַיין מָאל הָאט עֶר גִיטְרָאגִין פוּן דֶעם מַארְק אַיין זַאק מֶעל אוֹיף זַיינֶע אַקְסֶלֶען אִיז פוּן הִינְטֶער אִים גִיקוּמֶן הַגָּאוֹן הַרַב הַגָּדוֹל מוהר״ר שְׁלֹמֹה שָׁגִיג ז״ל אוּנ הָאט אַרָאפּ גִיחַאפְּט דֶעם זַאק פוּן זַיין אַקְסִיל אוּנ הָאט גִישְׁוָוארִין בַּייא זַיין לֶעבִּין אַז קַיין שׁוּם מֶענְטְשׁ זָאל נִיט בְּרַיינְגֶען דֶעם זַאק מֶעל צוּא דֶעם הוֹיז פוּן רַבִּי מְנַחֵם גְלַאנְטִי נָאר עֶר וָוארוּם דֶער חָכָם רַבִּי שְׁלֹמֹה הנ״ל הָאט גִיזָאגְט אַז אִיךְ בִּין נָאךְ יוּנְג אוּנ שְׁטַארְקֶער פוּן רַבִּי מְנַחֵם דְרוּם וָועל אִיךְ בֶּעשֶׁער טְרָאגִין דֶעם זַאק · הָאט דֶער רַב רַבִּי מְנַחֵם אִים זַייעֶר גִיבֶּעטִין עֶר זָאל עֶשׂ נִיט טָאן וַוייל דֶער רַב ר׳ שְׁלֹמֹה שָׁגִיג אִיז גִיוֶוען אַיין גְרוֹישֶׁער ת״ח דְרוּם הָאט רַבִּי מְנַחֵם נִיט גִיוָואלְט אַז רַבִּי שְׁלֹמֹה זָאל טְרָאגֶן דֶעם אַק מֶעל · אָבֶּר רַבִּי שְׁלֹמֹה הָאט נִיט גִיוָואלְט אָפּ גֶעבִּין דֶעם זַאק בִּיז עֶר הָאט אִים גִיבְּרַאכְט צוּ דֶעם הוֹיז פוּן דֶעם זָקֵן רַבִּי אַבְרָהָם גְלַאנְטִי : (יא) אוּנ אוֹיךְ אַיין מָאל אִיז דֶער חָסִיד רַבִּי אַבְרָהָם גְלַאנְטִי גִקוּמֶען פוּן דֶעם דָארְף עֵין זַיתִים אוּנ אִין דֶעם דָארְף הָאט רַבִּי אַבְרָהָם גִיקוֹיפְט אַיין קְרוּג אוּנ הָאט אִים דֶער פִּילְט מִיט זִיסֶע וַואשֶׁער פוּן דֶעם בְּרוּנֶען פוּן

עין זיתים שהן מים חשובים מאוד ובדרך הלוכו פגע בו החסיד ר' מסעוד ואמר לו רבי תן לי מעט מים כי צמא אני והטה ר' אברהם גלאנטי את שכמו להשקותו ומיד לקח ר' מסעוד את הכד על שכמו ונשבע להוליכו לבית ר' אברהם גלאנטי ונשבע שלא יפצור בו וכן כל בני החבורה כשהיו רואין את ר' אברהם גלאנטי ברחוק שלשים אמות היו עומדין לפניו ואח"כ כשהיה מקרב אליהם היו נושקים את ידיו ואמרו לו הלוואי שנהיה מצע תחת רגליך בעוה"ב כי היה חסיד גדול ועניו והיה תמיד מזהיר אותנו שיהיה שלום וריעות ואחוה ואהבה בינינו זכותו יעמוד לנו ולכל ישראל אמן:

פרק טז אירא בספר סוד הרזים · וז"ל כל העבירות שבתורה אם עבר אדם בסתר לא יגלה אותם אליהו הנביא ז"ל אלא כל מי שעבר חרם הוא מכריז ומגלה שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' וסמיך ליה והכיתי את הארץ חרם והענין כי אף שהכל גלוי וידוע לפני הש"י ב"ה מ"מ אין הדבר מפורסם עד שבא אליהו ז"ל ומפרסם את העון ברבים באסיפת ישראל ורבה תהיה הבושה והכלימה כי זה העובר חרם כאילו הוא עובר על חמשה חומשי תורה ונביאים שעל כן סיום חמשה חומשי תורה וסיום כל ספר מנביאים המה גמטריא רמ"ח ובוודאי העובר חרם לא ינקה מעונשים ויסורים חמורים והגזרה רעה שנגזר למי שעובר על חרם יבא עליו חימה שפוכה באכזריות ואותו הבית אשר בו העברת חרם סופו להיות חרב ושממה מאין יושב רחמנא ליצלן: (כ) והעיקר גרם המביא לחטא זה הוא העיקר שעובר תחלה על לאו דלא תחמוד ותומד ממונו של חבירו או כלי של חבירו ועבירה גוררת עבירה ואח"כ הוא נוטל הממון או הכלי של חבירו והוא עובר על לאו דלא תגנוב ואח"כ הוא עובר ג"כ על החרם: (א) וימציא לו היתר איך ומה לעשות שלא יחזיר תגזילה או הגניבה מה שבידו וכל היתרים הן לו לקוצים וברקנים שנכשל בהם ע"כ החכם עיניו בראשו לבלתי לגרום רעה

פֶּפֶר עַיִן זַיתִים וַיייל דִיא וַאשֶׁר זַיינָן זַייֶער גוּט גִיוָועֶן · וְויא נָאר דָער וָואשׁ אִיז עוֹבֵר חֲרֶם · דָרוֹיף וָועט עֶר אוֹיש רַבִּי אַבְרָהָם אִיז אַזוֹ גִינַאנְגֶן הָאט אִים בְּגָענְטֶ דָער חָסִיד רוּפְן אוּג וָועט מְגַלֶה זַיין דָער דָאוִיגְער אוּג דָער דָאוִיגְער רַבִּי מָסָעוּד אוּג הָאט אִים גִיוָואנְט רַבִּי גִיבּ מִיר אַיין בִּיסֶל הָאט עוֹבֵר חֲרֶם גִיוָועֶן אוּג דָער עִנְיָן אִיז דָען חָאטְשִי אַלֶיין וָואשֶׁר אַיין טְרוּנְק · הָאט רַבִּי אַבְרָהָם אַיין גִיבּוּיגִין זַיין קָרוּג אִיז דָאךְ אַנְגֶפַלֶעְקְט פַאר נָאט בָּרוּךְ הוּא · פוּן דֶעסְט וָועגֶן אִים אֶן צוּ טְרִינְקֶן · הָאט רַבִּי מָסָעוּד תֵּיכֶף צוּ גִינוֹמֶן דָעם אִיז דִיא זָאךְ נִיט מְפוּרְסָם בִּיז אֵלִיהוּ וָועט קוֹמֶען אוּג קָרוּג וָואשֶׁער אוּג הָאט גִישְׁוָוארִין אַז עֶר זָאל אִים בֶּרֶיינֶגֶען וָועט מְפָרֵסֵם זַיין צִוִויישִׁין פִּיל לַייט דִיא זִינְד פוּן דָעם וָואשׁ צוּ דֶעם הוּיז פוּן רַבִּי אַבְרָהָם · אוּג אַזוֹ אוֹיךְ אֵלֶע בְּנֵי חֲבוּרָה הָאט עוֹבֵר חֲרֶם גִיוָועֶן · אוּג דִיא בּוּשָׁה וָועט אִים זַייֶער אַז זַייא הָאבֶּן דָער זָעהָען זַיין דָאס רַבִּי מָסָעוּד אַז עֶר אִיז נָאךְ וַיים גִיוָועֶן דְרַייסִיג אַיילִין פוּן זַייא · זַיינֶן זַייא שוֹין אוֹיךְ גִישְׁמַאנְגֶן פַאר אִים · אוּג דָער נָאךְ אַז עֶר הָאט גִיעֲהָנְט אוּג הָאבֶּן זַייא · הָאבֶּן זַייא אִים גִיקוּשְׁט זַייֶער הֶענְט אוּג גִיעֲנְג אוּג דִיא גִינְאנְגֶן הַלְוַואי מִיר זָאלֶן זַיין אַיין פַּר שְׁפְּרַייטוּנְג אוּנְטֶר דַיינֶע פִּים אוֹיךְ עוֹלָם הַבָּא · וָואס דָער רַבִּי אַבְרָהָם אִיז גִיוָועֶן אַיין גְרוֹיסֶער חָסִיד אוּג אַיין עֲנָיו אוּג הָאט אוּנְז הָמִיד מְזַהִיר גִיוָועֶן אַז צָווישֶׁין אוּנְז זָאל זַיין שָׁלוֹם אוּג לִיבְּשַׁאפְט זַיין זְכוּת זָאל בַּייא שְׁמַיין צוּא אוּנְז אוּג צוּא אֶלֶע יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

פרק טז איתא עֵשׂ שֶׁמַייט אִין סֵפֶר סוֹד הָרָזִים אֶלֶע עֲבֵירוֹת פוּן דָער תּוֹרָה · אוּיב דָער מֶענְטש אִיז זַייא עוֹבֵר בְּסֵתֶר · וְועט אֵלִיהוּ הַנָבִיא זַייא נִיט מְגַלֶה זַיין ·

רעה לעצמו חיו ואחיכ כשיבא והרעה עליו יתחיל להתהרט אבל יהיה העת שלא יועיל לו החרטה : (י) ראה מה שכתוב בזוהר ר׳ אבא אמר כמה יש לאדם להרהר ולפשפש במעשיו בכל יום ויום תני ר׳ יצחק ד׳ רוחות מנשבות בכל יום מד׳ רוחות העולם רוח מזרחית ע״פ הרוב הוא שולט ומנשב מהבקר ועד חצי היום ונפיק עמיה אוצר החמדה דתמן אוצר אחד הוא למעלה בשערי מזרח וחמדה שמיה ויש בו שלשת אלפים ושבעים וחמשה רוחין דאסוותא דעלמא ואמר ר׳ יוהנן בן זכאי יש מלאך אחד ומיכאל שמו והוא ממונה מהבקר עד חצי היום בההוא רוח דאתיא מהמזרח ומיכאל עם דגל שלו הוא ממונה לצד מזרח ואר״י בן זכאי דהוא מיכאל דכתיב הנה מלאכי ילך לפניך וגר מלאכי הוא אותיות מיכאל : (ה) ותנא כשרוח מזרח מתעורר לצאת לעולם מאן דאזיל באורחא יכוין דעתו להההוא ענייגא דאמריגן דמיכאל הוא שר החסד הוא מתעורר אז ע״פ ציווי הקב״ה כל ברכתא דנפיק מפומיה דבר נש מתקיימין ליה בהאי שעתא ויהי שמח כל היום ההוא רוח מערב מנשבת ע״פ רוב השנה מחצי היום עד הלילה ונפיק עמ׳ ה אוצר אחד עם ד׳ מאה וששים וחמשה רוחין לאפרחא עשבין ואילנות ויבולין ותניא מלאך אחד רפאל שמיה הוא ממונה על צד מערב אמר ר׳ יוסי בן פזי א״כ קשיא הלא תנינן מלאך הממונה על הרפואות רפאל שמיה ואת אמרת דאסוותא הוא מן המזרח ומלאך מיכאל ממונה במזרח כנזכר לעיל : (ו) ת״ש אר יוחנן בן זכאי כל מעשה הקב״ה נגד בני אדם בגין דיהוו יראים ותרדים ליראת ה׳ ולעבודת ה׳ והוא יתברך שמו מחי ומסי ממית ומחיה כדי שלא ישוון לבהון לשום מלאך ולא לשום שר על כן הוא יתברך ב״ה מחליף עידנין דלא יאמרון מלאך פלוני עביד לי האי אלא להראות דכולא הוא בידיה ולפיכך מחליף רוחין עד דיצלי בר נש קמי קב״ה וישוב בתשובה שלימה וכדין יפקוד קב״ה לאסוותא למישרי עליה דבר נש ההוא מלאך דאיתפקיד על אסוותא עביד מאי דאפקיד מרעותיה

תָּרָם אוּ עָר זוּכְט זִיךְ הָיתֵּרִים וויא אַזוא עָר זָאל גִיט דַארְפִין
אום קָערִין דִיא גְנִיבָה אָדָער דִיא גְזֵילָה : אוּ דִיא אַלָע
הָיתֵּרִים זַיינָען אִים צוא דָערְגָער וָואש עָר וועָרְט דוּרְךְ זַייא
גִישְׁטְרוכְלְט • אוּ דָער וָאש אִיז קְלוּג זָאל זָעהָן גִיט גוּרָם
צוא זַיין זִיךְ בַּייט חיז • דָאש דָער נָאךְ אוּ דָאש בַּייט וָועט
קוּמָען אוֹיף אִים וָועט עָר אָן הַייבִין תָּרְטָה הָאבִין דָען עָש
אִיז פַאר הָאנְדִין אַצַייט וָואש דִיא תָּרְטָה הָעלְפְט שׁוִין גִיט
דְרוּם זָאל עָר בְּעסָער זָעהָן גִיט צוא בְּרַיינְגָען דָאש בַּייט
אוֹיף זִיךְ : (ז) זָעה וָואש עָש שְׁטַיים אִין זוהַר • רַבִּי אַבָּא
זָאגט דָער מָענְטש מוּז זַייָער אִיבָּער קְלָערִין זַייָן מָעשִׂים
אַלָע טָאג אוּ זָאל אוֹיף זַייא תְּשׁוּבָה טָאן • רַבִּי יְצָחָק הָאט
גְזָאלְערִינְט • פִּיר וויבְּן וַייאן אַלָע טָאג פוּן דִיא פִּיר זַייטִין פוּן
דָער וָועלְט דָער מִזְרָח וויבְּט וַייאט עַל פִּי הָרוּב פוּן פְּרִיא
בִּיז הָאלְבִין טָאג • אוּ מִיט אִים נַייט אַרוּיש דָער אוֹצָר
פוּן גִילוּמְטִיקִייט וָארוּם דָער אוֹצָר אִז אִין הִימל אִין דִיא
מוֹעָרִין פוּן מִזְרָח אוּ אִין אִים אִז פַאר הָאנְדִין דְרַיי טוֹיזִינְד
מִיט פִּינְף אוּ זִיבְּעצִיג וויבְּן וָאש אִיטְלִיכְער וויבְּט הַיילְט
אַיין קְרַיאנְקִייט פוּן דָר וְעלְט • אוּ דָער מַלְאךְ מִיכָאל מִיט
דִי מַלְאבִים וָאש זַייָער אוּנְטָר אִים זַייָען מְמוּנָה אִיבָּר דָעם
וויבְּט : (ח) אוּ מִיר הָאבִין גִילְערִינְט אַז דָער מִזְרָח וויבְּט
וָועְרְט דָער וָועקְט אַרוּיש צוא נַיין אוֹיף דָער וָועלְט • דָער
וָאש גַייט דָענְמָאלְט אִין וָועג זָאל עָר זִיךְ מְכַוֵּין זַיין צוא

דָעם עִנְין וָואש מִיר הָאבִין גִיזָאגְט אַז מִיכָאל דָר שַׂר הַחֶסֶד
וָועְרְט דָענְמָאלְט דָער וָועָקְט דוּרְךְ דָעם גִיבָּאט פוּן גָאט
בָּרוּךְ הוּא • אוּ אַלָע בְּרָכוֹת וָואש גַייען דָענְמָאלְט אַרוּיש פוּן
דָעם מָענְטְשִׁינְש טוֹיל וָועלְט • דָער מַעֲרָב וויבְּט
וַייאט עַל פִּי הָרוּב פוּן הָאלְבִין טָאג בִּיז נָאכְט • אוּ מִיט אִים
גַייט אַרוּיש אַיין אוֹצָר מִיט פִּיר הוּנְדֶרְט אוּ פִּינְף אוּ זָעכְצִיג
וויבְּן צוא מַאכְן בְּלִיצָן נָאז אוּ בּוֹיכְר אוּ פְּרוּכְט • אוּ מִיר
הָאבִין גִילְערִינְט אַיין מַלְאךְ וָואש הַייסְט רָפָאֵל אִיז מְמוּנָה
אִיבָּר מַעֲרָב זַייט • הָאט רַבִּי יוֹסִי בֶּן פָּזִי גִיפְרָעגְט מִיר הָאבִין
דָאךְ גִילְערִינְט אַז דָער מַלְאךְ רָפָאֵל אִיז מְמוּנָה אִיבָּר דִיא
רְפוּאוֹת אוּ דוּא זָאגְשְׁט אַז מִיכָאֵל אִיז מְמוּנָה אִיבָּר זַייא •
(ט) הָאט רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי גִיזָאגְט דְרוּיף אַיין תֵּירוּץ דָען
אַלָע מַעֲשִׂים פוּן גָאט בְּרוּךְ הוּא זַיינָן קְעָנְטְשִׁין דִי מָענְטְשִׁין זַיי
זָאלִין זִיךְ פָארְכְטִין פַאר אִים • אוּ גָאט ב״ה וָואש עָר שְׁלָאגְט
אוּ הַיילְט אוּ טַייט אוּ מַאכְט לְעבְּדִיג פוּן וָועָנְן דִיא יִשְׂרָאֵל
זָאלִין גִיט טָאן זַייָער הָארְץ גִיט צוא קֵיין שׁוּם מַלְאךְ אוּ צוא
קֵיין שׁוּם שַׂר • דְרוּם פַאר בַּייט גָאט ב״ה דִיא צַייטִין דָאש
אִין אַיין צַייט מַאכְט עָר דָעם מִיכָאֵל מְמוּנָה אִיבָּער דִיא
רְפוּאוֹת אוּ אִין אַנְדֶרֶע צַייטִין מַאכְט עָר דָעם רָפָאֵל מְמוּנָה
אִיבָּער דִיא רְפוּאוֹת אוּ דְרוּם זַייא זָאלִין גִיט זָאגְן מַלְאךְ
הָאט מִיר גִיזָאגְן דִיא רְפוּאָה • נָאר גָאט ב״ה טוּט וַייטִין אוּ
אַלָע אִיז אִין זַייָער הָענְט דְרוּם פַאר בַּייט עָר דִיא מַלְאבִים

דמארי ב"ה: (י) רוח דרומית מנשב מן התחלת הלילה ע"פ הרוב עד פלגות הלילה ונפקו עמיה מההוא אוצר החמה מאתים וחמשה ושבעים רוחין לרושנא ארעא ולגרום חמימא על ארעא כדי שלא יגבר הקרירות והמלאך הממונה עליו אוריא"ל שמיה והוא ממונה על משמרתו בצד דרום בההוא רוחא וההוא רוחא הוא כבד מאוד על בני אדם דמרעין בישין ותנא בההיא זמנא הוא עיקר הדין דדיינין לרשיעי בגיהנם בנורא וכל עלמין שכבין בשינתא ולית דמצלי עליהון: (יא) רוח צפון מנשב מחצי הלילה עד הבקר ותנא תלת מאה אלפין רוחין סופה וסערה אתין עמיה והוא קשה לכל מילי אבל לבני מרעין הוא טוב שיש בהם קרירות ומחמימות דאית בבני מרעין יש להם נחת רוח בקרירות האלו ותני רשב"י אמר בההיא שעתא נפיק קב"ה מאינון עלמין סגיאין לאשתעשע עם צדיקים דבגן עדן וקול כרוז קורא ואומר עורי צפון ובואי תימן להפריח בשמים של ג"ע דתנא בזמן שהרוח צפון מנשבת בחצי הלילה והקב"ה הוא נכנם לג"ע אזי כל הבשמים וכל האילנות שבג"ע נותנים ריח ומזמרים לפניו שנאמר אז ירננו עצי היער מלפני ה' וכל מלאכי מעלה וכל הרקיעים וחיות הקודש והאופנים מזדעזעים ופותחין את פיהם רנה ושבח למי שאמר והיה העולם עד שנכנס הקב"ה עם הצדיקים לג"ע וזהו בחצי הלילה:

(טו) א"ר יהודה אמר רב מאן דנשמתא קדישא אית ביה ושמע קול תרנגולא קרי בפלגא לילה אזי זיקא דאשא נפיק מבין גלגלי החיות ואזיל בכל עלמא ומגיע תחות גדפוהי דתרנגולא ובההיא שעתא בדחילו מקיש התרנגול בגדפוי דא עם דא דאמר דא הוא בפלגוי לילה ומאן דאית ביה בלביה שכל טוב יתעורר ויקום משנתו ועוסק בתורה אזיל קליה ואשתמע בג"ע ואצית הקב"ה וצדיקים דעמיה ושואלין הצדיקים מאן הוא דין גבר ומארי עלמין אתיב ואמר דין פלניא בן פלניא עסיק עם נשמתיה קדישא באורייתא אציתו כולהו דהאי ניחא לי מכל שירתא ותושבחתא דאמרין לעילא: (יו) בן אדם בן אדם ראה והתבונן וחכם בכל אפשרית איך להתגבר בתורה ובמעשים טובים כדי לעשות נחת רוח להקב"ה כי לכך נוצרת וזכור כי אנחנו ישראל עמו וקרבנו אליו ובכל עת ורגע השגחתו עלינו והוא פוקד מעשה בני אדם אם לרעה ואם

בֵּיז דָער מֶענְטש זָאל בֶּעטִין פַּאר אִים אַלַיין אוּנ זָאל אַיין צַדִּיקִים פּוּן דָעם גַּן עֵדֶן אוּנ אַיין קוֹל רוּפְט אוּיש דָער נָועם
רָעכטֶע הִשׁוּבָה טָאן: (ז) דָר רוּחַ דָרוֹמִית וַייאָט פּוּן אָן הַייב זִיךְ צָפוֹן וּוינְט אוּנ קוּם דָרוֹם וּוינְט צוּא בְּלָאזִין דִיא בְּשָׂמִים
נָאכְט בֵּיז הָאלְבָּער נָאכְט אוּנ מִיט אִים נַייָען אַרוּיש פּוּן דָר פּוּן דָעם גַּן עֵדֶן וָוארוּם מִיר הָאבֶּין גִילְערִינְט אִין דָער־ צַייט
אוֹצָר הַחַמָּה הוּנדֶערְט אוּנ פִּינְף אוּנ זִיבְצִיג וּוינְטֶן צוּ אֵז דָער צָפוֹן וַייאָט אוּנ וּוינְט אִין הָאלְבָּע נָאכְט אוּנ נָאט ב"ה
פְּעט מַאכִין דִיא עֶרֶד. אוּנ צוּא בְּרַייגְנֶן הִיץ אוֹיף דָר וֶועלְט נַייט אִין גוּטֶען רַיחַ אֶלָע
פּוּן וָועגְן דִיא קֶעלְט זָאל זִיךְ נַייט שָׁטַארְקֶן. אוּנ דָר מַלְאָךְ בְּשָׂמִים אוּנ אֶלָע
וָואש אִיז מְמוּנֶה דְרוֹיף הַייסְט אוריאל אוּנ עָר אִיז מְמוּנֶה אוֹיף מַלְאָכִים אוּנ אֶלָע הִימֶלָען אוּנ חַיות הַקוֹדֶש אוּנ דִיא אוֹפַנִים
דָעם דָרוֹם וּוינְט. אוּנ דָער וּוינְט אִיז זַייעָר שְׁווָער אוֹיף צִיטֶערָן אֶלָע אוּנ עֶפְּעֶס מוּיל מִיט וַיזָאגְן אוּנ לוּיבּוּנְג צוּא
דִיא קְרַאנְקֶע מֶענְטשֶׁן. אוּנ מִיר הָאבֶּין גִילְערִינְט דִיא נָאט ב"ה וָואש הָאט אַיין נְשָׁמָה טְהוֹרָה וּוִיא בַּאלְד עָר הֶערְט דָעם
צַייט אִיז דָער עִיקָר דִין וָואש מָען מְשַׁפְּט דִיא רְשָׁעִים אִין גֵיהִנָּם אִין פַּייעָר. אוּנ גָאר דִיא מֶענְטשֶׁן פּוּן דָער וֶועלְט
שְׁלָאפִין דֶענְטאלְט אוּנ קֵיינֶער הָאט נִיט צוּא בֶּעטִין פַּר זַיי. (ח) דָער צָפוֹן וּוינְט וַייאָט פּוּן הָאלְבָּע נָאכְט בִּיז פְרִיא
וָועלְכֶע אִין גַּן עֵדֶן. אוּנ נָאט פַּאר נֶעמְט עֶש אוּנ דִיא וּוינְט קוּמְען מִיט אִים אוּנ דָער וּוינְט אִיז שְׁלָעכְט צוּ אֶלָע
צַדִּיקִים וָואש זַייגֶען מִיט אִים פְּרֶעגְען וָועָר אִיז דָער מֶענְטש זָאבֶּן. אָבָּער צוּא דִיא קְרַאנְקֶע אִיז עָר גוּט וַייל אִין דִיא
אוּנ נָאט ב"ה עֶנְטפֶּרְט זַייא. דָאש אִיז דָער אוּנ דָער וָואש וּוינְטֶן אִיז פַּאר הָאנְדֶרט דִיא הִיץ וָואש דִי קְרַאנְקֶע הָאבֶּין. הָאבֶּין זַייא נַחַת רוּחַ פּוּן דָעם וּוינְט. אוּנ
עָר מִיט זַיין קוֹל וָוארוּם דָאש מָען נֶעמְט אוֹיף דָעם הִימֶל: (י) דוּא מִיר הָאבֶּין גִילְערִינְט רשב"י זָאגְט אִין דָער צַייט נָאט
בֶּן אָדָם זָעה אוּנ פַּאר שְׁפַּייא אוּנ זַייא קְלוּג וּוִיא וַויים ב"ה אַרוּיש פּוּן דִיא פִּיל וָועלְטֶן צוּא פְּרַייעָן זִיךְ מִיט דִיא
מִינְלִיךְ אִיז צוּא וָועהֶן אָרוּם זִיךְ וּוִיא צוּא שְׁטַארְקֶן אִין דָער

תורה

ואם לטובה וכנגד זה העמיד מטיבים ומריעין המטיבים המה מלאכי קדישין המקבלים נשמת האדם באהבה ובשמחה ומראין לו פתחי ג״ע והמריעין המה המזיקים המשחיתים האכזרים החופשים את הנשמה לייסרה ביסורים קשים ומרים כדאיתא במדרש הנעלם פ׳ נח : (יא) א״ר יהודה ז׳ כתות של מלאכי השרת הן אצל השער דאיקרי שער צדק שעליהם אמר דהע״ה פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו וז׳ פתחין הן לנשמות הצדיקים להכנם לג״ע עד מקום מעלותם פתח הראשון נכנסת הנשמה במערת המכפלה שהיא סמוכה לג״ע ואדה״ר שומר עליו זכתה הנשמה אדה״ר הוא מכריז ואומר פנו מקום להחסיד שלום שלום בואך : (יב) ויוצאת מפתח ראשון ונכנסת לפתח שני של שערי ג״ע ושם הכרובים ולהט החרב המתהפכת ואי לא זכתה מקבלת שם עונשה להיצרף ולהסיר סיגה ופסולתה על ידי משפט אשר סובלת בלהט החרב המתהפכת ואם זכתה לצאת גם משם בשלום אזי נותנין לה פיתקא לסימן ליכנס לג״ע וכשבאת לג״ע יש שם עמוד אחד של ענן ונוגה המעורב זה בזה ועשן סביביו ועמוד נעוץ מלמטה למעלה לשער ירושלים של מטה ואם הנשמה זוכה שיהיה די לה מקום מדור בכאן לקבל שכרה ולא לעלות יותר אזי היא שם ומתעדנת שמה מהטוב המשפיע מלמעלה אליה וג״ע זה מאיר באור של מעלה דאמר רבי יוסי ראיתי ג״ע והוא מכוון נגד הפרוכת ושם של האורות אשר למעלה והיא נהנית מזיו השכינה אבל אינה ניזונית ממנה : (יג) זכתה לעלות יותר אזי עולה היא באותו העמוד עד שמגעת ונכנסת בפתח השלישי והיא נקראת זבול ויש שם הרבה שומרים ופותחים לה ונכנסת באותו השער ומשבחת להקדוש ברוך הוא בבית המקדש של מעלה ומיכאל שר הגדול שהוא כהן אל עליון מקריב הנשמה זו לקרבן אמר רבי חייא הקרבה זו אינה באה כשאר הקרבן אלא כאדם המקריב דורון

תּוֹרָה אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים פּוּן וֶועְגִין צוּא טָאן נַתַּת רוּחַ פָּאר נָאט בּ״ה וְוארוּם דְרוּיף בִּישְׁטוּ בֹּשַׁאפִּין גִיוָואריִן ׳ אוּנ גִידַיינִק אַז אֶלַע מֶענְטְשִׁין זַיינֶען זַיין הַאנְט וָועְרק אוּנ עֶר הָאט אוּנְז אוֹיש דֶער וַיילְט צוּא גִינֶעהֶנֶן אוּנְז צוּ זִיךְ ׳ אוּנ אִין אִיטְלִיכֶר רַגַע אִיז זַיין הַשְׁגָחָה אוֹיף אוּנְז ׳ אוּנ עֶר גִידַיינִקְט דִיא וָועְרק פּוּן דִיא מֶענְטְשִׁין סַייא וַייא טוּען גוּטְש אֲדֶער שְׁלֶעכְטְש ׳ אוּנ אַנְטְקֶעגֶן דֶעם הָאט עֶר גִישְׁטַעלְט וָעלְכֶע וָואש בֶּגִינְטִיגֶען דֶעם מֶענְטְשִׁין אוּנ וָעלְכֶע וָואש טוּען אִים שְׁלֶעכְטְש דִיא וָואש בֶּגִינְטִיגֶען אִים זַייֶנֶען הֵיילִיגֶע מַלְאָכִים וָואש זַייֶנֶען מְקַבֵּל דִיא נְשָׁמָה פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין מִיט לִיבֶּשַׁאפְט אוּנ מִיט שִׂמְחָה אוּנ וַויזִין אִים דִיא טִירִין פּוּן דֶעם גַן עֵדֶן ׳ אוּנ דִיא וָואש טוּען אִים שְׁלֶעכְטְש זַייֶנֶען דִיא מַזִיקִים דִיא מַשְׁחִיתִים דִיא אַכְזָרִים וָואש הַאפִּין דִיא נְשָׁמָה צוּא שְׁטְרָאפִין וִיא מִיט שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶערֶע יִסּוּרִים ׳ אזוא וִויא עֶש שְׁמַייט אִין מֶדְרָש הַנֶּעלָם : (יא) הָאט רַבִּי יְהוּדָה גִיזָאגְט זִיבֶן כִּיתּוֹת מַלְאָכִים זַייֶנֶען בֵּייא דֶעם טוֹיעֶר וָואש וָועְרְט גִירוּפִין שַׁעֲרֵי צֶדֶק ׳ אוּנ זִיבֶּן טוֹיעֶרִין דַארְפִין דִיא צַדִיקִים דוּרְךְ נַיין בִּיז זַייא קוּמֶען צוּא זַייֶער אֶרְט ׳ דִיא עֶרְשְׁטֶע טִיר נַייִם דִי נְשָׁמָה אֲרֵיין אִין דֶער מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה וָואש זִיא נָאהֶענְט צוּם גַן עֵדֶן ׳ אוּנ אָדָם הָרִאשׁוֹן הִיט דִיא טִיר אִיז דִיא נְשָׁמָה זוֹכֶה רוּפְט אָדָם הָרִאשׁוֹן אוֹיש אוּנ וָאנְט רַאמְט אוֹיש אַיין אֶרְט צוּא דֶעם אוּנ דָעם הָקִיד טִיט שָׁלוֹם וָאל זַיין דַיין קוּמֶן : (יב) אוּנ

זִיא גַייט אַרוֹיש פּוּן דֶער עֶרְשְׁטֶער טִיר אוּנ קוּמְט אֲרֵיין אִין דֶר אֲנֶדֶרֶר טִיר פּוּן דֶעם גַן עֵדֶן אוּנ דָארְטִין זַיינֶן דִיא כְּרוּבִים אוּנ דִיא לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת אוּנ אוֹיב דִי נְשָׁמָה אִיז נִיט זוֹכֶה אִיז זִיא דָארְטִין כְּקַבֵּל אִיר עוֹנֶש אוּנ וָועְרְט דָארְטֶן אוֹיש גִילַייטֶרְט דוּרְךְ דִיא יִסּוּרִים וָואש אִיא אִיז מְקַבֵּל דוּרְךְ דֶעם לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת ׳ אוּנ אוֹיב זִיא אִיז זוֹכֶה פּוּן דָארְטִין אוֹיף אֲרוֹיש צוּא נַיין בְּשָׁלוֹם גִיט מֶען אִיר אַיין קְוִויטִיגֶל צוּא אַיין סִימָן זִיא זָאל אֲרֵיין גַיין אִין גַן עֵדֶן אֲרֵיין ׳ אוּנ אַז זִיא קוּמְט אִין גַן עֵדֶן אֲרֵיין אִיז דָארְטִין פַּאר הָאנְדִיג אַיין זַייל וָואש זִיא אִיז פּוּן וָואלְקִין אוּנ לִיכְטִיקַייט צוּא מִישְׁט אַייגֶש מִיט דֶעם אֲנֶדֶרִין ׳ אוּנ אוֹיב דִיא נְשָׁמָה אִיז זוֹכֶה אִיר אֶרְט זָאל דָא זַיין אִיר שֵׂכֶר מְקַבֵּל צוּ זַיין אוּנ גִיט וַוייטֶר צוּא נַיין בְּלַייבְט זִיא דָארְטִין אוּנ מוּז זִיךְ בַּאנוּגֶן לָאזִין דֶער מִיט אוּנ אִיז מְקַבֵּל גְרוֹיש תַּעֲנוּג פּוּן דֶעם נוּטְש וָואש טָען אִיז אוֹיף אִיר מְשַׁפִּיעַ פּוּן דֶעם הִימֶל : (יג) אַז זִיא אִיז אָבֶר זוֹכֶה וַוייטֶר צוּא נַיין ׳ נַייט זִיא אוֹיף טִיט דֶר זַייל בִּיז זִיא נַרייכְט אוּנ נַייט אֲרֵיין אִין דֶער דְרִיטֶר טִיר אוּנ דִיא וָועְרְט גִירוּפִין זְבוּל ׳ אוּנ דָארְטִין זַייֶנֶען פַּאר הָאנְדִין פִּיל שׁוֹמְרִים עָפֶּנֶען וַייא אִיר דִיא טִיר ׳ אוּנ זִיא גַייט אֲרֵיין אוּנ לוּיפְט צוּא נָאט בּ״ה גִינֶעהֶנְט הִיט אִין דֶעם בֵּית הַמִּקְדָּש וָואש אִיז אוֹיף דֶעם הִימֶל ׳ אוּנ מִיכָאֵל דֶער שַׂר הַגָּדוֹל וָואש עֶר אִיז אִיין כֹּהֵן צוּא נָאט בּ״ה גִינֶעהֶנְט עֶר דִיא נְשָׁמָה פָּאר אִיין מְתָּנָה

דורון לפני המלך ומיכאל מעלה את הנשמה עד פתח הרביעי וחמישי וששי ואומר לפניו רבש״ע אשרי בניך בני אהוביך בני אברהם יצחק ויעקב ואשרי הנשמה שהיא זוכה לזה: (יד) ואח״כ מעלין את הנשמה לשער השביעי שהוא נקרא ערבות ששם גנזי חיים וכל הנשמה שהיא זוכה לשער השביעי מיד נעשית מלאך השרת אבל מי שעובר על חרם אין נשמתו זוכה אפילו לבא אל שער השלישי אפילו אחר כל היסורין והדינין כי אמרו רז״ל מי שהוא בחרם למטה יום אחד הוא למעלה בחרם שלשים יום:

פרק יז **הלקי** הטומאה הן י״א · טומאת מת טומאת שרץ טומאת נבילה טומאת ש״ו טומאת מי חטאת טומאת פרה אדומה כל העוסק בה · טומאת זב טומאת זבה טומאת נדה טומאת יולדת טומאת צרעת והן מרמזין על עולמות הטומאה של חיצונים שחיותן נשתלשל מי״א ספירות הטומאה שכנגדן הם י״א סמני הקטורת להתיש כחם ונמצא בהיות האדם נזהר לגדור גדר ולשמור עצמו מן הטומאות הנזכרים הרי הוא מובדל ומופרש מכחות החיצונים אבל אם הוא נמשך אחר הטומאה הרי הוא מלובש ומושרש במקור הטומאה: (א) והנה צריך שתדע גודל כח הטומאה הזה כי אלף וארבע מאות וחמשה מיני חיצונים שרויין על הצפרניים הגדילין בימי נדה של האשה וע״כ צוה קב״ה שתקוץ הצפרניים כשבאה האשה ליטהר ותזהר שלא להשליכם במקום שעוברים בני אדם כי הדורך עליהם אפילו במנעלים ברגליו יכול להנזק חו: (ב) והמכשפים עושים כישוף באינון צפרנים וכל מכשפה ממהרת לפעול בכשפיה דווקא בימי נדתה כי אז הכישוף הוא מצליח יותר ע״כ צריך האדם להתרחק בכל הרחקות שבעולם מאשה נדה הן בדבור ומכל שכן שלא להסתכל בה כי אם מעט מזער ע״פ הכרח ולנהוג

צוא נאט ב״ה אונ מיכאל ברייננט אויף דיא נשמה ביז דיא פערטע אונ דיא פינפטע אונ זעקסטע טיר פון דעם גן עדן אונ זאגט פאר אים רבונו של עולם וואול איז צוא דיינע קינדער דיינע גליבטע דיא קינדר פון אברהם יצחק ויעקב · אונ וואול איז צוא דער נשמה וואש זיא איז זוכה דער צוא: (יד) דער נאך ברייננט מען אויף דיא נשמה אין דעם זיבעטין טויער אריין וואש ער ווערט גירופין ערבות אונ די נשמה וואש איז זוכה צו קומן אין דעם זיבעטין טויער אריין ווערט זיא תיכף איין מלאך · אבער דער וואש איז עובר חרם איז זיין נשמה נים זוכה אפילו צו קומן צו דעם דריטין טויער אפילו נאך אלע יסורים אונ משפטים וואש זיא איז פריער מקבל · ווארום אונזרע חכמים ז״ל האבין גיזאגט דער וואש איז אונטין אין חרם איין טאג איז ער ביי״א דעם בית דין של מעלה אין חרם דרייסיג טעג:

פרק יז הלקי דיא חלקים פון טומאה זיינען עלף כלומר עלף זאכין זיינען פאר האנדין וואש זיינען מטמא דעם מענטשין (א) דיא טומאה פון איין מת (ב) דיא טומאה פון איין שרץ (ג) דיא טומאה פון איין נבילה (ד) דיא טומאה פון שכבת זרע (ה) דיא טומאה פון שפרענגעדיגע וואסער (ו) דיא טומאה פון פרה אדומה דאש זיא איז מטמא איטלעכין וואש איז עוסק אין איר (ז) דיא טומאה פון איין זב (ח) דיא טומאה פון איין זבה (ט) דיא טומאה פון איין נדה (י) דיא טומאה פון איין יולדת (יא) דיא טומאה פון צרעת: אונ דיא טומאות זיינען מרמז אויף דיא עלף עולמות הטומאה וואש דיא חיצונים האלטין זיך דרינען אונ זייער חיות קומט פון דיא עלף ספירות הטומאה דאש אקענין זייא זיינען דיא עלף סמני קטורת וואש זייא שטייען אין פיטום הקטורת האט השי״ז זייא גיהייסין מקטיר זיין כדי שלאף צוא מאכין דעם כח פון דיא חיצונים · ווערט גיפונען אז דער מענטש איז נזהר צוא מאכין זיך איין גדר צו היטין זיך פון דיא עלף טומאות וואש שטייען פריער · ווערט ער אפ נישייד פון די כיתות פון דיא חיצונים · אבר אז ער ווערט נאך גיצויגין נאך דער טומאה · ווערט ער איין גיווארצילט אין דעם מקור הטומאה: (א) אונ נון דאש באדארפסטו וויסין אז טויזינט מיט פיר הונדערט מיט פינף מיני שדים רוען אויף דיא נעגיל פון איין אשה נדה · אונ דרום האט השי״ז גיהייסין אז בשעת דיא נדה נייט טבילה האבין זאל זיא אפ שניידין אירע נעגיל · אונ זיא זאל נזהר זיין נים צו ווארפין זייא אויף אזוא איין ארט וואש לייט גייען דארטין · ווארום דער וואש טרעט אויף זייא אפילו מיט זיינע שיך קען גיזוק ווערין ח״ו: (ב) אונ דיא מכשפים טוען כישוף מיט די נעגיל אונ איטליכע מכשפה איז מהדר איר כשוף צו ברויכין דווקא

ולנהוג בכל מיני חומרות בענין למנוע מלאכול עמה בקערה אחת ואפילו שאר בני בית לא יאכלו עם אשה נדה כי שיורי הרוק מפיה הבא לתוך הכף ומהכף לתוך הקערה הוא גורם שיבא אדם לידי סכנה: (ג) ומעשה באיש אחד שראה בחלומו שרגליו היו מלוכלכים בצואה ותפעם רוחו בבוקר כי לא לחנם היה זה החלום והלך האיש וסיפר לו להרב האר"י ז"ל החלום הנ"ל והשיב לו האר"י ז"ל שמטתך הוא קרוב למטה אשר שכבה עליה אשתך נדה וע"י השינה ש"ש בלילה נגעה כר העליון שמכסה בו במטת אשה נדה והלך תיכף האיש לביתו ותיקן והרחיק מטתו מן מטה של אשתו ואמר האריז"ל לתלמידיו כי על פי הרוב החלומות באין ומזהירין להאדם שהן נכשלים באיזה עבירה: (ד) על כן יראה האדם להרחיק בכל מיני הרחקות מאשתו נדה וללמד את בניו הקטנים להרחיקם בילדותיהן מהאשה נדה ובהיות האדם נזהר להרחיק ולהחמיר מאשתו נדה עד שתטהר אזי תדע דתשרי שכינתא בהדיה כדאיתא בזוהר בראשית עיין שם וכשיגיע העת שתטהר יתחבר בהדה בצניעות וכמו שמזהיר הזוהר פרשת ויצא הוי צנוע בתשמיש מפני אינון תרין מלאכין דאינון מימינו ומשמאלו יצר טוב ויצר הרע ואיתא עוד שם בכל אתר דשמושא דמצוה אשתכח שכינתא שריא על ההוא אתרא ובאופן שיתקדש באותו פעם ויחשוב כי הש"י ב"ה ברא י"ח חוליות בחוט השדרה של האדם ודרך שם זרע עוברת מן המוח עד הברית וכנגדן תקנו רז"ל ח"י ברכות שאנו מתפללין ג"פ בכל יום ובכל ברכה אזכרת ה' וכנגד זה גם כן יהיה מחשבה בקדושת שמו באותו פעם וכבר העיר ע"ז ברעיא מהימנא פ' קדושים זכאין אינון אברים דמתקדשין בשעת החיבור דאינון עצי העולה דאחידן בהו עצים קדישין כו' ושם ה' דאחיז בעצים דילהון ובג"ד באורים כבדו ה' וכן הוא בזוהר מצורע בעי בר נש לכוונא בההיא שעתא ברעותיה דמאריה בגין דיפוק בנין קדישין לעלמא ואיתא שם בזוהר פ' קדושים כד הוי רבי שמעון בן יוחאי אזיל במתא והוו אזלין אבתריה וחמא לאנתו מאיך עיניה והוי אמר לחברייא אל תפנו וכל מאן דיסתכל באתתא

אין דיא טעג פון איר נדות · ווייל דענמאלט איז דער בישוף מער מצליח דרום מוז דער מענטש זיך דער ווייטערין מיט אלירלייא דער ווייטערונג פון איין אשה נדה · סייא מיט ריידין סיי מיט עסין אונ טרינקען אונ מכל שכן ניט צו קוקין אויף איר · אפילו אנגדערר וואש איז ניט איר מאן אונ דאש איבעריגע הויז גיזינד זאל אויך ניט עסין מיט איר אין איין שיסל · ווארום דאש שפייעכץ וואש קומט פון איר מויל אין לעפיל אריין אונ פון דעם לעפיל אין שיסל אריין דאש איז גורם דער מענטש זאל ה"ו קומען צוא איין סכנה: (ג) עש האט זיך גיטראפין איין מענטש האט גיזעהען אין חלום אז זיינע פיס זיינן איין גירוכט אין צואה · אין דער פריא אז ער האט זיך אויף גיחאפט האט ער זיך זייער דער שראקין דען ער האט זיך גיטראכט ניט אום זיסט איז דער חלום · איז ער גיגאנגען אינ האט דעם חלום דער ציילט צוא הרב האר"י ז"ל · האט דער האר"י ז"ל אים גיענטפערט דאש דיין בעטיל איז נאהינט צוא דעם בעט פון דיין ווייב · אונ בייא נאכט מחמת דעם שלאף האט דיא איבער בעט וואש דוא האשט זיך מיט איר צוא גידעקט אן גרירט אין דיין ווייבש בעט וואש זיא איז איצונד איין נדה · אונ דער מענטש איז גיגאנגען אהיים אונ האט תיכף אוועק גירוקט זיין בעט פון זיין ווייבש בעט · אונ דער האר"י האט גיזאגט צוא זיינע תלמידים אז על פי רוב קומען דיא חלומות אונ זיינן מזהיר צוא דיא מענטשין וואש ווערין גשטרויכלט אין איין עבירה: (ד) דרום זאל דער מענטש זעהען צו דר ווייטרין זיך אין אלירלייא דער ווייטערונג פון זיין ווייב בשעת זיא איז איין נדה · אונ אז דער מענטש איז נזהר זיך צוא דער ווייטערין פון זיין ווייב בשעת זיא איז איין נדה ביז זיא ווערט ריין דענמאלט זאלשטו ווישין אז דיא שכינה רואט בייא אים · אונ אז עש קומט דיא צייט וואש זיא ווערט ריין זאל ער זיך צוא איר בהעפטין מיט צניעות · אזוא וויא דר זוהר איז מזהיר · דוא זאלשט זיין בצניעות בשעת דוא בהעפסט זיך מיט דיין ווייב · פון וועגין די צווייא מלאכים וואש זיי שטייען בייא דיין רעכטר האנט אונ בייא דיין לינקר האנט · דאש זיינן דער יצר טוב אונ דער יצר הרע · אונ נאך שטייט אין זוהר אז ר' שמעון בן יוחאי איז גיגאנגען אין איין שטאט אונ די חבריא זיינן אים נאך גיגאנגען אונ ער האט דער זעהן זיין ווייב גיין האט ער אראפ גיבויגן זיינע אויגן צו דר ערד כדי ער זאל ניט קוקין אויף איר · אונ ער האט גזאגט צו דר חבריא איר זאלט זיך ניט קערין צוא קוקין אויף איר · אונ איטליכער וואש קוקט בייא טאג אויף איין אשה קומט ער

באתתא ביממא אתי להרהורי בלילה ואי שמיש בר נש באינתתיה בזמנא דסליק ההוא הרהורא בישא
אינון בנין דאולידו רשיעין אינון ומזה באים על פי הרוב בנין רשעים והנה יש כמה דברים אשר מהם
התינוקות נעשין בעלי נכפין רחמנא ליצלן ע"י מעשה אביהם ואמם : (ה) והנני מזכיר כאן איזה דברים
שצריך האדם לקשרם אל לבם ולהורות לבניהם שיזהרו בזה שלא לעשותם הראשון המפורש בגמרא
ובזוהר המשמש מטתו לאור הנר הוו הבנים נכפים בר מינן ומכל שכן שאסור לשמש מטתו לאור הלבנה ·
הב' כשאדם רואה בחלום דמות איזה אשה ואפילו דמות אשתו או בתולה ומתעורר בחשק ותאוה בשינתו
ועל ידי זה התאוה אחר כך נזקק לאשתו אזי אותו הילד שיולד על ידי אותו החבור של תאוה יהיה הולד
בעל נכפה בר מינן בכל פעם שהלבנה היא בחידושה ואין לו תרופה ורפואה למכתו כלל כל ימי חייו
כי אותו דמות שנתראה לפניו בחלום הוא השידית הנקראת נעמ"ה ובתאוה דילה נזקק לאשתו על כן
הולד הוא מסטרא דא דהיא בתאותה דילה אשתכח והאי הוא בר נש דבכל סיהרא וסיהרא אתפגים
ב"מ · הג' הוא מאי דמזהיר בזוהר פ' ויקרא שיזהיר מאוד שלא תניק את בנה אחר החיבור עד אחר
שעה ואף אם הולד בוכה על כל פנים יראה בכל מה דאפשר להשתיקו עד חצי שעה על כל פנים לא
תניק מקודם והלילה בתוך חצי שעה ראשונה עיין שם הטעם · הד' מאי דמבואר בגמרא דידן שלא
ישכב הילד במטה בשעת החיבור כי זה גורם סכנה לולד הנוצר ויש בזוהר סוד נפלא : (ו) והכלל המקור
להתנהג בצניעות ובזמן המיוחד לזה שהוא אחר חצות לילה בשעה שבני הבית הן ישנים ויזהר שלא
להתחבר בפני בעלי החיים כדאיתא בגמרא אביי באלי פרוחי רבא באלי דידבי ואיתא בזוהר חדש דף
י"ז אמר רבי הונא צריך שיקדש עצמו לשם שמים בשעת החיבור שנאמר אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו
בוניו בו כלומר אם אין הכוונה לשם שמים להוליד בנים שיהיו בעלי תורה בעלי יראה אלא להנאת
עצמו שוא עמלו בוניו בו שמכוונים עמל של שוא באותו הילד והוא גורם היצה"ר וגם המחשבה זרה
שמכוין

ח"ו בַּיי נַאכְט רוֹאָה קֶרִי צוּ זַיין · אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ בַּהֶעְפְּט
זִיךְ מִיט זַיין וַוַייבּ בְּשַׁעַת עֶר הָאט אִין זִינֶן אַיין אַנְדֶרֶע אִשָּׁה ·
דִי קִינְדֶער וּוָאשׁ וֶוערִין גִבָּארִין פּוּן דֶעם בַּהֶעְפְּטוּנְג זַיינֶען זַיי
שְׁלֶעכְט אוּנ דוּרְךְ דֶעם קוּמֶען עַל פִּי רוֹב דִי רְשָׁעִים דָאשׁ דִי
קִינְדֶער וּוָאשׁ וֶוערִין גִיבָּארִין פּוּן אַזוֹ אַיין בַּהֶעְפְּטוּנְג וּוָאשׁ עֶר
הָאט אִין זִינֶען גִיהָאט אוֹיף אַיין פְּרֶעמְדֶע אִשָּׁה זַיינֶן דִי קִינְדֶר
עַל פִּי רוֹב רְשָׁעִים : (ה) אוּנ נוּן אִיךְ וֶועל דָא דֶער מָאנֶען
עֶטְלִיכֶע זַאכִין וָואשׁ דִי מֶענְטְשִׁין מוּזִין זַייא צוּ קְנִיפִּין צוּ זַייעֶר
הַארְץ אוּנ צוּ לֶערְנֶען זַייא צוּ זַייעֶרֶע קִינְדֶער אַז זַיי זָאלִן נִזְהָר
זַיין נִיט צוּא טָאן זַייא · דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע אִיז וָואשׁ עֶשׁ שְׁטַייט
בְּפֵירוּשׁ אִין דֶער גְמָרָא אוּנ אִין זוֹהַר אַז דָר וָואשׁ בַּהֶעְפְּט זִיךְ
מִיט זַיין וַוַייבּ אַז אַיין לִיכְט בְּרֶענְט זַיינֶען דִי קִינְדֶר בַּעֲלֵי
נִכְפֶּה רַחֲמָנָא לִיצְלַן · אוּנ מִכָּל שְׁכֵּן מֶען טָאר זִיךְ נִיט
בַּהֶעְפְּטִן מִיט אִיר אַנְטְקֶעגֶן דֶר לִיכְט פּוּן דִי לְבָנָה דָאשׁ אַנְדֶרֶע
אִיז אַז דֶער מֶענְטְשׁ זֶעהֶט אִין חָלוֹם אַיין דְמוּת פּוּן אַיין אִשָּׁה
אֲפִילוּ דֶעם דְמוּת פּוּן זַיין וַוַייבּ אָדֶער פּוּן אַבְּתוּלָה אוּנ עֶר
וֶוערְט אִין זַיין שְׁלָאף דֶער וֶועקְט מִיט גְלוּסְטִיקַייט דֶער נָאךְ
הַאפְּט עֶר זִיךְ תַּיכֶף אוֹיף אוּנ בַּאהֶעְפְּט זִיךְ צוּא זַיין וַוַייבּ ·
אִיז דָאשׁ קִינְד וָואשׁ וֶוערְט גִיבָּארִין פּוּן דֶעם בַּהֶעְפְּטוּנְג אִיז
אוֹיךְ אַיין בַּעַל נִכְפֶּה ר"ל · אוּנ דֶר צוּ קֶען עֶר קֵיין רְפוּאָה נִיט

הָאבִּין וַוייל עֶר וֶועט לֶעבִּין וָוארוּם דֶער דְמוּת וָואשׁ הָאט
זִיךְ אִים בַּוַויזִין אִין חָלוֹם אִיז דִיא שֵׁדִית וָואשׁ וֶוערְט גִירוּפִין
נַעֲמָה · אוּנ דוּרְךְ אִיר תַּאֲוָה בַּהֶעְפְּט עֶר זִיךְ צוּ זַיין וַוַייבּ ·
דְרוּם אִיז דָאשׁ וְלַד פּוּן אִיר צַד · דָאשׁ דְרִיטֶע אִיז וָואשׁ
דֶער זוֹהַר אִיז מַזְהִיר אַיין אִשָּׁה זָאל נִיט זַיינֶן אִיר קִינְד בִּיז
נָאךְ אַיין שָׁעָה פּוּן דֶעם בַּהֶעְפְּטוּנְג אוּנ הָאטְשֶׁע דָאשׁ קִינְד
וַוייגְט זָאל זִיא זֶעהֶן וָויא מִיגְלִיךְ אִיז אַיין צוּ נֶעמֶן עֶשׁ הָאטְשֶׁע
בִּיז אַיין הַאלְבֶּע שָׁעָה נָאךְ דֶעם בַּהֶעְפְּטוּנְג אָבֶר חַס וְחָלִילָה
זִיא זָאל אִים פְּרִיעֶר זַיינֶן נֶעבִּין · דָאשׁ פֶערְטֶע אִיז וָואשׁ עֶשׁ
שְׁטַייט אִין גְמָרָא אַז בְּשַׁעַת דֶעם בַּהֶעְפְּטוּנְג זָאל דָאשׁ קִינְד
נִיט לִיגֶן אִין בֶּעט · וָוארוּם דָאשׁ אִיז אַיין סַכָּנָה פַאר דֶעם
וְלַד וָואשׁ וֶוערְט בַּשַּׁאפִין פּוּן דֶעם בַּהֶעְפְּטוּנְג : (ו) אוּנ דֶער
רֶעכְטֶער כְּלַל אִיז נוֹהַג צוּ זַיין זִיךְ דֶענְמָאלְט מִיט צְנִיעוּת אוּנ
דָאשׁ בַּהֶעְפְּטוּנְג זָאל זַיין נָאךְ הַאלְבֶּע נַאכְט וַוייל דֶענְמָאלְט
שְׁלָאפִין שׁוֹין אַלֶע בְּנֵי בַּיִת · אוּנ זָאל אוֹיךְ נִזְהָר זַיין עֶר זָאל
נִיט בַּהֶעְפְּטִין זִיךְ פַאר דִיא בַּעֲלֵי חַיִּים · דָאשׁ אִיז אַזוֹ וָויא
דִי גְמָרָא וָאגְט רָבָא הָאט אַוֶועק גִיטְרִיבִין דִי פְלִיגֶן פּוּן דֶעם
בֶּעט דָאשׁ עֶר הָאט זִיךְ נִיט גְוָואלְט בַּהֶעְפְּטִין מִיט זַיין וַוייבּ
פַאר דִיא פְלִיגֶן מִכָּל שְׁכֵּן גִיהֶער מֶען זִיךְ נִיט צוּא בַּהֶעְפְּטִן
מִיט זַיין וַוַייבּ אִין אַזוֹ אַיין הֵדֶר וָואשׁ אַנְדֶרֶע לַייט זַיינֶען פַאר

שמכוין לתענות: (ז) תנו רבנן אמר רבי יוסי בן פזי זמנא חדא הוינא אזיל באורחא וערענא בהדי שדא דכפר קרוי והוו גוברי בדיתי בחלקיהון ר"ל שהיו שמחים בחלקם) ומשא ומתן שלהם היה באמונה ולא היה קנאה ושנאה ביניהן ובה בשבתא בלילה חמיתי לאושפוזאי דקאי בהאי גיסא ומצלי ודביתהו קמת באידך גיסא ומצלית אמרית להן מאי צלותיכון בשעתא דא אמרי עידנא דיתן דהוינא משבת לשבת ומצלינא צלותא קמיה קכ"ה דיהא לנו בר דיפלה באורייתא ויהיה בר דחיל חטאין וכו': (ח) אמר ליה יהא רעוא דיתקיים בעותיכון דהא לשם שמים קא עבדיתון אמר רבי יוסי אחזי שכינתא דלבתר כמה שנין ערעית תמן וחזית האי ברא דאתיליד להו והוי בר ד' שנין חמי ליה בביתא בעי למללא עמיה אמר ליה אבוהי זיל לגביה דגברא רבא הוא אמר מסתפינא לאישתעי בהדיה ולאתקרבא עמיה דהא לא ידענא אי אית ליה נשמתא קדישא אי לא דהכי אולוף לי מארי יומא דין דכל מאן דלית ליה נשמתא קדישא אסור לאשתעי בהדיה ולאתקרבא עמיה אמר ליה אביו חזו דגברא רבא הוא וחביבא דדרא הוא קריב ולא ספיק למללא עמיה: (ט) אמר ליה אנא חמא בך דנשמתא חדתא אית בך מזומן זעירין ולא איתזרוק בך בשעתא דנפקית לעלמא תוהא ואל רבי יוסי כך הוא דרווק הייתי וכד דהוי לעי באורייתא אתייהיב בי נשמתא אחרא חדתא אמרתי לו מאן הוא רבך אמר לי ר' אלכסנדרוס אמר ליה ומה לעית יומא דין אמר ליה האי קרא דכתיב ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ודרשו רז"ל לעושין לשטה וגילה לו סדוה נפלאות אמרתי לו מה שמך אמר לי אהבה אמרתי לו מרי אהבה אהבת עולם אהבתיך ואנא זכיתי למחמיה

חַאנְדִין דְּרִינְעַן · אוּנ אִין זוּהַר תְּשׁ שְׁטַיִיט רַב הוּנְא הָאט נְיְוואָנט דָעְר סָעְנְטְשׁ בִּשְׁעַת עָר בֵּהָעְפְט זִיךְ כִּיט זַיין וַוייב מִז עָר זִיךְ הַיילִינְן פּוּן נָאמְשׁ וְוענְען · דָעְנְמָאלְט הָאט עָר גוּטָע קִינְדָער · אָבָּער אז עָר טוט עָש נָאר פּוּן וְוענְען זַיין תַּאֲוָה סְמַ"א צוּ זַיין · זַיינֶן דִי קִינְדָר נִיט גוּט ח"ו: (י) דִי רַבָּנִן הָאבְּן גִילְעָרִינְט ר' יוֹסִי בֶּן פְּזִי הָאט נְיְוואָנט זַיין מָאל בֵּין אִיךְ נְיַאנְגען אִין וָועג אוּנ הָאב אִן גִיסְרָאפְּן אִין זַיין דָארְף וְוואש זְוא זִיא אִז גִישְׁמַאנְען בַּייא דָעם בִּארְג פּוּן כְּפַר קַרְדִי · אוּנ דִי לִיים פּוּן דָעְר שְׁטָאט הָאבְּן זִיךְ נִיפְּרַיים מִיט וַייעֶר חַלָק וְוואש נָאט הָאט זַייא צוּא נְשִׁיקְט אוּנ וַייעֶר מְשָׁא וּמַתָּן אִז גִיוָוען מִיט אֱמוּנָה אוּנ קַיין קְנָאה אוּנ שִׂנְאָה אִז נִיט גִיוָוען צְווישֶׁן זַיי · פְּרַייטאג צוּא נאכְט הָאב אִיךְ נִיעְהָאלְטְן דָאש סַיין בַּעל הַבַּיִת שְׁטַייט אִין זַיין שְׁטוּב אוּנ בָּעט נָאט אוּנ זַיין וַוייב אִין דָעְר אַנְדָערְער זַיים אוּנ בִּעט אוֹיךְ נָאט · הָאב אִיךְ נִיפְּרָעגְט וְוואש בָּעט אִיר אִיצְונְד הָאבְּן זַייא סִיר נִישְׁטָאפְּעְרט אוּנְזער זְווג אִז פּוּן אַיין שַׁבָּת צוּם אַנְדָערְן אוּנ הַיינְט אִז צַייט פּוּן אוּנְזער זְווג · בְּעְטְן סִיר פַּאר נָאט ב"ה אז סִיר זָאלְן הָאבְּן אַיין זון וְוואש עָר זָאל לְעָרְנֶן תּוֹרָה אוּנ זָאל זִיךְ פְּאַרְכְּטִין צוּא זִינְדִיגְן: (יא) הָאב אִיךְ צוּא זַייא נִיוָואנט עָש זָאל זַיין דָעְר וַוילְן פּוּן נָאט אז אַייעֶר גִיבָּעט זָאל פַּאר אִים אִן נְטְשׁטָען זְווערְן וַייל אִיר טוט דאךְ עָש פּוּן נָאטְשׁ וָועגְן · הָאט רַבִּי יוֹסִי נִיוָואנט זָאל אִיךְ אוּז זוכֶּה זַיין צוּא דָעם סַאן דָעְן עָר אִז אַיין עֶטְלִיכע יאר אַרום בִּין אִיךְ וִוידָער אַהִין נִיקוּמֶען אוּנ הָאב נְאָאךְ נִיעְהָאלְטְן נָש זון וְוואש אִז גִיבָּארְן נִיוָואנְן פּוּן דָעְר בְּרָכָה וְוואש אִיךְ הָאב זַייא נִיבָּעטְשׁט · אוּנ עָר אִז שׁוּין אַלְט גִיוָוען זִיבָּעְן יָאר הָאב אִיךְ אִים נִיעְהָאלְטְן אַרוּם נַיין אִין שְׁטוּב אוּנ הָאב נִיוָואלְט בַּיידְן סִיט אִים · הָאט זַיין פְּאטֶער צוּ אִים נִיוָואנט נַייא צוּא דָעם סַאן דָעְן עָר אִז אַיין תּ"ח · הָאט דָאש קִינְד נִיוָואנט אִיךְ הָאב מוֹרָא סִיט אִים צוּ בַּייד'ן · הָאט דָאש קִינְד נִיוָואנט אִיךְ הָאב מוֹרָא סִיט אִים צוּ גִילְעָרִינְט אוּנ צוּ אִים גְנָעהָנען וַייל אִיךְ וַייש נִיט אוֹיב עָר הָאט אַיין הַיילִיגְע נְשָׁמָה אוֹיב נִיין דָעְן אוּ הָאט סִיין רַבִּי מְיִר גִילָעְרִינְט דָעם בַּייגְטִינְין מְאנ אז דָעְר סָעְנְטְשׁ וְוואש הָאט נִיט קַיין הַיילִיגְע נְשָׁמָה מָאר סָעְן סִיט אִים נִיט רַייזְן אוּנ נִיט נְעָהָנֶן צוּא אִים · הָאט זַיין פְּאטֶער צוּ אִים נִיוָואנט ח"ו דָעְר אִז אַיין נְרוּישֶׁעְר ת"ח אוּנ אִז פּוּן דִיא גְרוּישֶׁע חֲכָמִים פּוּן דָעם דוֹר · הָאט דָאש קִינְד נִינְעָהָעְנט צוּ אִים · אוּנ הָאט נְאךְ נִיט צַייט גַיהָאט סִיט אִים צוּ רַייזְן: (יב) הָאט דָאש קִינְד נִיוָואנט צוּא רַבִּי יוֹסִי אִיךְ זָעה אִין דִיר אַז פּוּן אַקְלַיינְר צַייט אִן הָאשְׁט נִיקְרִיגְן אַנַייע נְשָׁמָה · אוּנ דִי נְשָׁמָה אִז נִיט גִיוָוען דִייא דִיר בְּשַׁעַת דוּ בִּישְׁט בַּשָּׁאפְּן נָיוָואךְן הָאט רַבִּי יוֹסִי אִים נִיוָואנט עָש אִז אֶמֶת אז אִיךְ הָאב זִיךְ וַייעֶר גִמיט אִין דֶר תּוֹרָה אִז אִין מִיר נִינָעבְּן נִיוָואךְן אַיין נַייע נְשָׁמָה · הָאב אִיךְ אִים נִיפְּרָעגְט וָער אִז דַיין רַבִּי הָאט דָאש קִינְד מִיר נִיוָואנט כַּיין רַבִּי הַייסְט אֶלְכְּסַנְדְרוֹס הָאב אִיךְ גִפְּרָעגְט וְוואש הָאשְׁטוּ הַייסְט גִילְעָרִינְט · הָאט דָאש קִינְד אִים נִיוָואנט אִיךְ הָאב גִילְעָרִינְט דָעם פְּסוּק רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה' וגו' אוּנ הָאט אִים דְרוּיף גְרוּישׁ סוֹדוֹת מְגַלֶּה נִיוָוען הָאב אִיךְ אִים נִיפְּרָעגְט וִוי תַּ"שׁ הָאט עָר מִיר נִיוָואנט אִיךְ הַיים אַהֲבָה הָאב אִיךְ אִים נִיוָואנט

למחמיה לרב אדא בריה דרב אהבה וספרתי לו הדברים הנ"ל : (י) על כן צריך האדם לקדש עצמו בשעת תשמיש כדי שיזכה לבנים תלמידי חכמים ויתפלל בכל ארבעים יום הראשונים יהא רעוא ממארי עלמא שנזכה לבנים יראים ושלמים וחרדים לדבר ה' ונראה בהם קדושת תנאים ואמוראים אמן ולקמן פרק י"ח אכתוב שכל דרכיו של אדם צריך להיות לשם שמים :

פרק יח מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית וגו' הנה כבר כתבנו בפרקים לעיל שחכמינו ז"ל תקנו לומר בכל יום מזמור ק' שהוא מזמור לתודה והכוונה שצריך האדם להודות בכל יום ויום ולהביא קרבן תודה כי אין בעל הנס מכיר בניסיו שעושה לו הקדוש ברוך הוא ובאמירת מזמור זה תהיה כוונתו בלבו כאלו מביא תודה בית ה' כמו שהיה מנהג הקדמונים ז"ל שבכל ענין ומאורע שהיה אירע להם היו נותנים שבח והודיה והכירו מיד שהוא השגחת הבורא יתברך והיה קשור תמיד בלבם לבלתי לשכוח השגחת הקדוש ברוך הוא : (כ) כדמצינו מה שכתוב בזוהר פרשת אמור רשב"י הוה אזיל באורחא והוי עמיה רבי אבא ורבי יוסי ממו לחד אמת המים נתקל רבי יוסי וניתוק לתוך אמת המים עד שנתלכלכו בגדיו אמר רבי יוסי הלואי שלא היה נברא זה אמת המים אמר רשב"י אסור לן לומר כך דמשמשא דעלמא הוא ואסור לנהוג קלות במשמשא דקב"ה דכתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ואפילו נחשים ועקרבים ויתושין כולהון נקראין משמשא דעלמא ובני נשא לא ידעין : (ג) עד דהוו אזלין חמו חד חוויא מרקד קמייהו אמר רשב"י וודאי דא נחש אזיל לאתרחשא לן נסין רהט האי חוויא קמייהו ונקשר את עצמו בחד אפעה ואפעה הוא בריה אם היא מסתכלת באנפוי דבר נש או בר נש מסתכל באנפוי דאפעה מיד הוא מת מחמת הארס ר"ל והאי נחש בהדי דקשר בה התחילו להכות זה את זה עד

מַיִן הֶער אַהֲבָה אהבת עולם אהבתיך אִיךְ הָאבּ דִיךְ לִיבּ אַיִן אַייבִּיג לִיבְּשַׁאפְט · אוּן אִיךְ הָאבּ נְאךְ זוּכָה גִיוֶען צוּ וָעהֶן צוּ רַב אֶרְא דָעֶר זוּן פּוּן דָעם אַהֲבָה · דְרוּם מוּז דָר מֶענְטְש צוּ הַיילִגֶן זִיךְ בְּשַׁעת עֶר בֶּהעפְט זִיךְ מִיט זַיין וַייב פּוּן וָועגֶן עֶר זָאל וּוכָה זַיין צוּ קִינְדֶר תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּן אִין דִי עֶרְשְׁטֶע פָּערְצַיִג טָעג וָואש דָאש קִינְד וָערְט בַּשָּׁאפֶן זָאל עֶר מִתְפַּלֵּל זַיין דִיא תְּפִלָּה יהא רעוא עֶשׂ זָאל זַיין דָער וּוילֶן פּוּן דָעם הָער פּוּן דָער וֶועלְט אַו מִיר זָאלֶן וּוכָה זַיין צוּא זִין וָואש זָאלֶן מִיר זַיין יִרְאֵי הַשֵּׁם אוּן צַדִּיקִים אוּן זָאלֶן זִיךְ אַיילֶן מֶקַיֵּים צוּא זַיין נָאטְש רֶייד · אוּן מִיר זָאלֶן אִין זַייא וָעהֶען דִיא קְדוּשָׁה פּוּן דִיא תַּנָּאִים אוּן אֲמוֹרָאִים אָמֵן :

פרק יח מה רבו מעשיך ה' נָאם וויא נָרוּשׁ זַיינֶן דַיינֶע מַעֲשִׂים כולם בחכמה עשית דוא האשם זַייא אַלְע נְיטְאן מִיט קְלוּגְשַׁאפְט · נוּן מִיר הָאבֶּן שׁוּין גִישְׁרִיבֶּן אִין דִיא אוּיבֶּרְשְׁטֶע פְּרָקִים אַז אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל הָאבֶּן מְתַקֵּן גִיוֶען צוּא זָאנֶן אַלְע טָאג דָעם מִזְמוֹר לְתוֹדָה · אוּן דָער מִיט הָאבֶּן זַייא נִיסִּיגְט וָוארוּם דָער מֶענְטְש מוּז אַלְע טָאג דַאנְקֶען צוּא נָאט ב"ה אוּן צוּא בְּרֵייגְנֶען אַיין קָרְבַּן תּוֹדָה אוֹיךְ דִיא נִיסִּים וָואש עֶר טוּט אִים אַלְע טָאג וָוארוּם דָער מֶענְטְש דָער קֶענְט נִיט אִין דִיא נִיסִּים וָואש נָאט ב"ה טוּט אִים · אוּן אַז עֶר זָאגְט דָעם מִזְמוֹר זָאל זַיין כַּוָּונָה זַיין אִין זַיין הַאַרְץ נְלַייךְ וויא עֶר בְּרֵייגְנְט אַקְרְבַּן תּוֹדָה אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲרַיין אַזוֹא וויא דָער כֹּהֵן פְלֶענְט זַיין בַּייא דִיא עֶרְשְׁטֶע חֲסִידִים : דָאש אוֹיךְ אִיטְלִיכֶר זָאךְ וָאש הָאט זִיךְ זַיי גִיטְרָאפֶן · הָאבֶּן זַייא אַפּ נִיעֶבִּין אַיין שַׁבָּת וְהוֹדָיָה צוּא נָאט ב"ה · אוּן הָאבֶּן הֵיכֶף דָער קֶענְט אַז דָאש אִיז דִיא הַשְׁגָּחָה פּוּן בָּאט ב"ה · אוּן עֶשׂ אִיז הְמִיד גִיוֶוען אָן גִיקֶנִיפְט אִין זַייעֶר הַאַרְץ דָאש זַייא וָאלֶן נִיט פַּאר נֶעסֶן דִי הַשְׁגָּחָה פּוּן נָאט ב"ה : (ב) אוּן אַזוֹא וויא מִיר גִיפִּינֶען אִין זוֹהַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אִיז גִינַאנְגֶען אִין וָועג · אוּן רַבִּי אַבָּא אוּן רַבִּי יוֹסִי זַיינֶען מִיט אִים גִיוֶוען · זַיינֶען זַייא גִיקוֹמֶען צוּא אַיין קָנְוואל וָואסֶער · הָאט רַבִּי יוֹסִי זִיךְ אָן גִישְׁלָאגֶען אוּן אִיז אַרַיין אִין עָק פּוּן דָעם וָואסֶער בִּיז זַיינֶע קְלֵייְדֶער הָאבֶּן זִיךְ אַיין גִירִיבְט הָאט רַבִּי יוֹסִי נִיקְאנְט הַלְואי וָואלְט דָאש קָנְוואל וָואסֶער נִיט גִיוֶוען בְּאשָׁאפֶן גִיוֶוארִין · הָאט רשב"י צוּא אִים גִיזָאגְט מִיר טָארֶין נִיט זָאגֶן אַזוֹי דָען דָאש נוּצְט צוּא דָער וָועלְט דָען עֶש שְׁטַייט אֵין דָער תּוֹדָה וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד אוּן נָאט הָאט גִיעֶהֶען אַלְץ וָואש עֶר הָאט בְּאשָׁאפֶן אוּן נוּן עֶשׂ אִיז זַייעֶר נוּט אָפְּילוּ דִיא שְׁלַאנְגֶען אוּן עַנְדֶעשְׁטֶין אוּן פְלֶינְטֶן וָועריֶן אַלֶע נִיטּוּט אִים אַלְע טָאג וָוארוּם דָער נָאט דִיא בְּאדֶינְער פּוּן דָער וָועלְט · נָאר דִיא מֶענְטְשֶׁן וַייסֶן נִיט צוּא וָואש אִיטְלִיכֶע זָאךְ נוּצְט : (ג) וויא זַייא גִינַאנְגֶען הָאבֶּן זַייא גִיעֶהֶען אַיין שְׁלַאנְג שְׁפְּרִינְגְט אוּן לִיפְט פַּאר

עד דמיתו שניהם כד מטו תמן להאי אתר חמו לון לתרוויהון שכיבין באורחא ומיתן : (ד) קרא רבי שמעון בן יוחאי האי פסוקא לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך ועל דא ברא קב״ה כל הבריות וכל דבר לשליחותיה דיליה ולית לן לאנהגא קלנא בכל מאי דאיחו עביד כי לשליחותו הוא ברא יתהון ועל דא כתיב טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו עכ״ל הזוהר וג״ל דזהו כוונת הכתוב מה רבו מעשיך ה׳ כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך וכתיב יודוך ה׳ כל מעשיך : (ה) ובהיות כן בוודאי מי שהפליא לו השם יתברך ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו נס באיזה הצלה מליסטים או מאש וממים וכיוצא בו או שהיה חולה ונתרפא אזי חובה עליו לתקן איזה דבר טוב שיהיה היכר שהוא עושה זאת במקום קרבן תודה לכבוד השם יתברך ברוך הוא : (ו) ובא וראה מה שהעיד לעצמו הרב החסיד מהור״ר אברהם בעל מחבר שיבולי הלקט בהקדמת ספרו וז״ל אמר הכותב אזכיר כאן נפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא עמדי בעת עברו עלי תלאות בימי חליותי חליתי על ערש דוי ומרוב כאבי לא עליכם שוממתי אמרתי פקדתי יתר שנותי רבו עלי מכאובים עד שרחקו ממני קרובים כי הייתי למשא לפני אבותי המו מעי בי ולבי יחיל בקרבי בזכרי אורחא רחיקתא וקלילא זוודתי : (ז) והעומדים עלי לשמור יציאת נשמתי באשר שראו בי שנתקררו אברי ובשרי ובאתי עד הגסיסה ועד שערי המיתה העומדים עלי דחקו חוצה את אשתי וזרעי וגם שאר קרובים שראו אותי בסימני מיתה כדרך צאת הנשמה מהגוף פני היה נשתנה וה׳ ברחמיו יסר יסרני ולמות לא נתנני ולא בזכותי רק בזכות אבותי הקדושים: (ח) ובמראה ראיתי בעיני אדם

קצר

זייא : האט רשב״י גיזאגט דער שלאנג גייט בוודאי אונז צוא גישעהען גיסים דורך אים · איז דער שלאנג גילאפין אונ האט זיך ארום גיוויקילט אין איין בריה וואש הייסט אפעה · אונ דיא אפעה איז אזו איין באשעפענעש דאש אז זיא קוקט אין דעם פנים פון איין מענטש אדער אז דער מענטש קוקט אין איר פנים · שטארבט דער מענטש תיכף מחמת איר גיפט ר״ל · אונ דער שלאנג וויא ער האט זיך ארום איר ארום גיוויקילט · האבין זייא ביידע זיך גישלאגין ביז זייא זיינען ביידע גיפייגרט · וויא רשב״י מיט זיינע חברים זיינען גיקומען צוא דעם ארט האבין זייא גיזעהען וויא דיא שלאנג מיט דיא אפעה ליגין ביידע טויט: (ד) האט רשב״י גילערינט דעם פסוק לא תאונה אליך רעה הש״י איז מבטיח דעם צדיק עש וועט זיך דיר ניט טרעפין קיין בייז · אונ דרום האט גאט ברוך הוא בשאפין אלערלייא בשעפנעש איטליכעש צוא זיין שליחות דאש דורך זייא היט ער דיא צדיקים אויף דעם וועג אונ אין זייערע הייזר אז קיין בייז זאל זייא ניט גישעהען דרום טאר מען ניט מבזה זיין קיין שום בשעפעניש וואש גאט ברוך הוא האט בשאפין ווארום ער האט זייא בשאפין צוא זיין שליחות · אזוא שרייבט דער זוהר · זאגט דער מחבר אונ דאש אויך מיינט דער פסוק מה רבו מעשיך ה׳ וויא גרויש זיינען דיינע ווערק גאט כולם בחכמה עשית אלע באשעפנעש האשטו באשאפין מיט חכמה : (ה) אונ ווייל עש איז יא אזוא · דער וואש גאט ב״ה האט אים איין גרוישין נס גיטאן מיט זיינע גרויסע חסדים דהיינו ער האט אים מציל גיווען פון גזלנים אדער פון פייער אדער פון וואשער אדער אנדרע גלייכין אדר ער איז גיווען קראנק אונ איז גיהיילט גיווארין דארף ער בוודאי מתקן זיין עפים איין גוטע זאך כדי דאש זאל דער קענט ווערין אז ער טוט עש אויף דעם ארט וואש ער האט באדארפט ברייגגען איין קרבן תודה : (ו) קום אונ זעה וואש דער הרב החסיד רבי אברהם דער בעל המחבר פון דעם ספר שבולי לקט שרייבט אין זיין הקדמה · אונ אזוא שרייבט ער איך וועל דא דר מאנן דיא וואונדער וואש גאט ב״ה האט מיר גיטאן בשעת איך בין קראנק גיווען · אונ בין גילעגין אויף דעם קראנקן בעט · אונ מחמת מיין גרויש ווייטאג בין איך פאר ווישט גווארין · איך האב מיר גיטראכט איך וועל שוין ניט לעבין · מיינע גידערים האבין גיברוטט אין מיר אונ מיין הארץ האט גיציטערט צווישין מיר ווייל איך האב מיר דער מאנט דער וועג איז איין ווייטר וועג אונ שפייז האב איך מיר וויינג אן גיגרייט : (ז) אונ דיא וואש זיינען גישטאנן איבר מיר צו היטן וויא מיין נשמה וועט אויש גיין · האבין גיזעהען אין מיר אז מיינע אברים אונ מיין לייב איז קאלט אונ איך בין שוין גיווען גוסס · די וואש זיינן גישטאנן בייא מיר האבין ארויש גישטופט מיין ווייב אונ מיינע קינדר · אונ אויך דיא איברינע מיינע קרובים · ווייל זייא האבין בייא מיר גיזעהן די סימני מיתה אזוא וויא דער שטייגר איז אז דיא נשמה גייט ארויש פון דעם גוף · אונ דער גוף אונ מיין פנים זיינען גווארין פאר

קצר עומד לפני ונר דולק בידו וכהרף עין התחיל לכבות וחזר ודלק מהר לעיני ואמרתי בתחנה הגד לי אדוני מה זה שאתה עושה לפני בנר הזה והשיב האיש הנר הוא רמז נשמת אדם רמזתי לך והנה כאשר מהר חזר לדלקה כך מהרה תהיה לך רפואה וזהו שהראיתיך זה באותותי : (ט) וידוע תדע שהיו במשפט שלך מיימינים ומשמאילים ושקלו במאזנים זכות שלך ובאתי לבשרך שהאל הרחמן הוסיף ימים על ימיך ואמר למלאך הרף ידך כי עוד לאל ידו לזכות את הרבים חק חקקתי לך שביום השלישי תעמוד מחולי זה וזה המעשה היה ג׳ ימים קודם חג השבועות וכאשר פתר לי כן היה שביום ראשון דחג השבועות הלכתי לבהכ״נ וממש נעשיתי בריה חדשה ומיד אזרתי כגבור חלצי וקמתי על משמרת הקודש לחבר פירוש על התורה ונביאים וכתובים וקראתי להחיבור שבולי הלקט לזכרון עכ״ל : (י) וכה יעשה האדם כי אין לך אדם שלא נעשה לו נס בפרט בזמנים אשר הצרות מתגברים ותקראנה מלחמות עצומות חרב ורעב מצור ומצוק חלאים רבים ומי אשר האיר עליו הקב״ה חוט של חסד והצילו מכל הפגעים הנ״ל יהיה לו לזכרון תמיד חסדי ה׳ ולא להיות מכפויי טובה ולא זו בלבד אלא כל מי אשר משפיע עליו שפע של ברכה שזכה לישב בביתו בהשקט ובבטח ופרנסתו היא סדורה שצריך ליתן שבח והודיה למקום על זאת : (יא) ומה מאוד מזהיר בספר החרדים שזהו מכלל מצות עשה של הגדתי היום לה׳ אלהיך כי באתי אל הארץ (טובה) .וגו׳ מכאן אזהרה גדולה על בני אדם המקבלים טובה והשפעה מהש״י ליתן שבח והודיה ולא לקרות קול קובלני כדרך צרי העין אשר יותר מהצורך נותן להם ה׳ מזון ומחיה וכל ימיהם הם בוכים וקובלים נגד העולם כאילו אין להם פת ולחם לאכול

עֶנְדֶרְט · אוּנ גָאט בּ״ה מִיט זַיין רַחֲמָנוּת הָאט מִיךְ גִישְׁטְרָאפְט אָבֶּער עֶר הָאט מִיךְ נִיט גִיגֶעבִּין צוּם טוֹיט · נִיט דוּרְךְ מַיין זְכוּת נָאר דוּרְךְ דֶעם זְכוּת פּוּן מַיינֶע הַיילִגֶע עֶלְטָרִן : (ח) אוּנ אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶען מִיט מַיינֶע אוֹיגִין דָאשׁ פַאר מִיר שְׁטֵייט אַיין קְלֵיינֶר מֶענְטְשׁ אוּנ הַאלְט אִין זַיין הַאנְט אַיין לִיכְט וָואשׁ עֶשׂ בְּרֶענְט · אִין אַיין רֶגַע אַרוּם הָאט עֶשׂ אָן גִיהוֹבִּין פַאר לָאשִׁין צוּ וָוערִין אוּנ עֶשׂ הָאט וִוידֶר גִיךְ אָן גִהוֹיבִּן צוּ בְּרֶענְן · הָאבּ אִיךְ גִבָּעטִין דֶעם מֶענְטְשִׁין זָאג מִיר מַיין הֶער וָואשׁ אִיז דָאשׁ וָואשׁ דוּא טוּשְׁט פַאר מִיר מִיט דֶער לִיכְט · הָאט דֶער מֶענְטְשׁ מִיר גֶענְטְפֶערְט דָאשׁ לִיכְט אִיז אַיין רֶמֶז אוֹיף דִיא נְשָׁמָה פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין אוּנ נוּן אַזוֹא וִויא דָאשׁ לִיכְט הָאט אָן גִיהוֹיבִּין צוּא בְּרֶענְען אַזוֹא גִיךְ וָועשְׁטוּ הָאבִּין אַיין רְפוּאָה · אוּנ דָאשׁ אִיז וָואשׁ אִיךְ הָאבּ דִיר גִוִויזִן מִיט מַיינֶע צַייכְנֶשׁ : (ט) אוּנ זָאלְשְׁט וִוישִׁין אַז בַּייא דַיין מִשְׁפָּט זַיינֶן גִיוָוען אַטַייל מַלְאָכִים וָואשׁ הָאבִּין אוֹיף דִיר מְלַמֵּד זְכוּת גִוָוען אוּנ אַטַייל וָואשׁ הָאבִּין מְלַמֵּד חוֹב גִיוָוען · אוּנ מָען הָאט דַיינֶע זְכִיוֹת גִיוואוֹנִין אִין אַיין וָואג שָׁאל · אוּנ אִיךְ בִּין דִיר גִיקוּמֶען אַיין בְּשׂוּרָה זָאגִין אַז דֶער בַּארְמִיגֶער גָאט הָאט דִיר נָאךְ גִימֶערְט דַיינֶע יָארִין אוּנ הָאט גִזָאגְט צוּ דֶעם מַלְאָךְ הַמָּוֶת לָאז אָפּ דַיין הַאנְט אוּנ נֶעם נִיט זַיין נְשָׁמָה וַוייל עֶר וָועט נָאךְ מְזַכֶּה הָרַבִּים זַיין אַיין צַייכִן גִיבּ אִיךְ אוֹיךְ דִיר · דָשׁ צוּם דְרִיטֶן טָאג פּוּן הַיינְט וָועשְׁטוּ גִזוּנְד וָוערִן אוּנ אַזוֹא אִיז גִיוָוען דֶער דְרִיטֶר טָאג אִיז גִיוָוען שְׁבוּעוֹת בִּין אִיךְ שׁוֹין גִיגַאנְגֶען אִין שׁוּל אַרַיין · אוּנ בִּין מַמֶשׁ גִוָוארִן וִויא אַיין נַאיֶיע בַּאשֶׁעפֶנִישׁ · הָאבּ אִיךְ תֵּיכֶף אָן גִיגוּרְט מַיינֶע לֶענְדִין אוּנ הָאבּ מְחַבֵּר גִוָוען דָאשׁ סֵפֶר שִׁיבּוֹלֵי הַלֶּקֶט אַיין פֵּירוּשׁ אוֹיף תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים:(י)אוּנ אַזוֹ גִיהֶער אִטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ צוּא טָאן · וָוארוּם עֶשׂ אִיז נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין מֶענְטְשׁ אַז עֶשׂ זָאל אִים נִיט גִיטָאן וָוערִין קַיין נַס · אוּנ בִּפְרֵט אִין צַייטֶען וָואשׁ דִיא צָרוֹת שְׁטַארְקִין זִיךְ אוּנ עֶשׂ טְרֶעפִין זִיךְ מִלְחָמוֹת אוּנ הוּנְגֶר אוּנ אַיינְגְשַׁאפְט אוּנ פִיל קְרַאנְקַייט · אוּנ דֶער וָואשׁ גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט אוֹיף אִים גִימַאכְט לַייכְטִן אַיין חוּט שֶׁל חֶסֶד אוּנ הָאט אִים מַצִּיל גִיוָוען פּוּן דִי אַלָּע פְּגָעִים · גִיהֶער עֶר גֵדַיינְקֶען דִיא חֲסָדִים פּוּן גָאט אוּנ זָאל נִיט זַיין קַיין כְּפוּי טוֹבָה אוּנ אִיטְלִיכֶר וָואשׁ גָאט הָאט אוֹיף אִים מַשְׁפִּיעַ גִיוָוען אַיין בְּרָכָה דָאשׁ עֶר הָאט זוֹכֶה גִיוָוען צוּ זִיצִן אִין זַיין הוֹיז מִיט שְׁטִילְקַייט אוּנ מִיט זִיכֶרְלִיכִן · אוּנ הָאט זַיין גִישְׁטֶעלְטֶע פַּרְנָסָה מוּז עֶר בּוּוַדְאַי גֶעבִּין אַיין שֶׁבַח וְהוֹדִיָה דְרוֹיף צוּא גָאט בּ״ה : (יא) אוּנ וִויא זַייעֶר אִיז דֶער בַּעַל סֵפֶר הֲרַדִים מַזְהִיר דְרוֹיף דָאשׁ עֶר שְׁרַייבְּט אַז דָאשׁ אִיז פּוּן דֶעם כְּלַל פּוּן דֶער מִצְוֹת עֲשֵׂה וָואשׁ דִי תּוֹרָה הָאט גִיהֵייסִין אַז דֶער וָואשׁ בְּרַיינְגְט בִּיכּוּרִים אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אַרַיין זָאל זָאגִין דֶעם פָּסוּק הגדתי היום לה׳ אלהיך כי באתי אל הארץ וגו׳ אִיךְ טוּא הַיינְט זָאגִין צוּא גָאט אַז אִיךְ בִּין נִיט קַיין כְּפוּי טוֹבָה דָאשׁ אִיךְ בִּין גִיקוּמֶען צוּא אַיין גוּט לַאנְד פּוּן דֶעם פָּסוּק אִיז אַיין גְרוֹישֶׁע אַזְהָרָה אוֹיף דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׁ זַיינֶן

מקבל

לאכול וכל טוב הן בידם וכל כוונתן הוא למנוע העניים ואביונים מפתח ביתם וע"ז נאמר זה עני קרא וה' שמע ואין התפלה של עני זז עד שיעבור עליהם כוס של פורעניות שבאין המה לכלל הדלות : (יב) הגם אשר בוודאי הוא טוב לקיים אזהרת חז"ל לבלתי להתראות בפרסום בעשירות כמו שהזהיר אבינו הזקן יעקב אבינו לבניו למה תתראו אכן טוב להראות פנים של מסבירות פנים של אהבה ורצון לפני עניים ודלים ואביונים וזה הוא רצון הבורא יתברך ובפרט המאכסן בביתו עניים ודלים הגונים זוכה שהרבה נשים עקרות נפקדות בזכות שמפרנסים ומכלכלים עניים ואביונים לשם שמים : (יג) ומצינו נמי באיש זקן אחד שהיה בזמן גזירות ספרד ושפנייא ושמו ר' יחיאל והיה דר בעיר אחת על חוף הים הגדול ובהיות גזירות במדינות הנ"ל ברחו מאותה המדינה הרבה יהודים אל ארץ תוגרמא ור' יחיאל היה זקן והיה דר בעיר אשר על חוף הים והוא איש תם וישר והיה מקבל כל העניים והעשירים בסבר פנים יפות והיה מספיק להם לחם מים ומזון ומלוה אותן ונתן להם צידה לדרך ופיזר ובזבז ממון רב להוצאת האורחים : (יד) ויהי היום הגיע עת וזמן שהיו בביתו ד' זקנים הבאים מהגולה חכמים גדולים ובראותם את כבוד עשרו וגדולתו ותפארתו שהיה נדיב לב שגמל חסד עם עשירים ועניים לכל בני הגולה שאלו הד' זקנים ממנו מה בקשתך מהבורא ית' והשיב בקשתי הוא שאזכה לבנים כי לא היה לו זרע ויאמרו אליו הד' זקנים הנ"ל תהיה אתה בטוח שבתוך שנה זו יוצא מחלציך בן גדול בתורה ותקרא את שמו אברהם לסימן שעשית חסד עם זרע אברהם וכאשר הבטיחו לו כן היה שיצא ממנו בנו הגאון הגדול רבינו אברהם מפיסא והגדיל בתורה מאוד וחיבר חבורים הרבה עד כאן : (טו) וכיוצא בזה מצינו

מְקַבֵּל טוֹבָה אוּנ הַשְׁפָּעָה פוּן גָאט בָּרוּךְ הוּא זָאלֶן זַייא דֶער פַאר אָפּ גֶעבִּין אַיין שֶׁבַח וְהוֹדָיָה צוּא גָאט · אוּנ זָאל נִיט קְלָאגִן אַז עֶר הָאט נִיט · אַזוֹא וִוִיא דִיא קַארְגֶע לַייט וָואשׁ גָאט הָאט זַייא גִיגֶעבִּין פַּרְנָסָה מֶער אַיירֶר זַייא דַארְפִין אוּנ פַאר דֶעם עוֹלָם קְלָאגִין זַייא זִיךְ תָּמִיד אוּנ וַוַיינֶן גְלַייךְ וִוִיא זַייא הָאבִּין קַיין בְּרוֹיט נִיט · אוּנ בֶּאֱמֶת הָאבִּן זַיי אַלְץ דָאשׁ גוּטְשׁ · נָאר נָאר זַייֶער כַּוָּונָה אִיז דֶער מִיט וָואשׁ זַייא קְלָאגִין זִיךְ אַלְץ פוּן וָוֶעגִין צוּא פַאר מַיידֶן אָרֶמֶע לַייט פוּן זַייֶער הוֹיז · אוּנ אוֹיף אַזֶעלְכֶן וָוֶערְט גְזָאגְט דֶער פְּסוּק זה עני קרא דֶר דָאזִיגֶר אָרוּם מַאן רוּפְט אוּנ שְׁרַייֶעט צוּא גָאט וָואשׁ דֶער עוֹשֶׁר וִויל אִים נִיט גֶעבִּין קַיין צְדָקָה ווי שמע אוּנ גָאט וָועט צוּ הֶערִין צוּ זַיין תְּפִלָּה אוּנ מַאכְט דֶעם עוֹשֶׁר אוֹיךְ אָרוּם : (יב) הָאטְשָׁע עֶשׁ אִיז דָאךְ בְּוַודָאַי גוּט צוּא מְקַיֵּים זַיין דִי אַזְהָרָה פוּן אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל אַז מֶען זָאל זִיךְ נִיט וַוַייזִין מִיט עֲשִׁירוֹת · פוּן דֶעשְׁט וָוֶעגִין גְהֶער מֶען צוּ וַוַייזִן אַיין פְּרַייליךְ פָּנִים אוּנ לִיבְּשַׁאפְט אוּנ אַיין וִוילִן פַאר דִיא אָרֶמֶע לַייט · אוּנ דָאשׁ אִיז דֶער וִוילִן פוּן גָאט ב"ה אוּנ בִּפְרֵט דֶער וָואשׁ לָאזְט אַיין שְׁטַיין אִין זַיין הוֹיז עֶרְלִיכֶע אָרֶמֶע לַייט דֶער אִיז זוֹכֶה אַז דוּרְךְ זַיין זְכוּת וָוערִין נִפְקַד פִּיל עֲקָרוֹת · (יג) אוּנ מִיר גִפִינֶן אוֹיךְ דָאשׁ אַיין מַעֲשֶׂה הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין · בַּייא אַיין אַלְטֶן מַאן וָואשׁ עֶר אִיז גִוָוֶען אִין דֶער צַייט וָואשׁ מֶען הָאט גִימַאכְט גְרוֹישֶׁע גְזֵירוֹת אוֹיף דִיא יְהוּדִים פוּן סְפַרְד אוּנ שְׁפַּנְיָא אוּנ זַיין נָאמֶן אִיז גִוָוֶען ר' יְחִיאֵל

אוּנ עֶר הָאט גִיוואוֹנְט אִין אַיין שְׁטָאט בַּייא דֶעם בְּרֶעג פוּן דֶעם גְרוֹשִׁין יַם · אוּנ אַז מֶען הָאט גוֹזַר גִוָוֶען אוֹיף דִיא יְהוּדִים פוּן סְפַרְד אוּנ שְׁפַּנְיָא גְזֵירוֹת זַייֶעֶן זַייא אַנְטְלָאפֶן גִוָוארִין פוּן דִיא מְדִינוֹת אוּנ דֶער רַבִּי יְחִיאֵל פְלֶעגְט צוּ גֶעמֶען אַלֶע לַייט מִיט אַיין פְּרַייליךְ פָּנִים רַייכֶע אוּנ אָרֶמֶע · אוּנ פְלֶעגְט זַייא גֶעבִּין גִינוּג עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען אוּנ הָאט זַייא בַּאלַייט אוּנ גִיגֶעבִּין שְׁפַּייז אוּנ גֶעלְט זַייא זָאלִין הָאבִּין אוֹיף דֶעם וָועג · אוּנ הָאט פִּיל גֶעלְט פַאר שְׁפַּרַייט אוֹיף דִיא הוֹצָאָה פוּן דִיא אוֹרְחִים : (יד) ויהי היום זַיינֶן גִקוּמֶן צוּ אִים פִיר זְקֵנִים פוּן דֶעם גָלוּת אוּנ זַייא זַייֶעֶן גִיוָוֶען גְרוֹישֶׁע חֲכָמִים · אוּנ וִוִיא זַייא הָאבִּן גִזֶעהֶן זַיין גְרוֹשׁ עֲשִׁירוֹת אוּנ זַיין גְדוּלָה אוּנ וִוי עֶר אִיז אַיין גְרוֹישֶׁער נְדִיב לֵב אוּנ אִיז גוֹמֵל חֶסֶד מִיט אָרֶמֶע אוּנ רַייכֶע · הָאבִּין דִיא פִיר זְקֵנִים אִים גִיפְרֶעגְט וָואשׁ דַארְפְשְׁטוּ בְּעטִין פוּן הַשַּׁ"י הָאט עֶר זַייא גִיעֶנְטְפֶרְט מַיין בַּקָשָׁה אִיז אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין קִינְדֶער צוּא הָאבִּן וָוארוּם אִיךְ הָאב נָאךְ קַיין שׁוּם קִינְד נִיט · הָאבִּן דִי פִיר זְקֵנִים צוּ אִים גִזָאגְט דוּ זָאלְשְׁט בְּטוּחַ זַיין אַז אִין הַיינְטִיגֶען יָאר וָועשְׁטוּ הָאבִּין אַיין זוּן אוּנ עֶר וָועט זַיין אַגְרוֹישֶׁר ת"ח אוּנ זָאלְשְׁט אִים אַיין נָאמֶן גֶעבִּין אַבְרָהָם דָאשׁ אִיז אַיין סִימֶן אַז דוּא הָאשְׁט גוֹמֵל חֶסֶד גִיוָוֶען מִיט דִיא קִינְדֶר פוּן אַבְרָהָם אָבִינוּ אוּנ אַזוֹא אִיז גִיוָוֶען דָאשׁ יָאר הָאט עֶר גִיהָאט אַיין זוּן אַגְרוֹישִׁין נָאוֹן רַבִּינוּ אַבְרָהָם מִפִּיסָא אוּנ עֶר הָאט זַייֶער פִּיל סְפָרִים מְחַבֵּר גִיוָוֶען · (טו) אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע גְלַייכִין מַעֲשִׂיוֹת גִיפִינֶען מִיר צוּא מַאכִין וַוישִׁין

מצינו הרבה לידע ולהודיע כי כל מעשה טוב וכשרון הקוק ורשום לפני הקב"ה לחשוב לעושיה בעוה"ז ובעוה"ב באופן שתהא כוונת העושה לשם שמים כי כן צריך כל ענין בני אדם הן המעשה הן הדיבור יהיה הכל לשם שמים ובכוונת הלב ובפרט בעניני תפלות וברכות: (טז) כדאיתא בספר חסידים מעשה באחד שמת לפני זמנו כמה שנים · ולאחר שנים עשר חודש נתגלה לאחד מן קרוביו בחלום ושאל ל' היאך אתה נוהג בעולם שאתה שם אמר לו בכל יום ויום דנין אותי על שלא הייתי מדקדק לברך ברכת המוציא וברכת הפירות וברכת המזון בכוונת הלב · והממונים שדנין אותי אומרים לי להנאתך אכלת ושאלתי לו הלא אמרינן משפט רשעים בגיהנם הוא רק שנים עשר חודש בלבד וכבר עברו י"ב חודש ויותר מיום מיתתך ולמה דנין אותך אחר י"ב חודש אמר לי אין דנין אותי בגיהנם דינים חמורים אלא דנים אותי חוץ לגיהנם בדינים קלים ואומרים הממונים שזהו הכל לטובתי כדי שאזכה לחלק ג"ע ליכנס לשם וליטול חלקי במלואו · והכלל כי כל דבר שהאדם עושה הוא נרשם למעלה ועל כל דבר שכר ועונש ואשרי להיוצא זכאי מבית דין של מעלה אמן:

פרק יט **תורת** ה' תמימה משיבת נפש כאשר ניתן רשות מאתו יתברך לכל אחד מישראל לפרש מקרא הקודש כפי הבנת שכלו וכפטיש יפוצץ סלע ע"כ נוכל לומר כוונת המקרא זה להודיענו כי בעבור שתורת ה' תמימה בלתי חסרון אבר אחד מתרי"ג מצות ועל האדם מוטל לקיים תרי"ג מצות שהן נגד איבריו המחויבים עליו לעשותם מצד ההכרח לא יחסר מעשות אותם והשאר ללומדי התורה החוקים והמשפטים השייכים בהם הכל מיד ה' הטובה עליו ואז הוא משלים תורת ה' אשר היא תמימה ובעבור כן אם עבר האדם מעוה"ז בלתי השלים איבריו בעשיה ובלמוד הנזכר אז היא משיבת נפש שהנשמה היא חוזרת לבא עוד פעם בגלגול לעוה"ז וצריכה להתגלגל באדם אחר כדי שישלים חוקה ולמלאות החסרון: (ב) ובהיות כן יתבונן האדם בעצמו שהראוי ונכון אצלו שלא להתעצל בלימוד

אַז אִיטְלִיכֶע גוּטֶע מַעֲשֶׂה אִיז אוֹישׂ גִיקְרִיצְט אוּנ גִיצַייכִינְט פַאר נָאט ב"ה · נָאר עֶר זָאל דִיא מִצְוָה טָאן לְשֵׁם שָׁמַיִם · דָען אַלֶע זַאכִין פּוּן דָעם מֶעְנְטְשִׁין מוּז אַלְץ זַיין לְשֵׁם שָׁמַיִם אוּנ מִיט דֶער כַּוָּונָה פּוּן דָעם הָאַרְץ אוּנ בִּפְרַט וְוֶען עֶר טוּט תְּפִלָּה אָדֶער עֶר זָאגְט בְּרָכוֹת מוּז דָאשׂ בְּוַדַּאי זַיין לְשֵׁם שָׁמַיִם אוּנ מִיט כַּוָּונָה: (טז) אַזוֹ וִויא דֶער סֵפֶר חֲסִידִים בְּרַיינְגְט אַיין מַעֲשֶׂה דָאשׂ אַיינֶער אִיז נָאר יוּנְג גִישְׁטָארְבִּין אוּנ נָאךְ צְוָועלְף חֳדָשִׁים אִיז עֶר גִיקוּמֶען צוּ חָלוֹם צוּ אַיינֶעם פּוּן זַיינֶע קְרוֹבִים הָאט עֶר אִים גִיפְרֶעגְט וִויא גַייט עֶשׂ דִיר דָארְטִין · הָאט דֶער מֵת אִים גִיזָאגְט אַלֶע טָאג אִיז מָען מִיךְ דַן דְרוֹיף וָואשׂ אִיךְ הָאבּ נִיט מְדַקְדֵק גִיוָוען צוּ זָאגִין בְּכַּוָּונָה דִיא בְּרָכָה פּוּן הַמּוֹצִיא אוּנ דִיא בְּרָכָה אִיבֶּער פֵּירוֹת אוּנ בֶּענְטְשִׁין · אוּנ דִיא מְמוּנִים וָואשׂ זַיינֶען מִיךְ דַן זָאגִין מִיר דוּא הָאשְׂט גִיגֶעשִׂין פּוּן דַיין הַנָּאָה וָועגִין · הָאט דֶער קָרוֹב אִים גִיפְרֶעגְט מִיר זָאגִין דָאךְ אַז דֶער מִשְׁפָּט פּוּן דָעם גֵיהִנָּם אִיז נָאר צְוָועלְף חֳדָשִׁים אוּנ דוּא בִּישְׂט דָאךְ שׁוֹין טוֹיט מֶער פּוּן צְוָועלְף חֳדָשִׁים · הָאט דֶער מֵת אִים גִיעֶנְטְפֶערְט מָען אִיז מִיךְ גִיט דַן אִין גֵיהִנָּם מִיט הַארְבֶּע שְׁטְרָאף · נָאר מָען אִיז מִיךְ דַן חוּץ פּוּן דָעם גֵיהִנָּם מִיט גְרִינְגֶע שְׁטְרָאף אוּנ דִיא מְמוּנִים זָאגִין אַז דָאשׂ אַלְץ אִיז פּוּן מַיין טוֹבָה וָועגִין כְּדֵי אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין אַרַיין צוּ גַיין אִין גַן עֵדֶן אַרַיין דָארְטִין צוּ נֶעמֶן מַיין חֵלֶק פַאר פּוּל: (יז) דֶער כְּלַל אִיז אַלֶע זַאכִין וָואשׂ דֶער מֶעְנְטְשׁ טוּט וָוערְט עֶשׂ פַאר צַייכִינְט אוֹיף דֶעם הִימֶעל אוּנ אוֹיף אִיטְלִיכֶר זַאךְ אִיז פַאר הַאנְדִין שְׂכַר אוּנ עוֹנֶשׁ אוּנ וואוֹל אִיז צוּא דֶעם וָואשׂ גַייט אַרוֹישׂ זַכַּאי פּוּן דֶעם ב"ד שֶׁל מַעְלָה אָמֵן:

פרק יט אִין פָּסוּק שְׁטַייט תורת יי תמימה משיבת נפש · דָען וַוייל עֶשׂ אִיז דָאךְ גִיגֶעבִּין גִיוָוארִין רְשׁוּת פּוּן השי"ת צוּא אִיטְלִיכִין מֶעְנְטְשִׁין דָאשׂ עֶר זָאל מְפוֹרָשׁ זַיין דִי הַיילִיגֶע פְּסוּקִים וָועדְלִיג זַיין שֵׂכֶל פַאר שְׁטַייט דְרוּם וָועל אִיךְ מְפוֹרָשׁ זַיין דֶעם פָּסוּק · דָאשׂ דֶער פָּסוּק לָאזְט אוּנְז וִוישִׁין · וַוייל דִיא תּוֹרָה פּוּן נָאט אִיז גַאנְץ עֶשׂ גַייט אִין אִיר גִיט אָפּ אַיין מִצְוָה פּוּן דִיא תרי"ג מִצְוֹת · אוּנ אוֹיף דֶעם מֶעְנְטְשִׁין אִיז גִיוָוארְפִין מְקַיֵּים צוּ זַיין דִי תרי"ג מִצְוֹת דָאשׂ זַייא זַיינֶען קֶעגִין דִי אֵבָרִים פּוּן דֶעם מֶעְנְטְשִׁין · דְרוּם אַז עֶר אִיז מְקַיֵּים אַלֶע תרי"ג מִצְוֹת דֶעְנְמָאלְט מַאכְט עֶר גַאנְץ תורת יי אשר היא תמימה דִיא תּוֹרָה פּוּן נָאט וָואשׂ זִיא אִיז גַאנְץ אָבֶּער אַז דֶער מֶעְנְטְשׁ אִיז גִיט מְקַיֵּים אַלֶע תרי"ג מִצְוֹת דֶעְנְמָאלְט משיבת נפש מוּז דִיא נְשָׁמָה וִוידֶר קֶערִין כְּלוֹמֶר מוּז דִי נְשָׁמָה נָאךְ אָמָאל מְגוּלְגָל וָועדִין אוֹיף דֶער וָועלְט כְּדֵי

בלימוד התורה וקיום המצות מאי דאפשר כי מי יודע מה יולד יום כי האדם הוא למטה וכרוזים למעלה ואינו שומע להכין עצמו וכשהכרוז יוצא ונכרז למעלה אז הימים קרובים להפרד נשמה מהגוף ופתאום ירגיש הגזר דין ע״י יסורים וכאבים של גופו המתגברין עליו ומה היתרון אליו אז אם לא הכין עצמו בעובדין טבין מקודם לזה : (ג) ואיתא בזוהר פרשת ויחי כד אתקריבו יומי דבר נש תלתין יומין מכריזין עליו בגן עדן · תאנא אלין תלתין יומין נשמתא נפקא מיניה בכל לילה וסליק וחמית דוכתהא בההוא עלמא וההוא בר נש לא ידע ולא שליט בנשמתיה כל אינון תלתין יומין כמה דהוי בקדמיתא דכתיב אין אדם שליט ברוח וגו׳ · א״ר יהודה מן כד שראן אינון תלתין יומין צולמא וכו׳ צולמא דבר נש אתחשיך ודיוקנא דאתחזי בארעא אתמנעת : (ד) רבי יצחק הוי יתיב יומא חד אפיתחא דרבי יהודה והוה עציב נפיק ר׳ יהודה אשכחיה דהוי יתיב ועציב א״ל מה יומא דין משאר יומין א״ל אתינא לגבך למבעי מנך תלת מילין · חד דכד תימא מילא דאורייתא ותדכר מאינון מילין דאנא אמינא תימר לון משמי לאדכרא שמי · וחד דתזכה ליוסף ברי באורייתא וחד דתיזיל לקיברי כל ז׳ יומין ותבעי בעותך עלי · א״ל מנין לך א״ל הא נשמתי אסתליקת מני בכל לילה ולא אנהיר לי בחלמא כמה דהוי בקדמייתא ותו דכד אנא מצלינא ומטינא בשומע תפלה אשגחנא בצולמא דילי ולא חמינא ואמינא דהואיל וצולמא אתעבר ולא אתחזי דהא כרוזא נפק דכתיב אך בצלם יתהלך איש ורוחיה אתקיימא בגיניה אתעבר צולמא דבר נש ולא אתחזי וכו׳ : (ה) א״ל ר׳ יהודה כל אלין מילין דאת בעי עבידנא אבל בעינא מנך דלא אתפרש מינך דבההוא עלמא תברר דוכתאי גבך כמה דהוינא בהאי עלמא בכה ר׳ יהודה ואמר במטו מינך דלא תתפרשנא מנאי כל הני תלתין יומין קמיה דרשב״י ·

אזלו

מְמַלֵּא צוּא זַיִין אִיר חִסָּרוֹן : (ב) אוּנ וַוייל עֶשׂ אִיז יוֹא אַזוֹא גִיהֶער דֶער מֶענְטְשׁ אַלַיין צוּא פַאר שְׁטֵיין דָאשׁ עֶר זָאל זִיךְ נִיט פּוֹילִין תּוֹרָה צוּ לֶערְנֶען אַלֶע טָאג אוּנ דִי מִצְוֹת מְקַיֵּים זַיין וִויא וַוייט מִיגְלַאךְ אִיז וָוארוּם וָוער וַוייִשְׂט וָואשׂ מִיט אִים וָועט זִיךְ נָאךְ טָאן בִּיז אוֹיף דֶער נַאכְט דֶען דֶער מֶענְטְשׁ אִיז אוּנְטִין אוּנ דִי כְּרוּזִים וָוערִין אוֹישׂ גִירוּפִין אוֹיף דֶעם הִימֶל אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ הֶערְט דָאשׁ גָאר נִיט אוּנ פְּלוּצְלוּנְג וָוערְט דֶער גְזַר דִין גִיפִילֶט דוּרְךְ יִסוּרִים אוּנ וַוייא טָאג פוּן זַיין גוּף וָואשׂ שְׁטַארְקִין זִיךְ אוֹיף אִים · אוּנ וָואשׂ קוּמְט אִים דֶענְמָאלְט אַרוֹישׂ פוּן גָאר זַיין גֶעלְט אַז עֶר הָאט זִיךְ פְּרִיעֶר נִיט אָן גִיבְּרֵייט קַיין גוּטֶע מַעֲשִׂים : (ג) אִין זוֹהַר פ׳ וַיְחִי שְׁטֵייט דְרַייסִיג טָאג אַיי דֶער מֶענְטְשׁ שְׁטַארְבְּט · רוּפְט מֶען אוֹיף אִים אוֹישׂ אִין גַן עֵדֶן גְרֵייט אָן אַיין חֵדֶר פַאר דֶעם דָאזִיגִין מֶענְטְשִׁין מִיר הָאבִּין גִילֶערִינְט דִיא דְרַייסִיג טָאג גֵייט דִיא נְשָׁמָה אַרוֹישׂ פוּן אִים אַלֶע נַאכְט אוּנ גֵייט אוֹיף אוּנ זֶעהֶט אִיר אֶרְט אוֹיף יֶענֶער וָועלְט אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ וַוייִשְׂט גָאר נִיט · אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ גִיוָועלְטִיגְט נִיט אִין זַיין נְשָׁמָה דִיא דְרַייסִיג טָאג אַזוֹא וִויא עֶר הָאט פְּרִיעֶר גִיוָועלְטִיגְט אִין אִיר · רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט דִי דְרַייסִיג טָעג וָוערְט פִינְצְטֶער דִי צוּרָה פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין אוּנ זַיין שָׂאטִין גֵייט אַוָועק : (ג) רַבִּי יִצְחָק אִיז אַיין טָאג גִיזֶעסִין אוֹיף דֶער טִיר פוּן ר׳ יְהוּדָה אוּנ אִיז טְרוֹיעֶרִיג גִיוָוען · אִיז רַבִּי יְהוּדָה אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט גִיזֶעהֶן וִויא רַבִּי יִצְחָק זִיצְט אַזוֹ טְרוֹיעֶרִיג הָאט עֶר אִים גִיפְרֶעגְט פַאר וָואשׂ בִּישְׂטוּ הַיינְט מֶער טְרוֹיעֶרִיג פוּן אַלֶע צַייט · הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּא אִים גִיזָאגְט אִיךְ בִּין גִיקוּמֶען צוּא בֶּעטִין פוּן דִיר דְרַייא זַאכִין אֵיינְשׂ אִיז מֵיינֶע פְּשָׁטִים אוּנ הֲלָכוֹת אוּנ סוֹדוֹת וָואשׂ אִיךְ הָאבּ מְחַדֵּשׁ גִיוָוען זָאלְשְׂטוּ זַייא נָאךְ זָאגִין פוּן מֵיינְט וָועגִין פוּן וָועגִין מַיין נָאמֶען זָאל וָוערִין דֶער מָאנְט · אוּנ דָאשׂ אַנְדֶערֶע אִיז דוּ זָאלְשְׂט מַיין זוּן יוֹסֵף הַאלְטִין בַּיי דֶעם לֶערְנֶען · אוּנ דָאשׂ דְרִיטֶע אִיז דוּא זָאלְשְׂט גֵיין אוֹיף מַיין קֶבֶר גַאנְץ שִׁבְעָה אוּנ זָאלְשְׂט תְּפִלָּה טָאן פַאר מִיר הָאט רַבִּי יְהוּדָה אִים גִיפְרֶעגְט פוּן וַואנֶען וַוייִשְׂטוּ אַז דוּא וָועשְׂט שְׁטַארְבִּין הָאט ר״י צוּ אִים גִיזָאגְט דֶען אַלֶע נַאכְט גֵייט מַיין נְשָׁמָה אוֹיף בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה אוּנ דִיא חֲלוֹמוֹת לַייכְטִין מִיר נִיט אַזוֹא וִויא פְּרִיעֶר אוּנ אַז אִיךְ דַאוִוין אוּנ גְרֵייךְ צוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וִויל אִיךְ זֶעהֶן מַיין שָׁאטִין אוּנ זֶעה אִים נִיט דְרוּם וַוייש אִיךְ אַז מֶען הָאט גִוִוישׂ אוֹיף דֶעם הִימִיל אוֹישׂ גִירוּפִין אַז אִיךְ זָאל שְׁטַארְבִּין : (ה) הָאט רַבִּי יְהוּדָה צוּ אִים גִיזָאגְט דִי אַלֶע זַאכִין וָואשׂ דוּא בֶּענְטְשְׂט מִיךְ וָועל אִיךְ זַיי טָאן גָאר אִיךְ בֶּעט דִיךְ דוּ זָאלְשְׂט זִיךְ נִיט אָפּ שֵׁיידִין פוּן מִיר · דָאשׂ אוֹיף יֶענֶר וָועלְט זָאלְשְׂטוּ אוֹישׂ דֶער וַוייִלִין מַיין אוֹרְט לֶעבִּין דִיר אַזוֹ וִויא מִיר זַיינֶען גִיוָוען חֲבֵרִים אוֹיף דֶער וָועלְט · הָאט רַבִּי יְהוּדָה גִוַוייגְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט צוּ רַבִּי יִצְחָק אִיךְ בֶּעט פוּן דִיר מִיר זָאלִין

זִיךְ

(ו) אזלו כחדא לגביה דרשב״י אשכחו דהוי לעי באורייתא זקיף רשב״י וחמא למלאך המות דרקיד ורהיט קמיה דרבי יצחק קם רשב״י אחיד בידיה דרבי יצחק ואמר גוזרני מאן דרגיל למיעול ייעול ומאן דלא רגיל לא ייעול אעלו רבי יהודה ור׳ יצחק ומלאך המות נטיר ליה לבר אשגח רשב״י וחמא דעד כאן לא מטי זימניה דעד תמניא שעתין ביומא הוי זמניה · אותביה רשב״י לרבי יצחק קמיה והוי לעי באורייתא אמר רשב״י לרבי אליעזר בריה תיב אפתחא ומאן דתחמי לא תשתעי בהדיה ואי בעי למיעל אומי אומאה (פירוש השבע השביע אותו) דלא ייעול אמר רשב״י לרבי יצחק חמית דיוקנא דאבוך יומא הדין דהא תנינן בשעתא דבר נש יסתליק מעלמא אבוי וקריביה משתכחין תמן עמיה וחמא לון ואשתמודע לון וכל אינון דהווין מדוריה לגביה בההוא עלמא בדרגא חד כולהון מתכנפין לחברא עמיה ואזלו עם נשמתא עד אתר דתשרי באתריה אמר ליה רבי יצחק לא חמינא עדיין : (ז) אדהכי קם רבי שמעון בן יוחאי ואמר מאריה דעלמא אשתמודע רבי יצחק לגבן דאיהו מז׳ עיינין דהכא הוא הא אחידנא ביה והב ליה נפק קלא ואמר בוצינא דכורסיה דמרא קריביה בגדפוהי דרבי שמעון הא דידך הוא ועמיה תיתי בזמנא דתיעלין למשרי בדוכתיך אמר רבי שמעון בן יוחאי ודאי אדהכי חמא רבי אלעזר דאסתליק מלאך המות ואמר ליה קפיטרא דטפסא באתר דרשב״י שכיח אמר רשב״י לרבי אלעזר בריה עול ואחיד ביה ברבי יצחק דהא חמינא ביה דמסתפי עאל רבי אלעזר ואחיד ביה ורבי שמעון אהדר אנפוי ולעי באורייתא · (ח) נאים רבי יצחק וחמי לאבוה א״ל זכאי ברי חולקך בעלמא דאתי דהא בין טרפי אילנא דחיי דגן עדן אתייהב אילנא רבא ותקיפא בתרין עלמין דהא רבי שמעון בן יוחאי הא אחיד לך בכנפיה זכאה חולקך ברי א״ל רבי יצחק ומה אנא התם אמר ליה תלת יומין הוו דחפוי אידרא דמשכבך ותקינו לך פתיחין לאנהרא לך

מארבע

זִיךְ דִיא דְרַיִיסִיג טֶעג אוֹיךְ נִיט צוּא שֵׁיידִין אוּג לָאמִיר גַיין זִיצִין פַאר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי : (ו) זַיינֶען זַייא בַּיידֶע גִיגַאנְגֶן צוּא רשב״י · הָאבִּין זַייא אִים גִפוּנֶן דָאשׂ עֶר לֶערִינְט תּוֹרָה · הָאט רשב״י זִיךְ אוֹיף גִישְׁטֶעלְט אוּג הָאט גִיזֶעהֶען וִויא דֶער מַלְאַךְ הַמָּוֶת טַאנְצְט אוּג שְׁפְּרִינְגְט פַאר רַבִּי יִצְחָק · הָאט רשב״י אָן גִיגוּמֶען דֶעם רַבִּי יִצְחָק אִין זַיין הַאנְד · אוּג הָאט גִיזָאגְט אִיךְ בִּין גוֹזֵר דֶער וָואשׂ אִיז גִיוואוֹנְט תָּמִיד אַרַיין צוּ גַיין צוּא מִיר · דֶר זָאל הַיינְט אוֹיךְ אַרַיין גַיין · אָבֶּר דֶר וָואשׂ אִיז נִיט גִיוואוֹנְט אַרַיין צוּא גַיין · דֶער זָאל הַיינְט אוֹיךְ נִיט אַרַיין גַיין · דָאשׂ הָאט עֶר גִמֵיינְט דֶער מַלְאַךְ הַמָּוֶת זָאל נִיט אַרַיין גַיין · זַיינֶען רַבִּי יִצְחָק אוּג רַבִּי יְהוּדָה אַרַיין גִיגַאנְגֶען אוּג דֶער מַלְאַךְ הַמָּוֶת אִיז גִיבְּלִיבֶּען שְׁטֵיין אוֹיף דְרוֹישִׁין הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי גִזֶעהֶן בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אַז רַבִּי יִצְחָק הָאט נָאךְ צוּא לֶעבִּין בִּיז דִיא אַכְטֶע שָׁעָה אוֹיף דֶעם טָאג · הָאט רשב״י גִיזֶעצְט דֶעם רַבִּי יִצְחָק לֶעבִּין זִיךְ אוּג הָאבִּין גִילֶערִינְט תּוֹרָה · הָאט רשב״י גִיזָאגְט צוּ זַיין זוּן ר״א זַיץ דוּא אוֹיף דֶער טִיר · אוּג וָואשׂ דוּא וָועשְׂט זֶעהֶן זָאלְשְׂטוּ נִיט רֵיידִין מִיט אִים · אוּג אוֹיב עֶר וָועט וָועלִין אַרַיין גַיין זָאלְשְׂטוּ אִים בַּשְׁווֶערִין עֶר זָאל נִיט אַרַיין גַיין · הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי גִיזָאגְט צוּ רַבִּי יִצְחָק הָאשְׂטוּ הַיינְט גֶזֶעהֶן דָאשׂ גִישְׁטַאלְט פוּן דַיין פָאטֶר · וָוארוּם מִיר הָאבִּין גִילֶערִינְט אַז אִין דֶער צַייט וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ בַּדַארְף שְׁטַארְבִּין קוּמְט צוּ אִים זַיין פָאטֶער אוּג זַיינֶע קְרוֹבִים אוּג עֶר דֶער קֶענְט זַיי · אוּג אַלֶע זַיינֶע חֲבֵרִים זַאמְלֶען זִיךְ אַלֶע אַיין צוּ בַּהֶעפְטִין זִיךְ מִיט אִים · אוּג גַייֶען מִיט דֶער נְשָׁמָה בִּיז אִיר אָרְט וָואשׂ אִיז צוּא אִיר אָן גִיבְּרֵייט אִין גַן עֵדֶן · הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּ אִים גִיזָאגְט אִיךְ הָאבּ זַייא נָאךְ נִיט גִיזֶעהֶען : (ז) דֶער וַוייל אִיז רשב״י אוֹיף גִישְׁטַאנֶן אוּג הָאט גִיזָאגְט הֶער פוּן דֶר וָועלְט לָאז רַבִּי יִצְחָק בְּלַייבִּין בַּייא אוּנְז דֶען עֶר אִיז אַיינֶער פוּן דִיא זִיבִּין אוֹיגִין וָואשׂ לַייכְטִין אִין דֶער וָועלְט · אִיךְ הַאלְט אִים אָן אוּג וִויל אִים נִיט לָאזִין שְׁטַארְבִּין בֶּעט אִיךְ דִיךְ גִיבּ אִים אוּנְז כְּלוֹמֶר לָאז עֶר בְּלַייבִּין לֶעבִּין · אִיז אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶן אַיין בַּת קוֹל אוּג הָאט גִיזָאגְט צוּ רשב״י דוּא הַייליגֶע לִיכְט · רַבִּי יִצְחָק אִיז דִיר גִישֵׁיינְקְט דָאשׂ עֶר בְּלַייבְּט לֶעבִּין בִּיז דֶעם טָאג וָואשׂ דוּא וָועשְׂט שְׁטַארְבִּין וָועשְׂטוּ מִיט אִים קוּמֶען · הָאט רשב״י גִיזָאגְט אִיךְ וָועל אִים שׁוֹין דֶענְמָאלְט בְּוַדַאי בְּרֵייגְגֶען · דֶער וַוייל הָאט ר״א גִיזֶעהֶן וִויא דֶער מַלְאַךְ הַמָּוֶת אִיז אַוָועק גִיגַאנְגֶען אוּג הָאט גִיזָאגְט אִין דֶעם אָרְט וואוּ רשב״י אִיז הָאבּ אִיךְ קַיין רְשׁוּת נִיט צוּ זַיין הָאט רשב״י גִיזָאגְט צוּא זַיין זוּן ר״א גַייא צוּ רַבִּי יִצְחָק אוּג לֶערִינְט בַּיידֶע תּוֹרָה · הָאבִּין זַייא אַזוֹ גִיטָאן : (ח) אִיז רַבִּי יִצְחָק אַנְדְרֶעמִילְט גִיוָוארִין אוּג הָאט גִיזֶעהֶן זַיין פָאטֶר · הָאט דֶער פָאטֶער צוּא אִים גִיזָאגְט מַיין זוּן וואוֹל אִיז דַיין חֵלֶק אוֹיף יֶענֶער וָועלְט דֶען צְווִישִׁין דִיא בְּלֶעטֶער פוּן דִי בוֹימֶר

פון

מארבע סיטרין וחמינא דוכתך וחדינא ואמינא זכאה חולקך וגו׳ והא השתא הוי זמינין למייתי לגבך
תריסר צדיקייא חבריא ועד דהוינא נפקא אתער קלא בכולהו עלמין מאן חברייא דקיימא הכא ולילך
נגד נשמת רבי יצחק ללות נשמתך לג״ע איתעטרו (פירוש סליקו) וחזרו לדוכתיהון דרשב״י שאל שאילתא
ואתייהב ליה ולא דא בלחודוי גדול כח דרשב״י אלא אף זו שנותנין לו שבעין וכו׳ דהא שבעין דוכתא
מתעטרא הכי דיליה וכל דוכתא ודוכתא פתחין פתחין לשבעין עלמין וכל עלמא ועלמא לשבעין רהיטין
(פירוש מלאכים ממונים על עולמות של מלאכים ולפי שהם רצים ושבים בשליחות של מלך מלכי המלכים
הקב״ה על כן נקראים רהיטין) וכל רהיטא ורהיטא אתפתח לשבעין כתרין עילאין ומתמן אתפתחא אורה
לעתיק סתימא דיוכלו למיחמיה בההוא נעימותא עילאה דנהרא ומהנייא לכולא כד״א לחזות בנועם ה׳
ולבקר בהיכלו מהו ולבקר בהיכלו היינו דכתיב בכל ביתי נאמן הוא א״ל אבא כמה זמנא יהיבו לי בההוא
עלמא א״ל ברי לית רשות לגלאה לבר נש אבל בהלולא דרשב״י (ר״ל ביום פקודתו של רשב״י) תהא מתקן
פתוריה כו׳ : (ט) אדהכי אתער רבי יצחק וחמא היאך אנפוי נהירין חמא רשב״י ואסתכל באנפוי דר׳ יצחק
אמר ליה מילתא חדתא שמעתא א״ל וודאי סח ליה ואשתטח ר׳ יצחק קמיה דרשב״י ולא היה זז מיניה
ותמיד הוי לעי באורייתא ורשב״י לא הוי שבקיה לר״י מההוא יומא כד הוי אעיל קמיה דרשב״י הוי קרי
קמיה ה׳ עשקה לי ערבני ר״ל שהוא תפלת חזקיה מלך יהודה בחליו ה׳ עשק אותי (פירוש לקחני מיד
מלאך המות) וערבני להצילני (והוא שפירש רש״י ז״ל עיין ישעיה סימן ל״ח) כי רבי יצחק אמר זה דרך
שבח והודיה להקב״ה שעשק אותו מיד מלאך המות והצילו עד כאן : (י) והנפקותא מזה שצריך האדם
להתפלל על זה לעת מצוא ויכוין באמירתו שתוציאני משלום אל שלום (ותפלה זו היא נזכרת בתפלת
מעמדות ביום ב׳ ע״ש) שנזכה למיתת הצדיקים דכיון שמת צדיק באים לקראתו צדיקים הרבה מג״ע
ללות את נשמתו והוא נותן להם שלום ואח״כ כשהולכין ללות הנשמה אף מלאכים ג׳ כתות באים
ואומרים שלום שלום על משכבו וזהו סוד ותוציאנו משלום אל שלום :

איתא

פון דעם גן עדן איז דיין ארט דוא בישט איין גרוישער אונ
איין שטארקער בוים אין ביידע וועלטין ווארום רשב״י האלט
דיך אן מיט זייגע פליגעל וואול איז דיין חלק מיין זון ·
דען דריי טאג האט מען גצירט דיין חדר מיט אבנים טובות ·
אונ מען האט דארטין גימאכט פענצטער פון דיינט וועגין
כדי דיא ליכט פון הש״י זאל דיר שיינן פון אלע פיר זייטין
אונ איך האב גיזעהן דיין ארט אונ האב מיך גיפרייט אונ
האב גיזאגט וואול איז דיין חלק אונ ביז איצונד זיינן גיווען
אן גיבריט צוועלף צדיקים פון דער חברייא דיר אנטקעגין
צוא גיין · אונ איי איך בין ארויש גיגאנגען גיין צוא דיר ·
איז ווארין דער וועקט איין קול אין אלע וועלטין וועלכער
פון דיא חברייא וואש שטייען דא צוא גיין אנטקעגין דיא
נשמה פון רבי יצחק צוא בלייטין זיין נשמה אין גן עדן
אריין קערט אלע זיך אום קאריק ווארום רשב״י האט גיבעטין
פר אים ער זאל נאך בלייבן לעבן האט רבי יצחק אים גיזאגט
מיין פאטער וויפל צייט האבין מיר נאך צו לעבין אויף דער
וועלט · האט זיין פאטער אים גיזאגט איך האב קיין רשות
גיט דיר דאש מגלה צו זיין · אבר זאלשט ווישין ווען רשב״י
וועט נפטר ווערין דענמאלט וועשטו אויך נפטר ווערין :
(ט) דער ווייל האט רבי יצחק זיך אויף גיחאפט אונ זיין

פנים האט גילויכטין · האט רשב״י גיזעהען אונ גיקוקט אין
זיין פנים האט ער צוא אים גיזאגט דוא האשט גמוזט הערין
עפיש אנייע זאך וואש דיין פנים לייכט אזו · האט רבי יצחק
אים דער ציילט די גאנצע מעשה · אונ רבי יצחק איז שוין
גיבליבין ביי רשב״י אונ האבין אלע צייט גילערינט תורה
פון דעם טאג אן אז רבי יצחק פלעגט אריין קומן צו רשב״י
פלעגט ער פאר אים לערנען דעם פסוק כלומר ער פלעגט
זאגין דער פסוק איז אויף מיר מקוים גיווארין ה׳ עשקה לי
ערבני גאט האט מיך אוועק גירויבט פון דעם מלאך המות
אונ האט פאר מיר ערוב גיווען דעם מלאך המות · (י) דער
פון קען מען אפ לערנן אז איטליכער מענטש מוז מתפלל זיין
פאר גאט אז ער זאל אים אויש ציהען פון שלום צוא שלום
אונ דיא תפלה שטייט אין די מעמדות פון דעם אנדערין טאג
דאש די תפלה איז מיר זאלין זוכה זיין צוא דער מיתה וויא
דיא צדיקים האבין דען אז איין צדיק שטארבט קומען אים
אנטקעגין פיל צדיקים פון דעם גן עדן צוא בלייטין זיין
נשמה אונ ער גיט זייא שלום דער נאך אז זייא גייען
בלייטין דיא נשמה קומן נאך דרייא כתות מלאכים אונ זאגין
אים שלום שלום זאל אים זיין אויף זיין גילעגער אונ דאש
מיינט דער פסוק ותוציאני משלום אל שלום אונ דוא

זאלשט

פרק כ איתא בגמרא דברכות תפלות אבות תקנום ודרז"ל אברהם תקן תפלת שחרית כנגד זה תקנו מגן אברהם יצחק תקן תפלת מנחה כנגד זה תקנו לומר מחיה מתים יעקב תקן תפלת ערבית כנגד זה תקנו האל הקדוש ולכן כל הברכות ע"ש ג' ברכות הראשונות נקראו ואבות תקנו אותן ולכן צריך כל אדם להזהר להתפלל על כל פנים תפלת ש"ע בכוונה אמנם בעבור טורח של אחב"י לאו כולי עלמא נמירי בכוונת העמק להתפלל ועל כל פנים ילבש האדם חרדה ויראה גדולה באומרו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב כי גדול זכותן מאוד ותפלתם מקיימים אותנו: (ב) ואיתא בזוהר פ' ויחי אמר רבי יהודה כמה אטימין בני עלמא דלא ידעין במילוי דעלמא והיאך הקדוש ברוך הוא אשתכח עלייהו בכל יומין ועידן ולית מאן דישגח תלת זמנין ביומא עאל רוחא חדא במערתא דכפילתא ונשיב בקברי דאבהתא ואתחיין גרמייהו וקיימין בקיומא וההוא רוחא וכו' וטלא נחית ומתערן אבהן תאנא ההוא רוחא נחית בדרגין ידיען דרגא בתר דרגא ומטו לג"ע התחתון ובבוסמין דג"ע שאט האי רוחא ועייל בפתחא דמערתא כדין מתערין האבות ואמהות ומצליין על בנייהו ואליהו הנביא נותן מים על ידיהן קודם תפלתן וג' פעמים הן מתפללין בכל יום על ישראל ובכל פעם נותן אליהו ז"ל מים על ידיהם וכו' עד כאן: (ג) מזה תראה כח קדושת הנטילה שקודם התפלה שהוא אומנתו של אליהו הנביא ליתן וליצוק מים על ידי האבות על כן צריך העולם להזהר שיתן אדם כשר מים על ידי מי שצריך להתפלל ולא על ידי רשע כשנוטלין לתפלה ונחזור לענין שהתחלנו לדבר בזכות האבות שהוא גדול בעיני הקדוש ברוך הוא כל מי שזוכר האבות בתפלתו בכוונה הוא ענין חביב מאוד ומסוגל בכל עת צרה שיגיע ח"ו לאיזה אדם כיון שתפלתו היא בכוונה ומתוך עומק הלב ואומר רבונו דעלמא זכור ברית אבות ואמהות והשבטים באופו ובתנאי

שלא

זאלשט אונז אויש ציהען פון שלום צוא שלום:

פרק כ עש שטייט אין גמרא ברכות · דיא תפלות האבין אונזערע אבות מתקן גיווען · אברהם האט מתקן גיווען דיא תפלת שחרית אנטקעגן דעם האבין דיא חכמים מתקן גיווען דיא ברכה פון מגן אברהם יצחק האט מתקן גיווען דיא תפלת מנחה קעגין דעם האבין דיא חכמים מתקן גיווען מיר זאלין זאגין דיא ברכה פון מחיה המתים · יעקב האט מתקן גיווען דיא תפלת ערבית · קעגין דעם האבין דיא חכמים מתקן גיווען מיר זאלין זאגין דיא ברכה האל הקדוש דרום מוז איטלכר מענטש גווארנט זיין מתפלל צוא זיין חאטשי שמונה עשרה מיט כוונה · נאר מחמת דיא טרחא פון דיא ישראל · דרום קענן ניט אלע דיא טיפע כוונות פון שמונה עשרה · זאל דער מענטש על כל פנים זיך אן קליידין ציטרניש אונ גרויש פארכט אז ער זאגט אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב · דען זייער זכות איז זייער גרויש · אונ דורך זייער תפלה האבין מיר אקיום: (ב) אונ אין זוהר פרשת ויחי שטייט רבי יהודה זאגט וויא פאר שטאפט עש זיינען דיא הערצער פון דיא לייט דאש זייא וויישין ניט אין דיא זאכין פון דער וועלט אונ וויא גאט ב"ה ווערט גפונען אויף רער וועלט אלע טאג אונ אלע רגע · אונ קיינער פרעגט ניט · דען דרייא מאל אין טאג נייט אריין איין ווינט אין דער מערת המכפלה · אונ ווייעט אין דיא קברים פון אברהם יצחק ויעקב · אונ זייא ווערין לעבדיג אונ שטייען אויף מיר האבין גילערינט דער ווינט קומט פריער אין גן עדן התחתון אריין אונ מיט דיא בשמים פון דעם גן עדן ווייעט דער ווינט ביז ער קומט אין דער מערת המכפלה · אונ איז מחיה דיא אבות אונ דיא אמהות · ווערין זייא דער וועקט אונ שטייען אויף אונ בעטין אויף זייערע קינדער · אונ אליהו הנביא גיסט אויף וואשר אויף זייערע הענט פאר דער תפלה · אונ דרייא מאל אין טאג זיינן זייא מתפלל אויף זייערע קינדער אונ אלע מאל גיסט אליהו הנביא אויף וואשער אויף זייערע הענט · (ג) נוא פון דאנען קען מען זעהען וויא גרויש עש איז דאש הייליקייט פון וואשין דיא הענט פר דעם דאבנן דען דאש איז דאש אומנות פון אליהו הנביא ער זאל געבין אונ גיסן וואשר אויף דיא הענט פון דיא אבות · דרום מוז דער מענטש נזהר זיין אז איין אדם כשר זאל אויף גיסין וואשער אויף דיא הענט פון דעם וואש דארף תפלה טאן · אבער ניט קיין רשע זאל אויף גיסן דיא וואשר · אונ לאמיר ווידער קערין צום ענין וואש מיר האבין פריער גישריבן פון דיא זכות אבות וואש עש איז זייער גרויש בייא הקב"ה איטליכער וואש דער מאנט דיא אבות אין זיין תפלה מיט כוונה איז דאש זייער גיליבט פאר גאט ב"ה · אונ עש איז זייער מסוגל אין איטליכער

עת

שלא יפיר ברית אבותינו אשר התהלכו בתמים לפני הקדוש ברוך הוא ומסוגל תפלה זו מאוד לאנשים צדיקים ותמימים: (ו) מה שאין כן אם האדם מסלף דרכו ולא נהג עצמו כמו האבות הקדושים ומתנהג עצמו בגאוה ואוחז מדת הקנאה וחומד ממון שאינו של יושר והולך בדרכי זימה ח"ו כדאי הוא שיבוש ויכלם אחר צאת נשמתו ע"ז התפללו הקדמונים ז"ל יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו ובשביל הבושה לא יוכל לבא לפני המלך מ"ה כי נשמתו היא ערטילאי בלא לבוש כדאיתא בזוהר שם ת"ח ווי לון לבני נשא דמסתכלין ולא ידעין ולא אשתמודען על מה קיימא עלמא וכו' דמכל פיקודא דאורייתא עבדין ליה לבוש יקר להאי עלמא וכולהו איצטרכין ליה לבר נש ומן כל יומא דעבד עובדין טבין נעשין הלבושים ואיתא שם: (ח) רבי יהודה סבא אתרגיש בדעתא יומא חד אחזין ליה בחלמין דיונקא מנהורא דיליה דהוי נהיר לארבעה סיטריהון אמר להו מאי האי אמרי ליה דא הוא לבושי דילך הוא לדיורא הבא ומהאי יומא הוי חדי אמר רבי יהודה כל יומא ויומא רוחין דצדיקיא יתבין בלבושיהון דרין דרין בגן עדן ומשבחין להקדוש ברוך הוא ביקרא עילאה הה"ד אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך וזהו מדת הצדיקים אשר הן תמיד חרדים ויראים ומתיראים שלא לקבל בזיון בעולם הבא ממעשיהם שהיו עושין בעולם הזה וכל מעשיהם הטובים יחשבו בעיניהם כטפה מן היס נגד רוע מעלליהם: (ו) גם מדת הצדיקים להוכיח את הרשעים בראותם איזה חילול השם או מעשיהם הרעים אשר הם מרשיעים לבני אדם אף שיש לחוש פן ירדפו אחר המוכיח ברדיפה ממוכנת אף על פי כן לא יראה לו פנים שוחקות כי אם פנים זועפות שמבין בעצמו שמעשיו אינם ישרים בעיניו ויצטער בלבו על מה שזה הרשע מכעיס את בוראו ובלבבו יבקש שיהפך הקב"ה לבבו ויטהו לדרך היראה וזהו חיוב לעבדי

עֶת צָרָה וְאוּשׁ קוּמְט חז"ו אוּג אוֹיף עוֹלָם הַזֶּה: אוּג אוֹיף עוֹלָם הַבָּא דְאַרְף דָּעָר
תְּפִלָּה אִיז בְּבַיְונָה אוּג עָר זָאגְט רבונו דעלמא דָּעָר הֵעָר פוּן נְשָׁמָה אוּג גִיוויזִין אִין חֲלוֹם אַיין גַשְׁטַאלְט פוּן זַיין לִיכְט וְואוּשׁ
דָּעָר וְעֶלְט זכור ברית אבות ואמהות והשבטים גִירַיינְק דָּעם אַמָאל גִילַייכְט אִין אַלָע פִּיר זַיטִין: הָאט עָר נִפְרָעכְט וְואוּשׁ
בְּרִית פוּן דִיא אָבוֹת אוּג אִמָהוֹת אוּג דִיא שְׁבָטִים: וְועֶרְט הָאט דָּאשׁ: הָאבִין זַייא צוּא אִים גִיזוּאגְט דָּאשׁ זַיינֶען דַיינֶע
עָר גִיצוּגְל פוּן דָּעָר צָרָה: נָאר בְּאוֹפְן עָר זָאל נִיט פָּאר מַלְבּוּשִׁים וְואוּשׁ אִיז דָּאשׁ הָאבִין זַייא צוּא אִים גִיזוּאגְט דָּאשׁ זַיינֶען דַיינֶע
שְׁטֶעהֶרִין דָּעם בְּרִית פוּן אוּנְזֶערָע עֶלְטֶערִין וְואוּשׁ זַייא זַיינֶען מַלְבּוּשִׁים וְואוּשׁ אִיז דָּאשׁ: וְועֶרְט הָאט דָּאשׁ גִיזוּאגְט דָּאשׁ זַיינֶען דַיינֶע
גִינַאנְגֶען מִיט נַאנְצֶקַייט פָּאר נָאט ב"ה אִיז דִיא תְּפִלָּה זַייעֶר מְסוּגָל צוּא דִיא צַדִיקִים אוּג הְמִימִים: (ד) אָבֶּער אַז דָּעָר מֶענְטְש פָּאר קְרִיכְט זַיין גוּטִין וְועג אוּג פִּירְט זִיךְ נִיט אַזוֹא וויא דִיא הַיילִינֶע אָבוֹת אוּג פִּירְט זִיךְ מִיט נַאֲוָה
אוּג הָאט דִיא מִדָּה פוּן קְנָאה אוּג גִילוּסְט גִיט קַיין יוֹשֶׁר נֶעלְט: אוּג גַייט אִין דִיא וְועגִין פוּן זְנוּת ח"ו: אִיז בְּדַאי
עֶר זָאל פָּאר שֶׁעמְט וְועֶרִין נָאךְ דֶעם אַז זַיין נְשָׁמָה וְועט אַרוֹיס גַיין פוּן אִים: דָּאשׁ דְרוּיף הָאבִין דִיא עֶרְשְׁטֶע חֲסִידִים כִּתְפַּלֵל גְיָוונְען יהי רצון עֶש זָאל זַיין דָּעָר וְוילְן פוּן
דִיר נָאט אוּנְזֶער נָאט אַז מִיר זָאלִין גִיט וִינְדִיגְן: אוּג זָאלִין גִיט פָּאר שֶׁעמְט וְועֶרִין פָּאר אוּנְזֶערָע עֶלְטֶערִין: אוּג פוּן
וְועגִין דָּעָר בּוּשָׁה וְועם עֶר גִיט קֶעֶנְען קוֹמֶען פָּאר נָאט וויל זַיין נְשָׁמָה אִיז נָאקִיט אֶן אַיין לֶבּוּשׁ אַזוֹא וויא עֶש שְׁטַייט
אִין זוֹהַר: קוּם אוּג זֶעה וַייא אִיז צוּא דִיא מֶעֶנְטְשִׁין וְואוּשׁ וַייסְט גִיט אוֹיף וְואוּשׁ דִיא וְועֶלְט שְׁטַייט: דֶען פוּן אֶלָע
סְבָּות פוּן דָּעָר הוֹרָה וְועֶרט אַיין טַייעֶרֶער כַּלְבּוּשׁ צוּא דָּעָר

לעבדי ה׳ הנאמנים להוכיח את הרשעים ולהצטער ברואם או בשמעם רוע מעלליהם של הרשעים: (ז) ועניין זה הוא מבואר בזוהר שם וז״ל רבי יהודה ורבי יצחק הוי אזלי כחדא באורחא אמר רבי יהודה כתיב לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים האי קרא רבי חזקיה חברנו אוקים ביה דאמר דינא דחייבא הוא תריסר ירחין פלגא מינייהו איתדין בחמין ופלגא מינייהו בתלגא בשעתא דעאלין לנורא אמרו דא היא גיהנם ודאי עאלין לתלגא אמרי דא תחפי דסיטא (פירוש קרירות החורף) והרשעים שמחין ואומרין יש לנו נחת רוח שבאנו אחר דין האש למקום קר אבל הן אינן יודעין שבתלגא שהוא השלג נגמר דינם וסובלין שם עונשים קשים ומרים יכול אף לצדיקים כן שיהיו נידונין בשלג תלמוד לומר לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים אל תקרי לבוש שנים בקמץ אלא (שנים) מילה ופריעה ציצית תפילין מזוזה נר חנוכה וכו׳: (ח) עד דהוי אזלי פגעו בהאי ינוקא דהוי אזיל בקיסטרא דחמרא וחד סבא רכיב (פירוש התינוק היה מנהיג את החמור והזקן היה יושב ורוכב על החמור) אמר האי סבא להאי ינוקא ברי אמור לי קרא אמר ליה קרא לאו חדא הוא אלא תיב לתתא או ארכיב לקמך ואימא לך אמר לא בעינא דאנא סבא ואנת טלייא דאתקיל גרמי בהדך אמר ליה אי הכי אמאי שאילת קרא אמר בגין דניזיל ארחא אמר תיפח רוחא דההוא סבא הוא רכיב ולא ידע מלה ואמר דלא יתקל בהדי אתפריש מהאי סבא ואזיל ליה לאורחא כד מטו רבי יהודה ורבי יצחק קריב לגבייהו ושאילו ליה וסח להו עובדא: (ט) אמר רבי יהודה שפיר עבדית זיל בהדן וניתוב הכא ונשמע מלה מפומך אמר ינוקא לעי אנא דלא אכילנא יומא דין

פָּנִים דָאשׂ דֶער רָשָׁע זָאל פַאר שְׁטֵיין אַז זַיינֶע מַעֲשִׂים גִיפֶעלִין נִיט דָעם צַדִיק · אוּנ דֶער צַדִיק אִיז זִיךְ מְצַעֵר אִין זַיין הַאַרְץ וָואשׂ דֶער רָשָׁע דֶער צֵארִינְט זַיין בַּשֶׁעפֶער · אוּנ אַין זַיין הַאַרְץ טוּט עֶר בֶּעטִין אַז גָאט ב״ה זָאל פַאר קֶערִין דָאשׂ הַאַרְץ פוּן דָעם רָשָׁע אוּנ זָאל אִים נַייגִין צוּא דָעם וָועג פוּן יִרְאָה: (ז) אוּנ דֶער עִנְיָן אִיז בַּשֵׁייד אִין זוֹהַר · רַבִּי יְהוּדָה אוּנ רַבִּי יִצְחָק זַיינֶען גֵגאנְגֶן אִין וָועג הָאט רַבִּי יְהוּדָה גִיזָאגְט עֶשׂ שְׁטֵייט אִין מִשְׁלֵי לא תירא לביתה משלג אִיר הוֹיז גִיזִינְד טוּעֶן זִיךְ נִיט פָארְכְטִין פַאר דֶער קֶעלְט פוּן שְׁנֵייא כי כל ביתה לבוש שנים וָוארוּם אִיר גַאנְצֶע הוֹיז גִיזִינְד אִיז בַּקְלֵייד מִיט רוֹיטִין פָאדִים כְּלוֹמֶר מִיט גוּטֶע קְלֵיידֶר · דֶעם פֵּירוּשׁ פוּן דֶעם פָּסוּק הָאט רַבִּי חִזְקִיָה אוּנְז גִזָאגְט דֶען דֶער דִין פוּן דִיא רְשָׁעִים אִיז צְוָוֶעלְף חֳדָשִׁים · זֶעקְס חֳדָשִׁים וָוערִין זַייא גִימִשְׁפֶּט אִין פַייֶער · אוּנ זֶעקְס חֳדָשִׁים אִין שְׁנֵייא אִין דֶר צַייט אַז זַייא קוּמֶן אִין פַייֶער אַרַיין זָאגִין זַייא דָאשׂ אִיז גוּוִישׂ דֶער גֵיהִנָם · קוּמֶן זַייא דֶער נָאךְ אִין שְׁנֵייא אַרַיין זָאגִן זַייא דָאשׂ אִיז דִיא קֶעלְט פוּן דֶעם וִוינְטֶר · אוּנ פְּרַייֶען זִיךְ אוּנ זָאגִין מִיר הָאבִּין נַחַת רוּחַ וָואשׂ מִיר זַיינֶען גִיקוּמֶן צוּא אַיין קַאלְטֶן אָרְט נָאךְ דֶעם דִין פוּן פַייֶער · אָבֶּער זַיי וַויישִׂן נִיט אַז אִין דֶעם שְׁנֵייא וָוערְט נִגְמַר זַייֶער שְׁוָוערֶער דִין אוּנ זַייא לַיידִן בִּיטֶרֶע אוּנ שְׁוָוערֶע שְׁטְרָאף: וָואלְט אִיךְ גִיוָואלְט מֵיינֶן אַז צוּא דִיא צַדִיקִים אִיז אוֹיךְ אַזוֹא · שְׁטֵייט אִין פָּסוּק לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים זָאלְשְׂטוּ נִיט לֶערְנֶן לְבוּשׁ שְׁנִים נָאר לְבוּשׁ שְׁנַיִם דָאשׂ אִיז גִימֵיינְט דִיא וָואשׂ

הַאלְטֶן דִיא מִצְוֹת פָּאר וַויישׂ · מִילָה אוּנ פְּרִיעָה · צִיצִית אוּנ תְּפִילִין · מְזוּזָה נֵר חֲנוּכָּה · אוּנ נָאךְ פִיל זָעלְכֶע גְלַייכֶן: (ח) וָויא זַייא זַיינֶען אַזוֹ גִיגַאנְגֶען · הָאבִּין זַייא בֶּגֶעגִינְט אִין אַיין קִינְד וָואשׂ הָאט גִיפִירְט אַיין אֵייזִל · אוּנ אַיין אַלְטֶער מַאן הָאט גִירִיטֶן אוֹיף דֶעם אֵייזִל · הָאט דֶער אַלְטֶר גִיזָאגְט צוּא דֶעם קִינְד · מַיין זוּן זָאג מִיר אַיין פָּסוּק · הָאט דָאשׂ קִינְד צוּא אִים גִיזָאגְט נִיט אַיין פָּסוּק שְׁטֵייט אִין דֶער תּוֹרָה · נָאר גֵייא אַרָאפּ פוּן דֶעם אֵייזִל וָועלִין מִיר בַּיידֶע גֵיין וָועל אִיךְ דִיר זָאגִין אַיין פָּסוּק אָדֶער לָאז מִיךְ רֵייטִין אוֹיף דֶעם אֵייזִל וָועל אִיךְ דִיר אוֹיךְ זָאגִין אַיין פָּסוּק הָאט דֶער אַלְטֶר גִיזָאגְט אִיךְ וִויל נִיט וָוארוּם אִיךְ בִּין אַלְט אוּנ דוּא בִּישְׂט יוּנְג קֶענְשְׂטוּ בֶּעשֶׂר גֵיין אַז אִיךְ · הָאט דָאשׂ קִינְד צוּא אִים גִיזָאגְט פוּן וָועגִין דֶען הֵיישְׂטוּ מִיר זָאגִין אַיין פָּסוּק · הָאט דֶר אַלְטֶר גִיזָאגְט פוּן וָועגִין דֶער וָועג זָאל אַוָועק גֵיין כְּלוֹמֶר כְּדֵי דֶער וָועג זָאל נִיט אוּמְעטִיג זַיין · הָאט דָאשׂ קִינְד גִיזָאגְט דֶער אַלְטֶר רֵייט אוּנ וַויישְׂט אֲפִילוּ נִיט קֵיין פָּסוּק אִין דֶער תּוֹרָה · אִיךְ וָועל מִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פוּן אִים · אוּנ אַזוֹ הָאט עֶר גִיטָאן אוּנ הָאט גִינֶעהֶנְט צוּ רַבִּי יְהוּדָה אוּנ רַבִּי יִצְחָק · הָאבִּין זַייא אִים גִיפֶרֶעגְט וָוארוּם עֶר הָאט זִיךְ אָפּ גִישֵׁייד פוּן דֶעם אַלְטֶן מַאן · הָאט דָאשׂ קִינְד זַייא דֶער צַיילְט דִיא גַאנְצֶע מַעֲשֶׂה: (ט) הָאט רַבִּי יְהוּדָה גִיזָאגְט רֶעכְט הָאשְׂטוּ גִיטָאן · גֵייא מִיט אוּנְז אוּנ לָאמִיר זִיךְ דָא זֶעצִין וָועלִין מִיר הֶערִין דִבְרֵי תּוֹרָה פוּן דֵיין מוֹיל הָאט דָאשׂ קִינְד גִיזָאגְט אִיךְ בִּין מִיד וַוייל אִיךְ הָאב הֵיינְטִיגִן טָאג נִיט גִינֶעסֶן

דין אפיקו נהמא ויהבו ליה אתרחיש ניסא ואשכחו חד מעיינא דמיא תחות אילנא ושתו מינייהו פתח האי ינוקא ואמר כתיב לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה אל תפנה להסתכל במעשה הרשעים כי שמא לא תוכיח אותן ותענש בשביל כן כי כל מאן דחמי עובדיהון דרשיעי ולא מוכיחן עובר על תלת לאוין בגין כך בעי ליה לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסטי אורחא מינייהו על כן אתפרשנא וסטינא אורחא מכאן ולהלאה דאשכחנא לכו האי קרא אימא קמייכו : (י) פתח ואמר ויקרא אל משה באל״ף זעירא בגין דהאי קריאה לא הוי בשלימו מאי טעמא דלא הוי אלא בארעא דחוצה לארץ בגין דשלימו לא אשתכח אלא בארעא קדישא והגיד להם עוד סודות גדולות אתו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקו על ראשו ואמרו בריך רחמנא דזכינא למשמע דא ובריך רחמנא דלא אתאבידו מילין אלין בההוא סבא קמו ואזלו עד דהוי אזלו חמו חד גפן נטוע בחד גינא פתח האי ינוקא ואמר אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו והענין כי עיר ואתון הן שני קליפות תקיפות וכדי להחליש כחן שלא יטשטשו את העולם צר הקדוש ברוך הוא את העולם בשם של י״ה שנאמר כי ביה ה׳ צור עולמים וזהו הרמז בכאן דנטל הקדוש ברוך הוא שם של י״ה ואכלל בההיא עירה עיר הוה ליה למימר אלא כדי שיהיה אות ה׳ משם של י״ה בתוכו וכן לשורקה ולשורק הוה ליה למימר וכן בני אתונו בן אתון הל״ל ועוד גילה סודות ועניינים גדולים אמר רבי יהודה אלמלי לא אזדמינן הכי באורחא דא אלא למשמע מילין אלין די לן : (יא) אמר רבי יהודה יאות הוי להאי ינוקא דלא לינדע כולי האי ואנא מסתפינא עליו אי יתקיים בעלמא בגיניה א״ל ר׳ יצחק ולמה א״ל דהא יכיל לאסתכלא באתר דלית ליה רשות ומסתפינא עליו דעד לא ימטי לפרקוי ישגח וישתכח ויענשון ליה שמע האי ינוקא אמר להו לא מסתפינא מעונשין לעלמין דהא בשעתא דאסתליק

האבין זייא אים גינעבין ברוים · איז גישעהען איין נס אוג זייא האבין גיפונען איין קוואל וואשר אונטר איין בוים אוג האבין פון אים גיטרונקען · האט דאש קינד גיזאגט עש שטייט אין תהלים אל תתחר במרעים דוא זאלשט זיך ניט בהעפטין אוג זאלשט ניט קערין צוא קוקין אין דיא ווערק פון דיא רשעים · ווארום טאמר אל תקנא בעושי עולה וועשטו ניט מוכיח זיין דיא לייט וואש טוען עולות וועשטו דורך דעם גישטראפט ווערין · ווארום דר וואש זעהט דיא שלעכטע מעשים פון דיא רשעים · אוג איז ניט מוכיח זייא פון גאטש וועגין : דער איז עובר אויף דרייא לאוין · דרום מוז דער מענטש זיך אפ שיידין פון זייא אוג אפ קערין פון זייער וועג · דרום האב איך מיר אפ גישייד פון דעם אלטן מאן : (י) האט נאך גיזאגט דאש קינד ווארום שטייט ויקרא מיט איין קליינער אלף · דאש איז ווייל דאש רופין איז ניט גיווען אין גאנצין · ווייל דאש איז ניט גיווען אין ארץ ישראל נאר אין חוצה לארץ ווארום קיין גאנצקייט ווערט מער ניט גפונן נאר אין ארץ ישראל אוג ער האט זייא נאך פיל גרושע סודות מגלה גיווען זיינן גקומן רבי יהודה אוג רבי יצחק אוג האבן אים גקושט אויף זיין קאפ אוג האבין גזאגט גלויבט איז גאט וואש מיר האבין זוכה גיווען דאש צוא הערין · אוג גלויבט איז גאט וואש דיא רייד זיינן ניט פר לארין גיווארן אין דעם אלטן כלומר וואש דוא האשט דיא רייד ניט גיזאגט צוא דעם אלטין · זיינען זייא אויף גשטאנן אוג זיינן גינאנגן ווייטר · דר ווייל האבן זייא דער זעהן איין וויין שטאק איז גפלאנצט אין איין גארטין · האט דאש קינד זייא מגלה גיווען איין סוד אויף דעם פסוק אוסרי לגפן עירה האט רבי יהודה גיזאגט ווען מיר זאלין ניט גיווען איין דעם וועג נאר פון וועגין צוא הערין דיא גרושע סודות וואלט אויך גנוג גווען · (יא) האט ווידר רבי יהודה גיזאגט צוא רבי יצחק עש וואלט בעשער גיווען פאר דעם קינד ער זאל אזו פיל סודות ניט ווישין · דען איך האב מורא ער זאל ח״ו ניט שטארבין פאר זיין צייט · האט רבי יצחק אים גיפרעגט ווארום זאל ער שטארבן פאר זיין צייט · האט רבי יהודה אים גיענטפרט דען ער קען קוקין אויף אזו איין ארט וואש ער האט קיין רשות ניט דרום האב איך מורא ער זאל דריבר ניט גישטראפט ווערין אוג זאל שטארבין ח״ו פאר זיין צייט · האט דאש קינד דער הערט וויא זייא ריידין דא אזוא · האט ער צוא זייא גיזאגט איך האב קיין פארכט ניט איך זאל גישטראפט ווערין אוג זאל שטארבין פאר מיין צייט · ווייל אין דער צייט אז מיין פאטר איז גסתלק גיווארין האט ער מיך גבענטשט אוג האט גבעטין גאט פאר מיר איך זאל אויש לעבין מיינע יארין · אוג איך ווייש אז דער זכות פון מיין פאטר וועט בשיצין אויף מיר · האבין זייא אים גיפרעגט ווער איז דיין פאטר גיווען האט ער זייא גיזאגט איך בין דער זון פון רב המנונא

דאסתליק אבא מעלמא בריך לי ואמר בצלותא ובעי עלי וידענא דזכותא דאבא יגין עלי אמרו מאן אבוך א"ל אנא בריה דרב המנונא סבא נטלו ליה וארכבוהי על כתפיהם תלת מילין ואזלו כחדא וברכוהו ואזלו כדאתו לגבי רשב"י סדרו מילין קמיה אמר רשב"י ודאי אורייתא אחסין ליה עכ"ל: (יב) ונלמד מזה המאמר שיש להתחבר בדרך עם בעלי תורה ולהתרחק מן עמי הארצים כמו שעשה האי ינוקא ושנית נלמד מזה המעשה גודל ענוותנותן של ר' יהודה ור' יצחק שהיו גדולי ישראל כששמעו דהאי ינוקא הוא בן רב המנונא סבא היו מרכיבין האי ינוקא על כתפיהם לשמוע דברי תורה מפיו ולא היו מתגאים לשמוע דברי תורה אפי' מפי קטן כי האדם שמשים עצמו כעפר שהכל דשין בו הוא נקרא אהוב למעלה ונחמד למטה ונקראין אוהבי ה' שעליהם נאמר ואוהבי שמו ישכנו בה:

פרק כא **כתיב** בספר תהלים ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים יש לפרש המקרא באופן דוגמת איש שיש עליו חובות הרבה אמנם יש בידו כסף ושוה כסף בכדי שיוכל להשתיק לבעלי חובות ולסלק אותם אמנם הבעלי חובות אינם יודעים מזה שיש בידו יכולת לסלק לכל אחד ומחמת כן רוצין ליפול עליו וליקח מה שהמצא ימצא שכל אחד ירא פן ישלם לאחר וממונו יפסיד ואין תקנה לאיש הזה כי אם שיבקש ערב בעדו שלא יטרפו אותו הבע"ח הנוגשים עד שבהרווחת זמן ימכור את סחורתו וכאשר יהיה הצרור כסף בידו יתן לכל אחד ואחד את חובו ועל ידי כן ינצל מן היזקות ומן הבאשות ריד ושאר הפסד הבאים ע"י חרפות בעלי חובות: (ב) ולזה נ"ל כוון דוד במאמרו ערוב עבדך לטוב כי דוד ע"ה בקש מחקב"ה שיהיה ערב בעדו נגד המקטריגים ובעלי הדינים שלא יטרפו אותו מחמת איזה חטא שבידו

סָבָא · הָאבִּין זַייא אִים גִינוּמֶען אוּנ הָאבִּין אִים גִיטְרָאגִין אוֹיף זַייעֶרע אַקְסִיל דְרַייא מַייל אוּנ הָאבִּין אִים גִיבֶּעֶנְטְשְׁט אוּנ דֶער נָאךְ זַיינֶן זַיי פוּן אִים אַוֶועק גִיגַאנְגֶען צוּא זַייעֶר וֶועג · אַז זַייא זַיינֶן גִיקוּמֶען צוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי: הָאבִּן זַיי אִים דֶער צַיילְט דִיא גַאנְצֶע מַעֲשֶׂה · הָאט רשב"י גִיזָאגְט דֶער זְכוּת פוּן דֶער תּוֹרָה פוּן רַב הַמְנוּנָא סָבָא אוּנ פוּן זַיין תּוֹרָה וֶועט אִים בְּוַודְאַי בַּשִׁיצִין עֶר זָאל זַיינֶע יָארִן אוֹישׂ לֶעבִּין · אַזוֹ שְׁטַייט אִין זוֹהַר: (יב) נוּא פוּן דֶעם מַאֲמַר וֶועֶרט גִילֶערְנְט אַז מֶען גִיהֶער זִיךְ אִין וֶועג צוּא בַּהֶעפְטִין מִיט דִיא בַּעֲלֵי תּוֹרָה אוּנ פוּן עַמֵּי הָאֲרָצִים זָאל מֶען זִיךְ דֶער וַוייטֶרִין · אַזוֹ וִויא דָאשׂ קִינְד הָאט גִיטָאן וָואשׂ עֶר הָאט זִיךְ פּוֹרֵשׁ גִיוֶוען פוּן דֶעם אַלְטִין וַוייל עֶר אִיז גִיוֶוען אַיין עַם הָאָרֶץ אוּנ הָאט זִיךְ בַּהֶעפְט צוּא רַבִּי יְהוּדָה אוּנ רַבִּי יִצְחָק · נָאךְ וֶועֶרט אָפּ גִילֶערִינְט פוּן דֶעם מַאֲמַר דָאשׂ גְרוֹישׂ עֲנוּוֹת פוּן רַבִּי יְהוּדָה אוּנ רַבִּי יִצְחָק וָואשׂ זַייא זַיינֶען גִיוֶוען גְדוֹלֵי הַדּוֹר · וִויא זַייא הָאבִּין גִיהֶערְט אַז דָאשׂ קִינְד אִיז דֶער זוּן פוּן רַב הַמְנוּנָא סָבָא הָאבִּין זַייא אִים גִיטְרָאגִין אוֹיף זַייעֶרע אַקְסִלִין פוּן וֶועגִן צוּא הֶערִין תּוֹרָה פוּן זַיין מוֹיל · אוּנ הָאבִּין זִיךְ נִיט בַּעַל גַאֲוָה גִיהַאלְטִין צוּ זָאגִין אוּנְז שְׁטַייט נִיט אָן צוּ הֶערִן תּוֹרָה פוּן אַיין קִינְד וָוארוּם דֶר מֶענְטְשׁ וָואשׂ מַאכְט זִיךְ אַזוֹ וִויא עֶרְד וָואשׂ אַלֶע טְרֶעטִין דְרוֹיף דֶער וֶועֶרט גִירוּפִין דֶער גִלִיבְּטֶר אוֹיף דֶעם הִימֵל אוּנ אִיז גִילוּשְׂטִיג אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ וֶועֶרט גִירוּפִין דֶער לִיבּ הָאבֶּער פוּן נָאט · דָאשׂ אוֹיף אֲזֶעלְכֶע לַייט וֶועֶרט גִיזָאגְט דֶער פָּסוּק ואוהבי שמו ישכנו בה אוּנ דִיא וָואשׂ הָאבִּין לִיבּ דֶעם נָאמֶען פוּן נָאט דִיא וֶועלִין רוֶען אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֶעתִיד לָבֹא אָמֵן:

פרק כא כתיב עֶשׂ שְׁטַייט אִין תְּהִלִּים ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים זַייא עֶרוֹב פַאר דַיין קְנֶעכְט אוּנ זַייא מִיךְ דַן צוּא גוּטִין כְּדֵי דִי מוּט וַוילִיגֶע זָאלִין מִיךְ נִיט בַּרוֹיבִין · דֶעם פָּסוּק קֶען מֶען מְפוֹרָשׁ זַיין דוּרְךְ אַיין מָשָׁל · דָאשׂ אִיז אַיין מָשָׁל צוּא אַיין מֶענְטְשׁ וָואשׂ עֶר אִיז שׁוֹלְדִיג פִיל גֶעלְט נָאר עֶר הָאט אָבֶּר גֶעלְט אוּנ סְחוֹרָה זַייא מְסַלֵּק צוּא זַיין · אוּנ דִי בַּעֲלֵי חוֹבוֹת וַויישִׂין נִיט דֶער פוּן אַז עֶר הָאט אִיטְלִיכִן מְסַלֵּק צוּא זַיין אוּנ דְרוּם וִוילִין זַייא אוֹיף אִים אָן פַאלִין אוּנ אִיטְלִיכֶר זָאל גֶעמֶען וָואשׂ עֶר וֶועט קְרִיגִין · דָאשׂ אִיז וַוייל אִיטְלִיכֶר בַּזוּנְדֶר הָאט מוֹרָא טָאמֶר וֶועט עֶר דֶעם אַנְדֶרן צָאלִן אוּנ אִים נִיט נוּא הָאט דֶער מֶענְטְשׁ קַיין אַנְדֶרע תַּקָּנָה נִיט נָאר עֶר זָאל קְרִיגִן אַיין מֶענְטְשׁ זָאל פַאר אִים עֶרוֹב זַיין צוּא דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת · כְּדֵי זַייא זָאלִין אִים שְׁוַוייגִן אוּנ עֶר וֶועט זִיךְ בַּאמֶעלִיךְ פַר קוֹיפִן זַיין סְחוֹרָה אוּנ וֶועט אִיטְלִיכִן בַּאצָאלִין זַיין חוֹב אוּנ דוּרְךְ דֶעם וֶועֶרט עֶר נִיצוּל פוּן הֶזֵיקוֹת אוּנ מֶען זָאל נִיט מַאכִין אִים אַיין שֵׁם אַז עֶר אִיז אַיין אָן זֶעצֶר: (ב) אַזוֹא הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה אוֹיךְ גִיבֶּעטִין בַּייא נָאט בּ"ה דָאשׂ עֶר זָאל פַאר אִים עֶרוֹב זַיין קֶענִין דִיא מְקַטְרֵיגִים אוּנ דִיא בַּעֲלֵי הַדִינִים זַייא זָאלִין אִים נִיט פַאר צוּקִן מַהֲמַת עֶר הָאט עֶפִּישׁ אַיין עֲבֵירָה גִיטָאן וָוארוּם עֶר הָאט פִיל זְכִיוֹת

שבידו כי יש גם כן הרבה זכיות נגד העבירות שהן החובות על כן אמר אל יעשקוני זרים למען גדע כי המארי דינים מוכנים ומצפים מתי יבא היום ויפול בידם זה החוטא כדי לגבות חובו ממנו מחמת הטאים ועבירות שבידו ולפעול בו דינים הקשים כשיצא חייב מדין העליון והרבה זכות צריכין אל האדם שיצא זכאי כי גדול החשבון והדקדוק: (ג) ראה מה דאיתא במדרש משלי ר׳ ישמעאל אומר אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה בא מי שיש בידו מקרא ולא משנה הופך הקב״ה פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברין בו כזאבי ערב והם נוטלים אותו ומשליכין לגיהנם בא מי שבידו שני סדרים הקב״ה אומר לו בני הלכות למה לא שנית אם אומר הקב״ה הניחוהו מוטב ואם לאו עושין לו כמעשה הראשון: (ד) בא לפניו מי שיש בידו הלכות אומרים לו בני תורת כהנים למה לא שנית שיש בו טומאת שרצים וטהרתן טומאת וטהרת נגעים טומאת וטהרת בתים זבים ויולדות נדה סדר וידוי של יום הכיפורים דיני ערכין ורוב דיני ישראל שהן הן גופי התורה הנאמרים בפרשת קדושים דיני הקרבת קדשים דיני שמיטות ויובלות אם אמר הקדוש ברוך הוא הניחוהו מוטב ואם לאו עושין לו כמשפט הראשון: (ה) בא מי שיש בידו מקרא ותורת כהנים ה׳ חומשי תורה למה לא שנית שיש בהן קריאת שמע והרבה מצות תפילין ומזוזה וכו׳ בא מי שיש בידו כל הנ״ל שואלין אותו מפני מה לא למדת הגדה ולא שנית שבשעה שחכם יושב ודורש אזי מכפר אני עונותיהן של ישראל ולא עוד אלא שבשעה שהן עונין אמן יהא שמיה רבא אפילו אם נחתם גזר דין שלהם לרעה אני מוחל להם ומכפר עונותיהם: (ו) בא מי שבידו הגדה הקדוש ברוך הוא אומר לו מאי טעמא לא למדת גמרא שנקרא תלמוד ועל זה נאמר כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא

זה

קֶעְגִין דִיא עֲבֵירוֹת אוּנ דֶער וַוייל וָועט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן אוֹיף דֶער עֲבֵירָה דְרוּם הָאט עֶר גִיזָאגְט אל יעשקוני זרים אוּנ דִיא מוּטְוִוילִיגֶע זָאלִין מִיךְ נִיט בַּרוֹיבִּן׳ דֶען דִיא מַשְׁחִיתִים זַיינָן אָן גִיבְּרֵייט אוּנ הָאפִין וָוען וֶועט קוּמֶען דֶער טָאג אַז דֶער זִינְדִיגֶער זָאל זֵייא אִין דִיא הֶענְט אַרַיין פַאלִין פוּן וָועגִין גוֹבָה צוּא זַיין פוּן אִים זַיין חוֹב דָאשׁ זַיינָען דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן׳ אוּנ צוּא וֶוערְקִין אִין אִים דִיא שְׁווֶערֶע דִינִים אַז עֶר וָועט אַרוֹישׁ גֵיין חַיָיב פוּן דֶעם ב״ד שֶׁל מַעְלָה׳ אוּנ פִיל זְכוּת מוּז דֶער מֶענְטְשׁ הָאבִּין עֶר זָאל אַרוֹישׁ גֵיין גִירֶעכְט וָוארוּם דֶער חֶשְׁבּוֹן אוּנ דֶער דִקְדוּק וָואשׁ מֶען אִיז מְדַקְדֵק בב״ד שֶׁל מַעְלָה מִיט דֶעם מֶענְטְשִׁין אִיז זֵייעֶר גְרוֹישׁ: (ג) זֶעה וָואשׁ עֶשׁ שְׁטֵייט אִין מֶדְרָשׁ מִשְׁלֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל זָאגְט וַוייא אִיז צוּא דֶער בּוּשָׁה וַוייא אִיז צוּא דֶער שֵׁאנְד קוּמְט פַר דֶעם ב״ד שֶׁל מַעְלָה אַזוֹ אַיין יִשְׂרָאֵל וָואשׁ הָאט גִילֶערִינְט מִקְרָא אוּנ נִיט קַיין מִשְׁנַיוֹת קֶערְט גָאט ב״ה אַוֶועק זַיין פָּנִים פוּן אִים׳ אוּנ דִי וַוייא טָאג פוּן דֶעם גֵיהִנָם שְׁטַארְקִין זִיךְ אִין אִים אַזוֹא וַוִיא דִיא נָאבִינְט וָועלְף׳ אוּנ זֵיי נֶעמֶען אִים אוּנ וַוארְפִין אִים אִין גֵיהִנָם אַרַיין׳ קוּמְט דֶער וָואשׁ הָאט גִילֶערִינְט מִקְרָא אוּנ מִשְׁנַיוֹת זָאגְט גָאט ב״ה צוּא אִים מַיין זוּן וָוארוּם הָאשְׁטוּ קַיין הֲלָכוֹת נִיט גִילֶערִינְט׳ אַז גָאט ב״ה זָאגְט לָאזְט אִים אוּנ נֶעמְט אִים נִיט אִין גֵיהִנָם אִיז גוּט׳ אוֹיב נִיט טוּט מֶען אִים אַזוֹא וַוִיא מֶען טוּט דֶעם עָו שְׁטִין: (ד) קוּמְט פַאר אִים אָזֶעלְכֶער וָואשׁ הָאט הֲלָכוֹת אוֹיךְ גִילֶערִינְט זָאגְט עֶר צוּא אִים מַיין זוּן וָוארוּם הָאשְׁטוּ קַיין תּוֹרַת כֹּהֲנִים נִיט גִילֶערִינְט וָואשׁ דְרִינָן אִיז פַאר הַאנְדֶן דִיא דִינִים פוּן טוּמְאַת שְׁרָצִים אוּנ זַייער טַהֲרָה אוּנ דִיא טוּמְאָה אוּנ טַהֲרָה פוּן נְגָעִים דִיא טוּמְאָה אוּנ טַהֲרָה פוּן הַייזֶר אוּנ פוּן זָבִים אוּנ יוֹלְדוֹת אוּנ דִי דִינִים פוּן נִדָה אוּנ דֶר סֵדֶר וַוידוּי פוּן יוֹם הַכִּפּוּרִים אוּנ דָאשׁ רוֹב דִינִים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל וָואשׁ דָאשׁ אִיז דִי גוּפֵי הַתּוֹרָה אוּנ דִי דִינִים פוּן קָרְבָּנוֹת אוּנ שְׁמִיטוֹת אוּנ יוֹבְלוֹת׳ אוֹיב גָאט ב״ה זָאגְט לָאזְט אִים אִיז גוּט׳ אוּנ אוֹיב עֶר זָאגְט נִיט׳ טוּט מֶען אִים אַזוֹ וַוִיא דֶעם עָרְשְׁטִין: (ה) קוּמְט פַאר אִים דֶער וָואשׁ הָאט תּוֹרַת כֹּהֲנִים אוֹיךְ גִילֶערִינְט זָאגְט מֶען אִים פַאר וָואשׁ הָאשְׁטוּ נִיט גִילֶערִנְט אַלֶע פִינְף סְפָרִים פוּן דֶר תּוֹרָה וָואשׁ דָארְטִין שְׁטֵייט דִיא ק״ש אוּנ פִיל מִצְוֹת דְהַיינוּ תְּפִילִין מְזוּזָה צִיצִית אוּנ נָאךְ פִיל מִצְוֹת׳ קוּמְט דֶער וָואשׁ הָאט דָאשׁ אַלְץ גִילֶערִינְט פְּרֶעגְט מֶען אִים פַר וָואשׁ הָאשְׁטוּ נִיט גִילֶערִינְט קַיין אַגַדְתָּא אוּנ הָאשְׁט עֶשׁ נִיט אִיבֶּער גִיחַזֶרְתְּ דֶען אִין דֶער צַייט וָואשׁ דֶער חָכָם זִיצְט אוּנ דַרְשֶׁתְּ בִּין אִיךְ דֶענְמָאלְט מְכַפֵּר דִיא זִינְד פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ נָאךְ מֶער בְּשַׁעַת זֵייא עֶנְטְפֶערִין אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא וָוען אָפִילוּ זַייעֶר גְזַר דִין אִיז גִיחַתְמֶתְּ גִיווֶען אוֹיף בַּייזִין בִּין אִיךְ זֵייא דָאשׁ מוֹחֵל׳ אוּנ פַאר גִיב זֵייעֶרֶע זִינְד: (ו) קוּמְט דֶער וָואשׁ הָאט גִילֶערִינְט אַגַדְתָּא׳ זָאגְט גָאט צוּא אִים פַאר וָואשׁ הָאשְׁטוּ קַיין גְמָרָא נִיט גִילֶערִינְט׳ וָואשׁ אִין אִיר אִיז

פאר

זה גמרא בא מי שיש בידו גמרא הקדוש ברוך הוא אמר ליה בני הואיל ונתעסקת בגמרא צפית במרכבת שיש לי הנאה בעולמי בשעה שתלמידי חכמים יושבים ועוסקים בתורה ומציצין ומביטין ורואין והוגין המון הגמרא · כסא הכבוד היאך הוא עומד הרגל האחד היאך הוא עומד ובמה הוא משתמש וכן רגל השני וכן רגל השלישי ורגל הד׳ במה הם משמשים חשמל היאך הוא עומד ובכמה פנים הוא מתהפך בשעה אחד לאיזה הרוח משמש הברק לאיזה רוח משמש הכרוב והיאך הכרובים ומלאכי השרת עומדים ומשמשים ולאיזה הרוח הוא משמש הבזק גדולה מכולן ענין כסא הכבוד היאך הוא עומד עגולה כמין מלבן מתוקן הוא כמין גשר כמה גשרים יש בו ובאיזה גשר האופנים עוברים ובאיזה גלגלי המרכבה עוברים וכו׳ וכי זהו לא הדרת כבודי זהו גדולתי זהו הדר יופי שבני מכירין את כבודי ועל זה אמר דוד המלך ע״ה מה רבו מעשיך ה׳ (עד כאן) הנה מי זה האדם אשר יוכל לעמוד בחקירות אלו ועל זה אמרו רז״ל אוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה : (ז) אמנם אע״פ כן אל יתרשל ואל יתעצב לב האדם כי הקדוש ברוך הוא הוא בוהן לב וחוקר כליות בראותו דכוונתו הוא לדבק בטוב ונפשו חשקה בתורה ובמעשים טובים ובשעת הדחק גורמת למעט על זה אמרו חז״ל אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ויהיה תמיד בשמחה כשיבוא לידו עסק מצוה כי העושה מצוה בשמחה אהוב וחביב מאוד לפני הקדוש ברוך הוא : (ח) שעל כן אומר בזוהר חדש בהיות האדם זוכה להכניס את בנו לחיוב מצוה דהיינו כשיגיע בן י״ג שנים חביב מאוד לפני הקב״ה כשרואה האב שמח על זה שזכה להגיע את בנו לחיוב קיום המצות ועל כן חיוב גדול לעשות משתה ושמחה באותו היום כי יש נחת רוח להקב״ה וכדאיתא בזוהר הנ״ל אמר ר״י מתליסר שנין ולעילא ההוא יומא חובתא על צדיקייא למעבד חדוותא דלבא כיומא דסליק לחופה ובגין ההוא זכותא עתיד הקב״ה לאתער להו ולאעבר כרוזא קדמיהון בחדוה צאינה וראינה בנות ציון וכו׳ אמר רבי אליעזר מתריסר שנין ולעילא איבעי למהוי זכאי יהבין ליה ההיא נשמתא קדישא עילאה דאיתגזרת מכורסיא יקרא דמלכא : (ט) רשב״י זמין למארי דתיובתא ומארי דמתניתא למיכל בסעודתא רבתא

פַאר הַאנְדִין זַייעַר פִיל פִלְפּוּל וָואשׂ הָאט גָאר קַיין עֶק נִיט קוּמְט דֶר וָואשׂ הָאט גִילֶערִנְט גְמָרָא זָאגְט עֶר וָוארוּם הָאשְׂטוּ נִיט גִילֶערִינְט קַיין קַבְּלָה אוּנ דִיא מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה דֶען אִיךְ הָאבּ נַחַת רוּחַ פּוּן מַיין וָועלְט אִין דִיא צַייט אַז דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים זַיינֶן עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אוּנ לֶערְנֶן גְמָרָא אוּנ לֶערְנֶן קַבְּלָה אוּנ פַאר שְׁטֵייעֶן דִיא מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה דָאשׂ וָויא דֶער כִּסֵּא כָּבוֹד שְׁטֵייט וכו׳ זָאגְט דֶער מְחַבֵּר נוּא וואוּ אִיז פַאר הַאנְדִן אַזוֹ אַיין מֶענְטְשׁ עֶר זָאל קֶענֶען בַּשְׁטֵיין אִין דִי אַלֶע חֲקִירוֹת · דְרוּיף הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים גִיזָאגְט וַוייא אִיז צוּא אוּנְז פּוּן דֶעם יוֹם הַדִין : (ז) נָאר פַאר וָואר פּוּן דֶעסְט וָועגִין זָאל דֶר מֶענְטְשׁ נִיט טְרוֹיעֶרִיג זַיין דָאשׂ עֶר וָועט וָועלִין טְרַאכְטִין וָוי אִיז מִיגְלִיךְ צוּ לֶערְנֶן דָאשׂ אַלֶץ וָואשׂ פְּרִיעֶר אִיז נִשְׁטַאנֶן דְרוּם וָועל אִיךְ דָאךְ מוּזִין קוּמֶן אִין גַיהִנָּם וָועל אִיךְ בֶּעשֶׂר נָאר נִיט לֶערְנֶן אוּנ נָאךְ גַיין נָאךְ תַּאֲוַת עוֹלָם הַזֶּה זָאל עֶר אַזוֹא נִיט טְרַאכְטִין וָוארוּם נָאט ב״ה פְּרוּבְט דָאשׂ הָארֶץ אוּנ פְּארְשְׁט דִיא גִירִין דָאשׂ אַז עֶר זֶעהֶעט אַז זַיין כַּוָּונָה אִיז צוּא בַּהֶעפְטִין זִיךְ אִין גוּטְשׂ אוּנ זַיין לַייבּ גִילוּשְׂט צוּ לֶערְנֶען תּוֹרָה אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים צוּא טָאן נָאר מַחֲמַת זַיין דוֹחֵק קֶען עֶר דָאשׂ אַלֶץ נִיט אוֹישׂ לֶערְנֶן · דְרוּיף הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז״ל גִיזָאגְט · סַייא אֵיינֶער וָואשׂ לֶערִינְט פִיל אָדֶער אַזֶעלְכֶר וָואשׂ לֶערִינְט וַוייניג וַוייל עֶר הָאט קַיין צַייט נִיט מֶער צוּא לֶערְנֶן נָאר אַז עֶר טוּט עֶשׂ פּוּן נָאטְשׂ וָועגִין הָאט עֶר גְלַייךְ שְׂכַר וָויא יֶענֶער · אוּנ אַז עֶשׂ קוּמְט אִים צוּא הַאנְדִין אַיין מִצְוָה צוּא טָאן זָאל עֶר זַיין פְּרַייליךְ · וָוארוּם דֶער וָואשׂ טוּט דִי מִצְוָה מִיט שִׂמְחָה אִיז עֶר זַייעֶר גְלִיבְּט פַר גָאט ב״ה : (ח) דָאשׂ דְרוּם זָאגְט דֶער זוֹהַר חָדָשׁ אַז אַיין מֶענְטְשׁ אִיז זוֹכֶה אַרַיין צוּא בְּרַייגְנֶן זַיין זוּן עֶר זָאל חַייב בְּמִצְוֹת זַיין דְהַיינוּ אַז עֶר וָועֶרְט אַלְט דְרַייא צֶעהֶען יָאר · אִיז דָאשׂ זַייעֶר גְלִיבְּט פַאר גָאט ב״ה אַז עֶר זֶעהְט דֶער פָאטֶער פְּרַייעֶט זִיךְ דְרוּיף וָואשׂ עֶר הָאט זוֹכֶה גִיוֶועֶן וָואשׂ זַיין זוּן הָאט גִינְרַייכְט צוּא דֶעם חִיוּב דִיא מִצְוֹת מֶקַיֵּים צוּא זַיין · דְרוּם אִיז אַיין גְרוֹישֶׂר חִיוּב צוּא מַאכִין אַיין סְעוּדָה אִין דֶעם טָאג וָואשׂ זַיין זוּן וָועֶרְט בַּר מִצְוָה · וַוייל גָאט ב״ה הָאט דֶר פּוּן נַחַת רוּחַ · אַזוֹא וָויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר חָדָשׁ רַבִּי יוֹסִי זָאגְט וָועֶן דָאשׂ קִינְד וָועֶרְט אַלְט דְרַייא צֶעהֶען יָאר אִיז אַיין חִיוּב אַז זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר זָאלִין זִיךְ מְשַׂמֵּחַ זַיין גְלַייךְ וָויא דֶעם טָאג וָואשׂ דָאשׂ קִינְד גַייט אוּנְטֶער דֶער חוּפָּה · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִזָאגְט וָועֶן דָאשׂ קִינְד וָועֶרְט בַּר מִצְוָה אַז עֶר וָויל גוּט זַיין גִיט מֶען אִים אַיין הַייליגֶע נְשָׁמָה וָואשׂ זִיא אִיז גִינוּמֶען פּוּן אוּנְטֶר דֶעם כִּסֵּא כָּבוֹד : (ט) רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן

רבתא דעבד בר מצוה לבריה ר״א וחפי כל ביתא במאנין דיקר ואותיב לרבנן בהאי גיסא ובהאי גיסא
והוי קא בדח טובא א״ל רבנן מאי בדיחותא דמר ביומא דין יתיר משאר יומין א״ל רשב״י דיומא דין נחתין
נשמתין קדישין עילאין בד׳ גדפין דחיותא לברי ר״א ובהלולא דא חדי בדיחותא שלימתא: (י) אותביה
לרבי אלעזר בריה לגביה אמר תיב ברי דיומא דין הקב״ה מקדש יתך בעדבא (ר״ל בגורל) דקדישין אמר
רבי שמעון בן יוחאי מלה חדא ואסחר אשא לביתא נפקי רבנן וחמו קטירא דהוי סליק מביתיה כל ההוא
יומא אתא רבי יוסי בן לקוניא אשכח לרבנן דהוו תווהא וקיימין בשוקא אמר להו הא מאי קיטרא דסליק
מביתיה דרשב״י דהא יומין דין מכתירין בכתרא קדישא לר״א בריה והוו רבנן רואין דהוי נחית עמודין
דאשא יתיב תמן רבי יוסי חדו כולהו ואמרו האי הלולא להוי שלימא ובריכו כולהו לרבי אלעזר ברבי
שמעון ויתבו תמן וחדו בחדווא ולעו באורייתא ע״כ: (יא) על כן אשרי לאדם וטוב לו שמקיים ומדבק נשמתא
קדישא אצל נשמתא קדישא ומכתירין ליה בכתרא קדישא וכל זה שיקבע עתים לתורה ויהיה עוסק
בגמילות חסדים ובמעשים טובים אבל כשהאדם הולך אחר שרירות לבו ואחר זוללות וסובאות וכל ימיו
הולך אחר משא ומתן רק מבלבל זמנו לצורך גופו ולא לצורך נשמתו אז נשמתא קדישא מסתלקת ממנו
כי טבעו כטבע הבהמה: (יב) ועל זה איתא במדרש הנעלם א״ר יודא ווי לרשעים שאינם רוצים להדבק
בשותפות של הקב״ה במה אר״י באותה הנשמה שנתן בו הקב״ה ומדבק עצמו במעשה הבהמה הה״ד
ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו (ועיין לקמן פרק ס״א מ״ש שם) ולמה לא יחשוב האדם כי
לא ברא הקדוש ברוך הוא אותו אלא לכבודו ולא שימלא תאותו ואלמלי היה משים האדם אל לבו כמה
מקלקלין אותו בהיותו אינו משגיח לכבוד בוראו וכמה היה ראוי לו לרדוף אחר מעשה בוראו יתברך
כדאיתא בזוהר תניא אמר רבי אלעזר ברשב״י כד נטא שמשא גדפוי למיהך בתוקפתא דגלגלי מפריש
דטפליהון דטרפי אילנא דג״ע וכל מלאכין עילאין וחיותא קדישין וכורסוי יקרא דמלכא ובוסמיא דג״ע

יוחאי האט גימאכט איין גרוישע סעודה דעם טאג אז זיין
זון רבי אליעזר איז בר מצוה גיווארין · אונ האט גיבעטין
אלע תנאים אונ אמוראים אויף דער סעודה · אונ האט אויש
גצירט נאר דאש הויז מיט טייערע כלים אונ האט גיזעצט
דיא רבנן ארום אונ ארום זיין טיש · אונ איז זייער פריילך
גיווען · האבין דיא רבנן אים גיפרעגט וואש איז דער
הער היינט מער פריילך אז תמיד · האט רשב״י זייא
גיענטפרט דאש היינטיגן טאג גידרין אראפ הייליגע נשמות
צוא מיין זון רבי אליעזר פון אונטער דיא פיר פליגיל
אונ דרום פרייא איך מיך זייער: (י) האט ער גזעצט
זיין זון ר״א לעבין זיך אונ האט גיזאגט זיץ מיין זון דען
היינטיגין טאג וועט גאט ב״ה דיך הייליגין אין דעם גורל פון
דיא הייליגע צדיקים · האט רשב״י גיזאגט איין ווארט האט
איין פייער ארום גירינגילט דאש הויז · זיינן די רבנן ארויש
גיגאנגען אונ האבין גיזעהן וויא איין רויך גייט אויף פון זיין
הויז אנאנצין טאג · איז גיקומן רבי יוסי בן לקוניא אונ האט
גיפרעגען דיא רבנן וואונדרין זיך אונ שטייען אויף דעם מארק ·
האט ער זייא גיזאגט וואש פאר איין רויך גייט עש פון דעם
הויז פון רשב״י דאש מוז זיין אז היינטיגן טאג קריינט מען צו
ר״א מיט איין הייליגר קרוין · האבין דיא רבנן גיזעהן אז
איין פייערדיגע זייל האט אראפ גנדרט איז דארטין רבי יוסי

גיזעסין האבין זיך אלע גיפרייט אונ האבין גיזאגט דיא
שמחה זאל זיין אין גאנצין אונ האבין אלע גיבענטשט צוא
רבי אליעזר אונ האבין זיך זייער גיפרייט אונ האבין
גילערינט תורה: (יא) דרום וואול דעם מענטשן וואש ער
בהעפט זיין נשמה צוא דיא הייליגע נשמות פון צדיקים
אונ מען קריינט אים מיט איין הייליגער קרוין אונ דר צו קען
ער קומן דורך דעם · דאש ער זאל זיך קובע זיין איין צייט
אלע טאג צוא לערנען תאטשע איין שיעור · אונ זאל
עוסק זיין אין גמילות חסדים אונ זאל טאן מעשים טובים ·
אבר אז דער בר ישראל גייט נאך תאות לבו · נאך פרעסין
אונ זויפין · אונ אלע זיינע טעג גייט ער נאך משא ומתן
צוא טאן אונ פאר בריינגט נאר דיא צייט פון ווענין דעם
בדערפניש פון זיין נוף אונ ניט פון ווענין דעם בדערפניש
פון זיין נשמה · ווערט דיא הייליגע נשמה אפ גיטאן פון אים
ווארום זיין טבע איז אזו ווי די טבע פון איין בהמה: (יב) אונ
אויף אזעלכין שטייט אין מדרש הנעלם רבי יהודה זאגט
ווייא איז צוא דיא רשעים וואש זייא ווילין זיך ניט בהעפטן
אין השי״י פרעגט דער מדרש במה מיט וואש זאל ער זיך
בהעפטין אין הש״י האט רבי יצחק גיזאגט מיט דער נשמה
וואש נאט ב״ה האט אים גיגעבין · וויל ער זיך ניט בהעפטן
אין אים · נאר ער בהעפט זיך אין דיא מעשה בהמה דאש

ואילני שמיא וארעא ותולדותיהון כולהון מזדעזעים ומשבחים ומודים למאריה וזקפן וחמאן די שמא קדישא דאתפרש דגליף בשמשא במטלנוי יהבון תושבחן למארי עלמין ונפיק קלא ואמר וזי להו לברייתא דלא משגיחין ביקרא דמלכא וכתיב וכל צבא השמים לך משתחוים וכו׳ : (יג) ותנן נמי כשהקב״ה נכנס אחר חצות לילה עם הצדיקים בג״ע אז כל שערי שמים כולם נפתחין והוא עת רצון לעסוק בתורה וכתות של מלאכי השרת וכל בוסמי ג״ע עם הצדיקים פוצחין רנה ושירה לפני הקב״ה הה״ד אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך אימתי צדיקים יודו לשמך כשישבו ישרים את פניך דהא בשעה שיושבים לפניך לענין חצות לילה ואודך ג׳ כתות של מלאכי השרת שהם ממונים על משמרות הלילה ואומרים שירה עד שהגיע עמוד השחר : (יד) ויש חובה לישראל בשעה שעולה עמוד השחר לקום ולהתגבר בשירות ותשבחות לפני מלכו של עולם מ״ם משום דנסבין שירתא בתר מלאכי השרת והקב״ה באותו זמן הוא מצוי למטה הה״ד משחרי ימצאונני ואמר רבי יודא ובלבד שלא יפסיק עד שיתפלל כשהחמה זורחת א״ר יוחנן אמר רב כשהקב״ה יוצא מאותן העולמות דכסיף בהון ובא להכנס עם הצדיקים בג״ע הוא ממתין ורואה או שומע קול העוסק בתורה דתנן האי קלא ניחא קמיה מכל שירין ותושבחין דאמרו מלאכי השרת לעילא ההי״ד אל גנת אגוז ירדתי לראות וגו׳ מאי לראות אותן העוסקים בתורה : (טו) א״ר יצחק וכי ג״ע נקרא גנת אגוז א״ל ר׳ יוחנן אין בוודאי שהג״ע נקרא גנת אגוז מה האגוז סתום מכל עבריו ויש עליו כמה קליפות כך עדן הוא סתום מכל צדדיו ויש עליו כמה שמירות שלא שלטו בו לראות לא מלאך ולא שרף וחשמל ולא עין נביאים הה״ד עין לא ראתה אלהים זולתך אמר רשב״י אנא הויית קם קמיה דר׳ ברוקא והוה אמר כדין אוכה למעלת גנת אגוז עם חסידי ישראל ולא הוי ידענא מאי קאמר עד דשמענא דאמר ר׳ יוחנן בן זכאי דקרי הקב״ה לג״ע גנת אגוז מה

אגוז

עֶר טוּט אֲוּ וְיִא דִי בְּהָמוֹת טִ֫עֶן אוּג וְוָארום וְאל דָר טָעֶנְטְשׁ
נִיט טָרַאכְטִין אֲז נָאט בִּ״ה הָאט אִים טָער נִיט בַּשַׁאפִּין נָאר
פּוּן זַיין כְּבוֹד וְעִנְיָן · נִיט עֶר וְאל דָער פִּילֶן זַיין תַּאֲוָה׳ אוּג
וָועֶן דָער טָעֶנְטְשׁ וְאל טָאן צוּ זַיין הָאַרְץ וְויא פִּיל עָשׂ מַאכְט
אִים שְׁלֶעכְט אֲז עֶר אִז נִיט מַשְׂגִּיחַ אִין דָעם כְּבוֹד פּוּן זַיין
בַּשָׂעפֶער · אוּג וְויא עֶר וְוֵאלְט בְּרַארְפֶּט נָאךְ צוּ יָאנְען נָאךְ
דִיא מַעֲשִׂים פּוּן זַיין בַּשָׂעפֶער · וְוֵאלְט עֶר בְּווַדַּאי נִיט גִיטָאן
קִין שְׁלֶעכְטְשׁ נָאר גִוטְשׁ אַוּא וְויא עָשׂ שְׁמַייט אִין זוּהַר :
(יג) מִיר הָאבִּין גִילֶערְנְט אֲז נָאט בִּ״ה נַייט אַרַיין כְּיט דִיא
צַדִּיקִים אִין גַן עֵדֶן אֲרַיין נָאךְ הָאלְבֶּע נָאכְט דָעְנְטָאלְט
וָועֶרְן גִיעֶפְנְט אַלֶע טוֹיעֶרִין פּוּן דָעם הֵיכָל · אוּג דָעְנְטָאלְט
אִז אַיין עֵת רָצוֹן תּוֹרָה צוּ לֶערְנֶען אוּג פִּיל בִּיתּוֹת מַלְאָכִים
אוּג אַלֶע בְּשָׂמִים פּוּן דָעם גַן עֵדֶן זָאנְען שִׁירָה פָּאר נָאט בִּ״ה
אוּג דָער נָאךְ דִי דְרַייא כִּיתּוֹת מַלְאָכִים וָאש זַייֶנען מְמוּנֶה
אִיבֶּער דִי מִשְׁמָרוֹת פּוּן דָער נַאכְט זָאנְען שִׁירָה בִּיז דָר מָארְגֶן
שְׁטֶערְן נַייט אוֹיף : (יד) אוּג אֲז דָער מָארְגֶן שְׁטֶערְן נַייט
אוֹיף זַייֶנען דִיא יִשְׂרָאֵל מְחוּיב אוֹיף צוּא שְׁטֶיין · אוּג צוּא
שְׁטֶארְקֶן זִיךְ מִיט שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת פָּאר נָאט בִּ״ה · אוּג
אִין דָער צַייט אִז נָאט בִּ״ה מְצוּי אוּנְטֶן אוֹיף דָעם עוֹלָם ·
דְרוּם שְׁמַייט אִין פְּסוּק ומשחרי אוּג דִיא וָואש פָּארְשְׁטֶין מִיךְ
נָאנְץ פְּרִיא ימצאונני דִיא וָועלְן מִיךְ גְפִּינֶען · הָאט רַבִּי יְהוּדָה
גִיזָאגְט נָאר טָען זָאל נִיט מִפְּקִיק זַיין תְּפִלָּה צוּא טָאן בִּיז

דִי זוּן שַׁייֶנט שׁוֹין רַבִּי יוֹחָנָן זָאגְט פּוּן רַב וָועֶנְן אֲז נָאט
בִּ״ה נַייט אַרוּיש פּוּן דִיא עוֹלְמוֹת וָואש עָר גִילוּשְׁט אִין זַייא
וָואש קִין מַלְאַךְ הָאט קִין רְשׁוּת נִיט אַהִין צוּ קוּמֶען · אוּג
עָר קוּמְט אַרַיין צוּא נַיין אִין גַן עֵדֶן אַרַיין · וַיאטְ עָר אוּג
זָעהְט אֶדֶער הָעֶרְט דָאש קוֹל פּוּן דָעם טָעֶנְטְשׁן וָאש לָעֶרְנְט
תּוֹרָה דָען מִיר הָאבִּין גְלָערְנְט דָאש קוֹל אִיז בַּייא אִים סָער
נִיחָא פּוּן אַלֶע שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת וָואש דִיא מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת
זָאנְען פָּאר אִים אוֹיף דָעם הֵיכָל דְרוּם שְׁמַייט אִין פְּסוּק אל
גנת אגוז ירדתי לראות אוֹיךְ הָאבּ גִיזָאגְט אִין גַן עֵדֶן אַרַיין וָואש
עָר וָועֶרְט גְרוּפֶן גְנַת אֱגוֹז דָאש אִיז טַייטְש נִיט נָארְטִין צוּא
זָעהֶן דִיא וָואש לְעֶרְנֶן תּוֹרָה : (טו) הָאט רַבִּי יִצְחָק גְפְּרָעגְט
וָועֶרְט דָען דָער גַן עֵדֶן גִירוּפֶן גַנַּת אֱגוֹז · הָאט רַבִּי יוֹחָנָן
צוּ אִים גָזָאגְט יוא עָר וָועֶרְט גִירוּפֶן גַנַּת אֱגוֹז דָען אֲוּא וְויא
אַיין נוּס אִז פָּאר שְׁטָעלְט פּוּן אַלֶע זַייטֶן אוּג אוֹיף אִים אִז פֶּר
הָאנְדֶן פִּיל שָׁאלֶאכְץ אֲוּז אוֹיךְ דָער עֵדֶן אִז פָּאר שְׁטָעלְט פּוּן
אַלֶע זַייטֶן · אוּג הָאט פָּאר זִיךְ פִּיל שְׁטִירוֹת דָאש קִין שׁוּם
אוֹיג הָאט נִיט גִיוָועלְטִיגְט צוּא זָעהֶן אִים · אוּג נִיט קִין
מַלְאַךְ אוּג נִיט קִין שָׂרָף אוּג קִין חשמ״ל אוּג נִיט דָאש אוֹיג
פּוּן דִי נְבִיאִים דְרוּם שְׁמַייט אִין פְּסוּק עין לא ראתה אלהים זולתך
קִין אוֹיג הָאט נִיט גִיזָעהֶן דָעם עֵדֶן נָאר דִיא נָאט אַלַיין ·
הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי גְזָאגְט אוֹיךְ בִּין אֲמָאל גִישְׁטַאנְען
פָּאר ר׳ בְּרוֹקָא הָאט עָר אֲמָאל גְשָׁוָואירִין פָּאר וָואר אוֹיךְ זָאל

אגוז

אגוז יש לה כמה קליפות והפרי הוא מבפנים כך עדן הגן הוא מבחוץ והעדן מבפנים על כן אשרי מי שהולך תמים ועמלו בתורה וכל דרכיו הוא לשם שמים אזי נשמתו היא מוכנת ליכנס לעדן דאיקרי גנת אגוז והוא חיי עוה״ב :

פרק כב **כבר** כתבנו לעיל בפרק ב׳ מעונש גדול של מוציא זרע לבטלה אשר על זה אמר דוד המלך עליו השלום העבר עיני מראות שוא בדרכך חיני ונראה כוונת תפלתו להעביר עיניו מהסתכל במקום האסור כגון בנשים ועל ידי כן יוכל לבא לידי טומאה בלילה ולזה אמר מראות שו״א כמנין ש״ז שהוא ראשי תיבות ״שכבת ״זרע שלא יתראו אליו כתות של לילית הנקראים קרי שמביא הלילית לאדם להוציא שכבת זרע לבטלה והוה כאילו ממיתבידיו להטיפה כי מהטיפה יוכל להוליד ולד בן קיימא ועל כן הוא אחוז בסיטרא דמותא : (ב) לזה אמר בדרכך חיני רצה לומר שתפלתו היה לאחוז בסיטרא דחיי דלא להוציא שכבת זרע לבטלה כי המוציא שכבת זרע לבטלה יש ממונה אחד דאיקרי עשטירא והוא ממונה על אלפים ורבבות שטנים ושדים ומלאכי חבלה שהן מטמאין את האדם ונוטלין האי טיפה שהוציא האדם לבטלה וסלקין ליה לעילא וגרמו דברית קודש יהיה משועבד לסיטרא דמסאבא אוי ואבוי שיגרום האדם הסיבה זו שישתעבד הקדושה תחת הטומאה : (ג) ודע מה שמקובל בפי תלמידי האר״י ז״ל שאמר לתלמידיו שיש בגוף האדם תרי״ג איברים וגידים והוא ניצוצות של הנפש וכן יש ברוח וכן בנשמה וכל ניצוץ תלוי במצוה אחת של תרי״ג מצות והיה יודע האר״י ז״ל איזה מצוה הוא חסר באדם והיה רואה בניצוץ אחד כשעשה אדם עבירה אז הוא מסתלק ניצוץ א׳ והיה נותן תיקון לכל א׳ וא׳ כדי

אַזוֹא זוֹכֶה זַיין צוּ דֶער מַעֲלָה פוּן גִינַת אֱגוֹז מִיט אַלֶע חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל אַז דָאשׁ וָואשׁ אִיךְ זָאג אִיז אֱמֶת · הָאבּ אִיךְ גִיט גְוואוּשְׁט וָואשׁ עֶר מֵיינְט גִנַת אֱגוֹז בִּיז אִיךְ הָאבּ גִיהֶערְט וָואשׁ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָאט גִיזָאגְט אַז גָאט בּ״ה רוּפְט צוּ דֶעם גַן עֵדֶן גִינַת אֱגוֹז דֶען אַזוֹא וִויא אֵיין נוּס הָאט פִּיל שֶׁאלַאכְץ אַרוּם זִיךְ אוּנ דִי פֵּרֵי אִיז פוּן אִינְוַוַיינִיג · אַזוֹ אוֹיךְ אִיז דֶער עֵדֶן פוּן אִינְוַוַיינִיג אוּנ דֶער גַן אִיז פוּן אוֹישֶׁען וַוַיינִיג · דְרוּם וואוֹל דֶעם וָואשׁ עֶר גֵייט מִיט גַאנְצְקַייט אוּנ מִיהֶעט זִיךְ אִין דֶער תּוֹרָה · אוּנ אַלֶע זַיינֶע וֶועגִין זַיינֶען לְשֵׁם שְׁמַיִם דֶענְמָאלְט אִיז זַיין נְשָׁמָה מוּבְטַח אַרַיין צוּא גֵיין אִין עֵדֶן וָואשׁ עֶר וֶוערְט גִירוּפִין גִינַת אֱגוֹז אָמֵן :

פרק כב כבר מִיר הָאבִּין שׁוֹין גִישְׁרִיבִּין אוֹיבִּין אִין פֵּרֶק שֵׁנִי פוּן דֶעם עוֹנֶשׁ פוּן דֶעם וָואשׁ אִיז מוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה דָאשׁ דְרוֹיף הָאט דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה גִיזָאגְט העבר עיני מראות שוא פִּיר אִיבֶּער מֵיינֶע אוֹיגִין פוּן צוּא זֶעהֶען אוּנ קוּקִין אוֹיף פְּרֶעמְדֶע וַוַייבֶּער אוּנ בְּתוּלוֹת כְּדֵי אִיךְ זָאל גִיט קוּמֶען בַּייא נַאכְט חַס וְשָׁלוֹם צוּא קָרֵי דְרוּם זָאגְט עֶר מראות שוא פוּן וֶועגִין אִיךְ זָאל גִיט זֶעהֶן שָׁוְא דֶען שָׁוְא טְרָעפְט אָן ש״ז דָאשׁ אִיז דִיא רָאשֵׁי תֵּיבוֹת שִׁכְבַת זֶרַע · דָאשׁ דִיא כִּיתּוֹת פוּן דֶער לִילִית וָואשׁ וֶוערִין אָן גִירוּפִין קָרֵי זָאלִין בַּייא נַאכְט גִיט וַוייזִין זִיךְ פַּאר אִים אוּנ זָאלִין אִים גִיט בְּרַיינְגֶען צוּא קָרֵי ח״ו אוּנ דָאשׁ הֵייסְט גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז סֵמִית דִיא טִיפָּה מִיט זַיינֶע הֶענְט · וָוארוּם פוּן דֶער טִיפָּה וָואלְט עֶר גִיקֶענְט מוֹלִיד זַיין אַיין קִינְד אוּנ דְרוּם אִיז עֶר בַּאגְרִיפִין אִין דֶער זַייט פוּן טוֹיט : (ב) אוּנ דְרוּם הָאט דָּוִד וַוַייטֶער גִיזָאגְט בדרכך חייני דָאשׁ הָאט עֶר גִימֵיינְט עֶר זָאל זַיין בַּגְרַייפְט אִין דֶער זַייט פוּן לֶעבִּין אוּנ גִיט רוֹאֶה קָרֵי זַיין ח״ו · דֶען דֶער וָואשׁ אִיז רוֹאֶה קָרֵי אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין מְמוּנָה וָואשׁ עֶר וֶוערְט גִירוּפִין (עשטירא) אוּנ עֶר אִיז מְמוּנָה אִיבֶּער אֲלָפִים רְבָבוֹת שֵׁדִים אוּנ מַלְאָכֵי חַבָּלָה נֶעמֶען דִיא טִיפָּה אוּנ בְּרַיינְגֶען זִיא אִין זַייעֶר אָרְט אַרַיין אוּנ זַיינֶען גוֹרֵם אַז דֶער בְּרִית קוֹדֶשׁ זָאל זַיין מְשׁוּעְבָּד צוּא דֶער סִטְרָא אַחְרָא · אוֹי וַוייא דֶער מֶענְטְשׁ זָאל דָאשׁ גוֹרֵם זַיין אַז דִיא קְדוּשָׁה זָאל מְשׁוּעְבָּד זַיין צוּא דֶער טוּמְאָה ח״ו: (ג) אוּנ וַוייס דָאשׁ דִי תַּלְמִידֵי האר״י ז״ל הָאבִּין בְּקַבָּלָה פוּן זַייעֶר רַבִּי אַז אִין דֶעם מֶענְטְשִׁינְשׁ גוּף אִיז פַּאר הַאנְדִין זֶעקְס הוּנְדֶערְט מִיט דְרַייא צֶעהֶן גְלִידֶער מִיט אָדֶערִין אוּנ דָאשׁ זַיינֶען דִיא גִיצוּצִים פוּן זַיין נֶפֶשׁ · אוּנ אַזוֹא אִיז פַּאר הַאנְדִין זֶעקְס הוּנְדֶערְט מִיט דְרַייצֶעהֶן גְלִידֶר אוּנ אָדֶערִין בַּייא זַיין רוּחַ · אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ בַּייא זַיין נְשָׁמָה · אוּנ אִיטְלִיכְשׁ גְלִיד הַיינְגְט אִין אַיין מִצְוָה פוּן דִיא זֶעקְס הוּנְדֶערְט מִיט דְרַיי צֶעהֶען מִצְוֹת · אוּנ דֶער האר״י ז״ל הָאט גִיוואוּסְט וֶועלְכֶע מִצְוָה דֶעם מֶענְטְשִׁין גַייט אָפּ · אוּנ עֶר הָאט גִיזֶעהֶען אִין דֶעם גִיצוּץ · וָואשׁ פַּאר אַיין עֲבֵירָה עֶר הָאט גִיטָאן דָאשׁ אַז דֶער מֶענְטְשׁ טוּט אַיין עֲבֵירָה וֶוערְט פוּן אִים אָפּ גִיטָאן אַיין גִיצוּץ · אוּנ עֶר הָאט אִיטְלִיכִין גִינֶעבִּין אַיין

תקנה

כדי להחזיר הניצוץ למקומו וכל זה הוא יותר ניכר בהאותיות שיש בעורו ובפרט בפניו ובשערות הוא יותר ניכר והיה לו סימן בשרטוטין ובנומות שעל ידיו ופניו של אדם: (ו) ופעם א׳ בא אליו גדול הדור א׳ ושמו ר׳ חיים ויימאל ואמר לו האר״י ז״ל הנה אני רואה שבתוך כ״ב אותיות באל״ף בית שבמצחך כולן מאירין חוץ מהגימ״ל שהיא מהופכת ומיד חרד הרב מוהר״ר חיים ז״ל וביקש מהאר״י ז״ל שיגיד לו מעם הדבר כי בודאי לא על חנם הוא א״ל האר״י ז״ל שאינו גומל חסד עם אביו כראוי אע״פ שאתה עושה חסד עמו אבל לא חסד מלא ובשביל כך האות גימ״ל היא מהופכת: (ז) ועוד אמר האר״י לתלמידיו כי כל העושה מצוה אזי אותה המצוה היא נרשמת במצח האדם באות אחד מן א׳ ב׳ של כ״ב אותיות והיא מאירה בפניו כשעושה המצוה פעם שנית כי בפעם ראשון היא נבלעת בפנים ובפעם שנית היא בולטת ומתנוצצת וכל זה הוא בשאר מצות משא״כ בצדקה אינה נבלעת בפנים כמו שאר האותיות אלא מאירה במצחו תיכף בסוד וצדקתו עומדת לעד וכן כשאדם עובר עבירה הן ג״כ נרמזים העבירות במצחו באש שחור מכל מקום אם מתחרט ויגע ושרח להתקן בעשיית תשובה העונות שעשה אזי מסלק החושך ואש שחורה אשר הושת במצחו מעון ובשבת כשבא הנשמה יתירה אחר חצות לישראל אזי נתכסה אותו העון מכל וכל זולת טומאת קרי אף שתקן המעשיות אינו נסתלק בלתי טבילה: (ח) הכלל כי על כן נקרא האדם עולם קטן שכמו שבהויות נגזר איזה דבר לבא לעולם לטובה או לרעה ח״ו מתראה ונגלית זה הדבר ע״י כוכבים הקבועים ברקיע כן מתראה הכל באדם בשרטוטין במצח שלו ובא וראה מה דאיתא בזוהר ג׳ אחרי מות ר׳ אבא הוי אזיל לקפוטקיא והוי עמיה ר׳ יוסי עד דהוי אזלו חמו בר נש דהוי אתי ורשימא חד באנפוי א״ר אבא נסבי מהאי אורחא

דהא

תַּקָּנָה וְויא אַרוּם דָּער נִיצוֹץ זָאל וִוידֶער קֶערן צוּא זַיין אָרט · אוּן נָאךְ טָער וָוערט דָאש דָּער קֶעגָט פּון דִּיא אוֹתִיוֹת וָואש שְׁטַיין אין זַיין הוּיט אוּן בְּפָרָט אין פָּנִים אוּן אין זַיינֶע דָאר וָוערט דָאש נָאךְ טָער דָער קֶעגָט · דָאש עֶר הָאט נִיהַאט סִימָנִים אין דִּיא קְנַייצִין אוּן אין דִּיא גְּרִיבְּלִיךְ אין דִּי הֶענָט אוּן אוֹיף דָעם פָּנִים פּון דָעם טָענְטשִׁין: (ר) איין טָאל אִיז צוּא אִים גְּקוּמֶען אַיין גָּדוֹל תַּלְמִיד אוּן זַיין נָאטָען אִיז גִיוָוען רַבִּי חַיִּים וִויטָאל הָאט דָער האר״י צוּא אִים גְּנוּאנְט · נוּן אִיךְ זָעה אַז דִּיא צְוַוייא אוּן צְוַואנְצִיג אוֹתִיוֹת פּון דָעם אַלֶף בֵּית וָואש שְׁטַייט אוֹיף דַיין שְׁטֶערין לַייכְטִין אַלֶע נָאר דִּיא גִימֶל שְׁטַייט פַּאר קֶערט הָאט דָער רַב רַבִּי חַיִּים זִיךְ זַייעֶר דָער שְׁרֶאקֶן · אוּן הָאט נִפְּעטִין דָעם הארי״ זל אַז עֶר זָאל אִים זָאגִין דָעם טַעַם דָער פּון וָוארום דָאש אִיז בְּוַודַאי נִיט אוֹם זִיסְט · הָאט דָער הארי״ זל אִים נְזָאגְט דָאש אִיז וַוייל דוּא בִּיסְט נִיט נוֹסֵל חֵסֶד מִיט דַיין פָאטֶער אַזוֹא וִויא טָען בְּרַאךְ · הָאטְשָׁע דוּא טוּסְט דָאךְ מִיט אִים חֶסֶד אִבֶּער נִיט קַיין רָעכְטִין חֶסֶד · דְּרוֹם שְׁטַייט דִי גִימֶל פָּאר קֶערט דָעם זִיךְ גִּימֶל פָּאר דָעם וָואס דוּא טוּסְט דִּיא שְׁטֶערין · אָזוֹ אוֹיךְ בַּייא דָעם טָענְטשִׁין וָועלְט אִיר גִּיזָעהָען דִּיא שְׁטֶערין אִין זַיינֶע שְׁרוֹנְדִין פּון זַיין שְׁטֶערין · קוּם אוּן זָעה וָואש עֶש שְׁטַייט אִין וואהר רַבִּי אַבָּא אִיז גִיגַאנְגֶען קַיין קַפּוּטקָיא אוּן רַבִּי יוֹסִי אִיז אוֹךְ גִיוָוען מִיט אִים · וִויא זַייא זַייגֶען אַזוֹ גִיגַאנְגֶען הָאבִּין זַיא גִיזָעהָען אַיין טָענְטָש קוּמְט אוּן הָאט אַיין צַייכִין אִין זַיין

דהא אנפוי דדין אסהידו עליה דעבר בערייתא דאורייתא (ר״ל דהוי נכשל בעריות באיסור כרת דאורייתא)
בגין כך אתרשים באנפוי א״ל ר׳ יוסי אי האי רשומא הוה ליה כד הוי ינוקא מאי ערייתא אשתכח
ביה א״ל אנא חמינא באנפוי דאסהידו בערייתא דאורייתא קרא ליה ר׳ אבא א״ל אימא מילא האי
רשימא דאנפך מאי הוא אמר לון במטותא מנייכו לא תענשו יתיר לההוא בר נש דהא חוביה קא
גרמו ליה אר״א מהו א״ל יומא חד הוינא אזיל באורחא אנא ואחתי ושרינא בחד אושפיזא ורוינא חמרא
וכל ההוא לילא אחידנא באחתי ובצפרא קמנא ואושפיזאי הוי קטט בחד גברא עיילנא בינייהו קטרו
לי דא מהאי גיסא ודא מהאי גיסא ורשימו דא הוי עייל לבי מוחא ואשתזיב לי חד אסייא ור׳ שמלאי
שמיה א״ל מאי הוא אסוותא דיהב לך: (ז) אמר ליה אסוותא דנפשא ומההוא יומא אהדרנא בתיובתא
ובכל יומא בכינא קמי קודשא בריך הוא על ההוא חובא ומאינון דמעין אנא רחיץ אנפאי קרי עליה
רבי אבא וסר עונך וחטאתך תכופר ואתעבר ההוא רשימא מאנפוי א״ל נדרנא מהאי יומא לאתעסק
באורייתא יומם ולילה א״ל מאי שמך א״ל אליעזר א״ל ר׳ אבא וודאי שמך גרים לך דאלהך סייעך והוא
יהיה בסעדך שדריה ר׳ אבא וברכיה: (ח) לזימנא אחרא הוי ר׳ אבא אזיל לגביה דרשב״י עאל במאתיה
דההוא גברא אליעזר אשכחיה דהוי יתיב ודריש איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת כמה טפשין
אינון בני עלמא דלא משגיחין ולא ידעין ולא מסתכלין למנדע אורחא דקב״ה על מה קיימין בעלמא מאן

מעכב

פָּנִים הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט לָאמִיר זִיךְ אָפּ קָעְרִין פּוּן
דֶעם וֶועג וֶוארוּם דָאשׁ פָּנִים פּוּן דֶעם מֶעְנְטְשִׁין זָאגְט אוֹיף
אִים עֲדוּת אַז עֶר אִיז נִכְשַׁל גִיוָוארִין בַּייא אַיין עֶרְוָה וָואשׁ
עֶר אִיז דְרוֹיף חַיָּיב כָּרַת דְרוּם אִיז דָאשׁ פַאר צַייכִינְט אִין
זַיין פָּנִים הָאט רַבִּי יוֹסִי צוּא אִים גִיזָאגְט טְאמֶער הָאט עֶר
דֶעם צַייכִין פּוּן זַיין יוּגֶענְט אָן אִיז דָאךְ שׁוֹין פּוּן דֶעם צַייכִין
נִיט גִידְרוּנְגֶען אַז עֶר אִיז גִילֶעגִין מִיט אַיין עֶרְוָה · הָאט
רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט אִיךְ זֶעה אָבֶר אִין זַיין פָּנִים אַז עֶר אִיז
נִכְשַׁל גִיוָוארִין אִין אַיין נַעֶרְוָה הָאט רַבִּי אַבָּא גִירוּפִין דֶעם
מֶעְנְטְשִׁין אוּנ הָאט אִים גִיזָאגְט זָאג מִיר וָואשׁ פַאר אַיין
צַייכִין אִיז דָאשׁ בַּייא דִיר אוֹיף דַיין פָּנִים הָאט דֶער מֶעְנְטְשׁ
צוּא זַייא גִיזָאגְט אִיךְ בֶּעט אַייךְ אִיר זָאלְט מִיךְ נִיט
שְׁטְרָאפִין דֶען מַיינֶע עֲבֵירוֹת הָאבִּין גוֹרַם גִיוָוען דֶעם
צַייכִין · הָאט רַבִּי אַבָּא אִים גִיזָאגְט וָואשׁ פַאר אַיין
עֲבֵירָה הָאשְׁטוּ גִיטָאן . הָאט דֶער מֶעְנְטְשׁ צוּא אִים גִיזָאגְט
אַיין טָאג בִּין אִיךְ גִיגַאנְגֶען אִין וֶועג מִיט מַיין שְׁוָועסְטֶער ·
זַיינֶען מִיר גִיוָוען אוֹיף אַיין הַרְבֶּעְרִיג הָאבּ אִיךְ מִיךְ אָן
גִישִׁיכְּרְתְּ מִיט וַויין בִּין אִיךְ בַּייא נַאכְט גִילֶעגִין מִיט מַיין
שְׁוָועסְטֶער אַזוֹא וִויא אַיין מַאן לִיגְט מִיט אַיין וַוייבּ · אִין
דֶער פְּרִיא בִּין אִיךְ אוֹיף גִישְׁטַאנְן הָאבִּין זִיךְ גִיקְרִיגְט דֶער
בַּעַל הַבַּיִת מִיט אַיין מֶעְנְטְשׁ בִּין אִיךְ אַרַיין גִיגַאנְגֶען שָׁלוֹם
מַאכִין צְוִוישִׁין זַייא · הָאבִּין זַייא מִיךְ גִיבַּיילְט דֶער פּוּן אַיין
זַייט אוּנ דֶער פּוּן דֶער אַנְדֶערֶר זַייט · אִיז דֶער צַייכִין מִיר
גִיקוּמֶען אוֹיף מַיין קָאפּ אוּנ וֶוען אַיין גוּטֶער רוֹפֵא וָואשׁ
עֶר הַיישְׁט רַבִּי שִׁמְלָאי וָואלְט מִיךְ נִיט הַיילִין וָואלְט

אִיךְ גִיוָוען גִישְׁטָארְבִּין · הָאט רַבִּי אַבָּא אִים גִיעֶנְטְפֶרְט וָואשׁ
פַאר אַיין רְפוּאָה הָאט עֶר דִיר גִיגֶעבִּן: (ז) הָאט דֶער
מֶעְנְטְשׁ אִים גִיזָאגְט עֶר הָאט מִיר גִיגֶעבִּין אַיין רְפוּאָה צוּא
דֶער נְשָׁמָה דָאשׁ עֶר הָאט מִיר אַיין תְּשׁוּבָה גִיגֶעבִּין · אוּנ
פּוּן דֶעם טָאג אָן הַאלְט אִיךְ דִיא תְּשׁוּבָה · אוּנ אִיטְלִיכִין
טָאג וַויין אִיךְ פַאר גָאט בּ״ה אוֹיף דֶער זִינְד וָואשׁ אִיךְ
הָאבּ גִיטָאן אוּנ פּוּן דִיא טְרָעְרִין וַואשׁ אִיךְ אָפּ מַיין פָּנִים ·
הָאט רַבִּי אַבָּא אוֹיף אִים גִילַייעֶנְט דֶעם פָּסוּק וסר עונך וחטאתך
תכופר אוּנ דַיין זִינְד וָוערְט אָפּ גִיטָאן אוּנ דַיין עֲבֵירָה וָוערְט
פַאר גֶעבִּין · אִיז דֶער צַייכִן אַוָועק גִיגַאנְגֶען פּוּן זַיין פָּנִים
הָאט דֶער מֶעְנְטְשׁ גִיזָאגְט אִיךְ גֶעם אוֹיף מִיר אַז פּוּן הַייגְט
אָן זָאל אִיךְ טָאג אוּנ נַאכְט לֶערְנֶען הָאט רַבִּי אַבָּא אִים
גִיפְרֶעגְט וִויא הַיישְׁטוּ הָאט עֶר גִיזָאגְט אִיךְ הַייש אֱלִיעֶזֶר
הָאט רַבִּי אַבָּא אִים גִיזָאגְט דַיין נָאמֶען הָאט דִיר גוֹרַם גִיוָועזִן
אַז דוּא זָאלְשְׁט תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ גָאט הָאט דִיר גִיהָאלְפִין
אוּנ וָועט דִיר הֶעלְפִין דֶען אֱלִיעֶזֶר מַאכְט אלי עזר דָאשׁ אִיז
טַייטְשׁ מַיין גָאט הֶעלְפְט מִיר הָאט רַבִּי אַבָּא אִים אַוָועק
גִישִׁיקְט אוּנ הָאט אִים גִיבֶּענְטְשְׁט: (ח) אַמָאל אִיז רַבִּי
אַבָּא גִיגַאנְגֶען צוּא רשב״י אִיז עֶר גְרָאד גִיקוּמֶען אִין דֶער
שְׁטָאט וואו דֶער אֱלִיעֶזֶר הָאט גִיוואוֹנְט · הָאט רַבִּי אַבָּא
אִים גִיפוּנֶען דָאשׁ עֶר אִיז גִיזֶעסִין אוּנ הָאט גִידַרְשֶׁתְּ דֶעם
פָּסוּק איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת הָאט גִיזָאגְט דֶער
אֱלִיעֶזֶר וִויא גַארֶעשׁ זַיינֶן דִיא מֶעְנְטְשִׁין פּוּן דֶער וָועלְט דָאשׁ
זַיי פְרֶעגִין נִיט אוּנ וַויישִׁין נִיט אוּנ קוּקִין נִיט צוּא וִוישִׁין דֶעם
וָועג פּוּן גָאט בּ״ה אוֹיף וָואשׁ דִיא וָועלְט שְׁטַייט · וָוער

מעכב להו למינדע טפשות דלבהון דלא ידעי לאשתדלא באורייתא דאילו הוי משתדלי באורייתא למינדע אורחא דקודשא בריך הוא הוי ידעין וזה בער לא ידע לעסוק בתורה וכסיל לא יבין את זאת נימוסין דשכינה דאיקראת זאת כד"א בזאת יבא אהרן אל הקודש: (ס) והוא כי נימוסין דשכינה הוא לייסר את הצדיקים בעולם הזה למען יירשו העולם הבא ולהרשעים משלמת קצת טובות בעוהז"ז עבור קצת מצות שעשו בעוהז"ז כדי לטורדן מן העולם הבא ומי שהוא כסיל לא יבין את זאת נימוסין הזאת ומתמיה ומהרהר חס ושלום ואמר ראה זה צדיק וישר מדוכא ביסורין ואנו יושבים בשלוה ומתגברין והולכין בלי סיבה ומצליחין בכל עסקינו אבל החכם עיניו בראשו ויודע הענין כי מה שהרשעים הולכין ומצליחין בלתי סיבה זהו בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און כדי להשמדם עדי עד מן העולם הבא שהוא עולם של חיים נצחים עדי עד ושם יהיו אפר תחת כפות רגלי צדיקים כד"א ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם פתח עוד ודרש האי גברא כתיב בספר איוב ויקם בי כחשי בפני יענה במאי קא מירמי אמנם הענין הוא כי מי שהוא חושא והולך אחר שרירות לבו ואינו חושב על תכלית וסוף האדם אשר הולך למות ואחר כך צריך ליתן דין והשבון לפני יוצר הכל כשבא לפני הדין אזי כל הרעות והפשעים שעשה הן רשומים וחקוקין באנפוי דיליה והנה עלאי ותתאי (דהיינו מלאכים העליונים וגם כתות מלאכים המטים תחת הרקיע) כולם מסתכלין בהאי רשימא שמראה על חטאין ופשעין ומקללין אותו ואומרים עליו ווי כד יבא יומך ותפול ביד האכזרים לשפוך דינים קשים ומרים ופתאום תתהפך שעתך ואין מרחם לך ואין מליץ יושר מדבר טוב בעדך והקדושה תתרחק מיניה והטומאה הולכת וגוברת בכל גופיה ומתדבקת ביה: (י) ובאלו הימים שהרשימה היא במצחו מחמת עונו אם אשתו היא מעוברת ממנו יהיה הולד בן עז פנים אלם בעל

אִיז זַייא מְעַבֵּב. פוּן צוא וִוישִׁין נָאטְשׁ וְועֶנ דָאשׁ אִיז נָאר זַייֶער נַארָעשׁ הַארְץ דָאשׁ זַייא וַויישִׁין נִיט תּוֹרָה צוא לָערְנֶן. וְואורום אז זַייא זָאלִין יוא לָערְנֶן תּוֹרָה וְואלְטִין זַייא נִיוואסְט דָעם וְועֶנ פוּן נָאט ב"ה אוּנ דָאשׁ מַיינְט דָער פְּסוּק אִישׁ בער לא ידע דָער אוּשׁ גִילֶערְטָער מָענְטָשׁ וַויישׁ נִיט תּוֹרָה צוא לָערְנֶן וכסיל לא יבין את זאת אוּנ דָער נַאר וַויישְׁט נִיט דָעם נִימוּם פוּן דָער שְׁכִינָה וְואשׁ זִיא וְועֶרְט נִירוּפִין זאת: (ס) דֶען דָער נִימוּם פוּן דָער שְׁכִינָה אִיז צוא שְׁטָרָאפִין דִיא צַדִּיקִים אוֹיף דָער וָועלְט כְּדֵי זַייא זָאלִין יַרְשָׁנֶען יֶענֶע וָועלְט אוּנ צוא דִיא רְשָׁעִים בְּצָאלְט זִיא אַבִּיסֶל נוּטְשׁ אוֹיף דָער וָועלְט פַּאר דִיא מִצְוֹת וָואשׁ זַייא הָאבִּין גִימָאן כְּדֵי זַייא צוא פַּאר טְרַייבִּין פוּן עוֹלָם הַבָּא אוּנ דָער נַאר פַּאר שְׁטַיִיט דָאשׁ נִיט אוּנ פַּאר וואוֹנְדֶרְט זִיךְ אוּנ אִיז טְהָרַת אוּנ זֶעהְט דָער צַדִּיק אִיז צוא שְׁטוֹיסְן מִיט יְסוּרִים אוּנ דִיא רְשָׁעִים וִיצִין בְּשַׁלְוָה אוּנ שְׁטָארְקִין זִיךְ אוּנ זַייֶן מַצָּלְתֵּי אִין אַלְע זַייֶערְע עֶסְקִים. אִבֶּר דָער חֶכֶם פַּאר שְׁטַיִיט אוּנ וַויישְׁט אז דָאשׁ וְואשׁ דִי רְשָׁעִים בַּאגְלִיקְן דָאשׁ אִיז פוּן וָועגֶן זַיי זָאלְ פַּאר דִיר בַּייֶדִין גוּטְשׁ. אוּנ דִיא קְרִישָׁה וָועט זִיךְ דָער וַויישְׁטֶערִין פוּן דִיר אוּנ דִי טוּמְאָה וָועט זִיךְ שְׁטָארְקֶן אִין נָאר דֶען גוּף אוּנ וָועט זִיךְ אִין דִיר בְּהַעְפְּטִין: (י) אוּנ אִין דִיא טַעַ וָואשׁ דִיא זִינְד זַייֶנֶען פַּאר צַייכֶינְט אִין זַיִין שְׁטָעֶרִין. אויב זַיִין וַויִיב וָועֶרְט דָעֶנְטְאלְט פוּן אִים מְעוּבֶּרֶת וָועט דָאשׁ

אַייֶערֶע פִּים: נָאךְ הָאט דָער אֱלִיעֶנֶר גֵידְרָשֶׁת עָשׁ שְׁטַיִיט אִין אִיוב ויקם בי כחשי בפני יענה אוּנ מֵיין לִינֶן טוּט אוֹיף טִיר אוֹיף שְׁמַיִין אוּנ טוּט בֵּצַייגֶן אִין מֵיין פָּנִים דָען דָער וָואשׁ זִינְדִיגְט אוּנ גַייט נָאךְ תַּאֲוֹת לִבּוֹ. אוּנ טְרַאכְט נִיט אוֹיף זַיִין סוֹף דָאשׁ עֶר וָועט שְׁטַארְבִּין אוּנ וָועט מִתִּין אֶפּ נֶעבֶּן דִין חֶשְׁבּוֹן פַּאר דָעם וָואשׁ הָאט אַלֶיךְ בַּשַּׁאפִין. אז עֶר קוּמְט פַּאר דָעם דִין זַייֶנֶען פַּאר צַייכִינְט אוּנ אוּיש נִיקְרִיצְט אוֹיף זַיִין פָּנִים אַלֶע זִינְד וָואשׁ עֶר הָאט נִימָאן: אוּנ נוּן דִיא אוֹיבֶּ זַיִין פָּנִים אַלֶע זִינְד וָואשׁ עֶר הָאט נִימָאן; אוּנ נוּן דִיא אוֹיבֶּ זַיִין פָּנִים אַלֶע זִינְד וָואשׁ עֶר הָאט נִימָאן:

בעל זרוע הגורם היזק חבירו בערמה אינו מקבל תוכחה ועל אלין בנים קרא עליהון בזוהר דאלין הן אינון חייבין דדרא דמאריהון שרין להון (פי׳ הקב״ה חפץ לעשות רצון חפצם בעוה״ז כדי שיהיו כלין בעוה״ב) כדי לשיצאון בעלמא דאתי ועל זה אמר איוב כחשי בפני יענה אבל אינון צדיקי הדור הישרים והתמימים במעשיהם הטובים רודפי צדק וחסד בעלי אמונה המתחרטים במעשיהם הרעים וכל יום מכינים עצמן ליום הדין ויום הפקודה כדי לבא בקדושה ובטהרה לפני כסא הכבוד אזי כל מעשיהן הטובים נרשמים ונחקקים במצחן לטובתן: (יא) ובהסתכלות בהן מלאכין עילאין ותתאין מברכין אותו ואומרים דין ברא קדישא לקב״ה ברא חביבא דמשמח אביו שבשמים והסטרא אחרא בורחת ממנו והקדושה מתדבקת בו ומתגברת יום יום אשרי לו ואשרי חלקו אמרו לו השומעים רבי מנא לך הא דשפיר קאמרת: (יב) אמר להן כי נעשה לי רשימא חד באנפי ע״י חובא וע״י זכאה אזיל מיני רשימא א״ל ר׳ אבא מה שמך אמר ליה אליעזר א״ל בריך רחמנא דחמינא לך וזכינא למחמי לך זכאה חולקך בעלמא דין זכאה חולקך בעלמא דאתי: (יג) א״ל ר׳ אבא אנא הוא דארענא לך באורחא אשתטח קמיה עייל ליה לביתיה אתקין קמיה קורטיסא דנהמא וחד עגלא תילתא וראה ר׳ אבא דהוי הוא מושלם בתורה ובחסידות קרא עליו אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום שלום לך בעוה״ז שלום לך בעוה״ב:

פרק כג איתא בברייתא דר׳ ישמעאל כהן גדול אמר לי מטטרו״ן שר הפנים כאשר ביקש אותי הקב״ה להעלני בשמי שמים שיגר לי תחלה את (ענפיאל) השר ונטלני מן דור אנוש לעיני כולם והרכיבני על כרוב גדול וברכב וסוסי אש ובמשרתי העליונים העלוני השכינה לשמש במרום·

וכיון

קינד זיין איין עזות פנים איין אלים אונ ער וועט ניט פאר נעמן קיין שטראף רייד · אונ דיא קינדער רופט דער זוהר · דיא זייגען דיא רשעים פון דעם דור · וואש גאט ב״ה טוט זייא זייער ווילין אויף עולם הזה כדי זייא צוא פאר לענדין אויף עולם הבא · אונ אויף אזעלכין האט איוב גיזאגט כחשי בפני יענה מיין לינן אונ מיינע איבעריגע עבירות טוען בצייגן אין מיין פנים · אבר דיא צדיקים פון דעם דור · דיא רעכט פארטיגע · דיא וואש טוען מעשים טובים וואש זייא יאגין נאך גרעכטיקייט אונ חסד · אונ גלויבין אין גאט דיא וואש האבין חרטה אויף זייערע שלעכטע מעשים אונ איטליכן טאג בריטין זייא זיך אן צום יום הדין כלומר זייא פאר געסין גיט אלע טאג אז זייא וועלין מוזין דין אונ חשבון געבין · כדי צו קומן מיט קדושה אונ טהרה פאר דעם כסא כבוד בייא דיא ווערין פאר צייכנט אונ אויש גיקריצט אין זייער שטערין אלע זייערע נוטע מעשים פון זייער טובה וועגין: (יא) אונ אז דיא מלאכים קוקין אויף זייא בענטשן זייא צוא איטליכן אונ זאגין דאש איז דער הייליגר זון צוא גאט ב״ה דער גיליבטר זון וואש ער איז משמח צוא גאט ברוך הוא אונ דיא סטרא אחרא אנטלויפין פון אים אונ דיא קדושה ווערט אין אים בהעפט אונ שטארקט זיך אלע טאג וואול איז אים אונ וואול איז זיין חלק · האבין גיזאגט צו אים די וואש האבין דאש גיהערט פון וואנען ווייש טו דאש אז דוא זאגסט רעכט: (יב) האט ער זיי גיענפרט דען ביי מיר איז גווארין

אמאל איין צייכין אין מיין פנים איבער איין עברה וואש איך האב גיטאן · אונ דורך דעם וואש איך האב תשובה גיטאן איז דער צייכין אוועק גיגאנגן פון מיר אונ דורך דעם וואש איין צדיק האט מיך גיבענטשט וסר עונך וחטאתך תכופר איז דער צייכין פון מיר אוועק גיגאנגן · האט רבי אבא אים גיפרעגט וויא הייש טו האט ער גיזאגט איך הייש אליעזר האט זיך רבי אבא דער מאנט אן דער גאנצר מעשה אונ האט אים גיזאגט גילובט איז גאט וואש איך האב דיך זוכה גיווען צו זעהן וואול איז דיין חלק אויף דער וועלט · אונ וואול איז דיין חלק אויף יענער וועלט: (יג) האט רבי אבא צו אים גזאגט איך בין עש גיווען דער וואש האט דיך דענמאלט בגעגנט אין וועג אונ האב דיך גיבענטשט · האט ער פאר בעטין דעם רבי אבא צוא זיך אהיים אונ האט גימאכט פאר אים אגרוישע סעודה · האט רבי אבא גיזעהן אז ער איז איין מושלם אין תורה אונ אין פרומקייט האט ער גילייענט דעם פסוק אויף אים אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום דוא בישט שלום אונ דיין הויז איז שלום אונ אלץ וואש דוא האשט איז שלום · שלום זאל צוא דיר זיין אויף דער וועלט · שלום זאל צוא דיר זיין אויף יענער וועלט:

פרק כג איתא עש שטייט אין דער ברייתא פון רבי ישמעאל כהן גדול · דער מלאך מט״ט שר הפנים דאש איז גיווען חנוך האט ער מיר גיזאגט · אז גאט ברוך הוא האט מיך גיוואלט אויף ברייגגן אין די הויכע הימלען

ארין

נרמזים בפ׳ האזינו רק שצריך סייעתא דשמיא למי שיזכה להבין כל הענינים וסודות אשר שם ובעיני
היה זה מהנמנע עד שבשביל כן נקבע בלבבי החטא שאין האמת הוא כמו שאמר הרב הרמב״ן ונהפכתי
לאיש אחר : (י) ויען הרמב״ן עדיין אני אומר כן שכדברי כן הוא שהכל נרמז ומבואר בפרשת האזינו
ואם לא תאמין שאל ואגיד לך ויתמה התלמיד ההוא ויאמר א״כ כדבריך הראני אם תמצא את שמי
שהוא אבנר בפ׳ האזינו והתפלל הרמב״ן אל ה׳ בכל לבבו ונפשו בקרן זוית ובא פסוק הזה בפיו אמרתי
אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם ואותיות שלישיות מן פסוק זה הן ר״ת ר׳ אבנר : (יא) וכשמוע התלמיד
את הדבר חרד מאוד ויפול על פניו ושאל להרמב״ן אם יחזור בתשובה יהיה לו תיקון ותרופה ותיכף
הלך אותו התלמיד ולקח ספינה אחת בלא ספן וחבל ומלח והלך עם הספינה באשר הוליכו וצעק במר
נפש ועדיין לא נודע ממנו מאומה ואחר כך הרבה הרב הרמב״ן ז״ל בתפלה שיהיה לו מקצת כפרה :
(יב) ואחר זמן רב בא להרב בחלום והחזיק לו טובה שגרם תפלתו להוליכו להתלמיד הנ״ל שהיו דנין
אותו דינים הרבה ואחר י״ב חודש יהיה לו מזור ותרופה להוליכו לגן עדן הרי ראה שהכל הוא תלוי
בתפלה שיהיה לו מקצת כפרה ובפרט בבהכ״נ שהוא מקום מיוחד לתפלה ומסוגל בבית הכנסת לטהר
מחשבות לב האדם וכמשרז״ל כנחלים נטיו וגו׳ ולמה נמשלו בתי כנסיות לנחלים לומר לך מה נחל זה
מביא את האדם מטומאה לטהרה אף בהכ״נ מטהרין וכו׳ : (יג) על כן צריך האדם להתבודד בהתבודדות
בבהכ״נ וידבר בכל לבו לפני יודע מחשבות ב״ה וירבה בדמעות ויתאנח בכל לבו בשברון לב בזכרו על
חטאיו חטאת נעוריו אשר לב האדם יודע מרת נפשו מה שחטא וקלקל בימי נעוריו והכל רשום וחקוק למשמרת
ואם שב בתשובה שלימה ימחו פשעיו ומתטהרות ומתלבנות הכתמים והפגמים ובמקום הדין ועונש שם
תעמוד לו ישועה והצלה כאשר עין בעין יראה בבואו לפני כסאו יתברך לדין וחשבון בעת שיקראו למשפט
אשר

דאזיגר מדה דאש דוא האשט גלייקנט אין דער תורה׳ האט
דער תלמיד אים גיענטפרט דען איך האב איין מאל גיהערט
דוא האשט גידרשת אז אין דער פרשה האזינו זיינן כלול אלע
מצות אונ אלע זאכין פון דער וועלט׳ נאר דער צוא דארף
מען האבין איין סייעת דשמיא צוא פאר שטיין אלע ענינים
אונ סודות וואש דארטין זיינן פאר האנדין אונ מיר האט זיך
גידאכט דאש איז גיט גימאלט׳ ביז פון וועגין דעם איז איין
גיזעצט גיוואורין דיא זינד אין מיין הארץ אז דוא זאגשט גיט
אמת דרום האב איך דאש גיטאן : (י) האט דער רמב״ן
גיענטפרט איך זאג נאך היינט אויך אזו עש איז אלץ מרומז
אין דער פרשה האזינו׳ אונ אויב דוא ווילשט גיט גלייבן
פרעג וועל איך דיר זאגין׳ האט דר תלמיד זיך פר וואונדרט
אונ האט גיזאגט צוא דעם רמב״ן אויב עש איז אמת וויא
דייגע רייד זיינען׳ ווייז מיר אויב דוא וועסט גפינן מיין נאמן
אין דער פרשה האזינו׳ האט דער רמב״ן מתפלל גיווע צו
נאט אין איין וינקעלע מיט נאר זיין הארץ׳ איז גיקומן דער
פסוק אין זיין מויל אריין וואש עש שטייט אין האזינו אמרתי
אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם דען דיא דריטע אותיות פון דעם
פסוק מאכין ר׳ אבנר : (יא) וויא דר תלמיד האט דר הערט
דיא דאזיגע זאך האט ער זיך זייער דער שראקין אונ איז
גיפאלין אויף זיין פנים אונ האט גיפרעגט צוא זיין רבי דער
רמב״ן אויב אז ער וועט תשובה טאן וועט ער האבין עפיש

איין תיקון׳ איז דער תלמיד תיכף גינאנגן אונ האט גינומען
איין שיף אן איין שום שיפר׳ אונ איז אוועק גינאנגען מיט
דער שיף וואו הין זיא וועט אים פירן אונ האט גישריען
מיט אביטער גישרייא דער נאך האט דער רמב״ן פיל תפלה
גיטאן אז ער זאל חאטשע האבן אביסל איין כפרה : (יב) אין
איין לאנגע צייט ארום איז ער גיקומען צוא חלום צו דעם
רמב״ן אונ האט אים מחזיק טובה גיווען דאש זיין תפלה האט
גורם גיווען צוא משפטין דעם תלמיד אונ נאך צוועלף חדשים
וועט ער האבין איין תרופה דאש מען וועט אים פירן אין גן
עדן אריין׳ נוא זעה אז אלץ היינגט אן אין תפלה אז ער
זאל האבין חאטשע אביסל איין כפרה׳ אונ בפרט אין שול
וואש איז איין מקום מיוחד צוא טאן תפלה אונ אין שול איז
מסוגל צוא רייניגן די מחשבות פון דעם מענטשן׳ (יג) דרום
מוז דער מענטש זיך גיוואונן תפלה צוא טאן אין שול אונ זאל
ריידין צוא גאט ב״ה וואש ער וויישט מחשבות מיט גאר
זיין הארץ׳ אונ זאל מערין צו וויינן אונ זאל זיפצין מיט
גאר זיין הארץ אונ מיט איין צוא בראכין הארץ׳ אז ער דר
מאנט זיך אויף זיינע זינד זיינע חטאת נעורים דאש הארץ פון
דעם מענטשין וויישט דאש ביטערקייט פון זיין הארץ וואש
ער האט גיזינדיגט אין זיינע יונגע טעג׳ אונ אלץ איז פאר
צייכינט אונ אויש גיקריצט כדי עש זאל גיהיט ווערין׳ אונ
אז ער טוט איין רעכטע תשובה ווערין זיינע זינד אב
גימעקט

אשר יגזור עליו הש״י פתאום : (יד) על כן יעסוק האדם בתפלה כי זה יום בא פתאום כנשר יעוף וה׳ ברחמיו יקבל נשמתו בעת פקודתו כי יפקוד לבא משלום אל שלום על כן הכלל העולה שאל יהיה תפלה קל בעיניך שהרי השר הגדול מטטרון ממונה על התפלות וכאשר האדם זוכר למטטרון שנהפך מבשר לאש בשביל צדקתו אף אתה תמים תהיה עם ה׳ אלהיך וצדיק וצדק לפניו יעמוד :

פרק כד **כתבו** ספרי המקובלים אזהרה על האדם להיותו הולך יחידי בלא הרהור תורה או דברי יראה כי אז מתדבק בו הסט״א ומבואר בספר הזוהר פ׳ וישלח שאפילו בהיותו הולך יחידי בעיר בשעה שאין ב״א מצויין ברחוב אז גם כן מתדבק בו הס״א ולא יפטר בלתי היותו נכשל באיזה עון בזה היום : (ב) על כן יזהר להתנהג בזה האופן אם הוא משכים או מעריב לצאת יחידי לצרכו בעיר שאז אין בני אדם מצויין כל כך יאמר לפני המזוזה פסוק השלך על ה׳ יהבך והוא יכלכלך ולכוין הניקוד שתחת השם שהוא גמטריא ע״ב כמנין חסד וגם מצאתי כתוב בשם גדול א׳ מחכמי אשכנז כשהאדם רוצה להשכים לילך בדרך חוץ לעיר יאמר פסוק גול על ה׳ דרכך ובטח עליו והוא יעשה ויכוין גם כן בנקודותיו שעולה כמנין ע״ב חסד ואז הוא ניצול שלא יתדבק בו ס״א אכן בתרווייהו צריך על כל פנים שיהרהר גם כן בדברי תורה או בדברי יראה בהליכתו ואז הוא ניצול שלא יתדבק בו הס״א אכן בהליכתו לדרך צריך שמירה יותר ועל כן יתפלל בדרך תפלת הדרך : (ג) צריך האדם לקבל עליו גם כן שלא יהיה קמצן ביותר אף על פי שביד הקב״ה הוא להטות לב האדם כרצונו ברוך הוא להיות האדם ותרן או קמצן מ״מ יותר טוב שהאדם הוא מתעורר מעצמו להיות ותרן וא״צ להתפלל ע״ז גם צריך האדם לראות שלא

גִימֶעקְט אוּנ עָשׂ וֶוערִין גִירֵיינִקְט אוּנ וֶוערִין וַוייש דִיא כְּתָמִים אוּנ דִיא פְּגָמִים וָואשׂ עֶר הָאט גִימַאכְט מִיט זַיינֶע זִינְד אוּנ אָן שְׁטָאט פּוּן דִין אוּנ עוֹנָשׁ וֶועט אִים זַיין אַיין הִילְף אוּנ בַּשִׁירְמוּנְג : (יד) דְרוּם זָאל דֶר מֶענְטְשׁ תְּפִלָּה טָאן מִיט כַּוָונָה וָוארוּם דֶער טָאג פּוּן דָעם טוֹיט קוּמְט פְּלוּצְלוּנְג אַזוֹא וִויא אַיין אָדְלֶר שְׁוֶועבְּט עֶר : אוּנ גָאט וֶועט מְקַבֵּל זַיין זַיין נְשָׁמָה מִיט זַיין רַחֲמָנוֹת אִין דֶער צַייט אַז עֶר וֶועט שְׁטַארְבִּין אוּנ וֶועט קוּמֶען פּוּן שָׁלוֹם צוּא שָׁלוֹם · דְרוּם אִיז דֶער כְּלַל אַז דִיא תְּפִלָּה זָאל נִיט גְרִינְג זַיין אִין דַיינֶע אוֹיגֶן דֶען דֶער גְרוֹישֶׁר שַׂר מט״ט אִיז מְמוּנָה אִיבֶּר דִי תְּפִלוֹת · אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ גִידַיינְקְט וִויא מט״ט אִיז פַּר קֶערְט גִיוָוארִן פּוּן פְּלַייש צוּ פַייעֶר פּוּן וָוענִין זַיין צִדְקוֹת אַזוֹ זַייא דוּא אוֹיךְ גַאנְץ מִיט דַיין גָאט · אוּנ דִיא מִדָּה פּוּן צַדִיק אוּנ דָאשׂ גִירֶעכְטִיקַייט וֶועט פַאר דִיר שְׁטֵיין :

פרק כד כתבו דִיא סִפְרֵי הַמְקוּבָּלִים שְׁרַייבִּין אַז אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ זָאל נִזְהָר זַיין עֶר זָאל נִיט גַיין אַלַיין אָן אַיין הִרְהוּר תּוֹרָה אֶדֶער דִבְרֵי יִרְאָה וָוארוּם אַז עֶר גַייט יוֹא אַלַיין אָן אַיין הִרְהוּר תּוֹרָה וָוערְט דִיא סִטְרָא אַחֲרָא בַּהֶעפְט צוּא אִים · אוּנ אִין זוֹהַר שְׁטֵייט דָאשׂ אֲפִילוּ אַז עֶר גַייט אַלַיין אִין שְׁטָאט אִין דֶער צַייט אַז קַיין מֶענְטְשִׁין זַיינֶען נִיט גִיוואוֹנְטְלִיךְ אִין דֶער גַאס אוּנ אִיז נִיט מְהַרְהֵר קַיין תּוֹרָה וָוערְט אוֹיךְ בַּהֶעפְט צוּא אִים דִיא סִטְרָא אַחֲרָא אוּנ עֶר וָוערְט נִיט פָּטוּר אַז עֶר זָאל דֶעם טָאג נִיט גִישְׁטְרוֹיכְלְט וָוערִין אִין אַיין עֲבֵרָה ח״ו · (ב) דְרוּם זָאל עֶר נִזְהָר זַיין אַזוֹא זִיךְ נוֹהֵג צוּא זַיין דָאשׂ אַז עֶר פֶעדֶערְט זִיךְ אוֹדֶר עֶר שְׁפֶּעטִיקְט זִיךְ צוּא גַיין אִין שְׁטָאט אַלַיין וָואשׂ דֶענְמָאלְט זַיינֶען נִיט שְׁכִיחַ קַיין מֶענְטְשִׁין אוֹיף דֶער גַאס · זָאל עֶר זָאגִין פַאר דֶער מְזוּזָה דֶעם פָּסוּק השלך על יי יהבך והוא יכלכלך אוּנ זָאל מְכַוִין זַיין אַז דִיא נְקוּדוֹת וָואשׂ שְׁטַייעֶן אוּנְטֶער דֶעם שֵׁם טְרֶעפִין אָן צְוֵוייא אוּנ זִיבֶּעצִיג אַזוֹא פִיל וִויא דִיא צָאל פּוּן דֶעם וָוארְט חֶסֶד : אוּנ אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ גִיפּוּנֶען שְׁטַיין גִישְׁרִיבִּן פּוּן אַיין גָדוֹל אַז דֶער מֶענְטְשׁ וִויל זִיךְ פֶעדֶערִין צוּא גַיין אַלַיין אִין וֶועג חוּץ פּוּן דֶער שְׁטָאט זָאל עֶר זָאגִין דֶעם פָּסוּק גול על ה׳ דרכך ובטח עליו והוא יעשה אוּנ זָאל אוֹיךְ מְכַוִין זַיין אַז זַיינֶע נְקוּדוֹת טְרֶעפִין אָן צְוֵוייא אוּנ זִיבֶּעצִיג אַזוֹא וִויא דִיא צָאל פּוּן חֶסֶד · אוּנ דֶענְמָאלְט וָוערְט עֶר נִיצוּל דָאשׂ דִיא סִטְרָא אַחֲרָא וָוערְט נִיט בַּהֶעפְט צוּא אִים · נָאר עֶר מוּז פּוּן דֶעסְט וֶוענִין מְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה זַיין אִין זַיין גַיין דֶענְמָאלְט וָוערְט עֶר נִצוּל דִי סִטְרָא אַחֲרָא זָאל זִיךְ נִיט בַּהֶעפְטִין צוּ אִים · אָבֶּר אַז עֶר גַייט אִין וֶועג מוּז עֶר מֶער הִיטוּנְג הָאבִּין · דְרוּם זָאל עֶר מִתְפַּלֵּל זַיין דִיא תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ : (ג) אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ מוּז אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל זַיין עֶר זָאל קַיין גְרוֹישֶׁר קַמְצָן נִיט זַיין · חָאטְשֶׁע עֶשׂ אִיז דָאךְ בַּייא גָאט אִין דִיא הֶענְט צוּ גַייגִין דָאשׂ הַארְץ פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין אַזוֹא וִויא זַיין וִוילִין אִיז דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זַיין אַיין וַוַתְּרָן אֶדֶר אַיין קַמְצָן · פּוּן דֶעשְׂט וֶוענִין אִיז בֶּעסֶער אַז דֶער מֶענְטְשׁ אַלַיין דֶער וָועקְט זִיךְ דֶער צוּא

(ג) וכיון שהגעתי למרום למקום החיות הקודש והאופנים ושרפים וכרובים וגלגלים של המרכבה ומשרתי אש אוכלה אש הריחו את ריחי מרחוק ה׳ אלפים וש״ס רבוא פרסאות ואמרו רבש״ע מה לילוד אשה בינינו שהוא טפה סרוחה שהוא עולה בשמי מרום לשמש בנו ובחצובי שלהבת : (ג) והשיב להם הקב״ה יתעלה ואמר להם משרתיי וצבאיי כרוביי ושרפיי גלגליי ואופניי אל ירע לבבכם בדבר הזה כי כל בני אדם כפרו בי ובמלכותי הגדולה והלכו אחר שרירות לבם ועבדו עבודת גלולים וסילקו שכינתי מביניהם וזהו אשר עמד בנסיון והאמין בכבוד גדולתי ונטל הקב״ה אותי ופתח לי ת״ר אלפים שערי חסד וש׳ אלפים שערי בינה וש׳ אלפים שערי חיים וש׳ אלפים שערי אהבה וש׳ אלפים שערי גבורה וש׳ אלפים שערי תורה וש׳ אלפים שערי פרנסה וש׳ אלפים שערי יראת חטא : (ד) ומאותה שעה והלאה הוסיף לי הקב״ה חכמה על חכמה ובינה על בינה ודעת על דעת ורחמים על רחמים וגבורה על גבורה וכח על כח וחיל על חיל וזוהר על זוהר ויופי על יופי ותורה על תורה ואהבה על אהבה וחסד על חסד וחמדה על חמדה וענוה על ענוה ותואר על תואר והוד על הוד ונתכבדתי ונתפארתי בכל מדות הללו הטובות והמשובחות יותר מכל בני אדם : (ה) ואחר כל המדות הניח הקב״ה את ידו עלי וברכני ת״ק אלפים וש״ס ברכות ונתרוממתי ונתגברתי שיעור ארכו ורחבו של העולם והעלו לי ע״ב כנפים ל״ו מצד זה ול״ו מצד זה וכל כנף הוא כמלא עולם וקבע בו ת״ק אלפים וש״ס עינים וכל עין ועין הוא כמלא אור גדול ולא הניח שום דבר זיו וזוהר אשר בכל האורות העליונים שלא קבע בי והנה מבואר שנתן לו הקב״ה כמה חלונות המיוחדים

אַרַיין · הָאט עֶר מִיר פְּרִיעֶר גִישִׁיקְט דָעם שַׂר (ענפיאל) אוּנ הָאט מִיךְ צוּא נִינוּמֶען פוּן דָעם דוֹר אֱנוֹשׁ אוּנ אַלֶע הָאבִּין דָאשׁ גִיזֶעהֶען אוּנ הָאט מִיךְ גִימַאכְט רַייטִין אוֹיף אַיין כְּרוּב אוּנ מִיט פַייעֶרְדִיגֶע פֶערְד אוּנ מַלְאָכִים פוּן דֶעם הִימֶל הָאט דִיא שְׁכִינָה מִיךְ אַרוֹיף גִיבְּרַאכְט צוּא בַּאדִינֶען אִין הִימֶל (ב) אוּנ אַז אִיךְ בִּין שׁוֹין גִיקוּמֶען אִין הִימֶל אַרַיין צוּא דֶעם אָרְט פוּן דִיא חַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ אוּנ דִיא אוֹפַנִים אוּנ כְּרוּבִים אוּנ דִיא גַלְגַלִים פוּן דֶער מֶרְכָּבָה · אוּנ דִיא פַייעֶרְדִיגֶע מַלְאָכִים וָואשׁ זֵייא פַאר בְּרֶעֶנֶען פַייעֶר · הָאבִּין דֶער שְׁמֶעקְט מַיין רֵיחַ פִינְף טוֹיזִינְט אוּנ דְרַייא הוּנְדֶערְט אוּנ זֶעכְצִיג רִבּוֹא מַייל וַוייט הָאבִּין זֵייא גִיזָאגְט רבש״ע וָואשׁ הָאט דָא צוּא טָאן אַזֶעלְכֶער וָואשׁ עֶר אִיז גִיבָּארִן פוּן אַיין אִשָּׁה וָואשׁ עֶר קוּמְט אַרוֹישׁ פוּן אַיין טִפָּה סְרוּחָה · דָאשׁ עֶר זָאל זוֹכֶה זַיין אוֹיף צוּא גֵיין אִין דִיא הוֹיכֶע הִימֶלֶן צוּא בַּדִינֶען מִיט אוּנְז אוּנ מִיט דִיא מַלְאָכִים וָואשׁ זַיינֶען אוֹישׁ גִיהַאקְט פוּן פַייעֶר : (ג) הָאט גָאט ב״ה זֵייא גִיעֶנְפֶרְט מַיינֶע בַּדִינֶערְס אוּנ מַיין חַיִל · מַיינֶע כְּרוּבִים מַיינֶע שְׂרָפִים מַיינֶע גַלְגַלִים לָאז דָאשׁ אַייךְ נִיט פַאר דְרִיסֶען דָען אַלֶע מֶענְטְשֶׁן הָאבִּן גִלֵייקִינְט אִין מַיין גְרוֹיסֶע מְלוּכָה · אוּנ זַיינֶן נָאךְ גִיגַאנְגֶען נָאךְ תַּאֲוַת לִבָּם אוּנ הָאבִּין גִידִינְט עֲבוֹדַת גִילוּלִים אוּנ הָאבִּין אָפּ גִיטָאן מַיין שְׁכִינָה פוּן צְוִוישֶׁן זֵייא אוּנ דֶער חֲנוּךְ אִיז בַּאשְׁטַאנֶען אִין דֶעם נִסָּיוֹן אוּנ הָאט גִיגְלוֹיבְּט אִין דֶעם כָּבוֹד פוּן מַיין אַכְפֶּרְקַייט אוּנ גָאט בְּרוּךְ הוּא הָאט מִיךְ גִינוּמֶען · אוּנ הָאט מִיר גִיעֶפֶענְט ת״ר אֲלָפִים טוֹיעֶרִין פוּן חֶסֶד · אוּנ שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִין פוּן בִּינָה · אוּנ שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִין פוּן חַיִּים אוּנ שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִין פוּן לִיבְּשַׁאפְט שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִן פוּן גְבוּרָה · שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִן פוּן תּוֹרָה שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִן פוּן פַּרְנָסָה שׁי״ן אֲלָפִים טוֹיעֶרִן פוּן יִרְאַת חֵטְא : (ד) אוּנ פוּן דֶר צַייט אָן אוּנ וַוייטֶר הָאט גָאב ב״ה מִיר גִימֶערְט חָכְמָה אוֹיף חָכְמָה אוּנ בִּינָה אוֹיף בִּינָה אוּנ דַעַת אוֹיף דַעַת אוּנ דֶר בַּארִימְקַייט אוֹיף דֶר בַּארִימְקַייט · אוּנ שְׁטַארְקַייט אוֹיף שְׁטַארְקַייט אוּנ כֹּחַ אוֹיף כֹּחַ אוּנ לוֹיטֶערְקַייט אוֹיף לוֹיטֶרְקַייט אוּנ שַׁיינְקַייט אוֹיף שַׁיינְקַייט · אוּנ תּוֹרָה אוּנ לִיבְּשַׁאפְט אוּנ חֶסֶד אוּנ גִילוּשְׁטִיקַייט אוּנ עֲנָוָה אוּנ שַׁיין גִישְׁטַאלְט אוּנ לוֹיבּוּנְג · אוּנ אִיךְ בִּין גִיעֶרְלִיכְט אוּנ בַּשַׁיינְט גִיוָוארִין אִין דִיא אַלֶע גוּטֶע אוּנ גִילִיבְּטֶע מִדּוֹת מֶער פוּן אַלֶע מֶענְטְשֶׁן : (ה) אוּנ נָאךְ דִי אַלֶע מִדּוֹת הָאט גָאט ב״ה גִילֵיינְט זַיין הַאנְט אוֹיף מִיר אוּנ הָאט מִיךְ גִיבֶּענְטְשְׁט מִיט פִינְף הוּנְדֶרְט טוֹיזִינְט אוּנ דְרַייא הוּנְדֶערְט מִיט זֶעכְצִיג בְּרָכוֹת אוּנ אִיךְ בִּין וָוארִין דֶער הוֹיבִּין אוּנ בִּין וָוארִין גִישְׁטַארְקְט אַזוֹא וִויא דִיא לֵיינְג אוּנ דִיא בְּרֵייט פוּן דֶער וֶועלְט · אוּנ הָאט מִיר אוֹיף גִיבְּרַאכְט צְוֵוייא אוּנ זִיבֶּצִיג פְלִיגֶל זֶעקְס אוּנ דְרַייסִיג פוּן אַיין זַייט אוּנ זֶעקְס אוּנ דְרַייסִיג פוּן דֶער אַנְדֶערֶער זַייט אוּנ אִיטְלִיכֶר פְלִיגֶל אִיז אַזוֹא גְרוֹישׁ וִויא דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט אוּנ הָאט מִיר גִיגֶעבִּין פִינְף הוּנְדֶערְט טוֹיזִינְט מִיט דְרַייא הוּנְדֶערְט אוּנ זֶעכְצִיג אוֹיגִין · אוּנ אִיטְלִיכְשׁ אוֹיג שַׁיינְט אַזוֹא וִויא אַיין גְרוֹישׁ לִיכְט · אוּנ הָאט נִיט אִיבֶּר גְלָאזְט קַיין שׁוּם לוֹיטֶרְקַייט וָואשׁ אִיז אִין אַלֶע אוֹיבֶּרְשְׁטֶע

המיוחדים להכמה ולפרנסה וכו׳ ועל כל אשר האדם מוכרח אליו הוא בידו ואלו הן תורה ויראה חכמה ופרנסה : (ו) וכל מי שיצטרך להקב״ה אזי התפלה בא לידו הן שמתפללים על דבר קטן והן על דבר גדול ואחר כך הוא מכנים התפלה לפני ולפנים לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה שהוא שומע תפלת ישראל ברחמים ב״ה וב״ש כי הכל תלוי ברצונו ולא צרכי הגוף בלבד אלא אפילו צרכי הנשמה כגון מי שיודע בעצמו שיש בו מדה רעה שהוא רוע לב או שאר מדה מגונה שהוא רגיל בה ובמסתרים תבכה נפשו על זה לפני הקב״ה אשר בידו להטות לבבות ליראתו אז הקב״ה מסייעו להפוך לבבו העיקש או שאר מדות הרעות : (ז) ולא עוד אלא שהקב״ה מזכה אותו למי שהתפלל אליו בלב שלם שהוא מזכה את אחרים אם רואה שאר בני אדם ומכל שכן קרוביו או בניו שהולכים בדרך לא תמים שצריך להתפלל עליו תחלה שיתמו חטאים ויחזרו בתשובה ואח״כ אם ח״ו יראה שלא הועיל תפלתו יראה להוכיחם אולי ימצא עת רצון שהקדוש ברוך הוא יתן בלבב האנשים המורדים בו שיחזרו בתשובה ויהיה גם כן לו נחת רוח שהקב״ה שמע תפלתו להשיב לב הרשעים לעשות תשובה : (ח) כדמצינו מעשה ברמב״ן ז״ל שהיה לו תלמיד אחד שכפר באלהים ושמו רבי אבנר ומחמת רוב חכמתו נעשה חשוב גדול ויהי היום שהיה יום הכפורים שלח להרב הרמב״ן שיבא אליו ובא לפניו ולקח בפני הרב הרמב״ן ז״ל ארנבת א׳ ונחרה ובשלה ואכלה ואחר כך שאל להרמב״ן רבי על כמה כריתות עברתי היום והשיב לו על ארבע כריתות ואמר לו התלמיד הנזכר לעיל הלא על חמשה לאוין עברתי והתחיל לפלפל עמו עד שהרמב״ן הודה שעבר על חמשה לאוין של כריתות : (ט) ושאל הרמב״ן אותו הנידה נא לי מי הביאך אל מדה זו שכפרת בתורת משה והשיב לו כי פעם אחת שמעתי שדרשת שיש בפ׳ האזינו כלולים כל המצות וכלולים כל עניני העולם וכולם נרמזים

ליכט וואש ער האט אין מיר ניט קובע גיווען · אונ האט מיר גיגעבין פיל פענסטר וואש זיינען מיוחד צו חכמה אונ פרנסה · אונ האט אים גימאכט ממונה איבער אלמען וואש דער מענטש דארף דאש איז תורה אונ יראה אונ חכמה אונ פרנסה : (ו) אונ ווער עש דארף צו גאט ב״ה אונ בעט עס פון אים קומט פריער די תפלה צו מט״ט אונ דר נאך בריינגט ער ריא תפלה אריין פאר הש״י וואש ער הערט צו דיא ישראל מיט גרויש דער באריסקייט גילויבט איז ער אונ גילויבט איז זיין נאמען דען אלץ היינגט אין זיין ווילין · אונ ניט נאר דאש באדערפענעש פון דעם גוף אליין נאר אפילו דאש באדערפענש פון דער נשמה · דהיינו דער וואש ווייש בייא זיך אז בייא אים איז פר האנדין איין שלעכטע מדה דאש ער האט אשלעכט הארץ אדער אנדערע שלעכטע מדה וואש ער איז דרינען גיוואונט · אונ ער וויינט אין פאר בארגענעש פאר גאט ב״ה וואש אין זיין האנט איז צוא גייגין דיא הערצער צוא זיין פארכט · דענמאלט העלפט אים גאט ב״ה צו פאר קערין זיין קרום הארץ אדר צוא פאריכטן זיינע שלעכטע מדות : (ז) אונ נאך מער גאט ב״ה איז מזכה צוא דעם וואש דאבינט פאר אים מיט דעם גאנצין הארץ · ער זאל בעטין פאר אנדערע אויך דאש אז ער זעהט אנדערע מענטשין אונ מכל שכן זיין קרוב אדער זיין זון גייען ניט אין קיין נוטין ווען · מוז ער פריער אויף זייא מתפלל זיין אז זייא זאלין תשובה טאן · דער נאך אז ער זעהט ח״ו אז זיין תפלה האט ניט גיהאלפין זאל ער זייא שטראפין · טאמר וועט ער קרינן איין עת רצון אז גאט ב״ה וועט געבין אין זייער הארץ זייא זאלין תשובה טאן · דען וועט ער אויך האבין נחת רוח אז גאט ב״ה האט צוא גיהערט זיין תפלה ווידער צוא קערין דאש הארץ פון די רשעים זיי זאלין תשובה טאן : (ח) אזוא וויא מיר גיפינען איין מעשה · דער רמב״ן ז״ל האט גיהאט איין תלמיד וואש ער האט כופר גיווען אן גאט אונ זיין נאמען איז גיווען רבי אבנר אונ מחמת ער איז גיווען איין גרוישער חכם איז ער גיווארין איין גרוישער חשוב ויהי היום האט ער גישיקט אום יום כפור צוא דעם הרב רמב״ן ער זאל קומען צוא אים איז ער גיקומן צוא אים · האט דער שר גינומען איין האז אונ האט אים גישטאכין אונ גיקאכט אונ גיגעסין פאר דעם הרב רמב״ן אין דיא אויגין דער נאך האט ער גיפרעגט צוא דעם רמב״ן רבי אויף וויפיל כריתות האב איך עובר גיווען היינט · האט דר רמב״ן אים גיענטפערט אויף פיר כריתות האט דער תלמיד אים גיזאגט איך האב דאך עובר גיווען אויף פינף לאוין · האט ער זיך מיט אים אזוא לאנג מפלפל גיווען ביז דער רמב״ן האט אים מודה גיווען אז ער האט עובר גיווען אויף פינף לאוין וואש מען איז אויף איטליכן לאו חייב כרת : (ט) האט דער רמב״ן אים גיפרעגט זאג מיר ווער האט דיך גיבראכט צוא דער

דאזינער

יהיה פורן ביותר ליתן צדקה יותר מכדי יכולתו ומופו שהוא בעצמו יצטרך לבריות : (י) ונחזור לענייננו שמיב לאדם להתפלל תפלת הדרך בביתו קודם יציאתו לדרך כמ"ש בזוהר פ' בשלח ר' אבא פתח ואמר נכון מאוד להתפלל תפלת הדרך בביתו קודם צאתו ומוב לומר פ' עקדה ועיין בזוהר פ' וישלח ר' אליעזר ורבי אבא ורבי יצחק הוי קאזלי בדרך ומטא זמן ק"ש קם ר' אליעזר וצלי וקרי ק"ש עם צלותא א"ל ר' יצחק והא תנינן דעד לא יפוק בר נש לאורחא צריך לנטלא רשות ממאריה ולצלי צלותא א"ל דכד נפקנא לאורחא לא הוי זמנא של ק"ש אבל השתא דשמשא נהיר צלינא אבל עד לא נפיקנא לאורחא בעי בעותי מיניה דקב"ה ואמלכיניה ביה וכו' : (ח) כד אזלו משו גבי חד חקל יתבו וקפו עינייהו וחמו ליה לטורא דהוי סליק ברום והוי ביה ברייז משונין דחיל רבי יצחק א"ל ר' אליעזר אמאי דחילת א"ל חמינא דהאי מורא איהו תקוף וחמינא אלין ברייז משונין ודחילנא דלא יקטרנו לן א"ל ר' אליעזר מאן דדחיל מהטאין דבידיה אית ליה למדחל : (ו) פתח ואמר ואלה בני צבעון ואיה ועגה הוא ענה אשר מצא את הימם במדבר ימם כתיב חמר יו"ד והענין הוא כי ישיבת של משחיתים בר מינן אשר הם מיוחדים לזה החטא הזוקא דהיינו לדבק באדם שיחטא בזנות בזה הענין שיוליד ממזרים ואלין נקראים ימם חסר יו"ד ע"ש שנברא ערב שבת בין השמשות כמו שאר המזיקין שאין להם חלק ביום הששי ולא ביום השבת ומקומם של אלו המשחיתים הן על ההרים גבוהים שאין יכולים לזרוע שום זריעה ולא לנטוע שום נטיעה הן זרעוני גינה הן זרעוני פירות האילן רק הארץ ההיא היא שממה ותמן הוא אתרא דילהון והא אינון בריין משונין שראה ר' יצחק וזה ענה דכתיב בתורה

הוא

אַיָּין וְהַהֶרְן צוּא זַיין אוּנ זָאל נִיט דָאַרְפִּין מִתְפַּלֵּל זַיין דְּרוּיף ·
אוּיךְ זָאל דָּער מֶעְנְטְש קֵיין גְּרוּיסֶע וַוּתֶּרְן זַיין צוּא בָּעִפֶּן
צָדָקָה מָער פּוּן זַיין פָּאר מֶענ · דָּען זַיין סוֹף וָועט זַיין עָר
נָאכְט אַלַיין דָאַרְפִּין צוּ לַיִט : (ז) אוּנ לָאמִיר וִוידֶּער קֶערֶן צוּ
אוּנְזֶר עִנְיָן דָּאש עֶש אִיז גוּט דָּער מֶענְטש זָאל מִתְפַּלֵּל זַיין
דִּי תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ אִין זַיין הַיים אַיי עֶר נִיט אַרוֹיש אִין וָועג
אַיין אַזוֹ וִויא עֶש שְׁטַיִיט אִין זוֹהַר רַבִּי אַבָּא וָאנְט עֶש אִיז
וַיְיעֶר רָעכְט מִתְפַּלֵּל צוּא זַיין דִּיא תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ אִין זַיין הַיים
אַיי עֶר נַיִיט אִין וָועג אַרַיין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא
אוּנ רַבִּי יִצְחָק זַיינֶן גִינַאנְגֶן אִין וָועג הָאט גַיהַרייכְט דִי צַייט
פּוּן ק"ש אִיז רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹיף גִישְׁמָאנֶן אוּנ הָאט נִיְאנְט
ק"ש אוּנ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֶה הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּא אִים נִיְאנְט מִיר
הָאבִּין דָּאךְ נִילֶערְנְט אַז אַיי דָּער מֶענְטש נַיִיט אַרוֹיש אִין
וָועג אַרַיין · מוּז עֶר נָעמֶען רְשׁוּת פּוּן זַיין הֶערִין אוּנ תְּפִלָּה
פָּרִישָׁה צוּ טָאן · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִים נִיְאנְט אַז אוֹיךְ בִּין
אַרוֹיש גִינַאנְגֶן אִין וָועג אַרַיין אִיז נָאךְ נִיט צַייט גִיוֶוען
צוּא דָאבְּנֶן אוּנ קְרִיאַת שְׁמַע זָאנְן אוּנ אִיצוּנְד אַז דִי זוֹן שַׁיינְט
שׁוֹין דָאבִּין אִיךְ · פּוּן דֶּעשְׁט וֶועגֶן אַיי אִיךְ בִּין אַרוֹיש
נִיְאנְגֶן אִין וָועג אַרַיין הָאב אִיךְ גִיבְּעטֶן אַיין גְּבֶעט פּוּן נָאט
בְּ"ה אוּנ הָאב מִיךְ מִיט אִים בְּרָאטֶן : (ח) דָּאבִּין זַיי נִגְרַייכְט
צוּ אַיין פֶּעלְד אוּנ הָאבִּין זִיךְ נִיזֶעצְט אוּנ הָאבִּן נִזְעָהֶן אַרְוֹסְן
בָּאְרְג אוּנ אוֹיף דֶּעם בָּאְרְג נַיְיעֶן אַרוּם פַּר עֶנְדַרְטֶע בֶּשֶׁעפֶּנִיש
הָאט רַבִּי יִצְחָק זִיךְ גִיפָּארְכְטִיט הָאט רַבִּי אַבָּא צוּא אִים נִיְאנְט

וָוארוּם פָּארְכָשְׁטוּ זִיךְ הָאט רַבִּי יִצְחָק אִים גִיְאנְט דָּעַן
אוֹיךְ זָאל דָּער מֶענְטש קֵיין גְּרוּיסֶע וַוּתֶּרְן זַיין צוּא בָּעִפֶּן
אוּנְז אוּן אוֹיף אִים וַיְיעֶן גְּרוּיש אוּנ אוֹיף אִים וַיְיעֶן
פָּאר עֶנְדַרְטֶע בֶּשֶׁעפֶּנִיש אוּנ חַיוֹת רָעוֹת הָאבּ אִיךְ מוֹרָא זַיי
זָאלִין אוֹיף אוּנְז נִיט מַקְטְרֵג זַיין · הָאט ר"א צוּ אִים נִיְאנְט דָּר
וָואש הָאט עֲבִירוֹת דָּער גִיהֶער זִיךְ צוּא פָּארְכְטִין · אֲבָּער
מִיר דָארְפִּין זִיךְ נִיט פָּארְכְטִין : (ט) הָאט ר"א גִיְאנְט עֶש
שְׁטַייט אִין דֶּער תּוֹרָה וְאלֶה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאיה וְעָנָה דָּאש וַיְיעֶן
נִיְעוֹן דִי קֵינְדֶּר פּוּן צִבְעוֹן אַייעֶר הָאט גִיהַיישִׁין אַיָּה אוּנ דָּר
אֲנֶדֶרֶר עָנָה הוּא עָנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיְמִם בַּמִּדְבָּר דָּאש אִיז דָּער
עָנָה וָואש הָאט נִפּוֹנֶעֶן אִין דֶּער מִדְבָּר דִּיא וִוילְדֶּע אַייזֶל
וָואש הַיישִׁין יֶמִם · שְׁטַייט יֶכֶם אֶן אַיין יוד אַיין צְוווישִׁין דִי צְוווי
מֶמִין דָּאש אִיז וָוארוּם עֶשְׂאִיז פַּר הַאנְדֶן אַיין פִּיתֶה מַשְׁחִיתִים
וָואש זַיינֶן כְּיוּוָד צוּ דֶּר זִיבֶּד פּוּן זְנוּת · דָּאש זַיי וָאלִין זִיךְ
בְּהַעפְּטִין אִין דֶּעם מֶענְשֶׁן עֶר זָאל זִינְדִיגֶן מִיט זְנוּת אוּנ
זָאל כּוֹלִיד מַמְזֵרִים זַיין אוּנ דִיא מַשְׁחִיתִים וָועֶרֶן גִירוּפְּן
יֶמִם אֶן אַיין יוד · וַיְיל זַיי זַיינֶן בֶּשֶׁאפְּן גִיוָוארִין עֶרֶב שַׁבָּת
בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת אָזוֹא וִויא דִיא אִיבְּרִיגֶע מַזִיקִים הָאבִּין זַיי קֵיין
חֵלֶק נִיט אִין דֶּעם זָעקְסְטִין טָאג אוּנ נִיט אִין דֶּעם טָאג פּוּן
שַׁבָּת אוּנ דָּאש אֶרְט פּוּן דִיא מַשְׁחִיתִים אִיז אוֹיף דִיא הוֹיבֶּע
בָּעֶרֶג · וָואש מֶען קֶען דָּארְטֶן נִיט זַיין אוּנ נִיט פַּלַאנְצִין
קֵיין שׁוּם פַּלַאנְצוּנְג · נָאר דִיא עֶרֶד אִיז וִויסְט · דָּאש אִיז
וַיְיעֶר אֶרְט · אוּנ דָּאש זַיינֶן דִיא אַיין דִיא פַּאר עֶנְדַרְטֶע בֶּשֶׁעפֶּנִיש
וָאם רַבִּי יִצְחָק הָאט נִיזֶעהֶן · אוּנ דָּער עָנָה וָאם שְׁטַייט

אין

הוא הולך ונתקל לילך על הר שמם כנזכר ונדבקו בו אותן החיות ובריות משונות ולכך אמרו רז"ל שענה הוליד ממזרים והרכיב מין שלא במינו והביא פרד לעולם וק"ל והביא עוד בזוהר הנ"ל דבכל אינון טורין חריבין אתר בית מותבא דילהון אבל ההולכים בדרך ועוסקים בתורה עלייהו כתיב ה' צלך על יד ימינך ולכן כל המקומות אשר שם הולכין בנ' אדם מבלי ישוב יתרחק האדם: (ז) וקבלה נאמנה הוא בידי בשם חסידים הראשונים שכל בית העומד ז' שנים רצופים מבלי דירת האדם חלילה לדור בו אף המקום שעמד הבית עליו הוא מסוכן לבנות עליו שום בית ולדור בו חס ושלום מחמת שמדור המזיקים ומשחיתים יש שמה וענין הסיבה לחורבן הבית ההוא מטעם · (ח) א' שיש בבנין כשורא או קורות או אבנים שהן גזל או ממון שאינו של יושר ה"ז נגע בבית שפורת אחר כך בכל הבית · הטעם השני שנחרב הבית מי שבנה הבית הוא גבר אלם ועושה עיוות לשכינו ולקח באלמות ובחזקה קרקע שאינו שלו · הטעם הג' שנחרב הבית אף שלא גזל ובנה הכל בממון של יושר ולא לקח שום קרקע גזולה הוא נחרב מטעם שבנה הבית רק לצורך מחייתו או לפנק בו ולא כוון בבניינו לש"ש לחשב זוית זו תהיה מקום לקבוע עתים לתורה או להתפלל גם במחשבה לבד לא סגיא אלא צריך לומר גם בפה: (ט) כדאיתא בזוהר תזריע מאן דבני בניין כד שרי למיבני בעי לאדכרא דהא לפולחנא דקודשא בריך הוא בני וכדין סייעתא דשמיא שארי עליה וקב"ה זמין עליה קדושה וקרי עליה שלום שנאמר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא ופקדת בפומיך דייקא כד איהו בני בנין וכדין לא תחטא ואי לאו הא זמין לביתיה סיטרא אחרא וכל שכן מאן דבני ביתו ורעותא עמיה דמייחד ביה לאסתאבא ביה (ר"ל שבונה בית או חדר מיוחד להיות מצוין שם לשתות ולשחוק ולעשות מעשה זמה כמו שהרבה נכשלו בו ואין מי שימחה בידם) הא ודאי שריא ביה רוח מסאבא ולא נפיק ההוא בר נש מעלמא עד דאתענש בההוא ביתא ומאן דדייר ביה

אין דער תורה איז גיגאנגן אויף דיא וויסטע בערג · האבין דיא פאר ענדרטע בשעפניש זיך בהעפט אין אים · דרום האבין אונזרע חז"ל גיזאגט אז דער ענה האט אליין מוליד גיווען ממזרים · אונ האט בהעפט בהמות אונ חיות איין מין מיט דעם אנדרין מין אונ האט פיל ממזרים גיבראכט אויף דער וועלט אונ דער זוהר בריינגט דארטין נאך אז זייער זיצונג איז אין די אלע וויסטע בערג אבער דיא לייט וואש גייען אין וועג אונ לערנן תורה · אויף זייא שטייט אין פסוק נאט איז דיין בשיצונג ער היט דיך אונ שטייט בייא דיין רעכטע האנט דרום זאל דער מענטש זיך דער ווייטרין פון אלע ערטער וואש דארטין איז ניט פאר האנדן קיין ישוב: (ז) זאגט דער מחבר איך האב בקבלה פון וועגין די ערשטע חסידים · אז אזו איין הויז וואס עס שטייט זיבען יאר דורך אנאנד פוסטע · טאר מען דרינן שוין ניט וואונען דער נאך · אויך דער פלאץ וואס שטייט זיבען יאר פוסטע זאל מען ניט בויען קיין הויז דרויף דען דאס ארט אדער דאס הויז איז מסוכן דרינען צוא וואונן מחמת דיא משחיתים וואש הייסין יימים די זיינן דארטין פר האנדן קענן זייא חלילה מזיק זיין אונ וואורום קומט אז דאס הויז איז חרוב גיווארין · דאש איז מחמת איינש פון דיא דרייא טעמים וועגין: (ח) איין טעם איז ווייל אין דעם גיבייא איז גיווען באלקינש אדער שטיינר פון גזל אדער ניט קיין יושר געלט · דאש איז גלייך וויא איין נגע צרעת בליהט אין דעם גאנצין הויז · מוז דאס הויז חרוב ווערין · דער אנדרר טעם איז ווייל דער וואש האט גיבויט דאש הויז איז גיווען איין אלם אונ האט מיט גוואלד אוועק גינומן דעם פלאץ פון זיינע שכנים · דר דריטער טעם איז דאס דרום ווערט דאס הויז חרוב · חאטשע ער האט ניט גיגזלת אונ האט עס גיבויט מיט יושר געלט אונ האט קיין פלאץ בייא קיינם ניט אוועק גינומן · נאר ער האט דאס הויז גיבויט נאר פון זיין פרנסה וועגין אדער פון אנדרע הנאות וועגין · אונ האט ניט מכוין גיווען מיט זיין בויען עפיש לשם שמים דהיינו צו טראכטין דאש ווינקעלע וועט זיין איין מקום קבוע דארטין צוא לערנן אדר תפלה טאן אונ אפילו ווען ער האט שוין יוא דרויף אמחשבה גיהאט איז ניט גנוג · נאר ער מוז דאס ארויס ריידין מיטין מויל אויך · אזו וויא עס שטייט אין זוהר דר וואס בויעט איין גיבייא וויא ער הייבט אן צוא בויען · מוז ער דר מאנען אז דאס ווינקעלע בויעט ער צו פון וועגין גאט אזו העלפט אים גאט ער זאל דאס גיבייא אויש בויען בשלום · אונ גאט ב"ה ברייט אן די קדושה אויף אים אונ נעהענט אויף אים שלום ווארום עס שטייט אין פסוק וידעת כי שלום אהלך אונ דוא וועסט ווישין אז דיין גיצעלט וועט זיין שלום ופקדת נוך ולא תחטא אונ בשעת

ביה יכיל לאתזקא דהא בההוא דירה רוח מסאבא שרייא ביה ואזיק מאן דאשכח ביה ואי תימא במאי ידעין כגון דאתזקא בההוא ביתא דבני לה או אנשי ביתו האי בנזקא דגופא או בנזקא דממונא היא גרמא דחטאין הנ״ל ולכן ישנה מקומו וילך למקום אחר ולא ידור בו: (י) וזהו הענין של נגעי בתים כשנכנסו ישראל לארץ שעשה הקב״ה כן מרוב אהבה וחיבה לישראל שבכל בית שהיה מוכן לזנות היה נגע צרעת פורח בו כדי שינתץ את הבית עצו ועפרו היו זורקין מחוץ לעיר ועפר אחר יקח כדי להציל את ישראל מכל היזק׳ ואיתא שם בזוהר ר׳ יוסי עאל יומא חד בחד ביתא מטא בסיפתא עאל לגו שמע חד קלא דאמר אתכנשו עולו אחדו בר פלניתא דדין ספיתו ונזיק ליה עד לא ינפוק ושמע חד קלא אחרינא דהוי אמר לא נוכל אלא אי דיוריה הכא מה שאין כן עכשיו שבא באקראי אי אפשר להזיקהו: (יא) נפק ר׳ יוסי ואמר ודאי מאן דעבר על מילוי דחברייא אתחייב בנפשיה א״ל הא חזינן דכמה אנשים בונין בתים שהן חרוב יותר מז׳ שנים א״ל אינהו מסיטרייהו קא אתיין ואינם ניזוקין שלפי שהם בחבורה אחת אבל מאן דהוא דחיל חטאין יוכל לאתנזקא ח״ו: (יב) ע״כ בכל דבר שעושה האדם תקדים עבודת בוראך׳ בבנין הבית תקדים מקום מיוחד לעמידת הספרים וחדר מיוחד ללמוד וכן בעשיית הבגדים לעצמו או לאשתו צריך האדם לכוין בעת התפירה ובשעת התחלת מלאכה לשם שמים כאשר הראה לנו הקב״ה בתורתו הקדושה שצריך להיות לאדם מלבושים כד״א ויעש ה׳ לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם: (יג) הכלל העולה בכל דרכיך דעהו זכור בכל

דוא בוישט זאלשטו ארויש ריידין דיין וואונונג וואש דוא בוישט פון גאטש דינסט וועגין וועשטו ניט זינדיגין׳ אבער אז ער רעט ניט ארויש גרייט ער אן צו זיין הויז דיא סטרא אחרא ח״ו׳ אונ מכל שכן דער וואש בויעט איין הויז אדער איין בזונדר חדר פון וועגין מען זאל דארטן גיוואונט זיין צו טרינקן אונ אונקשהייט טרייבין אזוא וויא פיל לייט זיינען דרינן גישטרויכלט גיווארין׳ רועט בוודאי די סטרא אחרא אין דעם הויז אונ דער מענטש גייט ניט אוועק פון דר וועלט ביז ער מוז גישטראפט ווערין אין דעם הויז׳ אונ דר וואש וואונט דרינן קען ניזוק ווערין ח״ו׳ ווייל אין דעם הויז רועט דיא סטרא אחרא אונ זיא איז מזיק וועמען זיא גפינט אין דעם הויז: (י) אונ דש אויך איז גיווען דר עגין פון די נגעים וואש פלעגין גפונן ווערין אין דיא הייזר פון ארץ ישראל׳ דאש גאט ב״ה האט דאש גיטאן מהמת ער האט זייער ליב דיא ישראל דען דאש הויז וואש עש איז גיווען אן גיבריט צוא זנות פריער אייזער דיא ישראל זיינען גיקומען קיין ארץ ישראל האט דאך דרינען גירועט דיא סטרא אחרא וואלט זיא דאך גיקענט מזיק זיין דעם ישראל וואש האט דר נאך גוואונט אין דעם הויז׳ דרום האט דער נאך גיבליעט דרינען איין נגע צרעת כדי דער בעה״ב זאל צוא שטויסן דאש הויז׳ זיין האלץ אונ זיין אש האט ער גווארפן חוץ דער שטאט אונ האט עש גמוזט איבער בויען כדי דר בעה״ב זאל ניצול ווערין פון אלרלייא שאדין׳ דער זוהר בריינגט איין מעשה רבי יוסי איז אמאל אריין

גיגאנגן אין איין הויז׳ האט ער גיהערט איין קול זאגט זאמלט אייך איין דען היינט קומט איינר אין דעם הויז אריין לאמיר אים מזיק זיין איי ער גייט ארויש׳ האט דער אנדרער אים גיענטפרט מיר וואלטין אים אנדרש ניט גיקאנט מזיק זיין סיידין ער זאל דא וואונען אבער אז ער קומט נאר אמאל אריין קענן מיר אים ניט מזיק זיין: (יא) איז רבי יוסי ארויש גיגאנגן פון דעם הויז אונ האט גיזאגט דאש איז גוויש דער וואש איז עובר אויף דיא רייד פון דיא חכמים איז היב מיהה דען איך האב איצונד עובר גיווען אויף זייערע רייד אונ בין אריין גיגאנגן אין איין הויז וואש עש איז שוין פוסטע זיבין יאר׳ בין איך שיר ניזוק גיווארין׳ האט מען אים גיפרעגט׳ אמער מיר זעהען דאך אז פיל מענטשן בויען זעלכע הייזר וואש שטייען שוין מער פוסטע פון זיבן יאר אונ ווערין ניט ניזוק׳ האט רבי יוסי זיי גיענטפרט די זיינן אויך פון דער סטרא אחרא׳ דרום ווערין זייא ניט ניזוק אבער ווער עש פארכט זיך פאר זינד דער קען ניזוק ווערין ח״ו׳ (יב) דרום אין איטליכער זאך וואש דער מענטש טוט זאל ער פעדרין דיא דינסט פון זיין בשעפר׳ אז ער בויעט איין הויז זאל ער פעדרן איין בזונדר ארט אויף ספרים צו שטעלן אונ איין בזונדר חדר אויף צו לערנן׳ אז ער מאכט קליידר זיך אדר זיין ווייב מוז ער זיך מכוין זיין אז ער טוט עש פון גאטש וועגין דען גאט ב״ה האט אונז גיוויזין איין רמז אין זיין הייליגר תורה אז דער מענטש דארף זיך בקליידין אזו וויא עש שטייט אין דער תורה ויעש ה׳ לאדם ולאשתו כתנות

בכל עניינך ואל תשכח כי הכל מתנות חנם כי לא לחכמים לחם שאתה רואה בחוש שהרבה חכמים יושבים בלי מזון ומחיה וכל ימיהם הם בדוחק ובצער ויש איזה אנשים שוטים ובזוים יושבים בשפע טובה ובעושר וזהו שהוא הכל רצון הקדוש ברוך הוא על כל בכל משא ומתן תראה שיהיה הקב"ה חפץ בו שהוא לתועלת הנפש ולא תועלת הגוף מה שאין כן אם לבך קשה כברזל מלגמון חסד עם עניים וכל עמלך הוא למלאות כריסך להוט אחר אכילות טובות ולהנאת הגוף זהו ענין רע שנתן לבני אדם: (יד) ועל זה יתפלל כל אדם שיתן לו הקדוש ברוך הוא רחמים לב בשר לב שומע אל אביונים שומע זעקת דלים לב לגמול חסד עם עניים לומדי תורה כי מי שהוא תומך עניים בעלי תורה מזהיר הזוהר שצריך האדם לתמוך הבעלי תורה אף שהן אינן קרוביו והמה מוקדמין לקרובים שלו: (טז) כיון שאדם אין תומך לעניים בעלי תורה אזי הוא נותן בעו"ה סמוכות רגלים וכח להנחש הקדמוני ולחיליו אשר זה עשה לו ה' ברוב רחמין להיות הולך על נחון בלתי תת לו רגלים כי לולא זאת לא היו בני האדם יכולין להתקיים ח"ו ובעון זה שאינם נותנים סמוכות לבעלי תורה אשר המה נקראים אביונים נמצאים רגלים לנחש להתגבר ולעורר גזירות ח"ו על כן צריך האדם להתפלל על זה לפני הקדוש ברוך הוא אשר בידו הוא להטות לב האדם כרצונו להיות האדם וותרן בממון כראוי לו ולא יהיה קמצן ולא יהיה גם כן וותרן יותר מדי יכולתו כי סופו יהיה ח"ו שיצטרך לבריות אכן אף זה יראה שלא לקמץ יותר מדאי: (טז) ובא וראה מ"ש הזוהר פ' בשלח ר' אבא אומר יש רעה חולה ראיתי תחת השמש כמה ב"נ אטימין ליבא בגין דלא משתדלי באורייתא וכי יש חולה שאינו רעה אלא הענין הוא כי יש כת אחת המשחיתים בר מינן אשר לפעמים יוצאים מנוקבא דתהומא רבה ובאין ושורין על האדם להיות כבוש תחת ידיהם לבלתי יהיה האדם שולט

עור וילבישם אונ גאט האט גימאכט קליידער צוא אדם מיט חוה אונ האט זייא אן גיקלייד: (יג) דר כלל איז אין אלע דיינע וועגין ווייש אים · אונ גידיינק אים אין אלע דיינע זאכין · אונ פאר געס ניט אז אלץ וואש דוא האסט · דאש האט גאט ב"ה דיר גישיינקט אום זיסט · דען ניט צוא דיא חכמים איז דאש ברויט · דאש דוא זעהשט דאך בחוש אז פיל חכמים זיצן אן ברויט אונ אלע זייערע טעג זיינן מיט גרויש דוחק אונ צער · אונ עש איז פאר האנדן אזעלכע מענטשין וואש זיינען שוטים אונ בזוים · דיא זיצן בשלוה אונ זיינען גרוישע עשירים · דאש אלץ איז ווייל גאט ב"ה וויל אזוא · דרום אין אלע דיינע משא ומתן זאלסטו זעהן אז גאט ב"ה זאל וועלין אין אים דאש ער זאל זיין פון וועגין דער הילף פון דר נשמה ניט פון די הילף פון דעם גוף וועגין אליין · אבר אז דיין הארץ איז הארט ווי אייזן פון גומל חסד צוא זיין מיט ארעמע לייט אונ גאר דיין מידיקייט איז גאר כדי דיין בויך צוא דער פילן אונ בישט להוט נאך גוטע עסין ווארג אונ נאך דיא הנאות פון דעם גוף דאש איז איין שלעכט פירונג: (יד) אונ דרויף זאל איטליכר מענטש מתפלל זיין אז גאט זאל אים געבין איין הארץ פון רחמנות אזוא איין הארץ ער זאל צוא הערין דיא אביונים צוא הערין דאש גישרייא פון ארמע לייט זייא צוא געבין צדקה אונ זייא מציל זיין פון זייערע רויברש אזו איין הארץ ער זאל

גומל חסד זיין מיט די עניים וואש לערנן תורה · דען דר זוהר איז מזהיר אז דער מענטש מוז העלפין דיא בעלי תורה · אונ זייא זיינען פריער פון זיינע קרובים: (טו) ווארום אז דער מענטש לעהנט ניט אונטער דיא עניים בעלי תורה גיט ער ח"ו איין אונטער לעהנונג פון פיס אונ כח צוא דעם נחש הקדמוני אונ צוא זיינע חילים וואש גאט ב"ה האט גיטאן מיט זיין פיל רחמנות אז ער זאל ניט האבין קיין פיס נאר ער זאל קריכען אויף זיין בויך · ווארום ער זאל ח"ו האבין פיס וואלטין דיא מענטשין ח"ו קיין קיום ניט גיקענט האבין אונ מחמת דער זינד וואש דיא עשירים לעהנן ניט אונטר דיא בעלי תורה מיט געלט · ווערט גיפונען פיס צום נחש ער זאל זיך שטארקין אונ דער וועקין גזירות ח"ו דרום מוז דער מענטש מתפלל זיין פר גאט ב"ה וואש אין זיינע הענט איז צוא נייגין דעם מענטשינש הארץ וויא זיין ווילין איז · זאל ער מתפלל זיין אז גאט ב"ה זאל אים נייגן זיין הארץ ער זאל זיין איין ווהרן אין געלט וויא עש גיהער צוא זיין אונ זאל ניט זיין קיין קמצן · אונ אויך ניט קיין איבעריגר ווהרן מער איידר זיין יכולת איז ווארום זיין סוף וועט זיין ער זאל חלילה דארפין צו לייט: (טז) קום אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר · רבי אבא זאגט עש שטייט אין קהלת יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עש איז פאר האנדין איין שלעכטע קריינק האב איך גיזעהן אויף דער וועלט · איז דאך

שולט בממון שלו ולא מבעיא שלא יוכל ליתן צדקה לעני אלא אפילו לעצמו אין לו יכולת לשלוט בממון לקנות איזה מאכל או להלביש עצמו ואשתו ובני ביתו כראוי לו לפי עשרו ומראהו הוא כדל ורזה וצמא: (יז) נמצא סובל כל היסורים והולך בבגדים מטולאים אף שיש לו בביתו כל טוב אין לו הנאה ממנו והכל הוא מוכן לאיש אחר אשר נכרז עליו ברקיע להיות הטוב ההוא מזומן לאחר כמאמר הכתוב יכין(רשע)וצדיק ילבש והכת המשחיתים הנ"ל נקראים רעה אשר עליהם נאמר לא תאונה אליך רע"ה והרי זה אדם דומה ממש לחולה אשר לפניו כל מיני מאכל ומעדני עולם ואינו יכול לטעום מפני החולי רע"ה ואין לו יתרון בכל שיעשה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב כי אם התכריכים אשר מלבישים אותו לאחר מותו: (יח) וזש"ה בקהלת איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד ולא ישליטנו האלהים עליו גם זו רע"ה חולה על כן יראה האדם לעשות הישר בעיני אלהים ואדם וטוב שם טוב משמן טוב ואז טוב לו בעוה"ז ויהיה נפטר בשם טוב ויהיה טוב לו גם בעוה"ב:

פרק כה **כתיב** יברכך ה' וישמרך ודרשו רז"ל יברכך ה' בממון וישמרך מן המזיקים והמדרש זה צריך פירוש וג"ל להרץ ע"ד משארז"ל במס' חולין · (כ) הנהו שקולאי דהוו דרי חביתא דחמרא בעו לאתפוחי אותביה תותי מרזיבא ופקע אתו לקמיה דמר בריה דרב אשי אפיק שפורא

דאך קשה וואו איז דען פאראנען איין קראנקייט וואש איז ניט שלעכט · נאר דער ענין איז דען עס איז פאר האנדין איין כיתה משחיתים וואש צוא צייטין גייען זייא ארויש פון דעם תהום רבה · אונ קומן אונ רוען אויף דעם מענטשין אונ בצווינגן דעם מענטשין אונטר זייער רשות · דאש דער מענטש זאל קיין שליטה ניט האבין אין זיין געלט · אונ לא מבעיא קיין צדקה זאל ער בוודאי ניט קענען געבין מיט דעם געלט נאר אפילו צו זיך אליין זאל ער קיין יכולת ניט האבין צוא גיוועלטיגן אין זיין געלט · זיך צוא קויפין עפיש איין גוט עסין ווארג אדר איין מלבוש צוא מאכין זיך אדר זיין ווייב אונ קינדער וועדליג ער וואלט בדארפט נאך זיין עשירות נאך · אונ זיין גישטאלט אונ זיין גאנג איז וויא איין ארום מאן: (יז) ווערט גיפונען ער לייד אלערלייא יסורים · אונ גייט אין גילאטעטע קליידר · ווען ער האט אפילו אין זיין הויז אלץ דאש גוטש · האט ער אבער דער פון קיין הנאה ניט · אונ דאש אלץ איז אן גיבריים צוא אנדער מענטש וואש אויף דעם היטעל האט מען אויף אים אויש גירופין אז דאש גוטש פון דעם קמצן זאל זיין אן גיבריים צוא דעם אונ דעם מענטשין אזוא וויא דער פסוק זאגט יכין רשע וצדיק ילבש דער רשע טוט אן בריטן · אונ דער צדיק וועט זיך דרינען אן קליידן · אונ די כיתה משחיתים וואש פריער זיינן גישטאנען · די ווערין גירופין רעה דאש אויף זיי ווערט גיזאגט לא תאונה אליך רעה עש וועט זיך ניט טרעפין צוא דיר דיא כיתה משחיתים וואש היישן רעה · נוא דער מענטש וואש איז אין רשות פון דיא משחיתים וואש היישן רעה · איז ער ממש גלייך צוא איין קראנקין וואש פאר אים שטייט אלערלייא עסין ווארג אונ מעדני מאכלים · אונ ער קען זייא ניט פאר זוכין מחמת שלאפקייט · אזוא אויך איז דער מענטש וואש איז אונטער דעם רשות פון דיא שלעכטע משחיתים אונ פון אלע זיינע מעשים קומט אים נאר ניט ארויש ניט אויף דער וועלט אונ ניט אויף יענער וועלט · נאר דיא תכריכים וואש מען קלייד אים אן נאך זיין טויט: (יח) אונ דאש מיינט דער פסוק אין קהלת איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד אז איין מענטש וואש גאט טוט אים געבין עשירות אונ נכסים אונ כבוד ולא ישליטנו האלהים עליו אונ גאט מאכט אים ניט גיוועלטיגן דרויף וגם זה רעה חולה דאש איז מחמת ער איז אונטר דעם רשות פון דיא משחיתים ויאש היישין רעה · אונ ער איז גלייך וויא איין קראנקר וואש אלץ דאש גוטש שטייט פאר אים אונ ער קען עש ניט עסין דרום זאל דער מענטש זעהען צוא טאן דאש וואש איז רעכט פארטיג אין דיא אויגין פון גאט אונ לייט דאש היישט ער זאל ניט קארג זיין אונ אויך ניט צו מילד אונ איין גוטר שם איז בעשר פון גוטין בוים איל אונ אזוא וועט אים גוט זיין אויף דער וועלט אונ וועט שטארבין מיט איין גוטין שם · אונ אויף ייענר וועלט וועט אים אויך גוט זיין אמן:

פרק כה כתיב עש שטייט אין ברכת כהנים יברכך יי וישמרך דרשנן אונזרע חכמים · גאט וועט דיך בענטשין מיט געלט · אונ וועט דיך היטין פון די מזיקים · אונ דעם מדרש בדארף מען פאר שטיין אויף דעם דרך וואש אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט אין דער מסכת חולין: (כ) עש זיינען גיווען טרעגער וואש האבין גיטראגין איין

פאס

שפורא שמתיה · (ג) אתי לקמיה א״ל אמאי תעביד הכי א״ל היכי איעביד כי אותביה באודנאי א״ל את בדוכתא דשכיחי ביה רבים מה בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא נמי ליקבע לי זמן ואפרע קבע ליה זמנא כי מטא זמניה איעכב · (ד) כי אתא א״ל אמאי לא אתית בזמנך א״ל כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשות למישקל מיניה עד דמשכחנא מידי דלא צייר ולא מני וכייל עכ״ל : (ה) והקשו התוספות דהכא משמע שיש שליטה למזיקים בדבר שאינו מנוי והא אמרינן אין הברכה מצויה אלא בדבר שאינו מנוי שנאמר יצו ה׳ אתך את הברכה באסמיך דבר הסמוי מן העין ותרצו התוס׳ דבאמת הוא כך דאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי רק שהמזיקין הן שולטין בתוספת ברכה שברך ה׳ מן הסמוי עכ״ל : (ו) ואם כן המדרש הוא מבואר מאליו יברכך ה׳ בממון וכל מקום שנאמר בו ברכה הוא הדבר הסמוי מן העין ר״ל שהוא לא מנוי ולא מדוד וא״כ יקשה הלא המזיקים הן שולטים באותו הממון לדיא וישמרך מן המזיקים שלא ישלטו אף באותו הממון שהוא תוספת ברכה · (ז) ורק אתה תשלוט במעשה ידיך ובהטוב אשר ייטיב ה׳ לך ותוכל לעשות מהם צדקה וגמילות חסדים וק״ל : (ח) מכל הנ״ל נשמע שמי שהוא קמצן גדול אזי הוא ברשות

פאס וויין · האבין זייא זיך גישטעלט אפ רוען אונטר איין ריגע · איז די פאס וויין צוא בראכין גיוואריין · האבין זייא פאר שטאנען אז דאש האבין גיטאן דיא מזיקים · (ג) זיינען זיי זיך גינאנגן קלאגין פאר (מר) דער זון פון (רב אשי) · האט דער (מר) אויש גיצוגין איין שופר אונ האט מחרים גיווען דיא מזיקים · כדי זייא זאלין זיך שטעלין פאר אים צום דין · איז דר מזיק גיקומן פר אים · אז דר מזיק איז גיקומן פאר אים · האט (מר בר רב אשי) אים גיפרעגט למאי האשטו צוא בראכין דיא פאס וויין · האט דער מזיק אים גיענטפרט וויא דען האב איך גיזאלט טאן אז ער האט דיא פאס וויין גישטעלט · אויף מיין אויער האט ער גיזאגט צום מזיק אין אזו איין ארט וואש פיל לייט גייען דארטין וויא קומסטו דארט צוא זיין · דרום בדארפסטו אים צוא צאלין · האט דער מזיק צוא אים גיזאגט זייא מיר קובע אצייט וועל איך אים צאלין · האט ער אים קובע גיווען אצייט · אז עש איז גקומען דיא צייט האט ער גיט גיצאלט · (ד) דר נאך האט ער אפ גיבראכט דאש גיצאלט האט (מר בר רב אשי) אים גיפרעגט · פאר וואש בסטו ניט גיקומען צו בצאלין אין דער צייט · האט דער מזיק צוא אים גיזאגט · אזו אזאך וואש איז פאר בונדין · אדר פאר חתמת אדר גימאסטין אדר גיציילט האבין מיר קיין רשות ניט צוא נעמן דער פון · ביז מיר גיפינען אזוא איין זאך וואש איז ניט פאר בונדין אונ ניט גיציילט אונ ניט גימאסטין · דרום האב איך מיך אזוא פאר זאמט ווייל איך האב ניט גיקענט קריגין אזו אנעלט וואש איז ניט גיציילט ביז איצונד האב איך ערשט עש גיקריגן · (ה) פרעגט תוספות איין קשיא פון דאנען איז גידרונגען אז דיא מזיקים גיוועלטיגין אין אזו

אזאך וואש איז ניט גיציילט · אונ אין דער גמרא בבא מציעא זאגין מיר דאך פאר קערט אז דיא ברכה ווערט אנדרש ניט גיפונען נאר אין אזוא איין געלט וואש איז ניט גיציילט ענטפערט תוספות אתרוץ דר אמת איז טאקע אז דיא ברכה קען אנדרש ניט גיפונען ווערין נאר אין אזוא אזאך וואש איז ניט גיציילט אונ ניט אין איין גיציילטער זאך נאר דיא מזיקים גיוועלטיגין אין דעם וואש ווערט גימערט מחמת דער ברכה וואש גאט ב״ה ניט אין דער זאך · אבר פון דעם קרן האבין זייא קיין מאכט ניט צוא געמען · (ו) נוא פאר שטיים מען שוין גהיינט דעם מדרש יברכך ה׳ בממון גאט ב״ה וועט דיך בענטשין מיט פיל געלט אונ וואו דיא ברכה איז מוז דאש געלט ניט זיין גיציילט · וועט דיר דאך קשה זיין אמער דיא מזיקים האבין דאך מאכט איבר דעם געלט · אונ וואש טויג מיר די ברכה אז דיא מזיקים זאלין מאכט האבין דריבר · דרום זאגט דער מדרש ווייטר וישמרך מן המזיקים אונ גאט ב״ה וועט דיך היטן פון דיא מזיקים אז זייא וועלין קיין מאכט ניט האבין אפילו איבר דעם וואש ווערט גימערט מחמת דער ברכה אונ מכל שכן אין דעם קרן · (ז) אונ נאר דוא אליין וועשט גיוועלטיגין איבער דיין נוטש וואש גאט ב״ה וועט דיר געבין אונ דען וועשטו קענען טאן צדקה אונ גמילות חסד · (ח) פון דעם אלעמען איז גידרונגן · אז דער וואש איז איין גרושר קמצן דער איז אין דעם רשות פון דער קליפה אונ אין רשות פון דיא שדים דאש זייא רוען איבר דעם געלט · אונ דער וואש איז איין ותרן דער איז אונטער דעם רשות פון דער קדושה · דרום זאל דער מענטש זעהען אז ער זאל ניט זיין קיין איבריגער קמצן · פון וועגין זיך

אריין

ברשות הסט"א ביד המזיקים ששורים על הממון כנ"ל ומי שהוא ותרן אזי הוא מסטרא דקדושה על כן יראה האדם שלא יהא קמצן יותר מדאי כדי להכניס עצמו בקדושה ויזכה גם כן לעולם הבא אמן :

פרק כו **כתיב** אל תלחם את לחם רע עין כי כמו שער בנפשו הפירוש הפשוט בעיני המוני עם אל תלחם לחם רע עין כי כמו שער בנפשו של בעל הבית שאינו נותן הלחם לאנשים אחרים כי הוא כמו שער בנפשו של בעה"ב : (ב) אבל הזוהר פי' בענין אחר אל תלחם לחם רע עין כי הוא כמו שער בנפשו של האוכל כי כל האוכל מאכל אצל הרע עין אח"כ אותו האכילה הוא בנפשו של האוכל כמו סם המות ולא יגיעו ימים מועטים עד שיבא עליו איזה חולי ולפעמים יגיע אף שיחלה בחולי שיש בו סכנה · (ג) ולכן לא רצה רבינו הקדוש לאכול משום אדם כי היה מתיירא לנפשו שלא יהנה מן איזה צרי עין ואח"כ בהכרח שיבא עליו איזה חולי וא"כ כל מי שהוא צר עין גורם רעה לעצמו וגורם רעה לאחרים ולפעמים כשימות האיש האוכל מאכל אצל הצר עין אזי בגרמא דיליה הוא מת וצריך לעשות תשובה על זה כדאמרו חכמינו ז"ל מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב : (ד) ולפעמים מי שהוא קמצן וצר עין גורם רעה לעצמו למות בשביל דבר קטן כאשר אני ראיתי כמה אנשים שלא היו רוצין ליתן לבעלי המלחמות קוביאות או טוב"ק ובעבור דבר קל היו בעלי המלחמות הורגין אותן · (ה) ולפעמים היו יכולין להציל נפשות בדבר מועט ואחר כך כשנתחזקו הבלבולים אפילו אם נתן מלא ביתו לא היה יכול להציל אותן אוי ווי לאותן האנשים ועליהם אמר שלמה יש וגו' עושר שמור לבעליו לרעתו · (ו) ובא וראה מה דאיתא בגמרא דמסכת תענית במעשה בנחום איש גם זו שפגע בו עני אחד וא"ל רבי פרנסני והלך תיכף וטען מהחמור עד שלא

אַרַיין צוּ בְּרַיינְגֶען אִין דֶער קְדוּשָׁה וָועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא אָמֵן :

פרק כו כתיב עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אל תלחם את לחם רע עין דוּא זָאלְשְׂט נִיט עֶסִין בַּייא אַיין קַארְגִין כַּאן וָואשׂ עֶר פַּאר גִינְט דִיר נִיט דָאשׂ עֶסִין כי כמו שער בנפשו וָוארוּם דָאשׂ פְּרָעמְדָע עֶסִין אִיז בַּייא דֶעם בַּעַל הַבַּיִת גְלַייךְ וִויא אַיין גָאל מֶעשֶׂר עֶשׂ שְׁנַייט אִים זַיין לַייב · נִמְצָא גַייט דֶער פָּסוּק כמו שער בנפשו אוֹיף דֶעם בַּעַל הַבַּיִת : (ב) אָבֶּער דֶער זוֹהַר אִיז אַנְדֶרְשׁ מְפוֹרָשׁ כמו שער בנפשו של האוכל דֶען דֶער וָואשׂ עֶשְׂט בַּייא דֶעם רַע עַיִן שַׁאט דָאשׂ עֶסִין דֶעם וָואשׂ עֶר עֶסְט גְלַייךְ וִויא אַיין גָאל מֶעשֶׂר שְׁנַייט אִין זַיין לַייב אוּג דָאס עֶסִין אִיז אִים וִויא סַם הַמָּוֶת · אוּג עֶר מוּז דָאס עֶסִין בַּאלְד אוֹישׁ קְרַיינְקֶען · אוּג אַמָאל קֶען נָאךְ זַיין אַז דוּרְךְ דֶעם עֶסִין פַּאלְט עֶר אַרַיין אִין אַזוֹא אַיין קְרַאנְקַייט וָואשׂ אִיז אַיין סַכָּנָה : (ג) אוּג דְרוּם הָאט רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא נִיט גִיוָואלְט עֶסִין בַּייא קַיין שׁוּם מֶעְנְטְשִׁין · וַוַייל עֶר הָאט מוֹרָא גִיהַאט עֶר זָאל נִיט נֶהְנֶה זַיין פּוּן אַיין קַארְגִין מַאן · אוּג דֶער נָאךְ וָועט עֶר עֶשׂ מוּזִין אוֹישׁ קְרַיינְקֶען · נִמְצָא דֶער וָואשׂ אִיז אַיין צַר עַיִן · דֶער אִיז נוֹרֵם בַּייז צוּ זִיךְ · אוּג צוּא אַנְדֶערָע · אוּג אַמָאל אַז דֶער מֶעְנְטְשׁ וָואשׂ הָאט גִיגֶעסִין בַּייא דֶעם צַר עַיִן שְׁטַארְבְּט · אִיז דָאשׂ מַחֲמַת אִים · מוּז עֶר דְרוֹיף תְּשׁוּבָה נֶעמֶן · אַזוֹ וִויא אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין גִיזָאגְט גָאט שִׁיקְט צוּא אַיין גוּטֶע זַאךְ דוּרְךְ אַיין צַדִיק · אוּג אַיין שְׁלֶעכְטֶע זַאךְ דוּרְךְ אַיין רָשָׁע : (ד) אוּג אַמָאל קֶען זַיין אַז דֶער קַמְצָן זָאל זִיךְ אַלַיין גוֹרֵם זַיין עֶר זָאל גִיטַייט וָוערִין אִיבֶּר אַקְלַיינֶע זַאךְ · אַזוֹא וִויא אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶען פִּיל מֶעְנְטְשִׁין וָואשׂ הָאבִּין נִיט גִיוָואלְט גֶעבִּין צוּא דִי בַּעֲלֵי מִלְחָמוֹת אַיין קְלַיינֶע זַאךְ דְהַיְינוּ טַבַּאק אָדֶר אַנְדֶרֶע קְלַיינֶע זַאכִין · הָאבִּין דִיא בַּעֲלֵי מִלְחָמוֹת זַייא גִיהַרְגֶת : (ה) אוּג אוֹיךְ אַז אַיינֶר אִיז גִינוּמֶן גִיוָוארִין פַּר אַיין בִּילְבּוּל · אוּג וָואלְט זִיךְ גִיקָאנְט מַצִיל זַיין מִיט וַוַייגִיג נֶעלְט · הָאט עֶר דֶעְנְמָאלְט נִיט גִיוָואלְט גֶעבִּין · דֶער נָאךְ אַז דֶער בִּילְבּוּל אִיז גִישְׁטַארְקְט גִיוָוארִין הָאט עֶר שׁוֹין גִיוָואלְט גֶעבִּין גָאר זַיין פַּאר מֶעג הָאט מֶען אִים שׁוֹין נִיט גִיוָואלְט מַצִיל זַיין אוּג עֶר אִיז אוּם גִיקוּמֶן · אוֹי וַוַייא צוּ דִיא דָאזִיגֶע מֶעְנְטְשִׁין · אוּג אוֹיף זַייא הָאט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט עֶשׂ אִיז פַּר הָאנְדֶן אַיין עֲשִׁירוֹת וָואשׂ אִיז גִהִיט צוּא זַיין בַּעַל הַבַּיִת פּוּן זַיין בַּייז וָועגִין : (ג) קוּם אוּג זָעה וָואשׂ עֶשׂ שְׁטַייט אִין דֶער גְמָרָא אִין כְּסִכְתּ תַּעֲנִית · עֶשׂ הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין נָתוּם אִישׁ גַם זוּ הָאט אַמָאל בַּנֶעגִינְט אַיין אָרוּם מַאן · הָאט דֶער אָרוּם מַאן צוּא אִים גִיזָאגְט רַבִּי זַייא מִיךְ מְפַרְנֵס אִיז עֶר תֵּיכֶף גִינַאנְגֶען אוּג הָאט אַרָאפּ גִינוּמֶען דִיא מַשָּׂא פּוּן דֶעם

שלא הספיק ליתן לו יצאה נשמתו של העני : (ז) אמר אותו הצדיק עיני שלא חטו עליך יסמו ידי שלא נתנו תיכף יקטעו וכל גופי שלא חסה עליך ידוכא ביסורים ואירע לו כפי שגזר על עצמו · (ח) ואחר כך ראו אותו תלמידיו ביסורין והתחילו לבכות אמר להם מפני מה אתם בוכים אני גרמתי לעצמי שלא נתקררה דעתי עד שאמרתי שימלא כל גופי שחין אמרו לו אוי לנו שראינו אותך בכך · (ט) אמר להם אוי לי אם לא ראיתם אותי בכך : (י) על כן יראה האדם כשיש לו אורחים בביתו יתן להם בעין יפה או לא יזמין כלל אורחים כדי שלא יבא ח״ו לידי עונש כנ״ל וקרוב הדבר שיהיה מוכרח לעשות תשובה · (יא) ועל פי זה נוכל גם כן לפרש פירוש הפסוק צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר ויהיה הפירוש כך כי כל האוכל אצל צדיק שהוא טוב העין יאכל לשובע נפשו אפי׳ אם אכל מעט מן המאכלים אבל מי שהוא אוכל מן בטן של רשעים הוא יחסר אפילו אם הוא אוכל הרבה מ״מ לא יהיה שבע האוכל מן מאכל של רע עין כי זה הוא כלל גדול מי שהוא רע עין אינו יכול לשבוע את נפשו ומכל שכן שאינו יכול ליתן לאחרים מטובו אשר חנן ה׳ אותו · (יב) וכמו שמצינו אצל נבל שלא רצה לשלוח למלך דוד עליו השלום מנחה מזבחו וגרם רעה לעצמו שמת במגפה עבור עון זה על כן צריך האדם להתרחק ממדה זו ואז טוב לו יהיה סלה :

פרק כז מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד מאיש אשר הוא ירא ה׳ והוא עוסק בדברי תורה ולימוד התורה ועמוד העבודה זו תפלה אשר אלו השני עמודים הן הולכין ומקדימין לילך קודם המטה

אַייזִיל אוּנ הָאט אִים אַרוֹישׁ גִינוּמֶען עֶסִין שְׁפַּייז · אַיידֶר עֶר הָאט אִים גִיגֶעבִּין דָאשׁ עֶסִין שְׁפַּייז · דֶער וַוייל אִיז דֶער אָרוּם מַאן גִישְׁטָארְבִּין : (ז) הָאט דֶער צַדִיק גִיזָאגְט מַיינֶע אוֹיגִין וָואשׁ הָאבִּין אוֹיף דִיר קַיין רַחֲמָנוֹת נִיט גִיהַאט זָאלִין בְּלִינְד וֶוערִין מַיינֶע הֶענְט וָואשׁ הָאבִּין דִיר נִיט גִיגֶעבִּין תַּיכֶּף דָאשׁ עֶסִין שְׁפַּייז זָאל אָפּ גִיהַאקְט וֶוערִין אוּנ גְאר מַיין גוּף וָואשׁ הָאט אוֹיף דִיר נִיט חַס גִיהַאט · זָאל עֶר גִישְׁלָאגִין וֶוערִין מִיט יְסוּרִים · אוּנ אַזוֹא אִיז גִיוָוארִין וִויא עֶר הָאט אוֹיף זִיךְ אַלַיין גוֹזֵר גִיוֶוען : (ח) דֶער נָאךְ הָאבִּין דִיא תַּלְמִידִים אִים דֶער זֶעהֶן מִיט דִיא יְסוּרִים · הָאבִּין זַייא אָן גִהוֹיבִּין צוּ וַויינֶן·הָאט עֶר צוּ זַיי גִזָאגְט וָוארוּם וַויינְט אִיר · אִיךְ הָאבּ עֶשׂ מִיר אַלַיין גוֹרֵם גִיוֶוען · דֶען מַיין דֵעָה אִיז נִיט גִיקִילְט גִיוָוארִין בִּיז אִיךְ הָאבּ גִיזָאגְט אַז גָאר מַיין גוּף זָאל פּוּל וֶוערִין מִיט שְׁחִין · הָאבִּין דִיא תַּלְמִידִים צוּא אִים גִיזָאגְט וַוייא אִיז אוּנְז וָואשׁ מִיר זֶעהֶן דִיךְ מִיט אַזֶעלְכֶע יְסוּרִים : (ט) הָאט עֶר צוּא זַייא גִיזָאגְט וַוייא וָואלְט מִיר גִיוֶוען אַז אִיר זָאלְט מִיךְ נִיט גִיוֶוען זֶעהֶן מִיט דִי יְסוּרִים וָוארוּם אִיךְ וָואלְט גִיוֶוען גִישְׁטְרָאפְט גִיוָוארִין אוֹיף עוֹלָם הַבָּא וַוייל אִיךְ הָאבּ דֶעם אָרוּם מַאן נִיט גִיגֶעבִּין תֵּיכֶּף עֶסִין · אָבֶּער הַיינְט קוּם אִיךְ אָפּ אוֹיף דֶער וֶועלְט : (י) דְרוּם גִיהֶער דֶער מֶענְטְשׁ צוּא זֶעהֶן אַז עֶר הָאט אוֹרְחִים אִין זַיין שְׁטוּבּ · זָאל עֶר זַייא גֶעבִּין עֶסִין בְּעַיִן יָפָה דָאשׁ הַיישְׁט עֶר זָאל זַייא דָאשׁ פַאר גִינֶען אוּנ זָאל זַייא וַוייזִין אַפְּרַייליךְ פָּנִים אָדֶער אַז עֶר פַאר שִׁטַייט אִין זִיךְ אַז עֶר וֶועט דָאשׁ נִיט טָאן · זָאל עֶר בֶּעסֶער גָאר נִיט בֶּעטִין קַיין אוֹרְחִים כְּדֵי עֶר זָאל חַס וְשָׁלוֹם נִיט קוּמֶען צוּא אַיין עוֹנֶשׁ · אַזוֹ וִויא פְּרִיעֶר אִיז גִישְׁטַאנֶען : (יא) אוּנ דוּרְךְ דֶעם קֶענֶען מִיר מְפוֹרָשׁ זַיין דֶעם פְּסוּק צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר אִיז אַזוֹ דֶער טַייטְשׁ פּוּן דֶעם פְּסוּק דֶער וָואשׁ עֶסְט בַּייא דֶעם צַדִיק וָואשׁ עֶר פַאר גִינְט בְּוַודְאַי דָאשׁ עֶסִין · דֶער וֶועט עֶסִין אָן צוּ זֶעטִין זַיין לַייבּ · הָאטְשֶׁע עֶר וֶועט עֶסִין גָאר וַוייגִינ וֶועט עֶר פָארְט זַיין זַאט דֶער פּוּן וַוייל עֶר נִיט עֶשׂ אִים מִיט זַיין גַאנְצִין הַארְצִין · אָבֶּער דֶער וָואשׁ עֶסְט בַּייא אַיין רָשָׁע · וֶוען עֶר עֶסְט אֲפִילוּ פִיל וֶוערְט עֶר פָארְט נִיט זַאט פּוּן דֶעם עֶסִין וַוייל דֶער רָשָׁע פַאר גִינְט אִים דָאשׁ עֶסִין נִיט · וָוארוּם דָאשׁ אִיז אַגְרוֹישֶׁער כְּלַל דֶער וָואשׁ אִיז אַיין רַע עַיִן · דֶער קֶען זַיין לַייבּ נִיט אָן זֶעטִין אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן אַז עֶר קֶען נִיט גֶעבִּין צוּא אַנְדֶערֶע פּוּן זַיין גוּטְשׁ : (יב) אוּנ אַזוֹא וִויא מִיר גִיפִינֶען בַּייא נָבָל וָואשׁ עֶר הָאט נִיט גִיוָואלְט שִׁיקִין קַיין מַתָּנָה פּוּן זַיין סְעוּדָה מִיט דִיא קְנֶעכְט פּוּן דָוִד · אוּנ הָאט זִיךְ דֶער מִיט גוֹרֵם גִיוֶוען שְׁלֶעכְטְשׁ · דָאשׁ עֶר אִיז גִישְׁטָארְבִּין אִין מְאָרְד אִיבֶּער דֶעם זִינְד · דְרוּם בַּאדַארְף דֶער מֶענְטְשׁ זִיךְ דֶער וַוייטֶערִין פּוּן דֶער מִדָּה וֶועט אִים גוּט זַיין אוֹיף אֵייבִּיג :

פרק כז מה וִויא גוּט אוּנ וִויא זִיס אִיז אַז דִיא בְּרִידֶער זִיצִין אִין אַיינֶעם דָאשׁ מַיינְט מֶען אַז אַמֶענְטְשׁ אִיז אַיין יָרֵא שָׁמַיִם · אוּנ אִיז עוֹסֵק אִין לֶערְנֶען אוּנ דָאווִינְגִי

המטה כשהאדם הולך לעולמו אחר מותו: (ב) וקול כרוז נפיק קדמוהי זה האיש אשר בחייו תמיד הולך עמנו בחבורה אחת וגם עכשיו לא נעזבנו עד כי נביאנו להיכלו אשר הוא כבוד כולו ואומרים לתורה הקדושה כמה יקר ותפארת להאדם בעבורך וזהו בהיות הולך בתורת אמת משא"כ כשאדם הולך אחר שוא והבל ועוסק בדברים של דופי ופלסתר אזי הוא נענש: (ג) וראיה מזוהר פרשת בלק שאחר פטירת האדם טרם בואו לדין כרוזא נפיק אתכנשו כל בני מתיבתא לעיין בדיניה ומתכנשין יחד וההיא נשמתא עיילו יתיה תרין ממונים כיון דעייל מעמידים אותו אצל חד עמודא אשר שם ושלהובא מלהטת שם ואז מביאין בכתב כל מה שחידש בתורה בחייו ומעיינין באותן החידושים אם הם דברים ברורים של אמת דהיינו שחידש אותן ע"פ הקדמות של אמת אז כל אחד מכני מתיבתא עילאה מעטר ליה בעיטרא המתנוצץ ומאיר באור בהיר: (ד) ואם הן דברים שאינן של אמת אז כל אחד ואחד מבני מתיבתא אומרים שקר הוא רק היה אומר הקדמה כך להתפאר בחידושי שקר ווי ליה להאי כסופא דעבדין ליה בני מתיבתא ומיד בא הממונה של גיהנם וחושפו על פי פסק בני מתיבתא המוסרין אותו בידו ומקלעין ליה מתמן בפעם אחד לתחתית של גיהנם ומיבל שם עונשים קשים ומרים: (ה) כדאיתא בזוהר פרשת יתרו כל מאן דאמר במילוי דאורייתא מאי דלא ידע ולא קביל מן רביה עליו הכתוב אומר לא תעשה וכו' וקב"ה זמין לאתפרע מיניה בעלמא דנשמתא דיליה בעיא למיעל לדוכתה ודחיין לה לבר ותשתצי מהההוא אתר דצרורא בצרורא דחיי דשאר נשמתין הרי לך מבואר העון החמור והעונש החמור: (ו) ועתה נבאר מענין כוונת התפלה והובא בזוהר פרשת בלק ידוע כי דוד המלך ע"ה היה נעים זמירות ובעל תפלות

עֲרִינְסְט · דְאשׁ דִי צְוַויי וַיילן דְאשׁ אִיז דְאשׁ לְעִרְנֶן אוּנ דַאוּנֶן · חִידוּשִׁים · אוּיב זַייא זַייגֶען קְלָארְע רַייד פּוּן אֱמֶת · דְאשׁ דַיא פֶּעדֶרן צוּ נַיין פַּאר דֶר מְטָה נָאךְ זַיין טוּיט (ב) אוּנ אַיין הַיימְט אוּיב עֶר הָאט זַייא מְחַדֵּשׁ גִיוָוען דּוּרְךְ הַקְדָמוֹת פּוּן קוֹל רוּפְט אוּיש פַּאר אִים אוּנ זָאגְט דְאשׁ אִיז דֶער מֶענְטְש אֱמֶת קְרוֹנֶן אִים אִיטְלִיכֶר פּוּן דִיא אוּיבְּרְשְׁטֶע בְּנֵי יְשִׁיבָה. וָואשׁ בֵּייא זַיין לֶעבֶן אִיז עֶר הְמִיד מִיט אוּנְז גִיגַאנְגֶען אִין מִיט זֶעלְבֶע קְרוֹנֶן וָואשׁ פִּינְקְלֶן אוּנ לַייכְטֶן מִיט אַיין קְלָאר עִין חֲבְרוּתָא · וְועלְן מִיר אִים אוּיךְ גִיט פַּאר לָאזִין בֵּיז מִיר לִיכְט · (ד) אוּנ אוּיב זַייא זַייגֶען נִיט אֱמֶת · זָאגְט אִיטְלִיכְר וְועלְן אִים בְּרַייגֶן צוּא זַיין הֵיכֶל וָואשׁ עֶשׂ אִיז גָאר מִיט פּוּן דִיא בְּנֵי יְשִׁיבָה · דְאשׁ אִיז פַּאלְשׁ גָאר עֶר הָאט עֶשׂ בָּבוֹד דְאשׁ מֵיינְט מֶען אִין גַן עֵדֶן אֲרֵין · אוּנ זַייא זָאגְן צוּ דֶעם מֶענְטְשׁן מַחֲמַת עֶר הָאט דִיךְ גִילֶעריגְט · אוּנ דְאשׁ דֶער הַיילִיגֶר תּוֹרָה וְויפִיל בָּבוֹד אוּנ שַׁיינְקֵייט גְרַייכְט צוּא אִיז אַז דֶער מֶענְטְש גַייט נָאךְ פַּאלְשְׁקֵייט אוּנ נַארְשְׁקֵייט אֲדֶער עֶר הָאט נִיזְאגְט אִין דֶעם מֶענְטְשׁן מַחֲמַת דֶער בּוּשָׁה וָואשׁ דַיא דֶער תּוֹרָה פַּאלְשׁ גִיוָוען · וָועלְן צוּא אִים קוֹמְט אוּנ אִיבֶּער אַז דֶער מֶענְטְש גַייט נָאךְ פַּאלְשְׁקֵייט אוּנ נַארְשְׁקֵייט אֲדֶער עֶר הָאט נִיזְאגְט אִין דֶער תּוֹרָה פַּאלְשׁ פְּשָׁטִים פּוּן נַאֲוָה וְועגִין · דֶער וְועלְט גִישְׁטְרַאפְט (ג) אוּנ אַיין רַאֲיָה אִיז פּוּן דֶעם זוֹהַר פָּרָשַׁת בָּלָק · אַז נָאךְ דֶעם מֶענְטְשׁן טוּיט · אַיי עֶר קוֹמְט צוּם דִין · רוּפְט אוּיש אַיין קוֹל זָאלְט אַיִיךְ אַיין אַלֶע דַיא אוּיבְּרְשְׁטֶע בְּנֵי יְשִׁיבָה · צוּא מְעַיין זַיין אִין דִין · אוּנ זַייא זָאלְן זִיךְ אַלֶע אַיין · אוּנ צְוַויי מְמוּנִים בְּרַייגְן אַרַיין דַיא נְשָׁמָה · וְויא דַיא נְשָׁמָה גַייט אַרַיין · שְׁטָעלְט מֶען זַיא בַּייא אַיין זַייל וָואשׁ דָארְט אִיז פַּאר הָאנְדִין · אוּנ אַיין פְּלָאם בְּרֶענְט דָארְט · דֶען בְּרַייגְט מֶען אוֹיךְ גִישְׁרִיבִּין דְאשׁ אַלְץ וָואשׁ עֶר הָאט מְחַדֵּשׁ גִיוָוען אִין דֶער תּוֹרָה בַּייא זַיין לֶעבִּין · אוּנ מֶען אִיז מְעַיין אִין דִיא נְשָׁמוֹת זַייגְען · נוּא פּוּן דַאנֶן וַוייסְט קְלָאר דִיא זִינְד וָואשׁ הָאט דֶער וָואשׁ אִיז מְחַדֵּשׁ גִיוָוען אִין דֶער תּוֹרָה פּוּן נַאֲוָה וְועגִין · אוּנ אוֹיךְ דֶעם עוֹנָש דֶער פּוּן: (ו) אוּנ אִיצוּנְד

תפלות ויש לנו ללמוד סדר וענין תפלה ממנו: (ז) מצינו לפעמים הכנים עצמו לכתות של עניים כמה שאמר המה ה' אזנך ענני כי עני ואביון אני ולפעמים הכנים עצמו לכתות החסידים הה"ד לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני ולפעמים הכנים עצמו לכתות של קדושים שמוסרים נפשם על קדושת השם ההי"ד לדוד אליך ה' נפשי אשא וגו': (ח) והנה בשירות ותשבחות צריך האדם לעשות את עצמו כעבד שמסדר שבחו של אדוניו וקונו ובהגיע ליתוד שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ישוי גרמיה בהדי אינון דמסרי נפשייהו על קדושת השם ובהגיע לתפלת י"ח ישוי נפשיה שתהא תפלתו כלולה בין תפלתן של עניים כי תפלת עני היא קרובה להתקבל לפני הקב"ה יותר מכל צלותין דעלמא: (ט) בגין דבשעתא דעני צלי צלותא פתחין כל חלונות הרקיע ותפלת העני מעטפים כל תפלות ישראל ולא עאלין צלותהון דעלמא עד דייעול צלותא דעני וקב"ה אמר יעטפון כל צלותהון בצלותא דעני: (י) וכל צלותין דעאלין דיינין להון בדינא דלעילא קמי קב"ה אם ראוים המה להתקבל או לא מה שאין כן צלותא דעני ה'זומד בתפלה ומציע דוחקו וצרכי ביתו ובניו ובנותיו התלוין בו ומעמדו הנרוע אשר הוא מבלה ימיו בצער ובצרה והוא פורט הכל קמי קב"ה ועיניו זולגות דמעות: (יא) דא הוא צלותא דעביד עיטופין לכל צלותין וקב"ה במאי עסיק בהאי שעתא אמרי תיאובתיה הוא במאנין תבירין דיליה שהם האביונים ודלי העם שהם מאנין תבירין דיליה וכולם לא ידעי מאי דאיתעביד מצלותא דעני ששופך שיחו בדמעות המעטפות כל צלותין דעלמא וזשה"כ תפלה לעני כי יעטוף דאיהו עביד עטופא לכל צלותהון דעלמא ולא עאלין עד דצלותיה

וועלט איך באשיידן פון דעם ענין פון די כוונה פון דער תפלה אונ דער פון וועלט גיבראכט אין זוהר פרשת בלק דאש איז גיווים או דוד המלך האט גיזאגט זיסע זמירות אונ הפלה צוא גאט ברוך הוא דרום גהערן מיר זיך פון אים אפ לערנן דעם סדר פון תפלה. (ז) מיר גיפינן צוא צייטין האט ער זיך ארײן גיבראכט בשעת תפלה אין דער כיתה פון ארעמע לײַם אזוא ווײַא ער האט גיזאגט (תפה ה' אזך ענני כי עני ואביון אני) נײַג נאט דײַנע אויערן אונ ענטפער מיר ווארום איך בין אין אריכר אונ אין נויט ברערפטינר אונ אמאל האט ער זיך ארײן גיבראכט אין דער כיתה פון חסידים אזו ווײַא עש שמייש (לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני) דוד המלך האט גיבעטין היט מין לייב ווארום איך בין איין חסיד אונ אין מאל האט ער זיך ארײן גיבראכט אין דער כיתה פון דײַא קדושים ואש זיינען זיך מוסר נפש אויף קידוש השם. (ח) אזוא גיהער איטליכער מענטש אויך טאן בשעת או ער זאגט שירות ותשבחות דאש איז פון דעם אן הייב דאונגען ביז קריאת שמע זאל ער זיך טאן גלייך ווײַא אין קנעכט ואש זאגט דײַא לויב פון זיין האר אונ זיין בשעפר. אונ או ער קומט צוא קריאת שמע צוא דעם פסוק שמע ישראל. זאל ער זיך טאן צווישן דײַא דאונגע ואש ענטפרין זיך איבער אויך קידוש השם. אונ או ער קומט צוא שמנה עשרה. זאל ער זיך מאכן גאר קליין אונ ארום בדי זיין תפלה זאל גליך זיין ווײַא דײַא תפלה פון ארעמע לײַט ווארום דײַא תפלה פון דעם ארום מאן ווערט פריער אן גינומען פאר גאט ב"ה. אונ בעסער איידר אלע תפלות פון דער וועלט. (ט) דען ווען דער ארום מאן טוט תפלה האט גיזאגט זיין צלותא דעני פתחין כל חלונות הרקיע ותפלת העני מעטפים כל תפלות ישראל ולא עאלין צלותהון דעלמא עד דייעול צלותא דעני וקב"ה אמר יעטפון כל צלותהון בצלותא דעני: (י) וכל צלותין דעאלין דיינין להון בדינא דלעילא קמי קב"ה אם ראוים המה להתקבל או לא מה שאין כן צלותא דעני ה'זומד בתפלה ומציע דוחקו וצרכי ביתו ובניו ובנותיו התלוין בו ומעמדו הנרוע אשר הוא מבלה ימיו בצער ובצרה והוא פורט הכל קמי קב"ה ועיניו זולגות דמעות: (יא) דא הוא צלותא דעביד עיטופין לכל צלותין וקב"ה במאי עסיק בהאי שעתא אמרי תיאובתיה הוא במאנין תבירין דיליה שהם האביונים ודלי העם שהם מאנין תבירין דיליה וכולם לא ידעי מאי דאיתעביד מצלותא דעני ששופך שיחו בדמעות המעטפות כל צלותין דעלמא וזשה"כ תפלה לעני כי יעטוף דאיהו עביד עטופא לכל צלותהון דעלמא ולא עאלין עד דצלותיה

דצלותיה דעני עאלת קמי קב"ה והקב"ה אמר יתעטפון כל צלותהון וצלותא דא תיעול לגבאי על כן דוד כליל גרמיה בהדיה דעני וקרי אף נפשיה עני · (יב) ואם כן מזה נלמוד שאם רוצים בני אדם לעביד גרמייהו תדיר כמסכנא צלותיה סליק ופוגעת באינון צלותין דמסכנן ואתחברת בהו וסלקת בהדייהו ובכללא דלהון עאלת ואתקבלת ברעוא קמי מלכא קדישא · (יג) ובהגיע לתפלת ברכת שמע קולנו ישוי נפשיה בהדייהו דחסידים ופירוש הדבר הוא שיאמר וידוי חטאיו בשמע קולנו ועל ידי וידוי חטאיו נקרא חסיד כי הוא מודה על פשעיו וחטאיו ומתחרט ומקבל תשובה שלא להיות עוד נמשך אחר דרכים מקולקלים שהן באין מצד שמאל כי אם לדבק בימינא עילאה דאיהו אקרי חסד ועיקר וידוי הוא בהיותו פורט כל חטאיו שעשה ולב הוא יודע מרת נפשו וידע מה שפגם וחטא בנעוריו ובימים הבינונים ובימי הזקנה ועכ"ז יתודה ויפרוש חטאיו כי על ידי פרישת ופריטת חטאיו נסתלק המקטרג עליו שהרי הוא מודה בעצמו ואף אם נשכחו ממנו כמה חטאים שבעבור כן לא פרט אותם בוידוי אל ידאוג בשביל כן הואיל כי שכחה המה · (יד) על כן גם הם נמשכין אבתרייהו דאינון דהתוודה עליהם וכפרה אחת לכולם אכן בהיותו מאריך בוידוי חטאיו לפורטם בשמע קולנו פן יתמשך עי"כ שלא יוכל לומר קדושה עם הציבור ע"כ כתבו בעלי מוסר להתוודות בקצרה · (טו) וכה יאמר (רבון העולמים הרע בעיניך עשיתי עשה נא למען שמך הגדול שתמלא נא ברחמיך הרבים כל הפגימות שפגמתי בשמותיך הקדושים מנעורי עד היום הזה סלח לי מחל לי כפר נא לי כי אתה שומע תפלת וכו') · (טז) והקב"ה הוא יודע כוונת הלב ובודאי יהיה לו כפרה

אַלֶע תְּפִלוֹת פון דָער וֶועלְט · אוּנ דְרוּם זָאגְט דָער פְּסוּק תפלה לעני כי יעטף דִיא תְּפִלָּה פון דָעם אָרוּם מַאן הִילְט אַיין אַלֶע תְּפִלוֹת · אוּנ קַיין שׁוּם תְּפִלָּה גֵייט נִיט אַרוֹיף פַּיר נָאט ב"ה בִּיז דִיא תְּפִלָּה פון דָעם אָרוּם מַאן קוּמְט פְּרִיעֶר צוּא נָאט ב"ה · דְרוּם הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ זִיךְ אוֹיךְ אַרַיין גִיטָאן צְוִוישִׁין דִיא אָרְעמֶע לַייט אוּנ הָאט זִיךְ אָן גִירוּפִין עָנִי · (יב) נִמְצָא פון דַאנֶען וֶוערְט גִילֶערִינְט · אַז דִיא מֶענְטְשִׁין וֶועלִין זִיךְ מַאכִין בְּשַׁעַת זַייעֶרֶע תְּפִלוֹת גְּלַייךְ וִויא זַייא זַיינֶען אָרוּם אוּנ וֶועלִין תְּפִלָּה טָאן מִיט צוּא בְּרָאכֶנֶע הָעֶרְצֶער · אַזוֹא וֶועט דִיא תְּפִלָּה אַרוֹיף גֵיין · אוּנ וֶועלִין בַּאגֶענֶענֶען אִין דִיא תְּפִלוֹת פון אָרְמֶע לַייט אוּנ וֶועלִין זִיךְ בַּהֶעפְטִין מִיט זַייא אוּנ וֶועלִין מִיט זַייא אַרוֹיף גֵיין · אוּנ דוּרְךְ זַייא וֶועלִין זַייא אָן גִינוּמֶען וֶוערִין פַאר נָאט בְּרוּךְ הוּא · אוּנ אַז דָער מֶענְטְשׁ קוּמְט צוּא דָער בְּרָכָה פון שְׁמַע קוֹלֵנוּ · זָאל עֶר זִיךְ טָאן צְוִוישִׁין דִיא פְּרוּמֶע לַייט · דָער פֵּירוּשׁ דָער פון אִיז עֶר זָאל אִין דָער בְּרָכָה פון שְׁמַע קוֹלֵנוּ מִתְוַדֶּה זַיין אוֹיף זַיינֶע זִינְד · אוּנ דוּרְךְ דָעם וֶוערְט עֶר אָן גִירוּפִין חָסִיד · וַוייל עֶר אִיז כוֹדֶה אוֹיף זַיינֶע זִינְד · אוּנ הָאט חֲרָטָה דְרוֹיף אוּנ נֶעמְט אוֹיף זִיךְ עֶר זָאל שׁוֹין פַאר לָאזִין זַיינֶע תַּעֲנוּגִים עֶר זָאל שׁוֹין נִיט נָאךְ צִיהֶן נָאךְ זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע דְרָכִים וָואשׁ עֶר אִיז אִין זַיי גִינַאנְגֶען וָואשׁ זַייא קוּמֶען פון דָער סִטְרָא אַחֲרָא נָאר עֶר זָאל זִיךְ בַּאהֶעפְטִין אִין רֶעכְטִין וָועג וָואשׁ עֶר וֶוערְט גִירוּפִין חָסִיד אוּנ דִיא עִיקָר וִוידוּי אִיז עֶר זָאל אַרוֹישׁ רַיידִין אַלֶע זַיינֶע עֲבֵירוֹת וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן · אוּנ אִיטְלִיכֶער וַוייש דָאךְ זַיינֶע עֲבֵירוֹת וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן אִין זַיין יוּגֶנְט אוּנ אִין דִיא מִיטֶל יָארִין אוּנ אוֹיף זַיין עֶלְטֶער · זָאל עֶר דָאשׁ אַלֶץ אַרוֹישׁ רַיידִין · וָוארוּם דוּרְךְ דָעם וָואשׁ עֶר אִיז אַלַיין מִתְוַדֶּה אוּנ רֶעט אַרוֹישׁ זַיינֶע עֲבֵירוֹת · וֶוערְט דָער מְקַטְרֵג פון אִים אָפּ גִיטָאן · וַוייל עֶר זָאגְט דָאךְ אַלַיין אוֹישׁ אַלֶע זַיינֶע עֲבֵירוֹת · הָאט שׁוֹין דָער מְקַטְרֵג נִיט צוּא טָאן · אוּנ הָאטְשִׁי פִיל עֲבֵירוֹת זַיינֶען פון אִים פַאר נֶעסִין גִיוָוארִין · אוּנ דְרוּם זָאגְט עֶר זַייא נִיט בְּשַׁעַת וִוידוּי זָאל עֶר דְרוֹיף נִיט זָארְגִין · וָוארוּם וָואשׁ קֶען עֶר טָאן אַז עֶר גִידַיינְקְט זַייא נִיט : (יד) דְרוּם וֶוערִין זַייא אוֹיךְ נָאךְ גִיצוֹיגִין נָאךְ דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׁ עֶר הָאט אוֹיף זַייא מִתְוַדֶּה גִיוֶוען · אוּנ וֶוערִין אַלֶע מִיט אַמָאל אִים פַאר נֶעבִּין · נָאר אַז עֶר וָועט מַאֲרִיךְ זַיין אִין דָער וִוידוּי אַרוֹישׁ צוּא רַיידִין אַלֶע זַיינֶע עֲבֵירוֹת אִין שְׁמַע קוֹלֵנוּ · קֶען דָאשׁ דָאךְ גִיוֶוערִין אַז עֶר זָאל דוּרְךְ דָעם נִיט קֶענֶען זָאגִין קַיין קְדוּשָׁה מִיט קָהָל · דְרוּם שְׁרַייבִּין דִיא סִפְרֵי מוּסָר אַז עֶר זָאל מִתְוַדֶּה זַיין בְּקִיצוּר · (טו) אוּנ אַזוֹא זָאל עֶר זָאגִין רבון העולמים דָער הָער פון אַלֶע וֶועלְטִין אִיךְ הָאבּ גִיטָאן אַזֶעלְכֶעשׁ וָואשׁ עֶשׁ אִיז בַּיי אִין דַיינֶע אוֹיגִין · אִיךְ בֶּעט דִיךְ טוּא עֶשׁ פון דַיין גִיאַכְפֶּרְטֶען נָאמֶען וֶועגִין · אַז דוּא זָאלְשְׁט מִיט דַיין פִיל דָער בַּארִימְקַייט דָער פִילִין אַלֶע פְּגִימוֹת וָואשׁ אִיךְ הָאבּ פּוֹגֵם גִיוֶוען אִין דַיינֶע הַיילִיגֶע נֶעמֶן · פון מַיין יוּגֶנְט אָן בִּיז הַיינְטִיגִין טָאג פַאר גִיבּ מִיר זַיי מִיר מוֹחֵל

כפרה על כל עונותיו וסיים שם בזוהר תנן בההיא שעתא דסדר בר נש כל הני סדורין ארבע בכונות הלב ניחא מאוד קמי קב"ה ופריס ימינא עליה ואומר עלוי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (יז) אמנם עוד צריך שתדע תועלת לקבלת התפלה שתהיה בציבור וכדאיתא שם בזוהר ואמרו רזל במסכת ברכות מי שרגיל לבא לבהכ"נ להתפלל עם הצבור בכל יום ופעם אחת לא בא הקב"ה הוא שואל עליו מי בכם ירא ה אשר הלך חשכים ואין נוגה לו אם לדבר מצוה הלך נוגה לו ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו וקשה למה אמר הקב"ה דוקא בזה הלשון חשכים ואין נוגה לו: (יח) אך הענין הוא כי בעונותינו הקליפות הן מבדילין בינינו לבין השמים ואף שחלונות פתוחין למעלה אמנם הקליפות מבדילין ועושין הפסקה ומחיצה בשלש זמנים ביום שהם פורחים להרי חשך לוועד שלהם לעשות כנופיא של טומאה וערבוביא שקוצים וגלולים ירועבה ואז על ידם מחשיכים ומבדילים בזמנים אלו האור שדרך חלונות מאיר ונוצץ: (יט) ובזמנים אלו כוונו קדמונינו ז"ל לקבוע ג' תפלות הקבועים בכל יום שהן שחרית מנחה ערבית שבאותן ג' זמנים אויר הרקיע פנוי מחמת הקליפות שכבר עברו וחלפו למקום טומאה כנזכר וישראל עיילין לב' כנישתא להתפלל וחלונות נהירין עלאין פתיחין והאור דילהון נפיק ושריין נהורין על בתי כנסיות ברישיהון דצלאן צלותא ומתפלגין נהורין על רישייהו: (כ) וקודשא בריך הוא שאיל על ההוא דלא אשתכח תמן ואמר חבל על פלניא דהא רגיל הכא והשתא אינו בכאן ולית ליה חולקא בההוא נהורא דנהיר על רישיהון דמצלין ואין נוגה לו כמה דשריין נהורא על אחרנין וכמה טובות איתאביד מיניה: (כא) ונראה דעל זה מסיים יבטח בשם ה' ואדרבה דהיה לו לבטוח בשם ה' כי בזה שהלך לדבר הרשות למשא ומתן

בעת

דָען דוּא הָערשָׁט צוּא דָאשׁ נִיבְּעם פּוּן דֵיין פָּאלְק יִשְׂרָאֵל:
(טז) אוּנ נָאט ב"ה וַיישָׁט דָאךְ וָואשׁ עָר הָאט אִין הָארְץ אִין זַין אוֹיף אַלָע זִינד מִתְעָדָה צוּא זַיין: וָועט עָר בְּוודַאי הָאבְּין אַיין כַּפָּרָה אוֹיף אַלָע זַיינָע זִינד: (יז) אוּנ פַּר וָואר דוּא בַּדַארְפְט וַוישָׁין: אַז נָאךְ אַיין הַילְף אִיז פַּאר הָאנְדִין אַז זַיין תְּפִלָּה זָאל אִן גִינוּמָען וָועדִין דָאשׁ אִיז עָר זָאל דָאונָען בְּצִיבּוּר אַוּא וַוִיא עָש שְׁטַיִים אִין זוּהַר: אוּנ אוֹיךְ אוּנְזֶרָע חֲכָמִים ז"ל זָאגִין אִין מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת: דָער וָואשׁ אִיז נְוואוּנְט צוּא קוּמָען אֶלָע טָאג אִין שוּל אַרַיין דָאבְּנָען: אוּנ אַיין הָאל קוּמְט עָר נִיט: פָּרָעגְט נָאט בְּרוּךְ הוּא אוֹיף אִים פי בכם ירא ה' אשר הלך חשכים ואין נוגה לו וואו אִיז צְוווישָׁין אַייךְ דָער נָאטְש פָּארְכָטָר וָואשׁ עָר אִיז נִיט נִיקוֹמָן אִין שוּל אַרַיין דָאבְּנָען נָאר עָר אִיז גִינָאנְגָען אִין פִּינְסְטֶערְנִש אוּנ קַיין לִיכְטִיקְייט אִיז נִיט צוּא אִים: אוּיב עָר אִיז גִינָאנְגָען פּוּן אַדָבָר מִצְוָה וָועגְן וָועט אִים זַיין לִיכְטִיג: אוּנ אוּיב עָר אִיז גִינָאנְגָען פּוּן אַדָבָר רְשׁוּת וָועגְן וָועט אִים נִיט זַיין לִיכְטִיג: (יח) אוּנ דָאשׁ אִיז וַויל וָועגְן דָיא זִינד מַאכְּן דִיא קְלִיפּוֹת אַצְוווישָׁין שַׁייד צְווישָׁין אוּנְז אוּנ צְווישָׁין דָעם הִימֶל: אוּנ דָאשׁ אִיז אִיבָּער אוּנְזֶערָע זִינד: אוּנ דָאטְש דִיא קְלִיפּוֹת מְבְּדִילִין דָעם הִימֶל אוּנ דָעם פּוּן דָעם הִימֶל זַיינָע אַפְּן וָועגְן וָועט אִים נִיט פַּאר הָאנְדִין דָאשׁ אִיז אִיבָּער אוּנְזֶערָע זִינד: אוּנ דָאטְש דִיא קְלִיפּוֹת וָועגְן דָעשְׁט וָועגְן

בעת הקבוע לתפלה הלא ע"י שהוא מתירא שיעבור ויחליף ממנו המשא ומתן של אותה שעה הקבוע להתפלל בצבור · (כב) לא נכון הוא כי היה לו לבטוח בשם ה' שיעמוד לו ריוח ממקום אחר ועתה בודאי הוא מפני שאין לו בטחון בהקב"ה אשר הוא זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים ונותן השגחתו יתברך על נכסיהן דאינשי ההולכים לדבר מצוה וכדאיתא בירושלמי דפאה : (כג) מעשה באחד שהגיח את כל תבואה שלו והלך לעלות לירושלים לקיים מצות ראייה ולא הניח שום שומר אצל התבואה וכשבא מירושלים מצא אריות שהיו מסבבים את התבואה : (כד) ועוד הובא שם מעשה באחד שהלך לרגל לירושלים ושביק ביתו פתוח מחמת טירדות הילוך הרגל ואח"כ כששב לביתו היה מוצא נחשים סובבים הדלת והבית בענין שלא היה באפשרית לשום אדם לפתוח הדלת וליכנס לביתו : (כה) רבי פנחס משתעי עובדא הוי בתרין אחין באשקלון דהוי להו שכנים אמרו הגה בקרוב יעלון אינון יהודאין לרגל לירושלים ואנן נסבין כל אשר להם ונכשהלכו לעלות לרגל זימן הקב"ה מלאכים בדמות אנשים שיוצאים ונכנסים לביתם : (כו) וכשבאו מירושלים ראו אותן השכנים ויצאו לקראתם וישאלו להם לשלום ואמרו מאן שבקתון בבתיכם אמרו להם לא שום בר אינש אמרו השכנים בריך רחמנא הוא אלההון דיהודאין דלא שבקון ולא ישבוק להון : (כז) הרי לך גודל השגחה שמשגיח השי"ת על כל הבוטחים בחסדו יתברך ואין עוזבים מצוה בשבילו והקב"ה הוא נותן אגר טוב בשכרן ברוך הוא וברוך שמו הנותן מחיה וכלכלה לעמו ישראל :

פרק כח **באשר** כי הרבה מכשולות באים לאדם מחמת שהן ממתוסרי הבטחון הבוטחים בהקב"ח על

מָשָׁא וּמַתָּן אֵין דָּעַר צַייט וָואש טָעַן דַאדַרף דַאבֶּנֶן · אִיז דָאךְ זַיין הויז אַרַיין : (כה) רַבִּי פִּינְחָס הָאט דָר צַיילְט עש הָאט זִיךְ דָאשׁ בְּוַודאי מַתַּסֵת עָר הָאט מזרא אַז עָר וָועט גַיין דאבֶּנֶן נַיְטָרַאפִין בַּייא צָווַייא בְּרִידֶער אין דָעַר שָׁטָאט אַשְׁקְלוֹן דאש טִיט קָהָל וָועט עָר דָעַר וַייל אָן וָועלין דָעם מַשָּׁא וּמַתָּן · זַייא הָאבֶּן גידאַכט שֶׁלָעכְטָע שְׁכֵנִים הָאבֶּן די שְׁכֵנִים גיזָאגט · דיא יְהוּדִים וָועלין בָּאלד עוֹלֶה לְרֶגֶל זַיין יְרוּשָׁלַיִם · (כג) אָבֶּר דָאש אִיז נִיט רַעכט · וָוארום עָר וָואלט גיקֶערט אַיין בְּטָחוֹן צוא הָאבֶּן אויף נָאט אַז עָר וָועט אים אֶפּ נָעבֶּן פּוֹן אַנְגֶעזִיכְט אָרְט דָעם רַוּוח וָואש עָר וָועט הָאבֶּן אין דָעם מַשָּׁא וּמַתָּן · אוּן וָועַן עָר וויל נִיט אוֹועק לָאזִין דָעם טִיט קָהָל · כּוּז דָאש נָאר זַיין וַייל עָר הָאט נִיט קַיין בְּטָחוֹן אין נָאט ב"ה וָואשׁ שְׁפַּייוֶט פּוֹן נַאנְץ גְרוּוש בֵּיז נָאר קְלֵיין אוּן נִיט זַיין הַשְׂגָּחָה אִיבֶּר דיא נְכָסִים פּוֹן דיא לַייט וָואש גַייען צוא אַיין דָבָר מְצוָה · אַזוא וויא עָס שְׁטֵייט אִין יְרוּשָׁלְמִי · (כג) עָם הָאט זִיךְ גיטְרַאפִין אַייגֶער הָאט עוֹלֶה לְרֶגֶל גיוָועזן קַיין יְרוּשָׁלַיִם אוּן הָאט אִיבֶּר גילָאזט נָאר זַיין תְּבוּאָה אוּן הָאט בַּייא אִיבֶּר גילָאזט אוּן הָאט אִיר גִיטְרַאפִין אַרוּם גִירְנְגִילְט זַיין תְּבוּאָה אוּן הָאבֶּן זַיא גיהִיט · (כד) אוּן נָאךְ אַיין מַעֲשֶׂה שְׁטֵייט דָאךְ מִדְרָשׁ · אַייגֶער הָאט עוֹלֶה לְרֶגֶל גיוָועזן קַיין יְרוּשָׁלַיִם · אוּן הָאט עָר גילָאזט דָאךְ זַיין תַּבְשִׁיל פּוֹן זַיין אַוועק הָאט עָר גילָאזט זַיין הויז אָפֶּן · אוּן דָעָר נָאךְ אַז עָר אִיז גיקוּמֶען אַהֵיים · הָאט עָר גיפְּנֶען אַז שְׁלַאנְגֶען הָאבֶּן אַרוּם גִירִינְגלְט זַיין הויז מִיט אַזוא אַיין עֶנְגֶן אַז עש אִיז נִיט מְגִלְיךְ גיוָוען צוא קוּמֶען אִין שִׁים מָעַנְטְשֶׁן צוא עָפֶּנֶן דִיא טִיר אוּן אַרַיין צוא קוּמֶען אִין זַיין הויז אַרַיין : (כה) רַבִּי פִּינְחָס הָאט דָר צַיילְט עש הָאט זִיךְ גִיטְרַאפִין בַּייא צָווַייא בְּרִידֶער אִין דָעַר שָׁטָאט אַשְׁקְלוֹן דאש זַייא הָאבֶּן גידאַכט שֶׁלָעכְטָע שְׁכֵנִים הָאבֶּן די שְׁכֵנִים גיזָאגט · דיא יְהוּדִים וָועלין בָּאלד עוֹלֶה לְרֶגֶל זַיין יְרוּשָׁלַיִם · וָועַן עָר וויל נִיט אוֹועק לָאזִין דָעם טִיט קָהָל · כּוּז דָאש נָאר זַיין וַייל עָר הָאט נִיט קַיין בְּטָחוֹן אין נָאט ב"ה וָואשׁ שְׁפַּייוֶט פּוֹן נַאנְץ גְרוּוש בֵּיז נָאר קְלֵיין אוּן נִיט זַיין הַשְׂגָּחָה אִיבֶּר דיא נְכָסִים פּוֹן דיא לַייט וָואש גַייען צוא אַיין דָבָר מְצוָה · אַזוא וויא עָס שְׁטֵייט אִין יְרוּשָׁלְמִי · (כג) עָם הָאט זִיךְ גיטְרַאפִין אַייגֶער הָאט עוֹלֶה לְרֶגֶל גיוָועזן קַיין יְרוּשָׁלַיִם אוּן הָאט אִיבֶּר גילָאזט נָאר זַיין תְּבוּאָה אוּן הָאט בַּייא אִיבֶּר גילָאזט אוּן הָאט אִיר גִיטְרַאפִין אַרוּם גִירְנְגִילְט זַיין תְּבוּאָה אוּן הָאבֶּן זַיא גיהִיט · (כד) אוּן נָאךְ אַיין מַעֲשֶׂה שְׁטֵייט דָאךְ מִדְרָשׁ · אַייגֶער הָאט עוֹלֶה לְרֶגֶל גיוָועזן קַיין יְרוּשָׁלַיִם · אוּן הָאט עָר גילָאזט דָאךְ זַיין תַּבְשִׁיל פּוֹן זַיין אַוועק הָאט עָר גילָאזט זַיין הויז אָפֶּן · אוּן דָעָר נָאךְ אַז עָר אִיז גיקוּמֶען אַהֵיים · הָאט עָר גיפְּנֶען אַז שְׁלַאנְגֶען הָאבֶּן אַרוּם גִירִינְגלְט זַיין הויז מִיט אַזוא אַיין עֶנְגֶן אַז עש אִיז נִיט מְגִלְיךְ גיוָועזן צוא קוּמֶען אִין שִׁים מָעַנְטְשֶׁן צוא עָפֶּנֶן דִיא טִיר אוּן אַרַיין צוא קוּמֶען אִין

על כן נציג לך כמה אזהרות בזה: (כ) מכשול הראשון המצוי בין בעלי מחיות בראותם כי נתמעט המחיה אינם רוצין לקבל באהבה ובחיבה גזירת הקב"ה להיות נחשב לו לכפרת עון והכל בידי שמים והם מתחכמים נגד השי"ה ועושין פעולות עיי כשפים הפורחים באויר כי חטא גדול הוא זה כאשר אבאר בע"ה: (ג) והנה בלק בן צפור עשה כשפים נגד ישראל על ידי צפור ולכך היה נקרא בן צפור ושלח אותו אל מקום מקור הטומאה של שפועלים הכישוף על ידי צפור כישוף שיוודע לו מה לעשות נגד ישראל: (ד) כשחזר הצפור אליו ראה חד שלהובא דנורא דשט בתריה ואוקיד גדפוי כדין נפל עליו אימה וחרדה גדולה ושלח בלק אל בלעם בן בעור אשר הוא מושרש בטומאת הכישוף: (ה) והנה ראשי ומקורי הכישוף הוא עזא ועזאל אשר היו מקטרגים נגד בריאת האדם והפילם הקב"ה לארץ ואז נדבקו בהם ערבוביא של זוהמת הנחש ונתנו עיניהם בבנות הארץ ויהלכו אחרי זנות: (ו) וראה הקב"ה שמתחילים להטעות את הבריות קשר להון הקב"ה בשלשלאות דפרזלא תחות הרי חשך ושם הם יושבים עזא ארגיז להקב"ה בשעתא דקשיר ליה בשלשלאות ע"כ אפיל ליה בעומקא דטורא עד קודליה ורמי חשוכא באנפוי ועזאל דלא אתקף וארגיז קמי קב"ה בשעתא דקשיר ליה הושיבו אצל עזא אבל לא רמי חשוכא באנפוי ונהיר ליה מחשוכא: (ז) וע"כ עזא שהפילו הקב"ה בחשך כנזכר נקרא נופל ועזאל דנהיר ליה מחשוכא נקרא גלוי עינים ואינון הרי חשך אקרון הררי קדם בגין דחשוכא אקדים לנהורא ומראש בריאת האור היה חשך ובכל יום היה בלעם הרשע אצלם ללמוד מהם שמות הטומאה וכשפים ודש מן ארם ינחני בלק מהררי קדם וגו' נאם מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עינים: (ח) וקודם שלמד בלעם הכישוף הוצרך לטמא את עצמו בהרבה מיני טומאות:

ולכן

מֶענְטשֶׁן וויל זַייא הָאבֶּן. קיין בְּטָחון נִיט אויף הַשֵּׂ"ז · פון דִיא מְכַשְּׁפִים זַיינען עזא ועזאל · זַייא זַיינען גיווען דְרוּם וְועל אִיךְ דִיר שְׁטֶעלִין פִּיל אַזָהרות דְרַיבֶּער ·

(כ) דָאש עָרשְׁטֶע שְׁטרויכלונג איז · וָואש אִיז שְׁכִיחַ צְווישֶׁן דִיא בַּעֲלֵי מַחְיות דָאש זַיינען שַׁיינֶקעֶרם קְרֶעמֶערם דָאש אָז זַייא זְעהֶן אָז זַייער מַחְיה וָועֶרט גיווייניגֶּער · וויל זַייא נִיט אֶן גֶעמֶן מִיט לִיבּשאפט דִיא גְזֵירה פון נָאט ב"ה · כְּדֵי עָש זָאל זַייא גִירעכִינְט וָועֶרין פַּאר אַיין כַּפָּרה אויף זַייערֶע זִינד · נָאר זַייא קלֶעגין זִיךְ קֶעגין נָאט ב"ה אוּן טוּען זָאכֶן דוּרְךְ כִּישוּף אָז דִיא מַחְיה זָאל זִיךְ ווידֶער קֶערין צוּא זַייא · אוּן דָאש אִיז אַרגוּיש זִינד וְועֶרט קֶערין צוּא זַייא · אוּן דָאש הִילְף: (ג) נון בלק בן צפור הָאט גימַאן כִּישוּף קֶעגין דִיא יִשְׂרָאֵל · דוּרְךְ אַיין פויגל וָואש דִיא מְכַשְּׁפִים וַיישֵׁן וויא עָר הַייסְט אוּן דְרוּם הָאט מָען אִים גירופֶן בן צפור וָויל עָר הָאט גיטָאן כִּישוּף דוּרְךְ אַפויגיל אוּן הָאט דָעם פויגיל גישִׁיקט צוּא דִיא רַעבְּטָע טוּמְאה פון כִּישוּף · כְּדֵי עָר זָאל דוּרְךְ דָעם גיווּאר וָועֶרין וָואש צוּא טָאן קֶעגין דִי יִשְׂרָאֵל · (ד) אוּן אָז דָער פויגיל הָאט זִיךְ ווידֶער גֶעקֶערט צוּ אִים הָאט עָר גיטְעהֶען אַיין פַּלאם פַּייֶער פְּלִיהט נָאךְ דָעם פויגיל אוּן פַּאר בֶּרעכְט זַיינֶע פְּלִיגֶל אִיז אויף אִים גיפַאלֶן אַגרוּיש פַּארכֶט אוּן אַגרוּיש צִיטֶערֶט · הָאט עָר גישִׁיקט צוּא בִּלְעָם בֶּן בְּעור וָואש עָר אִיז גיווּען אַיין גיווּאַרצִילט אִין דָער טוּמְאה פון כִּישוּף: (ה) אוּן דִיא רָאשִׁים אוּן דָער גְרוּנְד

מֶענְטשֶׁן וויל זַייא הָאבֶּן. קיין בְּטָחון נִיט אויף הַשֵּׂ"ז · פון דִיא מְכַשְּׁפִים זַיינען עזא ועזאל · זַייא זַיינען גיווען דְרוּם וְועל אִיךְ דִיר שְׁטֶעלִין פִּיל אַזָהרות דְרַיבֶּער ·

(כ) דָאש עָרשְׁטֶע שְׁטרויכלונג איז · וָואש אִיז שְׁכִיחַ צְווישֶׁן דִיא בַּעֲלֵי מַחְיות דָאש זַיינען שַׁיינֶקעֶרם קְרֶעמֶערם דָאש אָז זַייא זְעהֶן אָז זַייער מַחְיה וָועֶרט גיווייניגֶּער · וויל זַייא נִיט אֶן גֶעמֶן מִיט לִיבּשאפט דִיא גְזֵירה פון נָאט ב"ה · כְּדֵי עָש זָאל זַייא גִירעכִינְט וָועֶרין פַּאר אַיין כַּפָּרה אויף זַייערֶע זִינד · נָאר זַייא קלֶעגין זִיךְ קֶעגין נָאט ב"ה אוּן טוּען זָאכֶן דוּרְךְ כִּישוּף אָז דִיא מַחְיה זָאל זִיךְ ווידֶער קֶערין צוּא זַייא · אוּן דָאש אִיז אַרגוּיש זִינד וְועֶרט קֶערין צוּא זַייא · אוּן דָאש הִילְף: (ג) נון בלק בן צפור הָאט גימַאן כִּישוּף קֶעגין דִיא יִשְׂרָאֵל · דוּרְךְ אַיין פויגל וָואש דִיא מְכַשְּׁפִים וַיישֵׁן וויא עָר הַייסְט אוּן דְרוּם הָאט מָען אִים גירופֶן בן צפור וָויל עָר הָאט גיטָאן כִּישוּף דוּרְךְ אַפויגיל אוּן הָאט דָעם פויגיל גישִׁיקט צוּא דִיא רַעבְּטָע טוּמְאה פון כִּישוּף · כְּדֵי עָר זָאל דוּרְךְ דָעם גיווּאר וָועֶרין וָואש צוּא טָאן קֶעגין דִי יִשְׂרָאֵל · (ד) אוּן אָז דָער פויגיל הָאט זִיךְ ווידֶער גֶעקֶערט צוּ אִים הָאט עָר גיטְעהֶען אַיין פַּלאם פַּייֶער פְּלִיהט נָאךְ דָעם פויגיל אוּן פַּאר בֶּרעכְט זַיינֶע פְּלִיגֶל אִיז אויף אִים גיפַאלֶן אַגרוּיש פַּארכֶט אוּן אַגרוּיש צִיטֶערֶט · הָאט עָר גישִׁיקט צוּא בִּלְעָם בֶּן בְּעור וָואש עָר אִיז גיווּען אַיין גיווּאַרצִילט אִין דָער טוּמְאה פון כִּישוּף: (ה) אוּן דִיא רָאשִׁים אוּן דָער גְרוּנְד

(ט) ולכן נסמכה בתורה כל שוכב עם בהמה מות יומת מכשפה לא תחיה כי שורש מקור כשפים הוא הכל ע"פ טומאות גדולות בר מינן: (י) ע"ז כתב בזוהר פרשת בלק וישלח בלק מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה ר"ל דמסדרין פתורה לקדמיהון ולהקטיר להם איזה מין קטורת ובאים המשחיתים ואודעין לו מה דאינון בעיין וסוף האדם זה שרוצה לעשות כישוף בשעת פטירתו באין אלו המשחיתים עם כל הס"א לקבל את הנשמה דיליה ואמרין דין הוא מכת שלנו וכן איתא בזוהר פ' תזריע ת"ח ההוא בר נש נפיק מרשותא דמאריה ופקדונו דיליה יהיה לס"א מסאבא ר"ל וכו' ע"ש: (יא) ע"כ אני מזהיר לאותן אנשים או נשים שהן נכשלים בעון זה לעזוב את העון ולהסיר המכשול זה ויתחרט על העבר ועל להבא תזעק במר נפשו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה להוציאו מתחת ידי הארורים המשחיתים ומזיקים האלו אשר בעבור העון זה נכנס תחת רשותם וע"כ צריך האדם לבכות בכייה גדולה על עון זה ומכח אותן דמעות תשבר ותמגר חוזק המשחיתים ויהיה נחלש כוחם בכל יום ויום עבור הדמעות עד שלא ישאר רושם של חטא זה: (יב) תמים תהיה עם ה' אלהיך בכל עניינך בכל סיבה ח"ו שאו למרום עיניכם לעזרר רחמיו וחסדיו יתברך בתשובה ותפלה וצדקה ואל ישיא לבך אותך בראותך דבים הלכו אחר כישופים והצליחו אוי לאותה הצלחה אוי לאותה הטובה הבא ע"י כישוף כי מהרה כעשן תכלה והעון חקוק ורשום וקיים להענש עבורו בעונשים קשים ומרים: (יג) ראה מה דאיתא בזוהר פ' תזריע רבי יצחק הלך לבית אביו וראה אדם אחד הלך ונטה חוץ לדרך במשא עצים על כתיפיו א"ל שורטא דקיסתא (פי' קנים של עצים) בכתפך אמאי לא אמר ליה מידי אזיל אבתריה חמא דעייל במערתא

אֵיידֶער בִּלְעָם הָאט זִיךְ גִילֶערִינְט דָעם כִּישׁוּף · הָאט עָר זִיךְ גִימוּזְט מְטַמֵּא זַיין אִין פִיל עֶרְלֵייא טוּמְאוֹת: (ט) אוּנ דְרוּם שֶׁטֵייט אִין דֶער תּוֹרָה דִיא צְוֵוייא פְּסוּקִים אֵיינְשׁ לֶעבִּין אַנְדֶערִין דָאשׁ זַיינֶען דִיא פְּסוּקִים כל שוכב עם בהמה מות יומת אִיטְלִיכֶער וָואשׁ לִינְט מִיט אַבְּהֵמָה זָאל וֶוערִין גִיטֵייט מכשפה לא תחיה אַיין כִּישׁוּף מַאכֶערִין זָאלְשְׁטוּ גִיט לָאזִין לֶעבִּין דֶען דֶער שׁוֹרֶשׁ פּוּן כִּישׁוּף אִיז נָאר דוּרְךְ גְרוֹישֶׁע טוּמְאוֹת: (י) אוּנ דְרוּם שְׁרֵייבְּט דֶער זוֹהַר פַּרְשָׁה בָּלָק וישלח בלק מלאכים אל בלעם בן בעור אוּנ בָּלָק הָאט גִישִׁיקְט שְׁלוּחִים צוּא בִּלְעָם דֶער זוּן פּוּן בְּעוֹר · פתורה אַיין טִישׁ דָאשׁ מֵיינְט מֶען וָואשׁ דִיא מְכַשְּׁפִים רִיכְטִין אָן אַטִישׁ פַאר דִיא שֵׁדִים אוּנ זַיינֶען פַאר זֵייא מַקְטִיר אַיין מִין קְטוֹרֶת · אוּנ דִיא שֵׁדִים קוּמֶען אוּנ זַיינֶען זֵייא מוֹדִיעַ וָואשׁ זֵייא בַּדַארְפִין · אוּנ דֶער סוֹף אִיז פּוּן דָעם מֶענְטְשִׁין וָואשׁ וִויל טָאן כִּישׁוּף · דֶען בְּשַׁעַת זַיין טוֹיט קוּמֶען דִיא שֵׁדִים מִיט נָאר דֶער סִטְרָא אַחְרָא אוּנ נֶעמֶען צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּנ זָאגִין דֶער אִיז פּוּן אוּנְזֶער כִּיתָּה: (יא) דְרוּם בִּין אִיךְ מַזְהִיר צוּא דִיא מַאנְזְבִּילִין אוּנ וַוייבֶּער וָואשׁ זַיינֶען גִישְׁטְרוֹיכִילְט גִיוָוארִין אִין דֶער זִינְד פּוּן כִּישׁוּף · בִּין אִיךְ זֵייא מַזְהִיר · אַז זֵייא זָאלִין פַאר לָאזִין דִיא זִינְד · אוּנ אָפּ צוּא טָאן דָאשׁ שְׁטְרוֹיכְלוּנְג · אוּנ זָאלִין חֲרָטָה הָאבִּין אוֹיף דָעם וָואשׁ זֵייא הָאבִּין פְּרִיעֶר גִיטָאן · אוּנ אוֹיף וַוייטֶער זָאלִין זֵייא שְׁרֵייעֶן מִיט בִּיטֶערְקֵייט פַאר גָאט ב"ה · אַז עָר זָאל זֵייא אוֹישׁ צִיהֶען פּוּן דִיא הֶענְט פּוּן דִיא פַאר שָׁאלְטֶענֶע שֵׁדִים אוּנ מַזִיקִים וָואשׁ זֵייא זַיינֶען אַרַיין גִיגַאנְגֶען אוּנְטֶער זַייעֶר רְשׁוּת דוּרְךְ דֶער זִינְד · אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ בַּאדַארְף זַייעֶר צוּא וַוייגֶען אוֹיף דֶער דָאזִיגֶער זִינְד · אוּנ מַחְמֶת דִיא טְרֶערִין וֶועט צוּא בְּרָאכִין וֶוערִין דָאשׁ שְׁטַארְקֵייט פּוּן דִיא שֵׁדִים אוּנ זַייעֶר כֹּחַ וֶועט שְׁלַאפֶער וֶוערִין אִיטְלִיכֶען טָאג פּוּן וֶוענִין דִיא טְרֶערִין בִּיז עָשׂ וֶועט גִיט בְּלַייבִּין קַיין צַייכִין פּוּן דֶער דָאזִיגֶער זִינְד: (יב) דוּא זָאלְשְׁט זַיין גַאנְץ מִיט גָאט דַיין גָאט אִין אַלֶע דַיינֶע עִנְיָנִים דָאשׁ הֵיישְׁט אַז עָשׂ טְרֶעפְט זִיךְ דִיר עֶפִּישׁ אַסִיבָּה ח"ו זָאלְשְׁטוּ אוֹיף הֵייבִּין צוּא גָאט דַיינֶע אוֹיגִין עֶר זָאל דֶער וֶועקִין זַיין דֶער בַּארֶעמְקֵייט אוּנ זַיין נִינָאד אוּנ דָאשׁ זָאלְשְׁטוּ טָאן מִיט תְּשׁוּבָה אוּנ תְּפִלָּה אוּנ צְדָקָה · אוּנ דַיין הַארְץ זָאל דִיךְ גִיט אָן רַיידִין וַוייל דוּא זֶעהֶעסְט פִיל לַייט זַיינֶען נָאךְ גִינַאנְגֶען נָאךְ כִּישׁוּף אוּנ הָאבִּין בִּגְלִיקְט דֶען וַוייא אִיז צוּא דֶער הַצְלָחָה וַוייא אִיז צוּא דֶעם גוּטְשׁ וָואשׁ קוּמְט דוּרְךְ כִּישׁוּף · דֶען דִיא הַצְלָחָה וֶועט גִיךְ פַאר לֶענְד וֶוערִין אַזוֹא וַויא רוֹיךְ · אוּנ דִיא עֲבֵירָה בְּלַייבְּט אָן גִיקְרִיצְט אוּנ אָן גִיצַייכִינְט דָאשׁ עָר זָאל דוּרְךְ אִיר גִישְׁטְרָאפְט וֶוערִין מִיט שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶערֶע שְׁטְרָאף: (יג) זֶעה וָואשׁ עָשׂ שֶׁטֵייט אִין זוֹהַר פַּרְשָׁה תַזְרִיעַ · רַבִּי יִצְחָק אִיז גִינַאנְגֶען צוּ זַיין פָאטֶר הָאט עָר גִיזֶעהֶען אַיין מֶענְטְשׁ גֵייט אוּנ גֵיינְט אַרָאפּ פּוּן דֶעם וֶועג אוּנ טְרָאגְט אַגְרוֹישֶׁע מַשָּׂא פּוּן הָאלְץ אוֹיף זַיינֶע אַקְסְלֶען · הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּא אִים גִיזָאגְט וָוארוּם טְרָאגְשְׁטוּ דָאשׁ אוֹיף דַיינֶע אַקְסְלֶען · הָאט דֶער מֶענְטְשׁ אִים גִיט

חדא אזיל אבתריה חמא קשורא דתננא דהוי סליק תחות ארעא ועאל האי בר נש לנוקבא הדא דהוי זעירא ואיתכסייא מיניה : (יד) דחיל ר׳ יצחק ונפיק לפום מערתא עד דהוי יתיב עברו ג׳׳כ ר׳ יהודה ורבי חזקיה חמא לון וקריב לנביהן סח לון עובדא אמר רבי יהודה ברוך רחמנא דשיזבך האי מערתא דסגירי מעיר (סרוניא) יושבים תמן וכל יושבי האי קרתא הן מכשפים גדולים ואתיין למדברא וצדיין נחשים חויין אוכמין דאינון בני עשר שנין או יותר ועושין בהם חרשים ולא מינטר מינייהו ונטלין בידים ועי׳׳כ נעשין מצורעים ואתעבידו סגירין וכל זייני חרשין דלהון בההיא מערתא אינון : (טו) אזלי עד דהוי אזלי פגעו בהדי בר נש דהוי אתי ובריה הוי חולה קטיר על חמרא אמרו מאן את אמר להם יהודאי אני ודא הוא בני דאיהו קשור על החמור א׳ל אמאי הוא קשור : (טו) אמר להם דיירא הוה בחר כפר והוי ברי אולף אורייתא בכל יומא והוי אהדר לביתא ולעי לן מילין אלין ושלש שנים הוי דיירא בההוא ביתא ולא חמינא מידי והשתא יומא חד עאל ברי לביתא לאהדר אלין מילין דאורייתא מה שקבל מרבו אעבר חד רוחא קמיה ונזיק ליה אעקם פומיה ועינוהי וידוהי ולא יכיל למללא ואתינא לגביה מערתא הנזכר דילמא יהא ילפין ליה מלה דאסוותא : (יז) אמר ליה ר׳ יהודה ובההוא ביתא ידעית מקדמת דנא אתנזיק ביה א׳ל חד בר נש והוי אמרי דמרעא הוי (ר׳׳ל דהוה חולי) ולא מזיק ומינייהו אמרו רוחא דביתא ולבתר עאלו ביה כמה בני נשא ולא אתנזיקו ביה אמרי נזיל בהדי האי בר נש ונחמי : (יח) א׳׳ר יצחק אסור לן אי הוה אזיל לגבי נברא רבא דחיל חמאין כגון נעמן לגבי אלישע נזיל אבתריה ואם לאו לא נזיל כי אסור לן לאתחזאה ברוך רחמנא דשויב לן מינייהו והאי

גַיעָנטפֶערט · אִיז רַבִּי יִצְחָק אִים נָאךְ גַיגאנגען הָאט עֶר גְעהָן וויא עֶר אִיז אַרַיין גַיגאנגען אִין אַיין הַייל אַרַיין · אִיז רַבִּי יִצְחָק אִים נָאךְ גַיגאנגען הָאט עֶר גִיזעהָען אַיין רויךְ אִיז אויךְ גַיגאנגען פּון דָעך עֶרד · אוּן דָעך מָענטש אִיז אַרַיין גַיגאנגען אִין אַיין קְלֵיין לָעכְיל וָואש אִין דָעך הַייל אִיז גַיוָוען · אוּן אִיז פַּאר שָׁוואנְדין גִיוָוארין פַּאר אִים : (יד) הָאט רַבִּי יִצְחָק זיךְ גִיפָארכְטין אוּן אִיז אַרוישׁ גַיגאנגען פּון דָעך מְעָרָה וויא עֶר אִיז גִיעָסען בַּייא דָעך מְעָרָה זַיינֶן דָארטין גִיגאנגען רַבִּי יְהוּדָה אוּן רַבִּי חִזְקִיָה · הָאט עֶר זַייא דָעך זֶעהָן אוּן אִיז גַיגאנגען צוּ זַייא אוּן הָאט זַייא דָעך צַיילְט דִיא נַאנצָע מַעֲשֶׂה · הָאט רַבִּי יְהוּדָה צוּ אִים גִיזָאגְט גִילוּיבְט אִיז נָאט וָואש הָאט דִיךְ מַצִיל גִיוָוען פּון דָעך הַייל · דָעך דָארְטין זִיצין מְצוֹרָעִים פּון דָעך שְׁטָאט סירוניא אוּן דִיא אַלָע וָואש וואוֹנען אִין דָר שְׁטָאט זַיינֶן גְרוּישׁ מְכַשְׁפִים · אוּן זַייא גַיייען אִין דָעך מִדְבָּר אוּן חַאפּין שְׁלַאנגען וַייסָע אוּן שְׁוואַרְצָע וָואש זַיינֶן אַלְט צָעהָען יָאר אָרָעך נָאךְ טָעך אוּן טוּען מִיט זַייא כִּישּׁוּף · אוּן דְרוּם וָוערֶן זַייא מְצוֹרָע · אוּן נָאר זַייֶער כִּישּׁוּף טוּען זַייא אִין דָעך דָאזִיגֶער הַייל : (טו) וויא זַייא זַייֶנען אַוועק גִיגאנגען פּון דָעך הַייל הָאבִּין זַייא בַּגָענִיגְט אַיין מָענטש אִיז גִיגאנגען אוּן זַיין זוּן אוּן אִיז גִיוָוען קָראנְק אוּן צוּא גִיקְנִיפְט אוֹיךְ דָעם אַייזִיל · הָאבִּין זַייא אִים גִיפֶּרְעגְט פַּאר וָואש אִיז עֶר אִן גִיקְנִיפְט : (טו) הָאט עֶר צוּא זַייא גִיזָאגְט אִיךְ הָאב גִיוואנְט אִין אַיין וַאלְד אוּן טָאג תּוֹרָה · אוּן צוּא אִים זִיצְט אַ קוֹטֶען אַהַיים אוּן אִיבֶּער חַזִירִין דָאש לֶערְנֶען הָאב אִיךְ דְרַייא יָאר גִיוואוּנְט אִין דָעך דִירָה אוּן הָאב נִיט גִיוֶעהָן קַיין שֶׁלֶעכְטָע זַאךְ אֶמֶאל אִיז מַיין זוּן גִיקוֹטֶען אַהַיים אִיבֶּער צוּא חַזִירִין דָאש לֶערְנֶען וָואש עֶר הָאט מְקַבֵּל גִיוָוען בַּייא זַיין רַבִּי : אִיז אִים אִיבֶּער גִיגאנגען אִין לוֹפְט אוּן הָאט אִים סַוִיזְ גִיוָוען אוּן הָאט אִים פַּאר קְרִימְט זַיין כּוֹל אִנ זַיינֶע אוינְן אוּן זַיינֶע הֶענְט · אוּן עֶר קָען נִיט רַייִדְן גַייא אִיךְ צוּא דָעך הַייל טָאמֶער וָועלְן זַייא אִים הַיילִן : (יז) הָאט רַבִּי יְהוּדָה צוּא אִים גִיפֶּרֶעגְט · אִיז שׁוּין אֶמֶאל אַיינֶער גִיזוּק גִיוָוארִין אִין דָעם הוּיז הָאט דָעך מְעָנטש אִים גִיעֶעגֶערט עֶש אִיז אֶמֶאל יוֹא אַייגֶער גִיזוּק גִיוָוארִין דָארְטִין · נָאר אַטַייל הָאבִּין אֶבֶּער גִיזָאגְט אַז עֶר אִיז אַזוֹא קְרָאנְק · אוּן אִיז נִיט גִיזוּק גִיוָוארִין · אוּן דָעך נָאךְ הָאבִּין שׁוּין גִיוואוּנְט אִין דָעך שְׁטוּב פִּיל לַייט אוּן עֶש הָאט זַייא נִיט גִיעַשׁאט הָאבִּין זַייא גִיזָאגְט לְאמִיר נָאךְ גַיין דָעם מָענטשִׁין וועלִן מִיר זֶעהָן וָואש זַיין סוֹף וָועט זַיין : (יח) הָאט רַבִּי יִצְחָק צוּ זַייא גִיזָאגְט מִיר מְאַרְן אִים נִיט נָאךְ גַיין עֶר וָואלְט נַיין צוּא אַיין תּ׳׳ח אַזוֹא וויא נַעָמָן אִיז גִיגאנגען צוּ אֱלִישָׁע הַנְבִיא וָואלְטִין מִיר אִים נָאךְ גִיגאנגען · אֲבֶּער אִיצְנְדְ מְאַרְן מִיר אִים נִיט נָאךְ גַיין · גִילוּיבְט אִיז נָאט וָואש עֶר הָאט אוּנְז מַצִיל גִיוָוען

והאי בר נש אסור ליה ג"כ ליזיל לתמן א"ר יהודה והא תנינן בכל אדם מתרפא חוץ מעבודת כוכבים ועצי אשירה וכו' א"ל ודאי עבודת כוכבים איהו ולא עוד אלא דהא כתיב לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' אזלו לאורחייהו: (יט) אזיל האי בר נש להההוא מערתא הוא ובריה שרי ליה במערתא עד דנפק אבוי לקטרא לחמרא נפיק קטורי דאשא ומחא ליה ברישא וקטליה אדהכי עאל אבוהי ואשכח דמית בריה נטיל ליה ולחמריה ואזיל ליה: (כ) לבתר יומין חזי לר' יצחק ולר' חזקיה והוי אזיל ובכה קמייהו וסח להו עובדא א"ר יצחק ולא זמנין סגיאין אמינא לך דאסור למיהך תמן בריך רחמנא די כל מעבדוהי קשוט ואורחתיה דין זכאין אינון צדיקיא דאזלו באורחא קשוט בעלמא הדין ובעלמא דאתי אבל אינון דאזלין בתר מיפשין וכשופים ודאי שסוף שלהם הוא רע מאוד בחייהן ומכ"ש אחר מותן שנשמתן נדחת ואינן זוכין לראות באור עוה"ב וגם מנופן נעשו עניים רעים כמבואר בזוהר בכמה מקומות וכאן קצרתי ע"כ צריך האדם להזהר שלא יעשה לו אפילו רפואה מה שנעשה ע"י כישוף כי מעשה כישוף הוא עבירה כאילו עובד עבודת כוכבים והירא שמים ירחיק ממנה ואז טוב לו יהיה סלה:

פרק כט דע כי בלעם הרשע כשראה שאינו יכול להרע לישראל בכשפיו כמש"ה מה אקוב לא וגו' נתן עצה לבלק שיפקיר לזנות את בנותיהם כדי להכשיל את ישראל וכאשר באמת נכשלו ונפלו מישראל כ"ד אלף ואח"כ הלך בלעם ליטול שכרו מבלק: (כ) בא פנחס וראה את בלעם במלחמת מדין פורח באויר רמא פנחס קלא לבני חילא (עיין בזוהר) ואמר אית מאן דידע למפרח אבתריה דההוא רשע לפי שהיה רואה שבלעם טס בעוף: (כ) ומיד התעורר איש אחד וצליה שמו והיה משבט דן שהיה יודע

גיוען פון זייא · אוג דער מענטש טאר אויך ניט ניין אהין · אוג כישוף · איז זייער סוף בוזדאי שלעכט בייא זייער האט רבי יהודה ניזאגט מיר האבין דאך גילערינט אז מיט לעבען · אוג מכל שכן נאך זייער טויט · אוג איז ניט וזכה אלעמען מעג אמענטש זיך היילן נאר פון זעלבע זאכן וואש צוא זעהען אין די ליכט פון עולם הבא · אוג אויך פון זייער קומט ארוים פון עבודת גלולים טאר מען זיך מיט זייא גוף ווערט שלאנגען אדער חיות אין זייער זוהר אין פיל נים היילין האט רבי יצחק ניזאגט כישוף איז אויך עבודת ערטער · דרום מוז דער מענטש נזהר זיין אז ער זאל זיך גלולים זייען זייא אין ניסאכט ניזואלט דורך בית טאן קיין רפואה וואש זיא אין גימאכט ניזואלין דורך בייאר פון כישוף · (יט) אוג דער מענטש איז ניזאגען צוא דער כישוף וואלט דיא ווערק פון כישוף איז אזוא איין עבירה היילי · האט ער אויך ניבונדין זיין זון אוג האט אים גילייגט גלייך וויא ער דינט גלולים · אוג דער וואש פארכט אין דער היילי וויא דער פאטער איז ארוים ניזאגען צו קניפן זיך פאר נאט דער זאל זיך דער וייטערין פון דעם ווערט זיין אייזיל · דער וויל איז ארוים ניזאגען איין זיין קאפ אוג האט אים אים :

פרק כט דע דוא זאלשט ווישין אז בלעם הרשע האט גיוועהען אז ער קען דיא ישראל ניט טאן קיין שלעכטש דורך זיין כישוף · אזו וויא ער האט ניזאגט מה אקוב לא קבה אל ואש זאל איך שילטין אז נאט וויל זייא ניט שילטין · האט ער ניטעבין איין עצה צוא בלק אז ער זאל היישין די מואבים זאלין מפקיר זיין זייערע טעכטער צו זנות כדי צוא שטרויכלען דיא ישראל · אוג זייא זיינען מאקע נישטארוכילט ניוואלין אוג עש איז פון זייא נישטארבין פיר אוג צוואנציג טויזינט · דער נאך איז בלעם גינאנגן נעמן שכר פון בלק פאר דער עצה:(כ) איז ניקומען פנחס מלחמה וויא האלטין מיט מדין אוג האט דער זעהען בשעת מלחמה בלעם פליהט אין דער לופטען · האט פנחס ניזאגט צוא זיין חיל מאמער איז צווישין אייך פאר האנדין אועלכער

יודע לכוף תחתיו כוחות הטומאה ופרח אחריו כיון דחמא ליה ההוא רשע קרב בכישופין בעמק חמשה אוירים וטס ונתכסה שם בהעלמת עין ובההוא שעתא אתכסיין והיה האיש צליה בצערא ולא היה יודע מה לעשות: (ד) מיד רמא ליה קלא פנחס לההוא צליה אשר נתכסה בו בלעם ובחמשה אוירים שיתהפך ויתגלה לבל יתכסה בו אותו רשע מיד נתגלה האי אוירא ועאל צליה לגביה וגבר על בלעם הרשע וכפייה שיבא לפני פנחס ובמה כפה אותו בזה: (ה) כי יודע היה צליה לכוף את הזכר ואת הנקבה של ראשי טומאת הכשופים אשר כל אחד מהם היה נקרא שפי משא"כ בלעם הרשע היה רק יודע להתגבר בכח הזכר לבד ולכן בבלעם כתיב וילך שפי משא"כ צליה שהיה משבט דן כתיב ביה יהי דן נחש עלי דרך שפיפו"ן עלי אורח והאי אורח ושביל באוירא דנתכסה בו אותו רשע: (ו) כשבא בלעם הרשע לפני פנחס א"ל פנחס לבלעם הרשע רשע כמה גלגולין בישין עבדת על עמא ישראל א"ל פנחס לצליה קום וקטליה ולא בשמא קדישא ותתקיים ביה תמות נפשי מות ישרים בההוא שעתא עביד ביה כמה מיתות משונות ולא מית עד דנטיל חרבא דהוי חקיק עליה חויא מהאי סטר וחויא מהאי סטר · (ז) א"ל פנחס בהאי טומאה דהוי עסיק ביה אתה תמות בו כדין קטיל ליה ודיינין ליה בההוא טומאה ובההוא עלמא עצמות כולהו אתרקיבו ומבשרו וגופו של בלעם אתעבידו נחשים חוין בישין ואפילו מתולעים שאכלו את בשרו אתהדרו מהם ונעשין חוין ומעצמיו נעשו גם כן נחשים גדולים: (ח) וכן הוא סוף וקץ כל גופות המכשפים שהלכו אחר הכישוף להיות ממנו נחשים ועקרבים ונשמתן נעשין שדין ולילין תיפח רוחם ונשמתם של בעלי כישוף: (ט) ואותן אנשים או נשים שהולכין אחר הכישוף המה ראוין לקלל אותן לפני הקב"ה ולהתיש כוחן בכל מאי דאפשר ובאם אשר יש כמה כשפניות היודעים להזיק

וואש קען נאך פליהען דעם רשע: (ג) האט זיך דער וועקט איין מענטש אונ זיין נאמען איז ניווען צליה · אונ ער איז ניווען פון שבט דן · דאש ער האט ניוואוסט אונטער טענינ צוא מאכין אונטער זיך דיא כוחות הטומאה איז ער נאך אים נאך גיפלוינן מיט שמות הקדושים וויא בלעם הרשע האט אים דער זעהען האט ער מיט כישוף גינעהנט אין דער טיפענש פון פינף שאטינס · אונ איז דארטן פר בארגין גיוואר אז קייגר האט אים ניט גיקענט זעהען · אין דער צייט איז דער צליה אויך בדעקט גיוואר אונ איז ניווען אין גרויש צער · אונ האט ניט ניוואוסט וואש צוא טאן · (ד) האט פנחס תיכף אן גישריען אין דעם שאטין וואש בלעם איז דרינען פאר בארגין גיוואר אין די פינף אוירים · אונ האט גוזר ניווען אז צליה מיט דעם בלעם הרשע זאלין ניט זיין אין אים פאר בארגין איז דער שאטין תיכף אוועק גינאנגען אונ צליה האט זיך גישטארקט איבר דעם רשע בלעם · אונ האט אים גנייט ער זאל קומען פר פנחס · אונ מיט וואש האט ער אים גנייט · (ה) דען צליה האט ניקענט כופה זיין דיא שדים זכרים אונ נקבות פון דיא עלצטע פון דיא מכשפים וואש איטליכר פון זייא ווערט אן גירופין שפי אבער בלעם הרשע האט נאר ניקענט זיך מתגבר זיין מיט דעם כח פון דיא מכשפים זכרים · אונ דרום שטייט בייא בלעם וילך שפ"י אבער בייא צליה וואש ער איז ניווען פון שבט דן שטייט בייא אים

הי דן נחש עלי דרך דר שבט דן וועט זיין וויא אשלאנג אויף דעם וועג שפיפרן עלי אורח אזו וויא אבדענעדיגע שלאנג אויף דער שטעג: (ו) אז בלעם הרשע איז גיקומען פאר פנחס האט פינחס צוא אים גיזאגט דוא רשע וויפיל בייז האשטו שוין גיטאן צוא דעם פאלק ישראל האט פינחס גיזאגט צו צליה · שטייא אויף אונ טייט אים אונ ניט מיט אהיילינין שם נאר מיט אשווערד · האט צליה אים גיטאן פיל מיתות משונות אונ ער איז ניט גיטייט גיוואר ביז ער האט גנומען אשווערד וואש אויף איר איז גיווען אויש גקריצט פון איין זייט אשלאנג · אונ פון דר אנדרר זייט אשלאנג: (ז) האט פנחס צו אים גזאגט אין דער טומאה וואש דו בישט דרינען עוסק דער מיט וועסטו שטארבין · אזוא האט אים צליה גיהרגת מיט דער שווערד · אונ זיינע ביינער זיינן פר פוילט גיוואר אונ פון זיין פלייש אונ זיין גוף זיינען גיוואר שלאנגען · אונ אפילו פון דיא וועריס וואש האבין גיגעסין זיין פלייש · איז פון זייא אויך גיוואר שלאנגען · (ח) אזוא איז אויך דער סוף פון אלע גופים פון מכשפים · ווערט אויך פון זייערע גופים שלאנגען אונ ענדעשין · אונ פון זייערע נשמות ווערט שדים אונ לילין · (ט) אונ די מאנזבילין אונ ווייבער וואש גייען נאך כישוף נאך גיהער מען זייא צוא שילטין אונ שלאף צוא מאכין זייער כח וויא ווייט מיגליך איז · אונ אויב עש איז פאר האנדין זעלכע כישוף

להזיק ילדי ישראלים ראוין הן לפורתן בשמם ולהפריש אותן שלא יהיה להם שום נגיעה בקדושת ישראל :
(י) ודע כי בלעם הרשע לקט כל מיני עשבים השייכים להכישוף והכניסם לקדירה וחפר ומכן את הקדירה בעומק הארץ אלף ות"ק אמה : (יא) וכשכרה דוד המלך ע"ה לשיתין כרה עד התהום להמציא מים מתהום לנסך ע"ג המזבח כרה אלף ות"ק אמות מצא האי קדירה והעבירו וההלישו במים הראויין לנסך ע"ג המזבח ועי"ז אמר מואב סיר רחצי שרחץ והעביר כשופים שבסיר מואב הנזכר : (יב) ע"ב באם יש ששה ההיזק של כישופים טוב להעבירם עי"י ט"ו שיר המעלות שאמר דוד בשעה שכרה את השיתין להעלות המים מן התהום ואח"כ יתפלל להשי"ת להסיר כל מיני הזיקות כישוף מישראל : (יג) וזאת העצה טובה לכל בר ישראל ולכל בת ישראל להרחיק עצמם מן הכישוף בכל מיני הרחקות שבעולם מלעשות דבר ע"י כישוף או ניתוש וקסמים ולא לשמוע שום לחש של כישוף : (יד) כי הקב"ה בעמו ישראל התפאר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וכל המרחק את עצמו מהכישוף מכניסין אותו בעוה"ב למחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולין לעמוד שם :

פרק ל כתיב והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך איתא במסכת ברכות הרואה אוכלוסים של ישראל מברך הברכה ברוך חכם הרזים שאין דערן שוה כך אני אומר שיש דעות מחולקות בבני אדם בנתינת הצדקה ובעשיית הגמילות חסדים : (ב) הכה האחת הן קמצנים ואין בכחם לעשות צדקה וגמילות חסד ואף לעצמם אין להם רשות לאכול ולשתות ולעשות מלבושים בוודאי אותן אנשים הן מכתות החיצונים וכמש"ל פרק כ"ז וכ"ח ואין להם חלק בקדושה כי המטרא אחרא שולט עליהם :

כת

ײִשׂוף מאבערש וואש זײַנען מזיק דיא יודשע קינדער
דיא זײַנען וועלט אז מען זאל זייא אפ שיידין פון כלל
ישׂראל אז זייא זאלין קיין שום נגיעה נית האבין אין דעם
חיילי־קייט פון ישׂראל : (י) אוג וויישׂ אז בלעם הרשע האט
צוא נוף ניקליבן אלרלייא קרייטבער וואש ניהערין צום
כישוף · אוג האט זייא ארין גיליגט אין אטאפ אוג האט
אוישׂ גינראבין אין דער ערד טיף פופצין הונדערט איילין
אוג האט דארט באהאלטין דעם טאפ · (יא) אוג אז דוד
המלך האט גימאכט דעם נרונד פון דעם מזבח · האט
ער גילאזט נראבין דאש ארט פופצין הונדרט איילין טיף
דאש אין בין דעם תהום כדי צוא אוישׂ צייהען ואשׂער
פון דעם תהום זייא צוא כמצחך זיין אויף דעם מזבח
אוג דאש ארט רופין דיא חכמים שיהין · האט ער גיפונען
דעם טאפ · האט ער דעם כישוף אפ נישווייגט אוג אים
שלאף גימאכט מיט דער וואשׂער וואש זײַנען ניזונן ראוי
כמצחך צוא זיין אויף דעם מזבח אוג דרום האט ער ניזאגט
מואב סיר דעם טאפ וואש בלק מלך מואב מיט בלעם האבין
ארויין נימאן אין דער ערד רחצי האב איך דאש אפ ניוואשׂין
אוג האט מבטל ניזען דעם כישוף · אוג בשעת או ער
האט נינראבין די שיהין האט ער נזאגט פופצין קאפיטלאך
תהלים דאש זײַנען דיא פופצין שיר המעלות : (יב) דרום
וזען בייא אייגעם חיג אין אחשׁש כישוף · אין נוט דאש
מעביר צוא זיין זוך דעם ער זאל זאגין דיא פופצין שיר

המעלות : אוג דער נאך זאל ער בעסין צוא השי"ת
זאל פון דיא ישׂראל אפ טאן אלע מיני הזקות פון כישוף ·
(יב) אוג דאש אין דיא נוטע עצה צוא איטליכן בר ישׂראל
אדער בת ישׂראל · דאש זייא זאלין זיך דער וייטערין פון
כישוף מיט אלערלייא דער וייטערונג סייא זפון צוא מאן
אין שום זאך דורך כישוף אדער אין שפראך אוג אפילו
ניט צוא הערין אין שפראך פון כישוף : (יד) וואורום נאט
ב"ה האט זיך ברימט עש אין ניט פאר האנדין קיין כישוף
צוויישין דיא יודין · אוג דער וואש דער וייטרט זיך פון
כישוף ברייטט מען אים ארויין אויף עולם הבא אין אזוא
אמחיצה וואש אפילו מלאכים קענען דארט ניט שטיין :

פרק ל כתיב אין פקוק שמייט והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך

אוג דיין צדקות וועט נין פאר דיר דער כבוד פון
נאט וועט דיך אין זאמלען · דען עש שמייט אין מכלתי
ברכות דער וואש זעהט פיל לייט בנגדר מוז ער מאכין דיא
ברכה ברוך חכם הרזים דאש ניט ער אפ אין שבח והודיה צו
נאט ברוך הוא וואש ער האט בישאפין פיל מענטשן אוג דיא
דיעה פון איינם אין ניט נלייך צום אנדערין · אזו זאג איך אז
אין צדקה נעבין אוג נמילות חסד · אין אויך פר
האנדין צוא טאן · האט מיר נזאגט חסד צוא טאן
אפילו צו עסין אוג טרינקען אוג קליידין זיך האבין זייא אויך

קיין

(ג) כת השני עין רעה בשל אחרים ואין לו לב לעשות צדקה כי אם מעט מזער מחמת הגאוה אבל הוא בעצמו אוכל ושותה וטוב לב משתה תמיד ויצא שמן ודשן כעגל מרבק עליו כתב הזוהר זהו אנשים אשר המה מסיטרא דיחש וסימנך כל הולך על גחון ר״ל מי שיש לו בטן גדול מלא שומן ודשן הם מסיטרא דעל גחונך תלך ע״ש פ׳ שמיני אבל מכל מקום יש להם קצת זכיות שעושין צדקה לשם גאוה : (ד) כת השלישי הוא אנשים עשירים אשר נתן ה׳ להם עושר ועושין צדקות ועושין ג״ח אך לא כדבעי באשר שיש להם קצת רע עין ואינן יכולים לכוף את יצרם מלעשות צדקה בחייהון רק כשהן חולין על מטותיהן עושין צוואה לעשות אחר מותן צדקה לבנין בית הכנסת או לבית המדרש או ללמוד איזה שנים עבורו אחר מותו זהו מדת של אדם בינוני : (ה) הכת הרביעי הוא מי שחנן ה׳ אותו בעושר ועושה צדקה בחייו לפי עשרו ועוסק בגמילות חסדים ובתלמוד תורה שמספיק לומדי תורה וגם מפזר מעות למלמדים שילמדו עם בני עניים ע״ז נאמר והלך לפניך צדקך כבוד ה׳ יאספך : (ו) ואמשול לך משל לשר צבא שהלך למלחמה ויש לו חיל אם החיל הולך לפני השר צבא אז השר צבא בוודאי לא יכול לבא לידי סכנה אם יפגעו בו אויביו מה שאינו כן אם השר צבא הולך לבדו לפני החיל באם ח״ו יפגעוהו רוכבי סוסים ופרשים מן אויביו אז ישיגוהו ויקחוהו לשבי אף שהוא גבור חיל ויכול ללחום נגד האויבים מ״מ נסוג לבו אחור בראותו שהחיל שלו הוא רחוק מאצלו : (ז) כך הוא הנמשל האדם כשעושה צדקה בחייו אזי עליו נאמר והלך לפניך צדקך ואין אתה מתיירא מן האויבים כי כבוד ה׳ יאספך בלי שום שטן ומקטרג משא״כ אם אתה עושה צדקה אחר מותך מי יודע אם ישיגו אותך אותו הצדקה כיון

קיין רשות נים · דיא מענטשין זיינן בוודאי אין דעם רשות פון דיא שדים · אונ האבין קיין חלק נים אין דער קדושה וארום דיא סטרא אחרא גיוועלטיקט איבר זייא : (ג) דיא אנדרע כיתה איז דער וואש ער האט קיין הארץ נים צדקה צוא טאן נאר נאר ווייניג גיט ער פון גאוה וועגין אבער ער עסט אונ טרינקט זייער גוט אונ איז פעט אזוא וויא איין גישטאפטע קאלב · אויף דעם שרייבט דר זוהר אז דיא לייט זיינען מסטרא דנחש אונ דער סימן איז פון דעם פסוק כל הולך על גחון דאש מיינט מען דעם מענטשין וואש האט אגרוישין בויך אונ איז פעט דיא זיינן פון דעם נחש וואש ביי אים שטייט על גחונך תלך דוא זאלשט גיין אויף דיין רוקין · נאר פון דעשט וועגין האבין זייא פארט עפיש איין זכות ווייל זייא טוען פארט אביסיל צדקה · חאטשע זייא טוען עש פון גאוה וועגין : (ד) דיא דריטע כיתה איז זעלכע עשירים וואש גאט האט זייא גיגעבין עשירות · אונ טוען צדקה אונ גמילות חסד נאר נים וויפיל מען דארף ווייל זייא האבין פארט אביסיל איין רע עין אונ קענן נים נייטין זייער יצר הרע צו טאן צדקה בייא זייער לעבין נאר אז זייא ווערין קראנק לאזין זייא צואה מען זאל נאך זייער טויט טאן צדקה צוא בויען אשול אדער איין בית המדרש אדר מען זאל צאלין צו תלמידי חכמים זייא זאלין עטליכע יאר נאך זייא לערנען דאש איז דיא מדה פון איין בינוני · דאש ער איז נים זייער גוט אונ אויך נים זייער שלעכט :

(ה) דיא פערטע כיתה איז דער וואש גאט האט אים גיגעבן עשירות אונ ער טוט צדקה ביי זיין לעבן ווערליג זיין עשירות אונ איז עוסק אין גמילות חסדים אונ לערינט אונ גיט פרנסה צוא דיא וואש זיצן אונ לערנן אונ גיט פיל געלט צו מלמדים זייא זאלן לערנן מיט ארמע קינדר · אויף דעם ווערט גיזאגט דיין צדקות וועט גיין פאר דיר גאטש כבוד וועט דיך איין זאמלען : (ו) אונ איך וועל דיר גלייכין איין משל דער צוא · דען דאש איז גיגליכן צוא אשר צבא וואש איז גיגאנגען אין מלחמה אריין מיט חיל · נוא אז דאש חיל גייט פאר דעם שר צבא וועט דר שר צבא בוודאי נים קענן קומען צו איין סכנה ווען אפילו דיא שונאים זאלין אים וועלין עפיש טאן אבער אז דער שר צבא גייט פאר דעם חיל ווען אז עש וועלין אים ח״ו בגעגינן רייטרש פון זיינע פיינד וועלין זייא אים בוודאי גרייכן אונ וועלין אים נעמן אין שביה אריין · חאטשע ווען דער איז אגרוישר גבור אונ קען מלחמה האלטין קענין זיינע פיינד פון דעסט וועגין ווערט זיין הארץ אין אים דער שראקין ווייל ער זעהט אז זיין חיל איז ווייט פון אים : (ז) אזו איז דער נמשל דער מענטש וואש טוט צדקה בייא זיין לעבין ווערט אויף אים גיזאגט אז דיינע צדקות וועט גיין פאר דיר דען וועשטו קיין מורא נים האבין פאר די פיינד דאש זיינן דיא קליפות וארום נאטש כבוד וועט דיך איין זאמלן · אן איין שום שטן אונ מקטרג · אבר אז דו טושט צדקה נאך דיין טויט · גיישטו דאך פריער פון דר צדקה ·

ווער

כיון שהמתים הם חפשים מהמצות : (ח) על הכת הראשונה נאמר ועזבו לאחרים חילם ואפילו אם בניו הם יורשים אותו מכל מקום אין לו נחת רוח בעשרו אף לאחר מותו כאשר חדשים מקרוב באו : (ט) וראיתי העם מקילים בכבוד אביהם שכבר מתו שעושין להם בגדים שחורים מובחר הבגדים כולם חדשים וטוב לבם משתה תמיד הם בעצמן מזלזלים בכבוד אביהם אשר מהראוי לספוד אחר אביו ולהיות עצב וכל זה הוא נרמא מאביהם וזרוק חוטרא על אוירא ועל עיקרא קאי ואיכ אין לך שטות גדול מזה ודי בזה : (י) ע"כ עצה היעוצה להאדם ליתן צדקה בחייו בעין יפה ולעסוק בגמילות חסדים בחייו כי מי הוא יודע העתים אם יתקיים צוואתו או לאו וקיל בכל מקום שאין הספק מוציא מידי וודאי ע"כ עיקר הצדקה הוא מה שהאדם עושה בחייו ויראה ליתן לבני אדם שהן מהוגנים כמבואר בש"ע בהלכות צדקה ואז טוב לו יהיה סלה :

פרק לא ויו בוקר תשמע קולי וקשה וכי בבוקר שומע ה' קול המתפללין והלא בכל עת ושעה שקוראים אליו הוא שומע קולנו ומאזין תפלתנו : (כ) אכן הענין הוא כך כי בשאר העתים כשבני אדם מתפללין מעיינים בתפלה אם היא ראויה להתקבל מחמת מעשיו של אדם או לאו משא"כ המתפלל בבוקר : (כ) כדאיתא בזוהר פ' בלק ר"א ורבי אבא ושאר חברייא עמיה הוו אזלי באורחא פתח ר"א ואמר ה' בוקר תשמע קולי הענין הוא כך כי בכל צפרא מתעורר חסד דאברהם דכתיב בו וישכם אברהם בבוקר והאי שעתא עת רצון הוא מאוד : (ז) ואפילו החולה המושל על ערש דוי מוצא נחת רוח בבוקר ע"י רפאל המתגלה בכל בוקר וכל אינון ממונים על מרעין להסיל חולשא דמרעין על בני נשא כד חזין מלאך רפאל מתגלה דחלין מיניה וערקין וכדין רפאל אושיט האי אסוותא לההוא

וָער וַייִשָּׁט אויב דיא צָדָקה וועט דיך נְרייכין אוג אויך טָאטָר וָעלין דיא קינדר דיך נִיט פאלגין : (ח) אוג אויף נָאר דָער עֶרשטָר כיהה וָערט נִיזאגט וכזבו לאחרים חילם אוג זייא וועלין פָאר לָאזין זַייער גוטש צו פרעמדע אוג האטש וָען זייַנע קינדר וָעלין אים נַרָשָׁנן · פון דעטם וָענין האט ער קיין נַחת רוח ניט פון זיין עשירות אפילו נאך זיין טוט : (ט) וַייל איך האב נִיזאהען פיל לייט זייגען מקיל פון עָרליך צוא האלטין זייער פאטער וואש איז נישטאַרבין · דָען זיי באכין זיך שוואַרצע קלייַדר פון די גוטע מַטָערייַש אוג נאיע אוג זַייגן תמיד פרַיילעך · אוג זייא אלַיין זַייגן חָזלַל אין דָעם כָּבוד פון זייער פאטר · וואש זייא וואלטין נִיקערט קלאגן נאך זייער פאטר אוג טרויערין זיין · נוא איז דָען פאר האנדן אגרעשָׁער שטות דר פון : (י) דרום איז די עצה צום טענטשין · ער זאל נעבין צדקה בייא זיין לעבין טיט אין עין יפה אוג עוסק צוא זיין אין גמילות חסדים בייא זיין לעבין · וואריום וויער וייטש דיא צייטין צוא וועט זיין צוואה מקיים וָערין צוא נַיין · דרום איז דיא בעשטע צדקה וָאם דָער טענטש טוט בייא זיין לעבין · אוג זאל זָעהען צוא נעבין זיין צדקה צוא ערליכע לייט אזוא וויא עש שטייט אין שולחן ערוך אין הלכות צדקה אוג דענכאלט וועט אים גוט זיין אויף אייביג :

פרק לא אין פסוק שטייט י בוקר תשמע קולי נאט ברוך הוא אין דָער פריא זאלקטו צוא הערין מיין קול איז דאך קשה הערט דען נאט צוא נאר אין דער פריא דאש קול פון דיא וואש בעטין פאר אים אטער איטליכע צייט וָאם טען רופט צוא אים · הערט ער אלין צוא אונזער קול אוג פאר נעמט אונזער תפלה : (כ) נאר דער תירוץ איז אזוא · דען אין דיא איבערינע צייטין אז טענטשין טוען תפלה איז טען אויף דעם היטעל מעיין אין דער תפלה צוא איז ער וערט טען זאל זיין תפלה מקבל זיין מחמת זייַנע גוטע מעשים אוג אויב נייַן · אבר דער וואש טוט תפלה אין דער פריא הערט נאט תמיד צוא · (ג) אזוא וויא עש שטייט אין זוהר פרשת בלק רבי אלעזר אוג רבי אבא אוג דיא איבערינע חברייא טיט אים זיינן גינאנגן אין וועג · האט רבי אלעזר ניזאגט עש שטייט אין פסוק י בוקר תשמע קולי דען אלע פריא וערט דר ועקט דר חסד פון אברהם · וואש עש שטייט בייא אים וישכם אברהם בבקר אוג אברהם האט זיך גיפערדט אין דער פריא · אוג דיא ציים איז ארויש את רצון : (ר) אוג אפילו איין קראנקר וואש ליגט אויף דעם וויא טאג בעט · גיפינט ער אויך אין דער פריא נאת רוח דיך דעם מלאך רפאל וואש ער וערט אנטפלעקט אלע פריא · אוג דיא ממונים וואש זיין ממנה צוא וארפין שלעכטע קראנקהיים אויף טענטשין · ניא זייא דר זאגן דעם מלאך רפאל פארכטין זייא זיך פאר

להחוא ב״נ ההולה : (ה) וכמו ש״ש עת רצון אז להולי הגוף כן יש עת רצון להולי הנפש ונשמה שהן
החטאים והעבירות ופשעים והוא עת רצון להתפלל בבוקר : (ו) ומחמת שבאותו הפעם עת רצון ע״כ
אם אינו ראוי זה המתפלל מחמת מעשיו שתקובל תפלתו אפ״ה חשוב עליה דקב״ה דאיהו פקיד לבעלי
דינא דיליה דלא יפתחון בדינא כי החסד והנינה אינו מוסר הקב״ה לב״ד של מעלה אלא החסד והחנינה
הן בידו של הקב״ה ובבוקר הוא מדת חסד לאברהם ולכן מקבל הקב״ה תפלת בוקר בחסד א״ר אבא
ושאר חברייא אלמלי לא נפקנא אלא למשמע דא דיינו : (ז) עד דהוי אזלי בא חד יונה מטי לגביה
דרבי אליעזר והתחיל לצפצף קמיה אמר ר״א יונה ודאי כשירה תדיר הוית בשליחותא כד״א וישלח נח
את היונה זיל ותימא ליה לר׳ יוסי הא חברייא אתאן לגבך ואנא עמהון ולא ידחל כי ניסא יתרחיש
ליה לתלתא יומין ולא ינפול עליה דחילא דהא בהדוה אנן אזלין לגביה : (ח) אזיל ההוא יונה לגבי
ר׳ יוסי בן לקוניא דהוי חמוהי דר״א בשליחותא ואתיב תשובה לר״א דר׳ יוסי בן לקוניא הוה מצטער
על ר׳ יוסי בן פקיעין דהוא גוסס ומוטל על ערש דוי כי מתחלה היה ר׳ יוסי בן לקוניא חולה ואח״כ
נתרפא ונחלש ר׳ יוסי בן פקיעין : (ט) עד דהוי אזלין אתא עורבא וא״ל לרבי אליעזר דר׳ יוסי בן
פקיעין מת תוהו ר׳ אבא וחברייא א״ל רבי אליעזר להעורב זיל לאורחך דהא ידענא : (י) אמר ר׳
אליעזר לחברייא ניזול ונגמול חסד להאי רמונא דהוי מליא מכולה ור׳ יוסי שמיה דהא אסתלק מעלמא
דין ולית דחזיא לאשתדלא ביה ואיהו קריב לגבן : (יא) סטו מאורחא ואזלו לתמן כיון דחמו לון כל
בני מאתא נפקו לגבייהו ועאלו תמן בבית ר׳ יוסי דפקיעין כל החברייא : (יב) וברא זעירא הוי ליה
לר׳

אים אונ אנטלויפין · שטרעקט רפאל איין רפואה צוא דיא
קראנקע : (ה) אונ אזוא וויא דענמאלט איז איין עת רצון צו
דעם קראנקייט פון דעם גוף · אזו אויך איז דענמאלט איין
עת רצון צוא דער קראנקייט פון דער נשמה · דאש איר
קראנקייט איז דיא זינד וואש זיא האט גיטאן · איז דענמאלט
איין עת רצון תפלה צוא טאן צוא גאט ב״ה ער זאל אים
זייא מוחל זיין : (ו) אונ ווייל די צייט איז איין עת רצון דרום
האטשע דער וואש טוט דיא תפלה · איז אפילו ניט ווערט
אז זיין תפלה זאל אן גינומן ווערין פון דעסט וועגין הערט
זיא גאט ב״ה צו · אונ זאגט אן צו זיין ב״ד אז זייא זאלין
קיין משפט ניט אן נעמן ביז תפלת השחר גייט אוועק ·
ווייל אין דר פריא איז דר חסד פון אברהם דרום נעמט גאט
ב״ה אן דיא תפילות פון דער פריא מיט חסד · האט רבי
אבא מיט דער איבריגר חברייא גיזאגט ווען מיר וואלטין
ניט גינאנגן דעם וועג נאר פון וועגין צוא הערין דאש
דאזיגע · וואלט פאר אונז אויך גנוג גיווען : (ז) וויא זייא
זיינן דא גינאנגן · איז גיקומן איין טויב אונ האט זיך
גישטעלט לעבין רבי אליעזר אונ האט אן גיהובן צוא פיפצן
פאר אים · האט רבי אליעזר גיזאגט די טויב קומט תמיד
אין גוטן שליחות גלייך וויא נח האט דיא טויב גשיקט פון
דער תיבה אין שליחות · גייא אונ זאג צוא רבי יוסי אז דיא
חברייא קומן צוא דיר · אונ איך בין אויך מיט זייא · אונ ער
זאל זיך ניט פארכטין · ווארום אין דרייא טעג ארום וועט

זיך אים טרעפין איין גס אונ ער זאל זיך נאר ניט פארכטין ·
ווארום מיר קומן צוא אים מיט פרייד : (ח) איז דיא טויב
גינאנגן צו רבי יוסי בן לקוניא וואש ער איז גיווען דר שווער
פון ר״א אונ האט עש אים גיזאגט · אונ האט ווידר גיענטפרט
איין תשובה צוא ר״א אז רבי יוסי בן לקוניא איז זיך מצער
וואש רבי יוסי בן פקיעין איז גוסס · דען פריער איז רבי
יוסי בן לקוניא שלאף גיווען אונ איז גיהיילט גיווארין אונ
רבי יוסי בן פקיעין איז שלאף גיווארין אונ איז גיווען גוסס :
(ט) וויא זייא זיינען דא גינאנגען · איז גיקומן איין ראב אונ
האט גיזאגט צגר״א אז רבי יוסי בן פקיעין איז גישטארבן ·
האט רבי אבא מיט דער גאנצר חברייא זיך פאר וואינדערט
האט ר״א גיזאגט צוא דעם ראב · גייא צוא דיין וועג
ווארום איך וויישׂ דאש שוין אן דיר : (י) האט רבי אליעזר
גיזאגט צוא דער חברייא לאמיר גיין אונ גומל חסד זיין צוא
דעם מיל גרוים וואש איז גיווען פול פון אלמן כלומר צוא
דעם צדיק רבי יוסי וואש ער איז גיווען פול מיט תורה
ווארום ער איז גישטארבין · אונ אין דער גאנצער שטאט
איז קיינער ניט ראוי מיט אים מתעסק צוא זיין אין צרכי
קבורה דרום לאמיר דיא מצוה טאן אונ אים צוא קבורה
בריינגן : (יא) האבין זייא אפ גיקערט פון זייער וועג אונ
זיינן אהין גינאנגען וויא דיא שטאט לייט האבין זייא דער
זעהן זיינען זייא אנטקעגין גינאנגען · אונ דיא גאנצע חברייא
זיינען אריין גינאנגען אין דעם הויז פון רבי יוסי דפקיעין :

אונ

לר׳ יוסי דפקיעין ולא שביק לבר נש דימטא לערסיה דאבוהי בתר דמית אלא איהו בלחודיה הוי סמיך ליה ובכי עליה · (יג) ופתח האי ינוקא פומיה ואמר מארי דעלמא כתיב בתורה כי יקרא קן צפור לפניך בדרך וגו׳ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך מארי דעלמא קיים מילי דא דאורייתא · (יד) תרין בנין הוינא אנא ואחתי זעירתא מנאי הוי לך למיסב לן ולקיימא מילי דאורייתא ואי תימא מארי דעלמא אם כתיב ולא אב הלא אמי מתה ונסבת לה מבנין השתא אבא דהוי חפי עלן אנסיבת מעל בנין אן הוא דינך דאורייתא · (טו) וכד הוי שמעין ר׳ אליעזר ורבי אבא עם חברייא קלא דינוקא הויין בכיין פתח ר׳ אליעזר ואמר שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר עד דהוי ר״א אמר האי קרא אתא עמודא דנורא ופסק בינייהו · (טז) וההוא ינוקא הוי דביק פומיה לפומא דאבוהי ולא מתפרשין א״ר אליעזר או בעי הקב״ה למירחש ניסא או בעי דלא ישתדל בר נש אחרא עליה · (יז) עד דהוי יתבין שמעו קלא זכאה אנת רבי יוסי דמלין דהאי גדיא זעירא ודמעותיו סליקו לגבי כורסייא דמלכא קדישא ודנו דינך ותליסר בני נשא אזמין הקב״ה למלאך המות בגינך והא עשרין ותרתין שנין אוסיפו לך עד דתוליף אורייתא להא גדיא שלימא חביבא קמי קוב״ה · (יח) קמו ר׳ אליעזר וחברייא ולא שבקו לבר נש למיקרב לההוא ביתא ומיד חמו עמודא דאשא סליק ור׳ יוסי פתח עיניו והוי האי ינוקא דבק פומיה בפומיה אמר ר״א זכאה חולקא דחמינא תחיית המתים עין בעין קריבו לגביה והוי האי ינוקא נאים כאילו גוע מהאי עלמא · (יט) אמרו זכאה חולקך ר׳ יוסי ובריך רחמנא דאתרחיש לן ניסא על ידי מלין

(יב) אוּנ דֶער רַבִּי יוֹסִי הָאט גִיהַאט אַיין יוּנְגֶען זוּן · הָאט עֶר נִיט צוּא גִילָאזְט קַיין שׁוּם מֶענְטְשׁ צוּא דֶעם בֶּעט וואוּ זַיין גִישְׁטָארְבֶּנֶר פָאטֶר אִיז גִילֶעגִין נָאר עֶר אַלַיין אִיז גִישְׁטַאנֶן בַּייא אִים אוּנ הָאט אִיבֶּער אִים גִיוַויינְט · (יג) אוּנ דָאשׁ קִינְד הָאט אוֹיף גִיעֶפִינְט זַיין מוֹיל אוּנ הָאט גִיזָאגְט רבש״ע עֶשׁ שְׁטַייט אִין דֶער תּוֹרָה וֶוען עֶשׁ וֶועט זִיךְ טְרֶעפִין פַאר דִיר אִין וֶועג אַיין נֶעסְט פוּן פוֹיגְלֶן זָאלְשְׁטוּ אַוֶועק שִׁיקִין דִיא מוּטֶר אוּנ דִיא קִינְדֶר זָאלְשְׁטוּ דִוֶר נֶעמֶען · רבש״ע זַייא מְקַיֵּים דִי דָאזִיגֶע וֶוערְטֶר וָואשׁ עֶשׁ שְׁטַייט אִין דֶער תּוֹרָה : (יד) דֶען מִיר זַיינֶען צְוַוייא קִינְדֶער אִיךְ מִיט מַיין יוּנְגֶע שְׁוֶועסְטֶער וָואלְשְׁטוּ גִיהֶערְט אוּנְז אַוֶועק צוּא נֶעמֶען פוּן דֶר וֶועלְט אוּנ צוּא מְקַיֵּים זַיין דַיין תּוֹרָה · אוּנ אוֹיב דוּא וֶועשְׁט וֶועלִין זָאגִין עֶשׁ שְׁטַייט דָאךְ אִין דֶער תּוֹרָה דִיא מוּטֶער זָאלְשְׁטוּ אַוֶועק שִׁיקִין אָבֶּער נִיט דֶעם פָאטֶער · פַאר וָואר מַיין מוּטֶער אִיז דָאךְ שׁוֹין פְרִיעֶר גִישְׁטָארְבֶּן אוּנ הָאשְׁט זִיא צוּ גִינוּמֶען פוּן אִירֶע קִינְדֶער אוּנ אִיצוּנְד אִיז אוּנְזֶר פָאטֶר אוֹיךְ גִישְׁטָארְבִּין אוּנ הָאשְׁט אִים צוּ גִינוּמֶען פוּן זַיינֶע קִינְדֶר · וואוּ אִיז דַיין דִין פוּן דֶער תּוֹרָה : (טו) וִויא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוּנ רַבִּי אַבָּא אוּנ דִיא חַבְרַיָא הָאבִּין גִיהֶערְט דָאשׁ קוֹל פוּן דֶעם קִינְד הָאבִּין זַייא גִוַויינְט · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָן גִהוֹיבִּין צוּא זָאגִין דֶעם פְּסוּק שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר וִויא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָאט גִיזָאגְט דֶעם פְּסוּק · אִיז גִיקוּמֶען פוּן דֶעם הִימִיל אַיין פַייעֶרְדִיגֶע זַייל אוּנ הָאט גִימַאכְט אַצְוַוישִׁין שַׁייד צְוַוישִׁין דֶעם מֶת אוּנ צְוַוישִׁין דִיא לַייט : (טז) אוּנ דָאשׁ קִינְד הָאט בַּהֶעפְט זַיין מוֹיל צוּא זַיין פָאטֶערְס מוֹיל אוּנ הָאט נִיט גִיוָואלְט צוּא שַׁיידִין · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִיזָאגְט דָאשׁ בַּטַייט עֶנְטְפֶער גָאט ב״ה וִויל דָא שִׁיקִין אַיין נֵס עֶנְטְפֶער עֶר וִויל אַז קַיין אַנְדֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ נִיט מִתְעַסֵּק זַיין מִיט אִים : (יז) וִויא זַייא זַיינֶען אַזוֹא גִיזֶעסִין הָאבִּין זַייא גִיהֶערְט אַיין קוֹל וואוֹל דִיר רַבִּי יוֹסִי דֶען דִיא רַייד פוּן דַיין יוּנְגֶען זוּן אוּנ זַיינֶע טְרֶערִין זַיינֶען אוֹיף גִיגַאנְגֶען צוּא דֶעם כִּסֵּא הַכָּבוֹד אוּנ מֶען הָאט גִמְשְׁפֶּט דַיין דִין · אוּנ דְרַייא צֶעהֶען מֶענְטְשֶׁן הָאט גָאט ב״ה גִיגֶעבִּין צוּם מַלְאַךְ הַמָּוֶת פוּן דַיינְט וֶועגִין דָאשׁ עֶר זָאל דִיר דַיין נְשָׁמָה וִוידֶער קֶערִן · אוּנ צְוַוייא אוּנ צְוַואנְצִיג יָאר הָאט מֶען דִיר מוֹסִיף גִיוֶוען דָאשׁ דוּא זָאלְשְׁט לֶערְנֶען תּוֹרָה מִיט דַיין קְלַיינֶם זוּן וָואשׁ עֶר אִיז גִלִיבְּט פַאר גָאט ב״ה : (יח) אִיז רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִיט דֶער חַבְרַיָא אוֹיף גִישְׁטַאנֶען אוּנ הָאבִּין נִיט גִילָאזְט קַיין שׁוּם מֶענְטְשׁ גִינֶעהֶנֶן צוּא דֶעם הוֹיז · אוּנ הָאבִּין גִיזֶעהֶען אַז דִיא פַייעֶרְדִיגֶע זַייל אִיז אוֹיף דֶעם הִימִיל אַרוֹיף גִגַאנְגֶן · אוּנ רַבִּי יוֹסִי הָאט גִיעֶפִינְט זַיינֶע אוֹגֶן · אוּנ זֶעהֶט וִויא דָאשׁ מוֹיל פוּן דֶעם קִינְד אִיז בַּהֶעפְט צוּא זַיין מוֹיל · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִיזָאגְט וואוֹל אוּנְז וָואשׁ מִיר הָאבִּין זוֹכֶה גִיוֶוען צוּא זֶעהֶען תְּחִיַּית הַמֵּתִים · הָאבִּין ייא גִינֶעהֶענְט צוּא אִים · אוּנ דָאשׁ קִינְד אִיז חַלָּשׁוֹת גִיבְּלִיבִּי : (יט) הָאבִּין דִיא חַבְרַיָא גִיזָאגְט וואוֹל אִיז דַיין חֵלֶק רַבִּי יוֹ · אוּנ גִילוֹיבְּט אִיז גָאט וָואשׁ עֶר הָאט דִיר גִיטָאן אַנַס דוּרְךְ דִיא רַייד פוּן דַיין זוּן דֶען מִיט זַיינֶע שַׁייגֶע רַייד הָאט עֶר

מלין דברך דהכי דחיק במלוי שפירין לתרע שמיא ובדמעות שליש אוסיפו לך כ״ב שנין נטלוה להאי ינוקא ונשקיה ובכו עמיה מחדוה סגיא ואפקוה לביתיה אחרא עד דתיישב רוחיה ונשמתיה תחזור ביה כמקדם · (כ) חדו תלתין יומין עם ר׳ יוסי וחדשו כמה חדושין דאורייתא א״ל ר״י חברייא לא אתייהב לי רשות לגלאה לכון מאי דחמינא בההוא עלמא אלא לבתר תריסר שנין אבל תלת מאה ושבעין דמעין דאושיד ברי עאלו בחושבנא קמי מלכא קדישא · (כא) והנני נשבע לפניכם חבריא בשעתא דפתח ברי האי פסוקא דכי יקרא קן צפור ובאלין מלין הנזכרים לעיל אזדעזעו כולהו ספסלי דהוי במתיבתא דרקיע וכולהו קמו קמי מלכא קדישא ובעי רחמי עלי והקב״ה נתמלא רחמים עלי ושפיר קמיה אינון מלין היך מסר נפשיה ברי עלי · (כב) וחדא אפטרופא אמר מארי דעלמא הא כתיב מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם אי רעוא דילך זכותא דאורייתא וזכותא דהאי ינוקא דקא מסר נפשיה על אבוהי בדינא דתיהוס עליו וישתזיב ויהיב קב״ה למלאך חמות תליסר בני נשא תחותיה עד בתר כ״ב שנין · (כג) והנה שמעו נא אמיתות הדברים מהו דין דכתיב ה׳ ממית ומחיה וגו׳ וכי הקב״ה איהו ממית אלא הענין הוא שקודם יציאת הנשמה השטן רוצה לדבק בגוף ועי״כ יש ח״ו ג״כ זוהמא וערבוב גם לנשמה · (כד) וכשיגיע העת קרוב למיתתו של אדם כשר אשר אין ראוי להס״א להדבק בנשמתו הטהורה מתגלית שכינתא קדישא ואז השטן מיד הוא נחלש ואזל בעל כרחיה ודומה ממש אליו כמיתה שאין לו שליטה בנשמת הצדיק והנשמה כשהולכת מן הגוף הולכת תיכף עם השכינה הקדושה במקום קדוש הנקרא צרור החיים אשר על זה אנו מתפללין על המתים ויצרור

זיך אַרַיין גִישְׁטוֹיסִן צוא דֶעם טוֹיעֶר פון דֶעם הִימֶל אונ דוּרְךָ זַיינֶע טְרֶערִין הָאט מֶען דִיר מוֹסִיף גִיוֶוען צְוֵוייא אונ צְוַואנְצִיג יָאר · הָאבִּין זַייא גִינוּמֶען דָאשׁ קִינְד אונ הָאבִּין אִים גִיקוּשְׁט אונ הָאבִּין גִיוֵוייגְט מַחְמַת גְרוֹישׁ שִׂמְחָה אונ הָאבִּין אִים גִינוּמֶען אִין אַנַנְדֶער הוֹיז אַרַיין · אונ הָאבִּין אִים דָארְטִין אוֹיף גִימִינְטֶערְט · בִּיז זַיין נְשָׁמָה הָאט זִיךְ צוא אִים וְוִידֶער גִקֶערְט אַזוֹ וִויא פְרִיעֶר : (כ) הָאבִּין זַייא זִיךְ גִיפְרֵייט דְרַייסִיג טָאג מִיט רַבִּי יוֹסִי אונ הָאבִּין פִיל זַאכִין מְחַדֵּשׁ גִיוֶוען אִין דֶער תּוֹרָה · הָאט רַבִּי יוֹסִי צוא זַייא גִיזָאגְט · חַבְרַיָּא עֶשׂ אִיז מִיר נִיט גִיגֶעבִּין גִוָוארִין קַיין רְשׁוּת אַייךְ צוא מְגַלֶּה זַיין וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶען אוֹיף ייֶעגֶער וָועלְט · נָאר אִין צְוָועלְף יָאר אַרוּם וָועל אִיךְ מֶעגִין דָאשׁ מְגַלֶּה זַיין אַייךְ אָבֶּער דִיא דְרַייא הוּנְדֶערְט מִיט זִיבֶּעצִיג טְרֶערִין וָואשׁ מַיין קִינְד הָאט פַאר גָאסִין דִיא זַיינֶען אוֹיף גִיגַאנְגֶען פַאר גָאט ב״ה (כא) אונ אִיךְ שְׁוֶוער פַאר אַייךְ חַבְרַיָּא אַז בְּשַׁעַת מַיין זון הָאט אָן גְהוֹיבִּין דֶעם פְּסוּק כי יקרא קן צפור וכו׳ הָאבִּין גִיצִיטֶערְט אַלֶע בֵּיינְק וָואשׁ זַיינֶען אִין דֶער יְשִׁיבָה פון דֶעם הִימֶל אונ אַלֶע הָאבִּין זִיךְ גִישְׁטֶעלְט פַאר גָאט ב״ה אונ גִיבֶּעטִין צוא הש״י אַז עֶר זָאל רַחֲמָנוֹת הָאבִּין אוֹיף מִיר · אונ גָאט ב״ה אִיז וָוארִין אוֹיף מִיר פוּל מִיט רַחֲמָנוֹת · אונ דָאשׁ וָואשׁ מַיין זון הָאט זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיוֶוען אִיבֶּער מִיר אִיז דָאשׁ וואל גִיפֶעלִין פַאר גָאט ב״ה · (כב) אונ אַיין אַפּוּטְרוֹפֶס הָאט גִיזָאגְט רבש״ע · עֶשׂ שְׁטֵייט דָאךְ מפי עוללים ויונקים יסדת עוז דָאשׁ אִיז טֵייטְשׁ פון וֶועגִין דִיא תּוֹרָה וָואשׁ דִי קִינְדֶר לֶערְנֶען הָאשְׁטוּ גִיגְרוּנְד פֶעסְטִיקְט דִיא וֶועלְט אוֹיבּ דַיין וִוילִן אִיז · דֶער זְכוּת פון דֶער תּוֹרָה אונ דֶער זְכוּת פון דֶעם קִינְד וָואשׁ עֶר הָאט זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיוֶוען פון זַיין פַאטֶרְשׁ וֶועגִין זָאל דָאשׁ בַּייא שְׁטֵיין אַז רַבִּי יוֹסִי זָאל נָאךְ לֶעבִּין · הָאט גָאט ב״ה גִירוּפִין צוא דֶעם מַלְאַךְ הַמָּוֶת · אונ הָאט אִים גִיגֶעבִּין פַאר מִיר דְרַייא צֶעהֶען מֶענְטְשִׁין בִּיז נָאךְ צְוֵוייא אונ צְוַואנְצִיג יָאר זָאל אִיךְ עֶרְשְׁט שְׁטַארְבִּין : (יג) אונ נון הֶערְט צוא דֶעם אֱמֶת פון דֶעם וָואשׁ שְׁטֵייט יי׳ ממית ומחיה גָאט ב״ה טֵייט אונ מַאכְט לֶעבֶּעדִיג · אִיז דָאךְ קָשָׁה טֵייט דֶען גָאט ב״ה אַלַיין · עֶר הָאט דָאךְ בַּשַּׁאפִין דֶעם מַלְאַךְ הַמָּוֶת דֶער אִיז מְמוּנָה צוא נֶעמֶען דִיא נְשָׁמוֹת פון מֶענְטְשִׁין · נָאר דֶער תִּירוּץ אִיז דֶען אֵיי דִיא נְשָׁמָה גֵייט אַרוֹישׁ פון דֶעם מֶענְטְשִׁין וִויל דֶער שָׂטָן זִיךְ מְדַבֵּק זַיין אִין דֶעם גוּף · אונ דוּרְךָ דֶעם קוּמְט ח״ו אַיין זוּהֲמָא צוּ דֶער נְשָׁמָה אוֹיךְ : (כד) אונ אַז עֶשׂ קוּמְט נָאהֶענְט צוא דֶעם טוֹיט פון אַזוֹ אַצַדִּיק וָואשׁ דִיא סִטְרָא אַחְרָא אִיז נִיט וֶועֶרְט צוא בַּהֶעפְטִין זִיךְ מִיט זַיין רֵיינֶע נְשָׁמָה דֶען אַנְטְפְּלֶעקְט זִיךְ דִיא הֵיילִיגֶע שְׁכִינָה צוא אִים : וֶועֶרְט דֶער שָׂטָן תֵּיכֶף שְׁלַאף אונ מוּז אִיבֶּער דַאנְק אַוֶועק גֵיין אונ בַּייא דֶעם שָׂטָן אִיז דָאךְ גְלַייךְ מַמֶשׁ וִויא עֶר זֶעלְבְּשְׁט שְׁטַארְבְּט אונ וִויא דִיא נְשָׁמָה גֵייט אַרוֹישׁ פון דֶעם גוּף בַּהֶעפְט זִיא זִיךְ מִיט דֶער שְׁכִינָה אונ פִירְט דִיא נְשָׁמָה אִין אַיין הֵיילִיגֶע מְחִיצָה

ויצרור בצרור החיים את נשמתו : (כה) והוא הסוד ה' ממית להסטרא אחרא ומגרשה ומהלישה ומחיה את הנשמה של הצדיק להביאה בצרור החיים והוא הכוד מריד שאול ויעל קאי על נשמת הצדיק המוכרח לירד לגיהנם לרגע קטנה' והוא טבילה שלה כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובעי עכ"פ טבילה והסרת הזוהמא קצת ותיכף ויעל סליק ליה למקומה הראויה לה בג"ע : (כו) והנה חברייא תדעו דבהא שעתא דאסתלקנא מעלמא עבדו לי ג"כ טבילה בגיהנם כנזכר ותיכף אחר הטבילה עליתי לג"ע לדוכתאי ובשעתא דפתח ברי באיגון מלין ומסר נפשו עלי יצא ג"כ נשמתו והוא דדמיך ונפשו יצאה בדברו וכיון דנפקת נשמתא דברי אתערית ופגעתי בנשמתו דהוי עאלת ג"כ מטבילה הנ"ל ותמן איתדן דינא להוסיף לי כ"ב שנה בגין דמעות ומלין דברי : (כז) וכהיום כי נתטהרתי מכל וכל ונשמתי היא זכייה ונקיה ושהורה מובחר אני לראות באלין כ"ב שנין לאתעסקא רק במלין דעוה"ב כי כבר קבלתי עונש מיתה וטבילה בגיהנם ומכאן ולהלאה אצטריכנא דלא אתי בכיסופא לעלמא דאתי : (כח) וזה שאמר דוד המלך ע"ה יסור יסרני יה ולמות לא נתנני · אמר דוד רואה אני שהרבה יסורים גדולים מאוד ייסר אותי הקב"ה והכל כדי להנקה מחטאי ואם כן כאשר כבר נתטהרתי ע"י טבילת היסורים מעתה חלילה לפנות עוד בנשמתי כי אם פתחו לי שערי צדק להתעסק בתורה ויראה שלא אהיה בכיסופא לעולם הבא : (כט) ונלמוד מכאן לכל אדם העובר עליו חיצי דינים ממארי דעלמא וקיבל יסורים יחשוב כי בודאי למטרו מפשעיו המה ואיצטריך ליה להזהר שמכאן ולהלאה לא ימשוך עליו עוד ס"א דמסאבא בחמאז

ואז

וָאשׁ הַיֵּישֶׁט צרור החיים דָאשׁ דְרוּיקְ בֶּעטִין מִיר אויף דִיא מַיִן זון : (כז) אוּנ אִיצוּנְד אז אִיךְ בִּין שׁוין נָאר רַיין אוּת כַּתִים ויצרור בצרור החיים את נשמתו אוּנ עֶר זָאל פַאר בִּינְדִין מַיין נְשָׁמָה אִיז נַאנְץ רַיין · דְרוּם טוּ אִיךְ זָעהַן אַז אִין דִיא זַיין נְשָׁמָה אִין דֶעם הֵיכָל וָאשׁ הַיֵּישֶׁט צְרוֹר הַחַיִים · צְוַוייי אוּנ צְוַואַנְצִיג יָאר זָאל אִיךְ מָער נִיט עוֹסק זַיין נָאר אִין (כה) אוּנ דָאשׁ מֵיינְט דָער פָּסוּק י ממית נָאט ב"ה טַייט דִיא דִיא זַאכְן פוּן עוֹלָם הַבָּא דָאשׁ הַיֵּישֶׁט תּוֹרָה לֶערְנֶען אוּנ סְטְרָא אַחֲרָא אוּנ פַאר טְרַייבְט זִיא פוּן דֶעם צַדִיק וּמחיה אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים צוּ טָאן · וַיֵיל אִיךְ הָאבּ שׁוין גַלַיטֶן דֶעם עוֹנָש מַאכְט לֶעבִּין דִיא נְשָׁמָה פוּן דֶעם צַדִיק · זִיא צוּא בְּרַייגְנֶן אִין פוּן מִיתָה אוּנ הָאבּ מִיךְ שׁוין גִימוּבְלְתָּ אִין גֵיהִנָם דְרוּם דֶעם הֵיכָל צָרוֹר הַחַיִים אוּנ דָאשׁ אִיז וָאשׁ דִי נְשָׁמָה פוּן דֶעם פָּסוּק אִיךְ זָעהַן אַז אִין דֶעם סוֹד פוּן דֶעם סְטְרָא אַחֲרָא דָאשׁ זִיא אִיז רָעד וְוַיְטֶער נִיט צוּא טָאן חֵ"ו כּוריד שאול עֶר גִידֶערְט דִי נְשָׁמָה פוּן דֶעם צַדִיק אִין גֵיהִנָם אַרַיין קֶיין עֲבֵירָה כְּדֵי אִיךְ זָאל נִיט קוּמֶן חֵ"ו מִיט הַרְפָּה אויף אִיךְ אִיז נִיט פַאר הַאנְדִין אויף דֶער וְועלְט אַזוּ אַיין צַדִיק וָאשׁ עֶר זָאל נִיט הָאבּין קֶיין שׁוּם עֲבֵירָה · דְרוּם טוּ זִיא הָאבּין טְבִילָה אִיר בִּיסְל זוֹהֲמָא אֶפּ צוּא טָאן · אוּנ הַיִכְּף וויל בְּרַייגְנְט עֶר זִיא אויף צוּא אִיר אֶרְט וָאשׁ אִיז אִיר רָאנִי אִין נַן עֲדֶן : (כו) אוּנ גוּן חֲבֵרַיָא אִיר זָאלְט וויסְין אַז אִין דֶער צַייט וָאשׁ אִיךְ בִּין אֲוועק גִינַאנְגֶען פוּן דֶער וְועלְט הָאבּ אִיךְ מִיךְ אויף גִימוּבְלְתָּ אִין גֵיהִנָם · אוּנ נָאךְ דֶער טְבִילָה בִּין אִיךְ תֵּיכֶף אִין נַן עֲדֶן אֲרַיין גִינַאנְגֶען צוּא מַיִן אֶרְט אוּנ אִין דֶער צַייט אַז מַיִן זון הָאט גִיזָאגְט דִיא רַייד וָאשׁ אִיךְ פְּרִיעֶר אִיז גִישְׁטַאנְגֶן אוּנ הָאט זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיווֹען אִיבֶּער מִיר אִיז זַיין נְשָׁמָה אויף אֲרוּיס גִינַאנְגֶן אוּנ דָאשׁ הָאט עֶר נִיתְלַשְׁתָּ · אוּנ אִיךְ הָאבּ בַּאנְעִינְט אִין זַיין נְשָׁמָה דָאשׁ זִיא אִיז אויף אֲרוּיס גִינַאנְגֶען פוּן דֶער טְבִילָה · אוּנ דָאךְטִין הָאט מֶען גְמִשְׁפָּט אַז מֶען זָאל מִיר מוֹסִיף זַיין צְוַוייא אוּנ צְוַואַנְצִיג יָאר פוּן וְועגְן דִיא מְרָעִרין אוּנ דִיא רַייד פוּן

ואז יצטרכו עוד יסורים כדי להסיר חלאת הזוהמא : (ל) ואם תאמר מה יסורין שייכין לזוהמת הס״א דע כי זוהמת הס״א היא דבר ממש : (לא) והאות והמופת לזה כי בהסתכל אשה נדה במראות הצובאות (שקורין בל״א שפיגל) יתדבקו כמה כתמים במראה המחשיכים את זהירות המראה ונעשית בהרות בהרות לבנות ושחורות כמש״ל פרק ב׳ הרי לך שהאדם עושה רושם במראות הטומאות ומזה תראה שזוהמת הס״א היא דבר ממש הנדבק בגוף האדם וא״א להתלבן ולהתרוקן אם לא ע״י יסורים כי אין יסורים בלא חימום הגוף : (לב) אף העברת הכתמים מן המראות הצובאות א״א להעביר אם לא על ידי נחלי אש ואז יחזור (השפיגל) כמו שהיה בראשונה כן האדם אין לו כפרה על חטאיו אם לא שצריך להתלבן וילבינו חימום היסורים כנזכר : (לג) וכשאדם מקבל היסורים באהבה ובחבה מאת ה׳ אז הוא מתיש כח התפשטות זוהמת הס״א וחלילה לאדם שיבעט ביסוריו אלא יקבל עליו הכל באהבה ובחבה הן ביסורים של גופו והן ביסורי ממונו : (לד) כי יש איזה אנשים אם יקרה לו איזה היזק ממון אזי הוא מתחמם ומתלהב בלב רגז ומריב ומחרחר ריב עם הבריות זהו אשר בועט ביסורים אלא יהיה שייף עייל שייף נפיק בלב נשבר ונדכה ובהכנעה ויאמר תמיד ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מבורך ובזה מעורר רחמים שרואה הקב״ה הכנעה דיליה : (לה) והנה קבלה בידי שיש ימים מיוחדים בשנה ששלוחי ה׳ מביאים יסורים על בני האדם וביחוד על אותן בני אדם שהן מבעטים ביסורים על כן שומר נפשו ירחק מהם ואציג לך פרק מיוחד לאותן הימים :

פרק לב **כתב** הרב בעל טורי זהב בי״ד סי׳ קט״ז הביא שם בענין אחר לגמרי שחושב שם איזה ימים שאסור לאדם להקיז דם מפני סכנה שהן יומי דדינא ע״ש · גם את זה ראה ושמור כי מצאתי בשם גדול אחד וחסיד שבחסידים שאלו ימים הם מיוחדים לאדם לקבל יסורים ע״כ אסור בהם

אָפּ גִיטָאן דִיא זוּהֲמָא פוּן דָער קְלִיפָּה · זָאלְשָׁט וַוישֵׁן אַז דִי זוּהֲמָא אִיז מַאקֶע אַיין מַמֶשׁ וָואשׁ וָוערְט בַּהֶעפְט אִין דָעם מֶענְטְשִׁינְשׁ גוּף : (לא) אוּנ אַיין צַייכִין אוּנ אַמוֹפֵת אִיז דָער צוּ דֶען אַז אַיין נִדָה קוּקְט אִין אַיין שְׁפִּיגִיל וָוערְט פְּלֶעקִין אִין דָעם שְׁפִּיגִיל וָואשׁ זַייא מַאכֶן פִּינְצֶטֶר דָאשׁ לוֹיטֶערְקַייט פוּן דָעם שְׁפִּיגֶל אוּנ עֶשׁ וָוערִין דָארְטִין וַוישֶׁע אוּנ שְׁוַוארְצֶע פְּלֶעקִין אִיז דָאךְ גִדְרוּנְגֶען אַז דִיא טָמֵא אִשָּׁה מַאכְט אַצַייכִין דוּרְךְ דָעם וָואשׁ זִיא קוּקְט אִין שְׁפִּיגֶל אַרַיין אִין אִירֶע טָמֵא טֶעג אוּנ פוּן דָעם קֶענְשְׁטוּ זֶעהֶן אַז דִי זוּהֲמָא פוּן דָער סִטְרָא אַחֲרָא אִיז אַיין זַאךְ וָואשׁ וָוערְט בַּהֶעפְט אִין דָעם גוּף פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין · אוּנ דָאשׁ קֶען גִיט וַוייש אוּנ אָפּ גִיטָאן וָוערִין נָאר סַיידִן דוּרְךְ יִסּוּרִים וָוארוּם דוּרְךְ יִסּוּרִים וָוערְט דֶר גוּף דָער הִיצְט גַייט אַוָועק דוּרְךְ דֶער הִיץ דִיא זוּהֲמָא : (לב) דֶען דִי פְּלֶעקִין פוּן דָעם שְׁפִּיגֶל קֶען מֶען אוֹיךְ אַנְדֶערְשׁ גִיט אָפּ טָאן נָאר סַיידִין דוּרְךְ פַייֶערְדִיגֶע קוֹלִין וָוערְט דֶער שְׁפִּיגֶל אַזוֹ וִויא פְרִיעֶר · אַזוֹ אוֹיךְ דֶער מֶענְטְשׁ הָאט אַנְדֶרְשׁ קַיין כַּפָּרָה גִיט אוֹיף זַייגֶע זִינְד נָאר סַיידִן דוּרְךְ דֶר הִיץ פוּן דִיא יִסּוּרִים וָוערִין וַויים דִיא פְּלֶעקִין פוּן דָער זוּהֲמָא פוּן דֶר סִטְרָא אַחֲרָא · (לג) אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְקַבֵּל דִיא יִסּוּרִים פוּן גָאט בְּאַהֲבָה דֶען מַאכְט עֶר שְׁלַאף דָעם כֹּחַ פוּן דָער זוּהֲמָא וָואשׁ זִיא אִיז פַאר שְׁפָּרַייט אוֹיף זַיין גוּף ח״ו דֶער מֶענְטְשׁ זָאל גִיט טְרֶעטִין אִין זַייגֶע יִסּוּרִים · נָאר עֶר זָאל אַלְץ מְקַבֵּל זַיין בְּאַהֲבָה · סַאיי דִיא יִסּוּרִים וָואשׁ קוּמֶען אוֹיף זַיין גוּף סַאיי אוֹיף זַיין גֶעלְט : (לד) דֶען עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין פִיל מֶענְטְשִׁין אַז עֶשׁ טְרֶעפְט זִיךְ זַייא עֶפִּישׁ אַיין הֵיזֶק פוּן גֶעלְט · וָוערְט עֶר תֵּיכֶף דֶער הִיצְט מִיט רוּגְזָה אוּנ קְרִיגְט זִיךְ מִיט לַייט נָאר עֶר זָאל זִיךְ מַכְנִיעַ זַיין מִיט אַיין צוּ בְּרָאכִין הָארְץ אוּנ זָאל זָאגִין גָאט הָאט גִיגֶעבִּין אוּנ גָאט הָאט צוּ גִינוּמֶען · גָאט זָאל זַיין גֶבֶענְטְשְׁט פַאר אַלֶעמֶען דֶען דֶער מִיט דֶער וָועקְט עֶר אוֹיף זִיךְ דָאשׁ רַחֲמְנוֹת פוּן גָאט וַוייל גָאט ב״ה זֶעהֶט זַיין הַכְנָעָה : (לה) אוּנ אִיךְ הָאב בְּקַבָּלָה פוּן אַיין גְרוֹשִׁין תַּלְמִיד חָכָם אַז עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין זֶעלְכֶע טֶעג אִין יָאר וָואשׁ זַייגֶען מְיוּחָד דָאשׁ דִיא שְׁלוּחִים פוּן גָאט בְּרַייגְגֶען דֶענְמָאלְט יִסּוּרִים אוֹיף לַייט · אוּנ צוּם מֵייגְסְטִין אוֹיף אַזֶעלְכֶע לַייט וָואשׁ וָוילִין גִיט מְקַבֵּל זַיין דִיא יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה · דְרוּם דֶער וָואשׁ וַויל הִיטִין זַיין לַייב זָאל זִיךְ הִיטִין אִין דִיא טֶעג · אוּנ אִיךְ וָועל דִיר שְׁטֶעלִין אַבַּאזוּנְדֶערִין פֶּרֶק אוֹיף דִיא טֶעג :

פרק לב כתב דֶער רַב טוּרֵי זָהָב שְׁרַייבְּט אִין יוֹרֶה דֵעָה · אַז עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין עֶטְלִיכֶע טֶעג אִין יָאר וָואשׁ אִין זַייא אִיז אַסַכָּנָה זִיךְ אָדֶער צוּא לָאזִין וַוייל דִיא טֶעג וָוערִין גִירוּפִין יוֹמֵי דְדִינָא · אוּנ עֶר רֶעכִינְט דָארְט

אויש

בהם להקיז דם ואלו הן • י״ז במרחשון • יום ה׳ שבט • כ׳ אדר • כ״ה ניסן • כ״ט אייר • ט״ז בסיון • כ״ז בסיון • כ״ד כ״ו בתמוז • כ׳ אב • כ״ו אב • זיום כ״ז באב • ויום י״ב אלול : (ב) והנה באלו הימים הנזכרים יש ליזהר מאוד שלא ילכו הילדים יחידים אף ברחובות כי הרוחות מצויין בעולם ויש להם רשות חז״ל יכנס לתינוק או לתינוקת ר״ל כי אלו העתים הן קבועים לשלוחי דין לפעול בעתים הקבועים הנ״ל כמה אחריות והרפתקאות על האדם הענוש כמה רוחות טובות הן המביאין ברכות טובות על העולם וכמה רוחות רעות הן המביאין ח״ו אוירין בישין וחלאים רעים ונאמנים ועל כולן צריך האדם לעורר רחמים ולהתפלל לפני אדון העולם להצילו ואת כל בני אדם מכל עניינים רעים הנ״ל ובאלו הימים הנזכרים לעיל יש רשות לבעלי עינים רעות ליתן עין הרע לתינוק או להכנים עין הרע בממון של חבירו : (ג) ולכן צריך האדם לעבור כסותו על ינוקא דיליה באותן הימים כשמוליכו על הרחובות כמ״ש הזהר שכן עשה הקב״ה לישראל מפני בלעם הרשע דכיון דחמא בלעם הרשע בעיניו בישא דיליה לאיסתכלא בעיניו בישא דיליה בגין דכל אתר דהוי מסתכל בלעם הרשע בעיניו בישא דיליה הות מתלטייא וזשי״ה וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו (על ישראל) רוח אלהים כמאן דפרים סודרא על רישא דינוקא בגין דלא עינא בישא של בלעם הרשע : (ד) ודע כי אותן י״א פסוקים המתחילין באות נו״ן ומסיימין באות נון קבלה הוא בידי שהן טובים מפני כשפים ועין הרע וע״כ טוב לומר אחרי י״א פסוקים הנזכרים במעמדות המתחילין בנון תפלה קצרה זו : (ה) רבש״ע הצל עמך בית ישראל מכל מיני כשפים ומכל מיני עין הרע וכשם שפרשת

כנפיך

אוישׁ דיא טָעג • אוּךְ הָאבּ אוּךְ נִיפּוּנען אין דיא כְּתָבִים פּון אַיין נָדוֹל אוג אַיין חָסִיד אַז דיא טָעג וָאש וַויטֶער וָועלְט שְׁטַיין זַייָענ מִיחָד דָער מָענְטש זָאל אין זַייא יִסּוּרִים מְקַבֵּל זַיין דְּרוּם טאר מָען זִיךְ אין זַייא אוּךְ נִיט לָאזִין קַיין אֲדָער • אוג דָאש זַייָנען דיא טָעג • י״ז חשון • ה׳ שבט • כ׳ אדר • כ״ה ניסן • כ״ט אייר • ט״ז סיון • כ״ז סיון • כ״ד כ״ו תמוז • כ׳ אב • כ״ו אב • כ״ז אב • י״ב אלול : (ב) אוג אין דיא טָעג נִיהָער מָען זַייעֶר נְזָהר צוא זַיין אַז דיא קִינְדער זָאלִין נִיט גַיין אַלַיין אוּךְ דָער גאם וואו מָענְטשִׁין זַייָנען נִיט שְׁבִיחַ וַויל דיא רוּחוֹת זַייָנען דָענְטאלְט שְׁכִיחַ אוּךְ דָער וָועלְט אוג דָאבּין נִיט קַיין רָאג אוג נִיט קַיין שָׁבָּט בְּוונדער • דָאש עָר זַייא נִיוואלְט אַיין עֵין הָרַע נָעבּין וחהי עליו רוח אלהים אין גִיוועזן אוּךְ דיא יִשְׂרָאל דיא שְׁכִינָה פּון נָאט • דָאש עָר דָאש זַייא פַּאר דָעקְט מִיט זַייָנע פְּלִינְגִיל : אזוא וויא אַייָנער וָואש שְׁפְּרַייט אוּךְ אַיין מַאנְטִיל אוּךְ דָעם קָאפּ פּון דָעם קִינְד אזוא דָאש נָאט ב״ה אוּךְ זַייא בְּאדָעקְט אַז דָאש בַּייזָע אוג פּון בְּלָעם הָרָשָׁע זָאל אוּךְ זַייא נִיט שׁוֹלְט זַיין: (ד) אוג אִיר זָאלְט וִוישִׁין אַז אִיךְ הָאבּ בְּקַבָּלָה אַז דיא עֶלְף פְּסוּקִים וָואש שְׁטַיין אין מַעְמִדוֹת וָואש זַייא הַייבּין זִיךְ אָן מִיט דָעם אות (נון) אוג לָאזִין זִיךְ אוּיש מִיט דָעם אות (טן) דיא זַייָנען אַיין סְגוּלָה צוא כִּישׁוּף אוג צוא עַיִן הָרַע דָאש וָואש זָאנְט דיא פְּסוּקִים אִיז אין אִים נִיט שׁוֹלְט קַיין כִּישׁוּף אוג עַיִן הָרַע • אוג נָאךְ דיא פְּסוּקִים אִיז נוט צוא זָאנין דיא קוּרְצַע תְּפִלָּה רבש״ע זַייא מַצִּיל דַיין

דָענְמָאלְט זַיין קִינְד אוּךְ דָער נָאם זָאל עֶר אִים צוא דָעקִין מִיט זַיין קְלַייד אזוא וויא דָער זוהַר שְׁרַייבְּט אז נָאט ב״ה הָאט אזוי נִיטָאן צוא דיא יִשְׂרָאל פַּאר בְּלָעם הָרָשָׁע • דָען וויא בְּלָעם הָאט נִיטָאן אז עֶר קָען נִיט קִין שום שְׁלָעכְטְשׁ מָאן צוּ דיא יִשְׂרָאל • הָאט עֶר אוּךְ זַייא נִיוואלְט קוּקִין מִיט זַייָנע בַּייזָע אוגִין • וָוארום אוּךְ וָואש פַּאר אַיין אֶרְט בְּלָעם פְּלָעגְט קוּקִין מִיט זַייָנע אוגִין פְּלָעגְט דָאש אֶרְט פַּאר פְּלוּכְט וָועלְן אוג דְּרוּם שְׁטַיים אין פְּסוּק וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו אוג בְּלָעם הָאט אוּךְ גִיהוּיבִּין זַייָנע אוגִין אוג הָאט נִיזָעהָען וויא דיא יִשְׂרָאל רוּעָן אִיטְלִיכְשׁ שַׁבָּט בְּוונדער • הָאט עֶר זַייא נִיוואלְט אַיין עֵין הָרַע נָעבּין וחהי עליו רוח אלהים אין גִיוועזן אוּךְ דיא יִשְׂרָאל דיא שְׁכִינָה פּון נָאט • דָאש עָר דָאש זַייא פַּאר דָעקְט מִיט זַייָנע פְּלִינְגִיל :

כנפיך על אבותינו שבמדבר שלא שלט עליהם עינא בישא דבלעם בן בעור כן תפרוש כנפיך עלינו ברחמיך הרבים להיותנו מכוסים (במכסה ובהנהגה) בשמותיך הקדושים מכל עינא בישא אתה סתר לי כו' רני פלט וגו' : (ו) וכל אשה כשהיא מעוברת כשהיא אומרת הי"א פסוקים הנ"ל ההיה בטוח דלא שלטא עינא בישא על ילדיה ע"כ יזהר האדם לומר הי"א פסוקים הנ"ל ויהיה ניצול מעין הרע אמן כן יהי רצון :

פרק לג **חכמינו** ז"ל תקנו לומר ג"פ והוא רחום יכפר עון וגו' דהיינו בהודו לה' קראו בשמו ואחד בובא לציון גואל ואחד בתחלת תפלת מעריב והכוונה כי בפסוק (והוא רחום וגו') יש י"ג תיבות כנגד י"ג מדות הרחמים וג"פ י"ג עולים ל"ט : (ב) והכוונה כאשר בכל יום ויום היצר הרע מתגבר על האדם ובקושי אשר יכול האדם להנצל מהחטא שגתחייב עליו ל"ט מלקות וע"כ תפלה זו מועלת לבקש מהקב"ה שיכפר עונו כאילו הוא נלקה מלקות ל"ט ולא ישחית בעבורו לעשו : (ג) ובהיות כי העון גורם לעורר המשחיתים אף וחימה כי אף וחימה הם תמיד היו מקטרגים על ישראל בהיותם במצרים והקב"ה ברוב חסדיו ורחמיו נגלה על ישראל עמו בזכות שלשה אבות בשלשה שמות קדושים אהיה יהו"ה אדנ"י שעולין למספר יב"ק שהן ראשי תיבות "יענינו "ביום "קראנו ע"כ אומרים פסוק זה והוא רחום וגו' כל חמתו ואתר כך תיבת י"י הושיעה המלך "יענינו "ביום "קראנו : (ד) ובהיות כי גדול כח ענין מלקות שהן מצילין מל"ט קללות שנתקלל בה הנחש ומהפכין הל"ט קללות לט"ל של ברכה הנוטף בעתים הקבועים טיפין על ראש בני אדם החפצים

פְּאלְק יִשְׂרָאֵל פּוּן אַלָּעְרַלֵייא כִּישּׁוּף אוּן פּוּן אַלָּעְרַלֵייא עַיִן הָרָע · אוּן אַזוֹא וויא דוא הָאשְׁט פַּאר שְׂפָּרייט דַיינָע פְלִיגל אויף אוּנְזֶערע עֶלְטֶערִן אִין דֶער מִדְבָּר דָאשׁ עֶשׂ הָאט אויף זַייא נִיט שוֹלַט נַיוָען דָאשׁ בַּייזֶע אוֹיג פּוּן בְּלִעָם הָרְשָׁע· אַזוֹ זָאלְשְׁטוּ פַּאר שְׂפָּרייטִין דַיינָע פְלִיגל אויף אוּנְז מִיט דַיינָע פִּיל דָער בַּאֲרעְמְקֵייט מִיר זָאלִין זַיין בְּדֶעקְט מִיט אַיין דָעק אוּן זָאלִין נִיפִּירְט וָעְרִין דוּרְךְ דַיינָע הֵיילִינְע שֵׁמוֹת דָאשׁ קֵיין שׁוּם עַיִן הָרָע זָאל אויף אוּנְז נִיט שׁוֹלַט זַיין · דָער נָאךְ זָאל עֶר זָאגִין דָעם פָּסוּק אתה סתר לי וכו' · (ו) אוּן אִיטְלִיכָע אִשָּׁה אַז זִי אִיז מְעוּבֶּרֶת אַז זִי זָאגְט זִי אִיז אָנְגְסְט וְדִיא וָאשׁ הַייבְּן זִיךְ אָן מִיט דָעם אוֹת (נון) זָאל זִי בְּטוּחַ זַיין אַז קֵיין עַיִן הָרַע וָעט נִיט שׁוֹלַט זַיין אויף אִירֶע קִינְדֶער דְרוּם זָאל דֶער מַעְנְטְשׁ נְוחָר זַיין צוּא זָאגִין דִיא עֶלְף פְּסוּקִים דָעם וָעט עֶר נִיצוּל וָעְרִין פּוּן עַיִן הָרָע אָמֵן :

פרק לג אוּנְזֶערע חֲכָמִים זִ"ל הָאבִּין מְתַּקֵּן גְּעוֶען צוּא זָאגִין אַלָּע טָאג דְרֵייא מָאל דָעם פְּסוּק והוא רחום יכפר עון גו' אַיין מָאל אִין הודו לי קראו בשמו אוּן דָאשׁ אַנדֶרע מָאל אִיז אִין וכו לציון אוּן דָאשׁ דְרִיטָע מָאל אִיז פַּאר מַעֲרִיב אוּן דְרוּם זָאגִין זַיי עֶשׂ וַויֶיל אִין דָעם פְּסוּק אִיז פַּאר הַאֲנְדִין דְרַייצֶען וָעְרְטָער קֶעְנִין דִיא דְרַייא צָעהֶען מִדּוֹת הָרַחֲמִים · אוּן דְרַייא מָאל דְרַייא צָעהֶען אִיז נִיט נַיין אוּן דְרַייסִיג קֶעְנִין מַלְקוּת : (ב) אוּן דָאשׁ אִיז וַויֶיל דָער יֵצֶר הָרָע שְׁטַארְקְט זִיךְ אַלָּע טָאג אויף דִ"א מָעְנְטְשִׁין : אוּן עֶשׂ אִיז שְׁווֶער נִיצוּל צוּ וָעֶרִין פּוּן צוּ טָאן אַזוֹ אַיין עֲבֵירָה וָואשׁ עֶר וָעְרְט אויף אִיר מְחוּיב נַיין אוּן דְרַייסִיג מַלְקוּת · דְרוּם הָעלְפְּט דִיא תְּפִלָּה צוּ בֶּעטִין פּוּן נָאט ב"ה עֶר זָאל מְכַפֵּר זַיין זִינְד גְלַייךְ וויא עֶר אִיז גִישְׁלָאגִין נִיוָוארִין דָיא נַיין אוּן דְרַייסִיג מַלְקוּת : (ג) אוּן וַויֶיל דִי זִינְד אִיז גוֹרֵם צוּא דָער וָעקִין דִיא מַשְׁחִיתִים אַף וְחֵימָה · דֶען דִיא הָאבִּין תָּמִיד מְקַטְרֵג נִיוֶוען אויף דִיא יִשְׂרָאֵל אַז זִי זַיינֶן נִיוֶוען אִין מִצְרַיִם · אוּן נָאט ב"ה מִיט זַייגֶע פִּיל חֲסָדִים אוּן זַיין רַחֲמָנוּת · אִיז עֶר אַנְטְפֶּלְעקְט נִיוָוארִין אויף זַיין פְּאלְק יִשְׂרָאֵל אִין דֶעם זְכוּת פּוּן דִיא דְרַייא אָבוֹת מִיט דְרַייא הֵיילִיגֶע שֵׁמוֹת אהי"ה הוי"ה ארני" וָאשׁ זַייא מֶרְעפִּין אֶן הוֹנְדֶערְט מִיט צְוֶועלְף אוּן דִיא אֶן הַייבּ וָועְרְטֶער יענינו ביום קראנו טָרֶעפִּין אויף אֶן הוֹנְדֶערְט מִיט צְוֶועלְף דְרוּם זָאגְט מָען דֶעם פְּסוּק והוא רחום וגו' ולא יעיר כל חמתו דָאשׁ מֵיינְט מָען עֶר זָאל נִיט דָער וָועקִין דִיא מַשְׁחִיתִים אַף וְחֵימָה · אוּן דֶער נָאךְ תֵּיבָּה זָאגְט מָען י' הושיעה המלך יענינו ביום קראנו נָאט הָעלְף דָער קִינְדִ זָאל אוּנְז עֲנְטְפֶּרִין אִין דֶעם טָאג וָואשׁ מִיר רוּפִין אִים : (ד) אוּן וַויֶיל דֶער עִנְיָן פּוּן מַלְקוּת אִיז זַייעֶר גְרוֹיס · דָאשׁ זַייא זַיינֶן מְצִיל פּוּן דִיא נַיין אוּן דְרַייסִיג קְלָלוֹת וָואשׁ דָער נָחָשׁ אִיז פַּאר שְׁאלְטִין נִיוָוארִין · אוּן זַייא פַּאר קֶעְרִין דִיא נַיין אוּן דְרַייסִיג קְלָלוֹת צוּא ט"ל פּוּן בְּרָכָה וָואשׁ טְרִיפְט אִין נִיְעצְטָע צַייטִין אויף דָעם קָאפ פּוּן אַזעלְכָע מֶעְנְטְשִׁין וָואשׁ וִוילִין זִיךְ בָּהָעפְטִין אִין נָאטִשׁ פָּארְכְט · אוּן

החפצים לדבק ביראת ה׳ וזהו הטל מעורר אותם לדרכי היראה והוא ממש טל של תחיית המתים שעתיד הקב״ה להחיות בו המתים וטל זה מיוחד לקרב נפשות המתים אל הקדושה: (ה) על כן אל תעצלו לקבל על עצמו מלקות על כל פנים פעם אחת בחודש כי ע״ז התפלל ג״כ אברהם אבינו ז״ל באומרו אולי ימצאון שם ארבעים כדאיתא בזוהר שכוונתו היה אולי ימצאון שם בני אדם שלוקין מלקות ארבעים ויאמר ה׳ לא אשחית וגו׳ ע״כ מוטל על האדם לקבל עליו מלקות ארבעים בעולם הזה כדי שלא ילקה מלקות בעולם הבא: (ו) כי יש הרבה עבירות שאמרו רז״ל העושה כן יהיה בגידוי והפירוש הוא שראוי הוא לנדותו וא״כ כשלא נידו אותו למטה אזי הוא מנודה בב״ד של מעלה וזהו ענין רע להאדם כשמנדין אותו למעלה: (ז) כי כל זמן שהוא בנידוי תפלתו אינה נשמעת ונשמתו היא נע ונד מחוץ לפרגודא קדישא ונסתלקת ממנו שמירות ששומר עמו ישראל ובהיותו בדרך או בשאר מקום סכנה בקל יוכל להנזק כי הוא כהפקר ממש כי אין משגיחין עליו מן השמים · (ח) ובאם שאשתו היא מתעברת ממנו באותן הימים אזי יהיה התינוק אחד מהפושעים והמורדים בדת אלהינו: (ט) ואם כן מי שהוא חכם ונבון בתכלית החכמה יתבונן בעצמו שהכרח גדול הוא למהר ולזרז לתקן דבר זה בלי איחור ועיכוב כי מי יודע מה יולד יום פן ימות פתאום ולא תשוב נשמתו למקום אשר היא נחצבת ממנה ונשמתו תהיה מסורה למשחיתים ומחבלים אכזרים: (י) ולזה אכתוב התיקון כאן מה שמצאתי כתוב בכתבי האר״י ז״ל והוא שיבחור האדם יום אחד להיות פנוי מכל עסקיו וכה יתנהג יבחר מקום מיוחד בביתו וישב על הארץ כמנודה ויאמר הריני יושב לקבל

דער טַל דער וועקט זַיי צוא דִיא וועגין פון יִרְאָה · אונ דאש איז מַמֶשׁ דער טַל פון תְּחִיַּת הַמֵּתִים: (ה) דרום זאלט איר זיך גיט פוילין פון צו הַיישין זיך מַלְקוֹת שְׁלָאגין חאטשע איין מאל אין אַחוֹדֶשׁ · דען דרויף האט אַבְרָהָם אָבִינוּ מִתְפַּלֵּל גיווען דער מיט וואש ער האט גיזאגט בְּשַׁעַת אַז ער האט מַמְלִיץ גיווען אויף דִיא אַנְשֵׁי סְדוֹם · האט ער גיזאגט אולי ימצאון שם ארבעים מאכט דער זוהר דעם פְּשַׁט · אַז ער האט גמיינט טאמער ווערין דארטין גפונען זעלכע מענטשין וואש זייא שְׁלָאגין זיך פערציג מַלְקוֹת · האט נאט גיזאגט אויב איך וועל דארטין גיפינען אַזעלכע מענטשין וועל איך סדום גיט פאר דארבין · אונ דריבער איז מוטל אויף דעם מענטשין ער זאל אויף זיך מְקַבֵּל זַיין דִיא מַלְקוֹת אויף עולם הַזֶּה פון וועגין ער זאל גיט גישלאגן ווערין מַלְקוֹת אויף עולם הַבָּא: (ו) דען עש איז פאר האנדין פיל עבירות וואש אונזערע חֲכָמִים ז״ל האבין גיזאגט דער וואש טוט זייא זאל זַיין אין נדוי · אונ דער פירוש דער פון איז ער איז ווערט מען זאל אים מְנַדֶּה זַיין · אונ אַז מען האט אים גיט מְנַדֶּה גיווען · איז ער מנודה בייא דעם ב״ד של מַעְלָה · אונ דאש איז זייער שלעכט פאר דעם מענטשן אַז מען איז אים מְנַדֶּה אויף דעם הימל: (ז) ווארום גאר דִיא צייט וואש ער איז אין נידוי ווערט זַיין תְּפִלָּה גיט צוא גיהערט · אונ זַיין נְשָׁמָה איז נע ונד פון דער הַיילִיגער מְחִיצָה של מַעְלָה אונ עש ווערט פון אים אפ גיטאן דִיא מַלְאָכִים וואש היטין דעם

מענטשין אונ אַז ער איז אין וועג אָדער אין אַנְגְדֶר סַכָּנָה אָרְט · קען ער גיך גיזוק ווערין · ווארום ער איז מַמֶשׁ וויא הֶפְקֵר ווארום מען גיט פון דעם הימל אויף אים קיין הַשְׁגָחָה גיט: (ח) אונ אַז זַיין ווייב ווערט מְעוּבֶּרֶת פון אים אין די טעג וואש ער איז אין נידוי פון דעם ב״ד של מַעְלָה · ממילא דִיא קינדער וואש ווערין גיבארין זַיינען פושעים אונ מורדים: (ט) דרום דער וואש איז קלוג אונ פאר שטייט דעם תַּכְלִית פון דער חָכְמָה זאל ער אַלַיין פאר שטיין אַז ער בַּדַּארְף בְּוַודַאי צוא אַיילין זיך אונ צוא פאריכטן די זאכין אָן זאמונג · ווארום ווער וויישט וואש שפעטער וועט זיך מיט אים טאן · טאמער וועט ער פְּלוּצְלוּנְג שְׁטַארְבִּין אונ זַיין נְשָׁמָה וועט גיט קענען ווידר קערין צו דעם אָרְט וואש זיא איז דער פון אויש גיהאקט גיווארין אונ זיא וועט איבר גיענטפרט ווערין צו דִיא מַשְׁחִיתִים אונ דִיא מְחַבְּלִים וואש זייא זַיינן אייטל אַכְזָרִים: (ו) אונ איך וועל דָא שְׁרַייבִּין דר צוא איין תִּיקוּן וואש איך האב גיפונען אין די כתבי האר״י ז״ל · אונ דאש איז דער תִּיקוּן דער מענטש זאל זיך אויש דער וויילין איין טאג ער זאל זַיין ליידיג פון אַלע זַיינע עסקים אונ אזא זאל ער זיך נוהג זַיין · ער זאל זיך אויש דער וויילין אַבְזוּנְדער אָרְט אין זַיין הויז אונ זאל זיך זעצין אויף דער ערד וויא איין מְנוּדָה · אונ זאל זאגין איך זיץ מְקַבֵּל נְזִיפָה אונ נדוי זַיין וואש איך בין מְחוּיָב גיווארין פון דעם ב״ד של מַעְלָה אויף דִיא זינד וואש איך האב

גיטאן

לקבל נזיפה ונידוי שנתחייבתי מפי ב״ד של מעלה על החטאים והעונות והפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי אני עצב נבזה הרביתי : (יא) אשמתי בתורתך בגדתי ביראתך פגמתי בספירותיך השלכתי פגם בקדושתך והמים היוצאים מבית ה׳ הולכתים לבהכ״ס מקום הטינופת אשת הזימה הרסתי מזבח שלך חללתי בריתך ברית הקודש פגמתי בז״ך אותיות הקדושים נתתי גבורה לחיצונים · (יב) והנה אם נתחייבתי נידוי מפי ב״ד הצדק או מפי הקדוש ב״ה ושבינתיה דיליה הרי ישבתי בדד וקבלתי עלי הדין ומתחרט ומבכה על עונותי חטאתי העויתי לא אשוב בדרך הזה עוד : (יג) התר התר יוצר בראשית סלח אביר יעקב כי אל מלך טוב וסלח אתה וסייעני להיות מהשבים אליך בכל יום בלב שלם ולחטאתם לא תזכור עוד אמן סלה והנה מהראוי להציג לך יחוד גדול ונורא אך באשר לא כל מוחין שוין ובפרט אשר הלבבות נתמעטו פן יהרס ויהפך הסדר ונמצא קילקול ולא תיקון על כן הצגתי תפלה קצרה במקומה הבוחן לבבות יקבל לו לרצון וזו היא · (יד) רבש״ע גלוי וידוע לפניך כי חשקה נפשי מאוד לומר פסוקים של יחודים ולכוין בהם יחוד גדול ונורא לייחד שמותיך הקדושים באהבה אך עונותינו גברו עלינו וכמשא כבד יכבדו עלינו ומחמת כן נתרבה החומר והגשמי כל כך עד שאין אנו יכולים לכוין היטב כראוי ופן נקלקל ולא נתקן מחמת עיר הנגע בעונינו איך אוכל לקרב ולגשת אל מקום הקדושה ואיך אבא אל שער מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בלבוש שק ובכן רבון עלמא חוס נא והמול נא אדון הסליחות : (טו) ויערב לפניך אל רם ונשא תפלתנו כאילו תקנתי הפגמים והעברתי כל הכתמים על ידי כונות היחודים כן יהיו נתקנים היטב בתפלה זו שאני אומר בשברון לב וברוח נמוכה ולב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה ·

ואח״כ

גיטאן בשונג אונ במזיד אונ האב ווידר גישפעניגט קענין דיר : (יא) איך האב גיזינדיגט אין דיין תורה איך האב גיפעלשט אין דיין יראה · איך האב פונם גיווען אין דיינע ספירות אונ האב פונם גיווען אין דיין היילקייט · אונ דיא דיינע וואסער וואש גייען ארויש פון נאטש בית המקדש · האב איך זיי גפירט אין בית הכסא דאש אום דיינע ארט · דאש היישט דיא מצות אונ מעשים טובים האב איך אום דיין גימאכט מיט מיינע מעשים רעים · איך האב צוא פירט דיין מזבח · איך האב מיין ברית קודש מטמא גיווען · איך האב פונם גיווען אין דיינע זיבן אונ צוואנציג היילגע אותיות · איך האב גיגעבן שטארקייט צוא דיא קליפות : (יב) אונ נון אויב איך בין נתחייב גיווארין נידוי פון דיין גירעכטין בית דין אדער פון נאט ב״ה מיט זיין שכינה פאר וואר זיץ איך אליין אונ בין אויף מיר מקבל דעם דין אונ האב חרטה אונ וויין אויף דעם וואש איך האב גיזינדיגט · אונ וועל שוין מער ניט ווידר קערין צו ניין אין שלעכטן וועג : (יג) זייא מתיר זייא מתיר נאט וואש דיא האשט בשאפין אלץ אין ששת ימי בראשית · פר גיב דו שטארקר נאט פון יעקב · דען דו בישט אקיניג וואש דו פאר גיבסט אונ בישט מוחל דיא זינד · אונ העלף מיר איך זאל זיין פון די וואש טוען תשובה פר דיר איטליכן טאג מיט זייער גאנצין הארץ אונ זייערע זינד זאלשטו מער ניט דער מאנען אונ איך שטעל

דיר איין קורצע תפלה דאש דו זאלשט זיא זאגין נאך ייעגר תפלה וואש פריער איז גישטאנען · אונ דער נאט וואש פרובט דיא הערצר זאל זיא אן נעמן לרצון אונ דאש איז דיא תפלה : (יד) רבש״ע דער הער פון דר וועלט עש איז אנטפלעקט אונ גיוויס פאר דיר אז מיין לייב גילושט זייער צו זאגין פאר דיר אזעלכע פסוקים וואש איך זאל דורך זייא קענען מייחד זיין דיינע היילינע שמות מיט ליבשאפט נאר אונזרע עבירות האבין זיך גישטארקט אויף אונז אונ וויא אשווערע משא מאכין זיי שווער אויף אונז · אונ דורך דעם איז אונזער חומר אין גשמיות אזו גימערט ביז מיר קענן ניט רעכט מכיין זיין דרינן · אונ מאמר וועלין מיר נאך ערגר מאכין אונ ניט פאר ריכטין · דרום וויא וועל איך קענן גינעהנן צוא דעם ארט פון קדושה · אונ וויא קען מען קומען צוא דיא טויערין פון דעם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא מיט אזו איין זאק אן גיקלייד אונ דרום הער פון דער וועלט דער בארים זיך איבר אונז דוא הער פון פאר געבונג : (טו) אונ אונזר תפלה זאל זיס זיין פר דיר הויכר אונ דער הויבנר נאט גלייך וויא איך האב פאריכט אלע פגומים אונ האב איבר גיפירט אלע פלעקין פון מיינע זינד דורך דיא כוונות פון יחודים · אזו זאלין זייא גוט מתוקן ווערין דורך דער דאזיגע תפלה וואש איך זאג מיט איין צו בראכן הארץ אונ מיט אנידעריג גמיט אונ איין צו בראכין

אונ

(טז) ואח״כ יקום מן הארץ ויהיה עוסק כל היום בתפלה ובתורה ואז מן השמים ירחמהו ויסור מעליו עונש הגידוי שנתנדה מן השמים ויהיה לבו נכון ובטוח כשינהג כמ״ש לעיל אז ישוב ורפא לו והנה אציג לך פרק מיוחד על איזה דברים שהאדם הוא חייב נידוי בב״ד של מעלה וזהו :

פרק לד **אלו** דברים שהב״ד של מעלה מנדין למי שעובר עליהם · (א) מי שמדבר נבול פה חס ושלום · (ב) מי שאוחז באמה ומוציא שכבת זרע לבטלה · (ג) המיקל במצות דרבנן כגון המזלזל בנטילת ידים או המזלזל בדיני מוקצה וכיוצא בהם באיסור דרבנן · (ד) המזלזל בכבוד תלמידי חכמים הן בפניו והן שלא בפניו · (ה) המחלל את השם שמדבר דברים נזופים על כלל בני ישראל · (ו) מי שהוא אלם ואינו רוצה לציית ומייגע את בעל דינו שמוכרח להיות בשב ואל תעשה או שגורם להיציא לו ממון רב בהוצאת המשפט · (ז) האומר שירות ותשבחות במרוצה ואינו מוציא מפיו התיבות בשלימות בשפה ברורה מן ברוך שאמר עד תפלת ישתבח · (ח) המלעיג על אדם כשר וישר · (ט) המדבר הרבה עם אשה שאין אשתו כדי להסתכל ביופיה והוא יכול לקצר את דבריו והוא מכוין למלאות תאות היצהיר · (י) המחזיק במחלוקת ומחניף לרשע ומתוך חניפותו מחזיק מעשיו של הרשע שהוא מתגבר והולך ועל אלו הדברים הוא מנודה בב״ד של מעלה וצריך לעשות תיקון כמו שכתבתי בפרק ל״ג : (א) ועבירה החמורה שבאלו עשרה עבירות הנ״ל הוא המנבל פיו והמדבר דבר אפקורסות על תלמידי חכמים ומי שהוא אלם וסרבן ועוד מדה אחת החמורה מכל הנ״ל שגם כן ב״ד של מעלה מנדין אותו המעיז פניו בפני בני אדם ואין לו בשת כלל לא די לו בנידוי הנ״ל

אונ אַיין צוא שְׁטוֹיסִן הַארְץ זָאל גָאט ב״ה נִיט מְבַזֶה זַיין : (טז) דָער נָאךְ זָאל עֶר אוֹיף שְׁטֵיין פון דָר עֶרְד · אונ זָאל אַגַאנְצִין טָאג עוֹסֵק זַיין אִין תּוֹרָה אונ תְּפִלָּה אונ דֶענְמָאלְט וָועט מֶען פון דָעם הִימֵל אוֹיף אִים רַחֲמָנוֹת הָאבִּין אונ גָאט ב״ה וָועט פון אִים אָפּ טָאן דָעם עוֹנֶשׁ פון דָער נִידוּי וָואשׁ עֶר אִיז מְנוּדָה נִיוָוארִין פון דָעם הִימֵל אונ זַיין הַארְץ זָאל בְּטוּחַ זַיין דָאשׁ אַז עֶר וָועט אַזוֹא טָאן וִויא אִיךְ הָאבּ דָא גִישְׁרִיבִּן וָועט גָאט ב״ה אִים בְּוַודַאי מוֹחֵל זַיין אוֹיף דָער נִידוּי וָואשׁ עֶר אִיז מְנוּדָה נִיוָוארִין פון דָעם הִימֵל · אונ נוּן אִיךְ וָועל דִיר שְׁטָעלִן אַבַּזוּנְדֶרן פֶּרֶק אוֹיף וָועלְכֶע זַאכִין דָער מֶענְטְשׁ אִיז חַיָיב בַּייא דָעם ב״ד שֶׁל מַעְלָה נִידוּי :

פרק לד אלו דָאשׁ זַיינֶען דִיא זַאכִין וָואשׁ דָאשׁ ב״ד שֶׁל מַעְלָה אִיז מְנַדֶה צוא דָעם וָואשׁ אִיז עוֹבֵר אוֹיף זַייא : (א) דָער וָואשׁ רֶעט נִיבּוּל פֶּה ח״ו : (ב) דָער וָואשׁ צִיהְט אוֹישׁ שִׁכְבַת זֶרַע לְבַטָּלָה : (ג) דָר וָואשׁ הַאלְט פַאר גְרִינְג דִי מִצְוֹת וָואשׁ דִי חֲכָמִים הָאבִּין מְתַקֵּן גִיוָוען דְהַיְינוּ עֶר אִיז מְזַלְזֵל אִין דָעם וַואשִׁין אִין דָער פְּרִיא אונ צוּם עָסִין אָדֶר עֶר אִיז מְזַלְזֵל אִין דִינִים פון מוּקְצָה אוּם שַׁבָּת ויו״ט אונ נָאךְ אַזעלְכֶע גְלַייכִי אִיסוּרִים וָואשׁ דִיא חֲכָמִים הָאבִּין זַייא מְתַקֵּן גִיוָוען : (ד) דָער וָואשׁ אִיז מְזַלְזֵל אִין דָעם כְּבוֹד פון דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים סַאיי זַייא אִין דִיא אוֹיגִין אונ סַאיי אוּנְטָער זַייעֶרֶע אוֹיגִין : (ה) דָער וָואשׁ אִיז מְחַלֵּל הַשֵּׁם אונ עֶר רֶעט שְׁלֶעכְטֶע רַייד אוֹיף דָעם כְּלַל יִשְׂרָאֵל · (ו) דָער וָואשׁ אִיז אַיין אַלֶם אונ וִויל נִיט פָאלְגִין קַיין מִשְׁפָּט · אונ מַאכְט מִיד זַיין בַּעַל דִין דָאשׁ יֶיעֶנֶר מוּז אִים אוֹיף הֶערִין צוּ לָאדִין אָדֶר עֶר אִיז אִים גוֹרֵם פִיל גֶעלְט אוֹישׁ צוא בְּרֵיינְגֶען אוֹיף הוֹצָאוֹת פון דָעם מִשְׁפָּט : (ז) דָער וָואשׁ זָאגְט גִיךְ דִיא שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת פון בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז יִשְׁתַּבַּח · אונ צִיהְט נִיט אוֹישׁ פון זַיין מוֹיל דִיא וָוערְטֶער אִין גַאנְצִין · (ח) דָער וָואשׁ שְׁפֶּעט אוֹישׁ אַיין פְּרוּמֶן מֶענְטְשִׁין · (ט) דָער וָואשׁ רֶעט פִיל מִיט אַפְרֶעמְדֶע אִשָּׁה כְּדֵי צוא קוּקִין אִין אִיר שַׁיינְקֵייט · אונ וָואלְט גִיקָאנְט רֵיידִין בְּקִיצוּר וָואשׁ עֶר בַּדַארְף אונ עֶר אִיז מַאֲרִיךְ אִין דִיא רַייד כְּדֵי צוא דָער פִילִין דִיא תַּאֲוָה פון דָעם יֵצֶר הָרָע : (י) דָר וָואשׁ אִיז אַיין בַּעַל מַחֲלוֹקֶת אונ חַנְפָּתְ צוּ אַיין רָשָׁע · אונ דוּרְךְ דָער חֲנוּפָה שְׁטַארְקְט עֶר דִיא מַעֲשִׂים פון דָעם רָשָׁע וָוארוּם דָער רָשָׁע זָעהְט אַז אַיין עֶרְלִיכֶר מַאן חַנְפָּתְ אִים טְרַאכְט עֶר זִיךְ מִן הַסְתַּם טוּא אִיךְ רֶעכְט אונ טוּט וַוייטֶר רִשְׁעוֹת אוֹיף דִיא זַאכִין וָועֶרְט עֶר מְנוּדָה בַּייא דָעם ב״ד פון דָעם הִימֵל אונ מוּז טָאן דָעם תִּיקוּן וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גִישְׁרִיבִּין אִין יֶיעֶנֶם פֶּרֶק : (א) אונ דִיא הַרְבָּעֶרֶע עֲבֵירוֹת צְווִישִׁין דִיא צָעהֶן זַיינֶען דָער וָואשׁ רֶעט נִיבּוּל פֶּה אונ רֶעט שְׁלֶעכְטְשׁ אוֹיף דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אונ דָער וָואשׁ אִיז אַיין אַלֶם אונ וִויל קַיין דִין תּוֹרָה נִיט פָאלְגִין אונ נָאךְ אַיין עֲבֵירָה אִיז פַאר הַאנְדִין וָואשׁ זִיא אִיז הַרְבָּעֶר פון אַלֶע דִיא אוֹיבֶּערְשְׁטֶע עֲבֵירוֹת אונ דָאשׁ ב״ד שֶׁל מַעְלָה

אִיז

הנ״ל ועונשו הוא להתגלגל בכלב וזש״ה והכלבים עזי נפש: (ב) וא״ת גלגול בכלב הוא עונש קל
בא וראה דבר אחד והתבונן בעונש זה כמי שהוא בא על אשת איש רחמנא ליצלן ודע לך:
(ג) מעשה אחד הובא בכתבי האר״י ז״ל שבימיו היה איש חסיד אחד ושמו רבי אברהם פדא״ה ז״ל
והיה האיש עשיר גדול וידו היתה פתוחה לעניים ואביונים ואצלו היה דר יהודי שכנו והיה מתעסק
במשא ומתן עם אשת ר׳ אברהם הנ״ל כי אשתו היתה מתעסקת במו״מ: (ד) ופתאום בא על אותו
השכן חולי ונפל למשכב ימים רבים עד שהתחיל בשרו לרקוב עליו אף ערותו נרקב ופיזר ממון רב
בהוצאת הרופאים ולא היה עזר ותרופה למכתו ומת האיש ההוא באותו חולי ביסורים קשים ומרים:
(ה) ואחר כמה שנים בא כלב אחד ותמיד היה מסבב את הבית של החסיד ר׳ אברהם אבן פדא״ה
הנ״ל והכלב הנ״ל היה כלב שחור מכוער מאד כשראו אותו האנשים היו מפחדין מפניו כי פניו
היה כמו מזיק והיו תמיד מגרשין את הכלב מבית רבי אברהם חסיד הנ״ל במקלות והיה הכלב
חוזר ובא: (ו) ותמיד כשהיה רבי אברהם הנ״ל משכים לבית הכנסת היה מוצא זה הכלב שחור
עומד אצל הדלת והיה ממתין עד שיפתחו הדלת והיה רוצה לשמט את עצמו אל הבית ותמיד היה
רבי אברהם חסיד מגרש אותו וצוה לנעול את הדלת אחריו אעפ״כ חזר הכלב והיה ממתין בדלת עד
שיפתח: (ז) ופעם אחת אירע שיצא החסיד בהשכמה מפתח ביתו ושכח לנעול פתח הדלת של
הבית ושל החדר בית החורף ותיכף דלג הכלב לבית וקפץ מחדר לחדר עד שהיה מגיע לחדר
שהיתה שם אשתו של רבי אברהם הנ״ל שוכבת עדיין במטתה מצאה ישינה וקפץ הכלב על
המטה ונשך בה נישוכין הרבה פצעים וחבורים ואחר כך ברח מהבית: (ח) והאשה הנ״ל צעקה מאוד
עד שקולה נשמע בבית האר״י ז״ל ובא בעלה רבי אברהם חסיד ושאר אנשים להרב רבי יצחק

איז אים מנדה דרויף דאש איז דער וואש איז מעיז פנים
פאר לייט אונ האט נאר קיין בושה ניט אונ עש איז נאך
ניט גינוג מיט דעם וואש מען איז אים מנדה אויף דעם
הימל נאר ער ווערט נאך מגולגל אין איין הונט: (ב) אונ
טאמר וועסטו זאגין דאש איז איין גרינגער עונש איך וועל
דיר שרייבין איין מעשה וואש האט זיך גיטראפין אין דיא
צייטין פון האר״י ז״ל וועסטו פאר שטיין אין דעם עונש
דאש ער איז גלייך צוא אזעלכן וואש לינט מיט איין אשת
איש רחמנא ליצלן. איין חסיד איז גיווען אין דער צייט פון
רבי יצחק לוריא אונ זיין נאמען איז גיווען רבי אברהם
פדא״ה ז״ל: (ג) אונ ער איז גיווען אגרוישער עושר אונ
פלעגט פיל צדקה געבין אונ בייא אים האט גיוואונט איין
שכן וואש ער פלעגט משא ומתן טאן בחברותא מיט דעם
ווייב פון דעם חסיד: (ד) איז דער שכן פלוצלונג קראנק
גיווארין אונ איז גילעגין פיל טעג ביז זיין פלייש האט אן
גיהויבן צו פוילן אויך זיין ערוה איז פאר פוילט גיווארין.
אונ ער האט פיל געלט פאר בראכט אויף דקטורים. אבער
זייא האבין אים ניט גיקאנט העלפין. אונ ער איז גישטארבין
פון דער קריינק מיט ביטרע אונ שווערע יסורים: (ה) אין
פיל יאר ארום איז גיקומן איין הונט אונ האט תמיד ארום
גרינגלט דיא שטוב פון דעם חסיד רבי אברהם אונ דער
הונט איז גווען שווארץ אונ זייער מיאוס. וויא די מענטשין

פלעגין אים דער זעהן פלעגין זייא זיך זייער דער שרעקין
ווארום זיין פנים איז גיווען וויא אמזיק. אונ מען פלעגט
תמיד אוועק טרייבין מיט שטעקין דעם הונט פון דעם הויז
פון דעם חסיד. אונ דער הונט פלעגט ווידער קומען.
(ו) אונ תמיד אז רבי אברהם פלעגט זיך פערדין צוא גיין
אין שול אריין. פלעגט ער צו גיפינן דעם שווארצין הונט
שטיין בייא דער טיר. אונ פלעגט ווארטין ביז מען זאל
דיא טיר עפנן. אונ האט אלץ זיך גיוואלט אריין שטויסין
אין שטוב אריין. אונ דער חסיד פלעגט אים תמיד אוועק
טרייבין אונ פלעגט אן זאגן מען זאל פאר שליסין דיא טיר
נאך זיין אוועק גיין. אונ דער הונט פלעגט פארט צוא
שטיין בייא דער טיר אונ ווארטין ביז מען וועט זיא עפנן:
(ז) אמאל האט זיך גיטראפין אז דער חסיד איז גאנץ
פריא אוועק גיגאנגען אין שול אריין. אונ האט פאר געסין
צו שליסן די טיר פון דעם הויז אונ פון דער ווינטר שטוב.
איז דר הונט תיכף אריין גשפרונגן אין הויז אריין אונ האט
גישפרונגן פון איין הדר צום אנדרן. ביז ער איז גיקומן אין
דעם חדר וואו דאש ווייב פון אברהם איז גילעגין אין
איר בעט אונ האט גישלאפין איז דר הונט ארויף גשפרונגן
אויף איר בעט אונ האט זיא זייער צוא ביסן אונ האט
איר גימאכט פיל וואונדן אונ ביילין אונ דער נאך איז דער
הונט אנטלאפין גיווארין פון דארטין: (ח) אונ דיא אשה

האט

לורי״א : (ט) והשיב הסיבה היה כי האשה הזאת נעשית בעו״ה א״א עם השכן שלה שבבר מת והוה הכלב שחור היה בו נשמתי והיא גורמת בפיתוי דבריה ובנתינת מעות להשכן הנ״ל לשכב אצלה דרך אישות ע״כ עשה הכלב עכשיו נקמה בהאשה : (י) ואח״כ היו משביעין את האשה שתגיד האמת והודית שבעו״ה היה שוכב עמה בבית הסחורה ועל כן נרקב בשרו של אותו האיש וגם ערותו היה נרקב ואחר כך בקשה לעשות תשובה ומתה בתוך תשובתה אבל החסיד גירשה תיכף מביתו : (יא) בא וראה שעון עזי פנים יש להם עונש גלגול כלב כמו עון אשת איש ע״כ צריך האדם להתנהג את עצמו בבושת פנים ויראת ה׳ תהיה על פניו תמיד ואז טוב לו יהיה סלה :

פרק לה **כבר** נתפשט המנהג ברוב תפוצות ישראל להתענות ביום שמת בו אביו או אמו מדי שנה בשנה שקורין (יאר צייט) ומעמים ידועים עיין בספר נשמת חיים משום דריע מזליה של אותו יום : (ב) א״נ דיש קצת דין לאבין או לאמו באותו יום תמיד ואמירת הקדיש והתענית מועיל להנצל ממקצת הדין הזה אמנם לא די בזה לבד אלא יראה למצוא לעשות טוב ביום הנ״ל : (ג) אם הוא בעל תורה יראה לחדש איזה דבר בתורה אז יש תועלת גדול לאבין ולאמו ואף בשאר ימות השנה כשהבן מחדש איזה חידוש תורה לשמה אז הבן משמח אבין ואמו ומעטרין לאבין ואמו בכמה עיטורין : (ד) ומי שזוכה שנתן בתו לתלמיד חכם וכשתתנו הוא מחדש איזה דברי תורה לאמתו אזי מעטרין לחמין והמותו ג״כ בכמה עיטורין דמצינו בזוהר פרשת נשא גבי ר׳ שמעון ב״י שבחר לו מקום אחד קדוש עם תלמידיו לחדש שם חדושי תורה ורזין דאורייתא : (ה) היו שומעין בת קול אשרין

הָאט זַיער נישְׁרַיעַן בִּיז איר קול אין נְהערט ניזְוארין אין הויז פּון דעם הארי ז״ל ׳ אוג אִיר מאן אוג נָאךְ לַייט זַיינען ניקומען צום הַרב רַבִּי יִצְחָק לוּרְיָא פְּרַעגין אים וואש דאש איז : (ח) הָאט עָר זַיא ניטְנטְפָּרט דאש איז וַויל די אשה הָאט אַמאל מְנָה ניזוען מים איר שָׁכֵן ׳ איז עָר מְגולְגל נְוואָרן אין דעם שְׁוואַרצין הויִנט ׳ אוג זיא הָאט אים גורם ניזוען צו דעם זְנוּת וְואורום זיא הָאט אים אִיבּר ניְרעט אוג נעלט נְיבּעבּן דער פאר אז עָר זאל מים איר לינין ׳ דרום הָאט דער הינט אצוגד אַיין נָקמה נְמאן אין דער אשה : (י) דער נאךְ הָאט מען בַּשְׁוואַרין דיא אשה זיא זאל וואנין דעם אמת ׳ הָאט זיא מודה ניזוען ׳ אז זיא איז מים אים גילענין אין דעם מחורה הוז ׳ אוג דרום איז פר פולט ניזוארין דאש פליש אוג די עָרוה פון דעם שָׁכֵן ׳ דר נאךְ הָאט די אשה תשובה נינומן אוג איז נישְׁטאַרבּין אין תשובה ׳ אבער דער חסיד הָאט זיא תיכף אַוועק גישְׁריבּן פּ״ן זַיין הויז : (יא) נוא קום אוג זעה דען דיא זינד פ״ן אַיין עַוות פָּנים איז אויךְ דער זעלבּיגר עונש וויא דיא זינד פון אַזעלכין וואש לינט מים איין אשת איש ׳ דען דער עַוות פָּנים ווערט אויךְ כְּנגלְגל אין אַין שְׁוואַרצין הינט ׳ דרום נהָער איטליכר זיךְ פירין צו זַיין אַיין בּושת פָּנים ׳ אוג נאטש פארכט זאל זַיין אויף זַיין פָּנים ׳ אוג דען וועט אים גוט זַיין אויף אייבּיג :

פרק לה כבר עש איז לאנג ניזוארין דער מנהג צווישין די יִשְׂרָאֵל אלע יאר צוא פאסטין אין דעם מאג וואש זַיין פאטר אדר די מוטר זיינן גישטאַרבּין ׳ אוג דאש ווערט גירופּין יאר צייט ׳ אוג דרויף שפּייען פיל מענטים אין ספר נשמת חיים : איין טעם איז ווייל דעם מאג איז רוע מזל פון דיא קינדר ׳ ווייל זייער פאטר אדער מוטער זיינען נשטאַרבּן דעם מאג : (ב) אוג נאךְ איין טעם איז ווייל דעם טאג איז סען וודער דן זַיין פאטר אדער מוטר ׳ אוג דער מים וואש דר זון זאנט קדיש אוג פאסט העלפט דאש מציל צוא זיין דעם סת פון דען דעם אבר פר ווער עש איז נים נינוג מים פאסטן אוג קדיש זאגין אליין ׳ נאר עָר זאל זעהן דעם מאג נוטש צוא טאן : (ג) אויב עָר קען לערנן זאל עָר זעהן דעם מאג טאג עפּיש מחדש זיין אין דער הורה ׳ דער פון ווערט אנרוש הילף צו זיין פאטער אוג מוטר ׳ אוג אפּילו אננדר מאג פון אנאנץ יאר ׳ וואש איז נים דער יאר צייט ׳ אז דר זון איז עפּיש מחדש אין דר תורה פון נאטש וענין איז זַיין פאטער אוג מוטר זיךְ משמח אין קבר ׳ אוג סען קריינט צוא זַיין פאטער אוג מוטר זיךְ משמח אין קבר : (ד) אוג דער וואש זיך אויפּהאלט אין דער תורה פון נאטש וענין אוג מוטר זיךְ משמח אין קבר ׳ אוג סען קריינט מען דעם שְׁוועד אוג שְׁוועד מים פיל קרוינן ׳ אוא וויא עש שטייט אין זוהר ׳ רבי שמעון בן יוחאי האט זיךְ אויש דער וויילט אין היילינ ארט דאש עָר זאל דארטין לערנן מים זַיינע תלמידים : צוא מחדש זיין דיא חידושים אוג סודות פון דער תורה ׳ אוג דאש האט ארט ניהייסן

אשריך ר׳ שמעון ב״י עם תלמידך דה׳ איתגלי לכון מאי דלא איתגלי לכל צבא מעלה וחידוש זה לא נתגלה מיומא דקאים משה רבינו ע״ה על טורא דסיני וכמה כתות של מלאכי השרת מתקבצים שם לשמוע רזין דאורייתא והאי יומא איקרי למעלה הילולא דרשב״י: (ו) אמר רשב״י תווהנא על ההוא חגיר חרצן (פי׳ חגור מתנים והוא אליהו הנביא דכתיב ביה ויחגור את מתניו) אמאי לא אשתכח בגו אידרא דילן (ר״ל אידרא הוא המקום שהיו יושבין תמן נקרא כך) בזמנא דאתגליין מלין אלין קדישין אדהכי אתא אליהו קפטורי נהירין (ר״ל ניצוצין) באנפוי א״ל ר״ש מ״ט לא שכיח מר בקרדוטא גליפה דמאריה (ר״ל במיני מטעמים שעשינו להקב״ה בחדווא דאורייתא ביומא דהילולא): (ז) א״ל אליהו חייך רבי דבעינא לאשתכחא עמכון ולא יכילנא דההוא יומא שדרני הקב״ה למיעבד ניסין לרב המנונא סבא וחברוהי דאמסרו בארמונא ועקרתי והפכתי ההיכל וארחישנא ניסא דמתו מאתן וארבעים וחמשה מקטריגים שהיו מקטריגים על רב המנונא סבא ואפקינא לרב המנונא וחברוהי והעמדתי אותן מרחוק לבקעת אונו ואשתזיבו והכנתי תמן מזון לחם ומים כי תלתא יומין לא אכלי וכל האי יומא לא בדילנא מנייהו: (ח) כד תבנא שמענא קלין וחדוה רבא למעלה ושאילגא מה דא חדוותא ואמרי לי דא הוא יומא דהילולא דרשב״י זכאה אנת רשב״י וזכאה חולקך וזכאה חולקי דחברייא דיתבין קמך כמה דרכין אתתקנא לנהרא לכו מן נהרי אפרסמונא דכיא והא חזינא יומא דין בגינך אתעטרו חמשין כתרין לר׳ פנחס בן יאיר חותנך וכו׳: (ט) הרי מבואר מעלת לימוד התורה לשמה וכן כל מעשים טובים שעושה האדם ריח ניחוח לה׳ באם שעשה לשמה וכן הוא חס ושלום להיפוך כשעושה שלא לשמה: (י) וכן מצינו שם בזוהר כד סליק ר׳ חייא לא״י קרא בתורה עד דהוי אנפוי נהירין

אידרא: (ה) האבין זייא גיהערט איין בת קול האט גיזאגט וואול דיר רבי שמעון בן יוחאי מיט דיינע תלמידים · דען נאט ב״ה איז דיר מגלה זעלכע סודות וואש זיינען ניט נתגלה גיווארין צוא קיין שום מלאכים פון דעם היסיל אונ דיא הידושים זיינען ניט נתגלה גיווארין פון דער צייט אן אז משה רבינו ע״ה איז גישטאנן אויף דעם בארג סיני · אונ פיל כיתות מלאכים האבין זיך איין גיזאמלט דארטין צוא הערין די סודות התורה פון רבי שמעון בן יוחאי אונ דער טאג ווערט אויבן גירופן הילולא דרבי שמעון בן יוחאי: (ו) האט רשב״י גיזאגט איך פאר וואונדער מיך פאר וואש אליהו איז ניט דא אין אונזר אידרא · דר ווייל איז אליהו גיקומן · האט רבי שמעון צו אים גיזאגט פאר וואש איז דער הער ניט גיקומען צו הערין וואש איך האב מחדש גיווען אין דעם טאג וואש ער היישט הלולא: (ז) האט אליהו צוא אים גיזאגט דא שווער איך בייא אייער לעבין אז איך האב גיוואלט זיין בייא אייך · נאר איך האב ניט גיקאנט ווייל דעם טאג האט מיך נאט ב״ה אוועק גישיקט צו טאן ניסים צוא רב המנונא סבא מיט זיינע חברים וואש זיינן גיזעסין תפוס · האב איך אויף גירישן די פאלאצין · אונ האב איבר גיקערט אונ צווייא הונדערט מיט פינף אונ פערציג וואש האבין מלשין גיווען אויף רב המנונא סבא זיינען אלע גישטארבין אונ צוא רב המנונא מיט זיינע חברים האב איך אויש גיצוינין פון דער תפיסה · אונ האב זייא גישטעלט ווייטר פון דעם טאל אונו אונ זיינן גיצול גיווארין אונ האב זייא דארטין אן גיגרייט עסין אונ טרינקן ווארום זיי האבין דרייא טאג ניט גיגעסין אונ ניט גיטרונקען: (ח) דער נאך אז איך האב מיך ווידר גיקערט אין היסל אריין · האב איך דארטן גהערט עפיש איין גרושע שמחה · האב איך גפרעגט וואש איז דא פאר אזו איין גרושע שמחה האבן זייא מיר גיזאגט דאש איז דר טאג פון הילולא דרבי שמעון בן יוחאי וואול דיר רבי שמעון בן יוחאי · אונ וואול איז דיין חלק אונ וואול איז דער חלק פון דער חברייא · וואש זייא זיצין פאר דיר · פיל בעך פון דיא טייכין פון ריינם אפרסמון · זיינן אן גיגרייט צוא לייכטן אייך · אונ איך האב גיזעהען אז מען האט דורך דיר אן גיקרייגט פופציג קרוינן צו רבי פנחס בן יאיר דיין שווער: (ט) נוא פון דאנן איז בשייד דיא מעלה פון דעם וואש לערנט תורה לשמה: אונ אויך אלע מעשים טובים וואש דער מענטש טוט זייא פון נאט ווענין טוט ער דער מיט איין נדת רוח צו נאט זעהט מען דאך וויא איין קינד אדר איין איידים טוט טובות צוא זייערע עלטרין אויף ייענר וועלט אונ אזו אויך ח״ו אז ער לערינט דיא תורה ניט לשמה · האט ער זעלבשט איין גרושן עונש דער פאר · אונ צוא זיינע עלטערין איז אויך ניט גוט דער פאר אויף ייענר וועלט: (י) אויך גיפינן מיר אין זוהר אז

רבי

נהירין כשמשא וכד היו קיימין לפניו כל אינון דהוי לעין באורייתא הוי אמר דין אשתדל באורייתא
לשמה ודין שלא לשמה והוי צלי על האי דהוי עסיק שלא לשמה דיתעסק לשמה ועל ידי זה יזכה לעולם
הבא יומא חד הוה תלמידא דהוי לעי באורייתא ואנפוי ירוקין אמר ודאי מהרהר בחטאה איהו
אחיד ליה ואמשיך ליה במילין סתימין דאורייתא עד דאתיישב רוחיה בגויה מן ההוא יומא והלאה
שוי על עצמו דלא ירדוף בתר הני הרהורין בישין וישתדל באורייתא לשמה : (יא) הכלל בכל
ענינך שיבא לידך תתבונן היטב אם יש בו נחת רוח לאבינו שבשמים ואם יש בו נידנוד עבירה חס ושלום
אזי לא יעלה לרצון לפני הקדוש ברוך הוא · (יב) וז"ל הזוהר (שם) בעי ליה לבר נש למיבדק בחובוי כל
יומא ויומא דהא כד בר נש קאים מערסיה תרין סהדין קיימין קמיה בהדיה כל יומא : (יג) בעי בר נש
למיקם אינון סהדי א"ל בשעתא דאפתח עינוי עיניך לנוכח יביטו וגו' קם ואתקין רגלוי למיהך אינון סהדיא
אמרי ליה פלס מעגל רגליך ועל דא כד אזיל בר נש בכל יומא בעי ליה לאסתמרא מחובוי בכל יומא ויומא
כד אתיא לילה בעי לאסתכלא ולמיבדק בכל מאי דעביד כל ההוא יומא בגין דיתוב מנייהו (פי' אם
יראה שעשה בזה היום דבר שאינו הגון ישוב ממנו לבלתי לעשות עוד כזה פעם שנית) ויסתכל בהו
תדיר בגין דיתוב · (יד) משא"כ בהיות אינו נותן אל לבו להסתכל לעיין במעשיו איך ומה המה אם
מיושרים או לאו והוא הולך ועושה ופועל ומרבה דרכיו כולם בלתי חשבון רע או טוב הרי בכל אלו
ההולכים בחושך ולא ראו אור ואינו נפקד במרום לטובה ואינו דובר שלום עליו בבית דין של מעלה
ובימי

רַבִּי חִיָּיא אִיז אוֹיף גִּיגַאנְגֶען קַיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל · הָאט עֶר
גִּילֶערִינְט אִין דֶר תּוֹרָה בִּיז זַיין פָּנִים הָאט גִּילַייכְט וִויא דִיא
זוּן אוּנ אַז דִיא אַלֶע וָואשׂ הָאבִּין גִּלֶערִנְט תּוֹרָה זַיינֶן גִּשְׁטַאנֶן
פַאר אִים · הָאט עֶר גִּיזָאגְט דֶער הָאט גִּילֶערִינְט לִשְׁמָה ·
אוּנ דֶער הָאט גִּילֶערִינְט שֶׁלֹּא לִשְׁמָה · אוּנ אוֹיף דֶעם
וָואשׂ הָאט גִּילֶערִינְט שֶׁלֹּא לִשְׁמָה הָאט עֶר גִּיבֶּעטִין נָאט
אַז עֶר זָאל לֶערְנֶען לִשְׁמָה · כְּדֵי עֶר זָאל זוֹכֶה זַיין צוּא
עוֹלָם הַבָּא · אַיין טָאג אִיז גִּיוֶוען אַיין תַּלְמִיד וָואשׂ הָאט
גִּילֶערִינְט תּוֹרָה אוּנ זַיין פָּנִים אִיז גְּרִין גִּיוֶוען · הָאט רַבִּי
חִיָּיא גִּיזָאגְט דֶער אִיז בְּוַודַאי מְהַרְהֵר אִין עֲבֵירוֹת · הָאט
דֶער תַּלְמִיד אִים מוֹדֶה גִּיוֶוען · פוּן דֶעם טָאג אָן אוּנ
וַוייטֶער הָאט דֶער תַּלְמִיד אוֹיף זִיךְ גִּינוּמֶען · עֶר זָאל שׁוֹין
נִיט נָאךְ גַּיין נָאךְ דִיא שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת אוּנ זָאל לֶערְנֶען
תּוֹרָה לִשְׁמָה : (יא) דֶער כְּלַל אִיז אִין אַלֶע דִיא זַאכִין וָואשׂ
וָועלִין קוּמֶן דִיר צוּא הַאנְדִין · זָאלְשְׂטוּ דְרִינֶן זִיךְ גוּט מְיַישֵׁב
זַיין · אוֹיב דְרִינֶן אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין נַחַת רוּחַ צוּא גָאט
ב"ה זָאלְשְׂטוּ זִיא טָאן · אוּנ אוֹיב דְרִינֶען אִיז פַאר הַאנְדִין
ח"ו אַיין סָפֵק עֲבֵירָה · וָועט דָאשׂ בְּוַודַאי נִיט אוֹיף גַּיין
לְרָצוֹן פַאר גָאט ב"ה דְרוּם זָאלְשְׂטוּ דָאשׂ גִּיט טָאן : (יב) אוּנ
דֶער זוֹהַר שְׁרַייבְּט דֶער מֶענְטְשׁ בַּדַארְף אִיטְלִיכֶען טָאג
זִיךְ אִיבֶּער קְלֶערִין זַיינֶע עֲבֵירוֹת וָואשׂ עֶר הָאט גִּיטָאן ·
וָוארוּם אַז דֶער מֶענְטְשׁ שְׁטַייט אוֹיף פוּן זַיין בֶּעטִיל · שְׁטַייֶען
פַאר אִים צְוַוייא מַלְאָכִים וָואשׂ זַייא זָאגִין עֵדוּת אַלֶץ וָואשׂ

עֶר טוּט : (יג) וִויא עֶר וִויל אוֹיף שְׁטַיין זָאגִין דִיא עֵדוּת
צוּ אִים בְּשַׁעַת אַז דוּא עֶפְנְסְט אוֹיף דַיינֶע אוֹיגִין · זָאלִין זַייא
קוּקִין צוּ דִיא וָואשׂ שְׁטַייֶען קֶעגִין דִיר · שְׁטַייט עֶר אוֹיף אוּנ
שְׁטֶעלְט זַיינֶע פִּים צוּא גַיין · זָאגִין דִיא עֵדוּת צוּא אִים וָועג
אִיבֶּער דִיא טְרִיט פוּן דַיינֶע פִּים דְרוּם אַלֶע טָאג אַז דֶער
מֶענְטְשׁ גַייט בַּדַארְף עֶר זִיךְ הִיטִין פוּן צוּא טָאן עֲבֵירוֹת אוּנ
אַז עֶשׂ קוּמְט נַאכְט בַּדַארְף עֶד קוּקִין אוּנ אִיבֶּער קְלֶערִין אִין
דִי אַלֶע עֲבֵירוֹת וָואשׂ עֶר הָאט גִּיטָאן אוּנ זָאל פוּן זַייא וִוידֶער
קֶערִין · אוּנ זָאל קוּקִין תָּמִיד אִין דִיא עֲבֵירוֹת כְּדֵי עֶר זָאל
אוֹיף זַייא תְּשׁוּבָה טָאן : (יד) אִבֶּער אַז עֶר וָועט נִיט גֶעבִּין
זַיין הַארְץ צוּא קוּקִן אוּנ מְעַיִן צוּא זַיין אִין זַיינֶע מַעֲשִׂים וָואשׂ
זַייא זַיינֶען · צוּא רֶעכְט פַארְטִיג צוּא גַיין נָאר עֶר גַייט אוּנ
טוּט אוּנ מֶערְט זַיינֶע וָועגִין · אוּנ בַּרֶעכְנְט זִיךְ נִיט צוּ זַיינֶען
זַייא גוּט אָדֶער שְׁלֶעכְט דִיא זַיינֶען גְּלַייךְ צוּא אַזֶעלְכִין וָואשׂ
גַייֶען אִין דֶער פִינְשְׁטֶער אוּנ זֶעהֶען נִיט קַיין לִיכְטִיקַייט אוּנ
וָוערְט נִיט גִּידַיינְקְט אִין הִימִיל אוֹיף גוּטְשׁ אוּנ קַיינֶער רֶעט
נִיט אוֹיף אִים קַיין גוּטְשׁ בַּייא דֶעם ב"ד שֶׁל מַעְלָה · (טו) אוּנ
דִיא עֶרְשְׂטֶע חֲסִידִים פְּלֶעגִין מְדַקְדֵק זַיין נִיט צוּא גֶעבִּין
קַיינֶעם קַיין שָׁלוֹם בִּיז זַייא הָאבִּין אִים פְּרִיעֶר בּוֹדֵק גִּיוֶוען
אוֹיב עֶר אִיז אַיין צַדִיק · אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר :
רַבִּי חִיָּיא אוּנ רַבִּי יוֹסִי זַיינֶען גִּיגַאנְגֶען אִין וָועג · דֶער וַוייל
הָאבִּין זַייא גִּיזֶעהֶען אַיין מֶענְטְשׁ קוּמְט אַנְטְקֶעגִין זַייא אָן
גִּטָאן מִיט אַיין טַלִית מִיט צִיצִית · אוּנ אַשְׁוָוערְד הָאט עֶר
גִּיהָאט

(סו) ובימי חסידים הקדמונים היו מדקדקים שלא ליתן שלום אם לא בדקו אותו היטב במעשיו כדאיתא בזוהר פ׳ מקץ רבי חייא ורבי יוסי הוי אזלי באורחא אדהכי חמו חד בר נש דהוי אתי בעיטופא דציצית וכלי זיינין קשורים תחות בגדיו אמר רבי חייא דא חד מתרין אית ביה או זכאה שלים איהו או רמאה ית בני עלמא איהו׳ (סז) א״ל רבי יוסי הא חסידי עלאין אמרי הוי דן לכל בר נש לזכות הא תנינן כד בר נש נפיק לאורחא יתכוין לתלת מילין לדורון לקרבא לצלותא וילפינן מיעקב והאי בר נש אזיל באורחא איהו עיטופא לצלותא והא ביה כלי זיין לקרבא כיון דתרין מילין אית ביה תליתאין לא למירדף אבתריה כד קריב לגבייהו יהבו ליה שלום ולא אתיב להון אמר רבי חייא הא חד מאינון תרין דאתחזיין למהוי ביה לית ביה דהא לא אתקין גרמיה לדורון דבדורון שלמא אתכליל אמר רבי יוסי דילמא איהו משתדל בצלותיה או מרחיש תלמודיה בגין דלא יעקר ליה אזלו כחדא ולא מליל ההוא בר נש בהדייהו׳ (יז) לבתר אישתמיטו רבי חייא ורבי יוסי ואשתדלו באורייתא קרב לגביהון ויהיב שלום להון אמר ליה רבותי במאי חשדתון לי כד יהביתו לי שלום ולא אתיבת לכון אמרו ליה דלמא צלותא הוית אמרית או מרחיש תלמודא׳ (יח) אמר להו אתון הייתם דנין אותי לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות אבל אימא לכון יומא חדא הוינא אזיל באורחא אשכחנא בר נש ואקדימנא ליה שלום והאי גברא ליסטאה הוי וקם עלי וציער נפשי ואלמלא דאתתקפנא ביה איצטערנא ומהאי יומא נדרנא דלא אקדמנא שלום עד דאיבדק ביה אם הוא גבר זכאה׳ (יט) בגין דאסור להקדים שלום לבר נש חייבא דכתיב אין שלום אמר ה׳ לרשעים וההוא שעתא דחמינא לכו ויהביתו לי שלום ולא אתיבנא לכו חשידנא לכו בגין דלא חמינא בכו מצוה דאתחזייא לבר נש דא הוא חדא

גיהאט אונטער זיין מאנטיל׳ אונ זייא האבין אים גיגעבין שלום אונ ער האט זייא ניט גיענטפערט׳ האט רבי חייא גיזאגט דער איז איינש פון דיא צווייא אדער ער איז איין גרוישער צדיק אדער ער גארט לייט זייא זאלין מיינען ער איז פרום׃ (סז) האט רבי יוסי צוא אים גיזאגט דיא גרוישע חסידים זאגין דאך אז מען זאל איטליכן מענטשן דן זיין לכף זכות דען מיר האבין גילערינט אז איין מענטש נייט אין וועג אריין זאל ער זיך אן גרייטין צוא דרייא זאכין צוא איין מתנה אונ צוא מלחמה אונ צוא תפלה טאן אונ דאש לערנען מיר אפ פון יעקב אבינו אונ דער מענטש נייט דאך אין וועג אונ נייט דאך אן גיטאן אין איין טלית אונ טוט תפלה אונ כלי זיין האט ער מלחמה צוא האלטין נוא האט ער צווייא זאכין אין זיך אבער דיא דריטע זאך איז ניט פאר האנדין אין אים׳ דען ער האט זיך ניט אן גינרייט צוא אמתנה׳ ווארום אין מתנה איז כלול שלום׳ אונ ער האט אונז דאך ניט גיענטפערט קיין שלום האט רבי יוסי גיזאגט טאמער האלט ער אין מיטין דאבנען אדער ער חזרת איבער זיין לערנן כדי ער זאל עש ניט פאר נעסן׳ זיינען זייא גנאנגען אין איינעם מיט דעם מענטשין׳ אונ ער האט מיט זייא ניט גירעט׃ (יז) דער נאך האבין רבי חייא אונ רבי יוסי זיך גיזעצט אפ רוען אונ האבין גילערינט תורה איז דער מענטש גיקומען צוא זייא אונ האט זייא גיגעבין שלום

אונ האט צוא זייא גיזאגט מיינע רבים בשעת אז איר האט מיר גגעבין שלום אונ איך האב אייך ניט גיענטפערט וואש האט איר מיר חושד גיווען׳ האבין זייא צו אים גזאגט מיר האבין גטראכט טאמער דאווינסטו אדער דוא חזרסת איבער דיין לערנען׳ (יח) האט דער מענטש צוא זייא גיזאגט׳ איר האט מיך דן גיווען לכף זכות׳ זאל נאט ב״ה אייך אויך דן זיין לכף זכות נאר איך וועל אייך זאגין פאר וואש איך האב אייך ניט גיענטפערט קיין שלום דען איין טאג בין איך גגאנגן אין וועג׳ האב איך גיזעהן איין מענטש נייט האב איך אים גיגעבין שלום׳ אונ ער איז גיווען איין נזלן׳ איז ער אויף גשטאנן אונ האט מיך מצער גיווען אונ ווען איך זאל מיך ניט גיווען שטארקין איבר אים וואלט ער מיר גיווען פיל צער אן גטאן אונ פון דענמאלט אן האב איך אנדר גיטאן׳ אז איך זאל ניט פעדרן קיין שלום צו קיין שום מענטשן ביז איך זאל אים פריער בדק זיין אויב ער איז איין ערליכער מאן׃ (יט) ווייל מען טאר ניט פעדרין קיין שלום צוא איין רשע ווארום אזו שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט אז צו די רשעים איז ניט פאר האנדין קיין שלום׳ אונ בשעת אז איר האט מיר גגעבן שלום אונ איך האב אייך ניט אפ גענטפערט דאש איז ווייל איך האב אייך חושד גיווען ניט פאר קיין גוטע לייט ווארום איך האב אין אייך ניט גיזעהן קיין שום מצוה וואש אמענטש בדארף צו טאן׳ דאש איז איין טעם׳

אונ

חדא · (כ) ועוד טעם אחרינא דהוינא מרחיש בתלמודאי באותה שעה ולא הייתי רוצה להפסיק ממילין דאורייתא באותה שעה הרי מבואר דאסור להקדים שלום אם אינו בר נש זכאה ומכל שכן שנוהגין כן למעלה שאין נותנין שלום לאדם רשע כי שם אין מחניפין לרשעים כמו בעולם הזה כי שם הוא עלמא דקשוט ואין בה חנופה ואין נשיאות פנים והכל נידון שם במדה ובמשקל ובקו הדקדוק (הג"ה) . (כא) והא דמקדימין שלום לכל אדם כמבואר בספר הזוהר באם שהוא רואה שיכול הרשע להתחזק עליו מותר להקדים לרשע שלום כדי שיוכל להנצל ממנו · (כב) על כן יתבונן האדם על זה שהוא מלא שבע רוגז וקרוץ מחומר שלא יהיה גם רוח וחומד ממון רק יהיו דבריו בנחת וכל מעשיו יהיו בהשכל ובמשקל לחשוב חשבונותיו בכל יום נגד ה' אז יתבונן מעצמו לבלתי יחטא ואז יצליח בכל מעשי ידיו אמן :

פרק לו **איתא** בגמרא דתענית ר"א בן פדת דחיקא ליה שעתא עביד מילתאי (פרש"י שהקי דם ולא הוה ליה מידי למיכל אשכח ברא דתומי שדיה לפומיה חליש ליביה וניים · (ב) עיילו רבנן לשיולי ביה חזיוהו דהוי בכי וחייך ונפיק ציצותא דנורא מאפותיה כד אתער אמרו ליה רבנן מאי קא בכי מר ואחי"כ חייך ואחי"כ נפק ציצותא דנורא מאפותך · (ג) אמר להו חזינא שכינה ואמרה לי שלום אמרתי רבש"ע עד אימתי אהיה בההוא צערא ודוחקא אמר ליה אלעזר בני ניחא לך דיחרב עלמא ואיהדר ואיברי יתך ואשתר דאיברי יתך בשעתא דמזוני אמרתי רבש"ע כולי האי ואפשר · (ד) ואמרתי רבש"ע שני דחיי כבר נפישא אן שני דחוינא אמרה השכינה דחיית אמרתי

אי

(כ) אוג נאך אײַן טעם ווײל אִיךְ האָב גילערנט דיא צייט
אז איר האָט מיר שָׁלום גינעבין · האָב אִיךְ ניט ניוואלט
מפסיק זיין פון מײַן לערנען · פון דאנען איז גירדונגן · אז מען
טאר ניט פֿערדרין קיין שלום צו איין רשע וכפל שֶׁכֵּן אויף
דעם היכל ניט מען בזונדאי ניט קיין שלום צוא קיין רשעע
ווארום דארטן חנפה מען ניט קיין רשעים · אוו וויא מען
חנפה זייא אויף דער ועלט ווארום דארטין איז דיא ועלט
פון אמת דרום איז דארטין ניט פר האנדן קיין חניפה אוג מען
אִיז קיינעם ניט נושא פנים · אוג אלץ ועורט דארטין גמשפט
מיט אמת : (כא) אוג דאש ווארט מען גיט יוא שלום צוא
איטליכין מענטש דער מעם דער פון שטייט אין והר אז
דר מענטש פר שטייט אז דער רשע ועט זיך קענן שטארקין
איבר אים אוג ועט אים טאן שלעכטש אז ער ועט אים
קיין שלום ניט גבין · דרום טעג ער אים פערערין שלום
כדי ער זאל קענן ניצול ווערין פון אים : (כב) דרום דער
מענטש ואש ער איז דאך פול אוג ואט טיט רוגו אוג אויש
ניטנטיט אויש ליים · גהער ער צו פר שטיין · אז ער זאל ניט
זיין קיין בעל נאוה אוג זאל ניט גילושטין קיין נעלט נאר זייע
רייד זאלין זיין בנחת · אוג אלע זייע טעשים זאלין זיין טיט
קלוגשאפט אוג טיט איין ווארן צו בערעכנן זיך אלע טאג אויב
ער האט עפעש עבירות גטאן · אוג דענטאלט ועט ער אליין
פר שטיין אז ער זאל ניט זינדיגין · אוג דען ועט ער בגליקין
אין אלע זייע טעשים אמן :

פרק לן איתא עש שטייט אין דער נמרא תענית · רב
אלעזר בן פדת · איז זייער ארום ניוון · אמאל
האט ער זיך אדר נלאזט אוג האט ניט ניהאט ואש צו עסן
נאך דעם אדר · האט ער נפונן אבנטל קנאבל אוג האם עש
אויף ניטסן · איז ער דער נאך שלאף ניוואכן : (ב) זייענן
די רבנן ארײַן ניגאנגן אים מבקר חולה זיין איז ער דענטאלט
גישלאפין · האבין זייא ניזעהן אז ער וויינט אוג לאכט אוג
פונקין פייער ניין ארוים פון זין שטערין · אז ער האט זיך
אויף נהאפט האבין די רבנן אים נפרענט ואש האט דער
הער נוויינט אוג דער נאך נלאכט אוג פונקין פייער זיינען
ארוים נגאנגן אוים דיין שטערן : (ג) האט ער זיי ניטנטפרט
איך האב גיזעהן די שכינה אוג זיא האט מיר גיזאגט שלום
צוא דיר האב איך אן ניהויבין צוא וויינען אוג האב גיזאגט
רבש"ע · ביז וויא לאנג נאך ועל איך האבין דעם ביטרין
דלות האט זיא צוא מיר גזאגט מיין זון אלעזר איז דיר ניקא
אז איך זאל דיא ועלט ערוב מאכין בלומר אז דוא זאלסט
שטארבן ואורום איין מענטש ווערט אן נרופין איין קלייניע
ועלט אוג זאל דיך ווידער באשאפין ועל איך דיך אפשר
בשאפין אין אבעשרין מל : (ד) האב איך גיזאגט רבש"ע
ועלכע ויארין זיינען מער · צו די יארין ואש איך האב
שוין גילעבט צוא דיא ואש איך ועל נאך לעבן · האט די
שכינה מיר גיטנטפערט דיא יארין ואש דוא האשט שוין
גילעבט זיינען מער דען דוא האשט שוין ניט אווא פיל

אי הכי לא בעינא אחזי לי תריסר נהרי דמשהא אפרסמון אמרתי אלו למאן א"ל לך אמרתי והו לא אמרה השכינה ולחברך מאי וכו' והיינו דנפיק ציצותא וכו' עיין שם: (ה) ופירוש הענין בזוהר בראשית כי בני וחיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזלא והאדם אשר נברא במזל שיהיה עני א"א ליה למיהפך בזכות אם לא שאפשר שזה יגרום זכותו שימות ויקח הקב"ה את נשמתו ויתננה בגוף אחר ואפשר על ידי שינוי מקום בגוף אחר יהיה לו פרנסה בריוח וכו' באפשר ולא בודאי וזה שאמר לו הקב"ה ניחא לך דאיחרב עלמא ר"ל כי כל אדם נקרא עולם קטן כידוע ועל ידי שאתריב זה הגוף על ידי נטילת נשמה ממנו ואיהדר ואיברי בגוף אחר ואתן בו הנשמה ואז אפשר שתזכה לפרנסה בריוח: (ו) ולכן אמר ר"א אי הכי לא בעינא גלמוד מכאן שאין לאדם לדחוק את השעה כלל ויבטח בה' שאין מקפח שכר כל בריה: (ז) ואם לא זכה להיות בהרוחה בעולם הזה בלי דאגה בודאי שכרו כפול ומכופל יהיה בעולם הבא וכל מי שהוא משמח בחלקו מה שחנן ה' אותו אם רב אם מעט ואל יהיה לבו דואג עבור פרנסה שהוא בקימוץ ומכל שכן שלא יקרא תגר חס ושלום אחר מדותיו של הקב"ה ולא להראות כעס או רוגז בשביל זה עם אנשים כי זהו בועט נגד השי"ת: (ח) רק ישים אל לבו כי כל דוחק העניות היא כפרה וסליחה לחטאיו ופשעיו וכל הדוחק את השעה שעה דוחקת לו כי זהו ההסד של הקדוש ברוך הוא שמשלם לו בעולם הזה שכר העבירה: (ט) כי הרבה רשעים צועקים בגיהנם הלוואי היינו עניים ודלים בעולם הזה והלוואי היינו סובלים יסורים בעוה"ז לכפרת עוונותינו ואומרים הרשעים שרוב הטובה והממון שהיה לנו הוא ענין רע שעכשיו אנחנו במצודה רעה בגיהנם: (י) ועל כן ישים כל

צוא לעבין וויפיל דוא האשט שוין גילעבט · האב איך
ניזאגט אז עש איז וא אזו · ווייל איך גיט שטארבין אוג
נאך אמאל גיבארין ווערין · ווייל איך האב שוין דאש רוב
יארן איבר גילעבט · האט מען מיר גוויזן דרייצעהן טייכין
מיט באלזום אייל דאש איז מיין שכר עולם הבא ·· דרום
האב איך גילאכט האב איך גיפרעגט אוג מער האב איך
גיט קיין שכר · האט מען מיך גישלאגין מיט אפייערדיגע
רוט אוג מען האט צו מיר ניזאגט או דוא ווילשט נאך מער
שכר האבין וואש ווערלן דיינע חברים האבין: אוג דאש איז
ואש פייער איז ארוים גנאגנן אוישׂ מיין שטערין: (ה) איז דר
זוהר מפורש דעם ענין דאש דר מענטש ואל האבין קינדר·
אדר ווייפיל קינדר ער ואל ואבין · אוג זיין לעבין אוג זיין
פרנסה · דאש אלץ גיט נאט ב"ה גיט פון ווענין דעם
מענטשׂשינש זכות · נאר דאש ווענט זיך אין וואש פאר
אמזל ער ווערט נבארין אוג דער מענטש ואש ווערט ניבארן
אין אזו אמזל ער ואל ארום זיין · קען ער עש גיט פר קערן
דורך זיין זכות · נאר עש איז מינליך אז זיין זכות ואל נדרם זיין
אז ער ואל שטארבן אוג נאט ב"ה ואל זיין בשמה אריין ברייגן
אין אנדר גוף קען ער ואל האבין פרנסה ברוזה דאש
איז אז ייענר גוף ווערט ניבארן אוג ער ואל אבטחון האבין אויף נאט ב"ה
דאש איז דער גרונט פון אלס וואס ער האט ניט שטארבין · אוג
(ז) אוג אז ער איז גיט זוכה צוא האבין אויך עולם הזה
פרנסה ברוזה אן דאגה ווען בוודאי זיין שכר פיל גיפאפלט
ווערין אויך עולם הבא: אוג איטליכר גיהער זיך משמח זיין
מיט דעם חלק ואש נאט ב"ה האט אים אפ גיטיילט סאיי
פיל סאיי ווייניג · אוג זיין הארץ ואל גיט ואדגין ואש זיין
פרנסה איז נאר בצמצום אוג מכל שכן ואל ח"ו גיט מהרהר
זיין נאך דיא מדות פון נאט ב"ה אוג אויך גיט צוא ווייזין
כעס אוג רוגזה צוא מענטשין פון ווענין דעם ווארום דער
ואש טוט אזו · דער טרעט קענין נאט ב"ה: (ח) נאר ער
ואל טאן צו זיין הארץ או דעם דוחק ואש ער האט פון
זיין ארימקייט · דאש איז איין כפרה אויף זיינע זינד ווארום
דאש איז דער חסד פון נאט ב"ה דאש ער בצאלט אויך
דער ועלט דעם עונש פאר דיא זינד: (ט) דען פיל רשעים
שרייען אין גיהנם הלואי ואלטין מיר גיוון ארום אויף
דער ועלט · אוג הלואי ואלטין מיר גילטין יסורים אויף
דער ועלט ואלטין מיר אונזערע זינד ניוועזין פאר נ"ב ניוואריין
אוג אויך זאגין דיא רשעים אז דאש פיל נוטש את
דאש ואש מיר האבין נהאט נעלט · דאש איז פר אוג שלעכט
ניוון · ווארום איצונד זיינען מיר אין אשלעכטער נעץ

דאש

כל אדם בכל יום אל לבו אלו דברים אף שאין כל העתים שוים צריך לומר כל מאי דעביד רחמנא הוא לטב · (יא) ועל אחת כמה וכמה אם נתן ה׳ עושר לאחד והשפעה טובה שיתנהג בצדק וביושר ולברך ה׳ וידו פתוחה להעניק להאביונים ועניים מברכת ה׳ אשר בירך אותו · (יב) וכל מי אשר יראת ה׳ בלבבו יחשוב תמיד כי בעת אשר נזדמן מצוה לפניו ודאי הוא שנגזר איזה גזירות עליו חס ושלום וע״י זכות של אותה מצוה שהמציא לו הקדוש ברוך הוא לעשותה ע״כ ניצול מהצרה שנגזר עליו · (יג) וזהו כלל גדול לזריזות קיום המצוה וכדמצינו בזוהר פ׳ בהר ר״ח ור״י אזלי באורחא פגעו בהאי טורא אשכחו תרי גברי דהוי אזלי אדהכי חמו בר נש דהוי אתי אמר להו במטו מינייכו הבו לי נהמא דהא אנא תרין יומין בתעניתא הייתי מהלך במדברא ולא אכילנא מידי · (יד) מיד אשתמיט מאינון תרין חד גברא אפיק מזונא דאיהו אייתי לאורחא ויהיב ליה ואכיל ואשקי ליה א״ל חבריה מה תעביד דלא יהיה לך מידי למיכל שנתת הכל לאותו העני ואל תסמוך על שלי כי אין בידי רק מעט מזון א״ל ומאי אית לי גבך בוודאי לא אבקש ממך שתתן לי ואנא איזיל בלא מזונא · (טו) יתיב גביה האי מסכנא והוי אכיל ונשתייר רק מעט לחם וגם זה המועט יהיב ליה לאורחא ואזיל ליה הוי קא מצער רבי חייא על שלא נעשה מצוה זו על ידו להחיות נפש האביון א״ל רבי יוסי אל תצער דלא לחנם הוי הקדוש ברוך הוא מזדמן מצוה זו לפני האיש הזה דלמא דינא אתגזר על האי גברא ובעי הקדוש ברוך הוא לזמנא קמיה מצוה זו בגין לשיזבא ליה בהאי עני להחיות נפשו · (יז) אמר רבי חייא להאי גברא הא מזונא גבן ניתיב ליה להאי גברא למיכל אמר ליה רבי יוסי לא ניתן ליה כלום דבהאי נהמא דניתן ליה נפקינן מיניה זכותא

דָאשׂ אִיז אִין גֵיהֶנָם : (י) דְרוּם זָאל אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ טָאן צוּ זַיין הַאַרְץ אִיטְלִיכֶן טָאג · דָאשׂ וִויא עֶשׂ גֵייט אִים הָאטְשֶׁע אֲפִילוּ נִיט זֵייעֶר גוּט · זָאל עֶר זָאגִין אַלְץ וָואשׂ גָאט טוּט אִיז דָאשׂ אַלְץ צוּא גוּטִין : (יא) אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן אַז גָאט בְּ״ה הָאט אֵיינֶעם גִיגֶעבִּין עֲשִׁירוֹת אוּנ שֶׁפַע · גִיהֶער עֶר זִיךְ בְּוַודַאי פִירִין מִיט גִירֶעכְטִיקֵייט אוּנ מִיט יוֹשֶׁר אוּנ צוּא לוֹיבִין גָאט · אוּנ זַיין הַאנְט זָאל אָפִין זַיין גֶעבִּין צְדָקָה צוּא אֶרֶעמֶע לֵייט פוּן דֶעם וָואשׂ גָאט בְּרוּךְ הוּא הָאט אִים גִיבֶּענְטְשְׁט : (יב) אוּנ אִיטְלִיכֶער וָואשׂ הָאט גָאטְשׂ פָארְכְט אִין זַיין הַארְצִין גִיהֶער עֶר תָּמִיד טְרַאכְטִין · אִין דֶער צֵייט וָואשׂ אַיין מִצְוָה קוּמְט אִים צוּא הַאנְדִין · אַז דָאשׂ אִיז גִיוִוישׂ עֶשׂ אִיז אוֹיף אִים נִגְזַר גִיוָוארִין עֶפֶּעשׂ אַשְׁלֶעכְטֶע גְזֵירָה ח״ו אוּנ דוּרְךְ דֶעם זְכוּת פוּן דֶער מִצְוָה וָואשׂ גָאט בְּ״ה הָאט אִים צוּא גִישִׁיקְט עֶר זָאל זִיא טָאן וָועט עֶר גִיצוּל וֶוערִין פוּן דֶר צָרָה וָואשׂ אוֹיף אִים אִיז נִגְזַר גִיוָוארִין : (יג) אוּנ דָאשׂ אִיז אַגְרוֹשֶׁער כְּלַל צוּא מְזַרז זַיין דֶעם מֶענְטְשִׁין דִיא מִצְוֹת מְקַיֵּים צוּ זַיין אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר רַבִּי חִיָּיא אוּנ רַבִּי יוֹסִי זַיינֶען גִיגַאנְגֶן אִין וָועג · הָאבִּן זֵייא גִיפוּנֶן צְוַוֵיי מֶענְטְשִׁין זַיינֶן גִיגַאנְגֶן · דֶער וַוייל הָאבִּין זֵייא גִיזֶעהֶן אַיין מֶענְטְשׁ אִיז גִיקוּמֶן צוּ דִיא צְוַוֵייא אוּנ הָאט גִיזָאגְט צוּ זֵייא אִיךְ בֶּעט אַייךְ נִיט מִיר בְּרוֹיט אוֹיף צוּא עֶסִין וָוארוּם אִיךְ גֵייא שׁוֹין צְוַוֵיי טָאג אִין דֶר מִדְבָּר אוּנ הָאב נִיט גִיגֶעסִין : (יד) הָאט אַיינֶער פוּן דִיא צְוַוֵייא אוֹישׂ גִיצוֹיגִין עֶסִין וָואשׂ עֶר הָאט זִיךְ מִיט גִינוּמֶען אִין וֶועג אַרֵיין · אוּנ הָאט עֶשׂ גִיגֶעבִּין צוּא דֶעם אָרוּם מַאן אוּנ הָאט אִים גִימַאכְט אָן טְרִינְקֶען הָאט דֶער אַנְדֶערֶער צוּא אִים גִיזָאגְט · וָואשׂ טוּשְׂטוּ · דוּא וֶועשְׂט דָאךְ נִיט הָאבִּין עֶפִּישׂ צוּא עֶסִין · פַאר לָאז דִיךְ נִיט אַז אִיךְ וֶועל דִיר גֶעבִּין פוּן מַיין שְׁפַייז · וָוארוּם אִיךְ הָאב נָאר וַוייגִיג שְׁפַייז · הָאט דֶער וָואשׂ הָאט גִיגֶעבִּין צוּא דֶעם אָרוּם מַאן גִיזָאגְט וָואשׂ הָאב אִיךְ צוּא דִיר · אִיךְ וֶועל בְּוַודַאי נִיט בֶּעטִין פוּן דִיר קַיין עֶסִין נָאר אִיךְ וֶועל גֵיין אָן שְׁפַייז : (טו) הָאט עֶר דֶעם אָרוּם מַאן גִיוֶעצְט לֶעבִּין זִיךְ אוּנ דֶער אָרוּם מַאן הָאט גִיגֶעסִין · אוּנ עֶשׂ אִיז בֵּייא אִים מֶער נִיט אִיבֶּער גִיבְּלִיבִּין נָאר אַקְלֵיין שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט הָאט עֶר דָאשׂ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט אוֹיךְ אָפּ גִיגֶעבִּין דֶעם אָרוּם מַאן אוֹיף דֶעם וֶועג אוּנ אִיז אַוֶועק גִיגַאנְגֶען · הָאט רַבִּי חִיָּיא זִיךְ מְצַעֵר גִיוֶוען פַאר וָואשׂ דִיא מִצְוָה אִיז נִיט גִיטְאן גִיוָוארִין דוּרְךְ אִים · הָאט רַבִּי יוֹסִי צוּא אִים גִיזָאגְט זַאיי דִיךְ נִיט מְצַעֵר וָוארוּם נִיט אוּם זִיסְט הָאט גָאט בְּ״ה צוּא גִישִׁיקְט דִיא מִצְוָה פַאר דֶעם דָאזִיגִין מֶענְטְשִׁין · דֶען טָאמֶער אִיז נִגְזַר גִיוָוארִין עֶפִּישׂ אַצָרָה אוֹיף אִים · הָאט גָאט בְּ״ה אִים דִיא מִצְוָה צוּא גִישִׁיקְט פוּן וָועגִין אִים מַצִּיל צוּא זַיין פוּן דֶער גְזֵירָה · הָאט רַבִּי חִיָּיא גִיזָאגְט לָאמִיר דֶעם מֶענְטְשִׁין גֶעבִּין פוּן אוּנְזֶער שְׁפַייז וָואשׂ מִיר הָאבִּין : (יז) הָאט ר״י צוּא אִים גִיזָאגְט לָאמִיר אִים נִיט גֶעבִּין · וָוארוּם מִיט דֶעם בְּרוֹיט וָואשׂ

מִיר

ניזיל נחזי דהא ודאי נגזר עליו גזירת מיתה ובזכות פרנסה זו שנתן לעני יהיה ניצול · (יח) אדהכי יתיב האי בר נש וגאים תחות אילנא וחבריה איתרחיק מיניה והלך בדרך אחר אמר רבי יוסי לרבי חייא השתא ניתיב מרחוק ונחזי דוודאי בעי הקדוש ברוך הוא למירחש ליה ניסא : (יט) אדהכי חזי דמות כשלהבת עם גחלים עומד לנגדו ונחש אחד נחית מאילנא חד ובעי להמית האי גברא קם האי שלהובא ורהיט על ראש הנחש ומית הנחש ושוב לא נראה השלהובא אמר רבי יוסי לא אמינא לך דהקדוש ברוך הוא בעי למירחש ניסא להאי גברא ולא תיפוק זכותא מיניה · (כ) אדהכי אתער האי גברא וקם ואזיל ליה אחדו ליה רבי חייא ורבי יוסי ויהבו ליה למיכל בתר דאכל אתחוויאו ליה ניסא דרחיש ליה הקדוש ברוך הוא · (כא) פתח רבי יוסי וצדקה תציל ממות כי יש אילנא דחייא ויש אילנא דמותא והעושה מעשים טובים מחזיק באילנא דחייא והעושה מעשים רעים מחזיק באילנא דמותא והאי גברא דאחזיק בצדקה ויהיב פרנסה לעני ועל ידי צדקה זו היה ניצול מאותו חויא והתיש כח אילנא דמותא ע"כ · (כב) לכן יראה האדם בעיניו כי העולם הזה הוא הבל ורעות רוח ואין תכליתו של האדם רק שיירש עולם הבא ע"כ יראה לעסוק בצדקה ובתורה ובגמילות חסדים כדי שנזכה כולנו לחיי עוה"ב אמן :

פרק לז תניא בפ"ק דברכות ג' משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי ואומר אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני · (ב) והנה ענין ג' משמרות הלילה הוא מבואר בזוהר ויקהל ר"א ורבי יוסי הוי יתבי ליליא חדא וקא עסקי באורייתא קודם חצות לילה אדהכי קרא גברא בריכו ברכתא ברוך הנותן לשכוי בינה להבחין

מיר וועלין אים געבין וועלין מיר בייא אים דעם זכות אוועק נעמן נאר לאמיר גיין זעהן וואש פאר איין נס אים וועט גישעהן · ווארום עש איז בוודאי אויף אים נגזר גיווארין ער זאל שטארבין אונ אין דעם זכות וואש ער האט מפרנס גיווען דעם ארום מאן וועט ער ניצול ווערין : (יח) דער ווייל איז דער מענטש גיזעסין אונטער אבוים אונ האט נידרעמלט אונ זיין חבר האט זיך דער ווייטרט פון אים אונ איז גיגאנגן אין אנדרן וועג האט ר"י גיזאגט צוא ר"ח לאמיר איצונד זיצין פון ווייטין אונ לאמיר זעהן דען גאט ב"ה וויל אים בוודאי איין נס טאן : (יט) האבין זיי גיזעהן ווי אפלאם מיט גליענדיגע קוילין שטייט אנטקעגין אים אונ איין שלאנג נידרט אראפ פון איין בוים אונ וויל טייטן דעם מענטשין · איז אויף גישטאנן דער פלאם פייער אונ איז גילאפין אויף דעם קאפ פון דעם שלאנג אונ האט אים גיטייט · אונ דער פלאם איז שוין מער ניט גיזעהען גיווארין · האט רבי יוסי גיזאגט צוא ר"ח האב איך דיר דען ניט גיזאגט אז גאט ב"ה וויל טאן איין נס צוא דעם מענטשין : (כ) דער ווייל האט דער מענטש זיך אויף גיחאפט אונ איז אוועק גיגאנגען · האבין רבי יוסי אונ רבי חייא אים גינומען אונ האבין אים גיגעבין עסין · נאך דעם אז ער האט אפ גיגעסין · האבין זייא אים דער ציילט דעם נס וואש גאט ב"ה האט אים גיטאן : (כא) האט רבי יוסי גיזאגט עש שטייט אין פסוק וצדקה תציל ממות אונ צדקה טוט מציל זיין פון דעם טויט

ווארום עש איז פאר האנדין אבוים וואש אז מען עסט פון אים לעבט מען לאנג · דאש זיינן דיא מצות אונ מעשים טובים · אונ עש איז פאר האנדין אזו איין בוים וואש אז מען עסט פון אים שטארבט מען דאש זיינען דיא עבירות · אונ דר וואש טוט מעשים טובים דער בגרייפט זיך אין דעם בוים פון לעבין · אונ דער וואש טוט עבירות דער בגרייפט זיך אין דעם בוים פון טויט · אונ דער מענטש האט דאך גיגעבן צדקה אונ האט מפרנס גיווען דעם ארום מאן · האט ער זיך בגרייפט אין דעם בוים פון לעבן דרום האט גאט ב"ה אים גיטאן איין נס : (כב) דרום גיהער דער מענטש צוא זעהן אז דיא וועלט איז נארישקייט · אונ זיין תכלית איז מער ניט נאר ער זאל ירשינן עולם הבא · דרום בדארף ער זעהען עוסק צוא זיין אין צדקה אונ תורה אונ גמילות חסדים כדי מיר אלע זאלין זוכה זיין צוא חיי עולם הבא אמן :

פרק לז תניא מיר האבין גילערינט אין מסכת ברכות דיא נאכט ווערט גיטיילט אין הימיל אויף דרייא משמורת · אונ איטליכע צייט וואש איין משמר קומט · זיצט גאט ב"ה אונ שרייט וויא איין לייב אונ זאגט ווייא נישריען · דאש איך האב חרוב גימאכט מיין בית המקדש · אונ האב פאר ברענט מיין היכל אונ האב פאר טריבין מיינע קינדער ישראל : (ב) אונ דער ענין פון דיא דרייא משמורת שטייט אין זוהר פרשת ויקהל דע רבי אליעזר

אונ

להבחין בין יום ובין לילה אר״א השתא זימנא דקב״ה עאל בג״ע לאש תעשעא עם צדיקיא אמר רבי יוסי אמאי משתעשעא הקב״ה · (ג) בכה ר״א ואמר תא חזי עד השתא קב״ה אזדעזעא תלת מאה רקיעין ובמש בהו על חורבן בית המקדש (דרך מליצה כדרך הכתובים אבל חלילה ליחס אליו יתברך שום דבר גשמות ושנוי) ואוריד תרין דמעין לגו ימא רבא וזוכר לבניו ולתלת חולקין מתחלק הלילה וכל משמר הוא ד׳ שעות ואף אם הלילה קטנה מי״ב שעות אף היום משלים · (ד) משמר הראשון מלאכים עומדים ואומרים שירה מזמור לה׳ הארץ ומלואה וגו׳ מי יעלה בהר ה׳ ומי יקום במקום קדשו משום דבד׳ שעות הראשונות אז הוא זמן בכיה ונשמות בני אדם עוין למעלה וכשם שיש הר הבית ומקדש למטה כך יש הר הבית ומקדש למעלה · (ה) ונשמות ה׳צדיקים הזוכות לעלות למעלה בכל לילה באות תחלה אל הר הבית ומתאספים שם יחד לילך בכנופיא בשמחה גדולה למעלה למקום מקדש של מעלה לראות שם פני השכינה ולקבל הארה זלכן אומרים המלאכים מי יעלה לנו בהר ה׳ דא הר הבית ומקום קדשו דא ב״ה של מעלה · (ו) נקי כפים מנזל ומכל מיני עולה ובר לבב שלבו טהור מכל מיני הרהורים רעים ומחשבות רעות ומי שמרחם לבבו על זעקת העניים ואביונים ומי שלבו הוא רך כקנה לקבל תוכחה ומוסר ואינו מסרב נגד הורים ומורים המדריכים ומכריחים לילך בדרך ישרה ומי שיש לו לב רחמן ולא לב רגז אכזרי זהו זוכה לעלות נשמותו כל לילה בהר ה׳ ומקום מקדשו וישא ברכה מאת ה׳ · (ז) משמר ב׳ שהוא ג״כ ד׳ שעות נחלק לב׳ חלקים דהיינו ב׳

אוג רַבִּי יוֹסִי זַייֶנען גיוועשען אַיין נאַכט · אוג האבּין
גַילַעריגט תּוֹרה פַאר האַלבֶּע נאַכט דָער ווַייל הָאט
דֶער הָאן גִיקרַייאט · האבּין זַייא נימאַכט דיא בְּרָכה בריוך
הגותן לשכוי ביכה להבחין בין יום ובין לילה גילויבט אִיז נָאט
וואש עֶר הָאט גיגעבּין צוא דָעם הָאן פַאר שֶׁתאנד צו פַאר
שֶׁטַיין דָעם חילוק צְווישֶׁן טָאג אוג צְווישֶׁן נַאכט · האט
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גיזאגט איצוגד אִיז דיא צייט וואש גָאט בְּ״ה
גייט אִין גַן עֵדֶן אַריין אוג פְּרייט זִיך מִיט דיא צַדיקים ·
האט רַבִּי יוֹסִי אִים גיפְּרָעגט וָארום פְּרייאט זִיך הש״י
גְּרַאד אִין דָער צייט : (ג) האט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גיזוויינט אוג
זאגט צוא אִים בִּיז האַלבֶּע נאַכט נָאט בְּ״ה צִיטֶערין
דַרייא הונדערט הֵימלן אוג פְּרָעט אִין זַייא וועגין דָעם
חוּרבָן בֵּית הַמִקדָש אוג לָאוט פַאלין צְווייא טְרערין אין
יַם הַגדול אַריין · אוג גידיינקט צוא זַייַנע קינדער יִשְׂרָאֵל
אוג אויף דְרַייא חֲלָקים וועלט דיא נאַכט צוא טֵיילט ·
אוג אִיטְלִיכער מִשְׁמָר אִיז פִּיר שָׁעה · אוג אֲפִילוּ וָען אום
זוּמער אַז דיא נַאכט אִיז קלֶענער פון צְוועלף שָׁעה הָעכינט
מען צוא פון דֶעם טָאג עטְלִיכֶע שָׁעות צוא דָער נאַכט כְּדֵי
אִיטְלִיכער מִשְׁמָר זָאל זַיין פִּיר שָׁעה : (ד) אִין דָעם עֶרשטען
מִשְׁמָר זָאגין דיא מַלְאָכים שִׁירה דֶעם מִזמור לִי הארץ
ומלואה וגו׳ מי יעלה בהר ה׳ ומי יקום במקום קדשו וַויל אִין
דיא עֶרשטע פִּיר שָׁעה אִיז דיא צייט פון גיוויין אוג דיא
נְשָׁמות פון דיא טָעטשין זַייַנען אַרויף אויף דָעם הימל ·
אוג אַזוֹ וויא עֶש אִיז פַאר האַנדין אַיין הַר הַבַּיִת אוג אַיין
בַּיִת הַמִקדָש אויף דָער עֶרד אַזוֹ אויך אִיז פַאר האַנדין

אַיין הַר הַבַּיִת אוג אַבּיִת הַמִקדָש אויף דָעם הימל ·
(ה) אוג דיא נְשָׁמות פון דיא צַדיקים וואש זַייַנען זוכה
אַרויף צוא גַיין אַלע נַאכט אויף דעם הימל · קומען זַייא
פְּריער צום הַר הַבַּיִת אוג זאמלען זִיך דָארטין אַיין אַלע
אִין אַיינם בְּדֵי צוא גַיין מִיט אַיין כְּנוּפְיָא מִיט אַנדרוש״ע
שְׁכִינְה אִין דֶעם אויבֶּערְשטען בֵּית הַמִקדָש אַריין · צוא
זָעהן דָארטין דיא שְׁכִינה דרום זָאגן דיא מַלְאָכים שִׁירה
דֶעם פְּסוק מי יעלה בהר ה׳ וְועלכע נְשָׁמה אִיז זוכה אויף
צוא גַיין אִין דֶעם הַר הַבַּיִת ומי יקום במקום קדשו אוג
וועלכע נְשָׁמה וועט זוכה זַיין צוא גַיין פון דָארטין אִין
דֶעם בֵּית הַמִקדָש אַריין : (ו) נקי כפים דָאש אִיז דָער
וואש זַייַנע הענט זַייַנען רַיין פון גָזל אוג פון אַלערלַייא
אום רַעכט ובר לבב אוג דָער וואש זַיין הַארץ אִיז קְלָאר
אוג רַיין פון אַלע שְׁלעכטע מַחֲשָׁבות אוג דָער וואש
זַיין הַארץ האט רַחֲמָנות אויף דָעם גִישׁרַייא פון אַרעמע
לַייט · אוג דָר וואש זַיין הַארץ אִיז וויך וויא אַטשערַטיל
צוא פַאר נָעמען שְׁטָרָאף רַייד אוג וויידער שְׁפָּענִיגט נִיט
קְעגין דיא וואש שְׁטרָאפין אִים אוג לָערנען אִים צוא גַיין
אִין דֶעם רַעכט פַארטִיגין וָועג · אוג דָער וואש האט אַיין
הַארץ פון רַחֲמָנות אוג נִיט פון קַיין אַבְנֵר אוג אַיין רַגזָן ·
דָער אִיז זוכה אַז זַיין נְשָׁמה זָאל אַלע נאַכט אויף גַיין
אִין דֶעם הַר הַבַּיִת אוג אִין בֵּית הַמִקדָש פון דֶעם הימל
אוג וועט אַנטפַאנגען בְּרָכות פון הש״י : (ז) דָער אַנדרער
מִשְׁמָר וואש אִז אויף פִּיר שָׁעה · וְועלט עֶר גיטיילט אויף
צְווייא חֲלָקים · דָאש צְווייט שָׁעה בִּיז האַלבֶּע נאַכט וַיַינען

ב׳ שעות עד חצות לילה מלאכי השרת מר יבכיון על חורבן בית המקדש ואומרים על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו׳ איך נשיר את שיר ה׳ על אדמת נכר וגו׳ וגם אותן המלאכים שצוה הקב״ה להם לילך עם ישראל ללוות אותן לגלות בבל בכו כמש״ה הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון וזו שאומרים עכשיו על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון פי׳ גם בכינו אנחנו בני ישראל עם המלאכים שבכו שם על חורבן בית המקדש והריגת צדיקים באותו הפעם · (ח) וצריכין אנו להתאבל בכל דור ודור על אחינו בית ישראל שנהרגו ושנחנקו ושנשרפו ושנסקלו באלף החמישי על קדושת השם ביסורים קשים ומרים והקדושים מסרו נפשם וגופם על קדושת ה׳ וסבלו יסורים קשים ומרים וקבלו עליהם גזירות המלך מלכי המלכים באהבה ובחבה · (ט) ובאותו הפעם הקדוש ברוך הוא התעורר ובעט ברקיע ומזדעזעים תריסר אלפין עולמות שאג ישאג על נוהו וממעון קדשו יתן קולו ומיד הוריד ב׳ דמעות לג ימא רבא · (י) ואז התעורר שלהבת גדול ונורא בצד צפון ובטש אור גדול בההוא שלהבת ואז התפשט ההוא שלהבת בעלמא וניצוץ חדא מתפשטא תחת כנפי תרנגול ובוער בו עד שהתחיל לנענע בכנפיו כמ שמקרר עצמו מההוא אשא ומתחיל לקרות ומגיד ומראה ענינים פלאים בקריאתו · (יא) והכל הוא לעורר את האדם ליראת השם וכל פמליא של מעלה יש להם צער אותו הרגע שקרא התרנגול פעם ראשון מחמת חורבן בית המקדש וכשהגיע חצות לילה אעיל הקדוש ברוך הוא בגן עדן להשתעשע עם נשמות הצדיקים כמבואר בכמה דוכתי בזוהר והענין הוא מבואר במגילת אסתר והמלך קם בחמתו אל גנת הביתן וגו׳ המלך זה המלך הקב״ה קם בחמתו מתוך הצער שמצער כביכול על חורבן בהמ״ק אל גנת ביתן דא ג״ע דאיקרי גינת ביתן להשתעשע עם נשמות הצדיקים אז כל אילני גן עדן וכל נשמות הצדיקים פותחין את פיהם בקדושה ובטהרה בשירה ובזמרה שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד וגו׳ ה׳ צבאות הוא מלך הכבוד סלה ואח״כ מתחילין משמר הג׳ שהן ד׳ שעות אחרונות לומר שירה ובאותו

דיא מַלְאָכִים אויף דעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּנ זָאגִין דָאשׁ קַפִּיטִיל על נהרות בבל וגו׳ אוּנ אויך דיא מַלְאָכִים וָואשׁ גָאט הָאט זַייא גִיהַייסִין גַיין מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל צוּא בַּאלַייטִין זַיין אִין גָלוּת בָּבֶל · הָאבִּין דִי מַלְאָכִים דָענְמָאלְט גִיוַויינְט אַזוֹ וִויא עָשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק הן אראלם צעקו פַאר וָואר דִיא מַלְאָכִים הָאבִּין גִישְׁרִיעָן אוּנ גִיוַויינְט מלאכי שלום מר יבכיון דִיא מַלְאָכִים פוּן שָׁלוֹם הָאבִּין גִיוַויינְט מִיט אַיין בִּיטֶר גִיוַויין דְרוּם זָאגִין מִיר אַלֶע טָאג דָאשׁ קַפִּיטִיל תְּהִלִּים על נהרות בבל שם ישבנו אויף דִיא בָּעֵךְ פוּן בָּבֶל דָארְט זַיינֶן מִיר גִיזֶעשִׂין גם בכינו מִיר הָאבִּין אויך גִיוַויינְט דָאשׁ מֵיינְט מֶען דִי מַלְאָכִים הָאבִּין גִיוַויינְט אוּנ מִיר הָאבִּין אויך גִיוַויינְט מִיט זַייא אויף דעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּנ אויף וָואשׁ דִי צַדִּיקִים זַיינֶן דָענְמָאלְט גִיהַרְגֶתְּ גִיוָוארִין : (ח) מִיר גִיהֶערִין בְּוַוַדְאַי צוּ קְלָאגִין אִין אִיטְלִיכִין דוֹר אויף אוּנְזֶערֶע בְּרִידֶער דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל וָואשׁ זַיינֶן גִיהַרְגֶתְּ גִיוָוארִין אִין אֶלֶף הַחֲמִישִׁי אוּנ זַיינֶן דָער וָוארְגִין אוּנ פַאר בְּרֶענְט אוּנ פַאר שְׁטַיינְט גִיוָוארִין אויף קִידוּשׁ הַשֵּׁם· מִיט שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶרֶע יְסוּרִים · אוּנ הָאבִּין מוֹסֵר גִיוָועזִין זַייעֶר נֶפֶשׁ אוּנ זַייעֶר גוּף אויף קִידוּשׁ הַשֵּׁם · אוּנ הָאבִּין מְקַבֵּל גִיוָועזִין שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶרֶע יְסוּרִים אוּנ הָאבִּין אויף זִיךְ מְקַבֵּל גִיוָועזִין דִי גְזֵירָה פוּן גָאט בָּ״ה מִיט לִיבְּשַׁאפְט : (ט) אוּנ אִין דָר צַייט הָאט טָאן טְרֶעטִין גָאט בָּ״ה אִין הִימֵל אוּנ עֶשׂ צִיטֶרִן צְוָועלְף טוֹזִינְט וָועלְטִין אוּנ עֶר שְׁרַייט אויף דעם וָואשׁ זַיין בִּיהמ״ק אִיז חָרוּב זַיין הֵיילִיג אָרְט גִיט עֶר זַיין קוֹל אוּנ נִידֶרְט צְוַוַייא טְרֶעדִין אִין יִם הַגָּדוֹל אַרַיין : (י) אוּנ דָעמְאַלְט וָואר דָער וָועקְט אַגְרוֹישֶׁר אוּנ אַיין פָארְכְטִיגֶר פְּלַאם אִין צָפוֹן זַייט אוּנ אַגְרוֹישׁ לִיכְטִיקַייט שְׁלָאגְט אִין דעם פְּלַאם אוּנ דֶען וָואר דָער פְּלַאם פַאר שְׁפְּרַייט אויף דָער וֶועלְט אוּנ אַיין פוּנְק וָואר פַאר שְׁפְּרַייט אוּנְטֶער דעם פְּלִיגִיל פוּן דעם הָאן אוּנ בְּרֶענְט אִין אִים · בִּיז עֶר הַייבְּט אָן צוּא שְׁאקְלָען מִיט זַיינֶע פְּלִיגִיל גְלַייךְ וִויא עֶר קִילְט זִיךְ אָפּ פוּן דעם פַייעֶר · אוּנ הַייבְּט אָן צוּא קְרַייעֶן אוּנ וַוַייזְט וואוּנְדֶרְלִיכֶע זַאכִין מִיט זַיין קְרַייעֶן : (יא) אוּנ דָאשׁ אַלְץ אִיז כְּדֵי צוּ דָר וָועקִין דעם מֶענְטְשִׁין צוּא גָאטְשׁ פָארְכְט · אוּנ גָאר דִיא פַּמַלְיָה שֶׁל מַעֲלָה הָאבִּין צַעַר דִי רֶגַע וָואשׁ דָער הָאן קְרַייט דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע מָאל מַחֲמַת דעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · אוּנ אַז עֶשׂ קוּמְט הַאלְבֶּע נַאכְט גַייט גָאט בָּ״ה אִין גַן עֵדֶן אַרַיין · צוּ פְּרַייעֶן זִיךְ מִיט דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִיא צַדִּיקִים דָענְמָאלְט אַלֶע בּוֹימֶער פוּן דעם גַן עֵדֶן אוּנ אַלֶע נְשָׁמוֹת פוּן דִיא צַדִּיקִים עָפֶענֶן זַייעֶר מוֹיל מִיט הֵיילִיקַייט אוּנ מִיט גִיזַאנְג · אוּנ זָאגִין דעם מִזְמוֹר שאו שערים ראשיכם וכו׳ ה׳ צבאות הוא מלך הכבוד סלה דָער

נאך

ובאותו הזמן צדיקים שבעולם הזה מעוררים את עצמן לעבודת ה׳ · (יב) והמלאכים אומרים הנה ברכו את ה׳ כל עבדי ה׳ העומדים בבית ה׳ בלילות וכשהגיע הזמן לעלות עמוד השחר אז מתחילין הכוכבים והמזלות לומר שירה באימה וביראה כד״א ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים ואח״כ מתחיל השמש לצאת ואומרת שירה בנעימה ובקול ערב ואומרת הודו לה׳ קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו וכו׳ ובאותו הזמן ישראל הולכים לבתי כנסיות לתפלה ולקבל עליהם עול מלכות שמים ומייחדים יחוד גדול ונורא ואומרים שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ואז שמו של הקדוש ברוך הוא מקודש ומיוחד מפי עליונים ותחתונים ויש לו נחת רוח בזה · (יג) אמנם הטפשים אשר לבם הוא אטום והנוטים אחרי תענוגי העולם הזה ואינם שמים על לבם לכל קדושה העליונה הנעשית תמיד בכל לילה ובכל בקר ואינם חושקים להיות בין נשמות הצדיקים העושין נחת רוח להקדוש ברוך הוא כי כל כוונתם הוא רק למלאות גרונם בתאותם ואחר שרירות לבם · (יד) וכשהם עומדים בבוקר הולכים לרחובות ושווקים לדבר נבלות או לצרכי מחייתם או הולכים לכל חדריהם לצורך מחייתם והולכים לבית הכנסת דרך עראי ומשימים תפלין בראשיהם ובידיהם רק לזכרון בעלמא ומתפללים בלי שום שימת לב תחלה להתבונן לאיזה מקום מקדש המה הולכים כי השכינה היא שורה בכל בתי כנסיות תמיד והם באים לבית הכנסת בערבוביא ובמחשבות זרות וגם בהתפללם פיהם מדברים ולבם חושבים מחשבות זרות · (טו) והתפלה היא כעול וכמשא עליהם והולכים במרוצות מבית הכנסת אחר שרירות לבם ותענוגי העולם הזה ואינם חושבין כלל באיזה מעשה הטוב תבא הנשמה לפני בוראה כשתגיע עת ערב כשבני אדם הם ישנים על מטותיהם אז הנשמה יוצאת ממנו לילך להעיד על המעשים אשר עשה האדם ביום ובאם שבאה הנשמה לפני כסא הכבוד מלוכלך בעבירות ושלא עשתה עבודת השם יתברך בשלימות

נָאךְ הַייבִּין אָן צוּא זָאגִן שִׁירָה דִיא מַלְאָכִים וָואשׂ זַיינֶען מְמוּנָה אוּיף דֶעם דְרִיטִין מִשְׁמָר וָואשׂ דָאשׂ אִיז דִיא הִינְטֶערְשְׁטֶע פִיר שָׁעָה · אִין דֶער צַייט דֶער וֶועקִין זִיךְ צוּא גָאטְשׂ דִינְסְט דִיא צַדִיקִים פּוּן עוֹלָם הַזֶה : (יב) אוּנ דִיא מַלְאָכִים זָאגִין הנה ברכו את ה׳ כל עבדי ה׳ העומדים בבית ה׳ בלילות נוּן לוּיבְּט גָאט אֶלֶע דִיא קְנֶעכְט פּוּן גָאט וָואשׂ שְׁטֵייעָן אוּיף אוּנ גַייעָן אִין גָאטְשׂ הוּיז בַּייא דֶער נַאכְט · אוּנ אַז עֶשׂ קוּמְט דִיא צַייט דֶער מָארְגִין שְׁטֶערִין זָאל אוּיף גַיין · הַייבִּין אָן דִיא שְׁטֶערִין אוּנ דִיא מַזָלוֹת צוּא זָאגִין שִׁירָה מִיט פָארְכְט דֶער נָאךְ הַייבְּט אָן דִיא זוּן אוּיף צוּא גַיין אוּנ זָאגְט שִׁירָה מִיט אַזִים קוֹל אוּנ זָאגְט דֶעם פְּסוּק הודו לה׳ קראו בשמו וכו׳ אִין דֶער צַייט גַייעָן דִיא יִשְׂרָאֵל אִין דִיא שׁוּלִין אַרַיין תְּפִלָה טָאן · אוּנ אוּיף זִיךְ מְקַבֵּל צוּא זַיין דֶעם עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם אוּנ זַיינֶן מְיַיחֵד דֶעם גָאמֶען פּוּן גָאט ב״ה אוּנ זָאגִין שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד אוּנ דֶעגְמָאלְט וֶוערְט דֶער נָאמֶן פּוּן גָאט ב״ה גִיהַיילִיגְט אוּנ גִיאַיינְצִיגְט פּוּן דֶעם מוּיל פּוּן מַלְאָכִים אוּנ פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ עֶר הָאט דֶער פּוּן נַחַת רוּחַ · אָבֶּער דִיא נַארִינְשׂ וָואשׂ זַייעָר הַארְץ אִיז פַאר שְׁטָאפְּט וָואשׂ זַייא גַייעָן נָאךְ דִיא תַּעֲנוּגִים פּוּן דֶער וֶועלְט · דִיא טוּעָן נִיט אוּיף זַייעָר הַארְץ אוּיף דֶער אַייבֶּערְשְׁטֶר קְדוּשָׁה וָואשׂ וֶוערְט גִיטָאן תָּמִיד אֶלֶע נַאכְט אוּנ אֶלֶע פְּרִיא אוּנ גִילוּשְׁטִין נִיט צוּא זַיין צְווִישִׁין דִיא נְשָׁמוֹת פּוּן דִיא צַדִיקִים וָואשׂ זַייא טוּעָן נַחַת רוּחַ צוּא גָאט · נָאר גָאר זַייעָר כַּוָונָה אִיז צוּא דֶער פִילִין זַייעָר הַאלְז מִיט זַייעָר גִילוּשְׁטִיקַייט אוּנ נָאךְ צוּא גַיין נָאךְ דֶעם קוּקוּנְג פּוּן זַייעָר הַארְץ : (יד) אוּנ אַז זַייא שְׁטֵייעָן אוּיף אִין דֶער פְּרִיא גַייעָן זַייא אִין דִיא גַאסִין אוּנ אִין דִיא מַארְקִין צוּ רֵיידִן נַארֶעשְׁקַייט אָדֶער פּוּן וֶועגִין זַייעָר שְׁפַּייז אוּנ גַייעָן אִין שׁוּל אַרַיין אוּיף אַיין קְלַיינֶער צַייט אוּנ טוּעָן אָן תְּפִילִין נָאר פּוּן אַיין זִכָּרוֹן וֶועגִין כְּלוֹמֶר זַייא זָאלִין גִידַיינְקֶען אַז זַייא זַיינֶען יְהוּדִים · אוּנ דַאבְנֶען גִישְׁווִינְד אָן כַּוָונָה דָאשׂ זַייא טוּעָן נִיט צוּא זַייעָר הַארְץ צוּא פַאר שְׁטֵיין צוּא וָואשׂ פַאר אַיין הַיילִיג אָרְט זַייא גַייעָן · דֶען דִיא שְׁכִינָה רוּאֶט אִין אֶלֶע שׁוּלִין תָּמִיד אוּנ זַייא יִקוּמֶען אִין שׁוּל אַרַיין מִיט שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת : (טו) אוּנ דָאשׂ דַאבְנֶען אִיז אוּיף זַייא וָויא אַיין עוֹל אוּנ אַיין מַשָׂא · אוּנ פּוּן דֶער שׁוּל לוּיפִין זַייא אַוֶועק נָאךְ זַייעֶרֶע תַּעֲנוּגִים פּוּן דֶעם עוֹלָם אוּנ טְרַאכְטִין נָאר גַיט מִיט וָואשׂ פַאר אַיין גוּטֶע מַעֲשִׂים וֶועט דִיא נְשָׁמָה קוּמֶען פַאר אִיר בַּשֶׁעפֶער דֶען בַּייא נַאכְט אַז דִיא מֶענְטְשִׁין שְׁלָאפִין גַייט דִיא נְשָׁמָה אַרוּישׂ פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּא גַיין עֵדוּת זָאגִין אוּיף דִיא מַעֲשִׂים וָואשׂ עֶר הָאט גִיטָאן בַּייא טָאג אוּנ אַז דִיא נְשָׁמָה קוּמְט אַרוּיף פַאר דֶער

בשלימות אזי נדחית היא מחוץ לפרגודא קדישא ונמסרת לידי ס״א ח״ו שאין מניחין האדם לעשות תשובה כי בדרך שהאדם רוצה לילך מוליכין אותו: (טז) משא״כ כשאדם הוא מתרחק משיבושי העולם ומרגיל עצמו לעמוד בשתרית לעבודת ה׳ ומי שיש יכולת בידו לעסוק בעסקי התורה אין לך מדה גדולה מזו ומי שאין יכולת בידו לעסוק בתורה אזי יקום ויתפלל בכל לבבו ויתאבל על חורבן בית המקדש ואז הקדוש ברוך הוא יפתח לו פתחי תשובה ושב ורפא לו:

פרק לח **חז״ל** תקנו לומר קודם תפלת י״ח פסוק אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך · והכוונה בזה לבקש מאת הקדוש ברוך הוא שיהיה מרוצה תמיד בתפלתו ושלא יאמר עליו ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך · (ב) כי בהיות הבורא יתברך מואס בתפלתו של אדם על ידי דרכיו המכוערים א״כ מה יתרון בשני חייו טוב הוא מותו מחייו ולכן בעמדו להתפלל יעמוד באימה וברעדה ולבו ופיו יהיו שוין לייחד שמו הגדול ברוך הוא בכוונה שלימה בתפלת י״ח והקב״ה קריב ליה שלום וכל ימי חייו קוראין את שמו למעלה שלום בכל רקיעים · (ג) וכד אסתלק האי בר נש מהאי עלמא נשמתא סלקא ובקעת כל אינון רקיעין ולית מאן דימחי בידיה וקב״ה ופמליא דיליה קוראין לשלום ופתחין ליה תריסר נהרי דאפרסמונא דכיא · (ד) והנה להודיע גודל מעלת התרוממות תפלת בני אדם נבאר פה מ״ש בזוהר צריך שתדע שיש למעלה בכל רקיעים ממונים מיוחדים ביום על כל פתחים ושערים וחלונות וכן יש ממונים מיוחדים בלילה על הנ״ל והממונים של יום נקראים ממשלת היום והממונים של לילה נקראים ממשלת הלילה · (ה) ובכל פתח ושער וחלון ממונה אחד ותחותיה ממונים

כִּסֵּא הַכָּבוֹד אַיין גִירִיכְט מִיט עֲבֵירוֹת · אוּנ הָאט נִיט גִיטָאן נָאטְשׁ דִינְשְׁט בִּשְׁלֵימוֹת · דָען וָוערְט זִיא אַרוֹישׁ גִשְׁטוֹיסִן פּוּן דֶעם הֵיילִיגִן הֵיכָל אוּנ זִיא וָוערְט אִיבֶּר גִעֶנְטְפָרְט צוּא דֶער סִטְרָא אַחֲרָא · וָואשׁ זַייא לָאזִין אִים ח״ו קַיין תְּשׁוּבָה נִיט טָאן וָוארוּם אִין וָואשׁ פַאר אַוָועג דֶער מֶענְטְשׁ וִויל גַיין · פִירְט מָען אִים · כְּלוֹמֶר אַז עֶר וִויל גַיין אִין גוּטִין וָועג הֶעלְפְט מָען אִים פּוּן דֶעם הִימִיל · אוּנ אַז עֶר וִויל גַיין אִין שְׁלֶעכְטִין וָועג לָאזְט מָען אִים גַיין · אָבֶּער מָען הֶעלְפְט אִים דֶער צוּא נִיט: (טז) אָבֶּער אַז דֶער מֶענְטְשׁ דֶער וַוייטֶערְט זִיךְ פּוּן דִיא נַארִישְׁקַייט פּוּן דֶער וָועלְט · אוּנ גִיוואוֹנְט זִיךְ אוֹיף צוּא שְׁטַיין אִין דֶער פְּרִיא צוּא נָאטְשׁ דִינְשְׁט · דֶער וָואשׁ הָאט יְכוֹלֶת צוּא לֶערְנֶען תּוֹרָה · אִיז קַיין בֶּעשִׁירְס נִיט פַאר הַאנְדִין דֶער פּוּן אוּנ דֶער וָואשׁ קֶען נִיט לֶערְנֶען תּוֹרָה זָאל עֶר אוֹיף שְׁטַיין אוּנ מִתְפַּלֵּל זַיין מִיט נָאר זַיין הַארְץ · אוּנ זָאל קְלָאגִין אוֹיף דֶעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִקְדָּשׁ אוּנ דֶענְמָאלְט וָועט נָאט בּ״ה אִים עֶפְענֶען דִיא טִירִן פּוּן תְּשׁוּבָה אוּנ עֶר וָוערְט תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ גָאט וָועט אִים מוֹחֵל זַיין זַיינֶע זִינְד:

פרק לח חז״ל אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִּין מְתַקֵּן גִיוָוען צוּ זָאגִן אַיי מָען הֵייבְּט אָן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אדני שפתי תפתח אוּנ דִיא כַּוָונָה אִיז דֶער מִיט צוּא בֶּעטִין פּוּן גָאט בּ״ה אַז עֶר זָאל זַיין בַּאוִוילִיגְט פַאר אִים מִיט זַיין תְּפִלָּה אוּנ עֶר זָאל נִיט זָאגִין אוֹיף אִים דֶעם פְּסוּק ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי אוּנ צוּם רָשָׁע זָאגְט גָאט וָואשׁ הָאשְׁטוּ צוּא דֶער צֵיילִין מַיין גִיזֶעץ: (ב) וָוארוּם אַז גָאט פַאר מִיאוּסְתְּ אִין דֶער תְּפִלָּה פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין אִיבֶּער זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים · נוּא וָואשׁ טוֹיג אִים זַיין לֶעבִּין · אוּנ זַיין טוֹיט אִיז בֶּעשֶׂר פַאר אִים פּוּן זַיין לֶעבִּין אוּנ דְרוּם אַז עֶר שְׁטֶעלְט זִיךְ מִתְפַּלֵּל זַיין · זָאל עֶר שְׁטַיין מִיט פָארְכְט אוּנ מִיט צִיטֶערְנֶעשׁ · אוּנ זַיין הַארְץ מִיט זַיין מוֹיל זָאל גְלַייךְ זַיין צוּא מְיַיחֵד זַיין דֶעם נָאמֶן פּוּן גָאט בּ״ה מִיט אַרֶעכְטֶע כַּוָונָה · אוּנ דָען גִינֶעהֶנְט גָאט בּ״ה אִים שָׁלוֹם · אוּנ אִין אַלֶע זַיינֶע לֶעבּ טָאג רוּפְט מָען אוֹיף דֶעם הִימִיל זַיין נָאמֶען שָׁלוֹם: (ג) אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ שְׁטַארְבְּט גַייט אוֹיף זַיין נְשָׁמָה אוּנ שְׁפַאלְט אַלֶע הִימְלֶן בִּיז זִיא קוּמְט צוּא אִיר אָרְט אוּנ קֵיינֶער פַאר וָוערְט אִיר נִיט אוּנ גָאט מִיט זַיין פַּמַלְיָא דָאשׁ זַיינֶען דִיא מַלְאָכִים רוּפִין אִיר צוּא שָׁלוֹם אוּנ עֶפֶנֶן אִיר צְוָועלְף טַייכִין פּוּן רַיינֶם בַּאלְסוּם אַייל: (ד) אוּנ כְּדֵי צוּ מַאכִין וִויסִן דִיא מַעֲלָה פּוּן דֶעם הוֹיכְקַייט וָויא דִיא תְּפִלוֹת פּוּן אַלֶע נָאטְשׁ פָארְכְטִיגֶע זַיינֶן וָועל אִיךְ דָא בַּשַּׁיידִין דָאשׁ וָואשׁ עֶשׁ שְׁטַייט אִין זוֹהַר דוּ בַּאדַרְפְשְׁט וִוישִׁין אַז אִין אַלֶע הִימְלֶען אִיז פַאר הַאנְדִין מַלְאָכִים וָואשׁ זַיינֶן מְמוּנָה בַּייא טָאג אוֹיף אַלֶע טִירִין אוּנ טוֹיעֶרִין אוּנ פֶענְצְטֶער אוּנ אוֹיךְ אִיז פַר הַאנְדִן אַנְדֶרֶע מַלְאָכִים וָואשׁ זַיינֶן מְמוּנָה בַּייא נַאכְט אוֹיף דֶעם אַלֶעמֶן אוּנ דִיא מְמוּנִים פּוּן בַּייא טָאג וָוערִין גִירוּפִין ממשלת היום אוּנ דִיא מְמוּנִים פּוּן בַּייא נַאכְט וָוערִין גִירוּפִין ממשלת

ממונים שרים ושלטונים לרבבות ומי יוכל לספר ולשער כל שרי הממונים וחיילות וכתות שהן תחת
כל ממונה ותמיד כד עייל לילה וכד עייל יממא אזי כרוזים נכרזים בכל רקיעים שיעמדו הממונים
על משמרתם ומיד כל ממונה קאי על אתריה המיוחד לו · (ו) ואז הקדוש ברוך הוא קדים ואתי ונחית
וישראל עאלין לבי כנישתא לשבחא למאריהון בשירות ובתפלות ומי שהוא ירא וחרד לבו לעבודת ה׳
להתפלל בכונה שלימה שיהיו פומיה ולביה שווין לייחד שמא קדישא אזי קב״ה מרוצה ושמח בתפלתו וכל
תיבה סלקא לעילא ומתקבלת בשמחה בפני המלאכים הממונים עד שעולה למעלה למדריגה העליונה
להיות כתר על ראש מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא · (ז) והנה לכל ד׳ רוחות העולם עומדים למעלה
שרים ממונים ומגיעים לגבי חד ממונה ושם הן ט׳ פתחים ושם עומדין הרבה שרים וממונים ועל גביהון חד
מלאך ושמו אבוליא״ל והוא יוצא לקראת תפלות ישראל עם כל המלאכים · (ח) ונטלין האי צלותא ונשקין
לה ומעלין לה למעלה לרקיע ומביא התפלה למקום נורא מאוד אשר שמה י״ב פתחין ועל כל פתח הן
ממונים וחיילות הרבה · (ט) ובשער י״ב עומד שם ממונה חד ענא״ל שמיה והוא ממונה על הי״ב
שערים וכשבאו תפלתן של צדיקים לפניו מכריז בקול גדול פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר
אמונים · (י) אז נפתחים כל השערים וצלותא דא עולה בכל אינון פתחין ואז מתעורר חד ממונה
ושמיה עזריא״ל והוא ממונה על ששים רבוא מחנות של מלאכים וכולהו נטלין לההוא צלותא ואמרו
עיני ה׳ אל צדיקים ואזניו אל שועתם פני ה׳ בעושי רע להכרית מארץ זכרם · (יא) ואחר כך מוליכין
את התפלה לרקיע למעלה ומגעת לחד ממונה גברי״ה שמיה ויש לו הרבה כתות מלאכים ובאותו
הרקיע

ממשלת הלילה : (ה) אונ אויף איטליכין טויער אונ טיר אונ
פענצטר איז איין ממונה · אונ האט אונטר זיך פיל טויזינט
מלאכים · אונ אז דיא צווישין שייד קומט צווישין טאג אונ
נאכט · ווערט אויש גירופין אין אלע הימלען אז איטליכער
ממונה זאל שטיין אויף זיין משמר דאש היישט דרויף וואש
ער איז גיזעצט גיווארין · שטעלט זיך תכף איטליכר ממונה
אויף זיין ארט וואש מען האט אים גיזעצט דרויף : (ו) אונ
דענמאלט פעדרט נאט ב״ה אונ נידערט אראפ אין די שולן
אריין צו הערין דיא תפלות פון דיא ישראל אונ דיא ישראל
גייען אין דיא שולן אריין צו לויבן זייער הער מיט שירות
ותשבחות אונ תפלות אונ דער וואש פארכט זיך פאר גאט
אונ זיין הארץ איילט צוא נאטש דינשט תפלה צוא טאן
מיט ארעכטער כוונה דאש זיין מויל אונ זיין הארץ זאלין
גלייך זיין מייחד צוא זיין דעם הייליגן נאמן פון גאט ב״ה איז
גאט ב״ה באוויליגט אונ פרייט זיך מיט זיין תפלה · אונ
איטליכש ווארט גייט ארויף אונ ווערט אן גינומן מיט
שמחה פאר דיא מלאכים וואש זיינן ממונה · ביז ער גייט
ארויף צו איין גרויש מדריגה דאש זיין תפלה זאל זיין אקרון
אויף דעם קאפ פון גאט ב״ה וואש ער איז איין קיניג איבר
אלע מלכים : (ז) אונ נון צוא אלע פיר זייטין פון דער וועלט
שטייען אויף דעם הימל מלאכים ממונים · אונ דיא תפלות
גרייכין צוא איין ממונה · אונ דארטין זיינען פאר האנדין ניין

טירין · אונ דארטין שטייען פיל מלאכים ממונים · אונ
איבער זייא איז איין מלאך אונ זיין נאמען איז אבוליא״ל
אונ ער מיט אלע מלאכים גייען אנטקעגין דיא תפלות
ישראל · (ח) אונ נעמען דיא תפלה אונ קושין זיא אונ
ברייינגן זיא אריין אויבן אין הימל אריין אונ ברייינגען דיא
תפלה צוא זייער איין פארכטיג ארט וואש דארטין זיינען
פאר האנדין צוועלף טירין · איבער איטליכער טיר זיינען
פאר האנדין פיל ממונים אונ פיל חיילות : (ט) אונ אין דעם
צוועלפטין טויער שטייט דארטין איין ממונה אונ זיין
נאמען איז ענא״ל אונ ער איז ממונה איבער דיא צוועלף
טויערין · אונ אז דיא תפלות פון דיא ישראל קומען פאר
אים · רופט ער אויש מיט אגרויש קול עפינט אויף דיא
טויערין אונ לאז קומען דאש גירעכטע פאלק וואש זייא
היטין דאש גלייבונג פון גאט : (י) דענמאלט ווערין
גיעפינט אלע טויערין אונ דיא תפלה גייט ארויף אין
אלע טויערין אונ דענמאלט ווערט דער וועקט איין ממונה
אונ זיין נאמן איז עזריא״ל אונ ער איז ממונה אויף זעכציג
מאל צעהן טויזינט שארין פון מלאכים · אונ אלע נעמען דיא
תפלה אונ זאגן · דיא אויגין פון גאט זיינן צוא דיא צדיקים
אונ זיינע אויערין זיינען צו זייער גישרייא : אונ דער נאך
פירט מען דיא תפלה אויבין אויף דעם הימל אונ זיא גרייכט
צוא איין ממונה וואש זיין נאמען איז גברי״ה אונ ער האט
אונטער

הרקיע יש שם חד טינרא תקיפא מאוד והאי יש לו אור גדול · (יב) ותחת האי טינרא יש שם שע"ה חלונות
והענין הוא כי בשעת מתן תורה נתחברו אלו שע"ה מחנות מלאכים בחיבור אחד והיו מקטריגים
שלא תרד התורה למטה ואנזיף בהו הקדוש ברוך הוא ועייל להו תחות האי טינרא מאותו היום שנתנה
התורה לישראל ושלשה פעמים בכל יום יוצאים מתחות ההוא טינרא · (יג) וכאשר עולין תפלתן של
ישראל שהתפללו בכונה שלימה כאמור ומגעת להאי טינרא אזי מראה להון תפלתן של ישראל אזי
יוצאין שע"ה מחנות הנ"ל לקראת האי צלותא ועושין לה כבוד גדול ואומרין שירה ה' אדונינו מה אדיר
שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים ומעטרין להאי תפלה בכמה עיטרין ומלוין התפלה
שעולה עד למעלה לרקיע נורא וגדול · (יד) ויוצא מההוא רקיע ממונה חד שמשיא"ל שמיה ונוטל
התפלות ומעטר ליה להאי צלותא בעטרין דבשמים של גן עדן ומשם עולה התפלה עם כל משריין
לרקיע גדול ונורא ובאה לחד ממונה גרדיא"ל שמיה והוא בעל מלחמה ברצון הקדוש ברוך הוא וכד
האי צלותא סלקא לשם · (טו) אזי האי ממונה עם חיילין ומחנות שלו אשר שם מזדעזעים ויוצאין
לקראתה ומשתחוים לנגד צלותא דא וסלקין עד למעלה לרקיע נורא ומרום ותמן שבעין שרים וחד
ממונה עליהון ענפיא"ל שמיה ונוטל האי צלותא ומעטר לה בשבעין עטרין וסלקין לה לרקיע הזה ·
(טז) ושם באה התפלה ליד ממונה הגדול הנקרא סנדלפון שכל פתחין ומפתחין דמריה בידיה ומעייל
צלותא דא לתוך ז' היכלין נקראין היכלין קדישין ודי בזה כי יש עוד להאריך בזה מכל מקום אני אוהב
לקצר · (יז) ועתה כל הירא וחרד צריך לשום אל לבו גודל התרוממות ושבח התפלה שצריך האדם
להתפלל בכוונת הלב · (יח) ואשרי הגבר שמכבד את בוראו בגרונו באהבה ובכוונת הלב ונותן להקב"ה
יחוד וקדושה וברכה ועל זה נאמר העניק תעניק לו מצאנך מגרנך ומיקבך מצאנך זה שצריך לומר

אונטער זיך פיל כיתות מלאכים · אונ אין דעם הימל איז
פאר האנדין אנרוישר פעלזין וואש ער לייכט זייער שטארק
אונ אונטער דעם פעלזין איז פאר האנדין דרייא הונדערט
מיט פינף אונ זיבעציג פענצטער · אונ דאש באטייט דען
בשעת אז גאט ברוך הוא האט גיוואלט געבין זיין תורה
צוא דיא ישראל · האבין זיך באהעפט אין איינעם דרייא
הונדערט אונ פינף אונ זיבציג כיתות מלאכים אונ האבין
מקטרג גיווען אז דיא תורה זאל ניט נידערין ארא פ צו דיא
ישראל · האט גאט ב"ה אויף זיי אן גישריען אונ האט זייא
אריין גיבראכט אונטער דעם פעלזין פון דעם טאג אן וואש
דיא תורה איז גיגעבין גיווארין צוא דיא ישראל : (יג) אונ
אז דיא תפלות פון דיא ישראל וואש זיינען מתפלל מיט
ארעכטער כוונה גייען ארויף אונ גרייכין צוא דעם פעלזין
ווייזט מען זייא דיא תפלות · גייען דיא דרייא הונדרט אונ
פינף אונ זיבעציג כיתות מלאכים אנטקעגין דער תפלה אונ
טוען איר אן גרויש כבוד אונ זאגין שירה דעם פסוק ה'
אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ דאש איז טייטש גאט אונזר
הער וויא שטארק איז דיין נאמען גילויבט אויף דער ערד
אונ קריינן צוא דער תפלה מיט פיל קרוינן · אונ באלייטין
דיא תפלה דאש זיא גייט נאך העכער צוא איין פארכטיגין
אונ גרוישין הימל : (יד) אונ פון דעם הימל גייט ארויש איין
מסונה זיין נאמן איז שמשיא"ל אונ ער נעמט דיא תפלה מיט

אלע מלאכים צוא איין גרויסין אונ פארכטיגין הימל · אונ
זיא קומט צוא איין ממונה זיין נאמן איז גרדיא"ל אונ דער
האלט מלחמה דורך דעם ווילין פון גאט אונ אז דיא תפלה
קומט אהין : (טו) אזו ציטערט דער מלאך מיט זיינע כיתות
אונ גייען איר אנטקעגין אונ בוקין זיך קעגין דער תפלה
אונ זיא גייט ווייטר צו איין העכרין הימל · אונ דארטן זיינן
זיבציג שרים אונ איין ממונה איז איבר זיי זיין נאמען איז
ענפיא"ל אונ ער נעמט דיא תפלה אונ קריינט זיא מיט
זיבעציג קרוינן אונ בריינגן זיא אויף צום זיבעטין הימל :
(טז) דארטין קומט דיא תפלה צו דעם גרוישין ממונה וואש
ער היישט סנדלפו"ן וואש אלע טירין אונ אלע שליסלען פון
דעם הימל איז אין זיינע הענט אונ ער בריינגט אריין דיא
תפלה אין זיבין היכלות וואש זייא ווערין גירופין היכלין
קדישין : (יז) אונ איצונד דער וואש פארכט זיך פאר גאט אונ
איילט זיך צו זיין דינשט מוז ער טאן צו זיין הארץ דאש גרויש
דער הייבונג אונ די לויב פון דער תפלה · דאש ער דארף
תפלה טאן מיט כוונה פון דעם הארץ : (יח) אונ וואול דעם
מענטשין וואש טוט לויבין הש"י מיט זיין מויל · מיט
ליבשאפט אונ מיט כוונה פון הארץ אונ גיט צוא גאט ב"ה
יחוד ברכה קדושה אונ דרויף שטייט אין פסוק הענק תעניק לו
מצאנך ומגרנך ומיקבך דאש ווארט מצאנך מיינט מען דיא תורה
אז דער מענטש מוז אלע טאג זאגין די פרשה פון קרבנות

פ׳ הקרבנות ולכוין ונשלמה פרים שפתינו ועוד העניק לה׳ מגרנך מגרון שלך בתפלה ושבח וזמרה מיקבך האותיות אמצעיות הן אותיות יב״ק שהוא ר״ת ״יחוד ״ברכה ״קדושה כדאיתא בתיקוני זוהר · (יט) ע״כ יראה האדם להיות נקי כפים מגזל ומגניבה ולהיות ידיו נקי מהסגת גבול ובר לבב שיהיה משא ומתן שלו באמונה ותפלתו תהיה בכוונה כפי השגתו אזי יהיה לרצון אמרי פינו והגיון לבנו עליו נאמר שאו ידיכם קודש וברכו את ה׳ אמן :

פרק לט **במדרש** רבה פ׳ חיי שרה ז״ל ואברהם זקן בא בימים אמר רבי אבא יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים בימים ואינו בזקנה אבל כאן יש זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה עכ״ל · (כ) והנה נ״ל לפרש הפשוטא של מ״ר הנ״ל כי מלת זקנה הוא מורה על אריכות השנים ומלת ימים הן מורין על ימים טובים · (ג) והנה יש לך אדם שהוא זוכה לזקנה ר״ל לאריכות ימים ואינו זוכה לימים ר״ל לימים טובים כי הוא מבלה שנותיו בצער ובעניות ובדלות וצרות ויש לך אדם שהוא זוכה לימים ר״ל לימים טובים בעושר והרוחה ויש לו מכל טוב אבל אינו מאריך שנותיו לזקנה · (ד) משא״כ אברהם אבינו עליו השלום זכה לזקנה ולימים טובים זהו פשוטו שהיה לו לאברהם חלק טוב גם בעולם הזה כמשרז״ל שלשה הטעימן הקדוש ברוך הוא מעין עולם הבא בעולם הזה ואלו הן אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל ע״כ · (ה) אבל על פי האמת שמעתי בשם הגאון מ״ו מהר״ר יודיל זצ״ל שהיה אב״ד ור״מ בק״ק קאוולי על פי הזוהר פרשת ויחי דכתיב ביעקב אבינו עליו השלום ויקרבו ימי ישראל למות: (ו) והקשה הזוהר וכי בכמה יומין מית בר נש דהא בשעתא חדא נפיק נשמה מעלמא אלא הכי תאנא כי כשאדם נפטר מהעולם אזי באין כל יומין לחשבון לפני הקדוש ברוך הוא שלא יחסר אחד מהם

וואש זיי זיינן גיווען פון בהמות און שאף און צו מכוין זיין בשעת זאגין אז עש זאל זיין גלייך וויא דוא וואלשט אלע טאג גיווען מקריב זיין קרבנות · דאש ווארט מגרנך איז טייטש פון דיין האלז · דאש מיינט מעין דוא זאלשט תפלה טאן און זאלשט שבח והודיה אפ געבין צוא גאט ב״ה דאש ווארט ומיקבך איז די מיטלסטע אותיות דער פון יק״ב דאש איז דיא אותיות יב״ק דאש מאכט יחוד ברכה קדושה : (יט) דרום זאל איטליכר מענטש זעהן אז זיינע הענט זאלין ריין זיין פון גזל און גניבה · און זאל קיינם קיין השגת גבול גיט טאן און זאל האנדלן באמונה דען וועט אן גינומען ווערין זיין תפלה אמן :

פרק לט במדרש אין מדרש רבה שטייט ואברהם זקן בא בימים און אברהם איז אלט גיווארין ער איז גיקומן אין זיינע טעג · זאגט רבי אבא איין פירוש דרויף · דען עש איז פאר האנדין איין מענטש וואש ער איז אלט אן טעג · אדר מיט טעג אן עלטער · אבער בייא אברהם אבינו איז גיווען דיא טעג קענין דיא עלטער · און דיא עלטער קענין טעג · נוא האט דאך דער מדרש קיין פירוש גיט : (ב) זאגט דר מחבר און נון איך וועל מפורש זיין דעם פשטן פשט דר פון דען דאש ווארט (זקנה) בטייט אויף לאנגע יאר · און דאש ווארט (ימים) בטייט אויף גוטע טעג : (ג) און נון עש איז פאר האנדין אמענטש וואש ער איז זוכה צוא לאנגע יאר · און איז גיט זוכה צו גוטע טעג · נאר ער לעבט איבר זיינע יארין מיט צער און ארומקייט און מיט צרות · און עש איז פאר האנדין אמענטש וואש ער איז זוכה צו גוטע טעג מיט עשירות און האט אלץ דאש גוטש · נאר ער לעבט גיט לאנג · (ד) אבר אברהם אבינו ע״ה האט זוכה גיווען צו עלטר און צוא גוטע טעג ווארום ער איז גיווען איין עושר · און אזו איז דיא טייטש אין פסוק ואברהם זקן און אברהם איז אלט גיווארין בא בימים און איז גיקומען מיט גוטע טעג אויך דאש ער איז איין גרוישר עושר גיווען און האט גיהאט אלץ דאש גוטש · דאש איז דער פשוטן פשט : (ה) אבר על פי האמת · האב איך גיהערט פון הגאון הרב רבי יודל זצ״ל אב״ד דק״ק קאוולי ער האט דעם פשט אזו גיזאגט · דען דר זוהר שרייבט בייא יעקב אבינו שטייט ויקרבו ימי ישראל למות און עש האבין גינעהענט דיא טעג פון יעקב וואש ער היישט ישראל צוא שטארבין · (ו) פרענט דער זוהר איין קשיא · שטארבט דען דער מענטש אין פיל טעג ער שטארבט דאך אין איין שעה · וואש שטייט און דיא טעג פון יעקב האבין גינעהנט צוא שטארבין איז דאך משמע ער איז גישטארבין אין פיל טעג · נאר דער תירוץ איז אזו האבין מיר גילערינט · דאש אז דר מענטש בדארף שטארבין · מוזין קומן אלע זיינע טעג פאר גאט חשבון אפ געבין וואש ער האט גיטאן אין איטליכן מ״ג · און אז

דער

מהם · (ז) והנה כשאדם הוא צדיק שיראת ה׳ היתה חקוקה בלבו תמיד מדי יום ביומו אזי אהבתו דבוקה בהקדוש ברוך הוא וכל יום ויום שהוא מושלם בתורה ויראה ומצות ומעשים טובים אזי היום ההוא מעוטר ומלובש הוד והדר אלו ימים הן ראויין להתקרב לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא להראות מעלות הצדיק שלא עבר יום אחד משנותיו בתורה ומצות ומעשים טובים וזה שאמר הכתוב ויקרבו ימי ישראל למות שנתקרבו כל הימים של יעקב אבינו לפני הקדוש ברוך הוא · (ח) משא״כ הרשעים שאינן משגיחין על עבודת הקדוש ברוך הוא ויבלו ימיהם בהבליהון והולכין בשרירות לבם ובעולה ואון ומרמה חדלו להשכיל להיטיב מעשיהם אזי לאחר מותם ימיהם מתחבאין ובושין להתקרב לפני הקב״ה ואז דנין אותן בדינין קשין ומרים על חסרון הימים לפי חשבון שני חייו · (ט) וזה שאמר לגבי אברהם אבינו יש לך אדם שהוא בזקנה ר״ל זקן אשמאי והוא חי שנים הרבה ואינו בא בימים כי כלה חייו בחטאים ופשעים וימיו מתחבאין ומתרחקין ממנו מלבוא לפני הקדוש ברוך הוא ויש לך אדם כשר וחסיד ובא בימים שלו לפני הקב״ה ופעולתו היתה שלימה בתורה ובמצות אכן אינו בא בזקנה כי מת בילדותו : (י) משא״כ אברהם אבינו עליו השלום האריך ימיו רצה לומר שבאו כל הימים שלו לפני הקדוש ברוך הוא מהודרים במעשה הטוב זהו ואברהם זקן שזכה לזקנה ובא בימים ודו״ק ע״כ · (יא) ע״כ ישים האדם אל לבו שלא להרחיק יום אחד מימיו לבא בחשבון לפני הקב״ה כי פתאום נלכד בפח יקוש ומת במיתה פתאום ולשום אל לבו שכל הרמזים שאמרו רז״ל הן הן גופי התורה והתורה היא רק לנו כמלבוש · (יב) וראוי שתדע כי ענין יונה הנביא שהטילו לים ואח״כ בא לדג גדול הכל הוא הרמז על הנשמה כדאיתא בזוהר ויקהל והא לך תמצית הדברים יונה דנחית לספינה הוא הרמז על הנשמה שנמשלת ליונה שיורדת לגוף האדם ונחשב האדם בהאי עלמא כספינה ההולכת בלב ים והרבה סכנות עליה כן הרבה הרפתקאות על האדם בהאי עלמא כספינה והרבה שלוחים למקום והרבה מקטריגים עליו בכל יום בבית דין של מעלה

דער מענטש איז איין צדיק וואש גאטש פארכט איז אויש
גיקריצט אין זיין הארץ אונ ער טוט מעשים טובים אונ
לערינט תורה אין איטליכין טאג · דען קומט דער טאג
גיקריינט אונ אן גיקלייד מיט שיינקייט · אזעלכע טעג
זיינען ראוי צוא גינעהנען פאר גאט ב״ה · צוא ווייזין דיא
מעלה פון דעם צדיק אז פון אלע זיינע יארין איז ניט
אוועק גיגאנגען אפילו איין טאג ער זאל אין אים ניט
לערנען אונ מעשים טובים טאן · דרום שטייט ביי יעקב
אז אלע זיינע טעג האבין גינעהענט פאר גאט ווייל זייא
זיינען אלע גוט גיווען : (ח) אבר דיא רשעים וואש פרעגין
ניט אויף דער דינסט פון גאט ב״ה אונ פאר בריינגן זייערע
טעג מיט גארישקייט אונ גייען נאך תאות לבם אונ טוען
עולות אונ אום רעכט אזו אז עש קומט זייער צייט צוא
שטארבן בהלטין זיך זייערע טעג אונ שעמען זיך צוא
קומן פאר גאט ב״ה · אונ דאן משפט מען אים מיט ביטרע
יסורים וויא דיא טעג וואש גייען אים אפ פון אלע זיינע
לעב טאג דאש הייסט וואש ער האט אין זייא קיין מעשים
טובים ניט גיטאן : (ט) אונ דאש זעלביגע איז דער פשט
פון דעם מדרש · עש איז פאר האנדין אמענטש וואש ער
קומט אין דר עלטער דאש מיינט מען איין רשע · דאש
ער לעבט לאנג · אונ קומט ניט מיט דיא טעג · ווייל ער

האט פאר בראכט זיינע טעג אין נארישקייט דרום בהאלטין
זיך זיינע טעג אונ דער ווייטערין זיך פון צוא קומען פאר
גאט ב״ה : (י) אונ עש איז ווידער פאר האנדין איין
אדם כשר אונ איין פרומער וואש קומט מיט אלע
זיינע טעג פאר גאט ב״ה · דען ער האט אלע זיינע טעג
עוסק גיווען אין תורה אונ מעשים טובים נאר ער קומט
אבער ניט מיט עלטער · דאש ער שטארבט אין זיין יוגינט ·
(יא) אבער אברהם אבינו עליו השלום האט זוכה גיווען
צוא עלטער אונ איז גיקומען מיט אלע זיינע טעג ·
דאש אלע זיינע טעג זיינען גיקומען פאר גאט ברוך הוא ·
בשיינט מיט גוטע מעשים · דרום זאל דער מענטש טאן
צוא זיין הארץ ער זאל זעהן אלע זיינע טעג זאלין קענען
קומן פאר הש״י ווארום פלוצלונג ווערט ער גיחאפט אין
דער געץ פון שטרויכלונג אונ שטארבט פלוצלונג דרום
זאל ער אלע טעג תשובה טאן · אונ זאל טאן צוא זיין
הארץ אז אלע רמזים וואש אונזערע חכמים זאגין דאש איז
דיא גופי תורה · אונ די אלע מעשיות וואש שטייען אין
דער תורה בווייזין אויף גרוישע סודות : (יב) אונ אויך דיא
מעשה פון יונה הנביא וואש מען האט אים אריין גיווארפין
אין ים אריין אונ איין פיש האט אים איין גשלונגען · דיא
אלץ איז רמזים אויף דר נשמה : (יג) אזו וויא עש שטייט

בשביל חטאיו ופשעיו · (יג) והאדם אינו שם את הדברים אל לבו כי הרבה חטא על פשע וחושב כי לא נתבע לדין על זה וכאילו חס ושלום אין השגחה משמים על מעשיו המקולקלים ובאמת הקדוש ברוך הוא שותק עד שתתמלא סאתו והדין הקשה מתגבר והולך ונגזר חרון אף פתאום על זה האדם דוגמת הרוח סערה שבא על ספינת יונה פתע פתאום והרוח היה הולך וסוער ובקש להשבר הספינה · (יד) כן גזירת הדין אשר בא על האדם פתאום ומרעיש כל הגוף ונתלהב ונתחמם הגוף ונכנס אל המטה זו היא ערש דוי ותרדמה נופלת עליו וזהו דוגמא ויונה ירד אל ירכתי הספינה וירדם ובעודו מוטל על ערש דוי מתחיל רוח לקשקש בקרבו · (טו) וזהו היצר הרע שמתעורר באותו הפעם לב האדם שלא יתעצל האדם מלהרהר בתשובה כי קרוב היום להפרד מזה העולם וזהו דכתיב ויקרב אליו רב החובל דא הוא יצר הרע שהוא מנהיג את כל הגוף ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך וגו׳ לאו שעתא הוא למידמך דהא סלקין לך לדינא על כל מה דעבדית בהאי עלמא וראה להתודות לפני בוראך מה מלאכתך פי׳ זכור על מלאכתך שפעלת בהאי עלמא וכמה שקרים וזיופים פעלת במלאכתך ובמחייתך תן תודה ואל תתגאה כי אתה רואה כי קרוב הוא יום המיתה והשלך הגאוה והרמת רוח וזכור שנבראת מטפה סרוחה · (טז) וז״ש ומאין תבא ומה ארצך אסתכל דהא מארעא אתברית ולארעא תשוב ומאיזה עם אתה תעיין אם יש לך זכות אבות להגן עליך עתה בעת צרה כל זה הוא התעוררות היצר שמעורר לב האדם בעת חליו (וזהו נ״ל לתרץ המ״ר פ׳ בראשית והנה טוב מאוד זה המלאך המות ולפני זה אמר טוב מאוד זהו היצר הרע ע״ש ר״ל בזמן שהוא קרוב למות אזי גם היצר הרע הוא טוב שמעורר האדם לעשות תשובה ולהתודות כנזכר) ובההוא שעתא יתבין בית דין של מעלה והמליצים מלמדין זכות

והמקטריגים

אין זוהר · יונה הנביא וואש האט גינדרט אין דער שיף אריין דאש איז איין רמז צוא דר נשמה · וואש זיא גידערט אין דעם גוף אריין · אונ דר מענטש איז גיגליכין אויף דער וועלט וויא אשיף וואש גייט אין מיטין ים אונ האט אויף זיך פיל סכנות אזו איז אויף דעם מענטשין אויך דא פיל טרעפונג אונ האט אויף זיך פיל מקטריגים אלע טאג בייא דעם ב״ד של מעלה פון וועגין זיינע זינד : (יד) אונ דער מענטש טוט דיא זאכין גאר גיט צוא זיין הארץ אונ מערט איין זינד אויף דער אנדרר · אונ מיינט אז ער וועט ניט מזין אפ געבין קיין דין אונ חשבון דרויף · אונ גלייך וויא פון דעם הימל איז ח״ו ניט פאר האנדין קיין השגחה אויף זיינע שלעכטע מעשים · אבער דר אמת איז · גאט ב״ה שווייגט אים ביז זיין מאס פון זינד וועט פול ווערין · וועט אויף אים זיך שטארקין דער שווערד דין · אונ פלוצלונג ווערט אויף אים נגזר איין צארין פון גאט : (טו) גלייך וויא דער שטורם ווינט וואש איז גיקומען פלוצלונג אויף דער שיף פון יונה · אונ האט אלע מאל מער גישטורמט · אונ האט גיוואלט צוא ברעכין דיא שיף · אזוא אויך דיא גזירה וואש קומט פלוצלונג אויף דעם מענטשין אונ מאכט שטורמן גאר דעם גוף אונ ער ווערט דר היצט אונ ווערט קראנק אונ איין שלאף פאלט אויף אים · אזו איין גלייכין וויא עש שטייט בייא יונה · אונ יונה האט גנידרט צוא די זייטין פון דר שיף אונ איז אנשלאפין גיוואריין אונ בשעת ער ליגט אויף דעם קראנקין בעט הייבט אן דר דפק צו קלאפין אין אים מחמת היץ דאש איז דער יצר הרע וואש ער דער וועקט דענמאלט דאש הארץ פון דעם מענטשין ער זאל זיך ניט פוילין פון מהרהר בתשובה זיין ווארום עש איז נאהונט דער טאג ער זאל ווערין אפ גישייד פון דער וועלט · אונ דאש מיינט דער פסוק ויקרב אליו רב החובל דאש איז דער יצר הרע וואש ער פירט דעם גאנצין גוף אזו וויא דער עלצטר טרייבר פון דער שיף פירט דיא גאנצע שיף · אונ ער זאגט צו אים וואש שלאפשטו שטייא אויף רוף צו דיין גאט · עש איז ניט דיא צייט אצונד צוא שלאפין · ווארום מען וועט דיך דאך נעמן צו משפט אויף דעם אלעמן וואש דוא האשט גיטאן אויף דער וועלט אונ זעה מתודה צוא זיין פר דיין בשעפר · גידיינק וואש דוא האשט גיווערקט אויף דר וועלט וויפל פאלשקייט אונ זיופים האשטו גיווערקט אין דיין מלאכה אונ אין דיין פרנסה זאיי מתודה אונ האלט זיך ניט בעל גאוה · ווארום דוא זעהשט דאך אז דר טאג פון דעם טויט איז נאהענט · ווארף אוועק דיא גאוה · אונ גידיינק דאש דוא בישט בשאפין גיוואריין אויש איין פאר שטינקדיגין טראפין : (טו) אונ דאש מיינט דער פסוק ומאין תבוא גידיינק פון וואנן דו בישט דאך בשאפין גוואריין אויש ערד ומה ארצך אונ וואש איז דיין לאנד דאש דוא

וועשט

והמקטריגים מזכירין חובה וטוענים לפני הקדוש ברוך הוא ואם נגזר לזכות מ׳טב ואם נגזר ח׳ו למות אזי נאמר על המלמדים זכות שטרחו ויצאו להצילו ועל זה נאמר ויתתרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו לא עלה בידם להשיבו ליבשה שיקום ממטתו מחליו כי כבר נגזרה גזירה מבי דינא רבא · (יז) ואז שלשה שלוחים ממונים יוצאים חד שכותב כל הזכיות שלו וכל החטאים שלו וחד דנטיל חשבון הימים לפי שני חייו שיהיו כל הימים בחשבון וכנזכר לעיל וחד דהוי עמיה מיום שנתנה נשמתו בגוף במעי אמו וגזירות דינא לא נח ולא שקט עד דעביד דיליה שתצא נשמתו מהגוף ואז כתיב וישאו את יונה שנושאים אותו לבית הקברות ואז הכרוזים נכרזים לפני מטתו וכשנושאים אותו אי איהו זכאה מכריזין עליו הבו יקר לדיוקנא קדישא יבא שלום וכו׳ וזש״ה והלך לפניך צדקך כו׳ לפני המטה ואי חס ושלום מטונף בחטאים איהו מכריזין עליה ווי לפלוני הדין טב דלא יתברי כדין מה כתיב ביה ויטילוהו אל הים ויעמוד הים מזעפו כד עאלין ליה לבית הקברות והדג דבלע ליה ליונה דא היא קברו וג׳ ימים הראשונים כשהוא בקבר מתבקעים הבני מעיים ולבתר ג׳ ימים ההוא טינופא אתהפך על אנפוי ואמר לו טול מה דיהבת לי אכלת ושתית ולא יהבית למסכנא וכל יומך היו כחגין וכמועדין ומסכני הוו רעבין דלא אכלו בהדך טול מה דיהבת בי הה״ד וזריתי פרש על פניכם · (יח) לבתר דא באים ממונים ומחזירין הנשמה

וֶועשְׂט זִיךְ דָאךְ אוּם קֶערִין צוּא עֶרְד ומאיזה עם אתה אוּנ פוּן וָואשׂ אַיין פָאלְק בִּישְׂטוּ דָאשׂ מַיינְט מֶען זַייא מֶעַיִין אוֹיבּ דוּא הָאשְׂט זְכוּת אָבוֹת מַגִין צוּ זַיין אוֹיף דִיר אִין דֶר צַייט פוּן דֶער צָרָה · דָאשׂ אַלְץ אִיז דָאשׂ דֶער וָועקוּנְג פוּן דֶעם יַצֶר הָרָע וָואשׂ עֶר דֶער וֶועקְט דָאשׂ הָארְץ פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין אִין דֶער צַייט פוּן זַיין קְרַיינְק · אִין דֶער צַייט זִיצִין דָאשׂ ב״ד שֶׁל מַעֲלָה אוֹיף זַיין מִשְׁפְּט אוּנ דִי מַלְאָכִים זַיינֶן אוֹיף אִים מְלַמֵּד זְכוּת אוּנ דִיא מְקַטְרֵיגִים זַיינֶן מְלַמֵּד חוֹב אוֹיף אִים · אוּנ אוֹיבּ עֶשׂ וֶועֶרְט נִגְזַר אוֹיף אִים זְכוּת דָאשׂ הַיישְׂט עֶר זָאל בְּלַייבִּין לֶעבִּין · אִיז גוּט · אוּנ אוֹיבּ עֶשׂ וֶועט נִגְזַר עֶר זָאל ח״ו שְׁטַארְבִּין · דֶענְמְאלְט אוֹיף דִיא מְלִיצִים וָואשׂ הָאבִּין אוֹיף אִים מְלַמֵּד זְכוּת גִיוֶוען אוּנ הָאבִּין זִיךְ מַטְרִיחַ גִיוֶוען אִים מַצִיל צוּ זַיין וֶועֶרְט אוֹיף זַייא גִיזָאגְט דֶער פְּסוּק ויתתרו האנשים להשיבו ליבשה ולא יכלו אוּנ דִיא מֶענְטְשִׁין הָאבִּין גִיגְרָאבִּין צוּא וָוידֶר קֶערִין דִיא שִׁיף אוֹיף דֶער יַבְּשָׁה אוּנ זַייא הָאבִּין נִיט גִיקָאנְט · דָאשׂ מַיינְט מֶען דִיא מְלִיצִים הָאבִּין אִים גִיוָואלְט מַצִיל זַיין פוּן דֶעם טוֹיט אוּנ הָאבִּין נִיט גִיקָאנְט וַוייל עֶשׂ אִיז נִגְזַר גִיוָואֶרִין פוּן דֶעם גְרוֹישִׁן ב״ד שֶׁל מַעֲלָה אַז עֶר זָאל שְׁטַארְבִּין : אוּנ דֶענְמְאלְט גַייעֶן אַרוֹישׂ דְרַייא מַלְאָכִים · אַיינֶער שְׁרַייבְּט אוֹיף אַלֶע זַיינֶע מִצְוֹת אוּנ אַלֶע זַיינֶע עֲבֵירוֹת : אוּנ דֶער אַנְדֶרֶר נֶעמְט אָפּ חֶשְׁבּוֹן פוּן דִיא טֶעג צוּא הָאט עֶר פַאריכְט אַלֶע זַיינֶע טֶעג : אוּנ דֶער דְרִיטֶר אִיז דֶער וָואשׂ אִיז גִיוֶוען מִיט אִים פוּן דֶעם טָאג אַז זַיין נְשָׁמָה אִיז גֶגֶעבִּן גִוָואֶרן אִיזְזַיין גוּף אִין דִיא גִידֶערִים פוּן זַיין מוּטֶער · אוּנ דִיא גְזֵירָה וֶועֶרְט נִיט גִישְׁטִילְט בִּיז עֶר שְׁטַארְבְּט אַזוֹ וָויא עֶשׂ שְׁטַייט בַּייא יוֹנָה

וישאו את יונה אוּנ · זַייא הָאבִּין גִיטְרָאגִין צוּא יוֹנָה · דָאשׂ דֶעם מֶענְטְשִׁין טְרָאגְט מֶען אוֹיךְ אוֹיף דֶעם בֵּית הַקְּבָרוֹת : (יז) אוּנ דֶענְמְאלְט וֶועֶרִין כְּרוּזִים אוֹישׂ גִירוּפִין פַאר דֶער מִטָּה וָואשׂ מֶען טְרָאגְט אִים · אוֹיבּ עֶר אִיז אַצַדִיק · רוּפְט מֶען אוֹישׂ גִיט אָפּ כְּבוֹד צוּא דֶעם צַדִיק עֶר זָאל קוּמֶען מִיט פְּרִיד אוּנ דָאשׂ אִיז וָואשׂ עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק והלך לפניך צדקך אוּנ דַיין צִדְקוֹת וֶועט גַיין פַאר דִיר מַיינְט מֶען פַאר דַיין מִטָּה · אוּנ אוֹיבּ עֶר אִיז ח״ו אַשְׁלֶעכְטֶר · רוּפְט מֶען אוֹישׂ פַאר אִים · וַוייא אִיז צוּא דֶעם דָאזִיגִין מֶענְטְשִׁין · בֶּעסֶער וָואלְט פַאר אִים גִיוֶוען עֶר זָאל נִיט גִיוֶוען בַּשַׁאפִין וֶועֶרִין עֶשׂ שְׁטַייט דָארְטִין וַוייטֶר ויטילוהו אל הים אוּנ זַייא הָאבִּין צוּא יוֹנָה אַרַיין גִיוָואֶרְפִין אִין יַם אַרַיין ויעמוד העם מזעפו אוּנ דֶר יַם אִיז גִיבְּלִיבִּין שְׁטַיין פוּן זַיין שְׁטוּרְמֶן · אוּנ אַיין פִישׁ הָאט אַיין גִישְׁלוּנְגֶען יוֹנָה · אוּנ עֶר אִיז גִיוֶוען דְרַייא טָאג אִין דֶר פִישׁ · דֶער נָאךְ הָאט אִים דֶער פִישׁ גִימוּזְט אַרַיין גֶעבִּין אִין אַנְנֶדֶער פִישׁ · אַזוֹ אִיז בַּייא דֶעם מֶענְטְשִׁין אוֹיךְ מֶען לַיינְט אִים אִין קֶבֶר אַרַיין : אִין דִיא עֶרְשְׁטֶע דְרַייא טָאג וֶועֶרִין צוּ שְׁפָּאלְטִין זַיינֶע גִידֶערִים אוּנ נָאךְ דְרַייא טָאג קֶערְט מֶען אִים אִיבֶּער זַיין מִיאוּסְקַייט אוֹיף זַיין פְּנִים : אוּנ מֶען זָאגְט אִים נֶעם וָואשׂ דוּ הָאשְׂט מִיר גִיגֶעבִּין · דוּ הָאשְׂט גִיגֶעסִין אוּנ גִיטְרוּנְקִין · אוּנ הָאשְׂט נִיט גִיגֶעבִּין צוּא קַיין אָרוּם מַאן · אוּנ אַלֶע טָאג אִיז בַּייא דִיר גִיוֶוען וָויא יוֹם טוֹב · אוּנ דִיא אָרֶעמֶע לַייט זַיינֶען הוּנְגֶערִיג גִיוֶוען · אוּנ הָאבִּין מִיט דִיר נִיט גִיגֶעסִין נֶעם וָואשׂ דוּא הָאשְׂט מִיר גִיגֶעבִּין : (יח) דֶער נָאךְ קוּמֶען מְמוּנִים אוּנ קֶערִין וָוידֶר דִיא נְשָׁמָה אִין גוּף אוּנ זִיא אִיז אִין גוּף בִּיז דְרַייסִיג טָאג ·

אוּנ

אל תוך הגוף והיא בתוך הגוף עד ל׳ יום ובתוך כ״ז ימים הגוף נידון ביסורים קשים ומרים והתחלת הדין הוא על החטאים שעשה בעיניו ואחר כך בידים וברגלים ובכל הגוף בהכאות אכזריות מאוד ואחר תלתין יום נשמתא סלקא לעילא לתת חשבון ולקבל דין גיהנם ושאר דינים והגוף סובל יסורים קשים ע״י תולעים והענין כי ז׳ דינים קשים חולפים ועוברים על בני אדם כשנפטר מההוא עלמא חד כשהנשמה יוצאה מהגוף · ב׳ כשנושאין אותו לבה״ק והכרוזין מכריזין מעשים רעים שעשה אוי לאותה בושה וכלימה · דין ג׳ כשמכניסין אותו לקבר · דין הד׳ מה שסובל בשלשים יום · דין ה׳ דין התולעים בגוף · ו׳ דין של גיהנם · ז׳ דין שהנשמה נידחת מחוץ לפרגודא קדישא ואזלת ונחתת בעלמא ואין לה מקום מנוחה עד שנתמרקו כל החטאים ופשעים · ע״כ צריך כל אדם לזכור כמה הרפתקאות יעברו עליו כמה יסורים וכמה חיל ורעדה ורתת וזיע וחלחלה עד שתבא נשמתו למקום מנוחה ועל זה כתיב בזוהר בר נש צריך לצלאה תדיר ולומר בכל יום ברכי נפשי את ה׳ ולומר קפיטל ק״ג וק״ד ואח״כ יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתסלח ותמחול לי על כל פשעים וחטאים מה שעשיתי הן בראיית עיני הן מה שחטאתי בידי ורגלי ובגוף ובאם שיגיע עת וזמן פטירתי ומוכרח אני ליפוק מן עלמא דין אזי באותו יום לא אוכל לברכא יתך ולאתבא בתיובתא ע״כ היום הזה אני מבקש אל תייסרני אחר מותי ולאתבא נשמתי בגן עדן בלי שום מורא ופחד וזש״ה ברכי נפשי את ה׳ הללויה :

פרק מ לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי פי׳ המאור הגדול הר״ר משה אלשיך ז״ל תפלת דוד המלך עליו השלום היה שלא יבוא עוד בגלגול שכל מי שאינו קונה שלימות בעולם הזה מוכרח לבא בגלגול באדם אחר ולתקן מה שחסר מעשה הטוב בעולם הזה ועל זה התפלל דוד המלך ע״ה שינצל מהגלגול ואמר רוח נכון חדש בקרבי ולא ע״י גלגול נשמתי באיש אחר שאני מוכרח למות ולהתגלגל

אונ אין דיא טעג ווערט ער גמשפט מיט שווערע אונ ביטערע יסורים · אונ דער אן הייב דין איז ער ווערט גימשפט אויף דיא עבירות וואש ער האט גיטאן · מען משפט אים אין זיינע אויגין אונ דער נאך אין דיא הענט אונ אין דיא פיס אונ אין גאר דעם גוף מיט שלעק פון אכזריות · אונ נאך דרייסיג טאג · גייט זיין נשמה ארויף אויף דעם הימיל צוא געבין חשבון אונ צוא מקבל זיין דעם דין פון גיהנם אונ דער גוף לייד שווערע יסורים דורך דיא ווערים אונ זיבין שווערע דינים גייען איבער אויף דעם מענטשין אז ער גייט אוועק פון דער וועלט : (א) אז דיא נשמה גייט ארויש פון דעם גוף : (ב) אז מען טראגט אים צוא דעם בית החיים · אונ דיא מלאכים רופין אויש זיינע שלעכטע מעשים וואש ער האט גיטאן · ווייא איז צוא דער בושה · (ג) אז מען לייגט אים אריין אין קבר (ד) וואש ער לייד אין דיא ערשטע דרייסיג טעג : (ה) דיא ווערים וואש עסין דעם גוף · (ו) דער דין פון דעם גיהנם : (ז) וואש דיא נשמה ווערט ארויש גישטויסין פון דעם הייליגין היכל אונ זיא גייט אונ נידערט אויף דר וועלט אונ האט קיין רוא נים ביז אלע זינד ווערין אפ גימעקט דרום בדארף איטליכר מענטש צו גיריינקן וויפיל טרעפונג וועלין אויף אים איבר גיין אונ וויפל יסורים אונ וויפיל ציטרנש וועט

ער האבין ביז זיין נשמה וועט קומען צוא איין רוא ארט אונ דרום שטייט אין זוהר איין מענש מוז תמיד מתפלל זיין אונ זאגן איטליכן טאג אין תהלים דאש קאפיטל ק״ג אונ ק״ד · אונ דער נאך זאל ער זאגין יהי רצון מלפניך עש זאל זיין דער ווילין פון פאר דיר גאט מיין גאט אונ דער גאט פון מיינע עלטערין אז דוא זאלסט מיר מוחל זיין אונ פאר געבין אויף אלע זינד וואש איך האב גיטאן סאיי מיט מיינע אויגן סאיי וואש איך האב גיזינדינט מיט מיינע הענט אונ מיינע פיס · אונ אז עש וועט קומען מיין צייט פון שטארבין אונ איך וועל דענמאלט ניט קענען דיך לויבין אונ תשובה צוא טאן · דרום בעט איך דיך היינט אז דוא זאלשט מיך ניט שטראפין נאך מיין טויט · אונ מיין נשמה זאל קומן אין גן עדן אריין אן שום מורא אונ פארכט · אונ מיין נשמה זאל דיך לויבין אזו וויא עש שטייט אין פסוק ברכי נפשי את ה׳ הללויה מיין לייב טוט לויבין גאט אמן :

פרק מ לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי מי כט דר אלשיך הקדוש דעם פשט דאש דוד המלך האט גיבעטין אז ער זאל ניט מגולגל ווערין · דען דער וואש איז ניט מקיים אלע מצות אויף דער וועלט מוז ער מגולגל ווערין אין איין מענטשן אונ מוז מתקן זיין דיא גוטע מעשים וואש ער האט גימינרט אויף דער וועלט · אונ דרויף האט

דוד

באיש אחר אמנם דע שענין גלגול מתחלק לב׳ אופנים: (ב) הא׳ שאינו בהכרח שימות ויתגלגל נשמתו
באיש אחר לתקן הגלגול אלא (הזכיר) הענין שבעודו בחייו יבא הנשמה אחרת בתוך גופו אף שכבר היה
להגוף נשמה אחת ושני הנשמות ביחד דהיינו נשמה החדשה ונשמה שלו המה בחיבור כמו הולד בתוך
האשה מעוברת · (ג) וע״כ נקרא גלגול זה בחינת העיבור וכשם שהולד מכוסה ונעלם בתוך האדם כשהאשה
מעוברת כך הנשמה החדשה בתוך נשמה שלו מכוסה ונעלמה עד כי יתוקן הקלקול ואז הולכת הנשמה
החדשה למכון שבתה ולמקומה הראוי לה · (ד) וזה הגלגול שאינו חמור משא״כ אם הקלקול גדול אין לו
תקנה כ״א שיתגלגל הנשמה בשעת יצירת הולד ושם היא לבד בתוכו והיא בתוך הגוף זמן רב כל
הימים ולפעמים יצא שברה בהפסדה שזה האדם לא די שאינו מתקנה אלא אדרבה גורם לה פגמים
יותר גדולים על ידי חטאים ופשעים וזה ענין רע מאוד אל הנשמה · (ה) והנה יש מצוה אחת אשר בעיני
האדם עונשה קל הוא והוא חמור וזהו מצות השבת אבידה שבהיותו עובר על השבת אבידה שרואה
אבידת כל אדם ואינו מהדר אחריה ליקח אותה ולהשיבה מוכרח לבא בגלגול בולד הנוצר להשיב
לבעליה האבידה ובתוך הזמן סובל יסורים וצער זמן רב ואינו בא בגלגול הקל שהוא בחינת העבור
שהוא מתכסה ונעלם בתוך נשמתו וכנזכר בס׳ גלגולים להאר״י וז״ל פ׳ כי תצא וכן תעשה לכל אבדת
אחיך וגו׳ כי הקדוש ברוך הוא דן את האדם מדה כנגד מדה · (ו) וע״כ כל ירא וחרד יתפלל שינצל מהגלגולים
כי בעיני העם הוא קל עונש הגלגול אמנם יתבונן החכם ויראה כי גם בהיותו מגולגל באדם כשר וישר
על כל זה טוב לו יותר אם היה כבר במקום מנוחתו כי יפה קורת רוח של עולם הבא שעה אחת מכל
חיי ותענוגי עולם הזה על אחת כמה וכמה כשאדם מגולגל במקום צר בחיות ועופות ולפעמים מגולגל
באבן

דוד המלך מתפלל ניווען אז ער זאל ניצול ווערין פון דעם
גלגול נאר ווייש אז דער ענין פון דעם גלגול ווערט גטיילט
אויף צווייא אופנים דר ערשטר אופן איז: (ב) ער בדארף ניט
נייטיג שטארבין אונ זיין נשמה זאל מגולגל ווערין אין
אנגדרין מענטשין נאר נאך בייא זיין לעבין · קומט איין
נשמה אין זיין גוף אריין חאטשע דער גוף האט שוין איין
נשמה · קומט צוא אים אריין נאך איין נשמה אונ ביידע
נשמות באנגד זיינען באהעפט אין אים · אזו וויא איין ולד
איז אין איין אשה וואש זיא איז מעוברת: (ג) איז דרום ווערט
דאש גרופין גלגול ווייל אזו וויא איין ולד איז פאר הוילין
אין דער מוטער בשעת זיא איז מעוברת אזו אויך די נאייע
נשמה איז פאר הוילין אין זיין אלטע נשמה ביז ער פאר
ריכט דאש וואש ער האט גיזינדיגט גייט דר נאך די נאייע
נשמה צוא איר ארט וואש איז איר ראוי אין גן עדן: (ד) אונ
דער גלגול איז ניט זייער הארב · אבער אז דער מענטש
טוט זייער גרוישע זינד זינדיגין · האט ער אנדערש קיין
תקנה ניט נאר ער מוז פריער שטארבין אונ די נשמה מוז
קומן אין איין קליין קינד בשעת אז ער ווערט בשאפין אונ
די נשמה אליין איז אין דעם קינד אונ מוז ווארטין ביז דאש
קינד ווערט גרויש · ער זאל זיא קענן מתקן זיין אונ אמאל
קען נאך זיין אז ניט גנוג וואש ער איז זיא ניט מתקן נאר
אדרבה ער איז זיא נאך מער מטמא דורך דיא עבירות

וואש ער טוט · אונ דאש איז זייער שלעכט פאר דער
נשמה: (ה) אונ עש איז פאר האנדין איין מצוה אז דעם
מענטש דאכט זיך אז ער וועט זיא ניט האלטין וועט איר
עונש גרינג זיין אבר מיטין אמת איז איר עונש זייער הארב
אונ דאש איז די מצוה פון אום צו קערן איין אבידה · דאש ער
זעהט די זאך וואש זיין חבר האט פאר לארין אונ ער פליישט
זיך ניט אים ווידר צו קערין זוא מוז ער מגולגל ווערן אין איין
קינד וואש איז אין זיין מוטרש לייב · אונ מוז דארטין ליידין
גרוישע יסורים ביז דאש קינד ווערט גרויש כדי ווידער צו
קערין צוא דעם זעלביגין מענטשן אדר צו זיינע קינדר דיא
אבידה וואש ער האט אין דעם ערשטין גלגול זיא ניט אפ
גגעבין · אונ ער קומט ניט אין דעם גרינגין גלגול וואש דיא
נאייע נשמה ווערט פאר הוילין אין זיין אלטע נשמה · אזו
וויא עש שטייט אין ספר גלגולים פון דעם האר״י ז״ל ווארום
נאט ב״ה שטראפט מדה כנגד מדה: (ו) דרום דער וואש
פארכט זיך פאר נאט זאל מתפלל זיין אז ער זאל ניצול
ווערין פון דיא גלגולים דען דעם עולם דאכט זיך אז דער
עונש פון גלגול איז גרינג · אבער דער וואש איז קלוג זאל
פאר שטיין אונ זעהן אז ווען ער וועט אפילו מגולגל ווערין
אין איין צדיק וואלט דאך אלץ בעשער פאר אים גיווען אז
ער זאל גיווען זיין אין זיין רוא ארט ווארום דעם תענוג אינ

נחה

באבן דומם כגון המרגיל עצמו בלשון הרע הוא מתגלגל באבן המונח ע"פ השדה ושם הוא בתושך בלתי אור ומי שאינו מדקדק באכילת ספק איסור מתגלגל בעלין של אילן ובכל פעם שהרוח מנענע הוא סובל יסורים וצער גדול בלתי לספר ופרנס ישראל המתגאה על הציבור מתגלגל בדבורה ושם הוא נידון בכל עת ובכל רגע ויש לו צער יותר מעונש של גיהנם כי הוא אסור במקום צר כזה והוא עונש מחמת גאוה לבד ואם הוא פועל רע על ידי הגאוה דהיינו שהלבין פני הבאים לפניו בבושים וכיוצא בו שאר פעולות רעות על זה יש עונשים אחרים מפורשים הן בספרי קבלה שרחמנא ליצלן מעונשין דיליה הרודף אחרי זנות מתגלגל בזונה ובכל פעם שמזנין עמה מוסיפין לו טומאה על טומאתו והווה על הוותו ושברו גדול כים אין לספר היסורים קשים ומבאובים שלו ושאר פרטי גלגולים יתבארו בפרקים הבאים בס"ד ועאכו"כ המגולגלים בבהמות טמאות ועופות הטמאים יושבי השך וצלמות בצער סובלים עינויים קשים ומרים בסרטון קרב ומעיים שלהם ובכל עת ורגע סובלים צער ממש דינין קשים מניהנם ואחר כל זאת אינו ניצול מעונשה של גיהנם אחר כל הגלגולים ראה מה שמצאתי כתוב בשם האר"י ז"ל בצפת תוב"ב היה בחור א' בן אחותו של רבי יהושע רופא ז"ל והוא בן י"ח שנים היה לומד בישיבה פעם אחת המתכל רו האר"י ז"ל ואמר לאביו בנך יש בו רוח אחת ראה להמציא לו מזור ותרופה ואל תחום על הממון והשיב אבי הבחור חס ושלום שיהיה בו רוח כי אם זה שנתים לבו כואב ולפעמים כשלבו חלש אזי רבי יהושע הרופא עושה לו רפואות ומתרפא לפי שעה ואח"כ חוזר הכאב ואמר לו האר"י ז"ל תראה שכדברי כן הוא . לא היו ימים מועטים עד שנתגלה הרוח והתחיל לבצבץ בהבחור ובאו והודיעו להאר"י ז"ל ושאל אותו האר"י ז"ל באיזה אופן בא הרוח להבחור והשיב לו הרוח הענין

כך

נַתַּת רוּחַ וְאֵשׁ דִּיא נְשָׁמָה הָאט אַיין שָׁעָה אִין גַּן עֵדֶן . אִיז דָּאש בֶּעשָׁעֶר פּוּן אַלָע תַּעֲנוּגִים עוֹלָם הַזֶּה . אוּנ מֶבֶל שֶׁבֶּן אַז דָּער מֵעֲנֶטש וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין אֹרֶם . דַּהַיינוּ אַיין חַיוֹת וְעוֹפוֹת . אוּנ אֲמָאל וָועֶרט עֶר מְגוּלְגָל אִין אַיין שְׁטֵיין גְּלַיִיךְ וִויא דָער וְאֵשׁ גִיווִינְט זִיךְ צוּא רַייִדִין לְשׁוֹן הָרַע . דָער וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין שְׁטֵיין וְאֵשׁ לִינְט אִין פֶּעלְד עֶר הָאט קַיין שוּם לֵיכְטִיקַייט נִיט נָאר לוּיטֶר פִּינְצְטֶרקַייט אוּנ דָער וְאֵשׁ עֶסְט טָפָּק טְרֵיפּוֹת וָועֶרט עֶר מְגוּלְגָל אִין דִי בֶּלְעטֶער פּוּן אַבּוֹים . אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ דָער וִוינְט שָׁאקֶלְט דִיא בְּלָעטֶער לַייֶט עֶר גְּרוֹיֶשׁ יְסוּרִים וְאֵשׁ אִיז נִיט צוּא דָער צֵיילֶן אוּנ דָער פַּרְנָס יִשְׂרָאֵל וְאֵשׁ הַאלְט זִיךְ בְּנָאוֶה קֵעגִין דָעם עוֹלָם וָועֶרט עֶר מְגוּלְגָל אִין אַיין בִּין אוּנ דְאַרְטֵין וָועֶרט עֶר נִט טָפָּט אַלָע רָגַע אוּנ לַייֶט דָאְרְטֵין מָער צַעַר אַייְדֶער אִין נַיהָנֹם . וְוארוּם עֶר אִיז גְּבוּרְדִין אִין אַז אַיין אַייְנְג אֹרֶם אוּנ דָאש אִיז נָאר דָער עוֹנֶש פּוּן דָער גַּאוָה אַלַיין . אָבֶּר אַז עֶר טוּט נָאךְ שָׁלָעכְטֶש הִינֶךְ דָער גַּאָוֶה . דַּהַיינוּ עֶר אִיז מְבַייֵש מֶענְטֶשֶׁן . אוּנ נָאךְ זָעלְבֶע גְּלַייכִין שְׁלָעכְטֶע מַעֲשִׂים אוֹיף דָעם הָאט עֶר נָאךְ אַחֵיז עוֹנָשִׁים וְאֵשׁ שְׁטַייֶען אִין סִפְרֵי קַבָּלָה גָּאט זָאל אוּנְז מַצְיל זַיין פּוּן זַייֶנע עוֹנָשִׁים דָער וְאֵשׁ יָאגְט נָאךְ זִנוּת וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין זוֹנָה אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ מֶען אִיז מִט אִיר מְזַנֶּה וָועֶרט אִים נִיט שְׁטֶעֶרט טוּמְאָה אוֹיף זַיין טוּמְאָה . אוּנ אַיין בְּרָאךְ אוֹיף דָעם אַנְדֶרֶן אוּנ אַיין גַּנָּב אִין גַּן עֵדֶן . אִיז דָאש בֶּעשָׁעֶר פּוּן אַלָע תַּעֲנוּגִים עוֹלָם הַזֶּה . אוּנ מֶבֶל שֶׁבֶּן אַז דָּער מֵעֲנֶטש וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין אֹרֶם . דַּהַיינוּ אַיין חַיוֹת וְעוֹפוֹת . אוּנ אֲמָאל וָועֶרט עֶר מְגוּלְגָל אִין אַיין שְׁטֵיין גְּלַייךְ וִויא דָער וְאֵשׁ גִיווִינְט זִיךְ צוּא רַייִדִין לְשׁוֹן הָרַע . דָער וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין שְׁטֵיין וְאֵשׁ לִינְט אִין פֶּעלְד עֶר הָאט קַיין שוּם לֵיכְטִיקַייט נִיט נָאר לוּיטֶר פִּינְצְטֶרקַייט אוּנ דָער וְאֵשׁ עֶסְט טָפָּק טְרֵיפּוֹת וָועֶרט עֶר מְגוּלְגָל אִין דִי בֶּלְעטֶער פּוּן אַבּוֹים . אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ דָער וִוינְט שָׁאקֶלְט דִיא בְּלָעטֶער לַייֶט עֶר גְּרוֹיֶשׁ יְסוּרִים וְאֵשׁ אִיז נִיט צוּא דָער צֵיילֶן אוּנ דָער פַּרְנָס יִשְׂרָאֵל וְאֵשׁ הַאלְט זִיךְ בְּנָאוֶה קֵעגִין דָעם עוֹלָם וָועֶרט עֶר מְגוּלְגָל אִין אַיין בִּין אוּנ דְאַרְטֵין וָועֶרט עֶר נִט טָפָּט אַלָע רָגַע אוּנ לַייֶט דָאְרְטֵין מָער צַעַר אַייְדֶער אִין נַיהָנֹם . וְוארוּם עֶר אִיז גְּבוּרְדִין אִין אַז אַיין אַייְנְג אֹרֶם אוּנ דָאש אִיז נָאר דָער עוֹנֶש פּוּן דָער גַּאוָה אַלַיין . אָבֶּר אַז עֶר טוּט נָאךְ שָׁלָעכְטֶש הִינֶךְ דָער גַּאָוֶה . דַּהַיינוּ עֶר אִיז מְבַייֵש מֶענְטֶשֶׁן . אוּנ נָאךְ זָעלְבֶע גְּלַייכִין שְׁלָעכְטֶע מַעֲשִׂים אוֹיף דָעם הָאט עֶר נָאךְ אַחֵיז עוֹנָשִׁים וְאֵשׁ שְׁטַייֶען אִין סִפְרֵי קַבָּלָה גָּאט זָאל אוּנְז מַצְיל זַיין פּוּן זַייֶנע עוֹנָשִׁים דָער וְאֵשׁ יָאגְט נָאךְ זִנוּת וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין זוֹנָה אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ מֶען אִיז מִט אִיר מְזַנֶּה וָועֶרט אִים נִיט שְׁטֶעֶרט טוּמְאָה אוֹיף זַיין טוּמְאָה . אוּנ אַיין בְּרָאךְ אוֹיף דָעם אַנְדֶרֶן אוּנ אַיין גַּנָּב אִין גַּן עֵדֶן . אִיז דָאש בֶּעשָׁעֶר פּוּן אַלָע תַּעֲנוּגִים עוֹלָם הַזֶּה . אוּנ מֶבֶל שֶׁבֶּן אַז דָּער מֵעֲנֶטש וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין אֹרֶם . דַּהַיינוּ עֶר אִיז מְבַייֵש מֶענְטֶשֶׁן . אוּנ נָאךְ זָעלְבֶע גְּלַייכִין שְׁלָעכְטֶע מַעֲשִׂים אוֹיף דָעם הָאט עֶר נָאךְ אַחֵיז עוֹנָשִׁים וְאֵשׁ שְׁטַייֶען אִין סִפְרֵי קַבָּלָה גָּאט זָאל אוּנְז מַצְיל זַיין פּוּן זַייֶנע עוֹנָשִׁים דָער וְאֵשׁ יָאגְט נָאךְ זִנוּת וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין זוֹנָה אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ מֶען אִיז מִט אִיר מְזַנֶּה וָועֶרט אִים נִיט שְׁטֶעֶרט טוּמְאָה אוֹיף זַיין טוּמְאָה . אוּנ אַיין בְּרָאךְ אוֹיף דָעם אַנְדֶרֶן אוּנ אַיין גַּנָּב אִין גַּן עֵדֶן . אִיז דָאש בֶּעשָׁעֶר פּוּן אַלָע תַּעֲנוּגִים עוֹלָם הַזֶּה . אוּנ מֶבֶל שֶׁבֶּן אַז דָּער מֵעֲנֶטש וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין אֹרֶם . דַּהַיינוּ עֶר אִיז מְבַייֵש מֶענְטֶשֶׁן . אוּנ נָאךְ זָעלְבֶע גְּלַייכִין שְׁלָעכְטֶע מַעֲשִׂים אוֹיף דָעם הָאט עֶר נָאךְ אַחֵיז עוֹנָשִׁים וְאֵשׁ שְׁטַייֶען אִין סִפְרֵי קַבָּלָה גָּאט זָאל אוּנְז מַצְיל זַיין פּוּן זַייֶנע עוֹנָשִׁים דָער וְאֵשׁ יָאגְט נָאךְ זִנוּת וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין זוֹנָה אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ מֶען אִיז מִט אִיר מְזַנֶּה וָועֶרט אִים נִיט שְׁטֶעֶרט טוּמְאָה אוֹיף זַיין טוּמְאָה . אוּנ אַיין בְּרָאךְ אוֹיף דָעם אַנְדֶרֶן אוּנ אַיין גַּנָּב אִין גַּן עֵדֶן . אִיז דָאש בֶּעשָׁעֶר פּוּן אַלָע תַּעֲנוּגִים עוֹלָם הַזֶּה . אוּנ מֶבֶל שֶׁבֶּן אַז דָּער מֵעֲנֶטש וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין אֹרֶם . דַּהַיינוּ עֶר אִיז מְבַייֵש מֶענְטֶשֶׁן . אוּנ נָאךְ זָעלְבֶע גְּלַייכִין שְׁלָעכְטֶע מַעֲשִׂים אוֹיף דָעם הָאט עֶר נָאךְ אַחֵיז עוֹנָשִׁים וְאֵשׁ שְׁטַייֶען אִין סִפְרֵי קַבָּלָה גָּאט זָאל אוּנְז מַצְיל זַיין פּוּן זַייֶנע עוֹנָשִׁים דָער וְאֵשׁ יָאגְט נָאךְ זִנוּת וָועֶרט מְגוּלְגָל אִין אַיין זוֹנָה אוּנ אַלָע מָאל וְאֵשׁ מֶען אִיז מִט אִיר מְזַנֶּה וָועֶרט אִים נִיט שְׁטֶעֶרט טוּמְאָה אוֹיף זַיין טוּמְאָה . אוּנ אַיין בְּרָאךְ אוֹיף דָעם אַנְדֶרֶן

כך הוא כשהייתי ברומי הייתי דר עם עני א' שהיה מתפרנס מהצדקה ולא היה בביתו שום לחם ומזון בקש העני ממני שאתן לו לחם ולא הייתי רוצה ליתן לו ומת העני הנ"ל לנגד עיני מחמת הרעבון לכן היו ב"ד של מעלה גוזרין שימות הוא כמו שהמית את העני וכן היה שלא היו ימים מועטים ובאו עלי גזלנים והרגו אותי ואחר ההריגה באתי אל הבחור הזה וגזר עליו האר"י זל שיצא מהבחור בלי שום היזק חלו והשיב הרוח אם תרצה שאצא מהבחור אעשה תנאי עמך והוא כי אחרי צאתי מכאן שלא יראה זה פני נקבה משך ג' ימים ואם יעבור התנאי אהרגנו ויצא הרוח וצוה האר"י זל לעשות שמירה אל הבחור שיהיה יושב בבית המדרש ולא יניחו אותו לצאת מבית המדרש ולא תבא שום אשה לבית המדרש כי הרוח אורב על התנאי שעשה ובתוך כך הלך נדול הדור מהורי"ד חיים ויטל זל מבית המדרש להכין צרכי מצוה שעשה בראש חודש והניח במקומו בן דודו רבי יהושע רופא הנ"ל והלך רבי יהושע להתעסק במצוה אחרת והניח להבחור יחידי בבית המדרש ובתוך כך בא אמו של הבחור ודודתו לבית המדרש לראותו וכשהיו רואים אותו נשקו אותו ובאותה השעה בא הרוח וחזר להבחור ונכנס בו וחנקו ומפני היראה שלא יאמרו שהישראלים הרגו אותו עשה האר"י זל קפיצת הדרך על שני קנים והלך עם תלמידיו למבריא ברגע אחד וזה היה בין השמשות ובמבריא התפלל האר"י זל להסניר פיהם של משטינים וכן היה ואחר"כ חזר לצפת תוב"ב ע"כ יראה האדם גודל

העונש

גיוויזין אין דעם בחור אוג זיין פאטער אוג מוטער זיינן נקומן אוג האבין מודיע ביונען צו דעם הארי"י זל האט דר הארי"י גיפרעגט דעם רוח אין וואש פאר איין אופן איז ער אריין גיקומען אין דעם בחור האט דער רוח אים גיעגנטפערט איך האב גוואלט אין רומי אין אייגעם מיט איין ארום מאן וואש ער פלעגט זיך מפרנס זיין פון צדקה אמאל האט דער ארום מאן גיט גיהאט אין זיין שטוב קיין שום ברויט אוג קיין שפייו · האט דער ארום מאן פון מיר גיבעטין אז איך זאל אים עבין ברויט · אוג איך האב גיט גיוואלט עבין אים איז דער ארום מאן מיר גיפאטארבין אוג איך האב ב"ד של מעלה גוזר גיוון · אוג דרום האט ראש ב"ד של מעלה גוזר גיוון איך זאל שטארבין אזוא ויא דער ארום מאן אין גישטארבין אוג אזוא איז גיוון אז אין איין קורצע ציים ארום זיינען גיקומען גולנים אוג האבין מיך גיהרגעט אוג נאך דעם הרגענע בין איך תיפף ארריין אוג האט אים דער רוח תיפף גיקומען אין דעם בחור ארין אוג האט אים דער וואלגין · אוג כמחמת ציא האבין סדרא גיהאט מען זאל גיט זאגין אז דיא יהודים האבין אים גיהרגעט · האט דער הארי"י זל גימאכט קפיצות הדרך אוג איז גיקומען מיט זיינע תלמידים אין ארץ רגע קיין טבריא · אוג דענמאלט צווישין טאג אוג נאכט האט דער הארי"י זל דארטין מתפלל גיוון אז נאט ב"ה זאל פאר שליחן דאש מויל פון דיא מקטרגים זיא זאלין גיט קענען קעגן מיט זיינע תלמידים פאר דעם שרה · אוג אזוא איז גיוון · אוג דער נאך האט ער ויידער גיקערט קיין צפת · דרום זאל דער מענמש זהען ויא גרוש דר עונש איז אז מען קוקט אויף פרעמדע וויבער דען מה דאך דער בחור ואש האט נאר גיקוקט אויף זיין מיטר אוג זיין מוטר · זעה ואש איז אים אויש גינאנגן אוג מכל שכן דער ואש קוקט אויף פרעמדע וויבער · דער

אשה זאל גיט קומן אין בית המדרש אריין ואורום דער רוח לויערט אויף אים מחמת דעם תבאי ואוש ער האט גיהאט אז דר בחור זאל דרייא טעג גיט זעהן קיין שום אשה · צוא דעם דריטן טאג איז דער גדול הדור רבי חיים ויטאל גינאנגן פון דעם בית המדרש אין דבר מצוה צוא טאן · אוג האט גילאזט דעם רבי יהושע רופא ער זאל היטין דעם בחור · דער ויל איז דער רבי יהושע אויך אונעק גינאנגן צוא טאן אדבר מצוה אוג האט דעם בחור גילאזט אליין אין בית המדרש דער ויל איז גיקומען דיא מוטר אוג דרום האט ראש ב"ד של מעלה גוזר גיוון אויך זאל אים גיט אנטפין אוג זי האט אים גיקושט אז דער רוח תיפף גיקומען אין דעם בחור אריין אוג האט אים דער וואלגין · אוג דיא יהודים האבין אים גיהרגעט · האט דער הארי"י זל גימאכט קפיצות הדרך אוג איז גיקומען מיט זיינע תלמידים אין ארץ רגע קיין טבריא · אוג דענמאלט צווישין טאג אוג נאכט האט דער הארי"י זל דארטין מתפלל גיוון אז נאט ב"ה זאל פאר שליחן דאש מויל פון דיא מקטרגים זיא זאלין גיט קענען קעגן מיט זיינע תלמידים פאר דעם שרה · אוג אזוא איז גיוון · אוג דער נאך האט ער ויידער גיקערט קיין צפת · דרום זאל דער מענמש זהען ויא גרוש דר עונש איז אז מען קוקט אויף פרעמדע וויבער דען מה דאך דער בחור ואש האט נאר גיקוקט אויף זיין מיטר אוג זיין מוטר · זעה ואש איז אים אויש גינאנגן אוג מכל שכן דער ואש קוקט אויף פרעמדע וויבער · דער

העונש המסתכל בנשים זרות ומה הבחור הזה שלא המתכל אלא על אמו ודידתו חוי מאי סליק ביה ומכיש בנשים זרות ועיז אמרו רזל כל המרבה שיחה עם אשה גורם רעה לעצמו ע"כ ענין גדול שהאדם יתנהג שלא להסתכל למרחוק כי אם עיניו יהיו תמיד משוטות למטה לארץ וכן מצינו בהנהגת חסידים הראשונים שעיניהם למטה ומתכוונים ליחד הקב"ה ושכינתיה כי ד' גווני של העינים מורים על ד' אותיות השם הוי"ה ושכינה היא מורה על הארץ שנקראת ארץ הקדושה המקודשת מכל הארצות כמאמר הכתוב עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי משא"כ גבה עינים ורחב לבב עליו אמר הקב"ה אותו לא אוכל אתו לא אוכל להתדבק כי הוא מפריד בין הדבקים וכל המפקיר עיניו לראות בהסתכלות דברים האסורים שואב ושואף הס"א אליו וגורם לו רעות הרבה להיות הוא עין רע וכל מי שיש לו עין רע גורם קללה לעצמו ולחבירו וזהו שארז"ל צ"ט הלקים מתים בעין רע וכו' כוונתם בהיזק ראייה שיש באדם וכל זה הוא גורם איסור ראייה וירגיל תמיד לראות בדברי קדושה כמו שכתבתי בפרק א' ע"ש ונלמוד עוד מפרק זה שאל יעלים אדם עיניו מן הצדקה כי בעבור שלא נתן הרוח לעני הגיל איזה דבר מאכל ומת לפניו עבור כן נהרג גם הוא ובעבור חטא זה הוכרח לדון בכף הקלע להעשות רוח כמו שכתבתי לעיל ע"כ יהיה לכל איש לב רחמן ויכנים לבו ועיניו ושאר איבריו בקדושה ויזכה לראות עין בעין פני השכינה שלש פעמים בשנה אמן:

פרק מא **אורא** בס' היכלות וזל ברוכים אתם לה' ברוכים אתם לי שמים וארץ יורדי מרכבה אם תאמרו לבני מה שאני עושה לישראל כשאומרים קדושה למדו אותם ואמרו להם שאו למרום עיניכם כשאומרים קדושה כי יש לי הנאה באותו רגע שעיניהם נשואות לי ועיני נשואות

הָאט בְּוּנַדאי אַנדרוישין עוֹנש · אוּנ דָּרוּם הָאבִּין אוּנוֹרָע חָכמִים
נִיזאָנט · דָּער וָאש מָערָט צוא רַיידין מִיט אַיין אִשָּׁה אִיז
עָר זִיךְ גוֹרם בֵּייז · דָּרוּם נִיהָער אִיטְלִיכֶר מָענְטש זִיךְ צוא
נִיזַיינֶן נִיט צוא קוּקן וַיים נָאר עָר זָאל זִיךְ נִיוַויינֶן אַז
זַייַע אוּינִין זָאלִין קוּקן אוּיף דָער עֶרד אוּנ אַזוא פְלָענִין
דִיא עָרשְׁטָע חָסִידִים זִיךְ נוֹכַ זַיין דָאש הָאבִּין זַי הָאבִּין תָּמִיד
נִיהַאלְטֶן דִיא אוּינִין אַראָפּ אוּנ הָאבִּין נִיקוּקְט אוּיף דָער
עֶרד · אוּנ הָאבִּין זִיךְ מְכַוין נִיוֹנען צוא מְיַחֵד זַיין הש"י
מִיט זַיין שְׁכִינָה · וְוארום דִיא אוּינִין הָאבִּין פִּיר פַארְבֶּן דָאש
וַיזַיוְט אוּיף פִּיר אוֹתִיוֹת פוּן דָעם שֵׁם (הויה) אוּנ דִיא שְׁכִינָה
וָעָרָם נִירוּפִין אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה · אָבֶּר דָער וָאש הַייבְּט אוּיף
זַייַע אוּינִין אוּנ קוּקְט מִיט נָאָוה אוּנ אוּיף וָאש אִים גְלוּשְׁט
זִיךְ · אוּיף דָעם וָאנְט נָאט בְּ"ה אַז עָר קָען זִיךְ נִיט בֵּהָעפְטֶן
מִיט מִיר · אוּנ דָער וָאש אִיז מַפְקִיר זַייַע אוּינִין צוא
וֶעהָן דָבָרִים הָאמְרִים דָער שְׁלָעפְט אוּיף זִיךְ דִיא מְטָרָא
אַחֲרָא אוּנ אִיז זִיךְ גוֹרם פִּיל שְׁלָעכְטְש דָאש עָר זָאל זַיין
אַיין רַע עַיִן אוּנ דָער וָאש הָאט אַיין בֵּייז אוּיג דָער אִיז
גוֹרם אַיין קְלָלָה צוא זִיךְ אוּנ צוא אַנדָערָע וָארום מִיט
זַייַע אוּינִין גִיט עָר דִיא מָענְטשִׁין אַיין עַיִן הָרַע · אוּנְזֶרָע
חֲכָמִים הָאבִּין נִיזָאגְט נַיין אוּנ צַייְנִציג חֲלָקִים שְׁטָארְבִּין מִיט זַייַער
דוּנְדְ עַיִן הָרַע אוּנ אַיין הוּנְדֶערְט חֵלֶק שְׁטָארְבִּין מִיט זַייַער
מִיט · נָאר עָר זָאל זִיךְ תָּמִיד נִיוַויינֶן צוא וָעהָן חַיילִינָע
זָאכִין אַזוא וִויא אוּיךְ הָאבּ נִישְׁרִיבִּין נָאר אַין דָעם עֶרְשְׁטֶן

פָּרָק · אוּיךְ וָעָרט נִילָערִינְט פוּן דָעם פָּרָק · אַז דָער
מָענְטש זָאל נִיט פָּאר הוֹילִין זַייַנֶע אוּינִין פוּן צְדָקָה · וָוארום
מַחֲמַת דָער רוּחַ הָאט נִיט נִיגָעבִּין קַיין עֶסִין צוא דָעם אָרוּם
מַאן אוּנ דָער אָרוּם מַאן אִיז נִישְׁטָארְבִּין פָּאר זַייַע
אוּינִין · דְרוּם אִיז עָר אוּיךְ דָער עֶרד אוּנ אַזוא פְלָענִין
דִיא אוּינִין אַראָפּ אוּנ הָאבִּין נִיקוּקְט אוּיף דָער
עֶרד · אוּנ הָאבִּין זִיךְ מְכַוין נִיוֹנען צוא מְיַחֵד זַיין הש"י
מִיט זַיין שְׁכִינָה · וְוארום דִיא אוּינִין הָאבִּין פִּיר פַארְבֶּן דָאש
וַיזַיוְט אוּיף פִּיר אוֹתִיוֹת פוּן דָעם שֵׁם (הויה) אוּנ דִיא שְׁכִינָה
וָעָרָם נִירוּפִין אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה · אָבֶּר דָער וָאש הַייבְּט אוּיף
זַייַע אוּינִין אוּנ קוּקְט מִיט נָאָוה אוּנ אוּיף וָאש אִים גְלוּשְׁט
זִיךְ · אוּיף דָעם וָאנְט נָאט בְּ"ה אַז עָר קָען זִיךְ נִיט בֵּהָעפְטֶן
מִיט מִיר · אוּנ דָער וָאש אִיז מַפְקִיר זַייַע אוּינִין צוא
וֶעהָן דָבָרִים הָאמְרִים דָער שְׁלָעפְט אוּיף זִיךְ דִיא מְטָרָא
אַחֲרָא אוּנ אִיז זִיךְ גוֹרם פִּיל שְׁלָעכְטְש דָאש עָר זָאל זַיין
אַיין רַע עַיִן אוּנ דָער וָאש הָאט אַיין בֵּייז אוּיג דָער אִיז
גוֹרם אַיין קְלָלָה צוא זִיךְ אוּנ צוא אַנדָערָע וָארום מִיט
זַייַע אוּינִין גִיט עָר דִיא מָענְטשִׁין אַיין עַיִן הָרַע · אוּנְזֶרָע
חֲכָמִים הָאבִּין נִיזָאגְט נַיין אוּנ צַייְנִציג חֲלָקִים שְׁטָארְבִּין
דוּנְדְ עַיִן הָרַע אוּנ אַיין הוּנְדֶערְט חֵלֶק שְׁטָארְבִּין מִיט זַייַער
מִיט · נָאר עָר זָאל זִיךְ תָּמִיד נִיוַויינֶן צוא וָעהָן חַיילִינָע
זָאכִין אַזוא וִויא אוּיךְ הָאבּ נִישְׁרִיבִּין נָאר אַין דָעם עֶרְשְׁטֶן
וָאש זַייט אַרוֹיש פוּן זַייַער מוֹיל אִיז בַּייא מִיר גְלַייךְ אַן

להם והבל היוצא מפיהם עולה לפני כריח ניחוח ובאותה שעה אני מנשק ומחבק דמות יעקב החקוקה בכסא הכבוד עכ"ל · (ב) וראה כמה חיבתן של ישראל לאביהם ואיך לא נעבוד באימה וביראה בכל לב ונפש את אבינו שבשמים אשר הוא רחוק מרשעים וקרוב לצדיקים ולכל אשר יקראוהו באמת וכל הירא וחרד לדבר ה' יקיים מדה הכתוב בכאן כדי שיבא לתכלית האהבה ויזכה לעוה"ב בעבודת הבורא · (ג) והוא שיקח פנאי לעצמו בכל יום לחשוב במחשבתו קדושת הבורא ית' שהוא גדול מאוד כמו שסידר הפייטן וקדושתך בפיהם ואביתה תהלה מבשר ודם מחציר יבש מצל עובר מעמוסי בטן וכו' ומתים במשפט וחיים ברחמים וקדושתך בפיהם וע"י המחשבה זו יתלהב לבו לעבודת הקב"ה · (ד) כמבואר בזוהר פ' ויקהל שכשחושב האדם לעבודת הבורא אזי מחשבה ההיא סלקא תחלה על הלב דהוא קיומא ויסודא דכל גופא ואח"כ סלקת ההיא מחשבה טובה על שארי איברי הגוף ואז מחשבות הלב ואיברי הגוף מתחברין כחדא ואינון משכין עלייהו זהורא דשכינתא לדיירא עמהון וההוא בר נש איהו חולקא וכו' וצריך אותו האדם לדבק ביראת ה' כי אהבה ויראה תרווייהו כחדא אזלין כמבואר באריכות בראשית חכמה · (ה) וכמבואר בספר חרדים על פסוק ליראה את השם הנכבד והנורא ולאהבה אותו ופירוש הדבר הוא כשמזכיר את השם ירגיז ויזדעזע כל גופו וכשמברך איזה ברכה יברך בשפה ברורה ובהרגשת כל גופו ולא לזרוק חס ושלום ברכה מפיו במהירות · (ו) כמו שראיתי המון עם נכשלים בעון זה כשאוחזין איזה דבר מאכל ומשקה שצריך האדם לברך עליו ברכת הנהנין ועיקר מגמתו היא על המאכל וחושק להשליך המאכל בפיו במהירות והברכה אומר במריצות ובמהירות

גינומען וויא דער גישמאקער ריח פון קרבנות אונ אין דער צייט קוש איך אונ האלז דאש גישטאלט פון יעקב וואש זיא איז אויש נקריצט אין כסא הכבוד : (ב) נוא זעה וויא דיא ישראל זיינען גיליבט פאר גאט ב"ה אונ וויא זאלין מיר אים ניט דינן מיט פארכט מיט גאר אונזער הארץ אונ מיט גאר אונזער לייב גיהערין מיר צוא דינען גאט ב"ה וואש ער איז ווייט פון דיא רשעים אונ גאהענט צוא דיא צדיקים · אינ צוא אלע וואש רופין אים באמת אונ איטליכער וואש פארכט זיך פאר גאט אונ איילט זיך צוא גאטש רייד זאל ער טקיים זיין דאש וואש איך וועל ווייטער שרייבין · כדי דורך דעם זאל ער קימען צוא דינען גאט מיט ליבשאפט · אונ וועט זוכה זיין צוא עולם הבא · (ג) אונ דאש איז ער זאל זיך אלע טאג מאכין איין צייט צוא טראכטין דיא הייליקייט פון דעם באשעפער יתברך וואש איז זייער גרויש אונ האט פיל רבבות אונ אלפי אלפים כיתות מלאכים וואש זייא זאגין פאר אים שירה · אזוא וויא עש שטייט אין מחזור וקדושתך בפיהם אונ דיין הייליקייט זאגין זייא מיט זייער מויל ואביתה תהלה אונ דוא ווילשט דיא לויב פון דעם מענטשין וואש ער איז איין בשר ודם · אונ וויא פאר דארט גראז אונ וויא איין שאטין וואש ער גייט אוועק אונ זייא שטארבין דורך משפט אונ וועלין ווידער לעבעדיג ווערין דורך דיין רחמנות אונ דורך דער מחשבה וועט פלאמן זיין הארץ צוא גאטש דינסט · וויא עש שטייט אין זוהר אז איין מענטש טראכט אין גאטש דינסט נייט דיא מחשבה אויף פריער אויף דעם הארצין · וואש דאש הארץ איז דער באשטאנד אונ דער יסוד פון גאר דעם גוף · אונ דער גאך גייט דיא גוטע מחשבה אויף דיא אברים פון דעם גוף · אונ דענמאלט בהעפטין זיך אין איינם דיא מחשבה אונ דיא גלידער פון דעם גוף · אונ זייא ציהען אויף זיך דאש לויטערקייט פון דער נשמה · אונ דער מענטש האט איין חלק אויף עולם הבא : (ה) אונ דער מענטש מוז זיך באהעפטין אין גאטש פארכט · אזוא וויא אין ספר חרדים שטייט איין פירוש אויף דעם פסוק ליראה את השם הנכבד והנורא ולאהבה אותו איז אזו דער פירוש אז דער מענטש דער מאגט דעם גאמען פון גאט · זאל גאר זיין גוף ציטערין · אונ אז ער מאכט עפים איין ברכה זאל ער זיא מאכין באמעליך אונ גאר זיין לייב זאל פילין וויא ער מאכט דיא ברכה · אונ גיט ח"ו גיך דיא ברכה צוא זאגין גלייך וויא ער וואלט גינערין פטור ווערין פון איר · אזוא וויא איך האב גיזעהען דער פראסטר עולם ווערט גישטרויכילט מיט דער זינד דאש אז זייא האלטין עפים איין עסין ווארג אדער עפים איין משקה וואש דער מענטש באדארף פריער אברכה מאכין דרויף איידער ער וועט דאש עסין אדר טרינקען · איז זייער עיקר כוונה אויף דעם עסין אדער טרינקען אונ גילוסטין גאר אריין צוא ווארפין דאש עסין אין מויל אריין אונ דיא ברכה

זאגין

ובמהירות בלי שום דקדוק כלל וענשו גדול מאוד וכמו שכתבתי לעיל בפרקים ע״ש מעשה בשם ספר חסידים · (ז) ובכלל העונש זה האומר שירות מזמורים פסוקי דזמרה ברהיטות ומבליעים אותיות ותיבות ונכשלים בזה רוב העולם ובפרט שצריכין להזהיר את חזני הארץ ע״פ הרוב הם מדקדקין בהרמת קולם אל הניגון ואין כוונתם כלל אל התפלה רק כוונתם הוא להתפאר בקולם ומקום עיקר שיר ושבח להקב״ה מבליעין וחוטפין ולחזנים כאלו אין תקומה לעתיד כי יפר״ח כארז״ בלבנו״ן ס״ת חזן להורות כי החזנים המתפללים לפני העמוד בכוונה שלימה יהיה כארז בלבנון ישגה לעתיד · (ח) ודע כי סוד החזן הוא כולל שלשה שמות קדושים הוא שם הוי״ה ושם אדנ״י ושם שד״י כי חזן במלואו הוא חי״ת זי״ן נו״ן אותיות הראשונים הם חזן גימטריא אדנ״י אותיות אמצעיות הן גימטריא שם הוי״ה אותיות אחרונות הן גימטריא ת״ק שהוא הנעלם של שם שד״י על כן ראה כמה גדול כח של חזן שהוא כולל שלשה שמות יחד יחוד גמור משא״כ כשהחזן הוא קל בדעתו ואינו מכוין לבו לתפלה בכוונה להוציא הצבור כראוי אז הוא פוגם בשלשה שמות קדושים הללו ואז הוא מטיל מום בקדשים כי תפלה עכשיו בזמן הזה במקום קרבן קדוש · (ט) וזה הסוד מצאתי כתוב בשם קדמונינו רז״ל כי בפסוק שובי נפשי למנוחיכי כי ה׳ גמל עליכי וגו׳ יש שם גדול הנקרא מו״ם הנרשם ליודעי חן והמחסר יחסר לו מנוחה בעולם הבא וכן יוצר ״משרתים ״ואשר ״משרתיו הוא ר״ת מו״ם וסימנך כי מו״ם בו פיגול הוא לא ירצה לקרבן לה׳ ותפלה עכשיו במקום קרבן ע״כ כל המבליעים בתפלתן הן בכלל אלו המטילין מום בקדשים וכן עונשן קשה של המפסיקים במקום שאין רשאי להפסיק · (י) כדאיתא בפסיקתא ההוא חסידא פגע ביה אליהו ז״ל והוי טעין בתריה ג׳ מאות גמלי של פורענות א״ל הני למאן א״ל למאן דמשתעי בין ברוך שאמר לישתבח ובין ישתבח עד תפלת י״ח כי האיש אשר ידבר ומפסיק בתפלתו הוא פוגם בכוחן של ישראל שרוצין לעשות כתר ועטרה בתפלתן ומכל שכן עונשו גדול מאוד מי שמפסיק בתפלתו ומדבר דברי ליצנות ומערב הקליפות בסיטרא קדישא ואדם כזה נראה שאין יראת ה׳ בלבו ואין אהבת ה׳ חקוקה בלבו וכל מה שעושה הוא על פי ההכרח ובעל כרחו אוי לנפשו וכמו כן כשאדם לומד

תורה

זָאגִין זֵייא זֵייעֶר גִישְׁווִינְד נָאר אָן כַּוָּונָה · אִיז זֵייעֶר עוֹנֶשׁ זֵייעֶר גְרוֹישׁ · אַזוֹ וִויא אִיךְ הָאבּ גִישְׁרִיבִּין דְרוֹיף אִין דֶעם פִּינְפְטִין פֵּרֶק אַיין מַעֲשֶׂה וָואשׁ שְׁטֵייט אִין סֵפֶר חֲסִידִים · (ז) אוּנ אִין כְּלַל פּוּן דֶעם עוֹנֶשׁ אִיז אוֹיךְ דֶער וָואשׁ זָאגְט גִיךְ לוֹיבּוּנְג פּוּן פְּסוּקֵי דְזִמְרָה דָאשׁ אִיז פּוּן בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז נָאךְ יִשְׁתַּבַּח אוּנ שְׁלִינְגֶען אַיין אוֹתְיוֹת אוּנ וָוערְטֶער · אוּנ דֶער רוֹב עוֹלָם וָוערִין דְרִינְגֶען גִישְׁטְרוֹיכִילְט : (ח) אוּנ בִּפְרַט דִי חַזָּנִים דַארְף מֶען בְּוַודַאי מַזְהִיר זַיין · דֶען צוּם מֵיינְשְׁטִן זַיינֶען זֵייא נָאר מְדַקְדֵק אוֹיף דֶעם גִיגוּן אַז דָאשׁ גִיזַאנְג זָאל שֵׁיין זַיין אִין דִיא וָוערְטֶער אָבֶּער צוּא דֶער תְּפִלָּה אִיז זֵייעֶר כַּוָּונָה גָאר גִיט · נָאר צוּ בַּרִימֶען זִיךְ מִיט זֵייעֶר קוֹל · אוּנ דָאשׁ אָרְט וָואשׁ דָארְט אִיז דֶער עִיקָּר גִיזַאנְג אוּנ לוֹיבּ צוּא הש״י דָאשׁ הַאפִּין זֵייא גָאר אַוָועק אוּנ אַזְעֶלְבֶע חַזָּנִים הָאבִּין קַיין תְּקוּמָה גִיט אַז מְשִׁיחַ וָועט קוּמֶן וָוארוּם דִיא וָוערְטֶער (יפרח כאר״ז בלבנון) דִיא אוֹתְיוֹת וָואשׁ שְׁטֵייעֶן צוּם סוֹף פּוּן דִיא וָוערְטֶער מַאכִין חַזָּן דָאשׁ אִיז אַיין רֶמֶז אַז דִיא חַזָּנִים וָואשׁ דַאוּונֶען בֵּייא דֶעם עָמוּד מִיט רֶעכְטֶער כַּוָּונָה דִיא וָועלִין בְּלִיעֶן לֶעָתִיד · אַזוֹ וִויא אַטְעֶנֶען בּוֹים בְּלִיאָט אוּנ גְרֵייסְט אִין דֶעם וָואלְד לְבָנוֹן : (ט) אָבֶּער דִיא חַזָּנִים וָואשׁ זֵייעֶר כַּוָּונָה אִיז נָאר אוֹיף דֶעם זִינְגֶען · דֶער מִיט צוּא בַּארִימֶן זִיךְ · דִיא וָועלִין דֶענְמָאלְט קַיין תְּקוּמָה גִיט הָאבִּין · אוֹיךְ דִי וָואשׁ זֵיינֶען מַפְסִיק אִין מִיטִן דַאוּונֶען אוֹיף אַזוֹ אַיין אָרְט וואוּ מֶען טָאר גִיט מַפְסִיק זַיין : (י) אַזוֹ וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין מִדְרָשׁ פְּסִיקְתָּא · דָאשׁ אַיין חָסִיד הָאט אַמָאל בַּגֶעגִינְט אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא · אוּנ נָאךְ אִים זַיינֶען נָאךְ גְגַאנְגֶען דְרַיי הוּנְדֶרְט קֶעמְלֶן וָואשׁ הָאבִּן גִיטְרָאגֶן פּוּרְעֶנְיוֹת הָאט דֶער חָסִיד גִיפְרֶעגְט צוּא אֵלִיָּהוּ אוֹיף וָועמֶן אִיז דָאשׁ · הָאט אֵלִיָּהוּ צוּא אִים גִיזָאגְט דָאשׁ אִיז צוּא דֶעם וָואשׁ שְׁמוּעֶסְט צְווִישִׁין בָּרוּךְ שֶׁאָמַר אוּנ צְווִישִׁין יִשְׁתַּבַּח אוּנ פּוּן יִשְׁתַּבַּח בִּיז נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה · וָוארוּם דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׁ טוּט רֵיידִין אוּנ אִיז מַפְסִיק אִין זַיין תְּפִלָּה · דֶער אִיז פּוֹגֵם אִין כֹּחַ פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל וָואשׁ וִוילִן מַאכִין אַיין קְרוּץ צוּא הש״י דוּרְךְ זֵייעֶר תְּפִלָּה אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן דֶער וָואשׁ אִיז מַפְסִיק אִין מִיטִין זַיין תְּפִלָּה אוּנ רֶעט לִיצָנוּת אִיז שׁוֹין אַפְּשִׁיטָא אַז זַיין עוֹנֶשׁ אִיז נָאךְ פִּיל גְרֶעשֶׂער דֶען עֶר צוּא מִישְׁט דִיא קְלִיפּוֹת מִיט דֶער קְדוּשָׁה לְהַבְדִּיל · אוּנ אוֹיף אַזוֹא אַיין מֶענְטְשׁ וָוערְט אָן גִיזֶעהֶן אַז עֶר הָאט גִיט גָאטְשׁ פָארְכְט אִין זַיין הַארְץ אוּנ דִיא לִיבְּשַׁאפְט פּוּן גָאט

תורה צריך ללמוד בעיון רב לפי שכלו ולא במהירות וכוונתו להתפאר חס ושלום והלומד בענין זה ואינו מתכוין לכוין היטב תוך הדבר אזי עונשו הוא מרובה · (יא) גם צריך האדם לראות לקבל תורתו מכל אדם אפילו מתינוקות קטנים כדמצינו כמה פעמים בזוהר ועיקר בפ׳ ויקרא בההוא מעשה ר״י ור״ח ורבי יצחק הוי אזלי באורחא עד דהוי אזלי פגעי בההוא ינוקא והוי לעי אמר להו הבו לי רפתא דלא אכילנא יומא דין אפיקו נהמא ויהבו ליה אתרחיש ניסא ואשכחו חד נביעו דמיא תחות אילנא חד שתו מיניה · (יב) פתח האי ינוקא ויקרא אל משה אמאי אית אלפא זעירא בגין דהוי הקריאה בחיל במדבר ולא בארעא קדישא בגין דשלימו לא אשתכח וכו׳ אר״י יאות הוי לינוקא דא דלא הוי ידע כולי האי דהא מסתפינא עליו אם יתקיים בעלמא בגין האי אמר רבי חייא למה א״ל דהא יכול להסתכל באתר דלית רשות לאסתכלא וכו׳ ומסתפינא עליו עד דלא ימטי לפרקוי יסתכל ויענשון ליה ושמע ההוא ינוקא אמר לא מסתפינא מעונשין לעלמין דהא בשעתא דאסתלק אבא מעלמא צלי עלי וידענא דזכותא דאבא יגין עלי א״ל מאן אבוך אמר ינוקא אנא בריה דרב המנונא סבא נטלו ליה ונשקוהו וארכיבו על כתפייהו תלת מילין · (יג) הרי לך אהבת ה׳ ואהבת התורה אף שהיו תנאים גדולים היו שומעים מקטנים והיו מכבדין לקטנים שהיו בעלי תורה אשריהם בעולם הזה וטוב להם בעולם הבא :

פרק מב כתיב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה וגו׳ בתרומת הקדשים לא תאכל וכו׳ מקרא זה נדרש בזוהר דמרמז על הנשמה שנבראת

איז ניט אויש גיקריצט אין זיין הארץ אונ דער וואש זאגט
ער מוז דאש טאן דען איינר נייט אים ער זאל מפסיק זיין
אדר איין אדם חשוב פרענט אים עפעס מוז ער אים ענטפרן ·
איז ווייא צוא זיין נשמה · אונ אזוא אויך אז דער מענטש
לערינט תורה · מוז ער לערנען מיט גרויש עיון וועדליג זיין
שכל אונ ניט ניך אונ זיין כוונה זאל ניט זיין חו צו בארימן
זיך מיט דעם לערנען אונ דר וואש לערינט נאר פון גאוה
וועגין · אונ איז זיך ניט מתכיין גוט צוא פאר שטיין דעם
תוך פון דער זאך דער ווערט זייער פיל גישטראפט :
(יא) אויך מוז דער מענטש מקבל זיין תורה פון איטליכין
מענטשין אפילו פון קליינע קינדער אזוא וויא מיר גיפינען
אין זוהר פרשת ויקרא רבי יוסי אונ רבי חייא אונ רבי
יצחק זיינען גינאנגען אין וועג · האבין זייא בגעגינט איין
קינד נייט אונ איז מיד האט דאש קינד צוא זייא גיזאגט
גיט מיר ברויט ווייל איך האב היינטיגין טאג ניט גיגעסין
האבין זייא ארויש גינומען ברויט אונ האבין אים גיגעבין
האט זיך גיטראפין איין נס · דאש זייא האבין גיפונען איין
קוואל וואשר אונטר איין בוים האבין זיי פון אים גיטרונקען
(יב) האט דאש קינד אן גיהויבן אונ האט גיזאגט ווארום
שטייט אין דער תורה ויקרא אל משה מיט אקליינע אלף
דר תירוץ איז ווייל דאש רופין וואש גאט ב״ה האט גירופין
צוא משה איז גיווען אין חוץ לארץ אין דער מדבר · אונ
ניט אין הייליגן לאנד דאש איז ארץ ישראל האט רבי
יהודה גיזאגט עש וואלט בעשר גיווען פאר דעם קינד אז
ער זאל ניט אזו פיל סודות ווישין ווארום איך האב מורא
פאר אים אז ער וועט חו ניט האבין קיין קיום אויף דער
וועלט · האט רבי חייא גזאגט צו ר״י פאר וואש זאל ער
חו קיין קיום ניט האבין האט ר״י צוא אים גיזאגט ווייל ער
קען קוקין אין אזוא איין ארט וואש מיר האבין קיין רשות
ניט צו קוקין דרום האב איך מורא ער זאל ניט גישטראפט
ווערין אונ זאל חו שטארבין פאר זיין צייט · האט דאש
קינד דער הערט וואש זייא שמועסין · האט ער גיזאגט
איך האב קיין מורא ניט ווארום בשעת אז מיין פאטער איז
גישטארבין האט ער אויף מיר מתפלל גיווען אונ איך ווייש
אז דר זכות פון מיין פאטר וועט מגין זיין אויף מיר האבין
זייא אים גיפרעגט ווער איז גיווען דיין פאטר האט דאש
קינד גיזאגט איך בין דער זון פון רב המנונא סבא · האבין
זייא אים גינומן אונ האבין אים גיקושט אונ האבין אים
גיטראגין אויף זייער אקסל דרייא מייל : (יג) נוא קאנשטו
זעהן וויא זייא האבין ליב גיהאט גאט ב״ה אונ דיא תורה
דען חאטשע זייא זיינען גיווען גרוישע תנאים האבין זייא
פארט גיהערט תורה פון קליינע קינדר אונ האבין ערליך
גיהאלטין די קינדר וואש האבין גיקאנט לערנן וואול איז
צוא זייא אויף יענער וועלט :

פרק מב כתיב עש שטייט אין פסוק : (א) ווען איין טאכטר
פון אכהן נעמט אמאן איין ישראל טאר זיא קיין
תרומה ניט עסן · אבר אז איר מאן האט זיא גינט אדר ער
איז גישטארבין אונ זיא האט מיט אים קיין קינדער ניט זאל

שנבראת לילך להגוף לתקנה ולקשטה במעשים טובים: (ב) וכשהאדם עושה עבירה ופוגם את נשמתו
אז הנשמה צועקת אל ה׳ ואומרת נתנני ה׳ בידי לא אוכל קום והקב״ה שומע צעקתה ואומר להנשמה
בתי החביבה מגודלת היית באור הכבוד תחת כסא כבודי ונקראת בת החביבה והורדתיך לגוף האדם
והייתי סובר להעלותך למעלה למעלה במעשה האדם הטוב ועכשיו שחטא האדם היא ירידה לך
שירדת מאיגרא רמא לבירא עמיקתא לגוף האדם ונקרא הנשמה גרושה כי עכשיו נתגרשה ממקומה
בע״כ והש״י שומע צעקתה ונוטל הנשמה מהגוף ומצרפה על ידי דינים ואחר כלות צירוף הדינים היא
מתענגת ואוכלת מעונג אביה שבשמים: (ג) וזש״ה ובת כהן שהיא הנשמה הנקראת בת כהן כי
תהיה אלמנה וגרושה שמת האדם והנשמה נקראת גרושה מהגוף וזרע אין לה ר״ל אין לה שום פרי
של מצות ומעשים טובים שלא הוליד מלאכין קדישין כי מכל מצוה שעושה האדם נברא מלאך אחד
מהמצות ושבה אל בית אביה אחר הצירוף והליבון אמנם בתרומת הקדשים לא תאכל כמו שהיתה
אוכלת כבר לפי שנעשית זרה וכתיב כל זר לא יאכל קדש כי אם צדיקים וחסידים עלייהו נאמר אכלו
רעים שתו ושכרו דודים ועל אזהרה זו שלא לדחות הנשמה הקדושה כרוז יוצא בכל יום קלא מן קלא
נחית (כמו שפירשו התוספות בת קול שהוא קול יוצא מן קול אחר כמו שקורין בלשון אשכנז ווידר
קלאנג) מעילא לתתא מתבר טורין מאן אינון דחמאן ולא חמאן אטימין אודנין סתימין עיינין לא חמאן
ולא שמעין ולא ידעין בסכלנותא הן אינון דדחיין נשמתא קדישא מאתרהא שלא יכתבון יתה בספרא
דחיים כד״א ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו ווי לון כד יפקון מהאי עלמא יתמסרון בידיה
דדומה ויתוקדון בנורא: (ד) ע״כ כל הירא וחרד מזרע ישראל יום יום יחשוב על סופו כי הוא מתרחק
מהחיים ומתקרב אל המות וכל אדם יחשוב בלבו שנותיו כמה ימי חייו כי טבעו של אדם הוא רק ע׳
שנה

זיא ווידער קערין צוא איר פאטערש הויז׳ אבער קיין
קדשים טאר זיא ניט עסין דער פסוק ווערט גידרשת אין
זוהר אז דאש איז מרמז אויף דר נשמה וואש זיא ווערט
גירופן בת כהן דאש זיא איז בשאפין גיווארין אריין צוא
ניין אין גוף צו פאריכטן אונ אויש צירן זיא מיט גוטע מעשים:
(ב) אונ אז דער מענטש טוט איין עבירה אונ איז פוגם אין
זיין נשמה׳ שרייעט דיא נשמה צוא גאט׳ אונ זאגט גאט
האט מיך גיגעבין אין זעלכע הענט אריין וואש איך קען
ניט אויף שטיין׳ אונ גאט ב״ה הערט איר גישרייא׳ אונ
זאגט צוא איר נשמה מיין ליבע טאכטר דוא בישט גיווען
גיוואקסין אין דעם ליכט וואש אונטר מיין כסא כבוד אונ
איך האב דיך אריין גינידערט אין גוף פון דעם מענטשין כדי
דוא זאלשט נאך העכר אויף ניין דורך דיא גוטע מעשים
פון דעם מנטשין אונ איצונד אז דר מענטש האט גיזינדיגט
איז דאש דיר איין ירידה׳ דען דוא האשט גינידערט פון
איין הויכין בודים צוא איין טיפין גרוב דאש איז פון דעם
הימל צוא דעם גוף פון איין מענטשין׳ ווערט דיא נשמה
איצונד גירופין גרושה ווייל זיא איז איבר דאנק פאר טריבין
גיווארין פון איר ארט׳ אונ גאט ב״ה הערט איר גישרייא
אונ נעמט צוא דיא נשמה פון דעם גוף׳ אונ לייטרט זיא
איבער דורך יסורים׳ דען אז זיא ווערט שוין גילייטערט

זעניפט זיא זיך אונ האט הנאה פון דעם תענוג פון גאט
ב״ה: (ג) אונ דאש מיינט דער פסוק ובת כהן דאש איז דיא
נשמה וואש זיא ווערט גירופין בת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה
אז זיא וועט זיין איין אלמנה אונ איין גרושה דאש דער
מענטש שטארבט אונ דיא נשמה איז אוועק גיטריבין פון
דעם גוף אונ פון איר ארט וזרע אין לה אונ זיא האט ניט
מוליד גיווען קיין שום מצות אונ מעשים טובים דרום האט
זיא ניט מוליד גיווען קיין שום הייליגע מלאכים׳ ווייל פון
דיא מצות וואש דער מענטש טוט ווערין בשאפין מלאכים
אונ זיא האט דאך אבר קיין מצות ניט גיטאן דרום האט זיא
ניט מוליד גיווען קיין שום מלאך ושבה אל בית אביה זאל זיא
ווידער קערין צוא גאט ב״ה נאך דעם אז זיא ווערט אויש
גילייטערט אבר בתרומת הקדשים לא תאכל קיין קדשים זאל זיא
ניט עסין אזו וויא זיא האט פריער גנעסין איי זיא איז גיקומן
אין גוף אריין׳ ווייל זיא איז גיווארין פרעמד דאש זיא האט
קיין מעשים טובים ניט אונ עש שטייט דאך וכל זר לא יאכל
קדש׳ אונ איטליכר פרעמדר זאל ניט עסין קיין קודש:
נאר די צדיקים אונ דיא חסידים אויף זייא ווערט גיזאגט
דער פסוק אכלו רעים שתו ושכרו דודים דאש איז מייטש איר
צדיקים עסט אונ טרנקט כלומר האט הנאה פון מיין קדושה:
(ד) דרום דר וואש איז פון די זרע ישראל אונ פארכט זיך:
זאל

שנה ואף אם עדיין רך בשנים אין לאדם שטר קישור על מספר ימי חייו ופתע פתאום המות רודפחו וראייה מהגמרא דנדרים האומר לא אפטור מן העולם עד שאהיה נזיר מההוא רגע הוא איתפים בנזיר דאמרינן כל שעתא ושעתא דילמא מיית ועל כן ארז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ונמצא כל ימיך בתשובה: (ח) ועיקר ומקור שיהיה לפני אדם רשום כל דברים המעכבים את התשובה וכל המעיין בהם בכל יום אני בטוח בו שבודאי אינו נכשל והנה אצוג לך פרק בפני עצמו שכ"ד דברים הן המעכבים התשובה שומר נפשו ירחק מהן ואז טוב לו יהיה סלה אמן:

פרק מג אלו הן כ"ד דברים המעכבים את התשובה· (א) לשון הרע ורכילות· (ב) רגזן· (ג) בעל מחשבות רעות· (ד) המתחבר לרשע· (ה) הרגיל בסעודה שאינה מספקת לבעליה· (ו) המסתכל בעריות· (ז) החולק עם גנב· (ח) האומר אחטא ואשוב· (ט) או האומר אחטא ויום הכפורים מכפר· (י) המבזה תלמידי חכמים· (יא) המקלל לרבים· (יב) המונע רבים או יחיד לעשות מצוה· (יג) והמטה את חבירו מדבר מצוה לדבר עבירה· (יד) המשתמש בעבוטו של עני· (טו) המקבל שוחד· (טז) המוצא אבידה ואינו מכריז עליה להחזירה· (יז) ומי שבניו יוצאין לתרבות רעה ואין מוחה בידן· (יח) הפורש עצמו מן הציבור· (יט) המתכבד בקלון חבירו· (כ) החושד בכשרים

זאל ער טראכטין אלע טאג אויף זיין סוף וואורום ער ווערט אלע מאל דר ווייטערט פון דעם לעבין אונ גינעהנט צום טויט אונ איטליכר מענטש זאל זיך ברעכנן נאך זיינע יארין נאך וויפל ער האט נאך צוא לעבין: דען דיא טבע פון דעם מענטשין איז צוא לעבין זיבציג יאר אבר קיין ברוף אונ קיין ערוב האט ער ניט וויפיל ער זאל לעבין קען זיין אז דער טויט זאל ח"ו פלוצלונג אים נאך יאגן אונ איין ראיה איז דער צו פון דער גמרא נדרים: דען די גמרא זאגט אין נדרים ווען איינר זאגט: איך וועל ניט שטארבין ביז איך זאל פריער זיין איין נזיר: ווערט ער תיכף דיא רגע איין נזיר וואורום מיר זאגין טאמר שטארבט ער באלד· אונ אויך דרום האבן אונזרע חכמים ז"ל גיזאגט טוא תשובה איין טאג פאר דיין טויט אונ דוא וויישט דאך ניט ווען דוא וועשט שטארבין ווערט גפונן אז דוא דארפשט אלע דיינע טעג תשובה טאן: (ח) אונ דער עיקר איז אז פאר איטליכען מענטשין זאל זיין פאר צייכנט דיא זאכין וואש זיינן מעכב דיא תשובה· אונ אז ער וועט איטליכען טאג אין זייא מעין זיין וועט ער זיך בוודאי היטן ער זאל אין זייא ניט גישטרויכילט ווערין· אונ נון איך וועל דיר שטעלין אבזונדרן פרק אז פיר אונ צוואנציג זאכין זיינן פר האנדין וואש זיינן מעכב דיא תשובה· אונ דער וואש וויל היטן זיין לייב זאל זיך דער ווייטרין פון זייא· אונ דענמאלט וועט אים אייביג גוט זיין אמן:

פרק מג אלו הן כ"ד דברים המעכבים את התשובה דאש זיינן די פיר אונ צוואנציג זאכן וואס זיינען מעכב דיא תשובה דאס הייסט ווען איינר טוט אזאך פון דיא פיר אונ צוואנציג זאכין קאן ער קיין תשובה ניט טאן סיידן אז ער טוט פריער תשובה אויף דער זאך: (א) ווען איינער רעט לשון הרע אונ רכילות: (ב) ווען איינער איז אנרוישער כעסן: (ג) ווען איינר טראכט אלץ שלעכטע מחשבות: (ד) ווען איינר בהעפט זיך צוא איין רשע: (ה) ווען איינר איז גיוויינטליך צוא עסין אויף אזוא אסעודה וואש זיא איז ניט גינוג צום בעל הבית דאש הייסט ווען ער עסט בייא איין ארום מאן וואש ער האט אליין ווייניג צוא עסין: (ו) ווען איינר קוקט אויף פרעמדע ווייבר: (ז) ווען איינר צו טיילט זיך מיט איין גנב מיט אגניבה חאטשע ער האט זיא אליין ניט גינגבת: (ח) ווען איינר זאגט איך וועל זינדיגען אונ דער נאך וועל איך תשובה טאן· אדר ער זאגט איך וועל זינדיגען אום יום כיפור וועט מיר מכפר זיין די עבירות: (י) ווען איינר איז מבזה תלמידי חכמים: (יא) ווען איינער שילט פיל לייט: (יב) ווען איינער פאר מייט פיל לייט אדר אפילו איין מענטשין צו טאן אמצוה: (יג) ווען איינר רעט אן זיין חבר צוא איין עבירה: (יד) ווען איינר ניצט מיט דעם משכון וואש איין ארום מאן האט בייא אים פר זעצט: (טו) ווען איינר נעמט שוחד: (טז) ווען איינר גיפ נט עפיש אונ רופט ניט אויש אז ער האט דאש אונ דאש גיפונען כדי דער בעה"ב זאל קומן אונ זאל דיא אבידה זיך אפ נעמען: (יז) ווען זיינע קינדר גייען אין שלעכטן וועג אונ ער שטראפט זייא דרויף ניט: (יח) ווען איינער שייר זיך אפ פון דעם ציבור דהיינו ער וויל ניט נעבין קיין מס גלייך מיט זייא

אדער

בכשרים · (כא) השונא תוכחות · (כב) המלעיג על דברי חכמים · (כג) המלעיג על המצות (כד) ומנהג חסידים · (א) הא לך כ"ד דברים שאדם צריך ליזהר בהם · (ב) וכל אדם ירא שמים ביחו להעתיק אותם רשום בכתב אמת ולהניח בסדור תפלה שלו להיות עיניו משוטט בהם בכל יום פעמים ערב ובקר ולא יהיה נכשל בהם · (ג) והנה בכלל כ"ד דברים הנזכרים יש הרבה אזהרות כמו שאבאר מקצת מהן בע"ה · (ד) בכלל רכילות הוא שלא יאמר הבורר לאחד מבעלי בתים שיש להם איזה משפט מה אעשה הייתי רוצה לזכות אותך אך חבירי רבו עלי · (ה) גם לא יאמר א' מן השוק שסיפר לפניו הפסק דין ויאמר הבוררים עשו שלא כדין ואף אם נראה לו שלא דנו היטב לא יאמר כך מסתמא עושין כדין כי אין לו אלא מה שעיניו רואות · (ו) בכלל לשון הרע יש כמה דברים והן מבוארים בכל ספרי מוסר · (ז) אמנם זה הכלל נקוט בידך שתדין כל אדם לכף זכות אף לשונא · (ח) בכלל בעל חימה הוא מי שהוא אכזר ואינו שומע זעקת דלים · (ט) ואינו דן לכף זכות נוקם ונוטר בעל מריבה · (י) בעל העזה ואינו בוש מבני האדם מוציא תדיר קללה מפיו מטיל אימה יתירה בתוך ביתו אינו מתנהג בנחת עם בריות · (יא) בעל מחשבות רעות יועץ שלא לשם שמים קושר קשרים וקנוניות מחזיק במחלוקת מחזיק ידי בעלי מחלוקת רואה עושי עולה ואינו מוחה בידם נותן יד לפושעים · הרגיל בסעודה

אָדֶר זַיי זַיינֶן גוֹזֵר תַּעֲנִית אוּנ עֶר וִוִיל נִיט פַּאסְטִין : (יט) וְוֶען אַיינֶר וְוֶערְט גִיעֶרְלִיכֶט דוּרְךְ זַיין חַבֵּרְשׁ שַׁאנְד : (כ) וְוֶען אַיינֶער אִיז חוֹשֵׁד עֶרְלִיכֶע לַייט אוֹיף אַיין דְּבַר עֲבֵירָה : (כא) וְוֶען אַיינֶר הָאט פַּיינְד שְׁטְרָאף רַייד דָאשׁ הַיישְׁט עֶר הָאט פַּיינְט אַז מֶען שְׁטְרָאפְט אִים : (כב) וְוֶען אַיינֶר שְׁפֶּעט אוֹישׁ דִיא רַייד פּוּן דִיא חֲכָמִים : (כג) וְוֶען אַיינֶער שְׁפֶּעט אוֹישׁ דִיא מִצְוֹת פּוּן הש"י : (כד) וְוֶען אַיינֶר שְׁפֶּעט אוֹישׁ דֶעם מִנְהָג פּוּן דִי פְּרוּמֶע לַייט : (א) נוּא הָאבּ אִיךְ דִיר דָא גִישְׁרִיבֶּן דִי פִיר אוּנ צְוַוּאנְצִיג זַאכִין וָואשׁ אַמֶּענְטְשׁ בַּדַארְף גִוְהָר זַיין אַז עֶר זָאל זַייא נִיט טָאן : (ב) אוּנ אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ וָואשׁ פָּארְכְט זִיךְ פַּאר נָאט גִיהֶער עֶר זִיךְ זַייא אוֹיף שְׁרַייבִּין אוּנ זָאל עֶשׁ אַרַיין לַייגִין אִין דֶעם סִידוּר וָואשׁ עֶר דַאבִּינְט דְּרוֹישׁ כְּדֵי עֶר זָאל זַייא לַייעֶנֶן צְוַוייא מָאל אִין טָאג דָאשׁ הַיישְׁט אוֹיף דֶער נַאכְט אוּנ אִין דֶער פְּרִיא כְּדֵי עֶר זָאל נִיט נִכְשַׁל וָוערִין אִין דִיא זַאכִין : (ג) אוּנ אִין דֶעם כְּלַל פּוּן דִיא פִיר אוּנ צְוַוּאנְצִיג זַאכִין אִיז פַּאר הַאנְדִין נָאךְ פִיל אַזְהָרוֹת אַזוֹא וִוי אִיךְ וָועל אַטַייל פּוּן זַייא בַּשַׁיידִין מִיט נָאטְשׁ הִילְף : (ד) אִין דֶעם כְּלַל פּוּן רְכִילוֹת אִיז אַז אַיין בּוֹרֵר זָאל נִיט זָאגִין צוּ אַיינֶם פּוּן דִי בַּעֲלֵי דִינִים וָואשׁ עֶר אִיז אַרוֹישׁ גִיגַאנְגֶען הַיָיב פּוּן דִיא בּוֹרְרִים אִיךְ הָאבּ דִיךְ גִיוָואלְט מְזַכֶּה זַיין אַז דוּא זָאלְשְׁט גִיוִוינֶען דֶעם מִשְׁפָּט נָאר מַיינֶע חֲבֵרִים זַיינֶען סָער פּוּן מִיר הָאבִּין זַייא מִיךְ גוֹבֵר גִיוָוען · הַיישְׁט דָאשׁ אוֹיךְ רְכִילוֹת : (ה) אוּנ אוֹיךְ אַיינֶער פּוּן דֶעם מַארְק כְּלוֹמֶר אַפְּרֶעמְדֶער וָואשׁ אִיז נָאר נִיט גִיזֶעסִין אוֹיף דֶעם מִשְׁפָּט אוּנ מֶען הָאט פַּאר אִים דֶער צַיילְט וִוִיא דִיא בּוֹרְרִים הָאבִּין גִיפַּסְקֶת זָאל עֶר נִיט זָאגִין דִי בּוֹרְרִים הָאבִּין שְׁלֶעכְט גִיפַּסְקֶת אוּנ וָוען אֲפִילוּ אִים דַאכְט זִיךְ אַז זַייא הָאבִּן נִיט נוּט גִיפַּסְקֶת זָאל עֶר אַלְץ דָאשׁ נִיט זָאגִין וָוארוּם מִן הַסְתַּם פַּסְקֶת מֶען בְּוַודַאי רֶעכְט : (ו) אוּנ אִין דֶעם כְּלַל פּוּן לָשׁוֹן הָרָע אִיז אוֹיךְ פַּאר רַאנְדִין פִיל עֶרְלַייא זַאכִין אוּנ זַייא שְׁטַייעֶן שׁוֹין אִין אַלֶע סְפָרֵי מוּסָר : (ז) נָאר דֶעם כְּלַל נֶעם דִיר פִיר אַז דוּא זָאלְשְׁט אִיטְלִיכֶן מֶענְטְשִׁין דַן זַיין לְכַף זְכוּת אֲפִילוּ צוּא דַיין שׁוֹנֵא זָאלְשְׁטוּ אוֹיךְ דַן זַיין לְכַף זְכוּת אַז דוּא וָועשְׁט אַזוֹ טָאן וָועשְׁטוּ שׁוֹין קַיין מָאל נִיט קוֹמֶן צוּ קַיין לָשׁוֹן הָרָע : (ח) אוּנ אִין דֶעם כְּלַל פּוּן אַיין רַגְזָן אִיז דֶער וָואשׁ אִיז אַיין אַכְזָר אוּנ הֶערְט נִיט צוּ דָאשׁ גִישְׁרַייא פּוּן אָרֶמֶע לַייט כְּלוֹמֶר עֶר הָאט אוֹיף זַייא קַיין רַחֲמָנוֹת נִיט : (ט) אוּנ דֶר וָואשׁ אִיז נִיט דַן קַיין מֶענְטְשִׁין לְכַף זְכוּת אוּנ דֶער וָואשׁ אִיז זִיךְ נוֹקֵם וְנוֹטֵר דָאשׁ הַיישְׁט וָוען אַיינֶער טוּט אִים עִפִּישׁ שְׁלֶעכְץ הַאלְט עֶר דִיא שִׂנְאָה אִין זַיין הַארְץ אוּנ אַז עֶר קָאן אִים נָאר אַפּ טָאן בַּייז טוּט עֶר אִים · (י) אוּנ דֶער וָואשׁ אִיז אַיין עַזּוּת פָּנִים אוּנ שֶׁעמְט זִיךְ נִיט פַּאר לַייט אוּנ דֶער וָואשׁ צִיהְט תָּמִיד אוֹישׁ קְלָלוֹת פּוּן זַיין מוֹיל אוּנ עֶר אִיז זִיךְ נִיט נוֹהַג מִיט נַחַת מִיט לַייט כְּלוֹמֶר עֶר רֶעט מִיט זַייא נִיט מִיט נַחַת נָאר אַלְץ מִיט רוּגְזָה דָאשׁ אִיז אַלְץ אִין דֶעם כְּלַל פּוּן רַגְזָן : (יא) אִין דֶעם כְּלַל פּוּן שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת אִיז אַז עֶר גִיט דֶעם חֵבֶר אַיין עֵצָה נִיט לְשֵׁם שָׁמַיִם נָאר וָועדְלִיג אִים טוּיג אַזוֹ אַיין עֵצָה גִיט עֶר דֶער חֵבֶר : עֶר שְׁטַארְקְט

אין

בסעודה שאינה מספקת לבעליה · הנוטל צדקה ואינו צריך ליטול · (יב) בכלל המסתכל בעריות ובנשים הוא המסתכל בשחוק ליצנות ששמחים בו הלצים · בכלל החולק עם הגנב הוא הקונה גניבות וגזילות · בכלל האומר אחטא ואשוב הוא האומר יש לי עוד זמן לילך בדרך הצדיקים שעדיין אני רך בשנים ובכלל זה האומר אזהרות ופרישות אינם כי אם על גדולי חקרי לב ואני הוא מן אותו הכת שמפרידין עצמן במזיד מהקדושה העליונה · (יג) בכלל המבזה תלמידי חכמים הוא השומע בזיון ת״ח אפילו שלא בפניו ושותק ובאשר שהדור הזה הוא פרוץ לבזות לומדים ותלמידי חכמים ועונשם המה מרובים כאן קצרה היריעה ולקמן בפרקים נרחיב בזה · (יד) בכלל המקלל הרבים הוא ישראל הקורא תגר על ישראל דהיינו שמדבר רעות על קהל ועדה ומהפך ענין זכות לחובה וחובה לזכות ופותחין את פיהם בקללות לעורר דין על רבים ועונשם הוא מרובה וראייה מי לנו גדול מאליהו הנביא זכור לטוב וישעיהו הנביא שקבלו עונשם כאשר דברו סרה על ישראל וכן רבים מנביאים נענשו שלא דברו טוב על ישראל ולא התפללו על ישראל להליץ בעדם · (טו) בכלל זה יהיו נזהרים המוכיחים שבאים להוכיח את ישראל צריך מאוד התבוננות ומתינות לדבר בלשון צחות ובלשון נקייה וכבוד שלא לעורר דין חס ושלום על עם ישראל ויהיה הדין רופס ומשפט על נקי ועל שאינו נקי ויגרום הפסד ונזק חס ושלום ע״כ צריך האדם אף המוכיח להזהר שלא לבייש את עוברי עבירה ולא תזוח דעתו עליו בשעת התוכחה כי אז ח״ו מכנים הקליפה בענין התוכחה ודבריו אינם עושין פעולות ואין דבריו נשמעין ואדרבה הוא מקלקל העולם וגורם רעה לעצמו ולאחרים ואף בכל דבר שבקדושה אם הגאוה קודמת לה מערבבים הקליפה ורבים ה״ו מתפללים

אין דָּער מְחַלוֹקֶת · אִדָּר עָר שְׁטַארְקְט דִיא בְּעָלֵי מַחֲלוֹקֶת דַּהַיינוּ עָר גִיט זַייא נָעלְט זַייא זָאלִין קֶעגֶן זִיךְ לָאדִין עָר זָאגֶן אֲיינֶר מִט אַיין עוֹלָה אוּנ עָר וָעלְט אִים גִיט דָּער וָואש אִיז גִיוואוּנְט צוּא עָסְן אוֹיף זָעלְבע סְעוּדוֹת וָואש זַייא אִיז וַייזִיג פַּאר אִיר בַּעל הַבַּיִת אַלַיין דָּער וָואש נָעמְט צְדָקָה אוּנ דַארְף גִיט נָעמֶן : (יג) אִין דָּעם כְּלָל פּוּן מְסַתַּכֵּל בַּעֲרָיוֹת אַיז · דָּער וָואש קוּקְט אוֹיף אַיין לַיצָנוּת וָואש דִיא לַיצָנִים פְּרַיידִיגְן זִיךְ · אִין דָּעם כְּלָל וָואש עָר צוּ טַיילְט זִיךְ מִט אַין גַנָּב אִיז אוֹיךְ דָּער וָואש קוּקְט גְנֵיבוֹת אוּנ גְזֵילוֹת אִין דָּעם כְּלָל וָואש אַיינֶר זָאגְט אִיךְ וָועל זִינְדִיגִין אוּנ וָועל דָּער נָאךְ תְּשׁוּבָה טָאן אִיז אוֹיךְ דָּער וָואש זָאגְט אִיךְ וָועל נָאךְ צַייט הָאבִין פְּרוּם צוּא זַיין וַייל אִיךְ בִּין נָאךְ יוּנג אוּנ אִין דָּעם כְּלָל אִיז אוֹיךְ דָּער וָואש זָאגְט דִיא אֲזָהרוֹת אוּנ פְּרִישׁוֹת זַייֶנן מָער גִיט נָאר פּוּן דִיא פְּרוּמְע לַייט וָועֶנִין אָבֶּער אִיךְ בִּין פּוּן דָּער כִּיתָּה וָואש זַייא שַׁיידִין זִיךְ אַף בְּמִזִיד פּוּן דָּער אַייבֶּרְשְׁטֶר קְדוּשָׁה : (יג) אִין דָּעם כְּלָל פּוּן מְבַזֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים · אִיז אוֹיךְ דֶּר וָואש הָעָרְט וָויא אֲנַנדְרֶר אִיז מְבַזֶּה אִין ת״ח הָאמְשָׁע אוּנְטֶער דִיא אוּיגְן פּוּן דָּעם ת״ח · אוּנ דָּער וָואש הָעָרְט דָּאש אוּנְטֶער אוּנ שְׁוַוייגְט אִיז גְלַייךְ וויא עָר אַלַיין אִיז מְבַזֶּה אִין ת״ח אוּנ וַייטֶר אִין דִיא פְּרָקִים וָועלְן מִיר דָּער פּוּן פִּיל שְׁרַייבֶּן : (יד) אִין דָּעם כְּלָל פּוּן דָּעם וָואש אַיינֶר שִׁילְט פִּיל לַייט · אִיז אוֹיךְ דָּער יִשְׂרָאֵל אוּנ פֶּר קֶעֶרְט אַיין מְצִוָּה צוּא אַיין עֲבֵירָה אוּנ אַיין עֲבֵירָה אוּנ מְצִוָּה אוּנ שִׁילְט זַייא אוּנ דָּער וָועקְט אוֹיף זַייא דִינִים דָּר וָואש טוּט דָּאש אִיז זַיין עוֹנֶש זַייֶער פִּיל · אוּנ אַיין רַאדָה אִיז דָּר צוּ · דָּען וָואר אִיז בַּייא אוּנְז גְרָעשֶׁער פּוּן אַלַיהוּ הַנָּבִיא אוּנ יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא זַייֶנן זַייא אוֹיךְ נִיטשְׁטְרָאפְט גְוָוארִין וַייל זַייא הָאבִין גְרֶעט בַּייא אוֹיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ אָזוֹ אוֹיךְ פִּיל קֶיין גְוִוישׁ אוֹיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ הָאבִין גִיט מִתְפַּלֵל גְיוֶוען אוֹיךְ זַיי : (טו) אוּנ אִין דָּעם כְּלָל אִיז אוֹיךְ דִי מוֹכִיחִים וָואש קוּמֶען שְׁטְרָאפֶּן דִיא יִשְׂרָאֵל מִזִּין זַייא זִיךְ גוּט מְיַישֵׁב זַיין צוּ שְׁטְרָאפֶּן מִט אַיין שַׁיין לְשׁוֹן אוּנ מִט כָּבוֹד כְּדֵי עֶר זָאל גִיט דֶּער וָועקְן קֶיין דִין ח״ו אוֹיף יִשְׂרָאֵל · אוּנ דֶּער דִין וָועט מֶרֶעטֶן ח״ו אוֹיף דָּעם רָשָׁע אוּנ אוֹיף דָּעם צַדִּיק אוּנ וָועט ח״ו גוֹרֶם זַיין פִּיל שְׁאדִין · דְּרוּם מוּז דֶּער מוֹכִיחַ אוֹיף זַייֶער נְזָהֵר זַיין עֶר זָאל גִיט מְבַייֵשׁ זַיין דִיא וָואש הָאבִין גִיטָאן עֲבֵירוֹת · אוּנ זָאל אוֹיךְ קֶיין נַאֲוָה גִיט הָאבִין בְּשַׁעַת עֶר שְׁטְרָאפְט דִי לַייט · וָוארוּם אַז עֶר הָאט יוֹא נָאוָת בְּרַיינְגְט עֶר ח״ו אֲרַיין דִי מְטָרָא אֲהָרָא אִין דָּעם שְׁטְרָאפִין · מִזְּען זַייֶער רַייד שׁוִין קֶיין פְּעוּלָה גִיט אוּנ וָועֶרִין גִיט צוּ גְהָעֶרְט אַדְרַבָּה עֶר מַאכְט נָאךְ קַיילַע דֶּר מִט אוּנ אִיז גוֹרֶם בַּייז צוּ זִיךְ אַלַיין אוּנ צוּ אֲנֶדֶרֶע אוּנ אַלַע אִין הַיילִינְע זַאכֶן אוֹיב דְּרִינְן הָאט גִיפַּעֲרְט נַאֲוָה · מִישִׁין זַייא אֲרַיין דִי מְטָרָא אֲהָרָא אִין דָּער קְדוּשָׁה אוּנ פִּיל מוֹכִיחִים זַייֶנן מִתְפַּלֵל אַיין

מתפללים תפלה קצרה שלא תזוח דעתם ולא יהיה רמות רוח בקרבם: (טז) והנה תרפואה היא לבלתי להכשל בנדנוד יוהרא ע״י לימוד התורה שמחדש ברבים בהשים אל לבו כי אף שהוא גדול בדורו לאין שיעור על כל זה אינו בערך רשב״י ואעפ״כ היה עניו מאוד כמבואר בזוהר שמות רבי חייא הוי אזיל לגבי מארי דמתניתין למילף מינייהו אזיל לגבי ר׳ שמעון בן יוחאי וחמא פרגוד חד דהוי פסיק בביתיה חמא ר׳ חייא אמר אשמע מלה מפומיה מהכא: (יז) שמע דהוי אמר ברח דודי ודמה לך לצבי וגו׳ אין חיה בעולם עושה כמו הצבי בזמן שהוא בורח הולך מעט ומחזיר ראשו למקום שיצא׳ משם ולעולם תמיד הוא מחזיר את ראשו לאחוריו כך אמרו ישראל רבש״ע אם אנו גורמין שתסתלק מבינינו יהי רצון שתברח כמו הצבי ותסתכל בנו תמיד למקום שהנחת אותנו וכן עושה החיה הנקראת עופר האילים ולכן אמר שלמה דומה דודי לצבי או לעופר האילים וזהו דכתיב לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וגו׳ שמע רבי חייא ואמר עלאי עסקין בביתא ואנא יתיב אבראי ובכה שמע רשב״י אמר ודאי שכינתא לבר מאן יפוק אמר רבי אלעזר בריה ליעול שכינתא ותיהוי חדוה שלימא שמע ר׳ אלעזר קלא דאמר עד לא סמיכן אסתמכו (פירוש העמודים) עדיין לא נגללו היטב ותרעין לא אתקנו למיפתח שיבא בהם ר׳ חייא ומעוטר דבוסמיא דעדן׳ לא נפיק ר׳ אלעזר ור׳ חייא יתיב ובכה ואתגנח: (יח) פתח ואמר סוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים אתפתח תרעא דפרגודא ואף על פי כן לא עייל ר׳ חייא שהיה ירא להכנס בלא רשות זקיף רבי שמעון עיניו ואמר שמא אתייהב רשות למאן דאיהו אבראי שיכנס קם ר׳ שמעון בן יוחאי ואזיל לר׳ חייא אזיל אשא מדוכתיה דרשב״י

עד

קוּרְצָע תְּפִלָּה אַז זַייא זָאלִין קַיין גַאֲוָה נִיט קְרִיגִין בְּשַׁעַת דְרָשָׁה: (טז) אוּנ דִיא רְפוּאָה אִיז דָאשׂ דָער מֶענְטְשׁ זָאל נִיט גִישְׁטְרוֹיכְלְט וֶוערִין אִין אַיין שׁוּם גַאֲוָה דוּרְךְ דָר תּוֹרָה וָואשׂ עָר אִיז מְחַדֵּשׁ בְּרַבִּים דָאשׂ עָר זָאל טָאן צוּ זַיין הַארְץ אַז חָאטְשֶׁע אִין זַיין דוֹר אִיז. עָר זַייָער אַגְרוֹישֶׂר לַמְדָן׳ פּוּן דָעשְׂט וֶועגִין אַנְטְקֶעגִין רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אִיז עָר דָאךְ גִירָעכִינְט פַאר גִישְׁט אוּנ פּוּן דָעשְׂט וֶועגִין אִיז רַבִּי שִׁמְעוֹן גִיוֶוען זַייעֶר אַגְרוֹישֶׂער עָנְיו אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר שְׁמוֹת׳ רַבִּי חִיָּיא אִיז גִיגַאנְגֶן לֶערְנֶען פּוּן דִיא תַּנָּאִים׳ אִיז עָר גִיגַאנְגֶן צוּא רשב״י אוּנ הָאט גִיזֶעהֶן וִויא אַיין פִיר הַאנְג פּוּן פַייעֶר הָאט מַפְסִיק גִיוֶוען אִין זַיין הוֹיז׳ הָאט ר׳ חִיָּיא זִיךְ פַאר וואוּנְדֶרְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט אִיךְ וֶועל פּוּן דַאנֶען הָערִין עֶפִּים תּוֹרָה: (יז) הָאט עָר גִיהֶערְט וִויא רשב״י זָאגְט דָעם פְּסוּק ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים די יִשְׂרָאֵל זָאגִין צוּ הש״י דוּא גוּטֶר פְרַיינְד בִּישְׂט אַוֶועק יילָאפִין פּוּן דָעם בהמ״ק אוּנ בִּיסְט גְלַייךְ וִויא אַיין הִירְשׁ אוּנ אַזוֹא וִויא דִיא חַיָּה וָואשׂ הַייסְט עוֹפֶר הָאַיָּלִים׳ דָען קַיין שׁוּם חַיָּה טוּט נִיט אַזוֹ וִויא אַיין הִירְשׁ׳ דָאשׂ בְּשַׁעַת עָר לוֹיפְט׳ גַייט עָר אַבִּיסְל אוּנ קֶערְט אוּם זַיין קָאפּ קוּקִין אוֹיף דָעם אָרְט וָואשׂ עָר אִיז פּוּן דָארְט אַרוֹישׂ גִיגַאנְגֶן אַזוֹ הָאבִּין דִיא יִשְׂרָאֵל גִיזָאגְט רבש״ע אוֹיב מִיר זַייגֶען גוֹרֵם דוּ זָאלְסְט וֶוערִין אָפּ גִיטְאן פּוּן אוּנְז יְהִי רָצוֹן דוּא זָאלְסְט אַוֶועק לוֹיפְן וִויא אַיין הִירְשׁ אוּנ זָאלְסְט תָּמִיד קוּקִין צוּא דָעם אָרְט וָואשׂ דוּ הָאשְׂט אוּנְז דָארְט גִילָאזְט׳ אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ טוּט דִיא חַיָּה וָואשׂ הַייסְט עוֹפֶר הָאַיָּלִים הָאט רַבִּי חִיָּיא דָאשׂ גִהֶערְט אוּנ הָאט גִיוֵויינְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט וִויפִיל גְרוֹישֶׂע לַייט הָאבִּן אַיין זְכִיָּה צוּ זַיין אִין שְׁטוּב בַּיי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוּנ אִיךְ זִיץ אִין דְרוֹישֶׂן׳ הָאט רשב״י דָער הֶערְט דָאשׂ קוֹל פּוּן רַבִּי חִיָּיא הָאט עָר גִיזָאגְט גִיהֶער דָען שְׁטַייעֶן אִין דְרוֹישֶׂן אַזוֹא אַיין מֶענְטְשׁ וָואשׂ דִיא שְׁכִינָה אִיז מִיט אִים לָאז עָר אַרַיין גֵיין׳ הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר זַיין זוּן גִיזָאגְט לָאז עָר אַרַיין גֵיין וֶועט דִיא חֶדְוָה זַיין אִין גַאנְצִין׳ הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִיהֶערְט אַיין בַּת קוֹל הָאט גִיזָאגְט׳ עֶשׂ אִיז גָאר נִיט דִיא צַייט רַבִּי חִיָּיא זָאל אַרַיין גֵיין׳ אִיז רַבִּי חִיָּיא נָאךְ גִישְׁטַאנֶען אִין דְרוֹישֶׂן אוּנ הָאט גִיוֵויינְט׳ (יח) הָאט רַבִּי חִיָּיא גִיזָאגְט דָעם פְּסוּק סוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים הָאט זִיךְ גִיעֶפִינְט אַיין טִיר אִין דָעם פִיר הַאנְג פּוּן דָעשְׂט וֶועגִין אִיז רַבִּי חִיָּיא פָארְט נִיט אַרַיין גִיגַאנְגֶן וַוייל עָר הָאט מוֹרָא גִיהַאט אַרַיין צוּ גֵיין אָן רְשׁוּת׳ הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹיף גִיהוֹיבִּין זַייגֶע אוֹיגִין אוּנ הָאט גִיזָאגְט טָאמֶר אִיז שׁוֹין גִיגֶעבִּין גִיוָואִרִין רְשׁוּת צוּא דָעם וָואשׂ שְׁטַייט אִין דְרוֹישֶׂן עָר זָאל שׁוֹין אַרַיין גֵיין׳ אִיז רשב״י אוֹיף גִישְׁטַאנֶן אוּנ אִיז גִיגַאנְגֶן צוּ רַבִּי חִיָּיא׳ אִיז נָאךְ גִגַאנְגֶן אַיין פַייעֶר פּוּן דָעם אָרְט וואוּ רשב״י אִיז גִוֶוען פְרִיעֶר בִּיז צוּ רַבִּי חִיָּיא׳ הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן גִיזָאגְט דִי גְרוֹישׂ לִיכְטִיגֶע פּוּנְק פַייעֶר דָאשׂ אִיז רַבִּי חִיָּיא זָאל שְׁטַיין אִין

דרוישין

עד דוכתיה דרבי חייא אמר רבי שמעון בן יוחאי קוזדיפא דנהורא דקילטרא לבר ואנא הכא (פי׳ ניצוץ
פטיש יהיה בחוץ ומאיר ולא ייעול) אתאלם פומיה דרבי חייא כיון דעאל לגו מאיך עינוי ולא זקיף
רישיה׳ (יט) אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי אלעזר בריה קום העבר ידך אפומיה דלא רגיל בהאי קם רבי
אלעזר והעביר ידוי אפומיה דרבי חייא ואמר חמא עיני דלא חזינא והיו יושבים והיה אש ונורא שביבין
מסכבין ואלף אלפין רבוא רבבות כתות מלאכי אש סביבותם ומאתן ושיתין עלמין מזדעזעים ומילין נפקין
מפה רבי שמעון בן יוחאי׳ (כ) והיו העליונים תוהן ואמרין הדין הוא רבי שמעון בן יוחאי דמרעיש כולי
עלמא מאן יכיל למיקם קמיה דין הוא רבי שמעון בן יוחאי דבשעתא דפתח פומיה למילעי באורייתא צייתון
לקליה כל כורסון וכל רקיעין וכל צבא מעלה האומרים שירות ותשבחות להקדוש ברוך הוא כולם שותקין
מאין שומע קולם ולא נשמע שום פתחון פה משום מלאך ושרף ואופן וכרוב בעולמות העליונים כדי
לשמוע קולו של רשב״י וכד מסיים מילי דאורייתא אזי פותחין המלאכים עם כל צבא מעלה לומר שירות
ותשבחות ורוב שמחות להקב״ה על שברא נשמה קדישא וטהורה כמו נשמת רשב״י והשערים נפתחים עם
כל החלונות של חדרי גן עדן וסלקין ריחין ובוסמין וכל דא היא בשביל כבוד רשב״י ואעפ״כ הלך לגביה
דרבי חייא ולא נתגאה ואיך יתגאה האדם בדורות האלו וכבר נתבאר לעיל שצריך האדם להתפלל בכל
יום על מדת הענוה ובודאי לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה׳ (כא) המונע רבים מלעשות תשובה או
לעשות מצוה פי׳ הדבר חבורה של יחידי סגולה שנדבו לבם לעשות דבר קדושה או ליתן צדקה ואיש
א׳ ביניהם אשר לבבו פונה לעשות רק רע כל היום ואין חס על כבוד קונו מחמת הגאות וזהו מעשה
השטן

דְרוֹישִׁין אוּנ אִיךְ זָאל זַיין אִינְוַוייִנִיג׳ נַייא רַבִּי חִיָּיא אוֹיךְ
אַרַיין׳ אִיז רַבִּי חִיָּיא אַרַיין גִיגַאנְגֶען׳ אוּנ הָאט זַיינֶע אוֹיגִן
אַרָאפּ גְהַאלְטִין אוּנ הָאט זַיין קָאפּ נִיט אוֹיף גְהוֹיבִן אוּנ הָאט
קַיין וָוארְט נִיט גִיקֶענְט אַרוֹיש רַיידִין׃ (יט) הָאט רשב״י
גִיזָאגְט צוּא זַיין זוּן רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁטַייא אוֹיף אוּנ פִיר אִיבֶּר
דַיין הַאנְט אוֹיף זַיין מוֹיל וָועט עֶר קֶענֶען רַיידִין׳ דֶען עֶר
אִיז נִיט גִיוואוֹנְט גִיוָוארִין מִיט דֶעם׳ הָאט ר״א אַזוֹ גִיטָאן׳
הָאט רַבִּי חִיָּיא תֵּיכֶף אָן גִיהוֹיבִן צוּ רַיידִין אוּנ הָאט גִיזָאגְט
אִיךְ הָאבּ זוֹכֶה גִיוֶוען צוּא זֶעהֶען אַזֶעלְכֶשׁ וָואשׁ אִיךְ הָאבּ
נִיט זוֹכֶה גִוֶוען בִּיז אַהֶער׳ אוּנ זַייא זַיינֶען אַלֶע בַּאנַאנְד
גִיזֶעסִין׳ אוּנ אַיין פַייעֶר פוּן דֶעם הִימֶל הָאט זַייא אַרוּם
גִירִינְגִילְט אוּנ פִיל טוֹיזִינְט אוּנ רְבָבוֹת כִּיתוֹת מַלְאָכִים פוּן
פַייעֶר זַיינֶען גִישְׁטַאנְען אַרוּם זַייא אוּנ צְוַוייא הוּנְדֶערְט אוּנ
זֶעכְצִיג וָועלְטִן הָאבִּן גִצִיטֶרְט אוּנ רשב״י הָאט גִזָאגְט תּוֹרָה׳
(כ) הָאבִּין אַלֶע דִיא אַייבֶּרְשְׁטֶע מַלְאָכִים זִיךְ פַאר וואוּנְדֶרְט
אוּנ הָאבִּין גִזָאגְט אַיינְשׁ צוּם אַנְדֶערִן דָאשׁ אִיז דֶער רשב״י
וָואשׁ עֶר מַאכְט צִיטֶרִין נָאר דִיא וָועלְט׳ וָועֶר קֶען בַּשְׁטַיין
קֶענִין אִים׳ דָאשׁ אִיז דֶער רשב״י וָואשׁ אִין דֶער צַייט
אַז עֶר עֶפִינְט זַיין מוֹיל תּוֹרָה צוּא לֶערְנֶען פַאר נֶעמֶען זַיין
קוֹל אַלֶע שְׁטוּלִין אוּנ אַלֶע הִימְלֶן אוּנ אַלֶע חֲיָילוֹת פוּן דֶעם
הִימֶל וָואשׁ זָאגִן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת צוּ גָאט ב״ה׳ מוּזִן אַלֶע
שְׁוַוייִנִין אוּנ עֶשׁ וָוערְט נִיט גִיהֶערְט קַיין שׁוּם קוֹל פוּן אַיין
שׁוּם מַלְאַךְ אָדֶר אַיין שָׂרָף אוּנ אַיין אוֹפָן אוּנ כְּרוּב אִין דִיא

אַייבֶּרְשְׁטֶע וָועלְטִין פוּן וָועגִין צוּא הֶערִין דָאשׁ קוֹל פוּן
רשב״י׳ אוּנ אַז עֶר הֶערְט אוֹיף צוּא לֶערְנֶן דֶענְמָאלְט זָאגִין
אַלֶע מַלְאָכִים מִיט דִיא אַייבֶּרְשְׁטֶע חֲיָילוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת
אוּנ פִיל שִׂמְחוֹת צוּא גָאט ב״ה דְרוֹיף וָואשׁ עֶר הָאט בַּשַּׁאפִין
אַזוֹ אַיין הֵיילִיגֶע אוּנ רַיינֶע נְשָׁמָה וִויא דִיא נְשָׁמָה פוּן
רשב״י אוּנ אַלֶע טוֹיעֶרִין וָוערִין גִיעֶפִינְט מִיט אַלֶע פֶענְשְׁטֶער
פוּן דִיא חֲדָרִים פוּן דֶעם גַּן עֵדֶן אוּנ פוּן דָארְטִין גַייעֶן אַרוֹיף
גוּטֶע רֵיחוֹת אוּנ בְּשָׂמִים׳ אוּנ דָאשׁ אַלֶץ אִיז פוּן וָועגִין
דֶעם כָּבוֹד פוּן רשב״י אוּנ פוּן דֶעסְט וָועגִין אִיז רשב״י פָארְט
גִיגַאנְגֶן צוּ רַבִּי חִיָּיא׳ אוּנ הָאט זִיךְ נִיט בַּעַל גַאֲוָה גְהַאלְטִין
אוּנ וִויא זָאל זִיךְ דֶער מֶענְטְשׁ בַּעַל גַאֲוָה הַאלְטִין וָואשׁ
אִיז אִין הַיינְטִיגֶע דוֹרוֹת׳ אוּנ אוֹיבִּן אִיז שׁוֹין בַּשַּׁייד גִיוָוארִין
אַז דֶער מֶענְטְשׁ מוּז אַלֶע טָאג מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף דֶער מִדָּה
פוּן עֲנָוָה׳ אוּנ דֶער וָואשׁ הָאט אַיין צוּא בְּרָאכִין הָארְץ אוּנ
אִיז אַיין עָנִיו דֶעם אִיז גָאט ב״ה נִיט מְבַזֶּה׃ (כא) המונע דֶר
וָואשׁ פַאר מַייט פִיל לַייט פוּן צוּ טָאן תְּשׁוּבָה אָדֶער פוּן צוּא
טָאן אַיין מִצְוָה׳ דָאשׁ מֵיינְט מֶען וָוען אַיין חַבְרוּתָא הָאבִּין
מְנַדֵּב גִיוֶוען צוּ מַאכִין עֶפֶעשׁ אַיין דָבָר שֶׁבִּקְדוּשָׁה אָדֶר צוּא
גֶעבִּין צְדָקָה אוּנ צוּ וִוישִׁין זַייא אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין מֶענְטְשׁ
וָואשׁ זַיין הָארְץ קֶערְט זִיךְ מֶער נִיט נָאר צוּ טָאן שֶׁלֶעכְטְשׁ
תָּמִיד אוּנ הָאט נִיט חַס אוֹיף דֶעם כָּבוֹד פוּן זַיין בַּאשֶׁעפֶער
מַחֲמַת גַאֲוָה אוּנ אִיז מְעַכֵּב זַיינֶע חַבֵּרִים זַייא זָאלִין דִיא
דָבָר שֶׁבִּקְדוּשָׁה נִיט מַאכִין אָדֶר דִי מִצְוָה נִיט טָאן׳ אִיז וַוייא

צוא

השטן מצליח בידו ומעכב את חבירו ממצוה אי׳ לו ולנשמתו • (כב) ועל אדם כזה אמרו חכמי המוסר ש.איש כזה הוא דומה לאנשי בליעל שודדים וגזלנים היודעין אורחות בני המדינה הבאים אל אדון גדול ובידם מתנות להביאם אל האדון והגזלנים עומדין שם ומקפחין וגוזלים את המתנות מיד האנשים והאדון נחסר זמן רב מאלו המתנות מיד האנשים והאדון חקר ודרש על זה ויבוקש הדבר וצוה האדון לייסר הגזלנים ביסורים קשים ומרים על אשר מנעו כבודו ברשעותם כן הוא האיש המונע מלעשות מצוה ודבר שבקדושה מי יוכל לספר גידל עונשו ובכל זה הוא בעונש לא יתן הוא ולא יתנו אחרים הרי זה רשע • (כג) ע״כ צריכין המנהיגים ליזהר שלא יהיו מונעים את היחידים מלעשות איזה דבר מצוה • בכלל זה המטה את חבירו לדבר עבירה וע״פ הרוב הם אנשים אשר להוטים אחר גרונם ומחמת הלגימה שאוכלים ושותים אצל האיש אכזרי נותנין מקום לדבריו ועליהם אמר הנביא הוי אומרים לרע ט״ב וגו׳ ובלבבם יודעים האמת שכל מעשיו הם מצד הקליפה וכל דבריו הם דברי בליעל וכל מעשיו הם נקימות. וגטירות גזילות ועוולות שוא ושקר שקץ וגילולים ואינן יודעים כי על כל אלה יביא אלהים במשפט • (כד) והשוטים הללו נותנים לאיש אכזרי פאר ותהלה ואומרים שבתו בפניו שהוא חכם גדול וחולקים לו שאר מעלות טובות וכל זה הוא מחמת החניפה׳ שהם להוטים אחר גרונם שאוכלים לפעמים אצל איש אכזרי אבל אין יודעים סוף הדבר של אנשים האלו אשר מזון זה שאוכלים אצל איש אכזרי הוא מלא חרבות וכידונים נגעים פצעים אבעבועות ומכה טריה ומלא צער שמזכרהים לסבול בשביל זה שאוכלים מאכל לחם רע עין כמבואר בפרקים לעיל שם ויבא עליו מכה אל מכה נגעת ויהוה אל הוה וכשל העוזר ונפל העזור • (כה) ע״כ יראה האדם להיות בעזרת ה׳ בגבורים ליתן לב וא יץ

כח

צוא אים אוג צוא זיין נְשָׁמָה : (כג) אוג אויף אזוא אַיין טָענְטשׁ הָאבֶּן דִיא חָכְמֵי הַמּוּסָר נִיזְאָגְט אז עָר אִיז גָלַייך צוא דִיא גַזלָנים אוג רוֹיבֶּרְש וָאוּשׁ זַייא וַויישׁין דִיא וָועג פּון דִיא לַייט וָאוּשׁ קוּמֶן צום אָדוֹן אוג טְרָאגֶן אִים מַתָּנות • זַייֶן דִיא גַזלָנים אוג נָעמֶן אַוועק די מַתָּנות בַּייא זַייא הָאט דָער אָדוֹן גֶעפֶארשְט נָאךְ דִיא גַזלָנים אוג הָאט זַייא נַיהַייישׁין שְטְראָפֶן מִיט שְוועָרע אוג בִּיטָערע יסורים • וַויל זַייא הָאבֶּן פַּאר מִיטֶן גָבוד פּון אִירֶם דוּרְך זַייֶער רִשָׁעוּת • אָזוֹ אויךְ אִיז דָער כָּענְטשׁ וָאוּשׁ פַּאר מִיט זַיין חַבֶּר פּון צוּ טָאן אַיין מְצוָה אֶדֶר תַּשׁחִיבָה • וָועֶר קָען אוּיסְ דָער צַיילין זַיין גְרוישׁין עוֹנֶש וָאוּשׁ עֶר הָאט דָער פַאר • אוג אִין דֶעם פִּלֶל אִז אויךְ דָער וָאוּשׁ זָאגְט אויךְ וועל נִיט גֶעבֶּן קֵיין צְדָקָה אוג לָאזְן אַנדֶרע אויךְ נִיט נֶעבֶּן דָער אִיז אַיין רָשָׁע נָמֶר : (כג) דְרוֹם טוּן דִי כֹּהֲנִים נִיוָואַרְנְט זַיין דָאוּשׁ זַייא זָאלְן נִיט פַּאר מִידֶין דִי יְהִידִים פּון צוּ טָאן אַיין שׁוּם מִצְוָה אִין דֶעם פִּלֶל אִז אויךְ דָער וָאוּשׁ נִייגְט זַיין חֲבֵר צוא אַיין דָבָר עֲבֵירָה • אוג עַל פִּי הָרוֹב דִי מֶענְטשׁן וָאוּשׁ זַייֶן לָהוּט נָאךְ זַייֶער בֶּייוָוען אוג טְרִינְקֶן וָאגְן זַיי דָער אכְזָרִי טוּט רָעכְט אוג אויף זַייא הָאט דָר נָבִיא נִיזָאגְט וַוייא נִישְׁרִישָׁן אויף זֶעלְכֶע לַייט וָאוּשׁ זַייא זָאגֶן אויף שֶלֶעכְטְן דָאשׁ אִז גוּט אוג אִין זַייֶער הָאֶרְץ וַוייטְשׁין זַייא אַלֶיין דֶעם אֶמֶת אוג אויף אַזוא אִים זָאגְן זַיי אַז אַלֶע מַעֲשִׂים פּון דֶעם אַבְזָר זַיינֶן מִצַד הַקְלִיפָּה . אַלֶע זַייֶנע רַייד זַיינֶן שַאלְקאפְטִיגְע רַייד • אוג אַלֶע זַייֶנ כַּעֲשִׂים זַיינֶן אַייטֶל גְזֵילות אוג עַוולות אוג עֶר אִיז נוֹקֵם וְנוֹטֵר אוג זַייֶנע מַעֲשִׂים זַיינֶן פַאלְש אוג אום וֶועְרְדִיג אוג זַיי וַויישׁן נִיט אַז אויף דִיא אַלֶע מַעֲשִׂים וֶועט נָאט זַייא בְּרֶייגְנֶן צום מִשְׁפָּט : (כד) אוג דִיא רָאזִיגֶע שׁוּטִים וָאוּשׁ עֶסְן בַּייא אִים נִיבִּיגְן נָאךְ אַיין לוּיבּוּנג צו דֶעם אַבְזָר אוג זָאגְן זַיין שָבח אִים אִין דִי אוּינְן אַז עֶר אִז אַיין גְרוישׁר חָכָם • אוג טַיילְן אִים אָפּ אַנדֶרע גוּטֶע מַעֲלות • אוג דָאשׁ אַלֶץ אִז מַחֲמַת חֲנִיפָה וַויל זַי זַייֶן לְהוּט נָאךְ אַיֶר תַּשׁוּבָה • אוג דָער אַבְזָר גִיט זַייא אֶסֶן דְרוֹם חֲנֶפֶן זַייא אִים אַז אֶבֶּער זַייא וַויישׁן נִיט אַז דָאשׁ עֶסְן וָאוּשׁ זַייא עֶסְן בַּייא דֶעם אַבְזָר אִז דָאשׁ פּול מִיט שְוועְרְדֶן אוג שְפִּיזְן אוג נָגְעִים אוג וואונְדִין אוג פּול מִיט צַעַר דָאשׁ מֵייגְט מֶען זַיי וֶועלְן כּוּזֶן דָער נָאךְ לַיידִין בֶּייֶנע הֶראנְקֵיט וַויל זַייא הָאבֶּן גִינְסְן בַּייא אַיין צַר עַיִן אַז וַויא אִין דִיא פְּרִיעְרִידִיגְע פְּרָקִים אִיז גִשְׁטַאנֶן אוג עֶש וֶועט קוּמֶן אויף דֶעם אַבְזָר גְרוישׁע כַּפּוֹת אוג בְּרָעךְ אוג עֶר וֶועט אַגְרוישׁע כַּפְלָה הָאבֶּן : (כה) דְרוֹם זָאל דָער מֶענְטשׁ זִעהֶן צו זַיין אִין דִיא הִילְף פּון דִיא וָואוּשׁ נוּצֶן צְדָקָה • אוג גְמִילות חֲסָדִים • אוג צו שְמֵארְקֶן דָאשׁ הָאֶרְץ פּון דִיא וָואוּשׁ נוּצֶן כְּאטְש זַיין הַבְר זָאל צְדָקָה נָעבֶּן

כח לבעלי מצוה ובפרט לבעלי צדקה וגדול המעשה יותר מן העושה ואז טוב לו יהיה סלה :

פרק מד **המשתמש** בעבוטו של חבירו או של עני גדול עונשו כי העשיר יוכל לדבר בעדו ולמחות למלוה משא"כ העני על הרוב רואה ושומע חסרונו ואין ביכולתו כ"כ לעמוד נגד המלוה שהוא בטוח שאין העני פותח פיו נגדו והוא עון פלילי · (ב) ובכלל ההוא המתנאה על העני ומדבר לו קשות מפני שהוא מתיירא לדבר כן על איש אחר שאינו עני ובעבור עניותו מעביר אל זה העני בדברים קשים בגאוה ובוז כי יודע שאין העני ישיב לנגדו והקדוש ברוך הוא השומע ורואה יריב ריבו ועושה משפט ויצא לאור צדק · (ג) ובכלל המקבל שוחד ממון שוחד דברים וכשם שמצוה למנוע מלישב בבוררים בעבור הנאת ממון כך ימנע בשביל הנאה מועטת וידקדק הדין כי הוא פוגם נשמתו · (ד) בכלל המוצא אבידה ואינו מכריז עליה הוא היודע באיזה צד להציל ממון חבירו ונמנע ואינו מציל הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו מוחה בידו כל דברי רעות במשמע שרואה בנו הוא זולל וסובא או בעל מחלוקת או חומד ממון אחרים וכיוצא בזה הרבה דברים חיוב על אביו להשגיח על בנו ולייסרו · (ה) האוכל שוד עניים ויתומים ואלמנות בכלל זה הוא הגוזל את הציבור אשר המעות נגבה מעניים ואביונים ואין יכולת בידם להלביש עצמם ולנשותיהם וזה האוכל מקופת הקהל בגניבה וגזל כאילו אכל את בשרם ודמם ובמעות הזה הוא ממון יתומים ואלמנות ואינו זוכר שהקדוש ברוך הוא

אוּנ אַנְדָערֶע מִצְוֹת טָאן דֶער הָאט אַיין גְרֶעשֶׂערִין שְׂכַר פּוּן דֶעם וָואשׂ גִיט דִיא צְדָקָה אוּנ דֶענְמָאלְט וָועט אִים גוּט זַיין אוֹיף אֵייבִּיג :

פרק מד המשתמש דֶער וָואשׂ נִיצְט מִיט זַיין חַבֶרְשׂ מַשְׁכּוֹן אָדֶער מִיט דֶעם מַשְׁכּוֹן פּוּן דֶעם אָרוּם מַאן אִיז זַיין עוֹנֶשׁ זַייעֶר גְרוֹישׂ דֶען דֶער עוֹשֶׂר אַז עֶר זֶעהֶט יֶענֶער נִיצְט מִיט זַיין מַשְׁכּוֹן קֶען עֶר זִיךְ מִיט אִים דֶער פַאר אָפּ קְרִיגִין · אוּנ אִים נִיט לָאזִן נִיצִן מִיט דֶעם מַשְׁכּוֹן · אָבֶּר דֶער אָרוּם מַאן זֶעהֶט עַל פִּי הָרוֹב וִויא יֶענֶער נִיצְט זַיין מַשְׁכּוֹן אוּנ הֶערְט אוֹיךְ זַיין שַׁאנְד אוּנ מוּז גֶעבַּאךְ שְׁוַוייגִין אוּנ דֶער מַלְוָה נוּפָא אִיז בָּטוּחַ אַז דֶער אָרוּם מַאן הָאט קַיין יְכוֹלֶת נִיט צוּא שְׁטֶעלִין זִיךְ קֶעגִין אִים דְרוּם נִיצְט עֶר בְּפַרְהֶסְיָא מִיט זַיין מַשְׁכּוֹן · אוּנ דָאשׂ אִיז אַיין גְרוֹישֶׂע זִינְד : (ב) אוּנ אִין דֶעם כְּלַל אִיז אוֹיךְ דֶער וָואשׂ הַאלְט זִיךְ בַּעַל גַּאֲוָה קֶעגִין דֶעם אָרוּם מַאן · אוּנ רֶעט אִים הַארְטֶע רַייד דֶען וַוייל עֶר הָאט מוֹרָא דִיא רַייד צוּ רַיידִן פַאר דֶעם עוֹשֶׂר · דְרוּם רֶעט עֶר עֶשׂ קֶעגִין דֶעם עָנִי מִיט גְרוֹישׂ גַּאֲוָה וַוייל עֶר וַויישְׂט דֶער עָנִי וָועט זִיךְ נִיט שְׁטֶעלִין קֶעגִין אִים · אוּנ גָאט ב"ה וָואשׂ עֶר הֶערְט אַלְץ אוּנ זֶעהֶט אַלְץ וָועט זִיךְ קְרִיגִין פַאר זַיין קְרִיג אוּנ וָועט טָאן מִשְׁפָּטִין דֶעם רָשָׁע : (ג) אוּנ אִין דֶעם כְּלַל פּוּן מְקַבֵּל שׁוֹחַד אִיז אוֹיךְ דֶער וָואשׂ אִיז מְקַבֵּל שׁוֹחַד פּוּן רַייד אוּנ אַזוֹא וִויא עֶשׂ אִיז אַיין מִצְוָה דֶער בּוֹרֵר זָאל נִיט זִיצִין אוֹיף דֶעם מִשְׁפָּט פּוּן דֶעם וָואשׂ עֶר אִיז מְקַבֵּל הַנְאָה פּוּן זַיין גֶעלְט · אַזוֹא אוֹיךְ זָאל עֶר זִיךְ פַאר מַיידִין פּוּן צוּא זִיצִין אוֹיף דֶעם מִשְׁפָּט פּוּן דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט וַוייניג הַנְאָה גִיהַאט פּוּן אִים דְהַיינוּ עֶר הָאט אִים כְּבוֹד אָן גִיטָאן אָדֶער עֶר הָאט אִים גִיפָאלְגִט אִין שְׁלִיחוֹת אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע גְלַייכִין : (ד) אִין דֶעם כְּלַל מוצא אבידה ואינו מכריז עליה פּוּן דֶעם וָואשׂ אַייגֶער גִפִינְט אַיין אֲבֵידָה אוּנ רוּפְט נִיט אוֹישׂ כְּדֵי אֵימְצֶר זָאל קוּמֶען אַיין סִימָן זָאגִן אוּנ זָאל זִיא אָפּ גֶעמֶן · אִיז אִין דֶעם כְּלַל אוֹיךְ · דֶער וָואשׂ וַויישְׂט וִויא אַרוּם מַציל צוּ זַיין דָאשׂ גֶעלְט פּוּן זַיין חַבֶר אוּנ עֶר אִיז נִיט מַציל · דֶער וָואשׂ זֶעהֶט זַיין זוּן נַייט אַרוֹישׂ לתרבות רעה אוּנ עֶר וֶועֶרְט אִים נִיט דָאשׂ אִיז אוֹיךְ מְעַכֵּב דִיא תְּשׁוּבָה · אִין דֶעם כְּלַל אִיז וָואשׂ פַאר אַיין שְׁלֶעכְטִשׂ עֶר זֶעהֶעט פּוּן אִים דָאשׂ עֶר זֶעהֶט זַיין זוּן אִיז אַפְרֶעסְעֶר אוּנ אַיין זוֹפֶר · אָדֶער אַיין קְרִיגֶר אָדֶר עֶר גִילוּשְׂט פְּרֶעמְדֶע גֶעלְט · אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע גְלַייכִין אִיז פַאר הַאנְדִין פִיל זַאכִן אִיז דֶער פָאטֶר אַלְץ חַייָב אוֹיף זַיין זוּן הַשְׁגָחָה צוּא גֶעבִּין עֶר זָאל דָאשׂ אַלְץ נִיט טָאן : (ה) דֶער וָואשׂ עֶסְט דָאשׂ גוּטְשׂ וָואשׂ עֶר רַאבֶּעוֶועט בַּייא אָרֶעמֶע לַייט אוּנ יְתוֹמִים אוּנ אַלְמְנוֹת אִיז דָאשׂ אִים אוֹיךְ מְעַכֵּב פּוּן תְּשׁוּבָה טָאן אִין דֶעם כְּלַל אִיז אוֹיךְ דֶר וָואשׂ גַזֶלֶת קְהָלְשֶׁע גֶעלְט וָואשׂ דָאשׂ גֶעלְט וֶועֶרְט נִגְבָה פּוּן עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים · אוּנ הָאבִּין קַיין יְכוֹלֶת נִיט צוּ בַּקְלַיידִין זִיךְ מִיט זַייעֶרֶע וַוייבֶּער · אוּנ דֶער וָואשׂ גַנְבֶת פּוּן דֶעם גֶעלְט אוּנ עֶסְט אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר עֶסְט זַייעֶר פְלַייש אוּנ זַייעֶר בְּלוּט · אוּנ אִין דֶעם גֶעלְט אִיז דָאךְ אוֹיךְ פַאר הַאנְדִין דָאשׂ גֶעלְט פּוּן יְתוֹמִים אוּנ אלמנות

הוא אבי יתומים ודיין אלמנות בוודאי מדת הדין הוא מתוח לנגד אותו האיש כאשר האריכו בעונש
הזה בעלי מחברי ספרי מוסר · (י) וכדמצינו באלמנת רבינו יחיאל ז"ל אביו של הרב רבי אשר ז"ל
שנשארה אלמנה עם שלשה בניה הקטנים פעם אחת בא אליה בעלה בחלום בליל שבת וצוה לה
שתיכף תברח היא מחוץ לעיר כי ה' מהפך העיר באיזה מקרה רעה ותיכף הקיצה משנתה ברעדה
ותישן ובא אליה פעם שנית בציווי ההוא ואז תיכף כשנערה משנתה הלכה האשה עם בניה חוץ
לשער העיר ערך מיל אצל בית עובד כוכבים אחד העומד מחוץ לעיר ויהי באשמורת הבקר באו
שודדים לעיר ויהרגו כל העיר וילכו והיא שבה אל ביתה אח"כ בשלום · (ז) ואח"כ בא בחלום רבינו
יחיאל הנ"ל ואמר לאשתו שבעון שהיו גוזלים את העניים במסים וארנוניות והעשירים לא נתנו כלום
לכן נגזרה גזירה זו עליהם והפורש עצמו מהציבור בכלל זה הוא מי שאינו מדקדק להתפלל עם הציבור
ובכלל זה הוא מי שיכולת בידו ליתן מסים לסייע לציבור ואינו מסייע · (ח) העובר על דברי חכמינו ז"ל
זהו המיקל בדבר האסור מדרבנן ועובר על גזירות ותקנות חכמים אפילו במקום מצוה אסור לעבור
על דברי חכמים כגון ללמוד או להתפלל אצל הנר בשבת במקום שאמרו גזירה שמא יטה וכיוצא בזה
חלילה וחלילה לעבור על גזירת חכמינו ז"ל ואין צ"ל דהעונש הוא מרובה מי שמלעיג על דברי
חכמים והוא בכלל אלו שאין להם חלק לעולם הבא · (ט) המתכבד בקלון חבירו הוא איסור חמור
שמעכב התשובה כאמור ויש גם כן איסור היודע בחבירו שטועה בשגיאות ואינו משיבו לדרך היפה ודע
דאיתא

אַלְמָנוֹת · אוּנ עֶר גִידַיינְקֶט נִיט אַז גָאט בְּ"ה אִיז דֶער פָאטֶר
פוּן דִיא יְתוֹמִים אוּנ דֶער דַיָן פַאר דִיא אַלְמָנוֹת אִיז דֶער
מִדַת הַדִין בְּוַוַדְאַי קֶעגִין דֶעם מֶענְטְשֶׁן אוּנ עֶשׂ וֶועט בְּוַוַדְאַי
קוּמֶען גְרוֹישׂ פּוּרְעָנִיוֹת אוֹיף אִים אַזוֹא וִויא דִיא סִפְרֵי מוּסָר
הָאבִּין דֶער פוּן פִיל גִישְׁרִיבִּין · (ו) אוּנ אַזוֹ וִויא מִיר גִפִינֶן
בַּייא דִיא אַלְמָנָה פוּן רַבֵּינוּ יְחִיאֵל דֶער פָאטֶער פוּן הָרַב ר'
אָשֵׁר ז"ל דָאשׂ זַיין וַוייב אִיז אִיבֶּער גִיבְּלִיבִּין אַיין אַלְמָנָה
מִיט דְרַיי קְלַיינֶע קִינְדֶער · אַיין מָאל אוּם פְרַייא טָאג צוּא
נַאכְט אִיז אִיר מַאן גִיקוּמֶען אִיר צוּא חָלוֹם · אוּנ הָאט אִיר
גִיהַיישִׁין אַז זִיא זָאל תֵּיכֶף אַנְטְלוֹפִין פוּן דֶער שְׁטָאט
וָוארוּם גָאט בְּ"ה וֶועט שִׁיקִין אַיין גְרוֹישֶׁע צָרָה אוּנ אַבַּייזֶע
אוֹיף דֶער שְׁטָאט הָאט זִיא זִיךְ תֵּיכֶף אוֹיף גִיחַאפְּט פוּן אִיר
שְׁלָאף מִיט צִיטֶרְנֶשׁ אוּנ אִיז וִוידֶער אַנְשְׁלָאפִין גִיוָוארִין אִיז
עֶר דָאשׂ אַנְדֶרֶע מָאל צוּא אִיר גִיקוּמֶן אוּנ הָאט אִיר גִהַיישִׁין
תֵּיכֶף אַרוֹישׂ גַיין פוּן דֶער שְׁטָאט · הָאט זִיא זִיךְ תֵּיכֶף אוֹיף
גִיחַאפְּט אוּנ הָאט גִינוּמֶן אִירֶע קִינְדֶר אוּנ אִיז אַוֶועק גִיגַאנְגֶן
בִּיז אַיין תְּחוּם שַׁבָּת פוּן דֶער שְׁטָאט · אוּנ אִיז אַרַיין גִיגַאנְגֶן
צוּא אַיין אֵינוֹ יְהוּדִי וָואשׂ הָאט דָארְטִין גִיוואוֹנְט · גַאנְץ פְרִיא
זַיינֶן גִיקוּמֶן גַזְלָנִים אִין שְׁטָאט אַרַיין אוּנ הָאבִּין אוֹישׂ גִיהַרְגֶתְּ
אַלֶע שְׁטָאט לַייט אוּנ זַיינֶען אַוֶועק גִיגַאנְגֶן · אוּנ זִיא הָאט
דֶער נָאךְ וִוידֶער גִיקֶערְט צוּ אִיר הוֹיז בְּשָׁלוֹם : (ז) דֶר נָאךְ אִיז
דֶער רַבֵּינוּ יְחִיאֵל גִיקוּמֶען צוּא חָלוֹם צוּא זַיין וַוייב אוּנ הָאט
אִיר גִיזָאגְט אַז דִיא גְזֵרָה אִיז גִיוֶוען אִיבֶּער דִיא זִינְד וָואשׂ דִי
שְׁטָאט לַייט הָאבִּין גִיגַזֶלְתְּ דִיא אֶרֶעמֶע לַייט מִיט מַס אוּנ

צִינְשׁ · אוּנ דִיא עֲשִׁירִים הָאבִּין נָאר נִיט גִיגֶעבִּין · אִין דֶעם
כְּלַל פוּן פורש עצמו מן הצבור אִיז אוֹיךְ דֶער וָואשׂ אִיז נִיט
מְדַקְדֵק צוּ דַאבְגֶן בְּצִבּוּר אוּנ אִין דֶעם כְּלַל אִיז אוֹיךְ דֶער
וָואשׂ קֶען גֶעבִּין מַס צוּא הֶעלְפִין דֶעם צִבּוּר אוּנ עֶר הֶעלְפְט
נִיט : (ח) דֶער וָואשׂ אִיז עוֹבֵר אוֹיף דִיא רַייד פוּן אוּנְזֶרֶע
חֲכָמִים ז"ל דָאשׂ מֵיינְט מֶען עֶר זָאגְט דִיא זַאךְ וָואשׂ אִיז
אָסוּר מִדְרַבָּנָן אִיז גָאר גְרִינְג דְרוּם אִיז עֶר דְרִינֶן נִיט גִזְהַר
אוּנ אִיז עוֹבֵר אוֹיף דִיא גְזֵירוֹת אוּנ תַּקָנוֹת פוּן דִיא חֲכָמִים ·
דֶען אֲפִילוּ צוּ טָאן אַיין מִצְוָה טָאר מֶען אוֹיךְ נִיט עוֹבֵר זַיין
אוֹיף דִיא רַייד פוּן אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל · דְהַיינוּ דִיא חֲכָמִים
הָאבִּין גִיאַסְרְתּ צוּא לֶערְנֶן אָדֶר צוּא דַאבְגֶן פְרַייא טָאג צוּא
נַאכְט בַּייא אַיין לִיכְט אַז עֶר לֶערִינְט נָאר אַלַיין וָוארוּם
טָאמֶער וֶועט דָאשׂ לִיכְט בְּרֶענִין פִינְצְטֶר וֶועט עֶר עֶשׂ אַיין
בַּייגִין מַחֲמֶת עֶר וֶועט פַאר גֶעסִין אַז עֶשׂ אִיז שַׁבָּת · וֶועט
אַיינֶער וֶועלִין זָאגִין אִיךְ וֶועל דָאךְ לֶערְנֶן אָדֶער תְּפִלָּה טָאן
אִיז דָאשׂ דָאךְ אַיין מִצְוָה דְאוֹרַיְיתָא וֶועל אִיךְ אֱמֶת
עוֹבֵר זַיין אוֹיף דִיא רַייד פוּן דִיא חֲכָמִים אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע
גְלַייכִין · זָאל עֶר חָלִילָה וְחָלִילָה אַזוֹ נִיט זָאגִין · אוּנ מִכָּל
שֶׁכֵּן דֶער וָואשׂ שְׁפֶּעט אוֹישׂ דִיא רַייד פוּן דִיא חֲכָמִים אִיז
זַיין עוֹנֶשׁ בְּוַוַדְאַי זַייעֶר גְרוֹישׂ אוּנ הָאט קַיין חֵלֶק נִיט
אוֹיף עוֹלָם הַבָּא : (ט) דֶער וָואשׂ וֶועֶרְט גִיעֶרְלִיכְט דוּרְךְ
דִיא שַׁאנְד פוּן זַיין חֵבֶר · דָאשׂ אִיז אַיין הַארְבֶּר אִיסוּר אוּנ
דָאשׂ אִיז מְעַכֵּב דִיא תְּשׁוּבָה אַזוֹא וִויא פְרִיעֶר אִיז גִישְׁטַאנֶן
אוּנ אוֹיךְ אִיז אָסוּר דֶער וָואשׂ וַוייִשְׁט זַיין חֵבֶר

דאיתא בזוהר פ׳ שלח לך דהוו מראין לרשב״י ע״ה שהתאספו יחד ב״ד של מעלה בהיכלא חד והוו עיינין בדין בר נש דקאים על פתח דגן עדן ואינון כרובים אהידן ביה ולא שבקו ליה למיעל תמן והוי בצערא וצווחו צווחין על גבי פתחא דגן עדן וכרוז הוי עבדו דלהוין בני מתיבתא כנישן השתא לעיין בדיניה דההוא בר נש ואמרו ליה לרשב״י דלית לך רשות לגלות מי הוא דין בר נש כי בוודאי לא על חנם אתגזר על האי בר נש עונשא דא׳ (י) ויצא הדין דהאי בר נש יהא קאים בההוא צערא ארבעין יומין ולבסוף ארבעין יומין יצערון ליה בצערא דגיהנם שעתא ופלגא וכל דא בגין דיומא חדא חד מן חברייא הוי פריש מילין דאורייתא כד מטא לחד מלה ידע האי בר נש דיתכשל ביה ואמר לחברייא שתיקו לא תימרון מידי בגין דשתקו חברייא אתכשל בההוא מלה ואכסוף וההיא כסופא דגרים בר נש דא על זה דיינין ליה דינא קשיא בגין דלא לשבוק חובי דאורייתא מקמי קב״ה אפילו כמלא נימא ע״כ סם חיים היא למי שלומד לשמה ואינו מתכבד בקלון חבירו׳ (יא) והעוסק בתורה לשמה היא מצלת מכל הרהורים רעים ועומדת לו בשעת הצלת הדין כדאיתא בזוהר פ׳ ויקהל כל מאן דאשתדל באורייתא כאילו אשתדל בהיכליה דקב״ה בגין דכד בר נש עסיק באורייתא הקב״ה תמן ואצית לקליה ואשתזיב בר נש מתלת דינים מדינא דהאי עלמא ומדינא דמלאך המות (ר״ל דימות בנשיקה ע״י הקב״ה) ומדינא דגיהנם באופן שיהיה הלימוד לשמה ובאהבה ואז הקב״ה מתפאר בו ואומר עם זו יצרתי לי ישראל אשר בך אתפאר :

פרק מה איתא בכתבי האר״י ז״ל מצוה רבה ללמוד עצמו יחודים לשכינה ובו מסעד ועזר כביכול לשכינה ומקרב את הגאולה ביחודים ובאשר כי לא כל אדם יכולת בידו לעשות יחודים בתפלתו

איז זיך טועה אין איין זאך אונ ער קערט אים ניט ווידער צוא דעם גוטן וועג׳ דען אין זוהר שטייט אז מען האט נוויזין צו רשב״י אז דאש ב״ד של מעלה האבין זיך צום הויף גיזאמילט אין איין היכל אונ זיינען מעיין אין דעם דין פון איין מענטש וואש ער שטייט אויף דער טיר פון דעם גן עדן אונ דיא מלאכי חבלה וואש היישין כרובים האלטין אים אונ לאזין אים ניט אריין גיין׳ אונ ער איז אין גרויש צער האט מען אויש גירופין אלע בני ישיבה פון דעם היכל זאלין זיך איין זאמלן מעיין צוא זיין אין זיין דין׳ האבין זייא גיזאגט צוא רבי שמעון בן יוחאי ער זאל ניט מגלה זיין ווער דער מענטש איז : (י) איז דער פסק ארויש גיגאנגן אז דער מענטש זאל פערציג טאג שטיין פאר דער טיר פון דעם גן עדן אין דעם צער׳ דער נאך זאל ער זיין אין גיהנם אנדר האלבין שעה אונ דאש אלץ איז גיווען ווייל איין מאל האט איינר פון זיינע חברים מפורש גיווען איין זאך פון דער תורה׳ אז ער איז גיקומען צו איין ווארט האט דער מענטש גיזאגט צוא זיינע איבערינע חברים שווייגט אונ זאגט גאר ניט׳ אונ ווייל זייא האבין אלע גישוויגין׳ איז ער גישטרויכילט גיווארין מיט דעם ווארט אונ איז פאר שעמט גיווארין׳ אונ דאש האט דאך דער מענטש אים גורם גיווען דרום האט מען אים דעם עונש גינעבין וואש פריער איז גישטאנען דרום איז דיא תורה איין סם פון לעבין צוא דעם וואש לערינט לשמה אונ ווערט ניט גיערליכט מיט דעם שאנד פון זיין חבר : (יא) אונ דער וואש לערינט תורה לשמה איז זיא אים מציל פון אלע שלעכטע מחשבות אונ זיא שטייט פאר אים בשעת אז מען איז אים דן אזוא וויא עש שטייט אין זוהר איטליכער וואש לערינט תורה לשמה איז גלייך וויא ער איז אין דעם היכל פון גאט ב״ה ווייל גאט ב״ה איז בייא דעם מענטשין וואש לערינט תורה אונ דער מענטש ווערט גיצול פון דרייא דינים׳ פון דעם דין פון דער וועלט׳ אונ פון דעם דין פון דעם מלאך המות דאש מיינט מען ער וועט שטארבין בנשיקה דורך גאט ב״ה׳ אונ ניט דורך דעם מלאך המות׳ אונ איז אים אויך מציל פון דעם דין פון גיהנם נאר באופן ער זאל לערנען פון גאטש וועגין אונ מיט ליבשאפט׳ אונ דענמאלט בארימט גאט ב״ה זיך מיט אים אונ זאגט דעם פסוק עם זו יצרתי לי דאש פאלק האב איך בשאפין פון מיין דינסט וועגין ישראל אשר בך אתפאר וואש מיט דיר טוא איך מיך בארימען :

פרק מה איתא עש שטייט אין כתבי האר״י ז״ל עש איז אגרויסע מצוה זיך צוא לערנען די יחודים אונ כוונות אונ מיט דיא יחודים איז מען מקרב דיא גאולה׳ נאר ניט איטליכער מענטש האט יכולת דיא יחודים מייחד זיין אין זיין תפלה אדער בשעת אז ער טוט איין מצוה׳ איין

בהפלתו או במצות אשר הוא עושה אחת מטעם חסרון ידיעתו או מפני שאינו מובטח בנפשו לעשות שלא לבא לידי הרהור בתפלתו נמצא מקלקל ולא מתקן שאין אדם הוא טהור בכל עת וזמן ואמור לעסוק בקדשים בזמן שהוא מקרה בלתי טהור מחמת שהוא בעל קרי ואסור לייחד שום יחוד אם לא שטבל לקריו · (ג) על כן בוודאי בעל הרחמים יקבל ברחמים וברצון כוונת לב האדם שמכוין השתוקה בלתי מחשבה זרה ומתפלל בפשוטה ענייני תפלה רק יאמר קודם התפלה לשם יחוד הקב״ה ושכינתיה ואז אינו מפריד עצמו מהקדושה וכדמצינו בגמרא בברכות רבי זירא כי הוי חליש הוי אזיל ויתיב אפיתחא דרבי יודא ברבי אמי אמר כי נפקי ועיילי רבנן איקום מקמייהו כדי שלא יהא בטל מן המצות וכן קבלה הוא בידי מן אנשי מעשה שאף שהיו יושבים בטלים מן המצות היו ממשמשים בציצית והיו מסתכלין בציצית והוא ענין גדול והיודעים סוד יחוד בקבלה מכוונין בשם אחד גדול ונורא שהוא גימ׳ עין ובזה הם יוצאים אף בזמן הזה סוד מצות תכלת בציצית והנה אגלה טפח ואכסה טפחיים בענין תכלת כי הכלת הוא גימ׳ תת״ן והבן אדם הוא מחויב לראות בשני עינים את הציצית ושתי פעמים עין גימטריא ר״ם ועם תיבת הציצית הוא גימ׳ תתין כמנין תכלת קבלה הוא בידי בשם הגאון ר׳ יעקב העמדלש מלובלין ז״ל ובזה הוא מסיר חחושך שאמר ירמיה הנביא אותי נהג חשך ולא אור ובענין אור עיניו בציצית יכוין כן והוא מבטל אותו החושך שמפסיק בינינו ובין השכינה : (ד) הכלל כי לא ברא הקב״ה את האדם שיהיה בעה״ז לתועלת גופו כי הגוף כלה בארץ רק לתועלת נשמתו אשר חוצבה מתחת כסא הכבוד והיא חלק אלוה ממעל לתקנה ולקשטה במעשים טובים לקרב הגאולה ואז יהיה נזדכך גם הגוף ומאיר כאור הבהיר בפרט כשהגוף מתחמם לדבר מצוה : (ה) ולא לחנם אמרו רז״ל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו מצננין לו הניהנם ואין הדבר יוצא מידי פשוטו שצריך לומר אישר״ בכל כחו ואין הפי׳ להרים קול ביותר מדאי פן יתלוצצו המלעיגים אלא הפי׳ הוא בכל כחו מ״ש בזוהר פ׳ פנחס שצריך האדם לעורר כל איבריו בחילא תקיפא ובזה איתבר ליביה ואיתבר חילא

דס״א

טָאל מַחָשׁת ניט איטלוכער קען קבּלה · אדר מחשת דער
מַענטש איז ניט בּטוח בייא זיך ער זאל קענען רעכט מכוין
ווען אוג זאל ניט קומען צו קיין הירהור אין מיטין תפלה ·
ווערט ניפוגען או ער מאכט נאך קיילע ניט ער פארניכט·
אויך דער מענטש איז ניט ריין אלע צייט · אוג מיט דיא
היילינע יחודים טאר מען ניט עוסק זיין או ער איז ניט
ריין פון קרי סיידען אז ער טובלת זיך פריער : (ב) דרום
איז כען בטוח אויף דעם דער בארם האריצין נאמט ·
או ער איז בוודאי מקבל מיט זיין רחמנות דיא תפלה ואוש
איינער דאווינט מיט דער פראסטער ווערין · אוג ווען ער
האט ניט בטוח אויף נילייטערט ווערט · אוג ווען לייכטין אזוא
ווייא איין קלאר ליכט · בפרט או דער נוף ווערט דער
ווארימט· מחשת ער טוט איין דבר מצוה ווערט ער בוודאי
דורך דעם נילייטערט : (ה) אוג ניט אום זיסט האבין אונזרע
חכמים זל גיזאגט דער ואוש ענפערט אמן יהא שמיה רבא
מיט נאר זיין כח קילט מען אים אף דעם ניהנם אוג ניט דר
פירוש את ער זאל נאנץ הויך שרייען אמן יהא שמיה רבא
וואורום מען וועט דאך שפעטין אוש אים נאר דער פארוש
איז אזוא ווייא דער וזהר שרייבט דאש דער מענטש מוז
דער ווענקן אלע זיינע איברים מיט נרוש כח בשעת או
ער זאנט אמן יהא שמיה רבא · אוג דורך דעם ווערט זיין

הארץ

האב איך בקבלה פון די אנשי מעשה או בשעת זייא זיינן
גיוועזן לידיג פון מצות · האבין זייא גינומען דיא ציצית
אוג האבין נקוקט אויף זייא : (ו) דער כלל איז נאט ב״ה
האט ניט משמשין אויף דער ועלט פון
דיא חכמים שכיח גיוועזן · אוג האט ניזאגט או דיא רבנן
ווען אין ארויש ניין ועל איך פאר זייא אויף שטיין
כדי איך זאל ניט זיין ליידיג פון מצות · אוג אזוא אויך

דס"א ואף הרשעים מוצאין מנוחה על ידי עניית אישר כדאיתא בזוהר פרשת נח: (ו) בזמנא דישראל
עונין בקול רם אישר הקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים ונותן חיים על הכל והקדוש ברוך הוא רומז למלאך
הנקרא סמריא"ל ובידו מפתחין ופותח ג' פתחים לסמר מדבר ואז חמאן רשעים נהורא ואתא תננא וסותם
האויר של הפתחים שלא יראו אור וכדין תלת ממונים דתחות ידיה מנשבין במגרופין ומשיבין העשן
לאחוריו זמן שעה ופלגא שעה בזכות עניית אישר שעונין ישראל בכל יום ואחר כך הם שבים לגיהנם:
(ז) ובא וראה כמה חביב שבחא קמי קב"ה ומעשה הובא בזוהר פ' תרומה רבי חייא ורבי אבא שרן
בגו אושפיזייהו קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא והוי ברתא דאושפיזא קמת ואנהרת לון שרגא
ואינהו הוי עסקי באורייתא אדהכי אשגח רבי אבא אבתרה וחמי דהות בתו של בע"ה מנהרא להו פתח
ואמר כי נר מצוה ותורה אור האשה היא מצווה על נר של שבת ולא האיש והטעם כי האשה נגד השכינה
ותורה אור פירוש התורה שלומד הבעל שהאיש מצווה על התורה ללמוד נותן אור והארה גדולה באותה
המצוה של נר שבת שהאשה מדלקת נמצא שניהם מאירים באור תורה ואור שבת אשריהן הנשים
שזוכין לבעלי תורה: (ח) שמעת האי בתולה הוית בכיא אדהכי קם אבוה דבתולה וחמי לברתיה
בכית ושאל לה למה ועל מה היא בכית ולא ענתה מאומה מחמת מרירות הלב והתחיל אף אביה
לבכות אמר רבי אבא מבכייתה נראה דהתתן שלה הוא עם הארץ ואינו בעל תורה אמר ליה ודאי הכי
הוא ובגין דחמינא ליה יומא חד דדליג מאינרא חדא למישמע קדיש בהדי צבורא סליק ברעותי דילי
למיהב ליה ברתי ותיכף דנפקי צבורא מבי כנישתא יהבינא ליה ברתי דאמינא בדילונא דא למישמע
קדיש מוכרח להיות גברא רבא באורייתא ואף על גב דאיהו רבייא דלא ידענא ביה מקדמת דנא והשתא

אפילו

הארץ צו בראכין און דער כח פון סטרא אחרא ווערט אויך
צוא בראכין און אויך דיא רשעים קרינין אין גיהנם מנוחה
דורך דעם וואש דיא צדיקים ענפרין אמן יהא שמיה רבא·
אזוא וויא עש שטייט אין זוהר: (ו) אין דער צייט אז דיא
ישראל ענטפערין אמן יהא שמיה רבא מיט אהויך קול·
ווערט נאט ב"ה דער פילט רחמנות· און גיט לעבין צוא
אלע· און ער ווינקט צוא דעם מלאך (סמריאל) און אין
זיינע הענט זיינען דיא שליסל פון דעם גיהנם· און ער
עפינט דרייא טירין צוא דער זייט פון דער מדבר· זעהן
דיא רשעים איין ליכטיקייט· קומט איין רויך און פאר
שטעלט דאש ליכטיקייט כדי דיא רשעים זאלין גיט זעהן
קיין ליכטיקייט גייען דרייא מלאכים וואש זיינען אונטער
דעם מלאך (סמריאל) און ווייען אוועק דעם רויך און דאש
ליכטיקייט קערט ווידער צוא דיא רשעים אנדער האלבין
שעה אין דעם זכות וואש דיא ישראל ענטפרין אמן יהא
שמיה רבא און דער נאך קערין זייא ווידער אין גיהנם
אריין: (ז) קום און זעה וויא גליבט דער אמן יהא שמיה
רבא איז פאר נאט ב"ה· דען דער זוהר ברייננט איין
מעשה· רבי חייא און רבי אבא זיינען איין גישטאנען אין
איין הארבערינ· זיינען זייא אויף גישטאנען האלבע נאכט
צוא לערנען תורה· איז דעם בעל הבית טאכטר גישטאנען
פאר זייא און האט זייא גילייכט מיט איין ליכט און זייא

האבין גילערנט· דער ווייל האט רבי אבא אקוק גיטאן און
האט גיזעהן אז דעם בעל הבית טאכטער לייכט זייא· האט
ער גיזאגט עש שטייט אין פסוק כי נר מצוה ותורה אור דאש
מיינט דער פסוק דיא אשה איז אויף דער מצוה גיבאטין
ליכט צוא צינדין לכבוד שבת און גיט איין מאנזביל
און דער טעם דער פון איז· ווייל זיא איז קענין דער
שכינה ותורה אור און דיא תורה וואש איר מאן לערינט דאש
גיט איין גרויש ליכטיקייט אין דער מצוה פון נר של שבת
וואש דיא אשה צינט אן· ווערט גפונען אז זייא ביידע
לייכטין אין דיא ליכטיקייט פון דער תורה און אין דיא ליכט
פון שבת· וואול איז צוא דיא ווייבער וואש זיינען זוכה
צוא נעמן זעלכע מאנען וואש קענען לערנן: (ח) האט דיא
בתולה דאש גיהערט און האט גוויינט· דער ווייל איז
איר פאטר אויף גישטאנען און האט זיא גיזעהען וויינען·
האט ער זיא גיפרעגט ווארום זיא וויינט· אבר זיא האט
אים גאר גיט גיענפרט מחמת איר ביטר הארץ· האט איר
פאטר אויך גוויינט· האט רבי אבא גזאגט ווען זיא וויינט
איז גידרוגנין אז איר חתן איז איין עם הארץ האט דער
בע"ה גיזאגט עש איז אמת· נאר ווייל איך האב גיזעהן
אז ער איז אמאל אראפ גישפרונגן פון איין בודים צו הערן
קדיש אין שול· איז אויף גינאנגן אויף מיין ווילן צו געבין
אים מיין טאכטער פאר אווייב ווייל איך האב גימיינט ווען

אפילו ברכת מזונא לא ידע ואין בידי לכוף אותו שיתעסק באורייתא ויקרא ק״ש וברכת המזון אמר ליה רבי אבא איעבר ליה באחרא (ר״ל שיראה שיתן גט וישיא בתו אח״כ לת״ח) ובתוך דבריו חזר ואמר או דילמא ברא יוליד דיהוי גברא רבא · (ט) אדהכי קם החתן ודלג עלייהו ויתיב לקמייהו אמר החתן הנער רבי אבא אסתכל בי אמר רבי אבא אנא חמינא בהאי רבייא דנהורא רבא יפוק מיניה לעלמא פתח ואמר האי רבייא רבותי אימא חד מלה פתח ואמר צעיר אנכי לימים ואתם ישישים ע״כ זחלתי ואירא מחוות דעי אתכם האי קרא אתערו ביה עמודי עולם אבל אליהוא דכתיב ביה ממשפחת רם וכתיב ביה בן ברכאל הבוזי דנקרא כן בשביל שמבזה עצמו למאן דגדול מיניה וז״ש צעיר אנכי לימים אף אני מקטין עצמי לגבי בר נש דאית ליה יומין סגיאין וע״כ בגין דאנא רבייא ובמקום הזה יש ישישים בחכמה עלה בדעתי דלא למללא עד יומא דא והשתא דאתון הכא אית שעתא למפתח פומא והתחיל לדרוש זה הפסוק כי נר מצוה ותורה אור וגילה להם כמה סודות התורה עפ״י הסוד : (י) ואח״כ פתח ואמר דעו כי אנא מבבל וברא דרב ספרא אנא ולא זכינא לאשתמודע עם אבא וטרידנא להכא ודחילנא עד הכי למימר מילין דאורייתא דיתבי אתרא דא אריותא בתורה ושווינא עלי דלא אימא מילין דאורייתא תרין ירחין ויומא דא אשתלימו תרין ירחין זכאה חולקי דאתערתון הכא ארים רבי יוסי קליה ובכי קמו כולהו ונשקוהו אמר רבי יוסי אלמלי לא באתי וזכינא למישמע מילין דעתיק יומין דנפיק מפומך מאי דלא זכינא למישמע עד השתא די יתבו כולהו : (יא) אמר החתן רבותי מדחמינא צערא דחמוי וצער דברתיה אשתי דהוו מצערי בנפשייהו דלא ידענא ברכת המזון וק״ש אמינא לא אתחברי באשתי עד שאגלה לכם סוד ברכת המזון בסודות גדולות ונפלאים חדו כולהו רבי יוסי ורבי אבא ורבי

חייא

עָר קָען פון אַיין בוֹידִים אַרָאפּ שְׁפְּרִינְגֶען צוּא הָערִין קַדִּישׁ מוּז עָר קָענֶן לָערְנֶן אוּנ אִיצְט וַוייזְט אוֹישׁ אַז עָר קָען אֲפִילוּ נִיט בֶּענְטְשִׁן אוּנ אִיךְ קָען אִים נִיט נֵייטִין עָר זָאל תּוֹרָה לָערְנֶן אוּנ ק״ש לֵייעֶנֶן אוּנ בֶּענְטְשִׁין הָאט רַבִּי אַבָּא גְזָאגְט אִיךְ וָועל זָעהֶן אַז עָר זָאל אִיר גֶט גֶעבִּין אוּנ זִיא זָאל נֶעמֶן אַיין תַּלְמִיד חָכָם פַאר אַיין מַאן· אִין מִיטֶן דִיא רֵייד הָאט ר׳ אַבָּא חֲרָטָה גִיהַאט אוּנ הָאט גִיזָאגְט מֶען דַארְף נִיט עָר זָאל אִיר גֶט גֶעבִּין וָוארוּם טָאמֶער וָועט עָר הָאבִּין מִיט אִיר אַיין זוּן וָואשׁ עָר וָועט זַיין אַיין ת״ח : (ט) דֶער וַוייל אִיז דֶער חָתָן אוֹיף גִישְׁטַאנֶן אוּנ הָאט זִיךְ גִיזֶעצְט לֶעבִּין זַייא הָאט דֶער חָתָן גִיזָאגְט רַבִּי אַבָּא קוּקְט אִין מִיר צוּא וָועט פוּן מִיר אַרוֹישׁ קוּמֶן אַיין ת״ח · הָאט ר״א גִיזָאגְט אִיךְ זָעה אִין דֶעם קִינְד אַז פוּן אִים וָועט אַרוֹישׁ קוּמֶן אַיין גְרוֹישָׂר ת״ח הָאט דֶר חָתָן אָן גִיהוֹיבִּין אוּנ הָאט גִיזָאגְט דֶעם פָּסוּק צעיר אנכי לימים אֱלִיהוּא בֶּן בְּרַכְאֵל הָאט גִיזָאגְט צוּ אִיוֹב מִיט זַיינֶע חֲבֵרִים אִיךְ בִּין נָאךְ יוּנְג פוּן יָארִין על כן זחלתי ואירא מחוות דעי דְרוּם אַזוֹ הָאבּ אִיךְ מִיךְ גִיפָארְכְטִין פוּן צוּ זָאגִין בִּיז אַהֶער מַיין דֵיעָה אַנְטְקֶעגִין אַייךְ וָואשׁ אִיר זַייט עֶלְטֶער פוּן מִיר אוּנ וָוען אֱלִיהוּא וָואשׁ עָר אִיז גִוֶוען פוּן זַייעֶר אַיין גְרוֹישָׂר מִשְׁפָּחָה אַזוֹ וִויא דֶער פָּסוּק אִיז מֵעִיד אוֹיף אִים ממשפחת רם עָר אִיז גִיוֶוען פוּן אַיין הוֹיכֶע אוּנ חָשׁוּבָה מִשְׁפָּחָה · הָאט עָר פָארְט נִיט גִיוָואלְט רֵיידִין פַאר זַיינֶע חֲבֵרִים · דְרוּם הָאבּ אִיךְ מִיךְ אוֹיךְ קְלֵיין גִימַאכְט פַאר דִיא לַייט פוּן דֶער שְׁטָאט וָואשׁ זַיינֶען פִיל עֶלְטֶר פוּן מִיר אוּנ זַיינֶן גְרוֹישֶׂע ת״ח דְרוּם אִיז אוֹיף גִיגַאנְגֶען אוֹיף מַיין דֵיעָה נִיט צוּא רֵיידִין אִין ד״ת בִּיז אִצוּנְד אוּנ אִצוּנְד וַוייל אַז אִיר זַייט דָא אִיז דִיא צַייט צוּ עֶפְנֶן מַיין מוֹיל צוּ רֵיידִין דִבְרֵי תּוֹרָה אוּנ עָר הָאט זַייא מְגַלֶּה גִיוֶוען פִיל סוֹדוֹת : (י) דֶער נָאךְ הָאט עָר גִיזָאגְט אִיר זָאלְט וַוישִׁין אִיךְ בִּין פוּן בָּבֶל אוּנ בִּין דֶער זוּן פוּן רַב סַפְּרָא אוּנ אִיךְ הָאבּ קַיין זְכִיָּה נִיט גִיהַאט רֶעכְט צוּא קֶענֶען מַיין פָאטֶר אוּנ בִּין אַהֶער אָן גִיקוּמֶען הָאבּ אִיךְ גִיזֶעהֶען אַז דִיא לַייט פוּן דֶער שְׁטָאט זַיינֶן גְרוֹישֶׂע לוֹמְדִים · הָאבּ אִיךְ מִיךְ גִיפָארְכְטִין צוּ זָאגִין דִבְרֵי תּוֹרָה · אוּנ הָאבּ אוֹיף מִיר גִינוּמֶען אִיךְ זָאל צְוַוייא חֲדָשִׁים נִיט זָאגִין קַיין דִבְרֵי תּוֹרָה · אוּנ הַייגְטִיגִין טָאג הָאבִּין זִיךְ דִיא צְוַוייא חֲדָשִׁים אוֹישׁ גִילָאזְט וואול אִיז מַיין חֵלֶק וָואשׁ אִיר זַייט דָא · הָאט רַבִּי יוֹסִי אוֹיף גִיהוֹיבִּין זַיין קוֹל אוּנ הָאט גִיוַויינְט אוּנ אַלֶע הָאבִּן דֶעם חָתָן גִיקוּשְׁט אִין זַיין קָאפּ · הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיזָאגְט וָוען אִיךְ וָואלְט נִיט מֶער גִיקוּמֶן נָאר צוּא הֶערִין דִיא גְרוֹישֶׂע סוֹדוֹת פוּן דַיין מוֹיל אַזֶעלְכֶע סוֹדוֹת וָואשׁ אִיךְ הָאבּ בִּיז אַהֶער נִיט זוֹכֶה גִיוֶוען צוּ הֶערִין וָואלְט אוֹיךְ גְנוּג גִיוֶוען : (יא) הָאט דֶער חָתָן גִיזָאגְט מַיינֶע רַבַּיִים וַוייל אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶען דֶעם צַעַר פוּן מַיין שְׁוֶוער אוּנ דֶעם צַעַר פוּן מַיין כַּלָּה וָואשׁ זַייא הָאבִּין זִיךְ מְצַעֵר גִיוֶוען וַוייל זַייא הָאבִּין גְמֵיינְט אַז אִיךְ

קען

חייא וחמוי והכלה קמו ונשקוהו אמר רבי יוסי וודאי הילולא דקב"ה אתרעי ביה נטלו להכלה וברכו לה בכמה ברכאין אמרו לאביה דיתקן בית מיוחד לעשות בו חתונה: (יב) אמר רבי יוסי לא נפקינן מהכא עד דיתעביד הילולא ובנשו אחר כך כל אנשי מתא להחוא חדוא וקראו להכלה וחדו עמהון במילין דאורייתא ועל סעודת הנשואין פתח איהו על פתורא וביאר ענין ז' ברכות סודות נפלאים וחידושים הרבה וחדו כולהו וכל בני מתא קבלו עליהם את החתן להיות להם רב ומורה צדק ואחר החתונה קמו רבי יוסי ורבי אבא ורבי חייא ובריכו ליה ואזלו לארחייהו: (יג) כד משו לגבי רשב"י זקוף עינוי וחמי לון אמר לון מסתכל הוינא יומא דא וחמינא לכון תרין יומין דהאיתן גבי תר מסכנא דהוא נער דאיקרי ממשרו"ן ואוליף לכו רזין עלאין זכאה חולקיכון סדרו מילין כולהו קמיה ושתו ליה עובדא אמר להו זכאין אתון וזכאין חולקיכון וזכאה חולקי דהא אדכרנא יומא דא דהוי אזיל עמי רב ספרא אביו של החתן וברכית ליה דיהא ליה בר אוריין באורייתא ולא בריך ליה דיזכה לגדל אותם וכו' עכ"ל הזוהר:

(יד) נלמד מזה מסוף המאמר שכשבא תלמיד לקבל הברכות מן רבו ורבו מברכו שיזכה לבנים תלמידי חכמים יברכו בפירוש שיזכה לגדל אותם ושיראה בחייו אור תורתם גם נלמד מזה המאמר שבמקום גדולים אל תעמוד ונכון לועיר להדר לשמוע מפי ישישים חכמה כי ישמע בוודאי מה שלא שמע עדיין ואז ירבה עליו חכמה: (טו) גם נלמד מזה המעשה שצריך האדם ללמוד יחודים שהרי רב ספרא למד עם בנו החתן יחודים בברכת המזון ובקריאת שמע ובחדושי התורה אף שהיה בנו עדיין רך בשנים: עוד יש ללמוד מזה שומר מצוה לא ידע דבר רע בשביל שראה האושפיזא את החתן שהיה קו'

מאיגרא

קָען גִיט אָפּילוּ בֶּענְטְשֶׁין אוּן ק"ש לַיינען דָרוּם זָאל אִיךְ אַז אוּן עָר הָאט אַיִיךְ גִילְערִינְט גְרוֹיסָע סוֹדוֹת: וואוֹל אִיז אַייעָר אִיךְ וְועל סִיךְ גִיט בֶּאהַעפְּטִין מִיט מַיין וַייב בִּיז אִיךְ וְועל חֶלְק הָאבִּין וַייא דָער צַיילְט פַּאר אִים דִיא נאַנְצָע מַעֲשֶׂה: אַייִךְ מְגַלֶּה זַיין דָעם סוד פּוּן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: הָאט עָר זַייא הָאט עָר זַייא מְגַלֶּה גִיוֶוען גְרוֹשָׁע סודות אוֹיף דָעם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: הָאבּן זַייא זִיךְ אַלְע גִיפְּרַייט אוּן דָער שְׁווֶוער אוּן דִיא כַּלָּה זַייַנען אַלְע אוֹיף גִישְׁטַאנֶען אוּן דָער הָאבּן אִים גִיקוּשְׁט: הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיוֶואגְט דָאש אִיז אַזוֹ אַיין חֲתוּנָה וְואש גָאט בִּ"ה וְויל אִין אִיר: הָאבּן זַייא גִיבֶּענְטְשְׁט דִיא כַּלָּה מִיט פִּיל בְּרָכוֹת אוּן הָאבּן גִיזָאגְט צוֹא אִיר פָּאטֶער עָר זָאל גְרַייט מַאכֶן אִין אַיין הוֹיז דָארְטִין דִיא חֲתוּנָה צוּ מַאכֶן: (יג) הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיזָאגְט מִיר וְועלִין פּוּן דַאנֶען גִיט אֲוֶועק גֶיין בִּיז דִיא חֲתוּנָה וְועט זַיין: הָאט דָער בַּעַל הַבַּיִת אַיין גִיזַאמְילְט אַלֶע שְׁטַאט לַייט אוּן הָאבּן זִיךְ גִיפְּרַייט אוֹיף דָער חֲתוּנָה מִיט דִבְרֵי תוֹרָה אוּן בַּייא דָער סְעוּדָה הָאט דָער חָתָן סְגֻלָּה גִיוֶוען גְרוֹיסָע סודות אִין דֶעם עִנְיָן פּוּן דִיא שִׁבְעָה בִּרְכוֹת הָאבּן אַלְע זִיךְ זַייעָר גִפְּרַייט: אוּן אַלְע שְׁטַאט לַייט הָאבּן דֶעם חָתָן אוֹיף גִיטִשְׁטָען פַּאר אַיין רַב אוּן אַיין מוֹרֶה הוֹרָאָה נָאךְ דָער חֲתוּנָה זַיינֶען אוֹיף גִישְׁטַאנֶען רַבִּי יוֹסִי אוּן רַבִּי אַבָּא אוּן רַבִּי חִיָּיא אוּן הָאבּן אִים גִיבֶּענְטְשְׁט אוּן זַייַנען אַוועק גִיגַאנְגֶען: (יג) אָז זַייא זַייַנען גִיקוּמֶען צוֹא רִשְׁבִּ"י הָאט עָר אוֹיף גִישְׁטַעלְט זַייַנע אוֹיגֶן אוּן הָאט זַייא גִיזֶועהֶען: הָאט עָר צוֹא זַייא גִיזָאגְט אִיךְ זָעה אַז אִיר זַייט הַיינְט גִיוֶוען בַּייא אַיין קִידָּ

אוּן עָר הָאט אַיִיךְ גִילְערִינְט גְרוֹיסָע סוֹדוֹת: וואוֹל אִיז אַייעָר חֶלְק הָאבִּין וַייא דָער צַיילְט פַּאר אִים דִיא נאַנְצָע מַעֲשֶׂה: הָאט עָר זַייא גִיזָאגְט וואוֹל אִיז אַייעָר חֶלְק אוּן וואוֹל אִיז מַיין חֶלְק דָען אִיךְ גִידַיינְק דָעם טָאג וָואש רַב סַפְרָא דָער פְּאטֶער פּוּן דָעם חָתָן אִיז גִיגַאנְגֶען מִיט מִיר: אוּן אִיךְ הָאבּ אִים גִיבֶּענְטְשְׁט עָר זָאל הָאבּן אַיין זוֹן תִּ"ח אוּן הָאבּ אִים גִיט גִיבֶּענְטְשְׁט עָר זָאל אִים זוֹכֶה זַיין מִגְדָּל צוֹא זַיין:

(יד) נוּא וְועֶרט גִילְערִינְט פּוּן דֶעם וְוֶוגֶר אַז אִיז אַיין תַּלְמִיד קוּמְט צוֹא זַיין רַבִּי עָר זָאל אִים בֶּענְטְשֶׁין אוּן אַז זַיין רַבִּי בֶּענְטְשְׁט אִים זָאל עָר אִים בֶּענְטְשֶׁין מִיט דֶעם לְשׁוֹן עָר זָאל זוֹכֶה זַיין וַייא מְגַדֵּל צוֹא זַיין אוּן זָאל וְעֶהֶן בַּייא זַיין לֶעבּן דָאש לִיכְטִיקְייט פּוּן זַיין תּוֹרָה: אוֹיךְ וְועֶרט אָפּ גִילְערִינְט פּוּן דֶעם וְוֶוגֶר אַז אַיין יוּנְגֶער זָאל גִיט רַיידִין קֵיין דִבְרֵי תוֹרָה פַּאר אַיין עֶלְטֶערִן: נָאר עָר זָאל פּוּן וַייא הֶערִין תּוֹרָה וְוארוּם עָר וְועט בְּוַודַאי הֶערִין אַוועלְכֶעש וָואש עָר הָאט נָאךְ גִיט גֶיהֶערְט: אוּן דָען וְועט עָר מֶערִין חָכְמָה:

(טו) אוֹיךְ וְועֶרט גִילְערִינְט פּוּן דָער מַעֲשֶׂה אַז אַיין מֶענְטְש מוּז לֶערְנֶען זַיין זוֹן יְחוּדִים: וְוארוּם רַב סַפְרָא הָאט דָאךְ מִיט זַיין זוֹן גִילְערִינְט פִּיל יְחוּדִים אִין בֶּענְטְשִׁין אוּן אִין ק"ש אוּן פִּיל חִידּוּשִׁים הָאטְשֶׁע זַיין זוֹן אִיז נָאךְ יונְג גִיוֶוען נָאךְ קֵען מָען אָפּ לֶערְנֶען פּוּן דָער מַעֲשֶׂה: אַז דָער וָואש הִיט אַיין מְצוָה דָער וַויישׁ נִיט קֵיין שְׁלֶעכְטָע זַאךְ: דֶען פּוּן וְועגֶן דָער בַּעַל הַבַּיִת הָאט גִיזֶועהֶען אַז דָאש קִידּ

מאיגרא לשמוע קדיש ולומר אמן יהא שמיה רבא ראה שהיה עסקן במצות ונותולו בתו לאשה בשביל מצוה אחת ע"כ צריך כל אדם ליזהר במצוה ובתורה ואז יגן ה' בעדו בעידנא דעסיק ביה ובעידנא דלא עסיק ביה ולכל אשר לו יהיה שלום :

פרק מו **איתא** בכתבי האר"י ז"ל אחד מן הדברים שמעכבין את התפלה הוא מי שאין גופו נקי ומלוכלך מטינוף וצואה או טיפות מי רגלים · ועוד דע נקיות דבר טוב הוא וזהו כי דוד המלך עליו השלום כתיב ביה ויכרות את כנף המעיל אשר לשאול בלט ובודאי אלו היה המלך שאול מלובש בו היה מרגיש בדבר בשעה שכרת דוד כנף מעילו אלא שהסיר שאול לגמרי ממנו ואיתא בספר חסידים כי מעיל אשר היה למלך שאול היה המלבוש העליון שהיה שאול המלך מתכסה בה בשעת תפלה לכבוד השי"י וע"כ הסיר שאול מעליו לעשות צרכיו : (ב) וע"כ נזהרין אנשי מעשה כשצריכין ליכנס לבית הכסא בשעת זמן כניסת בית הכנסת היו מניחין את בגדיהם מבחוץ ואינם נכנסין עם בגדיהם לבית הכסא באשר שהבית הכנסת הוא בנין מקדש מעט וצריכין ליכנס בהן בבגדים נקיים ובפרט ביום שבת שצריך האדם ליזהר בהן שיהיו נקיים שהרי מבואר פרק ב' דחגיגה א"ר יונתן בן עמרם נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולובשם נטמאו (פי' דהיינו לענין למי שאוכל חולין בטהרה והטעם כיון דכלי שבת עבדי להם שימור טפי ע"ש) וע"כ ראוי ונכון להיות מנעלים מיוחדים לבית הכנסת וטוב יותר שלא ילך בהם לבית הכסא : (ג) ויש עוד דבר המעכב את התפלה אף שהוא בבגד נקי מאוד והוא שעטנז ואפילו בשוגג אין תפלתו נשמעת ומקובלת כלל אפילו אם הוא מתפלל בכוונה על כן צריכים החייטים ליזהר ליתן השגחה שלא יגרמו היזק למתפילים בבגדי שעטנז ויהיה חטא רבים

וראפ גישפרונגען פון דעם בוידים פון וועגין צוא הערין קדיש אונ צוא זאגין אמן יהא שמיה רבא · האט ער אים גיגעבין זיין טאכטער פאר איין ווייב פון וועגין ער האט פון אים גיזעהן דיא איינע מצוה · אונ דער סוף האט זיך אויש גילאזן אז ער איז גיווען איין ת"ח · דרום מוז איטליכר מענטש נזהר זיין מצות אונ תורה צוא לערנען · דענמאלט וועט נאט ברוך הוא פאר אים מגין זיין סייא בשעת ער וועט עוסק בתורה זיין אונ סייא בשעת ער וועט אפילו איין מאל ניט צייט האבין צוא לערנן · אונ צו אלעמן וואש ער האט וועט זיין שלום :

פרק מו איתא עש שטייט אין כתבי האר"י ז"ל · איינש פון דיא זאכין וואש איז מעכב דיא תפלה זאל ניט אן גינומען ווערין דאש איז אז זיין נוף איז ניט ריין אונ איז איין גירוכט מיט מיאוסקייט אונ צואה אדר פון מי רגלים אונ נאך זאלשטו ווישן אז דאש ריינקייט איז זייער איין גוטע זאך אונ דאש איז ווייל עש שטייט דוד המלך ע"ה ער האט אפ גישניטין בייא שאול המלך זיין עק קלייד בשעת ער איז גיווען אין בית הכסא · אונ ווען שאול המלך זאל גיווען זיין אן גיקלייט אין דעם קלייד וואלט ער דאך בוודאי גיפילט וויא ער שנייט עש אפ · מוז דאך זיין אז שאול האט דאש קלייד נאר אויש גיטאן · אין ספר חסידים שטייט דאש קלייד וואש דוד האט זיין עק אפ גישניטין איז ראש גיווען זיין אויבער קלייד וואש ער פלעגט זיך דרינן אן קליידין בשעת דבנען פון וועגין דעם כבוד פון השי"י · דרום אז שאול איז גיגאנגען אין בית הכסא אריין האט ער דאש קלייד אויש גיטאן : (ב) דרום זיינען זיך נוהג דיא אנשי מעשה אז זייא דארפין גיין אין בית הכסא אין מיטין דאבנען ליינין זייא זייערע קליידר פון אויסין ווייניג אונ גייען ניט אריין מיט זייערע קליידער אין בית הכסא אריין · ווארום ווייל דיא שול ווערט גירופין מקדש מעט דארף מען אין שול אריין גיין מיט שיינע קליידער · אונ בפרט אום שבת מוז ער בוודאי נזהר זיין אז זיינע קליידער זאלין ריין זיין · דרום איז רעכט דער מענטש זאל האבין באזונדערע שיך אין שול אריין צו גיין אונ זאל מיט דיא שיך ניט גיין אין בית הכסא אריין : (ג) אונ נאך איז איין זאך וואש איז מעכב דיא תפלה חאטשע דאש קלייד איז זייער ריין דאש איז אז שעטנז איז פאר האנדין דרינען אונ ווען ער ווייסט אפילו דער פון ניט ווערט זיין תפלה ניט צוא גיהערט ווען ער דאבינט אפילו מיט כוונה · דרום מוזין שגיידערס גיווארינט זיין צוא געבין השגחה אז זייערע משרתים זאלין ח"ו ניט מאכין קיין שעטנז אין דיא קליידער · וועלין זייא גורם הזיק זיין צוא דיא וואש וועלין מתפלל זיין אין דיא קליידער אונ דען וועט דיא זינד פון רבים הייגען אין דעם שגיידער :

אונ

רבים תלויה בחייט : (ד) ויש עוד דבר המעכב את התפלה אף שבגדים הם מנוקים מכל טינוף ואין בגדיו שעטנז אמנם אינם נקיים מגזל כי מחייתו הוא שוא ושקר והוא מתלבש בבגדים נאים ומתגאה בהם וזהו שהנביאים קוראין אותן בגדים בגד בוגדים ובכל פעם שמתכסה בו להתפלל מעורר חטאיו ופשעיו וזורקין תפלתו בפני החיצונים אוי לו ואוי לנפשו ואפילו שחטא רק נגד האומן שלא שילם לו שכר מלאכתו כראוי ואף שלא דחקו על זה הלא הוא יודע בעצמו דהאומן נושא לו פנים שלא ברצונו ומוכרח ליקח מה שנותן לו או שכובש שכר שכיר כי אז באין להכשל בחטא גזל ואליו הוא נושא את נפשו חלילה לעשות כן לכבוש שכר הפועל או שלא ליתן לו שכרו עבור המלאכה שכרו משלם רק הוא נותן לו פחות משכר מלאכתו וכתיב כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ע״כ עונשו הוא מרובח (וכמו שהארכתי לעיל בפרק י׳ ע״ש) : (ה) וכשם שהבעל הבית מוזהר לשלם שכר פועל בזמנו וכראוי כן הפועל מוזהר שלא לקלקל הבגד ולא ליקח מאתו מאומה אף שנשתייר כי אם להחזיר לבעליו אפילו דבר מועט ועכשיו נשתרבב החטא ופשע של החייטים שגונבים ושתי רעות עושין א׳ שמקלקלים הבגדים ושנית עוברים על לא תגנוב ואיסור זה נעשה להם כהיתר ואינן שמים אל לבם אפילו להתחרט ולהתוודות על זה בעבור שהמה מושרשים בחטא ואינם יודעים עונשם שהוא עונש חמור : (ו) ע״כ אני מזהיר כל חייט שנכשל בחטא זה יחזור בתשובה וישים אל לבו להחזיר למי שגזל וגנב או יעשה איזה צרכי רבים כי בעון גזל נחתם דינם של דור המבול : (ז) וראיתי חייט אחד בק״ק בריסק דליטא קודם מותו צוה להחבורה קדישא שיעשו משלחנו שהיה בביתו ארונו והאמה שהיה מותח בו הבגדים יתן לו בידו ושאלו אותו החבורה קדישא מה כונתו בזה הצוואה והשיב שהשלחן והאמה יעידו לו כשני עדים

(ד) אוּנ עֶשׂ אִיז נָאךְ פַאר הַאנְדִין אַיין זַאךְ וָואשׂ אִיז מְעַכֵּב דִיא תְּפִלָּה · תָאטְשָׁע זַיינָע קְלַיידֶער זַיינָען גַאנְץ רַיין אוּנ זַיינָע קְלַיידֶער זַיינָען נִיט קַיין שַׁעַטְנֵז · נָאר זַייא זַיינָן נִיט רַיין פוּן גָזֶל וַוייל זַיין פַּרְנָסָה אִיז מִיט פַאלְשְׁקַייט אוּנ עֶר קְלַייד זִיךְ אָן שַׁיינָע קְלַיידֶער אוּנ הַאלְט זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה מִיט זַייא אוּנ דִיא קְלַיידֶר רוּפִין דִיא נְבִיאִים קְלַיידֶער פוּן דִיא פֶלְשֶׁערְשׂ · אוּנ אַלָּע מָאל וָואשׂ עֶר טוּט עֶשׂ אָן דְרִינָען צוּא דַאוֶונָען דֶער וָועקְט עֶר זַיינָע זִינְד · אוּנ זַיין תְּפִלָּה וַוארְפְט מֶען פַאר דִיא חִיצוֹנִים · וַוייא אִיז צוּא אִים וַוייא אִיז צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּנ וָוען אֲפִילוּ עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט קָענִין דֶעם שְׁנַיידֶר דָאשׂ עֶר הָאט אִים נִיט גִיצָאלְט קַיין שְׁנַיידֶער גֶעלְט אַזוֹ וַויא מֶען בַּאדַארְף · אוּנ אֲפִילוּ וָוען עֶר הָאט דֶעם שְׁנַיידֶער נִיט גִינַייט עֶר זָאל בַּייא אִים נֶעמֶען וַוייניג שְׁנַיידֶער גֶעלְט · נָאר עֶר וַויישׂ בַּייא זִיךְ דֶער שְׁנַיידֶר אִיז אִים נוֹשֵׂא פָּנִים תָאטְשָׁע זַיין רָצוֹן אִיז נִיט אַזוֹ · מוּז עֶר נֶעמֶען וָואשׂ עֶר נִיט אִים אָדֶער עֶר צָאלְט אִים נִיט דֶעם טָאג וָואשׂ עֶר בְּרַייגְנְט אִים אָפּ דָאשׂ קְלַייד אוּנ עֶר הָאט אִים צוּא צָאלִין בַּייא דֶעם אִיז זַיין עוֹנֶשׁ פִיל אַזוֹא וַויא מִיר הָאבִּין דֶער פוּן שׁוֹין גִישְׁרִיבִּין אִין פֶּרֶק יו״ד : (ה) אוּנ אַזוֹא וואוֹל וַויא דֶער בַּעַל הַבַּיִת אִיז מוּזְהָר צוּא צָאלִין אִים אִין דֶער צַייט אוּנ וַויא רֶעכְט אִיז אַזוֹא אוֹיךְ אִיז מוּזְהָר דֶער שְׁנַיידֶער עֶר זָאל אִים נִיט קַיילָע מַאכִין דָאשׂ קְלַייד אוּנ זָאל קַיין יִתּוּר נִיט הָאבִּין · נָאר וָואשׂ עֶשׂ בְּלַייבְּט אִיבֶּער זָאל עֶר אָפּ גֶעבִּין דֶעם בַּעַל הַבַּיִת אֲפִילוּ וָוען עֶשׂ אִיז נָאר גִיבְּלִיבִּין אַיין קְלַייניקַייט · אוּנ הַיינְט אִיז בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים גִימֶערְט גִיוָוארִין דִיא זִינְד פוּן שְׁנַיידֶערְס דָאשׂ זַייא נַנְבֶנָן אוּנ הָאבִּין יִתּוּר · אוּנ זַייא טוּעֶן דֶער מִיט צְוַוייא רָעוֹת אַיין מָאל זַייא מַאכִין קַיילָע דִי קְלַיידֶער · דָאשׂ אַנְדֶערֶע מָאל זַיינָען זַייא עוֹבֵר אוֹיף לֹא תִגְנוֹב · אוּנ דֶער אִיסוּר אִיז בַּייא זַייא גִיוָוארִין גְלַייךְ וַויא הָתֵּר · אוּנ זַייא טוּעֶן נִיט אוֹיף זַייעֶר הַארְץ אֲפִילוּ חֲרָטָה צוּא הָאבִּין אוּנ מִתְוַדֶּה זַיין דְרוֹיף · וַוייל זַייא זַיינָען שׁוֹין אַיין גִיוָוארְצִילְט אִין דֶער עֲבֵירָה · אוּנ זַייא וַויישִׂין נִיט אַז זַייעֶר עוֹנֶשׁ אִיז זַייעֶר הַארְבּ : (ו) דְרוּם בִּין אִיךְ מַזְהִיר אִיטְלִיכִין שְׁנַיידֶער וָואשׂ אִיז נִכְשַׁל גִיוָוארִין אִין דֶער דָאזִיגֶער עֲבֵירָה עֶר זָאל חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה זַיין · אוּנ זָאל טָאן צוּא זַיין הַארְץ אוּם צוּא קָערִין צוּא דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט בַּייא אִים גִינַנְבֶת אָדֶער עֶר זָאל פַאר דֶעם גֶעלְט מַאכִין אַזוֹ אַיין זַאךְ וָואשׂ פִיל לַייט דַארְפִין עֶשׂ וָוארוּם דוּרְךְ דֶער זִינְד פוּן גָזֶל אִיז גִיתְתְמֶת גִיוָוארִין דֶער גְזַר דִין פוּן דֶעם דוֹר הַמַּבּוּל : (ז) אוּנ אִיךְ הָאבּ גִיזֶעהֶען אַיין שְׁנַיידֶער וָואשׂ הָאט גִיוָואוֹנְט אִין בְּרִיסְק דְלִיטָא הָאט עֶר פַאר זַיין טוֹיט אָן גִיזָאגְט דִיא חֶבְרָא קַדִישָׁא אַז פוּן זַיין טִישׁ וָואשׂ שְׁטַייט אִין זַיין הוֹיז וָואשׂ עֶר הָאט אוֹיף אִים גִיאַרְבֶּעט זָאל

עדים נאמנים שכל ימיו לא גנב מאומה מן מלאכתו אשרי לו שלא היה רוצה ליהנות רק מיגיע כפו ולא משום גזל · (ח) עוד יש בדבר עיכוב לכל דבר שבקדושה כשלובש שני בגדים כאחת דהיינו כשהלבוש אחד בתוך חבירו וקבלה היא בידינו מתלמידי האר״י ז״ל שזהו קשה מאוד למעשה האדם שיש קצת רשות לס״א להתקרב אליו ע״י כן ובפרט בבגדי שבת צריכין שמירה מעולה יותר כאמור כי הס״א הולך וסובב סביב נגד האדם להתדבק בו ובפרט בבגדים של שבת : (ט) ע״כ אמר האר״י ז״ל שצריך האדם לומר בשעת לבישת בגדי שבת כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה׳ וצדקתם מאתי נאום ה׳ · גם נכון לומר פסוק זה בהתעטף לבוש העליון להתפלל וחיוב גדול על האדם לעיין בבגדיו היטב שיהיו נקיים אף שלא בזמן התפלה כי אין הקדושה שורה במקום מטונף ומלוכלך ולכן חיוב על כל בר ישראל ליתן השגחה שיהיה סביב מקום המזוזה נקי היטב וכדאיתא בזוהר כי ענין מזוזה בבתי ישראל הוא שיזכור האדם חסדי עליון שהקדוש ברוך הוא שומר פתחי ישראל וזכרונם הוה לפניו תמיד ועל ידי כן גם האדם לא ישכח מצות השם יתברך לעולם ועד עיין מ״ש לעיל פרק א׳ ע״ש בענין שמירת המזוזה · (י) ומצאתי כתוב בשם ספרא דשלמה המלך כי שד אחד הוא נח אצל הפתח ורוצה להזיק למי שנכנס לבית וכשרואה השם של שד״י לא יכול להזיק · ע״כ לא ישפוך שום מים עכורים אצל המזוזה מחמת שני טעמים · טעם אחד דלא יעבד קלנא לגבי שמא קדישא דמרי עלמא · השני אם הוא שופך שם מים עכורים אזי רשות למחבלא חס ושלום אבל כשסביב המזוזה הוא נקי ובן אדם הוא מחבב המזוזה לנשק אותה בצאתו ובבואו

הני

מען אים מאכין איין ארון אונ דעם איילו וואש ער פלעגט מעסטען מיט אים זאל מען אים געבין אין זיינע הענט אריין · האבין דיא חברה קדישא אים גפרעגט וואש ער מיינט דער מיט האט ער זייא גיענטפערט דער טיש אונ דער איילו וועלין פאר אים עדות זאגין אזוא וויא צווייא בגלויבטע עדות אז ווייל ער האט גלעבט האט ער ניט גינגבת קיין שום זאך אונ האט קיין שום יתור ניט ניהאט פון זיין מלאכה · וואול איז אים וואש ער האט ניט גיוואלט נהנה זיין נאר פון זיין יגיע כפו · אונ ניט פון קיין גזל : (ח) נאך איז פאר האנדין איין זאך וואש איז מעכב צוא אלע הייליגע זאכין · דאש איז אז ער קלייד אן צווייא קליידער אין איינעם. אונ מיר האבין איין קבלה פון דיא תלמידי האר״י ז״ל · אז דאש איז זייער שלעכט צוא דיא מעשים פון דעם מענטשין · דען דורך דעם האט דיא סטרא אחרא אביסיל רשות צו גינעהנען צוא אים · אונ בפרט אין די בגדים פון שבת מוז מען נאך מער שמירה האבין · ווארום דיא סטרא אחרא גייט תמיד ארום דעם מענטשין צוא בהעפטין זיך אין אים : (ט) דרום האט דער האר״י ז״ל גיזאגט אז דער מענטש מוז זאגין בשעת ער קלייד אן דיא בגדי שבת דעם פסוק כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה׳ וצדקתם מאתי נאום ה׳ · אויך איז רעכט צוא זאגין דעם פסוק אז מען קלייט אן דעם אויברשטין מלבוש צום דאבנן · אונ עש איז איין

גרוישער חיוב אויף איטליכין יהודי ער זאל גוט אכטונג געבין אויף זיינע קליידער זייא זאלין זיין ריין אפילו ניט בשעת תפלה · ווארום די קדושה רועט ניט אויף איין איין גיריכטין ארט · דרום איז אויך איין חיוב אויף איטליכין יהודי צו געבין השגחה אז ארום דער מזוזה זאל זיין גוט ריין אזו וויא עש שטייט אין זוהר אז דרום איז דיא מזוזה אין דיא הייזער פון דיא ישראל כדי דער מענטש זאל גידיינקען דעם חסד פון נאט וואש ער היט דיא טירין פון דיא צדיקים אונ זייער גידיינקנעש איז תמיד פאר אים · אונ דורך דעם וועט דער מענטש ניט פאר געשין די מצות פון נאט אויף אייביג : (י) אונ איך האב גיפונען שטיין גישריבין פון ווענין דעם ספר פון שלמה המלך אז עש איז פאר האנדין איין שד וואש רואט בייא דער טיר · אונ ער וויל מזיק זיין צוא דעם וואש גייט אין הויז אריין · אונ אז ער דער זעהט דעם שם שדי קען ער ניט מזיק זיין דרום זאל דער מענטש ניט אויש גיסין קיין שום אום ריינע וואשער בייא דער מזוזה · פון צווייא טעמים ווענין · איין טעם איז פון ווענין ער זאל ניט אן טאן קיין שאנד צו דיא הייליגע שמות וואש שטייען אין דר מזוזה · דער אנדרער טעם אין ווייל אז ער ניסט אום ריינע וואשער בייא דער מזוזה האט דער שד רשות מזיק צוא זיין · אבער אז ארום דער מזוזה איז ריין · אונ דער מענטש איז מחבב דיא מזוזה דאש אז ער גייט ארויש אונ אריין קושט ער זיא ·

מזיק

הני שידי בעל כרחן ברכין ליה לבר נש ואומרים זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו: (א) אבל כל ישראל שאין לו חץ מזוזה בפתחו אזי רשות למחבלא לחבל וי לו שחם על איזה ממון לקנות מזוזה ועל נופם אינם חסים ובפרט שהילדים מתים בחולי ראגלים בעון מזוזה בעבור שאין לו מזוזה כשרה בביתו בכל חדריו ולכן נסמך וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך וכתיב בתריה למען ירבו ימיכם וימי בניכם וכמיש רזיל פרק במה מדליקין בעון ביטול מזוזה וביטול מצות ציצית בנים מתים בשהם קטנים ועל הרבנים וראשי עם מוטל ליתן השגחה על זה וכל הזהיר בה יזכה כמה שאמר הפסוק לשמור מזוזות פתחי כי מוצאי מצא חיים וארוכים אמן:

פרק מז **בגמרא** דגדרים איתא חסידים הראשונים היו מתאוים להביא קרבן חטאת והטעם נראה כי היו מדקדקים בעצמם שלא יהא חל עליהם שום פגם אפי׳ בשוגג ולהסיר החטא מיד שלא יהיו אפילו מעט מזער תחת ממשלת הסטרא אחרא ולקיים בעצמם ולא ידבק בידך מאומה וגר׳ וא״כ על השוגגים היו מביאים קרבן על המזידים לא כ״ש ׳על כל אלה יביא אלהים במשפט על האדם ואם במשפט יבא אלהים אי אפשר להתקים ולסבול כל הדינים ויסורים׳ אך ה׳ הוא אל רחום וחנון לא יחפוץ במות הרשע כי אם בשוב הרשע מרשעתו וחיה לכן קדמה התשובה לבריאת העולם להורות כי לולא התשובה לא היה העולם מתקיים אפי׳ שעה אחת וכל ד׳ זמנים תקופי השנה מכריזים על התשובה כדאיתא בזוהר פרשת ויקרא: (ב) תניא בד׳ תקופי דשתא דיגים מתערין ובתשובה תליא עד דאיתקין

וכד

מזין דיא שדים איבער דאנק אים בענטשין אוג זאגן דעם
פסוק זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו: (א) אבער דער יהודי
וואש האט ניט קיין מזוזה אין זיין טיר האט דער שד
רשות אים מזיק צוא זיין וויא איז צו אים דאש ער האט
חס אוישׂ צוא נעבין וויינינג נעלט איין מזוזה צוא קויפין אוג
אויף זיין נוף האט ער ניט חס אוג בפרט די קליינע קינדער
שטארבין אין פאקן רחמנא ליצלן איבער דער זינד פון
מזוזה אדער אפילו ווען ער האט יוא מזוזות נאר ויא זיינען
ניט כשר דרום שטייט אין דער תורה וכתבתם על מזוזות
ביתך אוג איר זאלט דיא צווויא פרשיות פון קש שרייבין
אויף דיא מזוזות פון דיין הויז׳ אוג דער בייא שטייט
למען ירבו ימיכם וימי בניכם דרום ווערין זיך מערין אייערע
טעג אוג די טעג פון אייערע קינדער׳ אזוא וויא אונזערע
חכמים ז״ל האבין ניזאגט אין מכתת שבת או דורך דער
זינד פון מזוזה אוג דורך דעם וואש מען איז מבטל דיא
מצוה פון ציצית דריבער שטארבין דיא קליינע קינדער
רחמנא ליצלן אוג אויף דיא רבנים אוג אויף דיא פרנסים
איז מוטל זיי זאלן דרויף השגחה נעבן אוג דר וואש איז גזהר
דרינען ווען ער זוכה זיין אזוא וויא דער פסוק זאגט
לשמור מזוזות פתחי צוא קויפין דיא מזוזות פון מיין טיר
כי מוצאי מצא חיים וארוכים דען דער וואש ניפינט מיך כלומר
וואש היט מייגע מצות דער ניפינט לאוג לעבין אמן:
פרק כז בגמרא עש שטייט אין דער נמרא נדרים׳ דיא
ערשטע חסידים פלענין גילופטין צוא בריינגן

מזין דיא שדים איבער דאנק אים בענטשין אוג זאגן דעם
פסוק זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו: (א) אבער דער יהודי
וואש האט ניט קיין מזוזה אין זיין טיר האט דער שד
רשות אים מזיק צוא זיין וויא איז צו אים דאש ער האט
חס אוישׂ צוא נעבין וויינינג נעלט איין מזוזה צוא קויפין אוג
אויף זיין נוף האט ער ניט חס אוג בפרט די קליינע קינדער
שטארבין אין פאקן רחמנא ליצלן איבער דער זינד פון
מזוזה אדער אפילו ווען ער האט יוא מזוזות נאר ויא זיינען
ניט כשר דרום שטייט אין דער תורה וכתבתם על מזוזות
ביתך אוג איר זאלט דיא צווויא פרשיות פון קש שרייבין
אויף דיא מזוזות פון דיין הויז׳ אוג דער בייא שטייט
למען ירבו ימיכם וימי בניכם דרום ווערין זיך מערין אייערע
טעג אוג די טעג פון אייערע קינדער׳ אזוא וויא אונזערע
חכמים ז״ל האבין ניזאגט אין מכתת שבת או דורך דער
זינד פון מזוזה אוג דורך דעם וואש מען איז מבטל דיא
מצוה פון ציצית דריבער שטארבין דיא קליינע קינדער
רחמנא ליצלן אוג אויף דיא רבנים אוג אויף דיא פרנסים
איז מוטל זיי זאלן דרויף השגחה נעבן אוג דר וואש איז גזהר
דרינען ווען ער זוכה זיין אזוא וויא דער פסוק זאגט
לשמור מזוזות פתחי צוא קויפין דיא מזוזות פון מיין טיר
כי מוצאי מצא חיים וארוכים דען דער וואש ניפינט מיך כלומר
וואש היט מייגע מצות דער ניפינט לאוג לעבין אמן:
פרק כז בגמרא עש שטייט אין דער נמרא נדרים׳ דיא
ערשטע חסידים פלענין גילופטין צוא בריינגן

מזין דיא שדים איבער דאנק אים בענטשין אוג זאגן דעם
אין קרבן וואש קומט אז מען טוט אין עבירה האטשע
זייא האבין נאר קיין עבירה ניט גיטאן׳ אוג דער טעם
דער פון איז זייל זייא פלענין ייער מדקדק זיין אז קיין
שום פגם זאל ניט רוען אויף זייא אוג צוא אף טאן תיבף
דיא זינד אז זייא זאלן ניט זיין אפילו נאר ווייניג אונטר
דער גיווועלטיקייט פון דער סטרא אהרא׳ דרום האבין
זייא גילופט תמיד צוא ברייננען קרבנות אויף זייערע
חטאים׳ אוג ווען זייא פלענין ברייננען איין קרבן אויף דיא
זינד וואש זיי האבין גיטאן אום נערין איז שוין אפשיטא
אויף דיא זינד וואש זייא האבין ניטאן בחמיד האבין זייא
בוודאי השובה ניטאן׳ דען השי״ת ברייננט אויף אלימען
צוא משפט אוג ווען נאט ב״ה זאל אים היפף משפטין
פאר דיא זינד וואלט דער מענטש ניט ניקאנט סובל זיין
דיא אלע דינים אוג דיא יסורים׳ אוג ער וואלט קיין קיין
ניט ניהאט: נאר נאט ב״ה איז איין דער בארימגער נאט׳
ער ויל ניט דער רשע זאל שטארבין נאר ער זאל תשובה
טאן אויף זייענ זינד אוג זאל בלייבין לעבין׳ דרום האט
ער בשאפין דיא תשובה פריער פון דער ועלט׳ צוא
ויזיזין או ווען ניט דיא תשובה וואלט דיא ועלט קיין קיום
ניט ניהאט אפילו איין שעה׳ אוג אלע פיר צייטין פון
דעם יאר וואש דיא תקופה ניפינט מיך כלומר רופט מען
אויש אויף דעם היכל אויף תשובה אזוא וויא עש שטייט
אין זוהר: (ב) תניא מיר האבין גילערנט או אין פיר
תקופות פון דעם יאר ווערין דער ועקט דינים אוג מען

וכד דינים מתערין קלא נפיק מסוף עלמא עד סופא סלקין ונתתין כרוזא קרי ולית מאן דיתער׳ ולזה רמזו רבותינו ז״ל להזהר מתקופת השנה בד׳ תקופות מטפת אדום שהוא רמז לדינין המתעוררין ויורדין בעולם ולזה יש תקנה בהנחת הברזל שמציל מפני התקופה ויש ליתן טעם הנון וכשר לעיני אלהים ואדם הוא הכוון על דרך הכתוב תרועם בשבט ברזל ומצאתי בשם גדול אחד שהרמז שעל זה התפלל דוד המלך עליו השלום שישבר ויהרס הקדוש ברוך הוא את החיצונים שמצירין לישראל בזכות י״ב שבטים שנולדו מן ד׳ אמהות שראשי תיבות שלהן הן ברז״ל ב״להה ר״חל ז׳לפה ל״אה: (ג) והטעם שזכות האמהות יעמוד לנו להנצל מן הדינים הקשים כי כל ענין דם הוא מורה על דינים קשים שהן באים מסטרא דנוקבא שבס״א שהיא לילית הרשעה עם מחנותיה שבהן נכללין ה׳ מראות דם הטמא וזה שאמרו רז״ל במסכת נדה ב״כ נדות מעריסתן כי המחנה טמאה הנקרא לילית נקראים ערימה מלשון ערם וארם של הנחש הקדמוני ׳ וכמו שאמר הכתוב השוכבים על מטות שן וסרוחים על ערשותם משא״כ מחנות השכינה נקרא מטה הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וגו׳ ובהיות הדם הנזכר הוא בא מחמשה דמים טמאים השתלשלותם מלילית הרשעה נוקבא של סמא״ל ע״כ אין תקנה להתיש כוחם אלא בנוקבא של הקדושה שהן אמהות שמהן באים י״ב שבטים ולכן צריך האדם ליזהר ולהזהיר לנשותיהן דוקא בשעה שמניחין הברזל מפני התקופה לזכור זכות אמהות ב״להה ר״חל ז׳לפה ל״אה שזכותן יעמוד לנו להצילנו מכל גזירות רעות וקשות ׳ כי ענין גדול הוא כשמצרף מעשה עם מחשבה והוא יחוד גדול וחביב מאוד לגבי הקדוש ברוך הוא ומציל מכל רעה ומכל פגם רע בעזרת ה׳ אלהי ישראל וע״כ בהיות החומאים מתרבים בישראל חס ושלום אזי מדת הדין רודף חז״ו: (ד) וכדאיתא בזוהר שמות ותרר בת פרעה לרחיץ על היאור הוי נחתא מדת הדין וכו׳ על יד היאור היא התורה שנמשלת למים

על

רוּפֶּט אוּיש אוֹיף דָעם הִימל מָען זָאל הָשׁוּבה טָאן אוּנ אז
דִיא דִינִים וָוערן דֶער וָועקט גַיים אַרוּיש אַין קול פון
אַיין עֶק וָועלְט בִּיז דָער אַנדֶערער טוט הְשׁוּבה אוֹיף אַייעֶרע
זִינד אוּנ דְרוּם דָאבִין אוּנזֶרע חֲכָמִים ז״ל מְרַמֶז גְיוֶוען אז
מָען זָאל אִין דִיא פִּיר תְּקוּפוֹת זִיךְ הִיטֶן בּון דָער רוּטֶער
טִיפֶּה וָואש פָאלְט דֶעמְאלְט אִין דִיא מַאכְלִים אוּנ אִין דִיא
מַשְׁקוֹת ׳ דָאש אִיז אַיין רָמז אוֹיף דִיא דִינִים וָואש וָוערן
דֶר וָועקט אוּנ נִידֶערִין אוֹיף דֶער וָועלְט אוּנ דְרוֹיף אִיז פָּאר
הָאנְדִין אַין תְּקָנה דָאש מָען זָאל לֵיינִין אַייזִין אוֹיף דִיא
מַאכְלִים אוּנ דִיא מַשְׁקוֹת ׳ אוּנ דֶער טַעם דָער פון אִיז
אַזוֹא וָויא עֶש שְׁטֵיים אִין פְּסוּק תרועם בשבט ברזל הש״י
וָועט צוּ בְּרֶעכִין דִיא סִטְרָא אַחֲרָא מִיט אַיין אַייזֶרנֶע רוט ׳
אוּנ אִיךְ הָאב נִיפוּנְען שְׁטֵיין פון אַיין גְרוֹל וָועגִין דָאש דָוִד
הַמֶלֶךְ ע״ה הָאט כִּתְפַּלֵל גְיוֶוען אַז נָאט ב״ה זָאל צוּא בְּרֶעכִין
אוּנ צוּא פִּירִין דִיא חִיצוֹנִים וָואש וַיינְען מְצַעֶר דִי יִשְׂרָאֵל ׳
פון וָועגִין דָעם זְכוּת פון דִיא צְוֶועלְף שְׁבָטִים וָואש וַיינְען
גְיבְּארִין פון דִיא פִּיר אִמָהוֹת וָואש דִיא עֶרְשְׁטֶע אוֹתִיוֹת
פון וַיֶּעֶרע מָען טְאכְּטֶן בְּרזל בְּלָהה רְחֵל זִלְפָּה לְאָה ׳
דְרוּם אִיז דָאש אַייזִין כְּנַיין אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל פון דִיא פִּיר
תְּקוּפוֹת: (ג) אוּנ דֶער טַעם דֶער פון אִיז פָּאר וָואש דֶער
זְכוּת פון דִיא אִמָהוֹת טוט אוּנז בֵּייא שְׁטֵיין מִיר זָאלִין נִיצוּל
וָוערִין פון דִיא שְׁוֶוערֶע דִינִים דָען אִיטְלִיכֶער עֶנְין פון
בְּלוּט וַייזִט אוֹיף שְׁוֶוערֶע דִינִים וָואש וַיִיא קוּמְען פון דֶער
סִטְרָא אַחֲרָא דָאש אִיז לִילִית הָרִשָׁעה דִיא נְקֵבה פון
דָעם (סם) מִיט אִירֶע מַחֲנוֹת וָואש אִין אִיר זַיינְען כְּלוֹל דִיא
פִּינְף עֶרְלֵייא אוּם רֵיין בְּלוּט ׳ דְרוּם אִיז קֵיין אַנדֶער
תַּקָנה גִים פַּאר הָאנְדִין זַיֶעֶר כֹּחַ שְׁלַאף צוּא מַאכְּטֶן ׳ נָאר
דוּרְךְ דִיא נוּקְבָא פון קְדוּשָׁא דָאש זַיינְען דִיא אִמָהוֹת וָואש
פון זַייא זַיינְען דִיא צְוֶועלְף שְׁבָטִים גִיבְּארִין גִיוואָרִין: אוּנ
דְרוּם טוּט דֶער מֶענְטש מְזַהִיר זַיין צוּא זַייעֶרע וַייבֶּער
אז בְּשָׁעַת זַייא לֵיינִין דָאש אַייזִין פון וָועגִין דִיא תְּקוּפה ׳
זָאלִין זַייא דָער מְאנְען דָעם זְכוּת פון דִיא אִמָהוֹת בְּלָהה
רָחֵל זִלְפָּה לְאָה דָאש זַיֶעֶר זְכוּת זָאל בֵּייא שְׁטֵיין אוּנז
מַצִיל צוּא זַיין פון אַלֶע בֵּייזֶע אוּנ שְׁוֶוערֶע גְזֵירוֹת דְרוּם אז
דִיא זְנֵדִיגֶער וָועלְט גִימערְט אִין דִיא יִשְׂרָאֵל ח״ו דֶעמְאלְט
יָאנְט וַייא נָאךְ דֶער מִדַת הַדִין ח״ו ׳ (ד) אַזוֹא וָויא
דֶער זוֹהַר שְׁרַייבְּט דֶער מִדַת הַדִין וָועלְט נִירוּפִין בַּת
פַּרְעה אוּנ דִיא תּוֹרה וָועלְט גִירוּפִין יְאוֹר וְתֵרד בת
פרעה לרחיץ על היאור אוּנ דֶער מִדַת הַדִין הָאט נִינִידֶערְט
צוּא שְׁטֶראפִין דִיא יִשְׂרָאֵל פון וָועגִין דָעם וָואש וַייא
לֶערְנֶען קֵיין תּוֹרה נִיט אִבֶּער דוּרְךְ הְשׁוּבה וָועלְט דָאש
אַלֶע בְּטֵל אַזוֹא וָויא רַבִּי יְהוּדָה הָאט גִיזָאגְט אַלֶע זַאכְן

על עלבונה של תורה אכן על ידי תשובה מעביר הכל וכדאמר רבי יהודה כל מילין דעלמא תליין בתשובה ובצלותא דצלו בני נשא לגבי דקב״ה וכ״ש מאן דאושיד דמעין בצלותא דלית לך תרעא דלא עאלין דמעין מה כתיב ותפתח ותראהו את הילד ותפתח קאי על השכינה דאיהי פתחה תדיר בזכותיהן דישראל כיון דפתחה ותראהו הילד בוכה דהיינו ישראל הנקראים ילד שעשועים והנה ר״ל דמהדרין בתשובה ובכאן קמיה ותחמול עליו ודינים מסתלקין מינייהו וכל גזירות בישין ומרחם עלייהו ותאמר מילדי העברים זה שיש לו רך לבב ולב בשר ואינם קשי עורף מלעשות תשובה · ודע כי בד׳ תקופות השנה מכריזים על התשובה כמש״ל ע״כ באותו הפעם הוא עת וזמן להתעורר על התשובה ובפרט בתקופת תמוז שהיא חמורה משאר תקופות מי הוא אשר לא יירא וישים דבר זה אל לבו ויחרד מפני הדין ויתחרט במעשיו ויעשה תשובה בבכי ובתחנונים ואז ושב ורפא לו :

פרק מח **מנהגן** של ישראל להתחיל לתקוע מראש חודש אלול שהוא שלשים יום קודם ראש השנה דמיון בעל חוב שנותנין לו זמן שלשים יום להמציא מעות כדי שישלם לבעלי חובות כן בדמיון זה נותנין לו לאדם בבית דין של מעלה זמן שלשים יום לעשות תשובה כדי שיצא זכאי מבית דין של מעלה בעשיית תשובה תפלה וצדקה להעביר מעליו רוע הגזרה : (ב) ושופר בא לעורר כי הוא מרמז על קרן דוד ומרמז על קרן של עקידת יצחק שנאמר בו איל אחר נאחז בסבך בקרניו ואיתא במדרש שיהיו ישראל נאחזים בעבירות אבל סופן להגאל בקרניו של האיל הדא הוא דכתיב ביום ההוא יתקע בשופר גדול לפי שאברהם אבינו ראה את האיל נותש וחורש (ר״ל שהיה איל בצער) מחמת קושי השעבוד של גליות מצרים ובבל אמר ליה הקדוש ברוך הוא האיל זה הוא סימן לבניך להסתבך ממלכות בבל למלכות מדי וסופן להגאל בקרניו של האיל זהו שנאמר וה׳ אלהים בשופר יתקע ה׳ צבאות יגן עליהם :

לכן

פון דער וועלט היינגען אין תשובה אונ אין דער תפלה וואש דער מענטש בעט פאר נאט ב״ה · אונ מכל שכן דער וואש לאזט טרערין אין מיטן דאבנן דען עש איז ניט פאר האנדין קיין טויער ער זאל פאר מאכט זיין אז דיא טרערין זאל ניט קענען ארויף גיין דרום שטייט ווייטער ותראהו את הילד בוכה אונ דער מדת הדין האט גיזעהען דיא ישראל וואש היישן ילד שעשועים וויינען פאר נאט ב״ה אונ טוען תשובה ותחמול עליו האט דער מדת הדין זיך דער בארמט איבר די ישראל אונ אלע דינים ווערין אפ גיטאן פון זיי · אונ איז זיך מרחם איבר זייא ותאמר מילדי העברים זה אונ זיא האט גיזאגט דאש איז פון דיא אידעשע קינדער כלומר זייא האבין ווייכע הערצער אונ זיינען ניט הארט אקינדיג פון תשובה צו טאן · אונ ווייס אז אין דיא פיר תקופות פון דעם יאר רופט מען אויש אויף דעם היסיל אז מען זאל תשובה טאן אזו וויא פריער איז גישטאנן : (ח) דרום איז דענמאלט דיא צייט זיך צו דער וועקין אויף תשובה : אונ בפרט אין תקופת תמוז וואש זיא איז דיא הארבשטע תקופה נוא ווער איז דער וואש זאל זיך ניט פארכטין · אונ ניט טאן די זאך צו זיין הארץ · נאר ער זאל ציטערין פר דעם דין אונ זאל חרטה האבין אויף זיינע מעשים אונ זאל טאן תשובה מיט גוויין אונ גיבעט · אונ דענמאלט וועט אים ניט שאטין קיין שור תקופה :

פרק מח מנהגן דר מנהג פון דיא ישראל איז אן צו הייבן בלאזין שופר פון ר״ח אלול וואש דאש איז דרייסיג טעג פאר ראש השנה · אזו איין גלייכין וויא צו איין בעל חוב ניט מען איין זמן דרייסיג טעג ער זאל בצאלין זיין חוב אין דעם זמן · אזוא ניט דאש ב״ד של מעלה דעם מענטשין צייט דרייסיג טעג ער זאל תשובה טאן · פון וועגין ער זאל ארויש גיין גירעכט בייא דעם ב״ד של מעלה · צוא אפ טאן פון אים דיא בייזע גזירה : (ב) אונ דער שופר קומט מרמז זיין אויף דעם קרן פון דעם איל וואש אברהם האט מקריב גווען אויף דר עקידה פאר זיין זון יצחק אונ אין מדרש שטייט דיא ישראל וועלין זיין בגריפט מיט עבירות · אבער זייער סוף וועט זיין דאש זייא וועלין אויש גילייזט ווערן אונ מען וועט דענמאלט בלאזין מיט דעם שופר של איל אזו וויא עש שטייט אין פסוק ביום ההוא יתקע בשופר גדול אין דעם זעלבינן טאג וואש דיא גאולה וועט קומן וועט מען בלאזין מיט דעם גרוישן שופר · ווייל אברהם אבינו האט גיזעהן אז דר איל איז ווארין פר טצעפעט מיט זיינע הערנר אין איין דארין · האט אים גאט ב״ה גיזאגט אז דאש איז איין סימן אז דיינע קינדר דיא ישראל וועלין אויף זיך האבין גליות פון מלכות בבל אונ מלכות מדי · אונ צום סוף וועלין זייא אויש גילייזט ווערין אונ גאט ב״ה וועט דענמאלט בלאזין מיט דעם הארין פון דעם דאזינין איל

דו״ס

(ג) לכן מי האיש אשר תרד לדבר ה׳ כששומע קול השופר יחרד לבו ויתמלא רתת ורעדה מפני פחד ה׳ ומהדר נאונו שופר מרמז שפרי״ו מעשיכם ועזבו דרכיכם הרעים תקיעה היא תפלה וצריך האדם לומר רבון העולמים תק״ע שם של י״ה בין ישראל להיות יתד תקועה יד על כס י״ה שברים הוא רמז שהקדוש ברוך הוא ישבר וימגר ויכלה את סטרא אחרא ואז תרועה יתרועעו וישירו יחדו הואי״ו עם ה״א בדחילו ורחימו בשם כל ישראל: (ד) ע״כ יתעורר כל אחד ואחד לקול השופר המכריז ומעורר ומתרה על התשובה וקום קרא לאלהיך בבכי ותחנונים כפי מנהג אנשי מעשה כשתוקעין בשופר מן ר״ח אלול הופך פניו אל הקיר וקורא לה׳ בקול בכי ויללה ואומר חנני חנני ה׳ אל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות כו׳ ויעבור ה׳ על פניו ויקרא ה׳ ה׳ אל רחום כו׳ עד סוף י״ג מדות ואחיכ יעורר לב חבירו לעשות תשובה ומכל שכן כשרואה בחבירו דבר מגונה צריך להוכיחו ולומר לו בנחת אחי ידיד נפשי הניע עת וזמן לתקן המעוות וליישר המסלה שמע נא לדברי והסר ממך המכשול אשר בך אשר עשית מעשים שלא כהוגן כי מוכרח אני להזהיר אותך ואם ראית בי דבר שאינו הגון אף אתה אמור לי כך וכך עשית כי אנשים אחים אנחנו ונשמותינו הן ממקום אחד מתחת כסא הכבוד: (ה) וכמו שמצינו בהסיד אחד ושמו רבי אברהם תלמידו של האר״י ז״ל שהיה הולך בשווקים וברחובות והיה מכריז על התשובה והיה מקהיל כנופיא של בעלי בתים והיו הולכים לבית הכנסת של האשכנזים ואמר להם ממני תראו וכן תעשו: לקבל ד׳ מיתות בית דין והיה נכנס לשק אחד והיה מצוה לגוררו בכל אורך ורוחב בית הכנסת כדי לבזותו ולהכניע את יצרו ואחר כך צוה ליקח כל אחד אבן של משקל לימרא וחצי והיו זורקין עליו ואח״כ

יצא

(ג) דְּרוּם דָּער מַעְנְטֵשׁ וָואש אַיילֶט זִיךְ צוּא נָאמֶשׁ רַייד אַז עָר הָערְט דָאשׁ קול פּוּן דֶעם שׁוֹפֶר זָאל יַיין הָארְץ צִיטֶרן אוּג זָאל דָער פִּילֶט וָועְרין כִּים צִיטֶרֶנְעשׁ פָּאר דִּיא פָּארְכֶט פּוּן נָאמ אוּג פָּאר דֶעם שַׁיינְקִיים פּוּן זַיין הָערְשָׁאפְט · דָען שׁוֹפֶר אִיז מְרַמֵּז בֶּשַׁיינְט אַייֶרֶע מַעֲשִׂים · אוּג פָּאר לְאוּט אַייֶער שֶׁלֶעכְטֶן וָועְ: · דָאשׁ וָואשׁ מָען בֶּלָאזְט תְּקִיעָה דָאשׁ בֶּעְט מָען (תקיעה) רְבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם שְׁמַע אַיין צְווִיסְן דִּיא יִשְׂרָאֵל דֶעם שֵׁם י״ה וָועְט דָער שֵׁם י״ה בֵּאהָעפְט וָועְרין צוּ דֶעם שֵׁם יה וָועְט דָר שֵׁם זַיין אִין נַאנְצֶן · שְׁבָרִים אִיז מַייְשׁ צוּא בְּרָאכֶן בְּלִמֶּר מִיר בֶּעְטֶן הִשְׁרֵי עָר זָאל צוּ בְּרֶעכֶן אוּג פָּאר לָענְדֶרן דִּי סִטְרָא אַחֲרָא אוּג דָענְמָאלְט · תְּרוּעָה · וָועלְן שָׁאלְן אוּג זִינְגֶען דִּיא יִשְׂרָאֵל וַיֵּיל דָער שֵׁם הָוֶיָה וָועְט פָּאר פּוּל וָועְרִין: (ד) דְּרוּם זָאל אִיטְלִיכְער מַעְנְטֵשׁ וָועְרִין דָער וָועקְט צוּא דָעם קוֹל שׁוֹפָר וָואשׁ עָר רוּפְט אוֹיש אוּג דָער וָועקְט אוּג אִיז מַתָּרָה אוֹיף דָער תְּשׁוּבָה · אוּג שְׁמֶייא אוֹיף רוּף צוּא דֶיין נָאמ כִּים נְיוֹויין אוּג בֶּיבְּעט · אַז וִויא דָער כַּנַּהַג אִיז פּוּן דִּיא פְּרוּמֶע לַייט דָאשׁ ר״ח אֱלוּל אָן אַז מָען בֶּלָאזְט שׁוֹפָר קֶערְט זַייא זִיךְ אוּם צוּ דָער וָואנְט אוּג רוּפְט צוּ נָאמ אוּג זָאנְט אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב אוּג שלש עשרה מדות אוּג דָער נָאךְ מוּז אִיטְלִיכֶער פּוּן זַייא דָער וָועקְט דָאשׁ הָארְץ פּוּן זַיין חֲבֵר הְשׁוּבָה צוּא מְאן אוּג מְכָל שֶׁכֵּן צוּא דֶעם אוֹיךְ אַז עָר זֶעהְט אִין זַיין חֲבֵר עָר מוּז נִיט קֵיין רָעכְטֶע זָאךְ · מוּז אִיךְ אִים בְּוַודַאי שֶׁטְרָאפְן אוּג אִים זָאנְן בְּנָחַת מַיין בְּרוּדָער דָער · יְהַטָּר פּוּן מַיין לַייב עֶשׂ הָאט גִּיעֲרַייכְט דִּיא צַייט צוּא פַּארִיכְטִין דָאשׁ קְרִיכְּעַיים וָואשׁ הָאט הָאשְׁט פָּאר קֶרִיכְט הָער צוּ מַיינְע רַייד אוּג טוּא אוּף דָאשׁ שְׁטְרוּיכְלוּנְג וָאש אִיז אִין דִּיר וָואשׁ דוּא הָאשְׁט גְּטָאן נִיט קֵיין רָעכְטֶע וָועְרְק דָען אַז אִיךְ זָעה דוּא טוּשְׁט נִיט וִויא רֶעכְט אִיז · מוּז אִיךְ דִיךְ שְׁטְרָאפְן · אוּג אוֹיב דוּא וָעהָסְט אִין מִיר נִיט קֵיין רָעכְטֶע זָאךְ: זָאג מִיר אוֹיךְ אַז אוּג הָאשְׁטוּ נִיטְאן · דָען מִיר זַיינְען דָאךְ פְּרַיינְד מִיר קוּמֶען דָאךְ אַלֶע אֲרוּיש פּוּן אַיין אֶרְט פּוּן אוּנְזֶערֶע נְשָׁמוֹת זַיינְען פּוּן אַיין אֶרְט פּוּן אוּנְזֶער דֶעם כִּסֵּא כְּבוֹד: (ה) אוּג אַז וִויא מִיר בֶּעְטֶן הִשְׁרֵי עָר זָאל צוּ בְּרֶעכֶן אוּג פָּאר לָענְדֶרן דִּי סִטְרָא אַחֲרָא אוּג דָענְמָאלְט · תְּרוּעָה · וָועלְן שָׁאלְן אוּג זִינְגֶען דִּיא יִשְׂרָאֵל וַיֵּיל דָער שֵׁם הָוֶיָה וָועְט פָּאר פּוּל וָועְרִין: (ד) דְּרוּם זָאל אִיטְלִיכְער מַעְנְטֵשׁ וָועְרִין דָער וָועקְט צוּא דָעם קוֹל שׁוֹפָר וָואשׁ עָר רוּפְט אוֹיש אוּג דָער וָועקְט אוּג אִיז מַתָּרָה אוֹיף דָער תְּשׁוּבָה · אוּג שְׁמֶייא אוֹיף רוּף צוּא דֶיין נָאמ כִּים נְיוֹויין אוּג בֶּיבְּעט · אַז וִויא דָער כַּנַּהַג אִיז פּוּן דִּיא פְּרוּמֶע לַייט דָאשׁ ר״ח אֱלוּל אָן אַז מָען בֶּלָאזְט שׁוֹפָר קֶערְט זַייא זִיךְ אוּם צוּ דָער וָואנְט אוּג רוּפְט צוּ נָאמ אוּג זָאנְן אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב אוּג שלש עשרה מדות אוּג דָער נָאךְ מוּז אִיטְלִיכֶער פּוּן זַייא דָער וָועקְט דָאשׁ הָארְץ פּוּן זַיין חֲבֵר הְשׁוּבָה צוּא מְאן אוּג מְכָל שֶׁכֵּן צוּא דֶעם אוֹיךְ אַז עָר זֶעהְט אִין זַיין חֲבֵר עָר מוּז נִיט קֵיין רָעכְטֶע זָאךְ · מוּז אִיךְ אִים בְּוַודַאי שֶׁטְרָאפְן · אוּג אִים זָאנְן בְּנָחַת מַיין בְּרוּדָער דָער · יְהַטָּר פּוּן מַיין לַייב עֶשׂ הָאט גִּיעֲרַייכְט דִּיא צַייט צוּא פַּארִיכְטִין דָאשׁ קְרִיכְּעַיים וָואשׁ הָאט הָאשְׁט פָּאר קֶרִיכְט הָער צוּ מַיינְע רַייד אוּג טוּא אוּף דָאשׁ שְׁטְרוּיכְלוּנְג וָאש אִיז אִין דִּיר וָואשׁ דוּא הָאשְׁט גְּטָאן נִיט קֵיין רָעכְטֶע וָועְרְק דָען אַז אִיךְ זָעה דוּא טוּשְׁט נִיט וִויא רֶעכְט אִיז · מוּז אִיךְ דִיךְ שְׁטְרָאפְן · אוּג אוֹיב דוּא וָעהָסְט אִין מִיר נִיט קֵיין רָעכְטֶע זָאךְ: זָאג מִיר אוֹיךְ אַז אוּג הָאשְׁטוּ נִיטְאן · דָען מִיר זַיינְען דָאךְ פְּרַיינְד מִיר קוּמֶען דָאךְ אַלֶע אֲרוּיש פּוּן אַיין אֶרְט פּוּן אוּנְזֶער דֶעם כִּסֵּא כְּבוֹד: (ה) אוּג

יצא מהשק והיה מוכן בחצר בהכ״נ מטה ובתוך המטה מונח מין עשב שקורין (ברען נעסטלין) והיה פושט את בגדיו ומשליך את עצמו על החרולים ערום והיה מגלגל בתוך (הברען נעסטלין) עד שנעשה בשרו כמו אבעבועות ואח״כ היו מלקין אותו ל״ט מלקות נגד הרג ואח״כ היה טובל עצמו במקוה כי הטבילה הוא נגד חנק ואח״כ היה אומר לאנשים שהיו שם רבותי מי שרוצה להנצל מדין של גיהנם יעשה כמנהג הזה ומיד נזדרזו כולם יחד וקבלו עליהם כל אותן היסורים באהבה ובחיבה והיו מרימים קולם בבכיה והתוודו על עונם ולא זזו משם עד שנעשו כולן בעלי תשובה גמורים כל ימי חייהם ׃ (ו) ובאותו הזמן היה איש אחד שלא היה רוצה לעשות כן באשר שידעו בני אדם שהוא בעל תשובה מה עשה לקח שק א׳ והלך אחר חצי הלילה לפני פתח בית הכנסת ונכנס בשק מכוסה כולו מראשו ועד רגליו בענין שלא היו יודעין מי הוא והפך פניו אל הקיר ועמד שם כל חצי הלילה וכל היום עד חצי לילה אחרת מעת לעת בתפלה ותחנונים ובכיות כיון שעבר עליו חצי הלילה כשהיו כולם ישנים אז יצא מבית הכנסת והלך לביתו ובני אדם לא יכולין לידע מי הוא זה והיה האר״י ז״ל אמר ודאי זהו תשובה שלימה כי תשובה וצדקה בחדא סדרא איהו וכשם שצדקה מוכתרת כשהיא נסתרת ובסתר כן התשובה היא יפה כשהיא בסתר כי אין הס״א יכולה לשלוט עליו להסיר אותו מדרכי תשובה והעיקר שיקיים תחלה סור מרע ואחר כך ועשה טוב אז הבא לטהר מסייעין לו ׃

פרק מט **כתבו** רז״ל התחלת התעוררות התשובה הוא התענית ונבאר ענין כח התענית רק נקדים מה שמצאתי בזוהר פ׳ שמות רבי אבא הוה אזיל באורחא והוה עמיה רבי יאחק אדהוי

איז גיוועזן בְּמָקוֹם סְקִילָה ׃ דֶער נָאךְ אִיז עֶר אַרוֹיש גִיגַאנְגֶען פון דֶעם זַאק ׃ אוּנ אִין שׁוּל הוֹיף אִיז גִיוֶוען אָן גִיבְּרֵייט אַיין בֶּעטִיל וָואשׁ דְרֵינֶען אִיז גִילֶעגִין אַיין מִין קְרֵייטֶעכֶער וָואשׁ הֵיישְׁט (ברען נעסטלין) הָאט עֶר זִיךְ אוֹישׁ גִיטָאן נַאקֶעט ׃ אוּנ הָאט זִיךְ דְרֵינֶען אַרַיין גִילֵיינְט אוּנ הָאט זִיךְ גִיקֵייקִילְט אִין דִיא בְּרֶען נֶעסְטְלִין בִּיז זַיין לַייב אִיז גִיוָוארִין פוּל מִיט בְּלָאטֶערִין ׃ דָאשׁ אִיז גִיוֶוען בְּמָקוֹם שְׂרֵיפָה ׃ דֶער נָאךְ הָאט עֶר זִיךְ גִיהֵיישִׁין שְׁלָאגִין גַיין אוּנ דְרֵייסִיג מַלְקוֹת קֶעגִין הֶרֶג ׃ דֶער נָאךְ הָאט עֶר זִיךְ גִיטוֹיבִלְת אִין מִקְוֶה קֶעגִין חֶנֶק ׃ דֶער נָאךְ הָאט עֶר גִיזָאגְט צוּא דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׁ זַיינֶן דָארְטִין גִישְׁטַאנְען וֶוער עֶשׁ וִויל נִיצוּל וֶוערִין פון דֶעם גֵיהִנְם זָאל אַזוֹא טָאן וִויא אִיךְ הָאבּ גִיטָאן הָאבִּין זִיךְ אַלֶע מִזְדַרֵז גִיוֶוען אוּנ הָאבִּין אוֹיף זִיךְ דִיא יְסוּרִים מְקַבֵּל גִיוֶוען מִיט גְרוֹישׁ לִיבְּשַׁאפְט אוּנ הָאבִּין זַייעֶר גִיוֶויינְט בִּיז אַלֶע זַיינֶען גִיוָוארִין רֶעכְטֶע בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה

(ו) אַיין מֶענְטְשׁ אִיז דָארְטִין גִיוֶוען וָואשׁ עֶר הָאט נִיט גִיוָואלְט אַזוֹ טָאן וַוייל עֶר הָאט נִיט גִיוָואלְט מֶען זָאל וִויסִין אַז עֶר אִיז אַיין בַּעַל תְּשׁוּבָה ׃ הָאט עֶר גִינוּמֶען אַיין זַאק אוּנ נָאךְ הַאלְבֶּע נַאכְט אִיז עֶר גִיגַאנְגֶען אִין שׁוּל אַרַיין אוּנ אִיז אַרַיין גִיגַאנְגֶען אִין זַאק אַרַיין פון זַיין קָאפּ בִּיז זַיינֶע פִּים מִיט אַזוֹ אַיין אוֹפְן אַז מֶען זָאל נִיט קֶעגֶען וִוישִׁין וֶוער עֶר אִיז אוּנ הָאט זִיךְ אוּם גִיקֶערְט מִיט זַיין פְּנִים צוּא דֶער וֶואנְט ׃ אוּנ אִיז דָארְטִין גִישְׁטַאנְן גָאר דִי הַאלְבֶּע נַאכְט אוּנ אַיין גַאנְצִין טָאג ׃ בִּיז דִיא אַנְדֶערֶע הַאלְבֶּע נַאכְט ׃ אוּנ הָאט דָארְטִין גְרוֹישׁ תְּפִלָּה גִיטָאן מִיט גִיוֵויין אוּנ גִיבֶּעט פַאר הש״י ׃ נָאךְ הַאלְבֶּע נַאכְט אַז אַלֶע זַיינֶען גִישְׁלָאפִין אִיז עֶר אַהַיים גִיגַאנְגֶען ׃ אוּנ דִי לַייט הָאבִּן נִיט גִיקֶענְט וִויסִין וֶוער דָאשׁ אִיז ׃ הָאט דֶער האר״י ז״ל גִיזָאגְט דָאשׁ אִיז בְּוַודַאי אַיין רֶעכְטֶע תְּשׁוּבָה ׃ וָוארוּם תְּשׁוּבָה אוּנ צְדָקָה זַיינֶען גְלַייךְ ׃ אוּנ אַזוֹ וִויא דִיא צְדָקָה וָואשׁ עֶר נִיט בְּסֵתֶר אִיז זִיא דָאךְ דִיא בֶּעסְטֶע צְדָקָה וַוייל דֶער אָרוּם מַאן וֶוערְט דוּרְךְ אִיר נִיט מְבוּיָשׁ אַזוֹא אוֹיךְ דִיא תְּשׁוּבָה וָואשׁ אֵיינֶער טוּט בְּסֵתֶר אִיז דִיא בֶּעשְׂטֶע תְּשׁוּבָה וַוייל דִי סִטְרָא אַחֲרָא קֶען נִיט גִיוֶועלְטִיגִין אִיבֶּער אִים צוּא אָפּ טָאן אִים פון דֶער תְּשׁוּבָה ׃ אוּנ דֶער עִיקָר אִיז עֶר זָאל פְּרִיעֶר מְקַיֵּים זַיין סור מרע דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ עֶר זָאל שׁוֹין דָאשׁ בֵּייז מֶער נִיט טָאן ׃ אוּנ דֶער נָאךְ ועשה טוב זָאל עֶר טָאן גוּטְשׁ אוּנ דֶענְמָאלְט וֶועט מֶען פון דֶעם הִימִיל אִים הֶעלְפִין צוּא דֶער תְּשׁוּבָה ׃

פרק מט כתבו אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין אַז דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע וָואשׁ עֶשׁ בְּרֵיינְגֶט דֶעם מֶענְטְשִׁין עֶר זָאל תְּשׁוּבָה טָאן ׃ דָאשׁ אִיז דָאשׁ פַאסְטִין אוּנ מִיר וֶועלִין בַּשֵּׁיידִן דֶעם עִנְיָן וָואשׁ דָאשׁ פַאסְטִין אִיז ׃ נָאר מִיר וֶועלִין פְּרִיעֶר שְׁרַייבִּין וָואשׁ עֶשׁ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר ׃ רַבִּי אַבָּא אִיז גִיגַאנְגֶען אִין וֶועג אוּנ רַבִּי יִצְחָק אִיז גִיוֶוען מִיט אִים ׃ זַיינֶען זַייא גִיקוּמֶן צוּא אַיין גָארְטִין וָואשׁ רוֹייזִן וַואקְסִין דְרֵינֶען ׃

אדהו אזלי פגעי באינון וורדא נטיל רבי אבא חד וורדא בידיה והוי אזיל פגע בהו רבי יוסי אמר ודאי שכינתא הכא ואנא חמינא בידיה דרבי אבא למילף חכמתא סגיאה דהא אנא ידענא דרבי אבא לא נטיל האי אלא לאתחזאה חכמתא אמר רבי אבא תיב ברי יתבו ארח ר׳ אבא בההוא וורדא אמר וודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח דהא חזינא דנשמתא לא מתקיימת אלא על ריח ועל דא הדם במוצאי שבת צריכין לנטלא : (ב) והנה ביאור הענין לשבר את האוזן כי כשם שהנפש שהוא הנשמה שנקראת עולם קטן אין קיום שלה כי אם מהריח וכמ״ש רז״ל איזהו דבר שהנשמה נהנה ואין הגוף נהנה זהו הריח כן העולם הגדול התחתון ועולם העליון קיומן על הריח דהיינו בזמן בית המקדש היו מקריבין קרבנות והיו מכוונים בשעת הקרבה כל היחודים השייכין אל הקרבנות ובשמות הקדושים היוצאים מפסוק אשה ריח ניחוח לה׳ והיה מעורר רצון העליון ונתייחדו העולמות בקשורא חדא ובחבורא חדא וזהו מורה תיבת קרבן לשון קירוב ועכשיו הוא התפלה במקום קרבן על ידי הבל פיו כן התורה היא במקום קרבן וכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכן הבל פיו של המתפלל בשעת התענית הוא דומה לריח הקרבנות : (ג) וביאר הזוהר כי כשם שהוורד שקורין (בל״א רוזין) היא אדומה וכשמבשלין אותה באש נעשית לבנה והיא סימן שהאודם נהפך ללבן כמו כן הקרבן הוא הלב ודם אודם ולבן והעשן העולה הוא חיוור לרמז שהחטא שהוא אדום נהפך ללבן וכמו כן התענית שאדם מקריב חלבו ודמו ובכל תענית יש בהגוף חימום שמורה שהאדום נהפך ללבן על ידי החימום והיינו דאמר ר״א כד הוינא יתיב בתענית הוינא מצלי רבונו של עולם גלוי וידוע שהקרבתי לפניך חלבי ודמי וגופי הוא נדלק מחמימות חולשת גופי יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו כריח ניחוח בקרבנות

הָאט רַבִּי אַבָּא גִינוּמֶען אַיין רוֹיז אוּנ אִיז וַוייטֶער גִיגַאנְגֶען · הָאט רַבִּי יוֹסִי אִין זַייא בַּגֶעגִינְט · הָאט עֶר גִיזָאגְט אִיךְ זֶעה דָאשׂ וָואשׂ רַבִּי אַבָּא הָאט אַיין רוֹיז אִין זַיין הַאנְט אִיז צוּא לֶערְנֶן אוּנְז דֶער מִיט פִּיל חָכְמוֹת וָוארוּם אִיךְ וַוייש אַז רַבִּי אַבָּא הָאט דָאשׂ בְּוַודַאי מֶער גִיט גִינוּמֶען נָאר צוּא וַוייזִין מִיט אִיר חָכְמוֹת · הָאט רַבִּי אַבָּא צוּ אִים גִיזָאגְט זִיץ מַיין זוּן · הָאבִּין זַייא זִיךְ גִיזֶעצְט · הָאט רַבִּי אַבָּא גִישְׁמֶעקְט אִין דֶער רוֹיז · אוּנ הָאט גִיזָאגְט דִיא וָועלְט הָאט מֶער קַיין קִיוּם נִיט נָאר אוֹיף דֶעם גוּטִין רֵיחַ · דֶען אִיךְ זֶעה אַז דִיא נְשָׁמָה הָאט מֶער קַיין קִיוּם נִיט נָאר אִיבֶּער דֶעם גוּטִין רֵיחַ · אוּנ דְרִיבֶּער מוּז מֶען אוּם מוֹצָאֵי שַׁבָּת שְׁמֶעקִין אַיין הָדָם : (ב) אוּנ עֶר הָאט אַבִּיסִיל גִיגֶעבִּין פַּאר שְׁטֵיין דָאשׂ אַזוֹ וואוֹל וִויא דִיא נְשָׁמָה וָואשׂ זִיא וֶוערְט גִירוּפִין קְלֵיינֶע וָועלְט אִיז דָאךְ אִיר קִיוּם מֶער נִיט נָאר פוּן דֶעם רֵיחַ · אַזוֹ וִויא אוּנְזֶערֶע חָכְמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט דֶער רֵיחַ אִיז אַזוֹ אַיין זַאךְ וָואשׂ דִיא נְשָׁמָה הָאט הֲנָאָה דֶער פוּן אוּנ דֶער גוּף נִיט · אַזוֹ אוֹיךְ דִיא אוּנְטֶערְשְׁטֶע גְרוֹישֶׁע וָועלְט אוּנ דִיא אֵייבֶּערְשְׁטֶע וָועלְט אִיז זֵייעֶר קִיוּם נָאר פוּן דֶעם רֵיחַ דְהַיְינוּ אַז דָאשׂ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז גִישְׁטַאנֶען הָאט מֶען מַקְרִיב גִיוֶוען קָרְבָּנוֹת אוּנ בְּשַׁעַת מֶען הָאט מַקְרִיב גִיוֶוען דֶעם קָרְבָּן הָאט מֶען מְכַוִּין גִיוֶוען אַלֶע יִחוּדִים וָואשׂ גִיהֶערִין צוּא דִיא קָרְבָּנוֹת · אוּנ אִין דִיא הֵיילִיגֶע שֵׁמוֹת וָואשׂ גֵייֶען אַרוֹישׂ פוּן דֶעם פָּסוּק אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לה׳ אוּנ הָאבִּין דֶער וָועקְט דֶעם אֵייבֶּערְשְׁטִין רָצוֹן · זַיינֶען גִיאֵיינִיגְט גִיוָוארִין דִיא וָועלְטִין מִיט אַיין בַּאהֶעפְטוּנְג אוּנ דָאשׂ אַלֶץ וַוייזְט דָאשׂ וָוארְט קָרְבָּן דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ גִינֶעהֶענֶן כְּלוֹמֶר אַלֶע וֶועלְטִין הָאבִּין גִינֶעהֶנְט אֵיינְשׁ מִיטִן אַנְדֶערִין אוּנ הַיינְט אִיז דִיא תְּפִלָּה פַּאד דֶעם קָרְבָּן אוּנ אוֹיךְ דִיא תּוֹרָה דָאשׂ דֶער וָואשׂ לֶערִינְט דֶעם דִין פוּן קָרְבָּנוֹת אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מַקְרִיב קָרְבָּנוֹת אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ דָאשׂ דַאמְפּ וָואשׂ גֵייט אַרוֹישׂ פוּן דֶעם מוֹיל וָואשׂ טוּט תְּפִלָּה בְּשַׁעַת עֶר פַּאסְט אִיז דָאשׂ גְלַייךְ וִויא דֶער רֵיחַ פוּן קָרְבָּנוֹת : (ג) אוּנ דֶער זוֹהַר בַּשַׁייד דֶען אַזוֹ וואוֹל וִויא דִי רוֹיז אִיז דָאךְ רוֹיט · אוּנ אַז מֶען קָאכְט זִיא אִיבֶּר בַּייא דֶעם פַּייעֶר וֶוערְט זִיא וַוייש · דָאשׂ אִיז אַיין סִימָן אַז מֶען קָען אוֹישׂ רוֹיט מַאכִין וַוייש · אַזוֹ אוֹיךְ דֶער קָרְבָּן אִיז בְּלוּט וָואשׂ אִיז דָאךְ רוֹיט אוּנ חֵלֶב אִיז וַוייש אוּנ דֶער רוֹיךְ וָואשׂ דֶער פוּן גֵייט אִיז גָאר וַוייש דָאשׂ אִיז אַיין רֶמֶז אַז דִי עֲבֵירָה וָואשׂ זִיא אִיז רוֹיט וֶוערְט פַּאר קֶערְט צוּא וַוייש · אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ אִין אַיין תַּעֲנִית אִיז דֶער מֶענְטְשׁ מַקְרִיב זַיין אֵייגֶן בְּלוּט אוּנ חֵלֶב אוּנ אִין אִיטְלִיכִין תַּעֲנִית אִיז דָאךְ דָא הִיץ אִין גוּף מַחֲמַת שְׁלַאפְקֵייט וַוייזְט דָאשׂ אַז דָאשׂ רוֹיטְקֵייט אִיז פַּאר קֶערְט גִיוָוארִין צוּא וַוייש דוּרְךְ דֶער הִיץ · אוּנ דְרוּם אַז ר״א הָאט גִיפַּאסְט פְּלֶעגְט עֶר מִתְפַּלֵּל זַיין רבש״ע עֶשׂ אִיז דָאךְ

אנפליקט

בקרבנות המזבח ותרצני : (ו) ואחר שביארנו קצת מעלת התענית נבאר דברים הפוגמים בתענית • האחד ליזהר ביום התענית להתעסק בדברים שבקדושה ולא כמו מקצת בני אדם שהולכים ועוסקים בדברים בטלים ובליצנות יצא שכרם בהפסדם • הב' מאן דמפרסם תעניתו הוא ענין גרוע ודומה לגותן מתנה לחבירו ומכריזה ברבים • ג' הכועס ביום התענית דומה שנותן מתנה דרך כעס • ד' יראה ללמוד אף מעט קודם שיטעום מאומה : (ה) ה' ידקדק אחר פת ישראל • ו' לשלוח תחלה לעני מן מאכל שהכין לו' • ז' הוא עיקר ומקור לכולם שיזהר שלא לאכול דרך רעבתנות והוא איסור גמור כי זה היה מדת עשו הרשע שאמר הלעיטני נא וכתיב (במשלי) בטן רשעים תחסר והרבה בני אדם נכשלים בזה שאוכלין במהירות דרך זולל וסובא והוא פגם גדול מאוד • ח' שלא ישתה הרבה בכדי שישתכר שאז ישתקע בשינה על ידי בלבול דעת השכרות ונמצא שהפסיד במה שלא הפקיד רוחו ונשמתו קודם השינה בידו של הקדוש ברוך הוא בכוונה ובדיעה צלולה והוא חיוב גדול כדאיתא בזוהר פ' דברים באריכות ע"ש • ט' יום התענית הוא מסוגל שיפרש האדם חטאו לפני הקדוש ברוך הוא ואז אין להשטן שום קטרוג בקרבנו או בתפלתו : (ו) ודבר זה מבואר בזוהר ויקרא וז"ל רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי באורחא עד דהוו אזלי אמר רבי יוסי לר' חייא בא נשתדל באורייתא פתח ר"ח ואמר חטאתי אודיעך מכאן אוליפנא דכל בר נש דמכסה חטאין ולא מפרש לון קמי מלכא קדישא ויתבע עלייהו רחמי לא יהבין ליה למפתח פתחא דתשובה ואי פריש לון הקב"ה חיים עליה ויתגברון רחמי על דינא וכל שכן אי איהו בכי דהא כל פתחין סתימין

איהו

אַנְפִּלְעָקְט אוּנ נְוַוישׁ פָּאר דִיר אַז אִיךְ הָאבּ פַּאר דִיר כְּקְרִיב נִיְונְען מַיין חֶלֶב אוּנ דָם אוּנ מַיין נוּף אִיז אָן נְצוּנְדִין פּוּן דֶעם דִיא הַיְנט מַחֲנֶת שְׁלַאפְקִייט פּוּן מַיין סְדֶר • עֶשׂ זָאל זַיין בְּאוִוילִיגְט פָּאר דִיר אַז דֶער רַיְתֶ וָואשׁ נַייט אַרוּישׁ פּוּן מַיין מוּיל אִין דֶער צַייט זָאל עֶר זַיין אַזוּ וויא דֶער גִישְׁמַאקְער רַיְתֶ פּוּן דִיא קָרְבָּנוֹת • אוּנ דִיא זָאלְשְׁט מִיךְ בְּאוִוילִיגִין : (ז) אוּנ נָאךְ דָעם אַז מִיד הָאבִּין אַבִּיסִיל בְּאשַׁייד דִיא מַעֲלוֹת פּוּן דֶעם פַּאסְטֶן וָועלִין מִיר וויידֶער בַּאשַׁיידִין דִיא זָאבִין וָואשׁ זַייֶנְען פּוּנְם דָעם תַּעֲנִית דָאשׁ הַייסְט אַז עֶר טוט דִיא זָאבִין וָועֶרְם זַיין פַּאסְטִין נִיט אָן גִינוּגְטֶן • אַייֶנְשׁ אִיז עֶר זָאל גְוִוהְר זַיין אִין דֶעם טָאג וָואשׁ עֶר פַּאסְט • עוֹסק צוא זַיין אִין דְבָרִים שֶׁבִּקְדוּשָׁה אוּנ נִיט אַוּ וויא אַמַייל לַייט וָואשׁ זַייֶנְען דָענְמָאלְם עוֹסק אִין דְבָרִים בְּטֵלִים אוּנ אִין לִיצָנוּת • דָען גַייט אַוועק זַייֶער שְׂכַר אִין זַייֶער שָׁאדֶן : דָאשׁ אַנְדֶערְע אִיז דֶער וָואשׁ אִיז מְפַרְסֵם זַיין תַּעֲנִית דָאשׁ אִיז זַייֶער שְׁלֶעכְט • אוּנ עֶשׂ אִיז גְלַייךְ וויא עֶר נִיט אַיין כַּתָּנָה צוא זַיין חֲבֵר אוּנ עֶר רוּפְט עֶשׂ אוּישׁ פַּאר פִּיל לַייט • דָאשׁ דְרִיטְע אִיז דֶער וָואשׁ בְּרוּכְט כַּעַס אִין דֶעם טָאג וָואשׁ עֶר פַּאסְט אִיז דָאשׁ גְלַייךְ וויא עֶר שַׁייֶנְקְט אַייֶנְם אַמַתָּנָה מִיט כַּעַס • דָאשׁ פֶערְטָע אִיז עֶר זָאל זָעהֶן לֶערֶנֶן פַּאר זַיין בֵּייסִין הָאטְשֶׁע נָאר וַייניג : (ה) דָאשׁ פִּינְפְטָע עֶר זָאל מְדַקְדֵק זַיין אָן צוא בֵּייסִין מִיט פָּת יִשְׂרָאֵל • דָאשׁ זֶעקְסְטָע עֶר זָאל פְּרִיעֶר שִׁיקְן צוא אַיין עָנִי פּוּן דֶעם עֶסְן וָואשׁ עֶר הָאט זִיךְ אָן גִינֶרייט • דָאשׁ זִיבֶּטָע אִיז דֶער עִיקָר אוּנ דֶער שׁוּרֶשׁ צוּ אַרוּישׁ

איהו פתח ואתקבל צלותיה וע"ד מאן דמפרש חטאיה יקרא דמלכא הוא לאתגברא רחמים על דינא וע"ד כתיב זובח תודה יכבדנני תרין כבודין אינון חד לעילא וחד לתתא חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי ·
(ז) פתח עוד ואמר דבההוא יומא דאתחרב בית המקדש לתתא וישראל אזלו בגלותא ורחיים על צואריהון ידיהון מהדקין לאחורא וכנסת ישראל אתתרך מבית מלכא למיהך בתריהון ובשעתא דנחת שכינתא אמרה איהך בקדמיתא ואבכה על מדוראי ועל בני ועל היחוד גדול שהיה נעשה בבית המקדש וכד נחתת ממקדש של מעלה חמת אתרהא דמקדש של מטה הוא דחרב ודמיהון של צדיקים אתושד כדין ארימת קלא ואתרגישו עלמא עלאי ותתאי ורמת קלא לעילא עד אתר דמלכא שריא ובעי מלכא למיחרב עלמא לתוהו ובוהו עד דנחתו כמה אוכלסין וכמה משריין לנחם השכינה ולא קיבלה תנחומין הה"ד קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו' ותחלה יצאת מבית מקדשא ושרתה בארץ ישראל ולבתר נפקת מן ארעא קדישא למדברא וישבה תמן ג' יומין וקראה שם איכה ישבה בדד העיר וגו' ·
(ח) הרי ראה כמה היו חביבין דורות הראשונים דהוי עסקי בתורה אפילו בדרך והיה שמחה בידם שהיו מתחברין בחברותה של בעלי תורה כי כל המחבר את עצמו לבעלי תורה מקרבים את הגאולה כי יש לשכינה ד' אמות של הלכה הליכות עולם לו שהקדוש ברוך הוא יחסה עליו כנפיו להציל אותו מכל גזירות רעות ותפלתו תהיה קרובה להתקבל ונכסיהון מתברכין בכל הברכות אמן :

פרק ג **כבר** כתבנו לעיל בפרקים בענין מעלות תפלה של עני ועכשיו באתי לכתוב עוד דברים נוסף על הראשונים כי קרבן העני הוא תמיד מרוצה להקדוש ברוך הוא וכמש"ה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה ואיתא בזוהר פרשה ויקרא מעשה בעשיר אחד שהביא אל הכהן להקריב שני בני

אַרוּישׂ פַאר גָאט ב"ה הָאט עֶר חַס אוֹיף אִים אוּנ זַיין רַחֲמָנוֹת וֶוערְט גִשְׁטַאַרְקְט אִיבֶּר זַיינֶע דִינִים אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן אַז עֶר וַיינֶט פַאר גָאט ב"ה וֶוערִין אַלֶע טִירִין אָפִין פַאר זַיין תְּפִלָּה אוּנ זַיין תְּפִלָּה וֶוערְט אָן גִינוּמֶן אוּנ דְרוּם דָער וָואשׂ רֶעט אַרוּישׂ זַיינֶע זִינְד פַאר השי"ת אִיז דָאשׂ דֶר כָּבוֹד פוּן גָאט צוּ שְׁטַאַרְקִין זַיין רַחֲמָנוֹת אוֹיף זַיינֶע דִינִים אוּנ דְרוּם שְׁטֵייט זובח תודה יכבדנני אִיז טֵייטְשׁ דֶער וָואשׂ שֶׁעכְט זַיין יֵצֶר הָרָע דֶר מִיט וָואשׂ עֶר אִיז זִיךְ מִתְוַדֶּה פַאר מִיר דֶר טוּט צְוֵויי כִּיבּוּדִים אָן · אֵיינֶר אוֹיף עוה"ז אוּנ אֵיינֶר אוֹיף עוה"ב : (ז) נָאךְ הָאט ר' חִייָא גִיזָאגְט דֶעם טָאג אַז דָשׂ בהמ"ק אִיז חָרוּב גִיוָוארִין אוּנ דִיא יִשְׂרָאֵל זַיינֶן גִינַאנְגֶן אִין גְלוּת · אוּנ מִיל שְׁטֵיינֶר זַיינֶן גִיוֶוען אוֹיף זַייעֶרֶע הֶעלְזֶר אוּנ זַייעֶרֶע הֶענְט זַיינֶן גִוֶוען בַּהֶעפְט אַהִינְטֶר אוּנ דִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִיז אוֹיךְ מִיט זַייא גִינַאנְגֶן אִין גְלוּת אַרַיין הָאט דִיא שְׁכִינָה גִיזָאגְט אִיךְ וֶועל פְּרִיעֶר גַיין וַיינֶן אוֹיף מַיין ביהמ"ק וָואשׂ אִיז גָוֶוען מַיין וואוֹנוּנְג · אוּנ אוֹיף מַיינֶע קִינְדֶר אוּנ אוֹיף דֶעם גְרוּישִׂן יְהוּד וָואשׂ עֶשׂ פְלֶעגְט גִטָאן וֶוערִין אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · אוּנ וַויא דִיא שְׁכִינָה הָאט אַרָאפּ גִינִדֶרְט פוּן דֶעם אֵייבֶּרְשְׁטִן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָאט זִיא גִיזֶעהֶען אַז דָאשׂ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַטָּה אִיז חָרוּב אוּנ דָשׂ בְּלוּט פוּן דִי צַדִּיקִים אִיז פַר גָאסִן · הָאט זִיא אוֹיף גִיהוֹיבִין אִיר קוֹל צוּ קְלָאגִין אוּנ עֶשׂ הָאט גִצִיטֶערְט דִי אֵייבֶּרְשְׁטֶע אוּנ דִי אוּנְטֶערְשְׁטֶע וֶועלְט בִּיז אִיר קוֹל אִיז גִקוּמֶן צוּ דֶעם אָרְט וָואשׂ גָאט ב"ה רוּט אוּנ עֶר הָאט גִוָואלְט דִי וֶועלְט חָרוּב מַאכִין בִּיז עֶשׂ הָאבִּין אַרָאפּ גִינִידֶרְט פִיל חַיִיל אוּנ פִיל מַחֲנוֹת מַלְאָכִים צוּ טְרֵייסְטִין כַּבִּיכוֹל דִיא שְׁכִינָה · אוּנ זִיא הָאט גִיט גִוָואלְט מְקַבֵּל זַיין קַיין טְרֵייסְטוּנְג :
(ח) פַר וָואר זֶעה וַויא דִי עֶרְשְׁטֶע דוֹרוֹת זַיינֶן גִלִיבְּט גִיוֶוען פַר גָאט ב"ה דָאשׂ זַייא הָאבִּין אָפִילוּ אִין וֶועג אוֹיךְ תּוֹרָה גִילֶערִינְט אוּנ הָאבִּין זִיךְ גִיפְרֵייט אַז זַיי הָאבִּין זִיךְ בַּהֶעפְט מִיט בַּעֲלֵי תּוֹרָה אִין אֵיין חַבְרוּתָא · וָוארוּם דֶר וָואשׂ בַּהֶעפְט זִיךְ צוּ דִי בַּעֲלֵי תּוֹרָה דֶר אִיז מְקַרֵב דִי גְאוּלָה וָוארוּם דִי שְׁכִינָה הָאט דִיא פִיר אֵיילִין פוּן הַלָּכָה דָאשׂ גָאט ב"ה וֶועט בַּשִׁיצִין אוֹיף אִים זַיינֶע פְּלִיגִיל אִים מַצִיל צוּ זַיין פוּן אַלֶע בֵּייזֶע גְזֵירוֹת · אוּנ זַייעֶר תְּפִלָּה וֶוערְט גִיךְ נִתְקַבֵּל אוּנ זַייעֶרֶע נְכָסִים וֶוערִין גִיבֶּענְטְשְׁט מִיט אַלֶע בְּרָכוֹת אָמֵן :

פרק ג כבר מִיר הָאבִּין שׁוֹין גִישְׁרִיבִּין אִין דִיא פְּרָקִים וָואשׂ שְׁטֵייעֶן · פְּרִיעֶר אַז דִי תְּפִלָּה פוּן דֶעם אָרוּם מַאן אִיז גְרוּישׂ · אוּנ אִיצוּנְד וֶועל אִיךְ אִין דֶעם פֵּרֶק נָאךְ שְׁרֵייבִּין דֶער פוּן דָאשׂ דֶר קָרְבָּן פוּן דֶעם עָנִי אִיז תָּמִיד בַּוָוילִיגְט צוּ גָאט גְלַייךְ וַויא דֶר זוֹהַר שְׁרֵייבְּט אַיין מַעֲשֶׂה · אַיין עוֹשֶׁר הָאט גִיבְּרַאכְט אַיין פַּאר טוֹיבִּן פַר אַיין קָרְבָּן ·

בני יונה והוא קרבן עני זא"ל הכהן קרבן זה לאו דידך הוא אתא לביתיה והוי עציב · (ב) אמרו ליה אחוהי אמאי את עציב אמר להו דלא קריב כהנא קרבנא דילי תרין בני יונה אמרו ליה יאות ושפיר עביד דזהו קרבן עני דכתיב ביה ואם דל הוא וגו' אלא את צריך לקרבא חד תורא אמר ההוא גברא בדעתיה ומה על המחשבת חטא החמירה התורה להקריב תורא על חטא עצמו לא כל שכן נדרנא דלא אסלק על לבאי מחשבה דחטאה מכאן ולהלאה מה עביד כל יומא אשתדל במשא ומתן ובלילה נאים קצת ואחר כך קרא לאחוי שילמדו עמו תורה והוי קריין ליה יהודא אחרא יומא חד פגע ביה רבי יוסי והוי פריש נכסי למסכנא פלגא ופלגא ליתן על סחורה לאנשים הולכי ימים והוא יתיב ולעי באורייתא · (ג) פתח ואמר כל מאן דקריב קרבן ברעותא דליבא הקדוש ברוך הוא איזדמן לקיבליה תא חזי קורבנא דמסכנא חשיב קמי קב"ה דהא הוא מקריב חלבו ודמו דהא לית ליה מידי למיכל ואייתי קורבנא ובההיא שעתא דהעני מקריב קרבניה מכריזים בשמים ואמרו כי לא בזה ולא שקץ ענות עני כי קרבניה דעני הוא עדיף מכולם דהא עני גרם לי למיהוי בחלק דקב"ה והעוני גרם לי למהוי בחלק דאורייתא ובג"כ פלגינא פלגא למיסכני דהא אינון גרמי לי כל האי וכו' ועיקר קרבנא הוא רעותא דליבא ורעותא דנפשא דהוא חביב מן כל קמי קב"ה : (ד) וכעת התפלות הן במקום קרבן צריך האדם להתפלל בלב נשבר ולכוין בהו לתקן קישוטין לשכינה בתפלתו כי אלו בני אדם המכוונים במעשיהם הטובים עושין נחת רוח לשכינה ונקראין אנשי מעשה כי מעשה הוא לשון תיקון ויעש ותיקן ולכן אמרה השונמית לבעלה נעשה עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן כסא ומנורה וכוונתה היתה לכבוד השכינה

האט דער כהן זייא ניט גיוואלט מקריב זיין און האט גיזאגט צוא אים דאש איז ניט קיין קרבן פון איין עושר נאר פון איין עני איז ער גיקומען אהיים און איז טרויעריג גיווען : (ב) האבין זיינע ברידער צוא אים גיזאגט ווארום בישטו טרויעריג · האט ער זייא גיזאגט דען דער כהן האט ניט גוואלט מקריב זיין מיין פאר טויבין וואש איך האב גיבראכט פאר איין קרבן · האבין זייא צוא אים גיזאגט רעכט האט ער גיטאן ווארום אזוא איין קרבן ברייננט איין עני אבער דוא בישט איין עושר דוא בדארפסט ברייננן איין אקס פאר איין קרבן · האט דער מענטש זיך גיטראכט מה דאך דרויף וואש איך האב נאר גיהאט אין מיין מחשבה צוא זינדיגין האט די תורה גיהיישין ברייננן איין אקס פאר איין קרבן · מכל שכן ווען איך זאל שוין גיווען זינדיגין וואלט איך דאך שוין בוודאי גימוזט פיל קרבנות ברייננען · איך טוא איין נדר אז פון היינט אן זאל איך שוין קיין מאל ניט אויף ברייננען אויף מיין הארץ קיין שלעכטע מחשבה · פלענט ער איין נאנצין טאג האנדלען · און בייא נאכט פלענט ער אביסל שלאפין און דער נאך פלענט ער רופין זיינע ברידער זייא זאלין מיט אים תורה לערנען און האט גינומען זיין האלב עשירות און האט עש צו טיילט ארמע לייט און דיא אנדרע העלפט האט ער גינעבין די סוחרים וואש האבין גיהאנדלט מעבר לים זייא זאלין אים סחורות איין קויפין און פאר קויפין · אמאל האט רבי יוסי סבא אים באגעגינט און ער איז גיזעסין און האט גילערינט : (ג) האט דער עושר גיזאגט איטליכער וואש איז מקריב איין קרבן מיט דעם ווילין פון זיין הארץ איז גאט ב"ה אן גיבריט קענין אים קום און זעה דאש דר קרבן פון דעם ארום מאן איז חשוב פאר גאט ב"ה דען ער איז מקריב זיין חלב און זיין בלוט ווארום ער האט דאך ניט עפים צו עסין און ברייננט פארט איין קרבן · דרום איז דאש גירעכינט וויא ער איז מקריב זיין בלוט און זיין חלב · און אין דער צייט וואש דער עני איז מקריב זיין קרבן : רופט מען אויש אויף דעם הימיל כי לא בזה ולא שקץ ענות עני דען גאט ב"ה פאר שעמט ניט און פאר אום ווערדיקט ניט דאש פייניגין פון איין עני · דען דאש קרבן פון דעם עני איז בייא גאט בעשער פון אלע קרבנות דען דיא עניים האבין מיר גורם גיווען צוא האבין איין חלק אין גאט ב"ה און אין זיין תורה : און דרום האב איך צוא טיילט האלב פון מיין עשירות צו ארמע לייט ווייל זייא האבין מיר גורם גיווען וואש איך בין גיווארין איין למדן : (ד) און איצונד איז דיא תפלה אן שטאט פון קרבנות דרום מוז דער מענטש מתפלל זיין מיט כוונה און מיט איין צוא בראכין הארץ · ווארום דיא מענטשן וואש זיינן זיך מכוין מיט זייערע גוטע מעשים די טוען אן נחת רוח צוא דער שכינה און דיא ווערין גירופין אנשי מעשה · און דרום האט דיא שונמית גיזאגט צו

השכינה כי ענין ד׳ דברים אלו צריכין בני ישראל להכין אל השכינה ובעמדו להתפלל תפלת ערבית יכוין שתפלתו הוא נגד מנורה וקריאת שמע של ערבית הוא נגד המטה ובשחרית פסוקי דזמרה וקריאת שמע הוא נגד שולחן ותפלה הוא נגד כסא והכל הוא כבוד השכינה ע״ש באריכות · (ה) ע״כ יראה האדם כמה היא התפלה חביבה כשהוא מתפלל בכוונה ואיך משמח השכינה לאין ערך ושיעור כי בשעה שאומר האדם שירות ותשבחות השכינה מתעטרת באותו הפעם בההוא כתרא דאזדמן הקדוש ברוך הוא לאתעטרא למלכא משיחא ובההוא כתרא חקוקים בו שמות הקדושים שהיו גלופים בו בההוא זמנא דעברו ישראל על הים בגין דאיבעי בר נש לכוין רעותיה בההוא שירתא וכל מאן דזכי ליה בההוא עלמא שאומר פסוקי דזמרה ואז ישיר בכוונה זכי למיחמי מלכא משיחא בתיקוני ההוא כתרא לעתיד לבא ויזכה לשיר האי תושבחא תמן וכיון דמטי בר נש לישתבח נטיל הקב״ה האי כתרא ושויה לקמיה · ולכן צריך לאכללא לה בתריסר מכילין עלאי דמנהון אתברכת ואינון תליסר בוסמין עילאין דאינון הצרי והצפורן החלבנה והלבונה מור וקציעה שבולת נרד כרכום הקושט וקלופה וקנמון בורית כרשינה והכא אינון שיר ושבחה הלל וזמרה עוז וממשלה נצח גדולה וגבורה תהלה ותפארת קדושה ומלכות והן נגד י״ג מדות הרחמים וצריך לומר בנשימה אחת דלא ליפסק בינייהו ואי פסיק בינייהו אז נפיק חד שלהובא מתחות גדפוהי דכרובים ומכריזים בקול גדול פלוני דין פסיק בשבח״ה דמריה וישתצי ויתפסק זכותיה דלא יחזי בגאותא דמלכא כד״א ובל יראה גאות ה׳ ע״כ · (ו) על כן צריך האדם ליזהר בזה מאוד לומר מן תיבות שיר ושבחה עד קדושה ומלכות בתפלת ישתבח בנשימה אחת וכן נכון שלא להפסיק בכל מיני דקדושה כגון בעניית אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך וקבלתי בשם חסיד אחד שהיה מדקדק כשאמר אמן יהא שמיה רבא וכו׳ לכוין את רגליו להדדי כמו בתפלת י״ח

איר מאן לאמיר מאכין צוא דעם אלישע הנביא איין אויבר שטיבל אונ לאמיר דארטן טאן איין בעט אונ איין טיש אונ איין שטול אונ איין מנורה · אונ איר כוונה איז גווען לכבוד השכינה · דען די פיר זאכין איז איין רמז אז די ישראל דארפין פיר זאכן אן גרייטן לכבוד השכינה · דאש איז דיא ש״ע פון מעריב דיא רופט דער זוהר מנורה אונ די ק״ש פון שחרית רופט ער טיש אונ ש״ע פון שחרית רופט ער שטול: (ה) דרום זאל דר מענטש זעהן וויא פיל די תפלה איז גליבט פר גאט ב״ה אז ער איז זיא מתפלל מיט כוונה אונ וויא ער דער פרייעט דיא שכינה וואש עש האט גאר קיין שיעור אונ קיין ערך ניט · דען בשעת אז דער מענטש זאגט דיא שירות ותשבחות קריינט זיך דענמאלט דיא שכינה אן מיט דער קרוין וואש גאט ב״ה וועט אן קריינן צו דעם מלך המשיח · אונ אין דר קרוין זיינן אויש גיקריצט די שמות הקדושים וואש די ישראל האבין גיזאגט בשעת זייא זיינן גנאנגן אויף דעם ים · דרום אז דר מענטש זאגט די שירה פון דעם ים מוז ער מכוין זיין מיט זיין גאנצין הארץ · אונ איטליכר וואש איז זוכה אויף דער וועלט צו זאגן בכוונה די פסוקי דזמרה אונ אז ישיר וועט ער זוכה זיין צו זעהן לעתיד לבא דעם מלך המשיח גיין אן גיטאן אין דער קרוין · אונ וועט זוכה זיין דיא שירה דענמאלט צוא זאגין · אונ אז דר מענטש קומט

צוא ישתבח · געמט נאט ב״ה די קרוין פר זיך · דרום מוז מען זאגין אין איין אטום דיא דרייא צעהן ווערטער שיר ושבחה הלל וזמרה עוז וממשלה נצח גדולה וגבורה תהלה ותפארת קדושה ומלכות דען דיא דרייא צעהן ווערטער זיינען קענין דיא דרייא צעהן מדות הרחמים דאש איז ה׳ ה׳ אל רחום וחנון וכו׳ אונ קענין דיא דרייא צעהן ערלייא בשמים פון קטורת · אונ זאל זייא ניט איבר טיילין נאר אין איין אטום מוז ער זיי זאגין אונ אז ער טיילט זיי יוא איבער · גייט ארויש איין פלאם פון אונטער דיא פליגל פון דיא כרובים אונ רופט אויש מיט איין גרויש קול · דער דאזיגר מענטש האט צו טיילט די לויב פון זיין הער דאש היישט ער האט זיי ניט גיזאגט אין איין אטום · דרום זאלין זיינע זכיות צו טיילט אונ פר לענד ווערין דאש ער זאל ניט זעהן אין דעם הערשאפט פון הש״י: (ו) דרום מוז דער מענטש זייער גזהר זיין דרינן צוא זאגין דיא דרייא צעהן ווערטער אין איין אטום · אונ אזו אויך איז רעכט ער זאל ניט מפסיק זיין אין אלרלייא מיני קדושה דהיינו אין דיא ווערטער אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך · אונ איך האב מקבל גיווען פון איין חסיד דאש ער האט מדקדק גיווען בשעת ער האט גיזאגט אמן יהא שמיה רבא וכו׳ האט ער צום אויף גינומן זיינע פיס איינע

צוא

י״ח כי זה אות ומופת שהקדוש ברוך הוא חפץ מאוד בתפלתן של ישראל כדאיתא במדרש יחזקאל ראה כמה גבוה הקב״ה מן עולמו ואדם נכנס לבית הכנסת ומתפלל אחורי העמוד ומהפך פניו אל הכותל כו׳ ואם הוא בדרך יהדר אפיה לאילן · (ז) כי תיבת כותל הוא סוד נפלא הובא בתיקוני זוהר שהוא תיבת כ״ו ת״ל ר״ל כ״ו הוא שם הוי״ה ת״ל קאי על בית המקדש שהוא כותל מערבי שכל התפלות פונין לשם ולכן צריך האדם לכוין בזה כשיהפוך פניו אל הכותל ואחר כך יתפלל בהכנעה ובאימה כי כותלי בית הכנסת הם קדושים ואור השכינה חופפת עליהם תמיד ולכך מנהג כשר לנשק הכתלים של בית הכנסת מחיבת הקדושה · (ח) וראייה ממדרש ילקוט יחזקאל ויצא כבוד ה׳ מעל מפתן הבית משל לאדון שיצא מפלטין שלו והיה מנשק בכתלים ומגפף בעמודים ואמר הוי שלום ביתי הוי שלום פלטין שלי כך היתה השכינה מנשקת ומגפפת בית המקדש הוי שלום ביתי ומקדשי ועכשיו הבתי כנסיות הן דירות השכינה ע״כ צריכין אנו לנהוג בבתי כנסיות שלנו כבוד וקדושה ולא להראות בהן קלות ראש כמש״ל וכל המתפלל באימה וביראה ובכוונת הלב זוכה לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו אמן :

פרק נא **כתיב** והיה מחניך קדוש כשם שיש גבול בכיתות ומחנות השכינה שנקראים קדושים כן בגוף האדם ואיבריו הם נקראין מחנה בענין אם האדם מקדש את גופו ואיבריו בענייני הקדושה אזי איבריו שלו נקראים מחנה שכינה ממש עליהם נאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל ושכנתי בתוכם וכשהולך האדם בדרך לא טוב אזי הוא מכניס עצמו להיות מחנה לסטרא אחרא . (ב) ע״כ יהיה שגור בפי האדם לומר תפלה קצרה (רבונו של עולם זכני להיות אני כסא לשכינה כי כשהגוף הוא

צו דער אַנדערע אַז וויא בייא שמונה עשרה · דען דאש איז איין צייכין אַז גאט ב״ה באנערט אין דיא תפלות ישראל · אזוא וויא דער מדרש יחזקאל שרייבט זעה וויא הויך הש״י איז פון דעם עולם אונ וויא אמענטש גייט אין שול אריין אונ קערט אום זיין פנים צוא דר וואנט אונ טוט תפלה דער הערט הש״י תיכף אונ אויב ער איז אין ווענ זאל ער אום קערין זיין פנים צוא איין בוים אונ זאל דאבנען: (ז) דען דאש ווארט כותל איז איין וואונדערליכר סוד דאש שטייט אין תיקוני זוהר · אַז דאש ווארט כותל איז (כ״ו) (ת״ל) כ״ו איז אין דער צאל וויא דער שם הויה · דאש ווארט ת״ל מיינט מען דאש ביהמ״ק וואש עש היישט תלפיות דאש אלע תפילות קערין זיך אהין אונ פון דארטן גייען זיי ערשט אויף דעם היכל ארויף אונ אַז דר מענטש קערט אום זיין פנים צו דר וואנט צו דאבנען מוז ער זיך מכוין זיין דרויף וואש מיר האבין דא גישריבן דער נאך זאל ער דאבנען מיט גרויש פארכט אונ אונטער טעניקייט · דען דיא ווענט פון דער שול זיינן זייער הייליג אונ דיא ליכטיקייט פון דער שכינה שוועבט אויף זייא · דרום איז איין מנהג כשר צו קושין דיא ווענט מחמת דיא ליבשאפט פון דער קדושה וואש אויף זייא איז · (ח) אונ איין ראיה איז דר צו פון דעם מדרש ילקוט יחזקאל דען דער מדרש זאגט עש איז איין משל צוא איין הער וואש ער איז ארויש גינאנגען פון זיין פאלעץ · אונ האט גיקושט דיא ווענט אונ האט גיהאלזט די זיילין אונ האט גיזאגט זייא מיט שלום מיין הויז זייא מיט שלום מיין פאלאץ כלומר ער גיזעגינט זיך מיט אים · אזו אַז דיא שכינה איז ארויש גינאנגען פון דעם בית המקדש האט זיא גקושט אונ גיהאלזט דעם בית המקדש אונ האט זיך מיט אים גיזעגינט · אונ איצונד זיינן די שולין דיא דירה פון דר שכינה · דרום מוזין מיר אין אונזערע שולין נוהג כבוד אונ קדושה זיין אונ ניט ווייזין אין זייא קיין קלות ראש ח״ו · אונ דער וואש איז מתפלל בכוונה אין שול דר ווענט זוכה זיין צו זעהן אין דעם זיסקייט פון גאט אונ צוא דינן אים אין זיין היכל אמן :

פרק נא כתיב עש שטייט אין דר תורה והיה מחניך קדוש אונ דיין מחנה זאל זיין הייליג · דען אזו וויא די מלאכים אונ דיא בתות אונ מחנות פון דער שכינה זיינען דאך בוודאי הייליג · אזו אויך גיהער דער מענטש הייליגין זיינע גלידר אונ זיין לייב · ווארום אַז דר מענטש הייליגט זיין גוף אונ זיינע גלידר · ווערין זיינע גלידר ממש גירופין מחנה שכינה · אונ אויף זייא ווערט גיזאגט דער פסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל אונ איך ווערין גהייליגט צווישן די קינדר ישראל ושכנתי בתוכם אונ איך ווערין צווישן זיי אבר אַז דר מענטש גייט אין איין ווענ וואש ער איז ניט גוט · בריינגט ער זיך אריין ער זאל זיין איין מחנה צו דר סטרא אחרא ח״ו · (ב) דרום גיהער גיוויינטליך זיין בייא דעם מענטשין צו זאגין דיא קורצע תפלה רבש״ע זכני להיות אני

כסא

הוא בקדושה נעשה כסא לשכינה) כי זה הוא חשק ותאוה שהשכינה שורה על גופות הצדיקים משא״כ כשיסלף אדם את דרכו הוא להפך חס ושלום וידקדק האדם באמירת ק״ש בכוונה גדולה כל מלה ומלה כי יש בק״ש רמ״ח תיבות נגד רמ״ח איברים · (ג) ואיתא בזוהר חדש כל שקורא ק״ש כדקא יאות כל תיבה ותיבה משפיע בכל אבר ואבר דיליה ואם אינו קורא ק״ש בכוונה כי אם במהירות וארעי רק לבו הוא מהרהר בעסקים אחרים והלב אינו יודע מה שהפה מדבר אזי כל אבר ואבר שואב עליו סטרא אחרא ועל ידי כן באים חלאים ומכאובים על גופי בני אדם על אשר אינן נזהרין לקרות ק״ש בכוונה והענין שצריך לידע מ״ש בספר כלי חמדה פ׳ בראשית כי כשם שרמ״ח איברים ושס״ה גידין של האדם מכוונים ומשועבדים תחת רמ״ח מצות עשה ושס״ה מצות לא תעשה ה״נ ארצות תבל ומקומות של העולם מכוונים אל רמ״ח מצות עשה ושס״ה מצות לא תעשה נגד איברים וגידים של האדם · (ד) ואמרו הראשונים כי עקרב מסור תחת ממשלת מצות מילה והמופת שאם ישך העקרב אם ישימו על הנשוך ברית מילה של תינוק שלא ראה קרי ישקוט הכאב ומסתלק הסכנה ועוד סגולה נפלאה לתינוק הנולד שלא יקרה עליו חולי נכפה בר מינן מיד כשנולד ישימו בפיו ברית קודש של תינוק יהיה ניצול כל ימיו מחולי נכפה · עוד דע כי היסורים הבאים על האדם אם האדם מקבל עליו באהבה ובחבה אזי אותן יסורים מזכין ומטהרין ומקדשין את הגוף מאד : (ה) והענין מבואר בזוהר פ׳ לך לך כי נשמת האדם נמשל לנר וטבע הנר כשאינו מאיר אזי מנענעין אותו קצת ויתלהב יותר ומאיר כראוי וזה דוקא בנר יפה משא״כ בנר גרוע אדרבה בנענועו אותו יכבה הנר וכמו כן האדם בהיות חוטא והנשמה אינה מאירה בתוך גופו כראוי אזי הקדוש ברוך הוא שולח עליו יסורים

כסא לשכינה זייא מיך מזכה אז איך זאל זיין איין שטול צוא דער שכינה ווארום אז דער גוף איז הייליג ווערט ער איין שטול צוא דער שכינה כלומר ווייל דיא שכינה רואט אויף אים איז גלייך וויא ער איז צוא איר איין שטול · אבער אז דער מענטש פאר קרימט זיין וועג איז ח״ו פאר קערט · כלומר ווערט ער ח״ו איין שטול צוא דר סטרא אחרא · אונ דער מענטש זאל מדקדק זיין ק״ש צוא זאגין מיט גרויש כוונה איטליכש ווארט · ווארום אין ק״ש איז פאר האנדין רמ״ח תיבות דאש מיינט מען צווייא הונדרט מיט אכט אונ פערציג ווערטער · קענין דיא רמ״ח אברים דאש מיינט מען צווייא הונדרט מיט אכט אונ פערציג גלידער וואש דער מענטש האט : (ג) שרייבט דער זוהר חדש איטליכער מענטש וואש לייענט ק״ש וויא רעכט איז איז איטליכש ווארט משפיע אין זיין אבר · אבער אז ער לייענט דיא ק״ש ניט מיט כוונה נאר גיך אונ זיין הארץ טראכט נאר אנדערע זאכין · אונ דאש הארץ ווייש ניט וואש דאש מויל רעט · שעפט איטליכער אבר אויף זיך דיא ס״א ח״ו · אונ דרום קומען קראנקייט אונ ווייא טאג אויף דיא מענטשין וואש זיינען ניט נזהר ק״ש צו לייענן מיט כוונה · אונ אין ספר כלי חמדה שטייט דיא רמ״ח אברים אונ שס״ה גידין פון דעם מענטשין זיינען קענין דיא רמ״ח מצות עשה אונ שס״ה מצות לא תעשה אזו אויך דיא לענדער אונ דיא ערטער פון דער וועלט זיינען אויך קענין דיא רמ״ח מצות עשה אונ שס״ה מצות לא תעשה : (ד) אונ דיא ערשטע חכמים האבין גיזאגט דיא ערד וואש איז אונטער דעם מזל עקרב איז איבער גיענטפערט אונטער דיא ממשלה פון מצות מילה · אונ איין מופת איז דער צוא דאש אז איין ענדעש טוט איינעם איין בים אז מען לייגט אויף דעם בים איין מילה פון אזו איין קינד וואש האט נאך ניט רואה קרי גיוועזין ווערט דער ווייא טאג תיכף גישטילט אונ דיא סכנה ווערט אפ גיטאן · אונ נאך איז פאר האנדין איין וואונדרליכע סגולה אז וויא איין קינד ווערט גיבארין זאל מען טאן אין זיין מויל איין ברית מילה פון אזו איין קינד וואש האט נאך ניט רואה קרי גיווען וועט ער ניצול ווערין ווייל ער וועט לעבין פון דער חולי נכפה רחמנא ליצלן · נאך ווייש אז דיא יסורים וואש אויף דעם מענטשין אז דער מענטש נעמט זייא אן באהבה זיינען דיא יסורים זייער מטהר דעם גוף אונ מאכין אים זייער הייליג : (ה) אונ דער טעם איז באשייד אין זוהר · דען דיא נשמה פון דעם מענטשין איז גיגליכין צוא איין ליכט · אונ דיא טבע פון איין ליכט איז · אז עש ברענט ניט ליכטיג צוא שאקילט מען עש אביסיל ברענט עש שוין גאנץ פיין · אונ דאש איז דווקא בייא איין גוט ליכט · אז עש איז אבער איין שלעכט ליכט דאש הייש אז עש איז פון שלעכטין חלב · איז נאך ערגער אז

יסורים המנענעים אותו ומזעזעים אותו וכאשר יקבל באהבה אזי חוזרת הנשמה להיות מאירה ביותר מבראשונה ואם אינו מקבל באהבה אזי אינו זוכה להאיר כבראשונה ויסורין מריעין לו והדין מתעורר עליו עד ירידתו לשוחה עמוקה של גיהנם והירא דבר ה׳ יבחר בחיים וטוב לו :

פרק נב **שלמה** עליו השלום כתב בספרו אל תהי צדיק הרבה ואל תרשע הרבה וכן אמרו רז״ל במסכת סוטה הזהרו מן הצבועים שדומין לפרושים שעושין מעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס והנה לפעמים האדם יראה לעינים איש אשר עוסק תמיד בתפלה בכוונה והולך בתפילין כל היום אתה סובר בדעתך שהוא איש ישר וכשר באשר שתמיד הוא עוסק במלאכת השמים אבל אין אתה יודע מה שהוא בלבבו · (ב) ובא וראה מה ששמעתי מעשה שהיה איש זקן עשיר גדול והיה לו רק בן יחיד בחור יפה עינים וחכם מאוד ויהי היום ויקרבו ימי הזקן למות וקרא לבנו הבחור וצוה לו קודם מותו וא״ל בני הנה אני מנחיל לך ממון רב אוצרות גדולות שיהיה לך כל טוב כל ימי חייך ואני מצוה לך שתשמור את עצמך מן הצבועין מן אנשים שהמה עוסקים בחסידות הרבה חוץ לטבע הבריות כי כך מראין את עצמם שהן חסידים אבל שבע תועבות הן בלבם והזהר מן וצדקתך ואן יהיה לך ולזרעך כל טוב כל הימים ומת האיש הזקן · (ג) ואח״כ נשא הבחור בתולה יתומה ענייה אחת יפת תואר מאוד באשר שישרה בעיניו ואחר הנשואין שמח באשתו ואשתו היתה צנועה וחסידה בעיני בעלה וכמו שנים ד׳ או ה׳ אמר הבעל לאשתו בא עמי לטייל ברחובות ובשווקים לראות בטוב הארץ ואמרה לו אשתו לא אלך פן אשא עיני אל אנשים אחרים או אנשים אחרים יתנו עיניהם

בי

מען צוא שאקילט עש ווייל עש ווערט גאר פאר לאשין · אזו אויך אז דער מענטש זינדיגט · אונ דיא נשמה קען ניט לייכטין אין זיין גוף וויא מען דארף · שיקט נאט ב״ה אויף אים יסורים וואש זייא צוא שאקלין אים אונ אז ער נעמט אן דיא יסורים באהבה לייכט שוין דיא נשמה אין אים וויא עש גיהער צו זיין אבר אז ער איז זייא ניט מקבל באהבה איז ער אפילו ניט זוכה אז דיא נשמה זאל אין אים לייכטין אזו וויא זיא האט גילייכט אין אים פאר די יסורים · אונ דיא יסורים טוען זיך שטארקין איבר אים אונ איבלן אים · אונ דער דין ווערט דער וועקט אויף אים · ביז ער גידרט אין טיפן גרוב פון דעם גיהנם אבער דער וואש פארכט זיך פאר נאט דער וויילט זיך בעשער אויש אין לעבין אונ איז מקבל דיא יסורים באהבה אונ דען איז אים גוט אויף עולם הזה אונ אויף עולם הבא אמן :

פרק נב שלמה המלך ע״ה האט גישריבין אין משלי דוא זאלשט ניט צוא פרום זיין אונ אזו אויך האבין אונזערע חכמים ז״ל גיזאגט זייא גיוואריגט פון דיא וואש זיינן צו פרום דאש זייא מאכין זיך גלייך צוא דיא פרומע לייט אונ טוען דיא שלעכטע מעשה פון זמרי אונ ווילין שכר אזו וויא פנחס אונ נון אמאל אז דער מענטש זעהט איין מענטשן וואש ער דאבינט בכוונה אונ גייט איין גאנצין טאג אין די תפילין מיינשטו דאך בוודאי ער איז זייער איין איש כשר ווייל ער איז תמיד עוסק אין מלאכת שמים אבר דר פון איז

גאר ניט גידרונגען ווארום דוא וויישט דאך ניט וואש איז זיין הארץ איז : (ב) קום אונ זעה וואש איך האב גיהערט איין מעשה דאש עש איז גיווען איין אלטער מאן וואש ער איז גיווען אגרוישער עושר · אונ ער האט ניט גיהאט נאר איין בן יחיד איין יונג קינד אונ זייער איין שיינער אונ זייער איין קלוגר · ויהי היום האט דער אלטר בדארפט שטארבין האט ער גירופין צוא זיין זון אונ האט אים צוואה גילאזט · מיין זון זאלשט ווישין איך לאז דיר איבר ירושה פיל געלט אונ גרוישע אוצרות · וואש ווייל דוא וועשט לעבין וועשטו האבין אלץ דאש גוטש · אונ איך זאג דיר אן דוא זאלשט זיך היטין פון דיא לייט וואש זיינען צוא פרום ווארום זייא ווייזין זיך אויש פאר לייט גלייך וויא זייא זיינן חסידים אבער עש איז פאר האנדין שבע תועבות בלבם · אונ היט זיך פון איין וצדקתך אונ דען וועט דיר גוט זיין אונ צוא דיינע קינדער ביז אייביג וועט גוט זיין אונ דער אלטער איז גישטארבין : (ג) דער נאך האט דער בחור גינומען זיך איין בתולה איין ארעמע יתומה פאר איין ווייב ווייל זיא איז אים וואול גיפעלין ווייל זיא איז זייער שיין גיווען · אונ נאך דר חתונה האט ער זיך זייער נפרייט מיט זיין ווייב אונ אים האט זיך גדאכט אז זיין ווייב איז איין צנועה אונ איין פרומע · אין פיר אונ פינף יאר ארום · האט דר מאן גיזאגט צוא זיין ווייב · קום מיט מיר שפאצירין אין מארק האט זיין ווייב צוא אים גיזאגט איך וועל ניט גיין · ווארום

מאמער

בי ואני מכשיל אותם אז אמר בעלה בלבו אף היא נראית בצדקת וזכר את צוואת אביו ושתק והלך בעצמו לשוק יחידי מה עשה האיש הנ"ל כמו חצי שנה אחר זה המעשה הלך וצוה לעשות לכל החדרים שבביתו שני מפתחות ונתן מפתח אחד מכל חדר וחדר לאשתו ומפתח א' לקח לעצמו ולא הגיד לאשתו שיש לו עוד מפתח ׃ (ד) ויהי היום אמר הבעל לאשתו שהוא צריך לילך למרחקים לקנות סחורות להכין לו צדה לדרך וכך עשתה אשתו כי היתה סבורה שבעלה יסע ממנה כדרך כל הארץ וליום מחרתו נסע הבעל ממנה והיא סברה שילך בעלה למרחקים אבל הבעל עשה בערמה וכשהיה חצי פרסה מחוץ לעיר צוה לעגלון לשוב ולילך לעיר ולא שב לביתו כ"א לבית האושפיזא אשר אורחים שמה וכאשר הגיע החשך בלילה הלך העשיר לביתו ופתח פתח ראשון בביתו ואחר כך הלך מחדר לחדר עד שבא לחדר אשתו ואחד היה שוכב עמה במטה ׃ (ה) וכשראתה האשה שבעלה הוא בחדר אמרה שיקח חרב וידקור את בעלה והוא היה מתירא והלך לו מחוץ לביתו ומרוב הצער שלו הלך ושכב בשוק וישן שם ובאותה הלילה גנבו מהמלך של אותו העיר אוצר אחד ולקח הגנב כל האבנים טובות של המלך והיתה צעקה גדולה בארמון המלך ׃ (ו) וצוה המלך לחפשו בכל החדרים ובבתים חיפוש אחר חיפוש והלכו עבדי המלך בכל העיר ההיא ומצאו להאיש שוכב וישן על הרחוב ואמרו בלבם שהוא הגנב ותפשו אותו וגמר דינו למיתה אחר העינויים שנפסקו לו ואחר כך כשהיו מוליכין אותו לתלותו על העץ הלך איש אחד עמו ואותו האיש היה חשוב גדול אצל המלך והיה מדבר על לבו דברים ניחומים ואח"כ היו מוליכין אותו ברחוב אחד

שהיה

פֿאמער וועל איך קוקן אויף פֿרעמדע מאנזפּילין ׃ אוג פֿרעמדע מאנזפּילין וועלין קוקן אויף מיר וועל איך וייא בּרייגגען צו איין עבירה ׃ האט איר מאן זיך ניטראכט וויא וייזט אויך אויש וויא איין וצדקתך ׃ האט ער זיך דער מאנט אן זיין פֿאטערש צוואה אוג האט נישט וויסן ׃ אוג איז אליין ניגאנגן שפּאציירין אויף דעם מארק ׃ וואש האט ניטמאן דער דאזיגער מענטש ׃ דען אין איין האלב יאר ארום נאך דער מעשה איז ער ניגאנגן צו איין עבירה ׃ האט ניטיישין מאכין צוא איטליכין חדר פון זיין הויז צוזוייא שלוסלען אוג האט זיין וייב אפ ניגעבין איין שלוסל פון איטליכן חדר אוג איין שלוסל האט ער צו זיך גנומן ׃ אוג דאש וייב האט ניט ניוואושט אז ער האט איין שלוסל צו איטליכן חדר ׃ (ד) אמאל האט דר מאן ניזאגט צו זיין וייב אז ער דארף ניין אין איין וייטין וועג סחורה קויפן ׃ זאל זיא אים אן גרייטין שפּייו אויף דעם וועג ׃ אוג אז האט זיא ניטאן וארום זיא האט ניטיינט אז ער וועט מאקע פֿארין אין איין וייטין וועג ׃ דעם אנדערין מאן איז ער אוועק ניפֿארין האט זיא ניטיינט ער איז שוין אוועק ניפֿארין אין דעם וייטין וועג ארין ׃ אבר ער האט עש ניטאן מיט איין ערמה דען אז ער איז ניוועג דער שטאט ׃ האט ער זיך מייל פון דער שטאט ׃ האט ער ניהיישין דעם בעל עגלה ער זאל מיט אים קאריק פֿארין אין שטאט ארין ׃ אוג האט זיך ניט אום ניקערט צוא זיין הויז נאר ער איז ארין ניפֿארין אין דר האר׳ביג וואש אלע סוחרים פֿארין ארין ׃ אוג אז עש

איז ניוואארן רעכט פֿינצטר איז ער ניגאנגן צו זיין הויז אוג האט גיעפֿנט די ערשטע טיר פון זיין הויז טיט זיין שליסל אוג איז אז דעם חדר וואו זיין טיט זיין הויז פֿון איין בּוודאי אוג איז ער ניגאנגן אין דעם חדר ׃ האט ער זיך אויף דעם בעט ׃ (ה) וויא דיא אשה האט דער וועהן אז איר מאן איז דא אין דעם חדר ׃ האט זיא ניזאגט צוא דעם מענטש נעם דיא שווערד אוג שטעק מיין מאן ׃ האט ער מורא ניקריגין אוג איז אנטלאפֿין ניוואארין אויף דער נאס אוג מחמת זיין פיל צער איז ער ניגאנגן אוג האט זיך וגילייגט אין מארק ואוג איז דארטין אנשלאפֿין ניוואארין ׃ אין דער זעלבּיגער נאכט איז בייא דעם מלך פון דער שטאט ניגנבת ניוואארין איין אוצר ׃ אוג דער גנב האט צוא גינומען אלע אבנים טובות פון דעם מלך ׃ איז גוועז איין גרוישׂ גישׂרייא אין דעם מלכות פֿאלאץ ׃ (ו) האט דער מלך ניבּאמטן מען זאל זוכין אין דיא וועגן אוג אין דיא הייזער טאמר וועט מען די גנבים נפּגין ׃ זיינן דיא שלוחים ניגאנגן אוג האבין גזוכט אין דער שטאט אוג האבן גפּונגן וויא דער עושר ליגט אויף דער נאס אוג שלאפֿט ׃ האבין זייא זיך ניטראכט אז דאש איז בוודאי דער גנב ׃ אוג האבין אים ניתאפט ׃ אוג מען האט ניפּסקת מען זאל אים פֿריער אן טאן גרוישע ענגיס ׃ דער נאך זאל מען אים היינגען ׃ בשעת מען האט אים גפֿירט היינגען איז איין מענטש טיט אים ניגאנגן ׃ אוג דער מענטש האט אים גפֿירט אן איין

איין

שהיה שם אשפה והיו תולעים יוצאין מהאשפה על הארץ ואמר האיש להתליין שיסבב את האיש סביב להתולעים שלא ימית את התולעים מאחר שהתורה ה הירה ורחמיו על כל מעשיו אמר האיש בלבו אף האיש הזה הוא מן הצבועים של וצדקתך : (ז) אמר האיש בעל האשה לעבדי המלך שהוא והאיש הזה היו עושין הגניבה בחצר המלך ומיד תפשו השומרים גם לאותו האיש וצוה המלך לחפש בחדר האיש הגדול ומצאו שם כל הגניבה ואח"כ שאל המלך את האיש בעל האשה מה שייכות לו אצל האיש הזה התחיל לספר להמלך מצוואות אביו ומה שאירע לו עם אשתו הזונה ומה שאירע לו עם האיש הזה ולכן היה נוקם ונוטר לו שהיה רוצה להיות צדיק הרבה וצוה המלך להחיל לתפוס את אשתו הזונה ומצא שכדבריו כן הוא וצוה המלך להשיב את האיש לביתו כבראשונה ואשתו צוה להסיר את ראשה ואת האיש הצבוע צוה לתלות על העץ ע"כ . (ח) נלמד מזה המעשה שלא יסמוך האדם במה שיראה בעיניו שהוא הולך תמים כי אין האדם יודע מה שהוא בלבבו וכלל הזה נקוט בידך מי שאינו רוצה ליהנות בממון של חבירו ומכ"ש שאין רוצה בממון של גזל או ממון של גניבה ומשאו ומתנו הוא באמונה הוא איש צדיק וישר בוודאי אבל כשאדם רואה את חבירו נושק התפילין ומתפלל ואינו עוסק במו"מ באמונה צריך להרחיק ממנו בכל מיני הרחקות כי עיקר היראה והצדקות הוא בממון וכל האדם שהוא עומד בצדקו על ממון זה הוא צדיק גמור ועליו נאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא אמן .

אַיין נַאם וָואש דָארְטין אִיז נִיוָוען מִיסְט . אוּנ וָועִרִים זַיינען אַרוּיש נִיבְאנְגְן פּוּן דָעם מִיסְט אוּיף דָער עֶרד . הָאט דָער מֶענְטְש נִיבְאנְט צום תַּלְיין עֶר זָאל דָעם מֶענְטְשִׁין פִּירִין אַרוּם דִיא וָועִרִים כְּדֵי עֶר זָאל מִיט דִיא פִּים נִיט צוּ טְרֶעטִין דִיא וָועִרִים וָואס דִיא תּוֹרָה הָאט מְזַהִיר נִיווֶען מֶען זָאל זִיךְ דָער בַּאלָמֶן אִיבֶּר אַלֶע זַיינֶע בֶּשְׁפָּעגְש דָרוּם בְּאלָף מֶען אוּיף דִי וָועִרִים אוּיךְ רַחֲמָנוּת הָאבֶּן הָאט דָר מֶענְטְש זִיךְ נִיטְרַאכְט אִין זַיין הָאלְץ . דָער אִיז אוּיךְ פּוּן דִיא וְצִדְקָתְךָ : (ז) הָאט דָער מֶענְטְש נִיבְאנְט צוּא דָעם מַלְכוּת אוּיךְ וָועל אַייךְ זָאגִן דָעם אָמֶת אַז אִיךְ מִיט דָעם מֶענְטְש הָאבִּין כִּיר בְּחַבְּרוּתָא נִיטָאן דִי גְנֵיבָה אִין דָעם הוּיף פּוּן דֶעם מֶלֶךְ . הָאבִּין דִיא שׁוֹמְרִים דָעם מֶענְטְש אוּיךְ בְּצַוואוֹאנְגְן : אוּנ דָער מֶלֶךְ הָאט נִיהַייסִין זוּכִין אִין אַלֶע חֲדָרִים פּוּן דֶעם מֶענְטְש אוּנ מֶען הָאט דָאדְטִין גִיפּוּנְן גָאר דִי גְנֵיבָה הָאט דָער מֶלֶךְ גִיפְרֶעגְט דָעם עִשָּׁר וָואס פָּאר אַיין שַׁיכוּת הָאשְׁטוּ נִיהַאט מִיט דָעם מֶענְטְש אַז אִיר זָאלְט בֵּייד גֶנֶבְנְן הָאט דֶער מֶענְטְש דָער צַיילְט דֶעם מֶלֶךְ דִיא בַּאנְצַע מַעֲשֶׂה וְויא דָער פָּאטֶער הָאט אִים צַוָואה נִילַאזְט עֶר זָאל זִיךְ דָער נִיטְעִרִין פּוּן אַיין וְצִדְקָתְךָ אוּנ וָואס עֶש הָאט אִים זִיךְ נִטְרַאפִּין מִיט זַיין וַוייב דִי זוֹנָה אוּנ אוּיךְ וְויא עֶר הָאט גְוָעהָן דָער מֶענְטְש אִיז אַיין זַיין וַוייב דִיא זוֹנָה הָאט זִיא אַרוּיש נִיבְאנְגְן פּוּן דָעם מִיסְט אוּיף דָער עֶרד . הָאט דָער מֶענְטְש נִיבְאנְט צום תַּלְיין עֶר זָאל דָעם מֶענְטְשִׁין פִּירִין אַרוּם דִיא וָועִרִים כְּדֵי עֶר זָאל מִיט דִיא פִּים נִיט צוּ טְרֶעטִין דִיא וָועִרִים וָואס דִיא תּוֹרָה הָאט מְזַהִיר נִיווֶען מֶען זָאל זִיךְ דָער בַּאלָמֶן אִיבֶּר אַלֶע זַיינֶע בֶּשְׁפָּעגְש דָרוּם בְּאלָף מֶען אוּיף דִי וָועִרִים אוּיךְ רַחֲמָנוּת הָאבֶּן הָאט דָר מֶענְטְש זִיךְ נִיטְרַאכְט אִין זַיין הָאלְץ . דָער אִיז אוּיךְ פּוּן דִיא וְצִדְקָתְךָ : (ז) הָאט דָער מֶענְטְש נִיבְאנְט צוּא דָעם מַלְכוּת אוּיךְ וָועל אַייךְ זָאגִן דָעם אָמֶת אַז אִיךְ מִיט דָעם מֶענְטְש הָאבִּין כִּיר בְּחַבְּרוּתָא נִיטָאן דִי גְנֵיבָה אִין דָעם הוּיף פּוּן דֶעם מֶלֶךְ . הָאבִּין דִיא שׁוֹמְרִים דָעם מֶענְטְש אוּיךְ בְּצַוואוֹאנְגְן : אוּנ דָער מֶלֶךְ הָאט נִיהַייסִין זוּכִין אִין אַלֶע חֲדָרִים פּוּן דֶעם מֶענְטְש אוּנ מֶען הָאט דָאדְטִין גִיפּוּנְן גָאר דִי גְנֵיבָה הָאט דָער מֶלֶךְ גִיפְרֶעגְט דָעם עִשָּׁר וָואס פָּאר אַיין שַׁיכוּת הָאשְׁטוּ נִיהַאט מִיט דָעם מֶענְטְש אַז אִיר זָאלְט בֵּייד גֶנֶבְנְן הָאט דֶער מֶענְטְש דָער צַיילְט דֶעם מֶלֶךְ דִיא בַּאנְצַע מַעֲשֶׂה וְויא דָער פָּאטֶער הָאט אִים צַוָואה נִילַאזְט עֶר זָאל זִיךְ דָער נִיטְעִרִין פּוּן אַיין וְצִדְקָתְךָ אוּנ וָואס עֶש הָאט אִים זִיךְ נִטְרַאפִּין מִיט זַיין וַוייב דִי זוֹנָה אוּנ אוּיךְ וְויא עֶר הָאט גְוָעהָן דָער מֶענְטְש אִיז אַיין

מַלְךְ תִּיכֶף נִיהַייסִין בְּצַווינְגְן זַיין וַוייב דִיא זוֹנָה הָאט זִיא מוֹדֶה נִיווֶען דָעם אֱמֶת . הָאט דֶר מֶלֶךְ נִהַייסִין דֶעם מֶענְטְשִׁין אַהֲיים לָאזִן אוּנ צוּ זַיין וַוייב הָאט עֶר נִיהַייסִין אִיר קָאפּ אַרָאפּ נֶעמֶן . אוּנ יֶענֶם מֶענְטְש הָאט עֶר נִיהַייסִין הַיינְגֶען אוּנ אָזוֹא הָאט מֶען נִיטָאן : (ח) פּוּן דֶער מַעֲשֶׂה קֶען מֶען אֲפּ לֶערְנֶען אַז דָער מֶענְטְש זָאל זִיךְ נִיט סוֹמֵךְ זַיין דְרוֹיף וָואס עֶר זֶהעט אַיין מֶענְטְש אִיז זַיינֶער פְּרוּם . וָוארוּם עֶר וַוייסְט נִיט וָואס בֶּייא אִים אִין הָאלְץ אִיז . נָאר דֶעם כְּלַל גֶעם דִיר דֶר וָואס וויל נִיט נֶהֱנֶה זַיין פּוּן זַיין חַבְּרוּתָא גֶעלְט אוּנ מַכ"ש עֶר וויל נִיט קֶיין נְזִילָה אֶדֶר גְנֵיבָה גֶעלְט אוּנ זַיין מַשָּׂא וּמַתָּן אִיז בֶּאֱמוּנָה . דָער אִיז בְּוודַאי אַיין צַדִיק . אָבֶּער אַז עֶר קוּשְׁט דִיא תְּפִילִין אוּנ דָאבֶּינְט זַיינֶער פְּרוּם אוּנ זַיין מַשָּׂא וּמַתָּן אִיז נִיט בֶּאֱמוּנָה' מוּז מֶען זִיךְ פּוּן אִים דָער וַוייטֶערְן מִיט אַלֶערְלֶייא דָער וַוייטֶערוּנְג . דָען דִי עִיקָר יְרָאָה אוּנ דָאש עִיקָר פְּרוּמְקֵייט אִיז נָאר אִין דֶעם גֶעלְט . אוּנ דָער מֶענְטְש וָואס הָאנְדְלְט עֶרְלִיךְ מִיט לַייט אוּנ קֶען בֶּאשְׁטֵין אוּיף גֶעלְט דָער אִיז אַיין רֶעכְטֶער צַדִיק . אוּנ אוּיךְ אִים שְׁמַייס אִין פְּסוּק יגיע כפיך כי תאכל אַז דוא וָועסְט עֶסִין פּוּן דַיין יְגִיעַ כַּפֶּיךָ אוּנ וָועשְׁט נִיט בֶּגֶערִין קֶיין פְּרֶעמְדֶעש אשריך בעוה"ז אִין דִיר וואול אוּיךְ דֶר וָועלְט וטוב לך לעולם הבא אוּנ אוּיךְ וַיְעַנֶּר וָועלְט וָועט דִיר אוּיךְ גוּט זַיין אָמֵן :

חלק שני

פרק נג כל מה שברא הקב"ה בעולם הכל הוא לכבודו ברא וכ"ש האדם שהוא עולם קטן לא נברא אלא לכבודו כדי שיהיה האדם עבד להקב"ה לעבדו באימה וביראה ובאהבה והנה בהיות האדם מלובש לבושין קדושים במעשים טובים אז נקרא עבד ה' ואלו הדברים הן שאדם משעבד גופו ונפשו לעבוד ה' אהבת התורה כוונת המצות כוונת התפלה קדושת שבת וי"ט קדושת האיברים קדושת המחשבה קדושת המחנה קדושת הגדרים קדושת המדות· (א) ונתחיל באהבת התורה הוא שיכוין בלימודו לשם הקב"ה ושכינתיה ולא לתועלת עצמו כדי שיהזיק עצמו לבעל תורה או אפילו שיהיה לו עוה"ב וכל המכוין בלימודו להנאת עצמו וכבודו עליו נאמר וכל חסדו כציץ השדה והנה האדם העוסק בתורה צריך להיות בשמחה כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה ולא מתוך עצבות· (ב) צריך האדם ליזהר לילך לישיבה של הרב מורה צדק לעדתו וכתב הרב ר' יעקב ז"ל כי כנגד כל פעם שאדם מונע עצמו מלכת לישיבה בעוה"ז כך דוחין אותו מן ישיבה של מעלה בעוה"ב במספר הימים· צריך ליזהר בעל תורה מנאוה כמו שהארכתי לעיל· צריך האדם ללמוד הלכה בכל יום ויכוין לדייק היטב ולהסיר לפי שכלו כל הקושיות שבה ובזה הוא מסיר מהשכינה כל הקליפות ומקשט אותה בקישוטין כי אותיות הלכה הן אותיות הכלה ולא יבוש לומר על דבר שלא שמע לא ידעתי ולא שמעתי: (ג) ילמוד בכח עד שיזיע ובזה הוא משבר הקליפות גם יזהר שלא יהיה בכעס בפלפולו בישיבה כי אז חכמתו מסתלקת ממנו ואפילו עם התלמידים שלא יבינו לא יהיה בכעס כמ"ש לעיל בפרקים

פרק נג כל אַלֶץ וְוָאשׂ גָאט הָאט בַּשַּׁאפִין אוֹיף דֶר וֶועֶלְט· הָאט עֶר נָאר בַּשַּׁאפִין פּוּן זַיין כָּבוֹד וֶועגִין: אוּנ מִכָּל שְׁכֵּן דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׂ עֶר וֶועֶרְט גִירוּפִין קְלֵיינֶע וֶועֶלְט אִיז בְּוֵודַאי נָאר בַּשַּׁאפִין גִיוָואִרִין פּוּן גָאטְשׂ כָּבוֹד וֶועגִין· פּוּן וֶועגִין עֶר זָאל זַיין אַיין קְנֶעכְט צוּא גָאט ב"ה עֶר זָאל אִים דִינֶן מִיט פָארְכְט אוּנ מִיט לִיבְּשַׁאפְט אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז בַּקְלֵייד מִיט דִי הֵיילִיגֶע מַלְבּוּשִׁים דָאשׂ זַיינֶען מַעֲשִׂים טוֹבִים וֶועֶרְט עֶר גְרוּפִן גָאטְשׂ קְנֶעכְט אוּנ דָאשׂ זַיינֶן דִיא זַאכִין וָואשׂ דֶר מֶענְטְשׁ מוּז אִין זַייא מְשַׁעְבֵּד זַיין זַיין גוּף אוּנ זַיין נְשָׁמָה צוּ דִינֶן גָאט: (א) מֶען זָאל לִיבּ הָאבִּין דִיא תּוֹרָה: (ב) מֶען זָאל טָאן דִיא מִצְוֹת מִיט כַּוָונָה: (ג) מֶען זָאל תְּפִלָּה טָאן מִיט כַּוָונָה: (ד) מֶען זָאל שַׁבָּת אוּנ יו"ט רֶעכְט הַאלְטִין: (ה) מֶען זָאל זִיךְ הֵיילִגֶן דִי אֵבְרִים: (ו) מֶען זָאל הֵיילִיגִין דִיא מַחֲשָׁבָה: (ז) מֶען זָאל זִיךְ הֵיילִיגִין דֶער מִיט דָאשׂ מֶען זָאל זִיךְ אַיין גֶדֶר מַאכֶן מֶען זָאל נִיט קוּמֶן צוּ קַיין עֲבֵירָה: (ח) מֶען זָאל הֵיילִיגֶן זַיינֶע מִדּוֹת: (א) נוּא וֶועלִין מִיר אָן הֵייבֶּן צוּ רֵיידִן פּוּן אַהֲבַת הַתּוֹרָה· דָאשׂ אִיז עֶר זָאל זִיךְ מְכַוִין זַיין אִין זַיין לֶערְנֶן פּוּן גָאטְשׂ וֶועגִין מִיט זַיין שְׁכִינָה· אוּנ נִיט פּוּן זַיין הִילְפוּנְג וֶועגִין פּוּן וֶועגִין מֶען זָאל אִים חַאלְטִין פַּר אַיין תּ"ח אָדֶר כְּדֵי עֶר זָאל הָאבִּין עוֹלָם הַבָּא· אוּנ דֶער וָואשׂ אִיז מְכַוִין מִיט זַיין לֶערְנֶן פּוּן זַיין הֲנָאָה אוּנ זַיין כָּבוֹד וֶועגִין אוֹיף דֶעם שְׁטַייט אִין פָּסוּק וכל חסדו כציץ השדה אוּנ נָאר זַיין חֶסֶד אִיז נָאר וָויא דָאשׂ שְׁפְּרָאצוּנְג פּוּן דֶעם פֶּעלֶד דֶר מֶענְטְשׁ וָואשׂ לֶערִינְט תּוֹרָה מוּז עֶר לֶערְנֶן מִיט שִׂמְחָה וָוארוּם דִיא שְׁכִינָה רוּעֶט מֶער נִיט נָאר בַּייא דֶעם וָואשׂ הָאט שִׂמְחָה אוּנ נִיט בַּייא דֶעם וָואשׂ אִיז טְרוֹיעֶרִיג: (ב) דֶער מֶענְטְשׁ מוּז גִיוָואִרִינְט זַיין צוּא גַיין צוּא דֶער יְשִׁיבָה פּוּן דֶעם רַב וָואשׂ אִיז אִין זַיין שְׁטָאט· אוּנ דֶער רַב ר' יַעֲקֹב שְׁרַייבְּט אַז אַזוֹא פִיל טֶעג וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ גַייט נִיט אִין דֶער יְשִׁיבָה פּוּן דֶעם רַב אב"ד אַזוֹא פִיל טֶעג שְׁטוֹיסְט מֶען אִים אַרוֹישׂ פּוּן דֶער יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה דֶער בַּעַל תּוֹרָה מוּז נִזְהָר זַיין פּוּן גַאֲוָה דֶר מֶענְטְשׁ מוּז אַלֶע טָאג לֶערְנֶן אַיין הַלָכָה אוּנ זָאל דְרִינֶען גוּט מְדַקְדֵק זַיין עֶר זָאל זִיךְ נִיט נַארִין דְרִינֶן אוּנ וֶועדְלִיג זַיין שֵׂכֶל אִיז זָאל עֶר אָפּ טָאן אַלֶע קַשְׁיוֹת· אוּנ דוּרְךְ דֶעם טוּט עֶר אָפּ אַלֶע קְלִיפּוֹת פּוּן דֶער שְׁכִינָה אוּנ צִירְט זִיא אוֹישׂ מִיט צִירוּנְג· אוּנ אוֹיף אַזוֹא אַיין זַאךְ וָואשׂ עֶר הָאט נִיט גִיהֶערְט· זָאל עֶר זִיךְ נִיט שֶׁעמֶן צוּא זָאגִין אִיךְ הָאבּ עֶשׂ נִיט גִיהֶערְט אוּנ נִיט גִיוָואוּשְׂט: (ג) עֶר זָאל לֶערְנֶען מִיט כֹּחַ בִּיז עֶר זָאל דֶער שְׁוִויצְט וֶועֶרִין· אוּנ דֶער מִיט צוּא בְּרֶעכְט עֶר דִיא קְלִיפּוֹת· אוֹיךְ זָאל עֶר נִזְהָר זַיין עֶר זָאל נִיט זַיין אִין כַּעַס בְּשַׁעַת עֶר אִיז זִיךְ מְפַלְפֵּל מִיט זַיינֶע חברים

בפרקים הקודמין ׳ (ד) יהיה לו חדר מיוחד לקדושת בית המדרש ממש ואם אי אפשר להיות לו חדר מיוחד ייחד בחדרו זוית א׳ מיוחד ויקבע שם עתים לתורה ׳ עיקר לימוד ועסק התורה הוא לעשות כביכול כסא לשכינה ובהיות אדם מלוכלך בעון וחטא אזי אין השכינה שורה עליו כי כל עון ועון הוא קוץ מכאיב כביכול נגד השכינה ולכן יתודה האדם קודם שילמוד כדי לייחד הקדוש ברוך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ׳ (ה) ספר שיש בו טעות יתקן ואל תשכן באהליך עולה ואין להגיה מסברא וכתב הרמב״ן ז״ל יד המוחקת בספרים בלתי ראייה ברורה תקצץ ולטאי דרבנן יגיע להאי ידא שתקצץ ׳ היגע בלימודו לא במהרה הוא שוכח ׳ הלומד בבית הכנסת אינו שוכח ׳ הלומד ולשונו יבש מחמת צמא ואין מפסיק מלימודו נחשב לו לכפרת עון על עון דברים בטלים ׳ כשם שמחוייב האדם לקיים מצות הנשמיים כך הוא מצווה על הרוחניים לחדש חדושים בתורה ועי״כ יזכה לאור התורה ׳ (ו) קנה לך חבר כמשמעו גם רמז אל הקולמוס יהא לך חבר שתכתוב מה שתחדש והסימן כתו״ב זא״ת זכרון בספ״ר ואין זאת אלא תורה דכתיב וזאת התורה וכתיב כתבם על לוח לבך צריך האדם שיהיה מושלם בלימודו בלימוד פ״שט ר״מז ד״רוש ס״וד ור״ת הוא פרד״ם שאל״כ צריך להתגלגל אפילו על אחד מהן ׳ הוי רגיל בלימוד תרי״ג מצות יקבע עתים לתורה בכל יום שיהיה לו עת קבוע שאף אם ירויח ממון רב באותו זמן לא יעבירנו קביעות התורה (וכן הוא המנהג זה בעיר ואם בישראל ק״ק פראנקפורט דמיין) וזה מאהבת ה׳ ותורתו ׳ יזהר שביום שני ויום ה׳ ילמוד יותר מבשאר ימים ויכוין למתק הדינים השולטים באותן ימים

חֲבֵרִים וְוָארוּם אַז עֶר אִיז אִין כַּעַם וְוֶערְט זַיין חָכְמָה פּוּן אִים אָפּ נִיטָאן ׳ אוּנ אֲפִילוּ אוֹיף דִיא תַּלְמִידִים וְוָאשׁ פַּאר שְׁטֵייעֶן נִיט זָאל עֶר נִיט זַיין אִין כַּעַם: (ד) עֶר זָאל הָאבִּין אַבַּזוּנְדֶר חֵדֶר אִין זַיין הֵיים עֶר זָאל דָארְטִין לֶערְנֶען ׳ אוּנ אוֹיב עֶשׂ אִיז נִיט מִיגְלִיךְ צוּא הָאבִּין אַבַּזוּנְדֶר חֵדֶר ׳ זָאל עֶר זִיךְ מְיַיחֵד זַיין אִין זַיין חֵדֶר אַבַּזוּנְדֶר וְוִינְקֶלֶע צוּא לֶערְנֶן תּוֹרָה ׳ דֶער עִיקָר כַּוָּונָה פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין זָאל זַיין מִיט דֶעם לֶערְנֶן דָאשׁ דוּרְךְ דֶעם לֶערְנֶען זָאל עֶר זַיין אַיין שְׁטוּל כַּבְיָכוֹל צוּ דֶר שְׁכִינָה אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז אַיין גִירִיכְט מִיט זִינְד קֶען דִיא שְׁכִינָה נִיט רוּעֶן אוֹיף אִים ׳ וְוָארוּם אִיטְלִיכֶע זִינְד אִיז וְוִיא אַיין דָארְן כַּבְיָכוֹל צוּא קָעגִין דֶער שְׁכִינָה דְרוּם זָאל דֶר מֶענְטְשׁ זִיךְ מִתְוַדֶּה זַיין אוֹיף זַיינֶע זִינְד אַיידֶר עֶר זֶעצְט זִיךְ לֶערְנֶן: (ה) אַזוֹ אַיין סֵפֶר וְוָאשׁ דְרִינֶען אִיז פַּאר הַאנְדֶן אַיין טְעוֹת זָאל עֶר אִים פַּארִיכְטִן אֲבֶר מֶען טָאר נִיט מַגִיהַ זַיין פּוּן זַיין שֵׂכֶל נָאר עֶר מוּז נָאךְ זֶעהֶן אִין אַנְדֶרֶע סְפָרִים אוֹיב דָאשׁ אִיז אַיין רֶעכְטֶר טְעוֹת דֶענְמָאלְט זָאל עֶר דָאשׁ פַּארִיכְטִן אוּנ דֶער רמב״ן שְׁרַייבְּט דִיא הַאנְט וְוָאשׁ מֶעקְט אִין סְפָרִים אָן אַיין קְלָארֶע רַאיָה ׳ דִיא זָאל אָפּ גִיהַאקְט וְוֶערְן׳ דֶער וְוָאשׁ מִיד זִיךְ אִין זַיין לֶערְנֶן דֶער פַּאר גֶעסְט עֶשׂ נִיט גִיךְ ׳ דֶר וְוָאשׁ לֶערִינְט אִין שׁוּל דֶער פַּאר גֶעסְט דָאשׁ אוֹיךְ נִיט גִיךְ ׳ דֶער וְוָאשׁ לֶערִינְט אוּנ זַיין צוּנְג וְוֶערְט פַּר טְרִיקְנְט מַחְמַת דָארְשְׁט אוּנ עֶר אִיז נִיט מַפְסִיק פּוּן זַיין לֶערְנֶן וְוֶערְט אִים פַּאר גֶעבִּין דִיא זִינְד פּוּן דְבָרִים בְּטֵלִים ׳ אַזוֹא וְוִיא דֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְחוּיָב מְקַיֵּים

צוּא זַיין דִיא מִצְוֹת הַנַּשְׁמִיִּים דָאשׁ הַייֶשְׂט דִיא מִצְוֹת וְוָאשׁ מֶען טוּט מִיט דִי גְלִידֶר אַזוֹ אוֹיךְ מוּז עֶר מְקַיֵּים זַיין דִי רוּחְנִי מִצְוֹת דָאשׁ הַייֶשְׂט מְחַדֵּשׁ צוּא זַיין חִידוּשִׁים אִין דֶער תּוֹרָה אוּנ דוּרְךְ דֶעם וְוֶעט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ דֶר לִיכְט פּוּן תּוֹרָה ׳ (ו) קוֹיף דִיר אַיין חֵבֶר דָאשׁ הַייֶשְׂט דוּא זָאלְשְׂט צָאלִין אַיין גוּטִין חֵבֶר מִיט אִים צוּא לֶערְנֶן אוֹיךְ אִיז דָאשׁ אַרְמָז דָאשׁ דִי פֶּען זָאל דִיר זַיין אַיין חֵבֶר ׳ דוּא זָאלְשְׂט אוֹיף שְׁרַייבִּין אַלְץ וְוָאשׁ דוּא הָאשְׂט מְחַדֵּשׁ גִיוֶוען אִין דֶער תּוֹרָה ׳ דֶער מֶענְטְשׁ מוּז לֶערְנֶען פְּשָׁטִים רְמָזִים דְרוּשׁ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה דֶער סִימֶן דֶר פּוּן אִיז פַּרְדֶס דִיא (פ) מַאכְט פְּשָׁטִים ׳ דִיא (ר) מַאכְט רְמָזִים דִי (ד) מַאכְט דְרוּשׁ דִיא (ס) מַאכְט סוֹד אָבֶּר אַז עֶר לֶערִינְט נִיט אַיינְשׂ פּוּן דִיא פִיר מוּז עֶר נָאךְ אַמְאל מְגוּלְגָל וְוֶערְן׳ דֶער מֶענְטְשׁ זָאל גִיוואוֹנְט זַיין צוּא לֶערְנֶען דִיא תרי״ג מִצְוֹת ׳ עֶר זָאל זִיךְ קוֹבֵעַ זַיין צַייטִין אוֹיף צוּא לֶערְנֶן ׳ דָאשׁ אִיטְלִיכֶן טָאג זָאל עֶר הָאבִּין גִיזֶעצְטֶע צַייטִין צוּא לֶערְנֶן אוּנ וְוֶען עֶשׂ זָאל אִים שְׁטֵיין צוּא פַּאר דִינֶען פִיל גֶעלְט אִין דֶר צַייט זָאל עֶר דִיא צַייט נִיט פַּאר פֶעלִין פּוּן צוּ לֶערְנֶן ׳ אוּנ דָאשׁ זָאל עֶר טָאן פּוּן וְוֶענִין דִיא לִיבְּשַׁאפְט פּוּן גָאט אוּנ זַיין תּוֹרָה ׳ עֶר זָאל נִזְהָר זַיין אִין מָאנְטִיג אוּנ דָאנֶרְשְׁטִיג מֶער צוּ לֶערְנֶן אַיידֶר אִין דִי אִיבֶּרְגֶע טֶעג: עֶר זָאל זִיךְ זֵייעֶר דֶער וַוייטֶרִין פּוּן פִּילוּסוּפְיָא וְוָאשׁ אִיז מִתְנַגֵּד צוּא דֶער אֱמוּנָה צוּא לֶערְנֶן וְוָארוּם דָאשׁ אִיז וְוִיא פַּייעֶר אוּנ דְרוֹיף שְׁטֵייט אִין פְּסוּק כי שחה אל מות ביתה דֶען אִיר הוֹיז אִיז אַיין גִיבּוֹיגִין צוּם טוֹיט כל באיה לא ישובון אֵלֶע

וואש

ימים • (ו) ירחיק מאוד מלימוד של פילוסופי"א המתנגדת לאמונה כי היא אש זרה ועליה נאמר שהה אל מות ביתה כל באיה לא ישובון וכבר הזהיר הגאון מהורי"ר משה לאנדי ז"ל על זה • יזהר שילמוד במקום שיש בו חלונות ולהסתכל בכל עת לשמים כי מועיל להשגה • (ח) אסור לומר דבר בשם ת"ח אחד דבר שלא נאמר בשמו • יזהר שלא להוציא ד"ת במקומות שאינם נקיים • אל יבוש לקבל האמת אפילו מקטן שבקטנים • אם יודע בחבירו שלא יוכל להשיב לו על קושייתו לא ישאל כלל כדי שלא לבייש אותו ח"ו • (ט) ראה מ"ש הזוהר פ' שלח לך חד ינוקא הוו אוחזין ביה בעלי דינים ולא הניחו אותו לישיבה של מעלה וצווח האי ינוקא אודעזעו מקליה כל בני מתיבתא אמר רב מתיבתא מאן אינון דלא שבקין להאי ברא דאלהא חייא למיעל לקמן מיד אחזו ביה בההוא ינוקא והכניסו אותו לפני רב מתיבתא ואז נאספו הרבה בני ישיבה אמר ליה רב מתיבתא פתח פומך ואימא ברא קדישא אמר האי ינוקא דחילנא דאנא ממתיבתא אחריתי והלכתי לישיבה זו ואחזו בי בעלי דינים אמר ליה רב מתיבתא לא תדחל ברא קדישא הכא תהיה ז' יומין ותסתחי בכל יומא מטלא קדישא ולבתר יסלקון לך לגו מתיבתא עילאה בין ינוקיא • (י) פתח ואמר בכל הני קראי דהוי רב מתיבתא דריש פירש האי ינוקא ז' פרושין וגילה להון סודות נפלאות בהאי שעתא נטלו לאבוה דינוקא והכתירו אותו בשבעין כתרין וכו' ואמרו שם עניינו דהאי ינוקא שאחזו בו בעלי דינים ורצו לדון אותו ביסורים בשביל שהיה מקשה לרבו הרבה קושיות והוי מכסיף לרביה שלא היה יודע להשיב ליה ולא היה חס על כבוד רבו ועל ידי זה חלש דעתיה דרביה על כן באו למידן בדינא תקיפא ואף דשזיב רב מתיבתא יתיה והושיבו אצלו ז' יומין אף על פי כן סביל דינא כל הני ז' יומין כי כל ז' יומין היה צורתו חסר והיה סובל

וָאשׁ קוֹמֶן אַהֲרֵי דִיא קָעֶגְן גִיט וְוִידֶער קֶערְן • עֶר זָאל נְזָהָר זַיין צוא לָעֶרְנֶן אִין אַוּ אַיין אָרְט וואוּ פִיל פֶּענְסֶטֶער זַיינֶן פַּאר הָאנְדֶין אוּג צוּ קוּקֶן אַלַע צַייט צוא דֶעם הִימֶל דֶען דְאשׁ הָעלְפְט צוא הַשָּׁגָה : (ח) מָען טאר נִיט זָאגֶן דֶעם פְּשַׁט אָדֶער דִיא תּוֹרָה הָאט דָער אוּג דָער רַב נִיזָאגְט אוּג עֶר הָאט עָס גִיט נִיזָאגְט • עֶר זָאל נְזָהָר זַיין פּוּן צוא דֶיידֶין דִבְרֵי תּוֹרָה אוֹיף זָעלְכֶע עֶרְשָׁער וָאשׁ זַיינֶן גִיט רַיין • עֶר זָאל זִיךְ גִיט שֶׁעְמֶען דֶעם אֶמֶת מְקַבֵּל צוא זַיין אָפִילוּ פּוּן דֶעם קְלֶענְסְטֶן • אַז עֶר וַייְשְׁט אִין זַיין חָבֶר אַז עֶר וָועט אִים גִיט וִוישֶׁן צוא עֶנְטְפֶּערֶן אוֹיף דֶער קַשְׁיָא וָאשׁ עֶר וָועט אִים פְּרֶענֶן זָאל עֶר אִים גִיט פֶּרֶענֶן כְּדֵי עֶר זָאל אִים גִיט מְבַייֵשׁ זַיין ח"ו : (ט) זָעה וָאשׁ עָשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר אַיין קִינְד אִיז נִישְׁטאַרְבֶּין דִיא בַּעֲלֵי דִינִים אִים בְּגַרִיפֶּין • אוּג הָאבֶּין אִים גִיט גִילָאזְט זַיין אִין דֶער יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה הָאט דָאשׁ קִינְד גִישְׁרִיעֶן זַייֶענֶן וָארֶין דֶער צַיטֶערְט אַלַע דִיא בְּנֵי יְשִׁיבָה • הָאט דֶער רֹאשׁ יְשִׁיבָה נִיזָאגְט וָועֶר זַייֶן דִיא וָאשׁ לָאזִין גִיט אַרַיין זַיין צוא דֶעם קִינְד • הָאבֶּין דִיא בְּנֵי יְשִׁיבָה נִיזַאפְט דָאשׁ קִינְד אוּג הָאבֶּין אִים אַרַיין גִיבְּרַאכְט פַּר דֶעם רֹאשׁ יְשִׁיבָה • אוּג פִּיל בְּנֵי יְשִׁיבָה הָאבֶּין זִיךְ צוּם הוֹיף גִיזַאמִילְט הָאט דֶער רֹאשׁ יְשִׁיבָה נִיזָאגְט דוּא הַייְלִיג קִינְד עָפֶּען דַיין מוּל אוּג זָאג הָאט דָאשׁ קִינְד נִיזָאגְט אִיךְ פַּארְכְט זִיךְ וַייל אִיךְ בִּין פּוּן אַנְנֶדֶר יְשִׁיבָה • אוּג אִיךְ בִּין נִיזָאגְגֶן אִין דֶער יְשִׁיבָה אַרַיין הָאבֶּין דִיא בַּעֲלֵי דִינִים אִין מִיר בְּגַרִיפֶּין • הָאט דֶער רֹאשׁ יְשִׁיבָה צוא אִים נִיזָאגְט דוּא הַייְלִיג קִינְד פָּארְכְט זִיךְ גִיט דֶען אִיךְ בִּין נִיט קֵיין גְּדוֹל בְּתוֹרָה אוּג אִיךְ בִּין נִיט קֵיין בַּעַל נִיסִּים אוּג אִיךְ בִּין נִיט קֵיין נָבִיא וָאשׁ אִיךְ בִּין אֵין אַיינְפָּאךְ אִיךְ בִּין אֵין אַיינְפָּאךְ אִיךְ בִּין אֵין אַיינְפָּאךְ

יסורין באשר שהיה נטרד ממקומו · (יא) ואם התינוק היה לו צער והיו רוצין בעלי דינים ליסר אותו ומכ"ש שיש לאדם גדול עונש במתכוין לבייש את חבירו או רבו וכן אמרו רז"ל המלבין פני הבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא על כן שומר נפשו ירחק מהן שלא לבייש שום אדם ע"כ :

פרק נד **מאהבת** התורה צריך לדקדק שיהיו לו ספרים כרוכים נאים והוא בכלל מצות זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות · (ב) ואיתא בשם ספר חסידים שהוציאו לחכם אחד מקברו וחבטו אותו במקלות על שהיו ספריו קרועים ולא נתן לאומן לכרוך אותן ולתקנם גם יזהר שלא יהיו ספריו עומדין מהופך ראשו למטה ופעם אחד אירע לאיש שלמד בחדרו איזה עיון והוצרך ליקח גמרא לעיין ואחר העיון העמיד הגמרא למקומה לבין הספרים וכשחזר פניו נפל הגמרא וקול הנפילה היה בקול גדול וחזר המעיין והעמיד פעם שנית ותיכף שהפך פניו נפלה שנית בקול גדול וכן פעם שלישית ואחר כך שם לבו על דבר זה להעמיד הגמרא כתיקונה ולא נפלה עוד והוא אות ומופת שעל הכל יש השגחה מן השמים · (ג) חיוב גדול לנהוג כבוד בספרים וכשהספר פתוח ואירע דבר טינוף בחדרו יסגור הספר או יכסה במטפחת · חלילה שיהיו ספרים בחדר שהאיש ואשה שם אם לא שיש יריעה פרוסה בפני הספרים או סביב המטה שקורין (פיר האנג) · לא ישב על ספסל שהספרים עומדים עליו אלא אם כן הספרים מונחים על איזה דבר גבוה ממנו · (ד) מצא הספר מונח מהופך יהפכנו וינשקנו · אין להניח ספר תחת ספר אחר כשרוצה ללמוד ואז עושה בזיון לספר מה שיוכל לעשות בעץ

רַבִּי מְבַיֵּישׁ צוּ זַיין הָאט עֶר אַפְּשִׁיטָא אַיין גְּרוֹיסִין עוֹנֶשׁ · אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ הָאבִּין אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל גִּיזָאגְט דָער וָואשׁ פַּאר שֶׁעמְט זַיין חַבֶּר צְווִישִׁין פִּיל לַייט דֶער הָאט נִיט קַיין חֵלֶק אוֹיף עוֹלָם הַבָּא · דְּרוּם דֶער וָואשׁ וִויל הִיטִין זַיין לַייבּ זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶרִין פּוּן דֶעם דָאשׁ עֶר זָאל נִיט מְבַיֵּישׁ זַיין צוּא קַיין שׁוּם מֶענְטְשִׁין :

פרק נד מאהבת מַחְמֶת לִיבְּשַׁאפְט פּוּן דֶער תּוֹרָה גִּיהֶער דֶער מֶענְטְשׁ מְדַקְדֵּק זַיין אַז זַיינֶע סְפָרִים זָאלִין זַיין שֵׁיין גִּיבּוּנְדִן · אוּנ דָאשׁ אִיז אִין דֶעם כְּלַל פּוּן דֶר מִצְוָה זה אלי ואנוהו דָאשׁ אִיז טַייטְשׁ דָאשׁ אִיז מַיין גָאט אוּנ אִיךְ וָועל בֵּשַׁיינֶן אִים דַּרְשֶׁנֶן אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז"ל אַז דֶעם וָאנְוֶהוּ מֵיינְט מֶען התנאה לפניו במצות דֶר מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ בֵּשַׁיינֶען פַּאר אִים מִיט מִצְוֹת : (ב) אוּנ אִין סֵפֶר חֲסִידִים שְׁטֵייט דָאשׁ מֶען הָאט אַיין חָכָם אוֹישׁ גִּיצוֹינֶן פּוּן זַיין קֶבֶר · אוּנ מֶען הָאט אִים גִּישְׁלָאגִין מִיט שְׁטֶעקִין וַוייל זַיינֶע סְפָרִים זַיינֶן גִּיוָוען צוּא רִיסִן · אוּנ עֶר הָאט זַייא נִיט גִּיגֶעבִּין אַיין בִּינְדֶן · אוֹיךְ זָאל עֶר גִּיוָואַרִינְט זַיין אַז זַיינֶע סְפָרִים זָאלִין נִיט שְׁטֵיין פַּאר קֶערְט · אוּנ אַיין מָאל הָאט זִיךְ גִּיטְרָאפִין דָאשׁ אַיין מֶענְטְשׁ הָאט גִּילֶערִינְט · אוּנ הָאט גִּינוּמֶען אַיין גְּמָרָא אִין אִיר מְעַיֵּין צוּא זַיין · דֶער נָאךְ הָאט עֶר דִּי גְּמָרָא אַרַיין גִּישְׁטֶעלְט אוֹיף אִיר אָרְט צְווִישִׁן דִּיא סְפָרִים · אוּנ וִויא עֶר הָאט אַוֶועק גִּיקֶערְט זַיין פָּנִים · אִיז דִּיא גְּמָרָא אַרָאפּ גִּיפַאלִין אוּנ עֶשׁ הָאט אַגְרוֹישִׁן קְלַאפּ גִּיגֶעבִּין דָאשׁ פַּאלִין · הָאט דֶר מֶענְטְשׁ זִיךְ אוּם גִּקֶערְט אוּנ הָאט זִיא נָאךְ אַמָאל אַרַיין גִּישְׁטֶעלְט אוּנ וִויא עֶר הָאט אַוֶועק גִּיקֶערְט זַיין פָּנִים אִיז זִיא וִוידֶר אַרָאפּ גִּיפַאלִין מִיט אַיין גְּרוֹישׁ קוֹל אוּנ אַזוֹ אִיז גִּיוֶוען דָאשׁ דְּרִיטֶע מָאל · הָאט דֶער מֶענְטְשׁ זִיךְ בַּטְרַאכְט דָאשׁ מוּז עֶפִּישׁ זַיין · אוּנ הָאט שׁוֹין דִּי גְּמָרָא אַרַיין גִּישְׁטֶעלְט אַזוֹ וִויא מֶען בַּדַּארְף · אִיז זִיא שׁוֹין מֶער נִיט אַרָאפּ גִּיפַאלִין · דָאשׁ אִיז אַיין צַייכִין אוּנ אַיין סִימָן אַז אוֹיף אַלֶמֶן אִיז פַּאר הַאנְדִין הַשְּׁגָחָה פּוּן דֶעם הִימִיל : (ג) עֶשׁ אִיז אַיין גְּרוֹישׁר חִיוּב נוֹהֵג כָּבוֹד צוּא זַיין אִין סְפָרִים אוּנ אַז אַיין סֵפֶר אִיז אָפִין אוּנ עֶשׁ הָאט זִיךְ גִּיטְרָאפִין אַיין קִינְד הָאט זִיךְ אַיין גִּירִיכְט אִין דֶעם זֶעלְבִּיגִין חֶדֶר זָאל עֶר פַּאר מַאכִין דֶעם סֵפֶר אָדֶער עֶר זָאל אִים אִיבֶּער דֶעקִין מִיט אַיין פַּאטְשַׁיילֶע · חָלִילָה סְפָרִים זָאלִין זַיין אִין דֶעם חֶדֶר וָואשׁ מַאן אוּנ וַוייבּ בֵּהֶעפְטִין זִיךְ · נָאר סַיידִין אַז עֶשׁ אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין פִּיר הַאנְג פַּאר שְׁפְּרֵייט פַּאר דִּיא סְפָרִים אָדֶר אַיין פִּיר הַאנְג אַרוּם דֶעם בֶּעט · עֶר זָאל נִיט זִיצִן אוֹיף דֶער בַּאנְק וָואשׁ סְפָרִים לִיגִין דָארְטִין סַיידִין דִּיא סְפָרִים לִיגִין אוֹיף אַיין זַאךְ וָואשׁ אִיז הֶעכֶר פּוּן דֶער בַּאנְק : (ד) וֶוען עֶר גִּפִינְט אַיין סֵפֶר לִיגְט פַּאר קֶערְט זָאל עֶר אִים אִיבֶּר קֶערִין אוּנ זָאל אִים קוּשִׁין · בְּשַׁעַת אַז מֶען לֶערִינְט טָאר מֶען נִיט אוּנְטֶר לַייגִין קַיין סֵפֶר אוּנְטֶער דֶעם סֵפֶר וָואשׁ מֶען לֶערִינְט אוֹישׁ אִים כְּדֵי עֶשׁ זָאל אִים זַיין בֶּעשֶׁר צוּא לֶערְנֶן וָוארוּם עֶר טוּט אַיין בִּזָיוֹן צוּם סֵפֶר וַוייל עֶר וָואלְט גִּיקֶענְט אוּנְטֶר לַייגִין אַיין שְׁטִיקֵל הָאלְץ אָדֶר אֶשְׁטַיין · דְּרוּם אִיז דָאשׁ אַיין גְּרוֹישֶׁר בִּזָיוֹן צוּם סֵפֶר

או באבן והוא בזיון גדול אם לא שהספר התהתון מונח כבר שרי להניח עליו וכבר הזהיר על זה בספר הט"ז ע"ש. (ה) צריך האדם לעמוד מפני חומשים ואף כי רבים מקילים טוב להחמיר וכן מצינו במהרי"ל כשהיה מסבב והולך בבהכ"נ ליתן מתנת יד בי"ט כמנהג אשכנז היה נוטל חומש בתוך ידו כדי לזכות בו הרבים שיהיה הקימה לפני החומש וכן ראיתי נוהגין במדינת פולין שיש כמה רבנים שהן נזהרין בזה כשיוצאים ביום שבת או ביום טוב ראשונים מבית הכנסת והקהל עומדים לפני הרב אז לוקחים בידם איזה ספר. (ו) צריך האדם להיות אוהב לומדי תורה אהבה גמורה ומכל שכן שצריך לאהוב את רבו יותר מאהבת אביו וצריך אדם ליזהר שיהיה מורא רבו עליו שלא ישב בפניו עד שיאמר לו רבו שב ולא ישב במקום רבו וכשהולך ילך לשמאל רבו לעשות לו כל שירות וכל מי שמכבד את רבו בשורות טובות וכוונתו הוא לשם שמים אזי שכרו הוא גדול מאוד. (ז) וכדאיתא בזוהר פ' שלח לך. היכל א' יש למעלה והוא מיוחד לבתיה בת פרעה וכמה רבבות ואלפים נשים צדקניות עמה ולכל חדא מקום מיוחד להתענג בעונג גדול וג"פ ביום מכריזים הא דיוקנא דמשה גב יאה מהימנא אתי ואז יוצאת בתיה למקום אחד אשר פרוסה פרוסה שם ורואה דרך פרגודא דיוקנא דמשה ואומרת זכאה חולקי שנדלתי נהורא דא ואחר כך חוזרת אל הנשים שיושבים עמה בחדר הנ"ל עם בגדים נאים כמו שהיתה בעולם הזה ולבושים המאירים באור גדול ונקראים נשים שאננות. (ח) ובהיכל שני שם יושבת סרח בת אשר וכמה אלפים ורבבות נשים צדקניות עמה וג' פעמים בכל יום מכריזים הא יוסף צדיקא אתי והיא יוצאת גם כן לגו פרגודא דאית לה וחמאה נהורא דדיוקנא דיוסף ואומרת זכאה חולקי

וזכאה

נאר סיידין אז דער אונטערשטער ספר ליגט שוין דארטין פון פריער טעג ער אויף אים ארויף לייגן דעם ספר ווען ער לערנט אויש אים אוג דך בעל טורי זהב האט שוין פריער מחייר גיוון דרויף: (ה) דער טענטש מו אויף שמטין פאר איין חומש אזו ויא פאר אין ספר התורה אוג אזו גיפינען מיר דער מהרי"ל ז"ל האט זיך נוהג גיוון אז ער פלעגט ארום גיין אין שול צוא געבין אום יום טוב כתנה יד אזוא ויא דער מנהג איז אין אשכנז אין פלעגט ער נעמען איין חומש אין זיין האנט פון ווען מוכה הרבים זיין אז דאש אויף שמטין ווען דאש קהל פלעגט אויף שטיין בשעת ער פלעגט זיין זאל דאש גיט זיין פאר אים נאר פאר דעם חומש אוג אז אויך האב איך גיזעהן אין מדינת פוילין אז בימה רבנים זייגן נזהר דרינען. דאש אז זייא גייען אום שבת אדער אום יום טוב ארוש פון דער שול צום ערשטן אוג קהל שטייען דאך מן הסתם (אויף פאר איין רב פלעגין זייא נעמען איין ספר אין זייער האנט ארין: (ו) דער טענטש דארף ליב האבין דיא לומדי תורה מיט איין רעכט ליבשאפט. אוג מכל שכן אז ער מו ליב האבין זיין רבי מער איידער ער האט ליב זיין פאטער אוג דער טענטש מו נזהר זיין אז דיא פארכט פון זיין רבי זאל זיין אויף אים דאש ער זאל זיך גיט ווען עצין פאר אים בין ער הייסט זיך אים ווען עצין אוג זאל גיט זיצין אויף דעם ארט פון זיין רבי. אוג אז ער גייט טיט זיין רבי זאל ער גיין אין דער שוין לינקער זייט פון זיין רבי פון ווען צוא טאן אלע זאכין פריער טעג ער אויף אים ארויף לייגן דעם ספר ווען ער לערנט אויש אים אוג דך בעל טורי זהב האט שוין פריער מחייר גיוון דרויף: (ה) דער טענטש מו אויף שמטין פאר איין חומש אזו ויא פאר אין ספר התורה אוג אזו גיפינען מיר דער מהרי"ל ז"ל האט זיך נוהג גיוון אז ער פלעגט ארום גיין אין שול צוא געבין אום יום טוב כתנה יד אזוא ויא דער מנהג איז אין אשכנז אין פלעגט ער נעמען איין חומש אין זיין האנט פון ווען מוכה הרבים זיין אז דאש אויף שמטין ווען דאש קהל פלעגט אויף שטיין בשעת ער פלעגט זיין זאל דאש גיט זיין פאר אים נאר פאר דעם חומש אוג אז אויך האב איך גיזעהן אין מדינת פוילין אז בימה רבנים זייגן נזהר דרינען. דאש אז זייא גייען אום שבת אדער אום יום טוב ארוש פון דער שול צום ערשטן אוג קהל שטייען דאך מן הסתם (אויף פאר איין רב פלעגין זייא נעמען איין ספר אין זייער האנט ארין: (ו) דער טענטש דארף ליב האבין דיא לומדי תורה מיט איין רעכט ליבשאפט. אוג מכל שכן אז ער מו ליב האבין זיין רבי מער איידער ער האט ליב זיין פאטער אוג דער טענטש מו נזהר זיין אז דיא פארכט פון זיין רבי זאל זיך גיט ווען עצין פאר אים בין ער הייסט זיך אים ווען עצין אוג זאל גיט זיצין אויף דעם ארט פון זיין רבי. אוג אז ער גייט טיט זיין רבי זאל ער גיין אין דער שוין לינקער זייט פון זיין רבי פון ווען צוא טאן אלע זאכין פריער טעג ער אויף אים ארויף לייגן דעם ספר ווען ער לערנט אויש אים אוג דך בעל טורי זהב האט שוין פריער מחייר גיוון דרויף: (ה) דער טענטש מו אויף שמטין פאר איין חומש אזו ויא פאר אין ספר התורה אוג אזו גיפינען מיר דער מהרי"ל ז"ל האט זיך נוהג גיוון אז ער פלעגט ארום גיין אין שול צוא געבין אום יום טוב כתנה יד אזוא ויא דער מנהג איז אין אשכנז אין פלעגט ער נעמען איין חומש אין זיין האנט פון ווען מוכה הרבים זיין אז דאש אויף שמטין ווען דאש קהל פלעגט אויף שטיין בשעת ער פלעגט זיין זאל דאש גיט זיין פאר אים נאר פאר דעם חומש אוג אז אויך האב איך גיזעהן אין מדינת פוילין אז בימה רבנים זייגן נזהר דרינען. דאש אז זייא גייען אום שבת אדער אום יום טוב ארוש פון דער שול צום ערשטן אוג קהל שטייען דאך מן הסתם (אויף פאר איין רב פלעגין זייא נעמען איין ספר אין זייער האנט ארין: (ו) דער טענטש דארף ליב האבין דיא לומדי תורה מיט איין רעכט ליבשאפט. אוג מכל שכן אז ער מו ליב האבין זיין רבי מער איידער ער האט ליב זיין פאטער אוג דער טענטש מו נזהר זיין אז דיא פארכט פון זיין רבי זאל זיך גיט ווען עצין פאר אים בין ער הייסט זיך אים ווען עצין אוג זאל גיט זיצין אויף דעם ארט פון זיין רבי. אוג אז ער גייט טיט זיין רבי זאל ער גיין אין דער שוין לינקער זייט פון זיין רבי פון ווען צוא טאן אלע זאכין

לעבט

וזכאה חאי יומא שבשרתי מההוא שופרא לאבי זקני ליעקב אתר כך חוורת למקומה׳ (ס) בהיכלא אחרא שם יוכבד אימא דמשה ואהרן ומרים וכמה אלפים ורבבות נשים עמה ובכל יום עומדים ומשבחים למארי עלמא איהי וכל הנשים מזמרים שירת הים ואחר כך איהי בלחודה מנגנת פסוק ותקח מרים הנביאה את התוף בידה וכמה כתות של מלאכים שומעים לקול נעימות שלהן׳ (י) ובהיכל ד׳ שם דבורה הנביאה והרבה נשים עמה ומשוררים שירת דבורה וברק בן אבינועם ולפנים מהיכלין אלין שם ד׳ היכלין ממירין של שרה רבקה רחל לאה ולא אתגליין ולא חמאן ואין רשות לדבר יותר מזה עכ׳ל הזוהר ע״ש׳ (יא) א״כ נלמד מהמעשה זה שזכתה בתיה בת פרעה לגודל מעלה זאת עבור שגדלתה למשה רבינו וסרח בת אשר זכתה לגודל המעלה בשכיל שבישרה בשורה טובה ליעקב אבינו׳ (יב) מאהבת התורה צריך האדם לפרנס תלמידי חכמים בהסתר ומצות פרנסת תלמידי חכמים שקולים כעונג שבת כי תלמיד חכם הוא דומה ונמשל ליום השבת כמו שיום השבת אינו מכין לעצמו פרנסה לפי שאין בו מלאכה כי אם ששת הימים מכינין לו הכי נמי תלמידי חכמים שעוסקים בתורה ומבטלין ממלאכה ואינן עוסקים במלאכה ובמשא ומתן כשאר העם ההולכים בעיר וברחובות ובשווקים להמציא פרנסה׳ (יג) ע״כ שארי אנשים צריכין לראות ליתן פרנסת תלמיד חכם וכשם שהאדם מחוייב לענג את השבת כן מחוייב האדם לראות ליתן דוקא בכבוד המתנה לתלמיד חכם ולא דרך בזיון ושׂה וקראת לשבת עונג לקדוש ה׳ מכובד ותלמידי חכמים נקראים קדוש ה׳׳ (יד) וכל המכבד את התלמידי חכמים אשרי לו ואשרי חלקו ועליו נאמר שמה זבולון בצאתך וישששכר באוהליך׳ (טו) אבל המצערין לתלמידי חכמים אוי להם ואוי לנפשותיהם והעונש שלהם תמצא בזוהר ברעיא מהימנא פ׳ במדבר באריכות כי קצרה היריעה להעתיק

לְעִבְּט׳ דָּעֶר נָאךְ קָעֶרְט זִיא זִיךְ צוּא אִיר אָרְט׃ (ס) אִין קַיין פַּרְנָסָה וַיילְ טָען טָאר אוּם שַׁבָּת קַיין מְלָאכָה נִיט דָּעִם דְּרִיטִין הֵיכָל זִיצְט יוֹכֶבֶד דִּיא מוֹשֶׁעה פּוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ טָאן נָאר דִּיא זָעקְט טָאג גְּרֵייטְן אָן עֶסְן אוּיף שַׁבָּת אָזוֹ ע״ה אוּן אַהֲרֹן אוּן מִרְיָם׳ אוּן פִּיל אֲלָפִים וּרְבָבוֹת וַוייבֶּער אוֹיךְ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וַיינֶן עוֹסֶק בַּתּוֹרָה אוּן וַיינֶען נִיט עוֹסֶק צִדְקָנִיוֹת זַיינֶען דָּארְטְן מִיט אִיר אִיטְלִיכִין טָאג שְׁטַיינֶען אִין קַיין מְלָאכָה אוּן נִיט אִין קַיין מַשָּׂא וּמַתָּן אָזוֹ וִוי דִּי אִיבֶּרגֶע זַייא אוּן לִזְבִּין צוּא נָאט ב״ה׳ אוּן זִיא מִיט אַלָּע וַוייבֶּער לַייט וְואשׁ נַיייֶען אוֹיף דָּעם מַארְק צוּא זוּכִין זִיךְ פַּרְנָסָה׃ זִינְגָען דִּיא שִׁירָה פּוּן דָּעם יָם אוּן דָּער נָאךְ זִינְגְט מִרְיָם אַלַיין דָּעם פְּסוּק ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וכו׳ אוּן פִּיל (ג) דְּרוּם מִוּזִין זַייא נָעבִּין פַּרְנָסָה צוּא דִּיא תַּלְמִידֵי פִּתּוֹת מַלְאָכִים הָערִין צוּא זַייעֶר זִים קוֹל׃ (י) אִין דָּעם חֲכָמִים אוּן אָזוֹ וִויא דֶּר מֶענְטְש מְחַיֵּב צוּא נָעבִּין דָּעם תַּלְמִיד חָכָם פְּעָרְטִין הֵיכָל אִיז דְּבוֹרָה הַנְּבִיאָה מִיט פִּיל וַוייבֶּר אוּן זִינְגען דִּיא שִׁירָה ותשר דבורה וברק בן אבינועם אִינְוַוייניג פּוּן דִּיא פִּיר אִיז אִין דָּער מֶענְטְש מְחַיֵּב צוּא נָעבִּין דָּעם תַּלְמִיד חָכָם חֲדָרִים זַיינֶן פִּיר בַּהַאלְטֶעגֶע הֵיכָלוֹת וְואשׁ דָּארְטִין זַיינֶן דִּיא דִּי זַיינֶן פִּיר אִמָּהוֹת שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל לֵאָה אוּן קַיין בְּרִיה הָאט קַיין דַּיגִּיז נִיט צוּא זָעהֶן זַייא׃ (יא) נוּא וָוערְט אִפְּ גִילעֶרִינְט זְכִיָּה פּוּן דָּער מַעֲשֶׂה דָּאשׁ בְּתְיָה בַּת פַּרְעֹה הָאט זוֹכֶה גִיוֶוען צוּא דָּער נָרוּיסֶער מַעֲלָה וַוייל זִיא הָאט מְגַדֵּל גִיוֶוען מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה׳ אוּן מֵרַח בַּת אָשֵׁר הָאט זוֹכֶה גִיוֶוען צוּא דָּער גְּרוֹיסֶער מַעֲלָה וַוייל זִיא הָאט אַיין גוּטֶע בְּשׂוֹרָה גִיזָאגְט צוּא יַעֲקֹב׃ (יב) מאהבת וְועגִין דָּער לִיבְּשַׁאפְט פּוּן דָּער תּוֹרָה דָּאךְ אוּף דָּעם מֶענְטְש מְפַרְנֵס זַיין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּסֵתֶר אוּן דִּיא מִצְוָה פּוּן מְפַרְנֵס זַיין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אִיז גְלַייךְ צוּא דָּער מִצְוָה פּוּן שַׁבָּת מְעַנֵּג צוּ זַיין דָּעם הַלְמִיד חָכָם אִיז גִינְגְלִיכִין צוּא שַׁבָּת׃ אָזוֹ וִויא שַׁבָּת גְּרֵייט זִיךְ נִיט אָן בְּמִדְבָּר׃ (טו) דְּרוּם זָאל דֶּר מֶענְטְש זְעהֶן נִיט בֵּיקֶל זַיין אִין דָּעם פָּבוּד פּוּן דִּיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּן דָּער וְואשׁ אִיז

פרק נו **אמרינן** בגמרא חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא דע כי פתם חיה הנזכרת בגמרא היא לילית הרשעה אמתון דשדין אשר היא מעוררת למעלה בעיה כמה גזירות רעות על ישראל והיא תדירה באותו בית אשר שבועת שוא מצויה שם והיא דרה שם באותו הבית והיא הורגת לילדים קטנים ובאותו הבית או עיר אשר שם שבועת שוא עניות מצויה שם: (ב) והנה בא וראה גודל הפגם של שבועות שוא דע דאיתא בזוהר פ׳ יתרו כי בשעה שגזר הקדוש ברוך הוא על מימי העולם שירדו לתהום עשה להם כיסוי ובתוך הכיסוי הוא כיסוי אחר ובתוך זה הכיסוי חקוקים ורשומים שמות הקדושים אשר הם שומרים את מי התהום שלא יגברו לעלות ולהציף את העולם ובשעה שאדם נשבע לשקר אזי המים מתגברים וגוברים את הכיסוי עד שאותן אותיות שמות הקדושים פורחים ומסתלקין מהכיסוי ויש באותו פעם רשות למי תהום להתגבר ולשטוף את העולם ובאותו הפעם הקדוש ברוך הוא מרמז למלאך אחד ויעזריא״ל שמיה והוא ממונה על שבעים מפתחות וחזקק מחדש שמות הקדושים הנ״ל על כיסוי של תהום ואז מי תהום חוזרין לאחוריהם לירד למקומן ואז ניצול העולם משטיפת המים ווי לאותו האדם שגרם קיצוץ ופירוד באותיות הקדושים ממקומם וכביכול השריה את קונו לצאת לחקוק מחדש שמות חדשים: (ג) בן אדם בן אדם טיפה סרוחה איך תשריה את קונך ובוודאי השמות מקללין אותו ומקטריגים עליו ולולא היה אדם שומע קללתם וקטרוגם בוודאי היה מכה את ראשו בכותל על גודל הפגם וע״כ אמרו רז״ל כל המזכיר שם שמים לבטלה נעקר מן העולם כי אין זה דרך כבוד להזכיר שמו של הקדוש ב״ה על חנם לבטלה ומכל שכן לשוא ושקר חו״ו וזה לך הכלל כי שבועת שקר לא תחזור עד אשר תעשה

פרק נו אמרינן טיר זאגן אין דער גמרא איז חיה רעה קומט אויף דער ועלט פון וועגן פאלשע שבועות זאלשטו ווישן אז וואס עש שטייט דער מאנט אין דער גמרא דאש לשון חיה רעה מיינט טען דיא לילית הרשעה דיא מוטער פון דיא שדים וואש יא דער וועקט אין היכל בעונותינו הרבים פיל בייזע גזירות אויף דיא ישראל אוג זיא איז תמיד אין דעם הויז וואש פאלשע שבועות זיינען דארטין פאר האנדין אוג זיא וואונט אין דעם הויז אוג איז מסית דיא קליינע קינדער דאסנא ליצלן אוג אין דער שטוב אדר אין דער שטאם וואש איז גיווואונטלוך פאלשע שבועות איז דארטין גיווויינטלוך ארומקייט: (ב) אוג גון קום אוג זעה דעם נרוישין פגם פון פאלשע שבועות דען עש שטייט אין זוהר׳ דאש בשעת גאט ב״ה האט גזר גיזעהן אויף דיא וואשער פון דער ועלט זייא זאלין ארויס גידערער אין תהום ארריין׳ דאט ער אויף זייא גיסאכט איין דעק: אוג אין דער דעק נאך איין דעק אוג אין דער אנדערער דעק זיינען אויש גיקריצט שמות הקדושים וואש זייא היטין דיא וואשער פון דעם תהום זאלין זיך גיט שטארקן ארויף צוא ניין אוג פאר פלייצין דיא ועלט׳ אוג בשעת מען שוערט כאלש׳ ועלכע גישטארקט דיא וואשער פון דעם תהום׳ אוג שטארקין איבער דיא דעק בין דיא אותיות פון דעם הקדושים אוג ניין קום אוג זעה דעם טענטשן וואש איז נורם איין צווישן שייד אין דיא אותיות הקדושים דאש זייא פליהן אנועק פון זייער ארט אוג איז מסריח בכיכול אויש צוא קריצין איבריניש שמות הקדושים: (ג) דוא בן אדם בן אדם דוא טיפה סרוחה וויא זאלשטו מסריח זיין דיין בשעפער בכיכול׳ אוג דיא שמות הקדושים שילטין אים בוודאי׳ אוג זיינען אויף אים מקטרג אוג וואלט ער נאר גיהערט זייערע קללות אוג זייער קיטרוג׳ וואלט ער בוודאי זיך גישלאגין קאפ אין דער וואנט אויף דעם נרוישין פגם וואש ער האט גיסאכט׳ אוג דרום האבן אונזרע חכמים ז״ל גיזאגט דער וואש דער מאנט אום זיסט נאטש נאטען דער ועלט אויש גירישין פון דער ועלט׳ ווארום עש איז ניט קין בבור צוא דער מאנען דעם נאמן פון נאם ב״ה אום זיסט אוג כפל שבן אויף פאלש שוערין פון נאטש נאמען ח״ו ועלט ער

בוודאי

תעשה רושם בגופו או בממונו לזמן קרוב או רחוק ושבועות שקר ישיגוהו בבית או בשדה בהר או ביער ביבשה או בים ובוודאי לא תחזור ריקם כמשה"כ כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא ובעת אשר ירצה האדם לישבע יצייר לפניו כאילו כתיב כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא בכתב אש שחור ע"נ אש לבנה ויפול עליו מורא ופחד ואז ינצל משבועת שקר : (ד) ע"כ לא ירגיל האדם לישבע בגופו או בשאר דברים כדרך הפוחזים ורקים לישבע בחנם ונשבעים אם הדבר כן יבא שריפה לביתו או שיהרג וכל אלו השבועות יש בהם סכנה שלא יקויים כי מי יודע באיזה שעה באיזה מזל הוא אומר כן ויקויים חס ושלום אותה הרעה · (ה) והרב האר"י ז"ל הזהיר לתלמידיו שלא להזכיר שום מלאך בשמו אפילו בלימודו כגון (מטטרון) יאמר רק מט"ט (וסנדלפו"ן) יאמר רק סנד"ל וכיוצא בהם שאר שמות מלאכים זולת שמות המלאכים שהן כשמות האנשים כגון (מיכא"ל גבריא"ל רפא"ל) וכיוצא בהן אין בהן חשש והטעם כי הכל ברא הקדוש ברוך הוא לצורך האדם ובשעה שברא הקב"ה מלאכים השביעם הקדוש ב"ה שיהיו מצויים בשעה שיזכירם האדם לאיזה הצלה בהשבעה וכיוצא בו ובהשבעה כשמזכיר האיש שם המלאך אזי המלאך באומוכרח לעשות כפי ההשבעה וכשרואה המלאך שביאתו הוא בחנם לפעמים מזיקו מזה יתבונן האדם שגדול הוא סכנת שבועות שוא ושקר : (ו) ודע כי ענין תקיעת כף הוא כמו השבועה והענין כי מקור הנפש תלוי בכף האדם הן לטובה והן לרעה לטובה בהיותו

פורש

בְּוַוַדַאי אוֹישׂ גְרִיסִין פּוּן דֶער וֶועלְט · אוּנ דָאשׂ זָאלְשְׂטוּ הָאבִּין אַיין כְּלַל אַז אַיין פַאלְשָׁע שְׁבוּעָה וָועט נִיט אַוֶועק גַיין בִּיז זִיא מַאכְט אַיין צַייכִין אִין זַיין גוּף אָדֶער אִין זַיין גֶעלְט אָדֶער תֵּיכֶף נָאךְ דֶער פַאלְשֶׁער שְׁבוּעָה אָדֶער אִין פִיל צַייטִן אַרוּם · אוּנ דִיא פַאלְשֶׁע שְׁבוּעָה וָועט אִים גְרֵייכִין אִין זַיין הוֹיז אָדֶער אִין פֶעלְד אוֹיף אַיין בַּארְג אָדֶר אִין אַיין וַואלְד אוּנ וָועט בְּוַוַדַאי זִיךְ נִיט וִוידֶער קֶערִין לַיידִיג פּוּן אִים · אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק דֶען גָאט וָועט נִיט רַייניקֶען דֶעם וָואשׂ שְׁוֶוערְט פַאלְשׁ בַּייא זַיין נָאמֶען אוּנ אִין דֶער צַייט וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ וִויל שְׁוֶוערִין זָאל עֶר כַּאר זִיךְ אוֹישׂ מָאלִין גְלַייךְ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט פַאר אִים גִישְׁרִיבִּין דִיא וֶוערְטֶער כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא מִיט אַזוֹא אַיין כְּתַב פּוּן שְׁוַוארְץ פַייעֶר אוֹיף וַוייש פַייעֶר וָועט אוֹיף אִים פַאלִין אַיין מוֹרָא אוּנ אַיין פַּחַד אוּנ דֶענְמָאלְט וָועט עֶר נִיצוּל וֶוערִין פּוּן פַאלְשׁ צוּא שְׁוֶוערִין : (ד) דְרוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ זִיךְ נִיט גִיוַויינֶען צוּא שְׁוֶוערִין אִין זַיין גוּף אָדֶר אִין אַנְדֶערֶע זַאכִין אַזוֹא וִויא דֶער שְׁטֵייגֶר אִיז פּוּן דִיא שְׁלֶעכְטֶע לַייט צוּא שְׁוֶוערִין אוּם זִיסְט · אוּנ שְׁוֶוערִין זִיךְ נָאךְ אוֹיב דִיא זַאךְ אִיז אַזוֹא וִויא דוּא זָאגְסְט זָאל קוּמֶען אַיין שְׂרֵיפָה אוֹיף מִיין שְׁטוּב אָדֶער אִיךְ זָאל גִיהַרְגֶת וֶוערִין אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע גְלַייכֶע שְׁבוּעוֹת · אוּנ אִין דִיא אַלֶע שְׁבוּעוֹת אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין סַכָּנָה זַייא זָאלִין חָלִילָה נִיט מְקוּיָם וֶוערִין אִין אִים וָוארוּם וֶוער וַוייסְט אִין וָואשׂ פַאר אַיין מִזָּל עֶר רֶעט דָאשׂ אוֹישׂ · קֶען דָאשׂ שְׁלֶעכְטְשׁ ח"ו אִין אִים מְקוּיָם וֶוערִין : (ה) אוּנ דֶער רַב האר"י ז"ל הָאט מַזְהִיר גִיוֶוען צוּא זַיינֶע תַּלְמִידִים זַייא זָאלִין נִיט דֶער מָאנֶען קַיין שׁוּם מַלְאַךְ בַּייא זַיין נָאמֶן אֲפִילוּ בְּשַׁעַת דֶעם לֶערְנֶן דְהַיינוּ אַז זַייא דַארְפִין דֶער מָאנֶן דֶעם מַלְאַךְ (מטטרו"ן) זָאלִין זַייא זָאגִין (מט"ט) אוּנ אוֹיף דֶעם מַלְאַךְ (סנדלפו"ן) זָאלִין זַייא זָאגִין (סנד"ל) אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע גְלַייכֶע נֶעמֶען פּוּן דִיא אִיבֶּערִיגֶע מַלְאָכִים · נָאר דִיא מַלְאָכִים וָואשׂ זַייעֶרֶע נֶעמֶן זַיינֶן אַזוֹא וִויא דִיא נֶעמֶן פּוּן מֶענְטְשִׁין דְהַיינוּ (מיכאל גבריאל רפאל) אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע גְלַייכִין · דִיא נֶעמֶען מֶעג מֶען דֶער מָאנֶען · אוּנ דֶער טַעַם דֶער פּוּן אִיז דֶען גָאט ב"ה הָאט אַלְץ בַּשַׁאפִין פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁינְשׁ בַּדֶערְפֶנֶעשׁ וֶועגִין · אוּנ בְּשַׁעַת גָאט ב"ה הָאט בַּשַׁאפִין דִיא מַלְאָכִים הָאט עֶר זַייא בַּאשְׁוָוארִין אַז בְּשַׁעַת דֶר מֶענְטְשׁ וָועט זַייא דֶער מָאנֶען אוּנ וָועט זַייא מַשְׁבִּיעַ זַיין אוֹיף אַיין זַאךְ זָאלִין זַייא אִים פָאלְגִין · אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ דֶר מָאנְט דֶעם נָאמֶען פּוּן דֶעם מַלְאַךְ אוּנ בַּשְׁוֶוערְט אִים אַיין זַאךְ · קוּמְט דֶער מַלְאַךְ אוּנ מוּז טָאן אַזוֹא וִויא דֶר מֶענְטְשׁ הָאט אִים בַּשְׁוָוארִין · אוּנ אַז דֶער מַלְאַךְ זֶעהְט עֶר הָאט אִים אוּם זִיסְט מַשְׁבִּיעַ גִיוֶוען אוּנ הָאט אוּם זִיסְט זַיין נָאמֶען דֶר מָאנְט אוּנ עֶר אִיז אוּם זִיסְט גִיקוּמֶען אִיז אָפְט דֶר מַלְאַךְ מַזִיק דֶעם מֶענְטְשִׁין · פּוּן דַאנֶען קֶען דֶער מֶענְטְשׁ פַאר שְׁטֵיין וִויא גְרוֹישׂ דִיא סַכָּנָה אִיז אַז מֶען שְׁוֶוערְט בַּייא דֶעם נָאמֶען פּוּן גָאט אוּם זִיסְט אָדֶער אוֹיף פַאלְשְׁקַייט · (ו) אוּנ וַוייש אַז תְּקִיעוֹת כַּף אִיז אַזוֹא הַארְב וִויא אַיין שְׁבוּעָה אוּנ דֶער עִנְיָן דֶער פּוּן אִיז · דֶען דֶער עִיקָר פּוּן דֶער נְשָׁמָה הַיינְגְט אִין דֶער הַאנְט פּוּן דֶעם

מענטשין

פורש כפיו אל ה׳ ומעורר רחמים וכן רוב המצות תלויין ביד האדם ובידו הוא כורת ברית מילה בידו מקיים כל מילי דקרבנות תרומות ומעשרות סוכה ד׳ מינים שבלולב צדקה תפילין והרבה מצות תלויין בידים על כן חיי הנפש תלויין בידיו: (ז) ועל זה אמר דוד המלך ע״ה נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי ר״ל שבחרתי לי דרכים טובים של הידים ולא ההיפך ח״ו והנה כשרוצה האדם לאמת דבריו תוקע כפו כאלו נותן לו משכון שהיא הנפש דיליה אשר היא בכפו והוא יותר חמור מנשבע על נפשו ופוגע בבחינותיו שהיא נפש העליונה הנקראת נפש והוא שם של (אדנ״י) והנה שם אדנ״י במלואו יש לו אותיות כזה אל״ף דל״ת נו״ן יו״ד ונמצא שהוא פוגם ג״כ בי״ב תיבות של שמ״ע ישרא״ל ה׳ אלהינו ה׳ אח״ד ברו״ך ש״ם כבו״ד מלכות״ו לעול״ם וע״ד שהן נגד י״ב אותיות מילואין של אדנ״י והנה אותיות אמצעיות של מילוי שם של אדנ״י הן ללו״ו שהוא גימטריא ע״ב נמצא שפוגם ג״כ בשם ע״ב היוצאים מפסוקים ויס״ע ויב״א וי״ט ואותיות שלישיות הן פתנ״ד שהן גימטריא תקל״ד שהיא אותיות ד״ת ק״ל מראה שפוגם על התורה הקדושה שנאמר בה מימינו אש ד״ת למו ואותיות ק״ל מורה שפוגם בע״ב ק״ל אשר שם ה׳ רוכב עליו כידוע ליודעי חן: (ח) על כן שומר נפשו יתרחק משבועות שוא ומסתם שבועות ומתקיעת כף ותמיד יהיה לו לזכרון גודל הפגם שפוגם בשמות הקדושים הנזכרים למען השם אל יהיה עון זה קל בעיניך כי צורת היד העובר תקיעת כף היא לפני מטתו ועל כל אצבע עומדין כמה אלפים מזיקין רחמנא ליצלן ובעת פטירתו היד ההיא מעידה עליו שעבר על תקיעת כף שלו: (ט) ע״כ צריך האדם להזהיר את בניו ובני ביתו שלא יהיו רגילים בשבועות ונדרים ותקיעת כף והירא לדבר ה׳ מחויב להתפלל על זה שלא יכשלו בשבועת חנם ומכל שכן בשבועת שוא ושקר ותקיעת כף של שקר ומי שלא נזהר אזי יתן מקום חס ושלום ללילי״ת הרשעה להיות לה מדור וחלק בביתו ואובד את בניו הקטנים ונפרעים ממנו וממשפחתו

מענטשין סאיי אויף גוטש סייא אויף שלעכטש · אויף גוטש איז אז ער פאר שפרייט זיינע הענט צוא גאט אונ דער וועקט דער באריטקייט: אונ אזוא אויך פיל מצות היינגען אין דיא הענט · דען מיט זיין האנט איז ער מל · מיט זיין האנט איז ער מקיים אלע זאכין פון קרבנות אונ תרומה אונ מעשר אתרוג לולב הדם ערבה צדקה תפילין אונ נאך פיל מצות דרום היינגט דאש לעבין פון דער נשמה אין זיינע הענט: (ז) אונ דרויף האט דוד המלך ע״ה גיזאגט נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי איך האב מיין לייב איבר גיענטפרט אין מיינע הענט אונ האב ניט פאר נעסין אין דיין תורה דאש איך האב מיר אויש דער וויילט דיא גוטע זאכין וואש מען דארף זייא טאן מיט דיא הענט ניט דיא שלעכטע זאכין ח״ו וואש זייא היינגן אויך אין דיא הענט אונ נון אז דער מענטש וויל מאכין אמת זיינע רייד ניט ער תקיעת כף דאש איז גלייך וויא ער ניט איין משכון זיין נשמה וואש זיא איז אין זיינע הענט · אונ דאש איז נאך הארבער איידער ער שווערט בייא זיין לעבין · אונ ווען איינר איז עובר תקיעת כף איז ער פוגם אין שם אדני אונ אין דיא צוועלף ווערטר שמע ישראל יי אלהינו יי אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אונ אין דעם שם של ע״ב ק״ל: (ח) דרום דער וואש היט זיין לייב זאל זיך דער ווייטרין פון פאלש צוא שווערין אונ פון סתם שבועות אונ פון תקיעות כף אונ עש זאל תמיד פאר אים זיין צוא איין זכרון דער פגם וואש ער איז פוגם אין דיא היילינע שמות וואש פריער זיינן גישטאנן · למען השם דיא גרוישע זינד זאל ניט גרינג זיין אין דיינע אויגין · דען אז ער שטארבט גייט פאר זיין מטה דיא צורה פון דער האנט · אונ אויף איטליכן פינגר שטייען פיל טויזינט מזיקים רחמנא ליצלן אונ דיא האנט זעלבשט זאגט עדות אויף אים אז ער האט עובר תקיעות כף גיווען: (ט) דרום מוז דער מענטש אן זאגין זיינע קינדער אונ זיין הויז גיזינד אז זייא זאלין ניט גיוואונט זיין אין שבועות אונ נדרים אונ תקיעות כף · אונ דער וואש פארכט זיך פאר גאט איז מחויב דרויף מתפלל צוא זיין אז זיינע קינדר זאלין ניט גישטרויכלט ווערין מיט אום זיסטע שבועות אונ מכל שכן מיט פאלשע שבועות אונ פאלשע תקיעות כף · אונ דער וואש איז ניט נזהר דרינן דער גיט ח״ו איין ארט צוא דער לילית הרשעה · זיא זאל האבין איין וואונגנ אונ איין חלק אין זיין הויז אונ פארלירט ח״ו זיינע קליינע קינדר אונ מען נעמט גיצאלט פון אים אונ פון זיין משפחה · אונ דער נאך רופט מען אויש אויף אים אין אלע היכלן הרמות אונ שמתות ח״ו אונ מען דער מאנט אים תמיד צוא בייז · דרום דער

וממשפחתו ואח״כ מכריזין עליו תרמות ושמתות בכל רקיעין ותמיד מזכירין אותו לרעה ע״כ שומר נפשו ירחיק ממכשול זה ואז בטוח תהיה שימלא ה׳ אותך ברכות והצלחות וישועות ונחמות אמן :

פרק נז **כתב** הטור בבוקר יתגבר אדם כארי לקום לעבודת הבורא ויזהר ליטול ידיו סמוך למטתו ולשפוך מים דוקא על גבי כלי כדי להעביר הזוהמא ורוח רעה מעל ידיו כמבואר בספרי המוסר ולא ילך ד׳ אמות בלי נטילת ידים ואיתא בזוהר ואתחנן כי ברקיע ממתינים ומצפים על קימת צדיק שיקום לעסוק בתורה ובתפלה והראייה דכד בר נש קאים מערסיה לאשתדלא באורייתא כרוזא קאים עליה ואמר הנה ברכו את ה׳ כל עבדי ה׳ העומדים בבית ה׳ בלילות ואח״כ כשעומד והולך לבי כנישתא בצלותא קמי מאריה האי כרוזא קארי עליה ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה אכן כ״ז הוא כשהאדם מתפלל בכוונה ובתחנונים ידבר רש כמו משה רבינו שאמר ואתחנן אל ה׳ וגו׳ וצריך האדם שיתן עיניו למטה סגורות ולבו יהיה למעלה : (ג) ומי שהוא רגיל להתפלל מתוך המחזור או מן התפלה יראה להתפלל מתוך הכתב ולא יביט מחוץ למחזור או מחוץ לתפלה כי השכינה עומדת לנגדו ואסור להסתכל בשכינה · ובספרא דרב המנונא סבא אמר מאן דפקח עינוי בשעתא דצלותא או מאן דלא מאיך עינוי בארעא בשעתא דצלותא מקדים עליו מלאך המות ובא אצלו קודם מותו וכד תפוק נפשיה לא יסתכל בנהורא דשכינתא דכתיב כי לא יראני האדם וחי כי קודם מותו כל צדיק זוכה לראות את השכינה ומי שהוא זוכה השכינה מקדמת אצלו וזהו סימן טב לבר נש שידע שנשמתו יצא ממנו בנקל ובנחת בלי שום יסורים ואם אינו זוכה לא מקדמת השכינה לבא והאדם סובל יסורים גדולים בשעת יציאת נשמתו עד שירחם ה׳ עליו לפרוש נהירו קצת מהשכינה כדי שתצא נשמתו · (ד) אמנם זהו אחר שסבל יסורים קשים ומרים שהסימנים הן כאילו נשחטין בסכין פגומה והבני מעיים מתכווצין ועל זה הזהיר

וָואשׂ הִיט זַיין לַייבּ זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶרן פּוּן דֶעם שְׁטְרוֹכְלוּנְג אוּנ דֶענְמָאלְט וָועט עֶר בָּטוּחַ זַיין אַז נָאט ב״ה וָועט אִים דֶער פִּילִין מִיט בְּרָכוֹת אוּנ הַצְלָחוֹת אוּנ הִילְף אָמֵן :

פרק נז כתב דֶער בַּעַל הַטּוּרִים שְׁרַייבְּט דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ שְׁטַארְקִין וִויא אַיין לַייבּ אוֹיף צוּא שְׁטֵיין פְּרִיא צוּא דֶער דִינְסְט פּוּן זַיין בַּשֶּׁעפֶר אוּנ זָאל נִזְהָר זַיין צוּא וַואשִׁין זִיךְ בַּייא זַיין בְּעטֶל אִין אַיין כְּלִי פּוּן וָועגִין אִיבֶּער צוּא פִּירִין דָאשׂ מִיאוּסְקֵייט אוּנ דֶעם רוּחַ רָעָה פּוּן זַיינֶע הֶענְט אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין דִיא סִפְרֵי מוּסָר · אוּנ זָאל נִיט גַיין פִּיר אֵיילִין אוּם נִיוַואשִׁין : (ב) אִין זוֹהַר וָאֶתְחַנָּן שְׁטֵייט אַז אִין הִימֶל וַוארְט מֶען אוּנ מֶען הָאפְט אַז דֶער מֶענְטְשׁ זָאל אוֹיף שְׁטֵיין צוּא לֶערְנָן תּוֹרָה אוּנ תְּפִלָּה טָאן · אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ שְׁטֵייט אוֹיף פּוּן זַיין בֶּעטֶל תּוֹרָה צוּא לֶערְנָן גֵייט פַּאר אִים אַיין כְּרוּז אוּנ זָאגְט דֶעם פָּסוּק הנה ברכו את יי כל עבדי יי העומדים בבית ה׳ בלילות דֶער נָאךְ אַז עֶר גֵייט אִין שׁוּל אַרַיין רוּפְט מֶען אוֹישׂ פַּאר אִים אוּנ אִיךְ וָועל דִיר גֶעבִּין דוּא זָאלְשְׁט גַיין צְווִישִׁן דִיא שְׁטֵייעֶנְדִיגֶע מַלְאָכִים · נָאר דָאשׂ אַלְץ אִיז אַז דֶער מֶענְטְשׁ דַאוֶוינְט מִיט כַּוָּונָה אוּנ מִיט גִיבֶּעט · אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ מוּז זֶעהֶן זַיינֶע אוֹיגִין זָאלִין זַיין פַּאר מַאבְט : אוּנ זָאל זַייא הָאלְטִין אַרָאפּ צוּא דֶער עֶרְד צוּא · אוּנ זַיין הַארְץ זָאל עֶר גֶעבִּין אַרוֹיף צוּא נָאט ב״ה : (ג) אוּנ דֶער וָואשׂ אִיז גִוואוֹנְט צוּ דַאבְּגֶען פּוּן אַיין מַחֲזוֹר אָדֶר פּוּן אַיין סִידוּר · זָאל עֶר זֶעהֶן דַאבְּגֶען פּוּן דֶעם כְּתַב אוּנ זָאל נִיט אַרוֹישׁ קוּקִין פּוּן דֶעם מַחֲזוֹר אָדֶער פּוּן דֶעם סִידוּר וָוארוּם דִיא שְׁכִינָה שְׁטֵייט אַנְקֶעגִין אִים אוּנ מֶען טָאר נִיט קוּקִין אִין דֶער שְׁכִינָה אוּנ אִין דֶעם סֵפֶר פּוּן רַב הַמְנוּנָא סְבָא שְׁטֵייט דֶער וָואשׂ עֶפִינְט זַיינֶע אוֹיגִין בְּשַׁעַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אָדֶער דֶער וָואשׂ מַאכְט נִיט נִידְרִיג זַיינֶע אוֹיגִין בְּשַׁעַת ש״ע · פַּאר זַיין טוֹיט שְׁטֶעלְט זִיךְ דֶר מַלְאַךְ הַמָּוֶת פַּאר אִים · אוּנ לָאזְט אִים נִיט זֶעהֶן דִי שְׁכִינָה דֶען פַּאר דֶעם טוֹיט אִיז אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ זוֹכֶה צוּא זֶעהֶן דִיא שְׁכִינָה · אוּנ דֶער וָואשׂ אִיז זוֹכֶה קוּמְט דִיא שְׁכִינָה צוּא אִים וִויא עֶר וָועֶרְט קְרַאנְק · אוּנ דָאשׂ אִיז אַיין גוּטֶער סִימָן צוּא אִים · דָאשׂ עֶר זָאל וִויסִין אַז זַיין נְשָׁמָה וָועט פּוּן אִים אַרוֹישׂ גֵיין בְּנַחַת אָן יְסוּרִים · אוּנ אוֹיבּ עֶר אִיז נִיט זוֹכֶה קוּמְט דִיא שְׁכִינָה נִיט פְּרִיעֶר · אוּנ עֶר לַייט גְרוֹיסֶע יְסוּרִים בְּשַׁעַת זַיין נְשָׁמָה גֵייט אַרוֹישׂ בִּיז נָאט ב״ה אִיז זִיךְ מְרַחֵם אוֹיף אִים אוּנ שֵׁייד אָפּ אַטַייל לוֹיטֶרְקֵייט פּוּן דֶער שְׁכִינָה צוּא אִים כְּדֵי זַיין נְשָׁמָה זָאל אַרוֹישׂ גֵיין : (ד) נָאר דָאשׂ אִיז אָבֶּר דֶער נָאךְ אַז עֶר לַייד שׁוֹין שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶרֶע יְסוּרִים · אוּנ דְרוֹיף אִיז מַזְהִיר דֶר זוֹהַר הַקָּדוֹשׁ דָאשׂ דֶער וָואשׂ קוּקְט הִין אוּנ אַהֶער בְּשַׁעַר שמונה

הזהיר הזוהר ואתחנן שמי שהוא מביט אנה ואנה בתפלתו ואינו מאיך עינים למטה אזי לא יזכה שתקדים שכינה להתראות אליו כדי שיסבול צער הגסיסה ועל זה יתפלל כל חסיד אליו לעת מצוא זה יום המות שתהא מיתתו בנקל בלתי יסורים ובלתי ערבוב הדעת כדי שיוכל לומר וידוי ולהתודות על כל פשעיו וחטאיו ולסדר צוואה לבניו איך יתנהגו אחרי מותו שיהיו מהולכי תמים ולא ישחירו פניו בקבר כי זכות גדול הוא לאדם אשר הוא מת בשכלו לדבר לפני מותו כי לאו כל אדם זוכה : (ה) לכך בעודו בבריאותו יתפלל האדם שיזכה שתקדים אליו השכינה להצילו ממיתה החטופה וממיתה משונה ממיתה אכזריות ורפואה גדולה להיותו דבוק בתורה בחייו כי ע״י התורה יש לו דביקות אל השכינה לפני מותו ומכל שכן לאחר מותו כדאיתא בזוהר ואתחנן ר׳ אחא הוי קאים עמיה רבי אלעזר לילא חדא בתר פלגות לילא הוו משתדלי באורייתא : (ו) פתח ר׳ אלעזר ואמר כי היא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה תא חזי שכינתא לא מתיישבה אלא במקום שלומדים תורה ובזכות התורה עלמא קאים הה״ד כי היא חייך וגו׳ לשבת על האדמה וכשאינו עוסק בתורה אזי נאמר על מה אבדה הארץ ויאמר ה׳ על עזבם את תורתי והוי אמר ר״א מאן דיכול ללמוד תורה ואינו לומד הרי הוא כאדם שיש לו אשה צנועה ונעימה במעשיה הטובים והבעל עזב אותה ואינו עושה עמה כפי החיוב הראוי לה מן התורה שארה כסותה ועונתה והאשה ההיא צועקת על בעל נעוריה שעזב אותה כמו כן התורה צועקת עליו דין על מי שיכול ללמוד ואינו לומד אזי פתאום בא עליו הדין רחמנא ליצלן : (ז) אדהכי אתא חד גברא והוה רחיש בשפוותיה וכו׳ פתח ר׳ אלעזר ואמר כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון כל העוסק בתורה הוא זוכה לדבק בשכינתא דאיקריאת כבוד וכל צבא מעלה מלמדין עליו זכות משא״כ כשבני אדם

שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוּנ בֵּיינְט נִיט אַרָאפּ זַיינָע אוֹיגִין צוּא דָער עֶרְד · וֶועט עֶר נִיט זוֹכֶה זַיין אַז דִיא שְׁכִינָה זָאל זִיךְ פֶעדֶרִין צוּ אִים פַאר זַיין טוֹיט · פוּן וֶועגִין עֶר זָאל לֵיידִין שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶערֶע יְסוּרִים פוּן דֶער גְסִיסָה · אוּנ דְרוֹיף גִיהֶער אִיטְלִיכֶער מִתְפַּלֵּל צוּ זַיין אַז זַיין מִיתָה זָאל גְרִינְג זַיין אָן יְסוּרִים אוּנ זָאל שְׁטַארְבִּין קְלָאר פוּן וֶועגִין עֶר זָאל קֶענֶען זָאגִין וִידוּי אוּנ מִהְוַדֶּה צוּא זַיין אוֹיף אַלֶע זַיינָע זִינְד אוּנ זָאל קֶענֶען מְסַדֵּר זַיין אַיין צַוָּואָה צוּא זַיינָע קִינְדֶער וִויא זַייא זָאלִין זִיךְ נוֹהַג זַיין נָאךְ זַיין טוֹיט אוּנ אַז זַייא זָאלִין גֵיין אִין גוּטִין וָועג דָען דָאשׂ אִיז אַיין גְרוֹישֶׂר זְכוּת צוּא דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׂ עֶר שְׁטַארְבְּט מִיט זַיין שֵׂכֶל אוּנ רֶעט פַאר זַיין טוֹיט · דֶען נִיט אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ אִיז זוֹכֶה דֶר צוּא : (ה) דְרוּם בְּשַׁעַת עֶר אִיז נָאךְ בַּייא זַיין גִיזוּנְד זָאל עֶר מִתְפַּלֵּל זַיין אַז עֶר זָאל זוֹכֶה זַיין דִיא שְׁכִינָה זָאל זִיךְ פֶעדֶרִין צוּא אִים · כְּדֵי אִים מַצִּיל צוּא זַיין פוּן אַיין אוֹישׂ גִיחַאפְּטִין טוֹיט אוּנ פוּן אַיין מִיתָה מְשׁוּנָה פוּן אַשְׁוֶוערֶע מִיתָה אוּנ דֶער צוּא אִיז אַיין גְרוֹישֶׂע רְפוּאָה עֶר זָאל זַיין בַּייא זַיין לֶעבִּין בַּהֶעפְט אִין דֶער תּוֹרָה · דֶען דוּרְךְ דֶר תּוֹרָה וֶועט עֶר הָאבִּין אַיין בַּהֶעפְטוּנְג צוּ דֶר שְׁכִינָה פַאר זַיין טוֹיט · אוּנ מִכָּל שְׁכֵן נָאךְ זַיין טוֹיט · אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר רַבִּי אַחָא אִיז אַמָאל אוֹיף גִישְׁטַאנְען מִיט רַבִּי אֶלְעָזָר הַאלְבָּע נַאכְט אוּנ הָאבִּין תּוֹרָה

גִילֶערִינְט : (ו) הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר גִיזָאגְט עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק כי הוא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה דֶען דִיא תּוֹרָה אִיז דַיין לֶעבִּין אוּנ דֶער לֵיינְגֶערְט דַיינֶע טֶעג צוּא זִיצִין אוֹיף דֶער עֶרְד וָואשׂ גָאט גִיט דִיר קוּם אוּנ זֶעה דִיא שְׁכִינָה זִיצְט מֵיין נִיט נָאר אוֹיף דֶעם אָרְט וואו מֶען לֶערִינְט תּוֹרָה אוּנ אוֹיף דֶעם זְכוּת פוּן תּוֹרָה לֶערְנֶען שְׁטַייט דִיא וֶועלְט אָבֶּער אַז מֶען לֶערִינְט נִיט קַיין תּוֹרָה שְׁטַייט אִין פְּסוּק על מה אבדה הארץ אִיבֶּר וָואשׂ אִיז פַאר לָארִין גִיוָוארִין דִיא עֶרְד ויאמר יי על עזבם את תורתי הָאט גָאט גִיזָאגְט אִיבֶּר דֶעם וָואשׂ זַייא הָאבִּין פַאר לָאזְט מֵיין תּוֹרָה הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר גִיזָאגְט דֶער וָואשׂ קֶען לֶערְנֶען אוּנ לֶערִינְט נִיט אִיז גְלַייךְ וִויא אַיין אִשָּׁה צְנוּעָה אוּנ אַיין פְרוּמֶע אוּנ אִיז זִיס מִיט אִירֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים · אוּנ דֶער מַאן הָאט זִיא פַאר לָאזְט אוּנ טוּט נִיט אַזוֹא וִויא עֶר אִיז מְחוּיָב פוּן דֶער תּוֹרָה צוּ גֶעבִּין אִיר פַּרְנָסָה אוּנ צוּ קְלֵיידִין זִיא · אוּנ דִיא אִשָּׁה שְׁרַייעֶט אוּנ וַויינְט אוֹיף אִיר מַאן וָואשׂ עֶר הָאט זִיא פַאר לָאזְט אַזוֹא אוֹיךְ שְׁרַייעֶט דִיא תּוֹרָה אוֹיף דֶעם וָואשׂ קֶען לֶערְנֶן אוּנ הָאט צַייט צוּ לֶערְנֶן אוּנ וִויל נִיט · אוּנ פְּלוּצְלוּנְג קוּמְט אוֹיף אִים דֶר גְזַר דִין רַחֲמָנָא לִיצְלַן : (ז) דֶר וַוייל אִיז גִיקוּמֶן אַיין מֶענְטְשׁ צוּ זַייא · הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר גִיזָאגְט עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון דָאשׂ אִיז גִימֵיינְט דֶר וָואשׂ לֶערִינְט תּוֹרָה · דֶער

אדם הולכים בדרכים המקולקלין אזי במעשים הרעים מתהווים ומתיילדין כמה חיצונים והמה המקטרגים את האדם על זה נאמר וכסילים שהן הרשעים מרים קלון רצה לומר מנביהין את הקלון שהן החיצונים שעושין קטיגוריא על האדם עד שמביאין איזה גזרה קשה: (ח) ועל כן יראה כל אדם לקבוע עתים לתורה כדי שתבא השכינה לתוך ביתו ולברך אותו בכמה ברכאן אמן:

פרק נח צריך האדם לתקן הפגם שחטא בבריתו בחטא הוצאת ש״ז לבטלה כמו שאכתוב לקמן התיקון האמיתי על כן צריך למהר בתשובה ואף אם חטא הרבה פעמים הקדוש ב״ה הוא מלך רחמן והוא מקבל תשובות השבים בכל לב ומודה ועוזב ירוחם ומוסיפין לו יראה וקדושה: (ב) נמצא עושה ב פעולות א׳ שעונותיו מכופרים ושנית שיורש עוה״ב באופן ובתנאי כשאוחז בתורה ולומד בהתמדה ויקבע עתים לתורה הן ללמוד בעצמו והן ללמוד עם אחרים ואם אינו יכול בעצמו אזי על כל פנים יקבע עתים לשמוע דברי תורה כי לאחר מיתת אדם שם לא יבא למדרינה למעלה ושם לא יעסוק לא באכילה ולא בשתיה ולא במשא ומתן כי אם בעסק התורה: (ג) ומי שהוא אוהב לשמוע דברי תורה בעולם הזה יזכה לשמוע ד״ת מפי עתיק יומין לעוה״ב משא״כ אם האדם ממאס לשמוע דברי תורה בעולם הזה אין לו שייכות גם בעוה״ב ובודאי יהיה נדחה מפרגודא דיליה ובא וראה מ״ש בזוהר פ׳ שמיני ר׳ יהודה ור׳ יצחק הוו אזלי לציפורי והוי רביא חד אזיל אבתרייהו עם החמור שהיה נושא משא כלים עם דבש אמר רבי יצחק לרבי יהודה גימא מילי דאורייתא׳ (ד) פתח רבי יצחק ואמר וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים וחכך כיין הטוב זו היא תורה שנקראת

איז זוכה צוא באהעפטין זיך אין דער שכינה וואש זיא ווערט גירופין כבוד׳ אונ אלע מלאכים פון דעם הימלן זיינן מלמד זכות אויף אים׳ אבער אז דיא מענטשין גייען אין דיא שלעכטע ווענין׳ ווערין גיבארין פון זיינע שלעכטע מעשים פיל קליפות אונ דיא זיינן די מקטרגים אויף דעם מענטשין׳ אויף דיא לייט זאגט דער פסוק וכסילים אונ דיא רשעים מרים קלון דער הייבין דעם שאנד דאש זיינען דיא קליפות וואש זיינען מקטרג אויף דעם מענטשין ביז זייא ברייגען אויף אים עפעש איין שווערע גזירה: (ח) דרום זאל איטליכר מענטש זעהען זיך קובע זיין צייטין אויף צוא לערנען פון ווענין דיא שכינה זאל קומן אין זיין שטוב אריין אונ זאל אים בענטשין מיט פיל ברכות אמן:

פרק נח צריך דער מענטש דארף מתקן זיין דיא עבירה וואש ער האט מוציא זרע לבטלה גיווען׳ אזוא וויא איך וועל ווייטער שרייבין איין רעכטין תיקון דרויף דרום מוז דער מענטש זיך איילין דרויף תשובה טאן׳ אונ ווען ער האט אפילו דיא עבירה גיטאן פיל מאל׳ פון דעסט ווענין נאט ב״ה איז איין דער בארעם הארציגער מלך׳ אונ ער איז מקבל דיא תשובה פון דיא וואש טוען תשובה מיט דעם נאנצין הארצין׳ אונ דער וואש איז מתודה זיינע זינד אונ פאר לאזט זייא אונ טוט זייא שוין מער ניט דער ווערט דער בארימט פון נאט אונ מען מערט אים פארכט אונ היילייקייט: (ב) ווערט גיפונען ער טוט צווייא פעולות מיט דער תשובה איין מאל זיינע עבירות ווערין פאר געבין אונ דאש אנדערע מאל ער ירשת עולם הבא׳ נאר דיא עיקר תשובה איז ער זאל לערנען תורה׳ אונ זאל זיך קובע זיין צייטין אויף צו לערנן אליין אונ מיט אנדערע אויב ער קען ניט לערנן זאל ער זיך חאטשע קובע זיין צייטין צו גיין הערן דברי תורה ווארום זונסט וועט ער נאך זיין טויט ניט קומן צוא קיין הויכר מדרגה דען דארטין וועט ער ניט עוסק זיין ניט אין עסין ניט אין טריגקען ניט אין משא ומתן נאר אין תורה: (ג) אונ ווער עש האט ליב צוא הערין תורה אויף דער וועלט וועט ער זוכה זיין צו הערין תורה אויף עולם הבא פון נאט ב״ה אבער אז דער מענטש פאר מיאוסה פון צו הערין תורה אויף עולם הזה האט ער דאך ניט קיין שום שייכות אויף עולם הבא ווארום דארטין לערינט מען דאך נאר תורה וועט ער בוודאי ארויש גישטויסין ווערין פון זיין ארט וואש אין גן עדן׳ קום אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר רבי יהודה אונ רבי יצחק זיינן גינאנגן קיין צפורי׳ אונ איין קליין קינד איז זייא נאך גינאנגען מיט איין אייזיל וואש דאש אייזיל האט גיטראגין כלים מיט האניק האט רבי יצחק גיזאגט צוא רבי יהודה לאמיר עוסק בתורה זיין: (ד) האט רבי יצחק גיזאגט עש שטייט אין פסוק וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב

שפתי

שנקראת יין טוב ממש כי לפעמים יין לא טוב לנוף ולא טוב לנשמה כיון שאדם שותה היין הרבה אזי ראשו כואב לו ולפעמים נכשל ג"כ בעבירה חיו וההיפוך הוא התורה הקדושה כל מה שלמד יותר הוא מרחיק ממנו פשעיו ולומד דרכי יראה ונוחל עולם הזה ועולם הבא ולא עוד שיזכה למה שכתוב אחז"ו דובב שפתי ישנים שאף שיהיה ישן בקבר שפתותיו מרחשן דברי תורה: (ה) אמר האי רביא א"כ למה כתיב וחבך דהיינו לימוד התורה כיין הטוב משמע ג"כ לתורה והוה ליה למימר וחכך מיין הטוב אשניחו ביה א"ד יהודה ברי אימא מילך דשפיר קאמרת אמר דמאן דאשתדל באורייתא ודביק בה כשלומד תורה מוציא מפיו ואומר דברי תורה בשפה ברורה ומרים קול כשלומד תורה וכו' יזכה להרים קולו כד יפוק מהאי עלמא הולך לדודי למישרים נשמתו תלך לדודי להקב"ה מישרים שלא יפגעו בו שום בעלי דינים ורשות יהיה להאדם ההוא לילך בחדרי גן עדן וזה' דובב שפתי ישנים אתו ר' יהודה ור' יצחק ונשקו ליה על רישיה וחדו עמיה וסיפר התינוק ההוא סדר הלימוד שלו וגילה להן סודות נפלאות וסתרי תורה: (ו) א"ל מה שמך אמר להו ייסא אמרו רבי ייסא יהיה שמך ואח"כ אמרו ליה השלך את החמאר אצל אביך ויול עמנו אויל עמהם וכד מטי האי ינוקא לבי מדרשא ועייל לבי מדרשא הוי קם רבי יהודה מקמיה והוי רבי יהודה מצוה לכל בני מתיבתא לאנהגא עמיה יקר וכו' והוי רשב"י קורא עליו בטרם אצרך בבטן ידעתיך: (ז) והנה ישכיל הנבון איך שהקדמונים היו פונים לשמוע ד"ת אפילו מן התינוק מאהבת התורה כדי לקבל חידושי התורה שהיא אורך ימינו והיא אילת אהבים ויעלת חן על לומדיה ועל כל א' מישראל הוא מוטל לחבב התורה ולאהוב התורה בפני בני ביתו ובניו ולהזהירם תמיד על קיום התורה ומצותיה: (ח) ובפרט יזהיר

שִׁפְתֵי יְשֵׁנִים וְחֻבַּךְ בְּיַיִן הַמּוֹב מֵיינֵט סָעַן דֵיא הּוֹרָה וְוּאשׁ זִיא וָעֶרְט גִירוּפִין נוּטֶר וַויין ׳ וָוארוּם אֶמְאל אִיז פַּר הַאנְדִין וַויין וְוּאשׁ עֶר אִיז נִיט נוּט צוּם נוּף אוּנ אִיז נִיט נוּט צוּא דָער נְשָׁבָה וָוארוּם אַז דָער סָענְטֶשׁ מְרִינְקְט פִּיל וַויין ׳ מוּט אִים וַוייא דֶער קָאפּ ׳ אִיז עֶר דָאךְ נִיט נוּט פַּאר דָעם נוּף ׳ אוּנ אֶמְאל וָועֶרְט עֶר נָאךְ נִכְשָׁל אִין אַיין עֲבֵירָה דוּ דּוּרְךְ דָעם וַויין אִיז עֶר נִיט נוּט פַּאר דָער נִשְׁבָה אוּנ דֵיא תּוֹרָה אִיז פַּאר קֶעֶרְט דָאשׁ וַויא מָער עֶר לֶערִינְט זִיא דֶער וַויסֶרְט זִיא זַייגָע זִינְד פּוּן אִים ׳ אוּנ עֶר לֶערִינְט זִיךְ אוֹיךְ דִיא וָועגִין פּוּן יֶרְאָה ׳ אוּנ עֶר יִרְשֶׁת דִיא וָועלְט אוּנ זַייגָע וָועלְט ׳ אוּנ נָאךְ מָער עֶר אִיז זוֹכֶה צוּא דָעם וְוּאשׁ דֶער נָאךְ שְׁמַיִים רוּבּ שִׁפְתֵי יְשֵׁנִים עֶר מַאכְט רַיידִין דִיא לָעפְצִין פּוּן דִיא שְׁלָאפֶעדִינָע דָאשׁ מֵיינְט סָעַן הָאשֶׁשׁ עֶר וָועט לִיגִין אִין קֶבֶר וָועלְן זַייגָע לָעפְצִין רַיידִין אִין קֶבֶר: (ה) הָאט דָאשׁ קִינְד זַייא נִיפֶּרְעגְט נָאךְ אַייגֶער פִּשְׁעֵי נָאךְ שְׁמַיִים וְחֻבַּךְ אוּנ דַיין גוּמָען הַיישֶׁט דַיין תּוֹרָה וְוּאשׁ דוּא לָערִינְט אִיז דִיא תּוֹרָה אִיז גִינְלִיכִין צוּא נוּטִין וַויין אוּנ אִיר זָאכְט דָאךְ אַז דִיא תּוֹרָה אִיז בָּעשֶׁער פּוּן נוּטִין וַויין וָואלְט דָאךְ נִיקְעגְט שְׁמַיִין וְחֻבַּךְ מִיין הַמּוֹב אוּנ דַיין תּוֹרָה וְוּאשׁ דוּא לָערִינְט אִיז בָּעשֶׁער פּוּן נוּטִין וַויין הָאט רַבִּי יְהוּדָה אִים נִיזָאכְט כִּיין זוּן זָאנ דַיינָע רַייד דָעז דוּא זָאכְט רָעכְט הָאט דָאשׁ קִינְד זַייא נִיזָאכְט דְרוּיף אַיין נְרוֹישִׁן מוֹד זִינְען נִיקוּמָען רַבִּי יְהוּדָה אוּנ רַבִּי יִצְחָק אוּנ הָאבֶּן אִים נִיקִישְׁט אוֹיף זַיין קָאפּ אוּנ הָאבֶּן זִיךְ נִיפְרֵייט מִיט אִים אוּנ דָאשׁ קִינְד הָאט זַייא דֶער צַיילְט זַיין קֶרֶר הַלִימוּד אוּנ הָאט זִיי מְגַלֶּה גָעזֶען וואוּנְדֶרְלִיכְע סוֹדוֹת אוּנ סְתָרֵי תּוֹרָה: (ו) הָאבֶּן זַייא אִים נִיפְרָעגְט וַויא הַייישְׁט הָאט דָאשׁ קִינְד נִיזָאכְט אִיךְ הַייש זֶיא הָאבֶּן גָאכְט דַיין נָאמֶן זָאל זַיין רַבִּי מוֹט אִיךְ נִיט נָאכְט דָעם נוּף ׳ אוּנ אֶמְאל וָועֶרְט עֶר נָאךְ נִכְשָׁל אִין אַיין עֲבֵירָה דוּ דּוּרְךְ דָעם וַויין אִיז עֶר נִיט נוּט פַּאר דֶער נִשְׁבָה אוּנ דֵיא תּוֹרָה אִיז פַּאר קֶעֶרְט דָאשׁ וַויא מָער עֶר לֶערִינְט זִיא דֶער וַויסֶרְט זִיא זַייגָע זִינְד פּוּן אִים ׳ אוּנ עֶר לֶערִינְט זִיךְ אוֹיךְ דִיא וָועגִין פּוּן יֶרְאָה ׳ אוּנ עֶר יִרְשֶׁת דִיא וָועלְט אוּנ זַייגָע וָועלְט ׳ אוּנ נָאךְ מָער עֶר אִיז זוֹכֶה צוּא דָעם וְוּאשׁ דֶער נָאךְ שְׁמַיִים רוּבּ שִׁפְתֵי יְשֵׁנִים עֶר מַאכְט רַיידִין דִיא לָעפְצִין פּוּן דִיא שְׁלָאפֶעדִינָע דָאשׁ מֵיינְט סָעַן הָאשֶׁשׁ עֶר וָועט לִיגִין אִין קֶבֶר וָועלְן זַייגָע לָעפְצִין רַיידִין אִין קֶבֶר: (ה) הָאט דָאשׁ קִינְד זַייא נִיפְרָעגְט נָאךְ אַייגֶער פִּשְׁעֵי נָאךְ שְׁמַיִים וְחֻבַּךְ אוּנ דַיין גוּמָען הַיישֶׁט דַיין תּוֹרָה וְוּאשׁ דוּא לָערִינְט אִיז דִיא תּוֹרָה אִיז גִינְלִיכִין צוּא נוּטִין וַויין אוּנ אִיר זָאכְט דָאךְ אַז דִיא תּוֹרָה אִיז בָּעשֶׁער פּוּן נוּטִין וַויין וָואלְט דָאךְ נִיקְעגְט שְׁמַיִין וְחֻבַּךְ מִיין הַמּוֹב אוּנ דַיין תּוֹרָה וְוּאשׁ דוּא לָערִינְט אִיז דִיא תּוֹרָה אִיז בָּעשֶׁער פּוּן נוּטִין וַויין הָאט רַבִּי יְהוּדָה אִים נִיזָאכְט כִּיין זוּן זָאנ דַיינָע רַייד דָעז דוּא זָאכְט רָעכְט הָאט דָאשׁ קִינְד זַייא נִיזָאכְט דְרוּיף אַיין נְרוֹישִׁן מוֹד זִינְען נִיקוּמָען רַבִּי יְהוּדָה אוּנ רַבִּי יִצְחָק אוּנ הָאבֶּן

אִים נִיקִישְׁט אוֹיף זַיין קָאפּ אוּנ הָאבֶּן זִיךְ נִיפְרֵייט מִיט אִים אוּנ דָאשׁ קִינְד הָאט זַייא דֶער צַיילְט זַיין קֶרֶר הַלִימוּד אוּנ הָאט זִיי מְגַלֶּה גָעזֶען וואוּנְדֶרְלִיכְע סוֹדוֹת אוּנ סְתָרֵי תּוֹרָה: (ו) הָאבֶּן זַייא אִים נִיפְרָעגְט וַויא הַייישְׁט הָאט דָאשׁ קִינְד נִיזָאכְט אִיךְ הַייש זֶיא הָאבֶּן גָאכְט דַיין נָאמֶן זָאל זַיין רַבִּי מוֹט אִים נִיזָאכְט אִיךְ הַייש זֶיא הָאבֶּן גָאכְט דַיין נָאמֶן זָאל זַיין נָאמֶן זָאל זַיין רַבִּי מוֹט אִים נִיזָאכְט אִיךְ הַייש זֶיא הָאבֶּן גָאכְט דַיין נָאמֶן זָאל זַיין צוּא זַיין אוּנ זִיא נִילִיבְט צוּא כַּאכְן פַּאר זַיינָע קִינְדֶער אוּנ זַיין הוּז נִיזִינְד ׳ אוּנ זָאל זַייא תָּמִיד מְזַהֵר זַיין ׳ זַייא זָאלְן כְּלָלִים זַיין דִיא הּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת ׳ (ח) אַזוּ

לנשים שלא יתחזיא מנהון שערות ראשם כי בעון זה גורמת שיהיו בניה עניים ויהיו בזוים ונבזים בין הבריות וכל בית שאין בה צניעות שם לילית מצויה וגורמת היזק לילדים קטנים ח״ו כמבואר בפרקים הקודמים · (ט) ע״כ כל מי שנכשל בעון קרי יהיה זריז בדברי תורה ויתענה ד׳ פעמים ג׳ ימים רצופים דהיינו בכל תקופות השנה ג׳ ימים ויתעסק בתורה אז ושב ורפא לו וברכות ינוחו על ראשו וכל איבריו יהיו נקיים וטהורים לעד :

פרק נט **כתיב** בתורה והיה מחניך קדוש ר״ל שיהיה גופו ואיברים של אדם בקדושה כי האיברים של אדם הן מחנה השכינה וזש״ה ונקדשתי בתוך בני ישראל ושכנתי בתוכם וכשהולך האדם חס ושלום בדרכים לא טובים ועוסק הכל בתענוגי עולם הזה אזי הוא מחנה להשטן ולילית ר״ל · (ב) ולעולם יהא אדם רגיל לומר רבונו של עולם זכני להיות אני טהור וכסא אל השכינה ברכי נפשי את ה׳ וכל קרבי את שם קדשו · ובהיות כשחוטאים ישראל אזי השכינה מסתלקת מישראל ואז נאמר ותרם התיבה מעל הארץ כי השכינה נקראת בספר הזוהר תיב״ה שהוא אותיות בית ה׳ · ולכך הן רמ״ח תיבות בקריאת שמע נגד רמ״ח איברים של אדם כי כל תיבה מק״ש הוא משפיע קדושה באבר א׳ כשקורא בכוונה · (ג) ואל תקשה הלא כמה בני אדם שקורין קריאת שמע בדקדוק ובכוונה גדולה ואף עפ״כ איבריהן הן חלושים · דע בני הענין הוא מבואר בזוהר שלח לך כי נשמת האדם דומה לנר וטבע הנר כשאינו מאיר כראוי אז מנענעים אותו קצת ועל ידי כן מתלהב יותר ויאיר כראוי וזה דוקא

בנר

בִּפְרַט עֶר זָאל מַזְהִיר זַיין דִיא וַוייבֶּער · אַז זַייא זָאלִין זִיךְ פִירִין בִּצְנִיעוּת · וְוארום מַחֲמַת דָער דָאזִיגֶער זִינְד אִיז זִיא גוֹרֵם אִירָע קִינְדֶער זָאלִין זַיין אָרוּם אוּנ מְבוּזֶה בַּייא לַייט · אוּנ אִין אִיטְלִיכִין הוֹיז וָואשׂ דְרִינְען אִיז נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין צְנִיעוּת · דָארְטִין אִיז דִיא לִילִית גִיוַוייגְטְלִיךְ אוּנ זִיא אִיז גוֹרֵם הַיזִיק ח״ו צוּא דִיא קְלַיינֶע קִינְדֶער אַזוֹ וְוִיא עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְרִיעֶרְדִינֶע פְּרָקִים : (ט) דְרוּם אִיטְלִיכֶער וְואשׂ אִיז נִכְשַׁל גִיוְוארִין אִין דָעם זִינְד פוּן קֶרִי ר״ל · זָאל עֶר זַיין אַיין זָרִיז תּוֹרָה צוּא לֶערְנֶן · אוּנ זָאל פַאסְטִין פִיר הַפְסָקוֹת דוּרְךְ דָעם יָאר דְהַיינוּ אִין אִיטְלִיכִין פֶערְטִיל זָאר זָאל עֶר פַאסְטִין אַיין הַפְסָקָה פוּן דְרַייא טֶעג · אוּנ זָאל עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין אוּנ תְּשׁוּבָה טָאן דָאשׂ עֶר זָאל שׁוֹין דִיא עֲבֵירָה מֶער נִיט טָאן וְועט גָאט בּ״ה אִים הַיילִין דָאשׂ עֶר וְועט אִים דִיא עֲבֵירָה מוֹחֵל זַיין · אוּנ בְּרָכוֹת וְועלִין רוּעֶן אוֹיף זַיין קָאפּ אוּנ אַלֶע זַיינֶע אַבְרִים וְועלִין זַיין רַיין אוֹיף אַייבִּיג אָמֵן :

פרק נט כתיב עֶשׂ שְׁטַייט אִין דָער תּוֹרָה והיה מחניך קדוש דָאשׂ אִיז גִימֵיינְט דָער גוּף אוּנ דִיא אַבְרִים פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין זָאלִין זַיין הַיילִיג · וְוארום דִיא אַבְרִים פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין זַיינֶען דִיא מַחֲנֶה שְׁכִינָה · אוּנ דָאשׂ מֵיינְט דָער פָּסוּק ונקדשתי בתוך בני ישראל אוּנ אִיךְ וְועל וְוערִין גִיהַיילִיגְט צְוִוישִׁין דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ וְועל רוּעֶן צְוִוישִׁין זַייא אוּנ אַז דָער מֶענְטְשׁ גֵייט אִין דִיא וְועגִין וָואשׂ זַיינֶען נִיט גוּט · אוּנ אִיז אַלֶץ עוֹסֵק אִין דִיא תַּעֲנוּגִים פוּן עוֹלָם הַזֶה וְוערְט עֶר אַיין מַחֲנֶה צוּא דֶעם שָׂטָן אוּנ דִיא לִילִית רַחֲמָנָא לִיצְלַן : (ב) אוּנ אַייבִּיג זָאל דָער מֶענְטְשׁ גִיוְואוֹנְט זַיין צוּא זָאגִין רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם זַייא סִיךְ מְזַכֶּה אִיךְ זָאל זַיין רַיין אוּנ אַיין שְׁטוּל צוּא דָער שְׁכִינָה · מַיין לַייבּ זָאל לוֹיבִּין גָאט · אוּנ אַלֶע מַיינֶע אִינְוַוייגִינְשְׂטֶע גְלִידֶער זָאלִין לוֹיבִּין זַיין הַיילִיגִין גָאמֶען · אוּנ וַוייל אַז דִיא יִשְׂרָאֵל זִינְדִיגִין · וְוערְט דִיא שְׁכִינָה אָפּ גִיטְאן פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ דָעְנְמָאלְט וְוערְט גִיזָאגְט דָער פָּסוּק ותרם התבה מעל הארץ אוּנ דִיא שְׁכִינָה וָואשׂ זִיא וְוערְט גִירוּפִין תֵּיבָה אִיז וְוארִין אוֹיף גִיהוֹיבִּין פוּן דֶער עֶרְד · אוּנ דְרוּם הַיישְׂט דִיא שְׁכִינָה תֵּיבָה וַוייל תֵּיבָה מַאכְט בֵּית ה׳ · דְרוּם אִיז פַאר הַאנְדִין אִין קְרִיאַת שְׁמַע צְוַוייא הוּנְדֶערְט אוּנ אַכְט אוּנ פֶערְצִיג וְוערְטֶער · קֶעגִין דִיא צְוַוייא הוּנְדֶערְט אוּנ אַכְט אוּנ פֶערְצִיג אַבְרִים פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין · דָען אִיטְלִיכְשׁ וְוארְט פוּן קְרִיאַת שְׁמַע אִיז מַשְׁפִּיעַ הַיילִיקַייט אִין אַיין אַבֶר אַז עֶר לַייעֶנְט נָאר דִיא ק״ש מִיט כַּוָונָה : (ג) אוּנ עֶשׂ זָאל דִיר נִיט קָשָׁה זַיין פַאר וְואר עֶשׂ אִיז דָאךְ פַאר הַאנְדִין פִיל מֶענְטְשִׁין וָואשׂ זַייא לַייעֶנְען ק״ש מִיט גְרוֹישׂ כַּוָונָה אוּנ פוּן דֶעסְט וְועגִין זַיינֶען זַייעֶרֶע אַבְרִים שְׁלַאף · זָאלְשְׂט וִויסִין מַיין זוּן דָער עִנְיָן אִיז בַּאשַׁייד אִין זוֹהַר דָאשׂ דִיא נְשָׁמָה פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין אִיז גְלַייךְ צוּא אַיין לִיכְט · אוּנ דִיא טֶבַע פוּן אַיין לִיכְט אִיז אַז עֶשׂ לַייכְט נִיט וְוִיא עֶשׂ גִיהֶערְט צוּ זַיין · צוּ שָׁאקִילְט מָען עֶשׂ אַבִּיסֶל דוּרְךְ דָעם בְּרֶעגְט עֶשׂ בְּעפֶער

אוּנ

בנר יפה מה שאין כן בנר גרוע אדרבא בנענוע כבה ושקע כמו כן האדם בהיותו חוטא והנשמה דיליה ע״י החטאים אינה מאירה כראוי ואז הקדוש ברוך הוא שולח עליו יסורים המנענעים אותו ומטרידים גופו ואבריו · (ד) ובאם האדם מקבל באהבה ובחיבה היסורים ומשים אל לבו כי לא לחנם שלח הקב״ה עליו היסורים כי הקב״ה לא עביד דינא בלא דינא ומתחרט על העבר ורואה לתקן מה שקלקל ולהבא גודר עצמו בגדר היראה אזי חוזרת הנשמה יותר להאיר ומאיר יותר ואם האדם אינו מקבל היסורים באהבה ומבעט ביסורים ולפי זמן הולכין היסורים מאתו וחוזר האדם לדרכו הרעה ולמעשיו המקולקלים אז היסורים חוזרים ובאים אליו בחזקה ומאבדין אותו מן העולם ונר דיליה שהיא הנשמה כבה ושוקע ויורד עמו לבור שוחה עמוקה : (ה) והנה בזמן שבית המקדש היה קיים האדם היה מביא קרבן ומתוודה עליו ובצירוף התשובה ואח״כ נשחט הקרבן ונזרק דמו של הקרבן וחלבו נקרב זה היה הכל תמורת גופו ואיבריו אשר חטאו ונתחייבו מיתה וקרבן זה היה תיקונם ועכשיו האמירה היא במקום קרבן כמו שאמר הכתוב ונשלמה פרים שפתינו · ועי״ זה כתב הרב מהר״ם הבבלי שבאמירת פרשת הקרבנות יכוין האדם שהאותיות הכתובות לפניו הם דמיון גוף הקרבן והנקודות חמנענעות את התיבה הוא הנפש של הקרבן ועל ידי כן נחשב כאילו הקריב קרבן על המזבח · (ו) ואל יהא קל בעיניך אמירת פרשת הקרבן כי בכל יום ויום בבקר מתעורר אחד חיצוני הנקרא תול״ע והוא מתחיל לקטרג על העבירות שעשו ישראל בלילה ובהקרבת תמיד של שחרית היו מחלישין ומתישין את כחו ואל זה יכוין באמרו פרשת התמיד עול״ת תמיד העשויה בהר סיני (ר״ל עול״ת הוא אותיות תול״ע בהיפוך אתוון) וכל המתנאה הוא נותן כח וחיזוק לזה החיצוניוכל ההולך בענוה שהוא דוגמת הקרבן כמש״ה לב נשבר ונדכה אלהים

אוּנ דָאשׂ אִיז נָאר בַּייא אַיין גוּט לִיכְט · אָבָּר בַּייא אַיין שְׁלֶעכְט לִיכְט וֶוערְט עֶשׂ נָאךְ פַאר לָאשִׁין דוּרְךְ דֶעם שָׁאקְלֶען · אַזוֹא אוֹיךְ דֶער מֶענְטְשׁ אַז עֶר זִינְדִיגְט אוּנ דוּרְךְ דִיא זִינְד לַייכְט זַיין נְשָׁמָה נִיט וִוי עֶשׂ גִיהָער צוּ זַיין : שִׁיקְט נָאט ב״ה אוֹיף אִים יְסוּרִים וָואשׂ זַייא צוּא שָׁאקְלִין אִים : (ד) אוּנ אַז עֶר אִיז זַייא מְקַבֵּל בְּאַהֲבָה אוּנ טוּט אוֹיף זַיין הַארְץ אַז נִיט אוּם זִישְׂט שִׁיקְט נָאט ב״ה אוֹיף אִים דִיא יְסוּרִים דֶען נָאט ב״ה וֶועט נִיט טָאן קַיין עִוְלָה ח״ו · אוּנ הָאט חֲרָטָה אוֹיף דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט גִיטָאן דִיא זִינְד · אוּנ זֶעהָט צוּ פַארִיכְטִין וָואשׂ עֶר הָאט קַאיילֶע גִימַאכְט אוּנ אוֹיף וַוייטֶער מַאכְט עֶר זִיךְ אַנֶדֶר עֶר זָאל דָאשׂ שׁוֹין נִיט טָאן קֶערְט וִוידֶער זַיין נְשָׁמָה צוּ לַייכְטִין בֶּעשֶׂער אָבֶּער אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז נִיט מְקַבֵּל דִיא יְסוּרִים בְּאַהֲבָה אוּנ עֶר טְרֶעט אִין זַייא אוּנ וִויא דִיא יְסוּרִים נַייעֶן אַוֶועק פּוּן אִים קֶערְט עֶר וִוידֶער צוּא זַיין שְׁלֶעכְטִין וֶועג אוּנ צוּא זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים דֶענְמָאלְט קֶערִין זִיךְ וִוידֶער דִי יְסוּרִים אוּנ קוּמֶן צוּא אִים מִיט שְׁטַארְקַייט אוּנ מַאכִין אִים פַארְלִירִין פּוּן דֶער וֶועלְט · אוּנ זַיין נְשָׁמָה וֶוערְט פַאר לָאשִׁין אוּנ זִיא גִידֶערְט מִיט אִים אִין טִיפִין גְרוּב אַרַיין : (ה) אוּנ נוּן אִין דֶער צַייט אַז דָאשׂ בִיהמ״ק אִיז גִישְׁטַאנֶן הָאט דֶער מֶענְטְשׁ גִיבְּרַאכְט אַיין קָרְבָּן אוּנ הָאט מִתְוַדֶה גִיוֶוען אוֹיף אִים אוּנ הָאט תְּשׁוּבָה גִיטָאן דֶער נָאךְ הָאט מֶען גִיקוּילְט דֶעם קָרְבָּן · אוּנ זַיין בְּלוּט הָאט מֶען גִישְׁפְּרִיצְט אוּנ זַיין חֵלֶב הָאט מֶען מַקְרִיב גִיוֶוען · אִיז דָאשׂ אַלְץ גִיוֶוען פַאר זַיין גוּף אוּנ זַיינֶע אֵיבְרִים וָואשׂ הָאבִּין גִיזִינְדִיגְט אוּנ זַיינֶען שׁוֹין חַייָב גִיוָוארִין מִיתָה · אוּנ דֶער קָרְבָּן אִיז זַייעֶר תִּקּוּן · אוּנ הַייגְט דָאשׂ וָואשׂ עֶר זָאגְט דִיא פַּרְשָׁה פּוּן קָרְבָּנוֹת אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מַקְרִיב קָרְבָּנוֹת · אוּנ דְרוּם שְׁרַייבְּט דֶער מהר״ם הַבַּבְלִי אַז בְּשַׁעַת דֶער מֶענְטְשׁ זָאגְט דִיא פַּרְשָׁה פּוּן קָרְבָּנוֹת זָאל עֶר מְכַוִּין זַיין · אַז דִיא אוֹתִיוֹת וָואשׂ שְׁטַייעֶן גִישְׁרִיבִּין פַאר אִים זַיינֶן דָאשׂ גְלַייכֶנְשׁ פּוּן דֶעם גוּף פּוּן דֶעם קָרְבָּן · אוּנ דִיא נְקוּדוֹת וָואשׂ זַייא שָׁאקְלִין דָאשׂ וָואֶרְט · דָאשׂ אִיז דֶער נֶפֶשׁ פּוּן דֶעם קָרְבָּן אוּנ דוּרְךְ דֶעם וֶוערְט גִירֶעכִיגְט גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מַקְרִיב אַיין קָרְבָּן אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ : (ו) אוּנ דוּא זָאלְשְׂט נִיט הַאלְטִין פַאר גְרִינְג פּוּן צוּא זָאגִין אַלֶע טָאג דִיא פַּרְשָׁה פּוּן קָרְבָּנוֹת וָוארוּם אַלֶע פְּרִיא וֶוערְט דֶער וֶועקְט אַיין מַשְׁחִית וָואשׂ עֶר וֶוערְט גִירוּפִין תּוֹלָע · אוּנ עֶר הַייבְּט אָן מְקַטְרֵג זַיין אוֹיף דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׂ דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבִּין גִיטָאן בַּייא נַאכְט · אוּנ אַז מֶען הָאט מַקְרִיב גִיוֶוען דֶעם תָּמִיד פּוּן שַׁחֲרִית · הָאט מֶען שְׁלַאף גִימַאכְט זַיין כֹּחַ אוּנ דְרוֹיף זָאל עֶר זִיךְ מְכַוִּין זַיין אַז עֶר זָאגְט אִין דֶער פַּרְשַׁת הַתָּמִיד עולת תמיד העשויה בהר סיני זָאל עֶר מְכַוִּין זַיין אַז עולת אִיז דִיא אוֹתִיוֹת תּוֹלָע אוּנ דֶער וָואשׂ הַאלְט זִיךְ בַּעַל

אלהים לא תבוזה בתפלתו הוא מתיש כוחו ועיז אמר דוד המלך ואנכי תולעת ולא איש · (ו) והכלל כי אמירת פרשת הקרבנות הוא ענין גדול וחשוב מאוד כמ"ש בזוהר פרשת וירא רבי אהא הוי אזיל לכפר טרשא אתא לגבי אושפיזא רחישו עליה כל בני מתא אמרו גברא רבה אתא להכא ניזיל לגביה אזלו ואמרו ליה שהן בצרה גדולה בזה העיר כי ד' ימים שהחל הנגף רחמנא ליצלן ובכל יום הנגף הולך וגובר אמר להם למחר ניזיל לבית הכנסת ונבעי רחמי מן הקב"ה עד דהוי אזלי אתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו פלוני ופלוני נושים למות : (ח) א"ל רבי אהא אין עת לקיימא הכא דשעתא דחיקא אבל אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מן חסידי וצדיקי העיר עשרה עשרה לכל חלק שיהיו י' למזרח י' לדרום י' למערב י' לצפון ואנא עמכון ויעמדו עשרה לכל זוויתא דמתא ותאמרו בכוונה גדולה ענייני דקטורת בוסמין וענין דקרבנות עבדו כן תלתא יומין לבתר אמר ניזיל לבתינו כי בטלה הגזרה ואף אותם אנשים שהיו נושין למות אפרישו מינייכו לבתיהון ומצוה עליהון שיאמרו קטורת מן ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ושים עליה קטורת וכו' וכן עבדו ובטיל מינייהו מותנא שמעו חד קלא דאמר חולין הדבר חולין הדבר לא תרד לכאן כי ידעין לבטלא ליה · (ט) אדהכי חלש ליביה דרבי אחא ואדמוך שמע חד קלא שאמר כשם שעשית זאת כך העשה בעיר אחרת אחי"כ הלך ר' אחא לדרכו וצוה לבני מתא דלא יבטלון מאורייתא לעולם והחליפו שם העיר מתא מחסיא על שם שחם הקדוש ברוך הוא עליהם · (י) לכן צריך האדם לומר ג"פ פ' קטורת ובריית פיטום הקטורת בכל יום כי הוא תועלת גדול וכל מי שמתפלל בכוונה יקובל תפלתו והקדוש ברוך הוא יעשה רצונו למלאות שאלתו הטובה אמן :

דע

נָאוָה דָעַר נִיט פַּח אוּן שְׁטַארְקַייט צוּא דָעם חִיצוֹן · אוּן דָעַר וָאוּשׁ נַייט מִיט עֲנָוות מַאכְט עָר מִיט זַיין תְּפִלָּה שְׁלָאף דָעם פּוֹחַ פּוּן דָעם חִיצוֹן : (י) דָעַר כְּלָל אִיז אַז דָאוּשׁ זָאגָן דִיא פָּרָשָׁה פּוּן קָרְבָּנוֹת אִיז אַיין גְרוֹיסָע עֲנָין אוּן בְּפְרַט קְטוֹרֶת צוּ זָאגָן אִיז אַיין גְרוֹיסָר אוּן אַיין חֻשׁוּבָר עֲנָין · אַזוֹא וִויא עֶס שְׁמַייט אִין זוֹהַר רַבִּי אַחָא אִיז נִיאַאגָן צוּ דָעם אָרְט טָרָשָׁא · אִיז עָר נִיקוּמָן אִין אַיין הַאַרְבָּרִיג · אִיז נִיזוֹארִין אַיין שַׁם אַז אַיין תַּלְמִיד חָכָם אִיז אָן נִיקוּמָן · זַיינָן דִיא שְׁטָאט לַייט נִיאַאגָן צוּא אִים אוּן הָאבִּין אִים נִיזָאגְט אַז זַיי זַיינָן אִין גְרוֹיסָר צָרָה אִין דָעַר שְׁטָאט וְוארוּם שׁוּין פּוּן זִיבִּין טָעג אָן הָאט זִיךְ אָן גִיהוּיבִּין אַיין כַּמָּה רַחֲמָנָא לִיצְלַן אִין שְׁטָאט · אוּן אַלָע טָאג וָועָרָט זִיא שְׁטַארְקָר · הָאט עָר צוּא זַייא נִיזָאגְט טָארְגן וָועלָן מִיר גַיין אִין שׁוּל אַרַיין אוּן וָועלִין בָּעטִין גָאט · וִויא זַייא זַיינָן אוֹנְעק נִיאַאגָן אִיז טָען נִיקוּמָן אוּן דָעַר הָאט נִיזָאגְט · דָעַר אוּן דָעַר אִיז גִישְׁטַארְבִּין אוּן דָעַר אוּן דָעַר אִיז טוֹטָה לָכוֹת : (ח) הָאט רַבִּי אַחָא צוּא זַייא נִיזָאגְט עֶס אִיז הַייִנְט נִיט דָא צַייט דָא צוּא שְׁטַיין וְוארוּם דִי צַייט אִיז זַייעָר אַיינְג נָאר שַׁייד פּוּן אַייךְ אֲפּ פָּערָצִיג צַדִּיקִים אוּן חֲסִידִים · צוּא זָעהָן אוֹיף אִיטְלִיכְעָר זַייט שְׁטָאט · אוּן אַיךְ וָועל אוֹיךְ זַיין טִיט אַייךְ . אוּן זַייא זָאלָן זָאגָן קְטוֹרֶת אוּן אוֹיךְ דָעם עִנְיָן פּוּן קָרְבָּנוֹת . הָאבִּין זַייא אָזוֹ נִיטָאן דָרַייא טָעג אוּן דָרַייא נָעכְט דָעַר נָאךְ הָאט רַב אַחָא נִיזָאגְט לְאמִיר נַיין צוּא אוּנְזֶער הַיים דָעַן דִי גְזֵירָה אִיז שׁוֹין בָּטֵל נִיוָוארִין . אוּן אוֹיךְ דִיא מָעַנְטְשָׁן וָואוּשׁ זַייגָן נוֹטָה לְמוּת לָאזָן עֶטְלִיכָע מֶעַנְטְשָׁן פּוּן דִיא פְּערָצִיג צוּא זַייא אַהֲיים נַיין אוּן לָאזָן דָארְטִין זָאגָן קְטוֹרֶת אוּן דִיא פָּרָשָׁה : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וכו' זַייעָן דִיא מָעַנְטְשָׁן אוֹיךְ לָעבִּין גִיבְּלִיבִּין הָאבִּין זַייא נִיהֶערְט אַיין קוֹל הָאט נִיזָאגְט דָעַר עִיפִּישׁ זָאל אַהֲרֹן שׁוּין נִיט קוּמָען וָוארוּם זַייא וָוייסָן שׁוֹין וָוייא אַזוֹא אִים מְכַבֵּל צוּא זַיין : (ט) דָעַר וַוייל אִיז פַּאר חֲלָשָׁה נִיוָוארִין דָאשׁ שׁוֹין בָּטֵל נִיוָוארִין . אוּן אוֹיךְ דִיא מָעַנְטְשָׁן וָואוּשׁ זַייגָן נוֹטָה לְמוּת לָאזָן עֶטְלִיכָע מֶעַנְטְשָׁן פּוּן דִיא פְּערָצִיג צוּא זַייא אַהֲיים נַיין אוּן לָאזָן דָארְטִין זָאגָן קְטוֹרֶת אוּן דִיא פָּרָשָׁה : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וכו' זַייעָן דִיא מָעַנְטְשָׁן אוֹיךְ לָעבִּין גִיבְּלִיבִּין הָאבִּין זַייא נִיהֶערְט אַיין קוֹל הָאט נִיזָאגְט דָעַר עִיפִּישׁ זָאל אַהֲרֹן שׁוֹ

פרק ס דע כי יש רמ״ח מצות עשה וכל אבר מרמ״ח איברי האדם תלוי במצוה למשל בפה תלויה מצות לימוד התורה ובעינים תלויין מצות קידוש החודש ומצות ראיית ציצית וכן במוח תלויין המצות שצוה הקדוש ב״ה ע״י זכירה כגון זכור את אשר עשה ה׳ למרים · זכור את יום אשר יצאת ממצרים · זכור את יום אשר עמדת לפני ה׳ אלהיך בחורב · (ב) ולכן כתב הרב מהר״י לוריא ז״ל שצריך האדם להזכירם תוך תפלות הקבועות בכל יום שמתוך כך לא ישכחם האדם ובאומרו ברכת אהבה רבה כי אל פועל ישועות אתה ובנו בחרת מכל עם ולשון יכוין זכירת יום עמדו אבותינו במעמד הר סיני לקבל התורה ובחר אותנו אז מכל עם ולשון ליתן לנו תורה הקדושה · וקרבתנו לשמך הגדול יכוין זכור את אשר עשה לך עמלק · סלה באמת להודות לך צריך לכוין שהפה ולשון נבראו כדי להודות להלל שמו של מלך מלכי המלכים הקב״ה וצריך ג״כ לזכור שמרים הנביאה נצטרעה ע״י סיפור לשון הרע ע״כ צריך ליזהר האדם מלספר לשון הרע ובק״ש יזכור יציאת מצרים · (ג) ומאוד צריך האדם ליזהר בזה כי ידוע שאם האדם מחסר מצוה א׳ מוכרח הוא להתגלגל שנית בשביל לקיים המצוה ואז אם אינו מקיים מצות הזכירה הנ״ל התלוין במצות צריך עוד פעם להתגלגל וע״ז רמז בעל המסורה ב׳ פעמים כתיב ויצאה · ויצאה חנם אין כסף · ויצאה והיתה לאיש אחר · ופי׳ הדבר ואם שלש אלה לא יעשה לה קאי על הנשמה תורה נביאים כתובים · דין אמת ושלום · קדושה טהרה ענוה · יראה אהבה זריזות · תורה עבודה ג״ח · כל אלה הן משולשים ואם לא יתנהג בהם אזי ויצאה הנשמה חנם אין כסף ר״ל שלא תזכה לבא לעלמא דכסופין פי׳ העולמות המאירים לצדיקים באשר שלא קנו שלימות אזי ויצאה מביתו הראוי להיות לו אם

פרק ס דע דוא זאלשט ווישן אז עש איז פאר האנדין רמ״ח מצות עשה · אונ איטליכער אבר פון דיא רמ״ח אברים פון דעם מענטשין היינגט אין איין מצוה למשל אין מויל היינגט דיא מצוה פון תורה לערנען אין דיא אויגין היינגט דיא מצוה פון קידוש החודש אונ דיא מצוה פון צוא זעהען דיא ציצית · אין מוח היינגט דיא מצות וואש גאט ב״ה האט גיהיישין דער מענטש זאל אלע טאג זייא גידייגקען דהיינו דאש וואש עש שטייט אין דער תורה זכור את אשר עשה ה׳ למרים גידייגק וואש גאט ב״ה האט גיטאן צוא מרים זכור את יום אשר יצאת ממצרים גידייגק דעם טאג וואש דוא בישט פון מצרים ארויש גינאנגן זכור את יום השבת גידייגק דעם טאג פון שבת זכור את יום אשר עמדת לפני ה׳ אלהיך בחורב גידייגק דעם טאג וואש דוא בישט גישטאנן פאר גאט דיין גאט אויף דעם בארג סיני : (ב) דרום שרייבט דער רב האר״י ז״ל אז דר מענטש מוז דיא זאכין גידייגקן צווישין דיא תפלות וואש דער מענטש מוז זייא זאגין אלע טאג · דען דורך דעם וועט ער זייא ניט פאר געסין · דאש אז ער זאגט אין דער ברכה פון אהבה רבה ובנו בחרת מכל עם ולשון זאל ער זיך מכוין זיין צוא גידייגקן דעם טאג וואש אונזרע עלטערין זיינן גישטאנען אויף דעם בארג סיני דיא תורה מקבל זיין אז ער זאגט סלה באמת להודות לך זאל ער מכוין זיין אז דאש מויל מיט דעם צונג זיינן נאר בשאפין גיווארין פון וועגין צוא דאנקין אונ לויבין דעם נאמען פון מלך מלכי המלכים הקב״ה · אונ מוז אויך גידייגקן אז מרים איז מצורע גיווארין דורך דעם וואש זיא האט לשון הרע גירעט אויף איר ברודר משה רבינו ע״ה · דרום מוז דער מענטש נזהר זיין פון צוא ריידן לשון הרע · אונ אין ק״ש זאל ער גידייגקען יציאת מצרים : (ג) אונ דער מענטש מוז זייער נזהר זיין דרינן דען דאש איז גוויש אז דעם מענטשן גייט אפ איין מצוה פון דיא תרי״ג מוז ער נאך אמאל מגולגל ווערין פון וועגין דיא מצוה מקיים צוא זיין · אונ אויב ער איז ניט מקיים דיא מצוה פון דיא זכירות וואש פריער זיינן גישטאנן מוז ער נאך אמאל מגולגל ווערין אונ דרויף איז מרמז דער בעל מסורה · עש שטייט אין דער תורה צווייא מאל דאש ווארט ויצאה איין מאל ויצאה חנם אין כסף · אונ ויצאה והיתה לאיש אחר דאש פירוש דער פון איז אזוא · דען פריער שטייט ואם שלש אלה לא יעשה אויב די נשמה וועט ניט טאן די זאכין וואש איטליכש בזונדער איז אויף דרייא · דאש איז תורה נביאים כתובים · דין אמת ושלום · קדושה טהרה ענוה · יראה אהבה זריזות · תורה עבודה נמילות חסדים אז זיא וועט דיא אלע זאכין ניט טאן · זאל די נשמה ארויש גיין אום זיסט אין כסף כלומר זיא וועט ניט זוכה זיין צו דיא גילושטיגע וועלט · דאש מיינט מען די וועלטין וואש לייכטין צו דיא צדיקים ויצאה מביתו אונ זיא וועט ארויש גיין פון דעם הויז וואש וואלט

אם קנה שלימות ועכשיו שלא זכה לבית זה יצאה לחוץ והלכה והיתה לאיש אחר בגלגול ויסבול שניה
צער חבלי לידה ומיתה וחיבוט הקבר וכל העונשים הנזכרים בספר חסד לאברהם ע"ש בחלק עין משפט
(ד) ע"כ בן אדם ראה דרכיך וחכם להיות אוהב לעצמך שלא תהיה נדחה מחוץ לפרגודא קדישא אוי
לאותה בושה וחרפה לנשמה הנדחה שלא תקבל פני כסא הכבוד ממקום מחצבתה ואומרים אל הנשמה
ווי לך איך היית כפוי טובה מחסד שעשה לך בוראך והיה מטיב עמך במאכל ובמשתה ודי מחסורך
ואתה משלם רעה תחת טובה · (ה) באוראה מה דאיתא בזוהר פ' בלק ר"פ הוה אתי למחמי ברתיה
אמיה של ר"א דהות במרעא והוו עמיה חבריא עד דהוי אזלי פגעי בתרין ערבאי א"ל בחקל דא אתער
קלא מיומין דעלמא א"ל מיומין דעלמא לית אנן ידעין מיומא דילן אנן ידעין דהא יומא חד הוו אינון ליסטין
מקפחי ארחין (ר"ל שודדי דרכים) עברין בהאי חקל ופגעו באינון יהודאין ואתו לקפחי להון ואשתמע קול
דחמרא בהאי חקל דנהיק תרי זימני אתי שלהובא ואוקיד להון ואשתזיבו אינון יהודאין אמר להו ערבאי
במלה דא דקאמריתון תשתזבון יומא דין מליסטין אחרינן דקא מחכאן לכו · (ו) בכה ר"פ אמר מארי
דעלמא רחשא דניסא עבדי בגיני ואשתזבין אינון יהודאין ולא ידענא פתח ואמר לעושה נפלאות גדולות
לבדו כי לעולם חסדו כמה טיבו עביד הקב"ה עם בני נשא ולא ידע אלא איהו בלחודוי ב"נ אזיל
באורחא וליסטין מחכאן ליה למיקטליה אתי אחרא ואתייהיב כופרא תחותיה והוא אשתזיב ולא
ידע הטובה דעביד הקדוש ב"ה עמיה רק הקב"ה איהו בלחודיה ידע וזה שאמר הכתוב לעושה נפלאות
גדולות לבדו כי לעולם חסדו א"ר פנחס לחברייא הא דשאילנא לאינון ערבאי משום דאינון מצויין תדירא
בחקלא כו' בתר הכי שאיל רבי פנחס לערבאי אם לא שמעו איזה קלא (שלפי שידע רבי פנחס דרשב"י

וואלט ראוי גיווען צוא איר ווען זיא זאל גיווען גוט זיין
אבר איצונד אז זיא האט ניט זוכה גיווען צוא דעם ארט
גייט זיא ארוש והלכה והיתה לאיש אחר אונ זיא זאל מגולגל
ווערין אין אנגדר מענטשין אונ מוז דאש אנדערע מאל
ליידין דעם צער פון חבלי לידה פון דעם טויט חיבוט
הקבר אונ אלע עונשים וואש שטייען אין ספר חסד
לאברהם : (ד) דרום דוא מענטש זעה דיין וועג אונ זייא
קלוג דוא זאלשט דיך אליין ליב האבין דוא זאלשט ניט
אוועק גישטויסין ווערין פון דעם הייליגין היכל ווייא איז
צוא דער בושה אונ דיא חרפה וואש דיא נשמה האט
וואש ווערט ארוש גישטויסין זיא זאל ניט מקבל זיין
דיא פני כסא הכבוד פון דעם ארט וואש זיא איז גינומען
גיווארין · אונ מען זאגט צוא דער נשמה · ווייא איז צוא
דיר וויא בישטו גיווען איין כפוי טובה פאר דעם חסד
וואש דיין בשעפר האט דיר גיטאן · אונ האט מיט דיר
באגיטיגט מיט עשין אונ טרינקן אונ אלץ וואש דוא האשט
בדא־פט · אונ דוא האשט בצאלט איין רעה פאר דער
טובה : (ה) קום אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר ·
רבי פנחס איז גינאנגן זעהן זיין טאכטער דיא מטער פון
רבי אליעזר דאש זיא איז שלאף גיווען · אונ דיא חבריא
זיינען אויך גיווען מיט אים · האבין זייא בגעגינט צווייא
ערביים · האט רבי פנחס זייא גיזאגט אויף דעם פעלד
איז איין מאל איין קול גיווען אז דא זיצין גזלנים האבין

דיא ערביים צוא אים גיזאגט פון לאנג וויישין מיר ניט ·
נאר מיר וויישין פון אונזר צייט אז דא זיצין גזלנים דען
איין מאל האבין אין דעם פעלד בגעגינט גזלנים צו יהודים
אונ האבין זייא גיוואלט הרגנען האט איין אייזיל צווייא
מאל גישריען איז גיקומען איין פייער אונ האט זייא
פאר בדענט · אונ דיא יהודים זיינען ניצול גיווארין :
(ו) האט רבי פנחס גוויינט אונ האט גיזאגט דער הער
פון דר וועלט · דוא האשט גיטאן איין נס פון מיינט וועגין
אונ דיא יהודים זיינן ניצול גיווארין אונ איך האב נאר ניט
גיוואושט האט ער גיזאגט עש שטייט אין תהלים לעושה
נפלאות גדולות לבדו נאט ב"ה טוט גרוישע וואונדער נאר
אליין כי לעולם חסדו דען צוא אייביג איז זיין גינאד וויפיל
גוטש טוט נאט ב"ה מיט דיא מענטשין אונ דער מענטש
וויישט נאר ניט · נאר נאט ב"ה אליין וויישט עש · דען
אפט גייט איין מענטש אין וועג · אונ גזלנים האפין אים
צוא הרגנן ביז נאט ב"ה איז זייא מזדמן אנגדר מענטש ·
הרגנען זייא יענם אונ ער ווערט ניצול אונ ווייסט נאר
ניט דיא טובה וואש נאט ב"ה האט אים גיטאן · נאר נאט
ב"ה אליין וויישט · דרום זאגט דר פסוק ער טוט גרוישע
וואונדר · אונ ער אליין וויישט פון זייא · דער נאך האט
רבי פנחס גיפרעגט די ערביים אויב זיי האבין ניט גיהערט
היינט עפיש איין קול · דאש האט ער אלץ גיפרעגט ווייל
ער האט גיוואושט אז רשב"י אונ זיין זון רבי אליעזר

יועלין

ובנו רבי אלעזר יפקון לקבל אפיה) עד דהוי אזלין חזרו אינון ערבאי לגבי רבי פנחס · (ז) אמרו ליה סבא סבא אנת שאיל לון שאילתא מן יומין דעלמא ולא שאילתא לנא על יומא דא דחמינא תוהא על תוהא דהוי יתבין חמשה בני אדם וחד סבא בהדייהו וחמינא עופות מתאספין וקא פרשין על רישייהו אלין אזלין ואלין תבין וטולא לא אתעבר מעל רישייהו וההוא סבא ארים קליה עלייהו ואינון צייתין ליה אמר להו זהו אשר רציתי לשאול אתכם כו׳ אחר כך הוי נהיק חמרא דרבי פנחס בן יאיר ושמע רשב״י קליה דחמרא אמר לבנו ר״א ותלמידיו ניקום דהא קלא דהדווה דחמרייה דסבא אתער לגבן · (ח) קם רשב״י וקמו חברייא פתח רשב״י ותפתח פי האתון של בלעם אמרו חברייא דפי האתון היה נברא בע״ש בין השמשות אדהכי אתא רבי פנחס בן יאיר ונשקו לרשב״י אמר נשקנא פיהו דאתבסם בבוסמין דגינתא דעדן דיליה חדו כחדא ויתבו כיון דיתבו פרחו כל אינון עופין דהוו עבדי טולא ואתבדרו אהדר רישיה רשב״י ורמא להון קלין ואמר לון עופין דשמיא לית אתון משגיחין ביקרא דמאריכון דקיימא הכא קיימא ולא נטלו מדוכתייהו ולא קריבו לגבייהו אמר רבי פנחס אימא לון שילכון לון עופי לאורחייהו ומתבדרון אינון עופי ואזלי · (ט) אדהכי הא תלת אילנין מתפשטין בענפין לתלת סיסרין עלייהו ועינא דמייא נבעין קמייהו חדו כולהו חברייא אמר רבי פנחס טולא סגי הוי מאינון עופין בקדמיתא אבל טורח גדול הוה לבעלי חיים וכתיב ורחמיו על כל מעשיו ולכן לא בעינן ליתוב בטולא דילהון אמר רשב״י אנא לא אטרחנא להון אבל אי קב״ה חם עלן לית עלן שום חובא ולית אנן יכלין

לדחייא

וְעָלַיִן אַרְוִישׁ נַיִן אִים מְקַבֵּל פָּנִים זַיִן · וְוִיא זַייא זַייִנען אַוו נְיַיאנְגען · (ז) הָאבְּן דִיא עַרַבִּיים זִיךְ אום נִיקְערְט צו רַבִּי פִּנְחָס אוג הָאבְּן אִים נִיזָאגְט דוא אֶלְטָער אַלְטָער · דוא פְּרַעגְשְׁט אונְז וָאש עָש הָאט זִיךְ נִימָאן פּון לַאנְג · אוג וָארום פְּרַעגְשְׁט אונְז נִיט וָאש הָאבְּן מִיר הַיינְט נִיוֶעהָן · דָען מִיר הָאבְּן נִיוֶעהָען אַיין חִידוּש אִיבָּער דָעם אַנְדָערָן · דָאש פִּינְף מְעגְטְשֶׁין זַיינען נִיוֶעזֶן · אוג צְווישֶׁין זַייא אִיז נִיוֶוען אַיין אֶלְטָער מַאן · אוג מִיר הָאבְּן נִיוֶעהָען פִּיל עוֹפוֹת הָאבְּן זִיךְ אַיין נִיזָאמֶילְט אוג הָאבְּן זִיךְ פָּאר שַׁפְּרַייט אִיבָּער זַייעֶרע קָעפּ · דִיא זַייֶען אַוֶועק אוג דִיא קֶערֶן זִיךְ אום · אוג זַייעֶר שָׁאטֶין וְוערְט נִיט אֶפּ נִימָאן פּון זַייעֶר קָאפּ · אוג דָער אֶלְטָער שָׁרַייט אויף זַייא אוג זַייא פָּאלְגֶן אִים · הָאט עֶר צוא זַייא נִיזָאגְט דָאש אִיז דָאש וָואש אִיךְ הָאב אַיִיךְ נִיוָואלְט פְּרַעגְן · דָער נָאךְ הָאט דָאש אַייזִיל פּון רַבִּי פִּנְחָס אֶן נִיהוֹיבְּן צוא שְׁרַייֶען · הָאט רשב״י דָער הֶערְט דָאש קוֹל פּון דָעם אַייזִיל · אוג הָאט דֶר קָעגְט אַז דָאש גַייט רַבִּי פִּנְחָס זַיין שְׁוועֶר הָאט עֶר נִיזָאגְט צוא זַיין זון רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוג צוא זַייֶנע תַּלְמִידִים לְאַכְּזִיר אויף שְׁטַיין נַיין אַנְטְקֶעגְן דָעם אֶלְטֶן רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר : (ח) אִיז רשב״י מִיט דֶער חֲבֶרְיָא אויף נִישְׁטַאנְען הָאט רשב״י נִזָאגְט נְרוישֶׁע סודות אויף דָעם פְּסוּק וחפתח פי האתון של בלעם הָאבְּן דִיא חֲבֶרְיָא נִיזָאגְט אַז דָאש מויל פּון דָעם אַייזִיל אִיז נָאךְ בֵּישֶׁאפֶּן נִיוואָרן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת פּון עֶרֶב שַׁבָּת דָער וַייל אִיז רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר נִיקוּמֶען אוג הָאט נִיקוּשְׁט צוא

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי · הָאט עֶר נִיזָאגְט אִיךְ קוש אַוואָ אַיין מויל וָואש אִיז נָתַבַּסֶם מִיט בְּשָׂמִים פּון דֶעם גַּן עֵדֶן · הָאבְּן זַייא זִיךְ נִיפְּרַייט אַין אַייֶנעם אוג זַייֶנען נִיזעסֶן · וְוִיא זַייא הָאבְּן זִיךְ נִיזעצְט זַייֶנען אַוועק גִיפְלוּינְן אַלָע דִיא עופוֹת וָואש הָאבְּן פְּרַייעֶר נִימַאכְט אַיין שְׁאטֶין אִיבָּער זַייעֶר קָאפּ הָאט רשב״י אום נִיקְערְט זַיין קָאפּ אוג הָאט אויף זַייא אַנְדערֶייא נִיזעבְּן אִיר עופוֹת אִיר פְּרַעגְט נִיט אויף דָעם כָּבוד פּון אַייעֶר הָער השי״ת וָואש עֶר אִיז דָא · זַייֶנען זַייא נִיבְּלִיבְּן שְׁטֶיין : אוג הָאבְּן זִיךְ נִיט נְרִירְט פּון זַייעֶר אָרְט אוג הָאבְּן נִיט נִיזָעהָנְט צוא זַייא · הָאט רַבִּי פִּנְחָס נִיזָאגְט צוא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי זָאג זַייא · זַייא זָאלְן זִיךְ נַיין זַייעֶר וועֶנְש דָען עֶש אִיז אַיין צַער בָּעֲלֵי חַיִּים אַז פַּייגְלֶן זָאלְן אַוו לַאנְג זַייערע פְלִינְגל אויף שְׁפַּרַייטְן אוג זָאלְן שְׁטַיין אויף אַיין אָרְט · הָאט עֶר אַוואָ נִיטָאן · זַייֶנען דִיא פַּייגְלֶען אַוועק גִיפְלוּינְן : (ט) דָער וַייל הָאבְּן אַרוישׁ גִישְׁפּראצְט דְרַיי א בוימֶער אוג הָאבְּן אויף זַייא פַּאר שְׁפַּרַייט מִיט זַייערע צְווייגן אויף דְרַייא וַייטֶין · אוג אַיין קָוואל וָואשֶׁער הָאט גִיקוועלְט פַּאר זַייא הָאבְּן זִיךְ נָאר דִיא חֲבֶרְיָא נִיפְּרַייט הָאט רַבִּי פִּנְחָס נִיזָאגְט אֶמֶת עֶש אִיז נִיוֶוען פְּרַייעֶר אַיין נְרוישֶׁער שְׁאטֶין פּון דִיא פַּייגְל אָבָּער עֶש אִיז פַּאר זַייא נִיוֶוען אַיין נְרוישֶׁע טִירָקָא אוג עֶש שְׁטַייט דָאךְ אִין פְּסוּק ורחמיו על כל מעשיו אוג זַיין רַחֲמָנוּת אִיז אויף אַלָע זַייֶנע בַּאשֶׁעפֶּענעֶש דְרום הָאב אִיךְ נִיט נִיוואָלְט זִיצִין אִין זַייעֶר שָׁאטֶין · הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי נִיזָאגְט אִיךְ הָאב זַייא

לדחייא מתנן דיליה יתבו כחדא תחות ההוא אילנא ושתו מן מיא פתח רשב"י וכאה חולקי דעסקן באורייתא דכתיב בתורת ה' חפצו והיה כעץ שתול על פלגי מים והנה בוא וראה מאי דעביד לן (קב"ה) נטע לן אילנין תלתא ודא מעייני מאתר דא ועד יומא דין קיימא אילין אילנין בענפין רברבין פרישין וקראו לההון בני נשא נציבו של רשב"י ורבי פנחס בן יאיר • (י) ממעשה זה נלמד איך הקב"ה משגיח על מי שהולך בתמימות ועוסק בתורה אשר תמיד עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להופיע עליהם רוח טהרה וקדושה והוא עושה רצון יראיו על כן צריך כל אדם להכיר בטוב ה' וחמלה יתירה שהקדוש ברוך הוא עושה בכל עת ובכל רגע עם בני אדם וצריך להתפלל על זה להיות שגם אנחנו חסויין בצל כנפיו להיות האדם ניצול מהחטא ועון שיתן לנו הקב"ה לב ירא וחרד כי מה יתרון להיינו בהפרד חז מהקדושה ומה יתרון בעמלנו אם נהיה אנחנו כבושים תחת יד היצה"ר וכל הירא וחרד לדבר ה' יתפוס בלבו לבחור לו דרך נכון וישר ועל העבר יתאנח בשברון לב על חטאיו וה' יסלח לו ואחריתו יהיה כפול ומכופל אמן סלה :

פרק סא **כתיב** בתורה לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו ביאר הענין בזוהר ויקהל כי כבר ידוע משארזל השינה הוא א' ממ' ממיתה כי בהיות האדם ישן או נשמתו נפקת מיניה ולא אשתאר ביה כי אם הנפש אשר חיותה היא רק רביעית הדם שבלב וע"כ הסיטרא אחרא מתפשטא בגופו לשרות עליו ובפרט בלילה שהיא זמן שלימת החיצונים ואף שקם בלילה ועוסק בתורה ואעפ"כ הנשמה לא מתיישבה כל כך בתוך הגוף עד אחר זמן התפלה ואז הנשמה מוכן כראוי

גיט מַטָּרַתְ גיוֹרְעָן • נָאר אַז נָאט ב"ה הָאט אוֹיף אוּנְז חַס
גיהַאט אוּן הָאט וַיִיא גישָׁוְקט אִיבָּער אוּנְז אַיין שָׁאטִין צוּא
מַאכְן • הָאבְּן מִיר גִיט גִיקְעָנְט אַוָועק שְׁטוֹיסְן זַיין מַתָּנָה
זַיינְען וַיִיא גיוָעסְן אִין אַייגָעם אוּנְטָער דִיא בּוּיכָר אוּן הָאבְּן
גיטרוּגְקען פּוּן דֶעם קָוואל וַואשֶׁער הָאט רשב"י אֶן גיהוּיבְּן
אוּן הָאט גיזָאגְט וואול אִיז מַיין חֶלְק וָואשׁ אִיךְ לֶערִין
תּוֹרָה • דֶעָן עֶס שְׁטַייט אִין פְּסוּק בהורת ה' חפצו אַז זַיין
בֶּגָער אִיז אִין נָאטֶשׁ תּוֹרָה והיה כעץ שתול על פלגי מים וועט
עָר זַיין אַזוֹ וויא אַיין בוים וָואשׁ אִיז גיפְּלַאנְצְט אוּיף בֶּעקְ
וואשֶׁער • אוּן גוּן זָעה וָואשׁ נָאט ב"ה הָאט אוּנְז גיטָאן •
ראשׁ עָר הָאט אוּנְז גיפְּלַאנְצְט דֶרֶייא בּוּיכָר אוּן אַיין קָוואל
וואשֶׁער • אוּן בֵּי הַייגְטִיגְען מָאל שְׁטַייגְען נָאךְ דִיא בּוּיכָער
שֶׁפֶּרַייט מִיט גְרוֹשֶׁע צַוויִיגְען • אוּן דִיא לַייט רוּפְן
ייא דָאשׁ פְּלַאנְצוּנְג פּוּן רשב"י אוּן רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר :
(י) פּוּן דֶעָר מַעֲשֶׂה וועָרְט אֶפּ גילֶערְנְט וויא נָאט ב"ה אִיז
מְשַׁגִיחַ אוּיף דִיא וָואשׁ נַייגְן מִיט נַאנְצְקִיים אוּן לָעָרְנָען
תּוֹרָה דָאשׁ תָּמִיד אִיז דִיא הַשְׁגָּחָה פּוּן נָאט אוּיף וַיינָע
מְאוֹרְכְטִיגָער צוּא דִיא וָואשׁ הָאפְּן צוּ זַיין חֶסֶד צוּא מַאכְן
שיינָען אוּיף דִיא אַיין רוּחַ טָהֳרָה אוּן קְדוּשָׁה • אוּן עָר טוּט
עֶם וַוילְן פּוּן זַייגָע פָּארְכְטִיגָע • דֶרוּם מוּז דָעָר מֶענְטש
דָער קֶענְען אִין דֶעם גוּטש פּוּן נָאט • אוּן דָאשׁ נָרוּיש דָעָר
בַּארְמְקִייט וָואשׁ נָאט ב"ה טוּט אַלָע רַגָע מִיט דִי מֶענְטשְׁן
אוּן עָר מוּז דְרוּיף מְהַפְּלֵל זַיין • אַז מִיר זָאלְן גיצוּל וָועְרְן
בַּשִׁיצְט אוּנְטָער זַייגָע פְּלִיגְל • דָאשׁ מִיר זָאלְן גיצוּל וָועְרְן

גיט מַטָּרַתְ גיוֹרְעָן • נָאר אַז נָאט ב"ה הָאט אוֹיף אוּנְז חַס
גיהַאט אוּן הָאט וַיִיא גישָׁוְקט אִיבָּער אוּנְז אַיין שָׁאטִין צוּא
מַאכְן • הָאבְּן מִיר גִיט גִיקְעָנְט אַוָועק שְׁטוֹיסְן זַיין מַתָּנָה
זַיינְען וַיִיא גיוָעסְן אִין אַייגָעם אוּנְטָער דִיא בּוּיכָר אוּן הָאבְּן
גיטרוּגְקען פּוּן דֶעם קָוואל וַואשֶׁער הָאט רשב"י אֶן גיהוּיבְּן
אוּן הָאט גיזָאגְט וואול אִיז מַיין חֶלְק וָואשׁ אִיךְ לֶערִין
תּוֹרָה • דֶעָן עֶס שְׁטַייט אִין פְּסוּק בהורת ה' חפצו אַז זַיין
בֶּגָער אִיז אִין נָאטֶשׁ תּוֹרָה והיה כעץ שתול על פלגי מים וועט
עָר זַיין אַזוֹ וויא אַיין בוים וָואשׁ נָאט ב"ה הָאט אוּנְז גיטָאן •
וואשֶׁער • אוּן גוּן זָעה וָואשׁ נָאט ב"ה הָאט אוּנְז גיטָאן •
ראשׁ עָר הָאט אוּנְז גיפְּלַאנְצְט דֶרֶייא בּוּיכָר אוּן אַיין קָוואל
וואשֶׁער • אוּן בֵּי הַייגְטִיגְען מָאל שְׁטַייגְען נָאךְ דִיא בּוּיכָער
שֶׁפֶּרַייט מִיט גְרוֹשֶׁע צַוויִיגְען • אוּן דִיא לַייט רוּפְן
ייא דָאשׁ פְּלַאנְצוּנְג פּוּן רשב"י אוּן רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר :
(י) פּוּן דֶעָר מַעֲשֶׂה וועָרְט אֶפּ גילֶערְנְט וויא נָאט ב"ה אִיז
מְשַׁגִיחַ אוּיף דִיא וָואשׁ נַייגְן מִיט נַאנְצְקִיים אוּן לָעָרְנָען
תּוֹרָה דָאשׁ תָּמִיד אִיז דִיא הַשְׁגָּחָה פּוּן נָאט אוּיף וַיינָע
מְאוֹרְכְטִיגָער צוּא דִיא וָואשׁ הָאפְּן צוּ זַיין חֶסֶד צוּא מַאכְן
שיינָען אוּיף דִיא אַיין רוּחַ טָהֳרָה אוּן קְדוּשָׁה • אוּן עָר טוּט
עֶם וַוילְן פּוּן זַייגָע פָּארְכְטִיגָע • דֶרוּם מוּז דָעָר מֶענְטש
דָער קֶענְען אִין דֶעם גוּטש פּוּן נָאט • אוּן דָאשׁ נָרוּיש דָעָר
בַּארְמְקִייט וָואשׁ נָאט ב"ה טוּט אַלָע רַגָע מִיט דִי מֶענְטשְׁן
אוּן עָר מוּז דְרוּיף מְהַפְּלֵל זַיין • אַז מִיר זָאלְן גיצוּל וָועְרְן
בַּשִׁיצְט אוּנְטָער זַייגָע פְּלִיגְל • דָאשׁ מִיר זָאלְן גיצוּל וָועְרְן

פרק סא כתיב עֶס שְׁטַייט אִין דֶעָר תּוֹרָה לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו בְּאַשַׁייד דָעָר וואהר דֶעם
פְּסוּק דֶעָן דָאשׁ אִיז יְדוּעַ אַז דָער שְׁלָאף פּוּן דֶעם מֶענְטשְׁן
אִיז אַיין זֶעכְצִיגְטֶל חֶלֶק פּוּן דֶעם טוּיט וָואהרוּם אַז דֶער
מֶענְטש שְׁלָאפְט נַייט זַיין נְשָׁמָה אַרוּיש פּוּן אִים אוּן נאר
דֶער נֶפֶשׁ בְּלַייבְּט אִיבָּער בַּייא אִים וָואשׁ אִיר חַיות אִז
נאר דָאשׁ רְבִיעִית בְּלוּט וָואשׁ אִיז אִין הָאלְץ דְרוּם וָועְרְט
דִיא סְטָרָא אַחֲרָא פַּאר שְׁפָּרַייט אִין גוּף צוּא רוּעָן אוּיף אִים
אוּן בְּפְרַט בַּייא נָאכְט וָואשׁ דֶעָנְטְאלְט אִיז דִיא צַייט וָואשׁ
דִיא חִיצוֹנִים גיוָועלְטִיגְען דֶעָנְטְאלְט אוּן חָאטֶשׁ וָועְן אַייגֶער
שְׁטַייט אוּיף בַּייא נָאכְט אוּן לָעָרְנְט תּוֹרָה פּוּן דָעָשְׁט
וָועְנְען קָעָרְט זִיךְ גִיט אוּם זַיין רָעכְטָע נְשָׁמָה צוּא אִים בִּיז

לשוב להגוף׳ (ב) וידוע ששליטת הנשמה היא מצד קדושה ושליטת הגוף ונפש היא מצד הנחש הקדמוני וכשיאכל האדם קודם שמתפלל בזמן שליטת הנחש השוכנת בדם שהיא תחת ממשלת הנחש אזי האכילה ושתייה ממש כאילו מקריב קרבן להנחש וזה שאמר הכתוב לא תאכלו על הדם לשלוט הנפש שבדם בעוד שהנשמה עדיין אינו אצל האדם ולכן כתיב לא תנחשו לא תתן מקום לנחש הקדמוני ומפרש שם בזוהר שהאוכל או שותה קודם שהתפלל אף שעדיין לא האיר היום ממש כאילו עובד גלולים כנזכר׳ (ג) והנה ראיתי שכמה אנשים במדינות האלו אשר הם להוטין אחר גרונם ותיכף כשיעמדו קודם שיאיר היום איזה שעות בהשכמה מדמין בעצמן שימות אם לא ישתה יין שרף והוא להן כהיתר גמור למלאות תאותם ושרירות לבם הרע ולפעמים שותין ומשתכרין ואח״כ כשיגיע זמן התפלה של שחרית התפלה אינה שגורה בפיהם וזהו חטא גדול אשר כמה אנשים נכשלים בו והנה צריך שתדע פחיות האדם נמשך אחר תענוגי הגוף ואחר תאות לבו בעוה״ז וע״י כן הוא מתבטל מעבודת הבורא אזי נלכד במצודה רעה ואינו זוכה ליקבר בארון כראוי ע״ש בזוהר דמאריך בזה הסוד יוסף הצדיק דנטיר ברית דיליה כתיב ביה ויישם בארון במצרים כי מי שהולך אחר תאות ושרירות לבו הוא נכשל בעון ראיית קרי׳ (ד) על כן הירא וחרד לדבר ה׳ ישמע לקול העצה הטובה שיהיה לו חתיכה דאסורא לאכול אז לפעום שום דבר קודם שיתפלל תפלת שחרית וברפלתו יזכור בבכי ותחנונים לפני ה׳ שיזכהו ה׳ שבמעט אוכל ובמעט שתייה ישבע נפשו ולא יצטרך להרבות באכילה ושתייה ובפרט שאנחנו יתמי דיתמי שאין אדם בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וע״כ מוכרחים אנו אל התשובה וזהו נדר הראשון אל התשובה בתוך החשק וחמדת האדם אל המאכל יסוג אחור ויפסיק כמבואר בכפרי המוסר הקדמונים ע״ש ובפרט בספר הקדוש רבינו ישעיהו סג״ל ז״ל ומכל שכן שלא יבא לידי ביטול עבודת בוראו מהמת רבוי האכילה ושתייה בלילה קודם השינה שאז הוא

נָאךְ דֶעם דַאבְּנָען׃ם (ב) אוּן דָאש אִיז יְדוּעַ אוּ דָאש גִיוּוָעלְטִיקְייט פוּן דֶער נְשָׁמָה אִיז מִצַד הַקְדוּשָׁה אוּן דָאש גִיוּוָעלְטִיקְייט פוּן דֶעם גוּף מִיט דֶעם נֶפֶשׁ אִיז מִצַד הַנָּחָשׁ דָאש אִיז דִיא קְלִיפָּה אוּן אַז דֶער מֶענְטש עֶסְט אוּן טְרִינְקְט פַּאר דֶעם דַאבְּנָען וְואש דִיא נְשָׁמָה אִיז דֶעְנְמָאלְט נָאךְ נִים פּאר הַאנְדִין בִּייא דֶעם מֶענְטשִׁין אוּן דֶער נֶפֶשׁ מִיט דֶעם גוּף אִיז אוּנְטֶער דִיא כְּטִשְׁלָה פוּן דֶעם נָחָשׁ אִיז דָאש עֶשִׁין אוּן טְרִינְקְען מַשׁ גְלֵיךְ וְויא עֶר אִיז מַקְרִיב אַיין קָרְבָּן צוּא דֶעם נָחָשׁ אוּן דָאש מֵיינְט דֶער פָּסוּק לא תאכלו על הדם אִיר זָאלְט נִים עֶסְן פַּאר דֶעם דַאבְּנָען צוּא מַאכְן גִיוּוָעלְטִיגִין דֶעם נֶפֶשׁ וְואש אִיז אִין דֶעם רְבִיעִית הַדָּם בְּשָׁעַת דִיא נְשָׁמָה אִיז נָאךְ נִים פַּאר הַאנְדִין בַּייא דֶעם מֶענְטשִׁין אוּן דְרוּם שְׁטֵייט וַוייטֶער לא תנחשו אִיר זָאלְט נִים גֶעבְּן קֵיין אֹרֶט צוּ דֶעם נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי עֶר זָאל גִיוּוָעלְטִיגִין אִיבֶּער אַייךְ אוּן נָאךְ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר דֶער וְואש עֶסְט אֶדֶר עֶר טְרִינְקְט פַּר דֶעם דַאבְּנָען חָאטְשֶׁע עֶס אִיז נָאךְ נִים טָאג נָאר עֶר הָאט שׁוֹין גִישְׁלָאפְּן אִיז גְלֵיךְ וְויא עֶר דִינְט גִילוּלִים׃ (ג) אוּן נוּן אִיךְ הָאב גִיזֶעהֶען פִּיל מֶענְטשִׁין אִין דִיא מְדִינוֹת וְואש זַייא זַייֶען לְהוּט זַייֶער הָאלְט צוּא דֶער פִּילִין אוּן וְויא זַייא עֶסְטִיגֶע שָׁעָה פַּאר טָאג׳ דַאכְט זִיךְ זַייא אַז זַייא וָועלִין עֶסֶן אַרְבִּין אַז זַי נָאר אוּן דֶער הַיִּצֶר הָרָע אִיז אִין זַיי אַרַיין גֶעקוּמֶען אוּן זַי הָאבֶּן אִים גִיגֶעבֶּן אַיין שְׁלָאג אוּן זַי זִינְד גִיוָואר גִיוָואר׳ דַאכְט זִיךְ זַייא אַז זַייא וָועלִין עֶסֶן אוּן דְרִינְקְען אַ גְלָעזֶל וַוַיין אוּן דַאכְט זִיךְ זַי זַיי אִין גַאנְצְן גִיזוּנְט אוּן גִיזִינְד אוּן דֶער הַיִּצֶר הָרָע אִיז אִין זַיי אַרַיין גֶעקוּמֶען אוּן הָאט זַי גִיבֶּן אַ

זמן למסור נפשו ונשמתו בפקדון להש"י בנקיות ולעיין במעשיו היטב במחשבתו שלא פגם ביום העבר ואם נזכר שחטא ישים לזכרון בלבו לתקן המעוות · (ה) וכל זה אם יש לו שהות להרהר ולהתבונן על כך משא"כ כשאדם הוא מרבה באכילתו ושתייתו עד שכריסו הוא מלא יותר מדאי ושכלו הוא מעורבב מרוב האכילה ושתייה איך יחשוב בדעתו להרהר בדברי תורה ויראה כי אם אחר שכרותו יפול על מטתו כבהמה ואיך תעלה נשמתו לפני כסא הכבוד לקבל שפע כמו שאר הנשמות טהורות ועיין בזוהר פ' לך לך שהאריך רשב"י ז"ל בפסוק נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך ת"ח בד בר נש סליק על ערסיה נשמתיה נחית מיניה וכו' וסיים כוונת הזוהר כי טוב לנשמה אשר היא באה מהורה בלי שום פגם ועון וכל דרכיו הן בחלק קדושה אזי ההיא נפשא זכאה למחמי בנועם ה' ולבקר בהיכלו וכשם שהמעשה מעכבת הנשמה מלעלות אל הקדושה כך הדיבור הוא פוגם לשון הרע ודברי ניבול פה שמתרימין אותו ארבעים מלאכי השרת ומנדין אותו עד שיתחרט האדם ויעשה תשובה ע"ש באריכות · (ו) וכן מי שמדבר עם חבירו אחד בפה ואחד בלב וחבירו הוא סומך על דבורו שאינו יודע שרבורו הוא חלוק ממחשבות לבו ואיתא בזוהר פ' נשא ההיא מלה של רמיה דאפיק בר נש מלקא לבקע רקיעין וקיימא עד דיאמר לילה ונשמתא מלקא קמי מלכא קדישא ההד"ד משוכבת חיקך שמור פתחי פיך וכדין אתרשים ההיא מלה וההוא חובה דבר נש ובגין כך אשרי האדם שהנהגותיו הוא בלתי רמאות ואם יחשוב האדם הרי מצינו הרבה בני אדם שמעשיהם המה בערמה ולעולם אין פיהם ולבם שוים ומרמין הבריות בדבור והן מרויחין במעשיהן אבל דע כי עונשן הוא גדול וסופן שיהיו נטרדין מן העוה"ז ועוה"ב כי זה דרך המינים והפוקרים כי הקב"ה בעצמו משניח על כל דיבור הן לרעה והן למובה · (ז) ואיתא בזוהר פ' שלח לך רבי חזקיה ורבי ייסא הוי אזלי באורחא א"ר ייסא לך' חוקיה חמינא באפך דהרהורא דאורייתא אית גבך אמר ליה הא וודאי בהאי קרא אסתכלנא ביה דאמר שהמע"ה כי מקרה

בְּפִקָּדוֹן צוּא הִשִׁי מִט רַיינִקֵייט · אוּנ זָאל זִיךְ גוּט אִיבֶּעֶר קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים אוּיב עֶר הָאט נִיט עֶפֶּעס אַיין עֲבֵירָה נִיטָאן בֶּייא מָאנ · אוּנ אוּיב עֶר דָּער מֶאנְט זִיךְ אַז עֶר הָאט גִיזִינדִיגְט זָאל עֶר עֶס גוּט גִידַיינְקֶען אִין זַיין הַאֶרְץ צוּ פַּאַרְכְטִין עֶס : (ה) אוּנ דָאס אֶלֶץ אִיז אַז עֶר הָאט צַייט אִיבֶּעֶר קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים פַּאר זַיין שְׂלָאף · אֶבֶּעֶר אַז דָער מֶענְטש מֶערְט צוּא עֶסִן אוּנ טְרִינְקֶען בֶּיז זַיין בּ"ה וְועֶרְט אִים פּוֹל · אִיז זַיין שִׂכֶל צוּא מִישְׁט מְחַמֶת דָעם פִּיל עֶשִׂין אוּנ טְרִינְקֶען · נוּא וִויא וָועט עֶר קֶעֶנֶען טְרַאכְטִין אִין זַיין דֵיעָה אִיבֶּעֶר צוּא קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים אִידְעֶר מָהֲרַהֵר זַיין אִין דִּבְרֵי תוֹרָה · נָאר עֶר פַּאלְט אוֹיף זַיין בֶּעְט וִויא אַיין בְּהֵמָה אוּנ וִויא וָועט זַיין נְשָׁמָה אוֹיף נַיין פַּאר דָעם כַּסָּא כָּבוֹד צוּא מְקַבֵּל זַיין שֶׁפַּע אַוּא וִויא דִיא אִיבֶּערִיגֶע נְשָׁמוֹת · אוּנ אַז וואוּל וִויא אַיין שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשֶׂה אִיז מְעַכֵּב דִיא נְשָׁמָה פּוֹן אוֹיף צוּא גֶיין צוּא דָער קְדוּשָׁה אַז אוֹיךְ אַז עֶר רֶעט לְשׁוֹן הָרַע אוּנ נִיבּוּל פֶּה אִיז דָאס אוֹיךְ מְעַכֵּב דִיא נְשָׁמָה פּוֹן אוֹיף צוּא גֶיין צוּא דָער קְדוּשָׁה דָען פְּעַרְצִיג מַלְאָכִים זַיינֶען אִים מְנַדֶּה · בִּיז עֶר הָאט תְּשׁוּבָה אוּנ טוּט זַיין חֶבֶר אוּנ מִיט זַיין הַאֶרְץ מֶיינְט וָואש רֶעט מִיט זַיין חֶבֶר אוּנ מִיט זַיין מוּיל אוּנ זַיין חֶבֶר אִיז עֶר אַנְדֶערְש וִויא עֶר רֶעט מִיט זַיין מוּיל אוּנ זַיין חֶבֶר אִיז זִיךְ סוֹמֵךְ אוֹיף זַיין דִיבּוּר דָאש עֶר וַוייסְט נִיט אַז זַיין דִיבּוּר אִין אַנְדֶערְש פּוּן אִיבֶּעֶר הָאט נִיט עֶפֶּעס אַיין עֲבֵירָה נִיטָאן בֶּייא מָאנ · אוּנ אוּיב עֶר דָּער מֶאנְט זִיךְ אַז עֶר הָאט גִיזִינדִיגְט זָאל עֶר עֶס גוּט גִידַיינְקֶען אִין זַיין הַאֶרְץ צוּא פַּאַרְכְטִין עֶס : (ה) אוּנ דָאש אֶלֶץ אִיז אַז עֶר הָאט צַייט אִיבֶּעֶר קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים פַּאר זַיין שְׂלָאף · אֶבֶּעֶר אַז דָער מֶענְטש מֶערְט צוּא עֶסִן אוּנ טְרִינְקֶען בֶּיז זַיין בּ"ה וְועֶרְט אִים פּוֹל · אִיז זַיין שִׂכֶל צוּא מִישְׁט מְחַמֶת דָעם פִּיל עֶשִׂין אוּנ טְרִינְקֶען · נוּא וִויא וָועט עֶר קֶעֶנֶען טְרַאכְטִין אִין זַיין דֵיעָה אִיבֶּעֶר צוּא קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים אִידְעֶר מָהֲרַהֵר זַיין אִין דִּבְרֵי תוֹרָה · נָאר עֶר פַּאלְט אוֹיף זַיין בֶּעְט וִויא אַיין בְּהֵמָה אוּנ וִויא וָועט זַיין נְשָׁמָה אוֹיף נַיין פַּאר דָעם כַּסָּא כָּבוֹד צוּא מְקַבֵּל זַיין שֶׁפַּע אַוּא וִויא דִיא אִיבֶּערִיגֶע נְשָׁמוֹת · אוּנ אַז וואוּל וִויא אַיין שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשֶׂה אִיז מְעַכֵּב דִיא נְשָׁמָה פּוֹן אוֹיף צוּא גֶיין צוּא דָער קְדוּשָׁה אַז אוֹיךְ אַז עֶר רֶעט לְשׁוֹן הָרַע אוּנ נִיבּוּל פֶּה אִיז דָאש אוֹיךְ מְעַכֵּב דִיא נְשָׁמָה פּוֹן אוֹיף צוּא גֶיין צוּא דָער קְדוּשָׁה דָען פְּעַרְצִיג מַלְאָכִים זַיינֶען אִים מְנַדֶּה · בִּיז עֶר הָאט תְּשׁוּבָה אוּנ טוּט זַיין חֶבֶר אוּנ מִיט זַיין הַאֶרְץ מֶיינְט וָואש רֶעט מִיט זַיין חֶבֶר אוּנ מִיט זַיין מוּיל אוּנ זַיין חֶבֶר אִיז עֶר אַנְדֶערְש וִויא עֶר רֶעט מִיט זַיין מוּיל אוּנ זַיין חֶבֶר אִיז זִיךְ סוֹמֵךְ אוֹיף זַיין דִיבּוּר דָאש עֶר וַוייסְט נִיט אַז זַיין דִיבּוּר אִין אַנְדֶערְש פּוּן אִיבֶּעֶר הָאט נִיט עֶפֶּעס אַיין עֲבֵירָה נִיטָאן בֶּייא מָאנ · אוּנ אוּיב עֶר דָּער מֶאנְט זִיךְ אַז עֶר הָאט גִיזִינדִיגְט זָאל עֶר עֶס גוּט גִידַיינְקֶען אִין זַיין הַאֶרְץ צוּא פַּאַרְכְטִין עֶס : (ה) אוּנ דָאש אֶלֶץ אִיז אַז עֶר הָאט צַייט אִיבֶּעֶר קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים פַּאר זַיין שְׂלָאף · אֶבֶּעֶר אַז דָער מֶענְטש מֶערְט צוּא עֶסִן אוּנ טְרִינְקֶען בֶּיז זַיין בּ"ה וְועֶרְט אִים פּוֹל · אִיז זַיין שִׂכֶל צוּא מִישְׁט מְחַמֶת דָעם פִּיל עֶשִׂין אוּנ טְרִינְקֶען · נוּא וִויא וָועט עֶר קֶעֶנֶען טְרַאכְטִין אִין זַיין דֵיעָה אִיבֶּעֶר צוּא קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים אִידְעֶר מָהֲרַהֵר זַיין אִין דִּבְרֵי תוֹרָה · נָאר עֶר פַּאלְט אוֹיף זַיין בֶּעְט וִויא אַיין בְּהֵמָה אוּנ וִויא וָועט זַיין נְשָׁמָה אוֹיף נַיין פַּאר דָעם כַּסָּא כָּבוֹד צוּא מְקַבֵּל זַיין שֶׁפַּע אַוּא וִויא דִיא אִיבֶּערִיגֶע נְשָׁמוֹת · אוּנ אַז וואוּל וִויא אַיין שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשֶׂה אִיז מְעַכֵּב דִיא נְשָׁמָה פּוֹן אוֹיף צוּא גֶיין צוּא דָער קְדוּשָׁה אַז אוֹיךְ אַז עֶר רֶעט לְשׁוֹן הָרַע אוּנ נִיבּוּל פֶּה אִיז דָאש אוֹיךְ מְעַכֵּב דִיא נְשָׁמָה פּוֹן אוֹיף צוּא גֶיין צוּא דָער קְדוּשָׁה דָען פְּעַרְצִיג מַלְאָכִים זַיינֶען אִים מְנַדֶּה · בִּיז עֶר הָאט תְּשׁוּבָה אוּנ טוּט זַיין חֶבֶר אוּנ מִיט זַיין הַאֶרְץ מֶיינְט וָואש רֶעט מִיט זַיין חֶבֶר אוּנ מִיט זַיין מוּיל אוּנ זַיין חֶבֶר אִיז עֶר אַנְדֶערְש וִויא עֶר רֶעט מִיט זַיין מוּיל אוּנ זַיין חֶבֶר אִיז זִיךְ סוֹמֵךְ אוֹיף זַיין דִיבּוּר דָאש עֶר וַוייסְט נִיט אַז זַיין דִיבּוּר אִין אַנְדֶערְש פּוּן אִיבֶּעֶר הָאט נִיט עֶפֶּעס אַיין עֲבֵירָה נִיטָאן בֶּייא מָאנ · אוּנ אוּיב עֶר דָּער מֶאנְט זִיךְ אַז עֶר הָאט גִיזִינדִיגְט זָאל עֶר עֶס גוּט גִידַיינְקֶען אִין זַיין הַאֶרְץ צוּא פַּאַרְכְטִין עֶס : (ה) אוּנ דָאש אֶלֶץ אִיז אַז עֶר הָאט צַייט אִיבֶּעֶר קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים פַּאר זַיין שְׂלָאף · אֶבֶּעֶר אַז דָער מֶענְטש מֶערְט צוּא עֶסִן אוּנ טְרִינְקֶען בֶּיז זַיין בּ"ה וְועֶרְט אִים פּוֹל · אִיז זַיין שִׂכֶל צוּא מִישְׁט מְחַמֶת דָעם פִּיל עֶשִׂין אוּנ טְרִינְקֶען · נוּא וִויא וָועט עֶר קֶעֶנֶען טְרַאכְטִין אִין זַיין דֵיעָה אִיבֶּעֶר צוּא קְלָערִן זַיינֶע מַעֲשִׂים אִידְעֶר מָהֲרַהֵר זַיין אִין דִּבְרֵי תוֹרָה · נָאר עֶר פַּאלְט אוֹיף זַיין בֶּעְט וִויא אַיין בְּהֵמָה אוּנ וִויא וָועט זַיין נְשָׁמָה אוֹיף נַיין פַּאר דָעם כַּסָּא כָּבוֹד צוּא מְקַבֵּל זַיין שֶׁפַּע אַוּא וִויא דִיא אִיבֶּערִיגֶע נְשָׁמוֹת · אוּנ אַז וואוּל וִויא אַיין שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשֶׂה אִיז

בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד לכולם כי כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכולם ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל ואם כן יש כאן ח"ו פתחון פה לרשעים לאיונן דלאו מהימנותא אשתכח ביה אמר ליה ודאי יש לעיין בהאי קרא • (ה) אדהכי חמו בר נש אתא ושאיל מיא כו' אפיק רבי ייסא הד זפירא מלא מיא ויהיב ליה ושתה בתר דשתה סליקו לטורא ואשכחו תמן גודא דמיא א"ל האי בר נש השתא שאילו לי מילי דאורייתא ואפרש יתבון וכו' ושאלו ליה הפירוש של האי קרא כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד לכולם וכו' א"ל וכי אמר שלמה פסוק זה מעצמו אלא הוא אהדר אינון מילין דאמרי מפשאי דעלמא בעלמא ואדלעיל קאי דכתיב תחלה אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם כי מקרה אחד וגו' והכי פירושו דאמר שלמה על עצמו אמרתי אני בלבי להתבונן בענין אחד והוא זה על דברת בני האדם לברם האלהים הפירוש הוא כך כי יש כתות רשעים המתנאים בדעתם ואומרים הנה אנחנו חכמים ואין כדאי להתחבר לנו עם שאר בני אדם כי אותנו ברא אלהים שנהיה לבדנו בלתי התחברות עם בני אדם ורוצין להתנאות על בני אדם ועיי זה התבוננתי וארא להם האמת שכן הוא שהוא נכון שיהיו לבדם ולא להתחבר עם בני האדם שהם יראים וחרדים כ"א עם בני אדם ההולכים אחר ענייני עוה"ז ואין חושבים כלל על חלק לעולם הבא והמה כבהמות נדמו • (ט) וש"ה ולראות שהם בהמה המה להם לברם רשעים לעצמן ולא להתחבר עם בני אדם היראים הכשרים ומה הוא הדבור של אותן הרשעים שרוצין לחדש דבר של שוא ושקר מלבם וזהו שאומרים כי מקרה אחד לאדם ומקרה אחד לבהמה וגו' ע"כ איש הישר בעיניו יעשה כי אין מתן שכר לצדיקים ואין עונש לרשעים לית דין ולית דיין אבל תיפח רוחן דאינון בהמות ואינון

בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד לכלם דָּעַן דִּיא טֶרעפּוּנג פּוּן מענטשׁין אוּנ דָּאשׁ טֶרעפּוּנג פּוּן אַיין בְּהֵמָה אִיז גְלַייך כמות זה כן מות זה אַזוֹ וויא דִיא בְּהֵמָה טוּ פַייגֶרין אַזוֹ אוֹיך טוּ דָר מענטשׁ שטאַרבְּן ופותר האדם פון תבהמה אין כי הכל הבל אוּנ דָּאשׁ וָואשׁ דָער מענטשׁ אִיז בָּעשָׂער פּוּן אַבְּהֵמָה אִיז נָאר נִישׁט • דָּעַן עָשׂ אִיז אַלֶּע נָארַרְהַייט • נוֹא פּוּן דָּעם פְּסוּק קָעגָען דָּאךְ דִיא רָשָׁעִים וָאנְען אַז עָשׂ אִיז חי"ו נִיט פַּר הָאנְדֶרין קיין שָׂכָר אוּנ עוֹנָשׁ • הָאט רַבִּי ייָסָא צוּא אִים נִיזָאגְט מָען דָּארְף בְּווִדְאי נוֹט מְעַיֵּין זַיין אִין דָּעם פְּסוּק : (ה) דָּר וַוייל אִיז גִיקוֹמֶן אַיין מענטשׁ צוּא זַיין אוּנ הָאט נִיבָּעטֶן וָואשָׂער • הָאט רַבִּי ייָסָא אִים נִיגעבְּן וָואשָׂער צוּא מָרַיינְקֶן • נָאךְ דָּעם אַז עָר הָאט נִיטרונְקֶן זַיינֶן זַייא אַרוֹיף נִיגאנְגֶן אוֹיף אַיין בָּארג אוּנ הָאבְּן דָּארָטֶן נָפוֹק אַיין לָאגִיל וָואשָׂר • הָאט דָער מענטשׁ צוּא זַייא נִיזָאגְט אִיצוּנְד פָּרַעגְט טָיך עָפּשׁ דִּבְרֵי תוֹרָה י הָאבְּן זַייא אִים גִיפְּרַעגְט דָּעם פַּיְרוּשׁ פּוּן דָּעם פְּסוּק כי מקרה בני האדם וכו' הָאט עָר זַייא מְפוֹרֵשׁ גִיוֶוען דָּעם פְּסוּק דָּעַן שְׁלָכְה זָאגְט דִיא רַייד וָואשׁ דִיא נָארִין פּוּן דָּער וָועלְט זָאגְן אוּנ דָּר פְּסוּק כי מקרה בני האדם זַייט אוֹיף דָּעם פְּסוּק וָואשׁ דָּעם מענטשׁין אוּנ דָּאשׁ טֶרעפּוּנג פּוּן אַיין בְּהֵמָה אִיז גְלַייך • דָּרוּם זָאל אִיטְלִיכער מענטשׁ טָאן וָואשׁ אִים גִיפֶעלְט • וָוארום צוּא דִיא צַדִּיקִים וָועט מָען קיין שָׂכָר נִיט גָעבְּן אוּנ דִיא רְשָׁעִים וָועלְן נִיט הָאבְּן קיין עוֹנָשׁ אוּנ

ואינון מפשאין מחומרי אמנה אוי להם ולנפשייהו ועל זה אמר שלמה אבתריה מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוה הבהמה של אותן הרשעים החוטאים בנפשותם ונדמו כבהמה היאך יורדת למטה לארץ להאי אתר דהוי תיפח רוחן עליהו כתיב יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה אתו ר' חזקיה ור' ייסא ונשקו אותו אמרו ומה כל כך הוי עמך ואנחנו לא ידענא זכאה האי שעתא דערענא בך׃ (י) אמרו ליה תיבעי דנחבר בך ותזיל בהדן אמר להו אי עבידנא הכי אורייתא תקרא לי כסיל ולא עוד אלא דאתחייבנא בנפשאי א״ל למה אמר להו דהא שלוחא אנא ושדרו לי בשליתותא ושלמה מלכא אמר מקצה רגלים חמס שותה שולח דברים ביד כסיל ת״ח מרגלים על דלא אשתכחו בני מהימנותא ושלוחי מהימנותא אתחייבו בנפשייהו בעלמא דין ובעלמא דאתי׃ (יא) נשיק להו ואזיל ואזלו ר' ייסא ור״ח עד דהוי אזלי פגעי באינון בני נשא ושאילו רבי חזקיה ורבי ייסא מה שמיה דהאי גברא א״ל ר' חני שמיה והוא חד דמן חברייא דהאי מתא ושלחו ליה חברייא לגבי רשב״י למנדע מילין מפומיה דרשב״י וכו' אמרו זכאה איהו וזכאין חברייא דיליה דשלחו ליה דשליחא מהימנא הוא עכ״ל הזוהר נלמד מן הנ״ל שיראה האדם בעין שכלו שסוף דבר הוא שצריך האדם לירא מן העונש ולזכור תמיד הפסוק שסיים שלמה סוף הספר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט וכל האומר הקב״ה ותרן יוהרו לו חייו ויהי רצון שיהיו דברים האלו קשורים וחתומים על לוח לבנו ואז טוב יהיה לנו סלה׃

אחד

דיא רָשָׁעִים לַייכֶּנן תִּהְיֵית הַמֹּתִים יִכֹּה שָׁמָם וְכִרָם וַוייא קַיין וְואַרהַאפּטינג שְׁלוּחִים אוג הָאבִּין גִיזִינדִינג אִיבּער אָיז צוא זַייא אוג צוא זַייער נָשָׁמָה אוג דרויף זָאנט שְׁלֹמה נַארִישקייט׃ דָרום זַיינען זַייא חַייב מִיתָה גִיוואַרין אויף דָער נָאךְ וכי יודע אִבּער דָער וָאש וַויישׁ דָער פַּאר שְׁמַייט דָער וועלְט אוג הָאבִּין אוך אַן גִיוואַרין׃ רוח בני האדם העולה היא למעלה אַז דִי נְשָׁמה דעם מענטשין אוג אִיז אַוועק (יא) הָאט דָער מענטש זַייא גיקוּשט פּון דעם מענטשין וָאש גִינַאנגען אוג רַבִּי יִיסָא אוג רַבִּי חִייָא זַיינען אויך אַוועק גִינַאנגען אוג הָאבִּין בַּגענינט אין אַזעלכע מענטשין וָאש זַיינען גיוון פּון דָער וועלְט גִיגאנגען אוג הָאבִּין אִים גיקושט אוך דָער מענטש אִיז גיוון׃ הָאבִּין זַייא גיפּרָעגט דיא מענטשין וויא הַיישט דָער מענטש הָאבִּין זַייא גיזָאגט עֶר הַיישט רַבִּי חַנִי אוג עֶר אִיז אַייגער פּון דיא לוּמדִים פּון דָער שְׁטאט׃ אוג דיא לוּמדִים הָאבִּין אִים גישִׁיקט צוּ הָערין תּוֹרה פּון רַבִּי שִׁמעון בֶּן יוחַאי הָאבִּין זַייא גיזָאגט וואל אִיז אִים אוג וואל אִיז צוא זַיין חַברָיא וָאש זַייא הָאבִּין אִים גישִׁיקט דָען עֶר אִיז אַיין בַּגרַייבּטֶר שְׁלִיחַ׃ פּון דָעם אַלמֶן וועֶרט אָפּ גיַילַערינגט אַז דָער מענטש זָאל זָעהן מִיט דיא אוינגן פּון זַיין שֵׂכֶל אַז סוף כּל סוף דָארף עֶר זיך פָּארכָּטין פָּאר דָעם עוֹנֶש אוג תָּמִיד צוא גידַיינקן דָעם פּסוק וָאש שְׁלמה הַמֶּלֶךְ עָלַיו הַשָּׁלוֹם הָאט אויש גיַילאוט אין סוף קהֶלֶת סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם דָר סוף פּון אַלע זאכין אִיז נָאר דוא זָאלְשט זיך פָּארכטין פָּאר נָאט וואוּרום נָאר דָרויף אִיז דָער מענטש בּשאפּין גיוואַרין׃ אוג עש זָאל זַיין דָער וויליג פּון נָאט אַז דיא דָאזיגע רַייד זָאלין זַיין פָּאר קניפּט אוג גיתַהמט אויף דָעם מָאבִּיל פּון אוניזער הָארץ אוג דָענמָאלט וועט אונז גוט זַיין אוך אַייביג׃

דיא רָשָׁעִים לַייכֶּנן תִּהְיֵית הַמֹּתִים יִכֹּה שָׁמָם וְכִרָם וַוייא קַיין וְואַרהַאפּטינג שְׁלוּחִים אוג הָאבִּין גִיזִינדִינג אִיבּער אָיז צוא זַייא אוג צוא זַייער נָשָׁמָה אוג דרויף זָאנט שְׁלֹמה נַארִישקייט׃ דָרום זַיינען זַייא חַייב מִיתָה גִיוואַרין אוך דָער נָאךְ וכי יודע אִבּער דָער וָאש וַויישׁ דָער פַּאר שְׁמַייט דָער וועלְט אוג הָאבִּין אוך אַן גִיוואַרין׃ רוח בני האדם העולה היא למעלה אַז דִי נְשָׁמה דעם מענטשין אוג אִיז אַוועק וָאש אִיז אַיין צַדִיק עַייט אוך דָעם הִימל אַרויף צוא אִיר אָרט ורוח הבהמה אִבּער דָער רוח פּון דִי רָשָׁעִים וָאש זַיינען גִינגליכן צוּ בְּהֵמוֹת דיא נידָרם אַראפּ אוך דָער עָרד אוך זַייא שְׁמַייט יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה זַייא וְועלין זַיין אַזוא וויא מֶעקענג פַּאר דָעם וויגט אוג דיא כַלָאבִּים פּון נָאט וועלין זַייער נְשָׁמה אַרוישׁ שְׁטוסין׃ זַיינן גיקומען רַבִּי חִזקיה אוג רַבִּי יִיסָא אוג הָאבִּין אִים גיקוּשט אוג הָאבִּין אִים גיזָאגט אַז פִּיל תּוֹרה אִיז פָּאר הָאנדין בַּייא דיר אוג מִיר הָאבִּין נִיט גיוואוּשט׃ וואל אִיז דיא צַייט וָאש מִיר הָאבִּין דִיךְ אַן גיטָרָאפּין׃ (י) הָאבִּין זַייא ווידָר צוא אִים גיזָאגט מִיר וויליז דוא זָאלְשט כִּיט אַנדָרש גיין׃ הָאט עֶר צוא זַייא גיזָאגט אוּיב אויך וועל אַזוּ טָאן וועט דיא תּוֹרה מִיך רוּפן נָאר אוג אויך וועל נָאךְ הַייב אוֹיךְ זַיין׃ הָאבִּין זַיי אִים גיפּרָעגט וָאוּרום הָאט עֶר זַייא גיזָאגט דָען אויך בִּין אַיין שְׁלִיחַ פּון אַיינֶם אוג שְׁלֹמה הַמֶּלֶךְ ע״ה הָאט דָאךְ גיזָאגט מקצה רגלים חמס שותה שולח דברים ביד כסיל עָר הָאקט אָפּ דיא פִּים פּון דיא שְׁלוּחִים אוג טְרינקט רויבּונג דָער וָאש שִׁיקט רַייד דוּרךְ אַיין נָאר וָאוּרום דָער נָאר הָאט קֵען נִיט זָאבִּין דִי רַייד וויא מֶען דָארף דרום מוז עֶר וִידָער שִׁיקן פָּיל שְׁלוּחִים צוא פַּאר רִיכטין וָאש דָער נָאר הָאט קַיילע גיַמָאכט דָען דִי מְרַגְלִים וַייל זַייא זַיינען נִיט גיפּוּנְן גִיוואַרין

פרק סב **אחד** מדרכי היראה הוא לבלתי לשאת פנים כשרואה באדם שעובר עבירה מחויב הרואה להוכיחו ולומר לו אחי לא יפה אתה עושה כי צריך לדעת שעיני ה׳ משוטטים בכל הארץ ומה תעשה ליום בוקר אשר מחר מוכרח אתה ליתן דין וחשבון זהו חיוב גדול על האיש היודע להוכיח אכן לא יוכיחו בפרהסיא כי אם בנסתר וע״ז כתיב הוכח תוכיח תחילה הוכח בלשון נסתר ר״ל שיוכיחנו בסתר ואם לאו אזי תוכיח הוא לשון נוכח אכן גם לא בנגלה כדי שלא לבייש פניו בדברים אלא ג״כ בנסתר׳ (ב) רק שהחילוק הוא בפעם ראשון לא יוכיחנו בלשון נוכח אלא צריך לומר לו דרך סיפור דברים בעלמא בא וראה ענין חטא זה הנה שמעתי שמי שעשה כן פוגם ונפגם ועונשו כך וכך כדי שעי״כ יחשוב זה שהוא חטא חטא זה ואולי יתקן העוות ואם אתה רואה בו שאינו נותן אל לבו לעזוב החטא ועדיין אינו משגיח בדבריך אזי תוכיחנו בלשון נוכח ותאמר למה תעשה כזאת למרוד בה׳ אלהינו׳ (ג) ואם עדיין אינו משגיח לסור מרוע מעלליו אם ידוע לו שע״י שיוכיחו ברבים יהיה הבושה על פניו ושוב לא יחטא יכול כל כך להוכיחו עד שישוב ויעזוב החטא ולא יחשוב ה׳ עון להמוכיח עבור שהוכיח את החוטא׳ (ד) והכלל החכם יכלכל דרכיו ועניניו במשפט ובהשכל שלא יצא שכרו בהפסדו ח״ו באם שהוא רואה שאין רוצה לקבל תוכחתו אזי טוב שלא להוכיחו וע״ז אמרו רז״ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע׳ (ה) והכלל הרואה בחבירו איזה דבר שאינו מתוקן ונשתרש בחטא אם אפשר לעשות פעולה להוכיחו מחטאו אולי חפץ ה׳ יעלה בידו והצליח אז הוא בכלל כל המזכה את הרבים ואף המזכה רק אחד לדבר מצוה אזי שכרו הוא כפול ומכופל׳ (ו) וראייה מהזוהר פ׳ תזריע ר׳ הייא ורבי יוסי הוו אזלו באורחא פגעו בחד בר נש ואנפוי הוה

פרק סב אחד אַיינֶשׁ פון דִיא וָוֶעגִין פון יִרְאָה אִיז דָאשׁ מֶען זָאל נִיט נוֹשֵׂא פָּנִים זַיין קַיין רָשָׁע וֶוען אֵיינֶער זֶעהֶט וִוִיא אַיין מֶענְטְשׁ טוּט אַיין עֲבֵירָה אִיז עֶר אִים מְחוּיָב צוּא שְׁטְרָאפִין אוּנ צוּא זָאגִין אִים מַיין בְּרוּדֶער נִיט גוּט טוּסְטוּ׳ דֶען דוּא דַארְפְסְט וִויסִין אַז דִיא אוֹיגִין פון גָאט שְׁוֶועבִין אוֹיף גָאר דֶער וֶועלְט אוּנ וָואשׁ וֶועסְטוּ טָאן אַז דוּא וֶועשְׁט אֶפְשַׁר מָארְגִין מוּזִין אָפּ גֶעבִין חֶשְׁבּוֹן אוֹיף דֶער עֲבֵירָה׳ דָאשׁ אִיז אַיין גְרוֹישֶׁער הִיוּב אוֹיף דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׁ וִוייסְט נָאר וִוִיא אַזוֹ צוּא שְׁטְרָאפִין גָאר עֶר זָאל אִים נִיט שְׁטְרָאפִין בְּפַרְהֶסְיָא פַאר פִיל לַייט׳ נָאר אַז קֵיינֶער זָאל נִיט הָערִין׃ (ב) אוּנ דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע מָאל זָאל עֶר אִים נִיט זָאגִין לְמַאי הָאשְׁטוּ דִי עֲבֵירָה גִיטְאן נָאר עֶר זָאל אִים שְׁטְרָאפִין מִיט אַזוֹא אַיין לָשׁוֹן אַז עֶר זָאל זִיךְ שְׁטוֹיסִין אַז עֶר מֵיינְט אִים דְהַיינוּ עֶר זָאל אִים זָאגִין אִיךְ הָאבּ גִיהֶערְט אַז דֶער וָואשׁ טוּט אַזוֹא אוּנ אַזוֹא אַיין עֲבֵירָה אִיז עֶר פּוֹגֵם זַיין נְשָׁמָה אוּנ אַזוֹא אִיז זַיין עוֹנֶשׁ דָאשׁ דוּרְךְ דֶעם וֶועט עֶר זִיךְ טְרַאכְטִין אִיךְ הָאבּ דָאךְ דִיא עֲבֵירָה גִיטְאן וֶועט עֶר אֶפְשַׁר תְּשׁוּבָה טָאן׳ אָבֶּער אַז דֶער וָואשׁ הָאט אִים גִישְׁטְרָאפְט זֶעהֶט אַז עֶר גִיט נִיט צוּא זַיין הַארְץ צוּא פַאר לָאזִין דִיא עֲבֵירָה אוּנ עֶר פְּרֶעגְט נִיט אוֹיף זַיינֶע רַייד׳ זָאל עֶר אִים שׁוֹין זָאגִין וָוארוּם טוּשְׁטוּ אַזוֹא אַיין עֲבֵירָה וִוידֶער צוּא שְׁפֶּעניגִין אִין אוּנְזֶער גָאט׃ (ג) אוּנ אַז עֶר פְּרֶעגְט דְרוֹיף אוֹיךְ נִיט אוּנ וִויל זִיךְ נִיט אָפּ טָאן פון זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע וֶועגִין׳ אוֹיבּ עֶר וִויישְׁט אַז דוּרְךְ דֶעם וָואשׁ עֶר וֶועט אִים מוֹכִיחַ זַיין פַאר פִיל לַייט וֶועט עֶר הָאבִּין בּוּשָׁה אוּנ וֶועט שׁוֹין נִיט זִינְדִיגִין׳ מֶעג עֶר אִים אַזוֹא לַאנְג מוֹכִיחַ זַיין בִּיז עֶר זָאל פַאר לָאזִין דִיא זִינְד אוּנ גָאט ב״ה וֶועט עֶשׂ נִיט רֶעכֶנֶן פַאר קַיין זִינְד דֶעם מוֹכִיחַ וָואשׁ עֶר אִיז מְבַיֵּישׁ בְּרַבִּים דֶעם זִינְדִיגֶר׃ (ד) דֶער כְּלַל אִיז דֶער חָכָם דֶער מוֹכִיחַ זָאל אַלֶע זַיינֶע זַאכִין טָאן מִיט קְלוּגְשָׁאפְט כְּדֵי זַיין שְׂכַר זָאל נִיט אַוֶועק גַיין פַאר זַיין שָׁאדִין כְּלוֹמֶר כְּדֵי עֶר זָאל נִיט אָן וֶוערִין דִיא מִצְוָה פון דֶעם וָואשׁ עֶר שְׁטְרָאפְט יֵיענֶם מַחֲמֶת דֶער עֲבֵירָה וָואשׁ עֶר אִיז אִים מְבַיֵּישׁ׳ וַוייל עֶר זָאל אִים שְׁטְרָאפִין בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ וָואלְט עֶר אִים אוֹיךְ גִיפְאלְגְט׳ אָבֶּער אַז עֶר זֶעהֶט אַז יֵיענֶר וִויל בְּשׁוּם אוֹפָן זַיין תּוֹכָחָה נִיט מְקַבֵּל זַיין׳ אִיז בֶּעשֶׂר עֶר זָאל אִים גָאר נִיט שְׁטְרָאפִין׳ אוּנ דְרוֹיף הָאבִּין אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים זִיל גִיזָאגְט אַזוֹא וואוֹל וִויא עֶשׂ אִיז אַיין מִצְוָה צוּא זָאגִין אַזוֹ אַיין זַאךְ וָואשׁ וֶוערְט צוּא גִיהֶערְט אַזוֹא אִיז אוֹיךְ אַיין מִצְוָה נִיט צוּא זָאגִין אַזֶעלְכֶשׁ וָואשׁ וֶוערְט נִיט צוּא גִיהֶערְט׃ (ה) דֶער כְּלַל אִיז דֶער וָואשׁ זֶעהֶט אִין זַיין חֵבֶר נִיט קַיין גוּטֶע זַאךְ אוּנ עֶר אִיז אַיין גִוָוארְצִילְט אִין זִינְד׃ אוֹיבּ עֶשׂ אִיז מִיגְלִיךְ צוּא טָאן אַיין פְּעוּלָה צוּא שְׁטְרָאפִין אִים אָפּ צוּא טָאן פון זַיינֶע זִינְד אִיז עֶר אִין דֶעם כְּלַל פון מְזַכֶּה רַבִּים׳ אָדֶר אַז עֶר בְּרֵיינְגְט אֵיינֶם צוּ אַיין מִצְוָה אִיז זַיין שְׂכַר זַייעֶר פִיל גִיטְאפִילְט׃ (ו) אוּנ

איין

מלא מכתישין אמר רבי חייא מאן אנת א״ל יהודאי אנא אסתכלי ביה וחמו אנפוי סמקי באלין מכתישין (ר״ל פניו היה כמצורע) אמר רבי יוסי בוודאי חטאה הוא דאי לאו הכי לא אתרשימו אנפוי באלין מרעין בישין ויסורים כאלין לא מקרי יסורין של אהבה · (ז) אמר רבי חייא הכי הוא וודאי דיסורין דאהבה לא איקרי אלא כשהן מכוסין מראיית שאר בני אדם ומנלן דאצטריך להיות תוכחת האדם הכי נלמוד מתוכחות הקדוש ברוך הוא דמאן דאוכח לחבריה באהבה בעי לאוכחא יתיה בסתרא כדי דלא ליכסוף אותו בפרהסיא אבל הוכחה זו בפרהסיא אינו של אהבה כך הקדוש ברוך הוא אוכח לבר נש בקדמיתא ומחי ליה בסתרא אי הדר ביה מוטב ואי לא מחי ליה באתגלייא באנפוי בגין דיסתכלון ביה וינדעון דהוא חטאה ולאו רחימו דמאריה איהו · (ח) והאי גברא הוי שמע כל מילין אלין אמר להו גברא בקיטרא דעיטא חדא (ר״ל בעצה חדא ובדבור אחד) אתון אמרין עלי דברים האלה קריב לגביהון אמר וודאי אתון מאינון דדיורהון הוא בבית רשב״י דלא דחלין מכולא אי אתון אמרין מילי אבתראי הני מילין יקטרגו לכון איך מילייכו הני באתגליא (ר״ל שאמר להם האיש אי יבא המשפט לפני הקב״ה יעשה קטגוריא עמכם על שאתם מביישים אותי בגלוי אף שאני חוטא גדול) א״ל אורייתא הכי כתיב דכתיב בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר אי במילין דאורייתא אנן דחלין מקמך הא נשתכח בכסופא קמי קב״ה פתח האי גברא ואמר מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע וגו׳ ארים קליה ובכי · (ט) אדהכי מטון בנוי אמר בריה זעירא סייעתא דשמיא הכא פתח ואמר יש צדיק אובד בצדקו וגו׳ האי צריך פי׳ איך יאבד הצדיק בצדקו אלא הענין הוא כך כשרבו החוטאים ומרבים חטאים ופשעים וצדיק א׳ הוא ביניהם ואין מוכיח להרשעים הצדיק נענש על ידם אף שהוא צדיק נמור ואין חוטא כלל וכן אבא דאיתפס בחוביה דבני מתא דהוי כולן חצופים לנגדו והוא לא הוי מוכיח אותם ולא גער בהו בנזיפה לביישם לכן

אַיין רַאֲיָה אִיז פון דָעם זוֹהַר פַּרְשָׁה תַזְרִיעַ רַבִּי חִייָא אוּנ רַבִּי יוֹסִי זַיינָן גִיגַאנְגֶען אִין וֶועג · אוּנ הָאבִּין בַּגֶעגִינְט אִין אַיין מֶענְטְשׁ אוּנ זַיין פָּנִים אִיז גִיוָוען פוּל מִיט צָרַעַת הָאט רַבִּי חִייָא אִים גִיפְרֶעגְט וֶוער בִּישְׂטוּ הָאט דָער מֶענְטְשׁ גִיזָאגְט אִיךְ בִּין אַיין יְהוּדִי · הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיזָאגְט דָער אִיז בְּוַודַאי אַיין זִינְדִיגֶר וָוארוּם זוּנְסָט וָואלְט אַזוֹ פִיל צָרַעַת אוּנ וואוּנְדִין נִיט גִיוָוען אוֹיף זַיין פָּנִים · דָען אֲזָעלְכֶע יִסּוּרִים הַיישִׁין נִיט קַיין יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה : (ז) הָאט רַבִּי חִייָא צוּא אִים גִיזָאגְט דָאשׁ אִיז גַוִוישׁ אֱמֶת דָאשׁ יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה וֶוערְט מֶער נִיט גִירוּפְן נָאר אַז זַייא זַיינֶען אוֹיף אַזוֹ אַיין אָרְט וָואשׁ לַייט זָעהֶען זַייא נִיט · דָען אַזוֹא וִויא אַז אַיין מֶענְטְשׁ שְׁטְרָאפְט זַיין חַבֶר פַר לִיבְּשַׁאפְט שְׁטְרָאפְט עֶר אִים אַז קַיינֶר זָאל נִיט זָעהֶן אוּנ נִיט הֶערִין פון וֶועגִין עֶר זָאל נִיט פַאר שֶׁעמְט וֶוערִין · אָבֶר דִיא שְׁטְרָאף וָואשׁ אַיינֶער שְׁטְרָאפְט דָעם אַנְדֶרִין בְּפַרְהֶסְיָא · אִיז דָאשׁ בְּוַודַאי נִיט מַחֲמַת לִיבְּשַׁאפְט אַזוֹ אוֹיךְ נָאט ב״ה שְׁטְרָאפְט פְרִיעֶר דָעם מֶענְטְשִׁין אוֹיף אַזוֹ אָרְט וָואשׁ וֶוערְט נִיט גִיזָעהֶען צוּא דִיא מֶענְטְשִׁין · טוּט עֶר תְּשׁוּבָה אִיז נוּט אוּנ אוֹיב עֶר טוּט נִיט קַיין תְּשׁוּבָה שְׁלָאגְט עֶר אִים מִיט וואוּנְדִן אוֹיף זַיין פָּנִים פון וֶועגִין לַייט זָאלִין קוּקִין אוֹיף אִים אוּנ זָאלִין וִוישִׁן אַז עֶר אִיז אַיין זִינְדִיגֶר · אוּנ דִיא יִסּוּרִים קוּמֶען נִיט מַחֲמַת דִיא לִיבְּשַׁאפְט פון גָאט ב״ה נָאר אִיבֶּער זַיינֶע

זִינְד : (ח) אוּנ דָער מֶענְטְשׁ הָאט דִיא אַלֶע רַייד גִיהֶערְט הָאט דָער מֶענְטְשׁ צוּא זַייא גִיזָאגְט מִיט אַיינֶע רַייד אוּנ מִיט אַיין עֵצָה זָאגְט אִיר אוֹיף מִיר דִיא דָאזִיגֶע רַייד הָאט עֶר צוּא זַייא גִינֶעהֶנְט אוּנ הָאט זַייא גִיזָאגְט אִיר מוּזְט זַיין פון דִיא דָאזִיגֶע וָואשׁ זַיינֶען פון דָער חַבְרוּתָא פון רשב״י וָואשׁ זַייא פָארְכְטִין זִיךְ פַאר קַיינֶם נִיט · דָען אַז דָר מִשְׁפָּט וֶועט קוּמֶען פַאר גָאט ב״ה וָואשׁ אִיר זַייט מִיךְ אַזוֹ מְבַיֵּישׁ קֶענְט אִיר דָאךְ דָער פַאר אַיין עוֹנֶשׁ הָאבִּין · הָאט דָער מֶענְטְשׁ אָן גִיהוֹיבִּין צוּא זָאגִין דָעם פְּסוּק מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע וֶוער אִיז אַזוֹ אַיין גָאט וִויא דוּא דָאשׁ דוּ פַאר גִיבְּסְט דִיא זִינְד אוּנ מִיסְטַייט · אוּנ הָאט אוֹיף גִיהוֹבִּין זַיין קוֹל אוּנ הָאט גִיוַוייְנְט : (ט) דָער וַוייל זַיינֶן גִיקוּמֶן דִי קִינְדֶר פון דָעם מֶענְטְשִׁין הָאט דָער יוּנְגְסְטֶר זוּן גִיזָאגְט דָא אִיז אַיין חַבְרוּתָא פון לוֹמְדִים דְרוּם וֶועל אִיךְ עָפִּישׁ דִבְרֵי תּוֹרָה זָאגִן הָאט דָאשׁ קִינְד אָן גִיהוֹיבִּין אוּנ הָאט גִיזָאגְט עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק יש צדיק אובד בצדקו עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין צַדִיק וָואשׁ עֶר וֶוערְט פַר לָארִין פון וֶועגִין זַיין צִדְקוֹת · אִיז דָאךְ קָשָׁה וִויא שִׁיקְט זִיךְ דָאשׁ אַז דוּרְךְ זַיין צִדְקוֹת זָאל עֶר פַאר לָארִין וֶוערְן · נָאר דָער תִּירוּץ אִיז דָען אַז עֶשׂ מֶערִין זִיךְ דִיא זִינְדִיגֶר אוּנ מֶערִין זִינְד צוּא טָאן · אוּנ צְוַוישִׁין זַייא אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין צַדִיק אוּנ עֶר שְׁטְרָאפְט זַייא נִיט · וֶוערְט עֶר אִיבֶּער זַייא גִישְׁטְרָאפְט חָאטְשֶׁע וָוען

נענש הוא ביסורים האלו׳ (י) אמר האי בר נש דהוי אביו של האי ינוקא וודאי הקב״ה אעניש לי בדא דהוי בידי יכולת למחאה בידייהו ולא עבדית ולא אכסיפנא להו במימרא ולא באתגלייא פתח בריה אדרא החשיתי מטוב וכאבי נעכר ראיתי עמא דאולי בדרכים לא טובים נאלמתי דומיה ולא יסרתי אותם על פניהם החשיתי מטוב מדברים טובים שמטירים את האדם מדרכי הרעים לדרכי הטובים וישרים ע״כ כאבי נעכר באו יסורים מכוערים באתגלייא אתו רבי חייא ורבי יוסי ונשקוהו וכו׳ (יא) נלמד מהנ״ל כל המתיירא להוכיח מפני בני האדם אז יהיה בכסופא קמי קב״ה ואף שהוא צדיק נענש עיי וכמשל ומקור החיים הוא לבלתי להחניף לאדם רשע למי שיספיק בידו לעמוד לנגד הרשע להתיש כחם של רשעים בדברי תוכחה ובאם שידחל מנהון אזי יהיה בטוח שיבא עליו יסורים וישיגו לו חרפות ובושות בבי דינא רבא לפני הקב״ה שאו למרום עיניכם ובטחו אל ה׳ כי הוא משבר ומהרס רשעים׳ (יב) חזק ואמץ לנגד הרשע להוכיחו ובוודאי כל פמליא של מעלה יהיו בעזריך ותראה להתאמץ בכל איבריך ושם״ה נידיך להתחמם כנגדו בדברי מוסר לבלתי יוציא מחשבתו הרעה אל הפועל ואם תעשה כן אזי נחשב בהדלקת גופך לדבר מוסר לנגד הרשע כאלו איברי עולה מונחים ע״ג המזבח ואף אם תראה הרשע שבגרמא דילי׳ תוכל לבא להיזק ממון חו״ מ״מ תראה להוכיחו בדברים כי הרבה שלוחים למקום ב״ה ואם תחרש לו בשביל היזק בממונך מ״מ לא תנצל מההיזק בכפליים כי סוף החונף לרשע סופו ליפול ב׳׳דו ואם תראה בדעתך שלא תוכל לבא בריב ומצה עם הרשע שהשעה מסוהקת לו עבור שאתה מוכיח אותו אסור הוא ליתן להרשע כח ואומץ וחיזוק למייע

לדבר

ער איז אַיין רָעכטָער צַדִיק אוּנ זִינדִיגְט נָאר נִיט אַוֹ אוֹיךְ אויב ער וָועט זִיךְ פְּאַרְכטִן פַּאר אִים וְאל ער בָּטוּחַ זַיין מַיין פָּאטֶער הָאט גיווּאוּנְט צָווישָׁן אַזעלכָע לַייט וְואוּ זַיינֶן אַז יסוּרים וֶועלן אוֹיךְ אִים קוּמֶן אוּנ עָשׂ וָועט אִים רָשָׁעִים אוּנ חֲצוּפִים אוּנ ער הָאט זַייא נִיט שׁטַארְק גְרַייכִן חֲרפות אוּנ בּושׁות בַּייא דָעם נְרוּישָׁן ב״ד פַּאר גיוֹשְׁטְראפְט בִּיז זַייא מְבַייש צוּ זַיין דְרוּם אִיז ער גִישְׁטְראפְט נָאט ב״ה הַייבְט אוֹיךְ אַייעָרע אוינְן צוּא נָאט הָאט אַיין גיוּוארין מִיט דִיא דָאזִיגֶע יסוּרים׃ (י) הָאט דֶער מֶענטש בְּטחוֹן צוּא נָאט דָען ער וָועט צוּא בְּרֶעכְן דָעם רָשָׁע אוּנ גִיזָאגְט עָשׂ אִיז אֱמֶת נָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט מִיךְ דָער פַּאר וָועט אִים צוּא פִּירְן׃ (יב) שׁטַארְק זִיךְ אוּנ פַּעסְט זִיךְ גִישְׁטְראפְט וַויל אִיךְ הָאב גִיזוּנְדִיגְט מִיט דִבְרֵי הוֹכָחָה אַנטְקֶעגְן דֶעם רָשָׁע אוּנ נָאר דִיא פַּמְלִיא זַייא אוּנ נִיט גִישְׁטְראפְט׳ אוּנ הָאב זַייא נִיט גִישְׁטְראפְט החשיתי מטוב אִיךְ בִּין וְואַרְן שֶׁל מַעְלָה וָועט דִיר בְּוַודַאי זַיין צוּא הֵילְף אוּנ זְאלְשְׁט זָעהָן פַּר דְאַרְבִּין פַּר גוּטֶע רֶייד דָאש אִיךְ הָאב וַיי נִיט גִישְׁטְראפְט זִיךְ שַׁטַארְקְן מִיט אַלֶע דַיינֶע אֵבְרים אוּנ אָדְערְן צוּא דָער מִיט גוּטֶע רֶייד וָואש דוּרְךְ זַייא וֶוערְט דָער מֶענטש אֶפ הִיצִין זִיךְ קֶעגְן אִים מִיט דִבְרֵי הוֹכָחָה אַז זַיין שֶׁלעכְטֶע גִיטְאן פּוּן דִיא שֶׁלֶעכְטֶע וֶועגְן צוּא דִיא גוּטֶע מְתָשְׁבָה זְאל נִיט נִיוֶועֶרקְט וֶועְרְן׳ אוּנ אַז דוּא וָועשְׁט אַוּ טָאן וָועט נִיְרעכְטְן זַיין רָאש וָואש דַיין גוּף בְּרֶעכְט קֶעגְן דָעם רָשָׁע צוּא רַיידְן דִבְרֵי הוֹכָחָה גְלַייךְ וַויא דוּא בִּישְׁט מְקָרִיב אַיין עוֹלָה אוּנ דַיינֶע אֵיבְרים לְיגְן אוֹיךְ דָעם מִזְבֵּחַ׳ אוּנ חָאטְשָׁע דוּרְךְ דָעם קֶענְשְׁטוּ קוּמֶן צוּא שָׁאדְן הָאבְּן גֶעלְט׳ פּוּן דָעסְט וֶועגְן זְאלְשְׁטוּ טָאן דַיין יְכוֹלֶת צוּא שְׁטַארְפְּן אִים וַויא וַייט דוּא קֶענְסְט וָוארוּם פִּיל שְׁלוּחִים אִיז פַּאר הָאנְדְן צוּא נָאט׳ אוּנ אַז דוּא וָועשְׁט אִים שְׁוַוייגְן וַויל דוּא הָאשְׁט מוֹרָא דוּא וָועשְׁט דוּרְךְ דֶעם גֶעלְט שָׁאדְן הָאבְּן וָועשְׁטוּ פּוּן דֶעסְט וָועגְן נִיט נִיצוֹל וָועְרְן אוּנ וָועשְׁט נָאךְ הָאבְּן טָאפִּיל מָאל אַז פִּיל הַייזְק׳ וָוארוּם דֶער וָואש הַגפָּת אַיין רָשָׁע צוּם סוֹף פַּאלְט עָר דָעם רָשָׁע אִין דִיא הֶענְט אֲרַיין׳ אוּנ אָפִילוּ אוֹיךְ אַזוּא

לדבר עבירה חלילה וחס וגם אפילו במקום חשש נזק הנוף ח״ו נראה דאסור ליתן חיזוק ואימוץ לרשעים אם לא במקום שיש סכנת נפשות אז יסתלק עצמו והשמטה שרי אבל סיוע אסור לסייע לעוברי עבירה ׳ (יג) והמצוה של הוכח תוכיח הוא מוטל על הרבנים גאוני ארץ ועל פרנסי עיר ועיר ובמקום שאין שם רב ומורה צדק ופרנסים קבועים אזי המצוה מוטל על כל ישראל להוכיח איש אחיו ואז יהיה אהוב למעלה ונחמד למטה ויקוים בו הוכח לחכם ויאהבך ויזכה לשער האהבה אמן :

פרק סג דוד המלך ע״ה כתב בספר תהלים בקראי ענני אלהי צדקי וגו׳ חנני ושמע תפלתי ג״ל לפרש הפסוק ע״פ מ״ש רז״ל כל המבקש רחמים בתפלתו ונענה מיד אל יתגאה בתפלתו בשביל כך ולחשוב בלבו שהוא צדיק באשר שנתקבלה תפלתו מיד אדרבה צריך לחשוב בדעתו שמא הוא מהחוטאים ואין להקב״ה שום נחת רוח בתפלתו ׳ (ב) כדאיתא במסכת תענית משל למצורע שבא לשלחן העשיר ואין רצון העשיר שימאס הפלטרין שלו אזי הוא מצוה ליתן להמצורע כפי בקשתו ולפטרו וזה כוונת דוד המלך ע״ה באמרו בקראי ענני אלהי צדקי אכן לא תיכף ומיד אלא חנני ושמע תפלתי ואח״כ תן ותמלא בקשתי וכן יחשוב האדם בדעתו שאף אם האריך בתפלתו ולא נענה לא יתייאש מלהתפלל עוד כי אדרבה הקב״ה מתאוה בתפלה כשהיא בכוונה דהיינו שיהיה הלב יודע לכוין למה שהפה מדבר וכמו שהזהיר הזוהר פרשת בשלח וז״ל תאנא כל מאן דמצלי צלותיה קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותא ולצלאה מעומקא דלביה בגין דישתכח לביה שלים עם הקב״ה ויכוין ליבא ורעותא ולכן אמר דוד

אַיין אָרְט וואו עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין חְשַׁשׁ דַיִין גוּף זָאל גִיזוּק וֶוערִין ח״ו דוּרְךְ דֶעם שְׁטְרָאפִין פוּן דֶעסְט וֶועגִין טָאר מֶען דֶעם רָשָׁע קַיין שְׁטַארְקַייט גִיט גֶעבִין צוּא זָאגִין עֶר זָאגְט רֶעכְט נָאר סַיידִין אוֹיף אַזוֹא אַיין אָרְט וואו עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין סַכָּנוֹת נְפָשׁוֹת דָארְטִין זָאל עֶר זִיךְ אָפּ טָאן פוּן דֶעם שְׁטְרָאפִין אָבֶר הָעלְפִין טָאר עֶר אִים נִיט צוּא דֶער עֲבֵירָה : (יג) אוּנ דִיא מִצְוָה פוּן צוּא שְׁטְרָאפִין דִיא לַייט אִיז מוּטָל אוֹיף דִיא רַבָּנִים אוּנ דִיא גְאוֹנִים פוּן דֶעם לַאנְד ׳ אוּנ אוֹיף דִיא פַּרְנָסִים פוּן אִיטְלִיכֶער שְׁטָאט ׳ אוּנ אוֹיף אַזוֹ אַיין אָרְט וואו עֶשׂ אִיז דָא קַיין רַב אוּנ קַיין פַּרְנָסִים דָארְטִין אִיז דִיא מִצְוָה גִיוָוארְפִין אוֹיף אִיטְלִיכִין יִשְׂרָאֵל צוּא שְׁטְרָאפִין זַיין חַבֶּר ׳ אוּנ דֶענְמָאלְט וֶועט עֶר זַיין גִילִיבְּט אוֹיף דֶעם הִיכְל אוּנ גִילוּשְׂטִיג אוֹיף דֶער עֶרְד ׳ אוּנ אִין אִים וֶועט מְקוּיָם וֶוערִין שְׁטְרָאף צוּא אַיין חָכָם אוּנ עֶר וֶועט דִיךְ דֶער פַאר נָאךְ לִיבּ הָאבִין אוּנ וֶועט זוֹכֶה זַיין צוּא דֶעם טוֹיעֶר פוּן לִיבְּשַׁאפְט אָמֵן :

פרק סג דָוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה הָאט גִישְׁרִיבִין אִין תְּהִלִּים בקראי ענני אלהי צדקי וגו׳ חנני ושמע תפלתי זָאגְט דֶער מְחַבֵּר מִיר דַאכְט זִיךְ מְפוֹרָשׁ צוּא זַיין דֶעם פָּסוּק דֶען דֶער וָואשׁ בֶּעט עֶפֶעשׂ אִין זַיין תְּפִלָּה אוּנ וֶוערְט תֵּיכֶף גֵיעֶנְטְפֶערְט זָאל עֶר זִיךְ נִיט בַּעַל גַאֲוָה הַאלְטִין דֶער מִיט אוּנ צוּ טְרַאכְטִין מִן הַסְתַּם וֶוען מַיין תְּפִלָּה אִיז תֵּיכֶף נִתְקַבֵּל גִיוָוארִין מִן הַסְתַּם בִּין אִיךְ אַיין צַדִיק ׳ נָאר אַדְרַבָּא עֶר מוּז טְרַאכְטִין אִין זַיין דַיעָה אַז עֶר אִיז פוּן דִיא זִינְדִיגֶער אוּנ גְאט ב״ה הָאט גִיט קַיין נַחַת רוּחַ אִין זַיין תְּפִלָּה דְרוּם גִיט עֶר אִים תֵּיכֶף זַיין בַּקָּשָׁה כְּדֵי עֶר זָאל גִיט מֶערִין תְּפִלָּה צוּא טָאן ׳ (ב) אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטַייט אִין דֶער מְסִכְתָּ תַּעֲנִית עֶשׂ אִיז אַיין מָשָׁל צוּא אַיין מְצוֹרָע וָואשׁ אִיז גִיקוּמֶען צוּא דֶעם טִישׁ פוּן דֶעם עוֹשֶׁר אוּנ הָאט עֶפֶעשׂ גִיבֶעטִין ׳ דֶער עוֹשֶׁר הָאט אָבֶר נִיט גִיוָואלְט אַז עֶר זָאל פַאר מִיאוּסִין זַיין פַּאלַאץ הָאט עֶר גִיבֶאטִין מֶען זָאל תֵּיכֶף גֶעבִין דֶעם מְצוֹרָע וָואשׁ עֶר בֶּעט אוּנ צוּא פַטְרִין אִים ׳ אוּנ דָאשׁ הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ גִימֵיינְט דֶער מִיט וָואשׁ עֶר הָאט גִיזָאגְט בקראי ענני אלהי צדקי וֶוען אִיךְ טוּא רוּפִין צוּא דִיר נָאט זָאלְשְׂטוּ מִיר עֶנְטְפֶרִין אָבֶער נִיט תֵּיכֶף נָאר לַייט זֶעלִיג מִיךְ אוּנ הֶער אוֹישׁ מַיין תְּפִלָּה אוּנ דֶער נָאךְ גִיבּ מִיר מַיין גִיבֶעט ׳ אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז מַאֲרִיךְ אִין זַיין תְּפִלָּה ׳ אוּנ עֶר וֶוערְט נִיט גִיעֶנְטְפֶערְט זָאל עֶר זִיךְ נִיט מְיַיאֵשׁ זַיין פוּן וַוייטֶער תְּפִלָּה צוּא טָאן דְרוֹיף ׳ וָוארוּם אַדְרַבָּא נָאט ב״ה גִילוּשְׂט אִין דֶר תְּפִלָּה וָואשׁ זִיא אִיז מִיט כַּוָּונָה דָאשׁ הַיישְׂט דָאשׁ הַארְץ זָאל וִוישִׁין וָואשׁ דָאשׁ מוֹיל רָעט : (ג) אַזוֹ וִויא דֶר זוֹהַר אִיז מַזְהִיר ׳ אוּנ אַזוֹ שְׁרַייבְּט עֶר ׳ מִיר הָאבִין גִילֶערִינְט אִיטְלִיכֶר וָואשׁ טוּט תְּפִלָּה פַאר גָאט מוּז עֶר זִיא טָאן פוּן דֶעם טִיפֶענֶשׁ פוּן זַיין הַארְץ ׳ פוּן וֶועגִין זַיין הַארְץ זָאל גִיפוּנֶען וֶוערִין גַאנְץ מִיט גָאט ב״ה אוּנ דְרוּם הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה גִיזָאגְט בכל לבי דרשתיך מִיט גָאר מַיין הַארְץ טוּא אִיךְ דִיךְ פארשטין

דוד המלך ע"ה בכל לבי דרשתיך וגו' ונכון לכל אדם להתפלל טרם כניסתו לבהכ"נ תפלה קצרה זו נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדני יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתהא תפלתי צלולה וזכה וברורה מכל ערבוביא המבטלים כוונות התפלה · (ז) ומאד יקר לפני הקב"ה להגביה ידיו עם אצבעותיו כשהוא מתפלל מעומק הלב כדאיתא בזוהר פרשת יתרו דיש עשרה מלאכים ממונים על זה כשאדם מרים את ידיו ואצבעותיו בתפלה או בברכת נטילת ידים אבל אסור להרים את ידיו ואצבעותיו בחנם וע"ז הזהיר הזוהר ולא יראו פני ריקם וכל מאן דמרים ידיו ואצבעותיו בחנם אזי אותן עשרה מלאכים הנזכרים מקללין אותו ברמ"ח קללות רחמנא ליצלן ומיד רוח הטומאה שריא על אותן הידים וברכתא לא אשתכח בהון · (ח) ולכן כתיב באברהם שאמר הרימותי ידי אל ה' אל עליון ותרגום ארימית ידי בצלו (פי' דאמר אברהם דוקא בבה"נ) ר"ל כשהייתי מתפלל הרימותי ידי אל ה' ולא למגנא ח"ו וכן במשה כתיב בשעה שהיה מתפלל על מפלת עמלק כתיב והיה כאשר ירים משה ידו וכו' ודוקא בשעת תפלה או בברכות והודאות אז חיוב להרים ידיו ואצבעותיו ע"ש באריכות · (ו) ומכאן תראה עונש גדול להמרימים ידיהם בשבועות חנם וקבלה הוא בידי כל המרים ידיו ואצבעותיו שלא בשעת תפלה שלא לצורך בוודאי יבא עליו איזה עונש בקרוב ואם לא בא עליו איזה עונש ידאג יותר כי בודאי מקבצים עליו בב"ד של מעלה עד שתתמלא סאתו לכן המורגל בחטא זה ובמכשול זה יגדור עצמו לומר פסוק זה קודם התפלה וקודם ברכת נטילת ידים (שאו ידיכם קודש וברכו את ה') אז הוא ניחא קמי קב"ה ובודאי כמה ברכות ומתנות טובות באין עליו אכן בתנאי שיהיו ידיו נקיים

פָּאַרְשְׁטִין · אוּן עֶש אִיז רֶעכְט צוּא אִיטְלִיכִין טָעגְטְשִׁין דָאש יְדֵי אל ה' אל עליון אִיךְ טוּא אוֹיךְ הַייבְּין טַיין הַאנְט צוּא
אַיי עֶר גֶייט אַרַיין אִין שׁוּל זָאל עֶר מִתְפַּלֵל זַיין דִיא קוֹרְצָע נָאט דָער אוֹיבֶּערְשְׁטָער גָאט · מַאכְט דָער תְּרוּגוּם דְרוּיךְ
הְפִלָה נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדני דָאש בַּאנְווִילִיגוּנְג פוּן ארימית ידי בצלו אִיךְ טוּא אוֹיךְ הַייבְּין טַיין הַאנְט מִיט גִיבֶּעט
טַיין מוּיל בַּאנְווִילִינְג נוּן נָאט · אוּן דַיינָע מִשְׁפָּטִים לָערְנִין דָאש הָאט עֶר גִימַיינְט נָאר בְּשַׁעַת אַז עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
מָיךְ יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו עֶש זָאל זַיין אַיין גִיוִוען הָאט עֶר זַיינָע הָענְט אוֹיךְ גֵיהוֹיבְּין אֲבָער נִיט אוּם
וִויללִין פּוּן פַּאר דִיר נָאט אוּנְזֶער נָאט אוּן דָער נָאט פּוּן מַיינָע זִיסְט אוּן אוֹיךְ גֵיהוֹיבְּין אֲבָער נִיט אוּם
עָלְטֶערִין שתהא תפלתי צלולה וזכה וברורה מכל ערבוביא המבטלים זִיסְט אוּן אוֹיךְ בֵּייא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
כוונת התפלה אוּ מַיין תְּפִלָה זָאל זַיין לוּיטֶער אוּן רַיין אוּן גִיוִוען אוֹיךְ דָער מַפֶּלֶה פּוּן עֲמָלֵק · שְׁטַייט עֶר הָאט
קָלָאר פּוּן אַלֶעְרְלֵייא צוּא טִישׁוּנְג וָאש זַיינָען מְבַטֵל דִיא דֶעְנְמָאלְט אוֹיךְ נִיהוֹיבְּין אֲבָער נִיט אוּם
בַּוּוָנָה פּוּן דָער תְּפִלָה : (ד) אוּן עֶש אִיז זַיֶער טַיֶער פָּאר דָאש גִיוִוען הָאט עֶר זַיינָע הָענְט אוּן זִיצְט בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
נָאט בְּ"ה דָאש דָער מֶענְטש זָאל אוֹיךְ הַייבְּין זַיינָע הָענְט דֶעְנְמָאלְט אוֹיךְ גֵיהוֹיבְּין אֲבָער נִיט אוּם
טִיט זַיינָע פִּינְגֶער בְּשַׁעַת עֶר דַאבֶּינְט פּוּן דֶעם טִיפְעֶנְש פּוּן דָאש גִיוִוען הָאט עֶר זַיינָע הָענְט אוּן זִיצְט בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
זַיין הָארְץ אַזוֹ וִויא עֶש שְׁטַייט אִין זוֹהַר דָאש עֶש אִיז פַּאר דִיא תְּפִלָה זַיינָע הָענְט אוּן זִיצְט בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
הָאנְדִין צָעהֶענְ מַלְאָכִים וָאש זַיינָען כְּמִינָה אִיבֶּר דִיא הָענְט אוּם אוֹיךְ גֵיהוֹיבְּין אֲבָער נִיט אוּם
פּוּן דֶעם מֶענְטשִׁין וָאש הַייבְּט זַייא אוֹיךְ בְּשַׁעַת דַאבֶּענְ אֲדֶער בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל זִיצְט בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
דֶעם וַואשִׁין · אֲבָער נִיט בְּשַׁעַת תְּפִלָה אוּן בַּייא דֶער בְּרָכָה פּוּן עַל נְטִילַת יָדַיִם · מְאַר עֶר נִיט אוֹיךְ הַייבְּין דִי הָענְט מִיט דִי
פִּינְגֶער אוּן דָר וָאש הַייבְּט אוֹיךְ זַיינָע פִּינְגֶער אוּן זַיינָע הָענְט
נִיט בְּשַׁעַת תְּפִלָה · שִׁילְטִין אִים דִיא צָעהֶן מַלְאָכִים מִיט
צְוַויי הוּנְדֶרְט אוּן אַכְט אוּן פִּערְצִיג קְלָלוֹת ר"ל · אוּן דָר רוּחַ
הַטּוּמְאָה רוֹעט תַּיבֶּף אוֹיךְ דִיא הָענְט אוּן זַיין בְּרָכָה וָועֶרְט
אֵין זַיי נִיט נִיפְּגֶן : (ה) אוּן דְרוּם שְׁטַייט בַּייא אַבְרָהָם הרימותי
ידי אל ה' אל עליון אֵיךְ טוּא אוֹיךְ הַייבְּין טַיין הַאנְט צוּא
נָאט דָער אוֹיבֶּערְשְׁטָער גָאט · מַאכְט דָער תְּרוּגוּם דְרוּיךְ
אריטית ידי בצלו אִיךְ טוּא אוֹיךְ הַייבְּין טַיין הַאנְט מִיט גִיבֶּעט
דָאש הָאט עֶר גִימַיינְט נָאר בְּשַׁעַת אַז עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
גִיוִוען הָאט עֶר זַיינָע הָענְט אוֹיךְ גֵיהוֹיבְּין אֲבָער נִיט אוּם
זִיסְט אוּן אוֹיךְ בֵּייא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה בְּשַׁעַת עֶר הָאט מִתְפַּלֵל
גִיוִוען אוֹיךְ דָער מַפֶּלֶה פּוּן עֲמָלֵק · שְׁטַייט עֶר הָאט
דֶעְנְמָאלְט אוֹיךְ גֵיהוֹיבְּין זַיינָע הָענְט · דָאש דָוקָא בְּשַׁעַת
תְּפִלָה אֲדֶער בְּשַׁעַת עֶר לוֹיבְּט נָאט דֶעְנְמָאלְט זָאל עֶר אוֹיךְ
הַייבְּין זַיינָע הָענְט אוּן זַיינָע פִּינְגֶער צוּא נָאט : (ו) אוּן
פּוּן דֶאנֶן קֶענְטְסְט זָהֶען דָעם גְרוֹיסְן עוֹנָש וָאש וָועלְן
הָאבְּין דִיא לַייט וָאש הַייבְּין אוֹיךְ גֵייא דֶער בְּרָכָה
אוּם זִיסְטֶע שְׁבוּעוֹת · אוּן אִיךְ הָאב בְּקַבָּלָה דָאש אִיטְלִיכֶר
וָאש הַייבְּט אוֹיךְ זַיינָע הָענְט אוּן זַיינָע פִּינְגֶער נִיט בְּשַׁעַת
תְּפִלָה וָועט בְּוַודַאי נִיךְ קוּמֶן אוֹיךְ אִים עֶפֶּעס אַיין עוֹנָש ·
אוּן אַז עֶש קוּמְט אוֹיךְ אִים אֲבֶּר נִיט קֶיין עוֹנָש זָאל עֶר זִיךְ
נָאךְ מֶער וָארְנִין · דָעָן טָעָן זָאמְלְט בַּוודַאי צוּא נוֹיךְ זַיינָע
זִינְד בַּייא דֶעם בֵּית דִין שֶׁל מַעְלָה בִּיז זַיין מָאס וָועט פול
וָועְרִין וָועט עֶר מִיט אֶמֶת אֲנְרוּזִיסְן עוֹנָש הָאבְּין · דְרוּם
דָער וָאש אִיז גִיוואוּנְט אִין דָער זִינְד · זָאל עֶר זִיךְ מַאבְּין
אַיין גֶדֶר צוּא זָאנְגִין פַּאר דֶעם דַאוּנֶענְ אוּן פַּאר דָער
בְּרָכָה פּוּן עַל נְטִילַת יָדַיִם דֶעם פָּסוּק שאו ידיכם קדש וברכו
את ה' אוּן זָאל אוֹיךְ הַייבְּין זַיינָע הָענְט דֶעְנְמָאלְט וָועט

בוודאי

נקיים מגזל וגנבה משא"כ אם אין ידיו נקיים מגזל וגניבה ומהסנת גבול מה יתרון לו בהגבהת ידיו ואצבעותיו אדרבא הן מזכירין עונותיו להפוך מדת הרחמים למדת הדין: (ו) ע"כ יראה האדם להעמיד מחייתו בהיתר שלא יהיה במעותיו שום אבק איסור כי מה יתרון לאדם בכל עמלו כי אם בכשרון ובהכשר מעשיו שיעמול תחת השמש וכשיגיע לו בהיתר בודאי כפים האלו הפרושים למעלה בתפלתו מעוררים עליו קדושת השם ורחמים וחסדים ובפרט כשמגיע למקום אשר ראוי שם למכור נפשו על קדושת השם שצריך להגביה ידיו וכפיו כאלו נמסר על קדושת השם וזה יחשב לו כקרבן עולה: (ח) והנה מסירת נפש על קדוש השם הוא בקריאת שמע באומרו ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך עד סוף הפרשה ועוד באומרו בסוף תפלת ובא לציון גואל וכו' ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים עד סוף התפלה יחשוב בלבו שאם היה גורלו להיות בתוך העובדי כוכבים העולם היה חשך בעדו ואיך יוכל לשלם אותה מתנה טובה שנתן לו הקב"ה שלא עשהו כאחד מהם ובודאי בזכרו על זה יתלהב לבו מתוך שמחה גדולה ומתוך אותה שמחה ולהב האהבה ידמה בעצמו כאלו אש לפניו ורוצים להעבירו על הדת חז"ו והוא מפיל עצמו בתוך דליקת האש באהבה ובחיבה לשם יחוד קב"ה ושכינתיה וכן במנחה בשבת בתפלתו כשאומר אתה אחד ושמך אחד וכו' וכשמגיע לתיבת ועל מנוחתם יקדישו את שמך צריך ג"כ לכוין שמחויב האדם למסור נפשו על קדושת השם: (ט) וענין מסירת נפשו על יחוד קדושת השם הוא גדול מאוד בעיני הקב"ה וכמ"ש בזוהר וירא אמר רבי שלום בר מניומי אין לך צדיק וצדיק מאותן העוסקין בתורה שאין לו מאתים עולמות דכסופין ההי"ד ומאתים לנוטרים את פריו וכן המוסר עצמו על קדושת השם בכל יום נוטל ב' מאות עולמות דכסופין וכשיגיע

בְּוַדַּאי אוֹיף אִיהּ קוּמְען פִּיל בְּרָכוֹת אוּן נוּטְע בִּיהָנוֹת · נָאר בִּהָנַאי זַייְנֶע הָעַנְט וָאלְן רַיין זַיין פּוּן גַּזֶל אוּן גְּנֵיבָה · אָבָּער אַז זַייְנֶע הֶעַנְט זַייֶנֶן נִיט רַיין פּוּן דָעם אַלֶמָען וָועֶרְט נָאךְ דָעָר מָאנְט זַייְנֶע זִינְד דוּרְךְ דָעם וָואש עָר הַייבְּט אוֹיף זַייֶנֶע הָעַנְט אָפִּילוּ בְּשָׁעַת דַאבֶּנען אוּן עָר פַּאר קֶעֶרְט דָעם כְּדַת הָרַחֲמִים צוּא אַיין מִדַּת הַדִּין חז"ו: (ז) דְּרוּם זָאל דָעָר מֶענְטש זְעהֶן זַיין מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה דָאש אִין זַיין נָעלְט זָאל נִיט זַיין קִין שׁוּם נִידְנוּד פּוּן אַיין אִיסּוּר נָאר בְּהֶיתֵּר · אוּן אַז עָר טוּט זַיין מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה · דִּיא הָעַנְט וָואש זַייֶנען פַּאר שְׁפָּרַייט אַרוֹיף בְּשָׁעַת הְפִלָּה · דִּיא דָעָר וָועקְען אוֹיף אִים הֵיילִיקַייט פּוּן גָּאט אוּן דָעָר בֵּארֶמְקַייט אוּן גְּנָאד · אוּן בְּפֶרַט אַז עָר גְּרַייְבְּט צוּ דָעם אֶרְט וָואש דָארְטִין גֵּיהָעָר טָעָן זִיךְ מֹסֵר נֶפֶשׁ צוּא זַיין פּוּן נָאטש וָועֶנְן דִּיא וַוְאוֹ דִּי וַוְעֶלְט אִיהְ הַיבְּן זַייֶנֶע הָעַנְט גְלַייךְ וַוִיא עָר וָועֶרְט אִיבֶּר גֵּיעֶנְטפֶּרְט אוֹיף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם · אוּן דָאש וָועֶרְט אִים גֵּירֶעכְּענְט וַוִיא אִין קָרְבָּן עוֹלָה: (ח) אוּן נוּן דָאש נְפָשׁ אוֹיף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם אִיז אִין ק"ש בְּשָׁעַת עָר זָאגְט ואהבת את ה' אלהיך אוּן דוּא זָאלְשׁט לִיבּ הָאבְּן נָאט דַיין נָאט מִיט נָאר דַיין הָאַרְץ אוּן מִיט נָאר דַיין נֶפֶשׁ אוּן מִיט נָאר דַיין נֶעלְט אוּן בִּיז דָעָר סוֹף פַּרְשָׁה דַארְף עָר זִיךְ דֶעֶנְקֶאלְט מֹסֵר נֶפֶשׁ זַיין אוֹיף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם · אוּן אוֹיךְ אַז עָר זָאגְט אִין סוֹף וּבָא לְצִיּוֹן בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבָּרָאנוּ לִכְבוֹדוֹ בִּיז אִין סוֹף וּבָא לְצִיּוֹן זָאל עָר טְרַאכְטֶן אִין זַיין הַאַרְץ אַז זַיין גוֹרָל זָאל חֲלִילָה גִּיווֹען זַיין צְווישֶׁן דִּיא עוֹבְדֵי גִּילּוּלִים וָואלְט דִי וָועלְט גִיווֹען פִּינְסְטֶר פַּאר אִים · אוּן וָויא קֶען עָר בְּצָאלְן דִּיא גוּטָע מַתָּנָה וָואש גָאט ב"ה הָאט אִים גִּיגֶעבֶּן וָואש עָר הָאט אִים נִיט בַּשָּׁאפֶן עָר זָאל זַיין צְווישֶׁן יֶענע אוּן בְּוַדַּאי אַז עָר וָועט דָאש גִּידַיינְקֶען וָועט בְּרֶעֶנֶען זַיין הָאַרְץ צוּא נָאט ב"ה מָתָמַת גְּרוּיש שִׁמְתָּה · אוּן מָתָמַת דָעָר שְׁכִּינָה זָאל עָר זִיךְ אוֹיש מְאלְן וָויא פְּייֶער בְּרֶעֶנֶט פַּאר אִים אוּן מָקוֹם וָויל עָר זָאל ח"ו עוֹבֵר דַת זַיין · אוּן עָר וָואלְט זִיךְ אֲרַיין אִין פַּייֶער מִיט גְּרוּיש לִיבְּשָׁאפְט פּוּן וָועֶנֶן דָעם יְחִיד פּוּן נָאט ב"ה מִיט זַיין שְׁכִינָה · אוּן אוֹיךְ אוּם שַׁבָּת צוּא מְנָחָה אַז עָר דָאבֶּינְט ש"ע אוּן זָאגְט אתה אחד ושמך אחד אוּן גְּרַייְבְּט צוּ דִי וָועֶרְטֶער וְעַל מְנוּחָתָם יְקַדִּישׁוּ זֹאת שְׁמְךָ מִזּוּ עָר זִיךְ אוֹיךְ מְבַוֵּין זַיין · אַז דָעָר מֶענְטש אִיז מְחוּיב זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ זַיין פּוּן נָאטש וָועֶנֶן: (ט) אוּן דָעָר עֶנְיָן פּוּן מְסִירוּת נֶפֶשׁ אוֹיף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם דָאש אִיז זַייֶער חָשׁוּב בַּייא נָאט ב"ה אַזוֹ וויא דָעָר זוֹהַר שְׁרַייבְּט דָאש אִיטְלִיכֶער צַדִּיק פּוּן דִּיא וָואלְט לֶעֶרְנֶן תּוֹרָה הָאט צְוַוויא הוּנְדֶעֶרְט גִילּוּמְטִינֶע וָועלְטֶן שֶׁכַּר אוֹיף זַייֶנֶע וָועלְט · אוּן אַזוֹ אוֹיךְ דָעָר וָואש עֶנְטְפֶּעֶרְט אִיבֶּער זַיין לַייב אוֹיף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם אֶלֶע טָאג אִין קְרִיאַת שְׁמַע אוּן אִין דָעָר תְּפִלָּה בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבָּרָאנוּ לִכְבוֹדוֹ אוּן אִין דִי אִיבְּרִיגֶע עֶרְטֶר וָואש מִיר הָאבֶּין פְּרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּן

ובשיגיע זמן וקיצו של האדם למות אשר מסר נפשו על קדושת השם אזי השר הממונה על הגופות שנקברים יודע ג״כ לכבד גופו שבקבר לפי מעשיו והענין הוא מבואר בזוהר בפ׳ וירא שאין הגוף נכנס בקבר בחשבון הצדיקים עד שבאה הנשמה מלמעלה מגן עדן ומראית סימנים דיהבי לה הכרובים שבגן עדן להראות הסימן לפני המלאך דומה כדי שידע שזה הגוף קדוש עיין שם · (י) והנה קשור הדברים האלו בלבך לבל תשכח דבר א׳ מסוגל מאוד להלביש את הגוף בלבוש הקדוש והוא בהיותך מעוטף בציצית יהיה כוונתך שבקדושת מצוה זו תתקדש הגוף להיות קדוש לגדור מכל מכשול עבירות וחטאים וכבר הזכרתי בחלק ראשון פ׳ א׳ בכל דרכיך דעהו כשתלבש בגדיך תכוין איסור כלאים ואיסור שעטנז ומכל שכן כשתשים תפילין בין עיניך תכוין למצות בוראך כדי שלא תצא מגדר הקדושה לחוץ במקום הסיטרא אחרא חס ושלום ובפרט לבושי שבת וי״ט יהיו מיוחדים להיות לבוש מצוה ובפרט טלית של ציצית · (יא) ע״כ צריך האדם להזהר שלא לילך בטלית קטן שקורין לייבסרדקי״ל לבית הכסא או למקום הטינופת אלא א״כ הוא מכוסה בבגד אחר וכן צריך האדם להזהר כשיש לו בגד של שבת ויו״ט שלא יהא בו שום גזל או גניבה וכשיהיה בו איזה גזל או גניבה נקרא נגע ואותו בגד נקרא בגד בוגדים · (יב) ולכן אמרו רז״ל עתידין צדיקים לעמוד בתחיית המתים בלבושיהון דהיינו במלבושיהון הכשירים הנעשים בממון של יושר וזהו הסוד שאמרו רז״ל כשצדיק נפטר מהעולם יוצא בת קול בשלום תנוחו על משכבכם כי אותיות בשלו״ם הן אותיות מלבו״ש בהיפוך אתוון שלפי שהצדיקים עושין בגדיהן בממון של יושר וכל מי שלובש בגדים בממון של יושר בוודאי תפלתו הוא מקובל ומרוצה לפני הקדוש ברוך הוא · (יג) הכלל העולה מפרק זה שטוב לאדם להתפלל מעט בכוונה ולהרים

ידיו

נעמט ער אויך שכר צווייא הונדרט וועלטין · אונ אז זיין צייט קומט צוא שטארבין · דר שר וואש איז ממונה איבר די גופים וואש ווערין בגראבן דער ווייש אויך וויא זיין גוף כבוד אן צוא טאן נאך זיינע מעשים נאך · אונ די זאך איז בשייד אין זוהר דאש דער גוף ווערט ניט גירעכינט צווישן דיא צדיקים ביז די נשמה קומט אראפ פון דעם גן עדן אונ ווייזט דיא סימנים וואש דיא כרובים פון דעם גן עדן גיבן איר צוא ווייזין דעם מלאך דומה · פון וועגין ער זאל וויסן אז דאש איז איין הייליגר גוף : (י) אונ נון פר קניפ די זאכין אין דיין הארץ דוא זאלשט ניט פאר געסין דאש איין זאך איז זייער מסוגל אן צוא קליידין דעם גוף מיט אהייליג קלייד אונ דאש איז בשעת דוא וויקלסט זיך ארום מיט דיא ציצית זאלסטו מכוין זיין אז דורך דער הייליגר מצוה זאל גיהייליגט ווערין דר גוף ער זאל זיין פאר צאמט ניט צוא טאן קיין שום עבירה אונ אין דעם ערשטן הלק האב איך שוין דער פון דער מאנט דאש אז ער טוט אן זיינע קליידר זאל ער מכוין זיין אז מען טאר ניט גיין אין כלאים אונ אין קיין שעטנז אונ מכל שכן אז דוא טוסט אן דיא תפילין זאלסטו זיך מכוין זיין צוא טאן דיא מצות פון דיין בשעפער פון וועגין דוא זאלסט ניט ארויס גיין פון דער קדושה צוא דער סטרא אחרא ח״ו · דיא מלבושים פון שבת אונ יום טוב אונ בפרט דער טלית וואש אין אים זיינן דיא

ציצית זאלין זיין ריין · (יא) דרום מוז דער מענטש נזהר זיין אז ער זאל מיט דעם לייבסרדקיל ניט גיין אין בית הכסא אריין אדער אויף אנגדער אום ריין ארט נאר סיידין אז עש איז צוא גידעקט מיט אנגדער קלייד · אבר דער מענטש מוז נזהר זיין אז זיינע קליידער אונ בפרט די קליידר פון שבת ויום טוב זאלין ניט גימאכט ווערין פון גזילה אדער גניבה ח״ו · אונ ווען דרינן איז יוא פאר האנדין עפיס גניבה אדר גזילה ווערט עש גירופין נגע אונ דאש זעלביגע קלייד רופט דיא תורה (בגד בוגדים) איין קלייד פון פעלשערס (יב) אונ דרום האבין אונזרע חכמים ז״ל גיזאגט אז בשעת תחית המתים וועלין דיא צדיקים אויף שטיין מיט זייערע קליידער דאש מיינן זייא מיט זייערע קליידער וואש זיינען גמאכט גיווארין פון יושר געלט ניט פון גניבה אדער גזילה אונ דאש איז דר סוד וואש אונזרע חכמים ז״ל זאגין אז איין צדיק ווערט נפטר גייט ארויש איין בת קול אונ זאגט בשלום ינוחו על משכבותם מיט שלום זאלין זייא רואן אויף זייער גלעגר דען דיא אותיות בשלום זיינען דיא אותיות פון מלבוש כלומר דער וואש זיינע קליידר זיינן פון יושר געלט דער האט רוא אין קבר אונ איטליכער וואש קלייט אן מלבושים פון יושר געלט ווערט זיין תפלה בוודאי אן גנומען אונ בווילגט פאר גאט ב״ה · (יג) דער כלל וואש עש ווערט גלערינט פון דעם פרק איז אז דער מענטש זאל מתפלל זיין

רבוונה

ידיו ואצבעותיו בתפלה ובברכות והודאות ובקריאת שמע ובתפלה של ובא לציון וירחיק עצמו מן הגזל ומממון שאינו של יושר ואז אני ערב בעדו שחפץ ה' יצליח בידו בעולם הזה ושכרו יהיה כפול בעוה"ב כמאמר המשורר ומאתים לנוטרים את פריו :

פרק סד **אמרן** רזיל גדולה היא הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה ובוודאי רמזו רזיל בזה הענין דבר נסתר אשר ראוי עליו לומר דבר חשוב הוא זה יותר מהקבלת פני שכינה כביכול · (ב) והענין כי מצוה זו של הכנסת אורחים יש בה ב' בחינות האחד הענין הפשוט במעלות האדם אשר לבו לב רחב להמשיך לביתו אורחים להאכילם ולהשקותם שהוא מצד השכל דבר כשר ושוב מאוד בגומלי החסד עם בני האדם שבאים מהדרך והם עייפים מטרדות ותדבק לשונם לחיכם בשביל הצמא ואף שיש יכולת להאורח לקנות לעצמו מזונות והבעל הבית מאכילו ומשקהו וגותן כר וסדין לשכב עליו למצוא מרגוע לנפשו לנוח מחולשת הדרך מה יקר חסדו של בעל הבית מאוד כשעושה כל החסדים בטוב עין ולא בצרות עין · (ג) אמנם הענין השני הוא הרמז עוד אם אתה רואה שהתורה הקדושה עומדת ברחוב ואין איש מאסף אותה הביתה לומר אקחנה לביתי להיות ביתי נשמע בו תורה ביום ובלילה ולהיות לי עטרה וכן איזה מצוה שאתה רואה בה שבני אדם נוהגים קלות ראש ומעט דמעט שמקיימין אותה הנה מצוה זו בוודאי ממתנת ומצפה עד כי יבחר בה איש כשר וישר להזהר בה ולעורר עוד רבים על מצוה זו לקיימה באהבה לכבוד יתוד הקב"ה בוודאי זו היא הכנסת אורחים זו גורמת יחוד להקב"ה ושכינתיה · (ד) ודבר זה נלמד מהזוהר

פרשת

בְּבַוְנָה אוּנ זָאל אוֹיף הַייבֶּן זַייֶן הָעַנְט בְּשַׁעַת שׁ"ע אוּנ אוּנ בְּשַׁעַת פְּסוּקֵי דְזִמְרָה אוּנ אִין ק"ש אוּנ אִין דֶּר תְּפִלָּה פוּן וּבָא לְצִיּוֹן זָאל עֶר זִיךְ מְבַוִּין זַיִן וּוִיא מִיר הָאבֶּן פְּרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּן אוּנ זָאל זִיךְ דֶּר וַוייטֶערִן פוּן גֶּזל אוּנ פוּן אַוו אִיין בֶּעלְט וָואש אִיז נִיט מִיט יַשֶּׁרְנוּת דָּעְנְמָאלְט בֶּין אִיךְ אִים עֶרֶב אַז נָאט ב"ה וָועט אִים בֶּגֶלִיקֶן נָאר זַיִן בֶּגָער אוּנ זַיִן שָׂכָר וָועט זַיִן נְיָטאפֶּילְט אוֹיף שׁלֵם הַבָּא אוּנ וָועט הָאבֶּן שָׂכָר צְוַוייא הוּנְדֶּרְט וָועלְטִין אַז וּוִיא שְׁלמה הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט נִיזָאגְט ומאתים לנוטרים את פריו אוּנ צְוַוייא הוּנְדֶּרְט וָועלְטִן וָועט נָאט ב"ה עֶבְּין שֶׁבֶר צוּא דִי וָואש הִיטן זַייֶן מְצָוָה אֶמֶן :

פרק סד אמרו אוֹנְזֶערָע חֲכָמִים זל הָאבֶּן נִיזָאגְט דִי מִצְוָה פוּן הַכְנָסַת אוֹרְחִים אִיז חֲשׁוּבר אַייֶדֶר מֶען אִיז מְקַבֵּל דִי פְּנֵי שְׁכִינָה · אוּנ דִיא חֲכָמִים זל הָאבֶּן בְּוודַאי דָּרַיֶּנֶן מְרַמֶּז גִיוָוען אַיין פַּאר בָּאדֶּרְגֶן זָאךְ וָואש דֶּרוֹיף שִׁיקְט זִיךְ צוּא זָאגֶן אַז דָּאש אִיז מֶער חֲשׁוּב פוּן מְקַבֵּל צוּא זַיִן דִי שְׁכִינָה בְּבִיכוֹל : (ב) אוּנ דֶּער עִנְין אִיז דָּעֶן דִיא מִצְוָה פוּן הַכְנָסַת אוֹרְחִים אִיז דְּרַיֶּנֶן פַּאר הַאנְדֶּרן צְוַוייא פֶּירוּשִׁים דֶּער פְּשׁוּטֶר פֶּירוּש אִיז עֶס שְׁטוֹעֶט אִין דִיא מֶעלוֹת פוּן דָּעם מֶענְטשֶׁן וָואש עֶר גְלוּשְׁט זַייֶער צוּ צוּ נָעמֶן אוֹרְחִים זַייא צוּ מַאכֶן עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶן וָואש עַל פִּי שֶׂכֶל אִיז דָּאש זַייֶער אַיין כָּשְׁרִי אוּנ אַיין נִיטָּע זַאךְ · דָּאש דִיא מֶענְטשֶׁן קֶמֶן פוּן דָּעם וָועג מִיר אוּנ זַייֶער צוּנְג וְועֶרֶט בַּהֶעפְט צוּ זַייֶער נִיטָּען פוּן וָועגֶן דָּארְשְׁט אוּנ עֶר נִיט זַייא עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶן אִיז דָּאש בְּוודַאי זַייֶער אַנְרוּישְׁע מְצָוָה · אוּנ וָועֶן דֶּר אוֹרֶח הָאט אֶפְּילוּ יְכוֹלֶת צוּ קוֹיפֶן זִיךְ עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ דָּער בַּעַל הַבַּיִת נִיט אִים עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ אַיין קִישִׁין אוֹיף צוּא לַייגֶן זִיךְ שְׁלָאפֶן בְּדֵי עֶר זָאל זִיךְ אִיז נִיט מִיט יַשֶּׁרְנוּת דָּעְנְמָאלְט בֶּין אִיךְ אִים עֶרֶב אַז נָאט ב"ה וָועט אִים בֶּגֶלִיקֶן נָאר זַיִן בֶּגָער אוּנ זַיִן שָׂכָר וָועט זַיִן נְיָטאפֶּילְט אוֹיף שׁלֵם הַבָּא אוּנ וָועט הָאבֶּן שָׂכָר צְוַוייא הוּנְדֶּרְט וָועלְטִין אַז וּוִיא שְׁלמה הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט נִיזָאגְט ומאתים לנוטרים את פריו אוּנ צְוַוייא הוּנְדֶּרְט וָועלְטִן וָועט נָאט

פרשת תרומה וז"ל רבי יוסי ורבי חייא הוי אזלי באורחא והוי חד טייעא טעין אבתרייהו · אמר רבי יוסי
אית לן לאתעסקא באורייתא ולאשתדלא במילי דאורייתא דהא קב"ה אזיל ואתלווי בהדי דעסקין
באורייתא פתח רבי חייא ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך הכי פירושו כשאתה רואה שבני אדם
עוזבים התורה או איזה מצוה שנוהגין בה קלנא לבלתי לקיים המצוה וע"י כן השכינה מתרחקת
מדירות הקב"ה אז הירא וחרד לדבר ה' יאזור כגבור חלציו לזרז בזריזות רב ולעורר אנשים · (ה) לאמר
קומו ונחזיק בתורה הקדושה או במצוה זו שאין לה דורשים ונרוממה אותה מירידתה אשר עזבוה
ב"א זמן רב ועכשיו נכוין לקיימה לשם יחוד קב"ה ושכינתיה אז אשרי האדם אשר יעשה זאת
ואשרי נשמתו וזהו עת לעשות לה' לתקן תיקון הפרו תורתך וכל הזריז והזהיר נקרא זריז ונשכר ·
(ו) והאי טייעא דהוי טעין אבתריהון אמר להו במטו מנייכו רבותי בוודאי קרא נדרש שפיר כדאמריתו .
אכן קצת קשה להפירוש הזה הל"ל יש לעשות לה' הפרו וגו' או הל"ל נעשה מהו עת אמר רבי יוסי
בכמה גוונין אורחא מתקנא לן חד דהוינא תרין ומכ"ש השתא אנן תלת ושכינתא אתכללית בהדן
ותו דהשבינא דלא הוית אלא כאילנא יבשתא ועכשיו אנת הוא כזית רעננא אמרי ליה פתח פומך
ואמור · (ז) פתח האי טייעא ואמר יש עת מצד הקדושה ויש עת מצד סיטרא אהרא עת מצד הקדושה
נקרא עת רצון כד"א ואני תפלתי לך ה' עת רצון שהוא השם של אדנ"י ומצד הטומאה הוא עת פורעניות
שהוא מסיטרא דלילית הרשעה נחש הקדמוני אשר ממנה מתעוררים גזירות קשות ודא הוא עת פורעניות
ולכן ישראל הן מוזהרים להרחיק מפתח ביתה של לילית ממנה ומכל עובדין בישין דתליין בה ולהתקרב
ולדבק

סוחר איז זייא נאך גיגאנגען אונ האט גיטראגין סחורה
בייא זיך האט רבי יוסי גיזאגט מיר דארפין עוסק זיין אין
דער תורה ווארום גאט ב"ה גייט אונ ווערט בהעפט מיט
דיא וואש לערנן תורה · האט רבי חייא אן גיהויבין אונ
האט גיזאגט עש שטייט אין פסוק עת לעשות לה' הפרו תורתך
איז דאש פירוש דער פון אזוא · אז דוא זעהסט מענטשין
פאר לאזין דיא תורה · אדר דוא זעהסט איין מצוה וואש
לייט זיינן זיא מבזה אונ ווילין זיא ניט מקיים זיין · דער
וואש פארכט זיך פאר גאט אונ איילט זיך צוא זיינע
רייד · זאל ער אן גורטין זיינע לענדין וויא איין גבור
זיך מזרז צוא זיין מיט גרויש זריזות · אונ צוא דער וועקין
דיא לייט: (ה) צוא זאגין שטייט אויף אונ לאמיר זיך
שטארקין אין דער הייליגר תורה אדר אין דער מצוה וואש
קיינר פארשט זיא ניט · אונ לאמיר זיא דער הייבין פון
איר ירידה וואש דיא מענטשין האבין זיא פאר לאזט פון
איין לאנגע צייט · אונ איצונד לאמיר זיך מכוין זיין זיא
מקיים צוא זיין פון וועגין דעם יחוד פון גאט ב"ה מיט
זיין שכינה · דענמאלט איז וואול דעם מענטשין וואש ער
טוט דאש · אונ וואול איז צוא זיין נשמה · אונ דאש מיינט
דר פסוק · עת לעשות לה' עש איז צייט צוא טאן איין מצוה
פון גאטש וועגין אונ דיא לייט דער צוא דער וועקין דאש
איז אז דוא זעהסט הפרו תורתך אז דיא לייט פאר שטערין
דיא תורה אדר דיא מצוה אונ וועלכער עש פעדערט זיך

דענמאלט זיא מקיים צוא זיין דער הייש אין זריז אונ
האט פיל שכר דער פאר: (ו) אונ דער סוחר וואש איז זייא
נאך גיגאנגן האט זייא גיזאגט איך בעט פון אייך מיינע
רביים אמת דער פסוק ווערט גוט גידרשת אזוא וויא איר
זאגט נאר עש איז אביסל קשה נאך דעם פירוש נאך
וואלט בדארפט שטיין יש לעשות לה' עש איז דער עיקר
צייט מען זאל טאן פון גאטש וועגין דענמאלט אז דיא לייט
פאר שטערין דיא תורה אדער עש וואלט גיהערט שטיין
נעשה מיר וועליז טאן דיא מצוה פון גאטש וועגין ווארום
שטייט עת לעשות וכו' · האט רבי יוסי גזאגט אין פיל ערלייא
פאלין איז דער וועג אונז גוט אן גיבריט · איין כאל מיר
זיינן נאר גיווען צווייא אונ היינט אז דוא בישט מיט אונז
זיינן מיר שוין דרייא · וועט בוודאי דיא שכינה מיט אונז
זיין · אונ ווידער מיר האבין גימיינט אז דוא בישט אזו וויא
איין דארער בוים דאש מיינט מען איין עם הארץ · אונ
איצונד ווייזט זיך אויש אז דוא בישט וויא איין צווייג
האפטיגער בוים · נוא עפין דיין מויל אונ זאג דרויף וואש
דו וויישט: (ז) האט דר סוחר גיזאגט עש איז פאר האנדין
אין דר קדושה איין עת דאש איז טייטש איין צייט דאש
איז דער שם אדנ"י אזו וויא עש שטייט אין פסוק ואני
תפלתי לך ה' עת רצון אונ עש איז פאר האנדן איין עת אין
דער טומאה דאש איז איין צייט פון פורעניות וואש דאש
קומט פון דיא לילית הרשעה וואש זיא הייש נחש הקדמוני

וואש

ולדבק בכל מאי דאפשר בההוא עת רצון שהוא בקדושה אשר השכינה כוללת כלל נשמותיהן של צדיקים ולכן נקראת השכינה כי׳ כידוע ליודעי החן ועיז הזהירה התורה עת לאהב השכינה ועת לשנוא דא הס״א של לילית׳ (ח) והראיה מכהן הגדול כשנכנס לבית קודש הקדשים לעורר רחמים על ישראל הזהירה התורה ואמרה (ואל יבוא בכל עת אל הקדש) ר״ל שהזהירה התורה שיבא הכהן אל הקדש במחשבת קדש ובפרט ביום הכפורים שהוא עת רצון שהוא היום שבו היה כפרה לישראל על הטא העגל ונקבע יום זה ג׳כ לסליחה ולכפרה לדורי דורות ואמור לכהן ליכנס במחשבה זרה מסטרא אחרא חלילה׳ (ט) והנה כשישראל עוסקים בתורה ומצות אז התיקון הוא בימינא ובשלימתא בחדוה ביחודא חדא משא״כ כשישראל מתבטלין מהתורה ומתרשלין בקיום המצות וגמילות חסדים רק עינו היא צרה בחבירו וכל מעשיו הוא פעולת שוא ושקר וכל מעשיו הוא בערמה ומחלל השם בהסגת גבול אוי ואבוי כי אז הא׳ עת קדישא בירידה התחתונה בעו״ה והשכינה היא אינה בשלימות ואינה בנהורא רבא ואז כת הפורענות היא מתגברת וידי ישראל יורדים מטה מטה וכמה רעות חס ושלום מתהווים מזה׳ (י) ובהאי שעתא מכריזים בשמים מי האיש הירא ופחד לדבר ה׳ לאזור כגבור חלציו להחזיק בתורתנו הקדושה ולעשות מצות ומעשים טובים ולזרז את הרבים לקיים התורה והמצות ועכשיו עת הזמיר הגיע לתיקון שכינה להביאה אל דודה וזהו סוד עת לעשות לה׳ ותיקון האי עת רצון לייחדא להקדוש ברוך הוא׳ (יא) אתו רבי יוסי ורבי חייא ונשקוהו ברישיה ואמרו אלמלי לא באנו לעולם אלא למשמע דא דיינינ זכאה דרא דרשב״י דאפילו ביני טורייא חכמתא אשתכח תמן ואח״כ שאלו רבי יוסי ורבי חייא להסודר

מה

וְאוּשׁ פּוּן אִיר וְעִרִין דָּעִר וּוֶעקְט שְׁוּוֶעֲרְע גְּוַירוֹת אוֹיף דִּיא יִשְׂרָאֵל רי״ל׳ אוּנ דְּרוּם זַיינֶען דִּיא יִשְׂרָאֵל מִוּזֶהָר צוּא דָּעִר וַוייטֶרן זִיךְ פּוּן דָּעִר טִיר פּוּן דָּעִר לִילִית׳ אוּנ פּוּן אַלָּע אִירָע שְׁלֶעכְטָע מַעֲשִׂים וְוֶאוּשׁ הַיינֶען אִין אִיר׳ אוּנ צוּא זַיינֶען אוּנ צוּא בְּהָעפְטִיק זִיךְ וְוִיא וַוייט מִינְלִיךְ אִיז אִין דָּר עֵת רָצוֹן וְוֶאוּשׁ אִיז אִין דָּעִר קְדוּשָׁה וְוֶאוּשׁ דִּיא שְׁכִינָה אִיז כּוֹלֵל אַלֶּע נְשָׁמוֹת פּוּן דִּיא צַדִּיקִים אוּנ דְּרוּם וְוֶערְט דִּיא שְׁכִינָה נִירוּפִין בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל׳ אוּנ דְּרוּם הָאט דִּיא תּוֹרָה סַיְהִיר נִיטְעֶן עת לאתוב ועת לשנוא דְּאשׁ אִיז נַמַיינְט דִּי שְׁכִינָה וְוֶאוּשׁ וְוֶערְט נִירוּפִין (עת) זָאל מָען לִיבּ הָאבֶּן אוּנ דִּיא מְטָרָא אַחֲרָא דִּי לִילִית זָאל מָען פַיינְט הָאבֶּן׃ (ח) אוּנ אַיין רַאֲיָה אִיז פּוּן דָּעם כֹּהֵן גָּדוֹל אַז עֶר אִיז גִינַאנְגֶן אוּם יוֹם כִּפּוּרִי אִין הֲדֶרֶךְ הַקְּדֶשִׁים צוּא דָּעִר וּוֶעקְן רַחֲמוֹת אוֹיף דִּיא יִשְׂרָאֵל הָאט דִּי תּוֹרָה אִים מְזַהִיר גִיוֶועֶן וְאל יָבוֹא בכל עת אל הקדש דְּאשׁ אִיז גִיַמיינְט דִּיא תּוֹרָה הָאט אִים מְזַהִיר גִיוֶועֶן עֶר זָאל קוּמֶען אִין קְדֶשֵׁי קְדָשִׁים מִיט אַיין הַיילִינְע מַחֲשָׁבָה אוּנ בְּפְּרָט אוּם יוֹם כִּפּוּר וְוֶאוּשׁ דָּעֲנְמָאלְט אִיז אַיין עַת רָצוֹן דְּאשׁ אִין דָּעם טָאג הָאט נָאט גָּר נָעבֶּן דִּיא יִשְׂרָאֵל דִּי זִינְד פּוּן דָּעם עֶגֶל׳ אוּנ דָּעִר טָאג אִיז גֶּנְקֹבַע גִיוֶוארִין אוֹיף דּוֹרֵי דּוֹרוֹת צוּ אַיין טָאג פּוּן בְּפָּרָה אוּנ כְּלִיתָה׳ דְּרוּם הָאט דָּר בַּזֶּה גִיט גִישָׁארְט אַרַיין גַיין אִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים מִיט אַיין מַחֲשָׁבָה זָרָה מִסִּטְרָא אַחֲרָא חִיץ׃ (ט) אוּנ גַּן אַז דִּי יִשְׂרָאֵל לָעֶרְנֶן הַתּוֹרָה אוּנ טוּן מִצְוֹת אַז קוּמְט זַייא גִיטָּ אוּנ טוּן שֵׁפַּע מִיט לוּיטֶר פְּרַייד אוּנ שְׁמָחָה פּוּן דָּעם יְחִיד פּוּן נָאט בְּ״ה׳ אָבֶּר אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל זַיינֶן מְבַטֵּל פּוּן דָּר תּוֹרָה אוּנ טוּען גִיט קַיין מִצְוֹת אוּנ גְּמִילוּת חֲסָדִים׳ נָאר אִיטְלִיכֶר פַּאר גִינְט גִיט חֵבֶר וְוֶאוּשׁ נָאט גִיט אִים׳ אוּנ זַיינֶע מַעֲשִׂים זַיינֶן אַיטְל שָׁוְא וְשֶׁקֶר אוּנ מִיט עָרְמָה אוּנ אִיז מְחַלֵּל הַשֵּׁם מִיט הַשָּׂגַת גְּבוּל׳ אוֹי וַוייא צוּא דָּעם מַעֲנְטְשֶׁין׳ דֶּען דָּעֲנְמָאלְט אִיז דִּי עֵת רָצוֹן בְּירִידָה הַתַּחְתּוֹנָה בָּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים׳ אוּנ דָּעֲנְמָאלְט שְׁטַארְקְט זִיךְ דְּאשׁ פּוּרְעֲנִיוֹת׳ אוּנ דִּי מַאכְט פּוּן דִּיא יִשְׂרָאֵל נִידְרִיג מַטָּה מַטָּה אוּנ פִּיל רָעוֹת וְוערִין דֶּער פּוּן חִ״ו׃ (י) אוּנ אִין דֶּער צַייט רוּפְט מָען אוּיף דָּעם הֵיכֶל וְוֶעלְכֶער מָעֲנְטְשׁ וְוֶאוּשׁ פָּארְכְט זִיךְ אוּנ אַיילְט זִיךְ צוּא נָאטְשׁ רַייד׳ צוּא שְׁמַארְקֶן זִיךְ אִין אוּנְזֶר הַיילִיגְער תּוֹרָה׳ אוּנ צוּא טָאן כִּצְוֹת אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים׳ אוּנ אֲנְדֶרֶע לַייט אוֹיךְ מְזַרֵז צוּא זַיין זַייא זָאלִין מְקַיֵּם זַיין דִּיא תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת׳ דְּאשׁ אִיז דָּער מַאן וְוֶאוּשׁ אִיז מְיַיחֵד דִּיא שְׁכִינָה צוּא נָאט בְּ״ה׳ אוּנ דְּאשׁ אִיז דָּער סוֹד עת לעשות לה׳ דְּאשׁ דִּיא שְׁכִינָה וְוֶאוּשׁ וְוֶערְט נְרוּפִין (עת) זָאל עֶר מְיַיחֵד זַיין צוּא נָאט בְּ״ה׃ (יא) זַייֶנן נִיקוֹמֶן רַבִּי חִייָא אוּנ רַבִּי יוֹסִי אוּנ הָאבֶּן אִים נִיקוּשְׁט אוֹיף זַיין קָאפּ אוּנ הָאבֶּן גִיזָאגְט וְוֶען מִיר וְאלֶטֶן נִיט גִיקוּמֶן אוֹיף דֶּער וְועלְט נָאר צוּ הֶערֶן דְּאשׁ דָּאזִיגֶע וְואלְט אוֹיךְ פַּאר אוּנְז גִינוּג גִיוֶוען׳ וואול אִיז צוּא דָּעם דוֹד פּוּן רַשְׁבִּ״י דְּאשׁ אֲפִילוּ צְווִישֶׁן דִּיא סוֹדוֹת גִיפִינְט מָען חִבָּה פּוּן דֶּער תּוֹרָה׳ דֶּר נָאךְ הָאבֶּן רַבִּי יוֹסִי

מה שמך אמר להו חנן אמרו ליה אלהים יחנך בני וישמע אלהים לקולך בשעתא דתצטרך ליה אמר רבי יוסי הא נטה שמשא והכא בתר טורא דא אית כפר קטן חד על שמך יתקרי כפר חנן · והלכו שם בלילה ולעו באורייתא וגילה להם סודות הרבה ע״ש באריכות בזוהר · (יב) ובתוך הדברים אמר שיזהר אדם בהם מאן דאתעדן על פתורא בתענוגי מאכלין אית ליה לאדכרא ולדאוג על קדושת ארץ ישראל ועל חורבן בית המקדש והקדוש ברוך הוא חשיב עליו האי עציבו דאיהו קא מתעציב כאילו בנה בית המקדש וכל חורבות ירושלים אתהדרין בבנין יופי זכאה חולקיה · (יג) שנית כוס של ברכה יקבלו בשתי ידים תחלה ויכוין כי שתי ידיו הן נגד אברהם ויצחק אברהם הוא סוד יד ימין מסיטרא דחסד ויצחק הוא סוד יד שמאל מסטרא דגבורה · והכוס שבין שתי ידיו הוא רמז ליעקב שהוא כלול מב׳ אבות כידוע ליודעי חן · ג׳ צריך ליתן עיניו בכוס של ברכה ויכוין בו שכמו כן ישגיח הקדוש ברוך הוא בהשגחה תדירא על ישראל ויקוים בנו עיני ה׳ אלהיך בה מראשית השנה · (יד) ד׳ שיהיה הלחם עדיין על השלחן שלא יהיה השלחן ריקם דהא לית ברכתא משתכח בדוכתא ריקניא ובפרט על פתורא ריקניא · וזהו סוד מאמר רז״ל שהיו מעמידים כוסות מלאים סביב כוס הברכה ולכן הזהיר רבינו שלמה לוריא ז״ל שלא יעמוד שום כלי ריקם על השלחן בשעת ברכת המזון כי אם מליאים · (טו) והואיל ואתי לידן מענייני כלים ריקים אימא ביה מילתא להזהיר העולם שהוא בדוק ומנוסה ולכן שומר נפשו ירחק ממנו · דע כי הזוהר הזהיר לכל איש ואשה אשר ירצו לילך לדרך או לילך להשררה להשתדל איזה דבר שצריך לו אם יפגע בצאתו מביתו כלי ריקם אזי לא ילך באותו יום לדרך ולא לשררה ומביא הזוהר ראיה מאלישע הנביא שאמר לשונמית היש לך מה בבית

אונ רַבִּי חִיָּיא גִיפְרֶעגְט דֶעם סוֹחֵר וִויא אַזוֹ עֶר הֵיישְׂט · הָאט עֶר צוּא זֵייא גִיזָאגְט אִיךְ הֵיישׂ חָנָן · הָאבִּין זֵייא צוּא אִים גִיזָאגְט נָאט זָאל זִיךְ דָער בַּארֶעמֶן אִיבֶּר דִיר מַיין זוּן · אונ גָאט זָאל צוּא הָערִין דַיין קוֹל אִין דֶער צַייט אַז דוּא וֶועשְׂט בֶּעטִין צוּא אִים אונ דָער סוֹחֵר הָאט זֵייא נָאךְ פִיל סוֹדוֹת מְגַלֶּה גִיוֶוען : (יב) אונ אִין מִיטִין דִיא רַייד הָאט עֶר גִיזָאגְט פִיר זַאכִין וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ דַארְף אִין זֵייא גֶזְהָר זַיין · דָאשׂ עֶרְשְׁטֶע אִיז · דֶער וָואשׂ עֶשְׂט בַּייא דֶעם טִישׁ גוּטֶע מַאֲכָלִים גִיהֶער צוּ דֶר מְאנֶען אונ צוּ זָארְגִין זִיךְ אוֹיף דֶעם הֵייליקַייט פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אונ אוֹיף דֶעם חוּרְבָּן בֵּית הַמִקְדָּשׁ · אונ דָאשׂ טְרוֹיעֶרְקַייט וָואשׂ עֶר טְרוֹיעֶרְט אוֹיף דֶעם חוּרְבָּן בֵּית הַמִקְדָּשׁ רֶעכִינְט אִים גָאט בּ״ה גְלַייךְ וִויא עֶר בּוֹיעֶט דֶעם בֵּית הַמִקְדָּשׁ : אונ גְלַייךְ וִויא אַלֶע חוּרְבוֹת פוּן יְרוּשָׁלַיִם זַיינֶן וִוידֶער גִיבּוֹיט מִיט אַיין שֵׁיין בּוֹיאוּנְג · וואוֹל אִיז זַיין חֵלֶק : (יג) דָאשׂ אַנְדֶרֶע אִיז דָאשׂ דֶעם כּוֹס פוּן דֶעם בֶּענְטְשִׁין זָאל עֶר אִים גֶעמֶן מִיט זַיינֶע בֵּיידֶע הֶענְט · אונ זָאל מְכַוֵּן זַיין · אַז זַיינֶע צְוַוייא הֶענְט זַיינֶען קֶענִין אַבְרָהָם אונ יִצְחָק · דֶען אַבְרָהָם אִיז דִיא מִדָּה פוּן חֶסֶד דָאשׂ אִיז דִיא רֶעכְטֶע הַאנְט · אונ יִצְחָק אִיז דִיא מִדָּה פוּן גְבוּרָה · דָאשׂ אִיז זַיין לִינְקֶע הַאנְט · אונ דֶער כּוֹס וָואשׂ אִיז צְוִוישִׁין זַיינֶע בֵּיידֶע הֶענְט דָאשׂ אִיז אַיין רָמָז אוֹיף יַעֲקֹב וָואשׂ עֶר אִיז כְּלוּל פוּן דִיא בֵּיידֶע מִדּוֹת · אַזוֹ וִויא דִי בַּעֲלֵי הַמְקוּבָּלִים שְׁרַייבִּן ·

דָאשׂ דְרִיטֶע אִיז עֶר מוּז גֶעבִּין זַיינֶע אוֹיגִין צוּא קוּקִין אוֹיף דֶעם כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה · אונ זָאל דֶער מִיט מְכַוֵּן זַיין · אַזוֹא וואוֹל וִויא אִיךְ קוּק אוֹיף דֶעם כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה · אַזוֹ אוֹיךְ זָאל גָאט בּ״ה מַשְׁגִיחַ זַיין אֵלֶע צַייט אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל : (יד) דָאשׂ פֶערְטֶע אִיז דָאשׂ בְּרוֹיט זָאל לִינִין אוֹיף דֶעם טִישׁ בְּשַׁעַת בֶּענְטְשִׁין פוּן וֶועגִין דֶער טִישׁ זָאל נִיט זַיין לֵיידִיג : וָוארוּם קַיין בְּרָכָה וֶוערְט נִיט גִיפּוּנֶן אִין קַיין לֵיידִיג אָרְט אונ בִּפְרַט אוֹיף אַיין לֵיידִיגִין טִישׁ · אונ דָאשׂ אִיז דֶר סוֹד פוּן אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים וָואשׂ זֵייא פְלֶעגִין אַרוּם דֶעם כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה שְׁטֶעלִין כּוֹסוֹת פוּל מִיט מַשְׁקוֹת אונ דְרוּם הָאט דֶער רַבֵּינוּ שְׁלֹמֹה לוּרְיָא ז״ל מַזְהִיר גִיוֶוען אַז עֶר זָאל נִיט שְׁטֶעלִין קַיין שׁוּם לֵיידִיגֶע כֵּלִי אוֹיף דֶעם טִישׁ בְּשַׁעַת בֶּענְטְשִׁין נָאר פוּלֶע כֵּלִים : (טו) אונ וַוייל מִיר שְׁמוּעֶסִין דָא פוּן לֵיידִיגֶע כֵּלִים · וֶועלִין מִיר דְרִינֶען זָאגִין אַיין זַאךְ מַזְהִיר צוּ זַיין דֶעם עוֹלָם אַזֶעלְכֶעשׂ וָואשׂ אִיז בָּדוּק וּמְנוּסָה דְרוּם דֶער וָואשׂ הִיט זַיין לַייבּ זָאל זִיךְ דֶר פוּן מַרְחִיק זַיין וַוייש אַז דֶער זוֹהַר אִיז מַזְהִיר צוּא אִיטְלִיכִין מַאנְזְבִּיל אָדֶער אַיין אִשָּׁה וָואשׂ גֵייט אִין וֶועג אַרַיין אָדֶער זֵייא וִוילִין גַיין צוּ אַיין שְׂרָרָה פוּן וֶועגִין בַּייא אִים צוּ פּוֹעֲלִין אַיין זַאךְ אָדֶער עֶפֶעשׂ בַּייא אִים צוּא קוֹיפִין · אוֹיבּ וִויא דֶער מֶענְטְשׁ גֵייט אַרוֹישׂ בַּגְעגִינְט עֶר אֵיינֶם וָואשׂ טְרָאגְט לֵיידִיגֶע כֵּלִים · זָאל עֶר דֶעם טָאג נִיט גַיין אִין וֶועג אַרַיין אָדֶער צוּא דֶעם שְׂרָרָה

ב בית ותאמר אסוך שמן אמר הנביא הא בודאי יחול עליך ברכה ממה דכתיב כשמן הטוב יורד וגו׳ על הררי ציון כי שם צוה ה׳ את הברכה משא״כ על כלי ריקם תמן לית ברכתא וכו׳ ולכן צריכין גם כן להסיר כלים ריקים מהשולחן בשעת ברכת המזון ודי באזהרה זו׳ (טז) הנלמד מזה הפרק הוא דהקבלת אורחים הוא גדול מהקבלת פני השכינה׳ והשנית כשרואה אדם איזה דבר מצוה שצריך לאזור כגבור חלציו לקיימה ולעורר גם אחרים להחזיק המצוה׳ ג׳ צריך האדם ליזהר אף שהוא חשוב ולמדן צריך לנהוג כבוד בכל אדם׳ (יז) וראייה מר׳ יוסי ור׳ חייא שנהגו כבוד בההוא טייעא דהוה שמו חנן ולבסוף ברכו ג״כ אותו ולא נהגו גאוה בנשיאותם׳ (יח) גם צריך האדם ליזהר בד׳ דברים שכתבתי המנהג בשעת סעודה ועיקר שלא יהיה כלי ריקם על השולחן בשעת ברכת המזון ואז ימלא ברכת ה׳ בכוס של הברכה כי שם צוה ה׳ את הברכה:

פרק סה **אמרו** רז״ל במסכת אבות ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה׳ הנה הגאון אדוני אבי הרב המפורסם מהור״ר אהרן שמואל קאיידנוואר ז״ל פירש ע״פ דאיתא בגמרא דקידושין ת״ר לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה וגו׳ (כ) והנה קשה בדברי רז״ל קושית משה רבינו עליו השלום דהקשה מפני מה יש צדיק וטוב לו וצדיק ורע לו רשע וטוב לו ורשע ורע לו והיאך אמרינן דבטוב העולם נדון לזה בא בעל המאמר לתרץ קושית משה רבינו ע״ה דהכל הוא אחר רוב המעשה א״כ אפילו האדם הוא צדיק גמור ועושה עבירה בשעה שהעולם הוא מחצה על מחצה חציו זכיות וחציו עונות

אונ דרום באדארף מען אויך אפ טאן דיא ליידיגע בלים פון דעם טיש בשעת בענטשין: (טז) פון דעם פרק ווערט אפ גילערינט אז צו צו נעמען דיא אורחים איז גרעשער פון מקבל צו זיין די פני שכינה׳ אונ דאש אנדערע ווערט אפ גילערינט אז איין מענטש זעהט עפש איין דבר מצוה מוז ער זיך שטארקין זיא מקיים צוא זיין אונ זאל נאך אנדערע אויך דער וועקין צוא האלטין דיא מצות׳ דאש דריטע ווערט אפ גילערינט דער מענטש מוז נזהר זיין דאש האטשע ער איז איין חשוב אונ איין למדן זאל ער פארט נוהג כבוד זיין איטליכין מענטשין: (יז) אונ איין ראיה איז דער צוא פון רבי יוסי אונ רבי חייא וואש זייא האבין נוהג כבוד גיווען אין דעם סוחר וואש האט גיהיישין הנן אונ צום סוף האבין זייא אים גיבענטשט אונ האבין זיך ניט גיהאלטין בעל גאוה מיט זייער נשיאות: (יח) אויך מוז דער מענטש נזהר זיין אין דיא פיר זאכין וואש פריער זיינען גישטאנען׳ אונ דער עיקר איז קיין ליידיגע כלי זאל ניט שטיין אויף דעם טיש בשעת בענטשין אונ דענמאלט וועט ער ווערין דער פילט מיט דער ברכה פון גאט אונ וועט האבין מזל אונ ברכה אמן:

פרק סה אמרו אונזערע חכמים ז״ל האבין גיזאגט אין דער מסכת אבות ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה מיט גוטש ווערט דיא וועלט גימשפט אונ אלץ איז נאך דיא פיל מעשים נאך׳ האט מיין פאטער דער גאון מפורש גיווען דעם פשט דער פון דאש מיר האבין גילערינט אין מסכת קידושין דיא רבנן האבין גילערינט אייביג זאל דער מענטש זיך זעהן גלייך וויא ער האט גיטאן האלב עבירות אונ האלב מצות׳ טוט ער איין מצוה איז וואול אים וואש ער האט זיך מכריע גיווען מיט גאר דער וועלט לכף זכות׳ האט ער גיטאן איין עבירה׳ איז ווייא צוא אים וואש ער האט זיך מכריע גיווען מיט גאר דיא וועלט לכף חובה דען אזו שטייט אין פסוק אונ איין עבירה מאכט פאר לירין פיל גוטש: (כ) אונ נון אין דער משנה איז קשה דיא קשיא פון משה רבינו ע״ה דאש ער האט גיפרעגט׳ פאר וואש איז פאר האנדין איין צדיק וואש איז אים גוט אונ איין צדיק וואש איז אים שלעכט אונ איין רשע וואש איז אים גוט אונ אזו איין רשע וואש איז אים שלעכט׳ אונ וויא זאגין מיר ובטוב העולם נידון מיט גוטש ווערט דיא וועלט גמשפט׳ דרום פאר ענטפרט עש די משנה ווייטר והכל לפי רוב המעשה דען אלץ ווענט זיך נאך דיא מעשים נאך וואש זיינען מער׳ דרום אפילו ווען דער מענטש איז איין צדיק גמור אונ ער טוט איין עבירה בשעת דיא וועלט איז האלב זכאי אונ האלב חייב איז ער דיא וועלט מכריע לכף חובה׳ דענמאלט איז שלעכט דעם צדיק׳ אונ אזו אויך איז פאר קערט אז דער רשע טוט איין מצוה בשעת אז

עונות והוא מכריעו לכף חובה אזי הוא צדיק ורע לו וכן להיפך אם רשע עושה מצוה בשעה שהעולם מחצה על מחצה וא״כ הוא מכריע את העולם לכף זכות ומזכה את הרבים אזי הוא רשע וטוב לו ולכ דייקינן והכל הוא לפי רוב המעשה וק״ל וזה דברי פי חכם חן · (ג) ולי נראה כי בעולם הזה האדם נידון לפי רוב הממון וכמשאז״ל רבי היה מכבד עשירים כי כל הכבוד המדומה שיש עכשיו בעתים הללו הוא תולה הכל בעושר והכסילים מביאים ראיה מרבי שהיה מכבד עשירים אבל אינם יודעים שרבינו הקדוש היה ג״כ מכבד לעניים לומדי תורה כי המה בעלי המעשה ובעולם הבא חולקין כבוד לפי רוב מעשים הטובים ולא לפי רוב הממון וזהו הפירוש בגמרא ובטוב העולם נידון כנ״ל אבל הפירוש והכל לפי רוב המעשה ר״ל שהם תלמידי חכמים שהם בעלי המעשה · (ד) ולכן יש התעוררות גדול לכל איש אשר גם כן זיכהו ה׳ בעושר והוא רב או נגיד בקהלה במדינה אל יקל בשביל עשרו בכבודן של תלמידי חכמים לאנהגא בהון קלנא חס ושלום ויחשוב תמיד שאומנות בעלי תורה היא למעלה מכל אומנות שבעולם וכל מי שמתכבד בקלון חבירו בשביל כבודו שמתנשא באשר שהוא ראש ואינו מסביר פנים יפות לכל העם הנצבים עליו על זה עתידין ליתן את הדין ולהיות כבושים תחת רגליהם ושם יתאוו לראות באור שלהם ולהנות ממנה תחשכנה עיניהם מראות בכבודן · (ה) והנה בכמה מקומות האדם מוזהר ודינו הוא קשה בשביל שמבזה בעלי תורה והכרוז מכריז בכל יום אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ע״כ יראה האדם לחלוק כבוד לתלמיד חכם באשר שהקדוש ברוך הוא חפץ בכבודן ויהיה זהיר לגדל ולרומם כבודם ותפארתם של בעלי תורה ואף אם כסא האדם הוא בין הגדולים תשים אל לבך שכסא של תלמיד חכם גדול מכסאך · (ו) וכמו שמצינו שחזקיהו מלך יהודה ע״ה כשהיו באים אליו תלמידי חכמים היה

עומד

דיא וועלט איז האלב חייב אונ האלב זכאי איז ער מכריע דיא וועלט לכף זכות · אונ איז מזכה רבים דענמאלט איז דעם רשע גוט אויף דער וועלט · דרום זאגט דיא משנה והכל לפי רוב המעשה אונ אלץ ווענט זיך נאך די מעשים וואש זיינען מער · אזו וויא פריער איז גישטאנן אזו האט גיזאגט מיין פאטר ז״ל : (ג) אונ מיר דאכט זיך דען אויף דר וועלט ווערט דער מענטש גמשפט וועדליג דעם פיל געלט · אונ אזו וויא אונזרע חכמים ז״ל זאגין רבי האט ערליך גיהאלטן די עשירים · דען גאר דער כבוד וואש עש איז פר האנדן אין היינטיגע צייטן היינגט אלץ אן אין עשירות · אונ דיא נאראים ברייגנן זיך איין ראיה פון רבי וואש ער האט מכבד גיווען דיא עשירים · אבר זייא וויישן ניט אז רבי האט אבער דיא ארמע לייט בעלי תורה אויך מכבד גיווען ווייל זיי טוען מעשים טובים · אונ אויף עולם הבא טיילט מען אף כבוד וועדליג דיא פיל מעשים טובים וואש דר מענטש האט אונ ניט נאך דעם פיל געלט נאך · אונ דאש מיינט דיא משנה ובטוב העולם נידון אונ מיט גוטקייט ווערט די וועלט גמשפט והכל לפי רוב המעשה אונ אלץ ווערט גמשפט אויף ייענר וועלט נאך די פיל מעשים טובים דאש מיינט מען אויף עולם הבא גיט מען כבוד צו ת״ח וואש האבין פיל מעשים טובים : (ד) דרום איז פר האנדן גרויש התעוררות צו איטליכן מענטשין וואש גאט האט אים מזכה גיווען מיט

עשירות אונ ער איז איין רב אדר איין הער אין איין שטאט זאל ער פון וועגין זיין עשירות ניט גרינג האלטין דעם כבוד פון דיא חכמים אין זייא נוהג צוא זיין שאנד ח״ו · אונ ער זאל תמיד טראכטין אז דאש אומנות פון תורה לערנן איז בעשר פון אלע אומנות פון דער וועלט · אונ איטליכער וואש ווערט גיערליכט מיט דער שאנד פון זיין חבר פון זיין כבוד וועגין דאש ער האלט זיך בעל גאוה ווייל ער איז איין ראש · אונ געמט ניט צוא בסבר פנים יפות צוא אלע לייט וואש שטייען פאר אים · דיא וועלין מוזין דרויף דין אונ חשבון געבין · אונ וועלין זיין בצוואונגן אונטר דיא פיס פון דיא ת״ח · אונ דארטין וועלין זייא גלושטין צו זעהן אין דעם ליכט פון דיא ת״ח אונ דער פון הנאה צו האבין · אבר זייערע אויגן וועלין פינצטר ווערין פון צו זעהן אין זייער כבוד : (ה) אונ נון אויף פיל ערטר האב איך שוין מזהיר גיווען דעם מענטשין דאש זיין דין איז שווער פון וועגין ער איז מבזה די בעלי תורה · אונ אויף דעם הימל רופט מען אויש ווייא איז צוא דיא לייט וואש זיינן מבזה דיא בעלי תורה · דרום זאל דער מענטש זעהן כבוד אן טאן צוא דיא ת״ח · ווייל גאט ב״ה וויל אין זייער כבוד אונ ווען אפילו דיין שטול איז צווישין דיא גרוישע לייט זאלשטו טאן צוא דיין הארץ אז דיא שטול פון דיא ת״ח איז גרעשר פון דיין שטול : (ו) אזו וויא מיר האבין גיפונען

בייא

עומד מכסאו ויצא לנגדם והיה מחבקו ומנשקו ואומר לו רבי רבי אבי אבי רכב ישראל וכן היה אומר אנטונינוס לרבינו הקדוש הלואי הייתי מצע תחתיך בעולם הבא · ומי שמנהיג נשיאותו ברמה בשביל להרבות כבודו אזי רימה תאכלהו ולעפר תורד כבודו והעיקר שצריך האדם להזהר בכבוד רבו כמו בכבוד אביו ואמו וצריך להתפלל עבור רבו ועבור אביו ואמו וכה יאמר בקצרה רבש״ע יהא רעוא מן קדמך שתתן חיי אריכא ומזוני רויחא וסייעתא דשמיא לאבי מורי ואמי מורתי ולרבותי ולכל בני משפחתי לאריכות ימים יהיו לרצון אמרי פי וגו׳ · לכן צריך האדם להשליך מדת הגאוה ולהחזיק במדת הענוה · (ז) ואף דאמר רבי חייא בר רב אשי אמר רב תלמיד חכם צריך להיות בו גאוה א׳ משמיני שבשמינית ומעטר ליה כסאסאה לשבולתא שמעתי הפירוש בשם הגאון מהור״ר וואלף ז״ל אב״ד דק״ק פוזנא דאמר שכוונת רבי חייא היה בזה שאדרבה שתלמיד חכם צריך להיות עניו ולכן אמרו אחד משמיני שבשמינית דע כי השם הקדוש של ע״ב היוצא מפסוקים ויס״ע ויב״א וי״ט כאשר הוא מסודר בזוהר פרשת בשלח ברתיכא קדישא עלאה תמצא בשורה שמינית אחד משמונה שמות שבה תיבת

ענ״ו וקל להבין ושפתים ישק

וה״ו	ילי״	סי״ט	על״מ	מה״ש	לל״ה	אכ״א	כה״ת
הז״י	אל״ד	לא״ו	הה״ע	יז״ל	מב״ה	הר״י	הק״ם
לא״ו	כל״י	לו״ו	פה״ל	נל״ך	יי״י	מל״ה	חה״ו
נת״ה	הא״א	יר״ת	שא״ה	רי״י	או״ם	לכ״ב	וש״ר
יח״ו	לה״ח	כו״ק	מנ״ד	אנ״י	חע״ם	רה״ע	יי״ז
הה״ה	מי״כ	וו״ל	יל״ה	סא״ל	ער״י	עש״ל	מי״ה
וה״ו	דנ״י	הח״ש	עמ״ם	נג״א	ני״ת	מב״ה	פו״י
נמ״ם	יי״ל	הר״ח	מצ״ר	ומ״ב	יה״ה	ענ״ו	מח״י
דמ״ב	מנ״ק	אי״ע	חב״ו	רא״ה	יב״מ	הי״י	מו״ם

בַּייא יְחִזְקֻיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה ע״ה דָאשׂ אַז דִי ת״ח פְלָעגֶן קוּמֶן צוּ אִים · פְלָעגֶט עֶר אוֹיף שְׁטַיין פוּן זַיין שְׁטוּל אוּנ זַיי אַנְטְקְעגִין גַיין אוּנ פְלָעגֶט צוּא אִיטְלִיכֶן ת״ח קוּשִׁין אוּנ הַאלְזִין אוּנ הָאט אִים גִיזָאגְט דוּא בִּישְׂט מַיין רַבִּי דוּא בִּישְׂט מַיין פָאטֶער דוּא בִּישְׂט אַיין מַגִין אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ אַזוֹא אוֹיךְ הָאט דֶר אַנְטוּנִינוֹס גִיזָאגְט צוּ רַבֵּינוּ הַקְדוֹשׁ הַלְוַואי זָאל אִיךְ אוֹיף עוֹלָם הַבָּא זַיין דַיין פִיסִן בֵּיינְקֶל · אוּנ דֶער וָואשׂ פִירְט זַיין נְשִׂיאוֹת מִיט הוֹכְקַייט פוּן זַיין כָּבוֹד וָועגִין · וָועלִין אִים וָוערִים עֶסִין אוּנ זַיין כָּבוֹד וָועט גִידְרִן צוּא דֶער עֶרְד · אוּנ דֶער עִיקָר אִיז דֶער מֶענְטְשׁ מוּז גִזְהָר זַיין אִין דֶעם כָּבוֹד פוּן זַיין רַבִּי אַזוֹ וִויא אִין דֶעם כָּבוֹד פוּן זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר · אוּנ עֶר מוּז מִתְפַּלֵּל זַיין פַאר זַיין רַבִּי אוּנ פַאר זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר · אוּנ אַזוֹ זָאל עֶר זָאגִין רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם · עֶשׂ זָאל זַיין אַיין וִוילִין פוּן פַאר דִיר אַז דוּא זָאלְשְׂט גֶעבִּין לַאגְג לֶעבִּין אוּנ פַּרְנָסָה בְּרֶיוַח אוּנ הִילְף פוּן דֶעם הִימֶל צוּ מַיין פָאטֶר אוּנ מַיין מוּטֶר · אוּנ צוּ מַיינֶע רַבַּיִים · אוּנ צוּ גָאר מַיין מִשְׁפָּחָה אוֹיף לַאגְג לֶעבִּין יהיו לרצון וכו׳ · אוּנ דְרוּם מוּז דֶער מֶענְטְשׁ אַוֶועק וַוַארְפִין דִיא מִדָה פוּן גַאֲוָה אוּנ צוּ בַּגְרַייפִין אִין דֶער מִדָה פוּן עֲנָוָה : (ז) אוּנ חָאטְשָׁע רַבִּי חִיָיא הָאט דָאךְ גִיזָאגְט אַיין תַּלְמִיד חָכָם מוּז הָאבִּין אַיין אַכְט חֵלֶק פוּן אַיין אַכְט חֵלֶק גַאֲוָה · הָאב אִיךְ גִיהֶערְט דֶעם פֵּירוּשׁ דְרוּיף פוּן הַגָאוֹן הָרַב מְהוּר״ר וָואלְף דֶר רַב פוּן פוֹזְנָא דָאשׂ עֶר הָאט גִיזָאגְט אַז רַבִּי חִיָיא מֵיינְט דֶער מִיט אַז דֶער ת״ח מוּז דַוְוקָא זַיין אַיין עָנָיו · אוּנ דְרוּם זָאגְט עֶר דָאשׂ לָשׁוֹן שמינית שבשמינית אִיז טַייטְשׁ אַיין אַכְט חֵלֶק פוּן אַיין אַכְט חֵלֶק אוּנ זָאגְט גִיט אַיין פִיר אוּנ זֶעכְצִיג חֵלֶק · דֶען זָאלְשְׂט וִוישֶׁן אַז פוּן דִיא פְסוּקִים ויסע ויבא ויט גַייעֶן אַרוֹישׂ צְוַוייא אוּנ זִיבֶּצִיג שֵׁמוֹת אוּנ זַייא

(ח) והנה לפי דעתי במה שאמר רבי חייא הוא הענין ברמז שצריך האדם להיות ענין ולא אמר זה בפירוש אלא אמר הלשון צריך להיות נוהג שמינית שבשמינית נראה מזה דבא לרמז שאפ"ה יאות לתלמיד חכם לנהוג קצת סלסול בעצמו וכדאמרינן ומעטרא ליה כסאסאה לשבולתא יע"ז אמר ר"נ אחר כך אנא לא בעינא לא מינה ולא מקצתה פירוש אין אני חפץ אף בסלסול ונדנוד שום גאוה אפילו מעט מזער ורמז באמירתו בנעלם של מינה ומקצתה רצה לומר מהשורה השמינית ומקצתה מהשם השמיני וכל זה מרמז למעט הגאוה בכל אפשרי אפילו במעט הנרמז במלה לא מינה ולא מקצתה ועל זה סיים מר זוטרא מאי דכתיב תועבת ה' כל גבה לב אפילו כל דהו משמע והטעם הוא מפורסם כל המתגאה כאלו עובד גלולים והגאוה היא תקרובת עבודת גלולים כמ"ש לקמן בס"ד ועיעתא דשמיא: (ט) על כן אני מזהיר על מדת הענוה כמו שאמר הכתוב צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק ולא ענוה של רמיה כדי להראות פנים של ענוה לבריות הלא אלהים יחקר זאת ואל אלהי הרוחות יביא במשפט למי שאינו נוהג באמת ובענוה אבל מי שנוהג בענוה ובאמת עליו נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אמן:

פרק סו **לפי** מה שכתבנו לעיל יבואר נמרא אמר רבי יוחנן בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה וכו' הפירוש הוא כך לפי ענויות דעתי כי כבר כתבנו לעיל דשם ענ"ו הוא שם שמינית שבשמינית והנה זה מבואר השם הגדול הנקרא חס"ד הוא נימטריא ע"ב וזהו שאמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא ר"ל שם הגדול שהוא שם המפורש שהוא בחס"ד בע"ב שמות שם אתה מוצא ענותנותו של הקדוש ברוך הוא רצה לומר שם הוא מרומז דהקדוש ברוך הוא הוא ענו וק"ל:

(י) ועיקר ענותנותו של האדם צריך להיות במתון כל מעשיו ולהתבונן אם לא פגם חיו בכבוד הקב"ה ובכבוד

ייִנְן מְסוּדָר אוּיף אַכְט שׁוּרוֹת אוּן אִין אִיטְלִיכָער שׁוּרָה אַכְט שְׁמוֹת · אָזוֹ וְוִיא אִין פְּנִים שְׁטֵייט · אוּן אִין דֶּעָר אַכְטָער שׁוּרָה אִיז פָּאר הָאנְדֶן אַיין שֵׁם פּוּן דִּיא אַכְט שְׁמוֹת וָואשׁ הֵיישְׁט עט דֶּר שֵׁם וַוייזְט אַז טָען נֵיהָער אַיין עָנְיו צוּ זַיין : (ח) זְאגְט דֶּער מְחַבֵּר אוּן נוּן נָאךְ סִיין דֵּיעָה נָאךְ אִיז דָּאשׁ וָואשׁ רַבִּי חַיָּא זָאגְט נָאר סִיט אַיין רֶמֶז אַז דֶּער תּ"ח זָאל זַיין אַיין עָנְיו אוּן וְוארוּם זָאגְט עֶר נִיט אַרוֹיש בְּפֵירוּש דֶּער תּ"ח דַּאךְ זַיין אַיין עָנְיו נָאר דֶּער סִיט קוּמְט עֶר מְרַמֶּז זַיין אַז דֶּר תּ"ח דַּאךְ פְּאךְט וַוייזְט אַבִּיסֶל גְּרֶלוֹת אוּן דְּרוֹיף זָאגְט רַב נָחְמָן אִיךְ וִויל אֲפִילוּ נָאר וַוייניג נָאָוה אוֹיךְ נִיט הָאבְּן · אוּן דָּעם טַעַם וַוייְשְׁט מָען דָּאךְ שׁוֹין וַויִיל דֶּער וָואשׁ הַאלְט זִיךְ בַּעַר נָאָוה אִיז גְּלַייךְ וְוִיא עֶר דִינְט גְּלוּלִים · אוּן דִּיא נָאָוה אִיז דִּיא תַּקְרוֹבֶת פּוּן גְּלוּלִים אָזוֹ וְוִיא מִיר וְועלְן וַוייטֶר שְׁרַייבְּן מִיט נָאמְשׁ הִילְף : (ט) דְּרוּם בִּין אִיךְ מְזַהִיר דֶּער מְענְטְש זָאל זַיין אַיין עָנְיו · אוּן נִיט קֵיין עָנָוה פּוּן פַאלְשְׁקַייט דָּאשׁ אִיז פַּאר לַייט צוּא וַוייזְן זִיךְ פַּאר אַיין עָנְיו אָבֶּר בְּאֱמֶת זָאל עֶר הָאבְּן נָאָוה · דֶּעָן פַּאר וָואר נָאט וְועט דָּאשׁ פַּארְשְׁטִין · אוּן נָאט בְּ"ה וָואשׁ הָאט בֶּשַׁאפְן אַלְע נְשָׁמוֹת וְועט בְּרַייְנְגָן צוּם מִשְׁפָּט דָּעם וָואשׁ פִּירְט זִיךְ נִיט בֶּאֱמֶת אוּן מִיט עֲנָוה אָבֶּר דֶּער וָואשׁ פִּירְט זִיךְ יוא בֶּאֱמֶת אוּן בֶּעָנָוה אוֹיף דָּעם וְועֶרְט נִיזְאגְט

וואוהביו כצאת השמש בגבורתו אוּן זַיינֶע לִיבּ הָאבֶּער וְועלְן זַיין אַזוֹא וְוִיא דִיא זון בַּיים אַרוֹיש אִין אִיר שְׁטַארְקַייט אֶמֶן :

פרק סו **לפי** וְועֶרְלִיג סִיר הָאבְּן פְּרִיעֶר גִּישְׁרִיבְּן קָען טָען פַּאר שְׁטַיין אַיין גֶּמְרָא וָואשׁ רַבִּי יוֹחָנָן זָאגְט אִין אַלְע עֶרְטֶער וָואשׁ דוּ וועשְׁט גִּיפִּינְען דִי גְּדוּלָה פּוּ נָאמְט בְּ"ה דָּארְטֶן וְועשְׁטוּ גִּפִּינְן זַיין עֲנָוה דָּאשׁ נָאמְט בְּ"ה אִיז אַיין עָנְיו · אִיז דֶּער פֵּירוּש דֶּר פּוּן · דֶּען אַזוֹ סִיר הָאבְּן שׁוֹין פְּרִיעֶר גְּשְׁרִיבְּן אַז דֶּר שֵׁם עָנְיו אִיז דֶּער שְׁמִינִי שֶׁבִּשְׁמִינִית · אוּן דָּאשׁ אִיז יְדוּעַ דָּאשׁ דֶּר שֵׁם וָואשׁ וְועֶרְט נִיזְאגְט חֲסַד טְרֶעפְט אָן צְוַוייא אוּן זִיבְּעְצִיג דָּאשׁ סַיינְט רַבִּי יוֹחָנָן אוֹיף דָּאשׁ אֶרְט וואוּ דוּ וועשְׁט גִּפִּינְן דָּאשׁ גְּרוֹשְׁקַיים פּוּן נָאמְט בְּ"ה דָּאשׁ אִיז דֶּער נָרוֹישְׁטֶער שֵׁם חֶסֶד וָואשׁ עֶר טְרֶעפְט אָן צְוַוייא אוּן זִיבְּעְצִיג דָּאשׁ זַיינֶן דִּיא צְוַוייא אוּן זִיבְּעְצִיג שְׁמוֹת דָּארְטֶן וְועשְׁטוּ גִּפִּינְן סִרוּמְז צְוַוישִׁין דִּיא שְׁמוֹת עֲנָיו צוּ וַוייזְן אַז נָאמְט בְּ"ה אִיז אַיין עָנְיו : (כ) אוּן דָּאשׁ עֲנָוֹת פּוּן דֶּעם מֶענְטְשֶׁן מוּז זַיין דָּאשׁ אַלְע זַיינֶע מַעֲשִׂים זָאלְן זַיין סִיט יְשׁוּב אוּן צוּא פַּאר קֶמֶיין אוֹיב עֶר דָּאמְט נִיט פּוּנֵם גִּיזָאגְט חֵיט אִין דֶּעם פִּבּוּד פּוּן נָאמְט בְּ"ה · אוּן אִין דֶּעם כְּבוֹד פּוּן לַייט · אוּן דִּיא מִדָּה פּוּן נָאָוה אִיז דָּאשׁ גִּישְׁוִוינְדִיקַייט וָואשׁ דֶּער מֶענְטְש נִיזַוייגְט זִיךְ צוּא אַלֶּע

שלעכטע

ובכבוד הבריות ומדת הגאוה היא המהירות שמרגיל האדם לכל דברים רעים וחמאים לה׳ ומדה זו
עבירה גוררת עבירה גורם חימוד ממון באמרו כמה מעלות יש בי ועל כרחך מקויים בי אל תגעו במשיחי
ולא תגע בי יד ומכל שכן בממוני ובנכסי וזהו אי אפשר כי אם יושב יחידי בלתי שכונות בני אדם
סביביו: (ג) גם עבירה של גאוה הוא גורם שמלבין פני חבירו ברבים כי הבעל גאוה מדקדק על כבודו
כחוש השערה וגם זה אי אפשר בנגיעת כבוד של המתגאה ובמעט מזער מתרגז ולבו בוער כאש של
גיהנם ומתרף ומבזה ומלבין את פני הבריות וק״ל כל המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם
הבא: (ד) גם גורם ערבוב השכל בתורה ובתפלה׳ ומה נספר בחסרון מדת הגאוה הלא קצרה היריעה׳
הגאוה מביא האדם לדבר דברים שהוא גניבת דעת כנון שאמר מפני הגאוה לבריות לכבודך אני עושה
וכך וכך אני אעשה ולבו בל עמו׳ (ה) ובא וראה מה דאיתא בזוהר פרשת ויצא על דכתוב האמת
ויושר רבי יצחק הוי יתיב קמי הד מערתא עבר חד בר נש והרין בנין עמיה והוי אזיל אמר הבן האחד
דא תוקפא דשמשא מסמרא דדרום איהו ועלמא לא אתקיים אלא על רוח ורוח איהו קיומא שלימא דכל
סטר ואלמלא רוח לא יכיל עלמא לאתקיימא וכו׳ תא חזי בשעתא דיחדו שבטי יה ואמרו שמע
ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד כדין אתחבר יעקב אבוהון עם שבטי יה ואמר ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד (ר״ל אם בעל נפש אתה תבין כי מדת החסד אשר נכללת בה מדת הגבורה שהוא תוקפא
דשמשא ועיי כן ממתיקין הדינים שבגבורה והכל הוא ע״י מדת אמת של יעקב): (ו) אמר רבי יצחק אשתתף
בהדייהו ואשמע אי קאמרי אויל בהדייהו ושמע מינייהו כמה רזין דאורייתא ע״ש בכה רבי יצחק וכו׳ אמר
האי בר נש לרבי יצחק זיל לאורחך ואנא איזיל למתא להילולא דרבי אמר רבי יצחק השתא אית זימנא
למיהך לאורחי לחודי הואיל שאמר לי בפירוש שלא אלך עמהם ולא זמנא לי לבי הילולא׳ (ז) אול רבי
יצחק ומדר מילין אלין קמיה דרשב״י אמר רשביי ודאי שפיר קאמרי ואלין הן מבני בנוי דרבי צדוק
חלשא ומ״ט היה נקרא חלשא דארבעין שנין הוה בתענית על ירושלים דלא יההרב ביומיה והוה פריש

שְׁלֶעְכְטֶע זַאכְן׳ אוּנ דִיא דְאוּנְגָע מִדָּה אִיז גוּטְרָם צוּא גְלוּסְטֶן
נָעלְט׳ וַויֶיל עֶר זְאגְט אִיךְ הָאבּ פִּיל כַּעֲלוֹת׃ (ג) אוֹיךְ
אִיז דִיא גָאוָה גוּטְרָם טְבְיֵישׁ צוּא זַיין זַיין חַבְר פַּאר פִּיל
לַיים׳ וְוארוּם אַיין בַּעַל גַאוָה אִיז וַייֶעֶר מְדַקְדֵק אוֹיף זַיין
כָּבוֹד אוּנ אַז אַיינְער אִיז פוּנֶם בְּכְבוֹדוֹ וְויא אַחוּט הַשְּׂעָרָה
וְוערְט עֶר הַיפְּךְ צְאַרְנְדִיג׳ אוּנ זַיין הַאֶרְץ בְּרֶעכְט אַזוֹ וְויא
דָאשׁ פַייֶעֶר פּוּן דֶעם גֵיהֶנֹם אוּנ אִיז יָענֶם מְבַזֶּה אוּנ פַּאר
שָׁעמְט אִים צְוויישֶׁן פִּיל לַיים׳ אוּנ דָער וָואשׁ פַּאר שָׁעמְט
זַיין חַבְר צְוויישֶׁן פִּיל לַיים הָאט נִיט קֵיין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא׳
(ד) אוֹיךְ אִיז עֶר גוּטְרָם זַיין שֵׂכֶל זְאל צוּא מִישְׁט זַיין אִין
דֶער תּוֹרָה אוּנ אִין דֶער הְפִלָּה אוּנ וָואשׁ זְאלְן מִיר דָער
צַייְלֶן אִין דָעם חֶסְרוֹן פּוּן דֶער מִדָּה פּוּן גַּאוָה פַּאר וָואר
קֵיין פַּאפִּיר וֶועט נִיט קְלֶעקֶן דָאשׁ אוּיש צוּא שְׁרַייבְּן׳
דִיא גַאוָה בְּרֵייגְט דָעם מֶענְשְׁן צוּא רַיידְן וְעלְכָע רַייד
וָואשׁ נֶענֶבֶּעגְן דִיא דַּעָה פּוּן לַייטְן דַהַיינוּ מְהֻמֶּת גַּאוָה
וְגוּט עֶר צוּא אַיינֶעם׳ פּוּן דֵיין כָּבוֹד וְועגְן הָאבּ אִיךְ
אַז אוּנ אוּא גִיטְאן׳ אוּנ אַז אוּנ וְועל אִיךְ טָאן׳ אוּנ
זַיין הָאֶרְץ אִיז נָאר נִיט דָער בַּייא נָאר עֶר זְאגְט עָשׂ פּוּן
וְועגְן וַייֶעֶר זְאל אִים כָּבוֹד טָאן׃ (ח) קוּם אוּנ עֲשֵׂה
וָואשׁ עִשׂ שְׁמַייט אִין זוֹהַר פָּרָשָׁה וַיֵּצֵא רַבִּי יִצְחָק אִיז

עַל
נִיזְעסְטֶן פַּאר אַיין מַעֲרָה׳ אִיז פַּאר אִים אִיבֶּער גִיגַאנְגֶן אַיין
מֶענְשׁ אוּנ זַייֶע צְוויי אוֹיגְן גִיזֶעֶן מִיט אִים׳ הָאט
אַיין זוֹן גְיזְאגְט צוּא זַיין חַבְר פַּאר פִּיל
זוֹן אִיז פּוּן דְרוּם זַייט אוּנ דִיא וֶועלְט הָאט כֶּעֶר קֵיין קְיוּם
נִיט נָאר אוֹיף דָעם וְוינְט׳ אוּנ וָען דֶר וְוינְט אֵל נִיט זַיין
וָועלְט דִיא וְועלְט קֵיין קְיוּם נִיט גִיהָאט אוּנ הָאט נָאךְ פִּיל
סוֹדוֹת גְיזְאגְט׃ (ו) הָאט רַבִּי יִצְחָק גְיזְאגְט אוֹיךְ וָועל זִיךְ
מְשַׁתֵּף זַיין מִט זַייא׃ אוּנ וָועל הָערֶן וָואשׁ זַייא זָאגְן׳ אִיז
עֶר גִיזָאגְגֶן מִט זַייא אוּנ הָאט גִיהָערְט פּוּן זַייא פִּיל סוֹדוֹת
פּוּן דֶער תּוֹרָה׳ הָאט דֶער מֶענְשׁ גְיזְאגְט צוּא רַבִּי יִצְחָק
זַייא דִיר צוּא דַיין וָועג׳ אוּנ אִיךְ וָועל זַיין אִין שְׁטָאט
אֲרַיין אוֹיף דֶער חֲתוּנָה פּוּן הָאט רַבִּי יִצְחָק גְיזְאגְט
אִיצוּנְדְ אִיז דִיא צַייט אִיךְ זְאל מִיר אַלַיין גַיִין צוּא מַיין
וָועג וַויל עֶר הָאט מִיר בְּפֵרוּשׁ גְיזְאגְט אִיךְ זְאל מִיט אִים
נִיט גַיין אוּנ הָאט מִיךְ נִיט גִיבֶּעטְן אוֹיף דֶער חֲתוּנָה׳
(ז) אִיז רַבִּי יִצְחָק גִיגַאנְגֶן׳ אוּנ הָאט דָאשׁ דֶער צַייְלט
פַּאר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי׳ הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי
גְיזְאגְט וַייא זְאגְן נִיט דָער בַּייא נָאר עֶר זְאגְט עָשׂ פּוּן
אַייגְיקְלִיךְ פּוּן דֶעם כְּלַאפְּן רַבִּי צָדוֹק׳ אוּנ פַּאר וָואשׁ הָאט
טָעג אִים גִירוּפְן דֶער שֶׁלַאפְּר רַבִּי צָדוֹק׳ וַויל עֶר הָאט

על כל מלה ומלה דאורייתא רזין עלאין · (ח) ולא הוו יומין זעירין שפגע רבי יצחק להאי רבי צדוק ובנו הקטן א"ל ר"י אן הוא ברך אוחרא א"ל עבידנא ליה הילולא ואשתאר אצל אשתו אחר כך שאל אותו מאי טעמא לא זמינת לי להילולא דבריך א"ל חייך דלא זמינך להלולא דברי בנין תלת מילי א' דלא ידענא בך דילמא אנת גברא רבא ואיפגם ביקרך· שנית דלמא אנת אזיל בבהילו לאורחך ולא אשרח לך ·

(ט) ושעם ג' הוא דלא תכסוף קמי חבורה דילן דכל אלין דאינון אכלין בפתורא דחתן וכלה כולהו יהבי מתנות וגבזבון להחתן ואולי אנת גברא מסכנו א"ל רבי יצחק מאי שמך א"ל צדוק זוטא בההוא שעתא אר"י אוליפנא מיניה תריסר רזין דאורייתא · (י) ע"כ נלמוד מזה המעשה שאמרו דורות הראשונים בפיהם כאשר היה האמת בלבבם ומה מאוד הוא משובח הדבור של יושר כדאיתא בזוהר פרשה פקודי כי יש משחיתים מיוחדים אשר הם תחת שלטון של אף וחימה והמה ממונים לשמוע דברים של כל אלין דמחייכין במלין דאורייתא או במלין של יראה ומוסר · (יא) וכן הם מיוחדים לשמוע דברי כת המדברים איזה גנות חו"ו על איזה תלמיד חכם או על איזה אדם כשר ובאלו הדברים גורמים שהנחשים מפשיטים מעליהם את עור שלהם והוא כואב להם וצועקים בקול גדול עד שמעוררים את הנחשים המשחיתים העומדים בחדרי גיהנם הנקרא בור וגם הם מפשיטים עורם מעליהם וצועקים עד שמעוררים לנחש סמאל אשר הוא ממונה עליהם וקשקשת שלו הוא מונח לפניו ואז פורחים משחיתים ומחבלים היוצאים מקשקשים דיליה ומהם מתעוררים גזירות רעות וכל זה הוא על ידי דבור של דופי כנ"ל ·

(יב) וכן יש משחיתים מיוחדים הנקראים אוררי יום והם ממונים על מי שמקלל עצמו באיזה שעה

גיפאסט פֿערצויג יאר אז ירושלים זאל ניט חרוב ווערן כיט זייער מויל זאגען אזו ויא דער אמת איז ניוואן אין
אין זייגע טעג אוג ער פלעגט בשיידין אויף איטלעכר זאך זייער הארץ · אוג ויא זייער איז גילובט דער דיבור ואש
פון דער תורה גרויסע סודות : (ח) אוג אין וייניג צייט איינר דעמ כיט יושר אוג כיט אמת אזו ויא עש שטייט
ארום · האט דער רבי יצחק בענגסט דעם רבי צדוק וואו איז פאר האנדן משחיתים
כיט זיין קליינעם זון · האט רבי יצחק אים גיפרעגט ווא דיין אנדערר זון האט רבי צדוק אים גיענפרט איך האב
אים חתונה גימאכט · איז ער ניבליבן בייא זיין וייב · וואש זייא זיינן אונטר דר גוועלטיקייט פון די אף והיטה ·
האט רבי יצחק אים גיפרעגט פאר ואש האשטו מיך ניט אונ זייא זיינען ממונה צוא הערין דיא רייד פון די ואש
ניבעטין אויף דר חתונה פון דיין זון · האט ער אים גיענפרט שטעטען אויף דיא רייד פון דער תורה אדער פון דיא רייד
איבר דרייא זאכין האב איך דיך ניט גיבטן אין כאל וויל הלמידי חכמים אדער אויף אנדערע פומע לייט אוג מיט
איך קען דיך ניט טאכר בישטו אין גרויסר תלמיד חכם ועל דיא רייד פון זיין זעלבערט אוג דאש טוט זייא זייער וויא
איך נישטאכט טאמר נייסטו היילינדיג צוא דיין ועג ואש אין אפשר פונם זיין אן קומן צו דיין ארט · דרום האב
דוא באדארפסט גיך דיך נישט אלסט מטריח זיין : (ט) דאש דריסט איז איך דיך ניט ניוואלט מטרידך זיין
פון ועגין דו זאלסט ניט מבוזה ועריין פאר אונזער חברותא דען בייא אוג איך דר מנהג או אלע ואש עסן אויף דער
חתונה · ניבין זייא אלע מתנות צוא דער חתן וכלה · אוג טאמר בישטו איין ארום מאן אוג האסט ניט קיין מתנה
צוא נעבין · ועסטו מבוזה ועריין · האט רבי יצחק אים גיפרעגט ווא דיין צייט איינר אוג ער איז ניט ניוואלט
ח"ו אוג דאש קומט אלץ איבר דיא שלעכטע רייד ואש דיא לייט רייזדין אויף צדיקים : (יב) אוג אזו אויך זיינן
פר האנדן משחיתים ואש ועריין גירופין אוררי יום · אוג דיא זיינן ממונה איבר דיא ואש שילטין זיך אמאל אדער

או שמקלל עצמו בכעס ונוטלין האי קללה ומקרבין ואותה אל נחש עקלתון כת של סמאל ועי"כ הוא מקטרג ומעורר צרות רבות ורעות וכן יש משחיתים על בר ישראל המנזם ניזומין שהם שלא כדת תורתנו הקדושה או שזורק כלי בחמתו אזי אותם הממונים נוטלין אותן דברים רעים ומעלים אותם לבית וועד שלהם ואומרים הא קרבנא דפלניא דקריב לן ומכריזין כרוז ווי להאי פלניא וכו' ראה גם ראה כמה שלוחים וממונים והרפתקאות וסיבות על האדם שיסודו הוא מעפר וסופו יהיה לעפר וכל זה ישים האדם אל לבו לחשוב אל הסוף ותכלית כי האדם אינו יודע מה יולד יום ומה יגרום לו השעה ומה תפעול לו הרגע כי התעיף עיניך בו ואיננו והרבה שלוחים למקום ברוך הוא לענות בו האדם ופתע פתאום נלכד בפח' יוקשים: (יז) והראייה מאיוב שהיה ירא אלהים וסר מרע ואעפ"כ על חמא קטן קטרג השטן עליו ונמסר הוא ובניו ביד השטן ונאבד עשרו ממנו כהרף עין ומתו בניו ואחר כך באן עליו יסורים כמבואר בספר איוב ומרוב הצער קילל איוב את יומו אשר נולד בו וידבר דברים קשים כלפי מעלה ועי' כן באו אליו חביריו והוכיחו את איוב ואמרו אליו שלא יבעט ביסורים כי כל דרכי ה' הם יבאו במשפט על דרכי בני האדם וכששמע איוב לעצת חביריו המוכיחים אותו בזכות זה אחריתו היה טוב מאוד וכפל כפלים נתן לו הקדוש ברוך הוא שכרו בעבור ששמע לקול יראה ותוכחה: (מו) והנה אבתוב לך מאמר אחד מזוהר פרשה לך לך שייך לענין זה וזל ויאמר מלך סדום אל אברם וגו' בשעה שהנשמה יוצאת מהגוף של צדיק ועוברת על פתח של גיהנם ורוצה לקרוא שם אל ה' בקול תפלה כי גדול כוחן של צדיקים שעל ידי תפלה יתן להם רשות להוציא רשעים מגיהנם אזי

עומד

וואש ער שילטש זיך מחמת כעס. אוג זייא נעמען דיא קללה אוג ניצערנען זיא צוא דעם נחש עקלתון דיא כיהה פון דעם (סם). אוג דורך דעם איז דער (סם) מקטרג אוג ברייגנט פיל בייזע צרות ח"ו. אויך איז פר האגדן משחיתים וואש זיינן ממונה איבר דעם יהודי וואש וואפט איין כלי מיט זיין כעס. נעמען זייא דיא שלעכטע רייד אוג די כלי אוג ברייגנן עש אויף צו זייער איין זאמלונג אוג זאגן דאש איז דר קרבן וואש דער דאזיגר טענטש האט מקריב ניזון צו אוגו אוג רופן אויש וייא איז צוא דעם דאזיגין מטענטשן וואש ער האט אפ ניקערט: (ז) נוא זעה ויפיל שלוחים אוג ממונים אוג טרעפונג אוג סיבות וואש נייען איבר אויף דעם מענטשין וואש זיין גרונד איז פון ערד. אוג זיין סוף איז ער זאל ווערן ערד אוג דאש אלץ זאל דער מענטש טאן צוא זיין הארץ צו טראכטן אויף זיין סוף דען דר מענטש וויסט ניט אלע טאג מיט אים קען זיך מאן וואש איטליכע שעה ווען מיט אים נורם זיין אוג וואש אין דר רגע ווען אים גוועקט ווערן אוג נאט ב"ה האט דאך פיל שלוחים צו פיינגען מיט זייא דעם מענטשין אוג פלוצלונג ווערט ער ניסאפט אין דער גשטרויכלטע נעט: (יז) אוג איין ראיה איז דער צוא פון איוב וואש ער איז ניווען איין שטראף פון נאט אוג נאט ב"ה האט איז ניקערט. אוג האט זיך אפ ניקערט פון בייז פון דעסט ווענן איבר איין קליינר עבירה. האט דר שטן אויף אים מקטרג ניווען. אוג ער מיט זיינע קינדר זיינן איבר ניצענפערט ניוארן אין דער האנט פון דעם שטן. אוג זיין עשירות איז פון אים פר לארן גנוארן אין איין הרף עין. אוג זיינע זין זיינן גישטארבן. אוג דר נאך איז אויף אים ניקומען יסורים אזו וויא עש שטייט אין דעם ספר איוב. אוג מחמת זיין פיל צער האט ער נישאלטין דעם טאג וואש ער איז אין אים גיבארן ניוארן אוג האט ניירעט קענען נאט מחמת זיינע פיל יסורים. אוג דורך דעם זיינע ניקומען צו אים זיינע חברים. אוג האבין אים גישטראפט אוג האבין אים ניזאגט ער זאל נים טרעטן אין די יסורים נאר ער זאל אלש אן נעמן באהבה וארום אלע ווענן פון נאט זיינן ניגרונדט פעסט ניוארין מיט משפט נאך דיא ווענן פון דעם מענטשן נאך. אוג ווייל איוב האט צו ניהערט צו דר עצה פון זיינע חברים וואש האבין אים גישטראפט אין דעם זכות איז זיין סוף ווייער גוט ניווען. אוג נאט האט אים ניענפין זיין שבר בכפל כפלים פון דעם גוטש וואש ער האט פריער ניהאט. פון ווענן ער האט צוא ניהערט צו דר עצה פון זיינע חברים וואש האבין אים גישטראפט (מו) אוג נון איך וועל דיר שרייבין איין מאמר פון דרשם זוהר וואש דאש ניהער צוא דעם ענין. דען דער זוהר רופט דעם שר פון דעם ניהנם (פלך סרום) אוג דיא נשמה פון דעם צדיק רופט דער זוהר (אברם). אוג בשעת דיא נשמה נייט ארויש פון דעם גוף. אוג זיא נייט איבר אויף דער טיר פון דעם ניהנם אוג די נשמה ווייל בעטין נאט זיא

זאל

עומד שר של גיהנם שהוא נקרא מלך סדום עומד לנגד נשמת הצדיק שנקראת א"ב ר"ם שלא יתפלל על זאת כי אם כן מה הוא אומנתו שנוטלים מידו ורשותו מה שכבר נמסר אצלו · (סו) ואומר המלך סדום שהוא שר של גיהנם אל הצדיק הנה אתה צדיק מה לך להוציא אותן הרשעים שלא שמעו לקול הורים ומורים והעיזו פניהם לנגד תלמידי חכמים ע"כ הן שלי רשעים הם ויאבדו אכן אותן שחטאו הרבה ולבסוף כששמעו לקול הורים ומורים וקבלו דבריהם בשמחה אף שלא עשו תשובה כלל נקראים רכוש של הצדיק שהחזירו במחשבתם למוטב אותן הרשעים קח לך מגיהנם וראוין הם לצאת על ידי תפלתו ולכן כתיב ויאמר מלך סדום שהוא שר של גיהנם אל אברם שהוא רמז לנשמת הצדיק הנקראת אברם שהנשמה היא חלק אלוה ממעל א"ב ר"ם ונשא תן לי הנפש ר"ל נפשותן של רשעים שלא שמעו לקול הורים ומורים אלא היו מלעיגים על דברי חכמים וחידותם והרכוש קח לך ריל אותן רשעים אשר שמעו לקול דברי המוכיחים בשמחה ולא היו מלעיגים נקראים רכוש של צדיקים קח לך והצילם מדינה של גיהנם · (יז) או נשבעת לו נשמת הצדיק שלא ליקח מאותן הרשעים שהן חלק של שר גיהנם אשר לא שמעו לקול חכמים וזש"ה ויאמר אברם וגו' הרימותי ידי אל ה' אל עליון בשבועה שלא אתפלל בעד אותן הרשעים אשר היו מלעיגים על דברי תורה והיו מביישין תלמידי חכמים וזש"ה ולא אקח מכל אשר לך לאותן הרשעים אשר היו המוכיחים מכריזים לפניהם באותו עולם שהוא מעוררם ומוכיחם למוטב ופירשו להם ערך שכר גן עדן ועולם הבא ופירשו גם כן משפטי גיהנם והקשו ערפם לבלתי קחת מוסר: (יח) ולכן חלילה לי אם אקח מחוט ועד שרוך נעל רמז גם כן בזה באותן

זאל האבין רשות ארויש צו נעמן דיא רשעים פון דעם
גיהנם דענמאלט דער שר של גיהנם ואש ווערט גירופין
סלך סדום · שטעלט ער זיך אנטקענין דער נשמה פון
דעם צדיק ואש ווערט גירופן אברם אונ זאגט אים ער
זאל ניט מתפלל זיין דרויף: (סו) אונ דאש מיינט דער
פסוק ויאמר מלך סדום אל אברם אונ דר שר של גיהנם זאגט
צו דעם צדיק · נון דוא בישט דאך איין צדיק דוא וועשט
דאך ניט זיין אין גיהנם ואש האשטו אויש צו ציהן פון
דעם גיהנם די רשעים ואש זייא האבין ניט צוא גיהערט
צוא דעם קול פון זייער לערנרש אונ האבין ניט גיוואלט
צוא הערן קיין שטראף רייד אונ האבין מעיר גיוועזן קענין
די תלמידי חכמים · דרום זיינן די רשעים מיין · אונ לאון זיי
פר לארן ווערן · פר ווער די רשעים ואש האבן פיל גוידנקט
אונ צום סוף האבין זייא יוא צוא גיהערט אין דעם קול
פון זיערע לערנרש · אונ האבין אן גינומן שטראף · אונ
האבין מקבל גיוועזן מיט שמחה זייערע רייד דיא ווערין
גירופין רכוש פון דעם צדיק די דאזיגע רשעים נעם דיר פון
דעם גיהנם דרום שטייט אין פסוק דער שר של גיהנם זאגט
צו דעם צדיק תן לי הנפש דיא רשעים ואש האבין ניט
אן גינומן קיין שטראף אונ האבין נישפעט אוש דיא רייד
פון דיא חכמים די גיב מיר פלומר לאו זייא בייא מיר אין
גיהנם ותרכוש קח לך אונ די נשמות ואש האבין יוא שטראף
אן גינומן אונ האבין צו גיהערט די רייד פון דיא חכמים

די דאזיגע נעם מיט דיר אין גן ערן ארייין אונ זייא זייא
מצייל פון דעם גיהנם: (יז) דענמאלט שוועדט אים דיא
נשמה פון דעם צדיק ער זאל ניט נעמן פון דיא רשעים
דאש זייא זיינן דאש חלק פון דעם שר של גיהנם · ווייל
זייא האבין ניט צוא גיהערט צו דיא רייד פון דיא חכמים
אונ דאש מיינט עש דער פסוק ויאמר אברם אונ די נשמה
פון דעם צדיק זאגט צוא דעם שר של גיהנם הרימותי
ידי אל י אל עליון איך הייב אויף מין האנט צוא נאט דעם
אויברשטן גאט אונ שוער דיר · אז איך זאל ניט מתפלל
זיין פאר דיא רשעים ואש זייא האבין ניט גיוואלט
צוא דעם קול פון ליערר לערנרש אונ האבין ניט גיוואלט
צוא הערן קיין שטראף רייד אונ האבין מעיר גיוועזן קענין
די תלמידי חכמים · דרום זיינן די רשעים מיין · אונ לאון זיי
פר לארן ווערן · פר ווער די רשעים ואש האבן פיל גוידנקט
אונ צום סוף האבין זייא יוא צוא גיהערט אין דעם קול
פון זיערע לערנרש · אונ האבין אן גינומן שטראף · אונ
האבין מקבל גיוועזן מיט שמחה זייערע רייד דיא ווערין
גירופין רכוש פון דעם צדיק די דאזיגע רשעים נעם דיר פון
דעם גיהנם דרום שטייט אין פסוק דער שר של גיהנם זאגט
צו דעם צדיק תן לי הנפש דיא רשעים ואש האבין ניט
אן גינומן קיין שטראף אונ האבין נישפעט אוש דיא רייד
פון דיא חכמים די גיב מיר פלומר לאו זייא בייא מיר אין
גיהנם ותרכוש קח לך אונ די נשמות ואש האבין יוא שטראף
אן גינומן אונ האבין צו גיהערט די רייד פון דיא חכמים
אם אקח מחוט ועד שרוך נעל דער צדיק זאגט חלילה צו מיר
אויב איך וועל נעמן פון דיא רשעים ואש האבין מזלזל
גיוועזן אין מצות ציצית · אונ זיינן גינאנגן אן ציצית אונ
ווען אפילו זייא נייען אין ציצית בשעת קריאת שמע אונ

תפלה

באותן הרשעים שהיו מזלזלים במצות ציצית והולכים בלי ציצית לגמרי ואף אם יש להם ארבע כנפות בשעת קריאת שמע ותפלה אינם יוצאים בזה שאינו מכסה ראשו ורוב גופו עד שרוך נעל שאין מדקדקים בהנחת תפילין שיהיו הרצועות שחורות ויהיו בלי שום קישור והרצועה צריך להיות בתתיכה אחת ולא בב׳ וג׳ חתיכות וראיתי העולם מקילין בזה אבל עונש העוברים ומזלזלים במצות ציצית ותפילין ומלעיגין על דברי תורה ומזלזלים את ת״ח ולצורבא מרבנן (כי) הם חלק שלך ומרשותך של שר של גיהנם: (יט) ואמר רבי יהושע בן לוי זימנא חדא פגעתי סמוך לשער הגיהנם שמעתי קול כרוז אותן רשעים שהיו מלעיגים על דברי חכמים והיו נדונים ביסורים קשים יותר מכל הרשעים ושמעתי קול מר ויללה מאד וצועקים ווי ווי דברי תורה ודברי יראה שמענו ולא הטינו אוזן היטב לשום על לבנו אוי ואבוי דברי חכמים שפירשו לנו שכר ועונש שמענו ולא קיימנו דבריהם ובתוך כך שמעתי קול שאומרים אלי בר לואי בר לואי לך לאורחך ובאתי כמזכיר אותך שלא תפתח פיך בשום תפלה בעד כתות הנידונים בגיהנם ולילך ולהתפלל בעדם הלא כתיב עליהם שיהיו אפר תחת כפות רגלי הצדיקים עכ״ל הזוהר · (כ) ע״כ לא יקל האדם בעיניו ויזכור מעמד הזה בעולם השפל שהוא הבל וריק והוא להוט אחר עסקו ומחייתו בכדי שישכח לגמרי בוראו יתברך שמו ולא ישים אל לבו לקבוע ללמוד שיעור אחד בתמידות ואם אין ביכלתו ללמוד בעצמו אזי יקבע לו זמן שישמע לקול המוכיחים אותו אז ישמע באזנו ויתחרט ושב ורפא לו · (כא) ויזכור שסוף האדם הוא למיתה ואי אפשר לו להפטר מהדין העליון זולת תורה ומצות המגינים עליו ובכל יום ויום יתבונן אדם תיכף בקומו ובמסתרים תבכה נפשו על חטאות נעוריו ופשעיו ויאנח בשברון לב · (כב) וכתבו בעלי מוסר כשאדם נאנח על חטאיו

תְּפִלָּה זַיינֶן זַיי דָר מִיט נִיט יוֹצֵא וַוייל עָר דָעקְט מִיט דָעם טַלִית נִיט צוּא זַיין קָאפּ מִיט זַיין רוֹב גוּף אוּנ אוֹיף דִיא דָאזִיגָע וָואשׂ זַיינֶן נִיט מְדַקְדֵק אִין דִיא תְּפִילִין לַייגִין · אַז דִיא רְצוּעוֹת זָאלִין זַיין שְׁוַוארְץ · אוּנ זָאלִין נִיט זַיין צוּא נוֹיף גִיקְנִיפְּט · דָען דִיא רְצוּעָה מוּז זַיין פוּן אַיין שְׁטִיקִיל אוּנ נִיט פוּן צְוַוייא שְׁטִיקְלִיךְ צוּא נוֹיף גִיקְנִיפְּט דָען דִיא וָואשׂ הָאבִּין דָאשׂ אַלְץ נִיט גִיהִיט דִיא זַיינֶן דַיין חֵלֶק אוּנ אִין דַיין רְשׁוּת · דִיא וָועל אִיךְ נִיט נֶעמֶן אַזוֹא זָאגְט דִיא נְשָׁמָה צוּא דָעם שַׂר שֶׁל גֵיהִנָם: (יט) אוּנ רַבִּי יְהוֹשׁוּעַ בֶּן לֵוַי הָאט גִיזָאגְט אַיין מָאל בִּין אִיךְ גִיקוּמֶן נָאהִינְט פוּן דָעם טוֹיעֶר פוּן דָעם גֵיהִנָם · הָאבּ אִיךְ גִיהָערְט אַיין קוֹל הָאט אוֹישׂ גִירוּפִין דִיא רְשָׁעִים וָואשׂ הָאבִּין גִישְׁפֶּעט אוֹישׂ דִי רַייד פוּן דִיא חֲכָמִים · זָאלִין גִמִשְׁפֶּט וֶוערִין מִיט שְׁוֶוערֶע יְסוּרִים פוּן אַלֶע רְשָׁעִים · אוּנ אִיךְ הָאבּ גִיהָערְט וִויא זַייא הָאבִּין גִישְׁרִיעֶן מִיט זַייעֶר אַיין בִּיטֶר קוֹל אוּנ הָאבִּין גִישְׁרִיעֶן וַוייא וַוייא · מִיר הָאבִּין גִיהָערְט דִבְרֵי תּוֹרָה אוּנ דִבְרֵי מוּסָר · אוּנ מִיר הָאבִּין נִיט גִינַייגְט קַיין אוֹיעֶר צוּ הָערִין דָאשׂ אוּנ צוּא טָאן עֶשׂ אוֹיף אוּנְזֶר הָארְץ אוֹי וַוייא דִי רַייד פוּן דִיא חֲכָמִים וָואשׂ זַייא הָאבִּין אוּנְז בַּשַׁייד דָעם שֵׂכַר אוּנ עוֹנֶשׁ הָאבִּין מִיר גִיהָערְט אוּנ מִיר הָאבִּין נִיט מְקַיֵּים גִיוֶוען זַייעֶרֶע רַייד דָער וַוייל הָאבּ אִיךְ גִיהָערְט אַיין קוֹל וָואשׂ זָאגְט צוּא מִיר דוּא בַּר לַוַאי גַייא צוּא דַיין וָועג · אוּנ אִיךְ בִּין גִיקוּמֶען דִיךְ דָער מָאנֶן דוּ זָאלְשְׂט קַיין שׁוּם תְּפִלָּה נִיט טָאן פַאר דִיא כִּתּוֹת וָואשׂ וָוערִין גִמִשְׁפֶּט אִין גֵיהִנָם בִּיז אַהֶער שְׁטַייט אִין זוֹהַר: (כ) דְרוּם זָאל דָאשׂ אַלְץ נִיט גְרִינְג זַיין בַּייא דָעם מֶענְטְשִׁין אִין דִיא אוֹיגִין אוּנ זָאל גִידַיינְקֶן זַיין מֶעמֶד אוֹיף דָער גִידֶרִיגֶר וָועלְט וָואשׂ זִיא אִיז לוֹיטֶר הֶבֶל · אוּנ עֶר אִיז לָהוּט נָאךְ זַיין מַשָּׂא וּמַתָּן אוּנ זַיין פַּרְנָסָה צוּ זוּכִין אוּנ פַאר גֶעסְט גָאר דִיא דִינְסְט פוּן נָאט יִתְבָּרַךְ · אוּנ טוּט נִיט זַיין הָארְץ זִיךְ קוֹבֵעַ צוּא זַיין תָּמִיד צוּא לֶערְנֶען אַיין שִׁיעוּר בְּקֶבִיעוֹת דָאשׂ אַלְץ פַאר גֶעסְט עֶר גָאר · אוּנ אוֹיבּ עֶר קֶען נִיט לֶערְנֶן דַארְף עֶר זִיךְ חָאטְשֶׁע קוֹבֵעַ זַיין אַיין צַייט עֶר זָאל צוּא הָערִין צוּא דָעם קוֹל פוּן דִיא וָואשׂ שְׁטְרָאפִין אִים אוּנ זָאל חֲרָטָה הָאבִּין אוֹיף דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׂ עֶר הָאט גִיטָאן · אוּנ זָאל תְּשׁוּבָה טָאן דְרוֹיף · דָען וָועט נָאט בּ״ה אִים הֵיילִין: (כא) אוּנ זָאל גִידַיינְקֶן דָעם סוֹף פוּן דָעם מֶענְטְשִׁין אִיז צוּם טוֹיט · אוּנ עֶשׂ אִיז נִיט מִיגְלִיךְ עֶר זָאל פָּטוּר וֶוערִין פוּן דָעם יוֹם הַדִין · נָאר סַיידִין דִי תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת קֶענֶן מֵגִין זַיין אוֹיף אִים · אוּנ אִיטְלִיכֶן טָאג זָאל דָער מֶענְטְשׁ דָאשׂ פַאר שְׁטַיין תֵּיכֶף וִויא עֶר שְׁטַייט אוֹיף אִין דֶר פְּרִיא אוּנ אִין פַּר בָּארְגֶענֶעשׂ זָאל וַויינֶן זַיין לַייבּ אוֹיף דִיא זִינְד וָואשׂ עֶר הָאט גִיטָאן אִין זַיין יוּגְנְט · אוּנ זָאל זִיפְצִין דְרוֹיף מִיט אַיין צוּא בְּרָאכִין הָארְץ: (כב) אוּנ דִי בעלי

חטאיו יאמר לבי לבי אשר הוא קשה כאבן ובלתי נמס מרוב מרייך הקשה בזכרך ואף אם נעשית בשביל החטאים ופשעים כברזל וכאבנים אעפ״כ ראוי לך להפתח מרוב אנחותי שמשברת הרי ברזל והרי אבנים: (כג) טוב לך להמתין עד כי תפתח לך שוחה עמוקה במקום צר ואופל בקבר כי אז תולע קטן יפתח מורשי לבבך ויבדוק היטב כל חדרי לבך ויחפש מזונו בכל קרבי מעיך ויצא יצוא ושוב כבעל הבית באפדנו אמנם יותר טוב לך להפתח עתה אל גנוחי ויללה על חטאי ופשעי אשר הרביתי · הלכתי אחר תאות לבי: (כד) ומה אעשה ליום הפקודה כי יבוקש חשבוני ומה אשיב על עוני והנה כאשר יחשוב האדם כן וישליך את גאותו וישמע לקול הורים ומורים ויקבע עתים לתורה בכל יום אזי אפילו שלא יעשה תשובה יוכל להרפא על ידי תפלת נשמתן של צדיקים: (כה) ומכל שכו כשיתעורר בעצמו לשמוע לדברי המורים דרכי צדק ויעשה ע״ז תשובה אז מעלתו גדולה מאוד וינצל מעונשים המרים וקשים הנ״ל · (כו) זולת שכרו אשר יהיה בעקב ככתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך אמן:

פרק סז **כתיב** ושננתם לבניך וגו׳ אזהרה לאב שמחויב ללמוד בעצמו עם בנו ולחדד אותו בפלפול שלא יהא בנו טפש בתורה ואם האב אינו בעל תורה אזי הוא מצוה ודברת בם שידבר על לב המלמדים שילמדו עם בניו וידריך בניו במשא ומתן ובדרך ארץ ובכולן ידקדק האדם היטב שלא יעבור על התורה ח״ו אפילו כמלא נימא בשבתך בביתך צריך להתנהג בביתו ביראה ולהנהיג בני ביתו שיהיה ביתו פתוח לעניים ושלא יהיו בני ביתו רגילים בדברים של לשון הרע ולא ישמע

בְּעֲלֵי מוּסָר שְׁרַיְיבִין בְּשַׁעַת אַז דָּעַר מֶענְטְשׁ זִיפְצְט אוֹיף זַיינֶע זִינְד · זָאל עֶר זָאגִין לבי לבי מַיין הַארְץ מַיין הַארְץ וָואשׁ אִיז הַארְט וִויא אַשְׁטַיין · אוּנ וִוילְשְׁט נִיט צוּא גַיין מַחֲמַת דַיין פִּיל וִוידֶער שְׁפָּעְנִיקַייט · אוּנ וָוען אֲפִילוּ אִיבֶּר דַיינֶע פִּיל זִינְד בִּישְׁטוּ גִיוָוארִין אַזוֹא הַארְט וִויא אַייזִין אוּנ וִויא שְׁטַיינֶר · פוּן דָעסְט וָועגִין גִיהֶערְשְׁטוּ זִיךְ פָארְט צוּא עֶפְנֶן פוּן וָועגִין מַיינֶע פִּיל זִיפְצִין · וָואשׁ דָאשׁ צוּא בְּרֶעכְט בֶּערְג פוּן אַייזִין אוּנ בֶּערְג פוּן שְׁטַיינֶער: (כג) אִיז דִיר דֶען גוּט צוּא וַוארְטִין בִּיז עֶשׁ וָועט דִיר גִיעֶפִינְט וָועֶרִין אַיין טִיפֶר גְרוּב אִין אַיין אַיינְג אוּנ אַיין פִּינְסְטֶר אָרְט דָאשׁ אִיז אִין קֶבֶר · דֶען דֶענְמָאלְט וָועֶרְט אַקְלַיין וָועֶרְמֶל עֶפְעֶנֶן דַיין הַארְץ אוּנ וָועט גוּט בּוֹדֵק זַיין אַלֶע הֲדָרִים פוּן דַיין הַארְץ · אוּנ עֶר וָועט זוּכִין זַיין שְׁפַּייז אִין אַלֶע דַיינֶע אִינֶעוַוייגִנְסְטֶע גְדֶערִים · אוּנ וָועט גַיין אוּנ וָועט וִוידֶר קֶערִין אִין דִיר · אַזוֹא וִויא אַיין בַּעַל הַבַּיִת אִין זַיין פַּאלַאץ · פֵּר וָואר עֶשׁ אִיז פַּר דִיר בֶּעשֶׂר · דוּ זָאלְשְׁט אִצוּנְד אוֹיף גִיעֶפִינְט וָועֶרִין צוּא מַיינֶע זִיפְצִין אוּנ מַיינֶע קְלָאג וָואשׁ אִיךְ זִיפְץ אוּנ קְלָאג אִיבֶּער מַיינֶע זִינְד וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גִימֶערְט · אוּנ בִּין נָאךְ גִינַאנְגֶען דָאשׁ גִלוּשְׁטוּנְג פוּן מַיין הַארְץ: (כד) אוּנ וָואשׁ וָועל אִיךְ טָאן אִין דֶעם טָאג אַז אִיךְ וָועל שְׁטַארְבֶּן אוּנ וָועל מוּזִין דִין וְחֶשְׁבּוֹן אָפּ גֶעבִּין אוּנ וָואשׁ וָועל אִיךְ עֶנְטְפֶרֶן אוֹיף מַיינֶע זִינְד אוּנ גוּן אַז דָער מֶענְטְשׁ וָועט אַזוֹ טְרַאכְטִין אוּנ וָועט אַוָועק וַוארְפִין זַיין נָאֲוָה אוּנ וָועט צוּ הֶערִין צוּא דָעם קוֹל פוּן זַיינֶע לֶערְנֶרֶשׁ · אוּנ וָועט זִיךְ קוֹבֵעַ זַיין צַייטִן צוּ לֶערְנֶן אַלֶע טָאג דֶענְמָאלְט אֲפִילוּ וָוען עֶר וָועט נִיט טָאן קַיין תְּשׁוּבָה וָועט עֶר קֶענֶען גִיהַיילְט וָועֶרִין דוּרְךְ דֶר תְּפִלָּה פוּן דִיא נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים: (כה) אוּנ מִכָּל שְׁכַן אַז עֶר וָועט זִיךְ דֶר וָועקִין צוּ הִיטִין דִיא רַייד פוּן דִיא וָואשׁ לֶערְנֶן אִים צוּא גִירֶעכְטִיקַייט אוּנ וָועט דוּרְךְ דֶעם תְּשׁוּבָה טָאן דֶענְמָאלְט אִיז זַיין מַעֲלָה זַייעֶר גְרוֹישׁ אוּנ עֶר וָועט גִיצוּל וָועֶרִין פוּן דִיא בִּיטֶערֶע אוּנ שְׁוָועֶרֶע עוֹנְשִׁים וָואשׁ פְּרִיעֶר זַיינֶן גִישְׁטַאנֶן: (כו) חוּץ דֶעם שְׁכַר וָואשׁ עֶר וָועט הָאבִּין אוֹיף עוֹלָם הַבָּא אַזוֹא וִויא אִין פְּסוּק שְׁטַייט וִויא זַייעֶר גְרוֹישׁ אִיז דַיין פִּיל גוּטְשׁ וָואשׁ דוּא הָאשְׁט בַּהַאלְטִין צוּא דַיינֶע פָארְכְטִיגֶר אָמֵן:

פרק סז כתיב עֶשׁ שְׁטַייט אִין פְּסוּק אוּנ אִיר זָאלְט לֶערְנֶען תּוֹרָה צוּ אַייעֶרֶע קִינְדֶר · דָאשׁ אִיז אַיין אַזְהָרָה צוּא דֶעם פָאטֶר אַז עֶר אִיז מְחוּיָב אַלַיין צוּא לֶערְנֶן מִיט זַיין זוּן · אוּנ זָאל אִים שַׁארְפִין אִין דֶער תּוֹרָה · אוּנ אוֹיב דֶער פָאטֶר קֶען נִיט לֶערְנֶן דֶענְמָאלְט מוּז עֶר מְקַיֵּים זַיין דִיא מִצְוָה ודברת בם דָאשׁ עֶר מוּז רַיידִן אַלֶע טָאג צוּא זַיין מְלַמֵּד עֶר זָאל עֶרִינְסְט לֶערְנֶן מִיט זַיינֶע קִינְדֶער · אוּנ אַז דָאשׁ קִינְד וָועֶרְט גְרוֹישׁ אִיז דֶער פָאטֶר מְחוּיָב צוּא לֶערְנֶען זַיין קִינְד אִין עִסְקֵי הֲוַיּוֹת עוֹלָם הֶן אִין מַשָּׂא וּמַתָּן הֶן אִין דֶרֶךְ אֶרֶץ · אוּנ אִין אַלֶע זַאכִין זָאל דֶער מֶענְטְשׁ גוּט מְדַקְדֵּק זַיין זַייא זָאלִין ח״ו נִיט עוֹבֵר זַיין אוֹיף קַיין שׁוּם מִצְוָה פוּן דער

ישמע בביתו שום קללה ושבועה ובלכתך בדרך יעסוק בתורה כפי יכולתו ויתן צדקה לפי יכולתו · (ב) כמו שמצינו ביעקב אבינו שהיה מוכן לדורון ולפיוס ולמלחמה · לדורון זה מתנות עניים דאיקרי דורון להקב״ה כנזכר בזוהר כמה פעמים · והפיוס זו תפלה לרצות להקב״ה בתפלה ובתחנונים · ולמלחמה היינו מלחמת התורה ובזה היה מתיש כח של עשו הרשע ושר סמא״ל ע״ש בזוהר פרשת ואתחנן (עמוד תקי״ג בסוף העמוד) ובשכבך להתנהג בקדושה לייחד שמו של הקב״ה בק״ש על מטתו ויקדש עצמו בשעת תשמיש ובקומך להזדרז לעמוד ולהתפלל וליתן שירות ותשבחות להקב״ה על שהחזיר לו נשמתו ואח״כ יעסוק בטיב העולם במשא ומתן באמונה: (ג) ע״כ טוב לאדם שיכין עצמו נ״כ לג׳ דברים הנ״ל לדורון ולפיוס ולמלחמה דורון הוא מתנה לעניים קודם התפלה שהוא הפיוס ואח״כ יקבע עתים לתורה שהוא המלחמה ומה לי להאריך גודל מעלות מלחמת התורה כמ״ש בזוהר פרשת וירא וז״ל כשחלה רבי אליעזר הגדול האי יומא ערב שבת היה ואותיב לימיניה הורקנוס בנו והיה מגלה ליה עמיקתא ומסתרתא ועאלו קמיה חכמי הדור ואוליט להו על דלא אתו לשמשא ליה בכה רבי עקיבא וביקש מאתו שילמד איזה דבר עמו קודם מותו · (ד) פתח ר׳ אליעזר במעשה מרכבה ואתא אש ואסחר לתרויהון אמרו חכמי הדור לית אנן חזיין למשמע דא נפקו ועמדו בפתח החוצה והוי ר אליעזר אוליף לר׳ עקיבא ג׳ מאות הלכות בבהרת עזה ואח״כ אוליף ליה סודות בשיר השירים וכד הוי מטי לפסוק סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני לא הוי יכול רבי עקיבא למיסבל

דער תורה בשבתך בביתך אז דוא זיצט אין דיין הויז דאש
היישט אז דער מענטש איז אין דער היים מוז ער זיך פירין
אין זיין היים מיט גאטש פארכט · אונ גוואונן צו זיין הויז
גזינד אז זייא זאלין געבין עסין ארעמע לייט · אונ זייא זאלין
ניט גיוואונט זיין לשון הרע צוא ריידין · אונ קיין שום
קללה אונ איין שבועה זאל ניט גיהערט ווערין אין דיין הויז
ובלכתך בדרך אונ בשעת דיין גיין אין וועג מוזטו עוסק
בתורה זיין וועדליג דיין יכולת איז · אונ זאל געבין צדקה
נאך זיין יכולת נאך אזו וויא מיר גפינן בייא יעקב אבינו
ע״ה בשעת ער איז גיגאנגען צוא זיין ברודער עשו האט ער
זיך אן גיבריט צוא דורון אונ פיוס אונ מלחמה · דורון
היישט דאש וואש מען גיט צדקה צוא דיא ארעמע לייט
דאש ווערט גינענט בייא הש״י גלייך וויא מען גיט אים
זעלבשט איין מתנה · פיוס מיינט מען תפלה אונ תחנונים ·
אונ מלחמה מיינט מען דיא מלחמה פון דער תורה דאש
ער זאל מפלפל זיין אין דער תורה · אונ דער מיט האט
ער שלאף גימאכט דעם כח פון עשו הרשע · ובשכבך אונ
אין דיין ליגין דאש מיינט מען בשעת דער מענטש לייגט
זיך שלאפין זאל ער מיחד זיין דעם נאמן פון גאט ב״ה
מיט דער ק״ש וואש ער לייענט פאר זיין שלאף · אונ
זאל זיך הייליגין בשעת ער בהעפט זיך מיט זיין ווייב
ובקומך אונ אין דיין אויף שטיין דאש מיינט מען ער זאל
זיך מזרז זיין אויף צוא שטיין אונ תפלה צוא טאן אונ
שירות ותשבחות אפ צוא געבין צוא גאט ב״ה אויף דעם

וואש ער האט אים אום גיקערט זיין נשמה · דער נאך זאל
ער עוסק זיין אין משא ומתן באמונה: (ג) דרום איז גוט
צוא איטליכין מענטשין ער זאל זיך אן גרייטן אלע טאג
צוא די דרייא זאכין דאש איז דורון פיוס מלחמה · דורון
איז ער זאל געבין צדקה פר די ארמע לייט פר זיין דאבנן
דאש דאבנן היישט פיוס דאש ער בעט איבער גאט ב״ה
מיט זיין תפלה · דער נאך זאל ער זיך קובע זיין צייטן תורה
צוא לערנן אונ דרינן מפלפל צוא זיין דאש ווערט גירופין
מלחמה · אונ אין זוהר שטייט · אז רבי אליעזר הגדול איז
קראנק גיווארין · איז דענמאלט גיווען ערב שבת · איז זיין
זון הורקנוס גיזעסין בייא זיין רעכטע זייט · אונ זיין פאטר
האט אים מגלה גיווען גרוישע סודות · דער נאך זיינן צוא
אים אריין גיגאנגן די חכמים פון דעם דור · האט ער
זייא גישאלטין ווייל זייא זיינן גיט גיקומן פון אים תורה צו
לערנן · האט רבי עקיבא גיוויינט אונ האט פון אים גיבעטין
ער זאל מיט אים עפיש לערנן פאר זיין טויט: (ד) האט
רבי אליעזר אן גיהויבין צוא דרשנן אין דער מעשה
מרכבה · איז גיקומן איין פייער אונ האט ארום גרינגלט צו
רבי אליעזר מיט רבי עקיבא האבין דיא איבערינע חכמים
גיזאגט מיר זיינן גיט ראוי דאש צוא הערין · זיינען זייא
ארויש גיגאנגן אויף דער גאס · האט רבי אליעזר גילערינט
צוא רבי עקיבא דרייא הונדערט הלכות אין דער הלכה
פון בהרת עזה כשלג · דער נאך האט ער אים גילערינט
דרייא הונדרט סודות אין שיר השירים · אונ אז ער האט

גינרייכט

למיסבל וארים קליה בבכיה ולא הוי ממלל מדחילו דשכינתא דהוי תמן · (ה) ואחר כך היה משביע רבי אליעזר את רבי עקיבא שלא ישתמש בשום חד פסוק מן שיר השירים כי היכי דלא ליחרב עלמא כי העולם אין כדאי להשתמש בסוד שיר השירים שהוא קדש קדשים לבתר זה נפיק רבי עקיבא וזלגו עינוהי דמעין ואמר ווי לעלמא דאשתאר יתום מנך רבי אליעזר ואח"כ עאלו חכמי הדור ודברו עמו וכשראה רבי אליעזר שהוא קרוב ליציאת נשמתו הניח ידיו על לבו ואמר עלמא עילאה נהירו ובוצינא יגנז בך שתי תורות ישתכחון יומא דין מן עלמא דין ובאותו הפעם לא היה רבי עקיבא אצלו ושאלו ליה חכמי הדור סנדל של יבום מקבל טומאה או לאו אמר רבי אליעזר טהור ויצאה נשמתו בטהרה · (ו) ובמוצא שבת בא רבי עקיבא לבקרו ומצא שמת רבי אליעזר קרע ללבושיה ובכי וכו' והוי צווח ואמר שמים שמים אמרו לשמשא ולסיהרא דנהירו דהוי יתיר מנהון הא אתחשך אמר רבי יהודה בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת מהגוף אזי היא בשמחה מחמת הבטחון שיקבל שכר בעולם הבא וכשר' אה השכינה ומלאכין קדישין ונשמות צדיקים קדושים הולכין לקראתה ללוות את הנשמה אזי היא יוצאת במרוצה מהגוף אשר היא שם ומשתחוה ארצה נגד השכינה (ע"ש במדרש הנעלם ותמצא נחת) על כן צריך האדם להתפלל ע"ז כשיבא יום קצו שיבא השכינה אליו וימות מיתת נשיקה מיתה של שיבה טובה וכשהשכינה באה אליו אזי שלשה כתות מלאכים באים עמה אחת אומרת שלום וכו' :

פרק סח **כתיב** נר ה' נשמת אדם איתא בזוהר פרשת משפטים וזה לשונו נר הוא ר"ת נשמה רוח דאינון מאירין כהדא ונשמה איהי קדישא מאוד ע"כ היא מתעטפת ברוח דוגמת מלבוש ויש

גִיגְרֵייכט צו דֶעם פְּסוּק (סַמְכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים) הָאט רַבִּי עֲקִיבָא נִיט גִיקָאנְט לַיידִן דָאשׁ פַּייעָר · אוּנ הָאט אָן גִיהוֹיבִּין צוּא וַויינֶן · אוּנ הָאט נִיט גִירֶעט אִיבֶּר דֶער פָּארְכְט פּוּן דֶער שְׁכִינָה וָואשׁ זִיא אִיז דָארְטִין גִיוֶוען : (ח) דֶר נָאךְ הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּשְׁוָוארִין צוּא רַבִּי עֲקִיבָא עֶר זָאל נִיט מִשְׁתַּמֵּשׁ זַיין מִיט קַיין שׁוּם פְּסוּק פּוּן שִׁיר הַשִּׁירִים פּוּן וֶועגִין דִיא וֶועלְט אִיז נִיט רָאוּי מִשְׁתַּמֵּשׁ צוּא זַיין מִיט דִיא סוֹדוֹת פּוּן שִׁיר הַשִּׁירִים דֶען עֶשׂ אִיז קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים · דֶר נָאךְ אִיז רַבִּי עֲקִיבָא אַרוֹיש גִיגַאנְגֶען אוּנ פּוּן זַיינֶע אוֹיגִין הָאבִּין גִירוּנֶען טְרֶעְרִין · אוּנ הָאט גִיזָאגְט וַוייא אִיז צוּא דֶער וֶועלְט וָואשׁ בְּלַייבְּט אַיין יָתוֹם פּוּן דִיר כְּלוֹמֶר וַוייא אִיז צוּא אַלֶע מֶענְטְשִׁין וָואשׁ וואוֹנֶען אִין דֶר וֶועלְט וָואשׁ זַייא בְּלַייבִּן יְתוֹמִים פּוּן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דֶער נָאךְ זַיינֶן דִי חַכְמֵי הַדּוֹר אַרַיין גִיגַאנְגֶן אוּנ הָאבִּין גִירֶעט מִיט אִים · וַוִיא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָאט גִזֶעהֶן אַז בַּאלֶד וֶועט עֶר שׁוֹין נִפְטַר וֶועדִין · הָאט עֶר גִילַייגְט זַיינֶע בֵּיידֶע הֶענְט אוֹיף זַיין הָארְץ · אוּנ הָאט גִזָאגְט וֶועלְט וֶועלְט אַגְרוֹיש לִיכְט וֶועדְט בְּהַאלְטִן אוּנ פַאר לָאשִׁין אִין דִיר · צְוַוייא תּוֹרוֹת דָאשׁ אִיז תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב אוּנ תּוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה וֶועלֶן הַיינְטִיגִן טָאג פַאר גָעסִין וֶועדִין פּוּן דֶער וֶועלְט · אִין דֶר צַייט אִיז רַבִּי עֲקִיבָא נִיט גִיוֶוען בַּייא אִים · הָאבִּין דִיא חַכְמֵי הַדּוֹר אִים נִפְרֶעְנְט אוֹיבּ אַיין חֲלִיצָה שׁוּךְ קֶען מְקַבֵּל טוּמְאָה זַיין אוֹיבּ נִיט · הָאט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִזָאגְט עֶר אִיז תָּמִיד טָהוֹר · אוּנ מִיט דֶעם וָוארְט טָהוֹר אִיז זַיין נְשָׁמָה אוֹיש גִיגַאנְגֶן · (י) צוּ מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִיז רַבִּי עֲקִיבָא גִיקוּמֶן גִיוָוארְ וָועדִין צוּא אִים · אוּנ הָאט אִים גִפּוּנֶן אַז עֶר אִיז שׁוֹין נִפְטַר גִוָוארִין הָאט עֶר צוּא רִיסִין זַיין קְלַייד אוּנ הָאט גִוַויינְט אוּנ הָאט גִישְׁרִיעֶן הִימֶל הִימֶל זָאגְט צוּ דֶער זוּן אוּנ דִיא לְבָנָה דָאשׁ דִי לִיכְט וָואשׁ הָאט מֶער גִלַייכְט פּוּן זַייעֶר לִיכְטִיקַייט אִיז דָאשׁ אִיצוּנְד פִינְסְטֶר גִוָוארִן · רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט בְּשַׁעַת דִיא נְשָׁמָה פּוּן דֶעם צַדִיק וַויל אַרוֹיש גַיין פּוּן דֶעם גוּף · אִיז זִיא אִין גְרוֹיש שִׂמְחָה מַחֲמַת זִיא אִיז מוּבְטַח אַז זִיא וֶועט הָאבִּין גְרוֹיש שְׂכַר אוֹיף עוֹלָם הַבָּא · אוּנ אַז זִיא זֶעהְט דִי שְׁכִינָה אוּנ הַיילִיגֶע מַלְאָכִים אוּנ נְשָׁמוֹת פּוּן הַיילִיגֶע צַדִיקִים גַייעֶן קֶענִן אִיר זִיא צוּא בַּלַייטִן · דֶענְמָאלְט גַייט זִיא גִיךְ אַרוֹיש פּוּן דֶעם גוּף : אוּנ בּוּקְט זִיךְ קֶענִין דֶער שְׁכִינָה · דְרוּם מוּז דֶער מֶענְטְשׁ דְרוֹיף מִתְפַּלֵּל זַיין דָאשׁ אַז זַיין צַייט וֶועט קוּמֶן צוּא שְׁטַארְבִּין · זָאל דִיא שְׁכִינָה צוּ אִים קוּמֶן אוּנ עֶר זָאל שְׁטַארְבִּין מִיט דֶר מִיתָה פּוּן נְשִׁיקָה · אוּנ אַז דִיא שְׁכִינָה קוּמְט צוּ אִים · קוּמֶן מִיט אִיר דְרַייא כִּיתּוֹת מַלְאָכִים אַיין כִּיתָּה זָאגְט אִים שָׁלוֹם וכו' :

פרק סח כתיב עֶשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק נר ה' נשמת אדם שְׁרַייבְּט דֶער זוֹהַר דָאשׁ וָוארְט נר מַאכְט נְשָׁמָה רוּחַ דִיא לַייכְטִן אִין אַיינֶעם אִין דֶעם מֶענְטְשִׁין אוּנ דִיא נְשָׁמָה אִיז זייער

ויש עוד באדם והוא בחינת הנפש והוא למטה מהרוח כי הנשמה שרויה במוח במקום הנחת תפילין של ראש והרוח בלב נגד תפילין של יד השמאלית והנפש הוא בכבד שיש בו רבוי דם וכנגד הנפש צוה הקדוש ברוך הוא לקיים מצות ציצית כדי שתהא השלשה מצות הנזכרים מאירים לכל חלק נפש רוח ונשמה׃ (ב) וידוע מאמרי רז״ל כי במצות ציצית הוא חוט אחד של תכלת משום דתכלת דומה לרקיע וכו׳ ולכסא הכבוד וע״כ מצות ציצית הוא חוט אחד של תכלת לקדש הנפש בכבד לפי שעיקר הדם והכעס הוא בכבד ולכן כב״ד הוא חסר וי״ו מכבוד השמים וכשהאדם נזהר בנפשו לבלתי לחטוא בה הרי הוא משעבד גם הנפש תחת הקדושה בשלימות אשרי לו ואשרי חלקו כי כל טיפי דמים שבגוף המה במנין ובמשקל לפני הקדוש ברוך הוא וכל טיפי דמים וכן איבריו ונידיו של האדם המה לעבוד עבודת ה׳׃ (ג) כי יש באדם י״ח חוליות בשדרה שהן נגד י״ח ברכות בתפלה שתקנו אנשי כנסת הגדולה וכל טיפת זרע היוצא דרך ח״י חוליות לבטלה אזי הוא עונש הראשון שתפלתו בי״ח ברכות אינם מרוצים ומקובלים אצל הקדוש ברוך הוא כי הזרע הוא בא ממוח מן המקום שהנשמה הטהורה שרויה שם אזי הוא מוסר הקדושה בידים למקום טינופת הס״א ומכל שכן כשאדם מוציא זרע במקום טומאה בנדה או בנשים האסורות לו מן התורה׃ (ד) וכל מי שאינו נזהר בחטא זה מגרה יצר הרע בנפשיה מכל שכן אותם שמדברים דברי נבלות בפיהם עליהם נאמר והרשעים כים נגרש ומקרא מלא הוא יהי ער רע בעיני ה׳ וימיתהו ה׳ על שהוציא זרע לבטלה והנה אעתיק לך בקצרה הצריך לענינו מה שמצאתי בספר נחלת יהושע שחיבר הרב מהור״ר יהושע העשיל הכהן במהור״ר שלמה ז״ל מקראקא שהיה אב״ד ור״מ באסקוועץ ואח״כ נתקבל למ״צ בק״ק רעכטין וז״ל בפרשת משפטים מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי ופירש רש״י ז״ל מלאתך אלו הביכורים ודמעך זהו התרומה ואיני יודע מה לשון דמע עכ״ל רש״י ז״ל וכדי ליישב הנ״ל צריך ליישב ג״כ הפסוק הקודם וגם צ״ע דרש״י ז״ל כתב דלא ידע לשון דמע וכו׳ ובמסכת תמורה דף ד׳ פירש רש״י דמעך זה תרומה לפי שהיא מדמעת ועולה

ייער היילִיג דרום קלייד זיא זיך אן אין דער נשמה וואש היישט רוח אונ דער מענטש האט נאך איין דריטע נשמה וואש זיא היישט נפש׃ דיא איז נידעריגר פון דעם רוח דען דיא רעכטע נשמה רואט אין מוח קענין דעם ארט וואו דיא תפילין של ראש ליגין אונ דיא נשמה וואש היישט רוח איז אין הארץ׃ קענין די תפילין של יד אונ דר נפש איז אין לעבער קענין דער מצוה פון ציצית דרום האט הש״י אונז גיבאטין דרייא מצות דאש זיינן ציצית תפלין של יד תפלין של ראש קענין די דרייא נפש רוח נשמה׃ (ב) אונ דאש איז ידוע אז דיא חכמים זאגין אז אין מצות ציצית דארף זיין איין פאדים פון תכלת ווייל די פארב פון תכלת איז גלייך צוא הימל פארב אונ צום כסא כבוד דאש איז ווייל די מצות ציצית איז קענין דעם נפש וואש רועט אין לעבר וואש ער ווערט גירופן כבד פון וועגין צוא היילִיגין דעם נפש וואש רועט דארטין ווייל אין דעם לעבר איז דער עיקר בלוט אונ דער כעס׃ דרום דארף דיא מצות ציצית אים היילִיגין אונ אז דער מענטש איז נזהר מיט זיין נפש ניט צו זינדיגין מיט אים׃ איז ער דעם נפש משעבד צו דר קדושה׃ וואול איז אים׃ אונ וואול איז זיין חלק דען איטליכר טראפין בלוט וואש איז פאר האנדין אין גוף איז מיט דער צאל אונ מיט דער וואג פאר גאט ב״ה אונ אויך די גלידר אונ די אדרן פון דעם מענטשין זיינן אלץ בייא גאט ב״ה מיט דער צאל צוא דינן אים׃ (ג) דען אין דעם מענטשין איז פאר האנדין אבצין חוליות אין זיין רוקן דיא זיינן קענין דיא אכצעהן ברכות וואש אונזרע חכמים ז״ל האבין מתקן גיווען אין שמונה עשרה׃ אונ דיא זרע פון דעם מענטשין קומט פון דעם מוח דורך דיא אכצעהן גלידר פון דעם רוקן אונ איטליכר טראפין זרע וואש גייט דורך דיא אכצעהן חוליות אונ עש איז לבטלה איז זיין ערשטער עונש דאש זיין תפלה פון שמונה עשרה ווערט ניט אן גינומן פאר הש״י׃ ווייל דיא זרע קומט פון דעם מוח וואש דארטין איז דיא היילִיגע נשמה איז ער מוסר דיא קדושה מיט דיא הענט צוא דעם ארט פון טינופות דאש איז די סטרא אחרא מכל שכן אז דער מענטש איז מוציא זיין זרע אין איין טמא ארט׃ דהיינו אין איין נדה אדער אין זעלבע ווייבער וואש זיינן אסור צוא אים׃ (ד) אונ איטליכר מענטש וואש איז ניט נזהר אין דער עבירה פון קרי׃ דער מאכט רייצין דעם יצר הרע בייא זיך׃ מכל שכן דיא וואש ריידן גיבול פה דאש דורך דעם קומען זייא צוא קרי אונ אויף אזעלבע שטייט אין פסוק אונ דיא רשעים

ועולה באחד ומאה מפיק לה קרא בלשון דמוע ועוד יש לעיין בתוספות ידמעך זה תרומה לפי שהיא מדמעת ועולה בא' ומאה לפי פירוש רשי' ולא נהירא דזה אינו אלא מדרבנן והרי"ר משה מפונטיזא פירש דלכך קרא תרומה דמע לפי שנוהגת בלח ובכורים אינן אלא ביבש עד כאן ועל כרחך מוכרח לומר דהתוספות פירשו דלשון דמעך הן מלשון דמעות (ועיין במאיר נתיב ועיין ברקנטי) דפירשו ג"כ דמעך לשון דמעות לא תאחר המה המיפין היורדים מן העין: (ה) והנה איתא בשרך פרשה כי תצא כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וגו' יש לפרש פרשה זו על אשתו של אדם ועל לילית הרשעה הן שתי נשים ולפי שאחד מני אלף ניצול מחטא זה הוצאת זרע לבטלה באה התורה להזהיר שלפחות מיפה ראשונה ישמור אותה וזהו והיה הבן הבכור לשניאה כדי שביום הנחילו את בניו שהוא יום המיתה יהיה הוא נובר על אותן שדין ורוחין ולילין שבאין מאותן מיפות ש"ז וקראם הזוהר שהן הן נגעי בני אדם ובעת קבורה רוצים להתחבר ואינן יכולין לפי שמתגבר עליהון בן הבכור: (ו) וזהו סוד הכתוב פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך ולא אמר שמרתי אלא לא שמרו תורתך כי העינים דמעו דמעה מפני שפגמו בראיות העין רואה והלב חומד וכל מעשיך הם הכל בגרם ראית העין שמביא האדם לידי קרי' והדמעות הן תיקון קרי כי הזרע בא ממוח וכן הדמעות באים מן המוח לכן צריך האדם להפלל דוקא בדמעות וכן כשהוא מתאבל על חורבן בית המקדש ועל אדם כשר שמת: (ז) ואיתא בזוהר ובכתבי האר"י שאותן שתי זונות שהיו בימי שלמה המה מחל"ת ולילי"ת: למחל"ת יש לה תעיה מחנות כמנין מחל"ת: ולילי"ת יש לה ת"פ מחנות כמנין לילי"ת ובשמותה של מצוה מכניע האדם למחלת ומחנותיה וכשמתאבל האדם בצורך מצוה אז הוא מכניע

רְשָׁעִים וְעוֹלִין פַּאר טְרִיבִּין וְעָרִין אַזוֹא וְיוֹא דָּעָר יָם אוּנ אִין דָּעָר תּוֹרָה שְׁמַיִים בְּפֵירוּשׁ: אוּנ עָר דָּעָר בְּכוֹר פּוּן יְהוּדָה אִיז גִיוָנען שֶׁלָעכְט אִין דִיא אוּיגִין פּוּן נָאט דָאשׁ עָר הָאט נָאט אִים גִיטַיִים: (ה) אוּנ גִין דָּעָר שׂ"ה פָּרָשָׁה כִּי תֵצֵא שֶׁרַייבְט עָש שְׁטַיִים אִין פְּסוּק כִי תִהיֶינה לְאִישׁ שְׁתֵי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְוִין עָשׂ וָעט זַיִן צוּא אַיִין מֶעְנְטְשִׁין צְוִוֵיי וַוייבֶּער אַייגָע אִיז בַּייא אִים אַיִין גְיִילִיבְטֶע אוּנ אַייגָע אַיִין גְפַיינְטֶע קָען מָען מְפוֹרָשׁ זַיִן דִיא פְּרָשָׁה צְוִוייא וַוייבֶּער מֵיינְט כֵּען אַייגָע זַיִן וַוייב אוּנ דִיא אֲנְדֶרָע אִיז דִי לִילִית הָרִשָׁעָה דָאשׁ זִיא אִיז אִים מְטַמֵא קוּמְט דִיא תּוֹרָה כִּיוְהִיר זַיִן אַז צוּם וַוייגְנִיבְטִין זָאל עָר הִיטִין דָעם עָרְשְׁטִין טְרָאפִּין זָרָע אוּנ דָאשׁ מֵיינְט דָעָר פְּסוּק וְהִיה הַבֵן הַבְּכוֹר לִשְׂנִיאָה עָר זָאל לֹא פְּחוֹת גְדָר זַיִן אַז דָעָר עָרְשְׁטֶר טְרָאפִּין זָרָע זָאל קוּמֶן צוּ זַיִן רָעכְטֶע וַוייב אוּנ פּוּן אִיר זָאל עָר הָאבִּין דָאשׁ עָרְשְׁטֶע קִינְד פּוּן וֶועגֶן אַז עָר וָועט שָׁמָארְבִּין וָעלִין דָאךְ קוּמֶן דִיא שְׁדִין וְרוּחִין וְלִילִין וְואשׁ וָוערִין גִיבְּארֶן פּוּן דִי טְרָאפִּינְש וְואשׁ דִי לִילִית אִיז אִים מְטַמֵא אוּנ דָעָר זוֹהַר רוּפְט זַייא נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם: אוּנ זַייא וָעלִין זִיךְ וֶועלִין בַּהֶעפְטִין מִיט אִים בְּשַׂעַת קְבוּרָה: וָעלִין זַייא נִיט קֶעמֶען וַויִיל דָעָר עָרְשְׁטֶער זִין וְואשׁ אִיז וָוארֶן גִיבְּארֶן פּוּן זַיִן רָעכְטֶע וַוייב וָועט זִיךְ שְׁמָארְקִין אִיבֶּער זַייא וַויִיל עָר אִיז עָלְטֶער פּוּן זַייא: (ו) אוּנ דָאשׁ הָאט דָעָר הַמֶּלֶךְ נִיזָאגְט פלגי מים ירדו עיני בָּעֵזְ שָׁמְרוּ תוֹרָתְךָ וַויִיל זַייא הָאבֶּן נִיט גִיהִיט דַיִן תּוֹרָה דָאשׁ אִז גְמֵיינְט וַויִיל דִי אוּיגִין וָעלְבֶּשֶׁט הָאבֶּן פּוּנֶם נִיזוֹנֶען דוּרְךְ דָעם וָואשׁ זַיי הָאבֶּן גִיקוּקְט אוֹיף פַּרְעמְדָע וַוייבֶּר אוּנ דָאשׁ הָאָרץ גְלוּשְׁט תְּפִלָּה דְרוּם הָאבֶּן זַייא אִים גְבְּרַאכְט צוּ קְרִי' אוּנ דִי טְרָערִין זַיינֶען אַיִין תִּיקוּן אוֹיף דָעָר זִינְד' וַויִיל דִיא עָרָע קוּמְט פּוּן דָעם מוֹחַ אוּנ דִי טְרָערִין קוּמֶן אוֹיךְ פּוּן דָעם מוֹחַ דְרוּם מוּז דָר מֶעְנְטְש מִתְפַּלֵל זַיִן דַוְקָא מִיט טְרָערִין: אוּנ אֲזוֹא אוֹיךְ אַז עָר קְלָאגְט אוֹיף דָעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּנ אוֹיךְ אַיִין אֶדֶם כָּשֵׁר וָואשׁ אִיז גִישְׁמָארְבִּין: (ז) אוּנ אִין זוֹהַר אוּנ אִין כְּתְבֵי הָאר"י שְׁטַיִים אַז דִיא צְוִוייא זוֹנוֹת וָואשׁ זַיינֶן זִיךְ גִיקוּמֶן לְאַדְין פַּר שְׁלוֹמה הַמֶּלֶךְ' זַיינֶן גִינָוֶען כְּזָלַת אוּנ לִילִית' דִיא מַחֲלַת הָאט פִּיר הוּנְדֶרְט אוּנ אַכְצִיג מַחֲנוֹת אוּנ זַיבְצִיג מַחֲנוֹת קְלִיפּוֹת דֶען דָעָר נָאמֶן מַחֲלַת טְרָעפְט אַז פִּיל אֶן' אוּנ דִי לִילִית הָאט פִּיר הוּנְדֶרְט אוּנ אַכְצִיג מַחֲנוֹת דֶען אִיר נָאמֶן לִילִית טְרָעפְט אַז פִּיל אֶן' אוּנ אַז דָר מֶעְנְטְש אִיז זִיךְ מְשַׂמֵחַ אִין אַיִין שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה מֵאכְט עָר אוּנְטֶר טָעגְלִיךְ דִי מַחֲלַת מִיט אִירָע כִּיתּוֹת' אוּנ אַז עָר קְלָאגְט אִין אַיִין צוּזָךְ מִצְוָה דָהַיינוּ אוֹיף חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָדֶר אוֹיף מִיתַת צַדִּיקִים מֵאכְט עָר אוּנְטֶר טָעגְלִיךְ דִיא לִילִית מִיט אִירָע מַחֲנוֹת' דְרוּם זָאגְט דָעָר פְּסוּק טוֹב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה עָש אִיז בְּעִשָׁעָר צוּא גַיִין אִין דָעם קְלָאג הוֹיז אַיידָר צוּא גַיִין אִין דָעם הוֹיז וּוּאו אַיִין הָתְנוּגָה אִיז

הלילי״ת וזהו נ״ל פירוש הפסוק טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה כי באבילות הוא מכניע שתי כיתות יותר · (ח) והנה ידוע שהבאת בכורים היה בשמחה גדולה כמו שאמרינן במסכת בכורים שהחליל היה מכה לפניהם ודברו הלוים בשיר ולזה נ״ל דלכן אמר הכתוב מלאתך זו בכורים שמביאים אותם בשמחה ודמעך זו דמעות ובזה הוא מכניע שתי נשים מחל״ת ולילי״ת שלא יהיה רשות להם להחטיאך וא״כ בכור בניך תתן לי בקדושה שהיא טיפה ראשונה לכן סמך ליה ואנשי קודש תהיון לי כי מי ששומר הברית נקרא קדוש לכן מי שפגם בבריתו יראה להוריד דמעות בתפלתו ואז הוא מכניע הנגעי בני אדם כי שערי דמעות לא ננעלו וכן מצינו בדוד המלך עליו השלום שאמר מטתי בדמעתי ערשי אמסה ואומר היתה לי דמעתי לחם וגו׳ · (ט) והנה האר״י ז״ל הזהיר ג״כ לנשים לקרות ק״ש שעל המטה כי ק״ש מבטל נגעי בני האדם וכמו שהאנשים הם מצווים על עוו ראיית קרי שלא יהרהרו ביום כדי שיבואו לידי טומאה בלילה כך הנשים מצוות לבלתי להרהר הרהורים רעים וק״ש שעל המטה הוא תיקון קרי עכ״ל וזו דברי פי חכם חן עוד י״ל דנוכל לפרש הכתוב כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה שהיא מחל״ת שהיא נראית לבני אדם מקושטת ותמיד היא במחול ובשחוק והשנואה היא לילי״ת הרשעה שהיא תמיד מיללת ועוסקת בבכיה לא יוכל לבכר את בן הבכור שהוא נולד מאשתו הראויה לו כי צריך האדם ליזהר תמיד עכ״פ טפה ראשונה שידבק באשתו · (י) וכל מי שנכשל ח״ו בעון זה יעיין לעיל פרק ס״ב ובפרק ע׳ וימהר בתשובה ואז טוב יהיה לו אמן סלה :

פרק סט צריך האדם לדעת כי המחל״ת הנזכרת לעיל בפרק ס״ח היא וכת שלה לפעמים היא נראית לפני האדם אף בהקיץ והיא נראית אליו כאילו היא אשה יפה ומראית לו פנים שוחקות ושוחקת עמו ומילדת בנים ממנו הנקראים בנים זרים ומשהיתים ולבסוף היא הורגת אותו ואת זרעו וכל בני משפחתו כאשר שמענו מהמעשה שנעשה בימינו ואומר לך איזי גופה דעובדא

כך

תָאטְשָׁע דָאשׂ אִיז דָאךְ אַיין שִׂמְחָה שָׁל מִצְוָה מַאכְט עָר דָאךְ אוּנְטֶר טֶעְנִיג דִיא מַחֲלַת מִיט פִיר הוּנְדֶרְט אוּנ אַכְט אוּנ זָעכְצִיג כִּיתּוֹת דֶער קָעְנָן מִיט דָעם טְרוֹיעָרִין וָועט עֶר מַכְנִיעַ זַיין דִי לִילִית מִיט פִיר הוּנְדֶרְט אוּנ אַכְצִיג כִּתּוֹת אִיז מִיט צְוַוַייא כִּיתּוֹת מָעֶר : (ח) אוּנ דָאשׂ אִיז יָדוּעַ אַז דִי בִּכּוּרִים פְלֶעְנְט מֶען בְּרַייגְנָן אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אַרַיין מִיט גְרוֹישׂ שִׂמְחָה אַזוֹ וְוִיא דִיא גְמָרָא זָאגְט פַר זַייא אִיז גְגֵאנְגֶען אַיינֶר מִיט אַיין פּוֹיק אוּנ דִי לְוִיִם הָאבִּין גִזוּנְגֶן דֶעם שִׁיר שֶׁל יוֹם · דְרוּם זָאגְט דֶער פָּסוּק מלאתך דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ דַיינֶע בִּכּוּרִים וָואשׂ זַייא בְּרַייגְנָט מֶען מִיט שִׂמְחָה ודמעך דָאשׂ מַיינְט מֶען דִיא טְרָעְרִין וָואשׂ דֶער מֶעְנְטְשׁ לָאזְט בְּשַׁעַת תְּפִלָּה אוּנ בְּשַׁעַת עֶר אִיז זִיךְ מִתְוַדֶּה אוֹיף זַיינֶע זִינְד · דִיא צְוַוַייא זַאכִין לא תאחר זָאלְשְׂטוּ נִיט זוֹימֶן וַוייל דֶר מִיט מַאכְט עֶר אוּנְטֶר טֶעְנִיג דִיא צְוַוַייא וַוייבֶּר מַחֲלַת אוּנ לִילִית זַייא זָאלִין קַיין רְשׁוּת נִיט הָאבִּין צוּא מַאכִין אִים זִינְדִיגִן דְרוּם דֶר וָואשׂ הָאט פּוֹנֵם גִיוֶוען אִין זַיין בְּרִית אוּנ הָאט רוֹאָה קָרִי גִיוֶוען זָאל עֶר זָעהֶן תְּפִלָּה צוּ טָאן מִיט טְרָעְרִין · אוּנ דֶעְנְמָאלְט אִיז עֶר מַכְנִיעַ דִיא נְגֵעִי בְּנֵי אָדָם וָוארוּם דִיא טוֹיעָרִין פּוּן דֶעם הִימֶל וָואשׂ דִיא טְרָעְרִין נַייעֶן דָארְטִין אַרוּם אַרוֹיף צוּא נָאט בּ״ה דִיא זַיינֶן קַיין מָאל נִיט פַאר שְׁלָאסִין : (ט) אוּנ נוּן דֶער האר״י ז״ל הָאט מַזְהִיר גִיוֶוען דִי וַוייבֶּר זָאלִין אוֹיךְ לַייעֶנֶן קְרִיאַת שְׁמַע פַאר זַייעֶר שְׁלָאף וַוייל דִי ק״ש אִיז מְבַטֵּל דִי נְגֵעִי בְּנֵי אָדָם · אוּנ אַזוֹ גוּט וְוִיא דִי מַאנְזְבִילִין זַיינֶן גִיבָּאטִין אוֹיף דֶער זִינְד פּוּן רוֹאָה קָרִי ח״ו דָאשׂ זַייא זָאלִין נִיט הָאבִּין קַיין הִרְהוּרִים רָעִים בַּייא טָאג וָועלִין זַייא נִיט קוּמֶען צוּא רוֹאָה קָרִי זַיין בַּייא נַאכְט · אַזוֹ דִי וַוייבֶּר זַיינֶן אוֹיךְ גִיבָּאטִין נִיט מְהַרְהֵר צוּא זַיין קַיין שְׁלֶעכְטָע הִרְהוּרִים · אוּנ דִי ק״ש וָואשׂ מֶען לַייעֶנְט פַאר דֶעם שְׁלָאף אִיז אַיין תִּיקוּן צוּא דֶער טוּמְאַת קָרִי : (י) אוּנ דֶר וָואשׂ אִיז ח״ו נִכְשַׁל גְוָואֶרְן מִיט דֶר עֲבֵירָה פּוּן קָרִי · זָאל עֶר זָעהֶן וָואשׂ אִיךְ הָאבּ אוֹיבִין גִישְׁרִיבִין אִין דֶעם פֶּרֶק ס״ב אוּנ אִין דֶעם פֶּרֶק וָואשׂ אִיךְ וָועל וַוייטֶער שְׁרַייבִין אִין פֶּרֶק ע׳ · אוּנ זָאל אַיילִין תְּשׁוּבָה טָאן דְרוֹיף אוּנ דַאן וָועט אִים גוּט זַיין אוֹיף אַייבִּיג אָמֵן :

פרק סט צריך דֶער מֶעְנְטְשׁ דַארְף וַוִיסִין אַז דִיא מַחֲלַת וָואשׂ פְרִיעֶר אִיז גִישְׁטַאנְען דִי בַּוַוייזְט זִיךְ צוּא צַייטִין פַאר דֶעם מֶעְנְטְשִׁין אֲפִילוּ בַּייא טָאג וָוען דֶער מֶעְנְטְשׁ שְׁלָאפְט גָאר נִיט · אוּנ זִיא בַּוַוייזְט זִיךְ פַאר זַייעֶר אַיין שַׁיינֶע אִשָּׁה · אוּנ וַוייזְט דֶעם מֶעְנְטְשִׁין אַיין פְרַייליךְ פָּנִים אוּנ אִיז מִיט אִים מְוַנֶּה אוּנ גִוִינְט פּוּן אִים קִינְדֶער

כך היה׳ (ב) כי בשנת ת״א ות״ב לאלף הזה היה בית א׳ של אבנים ועומד ברחוב הגדול בק״ק פוזנא אשר המרתף בתוך הבית היה סגור ומסוגר ולא היה יכול לילך שום אדם לתוך המרתף ויהי היום הלך לשם בחור אחד לתוך המרתף וכמו רביעית שעה מצאוהו אנשי הבית להבחור שוכב על מפתן המרתף מת ולא היו יודעים סיבת מיתתו ואחר מיתת הבחור כמו שתי שנים באו הם לתוך (הפיר הויז) של בעל הבית וכשהיו אנשי הבית מכינים מזון לבשל על הכירה היו מוצאין בקדירה תוך המאכל עפר ואפר עד שלא היה ראוי המאכל לאכול׳ (ג) ואחר כך היו הם מתגברים והולכים עד שבאו ג״כ לתוך חדרים שהיו דרים שם בני אדם והיו לוקחים הכלים והמנורות שהיו בחדר תלוים לנוי והיו זורקין את הכלים והמנורות על הארץ אבל לא היו מזיקין לשום אדם רק היו מבלבלים את אנשים הדרים שם ואחר כך היו באים לכל חדרי הבית עד שנכנס אימתן על אנשים הדרים בבית ועל כרחם הוכרחו לעזוב הבית ולעקור דירתם משם והיתה יללה גדולה בק״ק פוזנא ויתייעצו הקהל יחד להתווכח איך ומה לעשות ועשו פעולות ע״י אנשים שונים ולא יכלו לעשות שום פעולה לגרש אותם (ד) ואחר כך שלחו שליח מיוחד אחר הבעל שם המפורסם בדורו הנקרא מה׳ר״ר יואל בע״ש מק״ק אמושט והנה תיכף אשר בא חרב מהור״ר יואל ז״ל התחיל להשביעם בשמות קדושים להודיע אותו מאיזה סיבה הם באים לבית זה אשר הוא בית דירה לבני אדם והם אין להם רשות לדור במקום הישוב כי אם במקום הטינוף או במדבר והשיבו שהבית הזה הוא שייך להם לחלוטין ע״פ איזה דין ודברים שיש להם על פי דין ודת התורה׳ (ה) והתרצו שיבואו לפני ב״ד הצדק שבק״ק פוזנא ואחר יום

וואש זייא וועריין גירופין בנים זרים ומשחיתים׳ אונ לסוף איז זיא אים ממית מיט זייגע רעכטע קינדר אונ מיט נאר זיין משפחה׳ אזו וויא מיר האבין גיהערט וויא עש האט זיך גיטראפין איין מעשה אין אונזערע צייטין׃ (ב) דען אין דעם יאר (ת״א ות״ב לפ״ק) איז גיוועין איין הויז אין דער גאס פון דעם גהוישן מארק פון ק״ק פוזנא׳ אונ דער קעלער פון דער שטוב איז גיוועין פאר שלאסין ווייל קיין שום מענטש האט ניט גיקענט אריין קומען אין דעם קעלר ווארום ווער עש פלעגט יוא אריין גיין פלעגט ניזוק ווערן דרום האט מען פר שלאסן קיינר זאל אהין ניט קומן׳ ויהי היום איז איין בחור אריין גיגאנגען אין קעלער אריין׳ אונ אין איין פערטיל שעה ארום האט מען גיפונען דעם בחור טויט ליגין אויף דער שוועל פון דעם קעלר׳ מען האט אבר ניט גיוואוסט ווער עש האט אים ממית גיוועין ציא ער איז אפשר גישטארבין מיט איין סיתה משונה׳ אין צווייא יאר ארום זייגען זייא שוין גיקומען אין פירהויז אריין אונ אז דיא לייט פון דער שטוב פלעגין אן גרייטין עסין ווארג צו קאכין אויף דעם קומען׳ פלעגין זייא גיפינען אין דעם עסין ערד אונ אש ביז מען האט שוין דאש עסין ווארג ניט גיקאנט עסין׃ (ג) אונ דר נאך האבין זייא זיך גישטארקט ביז זייא זייגן אריין גיקומען אין שטוב אריין אויך דארטין וואו דיא מענטשין האבין גיוואונט׳ אונ האבין גינומען דיא שענסטע כלים אונ מנורות

וואש זייגן דארטין גיוועין אונ האבין זייא גיוואורפין אויף דער ערד׳ אבער זייא האבין ניט מזיק גיוועין קיין שום מענטשין׳ נאר זייא האבין דיא מענטשין עגמת נפש אן גיטאן׳ דער נאך זייגן זייא גיקומען אין אלע חדרים פון דער שטוב׳ ביז דיא מענטשין האבין פאר זייא מורא גיקריגין אונ האבין גמוזט פאר לאזין דיא שטוב אונ ארויש אין אנגדר דירה אריין׳ איז גיוועין דענמאלט איין גרויסע יללה אין דר שטאט פוזנא׳ האבין קהל איין עצה גיהאלטן וואש מען זאל טאן אונ וויא אזו מען זאל קענן די משחיתים ארויש טרייבין פון דער שטוב׳ אונ מען האט גיטאן פעולות דורך אלרלייא מענטשין אבר זייא האבין ניט גקאנט זייא פאר טרייבין פון דעם הויז׃ (ד) דער נאך האבין זייא גישיקט איין שליח מיוחד נאך המפורסם רבי יואל בעל שם׳ אונ וויא רבי יואל איז גיקומען האט ער זייא אן גיהויבין משביע צוא זיין מיט שמות הקדושים זייא זאלין אים מודיע זיין וויא אזו זייא זייגן אין דעם הויז אריין׳ וואש דאש איז איין וואונונג פר מענטשין׳ אונ זייא האבין קיין רשות ניט צו וואונן וואו מענטשין וואונן׳ נאר אין מקום טינופות אדר אין מדבר׳ האבין זיי אים גענטפרט אז דאש הויז גיהער צוא זייא אויף אייביג מחמת זייא האבין זעלבע טענות וואש זייא וועלין עש זוכה זיין על פי דין תורה׃ (ה) אונ זייא זייגען מרוצה גיוואורין אז זייא זאלין קומן פר דעם בית דין צדק פון דר שטאט פוזנא אין איין

מאנ

יום או יומים היו הדיינים דק״ק הנ״ל הולכים עם הרב רבי יואל בעל שם והיו יושבים הב״ד והיו שומעים קול אחד טען אבל לא ראו הב״ד שום תמונת צורה מהם · (ו) והתחיל אחד מהם לטעון כי היה איש אחד דר בבית שהבית היה שייך לו בימים הקדמונים ושמו היה כך וכך והיה האיש הנ״ל צורף והיה דר עם שידית אחת והוליד בנים זרים ובנים משחיתים וגם הוליד מאשתו ג״כ בנים והאיש הצורף הנ״ל היה לו אהבה יתירה ונפשו קשורה בנפשה של שידית ולפעמים היה מוכרח לבטל תפלתו ולצאת מבית הכנסת לעשות רצון השידית הנ״ל · (ז) ופעם אחת היה האיש הצורף הנ״ל מסדר סדר בלילה ראשונה של פסח כסדר היהודים בכל תפוצות ישראל ובתוך הסעודה הלך האיש הצורף מן השלחן והלך לבית הכסא ואשתו היהודית עשתה כמחריש לו והלכה תיכף אחריו לראות מה הוא עושה בבית הכסא וראתה דרך החור לבית הכסא והנה היה חדר יפה עומד שם וגם שלחן היה מלא מכלים של כסף וזהב ומטה מוצעת בכל מיני יופי והוא עומד שם ובתוך המטה היתה אשה יפיפיה מאוד ערומה והצורף הנ״ל היה מתדבק עמה במטה ומרוב הפחד של האשה היהודית הלכה לביתה סר וזעף ואח״כ כמו רביעית שעה בא גם בעלה הצורף והאשה היהודית לא דברה מאומה עד כעת מחר הלכה האשה היהודית לבית הרב הגאון הגדול מהר׳ שעפטל ז״ל וסיפרה לו כל המאורעות הנ״ל ושלח הרב אחר הצורף והודה הצורף שיש לו אשה זרה אשר היא לא מזרע האדם ואז כתב לו הרב קמיע א׳ בשמות הקדושים עד שהוכרח הצורף לעזוב האשה הזרה ההיא · (ח) וקודם מותו באתה אליו ובכתה לפניו איך יניח אותה ובניה ואח״כ הראתה לו פנים שוחקות ונשקה אותו עד שהתרצה לה ליתן לה ולזיעה חלק בנחלה שלו ונתן לה המרתף אשר לו בבית ואחר זמן נשתרבב מלחמות במדינות פולין מן שנת ת״ח עד שנת תי״ח ומת האיש הצורף במלחמה ההיא הוא ויורשיו ועתה אין לו שום יורש ואנחנו

טאג אדר אין צווייא ארום זיינן דיא דיגים פון דער שטאט גיגאנגן מיט דעם רב רבי יואל זיצין אויף דעם משפט · האבין דאש בית דין גיהערט איין קול וויא איינר טענת · אבר זייא האבין קיין גשטאלט פון זייא גיט גיזעהן : (ו) האט איינר פון זייא אן גהויבן צו טענן · דען איין מענטש האט גוואונט אין דר שטוב וואש די שטוב איז זיין גווען אונ ער איז גיווען איין גאלד שמיד · האט ער גיוואונט מיט איין שידית אונ האט גוואנגן מיט איר בנים משחיתים אונ פון זיין רעכטע ווייב האט ער אויך גיהאט קינדר אונ דער גאלד שמיד האט זייער ליב גיהאט דיא שדית אונ זיין לעבין איז גיהאנגן אין איר · צוא צייטן האט ער גמוזט מבטל זיין זיינע תפלות אונ פון דר שול ארויש צוא גיין צו טאן דעם רצון פון דר שידית : (ז) איין מאל האט דער גאלד שמיד אפ גריכט דעם סדר אין דר ערשטר נאכט פון פסח אזוא וויא אלע יהודים טוען · אין מיטין עסין איז דר גאלד שמיד אוועק גיגאנגן פון דעם טיש אין בית הכסא אריין · אונ האט זיך דארטן זייער גזאמט · איז זיין רעכטע ווייב גגאנגן זעהן וואש ער טוט אזו לאנג אין בית הכסא האט זיא גיזעהן דורך איין שפאלט פון דר טיר · האט זיא גיזעהן דארטין שטייט זייער איין שיין חדר אונ זייער אפיינר טיש פול מיט זלבדרנע אונ גאלדנע כלים · אונ איין בעטיל איז אויש גבעט מיט אלרלייא שיינקייט אונ אין בעט איז זייער איין שיינע

פרויא אונ גאקעט · אונ דר גאלד שמיד האט זיך מיט איר בהעפט אין בעט אונ מחמת גרויש פחד וואש עש איז גיפאלין אויף דר אשה די יהודית איז זיא אהיים גיגאנגען צארינדיג אזו וויא אין איין פערטל שעה ארום איז דער גאלד שמיד אויך אהיים גיקומען · אונ זיין רעכטע ווייב האט אים גאר גיט גירעט דער פון קיין שום דיבור · אין דער פריא איז זיא גיגאנגן צו דעם הרב הגאון הגדול מוהר״ר שעפטיל ז״ל · אונ האט אים דער ציילט דיא גאנצע מעשה · האט דער רב גישיקט נאך דעם גאלד שמיד · האט ער מודה גיווען אז ער וואונט מיט איין שדית · האט דער רב אים גישריבין איין קמיע מיט שמות הקדושים ביז דער גאלד שמיד האט גימוזט פאר לאזין דיא שדית : (ח) פאר זיין טויט איז דיא שידית צו אים גיקומן אונ האט פאר אים גוויינט אונ האט גזאגט וויא אזו וועסטו מיך אוועק ווארפן מיט מיינע קינדר · דר נאך האט זיא אים גיוויזין אפריילך פנים אונ האט אים גקושט ביז ער איז מרוצה גיווארין צו געבין איר מיט אירע קנדר אחלק אין זיין נחלה · אונ האט איר אפ גגעבין דעם קעלר · אין אצייט ארום איז ווארין גרוישע מלחמות אין מדינות פולין · פון שנת ת״ח ביז תי״ח איז דער גאלד שמיד מיט אלע זיינע יורשים אויש גישטארבין אין דר מלחמה · אונ איצונד האט ער קיין שום יורש ניט אונ מיר זיינען זיינע יורשים דרום קומט אונז דיא נחלה פו

אונזער

הן הן היורשים ולנו יש חלק בנחלת אבינו עד כאן הטענה של החיצונים והשיבו האנשים הדרים בבית שאנחנו בכסף מלא קנינו הבית מן הצורף ומיד באי כוחו ואתם החיצונים אינם נקראים זרע בני אדם ועוד שאמכם השידית היתה כופה להצורף להיות בע"כ עמה · (ט) ויצא פסק מהב"ד שאין להחיצונים שום דין ודברים ולא שום חלק בהבית הנ"ל כי עיקר דירתם הוא במדבר ולא בישוב ואחר הפסק השביע הרב רבי יואל בעל שם להחיצונים שמוכרחים לצאת מהבית ואף מן המרתף למקום יערות ומדבריות הרי לך ראיה ברורה שהעון זה גורם כשהאדם מדבק בלילית או בשידית מן כת מחל"ת אזי נעקר הוא מן העולם וגם משפחתו ואין לו שום זכרון בעולם · (י) ע"כ יתרחק האדם מן הזנות כדי שלא יבא אליו שידית בדמות אשה וידבק חס ושלום בו או בזרעו וגורם רעה לעצמו אבל הגודר עצמו בגדר ערוה ומדבק באשת נעוריו שהיא כנפן אז אשרי לו ואשרי לנשמתו שלא נתן כוחו לזרים רק יהיה האדם נזהר מלהוציא זרעו לבטלה ואם יגיע אליו ח"ו חטא זה על ידי אונס אזי יראה תיכף לתקן את הפגם בתשובה ואז טוב לו יהיה סלה :

פרק ע ברישׁ פרשת צו כתיב זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה פירש רש"י ז"ל אין צו אלא לשון זירוז אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס עכ"ל והנה פירוש רש"י צריך ביאור מה כוונת רש"י ז"ל לדרוש דרוש זה דווקא בפרשה זו ולא בשאר פרשיות שבתורה והנראה לפרש ע"פ גמרא דאמרינן תפלות כנגד קרבנות תיקנום תפלת שחרית נגד תמיד של שחרית ומוספים נגד קרבן מוסף תפלת מנחה נגד תמיד של בין הערבים תפלת ערבית כנגד איברים ופדרים שלא נתעכלו ע"ג המזבח ונתפקעו מע"ג מזבח הזהירה התורה להכהנים להחזיר האיברים ופדרים

אונזער פאטר האבין גיטענת דיא מענטשין וואש האבין גיוואונט אין דעם הויז מיר האבין דאש הויז גקויפט פאר נעלט פון דעם צורף מיט זיינע יורשים אונ איר ווערט נאר ניט גירופין קיין זרע בני אדם דרום היישט איר קיין יורשים ניט: (ט) איז דער פסק ארויש גיגאנגן פון דעם בית דין אז זייא האבין קיין שום זכות אונ קיין חלק ניט אין דעם הויז נאר זייער עיקר דירה איז אין מדבר אונ ניט דארטין וואו מענטשין זיינן פאר האנדין · נאך דעם פסק האט דער רב רבי יואל משביע גיווען זייא ביז זייא האבין גימוזט ארויש גיין פון דעם הויז אונ פון דעם קעלר אין די וועלדר אין מדבריות אריין · נוא האשטו איין קלארע ראיה אז דער מענטש בהעפט זיך צו דער כיתה פון לילית אונ מחלת ווערט ער מיט זיין משפחה אויש גירוסן פון דר וועלט אונ עש בלייבט אים קיין שום גידעכנש ניט ח"ו: (י) דרום זאל דער מענטש זיך דער ווייטערין פון זנות פון וועגין די משחירים זאלין ניט קומן צו אים אין דעם גישטאלט פון איין אשה אונ וועלין זיך ח"ו בהעפטין אין אים אדר אין זיינע קינדר · אבר דער וואש פאר צאמט זיך פון דער צוים פון זנות דאש ער איז ניט מזנה קיין מאל אונ בהעפט זיך אן זיין ווייב אונ איז ניט רואה קרי · איז וואול צוא אים אונ וואול צוא זיין נשמה דאש ער האט ניט גיגעבין זיין קראפט צוא דיא פרעמדע · אונ אויב ח"ו איינער האט יוא רואה קרי גיווען באונס אדער אפילו ברצון · זאל ער זעהן תיכף תשובה טאן דרויף אונ דענמאלט וועט אים גוט זיין אויף אייביג :

פרק ע ברישׁ אין דער אן הייב סדרא פון פרשה צו שטייט זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה מאכט רש"י אין צו אלא לשון זירוז דאש וואר ט צו מיינט מען לשון זירוז דאש משה רבינו זאל מזרז זיין דיא ישראל אויף דעם ענין פון קרבנות רבי שמעון זאגט אויף אזו איין ארט וואו עש איז פאר האנדין איין חסרון כיס מוז דער פסוק מער מזרז זיין · דאש איז צו פאר שטיין דורך דעם וואש דיא נמרא זאגט אין ברכות דיא תפלות האט מען מתקן גיווען קעגין דיא קרבנות · דיא תפלה פון אין דער פריא איז קעגין דעם קרבן תמיד וואש מען האט מקריב גיווען אלע פריא אונ דיא תפלה פון מוסף איז קעגין דעם קרבן מוסף דיא תפלה פון מנחה איז קעגין דעם תמיד של בין הערבים דיא תפלה פון מעריב איז קעגין דיא אברים אונ שטיקר וואש זיינן ניט פאר ברענט גיווארין אויף דעם מזבח אונ זיינן אראפ גישפרונגן פון דעם מזבח · האט די תורה מזהיר גיווען דיא כהנים זאלין דיא אברים אונ דיא שטיקר ווידער קערין אויף דעם מזבח · אונ דרום האט דאש

ופדרים ע"ג המזבח ולכן היה האש של מזבח תוקד כל הלילה · (ג) והענין הוא מבואר בזוהר פרשת תרומה כי העשן של כל הקרבנות היה עולה במישור מה שאין כן העשן של איברים ופדרים שפקעו מעל גבי המזבח וכשחוזרין ומעלין אותן ע"ג המזבח מבערב היה ועשן מתעקם והולך לצד צפון אשר שם דירת הסטרא אחרא מן העשן הזה הם יונקים ולא יוכלו לקטרג על ישראל וכשהיה העשן הזה הנזכר מתעקם לאותו צד צפון ואעיל לחד נוקבא דבצד צפון וכל החבורות של ס"א היו יודעים מהעשן והיו מתאספים כולם לשם וראש אחד ממונה על כולם וששים אלף רבוא מחנות של קליפות עמהם וכולם היו מתאספים יחד לסטר צפון וקיימין על פתחא חדא דאיקרי קרי כי מהזה פתחא דאקרי קרי נפקי כל מקטריגים על ישראל ועיז כתיב ואם תלכו עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי והן הן הקליפות אשר משם נפקין ופרחין ושאטין בלילה ומתחזיין לבני האדם בלילה ושוחקין עמהם עד שמוציאין קרי והנה העשן הנ"ל הוא מזון לאותן המקטריגים שישארו במקומן ולא יתפשטו על העולם וכנגד זה תקנו תפלת ערבית באשר כתות הנזכרים יוצאים מערב רב ועי"כ נקראת תפלת ערב להתיש כח הנזכרים וצריך האדם לבוין היטב בתפלת ערבית כדי להתיש כח הס"א הנ"ל · (ג) והנה צריך אני עוד להקדים לך הקדמה אחת מה שמצאתי בספר שני לוחות הברית הזהיר הגאון מהר' ישעיהו הורוויץ זל שצריך כל אדם ליזהר מאוד בפירור של פת כדמיון איברי עולה שנתפקעו מעל גבי המזבח וכמו שהיו הכהנים מוזהרין להחזיר איברים ופדרים שנתפקעו מע"ג המזבח כדי שלא יהיה שליטה להחיצונים להיות נהנין מן אותן איברים ופדרים רק יניקתן היה מן העשן המתעקם ונוטה לצד צפון כך הפרורי פת צריך האדם להזהר בהם שלא ישליכם להארץ ובפרט מפירורי שיורי המוציא שהן דוגמת איברים של עולה ונקראים תרומת מעשר שהיה קדש קדשים (עיין מה שכתבתי בחבורי הגדול הנקרא עופר האילים בפרשה צו ותמצא נתת ע"ש) · (ד) ומי שאינו נזהר בפרורי פת אזי בא לילית שהיא גימטריא ת"פ שהיא בהיפך אתוון פ"ת עם ת"פ כיתות שלה ושורה בבית האיש ההוא עד שמביאה אותו לידי עניות ולכן ג"ל דוהו כוונת המסורה זאת תורת העולה היא העולה וכתיב הוא העולה ולכאורה הוא תמוה ולפי מ"ש אתי שפיר דהוא סוד גדול היא העולה קאי על לילית הרשעה שרוצה ליהנות מן פירורי פ"ת שהיא גימטריא ת"פ שהיא ממונה על העניות ודלות והוא

דָאש פַייעָר נִיבּרֶענְט אַנאנְצָע נַאכְט אויף דָעם מִזבּחַ : (ב) אוג דָער ענְין אִז בַּשַׁייד אִין דָעם זהַר פַּרְשָׁה תְּרוּמָה דָאס דָעם עָשָׁן פון דָעם פַיעָר רויך פון אַלֶע קָרְבָּנות פְלָעגְט נַיין גְלַייך אִין דָער הַייך · נָאר דָער רויך פון דִיא אַבְרים אוג שְׁטִיקָר וָואש זַיינָן אַראפ נִישְׁפְּרוּנגָן פון דָעם מִזבּחַ אוג מָען הָאט זַייא דָער נָאך וִידָער אַרויף נִיבּוֹיאכְט אויף דָעם מִזבּחַ אויף דָער נַאכְט · פְלָעגְט דָר רויך דָער פון זִיך פַּאר קְרִיסָן אוג נַיין קַיין צָפון זַייט · אוג דָער רויך אִז נִיוָעזן שְׁפַייז צוא דִיא מַקְטִירִים · דָאש זַייא זָאלין בְּלַייבָן זִיצין אויף דָער אָרְט אוג זָאלין זִיך נִיט פַּאר שְׁפְּרַייטִין אויף דָער וָועלְט · אוג אַנְקָעגָן דָעם הָאט מָען מְתַקֵן נִיוָועזן דִי תְּפִלָה פון מַעֲרִיב · וַייל דִיא פִיהות וָואש פְּרִיעָר שְׁטַייעָן קוּמָן אַרוישׁ פון עֶרֶב רַב דְרוּם וָועְרט דִי תְּפִלָה נִירוּפָן תְּפִלַת עֶרֶב · אוג דָער מָעָנְטָש מוז נִיט מְכַוין זַיין אִין דָער תְּפִלָה פון מַעֲרִיב בְּדֵי שְׁלַאף צוא מַאכְין דָעם כֹּחַ פון דָער סִטְרָא אַחֲרָא : (ג) אוג מָן אויף דֶרֶך נָאך אַיין הַקְדָמָה צוא פָּעדָערין וָואש דָער שליה שְׁרַייבְט אַז דָער מָעָנְטָש מוז זַייעָר גָוהָר זַיין אִין דִי

בָּרָעקְלִיך בְּרוּיט · דָען אַז וִויא דִיא כֹּהֲנִים זַייָנען מְזַהֵר נִיוָועזן וִוידָר צוא קָערין דִיא אַיבָּרים אוג שְׁטִיקָער וָואש זַייָנען אַראפ נִישְׁפְּרוּנגָן פון דָעם מִזבּחַ · פון וָועגין דִי סִטְרָא דָאס דָער רויך פון אַלֶע קָרְבָּנות פְלָעגְט נַיין גְלַייך אִין דָער הַייך · נָאר דָער רויך פון דִיא אַבְרים אוג שְׁטִיקָר וָואש זַייָנען אַראפ נִישְׁפְּרוּנגָן פון דָעם מִזבּחַ · פון וָועגין דִי סִטְרָא אַחֲרָא זָאלין פון דִיא אַבְרים אוג מָען הָאט זַייא נִיט נָהָנה זַיין · נָאר זַייעָר יִנְקָה זָאל זַיין פון זַייעָר רויך וָואש הָאט נִיצְנִיצְט קַיין צָפון זַייט · אַז אויף דִיא בְּרָעקְלִיך בְּרוּיט טוּ דָער מָעָנְטָש אִין זַייא זַייעָר נְזָהָר זַיין עָר זָאל זַייא נִיט אַוועק וַואַרְפין אויף דָער עָרד · אוג בְּפְרַט פון דִיא בְּרָעקְלִיך וָואש בְּלַייבָן פון דָער הַמְצִיא וָואש זַייא זַיינָן גְלַייך וויא דִיא אַבְרים פון אַיין עוֹלָה אוג זַייא וָעָרין נִירוּפָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וָואש דָאש אִיז קֹדֶשׁ קָדָשִׁים : (ד) אָבָר דָער וָואש אִיז נִיט גְזָהָר צוּ הִיטין דִיא בָּרָעקְלִיך פון בְּרוּיט קוּמְט דִיא לִילִית וָואש אִיר צָאל אִיז תפ דָאש אִין דִיא אוֹתִיות פת קוּמְט וִיא מִיט אִירָע ת"פ כִּיתות אוג רוּעָט אִין דָעם הַיז פון דָעם מָעָנְטָשׁן בִּיז זִיא בְּרַייגְנְט אִים צוא אַרוֹמְקַיים · אוג מִיר דַאכְט זִיך אַז דָאש אִיז דִיא כְּוָונָה וָואש אִין פְּסוּק שְׁמַיים הוא העולה מִיט אַיין וָאו · אוג מִיר לָעָרְנָן הִיא מִיט אַיין יוד דָען הִיא מִיט

והוא העולה קאי אאיברי עולה שנתקרבו ע״ג המזבח ולכן נ״ל פירוש רש״י ז״ל דרוש זה של רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום חסרון כיס דווקא בפרשה זו דקשה לרש״י ז״ל הקרי הוא הי״א העולה והכתיב הוא העולה אלא צ״ל כדפרישית לעיל דהו״א העולה קאי אקרבנות והי״א העולה קאי אפרורי פת ולכן בא רבי שמעון לומר ביותר צריך הכתוב להזהיר במקום שיש חסרון כיס לפי דליליית היא ממונה על העניות ודלות: (ה) כמעשה דהובא בחולין אמר אביי מריש הוה אמינא האי נשוורא דכנשא משום נקיות הוא (ר״ל דכנשא נשוורא שמכבדין פרורי הפת כך פירש רש״י ז״ל) אמר לי מר משום דקשה לעניות האי גברא דהוי מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוי יכיל ליה דקא זהיר אנשוורא (ר״ל שהיה הבעל הבית נזהר מאד בפירורי הפת) יומא חד כריך ריפתא על פני השדה ונפלו פירורים של הפת על גבי עשבים ואי אפשר היה לו ללקוט כל הפירורים אמר השר דעניותא השתא ודאי נפל בידי בתר דאכל אייתי מרא (שקורין בלשון אשכנז שואפ״ל) ולקח הקרקע עם העשבים ועם הפירורים וזרק למיא שמע קלא דהוי אמר ווי ווי דאפקיה האי גברא מביתיה: (ו) ולכן נ״ל דזהו כונת רש״י שדרש דרוש זו דווקא במצוה זו בפרשת העולה שהיא קרי וכתיב הוא העולה כיון דרמוז נמי אליליי״ת שהיא ממונה אעניות ולכן אמר ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס שהפירורי פת כל מי שלא נזהר בהן וזורקן לחוץ מביא לידי עניות ודלות ולכן לא פירש״י דרוש זה כ״א דווקא במצוה זו וק״ל ונכון הוא ולפי עניות דעתי היא כוונה אמיתית: (ז) ולכן צריך האדם להזהר שלא ישליך פירורי של המוציא שיש בהן קדושת איברי העולה ולכן נ״ל דליליית עם ת״פ מחנות שלה היא ממונה על הקרי ע״כ צריך האדם להתפלל שלא יבא לידי קרי דירחיק מהרהורים רעים המביאים האדם לידי קרי ובא וראה עצה הגונה שאתן לכל מי שירא וחרד לדבר ה׳ שינצל מעון קרי: ענין ראשון

אַיין יוד גַייט דָאשׂ אוֹיף אִיר · וָואשׂ זִיא וִויל נֶהְנֶה זַיין פון
די בְּרֶעקְלֶךְ בְּרוֹיט וָואשׂ זִיא אִיז מְמוּנָה אִיבֶּר דֶעם אָרוּמְקַייט
אוּנ הוא מִיט אַיין וָאו גַייט אוֹיף דֶער עוֹלָה דָאשׂ אִיז גִימַיינְט
דִיא אֵבְרִים וָואשׂ זַיינֶן אַרָאפּ גִישְׁפְּרוּנְגֶן פון דֶעם מִזְבֵּחַ ·
דְרוּם בְּרַיינְגְט רש״י אִין חוּמֶשׁ אִין דֶער זֶעלְבִּיגֶער פַּרְשָׁה
דֶעם דְרוּשׁ וָואשׂ רַבִּי שִׁמְעוֹן הָאט גִיזָאגְט דָארְטִין וואו עֶשׂ
אִיז פַּר הַאנְדִין אַיין חֶסָרוֹן כִּיס דָאשׂ אִיז גִימַיינְט וַוייל זִיא
אִיז מְמוּנָה אִיבֶּר דֶעם עֲנִיוֹת אוּנ דַלוֹת · דְרוּם אַז עֶר וָועט
גִיט הִיטִין דִיא בְּרֶעקְלִיךְ וָועט עֶר אָרוּם וָועִרִין · דְרוּם
אִיז דֶער פְּסוּק דְרוֹיף זַייעֶר מַזְהִיר כְּדֵי עֶר זָאל גִיט אָרוּם
וָועִרִין: (ה) אַזוֹ וִויא דִיא מַעֲשֵׂה וָואשׂ שְׁטַייט אִין דֶר גְמָרָא
חוּלִין · אַבַּיֵי הָאט גִיזָאגְט פְּרִיעֶר הָאבּ אִיךְ גִימַיינְט דָאשׂ
וָואשׂ מֶען קֶערְט צוּא נוֹיף דִיא בְּרֶעקְלִיךְ פון דֶער שְׁטוּבּ
זַייא צוּ גֶעבִּין אוֹיף אַזוֹא אַיין אָרְט מֶען זָאל אוֹיף זַייא
גִיט טְרֶעטִין · דָאשׂ טוּט מֶען נָאר פון רַייגְקַייט וָועגִין דָאשׂ
אִין שְׁטוּבּ זָאל רַיין זַיין · הָאט מִיר מַיין רַבִּי גִיזָאגְט אַז דְרוּם
טוּט מֶען עֶשׂ וַוייל עֶשׂ שַׁאט צוּא אָרוּמְקַייט כְּלוֹמַר דֶער
וָואשׂ הִיט גִיט אָפּ דִי בְּרֶעקְלִיךְ אוּנ טְרֶעט אוֹיף זַייא וָועִרְט
עֶר אָרוּם · עֶשׂ אִיז גִיוָוען אַיין מֶענְטְשׁ וָואשׂ דֶר שַׂר וָואשׂ
הָאט צוּ שַׁאפִין אִיבֶּר דֶעם עֲנִיוֹת הָאט זַייעֶר גִוָואלְט דֶער
מֶענְטְשׁ זָאל אָרוּם וָועִרִין אוּנ עֶר הָאט אִים אָבֶּר גִיט גִיקֶענְט

בַּייא קוּמֶן וַוייל עֶר פְּלֶענְט זַייעֶר הִיטִין דִיא בְּרֶעקְלִיךְ ·
אַיין טָאג הָאט זִיךְ גִיטְרָאפִין דֶער מֶענְטְשׁ הָאט גִיגֶעסִין
בְּרוֹיט אוֹיף דֶעם פֶעלְד אוּנ דִיא בְּרֶעקְלִיךְ פון דֶעם בְּרוֹיט
זַיינֶן גִיפַאלִין אוֹיף דֶעם גְרָאז אוּנ עֶשׂ אִיז גִיט מִיגְלִיךְ גִיוָוען
אוֹיף צוּא קְלַייבִּין אַלֶע בְּרֶעקְלִיךְ פון דֶעם גְרָאז הָאט
דֶער שַׂר פון דֶעם עֲנִיוֹת גִיזָאגְט אִיצוּנְד וָועט עֶר בְּוַודְאַי
אַרַיין פַאלִין אִין מַיינֶע הֶענְט · נָאךְ דֶעם אַז עֶר הָאט אָפּ
גִיגֶעסִין הָאט עֶר גִיבְּרַאכְט אַיין זַאסְטִיבּ אוּנ הָאט גִיגוּמֶן דִי
עֶרְד מִיט דֶעם גְרָאז וָואשׂ דִי בְּרֶעקְלִיךְ זַיינֶן דָארְטִין גִיוָוען
אוּנ הָאט עֶשׂ אַרַיין גִיוָוארְפִין אִין וַואשֶׂער אַרַיין הָאט עֶר
גִיהֶערְט אַיין קוֹל הָאט גִיזָאגְט וַוייא וַוייא עֶר הָאט מִיךְ שׁוֹין
אוֹישׂ גִיצוֹינִן פון זַיין שְׁטוּבּ אוּנ אִיךְ קֶען אִים גָאר גִיט
טָאן: (ו) דְרוּם מוּז דֶער מֶענְטְשׁ נִזְהָר זַיין גִיט אַוָועק וַוארְפִן
דִיא בְּרֶעקְלִיךְ בְּרוֹיט אוּנ בִּפְרַט דִיא בְּרֶעקְלִיךְ פון דֶער
הַמּוֹצִיא וָואשׂ זַייא זַיינֶן אַזוֹ הַייליג וִויא דִי אֵבְרִים פון דֶער
עוֹלָה אוּנ אוֹיךְ דִיא לִילִית מִיט אִירֶע ת״פ מַחֲנוֹת זַיינֶן מְמוּנָה
אִיבֶּר דֶער זִינְד פון קֶרִי: (ז) דְרוּם מוּז דֶר מֶענְטְשׁ מִתְפַּלֵּל
זַיין עֶר זָאל גִיט זֶעהֶן קֶרִי ח״ו אוּנ זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶרִן פון
דִיא שְׁלֶעכְטֶע הַרְהוּרִים וָואשׂ בְּרַיינְגֶען דֶעם מֶענְטְשִׁין צוּא
דֶער זִינְד פון קֶרִי ח״ו · קוּם אוּנ זֶעה דִיא גוּטֶע עֵצָה וָואשׂ
אִיךְ גִיבּ צוּא אִיטְלִיכִין מֶענְטְשִׁין וָואשׂ פָארְכְט זִיךְ פַאר גָאט

ראשון כבר כתבתי בפרק ב׳ שיצייר האדם קודם שישן בדיוקנו של אביו ע״ש וסגולה שנית הוא שיעשה טבעת מכסף טהור ויחקק עליו אלו השמות שקבלתי מהאיש הקדוש מהור״ר יואל בע״ש ז״ל מק״ק זאמושט · (ח) ואלו הן (שדי צמרכד אנקתם פסתם פספסים דיונסים יוהך אדני) ואחר העשייה והחקיקה של טבעת כסף יטבול הטבעת במקוה מ׳ סאה ואח״כ יוכל לשאת על ידו ויוכל לילך בכל מקומות ויהיה לבו בטוח שינצל מעון זה וישכב לבטח על משכבו בלי שום מכשול עון :

פרק עא ויבא כלב עד חברון ופרש״י מלמד שהלך כלב על קברי האבות להתפלל שם שיהיה ניצול מעצת מרגלים מכאן נתפשט המנהג יפה שבישראל שאנחנו הולכים על קברי אבות להתפלל ביום שמת בו אביו או אמו · (ב) ואף אם הוא במקום אחר באותו הפעם ביאר צייט ואינו במקום ששוכב שם אביו או אמו מכל מקום כשהולך על שאר קברי ישראל להתפלל מכל מקום מתעוררים כל הנשמות שבגן עדן באותה התפלה וסדנא דארעא חד הוא שהקב״ה גזר כן להיות נפשות הצדיקים מצויין על הקברות לטובת ישראל שיהיו שומעין לתחנות ותפלות ישראל הבאים להתפלל על הקברות וכל מי שיש לו איזה צער יבא על קברי אבותיו או שאר קברות ויודיע צערו להנפשות · (ג) כי בעת שהנשמות ונפשות שומעין תפלתן של החיים המתפללין על צערן אז עולין לרוחות שבגן עדן והרוחות עולין אל חדרי גן עדן אשר שם נשמות הקדושות ומעוררין האבות שבארץ ישראל ושם משתחוים לפני כסא הכבוד ומתפללין על החיים · (ד) אכן כשהנשמה אינה זוכה עדיין לדוכתה לגן עדן העליון והיא עדיין נדחית מבחוץ לפרגודא קדישא ונדה ונעה אז גם הרוח והנפש נע ונד ובכל פעם באה הנפש

עֶר זָאל נִיצוּל וֶוערִין פוּן דֶער זִינְד פוּן קֶרִי · דִיא עֶרְשְׁטֶע סְגוּלָה הָאבּ אִיךְ שׁוֹין גִישְׁרִיבִּין אִין פֵּרֶק ב׳ דָאשׁ דֶר מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ אוֹישׁ מָאלִין פַאר זַיין שְׁלָאף גְלַייךְ וֶויא דִיא צוּרָה פוּן זַיין פָאטֶר שְׁטֵייט קֶעגִין אִים · דִיא אַנְדֶרֶע סְגוּלָה אִיז עֶר זָאל זִיךְ לָאזִן מַאכִין אַיין פִינְגֶרִיל פוּן רַיין זִילְבֶּר אוּנ זָאל דְרוֹיף אוֹישׁ קְרִיצִן דִי שֵׁמוֹת הַקְדוֹשִׁים וֶואשׁ אִיךְ הָאבּ בְּקַבְּלָה פוּן אִישׁ הַקָדוֹשׁ מְהוּר״ר יוֹאֵל בַּעַל שֵׁם ז״ל : (ח) אוּנ דָאשׁ זַיינֶן זַייא שדי צמרכד אנקתם פסתם פספסים דיונסים יוהך אדני אוּנ נָאךְ דֶעם מַאכִין מִיט דֶעם אוֹישׁ קְרִיצִין זָאל עֶר דָאשׁ פִינְגֶעְרִיל טוֹבְלִין אִין אַיין כְּשֶׁרָה מִקְוָה · דֶער נָאךְ זָאל עֶר עֶשׁ אַרוֹיף טָאן אוֹיף אַיין פִינְגֶר אוּנ מֶעג דֶער מִיט גַיין אִין אַלֶע עֶרְטֶר אוּנ זַיין הָאֹרֶץ וֶועט בָּטוּחַ זַיין אַז עֶר וֶועט נִיט רוֹאֶה קֶרִי זַיין אוּנ וֶועט שְׁלָאפִין בִּמְנוּחָה אוֹיף זַיין בֶּעט אָן אַיין שׁוּם שְׁטְרוֹיכְלוּנְג אוּנ אָן אַיין שׁוּם זִינְד :

פרק עא בשעת אַז מֹשֶׁה רַבֵּינוּ הָאט גִישִׁיקְט דִי מְרַגְלִים אוֹישׁ שְׁפֶּעהֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁטֵייט אִין פְּסוּק ויבא כלב עד חברון אוּנ כָּלֵב אִיז גִיקוּמֶן בִּיז חֶבְרוֹן מַאכְט רש״י דֶער כָּלֵב אִיז גִיגַאנְגֶען אוֹיף דִיא קְבָרִים פוּן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וָואשׁ זַייא לִיגִין אִין חֶבְרוֹן · דָארְטִין מִתְפַּלֵּל צוּא זַיין עֶר זָאל נִיצוּל וֶוערִין פוּן דֶער עֵצָה פוּן דִיא מְרַגְלִים · אוּנ פוּן דַאנֶן אִיז גִיוָואר״ין דֶער נוּטֶער מִנְהָג צְווִישִׁין דִיא יִשְׂרָאֵל וָואשׁ מִיר גַייעֶן אוֹיף דִיא קְבָרִים פוּן אוּנְזֶערֶע פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אִין דֶעם טָאג פוּן יָאר צַייט דָארְטִין מִתְפַּלֵּל צוּ זַיין אוּנ וֶוען עֶשׁ אִיז פַאר הַאנְדִין אַזְעֶלְכֶר וָואשׁ זַיין פָאטֶער אוּנ מוּטֶער לִיגִין נִיט אִין דֶער שְׁטָאט וואוּ עֶר וואוֹנְט · פוּן דֶעסְט וֶועגִין אַז עֶר גַייט אוֹיף אַנְדֶרֶע קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלֵּל זַיין וֶוערִין פָארְט דֶער וֶועקְט אִין גַן עֵדֶן אַלֶע נְשָׁמוֹת דוּרְךְ דֶער תְּפִלָּה וָואשׁ עֶר אִיז מִתְפַּלֵּל אוֹיף דִיא קְבָרִים · דֶען גָאט בָּ״ה הָאט אַזוֹ גוֹזֵר גִיוֶוען אַז דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִיא צַדִיקִים זָאלִין זַיין גִוַויינְטְלִיךְ אוֹיף דֶעם בֵּית הַחַיִּים פוּן וֶועגִין טוֹבוֹת יִשְׂרָאֵל · דָאשׁ זַייא זָאלִין הֶערִין דִיא גִיבֶּעט אוּנ דִיא תְּפִלוֹת פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל וָואשׁ קוּמֶן מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף דִי קְבָרִים אוּנ אִיטְלִיכֶער וָואשׁ הָאט עֶפִּים אַיין צַעַר זָאל עֶר קוּמֶען אוֹיף דִיא קְבָרִים פוּן זַיינֶע עֶלְטֶרִין אָדֶער אוֹיף אַנְדֶרֶע קְבָרִים · אוּנ זָאל זַיין צַעַר מוֹדִיעַ זַיין צוּא דִיא נְשָׁמוֹת · וָוארוּם אִין דֶער צַייט אַז דִיא נְפָשׁוֹת הֶערִין דִיא תְּפִלוֹת פוּן דִיא לֶעבֶּדִיגֶע וָואשׁ זַיינֶען מִתְפַּלֵּל פוּן וֶועגִין זַייעֶר צַעַר · דֶענְמָאלְט גַייעֶן זַייא אַרוֹיף אוּנ זַיינֶן דָאשׁ מוֹדִיעַ צוּא דִיא רוּחוֹת וָואשׁ זַיינֶען אִין גַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן · אוּנ דִיא רוּחוֹת גַייעֶן אוּנ זַיינֶען מוֹדִיעַ צוּא דִיא נְשָׁמוֹת וָואשׁ זַיינֶן אִין גַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן · אוּנ דִי נְשָׁמוֹת דֶר וֶועקִין דִיא אָבוֹת פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ דָארְטִין בּוּקִין זַייא זִיךְ פַר דֶעם כִּסֵא כָּבוֹד אוּנ זַיינֶן מִתְפַּלֵּל אוֹיף דִי לֶעבֶּדִיגֶע אָבֶר אַז דִי נְשָׁמָה אִיז נָאךְ נִיט זוֹכָה צוּא קוּמֶן אוֹיף אִיר אֶרְט אִין גַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן · אוּנ זַיא אִיז נָאךְ אַרוֹישׁ גִשְׁמוֹיסֶן פוּן דֶעם הַיילִיגִן הֵיכָל אוּנ אִיז נַע וָנַד · דֶענְמָאלְט אִיז דֶער

הנפש ורוח בתוך הקבר ורואה הגוף מסובב בתולעים ופיו פתוח ותולעים מקשקשים בו וקרביו ובני מעיו
מלאים רימה ותולעה אז הנשמה מתאבלת עליו וזש״ה ונפשו עליו תאבל · (ה) משא״כ כשהגוף קדוש וטהור
אזי מתעכל הבשר ע״י העפר ואז נעשה גופו ובשרו עפר ואפר תיכף ואינו סובל שום צער של תולעים
רימה זהו שכר גופו ושכר הנשמה שעולה מיד לגן עדן העליון וכן הרוח לגן עדן התחתון ובכל שבת ור״ח
עולה הרוח לגן עדן העליון אשר שם היא הנשמה ובההוא אור וזיו הטהור יורדת למטה במוצאי שבת
ומוצאי יו״ט ור״ח ואז עולה הנפש ומקבלת גם כן מהאור ומהזיו הטהור שקבל הרוח למעלה מנשמה
שבגן עדן העליון · (ו) ואז הנפשות יורדות ונכנסות תוך הקבר ונוטלת ציור הגוף שהיה בחיותן בעולם
הזה ובציור הזה עומדין ממש בגופות כמו שהיו בחיותן ועומדין על הקברות ונותנים שבח והודיה לאל
יתברך שמו על גודל מעלות אור הנשמה וזיו פניהם מאירים באור גדול ואז מרבין בשירות ותשבחות
בציורין ממש עם העצמות מרוקמות ומוגלמות כדמיון הגוף : (ז) ואילו היה רשות לבני אדם לראותן
היה רואה אותן בכל מוצאי שבת ומוצאי ראש חודש ויו״ט בדמיון גופות על הקברים ואומרים שיר ושבח
וזש״ה כל עצמותי תאמרנה ה׳ מי כמוך אומרים אין כתיב כאן אלא תאמרנה שאומרים המתים שיר
ושבח בכל מ״ש וי״ט ור״ח · (ח) וגם צריך להודיע בעוד אדם בחיים חיותו אז הנשמה מעוררת את
לבו של אדם לדבר ה׳ כי זה קבלה היה בידי מספרים קדמונים ודע כי בכל יום שיבא פתאום מחשבה
טובה בלב של אדם מחשבה של שמחה ואהבה לדברי תורה או מצוה אזי תדע שאז הוא עת רצון
שיהיה מתפלל וזו התפלה דבוקה תיכף בהיכל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ובאשר שיש לפעמים
עת וזמן שנפשו של אדם עגומה עליו קרוב הדבר שיש איזה גזירה רעה ח״ו על האדם או על קרוביו או
גזירה

רוּחַ מִיט דֶעם נֶפֶשׁ אוֹיךְ נַע וְנַד · אוּנ אַלֶע מָאל קוּמְט דֶער
נֶפֶשׁ מִיט דֶעם רוּחַ אִין קֵבֶר אַרַיין אוּנ זֶעהֶן וִויא דֶער
גוּף אִיז אַרוּם גְרִינְגְלְט מִיט וָוערִים · אוּנ זַיין מוֹיל אִיז
אָפִין אוּנ וָוערִים קְלַאפִּין אִין אִים · אוּנ זַיינֶע גִידֶערִים
זַיינֶן פוּל מִיט וָוערִים · דֶעְנְמָאלְט טוּט דִיא נְשָׁמָה קְלָאגִין
אוֹיף דֶעם גוּף : (ה) אָבֶר אַז דֶער גוּף אִיז אַיין הַיילִיגֶער
גוּף דֶעְנְמָאלְט וָוערְט דָאשׁ פְלַייש תֵּיכֶף פַאר לֶענְד דוּרְךְ
דֶער עֶרְד אוּנ זַיין גוּף מִיט זַיין פְלַייש וָוערִין תֵּיכֶף עֶרְד אוּנ
אַשׁ · אוּנ קַיין שׁוּם וָוערִים עֶסִין אִים נִיט אוּנ לַייד גָאר קַיין
צַעַר פוּן דִיא וָוערִים נִיט · דָאשׁ אִיז דֶער שְׂכַר פוּן זַיין
גוּף · אוּנ דֶער שְׂכַר פוּן נְשָׁמָה אִיז · דָאשׁ זִיא קוּמְט תֵּיכֶף
אַרַיין אִין גַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן אוּנ דֶער רוּחַ קוּמְט תֵּיכֶף אִין גַן
עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן אַרַיין : אוּנ אַלֶע שַׁבָּת אוּנ רֹאשׁ חוֹדֶשׁ גֵייט
דֶר רוּחַ אוֹיף אִין גַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן צוּ דֶער נְשָׁמָה · אוּנ קוּמְט
אַרָאפּ אוּם מוֹצָאֵי שַׁבָּת אוּנ מוֹצָאֵי יו״ט אוּנ מוֹצָאֵי ר״ח מִיט
גְרוֹישׁ הַיילִיג אוּנ רֵיין שַׁיין אוּנ לִיכְטִיקַייט · (ו) אוּנ דֶעְנְמָאלְט
גֵייט אוֹיף דֶר נֶפֶשׁ אוּנ אִיז אוֹיךְ מְקַבֵּל שַׁיין אוּנ לִיכְטִיקַייט
פוּן דֶעם וָואשׁ דֶער רוּחַ הָאט מְקַבֵּל גִיוֶוען פוּן דֶער נְשָׁמָה
אִין גַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן · דֶעְנְמָאלְט גִידֶערְט דֶער נֶפֶשׁ אוּנ גֵייט
אַרַיין אִין קֵבֶר אוּנ נֶעמְט דָאשׁ גִישְׁטַאלְט וָואשׁ דֶער גוּף
הָאט גִיהַאט בַּייא זַיין לֶעבִּין אוֹיף עוֹלָם הַזֶּה אוּנ קְלַייד זִיךְ
אָן אִין דֶעם גִישְׁטַאלְט מַמֶשׁ גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז גִיוֶוען בַּייא
זַיין לֶעבִּין אוּנ זַייא שְׁטַייֶען אוֹיף דִיא קְבָרִים אוּנ גִיבִּין אָפּ

אַיין שֶׁבַח וְהוֹדָיָה צוּא גָאט ב״ה אוֹיף דֶער גְרוֹישֶׁר מַעֲלָה
פוּן דֶער לִיכְטִיקַייט פוּן דֶער נְשָׁמָה · אוּנ דָאשׁ לוֹיטֶרְקַייט
פוּן זַייֶער פָּנִים לַייכְטִן מִיט גְרוֹישׁ לִיכְטִיקַייט · אוּנ דֶעְנְמָאלְט
מֶערִין זַייא שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת צוּא גָאט ב״ה מַמֶשׁ גִיוֶועבְּט
מִיט דִיא בַּיינֶר מִיט דֶעם גִישְׁטַאלְט וִויא זַייא זַיינֶן גִיוֶוען
בַּייא זַייֶער לֶעבִּין : (ז) אוּנ וָוען דִיא מֶענְטְשִׁין זָאלִין הָאבִּין
רְשׁוּת צוּא זֶעהֶן זַייא · וָואלְטִין זַייא אַלֶע מוֹצָאֵי שַׁבָּת אוּנ
מוֹצָאֵי יו״ט אוּנ מוֹצָאֵי ר״ח גִיזֶעהֶן אִין דֶעם גִישְׁטַאלְט וִויא
גוּפוֹת שְׁטַייֶען אוֹיף דֶעם קְבָרוֹת אוּנ זַיי זָאגִן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת
צוּ גָאט דְרוּם הָאט דָוִד הַמֶלֶךְ גִיזָאגְט כל עצמותי תאמרנה ״
אַלֶע מַיינֶע בַּיינֶר וָועלִין זָאגִין גָאט וָועֶר אִיז דַיין גְלַייכִין
דָאשׁ הָאט עֶר גְמַיינְט נָאךְ דֶעם טוֹיט זָאגִין דִיא בַּיינֶר פוּן
דִיא מֵתִים שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אַלֶע מוֹצָאֵי שַׁבָּת אוּנ מוֹצָאֵי
יוֹם טוֹב אוּנ מוֹצָאֵי ר״ח : (ח) אוֹיךְ אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ דַארְף
וִוישִׁין דָאשׁ בְּשַׁעַת דֶער מֶענְטְשׁ לֶעבְּט דֶער וָועקְט אוֹיךְ דִיא
נְשָׁמָה זַיין הַארְץ צוּ גָאטְשׁ דִינְסְט · אוּנ וַוייש אַז וָוען עֶשׁ
קוּמְט פְּלוּצְלוּנְג אַיין גוּטֶע מַחֲשָׁבָה אִין דֶעם מֶענְטְשִׁינְשׁ
הַארְץ עֶר זָאל דִינֶען גָאט אוּנ תּוֹרָה לֶערְנֶן אַדֶר עֶפִּישׁ אַיין
מִצְוָה טָאן זָאל עֶר וִוישִׁין אַז דֶעְנְמָאלְט אִיז אַיין עֵת רָצוֹן
עֶר זָאל מִתְפַּלֵּל זַיין . אוּנ דִיא תְּפִלָּה וָועט זַיין בַּאהֶעפְט
אִין דֶעם הֵיכָל פוּן גָאט ב״ה . אוּנ אוֹיךְ אַמָּאל אִיז פַּר הַאנְדִין
אַצַייט וָואשׁ דֶער מֶענְטְשׁ אִיז גַאנְץ טְרוֹיעֶרִיג זָאל עֶר וִוישִׁין
אַז עֶשׁ אִיז קָרוֹב עֶשׁ זָאל אוֹיף אִים קוּמֶען ה״ו אַיין בַּייזֶע
גזירה

גזירה רעה על כל העולם כי ע״פ רוב כרוזים יוצאין ומעוררין לבבות האדם כי הלב יודע מרת נפשו
אף שבאזניו לא שמע וע״כ אם יתעצל ולא יתפלל תיכף אזי הגזירה ממשמשת ובאה על כן יזרז האדם
את עצמו ויתפלל להקב״ה בדמעות כפי כחו · (ט) כמבואר בזוהר פרשת קדושים דיומא חד הוי יתיב
רשב״י אתרעא דלוד זקיף עינוי וחזא שמשא דנהיר ואסתים נהורא והדר נהיר ואסתים נהורא והוי כן ג״פ
אדהכי אתחשיך נהורא ואחזית בשמשא אוכמי וירוקי אמר רשב״י לר׳ אלעזר בריה תא אבתראי ונחמי דהא
ודאי גזירה אתגזר והקב״ה בעי לאודעא לן דודאי ג׳ יומין תליא גזירה דאתגזר לעילא עד דמודיע הקב״ה
לצדיקים ההי״ד כי לא יעשה ה׳ אלהים דבר כ״א גלה סודו אל עבדיו הנביאים · (י) עד דהוו אזלו עאלו
בהאי כרם חמו חוויא דהוי אתא ופומיה פתוח ומלהטא בארעא בעפרא ואחיז ידיה ברישיה דחוויא
וחמא חוויא מרחש בלישניה (רצה לומר דהנחש היה מרמז לעורר להנחש הקדמוני שהוא סמאל וליליית
הרשעה שיתעוררו דינים קשים על העולם) א״ל רשב״י לחוויא חוויא זיל ואימא להאי חוויא דאתקרי
נחש עליון דהא רשב״י בעלמא שכיח · (יא) עייליה רשב״י לרישיה דההוא נחש לחד נוקבא לעפרא
ואמר גוזרני בשם דכשם דתתא אתחזר בנוקבא דעפרא כך עלאה יתחזר לנוקבא דתהומא רבא רחיש
רשב״י בצלותיה עם רבי אלעזר עד דהוי מצלי שמעו חד קלא דהוי אומר פוטקרא דקיטפא עולו
לאתרייכו קטפירי דבורנייני לא שראן בעלמא דהא רשב״י בטיל להון (פירוש דהוי יוצא בת קול על
אותן ממונים דיכולין לעשות היזק לעולם שיהיו מוכרחים לעייל למקום הראשון במקום אשר שוכנים
במדברות כיון דרשב״י הוא עדיין קיים בעוה״ז וזכותו מגין על כל הפורעניות) : (יב) ודע אף שעכשיו
בזמן הזה אין לנו כמו רשב״י שיוכל לבטל הגזירות רעות למעלה מכל מקום חסדי ה׳ לא תמנו על כל

דור

גְזֵירָה אָדֶר אוֹיף זַיינָע קְרוֹבִים אָדֶער אוֹיף דֶער גַאנְצֶר וֶועלְט
ח״ו · וָוארוּם עַל פִּי רוֹב גֵייעֶן אוֹישׁ דִיא כְּרוּזִים אוּנ רוּפִין
אוֹישׁ אוּנ דֶר וֶועקִין דִי הֶערְצֶער פוּן דִי מֶענְטְשִׁין · וָוארוּם
דָאשׁ הַארְץ וַויישְׂט דָאשׁ בִּיטֶרְקֵייט פוּן זַיין לַייב · הָאטְשֶׁע
וָוען עֶר הֶערְט נִיט מִיט דִי אוֹיעֶרִין דִיא גְזֵירָה וַויישְׂט דָאשׁ
הַארְץ דָאשׁ שׁוּין · דְרוּם אַז דֶער מֶענְטְשׁ וָועט נִיט מִתְפַּלֵּל
זַיין תֵּיכֶף · קֶען דִי גְזֵירָה ח״ו קוּמֶן · דְרוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ
זִיךְ מְזַרֵז זַיין אוּנ זָאל תֵּיכֶף בֶּעטִין גָאט מִיט טְרֶערִין עֶר
זָאל אוֹיף אִים דִיא גְזֵירָה נִיט בְּרַיינְגֶען : (ט) אַזוֹ וִויא עֶשׂ
שְׁטֵייט אִין זוֹהַר דָאשׁ אַיין טָאג אִיז רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי
גִיזֶעסִין אוֹיף דֶעם טוֹיעֶר פוּן דֶער שְׁטָאט לוּד · הָאט עֶר
אוֹיף גִיהוֹיבִין זַיינָע אוֹינֶן אוּנ הָאט גִיזֶעהֶן וִויא דִיא זוּן
לַייכְט שַׁיין אוּנ דֶער נָאךְ וָוערְט זִיא פִינְסְטֶר אוּנ דֶער נָאךְ
שַׁיינְט זִיא וִוידֶר אוּנ אַזוֹ אִיז גִיוָוען דְרַייא מָאל · דֶער נָאךְ
אִיז זִיא וִוידֶר פִינְסְטֶר גִיוָוארִין אוּנ עֶשׂ אִיז גִיזֶעהֶן גִיוָוארִין
אִין דֶר זוּן שְׁוַוארְצְקַייט אוּנ גְרִין · הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן גִיזָאגְט
צוּא זַיין זוּן רַבִּי אֶלְעָזָר קוּם נָאךְ מִיר אוּנ לָאמִיר זֶעהֶן וָואשׁ
דָאשׁ אִיז דֶען עֶשׂ אִיז בְּוַוַדַאי גִגְזַר גִיוָוארִין אַיין גְזֵירָה אוּנ
גָאט ב״ה וִויל דָאשׁ אוּנְז מוֹדִיעַ זַיין · וַוייל דִי גְזֵירָה הַיינְגְט
בְּוַוַדַאי נָאךְ דְרַייא טָעג וָועלִין מִיר זִיא נָאךְ קֶענֶען מְבַטֵּל
זַיין : (י) וִויא זֵיי זַיינֶן אַזוֹ גִיגַאנְגֶן זַיינֶן זַייא אַריין גִיגַאנְגֶן אִין
אַיין וַויין גַארְטִין אַריין · הָאבִּין זַייא גִיזֶעהֶן אַיין שְׁלַאנְג

קוּמְט אוּנ זַיין מוֹיל אִיז אָפִין אוּנ עֶר שַׁארְט מִיט דֶער
צוּנְג אִין דֶער עֶרְד · אוּנ עֶר שְׁאקִילְט מִיט זַיין צוּנְג · הָאט
רשב״י פַאר שְׁטַאנֶן אַז דֶער שְׁלַאנְג וִויל דֶער וֶועקִין דֶעם
נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי דָאשׁ אִיז דֶער ס״ם אוּנ דִיא לִילִית הָרְשָׁעָה
דָאשׁ זַייא זָאלִין דֶער וֶועקִין גְזֵירוֹת רָעוֹת אוֹיף דֶר וֶועלְט
הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי גִיזָאגְט צוּא דֶער שְׁלַאנְג · דוּא
שְׁלַאנְג גֵייא אוּנ זָאג צוּ דֶער שְׁלַאנְג וָואשׁ זִיא וֶוערְט גִירוּפֶן
נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי אַז רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אִיז פַאר הַאנְדִין
אוֹיף דֶער וֶועלְט : (יא) הָאט רשב״י אַריין גִיבְּרַאכְט צוּא
דֶעם קָאפּ פוּן דֶער שְׁלַאנְג אִין אַיין לָאךְ וָואשׁ דָארְטִין אִיז
גִיוֶוען אִין דֶער עֶרְד · אוּנ הָאט גִיזָאגְט אִיךְ בִּין גוֹזֵר דָאשׁ
אַזוֹ וואוֹל וִויא דִיא שְׁלַאנְג הָאט וִוידֶר גִיקֶערְט אִין דֶעם לָאךְ
פוּן דֶער עֶרְד אַזוֹ זָאל דֶר נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי וִוידֶר קֶערִין צוּא
דֶעם לָאךְ פוּן דֶעם תְּהוֹם רַבָּה · הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן מִיט רַבִּי
אֶלְעָזָר מִתְפַּלֵּל גִיוָוען דִיא גְזֵירָה זָאל בְּטֵל וָוערִין · הָאבִּין
זַיי גִהֶערְט אַיין קוֹל הָאט גִיזָאגְט אִיר מַזִּיקִים אִיר מַשְׁחִיתִים
וָואשׁ אִיר זַייט אַרוֹישׁ גִיגַאנְגֶן צוּ בְּרַיינְגֶן דִי גְזֵירָה רָעָה אוֹיף
דֶער וֶועלְט גַייט קַארִיק אִין אַייעֶר אָרְט אַריין · וַוייל רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אִיז שְׁכִיחַ אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ זַיין זְכוּת
אִיז מַגִין אוֹיף גָאר דֶער וֶועלְט דְרוּם אִיז דִיא גְזֵירָה בָּטֵל
גִיוָוארִין : (יב) אוּנ וַוייש אַז אִיצוּנְד אִין הַיינְטִיגֶע דוֹרוֹת
הָאבִּין מִיר דָאךְ נִיט אַזוֹא אַיין צַדִיק וִויא רשב״י עֶר

דור ודור ומיד שנגזרה איזה גזירה למעלה רחמנא ליצלן מיד שלוחי מעלה מכריזים ומשמיעים הקול והכרוז ע״י תינוק ותינוקות והן מתנבאין ואינם יודעים מה נבאים אז הקב״ה מעורר לב הכשרים ויראים שיתפללו על דורם והתעוררות בא מעצמותן ובעת אשר איזה רעות מתעוררים אז מלאכי דינים משוטטים ומכריזים וחצי דינים נשלחים ומביאים איזה חולשה לעולם או שאר עניינים רעים בר מינן : (יג) ואז טוב לאדם שלא להראות כל כך בחוץ תדיר כדאיתא בזוהר פרשת נח כיון שניתן רשות למשחית אזי להני שלוחי רשותא לפגוע באינשי דמהלכין תדיר ברחובות ובשווקים חס ושלום ולכן צריך האדם להתפלל ע״ז להנצל מכל רע כנ״ל וצריך האדם ליזהר שלא להזכיר שמו בתפלתו דכיון דמזכיר שמו אז משגיחין לעיין עליו במעשיו וכן ימצאו מקטרינים דינזקו ליה ח״ו : (יד) והביא הזוהר ראיה שאמר אלישע הנביא לשונמית היש לך לדבר אל המלך דא קב״ה דההוא יומא ראש השנה הוי דכדין איקרי הקב״ה מלך הקדוש ומלך המשפט ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת לא בעינא דידכרון שמי שישגיחו בי אלא בתוך עמי אנכי יושבת תא חזי בשעתא דרוגזא הוי בעלמא לא אדכיר שם נח כיון דדינא אתעבר כתיב ויזכור אלהים את נח השתא אדכר שם נח׳ (טו) וכל זה להודיע כי האדם נידון במשקל ולכל מעשה הטוב יש מליץ ולכל ענין רע יש מקטרג אשרי מי שאוהב את נשמתו מגופו ועושה עולם הזה טפל ועולם הבא עיקר ובכל יום ויום צופה אל הסוף שסוף אדם למות ואז בודאי יצליח בתורתו ובמעשים הטובים שיבא לחיי עולם הבא :

פרק עב **אמרו** רז״ל עלמא אתקיים על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן ומכאן תראה שגדול שכר

זָאל קָענָן מְבַטֵּל זַיין דִי גְזֵירוֹת רָעוֹת פּוּן הִימִיל פּוּן דָעסְט וָועגִין דָר חֶסֶד פּוּן נָאט ב״ה הָאט זִיךְ נִיט אוֹישׂ גִילָאזְט אוֹיף אִיטְלִיכִין דוֹר אוּנ וְוִיא עָשׂ וָועֶרְט נִגְמַר אַיין גְזֵירָה ח״ו׳ רוּפִן תַּיכָּף דִיא שְׁלוּחִים פּוּן דָעם הִימִל אוֹישׂ דִיא גְזֵירָה׳ אוּנ מַאכִין הָערִין דָאשׂ קוֹל דוּרְךְ דִיא קִינְדֶר׳ אוּנ זַיי זָאגִין נְבִיאוֹת אוּנ זַייא וַוייִשִׂן נִיט וָואשׂ זַייא זָאגִין׳ דָער וָועקְט נָאט ב״ה דָאשׂ הַארְץ פּוּן דִיא צַדִיקִים פּוּן דָעם דוֹר׳ זַייא זָאלִין מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף זַייעָר דוֹר אוּנ אִין דָער צַייט אַז עָשׂ דָר וָועקִין זִיךְ גְזֵירוֹת רָעוֹת אוֹיף דָר וָועלְט׳ דָענְמָאלְט וָועֶרִין דִיא שְׁלוּחִים פַּאר שְׁפָּרַייט אוֹיף דָער וָועלְט אוּנ רוּפִין דִיא גְזֵירָה אוֹישׂ׳ אוּנ דִיא מַזִיקִים אוּנ מַשְׁחִיתִים וָועֶרִין נִשִׁיקְט׳ אוּנ בְּרַיינְגָען עֶפִּישׂ אַיין חוּלְשָׁה אוֹיף דָר וָועלְט ר״ל אָדָער אַנְדָערָע שְׁלָעכְטָע זַאכִין ר״ל : (יג) אוּנ דָענְמָאלְט אִיז גוּט פַּאר דָעם מָענְטְשִׁין עָר זָאל זִיךְ נִיט וַוייִזִן אַלְץ אוֹיף דָר נַאס אַזוֹ וְוִיא עָשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר וַוייל עָשׂ וָועֶרְט גִינָעבִין רְשׁוּת צוּא דָעם מַשְׁחִית ח״ו הָאט עָר רְשׁוּת מַזִיק צוּ זַיין דִי מָענְטְשִׁין וָואשׂ גַייָען תָּמִיד אוֹיף דָר נַאס׳ דְרוּם מוּז דָער מָענְטְשׁ מִתְפַּלֵּל זַיין עָר זָאל גִיצוּל וָועֶרִין פּוּן אַלָם בַּייוִין : אוֹיךְ מוּז דָר מָענְטְשׁ גִזְהָר זַיין עָר זָאל נִיט דָער מָאנָען זַיין נָאמָן אִין זַיין תְּפִלָּה כְּלוֹמֶר עָר זָאל נִיט מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף זִיךְ אַלַיין נָאר עָר זָאל מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף כְּלַל יִשְׂרָאֵל אוּנ זָאל זִיךְ אוֹיךְ כּוֹלֵל זַיין צְווִישִׁין כָּל יִשְׂרָאֵל וָוארוּם וַוייל עָר דָער מָאנְט זַיין נָאמָן אִיז מָען מַשְׁגִיחַ פּוּן דָעם הִימִל מְעַיֵּן צוּא זַיין אִין זַייגֶע מַעֲשִׂים צוּא אִיז עָר וָועֶרְט זַיין תְּפִלָּה זָאל אָן גִינוּמָן וָועֶרִין אוּנ אוֹיךְ וָועֶרְן גִפּוּנָען צוּ אִים מְקַטְרֵגִים זַייא זָאלִין אִים ח״ו מַזִיק זַיין : (יד) דָר זוֹהַר בְּרַיינְגְט אַיין רַאֲיָה דָער צוּא פּוּן דָעם וָואשׂ אֱלִישָׁע הַנְבִיא הָאט גִיזָאגְט צוּ דָער שׁוּנַמִית היש לך לדבר אל המלך אִיז פַּאר הַאנְדִין צוּא דִיר עֶפֶּעס אַיין זַאךְ וָואשׂ דוּא דַארְפְסְט דָאשׂ בָּעטִין פּוּן דָעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְלָכִים הַקָּדוֹשׁ ב״ה וָוארוּם דָר טָאג אִיז גִיווֶען ר״ה אִיז מָען דַן אַלָע מָענְטְשִׁן ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת הָאט זִיא גִזָאגְט אִיךְ וְוִיל נִיט מָען זָאל דָער מָאנָן מַיין נָאמָן זָעלְבְּשְׂט אִין דָער תְּפִלָּה נָאר אִיךְ וְוִיל גִמְשְׁפָּט וָועֶרִין צְווִישִׁין מַיין פָּאלְק דָאשׂ הַיישְׂט צְווִישִׁן כְּלַל יִשְׂרָאֵל : (טו) אוּנ דָאשׂ אַלְץ וַוייזְט אַז דָער מָענְטְשׁ וָועֶרְט גִמְשְׁפָּט מִיט דָער וָואג אַזוֹ וְוִיא עָר פַּאר דִינְט׳ דָען צוּ אִיטְלִיכֶר גוּטָע מַעֲשֵׂה אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין מַלִיץ אוּנ צוּ אִיטְלִיכֶר עֲבֵירָה אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין מְקַטְרֵג׳ וואול אִיז דָעם וָואשׂ הָאט זַיין נְשָׁמָה מֶער לִיב פּוּן זַיין גוּף אוּנ מַאכְט דִי וָועלְט פַּאר אַיין טָפֵל אוּנ יַיעָנָע וָועלְט פַּר אַיין עִיקָר׳ אוּנ אִיטְלִיכִן טָאג קוּקְט עָר אַלְץ אוֹיף זַיין סוֹף דָאשׂ דָער סוֹף פּוּן דָעם מָענְטְשִׁן אִיז צוּא שְׁטַארְבִין אוּנ דָענְמָאלְט וָועט עָר מַצְלִיחַ זַיין אִין זַיין תּוֹרָה אוּנ זַייגָע מַעֲשִׂים טוֹבִים עָר זָאל קוּמָן צוּא חַיֵי עוֹלָם הַבָּא אָמֵן :

פרק עב אמרו אוּנְזֶערָע חֲכָמִים ז״ל הָאבִין גִיזָאגְט דִיא וָועלְט הָאט נָאר אַיין קִיוּם פּוּן וָועגִין דָעם זְכוּת

שכר המלמדין עם התינוקות ובכל מקום שהתינוקות לומדים אצל רבם שם השכינה מצויה ושורה שם כדאיתא בזוהר לך לך רבי שמעון בן יוחאי כד אתי למיחמי עולמיא בבי רב הוי אמר אזילנא למיחמי אנפי שכינתא ומה שדייק ואמר כד הוי אתי למיחמי עולמיא בבי רב כי כן מנהג אנשי מעשה כשהיו פנויין מן המלאכה היו הולכים אל המלמדים כדי לקבל אנפי שכינתא ועל כן צריך האדם ליזהר שכל ההולך לשם לבית המלמדים שם האם דהיא שכינתא רובצת על הבנים ופורש כנפי שכינה על גדיי הצאן ובהבל פיהם של תינוקות בוקעים רקיעים ואוירים: (ג) ע"כ צריכין המלמדים לשום אל לבם שהשכינה שוכנת אצלו ויעשה מלאכתו באמונה בלי רמיה באשר שהוא מלאכת שמים ויראה שיהיה החדר אשר לומדין שם התינוקות נקי וטהור מכל לכלוך ויקוים והיה מחניך קדוש כי זה נקרא מחנה שכינה: (ד) ואיתא בזוהר חדש רבי אלעזר ברבי שמעון בן יוחאי פגע ביה אליהו והוי אליהו מתחזי אליו כדמות סבא ותינוק קטן הלך לפניו והוי מעבר נהר גדול לאעבר להך גיסא וא"ל סבא רמייא להאי ינוקא על כתפאי בחד גיסא ואת על כתפאי ג"כ בהאי גיסא ואעביר לכון מעבר דנהרא רבא הדין א"ל לא מארי דדרא את ולא תוכל לעברנא (ר"ל שא"ל ראיתי שאתה הוא ת"ח ותש כחך מחמת לימוד התורה שנקראת תושיה שמתשת כחו של אדם)· (ה) א"ל סבא סבא אי יתפוש אותך ורבייא הדין בתרין ידי ארימית יתכון פלגות מיל אחורי הנהר ושאמרת לי שהתורה נקראת תושיה ומתשת כחו של אדם והלא התורה נקראת אסוותא שנאמר רפאות תהי לשרך וגו' ולכל בשרו מרפא אף אני שתיתי מהתורה יומין סגיאין כמה דשתי מילין דאסוותא ואיישר חילי נטיל להון ואעברינון על כתפוי א"ל סבא סבא חילי סגיא בעלמא הדין ובעלמא דאתי ובגין רבייא הדין

וָואשׂ דִיא קְלֵיינֶע קִינְדֶער וָואשׂ לֶערְנֶען אוּנ דַאוֶונֶען בַּייא זַייעֶר רַבִּי· אוּנ פוּן דַאנֶען קֶענְסְטוּ פַאר שְׁטַיין וִויא גְרוֹישׂ דֶער שְׂכַר אִיז פוּן דִיא מְלַמְדִים וָואשׂ לֶערְנֶען עֶרִינְצְט מִיט דִיא קִינְדֶר· אוּנ אוֹיף אִיטְלִיכֶן אָרְט וָואשׂ דִיא קִינְדֶר לֶערְנֶען בַּייא זַייעֶר רַבִּי· דָארְט רוּעֶט דִיא שְׁכִינָה: (ב) אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אִיז גִיגַאנֶגֶן זֶעהֶן וִויא דִי קְלֵיינֶע קִינְדֶר לֶערְנֶען בַּייא זַייעֶר רַבִּי הָאט עֶר גִיזָאגְט אִיךְ גֵייא זֶעהֶן דִיא שְׁכִינָה· דֶען אַזוֹ אִיז גִיוֶוען דֶער מִנְהָג פוּן דִי פְרוּמֶע לַייט בְּשַׁעַת זַייא זַיינֶן גִיוֶוען לַייִדִיג פוּן אַיין מְלָאכָה פְלֶעגִין זַייא גֵיין צוּ דִיא מְלַמְדִים וָואשׂ לֶערְנֶן מִיט קְלֵיינֶע קִינְדֶער כְּדֵי מְקַבֵּל צוּא זַיין דִיא פְּנֵי שְׁכִינָה· דֶען דִי שְׁכִינָה רוּעֶט בַּייא דִי קְלֵיינֶע קִינְדֶר אוּנ בַּשִׁיצְט אוֹיף זַייא מִיט אִירֶע פְלִיגִיל· אוּנ מִיט דֶעם דַאמְפּ וָואשׂ גֵייט אַרוֹישׂ פוּן דֶעם מוֹיל פוּן קְלֵיינֶע קִינְדֶער בְּשַׁעַת זַייא לֶערְנֶן שְׁפַּאלְטֶן זַייא דִיא הִימְלֶן· אוּנ הש"י אִיז זִיךְ מְשַׂמֵּחַ מִיט זַייא: (ג) דְרוּם מוּזִין דִיא מְלַמְדִים טָאן צוּא זַייעֶר הַארְץ אַז דִיא שְׁכִינָה רוּעֶט בַּייא אִים· אוּנ זָאל טָאן זַיין מְלָאכָה בֶּאֱמוּנָה אָן רַמָאוֹת· וַוייל דָאשׂ אִיז אַיין מְלָאכָת שָׁמַיִם· אוּנ עֶר זָאל זֶעהֶן אַז דָאשׂ חֵדֶר וָואשׂ דִי קִינְדֶר לֶערְנֶן דָארְטִין זָאל זַיין רַיין פוּן אַלֶערְלַייא מִיאוּסְקַייט וָועט אִין דִיר וֶוערִין מְקוּיָם אַז דַיין מַחֲנֶה זָאל הַיילִיג זַיין· וָוארוּם דָאשׂ וָוערְט גִירוּפֶן מַחֲנֶה שְׁכִינָה: (ד) אוּנ אִין זוֹהַר חָדָשׁ שְׁטַייט רַבִּי אֶלְעָזָר דֶער זוּן פוּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי הָאט בַּגֶעגִינְט אֵלִיָּהוּ· אוּנ אֵלִיָּהוּ הָאט זִיךְ גִיוִוִיזִין צוּא אִים אִין דֶעם גִישְׁטַאלְט פוּן אַיין אַלְטֶן מַאן אוּנ אַיין קְלֵיין קִינְד אִיז גִיגַאנֶגֶן פַאר אִים אוּנ רַבִּי אֶלְעָזָר הָאט נִיט גְוואוּסְט אַז דָאשׂ אִיז אֵלִיָּהוּ הַנְבִיא זַיינֶן זַייא גִיקוּמֶן פַאר אַיין גְרוֹישׂ וַואסֶר הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר גִיזָאגְט צוּ אֵלִיָּהוּ דוּא אַלְטֶר גִיבּ מִיר דָאשׂ קִינְד אוֹיף אַיין אַקְסִיל אוּנ דִיךְ וָועל אִיךְ נֶעמֶן אוֹיף דֶעם אַנְדֶרֶן אַקְסִיל אוּנ וָועל דִיךְ אַרִיבֶּער טְרָאגִין אִיבֶּער דֶעם וַואסֶער· הָאט דֶער אַלְטֶער צוּא אִים גִיזָאגְט דוּא בִּישְׂט נִיט דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׂ הָאט כֹּחַ צוּא טְרָאגִן וַוייל דוּא בִּישְׂט אַיין תַּלְמִיד הָכָם אִיז דַיין כֹּחַ שְׁלַאף גִיוָוארִין פוּן דֶעם לֶערְנֶן· דְרוּם וָועשְׂטוּ אוּנְז נִיט קֶענֶען אַרִיבֶּר טְרָאגִין אִיבֶּר דֶעם וַואסֶר: (ה) הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר צוּ אִים גִיזָאגְט דוּ אַלְטֶר אַלְטֶר אִיךְ הָאבּ בּ"ה כֹּחַ דֶען אוֹיבּ אִיךְ זָאל נֶעמֶן אַייךְ מִיט דֶעם קִינְד מִיט מַיינֶע בֵּיידֶע הֶענְט וָואלְט אִיךְ אַייךְ אִיבֶּער דֶעם וַואשֶׂער אַרִיבֶּר גִיטְרָאגִין אוּנ נָאךְ אַיין הַאלְבֶּע מַייל וַוייטֶער פוּן דֶעם טַייךְ· אוּנ דָאשׂ וָואשׂ אִיר זָאגְט דִי תּוֹרָה מַאכְט שְׁלַאף דֶעם כֹּחַ פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין· אַמֶער דִיא תּוֹרָה וָוערְט דָאךְ גִירוּפִין הַיילוּנְג דֶען אַזוֹ שְׁטַייט אִין פְּסוּק רפאות תהי לשרך אַיין הַיילוּנְג וָועט זִיא זַיין צוּא דַיין נְאפִיל ולכל בשרו מרפא אוּנ צוּא גְאר זַיין לַייבּ אִיז זִיא אַיין הַיילוּנְג· אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ גִיטְרוּנְקֶען

פון

הדין לא אשבוק לך ולא אתן רשות לשר של ניהנם ליגע בך ואנא עייל ליך לעלמא דאתי בתוקף חילי דאית לי תמן א״ל רבי רבא חילך וסגיא בעלמא הדין ובעלמא דאתי ואת דמייא כהאי שמשא וכו׳ : (ו) ובהיות כי גדול שכר כח לימוד התינוקות והכל פיהם עושים הרבה פעולות טובות והצלות מגזירות קשות ורעות כמ״ש רז״ל הקול קול יעקב ג׳ זמן שהקול של תינוקות מצפצפים בבתי מדרשות ובבתי כנסיות של יעקב אין גוזרין בשמים עלינו ח״ו גזירות רעות ע״כ צריכין ג״כ להתפלל על התינוקות של בית רבן ועל יונקי שדים שהקדוש ברוך הוא יסובבם בצל כנפיו וישמרם מכל עינא בישא ומכל חולי ופגעים רעים שינצלו מן אסכרה שבא על התינוקות מחמת חסרון אור הלבנה ולכן כתיב מארת חסר ויו״ו : (ז) ובהגיע הזמן לתת התינוק לבית הספר ללמוד אצל המלמד ישכים האב בבקר ויקיץ את הילד ויוליכנו לבית רבו ואפ אם האב הוא זקן וגדול או פרנס ורב לא יהיה לו בושה מה שמוליך את בנו פעם ראשונה לבית רבו של תינוק ויתן שבח והודיה להקדוש ברוך הוא שזיכה אותו לזכות את בנו להכניסו תחת כנפי השכינה ומחויב האב או האם לכסות התינוק תחת בגדו בעת הליכתו שלא יסתכל הלוח שכתוב עליו האל״ף בי״ת ויקרא המלמד לפני התינוק א׳ ב׳ ג׳ וכו׳ ואחר כך תשר״ק צפע״ם נמלך יטח״ו והדגב״א ואח״כ יאמר התינוק כל אות ואות אחר המלמד ואח״כ יקרא המלמד הפסוק תורה צוה לנו משה וגו׳ ואחר כך פסוק ראשון של ויקרא והתינוק יענה אחר כל תיבה ותיבה : (ח) ואח״כ יתן

פון דֶער תּוֹרה פֿיל צייט אַז ווִיא אַייגֶר וָואש טְרִינקְט דָאש
גִיטְרַאנְק פון רָפוּאות׳ דְרוּם הָאב אִיךְ פִיל כַּח ב״ה׳ הָאט
דָר רַבִּי אֶלְעָזָר זַייא גִינוּמֶן אוּיף זַיינֶע אַקְסֶלִין אוּן הָאט זַייא
אַרִיבֶּר גִיטְרַאגִין׳ אוּן הָאט גִיזָאגְט צוּא אִים אַלְטֶר אַלְטֶר
מַיין כּחַ אִיז פִיל אוּיף דָעֶר וָועלְט אוּן אוּיף יֶענֶר וָועלְט
אוּן פון וָועגִין דֶעם דָאזִיגִין קִינְד וָועל אִיךְ דִיךְ נִיט לָאזִין
אוּן וָועל נִיט נָעבִּין קֵיין רְשׁוּת צוּ דָעם שֵׂר שֶׁל גֵיהִנֹּם אִין
דִיר אֵן רִיכְטִין׳ אוּן אִיךְ וָועל דִיךְ אַרַיין בְּרֵיינְגֶען אִין גַן
עֵדֶן אַרַיין דוּרְךְ דֶעם שְׁמָארְכֶּן קְרַאפְט וָואש אִיךְ הָאב
דְאַרְטֶן׳ הָאט דֶער אֶלְטֶער צוּא אִים גִיזָאגְט רַבִּי׳ עֶש אִיז
אֶמֶת דַיין קְרַאפְט אִיז זַייער גְרוֹיש אוּיף דֶער וָועלְט אוּן
אוּיף יֶענֶר וָועלְט אוּן דוּא וָועשְׁט שַׁיינֶן אַזוֹא וִויא דִיא זוֹן
שַׁיינְט : (ו) אוּן וַויל דֶער שֵׂכֶר פון דֶעם לֶערְנֶן וָואש דִיא
קִינְדֶער לֶערְנֶן אִיז זַייער גְרוֹיש׳ אוּן זַייא טוּען פִיל גוּטֶע
פְּעוּלוֹת אוּן זַייגֶען סַגִיל דִיא יִשְׂרָאֵל פון בֵּייי אַז וִויא
אוּנְזֶערע חֲכָמִים ז״ל הָאבֶּן גִיזָאגְט הקול קול יעקב אִין דֶער
צַייט וָואש דָאש קִינְדֶער וָועלְט אוּן דוּא וָועשְׁט שַׁיינֶן אַזוֹא וִויא דִיא זוֹן
קוּקְן אוּיף דָעם וָועג אִין קֵיין שׁוּם מָקוֹם וָאךְ׃ (ח) נָאךְ
דֶעם אַז עֶר בְּרֵיינְגְט דָאש קִינְד פון לֶערְנֶן וָואש מְלַמֵּד אִין זַיין
הוּיז אַרַיין זָאל דֶר פָאטֶר גָעבִּין דָאש קִינְד אִין דֶר שׁוּל
פון דֶעם מְלַמֵּד׳ אוּן זָאל בְּרֵיינְגֶן דֶעם טַאוִויל וָואש דֶער
אַלֶף בֵּית אִיז דְרוּיף גִישְׁרִיבִּין׳ אוּן דֶער מְלַמֵּד זָאל פִיר
לַייענְגִין פֶּר דֶעם קִינְד א׳ב׳ג׳ד׳ה׳ז׳ וכו׳׃ אוּן דֶר נָאךְ תשר״ק
צפע״ם נמל״ך יטח״ז והדגב״א׳ אוּן דָאש קִינְד זָאל נָאךְ
זָאגְן דֶעם מְלַמֵּד אִיטְלִיכְש אוֹת דֶר נָאךְ זָאל דֶר מְלַמֵּד מִיט
אִים זָאגְן דֶעם פְּסוּק תּוֹרה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה אוּן דֶער
נָאךְ דֶעם עֶרְשְׁטֶן פְּסוּק וַיִּקְרָא׳ אוּן דָאש קִינְד זָאל אִים
נָאךְ זָאגְן אִיטְלִיכְש וָוארְט׃ (ט) דֶער נָאךְ זָאל עֶר נָעבִּין

ואלין ניצול וערין פון דֶער מִיתָה פון אַסְפַּרָה׃ (ו) אוּן אַז
עש קומט די צייט דר פאטר זאל נעבין דאש קינד אין חדר
אריין זאל דר פאטר אויף שטיין נאנץ פריא אוּן זאל אויף
ועקין דאש קינד אוּן זאל אים אליין פירין אין חדר אריין
ווען אפילו דער פאטר איז איין אלטער מאן אדער איין
פרנם אדר איין רב זאל ער פארט אליין פירין דאש ערשטע
מאל דאש קינד אין חדר אריין אוּן זאל זיך ניט שעמן׳
אוּן זאל אפ נעבין איין שבח והודיה צו נאט ב״ה וואש ער
האט אים מזכה גיוועזן זיין זון אריין צו ברייננען אונטר די
פליגיל פון דער שכינה׳ אוּן דֶער פָאטֶר אוּן דִיא מוטר
זייגֶן מחויב צוּא דָעקְן דָאש קִינְד אִין דֶר שׁוּל פון דֶעם
מְלַמֵּד׳ אוּן זָאל בְּרֵיינְגֶן דָאש קִינְד אִין דֶר שׁוּל
אַלֶף בֵּית אִיז דְרוּיף גִישְׁרִיבִּין׳ אוּן דֶער מְלַמֵּד זָאל פִיר
לַייענְגִין פֶּר דֶעם קִינְד א׳ב׳ג׳ד׳ה׳ז׳ וכו׳׃ אוּן דֶר נָאךְ תשר״ק
צפע״ם נמל״ך יטח״ז והדגב״א׳ אוּן דָאש קִינְד זָאל נָאךְ
זָאגְן דֶעם מְלַמֵּד אִיטְלִיכְש אוֹת דֶר נָאךְ זָאל דֶר מְלַמֵּד מִיט
אִים זָאגְן דֶעם פְּסוּק תּוֹרה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה אוּן דֶער
נָאךְ דֶעם עֶרְשְׁטֶן פְּסוּק וַיִּקְרָא׳ אוּן דָאש קִינְד זָאל אִים
נָאךְ זָאגְן אִיטְלִיכְש וָוארְט׃ (ט) דֶער נָאךְ זָאל עֶר נָעבִּין

יתן מעט דבש על הלוח וילחך התינוק הדבש שע"ג האותיות ואחכ יקח האב התינוק וישיבנו לבית באופן שלא יראה התינוק שום דבר טמא ומוב שבאותו היום לא תנע שום אשה נדה בהתינוק ולכן נכון הוא שיתענו בו ביום אביו ואמו של תינוק ויתפללו אל אלהי השמים שיהיה הולד מוצלח בתורה וביראה ובמע"ט ולאריכות ימים ושנים ולעת ערב אחר התענית יעשה סעודה לעניים וליתן צדקה כפי מסת ידו ואז בודאי יהיה לב האב בטוח שיראת ה' יהיה על אותו התינוק ודי באזהרה זו :

(י) ומה מאוד גדול שכר של אותן האנשים אשר הם חשוכי בנים לגדל יתום בתוך ביתם וישגיחו עליהם לנהגם בדרך ישרה כאילו ילדם אם יכולת בידו להושיב לומדי תורה בביתו ולפרנס שיהיה ביתו מלא תורה פשיטא אשרי לו ואשרי חלקו וכן מצינו ברשי"ז ל שבהיותו גולה מן גלות צרפת היה מתאכסן בבית עשיר פרנס אחד והיה העשיר הפרנס מפציר בו שיתעכב בביתו וילמוד תורה לרוב הפצרתו ובקשת העשיר היה רש"י זל מחבר ספר אחר וקרא שם הספר הנ"ל על שם העשיר הפרנס וכוונת רשי"ז ל היה לגדל ולכבד את שאר בעלי גומלי חסדים : (יא) ואשרי האיש אשר בוחר ובורר מקום יפה ונאה בביתו כדי ללמוד שם כי הקדוש ברוך הוא מצוי בבית שלומדים בו תורה וגדול יהיה כבוד בית זה לעתיד בעת שיתקבצו נדחי ישראל אז יתקבצו גם כן כל בתי מדרשות ובתי כנסיות לארץ ישראל ויהיו לצבי הפארת אמן :

פרק עג אמרן רזל לא איברי לילה אלא לגירסא כי גדול כבוד הבית אשר קול תורה נשמע בו כי העגין הוא כך כשאדם ישן על מטתו אז נשמתו נפקת מיניה אזי היא מסהידא בהאדם כל מה דעביד בההוא יומא ודנין את הנשמה בין טב לביש כי בלילה ביד של מעלה יושבין בדין

אַיִן בִּיסִיל הָאנִיק אוּיפְּעֶרְעם טָאוּוִיל וואוּ דָער אַלָּף בַּיִת אִיז נִיפְּטִין מִיר בַּייא רש"י זל דָען אַז רש"י אִיז פַּר טְרִיבְּן אוּיש נִישְׁרִיבְּין אוּנ דָאש קִינְד זָאל אֶפּ לָעקֶן דָעם הָאנִיק נִיוָואַרְין אִין נָלוּת וָואש טָען הָאט פּוּן צֶרְפַּת אַרוּיש נִישְׁרִיבְּן פּוּן אֶפּ דִי אוֹתִיוֹת · דָער נָאךְ זָאל דָער פָּאטֶר נָעמֶן דָאש אַלָע יְהוּדִים אִיז עֶר אַמָאל אַיִן נִישְׁטַאנְען בַּייא אַיִן עוֹשֶׁר קִינְד אַהֲיִים אוּנ זָאל אִים אוּיךְ צוּא דָעקֶן אִיבֶּר דָעם וָועג וָואש עֶר אִיז נִיוָוען אַיִן פַּרְנָס · הָאט דָער פַּרְנָס אִים זַייעֶר כְּדֵי דָאש קִינְד זָאל לֶרְנֶן שׁוּם טָאג זָאל זִיךְ פַּר וַאמֶן בַּייא אִים אוּנ זָאל תּוֹרָה טִפְּצִיר נִיוָוען עֶר זָאל דָער פַּרְנָס הָאט אִים זַייעֶר מִפְּצִיר נִיוָוען לֶערְנֶן · אוּנ וַויל דָער פַּרְנָס הָאט אִים זַייעֶר מִפְּצִיר נִיוָוען דְרוּיף · דְרוּם הָאט רש"י מְחַבֵּר נִיוָוען אַיִן סֵפֶר אוּנ הָאט עָש אַיִן נָאמֶן נִינֶעבְּין סֵפֶר הַפַּרְנָס · אוּנ דִיא זְרִיזָה שֶׁן רש"י אִיז נִיוָוען נָרוּיש צוּא מַאכִין אוּנ כְּכַבֵּד צוּ זַיִן דִיא וָואש זַייעֶן נוֹמֶל חֶסֶד כְּדֵי זַייא זָאלִין נוֹמֶל חֶסֶד זַיִן :

(יא) אוּנ וואוּל דָעם מֶענְטְשֶׁן וָואש דָער זַויילֶט זִיךְ אוּיש אַיִן אָרְט וויא זַיִן הוּיז אוּיךְ צוּא לֶערְנֶן · זַויל נָאט בָּ"ה אִיז גִיוַוייסֶעלִיךְ אִין דָעם הוּיז וָואש מֶען לֶערְנֶט דָארְטֶן תּוֹרָה · אוּנ אַז מֶשִׁיחַ וָועט קוּמֶן וָועלִין אַיִן גִיזַאמֶלט וָועדֶן אֲבָל שׁוּלִין אוּנ בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת קִיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמֶן :

פרק עג אמרו אונזערע חֲכָמִים ז"ל הָאבִין נִיזָאגט דָאש דִי נָאכְט אִיז מָער נִיט בַּשָּׁאפֶן נִיוָוארֶן נָאר אוּיךְ צוּ לֶערְנֶן וָוארום דָר בָּבוֹד פּוּן דָעם הוּיז וָואש הוֹרָה וָועדֶט נִיהָעדֶט דְרִינֶן אִיז זַייעֶר נְרוּיש · דָען אַז דָר מֶענְטש שְׁלָאפְט נַייט זַיִן נְשָׁמָה אַרוּיש פּוּן אִים · וְאבְּט זִיא עַדוּת אוּיךְ אִים וָואש עֶר הָאט נִיטָאן אִין דָעם מָאג · אוּנ מֶען אִיז דָן דִיא

בדין׳ (ב) ובשעה ראשונה כיון שהשמש נכנסה למקומה אזי יש ממונה מכריז כרוז דרך י״ב שערים אשר הם נפתחים כשהחמה יוצאת לזרוח ונסגרים כשהחמה שוקעת כל הלילה ואז כל אינון ממונים מלאכים דאינון ממונים על שמירת העולם כולם מתכנשים לעילא ושערי רחמים ננעלים והבתי דינים מתעוררין ועומדים מלאכים הממונים על התקיעות ותוקעין וזהו סימן שיעמדו מלאכים בחצי הלילה המיוחדים לומר שירה ואז תיכף מתעוררים המלאכים ועומדין באימה וביראה בקדושה בטהרה ומשוררים ומזמרין קמי קב״ה ואז בתחילת הלילה בני נשא ניימין על ערסיהון ונשמותיהון נפקין ומעידין על עובדיהון די ביממא ועומדין בדין ובחצות הלילה אתער רוח צפון חזק וקם חד ממונה ובטיש ביה בשרביטא והרוח שכיך וכדין אתער הקדוש ברוך הוא לאשתעשעא עם צדיקיא ההי״ד היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני ונו׳ (ג) והקדוש ברוך הוא מושך חוט של חסד על אותן אנשים העומדים בלילות לעבודתו ומשמרים אותן מכל פגעים ופגעים רעים ועליהם נאמר יומם יצוה ה׳ חסדו ובלילה שירה עמי ובודאי ימשוך עליו חוט של חסד ואור גדול מנטיעות שבגן עדן מאותו המקום הנקרא נחל קדומים וחלקו מוכן ומזומן לאחר מותו במקום מנוחה ושמחה אשרי לו ואשרי חלקו׳ (ד) ע״כ אל יהיה קל בעיניך לימוד התורה בלילה וקדמונינו ז״ל היו מתחכמים והיו עושים סימנים לכוין חצות לילה לקום ולעסוק בתורה כדי להתחבר כאחד עם צדיקים שבגן עדן השומעים מפי הקדוש ברוך הוא כדמצינו בזוהר רבי אבא ורבי יעקב אזלי מסבריא לכפר טרשא והוי מתאכסנים אצל אושפיזא כד בעי למשכב אמר ר״א למרי דביתא אית הכא תרנגולא א״ל למה א״ל איצטריכני למיקום בפלגות ליליא׳ (ה) א״ל לא אצטריכנא דהא אית לי סימנא אחרא דהדא מיקלא דקמי ערסי מלינא מיא ונטף טיף טיף בפלגות ליליא ממש אתרוקנו

נִשְׁמָה הַן אוֹיף גּוּפְשׁ הַן אוֹיף בַּייז ׳ וְוארוּם בַּייא נאכְט זִיצן דִי צַדִּיקִים אִין גַן־עֵדֶן ׃ (ג) אוּג אוֹיף דִיא רְאוֹזְיגַ מְעַנְטְשֶׁין

דְאשׁ בַּית דִין שֶׁל מַעְלָה אוּג זַיינן דַן דִי נְשָׁמוֹת ׃ (ב) אוּג וְואשׁ זַייא שְׁטַייגְן אוֹיף בַּייא זוֹן גַייט אוּנְטֶר דֶעְנְמאלְט

אִין דֶער עֶרְשְׁטֶר שָׁעָה וְויא דִיא זוֹן גַייט אוּנְטֶר דֶעְנְמאלְט וְואשׁ זַייא שְׁטַייגְן אוֹיף בַּייא נַאכְט אוּג דֶער

אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין מְמוּנֶה רוּפְט וְואשׁ אוּיש אוּג דֶער וְויא אוֹיך אַלֶּה אוּג אוֹיף דִיא זוֹן גַייט אוּנְטֶר וְוערְט נִיצְטַנְדִיג

פְּרוּז גַייט דוּרְךְ צְוועלְף טוּיעֲרִין וְואשׁ אַז דִיא זוֹן גַייט אוֹיף צוּא שַׁיינְען זַיינן זַייא אֶפְּין אוּג אַז דִיא זוֹן גַייט אוּנְטֶר וְוערְט

וְויא פַּר שֶׁלְאפְן ׳ אוּג אַלֶּע מַלְאָכִים וְואשׁ זַיינן מְמוּנֶה אִיבֶּר דֶעם הִימוֹגֶ פּוּן דֶער וְועלְט דִיא אֶלֶע וְוערִין אַיין גִיזַאמִילְט

אוֹיף דֶעם הִימֶל נַאנְץ הוֹיף ׃ אוּג דִיא טוּיעֲרִין פּוּן רַחֲמִים וְוערְן פַּאר שְׁלָאפְן ׳ אוּג דִיא בֵּית דִינִים וְוערְן דֶר וְועקְט

אוּג וָיְ מַלְאָכִים וְואשׁ זַיינן מְמוּנֶה אִיבֶּר דִיא תְּקִיעוֹת דִיא שְׁטַייגְן אוּג בְּלָאזְן ׳ אוּג דְאשׁ אִיז אַיין סִימָן אַז דִי מַלְאָכִים

זְאלִין שְׁטַיין וְואשׁ זַיינן מִיחַד אִין הַאלְבְּע נַאכְט שִׁירָה צוּא זָאגְן ׳ אוּג דֶעְנְמאלְט וְוערִין תַּיכֶף דֶער וְועקְט דִיא מַלְאָכִים

אוּג שְׁטַייגְן סִיט פְּארְכְט אוּג סִיט הַיילִיגְקַיים אוּג סִיט רַיינְקַיים אוּג זִינגְן אוּג לוֹיבְּן פַּאר נַאמְ ב״ה׳ אוּג אִין תְּחִלַּת נַאכְט

שְׁלָאפְן דִיא לַייט אוֹיף וַיעֲרְע בְּעְטְלִיךְ ׳ אוּג זַיעֲרְע נְשָׁמוֹת גַייגְן אַרוּיס אוּג זָאגְן עֲדוּת אוֹיף זַיעֲרְע מַעֲשִׂים וְואשׁ זַייא

הָאבְּן גְטָאן בַּייא טָאג אוּג שְׁטַייגְן בַּייא דֶעם דִין פּוּן דֶעם צוּם בַּעַל הַבַּיִת אִיז דִא פַּר הָאנְדִין אַיין הָאט דֶער בַּעַל בֵּית דִין שֶׁל מַעְלָה ׳ אוּג צוּא הַאלְבְּע נַאכְט וְוערְט דֶער

הַבַּיִת אִים גִיפַּרְעְנְט נָאךְ וְואשׁ טוּיג דִיר אַיין הָאן ׳ הָאט וְועקְט זַייעֶר אַיין שְׁטַארְקֶר וְוינְט אוּג אַיין מְמוּנֶה שְׁטַייט

רַבִּי אַבָּא אִים גִיעְנְטְעְרְט אִיךְ דַארְף עֶר זָאל מִיךְ אוֹיף אוֹיף אוּג נִים אִים אַיין טָרָעם ׳ אוּג דָען וְוערְט דֶער וְוינְט

וְועקְן אוֹיף צוּא שְׁטַיין הַאלְבְּע נַאכְט ׃ (ה) הָאט דֶער בַּעַל

אתרוקנו כלהו מיא ואתגלגל האי קיטפא דהיינו (טיקלא) ואשתמע קלא בכל ביתא וכדין הוא פלגות ליליא (פי׳ שהיה כלי מים תלוי לפני מטתו והוי עשוי בגלגל וכלי זה היה נוטף טיף טיף וכדרך שעושין במדינה זו (האור וועדג) עד שהוציא כל המים שבכלי עד חצות וכל זמן שהיו מים אפילו מעט מזער קאי אקיימייהו וכשנגמרו כל המיפין לצאת אזי נתהפך הגלגל ונופל למטה ונהפך הכלי והיה מרעיש וצועק ונשמע קולו עד שהקיצו אותן האנשים שהיו בחדר ההוא) והיה שם באותו הבית חד סבא דהוה קם בכל פלגות לילה ואשתדל באורייתא ובגין דא עביד האי אמר רבי אבא בריך רחמנא דשדרני הכא ׃ (ו) ובהגיע הזמן חצי לילה קמו כולהו ועסקו באורייתא וכו׳ אמר האי לתרין בנוהי מהו ענין השכר דהקב״ה משתעשע עם צדיקים ועייל בפלגות לילה לג״ע ולכן אמר דוד חצות לילה אקום להודות לך אמר רבי אבא ודאי שפיר קאמרת אבל מנא לן הא אמר ליה כך למדתני מן סבא אוחרי ׃ (ז) תו הוי אמר להו בתחלת שעתא קמייתא דלילה כל הדינים דלתתא מתערין אולין ושאטין בלילה בפלגות לילה ממש אתער הקב״ה בג״ע ודינין דלתתא לא אשתכחין וכל נמוסין דלעילא לא משתכחין אלא בפלגות ליליא דכתיב ויחלק עליהם לילה ויהי בחצי הלילה וכמה מקומות בתורה מצינו הכי דוד המלך קרייה להקב״ה חצות לילה ממש (ר״ל היודעים סוד שהנוקבא הנקראת מדת לילה יוצאת מאחורי חדוהי דהיינו ממחציתו ועיכ דוד הוי קרי להקב״ה חצות לילה וזהו שדייק בזוהר דאיהו חצות לילה ממש וזהו סוד גדול ואין מגלין אותו אלא לצנועין וליודעי חן) ומלכות בית דוד נקראת מדת לילה ועיכ קם דוד בחצות לילה כדכתיב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך וסוד משפט וצדקה ג״כ ירוע למבין מדעתו א׳ למי שיש קבלה בידו דמהני דינין נפקין דינא דמלכותא דינא אהו ר׳ אבא ור״י ונשקוהו וכו׳ אדהכי אתא האי ינוקא ושאיל אמאי כתיב חצות לילה (ר״ל מאחר דקאי אנוקבא דנקראת חצות לילה ומדת חצות אינו משמע שהוא מדת לילה לגמרי אלא כי מחצית שבמדת לילה) אמר הא אתמר בפלגות לילה מלכות דשמיא אתער (פי׳ וא״כ כבר מבואר דמשום הכי צריך שתהיה נקראת חצות לילה דאיהו הקב״ה הנזכר להראות דאז מתגלה מלכותא דשמיא הנקרא זעיר והבן) אמר האי ינוקא הכי שמענא מלה פתח האי ינוקא ואמר מאחר דבחצות מתגלין החסדים וע״כ נקראת אז חצות לילה פלגות דינא היא דנהירא אנפהא בסיטרא דחסד קם רבי אבא ושוי ידו על רישא דהאי ינוקא וברכיה ׃ (ח) פתח רבי אבא ודרש סודות נפלאות בעניני

צְוַוייא זִין דָאשׁ נָאט בְּ״ה גַייט הַאלְבָּע נַאכְט אִין גַן עֵדֶן
אִיךְ הָאב אַנאנְדֶר סִימָן דֶען דָער בָּעקֶן וָואשׁ הַיינְגְט
אִיבֶּר מַיין בֶּעט וָואשׁ עֶר אִיז אַרַיין גִיוָועצְט גִיוואַרין אִין
אַיין רָאד גִים אִיךְ אִים אָן פּוֹל מִט וַואשֶׁר אוּנְטֶן אִיז
פַּאר הָאנְדֶן אַיין קְלֵיין לֶעכְיל טְרִיפְט דִי וַואשֶׁר פּוֹן אִים
מְרָאפֶּין וַוייש ׃ אוּנ כָּל זֶמֶן אִין אִים אִיז פַּאר הָאנְדֶן אָפִּילוּ
אַיין טְרָאפֶּין שֶׁטַייט דִי רָאד אוֹיף אִיר אֶרְט ׃ צוּא הָאלְבָּע
נַאכְט וְועֶרְט דָר בָּעקֶן נָאר לַיידִיג ׃ טוּט דִיא רָאד אַיין
דְרַייא פַּאלְט דָער בָּעקֶן תֵּיכֶף אַרָאפּ אוּנ גִיט אַנְרוּישֶׁן
קְלַאפּ מִט גְרוּיש רַעַש ׃ פּוֹן דָעם קוֹל חַאפֶּין מִיר זִיךְ אַלֶע
אוֹיף ׃ אוּנ אִין דֶעם הוּיז אִיז גִיוֶועזְן אַיין אַלְטֶער כֹּהֵן וְואשׁ
עֶר פְלֶעגְט הָמִיד אוֹיף שְׁטַיין הַאלְבָּע נַאכְט צוּא לֶערְנֶען
תּוֹרָה ׃ דְרוּם הָאט עֶר דָאשׁ אַוּ גִימַאכְט ׃ הָאט רַבִּי אַבָּא
גְזָאגְט גְלוֹבְט אִיז נָאט וָואשׁ עֶר הָאט מִיךְ אַהֶער גִיבְרַאכְט
וָואשׁ דָא שְׁטַייט טֶען אוֹיף הַאלְבָּע נַאכְט : (ו) אוּנ וִויא עֶש
אִיז גִיקוּמֶן הַאלְבָּע נַאכְט זִיינֶן זַייא אַלֶע אוֹיף גִישְׁמַאנֶן אוּנ
הָאבֶּן גְלֶעֶרְנְט תּוֹרָה ׃ הָאב״ד בְּעה״ב גְיָזָאגְט צוּא זִיינֶע

צְוַוייא אִים גְיָזָאגְט דְרוּיף דַארְף אִיךְ קֵין הָאן נִיט וָוארוּם
אִיךְ הָאב אַנאנְדֶר סִימָן דֶען דָער בָּעקֶן וָואשׁ הַיינְגְט
אִיבֶּר מַיין בֶּעט וָואשׁ עֶר אִיז אַרַיין גִיוָועצְט גִיוואַרין אִין
אַיין רָאד גִים אִיךְ אִים אָן פּוֹל מִט וַואשֶׁר אוּנְטֶן אִיז
פַּאר הָאנְדֶן אַיין קְלֵיין לֶעכְיל טְרִיפְט דִי וַואשֶׁר פּוֹן אִים
מְרָאפֶּין וַוייש ׃ אוּנ כָּל זֶמֶן אִין אִים אִיז פַּאר הָאנְדֶן אָפִּילוּ
אַיין טְרָאפֶּין שֶׁטַייט דִי רָאד אוֹיף אִיר אֶרְט ׃ צוּא הָאלְבָּע
נַאכְט וְועֶרְט דָר בָּעקֶן נָאר לַיידִיג ׃ טוּט דִיא רָאד אַיין
דְרַייא פַּאלְט דָער בָּעקֶן תֵּיכֶף אַרָאפּ אוּנ גִיט אַנְרוּישֶׁן
קְלַאפּ מִט גְרוּיש רַעַש ׃ פּוֹן דָעם קוֹל חַאפֶּין מִיר זִיךְ אַלֶע
אוֹיף ׃ אוּנ אִין דֶעם הוּיז אִיז גִיוֶועזְן אַיין אַלְטֶער כֹּהֵן וְואשׁ
עֶר פְלֶעגְט הָמִיד אוֹיף שְׁטַיין הַאלְבָּע נַאכְט צוּא לֶערְנֶען
תּוֹרָה ׃ דְרוּם הָאט עֶר דָאשׁ אַוּ גִימַאכְט ׃ הָאט רַבִּי אַבָּא
גְזָאגְט גְלוֹבְט אִיז נָאט וָואשׁ עֶר הָאט מִיךְ אַהֶער גִיבְרַאכְט
וָואשׁ דָא שְׁטַייט טֶען אוֹיף הַאלְבָּע נַאכְט : (ו) אוּנ וִויא עֶש
אִיז גִיקוּמֶן הַאלְבָּע נַאכְט זִיינֶן זַייא אַלֶע אוֹיף גִישְׁמַאנֶן אוּנ
הָאבֶּן גְלֶעֶרְנְט תּוֹרָה ׃ הָאב״ד בְּעה״ב גְיָזָאגְט צוּא זִיינֶע

בֶּעט אִים גִיזָאגְט דְרוּיף דַארְף אִיךְ קֵין הָאן נִיט וָוארוּם
אִיךְ הָאב אַנאנְדֶר סִימָן דֶען דָער בָּעקֶן וָואשׁ הַיינְגְט
אִיבֶּר מַיין בֶּעט וָואשׁ עֶר אִיז אַרַיין גִיוָועצְט גִיוואַרין אִין
אַיין רָאד גִים אִיךְ אִים אָן פּוֹל מִט וַואשֶׁר אוּנְטֶן אִיז
פַּאר הָאנְדֶן אַיין קְלֵיין לֶעכְיל טְרִיפְט דִי וַואשֶׁר פּוֹן אִים
מְרָאפֶּין וַוייש ׃ אוּנ כָּל זֶמֶן אִין אִים אִיז פַּאר הָאנְדֶן אָפִּילוּ
אַיין טְרָאפֶּין שֶׁטַייט דִי רָאד אוֹיף אִיר אֶרְט ׃ צוּא הָאלְבָּע
נַאכְט וְועֶרְט דָר בָּעקֶן נָאר לַיידִיג ׃ טוּט דִיא רָאד אַיין
דְרַייא פַּאלְט דָער בָּעקֶן תֵּיכֶף אַרָאפּ אוּנ גִיט אַנְרוּישֶׁן
קְלַאפּ מִט גְרוּיש רַעַש ׃ פּוֹן דָעם קוֹל חַאפֶּין מִיר זִיךְ אַלֶע
אוֹיף ׃ אוּנ אִין דֶעם הוּיז אִיז גִיוֶועזְן אַיין אַלְטֶער כֹּהֵן וְואשׁ
עֶר פְלֶעגְט הָמִיד אוֹיף שְׁטַיין הַאלְבָּע נַאכְט צוּא לֶערְנֶען
תּוֹרָה ׃ דְרוּם הָאט עֶר דָאשׁ אַוּ גִימַאכְט ׃ הָאט רַבִּי אַבָּא
גְזָאגְט גְלוֹבְט אִיז נָאט וָואשׁ עֶר הָאט מִיךְ אַהֶער גִיבְרַאכְט
וָואשׁ דָא שְׁטַייט טֶען אוֹיף הַאלְבָּע נַאכְט : (ו) אוּנ וִויא עֶש
אִיז גִיקוּמֶן הַאלְבָּע נַאכְט זִיינֶן זַייא אַלֶע אוֹיף גִישְׁמַאנֶן אוּנ
הָאבֶּן גְלֶעֶרְנְט תּוֹרָה ׃ הָאב״ד בְּעה״ב גְיָזָאגְט צוּא זִיינֶע

סוֹדוֹת ׃ אִיז רַבִּי אַבָּא אוֹיף גִישְׁמַאנֶן אוּנ הָאט גִילַייגְט
זַייגֶע הֶענְט אוֹיף דֶעם קָאפּ פּוֹן דֶעם קִינְד אוּנ הָאט אִים
גְבֶּענְטְשְׁט : (ח) הָאט רַבִּי אַבָּא אָן גָהוּיבֶּן אוּנ הָאט גְדַרָשְׁתְּ

בעניני דמילה ואמר בשעה שמכנים האב את בנו למול ערלתו בההיא שעתא קרי קכ"ה לפמליא דיליה
אמר חמו פמליא דילי בני חביבין מה עבדין בעלמא בההוא רגע מזדמן אליהו הנביא וטאס עלמא
בד' טאסי ואזדמן תמן על דא תנינן דבעי בר נש לתקנא כורסייא לאליהו והוא סליק ואסהיד קמי קכ"ה
דישראל הן מקיימין בריתו של אברהם אבינו וכו' · (ס) אדהכי הוי נהורא קמו רבי אבא ורבי יעקב
ובעו למיזל א"ל האי גברא במאי דעסיקו בחצות לילה אשתלימו אמרו מאי הוא אמר להו דתיחמון
למחר אנפוי דמאריה קיימא בעל ברית שהוא אליהו הנביא דהא דביתאי בעית דא מנייכו על הברית
מילה וגזר קיימא דברא דאתיילדת לי יהיה למחר הילולא דילה א"ר אבא בעותא דמצוה הוא ולמיחמי
אנפוי דשכינתא אוריכו (פי' המתינו) כל ההוא יומא בהאי לילה כנש האי גברא כל אינון רחימין
ואחר הסעודה השתדלו באורייתא ולא הוי מאן דנאים · (י) והובא שם בזוהר דהענין כי באותו הלילה
שלפני המילה צריך הילד שמירה מעולה מן אותן המחבלין שלא יזיקו ליולדת ולהילד וע"כ מנהג
שקורין (בל"א וויין נאכט ובלשון פולין וואכט נאכט) ולומדין כל הלילה אז מקויים הכתוב ליהודים
היתה אורה זו תורה ושמחה זו מילה ויקר זו תפילין והזוהר הביא באריכות שהאיש הקדוש הנ"ל
כנס כל אוהביו לומדי הורה שיהיו גורסין כל הלילה · (יא) וכן הוא ראוי לעשות לנו נ"כ באותו הלילה
כי התורה היא מגנת ומצלת מכל חיבול ומכל נזק בעולם ואחר כך אמר הבעל ברית במטו מנייכן
ליממא מלה חדתא כל אהד ואחד והיו מחדשין דברי תורה בענייני המילה וכוונתו היה שדברי תורה הוא
הועלת גדול לשמירת הולד ולשמירת היולדת · (יב) ועוד הביא בזוהר שע"י התורה שעוסקים בלילה
של

וואונדערליכע סודות אין די ענינים פון דער מילה אונ האט זייא גיענעבין עסין · נאך דעם עסין האבין זייא אלע תורה
גיזאגט דאש אין דר צייט אז דער פאטר ברייננט ארריין גילערנט אונ קיינער פון זייא האט ניט גישלאפין · (י) אונ
זיין זון מל צוא זיין רופט נאט ב"ה צוא זיין פמליא אונ אין זוהר ברייננט ער דעם טעם דר פון וייל די נאכט פאר
זאגט זיי מל דאש קינד האבין אין רעכטע שמירה פון דעם ברית מוז דאש מיינע גליבטע קינדר שוין אויף
דיא מחבלים זייא זאלין ניט מזיק זיין צוא דער יולדת אין דר עולם · אין דר זעלבינר רגע ווערט אליהו הנביא אן
אונ צום קינד חז אונ דרום רופט שוועבין · אונ נבריית אונ שוועבט איבר די ועלט מיט פיר שוועבין · אונ
נאכט אונ טען לערינט אנאנצע נאכט · דערמאלט ווערט
ווערט דארטן אן נבריית בי דר מילה · דריבר האבין מיר
גילערנט אז דער טענטש מוז אן ברייטין איין שטוהל פון
זועגין אליהו הנביא אונ טען רופט זיא כסא של אליהו אונ
עך נייט אויף אונ זאגט ערזוז פאר נאט ב"ה אז דיא
דאש טענטש איז דער טענטש פון דיא מצות תפילין ·
דאש ועדרזיקייט דאש מיינט טען דיא מצות תפילין ·
אונ דער טענטש האט אין ניזאמילט אלע זייבע ליב
הבבר דיא לומדי תורה אונ זייא האבין גילערנט תורה
אין נאנצע נאכט · (יא) אונ אזו ניהערין מיר אויך צו טאן
אין דער ואך נאכט וייל דיא תורה איז מגן אונ איז מציל
פון אלערלייא שאדין פון דער ועלט דער נאך האט דער
בעל הבית ניזאגט אויך בעט פון אייך אינזלכער זאל זאגן
איין נייע זאך פון דער תורה אין דעם ענין פון דער
מצות מילה · אונ זיין כוונה איז נוען וייל דיא דברי תורה
איז איין גרויש הילפונג צוא דר היטונג פון דעם קינד ·
אונ צוא דער יושונג פון דר יולדת : (יב) נאך ברייננט
דער זוהר אז דורך דער תורה ואש טען לערינט אויך
דר ואך נאכט ווערט אליהו הנביא אנפלעקט מיט גרויש

של (וויין נאכט) אליהו מתגלה בהארות גדולות של רצון ד.עליון ועי זה גורם הרבה טובות וישועות
לישראל ואחר כך אמר רבי אבא לבעל הבית ולהאי סבא מאחר דאתון חכימין טובא מפני מה אתם
יתבין הכא אמר הבעה״ב אי צפרין יתעקרו מאתרייהו לא ידעין לאן טאסין כד״א כצפור נודדת מן קנה
כן איש נודד ממקומו וכן אם אנו עוקרים דירתנו מכאן שהוא מקום מוכן אצלנו ללמוד תורה לא נדע
לאיזה מקום יהיה חישוב שלנו ללמוד תורה כי מקום זה הוא מוכן ומסוגל ללמוד תורה ואתרא דא זכו
לן באורייתא והכי אנן נוהגין בכל פלגות לילה עסקינן באורייתא עד צפרא וכד צפרא אתו ריחי חקלא
ונהרא מייא נהרו לן אורייתא ואתישבא בליבנא וגזר דין הוא משמים דמוכרחים אנו לדור בהאי אתר
וכמה סרכי תריסין אסתלקו הכא פי׳ דהוו מתין באותן הימים על דלא עסקו באורייתא וכדין אשתדלותא
דילן יומם ולילה בתורה ואתרא דא קא מסייע לן והוי יתבין עד דנהיר יממא · (יג) כיון שהתחיל לנהור
יממא אמרו לאינון דרדקי דיפקו ויחמו אי נהר יממא ואח״כ כל חד לימא מלה חדתא נפקו וחמו דהוי
נהיר יממא אמר חד ינוקא זמין האי יומא אשא מלמעלה אמר ינוקא אחרא ובהך ביתא אמר ינוקא תליתאי
סבא חד הכא הוא מזומן לאתוקד בנורא אמר ר׳ אבא רחמנא לישזבן תווה ולא יכיל למללא אמר קוטרא
דהורמנא בארעא אתפס (פי׳ קשר ותוקף הרשות מלמעלה נתפס בארץ) ר״ל שהיו יודעים שירד אש מן
השמים בבית ההוא וכן הוי דבהוא יומא חמו חברייא אנפין דשכינתיה ואסתחרו באשא (פירוש האש
מהשכינה [היה] מסבב אותם ור׳ אבא אתלהט פניו בנורא מחדוותא) דאורייתא · (יד) תאנא כל ההוא יומא
לא נפקי כולהו מביתא ואתקטר בקטרא והוי חדאין במילין חדתין כאילו קבלו ההוא יומא אורייתא מטורא
דסיני והיו שומעין קול בשעה שהיו מביאין התינוק לב״ה שהיה אליהו הנביא אומר פסוק אשר״י תבח״ר

ותקרב

לִיכְטִיקַייט פון דָעם רְצוֹן פון גָאט בְּ״ה אוּנ דוּרְךְ דָעם אִיז
עָר גוֹרֵם פִיל גוּטְשׁ אוּנ הִילְף צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל · דָער נָאךְ
הָאט רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט צוּ דָעם בַּעַל הַבַּיִת אוּנ צוּא דָעם
אַלְטִין מַאן · וַוייל אִיר זַייט יוֹא אַזוֹא קְלוּג אוּנ זַייט
אַזַעלְכָע גְרוֹישָׁע תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וָוארוּם זִיצְט אִיר דָא אִין
אַזוֹא אַיין קְלַיין דָארְף אוּנ אִיר וואוֹנְט נִיט אִין אַזוֹא אַיין
קְהִלָּה וואוּ לוֹמְדִים זַייגָן · הָאט דָער בַּעַל הַבַּיִת גִיזָאגְט
אִז דִיא פַייגִיל וָוערִין אוֹישׁ גִירִיסִין פון זַייעָר אָרְט ·
וַויישִׁין זַייא נִיט וואוּ הִין צוּא פְלִיהָן · אַזוֹא וָויא עָשׁ
שְׁטֵייט אִין פָּסוּק כצפור נודדת מן קנה אַזוֹא וָויא אַיין
פוֹיגִיל וָואשׁ וָוערְט פַאר וָואגִילְט פון אִיר נָעסְט כן איש
נודד ממקומו אַזוֹא אִיז דָער מֶענְטְשׁ וָואשׁ וָוערְט פַאר
וָואגִילְט פון זַיין אָרְט · אַזוֹא אוֹיךְ אַז מִיר וָועלִין עוֹקֵר זַיין
אוּנְזֶר וואוֹנוּנְג פון דַאנָען וָואשׁ דָאשׁ אָרְט אִיז פַאר אוּנְז אָן
גִיבְּרֵייט צוּ לֶערְנָן תּוֹרָה · וָועלִין מִיר נִיט וַוישִׁין אִין וָואשׁ
פַאר אַיין אָרְט מִיר זָאלִין זִיךְ בַּזַעצִין תּוֹרָה צוּא לֶערְנָען
דָען דָאשׁ אָרְט אִיז אָן גִיבְּרֵייט אוּנ מְסוּגָל פַאר אוּנְז תּוֹרָה
צוּ לֶערְנָען דָען אוֹיף דָעם אָרְט זַייגָן מִיר זוֹכָה תּוֹרָה צוּא
לֶערְנָען · אוּנ אַזוֹ זַייגָען מִיר זִיךְ תָּמִיד נוֹהֵג דָאשׁ אִין אַלֶע
הָאלְבֶּע נַאכְט לֶערְנָן מִיר תּוֹרָה בִּיז פְּרִיא · אוּנ דָאשׁ אִיז
אַיין גְזַר דִין פון דָעם הִימֵל אַז מִיר זָאלִן זִיצִן אִין דָעם דָאזִיגִן
אָרְט · אוּנ פִיל לוֹמְדִים זַייגָן דָא גִישְׁטָארְבִּן וַוייל זַייא הָאבִּן

קַיין תּוֹרָה נִיט גִילֶערִינְט · דְרוּם לֶערְנָען מִיר תּוֹרָה טָאג
אוּנ נַאכְט אוּנ דָאשׁ אָרְט הָעלְפְט אוּנְז · אוּנ זַייא זַייגָען אַזוֹ
גִיזָעסִין בִּיז עָשׁ אִיז טָאג גִיוָוארִין : (יג) וָויא עָשׁ הָאט אָן
גִיהוֹבִּין צוּא טָאגִין הָאבִּין זַייא גִיזָאגְט צוּא דִיא קִינְדֶער
זַייא זָאלִין אַרוֹישׁ גַיין אוּנ זָאלִין זָעהָן אוֹיב עָשׁ אִיז שׁוֹין
רָעכְט טָאג · אוּנ דָער נָאךְ זָאל אִיטְלִיכָר פון אוּנְז זָאגִין
אַיין נַייעָ זַאךְ פון דָער תּוֹרָה · זַייגָען דִיא קִינְדֶער אַרוֹישׁ
גִינַאנְגֶען אוּנ הָאבִּין גִיזָעהָן אַז עָשׁ אִיז שׁוֹין רָעכְט טָאג
הָאט אַיין קִינְד גִיזָאגְט עָשׁ וָועט הַיינְט אַנְרוֹישׁ פַייעָר
אַרָאפּ קוּמָן פון דָעם הִימֵל · הָאט דָאשׁ אַנְדֶרָע קִינְד גִזָאגְט
דָאשׁ פַייעָר וָועט זַיין אִין דָעם דָאזִיגִין הוֹיז · הָאט דָאשׁ
דְרִיטָע קִינְד גִיזָאגְט דָא אִיז פַאר הַאנְדִין אַיין אַלְטָר מַאן
אִיז עָר אָן גִבְּרֵייט פַאר בְּרָענְט צוּא וָוערִין אִין פַייעָר הָאט
רַבִּי אַבָּא גִיזָאגְט נָאט זָאל אוּנְז מַצִיל זַיין הָאט עָר זִיךְ פַר
וואוּנְדֶערְט אוּנ הָאט נִיט גִיקָענְט רַיידִין אוּנ אַזוֹ אִיז גִיוָוען
דָאשׁ דָעם זָעלְבִּיגִין טָאג הָאבִּין דִיא חַבְרַיָא גִיזָעהָן דִיא
שְׁכִינָה · אוּנ זַייגָן וָוארִין אַרוּם גִירִינְגִילְט אִין דָעם פַייעָר
פון דָער שְׁכִינָה · אוּנ דָאשׁ פָּנִים פון רַבִּי אַבָּא הָאט
גִיבְּרֶענְט אִין פַייעָר מַחֲמַת דָער חֶדְוָה פון דָער תּוֹרָה :
(יד) מִיר הָאבִּין גִילֶערִינְט דָעם דָאזִיגִין גַאנְצִין טָאג זַייגָען
זַייא אַלֶע נִיט אַרוֹישׁ גִגַאנְגֶן פון דָעם הוֹיז אוּנ זַייא הָאבִּין
זִיךְ גִיפְרֵייט מִיט דִיא נַייעָ דִבְרֵי תּוֹרָה וָואשׁ זַייא הָאבִּין

מחדש

ותקר"ב ישכ"ן חצרי"ך נשבע"ה בטו"ב בית"ך קדו"ש היכל"ך והוא סוד גדול שיש בפסוק זה מ"ב אותיות דהן סוד שם של מ"ב וסודו אין מגלין אותו אלא לצנועין ויש בפסוק זה עשרה תיבות כנגד זה כתב הזוהר באמירת פסוק זה בשעת המילה מעטרים עשר חופות להתינוק הנמול לעולם הבא : (קו) ואח"כ פתח חד ינוקא ואמר תאנא כל מאן דקריב בריה לקורבנא כאילו קריב כל קרבנין דעלמין קמי קב"ה בגין כך בעי לסדרא מדבחא במאנא חד מליא ארעא למיגזר עליה האי קיימא ברית קדישא ואתחשב קמי קב"ה כאילו הקריב עליה עולה וקרבניה הוא ריח ניחוח וכו' בגין כך זכאה חולקיה מאן דקרב האי קרבנא בחדוה קמי קב"ה ובעי למיחדי כל האי יומא אמר רבי אבא זכאין אתון בעלמא הדין ובעלמא דאתי ועליכון אתמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום והוו שמחין כל היום בחדוה דאורייתא והאי תינוק שנולד הביא בזוהר שהיה רב אידי בר יעקב שהוזכר התנא בגמרא בריך ליה רבי אבא ואזיל לאורחא · (טו) כד אתא רבי אבא לגבי רשב"י והוי דחיל למימר דברים האלו ששמעו מהנהו חסידים ומפי התינוקות הנזכרים לעיל לפני רשב"י דלא יתענשון על ידוי (פי' שהיה מתיירא ר' אבא לגלות זה הענין לפני רשב"י שלא יגזור רשב"י עלייהו דיגלון למקום אחר כדי שיתפרסם תורתם ברבים כדי שרבים ילמדו תורה מהם) ואח"כ סיפר רבי אבא לפני רשב"י כל המעשים הנ"ל א"ל רשב"י כל הני מילי מעליותא הוי טמירין גבך ולא אמרת לי גוזרני עלך דכל תלתין יומין אלין תתנשי התלמוד ממך והא כתיב אל תמנע טוב מבעליו וכו' ע"ש באריכות · (יז) ע"כ צריך האדם ליזהר לקום בחצות הלילה לעבודת בוראו ולעסוק בתפלה ובלימוד התורה איש איש כפי השגתו ולעשות התורה קבע ומשא ומתן

מְחַדֵּשׁ גִיוֶוען גְלַייךְ וְוִיא זַייא הָאבִּין דָעם טָאג מְקַבֵּל גִיוֶוען דִי תּוֹרָה פּוּן דָעם בַּארְג סִינַי · אוּנ בְּשַׁעַת מָען הָאט גִבְּרַאכְט דָאשׁ קִינְד אִין שׁוּל אַרַיין מַל צוּ זַיין הָאבִּין זַיי גִיהֶערְט אַיין קוֹל וְוָאשׁ אֵלִיָּהוּ הַנְבִיא הָאט גִיזָאגְט דָעם פָּסוּק אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך אוּנ דָאשׁ אִיז אַיין גְרוֹישֶׂר סוֹד דֶען אִין דֶעם דָאזִיגִין פָּסוּק אִיז פַאר הַאנְדִן צְוֵוייא אוּנ פֶערְצִיג אוֹתִיוֹת קֶעגִין דֶעם שֵׁם מ"ב אוּנ אִין דֶעם פָּסוּק אִיז פַאר הַאנְדִן צֶעהֶן וֶוערְטָר · קֶעגִין דֶעם שְׁרַייבְּט דֶער זוֹהַר אַז דוּרְךְ דֶעם וְוָאשׁ מָען זָאגְט דֶעם פָּסוּק בְּשַׁעַת דֶער מִילָה · קְרַייגְט מָען צֶעהֶן חֻפּוֹת פַאר דֶעם קִינְד אוֹיף עוֹלָם הַבָּא : (טו) דֶער נָאךְ הָאט אָן גִיהוֹיבִּין אַיין קִינְד אוּנ הָאט גִיזָאגְט מִיר הָאבִּין גִילֶערִינְט אִיטְלִיכֶער וְוָאשׁ אִיז מַקְרִיב זַיין זוּן פַאר אַיין קָרְבָּן דָאשׁ הֵיישְׁט עֶר עֶנְטְפֶרְט אִים אִיבֶּער מַל צוּא זַיין · אִיז גְלַייךְ וְוִיא עֶר אִיז מַקְרִיב אַלֶע קָרְבָּנוֹת פּוּן דֶער וֶועלְט פַאר נָאט ב"ה · דְרוּם מוּז עֶר אָן גְרַייטִין אַיין כֵּלִי פּוּל מִיט עֶרְד מָען זָאל דְרִינֶן אַרַיין וַוארְפִין דִיא עָרְלָה · אוּנ דָאשׁ וֶוערְט גִירֶעכִנְט פַאר נָאט ב"ה גְלַייךְ וְוִיא עֶר אִיז מַקְרִיב פַאר אִים אַיין קָרְבָּן עוֹלָה אוּנ זַיין קָרְבָּן וֶוערְט גִירֶעכִינְט פַאר אַיין רֵיחַ נִיחוֹחַ פַאר נָאט ב"ה · דְרוּם וואול אִיז דֶעם מֶענְטְשִׁין וְוָאשׁ עֶנְטְפֶערְט אִיבֶּער זַיין קִינְד מַל צוּא זַיין מִיט שִׂמְחָה אוּנ עֶר מוּז זִיךְ פְרַייֶען דֶעם גַאנְצִין טָאג מִיט פְרַייד פַאר נָאט ב"ה הָאט רַבִּי אַבָּא צוּא זַייא גִזָאגְט

וואול אִיז אַייךְ אוֹיף דֶר וֶועלְט אוּנ וואול אִיז אַייךְ אוֹיף יֶיעֶנֶר וֶועלְט · אוּנ אוֹיף אַייךְ וֶוערְט גִיזָאגְט דֶער פָּסוּק ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום אוּנ זַייא הָאבִּין זִיךְ גִיפְרַייט אַיין גַאנְצִן טָאג מִיט דֶער פְרַייד פּוּן דֶער תּוֹרָה אוּנ דָאשׁ קִינְד וְוָאשׁ מָען הָאט דָא מַל גִיוֶוען אִיז גִיוֶוען רַב אִידִי בר יַעֲקֹב וְוָאשׁ עֶר אִיז גִיוֶוען אַיין תַּנָא פּוּן דֶער גְמָרָא · הָאט רַבִּי אַבָּא אִים גִיבֶּענְטְשְׁט אוּנ אִיז זִיךְ אַוֶועק גִיגַאנְגֶן : (טז) וְוִיא רַבִּי אַבָּא אִיז גִיקוּמֶען צוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי · הָאט עֶר זִיךְ גִיפָּארְכְטִין צוּא זָאגִין אִים דִיא רַייד וְוָאשׁ עֶר הָאט גִיהֶערְט פּוּן דִיא חֲסִידִים אוּנ פּוּן דִיא דָאזִיגֶע קִינְדֶר · פּוּן וֶועגִין זַייא זָאלִין נִיט גִישְׁטְרָאפְט וֶוערֶן דוּרְךְ אִים · דָאשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי זָאל נִיט גוֹזֵר זַיין אַז זַייא זָאלִין פַאר טְרִיבִּין וֶוערִין אוֹיף אַנַנְדֶער אָרְט · פּוּן וֶועגִין זַייעֶר תּוֹרָה זָאל מְפוּרְסָם וֶוערִין צְווִישִׁן פִיל לַייט אוּנ זָאלִין תּוֹרָה לֶערְנֶן פּוּן זַייא · דֶר נָאךְ הָאט רַבִּי אַבָּא דֶער צַיילְט פַאר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אַלֶע דִיא זַאכִין וְוָאשׁ פְרִיעֶר זַיינֶן גִישְׁטַאנֶן · הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי גִיזָאגְט צוּא אִים דִיא אַלֶע גוּטֶע זַאכִין זַיינֶן גִיוֶוען בַּהַאלְטִין בַּייא דִיר אוּנ דוּא הָאשְׁט מִיר זַייא נִיט גִזָאגְט · דְרוּם בִּין אִיךְ גוֹזֵר אוֹיף דִיר אַז דְרַייסִיג טָעג זָאלִין דִיא אַלֶע זַאכִין פַאר גֶעסִין וֶוערִין פּוּן דִיר זֶעה נָאךְ אִין זוֹהַר שְׁטַייט דִיא מַעֲשֶׂה נָאךְ מֶער בַּאֲרִיכוֹת : (יז) דְרוּם מוּז דֶער מֶענְטְשׁ גִזְהַר זַיין אוֹיף צוּא שְׁטַיין הַאלְבֶּע נַאכְט צוּא דֶער דִינְסְט פּוּן זַיין

בשעפער

ומתן ארעי ויראה האדם כשיזכה לבן זכר לנהוג כמו שכתבתי לעיל כי לא דבר רק הוא להציל נפש מישראל ולהדביק ישראל בשכינה כד"א ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום ואז צדקתם עומדת לעד אמן :

פרק עד אירא בזוהר פרשת נח רבי אלעזר ורבי יוסי חמוי הוי אזלי מאושא ללוד אמר רבי יוסי לרבי אלעזר אפשר דשמעת מן אבוך רבי שמעון בן יוחאי מאי דכתיב ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים מאן אינון הוי א"ל לא ידענא וכו' (ב) עד דהוי אזלין חמו מערתא שמעו חד קלא דאמר תרין עוזלין דאיילותא עבדו קדמי רעותא דניחא לי ואינון הוי משריותא קדישא שפגע ביעקב והלכו לפניו אתרגיש ר' אלעזר ואסתער בנפשיה (לשון התעוררות וחרדה) ואמר רבון דעלמא כך אורחוי טב לן דלא נשמע שמיעתא דא ולא ידענא אתרחיש להו ניסא ושמעו קלא דאמר אברהם ויצחק הוו נפל ר' אלעזר על פניו חמא דיוקניה דאבוי א"ל אנא שאילנא מי הוו המלאכים והשיבו לי אברהם ויצחק הוו שהם נזדמנו לילך לפני יעקב בברחו מפני לבן ארמי ואף דיצחק היה עדיין קיים מ"מ נשתתו פרחת ממנו ועלה למעלה בשעת עקדה ואתחבר עמ שמת אברהם ואזלו לפני יעקב וז"ה אלהי אבי אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי' (ג) וארשב"י לא ליעקב לבד היו מזדמנין נשמות צדיקים אלא לכל יראי שמים מזדמנין לו נשמות צדיקים להצילו מן הרהורי עבירה ומכל שכן מהעבירה עצמה משא"כ אם אדם הוא מהרהר בהרהורים רעים הן בעיר והן בשדה והן בבית מזדמן אליו מזיק אחד (חניא) שמיה והוא ממונה עיז ההולך

בְּשִׁשְׁעֶר אוּנ עוֹמֶק צוּא זַיין תְּפִלּוֹת אוּנ תּוֹרָה צוּ לֶעֶרְנֶען אֵיטְלִיכֶר נָאךְ זַיין הַשְׂוָה נָאךְ׃ אוּנ תּוֹרָה צוּא לֶעֶרְנֶן זָאל עֶר כַּאכְּן פַּאר אַיין קְבִיעוּת׃ אוּנ דָּעם מַשָּׂא וּמַתָּן זָאל עֶר מַאכְּן אַיין אַרְעִי־אוּנ אַז צוּ דָּעם מָעְנְטְשֶׁן וְעֶרְט גֶיפֹּאַרְן אַיין בֶּן זָכָר׃ זָאל עֶר זֶעהֶן זַיךְ נוֹהֵג צוּא זַיין אַזוֹא וִויא מִיר הָאבֶּן פְּרִיעֶר גֶישְׁרִיבֶּן׃ וָארוּם דָּאש אִיז נִיט קֵין קְלֵיינֶע זָאךְ מַצִּיל צוּא זַיין אַיין נֶפֶשׁ פּוֹן דִּיא מָעְנְטְשֶׁן אוּנ צוּא בֶּהָעפְּטִין דִּיא מָעְנְטְשֶׁן מִיט דֶער שְׁכִינָה אוּנ דָּעְנְמָאלְט וָועט זַייֶער צְדָקוֹת בֶּלַייבֶּן שְׁטַיין אוֹיף אַייבִּיג אָמֵן :

פרק עד איתא עָשׂ שְׁטַייט אִין זוהַר פַּרְשַׁת נֹחַ׃ רַבִּי אֶלְעָזָר אוּנ זַיין שָׁווֹער רַבִּי יוֹסִי זַיינֶן גִיזַאנְגֶן פּוֹן אוֹשָׁא קַיין לוּד הָאט רַבִּי יוֹסִי גִיזַאנְט צוּא רַבִּי אֶלְעָזָר אֶפֶּשֶׁר הָאשְׁטוּ גֶהֶערְט פּוֹן דֶּיין פָאטֶר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וָואש עָשׂ שְׁטַייט אִין פְּסוּק אוּנ יַעֲקֹב אִיז אֲוֹועק גִינַאנְגֶען פּוֹן לָבָן׃ הָאבֶּן אִים בֶּגֶעגִינְט כַּלָּאכִים פּוֹן נָאט׃ וָוער זַיינֶן גִיווֹען דִּיא מַלְאָכִים׃ הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר אִים גִיעָנְטְפֶּערְט אִיךְ הָאב נִיט גֶיהֶערְט אוּנ אַלַיין וַייש אִיךְ אוֹיךְ נִיט׃ (ב) וִויא זַייא זַיינֶן אַוּא פִּיר גִינַאנְגֶן פַּאר אַיין הַייל׃ הָאבֶּן זַייא גֶיהֶערְט אַיין קוֹל נַייט אַרוּיש פּוֹן דֶער הַייל אוּנ זָאגְט צֶוַוייא הֵינְדֶּן וָואש זַייא הָאבֶּן פַּאר מִיר נֶימֶען מַיין וֵוילֶן וָואש אִיז פַּאר מִיר נֶיהָא׃ דִּיא זַיינֶן גִיווֹען דִּיא מַלְאָכִים וָואש הָאבֶּן בֶּגֶעגְנֶט אִין יַעֲקֹב אָבִינוּ אוּנ זַיינֶן גִינַאנְגֶען פַּאר אִים׃ אִיז רַבִּי אֶלְעָזָר גִיוָוארְן דָּר שְׁרֶאקְן אוּנ הָאט גִיזָאנְט רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם׃ עָשׂ וָואלְט בֶּעשֶׂר גִיווֹען מִיר זָאלֶין נָאר נִיט גִוווֹען הֶערֶן׃ אַייֶדֶר אִיצוּנְד וָואש מִיר הָאבֶּן גֶיהֶערְט אוּנ וַייישֶׁן נִיט דָּעם פֵּירוּש דָּער פּוֹן׃ הָאט זִיךְ גִיטְשְׁרֶאפֶּן אַיין נַם׃ אוּנ זַייא הָאבֶּן נֶהֶערְט אַיין קוֹל וָואש הָאט גִיזָאנְט דָּאש אִיז גִווֹען אַבְרָהָם וְיִצְחָק אִיז רַבִּי אֶלְעָזָר גִיפַאלֶין אוֹיף זַיין פָּנִים אוּנ הָאט גִיזֶעהֶן דִּיא צִוּרָה פּוֹן זַיין פָּאטֶר רִשְׁב"י׃ הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר צוּ אִים גִיזָאנְט׃ אִיךְ הָאב גֶפְּרָעגְט וָער דִּי מַלְאָכִים זַיינֶן גִיווֹען וָואש הָאבֶּן בֶּגֶעגְנֶט יַעֲקֹב׃ הָאט מֶען מִיר גִיעָנְטְפֶּערְט אַבְרָהָם אוּנ יִצְחָק זַיינֶן דָּאש גִיווֹען׃ אִיז מִיר קָשֶׁה יִצְחָק הָאט דָּאךְ דֶעְנְמָאלְט נָאךְ נַלְעבְּט׃ הָאט אִים רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי גִיעָנְטְפֶּערְט׃ דֶּען בִּשְׁעַת עֲקֵדָה אִיז זַיין נֶפֶשׁ גִיפְלוֹגֶן פּוֹן אִים׃ אוּנ אוֹיש דֶּר נְשָׁמָה אִיז גִיווֹארֶן אַיין מַלְאָךְ אוּנ זִיא הָאט זִיךְ בֶּהָעפְּט מִט דֶּר נְשָׁמָה פּוֹן אַבְרָהָם אוּנ הָאבֶּן בֶּגֶעגְנֶט יַעֲקֹב אוּנ זַיינֶן נִינַאנְגֶען פַּאר אִים׃ אוּנ צוּא יִצְחָק הָאט טָעֶן בְּשִׁעַת עֲקֵדָה נִיעֶעבְּן אַיין נַייע נְשָׁמָה׃ אוּנ דְּרוּם הָאט יַעֲקֹב נְזָאנְט צוּא לָבָן דֶּר נָאט פּוֹן מַיין פָּאטֶר אַבְרָהָם אוּנ דֶער נָאט פּוֹן מַיין פָּאטֶער פַּחַד יִצְחָק אִיז גִיווֹען מִיט מִיר אוּנ הָאט נִיט גֶילָאזְט דִּיךְ דּוּא זָאלְשְׁט מִיר בַּייז טָאן :

(ג) אוֹיךְ הָאט רִשְׁב"י גִיזָאנְט׃ נִיט צוּא יַעֲקֹב אַלַיין זַיינֶן וָואלֶן אֶן גִיבְּרַייט נְשָׁמוֹת פּוֹן צַדִּיקִים׃ נָאר צוּא אִיטְלִיכֶן צַדִּיק וָועלֶן אֶן נִבְּרַייט נְשָׁמוֹת פּוֹן צַדִּיקִים׃ דָּאש זַייא זָאלֶן אִים מַצִּיל זַיין פּוֹן אַיין מַחֲשָׁבָה צוּא הָאבֶּן אוֹיף אַיין עֲבֵירָה מִכָּל שֶׁכֵּן פּוֹן דֶּר עֲבֵירָה זֶעלְבְּשְׁט׃ אָבֶּער אַז דָּער מָעְנְטְש גְוויינְט זִיךְ אִין שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת צוּא טְרַאכְטֶן סַייא אִין

ההולך ובהליכתו הוא מחשב מחשבות רעות וזרות ונזוק הוא מאליו והמזיק נזקק לו וא נו סר ממנו
עד שמביאו לידי חטא חמור ויפגם בנשמתו בעו״ה פגם מאוד אשר יתחרט בסוף ימיו ויהיה פסידא
דלא הדר · (ד) למען תדע כי בכל מקום שאתה הולך שם יש מסייעין למחשבותיך הן לרעה והן לטובה
ואח״כ שאל רבי אלעזר לרשב״י אביו מה אנן לעלמא דאתי א״ל אנא ואנת נשתעשע עם דוד מלך
ישראל קם רבי אלעזר עד דהוו חמו ליה דאנפוהי נהירין כשמשא א״ל מלתא חדתא שמעתא א״ל
זכאין צדיקייא שמתחברין עם נשמת צדיקים בסוד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך · (ה) על כן
בן אדם למען ה׳ אלהי ישראל ולמען נשמתך הטהורה החצובה מתחת כסא כבודו יתברך וראה דרכיך
וחכם ליישר דרכיך וסור עיניך מראות ברע ותרגיל להסתכל בדברים קדושים כמ״ש בפרק ב׳ לעיל
ולא תעלה על דעתך קנאה בשל אחרים וכשביל כן תנצל מגזל וממון שאינו של יושר ותתנהג בסדר
נכון אף אם אספת ממון הרבה ואל תרבה בזוללות וסובאות רק תמיד יהיו מחשבותיך שאתה צריך
ליתן דין וחשבון על מוצא שפתיך ומכ״ש על מעשיך הרעים וטובים · (ו) ואם תאמר פן תוכל להעלים
ולכחש הרי העדים עומדין הן הן המלאכים המלווין לאדם באים ומעידים באיזה יום ובאיזה מקום נעשה
העבירה או המצוה ובאין ומטפחים על פניו ואומרים לו רשע איך נשאך לבך לכחש ולשקר את פני בוראך
הלא הכל גלוי לפניו והוא יודע כל מחשבותיו של האדם הוא בוחן לבבות וחוקר כליות · (ז) על כן צריך
האדם לידע בכלל שהקדוש ברוך הוא הוא מדקדק עם בריותיו אפילו על דבור קל ומכ״ש על המעשה
והרבה שלוחין ודינים קשים יש להקדוש ברוך הוא להפרע מן אין עושין רצונו ע״כ כל מעשה הטובה תהא
עיקר בעיניך אם הובא דרך מצוה לידך תשמח מאשר בא לידך מציאה של אבן טוב ותתן שבח להקב״ה על

שְׁטָאט סַאיי אִין פֶּעלְד אָדֶר אִין זַיין הַיים · וֶוערְט אִים אָן
גִיבְּרֵייט אַיין מַזִיק וָואשׂ הַיישְׂט חני״א אוּנ עָר אִיז מְמוּנָה
אִיבֶּר זֶעלְכֶע לַייט וָואשׂ טְרַאכְטִין שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת · אוּנ
אַזוֹ אַיין מֶענְטְשׁ וֶוערְט גִיזוּק פוּן זִיךְ זֶעלְבְּשְׁט אוּנ דֶער
מַזִיק טוּט זִיךְ פוּן אִים נִיט אָפּ בִּיז עֶר בְּרֵיינֶגְט אִים צוּא
אַיין הַארְבֶּע זִינְד אוּנ עָר אִיז פּוֹגֵם אִין זַיין נְשָׁמָה אַיין גְרוֹישִׁן
פְּגַם · וָואשׂ אִין סוֹף פוּן זַיינֶע טֶעג וֶועט עָר בְּוַודַאי חֲרָטָה
הָאבִּין · אוּנ עֶשׂ וֶועט זַיין אַזוֹ אַיין שְׁאדִין וָואשׂ עֶשׂ וֶועט
זִיךְ שׁוֹין נִיט אוּם קֶערִין : (ד) דָאשׂ זָאג אִיךְ דִיר פוּן וֶועגִין
דוּא זָאלְשְׂט וִוישִׁן אַז אִין אִיטְלִיכִן אָרְט וָואשׂ דוּא גֵייסְט
זַיינֶן פַאר הַאנְדִן הֶעלְפֶרְשׁ צוּא דַיין מַחֲשָׁבָה · הַן אוֹיף בַּייז
הַן אוֹיף גוּטְשׁ · דֶער נָאךְ הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר גִיפְרֶעגְט צוּא
זַיין פָאטֶר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי וִויא אַזוֹא חָשׁוּב זַיינֶן מִיר
אוֹיף עוֹלָם הַבָּא · הָאט רשב״י גִיזָאגְט צוּא אִים אִיךְ אוּנ
דוּא וֶועלִין זִיךְ פְּרֵייעֶן מִיט דָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל : (ד) דְרוּם
דוּא בֶּן אָדָם פוּן וֶועגִין דֶעם גָאט דֶער גָאט פוּן דִיא
יִשְׂרָאֵל · אוּנ פוּן וֶועגִין דַיין רֵיינֶע נְשָׁמָה וָואשׂ זִיא אִיז
גִינוּמֶן גִיוָוארִין פוּן אוּנְטֶער דֶעם כִּסֵּא כְּבוֹד פוּן גָאט בָּ״ה ·
זֶעה דַיין וֶועג אוּנ זַייא קְלוּג צוּא רֶעכְט פַארְטִיגִין דַיין
וֶועג אוּנ טוּא אָפּ דַיינֶע אוֹיגִן פוּן צוּא זֶעהֶען אִין בַּייז
אוּנ גִיוַויין זִיךְ צוּא קוּקִין אִין הֵיילִיגֶע זַאכִין · אוּנ עֶשׂ
זָאל נִיט אוֹיף נַיין אוֹיף דַיין דַיעָה צוּא מְקַנֵּא זַיין אִין
אַנְדֶרֶע · אוּנ דוּרְךְ דֶעם וֶועט אִיר גִיצוּל וֶוערִין פוּן גֶזֶל

אוּנ פוּן נִיט קַיין יוֹשֶׁר גֶעלְט אוּנ אוֹיךְ אֲפִילוּ אוֹיבּ דוּא
הָאשְׂט אַיין גִיזַאמִילְט פִיל גֶעלְט זָאלְשְׂטוּ דִיר פוּן דֶעם גֶעלְט
קַיין פִיל תַּעֲנוּגִים נִיט אָן טָאן · אוּנ זָאלְשְׂט נִיט מָערִין
אִין פְּרֶעסֶרַייא · נָאר דַיין מַחֲשָׁבָה זָאל תָּמִיד זַיין אַז דוּא
דַארְפְסְט אָפּ גֶעבִּין דִין אוּנ חֶשְׁבּוֹן אוֹיף אַלֶמֶן וָואשׂ דוּא
רֶעדְסְט · אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן אוֹיף דַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים :
(ו) אוּנ טָאמֶר וֶועשְׂטוּ וֶועלִין זָאגִין טָאמֶר וֶועשְׂטוּ קֶענְעֶן
לַייקֶנֶן אוּנ זָאגִין אִיךְ הָאבּ דָאשׂ גָאר נִיט גִיטָאן פַאר וָואר
דִיא עֵדוּת דָאשׂ זַיינֶען דִיא מַלְאָכִים וָואשׂ זַיינֶן תָּמִיד בַּייא
דֶעם מֶענְטְשִׁין · דִיא קוּמֶן אוּנ זָאגִין עֵדוּת אִין וֶועלְכִין טָאג
אוּנ אִין וֶועלְכִין אָרְט דִי עֲבֵירָה אָדֶר דִיא מִצְוָה אִיז וָוארִין
גִיטָאן · אוּנ זַייא קוּמֶן אוּנ שְׁלָאגִין אִים אוֹיף זַיין פָּנִים אוּנ
זָאגִין צוּא אִים דוּא רָשָׁע וִויא הָאט דַיין הַארְץ דִיךְ פַאר
טְרָאגִין צוּ לַייקֶנֶן דַיינֶע מַעֲשִׂים פַר דַיין בַּשֶׁעפֶר · פַאר וָואר
עֶשׂ אִיז דָאךְ אַלְץ אַנְטְפְּלֶעקְט פַר אִים · אוּנ עָר וַויישְׂט אַלֶע
מַחֲשָׁבוֹת פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין עֶר פְּרוּבְט דִיא הֶערְצֶער אוּנ
פָארְשְׁט דִי נִירִין : (ז) דְרוּם מוּז דֶר מֶענְטְשׁ וִוישִׁן · אַז גָאט
בָּ״ה אִיז מְדַקְדֵק מִיט זַיינֶע בַּשֶׁעפֶנֶשׁ אֲפִילוּ אוֹיף אַיין גְרִינְגֶן
דִיבּוּר · אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן אוֹיף אַיין מַעֲשֵׂה אוּנ פִיל שְׁלוּחִים
אוּנ שְׁוֶוערֶע דִינִים אִיז פַאר הַאנְדִין צוּא גָאט בָּ״ה · עָר
זָאל גִיצָאלְט וֶוערִין פוּן דִיא וָואשׂ טוּעֶן נִיט זַיין וִוילִין ·
דְרוּם זָאל אִיטְלִיכֶע גוּטֶע מַעֲשֶׂה טַייעֶר זַיין אִין דַיינֶע אוֹיגִין
אוֹיבּ עֶשׂ קוּמְט דִיר אַיין מִצְוָה צוּא הַאנְדִן · זָאלְשְׂטוּ זִיךְ

פרייען

שויכה אותך והביאך לידי איזה מצוה ׳ (ח) ובפרט אם יזדמן לך איזה מצוה שאין לה מהדרין תהיה מהוריזים ומקדימין במצוה בכל יכולתך בגופך ובמאודך ובנשמתך כי המצוה שאין בה מתעסקים נקראת מת מצוה שאין לו מתעסקים ואתה התחוק בה וזכה בה ובזה תגביה והרים קרן של מצוה זו ממש כמו שהקדוש ברוך הוא מרים מאשפות עני ואביון ואותה המצוה תהיה לך מליץ ופרקליט יושר בפני הקב״ה אף שנגזר על אותו האדם איזה גזר דין ח״ו המצוה ההיא זוקפת ועומדת לפני ב״ד של מעלה עד שמבטלת הגזר דין ועי״ז נאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו וגו׳ ׳ (ט) ועאכ״ו אם האדם עוסק בתורה לשמה שהיא מובחרת מכל המצות אוי יהיה שכרו כפול ומכופל ובשעת פטירתו אז מט״ט שר הפנים וכל פמליא של מעלה מלווין אותו ולובשין את הצדיק בכל מיני בגדים דיקר ומעטרין ליה בעטרין ושר הפנים מדליק לפניו נרות העשויין מהוד והדר מזיו השכינה ועל זה התפלל דוד המלך ומשה רבינו אתהלך לפני ה׳ באור החיים ׳ (י) ע״כ יתפלל האדם תמיד שיציל אותו הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו מכל מיני עון ופשע ופעולות שוא רק הקדוש ברוך הוא ידריכהו בדרך הישר והטוב והקב״ה בעל רחמים ישמע לקול המתחנן אליו ברב נשבר ויתן לאדם לב ישר וכשר וחפץ ה׳ בידו יצליח אמן :

פרק עה אמרן רזל אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא היה שולט בארצם אומה ולשון ואלמלי משמרין ישראל ב׳ שבתות מיד הן נגאלין כי מצות שבת היא שקולה כנגד כל התורה וכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים והנה ראיתי מנהג בישראל ברוב הפוצות מדינות

פֿרייַען בֿעטָער אויב דוא וואלְשְׂט ניפּוּנען אַיין טַייַער שְׂטַיינדיל : (ח) אוג בּפֿרט אַז עָש טָרעפט זיך דַיר אַזוא אַיין מְצוה וָאש קַיינֶר וויל נִיט זיא טָאן ׳ זאלְשְׂטו זַיין פון די זַרִיזים אוג פון דיא וואש פֿעדַרן זיך מְצות צוא טָאן אוג זאלְשְׂט זיא טָאן מִיט נָאר דַיין יְכוֹלת מִיט דַיין גוף אוג מִיט דַיין נָעלְט אוג מִיט דַיין נְשָׁמה : וואוּרום דיא מְצוה וָאש קַיינֶר אַיז נִיט עוסק אַין אִיר ׳ וָוערט זיא נִירגֶענֶט מת מְצוה וָאש הָאט קַיין מְתַעסְקים נִיט ׳ אוג דוא שְׂטָארק זיך אַין אִיר אוג זַייא זוכה אַין אִיר : אוג דָער מִיט וועשְׂטו אויף הַייבּן דָאש הָערְשָׂאפט פון דָער מְצוה ׳ אַז וויא נָאט בָּ״ה דָער הַייבּט דָעם אָרום טָאן פון דָעם סְטָט׳ אוג דיא מְצוה וָעט פָּאר דִיר זַיין מֵלִיץ יושֶׁר פַּר נָאט בָּ״ה ׳ אוג אַז עָש וָוערט נָנֶזר אויף דָעם מָענְטשֶׁן ח״ו עָפּיש אַיין גֶזד דִין ; שְׂטַייט דיא מְצוה פָּאר אִים בַּייא דָעם בַּית דִין שֶׁל מַעְלָה בִּיז זיא אִיז מְבַטֵּל דָעם גְזר דִין : (ט) אוג מְכָּל שֶׁכֵּן אַז דָער מָענְטש לֶערְנְט תּוֹרה לִשְׁמָה ׳ וָואש אִיז מְעֻלֶּה בִּיז זיא אִיז אַרַב נָאר אָן גָרעַנְצֶן אוג נָן אֵיךְ הָאב נִיטָאקֶן אַיין שְׂלֶעכְטִין מְנָהָג דָאש רוב פון דיא דָאזִיגע מְדִינות דָאש זַייא זַייֶן מְזַלְזֵל אִין דָעם כְּבוֹד פון דָעם הַיילִיגִן שַׁבָּת אוג זַייֶנען מְחַלֵּל שַׁבָּת׳ צום עֶרְשְׂטֶן הָאב אִיךְ נִיזָעהֶן פִּיל לַיים וָואש אַלֶע עֶרֶב שַׁבָּת נִייֶען זַייא אִין דיא הַארְבֶּרְגֶן אוג עֶסֶן אוג פְּרִינְקֶן בִּיז זַייא שִׁיפֶּרִין זיך אָן אַזוי וויא דָאש שִׁיכְּרוּת פון לוט דָער נָאךְ קוּמֶן זַייא עֶרְשָׂט אַהֲיים אוג מַהֲמַת נְרוּשׁ שִׁכָּרוּת קָען עֶר אָפּילו קֵין קִידוּש

דעכט

אוג דְרוּךְ הָאט דָוד הַמֶּלֶךְ ע״ה מִתְפַּלֵּל נִיזוּכֶן אוג מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אוּיךְ ׳ אִיךְ זָאל נִיין פָּאר נָאט אִין דָעם לֵיכְט פון לָעבֶן : (י) דְרוּם זָאל דָער מֶענְטש הְמִיד מִתְפַּלֵּל זַיין אַז נָאט ב״ה מִיט זַיין פִּיל רַחֲמָנוּת אוג זַייֶנע הָסְדִים זָאל אִים מַצִּיל זַיין פון אַלֶערְלַייא זִינד אוג פַּאלְשָׁע וֶוערְק ׳ נָאר נָאט ב״ה דָער בַּעַל הָרַחֲמִים וָועט זַי הָערִין צוא דֶעם קוֹל וָואש בָּעם אִים מִיט אַיין צוּ בְּרָאכֶן הָאֶרְץ אוג וָועט אִים נָעבֶּן אַיין בָּשָׂר הָאֶרְץ אָמֵן :

פרק עה אמרו אינְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבֶּן גִיזָאגְט אַז וָען דיא יִשְׂרָאֵל זָאלֶן גִיזָוכֶן הִיטִין דָעם עֶרְשְׂטֶן שַׁבָּת וָואלְט קֵין שׁוּם אוּמה אִין זַייֶער לַאנְד נִיט גִיוָולְטִיגְט ׳ אוג וָען דיא יִשְׂרָאֵל זָאלֶן אִיצוּנְד הִיטִין צְוַויי שַׁבָּתִים וָואלְטֶן זַייא הַיכֶף אוּיש גִילַייזְט גִיוָוארֶן וָואורום דיא מְצוה פון שַׁבָּת בְּשְׂטַייט קָענֶן נָאר דָער תּוֹרה ׳ אוג דָר וָואש אִיז מֶענֶג שַׁבָּת נִיט מָען אִים אַיין אַרַב נָאר אָן גָרעַנְצֶן אוג נָן אֵיךְ הָאב נִיזָעהֶן אַיין שְׂלֶעכְטִין מְנָהָג דָאש רוב פון דיא דָאזִיגע מְדִינות דָאש זַייא זַייֶן מְזַלְזֵל אִין דָעם כְּבוֹד פון דָעם הַיילִיגִן שַׁבָּת אוג זַייֶנען מְחַלֵּל שַׁבָּת׳ צום עֶרְשְׂטֶן הָאב אִיךְ נִיזָעהֶן פִּיל לַיים וָואש אַלֶע עֶרֶב שַׁבָּת נִייֶען זַייא אִין דיא הַארְבֶּרְגֶן אוג עֶסֶן אוג פְּרִינְקֶן בִּיז זַייא שִׁיפֶּרִין זיך אָן אַזוי וויא דָאש שִׁיכְּרוּת פון לוט דָער נָאךְ קוּמֶן זַייא עֶרְשָׂט אַהֲיים אוג מַהֲמַת נְרוּשׁ שִׁכָּרוּת קָען עֶר אָפּילו קֵין קִידוּש

מדינות הללו שהן מזלזלים בכבוד יום הקדוש שהוא שבת׳ (ב) בראש ראיתי רבים שהולכים כל ערב שבת בבתי אושפיזות ואוכלין ושותין עד שמשתכרים כשיכורו של לוט ואחר כך באין לביתם ומרוב השכרות אין יכול לעשות קידוש היום כראוי וקיל שלשה מעידים זה על זה ואלו הן הקדוש ברוך הוא ושבת וישראל׳ ונמירי כל המעיד צריך להעיד מעומד והשיכור אין יכול לעמוד אפילו על רגליו הייטב בעיני ה׳ שיבא שיכור להעיד עליו שהוא אחד ומיוחד ועל שבת שהוא שקול כנגד כל התורי״ג מצות ע״כ שומר נפשו ירחק מזה המכשול כי ענשו גדול מאוד׳ ועוד מכשול שני שבני הכפרים היושבים בערי הפרזות במקומות שאין להם חומה ומחיצה והן משלטלים מרשות היחיד לבתי אינם ישראלים ומבתי אינם ישראלים לבתיהן ומורין היתר לעצמן באשר שהוא יחיד בעירו ואין ישראלים אחרים דרים אצלו בקביעות אין אינו ישראל אוסר עליו אבל מועין הן ואינם יודעים הדין על בוריו כי קייל כיון דישראל אחד דר במקום יחידי מותר לטלטל בכל העיר ההוא בעיר אשר לו חומה ודלתים ומוקפת כראוי ואז אותה העיר הוא נחשב לו כד׳ אמות ומותר לו לטלטל בכל אותו העיר משא״כ בערי הפרזות ומכל שכן בכפרים אין לשום ישראל היתר לטלטל אפילו מפתח ביתו ולחוץ כי איסור גמור הוא׳ לכן כל הירא את דבר ה׳ צריך להודיע את יושבי כפרים ובפרט להארנדרי״ם שהיא להם חתיכה דאיסורא לטלטל שום דבר בכפרים ובערי הפרזות׳ (ג) שלישית ראיתי המנהג ביושבי כפרים הרחוקים זה מזה ובשבת באים למנין עשרה לבית הכנסת להתפלל ברב עם הדרת מלך מלכו של עולם הקב״ה ובאים לבהכ״נ והם עוסקים בהבלי עולם ומספרים אחד לחבירו איך שקנה סוסים במקח השוה אצל א׳ וזה מספר שקנה פרה או שאר בהמה וכל דבריהם הוא במשא ומתן של חול וקיל׳ ודבר דבר שלא יהיה דבורך בשבת כשל חול ובחול אין רואין אחד לאחד רק בשבת באים למנין והן עוסקים הכל בדרך ארץ ובמשא ובמתן׳ אז טוב היה להם לשבת בית בבתיהם ולישן בממה כדי שלא ידבר דברי חול בשבת ומכשול זה הוא מצוי בעי״ה ברוב בני יושבי כפרים ועוד נגע אחד נראה לי שבמקצת מקומות הולכין כמו ב׳ וג׳ שעות

רָעכְט נִיט מַאכן אוּנ מִיר הָאבּן דָאךְ אַיין קַיְימָא לָן אוּ דְרַייא זְאנְען עַדוּת אַייגָר אוֹיף דָעם אַנְדֶרֶן אוּנ דָאש זַיינָען זַייא נָאט בְּ״ה אוּנ שַׁבָּת אוּנ דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ דָער וָואש זְאגְט עַדוּת כּוּ דָאךְ עַדוּת זָאגְן שְׁטַיינְדִיג אוּנ אַיין שִׁיבּוּר קָען דָאךְ נִיט שְׁטַיין אוֹיף זַיינָע פִּיס נוּא קָען דָען. וואוּל גִיפַּעלן בִּ״ייא נָאט אוּ אַיין שִׁיבּוּר זָאל קוּמָן אוֹיף אִים עַדוּת זָאגְן אוּ עֶר אִיז אַיין אַייגְצִינֶר נָאט אוּנ זָאל אוֹיךְ עַדוּת זָאגְן אוֹיף שַׁבָּת אוּ דָאש גִישְׁטַייט קָענְען אַלֶע תַּרי״ג מִצְוֹת דְרוּם דָער וָואש הִיט זַיין לַייב דָער זָאל זִיךְ דָער וַייטֶערְן פּוּן דָעם דָאזִיגְן שְׁטְרוֹיכְלִינְג וָוארוּם זַיין עוֹנָש אִיז זַייעֶר גְרוּיש׳ (ג) נָאךְ אַיין מִכְשׁוֹל הָאבּ אִיךְ גִיזָעהָן דָאש דִיא דָאךְפֶּש לַייט וָואש אַרוּם דָעם דָאךְפּ אִיז נִיט פַּאר הָאנְדְלִין מוּעֶר׳ אוּנ זַיי טְרָאגְן פּוּן רָשׁוּת הַיָחִיד אִין דִי נִיט יוּדִישָׁע הַייזֶר אוּנ פּוּן דִיא נִיט יוּדִישָׁע הַייזֶר אוּנ מוֹרָה הַיְתֵּר וַויל קֵין אַנְדֶערָע יִשְׂרָאֵלִים וואוֹנְען דָאךְטִין נִיט בְּקְבִיעוּת׳ אוּנ דִי נִיט יוּדִישָׁע קָענְן נִיט אַסְרִין אוֹיף אִים זַיין מְחִיצָה׳ אֲבֶער זַייא וַויישׁן נִיט רָעכְט דָעם דָין׳ דָען דָאש אִיז אִיין אִיסּוּר גָמוּר אֲפִילוּ נָאר פּוּן זַיין טִיר עֶפּיש אַרוּיש צוּא טְרָאגְן׳ דְרוּם דָער וָואש פָּארכְט זִיךְ פַּאר נָאט׳ כּוּ מוֹרִיעַ זַיין דִיא לַייט וָואש וואוֹנְען אִין דָיא דָערָפָער אוּנ בְּפְרַט צוּא דִיא דֶעלֶרִים׳ אַז עֶש אִיז צוּא זַייא אַיין אִיסּוּר גָמוּר צוּא טְרָאגְן אִיין שׁוּם זַאךְ אוּם שַׁבָּת אִין דִי דֶערְפֶּר׃ (ג) דָאש דְרִיטֶע הָאבּ אִיךְ גִיזָעהָען דָעם מְנָהָג צְווישָׁן דִיא דָארְפּש לַייט וָואש זִיצִין וַויט אַייגָער פּוּן דָעם אַנְדֶרן׳ אוּם שַׁבָּת קוּמָן זַייא צוּם מְגִין אוּנ זַייגָען עוֹסְקִים אִין נָארִישְׁקַייט׳ אוּנ אַייגָער דֶר צַיילְט דָעם אַנְדֶערִין וַויא עֶר הָאט גִיקוֹפְט פֶּערְד אִין גְלַייכְן נָעלְט׳ אוּנ דָער אַנְדֶרֶע דֶר צַיילְט וַויא עֶר הָאט גִיקוֹיפְט אַיין קוּא אָדֶר אַנְדֶרֶע וַאכְן׳ אוּנ אַנֶ״נְץ דָאבְּנָען שְׁמוּעֶסְן זַייא נָאר פּוּן מַשָּׂא וּמַתָּן אוּנ צוּם אֶמֶת טָאר מֶען דָאךְ אוּם שַׁבָּת נָאר נִיט רַיידִין קֵין דְּבָרִי חוֹל אוּנ אוּם דָער וָואכְן זָעהָן זַייא זִיךְ נִיט אַייגְנֶע עֶש אַנְדֶרֶע נָאר אוּם שַׁבָּת קוּמָן זַיי זִיךְ צוּם הוֹיף אוּנ שְׁמוּעֶסְן נָאר פּוּן מַשָּׂא וּמַתָּן אוּנ דָבָרִים בְּטֵלִים עֶש וָואלְט שׁוּין בְּעֶשֶׂר נִיוָוען זַייא זָאלִין זִיצִין אִין זַייעֶר חַיִים׳ אוּנ צוּ שְׁלָאפִין׳ אַייגֶר צוּא מְגִין גַיין פּוּן וָועגְן צוּא רַיידִין דְּבָרִי חוֹל׳ דֶען זַייא זָאלִין זַיין אִין דֶער חַיִים וָואלְטִין זַיי נִיט גִיהַאט מִיט קַיינֶם צוּא רַיידִין וָואלְטִין זַייא גִידַאבְּנט אוּנ גִיעֶעסְן אוּנ גִישְׁלָאפִין אוּנ אֶפֶשֶׁר עֶפּיש גִילְעֶרְנְט׳ אוּנ דֶר מְכְשׁוֹל אִיז גִיוַוייגְטְלִיךְ בִּייא פִיל דָארְפּש לַייט׳ אוֹיךְ הָאבּ אִיךְ גִיזָעהָן אַז אִין אַמֶייל עֶרְטֶער נִיטָּן

מעיר לעיר למנין ואומרים דיש תחום שבת ואני יודע בעצמי שהוא ג׳ או ד׳ תחומי שבת ע״כ אני מזהיר בכל המקומות אשר היא קבלה בידי אנשי הישובים שהתיר להם איזה מורה צדק שהוא מפורסם ומדד הרב בעצמו התחום אז מותר לילך בשבת אבל לא יסמוך על איזה מלמד או על מי שאינו יודע להורות איסור והיתר כי בעו״ה בדור הזה רבו המתירים על האוסרים מחמת הגיפה או מחמת נתינת ממון שוחד שנותנין לו והוא מתיר אסורים איסור דאורייתא ע״כ יראה כל אחד ואחד להסיר מכשול מעליו ולא ילך ממקום למקום עד שיהיה לו רשות מן הרב מדינה שלו׳ (י) ד׳ ראיתי מכשול גדול באנשי ישובים ובקצת הקהילות שישראל מכוונין לכבד את יום השבת בכל מה דאפשר לו והמה שולחים בשר לצלות לבית האופה אינו יהודי באשר שאין תנורים מצויין במדינות האלו אצל יהודים ושתים רעות עושין בכיבוד זה חדא ששולחים הבשר לצלות ע״י בתולה יחידה לבית האופה ועוברים על איסור יחוד שאיסור זה הוא אסור בישראל כי דוד ושמואל הנביא ע״ה היו נוזרין גזירה זו והיו אוסרין לייחד שום זכר ונקבה׳ (ה) ע״כ השומר שהיא הבתולה צריך שמירה מפני היחוד והיאך תשמור היא הבשר הצלי ועוד איסור שני הוא כיון דאין ישראל מסייעו להאופה אין לתבשיל זה או לצלי שום היתר בעולם כי הוא אסור מדאורייתא ולאו כל עלמא מר בר רב אשי גינהו שיודעין דין זה ומכל שכן בני הישובים שהן נכשלים בעו״ה בעון זה ואוכלים איסור דאורייתא כי לא מצאתי שום פוסק הפוסק היתר בזה הדין אבל הוא אסור אף דישראל עומד ע״ג כיון דישראל אינו מסייעו הוא איסור גמור ומכשול זה בעיה נכשלים ברוב מדינות׳ (ו) ע״כ אני מזהיר להסיר כל אחד ואחד מכשול מביתו ולא ישלח בתולה ואשה ביחידות ואם שלח לבית האופה אזי יראה לחתות בגחלים או להשים הצלי בעצמו לתוך התנור כדי שלא יבא לידי איסור דאורייתא חס ושלום וכל הנזהר בארבעה דברים

זײ אפֿשר צוזוייא אדר דרייא שעה צוא מגן פון איין דארף
צום אנדרין׳ אוג זאגן עש איז נאר איין תחום שבת׳ אוג
איך זייש אליין פיל ערטר וואש עש איז פר האנדין דרייא
אדר פיר תחום שבת אוג זייא גייען פארט אום שבת אוג
זאגן עש איז מיין ניט פאר האנדין נאר איין תחום שבת
דרום בין איך מזהיר דאש אין אלע ערטער וואש זייא
האבין בקבלה פון איין ערליכן מורה הוראה וואש ער
האט אליין אויש נימאכטין אוג עש איז מיין ניט פאר
האנדין נאר איין תחום שבת׳ דארטין מעגן זייא גיין אום
שבת׳ אבר זייא זאלין זיך ניט סומך זיין אויף עפיש איין
מלמד אדער אנדרר וואש ער וויש ניט צוא פקקנן קין
שאלות׳ בעונותינו הרבים אין דעם היינטיגן דור האבין זיך
נימערם פיל לייט וואש מחמת חניפה אדער מחמת מתן ניט
זייא נעלט זיינען זייא מתיר פיל זאכין וואש זיינן אסור מן
התורה׳ דרום זאל איטליכר זעהן דעם מכשול אף צוא
מאן פון זיך אוג זאל ניט ליין אום שבת פון איין דארף צום
אנדרין בין ער ועט האבין רשות פון דעם רב וואש איז אין
זיין מדינה׃ (ז) דאש פערטע האב איך ניזעהן איין גרושער
מכשול אין דיא דערפר אוג אין אטייל שטעט דאש דיא
ישראל גרייטן אן שפייו לכבוד שבת וויא וייט זייער יכולת
גרייכט אוג זייא שיקן דורך איין בתולה פלייש צוא איין
בערר איין ניט יוד דארטין עש בראטין לכבוד שבת׳ וואוים
ער זאל ניט קומן צוא קיין איסור דאוריתא חו״ו׃ אוג דור

שכתבתי יהיה שכרו כפול ומכופל ויזכה לנחלה בלי מצרים כד״א והאכלתיך נחלת יעקב אביך אכי״ר :

פרק עז **כתיב** בפרשת ויקרא ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו׳ פסוק זה נדרש בזוהר פרשת ויקרא דקאי על נשמת האדם אשר טרם יורדת הנשמה לגוף לעולם הזה מוליכין את הנשמה באלף ושמונה עולמות שתראה יקר וכבוד של ת״ח שעסקו בעולם הזה בתורה ולמדו לשם שמים וכל דרכם ועניינם היה לש״ש והיו מתנהגים במדת הענוה ומושבם בכבוד אור פני הצדיקים ומאירים כזוהר הרקיע ועל ראשם חופות מאבנים טובות מאד אז אומרים להנשמה ראה בכבודן של צדיקים שיושבין בגן עדן אם אתה תנהג בטוב כמו אלו הצדיקים תזכה אתה גם כן ליקר ותפארת הזה ואח״כ מביאים הנשמה לפני הקדוש ברוך הוא ולובשים אותה לבוש דיקר כצורת הגוף ודיוקנא דהאי עלמא · (ב) ואז הנשמה נהנית מזיו השכינה ומעטרין לה בכמה עטרין ואומרים לה הננו עושין לך כל הכבוד הזה על מנת שתהיה צדיק ותהיה יראת ה׳ על פניך ומשביעין אותה בשמא דמלכא קדישא דלא תחטא ומתרין בה כמה התראות ואח״כ היא משתחות נגד הקדוש ברוך הוא ואחר כך יורדת לגוף לעולם הזה ואם האדם הוא צדיק הוא טוב ובאם שאין האדם עושה רצונו של מקום אזי התורה היא מתמיה על אותו הרשע ואומרת ונפש כי תחטא בתמיה הלא שמעה הנפש קול האלה וקול השבועה שהיו משביעין אותה במרום קודם שירדה לגוף האדם הרי התרו בה בכמה התראות כנ״ל · (ג) אמנם אעפ״כ אל תתייאש מן העולם הבא רק ראה לתקן מה שאתה פוגם ועל אותן החטאים שאתה זוכר ע״י ראייה שאתה מסתכל בזה החטא או שאתה זוכר או ידעת וזה הפירוש של או ראה או ידע על כולם תוכל לשוב בתשובה שלימה ותתודה בדמעות על כל חטא ועון ואם לא יגיד כל החטא להתודות עליו קמי הקדוש ב״ה קודם המות אז ונשא עונו ותסבול עונש צער של גיהנם ושאר עונשים כשתפול בידי אכזרים וכל

וואש איז נזהר אין די פיר זאכין וואש איך האב פריער גישריבין וועט זיין שכר פיל גיטאפילט זיין אונ וועט זוכה זיין צוא נחלה בלי מצרים אמן :

פרק עז כתיב עש שטייט אין דער פרשה ויקרא ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו׳ דר פסוק ווערט גידרשת אין זוהר דען דאש גייט אויף דר נשמה פון דעם מענטשין דאש אז זיא גידערט אראפ אין גוף אריין אויף דער וועלט · פירט מען זיא דורך טויזינט מיט אכט וועלטין · פון וועגין זיא זאל זעהן דעם כבוד פון דיא תלמידי חכמים · וואש האבין אויף דר וועלט תורה גילערינט לשם שמים · אונ אלע זייערע וועגין זיינן אלץ גיוועזן לשם שמים · אונ האבין זיך נוהג גיוועזן אין דער מדה פון ענוה אונ זייער זיצונג איז בכבוד אונ דיא ליכט פון דיא צדיקים לייכטין אזוא וויא דער גלאנץ פון דעם הימל · אונ אויף זייער קאפ זיינן פאר האנדין חופות פון זייער טייערע שטיינר · זאגט מען צוא דער נשמה · זעה אין דעם כבוד פון דיא צדיקים וואש זיצן אין גן עדן · אונ אויב דוא וועסט זיך אויך פירן אזוא וויא דיא צדיקים וועשטו אויך זוכה זיין צו דעם דאזיגן כבוד אין דעם שיינקייט · דר נאך בריינגט מען די נשמה פאר גאט ב״ה · אונ מען קלייד זיא אן מיט טייערע קליידר אזוא וויא דאש גישטאלט פון דעם גוף ·

(ב) אונ דענמאלט האט די נשמה הנאה פון דעם לויטרקייט פון דר שכינה · אונ מען קריינט זיא אן מיט פיל קרוינן אונ מען זאגט צו איר · נון מיר טוען דיר גאר דעם דאזיגין כבוד אויף דעם תנאי דו זאלשט זיין איין צדיק · אונ גאטש פארכט זאל זיין אויף דיין פנים אונ מען בשווערט זיא מיט דעם נאמן פון גאט ב״ה · אז זיא זאל ניט זינדיגן · אונ מען איז איר מתרה פיל התראות · דר נאך בוקט זיא זיך קענן גאט ב״ה · דער נאך גידערט זיא אין גוף אריין אויף דער וועלט · אונ אויב דער מענטש איז איין צדיק איז גוט · אבר אז דר מענטש טוט ניט דעם ווילן פון גאט · פאר וואונדרט זיך דיא תורה אויף דעם רשע אונ זאגט ונפש כי תחטא וויא קומט דאש אז דר מענטש זאל זינדיגין · אמער ושמעה קול אלה זיא האט דאך גיהערט דאש קול פון דר שבועה וואש מען האט זיא בשווארין אין הימיל איידער זיא האט גיגידערט אין גוף אריין אונ מען האט איר מתרה גיוועזן מיט פיל התראות : (ג) נאר פון דעסט וועגין זאל דר מענטש זיך ניט מייאש זיין פון עולם הבא נאר ער זאל זעהן מתקן זיין וואש ער האט פוגם גיוועזן · אונ אויף אלע עבירות קען ער תשובה טאן אונ זאל מתוודה זיין מיט טרערין אויף איטליכר זינד · ואם לא יגיד אבר אז ער וועט ניט זאגין כלומר אבר וועזן ער וועט פר זיין טויט ניט מתוודה זיין זיינע

זינד

וכל זה גרמת לך בעצמך · (ד) והקב״ה הוא מלא רחמים ברוב חסדיו על בריותיו והוא מעמיד ממונים ושלוחים ברקיע המכריזים בכל יום אתערו בני עלמא לקמי מלכא קדישא אתערו וחוסו על עצמכם וחוס׳ על בניכם ומפני כך כמה פעמים יבא פתאום יראה וחרדה בלב האדם לזכור את יום המיתה כדי שיתחרט על מעשיו הרעים והירא וחרד לדבר ה׳ מתגבר ומתחזק לילך בדרך טובים ואז האדם בעצמו מתעורר לעשות תשובה שלימה ומי שיש לו לב אביר וקשי עורף אזי תיכף אחר החרטה שב אל קיא צואה לעשות עבירות כמנהגו אז כמה חיילות של מלאכי חבלות אורבים עליו להדבק בו להסטין אותו שילך בדרך הפושעים ומורדים ומביאין אותו לכמה מדות רעות להיות אכזר ומלעיג על דברי חכמים וכל דרכיו בכעס ואינו חס על כבוד הבריות ואח״כ מושלין המלאכי חבלות על אותו אדם עד שמביאים עליו כמה קלקולים ומעבירין אותו מן העולם בענין רע · (ה) ופתאום יבא על אותו האדם איזה פגע רע שכל רואיו תמיהין על סיבתו הרע וכל זה הוא בשביל שמסר עצמו במעשיו הרעים ביד הס״א כי המשחיתים הממונים על סיבות הרעות אורבים ומצפים מתי יעשה האדם איזה חטא ועון אפילו חטא קל יפול בידם · (ו) כדמצינו בימי האר״י ז״ל שהיה לו תלמיד זקן וגדול הדור ה״ה רבי חיים וויטאל ז״ל שהיה פעם א׳ בבית המדרש של האר״י ז״ל הביאו לפניו אשה אחת שהיתה חולה בחולי רע והיתה כדמיון פגע רע ולא ידעו מה הרעה אשר פגעה בה אם יש רוח אצלה או שד או שאר מקרה ואמרה האשה לפני האר״י ז״ל שהיא בריאה וחזקה בלי כאב רק לפעמים נהפכה לדמיון אדם שיש בו פגע רע ראה האר״י ז״ל הדפק שלה ואמר שנתלבש בה רוח א׳ בר מינן ושלחה לביתה ולערב צוה האר״י ז״ל להרב מהור״ר חיים וויטאל ז״ל שילך אל האשה ויוציא הרוח ממנה ואמר לו האר״י ז״ל ראה

ותתחכם

זינד פאר נאט ב״ה · דענמאלט ונשא עונו וועט ער ליידין פר זיינע זינד עונש אונ צער פון דעם גיהנם אונ דאש איז ער זיך אליין גורם: (ד) אונ נאט ב״ה איז דאך הול מיט רחמנות · דרום מחמת זיינע פיל חסדים · שטעלט ער ממונים אונ שלוחים אין הימל וואש זייא רופן אויש איטליכן טאג · דער וועקט זיך איר לייט פון דער וועלט תשובה צוא טאן פר נאט ב״ה · דר וועקט זיך אונ דער בארמט זיך אויף זיך זעלברט · אונ דר בארמט אייך איבר איערע קינדער · אונ מחמת דעם אויש רופן וועט אמאל פלוצלונג קומען איין פארכט אונ איין ציטרנש אין דעם מענטשינס הארץ צוא גידיינקן דעם טאג פון דעם טויט · פון וועגין ער זאל חרטה האבין אויף זיינע בייזע מעשים · אונ דער וואש פארכט זיך אונ איילט זיך צוא דיא רייד פון נאט שטארקט ער זיך צוא גיין אין דיא גוטע וועגין אבער דער וואש האט איין שטארק הארץ אונ איז הארט אקינדיג דר קערט תיכף ווידער צוא טאן עבירות נאך דער חרטה · אונ דענמאלט לאקרן אויף אים פיל חילות פון מלאכי הבלה צוא בהעפטין זיך אין אים אונ אן צוא ריידין אים ער זאל גיין אין דעם וועג פון די פושעים אונ מורדים · אונ בריינגן אים צוא פיל מדות רעות · דאש ער זאל זיין איין אכזר · אונ זאל שפעטין אויש דיא רייד פון דיא חכמים אונ אלע זיינע וועגין זאלין זיין בכעס · אונ זאל ניט חס האבין אויף

דעם כבוד פון לייט · דר נאך גיוועלטיגן די מלאכי הבלות איבר דעם מענטשין · ביז זייא זיינען אים מעביר פון דער וועלט מיט אשלעכט ענין: (ה) אונ פלוצלונג טוט קומן אויף דעם מענטשן אזו איין פגע רע אז אלע וואש זעהען דאש פר וואונדרין זיך דרויף · אונ דאש אלץ איז ווייל דורך זיינע שלעכטע מעשים האט ער זיך פאר קויפט אין דיא הענט פון דער סטרא אחרא ווארום דיא משחיתים וואש זיינען ממונה אויף דיא שלעכטע סיבות · דיא לאקרין אונ האפין ווען וועט דר מענטש טאן עפיש איין עבירה · וועט ער אין זייערע הענט אריין פאלין: (ו) אזו וויא עש האט זיך גיטראפין איין מעשה אין דיא צייטין פון האר״י ז״ל · דען דער האר״י ז״ל האט גיהאט איין תלמיד זקן · אונ איין תלמיד גדול הדור ער האט גיהיישין רבי חיים וויטאל האט מען גיבראכט אין דעם בית המדרש פון דעם האר״י ז״ל איין אשה וואש זיא איז שטארק קראנק גיווען אונ מען האט ניט גוואושט וואש איר קראנקייט איז · ציא איז פר האנדן אין איר איין רוח אדר איין שד אדר אנגדער טרעפונג · האט דער האר״י ז״ל גיזעהן איר דפק אונ האט גיזאגט אז אין איר האט זיך בהעפט איין רוח · אונ האט זיא אפ גישיקט צוא איר היים · אונ פאר נאכט האט ער גיהיישן צוא דעם הרב רבי חיים וויטאל ער זאל גיין צוא דער אשה אונ זאל מיט שמות אונ כוונות דעם רוח

ארויש

ותתחכם נגד הרוח כי הוא שקרן וכזבן גדול וכשאתה תשאל לו על שמו יהיה משקר ג׳ פעמים
והגיד לו האר״י ז״ל כוונות השמות איך להתנהג להוציא הרוח והלך הרב רבי חיים וויטאל ז״ל בין
השמשות לבית הרוח וקודם שנכנס הרב רבי חיים הנ״ל אמר הרוח לאותן האנשים העומדים עליו תראו
שיבא לכאן הרב ר׳ חיים וויטאל להוציא אותי מן האשה אבל אין אני מתיירא ממנו ואין לי פחד ממנו
ודבור זה היה מדבר בקול רם ובעזות מצח כדרך של הרוח וכל זה היה קודם ביאת מהור״ר חיים וויטאל
ואח״כ בא מהר״ח לתוך החדר ומיד שכשראה הרוח פניו של מהר״ח וויטאל מיד התחיל לרתת וקם לפניו
ונפל מרוב המורא על פניו ואמר הרוח רבי אין אני כדאי לראות בפניך הקדוש ואח״כ שאל הרב את
הרוח מי אתה והשיב פלוני בן פלוני והיה שקר בפיו ואח״כ שאל הרב אותו פעם שנית ושיקר וכיחש
בו עד פעם שלישי ובפעם הרביעי התחיל והגיד את שמו האמיתי ואז התחיל הרב מהור״ר חיים
להזכיר איזה שמות קדושים והתחיל הרוח לדבר קשות ובעזות מאד מאד ואמר הנני יוצא מיד וכוונת
הרוח היה לצאת דרך בית הוושט ודרך הצואר והיה רוצה בדעתו לנקוב הסימנים מן האשה והיה
רוצה לכבות כל הנרות שבאותו החדר ולהזיק איזה נפשות שהיו שם בחדר והרב מהור״ר חיים וויטאל
הבין את כונתו ומחשבתו הרעה ואמר לו רצוני שתלך אתה דרך אצבע קטנה של רגל השמאל של
האשה ואמר הרוח שכך יעשה והרב מהור״ר חיים וויטאל הבין שהוא שקר כי כוונת הרוח היה דוקא
להמית האשה מיד גזר עליו חרם ונידוי ושמתא שלא יצא עכשיו כלל כי ראה הרב שאם יצא הרוח
עכשיו מחמת ההשבעות ושמתות אז בודאי תמות האשה והניח הדבר כך והלך להתפלל ערבית לבית
האר״י

אַרוּישׂ טְרַייבֶּן פון אִיר · הָאט אִים דֶר האר״י ז״ל אָן גִיזָאגְט
זעה אוּג בַּגַייא זִיךְ קְלוּג מִיט דֶעם רוּחַ וָוארוּם עֶר אִיז אַיין
גְרוּישֶׂר שַׁקְרָן אוּג אַיין כַּזָבָן · אוּג אַז דוּא וָועשְׂט אִים
פְרֶעגִין וִויא עֶר הַיישְׂט וָועט עֶר דִיר זָאגִין לִיגֶן בִּיז צוּם
דְרִיטֶן מָאל · אוּג דֶער האר״י ז״ל הָאט דֶעם רַב רַבִּי חַיִּים
וִויטַאל גִיזָאגְט דִיא כַּוָונוֹת פון דִיא שֵׁמוֹת וִויא אַזוֹא עֶר
זָאל זִיךְ נוֹהֵג זַיין דֶעם רוּחַ אַרוּישׂ טְרַייבֶּן פון דֶער אִשָּׁה ·
בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת אִיז דֶר רַב רַבִּי חַיִּים וִויטַאל גִיגַאנְגֶען צוּא
דֶעם הוּיז וואוּ דִי אִשָּׁה אִיז גִיוֶוען · אוּג אַיידֶר דֶער רַב
רַבִּי חַיִּים וִויטַאל אִיז אַרַיין גִיגַאנְגֶען הָאט דֶער רוּחַ גִיזָאגְט
צוּא דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׂ זַיינֶן גִישְׁטַאנֶן בַּייא אִים · אִיר
וֶועט זֶעהֶן דָאשׂ דֶר רַב רַבִּי חַיִּים וִויטַאל וֶועט אֵהֶער
קוּמֶן מִיךְ אַרוּישׂ צוּ טְרַייבֶּן פון דֶער אִשָּׁה · אָבֶּער אִיךְ
פָאַרְכְּט מִיךְ פַאר אִים נִיט · אוּג דָאשׂ הָאט עֶר גִירֶעט מִיט
אַיין הוֹיךְ קוֹל · אוּג מִיט אַיין עַזוּת מֶצַח אַזוֹא וִויא דֶער
שְׁטֵייגֶר פון אַיין רוּחַ אִיז צוּ רַיידִין מִיט עַזוּת מֶצַח · אוּג
דָאשׂ אַלֶץ אִיז גִיוֶוען אַיידֶר רַבִּי חַיִּים וִויטַאל אִיז גִיקוּמֶן
אָבֶּר וִויא רַבִּי חַיִּים וִויטַאל אִיז אַרַיין גִיקוּמֶן אוּג וִויא דֶער
רוּחַ הָאט דֶער זֶעהֶן דָאשׂ פְּנִים פון רַבִּי חַיִּים וִויטַאל הָאט
עֶר תֵּיכֶף אָן גִיהוֹיבֶּן צוּ צִיטֶרֶן אוּג מַחֲמַת גְרוּישׂ מוֹרָא אִיז
עֶר גִיפַאלֶין אוֹיף זַיין פָּנִים · הָאט דֶער רוּחַ גִיזָאגְט רַבִּי
אִיךְ בִּין נִיט רָאוּי צוּא זֶעהֶן דַיין הַייליג פְּנִים · דֶער נָאךְ
הָאט דֶער רַב רַבִּי חַיִּים וִויטַאל גִיפְרֶעגְט דֶעם רוּחַ וֶוער

בִּישְׂטוּ · הָאט עֶר אִים גִיעֶנְטְפֶּרְט דֶער אוּג דֶער · אוּג דָאשׂ
הָאט עֶר לִיגֶן גִיזָאגְט · דֶער נָאךְ הָאט דֶער רַב אִים נָאךְ
אַמָאל גִיפְרֶעגְט וֶוער בִּישְׂטוּ · הָאט עֶר זִיךְ וִוידֶער גִימֶעלְדֶט
אוֹיף אַיין פְרֶעמְדִין נָאמֶן · אוּג אַזוֹא אוֹיךְ אִיז גִיוֶוען דָאשׂ
דְרִיטֶע מָאל · צוּם פֶערְטִין מָאל הָאט עֶר עֶרְשְׁט גִיזָאגְט זַיין
רֶעכְטִין נָאמֶן · הָאט רַבִּי חַיִּים וִויטַאל אָן גִיהוֹיבֶּן צוּ דֶער
מָאנֶן עֶטְלִיכֶע שֵׁמוֹת הַקְדוֹשִׁים · הָאט דֶער רוּחַ אָן גִיהוֹיבֶּן
צוּ רֵיידִן הַארְטֶע רֵייד אוּג מִיט גְרוּישׂ עַזוּת מֶצַח · אוּג הָאט
גִיזָאגְט אִיךְ וֶועל תֵּיכֶף אַרוּישׂ גֵיין · אוּג דִיא כַּוָונָה פון
דֶעם רוּחַ אִיז גִיוֶוען דָאשׂ עֶר הָאט גִיוָואלְט אַרוּישׂ גֵיין
דוּרְךְ דֶעם וַושְׁט אוּג דוּרְךְ דֶעם הַאלְז אוּג אִין זַיין דֵיעָה
אִיז גִיוֶוען צוּא לֶעכְרִין דִיא סִימְנִים פון דֶער אִשָּׁה · אוּג
הָאט גִיוָואלְט פַר לֶעשִׁין אַלֶע לִיכְט וָואשׂ זַיינֶן גִיוֶוען אִין
דֶעם חֶדֶר · אוּג מַזִיק צוּא זַיין דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׂ זַיינֶען
דָארְטִין גִיוֶוען · אוּג דֶער רַב רַבִּי חַיִּים וִויטַאל הָאט אָבֶּר
פַר שְׁטַאנֶן זַיין כַּוָונָה אוּג זַיין בַּייזֶע מַחֲשָׁבָה · אוּג הָאט
גִיזָאגְט צוּא דֶעם רוּחַ אִיךְ וִויל דוּא זָאלְשְׂט אַרוּישׂ גֵיין
דוּרְךְ דֶעם מִינְסְטִן פִינְגֶר פון דֶעם לִינְקֶן פוּס פון דֶער אִשָּׁה
הָאט דֶר רוּחַ גִיזָאגְט אַז עֶר וֶועט אַזוֹ טָאן · אָבֶּר דֶר רַב
רַבִּי חַיִּים וִויטַאל הָאט פַאר שְׁטַאנֶן אַז עֶר זָאגְט לִיגֶן אוּג
זַיין כַּוָונָה אִיז דַווְקָא צוּא טֵייטִין דִיא אִשָּׁה · הָאט עֶר
תֵּיכֶף אוֹיף אִים גוֹזֵר בְּחֵרֶם גִיוֶוען עֶר זָאל אִיצוּנְד גָאר נִיט
אַרוּישׂ גֵיין פון דֶער אִשָּׁה אוּג אִיז אַוָועק גִיגַאנְגֶען דַאבְנֶען
מעריב

האר״י ז״ל ואחר התפלה סיפר מהר״ח וויטאל להרב האר״י ז״ל כל המעשה הנ״ל והשיב האר״י ז״ל
זה אירע לך בשביל שהלכת בלילה אל הרוח ולא מבעוד יום קודם הלילה שאמרתי לך כי בלילה הן
שליטת החיצונים ודינים והרוחות מתגברים באותו הפעם ואין אותו זמן גורם לפעול פעולות נגד
הרוח בלילה אח״כ אמר האר״י ז״ל למהור״ר חיים וויטאל לך לשלום והלך עמו מעט דרך חדלת מה
שלא היה עושה כן לשאר תלמידים ולמחרתו אחר התפלה הלך הרב מהר״ח וויטאל להשביע את הרוח
והוכרח הרוח לצאת דרך אצבע קטנה של רגל האשה והיו האנשים ונשים רואין את הרוח שנדמה
להם כמו חוט של אש והיה דולק וצועק ובוכה על מעשיו ואח״כ שאל הרב מהור״ר חיים וויטאל את
הרוח מפני מה אירע לך כך שנעשית רוח ומה חטא היה בידו והשיב שהוא היה בעל לשון הרע
רמאי ושקרן ואחר כך היה שואל מפני מה היה לו רשות לילך לתוך האשה זו ולנוח בתוכה והשיב
שהממונים שלו נתנו לו רשות לבוא לתוך האשה כי הוא היה שוכב על העפר שעל גבי הכירה ומ״מ לא
היה לו רשות לבא לתוך שום אדם עד שפעם אחד באתה האשה זאת להכין אש ועצים לבשל מאכלים
ליום השבת והיתה האשה משוררת זמרים של ניבול פה והיה לי רשות לבא אליה וזהו שלשה שנים
רצופים אשר הוא שוכן בתוכה עד כאן המעשה · (ז) על כן יראה האדם ויצייר בנפשו כמה הקב״ה
מדקדק עם הבריות ומה הרשע הזה שלא חטא אלא בפיו ובשפתיו שהיה מדבר לשון הרע ורכילות בעון
הזה נעשה רוח ומכ״ש העושה עבירה בפועל עבירות שהן חייבי כריתות או ארבע מיתות ב״ד או
המחלל שבת בפרהסיא עאכ״ו ומה האשה הזאת שהיתה עוסקת במצות הכנת מזון לשבת וע״י שהיתה
מזמרת

מַעֲרִיב אִין דֶעם הוֹיז פוּן דֶעם האר״י ז״ל נָאךְ דֶעם דַאבְנֶען
הָאט דֶער רַבִּי חַיִּים וִוִיטַאל דֶער צַיילְט דִיא גַאנְצֶע מַעֲשֵׂה
פַּר דֶעם הָרַב האר״י ז״ל · הָאט דֶר האר״י ז״ל אִים גִיעֶנְפֶּרְט
דָאשׂ הָאט זִיךְ דִיר גִיטְרָאפִין וַוייל דוּא בִּישְׂט גִיגַאנְגֶן צוּא
דֶעם רוּחַ בַּייא נַאכְט · אוּנ נִיט בַּייא טָאג · דֶען אִיךְ הָאבּ
דִיר דָאךְ גִיזָאגְט אַז בַּייא נַאכְט אִיז דָאשׂ גִיוֶועלְטִיקַייט
פוּן דִי חִיצוֹנִים · אוּנ דִי דִינִים מִיט דִיא רוּחוֹת שְׁטַארְקִין
זִיךְ דֶענְמָאלְט · דְרוּם אִיז דֶענְמָאלְט נִיט דִי צַייט צוּ וֶוערְקִין
וֶוערְק קֶעגִין דִי רוּחוֹת · דֶער נָאךְ הָאט עֶר גִיזָאגְט צוּא רַבִּי
חַיִּים וִוִיטַאל גַייא צוּא שָׁלוֹם אוּנ הָאט אִים אַבִּיסֶל בַּלַייט
אִיבֶּר דֶר טִיר פוּן דֶעם הוֹיז וָואשׂ עֶר פֶלֶעגְט צוּא זַייגֶע
אִיבֶּרִיגֶע תַּלְמִידִים אַזוֹ נִיט טָאן · אוּנ צוּ מָארְגִין נָאךְ דֶעם
דַאבְנֶען אִיז דֶר רַב רַבִּי חַיִּים וִוִיטַאל גִיגַאנְגֶן צוּ בַּשְׁוֶועְרִין
דֶעם רוּחַ עֶר זָאל אַרוֹישׂ פוּן דֶר אִשָּׁה · אוּנ דֶער רוּחַ הָאט
גִמוּזְט אַרוֹישׂ דוּרְךְ דֶעם מִינְסְטִן פִינְגֶער פוּן דֶעם לִינְקִין פוּס
פוּן דֶר אִשָּׁה אוּנ דִיא מַאנְזְבְּלִין אוּנ וַוייבֶּר הָאבִּין גִיזֶעהֶען
דֶעם רוּחַ דָאשׂ עֶר הָאט זִיךְ פַּאר זַייא גִיוִיזִין וִויא אַיין
פֶאדִים פוּן פַייעֶר · אוּנ דֶער רוּחַ הָאט גִישְׁרִיעֶן אוּנ הָאט
גִוַוייגְט אוֹיף זַייגֶע בַּייזֶע מַעֲשִׂים וָואשׂ עֶר הָאט גִיטָאן ·
דֶר נָאךְ הָאט דֶער רַב רַבִּי חַיִּים וִוִיטַאל גִיפְרֶעגְט דֶעם
רוּחַ פַּאר וָואשׂ הָאשְׂטוּ דָאשׂ אַזֶעלְכֶשׁ גִיטָאן וָואשׂ דוּא
בִּישְׂט גִיוָוארִין אַיין רוּחַ הָאט דֶער רוּחַ אִים גִיעֶנְטְפֶּרְט דֶען
אִיךְ בִּין גִיוָוען אַיין בַּעַל לָשׁוֹן הָרָע אוּנ אַיין רְכִילוֹת זָאגֶער

אוּנ אַיין שֶׁקְרָן · דֶער נָאךְ הָאט עֶר אִים גִיפְרֶעגְט פַּאר
וָואשׂ הָאשְׂטוּ גִיהַאט רְשׁוּת אַרַיין צוּא גַיין אִין דֶער דָאזִיגֶער
אִשָּׁה · הָאט עֶר גִיעֶנְטְפֶּרְט זַייגֶע מְמוּנִים הָאבִּן אִים גִיגֶעבִּין
רְשׁוּת אַרַיין צוּא גַיין אִין דֶער דָאזִיגֶער אִשָּׁה דֶען אִיךְ בִּין
גִילֶעגִין אוֹיף דֶעם אַשׁ וָואשׂ אִיז גִיוָוען אוֹיף דֶעם קוֹימֶן
נָאר פוּן דֶעסְט וֶועגִין הָאבּ אִיךְ קַיין רְשׁוּת נִיט גִיהַאט אַרַיין
צוּא גַיין אִין קַיין שׁוּם מֶענְטְשׁ · בִּיז אַיין מָאל אִיז דִיא
דָאזִיגֶע אִשָּׁה גִיקוּמֶן אָן צוּא גְרַייטִין הָאלְץ אוּנ פַייעֶר צוּא
קָאכִין לְכָבוֹד שַׁבָּת אוּנ זִיא הָאט בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה גִיזוּנְגֶען
לִידֶר פוּן נִיבּוּל פֶּה הָאבִּין דִיא מְמוּנִים מִיר גִיגֶעבִּין רְשׁוּת
אִין אִיר אַרַיין צוּא גַיין · אוּנ עֶשׂ אִיז שׁוֹין דְרַייא יָאר אַז
אִיךְ בִּין שׁוֹין אִין אִיר : (ז) פוּן דֶער מַעֲשֵׂה קֶען מֶען אָפּ
לֶערְנֶן וִויא זַייעֶר נָאט בְּ״ה אִיז מְדַקְדֵק מִיט דִיא לַייט ·
דֶען מַה דָאךְ דֶער דָאזִיגֶר וָואשׂ הָאט מֶער נִיט גִיזִינְדִיגְט
נָאר מִיט זַיין מוֹיל אוּנ מִיט זַייגֶע לֶעפְצִין דָאשׂ עֶר הָאט
גִירֶעט לָשׁוֹן הָרָע · אִיז עֶר דוּרְךְ דֶער זִינְד גִיוָוארִין אַיין
רוּחַ · מִכָּל שֶׁכֵּן דֶער וָואשׂ טוּט מִיט דִיא הֶענְט אַזֶעלְכֶע
עֲבֵירוֹת וָואשׂ מֶען אִיז חַייָב כָּרֵת אוֹיף זַייא אָדֶער מֶען אִיז
חַייָב גִיוָועזִין מִיתוֹת בֵּית דִין אָדֶר וָואשׂ אִיז מְחַלֵּל שַׁבָּת
בְּפַרְהֶסְיָא · אִיז שׁוֹין אַפְּשִׁיטָא אַז עֶר הָאט נָאךְ אַיין גְרֶעסֶרִין
עוֹנֶשׁ · אוּנ מַה דָאךְ דִי דָאזִיגֶע אִשָּׁה וָואשׂ זִיא הָאט עוֹסֵק
גִיוָוען אִין דֶר מִצְוָה אוֹיף שַׁבָּת אָן צוּא גְרַייטִין שְׁפַייז נָאר
וַוייל זִיא הָאט גִיזוּנְגֶן לִידֶר פוּן נִיבּוּל פֶּה אִיז זִיא גִישְׁטְרָאפְט
גִיוָוארִין

מזמרת זמרים של ניבול פה בא אליה הרוח עאכ״ו מי שחטא בפועל אזי יש רשות למזיקים והרוחות להזיק לו · (ח) ע״כ כל אחד ואחד מישראל יש להתפלל לפני קונו להציל אותו מכל פשע ועון ולא ירגיל אדם לדבר נבלות פה וכשיגיע עת וזמן שהאדם מתעורר מעצמו לעשות תשובה אף כי השעה תהיה עוברת אל יתחרט על התשובה שכבר עשה רק יחזיק תמיד בעבודת ה׳ והבא ליטהר מסייעין אותו וא יהיה לו טוב סלה :

פרק עח **שלמה** המלך ע״ה כתב בקהלת ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח פי׳ אותן המעשים שהבל שלהם הוא דברי שמץ ודופי הבל כזה אינו עולה למעלה מהשמש במעלות עליונות אלא אזיל ושט תחת השמש כי לכל עניינים שבעולם יש הבלים וכמו שיש הבל בדבור כן יש הבל במעשה ואם יש הבל של מצות אזי מיד אותו ההבל עולה למעלה למעלה ומתעטר למעלה ונעשה סניגור קמי קב״ה ובאם אדם מדבר דברי שוא אזי ההבל של פעולה זו אזיל ושט בעלמא ומיד בשתצא נשמתו של זה האדם אזי אוחז ההבל בנשמתו וזורקהו כמה פרסאות ומייסר אותו מאוד · (ב) וז״ש שלמה המלך וראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח פי׳ אותן המעשים שהבל שלהם אינו עולה למעלה מהשמש בעולמות עליונות אלא אזיל ושט תחת השמש אזי הוא גורם רעה לעצמו ובפרט מי שהוא פוגם בדיבורו דברים של כיעור על חבירו בחנם אזי הבל זה מקטרג ומכ״ש כשאדם מוציא דיבור ודורש ברבים ובאים לידי שגיאה ודורשים מחטא אדה״ר או בחטא השבטים ובמכירת יוסף ובמעשה דוד ובת שבע והמה מפלינים בחטאם שלא כדת והתורה כיסהו אי אתה רשאי לפרסם אף שהדרשן כוון לאמת מכל מקום עתיד ליתן את הדין ומכ״ש אם הדרשן בודה מלבו ובקש לתלות בוקי סריקי באדם הראשון יציר כפו של הקב״ה

גיוואירן דאש דער רוח איז אין איר אריין מכל שכן דער וואש זינדיגט מיט די הענט אדר מיט אנדרע גלידר האבין בוודאי רשות דיא רוחות אונ דיא מזיקים אים מזיק צו זיין · (ח) דרום גיהער איטליכר יהודי מתפלל זיין פר זיין בשעפר ער זאל אים מציל זיין פון אלירלייא זינד אונ מיסטייט אונ זאל זיך ניט גיוויינן צו ריידין ניבול פה · אונ זאל זיך תמיד שטארקין אין גאטש דינסט · אונ דער וואש קומט זיך צוא רייניגן פון זיינע עבירות · העלפט מען אים פון דעם הימל · אונ דענמאלט וועט אים גוט זיין אויף אייביג אמן סלה :

פרק עח שלמה המלך ע״ה האט גישריבן אין קהלת ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח איך האב גיזעהן אלע מעשים וואש ווערן גיטאן אונטר דער זון אונ אלץ איז נארישקייט אונ איין צו בראכין גימיט · דאש האט ער גימיינט די מעשים וואש זיינן שלעכט אדער דער דיבור וואש איז שלעכט דהיינו ניבול פה אדער לשון הרע · אזו איין הבל גייט ניט ארויף העכער פון דער זון דאש איז גימיינט דאש קומט ניט ארויף אויף דעם הימל נאר דאש בלייבט אונ גייט ארום אונ שוועבט אונטר דעם הימל אבער ווען איינער רעט דברי תורה גייט דער דאמפ תיכף ארויף נאנץ הויך אונ ווערט דארטין גיקריינט אונ ווערט איין סניגור צוא דעם מענטשן פאר גאט ב״ה · אבר אז דער מענטש רעט שלעכטע רייד דענמאלט שוועבט ארום דער דאמפ דער פון אויף דער וועלט · אונ תיכף וויא דער מענטש שטארבט · בגרייפט דער דאמפ זיין נשמה אונ ווארפט זיא פיל מייל אונ שטראפט זיא זייער : (ב) אונ דאש האט שלמה המלך ע״ה גימיינט וראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש אונ איך האב גיזעהן אלע מעשים וואש ווערן גיטאן אונ קומט ניט ארויף אויף דעם הימל נאר זייא בלייבן אונ שוועבן ארום אונטר דער זון והנה הכל הבל ורעות רוח אונ נון דאש אלץ איז נארישקייט אונ איין צוא בראכין גימיט אונ בפרט דער וואש איז פוגם אין זיין דיבור · דאש ער רעט אויף זיין חבר מיעסע רייד אום זיסט דענמאלט איז דער הבל מקטרג אויף אים · אונ מכל שכן דער וואש דרשת פאר פיל לייט אונ קומט צוא איין שגיאה דאש ער דרשת פון דעם חטא פון אדם הראשון · אדער פון דעם חטא פון דיא שבטים וואש זייא האבן פאר קויפט צוא יוסף · אונ פון דער מעשה פון דוד מיט בת שבע · וועלין זייא בוודאי דרויף אפ געבן דין אונ חשבון ווען אפילו דער דרשן איז מכוון דעם אמת · אונ מכל שכן אז דער דרשן טראכט נאך אויש פון זיין הארץ אונ היינגט אן איין זינד אויף אדם הראשון וואש גאט ב״ה האט אים בשאפין מיט זיינע טענער אדער ווען ער טראכט עפיס אויש אויף דוד

הכלך

הקב״ה או בהשבטים שבטי יה או בדוד המלך ע״ה וכדומיהן שהן חסידי עליון · (ג) והנה אציג לך מאמר אחד מה שכת ב בזוהר פרשת בראשית וז״ל תנו רבנן כשחלה רשב״י עאלו לגביה רבי פנחס ב״י ורבי חייא ורבי אבהו אמרו ליה מאן דהוא קיומא דעלמא שכיב אמר להו לא בית דינא דלעילא מעייני בדינאי דהא אנא חדאי דלא אנא אתייהב למלאכא ולדינא דלעילא דאנא לאו כשאר בני נשא אלא האי דינא דילי קב״ה דיינא ליה ולא בית דינא והיינו דאמר דוד מלכא שפטני אלהים וגו׳ וכן שלמה אמר לעשות משפט עבדו ומשפט עמו משפט עבדו בלחודוי ולא אחרא · (ד) דהא תנינן כשאדם שוכב בית דינא דלעילא מסתכלין בדינוי אית מנהון דנטין לכף זכות ואית מנהון דנטין לכף חובה כיון דחזיין חובה בבר נש וכד דינא הוה קמי קב״ה לא נפיק אינש למהוי בההוא דינא בר טב מאי טעמא דהא תנינ מכילוי (פי׳ מדות) דמלכא עילאה נטי דזכות תדירו הוי כוליה צד רחמנות ובידו לשבקא לחטאין וחובין הה״ד כי עמך הסליחה ולא עם אחר ובג״כ בעינא קמיה דהוא ידין דינאי ואנא עאיל אתריסר באבי דעלמא דאתי דלא אעברו לון בר אבהתא ולא אית מאן דימחה בידי ועוד דלא אתבע רשותא · (ה) ארשב״י מלה וחמו בבי מרעיה דלא הוי תמן תווהו ולא יכילו למללא מדחילו רבא דהוי עליהו עד דהוי יתבי סליק לון ריחין דבוסמין סגיאין וכל חד וחד מנהון אתיישר חיליה עד דהוי חמו לרשב״י הוי ממלל ולא הוי חמאן בר מיניה לבתר עידן אמר להו רשב״י חמיתון מידי אמר ליה רבי פנחס לא אלא כולנו תוהון על מה דלא חמינא לך בבי מרעך זמן רב וכד חמינון לך סליק לן ריחין ובוסמי דגן עדן ושמענא קלא ממלל ולא ידענא מי ממלל עמך א״ל ולא שמעתון מלה אוחרנוי בר מדידי אמר ליה לא · (ו) אמר תמיהנא על רבי פנחס דלא חמא דאנא חמית ליה כען בההוא עלמא לתתא מר״א ברי

וכען

הַמֶּלֶךְ אָדָעַר אוֹיף אַנְדֶרַע חֲסִידִים דָּעַר הָאט בְּוַודְאַי אַגְרוֹיסִן עוֹנֶשׁ · (ג) אוּנ נוּן אִיךְ וֶועל דִיר שְׁטֶעלֶן אַיין מַאֲמַר וָואשׁ עָשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר פַּרְשָׁה בְּרֵאשִׁית תנו רבנן דִיא רַבָּנָן הָאבִּין גִילֶערִינְט אַז רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אִיז קְרַאנְק גִיוָוארֶן זַיינֶען צוּא אִים אַרַיין גִינַאנְגֶען רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר אוּנ רַבִּי חִייָא אוּנ רַבִּי אַבְּהוּ · הָאבִּן זַייא צוּא אִים גִיזָאגְט דָּעַר וָואשׁ אוֹיף אִים שְׁטֵייט דִיא וֶועלְט זָאל שְׁטַארְבִּין אוֹיף וָואשׁ וֶועט דִיא וֶועלְט שְׁטֵיין · הָאט עֶר צוּא זַייא גִיזָאגְט דָאשׁ בֵּית דִין שֶׁל מַעֲלָה הָאבִּין קַיין רְשׁוּת נִיט מִיךְ צוּא מִשְׁפָּטִין אוּנ קַיין שׁוּם מַלְאַךְ הָאט קַיין רְשׁוּת אִיבֶּער מִיר נִיט דָּען אִיךְ בִּין נִיט אַזוֹ וִויא אַנְדֶערֶע מֶענְטְשִׁין נָאר גָאט ב״ה אַלַיין וֶועט מִיךְ דַן זַיין אוּנ דָאשׁ הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה גִיבֶּעטִין שפטני אלהים דוּא גָאט מִשְׁפָּט מִיךְ אַלַיין אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ הָאט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ גִיבֶּעטִן גָאט ב״ה אַלַיין זָאל אִים מִשְׁפָּטִין אוּנ נִיט דָאשׁ בֵּית דִין שֶׁל מַעֲלָה: (ד) דָּען מִיר הָאבִּין גִילֶערִינְט אַז דָּעַר מֶענְטְשׁ שְׁטַארְבְּט · אִיז דָאשׁ בֵּית דִין שֶׁל מַעֲלָה מַעַיִין אִין זַיין דִין · אַטַייל פוּן זַייא זַיינֶען דָעם מֶענְטְשִׁין דַן לְכַף זְכוּת אוּנ אַטַייל לְכַף חוֹבָה · וַוייל זַייא זֶעהֶען דָּעַר מֶענְטְשׁ הָאט גִיזִינְדִיגְט · אָבֶּער אַז גָאט ב״ה אַלַיין מִשְׁפָּט דָעם מֶענְטְשִׁין וָואשׁ אִין זַיין מַאכְט אִיז צוּא פַאר גֶעבִּין דִיא זִינְד אוּנ עֶר אִיז אַיין גְרוֹישֶׁר בַּעַל הָרַחֲמִים · גַייט דָר מֶענְטְשׁ בְּוַודְאַי אַרוֹיש נוּט פוּן דָעם מִשְׁפָּט · אוּנ דְרוּם הָאבּ אִיךְ גִיבֶּעטִין פוּן אִים עֶר אַלַיין זָאל מִיךְ מִשְׁפָּטִין · אוּנ אִיךְ וֶועל אַרַיין גַיין אִין זֶעלְכֶע מְחִיצוֹת וָואשׁ קַיין שׁוּם מֶענְטְשׁ הָאט קַיין רְשׁוּת נִיט צוּא קוּמֶען אַהִין נָאר דִיא אָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב : אוּנ קַיין מַלְאַךְ וֶועט מִיר נִיט קֶענֶען וֶועדֶן · אוּנ נָאךְ מֶער אִיךְ וֶועל נָאר בַּייא זַייא קַיין רְשׁוּת נִיט נֶעמֶן : (ה) הָאט ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי גִזָאגְט אַיין זַאךְ הָאבִּן זַיי אִים שׁוֹין מֶער דָארְטִן נִיט גִיזֶעהֶן · הָאבִּין זַייא זִיךְ פַאר וואוּנְדֶערְט אוּנ הָאבִּן נִיט גִיקֶענְט רַיידֶן מַחֲמַת דִיא גְרוֹיש פָארְכְט וָואשׁ אוֹיף זַייא אִיז גִיוָוען · וִויא זַייא זַיינֶען אַזוֹ גִיזֶעסִין אִיז צוּ זַייא אוֹיף גִינַאנְגֶען אַיין רֵיחַ פוּן פִיל בְּשָׂמִים · אוּנ אִיטְלִיכֶר פוּן זַיי אִיז גִיוָוארֶן פְּרִישֶׁר · דָּער וַוייל הָאבִּן זַייא דָער זֶעהֶען צוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוּנ עֶר הָאט גִירֶעט אוּנ זַייא הָאבִּן קַיין שׁוּם זַאךְ נִיט גִיזֶעהֶן חוּץ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי · אִין אַיין רֶגַע אַרוּם · הָאט רשב״י צוּ זַייא גִיזָאגְט זֶעהְט אִיר עֶפִּיס · הָאט רַבִּי פִּנְחָס צוּ אִים גִיזָאגְט מִיר זֶעהֶן נָאר נִיט · נָאר מִיר אַלֶע פַּר וואוּנְדֶרֶן זִיךְ וָואשׁ מִיר הָאבִּן דִיךְ פְּלוּצְלוּנְג נִיט גִיזֶעהֶן אוּנ דָּער נָאךְ אַז מִיר הָאבִּן דִיךְ וִוידֶר גִיזֶעהֶן אִיז אוּנְז אוֹיף גִינַאנְגֶען זַייעֶר אַיין גִישְׁמַאקֶער רֵיחַ פוּן בְּשָׂמִים פוּן דֶעם גַן עֵדֶן אוּנ אוֹיךְ הָאבִּין מִיר גִיהֶערְט אַיין קוֹל וִויא אַייגֶר רֶעט מִיט דִיר · אוּנ אִיךְ וַוייס נִיט וָוער עֶשׂ הָאט מִיט דִיר גִירֶעט: (ו) הָאט רשב״י גִיזָאגְט אִיךְ פַאר וואוּנְדֶער מִיר אוֹיף רַבִּי פִּנְחָס וָואשׁ עֶר זֶעהֶט נִיט דֶען אִיךְ זֶעה אַז אוֹיף יֶענֶר וֶועלְט וֶועט זַיין אָרְט

זיין

וכען שדרו בדילי מלעילא ואתחזין לי אתרא דצדיקייא לעלמא דאתי ולא אתיישר בלבאי דוכתאי בר
עם אחיה השילוני וברירנא דוכתאי ואתינא ואתו עמי תלת מאתן נשמות דצדיקייא ולעילא מנהון אדה"ר
דהוי יתיב גבאי והוי ממלל עמי ובעא דלא אתגלי חוביה לכל עלמא בר מאי דאמרה התורה בגיניה
ואתכסייא בההוא אילנא דג"ע ואנא אמינא ליה דהא להברייא גלינא כבר אמר האי דגלי לחברייא טב
ושפיר עבדית אבל לא לשאר עלמא מאי טעמא דחס הקב"ה על יקריה ולא בעי לפרסמא ההוא חובה אלא
בההוא אילנא דאכל מיניה וכו' קריב לגביה ר' אלעזר בריה א"ל אבא מה אנא התם א"ל זכאה חולקך
ברי זמן סגיא יהא דלא תתקבר גבאי אבל בהאי עלמא דוכתא דידך ברירנא וכו' · (ז) מכאן תראה שלא
טוב מאוד עושין הדרשנים שדורשים בפרהסיא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואומרים בפומבי ברבים
בפני עמי הארצים בדרוש שלהם אדה"ר מין היה ועבר על עבודת כוכבים ג"ע ש"ד וכיוצא בזה
היתכן לעשות כן לומר על יציר כפיו של הקב"ה שהוא היה צדיק גמור ובאדה"ר היו תולין כל הנשמות
של דורי דורות ואותן נשמות הרשעים שהיו תלויין בו בנשמתו של אדה"ר או באחת מאיבריו הן היו
החוטאים והיו נחפזים וממהרין לחטוא אבל אותה הנשמה שהיתה מיוחדת לאדה"ר לא חטאה כלל כי היא
היתה קדשי קדשים ומבואר שם בזוהר חדש שיש סכנה גדולה לבעל הדרשן כשידרוש איזה גנאי על אדה"ר
פן יקוים בו ונפל ממנו רב·(ח) ע"כ ראוי לגעור בהעושין כן כי אין הקב"ה חפץ באלו הקוראים תגר על ישראל
ועל הצדיקים ועל נשמות הצדיקים והתורה חסה על כבודן של רשעים כמשארז"ל ואת הבהמה תהרוגו שלא
יאמרו הבריות פלוני נכשל בבהמה זו עכ"ל ע"כ יראה האדם לצדד על חטא אדה"ר לטובה וכן על חטא
העגל ומכירת יוסף והאוחז במדת המזכירים לשבח מאריך ימיו ושנותיו אמן :

יין עפים נידרינר פון מיין זון רבי אלעזר · אונ איצונד האט
מען נאך מיר גישיקט פון דעם הימל איך זאל מיר אויש
קלייבין איין ארט · אונ מען האט מיר גיוויזן דאש ארט פון
דיא צדיקים האב איך מיר אויש דער וויילט מיין ארט
זאל זיין לעבין דעם נביא אחיה השילוני · אונ אז איך האב
מיר שוין אויש דר וויילט מיין ארט בין איך קאריק גיקומן
אונ מיט מיר זיינן גיקומן דרייא הונדרט נשמות פון צדיקים
אונ איבר זייא איז אדם הראשון אונ ער האט דאש גירעט
מיט מיר · אונ האט מיך גיבעטין איך זאל זיינע זינד ניט
אנפלעקן פאר דיא מענטשין נאר חוץ דר זינד וואש דיא
תורה האט אויף אים אן גישריבין · האב איך אים גיזאגט
איך האב דאך שוין מגלה גיווען דיינע זינד צו דר חברייא ·
האט ער גיזאגט דאש וואש דו האשט מגלה גיווען צו דר
חברייא · דאש האשטו רעכט גיטאן · אבר צו די איבריגע
מענטשין פון דער וועלט זאלשטו ניט מגלה זיין ווארום
נאט ב"ה האט חס גיהאט אויף מיין כבוד אונ האט ניט
גיוואלט מפרסם זיין מיינע זינד נאר דאש וואש איך האב
גינעסין פון דעם עץ הדעת · האט רבי אלעזר זיין זון גינעהנט
צו רבי שמעון בן יוחאי אונ האט אים גיפרעגט מיין פאטר
וויא אזו חשוב בין איך דארטין · האט רשב"י אים גיזאגט
וואול איז דיין חלק מיין זון · פיל צייט וועשטו נאך לעבין
אבר אויף ייענר וועלט האב איך דיין ארט אויש דר וויילט
לעבין מיר : (י) פון דער מעשה קענשטו זעהן אז גיט נוט
טוען די דרשנים וואש דרשנן ברבים אין שולין אונ זאגין
פאר דיא עמי הארצים אין זייער דרשה · אדם הראשון
איז גיווען איין מין אונ האט עובר גיווען אויף עבודת גילולים
אונ זנות אונ רציחה · נוא איז דען רעכט אזו צו זאגין אויף
דעם וואש איז ווארין בשאפין מיט דיא טענער פון נאט
ב"ה · אונ איז גיווען איין רעכטר צדיק אונ אין אים האבן
גיהאנגן אלע נשמות פון דור דורות · אונ די נשמות פון די
רשעים וואש האבין גיהאנגן אין זיין נשמה אדער אין איין
אבר פון זיינע אברים · דיא האבין גזינדיגט · אבער דיא
נשמה וואש איז גיווען מיוחד צוא אדם הראשון דיא איז
גיווען קדש קדשים · אונ זיא האט נאר ניט גיזינדיגט · אונ
אין זוהר חדש שטייט אז עש איז אגרוישע סכנה צוא דעם
דרשן וואש דרשתי איין גנאי אויף אדם הראשון דען ער
קען חלילה דורך דעם פון דער וועלט אוועק ניין :
(ח) דרום גיהער מען אן צוא שרייען אין דיא וואש טוען
אזוא · ווארום נאט ב"ה וויל ניט אין דיא וואש זיינען
קורא תגר אויף זיינע צדיקים אונ אויף די נשמות פון דיא
צדיקים · אונ די תורה האט חס אפילו אויף דעם כבוד פון
די רשעים דרום זאל דר מענטש זעהען צוא פאר ענטפרין
דעם חטא פון אדם הראשון לטובה אונ אזו אויך דעם חטא
פון דעם עגל אונ פון מכירת יוסף אונ דר וואש בגרייפט
אין דר מדה וואש דער מאנן איטליכן צוא שבח דר וועט
האבין אריכות ימים ושנים אמן :

פרק עט **כתיב** מי יעלה בהר ה׳ ומי יקום במקום קדשו נקי כפים וגו׳ זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה ופי׳ הדבר כמ״ש בזוהר שבזמן שהצדיק נפטר מן העולם נשמתו עולה למעלה והיא קרובה לעולמות שלפני כסא הכבוד אזי אומר הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו בני חביבי אשר אתה סבלת יסורים בעבור גידול בנים הנה פב״פ זה הצדיק בא לעלמא הדין והוא מהודר ומפואר בכמה קישוטין ובכמה הידורין של תורה ומצות ומעשים טובים ויאות הוא לך לצאת לקראתו ולקבלו בשמחה ובחדוה וליתן לו שלום ואני בעצמי וכבודי אלך עמך לקבל פנים המאירות ומסבירות בתורה וביראה: (ב) וזש״ה מבקשי פניך יעקב סלה מבקש אין כתיב כאן אלא מבקשי דהיינו הקב״ה עם יעקב ומי ראה אלו יוצאים ולא יצאו לקראתו ואז מתאספים כמה כיתות ויוצאים כל כת וכת אצל שער אחד שעוברת שם הנשמה של הצדיק וכולם פותחים את פיהם ואומרים שלום אתה שלום ולתורתך שלום אשריך ואשרי יולדתך לך בא אל חדריך וחופות נאים מוכנים לך ובכל יום מכריזים בכל רקיעין שלא יתעסקו בשום לימוד כ״א בתורה שחידש זה הצדיק בחייו ומקרין לפניו כל חידושיו כדמיון שקורין הכתובה לפני חתן וכלה תחת החופה ולי נראה דזהו הרמז שארז״ל אגרא דבי הילולא מילי היינו מילין דאורייתא דיליה וכל ראשי בני הישיבה של מעלה נוטלין הני חידושים ומודיעין לשאר כיתות וחבורות הצדיקים ומזכירין שמו של הצדיק וכולן פותחים את פיהם ואומרים בריך מתייך לשלם: (ג) ואח״כ מביאין אביו ואמו ומעטרין להו בכמה עטרין בגין בניהם הצדיק וגם קודם יציאת נשמתו מקדימין ג״כ כיתות צדיקים ובאים לקראת נשמתו בעודו בחייו ובאין אצלו לחדרו ומסבבים הצדיקים את מטתו ומביאין עמהון בוסמין וריחין של גן עדן והוא זוכה ורואה אותן ונותן להם שלום והן משיבים לו שלום ואומרים לו צדיקא חביבא ברא קדישא להקדוש ברוך הוא אל ירך לבבך בשביל פרידתך מעולם הזה אשר העולם הזה הוא שוא ושקר ובנפשו יביא לחמו ולפעמים מחמת קיום נפשו פוגם בנשמתו ונעשה חילול השם על ידו אבל העולם הבא בגן עדן הוא יום שכולו טוב וא״צ לסכן נפשו ואין שום חטא בא על ידו ואומרים הצדיקים

פרק עט כתיב מי יעלה בהר ה׳ ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב וכו׳ זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה ·

דעם פירוש דר פון שטייט אין זוהר דען אין דר צייט אז דר צדיק נייט אוועק פון דער וועלט און זיין נשמה נייט אויף דעם הימל ארוף און זיא איז שוין נאהונט צו די עולמות וואש זיינן פר דעם כסא כבוד · דענמאלט זאגט גאט ב״ה צו יעקב אבינו · מיין גליבטר זון וואש דוא האסט גליטן יסורים פון ווענין גידול בנים · זאלסט וויסין אז דער און דר צדיק קומט אויף דר דאזיגר וועלט · און ער איז זייער שיין און בשיינט מיט פיל צירונג פון תורה און מצות און מעשים טובים · דרום איז רעכט דוא זאלסט אים אקענין ניין און זאלסט אים צוא נעמן מיט שמחה און חדוה און אים שלום נעבין און איך אליין מיט מיין כבוד וועל אויך ניין מיט דיר מקבל צוא זיין דאש פנים וואש לייכט אין דר תורה און יראה: (ב) דרום זאגט דער פסוק מבקשי פניך זייא בגערין מקבל פנים זיין דעם צדיק יעקב סלה דער גאט פון יעקב מיט יעקב · און ווער איז דאש וואש זעהט דיא גייען אנטקענין דעם צדיק און ער זאל ניט ארויש ניין אנטקענין אים · און דענמאלט זאמלן זיך איין פיל כיתות און איטליכע כיתה נייט ארויש און שטייען לעבין איין טויער וואש די נשמה פון דעם צדיק גייט דארטין דורך · און אלע זאגין אים דו ביסט שלום און צוא דיין תורה איז שלום · וואול דיר און וואול צו די וואש האבין דיך גוואונן גייא און קום צוא דיין שיינקייט · און שיינע חופות זיינן דיר אן גיברייט · און אלע טאג רופט מען אויש אין אלע הימלן · אז מען זאל ניט עוסק זיין אין קיין שום אנדרע תורה נאר אין דער תורה וואש דער צדיק האט מחדש גיווען בייא זיין לעבין · און מען לייענט פאר אים אלע זיינע חידושים פון דער תורה · אזו איין גלייכנש וויא מען לייענט די כתובה פאר דעם חתן וכלה אונטר דער חופה · און אלע ראשים פון די ישיבות פון דעם הימל · נעמן די דאזיגע חידושים · און זיינן זייא מודיע צוא דיא איבריגע כיתות און חבורות פון דיא צדיקים · און זייא דער מאנן דעם נאמען פון דעם צדיק · און אלע זאגין גילויבט איז דיין קומן צו פריד: (ג) דר נאך ברייננט מען זיין פאטר און מוטר און מען קרייגט זיי מיט פיל קרונען פון ווענין זייער זון דעם צדיק · און אויך איידר זיין נשמה נייט ארויש · פעדרין זיך אויך פיל כיתות צדיקים און קומען אנטקענין זיין נשמה · און איידר ער שטארבט קומן זייא צוא אים אין זיין הדר אריין · און דינגלען ארום זיין בעט און ברייננען

מיט

עניניי העולם הזה הוא הבל הבל ורעות רוח: (ד) ע"כ תכין לך הדרך הטובה והמאורות כאור תבהיר לחיי עוה"ב וכמה חופות וכמה חדרים מלאים כל טוב מוכנים לכבודך ע"כ באנו להודיע אותך כי בשעה קלה תבא אל בית שמחתך ותבא מאפילה לאורה ותעמוד לפני הקב"ה ותשב בין חבורות צדיקים ותזכה לומר שירה לפני רבון עלמא ואז תראה שיפה קורת רוח שעה אחת בג"ע מכל תענוגי עוה"ז וכששומע הצדיק דברים האלו אז הוא בשמחה ומקבל עליו המיתה בשמחה ע"ז תקנו לומר יה"ר שהוא במעמדות ביום שני וחל ותוציאני משלום אל שלום כוונת תפלה זו שאזכה למיתת הצדיקים הנזכרים: (ה) ועל זה יתפלל כל חסיד לעת מצוא זה יום המיתה ר"ל שיתפלל שיבואו לקראתו כתות ומחנות צדיקים קדושים וטהורים כדי שילך עמהם ויתעטר ביניהם בשמחה ובחדוה סגיא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו המה המים הזידונים כתות המשחיתים ומחבלין ר"ל ואינם זוכים לראות באור השכינה משא"כ נשמת הצדיק מי יוכל לספר כבודו ובא וראה מ"ש שם בזוהר ביחוד עשה הקדוש ברוך הוא ככא כבוד ליעקב אבינו לישב עליה בשעה שהצדיק בא לעוה"ב וכשרואה הנשמה כל הכבוד הזה מברכת ומשבחת להקב"ה ומשתחות לפניו ונותנת שבח והודיה על גודל היקר וכבוד שנעשית לה ואז הנשמה מתפללת ג"כ על הגוף שישכון לבטח בלי עונש חיבוט הקבר ואומרת מזמור ק"ג ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו וכו' וכיון ששומעין שאר האבות אברהם ויצחק אז אף הן הולכין לקראת הצדיק וע"ז נאמר וישא אברהם את עיניו וזהו נשמת הצדיק (כי הזוהר מכנה את נשמת הצדיק בשם אברהם) וירא אברהם (דא היא הנשמה) והנה שלשה אנשים נצבים עליו זהו נשמת אברהם יצחק ויעקב וכבוד השכינה עמהם ומיד וירץ

מִט זיך בְּשָׂמִט אוג רַייזין פּוּן דָעם גַן עֵדֶן · אוג עֶר אֶיז זוכה אוג זָעהט זיי · אוג גִיט זַייא שָׁלוֹם · אוג זיי עֶנְפָּרִין אִים שָׁלוֹם אוג זָאגן צוא אִים גְלֵיבֶּטֶר צַדִיק הַיילִיגְער זון צוא נָאט ב"ה · עֶש זָאל גִיט אִיבֶּלְען דַיין הָאַרְץ פּוּן וָועגִין דָעם וָואש דוא שַׁיידְסְט זיך אָפּ פּוּן דָער וָועלְט דָען זיא אִיז אַיינְגִיהִיל פַאלְש אוג לִינְן אוג הַרְך סַכְּנַה נְפָשׁוֹת בְּרַיינְגְט עֶר צוּ הָאנְדְען זַיין פַּרְנָסָה · אוג אֲמָאל פּוּן וָועגִין זַיין פַּרְנָסָה אִיז עֶר פּוּנְם אִין זַיין נְשָׁמָה אוג עֶש וָועְרְט אַיין חִילּוּל הַשֵּׁם דּוּרְך אִים · אָבֶּער דָר עוֹלָם הַבָּא אִין נַן עֵדֶן אִיז אַיין מָאג וָאש אִיז נָאר גוט · אוג מָען דַארְף גִיט סְמַכֵּן זַיין לַייבּ זַיין אוג קַיין שׁוּם זִינְד קוּמְט גִיט דוּרְך אִים · אוג דִיא צַדִיקִים זָאגן אִים אַז דִי עֶנְגִים פּוּן עוֹלָם הַזֶה אִיז אַייטֶל נַארִישְׁקַייט אוג צוא בְּרַאכִין נִימִים · (ו) דְרוּם זָאלְסְט דִיר אָן נֶרַייטִין דָעם נוּטֶן וָועג אוג דִיא לִיכְט וָואש לַייכְט אַזוֹ וִויא דָאש לוֹטֶר לִיכְט דָאש אִיז הַיי עוֹלָם הַבָּא · אוג פִיל חוּפּוֹת אוג פִיל חֲדָרִים וָואש זַיינֶן פּוּל מִט אַלֶע דָאש נוּטֶש זַיינֶן אָן גִיבְּרַייט פּוּן דַיין כְּבוֹד וָועגִין · דְרוּם זַיינֶן מִיר גִיקוּמֶען דִיר מִדְיָא זַיין אַז אִין קַלַיינֶער וַיילֶע וָועְסְט קוּמֶן צוּ דַיין פְּרַייד הִיז אוג וָועְסְט קוּמֶן פּוּן פִּינְסְטֶרְקַייט צוא לִיכְטֶקַייט אוג וָועְסְט שְׁטַיין פַּר נָאט ב"ה · אוג וָועְסְט זִיצֶן צָווִישְׁן דִי חֲבֵרוֹתוֹת פּוּן צַדִיקִים אוג וָועְסְט זָאגְן זַיין צוא זָאגִין שִׁירָה פַּאר נָאט ב"ה אוג דָעְנְסָאלְט וָועְסְט זָעהֶן אַז אַיין שָׁעָה נַחַת רוּחַ אִין גַן עֵדֶן אִיז אַיין שָׁעָה בְּעָסֶר פּוּן אַלֶע הָעְנוּגֵי עוֹלָם הַזֶה · אוג אַז דָר צַדִיק טוט הָעְרִין דִיא רְאוּגִי רַייד: אִיז עֶר אוּיף זיך מְקַבֵּל דִיא מִיתָה מִט שִׂמְחָה · אוג דָרוּיף הָאבִּין דִיא חֲכָמִים זִ"ל מְחַקֵּן גִיוָועְן צוא זָאגִין דָעם יְהִי רָצוֹן וָואש עֶש שְׁטַייט אִין מַעֲמָדוֹת פּוּן יוֹם שֵׁנִי וְתוֹצִיאֵנִי מְשׁוֹם אֶל שָׁלוֹם אוג דוא זָאלְסְט מִיך שׁוִין אוֹים צִיהִין פּוּן שָׁלוֹם צוּ שָׁלוֹם · דִי פְּוָונָה פּוּן דָער תְּפִלָּה אִיז · עֶר זָאל זוכה זַיין צוא דָעם מִיתָה פּוּן דִיא צַדִיקִים אַזוֹ וִויא פְּרִיעֶר שְׁטַייט: (ה) אוג דְרוּיף זָאל אִיטְלִיכֶר חָסִיד מִתְפַּלֵל זַיין דָאש אַז עֶש וָועט קוּמֶען זַיין צַייט צוּ שְׁטַארְבִּין זָאלֶן אִים אַנְטְקֶענִין קְוּמֶען כִּיתּוֹת אוג מַחֲנוֹת צַדִיקִים קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים · פּוּן וָועגִין עֶר זָאל מִט זַייא גַיין אוג זָאל וָועגִין גִיקְרַייגְט צָווִישְׁן זַייא מִט גְרוֹיש שִׂמְחָה אוג חֲדָוָה · אָבֶּר עֶר זָאל גִיט שְׁטַארְבִּין וִויא אִין רֶשַׁע שְׁטַארְבְּט דָאש עֶש קוּמְט צוא אִים דִי כִּיתּוֹת פּוּן מַשְׁחִיתִים רַחֲמָנָא לִיצְלַן אוג אִיז גִיט זוכה צוּ זָעהֶן אִין דָעם לִיכְטֶקַייט פּוּן דָער שְׁכִינָה זֶעה וָואש דָר זוהַר שְׁרַייבְּט נָאט ב"ה הָאט גִימַאכְט צוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ אַיין בַּוּונְדֶרִי שְׁטוּל · דָאש עֶר זָאל זִיצִין אוּיף אִיר בְּשַׁעַת דָר צַדִיק קוּמְט אוּיף עוֹלָם הַבָּא · אוג אַז דִיא נְשָׁמָה זֶעהְט נָאר דָעם כְּבוֹד וָואש קֶען טוּט אִיר · דַאנְקְט זִיא אוג לוֹבְּט צוא נָאט ב"ה אוג בּוּקְט זיך פַּאר אִים · אוג גִיט אַיין שַׁבָּת וְהוֹדִיָה צוא אִים אוּיף דָעם נְרוֹיש כָּבוֹד וָואש אִיר וָועְרְט גִיטָאן אוג דָעְנְסָאלְט אִיז דִיא נְשָׁמָה מִתְפַּלֵל אוּיף דָעם גוּף · עֶר זָאל רוּעֶן צוא זִיכֶר עֶר זָאל גִיט הָאבִּין קַיין עוֹנֶש פּוּן חִיבּוּט הַקֶּבֶר אוג זִיא זָאגְט דָעם מִזְמוֹר פּוּן קָאפִּיטֶל ק"ג בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת וכל קרבי את שם קדשו וכו' אוג וִויא דִיא אִיבֶּרְגִי אָבוֹת דָאש

(אברהם שהיא הנשמה) לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה נגד השכינה ומתפללת הנשמה ויאמר אדוני אל נא תעבור מעל עבדך ר"ל שהנשמה מבקשת מאת השכינה שתלך השכינה עמה ללוות אותה עד שערי ג"ע ולנטור ולשמור אותה מכל המקטריגים עיין שם בזוהר באריכות: (ו) ומה מאוד חביב בעיני הקב"ה מי שרגיל ומזכיר תמיד זכותן של ג' אבות וכן זכותן של משה ואהרן ומרים ושאר נביאי וחסידי עליון כי כל הנשמות של צדיקים שמחים בראותם מעשים טובים באדם וזכותן מאיר עלינו תמיד וכדאיתא בזוהר חדש פ' בראשית: (ז) ת"ר זימנא חדא הוי אזיל רבי יוסי באורחא פגע ביה ר' ירמיה ואזלי כחדא פגע בחד טורא הוי טורא דחיל עליהון מאוד א"ר יוסי לר' ירמיה נימא מילין דאורייתא ואח"כ ניזיל פתח ואמר ואתה אל תירא עבדי יעקב וכו' עד דהוי אזלי שמעו חד קלא דינוקא בטורא דהוי אזיל ובכי א"ר יוסי ניזיל לגביה דלא מסתפינא דהא תנן שד לחד מתחזי ומזיק לתרי אתחזי ולא מזיק אזלו לגבי האי ינוקא כד מטו לגביה אמר ר' יוסי בני דמרי עלמא אנן ולא מסתפינא מינך כד שמע האי ינוקא מלה דא היה משיג בדעתו דאומרים כן דחיישי שמא שד הוא: (ח) אמר ההוא ינוקא יהודאי אנא ובר בריה דר' חייא רבא אנא והוי אבא מוליף לי פסוקי דשיר השירים ופסוקי בראשית ואבא מית וגנבי לי גנבים ומוכרח אני להיות משרת אצלם ואעריקנא בההוא טורא ובכינא על דא דלא ידע אנא לילך ולפנות לבית אמי בכה רבי יוסי ואמר בר בריה דר' חייא רבא ייזיל בלחודוי כדין נטלין ליה בידוי ואזלו. אמר ר' יוסי אימא ברי מאי הוית לעית עם אבוך בפ' בראשית א"ל התינוק בפסוק יהי מאורות ברקיע השמים הוינא לעי א"ל ר' יוסי מאי אמר לך אבוך בפ' דא אמר ליה התינוק כך אמר אבא ג' רועים טובים הוו לישראל במדבר משה ואהרן ומרים ובזכות משה היה יורד מן לישראל ובזכות אהרן היו ענני כבוד ובזכות

זַיינֶען אַבְרָהָם אוּנ יִצְחָק הֶערִין דֶעם כָּבוֹד וָואשׁ מֶען טוּט אָן דֶער נְשָׁמָה פּוּן דֶעם צַדִּיק. דֶעגְמָאלְט גַייֶען זַייא אוֹיךְ אַנְטְקֶעגִין דֶעם צַדִּיק. דָאשׁ מֵיינְט דֶער פָּסוּק וישא אברהם את עיניו אוּנ דִיא נְשָׁמָה הֵייבְּט אוֹיף אִירֶע אוֹיגִין דֶען דֶער זוֹהַר רוּפְט דִי נְשָׁמָה אַבְרָהָם וירא אוּנ דִי נְשָׁמָה זֶעהֶט והנה שלשה אנשים נצבים עליו אוּנ נוּן דְרַייא מַאנֶען שְׁטֵייֶען בַּייא אִים דָאשׁ זַיינֶן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אוּנ דֶר כָּבוֹד פּוּן דֶער שְׁכִינָה אִיז מִיט זַייא וירץ לקראתם לוֹפְט דִי נְשָׁמָה אַנְטְקֶעגִין זַייא וישתחו ארצה אוּנ בּוּקְט זִיךְ צוּ דֶר עֶרְד אַנְטְקֶעגִין דֶער שְׁכִינָה ויאמר אדני אל נא תעבור מעל עבדך אוּנ דִי נְשָׁמָה בֶּעט דִיא שְׁכִינָה זִיא זָאל נִיט אַוֶועק גַיין פּוּן אִיר. נָאר זִיא זָאל מִיט אִיר גַיין צוּ בַּלַייטִין זַייא בִּיז צוּא דִיא טוֹיעֶרִין פּוּן דֶעם גַן עֵדֶן אוּנ זָאל זַייא הִיטִין פּוּן אַלֶע מְקַטְרֵיגִים: (ו) אוּנ וִויא זַייעֶר אִיז גִילִיבְּט אִין דִיא אוֹיגִין פּוּן גָאט ב"ה. דֶער וָואשׁ אִיז גִיוואוֹנְט צוּא דֶער מָאנֶען תָּמִיד דֶעם זְכוּת פּוּן דִיא דְרַייא אָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אוּנ אוֹיךְ דֶעם זְכוּת פּוּן מֹשֶׁה אוּנ אַהֲרֹן אוּנ מִרְיָם. אוּנ דִיא אִיבֶּרְגִי נְבִיאִים אוּנ חֲסִידִים וָוארוּם אַלֶע נְשָׁמוֹת פּוּן דִיא צַדִּיקִים פְּרֵייֶען זִיךְ אַז זַייא זֶעהֶן מַעֲשִׂים טוֹבִים אִין אַיין מֶענְטְשִׁין אוּנ זַייעֶר זְכוּת לַייכְט תָּמִיד אוֹיף אוּנְז אַזוֹ וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר חָדָשׁ: (ז) תנו רבנן דִיא רַבָּנֶן הָאבִּין גִילֶערִינְט אַיין מָאל אִיז רַבִּי יוֹסֵי גִיגַאנְגֶן אִין וָועג. הָאט ר' יִרְמְיָה אִים בַּגֶעגִינְט זַיינֶן זַיי בַּיידֶע גִיגַאנְגֶן הָאט רַבִּי יוֹסֵי גִיזָאגְט צוּ רַבִּי יִרְמְיָה לָאמִיר זָאגִין דִבְרֵי תּוֹרָה. אוּנ דֶער נָאךְ וָועלִין מִיר גַיין הָאט עֶר אָן גִיהוֹבִּין אוּנ הָאט גִיזָאגְט תּוֹרָה אוֹיף דֶעם פָּסוּק ואתה אל תירא עבדי יעקב. וִויא זַייא זַיינֶען אַזוֹא גִיגַאנְגֶען הָאבִּין זַייא גִיהֶערְט אַיין קוֹל פּוּן אַיין קִינְד וָואשׁ עֶר אִיז גִיגַאנְגֶען אוֹיף אַיין בַּארְג אוּנ הָאט גִיוַויינְט. הָאט רַבִּי יוֹסֵי גִיזָאגְט לָאמִיר גַיין צוּא אִים דֶען אֲפִילוּ וָוען עֶר אִיז אַיין שֶׁד הָאבִּין מִיר קַיין מוֹרָא פַאר אִים נִיט. וָוארוּם מִיר הָאבִּין דָאךְ גִילֶערִינְט אַיין שֶׁד וָוערְט צוּא אַיינֶם בַּוִויזִין אוּנ קֶען אִים מַזִּיק זַיין. צוּא צְוַוייא מֶענְטְשִׁין וָוערְט עֶר בַּוִויזִין אֶבֶּר עֶר קֶען זַייא נִיט מַזִּיק זַיין. זַיינֶן זַייא גִיגַאנְגֶען צוּא דֶעם קִינְד וִויא זַייא הָאבִּין גִינְרֵייכְט צוּא אִים. הָאט ר' יוֹסֵי גִיזָאגְט מִיר זַיינֶן דִיא קִינְדֶר פּוּן גָאט ב"ה הָאבִּין מִיר פַאר דִיר קַיין פָארְכְט נִיט. וִויא דָאשׁ קִינְד הָאט דָאשׁ דֶער הֶערְט. הָאט עֶר פַר שְׁטַאנֶן אַז דְרוּם זָאגִין זַייא אִים אַזוֹא וַוייל זַייא טְרַאכְטִין זִיךְ אֶפְשַׁר אִיז עֶר אַיין שֶׁד: (ח) הָאט דָאשׁ קִינְד גִיזָאגְט אִיךְ בִּין אַיין יְהוּדִי אוּנ בִּין אַיין אֵיינִקְעל פּוּן ר' חִייָא רַבָּא. אוּנ מַיין פָאטֶר הָאט מִיךְ גִילֶערִינְט דִיא פְּסוּקִים פּוּן שִׁיר הַשִּׁירִים אוּנ דִיא פְּסוּקִים פּוּן בְּרֵאשִׁית. אוּנ דֶר נָאךְ אִיז מַיין פָאטֶר גִישְׁטָארְבִּין אוּנ גַנְבִים הָאבִּין מִיךְ אַוֶועק גִיגַנְבֶתְּ. הָאבּ אִיךְ גִימוּזְט זַיין אַיין מְשָׁרֵת בַּייא זַייא בִּין אִיךְ אַנְטְלָאפִין גִיוָואדִין אוֹיף דֶעם בַּארְג. אוּנ דְרוֹיף וַויין אִיךְ וַוייל אִיךְ וַוייס נִיט וואו אַהִין צוּ גַיין אוּנ וואו צוּא קֶערִין זִיךְ צוּ מַיין מוּטֶרְס הוֹיז. הָאט ר' יוֹסֵי גִיוַויינְט

אוּנ

מרים היה הבאר ואף לאחר דמיתו אהרן ומרים זכותן היה עומד לישראל כי מגודל אהבת הקב"ה חקק דיוקניהן של משה ואהרן ומרים ברקיע לאנהרא זכיותיהן על ישראל ועליהם אתמר ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ אתו ר' יוסי ור' ירמיה ונשקוהו והלכו עמו ג' מילין והיו נושאין אותו על כתפיהן וקרו עליה וכל בניך למודי ה' וכו' ע"כ צריך לידע כי כל אינון דיוקנין קדישין דחקק הקב"ה להאיר זכותן על ישראל כמו כן מסתכלין כל אינון דיוקנין ונותנין השגחה על ישראל אם ישרים במעשיהם או לאו כי הרבה עדים והתראות מוכנים וערוכים מפי הקב"ה לעורר לבבות בני אדם כדאיתא בזוהר פ' פקודי כמה אית לבר נש למינדע ולאסתכלא באורחיה דקב"ה דהא בכל יומא ויומא קלא נפיק ואכריז אסתמרו בני עלמין טריקו כוי חובי פן תלקו ברישתא דתפיס (פי' סגרו בפניכם שערי העונות והזהרו שתרחיקו מהמצודה הפרוסה לבני אדם החוטאים פן תלכדו במצודה רעה) עד דלא יתפסון רגליכון בההוא רישתא ווי לון דנפלין לתמן ולא ינהרון בנהורא דגנזי לצדיקייא לעלמא דאתי ועל כל דבור ומעשה אתפקדן ממונה למעלה הן לרעה הן לטובה ואשרי מי שדיבורו ממלא אוירא דעלמא בדברי תורה וביראת ה'. (ט) ע"כ צריך אדם ליקח כל אלה הדברים ולשום אל לבו ויחשוב תמיד שעיני ה' המה משוטטים תמיד בכל הארץ וזהו כלל גדול אל תעשה דבר בסתר מה שאתה מתבייש לעשות בגלוי וה' הוא אל רחום וחנון בראותו שכוונתך לשם שמים לילך בדרך הטוב והישר ישלח הוא מלאכו לפניך להצילך מכל חטא ומכל דברים רעים ואם יארע לך איזה היזק או מקרה תקבל באהבה כמו שהארכתי לעיל ואם תצליח במעשיך במשא ובמתן ופרנסה שלך הוא בהרוחה. (י) אל תאמר חכמתי עמדה לי כי צריך לידע כי לא לחכמים לחם כי הכל מתת אלהים הוא ועל כולם

אונ האט גיזאגט דאש איינביקיל פון ר' חייא רבא זאל ניין אליין האבין זייא אים גינומן בייא זיינע הענט אונ זיינען גינאנגן. האט ר' יוסי גיזאגט סיין זון וואש האסט דוא גילערינט מיט דיין פאטר אין דער פרשה בראשית: האט דאש קינד אים גיזאגט אין דעם פסוק יהי מאורת ברקיע השמים האב איך גלערינט. האט ר' יוסי צוא אים גיזאגט וואש האט דיין פאטר דיר גיזאגט אין דער דאזיגר פרשה. האט דאש קינד צו אים גזאגט אזו האט סיין פאטר גיזאגט דרייא גוטע רועים האבין דיא ישראל גיהאט אין דער מדבר. משה אונ אהרן אונ מרים. דורך דעם זכות פון משה האט גנידרט דער מן צו די ישראל. אונ דורך דעם זכות פון אהרן זיינן גיווען די ענני כבוד ארום דיא ישראל. אונ דורך דעם זכות פון מרים איז זייא נאך גינאנגן איין ברונין מיט וואסר וואו אהין זייא זיינען גינאנגן. אונ אויך אפילו דר נאך אז אהרן אונ מרים זיינן גישטארבין איז זייער זכות בייא גישטאנען צו די ישראל. ווארום מחמת גרויש ליבשאפט וואש נאט ב"ה האט זייא ליב האט ער אויש גיקריצט אויף דעם הימל דיא צורות פון משה אונ אהרן אונ מרים. פון וועגן זייער זכות זאל לייכטין אויף דיא ישראל. אונ אויף זייא ווערט גיזאגט דער פסוק ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ אונ נאט ב"ה האט זייא גיגעבין אין דעם פאר שברייטונג פון דעם הימיל פון וועגין צוא לייכטין אויף דער ערד.

זיינען גיקומען ר' יוסי אונ ר' ירמיה אונ האבין אים גיקושט אונ זיינן מיט אים גינאנגן דרייא מייל אונ האבין אים גיטראגין אויף זייערע אקסלין: (ט) דרום מוז דער מענטש נעמן דיא אלע זאכין אונ זייא צוא טאן אין זיין הארץ אונ זאל תמיד טראכטין אז נאט ב"ה זעהט אלץ. אונ דאש איז איין גרוסר כלל. אזו איין זאך וואש דוא שעמסט זיך זיא צוא טאן אז איטליכר זעהט. זאלסטו אויך ניט טאן אז קיינר זעהט ניט. אונ נאט ב"ה איז איין דער בארמיגער נאט דאש אז ער וועט זעהן אז דיין כוונה איז פון זיינט וועגן צו גיין אין דעם גוטין וועג. וועט ער שיקין זיין מלאך פר דיר. דיך מציל צוא זיין פון אלערלייא זינד אונ פון אלע שלעכטע זאכין. אונ אויב עש וועט זיך דיר טרעפין עפיס איין טרעפונג אודר איין הזיק. זאלסטו דאש מקבל זיין באהבה. אונ אויב דוא וועסט בגליקין אין דיין משא ומתן אונ דיין פרנסה איז ברוות: (י) זאלסטו זאגן ניט מיין חכמה האט עש מיר גורם גיווען. ווארום דוא דארפסט וויסין אז ניט צוא דיא קלוגי איז דאש ברויט נאר עש איז אלץ איין מתנה פון גאט. אונ אויף אלעם זאלסטו געבין איין שבח והודיה צוא נאט ב"ה. אזו וויא אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט ברוך יי יום יום לויב נאט אלע טאג. דאש איטליכן טאג זאלסטו אפ געבין איין שבח והודיה צו נאט ב"ה אויף דעם וואש ער ווערקט דיר. סאיי גוטש

סייא

כולם תתן שבח והודיה להקב"ה כמו שארז"ל ברוך ה' יום יום בכל יום תתן שבח והודיה לאל לפי פעולתו
הן לטובה הן לרעה ח"ו ובגלל זה יברכך ה' מציון ובכל מעשיך תשכיל ותצליח אמן :

פרק פ אמרו על האר"י ז"ל שבימיו היה נופל פחד גדול על כל הרשעים בעבור כשראה אותן היה מגיד
להם כל פרטי העבירות של כל אחד ואחד שהיה חוטא מזמן חמשים שנה ואפילו אם אדם
היה מהרהר עבירה בלבו היה מגיד לו והיו הרשעים בורחים ממנו מפני הבושה שלא יסתכל בהם ויגיד
פשעם ועל זה ישים אדם אל לבו אם כן יש בושה וכלימה מפני ילוד אשה אשר רוה"ק שורה עלי
מכיר חטאיו עאכרב שצריך בושה בעת בואו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ולפני כסא כבודו
הקדוש ברוך הוא יגיד לו מה שיחו ועדים מעידים עליו וידי אדם בעצמו כותבין כל מעשיו מה יעשה האדם
ביום פקדו ומי יודע אם יזכה לבא לפני בוראו יתברך פן יפול בידי אכזרים בצאת נשמתו ויבא נשמתו
של אדם במקום אופל ועומק שלא יראה אור עד שיתעורר עליו איזה פרקליט של זכות או מיוצאי חלציו
שיהיו עוסקים בתורה כדמצינו הרבה שלא ניצולו מידי המשחיתים בר מינן כ"א בזה הזכות · (ב) וכדאי
במדרש הנעלם פ' לך גברא חד אזיל לבי טורי קרדנייא (פי' הרי אררט) הוא ותרין חכימין עמיה
חמו גומין בקיעין ואשא ותננא נפיק מן גומין ושמעו חד גברא דאמר ווי ווי אמרו ודאי אתר דא מדוכתיה
דגיהנם הוא יתבין תמן ואדמוכי ושמעין קול אנחה מן חד גבר דהוי מאסף קוצים חבילות גדולות והיה
נושא על כתיפיו ושני ממונים מן גיהנם הולכים אחריו והיו מדליקין החבילות באש ושורפין אותו בהליכת
והאי גברא הוי צועק בקול מר ווי ווי והממונים היו משיבין אותו כי לא היית משגיח על חסד שעשה

סאיי ביין ח"ו אונ דורך דעם וועט גאט ב"ה דיך בענטשין
אונ דוא וועסט מצליח זיין אין אלע דיינע מעשים אמן :

פרק פ אמרו עליו על האר"י ז"ל זייא האבין דר ציילט פון
דעם האר"י ז"ל דאש אין זיינע טעג איז גיפאלין
איין גרויש פחד אויף דיא רשעים · פון וועגין אז ער האט
זייא דער זעהן · האט ער זייא גיזאגט אלע עבירות וואש
איטליכער פון זייא האט גיטאן פון פופציג יאר אן' ווען
אפילו איין מענטש האט מהרהר גיווען איין עבירה · האט
ער זייא דאש אויך גיזאגט · דרום פלעגין דיא רשעים
אנטלופין פר אים מחמת בושה · דאש ער זאל אין זייא גיט
קוקין אונ דען וועט ער דאך זיי זאגין זייערע זינד · אונ דורך
דעם גיהער דר מענטש טאן צו זיין הארץ · ווען עש איז
פאר האנדין אזו איין בושה פאר איין בשר ודם וואש איז
גיבארין פון איין אשה וואש דער רוח הקודש האט גרואט
אויף אים מכל שכן וויא דארף ער זיך צוא שעמין אין דער
צייט אז ער וועט קומן פר דעם מלך מלכי המלכים הקדוש
ברוך הוא · אונ פר זיין כסא כבוד · אונ גאט ב"ה וועט דאך
אים זאגין אלץ וואש ער האט גירעט · אונ עדות וועלין
דרויף עדות זאגין · אונ דעם מענטשינש הענט זעלבשט
שרייבין אלע זיינע מעשים · נוא וואש וועט דער מענטש
טאן אין דער צייט אז ער וועט שטארבין · אונ ווער ווייסט
אויב ער וועט זוכה זיין צו קומן פאר זיין בשעפר יתברך ·
טאמר וועט ער אריין פאלין אין דיא הענט פון דיא אכזרים
אז זיין נשמה וועט ארויש גיין פון אים · אונ זיא וועט

קומן אין איין פינסטער אונ איין טיף ארט · וואש ער וועט
גיט זעהן קיין ליכטקייט · ביז עש וועט דר וועקט ווערין אויף
אים עפעס איין מליץ אדר פון זיינע קינדר וועט איינר גוט
זיין אונ וועט תורה לערנן וועט ער אים אפשר ארויש נעמען
פון זייערע הענט · אזו וויא מיר גפינן פיל מענטשין וואש
זייא זיינן גיט גיצול גיווארין פון דיא משחיתים נאר דורך
דעם זכות פון זייערע קינדר : (ב) אזו וויא עש שטייט אין
מדרש הנעלם · איין מענטש איז גיגאנגן צו דיא הרי אררט
אונ צוויי קלוגע לייט זיינען גיווען מיט אים · האבין זייא
גיזעהן גרושע שפאלטין אין דער ערד אונ פייער אונ רויך
גייט ארויש פון דיא גריבר אין דיא שפאלטין · אונ זייא
האבין גיהערט וויא איין מענטש זאגט וויי וויי · האבין
דיא מענטשין גיזאגט איינש צום אנדערין דאש ארט איז
בוודאי פון דעם גיהנם זיינען זייא דארט גיזעסין אונ
האבין גיהערט איין קול פון זיפצין פון איין מענטש וואש
ער האט גיקליבין גרושע בינד דערנר · אונ האט זייא גיטראגן
אויף זיינע אקסלין · אונ צוויי ממונים פון דעם גיהנם זיינן
אים נאך גיגאנגן · אונ האבין דיא בינדליך אן גיצונדין אין
פייער אונ האבין פר ברענט דעם מענטשין בשעת ער איז
אזו גיגאנגען אונ דער מענטש האט גישריען מיט אביטר
קול וויי וויי · אונ די ממונים האבין אים גיענפרט ווארום
האסטו גיט משגיח גיווען אויף דעם חסד וואש גאט ב"ה
האט מיט דיר גיטאן אזו וויא ער טוט מיט זיינע צדיקים
דאש ער גיט צוא איטליכין פון זייא צוויי מלאכים צו הימין
אים

הקב"ה עמך כמו שהקב"ה עושה עם שאר צדיקים שנותן הקב"ה להם שני מלאכים לשמור אותו כדיא כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך ואז היית ניצול מהעונש הזה ואתה עזבת את ה' אלהיך ולא שמרת את התורה ועשית רצון יצה"ר ונתחברת עם כיתות של רשעים הנקראים קוצים כסוחים וקוצים האלו הן שורפין אותך: (ג) אמר האי גברא להההוא חייבא מאן אנת א"ל יהודאי אנא והרבה חטאים ופשעים עשיתי ושכחתי שמי וממונים דניהנם אין רוצין לגלות לי את שמי ונם אני שכחתי את שמי מתוך היסורים קשים ומרים ורעים וחמשה פעמים דנים אותי בשריפה בכל יום ג"פ ובכל לילה ב' פעמים לפי שעברתי על חמשה עריות שבתורה ואח"כ שאל אותו האי גברא מאיזה מקום הוא והשיב שהוא מגליל העליון שבאי והניח בן קטן במקום א' בגליל העליון ואח"כ א"ל הרבה חטאתי ומלאך אחד מתחלה היה דן אותי ביסורים קשים ומרים יותר משריפה זו ומלאך הממונה על הקברות אמר לי בשעת הדין: (ד) אוי למי שנשבע על התורה לקיים אותה ולא קיים אוי לידים ששמשו בדברים האסורים אוי לרגלים שהלכו לדברים האסורים ובשעת ההכאה שהיו מכין בי באכזריות אומרים לפני כל פרטי חטאים שעשיתי וגם אני אמרתי אמת כך וכך עשיתי כי לא יכולתי לשקר כי נשמתי ומלאך הממונה על נשמתי היו עומדים ובידם כתבים ושם נרשם כל פרטי דברים ופרטי עבירות שעשיתי וידי היא חתומה תחת הכתבים: (ה) אזל האי יהודאי לגליל העליון ושאיל בכל אתר אית הכא גבר דמית מקרוב ושביק חד ינוקא אמרו ליה אין וינוקא דא אזיל בבית מטבחייא ואיהו רשע כאביו אזיל האי גברא לבית מטבחייא ואשנח בההוא ינוקא וחזו ליה דהוי מצחק עם הנערים

אים אוג דען וואלקטו ניוועז נצוי ניוואר פון דעם דאזיגן
עונש אוג דוא האסט אפגער פאר לאזין נאט דיין נאט אוג
האסט נים נהיט דיא תורה: אוג האסט ניטאן דעם ווילן
פון דעם יצר הרע אוג האסט זיך בהעפט מיט די כיתות
פון דיא רשעים וואש זייא ווערן נירופין פאר שניטענע
דערנר: אוג דיא דערנר פאר ברענען דיך: (ג) האט דר
מענטש ניפרענט צו דעם רשע ווער ביסטו: האט דר מת
אים ניפרענט איך בין איין יהודי אוג איך האב ניטאן פיל
זינד אוג האב פר נעסטן מיין נאמן: אוג דיא ממונים פון
דעם יהם ווילן מיר נים מנלה זיין מיין נאמן: אוג איך
האב אויך פר נעסטן מיין נאמען שוועדע אוג
ביטרע יסורים וואש זייא טוען מיר: אוג פינף מאל אין
מעת לעת איז מען מיך דן דרייא מאל בייא מאג אוג
צוויי מאל בייא נאכט דאש טוט מען מיר ווייל איך בין
נילענין מיט די פינף עריות: וואש אין דר תורה שמיים
מען מאר נים לינין מיט זייא: דער נאך האט דער מענטש
אים ניפרענט פון וואש ווילן אוג דער ממונים פון
מת אים ניזאגט איך בין פון דער שטאט גליל העליון: אוג
איך האב נילאזין איין קליינם זון אין גליל העליון: דער נאך
האט דער מת צוא אים ניזאגט איך האב פיל ניזינדיגט:
אוג פרייער האט מיר איין מלאך דן ניוועז מיט נאך שוועדע
אוג ביטערע יסורים פון דעם פאר ברענען: אוג דר מלאך
וואש איז ממונה איבר דעם בית הקברות האט מיר ניזאגט
בשעת או מען האט מיך דן ניוועז: (ד) נייא איז צו דעם

בבי מטבחייא א״ל האי יהודאי בני זיל עמדי ואלביש יתך אזיל עמיה ויהיב ליה לרב א׳ דהוי אוליף ליה אורייתא ולמד הרב עם הנער עד דהוי בחור חשוב שבתלמידים ואח״כ היה לומד עמו ההפטרה בבהכ״נ והיה מתפלל עם הצבור בבהכ״נ ואחר כך נתחכם עוד עד שהיו קורין ליה רבי׳ (ו) ואחר כך בא אותו רשע בחלום להאי יהודאי ואמר ליה רבי הקב״ה ינחם אותך כמו שאתה נחמתני כי בשעתא דאמר ברי הפטרה בקהל פקעו לי מן דיני קשיא ובשעתא דהוי מתפלל ואמר קדיש קרעו להאי גזר דיני מכל וכל ובשעתא דאתחכם ברי וקריין ליה רבי אתעטרו לי בכתרא דצדיקייא ובשבילך זכינא יקר זכאה חולקך דאייתת יתי לחיי עוה״ב זכאה חולקך בעוה״ז וזכאה חולקך בעוה״ב: (ז) וכן מצינו ג״כ מעשה בר׳ עקיבא שפנע באדם רשע והיו משחיתים דנין אותו הרשע ביסורים עד ששאל ר״ע אותו אם יש לו בן והשיב שיש לו בן במקום פלוני והלך ר׳ עקיבא לאותו המקום ולמד עם בנו קדיש ואח״כ אמר אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא ומיד נחלץ אותו הרשע מהצרה ונתגלה לר״ע וגילה כי הותר הוא מיסורים דיליה פתח רבי עקיבא ואמר ה׳ זכרך לדור ודור ומזה הוא התעוררות אל האדם שישים עינו והשגחתו הגדולה על בניו ללמדם בתורת ה׳ ולהדריכם ביראת ה׳ כי ברא מזכה אבא׳ (ח) ומי שמת לו אביו או אמו יזהר אותו הבן לומר קדיש ואיש״ר בכל כוחו כי באמירתו הוא מביא למעלה נשמת אביו לג״ע העליון ולא כיש המקילים בקדישים שהוא בעיניהם כאחוכי וטלולי וממש הן מלגלגין על אמירת הקדיש ולא יודעים שכל מעשי שמים וארץ תלויין בתהלות ושבחות לקדש שמו יתברך ברבים כי יה״א שמי״ה רב״א מבר״ך לעל״ם ולעלמ״י עלמי״א כ״ח אותיות וכנגד זה יש כ״ח אותיות בפסוק ראשון שבתורה בראשי״ת בר״א אלהי״ם א״ת השמי״ם וא״ת האר״ץ בסוד כח מעשיו הגיד לעמו

ניגעבין צו איין מלמד וואש האט מיט אים תורה גילערינט ביז ער איז גיוואריך דר בעסטר בחור צווישן די תלמידים דר נאך האט ער מיט אים גילערינט וויא מען לייענט דיא הפטורה אין שול אונ האט גידאווינט מיט דעם ציבור אין שול׳ דער נאך איז ער גיוואריך איין גרוסער תלמיד חכם ביז מען האט אים גירופין רבי: (ו) דר נאך איז דר רשע גיקומען צו חלום צוא דעם יהודי אונ האט אים גיזאגט רבי גאט ב״ה זאל דיר טרייסטן אזו וויא דו האסט מיך גטרייסט דען אין דער צייט אז מיין זון האט גילייענט דיא הפטורה פר קהל האט מען מיר שוין גיט שווער דן גיווען אונ אין דר צייט אז ער האט מתפלל גיווען פאר דעם עמוד אונ האט גיזאגט קדיש האט מען מיין גזר דין גאר צו ריסין אונ אין דער צייט אז מיין זון איז גיוואריך איין תלמיד חכם אונ מען האט אים גרופן רבי האט מען מיר גיקריינט מיט דער קרוין וואש מען קריינט דיא צדיקים אונ דורך דיר האב איך זוכה גיווען צו דעם כבוד׳ וואול איז דיין חלק וואש דוא האסט מיך גיבראכט צו חיי עולם הבא וואול איז דיין חלק אויף דר וועלט וואול איז דיין חלק אויף עולם הבא: (ז) אונ אזו אויך גפינען מיר בייא ר׳ עקיבא דאש ער האט בגעגינט איין מת איין רשע׳ אונ דיא משחיתים האבין אים דן גיווען מיט שווערי יסורים ביז ר׳ עקיבא האט אים גפרעגט אויב ער האט איין זון האט דר מת גיענפרט ער האט איין זון אין דעם דאזיגין אורט איז ר׳ עקיבא גיגאנגין צו דעם אורט אונ האט

גילערינט מיט זיין זון קדיש׳ אונ דר נאך האט ער גיזאגט אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא האט מען דעם רשע תיכף גיפטרט פון זיינע יסורים איז ער גיקומען צו ר׳ עקיבא צו חלום אונ האט אים מגלה גיווען אז ער איז שוין אויף גיבונדין גיוואריך פון דיא יסורים׳ אונ דער פון איז איין גרויש דער וועקונג צו דעם מענטשין ער זאל טאן זיין גרויש השגחה אויף זיינע זין זייא תורה צוא לערנען אונ זייא מדריך צוא זיין אין גאטש פארכט ווארום איין זון קען מזכה זיין זיין פאטר אויף עולם הבא: (ח) אונ בייא וועמען זיין פאטר אדער זיין מוטר איז גישטארבין זאל ער גזהר זיין צו זאגין קדיש אונ אמן יהא שמיה רבא מיט גאר זיין כח ווארום דורך דעם בריינגט ער דיא נשמה פון זיין פאטר אונ מוטר אין גן עדן אריין אונ גיט אזו וויא אטייל האלטין זיך פר גרינג צו זאגין קדיש דאש דר קדיש איז אין זייער אויגין וויא איין גישפעט אונ זייא ווייסין גיט אז גאר דיא בשעפענעש פון הימל אונ ערד היינגין אלע אויף דעם וואש מען לויבט גאט ב״ה אונ מען איז מקדש זיין נאמען ווארום דיא ווערטר יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא זיינע אכט אונ צוואנציג אותיות׳ אונ אקעגין דעם איז פאר האנדין אכט אונ צוואנציג אותיות אין דעם פסוק פון דער תורה דאש איז בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ׳ אונ אויך אין דעם ערשטין פסוק פון דיא עשרת הדברות וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר זיינן אויך אכט אונ צוואנציג

אותיות

וכן פסוק ראשון שבעשרת הדברות הן כ״ח אותיות וידב״ר אלהי״ם א״ת כ״ל הדברי״ם האל״ה לאמ״ר ולכן היה מצוה רבינו יהודה חסיד שיאמרו פסוק בראשית ופסוק וידבר אלהים וגו׳ ואח״כ אמן יהא שמיה רבא וסודו מבואר בספר מגלה עמוקות אופן רי״ב ע״ש׳ (ט) על כן אדם האומר קדיש אחר אביו ואמו צריך לומר בכוונה גדולה הקדיש וגם מחויב האבל לומר ג״פ אמן יהא שמיה רבא וכו׳ ולא כיש ע״ה שאומרים רק ואמרו אמן ואחר כך מתחילין תיכף יתברך וישתבח אלא צריך האבל לומר ג״כ איש״ר כי עיקר הקדיש הוא באמירת איש״ר ובזה הוא עושה נ״ר להקב״ה ולאביו ולאמו ומי שאין לו בנים מוטל עליו לגדל יתום בתוך ביתו ולגדלו לתורה ולעבודת ה׳ כי פן ואולי אביו ואמו של היתום היו רשעים ועל ידי היתום מזכה את אביו ואת אמו ואזי יש להמגדל שכר בעוה״ז ובעוה״ב אבל מי שמגדל יתום בתוך ביתו כדי שיהיה לו עבד׳ (י) לא די שאינו מקבל שכר על מצוה זו אלא אפילו עונשו מרובה כשם שברא טבא מזכה אבא כך ברא בישא הוא גורם דמענשין את אביו ואמו וזהו כל זמן שאביו ואמו קיימין ואינם מוכיחין את בנם לכן עון בנים פוקד על אבות אבל מי שמניח בן קטן ואחר מגדל אותו אז אין מענשים את אביו כי אם את האיש המגדל וע״ז נאמר איש בחטאו יומת׳ (יא) ע״כ אציג לך פרק מיוחד שמדבר בענין גידול בנים שהאב מצווה על בנו להוכיח אותו ועל הבן הוא מצוה לקיים דברי אביו כדי שלא יאמרו בשבילו ארור שזה ילדו ארור שזה גדלו ואז ילך בלי כיסופא לעולם הבא אמן:

פרק פא איתא במ״ר פרשת בראשית כשחטא אדם הראשון בחטא אכילת עץ הדעת נתקללו הנחש וחוה והאדמה נתקללה עבור אדה״ר כדכתיב ארורה האדמה בעבורך שלפי שאדה״ר נברא

אוֹתְיוֹת׳ אוּנ דְרוּם הָאט ר׳ יְהוּדָה חָסִיד צַוָּוָאָה גִילָאזִין אַז בְּשַׁעַת דֶר הַזָּן הֵייבְּט אָן צוּא זָאגִין יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וכו׳ זָאל דָאשׂ קָהָל תֵּיכֶף זָאגִין דָעם פָּסוּק בְּרֵאשִׁית בָּרָא וכו׳ אוּנ דָעם פָּסוּק וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וכו׳ אוּנ דֶער נָאךְ אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיה רַבָּא׃ (ט) דְרוּם דֶער מֶענְטְשׁ וָואשׂ זָאגְט קַדִּישׁ נָאךְ זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר מוּז עֶר אִים זָאגִין מִיט גְרוֹישׂ כַּוָּונָה אוּנ דֶר אָבֵל וָואשׂ זָאגְט קַדִּישׁ אוּנ לָאזְט אוֹישׂ וְאִמְרוּ אָמֵן מוּז עֶר זֶעלְבֶּרְט אוֹיךְ זָאגִין אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיה רַבָּא וכו׳ נִיט אַזוֹ וְוִיא אַטֵּיל עַמֵּי הָאֲרָצִים טוּעֶן דָאשׂ זֵייא זָאגִין נָאר בִּיז וְאִמְרוּ אָמֵן דֶער נָאךְ הֵייבִּן זֵייא אָן יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח אוּנ קַיין אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיה רַבָּא זָאגִין זֵייא נִיט נָאר עֶר מוּז יוֹא זָאגִן אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיה רַבָּא וָוארוּם דֶער עִיקָר קַדִּישׁ אִיז דֶער איש״ר אוּנ דֶר מִיט טוּט עֶר אָן נַחַת רוּחַ צוּ זַיין בַּשֶּׁעֶפֶר גָאט ב״ה אוּנ צוּ זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ דֶר וָואשׂ הָאט קַיין זוּן נִיט אִיז אוֹיף אִים גִיוָוארְפִין עֶר זָאל מְגַדֵּל זַיין אַיין יָתוֹם בַּייא זִיךְ אוּנ זָאל אִים גֶעבִּן צוּ אַיין מְלַמֵּד עֶר זָאל מִיט אִים לֶערְנֶעֶן תּוֹרָה אוּנ גָאטְשׂ דִינְסְט וָוארוּם טָאמֶער זַיינֶן דִי פָאטֶר אוּנ מוּטֶר פוּן דֶעם יָתוֹם גִיוָוען רְשָׁעִים אוּנ דוּרְךְ דֶעם וָואשׂ עֶר אִיז מְגַדֵּל דֶעם יָתוֹם אוּנ מַאכְט אִים פַאר אַיין עֶרְלִיכֶן מַאן אִיז דֶער יָתוֹם מְזַכֶּה זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ דֶר וָואשׂ אִיז אִים מְגַדֵּל הָאט דֶענְמָאלְט גְרוֹישׂ שְׂכַר דֶר פַר אוֹיף דֶר וֶועלְט אוּנ אוֹיף יֶענֶר וֶועלְט אָבֶּער דֶער וָואשׂ אִיז מְגַדֵּל בַּייא זִיךְ אַיין יָתוֹם פוּן וֶועגִן עֶר זָאל אִים בַּדִינֶן׃ (י) נוּא נִיט גִינוּג וָואשׂ עֶר נֶעמְט קַיין שְׂכַר נִיט דֶער פַאר נָאר זַיין עוֹנֶשׁ אִיז נָאךְ זֵייעֶר פִיל וָוארוּם טָאמֶר כַּחֲמַת דָעם קָען דֶער יָתוֹם נִיט פְּרוּם זַיין אוּנ אַזוֹא וואוֹל וְוִיא אַיין גוּטֶר זוּן אִיז מְזַכֶּה זַיין פָאטֶר אוֹיף עוֹלָם הַבָּא אַזוֹ אִיז אַיין שְׁלֶעכְטֶער זוּן גוֹרֵם מֶען זָאל שְׁטְרָאפִן זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוֹיף עוֹלָם הַבָּא׳ וַוייל עֶר הָאט אִים נִיט גִשְׁטְרָאפְט אוּנ נִיט רֶעכְט מְגַדֵּל גִיוָוען׳ דָאשׂ אִיז גְרֶעט גְוָוארִין אַז זַיין פָאטֶר לֶעבְּט אוּנ אִיז אִים מְגַדֵּל׳ אָבֶּער אַז אַיין אַנְדֶרֶר אִיז אִים מְגַדֵּל פוּן וֶועגִין עֶר זָאל אִים בַּדִינֶען אוּנ עֶר לֶערִינְט אִים נִיט צוּ גַיין אִין גוּטִין וֶועג נוּא אַז דֶר יָתוֹם אִיז שְׁלֶעכְט שְׁטְרָאפְט מֶען נִיט זַיין פָאטֶר נָאר דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׂ הָאט אִים מְגַדֵּל גִיוָוען׃ (יא) דְרוּם וָועל אִיךְ דִיר שְׁטָעלִין אַיין בַּזוּנְדְרִין פֵּרֶק פוּן דֶעם עִנְיָן פוּן גִידוּל בָּנִים דָאשׂ דֶער פָאטֶער אִיז גִיבָּאטִין אוֹיף זַיין זוּן צוּא שְׁטְרָאפִין אִים׳ אוּנ אוֹיף דֶעם זוּן אִיז גִיבָּאטִין מְקַיֵּים צוּ זַיין דִיא רֵייד פוּן זַיין פָאטֶער פוּן וֶועגִין מֶען זָאל אִיבֶּר אִים נִיט זָאגְן פַאר פְלוּכְט זָאל וֶוערִן דֶר וָואשׂ הָאט אַזֶעלְכֶשׂ גִיוָואוּנֶן׳ פַר פְלוּכְט זָאל וֶוערִין דֶער וָואשׂ הָאט אַזֶעלְכֶשׂ מְגַדֵּל גִיוָוען אָבֶּר אַז דֶר פָאטֶער אִיז מִדְרִיךְ זַיין זוּן אַז עֶר זָאל גַיין אִין גוּטִין וֶועג אוּנ דֶער זוּן וֶועט אִים פָאלְגִין וֶועט עֶר גַיין אָן בּוּשָׁה אוֹיף עוֹלָם הַבָּא אָמֵן׃

פרק פא איתא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין מִדְרָשׁ רַבָּה׳ אַז אָדָם הָרִאשׁוֹן הָאט גִזִינְדִיגְט דֶער מִיט וָואשׂ עֶר הָאט

נברא מן האדמה משל לבן שיוצא לתרבות רעה אזי הבריות מקללין את השדים שהתינוק יונק מהן ואמרין ליט ביזייא דהדין מניקתא והנה יש לדקדק בזה המדרש הלא אדהיר נברא ג"כ מהעליונים ולמה נתקללה האדמה לבד שהיא מתחתונים ולמה לא נתקללו העליונים ג"כ בחטא אדהיר והנראה בעיני לתרץ כי ענין בריאת אדם הראשון היה ע"י דכר ונוקבא כי הארץ היא מסטרא דנוקבא והנשמה בתוך האדם הוא מסטרא דדכורא כי הנשמה אינה מסיתה להאדם שיחטא כ"א החומר שנברא מן האדמה הוא המסית ומדיח להחטיא אדם שהוא עפר מן האדמה ולכן נתקללה האדמה שהיא מן התחתונים ולא נתקללו העליונים שבא הנשמה מהם כי הנשמה אינה חוטא כלל: (ב) וזהו הבריות אמרין ליטא הדין ביזייא דהדין מניקתא ולא מקללין האב כי אם האם כי הוא זה כלל גדול כל אשה שהיא צנועה במעשיה ובמחשבותיה תזכה שיצאו ממנה נביאים ואנשי חסידים ואנשי מעשה וראייה מתמר וכל אשה אשר אינה צנועה במעשיה או שיש לה מחשבות רעות וזרות אזי יוצאי חלציה הולכים אחריה כי רחילא בתר רחילא אזלא ולכן נ"ל דמחמת זה כתוב בתורה כרחם אב על בנים למה לא כתוב כרחם אם על בנים כי מבע הזכר אשר אוהב את בנו הוא מיסרהו כמ"ש הכתוב חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר כי כל איש אשר ייסר את בנו הוא אוהב לבנו כמו שהאריך ברבה פ' שמות: (ג) משא"כ האשה היא רכת לבב ואינה רוצה שהאב יכה את בנו או המלמד ובעוד שהתינוק קטן אמו נותנת לו כל חפצו וכל משאלות לבו ואחיכ כשיגדל הנער הוא מבקש למודו ואחיכ יוצא לתרבות רעה והכל הוא בגרמא דאשה: (ד) ודע שהכל תלוי בהאשה כי לפעמים יש אדם רשע ויש לו אשה צנועה יהיה לו בנים מיבים צדיקים וישרים ולפעמים יש אדם צדיק ויש לו אשה רעה יהיה לו בנים רשעים ע"כ צריכה כל אשה לראות להדריך את בניה בדרך טובים לא לחוס על בנה כשהמלמד או בעלה מכה את בנה וכל אשה צריכה

ליקח

גיגענסין פון דעם ערשטן גיוואלדין דער נחש אונ דיא ערד איז אויך פאר שאלטין גוואלדן איבער אדם הראשון: וואלדט ווייל אדם הראשון איז בשאפן גיוואלדין פון ערד דרום איז דיא ערד פאר שאלטין גיוואלדין איבר זיין זינד: דאש אין משל צו איין קינד ואש איז ארוישׂ גינאנגען להתרבות רעה ליים דיא ברימטין אונ זיי זאגן פאר פלוכט זאל ווערין דיא ברימטין ואש דאש קינד האט פון זיי גזיינט: (ב) אונ דרום שילטין דיא ליים די ברימט ואש דאש קינד האט גזיינט פון זיא אונ ואש דאש קינד איז קליין גיט זיא אים ואש זיין הארץ גילוסט אונ ואש ער בגערט דר נאך אז ער ווערט נרוישׂ בגערט ער צו טאן זיין גוואונגן: אונ דורך דעם גייט ער ארוישׂ להתרבות רעה אונ דאש איז אלץ גורם דיא מוטר דרום שילטין דיא ליים די מוטר אונ גיט דעם פאטר אונ וארום אלץ גיוועגט זיך אן דר אשה דען אבאל האט אין רשע איין אשה צנועה האט ער גוטע קינדר אונ אופט איז פר האנדין איין צדיק ואש האט אשלעכטע ווייב האט ער שלעכטע קינדר דרום מוז אימלכע אשה ועהן מדרך צו זיין קינדר אין דעם גוטן וועג אונ זאל גיט חס האבין דאש דער מלמד אודער איר מאן שלאגין דיא קינדר: (ר) אונ אימליכע אשה דארף זיך נעמן אין ראיה פון בת שבע דאש ווייב פון דוד המלך די מוטר פון שלמה המלך ע"ה דאש זיא אליין האט גישלאגין איר זון שלמה בשעת ער איז שון גיוון אין מלך אונ האט אבאל גישלאפין דרייא שעה אויף דעם טאג. אונ די שלישיל פון

עש שטייט אין פסוק חושך שבטו שונא בנו דער ואש פר מיידן זיין רוש פון שטראפין מיט איר זין זון דער האט פיינט זיין זון ואהבו שחרו מוסר אבר דער ואש האט אים ליב דער פארשט אים מיט שטראף אונ שלאגט אים אונ מאכט אים אין מורא בדי ער זאל פרום זין: (ג) אבר די אשה האט אין ווייך הארץ אונ ויל ניט אז דער פאטער אדער דער מלמד זאל שלאגין איר קינד אונ בשעת דאש קינד איז קליין גיט זיא אים ואש זיין הארץ גילוסט אונ ואש ער בגערט דר נאך אז ער ווערט נרוישׂ בגערט ער צו טאן זיין גוואונגן: אונ דורך דעם גייט ער ארוישׂ להתרבות רעה אונ דאש איז אלץ גורם דיא מוטר דרום שילטין דיא ליים די מוטר אונ גיט דעם פאטר אונ וארום אלץ גיוועגט זיך אן דר אשה דען אבאל האט אין רשע איין אשה צנועה האט ער גוטע קינדר אונ אופט איז פר האנדין איין צדיק ואש האט אשלעכטע ווייב האט ער שלעכטע קינדר דרום מוז אימלכע אשה ועהן מדרך צו זיין קינדר אין דעם גוטן וועג אונ זאל גיט חס האבין דאש דער מלמד אודער איר מאן שלאגין דיא קינדר: (ר) אונ אימליכע אשה דארף זיך נעמן אין ראיה פון בת שבע דאש ווייב פון דוד המלך די מוטר פון שלמה המלך ע"ה דאש זיא אליין האט גישלאגין איר זון שלמה בשעת ער איז שון גיוון אין מלך אונ האט אבאל גישלאפין דרייא שעה אויף דעם טאג. אונ די שלישיל פון

דעם

ליקח ראיה מן בת שבע אשת דוד המלך אמו של שלמה המלך ע"ה שהיתה בעצמה מכה את שלמה המלך בנה כשהיה ישן פעם אחת ג' שעות על היום והיו מפתחות של בית המקדש נתונים תחת מראשותיו כמאמר הכתוב דברי למואל אשר יסרתו אמו ואשרי האיש והאשה אשר מדריכין את בניהם בדרך הטוב ואז יראו ישרים וישמחו בעוה"ז ובעוה"ב :

פרק פב **אמרו** רזיל בשביל ד' דברים נגאלו אבותינו ממצרים בזכות נשים צדקניות ובשביל שלא שינו את שמם ובשביל שלא שינו את לשונם לשון הקודש ובשביל שהיו תולין בטחונם בהקב"ה

וא"כ הרי לפניך שבזכות נשים יהיה ג"כ הגאולה אחרונה על כן צריכין הנשים להיות צנועין יותר מן האנשים ולא ילכו אחר שרירות לבם במלבושיהון שמכשילין את רוב ב"א ליתן עיניהם בהם וקיי"ל דאסור להסתכל אפילו בבגדי צבועים של אשה • והם מוסיפים חטא על פשע שהולכות נטויות גרון וערום עד בית דדיהון מי יוכל לספר גודל העונש שלהם • גם המה גורמים לבעליהם רעה למי שאין ידו משגת ללבוש את אשתו כמו חברתה שלה האשה מקללת ומיללת את בעלה עד שנצרך בעלה ליקח בהקפה או לעשות שאר איסור בממון חבירו עד שהוכרח לעשות לאשתו גם כן בגדים נאים כמו לאחרת ואח"כ כשאין ידו משגת לשלם אזי נתפש בעלה או בא לידי שאר חרפות וביזוי • על כן צריכה כל אשה הכשירה וצנועה בישראל לראות להיות הילוכה בצניעות ולא בפריצות כדי שתזכה לצאת ממנה נביאים וחסידים •

(ב) והזכות השלישי הוא שנגאלו אבותינו ממצרים בזכות שלא שינו את לשונם לשון הקודש ועכשיו ראיתי מכשול גדול אשר:הוא צפון ברוב המדינה אשר הרבה בני אדם עושין שלא כהוגן והוא זה כיון דקיי"ל שצריך האדם ללמוד בניו כשהן קטנים כל דבר בלשון הקודש כדי שיבוא בנו וירגיל עצמו בלשון הקודש וחדשים מקרוב באו שמרגילים לקטנים בל' צרפת ובשארי לשונות וכשיגדל הנער אין אביו שם על

דָּעם בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ זַיינֶן גִּילָעגִּין בַּייא אִים צוּ קָאפִּין אוּנ קַיין כֶּלֶךְ טָאר מָען נִיט וָועקֶן דָּרוּם הָאט דָּר עוֹלָם נִיט נְקָאנְט קוּמֶען אִין בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ אַרַיין בִּיז עָר אִז אוֹיף נִישְׁטַאנֶען הָאט זַיין מוֹטֶר בַּת שֶׁבַע אִים גִּישְׁלָאגִּין דָּר פָּאר' אוּנ וואל דָּעם פָּאטֶר אוּנ מוֹטֶר וָואש זַיינֶן מַדְרִיךְ זַייעֶרע קִינְדֶר אִין דָּעם גוּטִין וָועג אוּנ דָּעְנְמָאלְט וָועלֶן זַייא זוֹכֶה זַיין צוּ זָעהֶן בַּייא זִיךְ גוּטֶע אוּנ רָעכְט פַּארְטִיגֶע קִינְדֶר אוּנ זַייא וָועלֶן זִיךְ פְּרֵייֶען אוֹיף דֶּר וָועלְט אוּנ אוֹיף יָענֶער וָועלְט אֲמֵן :

פרק פב אפרו חז"ל אוּנְזֶרע חֲכָמִים ז"ל הָאבֶּן גִּיזָאגְט פּוּן וָועגֶן פִּיר זַאכֶן זַיינֶן אוּנְזֶרע עֶלְטֶרן אוֹיש גְּלַייגְט גְּוָוארִין פּוּן מִצְרַיִם : (א) בִּזְכוּת נָשִׁים צִדְקָנִיוֹת (ב) פּוּן וָועגֶן וָואש דִּי יִשְׂרָאֵל הָאבֶּן זַייעֶרע נָעמֶן נִיט מְשַׁנֶּה גְּוָועֶן (ג) פּוּן וָועגֶן זַייא הָאבֶּן נִיט מְשַׁנֶּה גִּיוָועֶן זַייעֶר לָשׁוֹן דָּעֶן זַייא הָאבֶּן נָאר גִּירֶעט מִיט לָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ : (ד) פּוּן וָועגֶן זַייא הָאבֶּן בִּטָּחוֹן גִּיהַאט אוֹיף הש"י אוּנ וויא דִּיא נָאוֹלָה רִאשׁוֹנָה אִיז גִּיוָועֶן אַזוֹ אוֹיךְ וָועט זַיין דִּיא נָאוֹלָה בִּזְכוּת נָשִׁים צִדְקָנִיוֹת • דָּרוּם מוּזֶן דִּיא וַייבֶּער מַיין צֻנְעוֹת זַיין פּוּן דִּיא כִּנְזֶבִּילֶן אוּנ זָאלֶן נִיט גַּיין נָאךְ הַאֲוַת לִבָּם כִּיט זַייעֶרע מַלְבּוּשִׁים זַייא מַאכֶן שֶׁטַרוִיכְלֶן פִּיל לַייט זַייא זָאלֶן קוּקֶן אוֹיף זַייא כַּחֲמַת זַייעֶרע שַׁייגֶע קְלַיידֶער אוּנ צִירוּגְ וּואש זַייא גַּייֶן זַייא זַייגֶן נָאךְ מוֹסִיף זִינְד אוֹיף כַּיפַּטַייט אוּנ גַּייֶן מִיט אוֹיש גִּישְׁטֶרעקְטֶן הָאלְז אוּנ נַאקֶט

בִּיז זַייעֶרע בְּרִיסְטֶן אוּנ מִיט אַנְדֶרע פַּאר שַׁייטֶקיִים וָוער קֶען אוֹיש דָּער צֵייטֶלִין זַייעֶר גְּרוֹיסִין עוֹנֶש וָואש זַייא וָועלֶן הָאבֶּן דָּער פַּר' נָאךְ זַייֶן זַייא גוֹרֶם בִּיז צוּא זַייעֶרע מַאנֶען דָּעֶן דָּער מַאנְזִבִּיל וָואש פַּאר מֶעגֶט נִיט זַיין וַייב אַוּא צוּא קְלַיידִין מִיט אַזֶעלְכֶע מַלְבּוּשִׁים וַויא דִּיא אַנְדֶרע גַּייט שִׁילְט דִּי אִשָּׁה אִיר מַאן אוּנ קְלָאגְט אוּנ וַויינְט בִּיז אִיר מַאן מוּז בְּאַרְגִּין אָדֶער צוּ מָאן עֶפּעס אַיין אִיסּוּר דַּהֲיינוּ אַוּועק צוּ נֶעמֶן דָּאש אָדֶער אִין אָן זָעץ צוּ מָאן כְּדֵי עֶר זָאל זַיין וַייב אוֹיךְ מַאכִין אַזֶעלְכֶע שַׁייגֶע קְלַיידֶר וַויא דִּי אַנְדֶרע אִשָּׁה בַּייט דָּער נָאךְ קוּמְט עֶר צוּא תַּרְפּוֹת אוּנ בּוּשׁוֹת דּוֹרֶךְ דָּעם • דָּרוּם מוּז אִיטְלִיכֶע עֶרְלִיכֶע אִשָּׁה זַיין בְּצְנִיעוּת נִיט פַּר שַׁייט כְּדֵי זִיא זָאל זוֹכֶה זַיין אַז פּוּן אִיר זָאל אַרוּיש קוּמֶען נְבִיאִים וַחֲסִידִים : (ב) דָּער דְּרִיטֶער זְכוּת וָואש דִּי יִשְׂרָאֵל זַייֶן דּוֹרֶךְ אִים אוֹיש גְּלַייְט גְּוָוארִין אוֹיש קוּמֶען נְבִיאִים וַחֲסִידִים : (ג) דָּער דְּרִיטֶער זְכוּת וָואש דִּי יִשְׂרָאֵל זַייֶן דּוֹרֶךְ אִים אוֹיש גְּלַייְט גְּוָוארִין אוֹיש מְצְרַיִם אִז גִּיוָועזֶן וַייל זַייא הָאבֶּן זַייעֶר לָשׁוֹן דָּאש מַיינְט מָען לָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אִז גִּיוָועזֶן וַייל זַייא הָאבֶּן אִיצוּנְד הָאבּ אִיךְ אוֹיךְ גִּיזָאגְט אַיין גְּרוֹסֶן כְּכְשׁוֹל וָואש פִּיל לַייט טוּען נִיט רָעכְט דֶּען מִיר הָאבֶּן אַיין קַייְמָא לָן אַז דָּער מֶעגֶט מוּז לָערֶנֶן מִיט זַייֶנֶע קִינְדֶר לָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ פּוּן וָועגֶן דָּער זוּז וָאל זַיְךְ גִּיוַוייגֶן אִין לָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אוּנ אִיצוּנְד זַייֶנֶן פַּאר הָאנְדֶן פִּיל מֶעגֶטשִׁין וָואש זַייא טוּען לָאזִן לָערֶנֶן זַייעֶרע קְלַיינֶע קִינְדֶער צוּא רַייִדִין נָאר פְּרַאנְצוֹיזִי

לב שילך בנו לבית המדרש כ״א השגחתו הוא רק על לימוד לשון צרפת ושאר לשונות אף דקיי״ל דסנהדרין היו יכולין לדבר שבעים לשון מ״מ היו לומדין גם הלשונות והתורה קבע משא״כ עכשיו עושה הלשון צרפת עיקר הלימוד והתורה ארעי · (ג) הזכות הרביעי שנגאלו אבותינו היה שהיו תולים בטחונם בהקב״ה ועכשיו אני רואח בעוה״ר שא׳ מן אלף הוא תולה בטחונו בהקב״ה כי רוב העולם תולים בטחונם הכל בממון ובבן אדם שאין לו תשועה וזהו הגרם שרואין את העניים שהמה בתכלית השפלות והעשירים מצליחים ועי״ז אין איש שם בטחונו בהקב״ה כי אם כת החנופה היא גוברת שתולין בטחונם בעשירים מכ״ש אין מזכירין חורבן בית המקדש ואין שם על לב להתפלל ע״ז · (ד) ואילו היה שם בטחונו על הקב״ה היה תמיד לנגד עיניו להתאבל על חורבנו של בית המקדש ע״כ צריך אדם להשיג בדעתו שלא לעכב הגאולה ולתלות בטחונו בהקב״ה וכל הזהיר בארבעה דברים הנ״ל שנגאלו אבותינו יזכה למהר ולקרב את גאולתנו · שבזכות ד׳ דברים האלה יהיה הגאולה במהרה בימינו אמן :

פרק פג אחד מדרכי היראה הוא דלא לאנהגא קלנא בשום בריה בעולם על חנם וכמו שמזהיר ע״ז בזוהר פרשת יתרו שכל הנבראים הן מעשה ידיו של הקב״ה וכלן הן צרכי העולם ועל כן לא יהרוג אדם שום בריה על חנם ואפילו דבר המזיק לבריות כגון נחש ושממית אם אינו רודף אחריו להזיקו (ועיין לעיל בחלק ראשון מה שכתבתי בפרק יח) · (ב) ובא וראה מה דאיתא שם בזוהר פ׳ יתרו רבי אלעזר הוי אזיל באורחא והוי אזיל עמיה רבי חזקיה חמו חד חוויא קם רבי חזקיה ובעי למקטליה אמר לו רבי אלעזר לרבי חזקיה שבוק ליה לא תקטליניה אמר ליה והלא מילא בישא איהו דקטיל בני נשא אמר לו רבי אלעזר והא כתיב אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון

לָשׁוֹן אוּנ אַז דָאשׂ קִינְד וֶוערְט גְרוּישׂ גִיט זַיין פָאטֶר גָאר קַיין הַשְׁגָחָה נִיט אַז זַיין קִינְד זָאל גַיין אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ אַרַיין דַאוּונֶן אוּנ לֶערְנֶן נָאר זַיין עִיקָר הַשְׁגָחָה אִיז עֶר זָאל גַיין לֶערְנֶן נָאר דִיא לְשׁוֹנוֹת אוּנ חָאטְשֶׁע דִי סַנְהֶדְרִין הָאבִּין דָאךְ גִיקֶענְט אַלֶע זִיבֶּצִיג לְשׁוֹנוֹת הָאבִּין זַייא דָאךְ גִימוּזְט בְּוַודַאי זַייא לֶערְנֶען זַייא הָאבִּין אָבֶּר דֶער עִיקָר גִילֶערִינְט דִיא תּוֹרָה אָבֶּר אִיצוּנְד טוּעֶן זַייא פַאר קֶערְט דָאשׂ דֶער עִיקָר לֶערְנֶן זַייא דִיא לְשׁוֹנוֹת אוּנ אַמָאל לֶערְנֶן זַייא תּוֹרָה :

(ג) דֶער פֶערְטֶער זְכוּת וָואשׂ דִי יִשְׂרָאֵל זַיינֶען דוּרְךְ דֶעם אוּישׂ גְלַייזְט גִיוָואַרִין אוּישׂ מִצְרַיִם אִיז גִיוֶוען וַוייל זַייא הָאבִּין אַיין בִּטָחוֹן גִיהַאט אוּיף נָאט ב״ה אוּנ אִיצוּנְד זֶעה אִיךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אַז אַיין מֶענְטְשׁ פוּן טוּיזִינְט אִיז פַאר הַאנְדִין וָואשׂ עֶר הָאט בִּטָחוֹן אוּיף הש״י אָבֶּער דָאשׂ רוֹב הָעוֹלָם הַיינֶגֶן זַייעֶר בִּטָחוֹן אָן אַלְץ אִין דֶעם גֶעלְט אוּנ אוּיף מֶענְטְשִׁין וָואשׂ דָאשׂ קֶען גָאר נִיט הֶעלְפִין אוּנ דָאשׂ אִיז גוֹרֵם וָואשׂ דִיא אָרִימֶע לַייט זַיינֶען בְּתַכְלִית הַשִׁפְלוֹת אוּנ דִיא עֲשִׁירִים זַיינֶען מַצְלִיחַ אוּנ דְרוּם טוּט קֵיינֶער נִיט זַיין בִּטָחוֹן אָן נָאט ב״ה נָאר דִיא כִּיתָה וָואשׂ חַנְפֶנֶען דִיא זַיינֶען זִיךְ מִתְגַבֵּר דָאשׂ זַייא הַיינֶגֶן זַייעֶר בִּטָחוֹן אָן אִין דִי עֲשִׁירִים אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן זַייא דֶר מָאנְען נִיט דֶעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּנ קֵיינֶר טִיט נִיט אוּיף זַיין הַארְץ דְרוּיף מִתְפַּלֵּל צוּ זַיין :

(ד) אָבֶּער וָוען עֶר זָאל טָאן זַיין בִּטָחוֹן אוּיף נָאט ב״ה וָואלְט תָּמִיד גִיוָוען קֶענִין זַיינֶע אוּיגִין צוּא קְלָאגִין אוּיף דֶעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דְרוּם מוּז דֶר מֶענְטְשׁ זֶעהֶן עֶר זָאל גִיט מְעַכֵּב זַיין דִי גְאוּלָה אוּנ זַיין בִּטָחוֹן צוּ שְׁטֶעלִין אוּיף נָאט ב״ה · אוּנ דֶר וָואשׂ אִיז נִזְהָר אִין דִיא פִיר זַאכִין וָואשׂ דוּרְךְ זַייא זַיינֶן אוּנְזֶרֶע עֶלְטֶרִין אוּישׂ גְלַייזְט גִוָואַרִן פוּן מִצְרַיִם · וָועט עֶר זוֹכָה זַיין דִי גְאוּלָה · דֶען דִיא גְאוּלָה וָועט זַיין אִין דֶעם זְכוּת פוּן דִיא פִיר זַאכִין בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן :

פרק פג אחד אֵיינְשׂ פוּן דִי וָועגִן פוּן יִרְאָה אִיז אַז מֶען זָאל נִיט הַאלְטֶן פַר גְרִינְג קַיין בַּשֶׁעפֶנֶשׁ פוּן גָאט ב״ה אוּנ מֶען זָאל עֶשׂ אוּם זִיסְט נִיט מְצַעֵר זַיין אַזוֹ וִויא דֶר זוֹהַר אִיז דְרוּיף מַזְהִיר דֶען אַלֶע בַּשֶׁעפֶנֶשׁ זַיינֶען דִיא וָוערְק פוּן גָאט ב״ה אוּנ אַלֶע בַּשֶׁעפֶנֶעשׁ דַארְף מֶען אוּיף דֶר וָועלְט דְרוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ קַיין שׁוּם בַּשֶׁעפֶנֶשׁ אוּם זִיסְט גִיט הַרְגֶנֶן אֲפִילוּ אַזוֹא אַיין זַאךְ וָואשׂ קֶען מַזִיק זַיין לַייט דְהַיינוּ אַיין שְׁלַאנְג אָדֶר אַיין שְׁפִּין וָוען זַייא גַייעֶן זִיךְ זַייעֶר וָועג אוּנ יָאגִין נִיט נָאךְ אַיין מֶענְטְשִׁין צוּא הַרְגֶנֶן : (ב) קוּם אוּנ זֶעה וָואשׂ עֶשׂ שְׁטֵייט אִין זוֹהַר פַּרְשַׁת יִתְרוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר אִיז גִיגַאנְגֶן אִין וָועג אוּנ רַבִּי חִזְקִיָה אִיז אוּיךְ גִיגַאנְגֶן מִיט אִים הָאבִּיז זַייא דֶער זֶעהֶן אַיין שְׁלַאנְג הָאט רַבִּי חִזְקִיָה זִיא גִיוָואלְט הַרְגֶנֶן : הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר צוּא אִים גִיזָאגְט לָאז זִיא אוּנ הַארְגֶע זִיא נִיט · הָאט רַבִּי חִזְקִיָה אִים גִיפְרֶעגְט פַאר וָואר דֶר טַייט דָאךְ מֶענְטְשָׁן הָאט רַבִּי אֶלְעָזָר אִים גִיעֶנְפֶרְט

חלשון לא נשיך חוויא לבר נש עד דלחשין ליה מלעילא ואמרו ליה זיל קטיל ליה לפלניא ולפעמים כמה דלחיש וממית הוא ע"פ ציווי של הקב"ה כן לפעמים אתרחיש ניסא אף על ידי נחש לבני נשא וכולה בידא דקב"ה תלייא וכולהו אינון עובדי ידוי ואיצטריך עלמא בהו ואי לא דאיצטריך לון לעלמא לא עביד הקב"ה לון ועל דא לא בעי בר נש לאנהגא קלנא במלה דעלמא באלו הבריות ובעובדיהון דהקב"ה: (ג) ועל כן בודאי עתידים ליתן את הדין אותן אנשים מישראל היורים חצים ובליסטראות שקורין ביקסי"ן אחר עופות וחיות טמאות שלא לצורך כלל כי אמור לכ"ו לאכלם כי אם ללמד קשת גבורים והורגים בעלי חיים חנם ואין זה מדרכי הרחמנים לעשות רעה לשום בריה על חנם ולא לדבר שיש בו חיות ולא לשום בריה בלבד כנ"ל אלא אפילו גם לאילנות ועשבים ושאר גדולי קרקע שכולן נבראו לצורך ולכן צריך דלא לנהוג בהן בזיון שלא לצורך: (ד) ובא וראה מ"ש הזוהר פ' יתרו תניא אמר רבי יוסי זמנא חדא אזלינא באורחא הוי רבי חייא ברי עמי עד דהוי אזלי אשכחנא גבר חד דהוי לקיט עשבים בחקלא קריבנא לגביה אמינא להאי בר נש בר נש למה לך הני קישורין דעשבים האלו לא זקיף רישיה ולא אמר ולא מידי אהדרנא שנית ושאילנא ליה ולא אמר מידי אמינא לרבי חייא ברי האי איניש שטיא הוא או חרש או חכימא יתיר מינן יתיבנא גביה וחמינא ליה דלבתר דלקיט עשבים כסייה להעשבים בעלי גפנים: (ה) אמר האי גברא לי חמינא דגברין חכימין דיהודאין אתון ויהודאין אמרין דאינון חכימין אי לא דהווינא חיים עלייכו השתא הויתון רחיקין מבני נשא כמאבא דרחיקין ליה מכולא (ר"ל דהויתון כמצורע מוחלט ומוסגר) דחמינא ריחא דחד עשבא דהוי קריבא לגביכון אעיל לגופייכו ותהוין מצורעים תלתא יומין והשתא אני אומר לכון רפואה אכילו אילין תומי ברא הגדל בשדה זה ותתרפאין עבדו הכי ואכלין הני תומי ברא דהוי

עֶשׂ שְׁטַיִיט דָאךְ אִין פָּכוּךְ אם ישוך הנחש בלא לחש וְוָעט דָען מַיִן זון רַבִּי חִיָּא אִיז גִיוָוען מִיט מִיר הָאבִּין זַיִיא גִפּוּנֶן אַיין דֶער שַׁלַאנְג בַּייסִין אַז מען שְׁפַּרֶעכְט אִים ניט פון דֶעם מֶענְטֶש וְואש הָאט גִקְלִיבֶּן גַרָאז אִין פֶּעלֶד הָאב אִיךְ גִינֶעהֶנְט הִיכְל דֶעם דָאזִיגֶן זָאלְשְׁטוּ בַּייסִין אוּן זָאלְשְׁט אִים מִמִּית צוא אִים אוּן הָאב אִים גִיזָאגְט דו מֶענְטֶש נָאךְ וָואש טוּיג זַיין אוּן אַזוֹ אוּיךְ וויא עֶר בַּייסְט אוּן טַייט דוּרךְ דֶעם דִיר דִיא בִּינְטְלִיךְ קְרַייטֶכֶר: הָאט דֶער מֶענְטֶש ניט אוּיךְ בֶּפֶעל פון נָאט ב"ה אַזוֹ אוּיךְ טֶרֶעפְט זִיךְ אֲמָאל אִין נֶם צו גִיהוּבִּין זַיין קָאפּ אוּן הָאט מִיר נָאר ניט גִיעֶנְטפֶּרְט הָאב לַיִיט דוּרךְ דֶעם שְׁלַאנְג אוּן אַלֶץ אִיז בַּייא נָאט ב"ה אִין אִיךְ אִים נָאךְ אֲמָאל דָאש אַייגֶנֶע גִיפֶּרְעגְט הָאט עֶר מִיר דִי הֶענְט אוּן אַלֶץ אִיז פון זַיִינֶע בְּשָׁעפֶנְש אוּן דִיא וָועלְט וָואלְט זַייא ניט דָאךְ וַייא אַלֶע וָוארום וָען דִי וָועלְט וָואלְט זַייא ניט דָאךְ וָועלְט גָאט ב"ה אַלֶע גִיפֶּרְעגְט הָאב אִיךְ גִיזָאגְט צוא כַּיין זון רַבִּי טָאר דֶער מֶענְטֶש ניט מְצַעֶר זַיין אוּן ניט מְבַזֶה זַיין קַיין חַייא דֶער מֶענְטֶש מִז זַיין אֶדֶר אַיין נָאר אֶדֶר אַיין טוּיבֶּר שום בְּשָׁעפֶנְש אוּן דְרום דִיא יְהוּדִים וְואש שַׁיסְטִין מִיט אֶדֶר עֶר אִיז קְלֵינֶר פון אוּנז בִּין אִיךְ גִיזָאגְט צוא אוּנז גִיזָאגְט אִיךְ פַּיילִין אוּן קוּילִין דִיא עוֹפות אוּן חַיות טְמֵאִים הָאטְשָׁע הָאבְּ גִיעֶסְן לֶעבִּין אִים אוּן וָועז זַייא דָאךְ פִּין אִיךְ עָשׂ ניט דָען זַייא טָארִין נָאר ניט דָען עָסְטִין נָאר פון וָועגְן זִיךְ זָאגְן אַז זַיין קְלוּג אוּן וָען אִיךְ זָאל אויף קַיין רַחֲמָנוֹת הָאב גִיזָאגְט אִיר אִיצוּנְד גִיוואַרְן וַייט פון אַלֶע לַייט זָאגְן אַז זַיין קְלוּג אוּן וָען אִיךְ זָאל אויף קַיין רַחֲמָנוֹת נִיט הָאבִּין וָואלְט אִיר אִיצוּנְד גִיוואַרְן וַייט פון אַלֶע לַייט אַזוֹ וויא אַיין אַייבִּיגֶר מְצוֹרָע וָואש אַלֶע דֶער וַייטֶשְׁטֶן זִיךְ פון אִים וואַרום אִיךְ הָאב גִזֶעהֶן אַיין קְרַייטֶכְץ הָאט גִיגֶעהֶנְט צוא טָאן אַיין שום רָעה אום זִיכְט צוא אַיין רַחֲמָנוֹת אוּן אָפִּילוּ ניט צו בּוּיכְטֶר אוּן קְרַייטֶעכֶר אוּן בְּשָׁעפֶנְש אוּן אַזוֹ וָואש וַאכְץ אִיךְ דִיר פון וָועט אִיר מְצוֹרָע וָוערְן אויף דֶרַייא טָעג נָאר אִיךְ אַנדֶרֶע זַאכְץ וָואש וָואקְסְן אויף דִיר עֶרד וַייל דִיא אַלֶע זַיִינֶן בַּשָּׁאפֶן גִיוואַרְן פון וָועגְן וַייל דִיא וָועלְט דָארף וָועל אַיִיךְ זָאגְן אַיין רְפוּאה דָאש אִיר זָאלְט עָסְן דֶעם דָאזִיגֶן קְנָאבִּיל וָואש וַואקְסְט אִין זוהר רַבִּי זַייא: (ד) קום אוּן זָעה וָואש עָשׂ שְׁטַיִיט אִין אִיר גִיזָאגְט אִין וָועג אוּן יוֹסִי הָאט גָזָאגְט אַיין מָאל בֵּין אִיךְ גִיגַאנְגֶן אִין וָועג אוּן

דהוי שביתי קמן ואחר כך אידמכנא אני ובני והוי זיעה יוצאת מינן כמה שעות ולבתר אתערנא אמר
האי גברא אלהכון עמכון דאשכחתון יתי ואני אזמן לכון ואגיד לכון דהא אסוותא דגופיכון ע"י
אשתלם · (ו) והוינא אזלין עמיה אמר האי בר נש חמיתון דלא זקיפנא עיני ולא רישאי ולא מלילנא
בהדייכו משום דאבא חכים בעשבין מכל בני דרא הוה ואולפנא מאבא אורחי דכל עשבין ואנא בכל
שתא מדוראי ביני'הו והאי עשבא דחמיתון שכסיתי העשבים בעלי גפנים כאשר שיש בעשבים עשב והאי
עשב קריב הוה לגביכון הויתי נסיב מנהון באשר בביתי אית מקום חד והוא לצד צפון ושם מעין חד
ורחיים שם ומההוא רחיים נפיק חד גבר בתרין רישין וחרבא שלופה בידו ובכל יומא קא מצערי לן
ואנא לקיטנא האי עשבא וזילו אבתראי · (ז) עד דהוינא אזלי באורחיה מאיך לחד נוקבא בעפרא ושוי
מהאי עשבא בנוקבא נפיק חד חויא ורישיה דיליה סגיא נטיל חד סנטירא (פי' חבל) וקשיר ליה להנחש
כחד גדיא דחילנא אמר לן זילו אבתראי עד דמטינא לביתיה חמינא ההוא אתר בחשוכא בתר חד
כותלא נטיל חד שרגא ודליק סביב ההוא רחיים אמר לן ממאי דתחמין לא תדחלון ולא תשתעון מידי
אדהכי שדי חויא מקטרוי (פי' ר"ל התיר הנחש מקשריו שקשר אותו) · (ח) וקשיר בקיסמא מההוא
עשבא ושוייה ברישיה דחויא עאל חויא בהאי עינא דרחיים ושמענא קלא דכל אתר מזדעזעא בעינא
למיפק אחיד האי גברא בידא ואמר לן לא תדחלון קריבו גבאי אדהכי נפיק חויא ושתית דמא נקט
האי גברא מההוא עשבא ושויא ברישי' בקדמיתא עאל בההוא עינא דרחיים ולשעה מועטת חמינא

דנפקי

אַזוֹ נִיטָאן אוּנ הָאבֶּן גִיגעסִין דָעם קָנאבִּיל אִיךְ מִיט מַיין זון
לְאךְ וואש אִיז גִיוונען אִין דָר עֶרד אוּנ הָאט נִינומֶן קְרַייטבֶּץ
אוּנ מִיר זַיינֶן אֲנַשְׁלאפִּין גִיוואָרין אוּנ שְׁווַיים אִיז גִינאנגֶן פּוּן
אוּנז עִטְלִיכֶע שָׁעה דָער נאךְ הָאבֶּן מִיר זִיךְ אוֹיף נִיחאפְּט
הָאט דָער מֶענְטש צוא אוּנז גִיוואנְט אַייעֶר נאט אִיז מִיט
אַייךְ גִיוֶוען אוּנ עֶר הָאט אַייךְ גִיהאלפֶן וואש אִיר הָאט מִיךְ
אִן גִיטְרַאפִּין אוּנ הָאב אַייךְ גִיוואנְט דִי רְפוּאה אבֶּר וונְטְט
וואלְט אִיר בְּווַדאי גִיוֶוען מְצוֹרָע : (ו) זַיינֶן מִיר גִינאנגֶן
מִיט אִים הָאט עֶר צוּ אוּנז גִיוואנְט דָאש וואש אִיךְ הָאב מַיין
קְאפּ צוא אַייךְ נִיט אוֹיף נִיהויבִּין אוּנ הָאב מִיט אַייךְ נִיט
גִירעט · דָאש אִיז וַוייל אִיךְ בִּין זַייעֶר קְלוּג אִין דִי קְרַייטִיכֶר
מַיין פּוּן אַלֶע לַייט וואש זַיינֶן אִין דָעם דוֹר אוּנ מַיין פָּאטֶר
הָאט מִיךְ אוֹיש גִילעִרנְט דִיא סְגוּלות פּוּן אַלֶע קְרַייטִיכֶר
דְרוֹם הָאב אִיךְ נִיט גִיקֶענְט רַיידִין בְּשַׁעת אִיךְ הָאב דִיא
קְרַייטִיכֶר נִיקְלִיבֶּן אוּנ דָאש וואש אִיר הָאט נִיעֶהֶן דָאש
אִיךְ הָאב צוא נִידַעקְט דִיא קְרַייטִיכֶר מִיט בְּלֶעטֶר פּוּן וַויין
שְׁטָאק · דָאש אִיז וַוייל צֻווִישֶׁן דִי קְרַייטִיכֶר אִיז פַּר הָאנְדִין
אַיין וְאוּנְדֶרְלִיךְ קְרַייטְכֶץ וואש אִיךְ דָארְף דָאש · וַוייל אִין
מַיין הוֹיז אִיז פַּאר הָאנְדִין אַיין אֹרְט וואש אַיין קְוואל אִיז
דָארְטִין אוּנ דְרוֹיף שְׁמֶייט אַיין מַיל · אוּנ פּוּן דָער מִיל נַייט
אַרוֹיש אַיין מֶענְטש מִיט צֶענְטֶיא קְאפּ אוּנ הָאלְט אַיין בְּלוֹיזְע
שְׁווָארְץ אִין דָער אוֹיג אוּנ הָאט אַ גְרוֹיסֶע נָאז אוּנ מִיט
אַייךְ גִיוואנְט פָּארְכְט אַייךְ נִיט גִיגעדֶנְט צוּ מִיר · דָער וַוייל אִיז
דָר שְׁלַאנְג אַרוֹיש גִיקוּמֶן פּוּל מִיט בְּלוּט הָאט דָער מֶענְטש
וויידֶר גִינוֹמֶן פּוּן דִי קְרַייטִיכֶר אוּנ הָאט וויידֶר נִמאכְט אַיין
בִּינְטִיל אוּנ הָאט דָעם שְׁלַאנְג אִן גִיטאן אוֹיף זַיין קְאפּ ·
אִיז דָער שְׁלַאנְג וויידֶר אַרִין גִינאנגֶן אִין דָעם לָאךְ פּוּן

דעם

דנפקי מההוא עינא חד גברא בתרין ראשין · (ט) וחויא שרי סביב העורף והוי האי גברא בתרין ראשין אמר זקיטא (פי׳ דהוו קרי לבריה קלה זקיטא שמיה והאי בריה קלה קטיל לחויא) ואח״כ אמר לרוע מזלו שהיה נולד במקום הזה שאינו יכול לעשות כלום מחמת שגבר עליו יד של בעל הבית שהיה בקי בעשבים וצווח ווי ווי לאימא דלההוא אתר אוביל ליה אדהכי אתעקרא רחיים מאתריה ונפק גברא בתרין ראשין וההוא חוויא ונפלו תרווייהו ומיתו · (י) אמר לן האי גברא דא הוא חיליה דעישבא דאנא לקיטנא קמייכו ובג״כ לא אשתעינא בהדייכו ולא נקיטנא וזקפנא רישאי בשעתא דקריבתו גבאי אמר האי גברא אלו הוי ידעין בני נשא כל מה דנטע הקדוש ברוך הוא בארעא וחילא דכל מה דאשתכח בעלמא ישתמודעון חילא דמריהון בחכמתא סגי אבל לא טמיר הקב״ה חכמתא דא מבני נשא אלא בגין דלא יסטון מאורחיה ולא יהיו רחיצין בההוא חכמתא וינשון ליה ח״ו ומכל זה ילמוד האדם ויתבונן אשר נתן אלהים שכל ודעת בלבו וא״כ האזהרה שלא לצער שום בריה אפילו שלא להקל בעשבים ובצמחים שאין בהם חיות עאכ״ו שלא לנהוג בזיון אדם בחבירו שהן בני אברהם יצחק ויעקב · (יא) ואף אם נותן אלהים לאדם עושר ונכסים יזהר ביותר דלא ינהוג חס ושלום בשביל כן בזיון בעדת ה׳ כי כל שידבר האדם בגאוה ובוז נגד שום איש אותו הדבור כתוב ורשום מיד בפנקס של מעלה ועון זה חקוק ושמור עד שצריך אדם לסבול דין הקשה וכל שכן מי שמבזה לתלמידי חכמים אזי עונשו הוא כפול ומכופל כדאיתא בזוהר פרשת פקודי שאלו המלאכים הנקראים שרפים הם ממונים לענש ולייסר האדם בעולם הזה ובעולם הבא בפרט אם אדם מבייש לבר נש דאוליף מיניה אפילו מלה

דעם מיל שטיין · אין ווייניג צייט האבין מיר גיזעהען אז פון דעם לאך איז ארויש גיגאנגן איין מענטש מיט צווייא קעפ אונ דיא שלאנג ליגט אויף זיין נאקין: (טו) אונ דר מענטש מיט דיא צווייא קעפ האט גיזאגט דאש ווארט זקיטא כלומר ער האט גירופין צו איין קליין בשעפנש וואש הייסט זקיטא וואש די שלאנג האט מורא דר פאר דאס די זקיטא זאל פון אים דיא שלאנג אראפ טרייבן דער נאך האט ער גיזאגט ער האט איין ביטער מזל וואש ער איז גבארן גווארן אויף דעם ארט וואש ער קען דא נאר ניט טאן מחמת די מאכט פון דעם בעל הבית האט זיך גישטארקט איבר אים · ווייל ער איז בקי אין קרייטיכר · אונ ער האט גישריען ווי ווי צוא זיין מוטר וואש זיא האט אים גפירט אויף אזו איין ארט · דער ווייל איז דער מיל שטיין אויש גריסן גווארין פון זיין ארט אונ דער מענטש מיט דיא צווי קעפ אונ דיא שלאנג זיינען ארויש גיגאנגן פון דעם לאך · אונ זיינן ביידע גיפאלין אונ זיינען גיבליבן טויט: (י) האט דר מענטש אונז גיזאגט דאש איז דר כח פון די קרייטיכר וואש איך האב פאר אייך גיקליבן · אונ דרום האב איך מיט אייך ניט גירעט אין דר צייט אז איר האט גינעהענט צוא מיר · האט דר מענטש ווידר גיזאגט ווען די מענטשן זאלן ווישן דאש אלץ וואש גאט ב״ה האט גיפלאנצט אויף דר ערד אונ אין אלמין וואש ווערט גפונען אויף דער ערד וואלטין זייא ערשט גוואושט דעם כח אונ דיא חכמה פון זייער הער · נאר גאט ב״ה האט דרום בהאלטין די חכמד פאר די לייט פון וועגין זייא זאלין ניט האבין קיין בטחון אין דער חכמה אונ וועלין פאר געסין ח״ו אין אים · אונ פון דעם אלמן קען זיך דער מענטש לערנן אונ קען פר שטיין אז ווען די אזהרה איז אזו גרויש ניט מצער צו זיין קיין שום בריה אפילו קיין גראז אונ קיין שפראצונג וואש אין זייא איז ניט פאר האנדין קיין שום חיות · מכל שכן אז מען טאר ניט נוהג זיין קיין בזיון איין מענטש אין דעם אנדערן וואש זייא זיינן די קינדר פון אברהם יצחק ויעקב: (יא) אונ ווען אפילו גאט ב״ה ניט צו איין מענטשין עשירות אונ גוטש גיהער ער נאך מער נזהר זיין אז ער זאל ניט נוהג זיין קיין שום בזיון קיין שום מענטש · ווארום איטליכער מענטש וואש טוט ריידן מיט גאוה אונ מיט בזיון אנטקעגין איין שום מענטש · ווערט דר דיבור תיכף פאר שריבין אונ אויש גיקריצט אין איין בוך אויף דעם הימיל אונ דיא זינד איז אויש גיקריצט אונ גהיט ביז דער דאזיגער מענטש מוז דער פאר ליידין איין שווערין דין · אונ מכל שכן דער וואש איז מבזה צוא איין תלמיד חכם איז זיין עונש בוודאי פיל טאפיל מער · אזו וויא עש שטייט אין זוהר דאש דיא מלאכים וואש ווערין גירופן שרפים · דיא זיינן ממונה צוא שטראפין דעם מענטשין וואש איז מבזה זיין חבר צוא שטראפין אים אויף דער וועלט אונ אויף יענר וועלט אונ בפרט אז איין מענטש איז מבייש אזו איין

מלה חדא דאורייתא ואינו נוהג בו כבוד ויקר ומכל שכן שהמלאכים מענשין למי שעושה איזה שירות בתלמיד חכם אם לא שידע בעצמו שמחל ת״ח על כבודו׳ (יב) וכל אדם צריך ליקח ראיה מן הקב״ה שהוא מלך מלכי המלכים ובחר בנו מכל עם ולשון בהוציאו אותנו ממצרים וקרא לן בני בכורי ישראל עם סגולה עדת ישורון ואם בני ישראל אין עושין רצונו של מקום והולכין אחר שרירות לבם ותמיד עוסקין במשא ובמתן ובהנאות העולם הזה מה יעשה האדם נחת רוח בזה להבורא יתברך ולא עוד אף אם לפעמים הוא מתפלל ומניח תפילין וציצית ומתפלל במהירות דרך העברת פה ובלבו מחשבות זרות ותיכף אחר תפלה הוא להוט אחר אכילה ושתיה ועל אדם כזה אמר הכתוב הרה עמל וילד שקר ופתאום המות בא ואין צידה ומזון לפניו אבל מי שמבלה זמנו בגמילות חסדים ובלימוד התורה אזי הקב״ה אוהב אותו בעוה״ז ובעוה״ב כמש״ה הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד וא״כ אם הקב״ה אוהב את הצדיקים וקרא אותם בנים אתם לה׳ אלהיכם ומכ״ש שבני אדם צריכין לאהוב את הצדיקים ואז שכרן יהיה כפול ומכופל אמן :

פרק פד **כתיב** אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה׳ וגו׳ ע״ד הלצה יש לפרש הפסוק רק נקדים גמרא דברכות מ״ד ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם כיון שהוא עני היאך יכולין לגזול את העני כיון שאין לעני שום דבר א״ר חלבו א״ר הונא כיון שהעני נותן שלום ולא החזיר לו שלום נקרא גזלן ע״ש׳ (ב) והנה העון זה ראיתי שרבים נכשלים בהם כשהאדם בינוני נותן שלום לעשיר אזי העשיר ההוא מחזיר פניו ממנו ומכ״ש כשעני הוא נותן לו שלום אזי אינו רוצה להביט אל פני העני ועושה עצמו כאילו עינו אינו רואה ואזנו אינו שומע וא״כ לפי גמרא הנ״ל נקרא גוזל

איין מענטש וואש ער האט פון אים גילערינט אפילו איין ווארט תורה אדר ווען ער איז אפילו נאר אים ניט נוהג קיין כבוד דעם שטראפט מען בוודאי אונ מכל שכן אז דיא מלאכים שטראפין צוא דעם וואש טוט עפיש איין שירות מיט איין ת״ח סיידין ער וויישט גוויש אז דער ת״ח האט מוחל גיווען אויף זיין כבוד : (יב) אונ איטליכר מענטש מוז זיך איין ראיה נעמן פון גאט ב״ה וואש ער איז דער מלך איבר אלע מלכים אונ האט אונז אויש דער וויילט בשעת ער האט אונז ארויש גינומען פון מצרים אונ האט אונז גירופין בני בכורי ישראל גליבט פאלק אונ אז דיא ישראל טוען ניט זיין רצון אונ זיינן תמיד עוסק אין משא ומתן אונ אין דיא הנאות פון דער וועלט׳ נוא וואש פר איין נחת רוח טוען זייא דער מיט צו דעם בשעפר יתברך אונ נאך מער ווען ער איז אפילו אמאל מתפלל אונ ליינט תפילין אונ ציצית אונ דאבינט גישווינט אונ אין זיין הארץ האט ער מחשבות זרות אונ נאך דעם דאבנן איז ער תיכף להוט נאך עסין אונ טרינקען׳ אונ אויף אזו אמענטש ווערט גיזאגט הרה עמל וילד שקר ער טראגט מידיקייט אונ גווינט פאלשקייט אונ פלוצלונג קומט דר טויט אויף אים אונ קיין שפייז האט ער זיך ניט אן גיגרייט׳ אבער דער וואש פר לענט זיין צייט אין גמילות חסד אונ אין תורה לערנן׳ דענמאלט האט גאט ב״ה אים ליב אויף דר וועלט אונ אויף יענר וועלט׳ אונ ווען גאט ב״ה האט ליב דיא צדיקים אונ רופט זייא איר זיינט מיינע קינדער׳ מכל שכן אז דיא מענטשין דארפין ליב האבין דיא צדיקים׳ אונ דענמאלט וועט זייער שכר פיל גיטאפילט זיין אויף עולם הזה אונ אויף עולם הבא אמן :

פרק פד כתיב עש שטייט אין פסוק דער נביא זאגט ווע דו וועשט זיך דער הייבן אזוא הויך וויא איין אדלר פליהט אונ ווען דוא וועסט טאן דיין נעסט צווישין די שטערין׳ פון דארטין וועל איך דיך אראפ גידערין אזו זאגט גאט׳ זאגט דר מחבר איך וועל דעם פסוק מפורש זיין על פי דרש׳ נאר איך וועל פריער בריינגן איין גמרא ברכות דען די גמרא זאגט וואש מיינט דער פסוק ואתם בערתם הכרם גזילת העני בבתיכם אונ איר האט אויש גיראמט דעם וויין גארטין איר גזלת דעם עני אין אייערע הייזר איז דאך קשה אז ער איז ארום וואש קען מען בייא אים גזלנן ער האט דאך קיין שום זאך ניט האט רבי חלבו גיזאגט דאש איז גמיינט אז דער ארומאן ניט איינם שלום אונ ער גיט אים ניט אפ קיין שלום ווערט ער גירופין גזלן: (ב) אונ נון די דאזיגע זינד האב איך גיזעהן דאש פיל לייט ווערין נכשל אין זייא דאש אז איין מיטלער מענטש ניט שלום צוא איין עושר קערט דער עושר אוועק זיין פנים פון אים אונ מכל שכן אז איין ארומאן ניט שלום צוא איין עושר׳ וויל

גוזל וכל זה הוא מפני גאוה יתירה שיש לו לאדם שאינו רוצה להשיב לאדם בינוני ומכ"ש לאדם עני ואביון ומרוב הגאוה של העשיר הופך פניו לצד אחד ומחמת זה העני הוא מבויש והופך פניו לצד אחר ודומה הדבר בעיני כאילו הוא נשך שיש לו ב' ראשים ראשו אחד מהפך פניו לצד אחד וראש השני מהפך פניו לצד אחר ועל אדם בעל גאוה כזה נאמר אם תגביה כנשר משם אורידך נאם ה' וגו' כי הקדוש ברוך הוא גבוה מעל גבוהים ויודע כל הנסתרות הוא משפיל הבעלי עשירים שעושים כן ומגביה שפלים הן העניים והקב"ה עושה סולמות זה העני יהיה בקרב ימים עשיר והעשיר יעני: (ג) ע"כ אני מזהיר לכל בר דעת להסיר מכשול זה מעל פניו להשיב לכל אדם כשנותן לו שלום יחזיר ויתן לו שלום אזי הלבבות יהיו קרובות משא"כ כשהעשיר אינו שם לבו לפנות אל העני אזי יצעק העני במר לבו אל ה' ובודאי ישמע ה' את קול העני כי חנון הוא והנה ראיתי שיש בני אדם עשירים ומחמת עשרו הוא בעל גאוה והנה בני אדם שהן חכמים גדולים ומחמת חכמתו שעמדה לו הוא בעל גאוה מכל מקום על אותן אנשים יש לי ללמד זכות שיש להם קצת גאוה מחמת עשרם או מחמת חכמתם אבל אני כועס על אותן אנשים שאינן מיוחסים ואין להם תורה וחכמה ואין להם עושר כלל למה ועל מה יהיה להם הגאוה: (ד) ע"כ אחי ורעי סורו מן דרכי הגאוה ותראו לדבר עם כל אדם ולקרב העניים ובפרט שצריך להקדים שלום לעניים ומכל שכן שמחוייב להחזיר לו שלום ואז עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן:

פרק פה **בחמלת** ה' יתברך שמו על האדם אשר הוא יתברך מחזיר הנשמות לבני האדם לגופם אשר

עֶר אֲפִילוּ נִיט קְקֶן אִין זַיִן פָּנִים אַרַיין אוּ עֶר מַאכְט זִיךְ גְלַייךְ וְויא זַייְנֶע אוֹיגֶן וָאֲנֶן נִיט · אוּ זַייְנֶע אוֹיעֶרֶן הָערִין נִיט · דֶר וְוערְט נִירוּפֶן גָזְלָן · אוּ דֶאשׁ אִיז אַלֶץ פוּן וָועגִין דִי גְרוֹישֶׁע נַאֲוָה וְואשׁ דֶר עוֹשֶׁר הָאט: דְרוּם וְויל עֶר נִיט עָנְטפֶּרִין קַיין שָׁלוֹם צוּא אַיין מִיטלָן מַאן אוּ כְּפָל שֶׁבֶּן צוּ אַיין אָרוּם מַאן · אוּ מַחֲמַת דִיא גְרוֹישֶׁע נַאֲוָה פוּן דֶעם עוֹשֶׁר קֶערְט עֶר נָאר זַיין פְּנִים אֲוועק צוּא אַנְגֶנֶדֶר זַייט אוּ דְרוּם וְוערְט דֶר אָרוּמַאן מְבוּיש · אוּ דִיא זַאךְ אִיז גְלַייךְ וְויא דֶער עוֹשֶׁר אִיז אַיין אָדֶלֶר וָואשׁ הָאט צְוַוייא קֶעפּ אַיין קָאפּ פַאר קֶערְט עֶר צוּא אַיין זַייט אוּ דֶעם אַנְגֶנֶדֶרן קָאפּ פַאר קֶערְט עֶר צוּא אַנְגֶנֶדֶער זַייט · אוּ אוֹיף אַיין מָענְטשִׁין וְואשׁ אִיז אֲוּא אַיין בַּעַל נַאֲוָה וָועְרְט אוֹיף אִים נָאכְגָאנְג אוֹיב דִיא וְועשְׁט זִיךְ אוֹיף הַייבְּן וְויא אַיין אָדֶלֶער פוּן דְאֲרְטִין וָועל אִיךְ דִיךְ אַרָאפּ נִידֶרְן אַז וָאכְט גְאט · וְוארוּם גְאט ב"ה אִיז הָעכֶר פוּן אַלֶע הוֹיכָע עֶר וְויישְׁט אַלֶע פַּר בְּאַרְגָנֶע זָאכְן עֶר מַאכְט נִידֶרִיג דִי עָשִׁירִים וְואשׁ הָאלְטֶן זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה אוּ עֶר דָער הַייבְּט דִיא נִידְרִינְע דָאשׁ זַיינֶן דִיא אָרְמֶע לַייט · נָאט ב"ה וָועט מַאכְן אַז דָער עָנְי וָועט זַיין אִין גְיכְע צַייטְן אִין עוֹשֶׁר · אוּ דָער עוֹשֶׁר וָועט אָרוּם וָואנְדְרִין: (ג) דְרוּם בִּין אִיךְ מְזַהִיר צוּא אִיטְלִיכְן בַּר דַעַת עֶר זָאל אָפּ טָאן דָאשׁ שְׁטְרוֹיכְלוּנְג פוּן זִיךְ דָאשׁ אִיטְלִיכְן מְעַנְטְשׁן וְואשׁ נִיט אִים שְׁלוֹם זָאל עֶר אִים עָנְטְפֶּרִין שָׁלוֹם דָען דָעְנְמָאלְט וָועלְן דִיא הָעְרצֶר זַיין נָאהָענְט אַיינְע מִיט דֶעם אַנְדֶרְן · אָבֶּר אַז דָער עוֹשֶׁר טוּט נִיט זַיין הָארְץ צוּ קֶערְן זִיךְ צוּא דֶעם אָרוּם מַאן: וָועט דָר אָרוּם מַאן בְּוַודַאי שְׁרַייֶען מִיט זַיין בִּיטֶּר הָארְץ צוּ נָאט · אוּ נָאט ב"ה וָועט בְּוַודַאי צוּ הָערִין זַיין גִישְׁרַייא וָוארוּם עֶר אִיז דָאךְ אַיין דָער בַּאַרְמְעֶר נָאט אוּ נוֹן אִיךְ הָאב נִיְועהָן דָאשׁ עָשׁ אִיז פַּאר הָאנְדְין מְעַנְטְשִׁין וָואשׁ כַּחֲמַת זַייֶער עֲשִׁירוּת הָאלְטִין זַייא זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה אוּ עָשׁ אִיז פַּאר הָאנְדִין מְעַנְטְשִׁין וָואשׁ הָאלְטִין זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה פוּן וָועגִין זַייֶער חָכְמָה · קֶען מָען אוֹיף זַייא פָּארְט מְלַמֵד זְכוּת זַיין דָאשׁ זַייא הָאבְּין אִבִּיסִיל נַאֲוָה אִיבֶּר זַייֶער עֲשִׁירוּת אָדֶר אִיבֶּר זַייֶער חָכְמָה · אָבֶּער אוֹיף דִי מְעַנְטְשִׁן וָואשׁ זַייְנֶען אָרוּם אוּ הָאבְּין קַיין תּוֹרָה אוּ קַיין חָכְמָה אוֹיךְ נִיט אוּ זַייְנֶן אוֹיךְ נִיט קַיין מְיוּחָסִים אוּ הָאבְּין פָּארְט נַאֲוָה · אוֹיף דִיא בִּין אִיךְ נָאךְ מֶער בְּרוּנְז · דֶען פַאר וָואשׁ זָאלְן זַייא הָאבְּין נַאֲוָה: (ד) דְרוּם מַייְנֶע בְּרִידֶר אוּ מַייְנֶע נַיְועלִין קֶערְט אָפּ פוּן דִיא וָועגִין פוּן נַאֲוָה: אוּ אִיר זָאלְט זָעהָן צוּא רַיידֶן מִיט אִיטְלִיכְן מֶענְטְשׁ אוּ בְּפָרְט צוּא דִיא אָרְעמְע לַיים וָאלְט אִיר נָאךְ פְּעָרְדְרִין שָׁלוֹם · אוּ מִכָּל שֶׁכֵּן אַז אִיר זַייט מְחוּיָב אָפּ צוּא עָנְטְפֶּרִין זַייא שָׁלוֹם אוּ דֶעְנְמָאלְט דָר גְאט וָואשׁ מַאכְט שָׁלוֹם צָווישִׁן זַייְנֶע מַלְאָכִים · דֶער נָאט וָועט טָאן שָׁלוֹם צוּא אוּנְז אוּ צוּא אַלֶע יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

פרק פה בחמלת וויל נאט ב"ה דר בארימט זיך איבר דיא מענטשין · קערט ער זייא אום דיא נשמות

אשר בלילה האדם ישן עיף ויגע ודומה למת והקדוש ברוך הוא ברוב חסדיו משליך שינה ותרדמה כדי להפיג ע״י השינה יגיעת הגוף וטרדת האיברים וכושל המתנים ואיבריו ועצמותיו וליתן זרוזי גרמי ובוודאי אין כוונת הקדוש ברוך הוא כדי לזרז את הגוף לעבירה ח״ו אלא לעבודת הש״י ב״ה · (ב) וע״כ גם האדם יבין וישכיל למלאות רצון הקב״ה ותיכף ומיד בקומו יטהר ויקדש ידיו ופניו בנטילה ולא ילך ד׳ אמות בלא נטילת ידים ואח״כ כשלובש את בגדיו יזהר להניח בית זרוע של יד שמאל לבלתי לקשור את בגדו וכתונת שלו סביב את היד בחוטים או בשליבות או בקרסיו והטעם כדי להראות שעבוד של יד שמאל למצות תפילין וכבר הזכרתי לעיל שיש זמן ועת רצון בשעה שלובש בגדיו של ציצית להתפלל על הצלת קנאה ושנאה וכעס על כן רשמתי בכאן איזה פסוקים אשר הוא קבלה בידי מן מ״ו הגאון מהור״ר יוסף בהגאון מהור״ר יודל ז״ל שפסוקים אלו המה מסוגלים לומר אותם דרך תפלה אחר ברכת ציצית ואלו הן · קראתי בכל לב ענני ה׳ חוקיך אצורה · נדבות פי רצה נא ה׳ ומשפטיך למדני · אגורה באהלך עולמים אחסה בסתר כנפיך סלה · הצילני מדמים אלהים אלהי תשועתי תרנן לשוני צדקתך · שויתי ה׳ לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט · נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו · אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים · תהי ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי · חסדך ה׳ מלאה הארץ חוקיך למדני · נאור אתה אדיר מהררי טרף · מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני · כחסדך חייני ואשמרה עדות פיך · עיני תמיד אל ה׳ כי הוא יוציא מרשת רגלי · סעדני ואושעה ואשעה בחוקיך תמיד · יהי רצון מלפניך ה׳ אלה׳ ואלהי אבותי שלא אכעוס ושלא אכעיסך רבש״ע זכני למדת ענוה ולמדת הכנעה ודרך שקר הסר ממני ותורתך חנני הדריכני באמיתך ויחד לבבי לאהבה וליראה את שמך הגדול הגבור והנורא בכל לבבי ובכל נפשי ומאודי · והתפלה זו היא מסוגל להתפלל תיכף אחר לבישת ציצית הטלית קטן ומועלת להנצל מכעס ומקנאה ומשנאת חנם והרמז נרמז בר״ת של הפסוקים הנזכרים והכוונה של לבישת ציצית ותפילין הלא המה כתובים על ספר הישר הוא ספר הזוהר פ׳ שלח לך וכל אחד ואחד לפי שכלו יוכל לכוין כראוי ונכון ויפה מאוד לנהוג כן וצריך האדם להניח ציצית ותפילין בביתו כדי שיצא מפתח ביתו והוא מושלם ומעוטר בציצית ותפילין ומי שיש לו שהות יעמוד אצל המזוזה ויכוין להשלים פרשת ציצית המחוסר במזוזה ואחר כך יניח ידו על המזוזה ויעביר ידיו על עיניו ויתפלל · (ג) רבונו של עולם הסר ממני הרהורים ואנצל היום ובכל יום מחטא ופשע בזכות שלשה מצות האלו אשר הם שלשתן יחד והן מזוזה ותפילין וציצית ואנצל מעין הרע ומכל כישוף וכה יאמר בעמדו אצל פתח המזוזה בטלית ותפילין (שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד יחיד ומיוחד יחד לבבי לאהבה וליראה את שמך הגדול הגבור

והנורא

אין זייערע גופים אריין דען בייא נאכט שלאפט דר מענטש מיד אונ איז גלייך צו איין טויטן · אונ נאט ב״ה מיט זיין פיל רחמנות ווארפט אויף זייא איין שלאף פון וועגן דורך דעם שלאף זאל אוועק ניין דאש מידיקייט פון דעם גוף אונ די טירחה פון די אברים · אונ דיא כוונה פון נאט ב״ה איז בוודאי דר מיט ניט פון וועגין מזרז צו זיין דעם גוף צוא איין עבירה ח״ו נאר פון וועגין זיין דינסט : (ב) דרום ניהער דער מענטש אויך צו פאר שטיין אונ צוא קליגן צוא דר פילן דעם רצון פון נאט ב״ה · אונ תיכף וויא ער שטייט אויף זאל ער זיך וואשין אונ זאל ניט ניין קיין פיר איילין אום נוואשן · דער נאך אז ער קלייד אן זיינע קליידר זאל ער נזהר זיין ניט צו צו העקלין דיא ארבל פון דער לינקר האנט פון וועגין צו ווייזן וויא די לינקע האנט איז משועבד צו דר מצוה פון תפילין אונ איך האב שוין אויבן נשריבן

אז בשעת דר מענטש טוט אן זיין טלית קטן איז דענמאלט איין עת רצון מתפלל צוא זיין ער זאל ניצול ווערין פון קנאה אונ שנאה אונ כעס · דרום שרייב איך דא די פסוקים וואש זיינן מסוגל צוא זאגין דרך תפלה נאך דער ברכה פון ציצית · אונ דאש זיינן זייא דעם נוסח פון די פסוקים מיט דער תפלה (עיין בפנים) · דער נאך זאל ער לייגן זיין האנט אויף דר מזוזה אונ זאל דיא האנט איבר פירן איבר זיינע אויגן אונ זאל מתפלל זיין : (ג) רבונו של עולם טוא אפ פון מיר שלעכטע מחשבות אונ איך זאל ניצול ווערין היינט אונ אלע טאג פון זינד אין דעם זכות פון די דרייא מצות · מזוזה · תפילין · ציצית · אונ איך זאל ניצול ווערין פון עין הרע אונ פון אלרלייא כישוף · אונ אז ער שטייט בייא דר מזוזה זאל ער אזוא זאגין שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד · יחיד ומיוחד יחד לבבי לאהבה וליראה את שמך הגדול הגבור

והנורא

והנורא בכל לבבי ובכל נפשי) ואחר כך יאמר שמונה ההי"ן שבאשרי תמימי דרך ואחר כך יאמר פסוק מגדול עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב · שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה' ולכן אומרים פסוקי ההי"ן שבתמניא אפי לפי שהן מתחילין באות ה"א ומסיימין באות יו"ד והן אותיות י"ה כ' אותיות י"ה הן עדות לישראל כגון הראובני ואחר כך יאמר רבונו של עולם הצילני ומלטני ופדני מכל חטא ופשע ועון בזכות שלשה מצות הנזכרים בך ה' חסיתי אל אבושה לעולם בצדקתך פלטני ויכוין בזה הפסוק שמתחיל באות ב' ומסיים באות יו"ד שהן רמז לי"ב שבטים ויאמר · (ד) רבש"ע בזכות י"ב שבטים שמרני והצילני מכל חטא ומכל מיני עין הרע שלא ישלוט בי ולא בזרעי וזרע זרעי עד עולם ולא ישלוט עין הרע לא במאודנו ולא בגופנו ה' ישמר צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם ה' צלי על יד ימיני · נדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו · לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן ה' אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם · מכשפה לא תחיה · ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו · אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו · ואח"כ כשילך לרחוב יכוין להרהר תמיד במצות כאשר כתבתי לעיל בפרק ב' ואפילו כשרואה השלג יחשוב שהוא אחד מארבעה מראות נגעים ומכ"ש בשיפגע בבעלי חיים ינהג כמו שכתבתי שם עיין שם פרק ב' · (ה) ותפלה זו מועלת להנצל מרוחות רעות ומכשפים ומועיל על גודל הצלחת משא ומתן ותפלתו היא עולה למעלה תחת כסא הכבוד ושני מלאכים קדישין מוכנים ללוות למאן דנפיק מתרע ביתא בעיטופא דציצית ותפילין ברישיה והני מלאכין מברכין ליה ולא יהבין למקטרגא דאיהו קאים אפתחא לאנזקא ליה ואחר כך יאמר זה השער לה' צדיקים יבואו בו ואחר כך ילך לבית הכנסת ויתפלל לאל שיהיה לו פרנסתו בריוח ולא בצמצום בהיתר ולא באיסור ויהיה מתחת יד הקדוש ברוך הוא ולא יהיה מסור ביד בשר ודם · (ו) בא וראה מ"ש הזוהר פרשה לך לך ר' אליעזר הוי אזיל לבי חמוהי והוי אזיל עמיה ר' חייא ור' יוסי ור' חזקיה אמר ר' אליעזר הא חמינא דאין התעוררות מלמעלה אלא ע"י התעוררות דלתתא והבוונה

והנורא בכל לבבו ובכל נפשו דער נאך זאל ער זאגין די אכט פסוקים פון אשרי תמימי דרך וואש זיי הייבין זיך אן מיט דר ה אונ לאזין זיך אויש מיט דר י דאש איז מרמז אויף דעם שם יה דער נאך זאל ער זאגין דעם פסוק מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב · שבטי יה עדות לישראל דער נאך זאל ער זאגין : (ד) רבש"ע זייא מיך מציל אונ מאך מיר אנטרינן פון אלערלייא זינד אין דעם זכות פון דיא דרייא מצות · מזוזה · ציצית · תפילין · אונ זאל זאגן דעם פסוק בך ה' חסיתי אל אבושה לעולם בצדקתך פלטני אונ זאל זיך מכוין זיין אין דעם פסוק וואש ער הייבט זיך אן מיט איין ב אונ לאזט זיך אויש מיט איין י דאש איז איין רמז אויף די צוועלף שבטים · אונ זאל זאגין רבש"ע אין דעם זכות פון דיא צוועלף שבטים היט מיך אונ זייא מיך מציל פון אלערלייא זינד אונ פון אלערלייא עין הרע עש זאל ניט שולט זיין אין מיר אונ ניט אין מיינע קינדר אונ אין מיינע איינקלך ביז אייביג · אונ קיין עין הרע זאל ניט שולט זיין ניט אין אונזער נעלט אונ ניט אין אונזר גוף · גאט זאל היטין מיין אויש גיין אונ מיין קומן צוא חיים אונ שלום פון איצונד ביז אייביג : (ה' צלי על יד ימיני נדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו · לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן ה' אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם · מכשפה לא תחיה · ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו : אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו · אונ דר נאך אז ער גייט ארויש אויף דער גאס זאל ער תמיד מהרהר זיין במצות אזו וויא איך האב דר פון נשריבין אין דעם אנדרן פרק : (ה) אונ די דאזיגע תפלה העלפט ניצול צוא ווערין פון רוחות רעות אונ פון כישוף אונ עש העלפט אויך אויף גרויש הצלחה פון משא ומתן · אונ זיין תפלה גייט אויף דעם הימל ארויף אונטר דעם כסא כבוד · אונ צווייא הייליגע מלאכים זיינען אן גיברייט צוא בלייטין צוא דעם וואש גייט ארויש פון זיין הויז אין דער פריא גיקריינט אין טלית אונ תפילין · אונ די מלאכים בענטשן אים אונ גיבין ניט קיין רשות צוא דיא מקטריגים וואש שטייען אויף דער טיר זייא זאלין אים ח"ו מזיק זיין · דער נאך זאל ער זאגין זה השער לה' צדיקים יבואו בו דער נאך זאל ער גיין אין שול אריין אונ זאל מתפלל זיין צו גאט אז ער זאל אים געבין זיין פרנסה בהיתר אונ ניט באיסור אונ זיא זאל זיין פון גאט ב"ה אונ ניט פון קיין בשר ודם : (ו) קום אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר רבי אלעזר איז גיגאנגען צוא זיין שווער אונ רבי חייא אונ רבי יוסי

והכוונה להתחיל בעסקי מצות בחיבה ואז יבא השכינה לפרוס נדפהא עלייהו והוו עסקי באורייתא עד דהוי אזלי אערע בהן ר׳ ייסא וחד יודאי גביה פתח האי יודאי לדוד אליך ה׳ נפשי אשא אמאי לא כתיב מזמור לדוד אלא בנין דרגיה קאמר שכוונתו היה להעלות נשמתו אל מקום קדושה עליונה אשר שרשו משם א״ר אליעזר לר׳ יוסי חמינא דשכינתא קאתי ואתחברנא וכו׳ א״ר אליעזר מה שמך א״ל יועזר א״ל יועזר ואליעזר חדא מלה היא יתבו כחדא גבי חד טינרא וחידש האי יועזר כמה חידושין ורזין דאורייתא׳ (ז) א״ל מה עבידתך א״ל מקרי דרדקי אנא באתראי והשתא אתא ר׳ ייסא דכפר חנן לדוכתאי וסליקו לי הנערים מגבאי ואותיבו לון לגביה והוי יהבין לי בני מתא אגרא כהאי זימנא דדרדקי הוי גבאי ואסתכלנא בנפשאי דלא אתחזי לי לאתהני מינייהו למגנא ואגירנא גרמאי בהדי ההוא חכים אמר ר״א ברכאן דאבא אצטריכא הכי קמו כולהו ובאו לפני רשב״י והוו לעין באורייתא קמי רשב״י יומא חד הוו עסקי בנטילת ידים׳ (ח) אמר רשב״י כל מאן דלא נטיל ידיו כדקא יאות אע״ג דאתענשו לעילא אתענשו גם כן לתתא עונשא דלתתא דגרים ליה מסכנותא ומאן דנטיל ידיו כדקא יאות גרים לגרמיה ברכאין דלעילא דשראן על ידוי ואתברך בעושרא לבתר אקדים רשב״י וחמי ליה לההוא יועזר דנטל ידיו במיא כדקא יאות ונטיל בשיעורא סגיא במים ארשב״י דרך תפלה מלא ידך מברכותיך וכך הוה מההוא יומא ולהלאה אשכח סימא (פי׳ אוצר) והוי לעי באורייתא כל יומא והוי יהיב מן סימא צדקה לעניים ופרנסה בסבר פנים יפות קרי עליה רשב״י ואתה תגיל בה׳ בקדוש ישראל תתהלל׳ (ט) נלמוד מזה המעשה שצריך האדם לדקדק בשכר טירחא דיליה שיהיה שכרו בעלמא דין לא על חנם שהרי החסיד הנזכר יועזר שמו הוו יהבי ליה ממון מעצמם ואפ״ה לא רצה ליהנות למגנא מהם כי רצה ליהנות מיגיע

וסי אונ רבי חזקיה זיינען גיווען מיט אים האט רבי אלעזר גיזאגט עש קען אויף דער וועלט ניט גישעהן סאיי גוטש אדר בייז סיידן דר מענטש איז דאש מתעורר דורך זיינע מעשים׳ דרום זאל דר מענטש אן הייבן מיט ליבשאפט אין דיא זאכין פון דער מצוה׳ אונ דענמאלט וועט דיא שכינה קומן צוא פאר שפרייטן זייערע פליגיל אויף זייא׳ וויא זייא זיינן אזו גיגאנגן האט זייא בגעגינט רבי ייסא מיט נאך איין יהודי׳ האט דער יהודי גיזאגט עש שטייט לדוד אליך ה׳ נפשי אשא ווארום שטייט ניט מזמור לדוד אונ האט דרויף אליין גזאגט איין תירוץ׳ האט ר״א אים גפרעגט וויא ער הייש׳ האט ער אים גיענטפרט איך הייס יועזר האט ר״א גיזאגט יועזר אונ אלעזר איז איינע נעמן׳ אונ דר יועזר האט זייא מגלה גיווען פיל סודות׃ (ז) האט ר״א אים גיפרעגט וואש איז דיין ווערק׳ האט דר יועזר אים גיענטפרט איך בין גווען איין דרדקי מלמד אין מיין ארט אונ איצונד איז צוא אונז גיקומן רבי ייסא פון כפר חנן׳ האבין די לייט בייא מיר די קינדר צו גינומן אונ האבן זייא אים אפ גיגעבין אונ דיא שטאט לייט האבין מיר גיגעבן פון דעסט וועגין גיצאלט אזו וויא דיא צייט וואש איך האב גילערינט מיט זייערע קינדער׳ אבער איך האב פאר שטאנן אז איך גיהער פון זייא ניט צוא נעמן אום זיסט קיין געלט׳ דרום נייא איך נאך דעם ת״ח רבי ייסא פון אים עפיש מקבל צו זיין תורה׳ האט ר״א גזאגט דיא ברכות פון מיין פאטר וואלט מען דא בדארפט׳ זיינן זייא אלע אויף גישטאנן אונ זיינן גיקומן פאר רשב״י אונ האבין גילערינט תורה פאר רשב״י׃ (ח) איין טאג האט רשב״י גיזאגט איטליכר וואש וואשט זיך ניט רעכט צום עסין חאטשע ער ווערט גישטראפט אויף יענער וועלט׳ האט ער נאך אויף דער וועלט אויך דר פאר איין עונש׳ דאש ער ווערט איין ארום מאן׳ אבר דער וואש וואשט זיך וויא רעכט איז׳ איז ער גורם צוא זיך ברכות פון דעם הימל רוען אויף זיינע הענט אונ ער ווערט גיבענשט מיט עשירות׳ דער נאך האט רשב״י גיזעהען וויא דער יועזר וואשט זיך וויא רעכט איז אונ מיט פיל וואשר׳ האט רשב״י גזאגט בדרך תפלה מלא ידיך מברכותיך דער פיל דיינע הענט פון דיינע ברכות׳ אונ אזו איז גיווען פון דעם טאג אן אונ ווייטר האט דר יועזר גפונן איין אוצר אונ האט גילערינט תורה גאנצע טעג׳ אונ האט גיגעבין פיל צדקה צוא דיא ארעמע לייט׃ (ט) פון דער מעשה ווערט גילערינט אז דער מענטש מוז מדקדק זיין אז ער זאל פאר דינען זיין פרנסה ניט ער זאל נעמן צדקה דען דר חסיד יועזר האט מען דאך אים גגעבין געלט אונ ער האט ניט גיוואלט נעמן אום זיסט קיין געלט ווארום ער האט נאר גיוואלט נהנה זיין פון זיין יגיע כפו אונ מיט יושר געלט׃ (י) אויך מוז איטליכר

מיגיע כפו דוקא בממון של יושר ע"כ צריך כל אדם לראות שלא להרבות ממון שאינו של יושר • (י) וגם צריך כל אדם ליזהר בנטילת ידים הן במים ראשונים והן במים אחרונים ואז יקוים בו מלא ידיך מברכותיך וישלח ברכה והצלחה במעשה ידיו ובכל אשר יפנה יצליח :

פרק פו כי אקח מועד אני מישרים אשפוט • (א) דוד המלך ע"ה אמר כן עבור שראה ישראל אף ע"פ שאוכלין ושותין ושמחים בשמחה של מצוה הם עוסקים חצי היום בתפלה ומאריכין בפיוטים ואחר כך לומדין תורה וזהו נרמז בתיבת מישרים לכן דוד אמר אני מישרים אשפוט מ' של מישרים רומז למ' שנתנה התורה ואף שישראל עוסקים גם כן בשמחת שבת ובשמחת ימים טובים אינם מבטלים ג' תפלות ש"חרית מ"נחה ע"רבית ועליהם רומזת אות שי"ן של מישרים ולפעמים כותבין השי"ן בד' ראשים שיש רמז לד' תפלות ש"חרית מ"וסף מ"נחה ע"רבית ולא עוד אלא שאנו מוסיפים פיוטים ושירות של קרוב"ץ שהן ראשי תיבות ק"ול ר"נה ו"ישועה ב"אהלי צ"דיקים וזהו נרמז באותיות רי"ש יו"ד של מישרי"ם שהוא רנה ישועה ומ' סתומה של מישרים מרמזת על הגאולה העתידה שנרמז במ' סתומה של לסרבה המשרה לומר לך שאע"פ שאנו שמחים וששים בחגינו אעפ"כ אנו מתפללים על הגאולה העתידה להיות שמחה שלמה כשישמח הקדוש ברוך הוא את ציון וירושלים • (ב) ואיתא בזוהר פרשת אמור כשישראל משבחין תחלה להקב"ה בתשבחות ובזמירות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואחר כך באים לביתם ומסדרים בתיהם ושלחן שלהם ואומרים הכל הוא לכבוד שבת ולכבוד יו"ט אז פותחין מלאכי השרת ואומרים אשרי העם שככה לו על כן לא יהיה קל בעיניך אמירת פיוטים של קרוב"ץ וחיוב על כל אדם לומר הפיוטים בשמחה ובכוונת הלב בשפה ברורה כי בכל פיוט ופיוט יש סודות ופלאות ולא יהיו הפיוטים דומין עליך כמשא כי הפיוטים נתחברו על פי עצות מלאכי מעלה שנגלו לר' אלעזר הקליר שסידר הפיוטים ע"פ א' ב' ג' ד' וע"פ תשר"ק • כי כן מזמרין ומשבחין למעלה וקבלה

אִיטְלִיכָר מֶעְנְטְשׁ נִזְהַר זַיין סַאיי אִין דָעם וַואשִׁן וָואשׁ פַאר דָעם עֶסִין סַאיי אִין מַיִם אַחֲרוֹנִים אוּנ דֶעְנְמָאלְט וָועט אִין אִים מְקוּיָם וָוערִן דֶר פָּסוּק מלא ידך מברכותיך אוּנ נָאט וָועט שִׁיקִין אַיין בְּרָכָה וְהַצְלָחָה אִין זַיינֶע וָוערְק אוּנ אִין אַלֶמֶן וָואשׁ עֶר וָועט זִיךְ קֶערִין וָועט עֶר בַּגְלִיקִין אָמֵן :

פרק פו דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גִיזָאגְט (כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מֵישָׁרִים אֶשְׁפּוֹט) דָאשׁ הָאט עֶר גִיזָאגְט וַוייל עֶר הָאט גִיזֶעהֶן אַז דִיא יִשְׂרָאֵל חָאטְשֶׁע זַייא עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ פְרֵייֶען זִיךְ אִין אַיין שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה • זַיינֶן זַייא פָארְט עוֹסֵק הַאלְבִּין טָאג אִין תְּפִלּוֹת אוּנ זַיינֶן מַאֲרִיךְ אִין פִּיוּטִים אוּנ דֶער נָאךְ לֶערְנֶן זַייא תּוֹרָה • אוּנ דָאשׁ אִיז מְרוּמָז אִין דָעם וָוארְט מֵשָׁרִים דִיא מ אִיז מְרוּמָז צוּא דִיא פֶערְצִיג טָאג וָואשׁ דִי תּוֹרָה אִיז גִיגֶעבִּין גִיוָוארִין דִי ש אִיז מִיט דְרַייא קֶעפְּלִיךְ אִיז זִיא מְרַמֵּז אַז חָאטְשֶׁע דִי יִשְׂרָאֵל זַיינֶן עוֹסֵק אִין שִׂמְחַת שַׁבָּת אוּנ אִין שִׂמְחַת יָמִים טוֹבִים פוּן דֶעסְט וָועגִן זַיינֶן זַייא נִיט מְבַטֵּל דִיא דְרַייא תְּפִלּוֹת שחרית מנחה ערבית אוּנ אַמָאל שְׁרַייבְּט מֶען דִיא שִׁין מִיט פִיר קֶעפְּלִיךְ דָאשׁ אִיז מְרַמֵּז אוֹיף דִיא פִיר תְּפִלּוֹת שחרית מוסף מנחה ערבית • אוּנ נָאךְ מֶער מִיר זַיינֶן נָאךְ מוֹסִיף פִּיוּטִים אוּנ שִׁירוֹת פוּן קְרוֹבֶץ וָואשׁ דֶר קְרוֹבֶץ מַאכְט קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים • אוּנ דָאשׁ אִיז מְרוּמָז אִין דִי אוֹתִיּוֹת ר"י פוּן מֵישָׁרִים דָאשׁ מַאכְט רִנָּה יְשׁוּעָה אוּנ דִיא שְׁלָאמ ם פוּ מֵישָׁרִים אִיז מְרוּמָז אוֹיף דֶר גְאוּלָה וָואשׁ וָועט קוּמֶן בִּמְהֵרָה וָואשׁ זִיא אִיז מְרַמֵּז אִין יְשַׁעְיָה אִין דָעם פָּסוּק לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה • צוּ זָאגִין חָאטְשֶׁע מִיר פְרֵייֶען זִיךְ אִין אוּנְזֶר יו"ט פוּן דֶעסְט וָועגִין זַיינֶען מִיר מִתְפַּלֵּל אוֹיף דֶער גְאוּלָה וָואשׁ וָועט זַיין בִּמְהֵרָה וָואשׁ דֶעְנְמָאלְט וָועט זַיין אַיין רֶעכְטֶע שִׂמְחָה • אַז נָאט ב"ה וָועט דֶר פְרֵייֶען צִיּוֹן אוּנ יְרוּשָׁלַיִם :

(ב) אוּנ אִין זוֹהַר שְׁטֵייט אַז דִי יִשְׂרָאֵל לוֹיבִּן פְרִיעֶר נָאט ב"ה מִיט שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אִין דִיא שׁוּלִין • אוּנ אִין בָּתֵּי מֶדְרָשִׁים • אוּנ דֶער נָאךְ קוּמֶן זַייא אַהֵיים אוּנ זַיינֶען מְסַדֵּר זַייעֶר טִישׁ לְכָבוֹד שַׁבָּת • אוּנ זָאגִין דָאשׁ אַלְץ אִיז לְכָבוֹד שַׁבָּת אוּנ לְכָבוֹד יו"ט • דֶעְנְמָאלְט זָאגִין דִיא מַלְאָכִים וואוֹל דֶעם פָאלְק וָואשׁ זַיינֶן זִיךְ אַזוֹ גוֹהֵג • דְרוּם זָאל נִיט גְרִינְג זַיין אִין דַיינֶע אוֹיגִן דָאשׁ זָאגִין דִי פִּיוּטִים • אוּנ עֶשׂ אִיז אַיין חִיוּב אוֹיף אִיטְלִיכֶן מֶעְנְטְשֶׁן צוּא זָאגִין דִיא פִּיוּטִים מִיט שִׂמְחָה אוּנ מִיט כַּוָּונָה פוּן דֶעם הַאַרְץ • וָוארוּם אִין אִיטְלִיכֶן פִּיוּט אִיז פַאר הַאנְדִין וואוּנְדֶערְלִיכֶע סוֹדוֹת • אוּנ דִי פִּיוּטִים זָאלִין בַּייא דִיר נִיט גְלַייךְ זַיין וִויא אַיין מַשָּׂא • וָוארוּם דִי פִּיוּטִים זַיינֶען נִתְחַבֵּר גִיוָוארִין דוּרְךְ דִיא עֵצוֹת פוּן דִיא מַלְאָכִים וָואשׁ זַיינֶן אַנְטְפְּלֶעקְט גִיוָוארִין צוּא רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּלִּיר וָואשׁ עֶר הָאט מְסַדֵּר גִיוָוען דִי פִּיוּטִים עַל

בידי מפי זקנים ומפי חסידים מי שמיקל באמירת קרוב"ץ ואומר שאינו חיוב כל כך לאומרם אינו מאריך ימים חו' כי כל יחידים שחברו הפיוטים היו גדולי הדור ואנשי מעשה אשר נעשו להם כמה נסים בחייהן ובמיתתן · (ג) וכדמצינו בגדול הדור אחד הנקרא ר' שלמה אלקב"ץ ז"ל שהיה בקי בחכמת הקבלה ובדקדוק וחבר הרבה פיוטים ומרוב חכמתו נתקנאו בו שונאי ישראל וארב עליו שמעאל א' והרגו וקברו בגן שלו אצל אילן תאנה והתאנה חנטה פניה קודם זמנה ועשתה פירות תאנים גדולים ויפים מאד ויתמהו כל יושבי העיר · (ד) והדבר בא אל מלך ישמעאלים וירא המלך הפירות ויתמה וישלח המלך אחר הישמעאל הנ"ל ושאל אותו איך תתחכם לעשות פעולה לבשל הפירות קודם זמנם ומרוב הפחד לא יכול הישמעאל להשיב אל המלך כי היתה סבה מאת ה' וצוה המלך לייסר אותו ביסורים קשים ומרים עד שהוכרח הישמעאל להודות והוא שמאותו היום שהרג את היהודי רבי שלמה אלקב"ץ התחיל האילן לעשות פירות קודם זמנו וצוה המלך לתלות את הישמעאל הרוצח על אותו האילן · הכלל העולה כי כל העדה עדת ה' כולם גדולי הדור תקנו הפיוטים לכן טוב לכוין אל הרמז שם המחבר הפיוט או המחבר את הסליחה ויכוין שיעמוד זכותו שיעלה לרצון אמירת שבח המחבר כי יש נחת רוח לאותו המחבר כשאומרים פיוטו או סליחה שלו בכוונה ובפרט בשבת וי"ט שאז הנשמות עולין עם הפלתן של ישראל וזה הטעם של הזכרת נשמות בשבתות ויו"ט כי הוא עת רצון לנדור בשבת ויו"ט לצדקה בעד הזכרת נשמות ולהזכירם ולהתפלל עליהם שיהיו נפשותן צרורות בצרור החיים · (ה) ומנהג יפה הוא להזכיר נשמות ולהתפלל עליהם ובפרט שצריך להזכיר נשמות אבותיו ורבו בעבור שהרביצו תורה בישראל והעמידו תלמידים הרבה ולא יאמרו בעבור שאני נודר צדקה בעד הזכרת נשמתם שמא חו' יעכב בתשלומי הנדר שנדר ואז יהפוך אליו אותה הנשמה שנדר

פִּי א"ב אוּנ עַל פִּי תשר"ק דָעַן אַזוֹ אִיז מַעַן מוּסָר אוֹיף דָעם הַיְמל · אוּנ עֶשׂ אִיז בַּייא מִיר אַיִן קַבָּלָה פוּן זֶקֶנִים אוּנ חֲסִידִים · אַז דָר וָואוּשׂ אִיז מֵקִיל אִין דָעם וָאנָן פוּן דִיא פִּיוּטִים · אוּנ וָאנָט · עֶשׂ אִיז נִיט קִיין גְרוֹישֶׂר חִיזֵב צוּ וָאנָן זַיי · דָר אִיז נִיט מַאֲרִיךְ יָמִים חו' דָעַן אֶלְע וָואוּשׂ הָאבֶּן מְחַבֵּר גְיוֹועֶן דִי פִּיוּטִים זַיינֶן גְיוֹועֶן גְדוֹלֵי הַדּוֹר וָואוּשׂ צוּוָא זַייֶא אִיז גְיָמאַן גְוואִירִין פִּיל נֵסִים בַּייא זַייֶער לֶעבֶּן אוּנ נָאךְ זַייֶער טוֹיט : (ו) אַז וַויא מִיר גֶפִּינֶן בַּייא אַיין גְדוֹל הַדּוֹר וָואוּשׂ עֶר הָאט גְיהַיישֶׂן רַבִּי שְׁלֹמה אֶלְקַבֶּ"ץ וָואוּשׂ עֶר אִיז בָּקִי גְיוֹועֶן אִין חָכְמַת הַקַּבָּלָה אוּנ אִין דִקְדּוּק אוּנ הָאט מְחַבֵּר גְיוֹועֶן פִּיל פִּיוּטִים · אוּנ מֵחֲמַת זַיין פִּיל חָכְמָה הָאבֶּן דִי יִשְׁמָעֵאלִים זַיךְ מִתְקַנֵּא גְוואֶן אִין אִים אוּנ אַיין יִשְׁמָעֵאל הָאט אִים גִיהָרֶגֶת אוּנ הָאט אִים בֶּגְרָאבֶּן אִין זַיין גָארְטֶן בַּייא אַיין פַּייגֶן בּוֹים · הָאט דִיא תְּאֵנָה גִישֶׂפְרָאצְט אִירֶע פֵּירוֹת פַּאר אִיר צַייט · אוּנ עֶשׂ הָאט אוֹיף אִיר גִיוַואקְסֶן זַייֶער גְרוֹישׂ אוּנ שֵׁיינֶע פַייגֶן הָאבֶּן דִי וָאךְ פַּאר וואוּנדֶרט דְרוֹיף : (ז) אוּנ דִי וָאךְ אִיז אִין גִיקוּמֶן צוּ דָעם מֶלֶךְ פוּן דִי יִשְׁמָעֵאלִים · הָאט דָער גִיוַואהְעֶן דִי פֵּירוֹת אוּנ הָאט וָיךְ פַּאר וואוּנדֶרט אוּנ הָאט גִישִׂיקְט נָאךְ דָעם יִשְׁמָעֵאל אוּנ הָאט אִים גֶיפְרָעגְט וָואוּשׂ פַּאר אַיין פְּעוּלוֹת הָאט עֶר גְיטָאן דִיא פֵּירוֹת וָאלֶן פַּאר זַייֶא מִיר גְיוֹועֶן · הָאט דֶר מֶלֶךְ עֶר דָער צַייט · אוּנ מֵחֲמַת פִּיל פַּחַד הָאט דָער יִשְׁמָעֵאל נִיט גֶיקענְט עֶנְטפֶּרֶן דָעם מֶלֶךְ דֶען דָאש אִיז גִיוֶוען פּוּן גָאט כְּדֵי דָר יִשְׁמָעֵאל זָאל גִיהָאנְגֶן וֶוערֶן · הָאט דֶר מֶלֶךְ גִיהַיישֶׂן דָעם יִשְׁמָעֵאל שְׁטֶרָאפִין מִיט שְׁוֶוערֶע אוּנ בִּיטֶערֶע יִסּוּרִים בִּיז דָער יִשְׁמָעֵאל הָאט גְטוּזְט מִתְּוַדֶּה זַיין אַז פּוּן דָעם טָאג אָן וָואוּשׂ עֶר הָאט גִיהָרֶגְט דָעם יְהוּדִי רַבִּי שְׁלֹמה אַלְקַבֶּ"ץ הָאט אוֹיף דָעם בּוֹים אָן גִיהוּבֶּן צוּוָא וַואקְסֶן פֵּירוֹת פַּאר זַיין צַייט · הָאט דָער מֶלֶךְ גִיהַיישֶׂן דָעם יִשְׁמָעֵאל דָעם הוֹצַח הַיינֶן אוֹיף דָעם בּוֹים · דָער כְּלַל אִיז אַז נָאר דִי עֲדָה גְדוֹלֵי הַדּוֹר הָאבֶּן מְחַבֵּר גְיוֹועֶן דִי פִּיוּטִים דְרוֹיס אִיז גוּט אִין זִין צוּוָא הָאבֶּן דָעם נָאמֶן פּוּן דָעם מְחַבֵּר בְּשַׁעַת עֶר וָאנְט דָעם פִּיוּט וָואוּשׂ עֶר הָאט מְחַבֵּר גְיוֹועֶן · אוּנ בְּפְרַט אוּם שַׁבָּתוֹת אוּנ יָמִים טוֹבִים וָואוּשׂ דָענְמָאלְט נַייעֶן אוֹיף דִיא נְשָׁמוֹת מִיט דִיא תְּפִלּוֹת פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל · אוּנ נָאט ב"ה פַּאר נָעמְט דִירֶךְ זַייא דִי תְּפִלּוֹת פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל : (ו) אוּנ עֶשׂ אִיז אַיין גוּטֶר מִנְהָג דָענְמָאלְט מַזְכִּיר נְשָׁמוֹת זַיין אוּנ אוֹיף זַייא מִתְפַּלֵּל צוּ זַיין אַז זַייעֶר נְשָׁמָה זָאל רוּעֶן אִין דָעם הֵיכֶל צְרוֹר הַחַיִּים · אוּנ בְּפְרַט עֶר מוּז דָער מָאנֶן דִי נְשָׁמָה פּוּן זַיין פָאטֶר אוּנ זַיין רַבִּי · אוּנ עֶר זָאל נִיט זָאגֶן בעבור שאני נודר צדקה בעד הזכרת נשמתם וָואוּשׂ עֶר אִיז מְנֻדָּר · אוּנ דָענְמָאלְט דִיא נְשָׁמָה

צדקה בעבורו למקטרג מצאתי כתוב בשם מהרי״ל ז״ל ושמעתי טעם הגון למה מזכירין נשמות במדינות פולין באחרית של ימים טובים דע כי אחת מעשרה ניסים שהיו במקדש היא שכל ישראל היו נכנסים לבית המקדש ג״פ בשנה בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות והיו עומדים צפופים ומשתחוים רווחים וזהו היה נגד הטבע והענין כך כי בכל רגל ורגל היו באים נשמות אברהם יצחק ויעקב לבהמ״ק של מעלה עם כל נשמות הצדיקים והמקדש של מטה היה מסתלק והבית המקדש של מעלה היה יורד למטה ומקדש של מעלה הוא רוחני ולכן היה יכול לקבל כל כלל ישראל ולכן עכשיו שחרב הבית בעונינו צריכין אנו להזכיר נשמות אבותינו הקדושים בכל רגל ורגל כדי שיהיה זכותם עומדת לנו ולזרענו לעד אמן מ״ו מהר״י ז״ל :

פרק פז **איתא** בספר רזיאל הרשעים אף בפתחו של גיהנם אינם חוזרין · ויכולין לחטוא ולהענש כענין רוחו של נבות היזרעאלי לכן נותנים צדקה בעד נשמות המתים ואז נשמות המתים הן פרקליטים גדולים כשמקיים האדם הנדר בעד הזכרת נשמתן ואז הקדוש ברוך הוא ישלח ברכה במעשה החיים וכל זה הוא אם לא יאחר ולא יעכב נדרו ואחר יציאת בית הכנסת טוב לאדם להקביל פני רבו ברגל והוא כאילו מקבל פני השכינה ועל ידי קבלת פנים שמקביל פני רבו ברגל אז בא לו הארה של ניצוץ קדושה בדמיון נשמה יתירה ואח״כ ילך לביתו לאכול ולשתות ולשמוח עם אשתו ובני וצריך האדם לחלק מנות יפות לעניים · (ב) ודע שמצאתי כתוב בזוהר פ׳ בראשית רבי שמעון אמר כל מאן דחדי במועדייא ולא יהיב חולקיה להקדוש ברוך הוא ההוא רע עין אקרי והשטן שונא אותו ותיכף בא השטן ומקטרג עליו וסליק ליה מעלמא וכמה עאקו על עאקו מסבב ליה בגין דהנהו מסכני הן חולקיה דהקב״ה והקב״ה בעי למחדי למסכנא וסליק הקב״ה ביומין אילין למיחמי לאינון מאני תבירי דיליה ואם הקב״ה חמא דלית ליה למסכנא למיחדי אזי הקדוש ברוך הוא בעי למיחרב עלמא · (ג) ואז באין כל פמליא של מעלה קמי קב״ה ואמרין רבש״ע רחום וחנון איתקריאת יתגלגלו רחמיך על בניך אמר הקדוש ברוך הוא להו וכי לא על חסד איתבריאת עלמא דכתיב עולם חסד יבנה ואין אני רואה שום חסד שנעשית בעלמא

הָאט מְנַדֵּר גִיוָוען צְדָקָה פַאר אִיר וָועט זִיא פַאר קָערְט וָועִרין צוא אַיין מְקַטְרֵג אוֹיף אִים · אוּנ אַז עָר זָאגְט יוֹא בַּעֲבוּר שֶׁאֲנִי וכו׳ זָאל עָר זָעהָן תֵּיכָף נָאךְ יו״ט אָפּ גֶעבִּין דָאשׁ וָואשׁ עָר הָאט אִין זִין גִיהַאט בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה צוּ גֶעבִּן פַאר דִי נְשָׁמוֹת אוּנ מָען גִיהָער צוּא דָר מָאנָן דִיא נְשָׁמוֹת פוּן אוּנְזֶרֶע עֶלְטֶרִין דִי קְדוֹשִׁים אִין אִיטְלִיכִן יו״ט פוּן וָועגִין זַייעָר זְכוּת זָאל בַּייא שְׁטֵיין צוּא אוּנְז אוּנ צוּא אוּנְזֶערֶע קִינְדֶר אוֹיף אֵייבִּיג אָמֵן :

פרק פז ראיתי עָשׂ שְׁטֵייט אִין סֵפֶר רָזִיאֵל · דִיא רְשָׁעִים זַיינֶען נִיט חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲפִילוּ אוֹיף דָר טִיר פוּן דֶעם גֵיהִנָּם · אוּנ זַייא קָענֶען דָארְטִין נָאךְ זִינְדִיגִין אוּנ גִישְׁטְראפְט וָועִרין · דָרוּם נִיט מָען צְדָקָה פַאר דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִי מֵתִים · אוּנ דֶענְמָאלְט זַיינֶן דִי מֵתִים גְרוֹישֶׁע מְלִיצִים פַאר דֶעם מֶענְטְשִׁין אַז עָר אִיז מְקַיֵּים דֶעם נֶדֶר אוּנ נִיט אָפּ דִי צְדָקָה וָואשׁ עָר הָאט מְנַדֵּר גִיוָוען פַר זַייעָר נְשָׁמָה אוּנ דֶען שִׁיקְט גָאט ב״ה אַיין בְּרָכָה אִין אַלֶע זַייעֶרֶע וָועִרְק אוּנ נָאךְ דֶעם אַז עָר גֵייט אַרוֹישׁ פוּן דָר שׁוּל גִיהָער דֶער מֶענְטְשׁ גֵיין נוּט יו״ט בִּיטִן צוּא זַיין רַבִּי · אוּנ דָאשׁ אִיז גְלַייךְ וָויא עָר אִיז מְקַבֵּל דִיא פְּנֵי שְׁכִינָה · דֶער נָאךְ זָאל עָר גֵיין אַהֵיים עָסִין אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ צוּא פְרֵייעֶן זִיךְ מִיט זַיינֶע קִינְדֶר · אוּנ עָר מוּז זָעהָן דִיא אָרֶעמֶע לַייט אוֹיךְ אָפּ טַיילִין אַיין מָנָה יָפָה · (ב) אוּנ וַוייס אִיךְ הָאבּ גִפּוּנֶען אִין זוֹהַר פַּרְשַׁת בְּרֵאשִׁית רַבִּי שִׁמְעוֹן הָאט גִיזָאגְט אַז אִיטְלִיכֶר וָואשׁ פְרֵייט זִיךְ אוּם יוֹם טוֹב אוּנ גִיט נִיט קַיין חֵלֶק צוּא גָאט ב״ה דָאשׁ הַיישְׁט צוּא דִיא אָרֶעמֶע לַייט וָואשׁ זַייא זַיינֶן דָר חֵלֶק פוּן גָאט ב״ה דֶער וָועִרְט גִירוּפִין רַע עַיִן אוּנ דֶער שָׂטָן הָאט אִים פַיינְד אוּנ אִיז מְקַטְרֵג אוֹיף אִים · אוּנ בְּרֵיינְגְט אִים אַוָועק פוּן דֶער וָועלְט אוּנ פִיל צָרוֹת רִינְגְלֶן אִים אֵרוּם · וַוייל דִיא אָרֶעמֶע זַיינֶן גָאטְשׁ חֵלֶק אוּנ גָאט ב״ה וִויל מַאכִין פְרֵייעֶן צוּא דִי אָרֶעמֶע לַייט אוּנ אִין דִי טֶעג פוּן יו״ט גֵייט גָאט ב״ה זֶעהָן צוּא זַיינֶע צוּ בְּרָאכֶנֶע כֵּלִים · אוּנ אוֹיבּ עָר זֶעהֶט אַז דֶר אָרוּמַאן הָאט זִיךְ גִיט מִיט עֶפִּישׁ צוּ פְרֵייעֶן · דֶענְמָאלְט וִויל גָאט ב״ה כַּבְיָכוֹל חָרוּב מַאכִין דִיא וָועלְט : (ג) דֶענְמָאלְט קוּמֶן פַאר אִים גָאר דִי פַּמַלְיָא שֶׁל מַעֲלָה אוּנ זָאגִין רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם דוּא וָועִרְשְׁט דָאךְ גִירוּפִן רַחוּם וְחַנּוּן לָאז דַיין רַחֲמָנוֹת זִיךְ קֵייקְלֶן אוֹיף דַיינֶע קִינְדֶר · זָאגְט גָאט ב״ה צוּא זַייא הָאבּ אִיךְ דֶען גִיט בַּשַּׁאפִין דִיא וָועלְט אוֹיף חֶסֶד : אוּנ אִיךְ

אמרו מלאכי השרת הא קושטא דהאי פלוני ופלוני דאכל ורווי ויכיל למעבד טיבו עם מסכנא ולא יהיב
לון מיד אתי האי מקטרג ותבע רשות לרדות אבתריה ובכל סעודה דחדי בר נש האי מקטרג אתא
וחמא אי האי בר נש אקדים טיבו למסכנא או יש מסכנא בביתא אז האי מקטרג אתפרש מהאי ביתא
ולא עאל תמן ואי עאל תמן וחמא ערבוביא דחדוון בלא מסכנא אזי סליק לעילא ומקטרג עליו הרי
לך התעוררות גדול בזה· (ד) וע״פ רוב מתהווים קטטות בסעודות אף שהן סעודות של מצוה במקום
שאין שם דברי תורה ובמקום שאין שם עניים כי מה יש נחת רוח להקב״ה במסיבות אכילה ושתיה
ואין בתוכה שמחה של מצוה ועל אחת כמה וכמה כשהשמחה היא מעורבבת בהרהורים רעים כמו
במסיבה א׳ יושבים אנשים ונשים בחורים ובתולות בחדר אחד ועל ידי כן באים מכשולות במחולות
ורוקדים אנשים עם נשים ביחד ואינן יודעין שהשטן עם הרבה מזיקים רוקדים לפניהם ולשמחה כזה
מה זה עושה ועון זה הוא מצוי בעוה״ר ברוב מדינות פולין וליטא ע״כ איש הירא את דבר ה׳ יראה
לישב אנשים בפני עצמם כדי להתרחק מהעבירה וכדי שלא יערבב השטן את השמחה של מצוה
וכתיב בשמחתנו אל יתערב זר (ופי׳ כי זר הוא שטן) ויראה מכל סעודת מצוה ליתן חלק לעניים
(כמו שכתבתי לעיל באריכות בפרק י׳ ע״ש)· (ה) ויחשוב כל אדם בלבו הלא סוף אדם למות ובשעת
פרידת הנשמה מהגוף אשר הגוף צמוק ויבש וצפד עורו על בשרו ועצמיו ותולעים שולטים בהגוף אז
יחשוב איה התענוגים והעדנים שהתעדן בשרו מהם היה כלא היה ולא נשאר שום לחלוחית של רוב אכילה
ושתיה ויבש הוא כעץ והעון רוב אכילה ושתייה שאינו של מצוה נשאר חקוק ונרשם בגוף ועצמות
מה שקילקל ע״י שרירות לבו ונפשו אחר תאות לבו ומרוב האכילה מחשבתו אינה זכה וצלולה ואינו
יכול לברך את ברכת המזון בכוונה וזהו הפסד גדול כשהוא מברך ברכת המזון בלא כוונה· בא
וראה מ״ש בזוהר פ׳ ויקהל כל מאן דמברך ברכת המזון כדקא יאות בחדוא ברעותא דלבא כד סליק
להוא עלמא אתר אתתקנא ליה גו רזין עלאין בהיכלין קדישין· (ו) ועוד מבואר בכמה דוכתי
בזוהר כי הס״א קאים על שולחנא דבר נש וצריך ליתן לו חלקו במים אחרונים על כן צריך ליזהר מאוד
שלא יהיה שם הס״א כשמתחילין לברך ברכת המזון· וכשאומרים הב לן ונברך אזיל הס״א וע״כ הזהירו
חז״ל תיכף לנטילת ידים ברכה דקאי אזהרה זה שאין צריכין להפסיק בין נטילת ידים מים ראשונים
לברכת המוציא וכן אין מפסיקין בין נטילת מים אחרונים לברכת המזון ואפילו ללמוד תורה הזהיר האר״י
ז״ל

זעה ניט קיין שום חסד זאל גיטאן ווערין אויף דר וועלט·
זאגין דיא מלאכי השרת עש איז אמת דען דער דאזיגער
מענטש וואש עסט אונ זעט זיך אן אונ קען טאן גוטש מיט
ארעמע לייט אונ ער גיט זיי גיט· קומט תיכף דר מקטרג אונ
מאנט רשות נאך צוא יאגין נאך אים· אבר אז דר מקטרג
זעהט אז דר מענטש האט גיטאן גוטש מיט איין ארומאן
אדער בייא אים עסט איין ארומאן ווערט ער אפ גישייד
פון דעם דאזיגין הויז: (ד) אונ על פי רוב ווערין קריג אויף
די סעודות מצוה וואש מען זאגט דארטין ניט קיין תורה
אונ קיין ארעמע לייט איז דארטין ניט פאר האנדין· דען
וואש פאר איין נחת רוח האט נאט ב״ה פון דיא סעודות
אז דרינן איז ניט פאר האנדן קיין שמחה של מצוה דרום
זאל איטליכר מענטש זעהן צוא געבין איין חלק צוא דיא
ארמע לייט פון איטליכר סעודה: (ה) אונ איטליכר מענטש
זאל טראכטין אין זיין הארץ· פאר וואר דער סוף פון דעם
מענטשין איז דאך צוא שטארבין· אונ בשעת דיא נשמה

שייד זיך אפ פון דעם גוף· ווערט דר גוף איין גישרומפין
אונ פר דארט אונ ווערים גיוועלטיגין אין דעם גוף· נוא
וואו זייגען די תענוגים וואש ער האט זיין לייב גיזעניפט
פון זייא זייא זייגען גלייך וויא זייא זייגן נאר ניט גיווען אונ
די זינד פון דעם פיל עסין אונ טרינקן וואש איז ניט גיווען
קיין סעודות מצוה דאש איז איבר גבליבן אויש גיקריצט אונ
אן גיצייכנט אין זיין גוף מיט דיא בייגער וואש דורך זיין
פיל עסין אונ טרינקן איז ער גיקומן צו כמה מכשולים· אונ
זיין מחשבה איז ניט גיווען קלאר צוא בענטשין מיט
כוונה אונ דורך דעם האט ער איין גרוישן שאדן· דער
זוהר שרייבט איטליכער וואש בענטשט מיט חדוה אונ
מיט כוונה פון זיין הארץ· דר נאך אז ער שטארבט ניט
מען אים איין הויך ארט אין גן עדן: (ו) אונ אויך שטייט
אין זוהר אויף פיל ערטר אז די סטרא אחרא שטייט בייא
דעם מענטשינש טיש· אונ מען מוז אים געבין זיין חלק
מיט דיא מים אחרונים· אונ מען טאר ניט מפסיק זיין
צווישין

ז"ל שלא להפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון ופעם אחת היה בא חכם אחד איש קדוש מתלמידי
של ר' משה קורדווירי אצל הקדוש האר"י ז"ל והאר"י ז"ל קיבל אותו בסבר פנים יפות · (ו) ובשעת
הסעודה השגיח האר"י ז"ל עליו שאינו אוכל כדרך הבריאים וראה בו שהיה לו כאב באחד
מאיבריו ושאל האר"י ז"ל לאותו האורח למה אינו אוכל והשיב לו האורח כי זה ימים רבים אשר
הכתף שלו כאוב לו ביותר ואז הסתכל בו האר"י ז"ל ואמר בודאי היית אתה מפסיק בין מים אחרונים
לברכת המזון א"ל כן הוא שרגיל היה ללמוד פרק משניות בין הנטילה לברכת המזון והוי ס"ל
דדברי תורה צורך סעודה הוא כמ"ש רז"ל כל שלהן שאין אומרים עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי
מתים א"ל האר"י ז"ל לכן בא אליך הכאב דוקא בכתף שעברת על דברי חכמים שאמרו תיכף לנטילת
ידים ברכה ותכ"ף הוא אותיות כתף ונתן האר"י ז"ל עצה להחסיד שיקבל עליו שלא להפסיק בנטילה
אזי יתרפא מהחולי עד כאן · (ח) הרי לך שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם כל אחד ואחד וכל מעשיו הוא
בחשבון במדה ובמשקל והוא הדבר שזכרנו כל מי שלא בירך ברכת המזון בכוונה הרי הס"א על
שולחנו וכל מי שמברך בכוונה יזכה לשמוע ברכת המזון לעתיד מפי דוד המלך כשיעשה הקב"ה
אריסטון לצדיקים לעתיד לבא כי אין הקב"ה מקפח שכר שום בריה אפילו שכר שיחה נאה וכן מצינו
בזוהר פ' תרומה כל מי שאומר שירת הים בכוונה זוכה לראות פני המלך המשיח מעוטר בהאי כתרא
דאתעטר הקב"ה בשעה שעברו ישראל את הים וזכי לשבחא ההיא שירה תמן · (ט) ויהא רעוא קמי
קב"ה דבגין שירתא קדישא דאמרי ישראל בכל יומא ובפרט בההוא שני יומי סיומא דפסח נזכה
לראות פני משיחנו מעוטר בכתרא האמור לעיל ונזכה לשורר ההוא שירתא בעדת צדיקים במהרה
בימינו אמן מ"ו מהר"י ז"ל :

החדש

צְוַוישֶׁן דִיא מַיִם אַחֲרוֹנִים אוּנ צְוַוישֶׁן בֶּענְטְשֶׁן · אוּנ דֶער
האר"י ז"ל הָאט מַזְהִיר גִיוֶוען אַז מֶען טָאר נִיט מַפְסִיק זַיין
אֲפִילוּ צוּא לֶערְנֶן תּוֹרָה נָאךְ דִיא מַיִם אַחֲרוֹנִים פַאר דֶעם
בֶּענְטְשֶׁן אוּנ אַיין מָאל אִיז גִיקוּמֶן אַיין חָכָם פוּן דִי תַּלְמִידִים
פוּן רַבִּי מֹשֶׁה קָארְדְוַוירִי צוּם האר"י ז"ל הָאט עֶר אִים זַייעֶר
שַׁיין צוּ גִינוּמֶן : (ז) בְּשַׁעַת עֶסֶן הָאט דֶר האר"י ז"ל אַכְטוּנְג
גִינֶעבִּין אַז עֶר עֶסְט נִיט וִויא אַיין גִזוּנְטֶר מֶענְטְשׁ אוּנ הָאט
פַר שְׁטַאנֶן אַז עֶר מוּז הָאבִּין אַיין וַוייא טָאג אִין אַיין אֵבֶר
פוּן זַיינֶע אֵיבְרִים · הָאט דֶער האר"י ז"ל אִים גִיפְרֶעגְט
וָוארוּם עֶסְטוּ נִיט · הָאט דֶער אוֹרַח אִים גִיעֶנְטְפֶרְט דֶען
עֶשׂ אִיז אַלַאנְגֶע צַייט וָואשׂ דֶער אַקְסִיל טוּט אִים זַייעֶר
וַוייא · הָאט דֶר האר"י אוֹיף אִים גִיקוּקְט אוּנ הָאט גִיזָאגְט
דוּא הָאשְׂט בְּוַודַאי מַפְסִיק גִיוֶוען צְוַוישֶׁן מַיִם אַחֲרוֹנִים אוּנ
צְוַוישֶׁן בֶּענְטְשֶׁן הָאט דֶר אוֹרַח גִיזָאגְט עֶשׂ אִיז אֱמֶת אִיךְ
פְלֶעג לֶערְנֶן אַיין פֵּרֶק מִשְׁנַיּוֹת נָאךְ דִיא מַיִם אַחֲרוֹנִים פַר
דֶעם בֶּענְטְשֶׁן הָאט דֶער האר"י אִים גִיזָאגְט דְרוּם אִיז דִיר
גִיקוּמֶן דֶר וַוייא טָאג אִין דֶעם אַקְסִיל וַוייל דוּא הָאשְׂט
עוֹבֵר גִיוֶוען אוֹיף דִיא רַייד פוּן דִי חֲכָמִים ז"ל וָואשׂ זַייא
הָאבִּין גִיזָאגְט נָאךְ דִי מַיִם אַחֲרוֹנִים זָאל מֶען תֵּיכֶף בֶּענְטְשֶׁן
אוּנ דָאשׂ וָוארְט תֵּיכֶף אִיז דִיא אוֹתְיוֹת כַּתֶּף דָאשׂ אִיז
טַייטְשׁ אַקְסִיל · הָאט דֶער האר"י ז"ל אִים אַיין עֵצָה גִיגֶעבֶּן

עֶר זָאל אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל זַיין אַז פוּן הַיינְט אָן אוּנ
וַוייטֶער זָאל עֶר שׁוֹין נִיט מַפְסִיק זַיין וָועט עֶר גְהֵיילְט
וָועֶרִין פוּן דֶעם קְרַאנְקֵייט : (ה) נוּא אִיז גִידְרוּנְגֶען אַז
גָאט ב"ה אִיז מְדַקְדֵק מִיט אִיטְלִיכִין בַּזוּנְדֶער · אוּנ אֶלֶע
זַיינֶע מַעֲשִׂים זַיינֶן מִיט דֶער מָאס אוּנ מִיט דֶער צָאל
אוּנ מִיט דֶער וָואג · אוּנ דֶער וָואשׂ בֶּענְטְשֶׁט מִיט כַּוָונָה
דֶר וָועט זוֹכֶה זַיין צוּא הֶערִין לֶעְתִיד לָבֹא דָאשׂ בֶּענְטְשֶׁין
פוּן דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה אוֹיף דֶער סְעוּדָה פוּן דֶעם לֵוְיָתָן ·
אוֹיךְ שְׁרַייבְּט דֶער זוֹהַר דֶער וָואשׂ זָאגְט דִיא שִׁירָה
אָז יָשִׁיר מִיט כַּוָונָה דֶער וָועט זוֹכֶה זַיין צוּא זֶעהֶען דֶעם
מֶלֶךְ הַמְשִׁיחַ וִויא עֶר וָועט זַיינֶן גִיקְרֵייט מִיט דֶער קְרוֹין
וָואשׂ גָאט אִיז גִיוֶוען גִיקְרֵיינְט אִין דֶער צַייט אַז דִיא
יִשְׂרָאֵל זַיינֶן גִיגַאנְגֶן אוֹיף דֶעם יַם אוּנ הָאבִּין גִיזוּנְגֶען
דִיא שִׁירָה : (ט) אוּנ עֶשׂ זָאל זַיין דֶער וִוילִין פוּן גָאט
ב"ה · אַז וָועגִין דֶעם זְכוּת פוּן דֶער הַיילִיגֶר שִׁירָה וָואשׂ
דִי יִשְׂרָאֵל זָאגִין אַלֶע טָאג אוּנ בִּפְרַט אִין דֶעם פַּייט פוּן
שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח אוּנ אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח זָאלִין מִיר זוֹכֶה זַיין
צוּא זֶעהֶן דָאשׂ פָּנִים פוּן אוּנְזֶער מֶלֶךְ הַמְשִׁיחַ וִויא עֶר אִיז
גִיקְרֵיינְט מִיט דֶער קְרוֹן וָואשׂ פְּרִיעֶר שְׁטֵייט אוּנ מִיר
זָאלִין זוֹכֶה זַיין צוּא זִינְגֶן דִיא שִׁירָה צְוַוישֶׁין דִיא צַדִּיקִים
בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן :

החדש

פרק פח **החדש** הזה לכם לכ״ם הוא אותיות מלך לרמז שהחודש ניסן הוא מלך וראש לכל החדשים ויש ליתן טעם כי י״ב צירופי הוי״ה הן ועל כל חודש מאיר ניצוץ צירוף הוי״ה ועל חודש ניסן מאיר שם הוי״ה כפשוטו יהו״ה וכשמתחלף לצירופים הוא מורה על קצת מניעות רחמים גמורים משא״כ שם יהו״ה ביושר וכסדר אז הוא מורה על רחמים גמורים ובשביל כן הנשמות הקדושות מתפללות בחודש ניסן על החיים כדי שהשם הוי״ה יהיה מאיר על ישראל בהשקפה של רחמים · (ב) וכן בחודש תשרי מתפללים המתים על החיים אע״פ שאז מאיר שם א׳ מי״ב צירופים על חודש תשרי שאינו מעורר רחמים גמורים מכל מקום על ידי קול השופר מעורר רחמים ובמה שאנו מברכים ואומרים ברוך אתה ה׳ שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים ובאשר כי מדה במדה לא בטלה לעולם מוטל עלינו לעשות חטיבה מול חטיבה להתפלל ג״כ על הנשמות הקדושות כמו כן הנשמות הן מתפללים עלינו והיה בחודש תשרי אז חיוב זה מוטל עלינו שאנו הולכים בכל ערב ראש השנה וערב יוה״כ על הקברים להתפלל ונותנין צדקה עבור החיים ועבור שוכני עפר אכן בחודש ניסן בעבור היות שם יהו״ה מאיר בחודש ניסן ברחמים גמורים לכן אסור בניסן להתענות ולומר בו תחינות ולכן אין המנהג בניסן לילך על בית החיים להתפלל על הקברים ולומר תחנונים כמו בשאר ימים כדי שיהיה החודש ניסן כולו קודש · (ג) ובמה נעשים חטיבה מול חטיבה לנשמות הקדושים הנזכרים ע״כ נכון מאוד לקיים דברי פה קדוש מהר״ר ישעיהו סג״ל בעל ספר שני לוחות הברית לקרות מיום ר״ח ניסן דבר יום ביומו נשיא אחד מי״ב נשיאים של חנוכת המזבח הכתובה בפ׳ נשא ואחר שיקרא בכל יום נשיא של אותו היום יאמר תפלה קצרה יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין כצפרים ומצפצפים בשבחין ומצלאין על עמא ישראל רבונו של עולם תכנים ותעייל הנך צפרים קדישין לאתר קדישא דאתמר עלייהו עין לא ראתה אלהים זולתך יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שבאם אני עבדך משבט פלוני שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכל האורות קדושות הכלולות בקדושת זה השבט ואהיה מלובש בקדושת זה השבט להבין להשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם וכה יאמר דבר יום ביומו והוא מנהג כשר וישר ונכון הוא ובהיות כי הצדקה היא תבלין לכל התפלות כמו שהתבלין הוא טוב לכל דבר מאכל להמתיק את המאכל כך הצדקה הוא טוב קודם

התפלה

פרק פח החודש הזה לכם דָאשׂ וָוארְט לָכֶם זַיינֶן דִי אוֹתְיוֹת מֶלֶךְ · דָאשׂ קוּמְט מְרַמֵּז צוּ זַיין אַז דֶר חוֹדֶשׁ נִיסָן אִיז אַיין מֶלֶךְ אוּנ אַיין רֹאשׁ צוּא אַלֶע חֳדָשִׁים דֶער טַעַם דֶר פוּן אִיז · וַוייל דֶער שֵׁם הַוַיָ״ה קֶען מִתְחַלֵּף וָוערִין אוֹיף צְוָוֶעלְף צִירוּפִים אוּנ אִיטְלִיכֶער צִירוּף אִיז קֶעגִין אַיין חוֹדֶשׁ פוּן דֶעם יָאר אוּנ אִין דֶעם חוֹדֶשׁ נִיסָן אִיז דֶער צִירוּף פוּן דֶעם שֵׁם הַוַיָ״ה כְּסֵדֶר אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט גִישְׁרִיבִּין אוֹיף אַלֶע עֶרְטֶר · אוּנ דָאשׂ וַוייזְט אוֹיף גְרוֹישׂ רַחֲמִים · אוּנ דְרוּם זַיינֶען דִיא מֵתִים מִתְפַּלֵּל אוֹיף דִי לֶעבֶּדִיגֶע אִין דֶעם חוֹדֶשׁ נִיסָן פוּן וָוענִין דֶר שֵׁם הַוַיָ״ה זָאל לַייכְטִין אוֹיף דִי יִשְׂרָאֵל מִיט רַחֲמִים : (ב) אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אִין דֶעם חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי זַיינֶען דִיא מֵתִים מִתְפַּלֵּל אוֹיף דִיא לֶעבֶּדִיגֶע חָאטְשֶׁע דֶענְמָאלְט לַייכְט דָאךְ אַנְנֶדֶר צִירוּף פוּן שֵׁם הַוַיָה וָואשׂ עֶר אִיז נִיט לוֹיטֶר רַחֲמִים · פוּן דֶעסְט וָוענִין דוּרְךְ דֶעם קוֹל פוּן שׁוֹפָר וָוערְט דֶר וָועקְט רַחֲמִים · אוּנ אַזוֹא וִויא מִיר מַאכִין אַיין בְּרָכָה ברוך אתה ה׳ שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים

גִילוֹיבְּט בִּיסְטוּ גָאט וָואשׂ הָערְט דָאשׂ קוֹל פוּן שׁוֹפָר פוּן זַיין פְּאלְק יִשְׂרָאֵל מִיט רַחֲמִים · דְרוּם אִיז מוּטָל אוֹיף אוּנְז מִיר זָאלִין אוֹיךְ מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף דִיא הֵייליגֶע נְשָׁמוֹת אִין דֶעם חוֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי אוּנ צוּא גַיין אוֹיף דִיא קְבָרִים אוּנ צוּא גֶעבִּין צְדָקָה פַאר דִיא נְשָׁמוֹת · אָבֶּער אִין דֶעם חוֹדֶשׁ נִיסָן טָאר מֶען נִיט פַאסְטִין אוּנ מֶען טָאר אִין אִים נִיט זָאגִין קַיין שׁוּם תְּחִינוֹת · דְרוּם אִיז אִין נִיסָן נִיט דֶער מִנְהָג צוּא גַיין אוֹיף דֶעם בֵּית הַקְּבָרוֹת דָארְטִין מִתְפַּלֵּל צוּא זַיין פַאר דִיא מֵתִים אוּנ זָאגִין דָארְטִין תְּחִנוֹת פוּן וָוענִין דֶר חוֹדֶשׁ נִיסָן זָאל זַיין אִין גַאנְצִן הֵייליג : (ג) אוּנ מִיט וָואשׂ דֶען וָועלִין מִיר טָאן אַיין חֲטִיבָה דִי מֵתִים אוּם נִיסָן שְׁרַייבְּט דֶער שׁל״ה מֶען זָאל פוּן ר״ח נִיסָן אָן זָאגִין אַלֶע טָאג דֶעם נָשִׂיא פוּן דֶעם טָאג אוּנ דֶר נָאךְ זָאל עֶר זָאגִין דִיא תְּפִלָּה וָואשׂ שְׁטֵייט אִין דִיא סִידוּרִים יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין וכו׳ אוּנ וַוייל דִיא צְדָקָה אִיז צוּא אַלֶע תְּפִלוֹת וִויא בְּשָׂמִים צוּא אַיין

עסין

התפלה שאדם מתפלל על נשמותיהן קדישין כאמור ובלבד שיתן אדם צדקה עבור הנשמות ע"כ קודם שיתחיל לקרות פרשת הנשיא שבכל יום ויום מן ר"ח ניסן ואילך עד יום י"ב בניסן יתן או ידור איזה דבר כפי השגת ידו לצדקה ובצדקה זו הוא מזכה כל אותו השבט ועוד יש ליתן טעם לשבח על מה שכתבתי שמתפללין הנשמ ת קדושות בחודש ניסן דוקא על חיי בני אדם כי ידוע מ"ש רז"ל מרחיקין מן שור שחור בחדש ניסן מטעם שהשטן מרקד בין קרניו והענין הוא כתב הרב הארי' ז"ל כי בימי ניסן מתחילין הדשאים להצמיח ולפרוח בארץ שאוכל השור לאכול ממנו וכהיום בעוה"ר רוב העולם המה נכשלים בהטאים ובפשעים קצתם נכשלים בדברים דברי לשון הרע וליצנות וקצתם במחשבות רעות וקצתם חושאים בגופן והנה יש ג' מיני עונות עון פשע חטא ובכל יום חדשים לבקרים מתחדשים לתוכה והעונות מכריעין הזכיות ובעבור כן נשמות היוצאים מן בני אדם בעוה"ת הן מחזין לפרגודא קדישא ויורדים ממה וסגורים בקרקע העולם וכאשר הדשאים והעשבים מתחילין לצאת מהארץ אז נשמות הרשעים מתדבקין בהעשבים בדי שיאכלם בעלי חיים ואח"כ כשיאכל האדם את הבשר או את העשבים ואם האדם הוא כשר על ידו נתקן אותה הנשמה שהיא מגולגל בעשב או בבשר ומקרבין את הנשמה לקדושה על ידי ברכה ואז הנשמות הנדחין יוצאים מאפילה לאור גדול והנה טבע השור שהוא אוכל דשאים הרבה אז מתכנשין בקרבו אלו הנשמות הדחוין ובזמן היותם מסוגרים בארץ ניתוסף בשור עזות וגבורה של הס"א ואז הוא מועד להזיק ובפרט שור שחור כיון שהשחרות מורה בלאו הכי על ההיזק ולכן נכון הוא להתפלל על אותן הנשמות הנדחות שנדבקין בהעשבים ובפרט אותן הנשמות שמתדבקין בעשבין שאין עולין מחרה למקום הראוי למצוא להם מנוחה נכונה ולכן צריך האדם להתפלל בכל חודש ניסן באומרו המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים יהרהר שיאיר עליהם הקב"ה ברחמים לעלותם עם הנשמות הנדחים שגרמוזם בתיבת אור כמ"ש הרב הארי' ז"ל בפסוק ויאמר אלהים יהי אור והנה לא בחנם השטן מרקד בין קרניו של השור כי עיקר גאות של השור הוא בקרניו כמו התרנגול שיש לו גאוה בכרבלתו ולכן מצא השטן שם מקום לחנייתו במקום הגאוה וזה תוכחת מגולה על כל בעלי גאוה המתגאים בשביל עשרם או בשביל חכמתם או בשביל יחוסם או בשביל למודם יהיה מה שיהיה אף אם הם עוסקים בתורה מ"מ אם יש בהם מדת הגאוה אזי הם מרכבה לס"א וזהו האות מה שנזכר שהשטן מרקד בין קרניו של שור שחור ששם מקום הגאות ולפ"ז ניל שמפני כך אותו פרק שירה שהשור אומר שירה בכל יום אשירה לה' כי גאה גאה וגו' ר"ל שהוא מודה ומשבח לה' כי לו נאה הגאוה והגדולה ולא לבני אדם וכמש"ה ה' מלך גאות לבש. (ד) ובהיות שכל החודש ניסן הם ימי רצון ע"כ מקדימין הנשמות קדושות להתפלל בעדנו כמש"ה לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם והמיד הנשמות מצטערים בצרות בני אדם וכשאיזה גזירה נגזרת חס ושלום אזי הן מקדימין לתפלה אך שאין להם רשות לגלות ולהגיד בפירוש לבני אדם רק לפעמים באים בחלום להגיד ברמז וכיוצא בו וכמו שמצינו ברבינו יחיאל אביו של רבינו אשר זיל שהיה לו חבר בעירו והיה ג"כ חסיד גדול והיו אוהבים מאוד זה לזה והיו זקנים ואנשי מעשה מופלגים בתורה ובחסידות

עֶסְן דְרוּם אֵייהֶר עָר הֵייבְּט אָן צוּ לַייעֶנְן דָעם נָשִׂיא פוּן זִיךְ מְתַפֵּלֵל צוּ זַיין זִיא מְבַטֵּל צוּא זַיין נאר זייא האבין
אִישְׁלִיכְן טָאג זָאל עָר עֶפּיש נָעבּין אָדָר מְנַדֵּר זַיין אִין צְדָקָה קיין רְשׁוּת נִיט מְגַלֶּה צוּא זַיין דָאשׁ צוּא לַיים נָאר אַבָּאר
אַרַיין וָועדְלִיכְ זַיין פַּאר מֵעג · אוּנ מִיט דָער צְדָקָה אִיז עָר קוּמְן זַייא בְּחָלוֹם אוּנ זָאגן עָשׂ בְּרָמָז · אַזוֹ וויא מִיר גִּפִּינְן
מְגַּפָּה נָאר דָעם שֵׁבֶט וְואשׁ זַיין נָשִׂיא הָאט דָעם טָאג מְקָרִיב בַּיי רַבִּינוּ יְחִיאֵל דָר פְּאסֶר פּוּן רַבִּינוּ אֲשֶׁר זִ"ל דָאשׁ עָר הָאט
גִּיוָוען אַיין קְרָבָּן אִין מִ"קְּבָּן: (ד) אוּנ וַייל אַלְע דִיא טְעג נִיהָאט אִין זַיין שַׁבָּאט אַיין חֲבֵר וְואשׁ עָר אִיז אוֹךְ גִּיוָוען
פּוּן נִיסָן זַיינָן יְמֵי רָצוֹן · דְרוּם זַיינָן דִיא חַיילֶעָ נְשָׁמוֹת אַיין גְּרוּישֶׁר חָסִיד · אוּנ זַייא הָאבּי זִיךְ אַיינְש עָשׂ אַנְדֶערְע
דָעְנְמָאלְט מִתְפַּלֵל פַּאר אוּנְז דָעָן דִי נְשָׁמוֹת זַיינָן חָסִיד אִין זַייעֶר לִיב נִיהָאט · הָאבּין זַייא בִּיידָע גִּישְׁווּאוֶרין אַז דָער
גִּיבְּרַייט פַּאר אוּנְז מִתְפַּלֵל צוּא זַיין אַז דִיא לֶעבְּעדִיגֶע מְעַנְטְשֶׁן הָאבּין צַעֶר זַייעֶן זַייא זִיךְ אוֹךְ דָעְנְמָאלְט מְצַעֶר
אוּנ אַז עָשׂ וָועְרְט נְגָזַר חַ"ו עֶפּיש אַיין גְּזֵירָה · פָּעדָרין זַייא מִיט אַמָּעְנְש בְּשַׁעַת עָר שְׁטַארְבְּט אוּנ וויא טָען אִיז זִיךְ

ונשבעו יחד שהראשון שביניהם שימות תחלה יבא בחלום לחבירו ויגיד לו דרכי מיתה והילוך הנשמה ·
(ה) ויהי היום נפטר חבירו של רבינו יחיאל ז"ל ובהיותו בבית החיים קודם הקבורה עמד רבינו יחיאל
ואמר אל הקהל שמעו רבותי כי כן וכן נשבענו יחד אני וחבירי המוטל עכשיו לפני מת ולכן אני
מזכיר לו בפניכם שיקיים את שבועתו ואז ראו כל האנשים שארונו של המת היה מזדעזע מעט ויפתחו
ארונו כי סבורין היו שהחיה המת הנ"ל ואז רק עפעפיו מתנודדים ואמרו כלם פה אחד שזה הוא סימן
בקריצות עיניו שאין יכול להגיד לו מאומה ואעפ"כ אחר שלשים יום בא החסיד המת ונראה לו בחלום
להרב רבינו יחיאל ובקש ממנו שימחול לו על שבועתו כי אין לו רשות להגיד לו מאומה עד כאן
המעשה · (ו) הכלל העולה כי בחודש ניסן צריכין אנו להתעורר כמו בחודש תשרי וע"כ כתיב משכו
וקחו לכם צאן וגו' ודרשו רז"ל משכו ידיכם מעבודת כוכבים ומשאר מדות הרעות שהן דומין לעבודת
כוכבים וזהו מדת הגאוה וגסות רוח והמעלים עיניו מהצדקה ולשון שקר העבירות כאילו הן נחשבים
כאילו עובד עבודת כוכבים על כן כל אחד יודע מרת נפשו ומדותיו הרעים להסיר המכשול מעליו קודם
ביאת חג הפסח וכבר אמרו רז"ל שצריך כל אדם לטהר עצמו ברגל בטהרת הגוף ובטהרת הנשמה
ובזכות זה נזכה לטהרה ולביאת משיחנו ואליהו הנביא אמן מהרר"י ז"ל :

פרק פט **ושמרתם** את המצות ראוי להתבונן למה אמרה התורה במצוה זו לשון שמור הנופל
על ענין הצריך שמירה מן גזלנים או מן גנבים אמנם דע כי בהוציא ה' את
עמו ישראל בנסים גדולים ונפלאים והפיל תחלה השר של מצרים עם שאר המקטרגים כדי שלא
יוכלו לקטרג ועדיין עומדים עלינו בקטרוגיהם אבל בהגיע החג הקדוש הוא חג הפסח מתנוצצים
ומתעוררים

וזהג סיט דר נשמה נאך דעם טויט : (ה) ויהי היום איז
רבינו יחיאלש חבר נפטר גיווארין · אונ אז ער איז גיווען אויף
דעם בית הקברות איידר מען האט אים נאך בגראבין איז
דער רבינו יחיאל אויף גישטאנן אונ האט גיזאגט צו דעם
עולם הערט צוא מיינע רביים אזוא אונ אזוא האבין מיר
גישיוארין איינש צום אנדרין · דרום דער מאן איך אים
היינט פאר אייך ער זאל זיין שבועה מקיים זיין · האבין
אלע מענטשן גיזעהן וויא דר ארון פון דעם מת האט זיך
אביסל גישאקלט · האבין זייא גיעפינט זיין ארון דען זייא
האבין נמיינט אז דער מת איז לעבדיג גיווארין · האבין
זייא גיזעהן וויא זיינע ברעמן פון דיא אויגין שאקלין זיך ·
האבין אלע גיזאגט אז דאש איז איין סימן אז ער האט קיין
רשות ניט צוא זאגין אים קיין שום זאך פון דעסט וועגין
נאך שלשים איז דער חסיד דער מת גיקומען צוא חלום
צו דעם רבינו יחיאל אונ האט אים גיבעטין ער זאל אים
מוחל זיין זיין שבועה · דען ער האט קיין רשות ניט
אים צו זאגין קיין שום זאך : (ו) דער כלל איז אז אין דעם
חודש ניסן מוזן מיר זיך דער וועקין תשובה צוא טאן אזו
וויא אין דעם חודש תשרי · אונ דרום שטייט אין פסוק
משכו וקחו לכם צאן האבין אונזרע חכמים ז"ל גידרשת דאש
ווארט משכו · ציהט אוועק אייערע הענט פון צוא דינען
כוכבים אונ פון דיא איבריגע שלעכטע מדות וואש זיינען

גלייך צוא דר עבודת כוכבים דאש איז דיא מדה פון גאוה
אונ דר וואש פר הוילט זיינע אויגן פון צדקה געבין · אונ
דער וואש האט איין פאלשע צונג · אזעלכע עבירות זיינן
גלייך וויא ער דינט די כוכבים · דרום איטליכר ווייסט דאך
וואש פאר עבירות ער האט גיטאן · מוז ער דאש אפ טא
פון זיך איידר עש קומט דר יו"ט פון פסח · אונ אונזערע
חכמים ז"ל האבין שוין גיזאגט אז איטליכער מענטש מוז
פאר יו"ט זיך מטהר זיין דעם גוף אונ דיא נשמה אונ אין
דעם זכות וועלין מיר זוכה זיין צוא טהרה אונ אז משיח
אונ אליהו הנביא זאלין קומען במהרה אמן :

פרק פט עש שטייט אין פסוק ושמרתם את המצות אונ איר
זאלט היטין די מצות · דא דארף מען צו פאר
שטיין ווארום האט די תורה גזאגט בייא דער דאזיגער
מצוה דאש לשון פון היטין וואש דאש גשיקט זיך בייא
אזו אזאך וואש מען דארף עש היטן פון גזלנים אדר גנבים
נאר ווייש אז גאט ב"ה האט אויש גצויגן זיין פאלק ישראל
מיט גרוישע אונ וואונדרליכע נסים פון מצרים · האט ער
צום ערשטין אראפ גיווארפין זייער שר מיט אלע מקטרינים
פון וועגין דיא מקטרינים זאלין ניט קענן מקטרג זיין · אונ
דיא מקטרינים שטייען נאך אויף אונז אויף מיט זייערע
מקטרינים · אבר אז עש גרייכט דר הייליגר יו"ט פסח דער
וועקין זייא זיך אויף אונז מקטרג צוא זיין אונ ווילין גורם
זיין

ומתעוררים עלינו לקטרג ומבקשים לגרום רעה אל עמו ישראל · (ב) אבל הקב"ה צוה עלינו באזהרת אכילת מצה והמצוה ההיא מכרעת הס"א והמקטרגים שלא יוכלו לקטרג עלינו דמיון מזוזה שבבית ישם שר"י כתוב עליו מבחוץ והואיל הדבר כן צריכה עיסה של המצות שמירה גדולה מפני ס"א שלא יהיה להחיצונים שום דביקות ח"ו וכל מקום שנאמר בתורה חמץ מרמז על ס"א והיכא דכתיב מחמצת מרמז על נוקבא בישא של ס"א דהיא לילית הרשעה וסמאל ולכן צריכין אנו לשמור את המצות משום חימוץ ונופל על זה לשון שמירה ושמרתם את המצות כמו שהוכרח אדם לשמור עצמו מפני הגזלנים וחמסנים הבאים עליו להורגו ולקחת את נפשו וכל אשר לו כי היא קליפה תקיפא זו היא סוד חמץ ומחמצת ועל האי קליפה נאמר וכל הרשעה כלה כעשן תכלה וכו' וחלילה להיות להם דביקות בקדושה העליונה אפילו כמלא נימא כמש"ה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם ולכן איסור חמץ הוא במשהו · (ג) ונכון ללמוד לבית ישראל בהיותן מגעילין ומלבנין את הכלים מפני החמץ שיכוונו שכמו כן יבער הקב"ה היצר הרע והרשעה שהיא הלילית מן הארץ ובטוחים אנו בהקב"ה להעבירם מהארץ ומנהגן של ישראל תורה היא לגרר שולחנות וספסלים וכותלין מפני חשש חימוץ וה' יתברך עיניו פקוחות על כל מעשי בני ישראל עדת סגולתו אשר כל טרחתם הוא לביעור חמץ כל ימי חודש ניסן וכמו כן יגרר הקב"ה את כל הנגעים הבאים מס"א ומקטרגים ובהיות כי כל ענייני טורח של חג המצות הקדוש הוא באהבה ובשמחה ולכן צריכין ישראל לשמור עצמם מלב רגז ומכל שכן שלא יהיה ריב ומצה ומחלוקת ביניהם · (ד) וכל מה שיקנה לצורך ביתו יאמר בפיו שאני קונה זאת לצורך החג וכמ"ש וצריך להזהר שלא יהיה במעות במה שיקנה לצורך חג הקדוש הזה שום גזל או פרוטה משאר איסורים כי אז נותן כח להס"א שיהיה להם חלק בקדושה וקיי"ל דחמץ אוסר במשהו ובהגיע העת לילך אל המים לשאוב מים של מצה או מים של מצות אף שהוא רב ופרנס ונגיד בישראל לא יקפיד על כבודו מלמנוע לילך בעצמו לשאוב מי מצה ומכל שכן מים של מצוה וכל אחד מישראל יזדרז בשמחה של מצוה שיזכהו הקדוש ברוך הוא בחיים לשאיבת מים של מצוה לשנה הבאה ולשאוב מים בששון ממעיני הישועה כשנזכה לראות בעינינו מים חיים מבארת של מרים הנביאה

זַיִן בַּייז: (ב) דְרוּם הָאט נָאט ב"ה אוּנְז גִיבָּאטִין מִיט אַיין אַזְהָרָה מִיר זָאלִין עָסִין מַצּוֹת · אוּנ דִיא מַצָּה מַאכְט אוּנְטֶר טֶעְנִיג דִיא סִטְרָא אַחֲרָא אוּנ דִיא מְקַטְרֵיגִים זַייא זָאלִין נִיט קֶעְנֶן אוֹיף אוּנְז מְקַטְרֵג זַיין · דְרוּם מוּז דָאשׁ טַייג פוּן דֶער מַצָּה הָאבֶּן גְרוֹישׁ הִיטוּנְג פוּן חָמֵץ כְּדֵי דִיא חִיצוֹנִים זָאל דְרִינֶן נִיט הָאבֶּין קַיין שׁוּם בְּהַעְפְּטוּנְג ח"ו · אוּנ וואו עֶשׁ שְׁטַייט אִין דֶר תּוֹרָה דָאשׁ וָוארְט חָמֵץ אִיז דָאשׁ מְרַמֵּז אוֹיף דֶער סִטְרָא אַחֲרָא אוּנ וואו עֶשׁ שְׁטַייט דָאשׁ וָוארְט מַחֲמֶצֶת אִיז דָאשׁ מְרַמֵּז אוֹיף דִי נוּקְבָא בִּישָׁא פוּן דֶער ס"א דָאשׁ אִיז דִי לִילִית הָרְשָׁעָה · דְרוּם גִישִׁיקְט זִיךְ בַּייא דֶער מַצָּה דָאשׁ לָשׁוֹן הִיטוּנְג · אַזוֹ וִויא דֶר מֶעְנְטְשׁ דַארְף זִיךְ הִיטִין פַאר גַזְלָנִים וָואשׁ קוּמֶן אִים צוּא הַרְגֶנֶן אוּנ צוּא נִעְמֶען נָאר זַיין פַאר מֶעְנ · אַזוֹא דַארְף עֶר הִיטִין דִיא מַצּוֹת פוּן חָמֵץ דָאשׁ אִיז דִיא שְׁטַארְקֶע קְלִיפָּה · אוּנ חָלִילָה דִיא קְלִיפָּה זָאל הָאבֶּין אַיין בְּהַעְפְּטוּנְג אִין דֶער אוֹיבֶּרְשְׁטֶר קְדוּשָׁה אֲפִילוּ וִויא אַיין הָאר גְרוֹישׁ · דְרוּם אִיז אוּם פֶּסַח דֶר אִיסוּר חָמֵץ בְּמִשְׁהוּ : (ג) אוּנ עֶשׁ אִיז רֶעְכְט צוּ לֶעְרֶנֶן צוּ מַאנְזְבֶּילֶן אוּנ וַוייבֶּער וָואשׁ כְּשֶׁרִין אוּנ גְלִיהֶען דִיא כֶּלִים פוּן חָמֵץ

זָאלִין זַייא זִיךְ מְכַוִּין זַיין בְּשֵׁעַת מַעֲשֵׂה · אַז אַזוֹ אוֹיךְ זָאל נָאט ב"ה אוֹישׁ רַאמֶען דֶעם יֵצֶר הָרָע אוּנ דִיא לִילִית פוּן דֶער וָועלְט · אוּנ מִיר זַיינֶן בְּטוּחַ אִין נָאט ב"ה אַז עֶר וָועט זַייא אוֹישׁ רַאמֶן פוּן דֶער וָועלְט · אוּנ דֶער מִנְהָג פוּן דִי יִשְׂרָאֵל אִיז אַיין תּוֹרָה אוֹישׁ צוּא קְרַאצִין דִי טִישִׁן אוּנ דִיא בֵּיינְק אוּנ דִי וָועגְט פוּן וָועגִין טָאמֶר אִיז דָארְטִין פַאר הַאנְדֶן חָמֵץ · אוּנ נָאט ב"ה קוּקְט אוֹיף אַלֶע מַעֲשִׂים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל זַיין גְלִיבְּטֶע עֵרָה וָואשׁ נָאר זַייעֶר טִירְחָא אִיז מְבַעֵר צוּ זַיין דֶעם חָמֵץ · אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ זָאל נָאט ב"ה אוֹישׁ קְרַאצִין אַלֶע גְנָעִים וָואשׁ קוּמֶען פוּן דֶער ס"א אוּנ פוּן דִיא מְקַטְרֵיגִים : (ד) אוּנ אַלְץ וָואשׁ עֶר קוֹיפְט פוּן פֶּסַח וָועגֶן זָאל עֶר זָאגִין מִיט זַיין מוֹיל דָאשׁ קוֹיף אִיךְ לְכָבוֹד יו"ט · אוּנ עֶר מוּז נִזְהָר זַיין אִין דֶעם גֶעלְט וָואשׁ עֶר קוֹיפְט לְכָבוֹד פֶּסַח זָאל דְרִינֶן נִיט זַיין קַיין גֶזֶל גֶעלְט · אוּנ אַז עֶשׁ קוּמְט דִיא צַייט צוּא גַיין אֶן שֶׁעפֶּן מַצָּה וַואשׁר · חָאמְשֶׁע וָועֶן עֶר אִיז אַיין רָב אָדֶער אַיין פַּרְנֵס אָדֶר אַיין גְרוֹישֶׁר עָשִׁיר זָאל עֶר נִיט מַקְפִּיד זַיין אוֹיף זַיין כָּבוֹד אוּנ זָאל גַיין אַלַיין אֶן שֶׁעפֶּן מַצָּה וַואשׁר אוּנ אִיךְ הָאבֶּ אוֹיךְ גִיוֶעהֶען

צוּא

ויבחור כלים הנקיים שלא יהא בהם שום לכלוך לשאוב בהם מי מצוה ויקח שני כלים לכל לילה משני הלילות כלי מיוחד כמו שנהג החס"ד מהרי"ל ז"ל וגם ראיתי נוהגין להרבה גדולי ישראל כשהיו שואבים מים לוקחים כלי קטן והיו סופרים בכל פעם שישפוך א' ב' ג' ד' ה' ו' עד שהיו סופרים כל כ"ב אותיות שבתורה כדי להמשיך קדושות אותיות של התורה אל תוך המים וכן יעשה לתוך כלי שני מי מצוה השייך לליל שני ואם הוא איש זקן או שיש לו איזה חולי ואינו יכול לילך בעצמו לשאוב מים אזי ימתין וישמור על פתח ביתו כשרואה שנושאין מים של מי מצוה ירוץ לקראתם ויקחם וישאם לביתו וכן נהגו הרבה גאונים כשהיו רואים שמביאים לביתם מים של מי מצוה היו רצים לקראת המים הקדושים והיו נושאים על כתפיהם והכניסו לביתם והיו נזהרין להעמיד המים במקום נקי שאין שם לכלוך וסרחון וטוב מאוד שלא תגע במים אשה נדה ויהיו המים מכוסים במטפחות נקיים בלתי שום לכלוך כי הגלוי הוא אסור מצד הנחש והס"א. (ה) וכשהוא הולך לשאוב מים למצוה וכן בחזירתו עם המים שאובים לא ידבר עם שום אדם כי אם בלשון הקודש כי עבודת הקידש עליו בכתף ישאו וקודם שישאוב מים אזי ירחוץ ידיו תחלה ואח"כ יברך על בדיקת חמץ. וקבלה היא בידי מן רבותי שהיו מצוים להניח חמץ בעשרה מקומות נגד עשר מכות שהביא הקב"ה על המצרים וכנגד עשרה דינים שהקב"ה יהיה עתיד לבע"ר ולנע"ר ולכרו"ת ולהמ"ם להרו"ס ולעק"ר ולנתו"ץ ולנתו"ש ולכלו"ת ולקעק"ע היצר הרע. (ו) וכנגד זה הקב"ה הוא מקדש את א"י בעשר קדושות כדאיתא בפרק קמא דממכת כלים וצריך שיבדוק בעיון רב ולא בדרך ארעי וכמו שחופש ומגרר חמץ מחורים וסדקים ע"י אור הנר של שעוה שבידו כן הקב"ה יבער כל זוהמת ס"א אשר עתיד הס"א להטמין ולהחבא מפני אור השכינה אשר יופיע הקב"ה לחפש ירושלים בגרות ואז יתבטל ויתבער היצר הרע וכל הס"א מן העולם ויטוהר כל הארץ בעשר קדושות העליונות במהרה בימינו אמן מ"ו מהר"י ז"ל:

פרק צ בערב פסח שהוא ארבעה עשר בניסן ישכים בהשכמה כדי שלא יהא נכשל חס ושלום באכילת חמץ אחר ארבע שעות עד היום והתחלת היום הוא מעמוד השחר ועמוד

צו פיל גדולי ישראל דאש אז זייא האבן אן גישעפט מצה וואשער האבין זייא גנומען איין קליינע בלי אונ אלע מאל וואש זייא האבין אריין גיגאסין פון דער קליינר בלי אין דר גרושר כלי אריין. האבין זייא גיציילט א' ב' ג' ד' ה' ו' ביז זייא האבין אויש גיציילט אלע צווייא אונ צוואנציג אותיות פון דער תורה פון ווענן צוא ציהן אין דער וואסר אריין דיא קדושה פון דיא אותיות פון דער תורה. אונ אויב ער איז איין אלטר מאן אדר איין שלאפר זאל ער ווארטין אויף זיין טיר אונ אז ער דער זעהט וויא מען טראגט דיא מצה וואשר. זאל ער לויפ אנטקענין זייא אונ זאל זיא נעמן אונ טראגין צוא זיך אהיים. אונ אזו האבין זיך נוהג גיווען פיל גאונים אונ זיינן גזהר גיווען די וואשר צוא שטעלין אין איין ריין ארט. אונ עש איז זייער גוט אז קיין אשה נרה זאל גיט אן רירן אין דער וואשר. אונ דיא וואשר זאל זיין צוא גידעקט מיט ריינע טיכליך ווארום דאש וואש איז אויף גידעקט איז אסור מצד הנחש אונ די מטרא אחרא: (ה) אונ אז ער גייט אן צוא שעפין מצה וואשער אונ אויך אז ער גייט קאריק מיט דער מצה וואשר. זאל ער גיט ריידן מיט קיין שום ענטש גאר אויף

לשון הקודש. אונ איידר ער שעפט אן דיא וואשר. זאל ער פריער וואשין דיא הענט. אונ איך האב בקבלה אז בשעת בדיקת חמץ זאל מען ליינין צעהן שטיקלך ברויט אין צעהן ערטר דאש איז קענין דיא צעהן מכות וואש גאט ברוך הוא האט גיבראכט אויף דיא מצרים: (ו) אונ קענין דעם וועט גאט ב"ה הייליגן ארץ ישראל מיט צעהען קדושות אונ ער מוז בודק חמץ זיין מיט גרויש עיון אונ אזוא וויא ער זוכט אונ קראצט אויש דעם חמץ פון דיא לעכר אונ שפאלטין דורך דיא וועקסענע ליכט וואש ער האט אזו אויך וועט גאט ב"ה אויש ראמן גאר דיא זוהמא פון דער סיטרא אחרא וואש זיא וועט זיך בהאלטין פאר דעם ליכטקייט פון דער שכינה אונ דענמאלט וועט בטל ווערן אונ אויש גיראמט ווערין דער יצר הרע אונ גאר דיא ס"א פון דער וועלט אונ גאר דאש לאנד וועט גריינגקט ווערין מיט דיא צעהען אויברשטע קדושות במהרה בימינו אמן:

פרק צ בערב אום ערב פסח מוז איטליכער מענטש גאנץ פריא אויף שטיין פון וועגין ער זאל גיט גכשל ווערין ח"ו צוא עסין חמץ נאך פיר שעה אויף דעם יאר

השחר הוא כשהרקיע התחיל להאיר בקו לבן מצד מזרח מתוח לארכו בין צפון לדרום וזהו עמוד השחר (כן הוא מבואר ברמב"ם ובפי' הרב בעל תוספת יום טוב וכן עיקר) רבים בעו"ה מקילין מאוד שאוכלין חמץ אחר ד' שעות אוי ואבוי על חטא גדול כזה שעוברים על דברי חכמים במזיד והם ח"ו בכלל פורץ גדר ישכנו נחש ובחנם מכניסין את עצמן לעונש גדול הזה · בדוק ומנוסה והוא קבלה בידי מן רבותי מי שמיקל לאכול חמץ אחר ד' שעות לא יפטור מסיבה גדולה באותה שנה ואפילו אם לא יעבור עליו שום סיבה בזה השנה אזי יש לו לדאוג יותר שבודאי מאספים עליו עונשים קשים להאבידו בפעם אחת מהעולם באיזה סיבה רעה ע"כ כל איש הירא וחרד לדבר ה' יזהר באיסור זה באשר שכל דברי חכמים ז"ל הן כגחלי אש · (ב) וראיתי רבים אשר להוטים אחר גרונם וממלאים כריסם בריבוי מאכלים בשחרית בע"פ ואח"כ שותין שכר עד שמשתכרין ועבור זה בהגיע זמן לאפות מצות של מצוה באים שיכור לעזור את עשית המצה ואפית המצות ואין דעתם מתיישב עליהם להנתן לבם אל קדושת המצות וזולת זה הם נכשלים שמוכרים חמץ אין מוכרים החמץ כראוי ואין מכירתו כלום וכל זה הוא בגרם שהוא להוט אחר גרונו ושרירות לבו ולא כן צריך להיות מנהג ישראל הכשרים שכל עניינם וכל מעשיהם צריכין להיות בצדק ובהשכל ובדעת בקדושה ובטהרה וביראה ובאימה לטהר את הנשמה ולא יכוין להנאת הגוף ובפרט בעסק מצות החג הזה אשר המה עסוקים ויש בו איסור כרת · (ג) ויש קבלה בידי כל טורח שאדם מטריח את עצמו לכבוד יום טוב של פסח והוא עיף ויגע בהטורח אזי בעסק זה הוא הורג כל המזיקים הנקראים נגעי בני אדם והעוסק בטרדת מצוה של ימי הפסח הוא מתקן התיקון של הוצאת שכבת זרע לבטלה והלב יודע מרת נפשו שכמעט אחד מאתנו לא ניצל מחטא זה על כן מוטל על כל אחד ואחד מישראל לתקן מאי דאפשר וה' ברוב רחמיו וחסדיו יקבל

פון דער צייט וואש דער מארגין שטערין גייט אויף · אונ פיל לייט זיינען בעונותינו הרבים מקיל דרינן אונ עסין חמץ אום ערב פסח נאך פיר שעה אויף דעם טאג אונ ווייא אויף דיא זינד דען זייא זיינן עובר במזיד אויף דיא רייד פון דיא חכמים · אונ זייא זיינן ח"ו אין דעם כלל פון פורץ גדר ישכנו נחש · אונ גאר אום זיסט ברייגנען זייא זיך ארין צוא איין גרוישן עונש אונ דאש איז בדוק ומנוסה אונ איך האב עש בקבלה פון מיינע רביים אז דער וואש איז מקיל צוא עסין חמץ אום ערב פסח נאך פיר שעה אויף דעם טאג · אויף דעם וועט בוודאי קומן דאש יאר עפיש איין סיבה · אונ ווען עש האט זיך גיטראפין דאש איינר האט גיגעסן חמץ נאך פיר שעה אויף דעם טאג אונ עש איז ניט גיקומן אויף אים קיין סבה · דארף ער זיך נאך מער זארגן ווייל מען זאמלט בוודאי אויף אים צוא גויף שווערע עונשים מען זאל אים מיט אמאל מאכן פר לירן פון דער וועלט · דרום איטליכר מענטש וואש פארכט זיך פאר גאט זאל גזהר זיין ניט צו קומן צוא דעם איסור : (ב) אונ איך האב גיזעהן פיל לייט וואש זיינן להוט נאך זייער האלז אונ זייא דער פולין זייער בויך מיט פיל עסין ווארג דער נאך טרינקען זייא פיל ביר ביז זייא ווערין שיכור · אונ דורך דעם אז עש גרייכט דיא צייט פון צוא באקין מצות מצוה קומן זייא שכירור הייד צוא העלפין

אונ באקין דיא מצות אונ זייער דיעה איז ניט מיושב אויף זייא צוא געבין זייער הארץ אויף דעם היילקייט פון דיא מצות · אונ חוץ דעם ווערין זייא גשטרויכלט דאש זייא פאר קויפין ניט רעכט דעם חמץ · אונ דאש קומט אלץ מחמת זייער דיעה איז ניט מיושב מחמת שיכרות · אבער ניט אזו דארף זיין דער מנהג פון די ערליכע יהודים דאש אלע זייערע ענינים אונ זייערע מעשים דארפין זיין מיט גירעכטיקייט אונ מיט קלוגשאפט אונ מיט שכל אונ מיט היילקייט אונ ריינקייט אונ פארכט צו ריינינן די נשמה · אונ זאל זיך ניט מכוין זיין פון וועגין דיא הנאה פון דעם גוף · אונ בפרט אין דעם עסק פון דיא מצות פון דעם יום טוב וואש דרינן איז פאר האנדין איין איסור כרת : (ג) אונ איך האב בקבלה אז אלע טירחות וואש דער מענטש איז זיך מטריח לכבוד דעם יו"ט פון פסח אונ ער ווערט מיד אין דער טירחא אדער אין דעם עסק וואש ער טוט לכבוד פסח · הרגת ער דער מיט אוועק אלע מזיקים וואש זייא ווערין גירופין נגעי בני אדם · אונ איז מתקן דעם תיקון פון קרי · אונ דאש הארץ פון איטליכין מענטשין וויישט דאך זיין ביטרקייט דאש כמעט אפילו איינר פון אונז איז ניט ניצול גווארין פון דר עבירה פון קרי · דרום איז גיווארפין אויף איטליכן יהודי מתקן צוא זיין דאש וויא ווייט ער קען אונ גאט ב"ה מיט זיינע פיל חסדים

זאל

מחשבות טובות של ישראל עמו וימהר עלינו לגאלנו · (ד) וחייב כל אדם לטהר עצמו ברגל זהו ודאי אין הפירוש שיטהר עצמו ברגל ממש דוקא אלא צריך לטהר עצמו קודם כניסת הרגל כדי שיקבל הרגל בקדושה ובטהרה וסוד הרג׳ל הוא קדושת השם הוי״ה במילואו עולה לחשבון ע״ב כזה יוד ה״י ויו״ ה״י ושם אהי״ה עולה במספר קס״א וקס״א וע״ב הן גימטריא רג׳ל וזהו הסוד שיטהר שני שמות קדושים שהן קדושת הרג׳ל והרב האר״י ז״ל כתב שבשעת הטבילה יכוין לקבל האורות ב׳ שמות אהי״ה הוי״ה כי זהו הסוד שחייב אדם לטהר עצמו ברגל ואם הוא זקן או חולש או חולת לא יסכן נפשו במצוה זו כי אין הקב״ה חפץ שיבואו בני אדם לידי סכנה אלא יוכל לטהר עצמו בתשעה קבין במים שאובין או ירחץ גופו מחנורה ולמטה וגם זה יקובל ברצון לפני הקב״ה ואח״כ יראה האדם לעסוק בהלכות פסח בתורה מאי דאפשר · (ה) והרב הגאון מהור״ר ישעידו סג׳ל בספר שלי״ה כתב קודם טבילה מצוה לרחוץ גופו בחמין ובכל ערב יום טוב נכון לעשות כן ובפרט בערב פסח כי זה הענין מבואר בזוהר ויקרא שביום י״ד בניסן כשמבערין החמץ בשריפה יכוין כי אז הוא בן חורין והוא יצא משעבוד היצר הרע שהוא השמן ועתה בשריפת החמץ מורה שיבער היצר הרע מהעולם ובתוכנו ה׳ והקליפות והרשעה כולם יבטלו מהעולם ואז יהיה ה׳ אחד ושמו אחד ולכך הביעור חמץ הוא ביו״ד בניסן שאז הלבנה היא במילואה ואין לקליפות שום שליטה על התינוקות מה שרוצין הקליפות לעורר דין עליהם בחולי הנכפה בר מינן כיון שהלבנה במילואה מה שאין כן כשהלבנה בחסרונה אז יש שליטות הקליפות להפיל לתינוקות בחולי הנ׳ל ולכן כתיב יהי מאר״ת ברקיע חסר וי״ו ולא כתיב מאורות בוי״ו ולכן צריך האדם לכוין בשעת הביעור שהוא נעשה בכח גמור וגובר על הקליפות · (ו) ולכן ראיתי מנהג יפה להשים עצי ההושענא על האש ששורפין בו החמץ ויש בו טעם כמוס וטעם הנגלה הוא כמ״ש הפוסקים בכמה מקומות הואיל ואתעביד בהו חדא מצוה נעביד בו מצוה אחריתא הכלל

העולה

אֵל מְקַבֵּל זַיִן דִיא גוּטַע מַחֲשָׁבוֹת פּוּן זַיִן פָּאלְק יִשְׂרָאֵל · אוּן זָאל אַיילֶן אוּנְז אוּיש צוּ לַייוּן : (ז) אוּן אִיטְלִיכְער מֶענְטְש בְּדַארְף זִיךְ מְטַהֵר זַיִן אוּם יו״ט אִיז נִיט דָאש פֵּירוּש עָר זָאל זִיךְ מְטַהֵר זַיִן מַאקֶע אוּם יו״ט : נָאר דָאש פֵּירוּש אִיז עָר דַארְף זִיךְ מְטַהֵר זַיִן אַייְדֶר יו״ט נַייט אַרַיין פּוּן וָועגְן עָר זָאל מְקַבֵּל זַיִן דָעם יו״ט סִיט קְדוּשָׁה אוּן טָהֳרָה אוּן עֶרֶב יו״ט זָאל עֶר זִיךְ טוֹבְלֶן לְכָבוֹד יו״ט · אוּן אוּיב עֶר אִיז אַיין אַלְטֶר מַאן אָדֶר אַיין שְׁלַאפֶר · זָאל עֶר זִיךְ נִיט מְסַפֵּק נֶפֶש זַיִן אִין דָעָר מִצְוָה צוּ טוֹבְלֶן זִיךְ דַוְוקָא · וָוארוּם נָאם ב״ה וָויל נִיט אַז מֶענְטְשֶׁן זָאלֶן קוּמֶן לִידֵי סַכָּנָה נָאר עֶר קָען זִיךְ מְטַהֵר זַיִן עֶר זָאל אוּיף זִיךְ נִיסֶן נַייֶן קְבִּין וַואסֶר · אָדֶר עֶר זָאל אָפּ וַואשֶׁן זַיִן גַוף פּוּן דָעם נַארְטִיל אֶן בִּיז אַראָפּ אוּן דָאש וָועט אוּיף אֶן גִינוּגֶן וָועֶרן בִּרְצוֹן פַּאר נָאט ב״ה · אוּן דֶר נָאךְ זָאל דָעָר מֶענְטְש זָעהֶן לָערֶנֶן הִלְכוֹת פֶּסַח וְויא זַייט עֶר קָען : (ח) אוּן דָעָר שלי״ה שְׁרַייבְּט אַייְדֶער עֶר טוֹבְלֶת זִיךְ לְכָבוֹד יו״ט · אִיז אַיין מִצְוָה עֶר זָאל אָפּ וָואשֶׁן זַיִן גַוף אִין וַוארֶם וָואשֶׁר · אוּן אַלְע עֶרֶב יו״ט אִיז דָאךְ רָעכְט אַוּ צוּ טָאן אוּן בְּפָרָט אוּם עֶרֶב פֶּסַח דָען דֶער עִנְיָן אִיז בַּשַׁייד אִין וודַאי · דָאש אִין דָעם פָּערְצֶטֶן טָאג אִין נִיסָן אִז מֶען פַּאר בְּרֶענְט חָמֵץ · זָאל עֶר זִיךְ סְכוֹן זַיִן אַז דָעָר מֶענְטְש דָאש אִיז נִיט קֶיין חוֹרִין אוּן גַייט אַרוּיש פּוּן דָעם שְׁעְבּוּד פּוּן דָעם יֵצֶר הָרָע דָאש אִיז דָער שָׁטָן · אוּן אִיצוּנְד סִיט דָעם פַּאר בְּרֶענְען דָעם חָמֵץ וַוייזְט דָאש אַז דָער יֵצֶר הָרָע זָאל אוּיש גִירַאמְט וְוערֶן פּוּן דָער וָועלְט · אוּן מִיר אַלֶע זַייֶנְען הַייליג אוּן צְווישֶׁן אוּנְז אִיז נָאט · אוּן דִיא קְלִיפּוֹת אוּן נָאר דָאש רְשָׁעוֹת זָאלֶן בָּטֵל וָועֶרן פּוּן דֶר וָועלְט · אוּן דְרוּם פַּאר בְּרֶענְט מֶען דָעם חָמֵץ אִין: דָעם פָּערְצֶטֶן טָאג אִין נִיסָן · וָוייל דָעָנְמָאלְט אִיז דִיא לְבָנָה בְּכְלִיאָה דָאש זִיא שַׁייְנְט דָעָנְמָאלְט נָאנְץ הֵעל · אוּן דִיא קְלִיפּוֹת הָאבֶּן קֵיין שְׁלִיטָה גִיט דָעָנְמָאלְט אוּיף דִיא קִינְדֶר צוּא דָער וָועקֶן אוּיף זַייא דָעם דִין זַייא מִזִּיק צוּ זַיִן סִיט חוֹלִי נִכְפֶּה בֶּר סִינְן · דְרוּם מוּז דָער סְטֶענְטְש דָאש מְכַוִין זַיִן בְּשָׁעַת חָמֵץ פַּאר בְּרֶענְן וָואש דָאש וָועֶרט נִיטְאן סִיט כֹּח אוּן דָעָנְמָאלְט שְׁטַארְקְט עָר זִיךְ אוּיף דִי קְלִיפּוֹת : (ו) אוּן דְרוּם הָאבּ אִיךְ גְוָועהְן אַיין גוּטֶן מִנְהָג צוּא פַּאר בְּרֶענְען חָמֵץ סִיט דִיא הוֹשַׁעֲנוֹת אוּן אִין דְרֶינְן אִיז פַּאר הָאנְדֶין אַיין בֵּהָאלְטֶענְער סוֹד · אוּן דָר פְּרָאסְטֶר טַעם אִיז אַז וְויא דִיא פּוֹסְקִים שְׁרַייבְּן אוּיף פִּיל עֶרְטֶר וַויִיל עֶש אִיז סִיט דָעם שׁוּין נִיטְאן גִיוְוארְן אַיין מָאל אַיין מִצְוָה · זָאל מֶען דָעָר סִיט מָאן נָאךְ אַמָאל אַיין

מצוה

העולה כי ביעור חמץ מורה על התירות מסטרא אחרא וא"כ חיוב גדול באותו הפעם שצריך לרחוץ בחמים כדרך השבוים היוצאים מבית השבי מרחיצין עצמן בחמין ואחי"כ יתעסק בעשיתו באפיית המצות כדי להכנים עצמו בקדושה העליונה ויעשה בשמחה ובחדוה המצות של מצוה לצורך סדר כ' לילות וזה יהיה יחוד להקב"ה ושכינתיה כדאיתא בזוהר פ' ויקרא שם וזה לשונו בגין כך ישראל מתקנין ליחוד הקב"ה ושכינתיה ביתא כל ההוא יומא וכו' דהא בההוא לילה זונא עילאה קדישא אתער ואשתכח הה"ד הוא הלילה ובהצעת השלחן והסיבה שעושין שמציירין ומייפין הסיבה כדרך כל מנהג ישראל עיקר כוונה צריך לתקן הסיבה לכבוד קוב"ה ושכינתיה וע"כ יזהר מאוד לתקן ההסיבה דווקא על ידי ישראלית ומה טוב מאוד עי' ישראלית הטהורה מטומאת הנדה ומכל שכן שיותר טוב ע"י בתולה ישראלית שלא ראתה נדה עדיין פשיטא הוא טוב ומשובח יותר · (י) ואיתא בזוהר פ' ויקרא בעי למהדי בההוא ליליא בגין דחדוותא משתכח לעילא ותתא וע"כ צ"ל שירות ותשבחות של אותו הלילה בשמחה ובגילה ולא להראות שום לב רגז וכן מזהיר הזוהר בכמה מקומות דחיוב הוא על בר נש לאשתעי ביציאת מצרים ובההוא סיפורא כונם הקב"ה לכל פמליא דילה ואמר להו זילו ושמעו סיפורא ושבחא דקא חדאן ברוא דפורקנא דמאריהון כדין אתיין ואודין ליה להקב"ה על כל אותן ניסין וגבורין וכל פמליא דלעילא אודאן ליה על עמא ישראל דאית ליה בארעא דחדאן בחדוה דפורקניה דמאריהון כדין אתוסף חילא וגבורתיה לעילא וישראל בההוא סיפורא יהבין חילא למאריהון וכל העולמות דחלין מקמי הקב"ה הנך רואה גודל השבח של סיפור יציאת מצרים · (ח) ע"כ יראה לומר ההנדה במתון ולא לאמרו במהירות ואל יהא דומה עליו למשא ח"ו ודע לך כי מצות עשה מן התורה להיות לכל אחד מישראל לזכרון תמיד כל ימי חייו הניסים שעשה הקב"ה לאבותינו ולנו ובהגיע יום זה מחויב לספר חסדי ה' לפניו כמש"ה והגדת לבנך ביום ההוא וגו' ועל זה באה עלינו המצוה של סיפור יציאת מצרים בכל שנה ושנה ובכל דור ודור בליל פסח כי בזכות זה הקב"ה יפרוש כנפיו תמיד עלינו להציל אותנו

מִצְוָה · דָּער בְּלָל דָּער פּוּן אִיז אַז דָאש פַּאר בֶּרַעכְנען חֲמֵץ דָּר וָועלְט : דְרוּם מוּז מָען זָאגְן דִי שִׁירוֹת וְהִשְׁבָּחוֹת מִיט וַוייזְט אוֹיף חַיְרוּת פּוּן דָּר ס"א · דְרוּם אִיז דָאש מָאל אַיין שִׁמְחָה אוּן פְֿרֵייד אוּן ניט צוּ וַויינְען קיין שוּם צָארִינְדִיג הָארְץ נְרוֹשֶׁר חִיוּב עָר זָאל זִיךְ וַואשְׁן אִין וַואכְעמָע וַואשֶׁר · אַזוֹ אוּן אַז אוֹיךְ אִיז דָּר זוהר מְהִיר אִין פִּיל עָרְטָער אַז עָש אִיז אַיין וְויָא דִיא שְׁבוּיִם וָואש גַיְיעָן אַרוּיש פּוּן דָּער תְּפִיסָה וַואשְׁן זִיא זִיךְ אָפּ מִיט וַואכְמָע וַואשֶׁר אוּן דָּער נָאךְ זָאל עָר עוֹבֵק זַיין אִין דִיא מַצוֹת בַּאקִין : פּוּן וָועגְן עֶר זָאל זִיךְ אַרַיין בְּרַיינְגן אִין דָּר אַיינְפִֿרִשְׁטָער קְרוּשָׁה · אוּן זָאל מִיט חֲדָוָה בַּאקִין דִיא מַצוֹת פּוּן וָועגְן דִיא סְדָרִים פּוּן בַּיידָע נֶעכְטָע פּוּן פֶּסַח · אוּן דָאש וָועט זַיין אַיין יְחוּד צוּ קוּב"ה וּשְׁכִינְתֵּה אָזוֹא וְויָא עָש שְׁטַיים אִין זוהר פְֿרָשַׁת וַיִקְרָא · אוֹיךְ דָאש צוּם טִישׁ גְרַייטְן אוּן דִיא הָעכְטָע בֶּעט בָּעטְן וָואש דִיא יִשְׂרָאֵל זַיינְען זִיךְ נוֹהג דִיא דָאוּינָע נָאכְט פּוּן פֶּסַח · מוּז דָּער עִיקָר בַּיוָנָה זַיין דָּרִינְן פּוּן וָועגְן דָעם כְּבוֹד פּוּן נָאט ב"ה מִיט זַיין שְׁכִינָה : דְרוּם זָאל בֶּעטְן דִיא הָעכְטָע בָּעט נָאר דַּוְוקָא אַיין יִשְׂרָאֵלִית וָואש אִיז טָהוֹר פּוּן דָּר טוּמְאָה פּוּן נִדָּה · אוּן מִכָּל שְׁכָּן אַז עָש אִז נָאךְ בֶּעשֶׂר אַז אַזוֹ אַיין בְּתוּלָה וָואש דָאש נָאךְ נָאר ניט גִיוָועהָן קיין נִידוּת זָאל בֶּעטְן דִיא הָעכְטָע בָּעט · אוּן אִין זוהר פְֿרָשַׁת וַיִקְרָא שְׁטַיים אַז דִיא נָאכְט פּוּן פֶּסַח מוּז דָּער מָענְטְשׁ זִיךְ פְֿרַייעְן וְויל דִעמְאלְט וָועט נָפוֹגן אַיין פְֿרַייד אוֹיף דָעם הִימֶל אוּן אוֹיף

דָּר וָועלְט : דְרוּם מוּז מָען זָאגְן דִי שִׁירוֹת וְהִשְׁבָּחוֹת מִיט שְׁמָחָה אוּן פְֿרַייד אוּן ניט צוּ וַויינְען קיין שוּם צָארִינְדִיג הָארְץ אוּן אַזוֹ אוֹיךְ אִיז דָּר זוהר מְהִיר אִין וַואכְעמָע וַואשֶׁר · אַזוֹ וְויָא דִיא שְׁבוּיִם וָואש גַיְיעָן אַרוּיש פּוּן דָּער תְּפִיסָה וַואשְׁן זִיא זִיךְ אָפּ מִיט וַואכְמָע וַואשֶׁר אוּן דָּער נָאךְ זָאל עָר זַיין אָפּ מִיט וַואכְמָע וַואשֶׁר אוּן דָּער נָאךְ זָאל זִיךְ תִּיוּב אוֹיף דָעם מָענְטְשׁשְׁן צוּ דָּר צַיילִין אִין יְצִיאוֹת מִצְרַיִם דִי דָאוּינָע נָאכְט · אוּן נָאט ב"ה זָאמְלט אַיין נָאר זַיין פַּמַלְיָא אוּן וָאנְט צוּוא וַייא · נַייט הָערְט דָאש דָּער צַיילוּנְג אוּן דָעם שְׁבָח וָואש וַייא פְֿרַייעְן זִיךְ אִין דָעם אוּיש לַייזוּנְג פּוּן וַייטָער הָער אוּן זַיִיא קוּמְן אוּן לוּיבְן צוּוא נָאט ב"ה אוֹיף דִיא אַלָע נִסִים אוּן גְבוּרוֹת · אוּן נָאר דִי פַּמַלְיָא פּוּן דָעם הִימֶל לוּיבְן אִים אוֹיף דָעם פָאלְק יִשְׂרָאֵל וָואש עָר הָאט אוֹיךְ דָּר עֶרֶד · וָואש וַייא פְֿרַייעְן זִיךְ מִיט דָעם וָואש וַייטָער הָער הָאט וַייא אוּיש גְלַייוִט · דָעמְאלְט וָועט נִיטָעָרט פְּתַח אוּן שְׁמַארְקַייט אוֹיף דָעם הִימֶל אוּן אַלָע עוֹלָמוֹת פָּארְכְטִין זִיךְ פַּאר נָאט ב"ה · נוּא זָעהְמְט דָאךְ דָאש נְרוֹישְׁקַייט פּוּן דָעם שְׁבָח פּוּן דָעם דָּר צַיילוּנְג יְצִיאוֹת מִצְרַיִם : (ח) דְרוּם

מן הסכנה בכל הדרכים ויעשה לנו נסים ונפלאות אבל מי שההגדה עליו דומה למשא ואומר בעל כרחו
או בעצלות ובלי שמחה וכוונת הלב אז אינו זוכה להעשות לו נס כשהוא במקום הסכנה הנה קצרתי
בענין זה עיין באריכות בספר של״ה ובהגיע לומר מעשה בר׳ אליעזר ור׳ עקיבא יכוין למ״ש האר״י ז״ל
שיש למעלה ש״ע נהורין הבאים משני שמות הקדושים של מי א״ל כמוך נושא עון ועובר על פשע וגו׳
ושל ה׳ א״ל רחום וחנון כי ב׳ פעמים א״ל כזה אל״ף למ״ד במילואם הן גימטריא ש״ע וש״ע נהורין אלו
מקבלין נשמות בעלי תורה שלומדין תורה לש״ש והם בעלי יראה ואז מאירים על ראשם ש״ע נהורין
הנזכרים ועוד מ״ה כמנין שם הוי״ה במילואה כזה יו״ד ה״א וא״ו ה״א ומ״ה נהורין באין לתלמידי חכמים
מצד הוראות שלהם ובודאי תנאים ואמוראים הראשונים היו מושלמים בתורה וביראה ואל זה מרמז
תיבות מ״ה ש״ע שהן בהיפוך אתוון מעשה בר׳ אליעזר ור״ע וכו׳ כי מעש״ה הן אותיות מ״ה ש״ע
נהורין שיאירו אלינו בזכות התנאים ואמוראים׳ (ט) ודע ענין גדול כתב הרב האר״י ז״ל כשמגיע באמירת
ההגדה לוהיא שעמדה לאבותינו וכו׳ עד תיבת והקב״ה מצילנו מידם יגביה הכוס כשיתחיל לומר
והיא שעמדה דתיבת והיא קאי אשכינה שהיא תמיד עמנו ועוד דע ענין נכון לפי דעתנו כי לפי
הנראה בעת שהרג משה רבינו את המצרי זה היה התחלת מפלה ונפילת מצרים ומאז התחיל להתיש
כח שר של מצרים׳ (י) כי הרב האר״י ז״ל כתב בכתביו דמרע״ה הרג למצרי בשם אחד מן מ״ב
שמות והוא שם הנקרא (יכ״ש) ויוצא מפסוק מ״י שמ״ך לאי״ש שר ושופט כי השם הזה היה משפיל
את מצרים ועל שם זה רמז דוד המלך ש״פטני י״הוה כ״צדקי הרומז בר״ת שם יכ״ש ובהיות כי עלינו
חיוב לספר ביציאת מצרים ע״כ נראה לי דשם זה הוא מרומז בר״ת של ל״יל ש״מורים שהוא גימטריא
שם יכ״ש וליל זה נקרא ליל שמורים לפי שהוא משומר מן המזיקים ולכן אין אנו קורין ק״ש בליל זה
להראות שאנו מאמינים בהקב״ה שהוא ישמור אותנו מכל המזיקים ופגעים בב׳ לילות הפסח כאשר
שהשם הנ״ל הוא מכניע כל הרשעה ולכן חיוב עלינו רק להרבות בספור יציאת מצרים וכל המרבה
לספר הרי זה משובח מ״ו מהרר״י ז״ל :

דוד

פֶּסַח אִיז עֶר מְחוּיָב צוּא דֶר צֵיילִן דִיא חֲסָדִים פוּן גָאט אוּנ
דְרוּם אִיז חַל אוֹיף אוּנְז אֵלֶע יָאר דִי מִצְוָה פוּן צוּא דֶער
צֵיילִן יְצִיאוֹת מִצְרַיִם אִין דֶר עֶרְשְׁטֶר אוּנ אִין דֶר אַנְדֶרֶר נַאכְט
פוּן פֶּסַח׳ דֶען בִּזְכוּת זֶה וֶועט גָאט ב״ה פַאר שְׁפְּרֵייטִין
זַיינֶע פְּלִיגֵל אוֹיף אוּנְז מַצִיל צוּ זַיין פוּן סַכְּנוֹת דְרָכִים אוּנ וֶועט
אוּנְז טָאן נִיסִים וְנִפְלָאוֹת׳ אָבֶּער דֶער וָואשׂ דִיא הַגָּדָה
זָאגִין אִיז בַּייא אִים גְלַייךְ וִויא אַיין מַשָּׂא׳ אוּנ זָאגְט זִיא
אִיבֶּר דַאנְק׳ אָדֶר מִיט פּוֹלְקַייט׳ אוּנ אָן שִׂמְחָה אוּנ אָן
כַּוָּונָה פוּן דֶעם הַאַרְץ׳ דֶער אִיז נִיט זוֹכֶה אַז עֶשׂ זָאל
אִים גִיטָאן וֶוערִין אַיין נֵס אַז עֶר אִיז אַמָאל אִין אַיין מָקוֹם
סַכָּנָה: (ט) אוּנ וַוייש אַז אַגְרוֹישֶׁע זַאךְ שְׁרַייבְּט דֶר האר״י
ז״ל דָאשׂ אַז עֶר גְרַייכְט אִין דֶער הַגָּדָה צוּא וְהִיא שֶׁעָמְדָה
לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ׳ זָאל עֶר אוֹיף הַייבִּן דֶעם כּוֹס בִּיז והקב״ה
מַצִילֵנוּ מִידָם וָוארוּם דָאשׂ וָוארְט וְהִיא גַייט אוֹיף דֶער
שְׁכִינָה׳ וָואשׂ זִיא אִיז כַּבַּיכוֹל תָּמִיד מִיט אוּנְז׳ נָאךְ וַוייס
אַז בְּשַׁעַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ הָאט גִיהַרְגֶתְּ דֶעם מִצְרִי אִיז דֶענְמָאלְט
גִיוֶוען דער אָן הַייבּ פוּן דֶער מַפָּלָה פוּן מִצְרַיִם׳ אוּנ פוּן
דֶענְמָאלְט אָן הָאט דֶער שַׂר פוּן מִצְרַיִם אָן גִיהוֹבִּן שְׁלַאף
צוּא וֶוערִין: (י) דֶען דֶר הָרֵב האר״י ז״ל שְׁרַייבְּט אַז מֹשֶׁה
רַבֵּינוּ ע״ה הָאט גִיהַרְגֶתְּ דֶעם מִצְרִי מִיט אַיין שֵׁם פוּן דִי
צְוַוֵיי אוּנ פֶערְצִיג שֵׁמוֹת אוּנ דָאשׂ אִיז דֶער שֵׁם (יכ״ש) אוּנ
עֶר קוּמְט אַרוֹישׂ פוּן דֶעם פָּסוּק מ״י שֹׁמ״ך לאי״ש׳ דֶען
דֶער דָאזִיגֶער שֵׁם (יכ״ש) הָאט מַשְׁפִּיל גִיוֶועזִין דִיא
מִצְרַיִם׳ אוּנ אוֹיף דֶעם שֵׁם הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ ע״ה מְרַמֵּז
גִיוֶוען שפטני י״י כצדקי וָואשׂ דִיא רָאשֵׁי תֵּיבוֹת דֶער פוּן
זַיינֶען דֶער שֵׁם (יכ״ש) אוּנ וַוייל עֶשׂ אִיז אוֹיף אוּנְז אַיין
חִיוּב דִיא נַאכְט פוּן פֶּסַח צוּא דֶער צֵיילִין אִין יְצִיאוֹת
מִצְרַיִם דְרוּם אִיז דֶער שֵׁם מְרוּמָז אִין דִיא אָן הַייבּ
וֶוערְטֶר פוּן לֵיל שְׁמוּרִים וָואשׂ זִיא טְרֶעפְט אָן וַויפִל דֶר
שֵׁם (יכ״ש) אוּנ דְרוּם וֶוערְט דִיא נַאכְט גִירוּפִין לֵיל
שְׁמוּרִים׳ וַוייל זִיא אִיז גִיהִיט פוּן דִיא מַזִיקִים׳ אוּנ
דְרוּם לֵייעֶנֶן מִיר נִיט קַיין קְרִיאַת שְׁמַע אִין דֶער דָאזִיגֶער
נַאכְט צוּ וַוייזִין אַז מִיר גְלַייבִּין אִין גָאט ב״ה אַז עֶר וֶועט
אוּנְז הִיטִן פוּן דִי מַזִיקִים אִין בֵּיידֶע נֶעכְט פוּן פֶּסַח׳ וַוייל
דֶער דָאזִיגֶר שֵׁם (יכ״ש) אִיז מַכְנִיעַ אַלֶע רִשְׁעוֹת אוּנ דְרוּם
אִיז אַיין חִיוּב אוֹיף אוּנְז צוּא מֶערִין צוּא דֶער צֵיילִין אִין
יְצִיאוֹת מִצְרַיִם׳ אוּנ אִיטְלִיכֶער וָואשׂ מֶערְט צוּ דֶר צֵיילִין
אִין יְצִיאוֹת מִצְרַיִם דֶער אִיז גִילוֹבְּט :

דוד

פרק צא דוד המלך אמר גם צפור מצאה בית ודרור קן לה וגו' בודאי לא להנם אמר דוד כן ולא על כתם צפור אמר הכי דמאי רבותא איכא שצפור מצאה בית וצפור דרור מצאה קן לה אבל הענין הוא מבואר בזוהר פ' בלק כי העולמות וחדרים שיש למעלה בגן עדן אשר הצדיקים יושבים שם מסודרים בתלת שורין ובהנך שורין יש חדרים והיכלות מלאים צדיקים אשר עליהם נאמר עין לא ראתה אלהים זולתך והצדיקים יושבים ביקר וגדולה ועטרותיהן בראשיהם ובין הני שורות שם מטיילין נשמות הצדיקים אשר עדיין לא זכו כל כך כמו אותן הצדיקים שהן יושבין על מקומם אכן גם הטיול אשר מטיילין בין השורות הוא להם לעונג גדול ויש להם נחת רוח ועליהם נאמר גם צפור מצאה בית אף שהן בין השורות אפ"ה מצאו גם שם בית ומקום מנוחה מהאי עונג ומאי דקראו צפור הוא שבשביל שבחודש ניסן הצפרים מתחילין לצפצף כן בגן עדן הנשמות מתלבשין בדמות צפרים בחודש ניסן ובכל בקר ובקר הם מצפצפים כצפרים והאי צפצופא שבחא דקב"ה הוא וצלותא על חיי בני נשא בגין דאלין יומין ישראל כלהו מתעסקין במצות ועבדין פקודין דמארי עלמא ואינון צדיקים דיתבי לגו בהיכלין טמירין דאתאמר עליהון עין לא ראתה ונקראים דרור דאית להון דרור וחרות מכולם ואינו קן מיוחד לבא למדור כמו קן מתוקן ומוכן היטב ואי תימא במאי זכיין אינון צדיקים דיתבין לגו בהיכלין טמירין יותר מאינון צדיקים שבין השורות ולו"א אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך ה' צבאות פירוש אינון דבהיכלין טמירין לגו הם אשר זכו להעמיד בני תלמידי חכמים העוסקים בתורה שבכתב ותורה שבעל פה שהן נגד ב' מזבחות שבמקדש ותלת זמנין בשתא הקב"ה בעי לאשתעשע בהנך צדיקים ופתחין להו היכלא חד תמן עושין עשרות לעשר בהם משיח צדקנו לעתיד לבא והנה נזכר לעיל דבחודש זה כל ישראל עוסקים במצות לבער חמץ בהגעלה ובליבון וההדחה והעירוי והבדיקות חיטים בנפה והטחינה והלישה והעריכה והריקוד ואפייה והיסק התנור כל עסק נחשב למצוה מיוחדת

פרק צא דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גִיזָאגְט גם צפור מצאה בית

אוֹיךְ דֶר פּוּינְקְט הָאט גִיפּוּנְן אַיין הוּיז ודרור קן לה

אוּן דֶר פְּרַייֶעֶר פּוּינְקְט הָאט זִיךְ גִפּוּנְן אַיין נֶעסְט אוּן דָאס הָאט דָּוִד בְּוַודַאי נִיט גִיזָאגְט אוֹיךְ אַיין סַהַם פּוּינְקְט וָארוּם וָואס אִיז דָען דִיא רִבּוּתָא אַז אַיין פּוּינְקְט הָאט גִפּוּנְן אַיין הוּיז ׳ נָאר דֶר עֶנְגִן אִיז בַּשַׁייד אִין זוֹהַר פַּרְשָׁה בָּלָק דָאס דִי עוֹלָמוֹת אוּן דִי חֲדָרִים וָואס אִיז פַּאר הַאנְדִין אִין גַן עֵדֶן וָואס דִיא צַדִּיקִים זִיצִן דָארְטִין ׳ זַיינֶן זַייא גִיסַדְרָתְּ אִין דְרַייא שׁוּרוֹת אוּן דִיא צַדִּיקִים זִיצִן מִיט כָּבוֹד אוּן גְדוּלָה אוּן זַייעֶרע קְרוֹנְן זַיינֶן אוֹיךְ זַייעֶרע עֲטָרוֹת בָּעֶם אוּן צְווִישִׁין דִי שׁוּרוֹת שְׁפַּאצִירְן זִיךְ דִי נִשְׁמוֹת פּוּן דִיא צַדִּיקִים וָואס זַייא הָאבִּין נָאךְ נִיט אַזוֹ פִיל זוֹכֶה גִיוָארְן אַזוֹ וִויא דִי צַדִּיקִים וָואס זַי זִיצִן שׁוֹין אוֹיךְ זַייעֶרע עֲרָטָר ׳ נָאר דָאס שְׁפַּאצִירְן וָואס זַייא שְׁפַּאצִירְן זִיךְ צְווִישִׁן דִיא שׁוּרוֹת אִיז דָאס פַּאר זַייא אוֹיךְ גְרוֹיס תַּעֲנוּג אוּן הָאבִּין דֶר פּוּן נַחַת רוּחַ אוּן אוֹיךְ זַייא וָערְט גִיזָאגְט דָער פְּסוּק גם צפור מצאה בית אוֹיךְ דִיא נְשָׁמוֹת וָואס הָאבִּין נָאךְ נִיט זוֹכֶה גִיוָארְן צוּא זִיצִן צְווִישִׁן דִי צַדִּיקִים אוֹיךְ אַזוֹ שׁוֹין דִי דָאזִיגֶע צַדִּיקִים וָואס זַייא הָאבִּין דֶר פּוּן דָאס זַייא שׁוֹין אִין אִירֶע אֲרָטָר אוּן זַייא זִיצִן אוֹיךְ אִין אַיין הוּיז אוּן אִין אַיין דְרוֹם וָואס אִיז דָען דִיא רִבּוּתָא אַז אַיין פּוּינְקְט הָאט גִפּוּנְן אַיין הוּיז ׳ נָאר דֶר עֶנְגִן אִיז בַּשַׁייד אִין זוֹהַר פַּרְשָׁה בָּלָק דָאס דִי עוֹלָמוֹת אוּן דִי חֲדָרִים וָואס אִיז פַּאר הַאנְדִין אִין גַן עֵדֶן וָואס דִיא צַדִּיקִים זִיצִן דָארְטִין ׳ זַיינֶן זַייא גִיסַדְרָתְּ אִין דְרַייא שׁוּרוֹת אוּן דִיא צַדִּיקִים זִיצִן מִיט כָּבוֹד אוּן גְדוּלָה אוּן זַייעֶרע קְרוֹנְן זַיינֶן אוֹיךְ זַייעֶרע עֲטָרוֹת בָּעֶם אוּן צְווִישִׁן דִי שׁוּרוֹת שְׁפַּאצִירְן זִיךְ דִי נִשְׁמוֹת פּוּן דִיא צַדִּיקִים וָואס זַייא הָאבִּין נָאךְ נִיט אַזוֹ פִיל זוֹכֶה גִיוָארְן אַזוֹ וִויא דִי צַדִּיקִים וָואס זַי זִיצִן שׁוֹין אוֹיךְ זַייעֶרע עֲרָטָר ׳ נָאר דָאס שְׁפַּאצִירְן וָואס זַייא שְׁפַּאצִירְן זִיךְ צְווִישִׁן דִיא שׁוּרוֹת אִיז דָאס פַּאר זַייא אוֹיךְ גְרוֹיס תַּעֲנוּג אוּן הָאבִּין דֶר פּוּן נַחַת רוּחַ אוּן אוֹיךְ זַייא וָערְט גִיזָאגְט דָער פְּסוּק גם צפור מצאה בית אוֹיךְ דִיא נְשָׁמוֹת וָואס הָאבִּין נָאךְ נִיט זוֹכֶה גִיוָארְן צוּא זִיצִן צְווִישִׁן דִי צַדִּיקִים אוֹיךְ אַזוֹ

ועל כן ישר וכשר לעשות מלאכה ממלאכות הנזכרים על ידי ישראלית ובהיות כן ראוי להדר אחר עשיית המצות בחודש זה וכל הירא לדבר ה׳ יחשוב בעין שכלו איך לחדש איזה דבר מצוה כי גם זה נכלל בדברים קדושים של מאמר הנזכר שבחודש זה מתעסקים במצוה ושפיר מתפרש הכתוב החודש הזה לכם לטהר את נפשותיכם צריכין ליתן צדקה ופרנסה לעניים כי בפסח נידונין על התבואה ופריך מאי קמ״ל אר״י על התבואה ממש דאמר ר״י בשנה שעברה נתן להם הקדוש ברוך הוא תבואה כדי סיפוק דעלמא והנה כשרואה הקב״ה שהבריות לא יצאו י״ח בעשיית הצדקה נגד השפע טוב שנתן להם הקב״ה בתבואה והבריות לא נתנו מעשר כהוגן ולא יהבי מיניה למסכנא כהוגן ולית מי ולאלמנה כד אתיא פסח דאין הקב״ה לכל עלמא על ההוא תבואה דיהיב להו בשתא דעברה · על כן יתבונן האדם היטב בכל חודש ניסן אם יצא ידי חובתו היטב במצוה של צדקה נגד ההשפעה שקיבל מהקב״ה בשנה שעברה ועל אחת כמה וכמה מוטל על ראשי עדת ישראל להתבונן היטב על השנה שעברה ומכ״ש על השנה הבאה בפרט לצורך חג הגדול והקדוש כמו חג הפסח שצרכי העולם הן מרובים וכל בני ישראל שוים בתוקף הנס עני ועשיר יחדו מחויבים למצות ומרור וד׳ כוסות ושאר צרכי יו״ט ובא וראה מה שכתב הזוהר פ׳ בשלח על התעוררות השגחות עניים ואביונים א״ר חייא תמיהנא על האי קרא כי שומע אל אביונים:ה׳ וכי אל אביונים שומע ולא לאחרים · א״ר שמעון בגין דאביונים קרובין הן יותר למלכא קדישא דכתיב לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה ולית לך בעלמא דאיהו תביר ליבא כמסכנא ואמר רשב״י תא חזי כל אינון בני עלמא אתחזין קמי קוב״ה בגופא ונפשא ומסכנא לא אתחזי אלא בנפשא בלחודא וקב״ה קריב לנפשא יתיר ומסכנא חד הוי בשבבותיה דר׳ יוסי ולא הוי מאן דאשגח ביה והוא

אונ זיפן די מעל אונ מצות קנעטן אונ באקין · דאש איטליכע זאך ווערט גירעכינט צוא איין בזונדרע מצוה · דרום איז איין מנהג כשר · אז דיא מלאכה פון דיא אלע מלאכות זאל גיטאן ווערין נאר דורך ישראלים · אונ ווייל עש איז יוא אזו ניהער מען מהדר צו זיין דעם חודש מצות צו טאן אונ איטליכר וואש פארכט זיך פאר גאט זאל טראכטין מיט זיין שכל וויא ארום נאך מחדש צוא זיין עפיש איין דבר מצוה · אונ מען מוז געבין צדקה אונ פרנסה צוא דיא ארעמע לייט ווארום אום פסח ווערט מען גימשפט אויף דר תבואה דאש מיינט מען אזו וויא רבי יוחנן האט גיזאגט דאש אין דעם פריערינן יאר האט זייא גאט ב״ה נגעבין תבואה וועדליג דאש בדערפנש פון דער וועלט · אונ אז גאט ב״ה זעהט אז די לייט האבין ניט יוצא גיווען דאש זייא האבין ניט גיגעבין קיין צדקה וועדליג דער גוטר שפע וואש גאט ב״ה האט זייא גיגעבין אין דער תבואה · אונ דיא לייט האבין ניט גיגעבין קיין מעשר וויא רעכט איז · אונ האבין פון איר ניט גיגעבין צו די ארעמע לייט אונ צו יתומים אונ אלמנות וויא רעכט איז אז עש קומט פסח איבר איאר משפט גאט ב״ה צוא גאר דער וועלט איבר דער תבואה וואש ער האט זייא גיגעבין אין דעם פריערינן יאר · דרום זאל דער מענטש גוט זיך איבר קלערין אין גאנץ חודש ניסן אויב ער האט רעכט יוצא גיווען · מיט דער מצוה פון צדקה קעגין דער השפעה וואש ער האט מקבל גיווען פון גאט ב״ה אין דעם פריערינן יאר · אונ מכל שכן דיא ראשים אונ דיא פרנסים · דיא בדארפין גוט אכטונג געבין דרויף · אונ מכל שכן זייא זאלין ווייטר רעכט יוצא זיין אין אין דר מצות צדקה · אונ בפרט זייא זאלין געבין דיא עניים אויף דעם בדערפנש פון דעם גרויסן יו״ט פסח · וואש דענמאלט דארף דער עולם זייער פיל · אונ אלע ישראלים זיינן גלייך אין דעם שטארקין גם פון יציאת מצרים · דאש איין עני אונ איין עשיר זיינן אלע חייב צוא עסין מצה אונ מרור אונ צוא טרינקען ארבע כוסות אונ דיא איבערינע בדערפנש פון יום טוב · קום אונ זעה וואש עש שטייט אין זוהר פרשה בשלח אויף דעם התעוררות פון השגחה צו האבן איבר דיא ארעמע לייט · רבי חייא האט גיזאגט איך פאר וואונדר מיך אויף דעם פסוק וואש עש שטייט כי שומע אל אביונים ה׳ דען גאט הערט צו די ארעמע לייט וואש בעטין פון אים · איז דאך קשה הערט דען גאט ב״ה נאר צוא דיא ארעמע לייט אונ ניט צוא אנדרע וואש בעטין אים · האט רבי שמעון דאש פר ענטפרט ווייל די אביונים זיינן נאהנט צוא גאט ב״ה דען עש שטייט אין פסוק לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה איין צוא בראכין אונ איין צוא שטוסן הארץ פאר שעמט גאט ניט · אונ עש איז ניט פאר האנדין קיין שום מענטש זאל האבין אזו איין צו בראכין הארץ וויא איין

וחוא חוי אכסיף (ר"ל שהיה ביישן גדול) יומא חד חלש האי מסכנא מחמת הדוחק עאל לגביה רבי יוסי שמע חד קלא מן השמים דאמר טילקא טילקא (פירוש כי הגלגל הוא טילקא ר"ל שהעניות הוא גלגל החוזר בעולם) והנה בזה המקום אשר שמה גלגל הנשמות הפורחים מאותו המקום יצאה בת קול ואמרה כן הא נפשא פרחה גבאי ולא ממו יומיה ווי ווי לבני נשא דלא אשתכח בהו דיתיב נפשיה לגביה אז שדא רבי יוסי בפומיה דהאי מסכנא מיא דגרגרין אפותא דקונטא (פי' המצרשים שנתן לו מים שנתבשלו בו גרוגרות ועוד שרשי עשבים של רפואות שהשותה מים שמתבשלים בהם אלו השרשים עם הגרוגרות גורמים שהחולה מזיע ונתרפא) אתבקע זיעה באנפוי ותב לבתר אתא ושאיל ליה אמר חייך רבי נפשי נפקת מיני וממו לנפשאי קמי כורסיא דמלכא ובעיתי למיהוי תמן אלא דבעי הקדוש ברוך הוא לזכאה לך ואבריזו עלך זמין הוא רבי יוסי לסלקא רוחיה ולאתקשרא בחד אידרא קדישא דזמין חברייא לאתערא תמן והא אתקינו תלת כורסייא דקיימין לך ולחברך מההוא יומא חוי משגיחין ביה בני נשא ונתנו לו כדי צרכו ותו מסכנא אחרא אעבר קמיה דרי' וחוי בידיה פלג מעה כסף אמר ליה רבי יצחק היאך אשלים נפשייכו דהא לא אשתכח גבאי רק פלג מעה אמר ליה האי מסכנא הא אשלימות בפלגא אחרא דאית לי אפקיה ויהיב ליה אתחזיאו לרבי יצחק בחלמא דהוא אעבר בשפתא דימא רבא ובעאן למשדיה בגוואה ויהיב ידיה לרשב"י דהוא אושיט ידוי לקבליה ואתי האי מסכנא ואפיק יתיה ואשתזיב כד אתער נפל בפומיה האי קרא אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' הרי לך כמה אזהרות שצריכין להזהר בעניים ובפרט גבאי צדקה צריכין לראות לקנות חיטים ולטחון ולשלוח הקמח לעניים שאז הנאתן קרובה ויותר שכר יש להגבאים כששולחים קמח ובשר לעניים

אַיִן אָרוּם מָאן · אוּג נָאךְ הָאט רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי
גִיוָאנְט אַלָע מְעַנְטְשֶׁן פוּן דָער וָעלְט וָערָן גְוויזִן פַּאר
נָאט מִיט דָעם נוּף אוּג מִיט דָער נְשָׁמָה · אוּג דָער אָרוּם
מָאן וָועְרְט נָאר גְוויזִן מִיט זַיין נְשָׁמָה אַלַיין · אוּג נָאט
ב"ה גִיעֲהָנְט דִיא נְשָׁמָה בָּעְטָר · אַיִן אָרוּם מָאן אִיז
גִיוָועְן אַיִן שְׁכֵן בַּיִא רַבִּי יוֹסִי · אוּג קֵיינָער הָאט אוֹיף
אִים קֵין הַשְׁנָחָה נִיט גִיגָעבְּן · אוּג עָר אִיז גִיוָועְן אַגְרוֹישֶׁר
בַּיְישָׁן · אַיִן מָאג אִיז דָער אָרוּם מָאן שְׁלַאף גִיוָואָרִין
מַהֲמַת גְרוֹיש דוּחַק אִיז רַבִּי יוֹסִי אַרַיין גִינַאנְגָן צוּא אִים
מְבַכֵּר חוּלָה זַיין · הָאט עָר גִיהָערְט אַיִן בַּת קוֹל הָאט
גִיזָאגְט מִילְקָא מִילְקָא דְאש אִיז מַיִיטש דְאש עָנִוּת אִיז
גָלַייךְ וִויא אַיִן רָאד וָואש דְרַייט זִיךְ אָרוּם פְלוֹטְצְלִיךְ דְאש
עָשִׁירוּת בְלַייבְּט נִיט תְמִיד אוֹיף אַיִן אָרְט · נָאר אַמָאל
אִיז אַיְינָר רַייךְ אוּג אַמָאל וָועְרְט עָר אָרוּם · דָער נָאךְ
הָאט עָר וַוידָר גִיהָערְט אַיִן בַּת קוֹל הָאט גִיזָאגְט · דִיא
נְשָׁמָה פְלִיהְט צוּא מִיר אוּג עש הָאט נָאךְ נִיט גִיגְרַייכְט
דִיא צַייט · נָאר עָר שְׁטַארְבְּט מַהֲמַת דוּחַק · וַוייא אִיז
צוּא דִיא מַעֲנְטְשֶׁן וָואש עש וָועְרְט צָווִישֶׁן זַייא נִיט
גִיפּוּנְן אֲזָעלְכָר וָואש זָאל אִים דָער קָווִיקִן זַיין נְשָׁמָה זָאל
וַוידָער קָערִן צוּא אִים · דָעמְאלְט הָאט רַבִּי יוֹסִי אַרַיין
גִיוָוארְפָן אִין זַיין מוֹיל פַּיגָן וַואסִיר אוּג נָאךְ פִּיל קְרַייטְיכָער
פוּן רְפוּאוֹת וָואש זַייא זַיינָן גוֹטֶם דָער חוּלָה זָאל שָׁוִוִיצְט אוּג אִיז
אוּג זָאל גִיהַיילְט וָועְרִן הָאט דָער חוּלָה גִשְׁוִוִיצְט אוּג אִיז

נְזוּנְד גִיוָואָרִין · דָר נָאךְ הָאט דָער אָרוּם מָאן גִיזָאגְט צוּא
רַבִּי יוֹסִי מַיין לִיבְּער רַבִּי מַיין נְשָׁמָה אִיז פּוּן מִיר אַרוֹיש
גִינַאנְגָן אוּג אִיךְ הָאב שׁוֹין גִיוָואלְט דְאָרְטִין זַיין נָאר נָאט
בְּ"ה הָאט גִיוָואלְט דִיךְ מְזַכֶּה זַיין דוֹרְךְ מִיר · דָרוּם הָאט
סָעָן מִיר מַיין נְשָׁמָה בָּעְטָר · פּוּן דָעם טָאג אָן
הָאט סָעָן שׁוֹין אוֹיךְ דָעם אָרוּם מָאן הַשְׁנָחָה גִיגָעבְּן אוּג
סָעָן הָאט אִים גִגָעבְּן זַיין בַּדָערְפְנִש אֲמָאל אִיז רַבִּי יִצְחָק
גִינַאנְגָן אוֹיף דָעם מָארְק הָאט אִים בְּגָעגִינְט אַיִן אָרוּם מָאן
אוּג הָאט אִים גִיבָּעטִין עָר זָאל אִים עָפִּישׁ גָעבִּין עָר זָאל
הָאבִּין מִיט עָפִּישׁ צוּא דָר גָערִן זִיךְ מִיט וַוייב אוּג קִיגֶרר
הָאט ר"י צוּ אִים גִיזָאגְט מִיט וָואש קָען אִיךְ אַיִיךְ דָר גָערִן
אוּ אִיךְ הָאב מַיין נִיט נָאר אַיִן הָאלְבִּין זָעקְס · הָאט דָר
אָרוּמַאן גִיזָאגְט אִיךְ הָאב אוֹיךְ אַהָאלְבִּין זָעקְסָר אוּג
מִיט אַיְיעָרִן וָועל אִיךְ שׁוֹין הָאבִּין אַנַאנְצִין זָעקְסָר וָועל
אִיךְ שׁוֹין הָאבִּין אוּנְז מִיט עָפִּישׁ צוּ דָער גָערִן · הָאט ר"י
אִים גִיגָעבִּין זַיין הָאלְבִּין זָעקְסָר · בַּייא נָאכְט הָאט זִיךְ
גִיתַלְמְתְ צוּ ר"י אַז עָר גַייט אִיבֶּר דָעם יַם אוּג הָאט גִיזָאלְט
דָר טְרוּנְקְן וָועְרִן הָאט עָר גִיוָואלְט גָעבִּין זַיין הָאכְט צוּא
רשב"י עָר זָאל אִים מַצִיל זַיין אִיז גִיקוֹמֶן דָער אָרוּמַאן אוּג
הָאט אִים מַצִיל גְוועְן · אַז עָר הָאט זִיךְ אוֹיף גִיהַאפְּט אִיז
אַרַיין גִיפָאלְן אִין זַיין מוֹיל דָער פָּסוּק אשרי משכיל אל דל
ביום רעה ימלטהו ה' וואול דָעם וָואש נִיט אַכְמוּנְג אוֹיף אַיִן
אָרוּם מָאן אוּג בִּזְכוּת זֶה אַז עש וָועט קוּמֶן ח"ו אַיִן צָרָה

וכדמצינו באבא חלקיה בגמרא דמסכת תענית דהוי צריכין עלמא למטרא שדרו רבנן לגביה אמר לדביתהו סליק לאגרא למבעי רחמי אפשר שיתרצה הקב״ה ואתי מטרא ולא נחזיק טיבותא לנפשאין סליקו לאיגרא קם איהו בחדא זוית ודביתהו בחדא זוית ובעי רחמי סלק קדים עננא מזוית דדביתהו ובאותו הפעם אתו רבנן לבקש לו שיתפלל על מיטרא וכי נחית מאיגרא אמרו ידענו דמיטרא מחמת מר הוא דאתא אכן מאי טעמא קדים סליק עננא מזוית דדביתהו דמר הוית עומדת אמר להו משום דאיתתא שכיחא במתא ובביתא ומקרב הנייתא לעני (ופירש רש״י דמקרב הנייתא כו׳ שהיא נותנת לעני לחם וקטניות וכיוצא בהן כדי שלא יהיה לעני טורח בהם אבל אבא חלקיה היה נותן להם מעות) הרי לך שכל כמה דנותנין לעני מעות אין זכותו גדול כל כך כשהוא נותן לעני לחם ובשר ויין כדי שלא יהיה טורח לקנות ויהיה מקרב הנאתו על כן מנהג הטוב לחלק קמח לעניים ואף שהטורח הוא יותר על הגבאים בשביל כן השכר יותר והלא כבר אמרו רז״ל ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו הגבאי צדקה והנראה לפי שכלי למה נמשלו הגבאי צדקה לכוכבים כי ענין הכוכבים הוא להאיר בלילה ולא ביום כי שרגא בטיהרא לא מהני וכן הגבאים מיוחדים להאיר במקומות האפילות וזהו מקום העניות ודלות ובאותן המקומות יראו הגבאים ליתן אור והשגחה בשימת עין ובעין פקוחה לטוב באיך מה לעשות ואשרי הגבאי צדקה שעוסקין עצמן בעסק מצוה רבה לקנות חיטים המובחר והטוב כי חלק עניים הוא חלק גבוה וזהו הסוד וכל מבחר נדריכם אשר תדרו לה׳ (ופרש״י פ׳ ראה מלמד שיתן להעניים חלק המובחר כי חלק העני הוא חלק ה׳ וכמ״ש כמה פעמים בפרקים הקודמים עיין שם והנה ראיתי מכשול גדול במדינות פולין בין הגבאים מחזיק חודש א׳ מדי חודש בחדשו יש גבאי אחר ובהגיע חודש ניסן וחודש תשרי אשר צרכי העניים הם מרובים מוציאים שארי הגבאים את ראשם מעסק הגבאות ואומרים להעניים הבאים לפניהם מה לכם אלי הלא יש גבאי החודש לפניך ועליו הוא מוטל לצאת ידי חובתו בחודש זה והעושה כן הוא מכוער מאוד והלא על כל הגבאים הדבר מוטל לעבוד עבודת הקודש בכס״ף ישאו ומה יעשה הגבאי חודש לפעמים אין יכולת בידו להלוות מכיסו למעות צדקה ואין לו שום מעות בכים של צדקה וא״כ הרי זו עבודת הקודש הוא נחשב כעבודת המלך המוטל על איש דבר יום ביומו ושבת בשבתו וחודש בחדשו ואין אותו איש יכול לומר הרי פטור אני בחודש זה ועלי המלאכה לגמור בחדש אחר ולמה יעשה כן ח״ו בעבודת מלך מלכי המלכים הקב״ה

אוף דר וועלט וועט אים גאט ב״ה פון איר אנטרינן · דוא האסט פיל אזהרות וויא מען מוז נזהר זיין אין דיא ארעמע לייט אויף זייא השגחה צוא געבין · אונ בפרט דער גבאי צדקה דארף קויפן וויץ אונ מאלין עש : אונ דאש צו שיקן די ארעמע לייט · דען עש איז מער מצוה · אונ דר גבאי האט מער שכר אז ער גיט צוא די ארעמע לייט מעל אונ פלייש איידר ער גיט זייא געלט · אונ מיר דאכט צוא זיין אז דרום זיינן די גבאים גיגליכין גיוואריך צו די שטערין דען דער סדר פון דיא שטערין איז צו לייכטן בייא נאכט אונ גיט בייא טאג · ווארום וואש העלפט דאש ליכט בייא טאג · אזו אויך די גבאים זיינן מיוחד צוא לייכטן אין דיא פינסטרע ערטר · אונ דאש איז אין דעם ארט וואו עש איז דלות דארפין די גבאים השגחה געבין דארטין ליכטיג צוא מאכין דורך דער צדקה · אונ וואול דעם גבאי וואש ער איז אליין עוסק אין דער גרויסר מצוה צו קויפן די בעסטע וויץ פון דיא ארעמע לייט וועגין · ווארום דר חלק וואש

מען גיט צוא דיא ארעמע לייט איז דאש דער חלק פון גאט אונ גון איך האב גזעהן אין דר מדינה פון פולין איין מכשול צווישן די גבאים · דאש איטליכר איז איין גבאי איין חודש אונ אז עש קומט דר חודש ניסן אונ דער חודש תשרי וואש דאש בדערפנש פון דיא ארעמע לייט איז דענמאלט זייער פיל · נעמן די גבאים זיך ארויש דער פון אונ זאגין צוא דיא ארעמע לייט וואש האט איר צוא אונז גייט אייך צוא דעם גבאי חודש · אונ אויף אים איז מוטל ער זאל דעם דאזיגין חודש יוצא זיין אנטקעגן אייך · אבר דר וואש טוט אזו איז דאש זייער איין שלעכטר מנהג · דען אויף אלע גבאים איז מוטל זייא זאלן דעם חודש אכטונג געבין אויף דיא ארעמע לייט אונ זאלין זייא העלפין מיט געלט אונ וואש זאל טאן דער גבאי חודש דאש ער האט אמאל קיין יכולת גיט צוא לייען פון זיין געלט אין צדקה אריין · אונ אין דעם כים פון צדקה איז גראד גיט פאר האנדין קיין געלט · דרום מוזן אלע גבאים זיך צוא נויף זאמלן · אונ נוט אכטונג צו געבן

אין

הקב"ה ע"כ צריכין כל הגבאים לעשות אסיפה ולפקוח ולעיין היטב בצרכי העניים ואביונים ובגלל הדבר הזה יברך ה' בכל מעשה ידיהם ויזכו לראות בנין ציון וירושלים אמן כי"ר מ"ו מהרר"י ז"ל :

פרק צב **מאהבת** הקב"ה לישראל צוה לספור תשעה וארבעים יום ממחרת הפסח עד חג השבועות שהוא יום מתן תורה שהוא יום הנ' והטעם הוא מבואר כי כשהיו ישראל בגלות מצרים נשתקעו בקליפה במ"ט שערי טומאה ואלמלי היו ישראל שם עוד יום אחד אחר ט"ו בניסן הרי אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדים לפרעה · (ב) והקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו הוציאנו לחירות ונתן לנו התורה אחר נ' יום דהיינו שהיו ישראל סופרים מ"ט יום חוץ מיום שניתנה בו התורה הקדושה ובכל יום ויום באנו ממדריגה למדריגה במ"ט שערי הקדושה שהן שערי בינה ולכן צוה הקדוש ברוך הוא לספור לנו שבעה שבועות כדין אשה נדה שספרה ז' ימי נקיים לנדתה ואח"כ היא טהורה לבעלה · (ג) כן היו ישראל במדבר שהיה להן דין טומאת הנדה מקליפות מצרים היו מוכרחים לספור שבעה שבועות תמימות ואיתא במדרש רבה כל מקום שנאמר תמים או תמימים השלים למדת שבועות שבעה שהן מ"ט יום וג' ימים קודם מתן תורה היה מצות הגבלה והיו ישראל מטהרין את עצמן כמו אשה המטהרת לבעלה אחר עת נדתה וביום החמשים זכו ישראל להכנס בשער החמשים של שערי בינה ושער החמשים נקרא עץ החיים אשר בתוך הגן ואף כי יש ב' דעות פלוגתא ר"א ור"י אי בניסן נברא העולם אי בתשרי נברא העולם ובין למר ובין למר ס"ל דבפועל בניסן נברא העולם ומתחילין אנו למנות החדשים מן ר"ח ניסן שהוא ראש לחדשים וא"כ פסח הוא חג הראשון וחג השבועות הוא חג האמצעי וחג הסוכות הוא חג האחרון · (ד) וא"כ לכן נקרא שבועות עץ החיים שבתוך הגן לפי שהוא אמצעי וחג השבועות הוא שבחא דא ושבחא דכולה ולכן ניתנה התורה בהאי יומא דוקא כיון דתורה נקראת עץ החיים שבתוך הגן ולכן נ"ל דעל זה כתוב בזוהר פ' אמור וז"ל וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם ר"ש פתח אז ירננו כל עצי היער לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ וקשה לכאורה למה דרש רשב"י המקרא הזה כאן וג"ל דשפיר דרש רשב"י אז ירננו כל עצי היער דכל עצי

אין דעם בדערפנש פון דיא ארמע לייט אונ דורך דעם וועט גאט ב"ה זייא בענטשן אין אלע זייערע ווערק · אונ זייא וועלין זוכה זיין צוא זעהן דעם בנין פון ציון אונ ירושלים אמן כן יהי רצון :

פרק צב מאהבת ווייל גאט ב"ה האט ליב ישראל האט ער זייא גיבאטן צו ציילין ניין אונ פערציג טאג פון דעם אנדרין טאג פסח ביז שבועות וואש דענמאלט האט מען גגעבן דיא תורה וואש דאש איז דער פופציגטר טאג · אונ דער טעם דער פון איז ווייל אז די ישראל זיין גיווען אין גלות מצרים · זיינן זיי פאר זונקן גיווארן אין דר קליפה אין ניין אונ פערציג שערי טומאה · אונ ווען דיא ישראל זאלין דארט גיווען זיין נאך איין טאג וואלטין זייא אריין ח"ו אין דעם פופציגטן שער הטומאה · וואלטן מיר מיט אונזרע קינדר אונ קינדש קינדער גווען קנעכט אין מצרים : (ב) אונ גאט ב"ה מיט זיין גרויש רחמנות אונ זיינע הסדים האט ער אונז ארויש גצוינן פון דארטן אונ האט אונז גינעבין דיא תורה נאך פופציג טאג דהיינו ער האט אונז גיהייסן ציילן ניין אונ פערציג טעג אונ איטליכן טאג האט ער אונז אריין גבראכט אין איין שער הקדושה · ביז

דעם פופצגטן טאג דאש איז יו"ט פון שבועות האט ער אונז די תורה גגעבן אונ דרום האט גאט ב"ה אונז גהייסן ציילין זיבן וואכין אזו וויא דער דין פון איין נדה וואש זיא דארף ציילן זיבן רייגע טעג אונ דער נאך ווערט זיא ערשט טהור צוא איר מאן : (ג) אזו אויך די ישראל האבין גיהאט דעם דין פון טומאת הנדה דאש זייא זיינן טמא גיווארין אין דיא קליפות פון דיא מצרים דרום האבין זייא גימוזט ציילן זיבן וואכין זייא זאלין זיך אין זייא רייניגן כדי זייא זאלין זיין בקדושה ובטהרה אויף חג השבועות אונ מקבל צו זיין דיא תורה · אונ אין דעם פופצגטין טאג דאש איז חג השבועות · האבן דיא ישראל זוכה גווען אריין צו גיין אין דעם פופצגטין שער פון די שערי בינה · אונ דר שער ווערט גירופן עץ החיים שבתוך הגן דען אזו וויא דעם עץ החיים האט גאט ב"ה גיפלאנצט אין מיטן דעם גן עדן : (ד) אזו אויך דער חג השבועות איז דער מיטלסטר יו"ט דען פסח איז דער ערשטער יו"ט אונ סוכות איז דער הינטרשטר אונ שבועות איז דער מיטלסטער יו"ט · דרום האט אונז גאט ב"ה דענמאלט דיא תורה גינעבן · אונ דרום איז שבועות איין טאג מרמז צו זיין אז גאט ב"ה איז איינר אונ דיא ישראל

חיער הלבנון נקשרים בעץ החיים שבתוך הגן וכמשל והנה הקב"ה רצה להראות חיבתן של ישראל והאכילנו את המן במדבר כמשה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וצוה אותנו להקריב שעורים לקרבן בחג השבועות זכאה חולקיהון דישראל דקב"ה בדיק בקרבן שעורים כדין סוטה שהביאה קרבנה מאכל בהמה כך צוה הקב"ה להביא קרבן שעורים אבל האי שעתא אקדימו ישראל נעשה לנשמע ואשתכחו כולן זכאין כדיא כולך יפה רעיתי ומום אין בך ואתמר עלייהו אשת חיל מי ימצא ואשת חיל היא עטרת בעלה ולכן קרא הזוהר המנחה חדשה מנחת קנאות ולכן נקראת מנחה חדשה חידושה שנעשו ישראל בריה חדשה ביום מתן תורה כאשה סוטה והיא טהורה דהיא נקתה ונזרעה זרע וטהורה היא כך היו ישראל טהורין אחר מעשה הקרבן של חג השבועות ולכן חג השבועות יום אחד לרמז שהקב"ה הוא אחד וישראל היו גוי אחד בארץ ישראל לרמז שישראל תלויין באחדותו לרמז על עץ החיים המיוחד לכולא אילני דגן עדן לקשרם ביחודא שלים: (ה) ולכן כתיב בזוהר פ' אמור וז"ל וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה כד הוו ישראל במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידו במסאבותא כאיתתא דא דיתבת ביומי דמסאבותא בתר דאיתגזרו במצרים אעלו בחולקא דקדושה דאתקם ברית ופסיק מיניהו מסאבותא כהדא איתתא דפסקא מינה סאובתא בתר דאתפסקו מנייהו מה כתיב וספרתם לכם ממחרת וגו' כמ"ש גבי אשה וספרה לה שבעת ימים כך אמר הקב"ה לישראל מכאן ולהלאה חושבנא וספרתם לכם לכם דייקא לעצמכם כדי שיהיו תמימות בטהרה הני מ"ט יומי נגד מ"ט שערים דהוו ישראל במומאה במסאבותא דעבודת כוכבים של מצרים: (ו) וביום החמשים פסקה מישראל זוהמתן ונבנסו לשער נ' שהוא סוד נ' שערי בינה והיו כולן טהורים והאי יומא שהוא יום חמשים הוה יום קדוש וטהור ובו ביום יצאו ישראל לחירות מן מלאך המות על כן ראוי ונכון לכל איש היראי ותרד לדבר ה' שילמוד כל הלילה של חג השבועות כפי תיקון שחברו תלמידי האריז"ל ויעסקו בתורה ובנביאים ובמשניות וקצת מאמרי הזוהר: (ז) ויש נוהגים לעשות התיקון בשני לילות של שבועות ואשרי האיש אשר יעשה כזאת ובאתערותא דלתתא הוא מעורר קדושת עליון לאתחברא יחוד עליון בשפע גדול ובזכות זה ישפיע הקב"ה גם כן עלינו אור חדש ונזכה כולנו לאורו אמן:

פרק צג **אמר** רבי יוחנן אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו אמרו

וַיְנָן אַיִן פָּאלְק אִין דָעם לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דָאש אִיז מְרַמֵּז אוּג וַיְין גִינַאנְגַן אִין דִיא נַיִן אוּג פָּעְרָצִיג שַׁעֲרֵי בִּינָה: (ז) אוּג אִין דָעם פּוּפְצִינְטִין טָאג הָאט עֶר פּוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אָם גִימָאן וַיְיטֶר זוֹהֲמָא: אוּג זַיְינֶן אַרַיין גִינַאנְגַן אִין דָעם פּוּפְצִינְטִין טָאג וַיְינֶן וַיְיא שׁוֹין אַלָע גְיוֶוען רֵיין אוּג אִין דָעם פּוּפְצִינְטֶן טָאג וָואש עֶר אִיז אַיין הֵיילֶנְר אוּג אַיין רַיְינֶר טָאג: וַיְינֶן דִיא יִשְׂרָאֵל פְּרַייא אַרוּיש גִינַאנְגַן פּוּן דָעם מַלְאַךְ הַמָּוֶת: דְרוּם אִיז רַעְכְט צוּא אִיטְלִיכֶן מֶענְטְש וָואש פַּארְכְט זִיךְ פַאר נָאט עֶר זָאל לָערְנֶן דִיא נָאכְט פּוּן שָׁבוּעוֹת אַזוֹא וַויא דָער הָרַב הָאר"י ז"ל הָאט מְחַבֵּן גְיוֶוען עֶש שְׁטַייט שׁוֹין גִידְרוּקְט אִין דָעם תִּיקּוּן לַיל שָׁבוּעוֹת: (ז) אוּג אַסַיי"ל זַיְינֶן זִיךְ נוֹהֲג דָעם תִּיקּוּן צוּא טָאן אִין בַּיידֶע נֶעכְט פּוּן שָׁבוּעוֹת: אוּג וואוֹל דָעם מֶענְטְשֶׁן וָואש טוּט אַז: אוּג בְּזוֹכוּת זֶה יָעט נָאט בָּ"ה אוֹיף אוּנְז מַשְׁפִּיעַ זַיין אַיין נַייֶע לִיכְט אוּג סִיר וָועלֶן אַלֶע זוֹכֶה זַיין צוּא זַיין לִיכְט אָמֵן:

פרק צג ר' יוֹחָנָן הָאט גְזוֹאגְט אַיין מֶענְטְש טָאר נִיט לַאכֶן סִיט דָעם פוֹלֶן טוֹיל דָעַן עֶש שְׁטַייט אִין פְּסוּק אז ימלא שחוק פיו ודר גוטל צֶנֶק וועט קְמֶן דַעֲנֶמֶאלְט

עליו על ר״ש בן לקיש שלא מלא שחוק פיו מכי שמעה מר׳ יוחנן רביה׳ (ב) והענין הוא הש״י ברא באדם
לב וכבד וטחול הלב הוא למעלה והכבד מתחתיו באמצע מצד ימין והטחול מתחתיו מצד שמאל והטחול
היא מרמזת על לילי״ת הרשעה והלב מרמזת על ישראל וע״כ לא נטלה כל כך דמים כי אם הברור והזך
דם טהור מבחין בין דם לדם בין דם נדה לדם טהור משא״כ הכבד שואב לגביה כל דם ואינו מבחין בין דם
לדם והכבד הוא תמיד בכעס׳ (ג) וע״כ אמרו רז״ל כל הכועס כאילו עובד עבודת כוכבים כי כבר כתבתי כי
הכעס הוא מצד הכבד שהוא כח של סמא״ל והטחול הוא מצד לילי״ת שדרכה להתראות לבני אדם בלילה
בחלום ובהקיץ כדמות אשה עד שגורמת לקרי ולכן הטחול שוחק ובהיות שבית המקדש היה קים אזי
היה מאיר לישראל שני אורות משני עולמות העליונים שעליהם נאמר יהי **אור** ויהי **אור** ומשורש
העולמות האלו הן נשמות האמהות רחל ולאה אשר בנו שתיהן בית ישראל ובם היו מכניעים את הסמא״ל
וזוגתו לילי״ת שלא היה להם שליטה לעשות רע לישראל ושני פעמים **אור** גימטריא **שחוק** משא״כ
כיון שנחרב הבית גרמו העונות שהאורות של מעלה נסתלקו ואז גברו שתי הקליפות הנזכרים ולכן אין
שמחה ושחוק בעוה״ז וכשיבא משיחנו אז ימלא שחוק פינו ומכאן צריך האדם לדעת איך לרצות הבורא
יתברך שלא להראות שום פנים שוחקות עכשיו בשעת חורבן כי אסור לנו לשחוק ואם האדם אינו נזהר
בזה אזי הוא נותן כח להטחול לשחוק ומתגברין הב׳ קליפות הנ״ל׳ (ד) ולא מילוי שחוק לבד אסור אלא
גם שאר שמחות שאינן של מצוה הוא אסור ואפי׳ שמחה של מצוה אין להרבות בה כלל וכמבואר בדברי
רז״ל ראה מ״ש הזוהר פ׳ תזריע ר׳ חייא ור׳ יוסי אזלי באורחא כד מטו חד חקל חמו חד דפטרא דקיטפא
(פי׳ עץ של אפרסמון שהיה בדרך לצד ימין) א״ר יוסי עטיפא עטיפא דקיטרא לעיני שכיח (ופי׳ כיסוי
עשן של שריפת אש חורבן בית המקדש שכיח לפני עיני צדיקים הזוכרים תמיד על חורבן בית המקדש)
ולכן אין רשות להסתכל בשום שמחה מיום שנחרב הבית המקדש ראה כמה גודל חיוב להתאבל על חורבן
בית המקדש ועל שפיכת דמן של ישראל בשעת החורבן וצריך אדם לומר על נהרות בבל ולשפוך דמעות
על חורבן בהמ״ק ושיר מזמור לאסף סימן פ״ג בתהלים על הריגת הצדיקים בשעת חורבן כי שערי דמעות
לא ננעלו ואין נמחקים לעולם ויש ברקיע ממונה אחד שמקבל אותן דמעות והוא נ״כ ממונה על התפלות
של ישראל שהן בדמעות והוא מלאך מן שרי האופנים ושמו (ירחמיא״ל) והוא שולט על שש מאות חיות

ואינן

וועט דער פילט ווערין אונזר מויל מיט גילעכטר׳ די חכמים
האבן גיזאגט אויף ריש לקיש אז זינט ער האט עש גיהערט
פון זיין רבי ר׳ יוחנן האט ער ניט דער פילט זיין מויל מיט
גילעכטר׃ (ב) אונ דר ענין איז דען גאט ב״ה האט בשאפן
אין דעם מענטשן דאש הארץ אונ דיא לעבר אונ דיא מילץ
דאש הארץ איז פון אויבן אונ דיא לעבר איז אין מיטן אין
דער רעכטר זייט אונ דיא מילץ איז אונטר אים פון דער
לינקר זייט׳ אונ דיא מילץ איז מרמז אויף דיא לילית
הרשעה וואש איר סדר איז צוא בווייזן זיך פאר די מענטשן
בייא נאכט אין חלום אזו וויא דאש גישטאלט פון איין אשה
ביז זיא בריינגט אים צוא קרי אונ דרום לאכט תמיד דיא
מילץ אונ דאש הארץ איז מרמז אויף דיא ישראל אונ דרום
האט דאש הארץ ניט גנומן אזו פיל בלוט וויא די לעבר נאר
דאש ריינע אונ לויטרע בלוט דאש ער איז מבחין צווישן דם
גדה אונ צווישן ריין בלוט אבר די לעבר שעפט צו זיך נאר
דאש בלוט אונ דיא לעבער איז תמיד צארינדיג׃ (ג) דרום
האבן אונזרע חכמים ז״ל גזאגט איטליכר וואש צארינט איז

גלייך וויא ער דינט די עבודת כוכבים דען דר כעס איז פון
דעם לעבר וואש זיא איז דר כח פון דעם (סם) אונ אז דאש
בהמ״ק איז גשטאנן האט דענמאלט גלייכט צו דיא ישראל
צווייא ליכט פון דיא צווייא אויברשטע עולמות וואש אויף
זייא ווערט גיזאגט יהי אור ויהי אור אונ צווייא מאל
אור טרעפט אן שחוק אבר אז דאש בהמ״ק איז הרוב
גיווארן האבן דיא עבירות נורם גיווען אז דיא אויברשטע
ליכט זיינן נסתלק גווארן אונ דענמאלט האבן זיך גשטארקט
די דאזיגע צווייא קליפות דר (סם) מיט די לילית אונ דרום
דארפן מיר ניט לאכן אונ ניט פרייען זיך אויף דר וועלט׳
אונ אז משיח וועט קומן דענמאלט וועט דער פילט ווערין
אונזר מויל מיט פרייר אונ אז דר מענטש איז ניט גזהר דרינן
ניט ער איין כח צו דער מילץ אונ עש ווערן גשטארקט דיא
צוויי קליפות וואש פריער שטייען׳ (ד) אונ אויך די שמחות
וואש איז ניט פון איין מצוה איז אויך אסור׳ אונ אפילו אין
איין שמחה של מצוה ניהער מען אויך ניט איבריג צו מערן
שמחה דר כלל איז דאש תמיד מוז דר מענטש זיך דר וועקין

מיט

ואינון דמעין אחרינין והוא אותן דמעות הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון ואינון דמעין
דישדון על זכאין כד מסתלקין מעלמין כלהון נטלי לון רתיכין עלאין ומערבי לון באינון דמעין דאושדן
על חורבן בהמ"ק ועל דא כתיב ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אינון פנים אינון אלין רתיכין קדישין עלאין
ובתר כן וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר · הכלל כי תדיר צריך האדם להתעורר בלב מר על
גלות השכינה כביכול ולהתאנח ולשום אל לבו כי בהיותנו על אדמתנו והשכינה היתה שורה בין
הכרובים היינו מקבלים הארה בכל יום והיו ישראל נקראים עם קדוש לה' והיינו קרובים אל השכינה ואל
הקדושה והקליפות היו נחבאים ודחופים בעמקי תהום מה שאין כן עכשיו ישראל הם מפוזרים בכל פינות
וקצוות הארץ · (ה) והלילי"ת היא חייכת ושוחקת ויש לה הנאה גדולה אשר ממש מקוים בנו כי שחה
לעפר נפשנו ואיך לא ישים אדם אל לבו כל מי שיראת אלהים נוגע בלבו לכוין בתפלתו במקומות
השייכים לגאולת ישראל שיגאלנו הקב"ה למען שכינת כבודו · (ו) וקבלה אמיתית היא בידי כל מי
שבלבו תדיר צער על גלות השכינה כביכול זוכה לכתר תורה ודע מ"ש האר"י ז"ל על מהור"ר אברהם
הלוי שחבר התיקוני שבת שהיתה דירתו בצפת תוב"ב ובכל חצות לילה קם וסיבב כל הרחובות של
יהודים ונתן קולו בקול מר ואמר אחינו בית ישראל הלא ידוע לכם שהשכינה היא בעו"ה בגלות כביכול
ובית מקדשנו היה לשריפת אש · (ז) קומו ונצעק אל אלהינו שהוא מלך רחום וחנון אולי ישמע ה' את
קול תפלתנו וירחם את עמו שארית פליטת ישראל והיה החסיד צועק ולא נתן מנוחה לכל בני העיר
והיו קמים כולן בשעה הדא לבתי מדרשים והיו אומרים התיקון חצות ואח"כ היו לומדין איש איש כפי
השגתו יש מהן היו עוסקים בדברי קבלה ובזוהר ויש מהן היו עוסקים בגמרא ובמשניות ויש מהן היו
עוסקים בתורה ונביאים וכתובים ואח"כ היו אומרים פזמונים ובקשות עד אור היום והיה מעורר רחמים
והרב האר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו ואמר עליו על החסיד ר' אברהם הלוי ז"ל שהוא היה גלגול של
ירמיהו הנביא · (ח) ופעם אחת אמר לו האר"י ז"ל דע כי שלמו ימיך והגיעו ימיך למות אם לא שתעשה
תקנה אחת שאלמדך ואם תעשה אותה תקנה אזי תחיה עוד כ"ב שנים וזו היא התקנה שלך שתלך

מיט איין ביטר הארץ אויף דעם גלות השכינה כביכול אונ
צו זיפצן אונ צו טאן אויף זיין הארץ אז מיר זיינן גיווען אין
ארץ ישראל · אונ די שכינה האט גרואט צווישן די כרובים ·
האבן מיר אלע טאג מקבל גיווען איין ליכטקייט אונ מיר זיינן
גווען נאהנט צו דער שכינה הקדושה אונ די קליפות זיינען
גווען בהאלטן אונ פר שטוסן אין דעם טיפנש פון דם תהום ·
אבר אצונד זיינן די ישראל פר שפרייט אין אלע ווינקלן פון
דר וועלט: (ה) אונ די לילית לאכט אונ פרייט זיך אונ האט
גרויש הנאה דר פון · דאש אויף אונז איז ממש מקוים דר
פסוק כי שחה לעפר נפשנו דען אונזר לייב איז איין גיבוגן ביז
צו דר ערד דרום דארף דר מענטש טאן זיין הארץ דש אין
די ערטער פון די תפלה וואש דארטין שמועסט פון גאולת
ישראל זאל ער מכוין זיין צו בעטן אז גאט ב"ה זאל אונז אויש
לייזין פון וועגין זיין הייליגער שכינה · (ו) אונ איך האב
בקבלה אז דער וואש האט אין זיין הארץ תמיד צער אויף
גלות השכינה כביכול דר איז זוכה צו איין כתר תורה · אונ
דר רבי אברהם הלוי וואש האט מחבר גווען דעם תקון שבת
פלענט ער האלבע נאכט ארום גיין אין אלע גאסן פון דיא
יהודים אונ האט נשריען מיט אביטר קול אונ האט גיזאגט

אונזערע ברידר בית ישראל · פאר וואר איר ווייסט דאך אז
די שכינה איז אין גלות כביכול איבר אונזרע זיוד · אונ
אונזער בית המקדש איז פאר ברענט גווארן · אונ איר ליגט
אויף אייער בעט אונ שלאפט · (ז) שטייט אויף אונ לאמיר
שרייען צו אונזר גאט וואש ער איז איין דר בארמיגר גאט ·
דען טאמער וועט גאט ב"ה צוא הערין דאש קול פון אונזר
תפלה אונ ער וועט מרחם זיין זיין פאלק דאש איבער
בלייבונג פון די ישראל · אונ דר חסיד רבי אברהם פלענט
שרייען אונ פלענט ניט לאזין קיין רוא צוא אלע שטאט
לייט · אונ זיי פלעגין אלע אויף שטיין אין איין שעה אונ
פלעגין גיין אין בית המדרש אריין אונ פלעגין זאגין דעם
תיקון חצות · אונ דער נאך פלעגין זייא לערנן איטליכער
מענטש נאך זיין השגה נאך · אונ דר הרב האר"י ז"ל האט
אויף אים גיזאגט אז ער איז איין גילגול פון ירמיה הנביא:
(ח) איין מאל האט דר האר"י אים גיזאגט זאלסט ווישן אז
דיינע טעג האבין זיך שוין אויש גלאזט אונ עש האט גנרייכט
דיינע טעג צו שטארבן נאר סיידין אז דוא וועסט טאן איין
תקנה וואש איך וועל דיך לערנן וועסטו נאך לעבין צוויי
אונ צוואנציג יאר · אונ דאש איז די תקנה דו זאלסט גיין

קיין

לירושלים ושם תלך להתפלל לפני הכותל מערבי ותשפוך תחינתך ותזכה לראות השכינה ואז הלך החסיד לביתו וסגר עצמו ג׳ ימים וג׳ לילות בתענית שק ואפר ואח״כ הלך החסיד לירושלים ובא לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בבכיה גדולה ואח״כ ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלובשת שחורים ותיכף מרוב פחד נפל על פניו ארצה והיה צועק ובוכה בבכי גדול ואמר אוי לי אוי שראיתיך בכך אוי אהה על נפשי והיה מאריך בבכיות וזעקות והיה ממרט בשערות ראשו עד שנתעלף וירדם׳ (ט) ואז ראה בחלום שבא אליו רוח הקודש בבגדים נאים ואמר התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך וישובו הבנים לגבולם כי אשיב את שבותם ורחמתי אותם וייקץ וישא את רגליו וחזר לצפת ובא אל האר״י ז״ל ותיכף אמר האר״י ז״ל אני רואה בך שזכית לראות פני השכינה ומעתה תהיה בטוח שתחיה עוד כ״ב שנים וכן היה שהחסיד חיה אחר זה המעשה כ״ב שנים ומהחסיד הנ״ל יראה כל אדם לעשות כן לקום בחצי הלילה או קודם אור הבוקר להתאבל על חורבן בהמ״ק ואחד המרבה וא׳ הממעיט ובלבד שיכוין לבו לש״ש ולא יעשה זאת שיתפאר בפני הבריות כדי שישבחו אותו הבריות ולא די שאינו מקבל שכר ע״ז אלא אפילו מקבל עונש גדול מי שאינו מכוין לש״ש אבל מי שכוונתו היא לש״ש אזי עליו הכתוב הוא אומר שומר מצוה לא ידע דבר רע ויזכה לראות בבנין ציון וירושלים אמן מ״ו מהר״י ז״ל :

פרק צד כתיב כה אמר ה׳ למענכם שלחתי בבלה והורדתי בריחים בפסוק זה נתנבא גודל אהבת הקדוש ברוך הוא לישראל שהשתתף בצרתן וירד עמהם לגלות כביכול וכמו שהיו במצרים דכתיב הבאים מצרימה את יעקב את לרבות השכינה ובסוד שאמר הקדוש ברוך הוא ליעקב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך וגו׳ ובגלות בבל כתיב למענכם שלחתי בבלה ובכל צרתם לו צר׳ (ב) ובזוהר איתא ארשב״י מאן דמרגיל עצמו בצערא דשכינתא אע״ג דבא עליו צערא יסבול משאוי הזה ולא חייש אבל מאן דלא מרגיל עצמו בצערא דשכינתא. וצערא דישראל רק כל יומין הוא בתפנוקין ועידונין

קיין ירושלים׳ אונ דארט זאלסטו גיין מתפלל זיין פר דר כותל מערבי אונ זאלסט דארטין פיל תפלה טאן אונ וועסט זוכה זיין צו זעהן די שכינה׳ איז דר חסיד גנאנגן אהיים אונ האט זיך פר שלאסן אין איין בזונדר הדר׳ אונ האט גפאסט דריי מעת לעת׳ דר נאך איז דר חסיד גנאנגן קיין ירושלים׳ אונ איז גקומן פר דר כותל מערבי מיט תפלות אונ גיבעט מיט גרויש גוויין׳ דר נאך האט ער גיזעהן אויף דר וואנט איין גישטאלט פון איין אשה וואש זיא איז אן גקלייט אין שווארצע קלייד אונ מחמת זיין פיל פחד איז ער תיכף גיפאלן אויף זיין פנים אונ האט גשריען אונ גיוויינט מיט גרויש גוויין אונ האט גזאגט ווייא גשריען וואש איך האב דיך גזעהן אין אזו איין גשטאלט׳ אונ האט אזו לאנג גיוויינט ביז ער איז מיד גווארן אונ איז אנטשלאפן גווארן : (ט) אונ דענמאלט האט ער גזעהן אין חלום אז די רוח קדושה איז צו אים גקומן מיט שיינע קליידר אונ האט גזאגט טרייסט זיך מיין זון אברהם׳ דען עש איז פר האנדן איין האפונג צו דיין סוף אונ די קינדר וועלין ווידר קערין צו זייער גבול׳ האט ער זיך אויף גחאפט אונ האט זיך אום גקערט קיין צפת אונ איז גקומן צו דעם האר״י ז״ל׳ האט דר האר״י אים תיכף גזאגט

איך זעה אין דיר אז דו האסט זוכה גווען צו זעהן די שכינה׳ אונ איצונד זאלסטו בטוח זיין אז דו וועסט נאך לעבין צוויי אונ צוואנציג יאר׳ אונ אזו איז גווען דר חסיד האט נאך דר מעשה גלעבט צוויי אונ צוואנציג יאר׳ אונ אזו גהער איטליכר מענטש צו טאן אויף צו שטיין האלבע נאכט אדר חאטשע פר טאג צו קלאגן אויף דעם חורבן בית המקדש׳ אבר ער דארף דאש טאן לשם שמים דען וועט ער זוכה זיין צוא זעהן אין דעם בנין פון ציון אונ ירושלים אמן :

פרק צד כתיב עש שטייט אין פסוק כה אמר ה׳ למענכם שלחתי בבלה אזו האט נאט גזאגט פון אייערט וועגן בין איך גשיקט גווארן קיין בבל׳ אין דעם פסוק ווערט בשייד דאש גרויש ליבשאפט וואש נאט ב״ה האט ליב דיא ישראל׳ דאש ער איז משותף אין זייער צער כביכול אונ האט מיט זייא גינדרט קיין גלות בבל : (ב) אונ אין זוהר שטייט רשב״י האט גזאגט דר וואש גוויינט זיך מתאבל צו זיין אויף דעם צער פון דער שכינה כביכול׳ אונ ווען אויף דעם מענטשין קומט אפילו איין צער׳ לייט ער עש אונ זארגט דרויף ניט׳ אבער דער וואש גיוויינט זיך ניט מתאבל זיין אויף דעם צער פון דר שכינה כביכול

אונ

ועידונין של העוה"ז כיון דאתיא עליו איזה צער דא איהו צערא שלים ועי"ד איצטריך כל א' למבכי כד ישראל הן בצערא · (ג) והנה בגלות בבל הוי צערא שלים דהוי ישראל בתפנוקין כדכתיב בני ציון היקרים המסולאים בפז וגו' והוו נחתין בגלותא ורחיים על צווארייהון וידיהון מהדקין לאחוריהון וכד הוו אזלין בגלותא קרא קב"ה לכל פמליא דיליה ואמר למה בני בגלותא ואתון הכא קומו חותו כולכון ואנא עמכון הה"ד כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה והורדתי בריחים כלם מאן בריחים אלין כל רתיכין ומשריין עילאין וכד נחתו אתפתחו ושריא רוח הקודש על יחזקאל הנביא אמר להו לישראל הא מאריכון הכא וכל חילא שמיא ורתיכוי דאתיא לדור עמכון ולא המנוהו ישראל עד דאמר להו יחזקאל כל מאי דחמא בנבואה שנאמר וארא והנה רוח וגו' ארשב"י בהאי שעתא חדו ישראל חדוותא שלמה שראו דקב"ה הוא עמהון עכ"ל ע"ש פ' בראשית והנה בכל דור יש צדיקים שמקבלים עליהם באהבה רבה למסור נפשם על קדושת השם אמר ר' יהודה אלמלי יודעים ישראל חביבותם דישראל דרחים הקב"ה יתהון היו שואגים ככפירים לרדוף אחריו · (ד) ומה מאוד יפה לכל איש להתאבל על חורבן כהמ"ק ולהתפלש על הארץ באפר ועפר ובפרט מיום י"ז בתמוז ואילך שהן ימי האבילות שצריכים אנו להתאבל ומכל שכן ביום של תשעה באב שהוא יום מבוכה ויום צער ובעו"ה ראיתי מכשול גדול ברוב מדינות שבאים אנשים לבהכ"נ ולא די שאין אומרים קינות בבכי ובקול מר אלא עוסקים בשחוק וקלות ראש ושמחים ושוחקים בפה מלא כאילו הן שמחים בשמחת תורה ואין זוכרים אחריתם שיהיה מרה ועונשם יהיה גדול וכל אותן האנשים לא יזכו לראות בנחמות ישראל כשיבא משיחנו ועל הרבנים פרנסי הדור ומנהיגי ישראל הוא מוטל עליהם למחות בידי פושעי ישראל השמחים אל גיל ביום צרה ומבוכה וצריכין לקנום אותם אבל מי שמתאבל תמיד על חורבו בית המקדש ומיצר עצמו בצערן של ישראל יזכה לראות הנחמה בביאת משיחנו

ליראות

אונ דעם צַעַר פון דִיא יִשְׂרָאֵל · נאר עֶר טוט זִיךְ תָּמִיד אָן גְרוֹיסָע תַּעֲנוּגִים · נוּא אַז עֶשׂ קוּמְט אוֹיף אִים עֶפִּים אַיין צַעַר · אִיז דָאשׁ אַיין גַאנְצֶר צַעַר · דְרוּם אַז דִיא יִשְׂרָאֵל זַיינֶן ח"ו אִין צַעַר מוּז אִיטְלִיכֶר יְהוּדִי דְרוֹיף וַוַיינֶן אונ קְלָאגֶן : (ג) אונ נוּן אִין גָלוּת בָּבֶל אִיז גִיוָוען אַיין גַאנְצֶר צַעַר · וָוארוּם דִי יִשְׂרָאֵל זַיינֶן גִיוָוען אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִין גְרוֹיסָע תַּעֲנוּגִים · אונ הָאבִּין גִינִידֶרְט אִין גָלוּת אַרַיין אונ מִיל שְׁטַיינֶר אִיז גִיוָוען אוֹיף זַייעֶרע הֶעלְזֶער · אונ זַייעֶרע הֶעגְט זַיינֶן גָוָוען אַהִינְטֶר גִיבּוּנְדֶן · הָאט נָאט בָּ"ה גִירוּפֶן צוּ נָאר זַיין פַּמַלְיָא אונ הָאט גִיזָאגְט וָוארוּם זַיינֶן מַיינֶע זִין אִין גָלוּת אונ אִיר זַייט דָא : גִידֶרְט אַלֶע מִיט זַייא אונ אִיךְ וָועל אוֹיךְ גַיין מִיט אַייךְ · וָויא זַיי הָאבִּן אַרָאפּ גִנִדֶרְט · הָאט דֶר רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ גִירוּעֶט אוֹיף יְחֶזְקֵאל הַנְּבִיא · הָאט עֶר גִזָאגְט צוּ דִי יִשְׂרָאֵל · אַייעֶר הֶער אִיז דָא אונ גָאר דִיא חַיָּילוֹת פון דֶעם הִימֶל זַיינֶן גִיקוּמֶן וואוּנֶן דָא מִיט אַייךְ · הָאבִּין דִי יִשְׂרָאֵל אִים נִיט גִגְלַייבְּט בִּיז יְחֶזְקֵאל הָאט זַייא גִיזָאגְט אַלֶץ וָואשׁ עֶר הָאט גִזֶעהֶן בִּנְבוּאָה · הָאט רשב"י גִיזָאגְט אִין דֶער צַייט הָאבִּין דִיא יִשְׂרָאֵל זִיךְ גִיפְרַייט אַגַאנְצֶע פְרַייד וַוייל זַייא הָאבִּין גִיזֶעהֶן אַז נָאט בָּ"ה אִיז מִיט זַייא · ר' יְהוּדָה הָאט גִיזָאגְט וָועַן דִיא יִשְׂרָאֵל זָאלִין וויסֶן דָאשׁ לִיבְּשַׁאפְט וָואשׁ נָאט בָּ"ה הָאט זַיי לִיב · וָואלְטֶן זַייא גִישְׁרִיעֶן וִויא לַייבִּין נָאךְ צוּ יָאגֶן נָאךְ אִים · (ד) אונ וִויא זַייעֶר אִיז גוּט צוּ אִיטְלִיכֶן מֶענְטְשֶׁן צוּא קְלָאגֶן אוֹיף דֶעם חוּרְבַּן בָּ"ה אונ בִּפְרַט פון שִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז אָן אונ וַוייטֶר וָואשׁ זַיי זַיינֶן דִי קְלָאג טָעג · דַארְפֶן מִיר דֶענְמָאלְט בְּוַודַאי צוּ קְלָאגֶן · אונ מִכָּל שֶׁכֵּן אִין דֶעם טָאג פון תִּשְׁעָה בְּאָב וָואשׁ דָאשׁ אִיז אַיין פִּינְסְטֶערֶר אונ צַעַר טָאג · אונ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אִיךְ הָאבּ גִזֶעהֶן אַיין גְרוֹישׁ שְׁטְרוֹיכְלוּנְג אִין פִּיל מְדִינוֹת דָאשׁ מֶענְטְשֶׁן קוּמֶן אִין שׁוּל אַרַיין אונ נִיט גִינוּג וָואשׁ זַייא זָאגֶן נִיט קַיין קִינוֹת מִיט גִוַויין אונ אַיין בִּיטֶר קוֹל · נָאר זַייא לַאכֶן נָאךְ אונ פְרַייעֶן זִיךְ גְלַייךְ וִויא אוּם שִׂמְחַת תּוֹרָה · אונ גִדַיינֶקֶן נִיט אַז זַייעֶר סוֹף וָועט בִּיטֶר זַיין · אונ זַייעֶר עוֹנֶשׁ וָועט גְרוֹישׁ זַיין · אונ דִי אַלֶע מֶענְטְשֶׁן וָועלִין נִיט זוֹכֶה זַיין צוּא זֶעהֶן אִין דִיא נֶחָמוֹת פון דִיא יִשְׂרָאֵל אַז מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶן · אונ אוֹיף דִי רַבָּנִים אונ דִיא פַּרְנָסִים פון דֶעם דוֹר אִיז אַמְצְוָה צוּא וָועֶרִין אִין דִיא וָואשׁ פְרַייעֶן זִיךְ אִין דֶעם צָרָה טָאג · אָבֶּער דֶער וָואשׁ קְלָאגְט תָּמִיד אוֹיף דֶעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אונ אִיז זִיךְ מְצַעֵר אִין דֶעם צַעַר פון דִיא יִשְׂרָאֵל · דֶער וָועט זוֹכֶה זַיין צוּא זֶעהֶן דִי נֶחָמָה אַז אוּנְזֶר מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶן · צוּא זֶעהֶן דִי חִילְף פון נָאט בָּ"ה אונ צוּא פְרַייעֶן זִיךְ אִין דֶעם בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אונ אִין דִיא הַייליגֶע שְׁטָאט

ירושלים

לראות ישועת ה׳ צבאות ולשמוח בבנין בית המקדש ובירושלים עיר הקודש כמש״ה שישו וגילו כל המתאבלים עליה אמן מ״ו האר״י ז״ל :

פרק צה **ויעקב** נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות מנהגו של ישראל תורה היא מה שאנו נוהגים בבואנו לבתינו תיכף אחר יציאת בהכ״נ אחר יום כפור אנו עוסקין במצות סוכה דוקא תיכף ומיד מצאתי טעם הגון בדרשות של הרב ר׳ שלמה מולכו ז״ל שכתב טעם הגון למה ישראל עוסקים דוקא במצוה זו תיכף אחר יום הכפורים ולא במצוה אחרת ופי׳ הרב הנ״ל דהענין הוא כך לפי שצוה הקב״ה ליקח שני שעירים ביום הכפורים שעיר אחד לה׳ ושעיר אחד לעזאזל והכהן הגדול שהיה מתודה על השעיר ששלח לעזאזל את כל עונותיהם ופשעיהם כמ״ש ונשא השעיר עליו את כל עונותם ובזה היה כפרה גדולה לישראל וכמעשה שאירעו לאבותינו ירשו הבנים כנגדן איזה מצוה כי האבות הקדושים היו סימן לבניהם ויעקב נסע לסוכות ועסק במצות אף אנחנו אחר יוה״כ ששלחנו שעיר לעזאזל אנו עוסקים במצות סוכה דוקא ולא בשום מצוה אחרת זו דברי פי חכם חן ואני אוסיף בה טעם לשבח · (ב) כי הוא ידוע שהשטן ולילי״ת מקטרגים תמיד על ישראל ומבקשים תמיד להרע ולהצר לישראל ולילי״ת שהיא גימטריא ת״פ באשר שישלה ת״פ מחנות שהן מקטרגים על ישראל וידוע לכל שביום הכפורים אין לשטן (ולילית) שום שליטה על ישראל כמשארז״ל (השטן) גימטריא (שס״ד) ובשנה הוא (שס״ה) ימים הוא רמז שהשטן אין לו שליטה ביוה״כ כי אם שס״ד יום שהוא שאר ימות השנה וכנגד זה צוה לנו הקב״ה מצות סוכה ולכן כתיב בט״ו יום לחודש השביעי הוא חג הסכת שבעת ימים לה׳ סכ״ת כתיב חסר וי״ו כי סכ״ת הוא גימטריא ת״פ שהוא בקדושה כי סכ״ת הוא מכניע לקליפת לילי״ת שהוא גימטריא ת״פ וכל המקיים מצות סוכה כראוי הוא מבטל כח וממשלה של לילית הרשעה ולכן נ״ל כיון דביו״כ אין להשטן ולילי״ת שום שליטה על ישראל ותיכף אחר יום כיפור מתחילין לקטרג מחדש על ישראל ולכן ישראל הם עוסקים במצות סכ״ת שהיא גימטריא ת״פ תיכף אחר יוה״כ כדי לבטל הקטרוג של לילית הרשעה כי כל מצוה שהיא גימטריא ת״פ מבטל הקליפות לילי״ת כמ״ש הרב גלאנטי על פסוק בישעיה (מלאתי משפט כו׳ ועתה מרצחים) ודע שהיו בירושלים ת״פ בתי כנסיות ועם הבית המקדש היו תפ״א כמנין (מלאתי) ואח״כ כשחרב ירושלים נתגברה הלילית ומחנותיה והיתה הורגת בישראל עם כחול הים ולכן נתקיים אז הפסוק ועתה מרצחים בעו״ה · (ג) ע״כ מצות סוכה אל יהי קל בעיניך שסוכה כוללת שני שמות ה״ס כ״ו ה״ס גי׳ אדנ״י וכ״ו גי׳ שם הוי״ה ובמצות סוכה שמקיימין ישראל כראוי וכהלכותיו הן נותנים כח וגבורה לפמליא של מעלה כי סוכה גימטריא צ״א כמנין מלא״ך ולכן אנו מתפללים ופרוס עלינו סוכת שלומך כי בזכות הסוכה שאנו מקיימין אותה יהיה השם שלם והכסא כבוד יהיה שלם משא״כ בעוה״ז אין השם שלם כדכתיב כי יד על כס

רוּשָׁלַיִם אַזוֹא וְוִיא עֶשׂ שְׁטַייט אִין פָּסוּק אִיר וֶוֶעט זִיךְ פְּרַייעֶן אַלֶע וָואשׂ קְלָאגִין אוֹיף יְרוּשָׁלַיִם אָמֵן :

פרק צה דֶר מִנְהָג פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אִיז אַיין תּוֹרָה דָשׂ אִיז וָואשׂ מִיר זַיינֶן זִיךְ נוֹהֵג אַז וְוִיא בַּאלְד מִיר קוּמֶן אַהֵיים מוֹצָאֵי יו״כ זַיינֶן מִיר תֵּיכֶף עוֹסֵק אִין מִצְוַת סוּכָּה · דֶר טַעַם דֶר פוּן אִיז · (ב) ווייל דָאשׂ אִיז יָדוּעַ אַז דֶר שָׂטָן אוּנ דִי לִילִי״ת זַייא זַיינֶן תָּמִיד מְקַטְרֵג אוֹיף דִי יִשְׂרָאֵל אוּנ וְוִילֶן זַיי תָּמִיד טָאן שֶׁלֶעכְטְשׂ · אוּנ דִי לִילִית טְרֶעפְט אָן ת״פ וַוייל זִיא הָאט פִיר הוּנְדֶרְט מִיט אַכְצִיג מַחֲנוֹת וָואשׂ זַייא זַיינֶן מְקַטְרֵג אוֹיף דִי יִשְׂרָאֵל · אוּנ דָאשׂ וַוייסְט אִיטְלִיכֶר אַז אוּם יוֹם כִּפּוּר הָאט דֶר שָׂטָן אוּנ דִי לִילִית קַיין שׁוּם שְׁלִיטָה נִיט אוֹיף דִי יִשְׂרָאֵל אַזוֹ וְוִיא אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט דָאשׂ וָואֶרְט הַשָּׂטָן טְרֶעפְט אָן דְרַייא הוּנְדֶרְט אוּנ פִיר אוּנ זֶעכְצִיג אוּנ אִין דֶעם יָאר אִיז פַר הַאנְדֶן דְרַיי הוּנְדֶרְט מִיט פִינְף אוּנ זֶעכְצִיג טָעג · דָאשׂ אִיז אַיין רֶמֶז אַז אַיין טָאג אִין יָאר הָאט עֶר קַיין שְׁלִיטָה נִיט מְקַטְרֵג זַיין אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל דָאשׂ אִיז אוּם יוֹם כִּפּוּר · אוּנ קֶעגִין דֶעם הָאט גָאט בָּ״ה אוּנְז גִיבָּאטֶן דִי מִצְוָה פוּן סוּכָּה · דֶען סוּכָּה טְרֶעפְט אָן ת״פ · אוּנ דֶער וָואשׂ אִיז מְקַיֵּים דִי מִצְוַת סוּכָּה וְוִיא רֶעכְט אִיז · דֶר אִיז מְבַטֵּל דֶעם כֹּחַ אוּנ דָאשׂ גְוֶועלְטִיקַייט פוּן דֶר לִילִית הָרְשָׁעָה : (ג) דְרוּם זָאל דִי מִצְוַת סוּכָּה נִיט גְרִינְג זַיין אִין דַיינֶע אוֹיגֶן דֶען סוּכָּה טְרֶעפְט אָן צְוֵוייא שֵׁמוֹת הוּיה אדני אוּנ דוּרְךְ דֶעם וָואשׂ דִי יִשְׂרָאֵל זַיינֶן זִיא מְקַיֵּים אַזוֹ וְוִי רֶעכְט אִיז · דֶר מִיט גִיבֶּן זַייא כֹּחַ אוּנ גְבוּרָה אִין דֶער פַּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה · דֶען סוּכָּה טְרֶעפְט אָן וְוִיפִל מַלְאָךְ חָאטְשָׁע דִי מִצְוַת סוּכָּה אִיז נִיט גְרוֹישׂ בַּייא דִיא לַייט · אָבֶר אִין דִי אוֹיגֶן פוּן

נאט

כם יה ואין הכסא שלם משא"כ לעתיד יהיה השם והכסא שלם אע"פ שמצות סוכה היא קלה בעיני הבריות אבל בעיני הקב"ה היא גדולה מאוד כי סכ"ת היא גימטריא ת"פ ומצוה זו היא מכניע הקליפה של לילית שהיא גימטריא ת"פ ולעתיד הקב"ה יעביר את הגילולים מן הארץ שהוא ליליט וכל המחנות שלה ע"י מצות סוכה דוקא ואז יהיה שם הויה אחד וכסאו יהיה שלם ולכן אנו מתפללים ופרוס עלינו סכת שלומך כי סכת שלם יהיה עוד הפעם שיחזיר ת"פ בתי כנסיות בירושלים ועם המקדש שיהיה לעתיד יהיה תפ"א כמנין מלאת"י משפט וביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד: (ז) לכן צריכין אנחנו להזהר בקדושת סוכה שהיא כוללת שתי שמות הויה אדני ובפרט שלא יעשה אותה במקום משונף ואז הסוכה היא מרכבה להקב"ה ושכינתיה וסוכה היא במקום בהמ"ק מעט כי בהמ"ק נקראת סוכת שלם ולא בדעת המקילין בסוכה שהיא עליהן כמשאוי גדול והם באים לסוכה ומברכין ברכת המוציא וברכת הסוכה במהירות ובמריצות ואח"כ הולכין חוץ לסוכה ולא עוד שהן מברכין ברכת הסוכה לבטלה שהן מברכין לישב בסוכה והן סוברים שיושבין בסוכה מעט ואח"כ יש רשות להן שילכו מחוץ לסוכה אבל באמת טועין הן בדעתם שפירוש לישב בסוכה הוא עיכוב כמו שפירשי' אין ישיבה אלא לשון עכבה לכן אני מזהיר לכל בר דעת שלא יהיה נכשל בעון זה כשיבא לסוכה לאכול אזי יראה לישב שם עד אחר אכילה כדי שלא יעשה ברכה לבטלה ולא יהיה בכלל מבעט במצוה זו ואז אנו זוכין לסוכה של לויתן כמש"ה וסוכה תהיה לצל יומם והקב"ה יסתירנו בצל כנפיו בסוכת שלם לעולמים אמן כי"ר:

פרק צו לדורות

ולהלל יתברך שמו הקדוש והנדול על הנס הגדול שעשה הקב"ה לאבותינו בימים ההם בימי אנטיוכוס שעשה כמה רעות עם ישראל וה' ברחמיו וברוב חסדיו אשר בכל עת לובש בגדי ישע (עיין לעיל פרק צ"ד) על ידי חשמונאי ובניו ונהרגו שני שרי צבאות של אנטיוכוס האחד נקרא שמו בגרים והשני נקרא נקנור וכל חיליו של אנטיוכוס נמסרו בידי ישראל כן יאבדו כל אויבי ה': (ב) ואח"כ באו בני חשמונאי לבית המקדש ולא מצאו כי אם צלוחית אחת של שמן אשר ה'תה חתומה בטבעת של כהן הגדול אשר באותו צלוחית היו מושחין מלכי ישראל וכל כהן גדול שהיה מעון משיחה נמשח באותו פך של שמן המשחה והיה בה רק כשיעור הדלקת יום אחד ואלהי השמים אשר שיכן שמו בבית המקדש עשה נס שהיה שמן ההוא דולק שמונה ימים עד שהוצרכו הכהנים לטהר עצמן ז' ימים ואח"כ ביום השמיני הוצרכו לעשות שמן שהוא נעשה בטהרה על כן הוכרח השמן שהיה

פרק צו להודות

טָעַן נַהֲעָר צוּ לִיבּן דָעם הַיילִינְן נָאט בָּ"ה אוּיךְ אָן ת"ם · אִיז דָאש מַכְּבִּיעַ דִי קְלִיפָּה פּוּן דָר לִילִית וָואש זִיא טְרָעפְּט אוּיךְ אָן ת"ם: (ד) דָרוּם מוּזְן מִיר זַייעֶר נִיהָר זַיין אִין דָר קְרוּשׁה סוּכָּה אוּן בְּפְרַט עָר זָאל וִיא נִיט מַאכֶן אוּיף נִיט קַיין זַייֶן אֶרְט · אוּן דָעמְאלְט אִיז דִיא סוּכָּה אַיין מֶרְכָּבָה צוּ נָאט בָּ"ה מִיט זַיין שְׁכִינָה · נִיט אַזוֹ וִיא אַטֵייל וָואש זַיינֶן כְּלִיל אִין דָר סוּכָּה אוּן זַייא מַאכֶן דִיא בְּרָכָה פּוּן הַמוֹצִיא אוּן לַיְשֵׁב בַּסוּכָּה נִיךְ אוּן נַייֶן נִיךְ אַרוּיש פּוּן דָר סוּכָּה · אוּן זַייא מַאכֶן אַיין בְּרָכָה לְבַטָלָה · וָוארוּם דָעָר פְּשַׁט פּוּן לַישֵׁב בַּסוּכָּה אִיז צוּ זָאמֶן זִיךְ אִין דָעָר סוּכָּה · דָרוּם בִּין אִיךְ מְזַהֵיר צוּא אִיטְלִיכֶן בֶּר דַעַת עָר זָאל נִיט נְשָׁטְרוּיכְלִט וְוערֶן אִין דָר דָאוּיטֶר זַיְנד דָאש אַז עָר קוּמְט אִין סוּכָּה אַרַיין עָסֶן וְאל עָר דָארְטֶן וְיצֶן בִּיז נָאךְ דָעם עָסֶן פּוּן וָועגֶן זַיין בְּרָכָה וְאל נִיט זַיין לְבַטָלָה אוּן וָאל נִיט זַיין אִין דָעם בְּלַל פּוּן דִי וָואש טָרָעפְּטֶן אִין דָר סוּכָּה · אוּן דָעמְאלְט וָועלֶן סוּכָּה זוֹכֶה זַיין צוּ דָר סוּכָּה פּוּן דָעם לְוְיָתָן אָמֶן:

שוּין צוּ לִיבּן דָעם נָאט בָּ"ה אִיז דָאש וָואש נָאט בָּ"ה הָאט נָעמָאן צוּ אוּיךְ דָעם נָרוּיסֶן נַם וָואש נָאט בָּ"ה הָאט נָעמָאן צוּ אוּנְזֶרע עֶלְטֶרן אִין דִיא דָאוּיעֶנְדִיגֶע טָעג פּוּן חֲנוּכָּה אִין דָעָר צַייט פּוּן דָעם אַנְטִיוֹכוּס וָואש עָר הָאט נְיטְאן פִּיל בַּייז צוּא דִיא יִשְׂרָאֵל · אוּן נָאט בָּרוּךְ הִיא מִיט זַיין רַחֲמָנוּת אוּן זַייעֶר פִּיל חֲסָדִים וָואש עָר קֶלַייד זִיךְ אִן אַלֶע צַייט דִי הִילְף קֶלַיידָער · זַיינֶן דוּרְךְ דָעם חַשְׁמוֹנַאי אוּן זַייֶנע זִין נִיהַרְנָתְ נְיוֹוארֶן צְוַוייא נְרוֹסֶע הֶערֶן פּוּן דָעם אַנְטִיוֹכוּס וָואש אַייעֶר הָאט נִיהַייסֶן בַּנְרִים אוּן דָר אַנְדָרֶר הָאט נִיהַייסֶן נִיקָנוֹר · אוּן נָאר זַיין חַיל זַיינֶן אִיבֶּר נְיוֹוענְפָּרט נִיוֹוארֶן אִין דִי הֶענְט פּוּן דִי יִשְׂרָאֵל: (ג) דָעָר נָאךְ זַיינֶן דִיא חַשְׁמוֹנַאִים נִיקוּמֶן אִין בֵּית הַמִקְדָש אֲרַיין · אוּן הָאבֶן מֶער נִיט נְפוּנֶן נָאר אַיין נְלָעזִיל בּוּיכְל וָואש עֶש אִיז נִיוֹוען פַּאר חַתְכָּת מִיט דָעם פִּיכְנֶרִיל פּוּן דָעם נְדוֹל · אוּן אִין דְרִינֶן אִיז מֶער נִיט נְוּוען נָאר אַזוֹ פִיל בּוּיכְל וָואש וָואלְט נִיקֶענְט בְּרֶענֶן אַיין טָאג · אוּן דִיא כֹּהֲנִים הָאבֶן זִיךְ אֲבֶר בְּדַארְפְּט רַייניקֶן

שהיה ע"פ הנס להדליק שמונה ימים עד המהרה על כן לזכרון הנס הזה לא ימיש מישראל בכל דור ודור לעשות שמונת ימי חנוכה ולהדליק נרות שהן נרות של מצוה ובהרבה מקומות מצינו שחביבין לפני הקב"ה נרות של מצוה כמש"ה (באורים כבדו את ה') . (נ) וכל הנר הדלוק לדבר מצוה יש בו חדושים נפלאים גדולים אין שיעור ואילו היינו זוכים להשגת רוח הקודש היינו מברכים ומביטים ומשיגים עיין מצות הדלקת הנרות של מצוה עתידות דהנר של מצוה מתנבא כמו נביא המתנבא על פי ה' והרב הגאון מהרש"ל ז"ל כתב בהקדמת ספר הנקרא ים של שלמה וז"ל פעם אחת בא לידי ע"י נר של מצוה כאילו הראו לי מן השמים ונהנו לי הרמנא ואמינ כח מרקיע ופתחו לי שערי אורה ע"כ . (ו) ושמעתי מפי מורי ע"פ קבלה שהעונין הוא כך כשהיה הרב ר' שלמה לוריא ז"ל מחבר ספרו ים של שלמה אירע לו שהיה רק נר קטן דלוק לפניו והיה זמן קרוב להכבות והיה דלוק כמה שעות יותר משלש וארבע נרות שלמים וזה העיד עליו תלמידו ונכדו וז"ל בעל הנר הכיר בנרו כי ה' עמו ע"כ וזה אירע להגאון הנ"ל נס ממש כנר של שמן הקדש שבצלוחית הקודש שבבהמ"ק זכותו יעמד לנו אשרי לו ואשרי יולדתו הכלל עולה בכל נר של מצוה נמשך בו קדושה עליונה ומעורר למעלה הדלקת בוצינין קדישין וכן מצינו בזהר בתיקונים דקאי אליהו אחורי כותלי של בית המדרש של רשב"י אמר ליקום בוצינא קדישא וידליק בוצינין קדישין דלעילא וע"כ מנהג המדקדקים שנר הדלוק לשום מצוה ונשאר ממנו מצניעין אותו שלא להשתמש בו דבר חול כי אם דוקא דבר מצוה ובפרט נר הדלוק ללמוד בו תורה ויש הרבה ענינים תועלת לנשמה ע"י נרות של מצוה והנה הנרות של חנוכה הבאים לזכרון תוקף הנס הגדול שהן נרות קדושים ומקדשין בקדושה עילאה ומראין על נרות ומדות העליונות אשר הם מתעוררים ומתלהבים בגבורה לפעול דין ברשעים . (ה) וע"כ כתב הרב מהריל"ל סג"ל שנכון הוא ליטול ידיו קודם שיברך על הדלקת נר חנוכה אך מפני שלא יהשב כיוהרא ע"כ כתבו האחרונים שראוי הוא להביא עצמו לידי חיוב נטילה כד' שיטול ידיו אח"כ ג"כ קודם הדלקת הנרות ויה"ע כי כתבתי לעיל פרק י"ד שבכל מצוה שאדם עושה נולדים ונבראים מלאכים קדושים ממנה ולכל מצוה שנבראים ממנה מלאכים הן נקראים מחנה של מצוה זו והוא פשוט שבכל מצוה שמברכין עליה מתכנשין אליה אותן המלאכים ועומדין סביבות המברך ושומעין הברכה ועונין אמן ורמז לדבר מלא"ך הוא גימט"ריא אמן ולכן כשישראל עונין בברכה אז

בקריש

זִיבֶן טָעג וַיִיל עַיִיא זַיינֶן גְוֶוען טְמֵאי מֵתִים . הָאט גָאט בְּיה כַּח אוּן רְשׁוּת פּוּן דָעם הִימֶל אוּן טָעג הָאט כִּיר גִיעֶפֶנְט דִיא שַׁעַר אוֹרה : (ז) הָאב אִיךְ גִיהֶערְט פּוּן מַיין רַבִּי אַז דָר עִנְין אִיז אַזוֹ דָאשׁ אַז דָר רַב רַבִּי שְׁלמה לוּריא ז"ל הָאט אוּן אִין דָעם אַכְטִין טָאג זַיינֶן דִיא פַּנֵים שׁוין גְוֶוען ריין אוּן הָאבֶּן נִיסְאכְט אַדֶּר בּוּיכְל . דְרוּם פּוּן וֶועגֶן צוּ גְדַיינְקֶן דָעם דָאוִינֶן נָם . זָאל נִיט אֶפּ גִיטָאן וְוערֶן פּוּן דִי יִשְׂרָאֵל צוּ מַאכֶן אַכְט טָאג חֲנוּכָּה אוּן צוּ צִינְדֶן לִיכְטֶלִיךְ דִי אַכְט טָאג : (נ) אוּן אִיטְלִיכְש לִיכְט וָאש בְּרֶענְט פּוּן וֶועגֶן אַיין דְבַר מִצְוָה . אִיז דְרַיְינֶן פַּר הַאנְדֶן אַיין וואונְדֶרְלִיכְע קְדוּשָׁה וָאש הָאט זִיךְ גִיטְרָאפֶן צוּ דָעם נָאוֶן רשל"ל אַיין נָם מַמָּש אַזוֹ וויא דָאש לִיכְט פּוּן בוּיכְל וָאש עָש הָאט זִיךְ גִיטְרָאפֶן רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ . וְואלְטִין מִיר פַּר שְׁטָאנְן אוּן מַשְׂא גְוֶוען עָתִידוֹת דּוֹרוֹתֵיהֶם אֶלָּא אִיז אַזוֹ וויא אַיין נָבִיא וָאש זָאגְט מִצְוָה לִיכְט זָאגְט נְבִיאוּת אַזוֹא וויא אַיין נָבִיא וָאש זָאגְט נְבִיאוּת פּוּן . אוּן דָר מהרש"ל וז"ל שְׁרַייבְט אִין דָעם הִימֶל אֶן צוּא צִינְדִין דִי הַיילִיגֶע לִכְט : (ה) אוּן דְרוּם שְׁרַייבְט דָר מהריל אַז אַיידֶר עֶר בֶּענְטְשְׁט דִי הָנוּכָּה לִיכְט זָאל עֶר וָאשֶׁן זִיךְ הָענְט . אוּן דָאש אִיז גְוִוישׁ אַז דּוֹרוֹתֵיהֶם אִיטְלִיכֶר מִצְוָה וָאש דָר מֶענְטְש טוּט וָועֶרֶן גְבָּארֶן אוּן בַּשָּׁאפֶן פּוּן אִיר הַיילִיגֶע מַלְאָכִים אוּן דִי מַלְאָכִים וָועֶרֶן גִירוּפֶן מַתָּנָה שֶׁל מִצְוָה זוּ

בקדיש ואומרים אמן יכוונו לאותן המלאכים שיענו אמן כי אמן גימטריא מלא"ך והנה בברכה ראשונה של נר חנוכה יש י"ג תיבות צריך לכוין שהן מעורר"ם י"ג מדות רחמים וכן יש י"ג תיבות בברכה שנייה שהן מעורר"ם י"ג מדות רחמים ושתיהן יחד הן כ"ו תיבות כנגד ש"ה ויכוין היטב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה באשר המצוה היא חביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה ולכבוד המלאכים קדישין הבאים לבית בשביל מצוה זו ידליק הנרות כשהוא בבגד עליון כמו שהולך לבית הכנסת וצריך להדליק תיכף בכניסת הלילה כי מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה והנה מספר הנרות של חנוכה הן ל"ו ושמונה שמשים ומנהגן של ישראל תורה הוא שהמנהג ליתן את השמש המדליק למעלה מהנרות של חנוכה ורמזו לדבר שרפים עומדים ממעל ל"ו (מצאתי כתוב בס' מהרי"ל) ואי"כ לפי זה יש קדושה גדולה ג"כ בנרות של השמשים אשר הן יותר קצת גדולים מן הנר של חנוכה · (ו) שהנר השמש הוא דוגמת הכהן שהיה מדליק נרות בבהמ"ק ודוגמת שרפי מעלה המדליקין בוציגין קדישין שיאירו פני כסא כבוד יתברך ומכאן תראה הפנם הגדול מה שראיתי בעיה שרוב העם נוהגים שלוקחים נר השמש מן הנרות ועושין לאורו עסקי חול מכ"ש שעתידין ליתן את הדין מהעון פלילי שמשחקין באור השמש בקלפים שקורין קארטין או בקבייארית שקורין ווערפיל ואינם יודעים שהשמשים הם קדושה יתיר מנר חנוכה כמ"ש הרב הגאון מהרי"ל זל הרמז שרפים עומדים ממעל ל"ו ר"ל שהשמשים עומדים ממעל להלי"ו נרות של חנוכה · (ו) ע"כ המזלזל מצוה זו בודאי עונשו יהיה קשה מאוד וכל מי שמדקדק במצוה זו ואינו מניח לזוז את השמש ממקומו יזכה לראות נרות העתידין להדליק בבית מקדשנו במהרה בימינו אמן :

פרק צז תענית אסתר הוקבע על סמך דאיתא בגמ' י"ג באדר זמן קהלה לכל הוא ופירשו המפרשים שהכל מתכנשין לתענית אסתר ובאים בני הכפרים למנין לימי הסליחות ותחנונים לפי שבו ביום נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים ע"כ הוקבע יום זה לומר סליחות ותחנונים ובני הכפרים מחויבים להקדים ולבא ליום התענית אסתר ולהשתתף בתוך אחיהם בני ישראל באמירת סליחות כי כן **חפץ** של דברי חוי"ל י"ג זמן קהלה לכל הוא וזהו חביב לפני הקב"ה שמתאספים היחידים לתוך העיירות וברוב עם הדרת מלך שנקהלים לומר סליחות בקהל ועי' תפלה זו הם מעוררים רחמים גדולים בפמליא של

אוּג דָאשׁ אִיז פְשׁוּט אַז אִין אִיטְלִיכָר מְצָוה וָואשׁ סֶען מַאכְט אִיבֶּר אִיר אַיין בְּרָכָה · זַאמְלֶן זִיךְ צוּ אִיר אַיין דִי מַלְאָכִים אוּג שְׁמַיָּען אַרוּם דָעם וָואשׁ מַאכְט דִיא בְּרָכה· אוּג זַייא הָערָן דִי בְּרָכָה· אוּג עָנְטְפָערָן אָמֵן · אוּג אַיין רָמָז אִיז דָר צוּ דָר מַלְאָךְ אִיז בְּנַמְטְרִיָא אָמֵן דָרוּם אַז דִיא יִשְׂרָאֵל עָנְפָלִין אָמֵן אוּיף אַיין בְּרָכָה אוֹדֶר אוּיף אַיין אַנְדֶרן אַיין גְרוֹיסָע קְרִישָׁה אִין דִי חֲנוּכָּה לִיכְטְלִיךְ אוּג אוּיךְ אִין דִיא שַׁמָּשִׁים וָואשׁ זַיי זַיינֶן אִבֶּיסֶל גְרָעסֶר פוּן דִי חֲנוּכָּה לִיכְטְלִיךְ: (ו) דָעֶן דָער שַׁמָּשׁ אִיז גְלַייךְ צוּא דָעם כֹּהֵן וָואשׁ עָר הָאט אִין נְצִינְדֶן דִי לִיכְט אִין בֵּית הַמִקְדָּשׁ · אוּג פוּן דַאנֶען קָעמֶען וָעהֶן דָעם גְרוֹסֶן פְּגַם וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גְזָעהֶן בָּעוּנתַיְנוּ רַבִּים אוֹ פִּיל מָעְנטְשֶׁן נָעמֶן דָעם שַׁמָּשׁ פוּן דִיא חֲנוּכָּה לִיכְטְלִיךְ אוּג טוּעֶן זַייעֶרע עֶסְקִים דָר בַּייא · אוּג מִכֹּל שֶׁכֵּן דִי וָואשׁ שְׁפִּילֶן אִין קָארְטִין בַּייא דִי לִיכְט פוּן דָעם שַׁמָּשׁ · דָעֶן זַייא וָוייסֶן גִיט אַז דִי שַׁמָּשִׁים זַיינֶן הַייליגֶר פוּן דִי חֲנוּכָּה לִיכְטְלִיךְ אַזוֹא וִויא דָר רַב הָאַי מְהַרִי"ל זִל שְׁרַייבְט אַיין רֶמֶז דָאשׁ עִט שַׁמָּשׁ אִין דָעם וָואשׁ אִיז זַאמְלֶן זִיךְ אַיין אִין דִי שָׁמָּשׁ אַיין · דָעֶן דִרוּךְ סִיל פָּאלְק

אִין פְּסוּק שרפים עומדים ממעל לי"ו דָאשׁ אִיז גִימַיינְט דִי שַׁמָּשִׁים וָואשׁ זַייא שְׁמַיָּעֶן הָעבֶר פוּן דָיא וָעקֶס אוּג דְרַייסִיג חֲנוּכָּה לִיכְטְלִיךְ · אוּז וויא דָר מְהָרִי"ל אִיז : (ו) דָרוּם דָר וָואשׁ אִיז מְזַלְזֵל אִין דָר דָאוְנֶר מְצָוה וָועט זַיין עוֹנָש בְּוודַאי זַייעֶר שְׁוֶוער זַיין · אוּג דָער וָואשׁ אִיז מְדַקְדֵק אִין מְצָוה אַזוֹי וָואשׁ זַיי זִיךְ מְזַכֶּה אוּג לָאזְט גִיט רִידֶן דָעם שֵׁשׁ פוּן זַיין אָרְט דָר וָועט זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהֶן אִין דִיא לִיכְט וָואש וָועלֶן בְּרֶעגֶן אִין אוֹיגֶן בֵּית הַמִקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן :

פרק צז דָעם תַּעֲנִית אֶסְתֵּר הָאט סֶען קוּבֵּעַ גְוָוען סֶען זָאל דָענֶמָאלְט פַּאסְטֶן דָאשׁ הוּא סֶען קוּבֵּעַ גְוָוען דָעם פְּשַׁט יג באדר זמן קהלה לכל הוא מַאכֶן דִיא מְפָרְשִׁים דָעם פְּשַׁט דָעֶן אַלֶע דָאְרְף לַייט זַאמְלֶן זִיךְ אַיין אוּג קוּמֶן צוּא סֶען אִין שְׁטָאט אַרַיין צוּ זָאגֶן סְלִיחוֹת אוּג תַּחֲנוּנִים אִין דָעם דָרַייא צַעהֶנְטֶן טָאג אִין אָדָר · וַייל אִין דָעם טָאג הָאבֶּן זִיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל אַיין גְזַאמְלְט צוּ שְׁטַיין קֶעגֶן דִיא וָואשׁ הָאבֶּן זַייא גְיוָואלְט הַרְגֶּן אַזוֹ וויא עָשׂ שְׁטַייט אִין מְגִילַת אֶסְתֵּר · אוּג דָאשׁ אִיז זַייעֶר גְלִיבְּט פַּאר נָאט בְּ"ה וָואשׁ דִי דָאְרְפְט לַייט זַאמְלֶן זִיךְ אַיין אִין דִי שָׁטָעט אַיין · דָעֶן דִרוּךְ סִיל פָּאלְק

של מעלה · (ב) ויש עוד טעם לתענית אסתר אשר גילה המגיד להרב בית יוסף ז"ל והוא שהשנחת הקב"ה תמיד על ישראל שהן נחלתו ועדת סגולתו והוא חפץ להצדיקם כדי להנחילם שכר טוב לעוה"ב וכהיום שמגיע יד להיות ישראל שמחים וששים בו על תוקף הנס שעשה הקב"ה בהמן הרשע ובבניו ואז היא נקראת שמחה של מצוה וע"כ אמרו רבותינו ז"ל שחייב אינש לבסומי בפורים והנה יש לחוש פן על ידי ריבוי האכילה ושתיה ושמחה באין ישראל לידי חטא לכן הקדים הקב"ה התענית ולפי שהתענית הוא סגולה להנצל עי התענית מן החטא ולא יהיה כח להשטן ולילית לקטרג עליהם ולהביאם לידי חטא מחמת ריבוי האכילה ושתיה וטוב לכוין כשיאמר פזמון במתי מספר וכו' וכשאומרים שמע תפלה והעבר תיפלה וכו' צריך לכוין שלא יבא לידי חטא ועון ח"ו עי' ריבוי אכילה ושתיה ושמחת פורים · (ג) וע"י סליחות ותחנונים שאנו אומרים בכנופיא בזה אנו מעוררים זכות מרדכי ואסתר כי במרדכי כתיב ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע את בגדיו והענין מבואר בזוהר בראשית כי שאר בני אדם לא ידעין רק מה שעיניהם רואות ומרדכי ידע תוכן הדבר ומקור כח של הקליפות שמשם יוצאים נפשות הרשעים החוטאים בנפשותם וזהו שאמר הכתוב שמרדכי ידע את כל אשר נעשה והתבונן כי גברה יד הקליפה מחמת החטאים של ישראל שהיו באותו הדור עד שהוצרך מרדכי סיגוף גדול וזעקה בתפלה להתיש כח הס"א ולעורר רחמים על ישראל וכן כתיב ויקרע את בגדיו וישם שק וגו' ואסתר הצדקת אשר זכתה לרוח הקודש ידעה ג"כ תוכן הדבר הנזכר ולכן כתיב בה ותעמוד אסתר בחצר המלך וגו' ופי' הזוהר אין עמידה אלא תפלה כד"א ויעמוד פינחס ויפלל והרבתה אסתר בתפלה עד שעלתה תפלתה למעלה למקום קדוש ונורא הנקרא בתי החצירות והוא החצר שלפני בית המקדש של מעלה אשר שם מתנוצץ שם הוי"ה וזהו ותעמוד אסתר בחצר המלך מלך זה הקב"ה ולא כתיב בחצר המלך אחשורוש וכתיב בה ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב ומשך עליה חוט של חסד שהוא ביד הקב"ה ולא לה בלחודא אושיט הקב"ה שרביט הזהב אלא אפילו למתחברים בהדה ולכן אנחנו עדת ישראל למען כבוד הקב"ה מתחברין ומתכנשין בבתי כנסיות שהן נקראים ג"כ חצר המלך מלכו של עולם ובודאי על ידי אמירת הסליחות ותפלות אנו מעוררים את מרדכי הצדיק ואסתר המלכה ובוודאי הם מתחברים עמנו ביום התענית אסתר אשר מזכירים זכותן באמירת כביכול מור והדס הושעת בניך ולכן היושבי כפרים צריכין ג"כ להיות בחבורא קדישא בבית הכנסת ביום תענית אסתר כי יום זה הוא מסוגל מאוד שתקובל תפלתנו בזכות מרדכי ואסתר · (ד) וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל יקח פנאי לעצמו ביום התענית אסתר ולומר תחלה מזמור כ"ב בספר תהלים למנצח על אילת השחר ודרשו רז"ל דאסתר היתה נקראת אילת השחר ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה'

ולבקש

וְעִרְפְּ דָר מֶלֶךְ בַּשֶּׁיְנְט · אוּג דּוּרְךְ דִיא סְלִיחוֹת אוּג דִיא תְּפִלּוֹת וְעִרְפְּ דָעָר וָעקְט גְרוֹשׁ רַחֲמִים אִין דָעָר פַּמְלְיָא שֶׁל מַעְלָה: (ב) אוּג עֶשׂ אִיז פַּר הַאנְדִין נאךְ אַיין סַעַם פַּר וָאשׁ סָעַן פַּאסְט דָעם דְרַייצָטֶן טָאג אִין אָדָר אוּג מָען רוּפְט אִים תַּעֲנִית אֶסְתֵּר · דָאשׁ הָאט דָעָר בַּגִיד מְגִלָּה גִיוֶועזן צוּ דָעם רַב בֵּית יוֹסֵף וַויֶיל דִי הַשָּׁנָּחָה פוּן נָאט בָּ"ה אִיז הָמִיד אוּיף דִי יִשְׂרָאֵל וָואשׁ זַיי זַיינֶן זַיין אַרְב אוּג עָר בַּעֲרְט זַייא גִירְעכְט צוּ מַאכִין פוּן וָעגִין עָר זָאל זַייא מַאכִין אַרְבִין גוּטִין שְׂכָר אוּיף עוֹלָם הַבָּא · אוּג אַז עֶשׂ קוּמְט דָר פְּעָרְצַייט טָאג אִין אָדָר פָּרַייָען זִיךְ דִיא יִשְׂרָאֵל אוּיף דָעם שְׂמֵארְקֶן גַם וָואשׁ גָאט בָּ"ה הָאט נִיטָאן אִין דָעם הָמָן הָרָשָׁע אוּג אִין זַייֶנע זִין אוּג דָעְמָאלְט וָועְרְט עֶשׂ גִירוּפֶן שְׂמְחָה שֶׁל מְצוָה: דְרוּם הָאבִין אוּנְזֶרע חֲכָמִים ז"ל גִיזָאגְט דָער מָענְטְש אִיז כְּחוּיָב צוּ זַיין שִׁיכּוֹר אוּם פּוּרִים · אוּג נוּן מַחֲמַת דָעם פִּיל עֶסֶן אוּג טְרִינְקֶן אוּג שְׂמְחָה וָואשׁ דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבִין אוּם פּוּרִים · קֶעְנֶן זַייא אֶפֶשֶׁר קוּמֶן צוּ אַיין זִינְד חַז' דְרוּם הָאט נָאט בָּ"ה גִיפָּעְרְט דָעם תַּעֲנִית אֶסְתֵּר פַּאר פּוּרִים · וַויֶיל דָעָר תַּעֲנִית אִיז אַיין סְגוּלָה מְצַיל צוּא זַיין פוּן זִינְד · אוּג דָר שָׂטָן מִיט דָר לִילִית זָאלֶן קֵיין מַאכְט נִיט הָאבֶּן אוּיף זַיי מְקַטְרֵג צוּ זַיין אוּג זַייא צוּ בְּרַייְנֶגֶן צוּ אַיין זִינְד מֲחַמַת דָעם פִּיל עֶסֶן אוּג טְרִינְקֶן: (ג) אוּג דּוּרְךְ דִיא סְלִיחוֹת אוּג תַּחֲנוּנִים וָואשׁ מִיר זָאגֶן בְּכְנוּפְיָא דָעָר וָועְקֶן מִיר דָעם זְכוּת פּוּן מָרְדְכַי וְאֶסְתֵּר · אוּג דְרוּם דָאךְפִּין דִי דָאךְפֶּם לַייט אוּיךְ זַיין אִין דָר חָבוּרָא קַדִישָׁא אִין שׁוּל אִין דָעם טָאג פּוּן תַּעֲנִית אֶסְתֵּר · וָוארוּם דָר טָאג אִיז זַייעֶר מְסוּגָל אַז אוּנְזֶר תְּפִלָּה זָאל מְקוּבָּל וָועְרֶן דּוּרְךְ דָעם זְכוּת פּוּן מָרְדְכַי וְאֶסְתֵּר · (ד) אוּג אִיטְלִיכֶר וָואשׁ דָאךְ רַחֲמִים אוּיף עֶפֶּס אִין זַאךְ וָואשׁ עָר זִיךְ מְתְפַּלֵל זַיין · זָאל עָר זִיךְ אֶפּ נָעמֶען אַצַייט אִין דָעם

ולבקש בקשתו ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב״ה ויפתח לו שערי רחמים ותקובל תפלתו ברצון · (ה) ובהיות שאמרו רז״ל שבשעה שבא המן למרדכי להרכיבו על סוס המלך אחשורוש ולעשות לו יקר כאשר צוה המלך אחשורוש מצא למרדכי דיתבי רבנן קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה ופי׳ רש״י דדרש מרדכי בעניינו של יום כי אותו היום ט״ז בניסן היה שהוא יום הנפת העומר אמר המן אתא מלא קומצא דידכו ודהי עשרת אלפים ככר כסף דידי ע״כ נכון לעשות לעסוק בענייני קמיצה בט״ז בניסן והכל הוא לעורר זכות של אותן הצדיקים · (ו) ע״כ אהובי ה׳ הנועדים לדבר ה׳ לשמוע קול מגילה ביום המועד הזה שהוא פורים אשר לעתיד כל הימים טובים יהיו בטלים וימי פורים לא נבטלים צריכין אנו להזכיר זכותן של מרדכי ואסתר כי יום תענית אסתר ויום הפורים הן ימים של רצון ואהבה לכן טוב להתפלל ביום תענית אסתר ושומע תפלה יקבל ברחמים וברצון את תפלתנו אמן:

פרק צח מתחלת בריאת עולם ראה הקב״ה שאין העולם יכול להתקיים במה״ד מה עשה הקב״ה שיתף שם הרחמים וברא את העולם שנאמר בראשית ברא אלהים במדת הדין כי מדת אלהים הוא דין ואח״כ כתיב ביום עשות יהו״ה אלהים ארץ ושמים ומצאתי טעם הגון שכתב הרב הגאון בעל המחבר תורת חיים הענין שהצדיקים נתפשים בעון הדור לפי שמדה של דין הוא רוצה לכלות את העולם כשאין עושין רצונו של מקום והקב״ה הוא ברחמיו מרחם על כל מעשיו ולכן שיתף הקב״ה מדת הרחמים שהוא שם הוי״ה עם מדת הדין אך שמדת הדין הוא מקטרג ומבקש שיעשה הקב״ה דין בעולם מה עושה הקב״ה נותן לו צדיק אחד שהוא שקול כנגד כל העולם ובזה הוא משתיק את הדין ומציל את כל העולם אבל תיכף כשמת צדיק אחד נולד צדיק אחר וזרח השמש ובא השמש ע״כ דבריו של

טָאג פון אֶסְתֵּר תַּעֲנִית · אונ זָאל פְרִיעֶר זָאגִין אִין תְּהִלִּים דֶעם מִזְמוֹר פון קַאפִּיטֶל כ״ב לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר · דֶען אִינְזֶרֶע חֲכָמִים ז״ל דַּרְשֶׁנֶן אַז אֶסְתֵּר וֶוערְט גִירוּפֶן אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר · דֶער נָאךְ זָאל עֶר בֶּעטִין פון גָאט וָואשׁ עֶר דַארְף · אונ זָאל דֶער מָאנֶן דֶעם זְכוּת פון מָרְדְכַי וְאֶסְתֵּר · דָאשׁ דוּרְךְ זַייֶער זְכוּת וֶועט אִים גָאט בָּ״ה מְמַלֵּא זַיין זַיין בַּקְשָׁה · אונ וֶועט אִים עֶפֶנֶן דִיא שַׁעֲרֵי רַחֲמִים · אונ זַיין תְּפִלָּה וֶועט מְקוּבָּל וֶוערִין בְּרָצוֹן: (ה) אונ וַוייל אונְזֶרֶי חֲכָמִים ז״ל הָאבֶּן גִיזָאגְט אַז אִין דֶר צַייט אַז הָמָן אִיז גִיקוּמֶען צוּא מָרְדְכַי · אִים מַאכִין רַייטִין אוֹיף דֶעם פֶערֶד פון דֶעם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ · אונ צוּ טָאן אִים כְּבוֹד אַזוֹ וִויא דֶער מֶלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הָאט אִים גִיבָּאטִין · הָאט עֶר גִיפוּנֶן וִויא דִיא רַבָּנָן זַיינֶען גִיזֶעסִין בַּייא מָרְדְכַי אונ עֶר הָאט זַיי גִילֶערִינְט הַלְכוֹת קְמִיצָה מַאכְט רש״י דֶעם פְּשַׁט · דֶען מָרְדְכַי הָאט גִידַרְשֶׁתְּ אִין דֶעם עִנְיָן פון דֶעם טָאג · דֶען דֶענְמָאלְט אִיז גִיוֶוען זֶעכְצִין טֶעג אִין נִיסָן וָואשׁ דֶענְמָאלְט פְּלֶעגְט מֶען בְּרֵייגֶנֶן דֶעם עוֹמֶר אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · הָאט הָמָן גִיזָאגְט · אַייֶער הַייפִיל גֶערְשְׁטִין מֶעל אִיז גִיקוּמֶן אונ הָאט אַוֶועק גַישְׁטוֹסִין מַיינֶע צֶעהֶן טוֹיזִינְט צֶענְטְגֶר זִילְבֶּר · דְרוּם אִיז רֶעכְט אִין דֶם אַנְדֶרִין טָאג פֶּסַח דָשׁ אִיז זֶעכְצִין טָאג אִין נִיסָן · עוֹסֶק צוּ זַיין אִין דִי דִינִים פון קְמִיצָה · אונ דָאשׁ אַלֶץ אִיז פון וֶועגִין צוּ דֶער וֶועקִין דֶעם זְכוּת פון דִי צַדִּיקִים: (ו) דְרוּם מַיינֶע לִיבּ הָאבֶּר וָואשׁ זַייא זַאמְלִין זִיךְ אַיין צוּא נָאטְשׁ רַייד · צוּ הֶערִין דִי מְגִילָה אִין דֶעם יוֹ״ט פון פּוּרִים וָואשׁ לֶעְתִּיד וֶועלִין אַלֶע יָמִים טוֹבִים בָּטֵל וֶוערִין אונ פּוּרִים וֶועט נִיט בָּטֵל וֶוערִין · מוּזֶן מִיר דֶענְמָאלְט דֶער מָאנִין דֶעם זְכוּת פון מָרְדְכַי וְאֶסְתֵּר · וָוארוּם דֶער טָאג פון תַּעֲנִית אֶסְתֵּר אונ דֶער טָאג פון פּוּרִים זַיינֶן יְמֵי רָצוֹן אונ הש״י וָואשׁ עֶר הֶערְט צוּ אַלֶע תְּפִילוֹת זָאל מְקַבֵּל זַיין מִיט רַחֲמִים אונ מִיט רָצוֹן אונְזֶרֶע תְּפִלוֹת:

פרק צח מתחלת פון דֶעם אָן הַייבּ אַז גָאט בָּ״ה הָאט בַּשַּׁאפֶן דִיא וֶועלְט · הָאט עֶר גִיזֶעהֶן אַז דִיא וֶועלְט קָאן קַיין קִיוּם נִיט הָאבֶּן הָאט גָאט בָּ״ה מְשַׁתֵּף גִיוֶוען דֶעם מִדַּת הָרַחֲמִים צוּא דֶעם מִדַּת הַדִּין אונ הָאט דִיא וֶועלְט בַּשַּׁאפִין מִיט דֶעם מִדַּת הָרַחֲמִים אונ מִיט דֶעם מִדַּת הַדִּין · אונ אִיךְ הָאבּ גִיפוּנֶען אַיין גוּטֶן טַעַם וָואשׁ דֶער הָרַב הַגָּאוֹן בַּעַל הַמְחַבֵּר תּוֹרַת חַיִּים שְׁרַייבְּט · דְרוֹיף וָואשׁ גָאט בָּ״ה נֶעמְט צוּא דִיא צַדִּיקִים פון וֶועגִין דִיא זִינְד פון דֶעם דוֹר · דֶען וַוייל דִיא מִרָה פון דִין וִויל פַּר לֶענְדִין דִיא וֶועלְט אַז דִיא לַייט טוּעֶן נִיט דֶעם וִוילִין פון גָאט בָּ״ה אונ גָאט בָּ״ה מִיט זַיין פִּיל רַחֲמָנוֹת אִיז זִיךְ מְרַחֵם אִיבֶּר אַלֶע זַייני בַּשֶּׁעפֶנֶשׁ דְרוּם הָאט עֶר מְשַׁתֵּף גִיוֶוען דֶעם מִדַּת הָרַחֲמִים צוּא דֶעם מִדַּת הַדִּין נָאר דֶער מִדַּת הַדִּין שְׁרַייט אונ אִיז אָבֶּר מְקַטְרֵג אונ וִויל גָאט בָּ״ה זָאל טָאן דִין אוֹיף דֶער וֶועלְט · גִיט גָאט בָּ״ה אִים אַיין צַדִּיק וָואשׁ עֶר וֶועגְט קֶענִין גָאר דֶער וֶועלְט

אונ

של הגאון מהוריר חיים שור ז"ל במס' שבת ע"ש: (ה) ועפ"ז נ"ל לתרץ קושיא גדולה בפסוקים במגילה וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו וימלא המן חמה ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי ונו' ויבקש המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש עם מרדכי ולכאורה קשה מרדכי לבד לא רצה להשתחות ובקש המן לעקור את כל היהודים והנראה לתרץ כי הנה ידוע שישראל שבאותו הדור ה"ו חייבים כלייה מפני שהשתתפו לצלם של נבוכדנצר או מפני שנהנו מסעודת אחשורוש והנה המן והשטן היו מקטרגים ע"ז ומיתת הדין היה נותן שיכלו ישראל כולן ולכן היה המן מתירא שהקב"ה יעשה כן שישתל את צדיק אחד שהוא שקול כנגד כל ישראל וצדיק אחד יולד ויהיו ישראל חיים וקיימים ולכן כתיב ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לתוד כי בזה יהיה לישראל כפרה במיתת הצדיק א' שלפי שמרדכי היה שקול כנגד כל ישראל ולכן בקש המן והשטן להשמיד את כל היהודים בכל מלכות אחשורוש ודיק:

(ה) והנה לדיעה שאמרו ישראל שבאותו הדור היו חייבים כליה מפני שנהנו מסעודה של אחשורוש דליכא לאוקמי דמשום דקאכלי מאכלי אסורות אתחייבו דהא כתיב והשתיה כדת אין אונס והפי' לפי דת כל אחד ואחד היה השתייה של ישראל ולא היו משקי להו אלא מיין של ישראל ושמשין של ישראל היו מיזגין להון וכל מאכלים דהוו יהבי להון לישראל הוי ביש"ל של ישראל דאחשורוש לא הוי אנס להו למיכלי ולמשתי מאי דאסיר להו וכדכתיב אין אונס ולעשות כרצון איש ואיש אבל חובא דלהון הוי כי כוון בסעודתו שהזמין ישראל כדי למינקי שפע דנהיר מלעילא דלא ישפיע בשכינתא אלא בס"א ולכן הזמין ישראל כדי למינקי להו לסיטרא דילה והוא סוד המלת זוהמא כיון שהשפע יהיה יורדת לישראל ע"י הס"א ולולא שלא היו ישראל נהנין מסעודתו לא הי' פועל כלום כי הקדושה לא היתה מקבלת שום שפע מס"א אבל כיון דהוי ישראל נהנין מסעודתו של אחשורוש הוה כאילו בביכול ינקא מס"א ובהאי סעודתא גרם לאסלא זוהמא בישראל אע"ג דהוו אוכלין ושותין מאכל כשר ומשקין דהיתרא אע"כ נחשב להם כאילו אכלו מסעודה של ס"א: (ו) ועיב רצה מרדכי לבדו שלא ליתנות מסעודתו כדי שבזכותו יהיו ניצולין כלל ישראל ואף בימי מרדכי רצה מדת הדין לפגוע בכלל ישראל שהיו באותו הדור כמו שאמר הקב"ה בימי משה ואכלה אותם כרגע ואעשה אותך לגוי גדול ורצה המדת הדין להרבות זרעו של מרדכי כחול הים רק מרדכי ביטל הגזרה בתפלתו כמו שביטל משה רבינו הגזרה בתפלתו וזהו שכתב ומרדכי ידע ר"ל שידע תוכן הדבר שהגזרה באה ע"י הפגם הגדול שפגמו בשכינה

ג״ע דָער טִיט אִיז ער מַשְׁתִּיק דָעם דִין אִינ נָאר דִי וועלְט
וָועלְט נִיצוּל ׳ אָבֶּר תֵּיקֶף וְויא דָער רָאזִינָער צַדִּיק אִין שְׁטָארְבְּט
וָועלְט נִיבָּארִין אַנְנֶדֶר צַדִּיק אִין זַיין אוֹרְט: (ב) אוּן רוּדְ
דָעם קָעֶן מֶען פָּאר עָנְפָּרין אַיין גְרוֹשָׁע קְשָׁיָא קְשִׁיָא אִין דִיפְסוּקִים
פּוּן דָר מְגִילָה ׳ דָען עָס שְׁטֵייט וירא המן כי אין מרדכי כורע
ומשתחוה לו אוּן הָמָן גִינְעָהָען אַז מָרְדְכַי בּוּקְט זִיךְ נִיט
צוּ אִים אִיז ער זַייעֶר בְּרוֹגֶז גִיוָואָרִין וַיכז בעיניו לשלוח יד
במרדכי לבדו אוּן עָס אִיז גִיוָועֶן מְכִיוָה אִין זַייְנֶע אוֹיגִין צוּא
הַ־נָּגָען מָרְדְכַי אַלַיין ׳ נָאר עָר הָאט גִיוָואלְט אוֹיש הַרְגָּנֶן אַלָּע
יִשְׂרָאֵל תיו ׳ נוּא אִיז דָאךְ קָשֶׁה מָרְדְכַי אַלַיין הָאט זִיךְ נִיט
גִיוָואלְט בּוּקֶן צוּ אִים וְוארום הָאט עָר גִיוָואלְט אוֹיש הַרְגָּנֶן
אַלָּע יִשְׂרָאֵל וָואש זַייְנֶען ׳ זַייא שׁוֹלְדִיג נָאר דָער הֵירוֹץ אִיז
דָען דָאש אִיז יְדִיעָ אז דִי יִשְׂרָאֵל פּוּן דָעם דָאזִיגֶן דור זַייְנֶען
חַייב גִיוָועֶן טָעֶן זָאל זַייא פַּר לָעְנֶדֶן תיו ׳ וַיייל זַייא הָאבֶּן
זִיךְ נִיבּוּקְט צוּא דִי עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים וָואש נְבוּכַדְנֶצַר הָאט
גִימַאכְט ׳ אָדֶר וַיייל זַיי הָאבֶּן נָהָנה גִיוָועֶן פּוּן דָר סְעוּדָה
וָואש אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הָאט גִימַאכְט: אוּן הָמָן אוּן דָר שֵׂנֶא הָאבֶּן

דְרוֹיף מְקַטְרֵג גִיוָועֶן ׳ אוּן דָר מִדַּת הַדִּין הָאט מְתַייֵב גִיוָועֶן
אז אַלָּע יִשְׂרָאֵל זָאלֶן דוּרְךְ דָעם פַּר לָעְנֶד וָוערִין תיו ׳ אוּן
מָרְדְכַי הָאט גִיוואוּסְט קָעֶנִין אַלָּע יִשְׂרָאֵל דְרוּם הָאט הָמָן נִיט
גִיוָואלְט הַרְגָּנֶן אַלָּע יִשְׂרָאֵל אִין גְרוֹשָׁע קְשָׁיָא אִין זַיין אוֹרְט: (ב) אוּן רוּדְ
דָעם קָעֶן מֶען פָּאר עָנְפָּרין אַיין גְרוֹשָׁע קְשָׁיָא אִין דִיפְסוּקִים
פּוּן דָר מְגִילָה ׳ דָען עָס שְׁטֵייט וירא המן כי אין מרדכי כורע
ומשתחוה לו אוּן הָמָן גִינְעָהָען אַז מָרְדְכַי בּוּקְט זִיךְ נִיט
צוּ אִים אִיז ער זַייעֶר בְּרוֹגֶז גִיוָואָרִין וַיכז בעיניו לשלוח יד
במרדכי לבדו אוּן עָס אִיז גִיוָועֶן מְכִיוָה אִין זַייְנֶע אוֹיגִין צוּא
הַ־נָּגָען מָרְדְכַי אַלַיין ׳ נָאר עָר הָאט גִיוָואלְט אוֹיש הַרְגָּנֶן אַלָּע
יִשְׂרָאֵל תיו ׳ נוּא אִיז דָאךְ קָשֶׁה מָרְדְכַי אַלַיין הָאט זִיךְ נִיט
גִיוָואלְט בּוּקֶן צוּ אִים וְוארום הָאט עָר גִיוָואלְט אוֹיש הַרְגָּנֶן
אַלָּע יִשְׂרָאֵל וָואש זַייְנֶען ׳ זַייא שׁוֹלְדִיג נָאר דָער הֵירוֹץ אִיז
דָען דָאש אִיז יְדִיעָ אז דִי יִשְׂרָאֵל פּוּן דָעם דָאזִיגֶן דור זַייְנֶען
חַייב גִיוָועֶן טָעֶן זָאל זַייא פַּר לָעְנֶדֶן תיו ׳ וַיייל זַייא הָאבֶּן
זִיךְ נִיבּוּקְט צוּא דִי עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים וָואש נְבוּכַדְנֶצַר הָאט
גִימַאכְט ׳ אָדֶר וַיייל זַיי הָאבֶּן נָהָנה גִיוָועֶן פּוּן דָר סְעוּדָה
וָואש אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הָאט גִימַאכְט: אוּן הָמָן אוּן דָר שֵׂנֶא הָאבֶּן

(ג) אוּן דְרִיבֶּר זַייֶן דָעְמַאלְט דִיא יִשְׂרָאֵל חַייב גִיוָועֶן פַּאר
לָעְנֶד צוּ וָוערִין תיו אִיבֶּר דָעם וָואש זַייא הָאבֶּן נָהָנה גָוָועֶן
פּוּן דָער סְעוּדַת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ ׳ דָאמְשִׁי זַייא הָאבֶּן דָאךְ גִיט
גִינָעמֶט קֵיין טְרֵיפּוֹת אוּן קֵיין נָאר בְּשָׂרֵין וָוארום עָש
שְׁטֵייט והשתיה כדת אין אונס אוּן דָאש טְרִינְקֶן אִיז גִיוָועֶן נָאךְ
אִיטְלִיכְּש דַת נָאךְ מֶען הָאט קֵיינֶעם נִיט גְנֵייט עוֹבֵר זַיין
אוֹיף זַיין דַת: (ד) אוּן דָער מִדַּת הַדִּין הָאט גִיוָואלְט סְעָרִין
דִיא קִינְדֶּר פּוּן מָרְדְכַי בְּתוֹל הָיָם וַיייל עָר הָאט נִיט נָהָנה

עבור שהיו ישראל נהנין מסעודתו של אחשורוש ולכן וילבש מרדכי שק וישם אפר ויצעק צעקה גדולה ומרה וילבש שק לכפר על חמא זה ומרדכי הודיע לאסתר גודל הפגם הנעשה בסעודה של אחשורוש ומיד כתיב ותלבש אסתר מלכות שהוא רוחק ונתנה עצה לצום ג׳ ימים וג׳ לילות כדי לבטל הזוהמא שהמיל המן בסעודתן ובזה יותש כח הזוהמא הנעשה ע״י אכילה ושתייה ועי״ז הצום התיש כח הזוהמא בנפש ישראל האיר כבראשונה ומעתה מוכן לפנינו ג״כ טעם לתענית זה שהוא תענית אסתר שאנו נוהגין להתענות לדורי דורות: (ה) על כן כל אחד ואחד צריך לכוין בתענית אסתר להתפלל שתעמוד לנו זכות מרדכי ואסתר שתקנו התענית וקבעו להתענות בו ביום י״ג באדר כדי להתיש כח הס״א שרוצה להדבק דוקא בקדושה ועי״ז התענית יזדככו ויטהרו הפגם הגדול הזה וכל מי שנזהר ואינו רוצה ליהנות מן אחרים יניע כפיך כי תאכל אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

פרק צט אמרן ריל במסכת מגילה מגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה ע״כ מבואר במגילה זו כמה ענינים פלאים ונזכיר דרך כלל דבר אחד והוא דאיתא בזוהר פ׳ פקודי שיש חדר אחד למעלה ויש להחדר ארבעה פתחים לר׳ רוחות העולם • ועשרה ממונים לכל פתח ופתח • וחד ממונה על כלם ואחריא״ל שמיה • והוא מלאך אחד מן האופנים והוא אופן לפעול פעולות: (ב) והתהוא אופן עם הארבעים מלאכים הממונים הנזכרים עולין למעלה למקום אחד שנקראת תא הרצים ואז עולין עמו מלאכים הנקראים חשמלים ומקדימין את עצמן במרוצה ובזריזות להעריך מלחמה עם הס״א וכשהחטא נורם ה׳ אזי יש רצים אחרים בס״א שמקדימין בקטרוגיהן על ישראל ולהרע מזלן של ישראל: (ג) וזהו דכתיב הרצים יצאו דחופים מס״א לעורר גזירות למעלה על ישראל ואז והעיר שושן נבוכה ואתר כך כשגרם תפלת מרדכי ואסתר שעשו ישראל תשובה שלימה כדי להעביר רעת המן ועלתה צעקתם למרום וה׳ ברחמיו קיבל את תפלת עמו ונתגלה העת רצון אז הרצים רוכבי הרכש יצאו

הָאט מִדָּעַ נִיוָוען צוּ אָסְתֵּר דָעם גְרוֹיסָן פְּנִם וָאוּשׁ עָשׂ אִיז גִיטָאן גִיוָוארִין דִּרְךְ דָר סְעוּדָה פּוּן אָחַשְׁוֵרוֹשׁ • הָאט תַּיקָף אָסְתֵּר זִיךְ אָן נִיקְלַייד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ • אוּן הָאט נִיגָעבִּין אַיין עֵצָה זַייא וָאלִין פַאסְטִין דְרַייא טָאג טִיט דְרַייא נָעכְט: פּוּן וָועגִין כְּבָטֵל צוּא זַיין דִי זוּהַמָא וָאוּשׁ הָמָן הָאט אַרַיין גִיוָוארְפִין אִין דִיא סְעוּדָה אוּן דוּרְךְ דָעם פַאסְטִין וָועט דָר כֹּחַ פּוּן דָער זוּהַמָא שְׁלַאפִּ וָועריִן • אוּן אִיצוּנְד אִיז שׁוֹין פַּר דָאנְדִין נָאךְ אַיין טַעם פַּאר וָאוּשׁ טִיר פַאסְטִין דָעם תַּעֲנִית אָסְתֵּר מְכַוּוֵן זַיין אוּג אָסְתֵּר זָאל אוּן דָעם תַּעֲנִית אִיבֶּר מְרָדְכַי אוּג אָסְתֵּר זָאל וָאוּשׁ וָועט זַייא בֵּייא שְׁמַיין וָאוּשׁ זַייא הָאבִּין מְתַקֵּן נִיוָוען דָעם תַּעֲנִית אוּג הָאבִּין אִים קוֹבֵעַ נִיוָוען אוֹיף אַייבִּיג פּוּן וָועגִין שְׁלַאף צוּ מַאכִּין דָעם כֹּחַ פּוּן דָער סְטָרָא אַחֲרָא • וָאוּשׁ עָר וִויל זִיךְ בַּהֲעָפְטִין אִין דָער קְדוּשָׁה אוּג דוּרְךְ דָעם תַּעֲנִית וָועט גַילַייטָעט אוּג נִיבַייטִיקְט דָער דָאזִיגָער גְרוֹיסָר פְּנִם אוּג אִיטְלִיכָר וָאוּשׁ אִיז גוּהָר אוּג וִויל נִים נָהֲנָה זַיין פּוּן אֲנְדָרָע אוּג עָקְט פּוּן זַיין יֵינִיג כְּפּוֹ • דָעם וָועט זַיין וואל אוֹיף דָר וָועלְט אוּג אוֹיף יָענָער וָועלְט אָמֵן •

פרק צט אִפְּרוּ אוּנְגָרָע חֲכָמִים זיל הָאבִּין נִיזָאגְט אִין דָער מְסֶכְתָּ מְגִילָה • אַז דִיא מְגִילַת אָסְתֵּר אִיז נִיזָאגְט גִיוָוארִין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוּג דָרוּם אִיז פָאר הָאנְדִין אִין דָער מְגִילָה גְרוֹיסָע סְדוֹת אוּג רָמָזִים • אוּג אִיךְ וָועל דָער מָאנְן אַיין זָאךְ אוּג דָאךְ אִיז וָואוּשׁ עָשׂ שְׁטַייט אִין זוֹהַר פָּקִידִי • דָאשׁ עָשׂ אִיז פַאר הָאנְדִין אַיין חֲדַר אוֹיף דָעם הֵיכָל אוּג צוּא דָעם חֲדַר זִיכְן טִירִין צוּא דִיא פִּיר זַייטָן פּוּן דָר וָועלְט • אוּג צָעהָן מְמוּנִים אִיז פַּאר הָאנְדִין צוּ אִיטְלִיכָר טִיר אוּג אַיין מַלְאָךְ אִיז מְמוּנֶה אִיבֶּר אַלָע • אוּג זַיין נָאמִין אִיז ואהריא״ל אוּג דָער מַלְאָךְ אִיז פּוּן דִיא אוֹפַנִים • אוּג עָר אִיז מְמוּנֶה צוּא וָועְרְקִין פְּעוּלוֹת: (ב) אוּג דָער אוֹפַן טִיט דִיא פַעְרְצִיג מַלְאָכִים וָואוּשׁ עָר אִיז אִיבֶּר זַייא מְמוּנֶה • נַייַען זַיי אַרוֹיף צוּ אַיין אָרְט וָואוּשׁ וָועְרְט נִירוּפִין תִּא הָרְצִים אוּג דָעמְאלְט נַייַען טִיט אִים אוֹיף מַלְאָכִים וָואוּשׁ וָועְרִין נִירוּפִין חַשְׁמַלִים • אוּג זַייא פְּעָרְרִין זִיךְ נָיךְ אוּג טִיט זְרִיזוּת צוּא סַדְרִין מִלְחָמָה טִיט דִיא ס״א • אוּג צוּא מָאן טִיט זַייא אַיין נָקְמָה • אוּג אַז דִיא זִיבָּר אִיז גוֹרֵם חֵיץ • דָעמְאלְט אִיז פַּאר הָאנְדִין אֲנְדָרָע רְצִים אִין דָער סְטָרָא אַחֲרָא וָואוּשׁ זַייא פְּעָרְרִין זִיךְ טִיט מְקַטְרְגִים אִיבֶּר דִיא יִשְׂרָאֵל: (ג) אוּג דָאשׁ אִיז וָואוּשׁ עָשׂ שְׁטַייט אִין דָר מְגִילָה הִרְצִים יצאו דחופים דִיא רְצִים פּוּן דָר ס״א זַיינֶן אַרוֹיש נִיגַאנְגִן אַיילִינְדִיג צוּא דָער וָועלְט אִין הֵיכָל אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל אוּג אוֹיף דָר צַייט שְׁטַייט וְהָעִיר שׁוּשָׁן נְבוּכָה דָער נָאךְ אַז דִיא תְּפִלָה פּוּן מָרְדְכַי וְאֶסְתֵּר הָאט גוֹרֵם גִיוָוען אַז דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבִּין

מבוהלים ר״ל אותן המלאכים קדישין היו רצים לעשות נקמה בהמן הרשע ואז והעיר שושן צהלה ושמחה · (ד) ולכן צריך לקרות המגילה מלה במלה ולא במהירות כי כל תיבה ואות יש בהם קדושה וסודות נפלאות וכדאי מרדכי ואסתר להזכיר שבחן בכוונה כיון שמסרו נפשם עבור ישראל בזעקתן ותפלתן ואסתר היתה מוסרת נפשה כשהלכה לגבי אחשורוש אמרה וכאשר אבדתי אבדתי איתא במ״י שאסתר אמרה מזמור כ״ב שבספר תהלים אלי אלי למה עזבתני והענין מבואר בדברי פה קדוש האר״י ז״ל והוא כי הקב״ה ברוב רחמיו וחסדיו משגיח ומביט להאיר ולהשפיע שפע קדוש ממרום רוח חכמה ובינה ע״י שמות הקדושים שכל שם הוא (א״ל) שיוצאים מן הפסוק מי (א״ל) כמוך ושם שני יוצא מן הפסוק ה׳ ה׳ אל רחום וחנון ב׳ פעמים א״ל במילואה כזה אל״ף למ״ד גימטריא ש״ע כי יש למעלה ש״ע נהורין המאירין בש״ע עולמות והן מאירין לנשמת הצדיק אשר עסק תמיד בתורה והיה מתמיד בלימודו והיה תמיד דבוק בתורה הנקרא אור ובמצות הנקרא נר ואלו שני שמות הן מסוגלין לעורר חסד של אלו ש״ע נהורין ע״י עניית אמן בכוונה כי כל העונה אמן בכוונה ומהדר לרוץ לבהכ״נ בשביל עניית אמן זוכה לש״ע נהורין ע״י עניית אמן וכל המבזה אמן וקל בעיניו עניית אמן מקדימין לנשמתו ש״ע קליפות ר״ל ומוליכין אותו לחדרי חושך וצלמות ועליהם אמר הנביא עש יאכלם והנה על אסתר הצדקת היה מאיר אותן ש״ע נהורין כי נשמתה היתה משורש הארה זו אשר שם מאירים שני שמות של א״ל שם אחד (מה׳ ה׳ אל רחום וחנון ארך אפים וגו׳) ושם השני מפסוק מי אל כמוך וכשהלכה אסתר לאחשורוש הוכרחה לילך בין ב׳ בתי גלולים והיה שם מקום קליפות והוסר ממנה רוח הקודש והארה של שם א׳ שהוא שם של (א״ל) מי כמוך ולא נשאר בה כי אם הארה של ה׳ ה׳ א״ל רחום וע״כ צעקה אל״י אל״י למה עזבתני שעד עכשיו היו מאירים ב׳ שמות של (א״ל) ועכשיו רק שם אחד · (ה) ראה בעיניך קדושת המועדים שלנו בכל מועד ומועד יש בהן קדושות וסודות נפלאים וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחת בשנה מתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגילה ומזה העולם היה שורש נשמתו של מרדכי הצדיק וצריכין אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנ״ל לחוץ וישפיע ויאיר על רישא דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב טהור בלב של כוונה וזהו כוונת הברכות בא״י אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה פי׳ שצונו הש״י ב״ה לעורר כוונה להוציא אותו הארה גדולה לחוץ וזהו על מקרא מגילה (כמו למקרא העדה ולמסע את המחנות) ועל זה יענו הקהל אמן בכוונה גדולה ומאוד מאוד צריכין לעורר בקריאת המגילה בשעה שמברך בציבור על מקרא מגילה כשאומר על

מקרא

גִיטָאן אַיין רָעכְטָע תְּשׁוּבָה · אוּנ זַייעֶר גִישְׁרַייא אִיז אוֹיף גִיגַאנְגֶן אוֹיף דָעם הִימֵל · אוּנ גָאט בְּ״ה מִיט זַיין רַחֲמָנוֹת הָאט מְקַבֵּל גִיוֶוען דִיא תְּפִלָּה פוּן זַיין פָּאלְק · אוּנ דָר עֵת רָצוֹן אִיז נִתְגַּלָּה גִיוָוארִין דָענְמָאלְט זַיינָן דִי מַלְאָכִים הָרָצִים גִילָאפִין מִיט זְרִיזוּת צוּ טָאן אַיין נִקְמָה אִין הָמָן הָרָשָׁע אוּנ דַענְמָאלְט הָאבִּין זִיךְ דִיא יְהוּדִים פוּן שׁוּשַׁן זַייעֶר גִיפְרַייט : (ד) דְרוּם מוּז מָען לַייעֶנָן דִיא מְגִילָה וָוארְט בַּייא וָוארְט אוּנ מָרְדְכַי וְאֶסְתֵּר זַיינָן רָאוּי אַז מָען זָאל זַייעֶר שְׁבַח דָער מָאנָן מִיט כַּוָּונָה וַוייל זַייא הָאבִּין זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיוֶוען אֵיבֶּר דִיא יִשְׂרָאֵל מִיט זַייעֶר תְּפִלָּה אוּנ אֶסְתֵּר הָאט זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיוֶוען בְּשַׁעַת זִיא אִיז גִיגַאנְגֶן צוּא דָעם מֶלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ דָען זִיא הָאט גִיזָאגְט וכאשר אבדתי אבדתי אוּנ אַז וִויא אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אָן גִיהוֹבִּן פַּאר לָארִין צוּא וָוערִין וָועל אִיךְ וַוייטֶר פַּאר לָארִין וָוערִין דָען אִיךְ נַייא אַרַיין צוּ דָעם מֶלֶךְ אָן רְשׁוּת וָועט עֶר מִיךְ אֶפְשַׁר הַרְגֵנִן : (ה) זְעה מִיט דַיינָע אוֹיגָן דָאשׁ הַיילִיקַייט פוּן אוּנְזֶרַע יָמִים טוֹבִים דָאשׁ אִין אִיטְלִיכֶן יוֹ״ט אִיז פַּאר הַאנְדִין גְרוֹישָׁע קְדוּשׁוֹת אוּנ וואינְדֶרְלִיכָע סוֹדוֹת · אוּנ דוּא דַארְפְסְט וִויסֶן אַז אוֹיף דָעם הִימֵל אִיז פַּאר הַאנְדִין אַיין גַאייעֶ וָועלְט וָואשׁ זִיא אִיז זַייעֶר הַיילִיג אוּנ דִיא וָועלְט וָועדְט גִיט אַנְפְּלֶעקְט מַחֲמַת זַיין פִּיל קְדוּשָׁה · נָאר אַיין מָאל אִין יָאר הַייבְּט זִיא אָן אַנְפְּלֶעקְט צוּא וָוערִין · דָאשׁ אִיז אַז מָען הַייבְּט אָן דִיא מְגִילָה צוּא לַייעֶנָן · אוּנ פוּן דָער וָועלְט אִיז גִיוֶוען דָער שׁוֹרֶשׁ פוּן דָר נְשָׁמָה פוּן מָרְדְכַי הַצַּדִיק · אוּנ מִיר מוּזִן דָער וָועקִין רַחֲמִים אַז דִיא וָועלְט זָאל אַנְפְּלֶעקְט וָוערִין · אוּנ זָאל לַייכְטִין אוֹיף דָעם פָּאלְק יִשְׂרָאֵל וָואשׁ זַייא זַאמְלִין זִיךְ אַיין צוּ הָערִין דִיא מְגִילָה לַייעֶנָן מִיט אַיין רַיין הַארְץ אוּנ מִיט כַּוָּונָה · אוּנ בְּשַׁעַת דָער שׁ״ץ מַאכְט דִיא בְּרָכָה עַל מִקְרָא מְגִילָה

מקרא שילבש חרדה ואימה על המברך וגם על הציבור בשמעם הברכה כשאומר השי"ץ על מקרא מגילה יפול עליהם חרדה ואימה והכנעה גדולה כי הוא עולם איום גדול ונורא ומאור העולם ההוא יבוא שפע וניצוץ קדושה וטהרה להאיר על ישראל ויכוין כל אחד מישראל שהוא כלי מוכן לקבל הקדושה והטהרה מזה העולם ובאותו אור של רחמים יזכה לחיים והסד ושלא יבואו ישראל לשום מכשול ויטהר הקב"ה רחמים עלינו: (ו) ולכן מרבים אנו בנרות בפורים שיהיו בתי כנסיות מלא בנרות והכל הוא רמז על אותו אור גדול משיע נהורין ועל זה כתיב ליהודים היתה **אורה** וגו' ובוודאי כל הירא וחרד לדבר ה' ישמח ויגיל בגילה וברעד כששומע קול הברכה על מקרא מגילה כשיוצא מפי הזקן עיכ חיוב גדול עלינו לטהר את עצמנו במקוה קודם שילך לבהכ"נ כדי שיהיה טהור לקבל אור טהור והשפעה טהורה וכל זה העתקתי מכתבי ר' חיים וויטל ז"ל והאור הוא דמיון קבלת נשמה יתירה למי שיודע לכוין לעשות עצמו כלי מוכן לקבל קדושה העליונה ובמדינות פולין ראיתי מנהג הזקן שהן מלבישין כתונת לבן ונקייה ומכנסיים לבנים קודם קריאת המגילה והולכין לבית הכנסת בבגדי שבת ויום טוב ובין מגילה למגילה ישראל שמחין ונותנין שבח והודיה על רוח והצלה שעמדה ליהודים וצריך לחלק לעניים איזה דבר ולחלק מנות לאביונים וצריך לדבר בד"ת כמאמר רז"ל ליהודים היתה אורה זו תורה כדא"א כי נר מצוה ותורה אור: (ז) ומוב לאדם שילמוד מעט קודם שמתחת סעודת פורים ביום והמדקדקים נוהגים להתפלל מנחה ביום י"ד קודם הסעודה ואח"כ אוכלין תבשיל א' ומתפללין תפלת מעריב שלא לאחר יותר עד הלילה פן יבוסם ויהיה בכלל שיכור שאינו ראוי להתפלל ואה"כ אחר תפלת מעריב יניד לבני ביתו תוקף הנס שנעשה לאבותינו והנה אציג לך ענין א' מספה קדוש האר"י ז"ל כי צריכין אנו לדעת מחשבות המן הרשע צורר היהודים אשר נתן נפשו להיות מיצר ישראל בחודש אדר דוקא ולא בשאר החדשים של שארי ימות השנה: (ח) דע כי יש י"ב חדשים בשנה והם נגד י"ב צירופי שם הוי"ה ועל כל חודש נתמנה צירוף אחד עד שעפ"ז החודש אדר הוא הצירוף האחרון בהיפוך אתון כזה (הוה"י) שהוא סוד הדין ולכן כשהזכיר המן הרשע השם הוי"ה

היה

מוֹ עָר זִיךְ אָן קֶלַיידן מִט צִיטֶרנָש אוּן גְרוֹיש הַכָּיָה׃
וָאוּרט אוֹרָה מַיינְט מָען הוֹרָה׃ (ז) אוּן עֶש אִ"ז גוּט אַז
וָאוּרט אוֹרָה כַּיינְט מָען הוֹרָה׃ (ז) אוּן עֶש אִ"ז גוּט אַז
וָאוּרט דָענְכאלְט וָועְרט נִתְנָלָה דִיא נַאיִיע אוּן פָּארְכְטִינְע
פַּאר דָער סְעוּדַת פּוּרִים וָואש מָען עֶסְט בִּייא טָאג זָאל
וָועלְט׃ אוּן פּוּן דָעם לִיכְט פּוּן דָער דָאזִיגָר וָועלְט קוֹמְט
מָען אַבִּיסֶל לָערְנֶן׃ אוּן דִיא פְּרוּמְע לַיים זַיינֶן זִיךְ נוֹהֵג צוּ
שָׁפַע אוּן קְדוּשָׁה אוּן טָהֳרָה צוּא לַייכְטִין אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל דָאבֶּנֶן סַנְהֶה פַּאר דָער סְעוּדָה׃ דָער נָאךְ עֶסְן זַייא אַיין
אוּן נָאט בְּ"ה וָועט אַיילֶן אוֹיף אוֹתָן רַחֲמִים׃ (ו) אוּן דְרוּם תַּכְשִׁיל׃ אוּן דָאבֶּנֶן הִיכְּף מָעָרִיב פּוּן וָועגְן טָאמֶר בִּייא
מָערִין מִיר לִיכְט אָן צוּא צִינְדֶן אוּם פּוּרִים דָאש דִיא שׁוּלִין נָאכְט וָועלְן זַייא שִׁיפּוּר וָועלְן וֶועלְן זַייא גִיט טָארִין
וָאלְן זַיין פּוּל מִיט לִיכְט דָאש אַלְץ אִיז אַיין רָמֶז אוֹיף דָאבֶּנֶן׃ אוּן נָאךְ מָעָרִיב זָאל אִיטְלִיכֶר מְעַנְטש זָאגְן צוּא
דָעם נְרוּשֶׁן לִיכְט פּוּן דִיא ש"ע לִיכְט׃ אוּן דְרוּךְ זיין הוּז גְזוּכְט דָעם שְׁמַאלְקִין גַם וָואש נָאט בְּ"ה הָאט
שֶׁטַייט לִיהוּדִים הִיתָה אוֹרָה צוּא דִי יְהוּדִים אִיז גְיוֶוען דָאש דָעְנְמָאלְט גִיכְאן צוּא אוּנְזֶרע עֶלְטֶרִין׃ אוּן גוּן אִיךְ וָועל
לִיכְטְקַיים׃ אוּן דָר וָואש פָּארְכְט זִיךְ פַּאר נָאט דָער וָועט דִיר שְׁטֶעלְן אַיין זָאךְ פּוּן דָעם פֶּה קָדוֹשׁ הארי"ז ז"ל דָען
זִיךְ בְּוַודַאי פְּרַיינְען אַז עֶר הָערְט דִי בְּרָכָה עַל מִקְרָא מְגִילָה מִיר דָארְפִין וויסֶן דִיא מַתָּשָׁבָה פּוּן הָמָן הָרָשָׁע דֶר שׁוֹנֵא
פּוּן דָעם תַּנָּ׳ דָרוּם אִיז אוֹיךְ אוּנְז אַיין גְרוֹיסָר חִיוּב מִיר פּוּן דִיא יְהוּדִים וָואש עֶר הָאט גְיוואלְט דִיא יִשְׂרָאֵל אִים
זָאלְן זִיךְ טוֹבְלִין אִין מִקְוֶה אַיידֶר מִיר גַייֶן צוּא דֶר מְגִילָה אוּן אַן אִין דְרַיינֶן חֹ"ו דַוְוקָא אִין דָעם חוֹדֶש אֲדָר אוּן גִיט אִין אַנְגֶדֶרִין
אוּן אִין מְדִינַת פּוֹלִין הָאבּ אִיךְ גְיָעהָן אַיין גוּטֶן מִנְהָג דָאש חוֹדֶש׃ (ח) וַיִּים אַז אִין יָאר אִיז פַּר הָאנְדֶן צְוַועלְף חֳדָשִׁים
זַייא טוּעֶן אָן אַיין וַיישׁ הָעמְד אוּן וַייסְט מְכַנְסַיִים פַּאר אוּן זַייא זַייא וַיינֶן קְעִינֶן דִיא צְוַועלְף צִירוּפִים וָואש דָער שֵׁב
קְרִיאַת הַמְּגִילָה אוּן זַייא נַייַען אִין שׁוּל אַרַיין אִין בְּגָדֵי הוי"ה וָועְרט פַּר בִּיטֶן׃ אוּן אוֹיף חוֹדֶש אֲדָר אִיז דָער אוֹנְטֶרשְׁטֶר
שַׁבָּת׃ אוּן אִיטְלִיכֶר מֶעְנְטש מוּז דִיא אֲרַעמְע לַיים טַיילֶן צִירוּף פּוּן דָעם שֵׁם הויה אוּן אַז אִיז דָר צִירוּף (הוה"י) וָואש
עֶפּיש אוּם פּוּרִים׃ אוּן כּוּז אוֹיךְ לָערְנֶן אוּם פּוּרִים אַזוֹא וִוי אוּנְזֶרע חֲכָמִים דָרַשְׁנָן דָעם פָּסוּק לִיהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה דָאש
דָער צִירוּף אִיז דִין׃ דָרוּם אַז הָמָן הָרָשָׁע הָאט דָער מְאנְט

דעם

היה מזכירו מהופך ולכן היה אומר המן וכל ז"ה איננ"ו שו"ה ליי כי סופי תיבות הוא הצירוף בהיפוך כזה (הוהי) שכוון לעורר דינים כפולים על ישראל הא' שהזכיר את השם בהיפוך והשנית שהיה מזכיר השם בסופי תיבות ולא בראשי התיבות והש"י ברחמיו אשר האזין ושמע לתפלתן של ישראל ותפלת מרדכי הצדיק ותפלת אסתר המלכה המוכתרת בכתר מלכות היתה באמירתה מכוונת להפך מדת הדין לרחמים כי כן פעולת הצדיקים שמהפכין מדת הדין למדת הרחמים ולכן אמרה השם הדמזז ברי"ת וביושר ואמרה ייבא ה'מלך ו"המן היום אל המשתה כי באותה סעודה היתה מכוונת להפיל את המן מגדולתו ולקיים הפסוק אם רעב שונאך האכילהו לחם והקב"ה הסכים על ידיה ׳ (ט) אמנם כוונת אסתר המלכה היתה להמשיך רחמים גמורים והשם כפשוטו ובהווייתו הוא רחמים גמורים כי לולי לא הזכירה אסתר זה השם בראשי תיבות לא היתה יכולה לנצח את המן ולכן בחכמתה היתה צריכה להזכיר ג"כ קצת דין כדי שיהיה הדין נוקם בהמן צורר היהודים ולכן כתיב כי ראה כי כלת"ה אליו הרע"ה מאת המלך והוא מלך מלכו של עולם שהיה השם ביושר ברחמים שמורה רחמים על ישראל אמנם השם נרמז בסופי תיבות לרמז הדין העליון שיבא על המן ובניו הרי עד היכן היתה כוונת אותו הרשע מתכוין להרע לישראל ועליו נתקיים הכתוב בור כרה ויחפרהו ויפול ברשתו אשר טמן והוא נלכד בה ולכן צותה התורה למחות עמלק וזרעו וכמ"ש רבותינו ז"ל שצריכין למחות שם עמלק אפילו מן העצים והאבנים ׳ (י) לכן מנהגן של ישראל תורה הוא להכות בעץ הנקרא המן קלעגריל כשזוכרין שם המן כדי למחות את שמו וכל הראשונים והאחרונים כתבו שלא לבטל המנהג והנה שמעתי בשם הגאון מהור"ר העשיל ז"ל שהיה נוהג כשהיה רוצה לנסות את הקולמוס היה כותב שם המן וזרעו ואח"כ היה מנחק את שמם כדי לקיים מצות עשה מחה תמחה וכו' כדי שיהיה השם שלם והכסא שלם ואז יתקיים המקרא והתגדלתי והתקדשתי וביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אמן מ"ו מהר"י ז"ל :

פרק ק תמים תהיה עם ה' אלהיך ׳ דע כי מדת התמימות היא מעלה המעולה שבכל המעלות למדות הטובות שצריך להיות בבני אדם ולכן כתיב באבינו יעקב ויעקב איש תם יושב

דעם שם ׳ האט ער אים דר מאנט ניט פֿסדרי (וכל ז"ה איננ"ו שו"ה ליי) דאש דר צירוף איז דין ׳ דען ער האט זיך מתכוין גיווען צו דער ועקען טאפלע דינים אויף דיא ישראל איין מאל ואש ער האט דעם שם הוי"ה דער מאנט פאר קערט אונ דאש אנדרע ואש ער האט אים דער מאנט אין דיא סוף ועלטר ׳ אינ נאט ב"ה מיט זיין רחמנות ואש ער האט פאר נומן אונ צוא ניהערט צו דער תפלה פון דיא ישראל אונ די תפלה פון מרדכי הצדיק אונ דיא תפלה פון אסתר המלכה ואש זיא מכוין גיווען פאר קערינט מיט כהר מלכות ׳ הט זיא זיך מבוין גיווען פאר קערין דעם מרת הדין צו מרת הרחמים דרום האט זיא גיזאגט דעם שם אין דיא איך היב ועלטר אונ גליך דעם צירוף ׳ דאש איז ואש דא האט גיזאגט יבא המלך והמן היום אל המשתה : (ט) נאר דיא פונה פון אסתר המלכה איז גיווען צו ציהן רחמים נמורים אויף דיא ישראל ׳ אונ האט אויך בדארפט דער מאנן אביטיל דין פון ועגען דער דין זאל זיך נוקם זיין אין דעם המן צורר היהודים ׳ דרום שטייט כי כלתה אליו הרעה ׳ דא שטייט שון דער שם פסדר דאש איז רחמים אויף דיא

ישראל אונ ער שטייט אין די סוף ועלטר דאש איז מרכז דין דער זאל קומן אויף המן מיט זיינע זין אונ אויף אים איז מקוים גיוואירין דער פסוק בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יעפל דאש איז טייטש ועון איינר נדאבט אין נרוב אויף זיין חבר דאש דר חבר זאל דרינן ארין פאלן ׳ פאלט ער זעלבשט דרינן ארין דרום האט די תורה ניבאמן זכור את אשר עשה וכו' אזו ווי אונזרע חכמים ז"ל זאנן אז מען כוז זיין נאמן אוש מעקן אפילו פון העלצר אונ שטיינר : (י) דרום איז דער מנהג פון דיא ישראל איין הורה צוא שלאגין מיט אין המן קלעגריל אז מען איז מזכיר דען שם המן אום פורים פון ועגין אף צוא מעקן זיין נאמן אונ אלע ראשונים אונ אחרונים שרייבין מען זאל דעם דאזיגן מנהג ניט מבטל זיין פון ועגין דר שם אונ זיין כבא הכבוד זאל זיין נאנץ אונ דעגאלט ועט מקוים ועירן דער פסוק והתגדלתי והתקדשתי

אונ אין דעם טאג ועט זיין ה' אחד ושמו אחד אמן :

פרק ק תמים תהיה עם ה' אלהיך ועיים אז דיי סדרה פון התמימות איז דיא בעסטע מדה ואש דער מענטש דארף זיא האבן בייא

יושב אוהלים · יש לדייק הלא בוודאי כמה מעלות ומדות קדושות היו ביעקב אבינו כגון מדות חסידות ויראה וענוה וקדושה וטהרה ואין הכתוב מייחס אותו על מדות הללו כי אם במדות של תמות כדכתיב ויעקב איש תם אלא מוכרח לומר כי תמימות כולל כל המדות טובות הקדושות · (ב) והאמת הוא כן מי שהוא עניו ויש לו חסרון שהוא רודף אחר הממון או נפשו חשקה לעשות עבירה זהו אינו איש תם במעשיו ואיש כזה הוא נמשל ככלי נאה שיש בו פגימות ושברים הרבה וכיוצא בזה אמנם מי שהוא תם ומושלם בכל מדות הכשרים והוא ירא אהוב רודף צדקה ויושב אוהל באהלי של תורת משה ועוסק בתורה בלילה אז כשיצא נשמתו יהיה זוכה לישב באהל של מעלה · והענין זה מבואר במדרש הנעלם בזוהר פרשת חיי שרה וז"ל אמר ר' פנחס קודם שיצא הצדיק מן העולם בת קול יוצא בגן עדן הכינו מקום לפלוני הצדיק שיבא לכאן וכו' וכיון שהנשמה זוכה ליכנס בשערי ירושלים של מעלה אז מיכאל שר הגדול הולך עמה ומקדים לה שלום ושארי מלאכי השרת מתמיהין ושואלין מי זאת עולה מן המדבר מן עלמא תתאה דהוא עלמא דחריבה שנקרא מדבר נגד עלמא עילאה ומיכאל שר הגדול משיב אחת היא יונתי תמתי ר"ל שאין מיכאל משבח המצות הפרטיות ומעלות הצדיק בצדקתו כי אם אומר מעלות התמימות שהוא כולל כל המעלות ומדות טובות הכשרים · (ג) וכשם שהוא כולל במעשה התמימות כל מדות הכשרים וישרים כן הקדושה עליונה חופפת עליו תמיד כשהוא עוסק בתורה או במצות אזי ד' אמות סביבו יש עמו שלימות הקדושה ושכרו הוא גדול מאוד · כדאיתא בזוהר פרשת חיי שרה · כי ידוע מה שאמרו רז"ל שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכ"ה והיינו ד' אותיות של שם אדנ"י שנקראת שכינה קדישא והיא ה' אחרונה שבשם הוי"ה שנקראת כלה ועל כן נקראת ה' כלה שהן בהפוך אתוון הלכה וזה סוד של ד' אמות של הלכ"ה והיינו יחוד שם הוי"ה בתוך שם אדנ"י בחבור כזה יאהדונה"י שהוא יחוד הקב"ה ושכינתיה ולכן קודם התפלה אנו מתחילין להתפלל אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך שהכוונה שהשכינה תקבל תפלתנו דאיהי מקבלה כל צלותהון דבני נשא ועי"י הכוונה זו שמכוין היטב במחשבה ברורה וזכה וישרה ובלב נכנע וטהור מיחד קב"ה ושכינתיה ואז הוא עומד ממש בתוך ד' אמות של הקדושה הלכ"ה שהן אותיות הכל"ה · ובזה יובן ממילא גודל הפגם כשאדם מפסיק ועובר כנגד המתפלל בתוך ד' אמות דהוי נחשב שהוא מפסיק ומפריד בין יחוד הקב"ה ושכינתיה חו"ו ואפילו בצד המתפלל תוך ארבע אמות יש ליזהר אף שהוא מותר מן הדין · והטעם דאסור להתפלל אחורי רבו דכך הוא מפורסם מ"ש רז"ל את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים אמנם בעמדו להתפלל לא ישים מורא

אחרת

זיך · דרום איז יעקב אבינו גלויבט גיוואָרין מיט דער מדה ויעקב איש תם : (ב) אונ דר אמת איז אזו וואָרום דער וואש איז איין עניו אונ האט איין חסרון דש ער יאגט נאך געלט אדר זיין לייב גלוסט איין עבירה צוא טאן דער איז ניט גאנץ אין זיינע מעשים אונ אזו איין מענטש איז גיגליכן צוא איין שיינע כלי וואש אין איר איז פאר האנדן פיל פגימות אונ פיל ברעך אבר דער וואש איז איין תם אונ איז איין מושלם אין אלע כשרע מדות · דענמאלט אז זיין נשמה גייט ארויש איז ער זוכה צו זיצין אין דעם גיצעלט פון דעם היכל : (ג) אונ אזו וואול וויא מיט דר מעשה פון תמימות איז ער כולל אלע רעכט פארטיגע מדות · אזו אויך רועט אויף אים תמיד דיא אייברשטע קדושה אז ער איז עוסק בתורה אדר ער טוט מצות · אונ פיר איילן ארום אים איז פאר האנדן דאש גאנצקייט פון דער קדושה אונ זיין שכר איז זייער גרויש אזו וויא עש שטייט אין זוהר דען דאש איז ידוע וואש אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט אז גאט ב"ה האט מער ניט אין זיין וועלט נאר דיא פיר איילן פון הלכה דאש איז גימיינט די פיר אותיות פון דעם שם אדני וואש ער ווערט גירופן שכינה קדישא · דרום הייבין מיר אן פאר דעם דאבנן (אדני שפתי תפתח) דאש מיינן מיר אז דיא שכינה זאל מקבל זיין אונזער תפלה · דען זיא איז מקבל אלע תפלות פון דיא ישראל · אונ דורך דעם ווערט פאר שטאנן דר גרוישר פגם וואש עש איז אז דר מענטש איז מפסיק אונ גייט פיר קעגן דעם וואש דאבנט ש"ע אין זיינע פיר איילן אונ איז אים מבלבל דורך דעם דען דאש איז גירעכינט וויא ער איז מפסיק אונ מאכט איין צווישן שייד צווישן דעם יחוד פון קוב"ה ושכינתיה · אונ דר טעם וואש איין מענטש טאר ניט דאבנען אונטר זיין רבי איז דאש ·

דען

אחרת לנגדו כי אם מורא השמים ומכאן ראה גודל אזהרת תפלה בכוונה ומה לי להאריך ולהזהיר ע״ז וכבר הזהרתי בפרקים הקודמים · אך נלמד מזה המעשה גודל התמימות שהיו בדורות הראשונים ראה גם ראה אף שהיה היהודי שליח בדברי תורה א״ל רשב״י אימא ברי ואח״כ שאל האי גברא א״ל אנת בר יוחאי אמר ליה אנא בר יוחאי אז הבין האי גברא שהוא ודאי לא ישקר כיון שאמר רשב״י אנא בר יוחאי ואח״כ אמר עסק שליחותו כי כן דין ודת תורתנו הקדושה נותנת להיות כל ציר נאמן לשולחיו וזהו העיקר שלימות באדם שיהיה נאמן בדבורו שלא ישנה את דבורו הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא ומכ״ש במו״מ ואל תפן אל ממון שאינו של יושר כי עיקר החסידות והתמימות הוא תולה בממון כאשר כתבתי בפרק נ״ב ע״ש באריכות כי מי שאינו רוצה ליהנות בממון האיסור זה נקרא איש תמים וצדיק · וצריך האדם להזהר אף שהוא יודע לכוין הכוונות של תפלה ע״פ הקבלה מ״מ הוא איסור גמור להתפלל באריכות בשעה שהצבור מתפללין רק יתפלל תפלתו כפשוטו כמ״ש הרב ריב״ש בשאלות ותשובות שלו וז״ל ואני מתפלל כתינוק המתחיל להתפלל רק אני מכוין להבין פירוש המלות ולא יותר · וראה מן ר׳ עקיבא כשהיה מתפלל עם הציבור היה מתחיל ומסיים עם הציבור כי היה תפלתו כפשוטו משא״כ כשהיה מתפלל ביחיד כשאדם היה מניחו בזוית זו היה מוצאו בזוית אחרת וכל מי שיראת אלהים בלבבו צריך להיות תמים עם ה׳ אלהיו ולהיות נקי מה׳ אלהים ומישראל כדי שלא יאמרו הבריות זה חסיד שוטה שמאריך בתפלתו ויהיה בכלל מחטיא הרבים רק בכל דרכיך דעהו והוא יישר את דרכיך ואז טוב לך יהיה סלה :

פרק קא **בזוהר** פרשת תרומה הוא מפליג מגודל שכר של המוכיחים ומזכין את הרבים שמונעין את הרבים מן החטא ופועלין דברים בראש כי ידוע הוא דהעולם נידון מחצה על מחצה ועון אחד היא מכריע לכף חובה לכל העולם ומצוה אחת היא מכרעת לכף זכות ועל ידי שהמוכיח מוכיח את הבריות וע״י תוכחתו אם שב אחד מישראל בתשובה שלימה נמצא שעל ידיו העולם

דען אונזרע חכמים ז״ל זאגין פאר איין ת״ח מוז מען מורא האבין דרום אז ער שטעלט זיך דאבנן זאל ער ניט טאן קיין אנדר מורא קענין זיין פנים נאר דיא מורא פון גאט ב״ה פון דאנן קענסטו אויך זעהן דיא גרויסע אזהרות וויא מען זאל דאבנן מיט כוונה · אונ דער עיקר גאנצקייט איז בייא דעם מענטשן ער זאל זיין בנלייבט מיט זיין דבור · דאש ער זאל ניט משנה דבור זיין הן אין מילי דשמיא הן אין מילי דעלמא אונ מכל שכן אין משא ומתן אונ זאלסט זיך ניט קערין צוא דעם געלט וואש קומט דיר ניט מיט יושר · ווארום דער עיקר חסידות אונ תמימות היינגט נאר אין דעם געלט · אזו וויא איך האב גישריבן אין דעם פרק נ״ב דען דר וואש וויל ניט נהנה זיין פון איסור געלט דר ווערט גירופן צדיק תמים · אז דער מענטש דאבינט פאר דעם עמוד · חאטשע ווען ער ווייסט מכוין זיין דיא כוונות פון דער תפלה על פי הקבלה · פון דעסט וועגין איז איין גרויש איסור לאנג צוא דאבנן נאר ער זאל דאבנן מיט פרוש המלות · אזו וויא דער רב ריב״ש שרייבט אין זיינע שאלות תשובות אונ איך דאבין וויא איין קינד וואש הייבט אן צוא דאבנן · נאר איך בין זיך מכוין צוא פאר שטיין דיא טייטש פון דיא ווערטר אונ ניט מער · אונ איין דאיה איז דער צו פון רבי עקיבא · דאש אז ער האט גידאבינט מיט דם צבור · האט ער אן גיהובן אונ אויש גילאזט מיט דעם צבור · אבר אז ער האט גידאבינט ביחידות · אז איין מענטש האט אים גילאזט אין דעם ווינקל האט ער אים גפונן אין דעם אנדרין ווינקל · אונ איטליכר וואש די פארכט פון גאט איז אין זיין הארץ · מוז ער זיין גאנץ מיט זיין גאט · אונ זאל זיין ריין פון גאט ב״ה אונ פון דיא ישראל פון וועגין לייט זאלין ניט זאגין דר דאזיגר איז איין חסיד שוטה וואש ער דאבינט אזוא לאנג · אונ ער וועט זיין אין דעם כלל פון מחטיא את הרבים · נאר אין אלע דיינע וועגין וויים אים · אונ ער וועט רעכט פארטיגין דיין וועג אונ דענמאלט וועט דיר גוט זיין אויף אייביג :

פרק קא אונ דער זוהר שרייבט אז דיא וואש שטראפין לייט אונ זיינן מזכה רבים דיא האבין זייער גרויש שכר אונ ווערקין פיר גוטע זאכין · איין מאל דען דאש איז ידוע אז די וועלט ווערט נימשפט גלייך וויא דיא לייט האבין העלפט עבירות אונ העלפט זכיות · אונ איין עבירה קען מאכין איבר וועגין דיא שאל פון דיא עבירות

העולם נידון לכף זכות ונמצא זכות הרבים תלוי בו · (ב) שנית המוכיח מקיים מצות עשה הוכח תוכיח לרעך וע"י התוכחה מתגבר הקדושה והס"א מוכרח להיות מוכנע תחת יד הקדושה · (ג) השלישית גורם שכבוד הקב"ה הוא מתעלה ומתרומם ושכרו יהיה שיזכה לראות בנים ובני בנים יראים ושלמים לה' כי לאחר מותו מוליכין את נשמתו בתליסר תרעי של עולמות העליונים ולית מאן דימחה בידיה ועליו נאמר בריתי היתה אתו החיים והשלום ועוד שנוסף על שכרו שכר גדול מאוד והוא זה כ מלאך אחד ושמו (יהודעי"ת) הוא ממונה על נשמתן של המוכיחין לשמה והוא מביא דיוקנא דההוא מוכיח אשר הוא מזכה את הרבים בתוכחות ומכריע את העולם מכף חובה לכף זכות ובשעה שמביא ההוא ממונה הדיוקנא ההוא כדין מלכא קדישא מברך לההוא דיוקנא בכל ברכאין דנתברך אברהם אבינו כד קריב עובדי כוכבים לעבודת הקב"ה כמד"א ואת הנפש אשר עשו בחרן ומעיילין לההוא דיוקנא בשבעין עלמין הגנוזים דלא זכו בהו שום בר נש אחרא חוץ מאן דמזכה רבים ע"י התוכחה וא"כ אם הוא כך גודל שכר המוכיחים הוא קשה בעיני דאמר ר"ע תמה אני אם יש בדור הזה מי שהוא יודע להוכיח וכי ר"ע לא היה יודע שכר הנ"ל היה לו להוכיח הרבים כדי שיהיה זכות הרבים תלוי בו ולדרוש ברבים כי הוא היה מופלג בדורו · והנראה בעיני דראה ר"ע גודל העונש של המוכיחים כשמוכיחים שלא לשמה ומביישים את הבריות בפני רבים ולכן לא רצה ר"ע להוכיח את הבריות בפני רבים כדי שלא לבייש אותן ברבים וכל המבייש את חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא ולכן אמרו וכו' :

פרק קב **במדרש** רבה פרשת בראשית וז"ל ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור בתורתו של ר"מ היה כתוב כתנות אור באל"ף והוא תמוה למה דוקא בתורתו של ר"מ היה כתוב כתנות אור באל"ף ולא בשאר ספרי תורות (עיין ספר ברכת שמואל שחיבר הגאון אבי מהור"ר אהרן שמואל קאיידינו"ר ז"ל בפרשת בראשית ע"ש בשם הגאון מהור"ר ליב צונץ מ"ש ע"ש) תירוץ

אוּנ אַיין מִצְוָה קֶען אִיבֶּר וָוֶעגִין דִיא שָׁאל פוּן מִצְוֹת · אוּנ דוּרְךְ דֶעם וָואשׂ דֶער מוֹכִיחַ שְׁטְרָאפְט דִיא לַייט · וָוען אֲפִילוּ נָאר אַיין יְהוּדִי טוּט תְּשׁוּבָה דוּרְךְ זַיין שְׁטְרָאפִין · וָוערְט גִפּוּנֶן אַז עֶר מַאכְט אִיבֶּר וָועגִין דִיא שָׁאל פוּן מִצְוֹת אוּנ אִיז דִיא וָוֶעלְט מַכְרִיעַ לְכַף זְכוּת · וָוערְט גִפּוּנֶען דֶער זְכוּת פוּן דִיא רַבִּים הַיינְגְט אָן אִין אִים : (ב) דָאשׂ אַנְדֶערֶע אִיז דֶען דֶר וָואשׂ שְׁטְרָאפְט דִיא לַייט אִיז מְקַיֵּים דִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה הוכח תוכיח את עמיתך דוא זָאלְשְׂט שְׁטְרָאפִין דַיין גֶזֶעלִין אוּנ דוּרְךְ דֶר שְׁטְרָאף וָוערְט גִישְׁטַארְקְט דִי קְדוּשָׁה · אוּנ דִיא סִטְרָא אַחֲרָא מוּז וָוערִין אוּנְטֶר טָעגִיג אוּנְטֶער דֶער קְדוּשָׁה · (ג) דָאשׂ דְרִיטֶע אִיז עֶר אִיז גוֹרֵם אַז דֶר כְּבוֹד פוּן גָאט וָוערְט דֶער הוֹיבֶּן · אוּנ זַיין שְׂכַר וָועט זַיין דָאשׂ עֶר וָועט זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהֶן קִינְדֶר אוּנ אֵייגִיקְלִיךְ יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים · (ד) דָאשׂ פֶערְטֶע אִיז דֶען נָאךְ זַיין טוֹיט פִירְט מֶען זַיין נְשָׁמָה דוּרְךְ דְרַייא צֶעהֶן טוֹיעֶרִין פוּן דִיא אוֹיבֶּרְשְׁטֶע וָועלְטִין אוּנ קֵיינֶער וָועט אִים נִיט וָוערִין · אוּנ נָאךְ עֶשׂ וָוערְט גִימֶערְט אַיין גְרוֹיש שְׂכַר אוֹיף זַיין שְׂכַר · אוּנ דָאשׂ אִיז דֶען עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדֶין אַיין מַלְאַךְ אוּנ עֶר אִיז מְמוּנֶה אוֹיף דִיא נְשָׁמוֹת פוּן דִיא וָואשׂ שְׁטְרָאפִין דֶעם עוֹלָם פוּן גָאטְשׁ וָועגִין אוּנ דֶער מַלְאַךְ בְּרֵיינְגְט דִיא צוּרָה פוּן דֶעם מוֹכִיחַ פַר גָאט ב"ה · בֶּענְטְשְׁט גָאט ב"ה אִים מִיט דִיא אֵלֶע בְּרָכוֹת וָואשׂ אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה אִיז גִיבֶּענְטְשְׁט גִיוָוארִין בְּשַׁעַת אַז עֶר הָאט מְקַרֵב גִוָוען דִיא הַיידִין צוּא דֶער דִינְסְט פוּן גָאט ב"ה אוּנ מֶען בְּרֵיינְגְט דִי צוּרָה וָואשׂ אִיז מְזַכֶּה רַבִּים דוּרְךְ זַיין תּוֹכָחָה :

פרק קב אִין מֶדְרָשׁ רַבָּה פַּרְשַׁת בְּרֵאשִׁית שְׁטֵייט ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אוּנ גָאט ב"ה הָאט גִימַאכְט צוּא אָדָם הָרִאשׁוֹן מִיט זַיין וַוייב חַוָּה הֶעמְדָר פוּן פֶעל · זָאגְט דֶער מֶדְרָשׁ אִין דֶער סֵפֶר תּוֹרָה פוּן רַבִּי מֵאִיר אִיז גִישְׁטַאנֶען דָאשׂ וָוארְט עוֹר מִיט אַיין אַלֶף (אור) דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ לִיכְט · אִיז קְשָׁה וָוארוּם דַוְוקָא אִין דֶער סֵפֶר תּוֹרָה פוּן רַבִּי מֵאִיר אִיז גִישְׁטַאנֶן אוֹר מִיט אַיין אַלֶף אוּנ אִין אַנְדֶרֶע סִפְרֵי תּוֹרוֹת שְׁטֵייט עוֹר מִיט אַיין עַיִין · דָאשׂ הָאט פַאר עֶנְטְפֶרְט מַיין פָאטֶר אִין זַיין סֵפֶר (בְּרָכוֹת שְׁמוּאֵל) אוּנ אִיךְ הָאב אוֹיךְ דְרוֹיף אַיין תִּירוּץ נָאר מֶען טָאר דָאשׂ נִיט מְגַלֶּה זַיין נָאר צוּא

פרומע

תירוץ ע״ז ע״פ מה ששמעתי מפה קדוש ה״ה האיש מהור״ר העשיל צורף ז״ל שאמר בשם מקובל אחד דבר נפלא ודבר נאה ומתקבל עוד יש בידי לאלהי מילין אך אין מגלין אותן אלא לצנועין להבאים בסוד ה׳ בחכמת הקבלה מהאריז״ל׳ ע״כ כדי לסיים בדברי נחמה אכתוב קצת בבנין של בית המקדש שעתיד לעמוד בירושלים יהיה ח״י מילין על ח״י מילין ויהיה בנוי מכל אבנים טובות ויקר שלשה חומות יקיפוהו אחד חומה של כסף ואחד של זהב ואחד של אבנים טובות מאירים בכל מיני צבעונים וכל חומה יהיה רחב שש אמות׳ וחוץ לנ׳ חומות יהיה חומת אש סביב ואלף וארבע מאות שמונה ושמונים מגדלים של אבן יקר יהיו שם ובין מגדל למגדל יהיו מאה ועשרים שערים וכל שער ושער יהיה מאבן יקר׳ ואלפים ושלש בריכות מים חיים יצאו מתחת ההרים שהבית המקדש יהיה עומד עליהם והבית המקדש יהיה בנוי על ארבעה הרים ואלו הן׳ הר סיני׳ הר כרמל׳ הר תבור׳ הר חרמון׳ וקרתא דירושלים יהיה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה וכשירד המקדש של מעלה למטה אז אח״כ יקבץ הקדוש ברוך הוא נפוצות ישראל ואז נשיר שיר חדש וישמח ישראל בעושיו ובני ציון יגילו במלכם והשטן והקליפות יבוטלו מן העולם בביאת משיחנו׳ כי הכל יהיה מתוקן והיצר הרע יהיה בטל׳ ואז נזכה כולנו לכתנות אור באל״ף כמו שאמר הכתוב והיה לך ה׳ לאור עולם אמן כן יהי רצון :

פְּרוּמָע לַייט׳ אוּנ פוּן וָועגִין אוֹישׂ צוּא לָאזִין דָעם סֵפֶר מִיט נֶחָמָה רֵייד וָועל אִיךְ אַבִּיסִיל שְׁרַייבִּין פוּן דָעם בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָואשׂ עָשׂ וָועט זַיין אִין יְרוּשָׁלַיִם בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן דָעַן עֶר וָועט גְרוֹישׂ זַיין אַכְצִן מַייל דִיא לֵיינְג אוּנ אַכְצִין מַייל דִי בְּרֵייט אוּנ עֶר וָועט זַיין גִיבּוֹיט פוּן אַלֶרְלַייא גוּטָע אוּנ טַייעֶרָע שְׁטַיינֶר אוּנ דְרַייא מוֹיעֶרִין וָועלִין אִים אַרוּם רִינְגְלֶן אַיינֶער פוּן זִילְבֶּר אוּנ אַיינֶער פוּן גָאלְד אוּנ אַיינֶר פוּן גוּטָע שְׁטַיינֶר וָואשׂ זַייא וָועלִין לַייכְטִין מִיט אַלֶרְלַייא פַארְבִּן אוּנ אִיטְלִיכֶער מוֹיעֶר וָועט זַיין גְרָאבּ זָעקְס אַיילִן אוּנ אַרוּם דִיא דְרַייא מוֹיעֶרִין וָועט זַיין אַיין פַּייעֶרְדִיגֶר מוֹיעֶר אוּנ טוֹזִינְט מִיט פִיר הוּנְדֶרְט אוּנ אַכְט אוּנ אַכְצִיג טוֹרְעמְס פוּן טַייעֶרָע שְׁטַיינֶר וָועלִן דָארְטִן זַיין אוּנ צְווִישִׁן אִיטְלִיכֶן טוֹרֶם וָועט זַיין הוּנְדֶרְט מִיט צְוַואנְצִיג טוֹיעֶרִין פוּן גוּטָע שְׁטַיינֶר אוּנ צְווֵייא טוֹיזִינְט מִיט דְרַייא טַייכְלִיךְ קְוָועלִינְדִיגֶע וַואסֶר וָועלִין אַרוֹישׂ גַיין פוּן אוּנְטֶר דִי בֶּערְג וָואשׂ דֶר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָועט אוֹיף זַייא שְׁטַיין אוּנ דֶר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָועט זַיין גִיבּוֹיט אוֹיף פִיר בֶּערְג׳ דָאשׂ זַיינֶן הַר סִינַי׳ הַר כַּרְמֶל׳ הַר תָּבוֹר׳ הַר חֶרְמוֹן׳ אוּנ דִיא שְׁטָאט יְרוּשָׁלַיִם וָועט זַיין פִיר הוּנְדֶרְט מַייל אוֹיף פִיר הוּנְדֶרְט מַייל׳ אוּנ אַז דֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ פוּן דָעם הִימֵל וָועט אַרָאפּ גִידֶרִין אוֹיף דֶער עֶרְד קַיין יְרוּשָׁלַיִם דֶענְמָאלְט וָועט גָאט בּ״ה אַיין זַאמְלִין דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ דֶענְמָאלְט וָועלִין מִיר זִינְגֶען אַנַייעֶם שִׁיר׳ אוּנ דִיא יִשְׂרָאֵל וָועלִין זִיךְ פְרֵייעֶן אִין זַייעֶר בַּשָּׁעפֶר׳ אוּנ דִיא קִינְדֶער פוּן צִיוֹן וָועלִין זִיךְ פְרֵייעֶן אִין זַייעֶר גָאט׳ אוּנ דֶער שָׂטָן מִיט דִיא קְלִיפּוֹת וָועלִין בָּטֵל וָועֶרִין פוּן דֶער וָועלְט אַז אוּנְזֶער מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶן׳ אוּנ דֶר יֵצֶר הָרָע וָועט בָּטֵל וָועֶרִין אוּנ דֶענְמָאלְט וָועלִין מִיר אַלֶע זוֹכֶה זַיין צוּא כָּתְנוֹת אוֹר מִיט אַיין אַלֶף דָאשׂ אִיז טַייטְשׁ הֶעמְדֶר פוּן לִיכְט אַזוֹ וָויא דֶר פָּסוּק זָאגְט אוּנ גָאט וָועט דִיר זַיין צוּא אַיין אַייבִּיג לִיכְט אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן :

תם ונשלם חלק שני מספר קב הישר שבח לאל בורא עולם

לזכר עולם יהי' צדיק!

יזכור ד' את נשמת

אאמו"ר וחותני הרב הגאון מו"ה **אשר אנשיל יצחק זעלטענרייך** האבד"ק וואדאוויטץ ז"ל, נכד להגה"ק מטשעטשעוויץ ומטשענגער זללה"ה, ונשמת אשתו הרבנית מרת **שפרה** ע"ה בת הרב הגה"צ מיעדלאווא זצ"ל, שנהרגו עקה"ש בקראקא ביום ז' אדר שני תש"ג הי"ה.

ואת נשמת זקינינו הרה"ג מו"ה **יוסף זעלטענרייך** ע"ה, נכד להגה"ק **מהר"י חריף** זצ"ל מזבארוב עם נשמת אשתו הרבנית מרת **שרה** הי"ד, בת הגה"ק מו"ה **יהושע ברוך רייניטץ** זצ"ל, שנפטרו עקה"ש בפולני' בשנת הזעם תש"ב.

ואת נשמת גיסינו הרב הגאון מו"ה **אברהם צבי רומעלט** ראבד"ק וואדאוויטץ ז"ל ונשמת בנו היניק וחכים **יונה יהודא** הי"ד.

ואת נשמת אחי וגיסי הרה"ג מו"ה **אלכסנדר סענדר זעלטענרייך** ז"ל, ונשמת אשתו הרבנית מרת **רעכיל** ע"ה, בת חרה"צ מנלינא ז"ל, ובתם הילדה **ראצא**, נכדי הגה"ק מצאנז זי"ע.

ואת נשמת אחי וגיסי הרה"ג מו"ה **נתן אהרן** האבד"ק דאבשיטץ ונשמת אשתו הרבנית מרת **מרים** ע"ה בת הרב הגה"צ מדאבשין ז"ל ובנם הילד **חיים מתתי'**, נכדי הגה"ק מצאנז זצ"ל שנהרגו כולם בחודש סיון תש"ג בלבוב הי"ד.

ואת נשמת אחי וגיסי הרה"ג מו"ה **יהושע ברוך** ע"ה ונשמת אשתו הרבנית מרת **פרידא** בת הרב הגאון מפראבוזנא ז"ל, ונשמת בתם הילדה הי"ד.

ואת נשמת אחי וגיסי הבחור המופלא **דוד מאיר** הי"ד.

השי"ת ינקום דם עבדיו השפוך, וימליצו טוב בעדינו לחושש בקרוב תשועת עולמים.

ולזכר עולם יזכר לטובה נשמת אמי מורתי ואחותי הרבנית מרת **חנה** ע"ה בת הרה"ג מו"ה **נתן אהרן וואלף** ז"ל, שהלכה לעולמה ביום כ"ז טבת תרפ"ו בעיר וואדאוויטץ. ונשמת נכדתה הילדה **חנה** שהלכה לעולמה ביום כ' תשרי תרצ"ד. תהא נפשם צרורה בצרור החיים.

הכותבים בדמע בנם וחתנם,

הרב שמואל אברהם זעלטענרייך
ישראל זאב וואלף

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

שבט מוסר

חלק א׳

בלשון הקודש ואידיש

39

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״ב לפ״ק

ספר

שבט מוסר

חברו החכם השלם הדיין המצויין הרב כמהורר **אליהו הכהן** זצ"ל מתושבי ק"ק אזמיר יע"א, אשר פעל ועשה ורבים השיב מעון ושבט פושעים וחטאים הניע לפרשת דרכים סלולה לרבים ליראי ה' ולחושבי שמו פתח לדם פתח פתוח כפתחו של אולם להחזיק בתורת מוסר ה' ודרכיו הישרים, זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו.

גם עשיו פירוש על כמה מלות חמורות וענינים קשי ההבנה מרי שיהא יד הכל ממשמשין בו

ולתועלת רבים אשר לא יביט בטוב שפת קדשנו.

נעתק ללשון עברי דיוטש נקי, כפי שידובר בין אתב"י

חלק ראשון

הקדמת הרב המחבר

אמר הנעזר אליהו בן החכם השלם המופלג בחסידות כמהר"ר שלמה אברהם הכהן זצ"ל · זה ספר שבט מוסר חסר מפחתי ורציתי הוא לייסר לה עצמי ולאחרים כמוני · לוגי בהיותי מחכם לאחרים עמי ירחם הקב"ה עלי לקבלני בהסובה שלימה לפניו · ולא האמינו דבר נדול וקטן שלא כללתי בהוכו למוסר האדם המכמיע נפש ההעבה לשוב לבוראו להכהופף תחת כנפי החסובה · ולכן מלבד פרקי כמוסר הוספתי לעשות ג' דברים · ח') להניח תיקוני עבירות מפי סופרים ומפי ספרים וקצת ממה שהקב"ה נדעתי כי הנה לאחר מסיימין לומו · (ב) הבאתי מלאתים מכוארים מדברים בענין החשובה · דכיון שהלוקח מוסר שב בחשובה כדי שידע עציית החשובה כיצד יהקן החשוה וגם שידע מעלת החשובה והעוצה לוחו מה מעלתו · ועוד כל אז הם דברים של התנה ובקשה שייך לכל שב בהשובה · גם בחברי בסוף הספר הידועים מופלאים שבממנו מספר המופלא מדרש הלפיוה שחברתי · והמלא בספר הזה ב"ן פרקים כמספר חליכו · והלל שיזכני לכוונת לאור התלמות הספר הלז · כי חשבי להניעה הספרים לאחר כוכנו ידי בעזר השחר · ואלה שמוחם · ספר מדרש חליכו · ספר מדרש התחתון פירום על התלים ולא עוד אלא בעזרת בחלמוד בבלי וירושלמי ובכל המדרשים · ספר סמופים לעד · ספר לאור לחליכו · ספר מנחת חליכו פירום על פרקי אבות · פירום ההגדה · ספר טעמי המעמ · ספר בחלות ותשובות · פיעה על מסכת ע"ב · ביאור על כל הדברים הקשים ממסכת חענית · ביאור על אגדות הירושלמי · ספר ביאור ההשבחות · ספר מילושים נפרדים · ספר ידו נכל · ספר מעלה לפעוה שלשה מהדורות בביאור על התורה ותלמוד חז"ל אין מקר · ביאור על שיר השירים ורות ואחשורוש · ספר מיגל נדקה · ספר מדרש חלפיות · ספר פירוש התיכות · וביאור על פרקי רבי אליעזר ועל תוהיות דרבי עקיבא · ועל מסכת כלה ומסכת סמחות ומגלת דבי חליהו · וביאור על מסכתא דרך ארץ רבה ומעטה · ובהיות דלחציה חכמה ילחה כ' שבט מוסר יצא לחשובה יען מניע ילחה ס' של סטרא נו לאות הרמים חתן ותתן · נאמה חנותי הקדושים לחבר הוליחו ימיהם לאות לח הבנים אמתם יען עלי ועל כל ישראל · חתן ·

מפתח ותוכן ענינים

הנדפס בדפוס הראשון שיצא לאור ע"י המחבר ונשמט מהרבה
דפוסים שנדפסו אח"כ והדפסנוה כאן עם קצת תיקונים

חלק ראשון

— • —

פרק א. — דף ב' ע"א

מבואר בו ענין בריאת האדם וחסד שעושה הקב"ה עם האדם — רשם בצורתו שמותיו הקדושים — כל אבר ואבר שברא באדם למה משתמש — כל מה שברא בעולם ברא באדם — פגם שעשה אדה"ר בחטאו — ביאור מאמר אחטא ואשוב — שיתרחק אדם מן התענוגים — ילמוד במה שלבו חפץ יותר, גמרא או דרוש או סוד שוודאי על זה נתגלגל, גם במצוה שיצרו מנגדו יותר עליה, יתגבר לקיימה כי זאת בא לקיים — מי שלא למד בבחרותו, ובזקנותו תכפוהו הטרדות, יתקן הדבר על ידי שירדוף לשמוע דברי חכמים, ויעסוק עם בניו שילמדו תורה, או יתן לעוסקים בה ממונו כזבולון עם יששכר — מוסר לעשיר — מעלת אשה הכשרה — על מה נשתבח שלמה המע"ה — מעלת המגיע למקיים המצוות — ביד האדם לעשות החומר צורה, ולקנות מעלת חנוך ואליהו ואותם שמנו חכמים שנכנסו חיים בגן עדן.

פרק ב. — דף ט' ע"ב

כולל בו מעלות נח הצדיק ורשעת דורו — כמה מאריך הקב"ה עם הרשע כדי שישוב ואל ימות חייב — ביטול סברת כת המינין האומרים שברא הקב"ה את האדם להנקם ממנו ח"ו — גודל ענותנותו יתברך — שילמוד האדם ממדותיו כדי לעבוד לבורא — שיקנה אדם מדרגת המלאכים — ט"ו דברים המרחקים הגאוה — כמה תועלת מגיע לדכא ושפל רוח — תוכחת מגולה על השותים במזרקי יין — שלא יתגאה אדם שהקב"ה משפיע עליו מטובו — מעלת השפלים שממלא הקב"ה תאותם אעפ"י שלא התפללו על זה — פסוק ואנכי תולעת ולא איש — השפלות המגיע לגאה, וכל ימיו מכאובים, והצער המגיע לו בחלייו.

פרק ג. — דף ט"ז ע"א

כולל בו לימוד המוסר שילמוד האדם מהמקריות הנופלים בגופו ליישר דרכיו — כיצד יוכל האדם להתפאר ביופיו ולהתגאות בממונו, וכן בכל המדות הנראות רעות לעשותם על צד ההיתר שיקבל שכר עליהם — לימוד מוסר מיום שעבר — שיכול להכין כל טוב לנפשו ע"י מחשבה — שלא יבעוט מנסיונות או יסורין הבאים עליו, וילמד מאברהם אבינו עליו השלום.

פרק ד. — דף י"ט ע"א

כולל בו שיזכור האדם החסדים שהקב"ה עשה עמו מיום שנוצר ועד עתה — ירתת ויחזור לאחוריו מלחטוא לו — דברים נכוחים שיביא לפני הקב"ה כדי שיכפר לו — ענין עצה

מפתח ותוכן ענינים

שיקח החוטא בנפשו — לעשות ענויים מקבילות לתקן אשר עיוה — לימוד מדור המבול ומסדום חסדיו יתברך — אמונת יום דין וחשבון מעכב לאדם מלחטוא — דברים שיחשוב אדם בדעתו כדי לבטל יצרו — שאין לו לאדם להתהלל כי אם להדמות עצמו ליוצרו — גם שלעולם ישים האדם נגד עיניו העתיד בהווה — כמה דברים של אוי ואבוי לאדם — כמה דברים שאשרי לאדם.

פרק ה. — דף כ"ג ע"א

כולל בו נחמה על המתייאשים מחייהם — ז' תשובות על מה עשה אלהים ככה בעולמו לברוא עניים — ענין כמה מצות מקיים האדם בכל יום ויום והוא חושב שאינו מקיים — תנחומים לעני ואביון — מוסר על עני שחזר מזלו לטובה והעשיר ומואס בחבריו העניים מקודם — מוסר על מי שמשתדל לתת בתו לעם הארץ בעבור שאביו עשיר — מעלת בן עני החכם — ענין עצת אשה הרעה בענינים אלו — ענין נשואי יצחק ברבקה — ענין החטא הגדול מהחפצים למות מתוך צערם ודוחקם — צריך להיות אדם שמח תמיד בזוכרו איזה מצוה מקיים — ענין דופי הבטלה.

פרק ו. — דף כ"ח ע"ב

כולל בו המקריות הבאות על האדם מדופי הזמן — ענין שבגדולי הדורות נמצאו בהם ממקריות הזמן, כלתי נאמן, כדי שאם יקרה מהם לדורות הבאים אחריהם יקחו נחמה עמהם כי לא טוב הוא מאבותיו — משל למי שהי' חייב לאוהבו — שיש כת אנשים שסוברים שכיון שאין מכין לשום אדם, ואין מחרפין ואין מגדפים ומתעסקים כל היום במלאכתם ומתפללים שחרית ומנחה וערבית ובאים לביתם ואוכלים וישינים שעם זה קונים עוה"ב ושכר גדול מוכן להם — ענין מי הוא הנקרא טיפש, ומי הוא הנקרא שוטה וכו' ומי הוא פקח, ומי הוא חכם — אופן להציל ממוקשי מות — ענין איך נשלם האדם על ידי קיום המצות מכל מה שחסר ממנו — ענין מרקחת לרפואת נפש — ענין למה אסר לנו הקב"ה מה שאסר — ענין שלמדנו תשובה מהקב"ה — תוכחה ממלחמת יצר הרע עם האדם — ענין מי שמתודה אין דינו מסור אלא בידו של הקב"ה לשוב לו — ענין שלא יאמר האדם עדיין יש לו זמן לשוב מחטאיו.

פרק ז. — דף ל"ה ע"א

כולל כתר מלכות של ה"ה מהר"ר דוד בן זמרא — תוכחת מוסר של ר"י החסיד — מרגניתא דבי רב — איזהו בן העוה"ב — זכרון יום המות.

פרק ח. — דף ל"ח ע"א

כולל בו לעשות אופנים להבריח אדם יצרו — משל למי שנטע כרם — משל הקונה עבד — ויכוח אדם עם אבריו וגידיו — קישוט האברים עם המצוה — העונש המגיע לאברי החוטא — גוף האדם היכל ה' הוא — ענין שאל יבטח האדם שלא יגיע לו עונש על שנשמתו מתחת כסא כבוד חצובה — ענין העונש המגיע למרגיזי אל — ענין הרשע מתחזק ברשעתו בראות שאין מגיע לו רע כשחוטא, גם בראות צדיק במצור ובמצוק — ענין שישים אדם נגד עיניו חסדיו יתברך שמו עמו בעבר ובהוה — העובד את בוראו אחרים נלחמים עם קטרוגיו והדבר בהפכו — ענין הרוצה מנוח לנפשו כיצד ימצאנה.

מפתח ותוכן ענינים

פרק ט. — דף מ"ג ע"א

כולל בו תחינה שיסדר החוטא לפני הקב"ה — שבעה מדורי גיהנם — ענין אש של גיהנם — סיפור מגדולותיו יתברך ע"ד אלפא ביתא — שיתפלל האדם להקב"ה להכניע יצרו שלא לחטוא לפניו אע"פ שלא יהי' לו שכר — לימוד מן השמים ואילני הארץ שאין להם שכר ואין משנין את תפקידם — סיבת בריחת הרשע מלשמוע דברי תורה — פסוק כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך — באור משנה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה — טענות היצר לאדם כדי להחטיאו — ענין הצער המגיע לעני ביום ו' לבקש להוצאת שבת בימי החורף ויום סגריר — מוסר לעשיר שילמוד מהעני — גם ישים החוטא נגד עיניו כל מקריות הרעות שאפשר להיות בעולם הנפסד — ענין יעקב עם יוסף.

פרק י. — דף מ"ט ע"א

כולל בו ראי' לסתור על מאמר הרשעים האומרים הקב"ה וותרן — טעם למה הקב"ה מוותר לאדם עד שלשה ולא עד ד' עונות — ענין צדדי ההיתר שמבקש היצר לאדם כדי להחטיאו — החוטאים מתחלקים לעשרים כתות, וסתירה לכל אחד ואחד — כלל להכיר את הרשע — ענין התורה נקראת מאכל וכן העבירה — ההפרש בין מאכל למאכל — ענין מ"ד אוי על המחליף טוב ברע.

פרק יא. — דף י"ג ע"ב

כולל בו שילמוד האדם מיום הגשם — הצער שיגיע לו בהולך מן העולם — ענין כיצד עם התורה ניצול מכל צרה — משל נאה על ת"ח עניים — ענין כל זמן שמתפרק הגוף מתגדל אור הנשמה, נמשל לסכין — ענין כשמבזין ת"ח אם הוא עני או בעל מום ומשל נאה ע"ז — ענין עמי ארצות שמתחרטים לשעבר על שלא עסקו בתורה — ענין כראות ת"ח עם הארץ שאינו מכבד לומדי תורה לא יחניף לו — ענין כראותם נשי עמי הארצות שאין מכבדין החכמים לבעליהן משתדלות עם בניהם שילמדו התורה — טעם למה עמי הארצות שונאים ת"ח וסתירה לסברתם — ענין עמי הארצות חסידים וסיבה על שהם חסידים — מעלת חכמת החכמים ודברים סגוליים — ענין יוסף הצדיק באומרו לאחיו אל תרגזו בדרך — תיקון לעם הארץ.

פרק יב. — דף נ"ז ע"ב

כולל בו סדר הנהגת העולם בסדר הנהגת האברים — יחשוב אדם בלבו הבזיון המגיע ביום הדין — ילמוד אדם לעבוד לבוראו ממה שאינו רוצה לעצמו — כשאדם חפץ לעסוק בתורה או לעשות מצוה מזדמנין לו מונעים הרבה — עצה להבריח היצר מעליו — דבר המועיל לביטול היצר — הסיבה כשאין אדם יכול לבטל יצרו בשום דבר סבת השתרשות הגאוה — טעם הגאוה שמביא לאדם לעשות מה שלבו חפץ — הסיבה העיקרית שהרשע מתחזק בטומאתו — ענין הלוחם משלים וכו' — ענין לידע מי נתגלגל בגלגול ראשון בבהמה או חיה וכדומה — משל מהזכוכית לבנה שממשיך האש מלמעלה למוד מהשבטים הקדושים לטהר אדם מעשיו.

פרק יג. — דף ס' ע"א

מבואר בו הדברים שיתנהג בהן האדם להכניע לבבו הערל — הנהגות של רבינו אשר — עוד קל"ב הנהגות.

מפתח ותוכן ענינים

פרק יד. — דף ס"ה ע"א

מבואר בו כ"ו דברים שיעשה אותם האדם וחי בהם ונכללים בהם דברים הרבה ויתבאר בהם פסוק עונותיו ילכדונו את הרשע — פסוק ברית כרתי לעיני — פסוק אל תהי בסובאי יין — פסוק כי בעד אשה זונה עד ככר לחם — פסוק בית ישראל יושבים על אדמתם — פסוק ויבואו אל הגוים אשר באו שמה — פסוק וזכרתם את דרככם הרעים — פסוק ויבואו המצורעים האלה — פסוק אבותינו חטאו ואינם — פסוק אולת שמחה לחסר לב — פסוק מה אנוש כי תזכרנו — פסוק לב חכם לימינו — פסוק ולרש אין כל כי אם כבשה — פסוק אור צדיקים ישמח — פסוק אשרי האיש אשר לא הלך — פסוק למה יתן לעמל אור — פסוק כי חיים הם למוצאיהם — פסוק אגר בקיץ בן משכיל — פסוק שש הנה שונא ה' — פסוק שאול ואבדן נגד ה' — פסוק פוקד עון אבות — טעם אומרו והאלהים נסה את אברהם ואינו אומר ליצחק — פסוק רודף צדקה וחסד — פסוק חנוך לנער על פי דרכו — פסוק על מה תוכו — פסוק אל תקנה באנשי רעה, הנמשכים — ענין גלגולים בבהמה וכדומה — פסוק לתאוה יבקש נפרד — ענין יסתכל האדם בפרעה שהקשה ערפו ונלקה.

פרק טו. — דף ע' ע"א

מבואר בו ויכוח הנפש עם הגוף — ויכוח הגוף עם היצר — ענין הפטירה — תפילה שירגיל בה האדם בכל יום — ויכוח אדם עם האדמה, ותשובת האדמה לו — שאין שליטה לארץ לבלות גוף הקדושים.

פרק טז. — דף ע"ג ע"א

מבואר בו צוואת ר"א הגדול להורקנוס בנו — עוד פ"ג אזהרות שסידרתי.

פרק יז. — דף פ"א ע"ב

מבואר בו הדרכת הבנים קטנים בדרכי ה' — הנזק המגיע מהגאוה — מעלת הענוה — איך החיים נמשכים מהענוה — מקריות יום המיתה — ענין מליץ טוב לאדם — ענין מעלת העבד בעבור היותו עבד — ענין חבוט הקבר — ז' דינין שעוברים על האדם — ביאור בפסוקים ואלה המשפטים עד סוף הענין.

פרק יח. — דף ס"ז ע"א

מבואר בו תחנה להקב"ה — גודל חסדו בעולמו — מגיד בשפלות ופחיתות האדם — מקצת שבחו יתברך — בקשה מהקב"ה שהוא יטהרנו ויקרבנו אצלו — תערומות האדם במזלות וכדומה ואח"כ רואה שאין לו מקום עם מי להתרעם — שאין אבר באדם שלא הכעיס בו לבוראו — דיני האדם ותולדותיו ופעולות הנפש והרוח והמלבוש שמתלבש הנפש לעמוד בג"ע — ענינים אחרים רבים — ענין הרוחות הנכנסות בגופות — מעשה בעשיר שהי' מגלח פאות זקנו — מעשה בנפש שנכנס בשור ובא אל בנו בחלום.

פרק יט. — דף צ' ע"א

מבואר בו לבקש רפואה בדמים קלים כיון שחולי הנפש כחולי הגוף — בו ו' סגולות לרפואות הנפש — מסורה ג' ונשמע — ענין עון הגזל — עיקרי התשובה עשרים — תיקוני העבירות והדברים השייכים לבעל תשובה — מליצת מטטרו"ן — ענין לת"ח שחטא במקום סיגופים יעסוק בתורה — העולם נמשל לים סוער ונשמת אדם כתל שעומד עליו —

מפתח ותוכן ענינים

צריך שלא להכביד התשובה לכל שואל אותה — הכל הולך אחר ההרגל וענינים הקלים והכבדים לתשובה.

פרק כ. — דף צ"ה ע"ב

מבואר בו לקנות שלימות הנפש לא יזוז מדעתו לחשוב באחרית כל דבר ויראה כי הבל הוא — יחשוב דבצאתו מן העולם אינו מוליך עמו שום דבר — ענין שאחר שחוטא האדם אינו יכול למצוא להקב"ה כי אם אחרי יגיעה רבה — חמשה דברים יתן האדם בלבו — דברי מוסר הנוגעים ללב האדם — מה שרואה הנפש בצאתה מן הגוף — שלשים וששה דברים מספר אזהרת הקדושה להרחיק האדם מן העבירה — רמז נכון על פסוק שמן זית זך כתית למאור.

פרק כא. — דף ק' ע"ב

מבואר בו שידמה אדם עצמו כאילו מוטל מת ועושים לו כל צרכי המת וכיצד אשתו ובניו בוכים עליו והולכים אחריו עד הקבר, וכיצד נפשו ראה בבזיון הגוף, וכיצד חוזרת מהקבר לבית ומהבית לקבר, וכיצד נמסרת ביד הדנין אותה וירגז ולא יחטא — מאמר יזכיר לו יום המיתה — ענין נורא דרך ודוי ותחינה לפני הקב"ה בכל אבריו והרגשותיו — דרך אלפא ביתא ותשר"ק וא"ת ב"ש מספורי מקצת הילוליו של מקום והשיר שאומרים בכל יום בכסא הכבוד — תפילה קצרה מחכם אחד — עצת הכליות לאדם — ענין נורא שיאמר אדם לפני המקום בחייו דרך תנאי — ענינים לביטול הכעס — תיקון בכללות לכל העבירות — ענין בפרשת ויקהל למה הזכיר שם שבת — ענין שידע האדם דההבל היוצא מפיו כמה כח בו להרע או להטיב.

פרק כב. — דף ק"ה ע"א

מבואר בו שילמוד האדם מוסר מהאילנות וצמח האדמה — ביאור פסוק אסוף אסיפם נאם ה' — כדי שיוכל לבא בניצוח עם יצרו ידמה עצמו לאבן יקרה — ביאור מאמר מה דסאני לך וכו' — גם מבאר לימוד מוסר מכל הנבראים כנזכר שם — גם שלא יקל בעיני האדם איזה דבר חידוש שחידש בתורה אפילו קטן ויעלהו על הספר בדיו פן ענוש יענש, שם מבואר התועלת הנולד מחידוש אפילו קטן — ענין עשר ספירותיו יתברך נכללו בד' אותיות שמו הגדול — מעלת האדם שבעבורו נבראו כל הנבראים — ענין שמכל הנבראים יש לאדם ללמוד לעבוד לבוראו — מעשה בחסיד — ענין דבקותו של חור עם הקב"ה, וענין פרו של אליהו וכו'.

פרק כג. — דף ק"ח ע"ב

מבואר בו י"ז תנאים שיזהר באדם בהם בכל מצוה ומצוה לעשות כהלכתה — כמה מוסרים שהביאם הרוקח בהקדמתו — מה שכבד בעיני האדם קיום המצות הוא פתוי היצר — אין טורח בעשיית המצות כי מן השמים מסייעים אותו — ביאור פ' אדם כי יקריב מכם קרבן לה' — ענין כל א' חייב לקיים מהמצות מה שיכול לקיים — להבין אדם קצת במה פגם בגלגול ראשון שבא בזה העולם — ענין בתלמיד שהיו שואלים במה היית נזהר — מאמר אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ אם במקרא אם במשנה.

יתברך הבורא ויתעלה העושה עולמו בששת ימים וברא חשך ומכמנה הוציא אור והבדיל ביניהם. ועשה רקיעים ותתקן בהם מאורות להאיר על הארץ. וקבע בי בשה ימים טהרות. ותזר עליה להוציא דשאים וכיני פרחים ועשב מזריע זרע ועץ עושה פרי מכל מאכל אשר יאכל משונים בטעמיהם ונפרדים בגוונים ומובדלים בריחם. ושם על הארץ בהמה וחיה ועוף יעופף וביצים ובהרות דגים מינים מכינים שונים. הכל מוכן ובזומן לאדם אשר ברא מובהר מכל הבריאה. ונתן לו עילוי ומעלה על כל הנבראים כי בצלם אלהים ברא אותו. והשליטו על כל אשר עשה וקשט אותו והעמידו לפניו לעבדו ושישמור תורתו ומצותיו. כדי להיטיב עמו ולהעלותו על כל צבא מעלה שרפים ואופנים ומלאכים. ורמז בתבונת צלם תבניתו שמותיו הקדושים. דשם הוי"ה רמיז בפניו ושם שד"י על ידי המילה כנודע א והתקין בו רמ"ח איברים כמספר מצותיו של עשה ושס"ה גידים כמספר מציותיו של ל"ת. ורמז בכל איבריו כל הבריאה אשר ברא עליונים ותחתונים דכל מה שיש בעולם יש בארם כמשחז"ל להראות כי כל שהה תהת רגליו. ויכוננהו בחכמתו הרמה הנשאה בתיקון אבריו ובבנין נאה ומשובח כמ"ש הסמ"ג (דף נ"ו ע"ב) ברא בו נקבים נקבים וכיחוץ עשה לו נקבי עינים להביט ולראות בהם. עשר לאדם עפעפים לעצום עיניו ולישן ושלא להביט ברע כמ"ש (ישעיה ל"ג) יעוצם עיניו מראות ברע. עשה לו נקבי האזנים לשמיעה עשה לו נקבי ההוטם להריח ולהוריד בו עודפות (מותרות) ליהת הראש. עשה לו הפה למאכל

א פי' ב' עיינים כמ כ' יודי"ן וכהופכ צורתו וה"ו ניתפרשו כלו כ"ו כמנין כוי"ס. ועיין כמ' כ"ח שנר סהדוסס פ"ת ליך נעיין כאדם כנבד מרמז על כמ כסוי"ס ומעבה מלכנה וכל בינור קומה. וכמ' בד"י בנופו כשוקף סאדם כ' יהיו עד כענד לתמו כוח כדמות שי"ן וכשופט זהו אהד כוח כדמות ד'וכהתגלות כעצרס ע"י מילס ופריעה נלוית כדמות יו"ד:

יתברך עֶר זָאל גִילוּבְּט זַיין דָעֶר בֵּשָׁעֶפֶר אוּן זָאל דָעֶר הוּיבְּן זַיין וָאם הָאט בַּאשַׁאפֶן זַיי וָועלְט אין זָעקֶם טאג אוּן הָאט בַּאשַׁאפֶן פִינְסְטֶעֶרנִיש. פוּן דָעֶר פִינְסְטֶעֶרנִיש הָאט עֶר אוּים גִיצוּגִין לִיכְטִיקַייט אוּן הָט גִימַאכְט אַצְוִוישָׁען שַׁייד צְוִוישָׁען דֶר לִיכְטִיקַייט אוּן דֶר פִינְסְטֶרנִיש. וברא אוּן הָאט בַּאשַׁאפֶן הִימְלָען אוּן הָאט אין זַיי גִיעֶצְט רִיא זוּן אוּן דִיא לְבָנָה אוּן שְׁטֶערִין זַיי זָאלִין לַיכְטִין אוּיף דָעֶר עֶרד. אוּן אוּיף דָעֶר בַּשָׁה הָאט עֶר גִימַאכְט יַמִים אוּן טַייכָען. וגזר אוּן הָאט בְּעפוֹלִין דָעֶר עֶרד זִיא זָאל אוּים צִיהֶן גְרָאז אוּן אַלְעֶרלַייא מִינֵי בְּלִיאוּנג אוּן נָעווִוקס אוּן בַּייטֶר וְואם וָאקְסְט אוּיף זַייא פֵּירוֹת צוּם עֶסֶן וָאם אַיינֶער פוּן דָעם אַנְדֶערִין אִיז פַאר עֶנְדֶערְט אין זַייעֶרע שַׁעֲמִים אוּן זָענִין פֶּערְשִׁידֶען אין זַייעֶרע רִיחַ. ושם אוּן הָאט בַּאשַׁאפִי אוּיף דָעֶר עֶרד בְּהֵמוֹת אוּן חַיוֹת עוֹפוֹת אוּן פַיינֶעל. אוּן אין דִי יַמִים אוּן טַייכָען הָט עֶר בַּאשַׁאפֶן פִּישׁ וְואם אַיין מִין אִיז פֶּערְשִׁידֶען פוּן דָעם אַנְדֶערִין מִין. הכל מוכן דָאם אַלֶין הָאט עֶר אָן גִיגֶרִיים פוּן דָעם מֶענְטְשֶׁן וָענִין וָאם עֶר הָאט בַּאשַׁאפִין וָאם עֶר אִיז דָעֶר בֶּעסְטֶער פוּן אַלֶע בַּאשֶׁעפֶנִיש אוּן הָאט פִיל מֵעלוֹת אִיבֶּער אַלֶע בַּאשֶׁעפֶנִיש. וָארוּם עֶר הָאט אִים בַּאשַׁאפִין אין דָעם פָּארעם פוּן נָאט אוּן הָאט אִים גִימַאכְט גִיוּועלְטִיגען אִיבֶּער אַלֶעם וָאם עֶר הָאט בַּאשַׁפִין אוּן הָט אִים גִיצִירְט אוּן הָאם אִים גִיבְּאטִין עֶר זָאל אִים דִינֶען אוּן זָאל הִיטִין זַיין תּוֹרָה אוּן מִצוֹת. כְּדֵי דָאם הָט נָאט ב"ה גִימַאן פוּן וָענִין עֶר זָאל דָעם מֶענְטְשׁ גוּטֶם טָאן אַז עֶר רֶעט הִיטִן זַיין תּוֹרָה אוּן מִצוֹת אוּן אִים וְעִצְן הָעֶבֶער פוּן דִיא שְׁרָפִים אוּן אוֹפַנִים אוּן מַלְאָכִים אוּן הָאט אין אִים בַּאשַׁאפֶן צְוַוייא הוּנְדֶערְט אוּן אַכְט אוּן פֶּערְצִיג אֲבָרִים אַז פִיל וִויא דִי צָאל פוּן דִיא מִצוֹת עֲשֵׂה אוּן דְרַייא הוּנְדֶערְט אוּן פִינְף אוּן זָעכְצִיג אָדֶערִין אַז פִיל וִויא דִי צָאל פוּן דִיא מִצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. ורמז אוּן אין זַייעֶר אֲבָרִים הָאט עֶר מְרַמֵז גִיוֶוען אַלֶע בַּאשֶׁעפֶנִיש וָאם עֶר הָאט בַּאשַׁאפִין אוּיף דָעם הִימֶל אוּן אוּיף דָעֶר עֶרד וָארוּם דָאם אַלֶין וָאם אִיז דָא אוּיף דָעֶר וָועלְט אִיז דָאם פַּאר דָעם מֶענְטְשִׁין אַז וִויא יַד פְּסוּק וְאגט אַלֶין הָאכְטוּ גִיטָאן אוּנְטֶר זַיינֶע פִים. ויכוננהו אוּן הָאט אִים אָן גִיבֶּרייט מִיט זַיין גְרוֹיס חָכְמָה מִיט שַׁיינֶע אֲבָרִים אוּן מִיט אַיין שַׁיינֶע נֶעבֵּיידֶע אַז וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין סֵפֶר כת"ג נָאם ב"ת הָאט בַּאשַׁאפִין אִין דָעם מֶענְטְשִׁין פִיל עֶפְנוּנְגֶן. עֶר הָאט אִים בַּאשַׁאפִין אוּינֶען עֶר זָאל מִיט זַייא זָענֶן אוּן שְׁלָאפֶן דֶרְמִי עֶר זָאל נִיט קוּקֶן אוּיף שְׁלָעכְטֶע זַאכֶן אַז וִויא דָעֶר פְּסוּק זָאגְט מַאכְט צִיא זַייֶנֶע אוּיגֶן פוּן צוּ זָעהֶן שְׁלָעכְטֶם. עשה עֶר הָאט אִים בַּשַׁאפִין אוּינֶען דָאם עֶר זָאל זָענֶן הָעֶרִין. גְאז לָעכֶער דָאם עֶר זָאל שְׁמֶעקֶן אוּן זָאל אַרוּים וָארְפִין דִיא אַיבֶּערִיגֶע מַאכְטִיקַייט

דיבור · עשה לו השינים לשחק את המאכל · עשה לו הלשון ללוש המאכל בתוך הפה וכדי לחתך הדיבור · עשה לו בית הבליעה והושט לבלוע המאכל והמשקה · עשה לו גרגרת להעלות ולהוריד נשמת רוח חיים מן הלב מתוך הריאה אל הנחירים ואל הפה ולהוציא הברת קול הדבור היוצא מתוך סימפוני ב הריאה הבאה מנשמת רוח חיים · עשה לו הלב להיות לו בית מכון לרוח חיים ולחשוב מחשבות · עשה לו הקרב העליון היא האיצטומכא לקבל המאכל והמשקה בתוכו ולבלבל מטעם המאכל ומשקה כל דגוף להחיותו · עשה לו הכבד לצד ימין עם המרה האדומה והדם במקורות הכבד להכים דקרב העליון ומחום הכבד והמרה האדומה והדם מתבשל המאכל והמשקה בתוך הקרב העליון · ועשה לו מעיים לבל פסולת המאכל והמשקה ומתגלגל בתוכם בעקמומיות לאט לאט עד שמגיע למקום הוצאת גרולים וקטנים · עשה לו שתי הכליות ימין ושמאל להכים הבטן התחתון בחומת להתיזו ולהזקו ולהוציא צרכיו הוץ לגוף בדרך הארם · ועור אמרו הכמינו ז"ל הלב מבין והכליות יועצות · עשה לו הטחול לצד שמאל עם המרה השחורה לקרר בקרותה הקרביים והמעיים והבטן שלא יתיבשו ויזדרבו המאכל והמשקה כפני הום ריתוח הקרביים המתחממים ומריתחים כחום הדם והכבד והמרה האדומה · ועוד אמרו ז"ל טחול שוחק · עשה לו עצמות של השדרה ושאר עצמות להיות בנין גופו חזק · שם בשר על העצמות כדי להכם קור עצמות · עשה לו גידי הדם הם הווריד להשקות הגוף והולכין מצד לצד וכפה לפה · עשה מיתרים ג שמחזיקים דבק העצמית והאברים · עשה אברים וקשרים ודבקים והוליות על השדרה וקשרי אצבעות ידים ורגלים וזרועות וירכים וברכים ושוקיסוקרסולים וכפות הרגלים והוליות הצואר ושכמי הכתפות כדי שיוכל ארם להתפשט ולכרוע ולזקוף ולעמוד ולישב · כרם לו עור מלמעלה לבשר ולעצמות ולגידיסולמיתרים כדי לכסות את הגוף להיות הם מלהתקרר ולהגיעל ליחות

ג כס ווחידים כנדולים : ג כס כמו לעומת והכניס לבניס (המרפלוקס) נ"ל וכס קוסרים העצמות וסהוליות יחד :

פון דעם קאפ · דאם מויל צוא עסן אוג ריידן · ציין צוא קאיען דאם עסן · דיא צונג צו קנעטי מיט איר דם עסן אין מויל אוג שארף צו רייבן · ער האט אים בשאפין דעם שלונג אוג דעם וועג דער מיט אראפ צו שלינגען דאם עסן אוג טרינקען · ער האט אים גימאכט איין נארגיל ארויין צוא בענגען אוג ארוים צו נעבין דעם אטום פון דאצין פון דער ריאה אין דר נאז אוג אין מזל ארויין אוג אויך ארוים צוא נעבין דאם קויל פון דער לונג · ער האט אים בשאפין דאם הארץ אין ארט צוא דעם לעבדגין אטום אוג אויך מהשבות צוא מראכטין · עשה ער האט אים בשאפין דעם מאגן דאם ער זאל אין אים פארדייען דאם עסן אוג טרינקען צוא שפייזען נאר דעם גוף בדי דר כענטש זאל קענן לעבין · עשה ער האט אים בשאפין פון זיין רעכטר זייט דיא לעבער מיט דער ר"שער נאל אוג דאם בלוט אין דער לעבער צו וארימען דעם מאגן אוג מהמת דער היץ ווערט גיזאכט דם עסן אוג טרינקען אין דעם מאגן · ער האט אים בשאפין גידערים דורך צו פירן דם פסולת פון דעם עסן אוג טרינקין · ער האט אים בשאפין צווייא נירין איינע אויך דער רעכטר אוג איינע אויך דער לינקע זייט צוא וארימען דאם אונטר לייב אוג צו שמארקן בדי ער זאל קענן זיין צורך מאן · אוג נאך האבן אונטרע הכמים ז"ל גיזאגט דאם הארץ מראכט אוים אוג דיא נירין נעבין דעם מענטש אלע עצות · עשה ער האט אים בשאפין אין זיין לינקע זייט דיא מילץ מיט דער שווארצער נאל צוא מלען דיא נידערים מיט דעם בוך דאם עסן אוג טרינקין זאלין ניט פאר דארט אוג פאר טריקענם ווערין מהמת דער היץ פון דעם בלוט אין דער לעבער אוג נאך האבן אונזרע הכמים גיזאגט אז די מילץ צו מאלט דאם עסן · עשה ער האט אים בשאפין ביינער פון דער שדרה אוג דיא איבערינע ביינער בדי דר בגן פון זיין גוף זאל זיין שטארק · שם ער האט אים גימאכט פליש אויף די ביינער צו וארימען דיא ביינער · ער האט אים בשאפין ארערין מיט בלוט צו בעפייכטען דעם גוף אוג דאם בלוט ניט פון אין דער אנדרער · ער האט בשאפין דיא הארן פלאכט צוא האלטין דאם דיא ביינער מיט די אברים · ער האט בשאפין גלידער אין דר שדרה אוג קנייפן ואם דיא הענט אוג די ארעם אוג דיא פים אוג די דיך אוג דיא קנייען אוג דיא שענקלין אוג די באלען פון דיא הענט אוג פים זיינען צו זאמען נעקנופט אוג דיא גלידער פון דעם האלו אוג דיא אקסלען בדי דער מענטש זאל זיך קענין אוים ציהען אוג קנייען אוג זיך אוף שטעלן אוג זעצין · קרם ער האט באצונגען איין הויט אוף דעם פלייש אוג ביינער צוא בדעקן דעם גוף ער זאל וארעכ ין אוג זאל ניט פאר קילט ווערין אוג זאל שיסצען אוף דעם פייכטקייט פון דעם גוף אוג דיא

הגוף והאברים הפנימיים · עשה לו גלגולת הראש להיות מלך על כל האברים ומוח הראש ששם ישכון יישוב דעת הנשמה והחכמה · עשה לו ליחה מסביב למוח הראש כדי שלא יתיבשו המוח והעינים מחום הקרביים העולה מלמטה למעלה אל מקום הראש · עשה לו שערות הראש לחמם הראש שלא יתקרר על כי אין לו בשר בין העור ובין עצם הגלגולת · עשה לו שערות הזקן מפני תואר הדרת פניו ולהיות מובדל במראיתו מן הנשים · עשה לו לזכר ולנקבה טבור כדי לקבל מחיה בעודו בבטן אמו עד צאתו לאויר העולם· כי לא יוכל הולד לקבל מזון ומחיה בפיו שהוא סתום עד צאתו לאויר העולם · עשה לו ידים כדי למשמש ולתפוס ולאחוז ולהחזיק ולעשות מלאכה כדי להחיות את האדם · עשה לו רגלים כדי להעמיד עליהם את הגוף ולהוליכו ולהביאו בכל מקום ·

ואחר צאתו לאויר העולם מגדלו ועוזרו בכל מיני עזר :

וכיון שכן איך יוכל האדם לעשות מצות כ״כ שיוכל לגמול הטובות שעשה הקב״ה עמו כבר ומה שעושה עמו תמיד כל ימי חייו · ואיך יוכל יציר חומר לעבור על דבריו יתברך לבטל אחד ממצותיו שהוא כמחריב דבר אחד מהבריאה אשר ברא אלהים בעבורו ולתועלתו שהרי מספר תכוני צלם תבנית אבריו כמספר מצותיו כל מצוה היא מיוחדת לאבר אחד ובפוגם באותו אבר כאילו מחריב פרט אחד מן העולם הנרמז באותו אבר · כי כל מה שברא בעולם באדם כדאמרינן באבות דרבי נתן (דף ה׳ ע״ב) וז״ל הקב״ה יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בחכמתו ובתבונתו ברא את העולם כולו וברא את השמים ואת הארץ עליונים ותחתונים ויצר באדם כל מה שברא בעולמו · ברא חורשים ד בעולם וברא חורשים באדם זה שערו של אדם . ברא חיה רעה בעולם וברא חיה רעה באדם זה בני מעיו של אדם · ברא קורצין ה בעולם ברא קורצין באדם זה

ד יערות : ה מערות :

אינוויינגסטע אברים · עשה ער האט אים בשאפין איין קאפ ער זאל זיין איין רגירער איבער אלי אברים און אין קאפ האט ער אים בשאפין איין מוח וואס דארט זאל רוען דער שכל און דיא חכמה פון דער נשמה · עשה ער האט אים באשאפין פאכטקייט ארום דעם מוח כדי דער מוח און די אויגין זאלין ניט פאר טריקינט ווערין פון דער היץ פון די גידערים וואס גייט ארויף פון אינווייניג צום קאפ · ער האט אים בשאפין האר אויף דעם קאפ צו ווארימען דעם קאפ ער זאל ניט פאר קילט ווערין ווייל עס איז ניט דא קיין פלייש צווישען דער הויט און צווישען דעם ביין פון קאפ קען ער גיך פר קילט ווערין · ער האט אים בשאפין דיא האר פון בארד כדי ער זאל האבין איין הדרת פנים און זאל זיין אפ גיטיילט אין גישטאלט פון די ווייבר · ער האט בשאפין איין נאפיל כדי בשעת אז ער איז נאך אין זיין מוטערס בויך ביז ער גייט ארום אויף דער וועלט זאל ער דארט ארום מקבל זיין נערונג ווארום אין זיין מוטערס בויך איז אים דאס מויל פאר מאכט · ער הט אים בשאפן הענט ער זאל קענין מיט זייא האלטן און אמלאכה טאן · ער האט אים בשאפין פיס דער גוף זאל שטיין אויף זייא צוא פירן און בריינגן אים אויף אלע ערטיר ווס ער בדארף · און נאך דעם אז דער מענטש גייט ארום אויף דער וועלט מאכט ער אים וואקסין און העלפט אים אין אלערליי הילף : וכיון און אז עס יוא אזו ווי קען דר מענטש אזו פיל מצות טאן ער זאל בצאלין די טובות וואס גאט ברוך הוא האט אים שוין לאנג גיטאן און וואס ער טוט מיט אים תמיד צייט ער לעבט · אזו ווי קען ער עובר זיין גאטס רייד מבטל צו זיין אפילו איין מצוה פון זיינע מצות דען ער איז גלייך ווי ער מאכט חרוב איין זאך פון די בשעפניש ווס גאט ב״ה האט בשאפין פון זיינט וועגין ווארום די צאל פון זיינע אברים זיינען דאך אזו וויא דיא צאל פון די מצות איטליכע מצוה איז בעשטימט צוא איין אבר און אז ער איז פונם איין אבר איז גלייך ער איז מחריב איין מין בשעפניש פון דער וועלט וואס איז מרמז אין דעם אבר ווארום אלץ ווס גאט האט בשאפין אין דער וועלט האט ער בשאפין אין דעם מענטש ווי עס שטייט אין (אבות דרבי נתן) גאט ב״ה האט בשאפין דיא וועלט מיט חכמה און מיט פאר שטאנד און האט בשאפין הימל און ערד און אייבערשטע בשעפניש מלאכים און אלע בשעפעניש פון דער ערד און האט בשאפין אין דעם מענטש אלץ וואס ער האט בשאפן אין זיין וועלט · ברא ער האט באשאפין וועלדער אויף דער וועלט און הט בשאפין וועלדר אין דעם מענטש דס איז די האר · ער הט בשאפין איין חיה רעה אויף דער וועלט און האט בשאפן איין חיה רעה אין דעם מענטש דאס זענין דיא ווערים אין לייב · ער האט בשאפן הייליך אין דער וועלט און האט בשאפין הייליך אין דעם מענטש

אזניו של אדם. ברא ריה בעולם ברא ריח באדם זה חוטמו של אדם. ברא חמה בעולם ברא חמה באדם זה אורו של אדם. מים מרוחים בעולם מים מרוחים באדם זה הוא מי חוטמו של אדם. מים מלוחים בעולם מים מלוחים באדם זה הדמעות של עינים. נחלים בעולם נחלים באדם זהו הדמעות. חומות בעולם חומות באדם אלו שפתותיו ו של אדם. דלתות בעולם דלתות באדם זה שיניו של אדם. ברא רקיטין ז בעולם ברא רקיטין באדם זה לשונו של אדם. ברא מים מתוקים בעולם ברא מים מתוקים נם כן באדם זה רוקו של אדם. ברא לסתות בעולם ברא לסתות באדם זה לחייו של אדם. מגדלים בעולם מגדלים באדם זה צווארו של אדם. ברא סתידראות ח בעולם ברא סתידראות באדם זהו זרועותיו של אדם. ברא יתידות בעולם ברא יתידות באדם זה אצבעותיו של אדם. ברא רחיים בעולם ברא רחיים באדם זהו קרקבנו ט של אדם. ברא נסטים. בעולם ברא נסטים באדם זה הוא טחולו של אדם. אשפתות בעולם אשפתות באדם זה הוא כריסו של אדם. ברא בורות בעולם ברא בורות באדם זה טבורו של אדם. ברא מים חיים בעולם ברא מים חיים באדם זה מי רגליו של אדם. חיים בעולם כ חיים באדם זה בניו של אדם. עצים בעולם עצים באדם זהו עצמותיו של אדם. גבעות בעולם גבעות באדם זהו עגבותיו של אדם. עלי וכתשת בעולם ל עלי ומכתשת באדם ארכבותיו של אדם.סוסים בעולם סוסים באדם זה שוקיו של אדם. מלאך המות בעולם מלאך המות באדם זה עקביו ם של אדם. הרים ובקעות בעולם הרים ובקעות באדם עומד דומה להר נופל דומה לבקעה. הא למדת שכל מה שברא הקב"ה בעולם ברא באדם עכ"ל. טעמו של דבר להודיעו כי הוא כל העולם כולו ובשבילו ברא הכל ובהיותו פוגם באחד מאבריו פוגם הוא בחלק העולם הנרמז בו ואם עובר על כל המצות דאז פוגם בכל אבריו נמצא פוגם ומחריב כל העולם כאשר אירע בדור המבול שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו שפרקו מעליהם עול אלהותו ועול מצותיו ונמצא כל פרט ופרט שבעולם פגום ונחרב העולם. ומה יענה האדם

ו שכם כתומות לבנון על פלטון: ז ע"ל שניל רכיסים ומס ניעוריות כתוליכים מיס וכן פלטון מוניך כמלכל ומשקה אל כוושם ח בוגה וחונב תכמים: ט שבות עוהן כל מלכל: י ע"ל שבות מלבון וחס כשמש ומס: ופירוש דבר כגוכב נימות ושכא כעמוד לעורר תשוב שלכילם מפני טעם כתימון שבו כדאיתא בבבילי תמוכה נפיב ד': כ כלומר שמתילדים בתדמה מיני בעלי חיים כגון שרגים ותולעים: ל מכתבת סוף כלי שכוהבים בו ועלי סוף יד של כמכתבת: מ ע"ל שבות ע"ד שתרגי"ל רבלוסי דב"ג מיתון ערבין כיב וכו':

דיא אויעֶרן. עֶר הָאט בַּשַׁאפֶן אַיין רַיחַ אין רָער וָועלְט אוּנ הָאט בַּשַׁאפִין אַיין רַיחַ אין רָעם מָענְטְש רָאם אִיז דיא נָאז. עֶר האט בַּשַׁאפֶען דיא זִן אויף רָער וָועלְט אוּנ הָאט בַּשַׁאפִין אַיין זִן אין רָעם מָענְטְש רָאם זָענין דיא אוּיגן. עֶר הָאט בַּשַׁאפִין אום רַיינע וואסער אויף דר וָועלְט אוּנ אום רַיינע וואסער אין רָעם מָענְטְש וָאם נַייט אַרוים פון זַיין נָאז. עֶר הָט בַּשַׁאפִין גִיזאלְצָענע וואסער אויף רָער וָועלְט אוּנ גִיזאלְצָענע וואסער אין רָעם מָענְטְש דיא טְרָערין. עֶר האט בְּאשַׁאפִין מִזְעָרין אין רָער וָועלְט אוּנ אין רָעם מָענְטְש די לִיפִּין וָם זַייא שִׁיטָען אויף רָער צונג. טִירין אין רָער וָועלְט אוּנ אין רָעם מָענְטְש די צַיין וָאם שְׁלִיסָען רָם מויל. בראָ עֶר הָאט בַּשַׁאפִין זִיסָע וואסער אין רָר וָועלְט אוּנ אין רָעם מָענְטְש רָם שְׁפַּאיְיכְץ. עֶר הָאט בַּשַׁאפִין טוּרְמִים אויף רָער וָועלְט אוּנ בַּייא אַמָענְטְש רָעם הָאלְו. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין הָאקְען אין רָער וָועלְט אוּנ בַּייא רָעם מָענְטְש דיא פִּינְגָער. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין מִיהְלִין אין רָער וָועלְט אָנְ אין מָענְטְש רָער מָאגין וָאם צוא מָאלְט עָסִין שְׁפַּייז. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין קְוָועלִינְדִינָע וואסער אין רָער וָועלְט אוּנ אין רָעם מָענְטְש זַיין הַשְׁתָּנָה. לָעְבָּערִיגִי בְּשַׁעפְנִיש אין רָער וָועלְט אוּנ רָאם גְלַייכִין אַמָענְטְש גִיוִוינְט לָעְבָּערִינָע קִינְדָער. עֶר הָאט בַּשַׁאפִין בָּעְרד אוף רָער וָועלְט אוּנ בַּייא אַמָענְטְש דיא שִׁיינְקִל. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין אַמָלָאךְ הַמָּוֶת אין רָער וָועלְט אוּנ בַּייא אַמָענְטְש זַיינע פִּים די פִּים פִּירָען אִים צוא וָאם אַוּרט עֶר בְּרָארְף דָארט שְׁטָארְבִין. בָּעְרג מִים מָאלִין אין רָער וָועלְט אוּנ בָּערג מִים מָאלִין בַּיי אַמָענְטְש רָאם אִיז עֶר שְׁטַיים אִיז עֶר גְלַייךְ צו אַיין בָּארג אוּנ עֶר פָאלְט אִיז עֶר גְלַייךְ צו אַיין מָאל. פון רָאנין קָענְטְש אָפּ לָערְנָען אוּ אַלְץ וָאם נָאט ב"ה הָאט בְּשַׁאפִין אין רָער וָועלְט הָט עֶר בְּשַׁאפִין אין רָעם מָענְטְש צוא מָאכָן וִיסִין אוּ רָער מָענְטְש אַז נָאר דיא וָועלְט אוּנ פון זַיינְט וָועָנָן אִיז נָאר דיא וָועלְט בְּשַׁאפִין גִיוָוארין אוּנ אַז עֶר אִיז פוּנְם אין אַיין אַבָּר פון זַיינְע אַבְּרִים אִיז עֶר פוּנְם אין רָער מַיל וָועלְט אוּנ אוּ עֶר אִיז עוֹבֵר אוף אַלָע מִצוֹת אִיז עֶר פוּנְם אוּנ מַחֲרִיב רי גַאנְצָע וָועלְט אוּ וויא עָם הָאט זִיךְ גִימַארְפִין בַּייא רָעם דור הַמַּבּוּל וָאם זַייא הָאבִין גִיזוּנְגט צו נָאט קָער זִיךְ אָפּ פון אוּנְז אוּנ רַיין וָועָנ וויל מִיר נִיט וִיסִין רָאם זַייא הָאבִין פון זִיךְ אַראָפּ גִיוָוארְפִין זַיין נָעמְלִיכָע יָאךְ פון זַיינְע מִצוֹת דרום איז די וָועלְט

ביום שיעמידהו הקב"ה לדין על מה שחטא לפניו וגרם חורבה בדבר שברא בעבורו להיטיב עמו משל למלך שנתן חרב חדה לאוהבו להיות נשמר עמה מכל הקם עליו להזיקו ובדבר שהטיב עמו השחית בהיכלו והכה בכותליו וכרת בעמודיו וזלזל כל מושב טוב שראה היש מספר לעונשים הראוים לגזור עליו · כן האדם כיון שתקנו בוראו בתכלית התיקון לשמירת חייו ורמז בו כל מה שברא בעולמו להיות הוא עיקר הכל בהיות כל העולם כלול בו כמדובר דלזה נקרא עולם קטן ובטוב אשר עשה עמו מכעיסו כלום יש כפרה לזה · ועם כל זה בחסדו הגדול חוזר להיטיב עם האדם דבשובו בתשובה לפניו מוחל לו ומחזירו כבתחילה כשעה שיצא לאויר העולם וכנולד דמי · הבט ימין וראה באדם הראשון שהזמין מזונותיו קודם שברא אותו והכין שולחן לפניו ערוכה בכל ושמורה ואח"כ בראו ותיקן ממנו חוה וקשטה והעמידה לשמש לפניו כשפחה ונטע גן בעדן מקדם מכל עץ טוב למאכל ונחמד למראה ותאוה לעינים שיהנה מהם והוריד מלאכי מרום לשמש לפניו והיו צולין לו את הבשר וסוננין לו את היין ואחר אשר השליטו על כל הטובות וכל עמלות צוהו צווי קל שלא יאכל מפרי עץ אחד בלבד ולא עמד על צוויו ושמע לעצת המסית נחש הקדמוני אשר חירף וגידף כלפי מעלה כאחז"ל הנחש מין חיה ואסר לחוה כל אומן שונא לחברו וממנו אכל וברא עולמות ולכך מצוה אתכם שלא לאכול שלא תהיו כמוהו · ולא עוד אלא שאחר שאכל העיז פניו נגד המקום באומרו האשה אשר נתתי עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל ואכלתי אינו אומר אלא ואוכל ג ר"ל אכלתי ואוכל עוד היש עזות גדול מזה מלבד מה שבעט במה שהטיב עמו לברוא לו אשה לשמשו ובטוב זה שהטיב עמו בעט ואמר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי

ג ואוכל הוא עתיד המהופך לעבר משמע שאכל ועדיין עוסק באכילה ואינו רוצה להפסיק :

חרוב גיוואָרין · ומה אונ וואס וועט דער מענטש ענטפרין אין דעם טאג אז גאט ב"ה וועט אים שטעלין צום דין אויף דעם וואס ער האט גיזינדיגט פאר אים אונ האט מחריב גיוועזין דיא זאכן וואס גאט ב"ה האט בשאפין פון זיינט וועגין אים צוא בגיטיגין · משל דאס איז גיגליכין צו איין מלך וואס האט גיגעבין צוא זיין ליב האבער איין שארפע שווערד דאס ער זאל מיט איר זיין גיהיט פון די וואס ווילען אים שלעכטץ טאן איז גיגאנגין דער ליב האבער אונ האט מיט דער זעלבינער שווערד פאר דארבין דעם מלכות פאליץ גישלאגין אין די ווענט אונ צוא האקט זיינע זיילין נוא איז דען פאר האנדין איין צאל צו דיא שטראף וואס דער מלך גיהער גוזר צוא זיין אויף אים אזוי אויך דר מענטש ווייל זיין בשעפר האט אים אלץ גימאכט צוא היטען זיין לעבין אונ האט אים גיזעצט דאס ער זאל זיין דער עיקר פון אלעמין אזו ווי פריער איז גישטאנין דס דר מענטש איז איין עולם קטן אקליינע וועלט אונ מיט דעם גוטס וואס גאט ב"ה האט אים גיטאן דער צערינט ער אים גיהער דען צוא זיין דרויף איין כפרה · ועם אונ פון דעסט וועגין מיט זיין גרויס חסד טוט ער אים אויך גוטס אז דער מענטש טוט תשובה איז גאט ב"ה אים מוחל אונ ווערט ריין אזו וויא ער איז גיווען בשעת אז ער איז גיבארין גיוואָרין זעה בייא אדם הראשון וואס גאט ב"ה האט אים אן גיגרייט זיין שפייז איידער ער האט אים בעשאפין · אלערלייא גוטע שפייז אונ האט פון אים ארויס גינומין ארים אונ האט בשאפין חוה אונ האט זיא אויס געצירט אונ האט זיא פר אים גישטעלט זיא זאל אים זיין איין הילף אונ האט גיפלאנצט אין עדן פון מזרח זייט איין גארטין מיט אלערלייא ביימער וואס דרוף וואקסט אזו איין עסין ווארג וואס איז גוט צו עסין אונ גלוסטיג אן צו זעהן כדי ער זאל פון זייא הנאה האבין אין האט אראפ גישיקט מלאכים פון הימל זאלין אים באדינען האבין זייא אים גיבראטין פליישאונ האבין אים וויין גילייטערט אונ נאך דעם אז ער האט אים גימאכט גיוועלטיגען איבער אלץ דס גוטס הט ער אים גבאטן גאר אקלייני מצוה ער זאל פון דעם עץ הדעת גיט עסין אונ ער איז גיט בשטאנן אויף דעם גיבאט אונ האט צוא גיהערט צוא דער עצה פון נחש הקדמוני וואס ער הט גילעסטערט קעגען גאט ב"ה אזו וויא אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט דער נחש האט גיזאגט צוא חוה דער סדר איז איטליכער בעל מלאכה האט פיינד זיין חבר אונ פון דעם בוים האט ער גיגעסין אונ האט בשאפין וועלטין דרום זאגט ער אייך אז איר זאלט גיט עסין כדי איר זאלט גיט זיין אזו ווי ער ולא אונ נאך מער האט אדם הראשון גיטאן דען נאך דעם אז ער האט גיגעסין פון עץ הדעת הט ער מעיז גיווען קעגען גאט אונ הט גיזאגט דיא אשה וואס דיא האסט מיר גיגעבין הט מיר גיגעבין

איך

וגו׳ • הפך עורף ולא פנים ועשה כל מה שלבו חפץ כשאחז״ל אדם הראשון מין היה כופר בעיקר
היה מושך בערלתו היה ועשה פגם גדול בעולמות וגם בעולם שנתלבש בקליפה וגרם מות לכל
באי עולם היש חוטא גדול מזה ועכ״ז בשובו בתשובה לפני בוראו מחל לו על כל מה שעשה
וביטל ממנו את גזרת ביום אכלך ממנו מות תמות ולא המיתו ביום שאכל כאשר אמר • ראה
כח התשובה כמה היא :

ואם אמור יאמר האדם כיון שאין דבר שיעמוד נגד התשובה אחטא ואשוב • כבר אמרו חכמים
ז״ל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה וכו׳ • טעמו של
דבר לפי שהתשובה היא בית מנוס לחוטא לנוס ולהסתופף בצלה וכיון שכן הוא סניגור שלו לפני
המקום עד שימחול לו אך כשאדם חוטא על סמך התשובה נמצא עושה התשובה שורש החטאים
ובהיות כך נעשית היא קטיגור שלו ואנה ינוס לעזרה כשירצה לשוב כי אין לו מקום שיוכל לנוס אל
תשובה שהרי עמה חטא והיא קטיגור שלו אם כן האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות
תשובה • הנה במקום שיתחכם האדם לבקש אופנים לחטוא ולהציל את עצמו אחר כך מן החטא
באומרו אחטא ואשוב יחשוב אופנים שלא לחטוא כלל בשומו נגד עיניו שטעם החטא כמו רגע
ועונשו שנים אין מספר ומנזקו גם אחרים ניזוקים עמו • הבט וראה מה כתיב בחוה ותרא האשה כי טוב
העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה
ויאכל הרי בעבור שהתאותה דבר אכילה שהנאתה כמו רגע גרם לה מיתה ולאישה ולכל הבאים
אחריהם עד סוף כל הדורות וגם לכל בהמה חיה ועוף כל הקללות הנמרצות שנתקלקלו והנזקים
שגרמו במציאות העולם עצמו שנתלבשו כל הדברים בקליפה ונתקלקלו צינורי ההשפעה • ראה

איך האב גיגעסין און וועל ווייטער אויך עסין איז פאר האנדן אגרעסרער עזות דער פון • חוץ דעם
איז ער נאך גיווען איין כפוי טובה ער האט גיזאגט צוא גאט דיא אשה וואס דיא האסט מיר גיגעבין
זיא האט מיר גיגעבין האסטו מיר דער מיט נאך ארעה גיטאן וואס דיא האסט מיר בשאפין דאס
ווייב • הפך ער האט גאט ב״ה ניט גיהערט און הט גיטאן וואס זיין הארץ האט בגערט אזוא וויא
אונזערי חכמים האבין גיזאגט אדם הראשון הט גילייקענט אין גאט און האט גימאכט אגרוסין פגם
אין אלע עולמות און האט גורם גיווען דעם טויט אויף דער וועלט איז דען פאר האנדן אגרעסערער
חוטא דער פון און פון דעסט ווענין אז ער האט תשובה גיטאן פר זיין בשעפר האט ער אים מוחל
גיווען אויף דעם אלמען און האט מבטל גיווען דיא גזרה וואס ער האט גוזר גיווען אז דעם טאג ווס
וועסט עסין פון עץ הדעת וועסטו שטארבין און האט אים ניט גיטייט דעם טאג וואס ער הט גיגעסין
אצונד זעה וויא גרוים איז דער כח פון תשובה • ואם און אז דער מענטש וועט זאגין ווייל קיין זאך
איז ניט פאר האנדען וואס תשובה זאל ניט העלפין דרויף נוא וועל איך זינדיגען און וועל תשובה
טאן • דרויף האבין אונזערי חכמים גיזאגט ווען איינער זאגט איך וועל זינדיגין במזיד און וועל
דרוף תשובה טאן שיקט מען איהם צו פון הימעל שטערונגען דאס ער זאל קיין תשובה טאן • דר
טעם דער פון איז ווארום דיא תשובה איז איין אנטלוף הויז צוא דעם זינדיגער דאס ער זאל זיך
רעטין און דיא תשובה איז איין פירשפרעכיר אבער אז דער מענטש זינדיגט און פאר לאזט זיך
דרויף וואס ער וועט תשובה טאן מאכט ער דאך דיא תשובה צוא איין שורש פון זיינע עבירות
ווארום ער זאל זיך ניט גיווען פאר לאזין אויף דער תשובה וואלט ער ניט גיווען גיזינדיגט דרום ווערט
דיא תשובה זעלבסט איין מקטרג אוף אים און וואו אהין וועט ער אנטלופען צו הילף אז ער וועט
וועלין תשובה טאן • נון אויף דעם ארט וואס דער מענטש זאל זוכין אופנים וויא ער קאן זינדיגען
און דער נאך זיך מציל זיין פון דער עבירה דורך תשובה לאז ער בעסער טראכטין אופנים אז ער
זאל נאר ניט זינדיגען דאס ער זאל טאן קענין זייני אויגין אז דיא הנאה פון דער עבירה איז נאר
איין רגע און זיין עונש דער פאר וועט זיין פיל יאהר וואס מען קען זייא נאר ניט צייליין אויך דורך
זיין שאדין שאט עס אנדרע • הכם זעה וואס עס שטייט בייא חיה דיא אשה האט גיזעהן אז דער
בוים איז ניט צו עסין און גלוסטיג צו אן זעהן און צו קלוגען האט זיא גינומען פון זייני פירות און
האט גיגעסין און האט גיגעבין צוא איר מאן אויך און ער האט גיגעסין נמצא ווייל זיא הט גיגלוסט
איין עסין ווארג וואס זיין הנאה איז נאר איין רגע האט דאס גורם גיווען איין טויט צו זיך און צו איר
מאן און צו אלע מענטשין ביז דער סוף פון אלי דורות און אויך צוא אלע בהמות חיות און עופות

בעיניך כמה חטא אחר גורם . ובשום האדם כל זה נגר עיניו יבא לחשוב דכפי גדל הנזק שגורם בחטאו כך עונשו ויפרוש מלחטוא ואם חטא יתקן את המעוות . ואם נתעצל בקיום המצות ישתדל בכל מאמצי כחו לקיימה ובפרט מצוה שנפשו מתאוה יותר פבאחרות שבוודאי על זו נתגלגל בזה העולם ואם לא יחזק בה לקיימה צריך להתגלגל פעמים אחרים עד שיקיים אותה מצוה ונמצא בכ"פ טיעם טעם מיתה וכמה מהצערות העוברות על הנשמה מביעתותא דמלאך המות וצער של היבוט הקבר והדומה ונפשו תובעת ממנו דין איך מביאה בכל פעם בצערות אלו כי נפשו לעולם נוטה לצד הטוב כיון שמקום קדוש הוצבה אדהאדם בבחירתו מכריחה לצד החומר ומכנים אותה בכלל העתשים. ואיך ולמה בעבור שעה אחת של קורת רוח להיות יושב ובטל ושלא לטרוח בקיום המצות מכנים נשמתו בתוך העונשים ודוחקים וצערות זמן רב לכן מי שחננו השם בעינים לראות ולב להבין במאורעות שאירעו לרשעים שעברו וחלפו מן העולם ומה נשאר בידם מן התענוגים אשר אחריהם רדפו ומן הכטעמים אשר בהם חשקו ומן הטיולים אשר בהם דבקו ומיני דברי חשוקים והתולים ודברי ליצנות אשר שיניהם שרקו ומהמושבות זכי האייר אשר בהם דבקו וכרוב הון שקבצו ורטפי וגבי ועשקו האם נמצא באחד מהם שהוליך עמו דבר לקבר אך יצא יצא בפחי נפש בעיבו את המנוחות אשר בהם הורגל והולך לאנחות במקום עפר רמה ותולעה יזורה על גוהו נפרית יוצע רמה התהיו וכיסהו תולעה ואיה כל הענוגיו ונועם השקתו בהביטך בן ארם מה שעבר על אחרים למה תרדוף אתה אחר כל אלה הדברים הזרים להשביע נפש מרודים ולמוסרה ביד צרים הבה המקטרינים הצוררים . ולמה לא תחמול

אוג אַלע הֶלות וואם ענין פֿאר שאלטען גיוואַרין אוג די שׂאַרין וואם זייא האבין גנרם גיוועזן אין די זאכין פון דער ווילט גופא ר"ן אלי זאכין ענין וואַרין פאר שאלטין . ראה זעה מיט דיינע אויגין וויא פיל איין עבירה איז גורם . אוג או איין כיענטש ווערט ראם אלץ טאן קענען דיינע אויגין ווערט ער בערעכנן או לויט ראם גרייסקויט פון דעם שׂאַרין וואם ער איז גורם מיט זיין זינד או גרוים איז זיין עונש דאן ווערט ער זיך היסטן פון צו וינדיגן אוג אויב ער הט שוין גיזינדיגט ואל ער דרוף תשובה טאן אוג אויב ער האט זיך גיפוילט מקנים צוא זיין מצות ואל ער זיך פליסטן מיט נאר זיין כח זייא מקנים צו זיין אוג בפרט או אמציה וואם ער גלוסט צו איר מער וויא צוא אננדערע איז ער בודאי דרוף מנולגל גיוואַרין אוף דער ועלט ער ואל די מצוה מקנים זיין אוג אז ער ווערט זיך ניט שטארקן זיא מקנים צוא זיין ווערט ער מוזן נאך עטלעכע מאל מגולגל ווערן בית ער ווערט מקנים זיין די מצוה נמצא אלע מאל פאר זוכט ער מעם מיתה אוג פיל צער ואם גייט איבער צוא דער נשמה פון דעם דער שרעקנים פון מלאך המות אוג צער פון חיבוט הקבר אוג נאך ועלכע גלייכן אוג זיין נשמה לאדינט אים פאר וים ער בריינגט זיא אלע מאל אין דעם צער וארום זיין נשמה ניגט תמיד נוטם צו מאן זייל זיא איז גינוטען גיוואַרין פון אהיליג ארט נאר דער טענטש מיט זיין בחירה וייזלט זיך אדם בעבירות אוג בריינגט זיא ארויין אין אלע שטראף . ואד די טענטש וארום פון איין איינצינע שעה וענין ואם די האסט הנאה צוא זוצען לידיג אוג ניט מתרחץ צוא זיין זיך מקנים צו דער שרעקנים פון מלאך המות אוג צער פון חיבוט הקבר אוג נאך ועלכע גלייכן אוג זיין נשמה פון דעם ואם נאט האט גילייט ועלינט אויגן צוא ועהן אוג אהארץ צו פאר שטיין אין דעם ואם דרום דעם ואם נאט האט גילייט ועלינט אויגן צוא ועהן אוג אהארץ צו פאר שטיין אין דעם ואם האט זיך גיטראפין צוא די רשעים ואם ועניו אויעק גינאנגן פון דעד ויעלט אוג ואם זייא אין איבער גיבליבן פון די תענוגים ואם זייא האבין נאך גינאט אוג פון דיא גוטע עסין ואכרג ואם זייא האבן אין זייא גיגלוסט אוג פון די שפאצירין ואם זייא האבין זיך דרינען בהנעפט אוג אין די גלוסטינע רייד אוג שפעטרייא ואם זייא האבין מיט זייערי ציין גישמוצערט אוג פון דעם פיל נוסם ואם זייא האבין אין גיזאמלט אוג גיחאפט אוג גינגבת . איז דען גיפונען גיוואַרין בי איינעם פון זייא אז ער זאל זיך מיט נעמין עפים דער פון אין קבר נאר ער גייט אויעק פון דער ועלט מיט נדים צער אוג פר שעמונג דען ער פאר לאוט דיא רוואונג ואם ער איז מיט דעם גיוואנט גיוואַרין אוג גייט צוא מרויערקויט אוג אין אין ארט פון ערד אוג ווערם עם ווערט אונטער גיבעט ווערים אונטער אים אוג ווערים בערעכין אים אוג ואוי ענין אלע זיינע תענוגים אוג דם זיקקויט פון דער ועלט מיט נדים צער אוג דו מיענטש או דוא טוקט קוקן ואם אויף אנדערע איז איבר גינאנגן וארום טוסט נאך ואנן נאך

על נפשך ועל נועם תבניה צלם גופך לטוסרו בידם ולהשליכו בתוך גחלי רתמים בפיט היזן שלי ניהנם להשחירו ולהחיכו כאשר ניתך הוסת בפני האש · אשר על כן תן עצה אתה בנפשך לבדור בדרך החיים בעסק התורה והמצות וגם להצטער עצמך זמן קצוב הם חיי העולם הזה כדי שתתענג הזמן רב בלתי סוף ותבלית · ואל יעלה על דעתך כאשר עלה ברעת הרבה שנאבדו בידם באומרם כיון שמכיר אני בעצמי שאין ברעתי להבין ולהשכיל איני עוסק בתורה · סעה הוא ברבר שהרי הוא מחויב לעשות מה שנצטוה לעשות ואם יבין יבין שהרי והגית בו יומם ולילה כתיב ולא כתיב ותבין בו · וכן תמצא בדברי ההנא אם למרת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה ואינו אומר אם הבנת הרבה אלא למרת אמרו ·והשתדל להבין ואם תבין תבין ואם לא שכר ליסתך ביריך וכמאמר התנא לפום צערא אגרא ס ומה נם שאמרו האדם שאינו לומר מפני שאינו מבין הוא פיתוי היצר · יתסיר בלמודו וסוף הבינה לבא שבראות הקב"ה חשקו בתורתו ודבקותו בה פותח לו מעייני החכמה דכתיב ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה · והנני מוסר לך דבר אשר תרדוף אחריו ויהיה חיים לנפשך וענקים לנרגרותך · לעולם יהיה עקר ליסתך בדבר של תורה שלבך חפץ יותר אם בגמרא גמרא ואם בדרוש דרוש ואם ברמז רמז ואם בקבלה קבלה · ורמז לדבר כי אם בתורת ה' חפצו כלומר תורת ה' תלוי ברבר שלבו חפץ לעסוק · וכמ"ש האר"י ולה"ה (בספר דרושי הנשמות והגלגולים פרק נ') וז"ל · יש בני אדם שכל

ס נפי׳ מה שכתוב מנער על לימוד כתורה כן הים נו שכר :

דיא אַלע זאכן צו אַן זעטן . די נְשָׁמָה טיט בְּיטערקייט אוז זיא איבער ענטפערן אין די העגט פון דיא מקטרינים אוג וואורום זאלסטו זיך נים דר באַרָטן אזוף דיין נְשָׁמָה אוף דעם זיסטן נישטאלט פון דיין גוף צוא איבער ענטפֶרין אין זייערי העגט אוג אים ארַיין צוא זאורפן אין די בְּרענינדיגע קוילין אוג אין דעם צער פון גיהנם אין שוואַרץ צוא מאכן אוג צוא צערשמעלצין אזו וי סאלע צו נייט פאר דעם סייער דרום גיב דיר אין עצה צו אוים קלויבן אין דעם לעבדינין וועג אין דעם לערנוג פון תורה אוג מצות אוג אוך איין רייע קלאכה אוג מענסט זיך מצער יין איין אוים גיוועצטע ציים דאס וענען דיינע יארין וואס דוא זאלסט פון וענין דיא זאלסט האבין התענג פיל ציים וואס האט נאר קיין עק נוט · ואל עם זאל נים אוף נין אוף דיין דיעה וויא פיל מענטשין וואס זייא ענין דוך דעם פאר לאַרן גיוואַרין דען זייא האבין גיזאגט וייל איך פאר שמייא אין מיר אז איך האב קיין שכל צוא פאר שמיין אין דער תורה דרום וועל איך נים לערנען · דער אין זיך טועה דרינין וואורום ער אין כחויב צו טאן ואס ער אין גיבאטין גיוואַרין אוג אויב ער וועט פאר שמיין וועט ער פר שמיין וואורים עם שמייט דאך דיא זאלסט זיך מיהען אין דער תורה טאג אוג נאכט אוג עם שמייט נוט דוא זאלסט פר שמיין אין דער תורה אוג דער תגא האט נישט גיזאגט אויב דוא האסט נילערינט פיל תורה וועט מען דיר נעבין פיל שכר אוג ער זאגט נוט אויב דוא האסט פר שמאנען פיל תורה נאר זיי האבין גיזאגט זאלסט זיך פליסען צוא פאר שמיין אוג אויב וועסט פאר שמיין אין נוט אוג אויב נוט האסטו שכר פאר דיין לערנען וויא דער תגא האט גיזאגט לויט דעם צער ואס דוא ביקט זיך מצער דער תורה ועסטו האבין שכר · אוג אויך האבין יי גיזאגט דער מענטש ואס לערנט נוט ויייל ער פאר שמייט נוט ראס רעט אים אן דער יצר הרע · ויא דען לאו ער לערנן מיט התמדה אוג צום סוף וועט ער בזוכי פאר שמיין וואורום או נאט ב"ה וועט ען גלוסמוג אין דער תורה ועט ער אים עפנן די קוואלין פון חכמה אז ויא עם שמייט אין פכוק דען נאט טוט נעבין קלוגשאפט אוים ין מויל ויסען שאפט אוג פאר שמאנר · הגני את איך ועל דיר איבער ענטפערין איין זאך ואס דוא זאלסט עם האלטין את דאס ועט יין אלעבין צוא דיין נשמה אוג ויא ציירוג צוא דיין האלו · מייבת ואל יין דיין עיקר לערנין אין אזועלכעם ואס דיין הארץ גלוסט צוא לערנין · אויב דיר גלוסט זיך צוא לערנין גמרא זאלסטו לערנין גמרא אויב דיר גלוסט זיך צוא לערנין דרוש זאלסטו לערנין דרוש אויב רמז זאלסטו לערנין רמז אוג אוב קבלה זאלסטו לערנין קבלה אוג איין ראיה דער צוא איז פון דעם פכוק (כי אם בתורת יי חפצו) נאר דוא זאלסט לערנין נאטס תורה ועליבע ואס דיר גלוסט זיך · אזו ויא דער הארי זל שריבט אין סספר ערדושי הנשמות) עם איז פר האנדין מענטשין ום נאר זייער בענער איז צו לערנין דעם פשוטן פ"שט

חפצם ועסקם בפשטי התורה ויש שעסקם בדרוש ויש ברמז ויש ג"כ בגימטריאות ויש בדרך
האמת הכל כפי מה שעליו נתגלגל בפעם ההוא כיון שהשלים פעם אחרת בשאר הענינים אין
צורך לו שבכל גלגול יעסוק בכלם עד כאן · ואל תבט ותשגיח לדברי המנגדים על מה שחשקת
לעסוק בתורה בגמרא או בפשט או בדרוש וכו' באומרם לך למה אתה מוציא כל ימיך בפרט
זה של תורה ולא בפרט זה משום שעל מה שחשקת ללמוד על דבר זה באת לעולם ואם תשים
דעתך לדבריהם יכריחוך להתגלגל בזה העולם פעם אחרת ולעבור נפשך בחרב חדה של
מלאך המות ולטעום טעם מיתה ולכן לא תשמע לדברי המשחית נפשך הזה · כי דע שהשטן
מתלבש באלו האנשים לראוג ולהצטער ולהכאיב נפש הלומד ועוסק בתורה בחלק שאותה
נפשו לעסוק כדי להבדילו משם שלא ישלים נפשו על מה שבא להשלימה ולהצריכו
גלגולים אחרים וכשם שבדבר שחושק יותר האדם ללמוד משם יבין שעל דבר זה נתגלגל להשלים
כך צריך האדם שידע שורש נשמתו ומהיכן נמשך ועל מה בא לתקן ולהשלים כמ"ש בזוהר
שיר השירים על הגידה לי שאהבה נפשי וכו' · וכדי שיבין יראה באיזה מצוה תקיף יצרו יותר
לבטלה יתחזק בה לקיימה כי בוודאי על מצוה זו נתגלגל וכדי שלא ישלים חוקו מנגדו יצרו
לבטלה להוציאו מן העולם בידים ריקניות · וזהו שתמצא בחכמי התלמוד השלמים שברוב חכמתם
היו משיגים על קיום איזה מצוה נתגלגל והיו מחזיקים בה יותר משאר המצות כדאמרינן בשבת
(דף קי"ח) : שאל רבי יוסף לר' יוסף בד"ר אביך במה היה נזהר טפי והשיבו במצות ציצית וכו'
ויש במצות אחרות · והטעם לפי שהיו מכירים בחכמה על מה באו להשלים :

ואם אירע לאדם שלא למד בבהרותו ונשא אשה והוא מטופל בבנים באופן שאין לו עוד
פנאי לעסוק בתורה כל ימיו אל יתיאש חלילה לומר כיון שלא למדתי תורה שוב אין

פון דער תורה און עס איז פר האנדען מענטשין וואס זייער לערנין איז אין דרוש און זעליכע וואס
לערנען רמז און זעליכע וואס זייער לערנין איז גימטריאות און זעליכע וואס זייער לערנין איז דער
עיקר אין קבלה דס איז אלץ אויף וועלכען לערנען ער איז אצונד מגולגל גיווארין דרויף ער זאל דאס
לערנין דען אין יענע גלגולים האט ער משלים גיווען יענס לערנען בעדארף ער עס היינט שוין ניט
לערנין און ער בעדארף ניט לערנין אין איטליכען גלגול אלץ נאר וועלכעס עס גלוסט זיך אים מער
דס דארף ער לערנען · ואל און זאלסט ניט הערין די רייד פון מענטשין וואס וועלין דיר זאגין ווארום
פאר בריינגסטו אלע דיינע טעג מיט איינערליי לערנען און אויב דיא וועסט זייא פאלגין וועסטו מוזין
נאך אמאל מגולגל ווערין און איבער פירען דיין נשמה מיט דער שארפער שווערד פון מלאך המות
און פר זוכין דעם טעם פון טויט און דרום זאלסטו ניט הערין צוא דיא רייד פון דעם וואס וויל דער
מיט פאר דארבין דיין נשמה · כי דע דען דיא זאלסט וויסען אז דער שטן טוט זיך אן קליידין אין דיא
דאזיגע מענטשין כדי אים אפ צוא שיידין פון דעם לערנען דאס זיין נשמה זאל ניט קענין פריכטען
דאס וואס זיא איז אראפ גיקומין אויף דער וועלט צוא פאר ריכטין כדי ער זאל נאך
אמאל מגולגל ווערין · וכשם און אזו וואל אין דער זאך וואס דעם מענטש גלוסט זיך מער צו לערנען
קען ער פאר שטיין אז ער איז אויף דעם מגולגל גיווארין דס צוא פר ריכטן אזו בעדארף ער וויסין
דעם שורש פון זיין נשמה פון וואסער ארט זיא קומט און אויף וואס ער איז בשאפין גיווארין צוא
פאר ריכטען ער זאל דאס פר שטיין זאל ער זעהן אין וועלכער מצוה שטארקט זיך דער יצה"ר בייא
אים צו מיינסטין זיא מבטל צוא זיין זאל ער זיך שטארקין זיא מקיים צוא זיין ווארום ער איז בוודאי
מגולגל גיווארין כדי ער זאל דיא מצוה מקיים זיין אין דער יצה"ר שטעלט זיך קיינין אים זיא מבטל
צוא זיין כדי ער זאל עס ניט פר ריכטין · און דס גיפונסטו בייא די חכמים פון דער גמרא דס מיט
זייער גרויס חכמה האבין זייא פר שטאנין פון וואס פר איין מצוה וועגין זייא זענין מגולגל גיווארין כדי
זיא מקיים זיין האבין זייא די מצוה גיהאלטין בעסיר פון אלע מצות וויא עס שטייט אין מסכת שבת
ר"י האט גיזאגט צוא ר"י דעם זון פון רבה אין וועלכער מצוה איז דיין פאטער מער גיווארענט גיווען
האט ער גיזאגט אין דער מצוה פון ציצית · און אטייל פון זייא זענין גיווארנט גיווען אין אנדרי מצות
ווייל זייא האבין גיוויסט מיט זייער חכמה אויף וום זייא זענין גיקומין אויף דר וועלט צו פר ריכטען
ואם און אוב עס האט זיך גיטראפין אמענטש וואס ער האט ניט גילערינט אין זיין יוגנט און האט
גנומען אווייב און איז איין מטופל מיט קינדער און האט ניט צייט צו לערנין זאל ער זיך ניט

מיאש

לי תקוה ואלך ואעשה מה שלבי חפץ וכאשר אבדתי אבדתי·אל יעלה לו בדעתו כך כי יש לאיש תקוה על ידי שמיעה דשומע כקורא וכרכתיב שמעו ותחי נפשכם ילך תמיד לשמוע דברי חכמים וחדותם ובשעה שהחכם דורש יתמיד שמיעתו לדבריו לקבלה בחשק גדול ויאמר יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתחשב השמיעה לי כקריאה כי כבר אני דואג על מה שלא למדתי ותן לי בנים עוסקים בתורתך יומם ולילה כדי שישלימו מה שלא למדתי אני ויחשב לפניך בעת למודם כאלו אני הלומד כי בני חלק ממני הוא וישתדל עם בניו שיעסקו בתורה ויתן נפשו על זה ויאהב תלמידי חכמים לשמוע מפיהם כיצד קיום המצות · ואם עשיר הוא יתן מממונו לת״ח לחלק עמהם בשכר הלימוד כזבולון עם יששכר · ואל יחוס עיניו בממונו פן יצא מן העולם בידים ריקניות ויעזוב לאחרים חילו ומה תועלת מגיע לו שאחרים יתענגו ממה שטרח וקבץ והוא בגיהנם רובץ · ואם יאמר העשיר לא לחנם העשירני הקב״ה כי אם שאני אהוב לפניו ושאתענג בממון שחנני בכל מיני תענוגים שברא בעולמו · ולמה לא אעשה מה שלבי חפץ שנראה שאני בועט במה שהטיב עמי · ישים נגד עיניו כי טועה הוא דידע איניש בנפשיה ומכיר הוא במעשיו הבלתי מהוגנים ואיך יתכן שבעבור שהקב״ה אהבו העשירו ואפשר שהעשירו בהיותו שנוא לפניו על מעשיו ויש מצוה אחת בידו בלבד ובהיות שאינו מקפח שכר שום בריה משלם לו בזה העולם כדי לטורדו מעולם הבא·או למה לא יאמר שהקב״ה ברוב חסדיו לרחם עליו העשירו ובראותו שהוא משולל מכל מצוה והעוני מעכבו מלקיים המצות ולכך העשירו להיות העושר לו

מְיַיאֵשׁ זַיין צוּ זָאגִין וַוייל אִיךְ הָאבּ נִיט גִילֶערִינְט הָאבּ אִיךְ שׁוֹין קֵיין הָאפְנוּנְג נִיט עֶר זָאל ח״ו אַזוֹ נִיט טְרַאכְטִין וָוארוּם עֶס אִיז פַאר הַאנְדִין צוּם מֶענְטְשׁ אַיין הָאפְנוּנְג דוּרְךְ דֶעם וָוס עֶר הֶערְט תּוֹרָה פוּן אַיין ת״ח דֶען דֶער וָואס הֶערְט תּוֹרָה אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר לֶערִינְט אַזוֹ וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק (שמעו ותחי נפשכם) הֶערְט תּוֹרָה פוּן דֶעם ת״ח וָועט אִיהְר בְּלַייבִּין לֶעבִּין דְרוּם זָאל עֶר תָּמִיד גַיין הֶערִין תּוֹרָה פוּן דִיא חֲכָמִים אוּנ אִין דֶער צַייט אַז אַיין חָכָם דַרְשֶׁתְּ זָאל עֶר עֶס תָּמִיד צוּ הֶערִין דֶס מְקַבֵּל צוּ זַיין מִיט גְרוֹס חֵשֶׁק אוּנ זָאל זָאגִין אִין הַארְצִין עֶס זָאל זַיין דֶער וִוילִין פוּן גָאט מַיין גָאט אוּנ דֶר גָאט פוּן מַיינֶע עֶלְטֶרִין אַז דָאס וָואס אִיךְ הֶער אַצוּנְד תּוֹרָה זָאל מִיר גִירֶעכִינְט זַיין גְלַייךְ וִויא אִיךְ לֶערִין אַלַיין דֶען אִיךְ זָארְג שׁוֹין פוּן לַאנְג אוֹיף דֶעם וָואס אִיךְ הָאבּ נִיט גִילֶערִינְט אוּנ זָאלְסְט מִיר גֶעבִּין זוּן וָואס זָאלִין זִיצִין אוּנ לֶערְנִין טָאג אוּנ נַאכְט כְּדֵי זַייא זָאלִין פַר רֶעכְטִין וָואס אִיךְ הָאבּ נִיט גִילֶערִינְט אוּנ בְּשַׁעַת זַייא וָועלִין לֶערְנִין זָאל פַר דִיר גָאט גִירֶעכִינְט זַיין גְלַייךְ וִויא אִיךְ לֶעבִּין וָוארוּם מַיינֶע זִין זֶענֶן דָאךְ אַחֵלֶק פוּן מִיר · וישתדל אוּנ עֶר זָאל זִיךְ פְּלַייסִין מִיט זַיינֶע זִין אַז זַיי זָאלֶען עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין אוּנ זָאל לִיבּ הָאבִּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים צוּ הֶערִין פוּן זַייא וִויא אַזוֹ מֶען אִיז מְקַיֵּים דִי מִצְוָה אוּנ אוֹבּ עֶר אִיז אַיין עוֹשֶׁר זָאל עֶר פוּן זַיין גֶעלְט גֶעבִּין צוּ דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כְּדֵי עֶר זָאל זִיךְ טַיילִין מִיט דֶעם שְׂכַר פוּן זַייעֶר לֶערְנִין וִויא זְבוּלֻן מִיט יִשָּׂשְׂכָר הָאט גִיטָאן שֵׁבֶט יִשָּׂשְׂכָר הָאבּן טָאג אוּנ נַאכְט גִילֶערִינְט אוּנ שֵׁבֶט זְבוּלֻן הָאבּן זַייא גִיגֶעבִּין פַּרְנָסָה אוּנ הָאבִּין גִיהַאט אַחֵלֶק אִין זַייעֶר לֶערְנֶן · ואל אוּנ עֶר זָאל נִיט חַס הָאבִּין אוֹיף זַיין גֶעלְט וָוארוּם טָאמֶר וָועט עֶר אַוָועק פוּן דֶר וָועלְט מִיט לַיידֶנֶע הֶענְט אוּנ זַיין גוּטְס וָועט עֶר לָאזִין צוּא אַנְדֶרִי אוּנ וָואס אַהִילְף וָועט אִים זַיין אַז אַנְדֶרִי וָועלִין הָאבִּין תַּעֲנוּגִים פוּן דֶעם גוּטְס וָוס עֶר הָט טִירְדָא גִיהַאט אוּנ הָאט אַיין גִיזַאמֶלְט אוּנ עֶר אִיז אִין גֵיהִנֶם · ואם אוּנ אַז דֶער עוֹשֶׁר וָועט וָועלִין זָאגִין נִיט אוּם זוּסְט הָאט מִיךְ גָאט רַייךְ גִימַאכְט מִן הַסְתַּם בִּין אִיךְ גִלִיבְּט אוּנ מִיט דֶעם גֶעלְט וָועל אִיךְ מִיר אָן טָאן אַלֶערְלַייא תַּעֲנוּגִים דֶען פַאר וָואס נִיט גָאט הָט מִיר גִיגֶעבֶּן פִיל גֶעלְט אוּנ אִיךְ וָועל פוּן דֶעם קֵיין הַנָאָה נִיט הָאבִּין · ישים עֶר זָאל אַלַיין פַרְשְׁטַיין אַז עֶר אִיז זִיךְ טוֹעֶה וָוארוּם עֶר וַוייסְט דָאךְ אִין זִיךְ וָואס פַר אַשְׁלֶעכְטִי מַעֲשִׂים עֶר הָאט גִיטָאן נוּא וִוי גִישִׁיקְט זִיךְ דָאס אַז גָאט הָאט אִים רַייךְ גִימַאכְט וַוייל עֶר הָאט אִים לִיבּ עֶר וַוייסְט דָאךְ אַלַיין אַז עֶר הָאט גִיטָאן פִיל עֲבֵירוֹת אוּנ עֶס אִיז מִיגְלִיךְ אַז גָאט בּ״ה הָאט אִים פַיינְט פַר זַייני שְׁלֶעכְטִי מַעֲשִׂים נָאר עֶר הָאט גִיטָאן אַיין מִצְוָה אוּנ גָאט אִיז נִיט מְקַפֵּחַ שְׂכַר פוּן קֵיין בַּשֶׁעפֶנִישׁ דְרוּם הָאט אִים גָאט רַייךְ גִימַאכְט אוּנ הָאט אִים בַּצָאלְט דֶעם שְׂכַר פוּן דֶער מִצְוָה אוֹיף דֶער וָועלְט כְּדֵי עֶר זָאל נִיט הָאבֶּן קֵיין עוֹלָם הַבָּא · או אוֹדֶר פַר וָואס זָאל דֶער עוֹשֶׁר אַזוֹ נִיט זָאגִין אַז גָאט בּ״ה מִיט זַיינֶע פִיל חֲסָדִים הָאט זִיךְ אִיבֶּר אִים דֶער בַּארִימְט אוּנ הָאט אִים רַייךְ גִימַאכְט וָוארוּם גָאט הָאט גִיזֶעהֶן אַז עֶר הָאט קֵיין שׁוּם מִצְוָה נִיט גִיטָאן מַחֲמַת זַיין אָרִימְקַייט הָאט גָאט בּ״ה אִים דְרוּם רַייךְ גִימַאכְט כְּדֵי עֶר זָאל

מקיים

לעזר ולהתעיל לקנות עמה שלימות הנפש • נמצא שהעושר ניתן על אחד משני בחינות או לטורדו או להשלימו לכן ידין העשיר בעצמו ויאמר אם לטורדני מעוה"ב העשירני ראוי לי להרבות עמו בתורה ובמצות ולפדות נפשי מני שחת כרכתיב כופר נפש איש עשרו שפורה האיש את נפשו על ידי עושרו ואם כדי להשלים נפשי עם העושר העשירני ראוי לי להשלים עצמי עמו לקיים בעושרי תורה ומצות • גם ישים בלבבו שהקב"ה העשירו להשימו אפוטרופוס על העניים ואם ימצא אפוטרופוס בלתי הגון שאוכל ממון העניים יסיר אותו וישים אחר תחתיו וכדאמרינן בילקוט רות על פסוק יתן ה' את האשה מעשה בחסיד אחד שירד מנכסיו והיתה אשתו כשרה לסוף נעשה שכיר פעם אחת היה חורש בשדה פגע בו אליהו ז"ל בדמות ערבי א"ל יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך אמר ליה קושם ע אתה אין לי מה ליתן לך אלא הפטר מעלי לשלום וחזר אצלו עד שלשה פעמים • בפעם שלישית א"ל אלך ואמלך ס באשתי הלך אצל אשתו ואמר לה בא אלי אחד והטריח אותי עד שלשה פעמים ואמר לי יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך אמר לה מה את אומרת אמרה ליה לך אמור לו הבא אותם עכשיו • א"ל לך לביתך ואין אתה מגיע לשער חצרך עד שתראה ברכה פרוסה בבית והיו יושבים בניו לחפש בירים בעפר ומצאו ממון שניזונו בו ז' שנים וקראו לאמן ולא הגיע לשער עד שיצאה אשתו לקראתו וכשראתה אותו מיד הגידה לו ונחה דעתו עליו ומיד הודה להקב"ה מה עשתה אשתו הכשרה א"ל מ"ם כבר משך

ע בתכב בדעהו בתוכפה כוח: פ ולתיעון:

מקנים זיין מיצות דורך דעם קענין פֿרעטטין זיין נשמה • נמצא ווערט גיפונען אז דאס עשירות ווערט גינגעבין אויף אייגם פון צוויייא אופֿנים אדער כדי דער עושר זאל אפּ נעמין דעם שכר פון זיינע מיצות אויף דער וועלט אוג זאל קיין עוה"ב ניט האבין אודר כדי ער זאל דורך דעם נעלט זיך קויפין עוה"ב דרום זאל דער עושר זיך אליין משפּטין אוג זאל זאגין אויב דאס עשירות איז איך זאל אן ווערן דורך דעם עולם הבא גיהאט איך צוא מערין אין תורה אוג מצות אוג צדקה ווען אוים צוא ליינען מין לייב פון דעם גיהנם אזו ויא עם שמייט אין פסוק (כופר נפש איש עשרו) אמענטש קען אוים ליין לייב פון דעם גיהנם דורך זיין עשירות אוג אויב דאס עשירות איז גינגעבין ניוואַרין צוא פֿרעטטין דורך דעם מין נשמה גיהער איך אזו צוא טאן צוא מקיים זיין דיא תורה אוג מצות מיט מין עשירות • גם אויך זאל ער טראכטין אין זיין האנ ן אז נאט ב"ה האט אים רייך גימאכט צוא מאכן אים פאר אפוטרופוס איבער אריטע לייט אוג אויב ער ווען ניט זיין קיין גוטער אפוטרופוס אוג ווען אויך עסין די אריטע לייטם נעלט ווען נאט אים אפּ טאן פון אפוטרופוס אוג ווען מאכן אנדרן פאר אים אזו ויא עם שמייט (אין ילקוט רות) אוף דעם פסוק (יתן ה' את האשה) עם רט זיך גיטראפּין איין חסיד איז גיוואַרין איין ארום מאן אוג זיין וייב איז זייער ערליך גיוועזן צום סוף איז ער אזו ארום גיוואַרין ביז ער האט זיך פאר רונגען צו אנדרין אין פרעמדי פעלדר איין מאל הט ער ניימאַרט אין אפּעלד האט זיך אליהו הנביא באווזין צוא אים אין גישטאלט פון איין ערבי אוג הט אים גיוואַגט עם איז פאר האנדרין צוא דיר זיבען גוטע יאר ווען ווילסטו זייא האבין אצונד אדער אוף דר עלטער הט דר חסיד צו אים גיוואגט ריא ביסט איין כשוף מאכיר אוג ווילסט אפשר איך זאל דיר דער פאר עפּים נעבין איך האב דיר ניט עפּים צוא נעבין נייא דיר צו פריר דען דער חסיד האט ניט גיוויסט או דאס איז אליהו הנביא אוג אליהו הנביא איז אלע כיאל גיקומין צו אים ביז דרייא מאל ניוואגט עם איז פאר האנדרין צוא דיר זיבען גוטע יאר ווען ווילסטו זייא האבין אצונד אדער אוף דיין צום חסיד האט דער חסיד צו אים גיוואגט איך ווען ניין איין עצה האלטין ניט מין וויב איז עלטער בכן ויא זאגסטו האט זיא צוא אים גיוואגט נייא אוג זאג אים איך ויל זייא אצונד האט דער חסיד אים או גיוואגט האט אליהו צום חסיד גיוואגט נייא אהיים אוג איידער די ועסט נאך אין קומין צוא דעם טויער פון דיין חצר ועסטו שוין זען איין ברכה אין דיין שטוב דר ווייל האבן זיינע קינדר זיך גיזעצט צו זוכין מיט די הענט אין ערד אוג האבין גיפונן נעלט ום האבין גיהאט צו שפּיזין זיך זיבן יאר האבין זייא גירופן צו זייער מוטער אוג האבין איר עם דער ציילט אוג דער חסיד איז ניקומין איז דאס אים אקענין גינאנגין אוג האט אים דער ציילט האט דער חסיד תיקף גילובט

עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו ממון מזון שבע שנים נעסוק בגמילות חסדים הללו שמא הקב"ה מוסיף לנו מאצלו וכן עשתה מה עשתה בכל יום ויום אמרה לבנה קטן כתוב כל מה שאנו נותנין וכן עשה · לסוף ז' שנים בא אליהו ז"ל א"ל כבר הגיע אעונה ליטול כל מה שנתת לך א"ל כשנטלתי לא נטלתי אלא ברשות אשתי אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא מדעת אשתי הלך אצלה א"ל כבר בא הזקן ליטול את שלו אמרה ליה אמור לו אם מצא בני אדם נאמנים ממנו תן להם פקדונך וראה הקב"ה את דבריהם וג"ה שעשו והוסיף להם טובה לקיים מה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום · עכ"ל · הרי לך בהדיא שהעשיר אפוטרופוס שמהו הקב"ה בינו ובין העניים ואם רואה הקב"ה שאוכל ממון הענים לוקח העושר מידו ונותנה ביד אחר לכן העשיר אשר חנני השם דעת ישים נגד עיניו שבממון העניים הניתן בידו יכול הוא להרויח לקנות מקומו לעוה"ב ולהסיר מעליו כל המקטריגים ולרחוץ מנפשו כל כתמי העונות הדביקות בה ולנקות אותה וללבנה כשלג כמו שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו · ואיך ולמה יתגאה בממון שאינו שלו והעולם אשר הוא בו כצל עובר היום כאן ומחר לקבר יובל · ולמה לא ישים העשיר נגד עיניו חכמת שלמה המלך עליו השלום ועשירותו ומעלתו אשר נחכם מכל האדם אשר על פני האדמה ונתרבה בעושר עד אשר אין כסף נחשב בימיו למאומה והשליטו הקב"ה על העליונים ועל התחתונים ומלך מסוף העולם ועד סופו וכל בהמות וחיות השדה ועוף השמים ושדין ורוחין ולילין מוכנעים לפניו לעובדו וכל מלכי ארץ ולאומים משמשים לפניו וכמ"ש באורך גדולתו ומעלת ממשלתו בתרגום יב"ע באחשורוש · ועם כל המעלות האלו לא זחה דעתו עליו והושפל לפני בוראו לעבדו בכל לבבו ובכל נפשו וטרח להכירו כאשר צוה לו דוד אביו דע

גאט האט זיין ווייב גיזאגט צום מאן אז גאט ב"ה הט אונז אזוי אחסד גיטאן און האט אונז גיגעבין געלט לאמיר דער מיט טאן גמילות חסד דיא דאזיגי יארען טאמיר וועט אונז גאט ב"ה נאך שיינקין דאס געלט אויף לענגערי יאר האט זיא גיזאגט צוא איר קליינים זון שרייב אוף וואס מיר גיבן צדקה צום סוף פון די זיבין יאר איז אליהו גיקומן און האט גיזאגט עס איז גיקומן דיא צייט אפ צוא נעמין דאס עשירות האט דר חסיד גיזאגט אז איך האב עס גינומן האב איך עס אנדרש ניט גיוואלט נעמי גאר מיט מיין ווייבס ידיעה און אצונד וועל איך אויך ניט טועהן אן מיין ווייבס ידיעה האט דר חסיד גיזאגט צוא זיין ווייב דער אלטער מאן איז גיקומן אפ נעמין זיין געלט האט זיא גיזאגט זאג אים אויב ער הט גיפונן ערליכרי מענטשין פון אונז גיב זייא אפ דיין פקדון · האט גאט ב"ה גיזעהן זייערי רייד און זייערי גמילות חסדים וואס זייא האבין גיטאן און האט זייא נאך מער גוטס גיגעבן · הרי שטייט דאך דא בפירוש אז דעם עושר האט גאט גימאכט פאר אפוטרופוס פיר דיא ארמי לייט און אז גאט ב"ה זעהט אז ער עסט אוף דאס געלט נעמט ער דאס עשירות בייא אים צוא און גיט עס צו אנגדרין דרום דער עושר וואס גאט האט אים גילייט זעליגט מיט שכל זאל ער טאן דיינקן אז מיט דעם געלט וואס איז גיגעבין גיוואָרען אין זיינע הענט קען ער זיך קויפין עולם הבא און אפ טאן פון זיך אלי מקטריגים און אפ וואשן פון זיין נשמה אלע פלעקין עבירות וואס זענין בהעפט אין אים און זיא ווייס מאכין אזו וויא שנייא וויא עס שטייט אין פסוק (אם יהיו חטאיכם כשנים) ווען אייערי עבירות וועלין זיין אזו וויא רוטי פאדים (כשלג ילבינו) וועלין זייא ווייס ווערין וויא שנייא · ואיך און ווארום זאל זיך דער מענטש בעל גאוה האלטען מיט אזו אגעלט וואס איז ניט זיין אין דער וועלט וואס ער איז גאר זויא איין שאטין וואס גייט אוועק היינט איז דער מענטש דא און מארגין ווערט ער גיפירט אין קבר און ווארום זאל דער עושר ניט טון קיינין זיינע אויגין דיא חכמה פון שלמה המלך ע"ה און זיין עשירות וואס ער איז קליגער גיווען פון אלע מענטשין אויף דער וועלט און איז אזו רייך גיווען אז זילבער איז גאר ניט חשוב גיווען אין זיינע טעג און גאט ב"ה האט אים גימאכט גיוועלטיגן איבער דיא אייברשטי שרים און איבר דיא אונטרשטי בשעפניש און האט גיקעקט פון איין עק וועלט ביז דעם אנדרין עק וועלט און אלע בהמות און היות און עופות און שדים און רוחות זענין אלי גיווען אונטר טעניג צוא דינען אים און אלי מלאכים האבין אים גיהארכט אזו וויא אין תרגום שני שטייט · און ווען שוין ער האט גיהאט דיא אלי מעלות האט ער זיך פארט ניט בגאוה גיהאלטין און איז אונטר טעניג גיווען פר זיין בשעפר צו דינען אים מיט גאר זיין הארץ און מיט גאר זיין לייב און הט זיך מטריח גיווען צוא דר קענין אים אזו וויא זיין פאטר דוד הט אים גיבאטן (דע את אלהי אביך

את אלהי אביך ועבדהו והוציא כל ימיו במושכלות וחיבר ספרים וגילה בהם רזי דרזין וסתרי דסתרין וקיים כל המצות בלי חסר תג אחד . ומה שלקח נשים נבריות מעמו ונימוקו היה עמו כמבואר בספרים לכן אמרו רז"ל כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה . ועם כל העושר והמעלות שהשיג יצא מן העולם נקי מנכסיו ולא הוליך עמו כי עם שלימות נשמתו אשר השלימה בעושרו . האם זוכרים ומזכירים כל באי עולם חכמתו ועושרו ומברכים שמו כלום היה אלא בשביל שקנה עולמו ובנה שם בגן אלהים מושבות משכיות החכמה לתענוגי נשמתו ונשארו ספריו ומוסריו לתקן אחרים אחריו . שאם היה מוציא כל זמנו לתענוגי גופו בלי קניית שום שלימות לנפשו אף שנתעלה על כל המלכים ביפיו ונתחכם מכל החכמים והעשיר מכל העשירים בסותו מניח הבל ומי היה זוכר ממנו ומי היה מזכירו לטובה ומי היה מספר גדולותיו דמה איכפת לדודות הבאים בזכירת הדברים שעברו להעלותם לזכרו נגר עיניו כיון שמהם עולה תרם בידו ואין לו כי אם אבוד הזמן וחולשת המחשבה . לא כן בהיותו עוסק כל ימיו בשלמיות נפשיות הכתובים על ספר בריו בשלשה ספריו מטיבי הנשמות שכל הבא בעולם אוחז בהם ללמוד שלימות ותיקן לנפשו וזכרו ומברכו ברוך מי שהדריכני עד כה . ואתה האיש העשיר שים זאת נגד עיניך ואל יהיה המסחן שבידך קרדום לכרות עמו כל עצי יער להגדיל המדורה בגיהנם להבן אש בוער תמיד לצלות שם כל נתח טוב שבגופך ולהרבות עשנו לסמות בו עיניך ולהשחיר את תואר פניך . ואל תקנה עמו קטרונים לאברך שיעשו נקמות בנפשך מה שלא יכול שום מזיק ומחבל לעשות ולחפור עמו בורות עמוקות עד תהומא רבה מה שאין כח לחפור אם יתקבצו כל פועלים שבעולם ויעסקו בחפירתם כל ימי עולם להפיל עצמך בתוכה בצאתך מן העולם ולשוב דרך שם לצאת לים הרינים והמשפטים המשונים . ומה זכר תשאיר לבאים אחריך אם

ווייס נאט פון דיין פאטער או ער איז נאר אין נאט (ועבדהו) אוג דין אים אוג האט פר בראכט אלי זיני טעג אין חכמה אוג האט ניטאכט פיל ספרים אוג האט אין אנפלעקט פאר בארגני זאכן אוג האט מקיים גיוואן אלי מצות דרום האבן אונזערי חכמים גיוואגט דער וואס זאגט שלמה המלך האט ניזינדיגט דער איז זעך נאר סועה . ום אוג מיט זיין נאר עשירות אוג זיני מעלות איז ער פארט פון דער ועלט אוועק אן דעם עשירות איז האט מיט זיך מער ניט מיט נימירט נאר דיין נאנצי נשמה ואם ער האט ויא מתקן גיוון דורך זיין עשירות אוג פאר ואם ניידענקן אוג דר מאנין דען אלי מענטשין פון דער ועלט זיין חכמה אוג זיין עשירות אוג לובין זיין נאמין דם איז נאר פון ועגין ואם ער האט ויה גיקופט עולם הבא דורך דעם אוג האט זיך אן גיגרייט איין הוך אוךט אין גן ערן אוג זיין פיל חכמה האט ער נאר ניניצט צוא ענפטשין זיין נשמה אוג זיני ספרים אוג זיין סוקר איז איבר גיבליבן צו מתקן זיין אנדרי מענטשין . שאם אבר ער זאל ניוון פר בדענגן זיין צייט אוף התענוגים פון גוף אוג ער זאל ניט גיוון קופין דער מיט שלמות צוא זיין נשמה האטשי ער איז גיוון קליגר פון אלי חכמים אוג רייכער פון אלי עשירים ויא ער איז גישמארבין האט ער דאך אלץ נמרוש לאזין דא ויער ואלט פון אים ניידענקט אוג ועד ואלט אים דער מאנט צוא נוטן אוג ועד ויאלט דעו צייטלט זיין נדולה אז דער פון קענין זייא זעך ניט אף לערנין קיין שום גוטע זאך זייא ועלין אוה זוכט פאר בדענגין די צייט אבר ניט אז ער האט אלי זיני טעג עוסק גיוון פאר זיין נשמה . ויא עם איז נישריבן אין זייני דרייא ספרים ויא סען זאל בגימטרין די נשמות ויא סען זאל האלטין די תורה אוג מצות דם איטליכער מענטש לערנט אין זיי אוג ניידענקט אים אוג ואוט ניבענטש זאל זיין דער ואם האט אוגו ניפירט אין רעכטין ועג . ואתה אוג רו רייכער מאן טוא דם אלץ קענין דיני אוגין אוג לאז דיין נעלט ניט זין אין האק אף צוא האבן אלי בייטר פון ואלד ירוזים טוא מאכן רעם שייער אין ניהנם עם זאל בדענגן תמיד צוא בראמין איטליכם שטיק פון דיין נוף אוג צוא מערין רוך דיר בלינד צוא מאכין דיני אוגין אוג שוואוץ מאכן ראם ניטאלט פון דיין פנים אוג זאלסט דיר ניט קופין מיט דעם נעלד מקטרוגים ויא זאלין אין דיר נקמות טאן ואם קיין מזיק אוג קיין פאר ראבין קען ניט טאן אוג צוא נראבין טיפע נרייבער פון דייגט ועגן זעלבסם ביז אין דעם נרוסין תהום ארויין ואם עס זאלן זיך אפילו איין זאלין פועלים פון דעלם אלע ואלין נראבין ויא לאנג ויא ועלט שטייט ואלסט ויא ניקאנט אז ניט אמיקין נרוב נראבין את מיט דיין נעלט ועסמו עם יוא נראבין דוא זאלסט זיך אליין דרינען ארויין ואלסט אז רוא ועסט שמא־קנ

תאמר שיזכירך על מעינות שעשית ובנינים שבנית וכרמים שנטעת מלבושים יקרים שלבשת ·
מה תועלת עולה לך באשפתו של גיהנם אשר אתה מושלך בו ככלב מוסרח האם יוכל הזכירה
הזאת להושיעך משם ולתת מנוחות לנפשך כי אז בזוכרם שמך על הפעולות הגופניות אשר
בהם טרחת תחיל תזעק בהבלים נפשך בקול תאניה ואניה ואין לך מושיע תחת אשר טרח הקב"ה
עמך ליוצרך בבטן אמך ולשומרך תשעה חדשים שלא תצא נפל והוציאך לאויר העולם בשלום
והגדיל עמך חסדיו כל ימי חייך והשפיע עליך מעושרו לגדלך ואתה לא טרחת לכבודו כלום
ובטוב שהטיב עמך הכעסת אותו ולא השגחת למצותיו ולא בעסק חפצו ורצונו להלוך בדרכיו
הנעימים ככתוב בתורת משה והלכת בדרכיו מה הוא חנון וכו' במקום אשר הכין לך על זאת
יותר מכל בני גילך צ בהעשיר אותך בעושר ונכסים · ולמה לא תקנה בעושרך בית מושב עיר
חומה בעולם הנצח במקום תרשישים ואופנים ותכין לך עבדים לשמשך שם הם מלאכי רום
הנעשים במעשיך הטובים ובהבל היוצא מפיך בנחום האבלים ובדברי הפיוסים לעניים ונמוכי
הרוח ובקיום כל החיוב המוטל עליך להשלים לטוב לך כדי לצאת מעולם הזה ולעוף השמימה
לבית תענוגי נפשך אשר חצבת כמלך ההולך מהיכל להיכל יקר ממנו שאין שטן ופגע רע
בלכתו ממקום למקום כן לא ישיגוך פגע רע בצאתך מן העולם כי כולם יברחו מפניך מיראתם
שלא ישרפו משלהבת אש נשמתך הטהורה תחת אשר עבדת את ה' אלהיך שנמשל לאש בוערה :

ונחזור למוסר הנוגע לכל אדם יחד עשיר ואביון האומרים פה אחד איך יוכל אדם אשר
מחומר קרוץ ומטפה סרוחה נזרע להזדכך עצמו לעלות במעלות עליונות ולהבין

צ בני מזלך

אונ דאַרט אַרום וועסטו שוועבן צו גיין צוא דיא פירכטערליכע יסורים וואס מען וועט דיר אן טאן ·
ומה אונ וואס פאר אַזכר וועסטו איבער לאזין דיר וועסטו וועלין זאגין אַז מען וועט דיך גידיינקין פון
וועגין דיא ברוגין וואס דו האסט גימאכט וועגין די בנינים וום האסט גיבויט אונ וויינגערטנער וואס
האסט גיפלאנצט אונ דיא טייערע קליידר וואס האסט אן גיקלייד וואס פאר אהילף וועט דיר דם
אבער זיין אַז דוא וועסט ליגען אין דעם גיהנם וואס דו וועסט דארט זיין גיווארפין וועט דען דאס דיר
דען קענין העלפין פון דעם גיהנם צוא געבין רואונג צו דיין לייב · גיין דאס זעלבינע צייט וום מען
וועט דיך גידיינקין אויף די ליבליכע ווערק וום האסט זיך מטריח גיווען אין זייא דענמאלט וועט דיין
לייב וויינען אונ שרייען מיט ווייא טאג אונ קלאג אונ צוא דיר וועט גיט זיין קיין העלפר דר פר וואס
גאט ב"ה האט זיך מיט דיר מטריח גיווען צו בשאפין דיך אין דיין מוטרם בויך אונ צוא היטן דיך
גיין חדשים דוא זאלסט גיט אַרוים איין נפל אונ האט דיך אויס גיצוגין אויף דער וועלט בשלום אונ
הט מיט דיר גרויסע חסדים גיטאן אין אלע דיינע לעב טאג אונ האט דיר גימערט פון זיין ראכקייט
דיך גרויס צוא מאכין אונ דוא האסט זיך פון זיין כבוד וועגין גאר גיט מטריח גיווען אונ מיט דעם
נוטס וואס ער האט דיך בגיטיגט האסטו אים דער מיט דער צערנט אונ האסט גיט גיפרעגט אויף
זיינע מצות צוא גיין אין זיינע זיסע וועגין וויא עס שטייט אין דער תורה אונ דוא זאלסט גיין אין זיינע
וועגין אזו וויא ער איז איין דער בארמיגער אזו זאלסטו זיך אוך דער בארמין איבר ארימע לייט ווייל
ער האט דיר מער אן גיבריים אַז אנדרע מיט עשירות אונ נכסים · ולמה אונ ווארום זאלסטו דיר גיט
קופין מיט דיין עשירות איין רעכט גימוערט הויז אויף דעם אייביגן עולם כלומר ווארום זאלסטו דיר
מיט דיין עשירות גיט קופין עולם הבא אונ זאלסטו דיר אן גרייטין קנעכט זייא זאלין דיך בדינען
דאס זענין די מליצים ישרים וואס ווערין בשאפין דורך דיינע גוטע מעשים אונ דורך דעם האך וום
גייט אַרוים אויס דיין מויל בשעת דו ביסט מנחם אבלים אונ בשעת דוא רעדסט גוטע רייד צוא
ארמי לייט אונ צוא די וום האבין אנידערינ גימיט אונ אַז דוא האסט מקיים גיווען אלי די שולדקייט
וואס אויף דיר איז גיווארפין צוא טאן פון דיין טובה וועגין כדי אַרוים צוא גיין פון דעם עולם אונ
צו שוועבין אין היכל אריין צו דעם הויז פון זעניפטיקייט צו דיין נשמה וועט דיך גיט גרייכין קיין שום
בייז בגעגניש אלי וועלין אנטלופין פאר דיר ווייל זייא וועלין זיך פארכטין זייא זאלין גיט פאר ברענט
ווערין פון דעם פייערדיגען פלאם פון דיין ריינע נשמה ווייל דו האסט גידינט גאט דיין גאט וואס
ער איז גיגליכין צו איין ברענינדיג פייער : ונחזור אונ לאמיר זיך אום קערין צו די שטראף רייד וואס
רירט אן אלע מענטשין גלייך סייא דעם עושר סיי דעם ארימאן וואס זייא זאגין ווי קען דר מענטש

וואס

במושכלות דברים נעלמים היושבים ברומו של עולם היאומן כי יסופר שהשחור יתהפך
ללבן היהפך כושי עורו ונמר חברבורותיו ק ואם יעלה על לב שהעופרת יתהפך לזהב אופיר
ואבן מקיר ליהלום וספיר אף שיעשו בהם כמה וכמה מהפעולות והשינויים · כך אי אפשר
לאדם אשר מעפר יסודו ורוח חיותו להפך ההויתו לבחינת רוחניות ולשום כמלאכי שמים חיותו ·
כל זה פתוי היצר הרע המצירו הסותם עיני שכלו · דלא ראי זה כראי זה כי אדם נמשל לאבן
נופך ספיר ויהלום שבעת שממחצבם נחצבו אינן מאירות שעליהם החלודה והקליפות רבו ובהתעסק
האומן בהם מעט מעט להסיר הקליפה מהם אז הוא מגלה את הסתום היא האבן היקרה אשר
תחתיה חתום ומבהיקה באורה בזוהר תפארה מתנוצץ לעינים כעצם השמים כן דומה ברומה
האדם הנשמה שבו היא האבן היקרה והגוף המסבבה היא הקליפה והאומנים העוסקים
לנקות הקליפה שהוא הגוף הם התורה והמצות עד שמגלין זוהר האבן הגנוזה היא הנשמה
הטהורה · הבט וראה בחנוך ואליהו ומשה רבינו ע"ה אשר עלו למרום בחיים חייתם ונכנסו
בתוך להבות אש וניתן לחניך להיות ראש המלאכים ולאליהו מלאך הברית ולמשה להלחם עם
כת האבירים ולנצח האדירים ותורה לישראל הוריד · וכמה מהשלמים אשר מנו חכמים שנכנסו
בגן עדן ונפש (כמו אליעזר עבד אברהם וריב"ל) ואף השלמים שלא נכנסו כמוהם והם קבורים
בקבריהם אין הרקבון שולט בהם מסבת שגופם נהפך לאור בהיר ובנשמה מאיר · ואין הרקבון
שולט כי אם בגוף בולט והם נתהפכו לצורה ואיך יפול בהם צרה · הרי שביד האדם אף שהוא
בשר ודם לזכך חומר שלו ולהעלות בבחינת רוחניות על עסקו בתורה ומצות כי בטורח עסקו
בהן מתמרק קליפת החומר מעליו כי הזיעה שמזיע בעוסקו בהן ממחה את החומר · ומזכך אותו

ק כהמיס יש נעורו

וָואס עֶר אִיז אוֹיס עֶרְד אוֹיס לַייטֶרֶן זִיךְ צוּ אוֹף גַיין אוֹיף דִיא אַייבֶּרְשְׁטִי מַעֲלוֹת אוּנ צוּ פַאר שְׁטַיין
מִיט שֵׂכֶל פַאר הוֹילֶנֶע זַאכִין קֶען דֶען שְׁוַוארְץ פַאר קֶערְט וָוערִין צוּא וַוייס אַיין שְׁטַיין זָאל פַאר קֶערְט
וָוערִין צוּ אַדִימֶענְט אַזוֹ אִיז נִיט גִימָאלְט צוּא אַיין מֶענְטְשׁ וָואס פוּן עֶרְד אִיז זַיין גְרוּנְט צוּ פַר קֶערִין
זִיךְ צוּ אַיין רוּחֲנִי זַאךְ וִויא דִי מַלְאָכִים · דָאס אִיז אַלְץ נָאר דָאס אִיבֶּר רַיידוּנְג פוּן דֶעם יצה"ר
וָואס עֶר פַאר שְׁטֶעלְט דִיא אוֹיגִין פוּן זַיין שֵׂכֶל · דלא דֶען אַיינְס צוּם אַנְדֶערִין אִיז נִיט גְלַייךְ · דֶען
אַמֶענְטְשׁ אִיז גִיגְלִיכֶען צוּ אַיין דִימֶענְט שְׁטַיין וָואס אִין דֶער צַייט וָואס זַייא וָוערִין אוֹיס גִיהַאקְט פוּן
זַייעֶר אָרְט לַייכְטֶן זַייא נִיט וָוארוּם דֶער זַאוָוער לִיגְט אוֹיף זַייא אָבֶּער אַז דֶער בַּעַל מְלָאכָה בֶּעמִיט
זִיךְ מִיט זַייא צוּ אָפּ טָאן דֶעם זַאוָוער אוּנ דִיא קְלִיפָּה דֶער פוּן דֶענְמָאלְט אַנְפְּלֶעקְט עֶר דֶעם טַייעֶרֶן
שְׁטַיין וָואס אִיז גִיוָוען דְרוּנְטֶר פַאר דֶעקְט אוּנ טוּט לַייכְטִין מִיט אִיר שַׁיינְקַייט אוּנ עֶס טוּט פוּנְקְלִין דִי
אוֹיגִין · אַזוֹ אִיז גְלַייךְ דֶער מֶענְטְשׁ דִי נְשָׁמָה וָואס אִין אִים אִיז דָאס טַייעֶרֶע שְׁטַיינְדִיל אוּנ דֶר גוּף
וָואס רִינְגִילְט זִיא אַרוּם אִיז דִי קְלִיפָּה אוּנ דִי בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת וָואס זֶענִין עוֹסֵק צוּא רַיינֶקִין דִי קְלִיפָּה
דָאס זֶענִין דִי תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת בִּיז מֶען אַנְפְּלֶעקְט דֶעם גְלַאנְץ פוּן דֶעם בַּהֶעלְטֶנִים שְׁטַיין דָס אִיז דִיא
רַיינֶע נְשָׁמָה · הבט זֶעה אָן חֲנוֹךְ אוּנ אַלִיהוּ אוּנ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה וָוס זֶענִין לֶעבֶּעדִיגֶר הַייט אִין הִימֶל
אַרַיין אוּנ זֶענִין אַרַיין גִיגַאנְגִין אִין פְּלַאם פַייעֶר אוּנ צוּ חֲנוֹךְ אִיז גִיגֶעבִּין גִיוָוארִין דִי מַעֲלָה עֶר זָאל זַיין
אַיין רֹאשׁ פוּן אַלֶע מַלְאָכִים אוּנ צוּא אַלִיהוּ עֶר זָאל זַיין אַמַלְאָךְ הַבְּרִית אוּנ צוּ מֹשֶׁה עֶר זָאל מִלְהָמָה
הַאלְטִין מִיט דִי מַלְאָכִים אוּנ דִי שְׁטַארְקֶע מַלְאָכִים מְנַצֵּחַ צוּ זַיין אוּנ הָאט אַרָאפּ גִיבְּרַאכְט צוּא דִיא
יִשְׂרָאֵל דִי תּוֹרָה אוּנ פִיל צַדִיקִים וָואס דִי הֲכָמִים הָאבִּין גִיצַיילְט וָואס זֶענֶן אַרַיין גִיגַאנְגִין אִין גַן
עֵדֶן מִיט זַייעֶר גוּף אוּנ נְשָׁמָה וִויא אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אוּנ ר' יְהוֹשׁוּעַ בֶּן לֵוִי אוּנ אוֹיךְ אִיז פַאר
הַאנְדֶן פִיל צַדִיקִים וָואס זֶענִין נִיט אַרַיין לֶעבֶּעדִיגֶער הַייט אִין גַן עֵדֶן נָאר זַיי זֶענִין בַּגְרָאבִּין אִין
זַייעֶרִי קְבָרִים אוּנ קַיין פּוֹלוּנְג גִיוָועלְטִיגֶן נִיט אִין זַיי מַחֲמֶת זַייעֶר גוּף אִיז פַר קֶערְט גִיוָוארִין צוּ אַיין
קְלָאר לִיכְט אוּנ טוּט לַייכְטֶן אִין דֶער נְשָׁמָה אוּנ דָאס פּוֹלְקֶייט קֶען נִיט גִיוָועלְטִיגֶען נָאר אִין אַיין גוּף
אוּנ זַייעֶר גוּף אִיז אָבֶּער פַאר קֶערְט גִיוָוארִין צוּ אַיין רוּחֲנִי זַאךְ · הרי נוּא אִיז דָאךְ גִידְרוּנְגִין אַז דֶר
מֶענְטְשׁ חָאטְשֶׁע עֶר אִיז בְּלוּט אוּנ פְּלַייש הָט עֶר אִין דִיא הֶענְט אוֹיס צוּא לַייטֶרִין זַיין גוּף אוּנ צוּא
בְּרֶענְגִין אִים צוּא אַיין הוֹכֶר מַעֲלָה וָואס אִיז נָאר רוּחֲנִי דָאס אִיז אַז עֶר וָועט עוֹסֵק זַיין אִין תּוֹרָה
אוּנ מִצְוֹת וָוארוּם מַחֲמֶת דֶער טִירְחָא וָואס עֶר אִיז עוֹסֵק אִין דֶער תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת וָוערְט אָפּ גְרִיבֶן
פוּן אִים דָאס שְׁלֶעכְטִיקַייט פוּן דֶעם חוֹמֶר דֶען דֶער שְׁוַוייס וָואס שְׁוַויצְט בַּייא אִים בְּשַׁעַת אַז עֶר אִיז
עוֹסֵק אִין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת דָאס צוּ רַייבְּט דָאס גְרָאבְּהַייט פוּן דֶעם גוּף אוּנ לַייטֶערְט אִים אוֹיס אַזוֹי

וויא

נשמש המכה ברוב חמימותו במחנות הזהב ומהפך העפר מן האדמה לעפרות הזב . ריש הזב שנעשה מחמימות השמש המכה בכח באותו מקום (עיין בספר שער השמים) כך נ"כ תחמימות עסק התורה שנמשלה לאש דכתיב אש דת למו ועסק מצותיה מהפכים את הגוף לצורה . כל זה ישים האדם נגד עיניו לא יסיר לבבו מלחשוב תמיד בדברים אלו הטובים והנעימים ויזכה להוות בנעם ה' ולבקר בהיכלו בארצות החיים . כי אוהב דעת אוהב מוסר והאוהב מוסר אוהב תורה והאוהב תורה אוהב יראה והאוהב יראה אוהב אהבה והאהבה מביאו לחקור בדרכי השם להדבק בו ולעבדו בכל לבבו ובכל נפשו ולמסור נפשו על קדושת שמו יתברך כי האהבה מקלקלת את השורה . וכיון שקושר אהבתו ביוצרו אינו חושש על בריאת גופו המחליש לעבדתו ולא על תואר יפיו להשחירו על עסק הורתו ולא על גיבה קומת גופו להשחית על קדושת שמו הגדול וארבה שמחה הוא לו לומר מתי יבא לידי ואקיימנה כר"ע שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל ונפשו שמחה עליו כאשר אוהבי נפשו כל ימי חייו למות כך על אהבתו יתברך כמו שאמרו חכמים זלה"ה . וכמה שלמים כמותו מת על קדושת שמו יתברך וזכו למחיצה שאין בריה יכולה ליכנס שם ובודאי שלא הביאם לכלל זה כי אם התשוקה שהיתה להם באהבתו יתברך מיום שעמדו על דעתם עד יום מותם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן ואמן :

פרק ב ישמחו השמים ותגל הארץ כי צדיק מצרה נחלץ זה נח והוא יסוד עולם כי בלתו עמודי שמים ירופפו וכמעט כל הבריאה היתה הוזרת לתהו ובהו ברשעת פועלי און הם דור המבול שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא הפצנו ועשו סניף לכל צבא השמים

ווייא די זון וואם מיט איר פיל היץ שלאגט ויא אין דיא ערטער וואם סען ניפינט דארט נאלד אין דר ערד אוג דיא זון פאר קערט מיט איר היץ דיא ערד צוא גאלד דען עם איז פאר האנדן אזו אנאלד וואם ועט רוקד דעם וואם דיא היץ פון דער זון שלאגט שטארק דארטין אויף דער ערד ווערט פון ערד נאלד אזו אויך דאם דער היצונג וואם קומט רוקד דער תורה וואם איז גינגליכען צוא פייער אוג רוקד דעם וואם ער איז עוסק אין מצות דאם פר קערט דעם גוף צוא איין רוחני . דאם אלץ זאל דער פענקען ער זאל ניט אפ טאן ויין האדץ פון צוא טראכטין תמיד אין דיא נוטע ואבין אוג ער ועט וזכה ויין צוא ועהן אין דעם זיקקייט פון נאט אוג זיצען אין ויין פאליש דם איז עולם הבא . כי וואורום דער וואם האט ליב הככוה דער האט ליב שטראף רייד אוג דער וואם האט ליב שטראף רייד דער האט ליב הזרה אוג דער וואם האט ליב הזרה דער וואם האט ליב יראה דער האט ליב אהבה אוג אהבה ברענגט אים צוא פארשטין אין נאטם ועג צוא בהעפטין זיך אין אים אוג צוא דינען אים מיט נאר ויין האדץ אוג מיט נאר ויין לייב אוג איבער צו ענטפרן ויין לייב אוף קדוש השם וואורום דאם ליבשאפט פערבייגט דיא ארדענונג אוג ווייל ער ועט בהעפטין ויין ליבשאפט אין בשעפר האט ער נאר קין זארג אויף דיא ניזונדהייט פון ויין גוף אוך ניט אוף דעם ואם ויין שיין גישטאלט ועדט שווארץ מהמת ער לעדינט הזרה אוג אויך ניט אויף ויין גוף צו פאר דארבין אים אויף קדוש השם אדרבא דאם איז אים נאך איין שכרה אזו ויא ר' עקיבא מען האט ניקעמט ויין פלייש מיט אייזערני קאמען אוג ער האט זיך נאך ניפרייד דרויף אזוא ויא אונזערע חכמים האבן דער ציילט . נאך פיל צדיקים אזעלכי ואם זיי זענן אום ניקומן אויף קידוש השם אוג האבין זוכה ניוועזן צוא דאבין אין גן עדן אזוא איין הויך ארט ואם קין בשעפניש קען אהין ניט קומען אוג דאם איז ניווים נאר מחמת דעם גלוכטין ואם ויא האבין ניזאט אין דעם ליבשאפט פון נאט יתברך זינט ויא זענין ניקומן צום שכל ביו אין טוט . זייער זכות זאל מגן ויין אויף אונז אוג אוף אלע ישראל אמן :

פ כ ישמחו עם זאל זיך פרייען דיא הימלען אוג דיא ערד ואם דער צדיק נח איז אוים ניצונגן ניוואורן פון דער צרה אוג ער איז דער יסוד פון דער ועלט ואורום ער זאל ניט ויין קין צדיק ואלט ער ניט נצוזל ניוואורן פון דעם מבול ואלטין אלע בשעפניש פאר קערט ניוואורן צו ויסט מחמת די זונדי דאם זענין דער דור המבול ואם ויא האבין ניזאנט צו נאט קער דיך אפ פון אונז צו ויסן דייני ועגין ויילין טיר ניטט . אוג האבין נימאכט דיא שטערן פאר אפ נעמער אוג האבין פון דיך אראפ ניוואורפין דעם יאך פון דעם ואם האט ויא בשאפין אונז ענין נאך ניגאנגין נאך דעם

ווייל

לפרוק מעליהם עול מי שבראם וילכו אחר שרירות לבם ויבחרו בכל רע ועלה בעצתם להרבות במטעת כרמים לשתות מן היין להשתכר עצמם להמשיך תאות יצרם לכל אשר לבם חפץ לבא על הנשואה ועל הזכר ולהתערב זרעם שלא במינם עם בהמה חיה ועוף ועשו כל התועבות · והשם יתברך השפיע עליהם מרוב טובו אולי יחזרו ויתנו לב לשוב בחמדה שלא לאבד רוב השלוה והטוב אשר השליטם השם יתברך · כראותו כי לא היו שבים הרעיש עליהם את ההרים והגבעות אולי יכנס מורך בלבבם לשוב · וגם לזאת לא שמו לבם והעמיד עליהם כרוז להכריז עליהם הרע העתיד לבא עליהם זה נח וקבע להם זמן ק"ך שנים בעשיית התיבה שעשה נח אולי יתנו לב לשוב ויתנו כתף סוררת ועוד הוסיפו לחטוא וחזר וקבע להם זמן עוד שבעה ימים מאבלו של מתושלח הצדיק והשמיע ממרום לכל יושבי הארץ ההספד שעשו למתושלח בשמים והיו יורדין דמעות של חיות הקדש למטה כמ"ש תכמים חז"ל הביאו הילקוט סדר נח) · וכוונתו יתברך היה שיכירו מעלת הצדיק כמה היא ואולי ישובו וכאשר ראה כי לא שבו מדרכם הרעה ויאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני וכו' כלומר באתי עד קץ כל אחד ואחד מהם וראיתי שאין צדיק עתיד לצאת מאחד מהם ולכן הנני משחיתם מן הארץ · רק אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה עשה לך תיבת עצי גופר להסתיר עצמך מהקטרוג והנך ניצול מכלם עם בניך הצדיקים כמותך ואשתך ונשי בניך עמך ומכל הבריאה שלא השחיתו ינצלו עמך וממך אני מיסד עולם כבתחלה :

ואתה בן אדם שים לבך לדבר הזה לראות ולהכיר גודל רחמנותו יתברך עם האדם ועד כמה מאריך אפו שלא ימות חייב כדי להטיב עמו הבט וראה כמה האריך עם אנשי דור

וויילין פון זייער הארץ אונ האבין אוים דער וויילט אונ אלץ דאס בייז אונ האבין גיהאלטין איין עצה צו מערין וויין גערטינער צו טרינקין וויין אן צוא שכערין זיך כדי נאך צוא גיין דיא גלוסטיקייט פון יצה"ר צוא אלעמען וואס זייער הארץ האט גיגלוסט אונ גיטאן אלערלייא אים ווערדיקייט אונ גאט ב"ה האט זייא גיגעבין פון זיין פיל גוטץ טאמער וועלין זייא חרטה האבין אונ וועלין תשובה טאן כדי זייא זאלין ניט פאר לירין דאס פיל שלוה אונ גוטץ וואס גאט ב"ה האט זייא גימאכט דריבר גוועלטגין · וכראותו אונ אז גאט ב"ה הט גיזעהן אז זיי האבין קיין תשובה גיטאן הט ער אוף זיי געמאכט שטורמן דיא בערג טאמר וועלין זייא מורא קריגן אונ וועלין תשובה טאן אבער זייא האבין צו דעם אוך זייער הארץ ניט גיטאן · האט גאט ב"ה אוף זייא אוף גישטעלט נח ער זאל זייא אן זאגין דאס בייז וואס איז אן גברייט צו קומען אוף זייא · אונ האט זייא גיזעצט אצייט הונדרט אונ צוואנציג יאר וואס נח האט גימאכט דיא תיבה האבין זייא צייט תשובה צו טאן אונ זייא האבין זיך אוועק גיקערט פון גאט אונ האבין נאך גימערט צוא זינדיגין האט גאט זייא גיזעצט נאך אצייט דיא זיבין טאג פון דעם אבילות פון מתושלח הצדיק אונ האט גימאכט הערין פון דעם הימל צוא אלי מענטשן פון דער ערד דעם הספד וואס מען האט גימאכט אין הימעל צו מתושלח הצדיק אונ דיא טרערין פון דיא (חיות הקודש) האבין אראפ גינידערט פון מתושלח וועגין אזו וויא דער ילקוט שרייבט · וכוונתו אונ גאט האט עס דרום גיטאן כדי זייא זאלין דער קענין דיא מעלה פון איין צדיק וויא גרום עס איז בייא גאט אונ טאמער וועלן זייא תשובה טאן · וויא גאט ב"ה האט גיזעהן אז זייא האבין קיין תשובה גיטאן האט גאט גיזאגט צו נח (קץ כל בשר בא לפני) דער סוף פון אלע באשעפיניש איז גיקומין פאר מיר אונ וויא ווייטר שטייט כלומר איך האב גיזעהן דעם סוף פון זיי אז קיין צדיק וועט ניט ארום קומין פון איינעם פון זייא דרום וועל איך זייא פאר דארבין פון דער ערד נאר דיך האב איך גיזעהן איין צדיק פאר מיר אין דעם דאזיגין דור מאך דיר איין תיבה פון פומסין האלץ דוא זאלסט דיך דארט פאר בארגין פון דעם קטרוג אונ פון דעם גאנצין דור אונ דו וועסט נאר ניצול ווערין מיט דייני קינדר וואס זייא זענן אזעלכי צדיקים וויא דו אונ דיין ווייב אונ דייני זונס ווייבר מיט דיר אונ פון אלירלייא בשעפניש וואס האבין ניט משחית דרכם גיוועזין וועלין מיט דיר נצול ווערין אונ פון דיר וועל איך גרונד פעסטיגין איין וועלט אזו וויא פריער :

ואתה אונ דוא מענטש טוא דיין הארץ צוא דער דאזיגער זאך צו זעהן אונ דער קענין דאס גרוים רחמנות וואס גאט ב"ה האט אויף דעם מענטש אונ ביז וויא לאנג ער ווארט כדי ער זאל ניט שטארביז אן תשובה · זעה וויפיל גאט ב"ה האט גיווארט צו דיא לייט פון דור המבול זייא זאלין ניט

שטארבין

המבול כדי שלא ימותו חייבים וכל זה מכחיש סברת כת המינין האומרים שהאדם לא נברא אלא לנקמה כמו שכתב הרב ברוך ן' ברוך ז"ל (בספר קהלת יעקב פירוש על קהלת דף ל"ד ע"ג) וזה לשונו יש סברא מהאפיקורסים בראותם מקרי הומן ומאורעותיו הרעים והטובים שבו הוא מוזג במי ראש ולענה אמרו שהאדם לא נברא אלא לנקמה ממנו ואם נותנים לו גדולה לאדם הוא כדי להשפילו ולהשליכו משמי מרומים כדי שתכבד עליו הירידה ומצינו שהאדם בעולם הזה לא ישקוט ולא ינוח מרוגזו וכל ימיו ושנותיו מכאובים ויכלה ימיו בהבל ושנותיו בבהלה והוא מעותד אל המקריים הרעים העתידים לבא עליו הן מצד המערכה הן מצד הגלגלים המניעים את היסודות המחייבים רעות רבות והשחתות גדולות בזה המציאות הן מצד התחלתו הפחותה הוא ההיולי הראשון (וכבר אמרו עליו שהוא סיבת ההפסד והכליון לפי שהוא לובש צורה ופושט צורה) היותו בלתי עומד ומשתנה בכל רגע ורגע והכל בכח ולא בפועל ואם מצד השגותיו הם פחותות וחסרות שהם מן המאוחר אל הקודם א ואיך יאמר שיגבר ויעלה אל השלמות איש אשר כזה נגוע כוכה אלהים ומעונה ע"כ . והנה מכל מה שכתבנו ממה שהאריך הקב"ה עם דור המבול כדי שישובו מפיל ארצה הסברא הרשעה החשוכה והאפלה הזאת של האפיקורסים אלו ימח שמם והכתוב מכריז טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו ודרשו חז"ל ומרחמיו נותן לבריותיו כלומר מלבר שהוא רחמן נותן לבריותיו מרחמיו שיתנהגו כמדתו לרחם כל אחד על חבירו . והעולם לא נברא אלא להיטיב עם בריותיו ואדם צועק בצרתו ומציל אותו וכל התורה והנביאים מכריזים על גודל רחמנותו יתברך עם האדם . והתלמוד והמדרש מספרים בכבוד אל מענותנותו יתברך שמו אשר כביכול כמה מצטער בהגיע רעה על רשע ואומר קלני מראשי כו' וכתיב עמו אנכי בצרה וכמה שמח בהיות משפיע וטוב כי כעסו עם הרשעים הוא מטעם שמונעים להשפיע טובו בעולם וצער גדול למי שטבעו ומדתו להיות ותרן ומונעים ממנו מלתת ולהרבות ולהיטיב . ועל

א כלומר שבשגת פחדם לכשיגיע כעליונים פוע קשה נפי שהוא כלוך כה ממשה למעלה ע"י הקיזים כעכשי ועי"ז נה לידיעת כחל :

שְׁמַאַרְבִּין רְשָׁעִים . אוּן דָאס אֶלְע לַיְיקְעֶנְט אֶפּ דִיא סְבָרָא פוּן דִיא אַפִּיקוֹרְסִים וָאם זָאגִין אַז דָער מָעֶנְטְש אִיז נָאר בְּשָׁאפֶן גִיוָואָרִין צוּא לַיידִין . אַז וויא עָם שְׁרַייבְּט רַבִּי בָּרוּךְ אִין דָעם סֵפֶר קְהִלּוֹת יַעֲקֹב עָם אִיז פַּאר הָאנְדִין וָואם זָאגִין אַז דָער מָעֶנְטְש אִיז נָאר בַּשָׁאפִין גִיוָואָרִין אַז נָאט ב"ה זָאל זִיךְ אֵין נוֹקם זַיין אוּן אוֹיב מָען גִיט אַמָאל צוּם מָעֶנְטְש גְדוּלָה אִיז דָאס נָאר כְּדֵי אִים דָער נָאךְ אַראָפּ צוּ וואַרְפִין פוּן דָער הוֹיכְע מַעֲלָה כְּדֵי דִי יְרִידָה וָואם עֶר וָועט דָער נָאךְ הָאבֶּן זָאל פַּר אִים שְׁוֶוער זַיין אוּן מִיר גִיפִינָען אַז דָער מָעֶנְטְש אִיז נִיט גִירוֹעט אוּן גִישְׁטִילְט אוֹיף דָער וָועלְט אוּן אַלְע זַיינָע טָעג אוּן יָארִין זָענִין לוֹיטֶר וויִיטָאג אוּן דָער שְׁרֶעקְנִיש אוּן אִיז אֵין גִיבְּרַייט צוּ שְׁלָעכְטָע טְרָעפּוּנג אָדֶר זַיין סַוָל בְּרָענְגְט דָאס אַלֶץ מִיט אָדֶער דִי גַלְגִלִים בְּרֶענְגִין שְׁלֶעכְץ אוּן גְרוֹסָע פַּר דַארְבּוּנג אִין דָער וָועלְט אוּן וויא קֵען מָען זָאגִין אַז אַז אַמָענְטְש וָום אִיז גִישְׁלָאגִין אוּן גִיפַּיינִגְט זָאל עֶר אוֹיף גִיין צוּא אִין הוֹכִי מַעֲלָה . אַז זָאגִין דִיא אַפִּיקוֹרְסִים . והנה אָבֶר פוּן דָעם אַלֶיכְעִין וָאם מִיר הָאבֶּן גִישְׁרִיבֶּן וויא נָאט ב"ה הָאט אוֹיס גִיוָואָרְט דָעם דוֹר הַמַבּוּל זִייא זָאלִין תְּשׁוּבָה טָאן דָאס וואַרְפְט וָועק זַייעֶר סְבָרָא דִי פִינְסְטֶרָע פוּן דִי אַפִּיקוֹרְסִים יִמַח שְׁמָם . אוּן דָער פְּסוּק זָאגְט (טוב ה' לכל) נָאט אִיז נִיט צוּ אַלְע (ורחמיו על כל מעשיו) אוּן זַיין דָער בַּאריְמְקֵייט אִיז אִיבֶּר אַלְע זַיינָע בַּשָׁעפְּנִיש . אוּן אוּנְזָערִי חֲכָמִים הָאבֶּן דָרוֹיף אֲזוֹ גִידְרָשְׁתְּ אוּן פוּן זַיין רַחֲמָנוּת גִיט עֶר צוּ זַיינָע בַּשָׁעפְּנִיש כְּדֵי רַחֲמָנוּת זִייא זָאלִין זִיךְ אוֹיף פִירִין אַז וויא זַיין מִדָה דָאס אִיטְלִיכָר זָאל זִיךְ דָער בַּאריְמָען אַיינֶר אִיבֶּר זַיין חֲבֵר אוּן דִי וָועלְט אִיז מָער גִיט בַּשָׁאפִין גִיוָואָרִין נָאר עֶר זָאל בְּאַגִיטִינֶן מִיט זַיינָע בַּשָׁעפְּנִיש אוּן אַז מָענְטְש הָאט עָפִּים ח"ו אַצָרָה אוֹיף זִיךְ שְׁרַייט עֶר צוּא נָאט אִיז עֶר אִים מַצִיל אוּן נָאר דִיא תּוֹרָה אוּן דִיא נְבִיאִים רוֹפִין אוֹיס אוֹיף דָעם גְרוֹיס רַחֲמָנוּת וָואם נָאט ב"ה טוּט מִיט דָעם מָעֶנְטְש אוּן דִי נֶמְרָא אוּן דָער מִדְרָש דָער צֵיילִין נָאטָם כְּבוֹד פוּן זַיין עֲנָוות גִילוֹבְט אִיז עֶר וָואם עֶר אִיז זִיךְ בִּבְיכוֹל מְצַעֵר אוֹ עָם קוּמְט עָפִּים בֵּייו אוֹף דָעם מָעֶנְטְש אַז וויא עָם שְׁטַייט (עמו אנכי בצרה) אוֹ עָם קוּמְט עָפִּים אַצָרָה אוֹיף אַמָענְטְש אִיז עֶר זִיךְ בִּבְיכוֹל אוֹיף מְצַעֵר דְרוֹף אוּן הָאט גְרוֹיס שְׁמָחָה אַז עֶר אִיז מַשְׁפִּיעַ אוּן בַּגִיטִינְט דִיא מָענְטְשְׁן וָואם עֶר אִיז בְּרוֹגֵז אוֹיף דִיא רְשָׁעִים אִיז נָאר מַחֲמַת זַיי פַּר מַיידִין אִים פוּן צוּ מַשְׁפִּיעַ זַיין זַיין גוּטֶם אוֹיף דָער וָועלְט אוּן דָאס אִיז אוּנְזֶער צַיער צוּ אַזָעלְכִי וָום זַיין מִדָה אִיז צוּ זַיין אַיין וְתֶרֶן אוּן מָענְטְשְׁן פַּר מַיידִין אִים פוּן צוּא

זה כתיב נוקם ה׳ ובעל חימה ורז״ל פירשו מה שפירשו (ועיין בע״ז פ״א) אך כפי דרכנו זה הפסוק מכריז על האמור דכיון שמדתו ית׳ להיטיב תמיד • ויש רשעים העושים מסך מבדיל בעונותיהם מלעבור השפע מתמלא חימה עליהם לעשות נקמה בהם לאבדם כיון שאינן שבים כדי שירד השפע ויתרבה טובתו לבריותיו ואדרבה עשה את האדם מפחד תמיד כדי שיהיה משועבד לעבודתו כלומר להטיב עמו ואם חטא לפניו מפחדו במקריות הזמן כדי שישוב לטוב לו • ובהיות כן היש ריע אהוב נאמן שיאהוב את רעהו וישתדל בטובו אף על פי שיצפה ממנו גמול שאיש את רעהו יעזורו • או היש אח שיחזיק לאחיו כל כך אע״פ שבשר אחד המה אשר מבטן אחד נוצרו ומצפה ממנו עזרה שלאחיו יאמר חזק • או שיש אב ואם שישתדלו כ״כ בטובת בנם אע״פ שמצפים ממנו כבוד והוד והדר ושיכלכלם לחם עד זקנה ועד שיבה כהקב״ה המשתדל כביכול להטיב עם בריותיו אע״פ שאינו מגיע לו כלום דכתיב אם צדקת מה תתן לו כו׳ ומה מידך יקח והוא מושל בכל מלכותו בכל משלה מלך מלכי המלכים ואדוני האדונים בורא יוצר ועושה הכל וכתיב מי הקדימני ואשלם ועכ״ז ברא עולמו בלבד להטיב עם בריותיו היש רחמן גדול ממנו היש מרחם ומטיב כמוהו • ולמה לא יתבייש האדם ויכסהו בושה וכלימה לעבור על צוויו ולבטל אחת ממצותיו חלילה • ילמוד האדם ממדתו לעבוד ליוצרו • מדת האדם שלא יעברו על דברו ולמה לא ינהג כן בבוראו שלא לעבור על דברו כאשר הוא חפץ בעצמו • מדת האדם שיתרבה כבודו ולמה הוא ג״כ לא ירבה בכבוד קונו מדת האדם שיכבדו אותו בניו ולמה הוא לא ישתדל לכבוד האב של כלם ה׳ צבאות שמו ולמה לא יתקנא האדם בהמלאכים שהם שוכני מרום והוא בעפר מושבו בהיות לאל ידו • להתגבר על מעלתם ולעלות על גבי מדרגתם כי מה מועיל קנאת אדם על חבירו להתגבר לעלות על גבי חומר כמותו היתפאר טיט על טיט למעלה ממך היש שבח לאבן אשר בראש פינה על היותה על חברתה • אין לשבח כי אם יציר חומר נברא המתגבר במעשיו לעלות למעלה ממלאכי השרת ולהכין מושבו תחת כסא הכבוד • וכיון שבידך בן אדם לעלות

גֶעבִּין אוּנ גוּטְס צוּ טָאן • אוּנ אוֹיף דֶעם שְׁטַייט גָאט ב״ה אִיז אַיין רַייכֶער אוּנ אַיין הֶער פוּן צָאִרִין דָאס מַיינְט דֶער פָּסוּק אוֹיף דֶעם שְׁלֶעכְטִין מֶענְטְשׁ וָוארוּם זַיין מִדָּה אִיז דָאךְ תָּמִיד גוּטְס צוּ טָאן • ויש אוּנ עֶס אִיז דָא רְשָׁעִים וָוס דוּרְךְ זַייעֶרִי עֲבֵירוֹת מַאכִין זַייא אַצְווִישֶׁן שַׁייד אַז דִי שֶׁפַּע קֶען נִיט אַרָאפּ קוּמֶן וָוערְט עֶר פִּיל אוֹיף זַייא אִין כַּעַס עֶר זָאל אִין זַייא טָאן אַנְקָמָה צוּ פַּר לִירִין זַיי וַוייל זַייא טוּעֶן נִיט קַיין תְּשׁוּבָה כְּדֵי דִי שֶׁפַּע זָאל אַרָאפּ נִידֶרִין אוּנ זַיין גוּטְס זָאל עֶר מֶערִין צוּ זַיינֶע בַּשֶׁעפֶנִישׁ אַדְרַבָּא עֶר הָאט בַּשַׁאפִין דֶעם מֶענְטְשׁ אַז עֶר זָאל זִיךְ תָּמִיד פָּארְכְטִין פַּר אִים צוּ טוּעֶן זַיין דִינְסְט כְּדֵי עֶר זָאל מִיט אִים גוּטְס טָאן אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ זִינְדִיגְט פַּר אִים מַאכְט עֶר אִים שְׁרֶעקִין מִיט יְסוּרִים כְּדֵי עֶר זָאל תְּשׁוּבָה טָאן אִיז דָאס אַלְץ פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁינְס טוֹבָה וָועגִין ובהיות אוּנ אַז עֶס אִיז יוֹא אַזוֹ אִיז דֶען פַּר הַאנְדִין אַזוֹ אַיין וָוארְהַפְטִיגֶר לִיבְּהָאבֶּר וָוס זָאל לִיבּ הָאבִּין זַיין חַבֶּר אוּנ זָאל פְּלַייסִין אִים גוּטְס צוּא טָאן חָאטְשֶׁע עֶר הָאפְט דָאךְ אַז יֶענֶר זָאל אִים טוֹבוֹת אָפּ טָאן אָדֶער אִיז דֶען פַּר הַאנְדִין אַזוֹ אַבְּרוּדֶר עֶר זָאל אַזוֹ פִּיל לִיבּ הָאבִּין שְׁטִיצֶען דֶעם אַנְדֶרִין בְּרוּדֶר חָאטְשִׁי זַייא זֶענִין דָאךְ גִבָּארִין גִיוָוארִין פוּן אַיין מוּטֶר אוּנ דָאךְ הָאפְט עֶר אַז דֶער בְּרוּדֶר זָאל אִים אוֹיךְ אַמָאל הֶעלְפִין אֶדֶר אִיז דֶען דָא אַזֶעלְכֶע פָאטֶר אוּנ מוּטֶר וָואס זָאלִין זִיךְ אַזוֹ פְּלַייסִין אִין דֶעם גוּטְס פוּן זַייעֶרֶע קִינְדֶר חָאטְשֶׁע זַייא הָאפִין דָאךְ צוּ הָאבִּין פוּן זַיי כָּבוֹד אוּנ נַחַת אוּנ זָאל שְׁפַּייזִין אוֹיף דֶר עֶלְטֶר אִיז דֶס דֶען מִיגְלִיךְ אַז דִי אַלֶע זָאלִין זִיךְ פְּלַייסִין אוֹיף דֶעם וִוי גָאט ב״ה פְּלַייסְט זִיךְ כַּבְיָכוֹל צוּ טָאן גוּטְס דֶעם מֶענְטְשׁ וָוען אוֹיךְ עֶר הָט גָאר נִיט דֶר פוּן • זִוי אִין פָּסוּק שְׁטַייט (אִם צָדַקְתָּ מַה תִּתֶּן לוֹ) וָוען דוּ בִּיזְט גוּט אוּנ פְרוּם טוּסְטוּ דִיר זֶעלְבְּסְט גוּט דֶען גָאט ב״ה דַארְף עֶס פַּר זִיךְ נִיט • עֶר הָט אַלְץ בַּשַׁאפִין אוּנ טוּט יֶעדֶערֶן גוּטְס וָוען אוֹיךְ יֶענֶר הָט נָאךְ בִּיז עֶרְשְׁט קַיין גוּטְס גִיטָאן • אִיז דֶען דָא אוֹיף דֶר וָועלְט אַזוֹ אַיין בַּארִימְהַרְצִיגֶער וִוי גָאט ב״ה • ולמה אוּנ וָוארוּם זָאל דֶר מֶענְטְשׁ זִיךְ נִיט שֶׁעמִין עוֹבֵר צוּ זַיין אוֹיף גָאטְס גִיבָּאט חָלִילָה • דֶער מֶענְטְשׁ גִיהֶער זִיךְ צוּ נֶעמִין אַיין בַּיישְׁפִּיל פוּן זַיין פִּירוּנְג עֶר זָאל זִיךְ אוֹיךְ אִין גָאטְס דִינְסְט אַזוֹ פִירִין • לְמָשֶׁל דֶער מֶענְטְשׁ וִויל דָאס קַיינֶר זָאל אִים נִיט זַיין דֶער וִוידֶער נוּא וִויא קֶען עֶר זַיין גָאט ב״ה דֶר וִוידֶר • דֶר מֶענְטְשׁ וִויל הָאבִּין פִּיל כָּבוֹד וּבִפְרַט פוּן זַיינֶע קִינְדֶר אוּנ וָוארוּם זָאל עֶר נִיט אָפּ גֶעבִּין גָאט ב״ה פִּיל כָּבוֹד • אוּנ וָוארוּם זָאל זִיךְ דֶר מֶענְטְשׁ מִתְקַנֵּא זַיין אִין אַנְדֶרֶע מֶענְטְשִׁין בֶּעסֶר זָאל עֶר זִיךְ מִתְקַנֵּא זַיין אִן מַלְאָכִים

וואס

בשולם זו איך ולמה תאחר עליתך ולא די לזה אלא שאתה משבר מדרגות הסולם בקרדומות ע"י מעשיך הרעים שהם משברים וכורתים כהרב חדה ואיך תוכל נשמתך לעלות דרך שם במותך כי ברצותך לעלות תפול ממרומים לארץ נפילה בלי קימה ואל מי תקרא לעזרה להקימך · האם העבירות שעשית יעזרוך או הקטרוגים שמהם עשיתם יקימוך · ואם תשים פניך לרעיך אשר יפתוך לחטוא שוישיעוך עוד מי יך פה שתוכל לדבר עמהם ואם יצוייר שישמעו קולך יברחו בהחבא מפחד שומעם קול כאוב אשר מארץ יצפצף ולמה בהיות היכולת בידך להנצל מכל זה לא תשתדל כדי לבקש ישועת נפשך כי הרשעים שנאבדו מן העולם קח אותם למראה וראה מה שהגיע להם ופרוש מדרכיהם·ראה דור המבול דשרש חטאתם היו הגאוה שנתגאו(כארז"ל במדרש פ' בראשיה) כי הגאוה הוא שורש לכל עבירות שבעולם עד שאומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור במרור אחד כארז"ל ותחזק עצמך בדבר הזה שלא לשמוע בקול יצרך לפתותך על הגאוה ובנוצחך אותו על הדבר הזה תוכל לנצחו בכל כי כיון שנעקר השורש הענפים נופלים מאליהם :

והנני מלמדך שלא תכנס ותכשל בטומאת הגאוה · תחלה שים נגד עיניך שאינך בן חורין שיש מושל עליך נמצא אתה בחינת עבד היש צחוק גדול מזה לעיני השמש עבד מתגאה ולמה תהן מקום להזכיר שפלותך · שנית אם לבשת בגדי משי ובהם אתה מתגאה דע שאין פחיתות גדול מזה שאתה תתגדל בדבר היוצא מהתולעים ואם מה שיוצא מהם מעלים אותך נמצא שאתה טפל להם · ואם בגדי צמר לבשת ובהם נתגאית היאומן שהבהמה גדולה ממך

שעמה

וָאם הָאבְּן זַיִיעֶר אַיין גְרוֹיסָע מַעֲלָה · אוּן וָען דָער מֶענְטֶש טוט זִיךְ שְׁטַארְקִין אִין תּוֹרָה וּמִצְוֹת קָען עֶר קוּמֶן נָאךְ צוּ אַיין הָעכֶערֶע מַעֲלָה · וכיון אוּן וַוייל דוּ הָאסְט יוא אִין דִי הֶענְט אוֹיף צוּ גַיין אוֹיף אָזוֹ אַיין הוֹיכָע מַעֲלָה וָארוּם זָאלְסְטוּ שְׁפָּעטִינְען דַיין אוֹיף גַיין · אוּן נָאךְ מֶער דוֹרךְ דִייגָע שְׁלֶעכְטִי מַעֲשִׂים צוּ בְּרֶעכְטוּ דִי שְׁטַאפֶּלְען פוּן דָעם לַייטֶר מִיט אַיין הַאקְרֶען דִי שְׁלֶעכְטִי מַעֲשִׂים צוּ בְּרֶעכֶן אוּן וַוייא אַשַׁארְפִּי שְׁוֶערֶד אוֹת וַוי וָועט דַיין נָשָׁמָה קֶענֶען הָאבְּן אַרוֹף גַיין נָאךְ דַיין טוט וָארוּם אָז זִיא וָועט וָועלִין אוֹיף גַיין וָועט זִיא אַראפּ פַאלִין פוּן דָעם דַייךְ אוֹיף דָר עֶרְד אָזוֹ אַפַּאל וָאם זִיא וָועט נִיט קֶענֶען אוֹיף שְׁטֶיין אוּן צוּ וָועמֶן וָועלְסְטוּ רוּפֶן צוּ הִילְף אוֹיף צוּא שְׁטֶעלִין דִיךְ · וָועלִין דִיר דָען הָעלְפֶן דִי עֲבֵירוֹת וָאם דוּא הָאסְט גִימַאן אָדָר דִיא מַקְטִרִינִים וָאם דוּ הָאסְט בַּשַׁאפֶן מִיט דַייגִי עֲבֵירוֹת אוּן אָז דוּ וָועלְסְט וָועלִין רוּפֶן דַייגִי חֲבֵרִים וָאם הָאבְּן דִיךְ אֵין גְיֶערֶעט צוּ זִיגְדִינִין נוּא וָועמֶן וָועלְסְטוּ דָען דָארְף הָאבְּן אָז דוּ זָאלְסְט קֶענֶען דַיידִין מִיט זַייא אוּן וָען זַיי וָועלִין הֶערֶן דַיין קוֹל וָאם דוּ וָועלְסְט דָענְמָאלְט שְׁרַיִיעֶן דָא וָועלִין זַייא אַנְטְלוֹיפֶן אוּן וָועלִין זִיךְ בֶּהָאלְטִין מִיחֶמֶת דָעם פַּחַד וָאם זַייא וָועלִין הָערֶן דַיין בִּיטֶער קוֹל · אוּן וָען דוּ הָאסְט יְכוֹלֶת נִיצוּל וָערֶן וָאלְסְטוּ זִיךְ נִיט פְּלַייסִין צוּ זוּכֶן דִי הִילְף פוּן דַיין נְשָׁמָה עָם דִיר פַּר אַשְׁפִּיגִיל דִיא רְשָׁעִים וָום זָענֶען פַּר לָארֶן נְוואָרֶן פוּן דֶר וָועלְט אוּן זָעה וָום הָט זַיי נִיגְרַייכְט אוּן שַׁייט זִיךְ אָפּ פוּן דַיין עֶזְרָה · ראה זָעה דָעם דוֹר הַמַּבּוּל וָום זַיינֶר עִיקֶר עֲבֵירָה אִיז גִיזוּעֶן וָום זַיי הָאבֶן זִיךְ בֵּעל נַאֲוָה גִיהַאלְטֶן וִיא עָם שְׁטַייט אִין מִדְרָש דָען דִי נַאֲוָה אִיז דָער שׁוֹרֶש פוּן אַלֶע עֲבֵירוֹת בִּיז גָאט ב"ה זָאגְט אָז כְּבְיכוֹל אִיךְ אוּן דָער בַּעל נַאֲוָה קֶאנֶען נִיט וואָנֶען אִין אֶרֶט אוּן שְׁטַארְק זִיךְ אִין דָר זָאךְ אָז דוּא זָאלְסְט נִיט צוּ הָערֶן דַיין יצה"ר וָאם עֶר רָעט דִיךְ אֶן צוּא נַאֲוָה אוּן אָז דוּא וָועלְסְט אִים מְנַצֵחַ זַיין אִין דָער נַאֲוָה וָועלְסְטוּ אִים קֶענֶען מְנַצֵחַ זַיין אִין אַלִי זַאכֶן וָאם עֶר וָועט דִיךְ אֶן רַיידִין וָארוּם אָז דָער וָארְצֶיל וָועלְט אוּם גְרִיסֶן דָאס אִיז דִיא נַאֲוָה פַאלִין שׁוֹין מְסוּלָא דִי צְוַויִינְ דָם אִיז דִיא אִיבֶּירִיגִי עֲבֵירוֹה :

והנני אוּג נוּן אִיךְ וָועל דִיךְ לֶערְנֶען וַוייא אַרוּם דוּא זָאלְסְט נִיט אַרַיין גַיין אוּג נִשְׁטַארְבִּילְט וָערֶן אִין דָר טוּמְאָה פוּן גַאֲוָה · צוּם עֶרְשְׁטֶן זָאלְסְטוּ מָאן פַּר דַיינֶע אוֹגֶן אָז עָם אִיז דָא אַיין גְוואלְטִינְר אִיבֶּר דִיר אוּג דוּא בּוּקְסְט אַקֶנֶעקְט אִיז דָאךְ אֲגַרוֹם גְשָׁפֶּעט אָז אַקֶנֶעקְט זָאל זִיךְ קֶנֶאֲוָה הַאלְטִין · דָאם אַנְדֶערִי אוֹב דוּא הָאסְט אֵין נִקְלֵייד זַיידִינֶע קְלֵייד אוּג נִיט וַייא הַאלְסְטוּ זִיךְ בַּעל נַאֲוָה זָאלְסְטוּ וַויסֶן אָז עָם אִיז נַארִישְׁקֵייט דוּא הָאלְסְט זִיךְ בַּעל נַאֲוָה מִיט אוּא אַזַאךְ וָאם קוּמְט אַרוּם פוּן וַיעָרִים אוּג דָאם מָאכְט דִיךְ חָשׁוּב מְסוּלָא מַאכְטוּ דָאךְ וַייא מֶער חָשׁוּב פוּן דִיר · וָאם אוּג אוֹב דִיא בִּיסְט אֵין נִקְלֵייד וָועלִינִי קְלֵייד אוּג מִיט וַייא הָאלְסְטוּ זִיךְ בֶּהָאלְטוּ נוּא אִיז דָען צוּא

ו שעמה אתה מתנאה • ואם בכמי פשתן היוצא השדה שנה שנה נתעסק דע כי הוא צומח ואתה
ח מרבר מי גדול ממני ואם כן איך תוכל להתנאות בכל זה • שלישית שים נגד עיניך שלא
ט תעמוד ביופיך וכחך כל הימים אשר אתה חי על האדמה ובבא ימי הזקנה לא תוכל לנהוג דרכי
הגיאות והיית צחוק לכל מכירך באמרם הזה האיש המשתבח איך נפל ונשבר והיה לקש •
רביעית חשוב בדעתך שדרכך כבהמה בשעה שאתה צריך לנקביך וגוף המהפך כל פרי טוב
הריח והגון לובל ולסרחון יש לו מקום שיהגאה • חמישית העלה על דעתך ימי החולאים הבאים
עליך אשר לבך נשבר בקרבך וכחך סר מעליך ולשונך לחכך דבקה וכמרורות פתנים בלשונך
ואתה כארמון נופל וכעי מפלה א נופל על ערש דוי והרוח נודף והקדחת מלהך ואפיסת הכחות
נוברות דם שבלב מתמעט ומלאך המות לפתח רובץ • ששית אמור בלבך אדם אשר הדו
והדדו עוד דק אשר גופו מכסה ואם יסתלק ויתהפך מה שבפנים בחוץ כל רואו עיניו יכסה מלהביט
דבר מאום בזה ואיש אשר אלה לא יתגאה • שביעית תן דעתך באיש המנוגע מה מאוס לראותו
ומה חרפה להביטו וכיון שלאיש יקרה זאת מה מקום יש לו להתנאות • שמינית בשוכך נגד
עיניך כי לא לעולם הוסן ב היש מבטיחך שתתנהג כל ימיך בגאותך ואם היום או למחר נפול
תפול המצא כל העולם שונאים לך ואין מנחם ואין מרחם עליך וכאשר עשית כן יעשה לך • תשיעית
שים נגד עיניך כל הגאים שקדמוך מה עלה בידם כי היו לקלון ולחרפה לכל באי עולם • ראה מה
שאירע לנבוכדנצר שגאותו גרם לו להתהפך לבהמה והמן כרוב גאותו ירד לתחתיות ארץ ודור

א לשון תורכי ושמשי ניכמיש י"ו וסיפא מעי מפלה : ב ממעון ובנכסים :

ג

גַלַייבִין אַז דִיא בְּהֵמָה אִיז חֻשׁוּבָר פּוּן דִיר וְוַארוּם דוּא הַאלְטֶט זִיךְ בְּגַאֲוָה דוּרְךְ אִיר אוֹת אוּב ד
בִּיסְט אֶן נִיקְלַיידִיט מִיט פְּלַאקְנִי קְלַיידֶר זְאלְטוּ וִוייסֶן אַז דָאס אִיז אַזַאךְ וָאם שְׁפְּרַאצְט אַרוּם פּוּן
דִיר עָרד אוּן דוּא בִּיסְט אַיין מֶענְטְש וָאם קֶען רַיידֶן נוּא בִּיסְטוּ דָאךְ בְּוַודַאי חֻשׁוּבָר מְמִילָא וִוי
קֶענְטְוּ דִיךְ בְּגַאֲוָה הַאלְטֶן מִיט דָעם אַלְעמֶן • שלישית דָאס דְרִיטֶע דֶענְקֶע אַז דוּא וועסְט נִיט
בְּלַייבֶּן בַּייא דַיין שַׁיינְקִייט אוּן דַיין כֹּחַ אַלִי טָעג וָאם וועסְט לֶעבֶּן אוּן אָם וָועלֶן קוּמֶען דַייגִי
אַלְטֶע טָעג וועסְטוּ דִיךְ גִיט קֶענֶן פִּירֶן מִיט גֶיאוּת אוּן וועסְט וֶוערֶן אַיין שְׁפֶּעטוּנְג צוּא אַלִי וָוס
קֶענֶן דִיךְ נַייא וָועלֶן וָאנֶן דָאס אִיז דָעד מֶענְטְש וָאם עָר פְּלֶעגְט זִיךְ תָּמִיד לוּיבֶּן אֲצוּנְד זָעהְט וִוי
אִיז עָר אֲרַאפּ גִיפַאלֶן פּוּן זַיין מַעלָה • רביעיה דָאס פָּעדְרִי זְאלְטוּ זִיךְ מִיישֶׁב זַיין אַז בְּשָׁעַת דוּא
דַארְפְסְט גֶיין דַיין צוֹרְךְ טָאן בִּיסְטוּ גְלַייךְ וִוייא אַבְּהֵמָה אוּן אַזוֹא אַיין גוּף וָואם עָר פַּאר קֶערְט
אֶלְע גוּטִי אוּן גְשְׁמַאקִי עֶסֶן וַארְג צוּא כּוֹסְט אוּן מִיאוּסְקִייט הָאט עָר זִיךְ עָפּיס בְּעַל נַאֲוָה צוּא
הַאלְטֶן • חמישית דָאס פִּיפְּטָע לַיינְ דִיר אִיבֶּער דִיא קְרַאנְקֶע טָעג וָאם קוֹמֶען אוֹף דִיר וָאם דַיין
הָאֶרֶץ וָועלְט צוּא בְּרַאבִין אוּן דַיין כַּח וָועלְט אָפּ גְטָאן פּוּן דִיר אוּן דַיין צוּנְג וָועלְט בְּהָעפְּט צוּ דַיין
נוֹמִין א ון אִין מוֹל אִיז דִיר בִּיסֶער אוּן דוּא פַּאלְסְט אוֹף דַיין בֶּעט פּוּן וַוייטָאג אוּן דָער אָטוֹם
קְלַאפְּט אִין דָם בְּלוּט פּוּן דָעם הָארְצִין וָועלְט מִינֶער אוּן דָער מַלְאךְ הַמָּוֶת רִיפְט אוֹף דִיין טִיר •
שישית דָאס זָעקְסְטִי טְרַאכְט אִין דַיין הָארְץ אַזוֹא אֲמֶענְטְש וָאם נָאר זַיין שַׁיינְקִייט אִיז אַרַיינְ הוּיט
וָאם בְּרֶעקְט זַיין גוּף אוּן אוּב דִיא הוּיט זָאל זִיךְ פַּאר קֶערֶן דָאס וָאם פּוּן אִינְוַוייניג זָאל זַיין פּוּן אוֹסֶן
וַיינִיג דָער וָאם וָאלְט דָאס גִיזָעהֶן וָאלְט צוּא גְמַאכְט זַיינִי אוֹגֶן פּוּן קוֹקֶן אוֹף אַזוֹא אֲמִיאוּסִי זָאךְ
אוּן אֲמֶענְטְש וָאם הָאט דָאס דָאזִינִי אִין זִיךְ וִוייא קֶען עָר זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה הַאלְטֶן • שביעית דָם זִיבִּיטִי
שְׁטָעל דִיר פַּאר אַיין מֶענְטְשֶׁן וָאם עָר אִיז מְצוֹרָע וָאם פַּאר אַיין מִיאוּסְקִייט עָם אִיז אִים צוּא וְעהֶן
אוּן וָאם פַּאר אַרַיינְפָּה עָם אִיז צוּא קִיקֶן אוֹף אִים אוּן וַייל אַז צִיא אֲמֶענְטְש קֶען זִיךְ מְרַעפֶּן דָאס
דָאזִינִי נוּא וִויא קֶען עֶר זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה הַאלְטֶן • שמינית דָאס אַכְטִי דוּא זְאלְטֶט גְדֶענְקֶן אַז נִיט אוֹף
אַייבִּיג אִיז דַיין שְׁמַארְקִייט אִיז דָעֶן דָא אַזָעלְכִיר וָאם זָאל דִיר צוּא זָאגֶן אַז דוּא וועסְט זִיךְ פִּירֶען
מִיט דָער נַאֲוָה וַייל דוּא וועסְט לֶעבֶּן אוּן אַז דוּא וועסְט הַיינְט אוֹדֶער מָארְגֶן אַרָאפּ פַאלֶן פּוּן
דַיין מַעלָה וָועלֶן אֶלְע לַייט דִיר שׁוֹנְאִים זַיין אוּן קַיינֶער וָועט דִיךְ נִיט מְרַייסְטֶען אוּן קַיינֶער וָועם זִיךְ
אוֹף דִיר נִיט דָער בַּארֶעקֶן אוּן אַזוֹא וִויא דוּא הָאסְט גְטָאן אַזוֹא וָועלֶן וִויא דִיר טָאן • תשיעית דָאס
נַייגִי מוּא קֶענֶן דַייגֶע אוֹגֶן דִיא אֶלְע וָאם דָענְעו גוֹטֶן פָּאר דִיר וָאם הָאבֶּן זִיךְ בְּעַל נַאֲוָה
נִיהַאלְטֶן וָאם אִיז דַיֶּער סוֹף גוֹטֶן דָעֶן דִיא דָענְעו גוֹטֶן צוּא שָׁאנְד אַלְע לַייט פּוּן דָער וָועלְט

ועת

המבול היו לקללה לכל באי עולם באומרם מי שפרע מדור המבול־עשירית שים תמיד נגד עיניך שנאותך אינך יכול לנהוג בה כי אם בהקיץ ובעת שתישן יכולים לסבבך צעירים ממך ליסים ועליך יצחקו ויתנו עליך רוק בפיהם ירימו קול בחרופים וגדופים ואתה מושלך כאבן דומם אין קול ואין עונה היש ביזון גדול מזה • הי"א אם תרעב היש כח בגאותך להחזיקך ולהעמידך בלי אכילה ושתיה לא כן כי פניך משתנים וכחך סר מעליך וכי איש אשר חייו תלוים על פת לחם יש לו מקום להתגאות • הי"ב אם המתגאה מתגאה בהכמתו ישים נגד עיניו חכמות הראשונים כגון ר"ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ודוגא ואחיתופל שהיו שואלים על מגדל הפורח באויר ג שלש מאות שאלות וחכמת ריב"ז שלא הניח דבר שלא למד עד שיחת מלאכים שיחת שרין ושיחת תמרים כמו שהאריכו רז"ל בהפלאת תורו וחכמתו ובן בחכמת כל חכמי התלמוד וכו' • ובהעלות כל אלו החכמים בדעתו יכיר הסרונו וריקותו ושפלותו ואפלתו וישפיל גאותו • ואם מתגאה בעושרו ישים נגד עיניו עושר המלכים ויועצי ארץ ויראה שהוא כלא חשוב • ואם מתגאה בגבירה יאמר ברעתו כיון שלא הגיעתי לגבורת יהודה ושמשון אשר מקולם נפלו ערים בצורות ויעתק ציר ממקומו מה גבורה יש לי כדי שאוכל להתגאות וגם יחשוב כי בזקנותו סר כחו מעליו • ואם ברוב בנים מתגאה וכי כלם הכמים כלם נבונים כלם עשירים כלם בלי מום הם ועוד וכי מובטח הוא שלא יכותו בחייו הרי רבי יוחנן היה מכריז

ג מכנה ס"ד דתכלות • ופי' פיכס תכוכס כמנדל תלויס כמכליס • וי"מ רלשון אל (מ"ד לשון) גבוס מכל שלר סלותיות :
ד זס עלס אל כן עשירי שמתו לו כל בניו :

זָעה וְאִם הָאט זִיךְ נִיטְרָאפִּין צוּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאִם זַיִן נֶאֱוָה הָאט אִים גּוֹרֶם גִּיווֹעֶן עֶר זָאל פַּאר קֶעֶרְט וְוַערֶן צוּא אַיין בָּעֶר אוֹג הָמָן מֹרְדֳּכַי זַיִן פִּיל נֶאֱוָה הָאט עֶר גִּינִידֶעֶרְט אִין דֶעֶר הוּנְטֶרְשְׁטֶר גְּרִיבּ פּוּן נֵיהִנָּם אוֹג דֶעֶר דּוֹר הַמַּבּוּל אִיז גִּיוּואַרִין צוּא אַיין קְלָלָה צוּא אַלֶע לַייט וְוָאם קוּמֶען אוֹף דֶעֶר וְוֶעלְט מִיט דֶעם וְוָאם מִיר שֶׁעלְטִין צוּא אַוֶעלְכֶן וָאם אִיז מְשַׁנֶּה דִיבּוּר (מי שפרע מדור המבול) דֶר וָאם אִיז וְוִאדֶרִין גִּיצָאלְט פּוּן דֶעם דּוֹר הַמַּבּוּל דֶעֶר זָאל וָועֶרִין גִּיצָאלְט פּוּן דֶעם וָאם אִיז מְשַׁנֶּה דִיבּוּר • עשירית דָאם צֶעהֶנְטֶי טוּא קֶעגִּין דֵייגִי אוֹגִין אַז מִיט דַיין נֶאֱוָה קֶעגֶנְטוּ מֶעֶר נִיט צוּא בְּרוֹכֶן נָאר אַז דוּא בִּיסְט וַאבִיךְ דִיג אֲבָעֶר אִין דֶעֶר צַייט אַז דוּא שְׁלָאפְסְט קֶעגִין דִיךְ אַרוּם רִינְגֶלִין וּוּנְגֶעֶרִי מֶעֶנְטְשֶׁן שְׁפֶּעטִין אוֹף דִיר אוֹג דוּא לִיגְסְט וּוִיא אַיין שְׁטֵיין : אִיז דָא אַגֶּרֶעסֶרֶר בְּזָיוֹן דֶעֶר פּוּן • הָאחד עשר דָם עֶלִיפְּטֶע אַז דוּא וָועֶרְסְט הוּנְגֶעֶרִיג דָאם דַיין נֶאֱוָה קְרֶאפְּט צוּ שְׁמַאֲרְקֶן דִיךְ אוֹג צוּ דֶעֶר הַאלְטֶן דִיךְ אֶן עֶסֶן אוֹג טְרוּנְקֶן עֶם אִיז דָאךְ נִיט דַיין פָּנִים וְוֶערְט פַּאר עֶנְדֶרְט אוֹג דַיין כֹּחַ וְוֶערְט אָפּ גְטָאן פּוּן דִיר נוּא אַז אַמֶעֶנְטְשׁ וָום זַיִן לֶעבֶּן הֶעֶנְגְט אֶן אוֹף אַשְׁטִיקֶעל בְּרוֹט גִיהֶעֶר עֶר זִיךְ דֶען בְּנֶאֱוָה הַאלְטִין • השנים עשר דָאם צוּועלִיפְּטֶע אוֹב דֶעֶר וָאם הַאלְט זִיךְ בְּנֶאֱוָה אִיז דָאם מַחְמֶת זַיִן חָכְמָה זָאל עֶר בְּאֶרֶעכֶענֶען דִיא חָכְמָה פּוּן דִיא עֶרְשְׁטֶע תְּנָאִים דְּהַיְינוּ רַבִּי עֲקִיבָא וָאם אוֹף אִימְלִיכֶען תַּג וָאם שְׁטֵייט אִין דֶעֶר תּוֹרָה הָאט עֶר גִּירַשְׁת בְּעֶרְג הַלָּכוֹת אוֹג דוֹאג אוֹג אֲחִיתוֹפֶל וָאם אוֹף דֶעֶר הֲלָכָה פּוּן (מגדל הפורח) הָאבֶּן זַיִא גִּיפְּרֶעגְט דְרַיִא הוּנְדֶרְט שְׁאֵלוֹת אוֹג דִי חָכְמָה פּוּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וָום עֶר הָט נִיט נְלָאזְט קֶיין שׁוּם זָאךְ וָאם עֶר הָאט נִיט גִּילֶעֶרְנְט דִיא רֵייד פּוּן מַלְאָכִים פּוּן שָׂרִים פּוּן בֵּייסֶער אַזוֹא וָוִיא אוֹנְזֶערִי חֲכָמִים הָאבֶּען קֵיל גִּישְׁרִיבֶּן פּוּן דִיא וואוּנֶדֶער פּוּן זַיִן תּוֹרָה אוֹג אוֹךְ אִין דֶעֶר חָכְמָה פּוּן אַלֶע בַּעֲלֵי הַגְּמָרָא אוֹג אַז עֶר וָועט אוֹף בְּרֶענְגֶן אוֹף זַיִן דַיעָה דִיא אַלֶע חֲכָמִים וָועט עֶר קֶעגֶן זַיִן חֶסְרוֹן זַיִן גִּידַרִיקְיט אוֹג זַיִן פֶּינְסְטֶערְקֵייט אוֹג וָועט גִּידֶערִיג מַאכִין זַיִן נֶאֱוָה • ואם אוֹג אוֹב עֶר הָאלְט זִיךְ בְּנֶאֱוָה מִיט זַיִן עֲשִׁירוּת זָאל עֶר זֶעהֶן דָם עֲשִׁירוּת פּוּן דִי מְלָכִים פּוּן דֶעֶר וָועלְט דָאךְ וָועט עֶר וָועהֶן אוֹ עֶר אִיז נָאר נִיט חָשׁוּב מִיט זַיִן עֲשִׁירוּת • ואם אוֹג אוֹב עֶר הָאלְט זִיךְ בְּנֶאֱוָה מִיט זַיִן גְּבוּרָה זָאל עֶר זִיךְ מְרָאכְטֶן וַייל אִיךְ הָאב נִיט גִּיגְרַייכְט צוּא דֶעֶר גְּבוּרָה פּוּן יְהוּדָה אוֹג שִׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר וָאם פּוּן וַיֶּעֶר קוֹל אִיז אַיין גְּפַאלֶן פְּעסְטֶע שְׁטֶעט אוֹג אַשְׁטַארְקֶער פָּעלְזִין הָט זִיךְ אַוֶעק נְרוּקְט פּוּן זַיִן אֶרְט מַחֲמַת וַייֶער גְּשְׁרֵי נוּא וָאם פַּאר אַיין גְּבוּרָה הָאב אִיךְ אַז אִיךְ זָאל מִיךְ דִי מִיט בַּעל נֶאֱוָה הַאלְטֶן אוֹג אוֹךְ זָאל עֶר מְרָאכְטֶן אַז אוֹף דֶעֶר וָועלְט וָועט זִיךְ דֶר כֹּחַ פּוּן אִים אֶפּ טָאן • ואם אוֹג אוֹב עֶר הָאלְט זִיךְ בְּעַל נֶאֱוָה מִיט פִּיל גְּבוּרָה זָאל עֶר מְרָאכְטֶן זָעהֶן זַיִי דָעם אַלֶע חֲכָמִים אַלֶע עֲשִׁירִים אַלֶע אִין צוּזוּם אוֹךְ אִיז עֶר דָעם בָּטוּחַ אַז זַיִא וָועלֶן נִיט

ואמר דין גרמא דעשיראה ביר ד כאמז"ל ועוד אם ימותו כלם מיתת עצמם היה לו לשמוח
במיתתם דאפשר אחד יפיל במים ויחנק או יפול מן הגג וכאלה מאלה המקריות שמתגלגלים
בעולם או יתקצצו בחופתם · ואם ביופיו מתגאה וכי יכול להיות יפה יותר מיוסף ולא נתגאה
ואם היה בתכלית היופי ישים בדעתו כי בימי הזקנה והשיבה פניו משתנה וקמטיו מתרבים
וצעירים ישתקו בו כי אז דומה לקוף כאחז"ל במדרש קהלת · הי"ג ישים דעתו תמיד בשורשו
כי ילוד אשה הוא ועבר במקום השתן ב"פ א' כשהולידו אביו שנית כשיולדתו אמו ולאיש אשר
אלה לו נשאר לו צד להתגאות · הי"ד גדולה מכולם יזכיר תמיד יום המיתה ואז בלי ספק
יכנע לבבו הערל ויחלש כחו ויסתלק גאותו · הט"ו יאמר בלבו מי שמקוה ברוב תאותו שיתהפך
במותו מיד לרימה משום שאז בשרו עליו יכאב איך יוכל להתגאות כמו שפי' החסיד כמהר"ר
יוסף יעבץ ז"ל על משנה מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רימה כלומר תקותו שיתהפך
מיד לרימה · הרי ט"ו דברים כמנין גאוה שישים האדם נגד עיניו לשבר גאון עוזו · גם ישים
האדם נגד עיניו כי השפל לא יפול לעולם שכן תראה שכל יושב על הארץ אינו יכול ליפול כיושב
על כסא שיפול וישבר מפרקתו וכן יסתכל באילן שהשורש הטמון בארץ המובחר שבו והענפים
כל כך שמתפשטין ועולים מתרכבים ונחלשים כי דקות המה · ישים דעתו בשמיר שמשבר הרים
וסלעים ושמירתו היה בחלוש שבמתכות תיבה של עופרת שהוא דבר רך ולא היה יכול לשברו ·
הנה הבהמות והחיות אשר כח אבנים כחם נצורים ונלכדים ביד האדם והיתוש והשלשול מרוב
דקותו ושפלותו אף על פי שמזיקין לאדם אינו יכול לצודם · הבט וראה בארזים הגבוהים שמסבת
גובה קומתם קוצצים אותם לבנינים וחציר גנות הסמוכות לארץ אין מי שיגע בהם ראה העפר
הדק והנוצה מרוב קלותם ושפלותם ברוח קימעא עולים למעלה וראשי האילנות הגבוהים
נוטים למטה · הבט בתורה וראה אברהם אבינו ע"ה שהמשיל עצמו לעפר ואפר דבר שלא

שְׁטַארְבִּין בַּייא זַיין לֶעבִּין מִיר גִיפוּנִין רִבִּי יוֹחָנָן הָאט אוֹס גִירוּפִין אוּנ גִיוִיזִין דָאס אִיז דָאס
בַּיינְדִיל פוּן מַיין צֶעהֶנְטִין זוּן וָיאס בַּייא מִיר אִיז גִישְׁטַארְבִּין · אוּנ אוֹךְ אִיז מִיגְלִיךְ אַז אַיינֶער וָאל
אַרַיין פַאלִין אִין וַואסִיר אַרַיין אוּנ זָאל דֶער טְרוּנְקֶען וָוערֶן אוֹדֶר עֶר זָאל אַרָאפּ פַאלֶן פוּן אַיין
דַאךְ אוּנ דָאס גְלַייכֶן וָיאס קֶען זִיךְ טְרֶעפִין אוֹף דֶער וָועלְט . ואם אוּנ אוֹב עֶר הַאלְט זִיךְ בְּגַאֲוָה
מִיט זַיין פִיל שַׁיינְקַייט זָאל עֶר זִיךְ טְרַאכְטִין קֶען אִיךְ רֶען שֶׁענֶער זַיין פוּן יוֹסֵף אוּנ עֶר הָאט זִיךְ
דָאךְ נִיט בַּעַל גַאֲוָה גְהַאלְטֶען · אוּנ אוֹב עֶר אִיז זַייעֶר שַׁיין זָאל עֶר טָאן אִין זַיין דַיעָה אַז אוֹף
דֶער עֶלְטֶער וָועט פַאר עֶנְדֶערְט וָוערִין זַיין פְּנִים אוּנ זַייגִי קְנַייטְשִׁין וָועלִין זִיךְ מֶערִין אִין יוּנְגֶע קִינְדֶר
וָועלִין שְׁפֶּעטִין אוֹס אִים וָוארוּם דֶענְסְמָאלְט וָועט עֶר גְלַייךְ זַיין וָויא אַיין אַף אַזוֹא וָויא אוּנְזֶערֶע
חֲכָמִים הָאבִּין גִיזָאגְט אִין מִדְרָשׁ קֹהֶלֶת · השלשה עשר דָאס דְרַייא צֶעהֶנְטֶע זָאל עֶר טָאן תַּמִיד זַיין
דַיעָה אִין זַיין שׁוֹרֶשׁ דֶען עֶר אִיז גִיבָּארִין גִיוָוארִין פוּן אַיין אִשָּׁה אוּנ אִיז אַיין בָּשָׂר וָדָם אוּנ וָויא
גִיהֶער אַזוֹא אַמֶענְטְשׁ זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה צוּא הַאלְטִין · הארבע עשר דִיא פֶערְצְטִי אִיז גְרֶעסִיר פוּן אַלִי
עֶר זָאל תָּמִיד גְדֶענְקֶען פוּן דֶעם טוֹט וָועט גִיוִיס אוּנְטֶערְטֶענִיג וָוערִין זַיין הָארְץ אוּנ זַיין גַאֲוָה
וָועט אָפּ גִיטָאן וָוערֶען פוּן אִים · החמשה עשר דָאס פוּפְצֶענְטֶע זָאל עֶר טְרַאכְטֶען אַזֶעלֶעכֶער
וָואס נָאךְ זַיין טוֹיט וָוערְט עֶר פַאר קֶערְט צוּא וָוערִים מִמַּילָא וָויא קֶען אַזֶעלֶעכֶער זִיךְ בַּעַל
גַאֲוָה הַאלְטִין . הרי נוּא הָאסְטוּ פוּפְצֶעהֶן זַאכִין וָויא (גאר"ה) טְרֶעפְט אָן פוּפְצֶעהֶן דָאס דֶר מֶענְטְשׁ
זָאל טָאן דִיא פוּפְצֶעהֶן זַאכִין אַנְטְקֶעגִין זַיינֶע אוֹגִין צוּא צוּא בְּרֶעכִין זַיין שְׁטַארְקֶע גַאֲוָה . אוֹךְ
זָאל דֶער מֶענְטְשׁ טָאן דֶענְקִין אַז אַיינֶער זִיצְט אוֹף דֶער עֶרְד קֶען עֶר נִיט פַאלִין וָויא אַזֶעלִיכֶער
וָואס זִיצְט אוֹף אַיין שְׁטוּל . אוּנ אוֹךְ זָאל עֶר קוּקִין אַז דֶער וָוארְצִיל וָואס אִיז אִין דֶער עֶרְד אִיז דֶם
שְׁטַארְקְסְטִי אוּנ דִיא צְוַוייגִין וָואס גַייעֶן אַרוֹס פוּן אִים זֶענִין וַוייךְ אוּנ קֶענִין אָפּ גְרִיסֶען וָוערֶען ;
עֶר זָאל זֶעהֶן דִיא בְּהֵמוֹת אוּנ חַיּוֹת וָואס זֶענִין שְׁטַארְק וָוערִין בַּאצְוַוינְגִין בַּייא דֶעם מֶענְטְשׁ אִין
דִיא הֶענְט אוּנ פְּלִיגִין וָואס זֶענִין גָאר אַייִדִיל אוּנ קְלַיין קֶען עֶר זַייא נִיט הַאפִּין · הבט זֶעה דִיא
הוֹיכִי טֶענִין בַּיימֶער מַחֲמֶת זַייעֶר הוֹכְקַייט הַאקְט מֶען זַייא אָפּ צוּא בְּנִינִים אוּנ דָאס גְרָאז פוּן
דִיא גֶערְטֶנְעֶר וָואס זַייא זֶענִין נִידֶערִיג רִירְט זַייא קַיינֶער נִיט . זֶעה אִין דֶער תּוֹרָה אַבְרָהָם אָבִינוּ
ע"ה וָואס עֶד הָאט זִיךְ גִיגְלִיכֶען צוּא עֶרְד אוּנ אַשׁ הָאט עֶר זוֹכֶה גִיוָוען צוּא זַיין אַיין מֶרְכָּבָה צוּא
דֶר שְׁכִינָה · נְבוּכַדְנֶצַּר הָאט זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה גְהַאלְטִין אוּנ הָאט גִיזָאגְט אִיךְ וָועל אַרוֹף גַיין אוֹף
דֶעם הִימֶל הָאט דֶר נָבִיא גִיזָאגְט דוּ וָועסְט נִידֶערִין אִין גַיהֶנָם אַרַיין נַהַ וַוייל עֶר הָט זִיךְ נִיט בַּעַל
גאוה

יועיל לכל דעפר ואפר מעורב אין שום הנאה ממנו דכתיב ואנכי עפר ואפר זכה להיות מרכבה לשכינה מעלה שאין למעלה ממנו וסמא"ל שהיה בשמים ונתגאה ומרד בבוראו השליכו הקב"ה לארץ · נבוכדנאצר נתגאה ואמר אעלה על במתי עב אך אל שאול ירד · הרי כל המתגאה ירד והמשפיל עצמו עולה · ראה לנח על שלא נתגאה באנשי דורו זכה לעלות למדרגת אדם הראשון יציר כפיו הקב"ה להיות אב לכל באי עולם דכלם בשם בני נח מתכנים דכל המשפיל עצמו מגביהים אותו מן השמים כדאיתא בזוהר פ' חיי שרה (דף קכ"ג) תוספתא זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא ה כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא והכי פתח רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר דכתיב ויהיו חיי שרה וכו' מאה דאיהו חושבן רב כתיב ביה שנה זעירו דשנין חד אזעיר ליה שבע דאיהו חושבי זעיר אסגי ליה ורבי ליה דכתיב שנים · ת"ח דלא רבי קב"ה אלא לדאזעיר ולא אזעיר אלא לדרבי זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב בעלויא לדהוא עלמא עכ"ל · ואל יאמר אדם הנני קונה מדת השפלות כי רבה ויקרה היא ואלך בדרך שלבי חפץ אחר תענוגי בני אדם לשתות במזרקי יין ושפלותי יגן עלי · הבט וראה בנח אחר שהתורה העידה עליו מצדקתו ותמימותו דכתיב נח איש צדיק תמים וצדיק תמים כולל שפלותו וענותנותו ועכ"ז כיון שנמשך אחר היין כמה נתבזה עד שהכתוב קראו איש אדמה כלומר איש כולו אדמה כאחד הרקים מחובר להומר והכתוב מילל עליו דכתיב ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל וכו' · י"ג ווי"ן נזכרים בענין היין לשון וי ויללה כאחז"ל · שא נא עיניך וראה מ"ש מוהר"מ אלשי"ך ז"ל במוסר היין פ' נשא (דף למ"ה ע"ג) וז"ל תוכחת מגולה לסובאי יין וזוללי בשר וגם בקרב ביתם ומה גם למתקדשים ומתועדים אל החניות כי יקראו איש את רעהו אל תחת הגפן ואל תחת התאנה ותחת כל עץ רענן נצב על עין המים באמור אליו לכה נרוה דודים עד הבקר מיין הרקח נתעלסה באהבים באשישי ענבים ו כי במה יודע איפוא כי אנשים אחים אנחנו באהבה מסותרת אם לא נגילה ונשמחה יחד ביין ישמח לבב אנוש כי כוס בידך מלא מסך אף שמריה אשתה למען בריתך וגם עליך תעבור כוסי רויה ולקחתי מנהתי מידי למעני ויהי הקשר אמיץ ביני וביניך אהבת עולם מעתה ועד עולם כי נזכור אני ואתה עת יושבים צמדים שותים במזרקי יין כוס מלא ברכת ה' מלא הין וגם אתה אלי על הין הין ופי פערתי ואשאפה פעם אחד ולא אשנה כי לזאת יקרא חפצי בך וגם אתה את קבעת כוס המתי שתית מצית ומי כמינו ריעים אהובים אהבת עולם לא תשכח · ויקומו ויעשו כן המה וריעיהם כיוצא בהם ויהמו בבואם לשתות ושתו ולעו וירם לבם

ה המשפיל עצמו בעולם כזה : ו כוסות יין :

גאָוה גיהאלטין האט ער זוכה גיווען צוא קומען אוף דער מעלה פון אדם הראשון אזוא וויא אדם הראשון וואס איז גיווען דר פאטער פון אלע מענטשין אזו אוך נח ווארום אלע לייט ווערן גרופן מיט דעם נאמין (בני נח) דיא קינדער פון נח ווארום דר וואס מאכט זיך נידעריג הייבט מען אים אוף פון דעם הימל אזו וויא עס שטייט אין זוהר · זכאה וואול דעם וואס מאכט זיך קליין אוף דר וועלט דר איז זייער גרוס אוף ייעניר וועלט האט רב מתיבתא גיזאגט דער וואס איז קליין דער איז גרוס אונ דער וואס איז גרוס איז קליין גאט ב"ה מאכט גרוס דעם וואס מאכט זיך קליין אונ מאכט קליין דעם וום מאכט זיך גרוס וואל דעם וום מאכט זיך קליין אוף דר וועלט איז ער גרוס אוף יענר וועט · ואל דער מענטש זאל ניט זאגין איך וועל מיך שוין פירין אין דער מדה פון ענוה ווייל זיא איז זייער טייער נאר איך וועל טאן וואס מיין הארץ גלוסט תענוגים אונ טרינקן פיל וויין אונ מיין ענוה וועט מגין זיין אוף מיר גאט זאל ניט מיך שטראפין · לוג אבר אונ זעה אין נח וואס איז גיווען איין אנגצר צדיק אונ זייער נידריג בייא זיך פון דעסט וועגין אז ער האט גטרונקין פיל וויין איז ער מבוזה גיווארין ביז דער פסוק רופט אים (איש אדמה) ער איז בהעפט צו דער ערד · זעה וואס ר' משה אלשיך שרייבט · עס איז איין מוסר צוא דיא וויין זויפירם אונ פלייש פרעסרם אין אייגעני הייזר נאך מער צו דיא וואס טוען זיך איין זאמלין אין די גארקעכין דען אייניר טוט רופן דעם אנדרין אונ זאגט צוא אים קום אונ לאמיר זיך ניין אן זעטין ביז אין דער פריא מיט וויין מיר וועלין זיך פרייען מיט בעכיר וויין ווארום דורך וואס וועט מען וויסין אז מיר זענין פריינד נאר אז מיר וועלין בגאנד טרינקין וויין וואס ער מאכט פריילך דאס הארץ עס וועט זיין צווישין מיר אונ דיר איין אייביג ליבשאפט מיר וועלין גידענקין וויא מיר זענן גזעסין אונ האבין גטרונקין וויין זייער

והיו כל איש מהם כמיהו בפרעה חשוב בעינו כמלך כי תירוש יניבב ובין חמר אל מי תרמיתי ואשוה יאמר ובגובה לבו ישתרר גם ישתרר על השתיה כדת גבורים לשתות יין · והנה כאשר יראה הרואה אותם בראשיתם צידה ברך יברך כי יראה על כל כוס וכוס תילי תילים של ברכות זה יאמר בנטויתו את ידו אל נביע הקצף ז כה לחי תעמוד חי בשמחתך ביום חתונתך וזה ישיב ויאמר גם את בדם בריתך כהנה וכהנה ק׳ ברכות הערוכות בפיהם ובשפתותיהם אף כמרעיתם וישבעו יצא לבם ויחלו לשתות בכלים מכלים שונים רבים ונכבדים מהראשונים וימלאו את כליהם כאשר יכלו שאת עד יגר מזה ואז יתהלל המתהלל באמת באמור מי כסתי גבור לשתות יין במדה טובה מרובה ובמדה שאדם מורד בו מודדין לכל אחד מהמסובין עד יצא מאפם ומכל היוצא מפיהם כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום · ואז למי אוי למי אבוי זה נופל כשוכב בלב ים וזה קם והכה את רעהו באבן או באגרוף וזה יצוא יצא ומקלל אשר שתה וישברו עמו עד ששמחה לתוגה נהפכה וגם אהבתם כבר אבדה ויסירו את כבודם בפי חזיר בצואה עוברת ונחת שולחנם צואה בלי מקום עד אפס מקום והן זאת רעתם כי מר הרכה והענוגה שבערותיהם במנעמיהם · זולת שתים רעות אשר אלה ביין שגו בגזל ועריות · כי במשוך איש ביין את בשרו יבא עד ככר לחם ומלסטם את הבריות כי על כן צוה לנו יתברך להטית בן סורר ומורה כי מוטב שימות זכאי וכו׳ · וגם לץ היין הוסה זיסה כי מפנק ביין את בשרו האספסוף אשר בקרבו יתאוה תאוה ולגלות בשר ערוה כי בהשליך נפשו אחרי גוו נמשל כבהמות נדמה וכו׳ עד יחדו ירננו כי ישישו בני מעיהם בכל היוצא מפיהם כדבר אחת הנבלות וסה ירמזון עיניהם אשר הם זתים אהריהם כי יחמדו

ז כלומר שמניף קנף כקנ״ס על ספונס :

פֿיל דאָס ליבשאפֿט ווָעט אייבּיג ניט פֿר נָעסטן ווָערין · אוג זיי דָר היצין זיך פּוּן דָעם ווַיין אוג ווָערן דוּל אוג טשוּנָע אוג זַיער האַרץ ווָערט דָער הוּבּין אוג אִיטְלִיכיר פּוּן זַייא ווָערט בַּייא זיך חָשוּב אַז ווִיא פֿרָעה ווָארוּם דָער ווַיין מַאכט אִים ריידין אוג טוט זָאגן צוּ ווָעמען זָאל מָען כּיך גְלַייכין · הנה אוג דָער ווָאם זָעהט זַייא אַז זַייא בָּענְטשׁן אַיינם דָאם אַנדרי אוֹף אִיטְלִיכין כּוֹם ניט אַיינָר דָעם אַנדרין פֿיל בְּרָכוֹת דָער טוט זָאגן אוֹיף דָעם בָּעכיר ווַיין דוּ זָאלְסט דָער לָעבּין אִיבָּר אַיאר זָאלְסט ווַיין גִיוּגְד אוג דָר אַנדָרָר ענְטפֿערט אִים דוּ זָאלְסט אוֹיך דָר לעבּין אוג פִּיל הוּנדָרט בְּרָכוֹת דָר נָאךְ אַז זַייא ווָערין שׁוֹן זָאט פּוּן דָעם ווַיין גַייט שׁוֹן אַוועק זַייער האַרץ אוג הַייבּין אָן צוּ טְרִינְקן אִין גְרָעסֶרי בְּעכָערָם דָעמְאלְט לוּבּין זַי זיך אַיינָער קָעגן דָעם אַנדָרין אוג זָאגט ווָער אִיז אַזוֹ שְׁטַארְק ווִיא אִיך צוּ טְרִינְקן ווַיין מִיט אַנדָרָן כּוֹם בִּיז דָר ווַיין ניכְט אַרוֹים פּוּן זַייָער כזוֹל מִיאוֹכִי רַייד · ואז אוג דָאמְאלְט דר׳אַפֿאלְט אַנִידָר אוג דָר שְׁטַויט אוֹף אוג שְׁלָאגְט זַיין הַבָּר מִיט אַשְׁטַיין אוֹדָער מִיט דָעם פּוֹיסְט אוג דָר גַייט אַרוֹם אוג שָׁעלְט דִי ווָם הָאבּין גִיטְרוּנְקין אוג הָאבּן זיך מִיט אִים אָן גִישִׁיכְעָרם בִּיז ווִי שְׁמָחָה ווָערְט פַּר קָעָרְט צוּ טְרָאעָרִיגְקייט אוג זַייָער לִיבְשַׁאפְט אִיז אוֹם אוג פַּר בַּייטָן זַייָער כָּבוֹד אִין שַׁאנְד · חוּץ ווָם דָר פּוּן קוּמְט נָאךְ אַרוֹם עָרְגָרי זָאכָן גָנָל אוג נִיאוֹף וָאוּרוּם אַז דָר מָענְש פַּר בְּרָענְגט זַיין צַייט אוג לָאזְט זיך אִין שְׁכּרוֹת אַרַיין ווָערְט עָר זַייָער אָרוּם בִּיז עָר קוּמְט אוֹף בָּעטְל בְּרוֹט אוג עָר אִיז דָאךְ אָבּר גִיוואָגְט צוּ טְרִינְקן בַּגָלוֹתְ עָר לַייט אוג דְרִיבָּער הָאט נָאט גִיהַייסָן טַייטְן אַיין בָּן סוֹרֵר ומוֹרֶה וַייל עָר אִיז נִיוַייגְט פָּרָעסְן אוג זוֹיפְן וָעט עָר בְּוַוּדְאי צום סוֹף בַּגָלָגָן לַייט וָעט עָר דָענְסָמָאלְט גִיטַייט וָערִין דוּךְ דָעם ב׳׳ד הָאט דִי תּוֹרָה גָזָאגְט לָאז עָר בָּעסָער גִיטַייט וָערִין אַז עָר אִיז נָאךְ זַכַּאי אוג ניט אַז עָר וָערְט שׁוֹין זַיין חַייב מִיתָּה אוג אוֹיך זְנוּת קוּמְט אַרוֹים פּוּן שְׁכּרוֹת וָארוּם מַחֲמַת עָר טְרִינְקְט פִּיל ווַיין רַייְט אִים אָן דָעָר יצה״ר צוּ מְזַנֶה זַיין עָר אִיז דָאמְאלְט גְלַייךְ וִי אַבְּהַמָּה וָם הָט קַיין בּוּשָׁה ניט· כי דָעָן ווָער אִיז ווָם הָט אַרַיין גִילָאזְט אִין טְרִינְקן אוג אִיז ריין נְבָּלִיבָּן פּוּן אַיין עֲבֵירָה · אוּנְזָר עָרְשְׁטָער פָּאטָר אָדָם הָרִאשׁוֹן הָט גְזוּנְדִיגְט דוּרְךְ ווַיין וִי דִיא חֲכָמִים זָאגִין דָר עֹץ הַדַּעַת אִיז גִיוָעזָן אַיין בּוּים וָם אוֹיף אִים הָט גִיוַואקְסָן ווַיין טְרוּבָּן הָט חַיָה אוֹים גִיקְוָוטְשְׁט דִיא ווַיין טְרוּבִּין אוג הָאט אִים גִיגְעבִּין טְרִינְקן הָאט עָם גוֹרֶם גִיוָעזָן דָעם טוּט אוֹיף אַלָע מָענְטְשׁן אוג נַח הָאט גְפוּנְגָן חֵן אִין דִיא אוּיגִין פּוּן נָאט דָער נָאךְ הָאט עָר גִישׁוּלְדִיגְט מִיט דָעם ווַיין זָאם עָר הָאט גְטְרוּנְקן אוג אִיז גְשְׁטְרָאפְט גִיוָואָרן · אוֹךְ נָדָב וַאֲבִיהוּא דִי קִינְדָר פּוּן אַהֲרֹן זָענִין אַרַיין גִינַאנְגָן אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוֹת גְטְרוּנְקן ווַיין זָענִין זַייא גִישְׁטְרָאפְט נָעזָאךְ · אוג אַז אֲפִילוּ דִי לַייט פָּאר

לבותם ויפעלו גויותם · כי מי שלח ידו ביין ונקה · כי אבינו הראשון חטא כאחז"ל גפן היתה
וחוה סחטה ענבים ונתנה לו וימת הוא וכל זרעו · ונח מצא חן בעיני ה' ויאשם ביין ונפגע
ואצילי בני ישראל (בני אהרן) שתויי יין נכנסו ועברו ונענשו ומורם מהם כיוצא בהם · והן אמת
כי אשר שתו וישכרו בימים ראשונים אשר היו לפנינו כאשר נכון היה בית ה' וארמון על משפטו
חטאתם לא כבדה מאד כי רוב טובתם התעה אותם ועל כן רבים שתו נימא · אך עתה כי
הנה בעו"ה רבים ישתו לא נימא כי אל ישמח ישראל אל גיל כו' יראה כי אזלת יד כי נפלה עטרת
ראשיני וגלינו מארצנו ומי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות ברע ובושת הפנים כיום הזה
כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו · ואף לזאת יחרד כל לב כי מה ראו על ככה ומה
הגיע אליהם השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו יין להתהולל בו · ולו חכמנו נשכילה זאת
קרענו את בגדנו ונלבש שק ואפר ונזעק זעקה גדולה ומרה עד פור התפוררה גוייתנו ואדמתנו
ויקרא זה אל זה ויאמר לכו ונשובה אל ה' בצום ושק ואפר ואל תתן פוגת לו עד יכונן ועד
יקים את סכת דוד הנופלת ולא די שלא יעשה כן כי אם שתחת היותם כאבלי אם ח כל ימיהם
ולבלתי מלא שחוק פיהם הלא יאמרו נקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר ולא אמרו איה
ה' היש ה' בקרבנו אם אין · כי עונותינו היו מבדילים בינינו ובין אלהינו הלא נכלם כי אוי לאותה
בושה אוי לה לאותה כלימה ואבחר דרכי ואתנה שכר לאובד ויין למרי נפש ואשבה משומם
ואבכה בצום נפשי ואפר כלחם אוכל ושקויי בבכי עד ישקיף וירא ה' מן השמים לתקן עולם
במלכות שדי וישמח ה' במעשיו וישראל ישמח בעושיו עכ"ל · גם שא נא עיניך וראה מ"ש
הסמ"ג ז"ל (דף י"ד ע"א) על מצות השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך בענייני גאוה וענוה
וז"ל אזהרה שלא יתגאו בני ישראל כשהקב"ה משפיע להם טובה ויאמרו שבריוח שלהם
ועמלם הרויחו כל זה ולא יחזיקו טובה להקב"ה מחמת גאונם שעל זה עונה זה המקרא ואומר
בפרשת ואתחנן ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וכו' ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח
וכו' · וזה הפירוש שפירשתי מפורש בסמוך פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת

ח כמי שמתאכל על אמו :

צייטן האבען יוא גטרונקין וויין איז נאך דס בית המקדש געשטאנען אונ זיי האבין פיל גוטס גהאט
איז דיא עבירה נאך ניט אזו גרויס גיווען מחמת זייער פיל גוטס האט זייא פאר פירט · אך אבער
אצונד אז בעו"ה דאס בית המקדש איז חרוב גיהער מען בוודאי ניט צו טרינקן ניט אזו אן שיכרין
זיך ויארום די קרון פון אונזר קאפ איז אראפ גיפאלין אונ מיר זענין פר טריבן גיווארן אונ וועלכער
וואס בגערט לעבין אונ האט ליב זיינע טעג דר דארף זעהן אין דעם בייז אונ די בושה וואס הט אונז
גיגרייכט פר צייטען דען אונזער לייב איז איין גיבונן ביז צו דר ערד עס איז באהעפט אונזר בויך
צו דער ערד אונ אויך אויף דעם גיהער ציטרין איטליכעס הארץ אויך די מענטשין וואס פרייען זיך
אז זייא גפינען וויין צו טרינקען אונ אן צו שיכרין זיך מיט אים · ולו אונ הלואי וואלטין מיר גיטאן
מיט הכמה אונ גזאגט לאמיר ווידער קערין צו גאט מיט פאסטין אונ תשובה דאס גאט ב"ה זאל
אן ברייטן אונ אוף ריכטן דס בהמ"ק ניט גינוג ווס זיי טוען ניט אזו זאגן זיי נאך לאמיר קופן וויין אונ
לאמיר זיך אן טרינקן מיט אלטן וויין אונ דעם אנדרן טאג טוען זיי אוך אזו אונ פארכטן ניט פר גאט·
כי דען אונזרי זינד האבן גימאכט אצווישן שייד צווישן אונז אונ צווישן אונזר גאט פר וואר מיר וואלטן
זיך גידארפט שעמן דען וויי איז צו דר בושה וויי איז צו דר שאנד נייערט מען גיהער צו געבין וויין
צו אזעלכין וואס האט אביטער גמיט אונ צו מעורר רחמים זיין ביז גאט וועט זיך דער בארימן צו
פארעכטין די וועלט דורך זיין אלמעכטיגן קוניגרייך אונ גאט וועט זיך פרייען מיט זייני ווערג אונ
דיא ישראל וועלין זיך פרייען מיט זייער בשעפר · גם אויך זעה ווס דר (סמ"ג) שרייבט פון גאוה אונ
ענוה אוף דער מצוה (השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך) היט דיך טאמר וועסטו פאר געסין גאט
דיין גאט · שרייבט ער דאס איז איין פאר זאג אז דיא ישראל זאלין זיך ניט בעל גאוה האלטין אז
גאט ב"ה גיט זייא פיל גוטס אונ זאלין ניט זאגין אז דורך זייער כח אונ מידעקייט האבין זייא דס
אלץ מרויח גיווען אונ וועלין ניט מחזיק טובה זיין צוא הקב"ה דען אוף דעם שטייט אין פסוק (ובתים
מלאים כל טוב אשר לא מלאת) אונ הייזר ווס זענין פיל מיט גוטס ווס דו האסט זייא ניט דער פילט
(ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח) אונ וועסט עסין אונ טרינקין היט דיך טאמר וועסטו פר געסין
גאט דיין גאט אונ דער פירוש שטייט אין פסוק (פן תאכל ושבעת) טאמר וועסטו עסין אונ וועסט

ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים וגו' ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. ומבאן אזהרה שלא יתגאה האדם במה שחננו הבורא הן במיפן הן ביופי הן בחכמה אלא שיש לו להיות עניו מאד ושפל ברך לפני ה' ואנשים תהודות לבוראו שחננו זה המעלה. ובמוסר השירה כתיב הלה' תגמלו זאת וגו' הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך. ושבח הכתוב הענוה שנאמר והאיש משה עניו מאד. ואמרינן בירושלמי דמסכת שבת פ"א מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסולייתה ס שנאמר ראשית הכמה יראת ה' וגו'. ונאמר עקב ענוה יראת ה' ואף שתשרה שכינה על הענוים שנאמר את דכא ושפל רוח. ודרשינן במסכת סוטה שכל המשפיל עצמו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שתפלתו מקובלת שנאמר לב נשבר ונדכה וגו'. ואני דרשתי עוד כי אפילו משאלות לבם ותאוותם שומע הקב"ה ומפלא רצונם ואע"פ שלא התפללו על זה שנאמר תאות ענוים שמעת ה' תכין לבם תקשיב אוניך תפלת ענוים לא נאמר אלא תאות. תכין לבם כלומר מה שהושבים בלבם. צאו וראו מה שפירש דוד מלך ישראל ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם כלומר יש לי לדמות עצמי לתולעת שהוא תחת העפר בחרפה כך כשאדם מת העפר למעלה מראשו ולכך היה שפל לפני האלהים שהיה מפזז ומכרכר לפני בוראו כמו שאמר למיכל והייתי שפל בעיני ולפני אנשים כשקלל אותו שמעי בן גרא אמר הניחו לו וכל זה גרמה לו הענוה היתירה. והאריכו רבותינו בגנאי גסי הרוח במסכת סוטה שנקראו הועבה כדכתיב תועבת ה' כל גבה

כ פיסוק למנעלס :

לב וְעָרִין אוֹג וְעִקְּבְתָּ הָאֵבִין פִּיל גּוּטֶם (ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה) אוֹג דוּ וְעִקְּבְתָּ וְאֵגִין אִין דַיין הָאֶרְץ סַיין קְרַאפְּט אוֹג סַיין שְׁמַארְקִי מַאכְט הָאט כִּיר אַיין גִישַׁאפְּט דָאם גוּטֶם וְאִלְמַטוּ אַזוּ נִיט וְאֵגִין נָאר דוּ וְאִלְסְט גְדַעגְקִין אַז נָאט הָאט דִיר גִינָעבֶן קְרַאפְּט צוּ אַיין זַאמְלִין גוּטֶם. מכאן פוּן דַאנְן אִיז אַיין אַוְהָרָה אַז דָעָר מֶענְטְש זָאל זִיךְ נִיט בְּגַאֲוָה הָאלְטִין מִיט דָעם וָואם נָאט הָט אִים גִיגָעבֶן נָעלְט מִיט שֵׁיינְקִייט מִיט קְלוּג שַׁאפְּט נָאר עַר גְהָער זַיין אַנְדוֹסְר עָנְיו אוֹג נִידְרִיג פַּר נָאט אוֹג לַייט אוֹג צוּ דַאנְקִין זַיין בַּשָׁעפִּיר וָואם עַר הָאט אִים גִיגָעבִין דִי מַעֲלָה. אוֹג דָעָר פְּסוּק לוּבְּט דִי מִדָּה פוּן עֲנָוָה (והאיש משה עניו מאוד) אוֹג מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אִיז זֵייעֶר אַנְדוֹסְר עָנְיו גְוֶוען. אִין יְרוּשַׁלְמִי שְׁטֵייט וָואם דִי חָכְמָה הָאט גְמַאכְט פַּר אֲקְרוּן צוּ אִיר קָאפּ הָאט דִי עֲנָוָה גְמַאכְט פַּר אֵיין טָרִיט צוּ אִיר שׁוּךְ. עִם שְׁטֵייט אִין פְּסוּק (ראשית חכמה יראת ה') דִי פָּארְבִּט פַּאר נָאט אִיז דִי אֶן הֵייב פוּן הָכְמָה אוֹג בַּייא עֲנָוָה שְׁטֵייט (עקב ענוה יראת ה') דִי פָּארְבִּט פוּן נָאט אִיז דִי טְרִיט פוּן עֲנָוָה דִי עֶנָוָה אִיז פִּיל גְרֵעסִיר פוּן (יראת ה') אוֹג דִי שְׁכִינָה רוּעט אוֹף דִי עֲנָוִים דָעָן אַז שְׁטֵייט אִין פְּסוּק אִיךְ וְעֵל רוּעֶן מִיט דָעם וָואם הָאט אַנִידְרִיג גְמִיט אוֹג אוֹיךְ דַרְשִׁיתִּי דִיא גְמָרָא אַז דָעָר וָואם מַאכְט זִיךְ נִידְרִיג אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מַקְרִיב אַלֵי קָרְבָּנוֹת וָארוּם עִם שְׁטֵייט (זבחי אלהים רוח נשברה) דָעָר וָואם הָאט אַיין צוּ בְּרָאכִין גְמִיט אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר שָׁעְכְט קָרְבָּנוֹת צוּ נָאט אוֹג נָאךְ מְעֶר זֵייעֶר תְּפִלָּה וָוערְט צוּ גִיהָערְט וִויא עִם שְׁטֵייט אִין פְּסוּק (לב נשבר ונדכה) אֵיין צוּא בְּרָאכִין אוֹג אַיין צוּ שְׁטוֹסִין הָאֶרְץ (אלהים לא תבוזה) טוּט נָאט נִיט מְבַזֶּה זַיין. ואני מְעַן קָען דַרְשָׁנִין אַז נָאט הָעָרְט צוּ אֲפִילוּ זֵייעֶר גִיבָּעט פוּן דָעם הָארְץ אוֹג דָעָר פִּילְט זַיעֶר וִוילִין הָאטְשִׁי זַיי זְעִנִין נָאר נִיט מְהַפְּלֵל דְרוּיף וִוי עִם שְׁטֵייט (תאות ענוים שמעת ה') דָאם גְלוֹסְטִיקִייט פוּן דִי עֲנָוִים הָאטְמוּ נָאט צוּ גִיהָערְט כְּלוֹמַר הָאטְשִׁי זַיי בְּעטִין נָאר דְרוּיף נִיט נָאר זַיי גְלוּסְטִין דָעָר צוּ הָעָרְט עִם אוֹיךְ נָאט צוּ. צאו וראו זָעה וָואם דָוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיזָאגְט (ואנכי תולעת ולא איש) אִיךְ בִּין אַיין וְוערְמִיל אוֹג קַיין מֶענְטְש גְלַייךְ זִיךְ צוּ אַוְועֲרְמִיל וָום אִיז אוּנְטֶער דֶר עֶרְד אַזוּ אוֹךְ אַז דֶר מֶענְטְש שְׁטַארְבְּט אִיז דִי עֶרְד הָעכֶר פוּן זַיין קָאפּ אוֹג דְרוּם הָאט עֶר זִיךְ נִידְרִיג גִיהַאלְטִין פַּאר נָאט אַזוּ וִויא עֶר הָאט גִיזָאגְט צוּ זַיין וַוייב מִיכַל אוֹג אִיךְ בִּין נִידְרִיג אִין מַיינָע אוּיגִין אֲקָעגִין גָאט אוֹג אַקָעגִין לַייט אִיז עֶר אוֹיךְ נִידְרִיג גִיווֹעֶן וָארוּם אַז (שמעי בן גרא) הָאט אִים גִישָׁאלְטִין הָאט עֶר גִיזָאגְט לְאָזְט אִים שָׁעלְטִין אוֹג הַרְגִיתִּ אִים נִיט. והאריכו אוּנְזֶרי חוֹל הָאבִין זֵייעֶר פִּיל גִישְׁרִיבִין אִין דָעם גָאנְצִי פוּן בַּעֲלִי גַאֲוָה דָעָן וִי וָערִין אַן גִירוּפִין אוּם וִידְרִיג אוֹג וָעלִין נִיט וָעקֶן אִין דָעָר נָחָמָה פוּן צִיון אוֹג אוּנְזֶרי הַכְּמִים זִ"ל

לב ולא יראו בנחמת ציון כדכתיב כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוסיף לגבהה
עוד בהר קדשי והשארתי בקרבך עם עני ודל והסו בשם ה׳ ואינו רוצה לומר עם עני
ממש שהרי כתיב לי איים יקוו ואניות תרשיש בראשונה להביא בניך מרחוק כספם
וזהבם אתם אלא ר״ל עם עניו וכן תרגם יונתן עם ענוותן · ואמר בספר משלי גאות אדם
תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד ואמרו רז״ל מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה
ומותר האדם מן הבהמה אין כי אם עבודת הבורא יוצר הכל ולעשות לו נחת רוח עכ״ל ·
ולמה יתלבש האדם בגאוה שהוא לבוש מלכו דכתיב ה׳ מלך גאות לבש בהיות הדבר
גלוי ומפורסם לכל מי שיש לו מוח בקדקדו שהלובש פורפירא של מלך מתהייב בנפשו
ונמצא זה הורג עצמו בידיו ונדון במשפטי גיהנם עם חבריו המאבדים עצמם לדעת · נקוט
כלל זה בידך שכל המתגאה כל ימיו מכאובים ודאוגים כי הוא מרוב גאותו ורום לבבו כלם
באין נגדו וכאלו חייבים לעבדו ולקום מפניו כעבד לפני רבו ולישב ראש על כל נשא ורם בין
זקן ונשוא פנים בין כ״ג הנכנס לפני ולפנים · ובעיני כל רואיו חשוב כקליפת השום ואין מי
שישגיח עליו לכבדו כנפל טמון ובבואו במקום אנשים אפילו קטן שביניהם לא קם ולא זע ואם
ידבר אין שומע ובראותו בזיונו מחזיר עורף להלוך הלאה ואין אומר ואין דברים מאיש או תינוק
לשלחו לשלום · ובראותו כך כלימה יכסה פניו וכראש פתנים בקרבו מרוב בושתו כי כפי גאותו
וחשיבותו בעיני עצמו כל זה קוצים כסוחים בצדו · ונמצא שכל עת ורגע מתמלא עברה ולבו
מלא דאגה ורוב שמחתו תוגה באומרו איך איש שר ואוהב חושבים אותו כאויב · ומאורעות
אלו תמיד לו ערב ובוקר וצהרים עד שמרוב צערו נופל על ערש דוי · צועק אוי ואין עונה וכדי
שירחמו עליו מודה ומכריז ואדם אין ואין עונה באומרם לא כן בדיו כ אלא מפני שקרקע עולם
הזיקתו · והחיים הרחיקתו מודה ועוזב ובאמת הוא כוזב · ואם יקום ממטתו ישוב לשטותו ·
ומניחים אותו סולד בחילה אולי יהיה לו מחילה · ואם ימות באולתו מיתתו כפרתו והוא משתומם
על כ לא אמת כזכיו ·

האבין גיזאגט זאיי זייער נידעריג בייא זיך ווארום דאס האפען פון אמענטש איז
ווערים אונ דאס וואס אמענטש איז בעסר פון אבהמה איז גאר נישט נאר ווען ער דינט דעם
בשעפיר אונ טוט אים אן נחת רוח · ולמה אונ ווארום זאל דער מענטש זיך אן קליידין מיט גאוה וס
דאס איז דאס קלייד פון איין מלך ווארום עס שטייט גאט ב״ה קינינגט ער איז אן גיקליידיט מיט גאוה
אונ די זאך ווייסט דאך איטליכיר אז דער וואס קלייד זיך אן אין דעם מלכות קליידר איז חייב מיתה
ממילא דער וואס האלט זיך בעל גאוה הרגית זיך אליין אונ וועט גימשפט ווערין אין גיהנם מיט
אזעלכי וואס הארגינין זיך אליין · נקוט דעם כלל נעם דיר אז דער וואס האלט זיך בעל גאוה האט
ער אלי זייני טעג קריינקונג אונ דאגות ווארום מחמת זיין גאוה אונ זיין שטאלץ זענין אלי מענטשן
קעגין אים ווי נישט אונ ער דעט זיך איין גלייך וויא אלי זענן מחויב אים צו דינין אונ אויף צו שטיין
פאר אים אזו ווי אקנעכט שטייט אויף פאר זיין האר אונ זאל זיצין העכיר פון אלי גרויסי לייט אונ
באמת איז ער חשוב בייא דעם וואס זעהט אים ווי איין שאליכץ פון קנאביל אונ עס איז ניט דא
אזעלכיר וואס זאל פרעגין אויף אים אונ אז ער קומט צווישין לייט אונ טוט ריידין וויל קייניר ניט צו
הערין אונ אז ער זעט זיין בזיון קערט ער זיך אום אוועק צו גיין אונ קייניר זאגט אים ניט גייא גזונד ·
ובראותו אונ אז ער זעט אזו ווערט בדעקט זיין פנים מיט שאנד אונ פון וועגין בושה איז אים איניוויינג
אזו ביטער וויא גאל ווארום לויט בייא אים איז אפ גישאצט זיין חשיבות אונ זיין גאוה איז דס
אלץ בייא אים וויא דערניר אזו איז ער אלי צייט פיל מיט צארין אונ זיין הארץ איז פיל מיט דאגה
אונ דאס טרעפט אים אלי טאג ביז דאס פון וועגין זיין פיל צער פאלט ער אין איין קריינק אריין אונ
ליגט אויף דעם קראנקין בעט · צועק ער שרייט ווייא אונ קייניר ענטפערט אים איז ער מתודה אונ
שרייט אונ קייניר קערט זיך צוא אים ניט ווארום זייא זאגין וואס ער איז מתודה איז
ניט באמת נאר מחמת ער איז קראנק איז ער מתודה אונ פאר לאזט אלע זייגע מעשים
אבער אז ער וועט אויף שטיין פון זיין בעט וועט ער ווידער קערין צוא זיין שטות אונ לאזין
אים ליגין אין פארכט אונ ציטרניש · אונ ער פאר ווינדערט זיך אויף דעם וס ער זעהט דא · והוא
אונ ער זאגט וויא זאל אזו אמענטש וויא איך ליגין אליין אונ אז ער טוט זעהן אז קייניר קערט זיך
ניט צו אים שיקט ער נאך דאקטורים אונ אז ער האט קיין נעלט ניט פאר קויפט ער זיין קלייד

פאמיר

על המראה איך איש כמוני בדד כאיש אשר שודד · ובראותו כן על ידי ממן כל רופא הוא דורש· ואין לו מיכר לבושו · אולי יעלה רפואה למחלתו אשר גרם בגאותו · ולמה אתה בן אדם בונה בגאותך בית מושב· רופאים ומשכנות וקנות המיזרות ל בלבנה · הבאות להרים קינה באוי ואבוי · על כל בית ומבוי · בהבל שבפיהן מקוננות ובלבן מלות שונות בוכות בעיניהן ושמיח שמחות בקרביהן · מצריקות בפיהן ברוך מי שגזר כך לכל בריה ומתי יבא אבילת הבראה לקיים מצות מנחם אבלים באומרן להן האדם הבל הבלים קחו נחמה בלבבכם כי כך יארע לכם זקן ונער הכם ואיש בער :

פרק ג יבין הקורא ויסתבל השומע אתה בן אדם קח נא מפי מוסר ושים אמרי בלבבך שא נא עיניך וראה בתכונת גופך וממנו תלמוד ליישר אורחותיך יראו עיניך הליחה הניבעת מנחיריך והסיס הסרוחים המתהוים בגופך ומקור השתן והרעי היוצא ממנו בחיים חיותו ובהתגבר על חיים מבעי שבו קצת חמימות מטיני הקדחת המקריות המתגלגלות ובאות משנה פניו ותשלחהו לחרשות וארמון קומת הגוף תשפילהו לעי מפלה · ואם פרוח יפרח בעיד בשרו שאת או ספחת או אם יקרהו מפגעי הזמן פצע וחבורה ומכה טריה משימהו כנבלה מוסרחת אשר מריחו ינוסו למרחקים בהכרזה וטמא טמא יקרא ועליו ישרוק הזבוב ויתגבר הרימה חמרים המרים והבאש ערשו ועל ליבן סדיני מטתו בהרות בהרות בכתמי הנדה מדם הסרחון הגובע ממנו והוא כהלל דוכם בלי הרגשת הרבור וכגולם בלי צורה וכנוד נפוח מבלי שיוכל עין רואה להעיד על צירת פניו עם החוטם והוא גונח בקרבו לצמאון הטים מאש הקורתת בו כתנור בוער ואין נשיכתו נשמעת אפילו לקרובים אליו מרוב הולשתו ורקות הנשיכה כדי שימלאו שאלת תאותו ויכלה בהולה ולא יהמול עד שיצא נפשו חבל בחבל כחבלי היולדה · ואם יארוך בהילי יכים רבים על מטתו יראו עיניו כידו א וחמת שדי ישתה ביסים הרבים ההם ויצטמק גופו עד שיראו לחיץ בליטת עצמותיו ואבריו כאלו שתה מי המרים המארירים בסוטה וישתנה צורתו ויתהפך כקוף בפני אדם וכל רואיו לא יכירוהו · ואפי׳ אשתו ובניו המורגלים עמו יכחשו בו לאמר אין זה אבינו אשר גדלנו ואשתו מיללת ואומרת אוי כי איננו כי כקטן הנולד

ל נכים פתקנות לפוות לפור הלכם א שבנו :

טָאמִיר וָעט עָר זִיךְ דָער טִיט קָענִין הַייליִן וואם עָר הָאט גוּרָם גִיוָוען טִיט זַיין נַאָוה · אוּן דוּא סָענְטָש וָואוּרום וָאלְקָטוּ דוּרְךְ דַיין נַאָוה בּוּיען אַיין הוּזן דִיא דָאקטוּרִים וָאלִין דָארְט וִיצִין אוּן דִיא אַלְטִי וויבָּר וואם קוּמָן קָלָאגִין טִיט וַיינָר מוּיל אוּן אִין הָארְץ הָאבִין זַיא אַנְדרי דַייד טִיט זַיעָרי אוּיגִין וויינִין זַיי אוּן אִינְווַיינִיג פָּרַייאן זַיי זִיךְ אוּן זָאגִין וָען וָעט עָר שוין שְׁטַארְבִין מִיר זָאלִין כְּקוּיִם זַיין דִיא טְצָוָה פוּן צוּא טְרַייסְטִין אֶבלִים מִיר וָעלִין צוּא זַיא זָאגִין דָער מָענְטָש אִיז גָאר הָבל :

נָעכְט אַטָרַייסְטוּנג אִין הָארְץ · דְרוּם גִידָענְקְט אִין דִיר דָער מָענְטָש זִיךְ נִיט בָּעל נַאָוה הָאלְטִין :

פרק ג יבין הקורא עָר זָאל פָּאר שְׁטַיין דָער וואם לִיינָענְט אוּן זָאל קְלוּג וָוערִין דָער וואם הָערְט דוּא מָענְטָש נָעם אַן מַיינִי שְׁטָרָאף אוּן טוּא מַיינִי דַייד אִין דַיין הָארְץ בַּאטְרַאכְט דַיין גוּף וָעכְטוּ דִיךְ לָערְנִין גוּט צוּ מַאכִין דַיינִי וָענְגִין לָאזִין דַיינִי אוּיגִין זָעהָן דִיא לִיכְה וואם קְוועלְט פוּן דַיין נָאוּ אוּן דִיא טִיאוּם וַיאסִיר וואם וָערְט אִין דַיין גוּף אוּן וואם עָם נַייט אַרוּים פוּן דִיר בַּייא דַיין לָעבִין וכהתגבר אוּן וָעהן עָם שְׁטַארְקְט זִיךְ אַבִיסָעל הִירן פוּן דִיא מִינִי קַרְדַת וואם קוּמְט אָפְט אוּף דִיא לַייט וָערְט שוין פָּאר עָנְדָרְט זַיין פָּנִים אוּן זַיין גוּף וָערְט אַיין גִיבוּיגִין אָדָר וָעהן עָם שְׁפָּרָאצְט אִין זַיין לַייב אַגִישְׁווִילְעכְט אוֹוואוּנְד אַבִייל אָדָר אַמַכָּה מַאכְט עָם אִים אַיין רִיחַ רַע אַנְטְלוֹיפִין דִיא מָענְטָשִין פוּן אִים אוּן דִיא פְלוּגִין טוּעָן אוֹיף אִים שְׁמוּצָרִין קְלוּיבָּען זִיךְ אוֹיף אִים אוּן זַיין בָּעְט וָערְט פָּאר מִיאוּכְט · והוא אוּן עָר וָערְט אַז וִוי אָדָער שְׁלָאנְגָער טָעָן פִּילְט נָארְנִט זַייני רַייד אוּן וָערְט חִיא אַיין שְׁטִיק רַיים קַיין מָענְטָש קָעָן אוּם נִיט דָער קָענִין אוּן עָר טוּט זִיפְצִין פוּן דָארְשְׁמִיקִיט פוּן דִיא הִיץ וואם בְּרָענְט אִין אִים אוּן זַיין קוֹל וָערְט נִיט גִיהָערְט טָעָן קָעָן נִיט הָערִין זַייני רַייד מָחַמַת שְׁלָאפְקִיט אוּן זַיין אָטוּם נִיט וַיינָר שְׁטִיל בִּיז דִי נְשָׁמָה נִיט פוּן אִים אַרוּים טִיט נְרוּים וַייא סָוּנ · אוּן אַז זַיין קְרַייגְ גִידוּיעָרְט פִיל מָעַ זָעהָם עָר זַיין בְּרָאךְ אוּן זַיין גוּף וָערְט אַיין גִישְׁרוּמְפִין בִּיז זַייני בִּייגִיר וָערִין אַרוּים גִיזָעהָן גְלַייךְ אַז זַיין גִישְׁמָאלְט וָערְט פָּר עָנְדָרְט אוּן אוֹיס וויא אַיין אַף אוּן אַלַי וואם זָעהָן אִים דָער קָענִין אִים נִיט וואלִי אוּן אָפִילוּ זַיין וַייב אוּן קִינְדָער וואם זָענִין טִיט אִים גִיוואוּנְט גִיוָוען לִייקִינִין אִין אִים אוּן זָאגִין דָאם אִז נִיט אוּנְזָר פָּאטָער אוּן זַיין וַייב קָלָאגְט אוּן זָאגְט וַייא גִישְׁרִיגִין עָר אִיז שוין גִישְׁטָא דָען עָר אִיז גְלַייךְ וַיא שְׁקִינְד אוּן דָאם וואם שוין

הגולד דמי ותואר פנים אין לו וכנפל טמון בתוך מטתו מוצנע וחדל אישים בבטול ההרגשות ומניעות החושים עד יקוצו מפני חייו ומרבים עליו בתפלה בארבע פינות הבית לפנות הבית ממנו ולבערו מן העולם ושישוב לעפר כמו שהיה · ולאיש אשר אלה לו ואשר כזה יקרה לו איך יתפאר בתואר צורתו ואיך יתרומם בגופו המפואר וברום קומתו ואיך יתגדל בזרוע עוזו לאמר ידי רמה וכח עוצם ידי עשה לי את החיל הזה · ואיך יתגאה ברוב עושרו ובבגדי החמודות שעליו ואיך ישמח בהתגברו על חבירו על שער בת רבים ואיך יגיל בטובו ורוב בניו ואיך ישיש בכבוד שמקבל מאחרים ואיך יתחזק בבריאותו ואיך ירים קול בכעס על חבירו ואיך ירגיל עצמו בטעימת המעדנים ובמשתה היין · ואיך יתאוה לטיולים בגנות ופרדסים תחת כל עץ רענן בשקתות המים במקום נהרים יאורים תחת צללי אלה ואלון לשמוע שריקות קול צפור כל כנף ואיך יתקן ערשו בסדיני פשתן הדקים ואיך יתעדן בשינת השחר ואיך יערב לנפשו קול שרים ושרות ואיך יתיפה בקשוטי היופי ואיך יסוך בשרו בשמן המור ומיני ריח הטוב ואיך ישמח בצחות לשונו ואיך יחליץ עצמותיו בקלות המרוצה אשר ברגליו כאחד הצבאים אשר בשדה ואיך ימלא שחוק פיהו · כיון שעל כל זה נופל הצער והדאגה והיגון והמניעה והביטול כנז"ל · ועתה שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך ויכלו בטוב ימיך ושנותיך בנעימים ותקבל שכר טוב בעמלך בעה"ז ובעולם שכלו טוב עולם שכלו ארוך בעשותך כל הכתוב לעיל על צד ההיתר והרצון הטוב · יתפאר האדם בתואר צורתו ובצלם דמות תבניתו להלל לשבח ולפאר ליוצר יצורים אשר ברא את האדם מעין דוגמא של מעלה ויכוין על כל רואיו שיעלו צורתו בדעתם עלי משכב להיות להם בנים יפים כמותו לעמוד ביצרם כיוסף וכר' יוחנן דהוה יתיב בשערי טבילה על הכוונה הזאת כנודע · ויתרומם האדם בקומת גופו להיות עומד בפרץ על כל צרה שלא תבא על הצבור להראות קומה ולהטיל אימה על הקמים לצער רבים או יחיד ויתגדל ברוב עוזו להחזיק ביד נמוכי הרוח ולכל נרדף בצרה ולעזור עני ואביון ולכל אלמנה ויתום . ויתגאה ברוב עושרו ובבגדי החמודות שעליו תכלת וארגמן בתתו פיזור לאביונים ולהיות

קיין גישטאלט ניט און ליגט אין בעט און זיין הרגשה איז שוין בטל גיוואָרין ביז זייא וועָרין פאר אומערט פון וועגין זיין לעבין און טוען תפלה ער זאל שוין שטארבין מען זאל אים שוין אויס ראמין פון דר שטוב · ולאיש און צו אמענטש ווס האט דאס דאזיגי אויף זיך וויא זאל ער זיך ברימן מיט זיין צורה און וויא זאל ער זיך גרויס האלטין מיט זיין שיינעם גוף און מיט זיין גרוסי הייך און מיט זיין שטארקייט צו זאגין מיין שטארקיר כח האט מיר איין גיזאמילט דאס גוטס און וויא זאל ער זיך בגאוה האלטין מיט זיין פיל עשירות און מיט די שייני קליידר און ווי זאל ער זיך שטארקין אויף זיין חבר און וויא זאל ער זיך פרייען מיט זיין גוטס און מיט זיינע פיל קינדר און מיט דעם כבוד וואס פרעמדי געבין אים וויא זאל ער ריידין מיט כעס צוא זיין חבר און וויא זאל ער זיך גיוויינין צו עסין זיסי שפייז און וויין טרינקין · ואיך און וויא זאל ער גלוסטין צוא שפאצירין אין גערטנר צו הערין דאס קול פון פייגל און וויא זאל אים זיס זיין דאס קול פון זינגין און שפילין און וויא זאל ער זיך צירין מיט שיינים צירונג און וויא זאל ער זיך שמירין מיט בשמים פון גוטין ריח און וויא זאל ער זיך פרייען מיט זיין לויטר לשון און וויא זאל ער לויפין וויא איין הירש אין פעלד און ווי זאל ער דר פילן זיין מול מיט גילעכטיר אז נאך דעם אלימען קומט צער און זארג און טרוערקייט אזוא וויא פריער איז גישטאנין · ועתה און אצונד הער צוא מיין קול איך וועל דיר איין עצה געבין און נאט וועט זיין מיט דיר און דוא וועסט אוס לעבין דייני טעג און יארין אין גוטין אין זיסקייט און וועסט נעמין אגוטין שכר פאר דיין מידיקייט אוף דער וועלט און אוף עזה"ב אז דוא זאלסט פון דאס אלץ וואס אובין שטייט גינימען אוף איין גוטען ארט דאס איז דר מענטש זאל זיך פרייען מיט זיין צורה און זיין גישטאלט צוא לובען און בשיינען נאט ב"ה דאס ער הט בשאפין דעם מענטש פון דעם גלייכניש פון מלאכים . און דער מענטש זאל זיך דער הייבן מיט זיין גוף אז עס קומט ח"ו איין צרה אוף איין צבור זאל ער צו העלפין און צו ווארפין איין פארכט אוף דיא וואס ווילען מצער זיין פיל לייט אדער איין מענטש · ויתגדל און זאל זיך שטארקען מיט שטארקייט צוא שטיצען דיא וואס האבען אנידריג גימיט און צוא איטליכען וואס ווערט נאך גיאגט פון זיין חבר און צוא העלפין איין ארימאן איין אלמנה און איתום און מיט זיין פיל עשירות זאל

מחזק ביד חושקי תורת ה' תמימה ולהרבות צדקה וג"ח ולהשיל בכים ת"ח ולהלביש ערום מבלי לבוש ולפדות שבוים ולעשות נדבות לכל כלי הקודש ולהוציא הוצאות לקנות ספרים ושילמדו אחרים ולזון ולפרנס לבל שואל ולקבוע ישיבות לחלוק עמהם כזבלון וישששכר. וישמח בהתגבר על חבירו בשער בת רבים אם כונתו לבטל דברי תועה אם דבר נגד עניי עמו או אם הבל יפצה פיהו ברברו דבר הגורם קלות בתורה בעצמו או איזה מהדופי ללומדיה וכדומה לדברים אלו. ויגיל ברוב בניו ובטובו על שחננו השם בבנים ותן בו היכולת לגדלם לתורה כדי שיעבדו אותו ויקדישו שמו בכל לבבם ובכל נפשם. וישיש בכבוד שמקבל ליישר אורחותיו באומרו ביום לבין עצמו מאמר הפיוטן חטאי אלו יריחן בם שכני אוי ברחו ורחקו מגבולי ואין מכבדים אותי כי אם בחושבם כי חסיד אני ואם ירגישו אחד מני אלף המעשים המכוערים יברחו למרחקים פן יזיק להם טומאת הבל פ'. ונמצא הכבוד מביאו לתיקון מעשיו וראוי שישמח וישיש בו כיון שמרריכו אל היושר שלא יראו בו ערות דבר הגורם מניעת הכבוד. ויתחזק בבריאותו לקיים והגית בו יומם ולילה שהתורה מתשת כחו של אדם. ולעמוד על קיום המצות ולשמש תלמידי חכמים ולהלוך בשליחות מצוה. וירים קולו בכעס על חבירו למונעו מעבירה ולשבור זרוע רשע ולייכר לעוברים רצונו של מקום. ויתענג במעיסת המערנים והמשקים הערבים ניסוך יין בכים הקרים על נפש עיפה ודבש וחלב תחת לשונו לברך לבורא הכל על כל מין ומין מעין ברכתו. ולענג שבתות וימים טובים כאחוז"ל קדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה ולשתות במשתה היין בסעודה של מצוה לגמרה של תורה ובריית מילה וסעודת בת ת"ח להת"ח וכדומה. ויתאוה לסיולים בגנות ופרדסים לבקשת התבודדות ב לעיין ולהבין ולהשכיל במושכלות התורה להשיג סודותיה. ולשמוע שריקות קול צפור כל כנף לתת הודאה לבורא עולם ה' שהכל ברא לכבודו וכלם אומרים לפניו שירה בצפצוף פיהם לפרסם כי אין אלוה מבלעדי ה'. ויתקן ערסו בסדיני פשתן הרקין לנוח בהם בשבתות בחגים ובמועדים לכבוד השם ולכבוד

ב לסיוע במידות:

עֶר נְעבֶּין צְדָקָה צוא אָרוֹמְע לֵיט אוּן זָאל מַהֲזִיק זַיין דִיא וְאם לָעֶרְנִין אוּן צוא טָאן גְמִילוּת חֲסָדִים אוּן בֶּקְלַיידִין דָעם וָאם דָאט נִיט קֵיין קְלַיידָד אוּן קוּפִין סְפָרִים צוא בְּאֶרְנִין אַנְדֶרֶי צוּם לָעֶרְנִין אוּן צוא שְׁפַּייזִין דָעם וָאם בָּעט עָסְן אוּן מַאכְען יְשִׁיבוֹת צוא טֵיילִין זִיךְ מִיט זַייא מִיט דָעם עוֹלָם הַבָּא פוּן זַייעֶר לָעֶרְנִין אַזוֹא וויא שַׁבָּט זְבוּלוּן מִיט יִשָּׂשכָר אוּן צוא שְׁטַארְקֶען זִיךְ אַז זַיין תּוֹרָה דָאט גֶרַעט קֶעגִין דִיא אֶרְמֶע לַייט אָדֶער עֶר דָאט גֶירַעט אַזעלְכֶי רַייד קֶעגִין דָעֶר תּוֹרָה אוּן נָאךְ דָאם גְלַייכִין. ויגיל אוּן זָאל זִיךְ פְרַייעֶן מִיט וַייבִי פִיל קִינְדֶר אוּן מִיט זַיין גוּטֶם וָאם נָאט ב"ה הָאט אִים גלַייט זָעלִיגְט מִיט קוּגֶרער אוּן דָאט אִים גֶהאלְפֶן עֶר זָאל לָעֶרְנֶן תּוֹרָה בְּדֵי וַיי זָאלֶן גָאט דִינֶן אוּן זָאלֶן בַּייליגִין זַיין נָאכְן מִיט גָאר וַייעֶר הָאֶרְץ אוּן מִיט גָאר וַייעֶר לַייב. אוּן זָאל זִיךְ פְרַייעֶן מִיט דָעם כָּבוֹד וָאם עֶר אִיז מְקַבֵּל בְּדֵי דוּרְךְ דָעם צוא רָעכְט פַּארְמִינֶען וַייבִי וָעֶנֶען כְּדֵי לַייט זָאלֶן פוּן אִים גִיט וָעהֶן קֵיין שְׁלֶעכְטֶע כְּמַעֲשִׂים וְעֶלֶן זַייא אִים שׁוֹן גִיט וָעלֶן קֵיין כָּבוֹד אֶן מַאן. ויתחזק אוּן זָאל זִיךְ שְׁטַארְקֶען מִיט זַיין גִיזוּנְדְהַייט כְּמַיִם זַיין דָעם פָּסוּק והגית בו יומם ולילה) דוּ זָאלְסְט בַּיידֶן אוּן טָראכְטֶען אִין דָעֶר תּוֹרָה מֵאוּ אוּן נָאכְט אוּן מְקַיֵּים צוא זַיין דִיא מִצוֹת וָאם כֶּען בַּאראַרף צוא זַייא שְׁכַּייעֶן. צוא בַּדַיינֶען תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹת צוא בַּיין אִין שְׁלִיחוּת מִצְוָה. אוּן זָאל בַּיידֶן מִיט כַּעַס וְעֶן עֶר דָאךְ צוא פַּאר כַּיידֶן פוּן אַיין עֲבֵירָה אוּן צוא בְּרֶעכֶען דָאם שְׁטַארְקֶייט פוּן דָעם רָשָׁע אוּן צוא שְׁטַאפֶּען דִיא וָאם זָעֶנֶען עוֹבֵר אוֹף נָאכְם רָצוֹן אוּן זָאל זִיךְ זָעֶנִיקְמִינֶען מִיט זִיקְע שְׁפַּייז אוּן זִיקְע נְקַאנְק פוּן זָעֶנֶען צוא לִזְבֶּן דָעם וָאם דָאט אַלֶן בַּשׁאפֶּען אוֹף אִיטְלִיכֶען מִין זַיין בְּרָכָה אוּן צוא כְּעֶנג זַיין שַׁבָּת אוּן יום טוב וויא אוּן זָאל דָאם כָּעֶמֶס זִ"ל הָאבֶּען נִיזָאגְט דוּ זָאלְסְט חַיילִיגֶען שַׁבָּת אוּן יום טוב מִיט עֶסֶן אוּן טְרִינְקֶן אוּן בֶּקְלַיידֶן אוּן צוא טְרִינְקֶען זַיין אוֹף אַסְעוּדַת מִצְוָה דַהַיינוּ אוּם שְׁמְחַת הַתּוֹרָה אוּן אוֹף אַסִיפַּת כְּסָכֶת אוּן אוֹף אַבְּרִית מִילָה אוּן אוֹף אַזאַ אַתְרוֹגָה וָאם אַיין תַּלְמִיד חָכָם נָעמְט אַיין בַּת תַּלְמִיד חָכָם אוּן נָאךְ אַזָעלְכָע גְלַייכֶען. ויראוה אוּן זָאל גְלוֹסְטֶין צוא שְׁפַּאצִירֶן אִין נָעֶרְטֶנֶער דָאךְ צוא זַיין אַלֶין עֶר זָאל קֶעגִין טְרָאכְטֶען אִין דָעֶר תּוֹרָה צוא גְרַייכִין אַיירָע כּוֹדוֹת אוּן צוא הָעֶרֶן דָאם שְׁמוּצֶן פוּן בַּייגִיל פוּן וָעגִין צוא גָעבֶּין אַלוּבִּינְג צוּם בַּאשַׁעפֶּר פוּן דָעֶר וָעלְט וָאם עֶר הָאט אִיךְ בְּשׁאפֶּען פוּן זַיין כָּבוֹד וָעגִין אוּן אַלֶע זְאגִין שִׁירָה פַּאר אִים מִיט דָעם פִּיפְצִין פוּן זַייעֶר סוּיל אַז

היום המקודש · ויתעדן בשינת השחר כשעמר עם העומדים בבתי ה׳ בלילות ונדד שינה מעיניו
כל הלילה על התורה ועל העבודה ויהי באשמורת הבוקר שגברה עליו השינה ונפל למשכב
אז יישן וערבה שנתו · ויערב לנפשו שירים ושירות לזמר ולהלל לפני בוראו בספור מקצת
נפלאותיו · ויתיפה בקשוטי היופי להיות מתוקן בהתפללו לפני בוראו על דרך הכון לקראת אלהיך
ישראל ולכוין שלא ימצא רבב על בגדיו ובכל עת יהיו בגדיו לבנים להתפלל בכסות נקיה ובגדים
מיוחדים לזה · וישמח בצחות לשונו להיות דורש ברבים דברים ערבים לשומעיהם ולהגיד לעם
את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון · ולנצח בצחות לשונו ונועם שפתיו ומוצא
דבר למינין ואפקורסים אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו להפיל דבריהם
ארצה והבל הבלים שבפיהם ולהשימם לרפש וטיט ויסך בשרו בשמן ערב ומיני הבושם שיעור
להעביר מעליו סרחון הזיעה וכדומה הגורם שלא יתקרב אדם אצלו בדברו אליו ויתרחק ממנו
וימאס בדברי תוכחתו וחידושי תורתו ומוסריו · ויחליץ עצמותיו בקלות המרוצה לרוץ בדבר
מצוה ואפילו קלה כדברי התנא הוי רץ למצוה קלה · ולמהר לברוח מן העבירה עד למרחקים
ולרוץ להציל נפש עשוק מהרודף ולמהר הליכתו בכל דרך מצוה · ולדלג בהרים לבער קוצים
מן הכרם · וימלא שחוק פיהו לשמח חתן וכלה ובשמעו ישועות השם ומפלת אויביו ובשמעו
שמועות מגאולתנו ומפדות נפשנו ושמועות חדושי התורה ודקדוקי מצות שנתחדשו · ואם כה
תעשה תרויח בעולם הזה ותקבל שכר טוב לעה״ב · הטה אזנך ושמע ללמוד מוסר מיום
אתמול כי יעבור ליום שאתה עומד בו כי כל מה שעשית אתמול בתענוגי גופך מה בידך
תקח היום ואם גם היום תעשה ככה גם זה יעבור למחר עד שבסוף ימיך יעלה חרם בידך
ונמצא הוצאת כל ימי חייך להבל וריק והכינו אבריך כלי מות לשאת בידך בצאתך מן העולם
לעשות נקמה בנפשך עמהם · פוק דון בנפשך ואמור בינך לבין עצמך היוכל ארץ לסבול לתקן
ולהכין בעצמי נקמות לי מה שאין צר ואויב יכול לשער לעשות בי תחת אשר בידי וברשות,

עָס אִיז נִיט דָא קֵיין גָאט חוּץ אִים · אִינ זָאל צוּא רֶעכְטִין זַיין בָּעט מִיט דַיינָע לַייליכָער אוּם שִׁבָּת
אוּנ יו״ט פוּן גָאטְס וָועגִין אוּנ לְכָבוֹד דָעם הַייליגָען שִׁבָּת אוּנ יו״ט · ויתעדן אוּנ זָאל זִיךְ זָענְעפְטִין
מִיט דָעם שְׁלָאף פוּן דָער פְּרִיא דָענְמָאלְט אַז עֶר הָאט אַגאנְצִי גַאכְט גִילָערִינְט אוּנ גָאט גִידִינְט
אוּנ אַז עֶר וָועֶרְט אִין דָער פְּרִיא שְׁלָעפָערִיג אוּנ פַאלְט אַנִידָער אוּנ וָועֶרְט אַנְטְשְׁלָאפְען דָענְמָאלְט
זָאל אִים זִיס זַיין זַיין שְׁלָאף ויערב אוּנ עָס זָאל זִיס זַיין צוּא אִים גִיזַאנְג אוּנ שְׁפִילָען צוּא זִינְגָען
אוּנ לוֹבָען זַיין בַּשָּׁעפָר צוּא דָער צֵיילָן אֵטֵייל פוּן זַייגִי וִוינְדָער אוּנ זָאל זִיךְ צִירָען מִיט רַיינָע
קְלַיידָער בְּשַׁעַת אַז עֶר וִיל תְּפִלָּה טָאן אוּנ זָאל מְכַוִּין זַיין עָס זָאל נִיט גִיפוּנָען וָועֶרִין קַיין פְּלָעק
אוֹף זַייגִי קְלַיידָר אוּנ זָאל הָאבָּען בַּזוּנְדָערִי קְלַיידָער דָער צוּא · וישמח אוּנ זָאל זִיךְ פְּרַייעָן מִיט
זַיין לוֹטָער לָשׁוֹן אַז עֶר זָאל דַרְשָׁנִין פַאר פִיל לַייט זִיסָע רַייד פוּן דָער תּוֹרָה אוּנ צוּא זָאגִין צוּם
פָאלְק דָעם גוּטָן וָועג וָואס זַייא זָאלִין דְרִינָען גַיין אוּנ מִיט זַיין שֵׁיין לָשׁוֹן מְנַצֵּחַ צוּא זַיין דִיא
אַפִּיקוֹרְסִים עֶר זָאל וַוייזָען אַז זַייעָרִי רַייד זָענִין גָאר גִישְׁט · ויסך אוּנ זָאל שְׁמִירָן זַיין לַייב מִיט גוּטָן
בּוֹמָל אוּנ בְּשָׂמִים כְּדֵי עָס זָאל פוּן אִים אַרָאפּ גַיין דָער שְׁוַויים אַז מָענְטְשִׁין זָאלִין זִיךְ נִיט דָער
זַייטְעָרִין פוּן אִים אוּנ וָועלִין הָעָרִין זַיינָע שְׁטְרָאף רַייד אוּנ זַייגִי נַייעָ זַאכִין וָואס עֶר זָאגְט אִין דָר
תּוֹרָה אוּנ זָאל נִיךְ לוֹפָן אִין אַדְבַר מִצְוָה אוּנ זָאל זַיין גִיאַיילְט צוּא אַנְטְלוֹפָען פַאר אַיין עֲבֵירָה
גַאנְץ וַוייט · ולרוץ אוּנ זָאל לוֹפָן מַצִּיל זַיין אַנָפָש פוּן אַיין רוֹצֵחַ וָואס וִויל אִים רַאבָּעוִוין · אוּנ אַל
זִיךְ לוּסְטִיג מַאכִין צוּא מְשַׂמֵּחַ זַיין חתן וכלה אוּנ אַז עֶר וָועט הָעָרִין דִיא הִילְף פוּן גָאט אוּנ
חִידוּשֵׁי תּוֹרָה וָועלְכִי וָואס זָענִין בַּאנַייט דוֹרְךְ דִיא חֲכָמִים · אוֹב דוּא וָועסְט אַזוֹ טָאן וָועסְטוּ זִיךְ
פְּרַייעָן אוֹף דָער וָועלְט אוּנ וָועסְט נָעמָן אַגוּטָן שְׂכַר אוֹף יָענָער וָועלְט · הטה גַייג דַייגִי אוֹהָעָרָען
אוּנ פַאר נָעם צוּ לָערְנִין זִיךְ אַלַיין מוּסָר פוּן דָעם נָעכְטִיגָן טָאג אוֹף הַיינְטִיגִין טָאג וָוארוּם דִי אַלָע
תַּעֲנוּגִים וָואס דוּא הָאסְט דִיר אָן גִיטָאן נָעכְטִיגִין טָאג וָואס קוּמְט דִיר הַיינְט דָער פוּן אַרוֹס אוּנ אַז
דוּא וָועסְט הַיינְט אוֹךְ אַזוֹ טָאן וָועט דִיר מָארְגִין דָער פוּן אוֹךְ נִיט אַרוֹס קוּמָן בִּיז צוּם סוֹף פוּן
דַייגָע טָעג וָועט דִיר פוּן אַלָע פְּרִיעָרְדִיגִי טָעג נִיט אַרוֹס קוּמָן אַזוֹא הָאסְטוּ פַאר בְּרָאכְט אַלָע דַייגִי
לָעב טָאג אִין נַארִישְׁקַייט · פוק גַייא אוּנ מִשְׁפְּט מִיט דַיין לַייב אוּנ זָאג דִיר אַלַיין קָען עָס דָעם
דִיא עֶרְד טוֹבֵל זַיין אַז אִיךְ זָאל מִיר אָן גְרַייטִין זָעלְכִי נְקָמוֹת וָואס קַיין פַיינְט וָואלְט מִיר זַייא נִיט

גִיקאנט

להזניא כל יום מחיי בתורה ובמצות ולקבץ על יד מעט כפי יכלתי והשגת דעתי • ואם איתי בבן בתורה לפחות לחשוב מחשבה לעשות ומחשבה תקב"ה מצרפה למעשה ומעשי ומחשבותי בספר נכתבים כמעשי ממש לקבל עליהן שכר משלם כמו מעשה ונמצא אני מרויח בכל יום ומסגל טוב אשר עין לא ראתה אלהים זולתך במקום שאין היד שולט בו להשביע בצחצחות נפשי בצאתי מן העולם ואני בירא מלאכים במעשי ומחשבותי הטובים ללוות אותי בצאתי מן העולם ולהציל מכל מזיק מהבל ומשטין להכריז לפני בבורך אתה בצאתך ובשלום בואך עד הביאני אל המקום אשר הכינותי במעשי הטובים התחת כסא כבוד בוראי להתעדן מזיו שכינת עזו • ואם כה תהשוב כל יום לשים בדעתך דע באמת שתמאום בחטאתך ותבקש הדרך הניתן מנוחות לנפשך • וכיון שביר האדם וביכולתו לתקן ולהכין כל טוב לנפשו אפילו ע"י מחשבה טובה בלבד כמדובר והוא לא כן עושה היש קץ לרעתו המניע לנפשו בהתפרדה מן הגוף הנגוף אשר שמע לעצתו לטנפו במעשיו המכוערים להטותו אל דרכי העונג ורבוי המאכלים להרבות הזבל בקרבו ברוב אכילה ושתיה יום יום להעלות אידי ג העשן האף והחימה מהאכילה אשר הרבה הזבל והזוהמא למנף משכן המוח והלב ששם מושב הנשמה ולגרשה משם ולהמליך במקומה נפש חיוני כבהמה דמותר אדם מן הבהמה אין לבד הנשמה הטהורה • לכן בן אדם חמיל עליך כי אין שום בריה יכל להצילך ממשפט חרון אף והחימה אשר טפחת ורבית מיום היותך על האדמה עד אשר חשכו מאורי שמש אורך שהיא פרידת הנפש מהגוף • כי ההצלה בידך מסורה וברשותך נתונה לשוב יום אחד לפני מיתתך ולעשות לך הצלה אין כמוה כי בידך הכל ומידך נותנין לו שכר טוב מעמלך אשר עמלת בדברים בלבד באומרך השאתי עויתי פשעתי על כל מה שאמרתי ודברתי בשפתי חלקות ועל מה שעברתי על המצות • וכיון שבדברים בלבד יכול אתה להציל ממות נפשך כדכתיב קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אם נתרשלת

ג קיעוז :

גיקאנט טאן אן שטאט וואם איז בייא מיר אין דיא העלט אוג אין מיין רשות צוא פר ברעגנין אלע מייני טעג מיט תורה אוג מצות אוג איין צוא זאכלען ביסלעך ווייס נאך מיין יכולת אוג נאך מיין פאר שטאנד • אוג אוב איך פאר שטייא ניט אין דער תורה קען איך טראכטין מחשבות צוא טאן מצות אוג גאט ב"ה איז מצרף איין מחשבה צוא איין מעשה אוג איך ועל פר די מחשבות מקבל זיין שכר וויא פאר איין מעשה מכולא ועל איך אלע טאג מרויח זיין אוועלכים גוטם וואם קיין אוג האט עם נאך ניט גיזעהן נאר גאט אליין אזוא איין ארט ואם קיין שום האנט הט ראורט איין שליטה ניט צוא זעטין דארט מיין נשמה מיט לוטערקייט אז איך ועל אועק גיין פון דר ועלט אוג ועט מיך מציל זיין פון איטליכין מזיק אוג משטין צוא אוס רופין פאר מיר גיבענטשט ביסטו אין דיין אוס גיין אוג מיט שלום איז דיין קומין ביז קען ועט מיך ברעגנין צוא דעם ארט ואם איך האב מיר אן גיגרייט מיט מיינע מעשים אוג ועל זיין אונטער דעם כסא הכבוד פון מיין בשעפר אוג ועל זיך דארט זענפטיגען פון דעם לוטערקייט פון זיין שמארקע שכינה • אוג אז דו ועטט אזוא טראכטען ואלסטו ויסען באמת אז דוא ועטט זוכין דעם ועג ואם ועט געבן רוא צוא דיין נשמה • וכיון אוג ווייל אז עם איז בייא דעם מענטש אין דיא העלט אוג אין זיין יכולת אן צוא גרייטין זיך אלץ דם גוטם אפילו דורך אנוטע מחשבה אליין אזו וויא מיר האבין פריער ניזאגט אוג ער טוט ניט אזוא איז דען דא אין סוף צום בייז ואם ועט גרייכין צוא זיין נשמה דענמאלט או זיא ועט זיך שיידין פון דעם גוף ואם זיא האט צוא גיהערט זיין עצה אין ריכטען זיא מיט זיינע שלעכטע מעשים • לכן דרום דוא מענטש דער באארים זיך אוף דיר ואארום קיין שום ברירה ועט ניט קענין מציל זיין פון דיא משפטים אוג רוגזה ואם דוא האסט אוף דיר גיצוגן עין פון דעם טאג אן אז דוא ביסט גיוועזן אוף דער ערד ביז דין נשמה שייד זיך פון גוף דען דאם איז אין דיין האנט אוג אין רשות השובה צו טאן איין טאג פר דיין טוט דען עם איז אלץ אין דיינע האנט אוג מען גיט דיר גוטן שכר פאר דיין כידעקייט ואם דוא ניטט מיט רייד אליין דער מיט ואם דוא זאגסט (חטאתי עויתי פשעתי) אוף דעם אלעמען ואם איך האב עובר גיוועזן אוף אלע מצות • וכיון אוג ווייל דוא קענסט מיט רייד אליין זיך מציל זיין פון דעם טוט אז וויא עם שטייט אין פסוק (קחו עמכם דברים ושובו אל ה') נעמט מיט איך רייד אוג קערט ווידר צו נאט אוג אז דוא האסט זיך דער צו אוך גיפוילט איז דען דא אין צאל צוא דיא יסורים ואם ענין אן

גם מזו היש קץ למשפטיך המוכנים לנפשך · הבט וראה באבינו הראשון אברהם ראש המאמינים
אשר משלש שנים הכיר לבוראו וטרח ועמל כל ימיו לעשות רצון בוראו ומסר עצמו בכבשן
האש באהבתו אותו ית׳ ונסיונות אחרים גדולים כמוהו אשר גירשו מארצו וממשפחתו ומבית
אביו ואע״פ שהבטיחהו על הממון והשם והבנים שהדרך ממעטם לא קיים מאמרו ית׳ בעבור
מה שהבטיחהו כי אם וילך אברם כאשר דבר אליו ה׳ לקיים דברו בלבד ולא ע״מ לקבל פרס
ואף שאחר שהובטח הגיעו לו מהצרות רעב כי בא עליו וירד מצרימה והגיע למות נפשו באומרו
והרגו אותי ואותך יחיו ונלקחה אשתו בבית פרעה הרשע ומשם הצילה השם בנגעים
גדולים · ואחר זאת לא שָׁלַו מרדיפת המלכים אשר רדפוהו והשם הציל איתו ומיד שמע צרה
כי נשבה אחיו ורדף ונסתכן להצילו · ולא שקט מזו כי אחר הדברים האלה הודיעו לו
מגרות בניו ועבדום וענו אותם ד׳ מאות שנה ושם הוגד לו גליות אחרות שעתידין בניו לעבוד
וידאג נפשו בקרבו מצרת זרעו · אחר זו נולד תוגרא ד בביתו משרה עם הגר וקשה וצער גדול
מחלוקת בבית ממלחמת גוג ומגוג כארז״ל עד שבא לכלל ששרה אשתו מסרה עליו דינה לשמים
באמרה לו חמסי עליך והוא סבל ושתק · על כל זאת בא אליו צווי המילה להתוך בשר ערלתו
וקבל באהבה ולא נתרשל אף שהכיר בצער הגדול אשר יעבור עליו להעביר על בשרו הרב
חדה ועכ״ז לא בעט ולא הרהר אחר מדותיו יתברך כיון שכל זה היה הפך מה שהובטח ואדרבה
הרבה אהבה על אהבתו ולא סר מדרכו יתברך כל ימי חייו וצוה כך לבניו אחריו · הבט וראה
כמה טרח אברהם אע״ה להשיג השלימות ואתה אף שכל ימיך הלכת אחר ההבל אם תשיב בדברים
להתוודות על עונותיך אפילו באחרית ימיך תשלים נשמתך שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין

ד מחלוקת :

גִיבְּרֵייט צוּ דַיין לַייבּ · הבט לוּג אוּנ זָעה אָן אֵינְזָעַר פָאטָר אַבְרָהָם דָר עָרְשְׁטָר פוּן דִי גְלֵייבָּרְשׁ וָוס
עָר הָאט דָער קָענְט זַיין בַּשָּׁעפָר פוּן דְרַייא יָאר אָן אוּנ הָאט זִיךְ מַטְרִיחַ גְיוָוען צוּא טוּן דָעם
וָוילִין פוּן זַיין בַּשָּׁעפָר אוּנ הָאט זִיךְ אִיבָּר גִיעָנְטְפָּרְט אִין קַאלָךְ אוֹיבָן מַהֲמַת עָר הָאט גָאט לִיבּ גִיהָאט
אוּנ אַנְדָרִי גְרוֹיסִי נִסְיוֹנוֹת וָוס עָר הָאט גִהָאט דָען עָר הָט אִים גִהֵייסָן אַוָּעק גַיין פוּן זַיין לַאנְד אוּנ פוּן
זַיין מִשְׁפָּחָה אוּנ פוּן זַיין פָאטָרְס הוֹיז אוּנ חָאטְשִׁי עָר הָט אִים מַבְטִיחַ גְוָוען אַז עָר וָועט הָאבָּן גָעלְד
אוּנ אַיין שֵׁם אוּנ קִינְדָר פוּן דָעסְט וָועגִין הָאט עָס אַבְרָהָם נִיט גִיטָאן פוּן וָועגִין דָעם נָאר עָר אִיז
גִגַאנְגִין מְקַיֵּים צוּא זַיין דִיא רֵייד פוּן גָאט אוּנ נִיט פוּן וָועגִין נֶעמִין דָעם שְׂכַר דָער פַאר · ואף אוּנ
אוֹךְ דָער נָאךְ אַז גָאט הָאט אִים שׁוֹן מַבְטִיחַ גְיוָוען דָאס אַלְץ הָאט עָר גִילִיטִין גְרוֹסִי צָרוֹת דָען
עָר הָאט גִנִידָרְט קַיין מִצְרַיִם אוּנ אִיז גְיוָוען אִין אַסְכְּנָה אַזוֹ וִויא עָר הָאט גִזָאגְט צוּ שָׂרָה אִיךְ הָאבּ
מוֹרָא אַז מָען וָועט מִיךְ הַרְגָנִין אוּנ זַיין וַוייבּ אִיז גִנוּמָן גִיוָוארָן צוּ פַּרְעֹה אוּנ גָאט הָאט זִיא מַצִּיל
גִיוָוען אוּנ הָאט פַּרְעֹה גִישְׁלָאגָן גְרוֹסָע שְׁלָעג · ואחר אוּנ נָאךְ דָעם הָאט עָר אוֹךְ קַיין שַׁלְוָה נִיט
גִיהָאט עָר הָאט גִהָערְט אַצָרָה אַז זַיין פְּרַיינְד לוֹט אִיז גִפַאנְגִין גִיוָוארָן הָאט עָר אַיין גִשְׁטָעלְט זַיין
לָעבִּין אִים מַצִּיל צוּ זַיין אוּנ דָער נָאךְ הָאט אִים גָאט גִלָאזְט וִויסָן אַז זַייני קִינְדָר וָועלִין זַיין אִין גָלוּת
אוּנ מָען וָועט מִיט זַייא אַרְבָּטִין אוּנ מָען וָועט זַייא פַּייניגִין פִיר הוּנְדָרְט יָאר אוּנ דָארְט אִיז אִים גִזָאגְט
גִיוָוארָן אַנְדָרִי גָלִיוֹת וָואס זַיינָע קִינְדָר וָועלִין הָאבִּין הָאט עָר זִיךְ גִזָארְגְט אוֹיף דָער צָרָה פוּן זַיינָע
קִינְדָר · אחר נָאךְ דָעם אִיז גִיוָוארִין אַיין מַחֲלוֹקֶת אִין זַיין הוֹיז פוּן שָׂרָה מִיט הָגָר אוּנ דָער צַעַר וָוס
מַחֲלוֹקֶת אִיז אִין שְׁטוּבּ אִיז עָרְגָר פוּן אַלְץ אוּנ דָאס מַחֲלוֹקֶת אִיז אַזוֹ גְרוֹס גְוָוען בִּיז עָס אִיז גִקוּמָן
דָער צוּ אַז שָׂרָה הָאט אִיר דִין אִיבָּר גֶעְנְפָּרְט צוּ גָאט זִיא הָט אִים גִזָאגְט (חמסי עליך) מַיין אוּנרֶעכְט
וָואס אִיךְ הָאבּ פוּן הָגָר אִיז אוֹף דִיר דוּ בִּיסְט שׁוּלְדִיג דְרִינִין אוּנ עָר הָאט גִלִיטָן אוּנ הָאט גִשְׁוִויגָן
נָאךְ דָעם אַלִימִין הָאט גָאט אִים גִיבָּאטָן עָר זָאל זִיךְ מַל זַיין אוּנ עָר הָאט עָס מְקַבֵּל גְוָוען בְּאַהֲבָה
אוּנ הָאט זִיךְ נִיט גִפוֹילְט חָאטְשִׁי עָר הָט גִוָואוּסְט אִין דָעם גְרוֹסָן צַעַר וָוס עָר וָועט הָאבָּן דָער פוּן
אוּנ הָאט נִיט מְהַרְהֵר גִיוָוען נָאךְ זַיינָע מִדּוֹת יִתְבָּרֵךְ חָאטְשָׁע דָאס אַלְץ אִיז דָאךְ גִוָוען פַאר קָערְט
פוּן וָואס גָאט הָאט אִים צוּ גִיזָאגְט אַדְרַבָּא עָד הָאט נָאךְ גִוִויזִין לִיבְּשַׁאפְט אוֹף זַיין לִיבְּשַׁאפְט אוּנ
הָאט נִיט אָפּ גִיקָערְט פוּן גָאטְס וָועג וַוייל עָר הָאט גִלָעבְּט אוּנ הָאט נָאךְ גִיבָּאטִין צוּ זַייני קִינְדָער
נָאךְ אִים אַז זַייא זָאלִין דִינִין גָאט · הבט זָעה וִויא פִיל אַבְרָהָם אָבִינוּ הָאט זִיךְ מַטְרִיחַ גִוָוען צוּ דָער
פִילָען גָאטְס וִוילָען אוּנ דוּ מָעגְטְש חָאטְשָׁע דוּא בִּיסְט אַלִי דַייני טָעג נָאךְ גִיגַאנְגָן נָאךְ דָעם דָאזִיגִין
גַארִישְׁקַייט אַז דוּ וָועסְט וִוידָר קָערָן מִיט רֵייד צוּא מִתְוַדָּה זַיין אוֹף דַיינָע זִינְד אָפִילוּ צוּם סוֹף פוּן

צדיקים נמודים יכולים לעמוד ׃ אם לא תשמע לעצה זו דון בנפשך אם יש מקום לרחם עליך ביום אשר יביאו אותך במשפט ׃

פרק ד יוצר הרים ובורא הברואים צורי מחסי וגואלי בעלותי על לבבי החסדים והרחמים שהגדלת לעשות עמי מיום שיצרתני ועד עתה ואני הסכלתי עשו לעבור על כל אשר צויתני לשמור תסמר שערת בשרי אחז לבבי פלצות ויתפרדו כל עצמותי אחזתני רעדה ׃ ואסלדה בחילה באומרי מה אשיב בעת שיביאני לדין לפניך וירשיעוני בבית דינך הצדק מה ששורת הדין נותן לקצוב עלי ממשפטי העונש בהיותי כפוי טובה עם מי שהרבה להטיב עמדי טובות אשר לא יוכל רעיון לסופרם כי רבו עד שאין באים לכלל מנין ובראותי הרע הגדול אשר עשיתי מת רוחי בקרבי ׃ ובראותי שאין רפואה למכתי כמעט נתיאשתי מן הרחמים אך יעצוני כליותי לברוח ממך אליך קודם יחשכו כוכבי נשפי להסתופף ולהסתתר עצמי בצל כנפיך שתכפרני ברחמיך ותטבילני בים חסדך וטהרני בגודל חסדך ותכין משכן נשמתי תחת כסא כבודך כי ידעתי שלא יצרתני כ״א להטיב עמדי כמדתך להטיב בלי הפסק רגע ועל זה בטחתי לברוח ממך אליך למסור עצמי בידך כי ידעתי שתחשבני כשוגג או אנוס על עברי מצותיך כיון שכלי הגוף האטום אשר מחומר קרוץ הם גרמו לי כל זאת ׃ ונפשי א אשר בקרבי גולה וסורה לא יכלה למנוע בחירתי ולהצילני בעת בואי לעבור רצונך כי לא יכלה לברוח ממני ולמנעני מהטיא לך כי חיוב צווי עליה להיות סגורה בקרבי עד זמן שגזרת עליה לשבת שכונה בי ׃ ואני במעשי הכבוערים והמטונפים גרמתי לבת מלך ב לסבול טינוף מעשי כי הוצרכה לבא

א נשמתי : ב סנשמה שהיא בת מלכו של עולם :

דייני טעג וועסטו גאנץ מאכין דיין נשמה וואורום אויף דעם אורט וואס די בעלי תשובה שטייען אין גן עדן קענן רעכטע צדיקים ניט שטיין ׃ און אוב דו וועסט ניט צו הערן צו דער דאזיגר עצה זאג אליין אוב מען גהער זיך אויף דיר דער בארעמן אז מען וועט דיך ברענגין צו משפט ׃

פרק ד יוצר הרים דער וואס האט בשאפין די בערג און האט בשאפין אלי בשעפניש מיין בשעפיר מיין בשיצער און מיין אויס לייזיר ווען איך טוא אויף ברענגין אוף מיין הארץ די גנאד און דער בארימקייט וואס דו האסט נטאן מיט מיר פון דעם טאג וואס דו האסט מיך בשאפין ביז אהער און איך האב נארישקייט גטאן צו עובר זיין אוף דעם אלץ וואס דו האסט מיר גבאטין צוא היטן טוט זיך אויף שטעלין די האר פון מיין פלייש פר פחד און מיין הארץ טוט אן האפין אציטרניש און מייני אלי ביינר ווערין צו שיט און עס חאפט מיך אן אציטרניש ׃ ואסלדה און איך טוא אים לובין מיט פארכט אין מיין טאן זאגין וואס וועל איך ענטפרין אין דער צייט אז מען וועט מיך ברענגן פר דיר צום דין און מען וועט מיך שולדיג מאכין אין דיין גרעכטין בית דין וואס דער משפט וועט מיט ברענגין אויס צו זעצין מיר שטראף ווייל איך האב גלייקינט אין דעם גוטץ וואס ער הט גמערט מיט מיר גוטס צו טאן זעלכי גוטס וואס קיין מחשבה קען עס ניט ציילין און אז איך זעה דאס שלעכץ וואס איז אין מיר שטארבט מיין נשמה אין מיר ווייל איך זעה אז צוא מיין מכה איז ניט דא קיין רפואה און האב מיך כמעט מייאש גיווען פון גאטס רחמנות ׃ אך נאר מייני נירין האבין מיר איין עצה גיגעבין צו אנטלופין פון דיר צו דיר איידר עס וועלין פינסטיר ווערין מייני שטערין צוא בשיצין זיך און צו פאר בארגין זיך אין דעם שאטין פון דייני פליגיל אז דו זאלסט מיר פר געבין מיט דיין רחמנות און זאלסט מיך טובל זיין אין דעם ים פון דייני חסדים און זאלסט מיך ריינגין און זאלסט אן גרייטין דאס רואונג פון מיין נשמה אונטער דיין כסא חכבוד ווארום איך ווייס אז דוא האסט מיך נאר בשאפין פון וועגין דו זאלסט מיט מיר גוטס טאן אזו וויא דיין מדה איז גוטס צוא טאן אן אוף הערונג און אוף דעם האב איך מיך פר זיכרט צו אנטלופין צו דיר און זיך איבער צו ענפרין אין דייני הענט ווארום איך ווייס אז דו וועסט מיך רעכינין גלייך וויא איך האב נטאן דיא עבירות אום גערין אודר וויא איינר איז גנייט עובר צו זיין אוף דייני מצות יוארום ווייל דער גוף וואס איז פון ערד ער האט מיר גורם גיווען איך זאל זינדעגין און מיין נשמה וואס איז אין מיר קען ניט אפ האלטין מיין בחירה און מיך מציל צו זיין אין דער צייט אז איך קום עובר צו זיין אוף דיין ווילין ווארום זיא קען ניט אנטלופין פון מיר ווארום זיא איז פר שלאסין אין מיר ביז דר צייט ווס דו האסט גוזר גיווען זיא זאל רוען אין מיר ׃ ואני און דורך מייני מעשים האב איך גורם גיווען צוא דר נשמה

לבא עמי במצור ולהאיר באברי לחזקם ולאמצם לפעיל כפי רצוני ובחירת נפשי ואנסתיה והכנסיתה בחלאת טומאת עונותי וכיון שכך הרביתי לפשוע וכי יספיקו מימי המבול הרותהין לטהרני ואם אש ששרף לסדום יכול להתיך עובי חלודי זוהמתי וכי מכות שבאו על המצרים יוכל למרק עונותי ואם מכת הטחורים והעכברים שבאו על הפלשתים יכפרו על פשעי וכי כל מכה וכל חולי שנברא בעולם אף שיבואו עלי בחדא מחתא ג יוכלו לטהר נאופי · ובראותי עצמי מלא אשמות לא אוכל מלט חשבתי מחשבות להתיעץ בנפשי עצמה אף שהרעותי עמה לטמאה במעשי ואומר לה · נשמתי נשמתי הטהורה וההכמה אשר ממרומים ירדת לעשות שכינה במשכן בתי חומר ד ולך נגלה תעלומות הכמה ושערי בינה מסורים בידך וממך לא נעלם מ״ש בתורה כי כתוב לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו ואעפ״י שעשו עמהם רעות כך גזרה הכמתו יתב׳ להטיב עמהם כיון שגרו בארצם גם אעפ״י שהגדלתי אני לעשות עמך רעה לא תתעב אותי למנוע עצה ממני ליעצני בדרכי הישועה לשוב לקונו כי אין לי פנים לשוב בלתי עצתך לכן אל תמנע טוב ממני כי גר היית בארצי · ותען ותאמר לי אעשה כדבריך כיון שבקרבך ישבתי ובך נתישנתי עד שהורגלתי בעל כרחי להסכים ללכת במעגלותיך המסוכנים ובדרכיך המקולקלים עד שהייבתי ראשי למלכו של עולם אבי שבשמים וגם אני כמוך בהצטרכות רפואות להעביר ולטהר החלודה שהבאת עלי וקודם שנתעוררת אתה גופי לבקש ממני עצה על זאת קדמתיך זמן רב בזאת וגמרתי בעצמי ואמרתי כי הצרי והרטיה המצטרך על מכאובינו אינו אלא דבר קל · כי כפי רוב רחמי בוראנו כך גודל קלות תשובתנו אף שנתגדל כל אחד מעונותינו כרום המגדל שבנו פושעי עולם אחר המבול ובלבל השם לשונם למנוע פשעם ואולי ישובו להטיב באחריתם · ומשם למדתי רוב חסדיו כי חפץ ה׳ שיושיע אדם עצמו בצחות לשונו לומר לפניו ודוי דברים דכתיב קחו עמכם דברים ושובו אל ה׳ · ועל העצה הזאת אנו כותבים וחותמים לעשות ובוא

ג כלומר בבת אחת : ד סיא משל על סגוף שמחומר קרון :

וָוס זִי אִיז אַיין בַּת מָלֶךְ צוּ לַיידִין מַיינִי מַעֲשִׂים דָעַן זִיא מוּז קוּמִין מִיר צוּא לַייכְטֶן אוּנ מַיינִי אַבָּרִים צוּא שְׁטַארְקִין אוּנ פָעסְטִין אַז זַייא זָאלִין טָאן וִויא מַיין וִוילִין אִיז אוּנ הָאבּ זִיא אַרַיין גִבְּרַאכְט אִין דָר קְרָענְק פוּן מַיינִי זִינְד · וכיון אוּנ וַוייל אִיךְ הָאבּ אַזוֹ פִיל גִיזִינְדָעגְט וָועט דָעַן גְנוּג זַיין אַלִי זִידִיגָע וַואסָער פוּן מַבּוּל צוּ רַיינְקִין מִיךְ אוּנ דָס פַייָער וָואס הָאט פַאר בְּרָענְט סְדוֹם וָועט דָעַן קָענֶן רַיינְעגֶן דָעם זַאוִויר פוּן מַיינָע עֲבִירוֹת · ובראותי אוּנ וַוייל אִיךְ זָעה אַז אִיךְ בִּין פּוּל מִיט זִינְד וָוס אִיךְ קָען זַיי נִיט דָר טְרָאגִין הָאבּ אִיךְ גִיטְרַאכְט מִיר אַיין עֵצָה צוּ הַאלְטֶן מִיט אִיר אַלַיין חָאטְשִׁי אִיךְ הָאבּ שְׁלָעכְט גָעהַאנְדִילְט מִיט אִיר וָוס אִיךְ הָאבּ זִיא מְטַמֵּא גִיוָוען מִיט מַיינִי מַעֲשִׂים · אוּנ הָאבּ גִיזָאגְט צוּא אִיר מַיין נְשָׁמָה דִיא רַיינָע אוּנ דִיא קְלוּגָע וָוס בִּיזְט גְנוּמִין פוּן הִימָל צוּ רוּעָן אִין דָעם גוּף אוּנ צוּ דִיר אִיז אַנְפְּלָעקְט דִי חָכְמָה אוּנ דִי טוֹיעָרִין פוּן פַאר שְׁטַאנְד זָענִין אִיבָּר גְעָנְפְּרְט אִין דַיינָע הָענְט אוּנ וַוייסְט וָואס עָס שְׁטֵייט אִין דָער תּוֹרָה זָאלְסְט נִיט פַר אוּם וָוערְדִיגָען קַיין מִצְרִי וָוארוּם דוּא בִּיסְט גִיוָוען אַגַר אִין זַיין לַאנְד אוּנ חָאטְשִׁי זַיי הָאבֶּן גִיטָאן שְׁלָעכְטְץ מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל · אוּנ אַזוֹ דוּ אוֹךְ חָאטְשִׁי אִיךְ הָאבּ דִיר גִיטָאן אַגְרוֹסָע רָעָה זָאלְסְטוּ מִיךְ פַארְט נִיט פַר אוּם וָוערְדָעקִין צוּ פַאר מַיידָן פוּן מִיר דַיין עֵצָה דוּא זָאלְסְט מִיר אִיין עֵצָה גָעבִּין וִויא אַרוּם קָען אִיךְ וִוידָער קָערִין צוּ מַיין בַּשָׁעפָר וָוארוּם אִיךְ וַוייס נִיט וִויא אַרוּם וִוידָר צוּ קָערִין אָן דַיין עֵצָה דְרוּם זָאלְסְטוּ נִיט פַאר מַיידָן גוּטְס פוּן מִיר וָוארוּם דוּא בִּיסְט גִיוָוען אַגַר אִין מַיין לַאנְד · ותען עָנְפְּרְט דִיא נְשָׁמָה אוּנ זָאגְט אִיךְ וָועל טָאן אַזוֹ וִויא דַיינִי רַייד וַוייל אִיךְ בִּין בַּייא דִיר גִזָעסִין אוּנ הָאבּ מִיךְ אַזוֹ גִיעֶלְטָרְט בִּיז אִיךְ בִּין גִוַויינְט גִיוָוארִין אִיבָּר רַאנְק צוּ גַיין אִין דַיינָע וָועגִין וָוס זָענֶן מְסוּכָּן בִּיז דוּ הָאסְט גִמַאכְט שׁוּלְדִיג מַיין קָאפּ צוּ גָאט בּ״ה מַיין פָאטָר אִין הִימָל אוּנ אִיךְ בַּדַארְף אוֹךְ הַיילוּנְג צוּא רַיינַקִין דָעם זַאוִויר וָוס דוּ הָאסְט אוֹיף מִיר גַבְּרַאכְט אִין גוּף נָאךְ אַיידָר דוּ הָאסְט בַּגָערְט פוּן מִיר אַיין עֵצָה הָאבּ אִיךְ דִיךְ גִיוָוארָענְט מִיט דָעם דָאזִיגָען · אוּנ בַּייא מִיר אִיז גִיבְּלִיבֶּן דִי דֵעָה אוּנ הָאבּ גִיזָאגְט אַז דִי רְפוּאָה וָוס מִיר בַּדַארְפֶן הָאבֶּן צוּ אוּנְזֶר וַוייא טָאג דָס אִיז גָאר אַיין גְרִינְגָע זַאךְ דָעַן נָאךְ דָס פִיל רַחֲמָנוֹת פוּן אוּנְזֶר בַּשָׁעפָער אַזוֹ גְרוֹס אִיז דָאס גְרִינְגָעקֵייט פוּן אוּנְזֶר תְּשׁוּבָה חָאטְשָׁע אִיטְלִיכָע זִינְד פוּן אוּנְזֶרָע אִיז זַייָער גְרוֹיס דָעַן גָאט וִויל אַז דָער מָענְטְשׁ זָאל זִיךְ אַלַיין הָעלְפִין עָד זָאל זָאגֶן וִוידוּי אַזוֹ וִוי עָס שְׁטֵייט אִין פְּסוּק נָעמְט מִיט אַייךְ רַייד אוּנ קָערְט וִוידָר צוּ גָאט אוּנ לָאמִיר בַּיידִי קוּמֶן פַר אוּנְזֶר בַּשָׁעפָר מִיט רַייד אִים אִיבָּר

נבא אני ואתה לפני בוראנו ברורון דברים לפייס לפניו וכה נאמר · רבון כל העולמים אבינו אב הרחמן כשם שהכרנו גדל חטאתינו ועונותינו כך שמענו והכרנו וידענו גדל חסדך ורבו רחמיך ועוצם רחמנותך ועל זאת בטחנו להסיר מסוה הבושת מעל פנינו לבא לדפוק בשערי חסידותיך שתושיע ותשמע צעקת המבקשים ישועת המחילה ושואלים רחמים מבריכת החסד ה להשפיע אל היסוד לתת למלכות החסדים · מלך רחמן אתה ורצינך וחפצך לרחם ולחונן לשבים אליך כי עכ התשובה יסרת עולמך כי אינך חפץ במות המת ואם ח'ו לא יועיל לט התשובה נמצא ח'ו בראת דבר לבטלה כי לצדיקים העושים רצונך אין להם צורך בה · ובהתקבל אותנו יתפרסם על ידינו שאתה רחום וחנון ארך אפים כו' ואם חטאנו בגודל סבלותינו אנו פעלנו כחומר ואתה פעול כאלוה כי אין אלוה מבלעדיך למחול וכגודל פשעינו בכפלי כפלים גודל רחמיך · ואם ח'ו מחייבים עוונותינו לנעול דלתי דחמיך ממנו רבון העולמים איך תראה בנין הנוף אשר יצרת בצלם אלהימ והנשמה אשר מאצלך חוצבה מבוזים ומבוסים כמשרפות סיר במשפטי שאול ואבדון · ומה תקוה לנו לצאת משם לעולם בהיותנו הנזרמים כל זאת · ע'כ על חסדך נסעדנו ועל רחמיך בטחנו שלא נשוב ריקם מלפניך בעשותנו הנוגע לנו לעשות כפי יכולתנו והשגת ידינו לתקן אשר העוינו והרשענו ואתה עשה כאשר אתה אלהינו אשר בראתנו · במקום אשר אכלנו ושתינו במשתאות אשר לא כרת אנו ממרקים אותה בתענית וסגופים עד שיתמעט הבשר שנתגדל מאותם המאכלים ויתך החלב שנתרבה בהם · ובמקום אשר ראו עינינו ראויה נכריות יראו עינינו באור תורתך ולהסתכל בצורות אותיות קדושיך המאירים את העינים תורת ה' תמימה מאירת עינים · ואם שמעו אזנינו דבר נוולים ודברים בטלים וכרומה תמורת זה נעשה אזנינו כאפרכסת י לשמוע תמיד בקול תורה וברברי חכמים וחידותם : ואם הנדלנו לשוננו ברע ודברי חלקלקות תמורת זה אנו רודפים בשיח שפתותינו לשום שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · ואם ידינו נגבו וגזלו תמורת זה אנו פושטים אותם לחונן דלים · ואם רגלינו רצו

פֿאַרמאַ לײַטונות סמסטיעס מסטיכה לספירם · ו סוף כלי שמל פריימיס כטהרין לתוכה כמיעין לעשות :

צו בְּעִמְקִין · אוג אַזוי וְעלין מִיר זָאנְען · רבון דָר הַאר פון דָעד נַאנְצָר וְעלְט אוּנְזָר פָאטֶר דָר בְּאַרְמְינָר פָאטֶר אַזוי וואול וויא מִיר הָאבְּן דָר קָענְט די גְרֵיים פון אוּנְזְרֵי זִינד אַזוי הָאבְּן מִיר נִיהָעְרְט אוג דָעד קָענְט אוג מִיר וַיִיקְין דַיין גְרוֹם גְנָאד אוג פִיל רַחֲמָנוֹת אוג אויךְ הָאבְּן מִיר זִיךְ פַּר וָעכְערְט צו קוּמְן אוג צו קְלַאפְּן אִין די טוֹערְן פון דַיין חֲסִידוֹת אַז דו וְאלְט הָעלְפְּן אוג הָעְרְן דָאם גְשְׁרֵייא פון דִיא וָום בָּעמְן דִיא הִילְף אַז דו וְאלְט וַיא מוֹחל זַיין דִיא זִינד וְאורום דו בִּיט אַיין דָר בְּאַרְמְינָער קִינְד אוג דַיין וִילן אִיז צו דָר בְּאַרְיכְן אוג צו לַיט וְעלִינְן צו די וָום קָערְן וִידָר צו דִיר דָעם אוֹף דָר תְּשׁוּבָה הָאסְטו נִיגְרוּנְד פָּעסְטִינְט די וְעלְט וְאורום דו וִוילְט נִיט אַז דָר רְשָׁע וְאל שְׁטַארְבְּן אוג אוֹיב דִיא תְּשׁוּבָה וָועט אוּנְז ח'ו נִיט הָעלְפְּן סְמִילָא הָאסְט בְּשַׁאפְּן ח'ו די תְּשׁוּבָה אום זוֹכְט וְאורום די צַדִיקִים בְּדַארְפְּן זִיא דָאךְ נִיט אוג אַז דו וָועסְט אוּנְזָר תְּשׁוּבָה אִין נָעמְן וָועט נְתְּפָּרְסָם וָערְן דוּרְךְ אוּנְז אַז דו בִּיסְט אַיין דָר בְּאַרְמְינָר אוג אַיין לַיט זָעלִינָר דו דָעד לְעִנְגָרְסְט דַיין צָארְן · אוג אוֹב מִיר הָאבְּן גִיזִינְדִגְט מִיט אוּנְזָר גְרוֹם גְאַרִישְׁקִייט הָאבְּן מִיר נִיזָעְרְקְט וויא אַזָעלְכָר וום אִיז אוים לַיים אוג דוא טוא וויא אַיין נָאט גְהָעד צו טָאן וְאורום עָם אִיז נִיט דָא קִיין נָאט הוּיז דִיר אוּנְז מוֹחל צו זַיין אוג אַז וויא אַיין די גְרֵיים אִיז פון אוּנְזְרֵי זִינד אַזוי אִיז דַיין גְרוֹם רַחֲמָנוֹת פִיל טָאפִיל מָאל אַזוי פִיל · על כן דְרוֹם לְעהָנְן מִיר זִיךְ אִין אויךְ דַיין גְנָאד אוג דַיין רַחֲמָנוֹת אַז מִיר וָאלן נִיט צוּזִיק קָערְן פון דִיר לַייְדִיג אַז מִיר וָעלן טָאן וויא וַיִיט אוּנְזָר יְכוֹלֶת גְרֵייכְט צו פָּרְעכְטְן וָאם מִיר הָאבְּן גְוִינְדִגְט אוג דו טוא וויא נָאט אוּנְזָר בַּשָׁעפְּר · בִּמְקוֹם דָעד פָאר וָאם מִיר הָאבְּן נְיַעְטְן אוג גִיטְרוּגְקְן נִיט וויא דָעכְט אִיז וָועלן מִיר אוּנְז לַייְטָערְן מִיט הַעֲנִיתִים בְּיו אוּנְזָר קְלַייש וָאל גְמִינְערְט וָערְן אוג דָם חֵלֶב וָאל נְמִינְערְט וָערְן · אַנְשְׁטָאט וָאם אוּנְזָער אוֹיגְן הָאבְּן נִיזָעהְן וָאם נִיט דָעכְט וָעלין מִיר וָעהְן אִין די לִיכְט פון דַיין הוֹרָה אוג אוֹיב אוּנְזָרֵי אוֹיגְרְן הָאבְּן נִיהָעְרְט מִיאוּסְע רַייד וָעלין מִיר צו הָעְרְן תָּמִיד אִין דִיא רַייד פון די חֲכָמִים אִין הוֹרָה · אוג אוֹיב מִיר הָאבְּן מִיט אוּנְזָר צִינְג גִירְעט שְׁלעכְטִי זָאבְן אוג שְׁמֵיכֶלְדִיגְע רַייד דָעד פָאר וָעלין מִיר מִיט דָעם רַיידין פון אוּנְזָר מוּיל מָאכְן שָׁלוֹם צְוִישְׁן אַיין מֶענְטש מִיט דָעם אֲנֶדֶרְן אוג צְוִישְׁן מָאן אוג וַייב · אוג אוֹיב אוּנְזָרע הָענְט הָאבְּן גְנַנְבִיתְ אוג גְוִילְט וָעלן מִיר אום שְׁמָרְעכְן אוּנְזֵרי הָענְט צו גָעבְּן צֶדֶקָה צו אַרְמֵי לַיים · ואם אוג אוֹיב אוּנְזָרע

לרעה ירוצו לכל דבר מצוה . ואם חשב לבנו מחשבות זרות לתקן זה נחשוב תמיד באלהותך להדבק בך . ובדרך זה אנו מתקנים כל מה שהרשענו . ובהיותנו בתים כל מה שהרסנו אב הרחמים תן מרחמיך עלינו והושיענו שאם כעבדים תחשבנו לפניך תנו כמו שחנן הרב את עבדי ואם כבנים אנו רחמנו כרחם אב על בנים שאע"פ שמרבים פשע ואשמה מכסה על פשעיהם לקרבם אצלו ובהתקבל אותי כי הרביתי לפשוע ממני ידאו וילמדו לשוב כל חוטאים שבעולם . גם כן בן אדם ראה גם ראה ענין סדום ועמורה ובזה תתחזק אל התשובה אף שהרבית לפשוע כי לא תוכל להרבות בפשעים כאנשי סדום אשר העיזו להכריז בעריהם המחזיק יד עני ואביון ישרף ועי"ז שרפו הנערה על שעברה על גזרתם . והיו באים על הזכר ועל הבהמה ועשו כל תועבות שבעולם כמחוי"ל במנהדרין ועכ"ז לא אבדם הקב"ה מיד עד שגילה הדבר לאברהם אולי יבקש להם וכות עד שאם היו בכולם ר' צדיקים היו נצולים ואם היו שבים היה מקבלם אף שגדלה עונותיהם לשמים . ודע שאין ספק שידע הקב"ה שלא היה בסדום עשרה והיה יכול לאבדם מיד אך הודיעו לאברהם כדי לפרסם עד כמה מגיעים רחמיו על הרשעים כדי שילמדו הדורות לשוב ואל יתיאשו בעבור רוע עונות אין דור רע בעולם כדור המבול אשר אמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו ועשו רעות אשר לא יסופר בנודע ועכ"ז לא הרחיקם הקב"ה מלקבלם עד שאמרו רז"ל שהיה מרעיש עליהם את הדרים אולי יראו וישובו . הרי שלעולם אין דלתי התשובה ננעלים וידו פשוטה לקבל שבים . וכיון שכן איך ימצא החוטא מקום להתנצל עצמו לאמר לא יכולתי לשוב כי יראתי שלא ירצה הקב"ה בתשובתי בראותו שדור המבול וסדום אם היו שבים היה מקבלם תם עשה עמהם אופנים שישובו . איך ראוי לכל אדם ובפרט לשב בתשובה כדי שלא יחזור לקלקולו להחזיק בלבו אמתת יום הדין הנורא שעתיד לתת דין וחשבון על כל מעשיו ולחשוב בזה תמיד לא יסור ממחשבה זו עד שירגיל כ"כ שידמה בעיניו שהיום או מחר מעותד לתת דין על חטאיו והוי מביאו שלא לחטוא ואם יחטא יאשם מסבת תוקף יצרו

פֿים וָענין גיליאפֿין צו שלעכטם וָעלין זייא לויפֿן צו אלי דבר מיצוה . אוג אוב אונזר האר וָאט גיטראכט שלעכטע מחשבות וָעלן תמיד טראכטין אין דיין נעטליקייט צו בהעפֿטין זיך אן דיר אוג אזו וָעלין מיר פֿאר ריכטין אלץ וָאם האבין פֿאר דארבין . אוג אז מיר וָעלן בויען וָאם מיד האבן צו פֿירט דער באלמיגער פֿאטר גיב פֿון דיין רחמנות אוף אונו אוג העלף אונז דען אוב מיד וָענן בא דיר וויא קנעכט דער באדים זיך איבר אונו וויא איין הער בארים זיך איבר אונו וויא קנעכט אוג אוב מיר וָענן וויא זין הער באדים זיך איבר אונו וויא אפֿאטר אויבער זייגע זון וָען אויך זייא זינדיגין בדעקט ער אויף זיעדע אוג וענד אוג אז דוא וָעקט מיין תשובה מקבל זיין וָעלין אלי זינדיגער ענזן אוג וָעלין זיך אויך לערנין תשובה טאן . גם אויך דוא פֿענשט זעה וויא עם איז גינאנגין מיט סדום אוג עמורה וָאם נאט ב"ה האט גיזואלט זייא זאלין תשובה טאן אוג דיר דָעם וָעקטו זיך שמארקין צו תשובה האטשע דוא האקט פיל גיזינדיגט וָארום דוא קענקט דאך ניט אזו פיל עבירות טאן וויא דיא ליט פון סדום וָאם זייא האבין אוים גירופֿין אין די שקעט אז דער וָאם וָעט שטיצין איין אריטאן זאל פאר ברענט וָערין אוג דריבר האבין זייא פר ברענט אין נָערה וייל זיא האט עובר ניטן אויף זיער נזירה אוג זייא האבין גיטאן אלי אום וירחמים אוג פון דעם וָענין האט זייא נאט פאדט ניט גימאכט פארלירין היפֿף בין ער האט דאם כנלה ניזוגן צוא אברהם טאטר וָעט ער אוים זוכן איין זכות אוג אויב עם וָאלט גיזוגן צענן צדיקים זוישן זייא וָאלטין זייא ניצול גיזואזן אוג וָען זייא וָאלטן תשובה גיטאן וָאלט ער זי אן גינומן האטשע זיערע זינד האט ניגרייכט בין אין היכל . אין עם איז ניט דא קין ערנידער דור אין דער וָעלט זאר דור הפכפל איז ניזוגן וויא האבין גיזואגט צו נאט קער דיך אפ פון אונו אוג פון דיני וָענין וויליען מיר ניט זיקן אוג האבן ניטאן שלעכטם וָאם עם איז ניט צו דר צילן אוג פון דעם וָענין האט נאט וויא קעזרר גיזוענין צו תשובה וויא אונזערי חכמים זל האבין גיטאגט עד האט אויך גיטאכט שטורקין דיא בערג טאטר וָעלין זייא טורא קריגן אוג וָעלין תשובה טאן פון דאנין איז גידרונגן אז די טירין פון תשובה וָענן קין מאל ניט פאר שלאסין אוג זיין האנט איז אום גשמרעקט צו מקבל זיין דיא וָאם טוען תשובה . וכיון אוג וייל עם איז יוא אז וויא קען דער זינדיגער נאגן איך האב ניט גיקאנט תשובה טאן וָארום איך האב מיך גפארכטין טאטר וָעט נאט ב"ה ניט

המנהג מוכרח שמיד יתתרט וידאג על עונו ביודעו באמת שעתיד לתת דין וחשבון על מה שעשה
ויבקש רפואת התשובה ויסתגף את עצמו בסגופים שהם קשים כמות ואם ישוב לחטוא ישוב
לחזור כי אמונת הדין והחשבון מכריחו לזה. ובראות עצמו פעם ושתים בצער התענית והסגופים
בעבור חטאיו יפרוש מן העבירות ויסאם בהן באמרו וכי בשביל תענת רגע או שעה של עבירת
אני מצטער בתעניות וסגופים שהם קשים כמות ימים ולילות מוטב לי לנעור ביצרי ולהצטער
עצמי מעט בהרחיק עצמי מתענוג החטא שהוא מעט עד רגע מלהצטער עצמי זמן רב בסגופי
התשובה. גם כדי להרחיק האדם החטא ממנו ישקול ברעתו שאין עונג החטא כנגדל התרשה
שעתיד להתתרט ממנה ולמאום בחייו איך ככה עשה. כיצד אם תושק באשה על רוב יופיה
ישים נגד עיניו כשתזקין ונתרבו בה הקמטים ופניה בקוף חזרת ורום קומתה נבכפת ונעשית
כחטוטרת הגמל וליחות החושם נופלות מנחיריה תמיד ופיה עקומה ונמוכה בלי שינים וכשאוכלת
פיה מלא רוק. ואם ישכב עמה ביומי נעוריה בראותו אותה בזקנותה יקלל יומו ויסאם חייו איך
מלאו לבו להגיע גופו בגופה. גם ישים נגד עיניו שכל יופי האשה היא עור דק עד מאוד שעל
פניה ואם תתפשט עורה מחמת נגעים או מכה ותראה בשר חי תתיה כמה מהמיאום ליגע
באותו הבשר הלח אשר היד נרבק בה מעובי הליחה. ובשומו כל זה ברעתו בעת שיפתהו
יצרו על אשה תמאס בעיניו ויתרחק ממנה כמטחוי קשת:

ואם יצרו יפתהו לשכב עם זכר משכבי אשה ישים נגד עיניו כשיתמלא זקן הנרבע ובפרט
אם יפגעו שניהם יחד בזמן הזקנה כמה מהביוש והבושה והחרפה והבליסה והקלון
בזוכרם איך שכבו זה עם זה. ועוד אין שום אחד מהם יכול להתפאר ברבים בפני חבירו בעשית
מצותיו ואפילו עשה תשובה כי מניע לו מן הקלון להתפאר בפני מי שהכעים לבוראו עמו כי
עולה על זכרונו עת המעשה אשר נטמא לו ובליסה תכסה פניו. ובפרט אם הרובע עני והנרבע
עשיר איך יכול להתחנן לו שירחמהו דמה יכיר בפניו כדי שיכמרו רחמיו עליו שאין לו פנים
לזכור איזה זכות שבו שאדרבה מעורר זכירת מעשיו הרעים והעשיר סומיף עליו שנאה אשר
טמאו הבווי הזה. ואם הדבר בהפך שהרובע עשיר והנרבע עני בעת בחייו העשיר איך נגע
בגוף הנגוף הזה. ומה גם בראות עצמו תבלת וארגמן לבושו והעני הנרבע בבלואי הסחבות מעופף
מכסה את פניו ומעלים עיניו ממנו כי נפלים פניו ארצה מהביט בו וישלחהו לחרפות. ואיך
בשום האדם נגד עיניו מקריים אלו אשר הם תחת האפשר להיות וקרוב לודאי יתגבר יצרו
עליו לשכב עם זכר כי מיד בעלות על דעתו כל זה יקרש דמו בקרבו. ומה גם בחושבו נודל
הדופי והמיאום והזרות מהמעשה עצמו. ואם לבא על החיה וחבהמה יפתהו ישים נגד עיניו
איך ידמה צורתו אלהים לצורת שור או חמור שבהיותו מתאוה שביבה זו מתאוה להיות כמוה
ולהיות עליה כרוגמת חמור בחמורתא והוא מהגנות והדופי והזרוח והמיאום. ובפרט בחושבו
איך יחבק באהבת היצר עור מלא שערות ואם הוא עת להפיל גללים תטילם עליו בעת המעשה
זר מעשהו וישיפהו סביב מלא צואה ואידולמה סביא אני בעצמי לבזיונות אלו טוב למות בהיותי
אדם ולא להדמות עצמי כבהמה. והנה בן אדם בעשותך כל זה יתגבר ויסלק היצר הטוב בנחך
ויגרש הצר הצורר בקרבך באופן שלא יוכל עוד להדים ראש עד שיענה אמן בעל כרחו

וְעֶלְן מַיִן תְּשׁוּבָה אֵן נָעמָן דָאם אִיז קַיין מַעֲנָה נִיט וַיֵיל עֶר וָעֶרט דָאוָ אַז דָיא לַייט פוּן דוֹר
הַמַבּוּל אוּנ פוּן סְדוֹם וְאֵלְטִין תְּשׁוּבָה נִיטָאן וְאֵלְטֶ עֶר זַיֵיא אוּיךְ אֵן גְנוּטִין. גם אוּיךְ בְּדִי דָר מַעֲנָטש
קָאל וִיךְ דָר וַייטֶעֶרן פוּן צוּ זִיךְ זִינְדִיגֶן וָאל עֶר וִיךְ אִיבֶּעֶר לַייגִין. דָאם דָער פַעֲרָגֶענְגֶן פוּן דָער עֶבִּידָת
אִיז נִיט וָעֶרט דִיא קְרַייְנְקְרֶנְג אוּנ חֲרָטָה וְאם עֶר וָעט אוּיף דָעם הָאבִּן עֶר וָעט וִיךְ דָאם לָעבֶּן סַר
מִיאסִין וָאם עֶר הָאט אֶנְעלְבִּים גִיטָאן אם אוּיב עֶר נָלוֹסט צוּ אַשַיינִי אִשָה וָאל עֶר זִיךְ פָאר שְׁטָעלִין
אוֹ זַיא וָעט אַלְט וָעדִין אוּנ אִיר פְּנִים וָעט זַיין וִיא אַיין אַף אוּנ דִיא לַייהָה וָעט פָאלִין פוּן אִיר
נָאוּ אוּנ אִיר טוֹיל וָעט זַיין קְרוּם אֵן צַיין אוּנ אֵז עֶר וָעט זַיא זָעהֶן וָעט עֶר סַר שְׁעָלְטֶן זַיין פָאנ
וָאם עֶר הָאט נָאר אֵן גְרִירְט אִין אִיר אוּנ אֵז זַיין יִצהָ"ר רָעט אִים אֵן צוּא אַיין אִשָה אוּנ עֶר וָעט
דָאם אַלְץ נָאךְ דַייְנְקֶן וָעט זַיא פָאר מִיאוֹסְתִ וָערִין אֵן זַייִנִי אוּיגִין אוּנ וָעט פוּן אִיר אַנְטְלַייפֶן וִי
אָפִיל פוּן בּוּגִין. וְהִנה אוּנ דִיא מַעֲנָטש אֵז דִיא וָעט פָאן מִיט אִיבֶּעֶרְלַייגְנָן וָעט דָער יֵצֶר
טוֹב וִיךְ שְׁטָארְקֶן אוּנ וָעט קִינִיגִין אִין דַיין נוּף אוּנ וָעט פָאר מְרַייבִּין דָעם יִצהָ"ר אֵז עֶר וָעט שְׁוִין
נִיט קֶעֲנִין קוּמֶן אוּיף הַייבִּין בִּיז עֶר וָעט מוּזִין מִיט גִיוַאלְד עֲנְפָרֶן אוּנ אֵז עֶם וָעט אוּ
נִידעֶרִין אַצַיִיט וָעט דָער יִצהָ"ר אוּיךְ פָאר קְעֶרט וָעדֶן צוּ נוּטִין אוּנ דָאם וָעט דִיךְ בְּרַייְנְגֶן צוּ אִיין

ובהמשך זמן יתהפך לטוב כי הצדיקים עושים החומר צורה · ויביאך זה לקנות דבקות גמור בהקב"ה כאברהם אבינו ע"ה שקראו אוהבי דכתיב זרע אברהם אוהבי על הדבקות שהיה עמו עד שמלאו לבו להקריב בנו רך ויחיד קרבן לפניו ולא איחר על הדבר לעשותו אע"פ שהיה חביב לו מנפשו כי נגד אהבתו יתברך היה הכל לפניו אין · וביד האדם להיות כאברהם יצחק ויעקב אבותינו הקדושי'אשר בוראם מתפאר עמהם שהרי אין דור ודור שאין ל' צדיקים כאברהם אע"ה שעליהם העולם עומד כארז"ל הרי ביד האדם הוא להשלים מנין הל' · ודע שאין אדם יכול להתפאר ולהתגדל עצמו כ"א בעשות תורה ומצות להדמות ליוצרו ושמלאכי השרת ישמשו לפניו ולמלוך בש"י עולמות לזה יקרא אדם כי מה התהלל ברעה הרשע כי אין כוחו מניע כי אם לפעול מה שעקרב וגחש או חיה וכלב שוטה פועל או מה שפועל הדומם·שהרי פעולות הרשע להכות ולקלל אלה וכחש ורצוח וגנוב ודורס ובועט ומזיק לחבירו ובמה יתפאר על זאת · שגם אבן נופל על האדם ושוברו קוץ נכנס בו מכאיבו עשב מר אוכל וממררו או חתול נושכו ומסכנו כלב שוטה נובח אחריו ומבעתו חיה רעה דורסו ומטריפו נחש נושכו וממית וצרעה עוקצו ונופחו יתושים ופרעושים מצערים אותו רפש טיט טובעו מים מחנקו אש שורפו אבן סוקלו שור מנגחו א"כ מה גדולה עושה הרשע להדמות א"ע לדומם ולצומח ולבעלי חיים המזיקים · בזאת יתהלל המתהלל להלל לשבח לפאר ולרומם ליוצרו להדמות עצמו לשרפי מעלה להטיב עם הכל להדמות לבוראו הטוב ומטיב הוא · לעסוק בתורה להדמות לידידיו לרדוף אחרי המצות להיות דומה להסידיו · לעשות צדקה וג"ח להיות דומה ליראיו · לשמש ת"ח ולפזר ממונו להיות דומה לאוהביו לזה יקרא איש מעשות דברים שאין בכל הברואים יכולים לעשות זולת מן האדם · אוי לאדם שאין משים כל זה נגד עיניו · או למי שהשעה משחקת לו ואוי למי שאינו חושב ביסורין · אוי למי שאינו חושב כי צל ימיו עלי ארץ · אוי למי שאינו חושב כי הוא נוד מלא ליחות · אוי למי שאינו חושב בחולאים ובצערים · אוי למי שאינו חושב כי עפר הוא ואל עפר ישוב · אוי

רעכט בהעפטונג אין גאט ב"ה אזו וויא אברהם אבינו ע"ה וואס גאט האט אים גרופן מיין ליבהאביר מהמת דעם בהעפטונג וואס אברהם האט זיך בהעפט צו אים ביז ער האט גוואלט מקריב זיין זיין יונגן און איינציגן זון פאר איין קרבן צו אים און האט ניט ווידר נשפעניגט פון צו טאן עס האטשי זיין זון איז אים ליבער גווען פון זיין לייב נאר קענן זיין ליבשאפט השם יתברך ברוך הוא איז בייא אים אלץ גווען וויא נישט · וביד און איטלוכר מענטש האט אין דיא הענט צו זיין ווי אברהם יצחק ויעקב אונזרי הייליגי עלטרין ווס זייער בשעפר בארימט זיך מיט זייא ווארום עס איז ניט דא קיין דור אז עס זאל ניט זיין דרינן דרייסיג צדיקים וויא אברהם אבינו ע"ה וואס אוף זיי שטייט דיא וועלט · ודע זאלסט וויסן אז קיין מענטש קען זיך ניט בארימן נאר מיט דעם וואס ער איז מקיים די תורה און מצות ווארום קען זיך בארימן דר רשע מיט בייז דען זיין קראפט איז מער ניט ווי אשלאנג אודר איין היה רעה אודר איין שטיין דער כח פון דעם רשע איז צו שלאגען און שעלטן און פאלש שווערין און ליגין זאגן און גנבנין און מזיק זיין צוא זיין חבר און וואס האט ער זיך דער מיט צוא בארימען דען אשטיין פאלט אוך אויף אמענטשן און צוא ברעכט אים זייני אברים איין דארין נייט אריין אין אים טוט אים ווייא · אודער איין היה גיט אים אביס און מאכט אים קראנק איין כלב בילט אויף אים און דער שרעקט אים אשלאנג גיט אים אביס און טייט אים נוא וואס פר אגדולה איז דאס צום רשע ער זאל זיך גלייכן צוא זעליכי זאכין ווס זענן מזיק לייטען · בזאת נאר דער מיט גהער זיך יוא בארימן דער וואס וויל צו לויבן און דר הייבין זיין בשעפיר ער זאל זיך גלייך מאכין צו דיא אייבערשטי מלאכים צו בגיטינין מיט אלי צו גלייכן זיך צו זיין בשעפיר צו לערנין תורה צו גאך יאגן נאך מצות צו טאן צדקה און גמילות חסד צוא בדינין תלמידי חכמים און זיי צוא שטיצען פון זיין געלד צוא אזעלכין מעג מען רופין מענטש ווייל ער טוט זעלכע זאכן אזו ווי אנדרי בשעפניש קען דס ניט טאן · אוי ווייא צוא דעם מענטשין וואס ער טראכט ניט דאס אלץ ווייא איז צוא דעם וואס ער דענקט ניט אין די יסורים וואס קענין אוף אים קומן ווייא איז צוא דעם וואס ער טראכט ניט אז זייני טעג זענין אזו וויא דער שאטן אוף דער ערד · ווייא איז צוא דעם וואס טראכט ניט אין די קרענקין און צער וואס קען אוף אים קומן · ווייא איז צו דעם וואס ער טראכט ניט אז ער איז פון ערד און וועט ווידר קערין צוא ערד · ווייא איז צו דעם וואס

לפי שאינו חושב בבעתותא דמלאך המות • אוי לפי שאינו חושב ביציאת הנשמה • אוי לפי שאינו חושב בצער של חיבוט הקבר • אוי לפי שאינו חושב בצער הריפה והתולעה • אוי לפי שאינו חושב ביום הדין • או לפי שאינו חושב במשפטי גיהנם • אוי לפי שאינו חושב במיתות משונות ובגלגולי הנשמה אוי לאדם שאינו משים תמיד נגד עיניו העתוד כהוה ז כמאמר התנא שחכם יחשב הרואה הנולד והנולד היא שעתיד להיות ריפה ותולעה ומעותד לכל מכריות רעות • לכן כל איש הכם יהן נגד עיניו שאין בידו להשתמר עצמו מהמכריים היכולים לבא ובזה יעמוד באימה ופחד וביראת אלהים נגד עיניו שאפשר יבא עליו מיחוש הראש המבטל כחות גופו או אפשר שילקה בשחפת ובקדחת המיר או בירקון או בעורון או יהמלא כל גופו שחין פירח או שאר הוקאים שבעולם או יהזוד עליו הגלגל לבא לידי הפרון עד בכר להם ולדפוק ברלתי שונאיו יען כי מזי דרעב בכריחו לזה• או אפשר יהיה מוכה אלהים כל ימיו על ערש דוי • א"כ איך יכול אדם להתגאות בהכמתו וגבורתו ועשרו ובבריאותו וביפיו וברוב בניו כיון שהוא מעיתד לכל מין הולי שבעולם מעותר לכל בושה וכלימה • מעותר לבזיונות מעותד להרופים וגדופים המעותד לשפלות המעותד לשכוע קללות מאנשים אשר ידם הקיפה עליו • המעיתד לבהור מות מהיים מהיך צער ודוהק • מעוהד להיות שנוא מאשתו ובניו אם יהזוד עליו הגלגל לרעה • המעותד לבית בניו בהייו מעוהד לראות בניו ובנותיו מתים בהופתם• המעוהד לפהדים• מעותד לתחוך כבשרו התיכות או איברים מחמת כהה או נגע • המעוהד למות מיתה משונה סקילה שריפה הרג והנק או היה האכלהו או דני הים או קבורת המור יקבר • המעותד לשפטים ע"י בני אדם המעוהד ליסורים קשים • המעותד לראות ביעתותא דמלאך המות • המעיתד למות • המעותד להיבוט הקבר הקשה • המעוהד לריפה ותולעה • המעותד לחזור לעפר המעיתד לחזור באויר העולם אם הרבה בהטאות ואשמות • המעותד למשפטי גיהנם • המעיתד לגלגולים • וכיון שכן אוי לפי שאינו משתדל לעשות החופר צירה אוי מי שחפץ להיות בהינת בשר ודם נפשל כבהמה אוי להמהאוה לפעול בהוך מעיו ליחות סרוחות ורעי מההמדת רבוי אכילה ושהיה כבהמית יער וכשרץ השורץ על הארץ • אוי המהאוה להרבות בשינה להדמית לפגר כת אוי האוהב הבטלה שדומה לאבן דומם • אוי המהאוה השיהה בטלה להדמית כאיב ח מארץ מצפנף • אוי המהאוה למושב לציים ומיני הרולים אוי לנוף שיוצא מן העולם ריק מיכיות ומלא עונות • אוי לרגלים שלא הלכו ביושר אוי למעים שנהנו מן הגזל • אוי לידים שנהעסקו בדברי שקר • אוי לעינים שלא הלכו באמונה אוי לאונים שלא קבלו תוכחות אוי לפה שלא עסק בהורה אוי לבשר שלא

ז פי׳ יסיר נגד עיניו כעולה בקיוה : ח פרש מקום חוב לו ידעוני וכך מבמיעים קול נמוך מהמת לחץ :

עֶר טְרַאכְט נִיט אִין דָעם שְׁרֶעקְנִישׁ פַּאר דָעם כַּלָאךְ הַמָוֶת • וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין צַעַר בְּשַׁעַת דִיא נְשָׁמָה גַייט אַרוֹים פּוּן כָּעְנְטָש וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין צַעַר פּוּן הַיבּוּט הַקֶבֶר • וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דָעם צַעַר וָואם דָער כְּעְנְטָש אִיז אִין קֶבֶר • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דָעם יום הַדִין • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דִי יִסוּרִים פּוּן גֵיהִנָם • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דִי כִּירוּת מְשׁוּנוֹת וָואם קֶעְנֶן קוּכְן אוֹף דָעם כָּעְנְטָשְׁן • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם בְּשַׁעַת אִז עֶר טוּט אַוֵאךְ מְרַאכְט עֶר נִיט וָואם עֶס וָועט דָער פּוּן זַיין • לְכֵן דְרוֹם גִיהָעֶר אִיטְלִיכְער קְלוּגְער כָּעְנְטָש טְרַאכְטָן אִי עֶר קֶען נִיט אֶפּ הִיטְן זִיךְ פּוּן דִיא אוֹמְגְלִיקְן וָאם קֶעְנֶן אוֹף אִים קוּכְן אוּג דוֹרְךְ דָעם וָועט נָאטָם פָּארְכְט זַיין קֶעְנֶן זַייְנִי אוּגְן דָעם עֶס אִיז מִיגְלִיךְ אַז עֶס זָאל אוֹף אִים קוּמְן וְעֶלְכָע אוֹמְגְלִיךְ חַיָ כְּמִילָא וַוייא קֶען דָער כָּעְנְטָש דִיךְ בָּעַל נַאֲוָה הַאלְטָן מִיט זַיין הָכְמָה אוּג גְבוּרָה אוּנְעִשְׁירוּת מִיט זַיין שַׁיינְקִייט אָדֶר מִיט זַיינֶע פִיל קִינְדֶר אַז עֶר אִיז גְרַייט צוּא אַלֶע אוֹמְגְלִיךְ פּוּן דָער וָועלְט צוּ שָׁאנְד צוּא לָעְכְטָרוּנְג צוּא נִידְעְרְקִייט צוּא דִי דִינְגֶם פּוּן גֵיהִנָם • וְכֵיון אוּג אַז עֶס אִיז אַזוֹ וַוייא צוּא דָעם וָואם קֶען זַיין אִין דָער כַּעלֶה פּוּן אַכָּעְנְטָש אוּג אִיז גִינְלִיכְען צוּא אַבְּהַכְּמָה וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם עֶר גְלוּכְט פִיל עֶכְטְן אוּג כְּרִיגְקְן וַוייא דִיא בְּהֵמוֹת וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם גְלוּכְט פִיל שָׁלָאף זַייא צוּא דָעם וָאם הָט לִיב לַיידִיג צוּ גַיין וַוייא צוּ דָעם וָאם טוּט זַיידָן דְבָרִים בְּטֵלִים וַוי צוּ דָעם וָאם טוּט זַיין מִיט שְׁפַּעְטָעְרָם • אוי וַוייא צוּ דָעם גוּף וָואם גַייט אַתָּק פּוּן דָער וָועלְט לַיידִיג פּוּן זְכִיוֹת אוּג פּוּל מִיט עֲבֵירוֹת וַוי דִיא אָם וָואם זָעְנֶן נִים גִינַאנְגִן מִיט רַעְכְטְפַּארְטִיקְייט וַוי צוּ דִי גִיהֶרִים וָאם הָאבְן הַנָאָה גִיהַאט פּוּן גוֹלֶ • וַוייא דִיא הֶעְנְט וָואם הָאבְן עוֹסֵק גִיוֶעזֶן אִין פַּאלְשׁ וְאבְן • וַוייא דִיא אוּגְן וָואם הָאבְן גִיזֶעהֶן שְׁלֶעכְט וָאם כָּעְן בְּרַארְף גִיט • וַוייא דִיא אוֹ עֶרְן וָאם הָאבְן גִיט

נתינע ביראה אוי ליצר שלא נכנע לפני בוראו · או ללב שלא עבד לבוראו שעתיד לעמוד
בנזיפה · אשרי הנותן יראת בוראו נגד עיניו תמיד · אשרי העוסק בקיום המצות ובג"ח · אשרי
המקיים והגית בו יומם ולילה · אשרי המדקדק במצות והמכוין בכוונתם · אשרי המחזיק ידי
לומדי תורה ויד עני ואביון · אשרי האוהב לרדוף מצות · אשרי המשמש ת"ח דגדולה שימושה
אשרי המטיב עם כולם · אשרי מי שהוא עלוב · אשרי מי שהוא שפל ועניו · אשרי המעביר
על מדותיו · אשרי מי שאינו כועס · אשרי השומע הרפתו ואינו משיב · אשרי המאמין בתורה
שבע"פ ובתורה שבכתב · אשרי המטהר ומקדש עצמו כשרפי רום · אשרי המקשר נפשו ברוחו
ורוחו בנשמתו ונשמתו בהקב"ה · אשרי הראש שעליו תפלין ופאה · אשרי העינים המסתכלים
בתורה ובצורות אותיותיה הקדושות · אשרי החוטם המריח כדי לברך לבוראו · אשרי הפה ולשון
שאינן פוסקים תורה מהם ומרבים בדברי שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · אשרי הגרון
שמרבה בהרמת קול בשירים ותשבחות והלל לשבח ליוצרו · אשרי הלב החושב תמיד ביראת
בוראו · אשרי הכליות היועצות לעשות כל טוב · אשרי הגוף הלובש ציצית ומתעטף בטלית ·
אשרי הזרוע שקושר תפלין · אשרי הרגלים ההולכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ולבקר חולים
וללות את המת ולהכנים כלה לחופה · אשרי העקבות שמתנענעים לקדושה · אשרי הרעיון
והמחשבה החושבות אופנים להשיג השלימות · אשרי הידים העמלים בעבודה למצוא להם
חוקם באמונה · אשרי האצבעות הכותבים חדושי התורה ומראין לתינוק ללמדו ספר · אשרי
אדם שבוראו משתבח ומתפאר בו · אשרי אדם שבוראו שואל בשלומו בכל יום כאבא אומנא
אשרי אדם שבוראו מבטל רצונו מפני רצונו הצדיק מושל יראת אלהים · אשרי אדם שבוראו
מבטל כל גזרות קשות ומכפר לדור בעבורו · אשרי לאדם שכביכול מצטער במותו · אשרי אדם
שבמותו מלאכים יוצאים לעומתו בהכרזת יבוא שלום כחתן הנכנס לחופה · אשרי אדם שעליונים
ותחתונים מושפעים בזכותו וכלם בוכים ומתאבלים בהעדרו מן העולם · אשרי אדם שבוראו מתקן
לו חופה בג"ע · אשרי אדם שבוראו מטייל עמו כביכול בג"ע · והנה כיון שביד האדם להשיג
מעלות אלו איך לא ישים נגד עיניו שאין ראוי לעזוב הרבה בעבור המועט שהם תענוגי העה"ז

גיהערט שטראף רייד ווייא דעם מויל וואס האט ניט גילערנט תורה · ווייא דעם גוף וואס האט זיך
ניט גמיט אין גאטס פארכט · ווייא דיא גדאנקין וום זענין ניט אונטר טעניג גווען פאר דעם בשעפר
ווייא דעם הארץ וואס האט ניט גדינט גאט · אשרי וואל דעם וואס טוט די פארכט פאר זיין בשעפר
קענין זיינע אוגין תמיד · וואל דעם וואס מטערט זיך טאג אונ נאכט אין דר תורה · וואל דעם וום
בעמיט זיך מקיים זיין מצות אונ גמילות חסד · וואל דעם וואס איז מדקדק אונ טוט זייא מיט
כוונה · וואל דעם וואס שטיצט לומדים אונ ארמי לייט · וואל דעם וואס האט ליב נאך צוא זוכין
מצות · וואל דעם וואס איז משמש תלמידי הכמים · וואל דעם וואס האנדילט גוט מיט אלע
מענטשין · וואל דעם וואס איז שעמעפטיג · וואל דעם וואס איז איין עניו · וואל דעם וואס ער
צערינט ניט · וואל דעם וואס הערט זיין שאנד אונ ענפרט ניט · וואל דעם וום גלייבט אין דער
תורה · וואל דעם וואס ריינגט זיך אונ היילעגט זיך · וואל דעם וואס קניפט אן זיין נפש רוח אונ
נשמה אן גאט · וואל דעם קאפ וואס לייגט תפילין אונ טראגט פיאות וואל דיא אוגין וואס קוקין
אין דער תורה וואל דער נאז וואס שמעקט בשמים צוא מאכין אברכה אונ לובן גאט · אשרי וואל
דעם מויל אונ דיא צונג וואס לערנין · אונ מאכין שלום צווישן איין מענטש מיט דעם אנדרין אונ
צווישן מאן אונ ווייב · וואל דעם האלז וואס טוט לובין זיין בשעפיר · וואל דעם הארץ וואס טראכט
אין פארכט פון גאט וואל דיא נירין וואס געבין עצות צוא טאן גוטס · וואל דעם גוף וואס קלייד
אן ציצית אונ וויקעלט זיך איין מיט אטלית · וואל דעם ארום וואס מען לייגט צו תפילין אויף אים ·
וואל דיא פיס וואס נייען אין שול אונ בית המדרש אונ מבקר חולים זיין אונ מלוה זיין אמת אונ
פירין איין כלה אונטר דער חופה · וואל דיא פיס וואס שפרינגען קדושה · וואל דיא מחשבות וואס
טראכטען גוטץ · וואל דיא הענד וואס בעמיהן זיך עהרליך צו ערנרין · וואל דיא פינגר וואס ווייזין
אקינד אין אספר וואל דעם וואס זיין בשעפר ברימט זיך מיט אים · אשרי וואל דעם וואס זיין בשעפר
פאר גיט צוא דעם דור זייערי עבירות פון זיין זכות וועגין · וואל דעם צדיק וואס דיא וועלט ווערט
נישפייזט אין זיין זכות · והנה אונ ווייל אז אמענטש קען גרייכן צוא דיא מעלות וויא זאל ער פאר

לאזין

העוברים ואין בידו מאומה • ובמרס בראותו בחוש הראות המקריות הרעות המעותר לו בנוסף
ואין בכחו למנעם מלבוא עליו • לכן שמע עצה וקבל מוסר לעזוב כוונתו עה"י שאין בהם קיום •
ויעבוד פחד היסורין על פניך למען תשחק ביום אחריתך כשתנוח נשמתך בצרור החיים שהיא
סנודה ועידן אשר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו :

פרק ה יודע הלבבות ובוחן הכליות המבין בכל דרכי איש החושבים עלי משכב על
רוע מזלם ומתרעמים על מדותיהם ומחכים למות באומרם מה זאת עשה אלהים
לנו לגרוע מדרגתנו ממדרגת עשירים זהב להם וכמלאים בתיהם כסף ואנחנו בחוסר כל ואם
אחד בראנו ולמה נשתנינו • אין מקום להתרעם ואין מקום להדחד על זה כי אין דעת שיוכל
להשיג דעתו ית' ודרכיו כרכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי והוא האמרן
והוא בלבד היודע מה שעושה וכל אשר חפץ עושה בשמים ובארץ • אבל מה שאנו יודעים
באמת שכל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא • גם ידענו נאמנה שכל מה
שהוא עושה אע"פ שנראה רע בעינינו הוא להשיב עם האדם כי כל כונתו ית' שיעבדו אותו
כדי להרבות בשכר ולהגיעו למדרגת המלאכים המקדשים שמו • וידיעה זו יביאנו לפתח התשובה
כפי השגת שכלנו • כי האנשים אשר הם ענים אולי בגלגול אחר הרבו אשמה והחזירם בעה"ז
שיסבלו צער העוני למרק כל מה שעשו לשעבר ולהטיב עמהם באחרונה ברב טוב הצפון
לצדיקים • או הם אנשים שמכיר בהם בתכונת טבעם כפי חיוב המזל שנולדו שאם יהיו
עשירים יתרחקו מן היושר ויבחרו ברוע לחטוא ולהחטיא אחרים עמהם עד שיחייב כובד עונותיהם
למורדם מעולם הבא באפס תקוה לכן גזר להם העוני לטוב להם • או אפשר שהם נשמות
עליונות הגונות להגין על הדור ומצערן בעניות כדי שיסבלו עונות הדור והדור אוכלים
בעבורם • על דרך כל העולם ניתן בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש
לערב שבת • או יהיה הסבה שהוא ית' חפץ לזכות את בריותיו ועשה עניים כדי שיזכו עמהם

לָאוֵן דָאס פִּיל פוּן וָעָנְיָן וַייניג דָאס אִיז דִיא תַּעֲנוּגִים פוּן עוֹלָם הַבָּא וָעָנְיָן דִיא תַּעֲנוּגִים פוּן עוֹלָם
הַזֶּה וָאס גַייעָן אוֹנְטֶער • דְרוּם הָעֶר צוּא דִי עֲצָה אוּנ פָּאר נָעם מוּסָר צוּ פָּאר בֶּייגָן דִי תַּעֲנוּגִים
פוּן עוֹלָם הַזֶּה וָאס וָעָנְיָן דוּא וְאַלְמַט זִיךְ קְרייעָן אִין דַיין לַעְצְטָן קָאג אוֹ דַיין נְשָׁמָה וָעט רוּעָן אִין
גַן עֵדֶן וָאס דָאס אִיז אַז אַנְעָנְעפְּטִיקייט וָאס קַיין אוֹג הָאט עָס נִיט גִיזָעהָן נָאר נָאט אַלַיין דָאס
וָעט עָר טָאן אוֹג נָעבֶּן צוּא דִיא וָאס הָאפָן צוּא אִים :

פרק ה יודע הלבבות נָאט ב"ה וַייסְט דִיא הָעַרְצָער אוֹג פְּרוּבְט אוֹיס דִיא גִירין עָר וַייסְט וָם דִיא
מְעַנְטְשָׁן מְרַאכְטִין אוֹיף דָעם וָאס וַיא הָאבָּן אַשְׁלָעכְט מִזָל אוֹג וָעָנְן מִתְרַעֲם אוֹיף
דָעם וָאס נָאט הָאט וַיא צוּ גְטַיילְט אוֹג וָאנְן וָאס הָאט עָס נָאט אוֹנְז גִיטָאן מִיעָרִין אוֹנְז פוּן דִי
עָשִׁירִים וָאס פִּילָן זַייעָרי הַייזֶר גָאלְד אוֹנ זִילְבֶּר אוֹג מִיר וָעָנְן זַייעָר אָרוֹם אוֹג אַיין גָאט הָאט דָאנָן
אוּנְז אֲלַע בִּשׁאפָּן • עָס אִיז דְרוּיף נִיט מִתְרַעם צוּא זַיין וְאָרוֹם עָס אִיז נִיט צוּא גְרַייכָּן דִיא זַייעָת
פוּן נָאט יְהֻבָּרַךְ אַז וַיא עָס שְׁטַייט אִין פְּסוּק דָעָן מַיינָע אוֹג מַחֲשָׁבוֹת וָעָנְן נִיט אַזוֹא וַיא אַייעָרי
מַחֲשָׁבוֹת וְאוּנְט נָאט אוֹג עָר אִיז דָעָר הָעָר אוֹג נָאר עָר אַלַיין וַייסְט אוֹג וָאס עָר וִיל דָאס מוּז עָר
אוֹיף דָעם הִיכָּל אוֹג אוֹיף דָעָר עֶרֶד אָבֶּר מִיר זַייסָן בְּאֱמֶת אַז אֲלַע זַייגִי וָעָנְן וָעָנְן מִיט דִין עָר
אִיז אַבְּגָלִיבְּטָר נָאט צוּא בְּצָאלָן שָׁכָר אוֹג מוּז נִיט קַיין עֲלָה ח"ו עָר אִיז אַיין גָרַעכְטָר נָאט • וּס
אוֹיף וַייסָן מִיר גִיזוּם אַז וָאס עָר טוּט אִיז עָס נָאר צוּא בְּגִימְינָען מִיט דָעם מַעְנְטְשִׁין דָעָן נָאר זַיין
בְּחִנָּה אִיז סָעָן זָאל אִים זַיין קְרִי עָר וָאל דָעָר פָּאר דִיא מַעְנְטְשִׁין פִּיל שְׁכָר נָעבֶּן אוֹג דָעָר מַעְנְטְש
דְאַרְף תְּשׁוּבָה טָאן • דָעָן דִיא וָאס וָעָן אָרוֹם הָאבָּן אָפְּשַׁר אִין יָעָנָם גְלִגוּל זַייעָר פִּיל וִידָר נִיטָאן
אוֹדָר דִיא זָעָנְן אִין אַסָּבָע נִיבְּאָרָן נִיוָאָרִין וָעָן אוֹ זַיי וָאלִין זַיין עָשִׁירִים וְאַלְטִין דִיא נִטָעָן שְׁלָעכְטָן
אוֹג וִידָרָעָן אוֹג נָאוּ אַנְדָרי אוֹיף כָּאלִין וִידָרִיעָן דְרוּם אִיז נָאט ב"ה אוֹיף דִיא נָאר דָאס אָרוֹמְקַייט
פוּן זַייעָר מוּבָה וָעָנְן • אוֹדָר אִיז סִילְנִיךְ אוֹ דִיא הָאבָּן נְרוֹסָע נְשָׁמוֹת וָאס דָאנְקִין מֵגִין זַיין אוֹיף
דָעם דוֹר אוֹג זַיי וָאלָן לַייזִין דִי עֲבֵירוֹת פוּן דוֹר אוֹג דָם דוֹר וָאלִין לָעְבָּן אוֹג גְשָׁפַּייט וָעָרָן רִיכְּד
וַייעָר זְכוּת אַז וִי עָם שְׁמַייט אַיין בַּת קוֹל הָט גִיזָאגְט נָאר דִי וָעלְט וָעָרְט נִישְׁפַּייט אִין זְכוּת פוּן
ר' חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא אוֹג ר' חֲנִינָא בֶּגַיט וִיךְ מִיט אַיין קְלַייגָע מָאס בָּאקְסָרָן פוּן אַיין עֶרֶב שַׁבָּת
צוּם אֲנָדָרן מְחָסֹת וַיין נְרוֹס אָרוֹמְקַייט : אוֹדָר וַייל נָאט ב"ה וִיל מַזָּה וַיין דִיא עֲשִׁירִים דְרוּם

וינצלו מדין גיהנם כמו שהשיב ר׳ עקיבא לטורניסרופוס הרשע בשאול לו אם הקב״ה אוהב עניים
מפני מה אינו מפרנסן וכו׳ ובחר לגזור על אלו להיות עניים יותר מזולתם בהכיר בהם שאלו
יסבלו העוני ולא יבחר מחנק נפשם משא״כ זולתם · והוא על דרך שאמרו רז״ל ראוי היה רעב
לבא בימי שאול ובראותו יתברך שהיו גרופית א של שקמה ולא יכלו שאת הביאם בימי דוד שיכלו
לסבול · או עשה עניים להכין משכן לשכינה דמאנין תבירין ב דיליה הם דכתיב אני את דכא ·
ועשה עניים דוקא אלו בהיותם ראוים לפעולה זו כאשר הוא היודע · או אפשר שעשה עניים
ועשירים לצורך ישוב וקיום העולם שיהיו עבדים ונעבדים שאל״כ מי יזרע ומי יקצור וכן כל מלאכת
הישוב · וגם מתרבה הכבוד ובושת פנים בעולם כי העניים לעולם מכבדים לעשירים ומתביישים
מהם מה שאין כן עשיר מעשיר דשניהם שוין ובזה לא יחדל כבוד מקרב הארץ · וגם מתרבה
המוסר והיושר דאון ספק שעשיר לא יוכל להוכיח לעשיר כמותו אך כיון שיש מקום לייסר
לעני על שאין ידו תקיפה מתפרסם מציאות המוסר בעולם ומרגילים בו · ובזה יש מקום לקצת
עשירים לייסר עשירים אחרים אשר תעו מני דרך בסיוע קהל העניים המיוסרים · וגם עם זה
עשירים מישרים אורחותם כדי שיוכל לייסר שלא ימצאו מקום לומר לו טול קורה מבין עיניך ·
ואין מקום להקשות ס״ם ומה חטאו אלו מאלו שלאלו עשה עניים ולאלו עשה עשירים · דלפי
זה אין לדבר סוף וכיצד יהיה כיון שמוכרח להיות עניים ועשירים מהסבה שהזכרנו ומה גם
שלאלו שעשה עניים לא אבדו כלום שבשביל העניות אינם רואים גיהנם כמרז״ל וגם מתרבה
שכרם לעה״ב יותר מהעשיר ובזה נשתוה הדבר ביניהם שהרי העשיר בעבור עשירתו בעה״ז
נחסר לו לעה״ב עני בעבור חסרונו בעה״ז מתרבה שכרו לעה״ב הרי שניהם שוין לטובה · וגם
אם העשיר נהג בעה״ז כעני שעזב תענוגי ההבל ועסק בתורה ובג״ח ונדבק בעניים להחזיק
ידם במזון לא יחסר לעה״ב מסבת עשירוות · שהרי רבינו הקדוש שהיה עשיר גדול ולא נהנה
מן העולם אפילו באצבע קטנה וכי נאמר שבעבור עשירותו חיסרו לו מעה״ב חלילה · או
אפשר לומר מעין התשובה השלישית הוא שעשה עניים לתועלת שאר ההמון · דבר או רעב
כי יבא בעיר או איזה מן הגזירות ויצעקו אל ה׳ בצר להם כיון שהעני רוחו נמוכה ודעתו שפלה
ברעתו צועק בקול מר בנפש חפצה ובדבקות גדול ושומע אל אביונים ה׳ ותפלתם לא בזה

א הנעיעה כשהיא קטנה נקראת כך · ב כלים נשברים והוא משל לנשברי לב ·

בְּשַׁאפְט עֶר אָרְמִי לַייט כְּדֵי דִיא עֲשִׁירִים זָאלִין גֶעבִּין צְדָקָה אוּנ זָאלִין ניצוּל וָוערִין פוּן גֵיהִנָּם וָוִיא
רַבִּי עֲקִיבָא הָאט גֶעֶנְטְפָרְט צוּ טוּרְנוּסְרוּפֶס הָרֶשַׁע אַז עֶר הָאט אִים גֶפְרֶעגְט אוּיב הקב״ה הָט לִיב
דִי אָרְמִי לַייט פַּר וָואס אִיז עֶר זַייא נִיט מְפַרְנֵס הָאט אִים רַבִּי עֲקִיבָא גֶיעֶנְפֶרְט כְּדֵי עֶר זָאל מִיט
זַייא מְזֻכֶּה זַיין דִיא עֲשִׁירִים · אוּנ דְרוּם הָאט עֶר גֶמַאכְט דִי פַּאר אָרְמִי לַייט אוּנ נִיט אַנְדֶרִי וָוייל
עֶר וָוייסְט אַז זַייא וָועלִין קֶענִין לַיידִין דָאס אָרוּמְקַייט אָבֶּער אַנְדֶרִי וָואלְטִין זִיךְ אֶפְשַׁר אַמַעֲשֶׂה אָן
נִיטָאן מַחֲמֶת אָרוּמְקַייט אוֹדֶר עֶר הָאט דְרוּם גֶימַאכְט אָרְמִי אוּנ רַייכֶע כְּדֵי עֶס זָאל זַיין אוֹיף דֶר
וָועלְט קְנֶעכְט אוּנ הֶערִין וָוארוּם זוּנְסְט וָוער וָואלְט גֶזַייעט אוּנ וָוער וָואלְט גִישְׁנִיטָן אוּנ אוֹיךְ אַלֶע
מְלָאכוֹת פוּן דֶער וָועלְט אוֹיךְ וָוערְט דוּרְךְ דֶעם גִימֶערְט דֶער כָּבוֹד אוּנ דִי בּוּשָׁה אוֹף דֶער וָועלְט
וָוארוּם דִי אָרְמִי טוּעָן אָן כָּבוֹד דִי רַייכֶע אוּנ שֶׁעמָן זִיךְ פַּאר זַייא · ואין אוּנ זָאלְסְט נִיט פְּרֶעגֶן פַּר
וָואס זֶענֶן דִיא אָרוּם אוּנ דִיא זֶענֶן רַייךְ דָאס אִיז קֵיין קַשְׁיָא וָוארוּם אַז עֶס וָועט זַיין פַּאר קֶערְט
וָועסְטוּ פַּאר קֶערְט פְּרֶעגִין אוּנ וָוִיא דֶען זָאל זַיין עֶס מוּז דָאךְ זַיין אָרְמֶע אוּנ רַייכֶע מַחֲמֶת דֶעם
טַעַם וָואס מִיר הָאבִּין פְּרִיעֶר גִישְׁרִיבֶּן אוּנ בִּפְרַט צוּ דִי אָרְמֶע וָוערְט זַייעֶר שְׂכַר גִימֶערְט אוֹף עוֹלָם
הַבָּא מֶער פוּן דֶעם עוֹשֶׁר אוּנ דֶער מִיט וָוערְט גְלַייךְ דִיא זַאךְ צְוָויישֶׁן זַייא · אוּנ אוֹיךְ וָוען דֶער
עוֹשֶׁר הָאט אוֹיף דֶער וָועלְט פַּר לָאזְט זַיינֶע גַארִישֶׁע תַּעֲנוּגִים אוּנ הָאט גִילֶערִינְט תּוֹרָה אוּנ עוֹסֵק
גִיוָוען אִין גְמִילוֹת חֶסֶד וָוערְט נִיט גִמִינֶערְט זַיין שְׂכַר אוֹף עוֹלָם הַבָּא · שהרי וָוארוּם רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ
וָואס אִיז גִיוָוען אַגְרוֹסֶר עוֹשֶׁר קֶען מֶען דֶען זָאגִין אַז פוּן וָועגִין זַיין עֲשִׁירוֹת הָאט מֶען אִים חֲלִילָה
גִימִינֶערְט זַיין שְׂכַר פוּן עוֹלָם הַבָּא · או אֶדֶער מֶען קֶען זָאגִין דָאס גָאט הָאט בַּשַּׁאפִין אָרְמֶע לַייט
פוּן וָועגִין אַז עֶס קוּמְט חֲלִילָה אַיין מָארְד אָדֶער אַיין הוּנְגֶר אִין שְׁטָאט וָוייל דֶער אָרִימַאן הָט אַנִידְרֶג
גֶמִיט שְׁרַייט עֶר צוּא גָאט מִיט אַבִּיטֶר קוֹל מִיטֶן גַאנְצִין הַארְץ אוּנ גָאט ב״ה הֶערְט צוּא דִיא
אָרְמֶע לַייט אוּנ דֶערְבַּארִימְט זִיךְ אוּנ אוֹיף עוֹה״ב גִיט גָאט ב״ה זַייא שְׂכַר דֶער פַּאר וָואס זַייא
זֶענֶן אוֹיף דֶער וָועלְט וָוִיא פּוֹעֲלִים וָואס אַרְבֶּעטִין אוּנ נֶעמִין שְׂכִירוֹת אַזוֹ נֶעמֶן זַייא זַייעֶר שְׂכִירוֹת

ומרחם על בריותיו בעבורם ולעה"ב נותן להם שכר פעולתם שהם בעה"ז כפועלים לפעול פעולת
בע"ה ולערב יחלק שלל · ובמה מעלה להם שזכו היותם פועלים של מקום לפעול על ידם הצלת
העולם · ואע"פ שמדת העני להתרעם כאשר שמעתי באומרו מה אני בעולם הריני בו כדבר
המותר שאין בו צורך שהנני שקוע בכור העוני ואני כמכשול לפני העשיר וכאבן נגף · ואף גם
זאת מלבד צער החסרון והשנאה נפשי עגומה ואוי לי מיוצרי כי מה אשיב ביום שיביאוני
למשפט לפניו כי אין ביכולתי לקיים שום מצוה ויום הולך ויום בא ואיני מרויח לא ממון ולא
מצוה והריני כרע לשמים ודע לבריות · דע העני שתועה אתה מדרך השכל בדבר הזה · דע
כי אין אדם בישראל יחד עשיר ואביון שאינם שוין בכל יום במצות אלו מאור הבוקר ועד לילה
מיד שקם ממטתו אפילו עני שבעניים מברך אל בוראו מאשר יצר ואילך כי אין לזה מעצור
בעבור העניות · גם בצאתו מביתו מקיים מצות מזוזה כי רבה היא בהיותו מעמידה בפתח ואינו
בועט להסירה · גם מצות מעקה וציצית ותפלה ועניית קדיש וברכו וקדושה וטלית ותפילין ·
ואחר זה לימוד תיקונו מקרא או משנה כפי ידיעתו · נט"י לאכילה וברכת המוציא וברכת המזון
ואיזה נ"ח אם בא לידו שהוא דבר שאין בו חסרון כיס והזן את אשתו ובניו עושה צדקה בכל
עת יחשוב לו כאמרו רז"ל · ואפילו על מה שהוא בעצמו אוכל חסיד על זו יתקרי רכתיב גומל
נפשו איש חסד · כארז"ל על פסוק זה · וברכת אשר יצר כשעשה צרכיו וערבית ומנחה וגם
מקיים בכל יום כל מצות ל"ת כיון שאין עובר עליהן · אלה המצות מקיים אפי' עני שבעניים
בכל יום · ושאר מ"ע התלוים בממון כלולב וכדומה מחשבתו לקיים נחשב למעשה · ובהיות
כן מה מקום נשאר לעני לומר איני יכול לקיים שום מצוה בעבור עניותי וא"כ מה אני בעולם
הרי מוסיף בכל יום ויום שכר העה"ב להיות חוזר כל יום לקיימם אלא כיון שהורגל בהן נראה
לו כאלו אינו עושה כלום ומשולל ממצות הוא · ומה גם שאף שלא יוכל לקיים כל זה האמור
מסבת תוקף עניותו המעכבו הרי מקיים אותו במחשבה בלבד דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה
למעשה כארז"ל · ואתה העני כיון שבכל יום ויום בהיותך על האדמה אתה מוסיף מצות על מצות
להרבות שכר עה"ב למה תקוץ בחייך אע"פ שהוא חיי צער ולמה לא תשמח עם תוספת המצות

אויף עולם הבא · וויא גרויס איז זייער מעלה וואס דורך זייא קומט הילף אויף דער וועלט : ואע"פ
אונ האטשי דר ארימאן איז מתרעם ער זאגט איך בין אויף דער וועלט וויא איין איבעריגע זאך
איך בין איין גזונקין אין ארומקייט איך בין וויא איין שטיין וואס מען שלאגט זיך אן אין אים אונ
הוץ דעם האב איך קיין יכולת ניט מקיים צו זיין קיין שום מצוה אונ דיא טעג גייען אוועק אונ
איך בין ניט מרויח קיין געלט אונ ניט קיין מצות אונ איך בין גלייך וויא איינער וואס איז שלעכט
פאר גאט אונ פר לייט · דע זאגט דער מחבר זאלסט וויסין דו ארימאן אז דוא ביזט אין טעות דען
אלע מענטשין צווישן דיא ישראל איין עושר אונ איין ארימאן זענין גלייך אין די מצות וואס איך
וועל דא אויס רעכינן · דען תיקף וויא ער שטייט אויף פון שלאף דער ארומסטר מענטש לויבט
ער צוא זיין בשעפר פון דער ברכה אשר יצר ביז אין סוף אלי ברכות ווארום דאס קען איין ארימאן
זאגין גלייך מיטן עושר · אויך איז ער מקיים דיא מצוה פון מזוזה אויך דיא מצוה פון ציצית אונ
דאבנן אונ ענטפרין קדושה אונ ברכו אונ אמן יהא שמיה רבא אונ טלית אונ תפילין אונ דר נאך
לערנין מקרא אונ משנה לויט זיין שכל אונ וואשין זיך צום עסין דיא ברכה פון המוציא אונ
בענטשין אונ אז עס קומט אים צוא האנדין אגמילות חסד וואס בדארף קיין געלט קאסטין טוט
ער עס אונ וואס ער שפייזט ווייב אונ קינדער ווערט גירעכינט וויא ער טוט צדקה אלע צייט וויא
אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט אונ אפילו וואס ער אליין עסט ווערט ער דרויף אן גירופן חסיד ·
אונ דיא ברכה פון אשר יצר אז ער טוט זיין צורך אונ מנחה אונ מעריב אונ אלי מצות לא תעשה
וואס ער איז ניט עובר אויף זייא איז גלייך וויא ער איז זייא מקיים · דיא דאזיגי מצות קען מקיים
זיין אפילו דער גרעסטר ארימאן אונ דיא איבריגי מצות עשה וואס ער קען וייא ניט מקיים זיין אן
געלט דהיינו לולב אונ צדקה · אונ דס גלייכין אז ער האט אמחשבה זייא מקיים זיין איז דאס
גירעכינט פאר גאט גלייך וויא ער איז זייא מקיים · ובהיות אונ אז עס איז יוא אזו זאל דר ארימאן
ניט זאגין איך קען ניט מקיים זיין דיא מצות וועגין מיין ארומקייט אונ וואס בין איך אויף דער
וועלט · ווארום ער מערט זיך נאך שכר דער מיט וואס ער זוכט אלי טאג דיא מצות מקיים זיין אונ

שאתה מרויח בכל יום אם בכל יום היית מרויח ממון היית מצפה ליום מחר להוסיף עוד אע"פ שבמותך תניח הכל ואוכלים זרים חילך כל שכן וק"ו בנו של ק"ו שיש לך לשמוח תמיד ולהתפלל לפני המקום על אריכות ימיך להוסיף עוד על שכר הנצחי · וביודעך זאת ראוי שתסבול צער העוני באהבה · ושים בלבבך שצער העניות מעט בערך השכר שאתה מרויח בכל יום שאתה חי · ואם תצטער שעניותיך גורם לך מניעת כבוד הבריות ואף גם זאת בזיון ושנאה כדכתיב כל אחי רש שנאוהו · שים נא נגד עיניך שכל הכבוד שמור לך לעה"ב לפני רבי המעלה מלאכים צדיקים קושרים כתרים · מה שאין כן כבוד אנשי עירך שהוא כבוד ב"ו שהיום כאן ומחר בקבר ובפני אנשי חומר ומעוטים ומה בידך תקח מזה הכבוד · ואם ישנאוך מסבת עניותך מה בכך מה איכפת לך כיון שבוראך אוהב אותך ומשרה שכינתו עליך כדכתיב אני את דכא אם היית יודע שאהבת בוראך תלויה באהבה שלהם שאם הבריות אוהבים אותך גם הוא אוהבך ואם לאו לאו אז היה ראוי שתבחר מחנק לנפשך אבל אינו כן ולמה תצטער ממניעת כבוד ב"ו ושנאה ואהבה · ואם צערך שאין דבריך נשמעין דכתיב וחכמת המסכן בזויה שים נגד עיניך שהקב"ה שומע בקולך שנאמר כי שומע אל אביונים ה' · ואם צער שלך על שאין מתחברים עמך להביאך עמהם במסיבה ואתה יושב בדד · שים נגד עיניך ששכינה גבך ללותך דשכינה שורה על מאנין תבירין כנודע · ועוד יש ג"כ לשמוח שאם היית מיסב עמהן מרבים בשיחה וברוב דברים לא יחדל פשע ונמצא היותך בדד פרח החטא ממך · ואם תצטער שאין מזמינין לך בשום סעודה כבדה או קלה · שים נגד עיניך תענוגי ג"ע המוכנים לך וביתר שאת על צער תאות המאכלים שלא יזמינוך לאכול מהם · אך יש לחקור על מה שעינינו רואות מעשה בכל יום הלא תראה ב' עניים אהובים כשבת אחים גם יחד בהיותם בחסרון הלבנה · רצוני לומר בחסרון הלבנים ג ואם מתעשר אחד מהם שוב אינו משגיח באוהבו העני ואדרבא

ג פס מטבע בארן ישמעאל :

בייא גאט ב"ה איז דאס גירעכינט גלייך וויא ער איז זייא מקוים נאר עס דאכט זיך אים ער טוט גאר קיין מצוה ניט ווייל ער קען ניט טאן אלי מצות אונ ווען ער קען אפילו ניט מקוים זיין אטייל מצות וועגן זיין ארומקייט איז גאט ב"ה מצרף אגוטי מחשבה צו איין מעשה וויא אונזערי חכמים ז"ל האבין גיזאגט · ואתה אונ דוא ארימאן חאטשי דוא לעבסט אין צער ווארום זאלסטו זיך ניט פרייען מיט דיא מצות וואס דו מערסט אלי טאג וויא וואלט גיוועזן דוא זאלסט מרויח זיין געלט איין טאג וואלסטו זיך בוודאי גיפרייט חאטשי אז וועסט שטארבין וועסטו אלץ איבער לאזין איז דאך שוין אפשיטא אז דוא בדארפסט זיך צו פרייען אונ צוא בעטין גאט ער זאל דיר דער ליינגערין דייני יארין כדי דוא זאלסט דיר נאך מערין שכר לעולם הבא · וביודעך אונ אז דוא ווייסט דאס בדארפסטו צוא ליידין מיט ליבשאפט דאס ארומקייט אונ רעכין אז דאס איז גאר וויניג קענין דעם שכר עוה"ב וואס דוא ביסט מרויח אלי טאג · ואם אונ אויב דוא ביסט זיך מצער וואס דיין ארומקייט איז גורם אז לייט גיבען דיר קיין כבוד ניט אפ אונ זענין דיך מבזה אונ האבין דיך פיינט · לייג דיר איבר אז פיל כבוד איז דיר גהיט אויף עולם הבא אבער וואס איז דער כבוד פון איין בשר ודם אונ אויך וואס וועסטו דיר מיט נעמין פון דעם כבוד · ואם אונ אויב זייא האבן דיך פיינט איבער דיין ארומקייט וואס הארט עס דיך גנוג אז דיין בשעפר האט דיך ליב וויא עס שטייט אין פסוק איך טוא רוען מיט דעם ארומן אונ מיט דעם ווס הט אנידריג גמיט אונ ווארום זאלסטו זיך מצער זיין ווס לייט גיבען דיר קיין כבוד ניט אפ אדער ווס זיי האבין דיך פיינט · ואם אונ אויב דוא האסט צער ווס דייני רייד ווערן ניט גיהרט ווי עס שטייט (וחכמת המסכן בזויה) די חכמה פון ארימאן איז מבוזה זעה אבער אז גאט ב"ה הערט דיין קול וויא עס שטייט (שומע אל אביונים ה') גאט הערט צו דיא ארמע · אונ אויב דוא האסט צער וואס לייט בהעפטין זיך ניט מיט דיר זעה אז דיא שכינה איז בייא דיר צוא בלייטין דיך אונ בדארפסט זיך פרייען דוא זיצט ניט מיט זייא ווערסטו פאר מיטן פון ריידען להר"ר רכילות ליגענט דברים בטלים ואם אונ אויב דוא ביסט זיך מצער ווייל מען בעט דיך אויף קיין שום סעודה ניט בעטראכט דיא תענוגים פון דעם גן עדן וואס זענין דיר אן גיגרייט וואס דער תענוג איז זעהר גרוס · אך נור עס איז צוא קלערין אויף דעם וואס מיר זעהן בסעט אלי טאג דאס צווייא ארמי לייט האבין זיך זייער ליב אזו וויא בדידר אונ אז איינר ווערט

רייך

מואס בו ומתנכר עמו ועושה עצמו כאלו לא ידעו מעולם · במקום אשר היה ראוי להודות
לשבח לבוראו שגדלו ורוממו ונתן יכולת בידו לרחם על אוהבו להחזיק בידו ולכסות חסרונו
יען אשר מקודם ימתיקו סוד ואיש את רעהו יעזרו בחסרונם · ולמה לא יתן בדעתו שעכשיו
שהעשיר לא נתחדש בו דבר מחודש ועדיין שוה לחבירו בכל דבר ועדיין שוה לחבירו בכל
אבריו · וכי יעלו בו אבר כנשרים לעוף בהם השמים וכי נתחדש בגופו גבורת הארי וקלות
הצבי וכי נתרבו שינוי ושאר אברי גופו · וכי אם היה פסח או סומא יתרפא מומיו וכי נתעלה
וקנה שלימות המלאכים שלא לאכול ולשתות ושלא להוציא רעי ומי השתן כמעשה הבהמה ·
וכי קנה חכמה ורוח הקודש · וכיון שהוא משולל מכל זה אעפ״י שהעשיר וכמו אז הוא עתה
ואם יחזור וירד מנכסיו חוזר לכמו שהיה א״כ מה מקום להתגאות על חבירו הרש בעבור דבר
נפרר ממנו שבא לידו דרך השאלה שהוא הממון אף שבעניותם יושבים כשבת אחים גם
יחד · אין זאת כי אם מרוע לב מסבת פתוי היצר המתחיל להרגילו אל המרידה בדברי חלקלקות
לאמר הרחק מעל העני דרכך ואל יכנס לפתח ביתך מכמה סבות · חדא דצ״ט מתים מעין
הרע ואחד מדרך ארץ כדרז״ל ועינו של העני הזה יכלה אותך ואת כל אשר לך · ובפרט
מקנאתו לך ששניכם הייתם במצב אחד ואתה עלית למרומים והוא בין הדומים* טוב לזה
שלא תכיר פניו דחייך קודמים לחיי חבירך · סבה שניה שבכל משתה של שמחה שתזמינהו
בראותך אותו תזכור ראשונות הדלות והעוני שהיית בו ותאנח בשברון מתנים ויהפך שמחתך
לתוגה · סבה ג׳ אם יארע פעם שלא תתן לו שלום מחמת טרדת שלוחך בממון לארץ מרחקים
מיד צעוק יצעק בבכיה וימסור דינו לשמים בקול מרה ויגיע אליך רעה הלא טוב לך להתנכר
עמו ולתת לו מתת יד ע״י אחרים · כל זה מפתהו יצרו לפתוח עמו בעבירה לשנוא מי שהקב״ה
אוהב שהקב״ה אוהב עניים · ואחר זה מפתהו למנוע ממנו מתן בסתר בפתוים אחרים וכיון
שמכניסו ברשותו בעצת שנאה לעני חבירו מפתהו אה״כ בכל עון ופשע אשר מחייב יכולת

רל כפל מלשון כדם רגליו :

רייך פרעגט ער שוין ניט אויף דעם חבר און מאכט זיך גלייך וויא ער האט אים נאר ניט גיקאנט
פון איי בינ אנשטאט וואס ער וואלט גקערט דאנקין און לובין זיין בשעפיר וואס האט אים יכולת
גיגעבין דער בארמין זיך אויף זיין ליב האביר אים צוא העלפן ווארום זאל דער עושר ניט טראכטן
ער איז נאך אצונד אויך גלייך צום חבר אין אלי זייני אברים האט ער דען גקריגין פליגל איז ער
דען גווארין שטארק וויא אלייב און גרינג וויא אהירש · און אז ער איז אבעל מום זענן דען זייני
מומים פאר היילט גיווארן איז ער דען גיווארין איין מלאך ער זאל ניט דארפין עסין און טרינקן
האט ער דען זיך גישאפט הכמה און רוח הקודש · וכיון און ווייל ער האט דאך ניט דיא אלי זאכן
איז ער דאך דער זעלביגער וואס ער איז פריר גווען און אז ער וועט ווידער ארום ווערין וועט ער
ווידר זיין וויא פריער ממילא גיהער ער זיך בזוהאי ניט בעל גאוה האלטין קענין זיין חבר
דער ארום מאן פון וועגין דם געלט וום עס איז אים נאר אנטליגן · אבר דם איז נאר מחמת שלעכט
הארץ וואס דער יצה״ר רעט אים אן מיט שמייכעלדיגי רייד צוא שטערין דאס ליבשאפט וום זייא
האבין גהאט און רעט אים אן דער ווייטר דיך פון דעם ארום מאן און לאז ער ניט אריין ניין אין
שטוב מחמת פיל טעמים · חדא איינס איבער עין הרע דאס אויג פון דעם ארום מאן וועט דיך
פאר לענדין מיט אלץ וואס דיא האסט דען ער וועט דיך מקנא זיין ווארום איר זענט ביידע גווען
אין איין שטאנד און דוא ביסט דער הויבן גווארין און ער איז גיבליבן ארום דרום איז בעסיר אז
דוא זאלסט זיין פנים ניט זעהן ווארום דיין לעבין איז דיר טייערער פון זיין לעבין · סבה ב׳ דער
אנדרר טעם איז ווארום אז דו וועסט אים בעטין אוף דיין שמחה און וועסט אים זעהן וועסטו זיך
דער מאנין אין דיין ערשטי ארומקייט און וועסט זיפצין וועט דיין שמחה פאר שטערט ווערין ·
סבה ג׳ דער דריטר טעם איז אז עס וועט זיך טרעפין איין מאל וואס דיא וועסט אים ניט געבן שלום
מחמת דייני טירדות וועט ער תיכף שרייען און וועט זיין דין איבר ענפרין צו גאט וועט דיר דער
פאר גרייכן שלעכטס דרום איז בעסער דו זאלסט זיך פרעמד מאכין פאר אים און געבין אים איין
גרבה דורך אנדרי · כל זה אבער דאס איז אלץ פון דיא איבר ריידונג פון יצה״ר דאס ער זאל פיינר
האבין דעם וואס גאט ב״ה האט ליב ווארום גאט ב״ה האט ליב ארמי לייט און דער נאך וועט

הממן לעשותם · לכן אחי שמע מוסרי ואל תקשיב לדברי יצרך תן הודאה לבוראך שתצייל עמך להעשירך מה שלא עשה עם חבירך ואמור בלבבך לא לחנם עשה אלהים ככה כ"א לנסות אותי לראות אם אני בועט בעניים כיון שהכרתי בצערם והדין נותן לרחם עליהם בכל יכולתי ולהראות להם תמיד פנים שוחקות בכל עת ולקרבם בכל שמחה שיחמין לי הקב"ה ולחזקם בדברים טובים ודברי נחומים ולהקריבם אל התועלת באופן שלא יגיע להם מהביוש כדי שיחזיק הקב"ה הממן בידי בהיותי בנסיון שהבניסני · כי בעשותי הפך זאת יראה ה' ורע בעיניו ויחזיר הגלגל לכמות שהיה להשפילני ויהרוסם מול העני חברי ומה פנים יהיה לי אחר כך לבא אצלו שירחמני מאחר שנתאכזרתי עמו ביום עלותי מארש מצרים · וגם שאר עשירים לא ירחמו עלי באומרם כאשר עשית כן יעשה לך · והנה בראותי דור הולך ודור בא ואיש אשר לו בת חביבה כבבת עינו שליפה בכל ושמורה ותדר שינה מעינו בלילה לא ישכב וביום לא ינוח מלסבב בשוקים וברחובות לדרוש על בן העשירים לתתה לו במהר ובמתן כל אשר יגזרו עליו סרסורי לדבר עבירה · לכן בני החכם אל תקנא לבך בבני העשירים באותם שהם מושללים מכל חכמה ורקים מכל דבר הנוגע לשלימות הנפש והגוף ובהם לא כתב ולא לשון ואפילו לשון צחות דברי בטלה ומלאים רשע ופשע עכ"ו תכלת וארגמן לבושם והולים זהב מכים למלאות תאותם על כל דבר פשע ככל אשר תאוה נפש החומאת ועכ"ז כל איש אשר לו בת יחידה יפה וברה מריבים עליו מי יזכה שיפול בחלקו הר האפל הזה ובמאזנים לעלות להרבות בממון ולהרבות עמו במנחות ובמתנות · ואתה אשר הלוך הלכת בדרכי השם ונכספת בעסק התורה והמצות ולא חסרת חכמה שלא לסרת ושלימות שלא קנית ועכ"ז סחובי הבלאות לבושיך ומלאי על גבי טלאי מנעליך ואין איש משניח עליך ואין מי יאמר מה מעשיך ואין מי יחמוד תכמתך הדבוקה בנפשך שאין יד שולט בה להסירה מעליך · ואפשר יסיתך יצרך להתרעם על מוכך לומר תהה ד על הראשונות למה לא במזל בן העשיר נולדתי

ד מתמרע

עַד אִים אֵן רַיידִין סִיט אַנְדֶרִי אִיבֶּר רַיידִנְג עָר זָאל אִים שׁוֹן גְאר קֶין גְרָבָה נִיט נָעבִּין אוּנ וִיא עָר וָעט אִים אַרַיין בְּרָעגִין אִין וִיין נָעזִן אוּנ אִין וַיין עַצָה אַז עָר זָאל פַּיינְד הָאבִּין וַיין אָרְמִין חֶסֶר חָעט עָר אִים דָעָר נָאךְ אִיבֶּר רַיידִן עָר זָאל מָאן אַלַי עֲבִירוֹת וְאם סְעָן קֶעָן סִיט גָעלְט טָאן · לכן דְרוֹם סַיין פְּרַיינְד הָעָר צוּ סַיין סוּסֶר אוּנ הָעָר נִיט דִיא רַייד פוּן יְצה"ר אוּנ גִיב אַלוּב צוּא גָאם וְאם הָאט דִיךְ רַייךְ גְמַאכְט אוּנ טְרַאכְט אִין הָאֶרֶץ נִיט אוּם וּוסְט הָאט גָאט אַוּא נִימָאן גָאר פוּן וְעָגִין צוּ פְּרוּבִּן סִיךְ צוּא זָעהֶן אוֹיב אִיךְ וָעל הָעלְפִין אְרְמֵי לַיים אוּנ אִיךְ גִיהָער סִיךְ מְרַחֵם צוּא זַיין אוֹף וַייא סִיט גָאר סַיין יְכוֹלֶת אוּנ תָּמִיד צוּא וַיזִין וַייא אַבְּרַיילִיךְ פְּנִים אוּנ וַייא סְקָרֵב צוּ וַיין אִין אַלַי שִׂמְחוֹת וְאם גָאט בְּ"ה וָעט סִיר צוּא שִׁיקִין אוּנ צוּא שְׁמַארְקִין וַייא סִיט גוּטִי רַייד אוּנ צוּ נָעבִּין וַייא סִיט אַז אַיין אוֹפֶן אַז זַי זָאלֶן נִיט מְבוּיֵשׁ וְעָרִין כְּדֵי נָאט זָאל דָאם נָעלְט אִיבֶּר לְאוֹן אִין סַיינְע הָעָנְט וַויל אִיךְ וָעל בַּשְׁמַיין אִין דָעם נְסִיוֹן וְאם גָאט הָאט סִיךְ גִיבְּרַאכְט · כי אִיבֶּר אַז אִיךְ וָעל טָאן פַּאר קֶערְט וָעט דָאם נָאט נִיט גִיפָעלֶן וָעט עָר סִיךְ וַוידֶער סַאכִין אַרוּם אוּנ דָאם מְזל פוּן סַיין חֲבֵר וָעט עָד דָעָר הַיִּבֶּן אוּנ סִיט וְאם פַּאר אַיין פְּנִים וָעל אִיךְ דָעָר נָאךְ קוּמֶן צוּא אִים עָר זָאל זִיךְ אִיבֶּר סִיר דָעָר בְּאַרְמֵין אַז אִיךְ בִּין אַקְעגִין אִים אַז אַיין אַכְזָר גִיוֹרֶן בְּשַׁעַת אַז אִיךְ אִין רַייךְ גְוֹרֶן אוּנ אוֹיךְ דִיא אִיבְּרִיגִי עֲשִׁירִים וָעלֶן זִיךְ נִיט דָעָר בְּאַרְמִין אִיבֶּר סִיר וַיייל זַייא וָעלֶן וָאנֶן צוּ סִיר אַז וִיא דוּ וְאם נָאט אְרְמֵי לַיים אַז וָעט סְעָן דִיד טָאן · והנה את נתן ויייל אִיךְ זָעה אֶלָע טָאג דָעָר וְאם הָאט אַטָאכְטָעָר וְאם וִיא אִיז אִים גְלִיבְּט וִיא זַיין אוֹיג זוֹכְט עָר סִיר אִיר צוּ קְרִינֶן אַיין זוֹן פוּן אִיזָשָׁר צוּ גִיבֶּן אִים זַיין טָאכְטָעָר סִיט פִּיל גָעלְט נָרָן אוּנ סַהֲנוֹת אוּנ זוֹכְט גָאר נִיט אֲקִינְד וְאם קֶעָן לָעָרְנִין · לכן דְרוֹם זָאג אִיךְ דִיר וְאלְסְטוּ נִיט סְקַנָא זַיין אִין דִיא קִינְדֶר פוּן דִי עֲשִׁירִים זָאלְסִי וְאם זָעגִין לָעָר פוּן אַלִי חָכְמוֹת אוּנ לַיידִיג פוּן תּוֹרָה אוּנ מִצוֹת טוֹבוֹת אוּנ קָעגִין נִיט שְׁרַייבֶּן אוּנ נִיט רָעכְט רַיידֶן נוּר וַייא זָעגִין שָׁעהֶן גְקְלַיידִים אוּנ פֵּאר בְּרָעגִין נָעלְט צוּ דִד פִּילֶן וַיידֶערִי הָאוֹת אוּנ פוּן רָעכְט וָעגִין וָעד עָס הָאט אַיין אַיינְצִינִי טָאכְטָר נִיט אִים פִּיל נָעלְט אוּנ סַהֲנוֹת וּמתה אוּנ דוּא וְאם נַייסְט אִין נָאטֶם וָעג אוּנ גְלוֹסְט אִין תּוֹרָה אוּנ מִצוֹת אוּנ עָם פָּעלְט דִיד נִיט קִין חָכְמָה אוּנ פוּן רָעכְט וָעגִין נַייסְטוּ אִין נִיסַיינִי קְלַיידִיד אוּנ קִין סָעגְטְט נִיט אוֹיף דִיד

אף שאהיה ריק כמוהו כיון שחסרונו מעלהו וחכמת שלימותו הורידני עד תהום רבה ולמה לא
אבחר מחנק נפשי בראותי חמור עולה בסולם ואני בעמק הבכה · דע ההבדל בינו לבינך ·
ידוע תדע שיש כלי שיר עשוי כדלעת ובה שקוע עץ אריך ומשערות של זנב הסוס מוליכין
ומביאין בה ותוליד נענוע ערב מאד לשומעיה עד שמעורר לב נשים וטף ואנשים משוללי הדעת
אל הריקוד ולשמוח באותו קול · בחושבם שקול הערב ונעימות התנועות הוא מהכלי עצמו ·
והריק השומע קול הברה שבו חומד וחושק בכלי זו ואומר בלבו מי יזכני שיהיה כלי זה לחלקי
בתוך ביתי יומם ולילה כדי להתייחד עמו אני והוא יחד להודיע לי לשון נעימותו ועריבות דבריו
ואשמחה ואגילה בשיריו ובזמריו · ומוציא הוצאות להגיע לו השעה ומצפה העת שהמנגן יניח
לנגן להתייחד עמה חדר בחדר מרוב חשק אהבת הקול ששמע בו · ויהי העת שהמנגן סיים
לנגן והניח הכלי בזויות הבית תלויה נתן זה החומד ממון הרבה להביא כלי שיר זה אצלו
והתחיל לנשקו ולחבבו וקרב לפניו יקר המנחות והתחיל לדבר עמו לשמוע נעימות דבריו ונועם
אמריו ואין קול ואין עונה ואין כס״ף · ממשמש בכלי לעוררו פוגע ידו בשערות זנב הסוס
הקשור בו ואז מתפרסם לו דדבר דומם הוא וכי אומרים לאבן ולעץ הקיצה לדבר · מיד ממרט
זקני וטופח על פניו והולך ובוכה מצטער כל יומו לאמר איך אבד ממון וזמן וכח להלוך אחר
דבר דומם ומצטער על זה כל ימי חייו עד שמת ביגון ואנחה · כך בן העשיר המשולל מכל
חכמה דומה לכלי הניגון הזה שהמנגן מקיש ומנענע בו ואותו נענוע גורם להוליד נעימת קול
הגורם הריקוד והשמחה כשם שאב הבן בעטפו בבגדים החמודות וכסף וזהב יכסהו ומושב
הגדולים יניחהו ואל בית המשתה יביאהו וכל רואיו חומדים בו בחושבם כי ממנו הכל וכשלימות
לבושו כך שלימות חכמתו ומדותיו · וכ״ז בעוד שאביו מנענעו בכח עושרו ובמות אביו או מאבד
ממונו נתגלה חרפתו ומיעוט ידיעתו ונשאר כעץ שתול במקום אשר חרבו מימיו הולך ודל עד
שעליו נושרות כלם ונשאר עץ יבש לא יועיל כ״א לבשל הקדירה להדליק המדורה והולך נע
ונד · והיה כי ירעב בוחר להיות פחמי או בורסקי או נושא סבל · אוי לאב ואם שביד מי
מסרו בתם ועל מי הוציאו ממון ורבוי הדורונות ומוהר ומתן לרוב · בוכים כל ימיהם על צרת

נִיט אַכְטִינְג אוּנ קֵיינֶר גְלוּסְט נִיט צוּ דַיין חָכְמָה אֶפְשַׁר וְוָעט דִיר דָער יצה״ר אָן רַיידָן צוּ מִתְרַעֵם זַיין
אוֹיף דַיין מַזָל וַוייל דָער זוּן פוּן דָעם עוֹשֶׁר וָואס עָר אִיז אַיין נִישְׁט הָאט זַייעָר גוּטְס אוּנ אִיךְ בִּין
אִין דָעם פִּינְסְטֶרִין מַזָל · דע זָאלְסְט וִויסָן דָעם חִילוּק צְוִוישָׁן דִיר אוּנ אִים · עָס אִיז דָא אַיין כְּלַי
זָמָר אַיין פִּידִיל אוּנ דָער שְׁמִיצִיק וָוערְט גִימַאכְט פוּן הָאר פוּן פָערְד אוּנ אַז מָען פִּירְט דָעם שְׁמִיצִיק
אוֹיף דָעם פִּידָל גַייט אַרוֹיס אַזִיס קוֹל עָס דָער וָועקְט דָאס הַאַרְץ פוּן וַוייבָּר אוּנ קְלַייני קִינְדָר צוּא
טַאנְצִין אוּנ צוּא פְרַייעָן זִיךְ מִיט דָעם קוֹל זַייא מַיינִין אַז דָאס זִיסִי קוֹל אִיז פוּן דָער פִּידָל אַלַיין אוּנ
גְלוּסְט צוּא דָער כְּלִי אוּנ טְרַאכְט זִיךְ וָוער וָואלְט מִיךְ מְזַכֶּה זַיין דִיא כְּלִי זָאל זַיין אִין מַיין הוֹיז טָאג
אוּנ נַאכְט אִיךְ זָאל מִיךְ פְרַייעָן מִיט זַיין גִיזַאנְג · ויהי אוּנ אַז דָער שְׁפִּילָער הָאט אוֹיף גִיהָערְט צוּא
שְׁפִּילִין אוּנ הָאט אוֹיף גִיהָאנְגָען דָעם פִּידָל אִין אַוִינְקָעלָע אוּנ דָער וָואס הָאט גִיגְלוּסְט דָער צוּ הָאט
אָן גְהוֹבָּין מִיט דָר פִּידִיל צוּ רַיידָן כְּדֵי עָר זָאל הָערִין אִיר זִיסַע רייד וָוארוּם עָר הָאט גְמַיינְט אַז
דִיא פִּידָל שְׁפִּילְט אַלַיין אָבָּר עָס אִיז קַיין שׁוּם קוֹל פוּן אִיר נִיט אַרוֹס גִיגַאנְגָן הָאט עָר פַּר שְׁטַאנְעָן
אַז נָאר דִיא הָאר פוּן פָערְד מַאכִין דָעם קוֹל אִיז עָר שׁוֹן גִיוָואר גִיוָוארִין אַז דָער פִּידָל הָאט קַיין
קוֹל נִיט · הָט עָר תֵּיכָף חֲרָטָה גִיהַאט אוֹיף זַיין נַארִישָׁע מַיינוּנְג וָואס עָר הָאט פְרִיעָר גִימַיינְט ·
כך אַזוֹ אִיז דָער זוּן פוּן דָעם עוֹשֶׁר וָואס הָאט אִין זִיךְ קַיין שׁוּם חָכְמָה נִיט עָר אִיז גְלַייךְ צוּא דָעם
פִּידִיל וָואס דָער שְׁפִּילָער מַאכְט מִיט דִיא הָענְד אִין אִיר אוּנ דָאס מַאכְט אַז דִיא פִּידִיל שְׁפִּילְט מִיט
אַיין שַׁיין קוֹל אַזוֹ דָער עוֹשֶׁר בָּעקְלַייט זַיין זוּן שַׁיינָע קְלַיידָר אוּנ בַּדָעקְט אִים מִיט גָאלְד אוּנ בְּרַיינְגְט
אִים אוֹיף שִׂמְחוֹת אוּנ דִיא וָואס זָעהְן אִים גְלוּסְטָען אִין אִים וָוארוּם זַייא טְרַאכְטִין אַז וָויא זַיינָע
קְלַיידָר אִיז זַיין חָכְמָה אוּנ זַייני מִידוֹת · אָבָּער אַז דָער פָאטָער שְׁטַארְבְּט אָדָער אַז עָר וָוערְט אָן
זַיין גָעלְט וָוערְט אַנְפְּלָעקְט זַיין חַרְפָּה וָואס עָר וַוייסְט גָאר וַוייניג אִין דָער תּוֹרָה אוּנ בְּלַייבְּט אַיין
דַארָער בּוֹים וָואס נוּצְט מָער נִיט נָאר צוּא קָאכָן אָדָער אָן צוּא צִינְדָן אַפַּייעָר פוּן אִים · והיה אוּנ
אַז דָר זוּן פוּן דָעם עוֹשֶׁר הָאט נִיט פוּן וַואנִין צוּא לָעבִּין וָוערְט עָד אַטְרָעגָר דִיא שְׁוָוער אוּנ שְׁוִויגַער
זָעהְן אִין וָועלְכָע הָענְט זִיי הָאבִּין אִיבָּער גִיענְטְפָרְט זַייעָר טָאכְטָר אוּנ אוֹף וָועמִין זַייא הָאבִּין זִיךְ
גִילָאזְט קָאסְטָן אַזוֹ פִיל גָעלְט אוּנ מַתָּנוֹת אוֹיף דָעם אַז זַייעָר טָאכְטָר זָאל הָאבִּין צָרוֹת אוּנ זַייעָר

נעלט

הבת ועל איבוד ממונם ויאבדון נפש על שלא חשקו בת"ח כי אם לזה אשר עלה חרס בידם דאגה בעולם הזה ומכשול לעה"ב . והבת מיללת ולאביה ואמה מקללת כי בביתה אין לחם ואין שמלה אין קול קידוש והבדלה ובליל פסח אין הגדה בכל העדה . עד שכלים שניתיהם ביונן ואנתה ובאים עד עמוקה שוחה . אך עתה הבחור החכם השלם ודל דומה למרגניתא דלית לה טימי דומה כנופך ספיר ויהלום הנתון בתיבה של עץ קטנה מהקלים שבעצים מושלכת בטיט חוצות כל הרואה אותה עובר עליה ואם נכשל בה ירמסנה ברגליו ואין עולה על זכרונו מאמר התנא אל תהי בז לכל רבר עד שעבר אהד ירא אלהים וסר מרע וירם את התיבה לקיים אל תהי בז וכו' ובחיקו הניח אותה ולא חש לטיט שעליה כי לא חמד כי אם לראות מה בתוכה ויפתח את התבה ונתמלא הבית אורה והעשיר עושר רב עד שעלה למדרגת האדירים ובאותו עושר סיגל מצות ומעשים טובים ושמחו הוא ואשתו ובניו וכל משפחתו בעולם הזה בעושר ובשם טוב ומתו בשמחה להלוך לנחול שכר עה"ב . כן האיש הישר הנותן בתו לת"ח אף שלבושו קרעים ועטופי כלים רעים ואין משים לבו על זה באופרו כי אין אלו דברים דבוקים בגופו כי הוא רואה מה שבתוכו ובהסיר אותו עיטוף מעליו מראה תוארו ואור תורתו ובין נכבדים יושב ובקהל קדושים דורש ותזרת דינו בכל העולם הולך והוא יושב על כסאו כולם מוכנים לעיברו מכינים פרנסתו מלמד דרך את העם לעבוד לבוראם להנחילם עולם הבא אהוב למעלה ונחמד למטה . אשרי אשה שכבה לה . אשרי איש שכך בהר להלקו אף ע"פ שהיה ריק מכל . התנו החכם ירוממהו . ותורה ודרך ארץ ילמדהו . ובין חכמים וישיבתי . עד שנוהגים בו בבוד וקמים מפניו כהלמיד חכם . זהו בחייו . ובמותו דורש עליו בקבין רב ורב עם הדרת מלך מספר בשבחיו עד שבכח תירתו שאומר עליו מרחיק מעליו כל צר ומשטין ומוסרו ביד מלאכי שלום להוליכו למנוחות שאננות . אם כן אתה הבחור החכם כיון שאתה נמשל למרגלית שבתיבה כמרובר איך יש מקום לעלות על לבך קנאה בטי שהוא ריק מכל

נָעלט זאל נַיין לְאִיבּוּד אוֹנ דִיא מָאכְטָר קְלָאגְט וָואם זַייא הָאבָּן אִיר גִינָעבִּין אָזוֹ אִיין מַאן וָוארום אִין אִיר שְׁטוּבּ אִיז גִישְׁמָא קַיין בְּרוּיט אוֹנ קַיין קְלַייד זִיא הָערְט נִיט קַיין קִידּוּשׁ אוֹנ הַבְדָלָה אוֹנ פֶּסַח הָערְט זִיא אַפִּילוּ דִיא הַגָּדה נִיט זָאגָן . יוֹא אָבֶּר דוּא בְּחוּר דָער חָכָם וָואם קֶען יוֹא לָערְנען אִיז גְלַייךְ צוּא אַפָּעָרִיל וָואם הָאט קַיין שֵׂאץ נִיט בִּיקְט גְלַייךְ וויא דִיקְעָנְטִין וָואם לִינִין אִין אַקְלַיין הִיוְ צָעָרִין קְעָסְטְלִי אַיין גִישְׁמִירְט אִין לַיים דָער וָואם זָאהט עָם גַייט דְרוּף אִיבָּר אוֹנ טָרָעט עָם טִיט זַייני פִּים בִּיז אֵיינָר אַקְלוּגְער אִיז פָּאר בַּייא גִיאַנְגִין אוֹנ הָאט אוֹיף גִיהוּיבִין דָאם קָעסְטְלִי אוֹנ הָאט עָם אַרַיין גִילַייגְט אִין זַיין שׁוּיס עָר הָאט גִיוואלְט זָאגָן וָאם לִיגְט אִינְווַיינִיג אוֹנ עָר הָט גִיעָפָּנְט דָאם קָעסְטְלָע אִיז גִיוואָרִין זַיין שְׁטוּבּ דָער פִּילְט מִיט לִיבְּטְוַיקַיים אוֹנ אִיז וַייעָר רַייךְ גִיוואָרִין אוֹנ מִיט דָעם עֶשְׁירוּת הָאט עָר פִּיל מִצוֹת אוֹנ מַעֲשִׂים טוֹבִים גִיטָאן אוֹנ עָר מִיט זַיין מִשְׁפָּחָה הָאבִּין זִיךְ גִיפְרַייט מִיט דָעם עֶשְׁירוּת אוֹנ מִיט דָעם גוּטִין שֵׁם אוֹנ זָענִין גִישְׁטָארְבָּן מִיט שִׂמְחָה צוּ יָרְשָׁנָן שָׂכָר עוֹלָם הַבָּא . כָּךְ אָזוֹ אוֹיךְ דָער עָרְלִיכְער מַאן וָואם גִיט זַיין טָאכְטָר צוּא אַיין תַּ"ח הָאסְטוּ זַייני קְלַייְדָר זָענִין צוּא רִיסִין נָאר עָר זָאהט וָום אִין אִים אִיז אוֹנ עָר טוּט אַפּ דִיא צוּא רִיסִני קְלַייְדָער וויִיזְט עָר זַיין גִישְׁמַאלְט אוֹנ דִיא לִיכְטָעקַיים פּוּן זַיין תּוֹרה אוֹנ זִיצְט צְווִישָׁן אֲנָשִׁים נִכְבָּדִים אוֹנ עָר דַרְשָׁת אִין הַיילִיגִי קְהָלוֹת אֲלֶע זָענִין אִין גִיבְּרַייט צוּא בָּאדִינִין אִים אוֹנ אִים מְפָרֵנֵס צוּא זַיין עָר לָערְנְט דָעם פְּאלְק דָעם וָועג וויא זַייא זָאלָן דִינִין זַייעָר בָּשָׁעְפִּיר עָר זָאל זַייא מַאכִין אַרְבִּין עוֹלָם הַבָּא עָר אִיז גִילוּבְט אִין הִימָל אוֹנ אִיז גְלוּקְטִיג בַּייא לֵיט וואל דָער אֹשֶׁה וָואם זִיא הָאט אָזוֹ אַיין כַּאן וואל דָעם שְׁוִיעָר וָואם הָאט זִיךְ אוֹיס דָער וויילְט אָזוֹ זַיין אִידִים אוֹנ הָאט שַׁי עָר אִיז אַיין פְּרָאסְטִיר כְּעָנְטְש וָועט זַיין אִידִים דָר חָכָם אִים דָר הַיבִּין אוֹנ וָועט אִים לָערְנִין תּוֹרה אוֹנ דֶרֶךְ אֶרֶץ אוֹנ נָאךְ אַזוֹיְנָע נוּטָע מִדּוֹת . אוֹנ עָר וָועט אִים בַּאכִין זִיצִין צְווִישִׁין דִי חֲכָמִים בִּיז כָּעָן וָועט אִים אוֹיךְ נוֹהַג כְּבוֹד זַיין אוֹנ כָּעָן וָועט אוֹיךְ שְׁטִיין פָּאר אִים . זהו דָאם אִיז בַּייא זַיין לָעבִּין אוֹנ אַז עָר שְׁטַארְבְּט דְרַשׁוֹת דָער אִידִים אִיבָּר אִים אוֹנ דָער צִיט וָועט שְׁבָחִים בִּיז עָר דָער וַייטְרְט פּוּן אִים אִין כַּסְטִינִים דוּרְךְ דָעם כַּח פּוּן זַיין תּוֹרה אוֹנ עָנְטְפָּערְט אִים אִיבָּר אִין דָער הָאנְד פּוּן דִיא מַלְאָכִי שָׁרוֹם וַייא זָאלָן אִים פִּירְן צוּ רוּאוִנג אוֹנ צוּא שְׁטִילוִנג . א"כ אתה הוא בְּחוּר זָאם דוּא בִּיקְט אַתַּלְמִיד הָכָם וַייא זָאלְסְטוּ מְקַנֵּא זַיין דָעם בָּחוּר וָאם אִיז לַיידִיג פּוּן אַרַעמְקַיים וָעגִין

בעבור לבוש שעליו דבר שאינו דבוק עמו כחכמתך שדבוקה בנפשך ואם לשעה אין רוצה לך האמת יוכה דרכו וסוף הכבוד לבא לא כן השקר שאין לו רגלים לנפילתו בלי תקומה על אחת כמה וכמה • ודע שהרע המר הזה שאין עשיר בוחר לתת בתו לת"ח היא עצת אשתו המפתתו לדבר הנראה לעינים דכיון שדעתן של נשים קלות עליהן אינן רואות את הגולל ובותרת שמתה לשעה אעפ"י שאחר כך אנחה ותלך ע"י זה לחרפות ולדראון עולם • ולכך אמרו רז"ל אל תרבה שיחה עם האשה שכל המרבה שיחה עמה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם • עוד אמרו רז"ל כל ההולך אחר עצת אשתו יורד לגיהנם • והטעם מהסבה שאמרו דכל עצתן אינו אלא כי אם בדברים הנוגעים להנאת הגוף הנגוף ולכל מה שמתאוות החומר העכור ובכל דבר הקשה שהיצר מפתה • והאיש הירא מחקב"ה בועט בעצת האשה ובוחר בדברי חכמים וחידותם למסור בנותיהם לת"ח ויזכה לבני בנים ת"ח או מלומדי דרך ארץ יראי שמים • ומעולם אין בתו באה לידי עוני דת"ח לחזורי אפתחא אינו בא • וכמה הפליגו חכמים על זה ודבריהם ידועים עד שאמרו רז"ל כל הנותן בתו לעם הארץ כאלו כופתה ונותנה בפני אריו • הביטו וראו באברהם אע"ה גדול בענקים מלך מלכים ח כבר במקנה בכסף ובזהב ולא שלח לרבקה כי אם נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים עשרה זהב משקלם • וכי אברהם שהיה מופלג בעושר שלח דבר מועט כזה • עוד יש להבין מה יוצא לכתוב בהורה מה שלח לה שהוא נזם זהב וכו' דמה יוצא מידיעה זו • אלא נכתב זה ללמדנו שהכלה ואביה ואמה לא יקחו החתן לשם ממון כי אם בעבור השלימות שבנפשו ולכן אברהם אע"ה שלח לה דבר מועט לרמז לרבקה שלא יעלה על לבה לחשוק ביצחק בעבור רוב עשרו כי אם על שלימות נפשו וחכמתו של תורה דבזה תזכה לבנים מקבלי תורה בסיני בשני לוחות אבנים • וכראוי"ל במדרש רזה רמז לה אברהם בשני הצמידים כנגד ב'לוחות התורה ו' זהב משקלם רמז לעשרת הדברות הכתובים בהם כלומר אם תחשוק בו אפאם היה עני שולח מועט רק בעבור צדקתו מוטב ואם לאו אל תקרב לפתח ביתו • ורבקה הצדקת הבינה הרמז והודה נגד רצון אחיה ואמה הרשעים

ח כמו שכתבו רז"ל פל"ס מל"ק שום סוג עמק שמקבלו כל המלכים וקבלו לאברהם למען מליכם :

דִּי שַׁיְינִי קְלֵיידֶר וְאִם עֶר נַיְיט דִּיא קְלֵיידֶר נָענִין דִּאךְ אַזַאךְ וְאִם אִיז נִיט בִּהָעפְּט טִיט אִים אוּג דַיין חָכְמָה אִיז בִּהָעפְּט אִין דִּיר אוּג וָען אַצוּנְד פָּארְשְׁט קַיינֶר דִיךְ נִיט אָבֶּר דֶער בָּבוּד וָעט דִיר קוּמֶן צוּם סוֹף אוּג דָאם פַּאלְשְׁקַייט פַּאלְט אוּג הָאט קַיין תְּקוּמָה נִיט • וְדע נָאלְטְ וִיסֶן אַז דָאם שְׁלָעכְטְץ וָאם דֶער עוֹשֶׂר וויל נִיט גָעבֶּן זַיין מָאכְטֶר צוּא אַיין תַּלְמִיד חָכָם דָאם אִיז אָפְּט דִיא עֶצָה פּוּן זַיין וַייב וַייל דִיא דַיעה פּוּן דִיא וַייבֶּר זָענָן גָרִינג דְרוּם זָענֶן זַייא נִיט וָאם פּוּן דֶעם קֶען אַרוּים קוּמֶן אוּג זַייא זָענֶן דֶער עוֹשֶׂר נַייט שַׁיין אֶן גִימָאן אִין דֶער תַּלְמִיד חָכָם אִין צוּ רִיסְנָע קְלֵיידֶר וִילָען זַייא בָּעסִיר דֶעם עוֹשֶׂר דֶער נָאךְ וָעט דָאךְ זַיין דֶער פּוּן זִיפְּצוּנְג אוּג שְׁאנְד • לכן דְרוּם הָאבֶּן אוּנְזֶערֵי חֲכָמִים גִיזָאגְט דוּא וָאלְטְ נִיט פִּיל רַיידֶן טִיט אַיין אִשָּׁה דֶען דֶער וָאם טוּט פִּיל רַיידֶן טִיט אוֹיין אִשָּׁה דֶען דֶער וָאם טוּט פִּיל רַיידֶן אֲפִילוּ טִיט זַיין וַייב דֶער אִיז זִיךְ גוֹרֶם שְׁלָעכְטְץ אִין מְבַטֵּל פּוּן לֶערֶנֶן אוּג יִרְשָׁתְּ דֶעם גֶהִינֶם • נָאךְ הָאבֶּן אוּנְזֶערֵי חֲכָמִים גִיזָאגְט דֶער וָאם נַייט נָאךְ זַיין וַייבְּם שְׁלָעכְטֵי עֶצָה דֶער גִידֶרְט אִין גֵיהִנֹּם וַייל אַלֵי זַיְינֶרי עֲצוֹת זָענֶן נָאר אוּיף דִיא וָאכְן וָאם נַייעֶן אֶן צוּא דֶער הַנָּאָה פּוּן דֶעם גוּף • וחאיש אַבֶּער דֶער מָענְטְש וָאם פַּאלְגְט דִיךְ פַּאר נָאט דֶער הָעֶרְט נִיט דִיא עֶצָה פּוּן זַיין וַייב אוּג פַּאלְגְט דִיא חֲכָמִים צוּא גָעבֶּן זַייֶנרי טָעכְטֶער צוּא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּג וָעט זוֹכֶה זַיין צוּא אַייגִיקְלִיךְ ת"ח אֶרֶער צוּם וַייגִיגְסְטֶן וָעלֶן זַייא גִילֶערְנְט זַיין דַּרְךְ אֶרֶץ אוּג נָאטֶם פַּארְכְּטִיגִי אוּג זַיין טָאכְטֶער וָעט נִיט קוּמֶן צוּ אַרוּמְקַייט וְאַרוּם עָם טָרָעפְּט נִיט אַז חַיִּים זָענֶן זַיין פִּיל עֶשִׁירוּת נָאר פּוּן וָענֶן זַיין חָכְמָה אוּג תּוֹרָה וְאַרוּם דוֹךְ דֶעם וָעט זַיא זוֹכֶה זַיין צוּא הָאבֶּן נוּטְץ קִינְדֶר וָאם וָעלֶן מְקַבֵּל זַיין דִיא תּוֹרָה אוֹף דֶעם בָּארְג סִינַי טִיט דִיא לוּחוֹת אוֹף וויא עָם שְׁטַייט אִין מִדְרָש • אוּג אַז דוּא וָעְטְ גְלוֹסְטֶן אִין יִצְחָק נָאר פּוּן וָענֶן זַיין צְדָקַת אִיז דֶער אוּג אוֹב נִיט וָאלְטְ נִיט קוּמֶן אִין מַיין הוֹז • דִיא צְדָקָה הָאט פַּאר שְׁמָאנֶן אוּג הָאט אַזוֹא גִיטָאן תַּאטְשִׁי עָם אִיז גִיזָען דֶער וִיכֶּער דֶעם רָצוֹן פּוּן אִיר בְּרוּדֶער אוּג אִיר מוּטֶער וְאם הָאבֶּן

החומדים את הממון ומואסים בדרכי ה׳ · כי חשקה ביצחק להתדבק עצמה בגוף הקדוש אשר
מסר נפשו על אהבתו בהקב״ה לזכות עמו לזרע מקבלי תורה · גם דע המשכיל כמה מהגנות
והרע אדם שמסבת צער או דוחק העניות מתאוה למות שזהו נראה כאלו קיים כל החיובה מוטל
עליו לקיים וכבר השלים עצמו · וגורם לעורר הדין עליו למעלה לבקר פנקסו ומוצאים אותו
חסר מכל וגוזרים עליו יסורין תוספת על מה שיש לו · ומה גם שהמתאוה למות נראה כלועג
על דברי חז״ל שאמרו על כרחך אתה מת וזה מורה שהמיתה אינה ע״כ של אדם והלועג על
דברי חכמים נידון בצואה רותחת כמרז״ל · גם המתאוה למות הוא כאילו קץ בקיום המצות
בעבודת בוראו שאם הוא היה שמח לעבוד להקב״ה בהיותו עושה מצותיו בכל יום לא היה
חושב שום צער בעולם בערך מה שמרויח בכל יום לעבוד לבורא דאין שמחה גדולה מזה ·
והוא משל לאדם שמ׳בטח להיות עשיר גדול אחר שיעבוד ז׳ שנים עבודת פרך שכל אותה
עבודה חשוב בעיניו כאין בערך מה שעתיד לקבל בעבורה להיות עשיר · אך אם רואה אדם
עצמו שיצרו מתגבר עליו בכל יום כדי לחטיאו ומתיירא פן ילכד ברשתו אז יתפלל ליוצרו שיצילהו
מיצר הרע ואם באולי יצרי יפתני מצד בחירתי לחטוא אני לפניך מתאוה אני למות קודם זמני
ולא להיות רשע לפניך רגע אחד · זה המתאוה המיתה על צד זה נקרא עובד אלהים לא
המתאוה ומתפלל עליה מתוך צער או דוחק המגיע לגוף · עוד מהרעה חולה שהמתאוה למות
באומרו שטוב מותו מחייו נמצא אומר שהקב״ה ח״ו עושה רעה במה שאינו ממיתו ושכוונתו
להנקם מן האדם ח״ו כסברת המינין ולא נעלם שלא ברא הקב״ה עולמו כי אם להיטיב עם
בריותיו וכדכתיב אמרתי עולם חסד יבנה·וצריך שיחשוב שכל פרצה או תקלה או מיני יסורין הבאים
עליו הם לטוב לו למרק איזה עון שבידו מגלגול זה או גלגול אחר או להרבות שכרו למען ישחק
וישמח באחריתו· ועוד המחכים למות מעידין בעצמם שאין מאמינים לא במשיח ולא בדין ולא
בחשבון ולא בשכר ועונש · לפי שאם תקוע בלב עיקר צפית לישועה והיה מקוה לה יום יו

נגלוסט דם געלד הט זיא אויף זייא ניט גפרעגט כדי זיא זאל זוכה זיין צוא האבין מיט אים אזעלכי
קינדד וואס זאלין מקבל זיין דיא תורה · גם אויך דו קלוגר ווייס וואס פאר אחרפה דאס איז צוא
אמענטש וואס מחמת צער פון ארומקייט גלוסט ער צוא שטארבין דען דם זעהט אוים גלייך ער
האט שוין מקיים גיווען אלץ וואס ער בדארף מקיים זיין אונ ער האט שוין גאנץ גימאכט זיין נשמה
אונ איז גורם מען זאל אין הימל זוכן זיין בוך אונ מען גיפינט אים אז ער איז חסר פון אלעמן אונ
מען איז אויף אים גוזר מער יסורים אונ אוך דער וואס וויל שטארבין דער שפעט אוים דעם וואס
דיא חכמים האבין גיזאגט (על כרחך אתה מת) איבר דאנק מוזטו שטארבין דאס שטארבן איז
ניט מיט דעם מענטשינס ווילין אונ דער מענטש וואס שפעט אוים דיא רייד פון חכמים דער
ווערט גימישפט מיט איין שווערין עונש · גם אויך דער וואס גלוסט צו שטארבין איז גלייך וויא
ער מיאסת דיא מצות אונ גאטס דינסט ווארום ער זאל זיך פרייען צוא דינין גאט ב״ה וואלט ער
ניט גיטראכט אין קיין שום צער אויף דער וועלט · ווארום עס איז ניט דא קיין גרעסערע שמחה
דער פון וויא איין מענטש וואס האפט צוא ווערין איין עשיר נאך דעם אז ער וועט זיבען יאר
ארבעטין איז דאך דיא ארבעט בייא אים גירעכינט פאר נישט קענן דעם וואס ער וועט דער נאך
איין עשיר ווערן · אך אז דער מענטש זעהט זיין יצר הרע איז זיך מתגבר אין אים זאל ער מתפלל
זיין צוא זיין בשעפר אונ מעג אזו מתפלל זיין אויב מיין יצה״ר וועט מיך וועלין איבר ריידין איך
זאל פאר דיר זיגדיגן וויל איך בעסר דוא זאלסט מיך פון דער וועלט אוועק נעמין פאר מיין צייט
אונ ניט זיין איין רשע פאר דיר אפילו איין רגע · דער וואס טוט אזו דער ווערט אן נירופין גאטס
דינער ניט דער וואס טוט עס מחמת דעם צער פון גוף · עוד נאך איז שלעכט וואס איינר זאגט
מיין טויט איז בעסיר פון מיין לעבין ממילא זאגט ער דאך אז גאט ב״ה טוט אים שלעכט דער
מיט וואס ער טייט אים ניט אבער דער אמת איז דאך גאט ב״ה האט בשאפין דיא וועלט צוא
בגיטיגין מיט זייני בשעפניש אונ יסורים וואס קומין אויף אים זענין אלץ פון זיין טובה וועגין ער
זאל אפ קומען דיא עבירות ווס ער האט גיטאן אודער צוא מערין זיין שכר כדי ער זאל זיך פרייען
אין זיין לעצטי צייט · ועוד אויך דיא וואס האפין צו שטארבין גלייבן ניט אין משיח אונ אין דין
אונ חשבון שכר אונ עונש ווארום אז ער זאל האפין משיח וועט קומין איז דאך מיגליך אז באלד

זאל

למה בוחר מות מחיים שאפשר מחר יבא וינצל מצרתו · וגם אני מאמין בשכר הצדיקים
ועונשי הרשעים אחר מותם איך מתאוה למות להנצל מכל צרה הן אמת שנצול מצער עה"ז
אבל הולך בצער גדול ממנו כפלים במשפטי גיהנם על מה שעשה כי אין צדיק בארץ אשר
יעשה טוב ולא יחטא ובפרט ביעתותא דמלאך המות ביציאת נשמתו וצער חיבוט הקבר אין
זאת אלא שכופר בכל זה וסובר שבמותו ישוב עפר כמו שהיה ואין דין ואין חשבון על גוש
עפר · ועז"א התנא ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך כלומר אל יבטיחך כדי להחטיאך
באומרו בלכתך שאולה תחזור לעפר ואין דין וחשבון על עפר ונמצא שהשאול בית מנוס לך
להנצל מכל עונש · כמו שפירשתי באורך בחיבורי פירוש על פרקי אבות אשר לי · גדולה מזו
כל המתאוה המיתה בעבור שהוא בצער נמצא כל היום בתערומות עם הקב"ה שאינו ממלא
תאותו וחושבו לאויב לו ח"ו וזה מביאו להיות תוהא על הראשונות ולמאום בתורה ובמצות ולבו
מלא כפירות · ובהיות שמאס בחייו שוב אינו מתאוה בעבודת הבורא וכמת מחשב עצמו ואינו
חש על חיי שום אדם ותמיד הדאגה דבוקה בלבו עד שמרוב הדאגה מתבלבל דעתו ומכת
שטותו כופר בפרהסיא וכל מה שבלבו מוציא לחוץ עד שיכלו ימיו ברע וימות באין מוסר ·
לכן צריך האדם להיות שמח תמיד על איזה מצוה שקיים ואיך עבד לבוראו עוד יום אחד ·
ויחשוב בדעתו כי הצער והדוחק שעומד בו אין בערך מה שהרויח מהמצוה בעבור שיהיה
חי על הארמה · ובהיות דעתו על זה לא ישגיח על צער ויהיה כרודף כל היום לבקש לקיים
מצוה ויוציא זמנו בזה וישכח רישו · צא וראה אדון הנביאים ואב לחכמים משה רבע"ה שבקש
להיות כחיות השדה וכעוף הפורח באויר (כדאיתא במדרש פ' וזאת הברכה) ושיניתנו הקב"ה
בעה"ז ולא למות · ולמה כך נתאוה כך כדי להיות בעה"ז עוד כדי לעבוד לבוראו ולעשות
מצותיו אעפ"י שלא חסר דבר מן התורה שלא קים אלא היה מתאוה לחזור ולקיים מתוך אהבה
וחבה שהיה עם קונו ולא היה חושש על הצער להיות כחיה או עוף בערך עבודת הבורא ועל זה
הרבה בתפלות שיניחנו בזה העולם לפי שכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות דכתיב במתים
חפשי וגם לא המתים יהללו יה · ומה מרע"ה שקיים כל התורה כולה ובמותו היה הולך תחת

זאל קומין משיח וועט ער דאך שוין ניצול ווערין פון זיינע צרות · אוך ווען ער זאל גלייבן אין
שכר פון צדיקים אונ אין עונש פון רשעים נאך זייער טויט וויא גלוסט ער צוא שטארבין כדי זיך
מציל זיין פון צרות ער גייט דאך צוא איין צער וואס ער איז פיל מאל גרעסר דס איז דער משפט
פון דעם גיהנם אוף דיא עבירות וואס ער האט גיטאן ווארום עס איז דאך ניט דא אמענטש וואס
זאל ניט זינדגין אונ בפרט דאס שרעק פון דעם מלאך המות אונ דער צער פון חיבוט הקבר ·
מוז זיין ער לייקענט אין דעם אלמען · גדולה נאך מער דער וואס וויל שטארבין האט תמיד תערומות
אויף גאט וואס ער דער פילט אים ניט זיין ווינש אונ דאס וועט אים ברענגין חרטה צוא האבן
אוף דיא מעשים טובים וואס ער האט פריער גיטאן אונ פאר מיאסין אין תורה אונ מצות · ובהיות
אונ מחמת ער פאר מיאסת זיין לעבין גלוסט ער שוין ניט אין דר דינסט פון דעם בשעפער אונ
רעכינט זיך וויא אמת ביז עס ווערט מבולבל זיין דיעה אונ מחמת זיין שטות לייקענט ער בפרהסיא
אין גאט ב"ה אונ וואס ער האט גיהאט אין הארץ טוט ער ארוים ריידין ביז ער וועט שטארבין
אן מוסר · לכן דרום מוז דער מענטש זעהן זיך צוא פרייען אז ער איז מקיים עפים אמצוה אונ
זאל זיך פרייען מיט זיין לעבין ווייל ער דינט דעם בשעפר נאך איין טאג אונ זאל טראכטין אז
דעם צער אונ איינגשאפט וואס ער האט איז דאס פיהל ווייניגר פון דעם שכר וואס ער איז מרויח
פון דיא מצות וואס ער טוט · אונ אז ער וועט דאס טראכטין וועט ער ניט פרעגין אוף זיין צער אונ
וועט זוכען מצות מקיים צוא זיין אונ וועט דרינן פאר ברענגן זיין צייט אונ וועט פאר נעסן זיין
ארומקייט · צא גייא אונ זעה דער גרעסטיר פון דיא נביאים אונ דער עלצטר פון די חכמים משה
רבינו ע"ה וואס ער האט גוואלט גאט זאל אים לאזין לעבין אויף דער וועלט כדי צוא דינין דעם
בשעפיר אונ צו טאן מצות האטשי ער האט ניט אויסין גילאזט איין מצוה ער זאל זיא ניט מקיים
זיין נאר ער האט גיגלוסט נאך אמאל זייא מקיים צוא זיין מחמת גרוים ליבשאפט וואס ער הט גהאט
צוא זיין בשעפיר אונ האט דרויף גימערט תפלה ער זאל אים לאזין אויף דער וועלט ווארום אז דער
מענטש שטארבט ווערט ער פרייא פון מצות מקיים זיין · ומה אונ ווען משה רבינו וואס הט מקיים
גיווען נאר דיא תורה אונ נאך זיין טוט איז ער גגאנגין אונטר דעם כסא הכבוד פון דעסט ווענין

כסא הכבוד ובמדרגות שאין בריה יכולה לעמוד • ועל כל זה רצה לסבול צער גדול בעולם
הזה ולא למות כדי לעבוד לבוראו עוד זמן • ק"ו בן בנו של ק"ו כל אדם שהוא ריק מכל
המצות ומלא עונות שבמותו מעותד לכל עונשים שאעפ"י שיעמוד בכל צער ודוחק שבעולם
צריך שלא יבקש למו כי אם לבקש רחמים על חייו ולא יחוש לשום צער שבעולם בערך שמרויח
בכל יום לקיים איזה מצוה ולפחות מה שמתפלל לפניו תפלת השחר ותפלת הצהרים וערבית •
ודע שהחולי הזה נולד באדם מהבטלה שאדם שהוא בצער אפילו עני החוור על הפתחים
כשמתעסק באיזה עסק העסק טורדו מלחשוב בעומק צער שהוא בו ומבטלו מלבקש למות •
וכמה הגדילו רז"ל לדבר על ענין הבטלת כמה רעה כנודע וצוו שחייב אדם ללמד את בנו
אומנות ובכלל כוונתם שהוא כדי שימצא במה יתפרנס ג"כ למונעו מלחשוב מחשבות זרות
ולהרגיש בצערו כדי שלא יבקש המיתה בפיו • ות"ח עסק תורתו מונעו מכל זה אם יהיה
עוסק בה תמיד ולא יתעסק בבטלה שהרי התורה ביקשה מהקב"ה שיעסקו בה מתוך דוחק
כארז"ל • ועינינו הרואות שעוסקים והולכים ואינם עוזבים אותה אין זה כי אם שאין משגיחים
בצערם מתוך מה שעובדים לבוראם בעסק תורתו :

פרק ו יודע הלבבות ובוחן הכליות ורואה בדאגת לבות בני אדם מסבות מקריות המאורעות
רעות גזר אומר ע"י נבוניו רבותינו חכמי התלמוד ז"ל שאמרו אין אדם נתפס על
צערו א כאשר הוכיחו מאיוב שאחר שפער פיו והרחיב לשון כלפי מעלה עד שהבריו הוכיחוהו
בדברים קשים לכבוד המקום ועכ"ז הרה אף ה' בהם על שדברו עמו קשות באומרם איוב לא
בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל • ואע"פ שאין אנו יכולים להכחיש הטבע המחייב לאדם צער
ודאגה בהגיע מהמאורעות הזמן ולבטלו מעסק מילי דשמיא כתורה וכמצוה כמאמר החכם

א בלא נתרעם האדם על הקב"ה ע"י צערו אין הקב"ה מענישו :

האט ער פארט גוואלט בלייבן אויף דער וועלט צו דינען זיין בשעפיר נאך אצייט איז שון אפשיטא
איטליכיר מענטש וואס נאך זיין טויט איז ער אן גברייט צו געבין דין וחשבון גהער בוודאי בעטין
גאט ער זאל אים דער לענגרין זייני יארין און זאל ניט זארג האבין אויף קיין שום צער אויף דער
וועלט קיינען דעם וואס ער איז מרויח אלי טאג מצות און צום וויינגסטין וואס ער דאווינט אין
דער פריא און מנחה און מעריב • ודע זאלסט וויסן אז אמענטש בעט דעם טויט אויף זיך קומט עס
מחמת ער נייט בטל ארום ווארום דער וואס איז עוסק עפיס אין איין עסק האט קיין צייט צוא
טראכטין שטארק אין דעם צער וואס ער איז דרינען • און אונזרי חכמים האבין זייער פיל גשענט
דעם וואס גייט ארום בטל און האבין גזאגט אמענטש איז חייב צוא לערנין זיין זון איין מלאכה
כדי ער זאל האבין מיט וואס זיך מפרנס צו זיין און אויך ער זאל ניט טראכטין פרעמדי מחשבות
און צו פילין אין זיין צער • דרום זאל ער אים לערנין אמלאכה וועט ער ניט ארום גיין בטל און
וועט פר געסין אביסל אין זיין צער וועט ער שון בוודאי ניט בעטין דעם טויט אויף זיך • ות"ח און
צו איין תלמיד חכם פר מייד אים דאס לערנין פון דעם אלמין דען דיא תורה האט גבעטן פון גאט
ב"ה אז מען זאל אין איר עוסק זיין פון איינג שאפט אזו וויא אונזרי חכמים האבין גיזאגט און מיר
זעהן דאך אז דיא ת"ח זיצין און לערנין חאטשי עס איז זייא זייער איינג ווייל זייא פרענין ניט אין
זייער צער מחמת דעם וואס זייא דינען דעם בשעפיר מיט זייער לערנין תורה :

פרק ו יודע הלבבות דער וואס ווייסט דיא הערציר און שאפט מיט דיא בייזע טרעפונג וואס טרעפן
זיך דעם מענטשין דער האט גזאגט דורך זיינע חכמים פון דער גמרא אז איין מענטש
ווערט ניט גיחאפט אויף זיין צער • כלומר ווען אמענטש איז מתרעם וואס ער האט פיל צער
שטראפט אים ניט גאט דער פאר • כאשר וויא מיר גיפינען בייא איוב דאס ער האט גיעפינט זיין
מויל און האט גירעט קענין גאט ברוך הוא ביז זיינע חברים האבין אים גישטראפט איז גאט ב"ה
ברוגז גיווען אויף זייא ווייל זייא האבין מיט אים גירעט הארטי רייד און אוף איוב איז ער ניט ברוגז
גיווען ווייל ער האט גירעט מחמת צער • ואע"פ און חאטשי מיר קענין ניט לייקענין דיא טבע ווס
איז מחייב דעם מענטשין צער און זארג אז עס טרעפט אים אומגליק און איז אים בוודאי מבטל
פון תורה און מצות אזו וויא דער חכם האט גיזאגט דיא תורה פון דעם וואס זארגט איז נאר פון
דיא לעפצין כלומר מחמת דאגה קען ער ניט לערנין דרום בדארפין מיר זוכין אופנים ווי ארום דער

דרך הלצה תורתו של דוא"ג מהשפה ולחוץ • ירצה תורתו של מי שהוא דואג מסבת איזה
צער לומד באין מבין ודבריו לא בהשכל כי אם מן השפה ולחוץ עכ"ז צריכים אנו לבקש אופנים
ממיני תנחומים לאדם הדואג לבא עמהם נגד הטבע כדי שיוכל האדם לעבוד לבוראו בשמחה
שהיא עבודה ראויה ולא ישגיח לשים לב אל המקרה שפגע בו • והנה עתה נזכיר קצת מהמקריות
הבאים על האדם מדופי הזמן בלתי נאמן כדי להזכיר אח"כ נחמתם אלו הן • טלטול • רדיפה
מאחיו וקרוביו • מחורף • מגודף • בנים שאין ממלאים מקום אבותיהם • חסרון בנים בנים שאין
הולכים בדרכי אביהם הצדיקים • בנים סוררים • אויבים ושונאים לאדם • עניות • אומנות מגונה
בעל יסורין • מיתת בניו בחייו • כהות עינים • אשה רעה קשה מכולם • וכן רבים כאלו רבו
מספר • והנה אלו המקריות ויותר מהם נתחלקו בגדולי עולם צדיקים גמורים שהעולם נברא
בעבורם • אברהם ראש המאמינים שפרסם אלהותו בעולם היה נרדף מנמרוד ויצא בטלטול
מארצו וממולדתו אל ארץ אשר לא ידע תמול שלשום • וכן יצחק ויעקב הגיע להם מהטלטול
יצחק לגרר ארץ פלשתים יעקב לחרן • יצחק המנוסה כהו עיניו וכן כמה מחסידי עליון חכמי
התלמוד כגון רב ששת ורב יוסף יעקב בחיר שבאבות היה נרדף מאחיו עשו הרשע ומכל
אנשי ביתו הקרובים ויוסף הצדיק נרדף מאחיו הצדיקים • מרע"ה רדפוהו דתן ואבירם עד
שנתחברו עם קרח ועדתו ורדפוהו וגדפוהו עד שחשדוהו בא"א כארז"ל • גם הגיע לו צער
שאליעזר וגרשם לא מלאו מקומו ויהושע ירש מקומו • ליהושע ראש הכובשים לא היו לו בנים
כי אם בנות • בני עלי ובני שמואל לא הלכו בדרכי אביהם • חזקיה הצדיק היו לו בנים סוררים
דוד ראש למלכים ביקש בנו להרגו גם לו נתרבו האויבים והשונאים כדואג ואחיתופל וכדומה
ובקשו להמיתו • הלל ורבי חנינא בן דוסא ורבי אלעזר בן פרת וכאלה רבים פגע בהם מדת
העניות ואומנות קשה • כהלל העניו שהיה חוטב עצים ור' יוחנן הסנדלר מתעסק במנעלים
וכאלו מהשלמים שנתעסקו באומניות כאלה כנודע • רבינו הקדוש שלא הניח כמותו נתייסר
בחולאים קשים שנים הרבה רבי יוחנן מתו לו כל בניו בחייו • כמה מחסידי עליון פגעו באשה
רעה כנודע מכמה מעשיות שבתלמוד ובמדרשי' כלל העולה שכל חולי וכל מכה וכל מיני מקרה
רע שבעולם תמצא שהגיע לקדושים אשר בארץהמה דוק ותשכח ובהיות כן בפגוע אחת מהנה

מענטש זאל זיך טרייסטין כדי ער זאל קענין דינען זיין בשעפר מיט שמחה אַרעכטע רינסט אונ
זאל ניט פרעגין אויף דיא טרעפונג וואס בגעגינט אים • והנה אונ אצונד וועל איך ריידין פון דיא
טרעפונג וואס קומען אוף דעם מענטשין כדי איך זאל אויף שרייבין זייערי טרייסטונג אונ דאס
זענין זייא • ער ווערט נאך גיאגט פון זיינע ברידר אונ קרובים ער ווערט גילעסטרט פון לייט • ער
האט קינדר וואס זענין ניט גוט אדער ער האט קיין קינדר נאר ניט • ארומקייט • שווערי מלאכה •
איין בעל יסורים • דיא קינדר שטארבין בייא זיין לעבין • טונקעלי אויגן • אשלעכט ווייב • והנה
דיא טרעפונג אונ נאך גרעסערי דער פון דיא זענין צוא טיילט גיווארן צוא גרויסע צדיקים אברהם
האט מפרסם גיווען גאטס נאמין אויף דער וועלט איז גיווען איין נרדף פון נמרוד אונ אזו אוך יצחק
איז גגאנגין קיין גרר אין לאנד פלשתים יעקב קיין חרן יצחק זענין גווען טינקל זיין אויגן אונ אזו אויך
פיל פון דיא חסידים פון דער גמרא דהיינו רב ששת אונ רב יוסף זענין בלינד גיווען • יעקב דער
בעסטיר פון דיא אבות איז אנטלאפין גיווארן פאר זיין ברודער עשו הרשע אונ יוסף הצדיק איז
גיווען אנרדף פון זייני ברידער די צדיקים צו משה רבינו עליו השלום האבן דתן ואבירם זיך בהעפט
מיט קרח אונ זיין עדה אונ האבין אים גילעסטרט יהושוע האט קיין זין ניט גהאט דיא קינדר פון עלי
הכהן אונ דיא קינדר פון שמואל הנביא זענין ניט גיגאנגין אין דיא גוטי וועגין פון זייערי פעטער
חזקיה הצדיק האט גהאט שלעכטי קינדער דוד המלך האט זיין זון אים גיוואלט הרגנין אונ האט
גיהאט פיל שונאים הלל אונ רבי חנינא בן דוסא אונ רבי אליעזר בן פדת אונ נאך פיל אזעלכי
זענין גווען זייער ארום אונ האבין גיטאן אשווערי מלאכה אזו גלייך וויא הלל וואס האט גהאקט האלץ
אונ רבי יוחנן הסנדלר האט גנייט שיך אונ נאך זעלכי גלייכן פיל צדיקים וואס האבין עוסק גווען
אין זעלכי מלאכות • רבינו הקדוש איז גשטראפט גיווארין מיט שווערי קראנקהייט פיל יאר בייא
ר' יוחנן זענין אלי קינדר גשטארבין פיל גרוסי חסידים האבין גיהאט בייזי ווייביר אזו וויא עס איז
גישריבין אין דער גמרא • דער כלל דער פון איז דאס פיל שלעכטי טרעפונג האט גיגרייכט צו דיא
צדיקים • ובהיות אונ אז עס איז יוא אזו עס טרעפט צו וועלכין מענטשין יסורים ח"ו אזו וויא עס זענן

ניקומן

לאיזה אדם או רבים יחד כאשר באו לנחום איש גם זו כדאיתא בתענית וכמו שהגיע על
איוב תם וישר וירא אלהים וסר מרע אין לו מקום לדאוג ולהצטער על הדבר הקשה שבא
עליו פן יחשדוהו לבלתי הגון כיון שפגעו בו מהחולאים וההסרונות · כי יש מקום לו להתגבר
במענה פיו ולהשיב לחושדו דבר הרי לחסידי עליון אירע כמוני · ובהם יתנחם כל אדם ויסיר
דאגה מלבו בנושאו ק"ו בעצמו לומר אם לידידי ואהובי עליון הגיע להם כך וכך וקבלו בשמחה
אנכי עפר ואפר עאכ"ו · ובזה יקנה שמחה והוזק בלבו ויסיר דאגתו ויעבוד לבוראו ויגיל
ברעדה וילך בטח ולא נתייאש מחייו · ואתה בן אדם אחר אשר אתה ידעת שכל חולי או מכה
ומקרה רע נתחלק בין חביבי עליון למה תקוץ בחייך אם הגיע לך רדיפה או טלטול או חירוף
או גידוף או שונאים או אויבים או חולי או יסורין או מיתת בנים או מום או אשה רעה · או
בנים בלתי הגונים הרבה במוסר עמהם עד יום מותם להחזירם למוטב · זאת החיוב עליך
בלבד ובזה את נפשך הצלת ואיש בעונו ימות · שהרי להם בא המאורע הרע להרבות שכרם
ולך למרק עון ולמה תקוץ ממנו כיון שהיית חייב לאותו מקרה · רזהו משל למי שהיה חייב
לאוהבו חוב גדול ובראותו אוהבו שיכבד עליו החוב בא וצערו בהכות אותו וכוונת הכאתו
כדי שבעבור שהכהו למחול לו החוב · שבודאי ראוי לחייב הזה שישמח על המכה ועליו
לשבח לאוהבו על מה שהכהו · כך האדם חייב להקב"ה על מה שחטא לפניו ועכ"ז זן ומפרנס
אותו כי אין בו מעשים לאכול מדיליה וכראות הקב"ה שמתרבה החוב על האדם מכהו ביסורין
לנכות החוב · שודאי חיוב על האדם להודות להלל ולזמר על אותה מכה שבא עליו כי אין
ספק שלטובתו בא · ובעלות זה על לבבך תהיה כל ימיך בשמחה ולא יטריד לך דאגת המקרה

גיקומין פיל יסורים צוא נחום איש גם זו אונ אויף איוב וואס ער איז גיווען אגרוסער צדיק · גיהער
דער מענטש זיך נים מצער צוא זיין טאמר וועט מען אים חושד זיין אז ער איז איין רשע ווייל עס
האבין אים גיטראפן דיא קראנקהייט זאל ער זיך נים מצער זיין ווארום ער קען ענפרין פאר וואר
צוא דיא גרוסי חסידים האט זיך אויך גיטראפן אזוא וויא מיר אונ מיט זייא זאל זיך איטלעכיר
מענטש טרייסטין אונ ער זאל זאגין מה דאך צוא דיא גיליבטי צדיקים וואס גאט ב"ה האט זייא
ליב האט אזעלכי יסורים גיגרייכט אונ זייא האבן עס אן גינומן מיט שמחה · איך וואס איך בין ערד
אונ אש איז שוין אפשיטא אונ דער מיט וועט ער אפ טאן זיין דאגה אונ וועט דינין צו זיין בשעפיר
אונ וועט זיך נים מייאש זיין פון זיין לעבין · ואתה אונ דו מענטש ווייל דוא ווייסט אז אלי קראנקהייט
אונ שלעכטי טרעפונג איז צו טיילט גיווארין צווישין דיא גליבטי פון גאט ווארום זאלסטו פר מיאוסן
אין דיין לעבין אז עס האט דיר גיטראפין אז דוא ביסט נע ונד אדר מען האט דיך גילעסטרט
אדער האסט שונאים קראנקהייט אדער יסורים אדער דייני קינדער שטארבין אדער דוא האסט
עפיס אמום אדער אבייז ווייב · ווען דוא האסט קיין גוטי קינדער זאלסטו זייא שטראפין ביז אין
זייער טויט צוא ווידער קערין זייא צוא גוטין דאס איז אויף דיר גיווארפין אונ דר מיט האסטו זיין
לייב מציל גיווען אונ דער מענטש וואס וויל נים הערין שטראף רייר וועט שטארבין דורך זייני
עבירות · דען צוא דיא צדיקים קומט עס צוא מערין זייער שכר אויף עולם הבא אונ צוא דיר
זאגין זייא גיקומן אפ צוא מעקין דייני זינד אונ ווארום זאלסטו דאס פאר מיאוסין אז דוא ביסט
שולדיג דאס זאל קומין אויף דיר · דזהו דאס איז וויא איינער איז שולדיג צוא זיין גוטען פריינד
אגרוסין חוב אונ אז ער זעהט אז דער חוב איז אים צוא שווער איז ער גיקומין צוא דעם וואס איז
אים שולדיג אונ האט אויף אים גישריגין מיט בייזין אונ דיא כוונה איז גיווען כדי מחמת דעם זאל
ער אים מוחל זיין דעם חוב גיהער דאך דער בווראי צוא פרייען זיך אוף דעם אונ דארף נאך צו
לובין צוא זיין פריינד אויף דעם שרייאין אונ בייזערין אזו אויך דער מענטש איז חייב צוא גאט
ב"ה אויף דעם וואס ער האט גיזינדגט פאר אים אונ פון דעסט וועגין שפייזט ער אים אונ אז גאט
ב"ה זעהט אז דער חוב ווערט גימערט שטראפט ער אים מיט יסורים כדי צוא מינערין זיין חוב
נוא גיהער דאך דער מענטש בווראי צוא דאנקין אונ צוא לובין אים אויף דיא יסורים וואס קומין
אויף אים וואס דאס איז בווראי פון זיין טובה וועגין · ובעלות אונ אז דוא וועסט דאס איבר טראכטען
וועסטו תמיד זיין פריילך אונ קיין דאגה וועט דיך נים שטערין פון גאטס דינסט אזו וויא מען
גיהער אים צו דינן צו גלוסטין צו לערנין תורה אונ מצות מכיים זיין מיט אירי דקדוקים אונ ער

זאל

למנע לעבוד לבוראך כאשר יאות לעובדו לעשות התמדה בתורתו ולרדוף אחר מצותיו לקיים אותם בדקדוקיהם · ואל יעלה על דעתך כדעת השוטים אשר שמעתי באזני אומרים מובטחים אנו לעה"ב עם מה שאנו מתפללים שחרית מנחה וערבית ואנו עסוקים כל היום במלאכתנו ואין אנו גונבים וגוזלים ואין אנו רוצחים ולא זונים בנשי חברינו ואין אנו מריעים לשום אדם · ובהבטחה זו אין עוסקים בתורה ואין רודפים אחר מצותיה ואין חוששין על כבוד הכמים כ"א לפנים ואין מרחמים על העניים כ"א בעל כרחם · ואני אמרתי לשוטים אלו הן אמת שהן מצות גדולות מה שאתם עושים אבל אינם מספיקות להשלים נפשכם לשתהיו ראויים לראות גן עדן אפי' מרחוק וכ"ש וק"ו שעדיין לא הגעתם בקיום זה לכלל יהודים · משום שהשלש תפלות שאתם מתפללים חדא שהרגל בהן רגליכם מוליכות אתכם להתפלל וראיה שהיא תפלה בלא כוונה וכמה מחשבות ובלבולים בראשיכם ובמהירות כמשליך משא מעליו וברבוי דברים כל איש עם חבירו בתוך התפלה מעניני הבלי הזמן · ועוד דהליכה זו להתפלל כל אחד משום שמתבייש מחבירו שלא יקובל בעיניו · ועוד שאלו הם מצות הכרחיות בקיומם כיצד מוכרח הוא להתפלל כדי שלא להיות גרוע מעמים שהולכים לבית תפלתם · גם מוכרחים שלא לגנוב ולגזול ושלא לזנות מיראה שלא יתפרסם הדבר והם דברים קשים להשיגם ומסבת הסכנה הגדולה שבהן אדם מונע עצמו מלבקשם · גם מוכרחים שלא להרע עם שום בריה פן יתגבר עליו ויוציאהו מן העולם · לכן דעו כי אין אדם מובטח להיות מזומן לעולם הבא רק צריך להתפלל לפני הקב"ה בכל כוונת לבו ולמסור נפשו עליו ולכוין שמתפלל אליו משום החיוב הגדול המוטל עליו כי הוא אלוה שבוראו ובידו להחיותו ולהמיתו ובלתו אין אלהים · ולעסוק בתורתו בכל כחו על מנת לקיים · ואם בעל מלאכה היא לקבוע עתים לתורה ובעת עשיית המלאכה יהא מחשבתו לתורה ואותה מחשבה מורה על החשק עליה · ואגב אורחיה מרויח דמחשבה זו מצטרפת למעשה כדכתיב לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי ירצה על ידי מה שאני חפץ במחשבתי בתורתך יחשב למעשה כאלו היא בתוך מעי · גם ישתדל בכחו בנפשו בממונו לקיים כל מצוה שאפשר לעשותה ושלא ינית גם שום מציה מדברי קבלה ומדברי סופרים וגדרים וסייגים שעשו לתודה והכל באהבה רבה ולהרבות בחסידות ולהיות

זאל ניט טראכטין וויא די שוטים וואס זאגין מיר וועלין האבין עולם הבא ווייל מיר דאווינין שחרית מנחה מעריב אונ מיר זענין עוסק אין אונזר מלאכה אונ גנבנין ניט אונ גזלנין ניט אונ הארגנין קיינם ניט אונ זענין ניט מזנה אונ טוען קיין מענטשן קיין שלעכטס ניט אונ מהמת דעם פאר זיכרונג לערנין זייא ניט אונ יאגין ניט נאך מצות מקיים צו זיין אונ זארגין ניט דיא חכמים כבוד אן צוא טוען אונ דערבארמין זיך ניט אויף ארמי לייט נאר איבר דאנק · ואני אונ איך זאג צוא דיא שוטים אמת דאס וואס איר רעכינט אוס איז גרוסי מצות זייא זענין אבר ניט גנוג אז איר זאלט ווערט זיין אפילו צוא זעהן דעם גן עדן פון ווייטען אונ מכל שכן אז דורך דעם אליין האט איר נאך ניט גיגרייכט צוא דעם כלל פון יהודים · ווארום דיא דרייא תפלות וואס איר דאווינט מהמת רגילות פירען אייך דיא פיס צום דאווינען אונ איר דאווינט אן כוונה אונ וויא פיל מחשבות האט איר בשעת דאווינען אונ זייער נעך וויא איינער ווארפט אראפ פון זיך איין משא אונ איינר מיט דעם אנדערין רעט אין מיטען דאווינען נארישקייט · אונ ווידער דריבער גייט איר דאווינען מהמת איינר שעמט זיך פאר דעם אנדרין ער זאל אים ניט האלטין פאר אשלעכטין · לכן דרום זאלט איר וויסען אז קיין מענטש איז ניט פאר זיכערט ער זאל האבין עולם הבא ער מוז מתפלל זיין מיט גרוס כוונה אונ זאל מכוין זיין אז ער איז מתפלל פאר גאט וואס האט אים בשאפין אונ אין זיין האנט איז אים לעבדיג צוא מאכין אונ צו טייטן אונ חוץ אים איז ניט פאר האנדין קיין גאט אונ מיט גאר זיין כח זאל ער לערנין תורה מקיים צוא זיין וואס דרינן שטייט אונ אויך איין בעל מלאכה זאל האבין גזעצטי צייטין צוא לערנין אונ בשעת מלאכה זאל זיין מחשבה זיין צוא דער תורה אונ גאט ב"ה איז מצרף דיא מחשבה צוא איין מעשה · גם אויך זאל ער זיך פלייסין מיט זיין כח אונ מיט זיין נפש אונ מיט זיין געלד מקיים זיין אלי מצות וואס ער קען טוען אונ זאל ניט אוועק לאזין קיין שום מצוה סאיי זעלכי מצות וואס מיר האבין איין קבלה דאס ווערט גירופין הלכה למשה מסיני אונ סאיי זעלכי וואס דיא חכמים האבן גימאכט כדי מען זאל ניט קומן עובר זיין אויף דער תורה אונ אלץ מיט גרוס ליבשאפט אונ זאל זיין פרום אונ גוט מיט גאט

טוב עם השמים והבריות ולתפוס דרכיו יתברך ללכת בהם כדכתיב והלכת בדרכיו · ולא יסור מלבו אהבתו יתברך ותורתו רגע עד שאם יהרגוהו על אהבתו ימסור את נפשו בשמחה · זה המזומן לחיי עה"ב · זולת כל זה הוא פתוי היצר הרע המפתה לאדם להדמות לו שבדברים הנהוגות בנשים קונה אדם עה"ב כדי לסמות עיניו שלא יחקור ולא יבין עוד גודל החיוב המוטל עליו לקיים כדי לקנות שלימות הנפש כדי שיזכה לעה"ב · לכן כדי שלא ילבר האדם ברשתו של יצה"ר המפתהו עד"ז ילך עם חכמים ויראים ובמקום ישיבתם ובהתחברם יחד על דבר מצוה ובראות רוב מעשיהם ודקדוקי חסידותם יתחכם ויבין שצריך הרבה כדי להשיג שלימות לנפשו לזכות לעולם שכלו טוב עולם שכולו ארוך ומשם ואילך לא יטה אזן עוד ליצרו כי הכירו לאויב לו בעצותיו הרעות והמקולקלות אשר יעץ לו בתחלה וכבר הכיר כי הבל המה מעשה תעתועים וכלי משחית לכלות נפשו ולהכינה ולהזמינה לשריפת אש בשאול תחתית שהנה עתה שנתחבר עם החכמים הכיר האמת כי רגלים לה להאמין בה :

אשרין לאדם המוציא כל ימיו בעבודת בוראו · אשריו לאדם שכל מחשבתו בהקב"ה ובתורתו · אשרי אדם שנענוע אבריו בעסק התורה ובמצות · ודע כי אין טיפש כי אם המתחכם בספרים היצוניים · אין סומא כי אם הרואה בהבלי העולם · אין חרש כהשומע בקול שירי עגבים ודברי תפלות ודברי בטלה · אין אלם כי אם לשון מדברת גדולות ודברי חלקלקות · אין שוטה כהשותק בדבר מצוה · אין מפסיד כ"א המרויח עונות ופשעים · אין קונה שם רע כ"א הקונה גדולות · אין קונה שפלות כי אם המתגאה · אין ישן ונרדם כ"א הנעור בלילה ומפנה לבו לבטלה · אין עצל כהזריז לרוץ לרעה · אין עני כהמתעשר מן הגזל · אין חלש כהמתגבר ביצרו לעשות מה שלבו חפץ · אין מכוער כ"א המתקשט עצמו לעבירה · אין דאגה כי אם המשמח במשתאות של רשות · אין רוע מזל כ"א המתחבר עם אנשי מעלה מרגיזי אל · אין פחד כי אם המתייאש מן הפורעניות · אין יראה כי אם מי שאין יראת אלהים נגד עיניו · אין זיע כ"א מי שאין מזדעזע ונבהל מקללת חכם · אין רתת כ"א מי שאינו מרתת מיום הדין · אין הלהלה כי אם מי שאינו מתהלחל בזכור יום המיתה · אין בהלה כי אם מי שאינו

אוּנ לֵייט אוּנ צוּא גַיין אִין דִיא וָוּעגִין פוּן גָאט אוּנ זָאל נִיט אָפּ לָאזִין אֵיין רָגַע · דִיא לִיבְּשַׁאפְט זָאל אַזוֹ זַיין בִּיז אַז מָען זָאל אִים וָוּעלִין הַרְגָנִין אִיבָּר דָעם לִיבְּשַׁאפְט זָאל עָר זִיךְ לָאזִין הַרְגָנִין מִיט פְרַייד דָער דָאזִיגִיר אִיז אָן גִיבְּרַייט צוּא עוֹלָם הַבָּא אָבָּר אַז אַיינָר טוּט נִיט אוּנ רָעד זִיךְ אַיין עָר וָוּעט בְּיַוַּדְאַי הָאבִּין עוֹלָם הַבָּא דָאס אִיז פוּן דִיא רַייד פוּן יַצָר הָרָע וָוּאס עָר רָעט אָן דָעם מָענְטְשִׁין בְּלִינְד צוּא מַאכִין זַייני אוֹיגִין עָר זָאל נִיט פַאר שְׁטֵיין דָעם חִיוּב וָוּאס אִיז אוֹיף אִים מְקַיֵּים צוּא זַיין בִּיז עָר זָאל זוֹכָה זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא · לכן דְרוּם כְּדֵי דָער מָענְטְשׁ זָאל נִיט פַאלִין אִין נָעץ פוּן יַצָר הָרָע · זָאל עָר גַיין מִיט דִיא חֲכָמִים וְצַדִּיקִים וָוּיא זַייא זִיצִין אוּנ אַז עָר וָוּעט זָעהֶן זַייָערִי פִיל מַעֲשִׂים טוֹבִים אוּנ פְרוּמְקַייט דָען וָוּעט עָר פַאר שְׁטֵיין אַז מָען מוּז טוּעָן פִיל מַעֲשִׂים טוֹבִים אוּנ פִיל מַעֲשִׂים טוֹבִים הָאבִּין כְּדֵי זוֹכָה צוּא זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא אוּנ וָוּעט שוֹין נִיט צוּא הָערִין זַיין יַצָר הָרָע מִיט זַייני שְׁלָעכְטִי עֵצוֹת דָען אַצוּנְד אַז עָר בַּהָעפְט זִיךְ צוּא הֲכָמִים וְצַדִּיקִים הָט עָר דָער קָענְט דָעם אֱמֶת וָוּיא דָער יַצָר הָרָע הָאט אִים גִיוָואלְט פַאר פִירִין :

אשריו וואל צוא דָעם מָענְטְשָׁן וָוּאס פַאר בְּרָענְגְט אַלָע זַיינָע טָעג אִין דָער דִינְסְט פוּן זַיין בַּשָׁעפָער · וואל צוא דָעם מָענְטְשָׁן וָוּאס אַלָע זַיינָע מַחֲשָׁבוֹת זָענִין אִין גָאט בּ"ה אוּנ אִין זַיין תּוֹרָה וואל צוא דָעם מָענְטְשָׁען וָוּאס אִיז עוֹסֵק אִין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת · אוּנ וַיִּיס אַז דָער אִיז אַיין נַאר וָוּאס זָעהְט אִין דִיא סְפָרִים פוּן דִיא אַפִּיקוֹרְסִים דָער אִיז אַבְּלִינְדָער וָוּאס קוּקְט אִין דִיא נַארִישְׁקַייט פוּן דָער וָוּעלְט דָער אִיז אַטוֹיבָּער וָוּאס הָערְט זִינְגִיז לִידָער אוּנ נִיבּוּל פָּה אַיין שְׁטוּמָר דָער וָוּאס רָעט שְׁלָעכְטִי רַייד אַיין שׁוֹטֶה וָוּאס שְׁוַוַּייגְט אִין אַיין דְבַר מִצְוָה עָס אִיז נִיט דָא קַיין גְרָעסָערָער שָׁאדִין פוּן דָעם וָוּאס טוּט עֲבֵירוֹת אוּנ שַׁאפְט זִיךְ אַיין שֵׁם רָע · דָער וָוּאס הַאלְט זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה דָער שַׁאפְט זִיךְ שִׁפְלוּת · עָס אִיז נִיט דָא אַזוֹ אַיין אָרוּם מַאן וָוּיא דָער וָוּאס אִיז רַייךְ פוּן גְזֵלָה עָס אִיז נִיט דָא קַיין שְׁלַאפָער וָוּיא דָער וָוּאס דָער יַצָר הָרָע שְׁטַארְקְט זִיךְ אִיבָּער אִים · עָס אִיז נִיט קַיין מִיאוּסָער פוּן דָעם וָוּאס צִירְט זִיךְ פוּן וָוּעגָען אַיין עֲבֵירָה עָס הַייסְט נִיט קַיין שְׁלִים מַזֶל נָאר דָער וָוּאס בַּהָעפְט זִיךְ מִיט רְשָׁעִים עָס אִיז נִיט קַיין פַּחַד נָאר בַּיי דָעם וָוּאס אִיז זִיךְ מְיַיאֵשׁ פוּן פּוּרְעָנִיוֹת עָר דַארְף צִיטְערָען דָער וָוּאס וָוּערְט נִיט דָער שְׁרָאקִין פוּן דָער קְלָלָה פוּן אַיין חָכָם

נבהל בעלות על לבו משפטי גיהנם · ולא כן העובד אלהים ובתורתו עוסק ואחר מצותיו רודף הרי הוא חכם ופקח ושומע ובעל דברים ובן דעת ומרויח תמיד ובעל שם טוב ומרומם על כל מעלה והוא ער וזריז ועשיר וגבור ויפה ושמח ורום המזל ובטוח מפחד ורתת וזיעה ובהלה וחלחלה :

ואתה בן אדם לסור ממוקשי מות יהיו עיניך פקוחות תמיד להבין ולהשכיל איך הקב"ה גומל לרשע רע כרשעתו כי אין להקב"ה לעשות ארובית בשמים ולהשמיע בקול מכריז ואומר הביטו וראו זהו שהבאתי על החוטא הוא בעבור רשעתו אלא יבין מעצמו על ידי רמז וישקול הפגע שפגע בו שהוא מעין החטא שבו נכשל · דלמה יגרע מן האלם שעושים בפניו רמזים והוא מבין והוא כמו מעשה בפועל ואין מבין · ובהיות האדם שוקל תמיד העונש נגד החטא שבו נכשל או הפשע אשר פשע ישתרש בלבו כי יש משגיח על כל דרכי איש והוא צעדיו יספור ובזה יכנע לבבו הערל על היראה בראות שיש רואה והוא בוחר בטוב ומואס ברע וגם לא ימנענו בושת ב"ו מלקיים תורה ומצות שבהיותו מודה על השגחתו יתברך על כל מעשיו יתאמת לו יום הדין והחשבון· וייעצוהו כליותיו · דאיך יעכב לו בושה של ב"ו לבטל מלקיים דברי אל חי אשר ביום הדין והחשבון יגררו בחבלים לאיש אשר ממנו נתבייש נפוח כנוד ופניו כשולי קדרה ומסרחונו יברח למרחקים ומה יאמר ומה יענה אז אם יוכל לומר רבש"ע מזה נתביישתי ולא ממך · מה צרה יגיע לנפשו · זה ישים האדם נגד עיניו בחיים חיותו ולא יכלם ולא יתבייש משום אדם שבעולם נגד אהבתו יתברך וכמאמר התנא הוי עז כנמר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים · עוד ישים האדם נגד עיניו כי יש לאל ידו להשלים עצמו בכל מיני שלמיות כי הוא גרוע ממלאכי השרת ומחיות הקודש ומסגולות המעלות הנמצאים בדומם וצומח ובבעלי חיים ולמה יתרשל כיון שכח בידו לעשות לקנות כל שלימות החסד ממנו ולכלול בו שלמית כל הבריאה אשר ברא אלהים · הנה יש יתרון למלאכי השרת מן האדם היותם בעלי כנפים ויודעים בעתידות ורואים ואינם נראים ובחיות הקודש מהירות הריצה כדכתיב והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק . וע"י שמקיים האדם מצות ציצית דכתיב בו על ציצית הכנף פתיל קונה שלימותם

ער דאַרף שְׁרָעקִין דָער וָואס שְׁרָעקְט נִיט פַאר דִיא יְסוּרִים פון גֵיהִנָם · ולא אָבָּער דָער וָואס דינְט גָאט אונ איז עוֹסֵק אִין תּוֹרָה אונ אִין מִצְוֹת אִיז קְלוּג אונ פַאר נָעמְט רֵייד אונ רָעט צו צו אַדְבַר מִצְוָה אונ הָאט שֵׂכֶל אונ גִיוִוינְט תָּמִיד תּוֹרָה אונ מִצְוֹת אונ הָאט אַיין גוּטִין שֵׁם אונ הָאט אַלָע מַעֲלוֹת אונ אִיז אַיין זָרִיז אונ אַיין גִבּוֹר אונ פְרֵיילִיךְ אונ הָאט אַיין הוֹיךְ מַזָל אונ אִיז פַאר זִיכָערְט פון פַחַד אונ דָער שרָעקְעניש : ואתה אונ דוא מָענְטְש דַייני אוֹגָען זָאלָען אָפָען זַיין צוא זָעהָען וִויא גָאט ב"ה בַּצָאלְט דָעם רָשָׁע בֵּייז וִויא זַיין רִשְׁעַת אִיז וָוארוּם גָאט ב"ה בַּדַארְף נִיט אוֹס רוּפָען מִיט אַיין קוֹל אונ זָאגִין זָעהְט דָאס פּוּרְעָנִיוֹת וָואס אִיךְ הָאבּ גִיבְּרַאכְט אוֹף דִיא זִינְדִיגָער נָאר עָר זָאל אַלַיין פַר שְׁטֵיין אונ זָאל וָועגִין דִיא יְסוּרִים וָועט עָר זָעהָען אַז זַיי זָעגִין קָעגִין דָר עֲבֵירָה וָוס עָר אִיז דְרִינָען גִישְׁטְרוֹכִילְט גִיוָוארִין . דלמה דָען וָוארוּם זָאל עָר עָרְגִיר זַיין פון דָעם שְׁטוּמִין וָואס מָען וִוינְקְט אִים אונ עָר פַאר שְׁטֵייט אונ אַז דָער מָענְטְש וָועגְט תָּמִיד דִיא יְסוּרִים קָעגִין דִיא זִינְד וָוערְט אַיין גִיוָוארְצִילְט אִין זַיין הַארְץ אַז עָס אִיז אַיין מַשְׁגִיחַ אוֹף אַלָע דִיא מָענְטְשָׁען אונ עָר צַיילְט זַייני טְרִיט אונ דוּרְךְ דָעם וָוערְט אונְטָער טָעניג זַיין הַארְץ אונ וָועט טוּעָן גוּטְס אונ פַאר מִיאוּסִין שְׁלָעכְטְס אונ אוֹךְ וָועגָען בּוּשָׁה וָועט עָר נִיט מְבַטֵל זַיין פון תּוֹרָה אונ מִצְוֹת וָוארוּם וַוייל עָר גְלוֹבְט אַז השי"ת אִיז מַשְׁגִיחַ אוֹף אַלָע זַיינָע מַעֲשִׂים וָוערְט בַּייא אִים אֱמֶת אַז עָס וָועט קוּמָען אַיין טָאג וָוס עָר וָועט דַארְפָען אָפּ גָעבִּין חֶשְׁבּוֹן אוֹף זַיינָע מַעֲשִׂים · דאיך דָען וִויא זָאל עָר וָועגָען בּוּשָׁה פון אַיין בָּשָׂר וָדָם מְבַטֵל זַיין דִיא רֵייד פון דָעם לָעבָּעדִיגָען גָאט אִין דָעם טָאג וָואס עָר וָועט אָפּ גָעבִּין דִין אונ חֶשְׁבּוֹן וָואס וָועט עָר עָנְפָערִין וָועט עָר דָען קָעגִין זָאגִין רבש"ע פַאר דָעם הָאבּ אִיךְ זִיךְ נִישָׁעמְט אונ פַאר דִיר נִיט דָאס זָאל דָער מָענְטְש אִיבָּער טְרַאכְטָען וָוען עָר לָעבְּט אונ לָאז זִיךְ נִיט שָׁעמָען פַאר קַיין מָענְטְש קָעגִין דִיא לִיבְּשַׁאפְט פון גָאט · עוד נָאךְ זָאל דָער מָענְטְש טְרַאכְטָן אַז עָר הָאט כֹּחַ זַיין נְשָׁמָה גְלִיקְלִיךְ מַאכָען וָוארוּם זָאל עָר זִיךְ פוֹלָען אַז עָר קָען יוֹא אַזָעלְכָעס טָאן עָר זָאל דוּרְךְ דָער זַאךְ קָעגִין שַׁאפָען אַלָערְלֵייא שְׁלֵמוֹת · הנה נון דִיא מַלְאָכִים הָאבִּין מָער מַעֲלָה פון דָעם מָענְטְשִׁין זַייא זָעהָן אונ מָען זָעהְט זַייא נִיט אונ דִי חַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ הָאבָּען נָאךְ מָער

מעלה

להיות גם הוא בעל כנפים כמוהם · ובהתחכמותו בתורה רואה את הגולד דחכם רואה את הגולד
כמאמר התנא הרי יודע עתידות בחכמתו כמלאכים · ומגיע בכח תורתו למדרגת פנחס שהיה
רואה ואינו נראה כדרז"ל על פסוק ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו · ובהיותו רץ במצות
בהתמדה כדכתיב דרך מצותיך ארוץ וכמאמר התנא הוי רץ למצוה קלה מדמה עצמו לחיות
הקודש הרצות · ובדומם הארץ מוציאה עץ פרי עושה פרי ומיני צמחים ופרחים ובכללם אבנים
יקרות כנופך ספיר ויהלום המאירות ולילה כיום יאיר מכח אור מאורותם וכמה מהסגולות המעילות
מוטבע בהן . כאבן האודם הנקרא רובי"ן שמועיל להריון כמו שכתבו חכמי הטבע בספריהם
אבן הסמיראלד"ה הוא אבן קנאות שהנושאה עליו אם עושה זנות מיד נשברה מקנאה ואבן
הסאפיר"ה סגולתה להחכים והפירל"ה סגולתה לתת חן לנושאה עליו בעיני כל רואיו וכן כל
אבן ואבן יש סגולה מיוחדת לכל אחת ואחת · ואדם על ידי עסק התורה וקיום מצותיה כילל בו
בל אלו הסגולות שע"י חדושי התורה שמחדש בכל יום ופרפראות לחכמה קונה שלימות הארץ
המוציאה פירות ומיני צמחים ובעסק התורה בלילה כיום ישים קונה מאורות כל אבן יקרה
רחכמת אדם תאיר פניו על ידי התורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור · ובכח
תורתו וצדקותיו מתפלל על ההריון כדכתיב ויעתר יצחק לה' ויעתר לו ותהר רבקה אשתו וקונה
סגולת הרובי"ן · ובהיותו ת"ח מקנא על הזנות כפנחס וקונה סגולת האיסמירלד"ה · ובעסק התורה
חוט של חן משיך עליו כדכתיב כי לוית חן הם לראשך כסגולת הפירל"ה ותורתו מוסיף חכמה
על חכמתו דכתיב יהב חכמתא לחכימין כסגולת הסאפיר"ה דמחכים לכל נושא אותה עליו · וכן
קונה על ידי התורה סגולות שאר אבנים טובות ומרגליות דוק בסגולתם בספרי המחקר ותשכח
סגולתם באדם העוסק בתורה כי לא יכולתי לפורטם מפני יראת אריכות שדי בזה לתכלית
כוונתנו · גם יש בצומח עשבים מחולפים בסגולתם יש מהם ממיתים ויש מהן מחיין לאדם
כנודע מרז"ל במדרש דיש עשב מחיה מתים ובהן סגולת הרפואות לאין חקר ואדם בעסק התורה
קונה סגולתם ממית מי שראוי להמית על דרך נתן עיניו בו ועשהו גל של עצמות · ומחיה מי
שראוי להחיות כאליהו לבן הצרפית ואלישע לבן השונמית ויחזקאל שהחיה בני אפרים ורבי יוחנן
לרב כהנא ורבי חייא לעבדו של תלמי המלך וכאלה רבי המעלה שהחיו מתים וכן עתיד להיות
על ידי מלך המשיח · ובעוסקים בתורה ג"כ סגולת הרפואות לרפא כל חולי וכל מדוה בתפלתם
לפני הקב"ה וכאלישע שרפא צרעת נעמן · ובבעלי חיים בלתי מדברים בהמות חיות ועופות
ונמצא

מַעֲלֶה אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ אִיז מְקַיֵּים מִצְוֹת אוּנ אִיז סְלוּג אִין דֶער תּוֹרָה זֶעהְט עֶר אוֹךְ וָואס
וָועט זַיין מִמֵּילָא אִיז עֶר דְרִינִין וִויא מַלְאָכִים · אוּנ מִיט זַיין תּוֹרָה קֶען עֶר קוּמִין צוּא דִיא מַעֲלֶה
פוּן פִּנְחָס דָאס עֶר הָאט גִיזֶעהֶען אִנְדֶערִי אוּנ אִים הָאט מֶען נִיט גִיזֶעהֶען אוּנ אַז עֶר וָועט תָּמִיד
לוֹפֶען מִצְוֹת מְקַיֵּים זַיין גְלַייכְט עֶר זִיךְ צוּא דִיא הַיילֶעגֶע חַיּוֹת וָואס זַייא לוֹפֶען · אוּנ דִיא עֶרֶד
הָאט אַיין מַעֲלֶה וָואס בְּרֶענְגְט אַרוֹס פֵּירוֹת אוּנ צִיהְט אוֹס אַלִירְלַייא בְּלִיאוּנְג אוּנ טַייעֲרִי שְׁטֵיינֶער
אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ דֶער וָואס לֶערִינְט תּוֹרָה אוּנ אִיז מְקַיֵּים מִצְוֹת אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר בְּרֶענְגְט אוֹיף
פֵּירוֹת אוּנ אַלֶערְלַייא בְּלִיהוּנְג אוּנ אַז עֶר לֶערִינְט בַּייא נַאכְט קְרִיגְט עֶר דָאס לִיכְטִיקַייט פוּן דִי
טַייעֲרִי שְׁטֵיינֶער וָוארוּם דִיא חָכְמָה פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין טוּט לַייכְטֶען זַיין פָּנִים · אוּנ מַחֲמֶת זַיין
צִדְקוֹת אִיז עֶר מִתְפַּלֵּל אוֹף אַיין עֲקָרָה אַז זִיא זָאל טְרָאגֶענְדִיג וָועֶרֶען אוּנ גָאט ב"ה הֶערְט אִים צוּ
עֶר לֶערִינְט תּוֹרָה וָועֶרְט אוֹף אִים גִיצוֹגֶען פוּן גָאט אַיין חוּט שֶׁל חֶסֶד אוּנ הָאט חֵן בַּייא אַלֶע אוּנ
דוּרְךְ דֶער תּוֹרָה וָועֶרְט עֶר אַלֶע מָאל מֶער חָכָם אַזוֹא וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין פְּסוּק (יהב חכמתא
להכימין) גָאט ב"ה גוּט קְלוּגְשַׁאפְט צוּא קְלוּגִי · גם אוֹךְ אִיז פַּאר הַאנְדִין אִין דִיא קְרַייטִיכְץ דִיא
סְגוּלָה וָואס קֶענִין מַאכִין לֶעבִּידִיג אַזוֹא וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין מִדְרָשׁ אַז עֶס אִיז דָא אַזוֹא
אַקְרַאטַאכְץ וָואס קֶען טוֹטֶע לֶעבֶּעדִיג מַאכֶן אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ וָואס לֶערִינְט תּוֹרָה אוּנ אִיז אַצַדִיק
קֶען לֶעבֶּעדִיג מַאכִין גְלַייךְ וִויא אַלִיהוּ הָאט לֶעבֶּעדִיג גִימַאכְט דֶעם זוּן פוּן דֶער אִשָּׁה הַצָּרְפִית
אוּנ אֱלִישָׁע דֶעם זוּן פוּן דִיא שׁוּנַמִית אוּנ יְחֶזְקֵאל הָאט לֶעבִּידִיג גִימַאכְט דִיא קִינְדֶער פוּן אֶפְרַיִם
אוּנ רִבִּי יוֹחָנָן צוּא רַב כַּהֲנָא אוּנ ר' חִייָא צוּא דֶעם קְנֶעכְט פוּן תַּלְמַי הַמֶּלֶךְ אוּנ נָאךְ פִּיל זֶעלֶעכֶע
גְלַייכֶען וָואס הָאבֶּען מְחַיֶּה מֵתִים גִיוָוען אוּנ דֶר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וָועט אוֹךְ מְחַיֶּה מֵתִים זַיין . ובעוסקים דִי
וָואס לֶערְנִין תּוֹרָה אִיז אִין זַייא דִיא סְגוּלָה פוּן אַלֶע רְפוּאוֹת דֶען מִיט זַייעֶר תְּפִלָּה הַיילֶען זַייא אַלֶע
קְרַאנְקְהַייט אוּנ אַלֶע וַוייא טָאג אַזוֹא וִויא אֱלִישָׁע הָאט גִיהַיילְט דִיא קְרָעץ פוּן נַעמָן · ובבעלי אוּנ

ינמצא בהן התחכמות והמצאות כשועל וכרומה מהן סגולת אריכות הימים הרבה ברכתיב וכתוב ארבה ימים ג ויש מהן בסגולת הגבורה כארי וכדומה · ובבהמות הכמת המלחמה בקרנותיו כאשר המצא בספר שער השמים · ועל ידי עסק התורה קונה אדם סגולת החול דהתורה מאריכה ימיו של אדם דכתיב כי היא חייך ואורך ימיך וכתיב כי בי ירבו ימיך וכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה · וקונה גבורת הארי רכתיב אני בינה לי גבורה · ולוחם במלחמתה של תורה ומנצחים זה לזה בפלפולים שע"ז נקראים בעלי הרסין כנודע· הרי על ידי דביקות האדם בהקב"ה ובתורתו משלים עצמו מכל מה שחסר ממנו מסגולות הטובות הנמצאים בכללות הבריאה כמדובר ובהיות כן שביד האדם לעלות על כל הבריאה אם ח"ו לא יעשה בזה כמה מהבושה והבלימה מניע לו ביום הדין בראות עצמו נערד מהדומם והצומח ובעל חי הבלתי מדבר ובהיות לאל ידו להשלים עצמו ולא עשה · זאת אשים על לבי אני הכותב על כן אני אוחיל לעשות ולקיים · והנה לדפואת הנפש הנני מציע לפניך מרקחת ברוקה · נעימה ומתוקה · לחלשות תשות כח הנשמה מועיל לכל חולי וכל מכה שלא יתקרב לאדם . לרביזו יהודה הריזו ז"ל · הוא ז"ל הביא בקיצור נמרץ כאשר הראה בספר ההפוח · ואני הבותב הארכתי אותה בתוספת על תוספת ביתר שאת ויהר עז · וזה המרקחת אשר עמה תתרפא רפואות הנפש והגוף · קח ששה שרשים שורש יראת שמים ושורש שפלות · ושורש ענוה · ושורש ביישנות · ושורש רחמנות · ושורש גמ"ח · וענפי אילני השכלות וחכמות אלהיות · ועשבי מצות עשה ול"ת · ושבולת סיגים ותדרים · ופרחי הצדקה ופיום דברים לעניים וצמחי הענוה והשפלות ופירות האמת ועסק התורה · ותכתוש הכל במכתשת החרטה והיראים והבשל הכל בסי טבילה וטהרה · ותערבם בכף דכיעות העינים וחרוק עליו בשמים של דקדוקי המצות וההסידות ויהיה מטחן בשמן שם טוב · ותשים כל המרקחת על עלי התשובה והחרטה על כל העונות ושכב על משכב היסורין וסוך עצמך במרקחת זו מבית ומחוץ ומיד הזיע זיעת מחילה וסליחה וכפרה ובזה רוטפש ג בשרך מנוער תשוב ליומי עלומך וכנולד דמי · ומרקחת זו רמזה חכם שבחכמים שלמה המע"ה בדברים מעומים באומרו בספרו הקדוש משלי חכמים וחידותם רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך

ב עוף סוף שמו חול ולא נקנסם עליו מיתה נפי שלא טעם מעון כדעתם ולכבוף לגף שניש כוח חוזר לנעוריו : ג ספור כחיוב ופילבו נו לטוב ופב · ופב מלמון ובכתם כענני מכבן (מלהכי ג') :

אין דִי לַעֲבִידִינְע בֶּשְׁעֶפְּעְנִישׁ וְואם קֶענִין נִיט רַיידֶן גִּפִּינְט סָען קְלוּגְשַׁאפְט בֵּיי דֶעם פּוּקְס אוּיף אִיז דָא אַוֶעלִיכְע וְואם לַעבֶּן לַאנְג וויא דָער פּוּגְעל וְואם הַיסְט (חול) וַיייל עֶר הָאט נִיט פַּאר זוּכְט פּוּ דֶעם־עֶרְן הַדַּעת אוּן נָאךְ טוּזִינְט יָאר וָועֶרְט עֶר וויידֶער יוּנְג · דֶער לייבּ הָאט גְרוּס גְבוּרה אוּן דִיא אוֹקְסָען שְׁטֶרַייטֶען מִיט זַייעֶרִי הֶערְנֶר אוּן דָער מֶענְטְש וְואם לֶערִינְט הוֹרה קְרִינְט־עֶר דִי קְוּגוֹלה פּוּן דֶעם עוֹף (חול) וְויאוּיס דִיא הוֹרה דֶער לֶענְגֶערְט זַיינֶע טָעג אוּן קְרִינְט דִיא גְבוּרה פּוּן אַלֶייבּ וויא עֶם שְׁטֶייט אִין פְּסוּק (לי גבורה) דִיא הוֹרה וָאנְט בַּייא מִיר אִיז דָאס שְׁטַארְקֶייט אוּן שְׁטֶרַייט אִין דֶער מִילְכְּה פּוּן דָער תּוֹרה וְואם זַיי וָענִין זִיךְ כְּפִלְפֵּל אִין דֶער תּוֹרה · אוֹ עֶם אִיז יוא אַזוֹא אַז דָער כֶּענְטְש הָאט כַּח צוּא זַיין הֶעכְּער פּוּן אַלֶע בֶּשְׁעֶפְּעְנִישׁ אוּבּ ח"ו עֶר וָועט עֶם נִיט טָאן וָועט אִים פִּיל בּוּשָׁה גְרַייכְען אִין דֶעם יוֹם הַדִּין אַז עֶר וָועט זָעהֶן וויא עֶר אִיז עֶרְגֶער פּוּן אַלֶיי בֶּשְׁעֶפְּעְנִישׁ · והנה אִיךְ וָועל דִיר נָענְבֶּן אַזוֹיכָע רְפוּאה צוּא דָער נָשָׁמה אוּן דָער גוּף · נָעם דִיר וָוארְצֶלִין פּוּן וִרְאת שָׁמַיִם פּוּן שְׁפִּלוּת עֲנָוה בּוּשָׁה רַחֲמָנוּת אוּן גְמִילוּת חֶסֶד אוּן דִיא צְוַייגִין פּוּן דֶעם בּוֹם פּוּן שֵׂכֶל אוּן דִיא אֲמָתִי הָכְמה אוּן גְרַאז דָאס אִיז מִצְוֹת עֲשֵׂה אוּן לֹא תַעֲשֶׂה אוּן זַאמֶען זָענִין דִיא גְדָרִים וְואם דִיא חֲכָמִים הָאבֶּען גִימַאכְט אוּן בְּלִיאוּנְג דָאס אִיז דִיא צְהָקה אוּן גוּטֶע רַייד צוּא אַרְמֶי לַייט אוּן פֵּירוֹת דָאס זָענִין מִצְוֹת אוּן תּוֹרה לֶערְנִין אוּן זָאלְסְט דָאס אַלֶין צוּא שְׁטוֹפֶּען אִין דֶעם שְׁטַייגְעל פּוּן הַרָשָׁה אוּן מִתְוַדֶּה זַיין אוֹף דִיא זִינְד אוּן קאךְ דָאס אַלֶין אִין וַואסֶער פּוּן טְבִילה אוּן רַיינִיקְייט · הערכם אוּן צוּא מִיש זַייא מִיט דִיא מְרָעֶרִין פּוּן דִיא אוּנֶען אוּן זָאךְ דְרוֹף בְּשָׂמִים פּוּן הַקְּדוּקֵי מִצוֹת אוּן פְּרוּמְקֵייט אוּן עָם זָאל זַיין גִיפְּרֶענְילְט מִיט אַגוּטֶען שֵׁם אוּן שָׁמֶיר דִיךְ פּוּן אִינְוַייניג אוּן אוֹסֶען וַייניג דָען וְועֶסְטוּ הַיסְּף שְׁווִיצֶען אִין שְׁווִיים פּוּן מְחִילה אוּן סְלִיחה אוּן פַּאר נֶעבּוּג אוּן וְועֶסְט זַיין אֶן זִינְד גְלַייךְ וויא דוּא בִּיסְט עֶרְשְׁט גִיבֶּארֶן גִיוואָרֶן : אוּן דָאס הָאט שְׁלֹמה הַמֶּלֶךְ מְרַמז גִיוֶוען אִין סֵפֶר מִשְׁלֵי (רפאות תהי לשרך) דִיא תּוֹרה וְועט נִין

וכתיב כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא ופירשו דבריו הנעימים רבותינו הקדושים במדרש פקודי ה' ישרים משמחי לב · תני חזקיה נעשו דברי תורה עטרה לראש שנאמר כי לויית חן הם לראשך · ענק לצואר שנאמר וענקים לגרגרותיך · מולנא ד ללב שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב · קלוריה ה לעינים שנאמר מצות ה' ברה מאירת עינים · כום עיקרים ו לבני מעיים שנא מר רפאות תהי לשרך · מנין לרמ"ח אבריו של אדם שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא עב"ל · הבוונה כל מצוה ומצוה סגוליית לקיים אבר אחר ובקיום האדם כל מצוה הנוגעת לקיום חיות לכל האיברים נולד מביניהם סגולה מחודשת מועילה לכל האיברים יחד בצרי מריאק"ה בלע"ז שהיא מכמה סממנים מעורבים שאע"פ שלכל סם יש סגולה בפני עצמה אך בהצטרפות כלם יחד תתחדש סגולה מחודשת מועלת לכל חולי ולכל מכה · הרי רמזה המרקחת האמורה במאמר הנוכר שדברי תורה הם כמרקחת לראש ולזאשי האברים ללב לעינים וכום עיקרים לבני מעיים וכו' · וכן למד הקב"ה מוסר לאדם לקנות עמו שלמות המדות כמה שאמר לנו אכילת העופות והבהמות הטמאות שמלבד הסוד הגנוז בזה רמז לנו ג"כ ללמוד מזה מוסר וע"ד מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו כמו שהשיבו הזקנים לתלמי המלך· (עיין בספר אמרי בינה) · שהנה התיר לנו הקב"ה עופות הנאספים בבית ללמד לאדם שיהיה ביתי ולא יוציא זמנו אנה ואנה · ואוכלים מאכל טוב חטים ושעורים ואין טורפים ומהן ילמוד האדם להבחין באכילתו שלא יהיה כבהמה שטורפת ואינה מבחנת בין טוב לרע הכל ימתק לחכה והעופות הטמאות טורפות והורגות ואוכלות והם במקום שוממים ופירש אותנו מכל זה · וכן הבהמות הטמאות בעלי כעס והורגות וטורפות ואוכלות ומזנם רע · וכן החיות הטמאות לכן הבדילנו מהם שלא נלמוד ממידותם · הגמל אע"פ שמעלה גרה כיון שאינו מפרים פרסה טמא הוא לרמוז לאדם שאל יאמר די להיות שלם במדה אחת אע"פ שאהיה חסר משאר שלימות המדות ידוע תדע כי לא שלם טמא הוא · וכן החזיר אע"פ שמפרים פרסה

ד נ"ל דנרס מלונמ"ח והוח דכר ליקוליין לרפוחס · נפרק קנוזל עניס ומוליח מ"ט חת המלונמ"ח בחינו ביוס ככל חדש : ה מין חדמס לגנה ממעכנין חוחה כמ"ש דמניס לרפוחת עיניס : ו מסקה כעכוי ממיני ברכיס :

אין הַיילוּנג צוא דיין נאפֿיל (ושקוי לעצמותיך) אוג אין גיטַרזוּנק צוא דיינע בּיינער · (כי חיים הם למוצאיהם) דָען דיא תורה איז לעבּין צוא דיא וואס רייִרען מיט זייער מול עם שטַייט אין בּרָרש חזקיה זאגט דיא תורה איז אקרון צום קאפֿ וויא עם שטַייט אין פּסוק דיא תורה איז אין בּהעפֿט פון חן צוא דיין קאפֿ אין ציוּנג צום האלז · אין באלזעם צוא הארץ וויא עם שטַייט דיא מצות פון גאט דער פרייען דאס הארץ אין הַיילוּנג צוא דיא אונען וויא עם שטַייט דיא מצות פון גאט דער ליכטען דיא אונען אוג וויא אין מעדיצין צוא גידערים וויא עם שטַייט זיא איז אין הַיילוּנג צוא דיין נאפֿיל אוג אוך צוא אלע צוויי הונדערט אוג אכט אוג פערציג אברים פון דעם מענטשין וויא עם שטַייט (ולכל בשרו מרפא) אוג צוא נאר זיין ליב איז זיא אין הַיילוּנג · דאס מיינט רבי חזקיה איטליכע מצוה איז אין סגולה צוא דער האלטען אין אבר אוג אז דר מענטש איז מקיים אלע מצות ועורט עם אהַיילוּנג וואס העלפֿט צוא אלע אברים וויא טריאקה וואס העלפֿט צוא אליריליא קראנקהייט וויא מיר האבּען פרייער גישריבּען דאס דיא תורה איז ארפואה צום קאפֿ אוג צום האלז אוג צום הארץ צוא דיא אונען צוא דיא גידערים אוג צוא אלע אברים · וכן אוג אוך האט נאט ב"ה אונז גילערנט מיר זאלין זיך שאפֿען גוטי מדות דער סיט וואס עי' האט אונז גיאקוירט עסין טמא עופות אוג בּהמות דאס חוץ דעם סוד וואס עס איז דא דרינין וום נאט ב"ח האט דאס גיאסירט האט ער נאך דער סיט מרמז גיוועז צוא לערנין דער סיט מוכר דען נאט ב"ה האט אונז מתיר גיוועז ועלבע עופות ואס זיצען אין הויז צוא לערנין אונז טען זאל זיין אהיים זיצער אוג ניט ארום לויפֿען אוג דיא עופות עסין ווייך אוג געשטין אוג זיי פר צוקן גיט · ומהן פון זייא זאלין מיך זיך לערנין מבחין זיין אין זיין עסין דאס טען זאל ניט זיין אזו וויא עופות טמאים וום פאר צוקן אנדרי עופות אוג אוך די בהמות טמאות האבּן אין זיך פיל בעס אוג דרעגענין אוג זייער מזג איז שלעכט אוג אזוא אוך דיז טמא חיות דרום האט נאט אונז אפ גישייד פון זייא · הגמל דאס קעמיל חאטש ער איז מעלה גרה וויל ער האט אבער ניט קיין צו שפֿאלטיני קלאען איז ער טמא דאס איז צוא וייזין אז טען זאל ניט זאגין עס איז גיטוג אוך זאל נאנץ זיין אין

כיון שאינו מעלה גרה טמא הוא לרמוז על האמור · והחסידה אע"פ שטובלת אחר שמתחברת
עם בת זוגה עכ"ז טמא לנו טובל ושרץ בידו אין שייך בו טהרה · הבהמה הטהורה מעלה גרה
היא ללמד לאדם ללעוס הדברים ולטחנן ולבולען ולחזור לטוחנן ולבחון בהן קודם שיוציאם מן
הפה · ומפרים פרסה שיבחון להבחין להפרים פרסותיו בהלוכו בין דרכי חיים לדרכי מות · הרי
שמלבד סודי התורה שיש במה שהתיר ובמה שאסר נלמד ג"כ מוסר לרפואת הנפש · הבט
וראה כמה אופני לימוד עשה אלהים לפקוח עיני עורים שילמדו להיישיר ולהטיב דרכיהם כדי
להנחיל להם ש"י עולמות · ואם אמר יאמר האדם הרביתי בחטאות ואשמות לפני מי שהרבה
להטיב עמי אשר בבטן אמי יצרני ושם שמרני ולא עשה אותי שפיר ומנפל הצילני והדליק נר
על ראשי ומסוף העולם ועד סופו הראני · ושם תורתו למדני והוציאני לשלום לאויר העולם
ופרנסני והזמין חלב בדדי אמי וגדלני · ואחר אשר נשאני ומכל רע ופגע הצילני השלכתי כל
הטובות אחרי גווי וכל חסדיו לא זכרתי ולפניו הכעסתי וכל אשר שנא עשיתי וא"כ מה
פנים נשארו לי לשוב אליו כי בושתי וגם נכלמתי · זאת אשיב לך החזק במוסר אל תרף כי
אוהב שבים הוא וממנו תלמד לשוב · יען דבפסיקתא רבה אמר הכי שובה ישראל עד ה'
אלהיך כל מה שברא הקב"ה לא נשבע עליהם אלא על התשובה שנאמר חי אני נאם ה'
אם אחפוץ במות הרשע · אמר הקב"ה אם מתביישים אתם לעשות תשובה הנני ראשון שב שנאמר
כה אמר ה' הנני שב ומה מי שאין בו חטא כביכול אומר הנני שב בני אדם עאכ"ו שצריכים
לעשות תשובה ע"כ · וכראותך בן אדם עד כמה מגיע כח התשובה מה מקום נשאר ליצרך
לעכבך ממנה באומרו לך הרבית לפשוע אין לך תקוה וכיון שכן עשה מה שלבך חפץ
מהתענוגים ואל תאבד ב' עולמות · כי כל דבריו פתוי סר ורע הוא לאבד אותך מן העולם
הזה ומן העולם הבא · נקוט האי כללא בידך שמדת היצר להחטיא לאדם כדי לאבדו · וכיון

איין מדה האטשע איך וועל ניט האבען אין מיר דיא איבריגע מדות נאר מען מוז האבען אלע
גוטע מדות · דיא בהמה טהורה איז מעלה גרה צוא לערנין אונז מען זאל קייען דיא ווערטער
אונ מאלין זייא אונ איין שלינגען זייא אונ ווידער צוא מאלין זייא איידער ער ברענגט זייא אויס
פון דעם מויל זאל מען זיך גוט מישב זיין אונ צוא שפאלטינע קלאען ווייזט אונז אז מען זאל פאר
שטיין צוא שפאלטען זיינע קלאין צווישען דיא וועגין פון לעבין אונ וועגין פון דעם טויט דם מיינט
מען · מען זאל מיט זיין שכל אונטער שיידען דעם גוטען וועג פון צווישען דעם שלעכטין · נמצא
חוץ דיא סודות התורה פאר וואס ער האט אטייל בהמות אונ עופות מתיר גיווען אונ אטייל
גיאסרת קען מען דער פון לערנין רפואות צוא דער נשמה · הרי זעה וויא פיל אופנים האט גאט
ב"ה גיוויזען צוא עפענין דיא אוגין פון דיא מענטשען אז זייא זאלין זיך לערנן צוא בגיטעגין זייערע
וועג פון וועגען צוא מאכען ארבען זייא ש"י עולמות : ואם אונ אויב דער מענטש וועט זאגען איך
האב זייער פיל גזינדיגט קעגין גאט ב"ה וואס האט מיך בשאפען אין מיין מוטערס בויך אונ האט
מיך דארט גיהיט איך זאל ניט זיין קיין נפל אונ האט מיך דארט גלערינט זיין תורה אונ הט מיך
מיט שלום אוס גיצוגין אוף דער וועלט אונ האט מיך מפרנס גיווען אונ האט גיגעבען מיליך אין
דיא בריסט פון מיין מוטער אונ האט מיך מציל גווען פון אלעם בייזין אונ איך האב די אלע
טובות ניט גידענקט אונ האב פר אים דער צערינט אונ אלץ וואס ער האט פיינט האב איך גיטאן
נוא וויא איז מיר איבער גיבליבען איין אופן תשובה צוא טאן דען איך שעם מיך זייער צוא
בעטין אים ער זאל מיר מיינע זינד מוחל זיין : זאת דאס וועל איך דיך ענפערין שטארק דיך אין
תשובה דען גאט ב"ה האט ליב דיא וואס טוען תשובה אונ גאט ב"ה לערינט אונז תשובה צו טאן
גאט ב"ה זאגט שעמט אייך ניט תשובה טאן עס שטייט אין פסוק (כה אמר ה') אזוא האט גאט
גיזאגט (הנני שב) אז איר וועט תשובה טאן אונ ענדערין אייערי שלעכטע מעשים וועל איך ענדערן
מיינע גזירות אונ וועל אייך דער בארימין · ובראותך אז דוא מענטש זעהסט וויא ווייט דער כח פון
תשובה גרייכט וואס פאר איין טענה איז איבר גיבליבען צוא דיין יצר הרע דיך מעכב צוא זיין
פון איר דאס ער וועט דיר וועלין זאגען דוא האסט צוא פיל געזינדיגט האסט שון קיין האפונג
ניט דרום טוא וואס דיין הארץ גלוסט וועסטו האטשע האבען דיא וועלט דאס אלץ איז זיינע
ביטערי איבער ריידונג צוא פאר לירין דיך פון דער וועלט אונ פון יענער וועלט · נקוט דעם כלל

שכן אף שתראה ממנו עצה להועלתך עשה הפך עצתו כי אין תועלת נמשך מעצתו . ודע שלפעמים מיעץ היצר הרע לאדם בדרכי חיים וכוונתו להחזיקו עמו ויחשבהו לאוהב לו כדי להפך את"כ העצה לעשות נגד החיים להוליכו בדרכי מות . עשה זו בנו והנצל . לך במה שהכנים עמך ליועצך בדרך החיים ובבואו להטותך מדרך זו אל תאבה ואל השמע לו ואבור לו כיון שהציר שוב איט חחר ומגיד והוא כבר העיד אל הדרך ראשון שהדריכו כי טוב הוא ואם כן איט יכול לחזור בו ובראות יצרך כך ירפה עצמו ממך בראותו כי מאבד זמנו עמך כי אין לו שומע . שים בן אדם נגד עיניך מי שמע לעצת יצרו והצליח בסופו . מי הלך בדרכו ולא ראה חשך ולא אור . מי ערבו לו דבריו ולא נדבק לשונו לחכו . מי שר דברי עגבים ; ולא נחר גרונו . אף שלכאורה מועצותיו כרת נהונות כיונק כישרי אמו שכל מיני מטעמים טועם בו אך ידאה בסופו שעל מאורת צפעוני נמול ידו הדה ח וחור פתן צדה . ומוציא עצמו בתוך בור מלא נחשים ועקרבים ככל אשר זדה . אבל דע באמת כי לא יעשה ה' אלהים דבר בכל אשר צוך לעשות וכל אשר אמר לך לשמור כי אם להיטיב עמך . ואף שנראים הדברים לכאורה קשים בעיניך לסוף ימתקו כנופת צופים בתוך הכך . ומה רב טוב באוצרותך . בעולם אשר עדיין לא ראו עיניך. מובתר בכתרי כתרים ומלאכים אשר עשית במעשיך המה ישרתיך . ומי הוא אשר ימלאנו לבו אחרי שומעו גדולת המקום אשר ישב בו לכרות עיני כבור יצרו ולשבוע ליצרו . אף שיתגרה בקרבו תמיד ורבוי הפתויים עליו יצמיד . כיון שניצר בו שבוונתו להשמיד . ולהשליך לשומעו בבור סיד . ואציג לפניך תוכחה מתגרת יצר טוב עם יצר הרע וטוב לאומרה להכניע הלבבות : אראה יומי הוא מתרחק והפועלים עצלים . ובעל הבית דוחק השוכר את הפועלים . נתון בי יצרו אכזרי . מהגבר כאש אוכלת . אוי לי מיצרי ויוצרי שנים אוחזים בטלית יצרי גחר אקשיב קולו . ויוצר מזהיר לי אזהרות . מה יעשה איש אשר אלה לו שני דיניי גזרות . אש אויר טים אדמה . כלם ביצרי דבוקים . ארבע יסודי גם המה . ארבע אבות נזוקים . בראותי נפשי כמותה תהיה מרה באחריתה . גם היא אחר יצרי הלבה נעדה שתפתתה פ . רציתי לקום בהשכמה . יצרי יעצני עצות . תישן על מטה נעימה . תפלת השחר עד הצות . תוכחתיו

ז דנרי הכנס וחסך נוטת : ה נפשוני כוח מין נחש ופיניו מליחה לכנים נוטות וחיוק נוחם פלוג בנין כנפוסו כוח מוכב בכוח הנן לו וכוכים ונוסם נכחוק בו ובא נכנוב . כן כוח הזכבו בכוחב נבנת היכ"ר ומוח מוכב במייענו טוכם ונכנוף נמלא בכוח נרפה : ם כוח הנכחה בחזחהם מעלם יפ"ר :

נָעִם דִּיר אַז דִּיא כְּרָה פוּן יְצִה"ר אִיז צוּא טֵאבֶּען זִיעְדִיגְען דֶעם מֵיעִנְטֶשֶׁן דְרוּם הָאטֶשֶׁע דִיר וָועט זִיךְ דֶאבֶּטֶען עָר גִיט דִיר אֵיין גוּטֶע עֵצָה טוּא פָּאר קֶערְט וָואהְרִים פוּן זַיין עֵצָה קוּמְט בְּוַדַּאי קֵיין הִילְף נִיט : שִׁים וָעה כָּעִנְטֶשׁ וָועֶר הָאט צוּא גִיהָערְט זַיין יֵצֶר הָרָע אִיז הָאט בְּגִלִיקְט וָועֶר אִי, גִינַאנְגֶען אִין זַיין וָועג אוּנ הָאט נִיט גִיזָהֶען פִּינְסְטֶערְנִיס וָעבֶּען אִיז זִיס גִיוֶוען זַיינֶע רַייד אוּנ זַיין צוּנג אִיז נִיט בַּהֶעפְט גִיוֶוארֶען צוּם גוּטֶען וָועֶר הָאט גִיזוּנגֶען אוּם גִילַאסֶענֶע לִיכֶער אוּנ זַיין הָאלְ אִיז נִיט הֵייזָעריִג גִיוֶוארֶען הָאטֶשֶׁע עִם דַאבְּט זִיךְ אַז זַיינֶע עֵצוֹת זָענֶען זִיס עֶר וָועט אִבֶּער זָענֶן צוּם סוֹף אַז עֶם אִיז שְׁלֶעכְט אוּנ וָועט זַיין אִין גְרוּב פוּן שְׁלַאנְגֶען אוּנ עַקִידְסֶען דוּרְךְ דָעם וָואס עֶר הָאט צוּא גִיהָערְט זַיין יֵצֶר הָרָע. אכל זָאלְטֶט וִיסֶען אַז דָם אַלֶין וָאס גֶאט ב"ה הָאט דִיר גִיבֶּאטֶען צוּ מָאן אוּנ צוּא הִיטֶען דָאם אִיז אַלֶין וָענֶען דַיין טוֹבה אוּנ הָאטֶשֶׁע עֶם שַׁיוֶוענְט דִיר שְׁוַוערְלִיךְ אֲבֶּער צוּם סוֹף וָעלֶין וַייא זַיין זִיס וַויא הָאנִיק אוּנ פִּיל גוּטֶם וָועסְטוּ הָאבֶּען אוֹף דֶער וָועלְט דוּא וָועסְט זַיין גִיקְרַייְנְט מִיט פִּיל קְרוּנֶען אוּנ דִיא מַלְאָכִים וָואס דוּא הָאסְט בַּשַׁאפֶּען מִיט דַיינֶע מְצוֹת וָועלֶען דִיךְ בְּרִינֶען . ומי אוּנ וָועֶר זָאל זִיךְ דָען אוּנטֶער שְׁטֶיין כּוֹדֶר זַיין אִין גָאט אוּנ הָערֶן צוּא זַיין יֵצֶר הָרָע עֶר דֶעֶר קֶענְט דָאךְ אַז זַיין כֵּיוָנה אִיז צוּא פֶּאר טִילִיגֶען אִים אוּנ אַרַיין צוּא וַיארֶפֶען אִים אִין אַיין קַאלְטֶן נְרוּב . ואציג אוּנ אִיךְ וָועל פֶּאר דִיר שְׁטֶעלֶן אַיין וַויכּוּחַ פוּן דֶעם יֵצֶר טוֹב מִיט דֶעם יֵצֶר הָרָע אוּנ עֶם אִיז גִיט גִיוֶוען לַיידֶען אוּנטֶער טֶענִיג מֶאבֶּען דִיא הָעֶרצֶער . (אראה) א ק זָעה כַּיינֶע טֶעג לוֹפֶען אוּנ דִיא פוֹעֲלִים זָענֶען פוּל אוּנ דֶער בַּעל הַבַּיִת טְרַייבְט . אִין מִיר אִז גִיעֶפֶען דֶער יֵצֶר הָרָע דֶעם אֶכְזָר וַויא בְּרֶענְדִיג פַּייֶער וַויא אִיז מִיר פוּן מַיין יֵצֶר הָרָע אוּנ פוּן בַּיין בַּשַׁעֶפֶער . מַיין יֵצֶר הָרָע רַייצְט מִיךְ אִיךְ זָאל אִים הָאלְבֶּען אוּנ דֶער בַּשַׁעֶפֶער זָאל אִיךְ זָאל אִים גִיט פָּאלְגֶען וָואס זָאל טָאן דֶער מֵעִנְטֶשׁ וַויא אִיז אוּים פַּייֶער . לוֹפְט . וָואסֶער . עֶרד . דָאס זָענֶען כַּיינֶע פֵּירוֹת דִיא זָענֶען אַרַיִן בְּכָעְפְט אִין כַּיין יֵצֶר הָרָע אִיךְ זָעה בִּין פָּאר

על רוע נאמו . והוא בתוכתתי יקיץ . דומתתי לפניו כמו מי שאחזו קודייקום ״ . סול יצרי אין אני יכול . ברוב טענות ומלין אקרא בתורת אל ׳ כי כל כתבי הקדש מצילין . שמעתי ותרגו בטני . בעת על לבבי אעיר . יום יטרוף נפשי שטני כ הבונם צאן לדיר ל . על כן אין ידי לאל מצוק יצרי ראש פתנים . מה אעשה כי יקום אל . השוכר את האומנים . ואזכור לילי ויומי אשים יום מיתה לפני . כי לא במהרה חוטא מי שמתו מוטל לפניו . ם אלה עצותיו מאסתים . לרדוף אחר המותרות . יועץ קח חזקת הבתים . בורות שיתין ומערות ולא אחר דירה תחתונה . מעץ ואבן בנויה . אקנה בה דירה עליונה ׳ הבית והעליה . לבי אעיר מתנומות . אשתר אל ולא אלין כי שותרי על עולמות יש נוחלין ומנחילין . נפשי ולבי שניהם דרשו לאלהים בתשובת ויאמרו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא :

ואתה בן אדם שים נגד עיניך אם כשזה החוטא עושה העבירה חושב בדעתו שהאל יתברך רואה אותו מה שהוא עושה מה מאד עוות פנים הוא זה . שמאחר שהוא יודע שהאל יתברך רואה אותו במעשיו ומלאו לבו למרוד בהאל יתברך ולחטוא והוא רואה אותו הגם לכבוש את המלכה עמו בבית אתמהא ג ואם יחשוב החוטא שאין הקב״ה כביכול רואה אותו נמצא שהוא כופר ומכחיש בהמגביהי לשבת לראות בשמים ובארץ וכי רם ה׳ ושפל יראה והרי הוא כופר ומכחיש אמונה ומי הוא זה שימלאנו לבו בשביל חטא אחד מתענוג רגע לכפור בעיקר ׳ ועיין בספר ההסיד בעל לוחות הברית זכרונו לברכה שמזהיר שם להנצל מן ההטא קחם אליך וכתבם על לוח לבך ואל תנתקם מבין עיניך וזכור תזכרנו כל ימי חייך . ושוב הרבה לחוטא שיתודה חטאיו לפני המקום כי סגולת הוידוי ופרטיו הוא לסלק ממנו כל הקטרוגים כי כל המתודה אין דינו מסור כי אם בידו של הקב״ה ורחום הוא ונחם על הרעה ׳ ומום שבו יקרים לאומרו ואל יתן מקום לאחרים לאומרו כי העושה כן הקב״ה מעביר על כל פשעיו דכתיב אמרתי אודה עלי פשעי לה׳ ואתה נשאת עון חטאתי סלה . וזה עיקר הראשון של תשובה כמו שאמר איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם אשר עשו ודרז״ל אותו החטא עצמו אשר עשה יתודה עליו . וכן אמרו בפרק בתרא דיומא ר״י אומר וצריך לפרט החטא עצמו שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב . ופירש רש״י צריך לפרש כשהוא מתודה יאמר חטא פלוני חטאתי . אשר לפי זה אין אדם יוצא ידי חובת וידוי באומרו אשמנו בגדנו וכו׳ . ולכן כל אדם ישים אל לבו בשעת הוידוי ויפרש החטאים

ו כוח מין תולה כלב שכחות דופקת כלב וזיעה קרוי נגרת מהגוף : כ פירוש כי כשעון כוח יפה״ר וכוח מלאך כמות :
ל פי׳ משל כמיתה כמי שכוונו לתן לדיר : ם כלומר שמוכיר תמיד יום כמיתה : ג לשון כתמיה כוח :

שְׁנֵיהֶן דָּעַן אֵיךְ בֵּין גִּינַאנְגָען נָאךְ מַיִן יֵצֶר הָרַע אֵיךְ הָאבּ גִּיוואלְט אוֹף שְׁמַיִין גַאנְץ פְּרִיא הָאט מַיִן יֵצֶר הָרַע מִיר גִּינְעבְּן עֲצוֹת שֶׁלְאךְ בָּעסָער הָאבּ אִיךְ אִים גִּישְׁטְרָאפְט אוֹף זַיינֶע שֶׁלעכְטֵי רַייד אוֹן עֶר טוּט נִיט הָארְכְּען דִיא שְׁטְרָאף הָאבּ אִיךְ אִים גִּישְׁווִינְגען אַזוֹא וויא דָער וָאם הָאט דִיא שְׁוִוערִי קְרַאנְקְהַיִיט אוֹן קָאלְטָער שְׁוִויים גִּיטְט זִיךְ פּוּן דָעם גוּף . קָעגְן מַיִן יֵצֶר הָרַע קָען אִיךְ נִיט בְּשְׁטֵיין ׳ ואתה אוֹן דוּא מָעגְטְשׁ בְּרָעכְען אוֹיבּ דָער וָאם זִינְדִיגְט מְרַאכְט אִין זַיין דַיעָה אַז נָאט בְּ״ה זָעהְט וָאם עֶר טוּט וויא אֵיין גְּרוֹסָער עַזוּת פָּנִים אִיז עֶר וַיילְ עֶר וַייסְט אַז נָאט בְּ״ה זָעהְט אִין זַיינֶי בָּעשְׁטֵים אוֹן שְׁטָעלְט זִיךְ אוֹנְטָער מוֹרַד זַיין אָן נָאט בְּ״ה אִין זִינְדִיגְען פַּאר אִים אַז עֶר זָעהְט אִים . ואם אוֹן אוֹב דָער זִינְדִיגְער וָועט טְרַאכְטָען אַז נָאט בְּ״ה בְּכִיכוֹל זָעהְט אִים נִיט לַייקְענְט עֶר אִין נָאט בְּ״ה דִיאם עֶר זָאגְט נָאט בְּ״ה זָעהְט נִיט וָאם אוֹף דָער וָועלְט טוּט זִיךְ אוֹן וָעֶר אִיז דָער וָאם וָועט זִינְדִיגְען אַיין רַגַע זָאל עֶר לַייקְענִין אִין נָאט בְּ״ה ׳ ושוב אוֹן עֶם אִיז זַיינֶער גוּט צוּוא דָעם זִינְדִיגְער עֶר וָועגְען אַיין רַגַע זָאל עֶר לַייקְענִין אִין נָאט בְּ״ה ׳ ושוב אוֹן עֶם אִיז זַיינֶער גוּט צוּוא דָעם זִינְדִיגְער עֶר זָאל מִתְוַדֶּה זַיין זַיינֶי זִינְד פָּאר נָאט בְּ״ה וָאורוּם דּוּרְךְ דָער וִידּוּי וָועְרְט פּוּן אִים אָפּ גִּיטְאן אַלֶע מְקַטְרִיגִים אִיטְלִיכֶער וָום אִיז מִתְוַדֶּה אִיז זַיין דִין אִין דִי הֶעגְט פּוּן נָאט נִיט פַּר בְּ״ד שֶׁל מַעְלָה אֶת נָאט בְּ״ה אִיז אַיין דָער בְּאַרְעמִינְגער אוֹן דָער וָאם זָאגְט אַלַיין זַיינֶע זִינְד אִיז נָאט בְּ״ה אִים מוֹחֵל אֶת וָאם עֶר הָאט גִּיטָאן בְּשׁוֹגֵג אוֹן בְּמֵזִיד אוֹן אַזוֹ הָאבֶּן דִיא חֲכָמִים גִּזָאגְט אִין יוֹמָא (וצריך לפרש החטא עצמו) אוֹן עֶר טוּט אַרוֹם רַייסָן דִיא עֲבֵירָה . אַזוֹ וויא רש״י שְׁרַייבְט עֶר טוּט אַרוֹם זָאגְען דִיא אוֹן דִיא עֲבֵירָה הָאבּ אִיךְ גִּיטָאן ׳ אוֹן אִיז נִיט יוֹצֵא דָער מִיט וָאם עֶר זָאגְט (אשמנו בגדנו וכו׳) ׳ ולכן דְּרוֹם זָאל אִיטְלִיכֶער מָענְטְש נָעבְּען זַיין הַאַרְץ בְּשָׁעַת וִידּוּי אוֹן אַרוֹם רַיידְען אַלֶע זִיךְ וָאם עֶר הָאט גִּיטָאן בְּשׁוֹגֵג אוֹן בְּמֵזִיד אוֹן בֶּעטְען נָאט בְּ״ה אַז עֶר זָאל אִים דִיא זִינְד מוֹחֵל זַיין אֶת

והעונות והפשעים שחטא ושהעוה ושפשע ויבקש עליהן מחילה ממי שבידו היכולת למחול לו ולא ישוב עוד לכסלה ויתבושש כל ימיו על העבר כדי שלא יתבושש עוד ביום הדין הגדול והנורא • ואל יאמר אדם מאחר שלעולם ידו ית׳ פתוחה תמיד לקבל שבים הן עוד היום גדול ושמש במרומים ועדיין יש שהות לחזור בי אפילו בשעת מיתתי והן כעת אעשה מן הרע בעת שאני יכול ולכשאפנה אשנה פרשה זו של תשובה שהוא פתוחה לפניה ולאחריה גמור בכל לבבך מה שנמשך אחר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה • זכור את הנסיעה כי היא פתע פתאום בלי עת ידוע רק כאשר יגזור אל חי תמים דעים • וטרדות הזמן לעולם אינן נפסקות והזמן קצר ובוגד והמלאכה היא מלאכת עבודת הבורא בתיקון הנפש והשגת המעלות מרובות הם וכל מה שיתאחר האדם לתקן נפשו היצר הרע הולך ומתגבר ומתקשה הלב מחמת שיורגל בעבירה וכל העבירות יהיו בעיניו כהיתר ולא בנקל יוכל לטהר עצמו כי אז יהיו עונותיו ישנים וישכחם ולא יירא מהם דכיון דדש דש * ואם באולי לעת זקנותו ישוב אין תשובתו מעולה ולא יקבל שכר עליה כאלו עשאה בימי בחרותו כאשר הנה נא כחו במתניו • ולכן רמזו בזוהר על פסוק מפני שיבה תקום כלומר קודם שיבה שלך תקום לשוב • על כן לאהבת הבורא יתגבר על יצרו בימי בחרותו בעוד שהוא מוצא ומצוי לו ועודנו בידו • וימנע עצמו מן הרע אשר התחיל להרגיל עצמו בו וימאס בלבו הרעות ויאמין שזו היא הרפואה האמיתית לכל מכאובי לבו בעונותיו שאם לא כן לא יחוש אליה לעשותה בכל תיקוניה ופרטיה שרבו כמו רבו בין חכמי האמת רופאי הנפש ומצאתם כי תדרשם בכל לבבך ובכל נפשך . ועיין עוד בספר אור קדמון שהוא ספר מעט הכמות ורב האיכות ותמצא שם דברי תשובה דברים מנופים בי״ג נפה נוגעים לנפש ולבשר וגם מעוררים לב נרדמים ומקיץ לנמהרים • וא״צ לומר שצריך כל שב בתשובה לאחוז תמיד בידו ספרי המוסר המלמדים לאדם דרכי התשובה בספר חובת הלבבות וראשית הכמה ושל״ה והרבה ספרים כמוהו זכותם יגן עלינו אנס״ו :

דס לכון הרגל :

זָאל שׁוֹין נִיט וִוידֶער טָאן דִיא עֲבֵירוֹת אוּנ זָאל זִיךְ שֶׁעמִין דְרוֹף וָואס עֶר הָאט פְרִיעֶר גִיטָאן דִיא עֲבֵירוֹת וָועט עֶר זִיךְ נִיט בַּדַארְפֶען שֶׁעמִין בַּייא דֶעם גְרוֹסֶען יוֹם הַדִין • ואל אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ זָאל נִיט זָאגִין וַוייל דִיא הַאנְד פוּן גָאט אִיז תָּמִיד אָפֶען מְקַבֵּל זַיין דִיא וָואס טָאן תְּשׁוּבָה הָאבּ אִיךְ נָאךְ צַייט תְּשׁוּבָה צוּא טָאן פַאר מַיין טוֹיט • זָאלְסְטוּ אַזוֹא נִיט זָאגֶען וָוארוּם דֶער טוֹיט קוּמְט פְּלוּצְלוּנְג דוּא וַוייסְט נִיט דִיא צַייט וָוען עֶר וָועט קוּמֶען דִיא צַייט אִיז קָארְץ אוּנ דִיא אַרְבַּייט אִיז זַייעֶר פִיל אוּנ וָואס דֶער מֶענְטְשׁ שְׁפֶּעטִיגְט זִיךְ צוּא פַארֶעכְטֶען זַיין נְשָׁמָה וָוערְט דֶער יֵצֶר הָרָע בַּייא אִים אַלְץ שְׁטַארְקֶער אוּנ זַיין הַארְץ וָוערְט הַארְט מַחֲמֶת עֶר וָוערְט גִיוַוייגְט אִין דֶער עֲבֵירָה אוּנ אַלֶע עֲבֵירוֹת וָוערִין בַּייא אִים וָויא אַהֶיתֵּר אוּנ נִיט גְרִינְג וָועט עֶר זִיךְ קֶענֶען רֵייניגֶען אוּנ אֲפִילוּ וָוען עֶר וָועט תְּשׁוּבָה טָאן אוֹף זַיין עֶלְטֶער אִיז זַיין תְּשׁוּבָה קַיין רֶעכְטֶע תְּשׁוּבָה אוּנ עֶר וָועט אוֹף אִיר נִיט מְקַבֵּל זַיין אַזוֹא אַיין שְׂכַר גְלַייךְ וָויא עֶר וָואלְט זִיא גִיטָאן אִין זַיין יוּגֶענְט אַז זַיין כֹּחַ אִיז נָאךְ אִין אִים • ולזה אוּנ דְרוֹף אִיז מְרַמֵז דֶער זוֹהַר (מפני שיבה תקום) דָאס מֵיינְט מֶען פַאר דֶער עֶלְטֶער זָאלְסְטוּ אוֹף שְׁטַיין תְּשׁוּבָה טָאן מַחֲמֶת לִיבְּשַׁאפְט צוּא זַיין בַּשֶׁעפֶער זָאל עֶר זִיךְ שְׁטַארְקֶען אִין זַיין יוּגֶענְט בְּשַׁעַת אַז עֶר הָאט נָאךְ כֹּחַ דִיא עֲבֵירָה צוּא טָאן אוּנ הָאט זִיא אִין דִיא הֶענְד צוּא טָאן אוּנ עֶר זָאל זִיךְ פַאר מֵיידֶען פוּן דֶעם בַּייז וָואס עֶר הָאט אָן גִיהוֹבֶּען צוּא גִיוַוייגֶען זִיךְ מִיט זַייא אוּנ עֶר זָאל פַאר מִיאוּסֶען אִין הַארְץ דָאס בַּייז אוּנ זָאל גְלַייבֶּען אַז דָאס אִיז דִיא אֱמֶתִי רְפוּאָה צוּ אַלֶע זַיינֶע עֲבֵירוֹת • וָוארוּם אַז עֶר וָועט דָאס גְלַייבֶּען וָועט עֶר זָארְגֶען צוּא טָאן תְּשׁוּבָה מִיט אַלֶע תִּיקוּנִים אוּנ פְּרָטִים וָואס שְׁטַיין גִישְׁרִיבֶּען אִין דִיא סְפָרִים וָואס דִיא חַכְמֵי הָאֱמֶת הָאבֶּען מְחַבֵּר גִיוָוען • ועיין אוּנ זֶעה אִין דֶעם סֵפֶר אוֹר קַדְמוֹן דָארְט וָועסְטוּ גִיפִינֶען דִיא זַאכֶען פוּן תְּשׁוּבָה וָואס זֶענִין אִיבֶּער גִיזִיפְט אִין דְרַייא צֶעהֶען זִיפֶּען דָאס זַייא זֶענִין נוֹגֵעַ צוּא דֶער נְשָׁמָה אוּנ צוּא דֶעם, גוּף אוּנ זַייא דֶער וָועקִין דִיא הֶערְצֶער וָואס שְׁלָאפֶען אוּנ מִכָּל שְׁכֵן אַז אִיטְלִיכֶער וָואס טוּט תְּשׁוּבָה מוּז הָאלְטֶען בַּייא זִיךְ דִיא סִפְרֵי מוּסָר וָואס זַייא לֶערְנֶען דֶעם מֶענְטְשֶׁען דִיא וָועגֶען פוּן תְּשׁוּבָה דְהַיינוּ סֵפֶר חוֹבַת הַלְּבָבוֹת אוּנ דֶער רֵאשִׁית חָכְמָה אוּנ דֶער שׁל״ה אוּנ נָאךְ פִיל אַזֶעלְכִי סְפָרִים זַייעֶר זְכוּת זָאל אוֹף אוּנְז מֵגִין זַיין אָמֶן :

פרק ז כתר מלכות של הגאון המופלא כמו' דוד בן אבי זמרה והיא תפלה יקרה לצור רם ונורא באימה ובמורא לדוד זמרה · לפאר שמותיו וסוד מחשבותיו והוד מפעלותיו ולה אין תגזרה · תמלל גבורות למדות יקרות אשר בם סדורות בשפה ברורה · ועומק יסודות ורזים וסודות רמזים והודות ודרך ישרה · לסקל מסילות לעורכי תהלות לנורא עלילות לעתות בצרות לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ :

אתה יסוד היחודות וסוד הסדורות עילת כל העילות וסבת כל הסבות א הוה היה קיימת ומצוי מציאות נעלמת לכל נמצא קודמת ולכל סבה גורמת · אתה יחיד בכל דרכי היחוד יחוד שלם אמיתי ולא כאחד המניני ב ולא כאחד היחסי ג ולא כאחד המיני ד אלא אחדות פשוטה מוחלטת אין ערוך אליה ואין דמיון · כאשר בא עליה המופת והנסיון וכל חכמי לב עליה יתמהו כי לא ידעו מה הוא · אתה נמצא אבל לעצמך ולא לאחר עמך נשגב מכל רעיון נעלם מכל חוזה והזיון נסתר ברום חביון עליון על כל עליון ועם כל זה משגיח על כל דל ואביון · אתה הוא קדמון לכל קדמון ואחרון לכל אחרון ושנותיך אין להן תכלה ולא תחלה ולא כליון וכל לשון תקום אתך לסדר שבחיך ילאה · לכן אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אם במכתב יכלה כל ספר וגליון · ולך דומיה אלהים בציון · כי לך נאה שלילות התוארים והשבה כי לא יתמו עד נצח נצחים כי אין לך מקום קבוע ולא שם ידוע · כי אתה תמלא כל המקומות ומשלים כל השמות ומגיד כל העלמות כי לך עוו ותעצומות · אתה אצלת אורות פנימיות דקות מחשביות קדמוניות נעלמות אשר לא נקבו בשמות רק בשם אורות צחות מצוהצחות כחות אלהיות נשמות לנשמות ומי ישיג סתרי העלומות · והשם המעיד עליהם הוא שם הוי"ה המתמלא בעשר אותיות ה דקות באור השכל נרשמות ובמחשבת הלב נחקקות ובו שלשה יודי"ן מעידין ומגידין כי אין זולתו ומבלעדו אין אלהים . ועל שם זה אמר קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבד כי הוא קדמון בקדמותו ונעלם בהעלמתו אין קדוש כה' כי אין בלתו · אתה הוא מסתתר בסתר אתה עמוד האורה לא תשורנו עין של כל נוצר ונברא ידע מה בהשוכא ועמיה שרי נהורא לבושיה כתלג חיור ועתיק יומין נקרא · היה הוה ויהיה וזה שמו בתורה אהיה אשר אהיה יתברך ויתעלה · אתה חכם וסכך החכמה הרשומה הרעת נודעת ולהשיג תעלומה נבעד כל אדם מדעת ומעין כל חי נעלמה והוא ידע את מקומה כי היא יש מאין שנאמר והחכמה מאין תמצא להחיות את בעליה והראש אשר בראש היה מעיד עליה · שהיו"ד לכל אותיות יסוד כן החכמה לכל ההויות יסוד · ונסמך אליה אות ה' כי בי"ה ה' צור עולמים והדברים מתומים והתומים · אתה מבין כל תעלומות וסתרי החכמה ורזי התבונה ממך לא נסתרו וכל עליונים ותחתונים מדעת נבערו · כי ממקור החכמה נאצלה התבונה כדכתיב ואיזה מקום בינ"ה · כי היא (אות ה"י) ראשונה של שם הוי"ה כי אפר והיה העולם והזוכה לה ואבל וחי לעולם·ושם המיוחד לה בכל המקרא שם ההוי"ה בנקוד אֱלֹהִים וכאשר היו לאחדים מי יכלל גבורות ואין קנו עסק בנסתרות : ולך הגדולי"ה אשר אין לה חקר והכלה לא ראש ולא תחלה . פותח תמיד בהצלה · מרומם על כל ברכה ותהלה · אמרתי עולם חס"ד יבנה · כי ללמד זכות לעולם פונה · והוא אשר גבר על בריאיך והטוב הצפון ליראיך· ולשמו ב' אותיות אלהיות והיא אל למושעות לך הגבור"ה הגמורה · אשר אין לה שנוי ותמורה·ערוכה בכל ושמורה· להנקם מכל עושה רשעה פן יצאו מרעה אל רעה · כי זה לעומת זה עשית · כדי שיראו מלפניך . וישובו מורדיך אליך עדיך לעובדיך · וידעו כי אין בלעדיך · ומי יעשה כמעשיך וכגבורותיך · לשמך הגרשם בכל המקרא אלהים חמש אותיות אלהיות · הליכות עולם צופיות · לתת כאיש כדרכיו וכפרי מעלליו · מי יכלל גבורות תוקף מפעלותיו · לך התפארי"ת השלמה והדעת התמימה ולא אתנו יודע עד מה · כי נבער כל אדם מדעת · אך ממך מקול הדעת נובעת · ובדעת הדרים נמלאו ותהומותיו נבקעו· זראשו לרום יניע · ובין זרועות עולם מכריע · וששׁ קצוות מניע · ועש אלהים את הרקיע לתת הפארת והדר לבל,הויות · ושמו המיוחד של ד' אותיות שהוא נורא תהלות ולו נתכנו עלילות · לך נצחיו"ת הקיימת על שרי היכין מתרוממת ולוחמת·לבל יכנסו זרים בהיכל עונג זועמת מתקוממת · גם נצ"ח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי הוא ענף הגדולה אשר אין לגדלתו חקר : עמוד הימיני אשר הבית נכון עליו לעד לנצח נצחים · ונעימות בימינך נצח לקבץ נדחים . והאובדים בעסק התמורות

א סיגא וסיגא כם שמות נכדיסם וסיכוסם ק' : ב תע"ם שלחד המניני כוח רומו למחלא בחין מחלא לפניס תעם"ך נפ טכל לרמוה כוכ על הקב"ה נפי בדבר המני כוח מורגש נהוסיס סגו יויות : ג לחד סימני כוח כמו שכוח בן עיר יהוצליס מעניס · ה לחד בשבט כמו לחוני במעוני וכדומה תע"ם שבמקום לחד ה שבט לחד לבל כוכ תכוכ רניס : ד כמו שלמו לומריס מן מדם או מין בוריס תע"ם שבמין לחד כוח כוכ תיכוס רניס · כי מצד לחד כוח נקרא לחד וגם נקרא רניס בשיכך מן נדמות בשי"ן להדיס בללו : ה מיני סויי"ס בעבר לותיות יו"ד כ"י וא"ו כ"י ובן לחד בים בו ג' יוד"ין וסם חמשים ע' לאדום עליוניס וסם לוד קדמון לוד זה לוד מצומצם · עיין בר"ח דף קפ"ו ע"ב ולפיכך לחד שמעלה מהשבת קדמוניות פלוגות בשום מצומצמות ודו"ק :

התמורות (והשלהים). מקור הנבואות. אל ההודאות. אדון הנפלאות. וזה שמו ה' צבאות. לך
הוד"ה וההדר והכבוד עוז והדר לבשה ובזרוע עזיך ים סוף הובשת. וכל שרי הסמא"ל כבשת.
ענף הגבורה הגמורה לרכא תחת רגליו סמא"ל והיילותיו. הצרים על שרי ישראל וצבאותיו.
שופרי בריתו ועדותיו. והוד והדר הוא לכל הסיריו. וזה שמו אשר יקראו לו בכל הנבואות. אלהים
צבאות. בימינו נוראות. ובשמאלו נפלאות. ברוך אל ההודאות. לך סוד היסו"ד הנעלם. צדיק
יסוד עולם. סוד הסולם. אשר יעקב אבינו חלם ראשו מגיע שמים העליונים וסופו מוצב ארצה
חפץ. כי כל בשמים ובארץ והוא ענף ההפארת שושבין בינו ובין עטרת הפארת. ומכריע בין
הנצחים ולא יפריד בין אחים. על כן קרא שמו שלום ואמרתם כה לחי אתה שלום וכל אשר לך
שלום. לך המלוכה הנסוכה השמורה בכל וערובה. ובה היו כלם לאחדים וראש ואדון לכל הנפרדים
והוא הכסא המתנשא הנושא את נושאיו ושומע את עומסיו בלי יגיעה ובלי עייפה. והוא אפריון
והנוה הנקרא עיר ציון ושם הביון האור הצפון ושם יקוו המים הקדושים ומשם יפרד והיה
לארבעה ראשים. הם משרתיו אשר אליו נגשים ומדרכי אנשים נפרשים וקדושה יחד משלשים
לאל נערץ בסוד קדושים. גבורי כח לשמוע בקול דברו ולהקים מאמרו. עיני כל אליך ישברו
לך מקוים ומאור שפעך חיים והוים לא נעתקים ולא דווים כי מדשן ביתך רוים ואליך נכספים
ומתאוים ולעבדך נאספים ונלוים. ואיש את רעהו מלוים ולוים וכולם יהד באהבה מקוים ולהקרישך
כלם שוים. ולהעריצך זה אל זה מזהירים ומצוים באימה וביראה דברי אלהיתך זה אל זה מספרים
ומחוים. באין קנאה ומרון שקטים ושלוים וכל צבא השמים משתחוים ואומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד. חיות הקודש יקדישוך ואופנים יהללוך וארואלים יזכירוך ותשמלים יאמירוך
שרפים יעריצוך ומלאכים יאדירוך ואלים ירוממוך ובני אלהים ישבחוך וכרובים יכבדוך ואישים
יברכוך. ושנאנים יגדלוך ועירין וקדישין יפארוך. כי הפארת עזמו אתה. שבעה היכלות כוננת
להם לכל מדרגה ומדרגה כפי מעלתם וקורבתם. ואלה שמותם לעלות ולראות את פני
ה'צבאות. היכל א' נקרא לבנת הספיר ועליו נאמר כמעשה לבנת הספיר. היכל ב' נקרא עצם
השמים ועליו נאמר וכעצם השמים לטוהר. היכל ג' נקרא נגה ועליו נאמר ונגה לו סביב היכל
ד' נקרא היכל הזכות ועליו אמרו זכות ומישור לפני כסאו. ומי שיש לו זכות נכנס לשלום ויצא
לשלום כי שם בית דין של מעלה. היכל ה'נקרא היכל האהבה על שם אברהם אבינו עליו השלום
אהובו ושם נגנזה נשמתו ושם כבוד מנוחתו. היכל ו' הוא היכל רצון כי שם רצון שוכני סנה
ועליו הכבוד העליון הונה ודרך שם קולו של משה רבע"ה ונביאתו ושם ידבר אתו היכל ז'
קדש קדשים ובו שלשה ראשים הם הם הנגשים. ואתה משפיע ומשביע לכל הי רצון וכנגדם
הכינות והזמנת שבעה היכלות כלולות מכל מיני זעם ועברה ומשלחת מלאכי צרה. יום ולילה
לא תכבה אשם ועום ה' יפול שם. הכל עשית יפה בעתו לתת לאיש כדי רשעתו ויראו מלפניך
לעשות רצונך:

אנא האל בלי שני מציו בלי ממציא. קיים בלי שינוי. קדמון בלי עת וזמן. אחרון בלי גבול וקץ.
יה"ר מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי להופיע ממקור החפץ ולהשפיע על כל מדותיך התמורות
אשר בהפלתי סדורות וכל שמותיך היקרים וכל מחנותיך הקדושים והטהורים רוח חן ונעימו ויהנלגלו
רחמיך הנעלמות על המדות הנסתרות והנגלות לכלאות האוצרות אשר שם השאלות לתת לכל
נוצר די ספוקו להשלים את חקו ולכל גויה די מחסורה ולכל בריה די צרכה ולכל איש ואיש שאלתו
ובקשתו. ואם חיים הוא שואל כי עמך מקור חיים. ואם מזון הוא צריך מזון לכל אחר בך. ואם
בנים הוא חפץ אתה מבטל גזרתו ופוקד עקרות ורוזן למלאך הממונה על ההריון כי שלשה אלה
תלוים במזל העליון. ואם הכמה מבקש לא לחכמה יקרא ולא לתבונה יתן קולו אלא למי שהחכמה
שלו על זאת יתפלל כל חסיד אליך וישליך יהבו עליך להשפיע עליו מחכמתך ונהה עליו רוח
חכמה ובינה. כי מפיך דעת ותבונה. ויכון להמשיך לאוצר הדרום שפע חכמה כי ישא עיניו
במרום לבקש משם שאלתו כי לא תשוב ריקם בקשתו. וסוד הדברים הרוצה להחכים ידרים.
ואם בעל תשובה הוא תשובתו הרמתה כי שם ביתו. ושם אוצר בקשתו. ויזמין מחשבתו ועומק
דעתו למי אל כמוהו נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו. ויאיר פני הרצון אל מדת
התשובה בשובה ונחת כי ידו פשוטה לקבל שבים. וזה סוד יום הכפורים בלשון רבים. ואם עושר
הוא מתאוה כי קדמוהו ימי עיני ותקרב לשחת נפשו כי ירעב ולחם לא ישבע וילדיו אל אל
ישועו לתת אכלם בעתו ורוח מבעתו. ובולטום אחזתו. לא למדת הצפויצפה לא בכתב ולא בעל פה
כי לא מצפון זהב יאתה וגחלים על ראשו יחתה. אלא ישים מגמתו ותשוקתו אל אלוה הנורא אשר
מלפניו העושר והכבוד לפתוח את אוצרו הטוב אשר משם בקשתו והנתן לו שאלתו כי עיני כל
אליו מצפים וצופים על זה אמרו הרוצה להעשיר יצפין ואם מן המצר יקרא בעת צרה לא על
שפאל יפנה ולא על ימין אלא למדת הרחמים יעמיק את מחשבתו בשעת תפלתו להמשיך

משלש עשרה מדות של רחמים משוטות עליונות רוחניות אל י"ג מדות התחתונות בינוניות · כי שם פני הרצון תמיד מביטים ונוטים ואז ישיבו הכל בשמחה ונסו יגון ואנחה כי היתה הרוחה· והתפלה נשמעת ונובעת . כי המעין העליון נובע והחדרים נמלאו בדעת · אשר לא יכזבו מימיו וטל אורות ירעפו שמיו : ואם יצרו עליו מתגבר ורוצה להכניע הצר הצורר אויביו אשר בקרבו · לא לנצחים יבקש לנצחו ולהבריחו מעליו ולהכריחו שישמע עליו עומד נבחו אל אל אשר בידו נשמתו ורוחו· לחזק את העמודים אשר הבית נכון עליו ובהם יתחזק וישען כנגד הצר הגדול אשר כח מכחו אויבו אשר בקרבו וימשיכנו אל בית המדרש אצל למודי ה' אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ ואם חזק כשמיר מתרוצץ ויצא ממנו כלו חוצץ : ואם לחן הוא צריך כי לפני מלכים יתיצב · יכוין לעלות אל המחצב במעלות סולם מוצב מרדגה על פני הרצון למשוך משם רוח חן ותחנונים על מדת יוסף הצדיק וחפץ ה' בידו יצלח כי יתן את חנו בעיני כל שר ומושל ולעולם לא יכשל · ואם הוא נגיד ומצוה ורבים צריכים אליו ועול כלם עליו והוא צריך להתחזק עליהם ותהי יראתו על פניהם דרך שערי צדק יעלה ויבא בזאת אל הקדש פנימה לבקש משם (את) מאת שלו הממלכה והמתנשא לכל לראש · ומאתו ידרוש להשפיע בה ברכה :

ואני עבדך בן אמתך לא ידעתי בלשוני מלה· ודעתי קצרה ודלה · והשגתי יש לה גבול ומסלה ומשם לא תעלה למעלה ולשבחיך אין קץ ותכלה · כי אתה נורא תהלה ואיך יקיפנו בעל תכלית ותחלה וכל שכן בריה קלה ושפלה בים הגלות והדלות צלולה · ולכן לך דומיה תהלה· אבל האמנתי כי ממך נאוה כל שאלה · וללמוד אני צריך ותורה אני מבקש · חכמה אני דורש · להבין סודותיה אני מחפש · ולפתוח לבי בטעמי מצותיך אני שואל · כי אין זולתך גואל · ולא אשכח דבר מכל מה שאני לומד אני מתאוה וחומד · ועל משמרתי אני עומד · תנתן לי נפשי בשאלתי ורוחי בבקשתי · ואם המושג יקר ועמוק מי ימצאנו והמשיג נבער מדעת · אתה חונן לאדם דעת וידעתי שאיני כדאי הקשיתי לשאול · ועמוק משאול · קרוב הדבר אל הנשאל · כי הטוב לא ימנע טוב ואין טוב אלא תורה · ואם יחתום תורה ויצור תעודה מי יהנה מהסעודה העתידה · התר התר חכם הרזים · כי אין בתוכנו נביאים וחוזים · והראנו נפלאות מתורתך ואל יכלמו בי מבקשיך · אנא השם גל עיני ואביטה לדעת נתיבותיה ולפרש תעלומיה ולהבין אורחותיה · ולהשיג טעמי מצותיה וחקיה · כי בם חפצתי חננתני תורה חנני למודה חננתני נשמה חנני דעת ומזימה · חננתני שכל· חנני בינה והשכל · חננתני אברים רבים · חנני להרגילם למעשים טובים · חננתני נכסים . חנני בהן לחון עניים אביונים ראוים :

אנא האל ידעתי כי כפי גודל שלמותך גודל חסרוני ולפי רוממותך קצרה לשוני · וכפי חכמתך נבער רעיוני · ולפי בינתך נלאה הגיוני · ולפי שבחיך קצר מעוני ותושיה נדחה ממני · ולכן עשה למענך ולא למעני · כי יחיד ועני אני ומשברי אל תבישני · אנא ה' כוף כח יצרי עובד שארי אכזרי להשתעבד לפניך ולשוב בתשובה שלימה אולי אמצא חן בעיניך והיה לבי לשמור מצותיך ונפשי לעשות רצונך ורוחי לשוח באמרתך ולשוני תהגה צדקתך · העבד עיני מראות שוא ואזני משמוע שקר וכפי מתמוך בשוחד ובגזל ורגלי לטובה ירוצו וכל שאר אברים לעבוד אל אל אחד יתברך ויתעלה : אנא אלהי אל באפך תוכיחני ובקצפך אל תדינני ובעת זעמך אל תיסרני כי מי יעמוד לפניך מאז אפך ובצל כנפיך תסתירני · ואם אני כבן סורר ומורה הורני ה' דרכיך דרך לשכון אור לאור באור החיים · ואם אני איש און ורוע דרכים חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה · על כן אמרתי אראה יה בארץ החיים · ואם כזאת וכזאת עשיתי ממך לא כסיתי רק אליך הליתי כי עמך הסליחה למען תורא · ומי האיש הירא כמוני היום אברח מזעמך אליך ואל רחמיך מתוכחות מוסרך אל נחומיך ומאימת דינך אנוסה אל חמלתך ומפחדך ארוצה אל חסדך אשר אין להם קץ ותכלה · ואחזיק בם עד אשר תאמר סלחתי כדברך : אנא ה' אם זקנתי ושבתי ושובבתי עתה שבתי ונחמתי וכפי לפניך שטחתי לשחר את פניך להפיק רצונך · ואם לא עכשיו אימתי · כי ימי הלפו ואינם והנשארים לא ימקו בעונם ואם היום לפניך הנני מחר עיניך בי ואינני · לכן קבלני ורצני ומהר ענני ואחר כבוד תקחני עם הצדיקים תאספני ובמנוחת בעלי תשובה תנחני · ועם המנוים בחלד חלקם בחיים תמנני · וזכרני לראות בטובת בחיריך וזכרני בטוב עמך ובבנין אולמך· וכשם שראיתי בחורבנו כך אזכה לראות אותו בבנינו ובשוב ארמון לשבת על כנו · הבוטה וראה את חרפתנו כי לזרים נהפכה נחלתנו טמאו את היכל קדשך וכל זב ומצורע בא אל מקום הכרובים אשר בזאת יבא אהרן אל הקדש ביום הכפורים בדם פרים ושעירים וקטרת סמים ארבעה פעמים לבד ולא בשאר ימים ועינינו רואות ונלאות ואין לאל ידינו כי עונינו ענו בנו · ואתה ה' קנא לשמך הגדול המהולל ויחד שמך בכל החיים ואת בית תפארתך תרומם תחת אשר היה חרב ושמם יחרבות ירושלים תבנה ותבונן בב"א : ובא לציון גואל לקבץ

נדחי ישראל. יחיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. בשבמל"ז:

הנה כתבתי לך כתר מלכות הקדוש הזה בהיות כלול בו כמה מהמוסר בסופו ובו שבחי יתברך שמו מה שמחסד לעשות עם האדם. וטוב לאדם לאומרו למען יכנע לבבו הערל. ואוסיף ידי לכתוב תוכחת מוסר של רבינו בחיי החסיד הביאו בעל ספר אור קדמון ז"ל:

ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. נפשי עת תדרכי וצורך ברכי וחין לפניו ערכי ושיחה לנערו שפכי. והתעודדי משנתיכי, והתבוננני מקומיכי אי מזה באת ז ואנה תלכי נפשי אל תחי כסום כפרד אין הבין ובשכור נרדם ואיש נרדם. כי ממקום בינה קורצת וממעין החכמה לוקחת וממקום קדוש הובאת ומעיר גבורים הוצאת מאת ה' מן השמים. נפשי לבשי בגדי שכל והתאזרי אזור בינה וכלטי את נפשך מהבלי פגרך ס אשר את מתגוררת בו. ואל ישיאך לבך בנועם חמדותיו ואל יסיתך בנועם תאוותיו אשר ימאסו כמו מים יתהלכו למו. וזכרי כי לא לעזר ולא להועיל ראשיתם כי אם לבושת וגם לחרפה אחריתם נפשי שוטטי ברחובות הבונתך וסובבי בחדרי חכמתך. ובואי עד תכונת בנין משכיתך אשר בעפר יסודו. הלא גוף נמאס ופגר מיבס. קרוץ ממעין נרפש וממקור משחת. בנוי מטיפה סרוחה שרופה באש כסוחה ו גולם כרמות תולעה והיה רק זועה. עצור בבטן מטונף. סגור ברחם מלוכלך. נולד בצירים וחבלים ראות עמל והבלים. כל היום התאוה תאוה וסר ממוסר וממצוה. כל היום בחשך הולך. דל אביון עני והלך. לא דעת לו מבלעדיך. ולא תבונה לו מבלתך. בחייו ובמותו אפר. בעודו תולעים יסובבוהו באחריתו רימה וגוש עפר יכסוהו. לא ידע בין ימינו ושמאלו טמון בארץ חבלו לכן לכי את כ ומלכי עליו. כי לבני חכמה מלוכה תאות ועבד אויל ל לחכם לב ס ואל תלכי בשרירות לבך הרע. ואל תבקשי במועצותיו ומאמי בבצע מעשקותיו. אל תבטחי בעושק ובגזל אל תהבלי כי העושק יהולל חכם ויאבד לב מתנה. נפשי שיתי לבך למסלה דרך הלכת. כי הכל היה מן העפר. אמנם הכל שב אל העפר והכל נברא ונוצר יש קץ ותכלית לשוב אל הארץ אשר ממנו לוקח. החיים והמות אחים שבתם יחד איש באחיו ואיש ברעהו ידובקו יתלכדו לא יתפרדו. אחוזים בשתי קצוות נשר רעוע וכל ברואי תבל עוברים עליו החיים מובאו והמות מוציאו. החיים בונה והמות סותר. החיים זורע והמות קוצר. החיים נוטע והמות עוקר. החיים מחבר והמות מפריד. החיים מאסף והמות מפזר. ודעי נא וראי כי גם עליך יעבור כוס ותצאי ממלון הדרך ברגע כי יקרך עת ופגע ותשובי אל בית עולמך. ביום ההוא תרצי פעולתך תקח משכורתך חלף עבודתך אשר יגעת בו בעה"ז אם טוב ואם רע. לכן שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וקומי רוני למלכך יומך ולילך. שאי אליו בפיס והשתחוי לו על אפים בבריעה על ברכים ועפעפיך יזלו מים אולי יתאו המלך יפיך ויחן עליך בימי עניך בעה"ז וישא פניו אליך וישם לך שלום אחרי שובך למנוחיכי. כי מעולם נמל עליכי. נפשי הביני צידה לרוב אל תמעיטי בעוד בחיים חיותך ויש לאל ידך כי רב ממך הדרך ואל תאמרי למחר אקח צידה כי פנה היום. ולא תדעי מה ילד יום. ודעי כי תמול לעד לא ישוב וכל אשר פעלת בו שקול וספור וחשוב. ואל תאמרי מחר אעשה כי יום המות מכל חי מכוסה. ומהרי בכל יום חקו. כי המות בכל עת ישלח חציו וברקו. ואל תתמהמי מעשות חק דבר יום ביומו. כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו. ואל תדמי בנפשך כי אחרי צאתך ממסגר פגרך תשובי לתוכחת ממשובה נצחת. כי לא יתכן לך אז עשות טוב ורע ולא יועילך תשובה ממשובה. ולא הנוחם מרשע ואשמה ופשע. כי העולם ההוא נבון לחשבון וספר כל חתום וסתום וצפון אשר ביד כל אדם תתום ועורך לשלם שכר טוב ליראי ה' ולחושבי שמו ולהנקם בו נקם ברית משוכחי אל האומרים לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו נפשי אם חכמת חכמת לך ואם לצת אתך תלין משותתך. שמעי מוסר וחכמי ואל תפרעי. שיתי על לבך תמיד דברי קהלת בן דוד המלך. סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע ואל תשכח כי ביד כל אדם יתתום לדעת כל איש מעשהו וזכרי כי אין חשך ואין צלמות להסתר שם פועלי און. בקשי את ה' קונך. בכל כחך ואונך. בקשי צדק בקשי ענוה אולי תסתרי ביום אף ה' וביום חרון אפו ותזהירי כזוהר הרקיע וכצאת השמש בגבורתו ותזרחי עליך שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ועתה קומי לכי התחנני לאדניך ושאי זמרה לאלהיך. הלוויה כי טוב זמרה לאלהינו כי נעים נאוה תהלה:

אוכרה

ו פסיעת שכלי פשלם: ז מפיעה מזוחם: ח למקום מפך ימם ומולעם: ס גופך: ע לשון קוצים כסותים נכרתים: כ עבד פכמם לחמר כן: ל סוף סגוף: ם ו פכמם:

תוכחת מוסר לרבי יהודה החסיד ז"ל :

אזכרה יום מותי . ומאז באתי ולפני מי עמידתי . באתי מליחה סרוחה . ואלחה אל עמק שוחה . ולפני מי מגיד אדם שיחה ג גויתי תסרח . כי נשמתי תברח . תולעת תפרח דרכי מיתה ארוכה . גולל ודופק לי למחיצה . שם אשכב ולא אצא חוצה . היום ההוא חשך וצלמות יגאלוהו . ושופו עצמותי לא רואו . וכרומן על פני השדה . תולעת בי תרדה . אין גואל ואין פודה . זרה רוחי לאשתי . לבני בטני נתעבתי . ובעיני כל נמאסתי . חביבי ורעי המה יעזבוני . ואקרא שמה אמי ואחותי לרימה . טרף אהיה לשיניהם ויחפרו בי מעונותיהם . ויחנו עם ילדיהם . יחד יבאו גרודים . רמה ותולעה צמודים . לאכול עצמי וגידים . כל קרבי ירסמו . יחלידו וגם ידרסו ועל כל בשרי ועורי יבוסו . לא ארים ידי ורגלי . ולא אוכל לגרשם מעלי . אבול יאכלו עלי . מעניתם יאריכו . וכליותי יפלחו וידרכו . ומררתי לארץ ישפכו . נמלה תודשיני תולע תאכלני . רגב ורימה תמתקני . סביבות שני רימה . תשכון כחומה . ועל ראשי אדמה עיני המקנה בחוריהם . ורמה תבא בהן ירבצו שם גוריהן . כי תאכלנו . ולא ישאר ממנו : נמלים שם יקננו . צמתי בבור הדרי . ורימה תכסה כל אברי . ועל חלקת צואתי . קדקדי וכל קרבי מוחי וכל טובי תולעת תתערן בי רוחי חובלה . ונפשי נבהלה . ביד מלאכי חבלה . שאול ישאלוני והמה יעידוני . וכל לבי יועידני . תרחם נא נשמתי . ועל אברי וגויתי . ואבא בשלום אל מנוחתי :

מרגניתא דני רב הניחא נעל לור קדמון ונעל ספר למעים מכמס הניחא מרני מחיר לעולר ולתוכחת :

אמר רב אמר הקב"ה לישראל לא יועילו בכם לא היסורין ולא התוכחות ולא ההתראות ולא הגלות ולא ההבטחה ולא פלטול ולא אריכות הרוח ולא צווי ולא קללות ולא תרמות ולא נחמות ולא בושה ולא פחד ולא אימת עוה"ב ולא אימת חשבון ולא אימת דין וכו' . ומי שלא יועילו בו כל המעשים הללו מאבד את זכיותיו ומונעים ממנו טובות הרבה ושנותיו מתקצרו' וקונה שם רע ומזכירין לו עונותיו ועונות אבותיו ותפלתו אינה נשמעת וכל מעשיו מפורסמים ונותן עליהם דין וחשבון . וכל שמחה שישמח בה יצרו היא נעשית לאבל והם נתבעים ממנו בדינים חשוכים ובושה מרובה ומלאכי' אכזרים ה'ד ומה תעשו ליום פקודה.ועוד היה אומר אם אדם חוטא בעיניו עיניו כהות . באזניו שומע הרפתו . בפיו אין דבריו נשמעים . בעצה עצתו מתמעטת . במחשבה פניו מוריקות . בלשונו יסורין באים עליו . בידיו יורד מכבודו . בלבו מת מדאגה . ברגליו שנותיו מתקצרות . חוטא ומחטיא קובר את אשתו ובניו . בליצנות גזר דינו נחתם . וכי מה הנאה יש לאדם בחטאו וסופו לפרוש מעולם לעולם . מחיים למות מאורה לחשכה . משינה מתוקה לשינה דחוקה . מאור מתוק לרימה ותולעה . מטעמים מתוקים למעם עפר . כמה עשירים יצאו מן העולם הזה בפחי נפש . כמה חכמים היתה להם הכמתם לתקלה כמה מגדלי בנים לא שמחו בבניהם . כמה נאים נראה על ידם לתקלה . כמה זקנים לא ראו

ג כיון למאמר פתוח סתוכל בשבעה דברים וחין לחפס בה ידי עבירה דע מתון וכו'

אמר רב הָאט רַב גִיזָאגט דָער נָבִיא הָאט גִיזָאגט צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל עָם הָעלְפְּט אַייךְ נִיט קֵיין יְסוּרִים אוּן קֵיין שְׂטְרָאף אוּן קֵיין הַרְאָוות אוּן קֵיין נָלוּת אוּן קֵיין הַבְטָחָה אוּן קֵיין קְלָלוֹת אוּן קֵיין נָחָמוֹת אוּן קֵיין בּוּשָׁה אוּן פַּחַד אוּן קֵיין פָּארְכְט פַּאר דָעם דִין אוּן חֶשְׁבּוֹן אוּן דָעם וָאס עָם הָעלְפְּט נִיט דִיא אַלָע זַאכִין דָער פַּאר לִירְט זַייני זְכִיוֹת אוּן פַּאר מַייד פּוּן זַיךְ פִּיל גוּטֶם אוּן זַייני יְאָרִין וָערִין קָארְץ אוּן בָּעקוּמְט אַבַּייזִין שָׁם אוּן מָען דָער מַאנְט צוּא אִים זַייני זִינְד אוּן דִיא זִינְד פּוּן זַייני עֶלְטֶערִין אוּן זַיין תְּפִלָּה וָעלְט נִיט צוּ גִיהָערְט אוּן אַלִי זַייני מַעֲשִׂים וָערִין מְפוּרְסָם אוּן וָעט מוּזִין נָעבִּין דִין אוּן חֶשְׁבּוֹן אוּן דִיא שִׂמְחָה וָאס זַיין יַצֶר הָרַע הָאט אִים גִיסַאכְט וָעט אִים וָערִין צוּ קָלָאג אוּן זַייא וָעלִין פּוּן אִים גִיסָאגְט וָערִין מִיט פִּינְקְטֶערִי דִינִים . ועוד אוּן נָאךְ הָאט רַב גִיזָאגְט אַז אֶמָעְנְטְשׁ זִינְדְט מִיט זַייני אוֹגִין וָערָן זַייני אוֹגִין טוּנְקֶל מִיט דִי אוֹיעָרִין וָעט עָר הָערִין זַיין שַׁאנְד אוֹיבּ עָר הָאט גִידִינְדִיגְט מִיט זַיין כּוֹוִל וָעלִין זַייני בַּייד נִיט צוּא גִיהָערְט וָערִין מִיט זַיין טַחֲשָׁבָה וָערְט זַיין פָּנִים גְרִין . מִיט זַיין צוּנְג קוּמְן יְסוּרִים אוֹף אִים . מִיט זַייני הָעְנְד גִידְרְט עָר אַרָאפּ פּוּן זַיין כָּבוֹד . מִיט זַיין הָארְץ עְטָארְבְּט עָר מַתָּמַת רָאגָה . מִיט זַייני פִּים וָערִין זַייני יָארָן גִיקְעְרְצְט . אוֹב עָר הָאט נָאךְ גִימַאכְט אֲנֶדֶרִי זִינְדִיגִין בָּאגְרָאבְּט עָר זַיין וַייב אוּן קִינְדר . אוֹב עָר הָאט גִידִינְדִיגְט מִיט לִיצָנוּת וָערְט זַיין נָאר דִין גִיהַתָּמָה . וכי אוּן וָאס פַּאר הַנָאָה הָאט דָר

כבוד · כמה בחורים נקברו בחופתן · וכי מה הנאה יש ממאכל שהוא מביאו לידי חולאים · מהשמחה שמביאה את האדם לידי דאגה · משררה שהוא גורם למכאובים מרובים · מהשינה מתוקה שהיא גורמת למיתות משונות · מהחטא שהיא גורם לעונות הרבה :

ואיזהו בן העולם הבא המתרחק מן העבירות ומהרהורים ומכל שררה ומכל שנאה ומהביעור ומן הדומה לו והמקיים את המצות ויש בידו מצוה על תומה וענוה ומתרחק מן החטא ומתודה על עונותיו לפני הקב"ה · המתחבר לרשע הרי זה מרגיז אל והמטה את חבירו מדרך טובה לדרך רעה מת בחצי ימיו · והמלעיג על המצות אין מרחמים עליו מן השמים · והמלעיג על עניותן של עניים סוף הוא יגע ואחרים אוכלים את יגיעו · והמרגיל להלבין פני חבירו פנקסו פתוח בו ביום · ואין לך קשה ממי שעוסק בדברי שקר · אוי למי שהעולם מוטעה בו · אוי למי שהשעה משחקת לו · אוי למי שיצרו הוא מנצחו · אשרי מי שיראתו על פניו · אשרי מי שהוא עניו · אשרי לאדם שמהללים לו המוניו · אשרי מי שהוא צנועה בעניניו · אשרי מי שמטה אזנו לשמוע ד"ת בכל יום ויום · תורת ה' תמימה עומדת בפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת לו ה' עמך גבור החיל הנה באתי ללמדך על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך אשריך אם תזכרנו · אשריך אם בלבבך תצפנני · אשריך אם תקיימני · אשריך אם תשמעני ובכל יום בי יהיו זממיך ס כי בי ירבו ימיך · הרחק מן העבירה והדבק בתורה · וברח מן השררה · ותהיה בחכמתו תמיד כי היא תרגיעך ותשביעך וינוח לך · וזכור כי אתה טפה סרוחה מזומן לעפר ושוחה · לכן תתרחק מן המנוחה ועבוד אל בשמחה ויהיה לך לחמלה והרבה צידה לדרך כי הדרך שחוחה ויהיה לך למשאת וארוחה ואם את הדבר הזה תעשה לך יאירו כנוגהים וצוך אלהים · כי תעבוד אלהיך באהבה וחיבה · אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא · בזכרון יום המות יאמר אל לבו :

ס מחשבותיך :

מענטש מיט זייני זינד אונ צום סוף וועט ער גיין פון דער וועלט פון לעבין צום טוט פון ליכט צוא פינסטר פיל עשירים זענין אוועק גיגאנגין פון דער וועלט מיט קרענקונג · פיל חכמים איז זייא זייער חכמה גיווען איין אומגליק · פיל מענטשין וואס האבן קינדר אונ האבין זיך ניט גיפרייט מיט זייא · פיל אלטי לייט האבין ניט דער לעבט כבוד · פיל יונגי לייט זענין גישטארבין אין זייער הופה · וכי וואס פאר הנאה איז פון איין עסין וואס ברענגט קראנהייט וואס פאר אשמחה איז דאס אז זיא ברענגט דעם מענטשין צו זארג · ואיזהו אונ ווער איז איין בן עולם הבא דער וואס דר ווייטרט זיך פון עבירות אונ פון שלעכטי גידאנקין אונ פון שנאת חנם אונ פון שלעכטי זאכין אונ איז מקיים מצות אונ איז איין עניו אונ דער ווייטרט זיך פון עבירות אונ איז מתודה פאר גאט ב"ה אויף זייני זינד · והמתחבר אבר דער ווס בהעפט זיך צו איין רשע דר דר צערינט גאט אונ דר וואס פאר פיהרט זיין חבר פון גוטין וועג צום שלעכטין דער שטארבט אין האלב יארין · דער ווס שפעט אוס מצות איז מען אין חימל אויף אים זיך ניט מרחם דער וואס שפעט אויס דעם ארומקייט פון ארמי לייט וועט ער זיך מידין אונ אן קלויבין געלד אונ אנדרי וועלין עס עסין אונ דער וואס איז גיוויינט צוא פאר שעמן זיין חבר איז זיין בוך פון עבירות אפין צוא שטראפין אים פאר זייא · אונ עס איז ניט דא קיין ערגערס פון דעם וואס איז עוסק אין פאלשקייט · ווייא צוא דעם וואס ער מיינט אז דיא וועלט איז איין אייבגי וועלט · ווייא איז צוא דעם וואס זיין יצר הרע איז אים מנצח · אשריו וואל צו דעם וואס ער איז איין עניו · וואל צוא דעם וואס איז איין ירא שמים · וואל צוא דעם וואס איז גישייעט אין זייני זאכין · וואל צוא דעם וואס טוט הערין תורה אלע טאג די תורה שטייט פר דעם מענטשין אונ זאגט צוא אים גאט איז מיט דיר נון איך בין גיקומין דיך לערנן וואל וועט דיר זיין אז דוא וועסט מיך גידענקן וואל דיר אז דוא וועסט מיך בהאלטין אין דיין הארץ וואל דיר אז דוא וועסט מיך מקיים זיין אונ וואל דיר אז דו וועסט מיך צוא הערין אונ אלע טאג זאל דיין טראכטונג זיין אין מיר ווארום דורך מיר וועלין זיך מערין דייני טענ · הרחק דער ווייטער זיך פון איין עבירה אונ בהעפט זיך אין דער תורה אנטלוף פון כבוד אונ זאלסט טראכטין אין מין חכמה תמיד זיא וועט דיך מאכין רוען אונ וועט דיך זאט מאכין אונ גידענק אז דוא ביסט בשאפן גיוארן פון איין טפה סרוחה ביסט אן גיבריים צו ערד דרום דר ווייטר זיך פון אעבירה אונ דיהן מיך מיט שמחה וועט דאס דיר זיין צוא דר בארינקייט אונ ברייט דיר אן שפייז אויף דעם ווייטין וועג · אונ אז דו

בני לבי הלא ידעת כי לא נבראת · כי אם לשוב אל העפר מיום היותך · סדוע לא זכרת אחריתך · הלא תדע כי כל הימים אשר אתה על האדמה · כצל עובר אתה · וכמוץ סוער מגורן וכעשן מארובה ימיך חרוצים וחיך קצוצים וכל אשר יעבור עליך יום או לילה תחסר חלק מהלקי חייך ובכל יום אתה תקרב אל הקבר ותעוף בלי אבר וסדוע לא ידעת כי עפר אתה ולא .זכרה כי מן האדמה נוצרת·ועל מי בטחת כי מרדת· ומדוע אתה נמהו ולא תעלה על לבך יום המר יום אשר האבר עצתך · ונסרחה תבמתך · יום אשר תדבק לשונך בחכך · יום אשר ישאוך· על כתף יסבלוך· ואל ארץ תחתית ישליכוך· ועל כל מעשה יהשבוך· ובאבק תרבה· ואשף לא תכבה · יום אשר תראה החשבון ערוך והספר פתוח · ומאזני משפט וכוס הרעלה ביד ה׳ שם תמצה שמריה · ותהמה נפשך בציריה · ומה תשיב על דונותיך · הלא או תראה פרי מעלליך · ותמצא גמולך · ואם תמות כמות הבהמה ולא היית עתיד לתת דין וחשבון היה לך לשמוח במותך · אל תלך למר ממות · למקום שם תפול עליך אימה · ותבכה בושה וכלימה · ולבושך גוש עפר ורימה · ויזורה על גופך נפרית לבלתי השאיר לך שריד · הלא היום נורא ואיום · יום אשר אין לו פדיום · יום המרר בבכיה · יום תאניה ואניה · יום חרדה ונעקה · יום שואה ואנקה · יום מכפד מר · יום תערוך אבל משמר מול משמר · יום יחרה אף האל וקנאתו ונתבה כאש חמתו·יום ירבו המעצבי· והמכאובים· יום תהמה כרובים· יום כל איש ידיו על הלציו יום אשר יאברו חפציו · יום אשר תצא הנשמה· ונשאר הגוף כלי מלא כלימה ·מושלך כאבנדומם· לילה ויומם· ועתה אתה בן אדם אל מי תנוס לעזרה· אוי מי יהיה עליך לסהרה· הלא אז תאמר אוי לי מה עשיתי · ומדוע דבר ה׳ בזיתי · ואחר שרירות לבי פניתי · במה אתכסה ועירום אנכי · התקושש והתבושש והכלם מן חמאותיך · ותן תודה לאלהיך · בעוד הנפש בגופך · בטרם יהשכו כוכבי נשפך · אנא האל החזירני בתשובה שלימה לפניך · כי׳ שאעשה רצוני כרצונך · וממשפטים קשים הצילני ומכות נאלני · ותביא משיח צדקנו · ותסיר לב האבן מבשרנו · יראו עינינו וישמח לבנו · אמן :

פרק ח ויי׳ האלהים וישם המיוחד ברא את השבים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וייצר את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים להטותו לעליונים שיבין וישכיל וינע לעבוד לסי שבראי ולבקש אופנים ולמשול משלים בשכלו ובדעתו בשבתו ובלכתו · לברוח

וָעטְט דינען גאט מיט ליבשאפט וָעט דיר וואל זיין אוף דָער וָעלְט אוג אוף עָנער וָעלְט · עָר זאל זאגען צום האַרץ לבי · מיין האַרץ אוף וויים אז דוא ביקט בשאפען גיין ארין וויידער צוא ווערין עָרד וואירום זאלְסטו ניט גידענקן דיין סוף דיא לעבְּסט וויא מיין שָאטין וואס גייט אוג וויי רוף גייט דורך דעם הענסְטער דיינע טעג וָענען גיציילט וום עם גייט אוועק אוג וָערט גמיינְרט פון דיין לעבן · אוף וועלכן האסטו אין בטחון וום ביקט מורד אין גאט וואורום באטראכְטסטו ניט דעם ביטערן מאג · איין טאג וואס מען וָעט דיך טראגען אוף דיא אקלין אוג וָעלען דיך לייגין אין קבר ארוין אוג אזוי אלי דייני מעשים וועטסטו מוזין השבון נעבין דוא וועסט זעהן דעם בוך אפין אוג וואג שאלין פון משפט אוג וואס ווועסטו ענטפארן אוף דייני וונד · דענמאלט וועסטו זעהן דעם סוף פון דייני מעשים אוג וועסט בעקומין דיין נצאלְט דָער פאר · דָער טאג איז איין פארכטבָּר טאג · יום איין טאג פון קלאג איין טאג פון דָער שרעקניש אוג גישרייא איין טאג פון ביטערי קייט איין טאג וואס דיין נשמה וָעט ארוים גיין אוג דָער גוף וָעט בלייבן פול מיט שאנד אוג וָעט ליגן וויי איין שטיין · ואהה אוג דוא מענטש צו וָעמין וועסטו לויפן וָעד וָעט דיר זיין איין בשיצונג דענמאלט וועסטו זאגן וויא איז מיר וואס האב איך גיטאן אוג וואורום האב איך ניט גיהערט דיא רייד פון נאט אוג צום וויללן פון מיין האַרץ האב איך גיקערט מיט וואס וועל איך מיך צוא דענקן אוג איך בין נאקיט · התקושש והער בעפר אצונד פרשעקט אוג זייא מיתודה פאר דיין נאט אז דיא נשמה איז נאך אין דיין גוף איידער דייני שטערין וועלין פינסטער וועדין זאלְסט זאגן איך בעם דיך נאט העלף מיר תשובה טון פאר דיר איך זאל מאן דיין ווילן פון עווערי כירים זאיי מיך מציל אוג פון דעם מויט לייז מיך אוס אוג זאלסט ברענגין אונזער גידענקן משיח זאלסטו אס מאן דאס שטיינרנע האַרץ פון אונז דענמאלט וועט זיך פריין אונזער האַרץ אמן :

פרק ח ״ אלהים נאט ב״ה מיט זיין אייניצין נאמן בשאפן דעם הימל אוג ערד דעם ים מיט אלץ וואס אין אים איז דא ער האט בשאפן דעם מענטש אוים ערד אוג האט אים גיגעבן

לברוח מיצרו לעבוד ליוצרו להאיר את דרכו בלבתו אל סוכו בצאתו מעירו לקבל שכרו לנחול
את חקו בהשלים את חקו מצות ותורה בדרך ישרה ולבוא בשלום כגזרת יהלום א בגן עידונו ולישב
על כנו בכבוד וגדולה ורוממות מעלה בשמחה והלל שבחות למלל ולראות פני אל כשרי ישראל .
ולזכות לכל זה ימשיל משל זה ויבין וידאה מה מהדופי חרות הגדול לשמוע בקול יצרו ולפרוש
עצמו מעבוד אלהים . וידוע ידע אריכות אפו של הקב"ה עמו . משל לאדם שנטע כרם ויעזקהו
ב ויסקלהו ג ויטעהו שורק ד ויבן מגדל בתוכו ה וגם יקב בו ו ויקו לעשות ענבים ויעש
באושים ז וכראותו שעלו לריק סיד חרה יחרה ואוחזו קרדום בידו ומשחיתו עד בלתי השאיר
לו שורש וענף מסיר סוכתו ח והיה לבער פורץ גדרו ט והיה למרמס י לא יזמר יא ולא יעדר
ל שיעלה בו שמיר ושית ם וירמסו בו כל חיתו יער . וכל זה בעבור שלא יצא רצונו לפועל .
כי הוא נטע כרם לעשות פרי הלולים ולשתות סיגו לשמח לבו ויהי להפך . זה ישים אדם
בלבו ויגער ביצרו . ומה אדם שנטע כרם ובעבור שטרח לריק כועס עליו לשחתו אעפ"י שאין
לו לא הנאה ולא בחירה ורצון כי יוצר הכל בטל בפיו . ק"ו ובן בנו של ק"ו הקב"ה שטורח עם
האדם להוציאו לאויר העולם ולזונו ולפרנסו ולהגין עליו להצילו מכל רע ופגע ומקריות הזמן כדי
שיעשה פרי מהתורה ומצות . ויקו לעשות ענבים מיין המשומר מחרושי תורה . ויעש באושים
בפעשים מכוערים והיה ראוי שמיד ימיתהו ומן העולם יבערהו באפובחימה ובקצף גדול ואינו
עושה כן אלא מאריך אפו חן ומחיה למכעיסו ושומרו מכל פגעי הזמן אולי ישוב ויעשה פרי .
שהברירה בידו לשוב ולהטיב דרכיו . ויתבושש האדם מכל זה ויחשוב ויאמר לא תהא כהגת
כפונדסית ג אם הוא כועס על דבר דומם וצומח שהם משוללים מבחירה ורצון סוכרחים במעשיהם
על

א כתמיכת מגן טוב שמקיל יפעוס : ב סי' תפרו מדברי לבוסיעו ד"ל מלחוס יוסב ועוזק פחת סזיקים . ג כסי' רמ"י כיפעיס
ס' סייט ונדמו סביב מוקף כמין טבעת דמתרגמינן מיזקף : ג טוגיא לחניים מחוכו שרשים סס עפעים : ד סס ומוסות סיצות
לנפיעה מסלר זמורות : ה סיסב כו שסומר לזמורו : ו סוא סבור שלפני פנת נקבל כו סיין : ז ענניס רעיס וידוע סוא מנסון
פשסב כרס"ק דמעשרות פתוכיסים בפקדם ס' לג' : ח גדר פסוכך ומגין עליו וסוא פעשוי מקולים : ט כעשוי מתכן לו מפן :
י ומפיס לוסה כמל : כ שנא יסיו כולסין זמורות כמו שמנסב לעשות בכל שנה לכרכות בפיסות : ל שנא יסיו מוסרין פסיב
פומרים ומולבין עפיניס לעיס : מ מיני קוליס פס : נ מסנה סיא בס"ג דדמאי וסירושו סוא לס בפוסקים שסיא כמוכרת מזוטס
דס לס כיא מנן לסלמין נתמנת ליט דין שבסנת נתמנת . וכנמשל סוא לס כן תדס כוטס כך על כרמו מתכ"ו סיסא סקנ"ס

טועס על בתדס

אין נְשָׁמָה דָאם עָר זָאל פָּאר שְׁטַיין אוּן קלֵינָען אוּן טְיהָעָן זִיךְ צוּא דִינָען זַיין בֶּשָׁעפֶר אוּן זוּכָען
אופֶּנִים וְיוּא עָר זָאל אַנְטלוֹפֶן פוּן יצה"ר אוּן דִינֶן זַיין בֶּשָׁעפֶר דָאם זַיין וָועג זָאל לַייכְטִין אוּן עָר
וָועט גַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא מְקַבֵּל נַיין שָׂכָר צוּא בְּעמִיהָען זִיךְ אִין תּוֹרָה אוּן מִצוֹת אוּן קוּמִין אִיהָ
עוֹלָם הַבָּא נאַנְען אִן אַבוּם אוּן וַיצִין אוֹיף זַיין אֶרְט טִיט בָּבוֹד אוּן גְרוֹלָה אִין אַיין הוֹיכְ מַעֲלָה
טִיט קְרַייד אוּן לוֹיבִּין אוּן צוּא זָעהָן דִיא שְׁכִינָה וְיוּא דִיא גְרוֹסָע צְרִיקִים . ולזכות אוּן בְּדֵי עָר
זָאל וּוסָה זַיין צוּא דָעם אַלְמָען זָאל עָר הָערִין דָעם מָשָׁל וָועט עָר פָּאר שְׁטַיין וְיוּא עָם אִיז זַייעָר
נָאריש צוּא הָערִין דָעם יָאר הָרָע אוּן וָועט וִיסִין וִי גְאט ב"ה דָער לַייגְנָערְט זַיין צָארִין אוּן וַאוֹרְט
אִים זַייעָר פִּיל אוּן שְׁטְראָפְט אִים נִיט פָּאר דִי עֲבֵירוֹת . משל דָאם אִיז גִינְלִיכִין צוּא אֶמְעָנְטְש
וָאם הָאט גִיסַאלְצָט אַיין וַיין גָארְטִין אוּן הָאט אִים אַרוֹם גִיצָאפְט אוּן הָאט אִים גִירַייגְט פוּן
שְׁטֶיגָר אוּן הָאט אַין אִים גִיקְלָאגְט גוּטָע צַוַוייגִין אוּן הָאט גִימָאכְט אִין אִים אַיין קְעלְטִיר דָעם
זַיין אִין אִים אַרַיין צוּא נָעמִין אוּן הָאט גִיהָאפְט עָם זָאל וַאקְסִין וַיין טְרוּבִּין אוּן עָם אִיז דָארְטָן
גִיוָואקְסִין שְׁלָעכְטִי טְרוּבִּין . וכראות וְיוּא עָר הָאט גִיזָעהָן אוֹ עָר הָאט זִיךְ בְּהִנָם גְמִידְט הָאט עָר
גִינוּמִין אַיין הַאק אוּן הָאט פָּאר דָארְבִּין דָעם וַיין גָארְטִין עָר הָאט אִין אִים נִיט אִיבָּר גִילָאזְט
קַיין וָאר צִיל אוּן קַיין צַוַוייג אוּן הָאט צוּ בְּרָאכְין זַיין צָאם אוּן הָאט אִים גִימָאכְט וויכְט . וכל זה
אוּן דָאם אִיז אֶלְץ וַייל זַיין רָצוֹן אִיז נִיט עָרְפִּילְט גִיוָוארִין דָאם זָאל דָער מֶעְנְטְש אִיבָּער טְרָאכְטִין
אוּן זָאל אַן שְׁרַייעָן זַיין יַצֶר הָרָע . דָעם מַה דָאךְ אֶמְעָנְטְש וָאם פְּלָאנְצְט אַיין וַיין גָארְטִין אוּן וַייל
עָר הָאט זִיךְ אוּם זוּנְטְ טְרִיחַ גִיוָען צָעְרִינְט עָר דְרוּיף צוּא פָּאר דָארְבָּן אִים הָאטְשִׁי דָער
וַיין גָארְטִין הָט דָאךְ קַיין שֵׂכֶל אוּן קַיין וַיזֶלֶן . קל וחומר מִכָּל שֶׁכֵּן נָאט ב"ה וָאם עָר הָאט זִיךְ
טְרִיחַ גִיוָען כִיט דָעם מֶעְנְטְשִׁין בְּרַייגְנִין אִים אוֹיף דָער וָועלְט אוּן אִים שְׁפִּיזִין אוּן טְרָנְם זַיין
אוּן כְּיָאל זַיין אִים פוּן אַלְץ דָאם בָּיוּ בְּדֵי עָר זָאל לָערְנִין הוֹרָה אוּן טָאן מִצוֹת אוּן הָאט גִיהָאפְט
עָם זָאל וַאקְסִין גוּטָע וַיין טְרוּבִּין הוֹרָה אוּן מִצוֹת אוּן עָר הָאט גִימָאכְט שְׁלָעכְטִי טְרוּבָּן

דָאם

על שלא עשו רצונו משחית ומחבל משורש ועד ענף. ק"ו הקב"ה שראוי שיכעוס על החוטא סיד לעשות בו כליון תרוץ כיון שמסר הבחירה בידו לעשות מהטובות ולא עשה. וא"כ יחשוב תמיד בזה ויאמר אל לבו איש אשר אלוה זה לו איך יעבור דבר לבטל רצונו. כי סוף סוף אם איני שב לו עם מדותי ידינני. אתה כעסת סיד עד להשחית על שנתבטל רצונך גם אני כמוך לכעום עלין להשחית על שלא יצא רצוני לפועל עמך. וכן הקונה עבד ויחלש אפילו שרואה רבו שאינו עובדו כי סר כחו מעליו ומה בידו לעשות עם כ"ז מרבה חמתו עליו עד להשחית וגרש יגרש אותו חוצה בלי חמלה באומרו לא.די שאינו מועיל לעבדני אלא דצריך אני לשמשו ולשום עיני השגחתי עליו לזונו ולפרנסו. והקב"ה ברא את האדם עבד לעבדו בקיום מצותיו כדי להרבות שכרו והוא בריא אולם ובועט בו ובתורתו ומכעיסו יום ולילה לא ישבות. ועכ"ז אינו מוציא אותו חוצה מן העולם אלא כביכול משמשו להת עיני השגחתו עליו להחיותו לזונו ולפרנסו ולהגן עליו מכל רע ופגע. מי יודע כן מי שומע זאת ואינו יוצא לקראת נשק ללחום עם יצרו להתגבר עליו ולהפיל מועצותיו ארצה ולהדבק ביוצרו ברצינו ובחפצו ביראה ואהבה כיון שמבירו לאוהב ולמטיב לחונן ומרחם ומרבה לצפות לחוטא ולמזיד שישוב ויזכה לטובה מרובה ויקנה מקומו ויוצע הדומו בגן עדנו. במצב נשמות נשאות ורמות. וכדי להסתלק היצר מעליו ידבר אדם באבריו ויוכיח גידיו וישפט עם עצמותיו וכה יאמר להם. עד משכבי בלילות יבהלוני רעיוני ויהפרדו כל עצמותי. ורעדה אחזתני. והלחלה הלבישני. ואחזה לבבי פלצות ס בשוטי בשכלי משפטי שבילי וצעקתי אללי. בראותי במותי כליון חרוץ בנויתי. ודברתי עם ראשי ואמרתי. ראשי ראשי אם לא ידעת אם לא שמעת משפטי שמו אל המעותדים עליך. ביום אשר בקבר ישליכוך. בכלות העור אשר תכסה ובשרך מעליך נשאר עצם קרקוך כדלעת יבשה נקובה וחלולה ונעשית חור פתן ומאורות צפעונים ונחש ועקרב שם פינים. וקרא זה אל זה ועונים. כאן מעון תנים. וביודעך מקרה זה בטוהך איך השא ראש בחיך כוף באגמון ע

ס רעדה : ע כמין מחט כסוף ולדין נו דגים :

דָם הַיּוֹשֵׁט שֶׁלְּעִכְטִי מַעֲשִׂים וְאוֹלְמְ דְאִךְ רָעִכְט נִיוְוען עֶר זָאל אִים תִּיקֵף אוֹס רָאמִין פּוּן דָר וָועְרְט מִיט צָאהְרְן אוּן גְאט ב"ה טוט נִיט אַוו נָאר עֶר וואַרְט עֶר זָאל תְּשׁוּבָה טָאן אוּן שְׁפַּייזְט אוּן אִיז מְחַיֶּה דָעם וְואס דָעֶר צָערִינְט אִים אוּן הִיט אִים פּוּן אַלָּעם בַּייִ טָאטֶר וָועְט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן וְוארוּם בַּייא אִים אִיז דְאִךְ אִין דָעֶר הָאנְט תְּשׁוּבָה צוּ טָאן אוּן פַּאריכְטִין זַייִנִי וָועְנִן. נִיהָער זִיךְ דָעֶר כְּעְנְטְשׁ צוּא טְרַאכְטִין אוּן זָאל וָאנִן צוּ זַיִן הָאֶרְץ אַיִן מְעְנְטְשׁ וְואס הָאט אַוו אַיִן נָאט זָאל עוֹבֵר זַיִן אוֹף זַייִנִי רַייד כְּבַטֵּל זַיִן זָיִן רָצון אוּן סוֹף סוֹף אַז אִיךְ וָועל קֵיִן תְּשׁוּבָה טָאן וָועט עֶר זִיךְ מְשָׁפְּטִין מִדָּה כְּנֶגֶד כִּדָּה. וכן אוֹיךְ דָעֶר וְואס הַאלְט אַיִן קְנַעכְט אוּן עֶר וָועְרְט שְׁוַאף טְרַייאבְט עֶר אִים אַוְועק וויִיל עֶר זָאוְט נִיט נִינוּוֶ עֶר הָעלְפְט מִיר נִיט סוּו אִיךְ אִים נָאךְ בַּדִינִין אוּן נָאט ב"ה הָאט בַּשַׁאפִין דָעם כְּעְנְטְשׁ רָאס עֶר זָאל דִינְען עֶר זָאל זַיינְע כִּצות מְקַיִם זַיִן כְּדֵי מְקַבֵּל זַיִן שָׂכָר אוּן דָעֶר מָעְנְטְשׁ אִיז נִיזוּנְד אוּן דָעֶר צָערִינְט נָאךְ נָאט ב"ה טָאג אוּן נַאכְט אוּן פּוּן דָעְכְט וָועְנִן שָׁאפְט עֶר אִים נִיט אַוְועק הִיקֵף פּוּן דָעֶר וָועלְט נָאר כְּבִיכוֹל עֶר בַּדִינְט אִים נָאךְ אוּן נִיט הַשְׁגָּחָה אוֹיךְ אִים צוּא מַאכִין לָעבִּין אִים אוּן צוּ שְׁפַּייזִין אִים אוּן צוּ בַּשִׁיצִין אִים פּוּן אַלִי בַּייזָע וַאכְן מִי וָועֶר אִיז דָעֶר וום וַיִיטֶר רָאס אוּן גַייט נִיט מִלְחָמָה הָאלְטִין קֵעגִין זַיִן יֵצֶר הָרָע אוּן צוּ בַּהָעפְטִן זִיךְ אֵן זַיִן בַּשַׁעְפֶּר מִיט לִיבְּשַׁאפְט וַויִיל עֶר הָט אִים דֶר קֵעְנְט פַּר אַיִן לִיב הָאבֶּר פַּר אַזִין בַּנִיטִיגֶר פַּר אַיִן דָר בַּארְמַיִיגֶר וְואס טוט הָאפִין צוּא זִינְדִינְע זַיִי זָאלִין תְּשׁוּבָה טָאן אוּן זָאל זוכָה זַיִן פִּיל גוּטֶם אוּן זָאלִין זִיךְ קוּיפִין אַיִן גוט אֶרְט אִין גַן עֵדֶן. כדי אוּן פּוּן וָועְנִן אָפּ צוּ טָאן דָעם יֵצֶר הָרָע פּוּן זִיךְ זָאל דָעֶר מָעְנְטְשׁ זִיךְ אֵלַיִין שְׁטְרָאפִין אוּן מְשָׁפְּטִין עֶר זָאל וָאנִין. אוֹיךְ מַיִן גֵילֶעגֶר בַּייא נַאכְט הָאבֶּן מִיךְ דָעֶר שְׁרָאכִין מַיִינִי גְידָאנְקִין אוּן אַצִיטָעְרְנִיש הָאט מִיךְ אִן גֵיחַאפְט אַז אִיךְ הָאב מִיר בַּקְלָעְרְט אִין מַיִן שִׂכֶל דִיא מִשְׁפָּטִים פּוּן מַיִינְע מַעֲשִׂים. אַיִן קְלֵאנ אִיז צוּא מִיר אַז אִיךְ זָעה וִיא נָאךְ מַיִן טוּיט וָועט מַיִין גוּף פַּר לָעְנְד וָועְרִין. ודברתי אוּן אִיךְ הָאב גִירְט מִיט מַיִן קָאפּ אוּן הָאב גִיזָאגְט מַיִין קָאפּ וויִיטֶט דָעֶן נִיט דִי מִשְׁפָּטִים פּוּן נָאט וְואס זָעְנִן אָן גִיבְּרַייט אוֹיף דִיר אַז מָעַן וָועט דִיךְ אַרֵיין לִייגְען אִין קֶבֶר אוּן דַיִן הוּיט וָועט פַּאר לָעְנְט וָועְרִין אוּן דַיִין פְּלַייש וָועט פַּאר פּוֹילְט וָועְרִין אוּן אַז דוּא וַויִיסְט רָאס וְויא מוּסְטוּ אוֹיף הַייבְּן אַיִן קָאפּ בַּייא דַיִין לָעבִּין. בַּיִי אַיִן דַיִין קָאפּ :

ראשך · עיני המאירות צופות פונות במאורות בעור אור החיים בכם·אם לא הבינותם· שהמות בנה בנין בכי וקינה לעורר עליכם בקול תאניה בשכין עליכם עננה ויחשכו כוכבי נשפכם · אוי ואללי לכם אריך דמעותיך כי חשבה גדולה נפלה בארמנותיך · ויאפל הבית והעליה כארץ שוממה ציה · אוי לבית שחלונותיו פתוחות לתנין גלגלי עיניך יסמו במים וישפכו לחוץ ונשארת כחורי הנמלים יוצאים ונכנסים · ואז אנה תראה ואנה תביט · כי הנה גלדי העין נתקרעו כגלדי בצלים מאליהם כלים וריח סרחון נודף וחברבר ס רודף לקבוע דירתו בהמי ובידעך כי זאת במותך איך תשא עיניך עוד לראות בהם וללקוט שושנים ומיני חידושי הבלי הזמן · תחשכנה עיניך מראות ואל יראה עוד במאורות · כיון שסופם נמשכות כבורות נשברות · הוטמי המהודרת לכבוד ולתפארת מה תועלת כי תריח בריח בשמים ופרחי שושנים · אחר שבמותך הסריח ושני נחיריך כביבין ץ מתהפכים וכנחל שוטף נובע מהם כל מיני סרחון אשר תרצה לסתום ולא תוכל לברוח ואין מקימך · כי המות נמס בקדקדו ומשם מוצאו להשליך חוצה כל ליחה סרוחה ותולעה נסוחה · ואנה תברח ואנה תנום להנצל מן המיאום · וכיון דסופך לצרה זו וכזו וכזו מה כי תריח ומה כי תסריח כי אחר מותך אינך מרוח · אוני המגינות את הראש ואיך בקבר יסתמו מעגלי השמיעה אין יוצא ואין בא כי אם שריקות השרצים ובתוכם רצים · וקול המולה מריבה ותולעה · וסוף סוף יתמלא עפר כבור מתמלא מחוליתו כתחלתו כך סופו · עפר הזר אל העפר ונתמלא מקום לקחתו שם · ולמי שמגיע לו כזאת במיתו איך יערב לו בחייו קול שרים ושרות · הם כשני עדים להופכם לקול פחדים · פי המהללת ובקולמוס לשונך במרוצה מדברת אם לא תזכור כי במותך תהפך לאלמית בדד ושוממת ותחת מקור הרוק המתוק סרחון נובעת · לשונך שטוח ופיך פתוחה והנה שבר בה עוברת ולזבובי מות טעברת · והשנים הלבנות נקבצים לצד הפה עם עצם הלחיים כי נפרץ בנינם ונופלים מסדורם · וכמקור נרפש ומעין נשחת · כי מתהפכים מימיו רפש וטיט · אבל משם מתהוה כל דבר נושך ממית בארסו ומושך. ולפה אשר אחר מותו כזאת מגעת מה לה בחייו בדברים יגעת להמתיק דברים ולהנעים אמריו · כיון שאחרי מות שתיקה בצרה וצוקה ועם ריסה ימתיק פיך וכתולעה לחשות בלי קול ודבור ככנור השבור . חלקת צואריך הדרת ארמוני ראיתיך בקבר כנחש כרוך סביבי תבונת עצמיך כחרוז וענק . וטוטל כמגדל נהדם ונפרץ יסודו מפוזר רגמיו מפורר · עשוי כמו גל לאשפה יתגלגל הנמצא בתוכו גלולים בלכתו . ואיה הדרך רומסות קומתך · ועתה בנפילה במו גוי טעלה סביבך שודדים · משפחות תולעים גדהים גדודים . במותך כמו כן בחייך . למה כן לחבוק ולנשק צואריך ידידים · פנים מאירים ארומים ויפים רחיצה מצפים ולבון חפצים בקרים ועתים קשוטים מתאוים · והנה במותם דהיקות צמוקות מיופי רחוקות . שחורות נשברות מתהפכות כשולי קדרות : זרועי הרמות כארזים נטועות ואצבעותי הנעימות כאילנות

ס מין נמס : ץ פוף ניטר שיודין סס כל כשוסכין וכעיטעפוס

עיני מיינע אויגן וואם לייכטין האט איר דען ניט פאר שטאנין אז נאך דעם טויט ווען אייער ליכטיקייט פינסטער ווערין אוג אז איר וייסט דאם וויא טוט איר הייבין אייער בליק צוא זעהין דיא תענוגי עולם הזה תשמי מיין נאז וואם פאר אהילף איז וואם דוא שמעקסט דעם ריח פון בשמים אוג פון רוזען אז נאך דעם טויט ווען מייני צוייא נאז לעביר זיין וויא רינעם פון אלערלייא מיאוסע זאכין דען דער מוהז ווען צו גיין אוג פון דארט ארוים גיין אוג ווייל דיין סוף איז דער צוא וום נוצט דיר דאם שמעקונג פון תענוגי עולם הזה · אזי מייני אויגרין וואם אין מיין קאפ · אין קבר ווען איר שוין ניט הערין אוג דיא ווערים ווען איינרע לעביר אוג צום סוף ווען זייא דער פילט ווערין טוט ערד אגב וויא זאל אים בייא זיין לעבין זיס זיין דער קול פון ינזאנג אוג שפילין · פי מיין מויל וואם ריכט זיך אוג דעט גוך זאלטו דען ניט דיינקן אז נאך דיין טוט ווען דיין שטום דיין צונג ווען זיין פאר שפרייט אוג דיין מויל ווען זיין אפין אוג דיינע צייען ווען פאר שלאסין ווערן אוג נאך וואם טוין דעם מענטש בייא זיין לעבין זיס מאכין זייני רייד אז נאך דעם טוט ווען דאם מויל שוויגין אין ערות אוג מיט דיא ווערים ווען ער האלטין זיין סוד · חלקת דאם גלאטקייט פון מיין האלז דאם שוואקייט פון מיין גוף איך זעה דיך אין קבר וויא איין צוא בראכיני טאירים · פנים מיין ליכטיג אוג רויט פנים נאך דעם טוט ווערט עם איין גישרופקין אוג שוואירץ וויא איין טאפ · די הויבי ארעם אוג מייני זיסי פינגר וואם זענין גיצירט מיט פינגרלין פון נוטי שטיינר נאך דעם ס ץ וענין זיי גיפאלין אוג צוא בראכין וויא צוא בראכיני שפענדלין אוף דר

סדורות · בטבעות ספיר ויהלום כלולים · ובמותם נפולות נשברים כפולות בקנים רצוצות · עלי חוץ מושלכות בחלול עצמם · כל רואיו ישתומם בראותם בתוכם יתושים מתהוים . ומיני שרצים חיריהם מלאים ובמיני גוריהם במעיהם הם באים ויורדים ועולים כורזיר בסולם ובבטחה ובהשקט כמושב לעולם . תא חז"ה ובך אחזה מוחך כשיש לבן מיופי הלובן אין כתם בו ואין פגם בקרבו מראהו כמראות הצובאות כך מבהיק ומבריק ואין בו דבר לריק · כי כל יופי בך נמצא וכל מבקש מצא ובמותך איך נהפך כלוח הקצבים מלאה עצבים מלוכלכת בדמים שחורות כריו הם דומים מאסיפת זבובים נמאס לפנים כפרעוש וכנים ושטח החזה כשטח אשפה אשר תתול וכלב מת שם נספה . כי הבשר שעליך נתמרק ונתק כמרק הנמאס ונשפך עלי ביב ועל טיט סרוחות כריסי כרי כערמת חטים סונה בשושנים בחייך ומלאת בו מלאת אוכל ומשקה לרוב לא יספר · האוצר אשר מלאת מכל מה שראו עיניך לא חסרת דבר · הלא אספת לך המקריות אשר ישינוך בתוכך בשנך יבקע והוא כבקעה וכשוחה עמוקה בעמק הבכה וזרמת סוסים מלאה גדושה כאשפה סרוחה ברחישת שרצים : יתמה הרואה ויברהו בהחבא · וביון שכן למה תרבה צואתך להכין על פניך מסוה הבושת כשיתבקע בקבר ונותן בצורתך הגללים שבה הכנסת ובמה תרחץ אז כי תצעק אי שמים והבור רק אין בו מים ק רגלי ושוקו קלי המרוצה במהירות ובמרוצה בחיים חיתכם ובאשפות קבורתכם בעצים יבשים וכמטות הלושים · אפלים ורקים חלולות נקובות כחורי פתנים ומוחם נמסים מבפנים · כשתן נמאסים בשולים על אשים ובחורם קונן עכברים ואישים · אבל בן אדם ראשך בתפילין תעדה · ועיניך תמיד תחזינה מישרים באור התורה ואוזך תשמענה דברי הוכחה · וחוטמך יריח לברך לבורא · ופיך מאירים בתורה · ופיך יהגה אמת ולשונך יגריל להודות שיר בשבחי המקום ושניך לא יאכלו גזל ועושק · וחזך נתכסת בציצית ובטנך לא הכנסת כי אם דברים המותרים ומלאת אותה מאכילת מצוה ורגלך לטוב ירוצו · אז נתקדשו כל אבריך ונעשה בנין גופך דוגמת מקדש מוכן להשראת השכינה בו · כי כל בלי המקדש נרמזים בגוף בגה"ע ר ובזה בהכנסך לקבר הוא דוגמת גניזת הארון הקדש ואין רמה

ק וכמו שדרכו תו"ל מים חין גו מכל נחבים ועקבים יש בו : פלמר מנחם בן שלמה לוי המפרש ל"ג שכיון למה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרקי הנפש פ"ג ול"ל ודע כי מבטן לבר הוא מפקן מרון הנעוים גו לומות העדות ומלריך שם ע"ם · וכתביו שכתב לבמו כ' לברכם ביתר יותרולמר · דע בני מברכם ירחמך כלל כי במקבן ובלין בל המבל על גוף נכבד · והמהיל בלרון · דע כי הלרון הוא מבל על כלב בלי ספק ומלומות שם נרומים בלרון בל המבל נשם על הבבל בלומבי שהוא נתון בלב · ולומרו והיו בבלובים פוברי בשפים למעלה בל המבל הוא על ברים שביה סוכבת בבשים על לב להחיותו · והשלחן בל המבל הוא על הבבד כמו שבשלחן נתון עליו המאבל והמשחה בך הבבד שמבל עליו מלטומבת בפוגחת עליו שביה מלה המאבל והמשחה שהוא מבשלם ומשלח לבל חיבלי גוף · ומתעבה בל המבל בוה על המרה כי במו שהמרה מחיה במבלן בך המרה מחיה על לחוף בולו · ומוסת השולם מבר בלמר בו בם המיד תוכל על המוכה לל מבנה בל המבל בוה על הפוס הטבעי הנתון בלדם בל עולם בל יחסר ממנו עד יום מותו · ומוכה הקעוכת בל המוכה לל מבנה בל המבל בוה על הפוס הטבעי הנתון בלדם בל עולם בל יחסר ממנו עד יום מותו · ומוכה הקעוכת בל המבל בוה על הבשע הנבשע על הבבל בחלבי שהוא נתון בפוס · והמבן בל המבל בוה על המסן המבדיל בין חיבלי הבשיפם לחיבלי המחבל והחלדים הם מבל על הגידים והשוברים שהבינל והפיס שבי מבל על הלימות הנגללות בגוף והילעות בל המבל בוה בעור המבסה לל בגוף · והקרביים הם מבל על בבל הגוף שהוא מחיוקי · ונראה שהקרביים ג"ב מבל על הטעמות שהם דופני בגוף בלו · עב"ל · וע"ל המפרש שבוודאי לוה נחלוון שהבם לבן עזרל שבחב בפ'תרומה ואם נתן לן בהם מבמה בלבך ענין סוד מרון והבפורת והבלרובים וכו' ומפיים והיודע סוד בשתו ומחבות גופו יוכל לדעת דברי בשולם בעליון כי בלדם בדמות עולם קטן וכו' · ע"ם ותמלא שבינו לוה :

נאם : כריסי מיין בויך ואם ועֶרְט גיפֿילט מיט עסין אוג טרינקן אוג ואם דיא אוגין האבן גועזן איך ועל דיר דער ציילין ואם ועֶרְט דיך גרייכן נאך דיין טוט דער בוך ועט צוא שפאלטן ועריין אוג ועֶרים ועלין דאֶרט קריכן אוג ווארום זולטסטו מערין קויט אין דיר מיט ואם ועמטו זיך דענמאלט אפֿ ואשטן · רגלי מייני פֿים ואם איר לויפט גיך בייא דעם לעבן אוג אין קבר זענט איר וויא דאר האלץ אוג אין אייערי לעכיר טוט זיך נעמטען די עכבֿרים · אבל אבֿר דוא מענטש אוב ועט צירין דיין קאפ מיט הפֿילין אוג דייני אוגין ועלן זעהן אין דער הוֹרה אוג דיין נאו ועט שמעקין דעם ריח פון מצות אוג דיין פֿנים ועט לייכטין אין דער הוֹרה אוג דיין מול ועט רייצן אמת אוג דיין צונג ועט לויבן נאט אוג דייני ציין ועלין ניט עסין קיין גול אוג דיין ברוסט ועט זיין בערגט מיט ציצית אוג אין דיין בוך נאר אזעלבי עסן אוג טרינקן ואם זענין מוחר אוג פון אבֿרים אכילת מצוה דייני פֿים ועלין לופֿן צוא גוטן דענמאלט ועלן גיהיילינט זיין אלי דייני אבֿרים אוג דאם בענן פון דיין גוף ועט זיין נליך ויא דער משכן דיא שכינה זאל רעזן אין אים ווארום אלי כלים פון דעם בית המקדש זענין מרומז אין דעם גוף · אזו ויא עם שמייט אין דיא הייליגע ספֿרים · ובזה אוג דוך דעם אז סען ועט דיך ארייז לייגין אין קבר ועט דאם זיין גלייך ויא דער

שולט בו ואתה כחי ממש ביתר שאת וגופך ננוח בקבר שלם עד בא עת התחייה ונשמתך למעלה מכל הצבא שבמרום מקום אשר עין לא ראתה וכו׳ . וכיון שבידך להעלות עצמך במעלות אלו למה תשמע לקול יצרך המתגרה בקרבך כי בעת צרה עזוב יעזוב אותך לחרדה ביד מלאכים אכזרים אשר אין להם חמלה . ואיך תראה ברעה אשר ימצא את עמך הם אברי גופך בראותך הנקמות הגדולות המגיע להם ואין מציל . איך תראה בפיפות בראשך . סמיות בעיניך . חרושות באזניך . שחרות בפניך . סתמיות בחושפך . אלמיות בפיך . כריתות בלשונך שבירות בשניך . סגירות בצוארך . תגרות ברגליך . מיד אשר אין מידם פדיון . ואז תזעק אוי ואין עונה ואין פונה . מבקש פדיון ואין פודה . תתחנן על ההצלה ואין מציל . ואנה תפנה ואנח תראה אוהב או קרוב או בן או בת שירחם עליך . כי בכל מקום אשר תשא עיניך לראות היש מציל שם תראה חרדה ופחד מחודשים ואימות מות ומלאכי חבלה כרמות החיות המשוגעות והשרצים הטמאים . כי בעת רואך אותם והנה חשכה גדולה נופלת עליך ויתפרקו כל חוליות נפשך לפרקים והרגיש צער ואימה כעת אשר נבהלת בצאת נפשך מן הגוף מראית מלאך המשונה הנראה לך להבריח נפשך ממסגר גופך ע״י אמות ופחדים ורעדות . הטוב לך כי תעשוק אבריך למוסרם לגלות בלי פדיון בעבור תענוג היצר שהוא רגע ונמצא אתה מחליף תענוג רגע בעבור נקמות אין חקר . ומשפטים משונים אין מספר מיני מיתות משונות לרוב אין מנין . ובהיות שאין אתה מרחם על עצמך איך תבקש הצלה ורחמנות מהמלאכים האכזרים הממונים עליך לא יביטו לראות לא יטו אוזן ולא לב להבין . ואתה לא חסת על עצמך ואיך המוטבעים ש באכזריות ירחמו עליך . אדרבא ירבו חימה ילבישו נקמה יעלה רוגזם וחמתם בהתגברות כחם עד להשחית ולבלתי השאיר בגופך שארית . בראותם איך העזת לבקש מאחרים רחמים והוא לא ריחם על עצמו יען שבידו לרחם ולא ריחם מה מקום הניח לאחרים שירחמו עליו . ובפרט היות הבקשה עם מי ששונא שם רחמנות . הוא שטן הוא מלאכי חבלה יצה״ר ואדרבא עושים עמו הכעסים שמורים לו מעין הצלה כגון שיאחזו בחירגא דיומא ת כדי שלא יפול לשוחה עמוקה עד התהום שמראים לו תחתיו . והוא בחושבו כי מקים האחיזה יש בו ממש מיד מטהר להפוש ובידו אין מאומה ונופל נפילה פתאומית בשאול תחתית אחר שהובטח אל ההצלה דאין צער גדול מזה . וכאלה רבות מהבעסות לאין מספר עד שמרוב המצוקות והאימות מתאוה לבליון חרוץ בנפשו שתשוב לאין להיות בכלל אותם שלא חיים ולא נדונין . כדי להציל מכאבי וממבאובי המשפטים כי אין לסבול . אוי לאדם שיוותר נוח לו להיות כמקודם דלא הוה או אחר שהיה ישוב לאין ולא יעמוד לדין על מעשיו . כך תצעק וכך תברוז על כל מכה ומכה הבאה עליך משבט המוסר

ש שים לפס מצע לפחלכוד : ת פירוש מה שמפרש נחמס :

אָרֹן הַקֹּדֶשׁ אִיז בַּהַאלְטִין גִיוואָרָן אוּנ קַיין ׳וָערִים וָעלין אִין אִים נִיט גִוועלְטִיגן אוּנ דוּא וָועְטְ נְלַייךְ זַיין וויא אַלעבְּרַיגיר אוּנ דַיין נוּף וָעְטְ זַיין נַאנְץ בִּיז דִיא צַייט פּוּן תְּחִיַּית הַמֵּתִים אוּנ דַיין נְשָׁמָה וָעְטְ זַיין הָעכִיר פּוּן אַלֵי מַלְאָכִים . וכיון אוּנ וַייל דוּא הָאסְטְ אִין דִיא הָענְטְ צוּא גְרַייכְן אַזעלכֵי מַעלות וָארוּם זָאלְסְטוּ הָערִין צוּ דָעם קוֹל פּוּן דַיין יֵצֶר הָרָע וואם רַייצְט דִיךְ אִן צוּא טָאן שְׁלעכְטֶם דָען אִין דָער צַייט אַז עָם וָועְטְ חׁז קוּמִין אוֹיף דִיר אַצָרָה וָועְטְ עָר דִיךְ פַּאר לָאזִין אִין דִיא הָענְטְ פּוּן דִיא מַלְאָכִים אַכְזָרִים וואם זַייא הָאבִּין קַיין דָער בַּאריכְטִיקְייט נִיט אוּנ וָועְסְטְ זָעהָן אִין דָעם בַּייז וָאם וָועְטְ גְרַייכִין צוּא דַיין נוּף אוּנ דוּ וָועְסְטְ נִיט קָענְען מַצַייל זַיין וָועְסְטְ זָעהָן דַיין קָאפּ אַיין גִיבוּינְען . דַיינִי אוֹנְן בְּלִינְד . דַיינִי אוֹהָרִין טוֹב . דַיין נָאז פַּאר שְׁטָאפְּט . דַיין מוּיל עְטִים . דַיין צוּנְג פַּרשְׁטוּמְט . דַיינִי צֵיין צוּא בְּרָאכְן . דַיינִי פִּים הִינְקִינְדִיג . דָענְמָאלְסְ וָועְסְטוּ שְׁרַייעְן אוי אוּנ קַיינְיר וָועְט דִיר נִיט עָנְפָּרִין . דוּא וָועְסְטְ בָּעסְטֶן הִילְף אוּנ קַיינְיר וָועְט דִיךְ נִיט מַצַייל זַיין אוּנ וויא הִין וָועְסְטוּ דִיךְ קֶעָרְן אוּנ וויא וָועְסְטוּ זָעהָן אַלֵיב הָאבֶּר אוֹדֶר אַיין קָרוֹב וָאם זָאל זִיךְ דָר בַּאַרְמִין אִיבֶּר דִיר אִין אַלֵי עָרְטִיר וואם דוּא וָועְסְטְ זָעהָן וָועְסְטוּ זָעהָן אַצִיטְרָנִיש אוּנ אַנַייאִי פַּאַרְכְט אוּנ סַלָאכֵי חֲבָלִים וויא דָאם נִישְׁטָאלְט פּוּן חַיות אוּנ שְׁרָצִים אַז דוּא וָועְסְטְ זַייא זָעהָן וָועְט אוֹף דִיר פַּאלִין אַנְרוּם פַּארְכְט וויא אִין דָער צַייט וָאם דוּא בִּיסְט דָר שְׁרַאקְן גִיוואָרִין אַז דַיין נְשָׁמָה אִיז אַרוּם גִינַאנְגְן פּוּן דַיין נוּף . הטוב אִיז דִיר נוּט אַז דוּא זָאלְסְט בַּארוּבִין דַייגִי אֵבָרִים פּוּן וָועְנִין דָעם תַּעֲנוּג פּוּן יֵצֶר הָרָע צוּ פַּאר בַּייטִין אַיין תַּעֲנוּג פּוּן אַיין רֶגַע אוֹף פִּיל יְסוּרִים אִן אַיין צָאל אוּנ אַז דוּא הָאסְטְ אוֹיף דִיר אַלַיין קַיין רַחֲמָנוּת נִיט וויא וָועְסְטוּ וָועלִין דִיא מְחַבְּלִים זָאלִין אוֹיף דִיר רַחֲמָנוּת הָאבֶּן וָאם זַייא זָענִין מַלְאָכֵי חַבָּלָה . דָעמָאלְסְ וָועְסְטוּ זָאגִן וַייא אִיז צוּ דָעם רָשָׁע עָם וואלְט פַּר אִים

מהמכתים האכזרים אשר בידם את מסור מוסגר וקשור בבית מקור וחשך וצלמות · צלמות ולא סדרים כותליה מלאים זוהמא רותחת מסיגי עוונותיך ומליחות סרחונות חטאתיך · תתתיה אש גפרית אוכלת · ומלמעלה זפת וסיד רותה בוערת · וצורות משונות כדמות השרצים המכוערות ושעירים מלאים עינים ושערות תראה בכל מקום שתפנה · ואם אין בשום מקום תפנה עכ"ז לא הנצל · כי הדמיונות המשונות בתוך עיניך ישימו · ואף אם עיניך תסיר לא תנצל כי גזרת הבורא שתראה אשר לא הרצה יען שבחייך הכעסת בתשובה לא שבת כיון שהרשות נתונה לשוב · ואל תעלה על דעתך בן אדם לומר גופי ואברי הכל ה' היכל ה' היכל ה' הם א ואיך יפול בו הרקבון והפוור והפרוד והדריסה והפחד והבזיון והרימה והתולעה · כי מצלם אלהים יברחו · כי זר הבא אל הקדש יומת · דע כי החטאים והעונות הפכו היכל לאשפה ומעיני הישועה שבתוכו לביבין · כי נתרבו בהם ריח הסרהון מחלאת זוהמתן · ונשתחרו כותלי ליבון הסיד שעליהם ויופי משכיותם לבהרות בהרות כמראה נגעי הבתים המטמאים הבית והכלים · והיה נצרך לארמון נופך כמאמאטא השכר לבער הקדש מן הבית וישימה בהה וארוג קורי עכב"ש בכל זויותיה וציפוי רצפי יופיה שם למרמס והיה לבער ושולחניה מלאו קיא צואה בלי מקום ומנורותיה כבו ומזבחותיה טמא וזבח עליהם נורי פשעיה ושהיטתם תריבנה בשלח ב של מלאך המות מלאה דם ברבוי פגימותיה · עד כי רוע התרועעה כותליה · פור התפוררה עמודיה מוט התמוטטה רצפיה · ונתרבו טלטוליה בטלטולא דגברא ומעיניה מלאו דם · ועוד הוסיף יצרך הורבן בהיכל גופך והוציא כרוז בתוכו כל ידים הרפנה מעשות מצות · וכל לבב ימס אם יחשוב ביראת בוראו · ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יהילון · אם בתורתו יעסוק · והמלמד תורה יהרג וכל גומל חסד יחנק · עד שגדולה הצעקה בהיכל הוי ארץ צלצל כנפים ג אוי היכל וארמון המהודר לבני"ם נפלו ושהרות נבנה מעיינות נסתמו וביבין עמדו · משכיות כהו ובהרות באו עד שגדלה בו החלודה כפין כפין · ואתה בן אדם בין שעיונותיך גרמו להמליך אויב ד בהיכל גופך . ונמסר הבית והכלים ה ביד צר · עד שצריך בהן שטיפה והדהה במימי היסורין והמשפטים כבול תסבול · עד כי נבול הבול מהרעות הבאות עליך · אוי לעינים המעותות לראות בעל כרהם בנקמי חבריהם

א כמו שפירשתי למעלה בסמוכין וכלומר כם רומזים לגוף כמדש: ב פירוש כתרגומו כמו ומיתו מעונר כשלח (לעיל נג)
ג (מיכאיה יח) ונפירש"י כם תרין מטולת בכפוי כיפוין · וסמכל כוף כלן על המדש שים לו כנפים לעוף בשמים נתכסה
לדמות למלאכי מעלה והוא משפיל עלמו ע"י עוונותיו · ד סיגי כרע: ה כל הגוף ומליגריס :

בְּעִטִּיר גְּיוֹעַן עָר זְאל גְּאר נִיט גְּיוֹעַן זַיין אוֹף דֶּר וֶעלְט אוֹדֶר עֶר זָאל וֶוידֶר קָעֶרְן צוּ נִישְׁט אַז וֶיא
אַבְּרַהַמָּה אוּן זְאל נִיט שְׁטַיין צוּם דִּין אוֹף זַייְנִי מַעֲשִׂים אַזוּ וָעכְטוּ עֶרְרַיְיעָן בַּייא אִיטְלִיכִי מַכָּה וָואם
וָעט אוֹיף דִּיר קוּמִין פּוּן דִּיא מַלְאָכֵי חַבָּלָה וָואם וָועכְט זַיין אִין זַיעָר הָאנְד · אוּנְטֶר דִּיר וָעט בְּרָעְנֶן
וָעט אוֹיף דִּיר וָעט בְּרָעְנֶן פְּעֶךְ אוּן הַייסִיר קָאלִיךְ אוּן שְׁרֶעקְלִיכִי צוּרוֹת אַזוּ וִיא דָם נִשְׁמָאלְט
פּוּן שְׁרֶצִים אוּן שֵׁדִים אוּן אוֹב דוּא וָועכְט זִיךְ נִיט קוּקְן אוֹיף קִין שׁוּם אוֹרְט פּוּן דָעסְט וְעֶגְן
וָועלְן דִּי שְׁרֶעקְלִיכִי צוּרוֹת שְׁטַיין פַּאר דַייְנִי אוֹגְן וַיְיל בַּייא דַיין לֵעבֶן הָאסְטוּ דָער צָעְרִיגְט נָאט
ב"ה אוּן קַיין תְּשׁוּבָה הָאסְטוּ נִיט נִיטָאן · וּאהה אוּן דוּא מְעֶנְטְש וַיְיל דַייְנִי זִינְד הָאבְּן נוֹדם גִּיעֶגְן
צוּ מַאכְן הָעֶרְשֶׁין דָעם פַּיינְד דָעם צָער הֶרֶע אִין דַיין גוּף אוּן נָאר דַייְנִי אַבְּרִים זָענְן אִיבֶּר גִּיעֶנֶפְרְט
אִין דִּי הֶעֶנְד פּוּן דָעם שׁוּנֵא בֵּיז מָעֶן כּוּו וַייא וָאשְׁין אוּן שְׁוָועֶנְקְן אִין וָאסְיר פּוּן יְסוּרִים מוּזְטוּ
וַייא לַיידִין בֵּיז דוּ וָועכְט מִיד וָערִין פּוּן דָעם בֵּייז וָם וָעט אוֹף דִּיר קוּמְן · אוי וַייא אִיז צוּ דִּי אוֹגְן וָם
וָועלְן כּוּזִין צוּ זָעקְן דִּי נְקָמוֹת פּוּן זַייְנִי אַבְּרִים · וַייא אִיז צוּא דָעם הָאלְז וָואם וָעט לַיידִין דָאם
לַאסְט פּוּן דִּיא זִינְד · וּוייא אִיז צוּם מוּיל וָואם וָעט מוּזִין זָאגְן וְאִירִי זִינְד צוּא מְכַּבֵּל זַיין זַיעֶר עוֹנֶש
וַייא אִיז צוּם פָּנִים וָואם וָעט לַיידִין פַּר שָׁעמוּנְג · וַייא אִיז צוּא דִּיא אִיבְּרִיגִי אַבְּרִים וָואם וָועלְן
לַיידִין דִּי יְסוּרִים · ואל אוּן דָער יַצֶר הָרָע זָאל דִּיךְ נִיט פַּר זְכֶעְרִין אַז דָעד מְעֶנְטְש וָואם אִיז בְּשׁאָפְן
גְּוָארְן אִין גָאטְס פְּאֶרִים קֶעֶן אִין אִים נִיט קוּמִין פּוֹלְקִיט אוּן וָועלְט אוּן זִינְד קַיין וַייא מָאג פּוּן
יְסוּרִים · דָעֶן זָאלְט וִיסְן אַז דִּיא זִינְד הָאבְּן פַּר טְרִיבְּן דָעם צָלֶם אֱלֹהִים פּוּן דַיין פָּנִים דָעֶן א
אֵיין בְּהֵמָה אוֹדֶר אַחֵיָה אִיז טוֹט אִיז אִיר גִּישְׁטַאלְט נִיט פַּר עֶנְדֶרְט וָוארוּם פּוּן אִיר אִיז כָּעֶר נִיט
אָף גְּטָאן נָאר דָער רוּה הִיוּנִי אִבֶּעֶר דָער מְעֶנְטְש אִיז בְּשׁאָפְן גְּיוָארְן אִין נָאטְס פְּאֶרִים אוּן אַז דָר
רָשָׁע שְׁטַארְבְּט וָועכְט דָער פְּאֶרִים פּוּן נָאט אָף וִיטָאהן פּוּן אִיהֶם אוּן זַיין פָּנִים וָועכְט פַּר עֶנְדֶרְט ·
אָבֶּר בַּייא דִּיא צַדִּיקִים אִיז קַיין הִילוֹךְ נִיט בֵּיי דַייא צְוִוישֶׁן נָאךְ דָעם טוֹט אֶדֶר בַּיים לֵעבֶן נָאר

האברים. אוי לצואר המעותדת לסבול משאת החטאים ככובד אבן וטל החזל והעופרת. אוי
לפה העתידה להגיד עוונותיה לקבל עונשן. אוי לפנים שיסבלו ירקון הכלימה. אוי לשאר כל
האברים הנמצאים במלחמת משפטים אלו. ואל יבטיחך יצרך שאדם אשר בצלם אלהים נברא
אין יכול ליפול בו הרקבון והתולעה ולא ישלוט בו כאב המשפט. כי החטאים גירשו צלם אלהים
מעל פניך. תדע בהמה או חיה שמתה אין לה שינוי פנים כי כמו שהיתה בחייה כך צורתה
במותה. והטעם כי לא נסתלק ממנה במותה כי אם רוח החיונית הנורם לה תנועת ההליכה. לא
כן האדם אשר בצלם אלהים נברא כי חכיב אדם שנברא בצלם. ובמות אדם רשע מסתלק
הצלם מעליו ופניו משתנים. ותראה ההשתנות בו מהיות שהגיע לו העדר במותו בהסתלקות
הצלם. לא כן הבהמה. אבל הצדיקים אין הפרש בהם במותם לחיים כי אם הדבור בלבד כארז"ל
אין פניהם משתנים במותם אדרבה פניהם מאירים וכדכתיב במשה רבינו ע"ה (לא כהתה עינו
ולא נס לחה) כי ה' אלהים עמהם לעולם. ישים אדם נגד עיניו תמיד במענה בלדד השוחי (איוב
י"ח) העונש המגיע למרגיזי אל ובזה יכניע יצרו וגרש ינרשהו מקרב. אור רשעים ידעך ולא
יגה שביב אשו ז אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך ח יצרו צעדי אונו ותשליכהו עצתו ט כי שלח
ברשת ברגליו ועל שבכה יתהלך י יאחז בעקב פח יחזיק עליו צמים כ טמון בארץ חבלו וטלכדתו
עלי נתיב ל סביב בעהותו בלהות והפיצותו לרגליו יהי רעב אונו מ ואיד נכון לצלעו נ יאכל בדי
עורו יאכל בדיו בכור מות ס ינתק מאהלו מבטחו ותצעידהו למלך בלהות' ע תשכן באהלו מבלי לו יוודת
על נוהו גפרית פ מתחת שרשיו ייבשו וממעל ימל קצירו צ זכרו אבד מני ארץ ולא שם לו על פני
חוץ. יהדפוהו מאור אל חשך ומתבל ינידוהו. לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו. על
יומו נשמו אהרונים וקדמונים אחזו שעריהם אך אלה משכנות עול וזה מקום לא ידע אל ר הנך
רואה הרעות ואם לשעה תראהו בשלוה דע שסם מגיע לו כך. ודע שהרשע פועל ברשע
בראותו שמיד כשעושה הרעה אינו מגיע לו כאב הראש או העינים ואין מרגיש רע בשום אחד
מאיבריו ואין אוחזתו אשא דגרמי ש בקדחת תדירי ובזה מחזיק בטומאתו. וזהו משל לאוכל דבש
שנתערב בו סם המות שמחזיק לאכול מסבת פתיקות השעה אבל סם עושה הסם המות
פעולתו ופתע פתאום מת בלי הקוה. ועוד אל תבטח במה שאינו מגיע רע לחוטא מיד. שאם יהיה
כך נמצא הקב"ה מבטל הבחירה שאין מקום לצדיק להחזיק לו טובה ולא לרשע שפורש מן
העבירה דמוכרח לפרוש משום שמיד נלקה ומה יכול לעשות. ועוד טעם שרוצה הקב"ה לשלם
לו בזה העולם איזה מצוה שעשה שאינו מקפח שכר שום בריה ומודדו מן העולם. ויש

ו כלומר נכסים יקפוץ ממקומו: ז ולא יביט לפחיר עוד. קל יכיס בחבל כניסים תמיד: ח כי בלוד של ניסים יכף
חבון בלהלי טוב כניסים וגרו טוב נשמתו ועשק בו: ט ובעולם הזה יענש בשילכה לעלת בכח יגרו בעדיו ולא יוכל לבשלים חבט:
י שבכה טוב עשב כמעשב רבת כלומר בכחו חבר טמן לחתריס ילכד בם: כ שיחוקו עליו תנשים בלמחים לגזול ולעשוק:
ל חבל מעודתו חבר ילכד בם כמו שטומנים חבל למלכודת בעופות: מ יכף רעניים לחוט בם נגיו כמו לחניח לחוט: נ ושמר
יכף מוכן להשתו שביח נקרחת נלעו ע"ם חוב שנגרחת מן בללע: ס כלומר שיפול חח"ב בחלחים וכבור חות כוח לחם בחלחים
כממיתים כמו בקדמה בקלה: ע בם בשדים: פ לפי שבכן בלהל בלע סיס שנו כ"ל מבגזל לפיכך יזוכם לשון פיזוד של
טבו נפרים. צ יכרת קניל שנו. ק על יום רעם שנו יממנו בהלשונים שרלו הוחו בכבודו ובמבלחו ונם בלחהרונים שיממנו ממנו
ולחוט רעדם. ר כלומר זם טוב סופם של רשעים. ש לם בקדמה בשורף בעלומות.

וְאַסְוַיְיא קָאנְן נִיט רַיידִין, בְּר וַיְיעֶר פְּנִים וְוערְט נִיט פַּאר עֶנְדֶרְט אַדְרַבָּא זַיְיעֶר פְּנִים לַיכְטְ אַזְ
וויא עם שְׁמַייט בַּייא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ זַיינִי אוֹנְן זַענען נִיט טוּנְקֶל גִיוְואָרֶן אוֹנ זַיין לַיחות הָאט אִים נִיט
גִיטְרִיקְנְט וְוארום נָאט אִיז כִּיט זַייא אוֹיף אַייבֶּג. וידע אוֹנ זְאלְטְ וויסֶן אַז דָער רָשָׁע טוט שְׁלֶעכְּט
אוֹנ זָעהְט אַז עם גְרַייכְט אִים נִיט תַּיקֶף וַייא טָאג פּוּ דָעם קָאם אוֹדֶר דִיא אוֹנְן אוֹנ פִילְט נִיט
קַיין בַּייז אִין קַיין שוּם אֶבֶר אוֹנ קַיין קְרַחַת הָאפְּט אִים נִיט אֶן רוּרְה דָעם שְׁמַארְקְט עֶר זִיךְ אִין זַיין
רָשָׁעת אוֹנ דָאם אִיז גְלִיכֶּן צוּ אַיינִים וואם וַיכְט הָאנִיק וואם אֶין אִים אִיז נֶעמִישְׁט סם הַמָּוֶת דָם
עֶר עֶסְט עם מַהֲמֶת עם אִיז זִים אֶבֶּר צוּם סוף טוט דָער סם הַמָּוֶת זַיין פְּעוּלָה אוֹנ עֶר שְׁמארְבְּט
פְּלוֹצְלוּנְג אֶן הָאפְּנוּנְג. אוֹנ דְרוּם שְׁטַרָאפְט נָאט נִיט תַּיקֶף דָעם רָשָׁע אוֹיף דָער עֲבֵירָה וְוארום זוֹנְסְט
וְועט בְּטֵל וְוערֶן דִיא בְּחִירָה דָעם צְרִיק וְועט נִיט קוּמֶן קַיין שְׂכַר אוֹנ אוֹיךְ נִיט דָעם בַּעַל תְּשׁוּבָה
וְואם עֶר שַׁייד זִיךְ פּוּן דָער עֲבֵירָה וְוארום עֶר כּוּז זִיךְ אֶפּ שַׁיידֶן פּוּן אִיר וַיל עֶר וְוערְט תַּיקֶף
נִישְׁטְרָאפְּט הָאט עֶר קַיין אַנְדֶרֶי בְּרֵירָה נִיט. ועוד אוֹנ נָאךְ אַיין טַעַם אִיז וואם נָאט שְׁטַרָאפְּט נִיט
דָעם רָשָׁע תַּיקֶף וַיל עֶר וויל אִים דָר פַּאר בְּצָאלֶן אוֹיף דָער וְועלְט שְׂכַר פַּאר אַיין מִצְוָה וואם עֶר
הָאט גִיטָאן אוֹנ זאל נָאר קַיין עוֹלָם הַבָּא נִיט הָאבֶּן. ויש אוֹנ עם אִיז רָא וְעלְכִי רְשָׁעִים וְוס מִזְעֶן
שְׁלֶעכְּט וַייל וַייא וְעהֶן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹנ נָאטָם פְּאַרְכְּטִיגִי וְעֶן אֶין עֶנְגֶן שְׁאפְּט אֶבֶּר רָאם אִיז נָאךְ

•רשעים מואסים במוב בראותם תלמידי חכמים ויראי ה' במצוק ובמצור • ואדרבה זהו מצודה להם ללוכדם ביום הדין שהיה להם להיות הדבר הזה לפתח תקוה לקחת מוסר בנפשו ולומר אם לעושים רצונו כך לעוברים רצונו עאכ"ו • ואם לא היום למחר • ויאמר הרשע בלבבו איך יתבן שאני מבעים לבוראי והוא מטיב עמי אין זו כי אם לשלם לי איזה זכות שבידי ולטורדני מעולם הבא • ובחושבו כן ישוב מדרכו הרעה בראותו בעיניו כי מרה אחריתו • והפתח לרשע שיב יאהו אל התשובה ירגיל עצמו לרחם על הבריות ובפרט על העניים • שרחמנות זה יביאהו לרחם על עצמו באומרו אם על אחרים אני מרחם ואיך איני מרחם על נפשי • ואל יקוץ מדברי העני המרבה אליו דברים בהתחננו אליו • ישים בדעתו אם אני קץ משעה אחת שמגיד צעדו עאכ"ו הוא שכל ימיו בצער ובדוחק תדירי • גם ישים תמיד נגד עיניו בחסדיו של הקב"ה עמו לשעבר ובהיה • שאם ישים נגד עיניו מה שיוצרו שומרו בבטנאמו מה הודאות יספיקו להודות לו• ואם יזכור שהוציאו מאפילה לאורה מה הלולים יספיקו להללו ואם יבין שבכל יום זן ומפרנס אותו מה שבחים יספיקו לשבחו•ואם ידע שמצילו תמיד מפגעים רעים מה הדורים יספיקו להדרו ואם יתבונן בחיים שנותנלו מה פארו יכול לפארו•ואם יראה נפלאות שעושה עמו בכל ימים מה גדולות יוכל לגדלו ומה התרוממות יספיקו לרוממו• עאכ"ו כפולה שאפילו בעת שכבעיסו משמרו מכל רע ופנע מחזיר לו נשמתו לבקרים אע"פ שיודע שיחזור להכעיסו כיום אתמול וכי יש אלוה גדול מזה • כל זה ישים ארם נגד עיניו ויכנע עצמו מלחטוא ואם חטא יתחרט וישוב • ואם לא ישוב על מי יבטח ביוצאו מן העולם להלחם עם השטנים אשר פעל בהטאיו • מי הוא היוצא למלחמה ומוכיח עמו שונאיו לעוזרו • מי הוא הכרחם על עצמו וכרורות פתנים בקרבו • מי הוא המרחם על

בניו

צוא דיא רָשָׁעים איין זאך זייא צו בַּשולדין אין יום הַדין דָער פון וָאלטין זייא זיך בְּרַארפט נָעמין איין מוסר אוג זָאגין וָען צו דיא וָאם טוען נָאמָם וויליז איז אַז איז שוין אַבָּל שָׁפֵּן וָאם וָעט זיין צו צו די וָאם זָענן עוֹבר אויף זיין וויליז אוג וָען עָר שְׁטָראפְט מיך נִיט הַיינְט וָעט עָר מיך סָארגן שְׁטָראפין • ויאמר אוג דָער רָשָׁע זָאל טְרַאכטין אין זיין הַארץ וויא קען דָאם זיין דָאם איך דָער צָערין מיין בַּשָׁעפיר אוג עָר בַּגיטיגט מיט מיר דָאם איז סָער נִיט נָאר עָר בְּצָאלט מיר פַּר עפּים אַזכות וָם איך הָאב אוג זָאל מיר קיין עוֹלָם הַבָּא נִיט גיבן אוג עָר וָעט אַז טְרַאכטן וָעט עָר וויִדָר קָערין פון זיין שְׁלעכטין וָעג וויל עָר וָעט זָעהן זיין סוף וָעט זיין בִּיטָר • והפתח אוג דָר אָנפָאנג וויא אָרום דָער זָאל תְּשוּבָה טָאן דָאם איז עָר זָאל זיך גְּמיינין צו דָער בַּארְמין זיך איבָּר לייט אוג בְּפָרט אוף אָרְמי לייט דָען דָאם רַחֲמָנוּת וָעט אים בְּרָענְגין אוף זיך מְרַחֵם צוא זיין וויל עָר וָעט זיך מְרַאכְטין וָען איך דָער בַּארָעם מיך איבָּר אַנְדרי וויא זָאל איך מיך אוף זיך אַלַיין נִיט דָר בַּארְמין אוג עָר זָאל נִיט אָבְּשְׁלָאגין דיא רייד פון דָעם אָרום מָאן אַז עָר בָּעט פון אים עָר זָאל טְרַאכְטין וָען איך וָער אַז פַּאר אוֹמְעָרם פון איין שָׁעה וָאם עָר זָאנְט מיר זיין צָער איז שוין אַבָּל שָׁפֵּן דָר וָען איך וָער אַז פַּאר אוֹמְעָרם פון איין שָׁעה וָאם עָר זָאנְט מיר זיין צָער איז שוין אַבָּל שָׁפֵּן דָר אָרום מָאן זָעלְבְּסט וָאם עָר איז תָּמיד אין דָעם עָנְנְשָׁאפְט • אוֹך זָאל עָר תָּמיד טְרַאכְטָן אין דיא חֲסָדים וָאם נָאט ב"ה הָאט אים גִיטָאן בִּיז אַהֲער אוג אַצוּנְד דָען אַז עָר וָעט בְּטְרַאכְטין וָאם עָר הָאט אים בַּשַׁאפין אוג הָאט אים גְּהיט אין זיין מוּטָר בויך וָאם פַּר איין לוב אוג דָאנק וָעט אים גנוג זיין צוא דָאנְקן דָער פַּאר • אוך אַז עָר וָעט גִידָענְקן וָאם עָר הָאט אים אוֹם גְצוּגין פון פִּינְסְטָרקייט צו לִיכְטִקייט וָאם פַּאר איין לוב וָעט גנוג זיין צוא לוֹבן אים • אוג אַז עָר וָעט אִיבָּער קָלָערין אַז אַלי מָאג שְׁפַּייזְט עָר אים אוג מְפַרְנָם וָעט עָר דָען גנוג הָאבין צייט עָר וָעט לָעבָן צו לוֹבן אים אוג וָאם עָר איז אים הְמיד מציל פון שְׁלָעכְטי פְּגָעים אוג דָאם לָעבָן וָאם עָר גִיט אים אוג דָער הַייבָּן מכּל שֶׁבח אַז אָפילו אין דָער צייט וָאם עָר צָערִינְט אים הִיט עָר אים פון דָעסְט וָאל דָער מָענְטש טָאן קָענָן זיינִי אוֹנין אוג זָאל פַּאר כִּידין פון צוא זִינְדִינין אוג אויב עָר הָאט גִיזִנְדִיגְט זָאל עָר חֲרָטָה הָאבָּן אוג תְּשוּבָה טָאן • אָבָּער אַז עָר וָעט גִיט טָאן קיין תְּשוּבָה אוג אוף וָעמין וָעט עָר זיך פַּאר זיכָרין אַז עָר וָעט אוֹנְעק זיין פון דָער וָעלְט צוא מְלְחָמָה הָאלְטָן מיט די חיצונים וָאם עָר הָאט גְּמאכְט דוֹרְך זייִנִי זִינְד • מי וָער איז דָער וָאם גִיט אַרוים מְלְחָמָה

האלטן

בניו ושוחטם בידיו · מי הוא המבקש עידונין ומנוחות לנפשו ושורפם באש עונותיו · מי הוא
המבקש כסות בקרה ושוכב על השלג · מי הוא המבקש אריכות ימים ותבחר מחנק נפשו · מי
הוא המבקש לשכון בטח ועורך מלחמות על עצמו · מי הוא הרוצה לשכב על כרים וכסתות
ושוכב בין עקרבים · מי הוא שאוהב מאכלים ערבים ואוכל סם המות · מי הוא החפץ במשקים
מתוקים ושותה מי ראש ולענה · מי הוא אוהב שינה מתוקה ושוכב בין הקוצים ועקרבים ·
מי הוא החפץ חיים והולך בדרכי מות · מי הוא המתאוה בגן אלהים וחופר למצא פתח לכנוס
בגיהנם · שהרי אדם שעוזב עבודת הבורא נמצא יוצא מן העולם להלחם במקטריגיו בעזרת
שונאיו היוצאים עמו הם העברות שעשה · ונמצא אין מרחם על עצמו · ושוחט בניו בידיו
על שמתים בעונו · וגורם שרפה לעצמו באש גיהנם · ונידון בצינים ופחים בגיהנם אש ושלג
ומתכסה שם בכסות חושך וגורם לעצמו קצרות ימים ונמצא מחנק עצמו בידיו ע"י חרבו של
מלאך המות המנוול · ומכין משפטי גיהנם בנפשו ויושב בין עקרבים בקבר · ושם מאכלו כנחש
עפר לחמו · ושותה כוס התרעלה מהליחות היורדים ממוחו ונכנסים בפיו · ושכיבתו על הקוצים
מנשיכת התולעים וגורם אל עצמו מיתת עולמית ודין גיהנם תדירי :

אשר ע"כ הרוצה לנצח שונאיו מן העולם הם השטנים והמקטריגים העומדים לטרוף נפשו ·
יצא מזויין בתורה ובמצות · הרוצה לרחם על עצמו יתאכזר עליו להתיש כחו על עבודת
בוראו · הרוצה לרחם על בניו ישעבדם בעול היראה ועסק התורה · הרוצה בעידונין ובמנוחות
יברח מהם · הרוצה כסות בקרה יקום בעוד לילה בלילות הארוכות לעסוק בתורה · הרוצה
באריכות ימים יקצרם בעיניו באומרו היום הנני כאן ומחר לקבר · הרוצה לישב בטח יכתת
רגליו מעיר לעיר לבקש ממי ללמוד · הרוצה לשכב בלי פחד יקיים בעצמו אשרי אדם מפחד
תמיד · הרוצה מאכלים ערבים פת במלח יאכל · הרוצה במשקים מתוקים מים במשורה ישתה
הרוצה בשינה מתוקה ינער כל הלילה לחדש חדושי תורה · הרוצה בחיים ימות עצמו על התורה

הַאלְטִין אוּנ פִירְט זַייני שׂוֹנְאִים צוּ הִילְף וָוער אִיז דָר וָואס דָערְבַּארִימְט זִיךְ נִיט אוֹף זַיינָע קִינְדָער
אוּנ שָׁעכְט זַייא מִיט זַיינָע הָענְט וָוער אִיז דָער וָואס זוּכְט תַּעֲנוּגִים אוּנ רוּא צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּנ
פַאר בְּרָענְט זַייא מִיט דָעם פַייָער פוּן זַייני זִינְד · וָוער אִיז דָער וָואס וִויל לַאנְג לָעבָּן אוּנ דָער
וָוערְגְט זִיךְ זָעלְבְּסְט · וָוער אִיז דָער וָואס וִויל רוּעָן זָעכִירְלִיךְ אוּנ רַייצְט מִלְחָמוֹת אוֹיף זִיךְ זָעלְבְּסְט ·
וָוער אִיז דָער וָואס וִויל לִיגָען אוֹיף בָּעט גְוָואנְט אוּנ לַייגְט זִיךְ צְוִישָׁן שְׁלַאנְגָן · וָוער אִיז דָער וָוס
הָאט לִיבּ זִיס עָסִין שְׁפַייז אוּנ עָסְט סַם הַמָּוֶת · וָוער אִיז דָער וָואס הָאט לִיבּ זִיסִי שְׁלָאפְף אוּנ
לַייגְט זִיךְ צְוִישִׁין דָערְנִיר · וָוער אִיז דָער וָואס וִויל לָעבָּן אוּנ גַייט אִין דִיא וָועגִין פוּן טוֹט · וָוער
אִיז דָער וָואס וִויל זִיצִין אִין גַן עֵדָן אוּנ מַאכְט זִיךְ אַוָועג צוּא גַיין אִין גַיהִנָם · שהרי דָען דָער מָענְטְשׁ
וָואס פַאר לָאזְט דִי דִינְסְט פוּן גָאט · גַייט אַרוֹיס פוּן דָער וָועלְט צוּא מִלְחָמָה הַאלְטָן מִיט זַיינָע
מְקַטְרִיגִים מִיט דָער הִילְף פוּן זַייני פַייגְט וָואס גַייָען אַרוֹיס מִיט אִים דָאס זָענִין דִיא עֲבֵירוֹת וָואס
עָר הָאט גִיטָאן אוּנ עָר דָער בַּארִימְט זִיךְ נִיט אוֹיף זִיךְ אַלַיין אוּנ שָׁעכְט זַייני קִינְדָר מִיט זַיינָע
הָענְט זַייא שְׁטַארְבִּין דוֹרְךְ זַייני זִינְד אוּנ עָר פַאר בְּרָענְט זִיךְ אִין דָעם פַייָער פוּן דָעם גַיהִנָם אוּנ
וָוערְט דָארְט גִימִשְׁפָּט מִיט קָעלְט אוּנ הִיץ פַייָער אוּנ שְׁנֵייא · עָר וַוארְגְט זִיךְ מִיט זַיינָע הָענְט
דוֹרְךְ דָער שְׁוָוערְד פוּן מִלְאָךְ הַמָּוֶת אוּנ גְרַייט אָן יְסוּרִים פוּן גַיהִנָם אוֹף זִיךְ אַלַיין אוּנ זִיצְט
צְוִישִׁין דִיא שְׁלַאנְגָן אִין קֵבָר אוּנ אִיז זִיךְ גוֹרֵם יְסוּרִים פוּן גַיהִנָם · אשר דְרוּם דָער וָואס וִויל
מְנַצֵּחַ זַיין זַייני שׂוֹנְאִים דָאס זָענִין דִיא מְקַטְרִיגִים זָאל עָר אַרוֹיס גַיין גִיוָואפְנְט אִין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת ·
דָער וָוס וִויל זִיךְ מְרַחֵם זַיין אוֹיף זִיךְ אַלַיין דָער זָאל זַיין אַיין אַכְזָר אוֹיף זִיךְ אִין דָער דִינְסְט פוּן זַיין
בַּשָּׁעפָר · דָער וָואס וִויל זִיךְ דָער בַּארִימְן אִיבָּר זַייני קִינְדָר זָאל אוֹף זַייא לַייגָן דִיא יָאךְ פוּן יִרְאַת
שָׁמַיִם אוּנ תּוֹרָה לָערְנִין · דָער וָוס וִויל תַּעֲנוּגִים אוּנ רוּא דָר זָאל אַנְטְלוֹיפָן פַר זַייא · דָער וָואס
וִויל לַאנְגִי טָעג זָאל עָר זַייא קָארְץ הַאלְטִין אִין זַייני אוֹיגָן עָר זָאל טְרַאכְטִין הַיינְט בִּין אִיךְ דָא אוּנ
מָארְגִין אִין קֵבָר · דָער וָואס וִויל זִיצָן זִיכָר דָער זָאל בָּעמִיהָן זַייני פִיס פוּן אַיין שְׁטָאט אִין דָער
אַנְדָרִי צוּא לָערְנִין תּוֹרָה · דָער וָואס וִויל לִיגָן אָן פָארְכְט דָער זָאל מְקַיֵּים זַיין אִין זִיךְ (אשרי
אדם מפחד תמיד) וואל דָעם מָענְטְשִׁין וָואס פָארְכְט זִיךְ פוּן אַיין עֲבֵירָה · דָער וָואס וִויל זִיס עָסִין
זָאל עָר עָסִין בְּרוֹט מִיט זַאלְץ · דָער וָואס וִויל זִיסִי מַשְׁקִים דָער זָאל טְרִינְקָן וַואסִיר · דָער וָואס
וִויל זִיסִי שְׁלָאפְ זָאל עָר זַיין וַואכִינְדִיג בַּייא נַאכְט צוּ לָערְנִין תּוֹרָה · דָער וָואס וִויל לָעבִּין דָער זָאל

לקיים אדם כי ימות באהל וימסור עצמו על קדוש השם. המתאוה לגן אלהים ימנע עצמו מטיולים בגנות ופרדסים. הרוצה להיות מכובד בשמים יבזה עצמו על התורה. ע"ד אם נבלת בההנשא ת הרוצה להיות חביב בעיני המקום יהיה שונא כל עושה רשעה. הרוצה מלאכים יציאו לקראתו במותו אל יצא לקראת חבירו לחלוק ישמע חרפתו וישתוק. הרוצה לקנות שם טוב יאבד שמו לבל יזכר בין מרגיזי אל. הרוצה לרוץ לראות כל מה שיש תחת השמים מנבראים ודבריו משונים ירבה בישיבה עם החכמים והם יודיעו לו בחכמתם תבנית כל הברואים. הרוצה ללמוד חכמות מטעיות יאטם אזנו מלשומען. הרוצה להיות שורר על עצמו יברח מן השררה. הרוצה בכבוד יברח ממנו. הרוצה בעושר יפזר מעותיו לעניים הרוצה בגבורה יתיש כחו בתורה. הרוצה בהכמה ילמד מכל אדם. הרוצה להרבות בנים בני קיימא ימעט עצמו מבעילות אסורות. הרוצה לשכב בטח על הארץ ישכב. הרוצה בית משכית וכותלי מבצר ירגיל עצמו לישב באהל כאורח נטה ללון. הרוצה רבוי יינות יזיר עצמו מן היין. הרוצה לידע טעם כל מאכל ומשקה ירגיל עצמו בתעניות. הרוצה בתאות המשגל יזדווג עם אשתו מליל שבת לליל שבת. הרוצה ביופי ישחיר פניו על התורה. הרוצה בחן ילבש שחורים. המתאוה מלבושי רקמה ילבש שק על מתניו על עונותיו. המתאוה לקול שירים יקונן על סופי שעתיד לחזור לעפר ורימה. המתאוה לשחוק יבכה תמיד על מה שהכעיס לבוראו. המתאוה משתאות ימעט במאכלו. המתאוה לצחות לשון יחזיק בשתיקה כי ברוב דברים לא יחדל פשע. המתאוה עצלות לא יניח עצמו כל היום מלגמול חסד. המתאוה נשים לא יסתכל אפילו בפני אשתו. הרוצה לשמות ידאג תמיד על כי מחומר קורץ והוויתו נפסדת. החפץ בברכה יתרחק מברכת רשע שהרי רבקה נעקרה שלא יאמרו ברכת לבן עשתה פירות. החפץ לראות בחופת בניו ובנותיו ומשתדל על זאת יניח השתדלותו ויבטח בשם ה'. הרוצה לקדש עצמו יתעסק במת מצוה שאין לו קוברים. הרוצה לשמור שבת יחללוהו על פקוח נפש. הרוצה להקביל פני השכינה אל יסתכל בפני רשע. הרוצה להחיות נפשות רבים אל ירחם על רשעים דרחמי רשעים אכזרי. הרוצה להעמיד תלמידים ימנעם מלמוד בספרי אפיקורסים הרוצה לקרב הגאולה ירחיקנה מדעתו שאינה באה כ"א בהסח הדעת. החפץ במתנות ישנא אותם. המתאוה להיות כמלאכים ישים עצמו כבהמה לבל יתגאה. החפץ בשכר עוה"ב יתרחק משכר עוה"ז. החפץ בתחיית המתים ימית עצמו על התורה בעוה"ז ואל יחוש מרבית ויחיה בתחיית המתים:

פרק ט יתודה הארם ויעזוב החטאים והעונות והפשעים שעשה ואל יפסוק מלבקש רחמים

ת שדרש ע"ז כו"ל חס נבזת מעמן מל ד"ם פוסך לפמשמ"ה:

זײַן שׂיחה אײַבר דער תּורה קלומר ער זאל זיך פֿיל קינסטלעך אין טאן. דער וואס גלוסט צו זײַן אין גן ערדן זאל ער זיך פֿאר מײַדן פֿון צוא שפּאציערן אין נעמטער. דער וואס וויל זײַן נעמליקט אין היסל זאל ער זיך מבזה זײַן אײַבר דר תּורה. דר וואס וויל זײַן גליבט בײַי נאט ב"ה זאל ער פֿײַנט האבן אלי וואס טוען שלעכטס. דר וואס וויל זיך קוישען אנוטען שם זאל ער זעהן זײַן נאמען זאל ניט דר מאנט חערין צוישן דיא וואס דער צערנין נאט. דער וואס וויל זעהן העכר. דער וואס איז דא אונטר דעם היסל פון בשעפנוש אוג פֿאר שידענע נאבן זאל ער זיצן מיט ת"ח אוג זייא ועלין מיט זיער חכמה אים מודיע זין. דער וואס וויל העלשן אײַבר זיך ועלבטס. זאל ער אנטלויפֿען פון דיא העלשאפֿט. דער וואס וויל בבוד זאל אנטלופֿן דער פון. דער וואס וויל עשירות זאל פֿאר טיילן זין נעלד צוא אנדי לייט. דער וואס וויל שטארקייט זאל שלאף מאכן זין כח אין דער תּורה. דער וואס וויל האבן חכמה זאל זיך לערנן פון אלי מענטשן דר וום וויל ערציהן לבהגי קינדר זאל זיך היטן פון בעילות אסורות. דר וום הט פיל תאוה צו זין זאל זיך אפֿ שניידן פון מרינקן ויין. דר וום הט צו פיל לוסט צו מאכלים אוג משקאות זאל זיך גיוויינן צו פאסטין. דר וום הט צו פיל לוסט זאל זיך נוהג זין פֿרישות. דער וואס וויל שיינקייט זאל שווארץ מאכן זין פנים אײַבר דער תּורה. דער וואס וויל האבן תן זאל זיך אין קלײַדן אין נמיני קלײַדר. דער וואס האט לוסט צו מיערי קלײַדר זאל אן קלײַדן זיך זאק אוף זיך לעדרין צוא קלאגן אוף זיבי עבירות. דער וואס גלוסט גיזאנג זאל קלאגן אוף זין פוף וואס ער ועט ווידר קערין. צוא ערד אוג ועדים. דער וואס גלוסט צוא קרייד זאל נעמד זײַן דרוף וואס ער האט דר צערינט זין צו בשעפר:

פרק ט יתודה הארם דר מעמטש זאל מתעדה זין אוג זאל פאר לאזין די זינד וואס ער האט ניקשן

מה׳ והוא ית׳ בודאי ירחם כי חנון הוא · וכה יאמר :

אנא ה׳ אלהי ואלהי אבותי אשר בראתני אל יצא פעולתך לריק להחזירני כלא היית בעבור שהכעסתיך · כי גלוי לפניך כיון דמחומר יצרתני שהחומר מטנף בכל מקום אשר יגע וע״ז בראתני לעזרני בבואי לחזור ממעשי הרעים כדי להטיב עמי כי ע״ז בראתני ובאתי לפניך כי אין מי שיכול לתקן שברי כמוך כי האומן שעשאני יודע מקום השבירה לתקן · ועוד אמרתי וע״ז באתי כי אין מי שמכיר צרת נפשי אלא אתה והמכיר בצרה מהר מרחם לכן קבלני בתשובה שלימה לפניך ועשה למענך אם לא למעני כיון שטרחת בי כל כך עד שגדלתני לבא לכלל זה לבא לפניך בתשובה לכן רצה תשובתי ונקני מכל סיג וחלאה וחלודה שבנפשי · יען שלא יהיה הלבוש שהלבשתני מלא כתמים לפניך · ואהיה מן השבים אליך בכל לב אם תעזרני לשוב כי אין בי כח לבדי לנצח מלחמה חזקה כזאת מיצרי הלוחם בקרבי בכל כלי זעמו · אבל מגערתך ינוס ויברח ובעזרתך בטחתי ובאתי עדיך · יר״מ ה׳ אלהי שתצילני מיצר הרע אחר שובי לפניך שלא יתגרה בי עוד בחזקה · רק ליעשות לב בשר · מלבד שאם יתגרה בי אחרי שובי הוא יתגרה בכל כחו לאבדני באופן שלא אשוב עוד וכיון שמגדיל לעשות כל כך מה שלא צוית לו אף את הקהה את שניו לגרשהו מעלי מכל וכל · ואם אי אפשר זה תעמוד לימין אביון לעזרני לבל יצא מחשבתו של רשע בפועל · ומכל צרה וצוקה שהביא עליו במועציו על שהחטיאני לפניך הצילני · ותכונן מעשה ידי לעשות מלאכות השייכות להן במלאכת הקדש כגון לכתוב ספרים ולקשור תפילין וציצית · ותרפא את מכותי ואת מכאובי אשר הכה בי אויבי מכות אכזרי · ולא ישמע בכי וזעקה בביתי ולא שוד ושבר בגבולי מקול בכיה וצעקה מאברי הצועקים עלי לאמר למה זה רמיתנו באמור אלינו כל היום סייעוני לעבירה כי טוב לכם · ועתה הם צועקים אלי לאמר הבא לנו רופא מובהק לרפא אותנו · ובקשתי ולא מצאתי אלא אתה ובלתך אין רופא מכיר ברפואתם · לכן רפא את שברם ותפור הקרעים שגרמתי להם כי אין

אונ זאל ניט אויף הערין צוא בעטען דער באריטקייט פון גאט אונ גאט ברוך הוא וועט זיך בוודאי מרחם זיין איבער אים ווארום ער איז איין דער בארעמיגער גאט · אונ אזוא זאל ער זאגען · אנא איך בעט דיך גאט מיין גאט וואס דוא האסט מיך בשאפען לאז דיין ווערק ניט אום זונסט זיין צו ווידער קערען מיך גלייך וויא איך בין גאר ניט גיווען ווייל איך האב דיך דער צערינט דען דו האסט מיך בשאפען אום ליים דוא ווייסט דאך אז ליים רעכט איין איטליכס ארט וואס עס רירט אן דרום איז דאך קיין חידוש ניט וואס איך האב גזינדיגט · אונ דרוף האסטו מיך בשאפען דאס איך וועל קומען חרטה האבן אוף מיינע בייזע מעשים זאלסטו מיר העלפען דער צוא אצונד בין איך גקומען פאר דיר ווארום עס קען קיינער ניט פאר ריכטן מיין בראך אזו ווי דוא ווייל דוא האסט מיך בשאפן דרום ווייסטו צו פאר ריכטען דאס ארט פון דעם בראך אונ אוך קיינער ווייסט ניט די צרה פון מיין לייב נאר דוא אונ דער וואס דער קענט אין דער צרה דער דר בארימט זיך גיך · לכן דרום זאיי מקבל מיין תשובה טוא דאס פון דיינים וועגין אויב ניט פון מיינים וועגין אונ ריינינ מיך פון אלערלייא ראסט אונ זאוויר וואס איז אין מיין נשמה כדי דאס קלייד דער גוף זאל ניט זיין פאר דיר פול מיט פלעקין אונ איך זאל זיין פון דיא וואס טוען תשובה צו דיר מיט דעם גאנצן הארץ אוב דוא וועסט מיר העלפען תשובה טאן ווארום איך אליין האב קיין מאכט ניט צוא מנצח זיין אזו איין שטארקע מלחמה וואס מיין יצר הרע האלט מיט מיר אבער פאר דיין גשרייא וועט ער אנטלופען · אונ אוף דיין הילף האב איך מיך פאר זיכערט אונ בין גקומן צו דיר · יהי עס זאל זיין דער ווילן פון דיר גאט מיין גאט דוא זאלסט מיך מציל זיין פון דעם יצר הרע ער זאל זיך מיט מיר מער ניט רייצען מיט שטארקייט · שטייא ביי מיין רעכטע האנט צוא העלפען מיר אז ער זאל מיך ניט מאכען פאר לירען ח״ז אזו וויא זיין מחשבה איז · פון אלע צרות פון ענגשאפט וואס ער ברענגט אוף מיר מיט זיינע עצות ווייל איך האב גזינדיגט פאר דיר זאיי מיך מציל · ותכונן אונ שטארק מיינע הענט צו טאן די היילינע מלאכות וואס גיהער צו די הענט דהיינו צו שרייבן ספרים אונ צו ליינען תפילין אונ ציצית אונ זאלסט היילען מיינע שלעק אונ מיינע ווייטאג וואס מיין פיינט גאט מיך גשלאגן מיט שלעק פון אכזריות · אונ קיין שום גוויין אונ גשרייא זאל ניט גהערט ווערן אין מיין גבול וואס מיינו אברים שרייען אוף מיר ווארום האסטו אונז מרמה גווען דו האסט אונז גזאגט העלפט מיר צו טאן די עבירות וועט אייך גוט זיין אונ אצונד שרייען זייא צו מיר גיב אונז

ארעכטן

אין תופר כמוך לתפור ישן להחזירו חדש ממש · ואהיה מן יראיך ומעושי רצונך באהבה שלא
על מנת לקבל פרס·כדי שתקבלני לפניך במקום קבול שכר מכל מצות אשר אעשה לפניך מכאן
ואילך ומכל אשר עשיתי מקודם · אך תשכילני שכל טוב מלפניך למען אשכיל לקיים מצותיך
בכוונתם כאשר עם רצונך ולמען אעשה כל המוטל עלי לעשות ולמען אפנה בכל דרכיך עד
היום אשר תאספני אליך ותוציאני מן העולם משלום אל שלום ע״י מלאכי שלום · ואמצא חן
וחסד בעיניך ובעיני כל רואי כדי שלא יעכבוני מלעבדך וכדי שיהיו דברי מקובלים בספרי להם
כי מקבל שבים אתה · ובעוד נשמתי בי בחיים אשר קצבת עלי כונן מענה לשוני ליסר לאותם
אשר נטוי מני דרך והלכו חושך ולא אור כדי להיות מהמזכם את הרבים · והטהר מחשבות
לבבי שלא אהיה נאה דורש ואין נאה מקיים · וכאותם המחמירים על אחרים ומקילים על עצמם
והיה עם פי בעת הטיפי א ועם לבבי בעת מחשבתי כדי שיהיו פי ולבי שוין לטובה · והיה
עם ידי בעת מעבדי שלא יצא תקלה ממעשי לא לי ולא לאחרים · ועם רגלי בכל שבילי שלא
לעבור במקום טומאה נעלמת ממני · ואל אומר לפניך דבר שאינו הגון ושלא כרצונך כי איני
יכול להוציא כל דברי במשקל מאזני צדק · ואל יבהלוני חלומות רעים יען שלא תדאג לבי
עלי לבטלני מלעבדך בשמחה כי אתה יודע רבון העולמים שרצוני לעשות רצונך לכן הרחק
ממאתים וארבעים ושמנה אברי דבר המבטלני מדרכיך הטובים והמליך עלי יצר טוב לשמור
חקיך ולעשות רצונך בהתמדה כי נהייתי ונחליתי להלחם ביצרי הרע מלחמה חזקה ועצומה
כמלחמת גוג ומגוג מעודי עד היום הזה כי לא נפל בו השינה והתרדמה אפי׳ רגע א׳ כי תמיד
נלחם בחזקה וכל זמן שמזקין כחו מתגבר עליו כמדת הנחש והחזיר ואע״פ שנתיישן עמי
מצאתיהו שונא חדש בקשתי אהבתו וכרתי ברית עמו שלא יזיקני ומצאתיהו חופר גומות
מאחרי להפילני נפילה בלי תקומה ראיתיהו בחנתיהו שאין לבטוח עליו · ובאתי בתפלה לפניך
שתרחיקהו ממני או להופכו לאוהב לי לעשות חברה עם יצרי הטוב שילכו שניהם יחד לבית
המדרש

א מלשון סכתוב אמיף לך יין פירושו דיבור :

אַרעכטן רופא ער זאל אונז היטן פון אונזערי זונד האב איך גזוכט אונ האב ניט גפינען נאר דיך גאט
ב״ה אונ חוץ דיר קען קיין שום רופא זיי ניט היילן דרום הייל וייער ברא̇ך אונ פאר גייא די ריסען
וואס איך האב איין גריסן ווארום דוא קענסט פאר נייען אלטע זאכן גאר וויא גייא · ואהיה אונ איך
זאל זיין פון די וואס פארכטן זיך פאר דיר אונ טוען דיין ווילן מיט ליבשאפט אונ ניט וועגין שכר ·
דוא זאלסט מיר געבן שכל מקיים צו זיין דיינע מצות וויא דיין ווילן איז אונ איך זאל גיין אונ דיינע
וועגין ביז דעם טאג וואס דוא וועסט מיך ריפען צוא דיר אונ פיר מיך פון שלום צו שלום דורך דיא
מלאכים פון שלום אונ איך זאל גפינען חן וחסד אונ דיינע אוגן אונ אין די אוגען פון דיא וואס זעהן
מיך זיי זאלן מיך ניט שטערין פון צו דינען דיך אונ מיינע רייד זאלן זיין אן גנומען צו מענטשן ווען
איך וועל זיי שטראפן צו וואס זייא נייגין אפ פון גוטן וועג איך זאל זיין פון די וואס זענין מזכה
רבים אונ רייניג מיינע מחשבות איך זאל ניט זיין ווי דיא וואס שטראפן אנדערי אונ זענין עס אליין
ניט מקיים צו אנדרע זענין זיי מחמיר אונ פר זיך אליין זענין זיי מקיל · והיה אונ זייא מיט מיין מול
ביי מיין רייטן אונ מיט מיין חארץ ביי מיין טראכטן מיין מול אונ מיין הארץ זאל גלייך זיין צו גוטן
אונ זאיי מיט מיינע הענט אז איך וועל עפיס טאן עס זאל ניט קומען קיין שטראכלונג ניט צוא מיר
אונ ניט צו אנדרע אונ מיט מיינע פיס בשעת מיין טרעטן איך זאל ניט גיין אוף איין שלעכט ארט·
אונ איך זאל ניט זאגן אזאך וואס איז ניט רעכט אונ ניט וויא דיין ווילן איז אונ שלעכטע חלומות
זאלן מיך ניט דער שרעקין · מיין הארץ זאל זיך ניט זארגן וועל איך דיך קענין דינן בשמחה דען דו
ווייסט אז מיין ווילן איז צו טאן דיין ווילן : לכן דרום דער ווייטער פון מיינע צווייא הונדרט אכט אונ
פערציג אברים פון אזו איין זאך וואס קען מיך אפ פירען פון דיין גוטן וועג אונ מאך איבער מיר
קיניגן דעם יצר טוב צו היטן דיין גזעץ אונ צו טאן דיין ווילן תמיד ווארום איך בין שוואך צו האלטן
מיט מיין יצר הרע אזו איין שטארקע מלחמה תמיד שטרייט ער מיט מיר אונ וואס ער ווערט עלטר
ווערט זיין כח גשטארקט אזו וויא איין שלאנג אונ חאטשע ער האט זיך געלטרט מיט מיר איז ער
מיר אשונא איך האב מיט אים כורת ברית גווען אונ ער גראבט אונטער מיר איך זאל קיין
תקומה ניט האבן אונ איך בין גקומן בעטן פאר דיר אז דוא זאלסט אים דר ווייטערן פון מיר ·

וקבל

המדרש · וקבל תפלתי ככתוב שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ותשים חלקי מיושבי בית המדרש ותצילני כל ימי מלהכשל לכנם בעצת רשעים מלישב במושב לצים בבלי דעת · ותן לבי נשבר ונרכה ושפל רוח לפני כל בני אדם כדי שלא ילכדני גאותי וכעסי לאבד מה שהרווחתי בתשובתי · ולסתללי נפשי תדום כדי שיהיו הקלות בצרי לרפואת כפרת כל מה שהעויתי לפניך רבון העולמים · ושמרה לפי מחסום שלא להשיב חורפי דבר לסבול עונות נעורי ושלא יוכל שום בריה להזיקני כדי שלא יבטלני מלעבדך נגד המזיק · ויחד לבבי לאהבה וליראה את שמך כי חפץ חסד אתה · ויהיה דרכי מתוקנים נגד פניך כדי שמסני יראו וכן יעשו לעבדך · גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כדי לגלות ליראי שמך עומק סודו תורתך · ואתה יוצרי וגואלי עורך שולחן לכל בריותך ומלאת פני תבל תנובה לתת חיים לעם עליה ומזון להולכים בה תמציא ברחמיך הרבים ובחסדך הגדולים מזונתי ופרנסתי שלימה בשפע גדול ובדרך כבוד בהיתר ולא באיסור בנחת ולא בצער מידך ולא מיד ב"ו כדי שלא יהיה לי עיכוב המזונות סבת בטול מציותיך · ואל יעכב עלי שום קטרוג לפרנסתי כי בך בטחתי שתרחיקם מלקטרג על מזונותי כיון שכוונתי בהם לבל יהיה עיכוב וביטול לעבדך · ותן לי בנים ובנות שיקדישו את שמך בעולמך ותתפאר עמהם בפמליא שלך לומר ראו בריות אלו שבראתי בעולמי וכל מלאכי רום יתאוו ויבאו לשמוע מפיהם הדושי תורה · ויהיו יפים ומתוקנים בכל אבריהם בלי שום מום ראוים להקריב על גבי המזבח באהרן קדוש ה' · ואל ישלוט בהם לא עין הרע ולא בחירת בני אדם ולא שום פגע ונזק אנס"ו · ואל יתהלל שמך בי ואל תעשני שיחה בפי הבריות על איזה דבר דופי אך שימני שיחה בפי הבריות לדבר מעשי הטובים כדי שילמדו לשמור ולעשות כמוני בראותם כח התשובה שהרכבתני וקבלתני והגדלתני ברבוי מעשים טובים וזכיות אין מספר שיעור העונות שהרביתי שהפכת אותם לזכיות בתשובתי · ה' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני · ענני ה' ענני בעת ובעונה הזאת ורחם עלי ועל נפשי יעל כל נפשות ביתי ותייחד לבבי לאהבה ולירא את שמך תמיד כל היום בלי פיסוק רגע ותבשרני בשורות טובות ממעונך · ותרפאני רפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף · והנני דעה בינה והשכל לדעת את שמך הגדול · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי ·

ברוך שומע תפלת השבים :

ואם ח"ו רבש"ע הרביתי לפשוע עד שגדלו עונותי לשמים ועשו פנם רב עד שרבו הקטרוגים עלי לאין מרפא כי חייבו כובד עוונותי לנעול לפני דלתי התשובה ומדת הרחמים נהפכה לדין גמור וכיון שכן כי דברי תחנונותי ישא ריח ותעניותי נחשבים לאין כאיש הטוסנר במאסר שאינו אוהל ושוהה בעבור שאין לו . עכ"ז רבתו של עולם אינו זז מחבתך להיות

מהמקוים

וקבל אונ נָעם אָן מַיין הְפִלָה אונ גוב מַיין חֶלֶק פון דיא וָאם זִיצָן אין בֵּית הַמֶּדרש אונ זַאי מיך כַּצִיל פון צוא זִיצָן אין זוצונג פון דיא שְׁפָעטָערם אונ מַיין הַארץ זָאל זַיין נידַערִיג פַאר אויטלִיכָן טָענטש אונ מַיין כָּעם זָאל מיך ניט מַאכָן פַאר לירָן וָאם איך הָאב מֶרויחַ גָנָען מיט מַיין תְשוּבָה אונ מַיין לייב זָאל שְׁוַיינָן צוּ דיא וָאם שָׁעלטָן מיך אונ פַאר גִיב אַלץ וָאם איך הָאב גִזינדיגט פַאר דיר ויהיו אונ מיינע וָעגין זָאלן רַעכט אונ גוט זַיין אַו לייט זָאלין וָעהָן אונ זָאלין אוך אַזוי טָאן צוּ דיינֶן דיך · אַנְפַלַעק מיינע אוגָן אונ דָען וָעל איך זָעהָן וואונדַרלִיכָע זַאכָן אין דַיין תוֹרָה כְּדֵי צוּ אַנטפַלַעקָן די סודות פון דַיין תוֹרָה · ואתת אונ דו מַיין בְּשָׁעפֶר דוא גוטָס שְׁפַייז צוא אַלָע בַּאשָׁעפָענִיש אונ הָאטָט דָער פִילט די וָעלט מיט פְרוכט צוא גָעבָן שְׁפַייז צוא דיא אַלָע בַּשָׁעפָענִיש זָאלְטָטו מיט דַיין פוּל רַחֲמָנות אונ גְרוסָע חֲסָדִים שִׁיקָן מַיין שְׁפַייז אונ מַיין פַּרְנָסָה מיט גְרוס שְׁפָע אונ מיט כָּבוד בְּהֶיתֵר אונ ניט בְּאִיסור מיט נָתת אונ ניט פון־קיין בָּשָׂר וָדָם כְּדֵי איך זָאל ניט דַארְפָן מְבַטֵל זַיין דַיינִי מִצות אונ־קיין שום מְנִיעָ זָאל ניט מֵעכֵּב זַיין מַיין פַּרְנָסָה · ותן את גִיב מִיר אֶזֶלְבָע זוּכָן אונ טָעכְטֶר זַיי זָאלָן הַיילִיגָע דַיין נָאמָן אונ זָאלְטָט זִיך מיט זַיי רִיכְטָן צְווישָׁן דַיינָע מַלְאָכִים אונ זַייא זָאלָן זַיין שַׁיין אינ נִיראָטָען אין אַלָע זַיינָרי אַבְרִים אָן אַיין שום טום · אונ קיין עין הָרַע זָאל אין זַיי ניט שוֹלְט זַיין־קיין שום פָּגַע אונ שָׁאדין אָמָן סֶלָה · ואם אונ אוב ח"ו מיינע זוּנְד הָאבָן גְמַאכְט אורוסָען פָּגַם איך קָעָן שוֹן ניט גְהַיילְט וָוערָן וויל מיינע עֲבֵירות הָאבָן כְּחַייב גְווָען צוּ פַאר שְׁלִיכָן פַאר מיר די טִירָן פון תְשוּבָה אונ דיא מִדַת הָרַחֲמִים איז אוף מיר פַאר קָעָרְט גְווָארָן צוא מִדַת הַדִין אונ אַלָע מיינע רַייד וָאם איך בָּעט וָועט דָער ווינְט אַוועק מְרָאגָן אונ מיינע תַעֲנִיתִים הָעלְפָן־ניט·עכ"ז רבש"ע פון דַעכְט וָועגָן מְרָעט איך ניט אָפּ פון דַיין לִיבְשָׁאפְט אונ טו הָאפָן

מהמקום רחמיך ומלבקש ליכנס בחצרותיך ומה נם שמודעת ואת דחוצפא כלפי שמיא מהניא וחוצפא מלבותא בלא תנא כארז"ל · לכן דנני עושה החיוב המוטל עלי להתודות כדרך כל השבים ולבכות ולהתאבל על כל מה שהבעסתיך · כי ההפצרות מיעיל ואם לא יועיל לא יזיק · ואף אם תשליכני בשתי ידים מלפניך שלא לקבלנו עכ"ז אניי זו מתחת כנפי חסדיך · ואף שעם כל זה תחזירני לאין כאשר הייתי אין מקודם שיצרתני די לי במה שנפקחו עיני לידע שיש דין וחשבון ומנעתי עצמי מלהכעיסך במעשי המקולקלות ובטנופי מחשבותי כי מעלה יותר גדולה מזו יכול אני להשיג אחר שידעתי כי אלהי עולם ה' אתה · ומה נם שאבותי סיפרו שרלתי תשובה לעולם פתוחים אין מסגר להם ועוד למדוני כי העולם על התשובה תבנת יסדותיו וידך פשוטות לקבל שבים ומתחת כסא כבודך פתחת פתח תקוה לקבל משם כל יוצא חייב בכל בתי דינין של מעלה ומטה · ואם יאמר האומר הנה בכל זאת לא צדקת כי כל זה נאמר על כל חוטא שבעולם ולא לך משום שלא קרם חוטא כמוך · ארבה זאת היא נחמתי ולמשיב נפשי ולחזוק ולהבטחה לשוב ושתקבלני בודאי כדי לפרסם עמי בכל צבא המרום במרום ובכל מלכי האדמה באדמה עד היכן מניע כח של תשובה לקבל חוטא אין כמוני במוקדמים ובמאוחרים · הכלל העולה שאדרבה כל חלקי הסותר המה יגחוני הורוני החזיקוני ואל התשובה הביאוני · ובזכות אשר עם חוטא כמוני כח התשובה יתפרסם עשה עמי אות לטובה לעטרני ולהכתירני בין הצדיקים בג"ע ויעבור כרוז לפני כה יאמר הביטו וראו מעלת השבים אשר פרסמו בעולם כי חנון ורחום אני ארך אפים ורב חסד ואמת · ועתה ארון הסליחות כדי להבניע יצרי הערל אשים נגד עיני תכיר עומק שבעת מדורי גיהנם כדי שיהיה מוראך על פני · והנם כתובים בספר רזיאל דף ל"ה · ביום הששי ברא את האדם וכו' וברא שאול התחתית ואבדון ובור שחת וטיט היון ושערי מות ושערי צלמות וגיהנם ודשעים שבהם מלאכי חבלים ממונים עליהם· מדור העליון שאול התחתית עמקו מהלך ש' שנה · מדור ב' אבדון עמקו מהלך ש' שנה· מדור שלישי בור שחת עמקו מהלך ש' שנה · מדור רביעי טיט היון עמקו מהלך ש' שנה · מדור חמישי שערי מות עמקו מהלך ש' שנה · מדור ששי שערי צלמות עמקו מהלך ש' שנה · מדור שביעי גיהנם עמקו מהלך ש' שנה · האש של שאול התחתית היא חזקה ס"א מן האש של אבדון · האש של אבדון היא חזקה ס"א מן האש של בור שחת · האש של בור שחת היא חזקה ס"א מהאש של טיט היון · האש של טיט היון היא חזקה ס"א מן האש של שערי מות · האש של שערי מות הוא חזקה ס"א מהאש של שערי צלמות · האש של שערי צלמות היא חזקה ס"א מן האש של גיהנם · וביודעי שאדם נידון בשבעה מדרגות אלו כפי כובד חטאיו מה מלאים אש וברד רוח סערה כו' חמת ה' עזה אש וגפרית בוערת בנחלי זפת ונחשים ועקרבים משונים נושכים את הנפש

אוף דיין רחמנות איך טוא מתודה זיין ויא אלע ואם טוען תשובה אוג טוא זייגין אוג קלאגן אוף דעם אליכען ואם איך האב דיך דר צערינט וארום שטארק בעטן העלפט אוג די מירן פון תשובה זענין אייביג אפן אוג די יסודות פון דער ועלט זענין אן גבריית אוף תשובה אוג דיינע הענט זענין אפן צו אן נעמן תשובה אוג פון אונטער דיין כסא הכבוד ביסטו מקבל די בעלי תשובה ום ניין ארום שולדיג אין אלע בתי דינין פון העם היכל אוג דער ערד · ועתה אוג יעצט כדי אונטר טענינ מאכן מיין יצר הרע ועל איך מיך פארשטעלן די זיבן מדורי גיהנם זיי שטייען אין סער חיאל · אין דעם ענקסטן טאג האט נאט ב"ה בשאפן העם מענטשן אין דיא זיבן מדורי גיהנם ואם זייא הייסן · שאול · אבדון · בור שחת · טיט היון · שערי מות · שערי צלמות · גיהנם · אוג די מלאכי חבלה זענין ממונים איבר די רשעים ואם זיצן אין · מדור דר איבערשטר מדור איז שאול התחתית דרייא הונדרט יאר נאנג · דער אנדרר מדור איז אבדון · דער דריטר מדור איז בור שחת · דער פירדער מדור איז טיט היון · דער פינפטר איז שערי מות · דער ענקסטר איז שערי צלמות · דער זיבטר איז גיהנם · אוג די איך פון איטליכן בזונדר איז דרייא הונדרט יאר נאנג · האש דם פייער פון שאול התחתית איז איין אוג זעכציג מאל שווערר פון פייער פון העם אבדון · דאם פייער פון אבדון איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דעם פייער פון בור שחת · דאם פייער פון בור שחת איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דעם פייער פון טיט היון · דאם פייער פון טיט היון איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דם פייער פון שערי מות אוג פון שערי מות איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דעם פייער פון שערי צלמות · דאם פייער פון שערי צלמות איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דעם פייער פון גיהנם · וביודעי אוג וייל איך ויים אז דר בענשש

ושם צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל ג וחלאת סיגי הפשעים · אם כן איך יתחזק יצרי עלי להתפארני · ועם כל זה אם לא יכנע ויוציאני מדעתי לבלבל את שכלי למרוד לפניך · הבט משמים וראה כי אין ביד כח לעשות אם לא שיכינך תסעדני להצילנו מידו וכארז"ל אלולא הקדוש בריך הוא עוזרו לא היה יכול לו . ובהיותך בעזרתי לעשות חסר עמי תנוח כלהמת יצרי המתגרה בי ואז באותו זמן שאני פנוי חייב אני להיות להלל ולפאר ולשבח ולרומם ולברך ולגדל ולקדש וליחד ולהקדיש ולהמליך שמך עלי בקצת תאריך הבתובים בס' רזיאל .

מלך אמת מלך אביר מלך אחד מלך אחרון וראשון מלך ארון מלך אמיץ · מלך ברוך מלך בחור מלך בורא מלך ביחן · מלך גדול מלך גבור מלך גאה מלך גואל מלך גבוה מלך ננון · מלך דר במרומים מלך דגול מלך דיין מלך דורש דמים מלך דובר שלום מלך דורש צעקה' מלך הדור בלבושו מלך התה המולה מלך הוד מלך הדר · מלך ועד מלך והיק מלך אומר ועושה . מלך זך מלך זן מלך זוכר נשכחות מלך זוקף כפופים מלך זוכר רחמים · מלך חסין מלך חסיד מלך חנון ורחום מלך חי העולמים מלך היו וקים לנצח מלך חזק מלך חונן דלים מלך חוקר כליות מלך חי החיים מלך חתצב להבות אש · מלך טוב ומטיב מלך טיב וישר מלך טהור מלך טוב לטובים ודרעים מלך טוב לקווי מלך יחיד מלך ישר מלך יקר מלך יודע ועד מלך יושב סתר מלך יציב מלך יתלונן מלך כבוד מלך כביר מלך כונן כסא בצדק מלך כובש כעסים מלך לובש צדקה כשריון מלך לעולם מלך להט מלך לובש רחמים · מלך מוחל ומולח מלך מחיה מלך מכפר מלך מעביר על פשע מלך מכסה מלך מהודר מלך מוריד ומעלה מלך מוריש ומעשיר מלך משפיל ומרומם מלך מטריף ומכלכל מלך מפרנס ומעודד מלך מרום ונשא מלך מלא רחמים מלך מלא זכיות מלך מהולל בתשבחות מלך מלכותו לנצח מלך מושל על כל מלך מפליא פלאות מלך מצמיח ישועה מלך מבטח ומשען מלך מחיר אסורים מלך מוציא אסירים מלך ממליך מלכים מלך משובח ומפואר · מלך נורא עלילה מלך נערץ מלך נשגב מלך נשא ונפלא מלך נאמן מלך נכבד מלך נעים ונחמד מלך נתר חסד מלך נאה מלך נושא עון מלך נבון מלך נצח נצחים · מלך סוכך נופלים מלך סובל עולמים מלך סתר מלך סתרך להבי אש וענני כבוד מלך סולח עונות מלך שגיא עז וכח · מלך עזוז וגבור מלך עליון ונורא מלך עושה בצרה מלך עובר על פשע מלך עושה פלא מלך עושה מעשה בראשית מלך עתיק מלך עריץ ואמיץ מלך פודה ומציל מלך פועל ישועות מלך פותח יד לכל · מלך צדיק וישר מלך צח ואדום מלך צופה עתים מלך צור עולמים מלך צח צבי צבאות · מלך קדוש תורא מלך קרוב לקוראיו מלך קנוא ונוקם מלך קונה שמים וארץ מלך קדושתו למעלה מלך קרם למעלה · מלך רם ונשא מלך רחום וחנון מלך רם על רמים מלך רוכב ערבות מלך רוכב על כסא כבוד ועל הכרובים ועל כנפי הרוח מלך רוצה בתשובה · מלך שוכן שחקים מלך שומע תפלה מלך שרי מלך שוכן במעלות · מלך תקיף כלך תמים דרכו מלך תולה ארץ על בלימה מלך תהלתו במעלה ובמטה מלך ששמו מלך מלכי המלכים הקב"ה ולו המלוכה הרחמים והסליחות · מלך סולח לכל עוניכי

ג תכר אין שם מדרי כפפיס קול והוס קך והוכך . ופופע כלומר סיוס כבוע כמו לוענג כלילה :

וְעִרְם נִמְשְׁפָּט אִין דִיא זִיבֶּן מְדוּרֵי גִיהִנֻם לוּיט זַיינֶע שְׁוּוערֵי זִינד אוּנ זָעֲנִין פּוּל מִיט פַּיְיעֶר אוּנ הָאנִיל שְׁמוּרְעם וִיינְד שְׁוּוערֶט אוּנ פֶּעֶךְ בְּרֶענְט רָארְט אוּנ שְׁלָאנְגֶען אוּנ עֲנְדִישְׁען שְׁרֶעקְלִיכֶע בֵּייסֶן רְשָׁעִים אוּנ דָארְט אִיז פִּינְסְטֶער אוּנ רָארְט אִיז צוּ מִישְׁט הֵיין זוּמֶער אוּנ וִינְטֶר אוּנ דָער מָאנ אִיז פִּינְטֶער וִיא נָאכְט · אם כן נוא אֵן עֶם אִיז יוא אַזוּ וִיקֶען זִיךְ שְׁטָארְקֶן דָער יצה"ר אִיבֶּר מִיר צוּ מַאכֶן מִיךְ זִינְדִינֶן · אוּנ אוּב דָער יצה"ר וועט מִיט דָעם אַלְעמֶען אוֹךְ נִיט אוֹנְטֶער מֶעגִיג וָעֶרֶן אוּנ וָעט מְבַלְבֵּל זַיין מִין שְׁכָל צוּא כוּרד זַיין אִין דִיר זָעה פּוּן דֶיין הִיכְל אַז אִיךְ הָאב מֹרֶא קַיין מַאכְט נִיט אוּן דַיין רַעכְטֶע הָאנְט זָאל מִיךְ אוּנְטֶער לֶעהְנִין וִויא אִתְּוָרֶע הֲכָמִים ז"ל הָאבֶּן גְזָאגְט וָעֶן נָאט ב"ה זָאל נִיט הֶעלְפֶּן דָעם מֶענְשֶׁן וָאלְט עֶר דָעם יצה"ר נִיט בַּייא נְכוֹשֶׁן אַז דוא וָועכְט זַיין אִין מַיין הִילְף וָועט נִשְׁטִילְט וָעֶרֶן דִי מִלְחָמָה פּוּן דָעם יצה"ר וָואם עֶר רַייצְט זִיךְ מִיט מִיר · ואז אוּנ אַז אִיךְ וָועל רוּהִיג זַיין פּוּן דִיא מִלְחָמוֹת יצה"ר וָועל אִיךְ דַאנְקֶן אוּנ לוֹבֶּען בַּשַׁיינֶן אוּנ דָער הַיכֶּן אוּנ אַכְפֶּערֶן אוּנ הַיילִיגֶען אוּנ אַיינְצִיגֶען אוּנ כַּאבֶּן קִינְדֶן דַיין נָאמֶן אוֹף מִיר מִיט אַטַייל דַיינֶע שִׁבְחִים וָואם שְׁטַיינֶן אִין כְּפֶר דְרַיאל מִלְאָךְ וכו אוּנ וַיייל אַז אִיךְ וָעל זַיין לַייִדִיג פּוּן יצה"ר וָעל אִיךְ עוֹסֵק זַיין צוּ לוֹבֶּן דַיין נָאמֶן דְרוּם מְרַייב אִים אַוועק פּוּן מִיר מַאךְ אִים אוּנְטֶער מֶענְיג מַאךְ אִים נִידְרִיג · ואם אוּנ אוּב דוא וָועכְט זָאגֶן מִין בֶּשֶׁעֶר אַז דְרוּם וָעכְט אִים אִין מִיר שְׁטָארְקֶן כְּדֵי אַז אִיךְ וָועל אִים נִיבֶּר

הרופא לכל התחלואיכי · מלך עושה עמי ועם כל העולם אות לשובה בעבוד שמו הגדול שנאמר
מגיד דבריו ליעקב : וכיון שבהיותי פנוי מיצרי איני מתעסק כי אם להודות את שמך אם כן
נרשהו מקרבי הכניעהו השפילהו ואברהו . ואם תאמר יוצרי וגואלי להחזיקי בקרבי לתת לי שכר
מצות בעבורו בהיותי עמו בעל בחירה · טוב לי להודות לפניך המיד בלי קבלת שכר מהיותי
רשע לפניך אפי' רגע כמימרא · ונשמתי אשר בקרבי לובשת קדרות בחושאי לפניך ומיללת
ומקוננת עלי איך השלכתי כהם בלביש המלך שהיא מתחת כסא הכבוד הוצבה · ומי יכול
לסבול לראות בכל עת נשמתי מתאבלת · טוב לי שיצרי חלל בקרבי ולא בעי לא הוא ולא
שכרו שאין טוב לאדם כי אם לעבוד לבוראו לפארו ולרוממו כמלאכים שבמרום :

ואל יעלה בלב החוטא לומר כיון שנשמתי היא מן השמים וגופי מן הארץ הם יליצו בעדי
ביום הדין · וז אינו אם על עצמם אינן יכולים על אחרים לא כ"ש דכתיב כי שמים כעשן
נמלחו והארץ כבגד תבלה אדרבא הם יתבעו ממנו בדין אשר ממאתי חלק מהם · ואדרבה ילמוד
החוטא מהם לתקן דרכיו כי ישא עיניו לשמים ורואה את השמש ואת הירח ואת הכוכבים זכים
וברים עומדים ומשמשים ואין משנים תפקודם ואין להם שכר והוא מחומר קורץ שפל ואפל
מוכן לשכר למעלות רמות ונשאות שצריך לטרוח בכל מאמצי כחו לעבודת בוראו · ואל יאבד
רגע מחייו כיון שזיכהו השם לשכר מה שלא זכו שמים וארץ וכל צבאם הזכים · ואפשר שלזה
כיון המשורר דוד המלך ע"ה בפסוק כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר
כוננת מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ירצה כי אראה שמיך ירח וכוכבים אשר כוננת
זכים ומבריקים באורם ועכ"ז זכו לשכר אז אני אומר מה אדם מלשון מה רב טובך כמה מעלת
האדם מכל צבא המרום במרום וראוי כי תזכור ותפקוד אותו תמיד לתת עיני השגחתך עליו ·
גם ילמוד ארם מן האילנות שטעונים פירות בכל שנה אע"פ שאין להם קבול שכר על זה וכ"ש
הוא שצריך שיוסיף כל שנה ושנה חבילות חבילות של מצוה כי בנפשו הוא עושה לקבל שכר
טוב · ילמוד הרשע מן הזבובים שכשם ששורים על כל דבר נסרח שורים גם על הדבש ולפחות
ראוי לרשע לנהוג כך שכשם שעושה עבירות שיעשה גם כן מצות והוא לא כן עושה כי אם
תמיד הולך מרעה אל רעה ובורח מכל דבר מצוה כבורח מן הארי . גם תראה פחיתות רשע
שהלואי יהיה כשממית שהנה שממית בידיה תתפש במקום האשפות משום ששם מצויין
הזבובים לרוב לריח הסרחונות המושלכים שם וכותנה לתופשם כנודע · ועם כל זה לפעמים
תתפש בהיכלי מלך אע"פ שהוא מקום נקי בהעדר הזבובים · והנה הרשע מצוי תמיד במקומות
המטונפים בבית הזונה ובבתי קרקסאות ד ובמושב לצים ואפילו נבנם בהיכלי המלך הם בתי

ד נהי שמוק וקטם לחם :

זַיִן וָועכטו מִיר נָעמֶן שֶׂכֶר וָאג אוֹךְ דִיר אַז פַּאר מִיר אִיז בָּעסֶר צוּ לוֹזֶן דִיךְ הָמִיד וָועֶן אִיךְ וָאל
אָפִילוּ קַיין שֶׂכֶר נִיט נָעמֶן דָעֶר פַּאר אַיידָעֶר אִיךְ וָאל חִ"ו זַיין אַיין רָגַע פַּאר דִיר אוֹג זִיא הָאבֶּ
וְשָׁמָה טִרוֹגֶרֶט אִיבֶּר דָעם וָואם אִיךְ הָאבֶּ גִזוּנדִיגֶט פַּאר דִיר אוֹג זִיא קָלָאגֶט אוֹיף מִיר וויא הָאבֶּ
אִיךְ זִיא אַיין גִרָעכֶט וָואם זִיא אִיז גִנוּמֶן גָווָארֶן פּוּן אוֹנְטֶער דָעם כִּסֵּא הַכָּבוֹד אוֹג וָועֶר קָען לַיידֶן
דָעם עֶצֶר צוּ וָועֶן אֶלָע צַייט וויִ קַיין נְשָׁמָה קָלָאגֶט · פּוּב עָם אִיז מִיר בָּעסֶר אַז דֶעֶר יצה"ר וָאל
נָוט נָאר צוּ דִינָען זַיין בַּשָׁעפֶר צוּ בַּשׁוּלְדִיגֶן אִים אוֹג צוּ דָעֶר הַיִּבֶּן אִים אַזוֹ וויִ דִי מַלְאָכִים פּוּן הַיכָל ·
וָאל אוֹג דָעֶר זִינדִיגֶער וָאל נִיט טְרַאכְטֶן וויִל מַיין נְשָׁמָה אִיז פּוּן דָעם הֵיכָל אוֹג מַיין גוּף פּוּן
דָעֶר עֶרֶד וָועלֶן דִי הֵיכָל אוֹג עֶרֶד פַּאר מִיר כַּמְלִיךְ זַיין בֵּיי דָעם יוֹם הַדִּין · דָאם אִיז אַיין מָעוֹת
וָאוּרוּם וָועֶן אוֹף זִיךְ אַלֵיין קָעֶנֶן וַיִיא נִיט הָעלְפֶּן אִיז שׁוֹן אַכְּל שֶׁבֶּן אוֹף אַנְדֶערֶע · אַדְרַבָּא זַיִיא וָועֶן
אִים מְקַטְרֵג זַיין וָואם עֶר הָאט זִיךְ מְטַמֵּא גָוָועֶן · ואדרבא אוֹג דָעֶר זִינדִיגֶר גֶהָעֶר זִיךְ פּוּן זַיִיא לָעֶרֶנֶן
פַּאר רָעכְטֶן זַיינֶע מַעֲשִׂים דָעֶן עֶר זָאל וָעֶרֶן דִי זוֹן אִין דִי לְבָנָה אוֹג דִיא שְׁטֶעֶרֶן וָואם דִינֶן נָאט אוֹג
הָאבֶּן קַיין שֶׂכֶר נִיט אוֹג דָעֶר סָעֶנֶטשׁ הָאט יוֹא שֶׂכֶר פַּאר זַיין דִינְסְט גֶהָעֶר עֶר זִיךְ בְּוַדַּאי כְּמְרִיתֵי
זַיין צוּ דִינֶן זַיין בַּשָׁעפֶר אוֹג זָאל נִיט פַּר לִירֶן אַיין רֶגַע פּוּן זַיין לָעבֶּן וויִל נָאט אִים מְזַכֶּה
נָוָתָן מְקַבֵּל זַיין שֵׂכֶר · אוֹךְ זָאל עֶר זִיךְ גְלַייכֶן צוּ בַּייכֶר חֶם אֶלָע יָאר וואקְסְט אוֹף זַיִיא פֵּירוֹת אַזא
נְיהֶער דֶר סָעֶנֶטשׁ סָעֶרֶן אֶלָע יָאר פִּיל מִצוֹת · ילמוד דֶעֶר רָשָׁע גֶהָעֶר זִיךְ לָעֶרֶנֶן פּוּן דִיא קְלִינֶן זַיִיא
רוֹעֶן אוֹף אַיין מִיאוּסִי זָאךְ אוֹךְ אוֹף הָאנִיג צוּם זַיינִינְסְטֶן גֶהָעֶר דֶעֶר רָשָׁע אוֹךְ אַזוֹ טוֹעֶן רָאם
פּוּן וַיִיא עֶר טוּט עֲבֵירוֹת זָאל עֶר אוֹךְ טוֹעֶן מִצוֹת · אוֹג עֶר אַנְטְלוֹקְט פּוּן אֶלָע דֶבֶר מִצוֹת עֶר רָעם

כנסיות ובתי מדרשות . והטעם הוא משום שבית הכנסת ובית המדרש הוא לצדיקים כגן אלהים ולרשעים כבור שאול . גם תחת זאת רגזה ארץ שהרשע יושב ובטל לילה ויום בדברי בטלה ואם יפתח אחר ספר לפניו ללמוד מיד בורח ונעשה להם דברי תורה כמו ויהי נועם לשדים להבריחם . והטעם היא כי מתחלה בחרו להיותם מנודים לעסוק בתורה . כאשר שמעתי מהרב הגדול כמוהר"ר יהודה שאריא"ך משם הרב הגדול כמוהר"ר ר' אברהם אשכנאזי זלה"ה על משנה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף וכו' דצריך להבין מה עלבון התורה איכא הבא . אלא העלבון הוא שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף בלומר מנודה ועכ"ז אינו עוסק בה נמצא שיותר חפץ להיות מנודה ולא לעסוק בתורה היש עלבון לתורה גדול מזה עכ"ל . והנה כיון שמתחלה רצה להיות כל ימיו בנידוי מלעסוק בתורה עכשיו כששומע דברי תורה הם לו כסם המות ובורח כאשר בורח השד מיהי נועם . ועוד נמשיל לך משל סיבת בריחת הרשע כלשמוע דברי תורה משל לאדם שמתו לו בניו ואשתו ואבד כל ממונו והוא בתכלית הדאגה אם יבא אדם בפניו בקול שיר ומזמור יברח משמוע כי ידאג שקול השיר מוסיף דאגה אל דאגתו . כך הרשע נקרא אבל כדכתיב גבי הבעל תשובה ואשלם נחומים לו ולאבליו שהם המלאכים המלוין לאדם שמתאבלים עמו ברשעתו ומה גם שהרשע נפשו עגומה ואבלה תמיד שהיא רואה ויודעת בעונשים המגיעים לה על מעשה הרשע שאע"פ שהוא לא חזי היא חזיה ומתאבלת . ולכן כששומע בקול שירים ושירות יש הוספת דאגה ואבלות לה ובורח . לכן כשהצדיק פותח ברברי תורה המשמחת את הלב כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכמו שאמרו ז"ל שלשה קולות משמחים את הלב קול כפים וקול תורה וכו' מסיר הרשע אזנו משמוע תורה דמוסיף לו קול תורה דאגה על דאגתו ובורח כמדובר :

ודע שהיצר מפתה לרשע שלא יעזוב את חסרונו בשימו בפיו טענה ליום הדין וחי בהם כתיב ואם כן לא יכול להניח למודו מהטיולים והמאכלים ערבים והמשקים המתוקים והשינה עד ארבע שעות ביום פן ימות בהניח הרגילו אשר נרגל בו הרשע ואינו מן הדין לאבד את עצמו בידיו . וטעמו וניסוקו עמו להנצל בזה רוחי בהם כתיב ולא שימות בהם . זו היא טענה בזבת כי יש לו ללמוד מעשיר שהעני שאע"פ שהורגל בתענוגים וטיולים ומאכלים ערבים ובמשקים מתוקים כמוהו ועכשיו שהעני מאכלו פת סובין ושובב על גבי קרקע ואינו מת וחי בעולם . ואפשר שלפעמים עושה אלהים עשיר י"ש שירד מנכסיו להיות מוסר לרשע כמדובר דכיון דירא שמים הוא רוצה לזכותו שישובו רשעים בעבורו ואם לא לדונם עמו להרבות שכרו לעולם הבא על הצער שסבל מעוני ומדלות כשם שדן לרשעים שהלכו אחר יצרם לזנות באומרם לו הרי יוסף :

זמה גם דכמה הרפתקאי ה שעובר על העני ואינו מת . לאוד יקום עני רואה עוללין שאלו לחם פורש אין להם יצא לחוץ לבקש אינו יודע אנה יפנה ואנה ילך מביט ורואה בפני כל עובר ושב אולי יכירו בצערו לתמכו ולסומכו ואין משים על לב כי אין נבואה בעובר . והוא הולך ובא סובב בעיר עד שברכיו כושלות מצום ויצרו צעדי אונו ודעתו על בניו העטופים ברעב אחוזים בבולמוס ו ואשתו העניה בראותה בצרות בניה נשקפה בעד החלון

ח מקריוס ומתוק:ו פוף מוני מחמת לעכון עד שידיו ורגליו קרים פניס ימקים ומוזיו נחלשים עד שכשעת לא יתפרס כו נשמס

טָאג אוג נַאכט דְבָרים בְּטַלים אוג אַז אַייגָר עָפּיגָט אַיין בַּאר צוא לָערָנין פַּאר אים אַנְטְלופְט עָר תַּיבָּה וויא דיא שָׁרים אַנְטְלופָן פַּאר וִיהִי נועַם . תוד נָאךְ אַיין מָשָׁל עָם אִיז גְנַלִיכָן צוא אַיין מֶענְטָש וום זַיין זַייב אוג קִינְדָר זָענין בַּייא אים גְשִׁטָארְבָן אוג עָר אִיז זַייער בַּוָארְגט נוא אַז מָען זָאל קוּמָן פַּאר אים מִיט גְוַאנְג וָועט עָר בְּוַודַאי אַנְטְלופָן אַזוי אוךְ דִי נְשָׁמָה פוּן דָעם רָשָׁע קָלְאגְט תָּמִיד וַייל וויא זָעהְט דִי שְׁמָרָאף וום וָועט אִיר גְרַייכָן אוף אִירָע שְׁלָעכְטָע וָועְרק דָען חָאטְשָׁע דָער רָשָׁע זָעלְבְּסְט זָעהְט גִיט אָבָּר דִי נְשָׁמָה זָעהְט וויא אִיר עוֹנָש דְרוּם אַז דָער צַדִיק לָעריגְט תּוֹרָה וְאם מַאכְט פְרַייגָן דָם הָאָרץ קָען דָער רָשָׁע גִיט הָערָן דְרוּם אַנְטְלופְט עָר פַּאר דִבְרֵי תּוֹרָה . וד זָאלְסְט וִיסָן אַז דָר יצה"ר רָעט אַן דָעם רָשָׁע עָר זָאל גִיט פַּאר לָאזָן זַיינָע מַעשִׂים עָר זָאגְט אים עָם שְׁטַייט יְחַי בָּהֶם) דוא זָאלְסְט לָעבָּן מִיט דִיא תּוֹרָה וּמְצוֹת אָבָּר פוּן סַכָּנוֹת נְפָשׁוֹת וְעָנִין מָעגְסְט עוֹבֵר זַיין אוף אַיין מְצוָה אוג דְרוּם קָענְסְט גִיט אַף לָאזָן דַיין גַוויינוּנג טָאמָר וְועְסְט שְׁטַארְבָן אַז דוּ וָועְסְט דָם גִיט טוָען וַייל דוא בִּיסְט שוֹן אַזוּ גְוואנְגט גְוָואָרָן . אַזוּ רָעט דָר יצה"ר אָן דָעם רָשָׁע . זו היא אַבָּער עָר נְהָעָר זִיךְ אַף לָערָנין פוּן אַיין עוֹשֶׁר וְאם אִיז אָרוּם עָם גְוָואָרָן חָאטְשָׁע עָר אִיז גְוַויינְט גְוָואָרָן מִיט תַּעַנוּגִים פוּן דָעְסְט וָועָן אַז עָר אִיז אָרוּם עָסְט עָ־ גְמַיינָע עָסָן אוג לָעבְט פָּארְט . ומה אוג וִוי פִּיל צָרוֹת עָם אִיז צוּם אָרוּם מַאן אוג

לראות מדוע מתאחר פעמי רגלי בעלה לבא שומעת פסיעות חושבת הנה בא בטח ורואה איש
נושא בר ולחם ומזון עובר הלאה אומרת לא הוא אין רע מזל כמוהו חוזרות אצל בניה ביגון
ואנחה ובאפס תקוה צועקת אוי בני בשומעה קול צעקתם אבי אבי ואין קול ואין עונה ואין קשב·
ואביהם בחוץ מתגולל ברתיחת דמו בקרבו מפני זלעפות רעב ואצל כל פינה יארב חוזר מכאן
ולכאן והנתינות והחובות לאלפים ולרבבות ולבו בל עמו מצרת בניו ואשתו המצפים לו ואינו
יודע אם ימצאם מתעלפים בחיים או מתים וכל היום מוציא נפשו בשוקים וברחובות אולי ימצא
דבר להחיותם ולרפא מכתם והנה לעת ערב והנה בלהה בהיותו בידים רקניות · וכראותו כי
כלתה אליו הרעה מסיר מסוה הבושת מעל פניו ומעיז פניו וכלימה כוסה פניו עד שהם משתנים
לגוונים ככרום ז ומתקרב לחד מן קאמיא בחנות מוכר אוכל נפש ומתחנן לפניו ברוב חמלה
שיפתח לו בצדקה עד ככר לחם וחוזר לביתו בלחם צר ובראגה רבה · וכראותם לו אשתו
ובניו פונים לידיו שחייהם תלויים שם וחוטפים ומורפים הלחם שבידו להשיב נפש ומיד רצים
אל המים למלא כרסם מחסרון הלחם ונפלים כחולים בלי כח עד שהם משתקעים בשינה בחלומות
מבולבלין מאידי החולשה העולה אל ראשם ומצטערים בשינה יותר ממה שנצטערו ביום מחרפת
הרעב · וכה דרכם כל הימים ואביהם בת טות ח ושינה לא עבר בעיניו · בבוקר יקום ומאחר
פעמי יציאתו לצאת מדלתי ביתו החוצה באומרו למה אעמול לריק אתמול ערום יצאתי מן ביתי
וערום שבתי שמה וא"כ למה אוסיף לצאת להרבות כאבי ולהוסיף כלימות והוא נחבא בתוך
ביתו · וכראות אשתו ובניו כי אבדה תקותם ממנו יוצאים לחוץ להלוך ולחפש באשפתות העיר
אולי ימצאו ממותרי קליפת הפירות המושלכים שם והעצמים היבשים לגרר להשיב נפש ואם
אין שם מאומה מתפזרים על פתחי הנדיבים על פת לחם ואמם העניה נושאת על כתפה העולל
והיונק שם על שכמה ויוצאה לבקש אוכל לנפשה כי חשכו עיניה מראות בצרת בניה הקטנים
ובעלה צועק אחריה בצאתה אולי יחנן השם ותמצא מזון גם לי גם לך · ונמצא אב ואם נפרדים
זה מזה כל היום בחוסר כל והבעל מצפה לאשתו מתי תבא והנה באה ואין בידה מאומה ואם
באולי כביר מצאה ידה איזה דבר אכילה אוכלת בצינעה בלבדה לקיים חייך קודמים לחיי חברך
והאיש כראותו כך ישן בראגה ויללה במקום אכילה ובבוקר חוזר ומתחזק לצאת לחוץ על המחיה
והכלכלה· וכיון שאלו קצת קורות העני אין להאשים עליו אם הוא במיעוט דרך ארץ ומעשים
מגונים

ז עוף אחד יש בכרכי סיס ששמו כך וכשסתמס זורחת עליו מתכפכים לכמה גוונין : ח לן בתענית :

עָר שְׁטַאְרְבְּט נִיט · זַיינֶע קִינְדֶר בֶּעטֶן בְּרוֹט אוּנ עָר הָאט זַייא נִיט צוּ גֶעבֶּן · עָר גַייט אַרוֹם זוּכֶען
פַּדְנָסָה וַוייסְט עָר נִיט וַוּיא אַהִין עָר זָאל גַיין אוּנ קַיינֶער קוּקְט זִיךְ נִיט אוּם אוֹף אִים וַוָארוּם וַייא
וַוייסֶן נִיט פוּן זַיין צַעַר אוּנ עָר גַייט אַרוּם בִּיז זַיינֶע פִּיס וָוערֶן גִשְׁוָואלֶען · אוּנ זַיין אָרוּם וַוייב קוּקְט
דוּרְךְ דָעם פֶּענְסְטֶר וַוּיא זִיא דֶער הֶערְט אַמֶענְטְשֶׁן גַייֶען טְרַאכְט זִיא אָט קוּמְט עָר אָן אוּנ טְרָאגְט
שְׁפַייז אוּנ בְּרוֹיט אוּנ אַז דֶער מֶענְטְש גַייט פַאר בַּייא זֶעהֶט זִיא דָס אִיז נִיט אִיר מַאן קֶערְט זִיא
וַוידֶער צוּא אִירֶע קִינְדֶר מִיט טְרוֹעֶרְקַייט אוּנ שְׁרַייֶעט אוֹי מַיינֶע קִינְדֶער אוּנ אַגַאנְצֶן טָאג גַייט עָר
אַרוּם אִין דִיא גַאסֶן טָאמֶר וַוֶעט עָר עֶפִּיס קְרִיגֶן צוּ פַאר דִינֶן אַז עָס וָוערְט נַאכְט קוּמְט עָר אַהַיים
מִיט לַיידִיגֶע הֶענְט עָר טוּט אָפּ דִי בּוּשָׁה אוּנ בֶּעט פוּן לַייט צְדָקָה אוּנ זַיין פָּנִים וָוערְט פִיל פַארְבֶּען
אוּנ גִנֶעהֶנְט צוּם גִוָועלְבֶּל וָוָאס פַאר קוֹפְט עֶסִין וַוארְג אוּנ בֶּעט בָּארְגִין אַיין בְּרוֹט אוּנ קוּמְט צוּרִיק
מִיט דֶעם לֶחֶם צַר זַיין וַוַייב אוּנ קִינְדֶר חַאפֶּן דָס בְּרוֹט צוּא דֶער קְוַויקֶן זַייֶער נְשָׁמָה אוּנ מַחֲמַת
זַייא וָוערֶן נִיט זַאט מִיט דֶעם בְּרוֹט טְרִינְקֶן זַיי זִיךְ אָן מִיט וַואסֶר אוּנ זַיי פַאלֶן וַוי קְרַאנְקֶע אָן כַּח
בִּיז זַייא וָוערֶן שְׁטַארְק אַנְטְשְׁלָאפֶן מִיט צוּ מִישְׁטֶע חֲלוֹמוֹת פוּן קאפּ וַוייטָאג וָוס זַיי הָאבֶּן אוּנ דֶער
פָאטֶר נֶעכְטִיגְט אוּנ תַּעֲנִית אוּנ שְׁלָאפֶן קֶען עָר נִיט · שְׁפָּעטִיגְט זִיךְ צוּ גַיין אִין גַאס עָר טְרַאכְט זִיךְ
וָוארוּם זָאל אִיךְ אוּם זִינְסְט גַייֶען זִיצְט עָר אִין דֶער הַיים אוּנ אַז זַיין וַוייב אוּנ קִינְדֶער זֶעהֶן אַז זַייֶער
הָאפּוּנוּנְג אִיז פַאר לָארֶן גַייֶען זַיי אַרוּם אוֹף דֶער גַאס צוּ זוּכֶן אִין דִי מִיסְטֶן טָאמֶר וָועלִין זַיי גִפִינֶן
שְׁאלֶעכְץ פוּן פֵּירוֹת זַיי זָאלֶן הָאבֶּן מִיט עֶפִּיס צוּ דֶער קְוַויקֶן זַייֶער לַייב אוּנ צוּם סוֹף גַייֶען זַייא
אִין דִי הַייזֶער בְּרוֹט בֶּעטֶן אוּנ זַייֶער אָרְמֶע מוּטֶער טְרָאגְט אוֹף דִי הֶענְט דָאס קְלַיינֶע קִינְד אוּנ גַייט
בֶּעטְלִין · והעלה אוּנ דֶער מַאן שְׁרַייט אִיר נָאךְ טָאמֶר וָועט גַאט זִיךְ דֶער בַּארִיכֶן אוּנ וָועסְט קְרִיגֶן
עֶפִּיס עֶסִין פַאר מִיר אוּנ דֶער מַאן הָאפְט צוּ זַיין וַוייב וָוען וָועט זִיא שׁוֹן קוּמֶן אוּנ זִיא קוּמְט אוּנ בְּרֶענְגְט

אוּם

מגונים כי לבו בל עמו · ודע דרכיו של עני נראים מעוקלים ומגונים ועכ"ז הם ישרים · כיצד
בהיות שאין העשיר מכיר בדוחק העני כי לא נסה אם רואה עני בימי החורף ביום סגריר
ט מרחם עליו וקראו אל ביתו שיאכל וישתה ויחם לבבו · מיד בעלותו באולם רואה לעשיר
יושב כאדון בחדרי משכיתו ומצעות שתחתיו בגדים לבנים מיד יושב רחוק ממנו לבל יתקרב
אצלו לישב בצדו פן יטנף בטיט שברגליו המוצעות בהרות בהרות והעשיר שאינו מכיר בזה
קורא וחוזר וקורא שעלה יעלה וישב בצדו ויסיר גלימתו והעני מפציר שלא לעלות כדי שלא
יתגלה חרפתו · מטינוף רגלו וכסותו · ומיד העשיר חושבו לסרבן ומדות מגונות דאון ותרפים
הפצר ומונע דבריו עמו · וכשמקרבו על שלחנו מאחר לשלוח ידו בקערה ובכומו כי יכלם מגידול
צפורניו כי לא היה בביתו מספרים לקצצו ומסמרטוטי הבלואים אשר סביב בזרועו · ובהיות
נעלם זו מן העשיר חושבו לגאה כי דרך המתגאים לאחר לשלוח יד במאכל שלפניהם ומבזה
אותו בלבו · וכששולח יד במאכלו וממהר לשולחה אל פיו כי לחם לא בא אל פיו כל היום ובראות
העשיר שטורף ואוכל שלא כמותו אמר בלבו אוי למי שהביא עני בביתו · ואינו מבחין כי הוא
קצת שבע מסעודת הצהרים ולכך אוכל בסעודת הלילה בנחת אך העני הרעב לטרף ולאכול
מכריחו כי לא יכול לסבל רעבו וטורחו . אחר שהאכילו בטורח ומשא כי נחם על מה שהביאו
רצה להשכיבו על מטה בסדיני פשתן הדקין וכשלג לבנים · כראות העני שהעשיר הופך ממנו
פניו מיד קם ושוכב על גבי קרקע יען שהטיב עמו להכניסו בביתו ואיך יגמול לו מהרעה למלא
מטתו כנים · וכראות אותו העשיר על גבי קרקע חושבו לשוטה או בעל ערמות כי אין מכיר
במשפחות משפחות הכנים שעליו ושרצה לגמול חסד עם בעליו · עד שגוער בו בהרון אפו
שישכב על המטה אשר הכין לו פן ימות בצינה בתוך ביתו ויעלילו עליו שהרג את הנפש לבוז
את כל אשר לו · עד שמואס העשיר חייו ואומר יאבד יום שקראתיו ולביתו הבאתיו תאלמנה
שפתי הקורא עני בביתו טוב מזה יום מותו וכראות העני כל הנזק שעשה בלילה אח' בבית העשיר
טינף מצעיתיו בטיט שברגליו הפציר שלא לשלוח יד בקערה אכל שלא כהוגן מלא המטה כנים
מה עושה יקום בטרם יכיר איש את רעהו לפתוח פתח החצר ולברוח כדי שלא יתגלה חרפתו
לעיניו לאור הבוקר ובורח משם בלי תת תשואות הן לעשיר ולביתו על החסד שעשה עמו ·
וכשקם העשיר ורואה פתח חצרו פתוח והעני אינו בביתו ציעק מר על העניים שהם משוללים
מדרך ארץ ומלאים מדות מגונות ובאים בביתים לגנוב ולברוח · וכפי האמת אין להאשים את
העני כי הוא מוכרח במעשיו ואע"פ שדרכיו נראים מעוקלים ומגונים עכ"ז הם ישרים כמדובר
דמה שמכריחו העניות לעשות עושה · אך העשיר שאינו יודע תעלומות עניותו חושבו למגונה
גם דע גודל צער העני על קיום מצותיו יתברך · הנה בימי החורף שהימים קצרים וביום ששי
ביום סגריר וקרח וצינה ומנעליו קרועים ואין פרוטה בכיסו להוצאות שבת מה צער יש בנפשו
אין כמוהו בכל צער שבעולם ועכ"ז אינו בועט ויוצא ומתיגע מאד לבקש הוצאות לכבוד שבת

ט יום גשמים שהכל נסגרים בבתיהם :

אִים גָאר נִיט אוּנ דָער מַאן לֵייגְט זִיךְ שְׁלָאפֶן מִיט קְלָאג · אוּנ וַוייל דָאס אִיז נָאר אַטֵייל צָרוֹת פוּן
דָעם אָרוּמַאן הָאט מָען אִים נִיט שׁוּלְדִיג צוּ מַאכֶן אוּב זַיינָע מַעֲשִׂים זָענִין שְׁלָעכְט וַוייל זַיין הַארְץ
אִיז נִיט מִיט אִים · ודע אוּנ וָוען דִיא וָועגִין פוּן דָעם אָרוּמַאן וַוייזִין אוֹס שְׁלָעכְט פוּן דָעסְט וָוענִין זָענִין
זַייא נִיט אַזוֹ שְׁלָעכְט נָאר דָער עוֹשֶׁר וַוייסְט נִיט אִין דָעם דוֹחַק פוּן דָעם אָרוּמַאן אוּנ אַז עָר זָעהְט
דָעם אָרוּמַאן גֵייעָן אוּם וּוִינְטֶר אָדָער אִין אִגָאס רָעגֶן אִיז עָר זִיךְ מְרַחֵם אוּנ רִיפְט אִים אַרַיין וַוי דָער
אָרוּמַאן קוּמְט אַרַיין זָעהְט עָר דָער עוֹשֶׁר זִיצְט אִין שַׁיינָע חֲדָרִים אוּנ אוּנְטֶער אִים אִיז אוֹס גִבָּעט
טַאפִּיצָען זָעצְט עָר זִיךְ פוּן וַוייטֶן דָער עוֹשֶׁר רוּפְט אִים עָר זָאל צוּ גַיין אוּנ זָאל אוֹס טָאן זַיין אַייבָּרְשְׁטָע
קְלַייד אוּנ דָער אָרוּמַאן קָען נִיט אַנְטְפְּלָעקִין זַיין שַׁאנְד וָואס זַיינָע פִּיס אוּנ זַיינָע קְלַיידֶר זָענִין אַיין
גְרָעכְט רָעכִינְט דָער עוֹשֶׁר אַז עָר הָאט שְׁלָעכְטָע מִדּוֹת אוּנ וַוייל שׁוֹן מִיט אִים נִיט רַיידֶן · וכשמקרבו
אוּנ אַז עָר זָעצְט זִיךְ צוּם טִישׁ עָסִין שָׁעכְט עָר זִיךְ וָואס עָר הָאט גְרוֹסָע נָעגִיל וַוייל עָר הָאט נִיט קַיין
מַעסָערִיל אָפּ צוּא שְׁנַיידֶן דִיא נָעגִיל אוּנ עָר עָסְט גִיךְ וַוייל עָר הָאט אַגַאנְצָן טָאג נִיט גְגָעסֶן אוּנ אַז
דָער עוֹשֶׁר זָעהְט אַז עָר חַאפְּט אוּנ עָסְט נִיט מִיט דֶרֶךְ אָרֶץ טְרַאכְט עָר זִיךְ וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואס
בְּרָענְגט אַיין אָרוּמַאן אִין זַיין הוֹז אַרַיין אוּנ עָר פַאר שְׁטַייט נִיט אַז דָער אָרוּמַאן אִיז זַייעָר הוּנְגֶערִיג
אוּנ זָאגְט דִי אָרְמָע לַייט הָאבֶּן קַיין דֶרֶךְ אָרֶץ נִיט אִין זָענִין מִיט שְׁלָעכְטָע מִדּוֹת וַוייל דָר עוֹשֶׁר וַוייסְט
נִיט פוּן זַיין עֲנִיּוֹת רָעכִינְט עָר אִים פַאר אַיין שְׁלָעכְטָן · ואתה אוּנ דוּא רָשָׁע אַז דוּ זָעהסְט דָעם צַעַר

פון

וכן עומד על נפשו על קיום שאר מצות . ואתה הלל רשע בראותך בצער העני ואף אם יהיה עשיר וחזר עליו הגלגל ודחפו לחצר מות בסוג העניות סובל העניות וחי בתוסר כל ואינו מת . ואיך תמות גם אהה בעזבך גם את תענוגי ונותיך וטיולי וזנוך . חזור בך ותאריך ימיך ורבי עינותיך יהפכו לזכיות ונמצא את בלי עמל ושורה כתיבה מלאה ספרים . עליונים ותחתונים ישבחוך כי עזבתי הרגילך על אהבת בוראך וכה יאמרו לך אשרי האיש אשר הלך חשבים ונטה לו הדליק נר מתוך החשך וידע שבילו ויצא לאויר צח ומצוחצח עליון מסנו לא חשך מהטוב הגנוז לצדיקים והעמידו בקהל קדושים . ישים הרשע נגד עיניו להבניע יצרו הרע כמה בתורים ובתולות מתים בחופתם ופעמים מיתות משונות כגון שעולים בסולם ונופל הבית על כלם . גם עינים בנים קטנים מתים מחולאים קשים ומתרגשים כתנועות בעלי נכפה ואב ואם רואים ומעיהם מתתכין ואין יכולין להושיע . ישים נגד עיניו בחורים ובתולות שמגנן השמש ביופים ונופל בהם סמיות עינים ותגרות רגלים ואין רואין עוד שמחה בעולם ובדאגה וגון יתאים מן העולם . גם ישים נגד עינו זקנים מכובדים נופלים בצרה ומבוכה . ישים נגד עיניו חורבן העולם במבול והפלגה וסדום . גם ישים נגד עיניו גזירות דור המדבר . ישים נגד עיניו צרת ישראל ביסי המן . ישים נגד עיניו אנשים אוכלים בשר זרועם . גם ישים נגד עיניו קללות שבמשנה תורה . ישים נגד עיניו כמה אנשים ונשים לא ראו בנים מעולם וכל ימיהם ביגון ואנחה ולבסוף יוצאים מן העולם בלי חמדה וזרים יורשים את יגיעם . ישים נגד עיניו עשירים והב להם המטלאים בתיהם כסף ולבסוף חוזרים על הפתחים בבושת ובקלון . ישים נגד עיניו מוטלים עלי משכב כל ימיהם בחולי קשה צועק בכאב תמיד עד שיוצא נפשו בחבלים . ישים נגד עיניו בני ארם נטבעים בימים ובנהרות מאכל לדגים ומהם נטרפים במרברות מחיות רעות וקבורת חמור נקברים ומהם מתים מנשיכת נחש שרף ועקרב ומהם מלחומי רשף וקטב מרירי . גם ישים נגד עיניו אנשים טועים מדרך הישוב ומשתוממים בחרבות ובמדברות ומושבם עם החיות ואין מכירים עוד בישוב ומתים פניהם אל הקיר . גם ישים נגד עיניו אנשים ונשים יוצאים מדעתם והולכים חשופי שת בשוקים ורחובות שם יושבים ושם ישנים וסביבם כלבים . ישים נגד עיניו הריסת מגדלים ונפילת ארמונים והורבות בתים וחצרים ושרפת עיירות ומדינות וכרכים ושטיפת מים וחירבן איים ועקירות גנות ופרדסים ונטיעות מפירות משובחים ואיבוד אבנים טובות ומרגליות וכסף וזהב לרוב ובגדים חמורים מתבלאים וחוזרים לעפר . וגם ישים נגד עיניו שגם לעתיד שמים כעשן ימלהו

פוּנְדָעם עָנִי אוּן אֶפִּילוּ וְיעָן עָר אִיז פָּרְיָעָר וָיָעָן אַיין עוֹשֶׁר לַיידִיג עָר דָאס אַרוּמְקוּיִם אוּן לָעבְּט פָּאַרְט אוּן וויא זָאגְטוּ רָשָׁע אַז דו וָעסְט אַוועק וָארְפָן דַיין רְגִילוּת וָעסְטוּ שְׁטַארְבָּן . וַוארְף אַוועק דַיינָע שְׁלֶעכְטָע מַעשִׂים וועסְטוּ לאַנג לעבָּן אוּן דַיינָע פִּיל זִינד וָעלָן פָּאר קָערְט וָעלָן צוּא זָכִיות אוּן אַלָע וָעלְטָן דִיךְ לִיבְּן וַוייל דוּא הָאסְט פָּאר לָאוּט דַיין רְגִילוּת פוּן וְעגָן דִי לִיבְּשׁאפְט פוּן גָאט ב"ה אוּן וָעלְטָן דִיר זָאגָן וואוּל דָעם מָענְטָש וָיאס עָר אִיז גָאנְגָן אִין דָעָר פִּינְסְטָר אוּן אִיז אַרוּם גָאנְגָן צוּ אַיין קָלָאר אוּן לוּסְטָר לִיכְט דָאס גוּטס וָאס אִיז בְּהָאלְטָן צוּ דִיא צַדִּיקִים וָעָם פוּן אִים נִיט פָּאר מִיטָן וָעָרְן אוּן כָּעָן וָעָם אִים שְׁטָעלְן אִין דָעם אַיין זָאמְלוּנג פוּן הַיילִיגָע וְיוּדָן . ישים דָעָר רָשָׁע זָאל זִיךְ שְׁטַארְקָן אוּנְטָער מָעניג כַּאטָן זַיין יַצר הָרָע דָעָן וויפִיל בְּחוּרִים אוּן בְּתוּלות זָענָן גְשָׁטָארְבָּן פָּאר זַייעָר תוּפָּה אוּן וויפִיל שְׁטַארְבָּן מִיתות מְשוּנות עָר זָאל בָּאטְרַאכְטָן קְלַייני קִינָדָער שְׁטַארְבָּן אוּן פָּאטָער אוּן מוטָער זָענָן עָם אוּן זַייעָר הָארְץ אִיז פָּאר שְׁנִיטָן פוּן צָרות וויפִיל וָעָרְן בְּלוּנָד אוּן הוּנְקָעדִיג . ישים עָר זָאל בָּטְרַאכְטָן וויא דִי וָעלְט אִיז חָרוּב וָוואָרְן אוּן דוּר וָוואָרְן אוּן דוּר הַמַּבּוּל אוּן הַפְּלָגָה אוּךְ דִי גְזֵירָה פוּן דָעם דוּר הַמִּדְבָּר אוּךְ דִי צָרות וָאס דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבָּן גְהָאט אִין דִיא צַייטָן פוּן הָמָן אוּךְ זָאל עָר טָאן קָענְגִין זַיינָע אוּנְן דִי קְלָלות פוּן מִשְׁנָה תוֹרָה . אוּן אוּךְ וויפִיל מָאנָן אוּן זַייבָּער הָאבָּן קִינְדָער נִיט אוּן פָּרָעמְדָע יִירְשָׁנִין זַייעָר פָּאר מָעניג . אוּךְ וויא פִיל גְרוֹסָע וַעשִׂירִים אוּף דִר עָלְטָר נַיטָן אִין דִי הַיימָעָר בָּעטְלִין מִיט גְרוֹס שָׁאנְד . ישים עָר זָאל בָּטְרַאכְטָן וויא פִיל מָענְטָשָׁן וָעָרְן דָעָר מְרוּנְקִין אוּן דִיא פִּישׁ עָסִין זַייא אוּף . וִי פִיל וָעָרְן פָּאר צוּקְט פוּן חַיות רָעות אוּן קוּמָן נִיט אֲפִילוּ צוּ קְבוּרָה . וִי פִיל מָענְטָשָׁן וָעָרְן מְשוּנָע אוּן נַיטָן נָאקִיט אוּן בָּארוִוים . וִי פִיל הַייזָער וָעָרְן חָרוּב אוּן וִי פִיל שְׁטָעט וָעָרְן פָּאר בְּרָענְט . ישים אוּךְ זָאל עָר דָענְקָן אַוועלְכָע פָּענְשָׁן וָאס קָרָענְקָן פִּיל יָאר אוּן דָעם מָאן וָאס אִין דִי וָעָרְן גִינְדִילְט אוּן נַיטָן אַרוּם אוּף דָעָר

והארץ כבגד תבלה · ישים נגד עיניו בני אדם שמאריכים בחולי כמה שנים וביום שמתרפאים וקמים ממטתם יוצאים לחוץ ונופלים ביד אויב וממיתם במיתות משונות ישים נגד עיניו ספינות טובעות בים וסחורות נאבדות · ישים נגד עיניו נשים מתאוות לבנים ובסוף ימיהן יולדות ומתות בלדתן והנולדים מחזירין להם על המניקות ואין ומתים מבלי חלב · או מתים הולדות מיד ביוצאם לאויר העולם ואמותיהם בדאגה כפולה יותר מקודם עיבורן · ישים נגד עיניו עקרה שתלד בן בזקנותה ומיד בצאתו מרחם אמו יגוע וימות · ישים נגד עיניו יתומים ואלמנות סומך ותומך אין להם ומתים בלי חמלה · גם ישים נגד עיניו אנשים שרבו עליהם החובות ובוחרים מחנק נפשם או נופלים על חרבם או מן הגג וממיתים עצמם · ישים נגד עיניו בני אדם מתים פתאום בעת שמחתם · גם ישים נגד עיניו בנים מתים באבן הנופל ביום הגשם בעת הרעש · ישים נגד עיניו בני אדם נרדפים כל ימי חייהם · גם ישים נגד עיניו קול צווחות ויללות על צרות ומיתות · גם ישים נגד עיניו צרת בני אדם שלא הכירו אב ואם ולא אח ואחות והם יחידים בעולם בלי סמיכה צועקים בצרתם ואין עונה · ישים נגד עיניו איש מצר לאשתו ואשה לבעלה מסבת מחלוקת ואיבה ושנאה · ישים נגד עיניו בני אדם נתפסים בעבירה ומתים מרוב הבושה · גם יתן נגד עיניו רבוי עם הנופלים במלחמות לאלפים ולרבבות והמתים במגפות לאין מספר · ישים נגד עיניו בן יחיד נפרד מאביו ואמו והלך למדינת הים והיה שם שנים הרבה ומקוים אותו בכל יום ומכינים לו כל צרכי חופתו וביום בואו נפל מן הסולם ומת · ישים נגד עיניו בני אדם קוברים כל בניהם ביום אחד . ישים נגד עיניו אנשים החטאים בנפשותם שסופם לביזה וליהרג · ישים נגד עיניו אוננים ואבלים מאב ואם בכניסתם לחופה · ישים נגד עיניו חתן בעת שנתיחד עם כלתו מתה מיד · גם ישים נגד עיניו גירושים ורדיפות שהיו בישראל בזמנים שעברו · ישים נגד עיניו המלחמות והצרות שהיו על ירושלים ללוכדה · ישים נגד עיניו חורבן שני בתי מקדשות · ישים נגד עיניו הריסת ביתר והצדיקים שנהרגו באכזריות גדול כפל כפלים כיוצאי מצרים (כאשר בא במסכת גיטין ובמדרש איכה ובן גוריון) · ישים נגד עיניו משפטי הרשעים שבגיהנם · ישים נגד עיניו בונים היכלות ומכינים סעידות ומתקנים מלבושים ומצעות ואחר תשלום הכנתם מתים ונמצא הכינו לבעלי נשותיהם · ישים נגד עיניו חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג והריגת משיח בן יוסף וצרות ישראל בעת ההיא . ישים נגד עיניו המיתה המהלכת בכל יום בגזרת חטא אדם הראשון והנה בשומו החוטא נגד עיניו המאורעות הרעות והמיתות המשונות והנקימות וחורבות השוממות והנפילות וההריסות והאבודים והעקירות והשפלות והשערוריות והמלחמות והחרבנות והמקריות

גאם פאלן זיי אונ שטארבן פלוצלונג · אוך פיל ווייבר גלוסטין צו קינדער אונ צום סוף פון זייערע יארן גווינן זייא אקינד אונ שטארבן אין קינדבעט אונ דס קינד קומט אן צו איין אאם אונ מחמת דעם שטארבט עס · פיל יתומים אונ אלמנות גייען נעבך ארום אונ קיינר האט זיי ניט אונטר צו לעדנין · אוך זאל ער דענקען פיל מענטשן וואס זענין גרוסע בעלי חובות נעמן זיך דס לעבן · אוך פיל מענטשן ווערן דר שלאגן פון אדונר · אוך דס קלאג איבר צרות אונ מתים אוך די צרות פון אזעליכע וואס האבן ניט גקענט פאטר אונ מוטער ברידר אונ שוועסטער אונ זענין נאר אליין אוף דער וועלט ישים אוך זאל ער זיך פארשטעלין וויא איין מאן פייניגט זיין ווייב אודער איין אשה איר מאן אין קריג אונ פיינד שאפט · ער זאל טאן קעגין זיינע אוגן וויא אמאל ווערט איין בן יחיד צוא שייד פון פאטר אונ מוטר אונ גייט קיין מדינת הים אונ איז דארט פיל יאר אונ זיין פאטער אונ מוטר האפן אלע טאג אז ער וועט קומן אונ גרייטן אים אן דאס בדערפעניש פון זיין הופה אונ אין דעם טאג וואס ער קומט אהיים פאלט ער אונ שטארבט · אוך אזעליכע מענטשן וואס בגראבען אלע זייערע קינדר אין איין טאג ר"ל . גם אוך זאל ער בטראכטן די גזירות וואס דיא ישראל האבען גהאט פאר אלטע צייטן דס מען האט אטייל פון זייא ארום גטריבען פון זייערי מדינות · אוך דיא מלחמות אונ די צרות ווס די לייט פון ירושלים האבן גהאט בשעת אז מען הט ירושלים בצווינגן אוף דעם חורבן פון צווייא בית המקדש אוך די הריגה פון דער שטאט ביתר אונ דיא צדיקים וואס זענין דרינען גיהרגית גיווארן מיט גרוסע אכזריות · ער זאל דענקין די יסורים וואס דיא רשעים ווערן גמשפט אין גיהנם · ער זאל בטראכטן אזעליכע מענטשין וואס בוען פאלאצען אונ גרייטן אן פיל מעביל אונ נאך דעם שטארבן זיי אונ זייא האבן אן גגרייט צוא דיא מאנן וואס זייערי ווייבר וועלן נעמן · ישים ער זאל דענקן אין דעם טאג וואס גייט ארום אלע טאג . והנה אונ נוי אז דער זינדיגער

המשונות אשר תתת כל השמים אז יכנע לבבו הערל מהרעדה ומן הפחד פן יפגע בו אחת מהנה
או קצתם או כלם • ומה גם שבזכור אדם צרות רבות נזדעזע תעשה בשרו חרדים חרדים ולבו
מת בקרבו וספתלק ממנו כל תאוה חומרית ומתאוה באור החיים ומתדבק בהקב"ה ובתורתו
ומקוה בכל יום מקום כבודו בנן עדן • כאשר תראה מיעקב אבינו ע"ה שאע"פ שהיה בחיר
שבאבות וצורתו חקוקה בכסא כבוד עכ"ז בזכרו צרת יוסף היה נבנע ולא היה נבנס עוד שמחה
בלבו ונהג אבלות ימים רבים ולא היה מקבל נחמה אע"פ שהיה מובטח לעולם הבא ראין שמחה
רבה מזו אף שיהיה על האדם כל צרות שבעולם. עם כל זה זכירת הצרה היה מכניע אותו •
ק"ו בן בנו של ק"ו חוטא מלא עונות מעותר לכל משפטי ניהנם ואע"ג דהוא לא חזי מולה חזי
שבודאי בשומו נגד עיניו זכירת צרות המקריות שיכנע וישוב לה' :

פרק י יודע האמת ומבין המחשבות מכיר בדעת הרשע שמתחזק לחטוא באומרו הקב"ה
ותרן • וכבר ארז"ל על האומר הקב"ה ותרן יותרו בני מעהי א אף הנני מביא ראיה
לרשע במופת תוהך איך מחשבתו הבל ודבריו שקר ודבר כזב • אם האמת אתו שהקב"ה
מותר על העבירות שהרשע עושה מה צירך לבחירה ורצון • דלמה ברא יצר הרע שיכעיסהו
הרשע כדי לוותר לו אח"כ • זה דבר קשה לכל מי שיש לו מוח בקדקדו להאמינו • ואם תאמר
עושה הקב"ה לוותר כדי לפרסם חסדו עם החוטא שמוותר לו • אם כן קשה רשע ושוב לו רשע
ורע לו מוכרח לומר דלזה ויתר לכך טוב לו ולזה לא ויתר ולכך רע לו ועול בחקו ית' דלזה
מוותר להראות חסדו עמו ולזה אינו מוותר דלמה אינו מוותר לו כדי שידע ויכיר בחסדו גם הוא
ואין לומר דיש הפרש בין החוטא להבעים לחוטא מצד תוקף יצרו דקצת אנוס הוא ולכן לחוטא

א פירוש מלומר הקב"ה מוותר לעכור על המעשים יופקרו כני מעיו • כלומר גופו לפי שמוכה על הכריות נהמוון :

וָעט טָאן קָעגין זַייַנע אוּן די שָׁלָעכְטָע טְרָעפּוּנג אוּג די מִיתות מְשׁוּנות אוּג דִיא אוּמְגָלִיקן וָם קוּמְט
אוֹף דָער וָעלְט דָעגָאלְט וָעט אוּנְטָר טָענִיג וָערָן זַיין פַאר שְׁטָאפְּט הָאוֶרְץ מַחֲמַת־עֹר וָעט צִיטְרָן
אוּג זִיךְ פָּארְכָטָן טָאמָער וָעט אִים בַּגָענָענין אַיינָם פּוּן דִיא דָאזִינָע צָרות אוּג אַז דָער מָענְטש דָער
כַּאנְט זִיךְ אָן צָרות וָערְט ער דר צִיטָערְט אוּג זַיין הָארְץ וָערְט אוּנְטָער טָענִיג אוּג אַלָע תַּאוות וָערָן
פּוּן אִים אָפּ נְטָאן אוּג עֹר גְלוּסְט אִין דָעם לִיכְט פּוּן לָעבָן אוּג בְּאהָעפְּט זִיךְ אִין נָאט ב"ה אוּג אִין
זַיין תּוֹרה אוּג הָאפְּט אַיין גְּעָרְלִיכְט אָרְט אִין נַן־עֹרָן • כאשר אָז וִוי דוּא קָענְסְט עֹרָן פּוּן יַעֲקב וָאס
עֹר אִיז גְוָוען דָר בָּעסְטָר פּוּן דִיא אָבות אָז עֹר הָאט גְּדָעגָקְט דִיא צָרָה פּוּן יוֹסף אִיז קַיין שְׁכָרָה נִישְׁט
אַרַיין גְנַאנְגָן אִין זַיין הָארְץ אוּג הָאט נִיט מְקַבֵּל גָוועזָן קִין טְרַייסְטוּנג הָאטְשָׁע עֹר אִיז דָאךְ פָּאר וִיכְרִט
גְוָוען אָז עֹר וָעט הָאבָּן עוֹלָם הַבָּא פּוּן דֶעסְט וָעגִין דָאס וָאס עֹר הָאט גְּדָעגָקְט אִין דָר צָרָה פּוּן יוֹסף
דָט אִים טְרוֹעָרְדִיג גִימַאכְט • ק"ו אִיז שוֹן אַיין כָּל שֶׁכָּן דָר זִינְדִינָר וָאס אִיז פּוּל מִיט עֲבירות וָאס עֹר
אִיז אָן גְּבָּרַייט צוּ יסורים פּוּן נַיהִנָּם אוּג אָז עֹר וָעט גְּדָעגָקְן דִיא צָרות וָם טָרָעפָן זִיךְ אוֹף דָער וָעלְט
וָעט עֹר בְּחִדְאי אוּנְטָר טָענִיג וָערָן אוּג וָעט תְּשׁוּבָה טוּן צוּ נָאט :

פרק י יודע האמת נאט וָאס וַייכְט דָעם אֶמֶת אוּג פַּאר שְׁמַייט דִיא מַחֲשָׁבות דָער דָעגָקָט אִין
דָער דָעה פּוּן דָעם רָשָׁע אָז עֹר שְׁטָארְקְט זִיךְ צוּ זִינְדִינָן דָער מִיט וָם עֹר נָאט נָאט
ב"ה טוט שַׁייְנָקען דָעם מָענְטש וָאס עֹר זִינְדִינָט • אָבָּער אוּנְזֶרע חֲכָמִים זל הָאבָּן שׁוֹין נִיזָאגְט
דָער וָאס נָאט נָאט ב"ה אִיז אַיין (תֹּתָרן) זָאל זַיין גוּף הָפָּכָר וָערִין וַייל עֹר לָעבְּט לַייט צוּא
זִינְדִינָן • אך נָאר אִיךְ וָעל בְּרַייגָען אַיין רַאיָה צום רָשָׁע מִיט אַרַעבְּטִין בָּעוַייז וִיא זַיין מַחֲשָׁבה
אִיז נָארִיש אוּג זַיינָע רַייד זָענָן פָּאלְש • וָוארום אוֹיב דָער אֶמֶת אִיז מִיט אִים אַז נָאט ב"ה שַׁייְנָקְט
דָעם רָשָׁע אַלָע זַייני עֲבירות לְמַאי הָאט נָאט ב"ה בְּרַארְפְּט הַייסִין דָעם מָענְטש זִיךְ אוּים דָער
וַיילִן אִין וָאס פָּאר אַוועג עֹר זָאל נִיין אַפָּער וָען עֹר וָעט אָפּילו נִיין אִין דָעם שְׁלָעכְטִין וָעג
וָעט עֹר דָאךְ אוֹיךְ אִים נִיט שְׁטָראפִין • ואם אוג אויב וָעכְט וָעלִין זָאגִין נָאט טוט עָם קְרִי
כְּפָרָם זַיין חֶסֶד וָאם עֹר טוט מִיט דָעם זִינְדִינָער אִיז דָאךְ קָשָׁה פָּאר וָאם אִז דָא אַיין רָשָׁע
וָאם אִז אִים גוט אוג אַיין רָשָׁע וָאם אִז אִים שְׁלָעכְט טוּ טָען זָאגִין אַז דָעם רָשָׁע הָאט עֹר
וַיילִיגְט אוג דָעם אַנְדָרין רָשָׁע הָאט עֹר נִיט נִישְׁייְנָקְט אִיז דָען חֲלִילָה דָא בַּייא הַשׁ"ת אַיין עַוְלָה
הָאט עֹר נִיזָאלְט דָעם אַנְדָרין רָשָׁע אוֹיךְ שַׁייְנָקען וַיינָע זִינְד • ואין אוג אויך קען נִיט זָאגִין אַז

להבעים אינו מוותר ולחוטא מצד תוקף יצרו מוותר · זה אינו דהא קא חזינן רשע גמור חוטא להבעים וטוב לו · אם כן אין מקום להבדיל בין רשע לרשע והדרא קושיא לדוכתן למה מוותר לזה ולא לזה · אם כן מוכרח שאין הקב"ה מוותר ורשע וטוב לו ורשע ודע לו טעם אחר יש להם · רשע וטוב לו רשע שאינו גמור וכו' כמסקנת הגמרא בברכות · ועוד אם אמת שהקב"ה מוותר כדברי הרשע נמצא על מנן ב נברא גיהנם כבר מוותר על העבירות וא"כ רשעים אינן וגיהנם למה · ועוד אם אמת כדברי הרשע הרי התורה ונביאים וכתובים ותלמוד ומדרשים מעידין ומספרים פה אחר המקומות שהבעיתו הרשעים להקב"ה וכעס עליהם והעניש · דמה לו לכעוס ולהעניש דהיה לו לוותר · א"כ מוכרח שאינו מוותר · עוד ראיה אם הקב"ה ותרן מה להם לצדיקים לצער עצמם להתגרות עם יצרם שלא לחטוא שהיה להם לעשות מה שלבם חפץ והקב"ה מוותר להם לא תהיה כהנת כפונדקית לרשע שאין לו מצוה מוותר לצדיק לא כ"ש · ועוד מצאנו אברבא דהפך שהקב"ה מדקדק עם הצדיק כחוט השערה ולמה · א"כ מוכרח אתה לומר רשע להודות בעל כרחך שאין הקב"ה מוותר אלא כאריך אפו לתת זמן לרשע אולי ישוב ויכין שרואה שאינו שב נובים ממנו כל עברות שעשה · אך ביזה מוותר דוקא שלא לחשוב לארם עד שלש עבירות כדכתיב על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וכשחוטא והולך משלש ואילך חוזר וכולל גם השלשה בכלל עונותיו · כמ"ש הרמב"ם ז"ל · וטעמו של דבר נראה דכתיב דוד הקטן דלמה מוותר הקב"ה עד שלשה וכו' אלא דיש לפני השכינה שלשה מהנות של מלאכים וכל מחנה מעכב עון אחד שלא יעבור לפני השכינה · אך כשחוטא עון רביעי עובר בתוך השלשה מחנות יעומד לפני השכינה ולזה ועל ארבעה לא אשיבנו ע"כ · ובזה ניחא כשחוטא מרביעי ואילך שכולל גם השלשה כמדובר · דכיון דמעיז הרשע פניו לחטוא חטא רביעי אף שיעמוד לפני השכינה גילה דעתו שגם השלשה שהטא לא היה בעבור שיש מעכבים אותם כחוץ שלא יבנסו בפני השכינה שהרי חטא רביעי אע"פ שנכנם לכן בדין הוא לשלם לו גם על השלשה · עוד נראה טעם למה ועל ארבעה לא אשיבנו וכו' מעין טעמו של דוד הקטן · כי הנה באדם יש שלשה מחיצות סביב חלל הגוף ששם הלב משכן הנשמה מחיצה אחת עוד שניה בשר · שלישי עצמות עם גידים וכו' · וא"כ כל חטא מטמא מחיצה אחת · אבל כשהחוטא חטא רביעי נכנם ומטמא החלל שנוגע לנשמה ולכן ועל ארבעה לא אשיבנו כי כבר נטמא כל הגוף מבית ומחוץ · ומזה הטעם עצמו מעון רביעי ואילך כולל עמהם גם השלשה להעניש עליהם דכיון דטומאה מבפנים בעון רביעי טומאה זו שבפנים בוקעת ועולה בתוך העצמות והבשר והעור ומטמאין עוד ונמצא הכל צריך ליבון וסירוק · משא"כ אם לא היה חוטא עון רביעי הנכנם לחלל ומטמא שרוב הקדושה שבהלל היה חזקה כל כך שהיה יכול לדחות טומאת המחיצות לחוץ · לא כן עתה בנטמא החלל כמדובר ודו"ק :

ב כתנכ :

עָם אִיז דָא אַיין חֻלּוּק צְווישֶׁן אַזעלכֶּין וואם זִינדִיגְט צוא דָער צָעדָנקְט וואס שִׁיינְקְט נָאט נִיט אוּן אַזעלכִין וואם זִינדִיגְט מַתָּמָה זַיין יֵצֶר הָרָע רָעט אִים אֵן דָר אִיז אַפִּיקֶל גְלַייךְ וויא אַיין אוֹנֶם דָעם שַׁיינְקְט נָאט יוא דָאם אִיז נִיט בַּיין תְּשׁוּבָה וָארוּם טִיר זָעהֶן דָאךְ אַז אַגְרוֹסָער רָשָׁע וואם זִינדִיגְט צוא דָער צָערְנֶן גָאט אוּן עָם אִיז אִים פָּארְט גוט דָרוּם מוּז גִידרוּנְגֶן זַיין אַז נָאט ב"ה שַׁיינְקְט נִיט · אוּן פַּאר וואם צוא אַיין רָשָׁע אִיז גוט אוּן צוא אַנְגֶנֶדֶן רָשָׁע אִיז שְׁלֶעכְט דְרוּף וָאט דָיא נְמָרָא אַין בְּרָכוֹת אַטַעם · ועוד אוּן אוֹיךְ אוֹיב עָם אִיז אֱמֶת אַז נָאט ב"ה אִיז מְוַוהֵר אִיז דָאךְ אִים זוֹכְט בַּשַׁאפֶן גֶיוָוארֶין דָר גֵיהִנָּם · אוּן דָיא תּוֹרָה אוּן נְבִיאִים אוּן כְּתוּבִים אוּן גְמָרוֹת אוּן קְדָרְשִׁים דָער צַיילֶן דִיא עֶרְמֶער וָאם דִיא רְשָׁעִים הָאבֶּין דָער צָערְנְט נָאט ב"ה אוּן נָאט ב"ה זָאם דִיא גִישְׁמֶרַאפְט · אוֹיךְ גִיפִינְגֶן טִיר אַז נָאט ב"ה אִיז מְרַקְדֵק אֲפִילוּ טִיט דָעם צַדִּיק אֲפִילוּ נָאר אוֹיךְ קְלֵיינְע עֲבֵירוֹת · א"כ דָרוּם מוּזְטוּ רָשָׁע מוֹדֶה זַיין אַז נָאט ב"ה שַׁיינְקְט נִיט נָאר עֶר וָאלְט צוּ נָעבֶּין צַייט דָעם רָשָׁע טָאמֶר וָעט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן אוּן אַזֶר טוּט נִיט קַיין תְּשׁוּבָה שְׁמֶרַאפְט עֶר אִים פַּר אַלֶי עֲבֵירוֹת וָאם עֶר הָאט גִיטָאן נָאר דָער טִיט אִיז עֶר מְוַוהֵר דָאם עֶר דָעְבִינְקְט נִיט דִיא עֶרְשְׁטֶע דְרַייא עֲבֵירוֹת אוּן אַז עֶר זִינדִיגְט מָער פּוּן דְרַייא עֲבֵירוֹת וְעֶרֶן דִיא דְרַייא עֲבֵירוֹת אוֹיךְ גִירֶעכְּינְט צְווישֶׁן דִיא עֲבֵירוֹת אַזוֹ וויא דָער רמב"ם שְׁרַייבְט : וטעמו אוּן דָער טַעם אִיז וַייל פַּאר דָער שְׁכִינָה אִיז דְרַייא כִּתָּנוֹת פּוּן מַלְאָכִים אוּן אִיטְלִיכְע כִּתָּנָה הָאלְט אַיין עֲבֵירָה דִיא זָאל נִיט קוּמֶן פַּאר דָער שְׁכִינָה נָאר אַז עֶר טוּט דִיא פְּעֶרְדֶע עֲבֵירָה גַיִיט וִיא אִיבֶּר צְווישֶׁן דִיא דְרַייא מְחָנוֹת אוּן שְׁטֶעלְט זִיךְ פַּאר דָער שְׁכִינָה דָרוּם דָעכִינְט מָען אִים שׁוֹן דִיא עֲבֵירָה אוּן יָעֶנֶע

הכלל העולה שהיצר מבקש לרשע כמה צדדי היתר כדי להחטיאו · ואדר שמחזיקו לחטוא
מביאו לחטוא להכעים דכיון שמרגילו עד שנשתרש בעבירות אינו יכול לפרוש וחוטא
אפי' בזדין דקשה לו כמות להניח הרגילו · ואלה הצדדי היתר שמורה לו · מיום שנולד עד
י"ג שנים אומר לו עשה מה שלבך חפץ שאינך חייב לא בב"ד של מעלה ולא בב"ד של מטה
מי"ג ועד עשרי' שמענישים אותו דווקא ב"ד של מטה אומר לו כיון דכפי האמת אינך חייב לפני
המקום שהרי אינו מעניש כי אם מעשרים שנה ואילך א"כ טעום מכל עבירה ואחר תפרוש
מלחטוא · וכשעובר מעשרים שמענישים אותו בב"ד של מעלה אומר לו עשה כל הבא לידך
לעשות ואח"כ חזור בתשובה כדי שתהיה חביב לפני המקום יותר כיון שיש מצוה יתירה עליך
מהצדיקים גמורים והיא מצות התשובה ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים
יכולים לעמוד ועוד שתמצא בידך חבילות של מצות מהחטאים שמתהפכים לזכיות כאמרם רז"ל
וא"ת אפשר יתפשו לך בב"ד של מטה בעבירה · זה אינו דכיון שכוונתך להטוא כדי לקיים
מצות התשובה הקב"ה מסייעך להעלימך מבית רין כדי שיצא כוונתך הטובה לפועל כי חפץ
הוא בתשובת השבים אליו · ואחר שמחטיאו בעוברו מעשרים שנה ואילך בטענת התשובה
ורוצה לשוב בתשובה אומר לו אם עצתי תקח טוב שתאריך זמן בעבירות כדי שתשתרש בהן
ואז תשוב דקשה הדבר לשוב ותקבל שכר הרבה כי לפום צערא אגרא · ואחר שמשרישו בחטאים
ומטביעו בבור טיט העונות והפשעים אם רוצה לשוב אומר לו מה לך ולצרה לשוב עכשיו כיון
שהקב"ה מקבל שבים עד דכרוכה של מות · וכיצד עושה לו כשרוצה לשוב סמוך למיתתו
מקשה את ערפו שלא ישוב וכיון שהוא בתכלית החולשה אינו יכול לעמוד כנגדו ומת בלי
תשובה וכארז"ל רשעים אפילו בשעת מיתה מקשין את ערפם · והסיבה זו כמדובר וכיון שממיתו
ומרוב תשובה הולך לפניו הוא שטן הוא יצה"ר ועושה לו מיני הכעסות ונקימות ומראה לו חשך
לא אור ומראה לו דמיונות מכוערות וצורות מגונות ומרוב הפחדוהאימה רוצה להסתיר פניו שלא
לראותם

דרייא אויך · הכלל דער כלל דר פון איז דאס דער יצר הרע זוכט צו דעם מענטש פיל צדדים פון
התר אים צוא מאכין זינדיגין אונ דער נאך ברייינגט ער אים צוא זינדיגין להכעים ווייל ער גיוויינט
אים אין דיא עבירות ביז ער ווערט אין זייא איין גיווארצילט קען ער זיך שוין ניט אפ שיידין פון
זייא אונ זינדיגט אפילו במזיד מחמת עם איז אים שוין שווער אוועק צוא לאזין זיין גיוויינונג ·
ואלה אונ דאס זענין דיא צדדים פון התר וואס דער יצר הרע ווייזט · ביז דרייצעהן יאר זאגט ער צו
אים טוא וואס דיין הארץ בגערט ווארום ביז דרייצעהן יאר שטראפט מען ניט בייא דעם בית דין
של מטה אונ ניט בייא דעם בית דין של מעלה · ביז צוואנציג יאר זאגט ער צו אים דאס בית
דין של מעלה שטראפט ניט נאר פון צוואנציג יאר אונ ווייטער דרום טוא דער ווייל אלי עבירות
אונ אז ער ווערט אלט צוואנציג יאר זאגט ער צוא אים טוא וואס דיר קומט אין דיא הענט אריין
אונ דער נאך וועסטו תשובה טאן כדי דוא זאלסט זיין גיליבט פאר גאט ב"ה ווייל אוף דעם ארט
זויא דיא בעלי תשובה שטייען קענין דיא רעכטע צדיקים ניט שטיין אונ נאך אז דוא וועסט
תשובה טאן וועט פון דיא עבירות ווערין מצות וועסטו דאך האבין פיל מצות · ואם אונ אוב דוא
האסט מורא טאמר וועט מען דיך חאפין בייא דער עבירה דער פאר בדארפסטו קיין מורא ניט
האבין ווייל דיין כוונה איז דאך מקיים צו זיין די מצוה פון תשובה וועט גאט דיר בוודאי העלפן צוא
פאר הוילן דיך כדי דיין גוטע כוונה זאל מקוים ווערין ווארום ער האט ליב דיא וום טויין תשובה ·
דער נאך אז ער וויל תשובה טאן זאגט דער יצר הרע צו אים אויב דו ווילסט נעמין מיין עצה איז
בעסיר דוא זאלסט פיל צייט טאן די עבירות אונ שפעטער וועסטו תשובה טאן וועסטו מער שכר
נעמין אונ נאך דעם אז ער ווארצילט אים שוין איין אין די זינד אז ער וויל תשובה טאן זאגט
ער אים וואס טויג דיר אצונד דיא צרה תשובה טאן גאט ב"ה איז דאך מקבל דיא תשובה וואס
איינער טוט פאר זיין טויט דרום וועסטו פאר דיין טויט תשובה טאן · כשרוצה אונ אז ער וויל פר
זיין טויט תשובה טאן מאכט ער הארט זיין אקין אונ לאזט אים קיין תשובה ניט טאן אונ ווייל דר
מענטש איז דענמאלט שלאף קען ער ניט בשטיין קעגין אים אונ שטארבט אן תשובה אונ דעמאלט
נייט דער שטן פאר אים אונ ווייזט אים פינסטרקייט אונ ניט קיין ליכטיקייט אונ זיין יצר הרע רופט
טויט פאר אים אזוי ווערט גיטאן צו אזעלכין וואס האט צוא גיהערט צוא זיין יצר הרע אונ האט ניט

לראותם ואינו יכול ומכריז יצרו לפניו ואומר ככה יעשה לאיש אשר שמע בקול יצרו ולא עשה רצון יוצרו · עד שמוסרו ביד ממונים המשחיתים העומדים על הנקמה שיעשו לו כמשפטו ודע שהחוטאים מתחלקים לב׳ כתות לעשות רצון יוצרם וכולם סתירתו בצדו · יש כת אחת חומאים באומרם הקב״ה ותרן · והסתירה מבוארת כמו שהזכרתי לעיל · כת שניה משימים ברעתם לומר כמה דוחק וצער יש לנו ויכפרו על מה שאנו חוטאים ובוטחים על זה ומרבים לחטוא והסתירה לזה שהקב״ה מרבה בצערם כדי שימנעו מלחטוא ונמצא במה שרוצה למנעם מלחטוא חומאים לפניו ומכבידים עושם עם זה · כת שלישית אומרת אין הקב״ה חפץ במות המת וכין שכן אע״פ שאנו מרבים לחטוא יסין לידינו מצוה רבה מאד שקולה לבטל כל עבידות שעשינו · והסתירה לזה דוקא בבא למהר מסייעין אותו · כת רביעית מחזקת לחטוא באומרה כמה רבבות של חומאים היו בעולם ויש בהוה ומה שהיה מאלו יהיה ממנו ובזה מתחזקים לחטוא והסתירה לזה מי שיש לו בקרקדו מוח אומר כין שפלוני עשה נקמות בעצמו גם אני עושה בעצמי · כת חמישית חומאים באומרם כין שרוב העולם חוטאים היאוכן שהקב״ה יאבד כל הברואים אלו אשר פעלו ידיו אלא מוכרח שירחם ברחמיו לפרסם כי רחום הוא · והסתירה לזאת הכת דוד המבול יוכיח שכלם היו רשעים והחריב העולם בעבורם · כת ששית חוטאת באומרם אחמא ואשוב כי רוצה בתשובה הוא · והסתירה לזה מבוארת מדר״ל האומר אחמא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה · כת שביעית בוטחים לחטוא באומרם אנו מולידין בנים ואנו מורחים שיעסקו בתורה ויהיו צדיקים וברא מזכא אבא ויצילנו מדינה של גיהנם · והסתירה לזה שאפשר שלא יולידו ואם יולידו אפשר יהיו רשעים כמותם ואם יהיו צדיקים אי אפשר להנצל מעתש כין שעל כל פני׳ חטאו ג כת שמינית בוטחים לחטוא בראותם עצמם משורש היחס אבותיהם כלם

ג כלומר מפני שכמו ע״ז לחטוא וע״כ היו מוסיל לו כמו שאמר לחטוא ואשוב שאין מספיקין בידו לעשות תשובה וכמו שפירש במתכוך כפ״ל נפי שאשם בחשובה שורש במתים ממילא בחשובה הוא קטיגור אלא לף כאן בחטוא על פמן שבניו יסיו לדיקים לפיכך לימו מוסיל לו :

ניטאן דעם ווילן פון זיין בשעפר ביז דער ערע יצר הרע ענטפערט אים איבר צו דיא מסוגים דיא פשחיתים זייא זאלן אים מאן אזו ווייא זיין משפט איז · ודע זאקפט וויסן אז דיא זינדיגער ועדין נמשילט אין צוואנציג פיתות כדי צוא טוען דעם ווילן פון זייער יצה״ר אוג צוא איטליכער פיתה ועל איה שרייבן ווייא אייער האט אמעות · איין פיתה זינדנט זייל זייא זאגן נאט ב״ה איז איין ותרן אוג זייער טעות האב איה שוין פריער גישריבן · דיא אנדרי פיתה טראכטן מיר האבן פיל רוחק אוג צער ועט דאס פאר נעבן דעם ואם מיר זינדגן אוג דרוף פר זעכרן זייא זיה · אבר זייא האבן איין טעות וואורום נאט ב״ה שיקט זייא צו צער כדי זיי זאלן פר מיידן פון צו זינדגן אוג מיט דעם ואם נאט ווייל זייא פאר מיידן פון צו זינדגין דער מיט זינדגין זייא מאכין זיי זייער ענש נאך שוועריר · כיתה שלישית די דריטה פיתה זאגט נאט ב״ה וויל ניט דער רשע זאל שמארבין אין זיין רשעות דרום ועט ער אוגו צו שיקין אגרוסע מצוה ום זיא זאל מבטל זיין אלי עבירות ום מיר האבן ניטאן · אבער זייא האבין אמעות דען דנקא דער ואם ווייל תשובה טוען דעם העלפט טען פון דעם היכל אבר ניט צו זייא · כיתה רביעית דיא פירדע פיתה זאגין קיל טוזינט רשעים איז דא אוף דער ועלט ווייא עם ועט זיין מיט זייא אלע ועט מיט אונז אוך זיין · אבר זייא האבן אמעות וואורום דער ואם האט נאר שכל ועט ער דען זאגין ווייל דער האט זיך פאר אומגלוקט דרום ועל איה דאס טוען · כיתה חמישית דיא פימטי פיתה זאגין דאס רוב פון דער ועלט זענין זינדגיר נוא איז דען צוא גלייבן אז נאט ב״ה ועט מאכין פאר לירען אלי בשעפנישט ער ועט זיך מוין מרחם זיין מוחל זיין זייא קדי ער זאל מפרסם זיין אז ער איז איין דער בארמיגער · זייא קען טען אף וענדרין פון דעם דור המבול ואם אלי זענין גיוועז רשעים אוג נאט האט חריב גימאכט די ועלט איבר זייא · כיתה ששית דיא זעקסטי פיתה זאגין מיר ועלין זינדגין אוג ועלין תשובה טון · אוג זייער טעות איז בשייד אין דער גמרא דער ואם זאגט איך ועל זינדגין אוג טאן תשובה איז ער ניט וועה תשובה צו טון · כיתה שביעית דיא זיבטי פיתה זאגין מיר ועלן זינדגין אוג טאן תשובה קינדר ועלן מיר זעהן זייא זאלין עוסק בתורה זיין אוג זאלין זיין צדיקים אוג אייין זון קען דאס מזכה זיין איין קאמף דרום ועלין זייא אונז מציל זיין פון דעם גיהנם · אוג דער אנטוארט איז דרוף · אין מיגליך אז זייא זאלין נאר ניט האבין קיין קינדער אוג אפשר אוג ועלין זייא זיין אזעלכי רשעים וויא זייער קאמף

היו הסידים כלם קדושים כלם טהורים כלם מוסרים עצמם על קדושת שמו יתברך ואומרים לבבודם הקב"ה מצילנו מניהנם כי אין כבודם היותם הם בגן עדן ובניהם וקרוביהם בניהנם · והסתירה לזו מבוארת מדרז"ל אין אברהם מציל את ישמעאל ואין יצחק מציל את עשו וכו' אע"פ שאין צדיקים כמותם ואביהם היו כ"ש וק"ו קרוב לקרוב· ואדרבא הבא משורש צדיקים עונשו כפול כיון שהיה לו ממי ללמוד ולא למד · כת ט' חוטאים שבוטחים בעצמם שהם צדיקים מלאים מצות בחושבם שקיום חייהם מצוה ומה שמתעסקים כל היום בסחורתם מצוה ומה שאין מבים ומקללים לשום אדם מצוה ומה שבאים לביתם ומתחברים עם השכנים להרבות ספורים באהבה ואחוה מצוה ומה שישן וקם לאור הבקר לעבודתו מצוה · וע"כ אומרים אם אנו חוטאים יתבטלו העבירות ברוב הזכיות · והסתירה לזו מבוארת שאין מצות אלא תרי"ג הם האמורים בתורה ועסק התורה · ואף המקיימם אם חוטאים אין הקב"ה מנכה זו בזו דוקא שאינו לוקח שוחד שהוכיר הכתוב · כת עשירית חוטאת באומרת מי רואני עבים סתר לו ולא יראה חוג שמים יתהלך · והסתירה לזו כי מלא כל הארץ כבודו וראיה מדור המבול דסברו סברא זו והרבו לחטוא שאמרו לאל סור ממנו וכו' עבים סתר לו ונאבדו מן העולם והראה לכל באי עולם כי עיניו על כל דרכי איש . כת י"א מתחזקת לחטוא אפשר שיבא משיח ביומי והקב"ת מחחל לדורו של משיח בעבורו כראיתא בילקוט ישעיה ואני ניצול מכל עונש · והכתירה אפשר שלא יבא ביומו ואם יבא איקלו שכר אע"פ שנמחל למי שקיים המצות בגלותו דאין קיקלשכרו ולמעלתו וכמה ביוש יקבל או בנפשו· כת י"ב כת רמאות חוטא ועושה תשובה על חטא ראשון ואומרת כבר נמחל עון זה ואינו א"כ אני חוטא חטא אחר ואני חוזר בי וכיון שנסתלק חוזר אני לחטוא ולשוב באופן שאני עושה כן למעום מכל חטא וביום מותי אין עון בידי · והסתירה לזו

אוג וְעָן זַייא וָעלין אָפִילוּ זַיין צַדִּיקִים וְעלין זַייא דַיא פָּעטִיר נִיט קָענין מַציל זַיין פּון דָעם עוֹנָש וַייל זַייא הָאבין זִיך אויף דָעם סוּמָךְ גִיוָוענן · כיתה שמינית דַיא אַכְטִי כִּיתָה מְרַאכְטְ זִיך זַיעֲרִי צוג שמים יתהלך · והסתירה לזו כי מלא כל הארץ כבודו וראיה מדור המבול דסברו סברא זו והרבו לחטוא שאמרו לאל סור ממנו וכו' עבים סתר לו ונאבדו מן העולם והראה לכל באי עולם כי עיניו על כל דרכי איש . כת י"א מתחזקת לחטוא אפשר שיבא משיח ביומי והקב"ת מחחל לדורו של משיח בעבורו כראיתא בילקוט ישעיה ואני ניצול מכל עונש · והכתירה אפשר שלא יבא ביומו ואם יבא איקלו שכר אע"פ שנמחל למי שקיים המצות בגלותו דאין קיקלשכרו ולמעלתו וכמה ביוש יקבל או בנפשו· כת י"ב כת רמאות חוטא ועושה תשובה על חטא ראשון ואומרת כבר נמחל עון זה ואינו א"כ אני חוטא חטא אחר ואני חוזר בי וכיון שנסתלק חוזר אני לחטוא ולשוב באופן שאני עושה כן למעום מכל חטא וביום מותי אין עון בידי · והסתירה לזו

אוג וְעָן זַייא וָעלין אָפִילוּ זַיין צַדִּיקִים וְעלין זַייא דַיא פָּעטִיר נִיט קָענין מַציל זַיין פּון דָעם עוֹנָש וַייל זַייא הָאבין זִיך אויף דָעם סוּמָךְ גִיוָוענן · כיתה שמינית דַיא אַכְטִי כִּיתָה מְרַאכְטְ זִיך נָפֶשׁ גִיוָוענן אויף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם עָלְמָרין וָענין גִיוָוענן גְרוֹסִי חֲסִידִים אוג הַיילִיגִי אוג הָאבֶּן זִיך מוֹסֵר נָפֶשׁ גִיוָוענן אויף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם עָלְמָרין וָענין גִיוָוענן גְרוֹסִי חֲסִידִים אוג הַיילִיגִי אוג הָאבֶּן זִיך מוֹסֵר נָפֶשׁ גִיוָוענן אויף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם אוג מַחֲמַת דָעם זְכוּת פּון אוּנְזֶרָע עָלְטֶרין וָעט נָאט ב"ה אוּנְז מַציל זַיין פּון דָעם גֵיהִנֹּם · אָבֶּר וַיְיעָר אוג מַחֲמַת דָעם זְכוּת פּון אוּנְזֶרָע עָלְטֶרין וָעט נָאט ב"ה אוּנְז מַציל זַיין פּון דָעם גֵיהִנֹּם · אָבֶּר וַיְיעָר טָעוֹת אִיז בְּשׁוּיידּ אִין דַיא רַייד פּון אוּנְזֶערִי חֲכָמִים ז"ל דָאס אַבְרָהָם הָאט נִיט נִיקְענְט מַציל זַיין צוּ יִשְׂמָעֵאל אוג יִצְחָק הָאט נִיט נִיקְענְט מַציל זַיין צוּ עֵשָׂו הָאטְשִׁי עָס אִיז דָאךְ נִיט דַיא אַזְעלְכִי צַדִּיקִים וַייא זַייא זָענין גִיוָוענן אוג אַרְבֶּא דָער וָאם קוּמְט אַרוֹיס פּון צַדִּיקִים אִיז זַיין עוֹנָש נָאךְ טָאפִּיל וַייל עֶר הָאט זִיך גִיהַאט פּון וָעמָן צוּא לֶערְנֶען אוג הָאט נִיט נִילֶערְנְט · כיתה תשיעית דִי נַייגְטִי כִּיתָה מְרַאכְטִין זַייא זָענין צַדִּיקִים פִּיל מִיט מִצְוֹת וָאַרוֹם דָאם וָאם זַייא הָאבֶּן פּון זָענין פְּרֶנְקָה דָאם אִיז אַמְצָוה אוג דָאם וָאם זַייא שֶׁעלְטֶן נִיט קֵיין מַעֲנְטְשֶׁן אוג דָאם וָאם זַייא שְׁטַיינְען אוף נָאנְץ קְרִיא צוּא זַייעֶר אַרְבֶּיט דְרוֹם וָאנְען זַייא אוּבּ מִיר זִיגְדִגִין אָפִילוּ וָעלין דַיא עֲבֵירוֹת בָּטֵל וָערִין צְווִישֶׁן דַיא פִּיל מִצְוֹת · אָבֶּר זַייעֶר טָעוֹת אִיז בְּשׁוּיידּ דָען דָער עֵיקֶר אִיז דַיא וָעקֶם הַנְדָרְט אוג דְרַייצֶעהֶן מִצְוֹת וָם שְׁטַיינְען אִין דֶר תּוֹרָה אוג תּוֹרָה לֶערְנִין · אוג אָפִילוּ דָר וָוס אִיז זַיי מְקַיֵּם אוּיב זַייא זִיגְדִגִין דָעכְטְ נָאט ב"ה נִיט אָפּ אִיין עֲבֵירָה פָּאר אִיין מִצְוָה דָאם פַּיינְט דָער פְּסוּק נָאט ב"ה נָעמְט קֵיין שׁוֹחַד · כיתה עשירית דִיא צֶעהְנְטִי כִּיתָה זִיגְדִגִין וַייל זַייא זָאגְען וָער וָעט אוּנְז וָעהֶן ' אָבֶּר זַייא הָאבֶּן אַגְרוֹסִין מָעוֹת וָאַרוֹם דַיא הַשְׁגָּחָה פּון נָאט ב"ה אִיז אִין נָאר דִי וָועלְט אוג דֶר דּוֹר הַמַּבּוּל הָאבֶּן אוֹז גִיזָאגְט זָענין זַייא פָּרְלָארִין גִיוָוארִין פּון דָער וָועלְט אוג נָאט ב"ה הָאט נִוִּיזְן צוּ אַלִי מֶעֶנְטְשִׁין פּון דָער וָועלְט אַז עֶר זָעהְט אַלִי זָענין פּון דָעם מֶעֶנְטְשֶׁן · כיתה אחת עשרת דִי עָלְמִטִי כִּיתָה זָאגְן אָפְשֶׁר וָעט מְשִׁיחַ קוּמֶן אִין מַיינִי טָעג אוג נָאט ב"ה וָעט מוֹחֵל זַיין דַיא זִינְד צוּא דָעם דּוֹר פּון מְשִׁיחַ אָז וַייא עָם שְׁטַייט אִין יְלַקוּט יְשַׁעְיָה וָעל אִיךְ נְצוּל וָעלֶן פּון אַלי ' אָמְרַאפְ · דָאם קֶען מֶען זַייא אָפּ וָעלֶן וָוארוֹם אָפְשֶׁר וָעט עֶר נִיט קוּמֶן פָּאר זַיין לֶעבְּן אוג אָפִילוּ וָעלֶן מֶען וָעט אִים מוֹחֵל זַיין דַיא זִינְד וָעט עֶר רָאךְ קֵיין שְׁכַר נִיט הָאבֶּן אָז וַייא דָער וָאם הָאט מְקַיֵּם גִיוָוענן דַיא מִצְוֹת אִין גְלוּת אוג וַייא פִּיל בּוּשָׁה וָעט עֶר דֶערְמָאלְט אַיין נֶעמֶן · כיתה חשתים עשרת דִיא צְוֶועלִיפְטֶע כִּיתָה זָענין אַיין גַּת רְמָאִים דָען זַייא זִינְדִגִין אוג מֶען תְּשׁוּבָה אוג זָאגְין דַיא זִינְד אִיז שׁוֹן אוּנְז מוֹחֵל גִיוָוארִין דְרוֹב וָעלֶן מִיר נָאךְ אַיין עֲבֵירָה טוּן אוג וִוִידֶר תְּשׁוּבָה טוּן אוף דָעם אוֹפֶן וָעל אִיךְ פָּאר זוּכִין אֲלֵי עֲבֵירוֹת אוג אָז אִיךְ וָעל שְׁמַארְבִּין וָעל אִיךְ קֵיין זִינְד נִיט הָאבֶּן · אוג

דכיון שכוונת תשובת העבירה ראשונה כדי לחזור ולחטוא אפשר ימיתנו הקב"ה מיד כששב מעבירה ראשונה כדי שלא יחזור לחטוא ונמצא גורם לו קצרות חייו · ועוד שעל זה כיון השלם באומרו האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה כיון בכפל אחטא ואשוב לכת הזו שעושה בערמה לחטוא ולשוב ולחזור לחטוא ולשוב כדי לסלק בכל עון ראשון כדי שבסוף לא ימצא בידו עון · ועכ"ז אומר אין מספיקים בידו לעשות תשובה ואם כן מה מועיל בתקנה זו · כת י"ג מתחזקים לחטוא באומרם לית דין ולית דיין · והסתירה לזו דמצאנו ראיה כמה רשעים נתפסים בעונשין מעין חטאם כמכות המצרים שהוכו בעשר מכות כל מכה מקבילת למה שעשו עם ישראל כדאיתא במדרש וכן נפל המן בשחת שכרה וכן רבים לאין חקר וכל זה מורה באצבע דיש דין ויש דיין · ואם תראה חוטאים שאינם נלכדים מיד ברשת עונותיהם הקב"ה מאריך אף ולבסוף גובה ממנו · ואם מת בשלום לרע לו לשלם לו בגיהנם דקשה מדין העולם הזה על שחטאיו כבדים וקשים · כת י"ד מתחזקת לחטוא בראותם שאע"פ שכשלו בעונות ודרכיהם מקולקלים נושאים חן בעיני בני אדם ומצליחים במעשיהם ובזה אומרים דרכינו ומעשינו רצויים לפני המקום ובזה הולכים וחוטאים · והסתירה לזו שאפשר שהקב"ה רוצה לשלם להם בעוה"ז איזה מצוה שבידם לטורדם מעוה"ב · או נושאים חן בעיני אדם רשעים כמותם · ואם בעיני הצדיקים מורין להן כך מפני שמתנפי' לרשעים מפני דרכי שלום · כת ט"ו חוטאים באומרם ידענו דמשפטי גיהנם מוכנים לעוברי עברה עכ"ז חפצים אנו לטעום מתענוגי עבירו' כי רב הוא · והסתירה לזו שאין התענוג נשאר מודבק בהם לעולם כי הוא כהרף עין וכל דבר שאינו בר קיימא אין ראוי להחזיק בו · ומה גם שאינו ראוי לאדם להחליף הרב במועט שהתענוג דבר מועט ובזמן מועט ושכר עוה"ב רב אין חקר · כת ט"ז מתחזקים עצמם לחטוא באומרם משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש וכיון שכן הנני מתעדן בחטאים כל ימי בחלוף עונש י"ב חדש · והסתירה לזה שקודם שיכנס בגיהנם מגלגלין נפשו באויר שנים הרבה כדי רשעתו בעונשים כפלים מגיהנם ומכניסים נפשו בבהמות וחיות טהורות וטמאות ובשקצים ורמשים ובכל המקומות המטונפים וכאלה מהעונשים ובסוף נכנס בגיהנם · כת י"ז בראותם שנכשלו

זייער טעות איז וואַרום ווייל דיא כוונה פון זיין תשובה איז פון וועגין נאך אמאל צו זינדיגן וועט אפשר גאט ב"ה אים טייטן תיכף נאך דער תשובה כדי ער זאל ניט ווידר זינדיגין ממילא איז ער אליין זיך גורם קורצע יארין · כת הי"ג דיא דרייא צעהנטע כיתה זאגין מען שטראפט גאר ניט פאר עבירות · און זייער אפ ווענדונג איז מיר זעהן פיל רשעים ווערין גשטראפט מדה כנגד מדה גלייך וויא דיא מצרים זענין גישלאגין גיוואָרין מיט צעהן מכות און איטליכע מכה איז גיווען קעגן דעם וום זייא האבין גיטאן צו דיא ישראל און אזו איז המן גיפאלין אין דעם גרוב וום ער הט גיגראבן צו מרדכי און דאס אלץ ווייזט אז עס איז דא איין גאט וואס שטראפט פאר עבירות · און אויב דוא וועסט זעהן רשעים וואס ווערין ניט גיפאנגען אין דער נעץ פון זייערי זינד דאס איז גאט ב"ה וואַרט זייא און צום סוף וועט ער אים שטראפין · און אויב ער איז גישטארבן מיט שלום דאס איז פאר זייא שלעכט וואַרום ער וועט זייא בצאלין אין גיהנם וואס איז ערגיר פון דיא שטראף פון דער וועלט · כת הי"ד דיא פערצטע כיתה זענן גישטרוכילט גיוואָרן מיט פיל זינד פון דעסט וועגין זענן זייא נושא חן בייא לייט און דורך דעם זאגן זייא אונזרי מעשים זענן בווילגט פאר גאט און דורך דעם זינדגין זיי אלי מאל מער · און זייער טעות איז עס איז מיגליך אז גאט ב"ה בצאלט זיי אוף דער וועלט שכר פר עפים איין מצוה וואס זייא האבין גיטאן אדער זייא זענן נושא חן בייא אזעלכי רשעים ווי זיי זענן און אויך צדיקים בדארפין חנפנן צו רשעים פון דרכי שלום וועגין · כת הט"ו דיא פופצטע כיתה זאגין מיר ווייסן אז דיא יסורים פון גיהנם איז אן גיבריים צוא דיא וואס זינדיגן פון דעסט וועגין ווילן מיר פאר זוכין פון תענוגי עבירות · און זייער אפ ווענדונג איז דר תענוג פון דר זינד איז נאר איין רגע און אזו איין זאך וום האט קיין קיום ניט גיהער מען זיך דרינן ניט אן צו האוון · אויך גיהער אמענטש ניט פאר בייטן פיל פאר ווייניג דען דער תענוג פון דער עבירה איז ווייניג אבר דער שכר פון עולם הבא איז זייער פיל · כת הט"ז דיא זעכצטע כיתה זאגין דיא רשעים ווערין גמשפט אין גיהנם צוועלף חדשים וועל איך פארגעניגען האבן אלי מיינע טעג פון זינד און וועל ליידן גיהנם צוועלף חדשים · אבר זיי האבן אטעות · איידר דר רשע קומט אין גיהינם ווערט זיין נשמה מגולגל פיל יאר וואס דאס איז פיל מאל ערגיר אז גיהנם און ברענגט זיין נשמה אין בהמות און

בעונות אומרים כלנו אבדנו וכיון שכן אין לנו לירש תרתי גיהנם ועושים כל מה שלבם
חפץ ונטבעים בעברות. וזהו בחושבם שכיון שחטאו אבדה תקותם לכן עושים אח"כ כל הבא
לידם . והסתירה לזו מבוארת שהקב"ה יסד עולם על עמודי תשובה ואין דבר שיעמוד בפני
התשובה וידו פשוטה לקבל שבים אף כי עונותיו רבו למעלה ושערי תשובה לעולם פתוחים .
כת י"ח חוטאים מסבת שלא היה להם מי שילמדם להבחין בין טוב לרע ולא שמעו ולא הבינו
ולכך בחשכה יתהלכו וחושבים שעליהם לא יפול עונש הדין . הסתירה לזו דמי שאינו חוקר
להשיג חאמת ודרכי חיים ולהכיר תורת משה ומצותיה גיהנם כלה והוא אינו כלה . כ"ש וק"ו
הנולד מישראל שאע"פ שלא היה לו מי שילמדנו כיון שגדל ראוי לו שיבקש ויחקור וילמוד תורה
ומצות . כת י"ט כת האנוסים הם החולים שמאכילים אותם מהדברים האסורים לרפואה וששים
ושמחים באכילתם באומרם כיון שבא הדבר לידינו דרך היתר נטעום מן האסור להתענג בו
ואינו מגיע לנו עונש כיון שהחכמים התירו לנו ומי יתן והיה להיות חולים פעם אחרת להרבות
באכילה זו . והסתירה לזו דהן אמת דמותר להם אבל כיון ששמחים על הדבר מורים שיותר
טוב מה שאסר הקב"ה ממה שהתיר וכאלו דבר ההיתר כמשא עליו וכדבר מאוס . ובהיות כן
דבר בזוי וקל בעיניו קיום מצות הבדלה בין הבהמה הטהורה לטמאה מכל מאכלים הטהורים
לטמאים ואין חטא גדול מזה ועונשו מרובה . כת ך' הנשים אם שמחות לומר טוב שאנו פטורות
ממ"ע שהזמן גרמא ומת"ת ומה לנו ולצרה זאת . שהרי מודים ומעידין בעצמן שאין התורה
חביבה בעיניהן והמצות בזויות להן שהרי שמחות על שאין חיוב הקיום עליהן וראוים לעונשים
רבים מן הסתירה המבוארת כנזכר . ואינן יודעות שחיוב התורה ומצותיה עליהן כארז"ל כה תאמר
לבית יעקב אלו הנשים ותגד כו' אלו האנשים ולא עוד אלא שמקדים הנשים לאנשים . וחייבות
בכל מצות לא תעשה ובעשה באותם שאין הזמן גרמא רק באותה שהזמן גרמא דפטורות משום
שעול בעליהן עליהן חוץ מפסח וחנוכה ופורים שחייבות אע"פ שהזמן גרמא משום שנעשה הנס
על ידן פסח בשביל נשים צדקניות יצאו ישראל ממצרים חנוכה על ידי יהודית פורים ע"י אסתר

חיות שקצים ורמשים אונ דער נאך גייט ער ערשט אין גיהנם . כת הי"ז דיא זיבעצטי כיתה זאגן
מיר זענן שון פרלארן פון עולם הבא דרום לאמיר חאטשי האבן עולם הזה אונ טוען וואס זייער
הארץ גלוסט ווייל זייא טראכטן עס איז שוין פאלארן זייער האפונג . אונ זייער טעות איז בשייד
דען גאט ב"ה האט נשטעלט אויף תשובה דיא וועלט אונ זיין האנט איז נישטרעקט מקבל צוא
זיין בעלי תשובה דיא טוערן פון תשובה זענין תמיד אפין . הכת הי"ח דיא אכצטי כיתה זינדגין
מחמת קיינר האט זייא ניט גיהאט צוא לערנן גייען זייא אין דער פינסטר אונ מיינען זייא וועלין
קיין עונש ניט האבן . אבר זייא האבן איין טעות דען דער וואס איז גבארין איין ישראל ווען ער
האט ניט גיהאט ווער עס זאל אים לערנן אז ער ווערט גרוים גיהער ער צוא זוכן אונ פארשטן אונ
לערנן תורה אונ מצות . הכת הי"ט דיא ניינצטי כיתה איז דיא קראנקי וואס מען גיבט זייא עסין
פון איין רפואה וועגן וועלכס וואס איז אסור אונ זייא פרייען זיך אונ זאגין ווייל דיא זאך איז אונז
ניקומן בהיתר צוא פאר זוכן דיא אסורי עסין ווארג לאמיר פערנניגען האבן דער פון . זייער טעות
איז יוא זייא מעגין עס עסין נור ווייל זייא פרייען זיך אוף דער זאך איז איין גרוסי עבירה אונ דר
עונש איז גרוים . הכת העשרים דיא צוואנצינסטי כיתה איז ווייבר וואס פרייען זיך אונ זאגין עס
איז גוט וואס מיר זענין פטור פון פיל מצות אונ פון לערנן תורה זיא איז זייא ניט גליבט אונ דיא
מצות זענין בייא זייא מבוזה אונ פרייען זיך וואס זייא זענין ניט חייב מקיים צוא זיין פיל מצות
דרויף זענין זייא חייב פיל עונשים דען דער חיוב פון תורה אונ מצות איז אוף זייא אוך . כאשר
וויא דיא חכמים ז"ל האבן גיזאגט עס שטייט אין פסוק (כה תאמר לבית יעקב) אזו זאלסטו זאגין
צו דעם הויז גזינד פון יעקב דאס מיינט מען דיא ווייבר (ותגד לבני ישראל) אונ זאלסט זאגין
צו דיא קינדר ישראל דאס מיינט מען דיא מענער אונ דער פסוק רעט פריער פון ווייבר וויא פון
מענער . אונ זענין חייב אין אלי מצות לא תעשה אונ אלי מצות עשה וואס הענגן ניט אין קיין
צייט נאר דיא מצות עשה וואס הענגן אן אצייט זענין זייא פטור מחמת דער עול פון זייערי מאנין
איז אויף זייא . חוץ פון פסח ווארום פון וועגין דיא פרומי ווייבער זענין דיא ישראל ארום גינאנגן
פון מצרים . חנוכה איז דער נס גווען דורך איין אשה יהודית . פורים דורך אסתר . אויך חאטשי

כמ"ש התום' • גם אע"פ שפטורות מהתורה שבע"פ חייבות לעשות במאמצי כחן שילמדו בעליהן ובניהן תורה ונחשב כאלו הן עוסקות בהיותן מעשין וגרול המעשה מן העושה • נקוט האי כללא בידך כל אדם המטיל טום באנשים כשרים ומגלגל דברים לפרסם עליהם עונות נעורים או ששמח על עבירות שעושים אחרים דע באמת שהוא מלא עונות ולוקח נחמה לנפשו באומרו יש רבים כמוני • וכל אדם המשבח לאדם בתוך חבורה שיש שונא לו אין רשע כמוהו שאין כוונתו לשבחו רק כדי שישמע השונא שבחיו ויהפכם לגנאי וירבה עליו חרופים ויעליל עליו דברי דופי ויתגנה בפני כל החבורה וירבו עליו שונאים • ונמצא עושה מעשה זמרי ומצפה שכר כפנחס באומר אני נתכוונתי לשבחו • ולכן אפילו חדושי תורה לא יאמר אדם משם אומרו בחבורה שיש לו שונא רק יתלה הדבר באילן גרול • והעושה בהפך עושה הקב"ה כאילו הקב"ה ח"ו אינו מכיר במחשבו' האדם ותחבולותיו•וכל אדם שתראה בועס על חומא אח' שמיאש אותו מהתשובה דע שיש עבירה בידו ונוהג בה וכדי שיבטחו בו ולא יחקרו אחריו כועס כ"כ על החומא שיחזיקו אותו מקנא וגורה מן העבירה • ואם תראה אדם כעסן דע שהגאוה שבלבבו גורם ושכינה אינה חשובה כנגדו ואל תתעסק עמו אפילו בדבר ריוח מן תפסיד חייך • ואם תראה אדם עצב כל ימיו דע שמיעוט הבטחה שבו גורם לו העצבות ואל תשכון בשכנותו מן יסיר אותך מאחרי ה' • אם תראה אדם מלגלג על דברי חכמים הרחק ממנו וברח ער קצות הארץ וצוה את בניך אחריך שלא יעברו במקום ההוא • ואם תראה אדם מתעסק בלשון הרע דע שהרבה דמים שפך • וכן אם תראה אדם אכזרי ואם תראה אדם קמצן ובבלה עמו אל תרבה תחנוניך עמו שירחם עליך מן תתניא זמנך לריק • ואם הראה אדם ליצן דע שמטמא בחייו כבמותו ורבים הוציא מדעתם ובחרו מחנק נפשם ועליו אמרו רז"ל אינו מקבל פני שכינה • ואם תראה אדם דובר שקרים בגום ד פיך מלדבר עמו כל ימי חייך מן תראג תמיד ממראות רעות שתראה בדבריו כמראה ססא"ל לרשע בעת מותו • ואם תראה אדם בעזות מצח סבול קללותיו וחרופיו מן אם תשוב אסריך לו יסיפ עליך כהנה וכהנה עד שיעיד על אשתך שהיא זונה ובניך ממזרים • ואם תראה אדם רוב ימיו במשתאות דע שכל עבירה הבאה לידו אינו מניחה וכל דרכיו נבלות ואינו מדבר בשבח שום אדם ומורגל בפיו ביזיון של ת"ח ובזקנותו מוטל ברעב וסופו יורש גיהנם • ודע בני שהתורה נקראת מאכל דכתיב לכו לחמי בלחמי • והעבירה נקראת מאכל דכתיב אכלה ומחתה פיה ח • והחברל מאכל למאכל התורה דהיינו למדה מאכל רוחני היא וכל עוד שאוכל מתאוה עוד לאכול ואינו שבע באופן שלעולם אינו קץ מאכילתה • ומאכל העבירה הוא מאכל גופני וגם אחר שאוכל ושבע קץ באכילתו ומואם כל מאכל שבעולם • והמשל לזה להנחת השלחן וסילוקו • מאכל התורה בשעה שאדם עורך שלחנו לאכול והוא נקי וטהור ונחת שלחנו מלא רשן ואדם

ד פגול: ח פסק סוף כמאלי וכוונם מצמאי קרח כלשון נקי:

זייא זענען שטוב פון תורה זענען זייא חייב צוא שקיצען זייערי מאגן אוב זייערי קינדר ואלען לערנין ועדם דאם זייא גרעסטע גליהה וויא זייא לערנן: נקוט דעם פלל נעם דיר דער ווארטט איין טום אין לייט אוב אבט אויף זייא זינד ואלקמוי זיסן אז ער איז פול מיט עבירות אוב נעמט זיך קרייסטונג דער מיט וואם ער זאגט עם איז רא פיל לייט אזעלכי • אוב דער וואם לובט אמענטשין צוזיסן אנעזעלשאפט ואם דארט יצט אייגר ואם האט יענם פייגט אין זיין בוזה איז דר שוגא זאל• עם הערן אוב זאל פאר קערן צוא גנאי אוב זאל דערין אוף אים שלעכטי רייד • דער טוט קעשים פון זמרי אוב האמט שכר ויא פנחס אוב זאגט איה האב גמיינט• אים צוא לובן • ואם אז זעהסט אמענטש אין בעסן זאלקמוי זיסן אז ריא נאזה איז דאם גורם אוב די שכינה איז בייא אים ניט חשוב אוב זאלקט מיט אים ניט האנדלן • אמענטש ואם איז תמיד קרוזעריג זאלקמוי וויסן עד האט ווייניג בטחון אוב זאלקט ניט ואנען אין זיין שכנה • אמענטש ואם שפעט אום די רייד פון די חכמים דר וויסר זיה פון אים אוב זאג אן רייני קינדר אז ויא זאלן ניט איבר ניין אוף דעם אורט • ואם אמענטש וום ער רעט לשון הרע הט ער נעווים פיל בלוט קר נאסין • אמענטש וום איז איין אכזר אוב אין קמצן זאלקמוי פון אים ניט בעמין ער זאל זיה דר בארמין איבר דיר • אמענטש וום איז אלץ אין מטאה בי זיין לעבן אוז ווי נאך זיין טוט • אויף אים האבן אונזרי חכמים ז"ל גזאט אז ער איז ניט מקבל פני שכינה • אמענטש ואם זאגט ליגן רעד ניט מיט אים • אמענטש וום האט איין עזות מצח לייד זיני קללות אוב זיין זידלן וואדום אז דוא ועמט אים ענטפרין ווען ער דיה נאך טער מבזה זיין • אמענטש ואם פאר ברענגט זיני טעג אין טרינקען אוב אין שלעכטי תאוות •

יואדם מתאוה לאכול פל מאכל שיביאו לפניו כי מחמת רעבו לא תשבע עינו · ומאכל הזנות ושאר עבירות בשעת סילוק השולחן שהוא סלא קליפות ועצמות ומאום סהמרק הנשפך בו ואדם קץ לראותו ומיאם בכל מאכל · כד הרשעים אחר שעושים העבירה ושבעים ממנה מיד מואסין בה · חהו שאומרים רו"ל רשעים מלאים חרטות · והטעם שמיד שמלא תאוותו יצרו מסתלק ממנו ועולה למעלה לקטרג עליו ובאותה שעה רואה בדופי המעשה שעשה ומתחרט עד שיחזור יצרו בקרבו לחזור להחטיאו· לא כן הצדיקים האוכלים לחמה של תורה דכל עוד שאוכלים ממנה מתאוים עוד לאכול ואינו שבע · והטעם שכל עוד שאוכל אותו לחם כל פרוסה ופרוסה שאוכל רוחה ומגרש חלק מיצרו לחוץ כי התורה כסם המות ליצר הרע ונשאר הגוף פנוי ממנו בבחינת הרוחניות ואין שביעה ברוחניות כי ראשון ראשון מסתלק למעלה להליץ בעדו לפני המקום · אוי לאדם המחליף לחמו של תורה בלחם עצבים · אוי המחליף תענוגים רוחניים בתענוגים גשמיים המתהפכים לזבל · אוי העוקר נטיעות של ג"ע לנטוע כאן גנות ופרדסים · אוי המוכר חלקו של עוה"ב לקנות כאן חצרות וסקיומות · אוי לגוף המתלבש מנו כבשים ועזים וממשי תולעים ואינו מתלבש בחלוקא דרבנן ו · אוי המכבד ביתו מן הזבל וכל השרץ השורץ על הארץ ואינו מכבד נפשו מן העבירות · אוי הקונה בממונו כלי זיולהשחית נפשו· אוי לבים שמלאה לעולם ואינה מתרוקנת לעמלי תורה ולפרין שבוים ולשאר מצות · אוי המבקש לנופו ואינו מבקש יישוב לנפשו · אוי שוכן במשכנות און ואינו שוכן בבתי מדרשות · אוי לבית שכליו חדשים מבלי הבנת אורחים בתוכו · אוי לבית שחלונותיו פתוחות לשוק של זונות · אוי לבית שספריו חדשים מבלי לומר בהם · אוי לבית שתבואותיו מלאות מבלי תת מהן לנדיניות היתומות · אוי המשתדל בנשואי בניו ובנותיו ואין משתדל בנשואי נופו בנפשו · כלומר לעשות התומר צורה · אוי המגרש אויבים מביתו ואינו מגרש אויבי הנפש מעליו · אוי הבונה היכלות לגוף ואינו בונה היכלות לנפש · אוי המחליף שמיעות קול שירי המלאכים בשמיעת שירי ענבים · אוי לחצר שכל שכניו כלם עמי הארץ · אוי לעיר שראשיה נערים ועמי הארץ ואכזרים וכל העם זוכרים מהם עונות נעורים · אוי המתת עצמו בידו ע"י עונותיו · אוי המתת בניו בחטאיו · אוי המכין צדה לדרכו גפרית ימלה וחרון אף · אוי הלומר אומנות להשביע נופו ולהרעיב נפשו ז · אוי לעיר שיושביה מועטים ומחלוקותיה מרובים · אוי לעיר שיושביה מרובים ולומריה מועטים · אוי המכיר כל דרכי עירו ואינו מכיר דרכי תורתו · מכיר דרך ביתו ואינו מכיר דרך בית תפלתו · אוי מכיר ומכבד מי שהולידו ואינו מכיר ומכבד למי שבראו · אוי משביע נפשו מלחם ומרעיבה מתורה · אוי למטה ששוכבים עליה כל הלילה · אוי ללילה שאין עוסקים בה בתורה שאין רינה של תורה נשמעת בה כי אם בקול צוחה על היין · אוי ליום כשמתניא אורו להאיר

ו סוף נכון נשמי לנכשם נחתי כשוש : ז פירוש רק נאכול ולשתות ולנוח וכוס מרעב משש מכל טוב נשלש נכנס :

אֲלֵי עֲבֵירוֹת וְאִם קְטַנִּים אִים צוּ הָאֲנָרֶן לְאוֹטָ עֶר זַייא נִיט אַוְעֵק אוּנ עֶר רָעט נִיט אִין שְׁבָּח פּוּן אֲשׁוּם מָעֲנְטֵשׁ אוּנ אִיז מְבָזֶה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ אוֹף זַיין עֶלְטֶר וָועט עֶר לַיידֶען הַזְנֶר אוּנ נֵיהִנָּם · אוי וַייא אִיז צוּא רָעם וְאִם פָּאר בַּייט דִיא תּוֹרָה וְעֶנְין בְּרוּיט · וַייא רָעם וְאִם פָּאר בַּייט דִיא תַּעֲנוּגִים רוּחָנִיים מִיט דִיא גְּרֵאבִּי תַּעֲנוּגִים · וַייא צוּא רָעם וְאִם פָּאר קוּמְט זַיין חֵלֶק עוֹלָם הַבָּא וְעֶנְין עוֹלָם הַזֶּה · וַייא צוּא רָעם גוּף וְזָם קְלֵייד עט שַׁיינָע קְלֵייד אוּנ קְלֵייד נִיט אָן זַיין נְשָׁמָה · וַייא צוּא רָעם וְאִם רַייניגְט זַיין שְׁמוּב אוּנ רַייניגְט נִיט זַיין גוּף פּוּן עֲבֵירוֹת · וַייא צוּא רָעם וְאִם מִיט זַיין נָעלְר פָּאר רַאוּבְט עֶר זַיין לַייב · וַייא אִיז צוּא רָעם וְאִם זוּכְט רוּהָע צוּא זַיין גוּף אוּנ נִיט צוּ זַיין נְשָׁמָה · וַייא צוּ רָעם וְזָם קוּמְט נִיט אִין בְּהֵי מְדְרָשׁוֹת · וַייא צוּא רָעם וְאִם זַיינִי קִפְּרִים זָענִין נַאוִי רָאס קַיינָ לָערִינְט אוֹם זַייא נִיט · וַייא צוּא רָעם וְאִם פָּאר מְרַייבְט זַיין שׁוּנָא פּוּן הוּז אוּנ פָּאר מְרַייבְט נִיט פּוּן זִיךְ רָעם יצה"ר · וַייא אִיז צוּ רָעם הוּיף וְאִם אֶלֵי זַיינִי שְׁבֵנִים זָענִין עַמֵּי אָרְצִים · אוי וַייא צוּא דִר שְׁמָאט וְזָם אִירִי רָאשִׁים זָענָן יוּנְגָע לַייט אוּנ עַמֵּי הָאָרְצִים אוּנ אַכְזָרִים · וַייא צוּ רָעם וְאִם מִיט זִיךְ אַלַיין אוּנ זַייני קִינְדֶר דּוּרְךְ זַייני זִינְד · וַייא אִיז צוּא רָעם וְאִם גְּרַייט זִיךְ אָן שִׁוְעֶבֶל אוּנ פֶּעךְ אוּנ גְּרִים צָארְן · וַייא צוּ רָער שְׁמָאט וְאִם אִירִי מַחֲלוֹקֶת אִיז פִּיל · וַייא צוּא רָער שְׁמָאט וְאִם אִירִי לוֹמְדִים זָענָן וַייניג · וַייא צוּא רָעם וְאִם רָער קָענְט נִיט דִיא רַייד פּוּן זַיין הוֹרָה · וַייא צוּ רָעם וְאִם רָער קָענְט נִיט אוּנ הָאלְט נִיט עָרְלִיךְ רָעם וְאִם הָט אִים בַּשָּׁאפֶן · וַייא צוּא רָעם וְאִם מַאכְט זִיךְ הוּנְגְרִיג פּוּן הוֹרָה · וַייא צוּ רָעם וְזָם לִיגְט אַנַאנְצִי נַאכְט · וַייי רָעם וְאִם נִיצְט מִיט זַיין הוֹרָה · וַייא רָעם בַּעַל כִּלְאבָה וְאִם פַּר זָעכְרָט זִיךְ אוֹיף זַיין כִּלְאבָה אֵין הָכָם

לכל עושה רשעה ולא לעוסקים במצוה · אוי לחכם שמשתמש בתורתו · אוי לבעל מלאכה שבוטח בזרועו · אוי לרופא המבקש עשירים ולא עניים ונוזר רפואות בלי צורך לייקר הסמנים אוי לסוחרים יוצאים כל היום בעסק סחורתם ולא בסחורה של תורה · כי טוב סחרה ממחר כסף · אוי לאב ואם השוחקים מרשעת ילדיהם באמרם קטנים הם · אוי לבחורים שימי כחם מוציאים לריק · אוי לזקנים שבאו לכלל זקנה ואין מזכירים מיתה בפיהם · אוי לאדם האומר שלום עלי נפשי ואינו מצטרף בשום צרה עם הצבור · אוי לאדם שמשמח בגדולתו · ואוי ואבוי למי שהוציא כל ימיו בהבל וריק ומת בלי תשובה · אוי לאותו גוף שיאכלהו תולעה ויתלבש בבושה וכלימה כגלימא · ונפשו עומדת נזופה וזעומה · אוי לאותו בושה · אוי לאותה כלימה :

פרק יא יום המעונן ויום הגשם נפשו של אדם עגומה עליו · בראות היום חשוך ומעורבב מקול הגשם וקולות וברקים ומרמס בטיט חוצות · ואע"פ שיודע דכל זה להביא חיים בעולם שיורד הגשם להגדיל תבואות ולהפריח אילנות ולעשות ציצין ופרחים ואח"כ חוזר השמש חורח על הארץ כמו שהיה ועכ"ז דואג ומתעצב בשעה שחשבה נפלה על ארעא · מכאן יחשוב האדם הצער והדאגה שישיג לו בבא ימי הרעה ימים המתקרבים למיתה ובפרט שישיג היום ממש שבו יפטר מן העולם · שהוא יום חשך ואפלה צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל · מה דוחק וצרה וצוקה ויגון ואנחה ירגיש נפשו מאין הפוגות · לכן לצאת מאפלה זו לאור גדול אין אור אלא בעסק התורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור ויאיר בלכתו מן החיים לחצר מות ובשכבו בקבר כזוהר המאירים · תדע שהרי אדם ישן על מטתו בלילה וחולם שמש זורח על הארץ ורואה אור גדול ונפשו שמחה ומתענגת באור זה כאילו הדבר בפועל ממש · הלא תראה בהוש הראות האור הנולד מן התורה כשאדם מחדש איזה חדוש בתורה נכנס שמחה בלבו כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה כארז"ל במדרש ע"פ זה · וטעם שמחת הלב משום שאור התורה שלמד וחידש נכנס שם ומאיר · באופן שהתורה כנר להאיר לנשמה לשמחה וסמך לדבר נר ה' נשמת אדם · ירצה נר ה' שהיא התורה להאיר לנשמת אדם · וכשם שע"י האור יכול האדם לעשות כל צרכי גופו להקריב התועלת ולהרחיק הנזק ולהציל עצמו מפח יוקשים וכלפול בשוחה עמוקה כך התורה מאירה עיני האדם להציל נפשו מני שחת לראות באור החיים ומלמדתו להועיל לבקש הדברים

אַשׁוּם בִּטְחוֹן אוֹף גָאט · וַוייא צוּ דָעם רוֹפֵא וָואס גֵייט נָאר צוּ אַיין עוֹשֵׁר אוּג נִיט צוּם אָרוּם מַאן · וַוייא צוּ דִיא סוֹחֲרִים וָואס גֵייעֶן אֵיין גַאנְצָן טָאג אִין עֵסֶק פוּן זַייעֶר סְחוֹרָה אָהֶן תּוֹרָה אוּג מַעֲשִׂים טוֹבִים · וַוייא צוּא פָאטֶר אוּג מוּטֶר וָואס לַאכִין פוּן דָעם רִשְׁעַת פוּן זַייעֶרִי קְלַיינֶע קִינְדֶר · וַוייא צוּא דִיא יוּנְגִי לֵייט וָואס פַאר בְּרֶעְנְגִין גָאר זַייעֶר כֹּחַ אוֹף נִישְׁט · וַוייא צוּ דִיא וָואס זָענֶן שׁוֹן גַאנְץ אַלְט אוּג דָר מַאנִין זִיךְ נִיט דָעם טוֹט · וַוייא צוּ דָעם וָואס זָאגְט עָס וָועט מִיר זַיין שָׁלוֹם אוּג אִיז זִיךְ נִיט מְצַרֵף מִיט דָעם צִבּוּר אִין קֵיין שׁוּם צָרָה · וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואס פַאר בְּרֶעְנְגְט אֲלִי זַייגִי טָעג אִין נַארִישְׁקֵייט אוּג שְׁטַארְבְּט אָן תְּשׁוּבָה · וַוייא אִיז צוּא דָעם גוּף וָואס וָועֶרִים וָועלִין אִים עָסִין אוּג וָועט לַייְדֶן שָׁאנְד אוּג זַיין נְשָׁמָה וָועט שְׁטֵיין בִּנְזִיפָה · וַוייא אִיז צוּ דָער בּוּשָׁה · וַוייא אִיז צוּ דָער שָׁאנְד :

פרק יא יום המעונן דָעם וָואלְקֶענְדִיגֶן טָאג וָועֶן רֶעגִין גֵייט אִיז דָר מֶענְטְשׁ אַבִּיסֶעל אִין מָרָה שְׁחוֹרָה וַוייל דָער טָאג אִיז רֶעגִין אוּג דוּנֶערֶן אוּג בְּלִיצִין הָאטְשָׁע עָר וַוייסְט אַז דָער רֶעגִין פוּט מַאכֶן וַואקְסִין תְּבוּאָה אוּג פֵּירוֹת אוּג בְּלִיאוּנְג פוּן בֵּייכֶר אוּג דָער נָאךְ קָערְט וַוידָער דִיא זוּן אוּג שֵׁיינְט אוֹף דָער עֶרְד פוּן דָעסְט וָועגֶן אִיז עָר פָארְט טְרוֹיעֶרֶג אִין דָר צֵייט פוּן וָואלְקֶינְס · מכאן פוּן דַאנֶן גִהָער אַמֶענְטְשׁ זִיךְ אַרַאֲיָה נֶעמִין צוּא טְרַאכְטֶן דָעם צַעַר אוּג דִיא דַאֲגָה וָואס וָועט אִים גְרֵייכֶן אַז דִיא טָעג וָועלִין קוּמֶען וָואס זָענִין נָאהֶענְט פַאר זַיין טוֹיט · וּבִפְרָט דָער טָאג וָואס עָר דַארְף אִין אִים שְׁטַארְבֶּן גִיהָער עָר דָאךְ פַאר שְׁטֵיין וָואס פַאר אַיין טְרוֹיעֶרְקֵייט אוּג זִיפְצוּנְג וָועט זַיין נְשָׁמָה פִילֶן דָענְמַאלְט לכן כְּדֵי עָר זָאל אַרוֹיס גֵיין פוּן דָעם דָאזִיגֶען פִינְסְטֶרְקֵייט צוּ לִיכְט אִיז נָאר דוּרְךְ תּוֹרָה לֶערְנִין וָואס זִיא וָועֶרְט גְרוּפֶן לִיכְט אוּג מַעֲשִׂים טוֹבִים אוּג צְדָקָה אוּג זִיא וָועט לַייכְטֶן צוּא דָעם מֶענְטְשׁ אוֹיךְ אַז עָר וָועט לִיגֶען אִין קֵבֶר וַוייא דָאס לִיכְטִיקֵייט אוּג גְלַאנְץ פוּן הִימֶל · הלא פַאר וָואר דוּא קֶענְסְט פִילֶן דָאס לִיכְטִיקֵייט פוּן דָער תּוֹרָה דָען אַז אַמֶענְטְשׁ אִיז מְחַדֵּשׁ עָפִּים אִין דָער תּוֹרָה קוּמְט אַשְׁמָרָה אִין זַיין הָארְץ וַוייל דִיא תּוֹרָה וָואס עָר הָאט מְחַדֵּשׁ גִיוָועֶן גֵייט אִין זַיין

הארץ

הנרמים הבריאות לנפשו ולגופו לעבודת בוראו שלא יפול בו מקרה החולאים המבטלו מלעבוד
שהרי התורה מזהירה מזה תאכל ומזה לא תאכל כי מכל מאכל המזיק הבדילתו מלאכלו כרופא
זה העומד על האדם לאמר למה תאכל מאכל זה כי מזיק הוא כך התורה מרחיקתו ממאכל
המזיקו ומקרבתו למאכל הנותן בריאות לנפש ולגוף. וכן תורה שבעל פה ג"כ. (עיין בהרמב"ם
הלכות דעות ובראשית חכמה בחופת אליהו שקיבץ דברי רז"ל אל מקום א'). ומזכור שם הדברים
שדברו לתועלת בריאות האדם פה יעש' ואיך יעשה הראה משם ובזה הדבק נפשך בשתי תורות
בריאות חבתם עליך להדריכך בדרך החיים ולהבדילך מדרכי מות. והראה עוסקים בהורה מדוכים
ולבושי סחבות מלובשים רע טעמו של דבר כל דבר נהמר ויקר הערך והאוה לעינים מכסים
אותו מן העינים וחופים עליו מפה בלויה ומבוזה כדי שלא ישלוט בו עין הרע אבל מי שיש בו
דעת וסכיר בחפץ המכוסה במפה בלויה זו מהאוה להיות באותו דבר נהמד ויקר הערך אע"פ
שיהיה מחופה בשק ואפר כי כבא במקום שאין עין הרע שולט בו כזרעו של יוסף א דהייט
לעתיד מסיר המכסה מעליו ומאיר שבעתים כאור החמה. ומשם נולד שרשע עם הארץ פוער
פיו כנמל ומוציא ריח רע כציואה מפיו ומבוזה ת"ח. כי אין נפשו הבהמית משיגה לראות כי אם
הלבוש הקרוע שעליו ולא החפץ היקר שמכסה עליו. ובזה רואה הרשע עצמו בבגדי שש וארגמן
ולת"ח בבגד קרוע מתחזק לציעוק עליו ככלב ושומאת יצרו אשר עשה הלודה בנפשו הגדיל
סמיות בעיניו מלראות מה שתחת לבושי רקמתו שהוא נוף נגוף משולל מכל שוב דומה לחסת
מלאה ציואה בחייו ובמותו לכלב מוסרח מלא תולעים יוצאים מלשונו ונכנסים בטבורו. ודע
שכל זמן שמתסרק הנוף ע"י עסק התורה מתגדל אורה של נשמה. כסכין זה כל זמן שמשחיזו
במשחזות מתסרק החלידה שעליו ומתגלה צחצחות איר בהירותו. כך ת"ח כשמסרק ומחליש
כחו ע"י עסק התורה שנקראת אש דכתיב הלא כה דברי כאש וכתיב אש דת למו מתגלה אור
שבנפשו עד שמכח המירוק מתגדל כ"כ אור שלה עד שמגיע למדרגת נשמה ורוח וכל מדרגה
ומדרגה להשיג צריך מירוק יותר גדול כנודע. ואם יש ת"ח מבזים אותו ליצני הדור מטעם שהוא
מכוער או בעל מום ומקילים בכבודו עד בוש על שהוא בזוי בלבושו אל ישים לבו לדבר הזה
בשומו נגד עיניו דכל זה בעולם עובר ובזמן קצוב ואח"כ הולך אל המעלה לשלוט על ש"י
עולמות דכתיב להנחיל אוהבי יש ורבי רבבות של מלאכים עומדים לשרתו וכתר תורה ומע"ט

א כמו שדרשו חז"ל כפסוק עלי בין שתין עין כתש שלשת כוסיו של יוסף:

הָאָרְץ אַרַיין. אוּן אַז וואל וויא דוּרְךְ דָאס לִיכְט קֶען דָער מֶענְטְש זִיךְ מַצִיל זַיין פּוּן שְׁטְרַיכְלוּנְג
אַז אוֹיךְ דִיא תּוֹרָה מַאכְט לַייכְטָן. דִיא אוּנְן צוּא מַצִיל זַיין פּוּן גֵיהֶנָם אוּן צוּא עָקֶן אִין דִי אַיבִּיגְקֵיט
לִיכְט אוּן עָרְיגְט אִים דִיא זאבִּין וְואם בְּרֶעְנְגְן שְׁטַארְקֵיט צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּן צוּא זַיין גוּף דִיא
דִינְסְט פּוּן זַיין בַּשְׁעֶפֶר. שהרי דִיא תּוֹרָה אִיז מְזַהִיר דָאס זְאלְסְטוּ יוּא עֶסְן אוּן זְאם נִיט וִוי אַראקְטָר
זְאגְט אֶן דָעם חוֹלֶה דָאס אוּן דָאס זְאלְסְטוּ נִיט עֶסְן וְוָארוּם עָם וְוָעט דִיר שַׁאטְן אַז אוֹיךְ דִיא תּוֹרָה
נְ"ער וַיטְעָרְט אִים פּוּן אַזוֹ אַיין עֶסְן וְואם שַׁאט. אוּן זִיא גִינְעָהְנְט צוּא אִים אַז אַיין עֶסְן וְום אִיז
גְיזוּנְד צוּ זַיין נְשָׁמָה אוּן צוּא זַיין גוּף. אוּן אַז דוּא וָעסְט דָאס גִיריינְקֶן וָועסְטוּ זִיךְ בְּהַעפְּטֶן אִין תּוֹרָה
שֶׁבִּכְתָב אוּן אִין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה דוּא וָועסְט זָעהֶן דָאס זַייא מַאכְן דִיךְ טְרֶעפְטִין אִין דָעם וָועג פּוּן
לֶעבְּן אוּן רָאטְן דִיךְ פּוּן טוּיט. ואם אוּן וְואם דוּא וָעסְט לוֹמְדִי תּוֹרָה טְרָאגְן גִילַאסְטָעט קְלֵיידָר.
דָער מַעַם אִיז דָען אַטַיעְרִי זַאךְ פַּאר דָעקְט מֶען אֶפְּטָער מִיט אַיין גִימַיינְע דָעק עָם זָאל דִרִינְן קֵיין
עַיִן הָרָע נִיט שׁוֹלְט זַיין. אֲבָל דָר וִום הָט שׁכֶל פַּר שְׁטַיִיט וָואם לַיגְט אוּנְטָר דָער דָעק אוֹן אוֹךְ דָר
ת"ח לֶעתִיד לָבא וָועט עָר אֶם טָאן דִיא דָעק פּוּן זִיךְ אוּן וָועט לַייכְטִין זִיבְּעְן קֵאל זִיבְּעְן וִויא דִיא
לִיכְט פּוּן דָער זוֹן. ומשם אוּן דָער פּוּן קוּמְט עָם אַז דָער רָשָׁע וָואם לַייקְעְנְט אֵן נָאט ב"ה עָפְּנְט זַיין
מוֹיל אוּן אִיז כְּבָזָה דִיא ת"ח וְואם אִיז אוּנְטָר דָער דָעק. ואם אוּן אוֹיב עָם אִיז דָא אַיין הַלְמִיד חָכָם וָואם דִיא
דִיא מַיְעָרִי בַּלִי וָואם אִיז אוּנְטָר דָער דָעק. ואם אוּן אוֹיב עָם אִיז דָא אַיין הַלְמִיד חָכָם וָואם דִיא
לַצִים זָעְנְן אִים כְּבָזָה מַכָּמַת עָר אִיז נִיט קֵיין שׁיְינֶר מֶענְטְש אָדָער אַיין בַּעַל טוּם אָדָער עָר נַיִים
אִין גִימַיינְע קְבַיידָער זָאל עָר נִיט טָאן זַיין הָאָרְץ דָער צוּא דָען עָר זָאל דַייקְן דָאס אַלֶץ אִיז דָאךְ
אוֹיךְ דָער דָאזִיגְע וְועלְט וָואם זִיא אִיז נָאר אוֹיף אַקוּרַצַע צַייט אָבָער דָער נָאךְ וָועט עָר
קוּמֶן צוּם אַייבִּיגְן לֶעבְּן אוּן עָר וָועט הָאבְּן דְרַייא הוּנְדֶרְט אוּן צֶעהֶן. וְועלְטְן אוּן דִיא
כְּרִי פּוּן תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וָועט אוֹיךְ זַיין קְאפּ זַיין אוּן דִיא שְׁכִינָה וָועט רֵיטְן אוֹיף אִים אוּן

בראשו כארז"ל צדיקים עומדים ועטרותיהן בראשם ושכינה שרויה עליו ופניו מבהיקים ומאיר מסוף העולם ועד סופו והליצנים יראו ויבושו וילכו לחרפות . וזהו משל לאדם שאמרו לו אם תסבול כמה ימים בזיון לצאת בשוק בלבושי הבורסקי כ ופניך מפוחמות גם אוילים יצחקו בך ובמלאות הימים האלה תהיה בעושר רב וכבוד גדול ' שאין ראוי לאיש זה לחוש על הבזיון שסובל בימים קצובים נגד המעלה הנמשכת אחר כך מעלה שאין למעלה ממנה ותמידית . ואדרבה ראוי שישמח מאוהו בזיון כיון שגורם לו המעלה . גם הת"ח שמבזים אותו אין ראוי שיצטער על הבזיון שסובל בערך השכר והמעלה שעתיד לקבל בעבור שסבל הבזיון ולא פירש מן התורה . ואם יראה הת"ח עמי הארץ מתחרטים על שעבר שלא עסקו בתורה וענמה נפשם עליהם על זה ומתאוים להרבק עם ת"ח לשמוע תורה מפיהם ומחזיקים בידם שילמדו בעבורם לחלוק עמהם כזבולון עם יששכר או הת"ח חייב לכבדם ולהתבייש מהם כדי להראות שמורים להם כבוד . אמנם אם העמי הארץ אין נוהגים כבוד בת"ח כראוי ואין מהם שום תועלת ואדרבה מבזים כעיניהם התלמידי חכמים ומתאכזרים עמהם או התלמיד חכם אל יחניף לתת להם שום כבוד בעולם משום שמחזיק ידי עוברי עבירה ומרגיזו אל אלא אדרבה יחשבם כבהמות וכאלו יושב בתוך ארוות סוסים שאין האדם מתבייש מן הסוסים כלל להלך יחף או בלי גלימא או לדבר בקול רם או כיוצא מהדברים אלו שצריך האדם לנהוג מפני כבוד הבריות . וכשיראו עמי הארץ שבעיני התלמידי חכמים חשובים הם כבהמה יחזרו בהם וישתדלו על בניהם שילמדו תורה . והנשים הארורות בראותם בשפלות בעליהן שבעיני תלמידי חכמים הם נחשבים כבהמות ונמנעים מכל כבוד שבעולם גם המה יעזרו מיד בעליהן על בניהם שישתדלו ללמד להם תורה מפני הכבוד שיש ללומדי תורה . גם בראותן בשפלות עם הארץ ובכבוד התורה יחשבו בעת הזיוג בתלמיד חכם שיהיה הולד הנוצר כמוהו כרבי יוחנן שהיה יושב בשערי טבילה כדי שיחשבו בו הנשים העולות מן הטבילה כדי שיהיו להן בנים חכמים ויפים כמוהו . וכל המחניף את עם הארץ שאין מכנו שום תועלת בעולם ואדרבה מביה תלמידי חכמים מביא רעה לעולם ומשפיל כהרה של תורה ומכבה את אורה ואין לו חלק לעולם הבא והעון הזה מביאו בעולם הזה שיצטרך לעם הארץ ויצפה מכנו תמיד ויצא מאצלו בידים ריקניות . והגני מודיעך בפעם הזאת טעם ששמעתי מעם הארץ אחד למה העמי ארצות שונאים לתלמידי חכמים משום שתלמידי חכמים מונין לנו כבהמות לכן אנו שונאים לתלמידי חכמים וראיה לדבר שאין מתערבים עמנו לאכול ולשתות ולדבר ואין מגלים לנו סוד מסורותיהם ואין מתיעצים עמנו לשמוע

ב שבת נמנתו נעכד שולום :

דַיִן פְּנִים וְעט לייכטֶן פון אַיין עק וָעלְט בִּיז דָער אַנדָרר אוג דִיא לַצִים וְעלין פַּר שָׁעמְט וְעָרָן . חהו דָאם אִיז אַמְשל צוא אַיין מְעַנְמְש וואם טָען זָאגְט אִים אויב דוא וְעמְט לַיידין עַמְלִיכָע טָעג בְּזָיון דִיא נַארָנִים זָאלין שְׁפָעטֶן אויס דִיר וְעמְטוּ קוּמָע צוא פִּיל עֲשִׁירות אוג גְרוים כְּבוד . נוא בְּדַארְף דָער מָענְמְש דָאךְ בְּוִוּדַאי נִיט זָארְגין אויף דָעם וואם עָר וָעט לַיידין דִיא עַמְלִיכָע טָעג אַקְעגין דָער מַעלָה וואם עָר וָעט דָער נָאךְ חָאבין . ואם אוג אַז דָער ת"ח וָעט זָעהָן דִיא עַמִי הָאָרָצים הָאבין חֶרְטָה דְרוף וואם זַיא הָאבין פְּרִיעָר קֵיין תּוֹרָה נִיט גִילֶעְרִינְט אוג גְלוֹסְטֶן צוא בְּהָעמְטֶן זִיךְ מִיט דִיא ת"ח צוּ הָעְרִין הַתּוֹרָה אוג גְעבֶּן פַּרְנָסָה דִי ת"ח זַיא זָאלין לֶעְרְנִין אוג זָאלין זִיךְ מִיט זַיא מִיילין מִיט דָעם שָׂכָר וויא שַׁבָּט זְבוּלֻן מִיט שַׁבָּט יִשָּׂשכָר . דָעְנְמָאלְט אִיז דָער ת"ח זַיא מְחוּיב עָרְלִיךְ צוא הָאלְטֶן אוג אֲפּ גָעבִין כְּבוד צוּ זַיא : אמנם אִבָּער אַז דִיא עַמִי הָאָרָצים וָעְנִין נִיט נוֹהֵג כְּבוד דִיא ת"ח אוג דִיא ת"ח הָאבִין פּוּן זַיא קֵיין שוּם הִילְף נִיט אוג זָעְנִין נָאךְ מְבוּזֶה אִין זַיעֶרָע אוגִין זָאל דָער ת"ח זַיא נִיט הַנְּפָעָנִין דָאם עָר זָאל זַיא קֵיין שוּם כְּבוד נִיט אֲפּ גָעבִין וָאורום זוֹנְמְט הַיִּיסְט גְלַייךְ וויא עָר שְׁטַארְקְט דִיא וואם טוֹעָן עֲבֵירות אוג דָער צָערִינָען נָאט . אוג אַז דִיא עַמִי הָאָרָצים וָעלין זָעהָן אַז זַיא זָעְנִין גִירֶעכִינְט וויא נִישְׁט אִין דִיא אוּיגִין פּוּן דִיא הֲלָכוֹת חֲכָמִים וָעלין זַיא חֶרְטָה הָאבִין אוג וָעלין זִיךְ מְשׁוּהָלֶל זַיין אַז זַיעֶרֶע קִינְדֶר זָאלֶן לֶעְרְנֶן תּוֹרָה . אוג דָער וואם הַנְּפָקְט אַיין ע"ה וואם פּוּן אִים אִיז נִיט דָא קֵיין הִילְף צוּ דִיא ת"ח דָר וַאֲרְפְּט אַרָאפּ דִיא קְרוֹן פּוּן דָער תּוֹרָה אוג פַּאר לֶעְמְט אִיר לִיכְט אוג זַיין עוֹנְש אִיז עָר זָאל אֵן קוּמֶן צוא דָעם עַם הָאָרָץ אוג וָעט הָאפּין צוא אִים עָר זָאל אִים גֶעבִין אוג עָר וָעט פּוּן אִים אַרוים גַיין מִיט לַיידִיגִי הָעְנְט . והנה אוֹךְ גִיהערט פּוּן אַיין עַם הָאָרָץ פַּאר וואם דִיא עַמִי הָאָרָצים

האבין

עצה ממנו וכאלה מדברים אלו • ואני השבתי לו תדע למה תלמידי חכמים שונאים לעמי הארץ
וחשובים בעיניהם כבהמות משום שאינן מתערבים עם תלמידי חכמים ללמוד מהן ואין מרבים
עמהם בטובת הנאה כדי שידברו עמהם ואין מגלין מחשבות שבלבם כדי שתלמיד חכם יתקנם
ואין מתיעצים עם ת״ח לשמוע עצה מהן למען לא יכשלו בשום דבר מדרכי השם ואין באים לאכול
עמהם כדי שילמדום מנהגי סעודה וברכותיה. ומטעם זה תלמידי חכמים מונין לכם כבהמות •
ועוד אמרתי לו אין תלמיד חכם יכול להתערב עם עם הארץ אפילו יהיו בבית אחד. משום שטבע
כל אחד מובדל מחבירו כהבדל האור מן החושך וכשם שמים מתוקים ומים מלוחים וסרוחים בגוף
אחד ואינם מתערבים זה עם זה כאומרם רז״ל(במד׳ פ׳ קרח ד׳רמ״א ע״ב)וז״ל ברא הקב״ה באדם
מלא הסיט ג יש בו כמה מעיינות ואינם מתערבים זה בזה מי עינים מלוחים מי אזנים שמנים מי
החוטים סרוחים מי הפה מתוקים • מפני מה מי עינים הם מלוחים שבזמן שאדם בוכה בכל שעה
מיד היה מסתמא אלא על ידי שהם מלוחים פוסק ואינו בוכה • מפני מה מי אזנים שמנים שכשהאדם
שומע שמועה קשה אלמלא תופשה באזניו מתקשה ומת ומתוך שהם שמנים מכנים בזו ומוציא
בזו • מפני מה מי החוטם סרוחים שבזמן שאדם מריח ריח רע אלמלא מי החוטם סרוחים שמעמידין
אותו מיד מת • מפני מה מי הפה מתוקים כי פעמים שאדם אוכל אכילה ואינה מתקבלת בלבו אם
אין מי הפה הם מתוקים אין נפשו חוזרת • ועוד לפי שקורא בתורה דכתיב בה ומתוקים מדבש
ונפת צופים לפיכך מי הפה מתוקים עד כאן לשונו לענינו • הרי שכשם שיש מימות מהולפים
בגוף האדם ואינם מתערבים זה עם זה משום שכל אחת מובדלת מחברתה בדבר אחד ואם
יתערבו יפסידו את הגוף ולא יהיה לו קיום וימות כך אי אפשר לת״ח שיתערב מדותיו למדותיו
של עמי ארצות אפילו יהיו בבית אחד שאם יתערבו נמצא שהמה מתערבים מים מתוקים עם
מים מלוחים ושמנים וסרוחים ויפרד העולם • עוד אמרתי לו הנני מודיעך קושט דברי אמת למה
עם הארץ שונא ת״ח משום שטבע האדם להיות מקנא בטובת חבירו והקנאה מביא השנאה
וביודעם עמי ארצות שת״ח עוסקים בדרכי אל ומובטחים לטובות הגנוזות לעולם הבא • ואף עמי
הארצות שאין בהם דעת כדי להבחין בזה אע״ג דהוא לא חזו מזלייהו חזו ומשם יוצא הקנאה
ונולד ממנו השנאה • ועוד שונאים ת״ח בראותם שת״ח מואסים בדרכיהם ובכל מעשיהם ובזה
אינם חשובים בעיניהם לכלום עד שאין מוסרים סוד לעם הארץ ואין ממנים אותו אפוטרופוס על
היתומים ואין מתלוין עמו בדרך שעל חייו לא חס כ״ש על אחרים כארז״ל ובראותם כך מרבים
בשנאה עם ת״ח • עוד שונאים לת״ח ביודעם שת״ח מכירים ויודעים בעבירות שבידם ובהרהורי
עבירות שבלבם ובדרכיהן החשוכים שהולכים כל היום ובתחבולותיהן ומחשבותם הרעים שחושבים
תמיד לעשות ובראותם שיודעים בגנותן נופל בהם השנאה • ועוד שונאים אותם בראותם
עצמם משוללים מכל חכמה לא עצה ולא תבונה ולא דעת ביראת ה׳ ות״ח משכילין בכל חכמה
לתורה ולתעודה ובקיאין אף בחדרי סעודה ויודעים ומכירים מהדברים שבעולם אשר תחת כל
השמים מסגולת האבנים והאילנות והצמחים ומבהמות חיות ועופות ומדגי הים וכיצד הויות כל אחד
ואחד וטבע המוטבע בכל דבר ולמה נברא ולאיזה דבר מועיל וכיצד הנהגתם וחכמות אין חקר

ג פירוש שימור קטן

הָאבִּין פַיינְט דִיא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וַוייל דִיא ת״ח הַאלְטִין אוּנְז פַאר נִישְׁט דְרוּם הָאבִּין. מִיר זַייא
פַיינְט וַוייל זַייא מִישָׁן זִיךְ נִיט מִיט אוּנְז צוּא עָסִין אוּנ טְרִינְקָן אוּנ רַיידִין מִיט אוּנְז אוּנ זָענָן אוּנְז נִיט
מְגַלֶּה זַייָערִי סוֹדוֹת הַתּוֹרָה • הָאבּ אִיךְ גִיעַנְפֶּרְט דָאס אִיז וַוייל דִיא ע״ה מִישָׁן זִיךְ נִיט מִיט דִיא
ת״ח זַייא זָאלָן הָעָרִין פוּן זַיי תּוֹרָה אוּנ אָפּ צוּ לָעֶרְנִין זִיךְ פוּן זַייָערִי גוּטָע מִדוֹת • אוּנ אוֹיךְ אַיין ת״ח
קָען זִיךְ נִיט מִישָׁן מִיט אַיין עַם הָאָרֶץ אֲפִילוּ זַיי זָאלָן זַיין אִין אַיין הוֹיז וַוייל זַייָער נַאטוּר אִיז פֶערְשִׁיָּדן
וַוי לִיכְטִיקַייט פוּן פִינְסְטֶרְקַייט • וכשם אוּנ אַזוֹ וַוייא דָאס שְׁפַּאיֶיעְכְּץ פוּן מוֹיל אוּנ דִיא טְרָעְרִין פוּן דִי
אוֹיגִין אוּנ דִי אוּמְרַייניְקַייט פוּן נָאז אִיז אִיטְלָעכְס אָפּ גִישַׁייד פוּן דָעם אַנְדָרִין : אַזוֹ אִיז נִיט מִיגְלִיךְ צוּ
אַיין ת״ח אַז זַיינָע מִדוֹת זָאלִין פַאר מִישְׁט וָוערִין מִיט דִיא מִדוֹת פוּן עַמֵי הָאֲרַצִים אֲפִילוּ זַיי זָאלִין זַיין
אִין אַיין שְׁטוּב • עוד נָאךְ הָאבּ אִיךְ אִים גִיזָאגְט אִיךְ וָועל דִיר מוֹדִיעַ זַיין דָעם אֱמֶת פַאר וָואס אַיין
עַם הָאָרֶץ הָאט פַיינְט אַיין ת״ח וַוייל דִיא טָבַע פוּן מָענְטְשׁ אִיז מְקַנֵּא זַיין אָן זַיין חַבָּרְם גוּטְס אוּנ
קִנְאָה בְּרַיינְגְט פַיינְט שַׁאפְט אוּנ וַוייל זַייא וַוייסִין אַז דִיא ת״ח זָענִין עוֹסֵק אִין נָאטְס רִינְסְט אוּנ
זָענִין מוּבְטַח צוּ הָאבִּין עוֹלָם הַבָּא אוּנ זָענִין קְלוּג אִין אַלָּע חָכְמוֹת אוּנ קָענִין אַלָּע זָאכִין פוּן דָעד
וָועלְט וָואס זָענִין אוּנְטָר דָעם הִימָעל דִיא סְגוּלוֹת פוּן טַייָערָע שְׁטַיינָר אוּנ בַּיימָער אוּנ שְׁפְּרָאצוּנְג
אוּנ פוּן בְּהֵמוֹת חַיּוֹת אוּנ עוֹפוֹת אוּנ פִישׁ אוּנ וַויסִין דִיא טָבַע פוּן זַיי אוּנ צוּ וָועלְכִיר זַאךְ עַם הָעלְפְט

עד שמדבר למעלה מהשמים וברואיהם לכן שונאים אותם ליקח חזק לעצמם לכסות על הסרונם· גם שונאים אותם כדי להתרחק מהם שלא ימחו בידם מלעשות רצון יצרם· וגם נולד השנאה מחמת קנאה איך מוצאים עצמם מלאים עבירות וח"ח תיראתי שומרה לו כארו"ל תבלין ליצר הרע היא התורה ועל הקנאה הזאת שונאים אותם· הרע שלעולם העמי ארצות מבקשים תועה על ת"ח ומדברים עליהם מהרופי וכשמעם איזה דבר גנאי על ת"ח מהוקים למיימו עליו ובכל מה שיכולים לבזות מבזים אותו כי יצרם מפתה להם על זאת כדי להרבות להחטיאם כשימו בלבבם הרי ת"ח יודע בבכידו של מקום ומורד כ"ש אתה ועונשך מועם או ולא בלום משא"כ ת"ח שידע ומירד· ותראה עמי ארצות מהוקים לת"ח שהוא אינו מכיר בשום רבר ולעצמם מחזקים שהם יודעים ומבינים מעשה אדם ותחבולותיו· וכל זה אינו אלא כ"א מהעדר רעת שבהם שאין להם רעת להבחין אם יודעים אם לא יודעים· וכיון שכן כל מה שמדברים וכל מה שהם עושים נחשב בעיניהם הכמה· וזה טעם אחר ששונאים ת"ח בהושבם שהם משכילים ומבינים לא כן הת"ח ינקל בעודם לעיניהם ובאים לשנאותם· והודה האיש הזה שרברתי לו כל אלה הדברים ונשבע באמת שרוב דבריו אלו היו בלבו וכן בודאי בלב חבריו ומכבות אלו שונאים ת"ח· ובקש מה תקנתו ואמרתי לו שיתהבק כל ימיו בת"ח לשמוע מפיהם וללמוד דרכיהם יישמשם כפי יכולתו רנדולה שמושה וישים נפשו בכפו לכביד ת"ח ואם שימע נוגעים בכבודם יהלוק עד הכאה ילעולם ידבר בשבחם· וודאו על מי שלא זכה להורה ובזה יזכה ללמוד מהם ברכי השם לעשות ולקיים תם יזכה לבנים ובני בנים תלמידי חכמים· יכביאים אותו להיי עוה"ב· וכן קבל עליו לעשות· ויש עמי ארצות הסידים(אשר עליהם אמרו רז"ל אל עם הארץ הסיר)והם אוהבים ת"ח רורפים אחר מצות מבקשים לשמוע רברי תורה קיבעים מדרשים נותנים מיסם וממונם שיעסקו בתורה בעבורם. אע"פ שרוב מעשיהם טעיות ושבושים משום שאינן יודעים כיצד עשיית המצוה משום שלא למדו עכ"ז נחשבים שוגגים ולא בזידים. ורע שכל מעשיהם הטובים האלו נמשך שנשמיהם מ שרש עליון גם נשמתם בעולם הנשמות היו באולן שבנים ומסובים אצל אלו הנשמות של ת"ח ילבך אוהבים להם כמו שפרשו רז"ל על פסוק ויש אוהב דבק מאה· והטעם שבאולן הנשמות היו נשמותם של האחים רחוקים זה מזה אך בנשמת זה האוהב היו קרובים ע"ב· וכן תראה עם הארץ רבק מאר עם ת"ח אחר הוקא ומחנתו מנכסיו כל ימיו יותר מתלמידי הכמים אחרים אין זו כי אם שנשמיותיהם היו בשבת אחים גם יחר באיצר הנשמות· גם יש טעם אחר לאלו עמי ארצות הסידים שהיא מכבה שאביהם בשעת הוות הדהרו בחסידי ישראל והולד נולד בפי אותה המחשבה כנירע ואילו היו עסקים בתורה מצד בחירתם היו יוצאים אנשים הכמים הסידים אלא שלא עסקו בתורה אך נשאר בהם רושם המחשבה יחם חסידים ומכבדים ת"ח ויש מעם

אוג ווייסן חכמות ווֶאם אן אַשיעור. אוג דיא עַמי הָאַרצים האבין אַנדים ווי בחמות אַנעזען די ת"ח דרום האבן זייא פיינט דיא ת"ח· אויך איז דיא שׂנאה ווייל דיא עַמי הָאַרצים ווייסן אז זייא זענען פול מיט עבירות אוג איין ת"ח היט אים זיין תורה אף פון עבירות· הרע ואלסט ווייסן די עַמי הָאַרצים זוכן תמיד פעלער אויך דיא ת"ח אוג ריידן אויך ווי רברי גנאי אוג או זייא הערן עפים איין גנאי אויף איין ת"ח ואגן זייא דאס איז גיווים אמת אוג ווֶאם זייא קענען ווען זייא אים בחזה ווייל זייער יצר הרע טעט זייא אן דער צוא צוא זינדיגין· דען ער ואגט זייא דער ת"ח וויסט דעם כבוד פון נאט אוג ווידער שׂפּעניגט מכל שכן איר עמי הָאַרצים אוי איער עונש ווען נאר ווינג זיין ווייל איר וויסט ניט דעם כבוד פון נאט· והודה האט דער מענטש ווֶאם אך האב סיי אים נידעט כיר כודה גיוועז אוג האט נישׂואורין או דאס רוב פון דיא ואבין ווען גיוען אין זיין הארץ אוג אזו איז בוודאי אויך אין דיא העדצר פון זיינע חברים אוג מחמת דעם האבן זי פיינט דיא ת"ח אוג ער האט טיף גיבעטן איך ואל אים רם ראזני ואגן ווֶאם זיין תקנה איז· האב איך אים גיזאגט או ער ואל זיך בהעפטן צוא ת"ח צוא העדן תורה פון ווייער מויל אוג צוא לערנן זיך זייערי ועגין אוג ואל זייא בדינען נאך זיין יכולת נאך אוג ואל זיך כזדז זיין ווענין דעם כבוד פון אייז ת"ח אוג גייב ער העדט או טענטשן ווען נוגע אין ווייער כבוד זיין ואל ער זיך אן נעמן בכל יכולה אוג ואל תמיר רייכן אין ווייער שבח אוג ואל זיך ואדנין ווֶאם ער האט ניט זוכר גיוועז צוא לערנן תורה אוג דורך דעם ווען ער לערנן צוא מאן כיעשים טובים אוג ווען וכה זיין צוא קונדר אוג קונדם קיגדר ת"ח אוג זייא ועלין אים ברייגנן צום עולם הבא· האט דער עם הארץ אויך זיך מקבל גיוען אזו צו מאן· ויש עם אי דא עמי הָאַרצים קרוטע אוג זייא הָאבן ליב ת"ח ואגן

אחר לעמי ארצות החסידים שהם נשמות מגולגלים אשר בגלגול שעבר כבר עסקו בתורה אבל לא נשלמו במידת החסידות ובאו להשלים כל מה שחסרו ומזומנים לעוה"ב בהשלים עצמם במעשים הטובים האלו בגלגול זה וברוך יודע הנסתרות · ויש טעם שפעמים יש עמי ארצות מקנאים במעלות הת"ח וחכמתם וכיון שרואים שאינן יכולים לעסוק בתורה להגיע למעלתם מתרבקים במה שיכולים לעשות להדמות להם לנהוג בחסידות כפי דעתם ומבקשים לשמוע תורה ולרדוף אחר המצות ולקבוע מדרש שילמדו במקומו ומהנה ת"ח כמדובר ומתחרטים על מה שלא למדו תורה ומתאוים שיהיו להם בנים עוסקים בתורה ומוציאים ממון עליהם על זה גם לאלו אשרי חלקם.ולהכיר בהם מאיזה סבה מהנזכרות הם חסידים אם מסבת שהיו שכנים עם נשמותיהם של תלמידי חכמים באוצר הנשמות או אם מסבת שאביהם הרהרו בחסידי ישראל בשעת הזווג או אם מסבת שהם נשמות מגולגלים ובאו להשלים מה שחסרו או אם הם מסבת קנאה · דע שעמי הארצות שמקטנותם אהבו ת"ח הוא מסבת שהיו שכנים בהיכל הנשמות · ואותם שבהמשך זמן קנו אהבה עם ת"ח והולכים בדרכי השם הוא מסבת שאביהם הרהרו בחסידי ישראל בעת הזווג והמחשבה טובה פעל שחזרו בהם · ואם תראה שקונים חסידות ודרכי השם מיראת העונש דע שהם חסידים בעבור שנתגלגלו להשלים מה שחסרו בגלגול שעבר וכיון שכבר קבלו עונש יראת העונש טמון בנפשם ומתיראים ומבקשים להשלים עצמם כדי שלא יחזרו לעונשם · ואם מתפארים בחסידותם ובמעשיהם הטובים שעושים דע שהם מסבת קנאת הגדולה והמעלה וכיון שכן בהגיעם לדמיון מעשיהם של ת"ח וחושבים שהגיעו למדרגתם מתגאים ומתפארים עצמם באמרם כלנו שוין · ונחזור למעלת התורה ונדבר בחכמת החכמים שנגלה להם תעלומות חכמה ויודעים ומכירים בכל מה שברא הקב"ה בעולמו ובקיאין בכל · ולא מבעיא חכמי התלמוד שגדלה מעלתם ממלאכי השרת אלא אפילו החכמים שבכל דור ודור · ואכתוב לך קצת דברים סגוליים מענין בריאות משונות בטבעם ובהולדם הבאים מפוזרים בספרים כדי שתראה בעיניך שלא נעלם מהם דבר · חוץ מהדברים הבאים בתלמוד ובמדרשים שאיני כותבם כי ידועים הם ואיני מביא מהם כי אם קצת שנראים נעלמים ואינן מפורסמים לכל · מי שבלע עלוקה כדי שישליכנה יקחו פשפשים ויתנו אותם על אש ויפתח פיו ויקבל אותו עשן ויפול העלוקה · במקום שיש נמלים יניח אגודת אזוב במקום שהם או ירק עפר גפרית ויברחו כלם · מי שנשכו עקרב ימית העקרב ויניחנו על מקום הנשיכה ויקשור עליו ויתרפא · ובכלי חמדה כתב יעביר על הנשיכה ברית של תינוק שעדיין לא פגמו ויתרפא · הפתן כיצד מתעברת הנקבה פותחת פיה ומכנים הזכר ראשו תוך פיה וחותכה בשניה ואוכלת ומתעברת משם וכשמתגדלין ילדה בבטנה מנקרים בבטנה ויוצאים · ופתן זה הוא כמין נחש קטן והאוכל בשרו מוסיף לו כח · ופתן זה ממית בנשיכתו ואם צולין אותו באש ומכסים אותו באפר ומשימים אותו על הנשיכה יתרפא הנשוך · החולדה עיבורה מן האוזן · (עיין בספר אמרי בינה) · ועורב מזריעה בפיו והנקבה יולדת מפיה · (עיין בספר ראשית חכמה דף ש"פ) · העכבר יש בכבד שלו וורדין כמנין ימות החמה · ושמעתי שבני מעים שלו כשהם יבשים יש בהם ריח מור · הכלבים כשמרגישים בעצמם שמזיק להם האכילה אוכלים עשבים שיש עליהן טל ומקיאין אותה אכילה · יש ברית בים שנקרא גלאוק"ו והוא אוהב את האדם ומתירא ממנו ובריה זו כשרואה מי שבא ליקח בניה בולעתם ובורחת ואחר כך חוזרת ומקיאתם חיים · זבובים שנפלו

נָאךְ מִצְוֹת בַּגָּעְרִין צוּא הָעְרִין דִּבְרֵי תּוֹרָה גִיבֶּן גָעֶלְט צוּ דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים זֵייא זָאלֶן עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין · חָאטְשִׁי זֵייא וַוייסֶן נִיט וַוִיא אַזוֹ צוּ טוּן דִי מִצְוֹת מִיט אַלֶע דִקְדוּקִים דָאךְ וָוערֶן זֵיי גִירֶעכִינְט פַאר מַעֲשִׂים טוֹבִים · דָאס קוּמְט וַוייל זַייעֶרִי פַעְטֶר הָאבֶּן לִיבּ גִיהַאט דִיא חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ דָאס קִינְד וָוערְט גִבָּארִין נָאךְ דָער מַחֲשָׁבָה נָאךְ · אוּנ וָוען זֵייא זָאלִין גִיוָוען עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין וָואלְטֶן זֵייא גִיוָוען חֲכָמִים אוּנ צַדִיקִים אוּנ חֲסִידִים נָאר זֵייא הָאבֶּן נִיט גִילֶערִינְט אָבֶּר עֶס אִיז גִיבְּלִיבֶּן אִין זֵייא דִיא גוּטֶע מַחֲשָׁבָה דְרוּס זָענִין זֵייא פְרוּם אוּנ הַאלְטֶן בְּכָבוֹד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ זָענִין מְקַיֵּים מִצְוֹת לוֹיט זַייעֶר וַוִיסֶן לְשֵׁם שָׁמַיִם · וַיש אַמָאל אִיז דָא עַמֵי הָאֲרָצִים וָואס זָענִין מְקַנֵּא אִין דִי מַעֲלוֹת פוּן דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ אִין זַייעֶר חָכְמָה אוּנ וַוייל זֵייא קָענִין נִיט גְרֵייכֶן צוּ זַייעֶר מַעֲלָה בְּהָעפְטֶן זֵייא זִיךְ אִין אַנְדֶרִי מַעֲשִׂים טוֹבִים וָואס זֵייא קָענִין טוּעֶן כְּדֵי צוּא גְלַייכֶן זִיךְ צוּ דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ בַּגָּעְרֶן תּוֹרָה צוּא הָעְרֶן אוּנ זוּכֶען נָאךְ מִצְוֹת אוּנ שְׁטִיצֶען אַנְדֶרִי זָאלִין לֶערְנִין אוּנ זָענֶן מְהַגֶּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ הָאבִּין חֲרָטָה וָואס זֵייא הָאבֶּן נִיט גִילֶערִינְט אוּנ גְלוּסְטִין צוּא הָאבִּין קִינְדֶעד וָואס זָאלִין עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין אוּנ גָעבֶּן דְרוּיף אוֹיס גָעֶלְט · אוּנ דִיא וָועלִין אוֹךְ גְרוּס שְׂכַר הָאבֶּן אוּנ

למים ומתו אם תשימם בשמש ותשליך אפר מקלה עליהן חוזרים לחיותן · ואם תמלא צלוחית מים עד חציה ותשכיך בתוכה זבובים ותסתום פי הצלוחית עד ארבעים יום מתהפכים הזבובים לצפרדעים · (ובבבא קמא פ"א) תניא צבוע זכר אחר שבע שנים נעשה עטלף · עטלף לאחר ז' שנים נעשה ערפד ד · ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש · קימוש לאחר ז' שנים נעשה חוח חוח לאחר ז' שנים נעשה שד · שדרה של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש והוא דלא כרע במודים · ה עכ"ל · אם תתלה חרב באויר לעת ערב באים העטלפים ונחתכים בחרב ונופלים ושמעתי שדמם מועיל לחולי העין אם תשחטם ברינר זהב · דבורים אם תבשלם ואיזה אבר שתרחוץ בסים ההם מתעבה האבר ובלי כאב כלל · וכרי שיחזור האבר כמקדם ישים עליו צרי אלטריאק"ה בלע"ז · המים כבדים הם בימות הגשמים מימות החמה · מים חמין אם תשימם בשמש מצטננים מהרה · מים מרים או מלוחים אם תשליך בתוכם קמח חטים ויערבם בעץ אחר ויניחם ובתוך שלש שעות ימתקו · מכתשת אפילו גדול מאד אם תהפוך פיו למטה ותשים בשוליו כמין עוגה של עיסה ותתן על העיסה וינטוז"ה אחד באש כדרך שמשימים על בשר החולה תוכל להקים המכתשת בנקל ע"י הוינטוז"ה אפילו יהיה המכתשת גדול מאד · עשב הנקרא אלטאמים"ה ונותן פרח כמין עשב הנקרא מנסניא"ה אם ישים אדם עליו זאת האלטאמים"ה לא יזקנו השמש ולא ילאה בהליכתו · ואם תכתוש עשב זה ותשליכהו ביין יתן בו גוון טיב ודית טוב ומעמידו שלא יחמץ · השמן אם תתן בכלי שאתה מדליק אותו גרעיני טלח יתקיים יותר · בבהמה שאינה יכולה להשתין ישפשף באותו מקום שומין כתושין ותשתין · השכרות ישקוט אם ישתה חומץ נם ישקוט אם יאכל כרוב או שקדים המרים · הקיאה ישקוט אם מריח פת · בשר שיתלו אותו במסמר של נחושת אינו נבאש מיד · הבשר נבאש יותר מהרה אם תשימנו לאור הלבנה יותר מאור השמש · צואת האוזן אם תשים על נשיכת הדבורה יתרפא · קוראלי"ש שנאבר הגון שלהם אם תשימם בתרדל כתושה יחזרו לגון אדמימותם · השינים נרקבים מאכילת דברים מתוקים או חמוצים · צואת החזירים אם תשליכנה בשורש אילן שקדים המרים או בשורש אילן של רמונים חמוצים נמתקים · אם ירד אדם בבור עמוק אפילו בחצי היום וישא משם עיניו לשמים יראה הכוכבים · רמונים תפוחים ושאר פירות אם תשימם בתוך קמח יתקיימו לחים ורטובים · אם תסוך שמן בראש התרנגול או הכרוך בצוארו זמורה אינו קורא · החהול בת עינו מתגדל ומתהסר עם הלבנה · זנגיבו"ל מועיל ליתן בתוך המאכל לחולי ההתעלפות דיוסמאי"וש בלע"ז ומועיל נ"כ לחולשת הלב · צפור דרור אין בונה קן בבית מסוכן ליפול · רמונים מעץ אחד מספר הגרעינים שיש בגדולים יש בקטנים · וכבתר הרמון יש פיות אם הפיות זוגות גם גרעינין שבתוכה הם זוגות וכן בהפכו · קמח שינטהן באגושטו"ש מתקיים כל השנה · הזקנים שיש יבלות בפניהם יאכלו תאנים ויפלו · חרולים אורטוגא"ש בלע"ז אם תבשלם בשרשם ותרחוץ הפנים באותה המים יתלבנו · ביצים אם תשימם בתוך שמן יתקיימו הרבה · מין אדמה יים"ו בלע"ז אם תשרפהו באש ותתן ביין ישמור היין שלא יחמיץ · חלמון של ביצה הנולד במלוי הלבנה אם תשים אותו בכתמים שבפנים יסורו · הדמעות של שמחה הם קרים ושל בכיה הם חמין · מים הנוטפים משריני הגפנים אם ישתה אדם אותם מואם היין · עץ הנקרא אאועי"ל אם תקח ב' עציס ממנו ותשפשף זה עם זה בחוזק אם תזרוק עליהן עפר של נפריה יעלה אש · אם תזרוק עליה המכה עפר יבש יתרפא · כשאדם מודד יין כדי שלא יעלה אישפים"ה ישפשף בורית או גבינה בפי הכלי מבפנים · לכתוב אותיות ירקרקות יקח מין עשב רוד"ה בלע"ז עם קרדינילי"ו ושפרא"ן הכל מעורבב יחד · הדיו כדי שלא תתעכב כשתכתוב השלך בתוכה טיפה של מרה · לעשות דיו אדומה יקח עץ הנקרא באקא"ם בלע"ז אדום ויעשהו עפר דק וישליכהו בשמן של שמרי יין הנקרא טורט"י בלע"ז · החומץ מכבה האש יותר מכל משקים · לעשות חומץ חזק יבשל קצת מהחומץ וישלך על השאר ויתחזק · אם תשפשף סיד על אותיות נמחקים והולכים · אותיות מטושטשות אם תסיך עליהם שמן יוכל לקרותם לזכירה יסוך רקתו במרה של קורה פידרי"ש בלע"ז · אם בקיץ ירחץ אדם אזניו במים יצטנן כל הגוף · אם תסתום אוניה של רחלה בצמרה נמשכת אחריך · יאכל יונים בשעת הנפה או בחלאים אחרים · החולה שמשמש כסות המטה הוא מסוכן · כלב השותה מים שבשלו בהם עשב איספאראנו"ש בלע"ז מיד מת · רגלים קרים מתחממים אם תרחצם בשכר · יש דג קטן בים ועוקץ בשדרתו ותוקע אותו בספינה ומעכבה · אם תסוך פניך בחלבן ביצה לא יכה בהם השמש לשחרם · הדם באדם ובבהמה מתרבה ומתחסר עם הלבנה · פרי ביתבריאו"ש בלע"ז אם הכמה אותם בחומר יוצרים יתקיימו ימים רבים · כתמים שנפלו על בגד

אדום

ד וז"ל רש"י מלשד פרנוס ירושלמי פעלף פרפד : ה נכי מכשכוע במודים מריך לזקוף כתיות לפיכך מנוס שמשדרים עט נעשה נסס :

אדום יסורו אם תכבס הכתם במי רגלים ואחר כך במים · (ובמסכת שבת) שממית לעקרב זבוב לצרעה ע"ש וש צפורים גדילים באילן (הביאו הרב ב"י הלכות טריפות) והאוכלם מתחזק תאוות המשגל · ויש מקום מיוחד מגדל דגים ידועים מסוגלים גם כן לזה · ויש בריה מן האש אסלמנדרא כדאמר בחולין ומועיל דמו שלא ישלוט האש בגוף הסך ממנה · ויש עוף גדל באויר ואינו נח לעולם על עץ או על הארץ ואני ראיתי עוף זה והנשא נוצה שלו אין עין הרע שולט בו · ויש דגים שיוצאים ליבשה בערב שבת בין השמשות ונוחים שם ואין חוזרים לים עד מוצאי שבת (כמו שכתב האפודי) והעושה לבוש מן עור דג זה אין עובר בו חץ וחנית · הנה כתבתי אלו הדברים משום שנוגעים לעבודת ה' שתדע שאין אלוה מבלעדיו והוא משנה הטבע כעיבור הפתן וחולדה ועורב ובריה שבים שבולע ילדיו ומקיאן חיים ודג קטן מעכב הספינה בעוקצו והכל הוא בגזרתו יתברך . ויש מהם דברים של סגוליות כדי שתהיה בריא לעבוד ה' כמ"ש הרמב"ם דברי רפואות לסיבה זו ומהם דברים מרחיקים הנזק ומסירים מומי הפנים שלא יתבייש בין חבירו והמבטל שכרות ושנאת היין הגורם לעבירות והגורם קיום הפירות שלא ירקבו והיין שלא יחמיץ והקמח שלא יתליע כדי שלא תטרוד מעבודת השם ומחיקת אותיות בנקל לסלק טעיות ותיקון קריאת אותיות מטושטשות · ומהם דברים מטבע המוטבע בבע"ח לבקש רפואות כדי שידע האדם ויתן הודאה לבוראו שנתן חכמה לכלל ברואיו · ומהם דברים סגוליים מועילים לאיזה הקדמה להבין דבר מן התורה כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו דלכן צריך האדם לידע מכל הדברים · ויכוין בידיעה זו שכוונתו להבין דברים בתורה ולהלל ולשבח ולפאר למי שברא הכל כרצונו לצורך האדם כדי שיעבדו אותו להטיב עמהם בשני עולמות בשכר עבודת התורה והמצות אשר המה עושים · הבט וראה בעמודי עולם אשר עליהם נתיסד העולם הם שבטי יה דכתיב יצב גבולות עמים למספר בנ"י שהיו כ"כ דבוקים בתורת משה בשכבם ובקומם ובלכתם בלי פיסוק רגע עד שהוצרך יוסף הצדיק להזהירם ולומר אל תרגזו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה כארז"ל והטעם שלא יטעה עליהם הדרך · ומראצטריך להזהיר להם על זה מכלל שלא היו מפסיקים רגע מלמודם אפילו בלכתם בדרך · כי נגד אהבת המקום ואהבת תורתו לא היו חושבים טרדת הדרך ולא טרדת הרעב כ"ש טרדות אחרות לבטלם מן התורה · ואע"פ שכבר היו חכמים מחוכמים יודעים בנגלות ובנסתרות בסודות עליונות · כ"ש וק"ו שאר בני אדם שאם אפי' יחיה אלף שנים לא יוכל להשיג כטיפה מן הים ממה שהשיגו השבטים שצריך שלא יאכל ולא ישתה ולא יישן כדי שלא לאבד רגע מלימוד התורה ולחשוב בה כי לא נברא אלא לזה · ואדם שהוא עם הארץ ואינו יודע ספר כלל ילך בשבתות ובימים טובים ובאיזה שעה מהיום בבתי מדרשות לשמוע ומה שישמע מספורי הגדות ודברי הגדות ודברי דרך ארץ יספר בלילה לאשתו ולאנשי ביתו בעת שמתכנסים השכנים בלילי טבת הארוכות גם ידבר ממאורעות הנסים שאירעו בעולם או בזמנו ששמיעה זו סביאו לדבקות השם

וועלין מיט דער צייט ווערין רעכטע צדיקים הבט זעה אין די עמודי העולם וואס אויף זייער זכות איז דיא וועלט גיגרונד פעסטיגט גיוואָרין דאס זענין דיא צוועליף שבטים זענין זייא אויך גיווען בהעפט אין דער תורה בשעת זייער לייגען אונ אוף שטיין אונ ווען זייא זענין גיגאנגין אפילו איין רגע האבן זייא ניט מפסיק גיווען פון לערנין ווארום יוסף הצדיק האט זייא גמוזט מזהיר זיין איר זאלט אויף דעם וועג ניט עוסק זיין אין טיפין לערנין זייא זאלין ניט פאר בלאנזיט ווערן אין וועג ווייל זייא וועלין זיך פאר טראכטין דען זייא פלעגין ניט מפסיק זיין אפילו איין רגע פון לערנן אפילו אין וועג ווארום אקעגין דיא ליבשאפט פון תורה איז דיא טירדא פון וועג אונ מכל שכן אנדרע טירדות בייא זייא ניט גרעכינט גיווען אז דאס זאל זיי מבטל זיין פון לערנין . ואע"פ אונ חאטשי זיי זענין גיווען גרוסי חכמים אונ האבין גיוואוסט דיא תורה אונ דיא הייליגע סודות · מכל שכן דיא איבריגע מענטשין וואס זייא זאלן אפילו לעבן טוזינט יאר וועלין זייא ניט גרייכן דאס וואס דיא שבטים האבן גגרייכט · דארף דר מענטש ניט פרלירען איין רגע פון תורה לערנין נאר צו טראכטן אין איר ווארום דער מענטש איז בשאפן דרוף · אונ דער עם הארץ זאל אום שבת אונ יום טוב לערנן אויך אין דער וואכין זאל ער ניין אוף איין שעה אין בית המדרש הערין ספורים פון אגדתא אונ דרך ארץ אונ אוף דער נאכט זאל ער דאס דער ציילן זיין ווייב אונ זיין הויז גזינד אונ אז די שכנים זאמלן זיך צו אנאנד אין דיא נעכט פון טבת וואס מען זיצט בייא נאכט זאל ער ריידין פון די נסים וואס האט זיך גיטראפין אויף דער וועלט דען דאס ברעננט אים צו בהעפטן זיך אין

ואם אינו בר הכי גם לזו יספר ממקריות הרעות שאירעו בעולם או בזמנו שזה מביא לו ולשופעים לו לידי הבנעה שלא לחטוא ולזכור ביום המיתה. ספורי אלה הדברים עושה פעולתה לזכך האויר באופן הבל היוצא מפיו הפך ספורי דברי הבאי המעפשו ומזיק לבריות. ואל יקשה בעיניך איך הבל חיצא מפי האדם אחר יש בו כח לעשות שתי פעולות הפכיות לזכך ולעפש. הבט וראה אם אדם נופח בהבל פיו בכלי זכוכית מעפש ומתחשך כשוכן עליו ענגה וכלי פארפור"א אינו מזדכך וכמה בהירות כ"א ע"י הבל פה שנופחים בו בשעה שעושים אותו הרי הבל אחד מזכך ומעפש. ג"כ הבל מדברים טובים נותנים אור והדבר בהפכו. הלא תראה בדבור עצמו דבור מסית ודבור מחיה כגון מלך שאמר שיסירו ראשו של פלוני מעליו מסרין או שגזר ואמר יסירו מכה זאת מעליו מרפאין אותו. הרי במלת יסירו ממית או מחיה. גם תראה הרוק ממית והרוק מחיה רקק בפני חבירו דרך בזיון או דרך כיאום ממיתו. לחש ורקק על מיחוש עינו מרפאו. גם הבל דברי זנות ודברים בטלים מעפש האויר וממית הבריות. הבל דברי תורה או דברי מוסר מזכך האויר ומחיה העולם:

פרק יב יחיד המיוחד ובורא העולם ברא גבולים לכל לישוב עולמו. כי לכל הדברים יש גבולים ארי מלך בחיות שור בבהמות נשר בעופות ואדם מלך על כולם וכולם קצתם מנהיגים ומשפיעים וקצתם מונהגים ומושפעים. והוא יתברך אדון הכל והמלך והמנהיג הראשון אין זולתו וראוי לכל המציאות כלו שיהיו מקצתם משתדרים על קצתם ובזולת זה אין קיום ועמידה לכל המציאות כלו. וכן באדם בעצמו בגופו יש אברים שהם ראשים על קצתם עובדים וקצתם נעבדים שהרי הידים והרגלים עובדים לשאר האברים אם ירצו הרגלים לעשות פעולת הראש והראש פעולת רגלים יאבד הגוף. כן ראוי לכל קבוץ האנשים שיהיו קצתם שרים וקצתם עבדים קצתם מנהיגים וקצתם מונהגים כי בזולת זה אי אפשר שיתקיים הקבוץ. ובהיות רוח רצה לעשות הפך זה שיהיו כלם שוין באומרו כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' ורצה שיהיו כלם שרים נאבד מן העולם הוא וממונו וכל אשר לו ולא נשאר ממנו אפילו מחט מדה כנגד מדה כאשר היה בא העולם בלקיחת עצתו שלא היה נשאר ממנו כלום שהיה נתרב. (ועיין על זה בפירוש התורה לכמוהר"ר משה אלבילדא וצ"ל). הנלמד מכל זה לעבודת הבורא דכיון שהעולם קיומו ועמידתו להיות הבריאה כולה קצתם נעבדים ומנהיגים וקצתם עובדים ומונהגים ומוכרת הדבר כך. יבחר האדם להיות עובד לנעבד מכלם שהוא הקב"ה ובזה ינצל

נאַט אוג אויב ער וועלט דאס אויך ניט זאל ער דער צייכן פון דיא אומגליקן והאבן זיך נטראפן אוף דער וועלט דאס ברייגנט צוא אונטר טענקייט דאס ער זאל ניט זינדיגן אוג זאל זיך דער מאנין דעם טאג פון טויט אוג דאס דער ציילונג פון דיא זאכן והאס ניט ארום פון זיין כול רייניגט דעם אויר אבר דיא רייד פון נארישקייט פאר אוכרייניגען דעם אויר. ואל אוג עם זאל ניט זיר קשה זיין דען קענטט זעהן דעם דיבור אלין דאס אמאל טייט ער אוג אמאל איז ער טהיה דהיינט אז איז מלך זאגט טען זאל דעם קאף פון דעם קענטשין ארא נעמין טייט דער דיבור אוג אז ער זאגט טען זאל גוטץ טוען דעם קענטשין טוט טען עם תיקף איז דער דיבור מחיה אז דאס אוך דער האך פון מויל והאס גייט ארום פון דיא רייד פון דברים בטלים מאכט עם אוכריין דעם אויר אוג עם טייט ליט אבר דער האך והאס גייט ארוים פון דברי תורה אוג דברי מוסר דם מאכט קלאר אוג לוטר דעם אויר אוג איז מהיה דיא ועלט:

פרק יג יחיד המיוחד דער נאט ואס איז איינציג האט בשאפין דיא ועלט אוג האט גנעטן זיין בשטימונג צוא יעדער באשעפניש. איין לייב איז איין מלך איבער אלע חיות זיין אונטם איבר דיא בהמות. זיין אדלויר איבר די עופות. אוג דער קענטש איז איין מלך איבר אלע בשעפניש אוג גאט ב"ה איז איין הער איבר אלע אוג קיין אנדרער הויז אים איז ניט דא. אמייל פון די בשעפניש הערשן איבר דיא אנדרע אוג זיין דם זאל ניט זיין ועלט קיין מיום גהאט. וכן אוג אוך אין קענטשינם גוף זענין דא אזעלכע אברים וום זענין הערשר אוג אמייל זענין דיער. די הענט אוג פים דינן צוא דיא איבריגע אברים אוג דער קאפ הערשט. ופן אוך איז איטלכע ואטלוגע פון קענטשן מוזן אמייל זיין הערן אוג אמייל קנעכט. אמייל קינן אוג אמייל זענן נפרד וזנטמא איז ניט קענליך אז דם איין ואטלוגע זאל אנקיום האבן. אין זייל קלאר האט גזאלט אז אלע זאלן נגייך זיין איז ער פר לארן נזאארן. ואראוס דורך זיין עצה והאלט נאר דיא ועלט זען נאנצין קאר לארין גיזאארין הגלסר דער זאל דער קענקש זיך אף לעדנען צוא דינען

יצל מכל פגע ואסון · ועוד מעלה עושה הקב"ה עם העובדים אותו שמבטל את רצונו מפני רצונם
דכתיב צדיק מושל יראת אלהים · ואם לא יחפוץ האיש לעבוד לבוראו יהיה עבד לכל העובדים
יחשוב בלבו הבזיון שיכול להגיע לו ביום הדין והשבון שרצה להיות עובד לעובדים ולא לנעבד
לעולם יתברך שמו · לכן ישים אדם זאת בין עיניו לא יסור ממנו רגע וישתומם בחושבו מה
אשיב לה' למאום מלהיות עבדו ומחשבה זו מועלת לקרבו לעבודת בוראו · הלא תראה אטומי
לב סתומי עיינין מתפארים להיותם עובדים לאדון גדול אע"פ שהיום כאן ומחר בקבר ולמה לא
יתפארו לעבוד לחי העולמים קיים לעולמי עד ולנצח נצחים מבטיח ועושה גוזר ומקיים מעלה
ומגדיל ומרומם על ראש כוכבים לעובדים אותו ילמד אדם ממנו ומעצמו לעבוד לבוראו ולהכיר
גדל עונשו במנוע עצמו מלעובדו יראה ממה שכועס הוא על עבדו שגחר עליו דבר לעשות
ולא עשה ואפי' היה בטול גזרתו בשוגג · ואפי' אדם שאינו עבדו ואינו חייב לו אם שאל ממנו
דבר וביטל רצונו ולא השלים את בקשתו יורד עמו להייו וישא ק"ו ממדותיו אם מדתו הוא
לכעוס על עוברי רצונו אע"פ שהם בשר ודם כמותו שנופל בהם ולו כליון חרוץ שהיום בהוה
ולאחר שעה כצל עובר · ק"ו העונש המעותד לו בעוברו רצון יוצרו אחר כמה חסדים שעשה עמו
המקום להחזיק לו טובה הרבה להכעיסו במעשיו היש קץ לעונשיו · וידע האדם שבבאו ללמוד
תורה או לעשות מצוה יזדמן לו מניעות הרבה ומעשה שטן הוא אז יתגבר האדם בכחו לבטל
רצון מנגדו כדי שלא יעשה עצמו שותפו של שטן כי הוא שותף אכזרי גזלן וגנב בסתר ובגלוי
מבקש לגנוב הקרן והריוח ולהשים עליו חובות הרבה עד שבעלי חובות ידעוהו לחרפות לשום
אותו בבור תחתיות עד יום מותו · ואם יעלה על דעת איש לומר כיון שמזדמנין לו מניעות
בבואי לעשות מצוה או ללמוד תורה אין רצונו של מקום בתורתי ובמצותי · זה אינו ונהפוך הוא
אלא אדרבא כיון שיש לו מניעות זה מודעה רבה שמעשיו רצוים לפני המקום והשטן מעכב
בירו כאשר נצטוה ואדם גם כן יעשה צוויו לבטל רצון יצרו מצד בחירותו כדי שיקבל שכר
בעשיית המצוה שאם לכל עושה מצוה לא יבא עשייתה בצער ובטורח גדול וכל העם ינשקו
ויחבקו אותו מה שכר ראוי להיות לו שהרי כלם יבקשו בעשייתם בעבור טובת הנאת הכבוד
שמקבל · אך אחר הצער והטורח שעובר עד שיכנס להתחיל לעשות מיד משם ואילך מסייעין
אותו מן השמים · וכרז"ל בא לטהר מסייעין אותו · ועוד אמרו אלמלא הקב"ה עוזרו א לא היה
יכול לו ומשלים לעשותה בלי שום מניעה ובשמחה מחמת מה שמתערן בעשייתה · ועכ"ז הקב"ה
משלם לו שכר גם על מה ששמח וקבל תענוג בעבור מה שטרח ונצטער בהתחלתה מקטרוג
השטן המנגדו במניעות רבות · ועתה איעצך לעשות אופנים חוץ מהנזכר בפרקים דלעיל להבריח
היצר מעליך · בבא היצר להסיתך לעשות עבירה מיד תצייר לפניך צורת אדם גדול שאתה מכיר

א נגד סילר סרע

צו דעם וואס ווערט גדינט פון אלע דאס איז גאט ב"ה אונ דורך דעם וועט ער ניצול ווערן פון איין
אומגליק · ועוד נאך איין מעלה איז צו דיא וואס דינען אים דס ער איז מבטל זיין ווילן פון וועגן
זייער ווילן אונ אז דער מענטש וויל ניט דינן זיין בשעפער וועט אים גרוס בזיון גרייכן ביי דעם יום
הדין דאס ער הט גוואלט זיין איין קנעכט צו זיינע תאוות אונ ניט צו גאט ב"ה · וידע דער מענטש
זאל וויסן דס אז ער קומט לערנין תורה אדר אמצוה טאן אונ עס איז זיך אים מזדמן מניעות דס איז
דיא מעשים פון דעם שטן דענמאלט זאל דער מענטש זיך שטארקין מיט זיין כח מבטל זיין דעם
רצון פון שטן כדי ער זאל ניט מאכן שותפות מיט דעם שטן ח"ו אונ דער מענטש זאל ניט טראכטן
זוויל עס טרעפן מיר פיל מניעות מן הסתם וויל גאט ניט אין מיין תורה אונ מצות דאס איז קיין
מענה ניט · עס איז פאר קערט זייני מעשים זענין בווילגט פאר גאט נאר דער שטן לאזט אים
ניט טוען אונ דער מענטש באדארף מבטל זיין דעם רצון פון זיין יצר הרע וועט ער מקבל זיין
שכר פאר דיא מצות ווארום אז מצות טוען זאל גרונג אן קומען וואס פאר איין שכר וואלט אים
דער פאר גקומען נאר נאך דעם צער אונ טירחא וואס ער הט ביז ער גייט אריין אן הייבן דיא
מצוה העלפט מען אים פון דעם הימל זיא גומר צוא זיין · וויא אונזערע חכמים ז"ל האבן גיזאגט
דער וואס קומט אמצוה אדר תשובה טון העלפט מען אים פון דעם הימל אונ ווען גאט ב"ה זאל
אים ניט העלפן אקענין דעם יצר הרע וואלט דער מענטש אים ניט גקענט ביי קומן אונ גאט ב"ה
בצאלט אים שכר אוף דעם וואס ער האט זיך מטריח גווען אונ האט זיך מצער גווען אין אן הייב
צו שטרייטן מיט דעם יצר הרע וואס האט זיך קענין אים גשטעלט מיט פיל מניעות · ועתה אצונר
וועל איך דיר איין עצה געבן אוועק טרייבן דעם יצר הרע פון דיר · אז דר יצר הרע וועט דיר

אותו ומתיירא ממנו וכאלו עומד לפניך ממש ויושב על כסא דין בפנים זעומות ומלא חרון אף נגדך. ותשקע דעתך בדמיון זה והדמיון פועל להפחידך כאלו הדבר ממש בפועל כאלו אותו אדם גדול עומד בפניך ובזה יחלש היצר כי מי הוא זה שרואה אדם בפניו ומתעורר לעבוד עבירה בפניו ובפרט פני אדם גדול שמוראו עליו. ומזה תמשך לחשוב ולהדמות נגד עיניך דשכינה כנגדך כי מלא כל הארץ כבודו. ויפול עליך אימה ופחד להכניע לבבך הערל. ואם בכל זה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו בעת בא עבירה לידו כלבים שוטים צועקים וחיות רעות טורפות בני אדם וחותכין בשרם בשיניהם רוצחים חרבות בידיהם שוחטים אדם בפניהם צורות מכוערות מלאים עינים ושערות להבות אש בוערות שורפות ומכלות כל טוב מבערות. ודמיון רעש מפיל הבית עליו וממית ומשבר כל כליו. וכאלו נחש כרוך בעקבו עקרבים מסביבו. ובזה יזדעזע גופו וישוב אחריו מלחטוא. ואם עד אלה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו שיושב בטיולים ועידונין ומעדנים ובמנוחות ושאננות והשקט ובטחה וישוב נצחיי והלולים ושבחים וקול שיר וזמרה לפניו משבחים וכאלו עומד בהם ממש מפני עזיבת החטא. ויחשוב וידמה נגד עיניו שאם יעשה העבירה מאבד כל זה והולך ערום ויחף חשופי שת עני ונבזה חלוש ומכוער ומאוס מתועב ודחוי יחיר ושומם תמהוי ומשתומם בהול ומפוחד שסוי ונרמס שנאוי ומשוקץ מנוול ומשוגע מחורף ומגודף מבולבל ומקולל מצעירים ממנו לימים הרודפים אחריו פוחזים ורקים נבזים אפלים בורים שפלים וטוכנעים. וידמה שאין לו מנוחת ישיבה מסבת רדיפה מתמרק על רגליו בהתעלפות וחולשת לב רעב וצמא צועק ואין עונה שואל ואין נותן. מתחנן ואין מרחם בוכה ואין מפיים מכה עצמו ואין מעכב מילל ואין מנחם נופל ואין סימך כושל ואין חומך ממשש ואין מדריך יושב בחושך ואין מאיר מתפלש בעפר ואין מנער נרדם ואין מקיץ חולה ואין מבקר כואב ואין רופא מנוגע ואין רטיה נשוך מנחש ואין צרי גוסס ואין רואה מת ואין קובר כלבים אוכלים אותו ואין גוער עצמותיו נגררין באשפות ואין מקבץ אשתו ובניו אחר מותו שואלים לחם ואין מביט מתים ברעב ואין מצטער נאבד הוא וכל אשר לו ואין זוכר. ובעלות כל זה בדמיונו שהעבירה מביאו לכל זה יצטנן דמו ויתבטל יצרו בעזרת הש"י. ואם עד אלה לא נכנע לבבו הערל ידמה כאילו רואה עצמו שחוט ומושלך באשפה וכלבים אוכלים בשרו ותולעים יוצאים ממנו גם יריח ריח רעות ויראה מינים מאוסים ויכנע. וס"ס אם לא יועיל להכניעו עכ"ז ומביאו לכלל מעשה יתחוב מחט בבשרו או יכה ביד על פניו בכל כחו באופן שיכאוב ויוסר יצרו מעליו. שיותר טוב שיכה עצמו מכל מכה שיוכל לרפאותה אחר כך ולא יחטא משיחטא ויכי אותו בגיהנם מכה שאין בה רפואה. יותר טוב שיכה הגוף ולא הנפש גם מועיל לביטול היצר הרע שירוץ אל המים ובפרט אם הם מים קרים וישליך עליו כד של מים מראשו ועד רגליו ויכנע יצרו. ועל הכל יעסוק בתורה בקול רם בדברים הרעים שבירמיה ובאיוב ובקהלת שמהביל כל הדברים שבעולם ולא יפסיק מלמודו בקול רם. גם מועיל הרבה להנצל

אָן רַיידָן צוּא אַיין עֲבֵירָה זָאלְסְטוּ פַאר דִיר אוֹס מָאלָן דִי צוּרָה פוּן אַיין גְרוֹסָן צַדִיק וָואס דוּא הָאסְט מוֹרָא פַאר אִים גְלַייךְ וִויא עָר שְטַייט פַאר דִיר פוּל מִיט גְרִים צָארָן אוּנ דָאס וָועט דִיךְ דָר שְׁרָעקִין אוּנ דוּרְךְ דָעם וָועט שְׁלַאף וָוערָן דָער כַּחַ פוּן יַצָר הָרָע אוּנ דוּרְךְ דָעם גְוַויינוּנְג וָועסְטוּ אוֹךְ טְרַאכְטָן גְלַייךְ דִיא שְׁכִינָה שְׁטַייט קָעגִין דַייני אוֹיגָן דָען דָער כָּבוֹד פוּן גָאט אִיז פוּל גָאר דִי וָועלְט וָועט אוֹף דִיר פַאלָן אַיין פַּחַד אוּנ אַיין פָארְכְט צוּא אוּנְטָער טָעניג מַאכָן דַיין פַאר שְׁטָאפְט הָארְץ. וָאס אוּנ אַז דָער יַצָר הָרָע וָועט פָארְט נִיט אוּנְטָר טָעניג וָוערָן זָאל עָר זִיךְ פָאר שְׁטָעלָן גְלַייךְ וִויא חַיּוֹת רָעוֹת יָאגָן נָאךְ מָענְטְשָׁן אוּנ גְלַייךְ וִוי רוֹצְחִים שְׁטַייעָן מִיט שְׁוָוערְדָן אוֹף מָענְטְשָׁן פַר זַיינָע אוֹגָן אוּנ גְלַייךְ וִויא אַיין שְׁטוּרָם וִוינְד וַואַרְפְט אַיין דָס הוֹז אוֹף אִים אוּנ דוּרְךְ דָעם וָועט זַיין גוּף דָר צִיטָרְט וָוערָן אוּנ וָועט נִיט זִינְדִיגָען. אוּנ אַז דָאס וָועט נִיט הָעלְפָן זָאל עָר זִיךְ פָאר שְׁטָעלָן גְלַייךְ וִוי עָר לִיגְט אִין קֵבָר דָען וָועט עָר אוּנְטָער טָעניג וָוערָן. אוּנ אַז דָאס אַלְץ וָועט נִיט הָעלְפָן זָאל עָר זִיךְ אַלַיין צַער אָן טוּעָן אַז עָס זָאל אִים וַוייא טוּעָן וָועט זַיין יַצָר הָרָע אָפּ גְטָאן וָוערָן פוּן אִים. דָען עָס אִיז בָּעסָער עָר זָאל זִיךְ אַלַיין שְׁלָאגָן אַיידָער מָען זָאל אִים שְׁלָאגָען אִין גֵיהִנָם אוּנ אוֹךְ אִיז בָּעסָער דָער גוּף זָאל גְשְׁלָאגִין וָוערָן אוּנ נִיט דִיא נְשָׁמָה גם אוֹךְ הָעלְפְט מְבַטֵל צוּא זַיין דָעם יַצָר הָרָע עָר זָאל זִיךְ טוֹבֵל זַיין אוּנ קַאלְטִי וַואסָר אוּנ אִיבָּר הוֹפְט הָעלְפְט זַיין יַצָר הָרָע מַכְנִיעַ צוּ זַיין עָר זָאל לָערְנִין מִיט אַיין הוֹךְ קוֹל אִין יִרְמִיָה דִי פּוּרְעָנִיוֹת וָואס דָארְט שְׁטַייט אוּנ זָאל לָערְנִין אִיוֹב אוּנ קוֹהֶלֶת וָואס עָר מַאכְט אַלְע זַאכָן פוּן דָער וָועלְט פַאר הָבֶל. אוּנ זָאל נִיט מַפְסִיק זַיין פוּן זַיין

לערנן

להנצל מיצרו בבא לכלל מעשה ירים בקולו שיבואו אצלו אנשים כמו שעשה רב עמרם שהרים בקולו נורא בי עמרם כמו שארז"ל · ואם עכ"ז לא הועיל לו דבר וחפא אל יתיאש מן הרחמים לומר כאשר אבדתי אבדתי ואעש"ה שלבי חפץרשערי תשובה לא נגעלו וכל ימי חייו בכל פעם שיתגבר יצרו עליו יעשה כל הכתוב שאם לא יועיל לו בפעם ראשונה ושניה יועילו בשלישית ס"ס איזה פעם יועיל · או ימיעו אותו מן השמים להצילו בראותם לו נלחם עמו ברברים סגוליים להכנע · ואפי' לא סייעו אותו מן השמים על איזה סיבה ידועה לפני בורא עולם ובכל פעם ופעם שנלחם לא יכול להכניע יצרו וחטא אע"פ כן אל יתיאש וישוב עד דכדובה של מות · ואדם שאינו יכול להכניע יצרו בשום דבר שבעולם נראה לי שהסבה היא משורש גאוה שבלבו שהגאוה שורש לכל העבירות (כאשר הזכרתי בפרקים דלעיל) · ולהסיר גאותו יטלטל עצמו מעיר לעיר ויכנע וישפל על דרך שאמרו חז"ל מי שיצרו תוקפו עליו ילך למקום אחר ויעשה מה שלבו חפץ כו' · שהכוונה שהדרך מכניע אותו ואז יעשה מה שלבו חפץ אם יכול · כלומר שאינו יכול · גם ישים נגר עיניו שהגבהתו היא השפלתו על דרך כל המוסיף גורע . שתי עשרת י"ב עשתי עשרה י"א גידול התיבה בתוספת אות הקטין מספרו מי"ב ליי"א כדז"ל וכן גמל נמל הוספת מספר אות הנו"ן שהם חמשים מקטין לגמל ועושה עושה נמלה · גם תראה הכוכבים על היותם ברקיע יותר עליון מן הלבנה נראים דקים וקטנים והלבנה בעבור היותה ברקיע שפל מהם נראית גדולה· הרי נלמד שהמתגאה גורם לו השפלה שגורם הגאוה לחתפיאו ואין השפלה גדולה מזו שבסופה נעשה מיאום בעולם · ואולי על ידי שיחשוב בגנות הגאוה יקטן ויושפל וכיון שיושפל באמת נתרפא ובלתי הסרת גאוה מעליו אין רפואה למכתו ולחולי נפשו כי הגאוה מסמא עיני הרשע שלא יראה בנראה · וכיון שהרשע אינו רואה בנראה איך יראה בשאינו נראה ב · ואני ראיתי כמה גאים מקטנותם ונשתרשה בהם הגאוה וכתו עמה כי לא ידעו ולא שמעו ולא למדו דבר להכניעה · ואחרים בבחרותם היו בתכלית הנאות וחזרו בהם עד תכלית השפלות והענוה והחסידות והברתי בהם שנתחברו בתלמידי הבמים ושמעו מפיהם ולמדו וחזרו · ושעם הדבר שהגאות מביא לאדם לעשות כל מה שלבו חפץ · משום שהגאה מצד תאותו מחזיק עצמו שאין חכמה בעולם כמו חכמתו . וזהו הרשת שפורש לו השטן לצודו וללכדו דכיון שמשים בלבו שאין חכמה כחכמתו כל מה שיעשה ישר בעיניו באומרו איך יתכן חכם כמוהו טועה ואפילו אם מכיר טעותו לא ישוב אחור שלא לאבד שם חכמתו שנפל טעות בשכלו · ועוד בהיותו מחזיק עצמו חכם אין כמוהו מפתהו יצרו שחביב הוא לפני המקום על חכמתו

ב מיהוש פנחס נעין שכל דבר עכירה קוח שיין מגונה וקשה וקושו של רשע נח קוב ומס כל זה מעלים פרשע מיט מכל זס ומוסה מה שלבו תמן כתוקן שאינו לוחה בעולם ס"ב לין ילחס כמס שאינו נראה לתוק בעין כס משמעי ניכנס ונמר שעמוק

ס מגיעות לנפש כדי למעט מלחמות :

לָעֶרְנִין · אוֹג אוֹב עָר הָאט דִיא אֶלְע זַאכָן גָטָאן אוֹג וַיִיא הָאבֶּן אִים נִיט גְהָאלְפָן אוֹג עָר הָאט גְזִינְרִיגְט זְאלְע זַיִן דִּזְ נִיט מְיַיאֵשׁ זַיִן פּוֹן גָאט צוּ בָּעטָן רָם עָר זְאל אִים הָעלְפָן תְּשׁוּבָה טוּעָן וְואוֹרוּם דִיא טוּעָרָן פּוֹן תְּשׁוּבָה וְעָנִין נִיט פָּאר שְׁלָאכָן · וכו' אוֹג אִיטְלִיכֶם מָאל וָואם זַיִן יַצֶר הָרָע וְוִיל זִיךְ שְׁטָארְקִין אִיבֶּער אִים זְאל עָר טוּעָן וָואם פְּרִיעָר אִיז גְשְׁטָאנָן דָעָן אז דָאם וָועט דָאם עָרְשְׁטִי מָאל נִיט הָעלְפָן וָועט עָם אִים הָעלְפָן צוּם אַנְדֶרָן אֶרְעָר צוּם דְּרִיטָן מָאל אוֹךְ פּוֹן הִיכֶל וָועט מָעָן אִים הָעלְפָן וַיִיל זִיי זָעהָן עָר הָאלְט מִלְחָמָה מִיט רָעם יַצֶר הָרָע מִיט דִיא סְגוּלוֹת וָואם פְּרִיעָר זָעָנִין גְשְׁטָאנָן . אוֹג אָפִילוּ וָעָן פּוֹן הִיכֶל הָעלְפָט מָעָן אִים אוֹךְ נִיט אִיז עָר זִיךְ גִּינְרִיגְט זְאל עָר זִיךְ פָּארְט נִיט מְיַיאֵשׁ זַיִן אוֹג זְאל תְּשׁוּבָה טוּעָן וואם דָר מָענְטְשׁ וָואם קָאן נִיט מַכְנִיעַ זַיִן זַיִן יַצֶר הָרָע מִיט קְוִיקִין שׁוּם זְאךְ קוּמְט עָם מַחֲמַת עָר הָאט גַּאָוָה : וְואוֹרוּם דִי גַּאָוָה אִיז אַיִין שׁוֹרֶשׁ צוּ אַלֵי עֲבֵירוֹת · אוֹג כְּדֵי אֶפֶּ צוּא טָאן זַיִן גַּאָוָה זְאל עָר זִיךְ מְטַלְטֵל זַיִן פּוֹן אַיִין שְׁטָאט אִין דָיעָר אַנְדֶרֶר דּוֹרְךְ דָעם וָועט עָר אוּנְטֶר טָעָנִיג וָועָרָן אוֹג וָועט גְּהַיילְט וָועָרָן פּוֹן דִיא עֲבֵירוֹת · אִבֶּר אוֹ עָר וָועט דִיא גַּאָוָה נִיט אֶפּ טוּעָן פּוֹן זִיךְ אִיז קִין רְפוּאָה נִיט פָּאר הָאנְרָן צוּא זַיִן מַכָּה וְואוֹרוּם דִיא גַּאָוָה מַאכְט בְּלִינְד דִיא אוֹגִין פָּט דָעם רְשָׁע דָעָן אִיטְלִיכָר זָעהְט דָאךְ אוֹ דָעָר סוֹף פּוֹן דָעם רְשָׁע אִיז שְׁלֶעכְט · אוֹג אִיךְ הָאבּ נְזָעהָן פִּיל לִייט וָום זָעָנָן גוּוָעָן בַּעֲלֵי גַּאָוָה פּוֹן זִיי עָר קִינְדֶהַייט אָן אוֹג זָעָנָן גְישְׁטָארְבָּן מִיט דָעָר גַּאָוָה חַיִיל זִיא הָאבָּן נִיט גַלָעזְט וִויא אַרוּם דִיא גַּאָוָה אוּנְטֶר טָעָנִיג מָאכָן אוֹג אַנְדֶרֵי לִייט הָאבּ אִיךְ נְזָעהָן וָואם זָעָנָן אִין זִיי עָר יוּנְגְט גוּוָעָן בַּעֲלֵי גַּאָוָה אוֹג דָעָר נָאךְ זָעָנִין זִיי גְוָאוָארִין גְרוֹסָע עָנְוִים אוֹג קְרוּם וַיִיל זִיא הָאבָּן זִיךְ בַּהָעפְט צוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג הָאבָּן פּוֹן זַיִיא גְילָעזְרְנְט וִויא דִיא גַּאָוָה אִיז שְׁלֶעכְט אוֹג

ואינו מקפיד עמו על מעשיו • ומה נם שהמתנאה מתנאה נם על בוראו כנחש הקדמוני כמו שאמרז
דבנן דל ג • וכיון שכן הוא איך יחוש שלא להכעיסו בעבור מצותיו ואין אני מאריך בזנות הנאים
כי כבר הארכתי בפרקים דלעיל :

ודע הסבה העיקרית שהרשע מתחזק בטומאתו לעשות מה שלבו חפץ ואינו נותן לב לשוב •
שהרשע בעבירה ראשונה שבא לידו לבו מרתת עליו לעשות פן ישיגהו לו מהרעות והוא
באימה ופחד להכנס בה . אך כשיצרו מכריחו לעשותה אומר הנני ממלא תאותי ויעבור עלי מה אף
שיודע אני שעונשי אחורי תרעא קאי ועושה אותה ביראה גדולה • ואחר שעינד ורואה שעשה
העבירה ואינו מניע לו שום נזק שבעולם וארבא מצליח בכל משלח ידו ונושא חן בעיני כל רואיו
ושאר מיני הצלחות שבעולם מזדמנים בידו • נם רואה רשעים כמותו בנדר הצלחה ויצרו מפתהו
על ידי מראות אלו שרואה שיסכים בדעתו דלית דין ולית דיין • וכשמכניסו בכפירה זו משם ואילך
עושה כל מה שלבו חפץ עד שמטביעו בטיט העונות • וזהו טעות נדול נראה לעינים ופרסום
הטעות יובן במשל אחד • לאדם שקלל לשלטון ושבר פתח בית האסורין והוציא אסיריו ושמע
השלטון והעשירו עושר נדול והצליחו על כל המעלות • וכי אינו ראוי שיחשוב אדם זה בלבו
היאומן שבעבור שהבעתי לשלטון ראוי אני לכל זה הכבוד זהו נטנע מכח הנמנעות אין זאת
כי דבר סתר לו שעלי נדולות אלו מתנקם ממני בכפלים ומוכרח שכוונתו להנדילני ולהשמילני
ולהענישני אח"כ ויורנש העונש בכפלים • על דרך שאומרים דרך הלצה עני חשוב כמת • כלומר
עני שהיה חשוב תחלה ובא לידי עניות זה דוקא חשוב כמת שאחר נדולה שפלות יורנש בכפלים
וכארו"ל על פסוק היו צריה לראש שהקב"ה מנהיל לצר כדי להשפילו וכדי לאבדו אה"כ וידניש
העונש מר ממות • והמן הרשע יוכיח שנידלו כדי שירניש השפלתו בכפלים • כך הדבר בעצמו
החוטא להקב"ה ומצליח בידו שהוא להאבידו וארבא צריך לבכות ולילל על אותה ההצלחה כי
בואת ההצלחה סם המות מעורב בה והיא פח ללוכדו ולהכניסו בים המשפטים דאיך יתכן
שבעבור שהרבה לחטוא לפניו מצליח בידו • לכן חלל רשע שא בקול קינה ואל תשכן עוד
באהלך רננה אמור אוי על הצלחתי כי ירה בי חצי מות כי בה בטחתי אויבי עלי המלכתי כי
ברכיו הלכתי • מועצותיו שמעתי ואשר אהב יוצרי שנאתי • אוי כי בידי עצמי הרנתי טבחתי
ולא חמלתי • כל זה אעלה על ראש שמחתי כל ימי חיי עד יום מותי אולי ירחם עלי בוראי לרחם על
נשמתי • ודע כי הלוחם משלים והמשלים לוחם • כי הלוחם עם יצרו בעולם הזה ניצל ממלחמת
מלאך המות עמו בצאת נפשו כי מת • כי הלוחם עם יצרו הרע עושה שלום עם יצרו והעושה
שלום עם יצרו לוחם עם יוצרו • נמצא המלחמה עם יצרו שלום לעולם לנופו ולנפשו שלום לביתו
שלום לבניו ולכל הבאים אחריו שמתעטרים באביהם הצדיק שנצח עם יצר הרע והמשלים עם

ג כמו שאמרו בכ"ר על פסוק והנחם כיה עדום לפי גדולתו של נחם סיפס מפלתו • וכשבע פנחם כתיב נזוח אל הביתי רגל
נחום בנחנאם ודיבר דלעזרין על הקב"ה ואמר לחוס מחילן זה אכל הקב"ה ונרח עולמות וכוח הומר לכם לח התכלו ממנו
שלח תכלתו עולמות דכל חיים סני בר לומנחים :

הָאבֶן זיא אַוָעק נְוָאלְפִין • וד דיא רָעכְטי סְבָה וָאם דָער רָשָע טוט וָאם זַיין הָאלְץ בְּנָערְט אוב
טוט ניט הְשׁוּבָה דָען דָער רָשָע אז דיא עָלְשָׁטי עֲבֵירָה קוכְט אים צו הָאנְדין צִימְלִיך עָר זיא צוא
טון וַיִיל עָר הָאט מוֹרָא אוב טוט דיא עֲבֵירָה מִיט נְרוֹם פָאלְקְט דָער נָאהְ אז עָר זָעהְט עָם הָאט
אים ניט נְנָרייכְט קַיין שום שְׁאדין אוב זָעהְט אוֹיף פִיל רָשָעִים וויא עָר זָענְן מִיט נְרוֹם הַצְלָחָה
דוֹרְהְ דָעם וַיִיכְט זַיין יֵצֶר הָרָע אים אז טָען שְׁטָראפְט נָאר ניט סָאר דיא עֲבֵירָה אוב אז עָר בְּרָענְנְט
אים שוין אין דָער דָאוִינְער כְּפִירָה טוט עָר שון וָאם זַיין הָאלְץ בְּנָערְט בִּיז עָר וְוערְט אַיין נְוזְנְקְ
אַין דיא עֲבֵירוֹת אוב דָאם איז אַיין נְרוֹסָר טָעות אִימְלִיכָר קָען עָם זָעהָן אוב וְועל עָם נָעבִּין צו פָר
שְׁמַיין מִיט אַיין מְשָׁל • לאדם צוא אַיינְעם וָאם הָאט צו בְּרָאכְטין דיא טִיר פון דָר הְפִיסָה אוב הָט
דיא הְפּוּסִים אַרוֹם נְלָאזְט פון דָער הְפִיסָה הָאט דָער אוֹף זָעהָר דָאם דָר הָערְט אוב הָאט אים
זַייָער רַיִיכְט נְמַאכְט • נוא ניהָער דָאךְ דָער מָענְטש זיךְ צוא מְרַאכְטין וויא נְשִׁיקְט זיךְ דָאם וַיִיל
אִיךְ הָאב אים דָער צָערִינְט וְאל עָר מִיר נָעבִּין נָאר דָם כְּבוֹד דם מוז נָאר זַיין עָר מַאכְט מִיךְ
נְרוֹם קְדֵי עָר זָאל מִיךְ דָער נָאךְ נַאנְץ שְׁטָארְק אַרָאפּ וַארְפָן אוב מִיר נְרוֹסִי עוֹנָשִׁים אָן טון דָען
וָועט דָער עוֹנָש פִיל נִיטָאפְלְט זַיין אַיידָר עָר זָאל מִיךְ שְׁטָראפִין אז אִיךְ בִּין אַרוֹם • על דיך וויא
דָער עוֹלָם זָאנְט הַלָצָה (עני חשוב) דָער וָאם אִיז פְרִיעָר נְוועזָן אַנְרוֹסָר חָשוּב אוב דָר נָאךְ
אִיז עָר אַרוֹם נְוָארְן (כמת) דָער אִיז נְלַייךְ וויא צַיין מָת וָארוֹם דָאם נַיְדְרַיקְט וָאם קוּמְט נָאךְ דָעם

יצרו מלחמה לה׳ מדור דור · לכן יעמוד אדם כל ימיו במלחמה כדי שיהיה כל ימיו בשלום · ומלחמת אדם עם יצרו מלחמת תדירי היא יום ולילה לא ישבות ואם נפל בבחרותו במלחמת יצרו יחזור להלחם עמו ולהתגבר עליו להפילו ארצה · כי אין זה כדרך המלחמות שבעבור שגבור לחם בגבור ונפל אחד ביד חבירו שאינו חוזר להלחם · אלא חוזר ולוחם וחוזר הגלגל על הנופל ומפיל את חבירו · גם אם לחם ביצרו ונפל אל יתריע מזלו אלא יחגור להלחם עמו ויחזור עליו הגלגל לטוב לו שצריך האדם לשנות עצמו ממצב למצב שאם היה במצב רע ישנה מצבו ודע כי כל אדם שהיה במצב אחד בדעתו ובמדות ובמעשים מיום שנולד עד זקנותו אין ספק דזה נתגלגל בגלגול ראשון בבהמה או חיה כי הבעלי חיים מיום שיוצאים לאור העולם עד שובם אל אדמה הם בטבע אחד ומצב אחד כי אינם עולים ממדרגה למדרגה לא בדעת ולא בשום דבר וזה הורגל זמן רב בבהמה והוטבע בנפשו טבע הבהמה · לכן צריך לזה להרגילו תמיד שישנה בעל כרחו עד שתתפשט נפשו ממדות הבהמיות אשר הוטבע בה · כי ביאתו של אדם בעוה״ז כדי שיעלה ממדרגה למדרגה כי עיר פרא אדם יולד ואם יעמוד לעולם במדרגה אחת בהמה יחשב· שהאדם צריך לעלות ממדרגה למדרגה לקנות שלימות עד שיזדכך ויעלה למדרגה הרוחניות בגוף ובנפש וימשיך השפע על ידי הזדככותו בתחתונים · ואל תתמה שהרי זכוכית לבנה זך אם תשימהו נגד השמש ימשיך אש מלמעלה למטה וזה גורם הזדככות הזכוכית שאם תשים נגד השמש זכוכית עב ואין צ״ל אם תשים חרס שלא ימשיך שום דבר · וכ״ש האדם שכל הבריאה בשבילו שבהזדכך עצמו ימשיך השפע מלמעלה למטה · וכשם שבזכוכית הזך הזה הממשיך האש מלמעלה למטה אם נפל בו כתם וכהה אותו מפסיקו מלהוריד האש מלמעלה אע״פ שהוא שלם בזכותו כך האדם השלם מעכבו עון אם יש בידו מלהמשיך מלמעלה שפע בעולם שהוא כמו הכתם שבזכוכית עד שיטהר עצמו מאותו עון שהוא ככתם לנפשו המכהה אורה · ילמוד אדם מהשבטים הקדושים שלא נמצא בהם שום פגם כלל ועיקר רק על דבר מכירת יוסף ואע״פ שהיה קצת סבה מאת ה׳ ענין מכירה זו כדי שירדו מצרימה ויצאו משם לקבל תורה · וכדרז״ל וישלחהו מעמק חברון להשלים עצה עמוקה שבחברון שאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך. עם כל זה כמה נצטערו עצמם על מעשה המכירה להסיר ולטהר כתם זה מעליהם והשפילו עצמם לפני יוסף ובקשו ממנו מחילה ובמות אביהם שלחו אליו לאמר אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם אע״פ שרעה גמלוך · כ״ש וק״ו שצריך כל אדם לפשפש אם יש בנפשו איזה כתם לטהר ולהזדכך עצמו לתת נשמתו להקב״ה זכה וברה כאשר נתנה לו :

פרק יג יזכור האדם ובורא הכל ברא בראש כלם תשובת השבים והורה דרכי נועם לחוטא וחפץ לשוב שיתנחג בדרכים אלו למען סור ממוקשי מות ולהכניסו בדרכי חיים והי

אַז עַר אִיז פְרִיעַר גְרוֹס דָאס וֶוערְט מֶער גִפִילְט פון דֶעם וֶוָאס עַר אִיז אָרוּם אוּנ נִידְרִיג פון זַיין גִבָּארִין אָן · אוּנ אַזוֹ וֶויא אוּנְזֶרִי חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט דָאס גָאט ב״ה מַאכְט גְרוֹס דֶעם רָשָׁע כְּדֵי אִים דֶער נָאךְ נִידְרִיג צוּא מַאכִין אוּנ צוּא מַאכָן פַאר לִירִין אִים פון דֶר וֶועלְט אוּנ אַיין רַאיָה דֶער צוּא אִיז פון הָמָן הָרָשָׁע דָאס גָאט ב״ה הָאט אִים דְרוֹס גְרוֹס גִמַאכְט כְּדֵי זַיין מַפָּלָה זָאל דֶר נָאךְ גְרָעסֶר זַיין · אַזוֹ אִיז דִיא זֶעלְבִּיגִי זַאךְ בַּייא דֶעם זִינְדִיגֶר דָאס גָאט ב״ה בַּגְלִיקְט אִים דְרוֹס כְּדֵי צוּא מַאכָן פַאר לִירִין אִים דֶר נָאךְ אַדְרַבָּא עַר דַארְף נָאךְ וַויינֶען אוּנ קְלָאגִין אוֹיף דֶר הַצְלָחָה וֶוארוּם אִין דֶער הַצְלָחָה אִיז גִמִישְׁט סַם הַמָּוֶת וֶוארוּם וֶויא גִישִׁיקְט זִיךְ דָאס אַז וַוייל עַר הָט פִיל גִיזִינְדִיגְט בַּגְלִיקְט עַר אִים · ילמוד דֶער מֶענְטְש גִיהֶער זִיךְ אָפּ צוּ לֶערְנִין פון דִיא שְׁבָטִים וֶוָאס אִין זַיי אִיז נִיס גִפוּנֶן גִוֶוארֶן קַיין פְּנַם נָאר וֶוָאס זַייא הָאבִּין פַאר קוֹיפְט יוֹסֵף קַיין מִצְרַיִם אוּנ חָאטְשִׁי דָאס אַיז דָאךְ גִיוֶועזֶען אַיין סִיבָּה פון גָאט כְּדֵי זַייא זָאלִין נִידֶערֶען קַיין מִצְרַיִם אוּנ זָאלֶען פון דָארְט אַרוֹס גַיין צוּ נֶעמֶן דִיא תּוֹרָה פון דֶעסְט וֶועגִין וֶויא פִיל הָאבִּין זַייא זִיךְ מְצַעַר גִיוֶוען אוֹיף דֶעם וֶוָאס זַיי הָאבָּן אִים פַאר קוֹיפְט כְּדֵי צוּא רַייניגֶן דֶעם פְּלֶעק פון זִיךְ אוּנ הָאבִּין זִיךְ מִשְׁפִּיל גִיוֶוען פַאר יוֹסֵף אוּנ הָאבִּין פון אִים גִיבֶּעסִין עַר זָאל מוֹחֵל זַיין אוּנ אַז זַייעֶר פָאטֶר אִיז גִישְׁטָארְבֶּן הָאבָּן זַייא צוּא אִים גִשִׁיקְט מִיר בֶּעטִין דִיךְ פַאר גִיב דִיא זוּנְד פון דַיינֶע בְּרִידֶער חָאטְשִׁי מִיר הָאבִּין דִיר גִטָאן אַיין רָעָה בֶּעטִין מִיר דִיךְ פָארְט דוּא זָאלְסְט אוּנְז מוֹחֵל זַיין מִכָּל שֶׁכֵּן אַז אִיטְלִיכֶער מֶענְטְש מוּז אִיבֶּר זוּכֶן זַייני מַעֲשִׂים אוֹב עַר הָאט עָסִיס אַיין עֲבֵירָה אוּנ דְרוֹף תְּשׁוּבָה צוּ טוּן כְּדֵי עַר זָאל זַיין נְשָׁמָה אָפּ גֶעבֶּין צוּ גָאט קְלָאר אוּנ רַיין אַזוֹ וַיי עַר הָט אִים זַייא גִיגֶעבִּין אָמֵן :

פרק יג יזכור האדם דֶער מֶענְטְש זָאל גִיזִיינְקֶן אַז דֶער בַּשְׁעָפֶר הָאט צוּם אַלֶעם עֶרְשְׁטֶן בִּשְׁאָפִין

לעולם • אשר על כן מלבד הדברים שבתבתי בפרקים לעיל מרבדים המכניעים את יצה"ר רוחני להוסיף ידי לכתוב עוד מהדברים שיתנהג בהם האדם כדי שיכנע לבו הערל וישתרש באהבת הבורא ולא ישוב לכסלה • רוב ישיבתו של חוטא יהיה בין העניים ובתי כנסיות ובתי מדרשות יען שקונה שפלות בזה והשפלות מכניעו ואינו מעיזרו אל החטא • בעבור שבית הכנסת ובית המדרש נקראים מקדש מעט והם מסוגלים אל היראה כיון דשכינה שריה שם וכוראות השכינה עליו • ונראה דעל כן אמרו רז"ל אם פגע בך מנוול זה א משכהו לבית המדרש וכו' • והטעם כמדובר דכיון דשם מקום השראת השכינה מורא שכינה עליו ונמנע מלחטוא • ובפרט בראותו שהחוטא בהיכל מלך עינשו קשה בכפלים ואדם כרתת ומזדעזע בחושבו משפטים הקשים • ועל כן הזהירו רז"ל שלא יזוז אדם מבית המדרש ובפרט דשמיעתו שם חידושי התורה מקדש את גופו וקונה כח קדושת לדחות טומאת יצרו • גם ישיבתו בין העניים על ידי ששומע כמה הרפתקאי שעברו עליהם ומה שהם גם בהוה בצער גדול נכנע לבו ובפרט מיראה שלא יגרום לו החטא להביאו לכלים • ורמז לדבר שמשיח עומד בפתחה של רומי בין העניים • דכיון שגדלה מעלתו אין כמוהו כארז"ל ירום ונשא וגבה מאד ירום מאברהם ונשא ממשה וגבה ממה"ש לכן מושבו בין העניים כאלו יושב שם לקנות שפלות ולא יתגאה במעלתו • ואע"פ שדבר זה לא שייך בו אך כדי ללמד לעולם שירבה ישיבה בין העניים כדי שלא יבאו לכלל גאוה ויקנו הכנעה להתחלש כח יצר הרע • ואלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם סדרם רבינו אשר ז"ל שידבק האדם בהם לקנות שלימות לנפשו ודבקות בהקב"ה בעשותם עד שירגיל בהם הרגל המידי ולא יפיל בהן בטול לעולם • והם כ"ג דברים ואלו הן • (א) שיפריש מעשר מכל ריוח שיזמין הקב"ה לידו • (ב) שיתן צדקה מיד מכל אשר תשיג ידו ולסוף כל שנה והב וחצי • (ג) שיהפלל ערב וביקר עם האבות ב • (ד) שיניח תפילין בכל יום • (ה) שיקבע מזוזה • (ו) יקבע עתים לתורה • (ז) שיהיה

א סיפ' פרע : ב כ"ל שכוון למה דתיתח בפסחים כ"מ (דף פ"ב) שתמר אליהו תלמידיו לפקפקם ומשי ידיה ומלי ומגנינה ליה וכן ליתחן וליעקב משמע מזה שגם פתחות מתצלים נשלם בנשמות :

דיא תְּשׁוּבה אוּן גיוויזין וַיסָע וַעגין צוא דָעם וואם האט גיוונדיגט אוּן עֶר וויל תְּשׁוּבה טאן דאם עֶר זאל זיך פִּירין אין דיא וָעגן עֶר זאל אֶפּ קִירין פּוּן שְׁטרויכלונג פּוּן טויט אוּן זאל אייבּיג לעבּין אין גן עֵדן • דען חרץ וואם איך הָאב גישרִיבּען אין דיא אייבּרְשטע פִּרקים וָעל איך נאך שרייבּען וויא דָער סָענְטש זאל זיך נוהג זיין דאם זיין פּאר שְׁאפּט הָארץ זאל אוּנטר טָענִיג וָערין • זאל זיין אַיין גְוואלְצילט אין דָעם לִיבּשאפּט פּוּן דָעם בַּשָׁעפּר אוּן זאל ניט וויידָער קָערין צוא טאן עֲבירות • רוב דאם מָערבּטע זיצונג פּוּן דָעם זִינדָער זאל זיין צוויישן אֶרמָע לייט אוּן אין שוּלען אין בָּתֵּי מִדרָשים וויייל דוּרך דָעם וָעט עֶר וָערין אוּנטר טָענִיג אוּן וָעט ניט זִינדִיגן וויייל דיא שוּלען אוּן בָּתֵּי מִדרָשים וָערין אוּ גירופּין קלִיין בֵּית הַמִּקדָש את זָעגן מְסוּגל צו יִרְאה וויייל דיא שְׁכִינה רוּעט דָארט אין דיא פָּארבּט פּוּן דָער שְׁכִינה אוּיף אים אוּן דרום הָאבּין אוּנזְרי חֲכָמים ז"ל גְוואגט (אם פָּגע בך מנוול זה) אוּיב דָער יצר הָרָע הָאט דיך בְּגָעגִינְט (משכהו לבית המדרש) צו אים אין בֵּית הַמִּדרָש אַרַיין דָארט אין אוּיף אים דיא פָּארבּט פּוּן דָער שְׁכִינה אוּן דוּרך דָעם וָעט עֶר ניט זִינדִיגן וּבפרט אז עֶר דִינקט אז דִיר וום זִינדִיגט אין הַיכָל אין זיין עזָנש פִּיל שְׁוועֲרער • אוּן דרום הָאבּין דיא חֲכָמים ז"ל מְזהִיר גְוועזן אז אַמָענטש זאל ניט אַוועק גיין פּוּן בֵּית הַמִּדרָש וּבפרט דיא חידושי התורה וָאם עֶר הערט דָארט דאם מָאכט דיא הַיילִיג זיין גוף אוּן שָׁאפּט זיך קרוּשה אוועק צו שְׁטויפּן זיין יצה"ר • אוּיך דָער טויט וָאם עֶר וָעט זיצין צְוישן דיא אָרוּמע לייט אוּן זָאלט זַיער צָער וָערט אוּנטר טָענִיג זיין הָארץ וָעגין פָּארבּט אז דיא עֲבירות זָאלן אים ניט גוֹרם זיין עֶר זאל אוּיך וָערן אזוי צָרום וויא וויא • וָעט עֶר אוּיך קיין עֲבירות ניט טאן • ואלה דיא זאכין זאל דָער סָענְטש טאן דאם עֶר זאל לעבּין אוּיף עזה"ו אוּן עזה"ב • דאם האט דָער רַבּינו אָשר ז"ל) סִסדר גְוועזן • דָער סָענְטש זאל זיך אין זיין בְּהעפְטן צו שאפּן דְבקות אין השי"ת עֶר זאל דאם פִּיל טאן עֶר וָערט גְוואגט וָערין אין זיין אוּן וָעט זיא אוּן שוין קיין טאל ניט מְבטל זיין • אוּן דאם וָעגן דְריא אוּן צְוואנְציג זאכין • א עֶר זאל אֶפּ שיידן מַעשר פּוּן אַלץ וואם נאם ב"ה וָעט אים בַּשָׁערין • ב עֶר זאל נעבּין צְדָקה לויט זיין פָּאר מָענִים אוּן צום סוף פּוּן איטְליכן יאר זאל עֶר אוֹתין דָעם נָעבּן אַיין גיילדן מיט אהַאלבּן • ג עֶר זאל דאבּנן אַלץ אָבינט אוּן מָארגין • ד עֶר זאל לייגן תְּפִילין אַלע טאג • ה עֶר זאל האבּן אַכְיוזה אין אַלע טיִרען פּוּן זיין הויז • ו עֶד זאל קובע זיין צייטין

סאכן במשאו ובמתנו וברבורו · (ח) שיכבר לומדי תורה בכל יכולתו · (ט) שיזכיה את עמיתו ולא ישא עליו חטא · (י) שידין את חבירו לכף זכות · (יא) שימחול בכל לילה קודם שיישן לכל מי שחטא לו ברברים · (יב) שישתדל להכניס שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · (יג) שיהיה לאנשי ביתו על התפלה ועל נט"י ועל ברכת הנהנין · (יד) שיפרע התמיד בכל יום הששי · (טו) שילמוד הפרשה בכל שבוע שנים מקרא ואחד תרגום ופירש"י · (טז) שיקדא אגרת התשובה שחיבר רבינו יונה בשבוע שחל ר"ה להיות בתיכה · (יז) שיכבר יום השבת כברכת ה' אלהיו אשר נתן לו · (יח) שיקבע סעודה ג' בכל שבת אחר המנחה · (יט) שיערוך שלחן בכל מוצאי שבת ואכל אפילו דבר מיעוט · (כ) שיכייע לחבירו לכל מה שיצטרך בנטי ובדבריו · (כא) שיתודה קודם שיישן מלבד הלילות שהן אסורות בהספר ובהענית · ויתאבל על עונותיו על אורך גלותנו ועל חורבן בית מקדשנו שיבנה במהרה בימינו אמן (כב) שיעשה יום א' העניות בכל חדש ביום שקורין בתורה ואם לא יוכל להתענות יתן ב' פשוטים לצרקה · (כג) שיקיים המע"ט בהצנע כי היא עבודת ה' הנבחרת לפניו :

אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה הנהנות אחרות · א להתרחק מן הגאוה בתבלית הריחוק · ב וכן מההניפות · ג וכן משקר וכוב · ד וכן מן הליצנות · ה וכן מרכילית · ו ומן הכעס · ז שיזהר ממכשול נדרים · ח שיזהר מאותאת הבריות · ט שלא יכנה שם רע להבירו ולא יקראנו בכנוי שכנוהו אחרים אם לא יהיה נזכר ונכבר בשמו · י שלא יספר לשון הרע ולא יקבלנו · יא שלא ישב עם יושבי קרנות ולא בבתי כנסיות עם עמי הארץ : יב שלא יסתכל באשה שהיא אסורה לו · יג שלא יסיח על כום של ברכה · יד שלא יספר מבריך שאסר עד שסיים הפלת לחש ולא בעוד ששי"צ חוזר ומתפלל ההפלה אא"כ ברי"ת או ברבר מצוה או לתת שלום או להחזיר · טו שלא ידבר בקריאת ההלל ולא בעוד ששי"צ קורא

צו לְעֶרְנֶן הוֹרָה · עֶר זְאל זַיין עֶרְלִיךְ אִין זַיין מְשָׁא וּמַתַּן אוּנ מִיט זַיין רִיבּוּר · ח עֶר זְאל עֶרְלִיךְ הַאלְטֶן רִיא לוּמְרִים מִיט נְאר זַיין פַּאר סָעגִין · ט עֶר זְאל שְׁמֶראפֶן זַיין חֲבֶר אֵן עֶר זָעהֶט אִים מִאן אַיין עֲבֵירָה וָארוּם אַז עֶר וִועט אִים נִיט שְׁמֶראפִין וִועט עֶר הָאבֶּן אַיין עֲבֵירָה · י עֶר זְאל זַיין חֲבֶר רָן זַיין לְכַף זְכוּת · יא אַלַע נַאכְט אַיידֶער עֶר לַייגְט זִיךְ שְׁלָאפִין זְאל עֶר מוֹחֵל זַיין צוּ דֶעם וָם הָאט גִיזִינְדִיגְט קֶעגִין אִים מִיט רַייד · יב עֶר זְאל זִיךְ פְלַייסֶן שָׁלוֹם צוּא מַאכִין צְוִישֶׁן אַיין סְעגְמֶש מִיט דֶעם אַנְדֶרֶן אוּנ צְוִישֶׁן מַאן אוּנ וַייב · יג עֶר זְאל מְזַהִיר זַיין זַיין הוּיז גִיזִינְד צוּא רַאבְּנֶן אוּנ וַאשֶׁין זִיךְ אוּנ אַבְּרָכָה מַאכִין אִיבֶּר עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶן · יד דֶם לְעֶרְנֶן וְאם עֶר הָט זִיךְ קוֹבֵעַ גִיזִינְן יְלִי מְאג אוּנ הָט אִסְאל גִיט דֶך לְעֶרִינְט זְאל עֶר פְּרַייְמֶאג דֶך לְעֶרְנֶן · טו עֶר זְאל לְעֶרְנֶן רְשׁ"י · טז עֶר זְאל לְעֶרְנֶן דִיא זְאךְ פוּן רֹאשׁ דֶעם רֹאשׁ אוּנ אַיין כְּאל הַרְגוּם אוּנ זְאל לְעֶרְנֶן רְשׁ"י · טז עֶר זְאל לְעֶרְנֶן פוּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה אַגֶּרֶת הַתְּשׁוּבָה וְאם דֶעד רַבִּינוּ יוֹנָה הָאט מְחַבֵּר גִיוֶעזֶן · יז עֶר זְאל עֶרְלִיךְ הַאלְטֶן שַׁבָּת נָאךְ זַיין פַּאר כְּעגִין נָאךְ · יח עֶר זְאל שַׁבָּת עֶסֶן שָׁלשׁ סְעוּדוֹת · יט עֶר זְאל אַלַע מוֹצָאֵי שַׁבָּת אֵן רִיכְטֶן אַסְעוּדָה אוֹף כְּלָלָה תַּאטְשָׁע עֶר קֶען וַייגִיג עֶסֶן · כ עֶר זְאל הֶעלְפֶן זַיין חֲבֶר אִין אַלְטֶן וְאם עֶר וִועט בַּיאַרְפֶן סַאי מִיט זַיין גוּף סַאי מִיט רַייד · כא עֶר זְאל קַאר זַיין שְׁלָאפֶן זָאגִין וִידוּי אֶשְׁמְנוּ אוּיסֶער דִיא נָעכְט וְאם מֶען זָאגְט כַּיין תַּחֲנוּן גִיט אוּנ עֶר זְאל קְלָאגֶן אוֹף וַיינֶע עֲבֵירוֹת אוּנ אוֹף דֶעם חוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · כב עֶר זְאל זִיךְ קוֹבֵעַ זַיין אַיין מָאג אִין חוֹדֶש צוּא פַּאכְטֶן דֶעד טָאג זְאל זַיין מֶען לַייגְט אִין דֶעד הוֹרָה אוּנ אוֹב עֶר קֶען נִיט פַּאכְטֶן זְאל עֶר נָעבֶּן צְוַיי צְוַיי שִׁילִינְגֶעד צְדָקָה · כג עֶד זְאל דִיא מַעֲשִׂים טוֹבִים מַקִּיִים זַיין בִּצְנִיעוּת · דְאם אִיז דִי דִינְכְט פוּן נְאם וְאם אִיז אִים אֶנְגֶעֶנֶמֶן · אחד נָאךְ אִיז דָא אַנְדֶרֶע הַנְהָגוֹת וְאם דֶעד עִנְיָן דֶעד חֲעֶנ פוּן לְעבֶּן · א מֶען זְאל זִיךְ דֶעד וַיימְעֶרִין פוּן נַאֲוָה וְוִיא וַייט סִיגְלִיךְ אִיז · ב אוֹךְ פוּן הַאנְגֶעֶן · ג אוֹךְ פוּן פַּאלְשֶׁקִייט אוּנ לִיגֶן · ד אוֹךְ פוּן לַיצָנוּת · ה אוֹךְ פוּן רְכִילוּת · ו אוּנ פוּן עֶסֶן · ז עֶר זְאל גִיזְאגְט זַיין פוּן נְדָרִים · ח עֶר זְאל גִיזְאגְט זַיין פוּן צוּא נָאךְן לַייט · ט עֶר זְאל נִיט נָעבֶּן זַיין חֲבֶר קַיין שְׁלֶעכְטִין צוּא נָאמֶן · אוּנ זְאל אִים נִיט רוּפֶן מִיטֶין צוּא נָאמֶן · י עֶר זְאל נִיט רַייזִין לְשׁוֹן הָרַע · יא עֶר זְאל נִים זִיצִין מִיט לַייזִינ נַיעֶרֶם אוּנ נִיט אִין דִיא פַּאר הַאלְטֶנ פוּן עַמֵּי הָאֲרָצוֹת · יב עֶר זְאל נִיט קוּקֶן אוֹף פְּרַעמְדֵי וַייבֶּר · יג עֶר זְאל נִיט אוֹס רַייזֶן אִין מִישֶׁן קוֹדֶש · יד עֶר זְאל נִיט רַייזֶן פוּן בְּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז נָאךְ שׁ"צ אוּנ נִיט בְּשָׁעַת אַז דֶעד חַזָּן וְאנְט דִי הוֹיכְע

בתורה · (פז) שלא יאכל פת בעלי בתים של כותים ולא של פלטר ג אא"כ לא יזדמן לו של ישראל · (יז) שלא יסעוד בסעודת הרשות · (יח) שלא יכיח שיחה בטלה · ויזהר ללמוד עד שיישן מתוך דברי תורה ולא מתוך שיחה בטלה · (יט) שלא יכנים עצמו בספק חשיכה ערב שבת · ויזהיר בני ביתו על שמירת שבת ויקדים להתפלל הפלת מנחה כדי שיקבל שבת מבעוד יום · (כ) כשיגיע עת הפלה מג' תפלות שביום יניח כל עסקיו ויתפלל · ודאש כל הגדרים שישמור את עיניו מדבר שאינו שלו · (כא) אל ידבר בין ברכת נטיה להמוציא ויקדים שלום לכל אדם · (כב) לברך את בוראו שהשביע נפש שוקקה · ואם יקללוהו בני אדם אל ישיב להם אלא יהא מן הנעלבים · (כג) אל יצא לריב סהר ויתרחק מהשבועות ומטרדים שבעון נדרים בנים סתים · (כד) יתרחק מן השחוק ומהכעס כי מבלבל דעתו של אדם ויעבוד תכיד יוצרו באהבה ולא יניח דבר לעשות מענין זאת התקנה · (כה) לאהוב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ונמוד ברעתך באומרך את ה' אלהיך למסור נפשך ומכונך ובזה יקיים דבר המשורר כי עליך הזרגנו כל היום · (כו) לבטוח בה' בכל לבבך והאמן בהשגהתו פרטית ובזה תקבל בלבך היחוד הגמור והשלם בהאמין בו כי עיניו הם משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש וחוקר לב ובוחן כליות · כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים גם באנכי ה' אלהיך אינו מאמין ואין זה יחוד שלם כי זהו סגולת ישראל וזהו יסוד כל התורה כולה · (כז) להרחיק נאוה וכעס ונעור ביצר המשיאך ללכת בדרכי לבך ואל תבט אל דרכיו אשר הבה מצודים וחרמים להראותך כי דרכך ישר וזך · (כח) מדבר שקר תרחק ואל הוציא ש"ש לבטלה ולא במקום פטותף · (כט) הסר ממך משענת הקנה הרצוץ משענת בני אדם ·

ג מוכר פת :

ש"ע נאר שָׁלוֹם צוּ נֶעבֶּן אוֹת אָפּ צוּ עֶנְטְפֶּרֶן שָׁלוֹם · פוּ עֶר זָאל נִיט רַיידֶן אִין כִּיטִין הַלַל אוֹת בְּשַׁעַת אַז כֶּען לַיינֶנְט אִין דֶער תּוֹרָה · פוּ עֶד זָאל נָאר עֶסִין יוּדֶעשׁ בְּרוּיט · יוּ עֶר זָאל נִיט עֶסִין אוֹיף אַז אַסְעוּדָה וּואם אִיז נִיט קֶיין מְצִיאָה · יח עֶר זָאל נִיט רַיידֶן דְּבָרִים בְּטֵלִים אוֹנ זָאל נִיוּואַרְטֶט זַיין צוּא לָעֶרנֶן בַּיי נאכט בִּיז עֶד זָאל אַנְשְׁלָאפֶן וָעֶרֶן פּוֹן דִּבְרֵי תּוֹרָה אוֹנ נִיט פּוֹן דְּבָרִים בְּטֵלִים · יט עֶר זָאל אֶן נֶעמֶן שַׁבָּת פְּרִיא אוֹת זָאל מְזַהִיר זַיין זַיין הוּיז נְזַינְד זַייא וְאִלֶן הִיטֶן שַׁבָּת את זָאל אוּם עֶרֶב שַׁבָּת פְּרִיא מִנְחָה דַא נֶעבֶּן כְּדֵי עֶר זָאל שַׁבָּת פְּרִיא אֶן נֶעמֶן · כ אַז עֶם קוּמֶט דִּיא צַיים פּוֹן דַאבֶּנֶען שַׁחֲרִית אֶדֶר כִּנְחָה וּמַעֲרִיב · זָאל עֶר אַוֶּעק לְאוֹזֶן אֶלֶע זַיינֶע עֶסְקִים אוֹת זָאל דַאבֶּנֶען · אוֹנ דָאם עֶרְשְׁטֶע פּוֹן אֶלֶי נְדָרִים אִיז עֶר זָאל הִיטֶן זַיינֶע אוֹגֶן פּוֹן צוּא קוּקֶן אוֹיף אַזַעלְכֶם וָאם אִיז נִיט זַיינֶי · כא עֶד זָאל נִיט רַיידֶן זַיין כְּוָונָה עַל נְטִילַת יָדַיִם בַּיז עֶד כַאבֶּט הַמּוֹצִיא · אוֹת זָאל נֶעבֶּן שָׁלוֹם צוּ אַיטְלִיכֶן מֶענְטֶשׁ · כב עֶר זָאל בֶּענְטֶשׁן נָאךְ דֶעם עֶסֶן · אַז מֶענְטֶשׁן שְׁעֶמְטֶן אִים זָאל עֶר נִיט עֶנְטְפֶּרֶן · עֶר זָיל זַיין פּוֹן דִּיא לַייט וּואם זְעֶרֶן פַּאר שָׁעֶמֶט אוֹנ עֶנְטְפֶּרֶן נִיט · כג עֶד זָאל נִיט נַיהַיילֶם זַיין צוּ קֶרִיגֶען זִיךְ · אוֹנ זָאל זִיךְ דֶר וַיידֶרֶן אוֹנ צוּ שׁוֹיגֶן אוֹת קֶיין נְדָרִים צוּא טָאן וְאוּרזם חֶרְטֶּ דֶער זַיינֶר פּוֹן נְדָרִים שְׁמַאדֶּבֶּן קִינֶדֶר חֵיוֹ · כד עֶד זָאל זִיךְ דֶר וַיידֶן פּוֹן שְׁפֶּעטֶן אוֹנ בֶּעֶם וְאוּרזם דָאם אִיז כְּבָלְבֵל דִּיא דַעָה פּוֹן דֶעם מֶענְטֶשׁ אוֹנ זָאל רֶינֶן זַיין בְּשַׁעְפֶּר תָּמִיד כִּיט לִיבֶּ שֶׁאפֶּט · כה עֶר זָאל לִיבּ הָאבֶּן נָאט ב"ה כִּיט נָאר זַיין הָאֶרֶץ אוֹת נָאר זַיין נֶפֶשׁ אוֹת נָאר זַיין נֶעלְט אוֹנ בְּשַׁעַת אַז דוּא זָאלְסְט וְאַהֲבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּבְ זָאל זַיין אִין זַיין זִין אַז דוּא עֶנְטְפֶּרְסְט אִיבֶּר זַיין לַייב אוֹנ נֶעלְט צוּא נָאם וָאם הַיוֹם דוּא וְעַשְׂתָּ זִיךְ בֶּעסֶער לְאוֹזֶן הָרַנֶּנֶען אֶדֶר וָאם נֶעלְט אוֹזֶעק נֶעבֶּן אוֹנ אִין אִים נִיט לַייקֶענֶן חֵיז · כו דוּא זָאלְסְט הָאבֶּן אַבְּסְרֶן אִין נָאם כִּיט נָאר זַיין הָאֶרֶץ אוֹנ זָאלְסְט נְלַייבֶּן אַז עֶר גִּים אַבְּטוּנְג אוֹיף יְעֶדֶעֶרִין בְּוֹזֶנֶדֶר וַיינֶע אוֹיגֶן שְׁוֶעבֶּן אוֹיף דֶער נַאנְצֶר וֶעלְט אוֹנ עֶר קוּקְט אוֹיף אוֹיף אֶלִי וָעגֶן פּוֹן דֶעם מֶענְטֶשׁ אוֹנ עֶר וַיילְט וָאם דֶער מֶענְטֶשׁ דָאם אִין זִינֶן · אוֹנ דֶער וָאם גְּלַייבְּט עֶם נִיט לַייקֶענְט עֶר אִין דֶעם וָאם נָאט דָאם נִיוּאגְט (אנכי יי אלהיך) אִיךְ בִּין דַיין נָאט וָאם אִיךְ הָאבּ דִיךְ אוֹים נִיצִינֶן פּוֹן מִצְרַיִם וָאם דָאם אִיז דֶער יְסוֹד פּוֹן דֶער נַאנְצֶר תּוֹרָה · כז צוּא דֶער וַיילְט זִיךְ פּוֹן כַּעֶם אוֹנ נַאֲוָה אוֹנ שְׁרֶייא אֶן אִין דֶעם יצה"ר אוֹנ זָאלְסְט נִיט זַיין אִין זַיינֶע וְעגֶן וָאם זַייא זָענֶן נָעצֶן פַּאנֶגֶן מֶענְטֶשֶׁן · כח זָאלְסְט זִיךְ דֶער וַיילְט זִיךְ פּוֹן זָאגֶן לִיגֶן אוֹנ זָאלְסְט נִיט דֶער כַּאנֶן נָאם נָאמֶן אוֹם זוּנְסְט אֶדֶר אוֹיף אִין אוֹם רַיין אֶדֶט · כט הָאבּ נִ"ם קֶיין בְּמָהוֹן אוֹיף אַבְּעֶנְטֶשׁ אוֹנ זָאלְסְט נַיין בְּצִנְיעוּת כִּיט רַיין נָאט · זָאלְסְט אוֹיף נִיט הָאבֶּן רַיין בְּמָהוֹן אוֹיף רַיין נֶעלְט אוֹנ גִיב

והצנע לכת עם אלהיך ואל תשים זהב כסלך כי זו תחלת ע"א · ופזר ממונך באשר הוא רצונו
יתברך ובידו למלאות חסרונך · (ל) דע את אלהי אביך ודבריך במאזני צדק תשקול והין צדק
יהיה לך ותקל בעיניך הוצאת ממונך מהוצאת דבריך ופיך אל ימהר להוציא דבר רע עד שתשקלו
במאזני שכלך · (לא) ווידוי על עונותיך ערב ובקר אל יחסר וזכרון ציון וירושלים בשברון לב ·
(לב) זכור יום המות תמיד וצדה לדרך הכן ושים בין עיניך ב' דרכים אלו תמיד שיהיו מזומנים
לך ליום הפירוד ומטתך בדמעה תשחה ויבהלוך רעיונך מדי זוכרך חרדת ר"י ב"ז · (לג) חבר
טוב היה ליראי ה' והתחבר בחבריהם ומפועלי עון הרחק · (לד) טוב וישר לך להמעיט בעיניך
פעולותיך הטובות ולהרבות בעיניך פשעיך להרבות חסדי יוצרך מבטן ונותן אכלך ולא תשמש
ע"מ לקבל פרס בעשותך מצותו · (לה) יום ולילה זכרו מפיך לא ימוש בשכבך תשגה באהבתו
ובקומך ובהלוכך תמצאנו והקיצות בו תשתעשע והוא יישר אורחותיך · (לו) כוון בתפלתך כי
היא עבודת הלב ואם בנך ידבר לך ולא מלבו הלא יחר לך · ומה תענה טפה סרוחה לפני
מלכו של עולם ואל תהיה כעבד שמסרו לו מלאכה נכבדת לטובתו וחבלה ואיך יעמוד לפני
המלך ומה טוב לבקש סליחה באומרך סלח לנו בלא כוונה · ואם אי אפשר בכל התפלות
ברכה ראשונה של י"ח ופסוק ראשון של ק"ש אל יחסר כי לא יצא י"ח התפלה כשלא כוון
בהם · (לז) למד פרשיותיך עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ופירוש רש"י (כנ"ל מהראש)
ותדקדק בו כאשר תוכל · וכן בגמרא כי כל העוסק בגמרא אין לך מדה טובה הימנה ות"ת
כנגד כלם · (לח) מכל מאכל אשר תאכל ומכל משקה אשר תשתה אל תהנה בלא ברכה תחלה
וסוף והכוין בה היטב · וכסה ראשך כשתזכיר השם ותעצים עיניך ואל תהיה כאמור בפיו
ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני · (לט) נטילת ידים להפלה ולאכילה · ובעת צאתך לצרכך

אויס געלט אויף אזו אזאך וואס איז גאטס ווילין אונ עד קען דיר ממלא זיין דיין הסרון · ל וויים
דעם גאט פון דיינע עלטרין אונ דיהן אים אונ דייני רייד וועג מיט גירעכטי וואג שאל אונ דיין יוא
אדר ניין זאל זיין אמת אונ זאל בייא דיר גרינגר זיין פאר בריינגען געלט איידער פאר בריינגען
דייני רייד אונ זאלסט ניט איילין צוא ריידין אשלעכטי זאך ביז דוא זאלסט עס איבר קלערין מיט
דיין שכל אויב דוא זאלסט עס ריידין · לא אלע אין דער פריא אונ אויף דער נאכט זאלסטו מתודה
זיין אויף דייני זינד אונ זאלסט אויך דער מאנען חורבן ציון אונ ירושלים · לב גידיינק תמיד אן
טויט אונ גרייט דיר אן שפייז אויף דעם וועג אונ שטעל דיר פאר דיא צווייא וועגין וואס מען
פירט דיך נאך דעם טויט אין גיהנם אדר אין גן עדן אונ דוא זאלסט זיך דער מאנען וויא דר
תנא רבי יוחנן בן זכאי האט זיך גישראקין פאר זיין טויט אונ האט גיזאגט איך וויים ניט אין וועלכן
וועג פון דיא צווייא מען וועט מיך פירין · לג זאיי אגוטר חבר צו דיא וואס פארכטין זיך פאר גאט
אונ בהעפט זיך מיט זייער חברותה אונ פון דיא שלעכטי לייט דער ווייטער זיך · לד עס איז גוט
אז דייני מעשים טובים זאלין אין דייני אויגן וויינינג זיין אונ דייני עבירות זאלין אין דייני אוגן פיל
זיין אויך זאלסטו ניט טאן מצות אויף דעם תנאי שכר פאר זייא צוא נעמין · לה טאג אונ נאכט
זאלסטו גידיינקען אן גאט ב"ה אז דוא לייגסט זיך זאלסטו טראכטן אין זיין לבשאפט אונ אין דיין
אויף שטיין אונ אין דיין גיין זאלסטו זיך דער מיט פרייען אונ ער וועט מאכין רעכט פארטיג דייני
וועגין · לו זאיי מכוין אין דיין תפלה ווארום דאס איז גאטס דינסט פון דיין הארץ אונ ווען דיין זו
זאל צוא דיר עפעס ריידין אונ ניט פון זיין הארץ וואלט דאך דיך בוודאי פאר דראסין אונ וויא אזו
קענסטו בעטין גאט אז ער זאל דיר פאר געבין אויף דעם וואס דוא בעטסט אן כונה · אונ אוב עס
איז ניט מיגליך דוא זאלסט מכוין זיין אין אלי תפלות זייא חאטשי מכוין אין דער ערשטר ברכה פון
שמונה עשרה אונ אין דעם ערשטן פסוק פון קריאת שמע ווארום אז ער איז דרינן ניט מכוין איז
ער ניט יוצא דעם חיוב פון ק"ש אונ תפלה · לז זאלסט לערנן אלי וואך דיא סדרה צווייא מאל מקרא
אונ איין מאל תרגום אונ דעם פירוש פון רש"י אונ זייא דרינין מדקדק וויא ווייט דוא קענסט · אונ
אוך לערנן גמרא ווארום לערנן ביי שטייט קענין אלי מצות · לח אוף אלי עסין וואס דוא וועסט עסין
אונ אלי משקות וואס דוא וועסט טרינקן זאלסטו מאכן אברכה צום אן הייב אונ צום סוף · אונ זייא
דרינן גוט מכוין אונ אז דוא וועסט דער מאנין דעם שם דעק צוא דיין קאפ אונ פאר מאך דיינע
אויגין · אונ זאלסט ניט זיין וויא דער וואס אוף אים איז גיזאגט גיווארן מיט זיין מול אונ מיט זייני

לעפצין

ברך אשר יצר ועל נט״י אל תברך · (מ) גדילים תעשה לך על ד׳ כנפות כסותך למען תזכור
יקדש עצמך בכל דברים · והוי צנוע בבהכ״ס ועם ביתך כי אפילו על שיחה קלה שבין איש
לאשתו עתיד ליתן עליה דין ואל תנהג עצמך בקלות ראש ויהי מורא שמים עליך · והשמר
מלהסתכל באשה אפילו פנויה · ומזוזות בפתח ביתך אל תחסר · (מא) סוד אחר אל תגל גם
הדברים שהם שלא ע״ד סוד טמנם בלבך · ואם תשמע מאחר אל תאמר כבר שמעתי זה ·
ומשוכבת חיקך שמור פתחי פיך · (מב) בערב ובקר וצהרים שמור עת התפלה · ופתח לבך
שעה אחת קודם התפלה והוי מעשרה ראשונים ואל תרבה שיחה בטלה בבהכ״נ ותפילין על
ראשך וזרועך אל יחסר · (מג) פלס מעגל רגליך לישר עצמך בדרך בינוני במאכל ובמשתה
ובכל מדותך ואל תט ימין ושמאל ורדוף אחר השלום · (מד) קבע עתים לתורה קודם אכילה
ושכיבה ועל שולחנך והזהרת לאנשי ביתך להדריכם על פי התורה לשמור פיהם מלהתחלל כי
תחלת דינו של אדם קבעת עתים לתורה · (מה) שמח בשומעך תוכחת מוסר כמוצא שלל רב ·
והוכח לחכם ויאהבך כי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת ולמוכיחים ינעם . (מו) תחלת
מעשיך הבט סופו והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה כי החכם
עיניו בראשו · (מז) הזהר שלא תסמוך בלבבך ושמע עצה וקבל מוסר ותהי זריז לעשות כל
שמוטל עליך ומכל משמר נצור לבך · (מח) אל תקום ממטתך עצל כי אם בזריזות לעבוד
יוצרך · (מט) אל תאחר מלכת לבית התפלה ושמור רגליך פן תהיינה מטונפות · אל תשים לבך
אחורנית בשעת התפלה והתכוין לברך ליוצרך · (נ) אל תדבר בלעגי שפה ובלשון אחרת
כל

לָפְצִין הָאבֶּן זַיי מִיךְ עֶרְלִיךְ גְהַאלְטֶן אוּנ זַיין הַאַרְץ אִיז וַוייט פוּן מִיר · לט וַואַשׁ דִיא הָעֶנְט צוּם דַאווֶינֶן
אוּנ צוּם עֶסִין אוּנ אַז דוּא קוּמְסְט פוּן דַיין צוּרְךְ מַאךְ אַבְּרָכָה אֲשֶׁר יָצַר אוּנ נִיט עַל נְטִילַת יָדִים · מ צִיצִית
זָאלְסְטוּ דִיר מַאכִין אוֹיף דִיא עֶקִין פוּן דַיין קְלַייד כְּדֵי דוּא זָאלְסְט זִיךְ דֶער מַאנֶן אִין אַלִי מִצְוֹת פוּן
נָאט · אוּנ זַייא צָנוּעַ אִין בֵּית הַכִּסֵּא אוּנ מִיט דַיין וַוייב וָוארוּם אֲפִילוּ אוֹף דֶעם רַיידִין וָואס אִיז
צְוִוישִׁין מַאן אוּנ וַוייב וָועט עֶר אוֹךְ גֶעבִּין דִין דְרוֹיף אוּנ זַיי זִיךְ נִיט נוֹהֵג מִיט קַלוּת רֹאשׁ אוּנ גָאטְס
פָאַרְכְט זָאל זַיין אוֹף דִיר · אוּנ הִיט זִיךְ פוּן צוּא קוּקֶן אוֹף אַיין אִשָּׁה הָאטְשִׁי זִיא אִיז אַפְּנוּיָה אוּנ
אִין דִיא טִירִין פוּן דַיין שְׁטוּב זָאל נִיט אִפְּ גַיין קַיין מְזוּזָה · מא זָאלְסְט נִיט אַנְפְּלֶעקִין קַיין סוֹד פוּן
אַנַנְדֶרִין אוֹךְ דִיא זַאכִין וָואס דוּא הָאסְט גִיהֶערְט נִיט פַאר אַיין סוֹד בְּהַאלְט דָאס אוֹיךְ אִין דַיין
הַאַרְץ אוּנ אַז דוּא וָועסְט דָאס הֶערִין פוּן אַנַנְדֶרִין זָאלְסְטוּ נִיט זָאגִין אִיךְ הָאבּ עֶס שׁוֹן גִיהֶערְט
אוּנ פַאר דַיין וַוייב הִיט דַיין מוֹיל אִיר קַיין סוֹד נִיט מְגַלֶּה זַיין · מב אִין דֶער פְּרִיא אוּנ אוֹף דֶר נַאכְט
הִיט דִיא צַייט פוּן תְּפִלָּה טוּן · אוּנ זַייא פוּן דִיא עֶרְשְׁטִי צֶעהֶן אִין שׁוּל אוּנ זָאלְסְט נִיט רַיידֶן דְּבָרִים
בְּטֵלִים אִין שׁוּל אוּנ זָאלְסְט אַלִי טָאג אֶן טָאן תְּפִילִין · מג וָועג אִיבֶּר דִי טְרִיט פוּן דַייני פִּיס דוּ
זָאלְסְט זִיךְ פִּירִין אִין מִיטֶל וָועג אִין עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ אִין אַלֶע דַייני וָועגִין נִיט צוּ פִיל עֶסִין
אוּנ טְרוּנְקֶען אוּנ נִיט צוּא וַוייניג אוּנ יָאג נָאךְ שָׁלוֹם · מד זַייא דִיר קוֹבֵעַ צַייטֶן צוּא לֶערְנֶן פַאר
דֶעם עֶסִין אוּנ פַאר דַיין שְׁלָאף אוּנ מִיטֶן עֶסֶן אוּנ זַאיי מַזְהִיר צוּא דַיין הוֹיז גִזִינְד צוּ מַדְרִיךְ זַיין
זַייא עַל פִּי תוֹרָה אוּנ צוּא הִיטֶן פוּן פַּר דַארְבִּין זַייעֶר מוֹיל · מה אַז דוּ הֶערְסְט שְׁטְרָאף רַייד פְּרַייא
זִיךְ גְלַייךְ וַוייא דוּא גֶעוַוינְסְט פִיל גֶעלְד אוּנ שְׁטְרָאף צוּא אַחֶכֶם וָועט עֶר דִיךְ לִיבּ הָאבִּין דֶען עֶס
אִיז בֶּעסֶר אַנְפְּלֶקְטִי שְׁטְרָאף פוּן אַיין פַאר בּוֹרְגִינִי לִיבְּשַׁאפְט אוּנ צוּא דִיא וָואס שְׁטְרָאפִין וָועט זַיין
זִיס אוֹיף עוֹלָם הַבָּא · מו אִין דֶעם אֶן הַייבּ פוּן דַייני מַעֲשִׂים קוּק וָואס זַייעֶר סוֹף וָועט זַיין אוּנ רֶעכֶן
דֶעם שָׁאדֶן וָואס דוּא הָאסְט דוּרְךְ דֶער מִצְוָה קֶעגִין דֶעם שְׂכַר וָואס דוּא וָועסְט הָאבֶּן פַאר אִיר
אוֹף עוֹה״ב אוּנ דֶעם שְׂכַר וָואס דוּא הָאסְט פוּן דֶער עֲבֵירָה קֶעגֶן דֶעם עוֹנֶשׁ וָואס דוּא וָועסְט הָאבֶּן
פַאר אִיר עוֹה״ב וָוארוּם דֶער הָכָם אַז עֶר טוּט אַזַאךְ קוּקְט עֶר בַּייא דֶעם אֶן הַייבּ וָואס דֶער סוֹף
דֶער פוּן קֶען זַיין · מז זַייא גִיווָארִינְט דוּא זָאלְסְט זִיךְ אוֹיף דִיר אַלַיין נִיט סוֹמֵךְ זַיין אוּנ הֶער צוּא
אַיין עֵצָה פוּן דַיין חֲבֶר אוּנ פַאר נֶעם שְׁטְרָאף רַייד אוּנ טוּא וָואס דוּ בִּיסְט מְחוּיָב צוּא טוּעֶן ·
מח זָאלְסְט נִיט אוֹף שְׁטֵיין פוּן דַיין בֶּעט וַוייא אַפוֹלֶער נָאר מִיט זְרִיזוּת צוּ דִינִין דַיין בַּשֶּׁעפֶר · מט דוּ
זָאלְסְט זִיךְ גִיט שְׁפָּעטִיגֶן צוּ גַיין דַאווֶנִין אוּנ הִיט דַייני פִּיס זָאלִין נִיט זַיין אַיין גִירֶעכְט דוּא זָאלְסְט
נִיט טוּן דַיין הַאַרְץ אוֹיף אַנְדֶערִי זַאכִין בְּשַׁעַת דַאווֶענִין אוּנ זַייא זִיךְ מְכַוִּין צוּא לוֹבִּין דַיין בַּשֶּׁעפִיר ·

כל עת שהחזן מתפלל ותענה אמן · (נא) אל תנשה פגיעת המות שיבא פתאום ותזכור מעמד יום
הדין · (נב) אל תתעסק במצוה כדי לקבל פרס ואל תרחק מעבירות מפני העונש · (נג) אל
תתרשל במצוה אם בא לידך ותעשינה לשם שמים בלא איחור · (נד) אל תתרשל בברכת
הלבנה שאם לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים כו׳ דים · (נה) ואל
תעשה דבר שילעיגו הבריות שדרכם להעלים הטובות ולגלות הרעות · (נו) ואל תקלה אביך
ואמך ואל תצער אותם וכבדם כפי יכולתם כל ימיהם · (נז) אל יהיו פניך זעומות נגד עוברים
ושבים וקבל אותם בפנים מאירים · (נח) אל תשכח לענייך לתת צדה לדרך ולעשות לויה להם
ותנחמם בדברים· (נט) אל תשים עינך למי שעלה יותר ממך אלא למי שהוא תחתיך · (ס) אל
תבהל לקצוף משום דבר והאריך אפך פן תאבד את חכמתך . (סא) אם תוציא ממך עקשות
פה וניבול פה דע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט · (סב) אל תחזק כעסך עם חבירך אפי׳
יום אחד ותכנע לפניו קודם לבקש ממנו מחילה . (סג) אל תדבר בצואר עתק ואל תרים מצח
שלא לקבל עליך יראת שמים · (סד) אל תשיב למחרפיך ולמבזיך ותשים יד לפה ושתוק פן
יחם לבבך · (סה) אל תתעבר על ריב לא לך כי לסוף הם ישלימו ביניהם ואתה תשאר
בכעס · (סו) אל תתגאה על הבריות ותהיה שפל רוח כארץ שהכל דשין בה · (סז) אל תהי בז
לכל אדם ולכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום· (סח) צדק צדק
תרדוף כו׳ ואל תחסר מחצית השקל בכל שנה בפעם אחת ובכל חדש ובכל שבוע כפי מסת ידך
ובכל יום לא תחסר מתנה מועטת לכל הפחות קודם תפלה · ואם תגיע למעשר תתן ויהי טרף
בביתך ככל אשר תמצא ידך לגמול חסד הן לחיים הן למתים הן לעניים הן לעשירים · (סט) רצה
באשר

נ דוא זָאלְסְט נִיט רָעדִין דִיא צַייט אַז דָער חַזָן דַאווִינְט אוּנ זָאלְסְט עָנְטְפָרִין אָמֵן · נא דוא זָאלְסְט
נִיט פַאר גָעסִין אָן טוֹט אוּנ זָאלְסְט גִידָענְקִין דוא וֶועסְט בַּדַארְפִין שְׁטֵיין צוּם דִין : נב דוא זָאלְסְט
נִיט עוֹסֵק בְּמִצְוָה זַיין פוּן וֶועגִין שְׂכַר דָער פַאר אוּנ זָאלְסְט נִיט דָער וַוייטֶרִין פוּן עֲבֵירָה פוּן מוֹרָא
וֶועגִין נָאר דָאס אַלְץ זָאל זַיין פוּן גָאטְס וֶועגִין · נג אוֹב עֶס קוּמְט אַמְצְוָה דִיר צוּא הַאנְדָן זָאלְסְטוּ
זִיךְ נִיט פוֹילִין צוּא טוּן זִיא תֵּיכֵף פוּן גָאטְס וֶועגִין · נד דוא זָאלְסְט זִיךְ נִיט פוֹילִין דִיא לְבָנָה מְחַדֵּשׁ
צוּ זַיין · נה דוא זָאלְסְט נִיט טוּן קֵיין זַאךְ וָואס לַייט זָאלִין דְרוֹיס שְׁפָעטִין וָוארוּם זַייַער סֵדֶר אִיז
צוּא פַאר הָעלִין דָאס גוּטְס אוּנ צוּ אַנְפְּלָעקִין דָאס שְׁלָעכְטְץ · נו דוא זָאלְסְט נִיט מְבַזֶּה זַיין דַיין
פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ זָאלְסְט זַייא נִיט מְצַעֵר זַיין אוּנ הַאלְט זַייא עָרְלִיךְ אַלִי זַייעֲרִי טָעג נָאךְ דַיין
יְכוֹלֶת נָאךְ · נז דַיין פָּנִים זָאל נִיט זַיין צָארִינְדִיג קָעגָן אוֹרְחִים אוּנ זַאיי זַייא מְקַבֵּל מִיט אַפְרַייליךְ
פָּנִים · נח זָאלְסְט נִיט פַאר גָעסִין צוּא גָעבִין אָרָמִי לַייט צֵידָה לַדֶרֶךְ אוּנ זַייא צוּא בָּעלַייטִין אוּנ
טְרַייסְט זַייא מִיט רַייד · נט דוא זָאלְסְט נִיט קוּקִין אוֹיף דָעם וָואס עֶר אִיז מָער עוֹשֶׁר פוּן דִיר
נָאר קוּק אוֹף אַזָעלִיכִין וָואס אִיז אָרִימִיר פוּן דִיר · ס דִיא זָאלְסְט נִיט אַיילִין צוּא צְעָרְנִין אוּנ דָער
לָענְגִיר דַיין צָארָן וָוען נִיט וֶועסְטוּ פַר לִירָן דַיין חָכְמָה · סא אַז דוא וֶועסְט רַיידָן שְׁלָעכְטִי רַייד אוּנ
נִיבּוּל פֶּה זָאלְסְטוּ וִויסֶן אַז אוֹף דָעם אַלָעם וֶועט דִיךְ גָאט בְּרָענְגִין צוּם מִשְׁפָּט · סב דוא זָאלְסְט
נִיט הַאלְטֶן אִין דִיר אֲפִילוּ אַיין טָאג כַּעַס וָואס דוא הָאסְט אוֹיף דַיין חֵבֶר אוּנ דוא זָאלְסְט זִיךְ פַאר
אִים מַכְנִיעַ זַיין צוּא בָּעטִין אִים פְּרִיעֶר מְחִילָה · סג דוא זָאלְסְט נִיט רַיידִין מִיט גַאֲוָה אוּנ זָאלְסְט
מְקַבֵּל זַיין אוֹיף זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם · סד צוּא דִיא וָואס זָענִין דִיךְ מְבַזֶּה זָאלְסְטוּ נִיט עָנְטְפָרִין טָאמִיר
וֶועט זִיךְ דָער הִיצָן דַיין הַארְץ אוּנ וֶועסְט קוּמִין אִין כַּעַס אַרַיין · סה דוא זָאלְסְט זִיךְ נִיט מִישָׁעָן
אִין אַקְרִיג וָואס הָאט נִיט צוּ דִיר · דוא וֶועסְט זִיךְ אָן נָעמִין פַאר אַיינָעם אוּנ צוּם סוֹף וֶועלִין זַייא
צְווִישִׁין זִיךְ שָׁלוֹם מַאכִין אוּנ דוא וֶועסְט בְּלַייבִין בַּייז · סו דוא זָאלְסְט זִיךְ נִיט בְּגַאֲוָה הַאלְטֶן אִיבֶּר
לַייט אוּנ זָאלְסְט זַיין שְׁפַל רוּחַ אַזוֹ וִויא עֶרְד וָואס אִיטְלִיכֶער טְרָעט אוֹיף אִיר · סז דוא זָאלְסְט נִיט
מְבַזֶּה זַיין קֵיין שׁוּם מָענְטְשִׁין אוּנ קֵיין שׁוּם זַאךְ וָוארוּם עֶס אִיז נִיט פַאר הַאנְדָן אַמָענְטְשׁ עֶר זָאל
נִיט הָאבִין אַיין שָׁעָה וָואס עֶר קָען וָואס טוּעָן אוּנ עֶס אִיז נִיט פַאר הַאנְדָן קֵיין זַאךְ וָואס הָט נִיט
קֵיין אוֹרְט וָואס דָארְט נוּצְט עֶס · סח דוא זָאלְסְט זוּכֶן גִירָעכְטִיקֵייט אוּנ זָאלְסְט נִיט וִוינְצִיגֶר גָעבִין
אִיטְלִיכֶם יָאר פוּן אַחַאלְבִין שֶׁקֶל מִיט אַמְאל אוּנ אִין אַלִי חוֹדֶשׁ אוּנ אַלִי וָואךְ זָאלְסְטוּ גָעבִין לוֹיט
פַר מָעג אוּנ אִיטְלִיכֶן טָאג זָאלְסְטוּ גָעבֶן צְדָקָה פַאר דָעם דַאווִנִין חָאטְשִׁי גָאר וַוייניג אוּנ אוֹב דוא
קָענְסְט גָעבֶן מַעֲשֵׂר זָאלְסְטוּ גָעבֶן וֶועט דִיר גָאט ב׳ה מָעהְרִין דַיין פַּרְנָסָה · זָאלְסְט שְׁפַייזָן אָרָמִי

לייט

באשר רוצה יצרך שמח בחלקך אם מעט ואם הרבה והתחנן לפניו תמיד להטות לבבך אל
עדותיו ובכל דרכיך השלך על ה׳ יהבך · ואל יקשה בעיניך מלהוציא לכבוד שבת ויום טוב
בכל הצריך והשתדל לכבדם ולקבלם מבעוד יום ולהתעדן בהם באכילה ושתיה וחציו בבית
המדרש וכבדהו בכניסתו וביציאתו לערוך שולחן במוצאי שבת · (ע) אל תישן כעצל שינה
רבה · ותרגיל עצמך להקיץ בהנץ החמה ולקול התרנגול קום ממטתך · (עא) אל תתפלל בלא
נקיות כפים ובלא טהרה כי תפלתך לא תהיה נשמעת · (עב) אל תתפלל כי אם בכוונת הלב
ובנחת כדי שישמע האזן · (עג) אל תשכח צור ילדך ומחוללך ובכל דרכיך דעהו ותביאהו לנגדך
תמיד · (עד) אל תרבה לשמוח וזכור כי רוח חייך ואתה נוצר מן העפר ואחריתך רימה · (עה) אל
תאמר על שום מצוה אעשה אותה למחר שמא לא תפנה לעשותה · (עו) אל תפרד מהגות
חכמה ומוסר ותתאבק בעפר רגלי חכמים ותתחכם · (עז) אל תניח דרך חסידות אע״פ שילעגו
עליך ואל תבוש לדבר מצוה · (עח) אל תקפוץ יד מליתן תמיד לעניים ולאביונים ומבשרך לא
תתעלם · (עט) אל תאחר מלרוץ ולמהר ולהכין לפני העניים שולחן ולחם כי שמא הם רעבים ·
(פ) אל תאחר מלהביא את המעשר לבית האוצר כי מתן בסתר יכפה אף · (פא) אל תרים ידך
על חברך ואף שהוא מקלל את אביך ואת אמך בפניך · (פב) אל תביט למי שהוא קטן ממך
בעבודה וביראת חטא כי אם לגדול ממך · (פג) אל תוציא דיבה או לשון הרע על שום אדם
ולא לזות שפתים או רכילות · (פד) אל תהי נבהל להשיב בעזות מצח למי שאמר דברים אשר
לא טובים · (פה) אל תשמיע בחוץ קולך ואל תהי צווח כבהמה ודבריך יהיו בנחת · (פו) אל
תלבין פני חבירך ברבים כי העושה כן אין לו חלק לעולם הבא · (פז) אל תראה יכולת אל
שום

וויא ווייט דוא פאר מאגסט · אונ זאיי גומל חסד סייא צו לעבדגי סאיי צוא טוטי סאיי צוא
דייכי סאיי צוא ארימע · סט פרייא דיך מיט דעם וואס גאט האט דיר בשערט פיל אדר וויינינג אונ
בעט תמיד ער זאל נייגן דיין הארץ צוא זיין תורה אונ אלע דיינע וועגין ווארף אויף גאט אז ער
זאל דיך פירן · אונ זאלסט מיט שמחה אויס געבין לכבוד שבת אונ לכבוד יום טוב וויפיל מען
בדארף אונ פליים דיך שבת אונ יו״ט ערליך צוא האלטן אונ זיי פריא צו צוא נעמין אונ זענפטיגן
זיך אין זייא מיט עסין אונ טרינקען אינ איין האלבען טאג פון שבת אודר יום טוב זאלסט דאוינין
אונ לערנין אין בית המדרש אונ זאלסט מאכין אסעודת מלוה מלכה · ע זאלסט ניט פיל שלאפען
גיוויין זיך אויף צו חאפין אז דיא זון הייבט אן אוף צוא גיין אז דוא הערסט קרייען דעם האן ·
עא זאלסט ניט דאווינן אן ריינע הענט אונ אן אריינעס גוף ווארום דיין תפלה וועט ניט צו גהערט
ווערין · עב דוא זאלסט מתפלל זיין נאר מיט כוונה פון דעם הארץ אונ בייאמעליך כדי דער · ויער
זאל הערין וואס דוא רעדסט · עג דוא זאלסט ניט פאר נעסין דעם בשעפר וואס האט דיך בשאפן
אין אלי דייני וועגן גידיינקן אים · עד זאלסט זיך ניט צוא פיל פרייען גידענק אז דיין כוף איז ווערים ·
עה אז עס טרעפט זיך דיר איין מצוה צוא טון זאלסטו ניט זאגין איך ויעל זיא מארגין טון ווארום
טאמר וועסטו ניט צייט האבין אודר שטארבין · עו זאלסט זיך ניט פאר מיידין פון טראכטן חכמה
אונ מוסר אונ זאלסט נאך גיין די חכמים דען וועסטו קלוג ווערין · עז זאלסט ניט אפ לאזין דעם
וועג פון חסידות האטשי לייט וועלין שפעטן אויס דיר אונ זאלסט זיך ניט שעמין צו טאן אמצוה ·
עח זאלסט ניט פר מאכין דיין האנט פון געבין תמיד די ארימע לייט צדקה אונ פון דיין ארימן קרוב
זאלסטו זיך ניט פאר הוילין · עט זאלסט איילן צוא אן גרייטן פר ארימע לייט איין טיש מיט ברוט
ווארום טאמר זענין זייא הונגריג · פ זאלסט ניט זאמען צוא ברענגין דיין צדקה אונ מעשר אין מתן
בסתר אריין ווארום דאס וואס איינר גיט אז קיינר ווייסט ניט דאס בדעקט דעם צארן פון עונש ·
פא זאלסט ניט אוף הייבין דיין האנט אוף דיין חבר חאטשי ער שעלט דיין פאטר אונ מוטר דיר
אין די אוגן · פב זאלסט ניט קוקין אויף אזעלכין וואס איז קלעניר פון דיר אין גאטס דנסט נאר קוק
אויף אגרעסרין פון דיר · פג זאלסט ניט רעדין לשון הרע אויף קיין שום מענטשין · פד זאלסט ניט
זיין איילינדיג צו ענפרן מיט העזה צו אזעלכין וואס ער האט גזאגט ניט גוטי רייד · פה זאלסט ניט
שרייען אויף דער גאס וויא אבהמה נאר דייני רייד זאלין זיין בנחת · פו זאלסט ניט פאר שעמן
דיין חבר פאר פיל לייט ווארום דער וואס טוט אזו האט ניט קיין חלק לעולם הבא · פז אז דוא
ביסט איין תקיף זאלסטו ניט ווייזין דיין יכולת צוא קיין שום מענטשין ווארום דוא קענסט שלאף

ווערין

שום אדם אם ידך נברה כי תחלש. (פח) אל תרדוף אחר הכבוד ואל תתעלה במעלה שאינה ראויה לך. (פט) אל תשתדל שיכבדוך בני אדם פן לא ירצו וישפילוך. (צ) אל תרף ידך מלבקש ריעים ואהובים ואל ימעט בעיניך שונא אחד. (צא) אל תגנה מקח הברך ואל תחליש דעתו כי זה מגרם לחסר דעת. (צב) אל תאמר בצדקתי היתה זאת פן התקבל שכרך בעולם הזה. (צג) אל תטה את חברך מדרך טובה אל דרך רעה כגון מסית ומדיח וכיוצא בזה. (צד) אל תאכל אכילה גסה עד שתמלא כריסך כי הרבה חולאים באים על רוב אכילה. (צה) אל תתז בסובאי יין וחוללי בשר פן תשכח את בוראך. (צו) אל תטיל איטה יהירה בתוך ביתך כי הרבה קלקלים באים על רוב מורא. (צז) אל תתייחד עם שום אשה חוץ מאשתך ואמך ובתך ואפי' עם ב' נשים. (צח) אל תחמוד אשה ביופיהכי ברוב טוב מעשיה יאשרוה השומעים. (צט) אל תתן תשאורת לעצמך ואל תיקר נופך בעיניך ותקטין את עצמך. (ק) אל תבהל את מעשיך. (קא) אל הרבה לדבר בדברים המועילים ובלא נזק כי אם בקוצר לשון. (קב) אל תרף ידך מלקנות לך חבר נאמן ושמור אותו ואל האבדהו. (קג) אל תפתה את חבירך בדברי חלקות ובחניפות ואל תדבר בלא לב. (קד) אל תתחבר לאדם רע חומא וכעסן ובסיל פן תביא כלימות עליך. (קה) אל תבעים לשום אדם כי אין אדם שאין לו שעה. (קו) אל תעלה ברעהך לנצח את ההכם כי לא תרבה על חכמתך חכמה. (קז) אל תהי קפדן לדבר מועט נגד שום אדם פן תקנה שונאים על חנם. (קח) אל תעשה בסתר מה שתתבייש בגלוי ואל תאמר מי רואני. (קט) אל תחשוב עון למי שבא להתנצל לפניך אם באמת ואם בשקר. (ק) אל תכעים לשום נכרי כי אין אדם שאי

וָערין אוֹג קיין תַּקוּף מָער זַיין. פח וָאלְסְט נִיט וּזכִין פְּבוד אוֹג וָאלְסְט נִיט אוֹיף גיין אזוֹ אַמָעלָה וָאם דוּא בִּיסְט נִיט רָאוִי דָער צוּא. פט וָאלְסְט נִיט טְרָאבְּטָן אז לייט וָאלין דִיךְ עָרְלִיךְ הָאלְטָן וָוארוּם מָאכְּט וָעלָן זיי נִיט וָעלין אוֹג וָעלָן דִיךְ מִשְׁפִּיל זַיין. צ וָאלְסְט נִיט מִיד וָוערין צוּא זוכִין זִיךְ גִיזָעלן אוֹג לִיב הָאבָּן אוֹג עָם וָאל אין דִייני אוֹגָן נִיט וָוייניג זַיין אָפִילוּ אַיין שוֹנָא. צא וָאלְסְט נִיט שָׁעָנָרן דָעם פָּקח פוּן דַיין חָבָר אוֹג וָאלְסְט נִיט שְׁלָאף מָאכִין זַיין דִיעָה דָאם טוּט נָאר אַזעלְכָער וָואם הָאט קיין שְׁכָל נִיט. צב אוֹב עָם נִייט דִיר גוּט וָאלְסְט נִיט וָאגִין דוֹרְךְ מִיין צְדָקוֹת אין דָם. וָוארוּם מָאכְּט וָעסְטוּ אָפּ נָעמִין דַיין שָׁכָר פָּאר דִייני מַעֲשִׂים טוֹבִים אוֹיף עוֹלָם הַזֶּה. צג וָאלְסְט נִיט אָפּ נִייגן דַיין חָבָר פּוּן גוּטן וָועג צום שְׁלָעכְּטן וָועג. צד וָאלְסְט נִיט עָסִין צו פִּיל וָוארוּם פִּיל קְרָענְקן קוּמְן פּוּן פִּיל עָסִין. צה וָאלְסְט נִיט זַיין קַיין זוֹפִיר אוֹג פְּלַיישׁ פָּרְעָסָר אוֹג דִיא וָאלְסְט נִיט פָּר גָעסִין דַיין בְּשָׁעָפָר. צו וָאלְסְט נִיט וָארפִין אַיין אִיבְּרִיגָע פָארְכְט אוֹף דַיין הוּיז גִיזִינְד וָוארוּם פִּיל שְׁלָעכְּטי זָאכִין קוּמְן דוֹרְךְ דָעם וָואם זַיין הוּיז גִיזִינְד הָאבִּין פָּאר אִים צוּא פִּיל מוֹרָא. צז וָאלְסְט נִיט זַיין מִיט אַיין אִשָּׁה אַלַיין אִין אַבַּוונְדָר חֶדֶר אוֹג אָפִילוּ מִיט צְוַוייא וַוייבָּר מָאר מָען אוֹיךְ נִיט תִּין מִיט דַיין מוּטָר אוֹג דַיין מָאכְּטָר. צח וָאלְסְט נִיט גְלוֹסְטִין קַיין אִשָּׁה מִיט אִיר שַׁיינְקַייט. נָאר דוּא מָענְסְט לִדְבָן אִירי גוּטי מַעֲשִׂים. צט וָאלְסְט זִיךְ וָעלְבָּרְט נִיט רִיכְמִין אוֹג לָאז דַיין גוּף נִיט טַייעָר זַיין בַּייא דִיר אוֹג וָאלְסְט זִיךְ קְלֵיין הָאלְטָן. ק וָאלְסְט נִיט אַיילִין דִייני מַעֲשִׂים. קא וָאלְסְט נִיט פִּיל רַייזָן אָפִּיל אוֹג וָאלְסְט זִיךְ קְלֵיין הָאלְטָן. קב וָאלְסְט נִיט מָאן קַיין שְׁאדִין נָאר מִיט צַיין קוּרְץ לָשׁוֹן. קג וָאלְסְט זִיךְ קוּיקְן אַין וָעלְכִי זָאכָן וָואם קָענְען דִיר נִיט מָאן קַיין שָׁאדִין נָאר מִיט צַיין קוּרְץ לָשׁוֹן. קד וָאלְסְט נִיט אִיבָּר רַייזָן דַיין חָבָר אוֹג הִיט אִים דוּא וָאלְסְט אִים נִיט פָּאר לִירִין. קה וָאלְסְט נִיט אִיבָּר רַייזָן דַיין חָבָר אוֹג שְׁמַייכְלָרייא מִיט פָאלְשִׁי רַייד אוֹג מִיט חֲנִיפוּת אוֹג וָאלְסְט נִיט רַייזָן מִיטָן מוּל אוֹג מִיטָן הָארְץ נִיט מִיינְן. קו וָאלְסְט זִיךְ נִיט בְּהָעפְּטָן צו אַשְׁלָעכְּטָן מָענְטְשִׁין וָואם עָר אִיז אַזוִינְדִינָר אוֹג אַבְּעָסָן אַיין נָאר וָוארוּם מָאכְּט וָעסְטוּ דוֹרְךְ דָעם קוּמְן אוֹיף דִיר אַיין שָׁאנְד. קז וָאלְסְט נִיט דָד אַרְעָר אַיין נָאר וָוארוּם מָאכְּט וָעסְטוּ דוֹרְךְ דָעם קוּמְן אוֹיף דִיר אַיין שָׁאנְד. קח וָאלְסְט נִיט קַיין מָענְטְש וָוארוּם עָם אִיז נִיט פָּאר הָאנְדִין קַיין מָענְטְש עָר וָאל נִיט הָאבָּן אַצַייט עָר וָאל מָענְען אִף מָאן שְׁלָעכְּטָן צוּא דָעם וָואם טוּט אִים. קט עָם וָאל נִיט אוֹף נִיין אִין דַיין דָעה צו קְנַצְּנַ זַיין אַרְכָם וָוארוּם דָּעָר מִיט וָעסְטוּ דִיר נִיט מָערין קַיין חָכְמָה. ק וָאלְסְט נִיט מְקַפִּיד זַיין קָענְען אוֹיף שׁוּם מָענְטְשׁן אוֹף אַרְבָּר מוּעָט וָוארוּם מָאכְּט וָעסְטוּ דִיר מָערִין שׁוֹנְאִים אוֹם זוֹכְט זַיין שׁוּם מָענְטְשׁן אוֹף קוּכְט זִיךְ עָם צוּא מָאן אִיטְלִיכָר וָאל וָעהָן וָאלְסְטוּ דָאם אוֹיךְ נִיט מָאן אִין אַז קיין אוֹרְט וָאם רוּ קַיינָר וָעכְט נִיט אוֹג וָאלְסְט נִיט וָאגִין וָוער וָועט זִיךְ זָהָן. קא אַז אַיינָער הָאט גִיזִינְדִיגְט קָענְען דִיר אוֹג קוּכְט זִיךְ פָּאר מָענְטְשִׁין פָּאר דִיר מִיט וָאכְּט אָדָר מִיט וָאכְּט וָאלְסְט

לו שעה ועברתם שמרה נצח · (קיא) אל תסמוך לידי מתנות בשר ודם ותעבוד לבקש מזונותיך ·
(קיב) אל תהי ממון שלך חביב עליך יותך מגופך כמו לעבוד על חמכם וללכת יחידי · (קיג) אל
תתן בלבבך קנאה שהיא חולה רעה שאין לה רפואה · (קיד) אל תהי רגיל לא בשבועה ולא
בנדרים שהרבה רעות באות על זה · (קטו) אל תרגיל לישבע על גופך או על נפשך ואפילו
על דבר אמת : (קטז) אל תאחר לעשות תשובה שלימה ולבקש רפואה על נפשך · (קיז) אל
תעמל לרוח ואל תשמע דברים בטלים · (קיח) אל תכנה שם רע לחבירך שהמכנה שם רע אין
לו חלק לעוה"ב · (קיט) אל תבטח בעשרך כי הבוטח בעושרו מלקט שונאים ויכשל תחתיהם ·
(קכ) אל תהי סרבן לאנשי עירך ובטל רצונך מפני רצון אחרים · (קכא) אל תרגיל עצמך לאכול
חוץ מביתך עם קבוץ הרבה שלא בסעודת מצוה· (קכב) אל תשכר גופך בשכרות יין פן תהיה
מגונה ותנבל את פיך ותתחרט · (קכג) אל תכעוס באשתך ואם רחקת אותה בשמאל קרב מיד
בימין בלי איחור · (קכד) אל תבזה את אשתך וכבד אותה ותסירנה מן החטא · (קכה) אל תהי
רגיל לישב עם הלצים פחותי נפש פן יחטיאוך · (קכו) אל תתעצל לבקש חכמה וליסר את חבירך
בסתר ובדרך כבוד · (קכז) אל תדבר בלא עתו ובדבר שאין בו תועלת ושמור פתחי פיך ·
(קכח) אל תדבר עם סכל ומשוגע שלא יקבל דבריך ויבזה אותם · (קכט) אל תהי כפוי טובה וכבד
למי שפתח לך פתח לבקש די ספוקך · (קל) אל תוציא מפיך דבר שקר וכזב ותהי נאמן
לכל אדם · (קלא) שלא תתעצל להקדים שלום לכל אדם · (קלב) אל תרגיל עצמך לעמוד כי אם
אצל חכם ושמע והאזן את דבריו ע"כ · הא לך כ"ג הנהגות של רבינו אשר ז"ל וקל"ב אחרות

שאם

אים ניט רעכנין קיין זינד · קיא זאלסט זיך ניט סומך זיין אז לייט זאלן דיר געבין צדקה נאר דוא
זאלסט ארבטין צוא פאר דינן דיין שפייז · קיב דיין געלט זאל דיר ניט ליבער זיין פון דיין גוף
זאלסט ניט איין שטעלין דיין לעבין צוא גיין אליין אין וועג דארט וויא עס איז שכיח רוצחים ·
קיג זאלסט ניט געבין קיין קנאה אין דיין הארץ ווארום דאס איז אשלעכטי קרענק וואס דער צוא
איז ניט דא קיין רפואה · קיד זאלסט ניט גיוויינטליך זיין צוא שווערין אונ ניט קיין נדרים צו טאן
ווארום דורך דעם קומט פיל שלעכטץ · קטו זאלסט זיך ניט גיוויינין צוא שווערין בייא דיין גוף
אודר בייא דיין נשמה אפילו אוף אמת · קטז זאלסט ניט זאמין צוא טאן תשובה אונ צוא זוכן איין
רפואה צוא דיין נשמה · קיז זאלסט זיך ניט באמיהען אין אזו אזאך וואס דיר קומט דער פון ניט
ארזים אונ זאלסט ניט הערין קיין דברים בטלים · קיח זאלסט ניט געבין קיין צוא נאמין צוא דיין
חבו ווארום דער וואס ניט איין צוא נאמין דער האט ניט קיין חלק אויף עולם הבא · קיט זאלסט
קיין בטחון ניט האבין אויף דיין עשירות ווארום דער וואס האט אבטחון אוף זיין עשירות קלויבט
זיך שונאים אונ ווערט גישטרויכלט אונטער זייא · קכ זאלסט ניט זיין דער ווידר צוא דייני שטאט
לייט אונ זאיי מבטל דיין ווילען פון וועגין דעם ווילין פון אנדרי · קכא זאלסט זיך ניט גיוויינין צוא
עסין אין אפרעמד הוז מיט פיל לייט אז עס ניט קיין סעודת מצוה · קכב זאלסט זיך ניט אן שיברין
ווארום וועסט ווערין מיאוס דורך דעם · אונ וועסט ריידן ניבול פה אונ דער נאך וועסטו חרטה
האבן · קכג זאלסט ניט צערנין אויף דיין ווייב אונ אוב דוא האסט זיא דער ווייטערט מיט דער
לינקר האנט זאיי זיא מקרב מיט דער רעכטר האנט כלומר אוב דוא האסט זיא אביסל דר ווייטרט
זאיי זיא תיכף מקרב · קכד דוא זאלסט ניט מבזה זיין דיין ווייב אונ האלט זיא ערליך אונ דען
וועסטו זיא אפ טאן פון זינד · קכה זאלסט ניט זיצן מיט דיא שפעטירס ווארום זייא וועלן דיך מאכן
זינדגין · קכו זאלסט זיך ניט פוילן צוא זוכן חכמה אונ צו שטראפן דיין חבר קיינר זאל ניט הערן
אונ מיט כבוד · קכז זאלסט ניט ריידן איין זאך וואס דיא צייט איז נאך ניט גורם צו ריידין דר פון
אונ אויך היט דיין מויל פון צו ריידין אזו אזאך וואס דוא האסט דר פון קיין נוצין ניט · קכח זאלסט
ניט ריידין מיט איין נאר אונ איין משוגע פון וועגין ער זאל ניט נעמן דייני רייד אונ וועט זיי מבזה
זיין · קכט זאלסט ניט זיין קיין כפוי טובה צו דעם וואס האט דיר גיוויזן אדרך וויא ארום צו זוכין
דיין פרנסה · קל זאלסט ניט אוים ציהן פון דיין מויל קיין פאלשי זאך אונ קיין ליגין אונ זאלסט
זיין גיטרייא צוא איטליכן מענטשין · קלא זאלסט זיך ניט פוילין שלום צו געבין איטליכין מענטשין
קלב זאלסט זיך ניט גוויינן צו שטיין נאר בייא אחכם אונ הער אונ פאר נעם זייני רייד · הא רא

האסטו

שאם ירגיל בהן האדם מובטח שאין חטא בא על ידו ובא לטהר מסייעין אותו. מן השמים · עוד אוסיף לכתוב כ"ו הנהגות אחרות שחברתי בימי בחרותי וסמכתים על הפסוקים וכאן אכתוב בקיצור נמרץכי אין כוונתי אלא על המוסר · ולפי שבאים על אופן אחר איחד להן פרק בפני עצמן:

פרק יד ימי הבחרות וימי הזקנה צריך אדם לערבם יחד לטובה · ר"ל שמה שכתב אדם בבחרותו יערבהו עם מה שכותב בזקנותו שבאים הדברים מתוקנים ומוטעמים יותר כיון שעד שבא לכלל זקנה ראה ספרים אין קץ ויש בידו על כל דבר ודבר חבילות חבילות של ראיות · (א) יראה אדם ביסורין הבאים עליו או הפרצה או תקלה לחקור ולפשפש ולשקול בדעתו איך הם מדה כנגד מדה על עבירות שבידו וזה מביאו לענות אמן בע"כ שהשגחתו יתברך על הכלל ועל הפרט לשלם לאיש כמעשהו · שאם לא יסתכל בדברים ויפילם על צד הקרי וההזדמן מעולם לא יכול לחזור מעונות שבידו. ולהטיח דברים כלפי מעלה שבאו עליו רעות על חנם · וזהו רמז שהמע"ה באמרו עונותיו ילכדונו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך · ירצה כפי האמת עונותיו ילכדונו את הרשע אבל הרשע כיון שאינו מפשפש בעונות שבידו ובחבלי חטאתו יתמך היסורין הקשים שבאו עליו ומטיח דברים ואומר אין משגיח שהרי לחטא שהוא שונג באו עלי יסורים שייכים לעון שהוא מזיד אין זו כי אם שנופלים הדברים דרך מקרה · אך כשמפשפש הרשע במעשיו ומכיר עונות שבידו מכיר שהעונשים הבאים עליו הם במשקל כנגד העון ואז אין יכול לכפור שאין משגיח. (ב) יתרחק האדם מן הדברים שאם יסתכל בהם ימשך עליו מן ההרהורים ומחשבות הרעות ועל זה היה משתבח איוב באומרו ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה דלא קאמר בבתולה · לומר ל"מ שעשיתי סייג לעיני מלהסתכל בבתולה אע"פ שאין האיסור חמור אלא אפילו על הלבוש שעליה לא נסתכלתי · וזהו על בתולה ירצה מה שעל הבתולה · (ג) כשאוכל לא תהיה כוונת אכילתו להרבות בשר גופו להיות שמן ודשן ובעל קומה כ"א יכוין באכילתו להבריא גופו לעבודת בוראו · וזהו רמזו שמהע"ה על אומרו אל תהי בסובאי יין וכו' ·

ירצה

הָאסְטוּ דְרַייא אוּנ צְוָואנְצִיג הַנְהָגוֹת פּוּן הרא"ש ז"ל אוּנ הוּנְדֶרְט אוּנ צְוַוייא אוּנ דְרַייסִיג אַנְדֶרִי הַנְהָגוֹת דָאס אַז דֶער מֶענְטְשׁ וָוֶעט זִיךְ גִיוַויינֶן אִין זַייא אִיז עֶר פֶאד זִיכֶרְט אַז קֵיין זִינְד וָוֶעט אִים נִיט קוּמֶען אוּנ דֶער וָוֹאס וָויל תְּשׁוּבָה טָאן הֶעלְפְט מֶען אִים פּוּן הִימֶל · עוד אִיךְ וָוֶעל נָאךְ שְׁרַייבֶּן זֶעקְס אוּנ צְוָואנְצִיג הַנְהָגוֹת וָוֹאס אִיךְ הָאבּ גִשְׁרִיבֶּן אִין מֵיין יוּגֶענְט אִיךְ וָוֶעל זַייא שְׁרַייבֶּן נָאר קוּרְץ וָוארוּם מֵיין כַּיוָנֶה אִיז מֶער נִיט נָאר אוֹיף דֶעם מוּסָר :

פרק יד ימי הבחרות וימי הזקנה דִיא טֶעג פּוּן דֶער יוּגֶנְט מִיט דִיא טֶעג פּוּן דֶער עֶלְטֶר מוּז דֶער מֶענְטְשׁ זַייא בַּאנַנְד צוּא מִישֶׁן צוּ גוּטֶן · דָס הֵייסְט וָוס עֶר שְׁרַייבְּט אִין זַיין יוּגֶנְט זָאל עֶר עֶס מִישֶׁן מִיט דֶעם וָוֹאס עֶר שְׁרַייבְּט אוֹיף זַיין עֶלְטֶר דֶען דֶענְמָאלְט זֶענֶן דִי זַאכֶן מִיט מֶער טַעַם וָוארוּם בִּיז זַיין עֶלְטֶר הָאט עֶר גִזֶעהֶן פִיל סְפָרִים · א וָוֶען עֶס קוּמְט אוֹיף אִים עֶפִּיס יְסוּרִים זָאל עֶר זֶעהֶן אִיבֶּר וָוֶעגִין אִין זַיין דֵעָה וָויא זַייא זֶענִין מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה קֶעגִין דִיא עֲבֵירוֹת וָוֹאס עֶר הָאט גִיטָאן אוּנ דָאס וָוֶעט אִים בְּרֶענְגִין אַז עֶר וָוֶעט מוֹדֶה זַיין אֶן דִי הַשְׁגָחָה פּוּן גָאט ב"ה צוּא בַּצָאלִין אִיטְלִיכֶן מֶענְטְשִׁין · וָוארוּם אַז עֶר וָוֶעט נִיט אַכְטוּנְג גֶעבִּין אִין דִיא זַאכֶן אוּנ וָוֶעט עֶס אֶן הֶענְגִין אַז דָאס אִיז אַיין מִקְרֶה עֶס טְרֶעפְט זִיךְ אוֹיפְט אִין דֶער וָוֶעלְט זֶעלְכִי זַאכֶן וָוֶעט עֶר קֵיין מָאל נִיט תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ דָאס הָאט מְרַמֵז גִיוָוען שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה (עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע) דֶעם רָשָׁע טוּט בַּצְוִוינְגֶן זַייני עֲבֵירוֹת כְּלוֹמֶר דוּרְךְ דֶעם קוּמֶן אוֹיף אִים יְסוּרִים אָבֶּר דֶער רָשָׁע מֵיינְט אַז בְּמַזִיד הָאט עֶר נָאר נִיט גִטָאן קֵיין עֲבֵירָה נָאר אוּם גֶערִין הָאט עֶר אֶפְשַׁר גִיטָאן אֵיין עֲבֵירָה (וּבְחֶבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ) טוּט עֶר דִיא יְסוּרִים אֶן לֶעהְנֶן אִין דִיא עֲבֵירוֹת וָוֹאס עֶר הָאט גִיטָאן אוּם גֶערִין אָבֶּר אַז דֶער רָשָׁע דֶער קֶענְט זַייני זִינְד יֶעהְט עֶר אַז דִיא עוֹנְשִׁים וָוֹאס זֶענִין גִיקוּמֶן אוֹף אִים זֶענִין זַייא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה קֶעגִין דִיא עֲבֵירוֹת וָוס עֶר הָאט בְּמַזִיד גִיטָאן אוּנ וָוֶעט שוֹן נִיט לַייקֶענִין אַז גָאט בָּרוּךְ חוּא אִיז אַמַשְׁגִיחַ אוֹיף אֲלִימֶן · ב דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶרֶן פּוּן זֶעלְכִי זַאכֶן וָוֹאס בְּרֶענְגֶן צוּא שְׁלֶעכְטִי מַחֲשָׁבוֹת אוּנ דֶער מִיט הָאט זִיךְ אִיוֹב גִירִימְט אִיךְ הָאבּ גִימַאכְט אַצוֹם צוּא מַייני אוֹגִין פּוּן צוּא קוּקֶען אוֹיף אַיין בְּתוּלָה נָאךְ מֶער אֲפִילוּ אוֹיף דִיא קְלַיידֶער וָוֹאס אוֹיף אִיר הָאבּ אִיךְ אוֹיךְ נִיט גִיקוּקְט · ג אַז עֶר עֶסְט זָאל זַיין כַּוָונָה נִיט זַיין כְּדֵי עֶר זָאל זַיין פֶעט נאר צוּא גִיזוּנְד מַאכֶין זַיין גוּף צוּא דֶער דִינְסְט פּוּן זַיין בַּשֶׁעפֶר · אוּנ דָאס הָאט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מְרַמֵז גִיוָוען

דוא

ירצה סלבר האיסור להיות זוכל וסובא הנודם לו רעות רבות יש פניה אחרת לאוחזים במדה זו לכוין להרבות בשר גופם ולזה מזהיר אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר לעשות בשר למו לעצמם ותעופם חה דקאמר למו שנראה מיותר דהלל אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר ורי אלא אמר למו לרמוז מה שפירשתי (ד) יחשוב האדם תמיד בעונש הגדול של עבירות חה יהיה לו סיג מלעשותם. וכמו שאמר שהמע"ה כי בעד אשה זונה עד ככר לחם וכו'. חוץ מפשוטו שהזונות מביא לאדם לעניות עד הצטרכות ככר לחם ואפילו שיהיה עשיר גדול. וי"ל עוד במעשה שהיה בעשיר מופלג שחשק באשה זונה ולא היה יכול לבא אצלה לפי שהיו מכירים בדבר דארם גדול מאי בעי אצל אשה עניה בערכו מה עשה שינה את לבושו ולבש בגדי עני ותילח שער ראשו ויתנבר לכל מכיריו ועשה עצמו כחזר על הפתחים והיה בא לפתחה של זונה זו לזונות. וזהו כי ביד אשה זונה עד ככר לחם ירצו בעבור להשיג הנואף לזונה מבוזה עצמו להחליף שמלותיו היקרים וללבוש בגדי עוני ולהביא עצמו לחזור על הפתחים לשאול עד ככר לחם היש פחיתות גדול מזה שמביא העבידה לארם. (ה) יזהר ארם מלעשות דבר שמורה הדבר שמתיירא מב"י יותר מהקב"ה וזה רעה חולה מתורה החמירה בגנב מבנולן א שהגנב מדה שמתיירא מב"י יותר מהקב"ה. ועל זה מתרעם הנביא בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם כטומאת הנדה היתה דרכם לפני וגו'. כלומר עיקר התרעומות שדרכם היתה לעשות חטאתם בסתר מיראת ב"י יותר ממני. והיא כטומאת הנדה שהיא טומאה נסתרה ידועה לבעלה בלבד לא לשים אדם כך היתה דרכם לפני היו נחבאים מכל אדם והיו עושים בסתר באופן שלפני בלבד היו טומאת חטאתם גלויה היש בעם גדול מזה שמהיראים מב"י יותר ממני. (ו) ישים ארם נגד עיניו תמיד שאין הקב"ה עביד דינא בלא דינא אלא כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול וכשיראה איזה עונשים באים על האדם אע"פ שיהיה צדיק בעיניו ידע באמת שבדין הביאם עליו שאם לא ישריש בלבו אמונה זו יבא

א סבנגב מסלס תבלומי מרנעפ ומפסס נסנכח ומכר ולא כנולן:

דוא זאלקט ניט זיין (בּוולגלי) צוויישען דיא פֿרעמדים וואס וייער בּוזה איז (בּשר למו) פון וועגן צוא כּערין פּליישׂ צו זייער גוף. ד רעד מענטש זאל תמיד מראכטין אין דעם גרוסין עונש וואס מען האט פאר דיא עבירות אונ ראש ועט איט זיין וויא אצוים ראס ער זאל זייא ניט טאן וויא שלמה המלך ע"ה האט גיזאגט (כּי בּעד אשׂה זונה עד כּכּר לחם) חתן פון דעם פּשוטן פּשט איז רעך רד וואס טרייבט זונות האטשיי ער איז אגרוסר עושׂר דער וועלט אונ קומט אויף בּעמיל ברוט. קען מען נאך אפּשׂש זאגין אזו וויא עם האט זיך ניטראפין אייגר איז גוזען אגרוסר עושׂר אונ האמו גיגלוסט צוא איין אשׂה זונה נאר ער האט אבּר ניט גיקאנט ווייל עם איז אים אגרוסי תרפּה גיוזען האט ער אן גקלייד ארמי קליידר אונ האט זיך פאר שטעלט מען זאל אים ניט דער קענין אונ הט זיך גימאכט וויא אייגר גייט ארום אין דיא הייזר אונ איז גיקומין צוא דער זונה. דם מיינט דער פּסוק (בּעד אשׂה זונה) ווייל ער וויל קומן צוא איין זונה (עד כּכּר לחם) מאכט ער זיך גליידיך וויא ער איז איין ארום מאן וואס גייט אין דיא הייזר. נוא איז דען דא איין ערנערר בּזון דער פון. ח איין מענטש זאל גיוואר ענט זיין פון צו טאן אזו אזאך וואס עם ווייזט אז ער האט פאר אמענטשין סער כורא וויא פר נאט. דיא תורה הט בייא איין נגב האר ביר גימאכט וי בּיי אנזלן דען דער נגב או ער פאר קופט דיא נגיבה מזו ער באצלין פיר אדר פינף מאל אזו פיל אונ דער נזלן בראך סער ניט אפ נעבן נאר דאס כּרן דאס איז וייל דער נגב ווייזט או ער האט פאר ליים כּער מורא אייד דער פר נאט. אונ אויף דעם הט דר נביא מהרעם ניוזען (בּית ישׂראל יושׂבים על אדמתם) די ישׂראל זיצן אויף זייער ערד דאס איז ארץ ישׂראל (ותטמאו אותה) אונ זייא פאר אום ריינינין זיא (בּדרכם ובעלילותם) מיט זייערי ועגין אונ זייערי ועדקין (כּטומאת הנדה היתה דרכם לפני) זייער ועג איז גיוואריין פאר מיר אזו ויא דאס אום ריינקייט פון אנדה דאס האט ער ניסיינט זייא מען זייער זיך פאר בּארנען וויל זייא האבן פאר אמענטשין סער מורא או פאר מיר ויא דיא טומאה פון איין נדה ואס איז פאר בּארנן דאס נאר איר מאן וויסט דער פון. אזו האבן זייא ניטאן זייערי עבירות או קיין מענטש זאל ניט ועהן נאר פאר מיר אלין איז אנפּלעקט זייערי ודך. ו ער זאל ויסין או נאס ב"ה שטראפט ניט קיינעם אום זוקט נאר מיט רין אונ ניראכטקייט ער טוט ניט קין אום נעכט אן ער ועט ועהן עם קומט אוף איין מענטשין אשטראף תאטשי אים דאכט זיך או דער מענטש

לידי חילול ח"ו שהקב"ה פועל שלא כדין הלילה או יתלה הדברים מבלתי יכולת ה'. וזהו כוונת פסוק (יחזקאל לו) ויבוא אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה'אלה ומארצו יצאו. ירצה ענין החילול הוא באומרם הגוים עם ה' אלה כלם צדיקים כלם חסידים ומארצו יצאו בתמיה אין זו כ"א מבלתי יכולת ה' שלא יכול להצילם מיד ארב אבל אם היו מודים שהקב"ה עביד דינא וכל דרכיו משפט לא היו באים לידי חילול זה. (ז) יזכור תמיד עונותיו ויהיו נגד עיניו וידמה כל עונותיו מנגדים אליו ע"ד והטאתי נגדי תמיד. כלומר אמר דהמע"ה היה נדמה לי תמיד כאלו חטאתי היה מנגד נגדי תמיד וכו' ובחושבו החוטא כך ישמר שלא לחטוא עוד. וזהו רמוז בפסוק (יחזקאל ל"ו) וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים וכו' דקשה כיון שכבר אמר בפסוקים הקודמים וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם וגו' והרבתי את פרי הארץ וגו'. א"כ מאחר שחזרו בתשובה לפניו וטיהר אותם מאי וזכרתם את דרכיכם הרעים דקאמר אלא הוא אשר דברנו שצריך החוטא אחר ששב ליתן תמיד נגד עיניו עונות שעשה אשר עם זה יתבייש ויכנע ולא יוסיף למרוד עוד לכן אחר ששבתם ואחר הטוב הנשפע מאתו יתברך לכם וזכרתם את דרכיכם הרעים להיותם נגד עיניכם תמיד ועל ידי כך ונקטותם תמיד על עונותיכם ומעלליכם. ירצה תהיה בעיניכם כי חייבים אתם כליה על העבר ועל ידי כך לא תוסיפו לחטוא ותכירו החסד שעשה עמכם הקדוש ברוך הוא להטיב עמכם אע"פ שהרביתם לחטוא לפניו. (ח) צריך אדם להרחיק ממנו איזה מדה רעה שנשתרש בו עד תכלית הריחוק. וירגיל בזה זמן רב עד שתתרחק ממנו. כמו חמדת ממון וכדומה. כי בעוד שהמדה מושרשת בו עיכוב גדול שלא יוכל לחזור בתשובה. הלא תראה במלכים ב'(סי' ז') גבי המצורעים גחזי ובניו דכתיב ויבואו המצורעים האלה עד קצה המחנה ויבאו עד אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמינו. דקשה מה מועיל להם מה שהטמינו כיון שהיו מצורעים ומחוץ למחנה מושבם וא"כ מה מועיל היה להם לבושי הכבוד והכסף שהטמינו. אלא שנשתרש בגחזי ובניו המדה שעליה נלקה כי אלישע קללו צרעת נעמן ידבק בך ובזרעך על שחמד כסף ובגדים מנעמן כנודע עכ"ז לא הסיר טומאתו ממנו להפך טבעו מחמדת הממון אע"פ שלא היה לו עכשיו הנאה ממנו כיון שהיה מצורע. ואם הטמין עד לאחר שיתרפאו הוא ובניו כארז"ל שד' מצורעים אלו היו גחזי וג' בניו א"כ מי שירפא אותם יזמין אז להם כסף ובגדים אין זו כ"א רעה חולה שנשתרש במדה הרעה של חמדה ולא יכלו להסירה מהם. לכן הרוצה לשוב בתשובה אם יש בו מדה מגונה מושרשת בו צריך להרחיקה ממנו שאל"כ מדה זו יגרום לו לחזור לכל מעשיו הרעים. (ט) ירחיק אדם מכל מחשבה

איז אַצַדִיק זָאל עֶר וִוִיסֶען בֶּאֱמֶת אַז מִיט דֶעם דִין הָאט גָאט ב"ה זַייא גִיבְּרַאכְט אוֹף אִים וָוארוּם אַז עֶר וָועט דָאס נִיט גְלַייבֶּין וָועט עֶר זָאגִין חַס וְשָׁלוֹם אַז גָאט ב"ה טוּט שָׁלֹא כַּדִין אוֹדֶער גָאט ב"ה קֶען אִים נִיט הָעלְפִין. אוּנ דָאס מֵיינְט דֶער פָּסוּק (וַיָּבוֹא אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁמָה) אוּנ דִי יִשְׂרָאֵל זָעְנִין גִקוּמֶן צוּא דִיא פֶעלְקֶר אִין גָלוּת אַרַיין וַיְחַלְלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי) אוּנ טוּאָן פַאר שְׁוָועכִין מַיין הַייליגֶן נָאמֶן (בֶּאֱמוֹר לָהֶם עַם יְיָ אֵלֶּה) דֶער מִיט וָואס דִיא וָועלִין זָאגִין דָאס אִיז דָאךְ גָאטְס פָאלְק אוּנ זָעְנִין אַלֶע צַדִיקִים (וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ) אוּנ זָעְנִין פָאַרְט גִינַאנְגִין אִין גָלוּת וִויא קוּמְט דָאס. דָס מוּז נָאר זַיין וַוייל גָאט ב"ה קֶען זַייא נִיט מַצִיל זַיין. אָבֶּר אַז דִיא זָאלִין מוֹדֶה זַיין אַז גָאט ב"ה טוּט אַלְץ מִיט דִין וָואלְט נִיט גִקוּמֶן צוּ דֶעם חִילוּל הַשֵּׁם. ז עֶר זָאל תְּמִיד גִידֶענְקֶן זַייני זִינְד אוּנ זָאל דֶענְקֶן וִויא אַלִי זַייני עֲבֵירוֹת זָעְנִין אוֹף אִים מְלַמֵּד חוֹבָה אוּנ אַז עֶר וָועט אַזוֹ טְרַאכְטִין וָועט עֶר סֶעֶר נִיט זִינְדִיגֶן אוּנ וָועט דֶער קֶענִין דִיא חֲסָדִים פוּן גָאט ב"ה. ח אַמֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ שְׁטַארְק דֶר וַוייטֶרִין פוּן אַזוֹ אַיין עֲבֵירָה וָואס אִיז בַּייא אִים אַיין גִיוָוארְצִילְט וִויא דָאס גְלוּסְטִיקַייט פוּן גֶעלְט אוּנ דָאס גְלַייכִין וָוארוּם כָּל זְמַן אַז דִי מִדָּה אִיז אִין אִים אַיין גִוָוארְצִילְט אִיז עֶס אַגְרוֹסֶר עִיכּוּב צוּ תְּשׁוּבָה. דוּ קֶענְסְט זֶעהֶן אִין (מלכים ב) בַּייא דִיא מְצוֹרָעִים (גחזי) מִיט זַייני זִין זַייא זָעְנִין גִקוּמִין בִּיז אִין עֶק מַחֲנֶה אֲרָם אוּנ הָאבִּין פוּן דָארְט גִיטְרָאגֶן גָאלְד אוּנ זִילְבֶּר אוּנ קְלַיידֶר אוּנ הָאבִּין בַּחַאלְטֶן. חָאטְשִׁי זַיי הָאבִּין אַצוּנְד דֶער פוּן קֵיין הַנָאָה נִיט גִיהַאט וָוארוּם זַייא זָעְנִין דָאךְ גִיוָוען מְצוֹרָע נָאר וַוייל זַייא זָעְנִין אַיין גִיוָוארְצֶלְט גִיוָוען אִין דֶער שְׁלֶעכְטֶר מִדָּה. דְרוּם דֶער וָואס וִויל תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ הָאט אִין זִיךְ אַיין שְׁלֶעכְטִי מִדָּה וָואס אִיז אַיין גִיוָוארְצֶלְט אִין אִים מוּז עֶר פְּרִיעֶר דִיא מִדָּה פוּן זִיךְ דֶער וַוייטֶרִין וָוארוּם זוּנְסְט וָועט אִים דִי מִדָּה בְּרֶענְגִין אַז עֶר זָאל וִוידֶר קֶערֶן צוּ אַלִי זַייני שְׁלֶעכְטִי מַעֲשִׂים.

בשעת

פגומה בשעת הזיוג שאם ח"ו פוגם הבנים היוצאים ממנו הם בלתי הגונים כנודע שהולד ניצר
כפי המחשבה · והבנים בלתי הגונים מעכבים באדם לעשות תשובה כי מתביישים לחזור פן
בראות אדם עושה עבירה צריך למחות בידו ויאמר לו טול קורה מבין עיניך · לכן כל זה מתקן
לטהר מחשבתו בשעת היחוד עם אשתו · וזהו כוונת פסוק אבותינו חטאו ואינם ואנחנו
עונותיהם סבלנו · ירצה הם הטאו במחשבה בשעת הזווג כמדובר וזהו גורם שאנו בלתי הגונים
אע"פ שמתו ואינם בעולם אנחנו עונותיהם סבלנו וזהו אבל אנחנו ואבותינו חטאנו ירצה מה
שחטאנו אבותינו גרמו לנו · (י) יסתכל אדם תמיד במעשה הכסיל ויכיר גנותו ובזה ירחיק עצמו
מאותו מעשה שלא לעשותו · שאדם עצמו העושה המעשה אינו יכול להכיר בגנות המעשה
כי כל דרך איש ישר בעיניו אך בהיות המעשה באחר יראה הרואה דופי המעשה ומתרחק
ממנו · הרי נמצא שהכסיל הוא מלמד של חכם שהחכם רואה מעשיו ומכיר בדופי שבהן ומתרחק
מהן · הרי מכאן שהחכם לומד מהכסיל לתקן דרכיו · וזהו רמזו שהמע"ה בפסוק אולת שמחה
לחסר לב ואיש תבונה יישר לכת · ירצה למי שהוא חסר לב האולת שמחה היא לו אך ואיש
תבונה מבין בגנות מעשיו ומתרחק מהם ובזה יישר לכת מיישר דרכיו ללכת בדרכי יושר ·
(יא) יתן נגד עיניו תמיד החסד שעשה הקב"ה במין האדם שאע"פ שמחומר קורץ המשילו על
כל הבריאה משא"כ למלאכי השרת ובזכות החסד הזה יכבוש מלהבעיסו כיון שהרבה להטיב
עמו ולגדלו ממלאכי השרת וזהו דקאמר המשורר מה אנוש כי תזכרנו וכו' ארז"ל קטרגו מלאכי
השרת ואמרו מה אנוש וגו' · הכוונה מה מלשון ונחנו מה שאמרו משה ואהרן שמיעטו עצמם
יותר מאברהם שאמר ואנכי עפר ואפר וגו' ומלאכי השרת מיעטו לאדם בתכלית המיעוט ואמרו
כיון שמה אדם שהוא דבר שאין בו ממש למה תזכרנו ותפקדנו ואומר דוד הברתי חסדך ה'
שעשית עם האדם שאע"פ שותחסרהו לאדם והוא מעט מזער מאלהים כי המלאכים הם רוחניים
נצחיים ואדם עפר מן האדמה ונמצא ותחסרהו מעט מאלהים עכ"ז החסד שעשית עמו תמשילהו
במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו כבוד והדר תעטרהו מה שלא עשית למלה"ש היש חסד
גדול מזה · (יב) אל יחשוב אדם בקבלת שום שכר בעולם הזה מהמצות שאם יחשוב כן סופו
לבעוט שבראותו שמרבה במצות ואין מהן המשכת התועלת בא לומר לית דין ולית דיין לשלם
אך יחשוב דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא והכל מוכן ומזומן לאריכות ימים של עוה"ב · וזהו
רמזו שלמה המלך ע"ה בפסוק לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו · דקשה דהחכם והכסיל הלב
מצד שמאל · ועוד לב חכם בימינו הל"ל מאי לימינו · אמנם הכוונה שגבי תורה היינו הקב"ה
כתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד · והנה לב חכם נוטה לימין של הקב"ה שיש

ט בְּשַׁעַת דֶער מֶענְטְשׁ בְּהַעְפְּט זִיךְ מִיט זַיין וַוַייבּ זָאל עֶר דֶער וַוַייטֶרִין פּוּן זִיךְ אַלִי שְׁלֶעכְטִי מַחֲשָׁבוֹת
וָוארוּם זוּנְסְט וָועלִין דִיא קִינְדֶר ח"ו שְׁלֶעכְט זַיין דֶען דָאס קִינְד וָוערְט בַּשַּׁאפִין לוֹיט דֶער מַחֲשָׁבָה וָוס
דֶער פָאטֶר הָאט בְּשַׁעַת זִיווּג אוּנ שְׁלֶעכְטִי קִינְדֶר זֶענִין מְעַכֵּב דֶעם מֶענְטְשִׁין תְּשׁוּבָה צוּ טָאן · אוּנ
דָאס מַיינְט דֶער פָּסוּק (אבותינו חטאו ואינם) אוּנְזֶרֵי עֶלְטֶרִין הָאבִּין גִיזִינְדִיגְט מִיט זַייֶער מַחֲשָׁבָה
הָאבִּין זַייא עֶס גוֹרֶם גִיווֶען וָוָאס מִיר זֶענִין נִיט גוּט · (ואנחנו עונותיהם סבלנו) מוּזִין מִיר לַייֶדֶען
זַייֶער זִינְד · דְרִיבֶּר זָאגִין מִיר (אבל אנחנו ואבותינו חטאנו) מִיר מִיט אוּנְזֶרֵי עֶלְטֶרִין הָאבִּין
גִיזִינְדִיגְט · דֶער מֶענְטְשׁ זָאל אַכְטוּנְג גֶעבִּין אוֹיף דִיא מַעֲשִׂים צוּא דֶער וַוַייטֶרִין פּוּן דֶעם זֶעלְבִּיגִין
וָוָאס דֶער נַאר טוּט וָוארוּם דֶער מֶענְטְשׁ קֶען נִיט דֶער קֶענִין זַייני מַעֲשִׂים אִיטְלֶכֶן מֶענְטְשִׁין גִיפֶעלְט
זַייני מַעֲשִׂים אָבֶּר אַז אַנַנְדֶרֶר טוּט דִיא מַעֲשֶׂה דֶער קֶענְט עֶר דֶעם גְנַאי דֶער פּוּן אוּנ דֶער וַוַייטֶרְט
זִיךְ דֶער פּוּן אוּנ דֶער חֶכֶם לֶערִינְט פּוּן אַיין נַאר וַוייא אַזוֹ צוּא פַרֶעכְטִין זַייני מַעֲשִׂים · יא דֶר מֶענְטְשׁ
זָאל תָּמִיד גִידַיינְקִין דֶעם הֶסֶד וָוָאס גָאט ב"ה הָאט גִיטָאן מִיט דֶעם מֶענְטְשׁ דָאס עֶר הָאט אִים
גִימַאכְט גִיווֶעלְטִיגֶען אִיבֶּער אַלֶע בַּשֶּׁעפִינֶשׁ מֶער וָוִיא דִיא מַלְאָכִים אוּנ דוּרְךְ דֶעם וָוֶעט עֶר זִיךְ
שֶׁעמִין אִים צוּ דֶער צֶערִינִין · דָאס הָאט דָוִד הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט גָאט הָאסְט גִיטָאן מִיט דֶעם מֶענְטְשׁ חֶסֶד
חָאטְשֶׁע (ותחסרהו מעט מאלהים) דוּא הָאסְט אִים אַבִּיסֶעל נִידֶערִיגֶר גִימַאכְט פּוּן דִיא מַלְאָכִים זַיי
זֶענִין אֵייטֶל רוּחָנִיִּים אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ אִיז פּוּן עֶרְד פּוּן דֶעסְט וָוֶעגִין הָאסְטוּ חֶסֶד מִיט אִים גִיטָאן
(תמשילהו במעשה ידיך) הָאסְט אִים גִימַאכְט גִיווֶעלְטִיגֶען אִיבֶּר דִי וָוערְק פּוּן דַיינֶע הֶענְט (כל שתה
תחת רגליו) אַלֶץ הָאסְטוּ גִיטָאן אוּנְטֶר זַיינֶע פִיס · דֶער מִיט (כבוד והדר תעטרהו) הָאסְטוּ אִים
בֶּעשַׁיינְט מִיט כָּבוֹד אוּנ שַׁיינְקֵייט וָוָאס צוּ דִיא מַלְאָכִים הָאסְטוּ דָאס נִיט גִיטָאן · יב פַּאר דִיא מִצְוֹת

וואס

בימינו אדרך ימים שהוא שכר לצדיקים בעולם שכלו יום בעולם ארוך אבל לב כסיל נשמח לשמאלו של הקב"ה דיש בשמאלו עושר וכבוד שהוא שכר עוה"ז ולאיזה איש שעשותיו מרובים על זכיותיו משלם לו שכרו בעה"ז לשורדו מן העה"ב · והכסיל בעשותו מצוה פתה למה שיש בשמאלו של הקב"ה דהיינו עושר וכבוד שיתן לו בעה"ז בשכר המצוה שעשה · ולזה לא אמר בימינו ובשמאלו שאינו חוזר להכם ולכסיל עצמו אלא חוזר לימינו ולשמאלו של הקדוש ברוך הוא כדפרישית · (יג) יסתפק האדם בהלרחי ואל יבקש המותרות מן יסירו אותו מאחרי ה' אלא ירמה לו המועט כהרבה וכאלו יש בידו כל הטוב שבעולם וזהו פתח לעבוד בוראו כיון שאינו מוציא זמנו לבקש המותרות · ורמוזה בשמואל (סי' י"ב) ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה דקשה דהל"ל ולרש אין לו מאי אין כל אלא בא לרמז על חסירות הרש שנסתפק במועט כהרבה ואין שבידו נדמה לו כאלו כל טובה בידו וזהו אין כל ירצה האין לו נדמה לו כל · וכמו שמבואר אצלי על פסוק אין לשפחתך כל בבית · כלומר מה שאין לשפחתך שום דבר בבית נדמה לי שכל בבית כיון שבעלי הוציא הכל לצדקה לזון הנביאים שהביא · וזהו גם כן הנאמר במן ועתה נפשנו יבשה אין כל · ירצה במן היה טועם האדם כל טעם שירצה אך בעין לא היה רואה כי אם דבר אחר מן בלבד ונמצא שאין בה כלום ויש בה כל וזהו אין כל משום שבלתי אל המן עינינו ודו"ק · (יד) יתן אדם נגר עיניו תמיד שעותיו נורמים לו קצרות ימים ונמצא שאם חושב מאבר עצמו בידו · לפי שכשחושב הקב"ה מקצר ימיו ואותם ימים שקיצר ממנו מוסיפים לצדיקים שהגיע זמנם לפטור מן העולם ומאריך ימיהם ונמצא שטרח הרשע לבוא בעולם להרויח חיים לאחר ולא לו וזהו כוונת פסוק אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך דקשה דהל"ל נר צדיקים כמו שאמר נר נבי רשעים אמנם הוא אשר דברנו שהקב"ה מקצר ימיו של רשע ומוסיפן אל הצדיק העוסק בתורה שנקרא אור כי נר מצוה ותורה אור · ושיעור הפ' אור צדיקים דהיינו התורה של צדיקים ישמח כשנר של רשעים ידעך כלומר שמתים בקצרות ימים כמו שמחייב מלת ידעך ב שהוא קודם זמנו · והטעם משום שאותם ימים של רשעים מוסיפם על צדיק ויש לו עדיין זמן לעסוק בתורה וכן אור צדיקים כלומר תורת צדיקים ישמח בזמן שנר רשעים ידעך ויוצא מן העולם · (טו) שלא יחלוק אדם על דבר שמועה מדברי עולם הזה דאינו יוצא מזה כי אם איבוד זמן · גם בשומעו איזה חדוש מן התורה שאומרים לו אע"פ שלא ערבה לו אל יבקש אופנים לסותרו ולומר לא כן האמת רק יחזיק לו טובה שבא לומר לו חידוש ויבקש ראיות להחזיקו · כי דרך של הכסיל בשומעו כל חדוש שיהיה מיד חולק ואומר לא כן וזהו מרה מגונה מאד מביאה לאדם להיות כפוי גם בטובתו של מקום כארז"ל ורמזו זה בפסוק משלי שפתי חכמים יזורו דעת ולב כסילים לא כן כו' · מי לא ידע דלב כסילים לא כן אלא הכוונה לומר בעת ששפתי חכמים יזרה דעת מחדושי תורה ולב הכסילים השומעים חולקים על השמועה ואומרים בלבם לא כן הוא האמת כמו שאמר כי מרת הרשע

ב שמיכוו קסינס שקופן מסגו קודס זמט :

וואם דער מענטש טוט זאל ער ניט פאר לאנגען אויף דער ועלט שכר נאר אויף עוה"ב נאר ער זאל טראכטין אז אויף דער ועלט איז ניט דא קיין שכר פאר דיא מצות נאר דער שכר איז אן גירעריט אוף דיא לאנגע טעג פון עוה"ב · יג דער מענטש זאל זיך בנינין מיט וואם ער פארף נייטיג אוג קען זיך אן דעם ניט בעיין אפר קיין איבערינם זאל ער ניט פאר לאנגין ווארום טאמר ועט עם אים ארף פירין פון גאטס דינסט דם ביסיל וואם ער האט זאל באיי אים גליך ויין וויא פיל אנג גלייך וויא ער האט אלין דאס גוטס אוג דאס איז כרומז אין שמואל י"ב (ולרש אין כל) אוג צום ארעמן איז נאר ניט דא קען מרמז ויין דעם פשט (אין) נישט איז בייא אים גליך (כל) וויא ער האט אלין דינג · יד דער מענטש זאל מראכטין תמיד אז זיינע זינד ענין אים נורם ער זאל גיך שטארבן מסלא מאכט ער זיך אליין פאר לירען · אוג דיא טעג וואם גאט ב"ה נעמט אוועק בייא דעם רשע איז ער זייא מוסיף צוא צדיקים אוג דם מיינט דר פסוק (אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך) (אור צדיקים ישמח) דיא תורה ואם ועדרט גירופין (אור) פון דיא צדיקים טוט זיך קריען דענמאלט נר רשעים ידעך) אז דיא ליכט פון דיא רשעים טוט אוועק שפרינגען דאס הייסט אז ער שטארבט פאר ניין צייט אוג מען נעמט דיא יארין אוג מען איז מוסיף דעם צדיק פרייט זיך דיא תורה ווייל דר צדיק הייט נאך פיל יארין צייט צו לערנען · טו דער מענטש זאל זיך ניט קרינגען איבער אנאך פון עוה"ז דער פון פאר ליכט מען נאר אום וונטט די צייט · אויף אז ער הערט ניעם אין דברי תורה חאטש

לחלוק על כל דבר כמו שמבואר אצלי בחבור הדרושים אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו׳ והיה כעץ שתול וגו׳ לא כן הרשעים · דקשה פשיטא דלא כן הרשעים שאם יהיו כן כצדיקים מה הפרש יש ביניהם אלא הכוונה דוד אמר דכל מי שאינו הולך בעצת רשעים וגו׳ יהיה כעץ שתול וגו׳ · אמנם הרשעים אומרין לא כן שיהיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח אלא יהיה כמוץ אשר תדפנו רוח · על כן שחלקו על האמת לא יקומו רשעים במשפט לא חיים ולא נידונין · (טז) אל יהא אדם מצר מה יולד יום אלא לעולם יהיו פניו שוחקות ובדחן שזהו מורה על הבטחתו בהקב״ה ולכך הוא שמח תמיד כי בוטח ביוצרו שאף אם יבא רע הוא ית׳ יתקנו · ועל כוונה זו אמר אליהו לרב ברוקא על שני אנשים בדחנין ומשמחים לדואגים שמזומנין לעוה״ב (כדאיתא במס׳ תענית) · וכי בדבר זה קונה אדם עוה״ב אלא שהיו בעלי בטחון ומכניסים לאחרים למדה זו ובעל הבטחון לעולם שמח · רמז לדבר וטוב לב משתה תמיד · ירצה מי שהוא טוב לב בוטח ביוצרו לעולם הוא בשמחה כאלו עומד תמיד במשתה · אך במי שאינו בעל הבטחון תמיד הוא עצב יומם ולילה ועל זה אמר איוב למה יתן לעמל אור וחיים למרי נפש · ירצה לעמל יוצא לעבודתו עדי ערב ובלילה ינוח מטרחו טוב לו שיהיה לעולם לילה ולא אור ולזה אמר למה יתן לעמל אור אבל למי שהוא מר נפש שמרירתו עמו יומם ולילה ואין לו נחת רוח לא יום ולא לילה למה לו חיים טוב לו המות וזהו וחיים למרי נפש · ירצה ראוי שלא תתן לעמל אור ולא חיים למרי נפש ·

(יז) כשעושה אדם מצוה יבין וידע שמתקן עמה כל אבריו שנכנס קדושת המצוה בקרבו ודוחה לחוץ טומאת היצר ולכן יעשה אותה בשמחה רבה ובכל כחו שמעורר כוונתו על דרך שארז״ל העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו וכו׳ · כתב רש״י ז״ל בכל כחו בכל כוונתו · דקשה ולמה לא אמרו רז״ל בפירוש בכל כוונתו אלא דברי רז״ל אין יוצאין מידי פשוטן וכוונתם לומר בכל כחו ממש והטעם משום שקול רם מעורר כוונתו · ועל זה בא רש״י ז״ל לפרש שטעם אומרם בכל כחו שע״י כן בא לענות בכל כוונתו · (ובחבור אחר פרשתי קרוב לזה על אופן אחר) · והטעם בעשות המצות בכל כחו ובכל כוונתו מתנענעים כל אבריו ומתקדשים שהם כמספר רמ״ח מצות ואם יש אבר שחטא בו ונגזר יסורים על אותו אבר בזה יתכפר ותתבטל הגזרה ונמצא עשותו מצוה בכחו ימציא חיים בכל אבריו · וזהו כוונת שהמע״ה באומרו כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא דרשו רז״ל למוצאיהם למוציאם בפה ירצה העושה התורה בכחו להוציאה בפה גורם

עָס גִיפֶעלְט אִים נִיט זָאל עֶר נִיט אָפּ וֶוענְדִין אַדְרַבָּא עֶר זָאל זוּכִין רַאֲיוֹת אִים צוּ שְׁטַארְקֶן וָוארוּם דֶער שְׁטֵיינֶר פּוּן אַיין נַאר אִיז אַז עֶר הֶערְט עֶפִּים אַיין נַייעֶה זַאךְ קְרִיגְט עֶר תֵּיכֶף דְרוֹיף אוּנ זָאגְט עָס אִיז נִיט אַזוֹ אוּנ דָאס אִיז זַייעֶר אַמִיאוּסֶע מִדָּה · טז דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ נִיט זָארְגִין וָואס שְׁפֶּעטֶער וָועט זִיךְ טָאן נַאר עֶר זָאל תָּמִיד פְּרֵייליךְ זַיין דֶען דָאס וַוייזְט אַז עֶר הָאט אַיין בִּטְחוֹן אוֹף נָאט ב״ה דְרוּם פְּרֵייט עֶר זִיךְ תָּמִיד וַוייל עֶר פַּאר זִיכֶערְט זִיךְ אוֹיף זַיין בַּשֶּׁעפֶער אַז חָאטְשֶׁע עָס וָועט קוּמֶען אוֹיף אִים שְׁלֶעכְטְס ח״ו וָועט עָס גָאט ב״ה פַאריכְטִין · אוּנ דְרוּם הָאט אֵלִיהוּ גִיזָאגְט צוּ רַב בְּרוֹקָא אַז דִיא צְוַוייא פְּרֵייליכֶע מֶענְטְשִׁין וָואס עֶר הָאט אִים גִיוִוִיזִין וָואס זַייא פְּלֶעגֶן פְּרֵייליךְ מַאכִין צוּ דִיא בַּזָארְגְטֶע לַייט אַז זַייא וָועלִין הָאבִּין עוֹה״ב וַוייל זַייא הָאבִּין גִיהָאט בִּטְחוֹן אוֹף נָאט ב״ה אוּנ פְּלֶעגִין אִין אַנְדֶרֶע אוֹיךְ אַרַיין בְּרֵיינְגִין בִּטְחוֹן אוּנ דֶער וָואס עֶר אִיז אַבַּעַל בִּטְחוֹן דֶר אִיז תָּמִיד פְּרֵייליךְ דְרוּם הָאבִּין זַייא גִיקְרִיגֶן עוֹלָם הַבָּא אוּנ אַיין רָמָז אִיז דֶער צוּא פּוּן דֶעם פְּסוּק (וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד) דֶער וָואס הָאט אַגוּט הַארְץ דֶער פַּר זִיכֶערְט זִיךְ אִין זַיין בַּשֶּׁעפֶר (מִשְׁתֶּה תָּמִיד) אוּנ דֶער אִיז תָּמִיד פְּרֵייליךְ גְלַייךְ וַוייא עֶר אִיז אוֹיף אַשְׂמְחָה אָבֶּער דֶער וָואס אִיז נִיט קַיין בַּעַל בִּטְחוֹן דֶר אִיז טָאג אוּנ נַאכְט טְרוֹעֶרִיג · יז אַז אַמֶענְטְשׁ טוּט אַמִצְוָה זָאל עֶר וַוִיסִין אַז דוּרְךְ אִיר וָועֶרְט פַּאריכְט אַלֶע זַיינֶע אַבָּרִים וָוארוּם דָאס הֵייליגֶקייט פּוּן דֶער מִצְוָה גַייט אַרַיין אִינְוַוייניג אוּנ שְׁטוֹיסְט אַרוֹיס דִי טוּמְאָה פּוּן יֵצֶר הָרָע אוּנ דְרוּם זָאל עֶר דִיא מִצְוָה טָאן מִיט גְרוֹס שִׂמְחָה אוּנ מִיט גָאר זַיין כֹּחַ וַוִי אִין דֶר גְמָרָא שְׁטֵייט דֶר וָוס עֶנְטְפֶּרְט אָמֵן מִיט זַיין גַאנְצִין כֹּחַ דָס הֵייסְט מִיט גְרוֹיס כַּוָונָה צוּא רֵייסְט מֶען אִים זַיין גְזַר דִין וַוייל דוּרְךְ דֶעם וָואס עֶר עֶנְטְפֶּרְט מִיט זַיין גַאנְצִין כֹּחַ דֶער וָועקְט עֶר זַיין כַּוָונָה אוּנ אַז עֶר טוּט דִיא מִצְוָה מִיט זַיין גַאנְצִין כֹּחַ אוּנ מִיט כַּוָונָה שָׁאקְלִין זִיךְ אַלֶע אַבָּרִים אוּנ וָועֶרִין גִיהֵייליגְט אוּנ דָאס הָאט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מְרַמֵּז גִיוָוען (כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא) הָאבִּין דִיא חֲכָמִים גִידַרְשֶׁת לְמוֹצִיאָם אִיז טַייטְשׁ דֶער וָואס עֶר צִיהְט זַייא אוֹיס

מיטין

לבל בשרו מרפא שהקדושה נבנם בקרבו ומתרפאים כל אבריו אם חטא באיזה מהם. (יז) יתרחק אדם מעצלות בכל דבר וענין כדי שירגיל אל הזריזות להיות מוכן וזריז לעבודתו ית'כי עצלה תפיל תרדמה במצות בוראו. ולהפלגת גודל הגנות של עצלות אפי' ברברים הגשמיים אמר שלמה המלך ע"ה אותר בקיץ בן משכיל נרדם בקציר בן מביש ירצה ראה דופי העצלות עד כמה מביא לאדם להכביד אבריו כמת. כשהבן משכיל אוגר בקיץ דהיינו בסוף הקיץ שמאסף פירות האילן עדיין הבן מביש נרדם בקציר שהוא בתחלת הקיץ שעדיין לא קצר תבואתו. (יח) יראה האדם במעשיו של רשע כמה מהדופי יש בהן שאפי' הוא בעצמו מודה ומעיד שמעשיו מנונים הם אלא שאין יכול להסירם כיון שהורגל בהן כאדם שלמד לאכול סם המות מילדותו עד שהורגל בו מעט מעט ונעשה בו טבע שביום שלא יאכל אין דעתו מושבת עליו ואע"פ שיודע ומודה שהוא סם המות אלא שהרגלו גודם לו. וכיון שכן בראות כל אדם שאפילו הרשע מודה בדופי מעשיו איך ישמע לקול יצרו הרוצה להרגילו בהם. וזהו דקאמר שלמה המע"ה שש הנה שנא ה' ושבע תועבות נפשו וי"ו שבושבע מושך עצמו ואחר עמו כלומר שש הנה שנא ה' שהם עונים רמות כו' ודים שופכות דם נקי וכדמפרש ואזיל ושש האמורות ושבע שהוא משלח מדנים בין אחים תועבות נפשו של רשע אלא כיון שהורגל בהן אינו יכול לעזוב הרגלו אע"פ שמכיר ויודע בדופי שבהן: (כ) יתן אדם נגד עיניו תמיד חמלתו של הקב"ה עליו שמצטער כביכול בצרתו על משפטי הדינים המעותדים לבא עליו כפי חיוב הדין וכביכול אומר קלני מראשי קלני מזרועי ג ואע"פ שאינו מגיע לו כלום מצדקתו של אדם או מרשעתו דכתיב אם צדקת מה תתן לו עכ"ו מצטער על צרת הרשע ומשמח בטוב הצדיק. וכיון שכן איך יחטא האדם לפני אלהים אשר כמה צער מצטער כביכול בעבורו. וזהו דקאמר שהמע"ה שאול ואבדון נגד ה' אף כי לבות בני אדם. שלכאורה נראה פסוק זה משולל הבנה שאין שום שייכות רישא לסיפא אמנם הכוונה שאול ואבדון שהוא גיהנם מוכן למשפטי הרשעים הם נגד השם ירצה נגד רצונו כי הוא הוי"ה בעל הרחמים מצטער בצרתם של רשעים ומזה הטעם אף וחימה יש לו כביכול כשיש שני לבבות לבני אדם שהם יצר טוב ויצר רע. דרצונו שיהפך האדם יצרו הרע לטוב כדי שלא תגיע לי שום נזק משום שמצטער סנזקו. (כא) יחשוב אדם בעת שבא לחטוא כי לא לעצמו בלבד גורם רעה כי גם לבניו גורם. ובראותו כן ויתגדל בעיניו צער בניו וישוב אחור מלחטוא. שאדם מחבב לבניו יותר

ג כמו אדם שכועס עליו וינצ תומר רחמי כבד עלי: וקלני סוף כמו שתומר קל ניע לי. ופקשה רבה אם כן כבד עלי רחמי מנמי' ניע מלע תיר כמתן דתמר קיל לי עלמא ושיבושו מפשה כרחם ומפשים משופה כשכיל סכלה:

סנופו כנודע דלזה כתוב והאלהים נסה את אברהם ולא קאמר ליצחק לפי שיותר היה מרגיש
באברהם בצער יצחק ממה שהיה מרגיש יצחק בעצמו ונמצא שהנסיון הגיע יותר לאברהם מיצחק
באופן שבהיות משים אדם נגד עיניו שעונו נופל על בניו חושך עצמו מלהטוא׳ורמז לדבר פוקד
עון אבות על בנים וגו׳פוקד מלשון כי יפקד מושבך ירצה חושך׳ומונע עון האבות שלא יעשו אותו
סמכה על בנים כלומר כדי שלא יפול עונו על בניו ולחמלת אדם על בניו מונע עצמו מלחטוא׳
(כב) יחשוב אדם כשמוציא הוצאות לדבר מצוה שמוציא פרוטה כדי ליקח דינר שאז יעשה המצוה
באהבה רבה כי באמת כך היא המדה ׳ כארו׳ל אדם נותן לעני פרוטה הקב׳ה נותן לו פרוטות ׳
חהו רמזו שהמע׳ה בפסוק רוחף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד ׳ כלומר במקום שנים ימצא
שלשה חיים וצדקה וכבוד ׳ בחיים כולל כל השובו׳ ובצדקה כולל כל הגבורו׳ שמחיה מתים בצדקתו
ומקרב גאולה לישראל דכתיב שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא ׳ ובכבוד כולל
כל המעלות כי למי שמכבדים אותו נותנים לו כח מיני מעלה ׳ (כג) ייסר אדם בניו ובנותיו מקטנותם
להדריכם וללמדם דרכי השם ׳ ואל יאמר כשיתגדלו יעזובו מדותם הרעות ׳ כי כיון שמרגיל בהם
נעשה לו טבע שני ושוב לא יחזור ממדותיו הרעות ומדרכיו המקולקלים ׳ וזהו שרמז שהמע׳ה
באומרו חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו ׳ הכוונה אל יעלה על דעתך בן אדם
להניח לנער שיעשה מהרעות מטה שלבו חפץ באומרך כשיתגדל יראה בנגות המעשים ויניחם ׳
דע באמת כי גם כי יזקין לא יסור ממנה כיון שהורגל ׳ ושיעור הפסוק חנוך לנער על פי דרכו
תראה כי אף שיזקין לא יסור ממנו וכיון שכן אל תבטח להניחו בנערותו בדרכיו אלא מיד ינות
שבט מוסרך עליו ׳ ועוד אם הנחת אותו לעשות כל רע סוף שישנא אותך והדבר בהפכו ׳ וזהו
כוונת פסוק חושך שבטו שונא בנו כלומר לבסוף בנו שונא אותו על שלא יסרו בקטנותו אמנם
האוהבו בנו כששחרו מוסר ׳ (כד) אם ראה אדם שיסורים באים עליו ולא נשאר מקום בנופו שלא
נלקה אל יבעט מתוך צערו לומר אעשה מה שלבי חפץ כי הנה עתה לא נשאר מקום פנוי בנופי
שיביא עוד יסורין ׳ כי יכול להכביד יסורין שעליו או להביא על ממונו ועל ביתו ועל ארצו ׳ וזהו
שמתרעם הפסוק על מה תוכו עור תוסיפו סרה כל ראש לחלי וכל לבב דוי מכף רגל ועד ראשו
אין בו מתום וגו׳ ארצכם שממה הכוונה אמר הקב׳ה בכל אברים הביתי אתכם אולי תשובו ואדרבא

על מה תוכו עוד ויותר מפעמים אחרים תוסיפו סרה באומרם כבר נלקה כל הנוף ואין לו מקום להביא עליו מכה אחרת שהרי כל ראש לחלי ובל לבב דוי מכף רגל ועד ראש אין בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה וגו' וא"כ על איזה אבר יביא מכה על ארצכם ועל עריכם ועל אדמתכם · וזהו ארצכם שממה עריכם שרופות אש אדמתכם לנגדכם זרים אוכלים אותה וגו' ועל כך אתם מתים בפחי נפש · לכן כראות ארם רבוי היסורין באים עליו יפשפש במעשיו ויתחזק בתשובה ולא יעלת על דעתו מחשבות הרשעים כי יפות באין משפט וברוב אולתו ינחל ניהנם · (כה) יתרחק בתכלית הריחוק מלהיות מקנא בהצלחת הרשעים בכל משלח ירם וחבובם בעיני ההמון נשים ושף ורשעים כמותם . שהקנאה מביאו לבעוט בכל מה שטרח כל ימיו בתורה ומצוה לבחור הדרך הרע אולי יצלח · גם יפתהו יצרו לומר הנני יושב עמהם ואינו עושה כמעשיהם רק להשתתף עמהם בעבור הצלחתם · שכך דרכו של יצר הרע להתחיל בדרך היתר ולסיים באיסור · וזהו שאמר המשורר דוד המלך ע"ה אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים כלומר והלך בתורת ה' ואשריו לו שלא פיתה אותו יצרו הרע לעמוד בדרך חטאים ולישב במושב לצים להשתתף עמהם בעבור הצלחתם אף שלא היה עושה כמעשיהם · כי אם בתורת ה' חפצו דוקא ואפילו בדוחק ובצער סופו להצליח ולקיומה מעושר שיהיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח לא כן הרשעים שהצלחתם תתהפך כמוץ אשר תדפנו רוח · וכן הזהיר שלמה המע"ה (משלי סי' כ"ד) אל תקנא באנשי רעה ואל תתאו להיות אתם · כי שוד יהגה לבם ועמל שפתותיהם תדברנה בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן · וברעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים · הכוונה לומר אל תקנא באנשי רעה כי לא יפול קנאה כי אם בראות שהם מצליחים ועכ"ו אני מזהירך שאל תקנא באנשי רעה · וגם אל יעלה על דעתך להשתתף עמהם באמרך איני עושה כמעשיהם ואל תתאו להיות אתם בחברה · שארבה יניע לך הפסד ולא ריוח כל מה שמבטיחים לך הבל יפצה פיהם כי שוד יהגה לבם ועמל שפתותיהם תדברנה · לכן החזק במיסר אל תרף משום כי בחכמת התורה יבנה בית ובתבונה של תורה יתכונן ובדעת תורה ומצות חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים . לכן אל יקנא לבך בחטאים מסבת הצלחתם כי הבל הוא ומזמן קוטע כי אחרית רע לרשע ונר רשעים ידעך · (כו) ישים נגד עיניו יומם ולילה מאורעות הבאות על האדם מענין גלגוליו ובזה יכיר מהותו יישפיל קומתו ויכיד שפלותו וריקתו . והנני משים נגד עיניך כמה דברים שמתגלגלת בהם נפש הרשע למען זכור תזכור שלא לחטוא להנצל מהצערות האלו :

כתב בכוונות האר"י ז"ל (דף פ"ו) · המשמש מטתו לאור הנר מתגלגל בשעיר עזים ; המתנאה על הציבור מתגלגל בדבורה · השופך דמים מתגלגל בסים · וסימן על הארץ

וַאֲרוּם נָאט וָעט דִיא וַעלְבִּינֵע יְסוּרִים אִים שְׁוּוֶעבְּר מַאבֶן אֲדֶעֶר עֶר קֶען בְּרֵייגֶען פַיִן מֵאר לֶעבְּרִיגֶען אוֹיף זַיין הוֹיז · דְרוּם וָאל אִיבֶּר זוֹכֶן אִין זַיינֶע סְעֶשִׂים אוֹג וָאל זִיך שְׁמֵארְקֶן הְשׁוּבָה טָאן · כה עֶר וָאל זִיך עֶר וַיִיטֶער פוּן מָקוֹם וַיין אִין עֶר הַצְלָחָה פוּן דִי רְשָׁעִים אוֹג וָאם דִיא וָעֶלֶן גְלִיבְּט בֵּיי לֵיים וַאֲרוּם דִיא קְנָאָה וָעט אִים בְּרֶענֶען צוּא אֶפְּ טְרֶעשֶׁן פוּן תּוֹרָה אוֹג מִצְוֹת · אוֹך וָאל אִים עֶר יָצֹר הָרַע גִיט אִיבֶּר רַיידֶן עֶר וָאל וָאגֶן אִיך וָעל גִיט טָאן אֲזוֹ וִיא וַיִיעֶרִי סֶעֶשִׂים נֶאר אִיך וָעל תַּבְרִיעֶנָא מָאבֶן מִיט דִיא וָעֶלֶן וַיִיעֶר הַצְלָחָה · דֶען אֲזוֹ אִיז עֶר שְׁטַיינֶר פוּן דֶעם יֵצֶ־ הָרַע אֶן צוּא הַיִיבֶּן מִיט אֵיין דֶרֶךְ הַיבֶּר אוֹג אַנֵיין צוּ פִּירֶן אִין אִיין אִיסּוּר אוֹג רֶאם הָאט דֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ גִיטָאט (אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים) וואל דֶעם סֶעֶנְטְשׁ וִוס עֶר אִיז גִיט גִיגַאנְגֶן אִין דִיא עֲצוֹת פוּן דִיא רְשָׁעִים נֶאר עֶר אִיז גִיגַאנְגֶן אִין דֶעם דֶרֶךְ פוּן דֶעם תּוֹרָה אוֹג וואל צוּ דֶעם וָאם זַיין יֵצֶר הָרַע הָאט אִים גִיט אִיבֶּר גִירֶעט צוּ שְׁטַיין אִין דֶעם יֶעֶנֶע פוּן דִיא וִיגִיגֶער אוֹג צוּא גִיבְּן אִין דֶעם וִיצוּנְג פוּן דִיא לֵיצִים צוּ סָאבֶן חַבְּרִיתָא מִיט זַיא פוּן וָעֶלֶן זַיינֶר הַצְלָחָה וְאִסְתַּכֵּל עֶר וָאל גִיט טָאן אֲזוֹ וִיא זַיא אוֹג וְאִסְתַּכֵּל עֶר הָאט רוֹחַם וָעט זַיין סוֹף זַיין אוֹ עֶר וָעט מַצְלִיחַ זַיין אוֹג וָעט דִי תּוֹרָה מְקַיֵם זַיין פוּן עֲשִׁירוּת אוֹג וָעט זַיין (בעין שתול על פלגי מים) וויא אֲבִּים וָאם אִיז גִיפַלַאנְצְט בֵּייא וַאסֶר (אשר פריו יתן בעתו) וָאם עֶר גִיט זַיינֶע פֵּירוֹת אִין זַיין צַיִיט (וכל אשר יעשה יצליח) אוֹג וָאם עֶר וָעט טָאן וָעט עֶר בְּאגְלִיקְן (לא כן הרשעים) אֶבֶּר צוּ דִיא רְשָׁעִים וָעט גִיט אֲזוֹ זַיין דֶען הַצְלָחָה וָעט פֶּאר קֶערֶט וָערֶן (כמוץ אשר תדפנו רוח) וויא דִי פְּלֶעוְעם וָאם דֶער וִינְט שְׁטוּפְט בֵּייא אֲוַועק · כי עֶר וָאל אִיבֶּער מָרֵאכְטֶן דֶאם טְרֶעפוּנְג וָאם קוּמֶן אוֹיף דֶעם סְעֶנְטְשׁ פוּן זַיינֶי גִילגוּלִים וָאם גִיזֶען אִים אִיבֶּר אוֹג וויקְן דֶעם וָעט עֶר גִידֶרְג מַאבֶן זַיין נָאָה אוֹג וָעט הְשׁוּבָה טָאן · עֶר וָעט עֶם גִיסְטֶען אִין סֵפֶר

תשפכנו כמים · גם מי שעונש עונו חנק מתגלגל במים · הבא על אשת איש מתגלגל בדיחיא שמוחנין על ידי המים ושם נידונים שניהם האיש והאשה · המרבר לשון הרע וכיוצא מתגלגל באבן רחפם · המאכיל נבילות לישראל מתגלגל בעלי איקן והרוח בא ומגלגלתו והוא צעד גדול · מי שלא נטל ידיו גם כן מתגלגל במים · וזהו הוא סוד אוי עבר על נפשנו המים הזידונים · גם מי שאינו מקפיד בברכת הנהנין מתגלגל במים · משכב זכר מתגלגל בארנבת שהוא אנדרוגינוס ובאים זכר על הזכר · ובספר נשמת חיים במאמר ד' פרק י"ג (דף ק"ם ע"ב) (כתב משם הרקנטי שמביא בפ' נח ובפ' שמיני) וז"ל ויש מהמקובלים אחרונים המאמינים בגלגול הבהמות אמרו שאם עשה אדם עבירה יתירה על זכיותיו יתגלגל בבהמה טמאה וזהו גרה איננו מעלה טמא הוא לכם מי שאין לו גרה על זכיותיו . ואם מעלה גרה על זכיותיו מתגלגל בטהורה רק אם חטא בע"ז בנ"ע ושד' באלו הג' אפילו מעלה גרה יתגלגל בטמאה אם לא חזר בתשובה וזהו סוד שפן גמל חזיר · ובפ' קרושים כתב וז"ל כבר הודעתיך סוד הבהמות טהורות וטמאות · וקצת חכמי הקבלה האחרונים אומרים כי העובר על העריות סופו להתגלגל בבהמה טמאים בשקצים ורמשים ולזה רומז ולא תשקצו את נפשותיכם בכל הרמש שבודאי יוכל אדם לשקץ נפשו בהם וזהו ואקץ בם ואמרו ז"ל בעונש הבא על חמותו סופו להתגלגל בחסידה וחברותיה יהרגוה · והבא על דודתו סופו להתלבש בבותית ותתגייד וזהו דודתך כלומר שסופה לשוב לדתנו ולתורתנו · הבא על אשת אחיו סופו להתגלגל בפרד שנאמר ועיר פרא אדם יולד על שהפריד הבנין של מעלה · הבא על א"א יתגלגל בחמור וזהו סוד כי תראה חמור שונאך כו' עזוב תעזוב עמו · הבא על אשת דודו יתלבש באשה אשדודית · הבא על הבהמה יתלבש בעטלף כי נתעטף בדבר עבירה · הבא על הבותית יתגלגל בקדשה יהודית שנאמר וחיתם בקדשים · הבא על הנדה יתגלגל בבותית המשמשות מטותיהם נדות כי כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו · הבא על כלתו יתגלגל בפרדה · הבא על שתי אחיות יתגלגל בקדשה כותית שיבאו עליה שני אחים · הבא על אשת אביו יתגלגל בגמל וזהו שנאמר נוטל נפשו איש חסר ועוכר שארו זו שאר אביך היא והנה הוא חצוף בעריות וסופו להיות צנוע כגמל · הבא על אמו יתגלגל בחמורתה · וכלם דוקא אם לא שב בחייו · וכן אמרו שזהו סוד מה שאמרה תורה איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך · ורמז לדבר אדם כי יקריב מכם קרבן כי לפעמים המקריב נפש בהמה עסה מקריב נפש אדם וזהו סוד אדם ובהמה תושיע ה' לכך נצטוינו בשחיטה ובסכין בלי פגימה מי יודע אם גלגול יש בה ולכן צריך לברור לו מיתה יפה · והאוכל אבר מן החי כאוכל מבשר אחיו כשיש שם גלגול נפש וזהו סוד לא תאכל הנפש עם הבשר ואמרו שבגלל הדבר הזה אמר דהמע"ה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי · והקב"ה רצה להראות לכל אדם דוגמת גלגול מאדם אל חבהמה בנחל שבעולם הוא נבוכדנצר הרשע שבעוד בחיים חיתו הורידהו מכסאו והשליכו לשדה והיה הולך על ארבע כבהמה ודמה לכל הבהמות יען שלח לשונו ודבר נגד עליון ואחר כל קצף הזמן אשר קצף בו חזר והודיעו שהוא האלהים כדכתיב ולקצת יומיא וכו' · ובזה נראה לפרש פסוק לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע · ירצה בעבור התאוה שמתאוה האדם בעשיית העבירות יבקש נפריד שמפריד עצמו מאדם לבהמה שמתגלגל בבהמה חיה ועוף ושקצים ורמשים וזהו בכל תושי"ה יתגלע כי בגלגולים נחלש ומתיש כח נפשו החטאה · וכמ"ש המקובלים ז"ל שאע"פ שכשמתגלגל האדם בצורת אדם אינו יודע בגלגול הראשון מ"מ כשמתגלגל בצורת בהמה חיה או עוף יודע בגלגול הראשון ומצער ומצטיר איך ירד מעלה מצורת אדם לצורת בהמה · הרי מבואר כשיתבונן האדם בכל זה יהיה לו סיג וגדר גדול מלמרוה עיני כבודו · הנה זה הצנתי לפניך

כ"ו

בְּחָזוֹת הארי"ז ז"ל (דף פ"ו) · וקב"ה אוֹג נָאם ב"ה הָאָם נְיוֹאלְט וַיִּיזְן וְיא אֲמַעְנְטְשׁ וְעֶרְט טְגוּלְגֶל אִין אַבְּהֲמָה הָאם עֶר עָם נְוִיזִין דָאם נְבוּכַדְנֶצַר הָרְשָׁע אִיז נְיוֹאָרִין אַיין בָּעֶר אוֹג אִיז נְיגָאנְגִין אוֹיף פִּיר פִּים וַיילְ עֶר הָאם נְיֶרְעט קֶעְנִין נָאם אוֹג דָעֶר נָאךְ הָאם עֶר אִים וְיֶרְד נַמָאכְט קָאר אֲמַעְנְטְשׁ אוֹג הָאם אִים נְיוֹלְאזְט וְיסֶן אָן עֶר אִיז דָעֶר דָעכְטֶר נָאם אוֹג דָאם מֵיינְט דָר פְּסוּק (לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ) וַיילְ עֶר זוּכְט נָאךְ צוּ טָאן זַיין נְיוֹלְטִיקַיִט (נפרד) וְעֶרְט עֶר אָם נְשַׁיידְ פּוּן מֵעְנְטְשׁן אוֹג וְעֶרְט טְגוּלְגֶל אִין אַבְּהֲמָה וַחַיָה וְעוֹף אוֹג שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים (בכל תושיה יתגלע) אִין דָעם אַלְעְמָן נָעֶרְט אַנְטְפַּלְעְקְט זַיין שֶׁלַאפְקַיִט וְוָארוּם אִין דִיא גִלְגוּלִים וְעֶרְט שְׁלַאף דָעד כּחַ פּוּן זַיין נְשָׁמָה אוֹז וְיא דִיא טְקוּבָּלִים שְׁרַייבְּן מְסִילָא אוֹ דָעֶר מָעְנְטְשׁ וָעָם וְיֶ דָאם אֶלֶץ אִיבֶּר קֶלָעֶרְן וָעָם עם

ב"ו סייגים שהנזהר בהם יסיר מעליו כל סיגים והם במספר שם הוי"ה · כי מצד רחמיו המרובין לא יחפוץ במות המת כ"א בשובו מדרכו הרעה וחיה · ואל יהא אדם קשה עורף לשוב · יסתכל בפרעה שנתקשה ונלקה במכות משונות עד שהוצרך בעל כרחו לשלח לישראל לרע לו שרדפו אחריהם ונטבעו בים סוף · לכן אל תהיה כפרעה וכל עדתו אלא שוב אל אלהינו כי מרבה לסלוח · ועיין ברוקח באורך תיקון על כל עבירה :

פרק טו יתעורר המשכיל ויעמוד המבין לעורר את נפשו שידבר אל גופו וגופו ידבר עם יצרו · וכה יאמר הנפש לגוף · גופי הלא תדע רפידת מצעך בקבר רימה וכסותך תולעת וכסת שתחת ראשך גוש עפר וכיון שכן למה תרבה במאכלי' להרבות בשרך להכין מטעמי' לתולעים · ולמה תכין בגופך משכנות לנחשים ובתים לשרפים וחדרים לעקרבים ועליות מלאות כל טינוף לזבובים · ולמה אתה בונה מעין מדמך להשקות כל שרץ השורץ על הארץ ונהרי נחלי התכת חלבך למצוץ ומהם צפעונים · וחלונות שקופים אטומים מחורי עיניך את פותח לחולדה פתוחות לחשך ואטומות לאור · ולמה אתה מעמיד עמודים מעצמות ארכבותיך וזרועך להסתופף תחתיהם עכברים · ומצלעותיך את כורת לוחית לישיבת צפעונים · וגרונך מעבר לפתנים · ואזניך פשפשים ליתושים ופיך בית שער לכל זוחלי עפר · ומעורקיך וגידיך את עושה חבלים לגרדך לבור שאון ולטיט היון · ולמה את עושה צפורניך קרדומות לחתוך בהן עצי היער להכין לשרפתך בגיהנם · ופניך מאכלות לנקר בהם חלודת עונותיך · ואצבעותיך יתדות לבקע כריסך לפלוט חוצה צואת פשעיך ולבער משם אשפתות זבליך אשר הרבית ברבוי מאכל תענוגי זנותיך · ולמה את מכין לשונך להיות חץ לזרוק בך לפלוח כליותיך למה לא תחמול עליך ולמה לא תרחם על צלם דמותך :

עד כה יאמר ועד כה ידבר הנפש לגוף הנגוף · והגוף ידבר עם יצרו וכה יאמר לו · מה לך יצרי תרדפני ולאויב לך תחשבני · דע כי לא תהיה תפארתך מודעת ומפורסמת בדרך אשר תלך להלחם בי · שאתה אש ליהט ואני מוץ יסוער מגורן בכל עת · היתפאר האש באכול מוץ וקש · אתה רוח רעה חזק מאד ואני עשן מאריבה הולך ואין חוזר עוד היש שבח לרוח חזק

אים זיין איין צוים פון צוא ווידר שפעניגען קעגין גאט ב"ה · והנה איך האב דיר דא גישטעלט זעקס אונ צוואנציג סייגים דאס דער וואס איז נזהר אין זיי וועט ער פון זיך אפ טאן אלי שלעכטץ אונ זייא זענין אין דער צאל פון דעם שם הוי"ה) ווארום מחמת זיין פיל רחמנות וויל ער ניט דער רשע זאל שטארבין נאר ער וויל אז ער זאל תשובה טאן אונ זאל לעבין · אונ דער מענטש זאל ניט זיין הארט תשובה צוא טאן לאז ער קוקן אויף פרעה וואס ער איז גיווען הארט אונ הט ניט גיוואלט פאלגן גאט איז ער גישלאגין גיווארין מיט פיל שלעק ביז ער האט גמוזט מיט גיוואלד שיקן דיא ישראל אונ דיא מצרים האבין זייא נאך גיאגט אונ זענין דער טרונקן גיווארן אין ים סוף · דרום קער תיכף ווידער צוא אונזר גאט ווארום ער מערט צו פאר געבין צו מענטשין דיא זינד :

פרק טו יתעורר המשכיל דער קלוגער זאל דער וועקין זיין נשמה אז זיא זאל ריידן צו זיין גוף אונ זיין גוף זאל ריידן מיט זיין יצר הרע · אונ אזו זאל דיא נשמה זאגין צום גוף · מיין גוף זאלסט וויסן דיין אונטר בעטונג אין קבר וועט זיין ווערים אונ דייני קליידער וועלין אויך זיין מאדען אונ דיא קישין וועט זיין אשטיק ערד · אונ ווארום טוסטו פיל עסין פלייש צו אן גרייטן זיסי שפייז צו דיא ווערים · ולמה אונ ווארום מאכסטו דייני נעגל פאר העק מיט זייא צוא שניידן האלץ אין וואלד צוא פאר ברענען דיך אין גיהנם אונ דיין פנים פר אמעסיר דער מיט צו רייניגען דעם זאוויר פון דייני זינד אונ דייני פינגער פאר שפיזען צוא שפאלטין מיט זייא דיין בויך · דיין צונג זאל זיין איין פייל צוא ווארפין אין דיר אונ צוא שפאלטין דייני נירין · ווארום זאלסטו זיך ניט דער בארמין איבער דער פארים פון דיין גישטאלט · ביז אהער זאל זאגין אונ ריידן די נשמה צו דער גיפלאגטין גוף · והגוף אונ דער גוף זאל רעדין מיט זיין יצה"ר · ווארום מיין יצר הרע זאלסטו מיך נאך יאגן אונ זאלסט מיך רעכנן פאר אפיינד · דו זאלסט וויסין אז עס וועט פאר דיר קיין לוב זיין וואס דוא גייסט מיט מיר מלחמה האלטין ווארום דוא ביסט ברענינדעג פייער אונ איך בין וויא שטרויא וועט זיך דען בארימין דאס פייער אז עס פאר ברענט איין שטרויא : דוא ביסט זייער אשטארקר ווינט אונ איך בין נאר וויא ארויך איז דען צו לובין אשטארקין ווינט וואס

חזק מפזר עשן · אתה ים סוער בועם ובחימה ואני קליפת אגוז או לוח ערמון בתוכה שהוא דבר טה · היתפאר ים סוער שטבע קליפה קטנה · אתה גלגל כולו ברזל בלא עץ ואני עשוי מן עץ ויבש היתפאר גלגל ברזל לפרק עפר יבש · אתה גרזן חד ואני עץ נרקב ענף ושורש יחד היתפאר הגרזן לחצוב עץ אבלו אש · אתה פטיש החזק משבר סלעים ואני רך כמהין ופטריות · היש לשבח לפטיש המשבר כמהין · אתה מזויין בכל כלי זיין ואני חלוש וערום ובידי אין · היתפאר המזויין שנצח ערום וחלוש · אתה נחש סמית ואני יונה הוסיה היתפאר נחש שנשך יונה הלישה · אתה ארי נוהם ופוסע ואני גרי נוסע היש לשבח ארי טורף גדי · אתה נשר מתעבר ושוסע ואני צפיר קטן וצולע היתפאר נשר הורג צפור צולע ותשבר · אתה ראש זרוני ואני אבין ועני · בושת לראש להיות כועס על דל והלך · אתה זקן כועס ומתעבר ואני ילד הולך ועובר · וכי ראוי שישוה זקן מלא דעת לדבר עם תינוק מוחו רך כדלעת · וגם עם אנשים נדולים אין לך לדבר כיון שסופו תאבדהו תולעת · לכן יצרי אע"פ שאתה שנאתני אני אהבתיך לתת לך עצה לבל יגיע לך בושה וכלימה מבל הצדדים · כאשר יצאו מלכות הנשים לאכסנדרוס מוקדן כשהלך להלחם עמהן אמרו אם אתה נוצחנו מה נדולה מניע לך לנצח נשים ואם אנו נוצחין אותך עוד כל ימי הארץ לא יהיה לך שם במלכים · ושטע לעצתם ונתרחק מלהלחם עמהן · גם אתה יצרי תן דעתך והתרחק מעלי כי לא הרויח בלום להלחם בי · שאם את נוצחני אין לך שום התפארות לנצח פוץ ועשן וקליפה דקה ועץ נרקב ועפר דק וערום וחלוש ודל והלך ואם אני נוצח לך תכסך בושה ותלבשך כלימה · ואל תבטח שאין החלש סמית את הגבור דע מאמר רז"ל (במס' שבת פרק המוציא) חמשה אימות הם איסת חלש על גבור · איסת מפגיע על ארי כ אימת יתוש על הפיל · אימת סמית על עקרב · אימת סנונית על הנשר · אימת כלבית על לוחתן ג מאי קרא המבליג שור על עז כו' · הרי לך דברים קטנים וחלושים סמיתים גבורים נדולים וחזקים וגם אתה כאחד סהם · וכמו שאמר רב עמרם ליוצרו כשנצחו אתה אש ואני

כ כ"ה חיס קדוש שכ"ה מכלכת בין רגלי כלבי ונופלת בקול נדול וממנה מהשהד כלבי . ג כלבים שכן קטן :

עָר צוא שְׁפְּרַיִיט אַיין רוּךְ · אתה דוא בִּיסְט וְויא אַשַׁארְפִּי הַאק אוג אִיךְ בִּין נָאר וְויא פָּאר פּוּלְט דָאלְץ · דוא בִּיסְט אַיין שְׁטָאאַרְקָר הַאמֶער וָאם צוּ בְּרָעכְט שְׁטַיינֶר אוג אִיךְ בִּין וַייךְ אוּן וִי שְׁוָואם · דוא בִּיסְט גִיוָואפְנְט מִיט אַלֶערְלַייא כְּלֵי זַיין אוג אִיךְ בִּין נַאקְט אוג שְׁלַאף · דוא בִּיסְט אַשְׁלַאנְג וָאם טַייט אוג אִיךְ בִּין אַשְׁלַאפִּי טוּיב · דוא בִּיסְט אַלֶייב וָאם בְּרוּסְט אוג אִיךְ בִּין וִי אַיין שְׁלַאף צַיקְלִי · אתה דו בִּיסְט וְויא אַיין אָרְלַעֶר וָאם צוא רַיסְט דִיא פַיינְל אוג אִיךְ בִּין וִי אַקְלַיין הִינְקֶעדִיג פַיינֶעלְע · דוא בִּיסְט אַיין גְבּור אוג אִיךְ בִּין אַיין עָנִי וְאָבְיוֹן אִיז רָאוּ אַבּוּשָׁה אַז אַגְבּור וָאל צָערְנָן אוֹיף אַיין אָרוּם מַאן · דוא בִּיסְט אַיין אַלְטָער מַאן אוג אִיךְ בִּין אַיין קִינְד אִיז דָעָן רָאוּי אַז אַיין קְלוּגְער אַלְטָער מַאן וָאל רַיידָען מִיט אַקִינְד אוג אוֹיךְ מִיט גְרוֹסִי מְעַנְטְשֶׁין גִידְעָרְסְטוּ אוֹיךְ נִיט צוּ רַיידִין וְויל זַיין סוֹף וְועט זַיין אַז וַעָרִים וְעָלִין אִים עָסְן · לכן דְרוּם סַיין יַצר הָרַע תְאַמְשִׁי דוא הָאסְט מִיךְ פַיינְט וְועל אִיךְ דִיר נָעכְּן אַיין עֵצָה וְויא דִיא וַייבְּער צוא אַלֶכְּסַנְדֶּר מַקְדוֹן אַז עָר אִיז נִינַאנְגָן מִיט זַיין סַלְחָה הָאלְטָן וֶויא צוא אִים גִיוָואגְט אַז דוא וָועסְט אוּנְז מְנַצֵּחַ זַיין וָאם פָּאר אַיין גְרוֹלָה וְועט דִיר נָרַייכָן דָעָר פּוּן וָאם דוא הָאסְט מְנַצֵּחַ גִיוָוען וַייבְּער אוג אוֹב מִיר וְועלִין דִיךְ מְנַצֵּחַ זַיין וְועסְטוּ שׁוֹין קֵיין מָאל נִיט הָאבְּין קֵיין שֵׁם צְווישֶׁן דִיא סַלְכִים הָאסְט עָר צוא גִיהָערְט צוא זַייעֶר עֵצָה אוג הָאסְט נִיט סַלְחָה גְהָאלְטָן סִיט וַיא · גם אַזוּ אוֹךְ דוא יַצר הָרַע דָעָר וַייסְטָער זִיךְ פּוּן סִיר וָארוּם אַז דוא וְועסְט מִיךְ מְנַצֵּחַ זַיין וְועסְטוּ דָעָר פּוּן נִיט הָאבְּען קֵיין שׁוּם שַׁיינְקַייט אוג אוֹיב אִיךְ וְעל דִיךְ מְנַצֵּחַ זַיין וְועט דִיךְ בְּרָעקְן בּוּשָׁה אוג שַׁאנְד · ואל אוֹיךְ זְאלְסְטּ זִיךְ נִיט פַּאר זָעכְּרָן אַז אַיין שְׁלַאפֶער קָען נִיט מְנַצֵּחַ זַיין קֵיין שְׁטַארְקֶן דְרוּם וְועל אִיךְ דִיךְ נִיט קָענְען מְנַצֵּחַ זַיין וְאלְסְטּ וִיסֶן אַז דִיא גְמָרָא זָאגְט אַז פִּינְף אֶרְלַייא פָּאלְק אִיז רָא וָואם דָעָר גְבּור פָּארְכְּט זִיךְ פַּאר דָעם שְׁלַאפְן · דִיא פָּארְכְּט פּוּן אַקְלַייגֶר הַיָה וָאם הַייסְט מַפְּגִיע אִיז אוֹיף אַיין לַייב דִיא פָּארְכְּט פּוּן אַיין יִתוּשׁ אִיז אוֹיף אַיין הָעלְפַאנְד דִי פָּארְכְּט פּוּן אַיין סְמָמִית אִיז אוֹיף אַיין עָנְדִישׁ דִיא פָּארְכְּט פּוּן אַיין סְנוּנִית אִיז אוֹיף אַיין אַדְלִיר דִיא פָּארְכְּט פּוּן אַיין קְלַיין שְׁרֶץ כִּילְבִּית אִיז אוֹיף דָעם לְוִיתָן. הִרֵי הָאסְטוּ רָאךְ וְויא קְלֵייגִי אוג שְׁלַאפִּי טַייטָען גְרוֹסִי גִיבּוֹרִים אוג דוא יִצהַ"ר בִּיסְט אוֹיךְ אַז וְויא אַיינֶר פּוּן זַיא אוג רַב עַמְרָם הָאסְט גִיזָאגְט צוא זַיין יִצהַ"ר נָאךְ דָעם

בשר ויכול הבשר לדחוף חאש כנודע מארז"ל · ואם תרצה עוד איעצך לטוב לך שתתחבר ביצרי הטוב להיותכם שותפים כשבת אחים גם יחד לעבוד לבוראנו יוצרנו וגואלנו · שאף שלפתות ציוך · גם בשותפות זה ירצך · ושומע זה ישכון לבטח ושאנן מפחד פתאום :

ומצאתי בספר באר מים חיים מענין הפטירה · וראיתי לכותבו כאן לחבר את האהל מהדברים המכניעים לבו של אדם לקנות יראה ואהבת המקום · וז"ל הקבצו ושמעו בני יעקב הנקראים בשם ישראל שמעו והאזינו ואל תגבהו · התמהמהו ותמהו · השבעתי אתכם לטוב לכם האספו ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם · מי האיש הירא ורך הלבב · אל יהיה שובב · ילך באור ה' בעודנו עמו בטרם בא יומו · וישוב לבית עולמו · פן ימות בימי עדנה · ולא ישיג ימי זקנה ואיש אחר יקח את כל אשר אתו וישלח בעמל ידו ולא ירד אחריו כבודו · ולא יועיל בבניניו ולא יצליח בקנייניו · יעזבוהו רעיו ונאמניו · ולא יעזרוהו בניו · במותו בצאת נשמתו הם הם ישנאוהו ולאויב יחשבוהו ומתוכם ינדוהו ומביתו יוציאוהו ועל לוח יסבלוהו ועל כתף ישאוהו ולמקום ציה יוליכהו ולמטה לארץ יורידוהו ובאבנים יסובבוהו · שם יחיד יניחוהו וישכחוהו ולא יזכרוהו ויהי' שוכב לבדו לא יהפך מצדו אל צדו ולא יריח באפיו באשו · ולא תראנה עיניו בהשתנות פניו ואזניו תחרשנה וטוב להם שלא תשמענה קולות התולעים בקרבו עולים ויוררי' בו שותים דמו ואוכלים חלבו ויכרתו עורו וימלאו גרונו וישתקשקו בלשונו · על פיו יצאו ועל פיו יבאו · וכלו יכלה כרקב יבלה · נמשל לאבן דומם ולא ידע מאומה · זהו חלק ילוד אשה מכה אנושה ישנה ולא חדשה · ככה משפט הראשונים וכן יקרה לאחרונים · כנערים כישישים · כאנשים כנשים · כאביון כמלך . כהלך כעשיר . כנכבד כנבזה · כשמן כרזה · כמות זה כן מות זה : איפה הכמי הנבונים אשר היו לימים ראשונים · בבוא פקודתם · נבערה תבונתם · איפה הגבורים · אנשי השם בגבורים · על מרכבות עוברים · יצא דבר המלכות מלפניהם · ויעשו רצונם בכל מחניהם · יחד על עפר ישכבו ואל עפר שבו · זאת אחרית בשר ודם וזה וזה סוף כל אדם · מרעה אל רעה יצאו · וערומים ילכו כאשר באו · מהבל לאבל · משבר לקבר · מנגע לפגע · מחולי למות · מלילה לגיא צלמות · מעצבין לרקבון · ואין תחת השמש יתרון כי אם חסרון · מלבד לירא את ה'

אַז עֶר הָאט אִים מְנַצַּח גִּיוֶוען אִיךְ בִּין פְּלַיִישׁ אוּנ דוּא בִּיסְט פַּייֶער אוּנ דָאס פְּלַיִישׁ קָאן אַוֶּעק שְׁטוֹסֶן דָאס פַּייֶער · ואם אוּנ אַז דוּא וִוילְסְט וֶעל אִיךְ דִיר אַיין עַצָּה גֶעבִּין דוּא זָאלְסְט מִיט מַיין יַצֶר טוֹב חַבְרוּתָא מַאכֶן אַזוֹ וִויא בְּרִידֶר מִיר זָאלִין דִינֶען צוּא אוּנְזֶר בַּשֶּׁעפֶר אוּנְזֶר אוֹיס לַייזֶער · ומצאתי אִיךְ הָאבּ גְּפוּנֶען אִין סֵפֶר (באר מים חיים) פּוּן דִיא זַאכִין פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁינְס פְּטִירָה אִיז מִיר גִּיפֶעלֶן דָא צוּא שְׁרַייבִּין · האספו זַאמֶעלְט אַייךְ אַיין אוּנ הֶערְט צוּא דִיא קִינְדֶר פּוּן יַעֲקֹב אִיךְ וֶעל אַייךְ זָאגִין וָואס עֶס וֶעט אַייךְ טְרֶעפִין : דֶער מֶענְטְשׁ וָואס עֶס פָארְכְט זִיךְ פַאר גָאט אוּנ הָאט אַוֵּייךְ הַארְץ זָאל נִיט וִוילְד זַיין נָאר עֶר זָאל גַיין אִין גָאטְס לִיכְט · בטרם אַיי עֶס וֶעט קוּמֶן זַיין טָאג וָואס עֶר וֶעט שְׁטַארְבִּין אוּנ אַנַנְדֶרֶר וֶעט צוּ נֶעמִין זַיין פַאר מֶעג אוּנ זַיין כָּבוֹד וֶעט אִים נִיט נָאךְ גַיין אִין קֶבֶר אַרַיין · יעזבוהו זַיינֶע גִטְרַייֶע פְּרַיינְד וֶעלִין אִים פַאר לָאזִין אוּנ זַיינֶע קִינְדֶער וֶעלִין אִים נִיט הֶעלְפִין · אַז עֶר וֶעט שְׁטַארְבֶּן וֶעט מֶען אִים אַרוֹס פִירֶען אוֹיף אַיין מִטָּה אוּנ אוֹיף דֶעם אַקְסִיל וֶעלֶן זַייא אִים טְרָאגִין אִין דֶער עֶרְד וֶעלִין זַייא אִים לַייגֶען · אוּנ עֶר וֶעט דָארְט לִיגֶען אַלַיין עֶר וֶעט זִיךְ נִיט קֶעגִין אוּם קֶערִין פּוּן אַיין זַייט אוֹיף דֶער אַנְדֶרִי אוּנ זַייני אוֹגִין וֶעלִין נִיט זֶעהֶן וִויא זַיין פָּנִים אִיז פַאר עֶנְדֶערְט אוּנ זַייני אוֹהֶרֶען וֶעלִין טוֹיב זַיין · אוּנ גָאר דֶר גוּף וֶעט פַאר פוֹילְט וֶערִין · דָאס אִיז דֶער סוֹף פּוּן גוּף פּוּן אַמֶענְטְשִׁין · ככה אַזוֹ אִיז גִיוֶוען צוּ דִי עֶרְשְׁטֶע וָוס זֶענֶן שׁוֹין גִישְׁטַארְבִּין אוּנ אַזוֹ וֶעט טְרֶעפִין צוּ דִיא הִינְטֶרְשְׁטִי · דִי מַאנֶן גְּלַייךְ אַז דִיא וַוייבֶּר דֶעם עוֹשֶׁר גְּלַייךְ מִיט דֶעם אָרְמִין · וִויא דֶער שְׁטַארְבְּט אַזוֹ שְׁטַארְבְּט דֶער אוֹיךְ · וִויא אִיז דָאס קְלוּגְשַׁאפְט פּוּן דִיא פַאר שְׁטַאנְדִיגֶע וָואס זֶענִין גִיוֶוען פַאר צַייטִין אַז עֶס אִיז גִקוּמֶען זַייֶער צַייט פּוּן שְׁטַארְבִּין אִיז אוֹיס גִיגַאנְגִין זַייֶער פַאר שְׁטַאנְד · וִויא זֶענִין דִיא גִבּוֹרִים וָואס הָאבֶּן גִיהַאט אַגְרוֹסֶען שֵׁם זַייא לִיגֶען אִין דֶער עֶרְד אוּנ זֶענִין גִיוֶוארִין אַשׁ · וזה דָאס אִיז דֶער סוֹף פּוּן אִיטְלִיכֶען מֶענְטְשֶׁן זַייא גַייֶען אַוֶּעק פּוּן דֶער וֶעלְט נַאקִיט אַזוֹ וִויא זַייא זֶענִין גִיקוּמִין אוֹיף דֶער וֶעלְט פּוּן נַארְהַייט צוּ טְרוֹיעֶרְקַייט פּוּן הָאפּוּנְג צוּם קֶבֶר אוּנ דֶער מֶענְטְשׁ הָאט אוֹיף דֶער וֶעלְט קִיין אַנְדֶרִי מַעֲלָה נִיט נָאר צוּא פָארְכְטֶן זִיךְ פַאר גָאט וָואס עֶר אִיז אַיין בַּשִׁיצֶער אִין דִי צַייטֶן אַז

עס

ה׳ הנכבד והנורא שהוא משגב לעתות בצרה · אשר בידו נפש כל חי · אשרי השם את לבו בעוד רוח אלהיו בקרבו לבררה וללבנה · ולהשיבה אליו כאשר נתנה · והוא ברוב חסדו יחזיק יד עבדיו לשמור מצותיו · אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה׳ אלהיו עכ״ל

ירגיל אדם את עצמו בתפלה זו בכל יום :

ה׳ אלהים הפושט יד בתשובה לקבל השבים ומסייע לבא לטהר · פתח ידך וקבלני בתשובה לפניך וסייעני להתחזק בתורתך ועזרני נגד השטן הנלחם בי בתחבולות ומתנקם לנפשי להמיתני · אל ימשול בי ורחקהו ממאתים וארבעים ושמנה אברים שבי ותשקיעהו בתוך מעמקי מים רבים · ונעור בו לבל יעמוד על ימיני לשטני . ועשה אשר אלך בחקיך והסר לב האבן מקרבי ותן לי לב בשר · אנא ה׳ אלהי שמע את תפלת עבדך ואל תחנוניו וקבל את תשובתי ותחנתי ובקשתי ויהיו לפני כסא כבודך מליצי יושר להליץ בעדי לפניך ולהכניס תפלתי באזניך · ואם בעונותי הרבים אין מליץ בעדי ואין מלמד עלי זכות חתור נא לי מתחת כסא כבודך · ורחמיך וחסדיך יהיו מליצים לפניך ושמע תפלתי כי אתה שומע תפלת כל המבקש רחמים ממך · כי מקור הרחמים אתה ואין זולתך מרחם ומושיע · ברוך החונן ומרחם ומושיע חנם :

ויכוח האדם עם האדמה אשר ממנה לוקח ברוב אונים ואמיץ כח · יהפך בשובו אליה ויעלה חות · ארץ ארץ פניך שחורות · דמותך מכוער בגוונו · אין פניך כמעשיך ואין דמותך כגבורותיך · הנה עמך יוצא ונדל כל מין אילן בקומה ובצביונים כל אחד במצב ועל כנה בגזרת אל עליון · יושב ברום הביון · יוצאים ומבצבצים ממך פרחים וציצין ומיני בשמים נרד וכרכום קנה וקנמון לפני מלכים לעלות . כל עצי בשמים מיר ואהלות ומיני עשב מריח ומסוגל לרפואה גדל בכל פאה גנות ופרדסים · ויער מגדל עצים במיני פירות מחולפים במראיהם ובשיעורם . ובריחם ובגוונם ובטעמם ובציורם · ומיני שושנים מינים ממינים שונים ופירות משובחים זו מזו משונים בטעם לשבח ובריח להלל כלו ולברך ברוך שברא כל אלו · וברדת הטל על רפידת מצעך לילה ויום תצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם ומאכל לאיש נרדם · שיכב על מטתו בטל מעבודתו · ומתרבים ונובעים ממך נהרי נחלי מים יפים מים צוננים ומעין גנים באר מים חיים לנפש

עס קומט אצרה ח׳ו אויף דעם מענטשן וואס אין זיין האנט איז דאס לעבין פון אלי לעבידגע בשעפנישן · אשרי וואל דעם וואס טוט זיין הארץ צו ריין מאכן דיא נשמה אונ זיא ווידר קערין אזו וויא זיא איז ווארין גיגעבין · אונ גאט ב״ה מיט זייני פיל חסדים וועט שטארקן דיא מאכט פון זייני קנעכט צו היטן זייני מצות · וואל דעם וואס דער גאט פון יעקב איז אין זיין הילף וואס זיין האפונג איז אוף גאט זיין גאט ירגיל דער מענטש זאל זיך גיוויינען דיא תפלה צו זאגן אלי טאג · ה׳ גאט וואס דוא שרעקסט אוים דיין האנד אן צו נעמין דיא בעלי תשובה אונ העלפסט זיי תשובה טאן · עפין דיין הייליגע האנד אונ העלף מיר תשובה טאן איך זאל מיך שטארקין אין תורה אונ מעשים טובים · אונ שטעהע מיר בייא איך זאל קענין בייא קומן מיין יצר הרע ער זאל מיך ניט בייא קומין · פר יאג אים פון מיינע רמ״ח אברים אונ שרייא אים אן ער זאל מיך ניט צו רעדין צום שלעכטן · טוא אפ דאס שטיינרנע הארץ פון מיר אונ גיב מיר איין וויך הארץ איך זאל צוא הערין מוסר · אנא איך בעט דיך גאט מיין גאט הער צו מיין גיבעט אונ נעם אן מיין תשובה אונ מיין תפלה אונ זייא זאלין פאר מיר זיין מליצי יושר · אונ ווען ח׳ו איך האב גאר קיין מליץ יושר ניט זאלין דיינע רחמנות פאר מיר זיין מליצי יושר דען דוא ביסט דאך דיא קוועלע פון רחמים אונ אויסער דיר איז ניט דא קיין דער בארמיגר · גלויבט ביסטו דר בארמיגר גאט וואס דו העלפסט דיא בעלי תשובה · ויכוח דאס איז דער ויכוח ווס דער מענטש זאל האבין מיט דער ערד · ערד ערד אין דיין פנים איז זייער שווארץ אונ דיין גישטאלט איז זייער טונקל אין דיין פנים איז ניט אזו וויא דייני מעשים · פון דיר וואקסט אלירלייא ביימר מיט זייער הייך אונ מיט זייער גישטאלט דאס איז מיט דער גזירה פון דעם אייבירשטין גאט · יוצאים פון דיר שפראצין בליאונג אונ אלירלייא בשמים אונ קרייטעכציר וואס שמעקין אונ זענין מסוגל צו רפואות אונ וויין גערטנר אונ וועלדר אונ אלירלייא מינים רוזין גוטע פירות אין טעם אונ ריח צוא לובן גאט אונ צו זאגין גילובט איז דער וואס האט די אלע בשאפין · אז דער טויא נידערט אויף דיר בייא נאכט טוט שפראצין גראז צו דיא בהמות אונ עסין ווארג צו דיא מענטשין ומתרבים אונ עס קוועלין פון דיר

ברינען

עיפה להשיב ולהחיות בהם נפש כל חי . ומפך יוצא המשי וכל הכנת המלבושים מלכים ושרים
עליהם להשים לכסות בשר ערוה לכבוד ולהפארת . ומפך כל אבן יקרה . זכה וברה נופך ויהלום
וספיר וכסף וזהב אופיר . כלל הכל מפך כל חמדה יוצא ובך כל איש חפצו עושה . ובראותו כי כן
האמת ובתוכך נקבר כל מת . אשאל ממך שאלות . מדוע תההפך מרחמן לאכזר במות אדם גדול
ושר וטפסר חתן וכלה ועדה כולה . בהכניסם אכסנייא בצל קורתך למה לא תחמול עליהם וצלמות
תבנים בהם . והפנים המאירים כאורים את מהפכם כעורב שחורים . ותתנים וכלות הסתופפים
בקרבך בקשוטי פארם נבמר כתנור עורם . ובמקום רחיצת ידיהם בטי וורדים לחלוחית מרחץ
בהם יורדים . ולבושי פארם בשבתך עמך משתחררים . ומיד מתחבלים הולכים וכלים . מצנפת
שעל ראשם נעשה קרעים מלאים כתמים כטיפת הדמים . תפארת העכסים והשביסים מתהפכים
רגבים גסים . ובמקום נטיפות מיני טנופות . ותחת הרעלות כוס התרעלות . והפארים ואצעדות
והקשרים מלוכלכות ברפש וטיט דרים . ובתי הנפש והלחשים הפכת אותם לנחשים . הטבעות ונזמי
האף הפכת לחיסה ואפי ולמה סרינים וצניפות ורדידים שכת התתם קוצים ורדרדים . ובמקום מחלצות
ומעטפות ומטפחות וחריטות וגליונים רמה ותולעה פונים . עולים ויורדים בהם . במקום כיסוי
מרוקם זהב שהיה עליהם ביום תתונתם וביום שמחת לבם . נכה את עושה לכלות וחתנים
ולבנות ובנים החביבים והיחידים . נעים ונחמדים . ויונקי שדים . בך רפי ידים . ובמקום יניקת
חלב ומיני מתיקה נפלה עליהם התשוקה . ועל זקן ונכבד אכפך תכביד . אנשי המנוחה קנו בך
באב וחלחלה ברתת צרורה ושבירה רבה בעצם השדרה . כל ריחות וגוונים מתהפכים בך
סרחונים . כלל העולה בחיי האדם את טובה ומשכלת ובמות האדם את מתהפכת
ארץ משכלת . השיבני נא על אלו שאלות שמפך שאלתי והדברים אשר חקרתי . כיון שמדתך
להטיב לשמור חיי האדם ולגרלו בכל מיני מאכלים ומלבושים ותענוגים בגורת בורא עולם דקאמר
תוצא הארץ דשא וגו' . איך ולמה תתהפך לאכזר להאבידו במותו ולהסריח ריחו ולהסיר יופי
ותפארתו ובגרי חמדתו . כי לבי בוער בקרבי לדעת זאת . כוון דגמירי לן דשבא לא הוי בישא :
והארמה תשיב אמריה בנועם דבריה . בן אדם שמע בגדולתי ונדל קדושתי . אני אם כל חי
חייתי . ממני יצאו כל באי עולם בעולים בסולם . ואלי ישובו כלם . כל ימי עולם . אני טהורה
ומכלה כל טומאה ביד רמה . אין כתם בי . קדושה בקרבי . בי נגנזים כתבי הקודש שבלים . ובי

בְּרוּנְעֶן מִיט קְוִועלְעֶנְדִי וַאסָר צוּ דָעָר קְוִיקִין אַיין מִיר לַייב אוּן צוּא דָעָר נָעָרִין מִיט זַייא אַלי
לַעבְּרִיגִי בְּשָׁעפְּנִישׁ אוּן פּון דִיר גַייט אַרוּים דִיא אַלְע מַלְבּוּשִׁים וְואם דִיא מְלָכִים אוּן הָעֶרֶן טוּעֶן
אֶן קָבוֹד אוּן שַׁייִנְקַייט אוּן פּון דִיר קוּמְט אַרוּים אַלִירְלַייא מַיעֲרִי שְׁמַיינֶר אוּן נָאלְד אוּן וִילְבֶּר .
כלל דָעָר קְלָל אִיז פּון דִיר גַייט אַרוּים אַלִירְלַייא גְלוּסְטַקַייט . אוּן מִיר וָעהֶן דָאךְ אַז אוֹיךְ אִין דִיר
חָעֶרְט בְּאנָאבִין אַלי מִתִים . אשאל וְעל אִיךְ דִיךְ פְּרַעגִין שַׁאֲלוֹת וְוארוּם וְעֶרְסְטוּ פָאר קָעֶרְט פּון
דָעָר בָּאֶרְעמִיג צוּ אוּם דָעָר בָּאֶרְמִיג דָעָן אַז עָם שְׁמָארְבְּט אַיין הָעָר אָדָר אַשָׁרָה אָדָער אִיין חָתָן
זָאלָה אוּן זַייא קוּמָן צוּ דִיר וְוארוּם זָאלְסְטוּ זִיךְ אוֹף זַייא נִיט דָעָר בָּאֶרְמִין . והפנים אוּן דָאם פָּנִים
זָואם הָאט נִישִׁיט וְוִיא לִיכְט פָאר קָעֶרְסְטוּ צוּא שְׁוַוארְץ אוּן דִיא חֲתָנִים אוּן בְּלוֹת וְואם פְּרַייעָן זִיךְ
מִיט דָעם צִירוּנְג פּון זַייעָר שַׁייִנְקַייט וָעֶרְט זַייעָר הוּיט אַיין נִישְׁרוּמְפִין אוּן אוֹיף דָעם אוֹרְט וִוִיא
זַייא הָאבִין נִיוואשָׁן זַייעָרי הָעָנְט מִיט רוּזִין וַאסָר נִידָרְט אִין זַיי פַייכְטַקַייט אוּן זַייעָרי שַׁייִנִי קְלַייִדָר
זָועֶרן תִיכְף פָאר דָארְבִין . כלל דָעָר קְלָל אִיז בְּשָׁעת עָר לָעבְּט בִּיסְטוּ צוּא אִים גוּט אוּן אַז דָעָר
מָענְטש שְׁטָארְבְּט וָעֶרְסְטוּ פָאר קָעֶרְט צוּ אַיין אַכְזָר . השיבני עָנְטפָּר מִיר אוֹיף דִיא שַׁאֲלוֹת וָם אִיךְ
הָאב דִיר גִפְרָעגְט דִיין מִדָה אִיז צוּ בַּגִיטִיגֶן אוּן צוּ הִיטֶן דָעם מָענְטשֶׁן אוּן אִים צוּ מָאכִין וואקְסִין
אַלִירְלַייא עָסִין ווארְג אוּן קְלַיידוּנְג אוּן תַעֲנוּגִים . אוּן וְוארוּם זָאלְסְטוּ פָּר קָעֶרְט וָעֶרִין צוּ אַיין אַכְזָר
צוּא מָאכִין פָאר לִירִין אִים נָאךְ זַיין טוּט אוּן אָפּ צוּ טָאן זַיין שַׁייִנְקַייט דָעָן מִיין הָאֶרְץ בְּדָעְנְט אִין
מִיר דָאם צוּ וִיסֶן וַייל מִיר הָאבִין בְּקַבָּלָה אַז אַיין גוּטֶר וָעֶרְט נִיט קִיין שְׁלֶעכְטֶער . והאדמה אוּן
דִיא עָרְד טוּט עָנְטפָּרִין . דִיא בֶּן אָדָם הָעָר צוּא מִיינְע רַייד אִיךְ בִּין דִיא טוּטֶר פּון אַלי לָעבְּרִיגְע
בְּשָׁעפְּנִישׁ פּון מִיר נַייעָן אַרוּס אַלְע בְּשָׁעפְּנִישׁ פּון דָעָר וָעֶלְט אוּן צוּ מִיר קָעֶרִין וִוִידָר אַלי . כל פּון
אִייבִיג אִן בִּין אִיךְ רַיין אוּן פָאר לָעֶנְד אַלי אוּם רַייִנִיגְקַייט אִין מִיר אִיז נִיט דָא קִיין פְּלֶעק . אִין
מִיר וָעֶרִין בְּהַאלְטִין דִיא רַייליגְע סְפָרִים וְואם וָעֶרִין פָר פוֹילְט אוּן דִיא בֵּלִים פּון דָעם בֵּית הַמִקְדָש
אוּן דָעָר אָרוֹן אִיז אִין מִיר בְּהַאלְטִין גִיוואָרִין אִין דָעם מָאג אַז גָאם ב"ה הָאט גִיצָעָרוּנְט אוּן הָאט
דָרוּב גִימָאכְט דָאם בֵּית הַמִקְדָש . ובדאי אוּן מִיט בְּשָׁעפָּר הָאט מִיךְ גִימָאכְט פָאר אִיין נָאמָן צוּ

הרבה שבילים. גניזת כלי המקדש והארון ביום אף וחרון • ובוראי שמני פקיד נאמן להחזיר הגופות
בכל זמן • שיחפוץ להחיותם ומשאול לעלותם • ואני שומרת מצותיו תדשא הארץ דשא להוציא
כל מין על פי מאמרו ולברך שהכל נהיה בדברו • בי נגנזים הגופות הקדושים בצביונם ובתואר
יפים יושבים כחיים ממש שוכבים במשכנים ואינן משתנים • ובשפתותיהם שונים כמעשיהם בחיים
חייתם • בהיותם במושבותם • יעיד עלי תנא וגדול מעוז ומגדול • רבי בנאה הצדיק שלא הוציא
זמנו לריק • ובא למדור מערה שוכני חברון בזריזות ולא בשברון • וראה לאבות במערה ברוב אירה •
ונלגל עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה • ופניו כשושנה אדומה • עוד תוספת נמצא בי
ממני לוקחים עפר לכסות דם עוף וחיה • ולהשקות לסוטה לבער יונה פיתה • ואם הקב"ה קללני
ארורה האדמה לא בי מצא דבר מה כי הנחש הרשע גרם על אשר עם חוה נתן ונשא והוא
עונו ישא • כי שם מות בקרבה • ובהדי הוצא לקי כרבא • ובהיות כל זה ששמעת למה בי עון שמת
שאני מכלה הגויות בעדות כל פיות • שקר מעידים כמנהג כל זדים • כי הם המלחים ד עצמם
כי העולם אשר הלכת עליו בחיים חייתך דומה לספינה בלב ים בגליהם ודכים • והדרך אשר הלכת
בו אבדון נתיבו • ומלאת את הספינה משאות ארולות מטומאת רשעתך ומשקים מלאים מחלאת
זדונך • ונכנעת עם כל זה על כני וטמאת את משכני • והסחורה שהבאת עמך מלאה הספינה גפרית
ומלח ותצא אש משם ואילך • עד שהגיע אצלך ועלה עשנו ונשתחרר פניך והאש התיך חלבך
ודמך ונקרש הטיט וירם תולעים ויבאש ונפסד בגדי חמדתך • נמצא אתה הגורם בנזקך ובחרבן
גופך ומה עלי תרעומתך • הישר דרכך ובבואך בקרבי תשוב לימי עלומך כחתן שוכב על מטה
חמודה ישן וחולם כיושב בתוך קהל ועדה • במיני עדונים וקול נגונים : לכן בן אדם עצתי קח טהר
מעשיך וכשיאמרו לך קרב הלום תשכון בקרבי בשלום • הבט וראה ישראל כשהיו במצרים בלא
תורה ומצות היו טבועים בכובד השיעבוד בחומר ולבנים דחופים וסחופים • ויהי בשלח פרעה את
העם

ד טסגי ספפינות

וַוידר קָערין דִי גוּפִים אִין וַוועלְכָע צַייט עָר וַוועט וַוועלין זַייא לָעבָדִיג מַאכָן אוּנ אִיךְ הִיט מַיין גִיבָּאט
צוּ אוֹיס צִיהָען פָערְשִׁידָעני בַּיימָר אוּנ פֵּירוֹת צוּא לוֹבָּן אִים אַז אַלָץ אִיז גִיוָוארִין דוּרְךְ זַייני רַייד •
אִין מִיר זָענָן בַּהַאלְטָן דִיא הַיילִיגָע גוּפִים מִיט זַייעָר גִישְׁטַאלְט אוּנ זַייעָר שַׁיינְקַייט זַייא זִיצָן וַוִיא
זִיי לָעבִּין • זַיי לִיגָן אִין מַיין רוּאוּנְג אוּנ וַוערָן נִיט פַאר עָנְדָערְט אוּנ מִיט זַייעָר מוֹיל לָערְנִין זַייא
אַזוֹ וַוִיא זַייא הָאבָּן גִיטָאן בַּייא זַייעָר לָעבִּין • יעיד לָאז עֵדוּת זָאגָן דָער גְרוֹסָר תַּנָא רַבִּי בַּנָאָה דָר
צַדִיק עָר אִיז גִיקוּמָן אוֹס מָעסְטִין דִי מְעָרַת הַמַכְפֵּלָה וָוָאס דִיא אָבוֹת לִיגָען דָארְט הָאט עָר גִיזָעהָן
וַוִיא דִיא אָבוֹת זָענִין אִין דָער מְעָרָה מִיט גְרוֹס לִיכְטָקַייט אוּנ דָער טְרִיט פוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן אִיז אִזוֹ
שַׁיין אַז זִיא מַאכְט טוּנְקָל דִיא זוּן מַחֲמַת שַׁיינְקַייט אוּנ זַיין פָּנִים אִיז וַוִיא אַיין רוֹיז • אוֹךְ פוּן
מִיר נָעמְט מָען צוּא צוּ דָעקִין דָאס בְּלוּט פוּן חַיּוֹת אוּנ עוֹפוֹת אוּנ אָן צוּא טְרָעְנְקִין אַסוֹטָה צוּא אוֹס
רַאמָען דִיא אִשָּׁה וָוָאס הָאט מְזֵנָה גִיוָוען • למה וָוארוּם לַייגְסְטוּ אוֹף מִיר אַזִינְד אַז אִיךְ פַאר לָענְד
דִיא גוּפִים דָען דִיא וָוועלְט וָוָאס דוּא בִּיסְט אוֹף אִיר גִיגַאנְגִין בְּשַׁעַת דוּא הָאסְט גִילָעבְּט אִיז גְלַייךְ
וַוִיא אַיין שִׁיף אִין מִיטָן יַם • אוּנ דוּא הָאסְט דָער פִּילְט דִיא שִׁיף מִיט גְרוֹסִי מַשָּׂאוֹת פוּן דַיין רִשְׁעַת
אוּנ פִּילָע זָעק פוּן דַייני זִינְד אוּנ מִיט דָעם אַלְמָען הָאסְטוּ מְטַמֵּא גִיוָוען מַיין רוּאוּנְג • והסחורה אוּנ
דִי סְחוֹרָה וָוָאס דוּ הָאסְט מִיט דִיר גִיבְּרַאכְט אִיז שְׁוָועבָּל אוּנ פָּעךְ אוּנ אַיין פַּייעָר גַייט פוּן דָארְטִין
אַרוֹיס בִּיז עָס גְרַייכְט צוּא דִיר אוּנ זַיין רוֹיךְ אִיז אוֹף גִיגַאנְגִין אוּנ דַיין פָּנִים אִיז שְׁוַוארְץ גִיוָוארִין
אוּנ דָאס פַּייעָר הָאט צוּא גָאסָן דַיין גוּף אוּנ עָס אִיז גִיוָוארִין וָוערִים מַמִילָא הָאסְטוּ דִיר אַלַיין גוֹרַם
גִיוָוען אִין דַיין שָׁאדִין אוּנ דָעם אוּמְגְלִיק פוּן דַיין גוּף אוּנ וָוָאס הָאסְטוּ אוֹיף מִיר תַּרְעוּמוֹת צוּא
הָאבִּין • הישר מַאךְ גוּט דַיין וָוועג אוּנ אַז דוּא וָוועסְט קוּמָן צוּא מִיר וָוועסְטוּ וַוידער קָערִין צוּא דִיא
יוּנְגִי טָעג • דְרוּם דוּ מָענְטְשׁ פַאר נָעם מַיין עֵצָה רַייניג דַייני מַעֲשִׂים אוּנ אַז מָען וָוועט דִיר זָאגִין
גִינָעהָן אַהָער וָוועסְטוּ רוּעָן בַּייא מִיר מִיט פְּרַייד • הבט וראה ישראל כשהיו במצרים זָעה דִיא יִשְׂרָאֵל
אַז זַייא זָענָען גִיוָוען אִין מִצְרַיִם אָן תּוֹרָה אִין אָן מִצְוֹת זָענִין זַייא גִיוָוען אַיין גִיזוּנְקָן אִין
דָער שְׁוָועדִיר אַרְבִּיט מִיט לַיים אוּנ צִיגָעל אוּנ אַז זַייא זָענִין אַרוֹיס פוּן מִצְרַיִם אוּנ דָער
יַם אִיז פַר זִיי גִישְׁפָּאלְטָן גִיוָוארִין אוּנ זַייא הָאבִּין גִיגְלַייבְּט אִין גָאט ב"ה אוּנ אִין זַיין קְנָעכְט מֹשֶׁה
רַבֵּינוּ אוּנ זָענִין גִיהַיילִיגְט גִיוָוארִין מִיט גְרוֹיס קְדוּשָׁה הָאבָּן זַייא זוֹכָה גִיוָוען צוּא קוּמָן צוּם בַּארְג

סיני

העם ונקרע לפניהם הים ויאמינו בה׳ ובמשה עבדו · ונתקדשו בתכלית הקדושה זכו לבא להר סיני וקבלו אש דת והיו אוכלי המן לחם הנבלע באברים · וקנו מדרגת הרוחניות · וכשמתו לא שלט בהם רמה ותולעה ולא כהתה עינם ולא נס ליחם · והיו פניהם אדומים כי לא נשתנה תואר צלם דמות תבניתם דומים כשוכבים על מטתם · כדאמרינן בבא בתרא פ׳ המוכר את הספינה אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טעייא תא ואחוי לך מתי מדבר אזלי ומזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד ע״כ · הרי בן אדם שאין חארץ מבלה ומכלה גופות הקדושות רק ברשעים שולט הרקבון והכליה מסבת טומאת חלאת עונותיהם שמכניסים עמהם · וזהו הגורם להם כליון חרוץ · נמצא הם מכלים ומבאישים את עצמם ולא אני · כי האדמה ברא הבורא לא להמשיך ממנה דעת כלל העולה שאדם בידיו נזרם מיתה או חיים לעצמו · ער כאן תשובת האדמה לאדם אשר להבל דמה · ומיעצת ומדרכת לתת חיים לחולכים בה · ואני המחבר הנני מציג לפניך צוואת של ד׳ אליעזר הגדול זלה״ה להורקנוס בנו להדריכו בדרך הטוב והישר הנקרא אורחות חיים · ובעבור היותם דברים מזוקקים ומתוקים מנופת צופים יקרים ונחמדים מפנינים ומכל תפצים · אייחוד להם פרק בפני עצמו :

פרק טז ישמחו הצדיקים ויגילו החסידים אשר מניחים אחריהם דברים שבהם ידע ויכיר האדם לעבוד לבוראו · הביטו וראו ר׳ אליעזר הגדול ז״ל שצוה להורקנוס בנו להאירו בדרכי קונו · וכיון לזה סמוך למיתתו כי הדברים אז מתפעלים לשומעיהם · עוד כיון דשכינה למעלה ממטתו של חולה כארז״ל · ולמד כן מיעקב בחיר שבאבות שצוה לבניו סמוך למיתה מהטעם הנזכר · והקדושים שבכל דור ודור אחזו דרכו · אמרו כשחלה ר׳ אליעזר הגדול ז״ל נכנסו חכמים אצלו כיון שראה אותם אמר להם תמה אני על חכמי הדור אם ימותו מיתת עצמם אמרו לו ר׳ למה א״ל מפני שלא שמשתם אותי · אח״כ נכנס ר׳ עקיבא בר׳ יוסף א״ל כפני מה לא באת לשמשני א״ל מפני שלא היה לי פנאי · א״ל עקיבא תמה אני אם תמות מיתת עצמך

סיני אונ האבן מקבל גיווען דיא תורה אונ האבן גיגעסין מן וואס דאס איז אזו אברוט וואס איז ווארין איין גישלונגין אין דיא איברים אונ האבן גיקריגן דיא מעלה פון רוחניות · אונ אז זיי זענן גישטארבין האט קיין ווערים אין זייא ניט גיוועלטיגט אונ זייערי אוגן זענין ניט טונקל גיוואדן אונ זייער ליחות האט ניט גיטריפט אונ זייער פנים איז ניט פר ענדרט גיווארין אונ זענין גלייך ווי זיי ליגן אויף זייערי בעטליך · הרי זעה דוא מענטש אז דיא ערד פאר לענט ניט דיא הייליגי גופים נאר אין דיא גימיינע מענטשין גיוועלטיגט דאס פוילקייט וועגין זייערי זינד · כלל דער כלל איז אז דר מענטש ברענגט אויף זיך אליין דעם טוט אדער לעבין · עד ביז אהער ענפערט די ערד צו דעם מענטשין אונ גיט אים עצות צום לעבין צוא דיא וואס גייען נאך איר עצה · ואני אונ איך וועל שטעלן פאר דיר דיא צוואות פון דעם תנא רבי אליעזר הגדול וואס ער האט גיבאטין צוא זיין זון הורקנוס אים מדריך צוא זיין אין דעם גוטן אונ רעכטפארטיגן וועג וואס ער ווערט אן גירופן דער וועג פון לעבין אונ ווייל זייא זענין גילייטערטע רייד אונ זיסער פון האניק אונ טייערר פון גאלד וועל איך עס שטעלין אויף אבזונדרין פרק :

פרק טז ישמחו הצדיקים עס זאלן זיך פרייען דיא צדיקים אונ חסידים וואס לאזין איבר נאך זיך זעלכי זאכין וואס דורך זייא קען דער מענטש וויסן צו דינען זיין בשעפר · הביטו זעהט וואס רבי אליעזר הגדול האט גיבאטין זיין זון הורקנוס צוא לערין אים דיא וועגן פון בשעפר · אונ האט דאס גיטאן נאהנט פון זיין טוט ווייל דענמאלט ווערין דיא רייד בעסר אן גנומן ווייל די שכינה איז צו קאפינס בייא דעם קראנקין וויא אונזרי חכמים האבען גיזאגט אונ רבי אליעזר הט דאס אפ גילערינט פון יעקב אבינו וואס ער האט זייני קינדר גישטראפט פאר זיין טויט · אמרו די חכמים האבין גיזאגט אז רבי אליעזר הגדול איז קראנק גיווארין זענן דיא חכמים צוא אים אריין גיגאנגין וויא ער האט זייא דער זעהן האט ער גיזאגט איך פאר ווינדר מיך אויף דיא חכמים פון דעם דור אויב זייא וועלין שטארבין מיט זייער טויט האבין זייא גיזאגט רבי פר וזס הט ער גיזאגט ווייל איר האט מיך ניט באדינט · אחר דער נאך איז אריין גקומען רבי עקיבא האט רבי אליעזר גיזאגט פאר וואס ביסטו ניט גקומן מיך בדינען האט רבי עקיבא גיזאגט ווייל איך האב קיין צייט ניט

באותה שעה נתחלחלו אבריו של ר' עקיבא ונפס דמו בקרבו · א"ל רבי סיתתי בפאי א"ל שלך קשה מכלם א א"ל רבי לפדני · באותה שעה שנה לו שלש מאות הלכות פסוקות על בהרת עזה כשלג כ · קרא להורקנוס בנו וישיפהו על צד ימינו · בכה ר' אליעזר ואמר בני עד היום הייתי מתנהג עמך ברתו ולא הסברתי לך פנים כדי לכוף אותך ביראת קונך · ועתה בני הגני הולך בנועם ה' והדרו בא ואלמדך אורחות חיים · פתח ר' אליעזר ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי ונו' · בני שים נא כבוד לה' ותן לו תודה וזכור כי מחופר עשאך והוא הוציאך לאויר העולם וכוננך בעצמות עצם אל עצמו והכניסך בעולם הזה ואתה לא הכנסת בו כי הוא אינו צריך לך ואתה צריך לו · בני אל האמן בעצמך עד יום מותך · הלכתא כרבנן הלכתא · אבל אל תאמן בעצמך בשלות גופך בעה"ז· כמה שכבו על מטתם ולא קמו· כמה שכבו על מטתם שמחים וטובי לב וקמו בחלאים רעים · כמה שכבו על מטתם בריאים וקמו במכאובים רבים · בני הוי זהיר להתאבק תמיד באבק עפר רגלי החכמים · ואל תסמוך על דעתך ואינך רשאי לומר קבלו דעתי · בני ירא את ה' אלהי אביך ועבדהו · והוי זהיר בק"ש של ערבית ובתפלה של שחרית כמ"ש דהמע"ה ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי כמו שתקנו אבות הראשונים · ותפלת ערבית שים תחלה לכל ההפלות כי יעקב אבינו תיקנה והקב"ה עשאו ראש לכל האבות שנ' והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק· בני תהי קל כצבי ואל תהי עצל לקרוא ק"ש בעונתה ואל תעכב אותה לשיעור דרבנן כי הזריזין והזהירין מקדימים למצות וכל הקורא

א מפני טלנה פתוח כאלף וכלו שמפני סיום נומד תורם כרכה כ כפלנות מרלפם נעפים

גיהאט: האט רבי אליעזר צוא אים גיזאגט עקיבא איך פאר וויגדר כיך אוב דוא ועסט שטארבין סיט דיין טויט זענן דער שראקן גיוואריז דיא גלידר פון רבי עקיבא האט רבי עקיבא צוא אים גיזאגט רבי לעזן סיט סיר · אין דער זעלבין ער צייט האט ער אים גילעזנט דרייא הונדרט הלכות פסוקות אין (בהרת עזה כשלג) · קרא האט ער גירופן זיין זון הורקנוס את האט אים גישטעלט בייא זיין רעכטי האנט האט רבי אליעזר גיוויינט אוג האט גיזאגט מיין זון ביז אהער האב איך סיך סיט דיר גפירט סיט רוגו אוג האב דיר ניט גיווייזין קין פרייליך פנים כדי צו צוויזנן דיך אין די פארכט פון דעם בשעפר אוג אצונד מיין זון נון איך נייא אין זיקייט אוג שיינקייט פון גאט קום ועל איך דיך לערנן דיא ועג פון לעבין · פתח האט רבי אליעזר אן גיהובן (יי שמעתי שמעך יראתי) גאט איך האב נהערט אוג האב סיך גיפארכטן · מיין זון טוא בבוד צו גאט אוג גיב אים אלובונג אוג גידענק אז ער האט דיך בשאפן אוג ער האט דיך גיבריינגט אוף דער ועלט ער בדארף צו דיר ניט אוג דוא בדארפסט צו אים יוא · בני מיין זון זאלסט ניט גלייבן אין דיר זעלבסט בי אין דיין טוט כלומר וען דוא ביסט פיל צייט פרום זאלסטו ניט טראכטין מן הסתם ועל איך מייטער אוך פרום זיין נאר דוא מוזט אלי צייט סלחמה האלטן סיט דעם יצר הרע עד זאל דיך ניט פאר פירן ח"ז אוג זאלסט ניט גלייבין אין דיא רוהע פון דיין גוף אוף דער ועלט רעין פיל מענטשין האבין זיך ניילייגט אויף זייער בעט שלאפין אוג זענן ניט אוף נישטאנין · פיל האבין זיך גילייגט אוף דעם בעט פרייליך אוג סיט גוטי הערצר אוג זענן אויף גישטאנין סיט בייזע קראנקהייט · פיל האבין זיך גילייגט אוף זייער בעט נוזנר אוג זענן אויף גישטאנן סיט פיל מייטאג · בני מיין זון זאלסט נאך נין דיא תלמידי חכמים זאלסט זיך ניט פאר לאזין אויף דיין דיעה אוג אוך מארכסטו ניט זאגן צו דיא חכמים זייט מקבל מיין דיעה · מיין זון פארכט זיך פר דעם נאט פון דייני עלטרן אוג דינע אים אוג זאיי גיוואריגט אין קריאת שמע פון מעריב אוג אין תפלת שחרית ויא אונזרע ערשטי אבות האבין מתקן גיוועז דאם זענן אברהם יצחק ויעקב אין דיא תפלה פון מעריב טוא צום ערשטין פון אלי תפילות וארום יעקב אבינו האט זיא מתקן גיוועז אוג נאט האט אים גיסאגט העכיר פון אלי אבות ויא עם שמייט אין פסוק (והנה יי נצב עליו) נאט איז גישטאנן בייא אים אוג האט צו אים גיזאגט (אני יי אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק) איך בין דיין נאט דער נאט פון דיין פאטר אברהם אוג דר נאט פון יצחק האט ער צום ערשטין דער סאגט זיין הייליגין נאמן אוף יעקב אוג דער נאך אוף אברהם אוג יצחק · בני מיין זון זאלסט זיין נרינג ויא איין העדש את זאיי ניט פול צו לייגין קריאת שמע אין דיר רעכטר צייט דאם איז אז די זון גייט אוף אוג פאר נאט

ק"ש בעונתה נותן כבוד לבוראו · בני הוי זהיר בק"ש על מטתך ולקדש עצמך ולברך לבוראך
ושכבת וערבה שנתך ולאחר שתקדש עצמך בזה אל תספר בדברים בטלים ואל תספר עם
אשתך בדבר אחר הואיל וכבר קדשת עצמך בקדושת קונך כי נשמתך תעלה ואינך יודע היאך
יקבלה לעמוד לפניו והקיצות היא תשיחך · בני הכהנים נכנסים לאכול בתרומתם ונשמתך עולה
באותה שעה אם תזכה תכנס ביניהם ואם לאו ידיחו אותך לחוץ· בני כשתעוד משנתך בחצות
הלילה אז תספר עם אשתך בקדושה ואל תנבל את פיך אפי' דרך שחוק כי אתה עתיד לתת דין
וחשבון על שיחה שבינך לבין אשתך · ובהקיץ משנתך אל תפנה לבך בהרהורים רעים כי הרהור
מביא לידי מעשה · הנה מה טוב ומה נעים כשהקב"ה נכנס עם הצדיקים שתהיה מצוי בתוכם
למשוך חוט של חסד עליך להיות גורלך עם הצדיקים בג"ע ואם תזכה ותהיה עמהם אשריך
וטוב לך · הוי זהיר בכלי של מים סמוך למטתך וכשתקום בבוקר אל תקח חלוק ללבוש קודם
נ"י לא מידך ולא מיד אחר שלא נטל ידיו כי רוח הטומאה שורה על הידים · ואל תעביר אותה
על עיניך פן יכשלו רבים במראית עיניך כי אין ברכה שורה בראיית עין שקבל טומאה · ואי
עביד להסתכל בשונאו שונאו נמלט ואוהבו נכשל · הוי זהיר לנקות גופך ולפנות דירת נפשך
שלא תשקצה ואל תגרום להיות נמאס · בני הוי זהיר בנט"י כי נט"י בכלל הדברים העומדים
ברומו של עולם וכל המזלזל בנט"י ה"ז מנודה לשמים וכ"ש שאין לו חלק לעה"ב וכשתרחץ ידיך
זקוף אצבעותיך למעלה וברך ליוצרך · ואל תברך עד שיהיו הידים נרחצות כי אסור להזכיר
קדושת שמים בלכלוך הידים כשהם מזוהמות · ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו · בני אל
תלבש בגדיך בלא ברכה כי כשם שנהנה האדם לתת אוכל לנפשו וצריך לברך כך צריך לברך
על

זיא ניט ביז דעם שיעור וואס דיא חכמים האבין גיגעבן דאס איז ביז דריא שעה אויף דעם טאג
וואורום דיא זריזים פעדרין זיך צו די מצות אונ דער וואס ליינט ק"ש אין איר רעכטר צייט דער
גיט אפ כבוד צוא זיין בשעפר : בני מיין זון זאיי גיוואריגט צו ליינן ק"ש איי דוא ליינסט זיך
שלאפין אונ צו הייליגן דיך אונ לובין צו דיין בשעפר דען וועסטו ליגן אונ דיין שלאף וועט דיר
זיס זיין אונ נאך דעם אז דו וועסט דיך הייליגען מיט דער ק"ש זאלסטו ניט ריידן קיין דברים
בטלים אונ אוך מיט דיין ווייב זאלסטו דענמאלט ניט ריידען ווייל דו האסט דיך שון גיהייליגט אין
דעם הייליקייט פון דיין בשעפר וואורום דיין נשמה וועט אויף גיין אוף דעם היכל אונ אז דוא וועסט
זיך אוף האפן וועט זיא זיין דיין פיר שפרעכיר בני מיין זון אז דוא וועסט זיך אויף האפין פון דיין
שלאף אין האלבי נאכט דענמאלט מעגסטו ריידן מיט דיין ווייב מיט הייליקייט אונ זאלסט ניט
ריידן קיין ניבול פה וואורום דוא וועסט מוזן אפ געבין דין אונ חשבון אוף דעם ריידין וואס דוא
דעדסט מיט דיין ווייב · אונ אז דו וועסט זיך אוף האפין פון דיין שלאף זאלסטו ניט טראכטן שלעכטי
מחשבות וואורום דאס וועט דיך ברענגין צו איין שלעכטי מעשה אונ וויא גוט אונ זיס איז אז גאט
ב"ה גייט מיט דיא צדיקים אין גן עדן אז דוא זאלסט אויך זיין צווישין זייא אונ אוב דוא וועסט
זיין מיט זייא דען וועט דיר וואל זיין אויף עולם הזה אונ גוט זיין אוף עולם הבא · הוי זייא
גיוואריגט צו שטעלין אכלי מיט וואסר בייא דיין בעטיל אונ אז דוא וועסט אויף שטיין אין דער
פריא זאלסטו ניט נעמין קיין שום קלייד אן טון אום גיוואשין אונ זאלסט אויך ניט נעמין קיין שום
קלייד פון אזעליכין וואס האט זיך ניט גיוואשין וואורום דער רוח הטומאה רועט אויף דיא הענט
אונ זאלסט דיא הענט ניט אן רירן אן דיינע אוגין אום גיוואשין וואורום טאמער וועלן פיל לייט
גישטרויכלט ווערין דורך דיין ראייה וואורום קיין ברכה רועט ניט אויף אזעליכי אויגין ווס האבין
מקבל טומאה גיוען · זאלסט גיוואריגט זיין אויס ריינקין דיין גוף כדי זאלסט אים ניט פאר אום
ווערדיגען אונ זאלסט ניט זיין פאר מיאוסת פאר גאט ב"ה · מיין זון זייא גיוואריגט צו וואשין זיך
צום עסין וואורום דער וואס איז מזלזל אין נטילת ידים דער איז אין נידוי צו גאט ב"ה אונ הט קיין
חלק ניט אויף עולם הבא · אונ אז דוא וואשט דיינע הענט זאלסטו זייא אוף הייבן אונ לובן דיין
בשעפר אונ זאלסט קיין ברכה ניט מאכין על נטילת ידים ביז דיא הענט זאלין זייו גיוואשין
וואורום מען טאר ניט דער מאנין גאטס נאמין אז דיא הענט זענין איין גירעכט אונ מיאוס · אונ
זאלסט זיך ניט וואשין דורך אזעליכין וואס האט זיך ניט גיוואשין · בני מיין זון אז דו קליידסט אן
איין מלבוש זאלסטו ניט אן קליידן אן אברכה מלבוש ערומים וואורום אזו וואל אז דער מענטש

על הנאת המלבוש בכל עת שלבש · ומי שלא ברך על מלבושיו ילבש רימה וגוש עפר בקבר
וקשה אותה רימה כמחט בבשר החי · בני הוי זהיר להתעטף בעטיפת מצוה כסוי מצוה על
נוף צדיק ינוח · וכל מי שאין לו כסוי מצוה על לבושו בגופו נקרא לבושו בגד בוגדים בגדו · מי
מעיד עדות שקר בעצמו · בני הכון לקראת אלהיך ושים עטרת תפארת בראשך כשמן הטוב
על הראש שהם התפלין שם יוצרך ולוית חן הם לראשך וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא
עליך ויראו ממך · וקשור על זרועך חותם תבניתו הוא מראה דמות כבוד ה׳ · בת קול יוצאת
בכל יום ואומרת הברו נושאי כלי ה׳ · ושלשה מלאכים הולכים לפני האדם באותה שעה ומכריזין
ואומרים תנו כבוד לדיוקנו של מלך ששכינת אל על ראשו ואומר עבדי אתה ישראל אשר בך
אתפאר · בני אל תשכים לבית חבירך להזכיר עליו שם שמים לברכו כתיב תחת שלש רגזה
ארץ ואחד מהם שפחה כי תירש גבירתה · וכל המברך נשמת חבירו קודם ברכת השם מורישׁ
לשפחה ירושת הגבירה · בני הוי זהיר שתהיה מעשרה ראשונים בבית הכנסת להיותך נוטל
שכר כנגד כלם כנגד העשרה כנגד כל הבאים הלכתא כרבנן הלכתא אלא נוטל שכר כנגד כל
העשרה· וכל אחד מג׳ הראשונים שכרו כנגד כלם והם בכלל מאה וזהו שנ׳ ומשחרי ימצאונני
בב׳ נוני״ן · אשרי הנמנה מהם · בני כשתכנס לפני בוראך תכנס באימה וביראה וכשאתה
מתפלל דע לפני מי אתה עומד · בני כל עצמותיך תרגיש לקדיש וקדושה בכח גדול לכוף
יצרך אצלו משום כל עצמותי תאמרנה ה׳ מי כמוך מציל עני מחזק ממנו · ומשם תנו עז
לאלהים למנצח בנגינות · בני אל תשיח שום שיחה בבה״מ והט אזניך ושמע דברי חכמים ·
ואל תהי בז לכל דבר ואל תהי בז לכל אדם כי כמה מרגליות ימצא באפקרוסתו ג של עני ·
אין אדם נכנס בתחומו של חבירו ואין אדם יכול לחדש דבר בתורה שחבירו מזומן לחדש

ג בלבוש התחתון והוא פתוח בכתפיו וכשלובשו קושרו

מוז אַבְּרָכָה מַאכָן אִיבָּר דָעם וָואס עָר עָסְט וַוייל עָר הָאט הַנָּאָה אַזוֹ מוז מֵעַן אַבְּרָכָה מַאכָן אִיבָּער
אַיין קְלַייד וַוייל עָר הָאט הַנָּאָה פון דָעם אָן קְלַיידָן · אוּנ דָער וָואס מַאכְט קַיין בְּרָכָה נִיט אִיבָּער
זַייני קְלַיידָער דָער וָועט זִיךְ אָן קְלַיידָן מִיט וָוערִים אוּנ מִיט עָרְד אִין קַבָּר אוּנ דִי וָוערִים זָענָן אַזוֹ
מְצַעַר אַטוֹטִין וִויא מָעַן שְׁטָעכְט מִיט אַיין נָאדִיל אַיין לָעבָּנְדִיגָן · בני מַיין זוּן זָאלְסְט אַיין וִויקְלִין
זִיךְ מִיט אַיין טַלִית מִיט צִיצִית אוּנ דָער וָואס וִויקְלְט זִיךְ נִיט אַיין מִיט קַיין טַלִית אוֹף זַייני קְלַיידָער
וָוערִין דִי קְלַיידָער אָן גִירוּפִין פַאלְשִׁי קְלַיידָער · מַיין זוּן צוּר דִיךְ קָעגִין גָאט דַיין גָאט אוּנ טוּא
דִיא קְרוֹן פון שׁוֹנְקַייט אוֹף דַיין קָאפּ דָאס זָענִין דִי תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ וָואס דְרוּנָן שְׁטַייט דָער שֵׁם
(הוי״ה) פון דַיין בַּשָּׁעפָר אוּנ קְנִיפּ אָן אוֹף דַיין אָרוּם דִיא חֲתִימָה פון זַיין גִישְׁטַאלְט דָאס אִיז דִיא
תְּפִילִין שֶׁל יַד · אוּנ אַיין בַּת קוֹל גַייט אַרוּס אַלִי טָאג אוּנ זָאגְט דָער קָענְט דִיא וָואס טְרָאגָן דִי
כְּלִים פון גָאט אוּנ דְרַייא מַלְאָכִים גַייעָן אַרוּס פַאר דָעם מָענְטְשִׁין אוּנ רוּפָן אוֹס גִיט אָפּ כְּבוֹד צוּא
דָער צוּרָה פון דָעם צַדִיק וָואס דִי שְׁכִינָה פון גָאט רוּעָט אוֹף זַיין קָאפּ · בני מַיין זוּן דוּא זָאלְסְט
נִיט נַיין גַאנְץ פְּרִיא אִין דַיין חַבִּירְס הוֹיז אַרַיין צוּא בָּענְטְשִׁין אִים אוֹדָר אִים שָׁלוֹם גָעבִּין דָען דָר
וָואס בָּענְטְשְׁט פְּרִיעָר זַיין חַבָּר אַיידָר עָר דַאווִינְט דָער גִיט דָער שִׁפְחָה דָעם כְּבוֹד פון דָער
הַארִינְטִי · מַיין זוּן זַייא גִיוָוארִינְט דוּא זָאלְסְט זַיין פון דִיא צָעהָן וָואס קוּמָען צוּם עָרְשְׁטִין אִין שׁוּל
כְּדֵי דוּא זָאלְסְט נָעמִין שְׂכַר קָעגִין דִיא אַלִי צָעהָן אוּנ אִיטְלִיכָער בַּאזוּנְדָער פון דִיא צָעהָן נָעמְט
שְׂכַר קָעגִין צָעהָן · מִמֵּילָא זַייא אַלָע נָעמִין שְׂכַר קָעגִין הוּנְדָערְט · וואל צוּא דִיא דָאזִיגָע דִיא אַלִי
וָואס זַייא וָוערִין גִיצַיילְט מִיט דִיא עָרְשְׁטָע צָעהָן · בני מַיין זוּן אַז דוּ גַייסְט אַרַיין פַר דַיין בַּשָּׁעפָר
זָאלְסְטוּ אַרַיין גַיין מִיט פָארְכְט אוּנ אַז דוּא טוּסְט תְּפִלָּה וַוייס פַאר וָועמִין דוּא שְׁטַייסְט · מַיין זוּן אַלִי
דַייני אַבְרִים זָאלְסְטוּ רִירָען בְּשַׁעַת אַז דוּא זָאגְסְט אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיה רַבָּא אוּנ קְדוּשָׁה אוּנ מִיט גְרוֹס
כַּח כְּדֵי צוּא בַּאצַווִינְגָן דַיין יֵצֶר הָרָע צוּא גוּטִין וָוארוּם עָס שְׁטַייט אִין פְּסוּק (כל עצמותי תאמרנה
יי מי כמוך) אַלָע מַייני בַּיינָער טוּעָן זָאגִין גָאט וָוער אִיז גְלַייךְ צוּא דִיר · בני מַיין זוּן דוּא זָאלְסְט
גָאר נִיט וַייידִין אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ אוּנ גַייג דַיינָע אוֹיעָרָן אוּנ הָער צוּא דִיא רַייד פון דִיא חֲכָמִים אוּנ
זַאיי נִיט מְבַזֶּה קַיין שׁוּם זַאךְ אוּנ צוּא קַיין שׁוּם מָענְטְשׁ דָען אַיינָער קָען נִיט אַוָועק נָעמִין דָאס
וָואס אִיז בַּשָּׁעוֹרְט צוּ זַיין חַבָּר אוּנ קַיין שׁוּם מָענְטְשׁ קָען נִיט מְחַדֵּשׁ זַיין אַיין זַאךְ אִין דָער תּוֹרָה
אַזָעלְכָעס וָואס זַיין חַבָּר אִיז אָן גִיבְּרַייט דָאס מְחַדֵּשׁ צוּ זַיין וָוארוּם אַלִץ אִיז אָן גִיבְּרַייט פון גָאט

כי הבל סוכן לפניו מיום שהתורה נבראת · בני הוי זהיר לבקר את החולה והמבקרו נורם לחקל חוליו · וראה להשתדל עמו לשוב לקונו · והתפלל עליו וצא · אל תכביד עליו ישיבתך כי רי לו מכובד חוליו · כשתבנם לחולה תכנם אצלו בשמחה ודבר עמו בשמחה כי לבו ועיניו על הנכנסים אליו · בני הוי זהיר בהוצאת המת לקוברו ולהכניסו ביד קונך כי מצוה רבה היא עליך וכל העושה חסר חנם הקב"ה עושה עמו חסר חנם · בני הוי זהיר לנחם אבלים ולדבר על לבם כי לא היו ראוים להענש חבריו של איוב אלא על שאמרו דברי קנטוריולא דברי נחומים דכתיב ולא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב · בני טוב ללכת אל בית אבל מללכת אל בית משתה לקחת מוסר לנפשך ולשפוך דמעות מעיניך כי כל השופך דמעות על אדם כשר לא ישפוך דמעות על בניו כשהם קטנים · בני הוי זהיר בהכנסת כלה לחופה ולשמח חתן שכל המשמחו כאלו קבל תורה מהר סיני שנאמר ויתן אל משה ככלותו כדתו כתיב ודא יום שנתנה תורת ציום שנכנסה כלה לחופה · בני הוי זהיר לכבד לעני ולהפיק לו נפשך ולתת לו מתנה בסתר ולא בפ־הסיא · ותאכילהו ותשקהו בביתך ותעלים עיניך מלהסתכל בו כשהוא אוכל כי נפשו רעבה ותט אליו אוכל · בני אל תדכא לעני ברבריך כי ה' יריב ריבם ועון זה גורם לכמה קנטורין למעלה לגלות חטאיו לרעה ומליץ לא נמצא עליו · וכל העושה כרצונו ודברים טובים טונה לו כמה פרקליטין למעלה וכלם מליצים עליו לטובה · בני ההקן צרה לנפשך והדלק נר להאיר לפניך ואל תניחהו להאיר לאחריך שמא לא יוכלו אחריך להאידו ואפילו שהוא לאחור לעולם לא ידליקוהו ותשאר אתה בנשף בערב יום באישון לילה ד ואפילה

ד כ"ע שכתבו כאן שיעשה נדקס כמוהו כתיב ביסיס מהיר לו לעוכ"כ כדי"ת וכלך לפניו נדקס· ולפ"ז יתיה כמעשה למתניו נומר לחתר מוסו כניו יפנו ממחנו נדקס כי שמע לפ יפנו :

ב"ה פון דעם טאג אן אז ריא תורה איז בשאפין גיוואירינט · בני מיין זון זאיי גיוויזרינט צוא טבבר חולה זיין אוג דער ואם איז טבבר דעם חולה איז ער גורם זיין קראנקהייט גרינגר צו מאכין אוג די זעה זיך צו קלייטין מיט אים ער זאל תשובה טאן צו זיין בשעפר אוג זאיי מיתפלל אויף אים ער זאל גיזונד ווערין אוג דער נאך נייא אוועק פון אים פון זענן דיין זיצן זאל אויף אים ניט שוועד זיין וואדום עם איז גינוג פאר אים דאם שוועדקייט פון זיין קדייגק · אוג אז דוא נייסט אדיין צוא אחולה זאלקסט אדיין נין צו אים מיט שקחה וואדום זיין האדץ אוג זייע אויגין זענן אוף די וואם זייען אדיין צו אים · בני מיין זון זאיי גיוואירינט צו ארום פירען אמת אים צוא בנראבן אוג אים אדיין צו קבייגינין איז די העגט פון זיין בשעפר וואדום דאם איז אגרוסע מצוה אוג דער ום טוט חסד תגם טוט נאט ב"ה מיט אים אויך חסד חנם · בני מיין זון זאיי גיוואירינט צו מנחם אבל זיין אוג אוים צו רייזין זייער שקערן דען ריא בכרים פון איוב זענן קער ניט גישטראפט גיוואירין נאר חייל זייא האבין גירעט צוא אים צאריגירינע רייד אוג ניט קיין קבייקטוג · בני מיין זון מען גיהער בעסער צו נין אין איין מרוערייג הויז אייזיר צו נין אין איין לוסטיג הויז וואם דארט איז אתנוגה אדר אנגדרע שכחה בדי דוא זאלקט זעהן וואם דער סוף איז פון דעם מענטש אוג צו פאר גיקן מערערין פון רייגע אוגין · וואדום דר ום פר גיטט טרערין אוף דעם וואם איין קרומער מענטש איז גישטארבין שמארבין זייע קינדר ניט בייא זיין לעבין · בני מיין זון זאיי גיוואירינט צו אדיין קבייגן איין כלה אונטר דער חופה דאם הייסט צו העלפין מיט געלר אוג טירחא אז ויא זאל אונטר דר חופה ניין אוג קבייליך צוא מאכין אין חתן וואדום דער וואם מאכט אים קבייליך איז גלייך וי שר האם קבקל ניטען דיא תורה פון בארג סיני · בני מיין זון זאיי גיוואירינט בבוד אן צו טאן איין אריסאן אוג צוא נעבין אים צדקה אז קיינער זאל ניט זעהן אוג ניט בקרהסיא אוג ניב אים עסן אוג טרינקן אין דיין הויז אוג פאר הויל דייע אוגין פון צו קוקן אויף אים בשעת אז ער עסט וואדום ער איז הונגערייג אוג אז דוא זעסט אויף אים קוקן ועסט ער זיך שעמין צו עסין · מיין זון דוא זאלקט ניט פאר שטוסין דעם אריסאן מיט דייע וואדום דייד ועסט קריגן וייער קריג אוג דיא זיך איז גוכם אין היסל צוא פיל צאלן אוג זייע ויכ זערין אנגפלעקט אים צו קיין אוג קיין סלין זענט אוף אים ניט ניפוגען · אוג דער ואם פוט ויא דר וילין פון דעם אריסאן איז אוג דעם מיט אים נוטע דייד דער מאכט זיך פיל קליצים אין היסל אוג אכי זענן אוף אים סלין אוף נוטם · בני מיין זון מי דיד אן נבייסען שפייו פון זענין דיין נשמה אוג ציכר אן אין ליכט אז עם זאל לייכטין שוי

דיך

בני אל תאטם אזנך מצעקת דל למען ישמע ה׳ את קולך בזעקתך · כי כל האוטם את אזנו מזעקת דל גם הוא יצעק ולא יענה · בני בכל תפלתך שים עצמך עני ואביון לפני בוראך כי כמה הם מקטרגים עליך כאשר ידע יעקב הענין ודאה שעשו דוגמתו למעלה מיד אמר ויהי לי שור וחמור כעני ואביון · ודוד אמר הטה ה׳ אזנך כי עני ואביון אני · כיון שעבר היום · במקום העניות הכנים עצמו בחסד בוראו שנאמר לאחריו שמרה נפשי כי חסיד אני · וקיים בעצמך אל תתהדר לפני מלך · בני הוי זהיר בעונג שבת לפי כחך ולענגו במאכל ובמשתה · ובסעודת הלילה אל תשים עצמך כעני יותר מיכולתך · והזהר בסעודה השלישית · והוי זהיר בדבירך יום השבת כי על כל אלה אתה עתיד ליתן דין וחשבון · בני אל תכנס לביתך פתאום וכ״ש לבית חבירך · ואל תטיל אימה יתירה בתוך ביתך כי כמה רעות גורמת האימה · בני הסר כעס מלבך כי הכעס בחיק כסילים ינוח · ואל זר שורה על ראשם · בני אהוב את החכמים ודדוף אחריהם · והשתדל לדעת בוראך כי גם בלא דעת נפש לא טוב · והוי זהיר לתת שלום לכל אדם · ודבר אמת · בני הוי זהיר להיות צנוע בבית הכסא · ואל תפרע עצמך במקום מגולה · והוי צנוע בדבר אחר · בני כשתשב על שולחנך לאכול דע שאתה יושב לפני המלך · אל תהי חצוף ובלען · בני הוי זהיר במים ראשונים ובמים אחרונים כי שניהם לצורך · כשאוכלים בני הסעודה ואתה שותה אל תרים קולך בברכת היין · ואל תשיח בתוך הסעודה ואפי׳ בדברי תורה · והוי זהיר בדברי תורה לומר על שולחן · וכל שלחן שאין עליו דברי תורה נקרא קיא צואה בלי מקום · בני הוי זהיר כשתכנס לחולה ואין לו אל תכנס בידים רקניות · כשיקום

הוי

דיר אונ זאלסט עס ניט לאזין לייכטן נאך דיר ווארום טאמר וועלן אנדרע ניט קענן דאס לייכטן וועט דיר זיין פינסטר דאס מיינט מען צדקה טאן מיטין געלט ביים לעבין כדי עס זאל אים לייכטן אוף עולם הבא אונ זאל ניט לאזן דאס געלט צו זיינע קינדער אונ צו טראכטן אז זיינע קינדר וועלין געבן צדקה נאך זיין טוט פון זיין נשמה וועגן זאל ער אזו ניט טאן ווארום טאמר וועלין זיי ניט געבן · בני מיין זון זאלסט ניט פר שטאפן דייני אוערן צוא דם גישרייא פון איין ארימאן ווארום אז דוא וועסט צו הערן זיין גישרייא וועט גאט ב״ה צו הערן דיין קול אז דוא שרייסט פון איין צרה דען דער וואס פאר שטאפט זיינע אוערן צו דעם גישרייא פון איין ארימאן וועט ער אויך שרייען צו גאט אונ עד וועט אים ניט ענטפרן · בני מיין זון אין אלע דיינע תפלות זאלסטו דיך מאכן פאר איין עני ואביון פאר דיין בשעפר ווארום דוא האסט בוודאי פיל מקטריגים אוף דיר אזוא וויא יעקב האט גטאן אונ האט גיזאגט (ויהי לי שור וחמור) אונ עס איז דא צו מיר איין אקס אונ איין אייזעל כלומר איך בין גאר ארום אונ דוד המלך ע״ה האט גיזאגט כי עני ואביון אני) איך בין איין ארומער אונ איין נויט בדערפטיגר · אונ זאיי מקיים אין דיר (אל תתהדר לפני מלך) דוא זאלסט זיך ניט בשיינן פאר איין מלך · מיין זון זאלסט מכבד שבת זיין מיט עסין אונ טרינקן נאך דיין פר מענן נאך אונ דיא סעודה פון פרייטאג צוא נאכט זאלסטו מאכן גאר מער פון דיין יכולת אונ זאיי גיווארינט אין דר דריטר סעודה פון שבת אונ זייא גיווארינט אום שבת גאר ווייניג צוא ריידן ווארום אוף דעם אלמען וועסטו מוזן אפ געבין דין אונ חשבון פאר גאט · בני מיין זון זאלסט ניט אריין גיין פלוצלינג אין דיין הויז אריין אונ מכל שכן אין דיין חברס הוז אונ זאלסט ניט ווארפן איין איבריגע פארכט אין דיין הויז ווארום דיא פארכט איז גורם פיל שלעכץ · מיין זון טוא אפ כעס פון דיין הארץ ווארום כעס טוט רוען בייא דיא נארין · מיין זון האב ליב דיא חכמים אונ גייא זייא נאך אונ פלייס דיך צו קענין דיין בשעפר אונ זאיי גיווארינט צו געבן שלום צוא איטליכען מענטש אונ רייד אמת · מיין זון זאיי גיווארינט צוא זיין בצניעות אין בית הכסא אונ זאלסט דיין צורך ניט טאן אין איין אפין ארט אונ זאיי בצניעות ווען דוא בהעפסט זיך מיט דיין ווייב · בני מיין זון אז דוא זעצט דיך עסין בייא דיין טיש ווייס אז דוא זיצט פאר גאט ב״ה · דוא זאלסט ניט זיין פאר שייט אונ ניט קיין פרעסר · מיין זון זאיי גיווארינט אין מים ראשונים אונ מים אחרונים ווארום מען בדארף זייא ביידע נייטיג · אז דיא לייט פון דער סעודה עסין אונ דוא ווילסט טרינקן זאלסטו ניט מאכן דיא ברכה פון דעם וויין נאנץ הויך ווארום זייא וועלן מוזן ענטפרן אמן אויף דער ברכה וועט חלילה איינר זיך דר ווערגין · אונ זאלסט ניט ריידן אין מיטן עסין אפילו דברי תורה · אונ זאיי גיווארינט צוא לערנין איבר דעם טיש נאך דעם עסין · מיין זון אז דוא וועסט אריין גיין צוא איין חולה אונ ער האט ניט קיין געלט אוף דער קרענק זאלסטו ניט אריין גיין מיט ליידיגע הענט אונ אז ער ווערט גיזונד זאלסטו אים דר

הוי מקדים לו המאכל ויחשב עליך כאלו את מקיימו ומשיב נפשו וגמולך ישלם לך נורא · בני
אל תגלה סודך לאשתך · הוי נאמן רוח אצל כל אדם ואל תגלה סוד בריבך עמו כל שכן בהוותו
בהשקט עמך · בני הוי זהיר לאכול עשבים ואל תשאל מבני אדם · וכשתשאל שאל ליוצרך כי
בידו הכל · בני תבחר מחנק לנפשך ואל תצטרך לבריות · והוי זהיר להיות לך בנים ולגדלם לת"ת
כי בשבילם תזכה להיי עה"ב · והוי זהיר מאשתך מחתנה הראשון ה ואל תמנהו אפוטרופס בביתך ·
ואל תקרב לאשתך סמוך לוסתה והרחק מהכיעור ומן הדומה לו · ואל תלך אחורי אשה בשוק
ואל תעבור בין ב' נשים · והוי זהיר שלא תקפיד לחכם שחמתו חמת עכשוב וחמת צפעוני שאון
לו לחש חמתו מות ורצונו חיים · בני אל תלך יחידי ואל תדין יחידי ואל תעיד יחידי ואל תהי עד
ודיין כאחד כי אין יחיד דיין זולתי אחד · בני הוי זהיר מזעקת יתום ואלמנה כי היא אבי יתומים
ודיין אלמנות · אל תהי להם קובע הואיל והוא קבע כל טוב שלהם ע"כ הוא קובע את קובעיהם
נפש · בני כל חטאתיך שים במשקל ותשובתך במאזנים ישאו יחד ואח"כ תן וידוי ותפלה להבריע
המשקל · בני התרחק משכן רע ומאדם ששמועתו רעה כשם שאומרים עליו מלמטה כך אומרים
עליו מלמעלה · בני בנפול אויבך אל תשמח פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו · אבל
אם רעב שונאך האכילהו לחם · בני אל תרדוף אחר השררה כי הכל גזור מלמעלה ולכל אשר
יחפץ יתננה . בכל יום קורא הקב"ה בעצמו ראו קראתי בשם שנאמר ראו קראתי בשם בצלאל ·
בני

ה במס' פסחים אמרי לה משום חשד ואמרי לה משום ממון ואיתא לה ואיתא לה :

לָאבֶּען מִיט עָסִין וַוֶעט אוֹיף דִיר גִירֶעכִינְט זַיין גְלַייךְ וַוִיא דוּא הָאסְט אִים גִיזוּנְד גִימַאכְט אוּנ הָאסְט
אִים וַוִידֶער גִיקֶערְט זַיין נְשָׁמָה אוּנ גָאט וַוֶעט דִיר בַּצָאלִין דֶער פַאר שְׂכַר · מַיין זוּן זָאלְסְט נִיט
אַנְטְפְּלֶעקִין קַיין סוֹד צוּא דַיין וַוַייבּ אוּנ זָאלְסְט זַיין אַיין וַוָארְהַפְטִיגֶער מֶענְטְש קֶעגִין אַלִי לַייט אוּנ
זָאלְסְט נִיט מְגַלֶה זַיין דֶעם סוֹד פוּן דַיין חַבֶר אֲפִילוּ בְּשַׁעַת אַז דוּא קְרִיגְסְט זִיךְ מִיט אִים מִכָּל שֶׁכֵּן
אַז עֶר אִיז מִיט דִיר שָׁלוֹם · בני מַיין זוּן דוּא זָאלְסְט לִיבֶּר עָסִין גְרָאז אוּנ זָאלְסְט נִיט בֶּעטֶן קַיין
צְדָקָה פוּן לַייט זָאלְסְט בֶּעסֶר בֶּעטִין צוּא דַיין בֶּשֶׁעפֶר וַוָארוּם אַלְץ אִיז אִין זַיינֶע הֶענְט · מַיין זוּן
זָאלְסְט בֶּעסֶר זִיךְ וַוִינְטְשֶׁן דֶעם טוֹט אַיידֶר בֶּדַארְפֶן צוּא לַייט אוּנ זָאלְסְט גִיוַוָארִינְט זַיין צוּ מְגַדֵל
זַיין דַיינֶע קִינְדֶר תּוֹרָה צוּ לֶערְנִין וַוָארוּם דוּרְךְ דֶעם וַוֶעסְטוּ זוֹכֶה זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא אוּנ זַאיי
גִיוַוָארִינְט צוּ הִיטֶן דַיין וַוַייבּ פוּן אִיר עֶרְשְׁטֶן אַיידִים דֶען מַחֲמֶת אַיין אִשָּׁה הָאט זַייֶער לִיבּ אִיר
עֶרְשְׁטִין אַיידִים קֶען זִיא קוּמֶן מִיט אִים מְזֵנֶה צוּא זַיין אֶדֶער צוּ גַנְבֶנֶען גֶעלְט בַּייא דִיר אוּנ אִים
אַוַוֶעק צוּא גֶעבֶּן · אוּנ זָאלְסְט זִיךְ נִיט בַּהֶעפְטֶן צוּא דַיין וַוַייבּ גָאהֶענְט צוּ אִיר צַייט וָואס זִיא אִיז
גִיוַוַיינְטְלִיךְ צוּ זֶעהֶן נִדוֹת אוּנ דֶער וַוַייטֶער זִיךְ פוּן אַזֶעלְכֶע מִיאוּסֶע זַאכֶן אוּנ פוּן אַזֶעלְכֶם וָואס אִיז
גְלַייךְ דֶער צוּא אוּנ זָאלְסְט נִיט גַיין אוּנְטֶער אַיין אִשָּׁה אִין מַארְק אוּנ זָאלְסְט נִיט דוּרְךְ גַיין צְווִישֶׁן
צְווַייא וַוַייבֶּער · אוּנ זַאיי גִיוַוָארִינְט נִיט צוּ דֶער צֶערֶנֶן אַיין תַּלְמִיד חָכָם וַוָארוּם צוּ זַיין צָארֶן אִיז
קַיין שְׁפְּרָאךְ נִיט דָא זַיין צָארֶן אִיז טוֹט אוּנ זַיין וַוִילֶן אִיז לֶעבֶּן · בני מַיין זוּן דוּא זָאלְסְט נִיט גַיין
אַלַיין אוּנ זָאלְסְט נִיט מִשְׁפֶּטֶן אַלַיין אוּנ זָאלְסְט נִיט עֵדוּת זָאגֶן אַלַיין אוּנ זָאלְסְט נִיט זַיין אַיין
עֵדוּת אוּנ אַיין דַיין אִיבֶּער אַיין מִשְׁפָּט וַוָארוּם עֶס פַּסְקֶנְתְּ קַיינֶר נִיט אַלַיין נָאר דֶער אַיינְצִיגֶר גָאט ·
מַיין זוּן זַאיי גִיוַוָארִינְט פוּן דֶעם גִישְׁרַייא פוּן אַיין יָתוֹם אוּנ אַיין אַלְמָנָה וַוָארוּם גָאט ב"ה אִיז דֶער
פְּאטֶר פוּן יְתוֹמִים אוּנ אַיין דַיין אַלְמָנוֹת · דוּא זָאלְסְט זַייא נִיט גַזְלֶנֶן וַוָארוּם דֶער מֶענְטְש וָוס גַזֶלְתְּ
בַּייא דִיא יְתוֹמִים אוּנ אַלְמָנוֹת נֶעמְט גָאט ב"ה אַוַוֶעק דָאס לֶעבֶּן בַּייא אִים · בני מַיין זוּן אַלִי דַייגִי
זִינְד טוּא אִין אַיין וָואג שָׁאל אוּנ דַיין תְּשׁוּבָה טוּא אִין דֶעם אַנְדֶרֶן וָואג שָׁאל אוּנ וָועג זַייא בַּיידֶע
אִיבֶּר אוּנ דֶער נָאךְ גִיבּ וַוידוּי אוּנ תְּפִלָה פַאר גָאט כְּדֵי דִיא שָׁאל פוּן תְּשׁוּבָה זָאל אִיבֶּר וָועגֶן ·
מַיין זוּן דֶער וַוַייטֶר זִיךְ פוּן אַיין בַּייזֶען שָׁכֵן אוּנ פוּן אַזוֹא אַמֶענְטְש וָואס הָאט אַבַּייזֶען שֵׁם וַוָארוּם
אַזוֹ וַוִיא מֶען זָאגְט אוֹף אִים אוֹף דֶער וָועלְט אַזוֹ זָאגְט מֶען אוֹף אִים אוֹף דֶעם הִימֶל · בני מַיין זוּן
אַז דַיין פַיינְט טוּט פַאלֶ זָאלְסְטוּ זִיךְ נִיט פְרַייֶען וַוָארוּם טָאמֶר וָועט דָאס גָאט נִיט גִיפֶעלֶן וָועט
עֶר דֶעם צָארֶן פוּן אִים אוּם קֶערִין אוֹף דִיר נָאר אַז דַיין פַיינְט אִיז הוּנְגֶרִיג מַאךְ אִים נָאךְ עָסִין בְּרוֹט ·
בני מַיין זוּן זָאלְסְט נִיט נָאךְ יָאגֶן נָאךְ הֶערְשַׁאפְט וַוָארוּם אַלְץ אִיז מֶען גוֹזֵר פוּן דֶעם הִימֶעל אוּנ צוּא
וָועמֶן עֶר וָועט וָועלֶן וָועט עֶר עֶס גֶעבֶּן דֶען אַלִי טֶעג רוּפְט גָאט ב"ה אַלַיין דְרוֹיף אוֹס · מַיין זוּן

זאלסט

בני אל תהי כובש לחברך על נגעו שמניח מקום בריא ושורה על הנגע . ככה לחברך על נגעו ואל הגלה קלקולו לעולם . בני הוי רץ לדבר מצוה ואל תהי המצוה קלה בעיניך ואל תאמר זו קלה וזו חמורה שאינך יודע מתן שכרן של מצות וכל מעשיך יהיו לשם שמים . בני אל תהי צדיק הרבה ואל תרשע הרבה ואל תהי ביישן הרבה ואל התמול על הרשע המקלקל שורת חכמים אל תהי ביישן הרבה אפילו לשתות מים הנשארים מפיו של חבירך כי ההבל יוצא מבית חללו ואינך יודע איזה חולה בגופו . בכל דבר הוי ביישן ובמקום דהיזק שכיח אל תהי ביישן . בני לעולם הוי מנבל עצמך בבית המדרש ואפילו ששיחקו עליך חבירך . בני אל תשב בחבורת האומרים נגאי על חבריהם ובעלי לשון הרע כי כל הדברים עוים ובספר נכתבים וכל העומדים שם נכתבים בחבורת הרשע חבורת לשון הרע . בני אל תשתה מים שג׳ולים ואל תאכל מאכל מיד כל אדם . הוי משתין בפני מאה . ואל תשתה מים בפני אחד . בני אל תבשל בקדרה שבישל בה חבירך ו וכ״ש אם בשלו בה שנים . ונסתלקו מן העולם כי כבר מלאך המשחית מכיר בה . בני הוי זהיר באשה שאינה הגונה לך . אוי לו לפוסל את זרעו . אבשלום גרם כמה רעות לישראל רדף אחר אביו להרגו ושכב את נשיו . או׳ונידו אהיו הפליג על המלוכה ובקש לאשת אביו . בני הוי זהיר שלא תשמש מטתך בשעה שהיא מניקה את בנה . ואל תניח בנך בעירסחי יחידי בבית בין ביום בין בלילה . בני אל תהי ישן בלילה יחידי בשום בית כי בדברים אלו לילית מזומנת להזיק וכיון שאוחזת לאדם או לתינוק היא מוציאתו מן העולם . בני הוי זהיר לנדל בניך לת״ת ולא תסלקם ממנה שכל המסלק בנו מן התורה יסתלקו ימיו מן העולם מפני שהקב״ה בוכה עליו בכל יום ויום . בני הוי זהיר שלא תשתה מים מגולים בלילה . כי מקטרגים משתכחים בעולם ובהם נוקשים בני אדם כצפרים בפח . בני אל תשב בצל החמה בימי תמוז ואב וכ״ש שלא תישן . ואל תישן לאור הלבנה ועז״נ נאמר יומם השמש לא יככה וירח בלילה . ביום מפני קטב מרירי ובלילה מפני אגרת בת מחלת . וכל שכן כשהלבנה בחידושה . ה׳ ישמרן . מכל רע ישמור

ו כלומר שלא תקח חמס בלמנה .

זאלקסט ניט זיין צוא דיין חבר וויא איין פֿליג וואם זיא לאזט שמיין דאם גוזנטע לייב אוג שטעלמזויך אוף . דער נגע . פֿלומר אויב דו ווייסט עפּים אשלעכטע זאך אויף דיין חבר זאלקסט זיא ניט מגלה זיין נאר בדעק צו דיין חבר אויף זין נגע . מיין זון דוא זאלקסט אייביג לופֿן צוא טאן איין מצוה אוג קיין מצוה זאל ניט גרינג זיין אין דייני אוגן אוג זאלקסט ניט זאגן דיא מצוה איז גרינג אוג די איז דאַרב וואַרום דוא ווייסט נישט העם שכר פון מצות אוג אלזי דיינע מעשים זאלזין זיין פון נאטם׳ וועגן . כני מיין זון דו זאלקסט ניט זיין צו איין גרוסר צדיק אוג צו איין גרויסער רשע אוג ניט קיין גרוסער ביישן אוג זאלקסט זיך ניט דער באַרימין איבער ארשע . אין אזי זאכן זאלקסטו זיין אבֿיישן נאר אויף אזו איי אורט ויא עם איז גוויינטליך אבֿיזק זאלקסטו ניט זיין קיין ביישן . מיין זון אייביג זאלקסטו זיצין אין בית המדרש אוג חאטשי דייני חברים שפּעטין אוים דיר . מיין זון זאלקסט ניט זיצן אין דר חברותא וואם דיידין שלעכטין אוף זייערי חברים אוג זענין בעלי לשון הרע ווארום אזי דינע ווערין פאר שריבין אין בוך פון רשעים . כני מיין זון דוא זאלקסט ניט טרינקין קיין גיליגעני ואסיר אוג זאלקסט ניט עסין קיין עסין פון די העגט פון אמענטשין . אז דוא וילקסט משתּין זיין אוג עם שטייגן פיל מענטשין קאנקסט פאר זייא משתּין זיין וואַרום עם איז אסכנה איין צו האלטן זיה אוג זאלקסט ניט טרינקין קיין וואסר אפילו פאר איין טענטשן . מיין זון דוא זאלקסט ניט קאכין אין איין טאפ וואם דיין חבר הט דרינען גיקאקט דם האפ ער גימייגט ער זאל ניט נעמן קיין אלמנה אוג טקל שבן אז צוויייא מאנן זענן בייא איר גישטארבין ר״ל בני מיין זון זייא ניוואַרינט ניט צוא נעמין אין אשה וואם איז ניט ראוי צוא דיר . וויא איז צוא דעם וואם פלקח זייני קינדר ער נעמט שוייב פון אקשפרה וואם אין איר איז דא איין פסול . מיין זון זייא ניוואַרינט דוא זאלקסט זיך בהעקסטין צוא דיין חייב בשעת אז זיא ויינט דאם קינד . אוג זאלקסט ניט לאזין שלאפין דיין קינד אין וויג אליין אין איין חדר סאי בייי טאג סאי בייי נאכט . מיין זון דו זאלקסט ניט שלאפין ב׳ נאכט אליין אין איין חדר . מיין זון זאי ניוואַרינט דיין זון דער ציהן צוא תורה לערנין אוג זאלקסט אים ניט אויסק נעמין פון לערנין ותעלין דייני טעג ניט אויסק גינטן ווערין פון דער ועלט . מיין זון זאלקסט ניט טרינקין בייא נאכט אוף גידעקטי ואסער ווארום מקטרינים זענען אוף דער ועלט . מיין זון שטיי פרוקלין לייט׳ מיין זון זאלקסט ניט זיצין אום תמוז אוג אב אין דעם שאטין פון דער זון אוג קשיטא

את נפשך ה' ישמר צאנך ובואך מערתה ועד עולם . בני אל תאכל בשר (שנפנסה) בעוד שפסתלקת והבל בין צלי בין מבושל . ואל תאכל תבשיל מקדרה שלא בשלו בה ל' יום . בני חוי זהיר בכל מאכלך לתת חלק לבוראך והחלק שלו הוא של עניים . לפיכך טול מן היפה שיש בשולחנך לתת לקונך . ואל תקלל חרש ויראת מאלהיך . בני דע כי בטחון הצדיקים הוא המוב הנגוז מבחר תבל ארצו והוא מקום גניז ומסתום . ואין כל בריה יכולה לעמוד באותו מקום זולתי הרוחות הקדושות המהודרות המזומנות ליכנס לאותו מקום . והמקום הוא מטע שעשועיו של הקב"ה ונברא קודם שנברא העולם ואינו מן העוה"ז . תם ונשלם שלב"ע .

זאלה הדברים שהייתי נזהר בהם אני המחבר וראיתי לכותבם ומועילים הרבה לכל אדם ובפרט לתלמיד חכם שלא יבא חלול ה' על ידו . בני הוי והיר כשתבא בבית חבירך אל תריס עיניך לראות בבלי ביתו . ולא בשום דבר שבבית . וכ"ש שלא תסתכל בפני אשתו ובנותיו . גם לא תשפיל עיניך כ"כ יותר מן הראוי . שגם זו רעה חולה שנראה כעדמה שיחזיקוהו חסיד . וכשתאכל על שולחן חבירך אל תשבח מאכל שאכלת בבית אחר שנראה שאתה פוסל מאכלו . וכ"ש אל תאמר מאכל זה מוטעם וזה לא . אל תבא בבית חבירך יחידי שאם יחסר איזה דבר אע"פ שיתביישו לחשוד בפניך יהשדוך בלבם שאתה גנבתו . בני אל תשבח אשתך בפני חבירך וכ"ש בחברת אנשים פן יבואו לשנאות נשותיהם או לחשוק באשתך ולהרהר בה . בני הוי והיר בבית שאתה רגיל ליכנס בתוכה דבר מגונה תרא מוחה בידם ואל תחניף . שהקולר תלוי בצוארך שאפשר שאינן יודעים בגנות הדבר ולכך עושים . ואם יודעים ועושים אל תהיה מסחזיקים . בני כשתכנס לבית חבירך ואתה רואה בו דבר מנוגד אל תיסרהו בפני אשתו . ואל תשבח עצמך בפני אשתו במדות טובות שיש בך שכמא תבא לסאום בבעלה ולחשוק בך . והוי זהיר בבית שתרגיל ליכנס אל תרבה בשאלות ואל תשבח להם בפניהם . ואל תרבה שיחה עם אשתו ובנותיו וכ"ש אחורי בעלה . ואם היא מתחלת לדבר עמך אחורי בעלה תהיה תשובתך לה בקול רם ולא כמתלחש עמה פן יחשוד בעלה

ניט שלאפין אוג זאלסט ניט שלאפין קענין דער לבנה . נאט זאל דיך היטן פון אלים בייזין . מיין זון זאלסט ניט עסין קיין ניקעכץ פון אזו מאן ווען מען האט דריגען ניט ניקאכט דרייסיג מען . מיין זון זייא ניוואריגט פון אלי דיני עסין צוא נעבין איין חלק צוא דיין בשעפר ראם אי צוא דיא ארעמי ליים דרום נעם פון דעם בעסטן חלק ואם איז דא אוף דיין טיש צוא נעבין צוא ארמי ליים אוג זאלסט ניט שעלטין אייניס אונטער דיא אוגין אוג זאלסט זיך פארכטין פר דיין נאט . מיין זון זייט אז דאם פאר זיכרונג פון דיא צדיקים איז דאם גוטם ואם איז בהאלטן אויף עולם . בא אוג ראם איז אין אורט ואם קיין ברירה קען דארט ניט שטיין נאר די הייליגי נשמות אוג עם איז בשאפן ניוואדין פריער פון דער ועלט . ואלה אוג דאם ענגין דיא זאבין וום איך כרגבר פלעג אין זייא נזדר זיין איז סיר ניפעלין דא צוא שרייבן אוג זייא העלפין זייער פיל צוא איטלכין מענטשין . בני מיין זון זייא ניוואריגט אז דוא ועסט קומין אין דיין הבירם הוז זאלסט ניט קוקן אוף זיין כלי בית אוג ניט אוף קיין שום אוף זאך אוג מכל שכן אוף זיין וויב אוג טעכטר אוג אוך זאלסט ניט צוא שאדף אדאם האלטן דייני אוגין וארום ראם איז אוך אשלעכטי מדה . אז דוא עסט בייא דיין הבר זאלסט ניט לזבין ראם עסין ואם דוא האסט ניעסין בייא אנגדרין אוג מכל שכן דוא זאלסט ניט זאגין ראם עסין איז גוט אוג ראם עסין ניט . אל זאלסט ניט קומן אין דיין חבירם רהוי אז קיינר איז דארט ניטשטא וארום טאמר ויעט עפים פעלין ווען האטשי זייא ועלין זיך שעמן דיר צוא זאגין ועלין זייא דיך חושד זיין אין האדרץ . מיין זן זאלסט ניט לזבין דיין וויב פאר דיין חבר טאמר ועט עד פיינט קריגען זיין וויב . בני מיין זון אין דער שטוב ואם דו בימסו אלין זוהדם זאלסט ניט זיין נוהג שלעכט זאלסט זייא שמראפין אוג זאלסט זייא ניט חנפנין . וארום עם איז סינליך אז זייא זאלין וויסן אז מען מאר ראם ניט טון ואלסין זייא עם ניט ניטאן : מיין זון אז דוא גייסט ארויס אין דיין חבירם הוז אוג דוא ועסט אים טון אין עבירה זאלסט אים ניט שמראפין פאר זיין וויב . אוג זאלסט זיך פר ניט לזבן פר זיין וויב לזבין פאר מאמער ועט זיא פר מיאוסען איר מאן אוג ועט גלוסטין אין דיר . אין אהוז ואם דוא קומסט אויסט זאלסט ניט פיל דיינדן מיט זיין וויב אוג טעכטר אוג מכל שכן אוגטער אוג

בעלה שדבר סתר בינך לבינה · ובשתשב לאכול בשולחן אחד עם הבעל הבית ואשתו אל תשאל דבר ברטיות כ"א בפירוש שקרוץ עינים יתן עצבת לבעלה · שיחשוד שהרטיחה היה לדבר אחר עם אשתו · בני הוי זהיר כשתלך באכסניא אל תרבה יש בתך בבית כל היום כ"א בעת האוכל ואפי' בעה"ב בביתו כל היום כלו שאפשר שרוצה לעשות דבר שלא תדע · וכשתדבר עם אשתו אל תבגם בתוך דבריהם · ואם תראה בעל הבית מדבר עם אשתו בלחישה לפניך ובפרט על השולחן חקור עצמך אם יש בך דבר מגונה במאכלך ומלחש שתבין ותפרוש ממנה. בני בלכתך באכסניא עם חברים הזהר להם אם תראו בי דבר שאינו הגון במאכלי או בדברים אחרים אמרו לי להזהיר עצמי ממנו · שאין אדם רואה חוב לעצמו · הוי זהיר באוכלך על שולחן חבירך אל תספר דופי פשום אדם פן יאמר למחר ג"כ יספר ממני על שולחן אחר · הזהר כשהבעל הבית קונה כלים לביתו בראותך אותם עשה עצמך שאינך יודע שקנאם מחדש הוי זהיר בראותך לבוש חדש על חבירך שלא לעשות תמיהו' ולשבחו פניפול עליו כתם או יקרע ויחזיקך לעין הרע ויתרחק ממך לעולם · בני הזהר עם אדם שנשאת חן בעיניו אל תרבה ישיבתך עמו וכ"ש שלא תרבה עמו בשאלות פן ישבעך וישנאך · וכ"ש עם אדם שלא נשאת חן בעיניו הזהר עם אדם שהוא קפדן אל תדבר עמו אלא שלום בלבד פן תבחר מחנק נפשך להנצל ממנו · בני הזהר והשמר מלשאול חסר של ממון מגבל וכילי פן יכלה כחך ותאבר ימיך ולבסוף יעלה תרם בידיך · בני אל תתראה עצמך שבע בפני רעבים · הוי זהיר מלדבר ברופי שום אדם בחברת אנשים או אפי' בפני אחד פן יהיה אביו או אחיו או קרובו ואינך יודע ובידעך תכסה בושה ותשיגך כליסה ואינך יכול לתקן דכיון שהגיד שוב אינו יכול להגיד · בני הוי זהיר כשמשבחים אותך ומגדילים אותך השפל עצמך יותר ואל תכנים באזניך דברי שבחם כי אדם יראה ללבב ומכיר אדם בעצמו · ובפרט שאין צריך בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא· בני אל תזנח אהבת בנים בפני מי שהוא חשוב בנים כ"ש שלא תשחק עם התינוק בפניו ואם תביקבו שמקפ ד שאתה תשדרו לעין הרע עשה אופנים שאף שתשחוק עמהם יהיה על אופן היותר קרוב שלא יצטער ·

מאן · אוג אז זיא הייבט אן מיט דיר צוא רייידין זאלקסט איר ענטפערן מיך אהויך קול דאם איז איר מאן זאל דיך ניט תושש זיין דאם עס איז אין פאר בארגנישׂ צווישען זייך · אוג אז דו זעצט דיך ענסן מיט דעם בעל הבית מיט זיין וויב זאלקסט ניט פרעגין זיא אזאך אופן זינק וואדום דאם קען זיין אחשד צו איר מאן ; בני מיין זון או דו קומסט צו נאכט זאלקסט ניט וויטין אנאנדין מאג אין שטוב נאר צום ענסן וואדום טאטר ווייל דער בעל הבית מון איין זאך וואס דוא זאלקסט ניט ווסן · אוג אז ער דעט מיט זיין וויב זאלקסט ניט ארויס רייידין · בני מיין זון אז דו נייקסט מיט רייני חברים צו נאכט זאג זייא אויב איר ווענט זעהן אין מיר איין מיאוסע זאך וואלט איר דם מיר זאגין איך זאל זיך היטן דאם ניט צו טאן · זייא ניוואריגט או דוא עסט אויף דיין חברם טיש זאלקסט ניט דער צייליז קיין גנאי פון קיין מענטש וואדום ער ווענט טראכטין מארגין ווענט ער דער צייליז פון מיר בייא אנגרדין טיש · או דוא ווענט דער בעל הבית קוסט נייע בלים מאך דיך גלייך זיא דו ווייסט ניט אז ער האט זייא עדשט ניקוסט · הוי או דוא ווענט איין נייא קלייד אויף דיין חבר זאלקסט עם ניט צו קיל לויבין וואדום טאטר ווענט פאלין איין קלעק ווענט ער זאגין דוא האסט איין עין הרע גינעבין · מיין זון בייא דעם מענטש וואס דוא נטשא מן גיטען זאלקסט בייא אים ניט פיל ווסן את כ"ש דוא זאלקסט אים ניט צו לעקטיג ווערין וואדום ער ווענט פון דיר זאט ווען דיך פיינט קריגן מיין זון זאלקסט ניט בעסן אין גישאנק פון אנקארגין מענטש וואדום עם איז אשאד דיין צייט דוא ווענט ניט פויעלין בייא אים · בני מיין זון דוא זאלקסט דיך ניט ווייזין זאט פאר הונגעריג לייט · זייא ניוואריגט ניט ריידן שלעכטין פון קיין שום מענטשין פאר פיל לייט אדער פר איינעם טאטר איז ער זיין קרוב אוג דוא ווענט עם ניט קענין פאר ריכטן · מיין זון אז קען לזבט דיך את קען מאכט דיך נדוס זאלקסט דיך נידערייג מאכן אוג זיער לובוג זאל ניט ארויס גיין אין ריינ אוירען וואדום אמענטש ווענט נאר וואס ווינ אוירין זעהן אבר נאט ב"ה ווענט ום אין האנדץ איז את איטליכר ווייסט דאך בייא דיך וואס ער איז · בני מיין זון זאלקסט ניט דך מאנין דם ליבשאפט פון קינדער פאר אלעלין וואס האט קיין קינדר ניט אוג כיבל שכן דוא זאלקסט דיך ניט שפילין מיט קינדר פאר אים · את אוב ער איז מקפיד וואס דוא הימסט דיך פאר אים צו שפילין

בני הוי זהיר כשתדבר עם אדם מכובד או שיש לו מום באיזה אבר שבגופו אל תסתכל בפניו ולא באבר שהשום בו · הוי זהיר כשתכנס במקום אנשים אל תשב במקום יותר גבוה ושם לא על מקום שהוא יותר שפל · דשני הקצוות מורין גאות · בני הוי זהיר אם קלקל חבירך וביזה אותך אל תשנא אותו בלבבך · אדרבא עשה עמו חסד בכל אשר תמצא ידך לעשות לשלם לו הטובה שבא לך על ידו · שעל ידי שקבלת בזיונו וקללתו נמחל עונותיך · בני כשתלבש בגד חדש בעוסרך בפני אנשים כסהו · וכ"ש בפני נשים · כי דבר זה מהדברים המגונים הבאים מפחיתות הנפש שבו להראות לאחרים כי הוא לבוש שני · בני הזהר שלא ליכנס בבית חבירך בשעת הסעודה פן תכבר עליו · בני הזהר כשמביאים איזה דבר אכילה בפני אדם עשה אופנים שיבין מהם שמעולם אין רצונך במאכל זה או עשה אופן שיכיר בך שכבר אכלת כדי שלא תכבר עליו ישיבתך שם · ובפרט אם היא סעודה שאינה מספקת לבעליה · בני הוי זהיר אם נתת מתנה לאדם לא תעבור לפניו · גם המקבל לא יעבור לפני הנותן עד יעבור זמן · שלא יחשוב שתעבור כדי שיחזור ויתן ויבא לבעוט במתנה ראשונה · בני הוי זהיר כשתתן מתנה לאדם אל תביט בפניו פן יתבייש ונמצא במקום מצוה נתת מסון לקנות עונשים לעצמך· בני הוי זהיר שכל מצוה שאתה עושה יהיה ראשונה בעיניך שעל ידי כך תבא להרבות במצות ואפשר שעל רמז זה התחילה התורה בראשית ז · בני הזהר אם נבשלת באיזה חטא אל ימעט בעיניך · בני הוי זהיר בראותך עצמך עשיר ומלובש בגדים יקרים ויושב בשער בת רבים אל ימעט אדם בעיניך · כי המטן והמלבוש והכבוד אינן בכלל אבריך הדבוקים בגופך אלא נרדפים ממך היום עמך ולמחר באחר שגלגל הוא שחוזר בעולם · וכארז"ל למה נקראו זוזים שזזים מזה לזה · בני כשאתה במושב אנשים בלום פיך מלדבר שאין שום כבוד נמשך מרבוי הדבור

ז כלומר שכשבל יום יסיים כשיניך כלומו סיום כוח פעם לחשובה בלמודם תורה כפו שדרכו לז"ל ע"פ כיום כוס כ' מלכיך מעוך כך פי' כתכס כשלם ל' יסודם תכולפסיס :

טיט דיא קינדר טוא אויף אזו איין אופן ער זאל זיך ניט מצער זיין · טיין זון אז דוא רעדקט טיט אמענטש ואם זיין פנים איז ניט שיין אודער ער האט איין טום אין זיין גוף זאלסט ניט קוקן אין זיין פנים אודער אויף דעם ארט אוג אוך ניט נאר היטן ואורום דיא בייד ואכין זייען אויף נדלות · טיין זון אז דיין חבר האט דיך נישאלטן אוג מבזה ניהען זאלסטו אים ניט פיינט האבן אין הארץ ארבא טוא טיט אים חסד אוג גוטס צוא באצאלין צוא אים דאס גוטס ואם דו האסט מקבל גיוועזן דעם דורך זיין בזיון אוג קללות זענען סוחל גיוואארין דיינע זינד · טיין זון זאלסט ניט ארויין גיין אין דיין חברס הוז בשעת עסין · טיין זון אז מען בירענגט עסין צוא אסענטשין אוג דוא ביסט אויך דארט מאך דיך אז ער זאל טיינען אז דוא האסט שון גינעסין בדי דיין זיין זאל אים ניט שוועד זיין אוג בפרט אוב דאס איז אזו אסעזידה ואם איז ניט גינוג צו איר בעל הבית · טיין זון אויב האסט גיגעבין אמתנה צו איין מענטש זאלסטו פאר אים ניט פאר בייא ניין בין איין צייט בדי יענר זאל ניט טיינן אז דוא נייסט דרום אז ער זאל דיר כבוד אן טון אויך דער טם האסט גינטן דיא מתנה זאל ניט פאר באיי ניין בין איין צייט דעם ואם האסט אים גיגעבין די מתנה בדי ער זאל ניט טיינן אז ער וייל נאך אמתנה · טיין זון איטליכע מצוה ואם דוא טוסט זאל בייא דיר ניעכינט זיין ויא דוא טוסט דיא ערשטי מצוה דורך דעם ועכטו קומען צוא פיל מצות · טיין זון זייא גיוואארינט אז דוא ביסט חלילה נכשל גיוואארין אין איין עבירה זאל דאס בייא דיר ניט וויניג זין נאר דוא זאלסט תיקף תשובה טון · בני טיין זון אז דוא ביסט איין עושר אוג אן גיקלייד טיט טייערי קלייד ער אוג ביסט חשוב בייא לייט זאל בייא דיר קיין שום מענטש ניט קלין זיין ואורום דאס נעלד אוג כבוד ואם דוא האסט דאס איז ניט בהעסט אין דיין נוף הייבט נעגין זייא בייא דיר מאכין בייא אנגדרין דעו דאס עשירות איז איין ראר ואם דרייט זיך אום אויף דער וועלט הייגט איז דאס בייא דיר אוג מאכין דרייט זיך עם איבר צו אנגדרין · אוג אזו זייא אונזרי חכמים ז"ל האבין גיואגט פאר ואם ועדט דאס נעלד אן נרופין (זוהים) איז טייקש ריכן ווייל זייא ריכין אונעק פון אייגם צום אנדרין · בני טיין זון אז דוא ויצט צוישן לייט · פאר שלים דיין מויל פון ריידין ואורום פון פיל ריידין קומט קיין שום כבוד ניט דען דורך פיל רייד ועדט ניט פאר מישטן קיין זינד אוג דער תגא דאס גיואגט אוג איך האב ניט גיטון קיין בעסרי זאך פאר רעם

כי כל המרבה דברים מביא חטא וברוב דברים לא יחדל פשע . והתנא אמר ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה · ואע"פ שהדברים ערבים לשומעיהם דע שלא תקום משם בלי מצה ומריבה · אך תרבה בישיבתך דברי תורה ומוסר או בספורים המביאים לשומעיהם לידי יראת שמים · בני הוי זהיר שכל מעשיך יהיו לש"ש והוא יישר אורחותיך · בני הוי זהיר בכל דבר שאתה עושה לומר לשיקוב"ה ושכינתיה ותשרה ברכה בכל מעשה יריך · בני אל תבטח בחכמתך וכל דבר שאתה עושה ומצליח . דע שחכמתך לא עשה כלום כ"א שרצונו ית' כך · שהרי כמה חכמים יותר ממך אין מועיל להם חכמתם להצליח וכמאמר שלמה המע"ה וגם לא לחכמים לחם . בני הוי זהיר בכל עת ורגע לזכיר יום המיתה ויום הדין מניעה גדולה לאדם שלא לחטוא · בני ביום שאתה מתענה אל תתראה עצמך בפני שום אדם שאתה בתענית ואל תתגאה בתעניתך פן תמעיט דמך וחלבך חנם · בני הוי זהיר בתועלת אחרים יותר מתועלתך · שאינו דומה עושה צדקה לעצמו מהעושה לזולתו · שהעושה לזולתו מורה על חיבוב המצוה וגם אחרים רואים ולמדים לעשות · בני הוי זהיר בעשותך מצוה ותמצא בה מונעים הרבה · כל כך שתראה מונעים בה תתחזק לעשותה · שתועלת רב מגיע לנפשך ממנה והשטן מבקש למנוע טוב מבעליו · ובכל אותם המונעים נתלבש בהם השטן למונעך והם שלוחיו · בני הוי זהיר ליתן מותר מאכלך לשכניך העניים ואל תאמר בלבבך איך אני נותן להם שיורים דמה דסנאי לך לחברך לא תעביד · דזה פיתוי היצר למונעך ממצוה ולהמית לעניים ברעב · שהדבר שלך הוא מותר לעני תחלת אכילה · בני הוי זהיר אם נכנס ויוצא אדם בביתך אל תמנע ממנו אכילה ושתיה בכל יום ויום כפי כולתך · בני הוי זהיר כי תראה ערום וכסיתו ואפי' בסחובי בלאות שבביתך · שאם לפניך דבר קל ובזוי לעני נדמה לו דבר גדול ונהמד דיותר טוב להיות מכוסה בזה ולא ערום · בני הוי זהיר כשתשמע בשבח חבירך אע"פ שאין אתה מכיר בו הוי מסייע עם המשבח אותו · בני הוי זהיר שתראה חתן נכנס לחופה להקל בעיניו הוצאות הבית שאין ביד האדם כלום והקב"ה היא הזן ומזמין פרנסה לכל אחד בעתו וזה מעשה בכל יום עם כל אחד ואחד · ובזה ילך לחופה בשמחה

דעם גוף וויא צו שווייגען · אונ חאטשי דיא רייד זענן זיס צוא דיא וואס הערין זייא זאלסטו אבר וויסין אז דוא וועסט פון דארט ניט אוועק גיין אן קריג דרום איז בעסר זאלסט שווייגין · נאר קענסט רעדין דברי תורה אונ מוסר אדער זעליכי מעשות וואס ברענגן צו יראת שמים · בני מיין זון אלע דיינע מעשים זאלין זיין לשם שמים אונ גאט ב"ה וועט דיר רעכט פארטיגן דיין וועג · מיין זון איטליכע זאך וואס דו טוסט זאלסטו זאגין (לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה) אונ דאן וועט רוען דיא שכינה אין דיינע ווערג · מיין זון דוא זאלסט זיך ניט פאר זעכרין אין דיין חכמה אונ אלי זאכין וואס דוא טוסט אונ בגליקסט · ווייס אז דיין חכמה האט גאר ניט גיטאן נאר מחמת דער ווילן פון גאט איז אזו ווארום עס איז דאך דא פיל גרעסרי חכמים פון דיר אונ זייער חכמה העלפט זייא ניט צוא בגליקן · אונ שלמה המלך ע"ה האט גיזאגט (וגם לא לחכמים לחם) אויך ניט אלע חכמים האבין ברוט · מיין זון איטלכי צייט אונ רגע זאלסטו גידענקין אי טוט אונ יום הדין אונ דאס האלט דעם מענטשין ער זאל ניט זינדגין · בני מיין זון דעם טאג אז דוא פאסט זאלסטו ניט זאגן פאר קיין שום מענטשין אונ זאלסט זיך ניט בגאוה האלטן טאמר וועט דיין תענית ניט אן גנומן ווערן דורך דעם · מיין זון זאיי צוא נוצין פיר אנדרי מער איידער פיר זיך ווארום עס איז ניט גלייך דער וואס טוט גוטץ פר זיך אליין צו דעם וואס טוט גוטץ צוא אנדרי ער ווייזט אז ער האט ליב דיא מצוה פון צדקה אונ לייט לערנין זיך פון אים · מיין זון אז דוא ווילסט טון אמצוה אונ טרעפסט שטערונגן זאלסטו זיך מער שטארקין זיא צו טאן · ווארום נור דר שטן וויל דיך שטערן אונ דיא אלי מניעות זענין פון שטן · בני מיין זון דאס עסין וואס בלייבט בייא דיר איבר זאלסטו עס געבן צו ארמי שכנים אונ זאלסט ניט טראכטן וויא וועל איך זייא געבין וואס איך וויל עס ניט עסין דען דאס איז איבר ריידונג פון יצה"ר ער זאל דיך פאר מיין זון פון אמצוה דען דיא זאך וואס בלייבט בייא דיר איבר איז דאס בייא דיא ארמי לייט איין גוט עסין · בני מיין זון אז אמענטש גייט אריין אין דיין שטוב זאלסטו אים געבין עסין אונ טרינקען נאך דיין פאר מעג נאך · בני מיין זון אז דוא זעהסט איין ארומאן גייט נאקיט זאלסטו אים מאכן אמלבוש חאטשי פון דייני אלטי קליידער · ווארום ווען בייא דיר איז דאס ניט נחשב אבר פאר דעם ארומאן איז דאס זייער גוט בני מיין זון אז דו הערסט לובן דיין חבר זאלסטו אים אוך לובן ·

ויקנה בטחון בלבו וישען באלהיו · והוי זהיר בחתן הנכנס לחופה לסעדו כפי יכולתך ולשמחו ולכבדו ביטי חופתו ולספר בשבחו באופן שתשמע הכלה וכל קרוביה. והוי זהיר לנחם למי שמתו בניו · ובפרט למי שמת לו בן יחיד. דברים הנוגעים ללב כדי שיכנסו דבריך באזניו ויקבל נחמה · כגון לומר לו אדם אינו חייב כי אם לעשות צוויו שחוא לעסוק בפריה ורביה להוליד בנים בין חיים בין מתים מקבל שכרו · והקב"ה עושה מה שהוא חפץ לטוב לאדם · ואם מתו לא נאבדו דמה לו שהם אצלו או שהם בעיר אחרת שלעולם בניו נקראים · וסופו להתקרב אצלם ולהיות עמם שנים אין מספר. ועוד אם היו בעולם עמו היה מקבל צער מחולאים. או שמא יקדיחו תבשילם ברבים ואז היה מתאוה העדרם יותר ממציאותם ועכשיו בטוח הוא בהם מכל נזק. ובמותו יצאו לקראתו · להגינו מכל צר ומסטין · ולהכניסו לגן עדנו · וכיון שכן מה לו להרבות בבכיה יותר ממה שנתנו חז"ל ג' לבכי ז' להספד ל' לתספורת ולעבור על דרז"ל לקבל עונש בנפשו ועולה חרס בידו שאין רוב בכייתו ישיב מתו לביתו · כי אין על אדם כ"א לעשות ציווי ית' כי ע"ז בלבד בא לעה"ז · ועל הקב"ה לעשות מה שהוא חפץ בעולמו · וכדומה לזה ירבה עמו לנחמו והוי זהיר בעשיר שירד מנכסיו והחזקת בו אם תוכל וכבדהו כמקודם וספר לו מה שאירע לכמה שירדו מנכסיהם והיו באפם תקוה ועכ"ז חזרו לעושרם · ואם תראה שאין תקוה שיחזור לעושרו לפי הטבע וכפי השעה הדריכהו בדרכים שימשוך מהם הנאה מאחרים ובכל אופן היותר קרוב שלא יתבייש · והוי זהיר שלא להראות עניות לבני ביתך · וכל דבר ששואלת אשתך הוי מבטיח לה לעשות והקב"ה יזמין לך כי עיניה תלויות בך ועיניך תלויות בהקב"ה · ואם לא בא לידך למלאות שאלתה תתלה הדבר שלא נזדמן עדיין דבר טוב והמתין עד שבא לידך ותדחנה בדברים עד שתבין כי אין ידך משגת · כלל העולה מפיך אל יצא אין בי יכולת שתתבזה בעיניה וירבו הקטטות ·

מיין זון אַז דוא זעהסט אַז אַיינער האט מורא חתונה האבין זאלסטו אים גרינג מאכין די הוצאות פון פַּרְנָסָה · זאלסט אים זאגין אַז גאט ב"ה שפייזט אונ גרייט אָן פַּרְנָסָה צוא איטליכן אין זיין צייט אונ דורך דעם וועט ער גיין אונטר דער חופה מיט שמחה אונ וועט קריגן בטחון אין הארץ אונ אויך זאלסטו אים פריילך מאכן אונ אים ערליך האלטן אין דעם טאג פון זיין חופה אונ צוא דער צייליך זיין שבח אַז דיא כלה אונ קרובים זאלין הערין · והוי זאלסט מנחם זיין אַזעלכן וואס זייני קינדר זענין גישטארבן רחמנא לצלן אונ בפרט אַזעלכי וואס בייא אים איז גישטארבין איין בן יחיד ר"ל זאלסטו אים טרייסטין מיט רייד וואס זייא זאלין אים גיין אין זייני אויערין אונ זאל מקבל נחמה זיין · דהיינו איין מענטש בדארף צוא טון דאס גיבאט פון גאט צוא גיווינען קינדר אונ סאיי זייא לעבין אונ סאיי זייא שטארבין ח"ו נעמט ער אַלץ זיין שכר אונ אויך ווען זייא זענין גישטארבין זענן זייא דאך ניט פאר לארין וואָרום זיי זענן אין גן עדן אייביג ווערין זייא גירופין זייני קינדר צום סוף וועט ער מיט זייא זיין · אונ אויך אַז זייא זאלין גיווען זיין אוף דער וועלט טאמר וואלטן זייא שלעכט גיווען אבער אצונד איז ער פאר זעכרט אין זייא פון אַלירלייא שאדן · אונ אַז ער וועט שטארבין וועלין זייא אים אקעגין גיין אַריין צו ברענגין אין גן עדן · וכיון אונ וואס האט ער צו וויינען מער פון דער צייט וואס אונזרי חכמים האבין גיגעבין דרייא טעג אויף גיוויין זיבן טאג אויף קלאגין דרייסיג טאג ניט שערין זיך אבר דער וואס וויינט אונ קלאגט מער פון דער צייט דר איז ווערט איין עונש · דער מענטש דארף טון נאר דאס גיבאט פון השי"ת ווארום דער צו איז ער גיקומן אוף דר וועלט אונ גאט ב"ה זאל טון אין זיין וועלט ווס ער וויל · אונ נאך מיט אַזעלכי גלייכינש זאל ער אים טרייסטן · והוי זאיי גיוואָרנט אין איין עושר וואס איז ארום גיוואָרין דוא זאלסט אים שטארקין אונ האלט אים ערליך וויא פריער אונ דער צייל אים וואס עס האט זיך גיטראפן צוא פיל עשירים וואס זענין ארום גיוואָרין אונ זענין דער נאך ווידער עשירים גיוואָרין · אונ זאיי גיוואָרינט ניט צו ווייזין קיין ארומקייט צוא דיין הוז גיזינד אונ אַלץ וואס דיין ווייב בעט פון דיר זייא איר מבטיח צו טון אונ גאט ב"ה וועט דיד עס בשערין. דען זיא קוקט אום דו זאלסט איר געבין אונ דוא קוקסט אום גאט זאל דיר געבין · אונ אַז דוא קענסט איר ניט געבין איר גיבעט זאלסטו זאגין פאר איר עס איז מיר נאך ניט אָן גיקומן אונ איך ווארט ביז עס וועט מיר אָן קומן אונ זאל זיא מדחה זיין מיט רייד ביז זיא וועט פר שטיין אַז ער האט ניט · הכלל דער בלל איז עס זאל ניט ארוים גיין פון זיין מויל אַז ער פאר מאגט ניט ווארום ער וועט בייא איר מבזה ווערן אונ

אך כ״ז שתבטיח אותה תהיה בשמחה כל אותו זמן ואם בכך לא תשמחנה מתי תשמח כיון שאין יכולת בידך . וביום שתרויח תן לה מאותם המעות שעם זה תאמין לך כשתבטיח אותה ותמשך עם זה זמן בשלום בבית עד שירחמו מן השמים . ואל תספר מדוחקך עם בני ביתך כי אין יכולים להחזיק בידך רק יהיו עצבים וחייהם בצער . אלא אמור להם התפללו עלי שיתן לי השם כדי להביא לכם . שבדברים אלו אין ניכר חסרונו שאפילו על עשיר מוטל לומר כן . והוי זהיר כשהאכילה שלפניך מועט משוך ידך כאלו אתה שבע כדי שתספיק לבני ביתך . והוי זהיר אם זקנה אשתך שים נגד עיניך צלם דמות נערותיה . ובזה לא תתגנה בעיניך ולא תבא לתת עיניך באשה אחרת . ושים נגד עיניך בניך ובנותך שיש לך או שהיו לך ממנה . והוי זהיר אף בימים שאתה עצב על איזה סבה אל תמנע מלהראות פנים שוחקות לאשתך כדי שלא יראה לה שנכנס לך שנאה עמה . שהיא אינה יודעת בעצבונך ואם תספר לך לא תאמין . בני הוי זהיר מלהראות פנים שוחקות לבניך עד שישאו אשה ולעולם יהיו תחת עול המוסר ולא תניחם בטלים רגע מת״ת ולמדם כתיבה ושיהיו בקיאין בברכת נשואין וברכת אבלים ומזון . וכאלה הדברים שיהיו גבר בגוברין בכל דבר שבקדושה . וללמדם אומנות כארז״ל . ולהזהירם שכל חייהם יעסקו בתורה . ולהרגיל אותם מקטנותם במילי דחסידותא שיעשה בהם טבע וכשיגדלו לא יכבד עליהם הדבר . ולא תנשק לאשתך ולא תצחק עמה בפני בניך אפילו הם קטנים מוטלים בעריסה . ואין צ״ל דברים אחרים . כי הראיה נרשם בדעתם וזוכרים עד יום מותם . והוי זהיר ממובחר המאכל תן בפי אשתך כדי שתהיה כל דעתה עליך ותגדל בניך בחיבה ותדריכם לתורה למלא רצונך כי רצונך בבני תורה . בני הוי רגיל בוותרנות אפילו בדבר מועט שיש לך . בני הוי זהיר אף בעת שיש עצבות בלבך לדבר עם כל אדם בפנים שוחקות . בני הוי זהיר כשאתה בסעודה של שמחה שלא להזכיר אפי׳ ד״ת שנזכר בהם דברי מיתה ואבילות וכדומה אלא אם כן אתה רואה באותה סעודה אנשים משחקים עם נשים ח״ו וכיוצא מדברים אלו שאז תגלגל להביא דברים המכניעים את הלב כדי שיפרשו . בני

הוי

עָס וָועט קְרִיג צְווִישָׁן זַייא . וָוארום אַז עָר וָועט אִיר צוּ זָאגִין צוּא גָעבִּין אִין אַצַייט אַרום וָועט זִיא דָער וַוייל פְרַיילָךְ זַיין אוּנ אַז דוּ וָועסְט זִיא מִיט אַזוֹ אַיין אוֹפָן נִיט פְרַיילָךְ מַאכִין וָוען דָען קָענְסְטוּ זִי פְרַיילִיךְ מַאכֶן וַוייל מִיטִין אֱמֶת הָאסְטוּ דָאךְ נִיט . אוּנ אִין דָעם טָאג אַז דוּא בִּיסְט עָפִּיס מַרְוִיחַ גִיבּ אִיר פוּן דָעם גָעלְט דוּרְךְ דָעם וָועט זִיא דִיר גְלַייבִּין אַז דִיא וָועסְט אִיהְר עָפִּיס מַבְטִיחַ זַיין אוּנ עָס וָועט זַיין שָׁלוֹם בַּייא אַייךְ אִין שְׁטוּבּ בִּיז גָאט וָועט זִיךְ מְרַחֵם זַיין אִיבָּער אַייךְ אַלָע . אוּנ זָאלְסְט צוּא דַיין הוֹיז גִיזִינְד נִיט דָער צַיילִין פוּן דַיין דוֹחֵק וַוייל זַייא קָענִין דָאךְ דִיר נִיט הָעלְפִין נָאר זַייא וָועלִין לָעבִּין אִין צַעַר . זָאג זַייא בָּעט גָאט פוּן מַיינָט וָועגִין אַז עָר זָאל מִיר גָעבִּין אִיךְ זָאל אַייךְ קָענִין מְפַרְנֵס זַיין אֲפִילוּ אַיין עוֹשֶׁר בַּדַארְף אוֹיךְ אַזוֹא זָאגָן . והוי אוֹיבּ מָען גִיט דִיר וַוייניג עָסִין זָאלְסְטוּ נָאךְ וַוייניגֶער עָסִין גְלַייךְ וַוייא דוּא בִּיסְט זַאט בְּדֵי עָס זָאל גִינוּג זַיין צוּ דַיין הוֹז גִזִינְד . אוּנ אוֹיבּ דַיין וַוייבּ אִיז אַלְט זָאלְסְטוּ גִידַיינְקָען דָאס גִישְׁטַאלְט וָואס זִיא הָאט גִיהַאט אִין אִיר יוּגֶענְט אוּנ דוּרְךְ דָעם וָועט זִיא נִיט מְבוּזָה זַיין אִין דַייני אוֹגִין אוּנ וָועסְט נִיט גָעבִּין דַיינָע אוֹגִין אִין אַנַנְדֶרִי אִשָּׁה אוּנ בָּעטְרַאכְט דַיינָע זִין אוּנ טָעכְטָער וָואס דוּא הָאסְט פוּן אִיר . אוּנ אֲפִילוּ וָוען דוּא בִּיסְט טְרוֹיעָרִיג זָאלְסְטוּ פָארְט וַוייזָן אַפְרַיילִיךְ פְּנִים פַאר דַיין וַוייבּ בְּדֵי עָס זָאל אִיר נִיט דַאכְטָען אַז דוּא הָאסְט עָפִּיס אַיין שִׂנְאָה אוֹיף אִיר אוּנ אַז דוּא וָועסְט אִיר אֲפִילוּ דָער צַיילִין דִי זַאךְ וָועט זִיא נִיט גְלַייבִּין . בני מַיין זוּן זָאלְסְט נִיט נָאךְ לָאזִין דַיינָע קִינְדֶר בִּיז זַייא וָועלִין נָעמָן וַוייבָּער אוּנ אַייבִּיג זָאלִין זַייא קָענָען זַיין אוּנְטָר דַיין אוֹיפְזִיכְט זָאלְסְט זַייא נִיט לָאזִין בְּטַל גַיין פוּן לָערְנָן אֲפִילוּ אַיין רָגַע אוּנ לָערִין זַייא שְׁרַייבָּן אוּנ זַייא זָאלִין בָּקִי זַיין אִין אַלָע דְבָרִים שֶׁבִּקְדוּשָׁה אוּנ לָערִין זַייא אַמְלָאכָה אַזוֹ וַוייא אוּנְזֶרַע חֲכָמִים הָאבִּין גִיזָאגְט אוּנ זַאיי זַייא מַזְהִיר זַייא זָאלָן לָערְנָען תּוֹרָה אוּנ זָאל זַייא גִיוַויינָען אִין זַאכִין פוּן פְרוּמְקַייט אוּנ אַז זַייא וָועלָן גְרוֹיס וָועדִין וָועט דָס שׁוֹין בַּייא זַייא נִיט שְׁוָועַר זַיין אוּנ זָאלְסְט נִיט קוּשִׁין דַיין וַוייבּ אוּנ אוֹיךְ נִיט שְׁפִּילִין זִיךְ מִיט אִיר פַר דַייני קִינְדֶר תָאטְשִׁי זַייא זָעגִין נָאךְ קְלַיין אוּנ זַאיי מְגַדֵל דַיינָע קִינְדֶער מִיט לִיבְּשַׁאפְט אוּנ זַאיי זַיי מַדְדִיךְ צוּא דָער תּוֹרָה זַייא זָאלִין קָענִין לָערְנִין . בני מַיין זוּן זַאיי גִיוַויינְטְלִיךְ אִין דָער מִדָּה פוּן וַתְּרָנוּת אֲפִילוּ מִיט דָעם בִּיסָעל וָואס דוּא הָאסְט . אוּנ אֲפִילוּ וָוען דוּא הָאסְט טְרוֹיעָרְקַייט זָאלְסְטוּ דַיידִין מִיט אַפְרַיילִיךְ פְּנִים . מַיין זוּן אַז דוּא בִּיסְט אוֹיף אַסְעוּדָה פוּן אַיין שִׂמְחָה זָאלְסְטוּ נִיט דָר מַאנָן פוּן שְׁטַארְבָּן אוּנ פוּן טְרוֹיעָרְקַייט סַיידִין דוּ זָעסְט אִין דָר סְעוּדָה אוּם אָרְנְטְלִיכְקַייט דָענְמָאלְט

הוי זהיר מלהרבות דברים עם שכנותיך דכיון שמצויין אצלך בנקל יפתך השטן לחטוא בהן • בני הוי זהיר לעשות חסד עם כל אדם שבעולם בין ישראל בין נכרי•בני הוי זהיר מלהרוג שום בריה שבעולם לבד המזיקים שהתירו רז"ל להורגם ככלב שוטה וכדומה • ואל תעקור שום עשב חנם שלא לצורך רפואה וכדומה כי לכל עשב יש מלאך ממונה עליו כארז"ל ונמצא אז מסירו מממשלתו כי זמן נותן לו מן השמים על עשב זה עד עת שתצטרך לעוקרו לצורך האדם • בני הוי זהיר שלא לצחוק משוטה או מאדם שיש בו מום כי אינך יודע מה ילד יום • בני הוי זהיר להיות קצת עצב כשעובר שבת ומועד כדי שלא יראה שהיה עליך למשא • בני הוי זהיר כשאתה מוציא הוצאות לסעודת שבת ומועד הוציא אותם בעוד שאתה רעב שעל ידי כך תרבה בהוצאה • לפי שהרעב יראה לו שלא ישבע ומרבה לקנות • ובימי השבוע להפך אחר שאתה שבע צא לקנות • בני הוי זהיר כל הוצאה שאתה מוציא לדבר מצוה יהיה בשמחה רבה ותזכה לעושר ולחכמה • בני הוי זהיר אפילו בשעה שאתה הולך בשוק לחשוב בדברי תורה או בדברי מצוה לבקשה • בני הוי זהיר כשתראה אדם עצב אל תעבור עליו אלא שאל ממנו סבת עצבותו ולפחות אם לא תוכל לתקן צערו עם מה שמדבר עמך מפיג צערו כדרז"ל ישיחנה לאחרים בני הוי זהיר שלא לצאת לשוק בלי פרוטה בכיסך רצוני לומר אם יש לך אל תניחם בבית כי פרוטה אחת מציל לנפשו ממות או ניצול עמה מיד רוצח או רואה עני מוטל למות ובאותה פרוטה קונה לו פת ומחייהו • בני הוי זהיר כשתבקר איזה קרוב או אהוב בחגים ובמועדים בקר גם לשכן שכנגדו ולעניים שבחצר • בני הוי זהיר לברך עד הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא • בני הוי זהיר לקרבן קרוביך העניים להשתתף עמהם בגילם ובאבלם ויהיו מראשי הקרואים בכל שמחה וגיל שיש לך • בני הוי זהיר אם חנגך השם בקול ערב אל תהי משורר שירי ענבים או שירי התולים כ"א שירי שבח והילול לה' ותוכחת מוסר המבניעים לב האדם ליראתו ית' •

ויהיו

זָאלְסְטוּ זָעהֶן אַז עֶס זָאל אַרַיין קוּמִין אַזָעלְכִי רַייד וָואס מַאכֶן אוּנְטֶר טָעְנִיג דָאס הַארְץ • בני מַיין זון זָאלְסְט נִיט פִיל רַיידִין מִיט דִיא וַוייבֶּער פון דַיינֶע שְׁכֵנִים וָוארוּם דֶער שָׂטָן קֶען דִיךְ גְרִינְג אָן רַיידֶן צוּ זִינְדִיגֶן מִיט זַייא בני מַיין זון זָאלְסְט טָאן גוּטְץ מִיט אַלִי מֶענְטְשִׁין פון דֶער וָועלְט סַאיי צוּ יִשְׂרָאֵל אוּנ סַאיי צוּ אַיין אֵינוֹ יִשְׂרָאֵל • מַיין זון זַאיי גִיוָוארִינְט פון צוּ הַארְגֶנִין אַיין שׁוּם בַּשֶּׁעפִינֶש אִין דֶר וָועלְט חוּץ דִי וָוס זֶענֶן מַזִיק וָוס דִי חֲכָמִים ז"ל הָאבֶּן זַייא מַתִּיר גִיוָוען צוּא הַארְגֶנֶען גְלַייךְ וִויא אַיין מְשׁוּגֶנִים הוּנְט אוּנ נָאךְ אַזָעלְכִי גְלַייכִין • אוּנ זָאלְסְט נִיט אַרוֹיס רַייסִין אוּם זוּנְסְט קֵיין שׁוּם גֶרֶעזֶעל נָאר סַיידִין פון אַרְפוּאָה וָועגִין אָדֶער אוֹיף אַנְגְרֶדֶע זַאךְ וָואס דוּא בַּדַארְפְסְט • בני מַיין זון זָאלְסְט נִיט שְׁפָּעטִין פון אַיין נַאר אָדֶער פון אַמֶענְטְשׁ וָואס הָאט אַמוּם וָוארוּם דוּ וַוייסְט נִיט וָואס דִיר קֶען נָאךְ גִיבָּארִין וָועֶרִין • מַיין זון אַז שַׁבָּת אוּנ יו"ט גַיין אַוָועק זָאלְסְטוּ זַיין אַבִּיסֶל טְרוֹיעֶרִיג צוּ וַוייזִין אַז דוּא בַּיינְגְסְט נָאךְ שַׁבָּת אוּנ נָאךְ יו"ט אוּנ זַייא זֶענֶן אוֹף דִיר נִיט וִויא אַמַשָׂא • מַיין זון אַז דוּא קוֹיפְסְט אַיין לְכָבוֹד שַׁבָּת זָאלְסְטוּ עֶס דֶענְמָאלְט קוֹפִין בְּשַׁעַת דוּ בִּיסְט הוּנְגֶעְרִיג וָוארוּם דוּרְךְ דֶעם וָועסְטוּ פִיל קוֹפִין וַוייל אַז אַמֶענְטְשׁ אִיז הוּנְגֶעְרִיג דַאכְט אִים עֶר וָועט זַייעֶר פִיל עֶסִין • אוּנ דֶר וָואכֶן זָאלְסְטוּ גַיין קוֹיפִין בְּשַׁעַת דוּ בִּיסְט זַאט • בני מַיין זון אַלִי הוֹצָאוֹת וָואס דוּא גִיבְּסְט אוֹס פון וָועגִין אַדְבַר מִצְוָה זָאל דָאס זַיין מִיט גְרוֹיס שִׂמְחָה וָועסְטוּ זוֹכֶה זַיין צוּא עֲשִׁירוֹת אוּנ הָכְמָה • מַיין זון זָאלְסְט טְרַאכְטִין אִין דִבְרֵי תּוֹרָה אָדֶר אִין אַיין דְבַר מִצְוָה אֲפִילוּ בְּשַׁעַת דוּ גַייסְט אוֹף דֶעם מַארְק • מַיין זון אַז דוּא זֶעסְט אַמֶענְטְשׁ טְרוֹיעֶרִיג זָאלְסְטוּ אִים פְרֶעגֶן פַאר וָואס עֶר אִיז טְרוֹעֶרִיג וָוארוּם דֶער מִיט וָואס עֶר וָועט דִיר דֶער צַיילִין גַייט אַבִּיסֶל אַוָועק זַיין צַעַר • וִויא אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים הָאבֶּין גִיזָאגְט אַז אַיינֶר הָאט אַצַעַר זָאל עֶר דָאס אוֹיס רַיידִין פַאר אַנְדֶרֶע • בני מַיין זון זָאלְסְט נִיט אַרוֹס גַיין אוֹפִין מַארְק אָן אַפְּרוּטָה וָוארוּם אֲפִילוּ אַיין פְּרוּטָה אִיז מַצִיל פון טוֹיט עֶר וָועט זֶעהֶן אַיין אָרִימַאן וָועט עֶר אִים קוֹפִין בְּרוֹיט אוּנ וָועט אִים מְחַיֶּה זַיין • מַיין זון זַאיי גִיוָוארִינְט אוּם יו"ט צוּא גַיין זֶעהֶן זִיךְ מִיט אַיין קָרוֹב אָדֶר מִיט אַלִיב הָאבֶּר אוֹיךְ צוּ אַשְׁכֵּן אוּנ צוּא דִיא אָרֶמֶע לַייט וָואס וואנֶן מִיט דִיר אִין אַיין הוֹיף • בני מַיין זון זַאיי גִיוָוארִינְט אַבְּרָכָה צוּ מַאכִין אִיבֶּר פֵּירוֹת חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבַט וָוארוּם דָס אִיז אַמִנְהָג פון פְרוּמֶע יוּדֶן • מַיין זון זָאלְסְט מְקַרֵב זַיין דַיינֶע אָרֶמֶע קְרוֹבִים אוּנ גַייא צוּא זַייא אוֹיף זַייעֶרִי שִׂמְחוֹת אוּנ אִין זַייעֶרִי טְרוֹיעֶרְקֵייט אוּנ אַלֶע שִׂמְחוֹת וָואס דוּ מַאכְסְט זָאלְסְטוּ זַייא רִיפִין צוּם עֶרְשְׁטֶן • מַיין זון אוֹיב גָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט דִיךְ מְזַכֶּה גִיוָוען מִיט אַזִיס קוֹל זָאלְסְטוּ

ניט

ויהיו ביראה ולא בקלות ראש ולא בפני נשים כדי שלא יהיה עריבות קולך לפח ומוקש ללכדך ביד יצרך • בני הוי זהיר שלא ימצא כתם על בגדיך ובכל עת יהיו בגדיך לבנים משום הכין • בני הוי זהיר לחצות היום חציו לתורה וחציו לגמילות חסדים • בני הוי זהיר בכל מקום שתכנס לקבוע ישיבתך כין העניים שנמצאו שם ובאמצעותיך יכבדו אותם כי באמצעיות המוכן מקבל הבלתי מוכן • ואם מקום סעודה הוא בסבתך יאכלו גם הם ממובחר המאכלים • בני הוי זהיר כשתכנס במקום סעודה אל תרבה ישיבתך שם ואין צריך לומר שלא תשתכר ואל תתעסק בדברי צחוק והתולים בני הוי זהיר בהיותך במושב אנשים בשומעך מדברים בדופי שום אדם קום ברח לך • בני הוי זהיר מטיולים ומשתאות שהם חבלים לגררך לגיהנם • בני אל תקנא לבך בהצלחת הרשעים ובמעלתם ובכבודם כי המה יאבדו ואתה תעמיד • בני הוי זהיר באשתך שלא תהיה יצאנית לבית המשתאות ואין צריך לומר בטיולי פרדסים ובחברת נשים המנבלות פיהם • ולא יהיה המניעה דרך מחלוקת כ"א בדברי פיוסים ודברי מוסר כדי שתזכה לבנים מהוגנים • ואל תמנענה מלהלוך לבית אביה ואמה או בבית קרובותיה. דמניעה זו שורש לקטטות ומריבות בביתו של אדם • ואם מהליכתה שם נמשך עצות רעות ורבוי השאלות • אזור נא כגבר חלציך למנוע הליכתה שם כי סופה לבא לידי גרושין • בני דע שכל קלון ובזיון המגיע לך יותר הם מקרוביך ומכיריך מאנשים מחוץ • בני הוי זהיר מלהתחבר עם כעסן ובעל מדות רעות לעשות שותפות עמו ושלא לשכון בשכנותו פן יהיו כל ימיך מכאובים ותהיה עבד לו וגם לא תשלוט בממונך • בני הוי זהיר שלא להפציר על שום דבר ושלא תכפול הדבור שני פעמים בדברך עם שום אדם • בני הוי זהיר מלדבר עם איש חכם בעיניו כי תשהיה עמו דבריך הנעימים ותצא מלפניו מחורף ומגורף . הרחק ממנו כהתרחק אדם מן הנחש • בני אל תבקש גדולה ואל תחשוק כבוד פן תאבד הגדולה והכבוד שבידך • בני הוי זהיר מלעשות שותפות עם רמאי

ניט זינגן קיין אויס גילאסענע לידער גאר אזעלכע גיזאנג וואס איז אלויבונג צו גאט ב"ה אונ דס גיזאנג זאל זיין מיט יראת שמים אונ ניט מיט קלות ראש אונ אויך ניט פאר ווייבר כדי דיין זיס קול זאל דיר ניט זיין צו איין שטרויכלונג • בני מיין זון זאיי גיווארינט עס זאל ניט גיפונען ווערין קיין פלעק אויף דיינע קליידער אונ אלי צייט זאלין דיינע קליידר ווייס זיין • מיין זון זאלסט טיילין דעם טאג אהלבין טאג לערנען אונ אהלבין טאג טאן גמילות חסד • מיין זון אין אלע ערטער וואס דו וועסט אריין גיין זאלסטו קובע זיין דיין זיצונג צווישין די ארמע לייט וואס דארט זענן אונ דורך דיר וועט מען זייא אויך ערליך האלטין אונ געבין דיא בעסטע מאכלים • מיין זון אז דו גייסט אוף אסעודה זאלסטו דארט ניט פיל זיצין אונ מכל שכן דוא זאלסט זיך ניט אן שיכרין אונ זאלסט ניט עוסק זיין אין שפעטרייא • בני מיין זון ווען דוא ביסט מיט מענטשין באנגד אונ הערסט זייא שענדין איין מענטש זאלסטו אנטלופן • מיין זון זייא גיווארינט פון שפאצירין אונ פון טרינקן שטארקי משקאות ווארום זייא זענן אזו וויא שטריק צו שלעפין דיך אין גיהנם • מיין זון זאיי ניט מקנא אין דעם וואס דיא רשעים בגליקין אונ אין זייער כבוד ווארום זייא וועלין פאר לארן ווערין אונ דוא וועסט בלייבן שטיין אוף אייביג • מיין זון זאלסט אפ האלטין דיין ווייב זיא זאל ניט גיין שפאצירן אין ווייין גערטנר אונ צווישן ווייבער וואס ריידין ניבול פה • אבער דאס זאל ניט זיין מיט מחלוקת נאר מיט גוטע רייד דאס זיא זאל זוכה זיין צו גוטע קינדר • אונ זאלסט זיא ניט אפ האלטן צו גיין צו איר פאטר אונ מוטער אדער צו אירע קרובים ווארום דאס ברייגנט קריג אין הויז אונ אוב פון דעם וואס זיא גייט אהין קומט ארויס בייזע עצות זאלסטו זיך שטארקין צוא פאר מיידין זיא פון צוא גיין אהין ווארום דער סוף וועט ניט גוט זיין • בני מיין זון ווייס אז פון קרובים אונ פון בקענטע קומט צו מיינסטין שאנד איידער פון פרעמדע • מיין זון זאלסט זיך ניט בהעפטן מיט איין כעסן אונ מיט אזעלכין וואס האט שלעכטע מדות קיין חברותא צוא מאכין מיט אים אונ ניט צוא וואנען בייא אים ווארום דוא וועסט מוזין אקנעכט זיין צוא אים אונ וועסט קיין שליטה האבין איבער דיין געלט • בני מיין זון זאלסט ניט ריידין מיט אמענטש וואס אים דאכט זיך ער איז אחכם ווארום וועסט פאר דארבין דיינע זיסע רייד אונ ער וועט דיך זידלען דער ווייטער זיך פון אים • מיין זון בגער ניט קיין גדולה אונ גלוסט ניט קיין כבוד ווארום וועסט נאך פאר לירין דיא גרולה אונ כבוד וואס דיא האסט פון פריער • בני מיין זון זאלסט ניט מאכן שותפות מיט איין רמאי ווארום דוא

וועסט

כחושבך שעל ידו תרויח דע שלא תרויח כלום אלא ירויח ממונך לו ואתה תצא נקי מנכסיך ·
בני הוי זהיר לבקש תחנים לבנותיך ת"ח ובעלי מדות טובות ושאינן משתברים · ואם לא המצא
קח ישרים ונאמנים בעלי מדות טובות ומן משפחות מיוחסות · ועל כל פנים עם הארץ לא
תקח שנמצא אתה מוכר בתך לשפחה ביד אכזרי שאין לה פדיון לעולם וכל ימיה יגן ואנחה
וקלון וחרפה ובושה וכליסה · בני הוי זהיר מלבר החיוב המוטל עליך לבקר חולים הזהר יותר
לבקר חולים מיסורין קשים ורעים יען תראה בעינך ותכניע את לבבך הערל · שאע"פ שהדברים
הקשים והיסורין הרעים נשמעים אין פועל השמיעה כראיה אע"פ שתהיה שמיעה מפי מגידי
אמת · מי לנו גדול כמשה רבינו ע"ה הלא הראה שהקב"ה אמר לו לך רד כי שחת עמך ולא
היה הדבר ההוא בספק כלל אצלו אחר שנאמר לו מפי השם יתעלה עכ"ז הסכים להוריד הלוחות
ולא הניחם בהר וכשקרב אל המחנה וראה העגל וכחולות חרה אפו ושבר את הלוחות · הרי
שנתפעל בחוש העין יותר ממה שנתפעל מחוש השמיעה אע"פ שכבר היה יודע הדבר באמת
בלי ספק כלל · וכן הראה ויעכיע יהרו את כל אשר עשה אלהים למשה יישראל עמו וגו' ושמע
קריעת ים סוף ומלחמת עמלק עכ"ז לא נתפעל בן השמיעה כל כך עד שבא בעצמו אצל ישראל
במדבר לראות בעיניו נסי מתן תורה והכן והבאר והעננים המסבבים · בני הוי זהיר שלא תוציא
דבר מפיך אא"כ תבלע אותה שבעה פעמים ואח"כ עיין בה הרבה קודם שתוציאנה · בני אל
תצטער כדוחק השעה פן יבא עליך איזה מקרה ממקריות דופי הזמן ותצטרך להתפלל לחזור
למצב שהיית בראשונה · בני הוי זהיר למנוע רגליך מבית העשיר כשאין לך תועלת ממנו פן
תהיה הכנסה זו לך לפוקה ולמכשול בעת חסרונך ובפרט בעת חוליך שכלם מסירים דעתם
מכך להחזיק ביד באומרם פלוני העשיר כבר עיני השנחתו עליו להספיק צרכו ותמות
בלא עהך · (ובבבא קבא פ"א) ארז"ל בהר מרי נכסי ציבי משוך וכו' ח שהכוונה לך אחריו
משום דמשוך ציביה אבל כשאין נמשך דבר קום ברח לך ובמקום שתראהו הטה את הדרך ·
בני אל ימעט בעיניך אויב אחד אעפ"י שיהיו לך אלף אהובים לפי שהאויב האחד יכול להמיך
אלף אהובים לאויבים והאלף אינן יכולים להפך האויב האחד לאוהב · בני הזהר כשתכנס בבית
הברך אל תאכל מביתו דבר בלי רשותו שמא דבר איסור הוא שעשו משום רפיאה · ובן אזהרה

ח ס' לך לאחר נפל וכביכול ומיכי מצוך ממנו · כלומר מיסב לך ג"כ · ומיכי סימני כמן כמו דמק נמשכת מוין דף קכ"ד
הטבע בניגוד סיוע מחט :

וועכט בַּוודַאי ניט כַּרְוִיהַ זַיין אוֹג דַיין עֶלְטֶער וועט בְּאיי אִים בְּלַייבִּין · מַיין זון זָאלְסְט זוּבִּין פַּאר
דַיינָע טַעכְטָער כְּאַנְן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג מִיט גוטָע מִדוֹת · אוֹב דוּא וועסְט ניט גִיפִּינְן אַזָלְכִי
נָעם עֶרְלִיכָע לַייט וָואם הָאבָּן גוטָע מִדוֹת אוֹג פוּן מְיוּהָסִים עַל כָּל פָּנִים קַיין עם הָאָרֶץ זָאלְסְט
ניט נָעמָן וָוארוּם עָם אִיז גְלַייךְ וִויא דוּא פַּאר קוֹפְסְט דַיין טָאכְטָר פַּאר אַיין דִינְסְט אִין אַיין אוֹם
דָער בְּאַרְמִיגְער הָאנְט וָואם דוּ וועסְט זִיא שׁוֹן קַיין מָאל נִיט קֶעְנִין אוֹם לַייזִין אוֹג אֵלִי אִירָע טָעג
וָועלִין זַיין טְרוּעֶרְקַייט אוֹג וִיפְצָעָן אוֹג שַׁאנְד · בְּנִי מַיין זון הוּץ דָער מְצָוָה מִבַּקֵר חוֹלֶה זַיין זָאלְסְטוּ
סָבַּבַּר זַיין קְרַאנְקִי וָואם הָאבָּן שְׁווֶערֶע יְסוּרִים כְּדֵי דַיין הָאָרֶץ זָאל אוּנְטָר טָעגִיג זַיין וָוארוּם דָם יִסּ
דוּ הָעֶרְסְט פּוּן דִיא יְסוּרִים וָועֶרְסְט ניט אַזוֹ אוֹף דַיין הָאָרֶץ וִויא דוּא וועהְסְט אַלַיין דִיא יְסוּרִים ·
מִי וָוער אִיז גָּרָעסֶער פּוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה קָעְנְסְטוּ זָעהָן אַז נָאט ב"ה הָאט אִים גִיזָאגְט דִיא יִשְׂרָאֵל
הָאבָּן נִיסַאכְט אַיין עֶגֶל חָאטְשִׁי דִי זַאךְ אִיז דָאךְ בַּייא אִים גָּווֶיזִין נִיווָען פּוּן דָעסְט וָועגִין אִיז בַּיי אִים
דִיא דָעָה גְּבִלְיבִּין עֶר זָאל אַרָאפּ גַיין מִיט דִיא לוּחוֹת אוֹג אַז עֶר הָאט גְּזָעהָן דָאם עֶגֶל אוֹג דָאס
מָאנְצָן הָאט עֶר צוּא בְּרָאכָן דִיא לוּחוֹת וָואם טָעָן זָעהְסְט מִיט דִי אוֹגָן וָועֶרְסְט עָם כָּעָר וִוי
סָעָן הָעֶרְסְט · בְּנִי מַיין זון זָאלְסְט ניט אַרוֹס דָעדִין קַיין וָואךְ פּוּן דַיין מוּיל בִּיז דוּא זָאלְסְט עָם פְּרִיעֶר
זָבָּן מָאל אַיין שְׁלִינְגִין אוֹג דָער נָאךְ זַייא דִיךְ עֶרְשְׁט גוּט מְיַישֵׁב אַיידָער זָאלְסְט עָם אַרוֹס רַיידְן ·
מַיין זון זַייא גְיוָוארִינְט פּוּן צוּ גַיין אִין הוּז פּוּן אַיין עוֹשֶׁר אַז דוּא הָאסְט ניט פּוּן אִים וְוארוּם דָאם
גַיין צוּ אִים וָועט דִיר שָׁאדָן טוּעָן אִין אַצַייט וָואם וָועט דִיר שְׁלָעכְט גַיין וָועלִין אַלִי זָאגִין דָער
עוֹשֶׁר הָאט הַשְׁגָחָה אוֹיף אִים אוֹג דוּ וָועסְטוּ דָער וַוייל שְׁטַארְבָּן אִין דַיין צַייט · מַיין זון לָאז בַּייא
דִיר ניט צוּ וַוייגִין זַיין אַיין פַּיינְט חָאטְשִׁי דוּא הָאסְט טְווִינְט פְּרַייגְד וָוארוּם אַיין פַּיינְט קֶעְן קֶעְנְן
מְווִינְט פְּרַייגְד צוּ פַּיינְט אוֹג דִיא מְווִינְט פְּרַייגְד קֶעְנִין ניט פַּאר קֶעְרִין אַיין פַּיינְט צוּא אַפְּרַייגְד ·
מַיין זון וַייא גְיוָוארִינְט אַז דוּא גַייסְט אַרַיין אִין דַיין חֶבְרָה הוּז זָאלְסְטוּ דָארְט ניט עָסְן קַיין

לבעל הבית שלא ינוח בביתו דבר איסור במקום שהיד שולטת בו פן יכנס חבירו בביתו ויאכל בבלי דעת · בני במקום שתנוח ממונך כדי שתתקשר נפשה של אשתך בנפשו של איש הלוקחה אחר מותך בחייך פזר אותו לצדקה כדי שתתקשר נפשך עם השכינה · בני הזהר הרבה בענין הצדקה בין כשיש בידך לעשות בין כשאין בידך תן כפי יכולתך ואם אין בידך כלום עשה בגופך · ואם חולה אתה בגופך במקום שאתה שם הוי מצטער בינך לבין עצמך מצרת העניים · ואם באים לפניך פיים אותם בדברים והחזק לבבם עם הקדוש ברוך הוא כי הוא בעל היכולת להשפיל ולהרים :

פרק יז יוכיח המבין וידריך המשכיל לבניו בדרכי השם מיד כשהם קטנים שמתחילים לדבר וירגילם לכל דבר שיאכלו שיאמרו אמן . וכשיגדלו יותר ירגילם בפסוק כגון תורה צוה לנו וכדומה · (כמו שכתב הרמב"ם ז"ל) · ומצאתי ספר נקרא אורך ימים קטן הכמות ורב האיכות וכל הספר ג' פרקים · הפרק הראשון מדבר בחינוך ומוסר הקטנים · הפרק הב' ידבר בענין הגאוה · הפרק השלישי ידבר במדת הענוה · וראיתי לכלול הג' פרקים בפרק א' רק בהפסק בין הפרקים לחבר את האהל להיות אחד בענין המוסר · וזה לשון הספר · ראיתי בדור הזה הרבה בנים הולכים אחר שרירות לבם בנים לא אמן בם נתגדלו בלי תרבות ובלי דרך ארץ · אמנם אין להאשים הבנים על כך כי הפשיעה היא מצד האב ואם שאינן חוששין לראות את הנולד ומונעים מוסר ומורא מן הקטנים וגם כשיגדלו אינן מקבלין עוד מוסר · לכן כדי להסיר את המכשול מדרך עמנו שמתי את לבי לסדר ספר קטן בענין חינוך ומוסר הנערים · ולא באתי כמזהיר רק כמזכיר הדברים איך יתנהגו · ובכלל זה אזכיר הנשים והזכרים שילכו מישרים · כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך · אב ואם חושבים שהם אוהבים את בניהם אהבה שאין למעלה ממנה ובאמת הם שונאים אותם

שום זאך אן רשות פון בעל הבית ווארום טאמר איז דאס איין איסור זאך וואס מען האט עס גימאכט פון ארפואה וועגין · און אויך דער בעל הבית גיהער ניט צו לאזין אין זיין שטוב איין איסור זאך אוף אזו איין אורט וויא איטליכער קען עס נעמען ווארום טאמער וועט איינר אריין גיין און וועט עס עסין אן זיין וויסן · בני מיין זון אוף דעם אורט ווס דו זאלסט איבר לאזין דיין געלד נאך דיין טוט · גיב עס בעסער צדקה בייא דיין לעבין פון וועגין דיין נשמה זאל אן גקניפט ווערין אין דער שכינה · מיין זון גיב צדקה סאיי דואז האסט פיל געלד סאיי וויינינג גיב אלץ נאך דיין פאר מעג נאך און אוב דו האסט גאר ניט טוא צדקה און גמילות חסד מיט דיין גוף · און אוב דו ביסט קראנק זאלסטו זיך מצער זיין פון וועגין דיא ארמי לייט און אז זייא קומן פר דיר בעט זייא איבר מיט רייד און שטארק זייער הארץ צו גאט ברוך הוא ווס ער האט דיא מאכט נידריג צוא מאכען און דער היכן :

פרק יז יוכיח המבין ער זאל שטראפין דער פאר שטאנדיגער און דער קלוגער זאל מדריך זיין זייני קינדר פון זייער קליינרהייט אין די וועגן פון גאט וויא זייא הייבן אן צוא ריידין זאל ער זייא גיוויינען אז פאר אלמען וואס זייא וועלין עסין זאלין זייא זאגין אמן דער נאך אז זייא ווערין גרעסער זאל ער זייא גיוויינן מיט דעם פסוק תורה צוה לנו משה און נאך זעלכי גלייכן אזו וויא דער רמב"ם שרייבט און דער נאך זאל ער זייא גיוויינען צו מאכען אברכה איבער זייער עסין און טרינקין · און איך האב גזעהן אין אספר וואס הייסט (אורך ימים) ער שרייבט איך הב גזעהן פיל קינדער גייען נאך דעם ווילן פון זייער הארץ זייא ווערין גיוואקסין אן (תרבות) און אן (דרך ארץ) נאר באמת מען האט דיא קינדער דרויף ניט זייער שולדיג צו מאכן · נאר זייערי פאטר און מיטר זענין דרוף שולדיג דאס זייא טראכטין ניט צו זעהן וואס דער פון קען ארויס קומן און פר מיידין שטראף און פארכט פון דיא קינדער קליינערהייט און אז זייא ווערין גרוס ווילין זייא שון ניט העדין · דרום כדי אף צוא טון דאס אומגליק האב איך מיך גישטארקט צו מאכן איין קליין ספר אין דעם ענין פון שטראף פאר קליינע קינדר · און בין גיקומן דער מאנען וויא מען זאל זיך נוהג זיין מיט די קליינע קינדר און אין כלל וועל איך דר מאנען מאנין און ווייבר אז זייא זאלן גיין אין רעכט פארטיגן וועג צו ערליך האלטן פאטר און מוטר דאס זייא זאלין לאנג לעבין · אב פאטר און מוטר מיינען זייא האבין ליב זייערי קינדר אבר באמת האבן זייא פיינט די קינדער · ווי שלמה

המלך

אותם שנאה גדולה · ועל זה העיד שהמע"ה חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר · הקטן
משעה שיש לו שכל להבין גערת אביו ואמו חייבים לגעור בו אם הוא עושה דבר שלא כהוגן ·
ועתה בזמן הזה לא די שאינן גוערים בו אלא הם שמחים ומתפארים על חכמת הילד שיודע להרע·
ומלמדים אותו לקלל ולדבר דברים רעים וגם כן ממלאים תמיד כל רצון הקטן הן באכילה הן בשאר
דברים · יש נותנין לילד ספר לשחוק בו והוא קורע הספר והוא עון פלילי לעשות שחוק באותיות
הקודש · ויש זקנים שאינן נוהגים כבוד בספרים מניחים המחזור או התפלין במקום שהם יושבים
וזהו זלזול גדול · הקטן יושב לאכול עם אביו ואמו ופושט ידו לאכול קודם המסובין ובזה מתגדל
הנער בזדון לבו בלי מורא ובלי תרבות ובלי דרך ארץ · עד שיגיע לבן ח' שנים או ט' אז אביו
ואמו רוצים לתקן את אשר עותו כבר ולא בא לידם כי הנער מבקש למודו ואם לא יתנו לו אז
הוא בא לקלל אביו ואמו · ומי חייב בכל זה אלא אהבת אב ואם ורחמנות שלא לשם שמים ·
והנה מאהבה זו והרחמנות נתהפכו לשונאים ולאכזרים לפי שמנעו מורא ומוסר מן הקטן ועתה
בגדלו הוא מטיל מורא עליהם ואין להם עוד רשות ליסר אותו · לפי שיפחדו עליו שלא יצא מן
הכלל · ואם ישאל אדם למה אתם מונעים מוסר מן הקטן . אז משיבים המגפה מצייה ואנו מפחדים
ליסר הקטן · והנה ראה והבן שקר התשובה הזאת · התורה אמרה כבד את אביך ואת אמך למען
יאריכון ימיך · ואב ואם מונעים המורא מן הקטן וזו סבה שלא יקבל מצות כבוד אב ואם · ולא
זו בלבד אלא שגורמים להם שיבאו לידי חיוב מיתה כי המקלל והמכה אביו ואמו מות יומת · ואיך
יעלה על הדעת שיענש הקטן שידריכו אותו ללכת בדרכי התורה ח"ו ולחשוב מהשבת און על
משפטי השי"ת·ועוד ראה שטות וסכלות התשובה הזאת·הילדים האמונים עלי תולע ואשר לא נסו
כף

הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גִיזָאגְט דָער וָואס פַאר מַייד זַיין רוּט דָער הָאט פַיינְט זַיין זוּן אָבָּר דָער וָואס הָאט
אִים לִיבּ דָער שְׁטְרָאפְט אִים אַלָע טָאג דָען אַקִינְד וִויא עָר קְרִיגְט נָאר שֵׂכֶל צוּ פַאר שְׁטֵיין אַיין
גִישְׁרַייא זָעְנָן זַיינָע פָאטָר אוּנ מוּטָר מְחוּיָב אָן צוּ שְׁרַייעָן אוֹף אִים אַז עָר טוּט אַאוּם רָעכְטִי זַאךְ ·
וְעתה אָבָּר אִין הַיינְטִיגָר צַייט נִיט גְנוּג וָוס זַיי שְׁרַייעָן נִיט אָן אוֹף אִים נָאר זַייא פְרַייעָן אוּנ בַּארִימָן
זִיךְ נָאךְ אוֹף דָער חָכְמָה פוּן דָעם קִינְד וָואס עָר וַוייסְט צוּ טָאן שְׁלָעכְטִץ אוּנ זַייא לָערְנָען אִים צוּ
שָׁעלְטָן אוּנ צוּ רַיידָן שְׁלָעכְטִי רַייד אוּנ אוֹךְ טוּעָן זַייא גָאר זַיין וִוילִין סַאיי אִין עָסִין סַאיי אִין אַנְדָרִי
זַאכָן · יש אַטַייל גָעבִּין אַיין קִינְד אַיין סַפָּר עָר זָאל זִיךְ שְׁפִּילָן מִיט אִים אוּנ עָר צוּא רַייסְט דָעם
סֵפֶר · אוּנ דָאס אִיז אַגְרוֹסָע זִינְד · אוּנ עָס אִיז דָא אַלְטִי לַייט וָואס זַייא לַייגָען דָעם מַחֲזוֹר אָדָר
תְּפִילִין אוֹף דָעם אוֹרְט וִוי זַיי זִיצִין אוּנ דָס אִיז אַגְרוֹס זִלְזוּל · דָס קִינְד זָעצְט זִיךְ עָסִין מִיט פָאטָר אוּנ
מוּטָר אוּנ שְׁטְרָעקְט אוֹס זַיין הָאנְט פְרִיעָר צוּ עָסִין פוּן אַלָע דוֹרְךְ דָעם וָוערְט דָאס קִינְד דָר וַואקְסָן
אָן (תרבות) אָן (דרך ארץ) בִּיז עָר וָוערְט אַלְט אַכְט נַיין יָאר דָענְמָאלְט וִויל שׁוֹן זַיין פָאטָר אוּנ מוּטָער
פַאר רָעכְטִין דָאס וָואס זַייא הָאבִּין פְרִיעָר פַאר קְרִימְט אָבָּר זַייא קָענִין שׁוֹן נִיט פַאר רָעכְטָן וַוייל
דָאס קִינְד וִויל שׁוֹן וִויא עָר אִיז גִיוָואנְט גִיוָוארָן אוּנ אַז מָען וָועט אִים דָאס נִיט גָעבָּן וָועט עָר
שָׁעלְטִין פָאטָר אוּנ מוּטָר · ומי דָאס אִיז נָאר שׁוּלְדִיג זַייעָר לִיבְּשָׁאפְט אוּנ רַחֲמָנוֹת וָואס אִיז נִיט
(לשם שמים) אוּנ פוּן דִי דָאזִיגִי לִיבְּשָׁאפְט אוּנ דָר בַּארִימְקַייט וָוערְט פַר קָערְט צוּ אוּמְדָערְבַּארִימְקַייט
וַוייל זַייא הָאבִּין פְרִיעָר פַאר מִיטָן דִיא פָארְכְט אוּנ דִיא שְׁטְרָאף פוּן אִים אוּנ הַיינְט אַז עָר וָוערְט
גְרוֹס וַוארְפְט דָאס קִינְד פָארְכְט אוֹיף זַייא · זַייא הָאבִּין אִים שׁוֹן מוֹרָא צוּ שְׁטְרָאפָן עָר זָאל זִיךְ נִיט
ח"ו כּוֹפֵר זַיין · ואם אוּנ אַז אַיינָער פְרָעגְט זַייא וָוארוּם פַר מַייד אִיר שְׁטְרָאף פוּן דָעם קִינְד עָנְטְפָרָן
זַייא עָס אִיז שְׁכִיחַ אַיין מַגֵּפָה ר"ל הָאבִּין מִיר דְרוּם מוֹרָא אִים צוּ שְׁטְרָאפִין כְּדֵי עָר זָאל זִיךְ נִיט
פַאר עָסִין · אָבָּר דָער עָנְטְפָר אִיז פַאלְשׁ וָוארוּם דִיא תּוֹרָה זָאגְט הַאלְט עָרְלִיךְ דַיין פָאטָר אוּנ
מוּטָר כְּדֵי דוּ זָאלְסְט לַאנְג לָעבִּין אוּנ זַייא פַר מַיידָן דִיא פָארְכְט פוּן דָעם קִינְד אוּנ דוּרְךְ דָעם וָועט
עָר דָאךְ אוֹיף זִיךְ נִיט מְקַבֵּל זַיין דִי מִצְוָה פוּן עָרְלִיךְ צוּא הַאלְטִין פָאטָער אוּנ מוּטָר אוּנ זָעְנָן נָאךְ
גּוֹרַם אַז עָר זָאל חַייָב מִיתָה וָוערִין וָוארוּם דָר וָואס שָׁעלְט פָאטָר אוּנ מוּטָר אִיז חַייָב מִיתָה אוּנ
וִויא קָען דָאס אוֹיף גַיין אוֹפִין שֵׂכֶל אַז דָאס קִינְד זָאל גִישְׁטְרָאפְט וָוערִין אַז זַייא וָועלִין אִים מַדְרִיךְ
זַיין אִין דִיא וָועגִין פוּן דָער תּוֹרָה ח"ו צוּא טְרַאכְטִין אוּם רָעכְט אוֹף דִי מִשְׁפָּטִים פוּן גָאט ב"ה ·
עוד אוֹךְ זָעה דָאס נַארִישְׁקַייט פוּן דָעם עָנְטְפָר דָען דִי קִינְדָער וָואס מָען טוּט זַייא זַייעָר וִוילִין דִיא
שטארבין

כף רגלם הצג על הארץ ותמיד ממלאים כל רצונם מהם מתים ממגפה או משאר מיני חולאים א"כ אין המוסר גורם המיתה רק החטא ממית. ואדרבא בזכות המוסר הטוב ינצל מן המיתה. יש אומרים שטבע הרע הוא שולט ואינו מועיל המוסר גם זה הבל ושקר וע"ז אמר שהמע"ה אולת קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקנה ממנו. ר"ל אע"פ שהטבע הרע הוא קשור בלב הנער עכ"ז במעט מעט שבט מוסר ירחיק ממנו האולת. ואמר עוד חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו. וכן בהרבה מקומות הוא מזהיר על מוסר הבנים אם כן ההרגל הוא שולט ולא הטבע. ואם אינו מורגל במורא ומוסר בקטנותו גם לאחר שיגדל לא יחלוק מורא וכבוד לאביו שבשמים ולא לאביו ולאמו ואיך יזכה לאורך ימים. אמנם המורא והמוסר הזה צריך ישוב הדעת ולא חרון אף וכעס. ארז"ל אל יטיל אדם אימה יתירה על בני ביתו. ודע שכל מקום שאתה מוצא כעס ורוגז שם המזיקים מוכנים להזיק הש"י יצילנו. ובפרט בזמן המגפה שאז מצויין הרבה מזיקים והמכה הבאה בכעס מכת המגפה מתדבקת על המכה ההיא. ועיני ראו ולא זר. ולכן יהיה כל אדם מושל ברוחו ויהיה נזהר מאוד מן הכעס. ואם צריך להטיל מורא על בני ביתו יעשה תנועות כמי שכועס אבל תהא דעתו מיושבת עליו. ויהיה נזהר מאד שלא יקלל אשתו ובני ביתו. וכן אסור לאדם להכות אשתו כי די לאשה שהיא סובלת צער הריון ולידה וצער גידול בנים ועליה מוטל כל צרכי הבית ואין ראוי לצער אותה על מה שיש לה כבר. ואם היא עושה דבר שאינו ישר בעיני בעלה יתקן הדבר בדברים רכים המושכים את הלב ולא יכה ולא יקלל אותה. חייב כל אדם לכבד אשתו יותר מגופו כי אין בית אלא אשה. הנשים מקללין בני הבית במגפה ושאר קללות. צריך להזהיר אשתו ובני ביתו שלא תעלה קללה על פיהם לפי שהשטן הוא מקטרג ועל הזכרת עון תחול הקללה השם ית' יצילנו. רבים נוהגים ללמד הקטן לקלל והוא שטות ראוי ללמדו דברים טובים וברכות ומי יתן ויועילו הברכות.

שְׁטַארְבִּין דַּוְקָא אִין דֶער מַגֵּפָה אוֹדֶר פוּן אַנְדֶרִי קְרַעְנְקִין ר"ל אִיז גִּדְרוּנְגֶען אַז דִיא גוּטֶע שְׁטְרָאף רַייד אִיז נִיט גוֹרֵם דָאס שְׁטַארְבֶּן נָאר דִי זִינְד אִיז עֶס גוֹרֵם אוּנ אַדְרַבָּא אִין דֶעם זְכוּת פוּן דִי גוּטֶע שְׁטְרָאף וֶוערְט עֶר נִיצוּל פוּן דֶעם טוֹט. יש אַטַייל עֶנְטְפָרִין אַז עֶר וֶוערְט גִיבָּארֶן מִיט אַשְׁלֶעכְטֶע טֶבַע הֶעלְפְט אִים שׁוֹין קַיין שְׁטְרָאף נִיט. דָאס אִיז אוֹךְ הֶבֶל אוּנ פַאלְש אוּנ אוֹף דֶעם הָאט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה גִיזָאגְט (אִוֶּלֶת קְשׁוּרָה בְּלֵב נַעַר) וֶוען דָאס נַארִישְׁקַייט אִיז אָן גִקְנִיפְּט אִין דֶעם הַארְץ פוּן אַקִינְד דָאס הַייסְט זַיין שְׁלֶעכְטִי טֶבַע אִיז אָן גִקְנִיפְּט אִין דֶעם הַארְץ פוּן דֶעסְט וֶועגִין (שֵׁבֶט מוּסַר יַרְחִיקֶנָּה מִמֶּנּוּ) מִיט אַרוּט פוּן מוּסַר וֶואס עֶר שְׁטְרָאפְט אִים בִּיסְלֶעךְ וַוייס קֶען עֶר עֶס פוּן אִים דֶער וַוייטֶרֶן. אוּנ אוֹף פִיל עֶרְטֶר אִיז עֶר מַזְהִיר צוּ שְׁטְרָאפִין דִיא קִינְדֶר דֶען דָאס וֶוענְט זִיךְ נִיט אִין דֶער טֶבַע נָאר אִין דֶעם רְגִילוּת אוּנ אוֹב עֶר אִיז נִיט גִיוואנְט קְלֵיינֶרְהַייט אִין פָארְכְט אוּנ מוּסַר דֶער נָאךְ אַז עֶר וֶוערְט גְרוֹס וֶועט עֶר קַיין כָּבוֹד נִיט אָפּ גֶעבִּין צוּ הש"י אוּנ אוֹךְ נִיט צוּא פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ וִויא קֶען עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ לַאנְג לֶעבִּין. נָאר דִי פָארְכְט אוּנ שְׁטְרָאף מוּז דֶער פָאטֶר טוּן מִיט יִשּׁוּב הַדַּעַת אוּנ נִיט מִיט כַּעַס אַזוֹ וִויא אוּנְזֶרִי חֲכָמִים הָאבֶּן גִזָאגְט אַמֶענְטְש זָאל נִיט וַוארְפִין אַיין אִיבֶּרִיגֶע פוֹרְכְט אִין זַיין הוֹיז. ודע וַוייס אַז אוֹיף דֶעם אוֹרְט וִויא עֶס אִיז דָא כַּעַס דָארְט זֶעגִין אָן גִיבְּרַייט מַזִּיקִים מַזִּיק צוּ זַיין. גָאט זָאל אוּנְז הִיטִין פוּן זַייא. אוּנ בִּפְרַט אִין דֶער צַייט אַז עֶס אִיז שְׁכִיחַ אַמַגֵּפָה ר"ל דֶענְמָאלְט אִיז דָא פִיל מַזִּיקִים אוּנ דָאס שְׁלָאגִין וֶואס קוּמְט מֵחֲמַת כַּעַס בַּהֶעפְט זִיךְ מַכַּת מַגֵּפָה צוּ דֶעם שְׁלָאגִין אוּנ דָאס הָאבִּין מַיינֶע אוֹגִין גִזֶעהֶן. דְרוּם זָאל אִיטְלִיכֶר מֶענְטְש גִיוֶועלְטִיגֶן אִין זַיין כַּעַס אוּנ אוֹב עֶר דַארְף וַוארְפִין אַיין פוֹרְכְט אִיבֶּער זַיין הוֹז גִזִינְד זָאל עֶר מַאכִין אַזֶעלְכִי תְּנוּעוֹת גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז אִין כַּעַס אָבֶּר זַיין דֵיעָה זָאל מְיוּשָׁב זַיין. אוּנ זָאל זַייעֶר גִוָוארִינְט זַיין נִיט צוּ שֶׁעלְטֶן זַיין וַוייב אוּנ קִינְדֶער אוּנ אַזוֹא אוֹךְ טָאר אַמֶענְטְש נִיט שְׁלָאגִין זַיין וַוייב וָוארוּם גִנוּג אִיז צוּ דֶר אִשָּׁה וָוס זִיא לַייד צַעַר פוּן גִידוּל בָּנִים אוּנ אוֹף אִיר אִיז גִיוָוארְפִין גָאר דָס בַּדֶערְפָנִיש פוּן דֶער שְׁטוּב אוּנ אוֹב זִיא טוּט אַזַאךְ וֶואס אִים גִפֶעלְט נִיט זָאל עֶר עֶס פַארֶעכְטִין מִיט וַוייכִי רַייד אוּנ זָאל זִיא נִיט שֶׁעלְטִין. עֶר מוּז אָן זָאגִין זַיין וַוייב אוּנ זַיין הוֹז גִיזִינְד אַז קַיין קְלָלוֹת זָאלֶן נִיט אַרוֹס גַיין פוּן זַייעֶר מוֹל וַוייל דֶער שָׂטָן אִיז מְקַטְרֵג דְרוֹיף אוּנ דֶער מַאנְט זַייעֶרִי זִינְד אוּנ אוֹיף דֶעם דֶר מַאנוּנְג פוּן זִינְד קֶען חֶלִילָה רוּעֶן דִיא קְלָלָה. גָאט זָאל אוּנְז מַצִּיל זַיין דֶער פוּן. מֶען גִיהֶער לֶערְנִין אַקִינְד גוּטֶע רַייד אוּנ לַייטִין בְּרָכוֹת גֶעבֶּן. אָבֶּער שְׁלֶעכְטִי רַייד אוּנ קְלָלוֹת בַּדַארְף מֶען אִים נִיט

לעיינן

דברים רעים וקללות אינן צריכים לימוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו · עוד יש מנהג רע בעת שמוליכים הקטן לבית המדרש שמצוים למלמד בפני הקטן שלא יכו אותו והקטן שומע שאין לרבו להכותו אז הוא מוסיף זדון · אמנם המלמד אינו יוצא ידי חובתו אם אינו מטיל מורא על הנערים להדריכם בדרך הישר · וכארז"ל לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה · ראוי היא לחקור המלמד אם הנער שומע בקול אביו ואמו ואם נזהר בנט"י וברכת המוציא ובה"מ ואם הוא מרוצה במה שישימו לפניו לאכול · ויצוה לו שילך לבהכ"נ להתפלל ולענות אמן ושלא ידבר בבהכ"נ בשעת התפלה · וכיוצא בזה ידקדק על הנערים לחנכם במצות ולהנהיגם בתרבות ובד"א · ומצד היתר זה מותר למלמד לקבל שכר מהנערים ולא שכר הלמוד · כל הנ"ל הוא קל עשות אבל אם אב ואם מכסים פשע הנער וזדונו הנזק הוא שלהם וסוף שיקבלו חרטה · בקיצור עצה היעוצה שירגילו אב ואם את הקטן במורא ובמוסר הטוב וישימו לו לאכול על שלחן קטן לבדו ובזה יתגדל בתרבות וד"א וגם אחר שיזקין ינהוג אימה וכבוד לאביו שבשמים וג"כ באביו ואמו · ובזה יזכה לאורך ימים וימצא חן בעיני אלהים ואדם והכל יאמרו ברוך שזה ילד ברוך שזה גדל : אחר שכתבתי ענין חניך הנערים ובלי ספק מי שממלא רצון הקטן סופו יעלה למדת הגאוה · ע"כ אזכיר הנזק המגיע לאדם ממדת הגאוה · ודע כי הגאוה היא פתח והתחלה לכל המדות הרעות · בעל גאוה אינו עושה שום מצוה לש"ש רק כוונתו דיהורא ותמיד הוא חס על כבודו ולא על כבוד הבורא וכ"ש אינו חס על כבוד שום בריה והוא מתכבד בקלון חבירו ומוציא דבה על כל אדם ומדבר בגאוה ומסתיר פניו מהביט אל עני ונכה רוח · כי נראה לו שהעני מסריח וכן הוא מלביש את עצמו בגאוה ואם אין לו רואה לגזול ולגניב · בעל גאוה רודף תמיד אחר השררה ורוצה שתהיה ידו על העליונה ומתיך זה הוא בא לידי שנאה ומריבה · צא ולמד מקרח בעבור שנתגאה בעשרו רדף אחר השררה וירד חיים שאולה הוא וכל אשר עמו · וראה כמה קשה כח הגאוה והמחלוקת שאפילו יונקי שדים שלא חטאו נאבדו עמו · אמר החכם הזורע גאוה וקטטה יקצור דאגה וחרטה . ואמר אם תְּקוֹם תדאג ואם תסלח

תשמח

לֶערְנֶן דָאס וָועט עֶר מִמֵילָא קֶענִין · עֶס אִיז אַשְׁלֶעכְטֶר מִנְהָג וָואס פָאטֶר אוּנ מוּטֶער זָאגֶן צוּם מְלַמֵד דֶעם קִינְד אִין דִיא אוֹגִין עֶר זָאל אִים נִיט שְׁלָאגִין אוּנ דָאס קִינְד הֶערְט אַז דֶער מְלַמֵד הָאט קֵיין רְשׁוּת נִיט צוּ שְׁלָאגֶן לֶערִינְט עֶר זִיךְ נִיט · אמנם וַוארְלִיךְ דֶער מְלַמֵד אִיז נִיט יוֹצֵא אַז עֶר וַוארְפְט נִיט קֵיין פָארְכְט אוֹף דִיא קִינְדֶער זַייא מַדְרִיךְ צוּ זַיין אִין גוּטֶן וָועג דְרוּם גִיהֶער דֶער מְלַמֵד נָאךְ צוּ זוּכֶן אוֹיב דָס קִינְד הֶערְט זַיין פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ אוֹיב עֶר וַואשְׁט זִיךְ אוּנ מַאכְט הַמוֹצִיא אוּנ בֶּענְטְשְׁט · אוּנ אוֹיב עֶר אִיז צוּ פְרִידֶען מִיטִין עֶסִין אוּנ זָאל אִים גִיוַוינֶען צוּא גֵיין אִין שׁוּל דַאבֶנֶען אוּנ אָמֵן עֶנְטְפֶרִין אוּנ זָאל נִיט רֵיידִין אִין שׁוּל אוּנ זָאל מְדַקְדֵק זַיין אוֹיף דִיא קִינְדֶער זַייא גִיוַוינֶן אִין מִצְוֹת אוּנ דֶרֶךְ אֶרֶץ אוּנ פַאר דֶעם מֶעג דֶער מְלַמֵד נֶעמִין גִיצְאלְץ נִיט פַאר דֶעם לֶערְנִין · אוּנ פָאטֶער אוּנ מוּטֶר וָואס בַּדֶעקֶן דִיא זִינְד פוּן דֶעם קִינְד וָועלִין חֲרָטָה הָאבִּין · בקיצור דִיא בֶּעסְטֶע עֵצָה אִיז אַז דִיא פָאטֶער אוּנ מוּטֶר זָאלִין גִיוַוינִין דָאס קִינְד מִיט מוֹרָא אוּנ מוּסַר אוּנ מִיט דֶרֶךְ אֶרֶץ · אוּנ אַז עֶר וָועט עֶלְטֶר וָוערִין וָועט עֶר זִיךְ נוֹהֵג זַיין מִיט פָארְכְט אוּנ מִיט כָּבוֹד צוּ הַשי"ת אוּנ צוּ פָאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ דוּרְךְ דֶעם וָועט עֶר לַאנְג לֶעבִּין אוּנ וָועט גִיפִינֶען חֵן בַּייא גָאט אוּנ לַייט אוּנ אַלֶע וָועלֶן זָאגִין גִיבֶּענְטְשׁ זָאל זַיין דֶער וָואס הָאט אַזֶעלְכֶס אוֹיף גִיצוֹיגִין · אוּנ דֶער וָואס גִיט נָאךְ דֶעם קִינְד וָועט דָאס קִינְד קְרִיגֶען גַאֲוָה · דְרוּם וָועל אִיךְ שְׁרַייבִּין דֶעם שָׁאדִין פוּן גַאֲוָה · ודע זָאלְסְט וִויסִין אַז גַאֲוָה אִיז אַיין אָן הַייב צוּ אַלֶע שְׁלֶעכְטֶע מִדּוֹת · אַיין בַּעַל גַאֲוָה טוּט נִיט קֵיין מִצְוָה פוּן גָאטְס וָועגִין נָאר פוּן גַאֲוָה וָועגִין אוּנ הָאט תָּמִיד חַס אוֹיף זַיין כָּבוֹד אוּנ נִיט אוֹיף דֶעם כָּבוֹד פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶר אוּנ פְּשִׁיטָא אוֹף דֶעם כָּבוֹד פוּן לַייט אוּנ עֶר וָוערְט גִיעֶרְלִיכְט מִיט דֶעם שַׁאנְד פוּן זַיין חֵבֶר אוּנ זָאגְט רְכִילוֹת אוֹיף אַלֶע מֶענְטְשִׁין אוּנ רֶעט מִיט גַאֲוָה אוּנ פַאר רְרַייט זַיין פָּנִים פוּן אַיין אֶרִימַאן אוּנ אוֹיךְ גֵייט עֶר גִיקְלַיידֶעט מִיט גַאֲוָה אוּנ אַז עֶר הָאט נִיט זֶעהְט עֶר צוּ גַנְבֶנֶען אוּנ גַזְלֶנֶען · אַבַּעַל גַאֲוָה זוּכְט תָּמִיד נָאךְ הֶערְשַׁאפְט אוּנ קוּמְט צוּ פַיינְט שַׁאפְט אוּנ קְרִיג · צא לֶערִין עֶס פוּן קַרְח וויי עֶר הָט זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה גִיהַאלְטֶן הָאט עֶר גִיזוּכְט הֶערְשַׁאפְט אוּנ צוּם סוֹף אִיז עֶר אַרַיין לֶעבֶּדִיגֶרהַייד אִין גֵיהִנָם אוּנ זֶעה וָואס פַאר אַשְׁלֶעכְטִיקַייט דִיא גַאֲוָה אוּנ מַחֲלוֹקֶת אִיז דֶען אֲפִילוּ זַייגֶענְדִיגִי קִינְדֶר וָואס הָאבִּין דָאךְ בְּוַדְאַי נִיט גִיזִינְדִיגְט זֶענֶן אוֹיךְ פַאר לָארִין גִיוָוארִין מִיט אִים דֶער חֶכֶם

תשמח • הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו • בעל גאוה לעולם אינו מודה על האמת • ולא
די זה אלא שג"כ מבקש לאמת השקר שלו ועובר על לא תשא • הראב"ע ז"ל האריך מאד בענין
השבועה וכתב שלאו זה הוא קשה מכל הלאוין שבעשרת הדברות.. כי הרוצח או הגונב או
הנואף למלאת תאותו הוא עושה עבירה בסתר ואינו יכול לעבור בכל עת שירצה כי יפחד על
נפשו • וזה עובר על לא תשא לאו קשה שכתוב בו כי לא ינקה בלי שום הנאה שיגיע לו מזה •
והוא מחלל שם שמים בפרהסיא בכל עת ובכל רגע • ואפילו לפני דבור קל הוא מקדים השבועה
אין פחד אלהים לנגד עיניו • ואם לא היה בישראל רק עון זה מספיק להאריך הגלות • ואפי' השפל
מכל אדם יחרד על הרגל הרע הזה • וכל הרגיל בעבירה זאת ראוי וטוב היה לו לקבל עליו לתת
פרוטה אחת לתלמוד תורה בכל פעם שמוציא שם שמים לבטלה • והשומע שם שמים מחבירו
לבטלה והשומע שבועה מחבירו ראוי להזכירו שיתן הפרוטה לתלמוד תורה • ובדרך זה מעט
מעט כל אחד ירחיק עצמו מהרגל הרע הזה ומן העונש הגדול • והעושה גם המעשה תבא
עליהם ברכת טוב • הנשים רגילים לישבע בחיי בעליהן ובניהם אפילו על דבר הבל גם זה מנהג
רע הוא מאד כי א"א שלא ישבעו לפעמים לשקר • לכן כל אשה האוהבת בעלה ובניה תסלק
עצמה מן הרגל הרע הזה הנשים יש לחן גאוה ואינן יודעות העונש והנזק הבא מגאוה זו • לכן
ראיתי להודיע להן במה יכשלו כדי שירחיקו עצמן מן העון • יש אשה בביתה היא לובשת
בגדי שפחה ויוצאת בחוץ בבגדי תפארת כדי להראות לכל את יפיה • ולא נכון לעשות כן • אשה
צנועה אשר יראת אלהים בלבה ראוי שתתקשט עצמה בביתה כדי שלא יתן בעלה דעתו
באשה אחרת • אשה שהיא יוצאת בחוץ מקושטת היא חוטאה ומחטיאה אחרים • כי אפשר
שיפגענה בור עם הארץ ויעבור על לא תחמוד אשת רעך • ולא זו בלבד אלא בעת שיתחבר הבור עם
אשתו יתן דעתו ביופי האשה שראה ביום והבנים במחשבה זו נקראים בני תמורה • ואלו הבנים
אי אפשר שיהיו טובים לפי שבאים במחשבת עון • והנה האשה היוצאת מקושטת גורמת
מכשול עון ותקלה לאיש ההוא • והנזק הבא מגאוה זו שאנחנו בגלות בעונותינו והקמים נגדנו

הָאט גִיזָאגְט דָער וָואס זַייעט גַאֲוָה אוּנ קְרִיג דָער שְׁנַייט זָארְג אוּנ חֲרָטָה דָער וָואס יָאגְט נָאךְ כָּבוֹד
אַנְטְלוֹיפְט דָער כָּבוֹד פוּן אִים • אַיין בַּעַל גַאֲוָה אִיז קַיין מָאל נִיט מוֹדָה אוֹיף דָעם אֱמֶת אוּנ וִויל
זַיין פַאלְשְׁקַייט מַאכִין פַאר אֱמֶת אוּנ שְׁוָוערְט דְרוֹיף אוּנ אִיז עוֹבֵר אוֹיף דָעם לַאו (לֹא תשא) • הראב"ע
אוּנ דָער אָבָן עֶזְרָא שְׁרַייבְּט אַז דָער לַאו אִיז עֶרְגֶר פוּן אַלֶע לַאוִין וָואס עָס שְׁטַייט אִין דִיא עֲשֶׂרֶת
הַדִּבְּרוֹת וָוארוּם דָער וָואס הַרְגֶתְּ אָדָר גַנְבֶתְּ דָער טוּט דִיא עֲבֵירָה אַז קַיינֶער זָאל נִיט זֶעהָן אוּנ קָען
עָס נִיט עוֹבֵר זַיין אִין אַלֶע צַייט וָואס עָר וִויל • וָוארוּם עָר הָאט מוֹרָא פַר לַייט • אָבָּר דָער וָואס אִיז
עוֹבֵר אוֹיף דָעם לַאו שְׁטַייט דָער בַּייא (לֹא ינקה) גָאט וָועט נִיט רַיין לָאזִין דָעם וָואס שְׁוָוערְט פַאלְש
אוּנ עָר הָאט דָאךְ דָער פוּן קַיין שׁוּם הַנָּאָה נִיט אוּנ אִיז מְחַלֵּל גָאטְס נָאמָן אוּנ הָט גָאר קַיין פָארְכְט
נִיט פַאר גָאט אוּנ דִיא עֲבֵירָה אַלַיין אִיז גְנוּג צוּא דָער לַיינְגָערִין דָעם גָלוּת ח"ז • וכל דָער וָואס
אִיז גִיוואנְט אִין דָער עֲבֵירָה גִיהָער אוֹיף זִיךְ צוּ נָעמִין אַז אַלֶע מָאל וָואס עָר וָועט שְׁוָוערִין אוּם
זוּנְסְט זָאל עָס גֶעבִּין קְנַס אוֹיף תַּלְמוּד תּוֹרָה אוּנ אוֹיךְ דָער וָואס הָערְט אַז זַיין חֵבֶר דָער מַאנְט
אוּם זוּנְסְט גָאטְס נָאמָן אָדָער אַשְׁבוּעָה גִיהָער עָר אִים צוּ דָר מַאנָן אַז עָר זָאל גֶעבִּין קְנַס אוֹיף
תַּלְמוּד תּוֹרָה אוּנ מִיט דָעם דָרָךְ וָועט עָר זִיךְ בִּיסְלֶעךְ וַוייס אָפּ גִיוַויינֶען פוּן דָעם שְׁלֶעכְטֶן רְגִילוּת
אוּנ וָועט נִיצוּל וָוערִין פוּן גְרוֹיסִין עוֹנֶשׁ • הנשים דִיא וַוייבֶּער זָענִין גִיוואנְט צוּא שְׁוָוערִין אִין לֶעבִּין
פוּן אִיר מַאן אוּנ אִירֶע קִינְדֶער אֲפִילוּ אוֹיף אַיין נַארִישֶׁע זַאךְ אִיז דָאס אוֹיךְ זַייעֶר אַשְׁלֶעכְטֶר מִנְהָג
וָוארוּם עָס אִיז נִיט גִימָאלְט אַז זַייא זָאלִין נִיט שְׁוָוערִין אַמָאל פַאלְשׁ דְרוּם אִיטְלִיכֶע אִשָּׁה וָוס הָט
לִיבּ אִיר מַאן אוּנ אִירֶע קִינְדֶער זָאל זִיא זִיךְ אָפּ גִיוַויינֶען פוּן דָעם שְׁלֶעכְטִין רְגִילוּת • אוּנ וַוייל דִי
וַוייבֶּר הָאבִּין גְרוֹיס גַאֲוָה אוּנ וַייסִין נִיט דָעם שָׁאדִין וָואס קוּמְט פוּן גַאֲוָה וָועל אִיךְ זַייא מוֹדִיעַ זַיין
כְּדֵי זַייא זָאלִין זִיךְ דָער וַוייטֶרִין פוּן זִינְד • יש עָס אִיז דָא אַיין אִשָּׁה וָואס אִין אִיר הַיים גַייט זִיא
אָן גִיקְלַייד וִויא אַדִינְסְט אוּנ אוֹיפִין מַארְק גַייט זִיא רַייךְ גֶעצִירְטֶע קְלַייידֶער • אוּנ עָס אִיז נִיט
רֶעכְט אַזוֹ צוּ טָאן • נָאר אַיין אִשָּׁה צְנוּעָה גִיהָער זִיךְ צוּ צִירִין פַאר אִיר מַאן אָבֶּער נִיט וָוען זִיא
גַייט אוֹיף דָער גַאס וָוארוּם עָס אִיז גִימָאלְט אַיינֶר וָועט זִיא בַּגֶעגִינֶען אוּנ וָועט עוֹבֵר זַיין אוֹיף
(לֹא תחמוד אשת רעך) זָאלְסְט נִיט גְלוּסְטֶן דָאס וַוייבּ פוּן דַיין חֵבֶר • אוּנ בְּשַׁעַת עָר וָועט זִיךְ

בהעפטין

ראוי תכשיטי אשה מכסף וזהב ומבקשים עלינו עלילות שקר · השי"ת יצילנו מידם ומכל רע אמן ·
שום תועלת אינו יוצא מהגאוה · ועתה בזמן הזה אפי' שאין יד בעלה משגת היא רוצה להראות
נאותה · ואינה חוששת אם יבא בעלה לידי מכנה בנזילה או בגניבה · אמנם האיש שיש לו שכל
ראוי לו לראות את הנולד · גם ישים לבו על כל העבר כי כמה נזירות רעות וקשות ושמדות עברו
עלינו בעבור הגאוה כמו שנזכר בספר שבט יהודה · יש אשה יושבת בפתח ביתה להניח את הילד
והעובר דרדשם רואה אותה מגולה· ויש אשה שמגלה שער ראשה·אין אלו דרכי צניעות·כל בת
שכל תשים אל לבה איך היא צריכה רחמים בעת לידתה השי"ת ירחם · ע"כ כל בת ישראל תבחר
ללכת בדרך הישר בעיני אלהים ואדם כדי שתזכה לאורך ימים ותזכה לראות בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ובמצות · בעל גאוה בוש ביסורין ואינו שם לבו להתפלל ולשוב אל השם · זה
המוכה בסנורים איך לא ישים אל לבו לשוב להתפלל אל השם בעת צרתו והוא ידע שהתפלה
התפלה לחזקיה המלך לאחר שנגזרה עליו המיתה וע"י תפלתו ועל הדמעות שהוריד הוסיף לו הש"י
ט"ו שנים · רבים מישראל אינם חוששין להתפלל עם הצבור כל ימי השבוע ובשבת הם באים
רגע אחד · וגם ברגע ההוא אינם מכוונים לשמוע הפלת החזן ולא על ענייתי אמן · אבל הם פונים
לדבר זה עם זה דברים בטלים · ובאמת כל המדבר בשעת התפלה גדול עונו מנשוא ולמה לא
יקח ק"ו בעצמו אם הוא בא לדבר עם הדיוט הוא כבוי לשמוע את דברי חבירו כדי להשיב לו
על דבריו ולפני הקב"ה אשר בידו נפש כל חי הוא פונה עורף לדבר עם חבירו יש לך עון
גדול מזה · לכן ראוי ונכון לעבוד בכל בהכ"נ איש אחד להזהיר את העם ולנעור בפי שמדבר
בשעת התפלה · כל מי שאינו מכוין להתפלל אינו מאמין בהשגחה ולא בשכר ועונש · בעל
גאוה הוא מכפויי טובה ואינו נותן הודאה למקום שנא' ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך
וגו' · הכלל העולה כל מי שיש לו גאוה הקדוש ב"ה והבריות אפילו בני ביתו שונאים אותו
לפי שהוא אכזרי וכעסן · אכר החכם מן התימה איך יתגאה האדם והוא עובר תמיד על

גשר

בַּהֲעפֶּמטן צוא זײַן וועט עֶר טָראכטין פּון דָעֶר אִשָּׁה וואס עֶר האט גיזעהן בייא טָאג · אוג
דיא קינֶדער קענען גָאר נִיט גוט זײַן וויײל זײַא זָענען גיקוקט פּון איין מהשׁבה פּון זינד מכּילא דיא
אשה האט גורם גיוועזן דיא תקלה צו דעם מענטש · שום קיין נוצין קומט ניט פּון נאדה דען זיא
וויל וייזין איר נאוה האַרט עס זיא נאר ניט ואם איר כּאן האט ניט · אבּער דעם מענטש ואם הם
שׂכל גיהעֶר צוא זָעהן ואם פּון דָעֶר נאדה קען ארום קומן אוג וויא פּיל גזירות עם זענען שׂוין גיקומן
איבּר דָעֶר נאוה וויא עס שׁמייט אין שבט יהודה · יש עס אז דא אזעלבע וויבּער ואם זעצין זיך
אויף דָעֶר טיר פּון דָעֶר שמוב קינד דאס אוג ניט בצניעות · אויך אז דא אזעלבע וום ניין
אויף גידעקט די האר אבּר דאס אלץ אז ניט דרך צניעות · איטלעכע אשה גיהער צוא גיריין
וויא זיא בּדארף דָעֶר באריסקיים פּון נאט אין דָעֶר צייט אז זיא זאל גיוואנן דאס קינד נאט ב"ה
זאל זיך דָעֶר באריסטן אויף אלע יודישע טעכטער · אין בּעל נאוה אז אום צו פּרידן מיט יסורים
אוג מוט ניט זין הארץ צוא בּעטין נאט אוג תשובה צו טאן עֶר זאל אים מצליל זיין פּון די יסורים
אוג עֶר וויסט דאך אז חזקיהו המלך איז קראנק גיוואָרן איז אויך אים נגזר גיוואָרין עֶר זאל שׁטאַרבין
אוג עֶר האט תפלה גימאן פּאר נאט ב"ה האט עֶר אים גיכּערט פּופצן יאר · רבים פּיל ליים זאַרנן
ניט צוא דאבּנען מיט צבור אנאנצע וואך אוג אים שבת קומן זייא אין שול ערין אויף איין רגע
דאבּנען אוג אויך אין דָעֶר רגע ענען זייא ניט מכּוין צו העֶרין דיא תפלה פּון חזן אוג אויך ניט צוא
ענטפּרין אמן אוג זייא רידין דברים בּטלים איז אגרוסע עבירה · עֶר זאל זיך אף לערנן איין קל
וחומר ענען עֶר טוט רידין מיט אנעמש איז עֶר כּוין צו העֶרין דיא תפלה פּון חזן אוג פּאר נאט ב"ה וום
אין זין האט איז דאם לעבּין פּון אלע בּשעפּינש קערט עֶר זיך אוועק מיטין אקן אוג רעט בּעסער
מיט זין חבר איז דען דא אנדערע עבּירה דער פּון · דרום איז רעכט אין איטלכם קהל צוא
שׁטעלין איין מענטש עֶר זאל מזהיר זיין אוג אן שריין דעם וום עֶר רעט בּשעת דאבּנן · כל איטליכר
ואם איז ניט מכּוין רעכט צו דאבּנען דער גליבּט ניט אז נאט ב"ה איז אין כּשׁגיח אוג גליבּט
ניט אין שׂכר אוג אין עונש · הכלל דער כּלל איז איטליכר טענטש ואם האט נאדה האבּין אים פּיינט
נאט אוג לייט אוג אפילו זיין הוז גיזינד האבּין איר פּיינט · דער חכם האט גיזאגט עם איז זיך צוא
פּאר וינדערין וויא זאל דר טענטש זיך בּעל נאוה האלטין אוג עֶר ניט תמיד אויף אין צו בּראבּנעם

גשר רעוע ושבור ואין ראוי שישען ויבטח עליו לב אדם כי אינו יודע בשכבו ובקומו מה ילד יום · ולא יועילו להציל אותו לא גאות החכמה ולא העושר ולא הגבורה · הגאוה היא חולי קשה וכבד מביאה את האדם לאבוד עה"ז ועה"ב · לכן כל בעל שכל יבקש לו רפואה לחולי זה קודם שיגבר עליו החולי וקודם שתקפוץ עליו הזקנה · כי יבחר במדה הענוה כי אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד · מדת הענוה היא סולם לעלות בה לכל המדות הטובות והיא ראש והתחלה לכל מצות התורה ראשית דבר יראת ה' · יסוד הענוה היא אדם המכניע ומשפיל עצמו לפני הבורא ית' ביסי בחרותו בעודו בכחו והוא שמח בחלקו ואם הוא עשיר נותן שבח והודאה לאל הנותן לו כח לעשות חיל · ומכיר החסד והטובות שעושה עמו הקב"ה בכל עת ובכל שעה · אם עושה מצות הרבה הם מעטים בעיניו ואינו מחזיק טובה לעצמו · ואם משבחין אותו על מעשיו הטובים הוא מצטער על זה לפי שיודע ומכיר שאין מספיק לו כל המצוה שיעשה בערך על אחת מאלף הטובות שהקב"ה עושה עמו בכל יום · בעל ענוה אינו רודף אחר הכבוד ולא אחר הנאת הגוף ולא באכילה ולא בשתיה ולא בשאר כל צרכי הגוף רק תמיד הוא מכוין לעבודת הבורא ית' · אוכל ושותה כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה' · נושא אשה לקיים מצות השם · ומלביש עצמו לכבוד השם וכל מעשיו הם לשם שמים · יש אדם בוחר במדת ענוה ומלביש עצמו בלויי סחבות ופורש עצמו מכל הנאות העולם מסגף עצמו בתעניות יותר ממה שיש לו כח לסבול · על אדם הזה אמר שהמע"ה ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו · התורה אמרה וחי בהם ולא שימות בהם · יש אדם מראה עצמו כעניו וחסיד ושבע תועבות בלבו וסופו תגלה רעתו לכל ויהיה ללעג וקלס וחרפתו לא תמחה בעה"ז ובעה"ב · בששה אותות ניכרת הענוה האמתית · האות הראשון מי שמביישין אותו ויש בידו לנקום והוא מוחל על עלבונו זה אות נאמן שהוא עניו · האות השני מי שבא לו נזק או צער וצרה והוא מקבל עליו מאהבה גם זה עד נאמן על הענוה · האות הג' הוא מי שמשבחין אותו על מעשיו הטובים והוא מצטער על זה ואומר כל מה שעושה הוא כטפה מן הים כנגד מה שאני חייב לעשות · ואם אין בו מה שמשבחים אותו הוא גוער בזה המשבח אותו ואומר אינו אמת מה שדברת גם זה עד נאמן לענוה

בְּרִיק עֶר וֵוייסְט דָאךְ נִיט וָואס מִיט אִים קָען זִיךְ מַאכָען אוּנ דִיא גַאֲוָה וָועט נִיט הָעלְפִין מַצִיל צוּ זַיין · דִיא גַאֲוָה אִיז זַייעֶר אַשְׁוָועֶרע קְרַענְק זִיא בְּרֶענְגְט דָעם מֶענְטְשִׁין עֶר זָאל אָן וָועֶרִין דִי וָועלְט אוּנ יָענִי וָועלְט · דְרוּם דָער וָואס הָאט שֵׂכֶל זָאל זִיךְ זוּכָן אַרְפוּאָה צוּ דָער קְרַענְק אֵיידֶר דִי קְרַענְק וָועט זִיךְ שְׁטַארְקָן אוֹיף אִים אוּנ אֵיידֶר עֶר וָועט אַלְט וָועֶרִין אוּנ זָאל זִיךְ אוֹיס דָר וֵויילִין אִין דָער מִדָה פוּן עֲנָוָה וָועט עֶר לַאנְג לֶעבִּין אוּנ וָועט הָאבִּין עֲשִׁירוֹת אוּנ כָּבוֹד · מדת דִיא מִדָה פוּן עֲנָוָה אִיז וָויא אַלֵייטֶר אוֹיף צוּ גֵיין דוֹרְךְ אִיר צוּ אַלִי גוּטֶע מִדוֹת אוּנ זִי אִיז אֵיין אָן הַייבּ צוּ אַלִי מִצְוֹת פוּן דָר תּוֹרָה · דָער יְסוֹד פוּן עֲנָוָה אִיז וָואס עֶר אִיז זִיךְ מַכְנִיעַ פַאר דָעם בַּשֶׁעפֶר בְּשַׁעַת עֶר אִיז נָאךְ אִין זַיין כֹּחַ אוּנ עֶר פְרַייט זִיךְ מִיט דָעם וָואס נָאט הָאט אִים אָפּ גִיטֵיילְט אוּנ אוֹיבּ עֶר אִיז אֵיין עוֹשֶׁר גִיט עֶר לוֹיבּוּנְג אוּנ דַאנְק צוּא נָאט וָואס עֶר הָאט אִים גִיהָאלְפִין דָער צוּא אוּנ פַאקֶענְט דִיא טוֹבוֹת אוּנ חֲסָדִים וָואס נָאט בּ"ה טוּט מִיט אִים אַלֶע רֶגַע אוּנ אַז עֶר טוּט פִיל מִצְוֹת זָענִין זַייא וֵוייניג אִין זַייני אוֹיגִין אוּנ אַז מָען לוֹבְּט אִים אוֹיף זַיינֶע גוּטֶע מַעֲשִׂים אִיז עֶר זִיךְ מְצַעֵר דְרוֹיף וַוייל עֶר וֵוייסְט אַז אַלֶע מִצְוֹת וָואס עֶר הָאט גִיטָאן זָענִין נִיט גוּנוּג פַאר אֵיין טוֹבָה וָואס נָאט בּ"ה טוּט אִים אַלֶע טָאג · בעל דָער וָואס הָאט עֲנָוָה יָאגְט נִיט נָאךְ כָּבוֹד אוּנ הַנָאָה פוּן גוּף נָאר עֶר אִיז מְכַוִין פוּן גָאטְס דִינְסְט וָועגִין עֶר עֶסְט אוּנ טְרִינְקְט כְּדֵי עֶר זָאל כֹּחַ הָאבִּין גָאט צוּא דִינֶען עֶר נֶעמְט אַוַוייבּ מְקַיֵּים זַיין דִי גִיבָּאט פוּן גָאט אוּנ קְלֵייד זִיךְ אָן פוּן גָאטְס כָּבוֹד וָועגִין אוּנ אַלֶע זַיינֶע מַעֲשִׂים טוּט עֶר פוּן גָאטְס וָועגִין · יש עֶס אִיז דָא אַמֶענְטְש וָואס וַוייזְט זִיךְ וָויא אֵיין עָנָיו אוּנ אֵיין חָסִיד אוּנ אִין זַיין הַארְצִין הָאט עֶר זִיבָּן אוּם וָועֶרְדִיקַייט אוּנ צוּם סוֹף וָועֶרְט אַנְפְּלֶעקְט זַיין בַּיינְקַייט צוּא אַלֶע אוּנ עֶר וָועֶרְט צוּא אַשְׁפָּעטוּנְג אוּנ זַיין שַׁאנְד וָועֶרְט נִיט אָפּ גִימֶעקְט אוֹיף דָער וָועלְט אוּנ נִיט אוֹף יָענֶר וָועלְט · בששה דוּרְךְ זָעקְס צַייכִין וָועֶרְט דָער קָענְט דִיא מִדָה פוּן עֲנָוָה · דָער עֶרְשְׁטֶער צַייכִין אִיז אַז מָען אִיז אִים מְבַייֵש אוּנ עֶר אִיז מוֹחֵל זַיין בִּזָיוֹן · דָער אַנְדֶערֶר צַייכִין אִיז דָער וָואס עֶס קוּמְט אִים אֵיין שֶׁאדִין אוֹדֶער אַצַעַר אוּנ עֶר נֶעמְט עֶס אָן מִיט לִיבְּשֶׁאפְט · דָער דְרִיטֶער צַייכִין אִיז דָער וָואס מָען לוֹיבְּט אִים אוֹיף זַיינֶע גוּטֶע מַעֲשִׂים אוּנ עֶר אִיז זִיךְ דְרוֹיף מְצַעֵר אוּנ זָאגְט דָאס אַלְץ וָואס אִיךְ טוּא אִיז נִיט אֲפִילוּ וָויא אַטִיפָּה קָעגִין דָעם וָואס אִיךְ בִּין שוּלְדִיג צוּא טוּאָן אָדֶער עֶר שְׁרַייאָט

לענוה · האות הד׳ הוא זה שנותן לו הקב״ה עושר ובנים וכל אשר יעשה יצלית והוא משפיל
את עצמו כנגד ה׳ וכנגד עניים ומרודים גם זה סימן מובהק לענוה · האות הה׳ הוא הרואה
חובה לעצמו אם עשה לחבירו דבר שלא כהוגן הוא מכניע עצמו לפניו ומפייסו הן בממון הן
בדברים ענוה זו היא טובה מאד · האות הו׳ הוא המלביש עצמו בענוה ומדבר בנחת עם בני
ביתו ועם כל אדם והוא נאמן במשא ובמתן ובכל עסקיו · כל אלו הדרכים מורים על אמיתת
הענוה · בכל המדות ילך האדם בדרך בינוני ובענוה יבחר לו הקצה האחרון · אברהם אע״ה
היה אב המון גוים ואמר ואנכי עפר ואפר · משה אדונינו היה מלך על כל ישראל ואמר ונחנו
מה · וכתיב והאיש משה ענו מאד · כל עניו הוא רחמן וסבלן ולומד מן כל אדם ודן את כל
אדם לכף זכות והוא אוהב שלום ורודף שלום ובכל עסקיו הוא רואה לקיים ואהבת לרעך כמוך·
הקב״ה הוא אוהב הענוה יותר מקרבנות שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה · לב נשבר ונדכה
אלהים לא תבזה · הרבה ענפים טובים מסתעפים מאילן הענוה ואוכל מפירותיהן בעה״ז והקרן
קיימת לו לעוה״ב · זה הכלל הענוה היא יתד שהכל תלוי בה · עץ חיים היא למחזיקים בה
ותומכיה מאושר · יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה · בואו אחי ורעי שמעו נא לעצתי
ואכלו מפרי עץ החיים פרי הענוה ותזכו בזה לאורך ימים ותמצאו חן ושכל טוב בעיני אלהים
ואדם · דבר ידוע הוא שהעני מתרשל במוסר הנער יותר מהעשיר · ואשה תחניף הילד יותר
מהאיש · לכן כדי להציל זרע קודש מדינה של גיהנם · ראיתי להזכיר עוד ולעורר אב ואם שלא
יתרשלו המוסר הבנים · ובזה יזכו הם וגם בניהם לאורך ימים · ה׳ יזכנו לביאת משיחנו במהרה
בימינו אמן · ויקיים בנו מקרא שכתוב אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי אמן ואמן ·
(עד כאן דברי ספר אורך ימים) · ובפרקים דלעיל כבר הארכתי הרבה במעלת הענוה ובגנות
הגאוה · אך כיון שהזכיר בעל ספר אורך ימים מענין הענוה שהרבה ענפים טובים מסתעפים
ממנה · הנני אראך שחיים נמשך לאדם ע״י השפלות והענוה · ומזקנים אתבונן דפירשו על
פסוק יתן למכהו לחי ישבע בחרפה · שהכוונה הבא להכות לחבירו ומשפיל עצמו בפניו ונוטה
לו לחיו שיכהו מתבייש המכה איך הושפל זה לפניו ונמסר בידו ומניח אותו · ושיעור הפסוק
כשיתן האדם למכהו לחי ישבע המכה בחרפה ואינו מכה אותו · הרי שפלותו נתן לו חיים ·
הלא תראה דבר קשה נופל ממקום גבוה ונשבר ונייר או נוצה נופלים ואינן נשברים · קלות שבהם
הוא מצילם משבירה · עוד דע יש מקום בעולם שבא עליו רוח חזק מאד משבעים שנה לשבעים
שנה ועוקר הרים ומשבר סלעים ועוקר האילנות וכל הבתים ובני אדם הנמצאים עומדים על
רגליהם

אָן אוּנ זָאגְט עָס אִיז נִיט אֱמֶת וָואס דוּא זָאגְט · דָער פִּירְדָער צַייכִין אִיז דָער וָואס גָאט ב״ה גִיט
אִים עֲשִׁירוּת אוּנ קִינְדָר אוּנ אִיז מַצְלִיחַ אוּנ עָר הַאלְט זִיךְ נִידָרִיג קָעגִין גָאט אוּנ קָעגִן אָרוּמָע לַייט ·
דָער פִּיפְטָר צַייכִין אִיז אַז עָר הָאט גִיטָאן צוּא זַיין חֵבָר אַיין אוּם רָעכְטָע זַאךְ אִיז עָר זִיךְ מַכְנִיעַ
פַאר אִים אוּנ בָּעט אִים אִיבָּער מִיט גָעלְד אוֹדָר מִיט רַייד · דָער זָעקְסְטָער צַייכִין אִיז דָער וָואס
רָעט מִיט נַחַת מִיט זַיין הוֹיז גִיזִינְד אוּנ מִיט אַלָע לַייט אוּנ אִיז עָרְלִיךְ אִין מַשָּׂא וּמַתָּן אוּנ אִין אַלָע
עֲסָקִים · דִיא אַלָע זַאכִין וַוייזִין אוֹיף דִיא אֱמָתִי עֲנָוָה · מכל אִין אַלָע מִדּוֹת זָאל דָער מָענְטְשׁ גַיין
אַמִיטָעלָן וָועג אָבָּער אִין מִדָּה פוּן עֲנָוָה זָאל עָר זִיךְ דָער וַוייטָערִין בִּיז דָעם הִינְטָרְשְׁטִין עָק · אַבְרָהָם
אָבִינוּ הָאט גִיזָאגְט אִיךְ בִּין עָרְד אוּנ אַשׁ · מֹשֶׁה רַבֵּינוּ הָאט גִיזָאגְט וָואס זָענִין מִיר גָאר · אִין פָּסוּק
שְׁטַייט אוּנ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אִיז גִיווָען זַייעָר אַגְרוֹסָר עָנָיו · וכל אִיטְלִיכָר עָנָיו אִיז אַיין דָער בַּאַרְמִיגָר
אוּנ אַסַבְלָן אוּנ לָערִינְט פוּן אִיטְלִיכִין מָענְטְשִׁין אוּנ אִיז אִיטְלִיכָן מָענְטְשִׁין דַן לְכַף זְכוּת אוּנ הָאט לִיב
שָׁלוֹם אוּנ אִין אַלָע זַיינָע עֲסָקִים זָעהְט עָר מְקַיֵּים צוּא זַיין דָעם פָּסוּק · (ואהבת לרעך כמוך)
זָאלְסְט לִיב הָאבִין דַיין חֵבָר אַזוֹ וִויא דִיךְ אַלַיין · הקב״ה גָאט ב״ה הָאט דִיא עֲנָוָה בָּעסָער לִיב פוּן
קָרְבָּנוֹת · וָוארוּם דִיא עֲנָוָה אִיז דָער שׁוֹרֶשׁ פוּן אַלָע גוּטָע מִדּוֹת · דָאס שְׁטַייט אַלְץ אִין סֵפֶר
אוֹרֶךְ יָמִים · ובפרקים אִיךְ הָאב אִין דִי פְרִיעָרְדִיגָע פְּרָקִים פִיל גִישְׁרִיבִּין פוּן מַעֲלוֹת עֲנָוָה אוּנ פוּן דָעם
שָׁאנְד פוּן גַאֲוָה גָאר וַוייל דָער סֵפֶר אוֹרֶךְ יָמִים הָאט גִישְׁרִיבָּען פוּן עֲנָוָה וָועל אִיךְ דִיר אוֹךְ וַוייזִין
אַז דוּרְךְ דָער עֲנָוָה קוּמְט אַרוֹיס לְעָבִין · הלא דוּא קָענְסְט זָעהְן אַיין הַארְטִי זַאךְ פַאלְט אַרָאפּ פוּן
אַהוֹיךְ אוֹרְט וָוערְט עָס צוּא בְּרָאכִין אוּנ פַּאפִּיר אוֹדָער אַפְעָדָר פַאלְט אוּנ וָוערְט נִיט צוּ בְּרָאכִין
דָאס אִיז זַייעָר גְרִינְגְהַייט אִיז זַייא מַצִּיל פוּן בְּרָאךְ · עוד גָאךְ וַוייס אַז עָס אִיז דָא אַיין אוֹרְט וָואס אַלִי
וִיבָּצִיג יָאר קוּמְט אַשְׁטַארְקִיר וַוינְט אוּנ רַייסְט אוֹיס בַּערְג צוּא בְּרָעכְט שְׁטַיינָער אוּנ בַּיימָר אוּנ
הייזער

רגליהם נושא אותם למרחקים מקום שלא נדע · אך בראות אנשי אותו מקום שמתחיל הרוח
הזה נופלים שטוחים על הארץ ואוחזים עצמם בעשב אחד רך מאד ובהיותם נאחזים באותו
עשב אין יכול הרוח להשיאם ונצולים · כי הרוח הזה אינו עומד כי אם כשיעור רבע שעה · אך
כל דבר קשה וכל דבר גבוה מפיל ומשבר ונושא אותם ואין צריך ליסד לארם שנמצא עומד
על רגליו ואפילו נופל אם אינו אחוז באותו עשב הרך דוקא · וזהו בודאי שעשה אלהים להראות
לארם מעלת השפלות שאין דבר קשה יכול לעמוד בפני הרך · תרע רמז נכון למעלה השפלות
שהרי העבר בעבור ירידתו שירד למדרגת עבד קנה שתי מעלות · מעלה ראשונה מתורה שבכתב
שקוראהו עברי שנאמר כי תקנה עבד עברי כשם נרול בענקים אברהם אבינו ע"ה דכתיב
וינד לאברם העברי · מעלה שניה מתורה שבעל פה שקראו אדון שהרי אמרו הקונה עבד עברי
בקונה אדון לעצמו · וכדי שתשפיל ותבניע לבבך הערל אכתוב לך דברי המקובלים ז"ל מיאורעות
האדם בגופו ובנפשו · וז"ל צריך כל ארם להיות זהיר וזריז בעבודת אלהים בשביל שבכל יום
ויום מכריזים ואומרים עד מתי פתאים תאהבו פתי שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם · וכן
התורה מכרזת כן ואין מי שישניח בה · והרי ארם הוא באורח בעולם הזה והוא סיבר שלעולם
יחיה עלי ארץ ויעמוד בה לדורי דורות וכאלו כל העולם היא שלו ואין זובר לא יום המיתה ולא
יום הדין עד שהוא פתאום נמסר להאסר בקולר להפטר לבית עולמו וניתן ביסורין קשין בקרב
שאר נידונין . אם יש לו מליץ אחד הוא ניצל מאותו דין הקשה שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ
אחד מני אלף וכו' · ומי הוא המליץ מעשים טובים העימדים לו לארם בעת צרה · ואם לא נמצא
לו מליץ יושר הוא יוצא חייב מן הדין שימות באותו חולי באותו שעה שנתנוהו בקולר א של
מלך מלכי המלכים · בעוד שפותח את עיניו רואה שבאים אצלו שנים שכותבים לפניו כל מה
שעשה בעולם הזה · וכל דבור יהר שדבר בעולם הזה לבטלה כותבים לפניו שנאמר להגיד
לארם מה שיחו · ודז"ל אמרו אפילו שיהה קלה שבין איש לאשתו הוא נידון עליו · והאדם
בעצמו מודה על כל מה שעשה בזה העולם וגם מעשה העבירה שעשה מעידה עליו ואומרת ביום
פלוני ובמקום פלוני בזו השעה עשיתי אוהה עבירה פלונית וכתב ורשם הכל בספר · וקודם
מטירתו כאשר ניתן בקולר של מלכו של עולם בשלא נמצא לו מליץ יושר מיד מלאך המות יורד
ועומר בפניו מצד רגליו וחרב חדה בידו · וכשרואה אותו ההולה ודואה שכל הבית מתלהט מזיו
מלאך המות שהוא אש וגם כלא עינים ושאר הבריות אין רואים אותו כי אם הוא לבדו · ואל

תתמה

א פוגר סיקן נעוקר סכנוים :

הייַער אוג כְּעַנְטְשִׁין טְרָאוְט דָער וויִנְט זַייא אַיְיעִק וַייט אוג אַז דיא לַייט דָער וָעהָן אַז דָר וויִנְט
הייבְּט אָן פַאלִין זַייא אויף זַיְיערִי פָּעְנִיכְּר אוף דָער עֶרְד אוג האלטִין זִיךְ אָן אִין אַיין גְּרָעְזִיל וָאם
אִיז זַייער וַייךְ קָעְן זַייא דָער וויִנְט נִיט טְרָאגִין אוג זַייא וָועְרִין נִיצוּל וָוארום דָער וויִנְט גִיוָועְרט
מִיין נִיט נָאר אַיין פָּעְרְטִיל שָׁעָה אָבֶּר אֶלִי הָארְטִי אוג רוכִי זָאכִין וַוארְפְּט עָר אַראפּ אוג צוא בְּרָעכְּט
אוג מָרָאנְט וַייא אוֹועק · אוג דָאם לָערִינְט דָעם כְּעַנְטְשִׁין דִי כַּעֲלָה פוּן נִידָערְגִייט אַז קִיין
הָארְטִי זָאךְ קָעְן נִיט בְּשְׁמִין קָעְנִין אַוַיְיעָ זָאךְ · וכדי דַיין הָארְץ אוּנְטָר טָעְנִיג כָאכִין וִיעל אִיךְ
דִיר שְׁרַייבִּין וָאם דיא מְקוּבָּלִים שְׁרַייבְּין · אִיטְלִיכְּעָר מֶעַנְטְש מוּז נִיזוּאירְנְט זַיין אִין נָאטָם דִינְקְט
וויִיל אֶלָע מָאג רוּפְט מָעַן אוים אִיר נָארִין וויִא לַאנְג נָאךְ וָועט אִיר לִיבּ הָאבִּין נָארִישְׁקִייט קָעְרְט
וויִדָער צוא נָאט אִיר וויִלְדָע קִינְדָר אִיךְ וָועל הַיילִין אַיְיעָר וויִלְדִיקִייט אוג דיא תּוֹרָה רוּפְט אוֹךְ אוּ
אוים אוג בַּייגָר פָּרְעְנְט אוף אִיר נִיט · והרי פַּאר וָואר דָער מֶעַנְטְש אִיז דָאךְ אוּיךְ דָער וָעלְט נָאר
אַיין אוֹרח אוג עָר מֵיינְט אַז עָר וָועט אַייבִּיג לֶעְבִּין אוף דָער וָעלְט אוג וָועט בְּלַייבְּן שְׁמִין דִרְעָנְען
אוף דור דורות אוג גְּלַייךְ וויא נָאר דיא וָועלְט אִיז זַיין · אוג עָר גִידָענְקְט נִיט אִין דָעם טוט אוג
אַין יום הַדִּין בִּיז עָר וָועְרְט בְּלִיצְלוּנְג שְׁלָאף אוג קְרִיגְט שְׁוָועְרִי יִסּוּרִים אוג אוֹב עָר הָאט אַיין
מֵלִיץ וָועְרְט עָר נִיצוּל דָאם אִיז דיא מַעֲשִׂים טוֹבִים וָואם שְׁטַיְיעָן פָּאר דָעם מֶעַנְטְשִׁין אִין אַיין
צָרָה אוג זָענְען אִים מְצִיל אוג אוֹיב עָר הָאט קַיין מֵלִיץ יוֹעֶר נִיט עָר אַרוים פוּן דִין עָר זָאל
שְׁטַארְבְּן · דָער וָאם עָפִּינְט דיא צוּנְן זָאךְ אַז עָם קוּמְן צוא אִים מַלְאָכִים אוג שְׁרַייבְּין
פָּאר אִים אַלֶּע וָאם עָר הָאט נִיטָאן אוֹיף דָער וָועלְט אוג אִיטְלֶעכְּם וָאךְ וָאם עָר הָאט נִירָעט
אוג דָער מֶעַנְטְש אַלֵּיין אִיז מוֹדָה אוֹיף אַלֶּעמִין אוג זָאגְט אִין דָעם מָאג אוג אִין דָער שָׁעָה אוג
אוֹיף דָעם אָרְט הָאב אִיךְ נִיטָאן דיא אוג דיא עֲבֵירָה · וקודם אוג פָּאר זַיין מוֹיט אַז עָם יִעְרְט נִיט

התמה על זה שהרי לפעמים כמה בני אדם רואים מראה אחד ושאר בני אדם שהן אצלם אינן רואים כמו שנאמר בדניאל שהוא לבדו ראה הבראה · והיאך יכול לראותו והכתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט · אלא כיון שירד למטה לארץ מתלבש במלבוש גופני כמו המלאכים שבאו אצל אברהם אבינו עליו השלום · ובאותו מלבוש ראהו · ושלישה טיפין תלוין בהרבו כמו שאמרו רז"ל ממנו מת ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות · וכאשר ראה אותו האדם מיד אוחז בשרו פלצות וכל אברי הגוף לא ישקטו מאימתו · ובפרט הלב שנוקש בקרבו כפעמון בשביל שהוא מושל בכל הגוף · ונשמתו הולכת בכל אבריו ונוטלת רשות מכל אבר ואבר כמו אדם הנפטר מחבירו שנוטל רשות ממנו · ואז נופלת זיעה על כל האברים ובכל אבר שהיא נוטלת רשות ופסהלקת כמנו מיד מת אותו האבר · וכן כל האברים לאחר שנוטלת רשות מהם מיד מתים · באותו שעה אופדת הנשמה אוי לי על עולם עובר שלא מצאתי שום עזר לפרותי מן המות אלא רפואתי הם התשובה ומעשים טובים · וקודם שיגיע אותו שעה מתיירא האדם ורוצה להכתר ואינו יכול להחבא כמנו יאו פותח את עיניו ורואהו ומוסר עצמו ונשמתו ביד מלאך המות · באותו שעה נידין האדם בעולם הזה ובצאת נשמתו מן הגוף השכינה עומדת עליו אם נמצא בו תורה ומעשים טובים · ואשרי לאדם שמדבק בשכינה ונשמתו זוכה לעלות למקום קדוש ואוי לכי שמרחיקין מכנו השכינה ולא מתדבקין בה · ובשעה שמוציאין לאדם לקבר כל הכעסים שעשה בעולם הזה כלם מיבנים ומזומנים ועומדים לפניו · ושלשה כרוזים מכריזים אחד בפניו ואחד מימינו ואחד משמאלו ואומרים זה הפלוני מירד בקונו הפושל למעלה ולמטה ולארבע רוחות העולם · מרד בתורה ובמצות ראו מעשיו וראו דבריו טוב היה לו שלא נברא · וקודם שיגיע לקברו כל הפתים הרדים והוגעים מתקומים בשבילו ואומרים אוי לו לזה שנקבר עם המעשים הרעים שעשה שעומדים עליו בשעת פטירתו ומקדימין והולכים לפניו עד הקבר ושם עומדים על גופו · וגם הנשמה הולכת ושוטטת עליו ומתאבלת על הגוף שנפרדה ממנו · וכאשר קברו אותו המלאך דומה עומד וגם יוצאים מתחת ידו שלשה מטונים על היבום הקבר ושלשה שרביטים של אש בידם ודנין הנשמה והגוף יחד · אוי לו על אותו דין אוי לו על מעשיו

גיפונען קיין מיץ יושר קוקט דער כלאך המות אונ שטעלט זיך פאר אים · וכאשר אונ אז דער מענטש דער זעהט אים חאפט אים אן תיכף איין צישטערניש אין אלי אברים פון זיין גוף אונ זיין נשמה גייט צוא אלי אברים אונ נעמט רשות פון איטליכן אבר ויא אמענטש ואם נייט אויעק פון זיין חבר אונ עם פאלט אשוויים אויף דעם חולה אונ פון איטליכען אבר ום זי נעמט רשות שמארבט דער אבר היכף · באותה אין דער צייט זאנט דיא נשמה ויי אוי צו מיר איך האב ניט גיפונן קיין שום הילף מיך אוים צו ליידין פון טויט מיין רפואה אין נאר התשובה אונ גוטע מעשים אונ איידער עם קוקט דיא צייט פארקט זיך דער מענטש פאר דעם כלאך המית אונ ויל זיך בהאלטן אונ קען זיך פאר אים ניט בהאלטן אונ דענמאלט עפינט ער זיינע אויגין אונ דר זעהט אים ענטפארט ער זיך איבער אין זיין האנט · אין דעד צייט ווערט דער כענטש גימישפט אויף עולם הזה · אונ אז זיין נשמה גייט ארויס פון דעם גוף שטייט דיא שכינה בייא אים אויב עם ויטרט פון דער שכינה · אז מען טראגט דעם מענטשין צום קבר שטיין כלאכים רופין אוים פאר אים אונ זאגן דער מענטש האט וידער גישפענינט זיני מעשים אונ דרייא כלאכים רופין אוים פאר אים אונ זאגן דער מענטש האט וידער גישפענינט אין זיין בישעפר ער האט ווידר גישפענינט אין דער תורה אונ מצות דעם זיינע מעשים אונ זעהט זיך זיינע ייצר הרע ווי אן קלייד אים גיוועזן ער זאל ניט גיוועזן בשאפן ווערין · וקודם אונ איידער ער קומט אין זיין קבר ציטרין אלע מיתים פון זיינע ויענין אונ זאגין וייא איז צו דעם ואם ער ווערט באגראבין מיט זיינע ייצר מעשים ואם ער האט גיטאן דעד דיא מעשים שטיין בייא אים בשעת זיין שמארבן אונ זיינע פאר אים ביז אין קבר אונ דארט שטיין זייא ביי זיין גוף · תם אונ דיא נשמה נייט אויך אונ שטיעבט איבער אים אונ קלאגט אויף דעם גוף ואם זיא איז אם גישייד גיוואדרן פון אים אונ אז כיון בגראבט אים שטייט דער כלאך דומה אונ פון זיין רשות נייען ארום דרייא כמונים צו משפטין אים מיט הבוט הקבר אונ זיי כישפטין דיא נשמה מיט דעם גוף ב אנר ווייא איז אים

מעשיו הרעים· וכמה וכמה דינין שדנין לאדם כשיוצא מזה העולם · הראשון כשנשמתו יוצאת מן הגוף · השני כאשר מעשיו הולכים לפניו ומכריזים עליו · השלישי כשמכניסים הגוף בקבר · הרביעי דין של חבוט הקבר · החמישי דין של תולעים · ואחר השלשה ימים ששוכב הגוף בקבר כריסו נבקעת ומעיו יוצאים מבטנו ונוטלים המעיים עם הטינוף שבהם וטורפים אותם על פניו ואומרים לו טול מה שנתת במעיים שלך ממה שאכלת ושתית ולא נתת מהם לעני מכל חגים ומועדים שעשית כל יום כמ"ש וזריתי פרש חגיכם וכו' · ואחר ג' ימים דנין לאדם מעינים שלו ומידיו ומרגליו שעשו העבירות עד ל' יום · ובכל השלשים יום דנין הנשמה והגוף יחד ובשביל כך נמצאת הנשמה בארץ כל שלשים יום שאינה הולכת למקומה כאשה נדה שיושבת בחוץ כל ימי נדתה · הששי דין גיהנם · השביעי שנשמתו הולכת ומטורפת לשוט בעולם ואינה מוצאת מקום מנוח עד שישלמו ימי עונשה: אלו הז' דינין פורחים ובאים על האדם סימן לדבר ויסרתי אתכם שבע על חטאתיכם · ויען כן החי יתן אל לבו לזכור יום המיתה ושבעה דינין הללו וישוב אל ה' וירחמהו אל אלהינו כי ירבה לסלוח להצילו מרדת שחת ע"כ · וכיון דשבעה עידנין אלו יחלפון על האדם צריך השתדלות נמרץ בעוד שיש בידו לתקן מעשיו ולצאת מן העולם הזה טהור כדרך שבא טהור משום דכיון שמת נעשה חפשי מן המצות כארז"ל ורמוז כל זה זה בפרשת משפטים ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם · כלומר אילן משפטים דגולגליא תשים לפני כל אדם כדאמרו בזוהר וכו' · כי תקנה עבד עברי ירצה כי תקנה את הגוף שהוא עבד עובר מזה העולם וזהו אמרו עברי · שש שנים יעבוד בתורה ובמצות משום דהיום לעשותם ואין מחר לעשותם · משום שבשביעי ימי שנותינו בהם ע' שנה יצא מן העולם לחפשי חנם דכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות · לכן אם בגפו יבא בגפו יצא כארז"ל ברוך אתה בבואך ברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העילם כביאתך מה ביאתך בלא חטא כך יציאתך בלא חטא · באופן כשם שבא בגפו בלא חטא כן בגפו יצא מן העולם בלא חטא · אם בעל אשה הוא כלומר אם ת"ח הוא שהתורה נמשלה לאשה כנודע מרז"ל על פסוק מצא אשה וגו' ויצאה אשתו עמו שהתורה יוצאת עם האדם ללוותו עד יום הדין מה שאין כן הבנים והממון · ובלבד שתהיה תורה לשמה · ואם אדוניו שהוא הקב"ה יתן לו אשה ירצה שגזר עליו להיות חכם כארז"ל שגוזרין עליו חכם או טיפש וכן נגזר עליו להיות חכם גרם שלמד והצליח וילדו לו בנים או בנות כלומר קיים מצות עשה ומצות לא תעשה · האשה שהיא התורה שעסק בה וגם ילדיה שהן המצות שעשה תהיה לאדוניה · ירצה תהיה לשמה שמקיימה בעבור לקיים מצות בוראה לא לקבל שכר · ויאמר שהוא יצא בגפו בלי שכר כר' אבהו דקאמר אני אמרתי לריק יגעתי וכו' · ואם אמור יאמר העבד שהוא הגוף הנשמה חוזרת למקומה תתת כסא הכבוד

ואני

אויף זיינע בייזע מעשים וכמה פיל מאל משפט מען דעם מענטשין אז ער גייט אייעק פון דר וועלט · דער ערשטער משפט איז אז זיין נשמה גייט ארויס פון דעם גוף · דער אנדרר איז אז זיינע מעשים גייען פאר אים אונ רופן אויס אוף אים · דער דריטער משפט איז אז מען ליינט אריין דעם גוף אין קבר · דער פירדר איז דער משפט פון חיבוט הקבר · דער פינפטר איז דער משפט פון דיא ווערים · אונ נאך דרייא טעג וואס דער גוף ליגט שון אין קבר ווערט צו שפאלטין זיין בוך אונ מען זאגט אים נעם דיר וואס דוא האסט גיגעסין אונ גיטרינקען אונ האסט ניט גיגעבין צו קיין ארימאן · אונ נאך דעם דריטען טאג משפט מען דעם מענטשין אוף דו עבירות וואס ער האט גיטאן מיט די אונין אונ מיט זיינע הענט אונ זיינע פים אונ דאס איז ביז דרייסיג טאג · אונ אין דיא אלע דרייסיג טאג משפט מען דיא נשמה מיט דעם גוף אין איינעם אונ דרום איז דיא נשמה נאך אויף דער ערד אלע דרייסיג טאג דאס זיא גייט ניט צוא איר אורט · דער זעקסטער משפט איז דער דין פון גיהנם · דער זיבטער משפט איז וס זיין נשמה האט ניט קיין מקום מנוחה ביז עס לאזן זיך אויס די טעג פון איר עונש · דיא זיבען דינים פליהן אונ קומן אוף דעם מענטשין דער סימן · (ויסרתי אתכם שבע על חטאתיכם) איך וועל אייך שטראפין זיבן ערלייא שטראף איבער אייערי זינד · אונ דריבר זאל דער לעבדיגר מענטש געבין צו זיין הארץ צוא גידענקין דעם טאג פון דעם טויט אונ דיא זיבין דינים אונ זאל ווידער קערין צו גאט וועט ער זיך דער כארמין איבער אים אונ וועט פאר געבין אים מציל צוא זיין אים פון גיהנם · וכיון ווייל דיא זיבען צייטין גייען איבער אויף דעם מענטשין בדארף ער זיך שטארק פלייסין דענמאלט אז ער האט

נאך

ואני אהבתי כמוה את אדני שהוא הקב"ה את אשתי שהיא התורה ואת בני שהם המצות לא אצא חפשי מקבלת שכר כמותה · והגישו אדוניו אל האלהים לפני בית דין של מעלה וירשום בו סימן להקימו בתחיית המתים לשלם לו שכר · וכמבואר אצלי ענין זה באורך בחבור פי' על התורה · ויען שאדם מעותד לחטוא כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא · הנני מסדר דרך לפני השב בתשובה ליכנס בו לבא לפני בוראו שירחמהו ויקבלהו כי רצוי גדול הוא · ואייחד לו פרק בפני עצמו :

פרק יח יבא המבקש והחפץ הפתח ליכנס בה לשוב אל ה' · וכה יאמר · רבש"ע אדון הסליחות והרחמים יוצרי מושיעי מגיני וקרן ישעי משגבי לעד · פשפשתי וחקרתי ודרשתי ודקדקתי ולא מצאתי דבר לבא לפניך בתפלה ותחנה שתמחול ותסלח ותכפר לעבדך בן אמתך כי אם בהגיד לפניך שהכרתי שפלותי ודלותי דקותי ואפלתי וחסרוני · והכרתי מעט מזעיר מרוממותיך ורחמיך והסריך הרבים · ידעתי שאתה אלהי האלהים ואדני האדונים מלך מלכי המלכים מוכתר בכתרי כתרים · חי יחיד ומיוחד על כל המיוחדים בורא יוצר ועושה אין אלוה מבלעדיך אין מלך זולתך · אתה בעובר ובהווה ובעתיד ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל כי מלכותך בכל משלה · כל דרכיך יושר צדק ומשפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר · אתה חפץ חסד תמיד מצדיק בריותיך מורה חטאים הדרך ילכו בה למצוא חיים · מרחם חנם על כל מעשה ידיך · אתה מעיינו של עולם משגיח בעליונים ובתחתונים השגחתך על הכלל ועל הפרט · זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים אבי יתומים ודיין אלמנות האל הגדול הגבור והנורא שומר הברית והחסד לאוהביך ולשומרי מצותך · אל רחום וחנון ארך אפים ורב

נאך אין דיא הענט צוא פארעכטין זייני מעשים אונ ארוס צו גיין פון דער וועלט ריין אזו וויא ער איז גיקומן אויף דער וועלט ריין וואורום אז ער שטארבט קען ער קיין מצות ניט טון אזו ווי אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט · ויען ווייל עס איז ניט דא קיין מענטש אויף דער וועלט וואס זאל ניט זינדגין וועל איך שטעלין איין דרך וואס דער וואס וויל תשובה טון זאל אריין גיין אין דעם דרך ער זאל דורך דעם קענין קומן פאר זיין בשעפר אז ער זאל זיך איבר אים דר בארמן אונ זאל זיין תשובה אן נעמן · אונ וועל צו דעם שרייבן אבזונדרן פרק :

פרק יח יבא המבקש דער וואס בגערט אונ וויל דיא טיר פון תשובה זאל ער קומן אריין צוא גיין אין איר · אונ אזו זאל ער זאגין · רבש"ע דער הער פון דער וועלט הער פון פאר געבונג אונ דער באריסקייט מיין העלפר מיין בשיצר איך האב גיזוכט אונ האב ניט גיפונין קיין זאך דער מיט צו קומן פאר דיר מיט גיבעט אז דוא זאלסט מיר מוהל זיין אונ פאר געבין נאר אז איך וועל זאגין פאר דיר אז איך האב דער קענט מיין גידערקייט מיין ארומקייט מיין פינסטרקייט אונ מיין חסרון אונ האב גאר וויינינג דער קענט פון דיין הויכקייט אונ דיין רחמנות אונ דיינע פיל חסדים · ידעתי איך ווייס אז דוא ביסט איין גאט איבער אלי מלאכים אונ איין הער איבר אלי הערן איין קיניג איבר אלי קיניגען · דוא ביסט גיקריינט מיט פיל קרונן דוא ביסט איין לעבידגר גאט אונ איין איינציגער בשעפר עס איז ניט דא קיין גאט חוץ דיר · דוא ביסט איין גאט גיווען פריער איידער דיא וועלט איז בשאפין גיווארין אונ ביסט אצונד אונ וועסט זיין איין גאט ביז אייביג אין אין עס איז ניט דא אזעלכיר וואס זאל דיר זאגין וואס טוסטו דיין קיניגרייך גיוועלטיקט איבער אלמין אלי דייני וועגין זענין רעכט פארטיג דוא טוסט ניט קיין אום רעכט דוא ווילסט תמיד גינאד טון דוא מאכסט תמיד גירעכט דיינע בשעפניש אונ ווייזט דיא זינדיגע דעם וועג וואס זייא זאלן גיין צו גרייכן דאס לעבין דוא דער באריסקט זיך איבר אלעם · דוא ביסט דער קוואל פון לעבין דו ביסט איין משגיח אויף דיא אייברשטי אונ הינטרשטי · דיין השגחה איז אוף איטלכן בזונדר · דו שפייזט אונ ביזט מפרנס פון גרוים ביז קליין דוא ביזט דער פאטר פון יתומים אונ דיין פון אלמנות · דוא ביסט דער גאט דער גרוסר אונ שטארקער אונ פארכטיגר דאס דוא היטסט דיא זיכרהייט אונ דאס גינאד צו דיא וואס האבין דיך ליב אונ צו דיא וואס היטן דייני מצות דו ביסט איין דער בארמיגר גאט אונ איין לייט זעליגר ער דער לענגערט זיין צארין אונ טוט גינאד אונ אמת · דו קירצט ניט דעם שכר פון איטליכן בשעפניש אפילו פון דיא וואס דער צערנן דיך בצאלסטו

ורב חסד ואמת וכו׳ אינך מקפח שכר שום בריה אפילו מהמכעיסים לפניך · מקבל שבים ומשלם שכר לכל צדיק י״ש עולמות וש״ם עולמות מתנה שנאמר שם עולם אתן לו כדאיתא באותיות ר׳ עקיבא במתנה שלך תוספת על העיקר · אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך · ואני בשר ודם אפר דם מרה בושה סרוחה רימה גוש עפר נוד מלא צואה כלי מלא בושה וכלימה גוף נגוף מלא אספסוף קצר ימים ושבע רוגז · ריח קימעא מפילני צל פחד ואימה ממיתני · יסודי עפר אחריתי רימה דרכי ליסורין נתיבתי לפשעים מעגלי למיתה לשוב לאין כאילו לא הייתי · אתה מלך מוכתר בכתרי כתרים ואני דל ורזה אביון ונבזה בזוי ושסוי שפל אפל ונופל ונעדר וחסר · אתה מקור החכמות ואני טיפש אויל סכל כסיל ומשוגע · אתה מקור הבינות ואני מקור ההבלים והחסרונות והשבושים הטעיות והמכשולות · אתה מקור החסדים ואני מקור הנבלות והכיליות והקמצנות וההקפדות · אתה מקור הגבורות ואני מקור הכיעור והשחרות והדופי והמומים והשינויים · אתה מקור הנצח לנצח נצחים אין לך לא ראשית ולא תכלית ואני מקור ההבל קיר נטוי צל עובר שנותי אין וחיי אפס ותהו · אתה מקור האור והיו וההוד וההדר ואני מקור האופל והחשך והצלמות · אתה מקור היסודות ואני מקור העקירות וההריסות והנפילות והמכשולות אתה מקור המלכות ואני מקור העבדות והשעבוד והסבלות והמשאות הכבדות · וכיון שכן כל מה שאתה מוציא מאוצרותיך להשפיע על האדם אינו אלא כי אם על היותך מקור החסד והרחמים · כי מה אדם מקור החסרונות שישגיח עליו מקור השלמות והמעלות · לכן אל תביא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי · וכשם שנתגדלת ונתרוממת; על הכל · כך יתרוממו חסדיך ורחמיך על יתוש נתוץ כמוני · למחול לי על מה שחטאתי והעויתי ופשעתי לפניך מיום שהוצאתני מרחם אמי עד יום מותי · ה׳ שמעתי שמעך יראתי ואימת מות נפלה עלי וכל עצמותי התפרדו ונתפקקו כל חוליות שבשדרי והייתי כלא היה וכדבר שלא בא לעולם · ואיך אבוא לפניך לדין כי לא נשאר ממני מאומה · ואם בכחך הגדול תחזור לברוא אותי ותעמידני בעל כרחי למשפט לפניך מה אוכל להשיב כי אם להגיד האמת שאני רשע ואתה צדיק ועם כל החסד שגמלתני בצדקתך רעה גמלתיך · הנה מה שאני עתיד לומר לפניך ביום הדין מעתה בחיים חיותי אני מודה בזה וא״כ למה לך להביא ולהכניס ולהעמיד לפני ב״ד הצדק רב הטומאה והמהומה גדול השיקוץ והתלאה מעוטף מבית ומחוץ בחלאת צואת עונותיו · יתגלגלו רחמיך וחסדיך אלי לקבלני בתשובה ולטהר טומאת עונותי

זייא אויך זייער שכר פאר זייערע מעשים טובים · דוא נעמסט אן דעם וואס טוט תשובה אונ בצאלסט שכר צו איטליכן צדיק וויא איז דא נאך איין גאט אין הימל אונ אויף דער ערד וואס ער זאל טון אזו וויא דיינע מעשים אונ וויא דיין שטארקייט · ואני איך בין בלוט אונ פלייש אש גאל ווערים אשטיק ערד פול מיט בושה אונ שאנד קורצי טעג אונ זאט מיט צארין מיין גרונד איז ערד מיין סוף איז ווערים מיין וועג איז צו יסורים מיין שטעג איז צום טוט · דוא ביסט איין מלך וואס איז גיקריינט מיט פיל קרונען אונ איך בין ארום אונ מאגער מבוזה אונ נידרגיר אונ אלץ וואס דו גיבסט פון דייני אוצרות צו משפיע זיין אויף דעם מענטש איז דאס נאר מחמת דוא ביסט דער קוואל פון חסד אונ דער בארמקייט · דרום בעט איך דיך דו זאלסט ניט קומן צו משפט מיט דיין קנעכט ווארום קיין שום לעבדיג בשעפניש וועט ניט גירעכט זיין פאר דיר · וכשם אונ אזו וויא דו ביסט גיאכפערט אונ גיהייכט איבער אלמען אזו זאלין דער הובן ווערן דיינע חסדים אונ דיין רחמנות אויף אזו אצושטוסני פליג וויא איך בין · דו זאלסט מיר מוחל זיין אויף דעם וואס איך האב גיזינדגט אום גערין אונ במזיד פון דעם טאג אן וואס דוא האסט מיך אויס גיצוגן פון מיין מוטרס בוך ביז דעם טאג פון מיין טוט · גאט איך האב גיהערט דיין העדונג האב איך מיך גיפארכטן אונ טויט שרעקין זענין אויף מיר גיפאלן אונ וויא אזו וועל איך קומן צו פאר דיר צום דין אז פון מיר וועט גאר ניט איבר בלייבן אונ אויב מיט דיין גרוסן כח וועסטו מיך ווידער בשאפן אונ וועסט מיך מיט גיוואלד שטעלן צום משפט פאר דיר נוא וואס קען איך דען מער ענטפרן אז דעם אמת צו זאגין אז איך בין ארשע אונ דוא ביסט גירעכט אונ פאר דיא אלע חסדים וואס דוא האסט מיר ניטאן אזו וויא דיין צדקות איז האב איך דר פאר גאר שלעכטץ גיטאן · נון וואס איך וועל זאגין פאר דיר אז דו וועסט מיך ברענגין צום דין בין איך מודה אצונד פאר מיין לעבין · אונ ווארום זאלסטו מיך פאר דיין גירעכטין בית דין ברענגין לאז זיך דיין רחמנות אונ דיינע חסדים דר וועקן

איבר

עונותי · ואע"פ שהקשיתי לשאול כיון שכל הדעות מסכימים שהחוטא לפני מלך כמוך אין לו בפרה עולמית · אך בטחתי ועל זאת סמכתי שכפי גודל שפלותי כך גודל רחמיך · שאין מחשבותיך דעתך כמחשבות ודעות בני אדם · שכל כך שהם מחייבים אתה מזכה · שהם מקור האכזריות ואתה מקור הרחמים ואיך ישאו ויסכימו קצוות אלו יחד · ובהבטחה זאת השלכתי מסוה הבושת מעל פני ושמתי פני כחלמיש לאחוז בכנפי רחמיך שתרחמני ותקבלני בתשובה לפניך ואל תשיבני ריקם · ולך החסר ולי בושת הפנים והמסך המבדיל שעשיתי עם חשאתי סחה כענן ברוב צדקתך · וחומת ברזל שבניתי עם עונותי הרום ברוב ענותנותך · ומבצר נחושת שהחזקתי עם פשעי · כלה ברוב חסידותך · ותטבלני במקור רחמיך וטהרני בים חסריך וכבסני במימי צדקתך · ורחצני בטל ענותנותך להחיות אותי ולהחזירני בריה חדשה · ואם רבו עלי קטרוגים לעכב על רוע מעללי קבלני בתתירה שתחת כסא כבודך והסהר אותי בצל כנפי רחמנותך ואל המסור יגיע כפיך ביד המשחית צלם דמות תבניתו צורתו כעורב וכשולי קדרה · עשה לכבוד שכינתך שנתנה עצה לברוא אותי שנאמר ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו · חמול ורחם על עבד דופק בדלתי חסדיך ורחמיך ברמעות כמעיינות ואנחות בשברון מתנים ומרירות תאנח · שאין כח בכי שעפר יסודו לבנות מה שהרס בחטאיו ומה שקלקל בעינותיו ומה שהחריב בפשעיו אלא ברוב החרטות והודיות ועזיבת דרכי טנופיו · ואתה המתקן והבונה תחשב לפניך הרצון למעשה והמחשבה לפועל והדברים לבנין · ויחשב לפני כאלו כבודך כאלו בניתי בידי ממש מה שהרסתי והחרבות שהחרבתי · כי בידך הכח והגבורה והסלות והמשלהלעשות רצוני ומחשבתי ודבורי מעשהמשׂ· ואם ח"ו עם כל זה לא תקבלני בתשובה כפי חיוב הדין על רוב פשעי ותעובני · אני איני עוזב ואיני מתיאש מרחמיך · כי ידעתיכי אל חפץ חסר אתה ועמך הסליחה ובראת התשובה רטיה מועלת לכל מין מכה וחלי :

רבש"ע אין עוד מענה בפי לדבר לפניך ומה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק . דאף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו שאין לי על מי להתרעם עליו שגרם בחשאי כדי להשליך עליו חובתי ולהקל ממני המשא · שאם אני מתרעם על אמי שנתקשטה בפני אבי שיתן דעתו עליה ומאותה שעה נתעברה ממנו ונמצא גרמה יציאתי בעולם · אין לי מקום להתרעם עליה כי היא עשתה המוטל עליה במאמר פיך ולי קדמה צוויך כבד את אביך ואת אמך · ואם מתרעם אני על המזלות שמייעו ליצירת אברי אינו יכול דמוכרחים במעשיהם היו שלא לשנות את תפקידם · ואם

מתרעם

אויבֿ מיר מיך מקבל צו זיין מיט תשובה אונ צו ריינען מייַנע זינד · ואע"פ אונ חאמשי איך בעט דא ווייַער אשׁוועדי זאך נאר איך האב מיך פאר זעכרט דרייַן דען ווא גרוים מיין נידערקייט איז אזו נאך פיל גרעסר איז דיין רחמנות וואדרום דיין מחשבה אונ דיין דיעה איז נית אזו ווא דיא מחשבות אונ דיעות פון ליים דאם ווען זייא זענין ווא שולדיג מאכסטו זייא פארט נידעכט דען זייא זענין דער קוואל פון אכזריות אונ ביקט דער קוואל פון רחמנות אונ דוך דעם פאר זעכרונג האב איך אראפ נידוארפין דיא בושה פון מיין פנים צו בגרייפן זיך · אין די פלינגל פון דיין רחמיות אונ בעט דיך או דוא זאלקט זיך דער באריכין איבער מיר אונ דוא זאלקט מיך מקבל זיין מיט אנעכטער תשובה פאר דיר אונ זאלקט מיך נית ווידער קערין לייריג אונ דעם צווישין שייד וום איך האב נימאכט צווישין מיר אונ דיר דוך מיני זינד מעק עס אף מיט דיין פיל צדקות את נרוים נינאר אונ טובל מיך מיט דיין רחמנות את ניינאר אין ואסער פון דיין צדקות צו מאכן מיך לעבין ווא איין נייא בשעפנישׁ · ואם אונ אויב דיא מקטריגים זענין פיל נית צו לאזין מיין תשובה · זייא מיין תשובה קבל אונטר דיין כסא הכבוד אונ ענטפר מיך נית איבער אין דער האנט פון דעם שטן דער בארים זיך איבער דיין קנעכט ואם קלאפט אין דיא טירין פון דייַנע חסדים את רחמנות מיט טרערין אונ זיפצן · ואם אונ אויב דוא ועכטו ח"ו מיך פארט נית אן נעמין מיט מיין תשובה מחית מייני פיל זינד אונ ועכט מיך פאר לאזין פון דעם ווען דוא זייט אז דוא ביקט איין נאט ואם פאר לאזין אונ בין זיך נית מייאש פון דיין רחמנות וואדרום איך ווייס אז דוא ביקט איין נאט ואם בענערט אונ דוא האסט בשאפין דיא תשובה ואם זיא אין אזו ווא איין פלאסטר ואם העלקט צוא אלירליא שלעג אונ קראנקהייט · רבש"ע איך האב שוין טער קיין רייד נית אין מיין מויל צוא רידין פאר דיר ואם זאל איך זאגין אונ ואם זאל איך מיך גירעכט מאכין איך האב נית אוף ועמין מיך מתרעם צוא ויין איך זאל אוף אים ארוף וואדפין מייני זינד אונ זאל גרינגר מאכין פון מיר · שאם

זאל

מתרעם אני על מלאך הממונה על ההריון איני יכול שעל זה שמת אותו וקיים צוויך · ואם על היום
שנולדתי בו אני מתרעם איני יכול כי בו פתחת דלתי בטן אמי והוצאתני בו ביום בעל כרחי
אם מתרעם אני על המילדת שקבלתני ותיקנה אברי איני יכול שדעתה היתה להחיותי
נפש לעבדך · והוא עצמו מה שכוונו אבי ואמי והמלאך הממונה על ההריון והמזלות והיום שנולדתי
בו להעמיד בריה מוכנת ומזומנת לעשות תורה ומצות לקיים רצון יוצרו · גם אין לי מקום
להתרעם על שום אדם כי לא נתיעצתי עם שום בריה לחטוא לפניך כי נכנסתי חדר בחדר שלא
יראני אדם שאפשר אם נתיעצתי עמהם היו מוחים בידי . כלל העולה שאיני מוצא על מי להתרעם
שגרם בחטאי כי אם על עצמי בעצמי כי פתאום ראיתי חיה במו ארב ומיד במעונותיו שכנתי
רעם עלי בקול יגאונו ולדברו לבי נטיתי · ראיתיהו צוררי ואויבי מבקשי רעתי ועם כל זה לא
עזבתיהו עד שהמשלתיהו עלי והכריחני בכל דרכיו הרעים והמקולקלין עד שנטבעתי בטיט היון
עד צוארי וכשהגיע הטיט לפי ליכנס בגרוני נתעוררתי לבקש הצלה לנפשי כי ראיתי בצרה
אשר מצא לי ואמרתי אולי אוכל נכה בו · ובקשתי אופן הצלתי כיצד ונטה לבי לכל אופני
הצלה שיש תחת האפשר ולא מצאתי זולת לקרוא אליך תמיד · שאין מי יוכל לסלוח ולרחם אלא
אתה יוצרי וגואלי כי אתה אדון כל הנשמות · נאה לאדון לכפר לעבד המתחנן לפניו אע"פ
שהרבה העבד להטוא לפניו שהעבד עשה כעבד בזוי והאדון צריך לעשות כאדון רב הפעולות
ובפרט לעבד אשר בשם ישראל יכונה דשם אל נתן בשמו כשם שרי המרכבה מיכאל גבריאל ·
וגם אברי כל אחד מישראל הם כלי קודש להשראת השכינה כדכתיב ושכנתי בתוכם בתוך
כל אחד שכינה שריא כארז"ל · ואף על פי שיצאו לחולין בטומאת החטאים על ידי טבילת
התשובה הם חוזרים לטהרתם · לכן נמסרתי בידך רבון העולמים שתטהרני במה שדינך הצדק
מחייב · אך מפיל אני תחינה לפני כסא כבודך שכשם שאתה עושה חסד עמי לקבלני בתשובה
לטהרני שיגדל הסדך עלי שלא יהיה טהרתי במים המרים היסורין והחולאים הקשים כי אם
מירוק מעט מעט באופן שאפרע חובתי בלי הרגש שאם ח"ו יהיה טבילת טהרתי במים אדירים
והיסורין הקשים יכנסו המים בגרוני ויחנקו אותי ונמצא חרס בידי · ואע"פ שהדין מחייב מירוק
עונותי רוב יסורין קשים חלותי היא שיכופו רחמיך על מדותיך ותתנהג עמי במדת החסד שעל
החסד נתייסדה עולמך שנאמר אמרתי עולם חסד יבנה · ובהיותך רבש"ע עושה חסד עם חוטא
כמוני שלא נשאר בי אבר שלא הכעסתיך בו ממני יראו וכן יעשו כל החוטאים לשוב אליך
בנושאם ק"ו ממני שקבלתני · וכל שכן כל מי שלא חטא כמוני. ובזכות שממני הם ילמדו לשוב

זאל איך מתרעם זיין אויף מיין מוטער וואס איך בין גיקומן אויף דער וועלט · זיא האט גיטאן וואס
אויף איר איז דיא מצוה אונ אוף מיר איז דיין גיבאט האלט ערליך דיין פאטער אונ מוטער · ואם
זאל איך מתרעם זיין אויף דיא מזלות וואס האבן גיהאלפין צוא מיין בשעפינעש קען איך ניט ווארום
זייא האבין גיטאן זייער גיבאט זאל איך מתרעם זיין אויף דעם טאג ווס איך בין גיבארין גיווארין
קען איך ניט ווארום דוא האסט מיך אויס גיצוגין אין דעם זעלביגען טאג מיט גיוואלד · ואם זאל
איך מתרעם זיין אויף דער הייבאם וואס זיא האט אויס גיגלייכט מיינע גלידער קען איך ניט
ווייל איר כוונה איז גיווען צוא גוטין אונ דאס איינגע האבין מיין פאטער אונ מוטר זיך אויך מכוין
גיווען צו האבין אקינד וואס זאל מקיים זיין תורה אונ מצות אונ טאן דעם ווילין פון זיין בשעפר
איך האב נאר מתרעם צו זיין אויף מיר אליין . ראיתיהו איך האב גיזעהן מיין פיינט וואס בגערט
מיין בייז אונ האב אים ניט פאר לאזט ביז איך האב אים גימאכט גיוועלטיגען איבער מיר ביז
איך בין איין גיזונקן גיווארין אין ליים ביז מיין האלז האב איך מיך דר וועקט צו זוכן איין בשירמונג
האב איך גיגעבין מיין הארץ צוא אלע אופנים פון בשירמונג וואס איז מיגליך צוא קרינן האב
איך מער ניט גיפונען נאר צוא רופין תמיד צו דיר ווארום עס איז ניט דא אזעלכער וואס זאל
קענין דער בארמען נאר דוא מיין בשעפר מיין אויס לייזער ווארום דוא ביסט דער הער פון אלע
נשמות · נאה עס איז שיין צו איין הער ער זאל פאר געבין צוא זיין קנעכט וואס בעט פאר אים
האטשע דער קנעכט האט פיל גיזינדיגט פאר אים · ובהיותך אונ אז דוא הער פון דער וועלט
וועסט טאן גינאד מיט אזו אזינדער וויא איך בין וועלין אלע זינדער זעהן אונ וועלין אויך תשובה
טאן ווארום זייא וועלין זאגין מה דאך דוא האסט מיך מקבל גיווען בתשובה וואס איך האב אזו
פיל גיזינדיגט איז שוין אכל שכן אז דוא וועסט זייער תשובה מקבל זיין וואס זייא האבין ניט
אזו פיל גיזינדיגט אונ אין דעם זכות וואס פון מיר וועלין זיך דיא זינדער לערנין תשובה טאן

זאיי

החוטאים אצלך · מחול והעבר פשעי מנגד עיניך כמדתך הטובה שאין אתה מקפח שכר שום בריה · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי :

והנני מעמיד לפניך דיני האדם ותולדותיו למען דעת הצרות הצרורות העוברים עליו שעם זה יכנע לב השומע וימנע את עצמו מלחטוא · הנה בעת יצירת האדם הוא ית׳ נותן כח אל כוכבי מעלה ומזלות ההולכים בעגולי השמים שיפעלו כחותם כל אחד כפי תכונתו ומעלת מלאכתו על הבריה שנבראת כפי השעות והרגעים שהולד יוצא לאויר העולם ושנבראת בבטן אמו· ובפרט נפסק הדין מהמזלות והכוכבים ההם ברשותו יתברך כמה יהיו ימי חיי זה הולד הנברא אז בעולם הגשמי כפי שיעור השנים שגזר הוא יתברך אל הנשמה לעמוד בגוף ההוא נגד רצונה בהיותה מתענגת מאז כשנבראה בששת ימי בראשית במראות צבאי מרום וזה נקרא אפיסת הכחות · והנה אם לאיזו סבה זה הולד ימות בלא עתו במותה משונה אם ברצונו או על ידי אויביו או דיינים . לא תוכל הנשמה לעלות תיכף אל דייני מרום לתת חשבון מפעולותיה בעוה״ז אם טובים או רעים עד אם כלו הימים שיגזרו עליה ממרום להיות בעוה״ז · אבל באולי היא תעמוד בגן עדן של מטה או מקום אחר בינוני אשר אינה מתענגת מאומה ובאולי אינה מקבלת צער עד שישלימו כל הימים ההם · (ועיין במסכת חגיגה פרק א׳ מעשה מלאך המות על פסוק יש נספה בלא משפט וכו׳ יפה ע״ז הדרוש) · אולם יש להאמין כי לא נמנע ממנה צער בהמצאה שהיא משוללת מהתענוג הקדמון אשר זיכרת היות לה מני אז ומני קדם מששת ימי בראשית שנבראת או לפחות מהתענוג שהיה לה בגוף בעה״ז אם היתה שוכנת בגוף זך ובעל מדות טובות ואיש חמודות וירא אלהים · ותוך זה לא תחזר מלתת זיו כחה הנהוג אל הרוח כאלו היתה בגופה ממש· כן אל הנפש כפי כחותיה הנהוגות . והנה הנפש אשר פעולותיה גסות הולכת אל הגוף בקבר ומשתדלת לפעול ואינה יכולה כי נעדר משם כח הנשמה והרוח · ועם כל זה פועלת כפי כחה אף שם מגדלת שערות הגוף וצפרנים וכיוצא באלה · ושם עומדת ובוכה אל הגוף וכבלות הגוף הכלה גם היא ונעדר זיו של הנשמה מעליה מכל וכל · אולם כח הרוח מקבל גם היא מהנשמה כל משך הימים האלה כחה הנהוג כאלו יהיה הגוף חי וקיים והולך אל הגוף לפעול בו וכראותה שאינו קם ולא זע חושב שאין זה גופה הקדום · ובכח זכותו וחסידותו הולך ומשוטט בעולם לבקשו במשך גלותו והתשוטטתו לרוב עונותיו · לפעמים יפגע בחבורות של מלאכי חבלה אשר גם הם משוטטים בעולם כנראה באיוב · ובראותם הרוח הזה לוקחים אותו ומצחקים בו ומשליכים אותו בכף הקלע מחבורה לחבורה ולבסוף משימים אותו באיזה גוף של בני אדם אסור בבית האסורים שם לא ידע בשכבו ובקומו זולת אחר הכנסו :

והנה בהיותה עלולה ממלאכי חבלה וגם אחר שנאסרה בגוף האדם לא תמנע הנשמה מלהשרות זיוה כנהוג בכל האפשר אל הרוח לקבל וזה למען תוכל לעמוד ולחיות כל ימי הצער ההוא · ובזה האופן יש לרוח ההוא כח לעמוד בהיכל האסורים ההם ולפעול פעולותיה הרוחניות כמנהגם ממש אל הגוף הראשון שלה אם לרע אם לטוב · כאשר נמצא בזוהר פ׳ תצא כי המת בלא בנים רוחו הולך נע ונד עד שימצא פרוק ומנוחה . תכלית הדברים על הדבר הזה

זאיי מיר מוחל אויף מיינע זינד אזו וויא דיין גוטע מדה איז ניט צוא קערצין דעם שכר פון איין שום בשעפינש · עס זאל זיין באווילינגט דיא רייד פון מיין מויל אונ דאס טראכטונג פון מיין הארץ צוא דיר גאט מיין בשעפר אונ מיין אויס לייזער · והנני איך וועל שטעלין פאר דיר דיא דינים פון דעם מענטש דורך דעם ווערט אונטער טעניג זיין הארץ אונ וועט זיך פאר מיידן פון צו זינדיגן · אין דער צייט אז דער מענטש ווערט בשאפין ווערט אים אויס גיזעצט וויא פיל יאר ער זאל זיין אויף דער וועלט נאך די יארין נאך וואס גאט ב״ה איז גוזר אויף דער נשמה זיא זאל זיין אין דעם גוף והנה אונ אז דער מענטש שטארבט אן זיין צייט קען דיא נשמה ניט ארוף גיין תיכף אויפין היכל חשבון אפ צוא געבין פון אירע מעשים ביז עס לאזין זיך אויס דיא טעג וואס זענין אויף איר נגזר גיווארין זיא זאל זיין אויף דער וועלט זיא שטייט אין גן עדן התחתון אדער אויף אנגדר ארט וואס זיא האט גאר קיין תענוג ניט אונ קיין צער טוט מען איר אויך ניט · אבר דאך האט זיא ממילא צער ווען זיא גידיינקט אין דעם תענוג וואס זיא האט גיהאט פריער איידר זי איז בשאפין גיווארין אדר צום וויינינגסטין וואס זיא וואלט גיהאט ווען זיא וואלט גירוט אין איין לוטערין גוף אונ איין גאטס פארכטר אונ דיא נשמה גייט צוא דעם גוף אין קבר אריין אונ פלייסט זיך צוא ווערקין איר ווערק אין דעם גוף גלייך וויא בייא זיין לעבין אונ זיא קען אבר ניט אונ פון דעסט

וועגיז

תוכל לקחת ההילוך שהרחבתי עד עתה . או הילוך אחר שאומר הזוהר ס' ויחי ותרומה האומר בקוצר רב שהיסים אשר הצדיק פועל איזה מצוה הולכים ומעידין עליו ואז עושים לו מן השמים מלבוש טהור והולך לעמוד לג"ע כפי מדרגתו . וכן יתי הרשעים הולכים להעיד נגדו על חטאיו ואז עושים לו מלבוש של טומאה והם נמדדים הולכים נעים ונדים ואין להם מנוחה . או שתוכל לקחת אליך הילוך אחר הנרמז ברמב"ן בפ' בראשית ואערכנו לפניך בקצרה . השי"ת ברא מן האפס המוחלט יסוד דק מאד אין בו ממש אבל הוא כח מיכן לקבל צורה הנקרא אצל היונים היולי . ואחר ההיולי לא ברא דבר אחר אבל יצר ממנו הצורות ובפרט צורת האדם . באופן שכל חלק קטן או גדול שבגוף האדם ותמונתו ועד שער ראשו יהיה בו מן חיסור הדק ההוא ואפילו שיעות ויכלו החומרים העבים עכ"ז ישאר תמונת הגוף וכל אבריו מן היסוד הדק ההוא הפשיט אשר לא יפגשהו הראות וכ"ש המישוש . והוא מעוטף בנפש החיונית ואותה התמונה הוא חלק בגוף אשר יקבל שכר ועונש הנצחי וזהו שנקרא רוח להיותו יסוד דק פשיט . וכפי דרכינו יוכל להיות זה הנבנם בגופות זרות ועושה מה שעושה עכ"ל . עיין בשרשלת הקבלה (דף פ"ו ע"ב ודף פ"ח ע"א) וכמה ענינים של רוחות ראיתי אני המחבר שנכנסו בגופות ב"א ומגידים בעונשם שעברו מיום מותם עד שנכנסו בגוף תסמר שערת בשר האדם משמוע והכל מהעונשים הנזכרים בתלמוד ובזהר ובמדרשי' ממשפט העונשים המוכנים לנפש החוטאים ומבקשים מן החיים שיבקש להם אופני מנוחה ע"י תפלה אולי יועיל להם . ואע"פ שדרז"ל אינן צריכים חזוק כי הם אמתיים מעצמם כ"מ כדי שיתפעל השומע אכתוב ס"ש בס' החרדים (דף ט"ב) . מעשה היה בקשטיליאה שהיה מזופן לאנשי העיר שור לצחוק במו שהם רגילים להכות ב ולענותו באותו היום . בלילה ההוא בא לאדם אחד יהודי בחלום וראה אביו ואמר דע בני שבעונותי הו"בים גלגלו אותי אחרי מותי בשור יהוא השור המזומן למתר לעינוים וליסורים קשים בצחוק העם . לכן בני פדני והצילני שאני אברח דרך מקום פלוני טרם יהרגוני וטרם ישרפוני ואתה תפדני ולא תחום על ממונך ותשחט השור ההוא כשר ותאכילנו לעניים בני תורה כך הודיעני מן השמים והרשוני להגיד אליך ובזה תחזור נפשי מגלגול בהמה לגלגול אדם ואזכה לעבוד את ה' בע"ה . ומעשים רבים כאלה אירע בישראל שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך . לכן כל איש יחרד ויהיה ירא ורך הלבב בעוד בחיים חיותו שהרשות בידו וידע את אלהיו יכפר עונותיו וישיב חרון אפו ממנו . וכצאת נשמתו ינוח וישקוט ויסתופף בצלו בג"ע כי חנון ורחום הוא ומרבה להטיב ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים

זוענין מאכט זיא דעם גוף וואקסין דיא הָאר אזת די נָענִיל אוג נָאךְ אַזעלכע גלייכין אוג זיא בלייבט שטיין דָארט אזת ווינט אויף דעם גוף אוג אז דָער גוף ווערט פאר לענט ניט אויעק דם לוטרקייט פון דָער נָשמה אין נאנצין . ובספר אין ספר חרדים שטייט אין דָער שטאט קשטילאה האט זיך ניטראפין די שָאנִיר האבין אן גיבריט איין אקם צו שפילין זיך מיט אים אז ווי זי נענין ניואנט ניוזען אלע יאר צוא טאן אין איין גיוויסן טאג פלענין זייא נעמין איין אקם אוג אים שראנין אוג פיניגן . בלילה דיא נאכט וואס פאר דעם טאג אין ניקומן צו איין יהודי זיין פאטער צוא חלים אוג האט אים ניזאגט דו זאלסט ווסין מיין זון אז דורך מיינע גרוסע זינד בין איך מגולגל ניוואָרן אין איין אקם אוג דאס אוג איז דער אקם ואס אין אן ניבריט אויף מארגין אז דיא שפאניערד זאלן אים אן טאן שוועריי ענוים אוג יסורים דרום מיין זון ליז מיך אוים אוג זאי מיך מציל דען איך ועל אנטלופין דורך דעם אוג דעם ועג איידר זייא ועלין מיך האַרנגען אוג איידר זייא ועלין מיך פר ציקין אוג דוא זאלסט מיך אוים ליזין אוג דוא זאלסט ניט הם האבין אויף דיין נעלט אוג זאלסט קוילין דעם אקם אוג דאס פליש זאלסט מאכין עסין צו ארומי ליים ווא קענין לערנין אזו האט קען מיר מודיע ניוזען פון דעם היכל אוג קען האט מיר רשות ניגעבין איך זאל דאס דיר זאגין אוג דורך דעם ועסטו ווידער קערין מיין לייב פון איין גלגול בהמה צו מגולגל ועדיין אין אמענטש אוג ועל מ"ט נאטם הילף וזכה זיין צו דינן נאט . אוג אנעלכי פיל מעשים האבין זיך גיטראפין חרעג דיא אלטע ליים ועלין זייא דיר דער צייטין . לכן דרום איטליכער מענטש ואס האט מודא פאר נאט אוג האט אלויך האַרץ אוג זייטט נאט זיין נאט אוג ועט תשובה טאן אויף זייני זינד ועט ער וידער קערין דער גרים צארין פון אים אוג אז זיין נשמה ועט ארוים ניין פון אים ועט ער רוען אזת ועט זיך בשיצן אין דעם שאטין פון נאט אין נן ערן ואורום ער איז איין דר באַרמיגר נאט אוג מערס טוט צוא טאן אוג אויף דעם אקט ואס דיא בעלי תשובה שטייען כענין דיא דעקטי צדיקים ניט

צדיקים גמורים יכולים לעמוד · על כן הנני כותב פרק בפני עצמו בענינים מועילים לתקוני נפש האדם לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו :

פרק יט יראה המשכיל ויבין המבין מ״ש הרב בעל ספר החרדים בסוף ספרו דף פ׳ ע״א וז״ל יש לנו לבקש רפואות בדמים קלים אחר שנמשלו חולי הנפש לחולי הגוף ולפעמים שיעשה הרופא חכם רפואה במאה פרחים הוצאה מכמה מיני רפואות יקרות הערך ופעמים ימצאו מיני רפואות בכסף אחד או בחצי כסף של מיני עשבים מרפאים בדרך סגולה ושמעתי מפי מגידי אמת שאירע בקשטיליאה שאחד משרי המלך הפרתמים בלכתם לצוד ציד להביא בא לרדוף אחר שועל אחד ללכדו ועקץ השועל את רגל השר עקיצה קטנה לא הרגיש בה ביום השני התחיל רגלו לצבות · ביום השלישי צבתה מאד עד סוף הירך ורופאי המלך נלאו לבקש מיני רפואות משונות בדמים יקרים מאד ולא יכולו ונתייאשו ממנו · והיה מצוה מחמת מיתה וכל בני ביתו בוכים · והיה נכנס ערבי אחד ממשרתיו שהיה מביא לו דורון כמנהגו וירא את הצרה הגדולה ואת החולי שאירע לאדוניו וישאל מהם מה החולי הרעה זה פתאום בא לאדוני והיום שלשה ימים ראיתיו שאנן ושלו · ויאמרו לו עקיצה קטנה של שועל הביאה לו את המות הזה · ויאמר להם אל תיראו כי בעזר האל אני מרפא אותו ויקך הוא במהירות אל השדה וילקט מיני עשבים ידועות לו וירץ ויבא אל בית אדוניו ויכתוש את העשבים במכתש וישם על רגל אדוניו פעמים ושלש מיד התחיל להרפא ביום השלישי נתרפא והלך ברגליו וישתוממו הרופאים ויהללו את האלהים אשר ברא מיני סגולות בעשבים · ובזה אנו מבינים מה שאמר רבי אליעזר בפרקי אבות שנשיכתן נשיכת שועל · וכן שמענו כמה מיני חולאים שנמצא להם רפואות בעולם בדמים קלים בדרך סגולה · ועל דרך זה יש לנו לבקש בשדה אשר ברכו ה׳ הוא הגמרא מיני סגולות ורפואות קלות לרפאות חולי הנפש החלושים שאין בה כח לסבול הרפואות הקשות · והנה מצאנו לרז״ל שאמרו כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו אפילו היה בו שמץ מינות מוחלין לו · והחמירו בזה בזוהר ואמרו שצריך שיזעזע כל אבריו ולענות בקול

שטיין · דרום וועל איך שרייבן אבזונדערין פרק אין דיא ענינים וואס העלפין צו דיא תקונים פון דעם מענטש צו זעהן אין דעם זיסקייט פון גאט אונ צו זיצען אין זיין היכל :

פרק יט יראה המשכיל ער זאל זעהן דער קלוגר אונ זאל פאר שטיין דער פאר שטענדיגער וום רר ספר חרדים שרייבט אין זיין ספר · מיר גיהערין זיך צו זוכן רפואות פאר וויינינג געלט זייל דיא קראנקהייט פון דער נשמה איז גיגליכען צוא דעם קראנקהייט פון דעם גוף · ולפעמים אונ אמאל מאכט איין קלוגער דאקטר איין רפואה פאר הונדערט גולדען · אונ אמאל גיפינט מען פר איין האלבין גולדן מיני רפואות פון קרייטעכציר וואס זייא הייליין דורך אסגולה ושמעתי אונ איך האב גיהערט עס הט זיך גיטראפין אין קשטילאה דיא הערין זענין גיגאנגין חאפין חיות האט איין הער באקומן פון איין פוקס אקליינים בים אין פוס אונ דעם אנדרין טאג האט אן גיהובין זיין פוס גישוואלין צו ווערין דעם דריטען טאג איז ער זייער גשוואלין אונ דיא דאקטורים האבין גזוכט זייער טייערי רפואות פר פיל געלט אונ האבן אים ניט גיהאלפין ביז זייא האבין אים שון מייאש גיווען אונ ער האט צוואה גילאזט אונ גאר זיין הויז גיזינד האבין גיוויינט · והיה איז אריין גיגאנגען צו אים איין טאטער איינער פון זיינע קנעכט אונ האט דער זעהן דיא גרוסע צרה האט ער צוא זייא גיזאגט פארכט זיך ניט ווארום איך וועל אים הייליין מיט גאטס הילף : וילך אונ איז גיגאנגען אין פעלד אונ האט אן גיקליבן קרייטכצער וואס ער האט גיוויסט אונ האט עס צוא קלאפט אין אשטייסל אונ הט עס צו גילייגט צו דעם פוס פון זיין הער דרייא מאל האט ער זיך אן גיהובין צוא הייליין דעם דריטן טאג איז ער אין גאנצין פאר הייליט גיווארין אונ איז גיגאנגען אויף זיינע פיס האבן דיא דאקטורים זיך זייער פר ווינדרט אונ האבן גילובט גאט וום ער חט בשאפין אזעלכי מיני סגולות אין קרייטכצר · אונ אזו אוך האבן מיר גיהערט פיל אירלייא קרענקין וואס עס ווערט גיהייליט · וכן אונ אוף דעם דרך גיהערין מיר זוכן אין דיא גמרא מיני סגולות אונ גרינגע רפואות צו הייליין דאס קראנקהייט פון דער נשמה וואס זיא האט קיין כח ניט צוא ליידן דיא שווערי יסורים אונ נון אונזרי חכמים ז״ל האבין גיזאגט אז דער מענטש וואס ענטפרט אמן יהא שמיה רבא (מברך וכו׳) מיט גאר זיין כח אונ מיט גאר זיין כוונה ווען ער זאל אין זיך האבין אפילו איין גרוסע עבירה איז מען אים מוחל .

בקול רם · ומי שירגיל לעשות כן הנה הוא מבושר שנמחלו לו עונותיו אם לא ישוב לכסלה · הרי סגולה אחת · סגולה ב׳ אמרו שכל הזהיר וזריז בשמירת שבת בכל תנאיו ובכל דקדוקיו אפי׳ עבד ע״ז כאנוש מוחלין לו שנאמר שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו · יאל תקשי לך מה הוסיף בעשותו מצות שבת כדי לכפר עונותיו הרי זו אחת מן המצות שהוא חייב בהן דיש לומר דהזי היתירה הוא מכפר וכן בעניית אמן · סגולה ג׳ יכוין בשירת הים שאומרים בכל יום לאומרה בקול רם ובשמחה רבה כאלו אותה שעה יצא ממצרים · שהרי אמרו במדרש ויסע משה את ישראל מים סוף שהסיעם מעונותיהם שנמחלו על ידי השירה שאמרו שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלים לו על כל עונותיו · הנה אחר שצונו לומר שירה זו בכל יום כדכתיב ויאמרו לאמר וכדכתב רשב״י ע״ה שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהדרין · סגולה ד׳ אמרו חז״ל כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנא׳ נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע כו׳ · לכן יוכיח האדם את נפשו ויאמר לו למה תסבלי יסורין בעה״ז ובגיהנם על עונותיך הלא טוב לך לסבול חרפת אנוש וגדופיו ולא תענה ותשמח ביסורין אלו כי תועלת רפואה לנפשך וזרח בחשך אורך · כמו שארז״ל הנעלבים ואינן עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורין עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו · פי׳ החסיד ששלש מדריגות פירש התנא זו למעלה מזו · ראשונה מי ששומע חרפתו ומשיב אבל אינו מכלים את חבירו בתשובתו · שנית שאינו משיב כלל אך לבו מר לו בקרבו · שלישית ששמח ביסורין הם הדברים של חרפה אשר שמע אולי גם השם יכפר עונותיו · סגולה ה׳ היא ההתבודדות שיפרוש במקום פיוחד שלא יראוהו ב״א וישא עיניו למרום אל מלך יחיד עילת כל העילות וסבת כל הסבות כמטרה לחץ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם · וע״ד זה כאשר הוא יבא לשים פנים אל אלהיו כן הוא ית׳ ישים אליו ויחדיו ידובקו · כך שמעתי מפי מורי ורבי החסיד הקדוש ר׳ יוסף סאגיס ז״ל וכך הוא היה עושה · וכן מצאתי לרבינו יצחק דמן עכו שכמה חסידים היו עושים כן בימיו · ודוק ותשכח כן בדברי

אונ אין זוהר שטייט אז אלי זיינע אברים מוזין ציטרין בשעת אז ער זאגט אמן יהא שמיה רבא אונ צוא זאגן דאס מיט אשטארק קול אונ דער וואס וועט זיך גיוויינן אזו צו טון וועלין אים בוודאי מוחל ווערזן זיינע זינד אוב ער וועט זייא שון מער ניט טון · סגולה ב דיא אנדרי סגולה האבין זייא גיזאגט אז דער וואס איז נזהר צוא היטען שבת מיט אלי זיינע דקדוקים חאטשי ווען ער האט גידינט געטצען אזו וויא דער דור אנוש איז מען אים מוחל אונ דער עיקר איז מכפר דאס ווס ער איז זיך זייער מזרז דער צו · סגולה ג דיא דריטע סגולה איז בשעת אז ער זאגט אלע טאג דיא שירה (אז ישיר) זאל ער זאגין מיט אהויך קול אונ מיט גרויס שמחה גלייך וויא ער איז אצונד ארוס גגאנגן פון מצרים · דען אין מדרש שטייט (ויסע משה את ישראל) אונ משה רבינו האט גימאכט דיא ישראל אוועק ציהן פון זייערי עבירות דס זייערי עבירות זענין מוחל גיווארין אונ אזו ווי עס שטייט אין פסוק (ויאמרו לאמר) אונ זייא האבין גיזאגט אז מען זאל דיא שירה זאגין אלע טאג מיט גרויס שמחה ווי זיי האבין גיזאגט בשעת אז זיי זענין ארויס גיגאנגן פון מצרים · סגולה ד די פערדע סגולה האבין אונזרע חכמים ז״ל גזאגט דער וואס איז מעביר אויף זיינע מו[illegible] אז איינר טוט אים שלעכטץ טוט ער אים ניט אפ דעם איז מען מוחל אלע זינד · דרום זאל דער מענטש זאגין ווארום זאל איך ליידן יסורים אין גיהנם בעסער צוא ליידן דאס וואס דער מענטש זידעלט מיך אונ זאל אים ניט ענטפערין · כמו וויא אונזרי חכמים ז״ל האבן גיזאגט דיא וואס ווערין פאר שעמט פון אנדערי אונ זייא פר שעמין ניט זייא הערין זייער חרפה אונ ענטפרין ניט זייא טואן מצות וועגן נאטס ליבשאפט אונ פרייען זיך אויף דיא יסורים וואס גאט שיקט זיי צו · אויף זיי זאגט דער פסוק אונ זיינעליב האבער וועלין אזו שיינען וויא די זון · דער תנא איז דא מפורש דרייא מעלות · די ערשטע איז דער וואס הערט זיין חרפה אונ ענטפרט אים יוא נאר דורך זיין ענטפרין פאר שעמט ער ניט זיין חבר · דיא אנדרי מעלה איז ער ענטפרט אים גאר ניט נאר ער האט עגמת נפש דער פון וואס ייענר זידעלט אים · דיא דריטע מעלה איז ער פרייעט זיך נאך דער מיט וואס ייענר זידעלט אים ווארום מחמת דעם וועלין אפשר זיינע זינד פאר געבין ווערין סגולה ה דיא פינפטע סגולה איז ער זאל זיך אפ שייד פון לייט אונ זאל זיצן אין אבזונדער חדר וויא לייט זאלין אים ניט זעהן אונ זאל אויף

הייבין

רמב"ם והרמב"ן וחובת הלבבות והר"ר יונה זלה"ה · סגולה ו' ישמח בחשק דברי חכם כשדורש יראת שמים ודברי אגדה שמושכין לבו של אדם כמו שאמרו חז"ל שבזה ימחול עונותיו · זחייבים אנחנו לשמוע קול מוכיח דהכי קבלנו בסיני · במסרה ג' ונשמע · א' נעשה ונשמע · ב' ונשמע קולו בבואו אל הקדש · ג' ונשמע פתגם המלך · קבלנו נעשה ונשמע עד עולם כל אשר יצונו וגם קבלנו כל עת וזמן יבא מאן דהוא מרבנן ודורש תוכחה שנשמע קולו בבואו אל הקודש הוא בית הכנסת שנקרא מקדש מעט לדרוש לרבים למה כי לא לדרוש הכבוד כ"א למלך הוא מלכו של עולם · וזהו אומרו ונשמע פתגם המלך על דרך שאמרו כל מקום שנאמר במגילת אסתר מלך סתם ולא אמר בהדיא אחשורוש הוא רומז למלכו של עולם אע"פ שאין מקרא יוצא מידי פשוטו·וכן אמר משה רבינו ע"ה כשאמר ברבים תוכחת האזינו השמים הם העשירים הגדולים על דרך היקום אשר ברגליהם שפירשו שהממון מקים האדם על רגליו · ותשמע הארץ הם עניים שפלים כארץ ולמה כי לא תתנו לי הכבוד כי לה' זהו שאמר הכתוב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו · דבר אחר ונשמע פתגם כבר ידעתם מה שאמר בזוהר בת קול יוצאת בכל יום ומכרזת שובו בנים שובבים ובת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי לחם לבריות מעלבונה של תורה · דקשה למי מכריזים והלא אין אנו שומעים כלום אלא ודאי אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי כמ"ש במסכת מגילה וכן הכא נמי אע"ג דהוא לא שמע מזליה שמע כדכתיב נפלאים מעשיך לשון כיסוי כמו כי יפלא ממך דבר אפי' הכי ונפשי יודעת מאד וזהו שלפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאזן נשמתו· ומ"מ לא יזכה לזה רק השומע בקול החכם המוכיח והיינו דכתיב והיה אם שמוע תשמע כלומ' אם תשמע למוכיח באזן בשר תזכה לשמע באזן הלב כרוז מלכו ש"ע והיינו נשמע פתגם המלך שע"י רוח הקדש ידעו בסיני זה הענין ואמרו ודאי נשמע קול מוכיח לפי שאז נזכה לשמוע פתגם המלך · אמר הנביא ירמיה נחפשה דרכינו ונחקורה זה שאמר במקום אחר והיה עקב תשמעון ואמרו רז"ל אם תשמרו ותעשו אפי' המצות הקלות שאדם דש בעקביו · ואמר הכתוב עון עקבי יסובני הכא נמי דרכינו היינו העונות שאנו דורכים ברגלינו ודשים בעקבנו · ונשוב אל ה' שאם לא ידע החולה מחליו איך יבקש רפואה · והנה חפוש דרכינו במאמר חז"ל רובם בגזל ומיעוטם בעריות וכלם באבק לשון הרע · לכן יש לדקדק מאד בחומרת הגזל דאפי' שוה פרוטה נחשב לשפיכות דמים · והעושה מלאכת חבירו בלי אמונה נקרא גזלן · והסתכלות בעריות עון פלילי הוא ונקרא נואף דכתיב ועין נואף שמרה נשף ויד ליד לא ינקה רע מגיהנם ואפי' הרהור בעבירה פוגם הנשמה · ועון לשון הרע גדול מנשוא שהוא שקול בעבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים · וכדי שלא לבא לידי לשון הרע צריך אדם להרגיל עצמו להיות כאלם כמו שאמרו רז"ל על פסוק האמנם אלם צדק תדברון מה אומנות

יקח

הַייבִּין זַיינָע אוֹגִין צוּ גָאט בּ"ה אוּנ וִויא עֶר וֶועט טוּאָן זַיין הַארְץ צוּ גָאט וֶועט גָאט בּ"ה טוּן צוּ אִים׳ סגולה ו' דִיא זֶעקְסְטִי סְגוּלָה אִיז עֶר זָאל זִיךְ פְרַייֶען אוֹיף דִיא רַייד פוּן אַיין חָכָם אַז עֶר דַרְשָׁתְּ יִרְאַת שָׁמַיִם דָאס דוּרְךְ דֶעם וֶוערִין אִים מוֹחֵל זַיינִי עֲבֵירוֹת · אוּנ מִיר זֶענִין מְחוּיִב צוּ הֶערִין שְׁטְרָאף רַייד פוּן אַיין מוֹכִיחַ אוּנ אַזוֹ הָאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה גִיזָאגְט צוּא אַלִי יִשְׂרָאֵל (האזינו השמים) אִיר עֲשִׁירִים וָואס אִיר זֶענְט הוֹיךְ אַזוֹ כִּמְעַט וִויא דִיא הִימְלִין פַאר נֶעמְט מַיינֶע שְׁטְרָאף רַייד (ותשמע הארץ אמרי פי) אוּנ דִי אָרְמֶע לַייט וָואס זֶענִין אַזוֹ נִידֶערִיג וִוי עֶרְד זָאלְט אִיר הֶערִין דִיא זָאג פוּן מַיין מוֹיל (כי שם יי אקרא) אִיךְ וֶועל אָן רוּפִין גָאטְס נָאמָן כְּלוֹמַר אִיךְ וֶועל אַייךְ שְׁטְרָאפֶן פוּן גָאטְס וֶועגֶן דְרוּם וֶועט אִיר דֶעם כְּבוֹד אָפּ גֶעבִּין נִיט צוּא מִיר נָאר צוּא גָאט · והנה אוּנ נוּן לָאמִיר זוּכִין אִין דִיא רַייד וָוס אוּנְזֶערִי חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין גִיזָאגְט דָאס רוֹב מֶענְטְשִׁין וֶוערִין נִכְשַׁל אִין גֶזֶל אוּנ וַויינִיג וֶוערִין נִכְשַׁל אִין זְנוּת אוּנ אַלִי וֶוערִין נִכְשַׁל אִין אָבָק לָשׁוֹן הָרָע · דְרוּם גִיהֶער מֶען זַייֶער מְדַקְדֵק צוּ זַיין אִין דֶר חוּמְרָא פוּן גֶזֶל וָוארוּם אַז אַיינֶער גַזְלָתְּ בַּייא דֶעם אַנְדֶערִין אֲפִילוּ אַיין פְרוּטָה וֶוערְט עֶס אִים גִירֶעכִינְט וִויא עֶר פַאר גִיסְט זַיין בְּלוּט אוּנ דֶער וָואס טוּט דִיא מְלָאכָה פוּן זַיין חֵבֶר אָן אֱמוּנָה וֶוערְט עֶר אָן גִירוּפִין גַזְלָן · אוּנ צוּ קוֹקֶן אוֹיף עֲרָיוֹת אִיז אַגְרוֹסֶע זִינְד אוּנ עֶר וֶוערְט אָן גִירוּפִין נוֹאַף · אוּנ אַז עֶר גִיט גֶעלְד פוּן זַיין הַאנְד צוּא אַיין הַאנְד פוּן אַיין אִשָּׁה כְּדֵי צוּ קוֹקֶן אוֹיף אִיר וֶוערְט עֶר גִיט גִירַיינִיגְט פוּן גֵיהִנָּם אוּנ וֶוען עֶר אִיז אֲפִילוּ נָאר מְהַרְהֵר אִין אַיין עֲבֵירָה אִיז עֶר פוֹגֵם אִין זַיין נְשָׁמָה · ועון אוּנ דִי זִינְד פוּן לָשׁוֹן הָרָע אִיז זַייֶער גְרוֹס דֶען דִי עֲבֵירָה אִיז אַזוֹ גְרוֹיס וִויא דִיא זִינְד פוּן גֶעמְצָן דִיהִנְסְט אוּנ זְנוּת אוּנ רְצִיחָה · אוּנ כְּדֵי עֶר זָאל גִיט קוּמָן צוּ לָשׁוֹן הָרָע מוּז

דער

יקח האדם כדי להנצל עצמו מלשון הרע יעשה תמיד עצמו כאלם ולא ידבר רק צדק שהיא התורה כדכתיב מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי :

וזה לשון רבינו האי גאון ז"ל בספר מוסר השכל · לשונך שים בפיך נאסרה וכאלם היה בין החבורה · ואל תרפה ארי אסור בחבלך א ואם אותו תשלך ואכלך · ועל שלש תועבות אלה הזהיר הקב"ה בקריאת שמע שצונו לקרוא בכל יום פעמים כדי שנשמור נפשנו מאד מהם · על עון הזנות הזהיר בראיה בפרשה שלישית של קריאת שמע ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים · ועל עון הגזל הזהיר בפרשה שניה ואספת דגנך ולא של אחרים וכפל הדבר שלשה פעמים לחזק הענין כמו שאמרו רז"ל מגל זו מגל זו מגל זו שלשה פעמים שהיו אומרים במצות העומר כדי לחזק הכא נמי כפל דגנך תירושך ויצהרך לחזק · ועל לשון הרע הזהיר בפרשה ראשונה שכתב תקונה ודברת בם ופירשו רז"ל בם מיעוטא היא בם תדבר ולא ברברים בטלים ולאו הבא מכלל עשה עשה וכל המרבה דברים מביא חטא לשון הרע :

וכן נחפשה דרכינו ונחקורה בשלש תועבות אחרות דתנן הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם · ופירשו ז"ל סתם מן העולם הזה ומן העוה"ב · וגם אלו נרמזו בקריאת שמע ויש לתת עליהם לב בכל יום בעת ק"ש כדי להשמר מהם תמיד · הכבוד מי שהוא עבד לא יתגאה לפני המלך כדכתיב אל תתהדר לפני מלך וכתיב ה' אלחיכם מלככם ואנחנו לפניו תמיד דמלא כל הארץ כבודו · וכתיב האותי לא תיראו אם מפני לא תחילו · וכתיב המכעיסים אותי על פני תמיד ודרך בני אדם להתכבד במלבושים דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותיה ואין נאה ההידור והכבוד אלא למלכו של עולם שנאמר זה הדור בלבושו וכתיב ה' מלך גאות לבש ולר ו זה מצות ציצית בבגדנו והיה לכם לציצית והיה הוא השם כי י"ב צרופין יש לו ג וזה אחד מהם לכם בהיפוך אותיות מלך וראיתם בהיפוך אותיות ויראתם כי העבר לא ילבש גאות אלא יכוין בלבושיו להדר את המלך כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק · ורבי פלוני מציין נפשיה ומצלי דכתיב השתחוו לה' בהדדת קדש ואפ"ה קרי נמי בחרדת ג כדאיתא במסכת ברכות משום אל תתהדר לפני מלך לכבודך אלא לכבודו · ואנו אומרים בכל יום ברוך אלהינו שבראנו לכבודו ולא לכבודנו הרי הרחקת הכבוד · ולב שפל בפרשה שלישית של ציצית והיינו דכתיב מכנף הארץ זמירות שמענו פירשו במדרש דעל כנף הציצית קאמר ולפי זה הארץ רמז לישראל שהם משפילין עצמן כארץ ועליהם אמרו רז"ל שאמר הכתוב דור הולך ודור בא אלו עובדי גלולים והארץ לעולם עומדת אלו ישראל דכתיב בהו כי תהיו אתם ארץ

א דימה לשון נלמי טורף שפוך לשון נחכל : ב לשמר לשם קוי"ס : ג שיעמוד בלימה וכילמה וכהרמה :

דער טענטש זיך גיוויינען ער זאל זיין ויא אשטומר אוג ער זאל מיין ניט רייזן נאר דברי התורה · חה דער רבינו האי גאון שרייבט דיין צונג האלט גיבונדן אוג אז דוא ביסט צווישן לייט מאה זיך ויא איין שטם מר ווארום אז דוא ועסט לאזין דיא צונג רייזן וואם זיא ווייל ועט זיא זיך ברענגן אין גיהנם · אוג אויף דיא דרייא עבירות האט נאט ב"ה אונז מזהיר גיוועז אין ק"ש וואם מיר זאגין אלע טאג · אוף זנות האט ער אונז בפירוש אין גיזאגט אין דר דריטר פרשה פון קריאת שמע (ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם) איר זאלט ניט נאה גיין נאה אייער אונין צו קוקן אוף שיינע ווייבר וארום דער פון קומט ארוים זנות · אוגג אויף דער זינד פון גזל האט ער מזהיר גיוועז אין דער אין דר פרשה (ואספת דגנך) אוג דו זאלסט ניט קיין קארין אוג ניט קיין פרעמדס · אוג אויף דיא זינד פון לשון הרע הט ער ערשטער פרשה (ודברת בם אוג זאלסט רייזן אין דברי תורה אוג ניט קיין דברים בטלים אוג דער וואם ער פיל קומט ער צוא לשון הרע · וכן אוג אז אויף לאמיר זוכין די אנדרע דרייא עבירות וואם מיר האבן גילערינט אין אמשנה די קנאה אוג דאם גלוסטייט אוג דער כבוד דאם ציהט אויס דעם מענטשין פון דער זעלט אוג פון יענער ועלט · אוג די דרייא ענין אויך מרומז אין ק"ש · הכבוד דער כבוד איז מרומז דען דער וס איז איין קנעכט דער בדארף דאה זיך בוקאי ניט בגאוה האלטן פאר איין מלך אין די אוגין פשישטא פאר נאט · אוג מיר זענין דאה תמיר פר נאט ב"ה וארום זיין כבוד איז פול נאר דיא זעלט אוג דער שטייגר פון מענטשין איז דאם זייא ועלן גיערליכט דורך זייערי מלבושים אוג אויף דעם רמז האט ער אונז גיבאטן מיר זאלין מאכין ציצית אין אונזרע קלייד צו וייזין אז ער קלייד זיך אן נאר פון גאטם ועגין ממילא איז מרומז אז דער מענטש זאל דער וייטערן דעם

כבוד

חפץ · וכנף הציצית רמז להם לישראל וסימן להשפיל עצמם · והתאוה רמוזה בפרשה שניה דכתיב ואכלת ושבעת וכתיב בתריה השמרו לכם פן יפתה לבבכם פירוש פן תמשכו אחר תאות העולם אלא מיד ששבעת משוך ידך · תרגום וכי תרחיב וארי יפתי שאם תמשכו היא גרמה לוסרתם מדרך השם מעט מעט עד שתעבוד אלהים אחרים כענין שנאמר ויאכלו וישתו ויקומו לצחק ופירוש צחוק כולל ע"ז ג"ע וש"ד כמו שלמדו מן הפסוקים וכן עולה עם המלה סמא"ל · כי מיד בראות השטן כי האדם מוסיף אכילה ושתיה מרקד לפניו להכשילו בכל העבירות · והקנאה רמוזה בפרשה ראשונה בפסוק ראשון דקריאת שמע מקובלת בידינו מיעקב אבינו עליו השלום בעת שנסתלק מן העולם צונו וזרזנו על יחוד השם כדאיתא במסכת ברכות וכדכתב הרמב"ם ז"ל. ונרמז בכתוב כדכתיב הקבצו ושמעו בני יעקב כו' דקשה מאי הקבצו הרי אמר להם האספו ואגידה לכם והרי הם לפניו . אלא פי' האספו על הגופות ואחר שהיו לפניו צוה אותם שיסירו מלבם קנאה ושנאה ותחרות כאלו הם איש אחד נפש אחת שאם לא יעשו כן אי אפשר לקבל עליהם יחוד שירצה וישרה עליהם כדכתב רשב"י דהיינו והוא באחד ומי ישיבנו דהפסוק קשה להבין דהול"ל והוא אחד מאי באחד אלא רוצה לומר הוא יתברך אינו שורה כי אם בישראל ביחוד לב אחד בלי קנאה דוגמת מלאכי השרת דכתיב בהו כלם אהובים וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים · ואמרו באבות דרבי נתן דהמלאכים מכבדים זה לזה וכל אחד אומר פתח אתה שאתה גדול ממני · וזהו לשון שמע שאמרו המקובלים שהוא לשון קיבוץ כמו וישמע שאול את העם · וכל אחד בעת קריאת שמע מייחד לבו עם כל עדת בני ישראל ומדבר אליהם שמע ישראל כלנו באהבה וקשר לב אחד בלי קנאה ושנאה ועתה אנו מקבלים יחוד אלהינו עלינו ואומרים ה' אלהינו ה' אחד עכ"ל · וכיון שבמעשה העגל אבדו היחוד דשיתפו ואמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך ואין דור ודור שאין לוקחים אונקי אחת של עגל לכן צריך כל אחד מישראל כשמייחד השם באמרו ה' אלהינו ה' אחד לכוון לתקן עון העגל ששתפו דבר אחר · ויעקב אבינו ע"ה כשראה לעשו קרא קריאת שמע כדאיתא במגלה עמוקות · ע"כ נראה לי דרמז לשרו של עשו שהוא סמא"ל שאע"פ שעתיד להחטיא לישראל בעון העגל ולאבד מהם היחוד באומרים העלוך לשון רבים עכ"ז אינו יכול עמו שהרי הם עתידין לתקן עון זה ביחוד של קריאת שמע · ולרמוז לזה קרא ק"ש · וגם ישראל לא היו נוצחין במלחמה כ"א בזכות יחוד השם שמיחדים בק"ש כארז"ל והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם שמע ישראל אמר רשב"י אמר להם אפי' אין יש ביניכם יכות כי אם קריאת שמע שחרית וערבית וכו' · וקודם בואי לכתוב תקוני כמה עבירות חמורות נקדים לכתוב עשרים דברים שצריך שיתחזק בהם הבעל תשובה וירגיל בהם עד שיעשו בו טבע שני כדי שיקבל אח"כ בשמחה סגופי העבירות ויוכל לסובלם ולא יבא לבעוט·כתב החסיד הקדוש רבינו יונה ז"ל בספר שערי תשובה עקרי תשובה עשרים· (הא') החרטה על מעשיו הרעים שעשה ולומר מה עשיתי איך לא היה פחד אלהים נגד עיני ולא יגורתי מפני האף וחימה ·

כָּבוֹד פוּן זִיךְ אוּנ זָאל זַיין אַיין עָנָיו · והתאוה אוּנ דָאס גְלוּסְטִיקֵייט אִיז מְרוּמָז וָוארוּם עָם שְׁטֵייט (ואכלת ושבעת) אוּנ דוּא וָוועסְט עָסִין אוּנ וָוועסְט זַאט זַיין שְׁטֵייט וַוייטָער (השמרו לכם) הִיט אַייךְ (פן יפתה לבבכם) טָאמָר וָוועט אַייער הַארְץ דָר בְּרֵייטָערְט וָוערִין אוּנ אִיר וָוועט נָאךְ צִיהָן נָאךְ דִיא גְלוּסְטִיקֵייט פוּן דָער וָוועלְט אוּנ דָאס וָוועט אַייךְ גוֹרֵם זַיין אַז אִיר וָוועט אָפּ קָערִין פוּן גָאטְס דִינְסְט בִּיסְלִיךְ וַוייס בִּיז אִיר וָוועט דִינָען גָעצִין ח"ו · נָאר וָוויא דוּא בִּיסְט שׁוֹין זַאט הָער אוֹיף צוּא עָסִין וָוארוּם וָוויא דָער שָׂטָן זָעהְט אַז דָער מָענְטְשׁ מָערְט צוּא עָסִין אוּנ טְרִינְקָן וָוערְט עָר דָר פוּן גַאנְץ פְּרֵייליךְ אוּנ וַויל אִים שְׁטְרוֹיכְלִין אִין אַלִי עֲבֵירוֹת · והקנאה אוּנ דִיא קִנְאָה אִיז מְרוּמָז אִין דָעם עָרְשְׁטִין פָּסוּק (שמע ישראל) זַאמִילְט אַייךְ אַיין אִיר אַלִי יִשְׂרָאֵל מִיט לִיבְּשַׁאפְט אוּנ מִיט אַיין הַארְץ אָן קִנְאָה אוּנ אָן שִׂנְאָה אוּנ אַז מִיר וָוועלִין אַלָע זַיין גְלַייךְ וָוויא אַיין מָענְטְשׁ זָענִין מִיר אוֹף זִיךְ מְקַבֵּל דָעם יִחוּד פוּן אוּנְזָער גָאט אוּנ זָאגִין (יי אלהינו יי אחד) דָער גָאט וָואס אִיז אוּנְזָער גָאט דָער אִיז נָאר אַיין גָאט · וקודם אַיידָר אִיךְ וָוועל שְׁרַייבָּן דִיא תִּקוּנִים פוּן דִיא הַארְבִּי עֲבֵירוֹת וָוועל אִיךְ פְּרִיעָר שְׁרַייבִּין צְוָואנְצִיג זַאכִין וָואס דָער בַּעַל תְּשׁוּבָה זָאל זִיךְ אִין זַייא שְׁטַארְקִין אוּנ גִיוַוייגִין בִּיז זַייא וָוועלִין בַּייא אִים בְּלַייבִּין אַיין טָבַע כְּדֵי עָר זָאל דָער נָאךְ אוֹיף זִיךְ נָעמָן מִיט שִׂמְחָה דִיא סִיגוּפִים וָואס עָר בַּדַארְף זִיךְ אָן טָאן פַאר דִיא עֲבֵירוֹת אוּנ וָוועט זַייא קָענִין אוֹיס לַיידָן · דָער חָסִיד רַבֵּינוּ יוֹנָה שְׁרַייבָּט דִיא עִיקְרֵי תְּשׁוּבָה זָענִין צְוָואנְצִג · א עָר זָאל הֲרָטָה הָאבִּין אוֹיף אַלָע זַייני שְׁלָעכְטִי

מעשים

טמאים בין טהורים פגמו גדול יתענה רי"ו תעניות ותשובה · הבא על אשת איש ב"מ יתענה
שכ"ה תעניות וסגופים וטבילות ומלקיות כל מה שיוכל המרבה הרי תשובה משובחת. הבא על
הנדה יתענה נ"ט תעניות כמנין נדה · ועל כל אחד מאלו העבירות ילקה וילבש שק ויתפלש
באפר ויעשה מספד מר יותר מאילו מת לו בנו יהידו בכורו מוטל לפניו · שהרי אין לאיש נכבד
מנפשו ועוד הרי המלאכים שהיו סביביו רחוקים ממנו ארבע אמות יען כי מנודה לרב מנודה
להלמיד וכלם מנדין לרשע הזה אשר פגם בספירותיו ועצב את רוח קדשו ובכל יום מכריזין עליו
כשמים · הנשבע לשוא ולשקר יתענה שלשים ושבעה תעניות כמנין הבל שיצא מפיו · המקלל
את אביו ואמו או מבזה אותם בדברים או בלתי מכבד אותם עון גדול הוא יתענה ששים
תעניות ושק ואפר יציע · אמרו הראשונים תשובה בר"ת תענית שק ואפר בכי הספד . והתענית
צריך צדקה מה שהיה צריך לאכול ביום ההוא יתן לעניים · וכן אמר רבינו שלמה מלכו ז"ל
תענית נוטריקון תת עני כארז"ל אגרא דתעניתא צדקה · המדבר בבית הכנסת יתענה ארבעים
יום בין רצופים בין מופלגים כנגד ההורה שניתנה למ' יום וזלזל בה בדברו בבהכ"נ דברים
בטלים ולא חשש לספר תורה העומדת בבהכ"נ · הגורם איבוד ממון כאלו המית אותו ואת
אשתו ואת בניו צריך לפרוע כל מה שהפסיד לו בגרמותו ויעשה שורה של בני אדם לבקש
ממנו מחילה וילקה ויתענה יותר משתי שנים ויתודה כל ימיו שנחשב כאלו הרג לו ולאשתו
ולבניו · הולך רכיל אין לו תקנה כמו הנחש לכן תשובתו לעזוב מעשיו הרעים עזיבה עולמית
וישוב בתשובה שלימה ויתודה כל ימיו ויהיו כל עסקיו בתורה ומצות ולשים שלום בין אדם
לחבירו ובין איש לאשתו ולעסוק בעסק מחייתו · המלבין בני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם
הבא וצריך להתענות כמה תעניות וילקה וגם יתודה כל ימיו · המכנה שם רע לחבירו שהיא בוש

ממנו

זאל תשובה טון · הבא דער וואס האט גיזינדיגט מיט איין אשת איש זאל ער פאסטען דרייא
הונדרט אונ פינף אונ צוואנציג טעג אונ זאל זיך אן טון גרוסי סגופים אונ זאל ברויכין פיל טבילות
אונ זאל זיך הייסין שלאגין מלקות וויא פיל ער קען אוס ליידין אונ וואס מער איז בעסיר · דר וואס
האט גיזינדיגט מיט אנדה זאל פאסטען ניין אונ פופציג טעג · אונ אויף איטליכר עבירה פון דיא
אלי עבירות זאל ער זיך הייסין מלקות שלאגין אונ זאל זיך וועלגערין אין אש אונ זאל וויינען מיט
קלאג מעהר ווען זיין בן יחיד זאל אים ח"ו שטארבין אונ ליגין פאר זייני אוגין · הדובר דער וום הט
פאלש גישווארין זאל פאסטין זיבין אונ דרייסיג טעג · דער וואס שעלט זיין פאטר אונ מוטר אודר
ער האט זייא מבזה גיווען מיט רייד דאס איז אגרוסי זינד זאל ער פאסטין זעכציג טעג אונ זאל
זיך אן קליידן איין זאק אונ וועלגערין זיך אין אש · דיא ערשטי הכמים האבן גיזאגט דאס ווארט
(תשובה) מאכט (תענית שק (אפר בכי הספד) וואס איז טייטש פאסטן אונ אן קליידן איין זאק אונ
אש אונ וויינען אונ קלאגין · אונ דער וואס פאסט מוז אוועק געבין צו ארמי לייט דאס וואס דאס
עסין פון דעם טאג וואלט אים גיקאסט · אונ אזו האט רבינו שלמה מלכו גיזאגט דם ווארט תענית
מאכט (תת עני) דוא זאלסט געבין צדקה צוא איין ארום מאן אזו וויא אונזערי הכמים ז"ל האבין
גיזאגט דער שכר פון פאסטין איז דיא צדקה וואס מען גיט דענמאלט · המדבר דער וואס רעט איז
שול זאל פאסטין פערציג טעג ווייל ער האט מזלזל גיווען דיא ספר תורה וואס שטייט אין שול ·
הגורם דער וואס האט זיין חבר גורם גיווען איין שאדין פון געלט הייסט עס גלייך ווי ער הט גיטייט
אים מיט זיין ווייב אונ קינדר · מוז ער אים בצאלין דעם שאדין וואס ער האט גיהאט דורך אים אונ
מוז אים איבר בעטין פאר פיל לייט אונ זאל זיך הייסין שלאגין מלקות אונ זאל פאסטין מער פון
צווייא ייאר אונ זאל מתוודה זיין ווייל ער וועט לעבין ווארום דאס ווערט אים גירעכינט גלייך וויא
רציחה · דער וואס נייט ארום רכילות זאגין דער האט בכעט קיין תקנה ניט אזוי וויא דער שלאגי
איז פאר שאלטין גיווארין אוף אייביג ער מוז רעכט תשובה טוען אונ זאל מתודה זיין ווייל ער וועט
לעבין אונ אלי זיינע עסקים זאלן נאר זיין אין תורה אונ אין מצות אונ מאכין שלום צווישן מאן אונ
ווייב אונ צווישין מענטשין · המלבין דער וואס פאר שעמט זיין חבר פאר פיל לייט דער האט גיט קיין
חלק אוף עולם הבא אונ ער מוז פאסטין פיל תעניתים אונ זאל מתודה זיין ווייל ער וועט לעבין · דר
וואס גיט צוא זיין חבר איין צוא נאמין זאל ער אים בעטין פאר פיל לייט ער זאל אים מוחל זיין אונ
זאל זיך הייסין מלקות שלאגין אונ זאל מתודה זיין אונ פאסטין צום וויינינגסטין דרייסיג טעג אונ

זאל

ממנו יבקש ממנו מחילה בפני רבים וגם ילקה ויתודה לכל הפחות שלשים יום ויצטער כל ימיו
על עון גדול כזה ולא יוסיף עוד. החונף ובעל גאוה יתענה מ׳ יום וילקה בכל יום. המנבל פיו עון
פלילי הוא ויתחרט ויתודה כל ימיו על רוע מעלליו ויתענה לפחות חצי שנה שני וחמישי ויחשוב
תמיד בלבו שלא נברא פה לאדם כי אם לעסוק בתורה ולדבר חפצי שמים. הגוזל או גונב
ממון חבירו יפרע לו ויבקש ממנו מחילה ויש לו ללקות על לאו זה ולהתענות כמה תעניות כי
על כל עבירה צריך להתענות מ׳ יום ועל כריתות ומיתות ב״ד כפלים ולצער ולסגף גופו. על
לא תשא יותר מכל. ויתודה בכל יום. וכשמשיב הגזלה יזהר שלא לקבל פקדונות ויתן צדקה
יותר מכל אדם ויעשה ג״ח בגופו ובממונו. ויוַתֵּר משלו לעמלי תורה ואז ימצא כפרה. הלוקח
רבית מישראל צריך להשיב הרבית לו או ליורשיו וילקה ויתודה ויתענה כל הפחות
שנה תמימה. ולא ילוה אפי׳ לנכרי שנה תמימה בין ברבית קצוצה בין באבק רבית ואפילו
רבית דברים אסור. וכל הנוטל רבית מישראל אינו קם בתחיית המתים כראיתא בתנחומא
לכן יעשה תשובה גמורה. המאנה את הגר צריך לבקש ממנו מחילה וגם ילקה ויתודה
ויתענה ארבעים יום. חטא בראית עין יבכה עד שיזלו עיניו פלגי מים. חטא במאכל ובמשתה
מדברים אסורים או ברבוי תענוגים לבא תמיד במשתאות ובטיולים ירבה בצומות עד שיחליש
גופו עד שימרק חלבו ודמו. וגם יתבודד בביתו ויתחבר תמיד עם העניים. חטא בחלול השם
יודה על פשעיו נגד הרבים ויאמר אל תלמדו ממני שאני חטאתי עויתי ופשעתי רשעתי חללתי
השם באולתי ויתענה כמה וכמה תעניות וילקה ויתודה על עונותיו בכל יום עד יום מותו. (ועיין
בתחלת הספר בקונטרס החידושים). כללו של דבר התשובה אין לה קץ ותכלית. כל אותם
ששנינו שאין להם חלק לעוה״ב מיירי כשלא עשו תשובה אבל עשו תשובה כהוגן אין לך
דבר

זאל זיך מְצַעֵר זַיין וָואס עֶר הָאט גִיטָאן אוּנ זאל שׁוין מֶער נִיט טָאן דִיא עֲבֵירָה. החונף דער וָואס
חַנְפֶּתְ אוֹדֶר עֶר הַאלְט זיך בְּגַאֲוָה זאל עֶר פַאסְטִין פֶערְצִיג טָעג אוּנ זיך הֵייסִין שְׁלָאגִין מַלְקוֹת. דֶר
וָוס רֶעט נִיבּוּל פֶּה זאל חֲרָטָה הָאבֶּן דְרוֹף אוּנ זאל מִתְוַדֶּה זַיין אוּנ זאל פַאסְטֶן מָאנְטִיג אוּנ דָאנֶרְשְׁטָאג
צוּם וַוייניגְסְטִין אַהַאלְבּ יָאר אוּנ זאל תְּמִיד טְרַאכְטִין אַז עֶס אִיז נִיט בַּשַּׁאפֶן גִיוָוארִין אַיין מוֹל
נָאר תּוֹרָה צוּא לֶערְנִין אוּנ צוּא רֵיידֶן וָואס מֶען בַּדַארְף פוּן גָאטְס וָועגִין. הגוזל דער וָואס הָאט
גִיגֵזֶלְתְּ בַּייא זַיין חַבֶּר זאל עֶר אִים בַּצָאלִין אוּנ זאל אִים בֶּעטִין עֶר זאל אִים מוֹחֵל זַיין דֶעם צַעַר
וָואס עֶר הָאט גִיהַאט אוּנ זאל זיך הֵייסִין מַלְקוֹת שְׁלָאגֶען אוּנ זאל פַאסְטֶן פִיל תַּעֲנִיתִים. דֶען וָוער
עֶס אִיז עוֹבֵר אוֹיף אַיין לָאו פוּן דֶער תּוֹרָה מוּז פַאסְטִין פֶערְצִיג טָעג אוּנ אוֹב פַאר דֶער עֲבֵירָה קוּמְט
כָּרֵת אוֹדֶער מִיתוֹת ב״ר מוּז עֶר פַאסְטִין אַכְצִיג טָעג אוּנ מוּז זיך סִיגוּפִים אָן טוּן. אוּנ אוֹב עֶר הָט
גִישְׁוָוארִין פַאלְשׁ דָאס אִיז נָאךְ אַגְרֶעסְרִי עֲבֵירָה פוּן אַלִי עֲבֵירוֹת דְרוּם מוּז עֶר דְרוֹף מֶער פַאסְטִין
אוּנ מֶער תְּשׁוּבָה טוּן. אוֹב עֶר הָאט גִיגֵזֶלְתְּ אוּנ טוּט תְּשׁוּבָה זאל עֶר נִיט צוּא נֶעמִין קַיין פִּקְדוֹן
אוּנ זאל גֶעבִּין צְדָקָה מֶער פוּן אַלִי מֶענְטְשִׁין אוּנ זאל טוּן גְמִילוּת חֶסֶד מִיט זַיין גוּף אוּנ מִיט זַיין
גֶעלְט אוּנ זאל מְוַוַתֵּר זַיין פוּן זַיין גֶעלְט צוּא דִיא וָואס לֶערְנִין תּוֹרָה אוּנ דֶענְמָאלְט וָועט עֶר הָאבֶּן
אַיין כַּפָּרָה. הלוקח דער וָואס נֶעמְט רְוָוחִים בַּדַארְף עֶר אוּם קֶערִין דִיא רְוָוחִים אוּנ זאל זיך הֵייסֶען
מַלְקוֹת שְׁלָאגִין אוּנ זאל מִתְוַדֶּה זַיין אוּנ זאל פַאסְטִין אַיין גַאנְץ יָאר אוּנ זאל אַיין גַאנְץ יָאר נִיט לַייעֶן
אוֹף רְוָוחִים. אוּנ דֶער וָואס נֶעמְט רְוָוחִים דֶער שְׁטֵייט נִיט אוֹף קַיין תְּחִיַּת הַמֵּתִים דְרוּם זאל עֶר
טוּן רֶעכְטִי תְּשׁוּבָה. דֶער וָואס נַארְט אַיין גַר מוּז עֶר אִים אִיבֶּער בֶּעטִין אוּנ אוֹךְ מִתְוַדֶּה זַיין אוּנ
זיך מַלְקוֹת שְׁלָאגִין אוּנ זאל פַאסְטִין פֶערְצִיג טָעג. חטא וָוען עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט מִיט עֶסִין טְרֵיפוֹת
אוֹדֶער עֶר הָאט זיך פִיל תַּעֲנוּגִים אָן גִיטָאן זאל עֶר פַאסְטִין בִּיז זַיין גוּף וָועט שְׁלַאף וָוערִין אוּנ זאל
זיך תְּמִיד בַּהֶעפְטִין מִיט אָרוּמִי לַייט. חטא אוֹב עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט מִיט חִילוּל הַשֵּׁם זאל עֶר מִתְוַדֶּה
זַיין פַאר פִיל לַייט אוּנ זאל זָאגִין אִיר זָאלְט אַיך פוּן מִיר נִיט אָפְּ לֶערְנֶן וָואָרוּם אִיךְ הָאבּ גִיזִינְדִיגְט אוּנ
וַוידֶער גִישְׁפֶּעניגְט קֶעגִין גָאט אִיךְ הָאבּ פַאר שְׁוָועכְט זַיין הַיילִיגִין נָאמִין דוּרְךְ מַיין נַארִישְׁקֵייט אוּנ
זאל פִיל פַאסְטִין אוּנ זאל זיך לָאזִין מַלְקוֹת שְׁלָאגִין אוּנ אַלִי טָעג זאל עֶר מִתְוַדֶּה זַיין אוֹיף זַיינֶע
עֲבֵירוֹת בִּיז זַיין טוֹיט. כללו דֶר כְּלַל אִיז דִי תְּשׁוּבָה הָט נָאר אַיין עֶק נִיט אוּנ וָוס מִיר הָאבֶּן גִילֶערִינְט
אַז זַייא הָאבִּין קַיין חֵלֶק נִיט אוֹיף עוֹלָם הַבָּא מֵיינְט מֶען אַז זַייא הָאבִּין נִיט גִיטָאן קַיין תְּשׁוּבָה
אָבֶּר אַז זַייא הָאבֶּן גִיטָאן תְּשׁוּבָה וָויא רֶעכְט אִיז. אִיז נִיט דָא קַיין שׁוּם עֲבֵירָה וָואס תְּשׁוּבָה זאל

רפר שיעמוד בפני התשובה • ואם בקשת לידע כחה של תשובה צא ולמד מקין ומאחאב ומאנשי ענתות ומאנשי נינוה ומדוד מלך ישראל ומסנשה ומיכניה המלך שכל אלו עשו תשובה ותתבטלה הגזירה והשבועה • וכן מפרעה שמרד בהקדוש ב"ה ולבסוף עשה תשובה ומלך בניגוה • צא ולמד מריש לקיש ושתי רעיו שהיו גוזלים בהרים ריש לקיש עשה תשובה וירש גן עדן וחביריו שלא עשו תשובה ירשו גיהנם • צריך כל אדם להתפלל שלא יאסף מן העולם בלא תשובה כמו שהתפלל דוד המלך ע"ה אל תאסוף עם חטאים נפשי שפירושו שלא יאספנו מעולם הזה בלא תשובה אלא יניחנו בעולם עד שיעשה תשובה שלימה להכין לעצמו צידה לדרכו כי אין מעשה המצוה בשאול אשר הוא הולך שם • צריך בעלי תשובה שישוב רבים מעון וילמד וידריך בני אדם בדרך ישרה ויזהירם בתשובה ויוכיחם ווודיעם עונשן ומתן שכרן איך הקב"ה מקבל תשובה כמו שאמר דוד המלך ע"ה בתפלתו גל עיני וכו' אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו :

מליצת מטטרון • מליצה זו אמר מטטרון שר הפנים • בני אל תחטא בעינים • פן תכשל בזה ובבא • וישקלו במאזנים כעדים שנים • ואל תחטא באזניך • בשמע שוא לפניך שלא ישמע בפני אדוניך • בעת שתעמוד בתחנוניך • ואל תחטא באף וברוח פן תהיה מכל שוב קרח • כי מפניו לא תוכל לברוח • ואל תחטא בפיך ובלשונך כי בעל כנפים יגיד עונך • ולא תועיל כל הונך • לבא ולהתחנן לפני קונך • ואל תחטא בידך • כי איך תעמוד לפני שודרך • כי נופך ושבלך לא תעמוד בגורלך • ואל תחטא בידך • כי איך תעמוד לפני שודרך • כחך וסודך • ומעשיך יעידו כנגדך • ולא תחטא בלבבך • ובעוות מחשבך • ובכליות קרבך • המלך א בקונך • יודע כל ענינך • ואל תחטא בשאר אבריך ויעידו על כל דבריך • הנה ככלות בשרך • יגידו אמריך • ואל תחטא במשגל • ולא בראיה יופי שגל • כי האביונה ב סופה לרגל • ואל תחטא ברגליך • ורוץ למצוה מעגליך • להרגיל עם צדיק רגליך • ואל תחטא ברוחך זבנשמתך רק עסוק בתורה כפי כוחך • ואל תחטא לפני בוראך • זכור כי הוא בראך • הלא הוא אביך הוא מוראך • והוא יכלכלך • עד זקנה ושיבה לא יעזבך • ער כאן • כתב בספר התרדים [ברף ס"ו ע"א] וזה מצאתי בתוך ספר המקובל איש האלהי חסידא קדישא הרב רבי יצחק לוריא אשכנזי זצוקלה"ה • בספר א' כתיבת יד נק' בית מדות ג מ"כ כל מה שהמצא בדברי ראשונים תוכחות על עון סיגופים ויסורים קשים שלג וחרולים והפסקות ענויים לא נזכרו אלא

א ממי־מן : כ סוף כיסי לתכר כמשגל : ג שיט לומו ס' כית מדות פרוש כדסום :

ניט הָעלְפִּין • זָעה ריש לָקִישׁ מִיט זַיינִי צְוַוייא חֲבֵרִים וְואם זָענען גְּזעסְן אויף די בָּערג אוּן הָאבְּן בַּיגַוַלְהּ לייט ריש לָקִישׁ הָאט תְּשׁוּבָה גִיטָאן אוּן הָאט גִירֵשְׁתָּ גַן־עֵדֶן אוּן זַייני חֲבֵרִים וָואם הָאבְּן ניט גִיטָאן תְּשׁוּבָה גִירַשְׁתָּ דָעם גִיהִנָּם• אִימְלִיכָר טָענְטִשׁ מוּז מִתְפַּלֵל זַיין אַז עָר זָאל ניט שְׁמַארְבָּן זַיינֶע תְּשׁוּבָה נָאט זָאל אִים לָאזְן אויף דָער וָועלְט בְּיז עָר וָועט אַרָעכְטִי הְשׁוּבָה טוּן צוּ אִן גְרַייטִין אִן תְּשׁוּבָה נָאט זָאל אִים לָאזְן אויף דָער וָועלְט בְּיז עָר וָועט אַרָעכְטִי הְשׁוּבָה טוּן צוּ אִן גְרַייטִין זַיין נְשָׁמָה שְׁפַּייז אויף זַיין וַייטִין וָועג • צְדִיק דָער בַּעַל תְּשׁוּבָה מוּז אָפּ הָאלְטִין לַייט פּוּן זַיינֶר אוּנ זָאל לָעְרְנִין אוּנ מַדְרִיךְ זַיין לַייט אִין דָעכְט פַּארְטִינִין וָועג אוּנ זָאל זַייא שְׁטָרָאפִין אוּנ זָאל זַייא מוֹדִיעַ זַיין דָעם עוֹנֶשׁ אוּנ שָׂכָר וְויא נָאט ב"ה נָעמְט אָן דָיא תְּשׁוּבָה פּוּן לַייט • מיוצת דיא מַלְיצָה דָאט גִיזָאגְט דָער מַלְאָךְ מַטַ"ט שַׂר הַפָּנִים) מַיין זון זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דִיא אוּנְזִין וָוארוּם טָאמָער וָועט זָאנִין דַייגָע זִינְד • אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע הָעְנְט וָוארוּם וְויא וָועלְט אוּנ אויף יָעגָר וָועלְט • אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע אוֹיְעָרִין וָוארוּם אִין דָער צַייט אַז דוּ וָועלְט שְׁמַיין פַּר דַיין הָער תְּפִלָּה טוּן וָועט דִי תְּפִלָּה ניט צוּא גַיהָעְרְט וָועלְן • אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דָער נָאז אוּנ מִיט דַיין מוֹיל אוּנ צוּנְג וָוארוּם דָר מַלְאָךְ אַנְען דַייגָע זִינְד • אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט עָסִין אַז זָאלְסְט אִן וָועלְן עוֹה"ב • אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע הָעְנְט וָוארוּם וְויא וָועלְט שְׁמַיין אַז דַייגָע מַעֲשִׂים וָועלְן עֲדוּת זָאנִין אַז דוּ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע הָעְנְט וָוארוּם וְויא וָועלְט שְׁמַיין אַז דַייגָע מַעֲשִׂים וָועלְן עֲדוּת זָאנִין אַקָעגִין דִיר אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין מִיט דַיין הָארְץ צוּ פָּאר קְרִיפְּן דַיין מַחֲשָׁבָה אוּנ ניט מִיט אַלֵּי דַייגִי אִיבְּרִיגִי אֲבָרִים • אוּנ זָאלְסְט נ ט זִינְדִינִין מִיט דַיין נְשָׁמָה נָאר לָעְרִין תּוֹרָה וְויא וַייט דַיין יְכוֹלֶת גְרַייכְט • אוּנ זָאלְסְט ניט זִינְדִינִין פָּאר דַיין בְּשָׁעְפָּער גִידָענְק אַז עָר אִיז דַיין בְּשָׁעְפָּר עָר אִיז דַיין פָּאטָר אוּנ עָר שְׁפִּייזְט דִיךְ בִּיז דַיין עָלְטָר אוּנ דַיין גְּרַאבְּקְוִיט וָועט עָר דִיךְ ניט פַּר לָאזְן • כתב דָד סָפָר תַּרְדִים שְׁרַייבְּט אִיךְ הָאב גִיפּוּנְן אִין סָפָר פּוּן רַב ר' יִצְחָק לוּרְיָא זצלה"ה • עָר שְׁרַייבְּט דָם אֶלְץ וָואם דִיא וָועט זָענְן אִין סְפָרִים וָואם דִיא עָרְשְׁטִי חֲכָמִים הָאבְּן גִישְׁרִיבְּן שְׁטָרָאף דַייד אויף דָיךְ דָאם טָען זָאלְ דִיךְ סִיגוּפִים אוּנ שְׁוִוערִי יִסּוּרִים אָן טוּי אוּנ צוּא וועלְנָערִין דִיךְ אִין שְׁנַייא אוּנ

למי שאין בן תורה אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעת ויראת ה׳ זאת היא תקנתו לא יחלש ולא יבטל מלימודו אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם ויתבודד בינו לבין קונו ותתקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין וידבר לאל ית׳ רכות כאשר ידבר העבד לרבו והבן לאביו ע״כ · שם דף ע״א ע״א העולם ים סוער ענול תל עפר בתוכו · הנשמה איש עומד על התל ועץ החיים נטוע עליו אם הוא חכם לב יתחזק ויתקשר באילן כי היום או מחר יכו בחזקה גלי הים בתל ויהרס ואם לא יהיה הוא נקשר באילן ישטפוהו בתל היינו דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר . וכתיב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא דהיינו מיתה שנאמר למות הוצאות כרפי׳ במסכת ברכות · רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו אליו היינו נשמה אתה סתר לי ע״כ · צריך לכל הבא לשאול תשובה שלא להכביד עליו פן יתקשה בעיניו הדברים ובסוברו שלא יוכל לסבול יבעט ויאמר כאשר אבדתי אבדתי · לכן צריך להקל בפניו דרכי התשובה ולומר אין לך אלא עזיבת המעללים הרעים בלבד עד שירגיל זמן בזה ואח״כ להרגילו בתענית מעט מעט וכן בסיגיפים השייכים לאותו עון שבידו דכיון שכבר קבל עליו לשוב מן השמים מסייעים אותו ואח״כ כל מה שמכבידים עליו מקבל · רמז לדבר על עון החמור של עגל הקיל הקב״ה בכפרתם וגזר לתת העשיר והעני מחצית השקל לכפר על נפשותם ואח״כ סיגפנו בטלטולים וגליות וגזירות למרק עון העגל כנודע · ואם מיד בשובם היה מודיעם על כל זה היו בועטים אך הקיל הדבר בעיניהם במחצית השקל בלבד ואחר שקבלו עליהם נטהרו ומסייעים מן השמים לסבול עול הגליות וגזרות הרעות על העגל וכארז״ל אין דור שאין לוקחים אונקיא מעון העגל · הקב״ה יעזרנו ויסייענו לשוב אליו כל ימי חיינו אנס״ו · וכמו שכתב ר״ת בספר הישר בדף י״ו וי״ז וז״ל ודע שלא יקוץ האדם בשום מעשה רק בהתחלתו יכשיאריך בו ימים ושנים יהיה לו הכל מנהג ותדבק בו נפשו ואע״פ שיש בו טורח גדול · כי כן נראה כל המרגיל עצמו לאכול דבר שלא אכל מימיו או דבר אשר ימאסנו או דבר מר אם יתנהג בו ימים אז לא יכבר עליו ויהיה לו כמנהג וידבק בנפשו · ע״כ אומר כי המרגיל נפשו בעבודה אל יתחיל בעניינים קשים כי אם בעניינים קלים ואם לא יוכל לעשותם אע״פ שהם קלים יעשה קצתם וכל אשר ילך יוסיף עליהם · ובראותו כי תקוץ נפשו מהם ימעט ויעשה קצתם ואל יניח הכל

זיצען אין דערנר אונ הפסקות פאסטין דאס אלץ איז נאר צו דעם וואס קען ניט לערנין אבר דער וואס קען לערנין אונ זיצט אונ לערינט אונ ווייסט גאטס פארכט איז זיין תקנה ער זאל ניט מבטל זיין פון לערנין נאר איין טאג אין דער וואך זאל ער זיצן אין אבזונדער חדר אונ זאל פר קניפן זיין מחשבה אין זיין בשעפר גלייך וויא ער שטייט פאר אים אין דעם יום הדין אונ זאל אים זייער בעטין ער זאל אים דיא זינד מוחל זיין אזו וויא איין קנעכט רעט צו זיין הערין אונ איין זון צוא זיין פאטר · צריך ווען איינר קומט צו אתלמיד חכם תשובה נעמין מוז ער אויף אים צום אן הייב ניט שווער מאכין די תשובה ווארום טאמר וועט זיא שווער זיין אין זיינע אויגין אונ ווייל ער וועט מיינין אז ער וועט דיא תשובה ניט קענין אויס ליידין וועט ער נאר ניט וועלין תשובה טון · דרום דארף ער פאר אים גרינג מאכין דיא תשובה אונ זאל אים זאגן דו בראכסט מער ניט נאר צו פאר לאזין דייני שלעכטי מעשים ביז ער וועט זיך דער מיט גיוויינין דער נאך זאל ער אים גיוויינין ביסלעך וויים צוא פאסטין אונ דער נאך זאל ער אים גיוויינין זעלכי סיגופים זיך אן טון וואס גיהערין צוא דער עבירה · ווארום ווייל ער האט אויף זיך שון פריער מקבל גיווען דיא תשובה וועט מען פון דעם הימל אים שון העלפין דער צוא אונ דער נאך וואס מען וועט אויף אים שווער מאכין וועט ער שון אויף זיך מקבל זיין · וכמו וויא דער רבינו תם שרייבט אין ספר הישר זאלסט וויסן אז קיין מענטש פאר מיאוסת ניט אין קיין מעשים נאר בשעת ער הייבט זיא אן צוא טאן אבר אז ער טוט זיא עטליכע מאל ווערט דאס אלץ באיי אים איין טבע חאטשע ווען דרינען זאל זיין גרויס טירהא ווארום אזו קען מען זעהן דען דער וואס גיוויינט זיך צו עסין אזוא אזאך וואס ער האט קיין מאל ניט גיגעסין אדער אזו אזאך וואס ער מיאוסת זיך עס צוא עסין אדר אביטערי זאך אז ער גיוויינט זיך דרינען פיל טעג וועט עס אויף אים ניט שווער זיין · דרום זאג איך אז דער וואס וויל זיך גיוויינען גאט צוא דינען זאל ער ניט אן הייבין אין שווערי ענינים נאר אין גרינגע ענינים אונ אויב ער קען אפילו דיא גרינגע זאכין אויך ניט טאן זאל ער טאן אטייל

הכל · והענינים הקלים הם כמו התפלה · והצלה שלו לעזור לעניים כפי יכלתו ולבקר חולים וללוות מתים · אך העניינים הכבדים כגון להתענות בצומות ולהמנע מכל תאוה כשנזדמן לו ולהשמר מן האונאה והגזל והשבועה והכעס והקנאה· יש לאדם לחנך את נפשו ולהרגילה כאשר ירגיל האב לבנו ללמד אותו דרך ארץ כי הוא צריך בראשונה ללמד לו העסקים שהן קלים אשר אין בהם טורח ולא יגיעה וכל אשר ילך יוסיף עליהם ואז לא יקוץ בהם הבן · אך אם בתחלה ילמדהו העסקים הכבדים יקוץ בהם ויהיה לו סבה למחוסר כל ולא ישוב אליו עכ"ל לענינו · כן הבא לשאול תשובה צריך להקיל מעליו עד שירגיל במועט וילך ויוסיף כדפרישית שאז לא יבא לקוץ ולבעוט :

פרק כ יסוד היסודות ועיקר הכל להשגת שלימות הנפש שלא יזיז האדם מבין עיניו אחרית דבר · כי אחרית כל דבר העה"ז הבל המה כי הכל היה מן העפר והכל חוזר אל העפר · ובעזיבת החמדות העוברות ובטלות לא יוציא זמנו לריק ולא יתום כחו להבל ויוציא זמנו באהבת הבולא ולדבקה בו ולעשות תורתו ומצותיו בכל כחו · כי בהתחיל כך מקטנותו הזמן יעזרהו וכחו יסייעהו וההרגל יבטיחהו שלא יסור עוד לעולם אהבת הקדושה מלבו · וכמו שכתב ר"ת ז"ל בספר הישר דף כ"ו ע"ב וזה לשונו כשיחקור המשכיל על טובת עולם הזה יכיר כי כל טובה אשר נחלקה לו לא יוליך עמו במותו ולא ירד אחריו כבודו אך יניח הכל וילך כבודו נעור וריק · לבד מטובה אחת אם נחלקה לו היא אהבת הבורא זו לבדה תלך לפניו והלך לפניך צדקך · וע"כ אמר דוד המלך עליו השלום אם תדרשהו ימצא לך ואמר ועת לדרוש את ה' · ואמר הנביא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב · ואנו צריכים לחקור ולשאול למה אמר בהמצאו היש עת שימצא ועת אשר לא ימצא וכשנתבונן בדבר הזה נכיר כי יש עתים אשר ימצא האל לדורשיו ועתים לא ימצא ועל כן אמר דרשו ה' בהמצאו · העת הראשונה שיקנה האדם שכל כמו שנאמר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם · כי טרם שיקנה האדם שכל לא יכיר את בוראו · ועל כן לא ימצא לו · והשנית טרם שיעשה עונות ויכעים אלהיו אז לבו ישר

פון זייא אונ אלע מאל זאל ער מער טאן אבר ער זאל זייא ניט אזעק ווארפין אין גאנצין · והענינים אונ דיא גרינגע זאכין זענין תפלה טאן אונ העלפין ארמי לייט ווי ווייט זיין יכולת איז אונ מבקר חולים זיין אונ מתים מלוה זיין · אונ דיא שווערי ענינים זענין פאסטין אונ צוא פאר מיידין זיך פון תאוות אונ צוא היטין זיך פון נארין לייט אונ פון בגזלנן זייא אונ פון שווערין אונ פון כעס אונ קנאה · יש אויך דער מענטש גיהער זיך צו גוויינין זיין לייב וויא איין פאטר גיוויינט זיין זון צוא לערנין אים דרך ארץ · צום ערשטין בדארף ער אים לערנן דיא גרינגע זאכין וואס אין זייא איז ניט דא קיין טירחא אבר אז ער וועט אים לערנין דיא שווערי זאכין וועט ער בלייבין בייא גאר ניט · אזו אויך אז איינער קומט תשובה נעמין מוז מען אים פריער גרינג מאכין ביז ער גיוויינט זיך אין דער גרינגר תשובה דער נאך קען ער אלע מאל מער טאן :

פרק כ יסוד היסודות דער יסוד אונ דער עיקר צו גרייכין דאס גאנצקייט פון דער נשמה איז דער מענטש זאל תמיד קוקין וואס וועט זיין דער סוף פון דער זאך · דען דער סוף פון אלע זאכין פון דער וועלט איז איטל נארישקייט דען אלץ דינג איז גיווארין פון ערד אונ עס וועט ווידר ווערן ערד · אונ זאל פאר לאזין דיא גלוסטיקייט וואס ווערין בטל צום סוף אונ זאל ניט ארוים ברייגנן זיין צייט אונ כח אויף נארישקייט דען אז ער וועט אזויא אן הייבין פון קליינרהייט וועט דיא צייט אונ זיין כח אים העלפין · אונ דאס רגילות וועט אים פאר זיכערין אז אייביג וועט ניט זיך אפ טאן פון זיין הארץ דיא ליבשאפט פון דער קדושה · וכמו וויא דער רבינו תם שרייבט אין ספר הישר אז דער קלוגער וועט קלערין דאס גוטקייט פון דער וועלט וועט ער דער קענן אז דס אלץ וועט ער ניט מיט פירן מיט זיך נאך זיין טויט אונ זיין כבוד וועט מיט אים ניט מיט גיין ער וועט דאס אלץ פאר לאזין נאר חוץ איין טובה איז אים אפ גיטיילט גיווארן דאס איז דיא ליבשאפט פון דעם בשעפר דיא וועט גיין פאר אים נאך זיין טויט ואמר אונ דר נביא הט גיזאגט פארשט גאט אין דער צייט אז ער ווערט גיפונן רופט אים אז ער איז נאהענט צוא אייך · אונ אז מיר וועלין פאר שטיין וועלין מיר דער קענען אז עס איז דא צייטין וואס גאט ב"ה ווערט גיפונען צו די וואס פארשטן אים אונ צייטן וואס ער ווערט ניט גיפונען צו זייא · העת דיא ערשטי צייט איז דאס דער מענטש

זאל

ישר ונקי ובלב זך ונקי ימצא האל וכשיחטא לו ויעבור על מצותיו לא ימצא לו כי אם אחר
ויעה רבה מאד עד אשר יכנע וינקה לבבו מטומאתו בתשובה שלימה . והשלישית בשעה
שהצבור מתענים כי תפלת הקהל היא יותר מקובלת מתפלת היחיד · והרביעית טרם שיתחבר
לאנשים רעים ולאפיקורסים ותאבד אמונתו ולא תוכל להרפא לעולם · והחמישית בעוד שהוא
נמרחב כי בעת צרה ישוב אדם בעל כרחו ולא ימצא לו אלא אם יעשה למען שמו · ועתות
לצרה הם בעת חוליו ובעת היותו ביד אויביו או במיצר ובעת היותו עני ואביון ובעת בואו
בימים ובעת לכתו בדרכים מסוכנים ובעת עוברו בימים ובעת שתחלש כחו ותאבד עצתו ·
אלה החמש עתים אשר הקדמנו כשיבקש אדם בהם אז בוראו ימצא לו גם בטרם שיקראנו
יעננו כמו שאמר והיה טרם יקראו ואני אענה · ועל כן יש למשכיל להזהר באלה העתים
בטרם יאבדו מרשותו ואז ינחם ולא יועיל לו . וראוי למשכיל לדעת ולראות כמה עתים נאבדו לו
וכמה עתים נשארו לו וימהר באלה הנשארים לו לבקש מהם רצון אלהיו בטרם יאבדו כאשר
נאבדו האחרים והשם יחזירנו לעשות הטוב בעיניו וימצא לנו בכל קראנו אליו עכ"ל · הרי
בהתחיל האדם לעבוד לבוראו מקטנותו נמצא עובדו זמן רב עד זקנותו וזה אינו מביאו כי אם
שמיד התחיל להשכיל בכל חמדות העולם כי הבל המה ומאס בהם מלהוציא זמן לרדוף אחריהם
והרגיל רדיפתו אחר אהבת הבורא · ועוד שכל מואס רדיפת השגת חמדות הגשמיות שחייו הם
חיים שאוכל ושותה וישן וילבש במיעוט שיש בו מה שאין כן החומד בהשגת הדברים הגשמיים
שלבו בל עמו תמיד ואינו אוכל ושותה וישן שהנשמה היא טורדתו ומה לו לאדם בחיים אלו
שאין למדת החמדה קצבה לומר כשיגיע למצוא חפץ פלוני ינוח כי כל עוד שכביר מצא ידו
עוד

זָאל הָאבִּין שֵׂכֶל · וָוארוּם אַיידער עֶר קְרִיגְט שֵׂכֶל דֶער קֶענְט עֶר נִיט זַיין בַּשֶׁעפֶר אוּנ דְרוּם וָוערְט
גָאט נִיט גִיפוּנֶען צוּ אִים · והשנית אוּנ דִיא אַנְדֶרֶע צַייט אִיז אַיידער עֶר טוּט עֲבִירוֹת אוּנ דֶר צֶערִינְט
זַיין גָאט דֶענְמָאלְט אִיז זַיין הַארְץ נָאךְ רֶעכְט פַארְטִיג אוּנ רֵיין אוּנ מִיט אַלוֹיטֶר אוּנ אַרֵיין הַארְץ
פָארְשְׁט עֶר צוּא גָאט דֶען וָוערְט גָאט ב"ה גִיפוּנֶען צוּ אִים אָבֶּר אַז עֶר זִינְדִיגְט אוּנ אִיז עוֹבֵר
אִיף זַיינֶע מִצְוֹת וָוערְט גָאט ב"ה צוּא אִים נִיט גִיפוּנֶען סַיידִין עֶר מַאכְט זַיין הַארְץ אוּנְטֶר טֶעֶנִיג
אוּנ רֵיין מִיט אַרֶעכְטֶר תְּשׁוּבָה · והשלישית אוּנ דִיא דְרִיטֶע צַייט אִיז בְּשַׁעַת אַז דֶער צָבוּר פַאסְט
וָוארוּם דִיא תְּפִלָּה פוּן צָבוּר וָוערְט מֶער צוּא גִיהֶערְט פוּן דֶער תְּפִלָּה פוּן אַיין יָחִיד · והרביעית אוּנ
דִיא פֶערְדֶע צַייט אִיז אַיידער עֶר בַּהֶעפְט זִיךְ צוּא שְׁלֶעכְטִי מֶענְטְשִׁין אוּנ צוּא אַפִּיקוֹרְסִים אוּנ וָועט
פַאר לִירֶען זַיין אֱמוּנָה ח"ו אוּנ וָועט נִיט קֶענִין אַייבִּיג גִיהַיילְט וָוערִין · והחמישית אוּנ דִיא פִינֶפְטֶע
צַייט אִיז אַז עֶר הָאט נָאךְ הָרְחָבָה אוּנ אִיז אַיין עוֹשֶׁר דֶענְמָאלְט אַז עֶר פָארְשְׁט גָאט וָוערְט עֶר
גִיפוּנֶען צוּא אִים וָוארוּם אִין דֶער צַייט אַז עֶס קוּמְט אוֹף אִים אַצָּרָה מוּז עֶר אִיבֶּער דַאנְק תְּשׁוּבָה
טָאן דֶען וָוערְט גָאט צוּא אִים נִיט גִיפוּנֶען נָאר אַז גָאט ב"ה וָועט עֶס טָאן פוּן זַיין גָאמִין וָועגִין ·
אוּנ דִיא צַייטִין פוּן אַצָּרָה הֵייסְט בְּשַׁעַת אַז עֶר וָוערְט קְרַאנְק אוֹדֶער עֶר אִיז בַּייא זַיין שׂוֹנֵא אִין דִי
הֶענְט אוּנ אַז עֶר וָוערְט זַייעֶר אָרוּם אוֹדֶר אַז עֶר וָוערְט אַלְט אוֹדֶר אַז עֶר גַייט אִין זֶעלְכִי וָועגִין וָואס
הָארְט זֶענִין שְׁכִיחַ רוֹצְחִים אוֹדֶער חַיּוֹת רָעוֹת · אוּנ אִין דִיא פִינֶף צַייטִין וָואס מִיר הָאבֶּען פְּרִיעֶר
גִיזָאגְט אַז דֶער מֶענְטְשׁ בַּגֶערְט אִין זִייא זַיין בַּשֶׁעפֶר דֶענְמָאלְט וָוערְט זַיין בַּשֶׁעפֶר גִפוּנֶען צוּא
אִים נָאךְ אַיידער עֶר רוּפְט אִים · דְרוּם גִיהֶער דֶער קְלוּגֶר גִיוָוארִינְט זַיין אִין דִיא פִינֶף צַייטֶען
אַיידער זַייא וָועלִין פַאר לְארִין וָוערִין פוּן אִים וָוארוּם דֶעמָאלְט וָועט עֶר שׁוֹין הֲרָטָה הָאבֶּען
פַאר וָואס עֶר הָאט גָאט נִיט גִיפָארְשְׁט אָבֶּער עֶס וָועט אִים שׁוֹין נִיט הֶעלְפִין · הרי פַאר וָואר אַז
דֶער מֶענְטְשׁ וָועט אֶן הַייבִּין צוּא דִינֶען זַיין בַּשֶׁעפֶר פוּן קְלַיינֶר הַייד מִמִּילָא וָועט עֶר אִים דִינֶן פִיל
צַייט בִּיז זַיין עֶלְטֶר אוּנ דֶער צוּא בְּרֶענְגְט אִים מֶער נִיט נָאר אַז עֶר פַאר שְׁטֵייט אִין זַיין יוּגֶנְט אַז
אַלִי גְלוּסְטִיקַייט פוּן דֶער וָועלְט זֶענִין אַייטֶל נַארִישְׁקַייט אוּנ דוֹרְךְ דֶעם פַאר מִיאוּסֶתְּ עֶר אִין זַייא
פוּן צוּא פַאר בְּרֶענְגִין צַייט צוּא זוּכֶען זַייא אוּנ גִיוַויינְט זִיךְ זוּכֶען גָאטְס לִיבְּשַׁאפְט · ועוד דֶער וָוס
פַאר מִיאוּסֶתְּ צוּא יָאגִין מוֹתְרוֹת אִיז זַיין לֶעבִּין עֶרְשְׁט אַיין רֶעכְט לֶעבִּין וָוארוּם עֶר עֶסְט אוּנ טְרִינְקְט
אוּנ קְלַייד זִיךְ פוּן דֶעם בִּיסֶעל וָואס עֶר הָאט · אָבֶּר דֶער וָואס גְלוּסְט צוּא מוֹתְרוֹת אוּנ פִיל גֶעלְט
אִיז עֶר תָּמִיד פַאר טְרָאגִין אוּנ עֶסְט נִיט אוּנ טְרִינְקְט נִיט אוּנ וָואס טוֹיג אִים אַזוֹ אַיין לֶעבִּין דֶען
דָאס הָאט גָאר קַיין עֶק וָויא מֶער עֶר הָאט מֶער גְלוּסְט עֶר וָויא אַיינֶר טְרִינְקְט גִיזַאלְצֶנִי וָואסֶר וָויא
מֶער

פרק ב

עוד נתוסף לו התאוה כהשותה מים מלוחים כל עוד ששותה מתרבה צמאו וכדרזל אין אדם מת וחצי תאותו בידו . וכיון שכך איך לא יתן המשכיל נגד עיניו שמוציא זמנו לריק למורח להזמין לאחרים כיון שאין יכול להוציא עמו מכל טורחו כי אם התכריכין החוזרין לעפר כמותו . ומה לו לאדם מכל אשר מאסף תחת ידו בעולם העובר אחר שבעת שמוציאים אותו לקוברו תלוי שבחו אם נזדמן מקום עפר תחוח או קשה במקום קבורתו . אם יתעכל בשרו מהר אם לאו . אם במקום לח או יבש כדי שימהר לרום רימה כי טוב לו כי אך בשרו עליו יכאב כי בעוד הבשר עליו יכאב מעקיצת הרימה . ולאיש אשר הכנות אלו למנוחות ושאננות לו מה ירדוף אחר חמדות הגשמיות . האם מועילים לו במותו לומר בית בנו לפלוני במותו בחמודות שמרח להצילו מן הרימה . משה מכסף ומזהב שמו תחתיו להצילו מתולעת הלבישוהו רקמה להצילו מהרקבון . אדרבא אם כה יעשה לו צעוק יצעק יתאחר בשרו עליו ויכאב לאין מרפא . וכיון שכן מה לאדם להוציא ימי חייו בטורח השגת הדברים הגשמיים להכין לאחרים . ואפשר מכין לאדם שאינו כשר שיכעים עם מורח ועמלו להקב"ה . כמו שעינינו הרואות כמה נחלו ממון אחרים ועשו עם אותו ממון כל התועבות אשר שנא ה' ונמצא זה הכין להזמין למכעיסי השם וכמה מן העונשים והמשפטים יגיעו לנפשו כל זמן שזה מכעיס לבוראו בממונו במקום אשר היה ראוי לפזר ממנו לעניים ועמלי תורה שכל זמן שמוציאים תורה מפיהם מנוחות ושאננות מגיעים לנפשם ותמצא שהולך עמו יגיעו ועמלו מה צער מגיע לנפש חאדם שלא עסק עם ממונו כראוי לו לעשות . בספרם בין החיים צדקות וחסדים מן המתים שעשו בחייהם ואין מזכירים אותו ביניהם ואם זוכרים ממנו מזכירים ומשחקים ואומרים אל ינוח נפשו של פלוני כשם שלא מצא אדם ממנו מנוחה בעודו בחיים טוב מותו מחייו . ונפשו שומעת ומתאבלת רוצה לחזור בזה העולם ואינה יכולה דואבת בראותה ממונו והונו ביד אחרים ועל זרים מלבושיו ונפשו ערומה מבלי לבוש בבושה ואין מושיע לה חכרה התורה שטרח וכמה נסתכן להשיג כל דבר וכמה חטא להשיגו ועכשיו זרים נהנים ממנו בלי עמל ותורה חורק בשניו ובכה על פניו ואין מנחם לו כי כל מי שעושה הרעה בידיו אין מי שירחם עליו. ואתה בן אדם שים כל זה נגד עיניך וראה בשכרך כי הדברים אמתיים ממשמשים ובאים ותנוח נפשך ממורח יגיעת השנת ההבל ושים כל מגמת נפשך להבין מנוחות לנפשך בעולם שאין קץ ותכלית בו ובחידושי תענוגיו דברים שאין אדם קץ בהם כי מרגע לרגע מתחדשים לאין

סָעֹר עָר טְרִינְקְט אִיז עָר אַלְץ מָעד דָאךְ שְׁמִיג . וויא אוּנְזָערִי חֲכָמִים דל הָאבְּן גִיזָאגְט עָם אִיז נִיט דָא אַיין מָענְטְש עָר זָאל שְׁטַארְבְּן אוּן זָאל הָאבְּן גִיקְרִיגְן זַיין הַאלְבְּע תַּאֲוָה וְאם עָר הָאט גִיקְלוּמְט . אוּן וויא זָאל דָער קְלוּגְער נִיט טְרַאכְטְן אַז עָר פַּאר בְּרָענְגְט זַיין צַייט אוּם זוּכְט צוּא אֵן גְרַייטְן פּוּן אַנְדֶרי וָעגְן וַיייל עָר קָען דָאךְ טִיט זִיךְ נִיט טִים עָמָן פּוּן אַלי זַיינִי פַּאר מָעגְן נָאר דִיא תַּכְרִיכִים וְאם וָערְן אוֹיךְ אַזוֹ עָרד וויא עָר . ואפשר עָם קָען זַיין אַז עָר גְרַייט אֵן זַיין גָעלְט נִיט צוּ קִין עָרְלִיכְן מָענְטְש אַז עָר זָאל נָאךְ דָעד צָערָנְען גָאט טִיט זַיין גָעלְט וויא מִיר הָאבְּן גִיזָעהָן אֵז פִּיל מָענְטְשְׁן הָאבְּן גִירְשִׁיתְּ פַּרעמְד גָעלְט אוּן הָאבְּן גִיטְאָן טִים דָעם גָעלְט אַלָע אוּם וָעדְרַיקְוִיט וְאם גָאט ב"ה הָאט פַּיינְט מְמֵילָא הָאט עָר אֵן גִיגְרַייט צוּ דִיא גָאטָם צָערָנָערָם אוּן עָר וָעט דָער פַּאר הָאבְּן עוֹנְשִׁים עָר הָאט גִיקְערְט כְּסֵדֶר זַיין זַיין גָעלְט צוּא אִרְמֵי לַייט אוּן צוּא דִיא וְאם לָערְנִין תּוֹרָה . מה וְאם פַּאר אַיין צָער גְרַייכְט צוּ דָעם מָענְטְשְׁן וְאם הָאט גִיט גִימָאן טִיט זַיין גָעלְט וויא עם גֵיהָער צוּ זַיין . דָען אַז מָענְטְשִׁין דָער צַיילִין דָאם פְּרוּמְקַיים פּוּן דִיא טוּטָע אוּן פּוּן אִים וְאִנְין וַיייא לָאז זַיין נְשָׁמָה קֵין מְנוּחָה גִיט הָאבְּן וויא קֵין שוּם מָענְטְש הָאט פּוּן אִים קֵין מְנוּחָה גִיהָאט עָם אִיז בָּעסֶר אַז עָר אִיז גִישְׁטָארְבְּן . ונפשו אוּן זַיין נְשָׁמָה הָערְט דָם אוּן קְלָאגְט אוּן וָארְנְט זִיךְ אַז זִי זָעהְט זַיין גָעלְט אִיז בַּייא אֶנְדֶרע אוּן פְּרָעמְדי גַיְיען אִין זַיינָע קְלַיידָער אוּן גִידַיינְקְט דִיא טִירָאנְט וְאם עָר הָאט זִיךְ מְטָרִיחַ גְיוָען אוּן אִין וויא פִּיל סַכָּנוֹת עָר הָאט זִיךְ אַיין גִישְׁטָעלְט צוּא קְרִיגְן אִימְקִיכְע וַאךְ אוּן וויא פִּיל עָר הָאט גִידְרִינְקְט צוּא גְרַייכְן צוּ דָעם גוּטָם אוּן אַצוּנְד הָאבְּן פְּרָעמְדָע דָער פּוּן הֶנָּאה . ואתה אוּן דוּא מָענְטְש טוּא דָאם אַלְץ קָענְען דַייגְע אוֹיגְן אוּן פַּאר שְׁטַייא מִיט דַיין שְׂכָל אַז דִיא זָעגְן וָעגְן אָמְת אוּן זָאלְסְט נִיט זוּכְען נָארִישְׁקַייט אוּן טוּא דַיין כַּוָּנָה אֵן צוּא גְרַייטְען אַרוּאנְג צוּ דַיין נְשָׁמָה אוֹיךְ אַזוֹ אַיין עוֹלָם וְאם הָאט קֵין עק נִיט . ולמען אוּן כְּדֵי דוּ זָאלְסְט גַיין אִין גוּטָע וָעגְן וָעל אִיךְ דִיר שְׁרַייבְּן זָעקְס אוּן דְרַייסִיג נָאכְן וְאם דָער בַּעל אַזְהָרוֹת הַקּוֹדֶשׁ

לאין מספר · ולמען תלך בדרך טובים אכתוב לך ל"ו דברים שכתב בעל ספר אזהרות הקודש
והוא ספר מעט הכמות ורב האיכות . כדי שתקנה עמהם מעדנים לנפשך בעלותה למעלה ביוצאה
מן הגוף ותתלבש בלבוש זיו ואורה הנעשה מקיום ל"ו דברים אלו וגם תציל את עצמך מל"ו כריתות
שבתורה · (א) יהא אדם זהיר לעשות כל מצוה בשמחה גדולה · כתב האר"י זלה"ה האדם
שעושה מצוה בלא שמחה נענש שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה · והעיד
עליו בעצמו האר"י זלה"ה שעל ידי זה זכה לרוח הקודש · וז"ל הרב מהר"ם אלשיך זלה"ה לעושים
לשמה יש הפרש לפי בחינותיהם זה עובד בשמחה וזה שלא בשמחה וגם לעושים בשמחה זה
עושה בשמחה מועטת וזה עושה בשמחה יתירה ממנו וכל המוסיף יוסיפו לו שכרו · ועל דרך זה
בחינות לאל דעות ה' אין מספר ועבד היודע ברבו שאפי' הרעות שלו הן טובים לכפר עון וראי
יעבוד בשמחה · (ב) יהא אדם זהיר בתפלתו בכוונה שלימה שבזמן שבית המקדש היה קיים
אדם חוטא ומביא קרבן ועכשיו תפלה במקום קרבן · ע"כ ישים אדם אל לבו בשעה שעומד
בתפלתו לבטל כל המחשבות זרות שכשם שהמחשבה פוסל בקרבן פוסלת גם כן בתפלה · וכתב
בספר חסד לאברהם עכשיו חיוני של השכינה מספיחי תפלה לכן כל מחשבתו של אדם לא
יהיה עליו ועל צרכיו רק על השכינה · וזהו לשון ראשית חכמה כל העושה מצוה או מתפלל
או עוסק בתורה ישים מגמת נפשו אל השכינה ויאמר תחלה לשם יחוד קודשא בריך הוא
ושכינתיה והוא וצרכיו ממילא בכלל הברכה · (ג) יהא אדם זהיר בתפלתו וידע באיזה לשון
יתפלל · כתב מוהר"ם אלשיך זלה"ה פרשת בהעלותך אותם ב"א העומדים להתפלל על עצמם
ואומרים רבונו של עולם אל רחום והנון אתה ארך אפים ורב חסד רחם עלינו ומרבים בתפלה
ובתחנונים אותם בני אדם מעוררים מדת הדין עליהם לקטרג לעיין עליהם ונבדקים במעשיהם
אם ראוים הם או לאו : אלא כל אדם שרוצה להתפלל על איזה דבר יקדים וידוי תכף בתחלתו
בכלל ובפרט ויאמר חטאתי וכו' ואחר זה ירבה בתפלה ותחנונים על צרכיו ואז יקרא וה'
יענה · (ד) יהא אדם זהיר כשמרים קולו בתפלתו או בתורתו יתכוין מה שאמר ראשית חכמה
בשער הקדושה לחטא קרי אין תשובה ומכל מקום תשובתו הוא על ידי צעקה בתורה ותפלה
כמו שנאמר צעקו וה' שמע · (ה) יהא אדם זהיר להתפלל תמיד על זרעו ועל זרע זרעו מעתה
ועד עולם שלא יצא ממנו פסול · כמו שאמר בספר שני לוחות הברית ז"ל מעשה בחסיד אחד
שהתפלל תמיד בחצות הלילה בבכיה שלא יצא ממנו שום פסול וזכה ששבעה בניו היו ת"ח
גדולים · ומכל מקום שמזכיר בתפלתו יראת השם יהי כוונתו בלבו על זרעו ועל זרע זרעו כנון
ויתר

שְׁרַיֵּיבְט אוּנ דוּרְךְ דְעם וְוָעְסְטוּ זִיךְ מַצִּיל זַיִין פוּן דִיא זָעְקֶם אוּנ דְרַיִיסִיג כְּרִיתוֹת וְוָאס שְׁטַיִיט אִין
דָער תּוֹרָה · א עֶר זָאל טָאן אִיטְלִיכָע מִצְוָה מִיט גְרוֹיס שִׂמְחָה אוּנ דָער האר"י ז"ל הָאט אוֹיף זִיךְ
אַלַיין מֵעִיד גִיוֶוען אַז דוּרְךְ דְעם וְוָאס עֶר פְלֶעגְט טָאן דִיא מִצְוֹת מִיט שִׂמְחָה הָאט עֶר זוֹכָה גִיוֶוען
צוּ רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ · ב עֶר זָאל תְּפִלָּה טָאן מִיט כַּוָּנָה וְוָארוּם אַז דָאס בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז גִישְׁטַאנְען אַז
אַמְעַנְטְשׁ הָאט גִיזִינְדִיגְט הָאט עֶר גִיבְּרַאכְט אַיין קָרְבָּן אוּנ אַצוּנְד אִיז דִיא תְּפִלָּה אוֹיף דְעם אָרְט
פוּן דְעם קָרְבָּן דְרוּם זָאל דָער מֶענְטְשׁ אָפּ לָאזִין אַלְע פְרֶעמְדָע מַחֲשָׁבוֹת וְוָארוּם וְוִיא אַמַחֲשָׁבָה
פַּסֶלְתְּ בַּיִיא אַקָּרְבָּן אַזוֹ פַּסֶלְתְּ אַמַחֲשָׁבָה בַּיִיא תְּפִלָּה · אוּנ דָער חָסִיד לְאַבְרָהָם שְׁרַיֵּיבְט דִי מַחֲשָׁבָה
פוּן דְעם מֶענְטְשׁ זָאל נִיט זַיין אוֹיף זַיין בַּדֶערְפִינְשׁ נָאר פוּן וְוָעגִין דָער שְׁכִינָה אוּנ מִיט זַיין בַּדֶרְפִינְשׁ
וְוָעט עֶר שׁוֹין מִמֵּילָא גִיבֶּענְשְׁט וְוָערִין · ג עֶר זָאל נִיהִיט זַיין זַייעֶר מִיט זַיין תְּפִלָּה וְוִיא עֶר זָאל
זָאגִין אוּנ מִתְפַּלֵּל זַיין · דָער מהר"ם אַלְשִׁיךְ שְׁרַיֵּיבְט דִיא לַייט וְוָאס זָאגִין (רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם) דוּא
בִּיסְט אַיין דָער בַּארְעמִיגֶר אוּנ אַלַייט זְעלִיגֶער גָאט אוּנ טוּסְט פִיל גִינָאד זַאיי זִיךְ מְרַחֵם אִיבֶּער מִיר
אוּנ מָערִין תְּפִלָּה צוּ טָאן דִיא מֶענְטְשִׁין דָער וְוָעקִין אוֹיף זִיךְ דְעם מִדַּת הַדִּין · נָאר אַז אַמֶענְטְשׁ
וְוִיל מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹיף אַזַאךְ זָאל עֶר פְרִיעֶר מָתְוָדָה זַיין אוּנ זָאל זָאגִין (חָטָאתִי וכו') אוּנ דָער נָאךְ זָאל
עֶר תְּפִלָּה טָאן אוּנ דֶענְמָאלְט וְוָעט גָאט אִים עֶנְטְפָרִין · ד עֶר זָאל נִזְהָר זַיין אַז עֶר הַיֵּיבְט אוֹיף זַיין
קוֹל בְּשַׁעַת דַאבֶנְען אָדֶר בְּשַׁעַת לֶערְנֶען זָאל עֶר מְכַוִּין זַיין צוּ פַארִיכְטִין דִי זִינְד פוּן קְרִי ר"ל דוּרְךְ
דְעם אַזוֹי וְוִיא עֶס שְׁטַיִיט אִין פְּסוּק אִיר שְׁרַיֵּיט אוּנ גָאט וְוָעט הָערִין · ה עֶר זָאל מִתְפַּלֵּל זַיין אוֹף זַייני
קִינְדֶער אוּנ קִינְדֶס קִינְדֶער אַז קַיין שׁוּם פְּסוּל זָאל פוּן אִים נִיט אַרוֹיס קוּמֶען אָזוֹ וְוִיא עֶס שְׁטַיִיט אִין
שׁל"ה אַיין חָסִיד הָאט תָּמִיד מִתְפַּלֵּל גִיוֶוען אִין הַאלְבָּע נַאכְט מִיט גִיוֵיין אַז עֶס זָאל פוּן אִים קַיין
פְּסוּל נִיט אַרוֹיס גִיין הָאט עֶר זוֹכָה גִיוֶוען אַז זַייני זִיבֶּען זוּן זָענִין גִיוֶוען גְרוֹיסֶע רַבָּנִים · אוּנ וְוִיא עֶר

דער

יחד לבבנו לאהבה ולידאה את שמך וכה"ג. (ו) יהא אדם זהיר ביומא דדינא בעלמא לא ידבר בר נש בפני עצמו ולכן בראש השנה לא יתפלל אדם ביחיד. וכן כתב בזוהר פרשה בשלח אע"פ דצדיקים אינן אינן רשימן תחילה ומתפרעין מנייהו לכן שומר נפשו ירחק מהם. (ז) יהא אדם זהיר להקדים לכל דבר תפלתו כי מקודם בקל יותר לבטל הרעה כמו שאמרו רזלה"ה לעולם יקדים אדם תפלה לצרה על כן נהגו אנשי מעשה קודם שעושים איזה שמחת נשואין בנו או בתו להתפלל שלא ישלוט מדת הדין ועין הרע. ומנהג נכון הוא. (ח) יהא אדם זהיר בכוונתו בתפלתו לכוין נגד קודש הקדשים כמו שאמר בשלמה ע"ה שבקש מהשם על זה שאותו מקום יצליח ויעשה פרי למי שיכוין להתפלל שם וכן מפורש. והיא סגולה גם כן לבטל הרהורים רעים שיחשוב בלבו כאלו עומד שם היום. עוד סגולה אחרת כתב ספר ראשית חכמה לבטל הרהורים רעים בתפלה שיחשוב בלבו כאלו עומד בגן עדן ויעלה בזכרונו אותם הצדיקים שהיה מכירן בחייהם יושבים שם והוא עומד נגדם מרחוק. (ט) יהא אדם זהיר כשנותן פרוטה לעני לייחד שם הגדול. כי פרוטה היא יו"ד של שם הוי"ה ב"ה ובעל הבית הנותן פרוטה בחמש אצבעות הוא ה' ראשונה וכשפושט ידו ליתן לעני פשיטות ידו כדמות וא"ו והעני המקבל ממנו בחמש אצבעות הוא ה"א אחרונה שבשם ובזה נשלם השם. כן כתב האר"י זלה"ה. ואם פתאום נזדמן לאדם עני ופרנסתו היא מצומצמת בידו ידע שהקב"ה רוצה להצילו מאיזה פורעניות [כמעשה שהובא בספר הזוהר פרשה בהר עיין שם ושם תמצא מעשה נפלא]. (י) יהא אדם זהיר לחפש דרכיו ולתקן מעשיו מדי יום ביומו ואלו נקראין בספר הזוהר מארי דחושבנא. דהיינו בכל לילה קודם שינה יחשוב אדם בלבו מה שקלקל באותו יום ויעשה תשובה עליו מיד בחרטה גמורה.

הבט נא וראה מה שאמר בעל עשרה מאמרות [הביאו ספר זרע ברך חדש פרשת וילך] דאפילו כל פרטי תנועות האדם ואפילו נודד עפעף עין או פוצה פה ומצפצף יחקקו למעלה ואפי' הרהור הלב ע"כ אל יאמר האדם שאין לחפש אלא על כ"א מעבירות שיש בהן מעשה כגון גזל וכה"ג. אלא שצריך לפרוש ולשוב גם מרעות הרעות מן הכעס מן הערוה מן הקנאה מן התאוה מרדיפות המאכלות וכה"ג מהכל צריך לשוב ואלו קשים יותר מן העונות שיש בהם מעשה שבזמן

דער מאנט אין זיין תפלה יראת השם דהיינו אז ער זאגט דעם פסוק (ויחד לבבנו וכו') אדר אנדרע פסוקים ווס פון יראת השם זאל זיין כוונה אין הארץ זיין אויף זייני קינדם קינדער. ו ער זאל נזהר זיין אויף דעם טאג וואס איז איין יומא דדינא דהיינו ראש השנה זאל ער ניט דאבנן ביחידות. ז ער זאל תפלה טאן איידער די צרה קומט ח"ו דרום זענן זיך נוהג דיא פרומע לייט אז זייא מאכין חתונה איין קינד זענן זיי פריער מתפלל אז דער מדת הדין אונ עין הרע זאל ניט גיוועלטיגין איבער זייא אונ דם איז איין גוטער מנהג. ח ער זאל אין זיין תפלה זיך מכוין זיין קענין קדשי קדשים ווארום שלמה המלך ע"ה האט גיבעטין פון גאט דרויף אז דאס ארט זאל מצליח זיין צו דעם וואס איז זיך מכוין דארט מתפלל צו זיין. אונ דאס איז אויך איין סגולה צו מבטל זיין שלעכטע מחשבות דאס ער זאל טראכטין אין זיין הארץ גלייך וויא ער איז אין קדשי קדשים. עוד נאך אסגולה איז צוא מבטל זיין שלעכטע מחשבות בשעת דאוונין דאס ער זאל טראכטין אין זיין הארץ גלייך ווי ער שטייט אין גן עדן אונ זאל האבין איין מחשבה די צריקים וואס ער האט זייא גיקאנט בייא זיין לעבין זיצין אין גן עדן אונ גלייך וויא ער שטייט אקענין זייא פון ווייטין. ט אז ער גיט איין פרוטה צוא איין ארימאן זאל ער מייחד זיין דעם הייליגין שם (הוי"ה) אזוי שרייבט דער האר"י ז"ל. אונ אויב עס האט זיך פלוצלינג צוא אמענטשין מזדמן גיווען איין ארומאן אונ זיין פרנסה איז אויך נאר בצמצום זאל ער וויסן אז גאט ב"ה וויל אים מציל זיין פון עפיס איין פורעניות דרום האט ער אים צוא גישיקט דעם ארומאן. י ער זאל זוכין זיינע ווענין אונ פארעכטן זייני מעשים אלי טאג פר זיין שלאף זאל ער טראכטין ווס פר עבירות ער האט גיטאן אגאנצין טאג אונ זאל דרויף תיכף תשובה טון מיט ארעכטר חרטה. הבט זעה וואס דער בעל עשרה מאמרות זאגט אז אלע תנועות פון דעם מענטשין אפילו דיא מחשבות פון זיין הארץ ווערט אלץ אויף דעם הימל אן גישריבן דרום זאל ער ניט זאגין אז מען בדארף ניט זוכין נאר אזעלכי עבירות וואס מען טוט מיט דיא גלידר. גלייך וויא גזילה גניבה אודער אזו אגלייכין. נאר ער מוז זיך אויך אפ שיידן אונ תשובה טאן פון כעס אונ פון עריות פון קנאה פון תאוה אויך מוז ער תשובה טאן אויף אשלעכטע מחשבה אודר אוזינק

שבזמן שאדם רגיל בהן קשה לפרוש ועל זה נאמר יעזוב רשע דרכו · ובשיבא איזה הרהור פתאום יגער בזריזות ויאמר איש תמיד חוקר על המזבח לא תכבה · סעפים שנאתי ותורתך אהבתי · (יא) יהא אדם זהיר בדבורו היוצא מפיו לעשות משמרת למשמרתו · הבט וראה ריב המלך ע"ה אמר אם אלהים הסיתך בי אמר הקב"ה ממית קראתני חייך שאתה נכשל וכו' שמכת זה נפלו אחר כך כמה אלפים מישראל בדבר כמבואר בכתובים · (יב) יהא אדם זהיר בדבור חוצא מפיו יהא ברחילו ורחימו א הבט נא וראה מה שכתב ר"ת בשם התקונים שכל אבר שלא נתקן כראוי חוזר לבא בגלגול אפילו קול ודבור שלא הוציא ברחילו ורחימו להיות השם שלם חוזר בגלגול . ועונש הגלגול הוא מר לנשמה יותר מגיהנם ק"ו בן בנו של ק"ו שומר פיו ולשונו שלא יטמא בלשון הרע וכ"ש בניבול פה ח"ו ראו טמא יקרא · ולכן יחרד כל אדם תרדת גדולה מיום הדין הגדול והנורא ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ונשמתו כראוי · ולעשות משמרת ומסגרת לשקול את הדבור קודם שיצא מפיו ואו טוב לו · (יג) יהא אדם זהיר במדת השתיקה לשם שמים כי היא רפואה לכלם · ראה תראה מה שכתב בספר החסידים סי' תשמ"ז וז"ל · לולא שבני אדם מגידים מה שרואים היו רואים דברים הרבה כמו שרואים הבהמות שאין מגידות · וכתב שם אדם שינזק ב אם יגיד מה שראה תוך עשרה ימים ככנה לו · וכן כל אדם ישקול דבורו קודם שיצא מפיו · (יד) יהא אדם זהיר שלא לאכול בכל מקום · וכן איתא בזוהר שמות בשביל שאכלו לחם רע עין היה הגלות ת' שנה · וכתב שם אדם הלזהט אחר כעיו והנאת גוף ישחוט עצמו ולא יאכל אצל רע עין · (טו) יהא אדם זהיר מאד שלא יגדד אף בעת צרה . וכתב בספר החסידים אע"פ דתוספת כתבו שנודרים בעה צרה ה"מ דזדות הראשונים שהיו בטוחים בעצמם שלא ישנו את דבריהם מכל מניעות שבעולם משא"כ זדות אחרונים : ואמרו בירושלמי הנודר פנקסו פתוח עליו ששים עצמו חסיד שבטוח לקיימו · על כן שומר נפשו ירחק מהם פן ח"ו יכשל בעון נדרים כי חלוקים בעניניי נדרים ק"ו באם הוא היצה להפר כמה וכמה חלוקי דינים בהפרת נדרים שהעולם עתה אינן בקיאין בהם · וצריך ללמוד אותם בש"ע להיות

א כילתם ומהכנה נסקנ"ם : ב על ידי שדים וכיוצא :

אונ אוו אַגלייכין דַען אז דַער סָענטש וועדט נִיוואנט אין דיא עַבירות זָענין זייא נָאז עָרנָער אונ עָם איו שְׁוועריר אף צו שַׁיידין זיך פון דיא עַבירות וויא פון דיא עַבירות וואם וָערין גיטָאן מיט די גְלידַער אונ אז עָם קומט פְלוצְלינג עָפּעס איין הַרהור צו דָעם סָענטְשין זאל עָר אין שְׁרייען דרוף מיט וַריזות אונ זאלין זאגין דַעם פסוק (אש הָמיד תּוּכָּח על המזבח לא תכבה · סֵעפים שָׂנאתי וְתוֹרָתְךָ אָהַבְתִּי) · יא עָר זאל נִיהיט זיין מיט זיין דיבור · יב עָר זאל נִזהַר זיין אז דַער דיבור פון דָעם דַאונין זאל זיין מיט פָארכט אונ לִיבְשאפט צו גָאט בָּרוּךְ הוּא · דַער רַבינו תם שְׁרייבט אז אִיטְלִיכָר אַבָּר וואם אִיז נִיט פַּאר דַעכט נִיוואַרין אזו וויא עָם נִיהָער צו זיין מוז עָר מְגוֹלְגֵל וְעָנָן אונ דַער עוֹנָש פון גִלגול אִיז בִּיטָער צו דַער נְשָׁמָה מער פון דָעם נִיהִנָם · מִכָּל שְׁכֵן עָר זאל הִישָׁן זיין מויל אונ זיין צונג עָר זאל זייא ניט מְטַמֵא זיין מיט לָשׁוֹן הָרַע אונ מִכָּל שְׁכֵן מיט נִיבול פה ח"ו וְאַרום דַעְנְמָאלְט וְעָרט עָר גִירופין טָמֵא אונ דָרום זאל דַער סָענטְש זיך שְׁרַעקין פַאר דָעם יום הַדין צו הִיטין זיין מויל אונ זיין צונג וְעט עָר הִישָׁן זיין נְשָׁמָה פון צָרות אונ צו מאן איין הִיטונג אונ איין שְׁלָאם צוא וְעגין דָעם דִיבור אִיידער עָר נִיט אַרוים פון זיין מויל אונ דַעְנְמָאלְט וְעט אִים גוט זיין · יג אַמֵעְנְטְש נִיהָער גְזָרָר זיין צו הָאבין אין זיך דיא מִדָה פון שְׁוַויגין דַען דַאם אִיז זייער רְפוּאה צו אַלעמין זעה וואם שְׁטייט אין סֵפֶר חֲסִידִים וְען דיא סָענְטְשין זאלין נִיט אום זאגן וואם זייא זָעהן וואלטין זייא נִיזָעהן פִיל זאכין · אונ איטְלִיכָר סָענְטְש זאל אִיבָּר וָעגין זיין דִיבור אִיז עָם נִייט אַרוים פון זיין מויל · יד עָר זאל גִיוואַרינְט זיין נִיט צו עָסין בִּייא אִיטְלִיכָן סָענְטְשין וָאַרום מָאמָר אִיז עָר אַיין רַע עַיִן · אונ דַער זוהַר שְׁרַייבְט דַער סָענְטְש וואם אִיז לַהוט נאז פִיל עָסין · וְאל עָר זיך בָּעסִיר קוֹלין אונ זאל נִיט עָסין בִּייא אַיין רַע עַיִן · כר עָר זאל זייער גִיוואַרינְט זיין קִין נַדר נִיט טָאן אָפִילוּ וְעין עָם קומט ח"ו אַצָרָה אויף אִים וָאַרום מָאמָר וְעט עָר ח"ו נִכשל וָערין אין זינד פון נְדָרים וָאַרום אין דיא עִנְיָנים פון נְדָרים אִיז דָא פִיל חִילוּקים אונ מִכָּל שְׁכֵן אז עָר וויל זיך מַפֵּר זיין דָעם נֵדֶר אִיז בְּוַודַאי דָא פִיל חִילוּקים וואם דַער עוֹלָם אִיז נִיט קִין מְלַיינְע זאהַ דְרוּם אִיז בָּעסער דַד

בקי בהם אם ראויים להתירם אם לא וכי לא דבר קטן הוא על כן טוב להרחיק ממנו כמטחוי קשת שלא יכשל · הבט וראה מהתפארת ישראל יעקב אבינו ע"ה נכשל בזה ואם בארזים נפלה שלהבת וכו' · ואם רוצה לקבל עליו יאמר בלי נדר ואפילו הכי מצוה לקיימו כמו שכתב בספר שני לוחות הברית ז"ל מכל מקום הוא בכלל מוצא שפתיך תשמור ושב ורפא לו ·

(טז) יהא אדם זהיר כשבא למדת חסידות ופרישות שלא לנטות ימין או שמאל ממילי דחסידות שמתוך כך יכול להוסיף קדושה יום יום ורוח הקודש מסייעתו להתגבר ממדרגה למדרגה אף כשהוא אדם חלש הוא הנותן ליעף כח מה שאין כן כשסותר דבר אחד מהחסידות ופרישות אז רוח הקודש מסתלקת ממנו ושוב לא יכול לעמוד בקדושתו מחמת חולשת הכח · (ועיין מזה זוהר פ' תרומה בפס"ק תקחו את תרומתי) · (יז) יהא אדם זהיר כשמוכיח איזה אדם על מעשיו הרעים שלא להזכירו העבירה בפירוש כי אם דרך רמז כמו שכתב הזוהר פ' קדושים ובתוספתא · וכן הוא ברז"ל הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים יכול אפילו מתבייש על ידו ת"ל ולא תשא עליו חטא · ומשמעות הזוהר שם דוקא בפעם ראשון יזכור רק דרך רמז · (יח) יהא אדם זהיר שלא לדבר דלטורין על ישראל אפילו ישראל אינן עושים רצונו רצה הקב"ה לזכות את ישראל לדבר עליהם דבר טוב וראיה מפורשת מאליהו הנביא כדאיתא ברז"ל ומגדעון ג · וכל שכן שירגיל אדם עצמו בסדרה זו לדון את חבירו לכף זכות לעולם · ואפילו בתוכחה יהא נזהר מלדבר שמץ רע על ישראל · שעל ידי שאמר משה רבינו עליו השלום לישראל תרבות אנשים חטאים יצא ממנו בן בנו שנעשה עבר לע"א · וכן נ"כ הובא בספר החסידים באזהרה גדולה על זה ·

(יט) יהא אדם זהיר להיות סן הנעלבים ואינן עולבים ראה דוד המלך עליו השלום ששמעי בן גרא קלל אותו בקללה נמרצה ורצה אבישי לפגוע בו ואמר לו דוד הנח לו כי אלהים אמר כו' אולי יראה ה' בעניי וכו' ואף שסקל עליו באבנים ובעפר אפילו הכי לא הניח לעשות לו דבר · ואמרו במדרש באותו פעם נמנו בבית דין של מעלה להיות דוד אחד מארבעה במרכבה · (כ) יהא אדם זהיר במדת הענוה מאד ויתרחק מהגאוה ברבור ובמעשה ובמחשבה דאפילו במחשבה נקרא תועבה שנאמר תועבת ה' כל גבה לב וכ"ש בדבור וכ"ש במעשה · הבט וראה מה שארז"ל בשביל שאמרו המלאכים משחיתים אנחנו נדחו ממחיצתו אף על גב שתוך כדי דבור חזרו ואמרו שה' שלחם · גם מה שאמרו רז"ל בחזקיה עליו השלום על ידי שאמר לישעיה מארץ

ג כמו שתמהו חו"ל כשתמה לגיסו לפקב"ס כי עזכו כניהן כיח יכרחל תמה לו ותח לגישע בן שפס תמשה לנכיח מתחיי ושה תמהו שת"ל פקב"ס עד שתחס מקטרג על בני לן לדרכן דמשק שסיס מקום של עו"ש וביו עוכדים שם ע"ש כמיון יעוש שממש·וכמדרש תנחומא לישה כגדעון שתמה לו פקב"ס דין הוא שתגלה לו אלי בכבודי עליו שנתמה ויפן אליו ויאמר לו לך בכחך זה יש לן כח ללמד זכות כישראל על יכרחל בזכותן שם נגאלין :

פון צו דָער וַייטֶערִין זִיךְ קְרִיעֶר זָאל נִיט גִישְׁטָרוֹכְלְט וָועֶרִין אוּנ אַז עָר וִויל מְנַדֵּר זַיין זָאל עָר זָאגִין אִיךְ וִויל דָאם נָעבִין בְּלִי נֶדֶר אוּנ פון דֶעסְט וָועֶנִין אִיז עָס אַמְצָוה מַקְיִים צוּ זַיין · פז אַז דָער מֶענְטְש קוּמְט צוּ דָער מִדָּה פון תְּמִימוּת זָאל עָר גֵיוָוארוּנְט זַיין עָר זָאל נִיט אַוֹועק נַייגִן פון דִיא זָאכֶן פון תְּמִימוּת וְוארוּם דוּרְךְ דָעם וָועט עָר קֶעגִין מֶערִין הַייליקֶייט אַלַע טָאג · אוּנ דָער רוּחַ הַקוֹדֶשׁ וָועט אִים הָעלְפִין צוּ שְׁמָארְקִין זִיךְ פון אַיין מַעֲלָה צוּ דָער אַנְדֶערְער אוּנ הָאסְטֶשׁ עָר אִיז אַיין שְׁלָאפִיר וָועט נָאט ב"ה אִים נָעבִין כּחַ אֲבָער אַז עָר טוּט נִיט אֲפִילוּ אַיין זָאךְ פון תְּמִימוּת וּפְרִישׁוּת וָועֶרְט דָער רוּחַ הַקוֹדֶשׁ פון אִים אֶפּ גִיטָאן אוּנ עָר וָועט שוין מֶער נִיט קֶענִין שְׁטִין אִין זַיין הַייליקֶייט מַחֲמַת זַיין כּחַ וָועֶרְט שְׁלָאף · יז אַז עָר שְׁטָראפְט אַיין מֶענְטְשִׁין זָאל עָר אִים נִיט דָער מַאנְן בְּפִירוּשׁ דִי עֲבֵירָה וָואם עָר הָאט וַיטָאן נָאר עָר זָאל אִים זַי דָר מַאנִין בְּדֶרֶךְ רֶמֶז אִבֶּר אַז עָר פָאלְגְט אִים נִיט מֶעג עָר אִים שוין דָער מַאנִין דִי עֲבֵירָה בְּפִירוּשׁ · יח עָר זָאל גֵיוָואריְנְט זַיין גִיט צוּא רַיידִין שְׁלֶעכְטֶם אוֹיף יוּדִין וְוארוּם נָאט ב"ה וִויל מְזַכֶּה זַיין דִיא יִשְׂרָאֵל מֶען זָאל אוֹיף זַייא רַיידִין גוּטֶץ אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן אַז דָער מֶענְטְש זָאל זִיךְ גֵיוַוייְנֶען מִיט דָר מִדָּה זַיין חֲבֵר דַן זַיין לְכַף זְכוּת אוּנ אֲפִילוּ בְּשָׁעַת אַז עָר שְׁטָראפְט דָעם עוֹלָם זָאל עָר אוֹיךְ גֵיוָואריְנְט זַיין פון צוּ רַיידִין שֶׁלֶעכְטֶץ אוֹף יוּדִין · יט עָר זָאל זַיין פון דִיא וֶם וָועֶרִין פָּאר שָׁעמְט פון אַנְדֶרֶע אוּנ עָר פָּאר שָׁעמְט נִיט קֶיין אַנְדֶרִי · זָעה דִיא מִדָּה פון דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה דָעֶן שִׁמְעִי בֶּן גֶּרָא הָאט אִים גִישָׁאלְטִין אוּנ הָאט גֵיוָוארְפִין שְׁטֶיינֶער אוּנ עָרד אוֹיף דָוִד אוּנ פון דֶעסְט וָועֶנִין הָאט דָוִד נִיט גִילָאזְט טָאן צוּ שִׁמְעִי קֶיין שוּם שְׁלֶעכְטֶץ · כ עָר זָאל הָאבִין דִי מִדָּה פון עֲנָוָה אוּנ זָאל זִיךְ דָעד וַייטֶערִין פון נָאָוָה מִיט רַיידִין מִיט וֶערְק אוּנ מִיט דָער מַחֲשָׁבָה וְוארוּם אַז אֵיינֶער הָאט נָאָוָה מִיט דָער מַחֲשָׁבָה וֶיעֶרְט עָר אוֹיךְ

רחוקה באו אלי נענש . ראה תראה כמה תבבר העבודה והשומר נפשו ירחק ממנו . וכתב בספר שני לוחות הברית האדם המקבל בלבו להיות עלוב ואינו עולב ואינו שומע חרפתו ואינו משיב אין צריך רב ללמדו שהשבינה מלמדתו . (כא) יהא אדם זהיר כשדורש ברבים וקונה שם טוב לא יהנה לבו ח"ו מזה כמו שמצינו ברז"ל באחר מי' הרוגי מלכות ששאלו ממנו חבריו מפני מה נענש בסיתה חמורה כזו וא"ל שמא כשדרשת ברבים נהנה לבך והסכים עמו . ע"כ מאד מאד יהא נזהר בו ואם יבא איזה הנאה בלבו מחמת מספר שבחיו וערב לו ישים אל לבו תכף בתוך הדרש ויאמר לבי לבי הרחק מן הכבוד כמה וכמה אנשים שהיה להם כבוד וגדולה ועברו ומתו והיו כלא היו . וכן בכל מצוה או תורה לא יהנה ח"ו מן הבריות על אשר עשה אותו רק ישמח שמחת מצוה על אשר זכה לעשות מצוה זו לשם שמים ויאמר בפה מלא בתוך הדרש וכל שכן מקודם לשם יחור קודשא בריך הוא ושכינתיה ועל ידי זה ינצל מהמכשול ומרין הקשה . וגם יראה להשמר מעין הרע בדרש כי שכית החק ראיה בזה . (כב) יהא אדם זהיר בכבוד הספרים ובזמן שבא על אדם הוא בשביל בזוי הספרים כמ"ש רז"ל המכבד את התורה וכו' . וכתב בספר החסידים אדם שיודע שיפיח בשינה אל ישכב תוך תדר של ספרים אם לא שמכסה אותם . (כג) יהא אדם זהיר כשבא לו בשורה טובה יאמר בזריזות הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו . כתב בעל שני לוחות הברית אע"ג דהיא הנאה מועטת יהיה עליו כסרובה וישבח ה' עליו . (כד) יהא אדם זהיר לשמור נפשו שלא יהא גרמא בנזיקין בהלויית המת שלא יפגע בנשים . ובזוהר פרשת ויקהל נשבע הוא בשבועה גמורה ואמר דרובא דעלמא מתו בלא עתם בשביל שלא שמרו נפשם מזה . עיין שם באריכות ושומר נפשו ירחק מהם . (כה) יהא אדם זהיר כשיוצא לדרך לפרוע נדריו ואל ישהה נדרו (כמו מעשה דההוא טעיא במדרש ילקוט קהלת) . צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו . (כו) יהא אדם זהיר לחדש חדושי תורה ויראה להשיג יותר מהשגתו ויתפלל למי שהחכמה שלו . דכשם שחייב אדם בפריה ורביה כך חייב אדם בפריה ורביה בתורה שנאמר ישרצו המים ואין מים אלא תורה . ויהא זהיר לחדש חדושים להיותם חקוק על לבו והוא עטרה לראשו כשהולך לעולמו והרפה ובושה גדולה לנשמתו כששואלין אותו מה חידש בלמודו ואינו יודע . וזה רמזו רז"ל כל השוכח דבר אחד מששנתו וכו' וכן שמעתי

אומרים

גירופין אום ווערדיג אוג כּפל שׁכּן אז ער האלט זיך בּנאוה סיט דעם ביידין אוג סיט דיא ווערק דער של"ה שרייבּט דער מענטש ואם נעמט אויף זיך אז יען אייגער ווען אים פאר שעטין ועט ער אים ניט פאר שעטין צוריק דער בּראדף ניט האבּן קין רבּי וואדום דיא שכּינה ווען אים לערנן . כא אז אמענטש דרשׁוּ צווישׁן קיל לייט אוג קריגט איין גוטן שם זאל ער דער פון קיין הנאה האבּן אזוי גיפינגן מיר אין דער נמרא אוג אז עם קומט עפּים איין הנאה אין זין הארץ סתּם דך עולם לזבּט אים זאל ער תּיכף טראכטין אין זיין הארץ מיין הארץ דער ווייטר זיך פון בּבוד דען זוי פיל מענטשין האבּן ניהאט בּבוד אוג יענין גישׁמאדין אוג יענין נליך זיא זייא ווי אזוי נאר ניט ניוזען אויף דער ווילט . אוג אויך אין אלע מצות ואם ער טוט אודר ער לערנט תורה זאל ער קיין הנאה ניט האבּן ח"ו פון דיא לייט ואם לזבּן אים נאר ער זאל זיך קריען ואם ער האט זכה ניוזען צו טוען דיא מצות פון נאטם ויענין אוג פאר דך דרשׁה זאל ער זאגן לשם שׁבּח ודוקא כוונתיה) אוג דורך דעם ועט ער ניצול ווערין פון דעם שׁחוערין דין . כב ער זאל נזהר זיין בספרים כּבוד אן טאן אוג ואם עם קומט אמאל אויף אמענטשין בּזיון איז דם סחמת דעם בּזיון פון דיא ספרים ואם ער האלט ניט ערליך . דר ספר בחסידים שרייבּט אמענטש זאל ניט שלאפין אין דעם חדר וי ספרים זענין ער זאל דיא ספרים צו דעקין . כג אז עם קומט אים אן אנוסה בשׁוגג זאל ער זאגין מיט זריזות (הודו לייו כי טוב כי לעולם חסדו) האטשע דיא בּשׂורה איז איין וויניג הנאה זאל עם בייא אים זיין וויא פיל אוג זאל נאט ב"ה דרויף לויבּן . כד בּשׁעת ער איז קלה איין דעם חדר וי ספרים זענין ער זאל דיא ספרים צו דעקין . כג אז עם קומט אים אן אנוסה בשׁוגג זאל ער ניט בּנענגין אין דיא וייבּר ואורום ראם איז פאר אים אגרויסע סכנה . אוג דך שרייבּט אז דאם רוב מענטשין שמאדקן ניט אין זייער צייט ווייל זיא האבּן זיך ניט נוחם דער פון כה אז ער גייט אין ועג זאל ער נזהר זיין פריער צוא בּצאלין זייע נדרים אוג זאל ניט אפּלייגין זיין נדר . כו ער זאל מחדש זיין אין דער תורה אוג זאל בּעטין צו דעם ואם דיא חכמה איז זין אז ער זאל אים העלפין ער זאל קענין עפּים מחדש זיין אין דער תורה אוג דיא חידושים זאל ער תּמיד גידענקין אוג דם ועט זיין איין קרון צו זיין קאפ אויף יענר ועלט אבּר אז סען פרעמט אים ואם ער האט מחדש גיוועזן אין זין לערנן אוג ער זייסט ניט האט ער גרויס תּרפה אוג בּושׁת

אומרים על הרב רבי שמואל קאידונובר ז"ל שמצאו אותו חוזר חדושיו בעת קבוץ . (כו) יהא אדם זהיר לראות תמיד לדרוף אחר חבירו להחזירו למוטב כמ"ש בזוהר דאלמלי הוו ידעי עלמא כמה שכרו גדול היו רודפים אחריו תמיד כמי שרודף אחר כסף וזהב . ובפרט בעבירה המפורסמת בין המון העם בעוונותינו הרבים בעבירות המפורסמות בתורה הירא והחרד דבר ה' לקנאות קנאת ה' צבאות לפקח עם אותם אנשים להדריכם בדרך ישרה וגם להודיעם עונש העבירה כמה עונשו גדול מאוד אולי ואולי יתנו מקום לדבר להרהר תשובה בלבם ולסור מדרכם הרעה והחי יתן אל לבו הלא סוף אדם למות ומי יודע מה ילד יום והכל לפי חשבון . גם רוב המוני העם מניחים תפילין על המצח ולא על המוח וצריך אזהרה גדולה על זה ולא יוסיף עוד . (כח) יהא אדם זהיר כשהוא חלוש ואוכל בזמן שראוי להתענות יכין לבריאות הגוף לעבודת בוראו דזה כלל גדול בתורה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך דצריך האדם לשמור גופו וחי בהם והיא היא עבודת הבורא שלא יהא חי' כמאבד עצמו לדעת דאין לו חלק לעה"ב . וכן יאמר בפה מלא כשישום לפניו לאכול אין אני אוכל להנאת גופי רק לבריאת גופי לעבודת בוראי אע"פ שהקב"ה יודע מחשבות מ"ם בזה הדבור בורא מלאך חדש גם מסלק מעליו מדת הדין והוו תשמרת מכל דבר רע . והבלל כל מעשיך יהיו לשם שמים וטוב לך : (כט) יהא אדם זהיר שלא לשמוח עצמו בעולם הזה . ועיקר חיבוט הקבר בא על זה . הבט וראה מה שאמרו רז"ל במדרש הצור המים פעלי מעיר אני עלי שמים וארץ אין כל בריה יודד לידי צער אלא מתוך שאוכל ושותה ושמח הוא ואשתו ובניו . כי גם אמרו במדרש אברהם לא שמח בעולמו יצחק לא שמח בעולמו . ע"כ כל אדם יזהר שלא יתענג עצמו ביותר ולסגף עצמו כל מה דאפשר לתקן פגם העבירות והחי יתן אל לבו כמה וכמה מעשים רעים עשה כל ימיו בעולם מיום הולדו והפגם הגדול שקלקל האדם בעוה"ז בחטאו מנעוריו עד היום הזה ושב ורפא לו . (ל) יהא אדם זהיר לדבר דברי תורה אחר אכילתו אחד המרבה ואחד הממעיט . ואם אין ספר מצוי לו יהא חקוק על לבו בעל פה איזה משנה או דין מש"ע וראוי לומר דין זה מש"ע . אדם השומע ברכת המזון ולא אכל כשאומר המברך נברך שאכלנו וכו' יאמר הוא ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ד' . ובעשרה יאמר ברוך אלהינו ומבורך שמו המיד לעולם ועד . ועל זה המחשבה טובה מצרף כאלו

ד ופר טעם ל"ו שכל מי שחיט יודע זס כוסת ט

כי עָר זָאל זאָגען זײַן חֲבֶר מְחַזִּיר לְמוּטָב זײַן וויא עָם שְׁטַייט אין זוהַר זָען דיא מְעָנְטְשֶׁן זָאלֶן ווִיסֶן וויא גְּרוֹיס דָער שְׂכַר אִיז וְואס טָען אִיז מַחֲזִיר בְּתְשׁוּבָה זײַן חֲבֶר וְואלְטִין זײַא נָאךְ דָעם תְּמִיד נָאךְ גַיַאגְט וּבְפָרט אוֹיף אזָא אַיין עֲבֵירָה וְואס דיא פְּרָאסְטָע לַיים טוּען בְּפֶרְהֶסְיָא אוּנ מַיינָען אַז עָם אִיז נָאר קַיין עֲבֵירָה נִיט בַּדַארְף עָר זַיי בְּוַדַאי דְרוֹיף שְׁטְרָאפֶן אוּנ זַיי מוּזַיע זַיין דָעם עוֹנָש וִם זַיא וָעלֶן הָאבֶּן פּוּר דָער עֲבֵירָה דָען טָאסְטָער וָעלֶן זַיא אִים צוּ הָערֶן אוּנ וְעלֶן תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ וָעלֶן אָפּ קְעָרֶן פּוּן זַייעָר בַּייזָן וָעג . אוֹךְ דָם רוֹב פְּרָאסְטֶי טָענְטְשֶׁן לַיינֶן תְּפִילִין אוֹף דָעם שְׁטָענְדָן אוּנ נִיט אוֹיף דָעם מוֹחַ טָען זַיא דְרוֹיף מְזַהִיר זַיין זַיא זָאלֶן אַזוֹ נִיט טָאן . כה אַז עָר אִיז שְׁלַאף אוּנ עָסְט אִין דָער צַייט וְואס טָען דַארְף פָּאסְטֶין זָאל עָר אִין זִינָען הָאבֶּן אַז עָר עָסְט פּוּר וָעגָען זַיין גוּף זָאל נִיזוּנְד זַיין צוּ נָאסְט דִינְסְט וְואנְדָם דָער טָענְטְשׁ בַּדַארְף הִיטֶן זַיין גוּף דְרוּם אַז עָר פָּאר שְׁמַייט עָר הָט קַיין פַּחַ נִיט צוּ פָּאסְטֶין זָאל עָר עָסֶן אוּנ אַז עָר וָעצְט זִיךְ עָסֶן זָאל עָר זָאגֶן אִיךְ עָם גִיט פּוּן וָעגָען דָער בַּאנָאה נָאר כְּדֵי מִיין גוּף זָאל נִיזוּנְד זַיין צוּ נָאסְט דִינְסְט . דָער כְּלָל אִיז אַלָע דַייגָע מַעֲשִׂים זָאלֶן זַיין פּוּן נָאסְט וָעט דִיר גוּט זַיין . כו עָר זָאל נְזָהֵר זַיין נִיט צוּ פַּרְיֶיגֶן זִיךְ אוֹיף דָעה וָעלְט אוּנ דָער עִיקָר חִיבּוּט הַקֶּבֶר קוּמְט דְרִיבֶּר . זָעה וִם עָם שְׁמַייט אִין סְדָרֵשׁ קַיין שׁוּם כְּעָנְטְשׁ קוּמְט נִיט צוּ צָער נָאר מַחֲמַת עָר עָסְט אוּנ טְרִינְקְט אוּנ טוּט זִיךְ אֶן תַּעֲנוּגִים דְרוּם זָאל דָער כָּעָנְטְשׁ זִיךְ קַיין אִיבֶּעְרִינָע תַּעֲנוּגִים נִיט אֶן טָאן אוּנ עָר זָאל טְרָאכְטֶן וויא פִּיל שְׁלֶעכְטָע מַעֲשִׂים עָר הָאט וְיטָאן אוֹיף דָער וָעלְט אוּנ זָאל תְּשׁוּבָה טָאן וְועט אִים נָאסְט בַּ"ה מוֹחֵל זַיין . ל עָר זָאל גִיוָואהְרִינְט זַיין צוּ רַייכְדִין דִבְרֵי תוֹרָה נָאךְ זַיין עָסֶן בַּאי פִּיל סָאי וַיינִיג אַז עָר הָאט נִיט צַייט . אוּנ אַז עָר הָאט קַיין סֵפֶר נִיט זָאל עָר זִיךְ אוֹיס לֶערֶנֶען אוֹיסְן וַיינִיג אִיין מִשְׁנָה אִדֶר אַיין דִין פּוּן דָעם שֻׁלְחָן עָרוּךְ אוּנ זָאל עָם זָאגֶן נָאךְ דָעם עָסֶן . וָעגָן אַיינֶר הָעדְט מְזוֹקָן כָּעָנְטְשׁ אוּנ עָר הָאט נִיט גִינָעסֶן מִיט זַייא . בְּשַׁעַת אַז דָער זָאגט בְּרַךְ זָאגט נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלוֹ זָאל עָר זָאגֶן בָּרוּךְ וּמְבוֹרָךְ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעד . אוּנ אוֹיב זַייא וָעגָן אַיין מָגָן זָאל עָר זָאגֶן בָּרוּךְ

• ברך במזומן · ואם אוכל עם אחרים ואומר דברי תורה על השולחן לשם שמים לזכות הרבים
מה טוב · ויזהר שלא ישהה אחר אכילתו הרבה בישיבה אחת בלי הפסק רק ד׳ אמות דקשה
לגוף מאד : (לא) יהא אדם זהיר שאינו יכול לסגף עצמו בתענית ובמה יתרצה עבד אל אדוניו
כתב בשל״ה יבחר יום אחד על כל פנים בחודש ויתבודד בחדר וישפוך לבו לפני ה׳ בתפלה
ותחנונים ווידוים כבן המתרצה בפני אביו ושב ורפא לו : (לב) יהא אדם זהיר לקדש אכילתו
ויחשב לו כקרבן ולכוין להוציא ניצוצי קדושה מהמאכל ומאד מאד צריך ליזהר בברכת
הנהנין · הבט וראה מה שכתב האר״י ז״ל כמה יש ליזהר בברכת הנהנין שמא אביך מגולגל בו
תמצא אתה הורגו דכמה וכמה נשמות מגולגלים בדומם צמח חי בלתי מדבר ולכן כשמברך
בכוונה מעלה הנשמה ממדרגה למדרגה · ולא כהמון עם החוטפים הברכה בשיניהם ומבליעים
בלשוניהם והברכה לא כדת וכהלכה אוי להם מיום תוכחה : (לג) יהא אדם זהיר להתרחק מספק
איסור אכילה ושתיה כי כל עמל אדם לפיהו בשביל פיהו · בר״ח חסידים הראשונים מרחיקין
ע׳ דרכים מספק איסור אכילה ושתיה · ואותם אנשים המזידים אוי להם ואוי לנפשם מיום הדין
וכל ישראל ישמעו וייראו ולא יזידון עוד ג (לד) יהא אדם זהיר לומר פ׳ קרבנות בכל יום כמו
שאמרו רז״ל כל העוסק בתורת עולה וכו׳ · ובמדרש הנעלם אמרו האי מאן דמדכר בבתי כנסיות
ובבתי מדרשות עניינא דקורבניא ויכוון בהו ברית כרותה דאינון מלאכי דמדכרין חוביא דבר נש
לא יוכל למעבד ליה בישא אלא טבא עכ״ל · גם בפ׳ הקטורת ז״ל הזוהר אמר רבי שמעון אי בר
נש ידעי כמה מעליא עובדא דקטורת קמי קודשא בריך הוא הוי נטלי כל מלה והוי סלקי עטרה
על ראשייהו ככתרא דדהבא · (לה) יהא אדם זהיר בהסתכלות נשים · וכתב בר״ח הרואה אף
שלא בכוונה באשת איש ונהנה בראיה נענש באותו העולם קל וחומר בן בנו של ק״ו שלא יכוין
להסתכל ולהנות ח״ו · אך כי לא נתנה תורה למלאכי השרת ולאו כל אדם זוכה להתבודד תמיד
בחדרו שלא להסתכל בילוד אשה · ע״כ אותם אנשים המובלעים בין הנשים כבני ביתו ישים
אל לבו תחלה לבטל כל הרהורים וכל מחשבות זרות שלא יהנה ח״ו שלא יענש לעתיד
עין תחת עין · כמ״ש בזוהר ממונה אחד קאים על קברו ותבר ליה עיניו של זה וכמה נחשים
ועקרבים

אֱלֹהֵינוּ וּמְבוֹרֵךְ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד · אוּנ אוֹיף דֶער גוּטָע מַחֲשָׁבָה וָוָעט אִים גָאט בּ״ה רֶעכֶנֶן
גְלַייךְ וִויא עֶר הָאט גִיבֶּענְטְשְׁט מִיט אַיין מְזוּמָן · אוּנ אוֹיבּ עֶר עֶסְט מִיט אַנְדֶרֶע זָאל עֶר זָאגִין
דִבְרֵי תּוֹרָה בַּייא דֶעם טִישׁ כְּדֵי מְזַכֶּה הָרַבִּים זַיין · לא דֶער וָואס קֶען נִיט פַאסְטִין זָאל עֶר זִיךְ
אוֹיס דֶער וַויילִין אַיין טָאג אִין חוֹדֶשׁ אוּנ זָאל דֶעם טָאג זוּצֶען אִין אַבַּזוּנְדֶר חֵדֶר אוּנ זָאל אוֹיס גִיסֶען
זַיין הַארְץ פַאר גָאט בּ״ה מִיט גִיבֶּעט אוּנ וִוידוּיִם אַזוֹ וִויא אַיין זוּן בֶּעט זַיין פָאטֶער אוּנ זָאל חֲרָטָה
הָאבִּין אוֹיף זַיינֶע עֲבֵירוֹת אוּנ תְּשׁוּבָה טָאן אוֹיף זַייא דֶען וָוָעט אִים גָאט זַייא מוֹחֵל זַיין · לב עֶר זָאל
הַייליגִין זַיין עֶסִין וָוָעט עֶס אִים גִירֶעכִינְט זַיין וִויא אַקְרָבָּן אוּנ זָאל נִזְהָר זַיין בְּרָכוֹת צוּ מַאכִין אוֹיף
אִיטְלִיכֶעס עֶסִין דִיא בְּרָכָה וָואס מֶען בְּדַארְף · דֶער האר״י ז״ל שְׁרַייבְּט דוּא מוּזְט זַייעֶר נִזְהָר זַיין אִין
דִי בְּרָכוֹת אִיבֶּער דֶם עֶסִין אוּנ נִיט אַזוֹ וִויא דִי וָואס חַאפִּין דִיא בְּרָכָה אוּנ דִיא בְּרָכָה אִיז נִיט אַזוֹי
וִויא רֶעכְט אוּנ זַייא וָועלִין דְרוֹיף גִישְׁטְרָאפְט וָוערִין · לג עֶר זָאל זִיךְ דֶר וַוייטֶערִין אֲפִילוּ פוּן אַזוֹ אַיין
עֶסִין אוּנ טְרִינְקֶען וָואס דְרִינֶען אִיז נָאר אַיין סָפֵק אִיסוּר · אוּנ דִיא וָואס זֶענִין עוֹבֵר אִיז וַוייא צוּ זַייא
אוּנ וַוייא צוּ זַייעֶר נְשָׁמָה פוּן דֶעם יוֹם הַדִין · לד עֶר זָאל נִזְהָר זַיין צוּ זָאגִין אלִי טָאג דִי פַּרְשָׁה פוּן
דִי קָרְבָּנוֹת וִויא אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט דֶער וָואס זָאגְט דִיא דִינִים פוּן אַיין קָרְבָּן עוֹלָה אִיז
גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מַקְרִיב אַיין קָרְבָּן עוֹלָה · אוּנ דֶער זוֹהר שְׁרַייבְּט רַבִּי שִׁמְעוֹן הָאט גִיזָאגְט וָוען
דֶער מֶענְטְשׁ זָאל וִויסִין וָואס פַאר אַטַייעֶרֶע זַאךְ דִיא קְטוֹרֶת זֶענִין פַאר גָאט בּ״ה וָואלְטִין זַיי גִיגוּמָן
אִיטְלִיכֶעס וָוארְט אוּנ וָואלְטִין עֶס גִימַאכְט וִויא אַיין גִילְדֶנֶע קְרוֹין · לה עֶר זָאל נִזְהָר זַיין פוּן צוּ קוּקִין
אוֹיף וַוייבֶּר · דֶער רַאשִׁית חָכְמָה שְׁרַייבְּט דֶער וָואס זֶעהֶט אַיין אֵשֶׁת אִישׁ אוּנ הָאט אֲפִילוּ זִיךְ נִיט
מִתְכַּוִין גִיוָוען צוּ זֶעהֶן זִיא אוּנ עֶר הָאט הֲנָאָה פוּן דֶעם זֶעהֶן וָוערְט עֶר גִישְׁטְרָאפְט · אִיז שׁוֹן אַפְּשִׁיטָא
עֶר זָאל זִיךְ נִיט מִתְכַּוִין זַיין צוּ קוּקֶן אוֹיף אַיין אִשָּׁה נָאר דִיא תּוֹרָה אִיז דָאךְ אֶבֶּער נִיט גִיגֶעבֶּן גִיוָוארֶן
צוּא מַלְאָכִים אוּנ נִיט אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ אִיז זוֹכֶה צוּ זִיצִין תָּמִיד אַלַיין אִין אַבַּזוּנְדֶר חֵדֶר אַז עֶר זָאל
נִיט קוּקִין אוֹיף קִיין אִשָּׁה אוּנ דָאס רוֹב מֶענְטְשִׁין בְּדַארְפִין גַיין אוֹיף דֶעם מַארְק צוּ זוּכִין פַּרְנָסָה אוּנ
דָארְט אִיז דָאךְ דָא וַוייבֶּער דְרוּם זָאל עֶר פְּרִיעֶר מְבַטֵּל זַיין אַלֶע שְׁלֶעפְטֶע מַחֲשָׁבוֹת אַז עֶר זָאל נִיט

קיין

ועקרבים דכלהו עקצי ליה ע"כ שומר נפשי ירחק מהם · (לו) יהא אדם זהיר מבעם כי עונשו מר מאד · האר"י זלה"ה הקפיד בענין הכעס יותר מכל העבירות ואולי אין לו תקנה כי הוא תמיד בכלב שב אל קיאו · בזוהר דא איהו בר נש דמריר במריה ואסור לאתקרבא בהדיה כי במה הוא נחשב עבודת גלולים אתחשב האי בר נש ומאן דאתחבר עמיה כמה דמתחבר בע"ג ממש בגין דע"ג ממש שריא בגויה דעקר קודשא עלאה ושרי באתריה אל זר · עוד שם ממונין נטלין אילין מילין בישין כל אלין דזרק בר נש ברוגזא וסליק ואמר דא הוא קורבנא דפלניא דקריב לסטרא דילן וכרוזא קראין בכל אילין רקיעיא ויי לפלניא דאזיל בתר אל זר ופלח לאל אחר וכרוז קארי זמנא תניינא אוי להם כי נדדו ממני זכאה איהו בר נש דאסתמר מאורחייהו עכ"ל · הבט נא וראה עד כמה תכבד העבודה הפגם הגדול של מדה רעה כעס על כן הירא והחרד לדבר ה' ישים אל לבו תמיד דברי הזוהר הנזכר לעשות גדרים ומשמרת למשמרת שלא יכשל עוד בפגם הגדול ונפשו כעפר לכל תהיה ושב ורפא לו · הרי לך ל"ו דברים שתתנהג בהם לסוד ממוקשי מות ואע"פ שיש מהם קשים לכאורה לקיימם ההרגל בהם נעשה טבע שני · הבט וראה רמז נכון על פסוק שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד מה השמן הזה אינו יוצא ב"א ע"י כתישה וזהו שמן זית זך כתית ירצה נעשה זך ע"י הכתישה וזהו לרעת וללמד בני אדם שילמוד לכתת ולהרגיל את עצמו במצות כדי שיאיר נשמתו לפני הקב"ה . וזה להעלות נר תמיד הנשמה שנקראת נר דכתיב נר ה' נשמת אדם יעלה ויאיר לפני ה' · ובפרט שגוף האדם רומז אל המנורה שתי אזנים ושתי זרועות ושתי ארכובות הם כנגד ששה קנים הבולטות מן הגוף שלשה מול צד ה והגוף עצמו קנה האמצעי והדעת שבראש מאיר לכל · (עיין באורך בספר שני לוחות הברית ואכלת כנפשך שבעך בענין דוגמת המנורה לגוף אדם קראהו משם) · הרי דעת האדם מאיר לאדם להדריכו בדרכי השם ולעשות אופנים לגרש מקרבו היצר המונעו ע"י ההרגל כמדובר דכל הרגל נעשה טבע שני :

פרק כא יום המיתה ויום הקבורה · שים בן אדם נגד עיניך וחשוב כאלו בא עת פקודתך ואתה מת מוטל על גבי קרקע באמצע הבית וכאילו אשתך ובניך ובני

ה נ"ל דס"ג שלשה מצד ימין ושלשה מצד שמאל

קיין הנאה האבין פון דעם וואס ער זעהט שיינע ווייבער כדי ער זאל ניט גישטראפט ווערין איבר דעם וואס ער האט גיקוקט אויף פרעמדע ווייבער · אונ דער וואס וויל היטן זיין לייב זאל זיך דער ווייטרין פון צוא קוקין אויף פרעמדע ווייבער אונ הנאה צו האבין דער פון · לו ער זאל זייער נזהר זיין קיין כעס ניט צו ברויכין · דער האר"י זללה"ה האט מקפיד גיווען אויף דער עבירה מער פאר אלע עבירות · אונ דער האט אפשר גאר קיין תקנה ניט מחמת ער טוט אלע מאל ווידר די עבירה · דער זוהר שרייבט דער וואס ברויכט כעס איז מודד אין גאט ב"ה אונ מען טאר ניט גינעהנן צוא אים דען ער איז גירעכינט פאר איין רעכטן געטצין דינער אונ דער וואס בהעפט זיך צו אים איז גלייך וויא ער בהעפט זיך צו דער געטצין דינסט ווייל דאס רועט אין אים · אונ אין אלע הימלען רופט מען אויס ווייא צו דעם דאזיגין וואס הט גדינט צו דיא געטצין · אונ דאס אנדרע מאל רופט מען אויס ווייא צו זייא דען זייא זענין וואדין פאר וואגילט פון מיר · וואל דעם מענטש וואס ער ווערט גיהיט פון זייער וועג · נוא זעה וויא גרוים אונ שווער איז דער גרויסער פגם פון דער שלעכטר מדה פון כעס דרוס דער וואס פארכט זיך אונ ציטערט פאר גאט זאל ער תמיד גידיינקען די רייד פון דעם זוהר אונ זאל זוכין גדרים אונ גרוים היטוגג אז ער זאל שון ניט נכשל ווערין אין דעם גרויסן פגם אונ זיין לייב זאל זיין צו אלע אזו וויא ערד אונ זאל תשובה טאן וועט אים גאט ב"ה מוחל זיין · נוא האסט דא זעקס אונ דרייסיג זאכין וואס דו זאלסט זיך אין זיי נוהג זיין כדי דורך זיי אפ צו טאן פון זיך דעם שטרויכלונג פון דעם טויט · אונ חאטשע צווישן די זאכן איז דא אזעלכע וואס דאכט זיך דיר אז עס איז שווער מקיים צו זיין · פון דעסט וועגין אז דו וועסט זיך גיוויינן מיט זייא וועט עס בייא דיר ווערין וויא איין טבע :

פרק כא יום המיתה דעם טאג פון דעם טויט אונ פון דער קבורה טוא דוא מענטש קעגין דיינע אויגין אונ טראכט גלייך וויא דיין צייט פון צו שטארבין איז גיקומען אונ דו ביסט גישטארבין אונ ליגסט אוף דר ערד אין מיטן שטוב . אונ גלייך וויא דיין ווייב מיט דייני קינדר

אונ

ביתך וכל אוהביך ורעיך יושבים אצלך ומסבבים לך בקינות ערוכות ובקול בכיה ממרר את שומעיהם · ונשמתך מרחפת על גבי גופך הולכת מראש לרגלים ומן הרגלים לראות מקום לחזור ליכנס בגוף ואינה יכולה · מתאכלת ושותקת ודוממת כאשה עטופה שחורים על אלוף נעוריה הולכת מבית לעליה ומן העליה לבית לראות מקומות המורגלות לישיבתה ביושבה עם הגוף · משם נוסעת אל מקום אוצר חמדותיה ומלבושי תפארתה · ומצטערת ודואגת היאך תניחם והיא ערומה ונרתק גופו מבלי לבוש מוטל ערום כאבן שאין לה הופכים · וידמה גם נגד עיניו כאלו באים לרחצו במים קרים ואין חוששים עוד עליו על הצינה ומלבישים אותו בתכריכין בלבד מכל עמלו אשר עמל ומכל הטורח אשר טרח כל ימי חייו ושאר מלבושיו הנחמדים וממונו מוכן ומזומן לבעל אשתו · וידמה לו כאלו מניחין אותו בארון ועל כתף יסבלוהו מוציאים אותו מביתו על מנת שלא להחזיר · ואשתו ובניו צועקים אחריו בקול יללה אינו חוזר פניו אליהם ואין משיב להם כמו שהיה רגיל בחייו בצאתו מביתו שאשתו ובניו היו שואלים ממנו בחזרתך תביא כל חמדה וכל מין מאכל ועל כל דבר היה משיב להם הן הן · ועתה יוצא ושותק · יורדים עמו עד הקבר מכסים אותו בעפר על פניו ואינן יכולים להושיעו צועקים אבי אבי ומשיב אין להם עד שמתיאשים ממנו והחורים לביתם בידים רקניות ממנו · הוא נשאר בקבר בדד מושבו להורב ביום ולקרה בלילה לשמיר ולשית יהיה ובנשף בערב יום עליו יצעקו כפירים א אין מקום לנוס ואין חור להנצל שם · והנפש העלובה מטפסת ויורדת מטפסת ועולה על הגוף תוך קברו אולי תוכל ליכנס בו · טורחת בזה עד ג׳ ימים בראותה כריסו מתבקעת מתיאשת ממנו הולכת לבית ומבית לקבר עד ז׳ ימים · וכראותה כי אין תקוה פורחת באויר העולם לבקש מקום מנוח למצוא מרגוע לה מפצרת לעלות למעלה מוצאת מסך מבדיל וחומת נחשת שעשה עם עונותיו שאינה יכולה לעבור · פוגעים אותה מלאכי חבלה

א סס מלאכי חבלה

אונ דיין הויז גזינד זיצן ביי דיר מיט אקול פון גיוויין ווס דם פר ביטערט צוא דיא וואס הערין עס · ונשמתך אונ דיין נשמה שוועבט ארום דיין גוף זיא גייט פון דעם קאפ צוא דיא פיס אונ פון די פיס צוריק צו זעהן איין ארט וויא זיא זאל קענין אריין גיין אונ גוף אונ זיא קען ניט קלאגט זיא וויא איין אשה אוף דעם מאן פון איר יוגענט וואס האט זיא פר לאזט · זיא גייט צוא דיא ערטר וואס זיא איז גיוואנט גיווארין דארט צו זיצן מיט דעם גוף צוא אירי גליסטיגע אוצרות אונ אירי שיינע מקבושים : ומצטערת איז זיא זיך מצער אונ זארגט זיך וויא זיא האט זייא אוועק גלאזט אונ זיא איז נאקיט · אונ זיין גוף ליגט נאקיט וווא אשטיין · אונ ער זאל זיך אויס מאלין גלייך וויא מען קומט אים מטהר זיין אונ קליידן אים נאר אן מיט תכריכים אונ דיא איבריגע גלוסטיגע קליידר אונ זיין געלד איז אן גיבריט צוא דעם מאן וואס זיין ווייב וועט נעמן · וידמה ער זאל זיך אויס מאלן גלייך וויא מען לייגט אים אין דעם ארון אריין אונ טראגין אים אויף דיא אקסלין זיין ווייב אונ קינדער שרייען מיט אביטר קול אונ ער קען ניט אום קערין צוריק זיין פנים צו זייא אונ ניט ענטפרין זייא וויא ער איז גיוואנט גיוועזין אז ער פלעגט ארויס גיין פון זיין הויז פלעגין זיין ווייב אונ קינדר פרעגין פון אים אונ ער פלעגט זייא ענטפרן אויף איטליכר זאך · ועתה אבר אצונד גייט ער ארום אונ שווייגט · זיי גיין מיט אים ביז דעם קבר אונ בדעקין אים מיט ערד אויף זיין פנים אונ קענין אים ניט העלפין זיי שרייען מיין פאטר מיין פאטר אונ קיינר ענפרט זייא ניט ביז זייא קערין ווידער אהיים מיט ליידיגי הענט אונ ער בלייבט אין קבר אליין אונ דיא מלאכי חבלה שרייען אויף אים ער האט קיין אורט ניט צו אנטלופין אונ קיין לאך דארט גיצול צו ווערין · והנפש אונ דיא פאר שעמטי נשמה גידרט אויף דעם גוף אין זיין קבר אריין טאמר וועט זיא קענין אריין גיין אין אים אונ זיא איז זיך אזו מטריח ביז דרייא טעג דער נאך אז זיא זעהט זיין בויך איז צו שפאלטין איז זי זיך מייאש פון אים · זיא גייט פון דעם קבר אין הויז אריין אונ פון דעם הויז אין קבר אריין ביז זיבן טאג · וכראותה אונ אז זיא זעהט אז עס איז נאר קיין האפונג ניט פליהט זיא ארום אין דער לופט פון דער וועלט צו זוכן זיך איין רואונג זיא שטארקט זיך ארויף צו גיין אויף דעם הימל גיפינט זיא איין צווישין שייד אונ איין קופרני וואנט וואס ער האט גימאכט דורך זיינע עבירות בגעגינין זיא די מלאכי חבלה אונ שטוסין זיא מיט גרוסי יסורים נאך איר רשעות

נאך

דוחים ודוחפים אותה מיד ליד באימות ופחדים ובשפטים גדולים כפי רשעותה · ובתשלום השבעה הולכים בניו ואשתו לבקר את קברו והנה עלה כלו קמשונים כסו חרולים ונדר אבניו של קברו נהרסה. אשתו נותנת עליו בקולה אולי יעננה ובניו בבכיה ממשמשים על קברו אולי ירגיש ואין קול ואין עונה · גומרים בדעתם אם יוכל היה לדבר היה משיב שובו בנים (שובבים) שאיני חוזר עוד אליכם עד עולם עוד לא תראוני פני נהפכו לעפר ויתפרדו כל עצמותי לא נשאר בו צורה ולא גוף ולא דמות הגוף · מיד חוזרים לביתם ומניחים לו שם · הוא מתעסק בדינו וחשבונו ומשפט נפשו והם מתעסקים בדרכי חיים במשתאות ומעדנים וטיולים ובנינים ונשואי בנים בנגונים בשמחות וגיל · הנה כל זה ידמה אדם תמיד נגד עיניו ויכניע יצרו · אם אבי הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ · וכל זה כללו רז"ל בדבור אחד לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר וכו' עד יזכור לו יום המיתה רמזו בזה שיזכור וישים נגד עיניו כל מה שיגיע לו ביום המיתה עד קברו כנזכר · לכן לא אמר יזכור לו המיתה דמשמע שיזכור שימות בלבד · דמזה בלבד אינו מתפעל כל כך להכניע יצרו · כ"א שיזכור וישים נגד עיניו כל הנעשה לו ביום המיתה שבדמיון זה אולי יתפעל להכניע היצר הקשה כברזל והצר הצורר תמיד בלי השקט כלל · והנני מסדר לפניך בן אדם סדר נפלא ונורא והוא דרך וידוי ותחינה ובקשה לבא עמה לפני יוצר הכל · ומה טוב ומה נעים שתהיה שגורה בפי כל אדם לאומרה תמיד · שמועלת לכמה מעלות הנשמה ולסליחה ולכפרה וגם לשבח והלול לאל נורא עלילה · כאשר עיני הרואה יראו מישרים ושפת אמת תכון לעד :

ה' אלהי אשר יצרתני ובראתני ועשיתני והוצאתני מאין ליש · צור כל העולמים המתלבש בעשר ספירות בלימה · מוכתר בכתרי כתרים · מקום החכמה והבינה בעל החסד והגבורה תפארת ישראל · תפארתך לנצח נצחים הוד והדר לבשת · יסוד כל היסודות מלכותך בכל משלה · בראת שמים וכל צבאם הארץ וכל אשר בה על ידי שכינת עוזך · ומכל הבריאות עולה תמיד הלול וקילוס כתרים על ראשך · מודה אני לפניך צורי וגואלי מושיעי מגני הודאה גמורה שלימה בכל רעיוני וכל מחשבותי ובחכמתי ובבינתי ובדעתי ובשכלי ובהשכלתי ובנפשי וברוחי ובנשמתי ובכחי ובגבורתי ובבריאותי ובאמצי ובחזקי ובגופי ובעירי ובבשרי ובדמי ובעצמותי ובגידי ובעורקי ובכל אברי ובדבורי ובמאמרי ובקולי ובהבל פי · ובראייתי ובהסתכלותי ובעיוני ובריחי ובטעמי ובמשושי ובעריכותי וכל תנועתי · בעמידתי ובקומי ובהילוכי ובמצבי ובשכבי ובהקיצי · ובהתעוררי ובשארי כל הפרטים הנמצאים בגופי · בכלם מודה ומעיד אני שאם (יהיו) כל העולמות שבראת ויש בכחך לברוא וכן המספר הזה יהיה חוזר חלילה לעד לעולמי עולמים יהיו מלאים חרדל כל חרדל וחרדל מתחלק לשיעור מספר מלא כל העולמות פיות · וכל פה ידבר תהלות בשיר ושבחות כלם בבת אחת תמיד לא יחשו לעד ולנצח נצחים במרוצת הדבור בשיעור שאדם דובר דבור אחד הם אומרים אלף דברי שירה · עדיין אינן יכולים להגיע לספר התחלת שבח אחד ממדותיך · כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שבח כל המדה ואין לעלות על לב וברעיון ובמחשבה שבח מדותיך דאין חקר וקץ ותכלית ולך לבדך

נאך · אז עס לאזט זיך אויס שבעה גייט זיין ווייב און קינדער צו בעזוכין זיין קבר און זעהן אז אויף גאר זיין קבר איז אויף גיגאנגין דערניר טראכטין זייא ווען ער זאל קאנין ריידין וואלט ער גיענפרט קערט אייך אום אהיים מיינע קינדער דען איך וועל מיך שוין צו אייך ניט אום קערין ביז אייביג איר וועט מיך שון ניט זעהן · מיר קערין זייא זיך אום אהיים און לאזין אים דארט ליגין און ער איז עוסק איז זיין דין און חשבון און זייא זענין עוסק אין לעבין און שפאצירן און בנינים און מאכין חתונה זייערי קינדר מיט גיזאנג און פרייד · הנה דאס אלץ זאל דר מענטש אויס מאלין זיך תמיד קענין זיינע אויגין און דען וועט זיין יצה"ר אונטער טעניג ווערין אוב ער איז אשטיין וועט ער צו ריבן ווערין און אויב ער איז אייזן וועט ער צו בראכין ווערין · און דאס אלץ האבין אונזרי חכמים ז"ל איין גישטעלט אין איין ווארט (לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע) אייביג זאל דער מענטש מאכין צערגין דעם יצר טוב אוף דעם יצה"ר און אויב דר יצר הרע וויל ניט אוועק גיין פון אים (יזכור לו יום המיתה) זאל ער אים דער מאנין אלץ וואס וועט אים גרייכען אין דעם טאג פון דעם טויט דען דורך דעם וועט אפשר אונטר טעניג ווערין זיין יצר הרע וואס ער איז הארט וויא אייזין · והנני און נון איך וועל פאר דיר מסדר זיין איין תפלה דורך ווידוי און גיבעט צו קומען פאר דעם גאט וואס האט אלץ בשאפין און וויא גוט און וויא זיס איז אז דיא תפלה זאל גיוויינטליך זיין אין דעם מויל פון איטליכען מענטשין צו זאגין זיא דען זיא העלפט

גלוחות · כי נעלית על כל השבחים ועל כל התהלות והגדולות ונתקדשת על כל הקדישות ונתרוממת על כל התרוממות והתנשאת על כל התנשאות ונעלית על כל הברכות והטהרות ונתגברת על כל החסדים והצדקות והמשפטים והמוסרים · כי ממך הכל שאתה מקור לכלם וממך נובעים ויוצאים ומתפוררים ומתפרדים למקומות אשר אתה חפץ · כי מלכותך בכל משלה ואין אלוה מבלעדיך ואין צור זולתך אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך · וכל הנאצלים והברואים והיצורים והנעשים מהמדרגה היותר גדולה שבשמי השמים עד שלשול קטן שבארץ כלם מכירים ויודעים ומבינים ומגידים ומעידים על אלהותך ויחוד שכינתך כי אין זולתך אלוה בורא ויוצר ועושה כרצונו · ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל וממך מקוים ומיחלים כלם חיות ומזון ביודעם שאתה בראתם וחיותם ומיהתם בידך ויודעים ומעידין באמת דסמא"ל ובת זוגו הבל המה מעשים תעתועים וכאפס ואין נחשבו הבל ואין בם מועיל עבד רשע מורד ברבו דרכו חשך וחלקלקות · המה יאבדו ואתה תעמוד וכלם כבגד יבלו הוא ובת זוגו המרשעת וכל חיילותיו · והאלילים כליל יחלוף ועובריהם יכסו פניהם קלון בושה וכלימה תכסה עליהם · ואתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור · כי אתה המלך הגדול והקדוש ארון הכל דן כל נברא לתת לכל אחר כדרכיו וכפרי מעלליו כי מלך אוהב צדקה ומשפט אתה · מלך אביר מלך ברוך מלך גדול מלך דגול מלך הדור מלך ותיק מלך זך מלך חנון · מלך טהור מלך ישר מלך כביר מלך לעד מלך מלכים · מלך נורא מלך סועד מלך עוזר מלך פודה מלך צדיק מלך קדוש מלך רם מלך שומר מלך תומך מלך שוכן עדי עד מלך רחום מלך קדמון מלך צייר מלך פוקד מלך עשיר מלך סומך · מלך נוצר חסד מלך ממית ומחיה מלך לומד זכות ישראל מלך כבוד מלך יוצר מלך מהולל מלך חומל מלך זוכה מלך ומזכה מלך המושיע מלך דובר צדקות מלך נואל מלך בורא מלך אדיר · מלך אמיץ מלך תם מלך בונה עולמות ומחריבן מלך שומע תפלה מלך גבור מלך רם ונשא מלך דובר שלום מלך קונה שמים וארץ מלך המתגאה על כל גאים מלך צח מלך ומולך לעד מלך פודה מלך זוכר זכיות ישראל מלך עליון מלך חסיד מלך סיבל ומאריך אפו מלך טוב מלך נשגב מלך יראוי מלך מפוחד מלך כובש כעסו מלך לובש רחמים · מלך אחד יחיד ומיוחד על כל המיוחדים מלך בוחר בטובים מלך גומל חסדים מלך דורש עמו ישראל מלך המשפט המאיר לכל העולמות מלך ווחרן זן ומפרנס בשפע מלך זכרן זכר עניים ושפלים · מלך חושק להטיב מלך טובל ומטהר מכאים · מלך יועץ מלך כהן מלך לוחם מלחמות ישראל מלך מנצח ומנוצח · מלך נעים מלך סוגר ופותח מלך עונה בעת צרה · מלך פודה ומציל מלך צופה ומביט הכל מלך קרוב לכל קוראיו מלך רוצה בתשובת השבים מלך שובר ארזים מלך תמים דעות :

ויאמר זהו השיר שאומרים בכל יום בבסא הכבוד לאדון אלהי ישראל · גם כשהנשמה עילה למעלה פותחת פיה ואומרת תהלה ושירה וברכה ושבח וניצוח והלל והודאה לפי שאמר והיה העולם · אזכרה אלהים ואהמיה כי בך נפשי חסיה · ועילום וניגון וגילה ורינה ודיצה וחדוה וששון ושמחה ואהבה ואחוה וריעות ונוי ונועם וענוה ואמת וצדק ויושר וכגולה ופאר ועוז ועילוז ועילוץ ונחת ומנוחה ונחמה שלום ושלוה ובטח והשקט ושאנן ומובה וחן וחסר ורחמים ויופי ותואר והדר וחמלה וחנינה וזיו חוהר ועיטור ונוגה ואור ונפלאות וישע וזכה טמולח ומאור ואדירות ועריצות ועזר כח וגבורה ויקר וחוזק ותוקף ומשלה וזוטע זרועותיו וזיו וזהר ומחזה ולבח טוב ולבבות ופרות ונביאה וקריאה וגבורה וחיל וגדולה וקדושה וטהרה ונקיות ומלכות והוד והדר וכבוד ותפארת לאדן אלהי ישראל מלבנו · אל מעוטר ברק אור אמתת הנמצאות אדון העניינים הנצחיים נתיב הידיעות והמושכלות מבוע החסדים סגולה הצדקות הבלתי משוערות נעימת הקולות פועל האורות והאפלות · בידך אפקיד רוחי ופי תהיה מאושר ומיושר מרוחך הנצח · לא אירא מחרב לשונות רמיה · למען חסדך עשה לשוני כחץ שחוט וכח זכרוני יהיה בפועל תמיד ונפשי תהיה מזומנת בהגדות האמתות ויסינך הנאדרת תסעדני בקולות ובלמידה תרננני בזריזות בפתיחה ומבוא ומחשבה תועיל לי באגדה ובשמיעת רוחנית ונבואות בעצות נפלאות בהשכלות מניעות הדברים הנכבדים · אמן :

ובהיות שאתה ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים מלך מלכי המלכים ואני בשר ודם בושה סרוחה ריחה נוף עפר גוף נגוף תכלית המיאוס והריחוק ועכ"ז חטאתי לפניך

צו דער נְשָׁמָה אוּן צו מְכַפֶּר זַיין זַייִנֶי עֲבֵירוֹת אוּן אוֹיךְ צו לוֹבֶּן צו דָעם פָּאַרְכְּטִינְגָן נָאט . וּבְחִיתְּ דִי
נָאט מִין נָאט בִּיסְט אַיין נָאט אִיבֶּר אַלֶע מַלְאָכִים אוּן אַיין הֵער אִיבֶּר אַלֶע הֵערִין דוּ בִּיסְט אַיין
מֶלֶךְ אִיבֶּר אַלֶע דִי גֶרֶעסְטֶי מְלָכִים אוּן אִיךְ בִּין דַאךְ קְלוֹם אוּן פְּלַיישׁ פָּאר שְׁעְכְט אוּן כְּיאוּס

איך יהיה לי פנים לבקש מחילה וסליחה לפני כסא כבודך · אע"פ שכל ימי היותי חי על האדמה יתהפכו דמעות עיני לימים ונהרות לטבול בהם תמיד לטהר חלאת עונותי ויעשו עצמותי כעצים למערכה לשדוף תמיד כל אברי ואשפוך דמי כדם הקרבנות והקטר חלבי בקרבי ויעלה עשן ממזבח לבבי מרתיחות אש הקודחת שנבערה בי מהתעניות והסגופים · ואם אני בעצמי אשים תכונת תבנית צורתי כמזבח כדי שאש תמיד תוקד עליו לא תכבה · לא יספיק כל זה לתת לי מקום ופנים לבא לפניך שתחמול לי על כל מה שהכעסתיך · אך לקחתי חוזק בעצמי ועצה בלבי למצוא מקום ופנים לשוב אליך בשומי בדעתי שאדרבה כפי גדלך ומעלתך ורוממותך כך גודל ענותנתך ורחמנותך וכפי מעוט דלותי דקותי שפלותי ואפלתי והייתי כלא הייתי וכאלו לא היה הווית מציאותי כך היה שיעור דעתי ושכלי בעת שחטאתי לפניך . שנמצא שהייתי כלא הייתי · גם ידעתי כי אשמתי לא תזיק לך ומחילתי לא תחסר ממך · אנא אלהי מחול לי מה שלא יזיק לך ותן לי מה שלא יחסר ממך · ועוד נתחזקתי לבא אצלך ובטחתי שתרחמני לסלוח לי בעצת כליותי שיעצוני עזרוני באמרותם אמצוני בעצתם ובדבריהם העמידוני · ויענו ויאמרו לי · בן אדם מה לך נרדם בכובד עונותיך קום קרא אל אלהיך בתשובה ובודויים שבוודאי יקבלך · שעל התשובה נתייסד עולמו ועל איש כמוך נקרא רחום והנון נושא עון ועובר על פשע לא על שומרי תורתו מאל"ף ועד תי"ו · ובשומעי דבריהם כי נעמו השלכתי מסוה הבושה מעל פני ונתעוררתי ונתחזקתי לבא לפניך לבקש מחילה וסליחה וכפרה אע"פ שלא הנהתי עבירה שלא עשיתי אשמתי בגדתי כו' עד סוף הוידוי · ויהי רצון מלפנין · מלכי ואלהי שהכנעת אמירת הוידוי הזה לפניך יחשב כאלו דנתי בשבעה מדורי גיהנם עד שיעור מירוק כל מה שחטאתי לפניך · ואם ח"ו הרביתי לפשוע עד שהדין מחייב לנעול דלתי התשובה לפני . קבלני בחתירה שתחת כסא כבודך כאשר קבלת

אַשְׁטִיק עָרְד אַיין גְרָאבֶּעוּ גוּף אוּנ פוּן דֶעסְט וָועגִין הָאבּ אִיךְ גִיזִינְדִיגְט פַאר דִיר נוּא וִוי אַזוֹ קָען אִיךְ בֶּעטִין פַאר דַיין כִּסֵּא הַכָּבוֹד אַז דוּא זָאלְסְט מִיר פַאר גֶעבִּין מַיינֶע זִינְד דֶען וָוען אֲפִילוּ אַלֶע מַיינֶע טֶעג וָואס אִיךְ לֶעבּ זָאלִין פַאר קֶערְט וָוערִין דִיא טְרֶערִין פוּן מַיינֶע אוֹגִין צוּ יַמִּים אוּנ טַייכֶן צוּ טוֹבְלִין זִיךְ אִין זַיי צוּ רַיינִגִין אִין זַיי מַיינִיזִינְד אוּנ מַיינֶע בֵּיינֶר זָאלִן וָוערִן אַזוֹ וִוי הָאלְץ צוּ פַר בְּרֶענֶן תָּמִיד מַיינֶע אֵבְרִים אוּנ זָאל פַאר גִיסִין מַיין בְּלוּט אַזוֹ וִוִיא דָאס בְּלוּט פוּן קָרְבָּנוֹת אוּנ מַיין חֵלֶב זָאל זִיךְ רַייכֶרִין אִין מִיר אוּנ עֶס זָאל אוֹיף גַיין אַיין רוֹךְ פוּן דֶעם מִזְבֵּחַ פוּן מַיין הַאֲרָץ עֶס זָאל אוֹיף אִים תָּמִיד בְּרֶענִין פַייעֶר עֶס זָאל נִיט פַאר לָאשִׁין וָוערִין וָועט דָאס אַלְץ נִיט גְנוּג זַיין צוּ קוּמֶן פַאר דִיר בֶּעטִין דִיךְ אַז דוּא זָאלְסְט מִיר מוֹחֵל זַיין אוֹיף אַלֶמֶען וָואס אִיךְ הָאבּ דִיךְ דֶר צֶעדִינְט · אַך נוּר אִיךְ הָאבּ גִינוּמֶן אַיין שְׁטַארְקַייט אִין מַיין הַאֲרָץ צוּא וִוידֶער קֶערִין צוּ דִיר דָאס אִיז אִיךְ טְרַאכְט אַז אַדְרַבָּא לוֹיט דַיין גְרוֹסְקַייט אוּנ דַיין מַעֲלֶה אוּנ דַיין לוֹיבּ אוּנ דַיין הוֹכְקַייט אַזוֹ גְרוֹס אִיז דַיין עֲנִיוּת אוּנ דַיין רַחֲמָנוֹת אוּנ לוֹט מַיין אָרוּמְקַייט אוּנ מַיין פִּינְסְטֶרְקַייט אַזוֹ אִיז גִיוָוען מַיין שֵׂכֶל אִין דֶער צַייט אַז אִיךְ הָאבּ גִיזִינְדִיגְט פַאר דִיר · אוֹיךְ וַוייס אִיךְ אַז מַייני זִינְד וָועלִין דִיר גָאר גָאט נִיט שָׁאדִין טוּן אוּנ אַז דוּא וָועסְט מִיר מוֹחֵל זַיין וָועט דָאס דִיר גָאט נִיט הָסַר מַאכֶן אִיךְ בֶּעט דִיךְ מַיין גָאט זַייא מִיר מוֹחֵל מַייני זִינְד · ועוד נָאךְ בִּין אִיךְ גִישְׁטַארְקְט גִיוָוארִין צוּ קוּמֶן צוּא דִיר בֶּעטִין דִיךְ דוֹרְךְ דֶער עֵצָה פוּן מַייני נִירִין וָואס זַייא הָאבִּין מִיר אַיין עֵצָה גִיגֶעבִּין אוּנ הָאבִּין מִיר גִיזָאגְט דוּא מֶענְטְש שְׁטַייא אוֹף רוּף צוּא דַיין גָאט מִיט תְּשׁוּבָה אוּנ מִיט וִוידוּיִם דֶען עֶר וָועט דִיךְ בְּוַודַאי מְקַבֵּל זַיין דֶען אוֹיף תְּשׁוּבָה הָאט עֶר גִינְרוּנְד פֶעסְטִיקְט זַיין וָועלְט אוּנ אוֹיף אַזוֹ אַיין מֶענְטְש וִוִיא דוּא בִּיסְט וָוערְט עֶר גִירוּפִין אַיין רַחוּם וְחַנּוּן עֶר פַאר גִיבְּט דִיא זִינְד נִיט אוֹף דִיא וָואס הִיטֶן זַיין תּוֹרָה פוּן (אַלֶף) בִּיז (תָּיו) וָוארוּם צוּא דִיא בַּדַארְף עֶר נִיט פַאר גֶעבִּין · אוּנ אַז אִיךְ הָאבּ גִיהֶערְט דִיא רַייד הָאבּ אִיךְ אַרָאפּ גִיוָוארְפִין דִיא בּוּשָׁה פוּן מַיין פָּנִים אוּנ בִּין גִיוָוארִין גִישְׁטַארְקְט צוּא קוּמֶן פַאר דִיר צוּא בֶּעטִין מְחִילָה אוּנ סְלִיחָה אוּנ כַּפָּרָה · אוּנ חָאטְשִׁי אִיךְ הָאבּ נִיט אוֹסִין גִילָאזְט קַיין שׁוּם עֲבֵירָה וָואס אִיךְ הָאבּ נִיט גִיטָאן · אשמתי אוּנ זָאל זָאגִין דִיא וִוידוּי פוּן אֶשְׁמְנוּ · אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר זָאגִין (וִיהִי רָצוֹן) אוּנ עֶס זָאל זַיין דֶער וִוילֶן פוּן פַאר דִיר מַיין מֶלֶךְ אוּנ מַיין גָאט אַז דִיא הַכְנָעָה פוּן דֶער וִוידוּי וָואס אִיךְ זָאג פַאר דִיר זָאל גִירֶעכִינְט זַיין גְלַייךְ וִוִיא דוּא הָאסְט מִיךְ דַן גִיוָוען אִין דִיא זוּבֶּן מְדוּרֵי גֵיהִנֶם בִּיז דֶעם שִׁיעוּר עֶס זָאלִין צוּא רִיבֶּן וָוערִין אַלְץ וָואס אִיךְ הָאבּ גִיזִינְדִיגְט פַאר דִיר · ואם אוּנ אוֹיבּ ח"ו אִיךְ הָאבּ גִימֶערְט צוּא זִינְדִיגִין בִּיז

קבלת למנשה ולשאר הפושעים כמוהו בשובם אליך • מחול לי מה שחטאתי והעויתי ופשעתי
לפניך בין באתם בין ברצון בין בכפיד על דברי תורה ועל דברי סופרים • ועל כל נדר וסיג בין
חמור ובין קל • שמכיר אני בסכלותי ואולתי ושטותי כי הסכלתי עשו ושטותי גרמה לי ועצת יצרי
בלבלו דעתי וכהו עיני והייתי ממש כמשתגע וכאילו לא הייתי בין החיים וכמעט אנוס ביצרי
הייתי • ועל זה סמכתי שתקבלני בתשובה כמדתך לעשות חסד תמיד כי על זה בראת עולמך
דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה :

ובחיות שהאדם אשר מחומר קרוץ מעותד לחטוא מתגרת יצרו בקרבו תמיד יום ולילה
לא ישבות לכן מפיל אני התחנתי לפני כסא כבודך ה' אלהי ואלהי אבותי אברהם
יצחק ויעקב שתעשה עמי אות לטובה כמדתך להטיב תמיד ואיתך חפץ במות המת• יודע אני
נאמנה שאף על פי שמטרת הבחירה ביד האדם ללכת בדרך שלבו חפץ מטוב ורע עם כל
זה גלוי לפני כסא כבודך אחרית כל אדם אם יהיה טוב או רע ואם יצא מן העולם צדיק או
רשע • ואין ידיעתך מכריח לשום אחד משני הדרכים • לכן אם גלוי וידוע לפניך שחס וחלילה
סופי למות חייב • מרציני הטוב בלב שלם ובנפש חפיצה רוצה אני שתכריע ימי ושנותי
ותן אותם הוספות על ימי עושים רצונך וכריתות ימי ושנותי יהיה מחילה וסליחה וכפרה על
כל מה שהבעסתיך במעשי מיום היותי עד היום הזה ואזכה לראות באור החיים ונפשי תהיה
צרורה תחת כסא כבודך אמן • ואם עתיד אני למית זכאי זך בלי שמרים חף אני ולא עון בי
מעתה וכעכשיו הוסיף ימים על ימי ושנים על שני בבני חיי ומזוני עוסקים בתורה ובמצות
לשמה ושפע רב כדי לעבדך תמיד בשמחה רבה בלי עצבות כלל ולהיות זוכה ומזכה
אחרים עמי • ולפרסם ולרומם ולגדל אלהותך בכח אשר תתן לי ואזכה לראות בביאת משיח
בן

דָּעָר דין אִיז מְחַיֵּיב צוא פָּאר שְׂלִיכָן דִּיא טִירָן פון תְּשׁוּבָה פָּאר סִיר זַייא סִיךְ מְקַבֵּל דוֹרְךְ דָּעם
אָרט וְאם דוא הָאסְט וִיכַּאכְט אוּנְטֶר דיין כִּסֵּא הַכָּבוד פון וָועגִן צוא מְקַבֵּל זַיין דִּיא תְּשׁוּבָה פון
מְנַשֶּׁה • זַאי סִיר מוֹחֵל וְאם אִיךְ הָאב גִיזִינְדִיגְט פָּאר דִיר מַאי בְּאוּנְס אוּן מַאי סִיט מִיין וְוִילֶן
מַאי אום נָעָרִין מַאי בְּכִוּוִיד מַאי אוֹף דִיא רַייד פון דָּר תּוֹרָה מַאי אוֹף דוא רַייד פון דִי חֲכָמִים
דָּעָן אִיךְ דָּעָר קָעָן אִין מַיין נַארִישְׁקֵייט אוּן מִיין שְׁטוּת וְארוּם אִיךְ הָאב מִיךְ בְּנַארִישְׁט אוּן מַיין
שְׁטוּת הָאט סִיר גוֹרֶם גִיוֶוען אוּן דִיא עֲצוֹת פון מַיין יֵצֶר הָרָע הָאבִין פָּאר טִישְׁט מַיין דַּעָה אוּן
הָאבִין טִינְקָעל גִימַאכְט מִיינִי אוּגִן אוּן אִיךְ בִּין גִיוֶוען וִיא אַמְשׁוּגָע אִין בִּין בְּמַעַט נְגַייט גִיוֶוען
דוֹרְךְ מַיין יִצה"ר • אוּן דְּרוֹף הָאב אִיךְ מִיךְ סוֹמֵךְ גִיוֶוען אוֹ דוא וָועסְט מְקַבֵּל זַיין מִיין תְּשׁוּבָה
וִיא דִיא מִדָּה אִיז צוא טוֹאן הָכָא אוּן דְּרוֹף הָאסְטוּ בְּאשְׁאפִין דַיין וָועלְט • וּבחיות אוּן וַייל דָּעָר
מֶעֶנְטֶשׁ אִיז אִין גִיבְּרַייט צוּ זִינְדִיגֶן דוֹרְךְ זַיין יֵצֶר הָרָע דְּרוּם מַאךְ אִיךְ פַּאלִין מַיין גִיבַּעט פָּאר
דִיין כִּסֵּא כְּבוד נָאט מַיין גָאט אוּן דָּעָר נָאט פון מַיינָע עֲלְטֶרִין אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקב • אוֹ דוא
זָאלְסְט מִיט מִיר טוֹאן אַיין צַייכֶן צוּ גוּטֶן אַזוֹ וִיא דַיין מִדָּה אִיז תָּמִיד גוּטְם צוא טוֹאן אוּן דִיא
וִוילְסְט נִיט אַז דָּעָר רָשָׁע זָאל שְׁטַארְבִּין אִיךְ וַייס בֶּאֱמֶת אַז חָאטְשִׁי דוא הָאסְט נִיגָעבִּין דִי בְּחִירָה
דָּעם מֶעֶנְטֶשֶׁן צוּ גַיין אִין דָּעם וָועג וָום זַיין הָאבִין דָּעָרְט וָועגִן אִיז אַנְפַּלְעקְט פַּר דַיין כִּסֵּא
כְּבוד דָּעָר סוֹף פון אִיטְלִיכֶן מֶעֶנְטֶשֶׁן אוֹב עָר וָועט זַיין גוּט אוֹדֶר שְׁלֶעכְט אוּן אוֹב עָר וָועט אָרוֹם
גַיין פון דָּעָר וָועלְט אַיין צַדִּיק אוֹדֶר אַיין רָשָׁע • אוּן דָּאם וָואם דוא וַייסְט דָּאם צְווִיגְנְט נִיט צוא
קֵין שׁוּם מֶעֶנְטֶשִׁין עָר זָאל מִוֶּן גַיין אִין וָועג פון דִיא צְו וִיא וָועגִן • לכן דְּרוּם אוֹיב דוא
וִוילְסְט אַז מַיין סוֹף אִיז הַם וְחָלִילָה צוא שְׁטַארְבֶּן אַיין רָשָׁע וויל אִיךְ מִיט גוּטֶן וִוילֶן תִּיכֶף שְׁטַארְבִּין
אוּן דָּאם זָאל זַיין אַיין כַּפָּרָה אוֹיף וָואם אִיךְ הָאב דִיךְ דָּעָר צָעָרְינְט מִיט מַיינִי מַעֲשִׂים בִּיז הַיינְטִיגִין
פָּאג אוּן אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוא עוֹלָם הַבָּא אוּן כַּיין נְשָׁמָה זָאל זַיין אוּנְטֶר דַיין כִּסֵּא הַכָּבוד אָמֵן •
אוּן אוֹיב אִיךְ בִּין אֶן גִיבְּרַייט צוא שְׁטַארְבִּין אַיין צַדִּיק אוּן וָועל קֵיין שׁוּם עֲבֵירָה נִיט טוֹן בְּעָט
אִיךְ דִיךְ זַייא סִיר נָאךְ מוֹסִיף יָארִין מִיט קִינְדֶר אוּן לְעִבִּין אוּן פַּרְנָסָה • זְעלְבִי קִינְדֶר וָואם זָאלִין
עוֹסֵק זַיין אִין תּוֹרָה אוּן מִצְוֹת פון גָאטְם וָועגִן אוּן זָאלְסְט סִיר גָעבִּין פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע כְּדֵי אִיךְ זָאל דִיךְ
תְּסִיר דִינָען מִיט גְרוֹיס שִׂכְוָה אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין אוּן אֲנֶדֶרִי אוֹךְ מְזַכֶּה זַיין מִיט סִיר צוא טוֹן בְּעָט
זַיין דַיין גָעטְלִיכְקֵייט מִיט דָעם כֹּחַ וָואם דוא וָועסְט סִיר גִיבִּין אוּן אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוא וָועכְן
מֹשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף אוּן מֹשִׁיחַ בֶּן דָּוִד אוּן וִיא דָאם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָועט גִיבּוּוט וָועדִן אָמֵן • עם זָאל

שבט פרק כא מוסר

בן יוסף ומשיח בן דוד ובבנין בית המקדש אמן · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי :

ובהיות שענין הכעס הוא רע עד מאד כאשר הזכרתי בפרק דלעיל מזה [סימן ל״ו] והוא גרמא למנוע לאדם להכניע את לבבו הערל · אכתוב לך מענייני ביטול הכעס · שכתב בספר תוצאות חיים (דף צ״ו וצ״ז) וזה לשונו · הרוצה שלא יהיה כעסן ילך אחר עיקר הדברים הנאמרים או הנעשים לו להכעיסו · ולא ישים לבו ודעתו אחר מראה עיניו או משמע אזניו אלא אחר פעולת האומרים או העושה אותם · אם הוא כסיל ובער תתקרר דעתו ורתיחת כעסו כי יאמר שוטה הוא זה דבריו לא בהשכל רק כצפצוף העופות או נביחת הכלב וכיוצא · ואם הוא חכם ומשכיל יחשוב ויכיר כי לטובתו אומר לו ויקבל דבריו וישמח בהם · ואם הדברים או המעשים בלתי ראוים והגונים או באו מצד עצמו שאמרם או עשאם ויבא משכיל או כסיל חכם או סכל ויזכירם · לא יסתכל אל המזכירים רק אל המעשים הואיל והוא מכיר כי אמת הוא שאמרם או עשאם ותבא לו תועלת גדול בזה כי יתקן את מדותיו. עוד עצה טובה להקל את הכעס ולעצור אותו · שכאשר יהיה לאדם משא ומתן עם אחד לא טוב · יהיה מוסכם בלבו הסכמה שלימה לסבול ממנו כל מיני עלבון בדבור ובמעשה כי כאשר ימתין האדם מחבירו שיעליבהו בדבור ובמעשה לא יבא לו פתאום ולא יכעוס · כן יעשה עד שינצל ממנו כמוצל משור המועד בימי ניסן ובזה יהיו חייו חיים טובים · גם דברים המביאים את האדם לידי הכנעה ובטול הכעס · כאשר יחשוב בחליפתו ובוא אליו המות במהרה והפסק תאותיו ותקותו וצורת עמדו בקברות · וגם כאשר יעבור על לב האדם מה שהוא חייב לו מהעבודה האלהית רוב חסדיו עליו וגודל טובו והתעלמותו אליו מהמצות השמעיות והשכליות וקצורו בהם והפסק טובותיו ואמתלאותיו ב יום החשבון וחרטתו במעמד הגדול יכניע וישבר רוחו · וכמ״ש ומי מכלכל את יום בואו והכי איתא בזוהר (פרשת מקץ דף ר״א ע״ב) · כאשר יתן האדם

ב פי׳ שלא יסיס לו מענס לפעור

זיין בַּוויליגט דיא רייד פון מיין מויל אונ דאס טראכטונג פון מיין הארץ פאר דיר גאט מיין בשעפר אונ מיין אויס לייזער · ביז אהער איז די תפלה · ובהיות אונ ווייל דער כעס איז זייער אשלעכטי מדה דרום וועל איך שרייבין פון דיא זאכין וואס זענין מבטל דעם כעס וואס עס שטייט אין ספר תוצאות חיים · הרוצה דר וום וויל ניט זיין קיין כעסן זאל ער נאך גיין נאך דעם עיקר פון דיא רייד וואס ווערין אים גירעט אודר גיטאן צוא דער צערנן אים · למשל ווען איינער זידעלט אים זאל ער ניט טון זיין הארץ אוף דיא רייד וואס ער הערט נאר ער זאל פאר שטיין אויב דער וואס זידילט אים איז איין נאר וועט זיין כעס אפ גיקילט ווערין ווארום ער וועט זיך טראכטין דער איז אשוטה אונ זיינע רייד זענין וויא אהונט ביקט · אונ אויב דר וואס זידילט איז איין קלוגער זאל ער טראכטין אז ער זאגט עס אים פון זיין טובה וועגין אונ זאל מקבל זיין זייני רייד אונ זאל זיך פרייען מיט זייא · אונ אוב ער האט גיטאן שלעכטי מעשים אונ עס וועט קומין איין קלוגער אודער איין נאר אונ וועט אים זייא דער מאנין זאל ער ניט קוקן אוף דעם וואס ער דער מאנט אים דיא שלעכטי מעשים נאר אויף דיא מעשים וואס ער האט גיטאן ווייל ער דער קענט דאך אז עס איז אמת אונ דער פון וועט אים נאך קומן אגרוים הילפונג ווארום ער וועט פארעכטין זייני מעשים · עוד נאך איין גוטע עצה איז גרינגר צוא מאכין דעם כעס אונ אים איין האלטין · אז אמענטש וועט האבין איין משא ומתן מיט ניט קיין גוטען מענטשין זאל בייא אים בלייבין אין הארץ צוא ליידין פון יענים אלירלייא חרפות אונ בזיונות אזו וועט צוא אים ניט קומן פליצלונג אונ וועט ניט אריין קומן אין כעס ביז ער וועט פון אים ניצול ווערין אונ דורך דעם וועט זיין אגוט לעבין · גם אויך זענין דא זאכין וואס ברענגין דעם מענטשין מבטל זיין דעם כעס · אז ער זאל טראכטין וויא דער טויט קומט גיך אונ זאל אויך טראכטן דס גישטאלט וויא ער וועט זיין אין קבר · אונ אויך אז דער מענטש טראכט וואס ער איז שולדיג צוא גאט פון וועגין זיין פיל גינאד אונ זיין גרוים גוטץ וואס ער האט אים גיטאן אונ וויא ער האט גיקערצט אין זייני מצות אונ בייא דעם חשבון וועט ער קיין שום טענה ניט האבין צוא פאטרין זיך אונ וועט דענמאלט חרטה האבין אויף וואס ער האט גיטאן דען וועט צוא בראכין אונ אונטער טעניג ווערין זיין הארץ · והכי אונ אזוי שטייט אין זוהר אז דער מענטש וועט טראכטן אז זיין בשעפר צערינט אויף אים אויף דעם וואס ער האט גיזינדיגט מיט זיין

נאוה

האדם אל לבו שבוראו כועס עליו על מה שחטא בגאותו וכעסו וכל מעשיו בספר נכתבים ואין עונו נמחק מהרה · כמה יבוש ויכלם לעתיד בראות מעשיו חקוקים לפניו ואיך לא יבוש שיכריזו עליו מלמעלה פלוני עבד ע"ג וכיוצא · ואין לך דבר שיבטל הדבקות יותר מהכעס ועל ידי הכעס הסתלק ממנו הנשמה · עוד מהדברים המבטלים את הכעס כי כאשר יספרו בגנותו אם יזכירו לו מה שעשה · יודה על נפשו בקיצורו ואל יחזור אחר אמתלאות להנקות ממנו ולזכות עצמו · ואל ישתדל להכלים המספר ואל יאשימנו על אשר גלה אותו · אבל יאמר לו שאין זה אלא שיעור קטן מרוע מעשיו נגד מה שלא ידע ממנו ושאילו היה נגלה לו רוע מעלליו ועונותיו היה בורח ממנו · ויודה לו על אשר גלה עליו מעט מהרבה ליסרו כדי שישוב · ואם מה שסיפרו עליו שקר האומרו עליו מאבד זכיותיו · עוד מהדברים המבטלים את הכעס הם כאשר יסתכל האדם כמה קלקולים נמשכים מהכעס. כי מי שהוא כועס פתאום ולא יאריך אפו יבא לידי שפיכות דמים. (ומעשה גדול בספר החסידים סי' תרנ"ח ע"ש ובפרק קמא דגיטין ובפרק ב' דשבת דברים רבים כהמה על הכועס ומטיל אימה יתירה בתוך ביתו). גם נראה לי לבטל הכעס · מיד בעת כעסו ישים נגד עיניו צורת בניו שמתו לו והשתנות פניהם שנשתנו בחלים · ואם לא מתו לו בנים ישים נגד עיניו כאלו רואה בניו מתים מוטלים לפניו. מיד ישקוט מכעסו · ואם בחור הוא שלא נשא עדיין אשה בעת התחלת כעסו ידמה ויצייר נגד עיניו חלל חרב שחוט לפניו ועדיין מפרפר ודמו שותת ממקום השחיטה ומיד ינוח מכעסו · גם נראה לי לתיקון כל העבירות אם ת"ח הוא ישתדל להרבות חדושים בלימודו ועל ידי החדושים נבנים עולמות ושמים חדשים כדאיתא בזוהר · ונמצא בונה החרבות שהחריב בעונותיו הרי מתקן מה שקלקל בונה מה שהרס · ואם אינו בר הכי לחדש יחזיק בידי המחדשים שיעסקו ויחדשו לשמו דשלוחו של אדם כמותו · ואם אין ידו משגת להחזיק בממון ישתדל בכחו לשמש לת"ח המחדשים חדושי תורה ויכין לפניהם הספרים וכל מיני הכנה באופן שלא יפסיק להם דבר מלחדש ובזה יהיה גם לו חלק בחדושי התורה שמתחדשים מסבת הכנותיו · גם יתחרט על העבר שלא עסק בתורה לחדש בה · וישתדל בבניו שיעסקו בתורה ויחדשו בה חידושים. וילך לשמוע לדרשנים האומרים חדושי התורה ויעצב בלבו איך הוא לא זכה לזה ויאמר בינו לבין עצמו הלואי

נאָוה אונ מיט זיין כַּעס אונ אַלי זייני מַעשים זענין פַר שריבין אין אַבוך אונ זיין זינד ווערט ניט אָפּ גימעקט אונ וויא ער וועט פאר שעמט ווערין נאך זיין טוט אז ער זעהט פאר זיך אַלי זייני מַעשים גישריבין אונ מען וועט אוף אים אוים רופן פון דעם הימל דער דאזיגר איז איין רשע · עוד אוך איז מבטל דעם כַּעס אז מען וועט אים דער מאנען וואס ער האט גיטאן ניט קיין גוטי זאכין זאל ער מודה זיין אונ זאל ניט פאר שעמין דעם וואס דער ציילט עס אונ זאל אים זאגין אז דם וום דו דר ציילסט פון מיר איז דאס נאר אַקליינקייט פון מייני שלעכטי מַעשים וואס דוא ווייסט ניט אונ ווען דו זאלסט זויסין פון אַלי מייני שלעכטי מַעשים וואלסטו פאר מיר אַנטלאפין גיווארין · אונ זאל אים דאנקן אוף דעם וואס ער האט אַנפּלעקט אַביסיל פון זייני עבירות צוא שטראפין אים כדי ער זאל דרוף תשובה טאן · ואם אונ אויב מען זאגט אויף אים ליגען בדארף ער בוודאי דרויף ניט צערנין ווייל. ייעניר פארלירט דורך דעם זייני זכיות · עוד אויך איז מבטל דעם כַּעס אז דער מענטש זאל קוקין וויא פיל שלעכטיקייט עס קומט ארום פון כַּעס אז דער וואס האלט ניט איין זיין כַּעס קען קומען צוא רציחה · גם אוך זאל ער טון בשעת כַּעס קעגין זייני אויגין דם גישטאלט פון זייני קינדר וום זענין גישטארבן אונ אויב בייא אים זענין קינדר ניט גישטארבין זאל ער טון טראכטין גלייך וויא ער זעהט זייני קינדר גישטארבן וועט ער תיכף גישטילט ווערין פון זיין כַּעס אדער ער זאל בשעת אן הייב כַּעס זיך אוים מאלין גלייך וויא פאר אים ליגט איין מת וועט זיין כַּעס תיכף גישטילט ווערין · גם אויך צוא מתקן זיין אַלי עבירות · אויב ער איז איין תלמיד חכם זאל ער טראכטין פיל פשטים מחדש צו זיין אין דער תורה אונ אויב ער קען ניט לערנין זאל ער געבין פרנסה צוא דיא לומדים וואס זענין מחדש אין דר תורה זייא זאלין עוסק זיין אין דר תורה פון זייניט וועגין ווארום דר שליח פון דעם מענטשין איז גלייך וויא ער אַליין · אונ אויב ער פר מאג ניט זאל ער זיך פלייסין צוא באדינן תלמידי חכמים אונ זאל פאר זייא אן גרייטן ספרים עס זאל זייא קיין שום זאך ניט אָפּ גיין צום לערנין אונ דורך דעם וועט ער אויך האבין איין חלק אין דער תורה · גם אוך זאל ער חרטה האבין וואס ער האט ניט גילערינט אונ זאל זאגין הלואי וואלט איך שכל גיהאט אוך אזו מחדש צו זיין אין דער תורה וויא

הלואי יהיה לו השכלה כדי לחדש כמוהו אפילו חדוש אחד ולמות אחר כך . ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ובפרט שמתאוה לזכות לחדש ואף על פי שאחר כך ימות . ונראה רמז לדבר אחר מעשה העגל שע"ג כולל כל עבירות שבתורה · ויקהל משה את העם הזכיר להם ענין שבת לרמוז להם שיקהלו קהלות בדבים לדרוש בשבתות ובמועד הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת כשארז"ל ועשה זה כדי שעל ידי חדושי הדרושים יתקנו ויבנו החורבות שהחריבו בעשיית העגל·שאין דבר שיוכל לתקן ולבנות ההריסות כ"א החדושי' שאדם מחדש בתורה·ולמפורסמות אינן צריכות להרבות בראיות· שהרי כשם שתחלת בנין העולם היה על ידי התורה כדרז"ל אמרה תורה בי היה מסתכל הקב"ה וברא את העולם וכו' כך תיקון ההריסות בו על ידי העונות אינו אלא כי אם ע"י התורה הקדוש ברוך הוא יזכנו בה לעולם אמן סלה ועד· ואם אמור יאמר האדם מה יכולת יש בהבל היוצא מפי שאין בו ממש לתקן ולבנות בניינים· הבט וראה שיש כח בדבור היוצא מפי מלך שלטון להמית ולהחיות לבנות ולהרוס אע"פ שבדבור עצמו אין בו ממש כי אינו אלא קול הבל שהוציא מפיו · וכן תראה הראיה אין בה ממש ומי שרואה בעין הרע ממית בראייתו · והיענה מבטת בעיניה ראיה תדירית בביציה ומכח הראיה מחממת אותם ומוציאה אפרוחיה · וכן הרוח אין בו ממש כי אם קול הברה נשמע ממנו ופועל לשבר הרים ולפרק סלעים ולהפיל ארזים · כל שכן וקל וחומר בן בנו של ק"ו הבל היוצא מן התורה שבה נברא העולם שנבנים שמים מחודשים · וכל הדברים הרוחניים אין דעת האדם יכול לצייר נגד עיניו כפעולה הגופניות כי אין לאדם לעסוק להשיג דעת הבורא כי יוציא כל זמנו לריק וכל כך שיחשוב שהשיג דבר ימצא עצמו רחוק רחוק כדומית בן בחיי אביו שירצה להגיע למספר שניו של אביו יוציא זמנו לריק · שכל שנה ושנה שיעבור עוד עליו נמצא רחוק עוד משני אביו · כך הרוצה לחקור להשיג דעת המקום אין לו לאדם כי אם לקיים מה שצוה עסק התורה ומצותיה ודברי חכמים שפירשוה כי דבריהם אמת כקדוש ברוך הוא ותורתו שהוא אמת והם אמרו שעל ידי הבל היוצא מפי האדם נבנים שמים חדשים בודאי שכך האמת · ואין לנו עסק כי אם לקיים דבריהם · וכחולה הזה שאין לו הכרח לידע בסממנים שנותן לו הרופא כי אם לעשות מה שמצוה עליו לאכול ולשתות מהן בזה דוקא תלוי רפואתו ובריאתו · ומצאתי ראיה לדברי שהתורה היא תרופה לכל חטא ועון · בזוהר בפרשת קדושים (דף פ' ע"ב דפוס מנטובה) וז"ל כל מאן דאשתדל באורייתא אע"ג דאתגזר עליה עונשא מלעילא על עונותיו ניחא ליה מכל קרבנין דעלמא ועלוון וההוא עונשא אתקרע ובגין דילעי בה לשמה קוב"ה אתפייס בהדיה · ת"ח לא אתדכי ב"נ לעלמין אלא במילין דאורייתא בגין כך מילין דאורייתא לא מקבלין טומאה בגין דההוא קיימא לדכאה לאלין מסאבין ואסותא באורייתא

זייא אונ איין גוטי מחשבה איז גאט ב"ה מצרף צו איין מעשה · גאט זאל אונז מזכה זיין אין דר תורה אויף אייביג אמן · הבט זעה אז אין דעם דיבור וואס גייט ארויס פון דעם מויל פון איין מלך איז איז פאר האנדין כח צו טייטין אונ צו בויען האטשי דער דבור אליין איז דאך נור איין קול אונ אזו אויך דיא ראיה איז דאך קיין ממשות ניט אונ מען קען טייטין מיט דער ראיה · אונ דאס עוף (בת היענה) קוקט אין אירי אייער אונ מיט דער ראיה דר ווארעמט זיא זייא אונ ציהט אוס הינדלעך פון זייא · אונ אויך דער ווינט איז קיין ממש אין אים אונ ער קען צו ברעכין טענען ביימער איז שון בוודאי אפשיטא אז דער קול פון דער תורה וואס מיט איר איז בשאפין גיווארין די וועלט ווערט דער פון בוודאי גיבויט נייאי וועלטין וואס קיין מענטשינס שכל קען עס גאר ניט אויס מאלין קענין זייני אויגין · אונ דער מענטש גיהער נאר מקיים זיין וואס גאט ב"ה האט גיבאטין צו לערנין תורה אונ אירי מצות מקיים צו זיין אונ דיא רייד פון דיא חכמים וואס האבין זיא בשייד ווארום זייערי רייד זענין אמת אזו וויא גאט ב"ה מיט זיין תורה איז אמת אונ זייא האבין גיזאגט אז דורך דעם קול וואס גייט ארויס פון דעם מענטשינס מול ווערט גיבוט נייאי הימלין איז בוודאי אזו דער אמת אונ מיר בדארפין מקיים צו זיין זייערי רייד אזו וויא דער קראנקיר בדארף טועי וואס דער דאקטיר זאגט אים אן צו עסין אודער טרינקין פון די רפואות וואס ער גיט אים אין דעם הענגט נאר אן זיין רפואה אונ זיין גיזונדקייט · ומצאתי איך האב איין ראיה גיפונען אז דיא תורה איז ארפואה צוא אלי עבירות פון זוהר ער שרייבט דער וואס לערינט תורה האטשי ווען עס איז אויף אים נגזר גיווארין איין עונש איבער זייני עבירות איז די תורה מכפר מער פון אלי קרבנות אונ דער גזר ווערט צו ריסען · אונ פון וועגין וואס ער מיהט זיך אין דר תורה פון גאטס וועגן ווערט ער צוא אים איבר

אשתבח ע"כ · וכן בתקונים (תקון כ"ב דף ס"ה ע"א) · ועיין לקמן פרק מ"ד :

פרק כב יראה האדם ויסתכל האילנות וצמחי האדמה עשבים פרחים וציצים ומיני שושנים בימי הקיץ עומדים דשנים ורעננים והאילנות מעונים פירות וכל צמח האדמה נותנים ריח עומדים בצביונם ובמקומיתם כל רואיהן מתעדנין בהם · מי יאמר ומי יחשוב שיכול ליפול בהם העקירות והיבשות והכליון · ועכ"ז עינינו הרואות שבהגיע זמן החורף הכל כלה ונפסד · כל העשבים והפרחים חוזרים לעפר דק וכל אילן עלהו יבול והלוחלוחית סר מהם עד שחזר לעץ יבש · והאדם הנמשל לעץ דכתיב כי האדם עץ השדה · ונמשל לחציר דכתיב כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ השדה · איך יבטח בהונו ובממונו ורוב בניו ובריאות גופו · שכשם שמעותד הכליון על העץ והחציר כך יפול עליו · שבעוברו מחצי שניו ולמעלה נכנס לבחינת ימי החורף כאילן ומתחיל בו הערד ואפיסת הכחות וזיו פניו משתנים וטבעו מתהפך ומתחיל למאוס בהמדות העולם ובטעמי המאכלים כאדם שמתחיל בו חולי מתחיל למאוס בכל מאכל אף שהוא מוטעם · וכיון שכן למה לא יתפוס האדם ההפך כדי לבא אל המנוחה · רציני לומר שמיד בבואו בעולם יתפוס הטודה בעבודת הבורא ויעמוד ערום מבלי לבוש בחמדות הגופניות · ויוציא כל זמנו על התורה ועל העבודה כדי שכשיבאו ימי החורף הם הימים שיוצא מן העולם יתחיל לפרוח ולטעון פירות מפרי מעשיו הטובים שעשה ולתת ריח כפרחים וציצים מחדושי התורה שהידש בעמלו · ולעמוד בצביונו ימים אין מספר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול לעולם ועד וכל אשר יעשה יצליח · גם יעשה האדם הפך האילן שבזמן שמתלבש בענפים ועלין ופירות דהיינו בימי הקיץ זמן הטיול והתענוג אז יפשיט עצמו האדם מכל התענוגים אף שהזמן גורם יתגבר על יצרו ויפשיט עצמו מכל חטא ועון · ובימי החורף שהאילנות מתפשטים מכל פרי ועלה אז ישתדל להלביש עצמו בלימוד התורה בכל כחו · כי הלילות ארוכים והיום מעונן והמטר יורד ואין לו מקום לצאת ולבוא אנה ואנה יוציא כל זמנו לעשות לבוש לנפשו מתורה ומצות · כי הזמן נותן לו יד ואין מקום ליצרו לפתותו בטיולי ובתענוגי הזמן כי אינן נמצאים אז · ובפרט כראות האדם שאם יחטא בימי החורף יכפל עונשו כיון שאין הכנות לחטוא וחוטא · שאינו דומה החוטא בזמן הקיץ שנמצאים התענוגים והטיולים שנמצא הזמן נותן לו

גִיבֶּעטִין · אוּנ דִי רְפוּאוֹת וֶוערִין נָאר גִיפוּנֶן אִין דֶער תּוֹרָה :

פרק כב יראה האדם דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זֶעהֶן וִויא דִיא בֵּייכֶר אוּנ גְרָאז אוּנ רוֹיזִין זֶענֶן אוּם זוּמֶר פְרִישׁ דִיא בֵּייכֶר זֶענִין בֶּעשֵׁיינְט מִיט פֵּירוֹת אוּנ אַלֶע גֶעוֶוִיקְס שְׁטֵיינֶן מִיט זֵייעֶר גִישְׁטַאלְט עֶס אִיז אַיין פֶערְגֶענִיגֶען פוּן זֵייא אוּנ עֶס קוּמְט וִוינְטֶער וֶוערְט אַלְץ פַאר וֶועלְקְט אוּנ דִיא בְּלֶעטֶר פַאלִין אָפּ אוּנ דִי פֵייכְטֶקֵייט וֶוערְט גִימִינֶערְט · והאדם דֶער מֶענְטְשׁ אִיז גִיגְלִיכֶען צוּא אַבּוֹים אוּנ צוּ גְרָאז וִויא זָאל עֶר אַבְּטְחוֹן הָאבִּין אוֹיף זַיין גוּטְס אוּנ גֶעלְט אוּנ אוֹף דֶעם קְרַאפְט פוּן זַיין גוּף דֶען אַזוֹ וִויא אוֹיף דִיא בֵּייכֶר אוּנ גְרָאז אַזוֹ אוֹיךְ אוֹיף דֶעם מֶענְטְשׁ אִין הַאלְבּ פוּן זַיינֶע יָארִין גֵייט עֶר אַרַיין אִין וִוינְטֶער אוּנ זַיינֶע כּוֹחוֹת הַייבִּין אָן שְׁלַאף צוּ וֶוערִין אוּנ זַיין פָּנִים אוּנ זַיין טֶבַע וֶוערְט פַאר עֶנְדֶערְט אוּנ הַייבְּט אָן צוּא פַאר מִיאוּסֶען אִין דֶער וֶועלְט אוּנ אִין דִיא טַעֲמִים פוּן עֶסִין וִויא אַמֶענְטְשׁ וָואס הַייבְּט אָן קְרַאנְק צוּ וֶוערֶן פַאר מִיאוּסְתְּ דָאס עֶסִין וָוס עֶס אִיז גַאנְץ גוּט · וכיון אוּנ וָוארוּם זָאל דֶער מֶענְטְשׁ זִיךְ נִיט בֶּעמִיחֶען צוּ קוּמֶן צוּ דֶעם רוּאוּנְג דָאס תֵּיכֶף וִויא עֶר קוּמְט אוֹיף דֶער וֶועלְט זָאל עֶר זִיךְ מַטְרִיחַ זַיין אִין גָאטְס דִינְסְט אוּנ זָאל זִיךְ דֶער וַוייטֶערִין פוּן גְלוּסְטִיקֵייט אוּנ זָאל לֶערְנֶען תּוֹרָה אוּנ גָאט דִינֶען כְּדֵי אַז עֶס וֶועט קוּמֶען דִיא טֶעג וָואס נָאךְ הַאלְבֶּע יָארִין וֶועט אָן הַייבִּין צוּ בְּלִיעֶן דִיא פֵּירוֹת פוּן זַיינֶע גוּטֶע מַעֲשִׂים אוּנ דִיא חִידוּשִׁים וָואס עֶר הָאט מְחַדֵּשׁ גִיוֶוען אִין דֶער תּוֹרָה מִיט זַיין מִיְדַקֵייט אוּנ וֶועט שְׁטֵיין אִין זַיין גִישְׁטַאלְט אַזוֹ פִיל טֶעג וָואס הָאבִּין גָאר קֵיין צָאל נִיט אוּנ וָואס עֶר וֶועט טָאן וֶועט עֶר בַּאגְלִיקִין · גם אוֹיךְ זָאל דֶער מֶענְטְשׁ אוּם זוּמֶער וָואס אִיז דִי צֵייט פוּן שְׁפַּאצִירִין אוּנ תַּעֲנוּג דֶענְמָאלְט זָאל עֶר זִיךְ אָפּ טָאן פוּן אַלֶע תַּעֲנוּגִים אוּנ פוּן אַלִי עֲבֵירוֹת · אוּנ אוּם וִוינְטֶער זָאל עֶר זִיךְ פְּלֵייסִין אִין תּוֹרָה לֶערְנֶען מִיט זַיין כּחַ וַוייל דִיא נֶעכְט זֶענִין לַאנְג אוּנ דִיא טֶעג זֶענִין וָואלְקֶענְדִיג אוּנ רֶעגִין גֵייט דָאס רוֹב זָאל עֶר פַאר בְּרֶענֶגֶן נָאר זַיין צֵייט אִין תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת וַוייל דֶענְמָאלְט גְלוּסְט אִים נִיט צוּ גֵיין שְׁפַּאצִירִין אוּנ תַּעֲנוּגִים זִיךְ אָן טָאן · ובפרט בִּפְרַט זָאל דֶער מֶענְטְשׁ פַאר שְׁטֵיין דָאס אַז עֶר וֶועט זִינְדִיגִין אִין וִוינְטֶר טֶעג וָואס וֶוערִין נִיט גִיפוּנִין דִיא פִיל תַּעֲנוּגִים אוּנ שְׁפַּאצִירִין אִיז

זיין

יד סיוע לחטוא שלא יהיה עונשו כל כך כהחוטא ביסי החודף שלא נמצא בו רוב התענתים והטילים שבודאי החוטא בו יכפול עונשו שהרי הוא עצמו מגרה יצר הרע עליו. ונראה דעל זה היה סתרעם הקב"ה על ישראל באומרו אסוף אסיפם נאם ה' אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואתן להם יעברום. דקשה אומרו לאוספם ולהבריתם בזמן שאין פירות באילנות אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה ואפי' עלה נבל. ולא כן שהרי בחדש אב נלו בזמן שאילנות טעונים פירות כדי שיסצאו ברדכים לאכול ביוצאם בגלות וישבו בצל האילנות באורל' דשזה הטעם הגלם בחדש אב. ועוד נדקדק בכפל אסוף אסיפם. אסנם הכוונה הוא שסתרעם הפסוק שחטאו בזמן שלא היה נותן להם הזמן יד לחטוא דהיינו ביסי החודף שאין פרי ואין עלה באילן לשייל ולהתערן. ואין זו אלא שהיו סגרים הם עליהם את היצר הרע ולכן ראוים לעונש כפול. ושיעור הפסוק אסוף אסיפם בכפל הרומז לעונש הכפול משום שבזמן שאין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה וגם העלה נבל דהיינו ביסי החודף גם בזה הזמן ואתן להם שהיא התורה יעברו לכן אסוף אסיפם בעונש כפול. שאם רוב חטאתם היו ביסי הקיץ יסי תענוג שהזמן מסייעתם התרשתי:

הנה כדי שיוכל האדם לבא בניצוח עם יצרו ידמה אדם עצמו לאחת מן האבנים היקרות הסגלויות דמצד הגוף החומרי שלו הוא כאבן עצבה דסוף סוף אבן דומם היא אין בה לא טעם ולא ריח. ומצד נשמה הטהורה שבו הוא כסגולת האבן היקרה שיש אבן סגולתה להחכים הנושא אותה עליו. ויש אבן שנותם הצלחה לכל נושא אותה כנודע מחבמי המחקר בסגולת האבנים היקרות. (עיין ברבינו בחיי ז"ל באבני האפוד). ובזה בבא יצרו לפתותו שיחטא ויעשה מה שלבו חפץ ולא יגיע לו מהעונש כיון שנשמתו מסקום קדוש חוצבה מתחת כסא הכבוד והיא סגולה יקרה איך יתכן שיפול בה עונש ההרפה והכליון באומרו לו כן יתן דעתו אל הגוף דסוף סוף אבן דומם הוא ובאבן יפול בו השבידה והספר. ואם יבא לפתותו שלא לקיים שום תורה ומצוה כיון שהוא גוף עפר אבן דומם ומה שכר יכול להגיע לאבן. יתן האדם דעתו לסגולה הגנוזה באבן כמדובר שהיא בחינת הנשמה שבו שהיא חשובה ויקרה מעותדת לקבל שכר. ובזה פי' מוהר"ש אוזירה ז"ל על משנת עקביא כו' הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון: מאין באת מטפה סרוחה וכו'. דלמה תנא והדר מפרש. דהוי ליה למיסר סיד מאין באת מטפה סרוחה. אלא שחילק לרמוז על צד הגוף ונשמה שאם יבא לחטוא באומרו שנשמתו מסקום עליון ולא יגיע לו עונש יחשוב שבא מטפה סרוחה ח"ו מה מעלה יכול להשיג בקיום התורה יחשוב שנשמתו מסקום קדוש. וזהו דקאמר החלה סתם מאין באת לרמז על תנשמה שבאה מתחת כסא הכבוד. תראנו משם יותר מפורש. גם כדי שימנע האדם עצמו מלחטוא יחשיב ברעתו שכשם שאם יגיע לו מכת חרב וכדומה מרגיש צער גדול ולכן משתדר עצמו שנגע לא יקרב באהלו. כך אין ראוי שיעשה הוא עצמו צער זה לחבירו כיון שמכיר בגודל הצער. על דרך ואהבת לרעך כמוך. והנה כיון שאם ירעב או יהבה מצטער

א כ"ל דמסר כהן ואם יבא למטוח כלומרו כיון שבוא מטפה סרוחה מה מעלה וכו'

זײַן עוֹנש מְאַפּיל וַויִיל עֶר רַייצְט אַליין אָן דָעם יַצר הָרַע אוֹף זִיךְ גם בְּדֵי דָר סְעַנְטוש זָאל זִיךְ סֵר־ מִירָן פּוּן זִינדִינְען זָאל עֶר טָראכְטִין אַז וָועָן עָם זָאל אִים עָרַייכִין אַיין שְׁלעכְט פּוּן אַשְׁוועֶרד אוּן אוֹעלכֶע גְלַייכֶן פִילְט עֶר אַנדרוים צַעֶר אוּן דרוּם הַיט עֶר זִיךְ דָר סֵר אַזוֹ נִיהָער עֶר דָעם צַעֶר נִיט טָאן צו זַיין חַבֶר אַזוֹ וויא עָם שְׁטַייט אִין דֶר תּוֹרה (וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ) דוא זָאלְסט לִיב הָאבֶּן דַיין גְיוֹעלִין אַזוֹ וִי זִיךְ וָעלְבְּסְט־אוּג גוּן אַז עֶר אִיז הוּנְגְריג אָדֶר עֶר וָיעֶרְט גִישְׁלָאגֶן אִיז עֶר דָאךְ זִיךְ מְצַעֶר וויא זָאל עֶר אַזוֹ טָאן צו זַיין חַבֶר אוּג מַחֲמַת זַיינֶע זוּנְד קוּמְט הוֹ בַּיין אוֹף אַלֶי יוֹדֶן וָואנְדרוּם אַלֶי יִשְׂרָאֵל זָענֶן עֶרֶב אַיינֶר פַאר דָעם אַנדֶרֶן. אוּג אַז עֶר וָועט טָראכְטֶן דָאס מִט זַיינֶע זִינד טוּט עֶר זַיין חַבֶר אַשְׁאדִין וָואס עֶר וָואלְט נִיט גִיוָואלְט טָאן זִיךְ אַליין וָועט עֶר זִיךְ הִיטֶן פּוּן צו זִינדִיגִין. אוּג אוֹב עֶר וָועט זִינדִיגִין וָועט עֶר תֵּיכֶף תְּשׁוּבָה טָאן כְּדֵי עֶר זָאל צו אַנדֶרֶי נִיט שְׁאדִין טָאן. אוּג אַזוֹ קֶען מַעַן אוֹף מְפַרֵשׁ זַיין דָעם פְּסוּק (אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי) אַז דו וִילְסְט זַייעֶן נָעכְט צו מַיין פַאלְק (אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ) זָאלְסְטוּ טָראכְטֶן גְלַייךְ וויא דוא בִּיסְט אָרוּם וָואלְסְטוּ דָאךְ גִיוואלְט טָען זָאל דִיר בָּאַרגִין אַזוֹ זָאלְסְטוּ צו דָעם אָרְמִיאן אוֹף בְּאַרגִין־יעל דְרוּם הָאבֶּן דִי חֲכָמִים זִל גִיוואלְט אַז נָאר דִי תּוֹרה הַיינְגְט אָן אִין דֶר מִצְוָה (וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ) דָם אִיז וַויִיל

ראם

מאד איך יעשה כך אל חבירו · שהנה בחטאו רעב כי יבא בעיר דבר כי יבא והן כל חולי
וכל מכה כי בחטאו נתפסים כולם בכל הרעה הבאה כיון שכל ישראל ערבים זה לזה ובשומו כך
נגד עיניו תמיד שבחטאו מזיק לחבירו מה שאינו רוצה לעצמו יפרוש מלחטוא ואם יחטא
יחזור מיד לתקן הנזק שגרם כדי שלא להזיק לאחרים כאשר אינו רוצה לעצמו · והוא ע"ד שפירשו
המפרשים ז"ל על פסוק אם כסף תלוה את עמי את העני עמך · ירצה כשבא לתת לעני
יחשוב בנפשו שאם הוא עני ויתנו לו מעט מצטער הרבה ובזה ירבה במתנות לתת די
מחסורו אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב עליו אם היה למוד בזה · וזהו את העני עמך כלומר יקח
העניות לעצמו לחשוב אם הוא יהיה עני ירצה שירבו לו במתנה כמדובר ובזה ירבה לתת
וכו' · ועל זה אמרו חכמים ז"ל דכל התורה כולה תלויה בואהבת לרעך כמוך מאי דסני לך
לחברך לא תעביד · דכיון שאין עושה לחבירו מה שאינו רוצה לעצמו מונע עצמו מלחטוא
כדי שלא תבא רעה לעולם על חטאו ונלקים כולם והוא דבר שאינו רוצה לעצמו · נמצא
שבואהבת לרעך כמוך תלויה כל התורה שע"י כך אינו עובר על דבר מן התורה ומקיימה
כדי שיבא לעולם טוב ולא רע דבר הרוצה לעצמו כמדובר · ילמוד אדם מחיה אחת
שעורה טוב מאד ובראותה עצמה בעת מיתתה עומדת על אם הדרך מקום שעוברים שם
ב"א ומתה שם כדי שימצאו אותה ויהנו מעורה · ולמה לא יהיה יתרון אל האדם שהכל
נברא בשבילו שיהנו ממנו בחייו ובמותו · שבהיות האדם עובד האלהים מגין על דורו
בזכותו שנזונין בעבורו · על דרך שאמרו רבותיני זלה"ה כל העולם ניזון בשביל חנינא בני
וכו' · וגם במותו מתפלל על החיים והקב"ה עושה בעבורו · כדאיתא בזוהר אילולי תפלתם
של המתים על החיים לא היו קיימים · גם כשהחיים מזכירים הצדיקים המתים בעת צרתם
הקב"ה עושה בשבילם שהרי במעשה העגל אמר מרע"ה בתפלתו זכור לאברהם ליצחק
וליעקב וכו' ונענה · ואם חס ושלום ימות אדם חייב מה יענה ליום הדין שהחיה טוב
ממנו שהרי החיה יש הנאה ממנה במותה מה שאין כן ממנו לא בחייו ולא במותו · ילמוד
אדם מן הזמורה וויגאר"ה בלעז שלא להפסיק פיו מעסק התורה ולהלל ולזמר להקב"ה בלתי
חפסק ואע"פ שימות בעמלו על דרך אדם כי ימות באהל · שהרי הזמורה בימי הקיץ משוררת
באילן בלתי הפסק עד שמתבקעת כריסה ואינה חוששת על מיתתה כדי לזמר ואף על פי
שאינה מקבלת שום שכר על זה · כ"ש וק"ו שלא יפסיק אדם פיו מעסק התורה ואע"פ שימות
לא ישים לבו על זה בערך דיש לו שכר בעמלו · וכמו שמבואר אצלי בחיבור של הררושים
שהיברתי על מאמר חש בראשו יעסוק בתורה וכו' דקשה לכאורה שעינינו הרואות שאדם
החושש

דאס בייז וואס ער וויל זיך ניט טאן וועט ער עס זיין חבר אויך ניט טאן דורך דעם וועט ער ניט
זינדיגין כדי דורך זיין זינד זאל ניט שלעכט זיין אויף דער וועלט אויך וועט ער טאן מצות כדי אוף
דער וועלט זאל קומין גוטס דורך אים · ולמוד דער מענטש זאל זיך אפ לערנין פון איין חיה וואס
איר פעל איז זייער גוט אונ ווען זיא פאר שטייט דאס זיא מוז שטארבין שטעלט זיא זיך אויף אזו
איין ארט וואס מענטשין גייען כדי לייט זאלין הנאה האבין פון איר פעל · אונ ווארום זאל דער
מענטש ניט זעהן אז מען זאל פון אים הנאה האבין בייא זיין לעבין אונ נאך זיין טויט · אונ אז
דער מענטש דינט גאט ווערט פון וועגין זיין זכות גישפייזט זיין דור · אזו וויא אונזרע חכמים
האבין גיזאגט איין בת קול איז ארויס גיגאנגן אז גאר דיא וועלט ווערט גישפייזט פון וועגין דעם
זכות פון רבי חנינא בן דוסא · אונ אויך נאך זיין טויט איז ער מתפלל אויף דיא לעבידיגע אונ
גאט ב"ה טוט גוטס אויף דער וועלט פון זיינט וועגין · אזו וויא עס שטייט אין זוהר דם די מתים
זענין מתפלל אויף דיא לעבידיגי אבר ווען ער שטארבט ח"ו איין רשע ווס וועט ער ענטפרין צום
יום הדין אז פון אים דאט מען קיין הנאה ניט בייא זיין לעבין אונ ניט נאך זיין טויט · ילמוד דער
מענטש גיהער זיך אפ צו לערנן פון דעם פויגיל זמירה אז ער זאל ניט מפסיק זיין זיין מויל פון
צוא לערנין תורה אונ צו לויבין צו גאט ב"ה אונ זאל גאר ניט אוף הערין · ווארום דיא זמירה
זינגט אום זומר צו גאט ב"ה אויף איין בוים אן אויף הערונג אונ זיא זארגט ניט אויף איר לעבן
אונ חאטשי זיא נעמט דאך קיין שום שכר ניט דרויף איז שון אכל שכן דער מענטש גיהער ניט
אויף הערין צו לערנן אונ וועט פיל שכר דער פאר האבין · וכמו אונ אזו וויא איך האב מפורש
ציווען דעם מאמר אין דער גמרא (חש בראשו יעסוק בתורה) חאטשי זיין קאפ טוט אים ווייא פון

דעסט

החושש בראשו אע"פ שיעסוק בתורה אין כאבו עובר ממנו ואיך אמר חש בראשו יעסוק בתורה כאלו בעסקו בתורה כאבו מתרפא ואינו כן שעינינו רואות שאין הכאב עובר ממנו . אלא הכוונה לומר שאין עת שיכול האדם ליפטר מן התורה אפי' כשהוא תולה . וזה הוא חש בראשו יעסוק בתורה כלומר אע"פ שיהיה לו מיחוש ראש יעסוק בתורה וכן חש בכל גופו . ובעשותו כך שגם בשעת המיחוש והכאב עוסק בתורה ואינו חושש רואה השם בצערו ומרפא אותו שנאמר רפאות תהי לשרך וכו' אך אפי' בשעת החולי אין צריך להפסיק מזמר התורה ק"ו מהזמירה שאינה חוששת על מיתתה כדי לומר . ופי' החכם השלם כמהר"ר ירידיה אבולעפייא נר"ו בזה רע"ז כוון דהמע"ה בפסוק זמירות היו לי חקיך בבית מגורי . כלומר הייתי מזמירה לומר בלימוד חקיך בלי הפסק ולא חשתי על חיי מזמירה זו . והנה דורשו לשבח ונכון . וזהו שארז"ל כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו . כלומר אפילו הדברים שתראה שהן מיותר בעולם כגון יתושים ופרעושים וכזמירה וכיוצא בה דע שהרי הם בכלל הבריאה כארז"ל במדרש . ובראם לכבודו שילמדו מהם לירא את השם הגבבר והנורא ולעבדו ולדבקה בו . על דרך מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו . שכמה דברים נלמד מהם כנזכר ברז"ל וכענין הזמירה כנזכר . גם אל ישים אדם לבו על ששתנים פניו ומשחירים בעסק התורה והמצות וכארז"ל אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן משחיר פניו עליה דכתיב שחורות כעורב כו' בערך שע"י צער זה קונה אריכות ימים ווהר וקירון פנים בעולם שבלו טוב שכלו ארוך· ילמוד מחיה א' שיש שביצים שלה מועילים לרפואה וכשרודפים אחריה ללוכדה בעבור הביצים יודעת שע"ז רודפים אחריה מה עושה עוקרת אותם בשיניה בעה הרדיפה ומשלכה אותם ובזה נמנעים מלרדוף אותה וניצלת החיה בזה · הרי חיה זו אינה חוששת לצער השעה וסובלת אותו כדי לקנות חיים כ"ש וק"ו שאין לאדם לחוס על צער השעה עסק התורה והמצות כדי לקנות חיים ארוכים ותענוגי הנשמות בעולם שכלו טוב וארוך · ילמוד ג"כ מהשועל שהוא מלא ערמות ותחבולות לבקש מזונותיו ולשמור חייו להציל את עצמו מיד כל רודף אותו ומבקש מיתתו והוא חכם וערום לעמוד על שמירתו · גם האדם ילמוד ממנו להיות ערום ביראה חכם בשכלות אלהיות· יחשוב תחבולות ביצד יבא לידו קיום כל מצוה לשמור חייו שלא יפול ביד מלאך המות · ילמוד האדם מן הדבורה שמהפכת העשב בפיה לדבש סתום ומשליכה בפיה בבורת להנאת העולם · שאם היתה מוציאה דרך בית הרעי היתה אסורה משום היוצא מן הטמא טמא (עיין בכל בו) . כ"ש וק"ו שיש כח בארם על ידי עסק התורה להפוך בהבל היוצא מפיו המר למתוק להפוך מדת הדין למדת רחמים להסתיק הדינין ושיהנו כל העולם ממתקו ודבשו · ולכן הקב"ה משבח לכנסת ישראל כשהם טובים נופת תטופנה שפתותיך כלה · שעל ידי

דַּעְסְט וְיַעֲנְן (עַסוק בַּתורה) זָאל עֶר עוֹסֵק בַּתורה זַיין אוֹג אַז עֶר הָט אֲנְגְרַר קְרַאנְקְהַיְיט זָאל עֶר אוֹךְ פּוּן דַּעְסְט וְיַעֲנְן לְעֶרְנְן וָעט נָאט וָעהֶן אַיִן זַיין צָער אוֹג וָעט אִים הַיילִן · וזהו אוֹג דָּם אִיז וָם אוֹנְגְזוּרִי חֲכָמִים ז"ל הָאבְּן גַיזָאגְט אַלֶץ וָאס נָאט בַּשָׁאפְּן אִיז פּוּן זַיין כָּבוד וְיַעֲנְן בְּרִי מָעְנְטְשְׁן זָאלֶן זִיךְ פּוּן זַיִיא אָפּ לְעֶרְנֶן צוּ פָארְכְטִין זִיךְ פַאר נָאט אוֹג צוּ דִינֶען אִים אוֹג צוּא בַּהֲעָפְטִין זִיךְ אַיִן אִים · גם אויךְ זָאל דָּער מָעְנְטְשׁ נִיט טוּן זַיין הָאנְט אוֹיף דָּעם וָאס זַיין פָּנִים וָעְרְט פַאר עֲנְדֶעְרְט מַחֲמַת עֶר לֶעְרִינְט תּורָה אוֹג טוּט מִצְוות וָארוּם מַחֲמַת דָּעם צַער קוּמְט עֶר זִיךְ לַאנְגְע טָעג אוֹף עוֹלָם הַבָּא אוֹת אַלְטְעֶר פָּנִים אוֹף אֶזוֹ אַיין עוֹלָם וָאס אִיז אַייטֶל גוּט . ילמוד דָּער מָעְנְטְשׁ זָאל זִיךְ אָפּ לֶעְרְנִין פּוּן אַיין הַיָה וָאס אִירְע בִּיצִים הֶעְלְפֶן צוּא אַיין רְפוּאָה אוֹג אַז מָען יָאגְט זַיא וַיִיסְט זַיא אַז עֶס אִיז אוֹם מִיט דִיא צִיצִים רַיִיסְט זַיא עֶס אִיז אוֹם מִיט דִיא צַיין אוֹג וַאלְט אַוועק אוֹג וָעְרְט נִיצוֹל אוֹג לַייד עֶס כְּדֵי זַיא זָאל בְּלִיבְּן לֶעְבֶּן · אַפְשִׁטָא דָּער מָעְנְטְשׁ גִיהָעְר נִיט חֵם הָאבְּן אוֹף דָּעם צַער בְּשַׁעַת עֶר לֶעְרִינְט תּורָה אוֹג מְצוות בְּדֵי צוּא קוּמֶען זִיךְ לַאנְג לֶעְבֶּן אוֹג תַּעֲנוּגִים צוּ דָּער נְשָׁמָה אוֹף עוֹלָם הַבָּא · ילמוד עֶר זָאל זִיךְ אָפּ לֶעְרְנִין פּוּן אַיין פּוּקס וָאס אִיז פּוּל מִיט עֲרְמות אוֹג תַּחְבּוּלות צוּא זוּכֶען זַיין שְׁפַּיז אוֹג הִיטֶען זַיין לֶעְבִּין גֶהָעְר דָּער מָעְנְטְשׁ זִיךְ אָפּ לֶעְרְנִין צוּ זַיין קְלוּג אִין נָאטְם פָּארְכְטִ עֶר זָאל מְרַאכְטֶן תַּחְבּוּלות וַויא אַז עֶר זָאל מְקַיֵים זַיין אַלֶע מִצְוות צוּא הִיטֶן זַיין לֶעְבֶּן כְּדֵי עֶר זָאל נִיט אַרַיין פַאלֶן אוֹג דִיא הָעְנְט פּוּן שְׁטֶן · ילמוד עֶר זָאל זִיךְ אָפּ לֶעְרְנִין פּוּן דָּער בִּיהֶן וָאס זַיא מַאכְט אִין אִיר מול דִי בָּלוּמֶן וָאס זַיא עֶסְט צוּ זִיסֶן הָאנִיק אוֹג וַאלְט עֶס אַרוֹם פּוּן מול אִין בִּיהֶן שְׁטָאק כְּדֵי דִי וָעלְט זָאלֶן דָּער פּוּן הָאבְּן אָפְּשִׁטָא אַז דאךְ דָּער תּורָה לֶעְרְנִין קֶען דָּער מָעְנְטְשׁ מִיט דָּעם הָאךְ וָאס נַייט אַרוֹם פּוּן זַיין מול פַאר

השפתים ששונים בתורה ממתיקין הדינים כרבש ונופת צופים ומושך הנאה לכל העולמות · ופי׳ החכם השלם כמהר״ר ידידיה אבולעפייא נר״ו שנלמוד גם מהדבורה שאינה מוציאה הרבה שלדרך בית הרעי מקום טמא שיהיה תורתו בטהרה כדי שילמדו ממנו תורה · כארז״ל על פסוק כי מלאך ה׳ צבאות הוא אם דומה ת״ח למלאך השם תורה יבקשו מפיו ואם לאו לאו · גם יש ללמוד אפי׳ מהנחש הרשע המקולל לעבודת הבורא שהרי הנחש טורח להזיק אע״פ שאינו מגיע לו שום תועלת כארז״ל אומרים לנחש ארי טרף ואוכל אתה מה הנאה יש לך כו׳ כ״ש וק״ו בן בנו של ק״ו שראוי לאדם שיטרח להמשיך תועלת לו ולכל העולם שהוא זוכה לשכר הצפון ובשבילו ניחן העולם כנודע · ואם ח״ו יקלקל מעשיו מזיק לו ולכל העולם ואז הוא יותר רע ומר מן הנחש הארור · לפי שהנחש כשמזיק לאחרים אע״פ שאין לו תועלת גם נזק אינו מגיע לו · לא כן האדם המקלקל דרכיו שמגיע נזקו לזולתו ולעצמו שנמצא מלבד שאין לו תועלת גם הגיע לו נזק רב ועונש קשה שמאבד שכר עוה״ב ונידון במשפטי גיהנם וכמה מהביוש מגיע לרשע ביום הדין בהיותו גרוע מהנחש שאין לו תקנה כארז״ל כלם מתרפאים לעתיד חוץ מן הנחש · גם אל יקל בעיני האדם איזה דבור שיכול ללמוד או איזה חדוש שחידש בתורה אפילו שהוא קטן אל יקטן לו בעיניו אלא יגדלהו ויחשבהו בעיניו דוהו מביאו לטרוח לחדש עוד עד שירגיל ויחדש חדושים גדולים וסודות נפלאים ויטע בכל העולמות נטיעות ואילנות גדולות מחדושי תורתו עד שיעשו גנות ופרדסים · ילמוד מן הזורע זרע קטן כחרדל וזרעים אותו ונעשה אילן גדול השרשים וענפים זעירין ופירות ונשעים מענפיו נטיעות עד שנעשים גנות ופרדסים לרוב · ומי גרם לכל זה שלא הקטין האדם הזרע בעיניו לבזותו ולפרקו להשליכו אלא נתגדל בעיניו וזרעו ושמרו עד שגרם לכל זה כך החדוש בתורה אפילו קטן הוא כזריעה כמדובר והדבר מובן · ומה טוב ומה נעים כל חדוש שיחדש האדם בתורה אפי׳ חדוש קטן להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו · כמו שראיתי בהקדמת ספר אחד שאדם שאינו כותב חדושיו בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד לתת דין וחשבון על זה · משום שאומרים לו בפנקס הסהורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים אפי׳ ער חצי פרושה אומרים לו וכי יותר חביב היה בעינך

חצי

קָערין דָעם מִדַּת הַדִּין אוֹף מִדַּת הָרַחֲמִים אוּן נָאר דִיא וָעלְט זָאלְן הָאבְּן פּוּן זַיין יִזְקְקִיט · אוּן דְרוֹם לוּבְט גָאט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּן דַיינֶע לְעִפְצָן טְרִיפָּען וְיִסְקַיט וְוארוֹם דוּרְךְ דִיא לְעִפְצָן וְאם לְעַרְנָן תּוֹרָה מַאכְן זַייא וִים דִיא דִינִים אַוֹ וִוי הָאנִיק אוּן צִיהֹ הָנְאָה פּוּן אַלְע וָעלְטָען · גם אוֹיךְ פּוּן דָעם שְׁלאנְג דָער פָּאר שְׁאלְטָנָער כָּעז מָען אֶפּ לְעַרְנָן צוּא נָאטָם רִינְטְ דָעז דָער שְׁלאנְג אִיז מְזִיק אַנְדָרָע חָאטְשָׁע אִים קוּמְט דָער פּוּן נָאר נִיט אַרוֹס · וְאל דָער מָענְטְש זִיךְ בְּטָרִיחַ זַיין צוּא צוּ צִיהֶן אַהִילְפּוּנְג צוּ זִיךְ אוּן צוּא נָאר דָר וָעלְט דָעז פּוּן זַיינְט וָעגְן וָעלְט דִי וָעלְט גְשַׁפִּיוְט אוּן אוּב עָר וָעט ח״ו שְׁלְעכְטָע מַעשִׂים טוּן וָעט עָם שְׁאדָן טוּן צוּא אִים אוּן נָאר דִיא וָעלְט אוּן דָער אִיז עָרְגָער פּוּן אַשְׁלאנְג וָוארוֹם דָער שְׁלאנְג אִיז מְזִיק צוּ אַנְדָרָע אוּן עָר הָאט קֵין שְׁאדָן נִיט דָער פּוּן אִבְּר דָר מָענְטְש וְאם טוּט שְׁלְעכְטָם גָרַייכְט זַיין שְׁאדָן צוּא אַנְדָרָע אוּן צוּ זִיךְ וָעלְבְּטְם אוּן וִיא פִיל בִּיוִש וָעט גְרַייכָן צוּ דָעם רָשָׁע בְּאִיי דָעם יוֹם הַדִּין אֵז עָר אִיז עָרְגָער פּוּן דָער שְׁלאנְג · גם אוֹךְ וְאם דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אֵין דָער תּוֹרָה וָאל דָאם אֵין זַיינֶע אוֹנְן נִיט קְלֵיין זַיין נָאר עָר זָאל דָאם גְרוֹם אוּן הָשׁוּב הָאלְטָן אוּן דָאם וָעט אִים בְּרָעגְנָן זִיךְ בְּטָרִיחַ צוּ זַיין עָר זָאל נָאךְ מְחַדֵּשׁ זַיין גְרוֹסָע חִידוּשִׁים · ילמוד עָר זָאל אֶפּ לְעַרְנָן פּוּן דָעם וְאם מָען זַייעט אַיין וְאמִין וְאם אִיז גְרוֹס זִי אַיין אַרְבִּיט וָעלְט דָער פּוּן אַגְרוֹסָר בּוּם אוּן פּוּן זַיינֶע צְוַויִיגְן פְלַאנְצְט מָען נָאךְ פְלַאנְצוּנְג בִּיז עָם וָעלְט קִיל גָערְטָנָר אוּן דָאם אֵלְץ אִיז וְאם בִּיי דָעם מָענְטְשָׁן אִיז נִיט קְלֵיין גְוָוען דָאם וָאמָן אוֹועק צוּא וַוארְפָען נָאר עָר הָאט גְזַייעט אוּן גְהִיט בִּיז עָם אִיז גְוָוארָן וַיין גָערְטָנער · אַז אוֹךְ דָאם וְאם דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אֵין דָער תּוֹרָה וְאמְטָשָׁע דָאם אִיז נָאר זַייִנְט וָעט עָר אַלְע מָאל מְעֹר מְחַדֵּשׁ זַיין בִּיז עָר וָעט כְּחַדֵּשׁ זַיין גְרוֹסָע חִידוּשִׁים · אוּן וִיא גוּט אִיז אַז וְאם עָר אִיז מְחַדֵּשׁ אֵין דָער תּוֹרָה זָאל עָר אוֹף שְׁרַייבְּן כְּדֵי עָר זָאל עָם נִיט פָּאר גָעסְן אַוֹ וִיא עָם שְׁמַייט אִין אֵיין סָפֶר דָאם דָער מָענְטְש וְאם שְׁרַייבְּט נִיט זַייגֶר חִידוּשִׁים וְעָט עָר דָער פָּאר אֶפּ גָעבְּן דִין אוֹת הָשְׁבּוֹן וָוארוֹם מָען זָאגְט אִים אַיין הָאלְבָּע פְּרוּטָה הָאמְטוּ יוֹא פָּאר שְׁרַייבְּן אִין בּוּךְ וַייל דִיא הָאמְט מְזַרָא גָרָאם מָאכְט וְעמְט דִיא פָּאר גָעסְן אוֹת דָאם וְאם דִיא הָאמְט מְחַדֵּשׁ גְוָוען אִין דָער תּוֹרָה הָאמְטְ

חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה מחדוש של תורה אפי׳ שיהיה קטן · לכן צריך אדם לכתוב כל מה שמחדש בתורה שלא ישכח ואפילו חדוש קטן · ונראה דזהו שארז״ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו · ירצה תלמודו דייקא שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו וכיצד שכתבו שעל ידי כך אינו נשכח אותו חדוש מן העולם ומוליכו בידו במותו. וזהו נ״כ כוונת התנא כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאלו מתחייב בנפשו · שהכוונה כל השוכח דבר אחד ממשנתו דייקא שהוא משנתו שחידש · וכיצד לא ישכח יכתוב אותו על הספר שכל זמן שישכח רואה ויזכור · ויש תועלת גדול מחדוש אפילו קטן לקשר עמו איזה ענין או לבוא להבין עמו ענין גדול · והוא משל לאבנים הקטנים שמשימין בבנין אבנים גדולות בין אבן לאבן להעמיד הבנין ונמצא שהאבנים הקטנים גורמים בקיום הגדולות שלא יפלו ויעמוד כל הבנין הגדול · כך ע״י חדוש קטן נבנה בנין גדול · וזה מעשה בכל יום בין החכמים ובפרט בין כת חכמים הדורשים רשומות שע״י חדוש או הקדמה קטנה בונים מגדל אחד חזק בנוי לתלפיות נחמד למראה ומתוק לנפש · לכן אין לבזות מלכתוב חדוש אפילו קטן · וגם אין לבזות משמוע אפי׳ חדוש קטן שהכל בכלל תורה הוא · ילמוד אדם מן החתול לעשות אופנים שלא ליפול ביד נחש הקדמוני הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות · אלא יעשה אדרבא שהנחש ימסור בידו · הרי החתול כשרואה נחש חופר הפירה בארץ שיעור אורכו ואח״כ מתחיל לעמוד נגד הנחש להורגו ומתחיל להכותו בצפורניו · וכראותו שהנחש רץ כנגדו מיד מתפשט בתוך החפירה באופן שאין הנחש יכול להתקשר בו ודוחקו להמיתו ומשם מן החפירה מכה בו בצפורניו עד שמחלישו וממיתו · כך יבקש האדם תחבולות כשכים בצדו להנצל עצמו מיד הנחש הוא יצר הרע · דכשם שיש תחבולה להמית הנחש הידוע הבא משורשו כך יש תחבולה לעקור השורש עצמו הוא נחש הוא יצר הרע ע״י התורה וקיום מצותיה ובהזכרת יום המיתה כארז״ל והקב״ה בעבור חסדיו ורחמיו הרבים ירחיקהו ממנו אמן · ילמוד אדם דרך ארץ מסרטן של ים שאינו אוכל כי אם בשתי אצבעות · כי כמה מהדופי לאותם בני אדם האוכלים בכל האצבעות כאשר ראו עיני ונמאסים כל האוכלים עמו ער שידם מסלקים מן האכילה מרוב המיאוס. ובפרט אם ת״ח הוא מחלל תורתו וגורם לכל רואיו שיאמרו טוב שלא היינו ת״ח אוי להם ואוי על נפשם שהתורה נהפך להם לרועץ ב מרורות פתנים בקרבם טוב להם שלא יצא שם חכם עליהם טוב להם שלא יצאו לאויר העולם · ובדרז״ל למדנו צניעות מן הגמל ולברות מן

ב לנער .

קַיין מוֹרָא נִיט גִיהַאט טָאמָר וָועסְטוּ עָס פַאר גָעסִין אוּנ הָאסְט עָס נִיט אוֹיף גִישְׁרִיבִּין אִין בּוּךְ ונראה דָאס אִיז דָער פְּשַׁט וָואס דִי חֲכָמִים ז״ל זָאגִין מָען רוּפְט אוֹס אוֹף דָעם הִימָל וואוֹל דָעם וָואס קוּמְט אַהֶער אוּנ הָאט זַיין לָערְנִין אִין זַייני הָענְט · דָאס אִיז דָאס וָואס עָר הָאט מְחַדֵּשׁ גִיווָען הָט עָר עָס נִיט פַּר גָעסִין מַחֲמָת עָר הָאט עָס אוֹיף גִישְׁרִיבֶּן אוּנ דוֹרְךְ דָעם וָועֶרְט עָס נִיט פַאר גָעסָן פוּן דָער וָועלְט · ילמוד דָער מָענְטְשׁ גִיהָער זִיךְ אָפּ צוּ לָערְנִין פוּן אַיין קַאץ צוּ טוּן זָעלְכִי אוֹפַנִים אַז עָר זָאל נִיט אַרַיין פַאלִין אִין דִיא הָענְט פוּן יצה״ר נָאר אַדְרַבָּא עָר זָאל נָאךְ טוּן זָעלְכִי תַּחְבּוּלוֹת אַז דָער שָׂטָן זָאל אִיבָּר גִיעָנְטְפָרְט וָוערִין צוּ אִים אִין דִיא הָענְט · דָען דִיא קַאץ אַז זִיא זָעהְט אַיין שְׁלַאנְג גְרָאבְּט זִיא אוֹיס אִגְרוּב אִין דָער עָרְד זִיא זָאל קָענִין אַרַיין אוּנ פוּן דָעם גְרִיבָּל שְׁלָאגְט זִיא אִים מִיט דִיא נָעגִיל בִּיז זִיא טַייט אִים · אַזוֹ אוֹיךְ זָאל דָער מָענְטְשׁ זוּכֶן תַּחְבּוּלוֹת עָר זָאל זִיךְ קָענִין מַצִּיל זַיין פוּן דָער שְׁלַאנְג דָאס אִיז דָער יֵצֶר הָרָע דוּרְךְ תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת אוּנ צוּא גִידָענְקִין דָעם טָאג פוּן דָעם טוֹט דוּרְךְ דָעם קָען מָען אִים אוֹיס רַייסָן · גָאט ב״ה זָאל אִים דָער וַוייטָרִין פוּן אוּנְז דוּרְךְ זַיין גִינָאד אוּנ דוּרְךְ זַיין פִיל חֲסָדִים אָמֵן · ילמוד דָער מָענְטְשׁ גִיהָער זִיךְ לָערְנִין דָרָךְ אָרָץ פוּן (סַרְטָן) וָואס עָסְט נָאר מִיט צְוַוייא פִינְגָר דָען עָס אִיז דָא מָענְטְשִׁין וָואס עָסִין מִיט אַלִי פִינְגָר אוּנ דִיא וָואס עָסִין מִיט זַייא וָועֶרְט זַייא דָאס עָסִין פָאר מִיאוּסְתְּ בִּיז זַייא הָערִין אוֹיף צוּ עָסִין אוּנ אַז דָער וָואס עָסְט אָן דָרָךְ אָרָץ אִיז אַיין תַּלְמִיד חָכָם פַאר שְׁווָעכְט עָר זַיין תּוֹרָה אוּנ אַלִי וָוס זָעהְן אִים זָאגִין בָּעסָער אִיז וָואס מִיר זָענִין קַיין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים נִיט וַוייא אִיז צוּ זַייא דָען דִי תּוֹרָה וָועֶרְט זַייא פַאר קָערְט צוּ בִּיטָערְקַייט עָס וָואלְט זַייא בָּעסִיר גִיווָען אַז עָס זָאל נִיט גִיווָען אַרוֹיס גַיין אוֹיף זַייא דָער שֵׁם פוּן חָכָם עָס וָואלְט בָּעסִיר גִיווָען זַייא זָאלִין נִיט גִיווָען גִיבָּארִין וָועֶרִין · ובדרז״ל אוּנ אוּנְזֵרִי חֲכָמִים זָאגִין מִיר בְּדַארְפִין אָפּ לָערְנִין גָעשַׁייעט צוּ זַיין פוּן אַקָעמִיל אוּנ צוּ אַנְטְלוֹפִין פוּן גָזֵל

זאלין

השפתים ששונים בתורה מתיקין הדינים כרבש ונופת צופים ומושך הנאה לכל העולמות • ופי' החכם השלם כמהר"ר ידידיה אבולעפיא נר"ו שנלמוד גם מהדבורה שאינה מוציאה הרבש"ך בית הרעי מקום טמא שיהיה תורתו בטהרה כדי שילמדו ממנו תורה • כארז"ל על פסוק כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה ת"ח למלאך השם תורה יבקשו מפיו ואם לאו לאו • גם יש ללמוד אפי' מהנחש הרשע המקולל לעבודת הבורא שהרי הנחש טורח להזיק אע"פ שאינו מגיע לו שום תועלת כארז"ל אומרים לנחש ארי טרף ואוכל אתה מה הנאה יש לך כו' כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שראוי לאדם שיטרח להמשיך תועלת לו ולכל העולם שהוא זוכה לשכר הצפון ובשבילו ניחון העולם כנודע • ואם ח"ו יקלקל מעשיו מזיק לו ולכל העולם ואז הוא יותר רע ומר מן הנחש הארור • לפי שהנחש כשמזיק לאחרים אע"פ שאין לו תועלת גם נזק אינו מגיע לו • לא כן האדם המקלקל דרכיו שמגיע נזקו לזולתו ולעצמו שנמצא מלבר שאין לו תועלת גם הגיע לו נזק רב ועונש קשה שמאבד שכר עה"ב ונידון במשפטי גיהנם וכמה מהביוש מגיע לרשע ביום הדין בהיותו גרוע מהנחש שאין לו תקנה כארז"ל כלם מתרפאים לעתיד חוץ מן הנחש • גם אל יקל בעיני האדם איזה דבור שיכול ללמוד או איזה חדוש שחידש בתורה אפילו שהוא קטן אל יקטן לו בעיניו אלא יגדלהו ויחשבהו בעיניו דזהו מביאו לטרוח לחדש עוד עד שירגיל ויחדש חדושים גדולים וסודות נפלאים ויטע בכל העולמות נטיעות ואילנות גדולות מחדושי תורתו עד שיעשו גנות ופרדסים • ילמוד מן הזורע זרע קטן כחרדל וורעים אותו ונעשה אילן גדול השרשים וענפים זעירין ופירות ונוטעים מענפיו נטיעות עד שנעשים גנות ופרדסים לרוב • ומי גרם לכל זה שלא הקטין האדם הזרע בעיניו לבזותו ולפרקו להשליכו אלא נתגדל בעיניו וזרעו ושטרו עד שגרם לכל זה כך החדוש בתורה אפילו קטן הוא כזריעה כמדובר והדבר מובן • ומה טוב ומה נעים כל חדוש שיחדש האדם בתורה אפי' חדוש קטן להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו • כמו שראיתי בהקדמת ספר אחד שאדם שאינו כותב חדושיו בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד לתת דין וחשבון על זה • משום שאומרים לו בפנקס הסהורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים אפי' עד חצי פרוטה.אומרים לו וכי יותר חביב היה בעינך

חצי

עָרִין דָעם מִדַת הַדִּין אוֹף מִדַת הָרַחֲמִים אוּג נָאר דִיא וָועלְט זָאלֶן הַנָּאָה הָאבֶּן פּוּן זַיִן יְקִקְיוֹט • אוּג דְרוּם לוּבְט נָאט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּג דַיינָע לַעפְצָן טָרִיפָען וְזַקְקִיוֹט וָארוּם דוּרְךְ דִיא לַעפְצָן וָאם לַעְרנִין תּוֹרָה מַאכֶן זַיא זִיךְ דִינִים אַוֹ וִוי הָאנִיק אוּג צִיכְט הַנָּאָה פּוּן אַלָע וָועלְטָען • גם אוֹיךְ פּוּן דָעם שְׁלַאנְג דָער פָּאר שְׁאלְטָענָר טָען אָפּ לַעְרנִין צוּא נָאטְט דִינְקְט דָען דָער שְׁלַאנְג אִיז מִזִיק אַנדָרָע הָאטְשָׁע אִים קוּקְט דָער פּוּן נָאר גִיט אַרוּם • וְאל דָער מָענְטְש זִיךְ בִיטְרִיחַ זַיִן צוּא צוּ צִיהָן אהִילְפוּנְג צוּ זִיךְ אוּג צוּא נָאר דָר וָועלְט דָען פּוּן זַיִנְט וָועְנִן וָועְרְט דִי וָועלְט גְשְׁפַּייִט אוּג אוֹב עָר וָועט חִ"ו שְׁלָעכְטָע מַעֲשִׂים טוּן וָועט עָם שְׁאָדֶן טוּן צוּא אִים אוּג צוּא נָאר דִיא וָועלְט אוּג דָער אִיז עָרְגָער פּוּן אַשְׁלַאנְג וָארוּם דָער שְׁלַאנְג אִיז מִזִיק צוּ אַנְדָרָע אוּג עָר הָאט קֵיין שָׁאדֶן גִיט דָער פּוּן אָבֶּר דָר מָענְטְש וָאם טוּט שְׁלָעכְטָם גְרַייכְט זַיִן שָׁאדֶן צוּא אַנְדָרָע אוּג צוּ זִיךְ וָעלְבְּסְט אוּג וִויא פִיל בִּיוִט וָועט גְרַייכֶן צוּ דָעם רָשָׁע בַּאי דָעם יוֹם הַדִּין אֵז עָר אִיז עָרְגָער פּוּן דָער שְׁלַאנְג • גם אוֹךְ וָאם דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה וָאל דָאם אִין זַיִנָע אוֹגֶן גִיט קְלֵיין זַיִן גָאר עָר זָאל דָאם גְרוֹס אוּג הָשׁוּב הָאלְטֶן אוּג דָאם וָועט אִים בְּרֶענֶען זִיךְ מַטְרִיחַ צוּ זַיִן עָר וָאל נָאךְ מְחַדֵּשׁ זַיִן גְרוֹסֶע חִידוּשִׁים • ילמוד עָר וָאל אָפּ לַעְרנִין פּוּן דָעם וָאם מָען זַייָעט אַיין זָאמִין וָאם אִיז גְרוֹיִם יְי אַיין אַרְבִּיס וָועְרְט דָער פּוּן אַגְרוֹסֶר בּוּם אוּג פּוּן זַיִנָע צְוַוייֶגֶן פְּלַאנְצְט מָען נָאךְ פְּלַאנְצוּנְג בִּיז עָם וָועְרֶן פִּיל גָעְרְטָענָר אוּג דָאם אַלֶץ אִיז וָאם בִּיי דָעם מָענְטְשֶׁן אִיז גִיט קְלֵיין גְוָועְן דָאם זָאמֶן אַוְועק צוּא וָאגְרְפָען נָאר עָר הָאט גְזַייָעט אוּג גְהִיט בִּיז עָם אִיז גְוָוארֶן וַיין גָעְרְטָענָר • אַז אוֹךְ דָאם וָאם דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה תְּאטְשָׁע דָאם אִיז נָאר וַיינִיג וָועט עָר אַלָע מָאל מָער מְחַדֵּשׁ זַיִן בִּיז עָר וָועט מְחַדֵּשׁ זַיִן גְרוֹסָע חִידוּשִׁים • אוּג וִויא גוּט אִיז אֵז וָאם עָר אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה זָאל עָר אוֹף שְׁרַייבֶּן בִּדֵי עָר זָאל עָם גִיט פָּאר גָעסְן אַז שְׁטַייט אִין אַיין סֵפֶר דָאם דָער מָענְטְש וָאם שְׁרַייבְּט גִיט זַייגִי חִידוּשִׁים וָועט עָר דָער פָּאר אִפּ גָעבֶּן דִין אוּג חֶשְׁבּוֹן וָארוּם מָען זָאגְט אִים אַיין הָאלְבָּע פְּרוּטָה הָאסְטוּ יוּא פָּאר שְׁרִיבֶּן אִין בּוּךְ וַיייל דוּא הָאסְט מִזְרָא נָאם שָׁאטֶר וָועְסְט דוּא פָּאר גָעסְן אוּג נָאם וָאם דוּא הָאסְט מְחַדֵּשׁ נָעסְן אִין דָער תּוֹרָה הָאסְט

חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה מחדוש של תורה אפי׳ שיהיה קטן. לכן צריך אדם לכתוב כל מה שמחדש בתורה שלא ישכח ואפילו חדוש קטן. ונראה דזהו שארז״ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. ירצה תלמודו דייקא שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו וכיצד שכתבו שעל ידי כך אינו נשכח אותו חדוש מן העולם ומוליכו בידו במותו. וזהו ג״כ כוונת התנא כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאלו מתחייב בנפשו. שהכוונה כל השוכח דבר אחד ממשנתו דייקא שהוא משנתו שחידש. וכיצד לא ישכח יכתוב אותו על הספר שכל זמן שישכח רואה ויזכור. ויש תועלת גדול מחדוש אפילו קטן לקשר עמו איזה ענין או לבוא להבין עמו ענין גדול. והוא משל לאבנים הקטנים שמשימין בבנין אבנים גדולות בין אבן לאבן להעמיד הבנין ונמצא שהאבנים הקטנים גורמים בקיום הגדולות שלא יפלו ויעמוד כל הבנין הגדול. כך ע״י חדוש קטן נבנה בנין גדול. וזה מעשה בכל יום בין החכמים ובפרט בין כת חכמים הדורשים רשומות שע״י חדוש או הקדמה קטנה בונים מגדל אחד חזק בנוי לתלפיות נחמד למראה ומתוק לנפש. לכן אין לבזות מלכתוב חדוש אפילו קטן. וגם אין לבזות משמוע אפי׳ חדוש קטן שהבל בכלל תורה הוא. ילמוד אדם מן החתול לעשות אופנים שלא ליפול ביד נחש הקדמוני הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. אלא יעשה אדרבא שהנחש ימסור בידו. הרי החתול כשרואה נחש חופר הפירה בארץ שיעור אורכו ואח״כ מתהיל לעמוד נגד הנחש להורגו ומתחיל להכותו בצפורניו. וכראותו שהנחש רץ כנגדו מיד מתפשט בתוך החפירה באופן שאין הנחש יכול להתקשר בו ודוחקו להמיתו ומשם מן החפירה ככה בו בצפורניו עד שמחלישו׳ וממיתו. כך יבקש האדם התבונות כשכים בצדו להנצל עצמו מיד הנחש הוא יצר הרע. דכשם שיש תחבולה להמית הנחש הידוע הבא משורשו כך יש תחבולה לעקר השורש עצמו הוא נחש הוא יצר הרע ע״י התורה וקיום מצותיה ובהזכרת יום המיתה כארז״ל והקב״ה בעבור חסריו ורחמיו הרבים ירחיקהו ממנו אמן. ילמוד אדם דרך ארץ מסרטן של ים שאינו אוכל כי אם בשתי אצבעות. כי כמה מהדופי לאותם בני אדם האוכלים בכל האצבעות כאשר ראו עיני ונמאסים כל האוכלים עמו ער שידם מסלקים מן האכילה כרוב המיאום. ובפרט אם ת״ח הוא מהלל תורתו וגורם לכל רואיו שיאמרו טוב שלא היינו ת״ח אוי להם ואוי על נפשם שהתורה נהפך להם לרועץ ב מרורות פתנים בקרבם טוב להם שלא יצא שם חכם עליהם טוב להם שלא יצאו לאויר העולם. ובדרז״ל למדנו צניעות מן הגמל ולברות מן

ב לענר.

קיין מוֹרא נים גיהאט טאמר ועטמו עם פאר נעמן אונ האמט עם נים אויף גישריבין אין בוך ונראה דאם איז דער פשט ואם די חכמים ז׳ל זאגין כיען רוקט אום אזף דעם היכל וואול דעם ואם קוקט אהער אונ האט זיין לערנין אין זייני העגט. דאם איז דאם ואם ער האט מחדש גיוועזן הט ער עם נים פר נעמן מהמת ער האט עם אויף גישריבן אונ דורך דעם ועזרט עם נים פאר נעמן פון דער ועלט. ילמוד דער מענטש גיהער זיך אף צו לערנין פון אין קאץ צו טון ועלכי אופנים אז ער זאל נים אריין פאלין אין דיא העגט פון יצה״ר נאר אדרבא ער זאל נאך טון ועלכי תחבולות אז דער שטן זאל איבר גינעמפרט ועזרן צו אים אין דיא העגט. דען דיא קאץ אז זיא זעהט איין שלאנג גראבט זיא אוים אנרוב אין דער ערד זיא זאל קענין אריין אונ פון דעם גריבל שלאנט זיא אים מיט דיא נעגיל בין זיא טייט אים. אזו אויך זאל דער מענטש זוכן תחבולו׳ ער זאל זיך קענין מציל זיין פון דעם שלאנג דאם איז דער יצר הרע דורך תורה אונ מצות אונ גירעגקין דעם טאג פון דעם טוט דורך דעם קען מען אים אוים רייסן. נאט ב״ה זאל אים דער וויטרין פון אונז דורך זיין גינאד אונ דורך זיין פיל חסדים אמן. ילמוד דער מענטש גיהער זיך לערנין דרך ארץ (סרטן) ואם עסט נאר מיט צוויא פינגר דען עם איז דא מענטשין ואם עסין מיט אלי פינגר אונ דיא ואם עסין מיט זייא ועזרט זייא דאם עסין פאר מיאוסת בין זייא הערין אויף צו עסין אונ אז דער ואם עסט אן דרך ארץ איז איין תלמיד חכם פאר שטועכט ער זיין תורה אונ אלי ום זעהן אים זאגין בעסער איז ואם מיר זענין קיין תלמידי חכמים נים זייא איז צו זיא דען די תורה ועזרט זייא פאר קערט צו ביטערקייט עם ואלט זיא בעסיר גיוזן אז עם זאל נים גיוזן ארוים ניין אויף זיא דער שם פון חכם עם ואלט בעסיר גיוזן זיא זאלין נים גיוזן גיבארין ועזרין. ובדרז״ל אונ שנגדי חכמים זאגין מיר בדארפין אף לערנין נעשיעט צו זיין פון אקעמיל אונ צו אנטלופין פון גנב

ואלין

מן הגזל מן הנמלה שבורחת מן הגזל · גם נלמד ממנה ביטול הבטלה שכל היום טורחת
למאכלה בזריזות ושלשה בתים יש לה כדי לתת מאכלה באמצעית שלא ישלוט בה הרקבון ·
כלל העולה שאע"פ שהתורה הקדושה דרכיה דרכי נועם ומודיעה לאדם דרכי החיים והדרך
ארץ השלם והמעולה עכ"ז נתן הקב"ה טבע מוטבע בב"ח מדברים מעולים כנזכר · כדי שיתפעל
האדם על ידם לקיים דרכי התורה בראותו שאם יעשה בהפך הוא פחות מהבעל חי בלתי
מדבר ההולך על ארבע · שהרי נמצא בהם דברים מעולים מד"א ומהרחקת הגזל והנזק
כמדובר מה שאין בו · וע"י כך ירוץ לתורה ללמוד ממנה להיישיר בדרכיו לקנות שלימות המדות
ודרכי נועם הנותנים עלוי והתרוממות לנשמתו לעלות בסולם התורה עד כסא הכבוד מקום
שמשם חוצבה להתקשר בקונו · כדאיתא בזהר זכאה חולקא דצדקייא דמתקשרים נפש
ברוח ורוח בנשמה ונשמה בקוב"ה ע"כ · והאדם מקדש ד' חלקיו שבו ע"י התורה שהתורה
תתחלק לד' אותיות נקודות טעמים ותגין וכל חלק מאלו נותן כח וקדושה לד' חלקיו עור
ובשר עצמות וגידים · דארבע חלקי התורה מקושרים בד' אותיות הוי"ה שנכללים בהם י'
ספירות בלימה · וכיון שאדם עוסק בתורה שהיא מתחלקת לארבעה דברים כנזכר יושפע
על ד' חלקיו ועל ד' יסודותיו והכל מהשפעת י' ספירות הנכללים בד' אותיות השם הגדול
כמדובר · שהנה עשר ספירותיו ית' נכללו בד' אותיות שמו הגדול כנודע דקוצו של יו"ד רמז
לכתר וגוף היו"ד רמז לחכמה והה' רמז לבינה והוי"ו רמז לשש ספירות והה"א אחרונה רמז
למלכות · וכשרצה לברוא העולם בתחלה בעולם הבריאה ברא ד' עמודים רמז כי הם תחת
ממשלת י' ספירות · וכן בעולם היצירה ד' מחנות שכינה וכן בעשיה ארבע יסודות רוחניים
גשמיים בסוד אבי"ע אצילות בריאה יצירה עשיה · ונתן שכל באדם שיתן אל לבו דשמא דמריה
עליה די בראו מד' יסודות שורשם ד' אותיות שמו הגדול. וזהו שאמרו האבות הן הן המרכבה
כל אחד לבדו בפרט וכלם הרכבה אחת דרך כלל אברהם בחסד בו מתגלה הוי"ר יצחק בגבורה
בו מתגלה הה"א יעקב בוי"ו ובה"א אחרונה יגל יעקב בה"א ישמח ישראל בוי"ו כמבואר בזוהר·
וכשיצאו ישראל ממצרים וקרבו לסיני וזכו להיות מרכבה דרך פרט כל אחד לבדו לכך אמר
להם בלשון יחיד אנכי ה' אלהיך כי לכל אחד דבר (והרמב"ן ז"ל) ור"ל ה' אלהיך מושל עליך
בד' יסודותיך כל אות ביסוד שלו יו"ד ביסוד המים ה"א ביסוד האש וי"ו ביסוד הרוח ה"א ביסוד
העפר וכשהשרה שכינתו ביניהם עשאם ד' דגלים כלם יחד מרכבה דוגמת ד' מחנות שכינה
שביצירה חזר לדבר אליהם דרך כלל בפ' קדושים אני ה' אלהיכם נגד אנכי ה' אלהיך איש אמו
ואביו תיראו נגד כבד את אביך וכן כלם כמפו' בדרז"ל · (ע' בס' החסידים דף ט"ו דברים צודקים
לזה) · הרי עיני כל משכיל רואה מעלת האדם ושבעבורו נבראו כל הנבראים ולכן כלם נותנים
עזר וסיוע לאדם שמהם ילמד להיישיר דרכו ולהעמיד ולקיים כל הבריאה כנז"ל · כמה יש
ללמוד מן החיות ומן הבהמות כרכתיב מלפנו מבהמות ארץ ושלמה המע"ה מוכיח לעצל מן
הנמלה וכמה וכמה יש ללמוד מהם · עיין בחכמי המחקר בדברים הסגוליים המוטבעים בבריות
אשר ילמוד מהם האדם לתקן מדותיו כדי שלא להיות פחות ונעדר מהם · כי חסרון גדול
יגיע לנפשו ביום הדין כנמצאה בבמה או חיה שלם ממנו אוי לאותה בושה וכלימה · למה
לא ילמד אדם משמים וארץ ימים ונהרות מדברות ואילנות ועשבים ובהמות וחיות ועופות
ושקצים ורמשים שכלם יודעים ומכירים לבוראם ואומרים שירה לפניו בכל יום כל אחד השירה
השייך לו כמבואר בספר פרק שירה · ולמה יגרע מהם להתרשל בעבודת בוראו כיון שהטיב

הקב"ה

זָאלִין מִיר אָפּ לֶעְרְנִין פּוּן דֶער נְמָלָה וָואס זִיא אַנְטְלוֹיפְט פּוּן גָזֶל אוֹיף וערט פון אִיר אָפּ גִילֶעְרִינְט
וִויא מֶען גִיהֶער נִיט לַיידִיג גֵיין וָוארוּם זִיא אִיז זִיךְ מַטְרִיחַ מִיט זְרִיזוּת אָן גְרַייטִין זִיךְ שְׁפַּיז · כלל דֶר
כְּלַל אִיז אַז חָאטְשִׁי דִיא תּוֹרָה אִיז מוֹדִיעַ צוּא מֶענְטְשִׁין דִיא וָועגִין פּוּן לֶעבִּין אוּנ דֶרֶךְ אֶרֶץ פּוּן
דֶעסְט וָועגִין הָאט גָאט בְּ"ה אַרַיין גִיגֶעבִּין אַיין טֶבַע אִין דִיא בַּשֶּׁעפִינְש גוּטִי זַאכִין כְּדֵי דֶר מֶענְטְש
זָאל זִיךְ דֶער פּוּן אָפּ לֶעְרְנָן מְקַיֵּים זַיין דִי וָועגִין פּוּן דֶער תּוֹרָה עֶר זָאל נִיט עֶרְגֶער זַיין פּוּן דִי בַּשֶּׁעפֶנִיש
וָואס קֶענִין נִיט רַייֶדן אוּנ גַייֶען אוֹיף פִיר פִיס · אוּנ וָועט לוֹיפֶן צוּא דֶער תּוֹרָה לֶעְרְנִין צוּא רֶעכְט
פַארְטִיגֶען זַיין וָועג צוּ שַׁאפִין זִיךְ גוּטֶע מִדּוֹת אוּנ זִיסֶע וָועגִין וָואס זַייא גֶעבִּין אַיין מַעֲלָה צוּא זַיין
נְשָׁמָה אוֹיף צוּ גַיין בִּיז דֶעם כִּסֵּא כָּבוֹד וָואס זִיא אִיז פּוּן דָארְט בַּשַּׁאפִין גִיוָוארִין · למה וָוארוּם
זָאל דֶער מֶענְטְש זִיךְ נִיט אָפּ לֶעְרְנִין פּוּן הִימֶל אוּנ עֶרְד יַמִּים אוּנ מִדְבָּרוֹת אוּנ בַּיימֶר אוּנ גְרָאז
אוּנ בְּהֵמוֹת אוּנ חַיּוֹת אוּנ עוֹפוֹת וָואס זַייא אַלֶע קֶענִין זַייֶער בַּשֶּׁעפֶר אוּנ זָאגִין שִׁירָה אַלִי טָאג וִוי
עֶס שְׁטַייט אִין פֶּרֶק שִׁירָה אוּנ וָוארוּם זָאל דֶער מֶענְטְש פּוּיל זַיין אִין דֶער דִינְסְט פּוּן זַיין בַּשֶּׁעפֶר

וויל

ניסין פרק ד' דתרנגולתא ברא נקיט שמירא משרא דימא ונותן כו משום דנאמן בשבועתיה ג' ומאי עביד ביה ממטי ליה לטורא דלית בהו ישוב ד' ומנח להו אשינא דמוירא ופקע טורא וכנקיט מיתי ביזרא דאילנא ושדי התם ה' והוי ישוב ' והייני דמתרגמינן נגר טורא ו' הרי כמה טורח לעשות חסר לעולם אף על פי שאין לו צורך ממנו ' (עיין עוד מעניינים אלו בפרק ל') :

פרק כג יבהר האדם ויבקש הדרכים היותר נאים ומשובחים לקיום המצות · כי עשייתם בדרך היותר נאות והמשובח מאירים הנשמה ומסירין ממנה החלודה שנעשה עליה כמכך מבדיל מעשיית העבירות · כי העבירות מלכלכין נפשו של אדם ושנאוי לפני השם ולפני כל מלאכיו עד שירחץ וינקה הטומאה שדבק בנפשו והוא על ידי קיום המצות · וכן אכתוב לך התנאים שאדם צריך ליזהר בכל מצוה ומצוה לעשותה כהלכתה כדי שתקובל לרצון לפני מלכנו יוצרנו ית' ולא ייעול בכיסופא לעלמא דאתי · והם י"ז תנאים (הביאם הרב בעל ספר התרדים ז"ל ברפ' ו' ע"א באורדלפי שמאריך בראיות על כל תנאי ותנאי) · ואני אביאם בקיצור נברץ כי אין כוונתי כי אם שידע האדם התנאי לקיימו לזכך נפשו ואם ירצה לידע סקוד כל תנאי יראהו בספר הנ"ל · (התנאי א') שיעשה כל מצוה ומצוה בבחנה לצאת ידי חובתו כדפסקו הרי"ף והרמב"ם מצות צריכות כוונה · (התנאי הב' והג') לעשות המצוה ביראה ובאהבה רבה כדאמר רשב"י ז"ל כל פקודא דלאו איהו ברחילו ודחימו לאו פקודא היא · (התנאי הד') השמחה הגדולה במצוה · דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורונא דשדר ליה קב"ה ולפי רוב השמחה יגדל שכרו · וגילה הארי' ז"ל לאיש סודו שזכה לכל אותה חכמה בעבור השמחה שהיה משמח בעשיית כל מצוה · (ההנאי הה') שיעשה המצוה כולה ולא מקצתה · כארו"ל אם התחלת גמור · עוד אכרו המתחיל במצוה ואינו גומרה מורידין אותו מגדולתו וקובר אשתו ובניו · (ההנאי הו') הדקדוק הגדול במצוה לעשותה בתקנה וכל פרטיה הקריקיה כמצותה · (ההנאי הז') הריצה והרדיפה לקראת מצוה דכתיב דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי · (התנאי

ג שמלמיט כשנאמנ ט : ד של זמים ולינטע נכחפרנם נס : ה המפנקנ מפס כמין הרין ומניח בכ זמ ל'לטה חוזק לשם וגדלים שם לינטע ומסנרנם מכס : ו הרנוס של דוכיפה עגר מוכח פי' טוקס ציים ובלע"ז גהלי"ן מוכיר"ם

נָאךְ דָעם אז זיא בַּהֶעפְט זִיךְ מיט איר מאן טויבילְט זיא זִיךְ אין ים אוג נאךְ כָּער זיא צָעריסְט אוף זנות · גם אויךְ לַיערן אֶפּ פון טובָּן וְאם זַייא בְּהֶעפְטן זִיךְ נָאר צו זַייַער זיוג · אויךְ וָאל עָר אֶפּ לַערנין פון איין האן וסְ עָר בְּעט פָּריעָר איבָּר · אוג אז וְעטסט נִיפוּנְן אֶפּ צו לָערנין פִּיל גוטָע וַאכין פון בְּשָׁעפְנִיש וָוס קָענין נִיט רַייַדין · אוג וויא וְעט דר פָּענְקְשׁ קָענין בְּשָׁמיין בְּיא דָעם יום הדין אז עָר איז עָרְנָעָר פון די בְּשָׁעפְנִיש וְאם קָאנין נִיט רַייַדן · אין פְּקַק לי וָעלן מִיר נָאךְ דָער פון שְׁרייבָּן :

פרק כג יבהר האדם דָער מָענְקְשׁ וָאל אויס דָער יַיילין אוג זיכין דָעם וָעג וָאם איז מָער זִיס את

נִילִיבְּט צו מְקַיים זַיין די מִצות דָאם וָעט מאכין לַייכְטין זַיין נְשָׁמה אוג וָעט פון איר אֶפּ טָאן דָעם פְּגָם וָאם איז נִיזוארין אויף איר דורְךְ דִיא עֲבֵירה וָאם עָר הָאט נִיטָאן וָארום דִיא עֲבֵירות רִיכְטין איין די נְשָׁמה פַּאר נָאט אוג פָּאר אַלי זַייני מַלְאָכִים בְּיז עָר זָאל זִיךְ רַיינְעָנין פון דָער טומְאָה דורְךְ דִיא מִצות אוג אויךְ וָעל שְׁרַייבָּן וָאם דָער מָענְקְשׁ בְּדַאוְרף נִיזָהר זַיין אין איְטְלִיכָע מִצְוָה צו מָאן זִיא אז איר דין איז דָאם זִיא זָאל אן נִינְטְן וָערין פָּאר אוּנְזר בְּשָׁעפָּר אוג מִיר זָאלין נִיט קוּמין אויף עוֹלָם הַבָּא מִיט חֲרָפָה ח"ו · דִיא הְנָאים זָענין זִיבְּצין אין סֵפֶר חֲסִידים אויךְ וָעל זַייא שְׁרייבָּן בְּקִיצור · א עָר זָאל מָאן איטְלִיכי מִצְוָה מִיט בְּוָנָה אז זִיא דָער רי"ף את דָער רמב"ם פְּקָקְתְּ אז דִיא מִצות מוז מָען מָאן מִיט כַּוָנָה · ב ג צו מָאן די מִצְוָה מִיט גְּרוים יִרְאָה אוג אַהֲבָה · ד עָר זָאל מָאן דִיא מִצְוָה מִיט גְּרוים שְׁמְחָה גְּלִיךְ זַייא נָאט ב"ה הָאט אים צו נִישִׁיקְט אַמַּתָּנָה אוג וויא מָער גְּרוים די שְׁמְחָה אין אז גְּרוים אין זַיין שָׂכָר אוג דָער הארי' הָאט נְיָאנְט אן עָר הָאט וזָה נִיוָען צו גָאר זַיין חָכְמָה וְעָנין דָער שְׁמְחָה וָאם עָר הָאט נִיהָאט בְּאוי אִיטְלִיכי מִצְוָה · ה עָר זָאל די מִצְוָה מָאן אין נַאנְצין וִי חזל הָאבין נִיזָאנְט אז די הָאט אן נִידוּבְּין איין מִצְוָה זָאי וִי גומר אוג דָר וָס הַיבְּט אן אַמִּצְוָה אוג אין זַייא נִים גומר נָעמְט מען אים אויְעק זַיין נְדוּלָה אוג עָר בָּאוָראכְט זַיין וַיִיב אוג קִינְדָר חי"ו · ו עָר זָאל זַייער מְרַקְדָק זַיין צוא מָאן די מִצְוָה אז וִי איר דין איז מִיט אַלי דְקְדוקים אוג פְּרָטים · ז עָר זָאל זוכין צו מָאן דִיא

הח')כל מצוה שיכול הוא לעשותה בידו יעשנה בידו ולא ע"י שליח דמצוה בו יותר מבשלוחו: ובצורכי שבת הי' האמוראי' בעצמם עוסקי'.(התנאי הט') המצוה שתבא לידו תחלה יעשנה ולא יניחנה עד שיעשה אחרת תחלה כדאמרו אין מעבירין על המצות . (התנאי הי') לא יעשה שתי מצות כאחת שמא לא יוכל להזדרז בשניהן כדאמרי' אין עושין מצות חבילות חבילות . (התנאי הי"א) שיזהר בכבוד המצות דכתיב גבי מצות כסוי הדם וכסהו בעפר בטה ששפך יכסה דהיינו ביד ולא ברגל . ובתנחומא פרשת ויגש אמר רשב"י אמר הקב"ה הוו מכבדין את המצית שהם שלוחי ושלוחו של אדם כמותו אם כבדת אותם כאלו לי כבדת ואם בזית אותם כאלו לו בזית . (התנאי הי"ב) שלא יחמיץ המצוה אלא בהגיעה לידו ימהר לעשותה ולא יאמר מחר אעשנה . וראיה מאברהם וישכם בבקר ויהושע על שנתעצל א נתקצרו מחייו עשר שנים . (התנאי הי"ג) הוא הדור מצוה שנאמר זה אלי ואנוהו ודרשו רז"ל התנאה לפניו במצות אתרוג נאה סוכה נאה טלית נאה וכן בכל המצות. ואמרו הדור מצוה עד שליש במצוה. ב (התנאי הי"ד) שיהא מכתין ומשתוקק מתי תבא המצוה לידו לקיימה דכתי' ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם לשון המתנה כמו ואביו שכר את הדבר . (התנאי הט"ו) זריזות נדול במצוה כל דבר שמצותו ביום יקדים בבקר לעשותם וילפינן מאברהם ג וכל מצוה שמצותו בלילה יקדים בתהלת הלילה . (התנאי הט"ז) שישתדל האדם לעשות המצוה בחבירה ולא ביחיד . שעל מצות ליתוד התורה נאמר חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאיהם של ת"ח שעוסקים בתורה בר בר וכן בכל המצות יש שכר יותר בהיות המצוה נעשית על ידי רבים . כדאמרו בכסכת פסחים במצות קרבן פסח שחט השוחט וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה וכו' . (התנאי הי"ז) שלא יעשה המצוה חנם אלא יקנה אותה בשכר שלם ולא יקפיד כלל כדי להעביר רוח הטומאה (כראיתא בזוהר פרשת תרומה . עכ"ל בקיצור נמרץ . (עיין במקומו יותר באורך כמדובר) . ובהקדמת הרוקח מצאתי דברים שייכים לחבור הנכבד הזה המדריכים לאדם אל היראה ואהבת בוראו . וראיתי להביאם וז"ל . אין אהבה כאהבת השם . אין למד כלמד התורה . אין עטרה בענוה . אין זכר כשם טוב . אין ריוח בעשיית המצוה . אין חן בקיום התורה . אין זכות כמוכה

א כמלמת לרן ישראל לפיכך מי שכר שכיס פתוח ממטה לכיטו . ב כך שניט כס"ק דכ"ק ופי' רש"י שתם מונח כ' לתמרוגים לקנות וסת' כדור מתכילו יקח כסדור תם לין מיקרין לותו יותר מכלים מלגיו כדמי תכילו . ג כדכתיב ויסכם לכנרסם כנקר .

מִצְוָה . ח אִיטְלִיכִי מִצְוָה וָאם עָר קָעֶן אַלַיין טָאן זָאל עָר זִיא טָאן אַלַיין אוּנ נִיט דוּרְךְ אַיין שָׁלִיחַ זִיא דִיא אַמוֹרָאִים הָאבִין אַלַיין עוֹסֵק גִיוָוען אִין צָרְכֵי שַׁבָּת . פ דִיא מִצְוָה וָאם אִיז גִיקוֹמִין צוּ אִים זָרְיָעָר זָאל עָר זִיא פְּרִיעָר טָאן . י עָר זָאל נִיט טָאן צְוַיייא מִצְוֹת בָּאנֶנֶר וְאוּרוּם עָר וָעט זִיךְ נִיט קָעֶנֶן מְזַרֵז זַיין אִין בֵּייֶדֶע . יא עָר זָאל נְזָהֵר זַיין דִיא מִצְוָה צוּ טָאן בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד לְמָשָׁל בֵּייא דָער מִצְוָה כִּיסוּי הַדָּם עָר זָאל צוּ דָעקֶן דָם בְּהֵמָה מִיט דָער הָאנְד נִיט מִיט דָעם פּוּס . אִין תַּנְחוּמָא שְׁמַיים נָאט ב"ה הָאט נִיזָאגְט אִיר זָאלְט עָרְלִיךְ הַאלְטֶן מַיינִי מִצְוֹת אִיז גְלַייךְ וְוִיא אִיר הַאלְט מִיךְ עָרְלִיךְ אוּנ אוֹיב אִיר וָעט זַיי מְכַזֶּה זַיין אִיז גְלַייךְ וְוִיא אִיר זַיידְ מִיךְ מְכַזֶּה ח"ו . יב אַז עָם קוּמְט אִים פָּאר אַמִצְוָה צוּ טָאן זָאל עָר זִיא הַיכְּף טָאן אוּנ זָאל נִיט זָאגֶן אִיךְ וָעל זִיא מָארְגֶן טָאן . בֵּיי אַבְרָהָם שְׁמַיים וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר) אַבְרָהָם הָט זִיךְ גִיפָּעַרְדְט נָאנְץ פְּרִיא מָקֶנֶים צוּ זַיין דִיא מִצְוָה פּוּן נָאט . יג עָר זָאל זוּכֶן צוּ בָּאשֵׁיינֶן דִיא מִצְוָה דָאם הַייסְט עָר זָאל זִיךְ קוֹפִין אַשַׁיינִים אֲתָרוֹג אַשַׁיינִי סוּכָּה אַשַׁיינֶע סְ טַלִית אוּנ אָזוֹ אוֹיךְ בַּייא אַלֶע מִצְוֹת . יד עָר זָאל גְלוּכְטִין וָעִין עָם וָעט אִים פָּאר קוּמֶן אַמִצְוָה זִיא מְכַזֶּה זַיין . פו עָר זָאל הָאבִין גְרוֹיס זְרִיזוּת דִי מִצְוָה וְאם מָען בַּדַארְף טָאן בַּייא טָאג זָאל עָר טָאן אִין דָר פְּרִיא אוּנ וָם מָען דַארְף טָאן בַּאי נָאכְט זָאל עָר טָאג תְּחִלַּת הַלַּיְלָה . פז עָר זָאל זִיךְ פְּלַייסִין דִי מִצְוֹת צוּ טָאן צְוַוישִׁין לַייט אוֹךְ דִיא מִצְוָה תּוֹרָה לְעָרְנִין זָאל מָען לָעְרְנִין מִיט אַחֵר אָדָר מִיט תַּלְמִידִים אוּנ אָזוֹ אַלֵי מִצְוֹת אִיז בָּעִסִיר א דִי מִצְוָה וְעִרְט גִיטָאן דוּרְךְ פִּיל לַייט וְוִיא בַּייא דָעם קָרְבָּן פֶּסַח אַיינֶר הָאט אִים גִיקוֹילְט אוּנ דָער כֹּהֵן הָט קַבֵּל גִיוָוען דָאם בְּלוּט אִין אַבֵּלִי אוּנ הָאט זִיא גִינָעבִין צוּ זַיין חַבֶר אוּנ דָר חַבֶר הָט זִיא גִינָעבִין צוּ זַיין חַבֶר דִי פִּיל לַייט זָאלִין עוֹסֵק זַיין אִין דָער מִצְוָה . יז עָר זָאל דִי מִצְוָה קוֹיפִין פַּאר נָעלְט אוּנ זָאל נִיט טָאן דִי מִצְוָה אָן קָאסְטִין פּוּן נָעלְט . ובהקדמת אִין דָר הַקְדָמָה פּוּן סֵפֶר רוֹקֵחַ הָאב אִיךְ נְפוּנֶן אויעלכי זאכן וום בְּרֶב יְנָנִין דָם מָענְטש צוּ דָר פָּארְכְט אוּנ לִיבְּשָׁאפְט פּוּן זַיין בְּשָׁעפֶ"ר . עָם אִז נִיט קֵיין דִיבְּשָׁאפְט וִי דָ' לִי בְּשָׁאפְט פּוּן נָאט. עָם אִיז נִיט דָא קֵיין קָרוֹין וִי דָ' מַעֲנִיוּת. עָם אִז נִיט קֵיין בָּעִסֶ"ד

את הרבים . אין קרבן כשבירת הלב . אין חכמה כחכמת התורה . אין יראה כיראת הבורא . אין שמחה כשמחת מצוה . אין קדושה כפרישות . אין בקשה כסליחת העון . אין מדה כבושת הפנים . אין חסר כהוכחת חבירו . אין אמונה כהצנע לכת : אין דרך כגמילות חסדים . אין כשר כארך רוח . אין יושר כמיושר לשמים . אין חסיד כשמירה מן החטופה . אין תם כמכבד בני ביתו . אין מדה כעובר על פשע . אין אמונה כאמונת היחוד . אין לקח כשבירת הלב אין עבודה כעבודת האל . אין ערב כעריבת הדעת . אין רצון כריבוק חכמים . אין לאהוב כלב טוב . אין לשנוא כגאוה . אין קשה כמחלוקת . אין רע כלשון הרע . אין לרחק כמדבר גדולות . אין שיחה בטלה בלי אשמה . אין ישיבת עמי הארץ בלי לצון . אין מושב לציים בלי עון . אין עמידת הרקים בלי זדון . אין כת פריצים בלי רשע . אין קלות ראש בלא ניאוף . אין מחלוקת בלא פשע . אין הרהור חטא בלא חלול השם . אין אשמה בלא איבה . אין לעג כמו ליצנות . אין עבירה כמו עוות . אין זדון כמו זדון שבועה . אין רשע כמו עין רע . אין תיעוב כתלקת לשון . אין שונא כיצר הרע . אין אויב כחשק תאוה . אין אוהב אמתי מן יצר טוב . אין למעלה מלב טוב . אין ערמה מן עומד בנסיון . אין ירוח מן הזכירה . אין רשף ד מן רשף היראה . אין חוזק מן החכירות בתחלתו . שמע בני מוסר אביך אהוב בוראך אשר אספך להגות בתורה בכל לבבך עשה מצותיו בכל עת . זכור יראתו בכל זמן ברכהו בכל רגע . הכר בוראך בארך בורך . קדש עצמך במותר לך . טהר עצת לב רעיונך נקה עצמך מכל חטא בכל מדה

ד גמלי gh :

זָכָר וְיא אַיין גוּטָר שָׁם . עָם אִיז נִיט קַיין רָוַח וְיא מִצְוֹת צוּ טָאן . עָם אִיז נִיט קַיין חֵן וְוִי דִיא תּוֹרָה מְקַיֵּם צוּ זַיין . עָם אִיז נִיט קַיין זְכוּת וְיא מְזוּכֶּה הֲרַבִּים זַיין . עָם אִיז נִיט קַיין קְרֶבֶּן וְוִי אַיין צוּ בְּרֵאכְטן הָאָרץ . עָם אִיז נִיט קַיין חָכְמָה וְיא דִיא חָכְמָה פּוּן דָעָר תּוֹרָה . עָם אִיז נִיט קַיין קְאָרְכְט וְיא דִי קְאָרְכְט פּוּן נָאט . עָם אִיז נִיט קַיין שִׂמְחָה וְיא דִי שִׂמְחָה פּוּן אֲמָצְוֹה . עָם אִיז נִיט קַיין הַיילִיקְייט וְיא דָאס אָפּ שַׁיידוּנג פּוּן דָר וָועלְט . עָם אִיז נִיט קַיין גִיבָּעט וְוִי צוּ בָּעטִין נָאט בְּ״ה עָר זָאל אִים פָּאר נָעבִּין זַיינֶע עֲבֵירוֹת . אין מדה עָם אִיז נִיט דָא אַזוֹ אַיין גוּטֶ וְיִי אַבּוּשַׁת פָּנִים צוּ זַיין . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָר חֶסֶד פּוּן צוּ שְׁטָרָאפְן זַיין חָבֵר . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָר וָועג וְוִיא גְמִילוּת חֲסָדִים צוּ טָאן . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָם פּוּן דָעם וָואס הָאלְט אַיין זַיין בַּעַם . עָם אִיז נִיט קַיין רַעכְט פָּארְטְיָנֶער וְיא דָער וָואס אִיז רַעכְט פָּארְטִיג פָּאר נָאט . עָם אִיז נִיט קַיין פְּרוּמֶער וְיא דָער וָואס הִיט זִיךְ פָּאר חֲנוּפָה . עָם אִיז נִיט קַיין תֹּם וְיא דָער וָום הָאלְט עָרלָעךְ זַיין הוּיז גִיזִינְד . עָם אִיז נִיט דָא קַיין בָּעסִירָע מִדָּה וְיא דָער וָואס אִיז מוּחֵל דָעם וָואס זִינְדִיגְט קָעגִין אִים . עָם אִיז נִיט קַיין גְלַייבּוּנג וְיא דָער וָואס גְלַייבְט אִין דָעם אַיינְצִיקְייט פּוּן נָאט בְּ״ה . אִין רִצּוּי עָם אִיז נִיט קַיין וִוילִין וְיא דָער וָואס בְּהָעפְט זִיךְ אִין דִיא הָכְמִים עָם אִיז נִיט דָא צַיעלָעם לִיב צוּ הָאבִּין וְיא אַיין גוּט הָאנְדְלוּנג . עָם אִיז נִיט דָא אַזַעלָעם וָואס קָען נָאל פַּיינְט הָאבִּין וְוִי נָאָוֶה . עָם אִיז נִיט דָא קַיין עָרְנֶעָרָם פּוּן מַחֲלוֹקֶת . עָם אִיז נִיט דָא קַיין שְׁלֶעכְטֶעָרָם פּוּן אַיין בַּייזִיג צוּנְג . עָם אִיז נִיט דָא קַיין דָבָרִים בְּטֵלִים אָן אַיין זִינְד . אַז קָען זִיצְט מִיט עַמֵּי הָאָרֲצִים אִין אַיינִיגְקָען עָם נִיט זַיין אָן לַיצָנוּת . אַז קָען זִיצְט אוּן קָען שְׁפֵּעט קָען נִיט זַיין אָן אִוִּינְד . אַז אַיין בִּיטָה פּוּן שְׁלֶעכְטִי לַייט קוּמָן זִיךְ צוּ זַאמֶען קָען דָאס נִיט זַיין אָן רִשְׁעוּת : עָם אִיז נִיט דָא קַיין מַחֲלוֹקֶת אָן אַיין זִינְד . אִין עָם אִיז נִיט דָא קַיין עֲבֵירָה וְיא עַוּוֹת . עָם אִיז נִיט דָא קַיין פָּערְבָּרֶעכְן וְוִי שַׁאלָש שְׁוּוערִין . עָם אִיז נִיט קַיין שְׁלֶעכְטִיקְייט וְיא אַיין בֵּייז אוֹיג עָם אִיז נִיט קַיין אוֹם וִירְדִיקְייט וְיא אַיין פַּאלְשִׁי צוּנְג עָם אִיז נִיט דָא קַיין שׁוּנָא וְיא דָער יִצְה״ר . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָר לִיב הָאבָּר פּוּן דָעם יֵצֶר טוֹב . עָם אִיז נִיט דָא קַיין בָּעסָערָם פּוּן אַגוּט הָאָרץ . עָם אִיז נִיטָא קַיין נְרָסֶרִי עָרְכָה פּוּן דָעם וָואס בַּשְׁטָייט אִין אַיין נְסָיוֹן . עָם אִיז נִיט קַיין גְרָעסֶר פַּייעָר פּוּן דָעם פַּייעָר וָאס אַייעָר בְּרֶענְט צוּ גָאטָם פָּארְכְט . עָם אִיז נִיט דָא קַיין שְׁטָארְקֶערָם פּוּן דָעם פְּרוּמְקְייט בְּשָׁעת אַז אַיינֶר הַיִיבְט אָן פְּרוּם צוּ וָוערִין . שמע הָער צוּ מַיין זוּן דִיא שְׁטָראף פּוּן דַיִי׳ פָּאטָר הָאב לִיב דַיין בָּשָׂעפָר וָואס עָר הָאט דִיךְ בַּשׁאפְן טוּא זַייני מִצְוֹת אַלֵי צַייט גִיבַייטִיק זַיין פָּארְכְט אַלֵי צַייט בָּענְקְט אִים אַלֵי רָגַע דָער קָען דִיין בָּשָׂעפָר אוּן גִיבַייטִיק פּוּן וָאנְען דוּ בִּיסְט גִינוּמֶן גִיוָוארֶן אוּן גִיבַייטִיק דַיין גְרוּב וָואס דוּ וְועסְט אֲהִין גַיין . הַיילִיג דִיךְ אֲפִילוּ אִין אַזַעלכִי וָאבִּין וָואס וָענְען מוּחָר צוּ דִיר . הַיילִיג דִיךְ

ומדה תן תודה · נהג האמת באהבת חסד ראשית חכמה יראת ה׳ בכל דרכיך דעה בזהרך ·
יראיהשם תירא ותאהוב · נגד עיניך שים אהבת קונך · ותן שכר למרוצת רגליך יו״ד כ״ף
כ״ף ל המ״ד המרה הזאת תמיד בלבבך · ודע כי הוא רואה דרכך וישר ועשה צדק הצנע
לכת עם אלהיך חוק בתורה ובקש שלום ואמץ במעשים טובים בבחך אמץ ביחוד השם
ובאהבתו · ועתה בני שמע בקולי ואשרי אדם שומע לי · אהוב את ה׳ אלהיך לבך תשית
לדעתו וליחדו · עבוד עבודתך עדי ערב זכור אהבתו בכל עת ראה הוא נצב לקראתך השתחוה
לו הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך · טהר עצמך מכל סיג נהוג עצמך במדת תרומיות ו אלמדך
ואתה תוסיף לקח · אשרי תמיד מפחד לבו בחשק בודאו עשות מזמותיו ליוצרו · זוכר אהבת
צורו רצון תאות עושו הומה בשיחת לבו קורא שונה ולומד · טוען עול יראתו נבוה בעיניו
ומואס בהבלי הנאת העולם נכה לבב מרוכא רוח · הוא משכיל בכתו כובש יצרו יוצרו לנגדו
תמיד · נאמן רוח מכסה דבר וצדיק באמונתו יחיה ידבר בנחת עם כל הולך בתמימות לבו
ומנהיג בניו כשורה דרך הישר מורה הוא מקרב קרוביו חסד רודף צדק זוכה ומזכה כל בלקיחת
דברים טובים · עושה בקשת אשתו מכבדה ודבק בה ומשיא לבניו ובנותיו סמוך לפרקן · עינו
מזבה בשלו שמח בטובת אחרים ואוהב שכניו ורעיו ומלוה לעני ברוחקו ונותן צדקה בסתר
ומעשיו לשם שמים · ותמיד משכים ומעריב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ולומד שם ומתפלל
בכוונת חלב אשרי בניו נפשו בטוב תלין · בני לדברי הקשיבה אל ההרהר אחרי הבורא אל תאמר
מה היה אל תדרוש במיפלא ממך ואל תחקור במכוסה ממך · אל ימהר לבך לחשוב אל
תדבר על צדיק עתק אל תפנה אל מדעתך אל תשכח כל גמוליו אל תשליט בך אל זר יצרך ·
אל תתבייש במעשיך אל תפן אל און התאוה · אל תתאו למטעמותיו אל תאמר אחטא
ואשוב · אל תעמוד בדבר רע אל תמנע טוב מבעליו אל תוסף על דבריו · אל יצא שבועה
מפיך אל יגבה לבך עליך בגאוה אל תלך במראה עיניך אל תחשוב תרמית בלבבך · אל

ה ל״ל שמר בדרך מלינ״ז סלמון יו״ד כ״ף פסוסע כ״ף כפוסס למד : ולמו כוס יו״ד שכוף סיצר כרע כמו שדרכו חז״ל
על ווינ כבני יודי״ן ברמו לינ״ם ולינ״ל · ימהר יקרן כפוף כלומר שכימעכו ומלמוד כמדם כוזם לכוף יקרן תמיד כלבבך ·
ו כלומר במדות משוטות ומומס :

פון אַלי זינד · אין איטלעכן שטאנד גיב אים אַלזשבונג · זאיי זיך נוהג מיט אמת אוו האב ליב
גיינאד צו טאן אין אַלי דיניי וענין קען נאט ב״ה דיין בשעפר · פאר נאטם פארכטיני זאלסטו זיך
פארכטין אוו טוא גירעכטיקייט אוו גייא בצניעות מיט דיין נאט · שמארק זיך אין דער הורה אוו
בגער שלום אוו שטארק זיך צו טאן מעשים טובים מיט דיין כח פעסט דיך אין דעם איינציקייט
פון נאט אוו אין זיין ליבשאפט · ותתה אוו אצונך מיין זון הער מיך ועט דיר וואל יזין · האב ליב
נאט ב״ה דיין הארץ זאלסטו טאן צו וויסין אים אוו אים צו איינינין גידיינק זיין דינסט אלי צייט בוק
זיך צו אים ער איז דיין פאטר ער הט דיך בשאפין רייניג דיך פון אלי זינד זאיי זיך נוהג אין חשובי
מדות וואל דעם ויאם זיין הארץ טראבט תמיד אוו גידיינקט דיא ליבשאפט פון זיין בשעפר אוו
פאר מיאוסת אין דיא נאריישקייט פון דער ועלט ער בצוינגט זיין יצר הרע זיין בשעפר איז
תמיד קענין אים אוו רעט בנאת מיט אלי מענטשין אוו פירט זיניי קינדער כשורה ער איז מקרב
זיניי קרובים אוו זוכט חסד אוו צדקה אוו איז אליין זוכה אוו אנדרי אויך מזבה אוו טוט דאם פר
לאנג פון זיין וייב אוו האלט עלרליך אוו איז ער נעטרייא אוו מאכט חתונה זיניי קינדר אין
דער רעכטער צייט ער פרייט זיך אין גוטץ פון אנדרי האט ליב זיניי שבנים אוו ליים איין ארוים מאן
בשעת עם איז אים אייגנ אוו ניט צדקה בסתר אוו אלי זיניי מעשים זענין פון נאטם וענין · אין
דער פריא אוו אויף דער נאכט נייט ער אין בית המדרש אוו אין שול אריין אוו לערינט האלט
אוו דאוונט מיט כוונה צו דעם איז וואל דער ועט האבין עולם הבא · בני מיין זון זאלסט ניט
מהרהר זיין נאך דעם בשעפר פאר ום ער גוט דעם גוטץ אוו דעם שלעכטץ דוא זאלסט ניט
פארשטין אין זעלכם ואם איז פאר הוילין פון דיר דיין הארץ זאלסטו ניט אליין צו טראכטין דוא
זאלסטו ניט ראדין אויף אוין צדיק שלעכט רייד · זאלסט ניט פאר נעמין אלי זיינע מעשים ואם
ער האט נישטאן דיר זאלסט ניט מאכין ניוועלטיגין אין דיר דיין נצר הרע · דוא זאלסט ניט זאגין איך
וועל זינדיגין אוו הישובה טון דוא זאלסט ניט פאר מידין קיין גוטץ פון דעם ואם דו קענסט אים
טון · דוא זאלסט ניט מערין אויף די ר ייד פון נאט · ער זאל ניט ארוים נין קין שבויה פון דיין

תעיז פניך וכבבך אל תרבה תרבר גבוה אל תנשא עצמך אל תגביה לדבר בצואר . אל תרבה לדבר דברים בטלים . אל תתן תפארת לעצמך אל תתרוש על רעך רעה אל תריב עם אדם אל תוכח לץ פן ישנאך אל תאשר בדרך רעים אל תשב בסושב לצים אל תלך בדרך אתם אל ישיאך יצרך להטיא . אל תהי חכם בעיניך אל תתחר במרעים אל תרף משמוע מוסר אל תהנה אם יכבדוך אל תבקש גדולה וכבוד אל תט ימין ושמאל . אל תחמוד יופי אשה אל ישט אל דרכיה לבך אל תקחך במהק דבריה . אל תיגע להעשיר אל תהיה רע עין אל תגלה סוד אל תקנא בעושי עולה אל תסגור דלתותיך מן הצדקה . אל תונה עני ואביון אל תתן את פיך להטיא את בשרך אל תטוש תורת אמך ואל תם מאמרי פיך . אמת למוד פיך לך בדרך טובים ענין תהי בהילוכך זכור תתחסר בישיבתך רבה להתנאות בביאתך תהא ערום ביראה סור מרע ועשה טוב . כבד נא הוריך בקש שלום בין איש לרעהו תוכיח את עמיתך תרריכהו בנחת לשמים תזכה בכל דבריך הרחק מלצים ופוחזים תרבק ביראת שמים תשבר רוחך ותאותך תקרע סנור לבך . תבכה על רוב חטאתיך תודה ותעזוב רשע תחנן לבורא על רוב פשעיך לסלוח לעוניך כרוב רחמיו ההפלל אליו ליתן יראתו על פניך ליקח אהבתו בלבך לעבדו בשמחה . תבקש רחמים על עצמך ועל אשתך ועל בני ביתך שלא יבא אחר מהם לידי עבירה ולא לידי דבר מכוער וחטא ולא יהא להוט אחר גרונו ולא לעסוק בהבלי שוא כי אין חפץ לבורא באכילה ושתיה מה יתרון ישיעמול לרימה ותולעה . אם תחטא מעט יהא בעיניך הרבה ותשוב . אם תעשה תורה ומעשים טובים תאמר לכך נוצרת . הכר בוראך מי בראך ירא ה' עושך חשוב כי מלא העולם כבודו . לך בענוה וכובד ראש . אל תתחבר ללצים אל תשב עם מדבירים דברים בטלים יהא סורא מלכך בין עיניך תן לבך כי רואה כל מעשיך

חוקר

מול . אל עָם וְאַלבֿיט קוּמָן אין דיין הַאֶרץ נַאֲוָה דו וְאַלקְסט ניט מְרַאכְטין קיין שְׁלעכְטְין אין דיין הַאֶרץ דוא וְאַלקְסט קיינֶם ניט מעזו זיין . וְאַלקְסט ניט רַיידֶן דְבָרים בְּטֵלים וְאַלקְסט זיך ניט בְּאַרימֶן . דוא וְאַלקְסט ניט טְרַאכְטֶן אויף דיין חֶבֶר קיין בייז . דו וְאַלקְסט זיך ניט קְרינֶן מיט קיין מיעֲנְטשֶׁן . וְאַלקְסט ניט שְׁמֶרַאפֶן קיין שְׁפָּעטֶר וְוֹארום מַאמֶר וְעט עֶר דיך פּיינְט הָאבֶּן וְאַלקְסט ניט זיצֶן צְוויישֶׁן לַצים . דוא וְאַלקְסט מיט רַיא נַיט זיין אין וָעג . דוא וְאַלקְסט ניט זיין קְלוג אין דַיינֶי אוֹנֶן . וְאַלקְסט זיך ניט רַייצֶן מיט רַיא רְשָׁעים . וְאַלקְסט הָעדֶן שְׁמֶרַאף רַייד . וְאַלקְסט קיין הַנָּאה ניט הָאבֶּן אויב מָען וְעט דיך מְכַבֵּד זיין . וְאַלקְסט ניט בֶּנְערֶן קיין גְרוֹלֶה אוֹן גְבוּד . וְאַלקְסט ניט גְלוֹסְטֶן קיין שְׁוויינֶקייט פּון אַיין אִשָּׁה זיא וָאל דיך ניט בֶּנָעמֶן מיט אירי זיסי רַייד . וְאַלקְסט זיך ניט בָּעמִיהֶן רַייך צוּא וֶחֱערֶן . וְאַלקְסט ניט זיין קיין רַע עַיִן . וְאַלקְסט ניט אַנְפַּלַעקֶן קיין כּוֹד . וְאַלקְסט ניט מְקַנֵּא זיין אַ רַיא וָאם טוֹען אוֹם רָעכְט . וְאַלקְסט ניט פָּאר שְׁלִיסֶן רַייני טִירֶן פּון צְדָקָה צוּא נְעבֶּן . וְאַלקְסט ניט נַאֲרֶן קיין עָנִי וְאֶבְיוֹן . וְאַלקְסט ניט פָּר לָאזֶן דַיא מְנָהָגִים פּון יִשְׂרָאֵל . וְאַלקְסוּ ניט אוֹעֲק נַיינֶן פּון מַיינֶי רַייד . אמת לֶעֱרֶן דַיין מויל צו וְאוּנֶן אֱמֶת נַייא אין רָעם וָעג פּון דִי צַדִּיקים . אין דַיין נַאֲנֶג וְאַלקְסוּ זיין אַיין עָנְיָו . זֶאי קְלוג אין נָאטָם פָּאר כְּט . קְעֶר אַף תּוֹן בַּייו אוֹת טוּא נוֹטְץ הָאלְט עֲרֶלִיךְ דַיין פָּאטֶר אוֹג מוּטֶר . זיך שָׁלוֹם צו מַאכֶן צְוויישֶׁן מַאן אוֹג וַייב שְׁמֶרַאף דַיין גְעֶלֶן בֵּאזֶ אִים טְרָעטֶן מיט נַתָּה צו נָאט . דֶר וַייטֶר זיך פּון שְׁפָּעטֶרִים בַּהָעפְט זיך אין נָאטָם פּוּרְכְט צו בְּרָעזֶ דַיין תַּאֲוָה צו רַיים דִם פַּאר שְׁלִיסוּנְג פּון דַיין הָאֶרץ . תּבכה וְאַלקְסט וַייגֶן אויף רַייני פִּיל זִינְד זַאיי סְתָּדָה אוֹג פַּאר לָאז דַיין רְשָׁעוּת בָּעט דָעם בַּשָּׁעפֶר עֶר וָאל דיר פַּר נָעבֶּן רַייגֶע פִּיל זִינְד בָּעט פָּאר אִים עֶר וָאל נָעבֶּן זיין פָּארְכְט אויף דיר צו נָעמֶן זיין לִיבְּשָׁאפְט אין הָאֶרץ צו דִינֶען אִים מיט שִׂמְחָה . תבקש בָּעט נָאט אוֹף דיר אוֹג דיין וַייב אוֹג קִינֶדֶר אוֹג דַיין הוּז גְיוִינְד אַז קַיינֶר פּון זַייא וָאל נִיט קוּמֶן צו אַיין עֲבֵירָה אוֹג נִיט צו קיין מִיאוּסִי זַאךְ . אוֹג וְאַלקְסט ניט לְהוּט זיין נָאךְ פִּיל עָסֶן אוֹג מְרִינְקֶן וְוֹארום דֶער בַּשַּׁעפֶר בְּנָערְט ניט אין פִּיל עָסֶן אוֹג מְרִינְקֶן . אוֹיךְ דו הָאכְט נִוּנְדִיגְט אֲבִיכֶל וָאל דָאם בַּיי דיר פִּיל זיין אוֹג וְאַלקְסט דְרוֹיף תְּשׁוּבָה טוֹן . אוֹיב דו וְוִעסְט מַאן כְּ עֲשִׂים טוֹבִים אוֹג וְוִעסְט תּוֹרָה לֶעֶרֶן וְאַלקְסוּ זַאגֶן אַז דְרוֹיף בִּיסְטוּ בַּשַּׁאפֶן גְיוֹאוֹרֶן . דֶער קֶען דיין בַּשַּׁעפֶר פָּארְכְט זיך פַּאר נָאט וָאם עֶר הָאט דיך בַּשַּׁאפֶן טְרַאכְט אַז זיין כְּבוֹד אִיז פִּיל דִי נַאנְצֶע וְעלְט . וְאַלקְסט ניט זִיצֶן מיט דַיא וָאם רַיידֶן דִבְּרִים בְּטֵלִים דִי פָּארְכְט פּון נָאט זָאל זיין קֶענֶן רַייצֶע אוֹיגֶן גִידֶענְק אַז עֶר וְעהט אַלֶע רַייני מַעֲשִׂים עֶר פָּארְשְׁט תְּם הָאֶרץ אוֹג פְּרִיבְט

חוקר לב ובוחן בליות יודע כל מחשבותיך חשוב כי הוא בראך וספרנסך הוא עשך לו עבד עולם על כן תהא יראתו על פניך השמר לך לבלתי תחטא התהלך לפניו והיה תמים ויסצא לבבך נאמן לפניו כי אין לו חפץ בכסילים אנשי לצון ואנשי רקים ההולכים אחרי יצרם ומתפרנסים בהשק תאותם החושקים בעידון העולם שוא והבל ובאנשי לצון אין יראה · הנה בבא עליהם רעה איך יצעקו לאל ולא ישמע תחת כי שנאו דעת ויראת ה' לא בחרו · המדריך את עצמו בענוה וביראה הוא מתחכם ביראה א. תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא · את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח עבר מלך כמלך ומכבדו כמקביל פני הכבוד · אדם ילוד אשה לבך תן אל הגמול והחסר שעשה עמך יוצרך מיום היותך ורע ליתה סרוחה לבנונית ראה אל תבא בפיו טובה לו . אביך ואמך עובוך והוא אספך ובראך ושמרך עד אשר יצאת מבטן . בעת שמחתך דעהו תעלה מורא על לבבך וירעדו כל אבריך · עבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה כי ברוע פנים ייטב לך · וחשוב כי הבורא אצלך שויתי ה' לנגדי תמיד · כשאתה מתפלל עמוד באימה וחשוב לפני מי אתה עומד לפני מי אתה מדבר · אם דאגה בלבבך תשיחנה מדעתך בעת תפלתך כי בעומדך לפני מלך הגדול אין לחשוב דאגתך כי אם מיראו ואהבתו · לפי שרבים יחמאו נפשם בבית תפלתם יושבים כאבלים ופיהם כתום בל ישוררו לה' צבאות ידונו באש לא נופח על זאת · כי על כן בכל דרכיך דעהו אל הפנה יראת אלהים מלבך · אם מזונותיך מצומצמים חשוב כי בנשיטה שנתן באפי ובהבל פי נתן לי עוני לטובתי לצרוף אותי בכור עוני · אם יחזרו פניך ז' על עסק המצות חשוב דמך הנזרק כדמים הנזרקים ע"נ מזבח · אם יסורין באים עליך קבלם באהבה ובשמחה וחכם ביראתו כי הוא ארוניך ואתה עבדו קנוי לו . הוי מודה לו על כל מרה ומרה · אם נתן לך עושר ונכסים וכבוד אל גרום לבך מאחיך האביון כי לא תרע מה ילד יום ושניכם יצאתם ערומים

ו מס נייטש מוהן

דיא ניַען עֶר ווַייטְט אַלַע דַיינַע מַחֲשָׁבוֹת · טְראכְט אַז עֶר הָאט דִיךְ בַּשַׁאפֶן אוּן אִיז דִיךְ מְפַרְנֵס אוּן הָאט דִיךְ גִימַאכְט פַאר אַיין אַייבִּיגִין קְנֶעכְט צוּ אִים דְרוֹם זָאל זַיין פָּאכְט זַיין אוֹיף דִיר · הִיט זִיךְ דוּ זָאלְסְט נִיט וִינְדִיגֶן אוּן זָאיי נַאנְץ מִיט אִים אוּן דַיין הָארְץ זָאל זַיין גִיטְרַייא פַאר אִים וָואוֹרוּם עֶר וִויל נִיט אִין דִי נָארִין דִיא שְׁפָּעטִירְם אוּן אִין דִיא שְׁלָעכְטָע לַיים וְואם זַייאן נָאךְ וַיִיעֶר יְצֶר הָרָע וְואם זַיי גְלוֹכְטִין אִין דִי תַּאֲוֹת פוּן דָעֶר פַּאלְשָׁע וֶועלְט · אוּן זַיין דִי שְׁפָּעטִירְם אִיז נִיט דָא קַיין נָאטְם פָּארְכְט נִן אַז עָם וִועט אוֹיף זַייא קוּמֶן דָאם שְׁלָעכְטְן וֶועלְן זַייא שְׁרַייאֶן צוּ נָאט אוּן עֶר וֶועט זַיא נִיט הָעְרִין וִויל זַיא הָאבִּין פַּיינְט שָׂכָל אוּן נָאטְם פָּארְכְט הָאבִּין זַיי פַּר לָאזְט · פַּר נָאט וָאלְטְט מוֹרָא הָאבִּין אוּן פַּאר אַזַּלְכְּמִיד חָכָם וָאלְטְט אוֹיךְ מוֹרָא הָאבִּין אוּן רַד וְואם הַאלְט עֶרְלִיךְ אַיין תַּלְמִיד חָכָם אִיז נָלַייךְ וִויא עֶר הַאלְט עֶרְלִיךְ נָאט ב"ה · אדם דוּ מֶענְטְש טוּ דַיין הָארְץ צוּ דָעם חָכָם וְואם דַיין בְּשָׁעֶפֶר הָאט מִיט רִיר נִיטְאן פוּן עֶרְשְׁטִין טָאג אַן דוּ וָאלְטְט אִים קַיין בָּאטְ טוֹבָה נִיט זַיין · נָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט דִיךְ בַּשָׁאפְן אוּן הָט דִיךְ גִיהִיט בִּיז דוּ בִּיסְט אַרוֹם גִנַאנְגִין פוּן דַיין מוּטֶערְם בּוּיךְ · אִין דָעֶר צַיִיט פוּן דַיין שְׁמָחָה זָאל אוֹיךְ נִיין זַיין מְפָרְכְט אוֹיף דַיין הָארְץ אוּן אַלֶי דַיינָע אֲבָרִים זָאלִין צִיטֶערִן · דִינְט נָאט מִיט פְּרַייד אוּן פְּרַייט זִיךְ מִיט צִיטֶערְנִיש אוּן טְראכְט אַז דָעֶר בְּשָׁעֶפֶר שְׁטַייט נָעבִּין דִיר · אַז דוּא בִּיסְט מִתְפַּלֵל שְׁטַייא מִיט פָּארְכְט אוּן טְראכְט פַאר וָועמְן דוּ שְׁטַייקְט פַאר וָועמְן דוּ רָעדְסְט אוֹיב דוּ הָאסְט אַיין זְארְג אִין דַיין הָארְץ וָאלְטְט וִיא אַזַּעק רוּקִן פוּן דַיין רָעה בְּשָׁעַת אַז דוּא טוּסְט תְּפִלָּה וָאוֹרוּם אַז דוּ שְׁטַייקְט פַאר אַז אַיין נְרוֹסִין כְּלָל- דְאַרְפְסְט נִיט צוּ טְראכְטִין דַיינָע נַאנְזוֹת נָאר זַיין פָּארְכְט אוּן זַיין לִיבְשָׁאפְט · דָעֶר עָם אִיז דָא פִּיךְ לַיים וְואם אַז וַיִיא קוּמֶן אִין שׁוּל אַרַיין זִיצִין זַייא וִיא אֲבֵלִים אוּן וַיִיעֶר כּוֹיל אִיז פַּר טָאכְט זַייא לוּיבְּן נִיט צוּ נָאט בָּרוּךְ הוּא דִיא וָועלְן דְרוֹיף נִישְׁשְׁפְּט וָועלְן אִין נִיהַנָּם · אם אוֹב דַיינִי שְׁפְּרִיז אִיז בְּצְמְצוּם טְראכְט אַז עָם אִיז פוּן דַיין טוֹבָה וָועלְן בְּדֵי עֶר זָאל דִיךְ אוֹיס לַיְטָערְן אִין דָעֶר שְׁעְטְקִיים פוּן אַרוּמְקוּיים צוּא פַאר נָעבִּין דַיינִי זִינְד · אוֹיב זַייא וָועלְן דִיךְ מְבַייש זַיין אִיבָּער דָעם וְואם דוּא בִּיסְט עוֹסֵק אִין מִצְוֹת דַיין בְּלוּט וְואם אִיז פַאר נָאטְן נִיוְואלְדִין דוּךְ דָעם בְּזָיוֹן וִויא דָאם בְּלוּט פוּן קְרְבָּנוֹת אוּן זָאיי עָם מְקַבֵּל מִיט לִיבְשָׁאפְט אוּן מִיט פְּרַייד אוּן זָאיי קְלוּג אִין נָאטְם פָּארְכְט וָאוֹרוּם עֶר אִיז דַיין הָער אוּן דוּא בִּיסְט זַיין קְנֶעכְט · אם אוֹיב עֶר הָאט דִיר נִינָעבִּין עָשִׁירוּת אוּן כָּבוֹד זָאל דַיין הָארְץ נִיט וָועלִן דָעֶר הוֹיבְּן פוּן דַיין בְּרוּדָער דָעם אַרוּמָאן וָאוֹרוּם דוּא וַיִיסְט דָאךְ

מן הבטן ובצאתך מן העולם על עפר תשכב כמוהו במקום רימה ותולעה על פיך יצאו ועל פיך יבואו · וגם בחייך שמא אתה תצטרך לבריות כמוהו · אם תתייסר בבניך יהיו בעיניך כאלו הרגתם בחטאיך ואל תתרעם על מדותיו כי כי כל מאן מיאן בישולחי דיניו · ודע כי בקרבך קדוש לכך נהת עצמך בקדושה ובפרישות ובטהרה · וכשאתה מוכיר שם הנכבד והנורא ידעדו כל אבריך וכוון לבך אל בוראך כשאתה עומד בתפלה וקודם שיצא הדבור מפיך חשוב פירוש ביאורו · אם רעיונך בא לך באמצע תפלתך החרש עד שתכין לבך ביראת הבורא ודקדק כל היבה ותיבה לנענע שפתיך ולהרגיש הדיבור שלא תטעה כאלו אתה מונה מעות שאתה נותן כוונה והבנה למנין · כשאתה עומד בתפלה אמור מה אני ספון לתת עטרה למלך הכבוד להזכיר שמו הגדול ולבש חרדה כמ״ש אברהם הנה נא הואלתי לדבר אל ה׳ ואנכי עפר ואפר · הלא בני מעלה ייראו ויבהלו מפניו וסביביו נשערה מאד אף אני קרוץ מחופר לא בינת אדם לי נבזה בחיי ונמאס במותי . אקרע סגור לבי ואבוא פתחיו ביראה ובענוה כי כל מקום שמצינו גדולתו מצינו ענותנותו מרום וקדוש אשכן ואת דכא ושפל רוח · ע״כ בעוד רוחך בתוכך חשוב ביראת בוראך גול על ה׳ מעשיך ויכונו מחשבותיך יראת ה׳ מקור חיים לסור ממוקשי מות · ותסיר עצמך מן הטהירות ומן העקשות ומן הנאוה ומן העצלות . אחוז בענוה ובשלום ואל תקנא בעושי עולה כ״א ביראת ה׳ כל היום והיא אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת ה׳ הוא אוצרו · ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו הלא עיני ה׳ המה משוטטות בכל הארץ · ודע כי מנוסה ח יש בנוי ובגבורה ובכבוד ובקנאה ובחכמה ובעושר ובעתי ובתוקף יצר העבירה · ודע כי המצוה וחיראה מכבין אש היצר והתורה תבלין להסיר המחשבה רעה עכ״ל :

ואתה בן אדם אל יפתך יצרך לומר הים אני אם תנין אם כח אבנים כוח אם בשרי נחוש כי תשים עלי עול הכבד הזה לשמור כל הכתוב לעיל כי לא יספיקו לי ימי לילי ובלי אביר ה

ח שדניים מלו כלו לך לנסיון מתם ס׳ :

ניט וואם מיט דיר ועמט זיך נאך טאן אונ איר זייט דאך בייזע נאקעט ארוים ניגאנגען פון אי יער מוטערם בויך אונ אז דוא ועמט שטארבין ועמטו לינין אין דער ערד אזו ווייא ער אונ טאמר ועמטו נאך בייא דיין לעבין בדארפין צוא ליים אזוי ווייא ער · אם אויב דוא ועכטט נישטראפט מיט קינדער ואל דאם זיין אין דייני אוגין נגליך ווייא דוא האמט זייא ניהרנתי דורך דייני זינד אונ זאיי ניט מתרעם אויף זייני מדות אונ אז דוא דער מאנמט נאמט נאמין ואלין ציטערין אלי דייני אברים אונ אז דוא טוקט תפלה זאיי מכוין דיין הארץ צוא דיין בשעפר אונ איידער דער דבור נייט ארוים פון דיין מויל פאר שמייא דם מייטש פון אים · אם אויב אין מיטן דאבנען קומט דיר איין שלעכטי מחשבה הער אויף תפלה צוא טאן בייז דוא ועמט בערוהיגין דיין הארץ אונ זאיי מדקדק איטליכם ואורט ארוים צו רייזין כדי דוא ואלמט זיך ניט טועה זיין גליך ווייא דוא צייטמט נעלט ניסטו דאך בחדאי דיין כוונה צוא דעם ציילין · אז דוא שטעלמט זיך דאבנין ואלמטו זאנין ואם בין איך נאר חשוב צוא נעבין איין קרון צוא נאט ב״ה צוא דער מאנן זיין גרוסין נאמין פאר דעם ואם דיא מלאכים פארכמן זיך אונ שרעקן זיך פר אים אונ די מלאכים ום וענין ארוים אים ציטערין זיי פר אים מכל שכן איך ואם איך בין אוים ליים איך האב ניט קיין פאר שטאנד איך בין מבוזה בוי מיין לעבין אונ פאר מיאוסתי נאך מיין טויט · אקרע איך ועל צוא רייסין דעם שלאם פון מיין הארץ אונ ועל קומין פר אים מיט פארכט אונ ענוה ואורום וויא מיר גיפינן דאם גרוסמקייט פון נאט ניפינ מיר זיין ענויות עם שטמייט נאט ב״ה איך הויך אונ היילינ שטמייט דער בי איך טוא רוגן מיט דעם ואם הט אניידערינ גימיט · אונ טוא דיך אפ פון ניבקייט אונ פון קרומקייט אונ פון נאוה אונ פון פוילקייט האלט דיך אין ענוה אונ אין שלום אונ זאיי ניט מקנא אין דיא ואם טאן עולות נאר אין נאמט פארכטיני · ודע אונ ויים אז שייגקט אונ שטארקייט אונ כבוד אונ הכמה אונ עושר אונ ארומקייט אונ דאם שטארקייט פון יצר הרע דיא אלי זאכין קומין פון נאט צו פרובין דעם מענמש · אונ די מצוה אונ יראה פאר לעשין דאם פי ער פון דעם יצה״ר אונ דיא תורה איז אסגולה אפ צוא טאן דיא בייזע מחשבות · ואחה אונ דוא מיענמש דיין יצר הרע זאל דיך ניט איבר רייזין צו זאגין בין איך דען אזו שטארק איז דען מיין כח פון שטיינער אונ מיין פלייש פון קופר ום דוא טוקט אוף

אכילה ושתיה ובלי שינה כדי שאוכל לקיים ולשמור כל זה והלואי ואולי . כי לא מלאך אני שאין לפניו אכילה ושתיה וגם לא שינה כי תשים עלי העול הכבד והקשה הזה כי לא אוכל שאת ' דע באמת כי אלה הדברים בכלל פתוי היצר הרע הם כי הוא אשר מכביד הדברים בעיניך כדי שתבעוט בכל ולהבניסך ברשתו . תדע שהרי רוב הדברים הנזכרים בפרק זה שמירתם בשב ואל תעשה רובם שתחשוב ביחודו ית' ואהבתו תמיד ולא תזיק לחברך ותתרחק מעושק ומרמה ותנועה כזאת ודבר אחר מאלו כולל כמה דברים מהנזכר עמו ונמצא שבנקל מתקיימים בהיות רובם בשב ואל תעשה כמדובר . ומעט מזעיר מהם באים לכלל מעשה והוא לפרקים ובזמנים מחולפים כגון עשות משפט וצדק להציל עשוק מיד עושקו וכדומה שאין זה מעשה בכל יום כי אם כשיזדמן . והגם שנאמר ויצויר שכל הדברים הנזכרים כלם הם בכלל עשה ששייך מורח בהם למה יכבד הדבר בעיניך ואינך משים נגדך מעלת שכר המזומן לך על זה בעולם שבולו טוב בעולם שכולו ארוך אשר עין לא ראתה אלהים זולתך . אם מלך יאמר לך כל מה שתמנה מריטרים מבקר עד ערב ביום אחד יהיו לך בודאי שלא תאכל ותשתה ולא תישן ולא תנוח ולא תשקוט רגע כדי שלא להפסיד באותו רגע מה שתוכל למנות מהיזרים ואינך חושש לכובד הטורח לחמדת הריוח . ואע"פ שהוא דבר ספק שאפשר שטרחת כל היום שלא יתקיים בידך כי תפסיד אותו או גנבים יבואו לך ונם במותך אינה הולכת עסקך עכ"ז אינך חושש לשום אחד מאלו הדברים ואת טודח כל היום. כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שאין לחוש לטורח קיום המצות כיון דשכרו ודאי ומובטח בידך לעולם בחייך ובמותך שהוא דבר שאין יד זולתך יכול לשלוט בו ובאין סוף וקץ ותבלית. ואדרבא צריך להקל בעיניך הדברים ולא לעול ולמשא דבערך רבוי ותדל השכר הוא דבר מועט אפי' שלא תנוח רגע מכל ימי חייך בטורח עשייתם ובפרט שאין עליך טורח כל המלאכה לנמוד כי יש הרבה מסייעים לך בקיום כל דבר ודבר שאתה מקיים . שהרי הבא לטהר מסייעים אותו מן השמים קוב"ה וכל מלאכיו וכיון שכן מה נתנע לך מהטורח . ומה גם שבהיות אדם שפל מאליו מתקיימים

סיר דעם שוערין יאה וואם פריער איז ניטשטאנן מיינע אלע טעג אונ נעמט ועלין סיר ניט נגוע זיין וען איה וואל אפילו ניט עמען אונ טרינקן אונ ניט שלאפן ועט ניט גינוג זיין צוא מקיים זיין אונ כל היום שלא יתקיים בידך כי תפסיד אותו או גנבים יבואו לך ונם במותך אינה הולכת עסקך עכ"ז אינך חושש לכובד הטורח לחמדת הריוח . ואע"פ שהוא דבר ספק שאפשר שטרחת היזען דם אלץ דען איה בין ניט קיין מלאה איה ועל עם קומראי ניט קענין דער מראנען . רע ווייס באמת אז די ריד ענין פון דעם יצר הרע ער מאכט שוער דיא זאכן אין דייני אונין בדי ער זאל דיך מאנגן אין זיין ענין . זאלסט ווסן אז פיל זאכן פון דעם פרק מענסטו זייא היטין דיזה דעם דיא זאלסט זיצין אונ ניט מאן ניכטו זיין מקיים דזייט דיא זאלסט תמיד מראכטן אין דעם אייגציקייט פון נאם ב"ה אונ אין זיין ליבשאפט אונ זאלט ניט שוארין מאן צוא זיין חבר . אונ יוד ער ווייטערין פון גוילה אונ ניט כיידין קיין לשון הרע אונ דברים בטלים אונ נאה פון אועלכי נליכין . נאר אמייל פון זייא מוכטו מאן אונ דאם זענין נאר צו צייטין דהיינו צוא מאן משפט אונ צדק צוא מצייל זיין איין מענטשין וואם ווערט גרופט אונ נאה אועלכי נליכין וום דם בדארפסטו נאר ניט מאן אלי מאנ נאר או עם ווען זוך ריד דאם אמאל מרעטין . והגם אונ אפילו או די אלי זאכן דאם פריער שטייען מוז סען סיט מאן סיט מידתא ואחרום זאל דם בייי דיר שוער זיין דער מאן דיך דעם גרוסין שכר וום איז דיר אן גיבריים אויף עולם הבא וום קיין אויג הט עם ניט גיזעהין נאר נאם אניין ועז סען זאל דיר זאנין ויא פיל נעלט דיא ועסטו אפ ציילין אין איין מאנ ועט דם זיין דיקם ואלסטו דאה בזוזאי ניט גיענסטן אונ ניט ניטרונקן אונ ניט גישלאפן אונ ניט גירוענט איין נע אונ ואלסט ניט זאנ ניכאם צוא דער שוערד מידתא ואם דוא האסט כוחמת דם נלוקסיקיים פון דעם נעלט אונ תאטשי עם איז סינליך או דער ריוח ועט בייא דיר קיין קיום האבין אונ אויף או דו ועסטו שטארבין ועט דאה דאם סיט דיר ניט נאה נין . איז שון בזוזאי אפשיטא או דוסט קערקסטו ניט ואנ צו האבין צו דער מידתא ואם דוא ועסטו האבין דיא מצות מקיים צו זיין זייל דיין שכר איז דאה ניוזים אונ איז פאר ויכרש בייא דיר אויף אייביג בייא דיין לעבין אונ נאה דיין מוים סען דאם איז אזו אזאה ואם קיין האנט קען דרינן ניט ניוועלטיגין . ארכבא די מידתא מחשר נאר נרינג זיין איין דייני אונין אונ ניט פאר אין די מידתא נאר ויזיג . בקצתם עם איז אויף דיר

כל הדברים הנזכרים משום שנחשב לו כאלו מקריב כל הקרבנות כדארז"ל על פסוק זבחי אלהים רוח נשברה · ובהיותו נקי מכל חטא ועון ע"י שפלותו דומית המקריב כל הקרבנות קונה בחינת רוחניית בעצמו ומואס ברע ובוחר בטוב כטבע הרוחניי ובזה מאליהם מתקיימים כל הדברים · ונראה דזה יהיה כוונת הפסוק בפ' ויקרא אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם · שהכוונה אדם כי יקריב שההקרבה יהיה מכם ומעצמכם וכיצד שתשפילו את עצמכם וזהו נקרא קרבן לה' ונחשב לכם בקניית השפלות כאלו הקרבתם כל הקרבנות שמן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם ודו"ק · ובפירוש הפרשיות פירשתי פנים הרבה על פסוק זה · הכלל העולה שהמכביד בעיניו קיום עבודת הבורא עצת יצרו הוא למונעו · יתהיל ליכנס בעבודה ויראה איך מסייעים אותו ויקל בפניו · ומה גם שכל דבר הנעשה בשמחה אפילו דבר קשה יקל ועבודת הבורא צריך שיעשה בשמחה · וכיון שכן מה כובד ימצא בקיומו · ועוד לא בשביל שאם אדם לא יכול לקיים כל לא יקיים כלל · כל אחד ואחד יקיים מה שיכול ונמצא בין כל ישראל מתקיים הכל שכלם נפש אחד כדארז"ל על פסוק בשבעים נפש ונוגע תועלת לכל אחד במה שמקיים חבירו · דזהו משל לאחד שאינו יכול לאכול מאכל טוב ליוקר מציאותו לא בשביל זה לא יאכל משאר המאכלים שישיג ידו וימות · כלל העולה דכשם שמבקש אופנים שלא יגיע נזק לגופו כך צריך לבקש אופנים בכל יכולתו שלא יגיע נזק לנפשו · שעם נזק הנפש גם לגופו מזיק כי כיון שגרם חלודה בנפשו אינה יכולה להאיר לגוף וכלה ונפסד · ואע"פ שכדי שלא יגיע נזק לנפש צריך מירוק הגוף אל יחוש לזה משום שע"י מירוק זה עושה הנפש פרי והוא כמשל כל זרע הנזרע בארץ שאינו בא לכלל צמיחה כ"א שתתמרק ותסריח אח"כ צומח ויוצא פרח ויצץ ציץ וכיון שכן אם יחוש על בריאת הגוף מעולם לא יצמיח הנפש שום צמיחה לעלות למדרגת רוח ומרוח לנשמה כנודע · אשר על כן שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך לבקש אופן להבין על מה פגמת בגלגול שעבר ובאת לתקן · דע שכל מצוה מכל המצות אשר תתאוה נפשך לשקוע בה יותר מאחרות · תדע באמת שבה פגמת תחלה ושלחך השם עוד בעוה"ז להשלימה לכן אל תרף ממנה ועשה אותה בשלמותה בכלליה ופרטיה ובכל גדריה וסייגיה ואל תסיר אותה מנגד עיניך תמיד ודע שיזדמנו עליה הרבה מונעים בה והם שלוחי סמא"ל הרשע למנוע לך שלא תשלימנה ותקבל עליה עונש במותך ותחזור פעם אחרת בזה העולם ותטעום טעם המיתה פעם אחר פעם על ידו . הלא תראה בחכמי התלמוד דשאלו מהם במה היית נזהר חד אמר במצות ציצית וחד אמר בהשכמת בית הכנסת וכיוצא בזה דקשה וכי בציצית היה נזהר ולא בשאר

ניט גיוואָרפין גומר זיין אַלי מִצְוֹת אונ גאָר די תּוֹרָה אויס צו לָערְנין · הכלל דער כְּלַל איז דר וואס מאכט שְׁוֶוער בַּייא זיך מְקַיֵּים צו זיין גאָטס דינְסט דאס איז דיא עַצָה פון זיין יֵצֶר הָרָע צו אָפּ הַאלְטָן אים פון גאָטס דינְסט · אויך איטְליכע זאַך וואס ווערט גיטאָן מיט שִׂמְחָה ווען דיא זאַך איז וויא שְׁוֶוער איז זיא גְרינְג אונ גאָטס דינְסט מוז זיין מיט שִׂמְחָה דרום איז דאס דאך ניט שְׁוֶוער · אונ אויך ווייל עַר קען ניט מְקַיֵּים זיין אַלי מִצְוֹת דרום זאל עַר גאָר ניט מְקַיֵּים זיין · ווי גִשִׁיקְט זיך עַס · לאז עַר מְקַיֵּים זיין וואס עַר קען אונ אַלע יִשְׂרָאֵל צו זאַמין זענין מְקַיֵּים אַלי מִצְוֹת ווארום אַלע זענין וויא איין מענטש אזו וויא אונזרי חֲכָמִים הָאבין גיזאָגט · כלל דער כְּלַל איז אזו וויא דער מענטש זוכט אופנים עַס זאל ניט גְרייכן קיין שְׁאדין צו זיין גוף אזו בַּדאַרף עַר זוכן אופנים אז עַס זאל ניט גְרייכן קיין שאדין צו זיין נְשָׁמָה ווארום מיט דעם שאדין פון זיין נְשָׁמָה טוט עַר זיין גוף אויך שאדין ווייל עַר איז גורם איין פְּגַם צו זיין נְשָׁמָה קען זי ניט לייכטן צום גוף ווערט דער גוף פאר דארבין · אונ חאטשי צו גְרייכין אַמַעלה צו דער נְשָׁמָה מוז עַר דאך צוא רייבין זיין גוף זאל עַר דרויף ניט זארג האבין ווייל דורך דעם וועט זיין נְשָׁמָה בְּרָנְגין פירות · אונ דאס איז גיגלעכין צו איין זאמין וואס מען זייעט קען עַס ניט שְׁפְּרָאצין ביז עַס ווערט פְּרִיעַר צו ריבן אונ דר גאך שְׁפְּרָאצט עַס בְּלִיהוּנְג אז דער מענטש וועט זארג האבין אויף דעם גזונדהייט פון זיין גוף וועט די נְשָׁמָה ניט שְׁפְּרָאצין קיין שום שְׁפְּרָאצונג צו קומין צוא דער מַעלה פון רוח אונ צו דער רעכטר נְשָׁמָה · דרום וועל איך דיר איין עַצָה געבין צו פאר שטיין וואס האסט פוגם גיווען אין פְּרִיעַרדיגען גלגול · דיא מִצְוָה וואס דיר גלוסט זיך מער צו טאן אין דר האסטו פוגם גיווען פְּרִיעַר האט דיך גאט גישיקט די מִצְוָה מְקַיֵּים זיין דרום זאלסטו זיא ניט אָפּ לאזין אונ מוא זיא אין גאנצין · הלא קענסט זעהן דיא

חכמים

בשאר מצות ח"ו • אלא שהיו משיגים בחכמתם הרמה על המצות שבאים לתקן והיו שוקעים בה תדיר לתת עיני השגחתם עליה לקיימה בשלמות • ואע"פ השאר המצות היו מקיימים בשלמות אך המצוה שעליה באו היה כל מגמתם עליה לא היו פוסקים מלהזכירה לבקש אופנים לקיימה בכל חלקי היותר נאות שאפשר • ולכן אם לבך מתאוה ללמוד מקרא יותר ממשנה או בהפך וכן אם תאוה נפשך ללמד תלמוד יותר מקבלה או קבלה יותר מתלמוד ממה שתאוה נפשך דע שעל זה באת ואחז בה לעשות עיקר לימודך בזה • ואפשר דעל זה רמזו רז"ל באומרם אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו • ירצה באיזה חלקי התורה שתאוה נפשו יותר שם ילמוד כגון במקרא או במשנה או תלמוד או קבלה או אגדה משום שבודאי החלק הזה בא לקיים בפעם הזאת • וכמו שראיתי בכתבי האר"י זלה"ה שמודיע"ם אלשיך זצ"ל רצה ללמוד קבלה ואמר לו שבגלגול שעבר היה חכם בחכמת הקבלה ולא בא בגלגול זה כי אם להשלים עצמו בדרוש כי בקבלה אין לו צורך כי כבר השלים • וכפי זה נמצא שאע"פ שתראה רבים רבים לקיים כנזכרים לעיל וכדומה אל תפתיד לך הריבוי לומר איך אני יכול לקיים כל זה • דאפשד שרובם ככולם נשלמת בהן בגלגול שעבר ועכשיו באת על קיום קצתם או כמה מהם • והן אותם שהאוה נפשך בהם וגם שתראה הרבה מונעים לך עליה מלקיימם דכין שעליהם באת מזמין לך סמא"ל הרשע מונעים כדי שלא תשלים עצמך כמדובר • לכן החזק עצמך במוסרי זו אל תרף נצרה כי היא חייך • וכל אדם שחושק ומתאוה נפשו לקבלה ולא לתלמוד או לאגדה ולא לקבלה או תלמוד ויש לו דחק ומצטער לו על זה עתיד ליתן את הדין שגורם לנשמה זאת שלא תעשה שליחותה כדי להשלים חלק מן התורה שחסר בפעם ראשונה שבא לעולם • וכן ראיתי בחכמי האמת :

דָּאָס זָל דָאס מָען נִיפְרַעגְט אִין וָאס זַיט אִיר נָזְדָר גִיוָען דָאס אַייְנֶר גִיזָאגְט אִין מִצוֹת צִיצִית אִיז דָאךְ קְשָׁה אִיז עֶר דָעָן נָאר נָזְדָר גִיוָען אִין צִיצִית אוּן נִיט אִין אַנְדֶרֵי מִצוֹת ח"ו נָאר זַייא הָאבֶּן גִיוִוסְט מִיט חָכְמָה אוֹיף וָעלְכִי מְצוָה זַייא זָענֶן גִיקוּמֶן מְתַקֵּן צוּא זַיין הָאבֶּן זַי גִינָעבֶּן זַיי גִיעֶר הַשָּׁנָתָה זַיא אִין נַאנְצִין מָקוֹם צוּ זַיין אִין דַיא אִיבְּרִגִי מִצוֹת הָאבֶּן זַייא אוֹיךְ נִיט אָפּ גִילַאזְט • ולכן דְרוּם אַז דַיא גְלוּסְט צוּ לֶעֶרְנֶן מְקֻבָּל אֶרֶד נֶמֶרָא זָאלְסְטוּ וִיסֶן אַז דְרוּיךְ בַּיסְטוּ גִיקוּמֶן אוֹף דֶר וָעלְט אוּן זָאלְסְט מַאבֶּן דַיין עִיקָר לֶעֶרְנֶן דְרִינֶן • וכפי אַז דוּ וָעסְט מָען דַארְף מְקַיֵּם זַיין סַיל זַאבֶּן זָאל דָאס דַיךְ נִיט שְׁרֶעקֶן דָעָן עֶס אִיז מְיגְלִיךְ אַז דָאס רוֹב הָאסְטוּ שׁוֹין מְתַקֵּן גִיוָען אִין פְּרַיעֶרִין גִלְגוּל אוּן בַּיסְטְ נָאר גִיקוּמֶן אַמַּיל פּוּן זַיי מְקַיֵּם זַיין • וגם אוּן אוֹיךְ אִין וָעלְכִי מִצוֹת דוּ מֶרְעסְטְ שְׁוֶוערִיגְקַייטֶן בַּיסְטְ נָאר גִיקוּמֶן אַמַּיל פּוּן זַיי מְקַיֵּם זַיין אוּן דָאס זַייא מִצוֹת מְקַיֵּם זַיין אוּן דָר שְׁמָן מַאכְט דִיר מְנִיעוֹת בְּדֵי זָאלְסְטְ נָאךְ אַמָּאל מִזִּין מְגוּלְגָל וָעֶרִין ח"ו דְרוּם שְׁמַארְק זִיךְ אוּן הַיט זַיא וָארוּם זַיא אִיז דַיין לַעֲבִין • וכ"ז אוּן אִיטְלִיכֶר מֶענְטְש וָאס אִים גָלוּסְט לֶעֶרְנֶן נֶמֶרָא אֶרֶד אֲנַדְתָּא אוּן לֶעֶרְנְט עָנְפִּים אֲנַדְרָש דֶער אִיז גוֹזֵם זַיין נִשְׁמָה זָאל נִיט טָאן אִיר שְׁלִיחוּת מְשֻׁלִּים זַיין אִיר חֵלֶק הַתּוֹרָה וָאס דָאס אִיז הָאט נִיסְגָעֶרְט אִין פְּרִיעֶרִין גִלְגוּל • אוּן אַז שְׁנַייבֶּן אוֹיךְ דִי נְקֻבֵּי הַקַּבָּלָה :

תם ונשלם חלק ראשון

ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

לב טוב

(אידיש)

40

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״ב לפ״ק

זה השער לה׳ צדיקים יבואו בו

ספר

לב טוב

אִיר אַלִי מֶענְטְשִׁין דִיא בֵּשְׁעֶפְנִיש פּוּן גָאט : וָואשׂ עֶר הָאט בַּשַּׁאפִין דִיא וֶועלְט אוּנ יֶעְנִי וֶועלְט אַז אִיר וֶועט לֵייאֶנִין דָאשׂ כֵּפֶר וֶועט אִיר דְרִינֶן גִיפּוּנִין דָאשׂ גַאנְצִי יוּדְשְׁקִייט : אוּנ עֶשׂ וֶועלִין גְרוֹיש הַנָאָה הָאבִין דִיא וָואשׂ וֶועלִין לֶערְנִין דְרִינֶן : דְרִינֶן שְׁטִייט דִיא הַנְהָגָה פּוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין פּוּן זַיין יוּנְנֶט אָן : אוּנ אוֹיךְ פִיל דִינִים אוֹיף הִלְכוֹת שַׁבָּת אוּנ יוֹם טוֹב : אוּנ אַלְשׂ וָואשׂ גִיצְלִיךְ אִיז הַיינְטִיגִי צַייטִין : אוּנ דֶער זָואשׂ וֶועט הַאלְטִין וָואשׂ דְרִינֶן שְׁטִייט וֶועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ עוֹלָם הַבָּא אָמֵן :

שלום יודא גראס

מו״ל ספר אבן שלמה. גדר עולם. ואמרו אמן. טעמי המנהגים.
נדחי ישראל. תורת החסידים הראשונים ג׳ חלקים.

שנת תשכ״ח לפ״ק

דפוס

אברהם יצחק פריעדמאן

ניו-יארק ג. י.

הרוצה להשיג הספר יפנה אל האדרעס

RABBI S. J. GROSS
171 TYLOR STREET
BROOKLYN, N. Y.
Telephone: 388-8812

SINAI OFFSET CO.
34 HUBERT STREET
NEW YORK 13, N. Y.

הקדמה מאת המוציא לאור

ישמחו היראים ויעלזו החסידים בהגלות נגלות להם אור יקר אוצר כל כלי חמדה הספר היקר „לב טוב" שנדפס לפני כמה מאות שנים ושמו של ספרו היקר נודע בשערים בין גדולי המחברים ה"ה הספר אבן שלמה הקיצור מספרו של הגה"ק מווילנא דף ל' שמביא אותו בין הספרי מוסר שילמדו אותו ובספר זכרון ש"י מביא הצוואה של הגאון מו"ה שעפטיל זצ"ל בנו של השלה"ק אות י"ז וז"ל שהנשים יהי' רגילים לקרות חומש בל' אשכנז' גם ספר לב טוב וכו'. ובספר משכיל אל דל כרך א' ח"ב כלל א' פרט ה' דף י"א. שמביא אותו בין הספרי מוסר הנעתקים בלשון יודיש טייטש שיהא לו עיתים לקבוע ביום או בלילה ושכרם מה' כאילו עסקו בהויות דאביי ורבא. ועוד פעם מביאו בכרך א' ח"ב בכלל ה' פרט ד' דף מ"ב וזל"ק ויכול ללמוד מספרים כאלו דרך ה' להיות צדיק גמור. ובספר נזר ישראל על ה"ש מביא בהקדמתו דברי היערות דבש וזל"ק ואמרו חז"ל (שבת קי"ח) כל המשמר שבת כהלכתה אפי' עבד ע"ז כאנוש מוחלין לו. כי שבת שקולה ככל המצות (מד"ר שמות פכ"ה) ואמרו אשר דיני שבת כהררים התלוים בשערה (חגיגה י') ובעזה"ז אשר מכובד הגלות ותלאות הזמן נתמעטו הלבבות וא"א לכל איש ואיש ללמוד בש"ע ה"ש לידע כל דין ודין על בורי'. ושמתי לליבי דברי ספר המתוק יערות דבש ח"ב וז"ל מי שלא למד ה"ש על בורי' פעמים ושלוש לא יוכל להמלט שלא יארע לו חילול שבת הן דאורייתא הן דרבנן וענין שבת הוא מאוד לנו למחסה בגלות וכו' וע"כ ילמוד בש"ע בתמידות ואצל רב שיברר לו הכל ויחזור עליו תמיד חזור חזור שיהיה שגור בפיו אשרי אנוש יעשה זאת כי שכרו הרבה. ועיין בקיצור של"ה שכ' וז"ל מחויב כל אדם ללמוד בפוסקים הראשונים כל דיני שבת כי רבים הם עד מאוד והלומדים הלומדים ד"ת לבעה"ב

חיוב מוטל עליהם ללמוד להם כל דיני שבת כדי שידעו להזהר לשמור ולעשות ולקיים כי יש כמה דברים שאינם יודעים להזהר מזה וכל בעה"ב שיש בו יראת שמים ישתדל להיות לו בביתו ספר הנחמד **לב טוב** שיהי' רגיל בו ואז טוב לו בעוה"ז ובעוה"ב עכ"ל. והנה ראיתי גודל המכשולות מהמון עם שאינם יודעים להזהר בדיני שבת ונכשלים בהרבה איסורים אשר לדעתם אינו איסור כלל והוא איסור דאורייתא לכן נתתי לליבי להוציא לאור הספר הנחמד והקדוש הזה לזכות את הרבים ויהיה לתועלת גדול לתופשי התורה והיראים כמו שיראה הקורא בו. ויהי' זה ג"כ לתועלת נשמת אבי מורי הרה"ח המפואר מוה"ר ישעיה זאב זצ"ל בה"ר משה אלי' שליט"א שנפטר בחצי ימיו ביום כ"ט חשון תשכ"ג נ"ע אשר עסק כל ימיו עבור טובת הכלל. ויה"ר שזכות המחבר יעמוד לנו שנזכה לקיים את כל הדברים האלה המובאים בספר הקדוש הזה לעבוד את השי"ת באמת ובתמים ולהטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה עד ביאת גו"צ אמן ואמן.

המו"ל הק' **שלו' יהודה גראס**

א יר לִיבָּה לַיִם אוֹךְ וְוָעל אַיוֹךְ מוֹדַיִע זַין דִיא כִּיבָּה וָואש
עֶשׂ הָאט מִיךְ נִיבְּראכְט. דָּעם סֵפֶר צוּ מַאכִּין דָּאש
אִיז וַייל אוֹךְ הָאבּ נִיזָעהֶן כֹּל מַנְהָגִים וָואש נִיפָּעלְן מִיר נִיט:
דָּעז מִיר הָאבִּין (תהלה לאל) אִין נְרוֹיש נִילִיבְּטִי תוֹרָה
וָואש הִקְבִּ"ה הָאט אוּנְז נִיגעבִּין אוֹיף דָּעם בַּארְג סִינַי דוּרְךְ
מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה פַּאר דִיא אוּנְזִין פּוּן כָּל יִשְׂרָאֵל: דָּעָר נָאךְ
הָאבִּין מִתְקִן נִיוֶוען אוּנְזֶרֵי גְּבִיאִים אוּנ חֲכָמִים וְוֶיעֶר נוּטִי
תַּקָּנוֹת. וְוִיא וְוֶיט עֶנְדִין בַּשְׁוֵיט אִין דָּעָר נְמָרָא אוּנ פּוֹסְקִים.
אָבֶּר אַצוּנְדֶּרְט אִין אוּנְזֶרֵי דוֹרוֹת אוּנ אִיזאוּנְזֶרֵי קְהִילוֹת דָּש
עֶשׂ זָעְנִין נָאר וְוֶיינִיג לֵיט וָואש בַּנֶּעֱרִין צוּ וִויסֶן דִיא דָעכְטִי
מִנְהָגִים אוּנ אִיטְלֶכֶר מַאכְט זִיךְ מְנַהֵגִים וְוִיא אִים גִיפֶעלְט:
בְּפֶרָט אִין שַׁיל זָעְנִין פַּאר הָאבְּיִין פִּיל לֵיט וָואש זִיצְן צוּ
קְרוּשָׁה אוּנ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוּנ מוֹרִים: אוֹיךְ רִיידִין וִיא אִין
אִיר דְּבָרִים בְּטֵלִים. אוּנ קֵיינֶר אִיזנִיט דָא וִיא צוּ שְׁטְרָאפִין.
אוּנ אוֹב עֶשׂ נִיפּוּנְט זִיךְ עֶרְנִיץ אִיינֶר וָואש וִויל וִיא יוֹא
שְׁטְרָאפִין. הָאט עֶר מוֹרָא אִיינֶש מֶען וָועט אִים נִיט פָּאלְגִין:
טְרָאכְט עֶר זִיךְ וָואש נִיצְט מַיִן רִיידִין. דָּאש אַנְדֶּרִי אַז עֶר
וָועט אֶן שְׁרַיִיאֶן אוֹיף אִינִים וָועט עֶר אִים נָאךְ מְזַלְזֵל זַיִן מִיט
פִּיל בְּזָיוּנוֹת אוֹיךְ אִיז נִיט פַּר הָאנְדְן אִין דֶּעם רוֹד אִין מֶעְנְטֶש
עֶר זָאל אִין זִיךְ הָאבִּין רִיא נוּטִי מִדּוֹת פּוּן לַייטִין צוּ שְׁטְרָאפֶן:
דְּרוּם מַאכְט זִיךְ אִיטְלִיכֶר אִין מְגַהֵג וְוִיא אִים נִיפָּעלְט. אַז
וִויא עֶש זָעְנִין פַּר הָאנְדְן פִּיל לַייט וָואש זָעְנִין אִין שִׁיל נָאר אֶן
בְּוּנָה בְּשַׁעַת זִיעֶרֵי תְּפִלּוֹת: אוֹיךְ בְּשַׁעַת דָּעָר חַזָּן זָאכְט דִי
הוֹיבִּי שְׁמֹ"ע טוּאן פִּיל לֵיט גְלֵיךְ וְוִיא זִיא נִיהֶערְט נִיט דֶּר
צוּ: אוּנ זָעצִין זִיךְ אַנִידֶּר אֶפִּילוּ צוּ קְרוּשָׁה אוּנ מוֹרִים אוּנ צוּ
קַדִּישׁ אוּנ צוּם לֵייאֵנִין. אוֹיךְ קֶעֶרְט אוּם אִיעֶר זַיִן פָּנִים צוּם
אַנְדֶּרִין אוּנ זָעצִין זִיךְ הִינְטֶרְן טִישׁ אוּנ וָועֶרִין פֶּרְטִילְךְ בַּנַּאנֶדֶר
וִויא זָאלִין מִיר נִיט שְׁטִין אִין מוֹרָא פַּר דֶּעם לָעבְּרִינְן נָאכְט
גִילוּבְּט אִיז זַיִן נָאמֶן דָּאש עֶר הָאט בַּשָּׁאפֶן הִימֶל אוּנ עֶרד
אוּנ עֶר זָעהְט וָואש בִּיא אִיטְלִיבֶן אִין הַאַרְצִין. ט זִיךְ. קֶעֶר
מֶען דָּאךְ בְּוּדַאי שְׁטִין אִין נְרוֹיש מוֹרָא: נוּן לִיבִּי לַייט וָועהְט
וִויא מִיר הָאבִּין אִין מְגַהֵג וָועֶן מֶעֶן בָּעְנְטְשְׁט מְזוּמָן דָּא
בָּעְנְטְשְׁט אַיינֶר אוּנ דִיא אַנְדֶּרִי הֶעֶרִין אוֹם נִיט צוּ: אוֹדֶר
זִיא רִיידִין דֶּעָר וַויל דְּבָרִים בְּטֵלִים: אָזוּ אִז עֶר דָּאךְ נִיט
יוֹצֵא אוּנ מוּז נָאךְ אֲמָאל בָּעְנְטְשִׁין: אָזוּ טְרֶעפְּט זִיךְ וָועלְטִין
אַיינֶר זָאל נָאךְ אֲמָאל בָּעְנְטְשִׁין: אָזוּ אוֹיךְ אִין שַׁיל אִיז קַיינֶר
נִיט יוֹצֵא קֵיין חוֹבַת תְּפִלָּה. אִיבֶּר זַייעֶר נָרוּשׁי עֲבִירָה פּוּן
דְּבָרִים בְּטֵלִים: אוּנ דָּאש אִיז אֲמוֹר אֲפִילוּ אִין דֶּעָר הַיִם מִבָּ

שִׁבֵּן אִין דֶּעָר הַיילִיגֶר שׁוּל. נָאךְ מֶעָר אוֹם שַׁבָּת נִישְׁעִיחִין
אוֹיךְ פִּיל אֲבִירוֹת אִין אוּנְזֶרֵי הַיִינִיר וַיִיל דִיא בְּנֵי נְבִיאִים וַויסִין
נִיט וָואש מוּזְקָר אִיז אוּנ וָואש אֲכוֹר אִיז: דְּרוּם דָּאבּ אִךְ
וַיימַאכְט דֶּעם סֵפֶר אוֹיךְ טַייטְש: אוּנ דָּאבּ אִים נִידִּיגֶן (לב
טוב) דָּעָן דֶּעָר וָואש הָאט אִין נִיט הָאַרְץ דֶּעָר קֶעֶנְט בַּאלְד
רוּמֶן ✻ אַלִי נוּטִי מִדּוֹת פּוּן דֶּעָר וֶועלְט: אַז וִיא מִיר לֶעֶרְנִין
אִין פִּרְקֵי רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן זַבַּאי הָאט נְזָאכְט צוּ זַיְנֵי פִּיךְ הַמְּסַמְּלֵבִי
תַּלְמִידִים דָּאש אִיטְלִיכֶר פּוּן וִויא זָאל זִיךְ הַבְּטָאכְטִין אוּנ זָאל
זָאנֶן וֶועלְכְש עֶש אִז דִיא בֶּעסְטִי מִדָּה וָואש דֶּעָר מֶענְטֶש
זָאל זִיךְ אִין אִים בְּהֶעפְטֶן זָאכְט רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אִיין נוּט אוֹיב אִז
דִיא בֶּעסְטִי מִדָּה. דָּעָן עֶר פַּר נִיט אִיטְלֶכֶן דָּאש זַיְנִי:
רַבִּי יְהוֹשׁוּעַ זָאכְט אִין נוּטֶר חַבֶּר: דָּעָן עֶר אִין נוּטֶן חַבֶּר
לֶעֶרִינְט מֶען פִּיל נוּטֶש: רַבִּי יוֹסִי זָאכְט אִין נוּטֶר שָׁכֵן: דָּעָן
עֶר וָועט זָעהֶן פּוּן אִים פִּיל נוּטֶש אוּנ וָועט אִים זָאךְ טוֹאן:
רַבִּי שִׁמְעוֹן זָאכְט דִיא בֶּעסְטִי מִדָּה אִז אַז דֶּעָר מֶענְטֶש
בַּדֶּעֶנְקְט זִיךְ וָואש עֶש וָועט זַיִן: רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן עֲרָךְ זָאכְט
אִין נוּט הָאַרְץ אִז דִיא בֶּעסְטִי מִדָּה: דָּא זָאכְט צוּ וִויא רַבִּי
יוֹחָנָן מִיר נִיפָּעלְט דָּאש רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן עֲרָךְ דָּאש בֶּעסִיד
נִיזָאכְט פּוּן אַיִךְ אַלִי: דָּעָן אִין זַיְנִי דַיִיד זָעְנִין אִין כְּלָל אַלִי
אַייעֶרִי דַיִיד אוֹיךְ: דָּעָן דֶּעָר וָואש הָאט אִין נוּט הָאַרְץ דֶּעָר
קֶעֶנְט אוֹיךְ: דָ

בל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי לכבודי יצרתיו אף עשיתיו:

דער פסוק איז אזו טייטש הקב"ה האט רחום בשאפין די וועלט פון ענגן ער האט ניטאלט זיין אמתלה רחום האט ער בשאפין די היטל אוג ערד אוג אלש וואש איז אוף זיא (כל מה שברא הקב"ה לכבודו) אלש וואש האט בשאפין איז פון זיין כבוד וענין דיא היטלין אוג דיא ערד אוג אלש וואש איז אוף וויטל אוג אוף דער ערד אוג אלש וואש איז אין ואשר אויבר דער ערד אלדינג האט הקב"ה בשאפין מיט רחמנות פון זיין כבוד וענין אוך אין היטל האט ער בשאפין דיא מלאכים אטייל פון ואשר אטייל פון פייאר אטייל פוווניד אטייל ענין האלב ואשר האלב פייאר אוג וויל אין דיא איז ניט פר האדרן קין בלוט אוג פלייש רחום האבן זי אוך קין דאש איניג העגט אין דער אנדרן דיא טואן ניט קין שום זאך נאר דיא לויבן הקב"ה טאג אוג נאכט דיא זען ניט דיא זיא עסן ניט דיא טרינקן ניט נאר טאג אוג נאכט טואן דיא נאר ניטלי כי זאבן צו דעם שלאפין דיא זענין בשאפין גיוואדן רחום האבן דיא קין שכר ניט ווייל דיא האבן קין יצר הרע ניט: נוא קענין דיא קין בייז ניט טאן נאר ניטלי כי זאבן: דער נאך האט הקב"ה בשאפין דיא בהמות אוג חיות אוג עופות אוג דיא פיש אין ואשר דיא אלי ענין נאר אייטל בלוט אוג פלייש רחום ענין דיא אייטל יצר הרע רחום קענין דיא מין ניט טון נאר אייטל מיזשלכי זאבן עסין אוג טרינקן אוג שלאפין אוג נאך אנדרי זאכין אוג אלש וואש צום יאר הרע ניהער: רחום האבן דיא קין עוש ניט ווייל דיא ענין אייטש יצר הרע: נוא ווערן מיר האר אז דיא מלאכים אוג דיא בהמות חיות אוג עופות קין שכר אוג עונש ניט ווייל דיא ענין מין ניט טון נאר צו דעם וואש דיא ענין בשאפין גיוואדן: נאך דעם אז אלש איז שוין בשאפין גיוענען אוג אוך דער גיהעם אוג גן עדן קין דאש דיא חכמה מיט נישמין אז מיכאל בשאפין דעם מענטשן דען ען ניט דיא מענטש צו וואש גיצטא דאש איז אלש: איז דאש יען דער בבור הקב"ה אז דער גיהעם אוג גן עדן קין אוך זמם בשאפין זיין: אוז האט הקב"ה גיטאן איז מלאה איז אין בהמה דאש מיינט מען די הילני נשמה איז איז מלאך

דא ועל אוך איז בשיידין אלש וואש איז בשאפין גיוואדן פון דעם מענטשן וענין עש איז אמשל איז נזלה מאבט אסעודה פר זיין פרייגד צום ערשטין דעבט ער אים צו איין שיינים פאלין דאש ער אל דרינן מאכן דיא סעודה דער נאך צינט ער אן ליבט: דער• נאך בשטעלט ער מאדוירים וואש אלין דינן צום מיש דער נאך שטעלט ער דארטן שיני בייטר אוג בשמים דער נאך שטעלט ער ארין דיא ליבט אין ליבט: דער נאך בריישט ער אן צו עסין פלייש אוג אלירליא פייגל אוג גוטי שפייז: דער נאך רוקש ער זיין גוטן פרייגד פת זיינט ווענין: אוז איז דיא נאך אוך: זמם

אייטל יצר טוב: אין דעם גוף ואוש איז בלוט אוג פלייש איז אייטל יצר הרע: מיט האט ער בשאפין איז מענטשואוג האט אים גענומן רי תורה אוג מצות דער מיט האט ער גויין וויא ער אל זיך נוהג זין נאך דער בשמה אוג גיט נאך דעם יצר הרע אוג איר האט ער אים גויזן דעם דעמון וענ זויא ער קען קומן אין גן עדן: אוג אויב ח"ו פר קערט קומט ער אין גיהעם דרום אז דער מענטש טוש גענטלכי זאבן אוך בשטעלט דעם יצר הרע אוג אל זייני מענשלכי זאבן נאר זין בזוה איז מיט אלים פון נאטש וענין קומט ער אים נישט אוג גיט נאך

ערשטין האט נאט ב״ה צו גריכט איין פאליץ דאש איז דיא
וועלט : דער נאך האט ער אן ניצונדין איין ליכט : דאש
מיינט מען דעם אור וואש נאט האט בשאפין אין ערשטין
טאג : דער נאך האט ער בשאפין דיא מלאכים דאש
זענין דיא סארויר : דער נאך דיא ביימיר אונ אלירלייא
קרייטוכציר : דער נאך האט ער גישטעלט דיא ליכט
דאש איז דיא זון אונ לבנה אוף דעם לייכטר דש איז
דער הימל : דאש זיא זאלין לייכטין אויף דער ערד :
דער נאך האט ער בשאפין אלירלייא בהמות אונ פייגיל
אונ פיש : נאך אלים האט ער בשאפין דעם מענטשין :
נוא זעהט מען דאך אז דאש אלש איז בשאפין גיווארין
פונים מענטשין ווענין נון ווייל דער מענטש האט ניט גקענט
זיין אן עסין אונ טרינקין אונ שלאפין אונ אנדרי מענטשליכי
זאכין : דרום האט אים נאט גיגעבין דיא תורה אונ מצות
צו ווייזין וויא ער זאל זיך נוהג זיין וועלכס מותר אונ וועלכס
אסור איז דען ווען ניט וואלט דער מענטש ניטאן אלי זייני
זאכין פון תענינ הנוף ווענין : אונ וואלט זיך אן ניטאן
וואל טאג אונ וואלט זיך ניטאכט יום טוב אלי טאג דאש וויל
נאט ניט האבין ער זאל פר דארבין זיין נשמה : אהרבה ער
וויל האבין מיזאל דעם גוף נאך ציהן נאך דער נשמה : דרום
שרייבט אן דיא הייליגי תורה (קדושים תהיו כי קדוש אני)
איר זאלט זיין הייליג דען איך בין אוך הייליג דאש טייטשין
דיא חכמים דוא זאלשט זיך הייליגן מיט וואש מותר איז :
דוא זאלשט ניט איבריג עסין אונ טרינקין אונ אלי זייני מעשים
זאלין זיין לשם שמים דש ער זאל גיזונד זיין צו נאטש
דינסט : דען ווען דער מענטש איז שוואך קען ער ניט
רעכט נאט דינן אונ אלי זייני עסקים אונ האנדיל פון דער
וועלט זאל אלש זיין לשם שמים : אבר ווען דער מענטש
טיט דאש אלש פון זיין וואול לוכט ווענין אזו איז ער ערגיר
אז דיא בהמה : דען דיא בהמה האט קיין יצר טוב ניט אזו
מוז זיא טאן אלש וואש גיהער צו איר גוף אבר דער מענטש
האט בייא זיך דעם יצר טוב דאש איז דיא הייליגי נשמה :
אונ לאזט זיא ארבייטן צו דעם גוף : דרום איז ראוי אז
איטליכר מענטש זאל זעהן ניט צו פאר אום רייניקין זיין
הייליגי נשמה מיט וואול טעג : אונ דער גוף זאל זיין
משועבד צו איר : דען איטליכר וויישט וואול וויא דר הער
נייט מוז דער קנעכט נאך גיין אזו ווען זיא קענין קומן צו

דעם אורט וויא זיא איז גינומן גיווארין הונטר דעם כסא
הכבוד אונ זאל ניט לאזין דיא הייליגי נשמה נאך גיין דעם גוף
צו דער ערד : איך דארף ניט פיל מאריך זיין : נוא ווייל נאט
האט אריין גיטאן דיא נשמה אין גוף אריין דרום האט ער
דער צו בשאפין צווייא כלים איין כלי צום גוף דאש איז דר
(וושט) ער נעמט אין זיך אריין אלש וואש ער עסט אונ
טרינקט אונ איין כלי צו דר נשמה דאש איז דר (קנה) :
ער ציהט ארויש דאש קול : אונ נעמט ניט אריין אין זיך
קיין שום זאך : נאר דאש וואש ער פאנגט אריין אונ ארויש
דעם אטום כדי דאש דיא נשמה זאל קענין בשטיין בייא
דעם גוף : נוא ווען דער מענטש איז משעבד דעם וושט אויך
צו דער נשמה : דאש ער טוט נאר אייטל גטטליכי זאכין :
אזו וויא איך האב גישרובן : דא איז ראוי ער זאל בעסיר
זיין פון אמלאך : דען דער מלאך האט ניט קיין כלי וואש
גיהער צום גוף : אונ דער מענטש האט יוא אונ איז עש
פארט משעבד צו דער נשמה : אבר ח״ו ווען ער איז דעם
קנה אויך משעבד צום גוף : אונ פאר אום רייניגט זיין גוטי
כלי : אזו איז ראוי ער זאל ערגיר זיין אז דיא בהמה דען דיא
בהמה האט ניט דיא כלי וואש גיהער צו דער נשמה : אבר
דער מענטש האט יוא אונ פאר דארבט זיא : אונ אזו וויא
דער וושט דיא כלי וואש גיהער צום גוף פון יהודי איז פאר
באטין גיווארין פון צו עסין טריפות אונ גבילות אונ אלש
וואש טמא איז : דהיינו דעם יהודי איז פאר באטין צו עסין
חזיר : בלוט אונ הלב : דען דער מיט פר אום
רייניגט ער זיין כלי וואש גיהער צום גוף : אזו אויך דער
קנה דיא כלי וואש גיהער צו דער נשמה איז אויך פאר
באטין גיווארין פון צו רייידין בייזי רייד : דהיינו (שבועות)
אונ (קללות) (לשון הרע רכילות ניבול פה) : דען דר מיט
פאר דארבט ער זיין גוטי כלי וואש גיהער צו דער נשמה :
אזו וויא ער דארף ניט עסין אונ טרינקין אונ זיך וואול טאג
אן טיאן נאר צו דער האלטין זיין גיזונד : וויא אויבן שטייט
אזו אויך דארף ער ניט רייידין קיין איבריגי רייד נאר צו זיין
בדערפנש : אז וויא איך וועל דא נאך בעסיר בשיידין :
אויף דעם האט רבי שמעון גיזאגט אין פרקים אלי מייני
טאג בין איך ניצוינן גיווארין צווישן תלמידי חכמים
האב איך ניט גיפונן קיין בעסרי מדה אז שווייגין דאש מיינט
ער מיזאל שווייגין אין וועלטלכי זאכין אונ דברים בטלים :

אָסוּר גיט ח"ו אין דברי תורה אוג מְצוּת אַזוֹ אויך הָאט שְׁלֹמה
הַמֶּלֶךְ נִיאָנְט נָאט אִיז אין הימל אוג דִיא בִּיסְט אויף דֶּעֶר
עֶרֶד: דְּרוּם זָאלְן דַיינֶע רַיידְ וִיבְּיג זַיין דָעֶן אִיטְלִיכְן וָאוֶרְט
וָאוּאש דֶּעֶר מְעֲנְטש רַעט גוטש אוֹדֶר בִּיזֶע וְוערְט אַלש אַיין
גִישְׁרִיבֶּן דָעֶן אִיטְלִיכְן וָאוֶרְט וָאוּאש דֶּעֶר מְעֲנְטש לָאוְט אַרוֹש
פּוּן זַיין מוֹיל אַנְטְפָאנְגְט עש אַיין מַלְאָךְ אוג בְּרֶעֲנְגְט עש פַּר
נָאט: זֹאז עֶר אַיין גוט וָאוְרְט אַנְטְפָאנְגְט עש אַיין גוטֶר
מַלְאָךְ אוג בְּרֶעֲנְגְט עש פַּר נָאט אוג עש וְוערְט אַין גִישְׁרִיבֶּן
אין גוטֶן בּוּך: אִיז עש אָבֶּר אַיין שְׁלֶעכְט וָאוְרְט אַנְטְפָאנְגְט
עש אַיין בייזֶר מַלְאָךְ אוג בְּרֶעֲנְגְט עש פַּר הקב"ה: נָאר
עֶר אַלֶיין שְׁרַיבְּט עש אַיין אִין שְׁלֶעכְטֶן בּוּך: דֶּעֶן הקב"ה
הָאט גִיט צוּ טָאן מִיט בִּייזֶע רַיידְ: נָאר עֶר גִיט וֶיא אָפְּ צִיידִי
בִּייזֶע מַלְאָכִים מְלַאכֵי חַבָּלָה ר"ל: אוֹ דֶּעֶר פָּסוּק זָאגְט (אל
תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי
שגגה היא למה יקצוף אלקים וגו') דָאש אִיז מְיְינְט דוּא
זָאלְשְׁט גִיט זוּנדִיגֶן מִיט דַיין מוֹיל • דוּא זָאלְשְׁט גִיט רַיידֶן
אֶוועלְכֶע רַיידְ וָאוּש מִיט וֶיא מַאכְּעְנְט זִינדִיגֶן דַיין לֵיב: אוג
זָאלְשְׁט גִיט דֶארְפֶן זָאגֶן בְּפְנֵי מַלְאָךְ וָאוש אַנְטְפָאנְגְט דַיינֶע
רַיידְ עש אִיז שׁוֹגֵג בִּלְעָמָר גִיט בְּרֶצוֹן דָאוּ אויף עש
גִירֶעְט: וָוארום זָאלְסְט דֶּעֶר צֶעֶרְנֶן נָאט אִיבֶּר דַיין שְׁטוּם:
אוג עש וְוינְט פַּר דַאבְּיֶן וֶעֶרְן דִיא וְוערְק פּוּן דַיינֶי הֶעְנְט:
פּוּן דָאסְן אִיז גִידְרוּנְגֶן אַז אִיטְלִיכְש וָאוְרְט אַנְטְפָאנְגְט עש
אין מַלְאָךְ אוג עֶר וְוערְט דְרִיבֶּר גִישְׁטְרָאפְט אוג לַיידְ גִיהָם:
דְּרוּם וְוען עש אִיז וִיא זָאוֶי צוּ בַּשְׁוִידִין דִיא רַיידְ
וָאוש מָעַן מֶעג וִיא הֶייְדִין • אוג וָאוש מָעַן בְּרַאכְּט גִיט רֶיידִין
אויך וָאוש עש אִיז אִין חִיוב צוּ הֶייְדִין • עש אִיז פִּיל צוּ
שַׁיידֶן: עש זַענְען דְרוּיף גִישְׁרִיבֶּן פִּיל סְפָרִים אוג פְּסוּקִים:
אָבֶּר אִיךְ וֶועל עש בְּקִיצוּר בִּשְׁוִידִין: דֶּעֶן מָעַן בְּגֶעְרְט גִיט
לַאנְגֶי דְרָשׁוֹת: עש שְׁטֶייט אַמַעְשֶׂה אִין סֵפֶר חֲסִידִים עש אז
גִיוֶוען אִיין חָסִיד וָאוש פְּלֶעְגְט תָּמִיד שְׁווִיגִין • אוג וִוינְצִיג
הֶייְדִין אִין וֶועלְטְלִיכִי זָאכִין: דָאבֶּין אִים דִי חֲכָמִים גִפְרֶעְגְט
וָוארום אִיז דָאש דָאט עֶר וֶיא גֶיעֶפִירְט
אִיךְ וֶועל אַייךְ זָאגֶן אִירֶי לִיבֶּי חֲכָמִים דִי הֶייְד פּוּן דֶּעֶר וֶועלְט
זָענֶן גִיטְלִיכְט אוֹף צֶעהֶן חֶלְקִים: דְרֶייא חֶלְקִים פּוּן דִיא
צֶעהֶן הֶייְד אִיךְ וִיא אוג גִיט דִי אִיבְּרִיגִי זִיבֶּן דְרוּם זָענֶן מֶינִי
רֶייְד וִוינְצִיג דָאש זָענֶן דִיא דְרֶייא עֶרְלִיא וָאוש מִיזָאל הֶייְדִין
(תורה תובחה: תפלה צורבי הבית) אוג דָאש זָענֶן דִי זִיבֶּן

וָאוּש מִיזָאל גִיט רֶיידִין שְׁבוּעוֹת חֲלָקוֹת לָשׁוֹן הָרָע רְכִילוּת
תַּגִיזוּת גִיבּוּל פֶּה לִיצָנוּת רַבְּרִים בְּטֵלִים: נוּ וֶועל אִיךְ זֶיא
קוֹרְץ בִּשְׁוִידִין אוג בְּגֶרִיפְּן: דֶּעֶן עש וְוינְט אַבֶּיל וְוידֶר
גִישְׁרִיבֶּן וֶיערִין הִיסְטֶן אִין דֶּעם פֶּרֶק: אוג אִיר וֶיעט וואול פַּר
שְׁטִין: דִי עֶרְשְׁטֶי וָאוש מֶעַן דַארְף אוג מְחוּיב צוּ רֶיידִין דָאש
זָענֶן דִי רֶייד אִין דֶּעֶר תּוֹרָה: דָאש אִיז דִיא דֶעֶרְטֶי רֶייד •
דֶּעֶן עֶרֶד אִין גִיט וָאוֶרְט מְעֲנְטש בֶּרֶעֲנְגְט עש פַּר
נָאט אוג בְּרֶעֲנְגְט עש פַּר נָאט אוג עש וְוערְט אַין גוטֶר
מַלְאָךְ אוג בְּרֶעֲנְגְט עש פַּר נָאט אוג עש וְוערְט אַין גִישְׁרִיבֶּן
אין גוטֶן בּוּך: אִיז עש אָבֶּר אַיין שְׁלֶעכְט וָאוֶרְט אַנְטְפָאנְגְט
עש אַיין בייזֶר מַלְאָךְ אוג בְּרֶעֲנְגְט עש פַּר הקב"ה: נָאר
עֶר אַלֶיין שְׁרַיבְּט עש אַיין אִין שְׁלֶעכְטֶן בּוּך: דֶּעֶן הקב"ה
הָאט גִיט צוּ טָאן מִיט בִּייזֶע רַיידְ: נָאר עֶר גִיט וֶיא אָפְּ צִיידִי
בִּייזֶע מַלְאָכִים מְלַאכֵי חַבָּלָה ר"ל: אוֹ דֶּעֶר פָּסוּק זָאגְט (אל
תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי
שגגה היא למה יקצוף אלקים וגו') דָאש אִיז מְיְינְט דוּא
זָאלְשְׁט גִיט זוּנדִיגֶן מִיט דַיין מוֹיל • דוּא זָאלְשְׁט גִיט רֶיידִין
אֶוועלְכֶע רַיידְ וָאוש מִיט וֶיא מַאכְּעְנְט זִינדִיגֶן דַיין לֵיב: אוג
זָאלְשְׁט גִיט דַארְפֶן זָאגֶן בְּפְנֵי מַלְאָךְ וָאוש אַנְטְפָאנְגְט דַיינֶע
רַיידְ עש אִיז שׁוֹגֵג בִּלְעָמָר גִיט בְּרֶצוֹן דָאוּ אויף עש
גִירֶעְט: וָוארום זָאלְסְט דֶּעֶר צֶעֶרְנֶן נָאט אִיבֶּר דַיין שְׁטוּם:
אוג עש וְוינְט פַּר דַאבְּיֶן וֶעֶרְן דִיא וְוערְק פּוּן דַיינֶי הֶעְנְט:
פּוּן דָאסְן אִיז גִידְרוּנְגֶן אַז אִיטְלִיכְש וָאוְרְט אַנְטְפָאנְגְט עש
אין מַלְאָךְ אוג עֶר וְוערְט דְרִיבֶּר גִישְׁטְרָאפְט אוג לַיידְ גִיהָם:
דְּרוּם וְוען עש אִיז וִיא זָאוֶי צוּ בַּשְׁוִידִין דִיא רַיידְ
וָאוש מָעַן מֶעג וִיא הֶייְדִין • אוג וָאוש מָעַן בְּרַאכְּט גִיט רֶיידִין
אויך וָאוש עש אִיז אִין חִיוב צוּ הֶייְדִין • עש אִיז פִּיל צוּ
שַׁיידֶן: עש זַענְען דְרוּיף גִישְׁרִיבֶּן פִּיל סְפָרִים אוג פְּסוּקִים:
אָבֶּר אִיךְ וֶועל עש בְּקִיצוּר בִּשְׁוִידִין: דֶּעֶן מָעַן בְּגֶעְרְט גִיט
לַאנְגֶי דְרָשׁוֹת: עש שְׁטֶייט אַמַעְשֶׂה אִין סֵפֶר חֲסִידִים עש אז
גִיוֶוען אִיין חָסִיד וָאוש פְּלֶעְגְט תָּמִיד שְׁווִיגִין • אוג וִוינְצִיג
הֶייְדִין אִין וֶועלְטְלִיכִי זָאכִין: דָאבֶּין אִים דִי חֲכָמִים גִפְרֶעְגְט
וָוארום אִיז דָאש דָאט עֶר וֶיא גֶיעֶפִירְט
אִיךְ וֶועל אַייךְ זָאגֶן אִירֶי לִיבֶּי חֲכָמִים דִי הֶייְד פּוּן דֶּעֶר וֶועלְט
זָענֶן גִיטְלִיכְט אוֹף צֶעהֶן חֶלְקִים: דְרֶייא חֶלְקִים פּוּן דִיא
צֶעהֶן הֶייְד אִיךְ וִיא אוג גִיט דִי אִיבְּרִיגִי זִיבֶּן דְרוּם זָענֶן מֶינִי
רֶייְד וִוינְצִיג דָאש זָענֶן דִיא דְרֶייא עֶרְלִיא וָאוש מִיזָאל הֶייְדִין
(תורה תובחה: תפלה צורבי הבית) אוג דָאש זָענֶן דִי זִיבֶּן

אָסוּר גיט ח"ו אין דברי תורה אוג מְצוּת אַזוֹ אויך הָאט שְׁלֹמה

דאש איז אויך אחיוב : נאך איז פאר האנדין אזעלכי רייד וואש זענין מותר אבר ניט קיין חיוב • דאש הייסט (צרכי הבית) וואש מען בראוך צו ירידן אין זיין הוז פון צדכי הבית וענין • אין דעם כלל איז אויך וואש מען בראוך צו רייד איז האבריל פון כרגסה וועגין צו קוקן אויב פר קוקן :

דאש מאג מען וואול ירידן : אבר ניט איבערי רייד :

דא ועל איך זייך בשירידן רא זיבן איבלייא רייד וואש מען בראוך ניט צו ריידן : תאטשי עש ווערט ווידר שמדין דער פון אוג דיא הונכרשטי פרקים : תאוך קאן איך מיך ניט אוף האלטין הון צו שרייבן : וייל איך טוא דרינגן ניט אן וערדן : פאמיר ווערט זיך אימנצר דער צו קערין דרום ועל איך ניט קוקין אויך מין טירחה אוג ועל עש אויך שרייבן : וייל דיא ועלט ווערין זיער ניטשטרויכלט דרינן דאש ערשטי איז (שבועות) דאש מיינט מען (שבועת שוא) פאלשי שוועריגג : אודר שבועות תנם) אום זונמט שוועריגג דיא בידי זענין פאר באטין אין דיא עשרת הדברות : רי יבירה פון שבועות איז האנדרר פון דאלי עבירות אין דער ועלט : עד שוועדרט הונדרט מאל אין טאג אוג דאט דער פון קיין הנאה ניט : אוג דער יצר יצר הרע רעט אים נאר ניט אן דער צו ידען דער יצר יצר הרע רעט מין ניט אן נאר צו אזו איז עבירה וואש איז פאר האנדין אין איר הנאה) : נאר פאר זיין נרושי ביזי מדה ועגין ואש עד האט קיין מורא ניט פאר דיא גיבאט פון נאט : זענין זייא בייא אים ניט נישבט • דרום איז זיין עונש זייער נרוש : אין דעם כלל איז אויך ווער עש מאכט איין כרכה לכטלה : אין דעם כלל איז אויך דיא מענטשין ואש זאגין אן דיא ברכה מיטין פתן : וייל זייא האבין דאך שון פריר גיזאגט דיא ברכה הייסט עש איין ברכה לכטלה : אזו איז ער עובר אויף (לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא):אוג ועגן איינר מאכט אברכה אוהאיפדי אוג דער נאך פאלט זיא ארוש פון זיין האנט אויף איין מיאום אורט : דא איז עד מחוייב צו זאגין (ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) אויף דער ערשטר ברכה : נון זערט איר וואל דיא האברה עבירה פון (שבועת תנם) תאמשי זיין כוונה איז דאך ניוזען מיט דער ברכה אובר דער פרי נאט יתברך צו לויבין : דאך וייל עש איז אום נערין ארוש ניפאלין פון זיין האנט ועדט ער נישטראפט דריבר ווארום ער האט די פרי ניט ניהיט : אוג ער מוז זאגין (ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) • מכ"ש ועגן איינר דער מאכט אין שם אודר נאך בקנצר אוג ניישר אין פרקים ועט ניידערי אשמדין דער ואש עונש : דאש איין שבועה לבטלה ויא נאר נרוש איז זיין עונש : דאש איז דאך ידוע אז דיא הילני מלאכים מארין ניט נידענקן דעם הילינין שם צו לויבן הקב"ה בין נאך דריא ועדט הילינין שם צו לויבן הקב"ה (קדוש קדוש ה' צבאות) : אוג ישראל מענין איש נידענקן נאך צוויא ועדט (שמע ישראל ה' ונו') : אודר (נרוך אתה ה' אבר דר רשע ואש שוועדט אום זוכט נידענקמן דעם שם צום ערשטין מאל אוג פאר שעמט אים דאש טוט ער אויפט אלי טאג : דאש זענין דיא רעבטי רשעים ואש פאר שהכמן זיין הילינין נאמין דאש זייא נידענקן אים נאך אוף איין אום ריין אודט : דאש טאר מען בורא ניט טון : אויף דעם זאגט דיא נמרא ועד עש הערט איין יהודי דער מאנט דעם שם אום זוכט זאל ער זאגין (ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד)

שדר (ברוך הוא וברוך שמו) :

נאך איז אין דעם כלל ועד עש מאכט אברכה אן כוונה נאר זיין כוונה איז אויף עפיש אנדרש אויך איז אויך ניט רעכט : ויא ואלט ניזוען אייר זאל ריידן מיט איין שר אוג ער זאל מראכטן אויף עפים אנדרש אוג דער שר זאל עש וואול מארקן אז ער טראכט אויף עפים אנדרש ויא ואלט ואלט עש מיט אים ניזאגין • מכל שכן פר איין נזלף ואלט אים נאך ארנר ניזוען : נון מכל שכן פאר דעם (מלך מלכי המלכים הקב"ה) עש איז פיל דער פון צו שרייבן :

עש איז דרוף נימאכט ניזוארין פיל פסדים איך עוריב אבר נאר בקנצר אוג ניישר אין פרקים ועט ניישר שמזין דער פון :

דאש אנדרי ואש מען בראוך ניט ריידן דאש זענין קלות ואש אינר שיגלט זין הכר : סייא איין מאן סייא איין אייב טאר מען ניט שגלטן : אוג אפילו זיך זעלבריש אוך ניט רא קיין הנאה נוא טוט עד דאך דיא עבירה חמשי דער יצר הרע רעט אים ניט אן דער צו ויא אויבן שטיט : דער אנדרר מעם איז דער יהודי ואש עכט חזיר איז נאר מטמא זיין נוף אוג דיא בלי ואש ניהער צום נוף דאש איז דער (ושט) : אבר דער ואש לאזט ארוש קלות פון זיין מויל

דָּעַר אִיז מְטַמֵּא זַיִן גִּשְׁמָה אוּנ אִיר גּוּפּ בֵּלִי דָּעַם (קנדה) :
דָּאש אִיז פֵּיל עֶרְגֶּער וויא מֶען אִיז דָּעַם גּוּף מְטַמֵּא : דָּעַר
דָּרִיטֶּר טַעַם וועט עֶשׁ עֶשׂט חִיוּר קָאן עֶר תְּשׁוּבָה טָאן פַּאר
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִיז עֶר אִים מְקַבֵּל אוּנ עֶר זָאמְט אִין בְּפֶרָה •
אָבֶּר דָּעַר וָאש פְּלֵיכְט אוֹדֶר שָׁעלְט הָעלְפֶּט אִים קִין תְּשׁוּבָה
נִיט אוּנ עֶר זָאמְט קִין כַּפָּרָה נִיט • בִּיז עֶר מוּז אִיבֶּר בֶּעטִין
זַיִן חָבֵר וָאש עֶר זָאמְט אִים לַיְשָׁאלְטִין : אוּנ אֲפִילוּ עֶר שָׁעלְט
זַיִן אִיבֶּרִגִּין קִינְדִי מוּז עֶר אִים אוֹיךְ אִיבֶּר בֶּעטִין : אִין דָּעַם כְּלָל
אִיז וָועֶן אִינְגְט זָאמְט אוֹיב עֶש אִיז נִיט אוּנ זָאל אוֹיךְ
מִיר קוּמֶן דִּיא חֲלָלָה • דָּאש אִיז אוֹיךְ זִייעֶר שָׁלֶעכְט : אוּנ
עֶש אִיז אִין כְּלַל פּוּן לָאו (לו תקלל) : אוּן וויא מִיר גִּיפִּינְגֶן
בֶּייא יְהוּדָה עֶר זָאמְט נִיזָאגְט צוּ זַיִן פָּאטֶר גִּיב מִיר דָּעַם יוּנְג
בֶּנְיָמִן : אוּנ אוֹיב אִיךְ וָועל אִים נִיט צוּ רִיק בְּרֶענְגֶן אוּנ
שְׁטֶעלֶן פַּאר דִּיר זָאל אִיךְ זַיִן גִּיווִיסְט פַּאר דִּיר אַלֶי מַיְינֶי
טָעג בִּין דָּעם וָוארְט וָועֶן דָּאנֶן זַיְנֶי בְּיינֶר קִין רוּא גִּיט
גִּיקֶענְט דָּאבֶּן אִין הֶבֶר בִּיז מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה דָּאמְט נִימוּזְט
תְּפִלָּה טָאן פַּאר אִים דָּאמְט אִים נָאמְט מוֹחֵל גִּיווֶען קוֹרֶץ פּוּן
דָּעַר זָאךְ אִיטְלֶכֶר מֶענְטֶש זָאל זִיךְ הִיטֶן עֶש זָאל נִיט אַרוּיש
גִּין קִין שְׁבוּעָה אוּנ קִין קְלָלָה פּוּן זַיִן מוּיל : אוּנ אוּב עֶר
אִין דְּרַנְגֶן מוּרְגֶל גִּווארְן אוּנ קֶען זִיךְ נִיט אָפּ גִּיווִינֶן דָּעַר פּוּן
שְׁמוּיט שׁוּן אִין סָפָרִים וויא עֶר זָאל טָאן : דָּאש עֶר זָאל זִיךְ
אִין קֶנֶם מַאכֶן : אוּן וָועֶן עֶר וָועט אַרוּיש לָאזִין אִין שְׁבוּעָה
אוֹדֶר אִין קְלָלָה פּוּן זַיִן מוּיל : זָאל עֶר גֶעבֶּן דָּעַם זֶעלְבִּינֶן
קֶנֶם צוּ עֶגְיִם : אוּן וָועֶרְט זַיִן עֲבֵירָה צוּ אִין מִצְוָה : נִיט מֶער
עֶר מוּז יָעֶנִים אִיבֶּר בֶּעטִין אוּנ חֲרָטָה דָּאבֶּן אוֹיךְ זַיְנֶי זִינְדִ :
אוּנ בְּפֶרֶט וויֶל אִיטְלֶכֶם וָוארְט וָאש דָּעַר מֶענְטֶש לָאזְט
אַרוּיש פּוּן זַיִן מוּיל וָועֶרְט אִין גִּישְׁרִיבֶּן לְמַעֲלָה : דְּרוּם
זָאל עֶר זִיךְ פְּרִיד גוּט בְּמַרְאבְּטִין אִידֶּר עֶר דָּעט : אִין סֵפֶר
רִאשִׁית חָכְמָה שְׁרַיבְט עֶר אוֹיךְ מִיכָאל בֶּעפֶר גֶּעלְט אוּיש
גֶּעבֶּן אִידֶּר אִין וָוארְט צוּ רִיידִין : דָּעַן דָּאש גֶּעלְט קֶען מֶען
וִוידֶּר גִּיווִינֶן : אָבֶּר דָּאש וָוארְט אִיז שְׁוֶוער צוּ רִיק צוּ דָּאבֶּן
וויל עֶש וָועֶרְט אִין גִּישְׁרִיבֶּן לְמַעֲלָה כַּיידִין מִיט גְּרוּיש
תְּשׁוּבָה : אִין דָּעם כְּלָל אִיז אוֹיךְ וָועֶן אִייעֶר אִיז מְבוּיש זַיִן
חָבֵר : אוֹדֶר עֶר אִיז אוֹיךְ אִים מוּצִיא שֵׁם רָע : אוֹדֶר עֶר אִיז
זִיךְ מִתְכַּבֵּד מִיטָעֶן חֲבֵרָש שַׁאנְד : דָּאש וָועֶנֶן דִּיא הַרְבָּמְטֶ
אַבִּירוּת אוּן וויא דָּא שְׁטִיט אִין דִּיא פְּרֶקִים וָועֶן אִייעֶר אִיז
מְבוּיש זַיִן חָבֵר דָּאמְט עֶר נִיט קִין חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא : עֶש אִיז

גְּלַייךְ מִיט אִין קְלָלָה : אוֹדֶר מִיט אַנְדֶּרֶר וָארְט אִיז עֶר אִים
גְּלַייךְ מְבַיישׁ : זָעה דָּאךְ וָועֶן אִייעֶר זֶעלְט זַיִן חָבֵר אִין גְּנְבִירָה
טָאן : דָּא אִיז עֶר אִים מְחוּיב צוּ שְׁטָראפֶן : אָבֶּר עֶר דַּארְף
אִים נִיט מְבַיישׁ זִין פַּאר לַיט מִיט זַיִן שְׁטָראךְ : וִיעֶן עֶר
וָועט זִיךְ דְּרוּיף מְצַעֵר זִין : מִכֹּ שֶׁאֵין עֶרְטָאר זוּים נִיט
מְבַיישׁ זַיִן מִיט זִין אֶן שְׁרַייאֶן : אוּיךְ דָּעם נָאמְט הַהֶלֶת
(דברי חכמים בנחת נשמעים מועלת מושל בבסילי ב) דָּאש
אִיז טַייטְש רִיא שְׁטָראךְ רִיידְ פּוּגֶם חָכָם וְעֶנְיָן שְׁטִילֶר הַיְים
אוּנ בַּאמְעלְךְ דְּרוּם וָועֶרְן וויא גִּיהָערְט : אָבֶּר דָּעַר נָאר
שְׁרַייט אֶן אוּיךְ דִּיא לַיט אַזוֹ וָועֶרְן זַיְנֶי רִיידְ נִיט אֶן גִּינוּמֶן :
אִין דָּעם כְּלָל פּוּן מוֹצִיא שֵׁם רַע אִיז אוּיךְ וָועֶן אִייעֶר חָאט אִין
צוּ נָאמֶן וָאש עֶר שָׁעמְט זִיךְ מִיט אִים וְאַלְטְמוּ אִים נִיט רוּפֶן
מִיט דָּעם צוּ נָאמֶן • דָּעַן דָּעַר מִיט בֵּיסְטוּ אִים מְבַיישׁ :
אוֹדֶר דָּעַר וָאש אִיךְ מִתְכַּבֵּד מִיטָעֶן חֲבֵרָש שַׁאנְד : דָּאש
אִיז עֶר בְּרִיכְט זִיךְ אִיךְ בִּין בֶּעסִיר אוּנ גְּרֶעסִיר פּוּן מַיִן חָבֵר
אוֹדֶר עֶר בְּרִיכְט זִיךְ אִיךְ הָאב מַיִן חָבֵר מוּבוֹת גִּיטָאזֶן דָּאש
אִיז אַלֶש אִין דָּעם כְּלָל וָאש אִיךְ הָאב גִּישְׁרִיבֶּן :

לָשׁוֹן הָרָע מִיינְט מֶען דָּעַר וָאש בְּרָעט דִּיא לַייט נִיט :
דָּעַרְטִט אוֹדֶר צוּ אוּם רָעכְט : דְּהַיְינוּ עֶר זָאמְט אִין דָּעם
הוּיז עֶסְט מֶען וואוֹל אֲבֶל טָאג דָּעַר דָּאמְט שַׁיִינִי הֲלַיידְ :
דָּעַר דָּאמְט דָּאש גִּיטָאן : דָּעַר דָּאמְט יָעֶש גִּיטָאן : אוּנ
זַיִן בֵּיזוֹנֶה אִיז צוּ בִּיז צוּ בְּרַיידִין דָּאש הַיְיסְט (לשון הרע)
בְּעֶה"ט פּוּן דָּעַר עֲבֵירָה וָועֶנֶן וָועֶרְט דִּיא נַאנְצִי וָועלְט
גִּישְׁמַרוּכִילְט : בְּפֶרֶט אוּם שַׁבָּת זָאג דָּעַר עוֹלָם שְׁטַיִין אִין
מַאכֶּרָא דָּאךְ־עֶט אִייעֶר פּוּן דָּעם אַנְדֶּרֶן:אוּנ וָועלְכִיר עֶש קֶען
אִין שְׁמוּעָה זָאגֶן אוֹיךְ אַנְדֶּרֶן אִין שַׁאנְד אוֹדֶר אִין זִינְד
אוֹדֶר וָעֶן אִייעֶר זָאמְט עֶפֶּיש אַיִן שַׁאנְד אוֹדֶר אִין זִינְד אוֹדֶר
אִין שַׁבָּעט : דָּא פְּרַייאֶן זִיךְ דִּיא אַנְדֶּרֶי דָּאש אִיז אֲבֶל אִין
כְּלַל פּוּן לָשׁוֹן הָרָע : דָּעַר פּוּן קוּמְט (שבת חגם) : אוּנ
בְּעוֹה אוּנְדֶּר בִּית הַמִּקְדָּש אִיז חֲרוּב נִיוָוארְן אִיבֶּר שִׁנְאַת
חִנָּם דִּיא עֲבֵירָה וָועֶרְט בְּעוֹה אֲבֶל מָאל גִּימָעֶרְט : דָּעַר
וָואש דָּאמְט נִיט צוּ טָאן שְׁטָעלְט זִיךְ אוֹיךְ דָּעַר נָאם אוּנ
מָאכְט אִין דָּעוִיל אַרוּם זִיךְ אוּנ טְרַייבְט גִּישָׁפְּט אוּש דִּיא
לַייט : אוּנ בְּרָעט וויא אוּנ מָאכְט וויא לָאכֶן: דִּיא לַייט
וָואש זָאגֶן אִין דָּרָאמִין דִּי טוּאן נִיט אַנְדֶּרֶש נָאר פּוּן פּוּיעְמְרִי
רִיידִין : אוּנ בְּפֶרֶט אוּם שַׁבָּת אִיז דִּיא עֲבֵירָה נָאךְ נְהֶעֶר
דָּעַן עֶר אִיז דָּעַר מִיט מְחַלֵּל שַׁבָּת דָּעַן עֶר צִינְט אֶן אַזוֹ אִין

פֿייאר וואס דער חוצן דיא ליט בשנדר אוג מאכט שׂראת הנם אזו ויא איך ויל דאָ נאָך בעסיר בשׂידן :
אין דעם כלל איז אויך רכילות דער ואש גייט פון איגם צום אנדרן אוג טראכט רכילות אוג זאגט ואש ייעניר האט גיטאן אדר גירעט אזך אם : אוך אויף אנגדרן : דער פון קומט רצחות : אפילו עש איז אמת היישט עש אויך רכילות אך דארף דער פון ניט מאריך זין ויל איטלכר ווייסט ואל ואש רכילות איז : אוג דער ואש נעמט אן רכילות האט אזו גוט איז עבירה אוג עונש ויא דער ואש זאגט רכילות : דער פון קומט (לשון הרע) אוג (שׂאת חנם) :
תניות דאש איז ויער עש תפֿת צו איז רשע ויען ער זעהט אים טויז אוג זאגט אים דוא האסט רעכט אוג טאגט דאש דער רשע האט ניט מאכט ער שׂראיאט ויא איז משוגע : ער טוט ויא איז משוגע : דרום זאגן די חכמים דער ואש איז צארונג איז ער גליך זי ויא איז משוגע : ער רעט ויא איז משוגע : ער שׂראיאט ויא אז משוגע : ער טוט ויא איז משוגע : דרום שטייט ניט אן קין חכם צו זין צארונג : אז ויא מיר גפונן אין דער גמרא אז הלל זיז קין מאל ניט צארונג גיוועזן : אוך גיפונן מיר אין דער תורה דרי מאל איז משה צארונג גיוועזן דרום האט ער זיך טויזה גיוועזן : חאטשי ער איז דאך גיוועזן איין נביא אבר אלי נביאים : חאטשי ער איז רעכט צארונג גיוועזן דאש ער האט נישטראפט דיא ישׂראל : אזו האט ער עש דאך גיטאן פון קידוש השם ועזן : פון דעסט ווען שׂרייבט אונז פארט דיא תורה אז ער האט זיך טויזה גיוועזן אבר זין צארן : דען ער האט זיא גיקעכט שטראפן אן אנדרי מכל שכן וקל וחומר אז אנגדרר איז צארונג פון צארן : עש איז ער זיך בוודאי טויזה אין אלי זיני עפקים : דרום האבן אים די חכמים נרופן משוגע : מה דאך אז אייר איז צארונג פון געלט ווענן פאלגט ער זין שבל בפרט די דיד ואש ווערן גירעט אן צארן זיא שאטן בוודאי צו דער נאצר ועלט נאט זאל אונז הוטן : אזו ויא עש ווענט דא נאך בעסיר בשׂידט ווערן : דען ווען אייר איז צארונג שטעלן זיך לעבן אים פיל מלאכי הבלה אוג אנטגאגין זיני בייז דיד ואש ער לאזט ארויש פון זין מויל : אוג דיא זעלבגי מלאכי חבלה ווילן אלש פר טילגן ואש זיא דא גהערגן ר"ל : ועזן ניט תכב"ה זעלבסט ואלט זיא אוך גיהאלטן אוג זאגט צו זיא ואש ענין דיא אנדרי ליט שולדיג אז דער נאר איז צארונג אוג ווערט משוגע פון דברים בטלים אוג פון געלט ועזן זיצט איר שטיל איך ועל אים זין שבר אלין בזאלן אזו פיל חלאים

ער רעט פון חדושים אורר שמועות דער פון יקומט קין נוטש ניט ארוש אוג ער פר דארבט זך זין גוט כלי : נאך ארגיר דער פון איז פר האנדרן דיא רייד ואש דער מענטש רעט מיט צארן : עש איז פיל דער פון צו שרייבן : אבר איך ועל עש קורץ בשרייבן ועייל עש ועט דר נאך בשיידט ווערן : דער ראשית חכמה שרייבט אין דרך שמטוב דער ואש ווערט באלד דער צערנט אוג איז ניט באקר צו בויזינן דער הייסט אין קהלת (כעס בחיק כסילים ינוח) דער צארן רואט אין דעם שוים פון די נארן די משוגעים : אודר (כסילים) די הייצים : דרום זאגן די חכמים דער ואש איז צארונג איז ער גליך אז ויא איין משוגע : ער רעט ויא איין משוגע : ער שרייאט ויא אז משוגע : ער טוט ויא איין משוגע : דרום שטייט ניט אן קין חכם צו זין צארונג : אז ויא מיר גפונן אין דער גמרא אז הלל זיז קין מאל ניט צארונג גיוועזן : אוך גיפונן מיר אין דער תורה דרי מאל איז משה צארונג גיוועזן דרום האט ער זיך טויזה גיוועזן : חאטשי ער איז דאך גיוועזן איין נביא אבר אלי נביאים : חאטשי ער איז רעכט צארונג גיוועזן דאש ער האט נישטראפט דיא ישׂראל : אזו האט ער עש דאך גיטאן פון קידוש השם ועזן : פון דעסט ווען שרייבט אונז פארט דיא תורה אז ער האט זיך טויזה גיוועזן : חאטשי ער איז דאך גיטאן פון קידוש השם ועזן : פון דעסט ווען שרייבט אונז פארט דיא תורה אז ער האט זיך טויזה גיוועזן : דען ער האט זיא גיקעכט שטראפן אן אנדרי מכל שכן וקל וחומר אז אנגדרר איז צארונג פון צארן : עש איז פיל דער פון צו שרייבן : אבר איך ועל עש קורץ בשרייבן ועייל עש ועט דר נאך בשיידט ווערן : דער ראשית חכמה שרייבט אין דרך שמטוב דער ואש ווערט באלד דער צערנט אוג איז ניט באקר צו בויזינן דער הייסט אין קהלת (כעס בחיק כסילים ינוח) דער צארן רואט אין דעם שוים פון די נארן די משוגעים : אודר (כסילים) די הייצים : דרום זאגן די חכמים דער ואש איז צארונג איז ער גליך אז ויא איין משוגע : ער רעט ויא איין משוגע : ער שרייאט ויא אז משוגע : ער טוט ויא איין משוגע : דרום שטייט ניט אן קין חכם צו זין צארונג : אז ויא מיר גפונן אין דער גמרא אז הלל זיז קין מאל ניט צארונג גיוועזן : אוך גיפונן מיר אין דער תורה דרי מאל איז משה צארונג גיוועזן דרום האט ער זיך טויזה גיוועזן : חאטשי ער איז דאך גיוועזן איין נביא אבר אלי נביאים : חאטשי ער איז רעכט צארונג גיוועזן דאש ער האט נישטראפט דיא ישׂראל : אזו האט ער עש דאך גיטאן פון קידוש השם ועזן : פון דעסט ווען שרייבט אונז פארט דיא תורה אז ער האט זיך טויזה גיוועזן : דען ער האט זיא גיקעכט שטראפן אן אנדרי מכל שכן וקל וחומר אז אנגדרר איז צארונג פון צארן : עש איז פיל דער פון צו שרייבן : אבר איך ועל עש קורץ בשרייבן ועייל עש ועט דר נאך בשיידט ווערן : דער ראשית חכמה שרייבט אין דרך שמטוב דער ואש ווערט באלד דער צערנט אוג איז ניט באקר צו בויזינן דער הייסט אין קהלת (כעס בחיק כסילים ינוח) דער צארן רואט אין דעם שוים פון די נארן די משוגעים : אודר (כסילים) די הייצים : דרום זאגן די חכמים דער ואש איז צארונג איז ער גליך אז ויא איין משוגע : ער רעט ויא איין משוגע : ער שרייאט ויא אז משוגע : ער טוט ויא איין משוגע : דרום שטייט ניט אן קין חכם צו זין צארונג : אז ויא מיר גפונן אין דער גמרא אז הלל זיז קין מאל ניט צארונג גיוועזן : אוך גיפונן מיר אין דער תורה דרי מאל איז משה צארונג גיוועזן דרום

אוג יסורים ועלין אוף אים קומין אוג דער נאה אלי דיא
גיהנם ואש אוף האוב בשאפין ויטלין ניזועלטיגן אין אים אזו
ג׳יאן אותעק די מלאכי החבלה אוג שרייגין אוף אלי זיגי
ועורמיר אוג אין בוה אבר אויב ער צו רייסט אורר ער צוי
ברעכט עפיש אין זאה אין זיין צארן: אזו גיין זיא ניט
אוועק: אוג זיא ואגן דער אז אוג׳רר: ער קאן קיין
תשובה ניט טאן ער ועט נאה מער זיגדגן: וויל
ער לאזט אזו ניזועלטיגן אוף זיה רעם יצר הרע אוג
זיא רייצין אים אן ער זאל אפילו עבודת גילולים דרגן:
דרום איז זיער נרוש די עבירה בויראם ואש רייד בייני רייד
מיט צארן אורר ער וארפט עפיש אין זאה פון זין האנט אין
צארן:

דיא חכמים ז״ל גליבין דעם צארן צו די האדבי עבירות:
דער צארן אוג בעם קומט פון נאוה: אוג דיער ואש
איז בעל נאוה איז גליה אז ועלט רינן עבודת גילולים: דען
ער פר ליקט אין דעם (יחיד) איניצינן נאט: אוג הקב״ה
האט פיגד דיא צארנריגי ליט מכ״ש די בעלי נאוה אוג
בפרט וען אייגר שוערט אין צארן: אורר ער שיקט אוג
שלאנט זיין חבר אפילו זין זוהר: האטשי ער ויל אים
לערנין צו גוטן איז אוך אין איכוד: אוג זין זוהר איז
זייער נרוים ראש עם העלפט אים קין תשובה ניט ויא אויבן
שטייט: דרום האבן דיא חכמים גיזאנט אז ויען איגר ויל
אמורא מאכין אוף זין ניזוגר אודר אין אב בית דין אורר
ראש הקהל ואש ויל אמורא מאכין ויא זאל ער טאן:
ער זיך מאכין גליה ויא ער איז ארוים: אבר באמת זאל
ער ניט זין אין צארן: דער ועלבגיר מענטש ואש טיט אז
האט ער בוראי מורא פר נאט: אוג נאט האט אים ליב:
אבר איין (רגז) דער האט ניט אין זיך נאטש פארכט: אז
ויא איבין שטייט: דען אז מען שטראפט אים איז ער נאה
מער צארניג: אוג דעט נאה מער בייזי רייד: ער האט קין
מורא ניט פאר קיינים: ער לאזט זין צארן פריר גין אוג
ניזעגרט ניט אז ער פאר דארפט זיין נוטי כלי: אוג פאר
אוג רייניגט זין הילגי נשמה: אוג עש טאר אים קיינר
ניט ריידן אן זיין צארן: אזו אוך שטייט אין פרק די אלשט
דיין חבר ניט אבר בעטין בשעת בעם: אוג קין ועארט
ניט רייגין: דען ער ויערט נאה מער אין בעם:
עש אז אמאל ניזעהן אפטמיד האט ער גילאזט זאהה זין

זון דאש ער זאל ניט צערגין אוג אין קין שוב ועט
זאל ער ניט צארניג ועדין: אוג אויב עש חיעט זיך אים
מדעפין דאש ער ועט ניט קענין אוף האלטין זין זארין:
זאל ער אים האלטשי נאר אוף האלטין איין שעה אוג זאל
ניט ריידן אוג קין שום מעשה ניט טאן: ער האט דריית
גישוואדרן זין פאטור אז ער ועט זין צוואה ניט בריכן:
דער חסיד איז גישמארבן אוג זין זון איז ניזוען אגרושר
בוזה: אוג האט גינומן אין נייב איין פרומי יודני אנשואל איז
ער נישארין האנדלין אופין ים אוג האט זיך ניזומט אויפין
ועג פופצעהין יאר: אוג איז אהדים מיט נרוש עשירות אוג
ער איז אהדים ניקומן בייא גאטט: איז ער דוקך ניגאנגן
בייא דער קאמיר ואש זין וייב לינט דרינן: זענהט ער
דאש אין בחור לינט בייא זין וייב: אזו איז ער זייער
צארניג ניוואדרן אוג האט זי גיידי גואלט רר שלאגין אין בעט
האט ער זיך דער מאנט אן זין פאמרש צוואה אוג האט אוף
גיהאלטין זין צארן בין איז שעה האט ער ניהארכט הונגר
דער טיר ויא זייא ריידן באנגר: אוג ער הערט ויא זין
וייב זאנט מין ליבר זון ריא ווילי איז מיר נרוש זיז דיין
פאטר ועט אהדים קומן עש איז שוין צייט
דיר אין וייב צו נעבין: נאר איב ער לעבט ועט ער ביזדאי
קומן: איך האב אים שון ניט נעהרן ויפל דוא בישט אלט:
אז דער כוזר האט דאש דער הערט איז ער ארין ניגאנגן
מיט נרוש פרייד: אוג האט ניבענטשט זין פאטור מיט
ברכות אין רבר נון קענט איר ואל ניזעהן ואש עש
קען קומן פון צארן: דער פון קומט אוך חילול השם: אוג
דער צארן איז פון דער מרה פון נאוה: ואש פון איר קומן
אלי ביזי מדות: אוג הקב״ה האט אוך אוג ער קענן מיר גאנגרר
נאוה: דען הקב״ה זאנט אוך אוג ער קענן מיר בעל
ניט וואנן אין זין ועלט: אוך נעמט ער קין שטראפט אים איז ער נאה
אן זון קין שום מעשים: דען אים האבט זיך ער איז בעסר
פון דעם ואש שטראפט אים: ער הייסט אין נאותן: אוך
אין (נרגן) דאש עש פאר דריסט אים אלש ואש יענר טוט
דען ער מייגט יענר טוט אים דער ויידר זין קבוד: עש פאר
דריסט אים ואש יענר דעט: ער האט קין מאל ניט רוא
אוף זין הארצין: אלש ואש מען דעט אוג מען טוט איז
בייא אים צו איין נגאי: אוג ריא טובות ואש מען טוט אים
איז בייא אים אלש באלאנ: דען ער מיינט ער איז נאה פיל

מיקוועדט: עד היסט איין גרויסער אין אלטער אין קוילער
אדער בעטלער אלע צו נאמען זיך ארבעטער פאר יעדע בייזי מדרה
נאר איר ליבי לייט זעהט דאס ווי פיל בייזי זאבען העגגען אין
דעם וואש רעט אין צארין ער איז מטמא יעדע נוטי כלי
דיא נשמה דאש וענען דיא בייזי ריר וואש ריער חסיד דאט
ניט גיוואלט ריידן: אוג דיא זעלבע ני לייט וואש ריידין יוא
דיא ריד דאט זייא נאט זיער פיינט: אוג עש איז אים מיאוס
פאר זעלבי לייט מכל שכן דאש יען תפלה ווערט ניט גיהערט
אוג גיבראכט פאר הש״י עש איז אין משלאיין שר האט
איין שיני כלי וואש ער טרינקט ריער פון תמיד: אזו נעמט
אייער דיא כלי אוג ווילרט זיא אין טינוף אוג אין קויט אוג
שוועכט זיא ניט העכט אוש: אוג ברענגט זיא פארן שר
ער זאל ריער פון טרינקן ׳ קען ער דאך אפילו זיא ניט אן
זעהן: ווייל מיהאט זיא אין גישמירט פאר זיני אויגן: אוג
עש איז מיאוס בייא אים אוג מען טאר עש אפילו ניט ברענגן
פאר אים: מכ״ש ריער מלך מלכי המלכים הקב״ה ער
זעהט אלש ווייא ריער מענטש האט פאר אים ריינגט זין. כלי
מיט בייזי ריד נוא ווייא אזו זאל זין תפלה ריער העדט ווערן
אודר ווער טאר זיא ברענגן פאר הקב״ה: דרום ווערט זין
תפלה אוועק גישמוסן: אוג ער מאכט דש זיני בלוי מעשים
ווערין ניראכט: אזו ווייא עש ווערט ניט גישענקט רעם וואש
ברענגט פארן שר איינאום רייני כלי אוג ניט אים צו טרינקן
אוג אפילו ריר מענטש זאל שוידי כל גוט אוש שוועקוביז עש
זאל שוין אוף אירן קיין שפרענקלי ניט בליבין דאך או ריר שר
גרענקט זידי כלי אז נוועזאיקוט אינו אים נאמיאוס ריר פון
טרינקן: בין מען מוז ריא כלי אבר נייאם מאכין: אזו אוך
אפילו דער מענטש טוט תשובה נאר ריא תשובה אז ניט
רעכט העקפט ניט: סידין עד מאכט זיך אין נייאי מחשבה
אוג נעמט אוף זיך קין מאל ניט צו ריירין ריא בייזי ריד:
אזו ווערט זין גוטי כלי נימאכט אבר נייאם רענמאלט ווערט
זין תפלה דער העדט: רען ער אז שוין נישקם דער עשטר
מענטש: פדיר אז ער ניוזען אין זינקם: אוג הייבט איין
בעל תשובה: פריר דאט אים הש״י פיינד ניהאט אוג הייבט
דאט ער אים ליב: פריר אז זין תפלה מיאוס ניוזען פאר
הש״י אצוגר לוקט ער צו אד וייל ער דאט אפ גילאזט פון
זיני בייזי ריד אוג אויב ער נעמט אויף זיך אז ער רעט עשפש
ניט מיט וויקין ניט ער אין קנם ריא אקמי ליט דא ווערט
זין עבידה צו אין מצוה: אוג זין תפלה ווערט דער העדט:

הש״י האט ליב אזעלבי כ״ט אוג נלוכט צו זיי׳ערי תפלות:
דרום זאל אימליכר מענטש ליינין אין ריא בפרים ואש
שריבין דער פון אין ספר דמרות אוג דאש כפר נזוכר אין
דער בראנה שפיניל ער אז ניטמין גיוואריין אוש ריא כפרים
אוג אין דעם ראשית חכמה אוג אנדרי ספרים שריבין אוך
פיל דער פון אוג ברענגן דרויף פיל פכוקים: עש אז צו
לאנג דער פון צו שריבין: אוג עש קומט ויער פיל זוי ניין אין
אונזרי דורות: אבר אוך האב דרינן ניט גיוואלט מארין
זין ויל עש ועט ווידר פר מעלט ערין דונטין אין ריא
בקלקים: דרום ויל אוך עש לאזין בליבין אוג ועל אן הייבן
צו שריבין ויא מיזאל זיך נוהג זין אין שיל ויל עש אז מיד
עטביבי זאכין ניט גיפעלין דאש זייא זענין אום רעכט דרום
ועל אוך עש קאדין בנריפין אוג בשיידין:

הנהגת בית הבחירה

דא ועל אוך אדוש שריבין פון דעם אורה חיים אוג אוש
דעם ספר מוסר: אוג אוש אנדרי ספרים ויא מיזאל זיך נוהג
זין אידר מען גייט אין דער היילינר שול אדרין. אוג ויא מיזאל
זיך נוהג זין אין שיל: דעד ואש ועט דאש ליאכין ועט גיפונן
דעם אמת דאש אוך האב עש ניט גישרובן פון מין קאפי: נאר
אלן ועדט גיפונן אין ספרים: נאנץ פריא אז דער מענמש ואכט
זיך זועדט זאל ער אוף שטיין גישווינד צו זינן דעם בלך מלכי
המלכים הקב״ה ואש ער האט ווידר גיגעבין זין נשמה: אוג דער מענמש
האט אים גיגעבין בהאלטין איבר נאכט: אוג דער מענמש
בקומט ויא פיל בעסר פון פריא: דען בשעת ער האט זיא
גיגעבין בהלטין אין האנט פון הקב״ה: אוג האט גיואגט (בירך
אפקיד רוחי) אין דיין האנט בהאלט אוך מיין זייל: דעמאלט את
זיא גיוועז מיד אוג אוש גיארביט: אוג אצונד בקומט ער ויא
ואול אוש גירואט: דרום דארף ער אים לופן אוג דאנקין: אוך
זאל ער זיך בטראכטין ויא ואלט גיוועז ער זאל ויסן. עפיש
נעלט צו פר דינן: אודר איין שר אדר איז מחר
זאל אים זאגין זייא בייא מיר מארגן נאנץ פריא: ואלט ער זיך
בודאי ניט פר שלאפין אוג ואלש גישווינד אוך גישמאגין: דען
ער ואלט מורא גיהאט פארין שר אודר ער ועט דאש גישט געלט אן
ועדין: מכל שכן דאש ער דארף זיך אוג גישווינד אוך שטין פר
רעם מלך מלכי המלכים הקב״ה ער נאך זאל ער זיך ואול דיינגן
אוג זאל אוש דומן זיין מיטט אוג אום פלייש: דאש ער זאל
דער מיט ניט קומן פר הש״י: דער נאך זאל ער ואשין זיך
רוח השומאה ואש דאט בייא אים גידואט בייא נאכט: אוג ומט

גייט עה גיט אויף: אוג אייהר עה וואשט זיך טאר עה נט אן דירין מיט זייני העגט קיין עסין שפייז: אויך גיט אוף זיי אויך אונן אוג זיין מויל אוג זין נא אוב זייני אויהתן דען עש אי איין סכנה פון ועגין דעם רוח רעה ואש רואט אויף וייא: אוג נאך דעם וואשין זאל עה מאכין היא ברכה על נטילת ידים אוג דיא ברכה אשר יצר:

אטויל לייט זיגין זיך נוהג צו מאכין די ברכה ענ"י אין שיל: דען עש אי בעסיר מיט קהל: אוג עה זאל דיא ברכה ואגן

מיט גרויש פונה דעם עהשטין היילגן שם: חאטשי אלי דיא שמות מיין האבין מונה: אפר דר עהשטר שם דארף אפר ווייא איך ועל עש וואול בשיידין: עש אי אין משל ועין אוינר גייט פר אין שר בישר ודם: ועין עה רופט דעם שר בייא יין נאמין צוא עהשטין מאל האט עה גרויש פארכט אוג ציטרניש: או עה קומט מיט אים ארין אוג רייזין או האט עה שוין גיט או אין גרושי פארכט: או ארך יר דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה: אוג ועין עה נאט (ברוך אוא ה') זאל עה דעם (שם המיוחד) שארף ארוש ריירין (ארני) מיט גרויש פונה אוג פארכט אוג ציטרניש אוג דער שרעקניש: אוג זאל גיידענקין זיין ריירין (ארני) וויא אי גישרייבן מיט דער י אוי מיט הער ה אוג מיט דער ו אוג וויבר מיט דער ה: דאש בייש (היה הוה ויהיה) דאש אי פייטש עה אי גיוועז אייבר דיא עולם אוג ועש זיין נאך דער ועלט אוג ועש אי בשאפין ניוואורין: אוג אי אצונד אויף דער ועלט אוג ועש גישרייבן ניוואורין דא האב איך הבטה אויך אלי מיני וינד ועגין איין גישרייבן ניוואורין דא האב איך הבטה אויך אלי מיני וינד ועגין דרונן איין גישרובן ניוואורין: דען איך ויים וואול דאש אלי מיני וינד ועגין דרונן

גינאד : מכ״ש פר דעם מלך מלכי המלכים הקב״ה : אבר ער דארף
קיין אנדרן מענטשין ניט שיקן פר אים תפלה צו טאן : נאר
ער אליין זאל פר זיך מתפלל זיין : דען דער מלך מלכי המלכים
הקב״ה בגערט ניט מיזאל צו אים שיקן פרעמדי לייט אז וויא פאר
איין שר בשר ודם : אויך בגערט ער ניט קיין געלט אונ גוטש :
נאר ווידוי אונ חרטה אויף דעם בייז וואש עד האט גיטאן : ער
מוז אין זיין זין אריין נעמין דש ניט צו טאן : דאש הייסט חרטה :
נוא ווען דער מענטש טוט דאש אלש איז ער גלייך וויא
אנייאר מענטש · דען פריר איז ער גיווען איין חוטא :
אצונד איז ער אפרומר מאן : פריר איז ער גיווען איין רשע :
אצונד איז ער אצדיק : דען אלי זייני עבירות ווערין
אים אלי אן גישריבין פאר מצות : אז וויא עש וועט שטיין
אין הלכות תשובה : פריר איז ער גיפיינט גיווען אין גאטש
אויגין אצונד איז ער גיליבט · דען הקב״ה איז איין רחמן :
אונ דער בארימט זיך תיבף איבר זייני לייט : דרום זאל
איטליכר זאגין ווידוי מיט גיוויין אונ זאל חרטה האבין אויף
זייני בייזי מעשים : אזו דער בארימט זיך הקב״ה איבר אים
דען ער האפט אויף דער תפלה פון זעלכי לייט · אונ דער
מענטש איז מער גיליבט בייא הקב״ה פון אצדיק אונ זיין
חלק עולם הבא איז גרעסיר וויא דער חלק פונם צדיק · דען
דיא צדיקים קענין ניט שטיין אין דעם גבול וויא דיא בעלי
תשובה שטייאן · אונ ווייטיר אין הלכות תשובה וועט שטיין
וואש דיא תשובה איז אויף איטליכר עבירה : אונ אז דער
מענטש איז אויף זיך מקבל דיא תשובה איידר ער גייט אין
שיל אריין : דער נאך איז זיין תפלה אן גינומן עש זענין דרויף
פיל פסוקים נאר איך וועל נאר ברענגין אטייל פון זייא :
דער פסוק זאגט (מורה ועוזב ירוחם) דער וואש בקענט זייני
זינד אונ פאר לאזט זייא ווערט ער דער בארימט : אונ
עש שטייט אויך אין דער הייליגר תורה מיט דיין מויל אונ
הארצין קענסטו תשובה טאן · אויך זאגט דער פסוק (יעזוב
רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה׳ וירחמהו ואל
אלהינו כי ירבה לסלוח) לאז דער רשע פאר לאזין זייני בייזי
וועג אונ דער אום רעכטר מענטש זייני בייזי מחשבות אונ
זאל ווידר קערין צו גאט וועט ער אים דער בארימין : אונ
צו אונזר גאט · דען ער מערט צו פאר געבין : דרום זאל
איטליכר מענטש זייער גיווארינט זיין צו ריינינין זיין גוף :
מכ״ש זיין נשמה אז וויא איך האב דא גישריבין דאש ער
זאל ניט לויפין אין גאטש הויז וויא איין שיכור לויפט אין בייר

הויז : אונ ווען ער גייט אין שול אריין זאל ער געך לויפין
גלייך אז וויא איינר לויפט נאך איין מציאה : אונ בשעת ער
גייט פון דער שול זאל ער גיין באמעליך : עש זאל ח״ו ניט
גלייך זיין וויא ער האט גיפאטירט פון זיך איין משא · אז וויא
איך וועל נאך מער דער פון שרייבין :

אונ ווען ער גייט אין שול אריין זאל ער זעהן צו זיין דער
ערשטיר אין שיל · אונ אויב ניט זאל ער האטשי
זעהן צו זיין פון דיא ערשטי צעהן : דען דיא ערשטי צעהן
האבין אזו פיל שכר אז וויא דאש גאנצי קהל · אונ אויב ער
קען דאש אויך ניט אויש פירין זאל ער זעהן קיין שום ארביט
ניט צו טאן פארין האוונין דען איטלכר איז שילדיג צו בעטין
פאר גאט אויף זיין לייב אונ דאב אונ גוטש · אונ אויף זיין
הייליגי נשמה : אונ פאר כל ישראל · אז וויא אונזרי תפלות
זענין שוין גימאכט גיווארין נוא וויא זאל ער טאן זייני זאכין
אודר אנדרי זאכין פר גאטש זאכין · אונ ווען ער גייט אין
שול אריין זאל אויף אים פאלין איין מורא אונ צימרגיש : ווען
ער וואלט גיגאנגין פאר איין שר בשר ודם וואלט דאך אויף
אים גיפאלין איין מורא · מכל שכן וק״ו פאר דעם מלך מלכי
הקב״ה אונ ער זאל גייז מיט שווער גימיט ניט מיט גילעכטר
אודר מיט עזות קייט אונ ניט מיט שמועות : נאר ער זאל
אריין גיין מיט גרויש פארכט אונ צימרגיש ; אז דער פסוק
זאגט (ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל
קדשך ביראתך) אונ איך מיט דיין גרויש גינאד קום איך אין
דיין הויז : איך ביק מיך צו דיין הייליגן היכל מיט גרויש
פארכט · דער נאך זאל ער גיין אין שיל אריין אזו ווייט וויא
צווייא טירן ברייט : אודר ער זאל זוימין אזו לאנג דאש ער
וואלט גיקענט גיין צווייא טירין ברייט : דער נאך זאל ער
זיך בוקין פאר דעם מלך מלכי המלכים הקב״ה : דער נאך
זאל ער זיך אנידר זעצין אונ זאל גישט ריידין אונ זאגין נאר
ער זאל זיך בטראכטין ווער בין איך דאש איך זאל זוכה זיין
תפלה צו טאן פאר דעם מלך מלכי המלכים הקב״ה פאר
אזו איין גרויסין הער : איך בין דאך איין זינדיגר מענטש · אונ
האב אופט דער צערינט הקב״ה מיט מייני בייזי מעשים אונ
בייזי ווערטיר · אונ איך בין אייטל בלוט אונ פלייש אייטיל
יצר הרע : איך בין ניט ווערט אונ ראוי צו גירענקין זיין
הייליגין נאמין : מכל שכן דאש איך זאל תפלה טאן : אונ
זאל אזו אופט ריידין זיין הייליגין נאמין מיט מיין מויל . וויא
קען

עֲשָׂרָה אֵינוֹ יוֹשֵׁב וְיֵשׁ בָּהֶם כֹּהֲנִים • וְיֵשׁ אֵינוֹ יוֹשֵׁב אֶלָּא אֶחָד אֲבָל כֻּלָּם עוֹמְדִים עִמּוֹ : אֲבָל פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה אֲפִלּוּ כֹּהֲנִים הַרְבֵּה אֵינָן עוֹמְדִין עִמּוֹ : וְאֵין עוֹמְדִין עִמּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה מִינֵי בְּנֵי אָדָם בִּלְבָד כֹּהֲנִים לְוִיִּם יִשְׂרְאֵלִים וּבַעֲלֵי מוּמִין : וְאִשָּׁה עֶרֶב בָּאֲרִיסְטִיט : וְאִשָּׁה עֶרֶב בָּאֲרִיסְטִיט וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לַיְיטֵן וְאִשָּׁה קְרוֹבָה אֵינָהּ יְכוֹלָה לַיְיטֵן אִם מִיט דִּיא זָאכֶן וְאִשָּׁה אוֹיבֶן שְׁמַיְיאֶן מִיט דֶּעם קוּם אִיךְ פַּאר אִם :

דָּעָר נָאךְ זָאל עֶר אִיךְ שְׁטֵיין אוּן זָאל זָאגֶן (מה טובו אוהליך יעקב) • אוּן אַרְזוֹן שׁוֹלָם אוּן יִגְדַּל • אוּן אִיךְ אַלֵי דִּיא בְּרָכוֹת וְאִשָּׁה שְׁמַיְיאֶן פַּאר אִם מִיט גְּרוֹיש בַּוּנָה : אוּן אוֹיב עֶר הָאט שׁוֹין גִּיוָאנְט עִסְקִיבִי בְּרָכוֹת אִין דֶּעָר הַיִּים מָאר עֶר זִיא נָאךְ אַמָאל גִּיט זָאגֶן אִין שׁוּל סַיידֶן עֶר הָאט דָּעָר וַיְיל זַיין צוּרָה גִּיטָאן אוֹדֶר עֶר הָאט מַשְׁתִּין גִּיוֶוען : דָּא אִיז עֶר מְחוּיָיב נָאךְ אַמָאל צוּ זָאגֶן דִּיא בְּרָכָה (אשר יצר) אוּן עֶר זָאל זָאגֶן אִיטְלִיבִי בְּרָכָה מִיט גְּרוֹיש בַּוּנָה • אוּן זָאל זִיךְ פְּרִיר וואוּל בַּטְרַאכְטֶן • אוּן זָאל גִּיט לָאזֶן אַרוֹיש פַּאלֶן דִּיא הַיילִיגִי בְּרָכָה מִיט דֶּעם שֵׁם אָן כַּוּנָה אוּן בַּטְרַאכְטוּנְג עֶר זָאל תָּמִיד גִּידֶענְקֶן עֶר שְׁטֵייט פַּאר אִיין שַׂר בָּשָׂר וָדָם • אוּן וָעֶן עֶר וִיאלְט אִים גִּילוּבֶּט אָן בֵּיזֶיךְ • וָואלְט עֶר בְּוֹרֵאי גִּישְׁמָרָאפְט גְּוֶוארֶן : מכ״ש פַּאר דֶּעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב״ה : אוּן זָאל זִיךְ טְרַאכְטֶן מִיט דֶּעם בִּין אִיךְ בְּעִסִיר פּוּן אֲמָלֵאךְ : דָּעָן דָּעָר מַלְאךְ טָאר גִּיט גִּידֶענְקֶן דֶּעם שֵׁם סַיידֶן נָאךְ דְּרַיִיא וָעֶרטֶר • אוּן אֲפִילּוּ אוֹ אוֹיךְ גִּיט אַז גִּיא אַז וְיֵא אִיךְ • דְּרוֹם זָאל אִיטְלִיבֶּר זִיךְ פְּרִיר וואוּל בַּטְרַאכְטֶן אִידֶער עֶר לָאזְט אַרוֹיש דֶּעם גְּרוֹיסֶן שֵׁם : אוּן עֶר זָאל אַז זָאגֶן זִיצֶנְדִיג בִּיז קָרְבָּנוֹת : אוּן זָאל וִידֶער אוֹיךְ שְׁטֵיין • דָּעָן דָּאשׁ אִז אוֹיךְ דֶּעם אוֹרט פּוּן דֶּעם קָרְבָּן הָאט מֶען גִּימוּזְט שְׁטֵיין : דֶּעָר נָאךְ מֶעג עֶר וִידֶער זִיצֶן בִּיז קָרְבָּן שֶׁאכְט : אוּן פַּאר בְּרוֹךְ שֶׁאכְטֶר מָאג עֶר זָאגֶן תְּחִנּוֹת וְיא עֶפֶל עֶר וַיְיל : אוֹיךְ מֶעג עֶר לַיְיגֶן דֶּעם טַלִּית אוּן תְּפִילִין וְיא עֶר וַיְיל : אַמַיְיל לַיְיגֶן זִיא פַּאר עוֹטֶר יִשְׂרָאל בְּתִפְאָרָה : אַמַיְיל לַיְיגֶן זִיא פַּאר קָרְבָּנוֹת אַמַיְיל פַּאר בְּרוֹךְ שֶׁאכְטֶר : נָאךְ בְּרוֹךְ שֶׁאכְטֶר הַיְיבְּט זִיךְ אָן דִּיא רַעכְטִי תְּפִלָּה : אוֹן וְיא אִיךְ וָעֶל דָּא נָאר בֶּעשִׂיידֶן בֶּעשִׂיידֶן : אוּן דֶּעָר וָאשׁ אִיז גִּיוִוישֶׁלְךְ צוּ זָאגֶן תְּחִנּוֹת אַלֵי מָאג : זָאל עֶר זִיא זָאגֶן פַּאר בְּרוֹךְ שֶׁאכְטֶר : אוֹדֶר נָאךְ דֶּעם וָאוֶוען : אֲבָל צְוִוישֶׁן דִּיא תְּפִלּוֹת מָאר מֶען שׁוֹין נִיט זָאגֶן קֶרִיין תְּחִנּוֹת :

מַמַיְיל לַיְיגֶן פַּאר וַיְבֶּרֶךְ דָּוִד דִּיא לוֹיב פּוּן הקב״ה

דְּהַיְינוּ (אתה הוא אלהינו בשמים ובארץ) אוּן אוֹךְ (ואמרת והאמונה) אֲבֶר קֶרִין תְּחִנּוֹת מָאר מֶען נִיט זָאגֶן בְּשָׁעַת תְּפִלּוֹת : בְּפֶרְט אִין דֶּעָר קְהִלַּת תְּפִלָּה : דָּאשׁ הַיְיסְט פּוּן בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּיז נָאךְ דֶּעם אוּנְטֶרְשְׁטֶן קְרִישׁ מָאר מֶען קֶרִין וָוארֶם נִיט רַיידֶן : אוּן אֲפִילּוּ נָאךְ דֶּעם אוּנְטֶרְשְׁטֶן קְרִישׁ מָאר מֶען אוֹיךְ קֶרִין שׁוּם וָוארְט נִיט רַיידֶן נָאר דֶּעם שַׁבָּת פּוּן הקב״ה : דָּעָן וַיְיל מֶען רַיְיסְט אוֹיס נְאוֹת דְּרוֹם מָאר מֶען קֶרִין דְּבָרִים בְּפִשׁוּט נִיט רַיידֶן סַיידֶן רַבִּי תּוֹרָה אוֹדֶר תְּחִנּוֹת אוּן מַעֲמָרוֹת אָבֶר בְּשָׁעַת דֶּעָר חַזָּן זָאגְט שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מָאר מֶען נִיט רַיידֶן אֲפִילּוּ קֶרִין דִּבְרֵי תּוֹרָה אוּן קֶרִין תְּחִנּוֹת : נָאר אִיטְלִיבֶּר אִיז מְחוּיָיב צוּ הֶעֱרֶן אִשְׁלְבָה בְּרָכָה פּוּנֶם חַזָּן : אוּן זָאל בְּוַונָה הָאבֶּן אוֹיךְ אִיר : אוּן זָאל נָאךְ זָאגֶן (ברוך הוא וברוך שמו) אוֹדֶר (ברוך הוא ושמו) : אוּן זָאל זָאגֶן אָמֵן אוֹיךְ אִיטְלִיבֶּר בְּרָכָה אִיךְ וֶועל דָּא דִּיא זָאךְ בֵּישַׁיידֶן מִיט אַיין מָשָׁל : וְוִיא עֶר זָאל שְׁטֵיין פַּאר אַיין שַׂר בָּשָׂר וָדָם אוּן זָאל זִיךְ רַיידֶן מִיט אִים אוּן אִיךְ מֶעג אִים גִּילוּבֶּט אָן בֵּיזֶיךְ • וָואלְט עֶר בְּוֹרֵאי גִּישְׁמָרָאפְט גְּוֶוארֶן : אוּן אָן הַיְיבֶּן רַיידֶן מִיט אַנַאנְדֶרֶן : וָואלְט עֶר בְּוֹרֵאי חַיָּב מִיתָה גִּיוֶוען : מכ״ש פַּאר דֶּעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב״ה : דְּרוֹם זָאל אִיטְלִיבֶּר זִיצֶן שׁוּם וָוארְט נִיט רַיידֶן נָאר דָּאגֶן : אוּן זָאל אוֹיךְ קֶרִין אַנְדֶרֶי מַחֲשָׁבָה נִיט הָאבֶּן נָאר דְּהַיְינוּ (אתה הוא אלהינו בשמים ובארץ) אוּן אוֹךְ (ואמרת והאמונה) אֲבֶר קֶרִין תְּחִנּוֹת מָאר מֶען נִיט זָאגֶן בְּשָׁעַת תְּפִלּוֹת : בְּפֶרְט אִין דֶּעָר קְהִלַּת תְּפִלָּה : דָּאשׁ הַיְיסְט פּוּן בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בִּיז נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּיז נָאךְ דֶּעם אוּנְטֶרְשְׁטֶן קְרִישׁ מָאר מֶען קֶרִין וָוארֶם נִיט רַיידֶן : אוּן אֲפִילּוּ נָאךְ דֶּעם אוּנְטֶרְשְׁטֶן קְרִישׁ מָאר מֶען אוֹיךְ קֶרִין שׁוּם וָוארְט נִיט רַיידֶן נָאר דֶּעם שַׁבָּת פּוּן הקב״ה : דָּעָן וַיְיל מֶען רַיְיסְט אוֹיס נְאוֹת דְּרוֹם מָאר מֶען קֶרִין דְּבָרִים בְּפִשׁוּט נִיט רַיידֶן סַיידֶן רַבִּי תּוֹרָה אוֹדֶר תְּחִנּוֹת אוּן מַעֲמָרוֹת אָבֶר בְּשָׁעַת דֶּעָר חַזָּן זָאגְט שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מָאר מֶען נִיט רַיידֶן אֲפִילּוּ קֶרִין דִּבְרֵי תּוֹרָה אוּן קֶרִין תְּחִנּוֹת : נָאר אִיטְלִיבֶּר אִיז מְחוּיָיב צוּ הֶעֱרֶן אִשְׁלְבָה בְּרָכָה פּוּנֶם חַזָּן אוּן זָאל בְּוַונָה הָאבֶּן אוֹיךְ אִיר : אוּן זָאל נָאךְ זָאגֶן (ברוך הוא וברוך שמו) אוֹדֶר (ברוך הוא ושמו) :

דער נאך זאל ער זאגין אמן : אונ זאל דעם אמן ניט אוועק
האפין : אונ זאל אים אזו לאנג מאריך זיין ביז ער זאל גידענקין
עש איז אמת וואש ער זאגט ; אונ איך גלייב עש : דען דער
וואש זאגט נאך אמן איז בעסיר פון דעם וואש מאכט דיא ברכה אונ
זיין מצוה איז בעסיר ; אז וויא איך וועל דא בשיידן ;
דרום זאל ער ניט טאן אזו וויא אטייל לייט טואן ; דאש זייא
זאגין תחינות ווייל דער חזן זאגט שמונה עשרה ; עש
איז טויזינט מאל בעסיר ער זאל נאר ניט זאגין : אונ עש וואלט
בעסיר גיווען ער זאל נוט גיין אין שול אריין דען ער הערט ניט
צו דעם חזן אונ זאגט ניט נאך אמן : אונ אפילו ער זאגט נאך
אמן אזו טוט ער ערשט דער מיט איין עבירה ; דען ער ווייסט
ניט אויף וועלכי ברכה ער זאגט דאש הייסט איין (אמן יתומה) :
אונ זיין עונש איז דער פאר דאש זייני קינדר ווערין פאר וויסט
אונ יתומים : מדה כנגד מדה ; אזו וויא דער יתום קען ניט זיין
פאטור אונ מוטר ; אזו אויך דער אמן קען אויך ניט זיין ברכה ;
אונ ווען איינר זאגט נאך אמן בכוונה אז וויא איך האב אויבן
גישריבן : אפילו עש איז אים בשערט שלעכטין פר זעכצינ יאר
איז ער דער מיט מבטל דיא זעלביגי גזירה ;
נון איר ליבי לייט איר זאלט ניט ריידן אין שול אפילו ניט בשעת
דאווינן דען עש איז אגרושי עבירה צו ריידן אין גאטש הוז
פון הענדיל : עש איז גלייך אז וויא איינר שטייט אין איין חדר
פון אשר בשר ודם : אונ רעט פרעמדי זאכין : אזו ווערט ער
דאך דער פאר זייער הארט גישטראפט ; מכל שכן אין דעם חדר
פון דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה טאר מען בוודאי ניט ריידין
קיין דברים בטלים : אפילו אין זיין היים איז דאך אגרושי עבירה
צו ריידן דברים בטלים אז וויא דיא גמרא זאגט (ודברת בם ולא
בדבריט בטלים) אין דער תורה דארפסטו ריידן : אבר ניט קיין
דברים בטלים : נוא זעהן מיר דאך אז דער זעלביגר מענטש וואש
רעט יוא דברים בטלים איז עובר אוף איין עשה : מכ"ש אין דר
היילינר שיל פאר דער היילינר שכינה : נון ווייטר מכל שכן וקל
וחומר דער וואש רעט בשעת דאווינן פון ברוך שאמר ביז דעם
קדיש נאך שמונה עשרה : אזו איז זיין עבירה פיל גרעסר אונ
הארביר : דאש ער אכט ניט הקב"ה אונ זיין שכינה אונ אין זייני
היילינר תפלות : אונ ער שייאט זיך ניט פאר אים אונ פאר דער
היילינר תורה וואש שטייט אין ארון קודש : אונ דער וואש האט
קיין מורא ניט פאר דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה איז ער דאך
בוודאי אגרוסר עזות פנים : אונ עש שטייט (עזות פנים לגיהנם)
דש האבין מיר דאך בקבלה אז פר צייטן איז גיווען אין אלי לענדר
וויא יהודים האבין גיוואנט זייער שייני שולין אונ שייני הייזר : אונ
אונ גרויש עושר אונ כבוד : איז דאש אלש פאר שטערט גווארן

פון וועגין זייא האבין גירעט דברים בטלים אונ קריג אין זייערי
שילן : אונ האבין זייא ניט נוהג כבוד גיווען אזו אויך דאש
היילינגי בית המקדש האט אויך נאט יתברך דרום פאר שטערט ;
ווייל זייא האבין דראן ניט נוהג כבוד גיווען ; אז וויא עש שטייט
בשיידליך אין פסוקים ;
אויך שטייט אין דער תורה צווייא מאל דער פסוק (את שבתותי
תשמרו ומקדשי תיראו) מיין שבת זאלט איר היטין אונ
פאר מיין בית המקדש זאלט איר זיך פארכטין ; איין מאל שטייט
אין (קדושים) דאש אנדרי מאל אין (בהר) דאש דדשת דיא גמרא
אזו וויא מען איז מחוייב שבת צו האלטין סייא בשעת דער בית
המקדש איז גישטאנין : אונ סייא אצונד אז דער בית המקדש איז
שוין חרוב : אזו איז מען מחוייב זיך צו פארכטין פאר דעם בית
המקדש אפילו אצונד אז ער איז חרוב ; דאש מיינין זייא מען
איז מחוייב מורא צו האבין פאר אונזרי שילין אונ בתי מדרשים ;
זייא זענין אויף דעם אורט פונים בית המקדש : אונ דרום שטייט
דער פסוק צווייא מאל ; דאש ווייזט אונז ; אז וויא בייא שבת
דארף מען מוסיף זיין מחול על הקודש ; דאש מען דארף מקבל
שבת זיין נאך פאר נאכט : אונ דער נאך ניט אוועק צו לאזין אים
ביז שטערין שטייאן ; אזו אויך דיא מורא פון דער שיל דארף זיין
סייא פארין דאווינין סייא נאך דעם דאווינין ; דאש מיזאל ניט
ריידין דרונין קיין דברים בטלים ; מען טאר ניט אריין גיין אין
שיל אריין ניט מיט אום ריינ שיך : אונ ניט מיט פלעקינדיגי קליידר
מיט אלי זאכין זאל ער דיא שיל האלטין אין כבוד ; גלייך אז
וויא ער גייט פאר איין שר בשר ודם ; אזו אויך פאר דעם מלך
מלכי המלכים הקב"ה : אז דער פסוק זאגט (הכון לקראת אלהיך)
דוא זאלסט זיך שיין אן ברייטין קעגין דיין גאט: דו זאלסט זיך צירין
גלייך אז וויא כר איין מלך בשר ודם: חאטשי עש איז ניט גלייך צו
אנגדר פון דעסט וועגן האבן די חכמים ניט גוואלט דארבר מאכן: הלוואי
וואלטין מיר אזו פיל מורא גיהאט פאר הקב"ה וויא פאר איין מלך
בשר ודם ; מיר זעהין דאך אין דער שיל איז פאר האנדין דיא
היילינגי תורה וואש גאט האט אונז גיגעבין אויפן בארג סיני דורך
משה רבינו ע"ה : אונ אין שיל רואט זיין היילינגי שכינה : מיר
האבין גיהאט לאנד אונ לייט : אונ דאש בעסטי לאנד אין דער
וועלט : אונ מלכים אונ שרים אונ נביאים אונ סנהדרין : פון אלי
דיא טובות האבין מיר ניט מער נאר דיא היילינגי ספר תורה : נוא
ווער עש שייאט זיך ניט פאר איר אונ רעט דברים בטלים מוז
ער בוודאי אגרושר עזות פנים זיין ; דאש ער זאל ניט גידענקין
אין דער שכינה וואש רואט אין היילינגי שילין אונ אכט ניט דיא
היילינגי תורה וואש הקב"ה זעלברט האט גישרובין מיט זיין רעכטי
האנט: מיט שווארץ פייאר אויף ווייס פייאר אז וויא דיא תורה

וואש

וְאֵשׁ מִיר הָאבִין : גִיט אֵיין וַאדְמ מָער אוּג גִיט וַוייטֶער : גוּא וְוִיא זָאל דָעם מַעְנְשׁשִין קִין מוֹרָא גִיט אָן חָאפִין אָ מָר זָעהְט דִיא הַיילִיגִי תּוֹרָה אִין אָרוֹן הַקוֹדֶשׁ : אוּג עָר זָאל הַיידִין הָבִּרִים בְּטוֹלִים אוֹדֶר נָאךְ אַנְדֶרִי רַייד . אוּן אִיז דָאךְ זַיין בְּווּנְדֶה צוּ פַּאר טְרַייבִּין דִיא הַיילִיגִי שְׁכִינָה אוּיש דֶער שׁוּל :

עֶשׂ אִיז אִין מָשָׁל אַייגֶר גִיט אוּג בֶּעט אִין שׁוֹר בָּשָׂר וָדָם אוֹף רַר כְּוִינְדֶה וָאשׁ עָר הָאט אִים גְמַאכְט אוּג עָר בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג רַר שׁוֹר הָאלְט זִיךְ גִיט נָרוּשׁ אוּג גִייט צוּ אִיסאוֹף זַיין כְּעזִינְדֶה: אַז רַר שׁוֹר עָנְצְט זִיךְ בֵּי אִים הִינֶעֶרְקְמְטִישׁ: דָא לָאזְט אִים אַוועק דֶער זָעלְבִּיגֶר שְׁלֶעכְטֶר מַעֲנְטְש : אוּג גִיט הֶערִין אַנְדֶרִי שְׁמוּעוֹת מִיט אַנְדֶרִי לַייט : אוּדֶר עָר דָרַייבְט זִיךְ מִיט זַיין דוּוִי זִוגִד : דֶער נָאךְ גִיט עָר אוּג פְּרַייבְט פַּאר ין שׁוֹר גִיט גוּטֶי וַאבִין : אוּג דֶער שׁוֹר זָעהְט דָאשׁ אֶלֶשׁ צוּ : דָא וֶועֶרְט עָר דָאךְ זַייעֶר בְּרוּגִי אוֹיף אִים אוּג זָאבְט דֶער עַזוֹת פָּנִים הָאט מִיךְ גִיט נִיטְאכְט אָפּ לָאזִין בִּיז אִיךְ בִּין גִיגַאנְגִין צוּ אִים : אַצוּנְד טְשׁ עֶר מִיר אָן אַוועלְכִי יְסוֹרִים אוּג הָאט פַּר מִיר קִין מוֹרָא גִיט : אַז אִיךְ אוּגֶר זָאךְ אוֹיךְ : דֶעם נָאר אוּגֶר תְּפִלָה אִיז דִי שְׁכִינָה זָאל דִינֶען אֲזוֹיוֶשׁן אוּן : אוּג מִיר זָאלִין אִים לוֹבִּין : אוּג עָר זָאל צוּ הָעֶרִין אוּנְזֶרִי תְּפִלוֹת : דָאשׁ אִיז בְּמֶעְנְט אַלִי אוּנְזֶרִי תְּפִלוֹת אוּג דֶער עַזוּת פָּנִים לָאזְט אוֹועק דִיא שְׁכִינָה אוּג דָעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה אוּג טִיט נָאר אַנְדֶרִי זָאכִין : אוּג בַּשָׁעַת דַאווֶנֶען דָעט עֶר מִיטֶן מוֹיל אוּג דָאשׁ הָאלְט מְרַאכְט נָאר עֶפִּיש אַנְדֶרֶש אוֹיף הֶעְנְדִיל אוּדֶר אַנְדֶרִי נָארִישְׁקִייט : אוּג אֲפִּשֶׁר נָאךְ אוֹיךְ אִין עֲבִירָה : דָאשׁ אִין גְלִיךְ וִויא יֶענֶר וָאשׁ טָרָאכְט גִיט זָאבִין פַּארִין שׁוֹר : פּוּן דֶעם קֶען זִיךְ אִיטְלִיכֶּר אַמוֹסֶר נֶעמִין וִויא עֶש אִיז הָארְב דָאשׁ רִייכִין אִין שׁוֹל : וִויא דָאשׁ עֶר דֶער עֶרִיכְט זַיין הַיילִיגֶן נָאמִין : אוּג עָר מָאכְט דָאשׁ דִיא הַיילִי שׁוֹל וְועֶרְט חָרוּב ח"ו : אוּג מָאכְט דָאשׁ יִשְׂרָאֵל וְועֶרִין פַּר מְרִיבָּה ח"ו נָאט זָאל אוּנְז הִיטֶן : דְרִים זָאל זִיךְ אִיטְלִיכֶּר זָעלְבֶּרְט שְׁטְרָאפִין : אוּג זָאל גִידֶענְקִין פַּר וְועמִין עֶר שְׁטַייט : אוּג זָאל הָאבִין נָאטֶש פָּארְכְט : אוּג עָר זָאל גִיט פַּר זִינְדִיגֶן זִיךְ אוּג כָּל יִשְׂרָאֵל ח"ו :

גוּן וועל אִיךְ בַּשַׁייְדִין וִויא מֶען דַארְף שְׁטִין בְּשַׁעַת דַאווֶנֶען : אוּג וִויא מֶען מֶעג זִיצִין : דֶער רִאשִׁית חָכְמה שְׁרַייבְט פּוּן דֶעם זוֹהַר וֶועֶרְן דָאשׁ אִיטְלִיכֶּר אִיז מְחוּיָב צוּ שְׁטִין בְּיִא

וִויא הַיילִי זָאבִין : דָאשׁ הַיישְׁט דָאשׁ וָאשׁ אִין זִיךְ אַלִין מָאר עֶש גִיט זָאבִין : דָאשׁ מִיט אִין מֶענֶין : דַרַיצִיג וַדוּישׁה אוּג בְּרָכוֹ אוּג בַּרַיש : דָאשׁ מוּז דֶער זַיין נָאבִין בְּמֶגֶן : אוּג דָאשׁ דָבֶּל וָאלִין שְׁמַיין אוּג נָאךְ זָאבִין : נָאךְ וָעבִין פָּאר חַזַנִים אַנְדִי רִייד . אוּן אִיז דָאךְ זַיין בְּווּנְדֶה צוּ פָּאר טְרַייבִּין דִיא הַיילִיגִי שְׁכִינָה אוּיש דֶער שׁוּל :

עֶש אִיז אִין מָשָׁל אַייגֶר גִיט אוּג בֶּעט אִין שׁוֹר בָּשָׂר וָדָם אוֹף רַר כְּוִינְדֶה וָאשׁ עָר הָאט אִים גְמַאכְט אוּג עָר בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג רַר שׁוֹר הָאלְט זִיךְ גִיט נָרוּשׁ אוּג גִייט צוּ אִיסאוֹף זַיין כְּעזִינְדֶה: אַז רַר שׁוֹר עָנְצְט זִיךְ בֵּי אִים הִינֶעֶרְקְמְטִישׁ: דָא לָאזְט אִים אַוועק דֶער זָעלְבִּיגֶר שְׁלֶעכְטֶר מַעֲנְטְש : אוּג גִייט הֶערִין אַנְדֶרִי שְׁמוּעוֹת מִיט אַנְדֶרִי לַייט : אוּדֶר עָר דָרַייבְט זִיךְ מִיט זַיין דוּוִי זִוגִד : דֶער נָאךְ גִיט עָר אוּג בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג דָאשׁ דָבֶּל וָאלִין שְׁמַיין אוּג נָאךְ זָאבִין : נָאךְ וָעבִין פָּאר חַזַנִים אַנְדִי רִייד . אוּן אִיז דָאךְ זַיין בְּווּנְדֶה צוּ פָּאר טְרַייבִּין דִיא הַיילִיגִי שְׁכִינָה אוּיש דֶער שׁוּל :

עֶש אִיז אִין מָשָׁל אַייגֶר גִיט אוּג בֶּעט אִין שׁוֹר בָּשָׂר וָדָם אוֹף רַר כְּוִינְדֶה וָאשׁ עָר הָאט אִים גְמַאכְט אוּג עָר בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג רַר שׁוֹר הָאלְט זִיךְ גִיט נָרוּשׁ אוּג גִייט צוּ אִיסאוֹף זַיין כְּעזִינְדֶה: אַז רַר שׁוֹר עָנְצְט זִיךְ בֵּי אִים הִינֶעֶרְקְמְטִישׁ: דָא לָאזְט אִים אַוועק דֶער זָעלְבִּיגֶר שְׁלֶעכְטֶר מַעֲנְטְש : אוּג גִייט הֶערִין אַנְדֶרִי שְׁמוּעוֹת מִיט אַנְדֶרִי לַייט : אוּדֶר עָר דָרַייבְט זִיךְ מִיט זַיין דוּוִי זִוגִד : דֶער נָאךְ גִיט עָר אוּג בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג דָאשׁ דָבֶּל וָאלִין שְׁמַיין אוּג נָאךְ זָאבִין : נָאךְ וָעבִין פָּאר חַזַנִים אַנְדִי רִייד . אוּן אִיז דָאךְ זַיין בְּווּנְדֶה צוּ פָּאר טְרַייבִּין דִיא הַיילִיגִי שְׁכִינָה אוּיש דֶער שׁוּל :

עֶש אִיז אִין מָשָׁל אַייגֶר גִיט אוּג בֶּעט אִין שׁוֹר בָּשָׂר וָדָם אוֹף רַר כְּוִינְדֶה וָאשׁ עָר הָאט אִים גְמַאכְט אוּג עָר בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג רַר שׁוֹר הָאלְט זִיךְ גִיט נָרוּשׁ אוּג גִייט צוּ אִיסאוֹף זַיין כְּעזִינְדֶה: אַז רַר שׁוֹר עָנְצְט זִיךְ בֵּי אִים הִינֶעֶרְקְמְטִישׁ: דָא לָאזְט אִים אַוועק דֶער זָעלְבִּיגֶר שְׁלֶעכְטֶר מַעֲנְטְש : אוּג גִייט הֶערִין אַנְדֶרִי שְׁמוּעוֹת מִיט אַנְדֶרִי לַייט : אוּדֶר עָר דָרַייבְט זִיךְ מִיט זַיין דוּוִי זִוגִד : דֶער נָאךְ גִיט עָר אוּג בֶּעט אִים זַייעֶר אוּג זַייעֶר : אוּג דָאשׁ דָבֶּל וָאלִין שְׁמַיין אוּג נָאךְ זָאבִין : נָאךְ וָעבִין פָּאר חַזַנִים אַנְדִי רִייד . אוּן אִיז דָאךְ זַיין בְּווּנְדֶה צוּ פָּאר טְרַייבִּין דִיא הַיילִיגִי שְׁכִינָה אוּיש דֶער שׁוּל :

ניוואַרן: אָבּער אין אַטייל עָרטער זָענען ניסאַמבט ניזאָרין אַלי שִׁשָּׁעט צוּם אָרטן קוֹדֶש: אָבּער אין אוֹנזערי קְהִלּוֹת איז דער מִנְהָג: אַז ווּיא אוֹיך דָאס דָא ניטראַכט דער פּוֹן קָאן אַרוֹיש קוּמען אַז דָער מְעַנְטש קָערט ניט אוּם זַיין פָּנִים קִין מִזְרָח: דָען אַמאל קוּמען אוֹיש צְוויי א לַייט אַיינֶר אַקְ נִין אַנדערן: אוּן דָאבּין זיי נָאר אַנדערי מַחֲשָׁבוֹת אוֹדער עָר דָעט מִט אִם שְׁמוּעוֹת בְּשַׁעַת דַאוונען: אַז קוּמט דער פּוֹן אַיין חִילוּל הַשֵּׁם ווּיא אוּיבּן שְׁטַייט: דָען ווָען אִימַלְכָּר זָאל אוּם קָערן זַיין פָּנִים קִין מִזְרָח זָאלט אִיהם ניט הִילְפֶן אַז ער זָאל זִיך דָאס ניטראַכט אוֹדער אַנדערי חֲשָׁבוֹת טרייבּן: אוּן אין דער הַיילִיגֶר שׁל שַׁייאָ עָר זִיך ניט פַּר נָאט אוּן פַּר לַייט: דָער כְּלַל איז אִימְלָכָן נַיעִטְשָׁטן זָאל זִיך דַאבְּטין גְלַייך ווּיא עָר הָאט עָפּיס אַיין מִשְׁפָּט: פַּר אַשֶׁר בָּשׁוֹר וָדָם:

אוּן דער מִשְׁפָּט רִירט אָן אין זַיין נוּף אוּן גָעלְט: מִט אַ אין מוֹרָא זָאל עָר שְׁטַיין פַּר הַשֵּׁ: חָאטשׁי דער מִשְׁפָּט פּוּן הַשֵּׁ איז פִּיל טוֹיבֶּט מִאל מִיר אוּן נְרַעסִיר דָער מַלָּה מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב ה נֶקְעֶן בַּייא רִיר אַיְשׁ אַוועק נָעמִין אֲפִּילוּ רִיא נְשָׁמָה: אוּן אוֹיך רִיא וָועלְט אוּן וָועלְט נוּא וויא זָאל הָעם מְעַנְטשׁין קִין מוֹרָא ניט אָן חַאפּין: וויא זָאל עָר רִירִין מִט זַיין מוֹיל אוּן דָאשׁ הָאַרְץ איז ניט דָער בַּייא: אוֹדֶר וויא זָאל עָר ניט צוּ הָערִין דִיא רִיר פּוּנְם מִלְיץ אוֹדער ווּיא זָאל עָר פַּאר שָׁעַדְמִין רִיא נְרוֹס מְצָוָה פּוּן אֶמֶן נָאך צוּ זָאנִין דָאשׁ קָאבְּט דָאך אִים נָאר קִין נָעלְט ניט: נוּן קָענְט אִיך דָאך וואוֹל פַּר שְׁטַיין וויא הָארְב דִיא עָבּירָה איז פּוּן דָעם וָאש קָערְט אוּם זַיין אָחוֹר צוּם אָרוֹן הַקוֹדֶש: אוֹדֶר עָר הֶערְט ניט צוּ דִיא תְּפִלָּה פּוּנְם חַזָּן: אוֹדֶר עָר זָאגט ניט נָאך אֶמֶן אוֹיך אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה: אוֹדֶר רֶיר וָואש רָעט דָבָרִים בְּטֵלִים אִין שִׁיל: אוּן וַייל דִיא מִצְוָה איז זַייעֶר נְרוֹיש צוּ צוּ הָערִין דָעם חַזָּן: דְרוּם זָאל קִין שוּם מֶעַנְטש דְרִינֶן ניט הָעלְפֶן דָעם חַזָּן אוּן מִט אִם נָאך זַיינֶן דָעם שָׁם מְיוּעט ניט וויסֶן וָועמֶן צוּ צוּ הָערִין צוּ אִים צוּ רֶיזֶם חַזָּן: דְרוּם אִז זַיין עוֹנֶש זַייעֶר נְרוֹיש: אוֹיך זָאל אִיטְלָכֶר יְעהִין צוּ זָאגִין זַיין תְּפִלָּה מִט דָעם קָהָל: דָען אַוּ וָועְרט זִיא נָעכֶר אֶן נִינוּמֶן: אַז דָער פָּסוּק זָאגט (הן אל כביר לא ימאס) נוּן נָאט יִתְבָּרַךְ פַּאר שֶׁעמְט ניט דִיא תְּפִלָּה פּוּן פִּיל לַייט: וְאַבֶּר דִיא תְּפִלָּה פּוּן אִין יָחִיד וָועְרט בַּאלְד פַּאר שֶׁעמְט פּוּן זַייני זִיך וָועְנִין: אַז ווּיא אוֹיך דִיא הָאנְד אוּיבּן נִישׁ רִיבּן רָאשׁ זַיין תְּפִלָּה וָועְרט ניט אֶן נִינוּמִין וָען עָש קוּמְט אִים אַרַיין אַין פְּרָעמְדִי מַחֲשָׁבָה בְּשַׁעַת דַאוונען: דָאשׁ איז גְלַייך אַז ווּיא אִייֶר לָאנְט דָעם שַׁר זִיצִין אוּז גִייט זִיך שְׁפַּאצִירִין: אוּז זַייני זִיכֶּר וָועְרִין נִיראַכְט: דָען עָר זָאל אוּם קָערִין זַיין אָחוֹר צוּם אָרוֹן קוֹדֶש

רעפט תשובה טאן אוג פאר ניב מיני זיך אין ער האט ניט חכמה אויף זיני ויך דאש ער טוט זיא נאך אמאל: אודך ער זאגט (סלח לנו) אוג ויל האבן דאש הקב"ה זאל אים פאר געבן זיני זיך אן תשובה דאש קען דאך ניט זיין: אז ויא עש ווערט שטיין אין הלכות תשובה אודר ער זאגט (רפאינו) דאש איז מיימש היל מיך פון מיני מכות אוג פון מיני זיך אוג האט נאך קין תשובה ניט גיטאן

נוא מאכט ער דאך דאש זיני זיך ווערין גידאכט:

נאבר ווען אייגר טוט זין תפלה מיט קהל בנאדר זענין דאך בורא פאר האדרין צווישין זיא ליט ואש האבין זיא תשובה גיטאן: אז ווערין אפילו ריא תפלות פון ריא איברני ליט אויף אן גינומן: אז ויא ריער פסוק זאגט (הן אל כביר לא ימאס) נאט יתברך פאר שעמט ניט ריא תפלה פון פיל ליט: נאך רעם אז ער האט שוין אפ גיזאגט (ישתבח אוג (ברוך ה' המבורך לעולם ועד) זאל ער זיך ועצין מיט גרויש פארכט: גליך ויא ער זיצט אן לענין אוג זאל ניט ליגין זיין האנד אויפין שטענדר נאר ער זאל זיצן מיט גרויש פארכט: זיני פים זאל ער האלטין בנאדר: זייני העגט אויף זין פרכט: רעם קאפ ארא ניגאוט: דאש ער זאל ניט זענקן ווער עש זיצט אין זיני פיר איילן: אוג זאל גרויש בנוה האבין דאש ריא ווערטר פון זין מויל זאלין ניט ארויש פלידן ח"ו אן בנוה: אוג איטליכן שם זאל ער שארף ארויש ריידין אוג זאל אים ניט אונטערן תאפין ווען ער ואלט גירעט פר אין שר בשר ודם ואלט ער זיך בודאי זייני ריד ניט אונטערברעכט: מב"ש פאר רעם מלך מלכי המלכים הקב"ה: אוג זאל גידענקן דאש ש"א איז (היה הוה ויהיה): אוג איז אין ער איבר רר גאנצר ועלט: ווען ער זאגט (אל) אודר (אלהינו) אודר (אלהים) זאל ער גידענקן ואש ער האט ריא קראפט אוג מאכט איבר ער גאנצר ועלט אוג איבר אוג: אוג אוך אלי פיר זייטין: בפרט אין ק"ש זאל ער זאגן ריא היליגי שמות מיט גרויש בנוה: בשעת ער זאגט שמע ישראל זאל ער מיט זיני אוגין ארויך קינין: רען (שמע) איז די ר"ת: (שמו מרום עיגיכם) חייבט אויך קענין היטל אייערי אויגין: אוג ויא באלר ער זאגט רעם היליגין שם זאל ער צו מאכין ריא אוגין אוג דאש ווען ער זאגט פגים ארא האלטין אויך דרי ער זאל אים ניט ארויס קומין קרין האבין אויפין שם: אוג עש זאל אים ניט ארויס קומין אן ער

אנדרי מחשבה טאן אוג פאר גיב מיני זיך אין ער האט ניט חכמה אויף זיני ויך דאש ער טוט זיא נאך אמאל: אודך ער זאגט (סלח לנו) אוג ויל האבן דאש הקב"ה זאל אים פאר געבן זיני זיך תשובה דאש קען דאך ניט זין: אז ויא עש ווערט שטיין אין הלכות תשובה אודר ער זאגט (רפאינו) דאש איז מיימש היל מיך פון מיני מכות אוג פון מיני זיך אוג האט נאך קין תשובה ניט גיטאן

נוא מאכט ער דאך דאש זיני זיך ווערין גידאכט:

נאבר ווען אייגר טוט זין תפלה מיט קהל בנאדר זענין דאך בורא פאר האדרין צווישין זיא ליט ואש האבין זיא תשובה גיטאן: אז ווערין אפילו ריא תפלות פון ריא איברני ליט אויף אן גינומן: אז ויא ריער פסוק זאגט (הן אל כביר לא ימאס) נאט יתברך פאר שעמט ניט ריא תפלה פון פיל ליט: נאך רעם אז ער האט שוין אפ גיזאגט (ישתבח אוג (ברוך ה' המבורך לעולם ועד) זאל ער זיך ועצין מיט גרויש פארכט: גליך ויא ער זיצט אן לענין אוג זאל ניט ליגין זיין האנד אויפין שטענדר נאר ער זאל זיצן מיט גרויש פארכט: זיני פים זאל ער האלטין בנאדר: זייני העגט אויף זין פרכט: רעם קאפ ארא ניגאוט: דאש ער זאל ניט זענקן ווער עש זיצט אין זיני פיר איילן: אוג זאל גרויש בנוה האבין דאש ריא ווערטר פון זין מויל זאלין ניט ארויש פלידן ח"ו אן בנוה: אוג איטליכן שם זאל ער שארף ארויש ריידין אוג זאל אים ניט אונטערן תאפין ווען ער ואלט גירעט פר אין שר בשר ודם ואלט ער זיך בודאי זייני ריד ניט אונטערברעכט: מב"ש פאר רעם מלך מלכי המלכים הקב"ה: אוג זאל גידענקן דאש ש"א איז (היה הוה ויהיה): אוג איז אין ער איבר רר גאנצר ועלט: ווען ער זאגט (אל) אודר (אלהינו) אודר (אלהים) זאל ער גידענקן ואש ער האט ריא קראפט אוג מאכט איבר ער גאנצר ועלט אוג איבר אוג: אוג אוך אלי פיר זייטין: בפרט אין ק"ש זאל ער זאגן ריא היליגי שמות מיט גרויש בנוה: בשעת ער זאגט שמע ישראל זאל ער מיט זיני אוגין ארויך קינין: רען (שמע) איז די ר"ת: (שמו מרום עיגיכם) חייבט אויך קענין היטל אייערי אויגין: אוג ויא באלר ער זאגט רעם היליגין שם זאל ער צו מאכין ריא אוגין אוג דאש ווען ער זאגט פגים ארא האלטין אויך דרי ער זאל אים ניט ארויס קומין קרין האבין אויפין שם: אוג עש זאל אים ניט ארויס קומין קרין

אר אוג מיט שווייס אוג פיט גרויש בבוד:

בשעת ער זאגט (ה' אלהינו ה' אחד) זאל ער מכוין זין דאש ער איז (ה' אחד) אין נאט: אוג זאל מכוין זין ריא א' פון אחד בפייט ר' איז אין נאט: די ח' בפייט דאש ער איז אייער אויך ריא זיבין היממל אוג אויך דיר ערד: די ד' בפייט דאש ער איז אייער אויך אלי פיר זיטין פון דער ועלט: מען מאר ריא (א) נים לאנג מוזיך זין ריא (ח) אביסל לענגר ריא (ד) נאך ליענגר דרעם פסוק זאגט מען נאנץ הויך: פרי זין כוונה זאל נאנץ זין: (ברוך שם כבוד מלכותו) זאל מען ניט הויך זאגן: אוג זאל אבוכל שטייל שוויישין צווישין (ועד) אוג (ואהבת) דער נאך זאל ער זאגן (ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך): אוג זאל זיך ניידענקן דאש ער ויל מקדש השם זיין אוב מען אים ואלט אוועק נעמין זיין לייב אוג גיואלט אוג גופש ואלט ער ניט דער ויידר גישאן נאט יתברך: אוג ואלט מקדש השם גיוועזן: גליך או ויא עש שטייט אן אפרומין יודין: דען ווען ער נעמט זיך או אין זיין מחשבה ארריין דאש ער ויל ליב האבין נאט מיט נאנצין האנצין אוג מיט נאנצין ליב אוג מיט נאר זיין גופש אוז איז גליך או ויא ער ואלט אים ניט נאנצין מקדש השם גיוועזן: ער זאגט אחד אוג ציטרייש אוג אנפט אוג ער שרעקליש

אֲבָל אִם הָאֶלְטִין דָּאשׁ עָר זָאל קֵינֶם נִיט וָערְן אֲפִילּוּ אוֹיף דֶּעָר וַואנְט : זַיין הָארְץ זָאל עָר הָאלְטִין אִיבֶּר זִיךְ זַיין כַּוונָה זָאל עָר הָאבְּן צוּ נָאט אַלֵּיין ניט ח"ו צוּ קֵינֶם מַלְאַךְ אוֹדֶר ניט ח"ו אַפִילּוּ צוּ דָּעָר שְׁכִינָה : אוּן עָר זָאל מְכַוין זַיין בִּשְׁעַת עָר זָאגְט דֶּעם שֵׁם הַמְיוּחָד : אַז וְויא אוֹבֶּן אִיז גִישְׁטַאנְעֶן עָר זָאל שְׁטֶיין מִיט גֶּרוּשׁ פָּארְכְט אוּן אַנְגִשְׁט אוּן צִיטֶּרְנִיש אוּן מִיט אֵין שְׁרֶעקְלִיךְ הָארְץ : גְלֵיךְ וְויא עָר שְׁמֶייט פַּאר אֵין שַׁר בָּשָׂר וָדָם אוּן בֶּיעט בֵּייאִם פַּאר זַיין לֶעבֶּן : עֶשׂ טָאר קֵינֶער ניט אוֹיש שְׁפַּייאֶן אִין מִיטֶן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה : אוּן אוֹיב עֶשׂ קוּמְט אִים אַרַיין שְׁפַּייאֶחְץ אִין זַיין מוֹיל זָאל עָר עֶשׂ אַרָאפּ שְׁלִינְגֶן : אוּן וֶוער עֶשׂ מֵיאוֹסְט זִיךְ זָאל עָר עֶשׂ פַּייאֶן אִין אֵין טִיךְ : דָּאט עָר הֵיין טִיךְ ניט זָאל עָר זִיךְ אוֹם קֶערְן צוּ דָּעָר לֵינֶךְ זַיט אוּן זָאל עָר שְׁפַּייאֶן : עֶשׂ טָאר קֵינֶער ניט הִיסְטֶן אוּן רֵיא נָאט שְׁטֵייצֶן אִין מוֹטֶן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה : אִין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זָאל עָר זִיךְ ניט צוּ שְׁטַארְק בִּוקְן בֵּי זַיין טָעם וָאל עָר אוֹיש קוּמְט פַּאר זַיין עֲרוָה ; אוּן וֶויל עָר אִיז אַזוֹ אֵין גִיבּוֹגֶן זָאל עָר זָאגְן (מודים דרבנן) : אִיטְלִיכֶן זָאל זִיךְ דַאכְטֶן עָר אִיז פּוֹן דִּיא צָעהֶן וָאש דָארְפֶן צוּ הָערִין דֶּעם חַזָן : דָען וָען ניט עֶשׂ אִיז פַּאר הָאנְדֶן צָעהֶן וָאש הָערִין צוּא דֶּעם חַזָן אוּן זָאגְן אָמֵן : אִיז עֶשׂ אֵיין בְּרָכָה לְבַטָלָה ח"ו אָבֶּר דִּיא לַייט וָאש זִינְגֶן אוּן זָאגְן נָאךְ דֶּעם חַזָן אַז עָר זָאגְט שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוֹדֶר תְּפִלָּה אִין דָּעָר תּוֹרָה : וָאלְט פַּאר זִיא בְּעִסֶּער גִיוֶוען אִין דָּעָר הֵיים צוּ בְלַייבֶּן דָען מִיר דָארְפֶן אַלֶּי זַיין אֵין אֵיין קָלָּשׁ : אוּן דָארְפֶן טָאן אוֹנְזֶרֵי תְּפִלּוֹת בַּנַאנְדֶר : בְּדֵי זִיא זָאלֶן אָן גִינוֹמֶן וֶוערְן : אָבֶּר דִּיא וָאש שַׁיידִין זִיךְ אָפּ פּוֹנִים קָהָל אַז אִיז עֶשׂ אַגְרוּשִׁי עֲבִירָה : אִיךְ דָּא שְׁוַייבֶּן דָּעָר פּוֹן : אַטֶּייל דָּעָר פּוֹן שְׁטֶייט שוֹין אוֹבֶּן : דָּעָן דָּעָר וָאש טִיט זַיין תְּפִלָּה בְּזוּנְדֶר וָועְרְט וִיא נִיט דָּעָר הָערְט : בִּפְרָט אַז וָען דָּאש קָהָל דָאווִינֶן מַאכְט עָר זִיךְ אַיין בְּזוּנְדֶר תְּפִלָּה : דָּאש אִיז גְלַייךְ אַז וִיא עָר בּוֹיאט אַיין (במה) : דָּאש מֵיינְט מֶען וָער עֶשׂ בְּרֶענְגְט ניט זַיינֶי קָרְבָּנוֹת קֵין יְרוּשָׁלַיִם : אוּן דָּאט זִיךְ גִיבּוֹיאט אַבְּוונְדֶר מִזְבֵּחַ . (במה) הֵייסְט אֵין הוֹיבּשׁ עֲבִירָה , עֶן אוּנְזֶרֵי תְּפִלּוֹת זָענֶן אוֹיף דֶּעם אוֹרְט פּוֹן דִּיא קָרְבָּנוֹת . אוּן עָר גֵייט אִין שׁוֹל אַרַיין אוּן טִיט זַיין תְּפִלָּה בְּזוּנְדֶר . דְּרוֹם זָאל אִיטְלֶכָר נְזָהֵר זַיין דָּאש עָר זָאל דָאווִינֶן מִיטֶן קָהָל . אוּן זָאל זוֹ הָערִין דֶּעם חַזָן מֵלִין ; אוּן זָאל זָאגְן אָמֵן אוֹיף אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה , אוּן זָאל אַז עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פַּארְכְט גְלַייךְ וִויא זַיין מֵלִין וָאלְט גִיקֶענְט פַּארְנֶן שָׁר . אוּן עָר דָּאט אִין מִשְׁפָּט וָאש רִירְט זָען אִין זַיין גוּף אוּן גְעלְט אַז וָאלְט עָר זִיךְ בְּוּדָאי גִישְׁטַאנְעֶן זָען נְרוּיש אוֹרְט אוּן זָאל זִיךְ וִוירֶר בּוֹקֶן . גְלַייךְ אַז עָר קוּמְט וִוירֶר פַּר דֶּעם מֶלֶךְ . אוּן עֶשׂ טָאר קֵינֶער זִיךְ ניט אַרוּם קוּקֶן אִין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּיז עָר קוּמְט וִוידֶר אוֹיף זַיין אוֹרְט נָאךְ (עושה שלום) נֵיעֶל שֶׁפֶּן דָּאש עָר טָאר זִיךְ ניט אַרוּם קוּקֶן אַז דָּעָר חַזָן זָאגְט שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוּן אַז עָר גֵייט אוֹיש (עושה שלום) זָאל עָר בְּלַייבֶּן שְׁטֶיין אוֹף זַיין אוֹרְט אִיךְ וִוילִי גְלַייךְ אַז וִיא אֵייגֶר וָואש וַואנְט אוֹיף אֵיךְ עֶנְטְפֶּר .

אִיטְלִיכֶר זָאל גִיוָואהְרִיגְט זַיין צוּ זָאגְן אָמֵן אוֹיף אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה : אוּן זָאל ניט צוּ הֶערְן דִּיא בְּרָכָה וָואש דָער חַזָן לָאזְט אוֹש דָען אוֹיב ניט אִיז הֶערְן דִּיא בְּרָכָה וָואש עָר זָאגְט אוֹיף דֶּעָר בְּרָכָה אֵיין (אמן יתומה) : אוּן דִּיא קְדוּשָׁה זָאל עָר זָאגְן מִיט גְרוּשׁ פָּארְכְט : אוּן זָאל זִיךְ אַז גִיהָענְקֶן אִיךְ זָאגְ קְדוּשָׁה אַז וִויא דִּיא מַלְאָכִים אִין הַיְמֶל . צוּ (מודים) זָאל עָר זִיךְ בּוֹקֶן . אֲבֶּר וָען דָּעָר חַזָן זָאגְט (מודים) זָאל עָר זִיךְ ניט שְׁטַארְק בּוֹקֶן . נָאר בֵּיז עֶשׂ זָאל וָועְרֶן אֵיין שְׁפַּאלְט בֵּייא דֶּעם הָארְץ גְרוּבֶּל : אוּן וָועְר עֶשׂ בּוֹקֶט זִיךְ שְׁטַארְק אִיז דָּאש אֵיין גְּאָוָה . אוֹךְ זָאל עָר זִיךְ ניט צוּ שְׁטַארְק בּוֹקֶן בֵּיז זַיין טָעם זָאל עָר אוֹיש קוּמֶן פַּאר זַיין עֲרוָה ; אוּן וֶויל עָר אִיז אַזוֹ אֵין גִיבּוֹגֶן זָאל עָר זָאגְן (מודים דרבנן) . אִיטְלִיכֶן זָאל זִיךְ דַאכְטֶן עָר אִיז פּוֹן דִּיא צָעהֶן וָאש דָארְפֶן צוּ הָערִין דֶּעם חַזָן . דָען וָען ניט עֶשׂ אִיז פַּאר הָאנְדֶן צָעהֶן וָאש הָערִין צוּא דֶּעם חַזָן אוּן זָאגְן אָמֵן . אִיז עֶשׂ אֵיין בְּרָכָה לְבַטָלָה ח"ו אָבֶּר דִּיא לַייט וָאש זִינְגֶן אוּן זָאגְן נָאךְ דֶּעם חַזָן אַז עָר זָאגְט שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוֹדֶר תְּפִלָּה אִין דָּעָר תּוֹרָה . וָאלְט פַּאר זִיא בְּעִסֶּער גִיוֶוען אִין דָּעָר הֵיים צוּ בְלַייבֶּן דָען מִיר דָארְפֶן אַלֶּי זַיין אֵין אֵיין קָלָּשׁ : אוּן דָארְפֶן טָאן אוֹנְזֶרֵי תְּפִלּוֹת בַּנַאנְדֶר . בְּדֵי זִיא זָאלֶן אָן גִינוֹמֶן וֶוערְן . אָבֶּר דִּיא וָאש שַׁיידִין זִיךְ אָפּ פּוֹנִים קָהָל אַז אִיז עֶשׂ אַגְרוּשִׁי עֲבִירָה . אִיךְ דָּא שְׁוַייבֶּן דָּעָר פּוֹן : אַטֶּייל דָּעָר פּוֹן שְׁטֶייט שוֹין אוֹבֶּן . דָּעָן דָּעָר וָאש טִיט זַיין תְּפִלָּה בְּזוּנְדֶר וָועְרְט וִיא נִיט דָּעָר הֶערְט . בִּפְרָט אַז וָען דָּאש קָהָל דָאווִינֶן מַאכְט עָר זִיךְ אַיין בְּזוּנְדֶר תְּפִלָּה . דָּאש אִיז גְלַייךְ אַז וִיא עָר בּוֹיאט אַיין (במה) : דָּאש מֵיינְט מֶען וָער עֶשׂ בְּרֶענְגְט ניט זַיינֶי קָרְבָּנוֹת קֵין יְרוּשָׁלַיִם : אוּן דָּאט זִיךְ גִיבּוֹיאט אַבְּוונְדֶר מִזְבֵּחַ . (במה) הֵייסְט אֵין הוֹיבּשׁ עֲבִירָה , עֶן אוּנְזֶרֵי תְּפִלּוֹת זָענֶן אוֹיף דֶּעם אוֹרְט פּוֹן דִּיא קָרְבָּנוֹת . אוּן עָר גֵייט אִין שׁוֹל אַרַיין אוּן טִיט זַיין תְּפִלָּה בְּזוּנְדֶר . דְּרוֹם זָאל אִיטְלֶכָר נְזָהֵר זַיין דָּאש עָר זָאל דָאווִינֶן מִיטֶן קָהָל . אוּן זָאל זוֹ הָערִין דֶּעם חַזָן מֵלִין ; אוּן זָאל זָאגְן אָמֵן אוֹיף אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה , אוּן זָאל אַז עֶשׂ שְׁטֵייט אִין פַּארְכְט גְלַייךְ וִויא זַיין מֵלִין וָאלְט גִיקֶענְט פַּארְנֶן שָׁר . אוּן עָר דָּאט אִין מִשְׁפָּט וָאש רִירְט זָען אִין זַיין גוּף אוּן גְעלְט אַז וָאלְט עָר זִיךְ בְּוּדָאי גִישְׁטַאנְעֶן זָען נְרוּיש

פָּארכְט : אוּנ דָאלְט גִיט צוּ גִיהערְט דָעם מִלְין דָאש עָר זָאל זִיךְ
גִיט מוּעָה זַיין · אוֹדֶר עָר זָאל אוֹם גִיט פַּר גָעפִּין זַיינִי זָכִיוֹת · אוּנ
וָועט זִיךְ בְּזוֹנדֶרֵי גוּדִישׁ גִיט אֲנִידֶר וָעצִין · אוֹיךְ וָועט עָר דָאךְ
בְּזוֹנדֶרֵי זַיין פַּיִם גִיט אוֹם קֶעֲרִין פּוּנְם שֵׁר · אוּנ וָועט זִיךְ גִיט אָן
לֶעגִין אִין וּאַכְט אוֹדֶר אוֹיפְן טִישׁ · אוֹיךְ וָועט עָר זִיךְ גִיט
שְׁאקְלִין אוֹיךְ אַיין שְׁמָעגֶר · אוּנ וָועט בְּזוֹנדֶרֵי קִין אַנְדֶר וָואלְט
גִיט רִיידִין וָאש גִירֶעט גִים צוּ דַיין מִשְׁפָּט : אוֹיךְ וָועט עָר מִיט
דִין אֲבִירִין גִיט רִיידִין כַּארִין שֵׁר : נוּא וִען דָאש אִיז אַזוֹ פַּאר
אִיין שֵׁר בְּשָׂר וָדָם מִכְּדֵי פַּאר דָעם מַלְךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה
וָואש עָר לֶעבְט אֵייבִּיג : אוּנ זַיין כָּבוֹד הָאט קִין כוֹף גִיט (ברוך
הוא וברוך שמו) : אוּנ אוֹיךְ זָועהְט עָר אֵלֵי הָעֶרצֶר : אוּנ פְּרִיבְט
אֵלֵי מַחֲשָׁבוֹת : קֶעֲר מֶען דָאךְ בְּזוֹנדֶרֵי שְׁטוֹיאַן פַּאר אִים אִין
צִימֶרְנִיש : בְּפְרָט וָען אוֹנֶר מִלְין דָעֶר חָזָן דָאווֶנְט וִויא זָאל דָר
מֶענְטש טִיאַן אַזעלְכִי בֵּייזִי מַעֲשִׂים : דָאש עָר זָאל אוֹם קֶערִין זַיין
אָחוֹר צוּם אָרוֹן קוֹדֶשׁ צוּ דָעֶר הֵיילִיגֶר סֵפֶר תּוֹרָה : אוֹדֶר דָאש עָר
זָאל זִיךְ שְׁאקְלִין אוֹיךְ אִיין שְׁטֶענְדֶר : אוֹדֶר עָר זָאל זִיךְ אַן לֶעגִין
אִין וּאנְט : אוּנ אֲלֵי דִיא בֵּייזִי מַעֲשִׂים : דְרוּם אִיר לִיבֶּה לֵייט
נֶעמְט אֵיךְ אִין אֵייעֲרִי הֶערְצֶר גְלֵייךְ וִויא אִיר שְׁמֵייט פַּר אֲשֶׁר
בְּשָׂר וְדָם אִין זַיין חֶדֶר : אוּנ עָר זָועהְט אֲלֵי אֵייעֲרִי מַעֲשִׂים אוּנ
רֵייד : אוּנ מִיט אֲלֵי זָאכְן זָאל זִיךְ אַיינְ דֶעמְטִין גְלֵייךְ זִיא אִיר
שְׁמֵייט פַּר אֲשֶׁר בְּשָׂר וָדָם נִכְּדֵי וָאש אִיר וִויסְט דָאךְ דָאש
דִיא הֵיילִגִי שְׁכִינָה אִיז אִין אוּנְזֶר שִׁיל : אוּנ הש"י זָועהְט אוּנ וִויסְט
אֲלֵיש וָואש אִיז אִין דָעם הָארְץ פּוּנְם מֶענְטֶשִׁין אוּנ אִין וַיְיטֶּ
מַחֲשָׁבוֹת : נוּא וִיא זָאל אוֹיךְ אִים קִין מוֹרָא גִיט פָּאלֶין : לָאמִיר
זָעהֶן דָעֶר מֶענְטש אִיז דָאךְ מְחוּיָב צוּ גִידֶענְקֶן אִין דָעם נָאמִין פּוּן
דִקב"ה אֲפִילוּ אִין זַיין חֶדֶר : דָאש עָר זָאל גִיט וָאגֶן וָעֶר זָועהְט
מִיךְ נַייאֶרְט עָש זָאל זִיךְ אִים דָאכְטֶן דָאש הקב"ה שְׁטֶייט קֶעגֶן
אִים אוּנ זָועהְט אֲלֵי זַיינֵי מַעֲשִׂים : אִז דָעֶר פָּסוּק זָאגְט (מלא כל
הארץ כבודו) עָש אִיז דִיא גְאנְצֶי וֶועלְט פִּיל פּוּן זַיין כָּבוֹד : אוֹיךְ
זָאגְט דָעֶר פָּסוּק (שויתי ה' לנגדי תמיד) אִיךְ דָאכ גִיטָאן גָאנְט
יִתְבָּרֵךְ קֶעגֶן מִיר תָּמִיד : אוֹיךְ זָאגְט דָעֶר פָּסוּק (בכל יומיך
דעהו) : אִין אֲלֵי דַייגִי זָאכֶן וָאלְשְׁטוּ גִידֶענְקֶן אִין הקב"ה אוּנ עָש
זָאל זִיךְ דִיר תָּמִיד דָאכְטֶן דִיא שְׁטֶייטְ קֶעגֶן הקב"ה : מכ"ש
אוּ עָר אִיז מְחוּיָב צוּ גִידֶענְקֶן אִין גָאנְט אִין דָעֶר
הֵיילִיגֶר שִׁיל : וָואש דָארְטֶן אִיז דִיא הֵיילִיגִי שְׁכִינָה אוּנ הֵיילִיגִי
תּוֹרָה · קֶעֲר עָר דָאךְ נָאךְ פּוּן מוֹרָא הָאבֶּן : אוּ וִיא דָר מֶענְטש
וָאש שְׁטֶייט פַּר אִין מִשְׁפָּט פָּארִין שֵׁר הָאט עָר דָאךְ מֶעֲר מוֹרָא
וִויא אִיז אִין הוֹיז : דָעֶר עֶלְטֶערְ מִנְהָג אִיז אִין דָעֶר הֵיילִיגֶר שִׁיל ·
בְּשָׁעָת מֶען וָאגְט קְדוּשָׁה וָאל אִיטְלִיכֶר מֶענְטש זַייגִי אוֹיגִין אַרוּף
דָאלְמִין אֲז עָר וָאגְט קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ · אוּנ דָעֶר נָאךְ

צוּם שֵׁם זָאל עָר זַייא אַרָאפּ דָאלְמִין · צוּ דָעֶר (ברכה ירושלים)
זָאל עָר אַבִּיסֶל אַין בֵּייגִין זַיין קָאפּ אוּנ זָאל אִים גֶאלְד אוֹיף
רִיכְטִין : נָאךְ דָעם אֲז עָר דָאט אוֹיש גִידֶערְט אֲלֵי גֶרֶכְטִי פּוּנְם
חָזָן : מֶאג עָר זָאגִין (אמן) (אמן) אוֹף דָעֶר הִינְטֶרְלִיכְטֶךְ בְּרָכָה
(המברך את עמו בשלום) : דָעֶר נָאךְ זָאל עָר צוּ דָעקְן זַיין פָּנִים
גִיט דָעֶר לֶינְקֶר הָאנְט אוּנ זָאל זָאגִין (רחום וחנון) דָאש הֵייסְט
תְּחִילוֹת דָאש אִיז גִירֶעט גִיוָואהְרִין בֵּייא נָאכְט אֲז עָר הָאט גִיט קִין
תְּפִילִין אוֹיךְ זַיין לֵינְקֶר הָאנְט אָבֶּר אִין דָר פְּרִי זָאל עָר פָּאכִין אוֹף
זַיין הָעכְמִי הָאנְט : אוּנ זָאל אוֹיךְ נִייגִין זַיין קָאפּ צוּ דָעֶר לִינְקֶר
זַייט : אוּנ וָען דָעֶר חָזָן הֵייבְט אָן (קדיש) זָאל עָר וִידֶר אוֹיךְ
שְׁטֵיין אוּנ צוּ אַשְׁרֵי וּבָא לְצִיוֹן מָאג עָר זִיצֶן : דָען דָעֶר אוֹרֶה חַיִּים שְׁרֵייבְט
מֶען מִיז אַגְרוּשִׁי פְּרוֹנָה הָאבִּין צוּ דָעֶר קְדוּשָׁה פּוּן (ובא לציון) אוּנ
זִיצֶנְדִיג קֶען מֶען מֶעֲר פְּרוֹנָה הָאבִּין : אֲז וִויא דָעֶר דִין אִז בֵּייא
ק"ש : צוּ קְדִישׁ מוּז עָר וִידֶר אוֹיף שְׁטֵיין : קוֹרְץ פּוּן דָעֶר זָאךְ
אַלְש וָואש מֶען טָאר גִיט זָאגִין נָאר בְּמֶקְיָן דָאךְ מֶעֲ עָש זָאגִין
שְׁטֵייאִינְדִיג · אוּנ דָאש וָואש אִיז יְחִיד אַלֵיין מָאג עָש אוֹיךְ זָאגִין
מֶעֲ עָר עָש זָאגִין זִיצֶנְדִיג : נָאר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוּנ לַאנְג (ורוא
רחום) דָאמִטְשִׁי מֶען מֶעֲ עָש זָאגִין בִּיחִידוּת דָאךְ (מֶען פָּארט
שְׁטֵייאן דָעֶר בֵּייא · דָעֶן מִידָאט אֲז מְתַקֵּן גִיוּוען :

וָועֶר עָש אִיז אִין אוּנם דָאש עָר קָען גִיט שְׁטֵיין אוֹדֶר עָר פָּארט
אוֹיךְ אִין וָאגִין מָאג עָר אֶפִּילוּ בֵּייא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוֹיךְ
זִיצֶן אָבֶּר עָר זָאל גִיט זִיצֶן אָן גִילֶענְט : נַייאֶרְט אוּ וִויא דִין דָעֶר
אִיז בֵּייא ק"ש : אוּנ וָען דָעֶר חָזָן לֵייאְנְט אוֹיש דָעֶר סֵפֶר תּוֹרָה
דָארְף מֶען אוֹיךְ צוּ שְׁטֵיין אוּנ עָר טָאר זַיין פָּנִים גִיט אֲוועק נֶעמִין
פּוּן דָעֶר סֵפֶר תּוֹרָה : אוּנ זָאל צוּ הָעֶרִין דָעם חָזָן וָאש לֵייאְנְט :
אוּנ טָאר אִים גִיט הָעלְפִין · צְוִישֶׁן דָעם אוֹיךְ דִיפּ פּוּן אֵייגֶם צוּם
אַנְדֶרִין מָאג מֶען זִיךְ · בֶּשָׁעָת דָעֶר חָזָן זָאגְט קָרִישׁ דָעקְט מֶען אֲדִיךְ
צוּ דִיא סֵפֶר תּוֹרָה : אוּ מוּז מֶען זִיךְ אוּם קֶערִין פּוּן דָעֶר סֵפֶר תּוֹרָה
מִיט דָעם פָּנִים קִין מִזְרָח וַיילְ דִיא סֵפֶר תּוֹרָה אִיז צוּ גִידֶעקְט :
נָאךְ קָרִישׁ זָאל מֶען זִיךְ וִידֶר אוּם קֶערִין צוּ דָעֶר סֵפֶר תּוֹרָה : וָען
מֶען וָאגְט הַלֵּל דָארְף מֶען אוֹיךְ שְׁטֵיין (ברוך הוא אלהינו שבראנו
לכבודו) זָאל עָר זָאגִין מִיט אַפְּרֵילִיךְ הָארְץ : גְלֵייךְ אַז וִויא אֵייגֶר
וָואש גִיט אוֹיש אוֹיךְ אִים זַיין מִשְׁפָּט צוּ פֶּר בְּרֶענְגִין אוּנ עָש זָאל
קוּמִין אֵיין שֵׁר אוּנ זָאל אִים מַצִּיל זַיין נָאךְ גָעבִּין גְרוֹישִׁי שְׁרָרָה :
וָואלְט עָר דָאךְ גִיזָען אִין גְרוֹישׁ שִׁמְחָה : אֲז אוֹיךְ זָאל עָר פָּרֵייכֶּ
זַיין דָאש הש"י בְּשָׁעַת עָר דָאט אוּנְז פּוּן מִצְרַיִם אַרוֹיש בְּיִפִּירְט אִין
דִיא תּוֹרָה עַל יְדֵי סִינַי גִיזָען דָאט עָר אוּנְז אִין דָעֶר הֵיילִיגֶר שִׁיל ·
עוֹבְרֵי גִלּוּלִים · אוּנ דָאש אוּנְז גִיזָען אַיין גוּט גְלֵייבִּין : דָעֶר
מִיט נָתִיעַ מִיר בַּהִיט מִין דָעם מֵייאֶר פּוּנִים גֵיהָנֹם : אוּנ גִיט אוּנְז

דיא גרוישׂ שׂרה טעם גן עדן : דרום זאל איטליכר זעהן ניט צו פֿאר אינדיזין די שׂרה מיט זייני כיזיי מעשׂים · אודר בייזי רייד וויא אויבן שטייט :

צו מנחה צייט זאל איטליכר גיוואריכט זיין צו גיין גישווינד אין שול אריין · אוג זאל אזועק ווארפֿן זייני העבדיל · אויך זאל ער גיוואריכט זיין ניט צו גיין אויף אסעודה צו מנחה צייט : אויך זאל ער ניט אן הייבן קיין שום מלאכה האטשי ער וייסט ער וועט זיא קאטשין פאר מנחה: אוג ער זאל זעהין צו דאוונן מנחה בקהל אוג ער זאל זייער גיוואריכט זיין ניט עובר מנחה צו זיין : דען דיא תפלה פון מנחה איז אן גינומין בייא הקב"ה מער פון אלי תפלות · דען עש איז בייא נאכ אוג ער וארפט אזועק אלי זייני העבדיל אוג גיט לויבן נאמ : דאש איז בייא נאט זייער ליב : פאר מנחה מוז מען אויך רייניגין זיין גוף אוג נעשׂמה : אוג מיט שמיין אוג זיצן איז ער דין וויא צו שחרית:מעריב צו (ברוך ה' לעולם אמן ואמן) אוג צו עלינו מוז ער אויף שטיין : צו מארגינש פריא איז דער זין וויא אובן שטייט בשעת ער וויל ארוישׂ גיין פון דער שיל זאל ער זיך אבייסל אנידר זעצין אוג זאל ניט גיין איילינדיג אוג זאל זיך פריייאין אין זין הארץ דאש הש"י דאט אים מזכה גיזעהן תפלה צו טאן פֿר אים זיך טיא מיין תפלה צו דעם לעבדיגן גאט ית"ש · וואש ער דער הערט דיא תפֿלות פֿין אלי מיירר וואש ריכן אים אן מיט גאנצין הערצין : אבר ער זאל זיך ניט גידענקן עש איז ראוי זין בוזה איז דאך דער מיט נאט צו רינן : אבר ער וייסט דאך ניט וויא אודר וואש ער רינט : עש איז פיל דער פון צו שרייבין : דאש איז דאך ידוע אז דיא תפלה וואש מיר זעגין מחוייב צו דאונין אלי טאג איז בעסיר פון אלי תפלות פון דער ועלט : דאש מיינט מען דריאת שמע אוג שמונה עשרה : דאש האבין מתקן גיוועזן דיא אנשי כנסת הגדולה אוג דיא קבהדרין : אוג צוויין זייא איז ניוועזן הונדרט מיט אוג דיא קבהדרין : אוג (חני זכריה ומלאכי) אוג אנדרי צוואנציג נביאים : אוג (כל התורה כולה) : זייא פרומי לייט וואש האבין ניקענט מיט מיר זינדינר מען ליפר נאט דיא טושט דאך נינאד אוג באהים האלטין : אוג דאס דיר זאך האב פיל זינד גיטאן מיט אלי מייני גלידר : אוג דאס דיר דער זאך טוט וויידר גיטאן אוג דאך שטעל איך מיך פאר דיר אוג טיא תפלה גלייך וויא איך זאלט ניט גיזינדיגט · נאר איך האף צו דיין נעמין בארמקייט אוג הערלכקייט אוג דיין נעטלוך גינאד דאש דו ועשׂט איר מיר נעמין מיין תשובה אוג וועכט מיר מוחל זין אלי מייני זינד פרי מיין תפלה אלי דער הערט ועלין דאש זאל איך איטליכר מענטש זין תפלה מענטש גידענקן כארין האוזין אוג נאך דעם דאוונין אין אויך זאל ער ניט גיין פֿר אים אין דער הערט ועלין דאש זאל איך איטליכר מענטש פֿר דאמין : אז מאריך אין דאוונין אן כונה :

אצונד ועל איך אייך שרייבין פון דיא לייטין ואוש זאגין פיל תחינות אודר מעמרות אודר יוצרות אודר מיירבית אודר מחזיר אודר כלחות אוג פאר שטיאן עש ניט : אין פיל בעסיר אז זיא זאלין נאר ניט זאגין : דאמטש זין כונה איז דאך דער מיט נאט צו רינן : אבר ער וייסט דאך ניט ויא אודר ואוש ער דינט : עש איז פיל דער פון צו שרייבין : דאש איז דאך ידוע אז דיא תפלה ואוש מיר זעגין מחוייב צו דאונין אלי טאג איז בעסיר פון אלי תפלות פון דער ועלט : דאש מיינט מען דריאת שמע אוג שמונה עשרה : דאש האבין מתקן גיוועזן דיא אנשי כנסת הגדולה אוג דיא קבהדרין : אוג צוויין זייא איז ניוועזן הונדרט מיט אוג דיא קבהדרין : אוג (חני זכריה ומלאכי) אוג אנדרי צוואנציג נביאים : אוג (כל התורה כולה) : זייא פרומי לייט ואוש האבין ניקענט מיט מיר זינדינר מען ליפר נאט דיא טושט דאך נינאד אוג באהים האלטין : אוג דאס דיר זאך האב פיל זינד גיטאן מיט אלי מייני גלידר : אוג דאס דיר זאך טוט וויידר גיטאן אוג דאך שטעל איך מיך פאר דיר אוג טיא תפלה גלייך וויא איך זאלט ניט גיזינדיגט · נאר איך האף צו דיין נעמין בארמקייט אוג הערלכקייט אוג דיין נעטלוך גינאד דאש דו ועשׂט איר מיר נעמין מיין תשובה אוג וועכט מיר מוחל זין אלי מייני זינד פרי מיין תפלה אלי דער הערט ועלין דאש זאל איך איטליכר מענטש זין תפלה מענטש גידענקן כארין האוזין אוג נאך דעם דאוונין אוג זאל איך זאל דער מענטש בטראכטין ען אויך ואלט גיראט פר אויך זאל מחשבה האבין אויף עפיש אנדרש : ואלט עש

פון דיא וועלט איטלעכר מוז איטלעכר וואול פאר שטיין אוג דרוף בייגעה האבין אוף שטייט (טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה) עש איז בעסיר וויצינ תפלה מיט בייגעה איידר פיל אן כוונה: גוא אז עד וויסט נים דיא טייטש פון די ווערטיר וויא אזו קיין ער מכוון נין: אוג דאש איז דאך אוך ירגע אז אונזרי תפלות ווענן גימאכט ניוואירן אוף דעם אורט פון דיא קרבנות: גיא ווען איינר זאל ברענגן איין קרבן אוג זאל גיט מכוון זין אוף ואש עש איז מכפר אוג צו ואש ער ניצט: אזו איז ער דאך חייב מתה: דען עש הייסט הילן בגענרה: אוך איז דער דין ניוען בייא דעם קרבן איין עושר האט גיבראכט איין אוקס: דער מיטלער מענטש האט גיבראכט אין שאף · איין ארומאן האט גיבראכט איין טויב אוג ער ואש איז נאנץ ארום דאט גיבראכט אביסל ווענציל מעל צו איין קרבן: ששיט דרוף אין ער תורה (ריח ניחוח לה) דיא מנחה ער קרבן פונם ארומאן איז אן ניגומן בייא הקב"ה גלייך אז ויא דאש קרבן פונם עושר אדרבה עש איז נאך מער אן ניגומן: דען עש ששיט ויער בייא (נפש כי תקריב) מיט דעם ביסל מעל ואש ער ברענגט איז בייא הקב"ה אן ניגומן גלייך ויא ער ואלט מקריב ניווען זין נפש אוב ין האדץ איז נאר גוט ער צו:

דיא נמרא ואנט (אחר המרבה ואחר הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים) עש איז גלייך בייא הקב"ה ער ואש ברענגט פיל קרבנות אוג ער ואש ברענגט ויניצינ קרבנות: נאר ער האלף מכוון ניין־ניין־האדץ צו הקב"ה גוט ווען וא אונזרי תפלות ווענן אוף דעם אורט פונם קרבן: דרום איז ביל בעסיר ער ואש ראווענט אביסיל מיט כוונה אוג וויסט דיא טייטש פון דיא ווערטר פון דעם ואש ראווענט פיל אן כוונה אוג פאר ששיט נים דיא טייטש פון די ווערטה דרום ער ואש וויל וא פיל תפלות ואנין זאל ער ואנין מיט דעם לשון ואש ער פאר ששיט: דען ווען איינר זאל אפילו ואנין אידר איר ואנט אין דעם ארט וואו מען פלעגט ברענגן קרבנות אוג דאש איז טייטש דאך אזוי ווי איר ואלט ניט מערין ברענגן פאלשי מנחות: אוג אום ווערדיגי קטורת: אוך ואנט ווייטר ער פסוק: (גם בי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו): אפילו איר ווענט מערין תפלה וועל איך ניט הערין ווייל אייערי הענט ואנין פיל מיט בלוט אודר (רמינו) אייערי הענט ואנין פיל מיט נעלט דאש בשעת איר ראווינט איז אייער מחשבה אופין נעלט: גוא אזו וואול אזו אייר ברענגט איין קרבן אודר קטורת אוג ניין קרבן זיו אוף עפיש אנדרש איז עש דאך אום ווערדיג: אזו זוך בייא תפלה: דרום ואנט ער נאך ער פסוק (רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע למדו היטב: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו) דאש איז טייטש ואשט אוג ליידרט אייך אוג טוט אך אייער

לערנין דיא טייטש פון דעם ראזוינין פון אלי מיא אוג איבגיט זאל ער עש ואנין מיט דעם לשון ואש ער פאר שטייט: פאר ציטין פלעגט ניט זין הין מחזורים אודר סליחות אין שול: נאר איז מחזור פין דעם חזן ווענין אזו פלעגט ער ניגיר ניט ואנין נאר דער חזן אליין: דען ער האט נימוזט וואול פאר שטייש דיא טייטש דער פון: דען מען פלעגט ענטש ענטין חגים פון (ראשי ישבות): אוג מיהאט ניט ניהקט אוף זין קול · אז ויא מיר טואן בעה דאש ווען ער האט נאר אשיין קול איז שוין נגיג · אבר פאר ציטין פלענט מען ענטין חגים צדיקים אוג חסידים: אז ויא דער דין איז: אוג אוך אנדרי לייט ואש האבין פאר שטאנין דיא טייטש פון דיא ווערטר האבין נאך ניזאנט מישען חזן: אבר וייטר האבין קיינר ניט נזאנט נאר דיא תפלה פון אלי טאג: אוך דיא יוצרות אוג דיא מערבות פלענט נאר דער חזן אליין ואנין אוג וייטר קיינר ניט: אבר אצונר האבין איטלכר איין מחזור אוג איין סליחה: דאש מאכט ויל דיא דרוק איז אוך גנוומן: אוג איטלכר שרייאט נאך העכיר פונם חזן גלייך ויא ער פאר שטייט עש ואל: אוף זיא ואנט הער פסוק נתנו עלי בקולה על כן שנאתיה) איר האש אנרוישט גישרייא גישרינין אין אייער בית המקדש האש האב איך פיינט ואנט נאט אוך ואנט דער פסוק (למה לי רוב זבחיכם וכו') (מי בקש זאת מידכם רמום חצרי בו' לא תוסיפו הביא מנחת שוא קטורת תועבה) דאש איז טייטש צו ואש ניצין מיר אייערי קרבנות ווער בענרט דאש פון אייך איר ואלט טרעטין אין מיין הוף ואנט נאט איר ואלט ניט מערין ברענגן פאלשי מנחות: אוג אום ווערדיגי קטורת: אוך ואנט ווייטר דער פסוק: (גם בי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו): אפילו איר ווענט מערין תפלה וועל איך ניט הערין ווייל אייערי הענט ואנין פיל מיט בלוט אודר (רמינו) אייערי הענט ואנין פיל מיט נעלט דאש בשעת איר ראווינט איז אייער מחשבה אופין נעלט: גוא אזו וואול אזו אייר ברענגט איין קרבן אודר קטורת אוג ניין קרבן זיו אוף עפיש אנדרש איז עש דאך אום ווערדיג: אזו זוך בייא תפלה: דרום ואנט ער נאך ער פסוק (רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע למדו היטב: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו) דאש איז טייטש ואשט אוג ליידרט אייך אוג טוט אך אייער

אי״ערי ביי״ן וועלכ פון ווען מ״ן אויפ׳ן: פאר מי״ד דאש
ביי״ז אזו ווען אי״ער זיך ענין אזו רויט ויא ארו״ם פארים
ועלין זיא ויים ווערין אזו ויא שניא אוב אויב זיא ענין
אזו רויט ויא איין ווערמיל זיד ועלין זיין אזו ויא ויסי ואל
דרום ליערנט אייך צו פר שטיין אי״ערי תפלות אזו ועלין זיא
אן גנומן ווערן אויב איר ועט נאר טון ויא ער נביא זאגט:
פון דעם קען מען אפ לערנין אז עש איז ניט ניט ער ואש
דאונ״ט אוג וויסט ניט דיא טייטש ער פון אויר יין בזונה
איז אוי״ף עפיש אנדרש: דאש קומט אלש פון ועגין גרויש
נאיה: דרום גנומ״ט ער זיך אינאבין מחזור אוג כלחה אוג
אנרוכין סדור אוג שרייאט מוטין חין אודר נאך היבור
גליך ויא ער ואלט נוכט דרינן: דאש איז גליך
ויא אין זוגל שרייאט אוג ווייסט ניט ואש ער שרייאט:
אודר אז ויא איז הינט ואש בולט אוג ווייסט ניט ואש ער
בילט: דאש קומט אלש פון נאזה: דאש אנאנין ואר
נעמט ער ניט קין סליחה אוג קין מחזור אין דרינן צו לערנן
אוג אז עש קומט יו ט אודר אין שבת דא שרייאט ער דרינן
גליך ויא ער האט עש אנאנין ואר גילערנט:

נון איר ליבי ליט ויא ואל עש הקב ה וואל ניפעלן דאש
איז איינש פון דיא ואבין ואש משיח צדקנו קומט ניט
אוג אונזרי גרושי ליט שטוסין זיך נאר דרויף ניט דאש ויא
ואלין ווסן דעם זעלבינן מענטשן צו שטראפין דרום ואל
זיך איטלכר אלין שטראפין אוג ואל ואנן אזעלבי תפלות
ואש ער פאר שטייט ניט אוג דאש דאונין פון אלי טאג ואל
ער לערנין דיא טייטש דר פון אוג אויב ניט ואל ער מתפלל
זיין מיט דעם לשון ואש ער פר שטייט אוהשטייט נישרויבין
(תפלה בלא כוונה בנוף בלא נשמה) ויין איין גוף איז אן
איין נשמה ואלט דאך בעסיר ניוועון פאר אים ער ואל ניט
ניפארין ועריז: אזו אויך ר״ ר ואש דאונ״ט אן כזונה איז
בעסר ער ואל נאר ניט דאונין: זעהט איר ליבי ליט
ויא דיא ועלט זענין נאר בלינד אין דער זאך אוג אז מען
פרעגט איינם ווייסטו ואש דוא האשט נידאונ״ט שפעט ער
דרום אוג זאגט צום מענטשין ואש פרעגט אים דוא ווייסט
דען אלש: אוג לאכט דרום גליך ויא ער דאנק ניט ווען
דאש ועגין דיא רעכטי נארין ואש מען טאר זיא ניט
שטראפין: אז ויא עש ועט בעסר בשידט ועדין: אוג
דאש איז דער עיקר אפילו דער מענטש וויסט וואול אוג
דאס כזונה דרויף אוג טוט תשובה פארין דאונין אוג אלש
ואש אובזשטייט זאל ער זיך טראכטין אוג פארבעטין
טאמיר האב איך נאך ניט יוצא ניוון ויא איך בין שולדיג:
אוך טאמיר האב איך פאר גענט מתורה זין אוך עשליכי
זינר: אודר טאמיר האב איך אזו פיל נאט רער צערינט
דאש ער ויל מיר ניט מוחל זין: אוג ער זאל שטיין מיט
נרויש פארכט אוג מיט איין צו בראכין הארץ אוג מיט ענוה
מיט אנשט אוג פארכט אוג ציטרניש פאר דעם מלך מלכי
המלכים הקב ה אוג זאל אזו גדיענקן אין זיהארצין הקב ה
איז רער באהולפין אייבר זין פאלק ישראל אוג גלויבט צו
זיערי תפלות מער אז פין אלי בעלכיר כין ער ויעלט דרום
מין ליבר הער נאט מין נאט פאר נעם מין ניבעט: אוג
דער הער מין תפלה פון ועגן דעס זכות פון
מיני עלטרן אברהם יצחק ויעקב אבר ניט פון
מין זכות ואש דען איך בין אין זינדיגר: אוג
איך בין ניט ואדי אל שטיין פר דעם מלך
מלכי המלכים הקב ה • נאר פון ועגין זין גרויש ער
באהולפין איבר זיין פאלק ישראל: אבר ער זאל זיך ניט
גידענקן ועגן איך האב שון תשובה ניטאן אוג רחמה
ניהאט אוך מיני עבירות אזו איז ראוי מין תפלה זאל
דער הערט ויערין • דען דער ואש נידענקט אזו מאכט ער
דאש מען גידענקט זיני עבירות אוג מען זאנט דער דויט
ויל האבין דאש זין תפלה זאל זין אן בינומין פון זין
תשובה ועגין: אוג ער האט דאך ניטאן די אוג די עבירה •
אוג בפרט האט ער נאך ניט חרטה נהאט דרויף • אוג ער
ועדט פר שטוסין אוג זין תפלה ועדט פר שעהמט:
דאש זאל זיך איטלכר מענטש בטראכטין ועון איך זאל
אפילו זיצן טאג אוג נאכט אוג זגל דער ציילין דיא
ניצאר ואש הש • האט ניטאן מיט מיר זינדיגר מענטש אוג
בפרט מיט מיני עלטרן אוג טיט נאך אצונד אויך נינאד:
ואלט איך דאך ניט ניקענט אוש דער ציילין אפילו קין
טוינג חלק פון זין לויב אוג אבפרקיט אוג פון זין נוישי
נים ואש ער האט ניטאן מיט זין פאלק ישראל: אוג טוט
נאך הינט אלי רגע: דרום זאל זיך קין שום מענטש ניט
נרויש האלטין מיט זין תורה לערנין אודר מיט זין צדקה
אודר מיט זיני גוטי מעשים: דען דער מענטש איז נאר
דרויף בשאפין ניוואורין מב ש דאש איין מענטש טאר זיך

ניט באַרימן מיט זייני גוטי מעשים : אז וויא עש שטייט אין פרקים (אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת) דוא זאלסט זיך ניט איבר נעמין מיט דיין תורה לערנין דען דוא ביסט דרויף בשאפין גיווארין : גון איך זאל וועלין ארויש שרייבין אלי מצות פון דער תורה איז אום מינלך צו דער שרייבין דען עש זענין זעקס הונדרט מיט דרייצעהן מצות : אונ אטליכר מענטש זאל ארויש קיקין אז עש זאל אים צו קומין איין מצוה • גלייך וויא ער קיקט ארויש עפיש אויף איין זאך : אונ ווער עש בטראכט זיך ניט דאש ער איז אויף זיך מקבל אלי מצות דער טיט ניט רעכט :

אויך דער יהודי וואש אכט ניט אין אטייל מצות אונ טיט זייא ניט אודר אין אטייל עבירות אונ טיט זייא יוא : אפילו עש איז דיא גרינגסטי זאך פון דער תורה איז ער אין כלל פון (ארור אשר לא יקום את דברי התורה הזאת) דיא מצות פון דער תורה זענין זעקס הונדרט מיט דרייצעהן : דרינן איז דרייא הונדרט אונ פונף אונ זעכציג לאוין וואש מען טאר ניט טאן קענין דיא טעג פונים יאר : אונ אטליכר טאג זאגט צום מענטשין איך בעט דיך טיא אין מיר קיין עבירה ניט • אונ ווייטר זענין דרינן צווייא הונדרט מיט אכט אונ פערציג מצות עשה וואש מען איז מחוייב צו טאן קענין דיא איברים פונם מענטשין : אזו זאגט אטלכר אבר צום מענטשין איך בעט דיך טיא מיט מיר איין מצוה : אזו איז סף הכל זעקס הונדרט מיט דרייצעהן :

אטייל מצות זענין נאר נוהג אין ארץ ישראל דהיינו תרומה אונ מעשר אונ דיא מצות וואש זענין נוהג אין בית המקדש : דהיינו (קרבנות) אונ (בגדי כהונה) : אטייל קומין ניט צו איטלכן מענטשין דהיינו חליצה אודר ניטין : אטייל מצות זענין נאר ניט נוהג אין דיא דורות דהיינו (שמיטה) אונ (יובל) אונ (עבד עברי) : נאך זענין פר האנדין עטליכי מצות וואש זענין ניט נוהג בייא איטליכן מאנזבול אונ אשה עש איז פיל דער פון צו שרייבין : נאר איך וועל שרייבין די מצות וואש זענין אצונד נוהג אין אונזר הייזר אונ קהילות אין אונזרי דורות : אונ וועל פאר מיר נעמין דעם ספר המוסר : אונ וועל דיא זאכין ברענגין אין צוואנציג פרקים : אטייל וועל איך ברענגין פון ספרים : אונ דאש וואש ניצוג איז וועל איך צום ערשטין שרייבין דען דער סדר איז פון דער וועלט דאש זייא ליינין נאר פארין אין איין ספר אין הונטין לאזין זייא בלייבין דרום וועל איך אן הייבין שרייבין הלכות תפלה אונ הלכות תשובה אונ הלכות צדקה : וויא עש שטייט (תשובה תפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה) : דער נאך וועל איך שרייבין אטייל פון הלכות שבת אונ פון הלכות יום טוב אונ פון הלכות חול המועד דער נאך הלכות דרך ארץ : חאטשי דאש שטייט צום הונטרשטין אין ספר המוסר : דען אין זייני צייטין איז מער דרך ארץ גיווען וויא אין אונזרי צייטין דרום איז גוט עש זאל שטיין פון פארינט : דען דאש איז נוהג בייא איטליכין מענטשין וואש וויל אן נעמין שטראף : אז וויא אצונד איז דער מנהג : אונ דרום וועל איך ניט מאריך זיין דרינן : דען דער וואש קערט זיך ניט צו שטראף וועט אים קיין פיל שטראף אויך ניט העלפין • אונ דער וואש קערט זיך יוא דעם איז גניג ווינציג שטראף : אונ אים איז לייכט צו שטראפין : אונ אין אים איז אייטל סימן ברכה : אונ ער איז איין בן עולם הבא :

הלכות תפלה

(את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע) פאר גאט זאלשטו זיך פארכטין אונ זאלסט אים דינן : אונ אין אים זאלסטו זיך בהעפטין ווען דוא האשט אין דיר דיא אלי מדות אזו מענסטו שווערין בייא זיין גאמין : דיא גמרא דרשת אזו (את ה' אלהיך תירא) איז דאך דאש ווארט (את) איבריג : דאש קומט מרבה צו זיין דוא ביסט זיך אויך מחוייב צו פארכטין פאר איין תלמיד חכם : (ואותו תעבוד) דאש מיינט מען צו אים זאלשטו דיין תפלה טאן (ובו תדבק) אין אים זאלשטו זיך בהעפטין : דיא גמרא פרענט וויא איז דאש מינליך זיך צו בהעפטין אין גאט : ער איז דאך אייטל פייאר וואש פר ברענט אנדר פייאר נאר דאש מיינט מען דוא זאלשט זיך בהעפטין צו תלמידי חכמים אונ זאלסט זיך אפ לערנין זייערי גוטי ווענין אזו איז גלייך וויא די וואלשט זיך בהעפט אין הקב"ה דאש זענין דיא גוטי ווענין וואש דוא זאלשט דיך פירין אין זייא : דאש דוא זאלסט זיין איין רחמן אונ איין גומל חסד אונ צו שפייזין דיא גאנצי וועלט אום זוסט אונ זאלשט בגערין תשובה אונ זאלסט מוחל זיין דעם וואש האט דיר דר ווידר ניטאן : אונ זאלסט מאכין דיא לייט תשובה טאן : אונ זאלשט בגיטינין סייא דעם גוטן

מענטשין

מִינְטִשְׁטִין סַיא דָעם שְׁלָעכְטִין מְעִנְטִשְׁטִין: אוּנ דִיא אִיבְּרִגִי
גוטִ וָעִנִין מִיט אַלִים זָאלְשְׁטוּ זִיךְ אָפּ לָעְרְנִין פּוּן הִקבּ"ה אוּנ
אוּז וִויא עֶר בְּנַעֲרְט מִיזָאל פַּר אִים תְּפִלָּה טָאן מִיט גַאנְצִין
הַארְצִין אוּנ בְּנַעֲרְט דִיא תְּפִלָּה פּוּן דִיא צַדִּיקִים: אַזוֹ אוֹיךְ
זָאלְשְׁטוּ פַּאר אִים תְּפִלָּה טָאן מִיט דֶין גַאנְצִין הַארְצִין אוּנ
לֵיב: אוּנ זָאלְשְׁטִ זַיִן אִין צַדִּיק: פְּרִי עֶר זָאל
גְלוֹסְטִין צוּ דֶין תְּפִלָּה: וִויא דֶער מְעִנְטִש דַארְף זִיךְ
נוּהְג זַיִן כְּאִין דֶעם וִוִינִין שְׁטִיט שׁוֹן אוֹיבִין אִין הִלְכוֹת בֵּית
הַבְּחִירָה: דֶער בְּלַל אִז מִיט אַלִים זָאל זִיךְ אִים דַאכְטִין
גְלֵיךְ וִויא עֶר גִיט אוֹדֶר עֶר שְׁטִיט כַּאר אִין שַׁר בָּשָׂר וְדָם
אוּנ אִיבֶּר עֶר גִיט אִין שֵׂיל אַרִין זָאל עֶר זִיךְ צוּ הֶעְבְטִין מִיט
אַלִי זַאכִין יְלֵיךְ וִויא עֶר וָאלְט גִינַאנְגִין כַּאר אִין שַׁר בָּשָׂר
וָדָם: דָאש זַיִי קְלֵיבֶּר וְאִלִין זִין הֵיִן גִיט אִין גְרִיבְטִ: גִיט
בְּפֵעֲרְנִיג: אוֹיךְ זִין בָּארְד אוּנ דִיא הָאר פּוּן זִין קָאפּ וְאִלִין
גִיט זִין מִיט פֵּעֲרְנִין: אִבֶּר הקב"ה לֶעְבְּט דָאךְ אִיבְּגִיג נוּא
דַארְף מֶען זִיךְ אִים פִּיל מוּיזִיגְט מָאל מַיִן בָּבוּר אָן טָאן:
דָאךְ הָאבִין דִיא חֲכָמִים קִין חִילּוּק גִיט גִימַאכְט: אוּנ וְאִנִין
הַלְוַאי וָואלְט דֶער גִימֵיגְ מַאן חָאשְׁשׁ אַזוֹ זִיךְ גִיהִז לְטִין פַּר
נָאט: דְרוּם זָאל אִמְלִיכֶּר זַיִיעֶר גִיווּאוּנְט זִין דָאש זַיִנִי
קְלֵיבֶּר וְאִלִין הֵיִן זִין אוּנ אוֹךְ זִין נְשָׁמָה:

אוּנ אַזוֹ וִויא אִיגֶר וִויל גִין כַּאר אִין שַׁר בָּשָׂר וָדָם צוּם
מְשָׁפָּט אוּנ עֶר וִויסְט דָאש דֶער שַׁר אִז בְּרוּגִ אוֹפְּאִם
אוּנ דָאט אִים כַּאר וָעְרְט אַרִין צוּ קוּמֶן כַּאר אִים: אַזוֹ מוּז
עֶר אִם דָאךְ כְּרִיר אִבֶּר בְּעְטִין: אַזוֹ אוֹךְ וֶעֶן אִיגֶר וִויל זִיךְ
שָׁטֶעלְן כַּאר נָאט אוּנ עֶר וִויסְט דָאךְ דָאש נָאט דָאט אִין
שִׁנְאָה אוֹיךְ אִים פּוּן וֶעֶגִין זַיגִי זִינְד: דְרוּם מוּז עֶר כְּרִיר
תְּשׁוּבָה טָאן: אוּנ זָאל גִיט זָאגִין דָאש ח"ו הש"י וִויסְט מִיךְ
גִיט: דֶער דָער וָאש דָאט בַּשָׁאפְּן דִיא אוֹיגִין אוּנ דִיא אוֹרִין
אִז דָעם מֶיגְלִיךְ דָאש עֶר זָאל גִיט זֶעהִן אוּנ הָעְרִין אַלִי זַאכִין
פּוּנִם מֶענְטִשְׁן: אוֹיךְ וָאלְטְ ח"ו גִיט מִינִין דָאש עֶר הָאט
כַּאר גֶעסִן אוֹדֶר דִיא דַארְפְּטְ דֶער כַּר קִין עוֹנֶש גִיט לַיידִין
דָאש אִז נָאךְ פִּיל אַרְגֶר: דְרוּם אִז אִיטְלִיכֶּר מְחוּיב
צוּ נֶעבְּן אוֹיךְ זַיגִי קְלֵיבֶּר אוּנ שִׁיךְ דָאש עֶש זָאל אוֹיךְ זִיא
גִיט זִין קִין אִמְרִיגְקִיט: אוּנ אוֹיךְ אַזוֹ וִויא אִיגֶר גִיט צוּם
מְשָׁפָּט כַּאר אִין שַׁר בָּשָׂר וָדָם אִין זַיִן חֶדֶר: גִיט עֶר דָאךְ
מִיט מוֹרָא אוּנ צִיטֶרְנִישׁ אָן גִילֶעבְּטֶר אוּנ כַּאר נֶעמְט זַיגִי
נָאר שְׁטְרִיט: נָאר עֶר טַראכְט זַיגִי מֶענְטִשְׁ אוֹיךְ זָאל עֶר

גִין אִין שִׁיל אִין דָעם חֶדֶר פּוּן נָאט דָעַן וָעַן אִיגֶר גִיט אִין
שִׁיל אַרִין מִיט שְׁמוּעוֹת אוֹדֶר מִיט גִילֶעבְּטֶר הִיסְט עֶש אִין
הֲלָכוֹת דֵאש: אוּנ דָאש אִז זִיגֶר כַּאר אַזוֹיפִיל
אִיסּוּר בְּשַׁעַת מֶען גִיט אִין שִׁיל אַרִין אוּנ בְּשַׁעַת דַאווֹנִין:
דֶען וֶען אִיגֶר זָאל גִין מִיט שְׁמוּעוֹת אוּנ גִילֶעבְּטֶר כַּאר אִין
שֵׁ־ בָּשָׂר וָדָם אַזוֹ אִז דָאש דָאךְ אִים קְלִי בָּבוּר גִיט אוּנ
עֶר וִויגְט בַּשִׁיגְרָאפְּט: דְרוּם אִז אִין אִיטְלֶכֶּר שִׁיל אִין
פְּאִלִיש: דָאש מִ זָאל זִיךְ דָארְטִין וואוֹל צוּ גְרִיטִין אִיגֶר מֶען
קוּמְט כַּאר דָעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה דִיא חֲבֶרְ
רוּפְּן דִיגִם פָּאלִיש (פרוזדור) אִין פִּיר הוּז: אַזוֹ אוֹיךְ שְׁטִיט
אִין פְּרָקִים גְרִיט דִיךְ אָן אִין (פרוזדור) אִידֶר רוּא גִיסְט אִין
חֶדֶר פּוּנִם שַׁר: מִכָּל שָׁכֵן דָאש דֶער מֶענְטִשׁ אִז זִיךְ מְחוּיב
צוּ נְרִיטִין אִידֶר עֶר גִיט כַּאר דָעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
הקב"ה: אוּנ וִויא אַזוֹ עֶר זָאל רִיגִין זִין גוּף אוּנ נְשָׁמָה
שְׁטִיט שׁוֹן אוֹיבִין אִין הִלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה: דֶער מֶדְרֶש
פְּרֵעְנְט אוֹיךְ דָעם פָּסוּק (שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו
בו:) הוּא דֶער הֶעְרְסְט דִיא תְּפִלּוֹת פּוּן יִשְׂרָאֵל: עֶש וָואלְט
גִיקֶעְרְט שֶׁטִירְן (תפלות) לָשׁוֹן רַבִּים: גִיט תְּפִלָּה לְשׁוֹן יָחִיד
עֶנְדֶּרְט עֶר וַיִיל כָּל יִשְׂרָאֵל טִיאָן גִיט זִיעֲרִי תְּפִלּוֹת אִין אִין
צַייט נָאר אִין הֶכָּל כַּאר דָעם אַרְגֶרִן אוּנ וָעַן דָש אוּנְטֶרְשְׁטִי
הֶכָּל דָאבִין שׁוֹן גִיטָאן זִיעֶר תְּפִלָּה: דָא קוּמְט אִין מַלְאךְ
וָואש אִז מְמוּנֶה דְרִיבֶּר אוּנ נֶעמְט אַלִי דִיא תְּפִלּוֹת: אוּנ
מַאכְט פּוּן זִיא אִין קְרוֹן אוֹיף עֶם קָאפּ פּוּן הקב"ה: דָאש
אִז אִין תְּרוּץ: דֶער אַנְדֶרֶר תְּרוּץ אִז אַמֶענְטִש קֶען גִיט
אוֹיש הֶעְרִין קְרִין צְוִוִיא זַאכִין אֶבֶּר הקב"ה דֶער הֶעְרְט אַלִי
דִיא תְּפִלּוֹת מִיט אַמָאל גְלֵיךְ וִויא אִין תְּפִלָּה: דֶער וִירְטֶער
תְּרוּץ אִז וָארוּם שְׁטִיט גִיט תְּפִלּוֹת • וָארִין הקב"ה לָאזְט
אִיטְלִיכִין פִּיר עֶר הֶעְרְט זַיִן תְּפִלָּה צוּ • עֶם זַיִיא אָרוּם אוֹדֶר
רִיךְ • אוֹדֶר עֶר דָאט גִיטָעט קְלֵיבֶּר אַדֶּר בִּיזֶע קְלֵיבֶּר • אוּנ
עֶש אִז נָאר מִיט כַּוָּנַת הַלֵּב: אַרְבַּה הקב"ה דָאט בְּעֶסֶר
לִיב דִיא תְּפִלָּה פּוּנִם אָרוּמְאן אַז פּוּנִם רִיכִין: דֶען עֶר אִז
נֶעבִּיךְ אִין עָנְיָו: אָבֶּר אִין רַיכֶּר הָאלְט זִיךְ בָּנָאוָה: אוּנ
נָאט דָאט דָאךְ פִּיגְט נָאוָה: פּוּן וָאנִין אִז גִידְרוּגְנִין אַז
הקב"ה בַּנֶעמְט אִין תְּפִלָּה: אַז דֶער בָּכוֹת בָּכוֹת (קחו עמכם
דברים ושובו אל ה') נֶעמְט מִיט אַיִיךְ רַייד פּוּן תְּפִלָּה: אוּנ
קֶעמְט וִידֶר צוּ נָאט: אוּנ פּוּן וָאנִין אִז גִידְרוּגְנִין אַז דִיא
תְּפִלָּה פּוּנִם אָרוּמְאן וָעמְט פְּרִיד אָן גִינוּמֶן: אַז דֶער פָּסוּק

וְאֶת (לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה) רֹאשׁ צוּ בְּרַאכְיִן
אוֹג צוּ שְׁטוֹיסִין הָאָרֶץ מוֹט נָאָט נִיט מְבַזֶּה זִין :
דְּאָשׁ אִיז דָּאָךְ יְרוּעַ אַז זִיטְלִיכֶר פּוּן דִּיא דְּרַיִיא אָבוֹת
יאבו"ם יצחק ויעקב) אִיז אִין סִימָן אוֹיךְ דִּיא גְּלוּתָן
פּוּן זֵיעֲרִי הֵיכֶר : אַבְרָהָם אִיז נִיטְגָן אִין סִימָן אוֹיךְ גָּלוּת
מִצְרַיִם : אַזוֹ וִיא עֶר דָּאָט גִּיצוּיְיט הִין מִצְרַיִם פּוּן וֶועֶגְן דֶּעם
הִונְגֶר וָואָס אִיז גִּיוֶוען אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל : דֶּר נָאָךְ דָּאָט פַּרְעֹה
גִּינוּמוֹ זִין זַייב : אַזוֹ דָּאָט אוֹם נָאָט יִיסְלָאנְדִין מִיט וְרוּישׁ
מַפּוֹת אוֹג עֶר דָּאָט זִיא וֹמִיט וְוֶיר נֶעפִּין מִיט וְרוּישׁ גוּטְן
אוֹג נֶעלְטְ : אַזוֹ אוֹיךְ דָּאבִּין זַייני הֶינֶדֶר גִיצוּגְן הִין מִצְרַיִם
זִיט יַעֲקֹב אָבִינוּ פּוּן וָועגְן הוּנְגֶר דֶּער נָאָךְ דָּאָט עֶר זִיא
גִינוּמֶן אוֹג דָּאָט גִיאַרְבִּיט מִיט זִיא אִין עֶר גִישְׁלָאגְן גְּוָואָרֶן
מִיט וְרוּישׁ שְׁלָאךְ : אוֹג דֶּער נָאךְ וָועגְן זִיא אוֹיךְ אֲרוּישׁ
גִינָאנְגְן מִיט וְרוּישׁ גוּטְן אוֹג נֶעלְטְ • יִצְחָק אִיז גִיבְּלִיבְן אִין
סִימָן צוּ נָלוּת בָּבֶל : עֶר אִיז אוֹיךְ פַּאר מֵרִיבְּן גְּוָואָרְן פּוּן
(אבימלך) דֶּער נָאָה אִיז (אבימלך) וִוידֶר גִיקוּמֶן מִיט זִין הִוְבֶּטְ
דֶּעֶנְבְּט אוֹג דָּאָט אִים אִיבֶּר גִיבְּעטְן אוֹג שָׁלוֹם גִימַאכְט :
אַזוֹ אוֹיךְ אִין נָלוּת בָּבֶל וָועגְן דִיא יִשְׂרָאֵל אוֹיךְ חֲשׁוּב גִיוֶוען
אִין דִיא אוֹיגְן פּוּן דֶּעם שַׂר אוֹג דִיא שָׂרִים : אוֹג אַזוֹ וִיא דָּשׁ
אִיבֶּל גִיין פּוּן יִצְחָק דָּאָט גִיט לַאנְג גִיוֶוערְט : אַזוֹ אוֹיךְ דֶּער
גָּלוּת בָּבֶל דָּאָט מִין גִיט גִיוֶוערְט נָאר זִיבְּציג יָאר : יַעֲקֹב אִיז
אַסֵימֶן צוּם גָּלוּת וָואָס אִיז גִיוֶוען בְּשָׁעַת חוּרְבָּן בֵּית שֵׁנִי : אַזוֹ
זִיא יַעֲקֹב דָּאָט פִּיל צָרוֹת גִיהַאט פּוּן דֶּעם נָאךְ מִיט
יוֹסֵף אוֹג בִּנְיָמִין : דִיא אַלֵי צָרוֹת דָּאָט עֶר אוֹיש
גִילוּמֶן : דֶּער נָאךְ אִז עֶר דֶּער פְּרִייס גִיוְואָרֶן פּוּן אַלֵי זַייגִי
צָרוֹת : אַזוֹ דָּאבִּין מִיר וֶועמֶעלְטְ גִיהַאט צָרוֹת אִין מִיר וָועגְן
דֶּער פְּרִייס גִיוְואָרֶן אֲמֶן :
דִיא דְּרַיִיא אָבוֹת דָּאבִּין אוֹג מְתַקֵּן גִיוֶוען דִי דְּרַיִיא תְּפִלּוֹת
וֶועגְן דִיא דְּרַיִיא גְּלוּתָן : אַבְרָהָם דָּאָט מְתַקֵּן גִיוֶוען דִי
תְּפִלָּה פּוּן שַׁחֲרִית : אַזוֹ וִיא דֶּער פָּסוּק זָאגְט (וישכם אברהם
בבוקר) אַבְרָהָם הָאָט זִיךְ גִיפְּעדֶּרְט נָאגְן פְּרִיא אוֹג דָּאָט
גִידַאוְונְט תְּפִלּוֹת שַׁחֲרִית : (מנחה) דָּאָט מְתַקֵּן גִיוֶוען יִצְחָק
אַז וִיא דֶּער פָּסוּק זָאגְט (ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות
ערב) יִצְחָק אִז אַרוּישׁ גִינָאנְגְן תְּפִלָּה טָאן אִין פֶּעלְד פַּאר
נָאכְט : דָּאשׁ אִז תְּפִלַּת מִנְחָה : יַעֲקֹב דָּאָט מְתַקֵּן גִיוֶוען
תְּפִלַּת עַרְבִית : אַזוֹ וִיא דֶּער פָּסוּק זָאגְט (ויפגע במקום וילן
שָׁם כי בא השמש) עֶר דָּאָט תְּפִלָּה גִיטָאן אוֹף דֶּעם אוֹרְט אוֹג

דָּאָט דָּאךְ פּוּן גִינֶעמְט וִויל דִיא זוֹן אִז שׁוֹין גִיהַאפְּט אוֹנְטֶער
גִינָאנְגִין דָּאשׁ אִז תְּפִלַּת עַרְבִית : קֶעגְן דֶּעם נָלוּת מִצְרַיִם
וָואשׁ דָּאָט גִיוֶוערְט פִּיר הוּנְדֶּרְט יָאר אִז דִיא תְּפִלַּת שַׁחֲרִית
פִּיר שָׁעָה אוֹיפְן מָאנ : אַזוֹ וִיא אִיךְ וֶועל דָּא בֶּעקֶר בֵּשִׁידִין
מִנְחָה אִז דִיא צַייט זִיבֶּן שָׁעָה אוֹיפְן מָאנ : קֶעגְן דֶּעם נָלוּת
בָּבֶל וָואשׁ דָּאָט גִיוֶוערְט זִיבְּציג יָאר : אוֹג אַזוֹ וִיא דֶּעמָאלְטְ
אַז מֶען דָּאָט אָן גִיהוּבְן צוּ בּוּיאֶן דֶּעם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דָּאָט
מֶען אִם נִיט גִיטָארְט עֶשׂ דָּאמְשְׁטִין בִּיז נָאךְ צְווֹיִיא אוֹג
צְווַאנְצִיג יָאר : אַזוֹ אוֹיךְ אִז דִיא צַייט פּוּן מִנְחָה צְווֹיִיא אוֹג
צְווַאנְצִיג שָׁעָה אוֹיפְן מֶעת לָעת דָּאשׁ הֵיסְט צְווֹיִיא שָׁעָה
פַּאר נָאכְט :
אוֹג אַזוֹ אוֹיךְ דָּאשׁ אַבְּרָהָם אוֹת פּוּן (אברהם) אִז דִיא (ב)
דָּאשׁ מָאכְט (בוקר) • דִיא פְּרִיא תְּפִלָּה : דָּאשׁ אַבְּרָהָם
אוֹת פּוּן יִצְחָק אִ"ג"ד"א (צ) דָּאשׁ מָאכְט (צהרים) נָאךְ מִיטָאג
תְּפִלָּה : דָּאשׁ אַבְּרָהָם אוֹת פּוּן יַעֲקֹב אִז דִיא (ע) דָּאשׁ מָאכְט
עַרְבִית : דָּאשׁ אִז תְּפִלַּת מַעֲרִיב : דֶּער נָאךְ דָּאבִּין זֵיעֲרִי
קִינְדֶּר גִיהַאלְטִין דִיא תְּפִלּוֹת אִין מִצְרַיִם : אוֹג אִז דֶּר מִדְבָּר
אוֹג דֶּער נָאךְ אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל : אָבֶּר דֶּער נָאךְ אַז דֶּער
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִז גִבּוּיאֶט גְּוָואָרֶן • זִיא נָאךְ
מוֹסָף גִיוֶוען מִתְפַּלֵּל צוּ זִין אַז דָּאשׁ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
אוֹג דָּאשׁ (מלכות בית דוד) זָאלְן אַקְוִום דָּאבִּין : אַזוֹ אוֹיךְ
אַצוּנְד טוּאן מִיר אוֹיךְ אַזוֹ תְּפִלָּה דָּאשׁ דֶּער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
זָאל גָעךְ גִיבּוּאוְט וֶוערְן אוֹג מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד זָאל קוּמֶן בִּבְי"א •
נִמְצָא וֶועגְן דִיא תְּפִלּוֹת פּוּן אֵייבִּיג אָן • נָאךְ נָלוּת בָּבֶל אִז
אוֹיךְ גִינָאנְגִין עֶזְרָא מִט וְוַייטֶר מִיט פְּעדְצִיג טוֹיזֶנְט •
אוֹג דָּאבִּין דָּשׁ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְוִידֶר גִבּוּאוְט אִין אֵייטִיל מוֹרָא
אוֹג צִימְרִישׁ פַּר דִי שׁוּנְאִים וָואשׁ דָּאבִּין זִיא נִיט גִילָאזְט
בּוֹיאֶן : דֶּעמָאלְטְ וֶועגְן זִיךְ צוּם חוֹף גִינָאנְגִין דִיא (אנשי
כנסת הגדולה) הוּנְדֶּרְט אוֹג צְווַאנְצִיג זָקֵנִים • אוֹג צְווֹישְׁן
זִיא • חגי זכריה ומלאכי) אוֹג מָרְדְּכַי וָואשׁ שְׁמִיט אִין דֶּער
מְגִילָה זִיא דָּאבִּין עֶרְשְׁט דֶּעכְט מְתַקֵּן גִיוֶוען דִיא תְּפִלּוֹת
וָואשׁ מִיר דָּאבִּין אוֹג דָּאבִּין גִיצֵיילְט דִיא אוֹתִיוֹת אוֹג
וֶועכְטֶר : דָּאשׁ עֶשׂ וָאל נִיט זִין קֶרֶן אִיבֶּרִיג אוֹת : אוֹג אוֹיךְ
וִינְצִיגֶר אִין אוֹת : אוֹג דָּאבִּין עֶשׂ גִימַאכְט קֶעגְן פְּסוּקִים :
אוֹג דָּאבִּין דְּרַיִיגְן גִימַאכְט גְּרוֹסִי כּוֹדוֹת אוֹג פִּוְּנוֹת : וָואשׁ
אִז נִיט צוּ דֶּער שְׁרַיבְּיִן : אוֹג דָּאבִּין וואוֹל אוֹיךְ גִימַאכְט
דִיא צָאל פּוּן דִיא וֶועכְטֶר פּוּן אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה : אוֹג דָּאשׁ

איין בְּרָכָה הֶענְגְט אין דֶער אַנְדֶירֶר : דִיא עֶרְשְׁטִי אוּנ דִיא הוּנְטֶרְשְׁטִי דְרַייא בְּרָכוֹת זֶענִין קֶענִין דִיא דְרַייא אָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב : דִיא מִיטֶלְסְטִי בְּרָכוֹת קֶענִין דִיא צְוֶועלִיף שְׁבָטִים נָאךְ אִיין בְּרָכָה הָאט מֶען מְתַקֵּן גִיוֶוען אִין דֶער יְשִׁיבָה פוּן (יבנה) קֶענִין דִיא (מינים) : זִיא אִיז קֶענִין דֶעם דְרַייצֶענְטִין שֵׁבֶט : דֶען יוֹסֵף הַצַּדִּיק אִיז גִירֶעכֶנְט פַּאר צְוֵוייא שְׁבָטִים (אפרים ומנשה) : אַזוֹ אִיז סַךְ הַכֹּל אִין שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה גַיינְצֶעהֶן בְּרָכוֹת : דִיא עֶרְשְׁטִי דְרַייא בְּרָכוֹת זֶענִין גְלַייךְ אַז וְוִיא אֵיינֶר וָואשׂ קוּמְט פַּאר אִיין שַׂר גִיט עֶר אִים אָפּ צוּם עֶרְשְׁטִין אִיין גוּט מָארְגִין • אוֹדֶר אַנְדֶרֶי בְּרָכָה: דִיא מִיטֶלְסְטִי זֶענִין גְלַייךְ אַז וְוִיא אֵיינֶר בַּגֶערְט עֶפִּישׂ פוּנִים שַׂר : דִיא הוּנְטֶרְשְׁטִי דְרַייא בְּרָכוֹת זֶענִין אַייטִיל לוֹיב אוּנ דַאנְק : גְלַייךְ אַז וְוִיא אֵיינֶר דַאנְקְט דֶעם שַׂר אוֹיף דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט אִים גִיטָאן זַיין בַּגֶער : דֶער נָאךְ גֵייט מֶען אוֹישׂ (עושה שלום) דְרַייא טְרָעט הוּנְטֶר זִיךְ גְלַייךְ אַז וְוִיא אֵיינֶר גֵייט אַוֶועק פוּנִים שַׂר אַזוֹ קֶערְט עֶר זִיךְ דָאךְ גִיט אוּם צוּ אִים מוּטִין רוּקִין : אוּנ זָאל בְּלַייבִין שְׁטֵיין אִיין וַויילִי אוֹיף דֶעם אוֹרְט וָואשׂ עֶר אִיז אַהִין אוֹישׂ גִיגַאנְגִין וֶועדְלִיג מִיקֶען גֵיין פִיר אֵיילִין גְלַייךְ אַז וְוִיא אֵיינֶר וַוארְט אוֹיף אִיין עֶנְטְפֶר אוּנ רְשׁוּת פוּנִים שַׂר אוּנ צוּם בֶּעסְטִין אִיז עֶד זָאל בְּלַייבִין שְׁטֵיין בִּיז דֶער חַזָּן הֵייבְט אָן דִיא הוֹכִי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה : אוֹדֶר בִּיז קְדוּשָׁה : נִמְצָא אַז דִיא דְרַייא תְּפִלוֹת זֶענִין גִימַאכְט גִיוָוארִין קֶענִין דִיא דְרַייא אָבוֹת : אוּנ קֶענִין דִיא דְרַייא גָלוּתֶן גָלוּת מִצְרַיִם אוּנ גָלוּת בָּבֶל אִין גָלוּת בְּשַׁעַת הוֹרְבַּן בֵּית שֵׁנִי :

אוֹיךְ זֶענִין דִיא תְּפִלוֹת גִימַאכְט גִיוָוארִין קֶענִין דִי קָרְבָּנוֹת וָואשׂ אוּנְזֶרִי עֶלְטֶרִין פְּלֶעגִין בְּרֶענְגִין אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ (תפלת שחרית) אִיז קֶענִין דֶעם (תמיד של שחר) דָאשׂ קָרְבַּן וָואשׂ מִיהָאט גִיבְּרַאכְט גַאנְץ פְּרִיא (תפלת מנחה) אִיז קֶענִין דֶעם קָרְבַּן וָואשׂ מִיהָאט גִיבְּרַאכְט צוּ מִנְחָה (תפלת ערבית) אִיז קֶענִין דִיא קָרְבָּנוֹת וָואשׂ הָאבִּין גִיבְּרֶענְט אַגַאנְצִי נַאכְט אוֹיפִין מִזְבֵּחַ : אַז דֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אִיז גִישְׁטַאנִין וֶוען אֵיינֶר הָאט אִיין עֲבֵירָה גִיטָאן אַזוֹ הָאט עֶר גִיבְּרַאכְט אִיין קָרְבַּן (חטאת) אוֹדֶר אִיין (אשם) אוֹדֶר אִיין עוֹלָה : אוֹדֶר אִיין שְׁלָמִים : וֶועדְלִיג זַיין עֲבֵירָה אִיז גִיוֶוען : אוּנ הָאט גִיזָאגְט צוּם כֹּהֵן דָאשׂ בְּרֶענְג אִיךְ פַּר אִיין (חטאת) אוֹדֶר (אשם) אַזוֹ הָאט עֶר אִים שׁוֹין גִיט גִיהַארְפְט זָאגִין וָואשׂ זַיין עֲבֵירָה אִיז : נַייאֶרְט עֶר הָאט זִיא מִתְוַדֶּה גִיוֶוען שְׁטִילֶר הֵייט קֵיינֶר זָאל אִים גִיט הֶערִין : דְרוּם אִיז דָאשׂ אוֹיךְ גִיוֶוען אֵיינְשׂ פוּן דִיא צֶעהִין גִיסִים וָואשׂ זֶענִין גִיוֶוען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ : דָאשׂ חָאטְשִׁי זֵייא זֶענִין דָאךְ גִישְׁטַאנִין עֶנְג אָבֶּר אַז זֵייא הָאבִּין זִיךְ גִיבּוּקְט אוּנ מִתְוַדֶּה גִיוֶוען זֵייעֶרִי עֲבֵירוֹת זֶענִין זֵייא גִיוֶוען וַוייט פִיר אֵיילִין אֵיינֶר פוּן דֶעם אַנְדֶרִין : דָאשׂ אֵיינֶר זָאל גִיט הֶערִין דִי וִוידוּי אוּנ תְּשׁוּבָה פוּן זַיינִים חַבֶּר אוּנ הקב"ה הָאט אִים מוֹחֵל גִיוֶוען אָבֶּר אַצוּנְד מִיר אֶבְיוֹנִים הָאבִּין מִיר גִיט קֵיין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוּנ גִיט קֵיין כֹּהֵן : אוּנ אוֹיךְ גִיט קֵיין קָרְבַּן מִיט וָואשׂ צוּ וֶוערִין פַּר גֶעבִּין אוּנְזֶרִי עֲבֵירוֹת :

דְרוּם זָאגְט דֶער נָבִיא אִיךְ בַּגֶער גִיט אַייעֶרִי קָרְבָּנוֹת נָאר אִיר זָאלְט זַיין פְּרוּם אוּנ גִידֶרִיג גִימִיט : אַז דֶער פָּסוּק זָאגְט (זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדבה אלהים לא תבזה) דִיא קָרְבָּנוֹת פוּן גָאט אִיז דִיא צוּ בְּרָאכֶנִי גִימִיט אוּנ דָאשׂ צוּ בְּרָאכִין אוּנ צוּ שְׁטוֹסִין הַארְץ טִיט גָאט גִיט פַּאר שֶׁעהְמִין : אוֹיךְ זָאגְט דֶער פָּסוּק (קחו עמכם דברים, שובו אל ה') נֶעמְט מִיט אַייךְ רֵייד פוּן תְּפִלָּה אוּנ קֶערְט וִוידֶר צוּ גָאט :

נוּן וֶוען דִיא תְּפִלָּה אִיז יוֹא אוֹיף דֶעם אוֹרְט פוּן דִיא קָרְבָּנוֹת דְרוּם וֶוען אַיין מֶענְטְשׁ טִיט זַיין תְּפִלָּה פַּאר הקב"ה מִיט גַאנְצִין הַארְצִין אוּנ לַייב : אוּנ זָאגְט וִוידוּי : אוּנ הָאט חֲרָטָה אוֹיף זַייגִי בֵּייזִי מַעֲשִׂים : אוּנ טְרַאכְט אִין זַיין הַארְצִין דָאשׂ עֶר זָאל קֵיין מָאל גִיט טוּאִין אַזֶעלְכִי בֵּייזִי מַעֲשִׂים : אַזוֹ דֶער הֶערְט גָאט זַיין תְּפִלָּה אוּנ אִיז אִים מוֹחֵל אַלִי דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׂ זֶענִין צְוֵוישִׁין גָאט אוּנ צְוֵוישֶׁן דֶעם זֶעלְבִּיגִין מֶענְטְשִׁין : אָבֶּר דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׂ זֶענִין צְוֵוישֶׁן אִים אוּנ זַיין חַבֶּר אִיז אִים הקב"ה גִיט מוֹחֵל בִּיז עֶר מוּז אִיבֶּר בֶּעטִין זַיין חַבֶּר אַז דֶער פָּסוּק זָאגְט דֶער נָבִיא זָאגְט פוּן גָאטְשׂ וֶוענִין (שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם) טִיט תְּשׁוּבָה אִיר וִוילְדִי קִינְדֶר דָאשׂ מֵיינְט מֶען זִינְדִיגִי לַייט אַזוֹ וֶועל אִיךְ אַייךְ הֵיילִין פוּן אַייעֶר וִוילְדִיקֵייט דָאשׂ אִיךְ וֶועל אַייךְ מוֹחֵל זַיין אַייעֶרִי זִינְד אוּנ וֶוען אֵיינֶר וִויינְט בְּשַׁעַת דַאוֶונִין אוֹיף זַייגִי זִינְד דָאשׂ דְרִיבֶּר קֶען גִיט גִיבּוֹאִיט וֶוערִין דֶער בֵּית הַמִּקְדָּשׁ : אוּנ אִיבֶּר דִיא זִינְד פוּן זַייגִי עֶלְטֶרִין וָואשׂ רְרִיבֶּר אִיז דֶד בִּיהמ"ק חָרוֹב גִיוָוארִין : אַזוֹ אִיז עֶשׂ בַּאלְד אָן גִינוּמִין פַּאר הקב"ה : דֶען הקב"ה אִיז אִיין רַחֲמָן אוּנ דֶער בַּארִימְט זִיךְ אִיבֶּר אִים דֶען דֶער זֶעלְבִּיגֶר מֶענְטְשׁ הָאט בְּוַדְאֵי חֲרָטָה אוּנ נֶעמְט אוֹף

זיך ניט צו פֿאַרן קיין מָאל קיין עבֿירה: אויך דערמָנט נלייבּין
זָאגט דער פּסוק (קרעו לבבכם ואל בגריכם) דאָס מיינט
פֿעלן צו רייסט אַייערי הערצער דורך תשובה אָדער ווען איר
ניט שטאַרבּין אייערי קינדער איבּער אייערי זינד אוג איר
ווָעט ניט באַרפֿין צו רייסן איבּר זייא אייערי קלייִדער: אויך
זָאגט דער פּסוק (שובו אלי עדי נאום ה' בצום ובבכי כו') קערט
זייער צו מיר מיט פֿאַסטין אוג גיוויין: אזו ווָעט דער ערשט
ווערין אייער תפלה: נָאך איין פֿירוש איז אויך דעם פּסוק
(קרעו לבבכם כו') צו רייסט אייערי הערציר דאָס איר זאָלט
ניט זין קיין בּגלי נאָוה: נייאָרט עוָוים: דען הקב"ה האָט
פֿייגט דיא תפלה פון דיא האָפֿרדיגי לייט: אזו וויא מיר נפֿגין
דיא חכמים האבין אַמאל גוזר תענית גיוווען אויף ערגין אוג
האבין דיא תעניתים ניהאלטין מיט אלי זאבין נלייך וויא יום
כיפור: האט זיך רבי אלעזר גישטעלט פֿארן עמור אוג הָט
גידאוויגט פיר אוג צוואנציג ברכות איז זין תפלה ניט ערר
הערט גיוואָרין: רָא האט זיך רבי עקיבא גישטעלט פֿארן
עמור אוג האט תפלה ניזָאן: אוג האט ניזָאגט (אבינו מלכנו
חטאנו לפניך) אזו איז באלד ניקומין איין גוטר ערנין: איז
אראָפּ ניגאנגין איין בּית קול פוגים היכל אוג האט ניזָאגט
איר זָאלט ניט מיינין אז רבי עקיבא איז פרומר פון רבי
אלעזר: נייאָרט וייל ערר איז איין ענין ירוס איז זין תפלה
ערר הערט ניוָואָרין: אבּר רבי אלעזר האט ניט איטליבּן
מוחל גיוועזן: ערר נאך זָאגט וויטר דיא נמרא עש איז נאך
אמאל קיין ערנין ניט גיוועזן: האט רבי אלעזר גוזר ניוועזן
דרי ציענין תענית: אוג עש איז ניט ניקומין קיין ערנין:
צוים הונטרשטין האט רבי אלעזר ניזָאגט צו די ישראל גייט
אוג גראָגט אייך אייטליבר איין קלבר אוג ליינט זיך ארין
דרינין אייערי איר זָאלט שטאַרבּין פֿאר הונגר: אזו האבין
כל ישראל אן ניהובין צו ווייגין אוג האבין תפלה ניטאן איז
באלד ניקומין איין ערנין: נוא זעהן מיר דאך אז ערר זָאגט
מאכט זיך אויטר טענינ ערנין הקב"ה אוג טוט תפלה מיט
ניוויין: אזו ווערט זיא באלד אן ניזומין:

איך האבּגאגט די חכמים זיל"ר וואש טיט תפלה אוג ערר ציוט
אז ער וכה צו ערר ווָעלט אוג צו יעניר ווָעלט אז וויא ערר
פסוק זָאגט (הללו ה' דורשיו ויחי לבבכם לעד): ריא וואש לובן
גאט אוף ערר ווָעלט תללין לענין אייביג אוף יעניר ווָעלט: אוג
פון ווענין דעם זכות פון תפלה ווערט ערר מעגטש בהיט פֿאר איין
מיתה משונה: אוג זייני קינדר ווערן בהיט פאר יסורים אוג פֿאר
חיות רעות: דער (ספר המוסר) ברענגט דרויך פיל מענטשין
זענין זייערי קינדר בשירמט גיוואָרין פון יסורים פון ווענין דעם
זכות פון תפלה איך ווייל ניט באריך זין דרינן: ער וואש טיט
תפלה אין שיל טיט דעם קהל ווערט זין תפלה פיל פריר אן גינומן
פון דעם וואש טיט תפלה ביחידות: או וויא דער פסוק זאגט (הן
אל כביר לא ימאס) נאט פאר שעהמט ניט דיא תפלה
פון פיל לייט: דרום זאל איטליבר תפלה טוען בקהל:
רבי שמעון בן לקיש זאגט דער וואש האט איין שיל אין שטאט
אוג ניימט ניט איר דאוונין ווערט ער גירופֿין איין שכן רע.
אוג מאכט האש זייני קינדר ווערין פאר טריבן: אזו וויא דער פסוק
זאגט (כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנגיעים את נחלת מעל אדמתם)
דער נביא זאגט אזו זאגט נאט וויא גישרופֿין אויף זייני שלעכטי
שכנים וואש קומין ניט תפלה טאן אין נאטש הויז: נון איך ווען
זיא פאר שטוסין פון זייער לאנד (רב) זאגט ווער עש ניימ אלי טאג
אין שיל ארין. אוג איין מאל ניט ער ניט פרעגט נאט אויף אים
ווארום איז דער (פלוני) ניט גיקומין אין שיל ארין: זאגט הקב"ה
איז ער אנדירש ניט גיקומין איבּר מצוה (נוגה לו) זאל אים דיא
כיצוה ליכטין לעוה"ב איז ער אבּר ניט גיקומין איבּר זין הענדיל
אזו ווערט פאר פינצטרט זין ווענ פלומר ער ווערט גישטראפט
וואורום ער האט זיך ניט פר נעכט אין נאט: דאש עש קען אים
וואל מכלא זין דעם החיק וואש ער וואלט כאו ויכט.
רבי יהן זאגט פון רבי יצחק ווענין דיא שכינה ריאט אין ישראל דאוונין אין
זייער שיל אוג בית המדרש ריאט דיא שכינה אויך זיין:
אויך זאגט רב הונא פון רבי יצחק ווענין דיא שכינה ריאט אין דיא
שילן אוג בתי מדרשות או וויא דער פסוק זאגט (ואהי להם
למקדש מעט כו') אות אין ווען זי ישראל אין זייערי שילן צו
איין קיין בית המקדש: אזו וויא-דר שכינה האט גיריאט אין גרוסן
בית המקדש או ריאט דיא אויך אין אונזרי שילן: דאש הייסט
דאש קיין בית המקדש: נוא איז פון דאנין גידרונגין אז דיא
שכינה ריאט אין אונזרי שילן. אוג ווען ישראל זאמלן זיך אין
זייערי שילן אוג דאוונין מיט כוונה (לשם שמים). אזו גיזעגנט
הקב"ה אן דעם חורבן פונים בית המקדש: אוג דאש ישׁ אל
ווענין פר שפרייט. אוג איז זיך מצער דריבר: אוג דע' נאריכט
זיך איבר זיא: או וויא דיא גמרא זאגט דש אמאל איז רבי יוסי
בן קסמא ארין גיגאנגין ין איין חורבה תפלה צו טאן. איז
(אליהו הנביא) גיקומין אוג האט גיווארט אויף דער טיר ביז ער איז
ארויש גיגאנגין האט ער גיזאגט צו אים (שלום עליך רבי ומורי).
האט (אליהו הנביא) אים גיפרעגט מיין זון ואש האסטו ניהערט
אין דיין תפלה: האט ער אים גיענפרט איך האב ניהערט
אין בת קול ואש האט גיבּרומט וויא אין שויט: אוג האט אז

גיזאגט וייא דאש איך האב פר וויסט מיין הויז אוג האב פר ברענט מיין בית בקדש וויא דאש איך האב פר טריבן מייני קינדר האט (אלהו הנביא) צו אים גיזאגט מיין זון איך שוער בייא מיין קאפ אוג בייא מיין אייבג לעבן דאש ניט אצינד אליין האט הקב"ה גילאזט אוש גיין אין קול: נאר אלי טאג וען דיא ישראל גייאן אין זיערי שילן אוג זאגן (אמן יהא שמיה רבא זגו) מיט גרוש כוונה · אזו שאקילט הקב"ה מיט זיין קאפ אוג זאגט וואול צו דעם מלך דאש מען לויבט אים אזו אין זיין הויז · אוג וייא צו דעם פאשור דאש זיינו קינדר זענען פאר טריבן: אוג וייא צו די קינדר דאש וייא זענען פאר טריבן גיוואארן פונים פאטרש טיש: נון דער וואש גייט אלי פריא אוג אבינט אין שיל תפלה צו טאן: דר לעבט לאנג:

אויך זאגט די גמרא רבי יהושוע בן לוי הט גיזאגט צו זיני תלמידים פעדרט אייך אוג שפעטיגט אייך אין שיל: פלומר איר זאלט גייאן אין שיל ארין אין דער פריא אוג פאר נאכט: בדי איר זאלט מאריך ימים זיין: רבי אחא בר חנינא ברענגט דרוף מפסוק · עש שטייט (אשרי אדם שומע לי לשקור על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי) · וואול דעם מענטשין וואש הערט מיך צו: צו קלאפן אויף מייני טירן אלי טאג: צו היטן דיא מזוזות פון מייני טירן שטייט ויעטר (כי מצאי מצא חיים ויפק רצון מה') דען דער וואש גיפונט מיך מיט גיפונג לעבן אוג ציהט אוש איין וויזין פון נאש פון דיא פסוקים איז גידרונגן אז ווער עש פערדט זיך פריא אוג פאר נאכט אין שיל ארין איידר ער חזן הייבט אן דאוונען דר לעבט לאנג: (אבא בנימין) זאגט קיין שום תפלה איז ניט אזו אן גינומין אז וויא דיא תפלה פון קהל אין שיל אז וויא דער פסוק זאגט (לשמוע אל הרנה ואל התפלה) אויף דעם אורט וויא מען פלעגט ליבן מיט גיזאנג · דאש מיינט טען אין שיל דארט איז אן גינומין דוא תפלה (רבן בר אדא) זאגט פון ווענן (רבי יצחק) פון וואנען איז גידרונגן דאש הקב"ה איז גיווייזט לך אין שיל: עש שטייט אפסוק (אלהים נצב בעדת אל) הקב"ה שטייט כלומר זיין שכינה רואט צווישן דער עדה וואש ואמלין זיך איין תפלה טאן צו נאש · נוא זעהן מיר דאך וואל דאש הקב"ה לאוט רואן זיין שלינה אוג אויגזי שילן: נון איר ליבי ליים וויא ואל דעם מענטשן קיין מורא ניט אן חאפין אז ער גייט אין שיל ארויין · לאז זיך אים דאכטין ער גייט פאר איין שר בשר ודם · אדר פאר אין שופט: אדר אפילו פאר אין העכרין אויף איין עצה · הלוואי ואלט ער גינאנגן אין שיל חאטשי מיט העלפט מרא דער פון אזו ואלט ער בזודאי ניט גינאנגן מיט (קלות ראש) אוג מיט שמיעות אוג גילעכטר · אוג ואלט זיך בזודאי פריר צו גינרייט אין פאלש גליך וויא אייגר גרייש זיך צו אייזר ער קומט פאר איין שר בשר ודם: דרום זאל דער מענטש אנדרין מזהיר זיין אוג דענר מאגן דרויף דאש ער זאל ניין אין נאטש הוז ארויין מיט גרוש מוט דא ווען איך אים גיזאגט האב פר טריבן מייני קינדר דאש זיי בייא מיין קאפ אוג זאגט וואול צו דעם פאשור דאש זיינו קינדר זענען פאר טריבן: דרום זאל אייגר דעם אנדרין מזהיר זיין אוג דענר מאגן דרויף דאש ער זאל ניין אין נאטש הוז ארויין מיט גרוש מוזא: דא ווען איך אייך שרייבן אזו אויך דאש איך

גינאה אוג באירמהרציקייט : איג נישם ונפלאות וואש הקב"ה טוט
מיט אים אלי שעה אוג אלי רגע וואש ער ועלבסט וויסט נאר ער
פון ניט אוג וואש ער האט אים גישפייזט פון יין יונגט ביז אצינד :
אוג האט אים בישערמט פר אלי בייזי בגערגיש אוג פר ביטרי לייד :
אוג פאר בייזי קרעקר ר"ל : אוג פאר ואשר אוג פר פייאר אוג פאר
אלי בייזי צו קומגיש ר"ל : אוג זאל אויך גידענקן אין יעני פיל
חטאים נוא וויא וואלט ער גיקאנט איין לנן אוג זאל ניט אויך ישפיין
צו לוזן דעם הערין ואש האט אים אזו פיל גוטש גיטאן : אוג
טוט אים נאך הייבט אויך : דרום הייבט אן דער (אורח חיים) אוג
זאגט אזו (רבי יהודה בן תימא) ואגט וייא אזו שטארק וויא איין
לעמפרט : אוג אזו גרינג וויא איין אדלר : אוג אזו שטארק וויא
איין לייב : אוג אזו גישווינד ווי איין הירש : צו טאן דאש ווילן פון
הש"י ער האט דרום גיואגט די פיר ארלייא : דען דריגן העגגט אלי
דיא מעשים פונם מענטשין :

ער הייבט אן ייא אזו שטארק וויא אלעמפרט: אזו וויא דר לעמפרט
איז איין עזות פנים : דאש אז ער פאר צוקט אבהמה עמט ער
זיא בפרהסיא פאר אלי לייט : אוג שיאמט זיך ניט פאר קיינם : אזו
ואלטט זיך אויך ניט שייאן פאר דיא שפענסדים ווען דוא האמט
גיטאן עפש גוטן : אודר דוא ווילסט טאן עפים גוטן : אוג טוא
דאש ווילן פון הש"י : דער נאך זאגט ער ייא אזו גרינג אזו וויא
איין אדלר : דאש ער פליהט נאר גישווינד אזו ואלטט אוך יין
גישווינד אין נאטש דינסט אוג ואלטש ניט פאלגין דעם יצר
הרע אז וויא אויבין שטייט : דער נאך זאגט ער ייא אזו גישווינד
ווי אהירש דאש מיינט מען דיא ואלטש גישווינד לויפין צו איין
מצוה אוג ואלטט ניט פויל יין דרינן : עש זאל יין בייא דיר נלייך
וויא דוא ואלטש גילאסין נאך איין מציאה אודר שנאנדר ריוח :
דער נאך זאגט ער ייא אזו שטארק וויא אליהו : דאש מיינט מען
מויב דער יצר הרע ועט דיך אפ ריידן פון נאטש דינסט : אוג
ועט זאגן עש איז קאלט אודר איין רעגין אודר אנרושי זיין אודר
ער ועט דיר זאגן ניא קענסטו פאסטן דוא ועסט ח"ו קראנק
ווערן אודר ער ועט זאגן וויא קאנסטו צדקה געפין דייני קינדר
זעגין בילכער : דוא האשט דאך ועלברש ניט דיין גינוגין צו פאן :
או וויא דער סדר איז פונם יצר הרע : דרום זאגט ער ייא אזוי
שטארק וויא איין לייב : דאש ער האט קיין מורא ניט פאר קיינם
אוג לאזט זיך ניט אפ ריידן ווען ער פאר צוקט עפים : אזו ואלטש
זיך אויך ניט לאזין אפ ריידן דעם יצר הרע מיט ווייני בייזי טעגות
אוג ואלטש יין גיפרישט אוג גרינג אוג שמארק אין נאטש דינסט
ניא טאג אוג בייא נאכט : אוג ואלטש דינן נאט ית' מיט יין
גאנצין הארצין אוג מיט יין גאנצין לייב :

אוג איידר ער הייבט אן צו טאן נאטש דינסט זאל ער פריר
יין צורך טאן דאש ער זאל ניט גיין צו נאטש דינסט מיט
מיגוף אוג אומרייקייט דער נאך זאל ער ואשין זיני העגט
דאש ער זאל אויף גיסן אויף זיא פון אין פאס זאל אוג אויב ער
ואשט זיך פון אין פאס זאל ער עפנין דעם צאפן אוג
גיסן אויף זיני העגט אוג ווידר פאר מאכן אוג ווידר עפנין
אוג ווידר פאר מאכן ביז רחצי מאל יען ער ווייז רוזן ראש
רואט אויף זיני העגט אין שלאף ער נייט ניט אוועק בין
מען גוסט אויף ואשיד אויף דיא העגט דרייא מאל אוג
איידר ער ואשט זיך זאל ער ניט אן רירן אין מויל אודר אין
דיא אוגן : אודר אין ער נאו אודר אן דיא אויגרין : דען
עש איז אסבנה:נאך דעם ואשין זאל ער מאכן דיא ברכה
(על נטילת ידים) אוג (אשר יצר) : אוג ווען ער ויל פריר
ליערנין איידר ער גייט אין שיל אריין זאל ער מאכן דיא
(ברכת התורה) : אוג וויא מיזאל זיך גוהנ יין איידר מען
גייט אין שיל אריין : אוג אז מען איז אין שיל : אוג וויא
מיזאל רייגין דעם גוף אוג מכ"ש דיא נשמה : אוג ואש
מיטאר ניט ריידין אין שיל קין דברים בטלים ואש שטייט
אלש אויבן אין הלכות בית הכנסת אוג דער שיר המעלות
שרייבט אויך פיל פון דיא ליימין ואש ריידין ווין שיל :
אין מדרש שמעיט אמעשה רבי יוסי זאגט אמאל בין אויך
גינאנגין אין ווענ האב אויך בנענינט (אליהו הנביא) :
אוג ער האט מיט זיך גיהאט פיל קעמלין אן גילאדני האב
אויך אים גיפרעגט מיט ואש האשט דיא קעמלין אויף
גילאדין : האט ער מיר ניענפרט מיט איטל מלאבי חבלה
ואש הייסט (אף אוג חמה) דא פרעג אויך אים פון ועמיש
ועגין האשט ראש אן גילאדין : אוג ויא אזוי זידט זי עש :
זאגט ער איך פיר עש אין גיהנם אריין צו בצאליין דיא ליים
ואש ריידין אין שיל בשעת דאונין : פון (ברוך שאמר)
ביז ואך (שמונה עשרה) : אוג נאך דעם קדיש ואש
נאך (רחום וחנון) : אויך דיא תפלה פון דעם עלבינין
פענטשין ועדט ניט דער הערט : אוג ער זוי אין עזות
פנים דאש ער שייאמט זיך ניט פאר דער הילינר שכינה אוג
פאר דיא הילני (ספרי תורות) ואש ענין אן שיל : דער
(ראשית חכמה) שרייבט אויך פיל דער פון אוג דאש דער
עלבינר מעגש פאר יגדיגט זיך אוג אויך דיא הילני שיל
אוג פל ישר"ל ח"ו : אזו ויא אויבין שטייט אין הלכות בית
הכנסת

הַבְּנֶסֶת : דְּרוֹם אִיז דֶּער דִּין וְוָען מֶען שְׂרַייאַט אָן אוֹיף דֶּעם
וָואוּ דֶּער אִין שׁוּל : אוּנ עֶר הָעֶרְט זִיךְ נִיט דְּרִינֶען : מָאנ מֶען
אִים זָאגְען עִוּוֹת פָּנִים נִייא צוּרוּק אוּנ פָּאר וִוּיְדִיג נִיט דִּיא
שׁוּל אוּנ כָּל יִשְׂרָאֵל חוֹ : דָּאש דָּאט נִיט (מהו' ליב
יצ ו) דֶּער בַּעַל גּוּר אֲרְיֶה ז ל : נוּן וְוֶעל אִיךְ אַיְיךְ שְׂרַייבְּען
פּוּן דֶּעם רָאשִׁית חָכְמָה: וְוָעגְען פּוּן וָואגְען דָּאש קוּמְט וָואש
פִּיל לַייט הַיידְען אִין שׁוּל אוּנ גִידֶענְקֶען נִיט אִין דֶּעם נָרוּשִׁין
עוֹלָם דֶּער פּוּן : דָּאש קוּמְט וַויְיל דִּיא וָועלְטְלִיכֶע לַייט הָאבְּען אִין
זִיךְ נִיט גָאטְשׁ פָּארְכָט : אִיבֶּער וָועמְט עֶס פְּרוּם אַנְדֶערֶן אוּנ
שְׂרַייט אִים נִיט אִין אַדַּרְבָּה עֶר הָעֶרְט נָאךְ אוֹיךְ צוּ : דֶען עֶר
מֵיינְט עֶס שָׁאר אִים נָאר נִישְׁט : אוּנ עֶר וִוייסְט נִיט אַז עֶס
אִיז גְלַייךְ דֶּער עוֹלָם פּוּן דֶּעם וָואש הָעֶרְט צוּ רִידְיו וְוִיא דֶּער
וָואש רֶעט הַלִּין : דֶען וָען עֶר וָאלְט אִים נִיט צוּ גִיהָעֶרְט
וָואלְט זַייגְיר נִיט נִירֶעט : וָואלְט עֶר זִיךְ גִיבֶּארְכְטְן פָּאר
נָאט וָואלְט עֶר יֶעגְים נִיט צוּ נְהָעֶרְטְמְכָל שֶׁכֵּן דָּש עֶר וָואלְט
אַלִין נִיט נְהָרֶעט : דָּאש קוּמְט אַלֶּש פּוּן דֶּעם וָואש רִי לַייטְן
קֶערֶן אִים דָּאש בֶּגֶם אִיבֶּער צוּם אַנְדֶערֶן : אוּנ וֶענְען זִיךְ מְרוֹם
טֶש גְלַייךְ וְוִיא אוֹיךְ אַבְּוֹדָה : אוּנ וֶענְען אַלְטְ וָאש טוּט זִיךְ
אִין שׁוּל : וְוִיבֶּר עֶש גֶייט אַרַיין זוּנ וְוִיבֶּר עֶש גֶייט אֲרוֹש :
וָואלְטִין זִייא מֵיְיא גִידְאט בַּאר נָאט וָואלְט זִיךְ אִיסְלֶבֶּר אוּם
גִיקֶערְט זַיין בָּנִים צוּ דֶּער וָואלְט וִויא לֶעבֶּרִין אִז : דָּאש
אִיסְלֶבֶּר וָאל זַייגְי אוּנְטִין הָאלְטִין אַרָאפּ : אוּנ דָּאש הָאלְטִין
אַרוֹיךְ צוּ הַקב ה : אַפִּילוּ וֶען אִיבֶּר זִיצְט אִיז דֶּער דִּין דָּאש
עֶר וָאל נִיט הִילְפְן וְוֶער עֶש שְׁטֶייט אוּנ גִייט אִין זַייגְי פִּיר
אִילִין : דְּרוֹם מַאכְּן צוּ אַטַייל לַייט זִייעְרִי אוּנְטְן בְּשַׁעַת ק ש
אוּנ (שמונה עשרה) : דְּרוֹם וֶער עֶש וִויל אִין זִיךְ נֶעמְן
נָאטְשׁ פַּארְכְט וָאל זַיין פָּנִים צוּ דֶּער וָואנְט זַיין בְּפֶרְט בְּשַׁעַת
דֶּער חַיָּן וָואנְט שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה : בְּרִי עֶר וָאל הָעֶנְען מְבָנִין זַיין
נָאךְ צוּ וָאנְען אֶבֶן אוֹיף אִיסְלֶבֶּר בְּרָכָה : אַז וִויא אוֹיבְן שְׁטַייט
אוּנ וָאל מְבָנִין זַיין בָּאר וֶענְטְן עֶר דָּעט : אוּנ וָאל גִידֶענְקֶען
דִּיא מוֹרָא וָואש עֶר וָאלְט גִיהָאט פָּאר אִין שַׁר בְּשָׁר וָדָם
מכ ש וְקַל וָחוֹמֶר פָּאר דֶּעם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב ה
אָבֶּר וֶעז אִיבֶּר קֶיכְט אוּפְן אַנְדֶערֶן בָּאר גִייט אִים זַיין מוֹרָא :
מִיר שְׁטַייאן פָּאר אוֹיבֶּר נָאט וָואש לֶיגְט אַייבִּיג : אוּנ אִז
(תהי הוה ו"ה) : אוֹיךְ וֶענְען מִיר אֵין פָּאלְק (בני בריית)
דִּיא קִינְדֶער פּוּן (אברהם יצחק ויעקב) מִיר הָאבְּען אִין וָואר
הָאבְּטִינְען נָאט אוּנ אִין וָואר הָאבְּטִינְי תּוֹרָה אוּנְדֶער אֲמוּנָה אִז
אֱמֶת אוּנְדֶער תְּפִלָּה אִז אֱמֶת : דְּרוֹם זָאל אִיסְלֶבֶּר שְׁטֶייְן אִין
אַיְיטֶל מוֹרָא אוּנ זָאל טְרַאכְּטִין אִין תְּקוּנָה דָּאש זַיין תְּפִלָּה
זָאל זַיין מִיט כַּוָּנָה :

וָועֶר עֶש גִייט פָּאר טָאנ אִין שׁוּל אַרַיין דַּארְף עֶר זַיין טַלִּית
נִיט לִיגְען : אָבֶּר (ארבע כנפות) דַּארְף וִוא אָן טָאן
אָן אַבְּרָכָה : אוּנ וֶען עֶר טִט אִין שׁוּל דֶּעם נְרוֹסְן טַלִּית
זָאל עֶר אִין זִין הָאבְּן וָואנְען זַיין מִיט דֶּער בְּרָכָה אוֹיף דֶּעם
(ארבע כנפות) אוֹיךְ : אוּנ בְּשַׁעַת עֶר טוּט אָן דֶּעם טַלִּית
אוֹיךְ ארבע כנפות) זָאל עֶר מְכַוִּין זַיין דָּאש עֶר וִויל מְקַיֵּם
זַיין דִּיא מִצְוָה פּוּן צִיצִית זָאג וִויא עֶש שְׁטַייט אִין דֶּער תּוֹרָה
(ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם) אוּנ זָאל אָז זָאגְען דָּא
בִּין אִיךְ מְקַיֵּם דִּיא מִצְוָה פּוּן צִיצִית : דָּאש אִיךְ וִויל זַיין
גִיבְּוֹטְט מִיט דֶּער נְרוֹשֶׁר הֵילִיגְי מִצְוָה וָאש הקב ה הָאט
אוּנְז גִיגֶעבְּען זָאל אִז גִיוואגְען קֶענְען בָּל הַתּוֹרָה : אוּן וִויא עֶש
וָועט דָּא נָאךְ בֶּעְסֶער בַּשַּׁיידְט וְוֶערְן : אוּנ בְּשַׁעַת עֶר לֵייגְט
תְּפִלִּין זָאל עֶר זָאגְען דָּא בִּין אִיךְ מְקַיֵּם דִּיא נְרוֹשֶׁי מִצְוָה
פּוּן תְּפִלִּין דָּאש אִיךְ וִויל זַיין גִיצִיכְנְט מִיט דֶּעם צִיכֶּן
פּוּן הַקב ה אַז וִויא דֶּער פָּסוּק זָאגְט וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ
לְטוֹטָפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ) : אוּנ דֶּרְמִיט אִז גִישְׁרוּבְּען דִּיא פִּיר
פָּרָשִׁיוֹת קְרִשׁ : וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ שְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ) : אוּנ
בְּשַׁעַת עֶר וָאנְט דִּיא בְּרָכָה וָאל עֶר דִּיא אִיבֶּרִין מִיט נְרוֹשׁ
בַּוָּנָה : אוּנ זָאל אוֹיךְ זִיךְ מְקַבֵּל זַיין (עול מלכות שמים) דֶּעם
יָאךְ פּוּן הקב ה : אוּנ דָּאש אִז אֵין עֵדוּת אַז מֶיר זָענְען זַיין
פָּאלְק אוּנ עֶר אוּנְז נָאט : אַז וִויא אַשֶּׁר הֵימְנְט אֶן זַייגְי
קִינְדֶער אֵין חוֹתָם דָּאש וִויא זָאל אִים קֶענְען אַז אוֹיךְ דִּיא
צִיצִית אוּנ תְּפִלִּין אִז דֶּער חוֹתָם פּוּן הקב ה : דְּרוֹם אִז
אִיסְלֶבֶּר מְחוּיֵיב צוּ הָאלְטִין דִּיא תְּפִלִּין מִיטְאר מִיט וִויא נִיט
גִין אוֹיף אֵין אוּם הֵיין אוֹרְט : אוֹיךְ וָאר מֶען אִין וִויא נִיט
הַיידְען קִין הָבִרִים בְּטֶלִים עֶר מוּז תְּמִיד אִין זִין הָאבְּן אוֹיף
דִּי תְּפִלִּין עֶש אִז אוֹיף אִים דֶּער הֵילִיגְער שֵׁם (חנדוול והנרא)
מִיטְאר אֲפִילוּ קִין הֶפֶץ אִין וִויא נִיט פָּאר נֶעמְן :

אוּנ וַויל מִיר קֶענְען זִיךְ נִיט הָאלְטִין אֲנֵיגֶענְען נָאנ הֵילִיג
אוּנ וַויל מִיר קֶענְען זִיךְ נִיט הָאלְטִין אֲנֵיגֶענְען נָאנ הֵילִיג
אוּנ דֵיין : דְּרוֹם הָאבְּן דִּיא חֲכָמִים גִיזָאגְט דָּאש גִייט אִים זַיין מוֹרָא
נָאר אִן טוּן תְּפִלִּין בְּשַׁעַת (קראת שמע) אוּנ (שמונה
עשרה) : בִּין זָאךְ (ובא לציון) : דֶען דִּיא וַויל קֶען מֶען וִויא
הָאלְטִין הֵילִיג אוּנ דֵיין : אוּנ בְּמִדָּה אוּנ זָאל תָּמִיד גִידֶענְקֶען
אִין דֶּעם שֵׁם (המיוחד הגדול הגבור והנורא ונדוף שמו
הגדול

הגדול) וְאֹשׁ עֵר הָאט אוֹיף זִיךְ : אוּנ וָאל לְכָל הַפָּחוֹת הָאבֶּן אֵין זִיךְ נָאטָשׁ פָארקָט דִיא וַיילִי רָאש עֵר וָאל גִיט רִיידִין אֵין דִיא חֲבִילִין • אָבֶּר דִיא צִיצִית זָענֶן נִט אַזוֹ הַיילִג וִויא חֲבִילִין דָען אֵין חֲבִילִין שָׁטֵיט נִישׁרוֹבִין דָער שֵׁם וויבָּל מָאל אָבֶּר נִט אֵין צִיצִית : דִרוּם מָעג וואל גִיין מִט זַיא אֶפִּילוּ אֵין בִּית הַכִּסֵא אַרֵין : אוֹיךְ טָאר הֵיינֶר נִט גִין פִּיר אַיילִין אָן צִיצִית : דָען דִיא מִצְוָה אִז זַיעֶר גְרוֹיש : אוּנ אִז גֵיהֶעכֶּרְט הֶענֶין זָאלִי תַּרי"ג מִצְוֹת דָען דָאש וָוארט צִיצִית בֶּטרֶעפְּט זֶעקְס הוּנדֶרט : אוּנ אַכְט פֶּיעֶרִים אוּנ פִּינף קְנוֹפּ : אִז סָה הַבֵּל זֶעקְס הוּנדֶרט מִט רַיי"צֶעהן : אוּנ זַיא הֶענֶען אוֹיף דִי פִּיר עֶקֶן : דָאש בַּטַיי"ט אוֹיף דִיא פִּיר עֶקֶן פוּן דָער וֶועלְט : וַיא דִיא בִּיכְטוּ מְחוּיב צוּ הָאלְטֶן דִיא תַּרי"ג מִצְוֹת : זָעה (יוסף הצדיק) אִז נִיזָען אֵין מְצַרִים אוּנ הָאט פָּארט נָהָאלְטֶן אַלִי מִצְוֹת אוֹיךְ וָאכְט דָער פָּסוּק (וראיתם אותו וברתם את כל מצות ה' וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו' וראיתם וגו') : אִן דָעם פָּסוּק אִז צוּ פָרֶענֶן פִּיל קַשְׁיוֹת אוּנ דִיא נֶמְרָא שְׁרַייבְט פִּיל דָער פוּן : נָאר אוֹיךְ וֶועל קוֹרְץ בֶּשְׁרַייבֶּן :

דִיא נֶמְרָא פְּרֶענְט וָארוּם שְׁטֵיט (וראיתם אותו) • בְּלָשׁוֹן יָחִיד עֶשׁ וָואלְט גֵיקֶענְט שְׁטֵיין (וראיתם אותם) : בְּלָשׁוֹן רַבִּים דָען עֶשׁגֵיט דָאךְ אוֹיךְ דִיא צִיצִית : דְרוּם וָאכְט דִיא נֶמְרָא פוּן דֶאבֶּן לֶערֶנֶן מִיר וֶועֶר עֶשׁ הָאלְט רֶעכְט דִיא מִצְוֹת אִז עֶר חוֹבָה צוּ וָעהֶן דִיא שְׁכִינָה וֶעלְבֶּרְט אוּנ אוֹיךְ דֶר וָאש אִז גִיוָואר"ט אִן דָער מִצְוָה פוּן צִיצִית : דָער הָאט אַרוּם זִיךְ פִּיל שׁוֹמְרִים וָאש הִיטִין אִם פַּאר אַלֶם בִּייגֶן : אוּנ וִועֶרְט בֶּשׁוּרְמְט פוּן דֶעם יֵצֶר הָרַע • אוֹיךְ נִיפּוּנֶן מִיר אֵין מַעֲשֶׂה אִן דָער נֶמְרָא עֶשׁ אִז נִיוָען אֲמֶענְטְש וָאש פָּלֶענְט זִייעֶר נִיהָר זַיין אִן דֶער מִצְוָה פוּן צִיצִית : אֲמָאל הָאט עֶר נִיהֶערְט וויא עֶשׁ אִז פַּאר הָאנְדֶן אִן אִין שָׁטָאט אֲשֶׁיינִי זוֹגָה פוּן דִיא הֵיירָן : אוּנ זַיא אִז בִּיא קִיינֶם נִט גֵילֶענְן סַיידִין עֶר הָאט אִיר גִיגֶעבֶּן פִּיר הוּנדֶרט גִילְדֶן דָער מֶעֶנְטְש הָאט נִישׁוֹקְט צוּ אִיר פִּיר הוּנדֶרט גִילְדִין : אוּנ זַיא הָאט אִם אַךְ נִישׁשֶׁפֶּעלְט אִין צַייט וָעט עֶר וָאל צוּ אִיר קוֹמֶן : עֶר אִז אַהִין נִיקוֹמֶן צוּ אִיר אוֹיף דָער צַייט אוּנ עֶר הָאט זִיךְ נִיעֶזעצְט אוֹיף אִיר טִיר : אִז אַזִין נִיאוּנֶען אִיר מוֹיד : דָאט עֶר אִיר נִיוִויזִין דִיא בְּרִיב וָאש דִיא זוֹגָה הָאט צוּ אִים נִישִׁיקְט : זִיא דָאט דָאש דָער צִיילְט דָער זוֹגָה : דָאט זִיא אִים נִיהִיסְן אֶרֶין קוּמֶן : אוּנ זִיא הָאט אוֹיש גִיגֶעט זִיבִּין בֶּעטֶן פוּן אַייטֶל זִילְבֶּר : אוּנ נָאךְ אִין בֶּעט פוּן אַייטֶל נָאלְד : אוּנ בַּיא אִשְׁטַלְכֶן בֶּעט אִז גִיוֶוען אַזוֹלְכֶּרְנֶר לִיישֶׁר : אוּנ בַּיא דָעם גִילֶרְנִים בֶּעט אַגִילְרְנֶר לִישִׁיר : זִיא אִז אַרוּף גִיגַאנְגֶן אוּנ הָאט זִיךְ נִיטְעֶצְט אוּיפְן גִילֶהֱנִים בֶּעט : אוּנ עֶר הָאט זִיךְ גֵיטְעֶצְט אֲגֶענֶן אִיר אֵין דָעם קוֹמֶן זַיגִי פִּיר צִיצִית אוּנ שָׁלָאגֶן אִים אוֹיף זַיין פָּנִים : אוּן גִיט עֶר אַרָאם אוּנ וֶועֶצְט זִיךְ אוֹיף דָעד עֶרד : גִיט זִיא אוֹיךְ אַרָאם אוּנ וֶועֶצְט זִיךְ לֶעבֶּן אִים • אוּנ פְּרֶענְט אִים וָאש פַּאר אֵין אוּם וֶועֶרְטִיקִיט דָאש הָאשְׁטוּ גִיפּוּנֶן אִן מִיר • דָאש דִיא וַיילְכְט בִּיא נִיר גִיט לִיגֶן : דָא שְׁווֹעֶרְט עֶר אִיר אִיךְ הָאב קֵין מָאל קִין שֶׁענִירִין מֶענְטֶשׁטִין גִיט גֶיזֶעהֶן פוּן דִיר • נָאר אִיךְ וֶועל דִיר וָאנֶן וָוארוּם אִיךְ וויל בַּיא דִיר גִיט לִיגֶן : נָאש הָאט אוּנֶן גֵיגֶעבֶּן דִיא מִצְוָה : אוּן אוֹיךְ בִּיא צִוויי"א מָאל (אני ה' אלהיכם) דָאש בַּטַיי"ט אַזוֹ וִויא אִיךְ שְׁטָרָאף דָעם וָאש אַכְט גִיט דִיא מִצְוָה : אוּן אוֹיךְ גִיב אִיךְ שָׁכָר דֶעם וָאש אַכְט וִוא דִיא מִצְוָה : אוּנ אַצוֹיגֶר עֶענֶן מִיר אַלֶענֶן גִיקוֹמֶן אוֹלִי בַּיי צִיצִית אַז וִויא פִּיר עֶרוּת וָאש וִילֶן עֶדוּת וָאנֶן דָאש אִיךְ טוּא מִט דִיר דִיא עֲבֵירָה : רְחוֹם בִּין אִיךְ פוּן דִיר אַוועק בִּינַאנֶען : אִיךְ וֶועל לָאזֶן פַּאר פַאלֶן דִיא פִּיר הוּנדֶרְטְן גִילְדִין אוּנ וויל מִט דִיר גִיט וִינְדִיגִין דָא וָאכְט זִיא אִיךְ וֶועל זִיךְ גִיט אוֹועֶנְק לָאזֶן בִּיז דוּא וָאלְשְׁט מִיר אוֹיף שְׁרַייבִּין זִויא דִי הִיסְטֶ אוּנ פוּן וָאנֶן דוּא בִּיכְט : אוּנ צוּ וֶועלְכִין רַבִּי נִיסְמוּ אִין בִּית הַמִּדְרָש אֲרֵין : עֶר הָאט אִיר דָאש אֲלֶש אוֹיף נִישְׁרִיבִּין אוּנ לָאזְט אִיר דָאש נֶעלְט אוּנ גִיט אַהֵים : אוּן בַּאלְד אִז דִיא זוֹגָה נִינַאנֶען אוּנ הָאט צוּ טַיילְט אִיר גֶעלְט אוֹיף דְרַייא חֶלְקִים : אִין שָׁלִישׁ הָאט זִיא אֶפּ גִיגֶעבִּין דֶעם שֹׁר וָאש זִיא הָאט דָאדְמִין גִיוואנְט : אִין שְׁלִישׁ דִיא אָרְמֵי לִיט : אוּנ אִין שְׁלִישׁ הָאט זִיא מִט זִיךְ גִינוּמֶן : אוּנ זִיא אִז נִיקוֹמֶן פַּאר רַבִּי חִיָּא אוּנ זָאכְט זִיים מִיךְ מְכַיֵּר : אוֹיךְ וויל וֶועֶרִין אִין יְרֵנִי : זָאכְט עֶר צוּ אִיר שָׁאטִיר הָאסְטוּ גִיגֶעבִּין דַיינִי אוֹינִין אוֹיף אִין בָּחוּר : דָאש דִיא הָאכְט לוֹסְט צוּ אִים אוּנ בִּיסְט בַּיא אִים גֵילֶענִין דִידוּם וויל סְטוּ דִיךְ מְכַיֵּר זַיין : זָאכְט זִיא גִין מַיִן לִיבֶּר רַבִּי אֲנִי אוּנ אִז דִיא מַעֲשֶׂה גִיוָען : אוּנ זִיא וַיסְט אִים דִיא בְּרִיב וָאש דֶער מֶענְטֶשׁ הָאט אִיר גִיגֶעבִּין : דָא זָאכְט רַבִּי חִיָּא צוּ דֶעם זֶעלְבִּינִין מַאן אוּנ צוּ דֶער זֶעלְבִּינֶר פְּרִיא גִיט אוּנ גָעמְט זִיךְ בֶּגַאנְדֶךְ : אוּנ אִיר זָאלְט הָאבִּן כּוֹזֶל אוּנ

בְּרָכָה בְּאַגְדֶּר אוֹג דְּשׁ בָּעט וָואשׁ אִיר הָאט דְּרוּיף נִיוָואלְט לִינְן בַּאיסור לִנְט אַצוּגְר בַּהַיתֵּר דְּעם שְׁכֵר הָאלְטוּ בַּקוּמְט אוֹיף דֶּער וָועלְט אוֹג דְּעם יֶעְבְּטִין שְׁכֵר וְעֹנֶשׁ הָאבִּין אוֹיף יֶיעְגְּר וָועלְט : דֶּער הָאט נָאר קֵין שִׁיעור נִיט דְּרוּם זָאל אִיטְלִיכְר נִיוָואריְנְט זַיין אִין דִּיא מִצְוָה פוּן צִיצִית אוֹג זָאל זִיא בוּרְךְ זַיין פַּאר דֶּער בְּרָכָה אוֹיב עֶש וָענִין נַאכְּן אַלֶּי אַכְט פְּעֶרִים : וּוסְט הַיישְׁט עֶש אַבְּרָכָה לְבַטָּלָה :

אוֹג וָוען אִיכְּר וויל אֶן טוּן זַיְינֶי צִיצִית בַּאלְד וויא עֶר שְׁטַייט אוֹיף פּוּן זַיין בֶּיצְט : דָּאש עֶר וויל נִיט גִּין פִּיר אֵיילִין אֶן צִיצִית זָאל עֶר זִי אֶן טוּיזֶאן אַבְּרָכָה אוֹג נָאךְ דֶּעם וַואשׁ זָאל עֶר זִיא בוּרְךְ זַיין אוֹג זָאל מַאכְּן דִּיא בְּרָכָה : אוֹג וָוען עֶר גֵייט אִין שֵׁיל אַרַיין אוֹג טוּט אֶן דֶּעם טַלִּית רַארְף עֶר נָאךְ אַמָּאל אַבְּרָכָה מַאכְּן אוֹדֶּר עֶר זָאל אִין דֶּער הֵיים קֵין בְּרָכָה נִיט מַאכְּן : נָאר עֶר זָאל אִין זִין הָאבִּין יוֹצֵא צוּ זַיין מִיט דֶּער בְּרָכָה פּוּנְם טַלִּית אוֹיף בֵּיידִי : אַזוֹ אוֹיךְ וָוען אִיכְּר טוּט אֶן רוּבְּךְ אַנְאַנְר צֶעהֶן קְלֵיידֶר מִיט צִיצִית זָאל עֶר מַאכְּן אִין בְּרָכָה אָבֶּר אַלֶּי : אָבֶּר אַז עֶר טוּט זִיא נִיט אֶן רוּבְּךְ אַנְאַנְר : עֶר בְּמֵרַאכְטְ זִיךְ נָאךְ דֶּער בְּרָכָה נָאךְ קְלֵיידֶר אֶן צוּ טָאן : רַארְף עֶר אִיבֶּר זִיא אִיבְּרֶנִי אִיבֶּר נַיִיאֶם אַבְּרָכָה מַאכְּן : אוֹיךְ אוֹם שַׁבָּת אוֹג יוֹם טוֹב אַז נִיט מֵיָאל אוֹיךְ אִיטְלֶכְן בְּזוּנֶדֶר אַבְּרָכָה מַאכְּן דֶּעוָן אַיז דִּיא טַעַג אַז נִיט מֵיָאל פִּיל בְּרָכוֹת מַאכְּן :

דְּבִי אֱלִיעֶזֶר זָאכְט דֶּער וָאש הָאט בַּיא זִיךְ צִיצִית אוֹג תְּפִילִין אוֹג מְזוּזוֹת אוֹג זַיְינֶי פְּרֶנְן : דָּאש וָענִין דֶּרִיא נִישְׁוּוִינְדִי הֶעסְטְלִיכְי אוֹג נָרִישִׁי מִצְוֹת : דֶּער קוּמְט נִיט בַּאלְד צוּ קֵין עֲבִירָה דֶּעוָן דֶּער יֵצֶר הָרַע הָאט קֵין מַאכְט נִיט אִין דֶּעם מֶענְטֶשְׁין וָאש אִז אֲרוּם נִירִינְגִילְט מִיט מְצוֹת : (רבא) זָאכְט דֶּער וָאש טוּט אֶן דֶּעם טַלִּית אוֹג לִייגְט תְּפִילִין אוֹג לִייגְט קְרִיאַת שְׁמַע מִיט כַּוָונָה אִז עֶר פַּאר זָעכְּרְט אַז עֶר אִז אֵיין בֶּן עוֹלָם הַבָּא : (אבי) זָאכְט אִיךְ בִּין אִים עֲרֵב אַז (רב פפא) זָאכְט דָּאש נִיהֶנם וָועט נִיט שׁוֹלִיט זַיין אִין אִים : (רב פפא) זָאכְט אִיךְ בִּין אִים עֲרֵב דָּאש הקב"ה אִז אִים מוֹחֵל אֲלִי זַיְינֶי עֲבֵירוֹת דְּרֵיבֶּר : דְּרוּם זַוייל דִּיא דְּבָנִים זָענִין אַזוֹ עֲרֵב זָאל אִיטְלֶכְר נִיוָואריְנְט זַיין צוּ לִייגְן טַלִּית אוֹג תְּפִילִין מִיט כַּוָונָה אוֹג זָאל אוֹיךְ מְכַוין זַיין דָּאש זָענִין זַיין פְּאלְק : אוֹג מִיט וָועלְן טָראגְן אוֹיךְ זִיךְ זַיין חוֹתָם : אוֹג דֶּער מִיט נָעמְן מִיר אוֹיךְ זִיךְ דֶּעם יָאָה פּוּן זַיְינֶי מִצְוֹת : צוּ טָאן זִיא מִיט נַאנְצִין הַארְצִין אוֹג לִיבּ : אִיטְלֶכְר זָאל נִיוָואריְנְט זַיין צוּזְאצִין אִין שִׁיל פּוּן דִּיא עֶרְשְׁטִי צֶעהֶן : דֶּעוָן דִּיא חֲכָמִים זָאגְן אַז דֶּר וָועלְבֶּער מֶענְטֶש בְּקוּמְט אַוו פִּיל שְׁבַר וויפֶל דָּאש נַאנְצִי דָּדָל :

דִּיא צִיצִית אִז וָוען מִיקֶען דֶּר קֶענְן צֶויישְׁן זַוייִם אוֹג בְּלָאוִי אֶבֶּר דֶּער וָאש טוּט אֶן דֶּעם (ארבע כנפות) פְּרִיר טָאר עֶר קֵין בְּרָכָה נִיט מַאכְּן נָאר אַז עֶש קוּמְט דִּיא צֵייט זָאל עֶר בּוּרְךְ זַיין דִּי צִיצִית אוֹג זָאל אַבְּרָכָה מַאכְּן אוֹדֶּר עֶר זָאל אֶן טוּיזֶאן אַנְדֶּר קְלֵיידְ מִיט צִיצִית אוֹג זָאל אִין זִין הָאבִּין יוֹצֵא צוּ זַיין מִיט דֶּער בְּרָכָה אוֹיךְ וָענִין עֶש מֵעג שׁוּין אַבְּרָכָה מַאכְּן אִיבֶּר דִּיא תְּפִילִין אִיז וָועלְן עֶש אִיז שׁוּין אַז טָאג דָּאש עֶר דֶּער קֶענְט פִּיד אֵיילִין וַוייט דָּאש פָּנִים פּוּן זַיין חֲבֵר וָאש אִז נִיט צוּ וַיְינֶי לִיךְ בַּיא אִים : אָבֶּר פִּרִיר בִּיט אָבֶּר וָעֶן אֵייעֶר וויל אַרוּש גִּין אִין פֶּעלְד אַרַיין פַּאר טָאג זָאל עֶר זִיא לִיגְן אֶן אַבְּרָכָה : אוֹג אַז עֶש וָועלְט מָאג זָאל עֶר בֶּרַייפְּן אִין זִיא אוֹג זָאל אַבְּרָכָה מַאכְּן : אָבֶּר חָאטְשִׁי עֶר אִז אִין פֶּעלְד דַּארְף עֶר דִּיא תְּפִילִין רִיין הָאלְטִין דָּאש עֶר זָאל ח"ו קֵין נַפִּיחָה נִיט לָאזְן אוֹיךְ נִיט מַשְׁתִּין זַיין אוֹג אוֹיךְ כָּל זְמַן עֶר הָאט דִּיא תְּפִילִין אוֹיף זִיךְ מוּז עֶר זִיא אֵין זִין הָאבְּן אוֹיךְ טָאר עֶר אִין זִיא נִיט רַיידְן קֵין דְּבָרִים בְּטֵלִים נָלַייךְ וויא עֶר גֵייט אִין זִיא אוֹג שֵׁיל : זַוייל עֶר הָאט זִיךְ דֶּעם (שם הגדול) אוֹג דִּיא לַייט וָאש גֵייאֶן אַזוֹ אַהֵיים מִיט טַלִּית אוֹג תְּפִילִין אוֹדֶּר זִיא שֶׁאצִירְן זִיךְ אִין זִיא אוֹג דִּירִידְן שְׁמוּעוֹת אוֹג דְּבָרִים בְּטֵלִים אוֹדֶּר אֲפִילוּ זִיעֶרִי עֲסָקִים : דִּיא וָועלְן בְּוִודַאי עוֹנֶש לִירִידְן לְיוֹם הַדִּין : אַמְזֵייל לִייט לִיגְן דִּיא תְּפִילִין אִין דֶּעד הֵיים אִידֶּר זִיא נִיאִין אִין שֵׁיל אַרַיין כְּדֵי דָּש זִיי זָאלְן זַיין אַרוּם נִירִינְגִילְט מִיט מְצוֹת : (רבא) זָאכְט דֶּער וָאש טוּט אֶן דֶּעם טַלִּית אוֹג לִייגְט תְּפִילִין אוֹג לִייגְט קְרִיאַת שְׁמַע מִיט כַּוָונָה אִז עֶר פַּאר זָעכְּרְט אַז עֶר אִז אֵיין בֶּן עוֹלָם הַבָּא : (אבי) זָאכְט אִיךְ בִּין אִים עֲרֵב אַז (רב פפא) זָאכְט דָּאש נִיהֶנם וָועט נִיט שׁוֹלִיט זַיין אִין אִים : (רב פפא) זָאכְט אִיךְ בִּין אִים עֲרֵב דָּאש הקב"ה אִז אִים מוֹחֵל אֲלִי זַיְינֶי עֲבֵירוֹת דְּרֵיבֶּר : דְּרוּם זַוייל דִּיא דְּבָנִים זָענִין אַזוֹ עֲרֵב זָאל אִיטְלֶכְר נִיוָואריְנְט זַיין צוּ לִייגְן טַלִּית אוֹג תְּפִילִין מִיט כַּוָונָה אוֹג זָאל אוֹיךְ מְכַוין זַיין דָּאש זָענִין זַיין פָּאלְק : אוֹג מִיט וָועלְן טָראגְן אוֹיךְ זִיךְ זַיין חוֹתָם : אוֹג דֶּער מִיט נָעמְן מִיר אוֹיךְ זִיךְ דֶּעם יָאָה פּוּן זַיְינֶי מִצְוֹת : צוּ טָאן זִיא מִיט נַאנְצִין הַארְצִין אוֹג לִיבּ : אִיטְלֶכְר זָאל נִיוָואריְנְט זַיין צוּזְאצִין אִין שֵׁיל פּוּן דִּיא עֶרְשְׁטִי צֶעהֶן : דֶּעוָן דִּיא חֲכָמִים זָאגְן אַז דֶּר וָועלְבֶּער מֶענְטֶש בְּקוּמְט אַוו פִּיל שְׁבַר וויפֶל דָּאש נַאנְצִי דָּדָל :

דִּיא צִיצִית אִז וָוען מִיקֶען דֶּר קֶענְן צֶויישְׁן זַוייִם אוֹג בְּלָאוִי אֶבֶּר דֶּער וָאש טוּט אֶן דֶּעם (ארבע כנפות) פְּרִיר טָאר עֶר קֵין בְּרָכָה נִיט מַאכְּן נָאר אַז עֶש קוּמְט דִּיא צֵייט זָאל עֶר בּוּרְךְ זַיין דִּי צִיצִית אוֹג זָאל אַבְּרָכָה מַאכְּן אוֹדֶּר עֶר זָאל אֶן טוּיזֶאן אַנְדֶּר קְלֵיידְ מִיט צִיצִית אוֹג זָאל אִין זִין הָאבִּין יוֹצֵא צוּ זַיין מִיט דֶּער בְּרָכָה אוֹיךְ וָענִין עֶש מֵעג שׁוּין אַבְּרָכָה מַאכְּן אִיבֶּר דִּיא תְּפִילִין אִיז וָועלְן עֶש אִיז שׁוּין אַז טָאג דָּאש עֶר דֶּער קֶענְט פִּיד אֵיילִין וַוייט דָּאש פָּנִים פּוּן זַיין חֲבֵר וָאש אִז נִיט צוּ וַיְינֶי לִיךְ בַּיא אִים : אָבֶּר פִּרִיר בִּיט אָבֶּר וָעֶן אֵייעֶר וויל אַרוּש גִּין אִין פֶּעלְד אַרַיין פַּאר טָאג זָאל עֶר זִיא לִיגְן אֶן אַבְּרָכָה : אוֹג אַז עֶש וָועלְט מָאג זָאל עֶר בֶּרַייפְּן אִין זִיא אוֹג זָאל אַבְּרָכָה מַאכְּן : אָבֶּר חָאטְשִׁי עֶר אִז אִין פֶּעלְד דַּארְף עֶר דִּיא תְּפִילִין רִיין הָאלְטִין דָּאש עֶר זָאל ח"ו קֵין נַפִּיחָה נִיט לָאזְן אוֹיךְ נִיט מַשְׁתִּין זַיין אוֹג אוֹיךְ כָּל זְמַן עֶר הָאט דִּיא תְּפִילִין אוֹיף זִיךְ מוּז עֶר זִיא אֵין זִין הָאבְּן אוֹיךְ טָאר עֶר אִין זִיא נִיט רַיידְן קֵין דְּבָרִים בְּטֵלִים נָלַייךְ וויא עֶר גֵייט אִין זִיא אוֹג שֵׁיל : זַוייל עֶר הָאט זִיךְ דֶּעם (שם הגדול) אוֹג דִּיא לַייט וָאש גֵייאֶן אַזוֹ אַהֵיים מִיט טַלִּית אוֹג תְּפִילִין אוֹדֶּר זִיא שֶׁאצִירְן זִיךְ אִין זִיא אוֹג דִּירִידְן שְׁמוּעוֹת אוֹג דְּבָרִים בְּטֵלִים אוֹדֶּר אֲפִילוּ זִיעֶרִי עֲסָקִים : דִּיא וָועלְן בְּוִודַאי עוֹנֶש לִירִידְן לְיוֹם הַדִּין : אַמְזֵייל לִייט לִיגְן דִּיא תְּפִילִין אִין דֶּעד הֵיים אִידֶּר זִיא נִיאִין אִין שֵׁיל אַרַיין כְּדֵי דָּש זִיי זָאלְן זַיין אַרוּם נִירִינְגִילְט מִיט מְצוֹת : (רבא) זָאכְט דֶּער וָאש טוּט אֶן דֶּעם טַלִּית אוֹג לִייגְט תְּפִילִין אוֹג לִייגְט קְרִיאַת שְׁמַע מִיט כַּוָונָה אִז עֶר פַּאר זָעכְּרְט אַז עֶר אִז אֵיין בֶּן עוֹלָם הַבָּא : (אבי) זָאכְט אִיךְ בִּין אִים עֲרֵב אַז (רב פפא) זָאכְט דָּאש נִיהֶנם וָועט נִיט שׁוֹלִיט זַיין אִין אִים : (רב פפא) זָאכְט אִיךְ בִּין אִים עֲרֵב דָּאש הקב"ה אִז אִים מוֹחֵל אֲלִי זַיְינֶי עֲבֵירוֹת דְּרֵיבֶּר : דְּרוּם זַוייל דִּיא דְּבָנִים זָענִין אַזוֹ עֲרֵב זָאל אִיטְלֶכְר נִיוָואריְנְט זַיין צוּ לִייגְן טַלִּית אוֹג תְּפִילִין מִיט כַּוָונָה אוֹג זָאל אוֹיךְ מְכַוין זַיין דָּאש זָענִין זַיין פָּאלְק : אוֹג מִיט וָועלְן טָראגְן אוֹיךְ זִיךְ זַיין חוֹתָם : אוֹג דֶּער מִיט נָעמְן מִיר אוֹיךְ זִיךְ דֶּעם יָאָה פּוּן זַיְינֶי מִצְוֹת : צוּ טָאן זִיא מִיט נַאנְצִין

ווּרְטְבְּרִיטְ גִיךְ דָעְר נָאךְ וְאל עָר זִיךְ בִּוקן אוּן נָאל גִיטְ תְּפִלָּה מִוּן בִּיז עָר זָעצְט זִיךְ דַאנִידָר אוּן וִי פְּאלְד עָר נָאל עָר זִיךְ פַּרְשְׁנְקְן וְעָר בִּין אִיךְ פּוּן יְאנְגִין בִּין אִיךְ זַעלְבְּסְט גִיקוּמֶן אוּן וִיא זַאלְן אִיךְ גִין וְיא קָאן אִיךְ זִיךְ הִיבְּן מִין פֶּנִים קֶעגְן דָעם נְרוֹסְן הַעְרְן וָאס אִיךְ הָאבּ קֶעגְן אִם גְּוִוִּרִיקְט אוּן הָאבּ אִים אוֹפְּטְ דָעְר וִידָר גִיטָאן דָאךְ פּוּן יַנְגִי נְרוּשִׁי גִיוָאר אוּן בְּאִרִים הַרְצִיקִיט וָאס אוֹ עָר טוּט מִיט זַיְנִי לִיט: דָעְר מִיט רוּם אִיךְ זִינְדִיגֶר מְעַנְמְשׁ תְּפִלָּה טָאן פַּאר דָעם פֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה דָעְר נָאךְ וָאל עָר אוֹיךְ שְׁטִיין אוּן וָאל וָאנְן (מה טובו) אוּן וָאל וָאנְן אַלִי דִיא בְּרָכוֹת דוֹרְךְ אַנַאנְד וִיא וִיא שְׁטַיְיאִין פַּאר אִים אוּן רְמוֹזְרִית גוּט אִיזְוִוּ אוּן בְּרוּךְ שֶׁאָמַר (מזמור לתודה אשרי הלויה ויהי דוד ויושע) יִשְׁתַּבַּח אוּן בָּרְכוּ אוּן הַרְיאת שְׁמַע אוּן אֲמֶת וְיַצִּיב אוּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה • אוּן מִיט זְצִין אוּן שְׁטִיאִין שְׁטִיִים

עוין אוּבְּן:

דִיא צִייט פִּין דָעְר תְּפִלָּה פּוּן שַׁחֲרִית אִיז זִיבְּן עָשׂ וְעִירְט טָאג

פּוּן דְרַייא עֶשְׂרֵה אוֹיפְּן טָוּג • דָאש אִיז דִיא רַעכְטִי צִייט אַבּר דָעְר עִיקָר מִצְוָה אִיז אַז וִיא דִיא פְּרוּמִי לִיט הָאבְּן גִיטָאן אִין יְרוּשָׁלַיִם דָאש זַיִי הָאבְּן אִין גִידוּבְּן קְרִיאת שְׁמַע אִיידְר דִי זִין אִיז אוֹיךְ גִיאנְגִין אוּן דָאבְּן בְּאלְד אַן גִידְבְּן (שמונה עשרה) זַיִי זַענְן גִיוָעזְן חֲכָמִים אוּן הָאבְּן גִיקוּמְט טְרַעפְּן דִיא וָעלְבְּיגִי רַגַע: אָבּר מִיר וִייסְן נִיט דָאס חָכְמָה • דְרוּם אִיז דִיא צַייט בִּיז דַיַיא שָׁעָה אוֹיפְּן נָאבּ • אוּן אוֹיבּ עָר דָאבְּן נִיט גִיקְענְט דָאוּונְן אִין דִיא שְׁרִישְׁטִי דְרַייא שָׁעָה דָאבְּן אִיט דִיא חֲכָמִים גִיטְעִיקְן נָאךְ אַשָּׁעָה צַייט בִּיז פִּיר שָׁעָה אוֹיפְּן נָאבּ • אָבּר דָעְר וָאש דָאוּונְט דָאךְ נָאךְ אִין דִיא צַייט כְּאר זוֹיטְ: אוּן עָר נָעמְט נִיט אִין אֵין גְרוֹיסְן שְׁכַר וִיא דָעְר וָאש דָאוּונְט אִין דָעְר צַייט: אָבּר דָעְר וָאש פַּאר וַיְמְט דִיא תְּפִלוֹת שַׁחֲרִית בִּיז נָאךְ מִיטָאג: דָא מוּז עָר צִי מִנְחָה צְוַוייא מָאל דָאוּונְן: קֵיין מְעַנְמְשׁ טָאר נִיט גֵיין צוּ זַיין חֲבֵר אִים אֹפּ צוּ גֶעבְּן אֶגוּט כָּארְגִין אַייְדְר עָר דָאש זַיין תְּפִלָּה גֵיטָאן פַּאר הקב"ה • אָבּר אַז עָר בֶּגֶעגְנְט אִים אִיךְ דָעְר נָאם מָאג עָר אִים וּואוֹל דָאוּונְן אֶגוּט מָארְגִין וְ וַייל עָר פְּלֵייבְּט זִיךְ נִיט צוּ גֵיין צוּ אִים אֲהֵים: אוֹיךְ שָׁאר קֵיינְ קֵיין שׁוּם בִּיזְן נָאט עָסְן אוּן פְּרִינְקְן פַּאר דָאוּונְן: אָבּר וָאשִׁיר מְעַ עָר יוֹא טְרִינְקְן אֵיבּ עָר וִוִיל נָאר אֲטְדִינְק:

עוין אִיינְר קוּמְט שְׁפָּעט אִין שׁוּל אַרַיין אַז דָאש קָהָל הָאלְטִין שׁוֹן אִין מִיטֶן דָאוּונְן: אוּן עָר אִיז דָאךְ מְחוּיב צוּ דָאוּונְן בְּקָהָל דָאש זַיִן תְּפִלָּה וָאל בָּעסִיר מְקוּבָּל זַיִן • וִיא וָאל עָר טָאן וָאל עָר אֵן זַיִי הַיִיבְּן פָּארִינְט אוּן וָאל אִיבּר חִיבּן (איהו):

אוּן אָל וַיִיטֶר דָאוּונְן בְּקָהָל בִּסְדְרוֹ אִיז נָאךְ דָעם דָאוּונְן וָאל עָר זָאגְן (איהו): אוּן אוֹיבּ עָר קוּמְט אֵן נָאךְ שְׁפָּעטְזִיר וָאל עָר (רוזו) אוֹיךְ אִיבּר הִיבּן: אוּן וָען עָר קוּמְט • אֵז נָאךְ שְׁפָּעטְזִיר וָאל עָר אֵן זַיִי הַיִיבְּן פּוּן (ברוך שאמר) • קוּמְט עָר אִבּר אֵן אֵז דָאש קָהָל וָאגְן בְּדְכוֹ • וָאל עָר מִיט זַיִיא דָאוּונְן בְּכֵדֶר • דָעְר נָאךְ וָאל עָר וָען זַיִי הַיִיבְּן בְּאִרִיכְּט אֲבָר בִּרְכַּת הַתּוֹרָה דָארְף עָר שׁוֹין נִיט זָאגְן: וְוַייל עָר דָאש שׁוֹין יוֹצֵא גִיוָעזְן מִיט בִּרְכַּת (אהבה רבה):

דָאש וִיא אִיז אִיךְ אַבְּרָכָה אוֹיף דָעְר תּוֹרָה: אוּן (ברוך שאמר) אוּן (ישתבח) וָאל עָר וָאגְן דִיא בְּרָכָה אֵן אִין (שם) דָאש עָר וָאל זָאגְן (ברוך מהולל בתשבוחות) אוּן זוּ יִשְׁתַּבַּח (ברוך אל מלך גדול בתשבחות כו') • אָבּר דִיא אִיבְּיגִי בְּרָכוֹת דָארְף עָר וִיא זָאגְן:

דִיא גְמָרָא זָאגְט אֵין (פרק אין עומדין) דָאש קִינְר טָאר זִיךְ נִיט שְׁטַעלְן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דָאש עָר הָאט גִירָעט וִיר אֲפִילוּ דִבְרֵי תּוֹרָה בִּיידְן • עָר מָאכְט זִיךְ פְּרִיר אַלְוַיְיטְרִי מְחַשְּׁבָה: מִבְּשׁ דוֹרְךְ אִיטְוָאל גִילְעכְטֶר ת"ו דָאש הֵיטְט קְלוֹת רָאש: נִיאְרְט וּוֹרְךְ גְרוּישׁ כּוֹוָנָה: עָר זָאל זִיךְ גִידֶענְקְן פַּר וָעמֶען עָר שְׁפָּעלְט זִיךְ צוּ דִיידְן דִינִיירִייר דְרוּם דָאט מָען מְתַקֵּן גִיוָען מִיכָאל פְּרִיד דָאוּונְן (ברוך שאמר) אוּן הַלְוִיָה אוּן יִשְׁתַּבַּח אוּן קְרִיאת שְׁמַע כְּדֵי אַז דָער מְעַנְמְשׁ וָעט קוֹמֶן אֵן צוּ הֵיבּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וָעט עָר שׁוֹין זַיִן אִין אַלוֹתְרִי בְּוֹנָה: דְרוּם דִיא עָרְשְׁטִי צַדִּיקִים אוּן אַנְדְרִי גוּטִי לַייט פּוּן פַּאר צַייטֶן פְּלֶעגְן וויסֶן אִין עָשָׂה אַייְדְר וִיא דָאבְּן אֵן גִידְבְּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: דָאש וִיא דָאבְּן אִין דִיא חֲכָמִים גִיטְעִיקְט מִיט גְרוּישׁ כּוֹוָנָה: וְוַיִין מִיר דָאש אֲפִילוּ פַּייאר גִילִייגְט אוֹיף וַייעָר לַייב בְּשָׁעַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דָאבְּן וִיא אוֹיךְ נִיט גִיכְּוֹלְט • אוּן דִיא זְאָגְן בְּרָעגְט אוֹיךְ דְרוֹ: פִּיל מְעַשׂוֹת דָאש עָט זָענְן גִיוָען פִּיל צַדִּיקִים אוּן חֲסִידִים וָאש אִין וִיא צוּ גִיקוֹמְן פִּיר כְּכָוֹת בְּשָׁעַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: אוּן וִיא דָאבְּן נִיט מְפַסֵּק גִיוָען • אִיטְלִיבֶר אִין מְהוּיב זַיִי פִּים גְלַייךְ צוּ הָאלְטֶן בְּשָׁעַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: אוֹ וִיא דִיא מַלְאָכִים שְׁטִיאן • וִיא דָעְר פְּסוּק אָמְט (ורגליהם רגל ישרה) • דִיא מַלְאָכִים שְׁטִיאן גְלַייךְ גִיסְטַיְיסְט מִיט זַיערִי פִּים: אוּן וָאל אוֹי קֵערְן זַיִן פְּנִים צוּ דָער וָאנְט דָאש וָאנְט פּוּן מִזְרָח אוֹ וִיא דָעְר פְּסוּק זָאגְט (ויכב חוקדו פניו אל הקיר) חוֹקְדוֹ הָאט אוֹם גִיקֵערְט זַיִן פְּנִים צוּ דָער וָאנְט אוּן הָאט תְּפִלָּה גִיטָאן • אוּן אֲפִילוּ עָר שְׁטִיט בַּייא אֲנְדְרִי זַייט וִיט בַּייא מִזְרָח וָאל עָר דָאךְ אוֹם קֵערְן זַיִן פְּנִים צוּ דָער וָאנְט: אוּן אוֹיךְ וָאל נָען צוּ הָאלְטֶן דִיאי אוֹיגִין בְּשָׁעַת קְרִיאת שְׁמַע אוּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה כְּדֵי וִיא וָאלֶן גִיט קִיקֶן בְּשָׁעַת דָאוּונְן אוֹיךְ קֵיין שׁוּם וָאךְ וָאש אִיז מְבַטֵּל זַייעָר כַּוָּנָה: אוּן אוֹיךְ אַז

ייִער חַן וַאנְט דיא חִכְי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה וָאל עָר אוֹיךְ אוּם קֶעְרִין
יין פָּנִים צוּ דָעָר וַאנְט פּוּן מִזְרַח אוּנ אֶפִּילוּ דיא לַייט־וּאשׁ הָאבָּן
שְׁטָעט וָאלִין אוֹיךְ אוּשׁ קֶעְרִין דָּאשׁ פָּנִים צוּ דָעָר וַואנְט דָּאשׁ וַיי
וָאלִין נִיט וָעהֶן וּואשׁ עָשׂ טִיט זִיךְ אִין וַייעְרִי פִּיר אֵיילִין אוּנ סַיי
עָר וִיצְט סַיי עָר שְׁטַייט טָאר עָר נִיט קִיקִין וָואשׁ עָשׂ טִיט זִיךְ אִין
זַייִנִי פִּיר אֵיילִין · אִיטְלִיכְר אִיז מְחוּיב צוּ הָאלְטִין זַיינִי אוּיגִין אַרָאפּ
אוּידָאשׁ הָארְץ אַרוֹיךְ צוּ הקב״ה : אוּנ עָר טָאר נִיט קִיקִין אוֹיךְ דָר
וַואנְט אֲבִיכּוּ זִיא אִיז אִין זַייִנִי פִּיר אֵיילִין : וָועהֶן עָר אַיז אוֹיךְ אָזוֹ
אִין אוֹרְט דָּאשׁ עָר וַיירְט נִיט וִויא מִירְחַ אִיז וָאל עָר זִיךְ שְׁטָעלִין
וִויא אִים דָאכְט זִיךְ צוּם בֶּעסְטִין · אוּנ וָאל זַיין הָארְץ הָאבִּין צוּ
הקב״ה : אִיטְלִיכִין וָאל זִיךְ דָאכְטִין עָר רָעט מִיט הקב״ה : אָזוֹ
וָועט אִים בּוּדַאי אֶן הָאבִּין אֵיין מוֹרָא אוּנ פַּחַד : אוּנ וָאל גִידָענְקִין
מִיט וָועמִין עָר רָעט אוּנ כֹּר וָועמִין עָר שְׁטַייט עָשׂ טָאר קֶיינֶר נִיט
אוּישׁ שְׁפַּייאִין אִין מִיטָן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה : אוּנ וָועהֶן עָשׂ קוּמְט אִים
אֶן שְׁפַּייאֶכְּן אִין זַיין מוּיל וָאל עָר שְׁפַּייאִין אִין אֵיין טוּךְ : אוּנ אוּב
נִיט וָאל עָר אִים קֶעְרִין זַיין פָּנִים הוּנְטֶר זִיךְ צוּ דָעָר לִינְקֶר זַייט
אוּנ וָאל אוּישׁ שְׁפַּייאֶן: אֲבָר נִיט אוֹיךְ זַיין רֶעכְטִי זַייט : מכ״ש דָשׁ
פָּאר זִיךְ אוּנ וָאל אֵיין וַיילְ שְׁטִיל שְׁוַוייגִין פַּארִין שְׁפַּייאִין אוּנ נָאךְ
דָעם שְׁפַּייאִין : דָּאשׁ עָר וָאל דיא צַייט קֶיין שֵׁם נִיט זָאגִין חו״ל :
דָען עָשׂ אִיז גְלַיךְ אַז וויא אֵייגֶר רָעט מִיט אַיין שַׂר אוּנ שְׁפַּייאט
אִים אִין זַיין פָּנִים :

וָועהֶן אֵייגֶר דָאוונְט פַּארִין קָהָל אִיז עָשׂ אוֹיךְ אַיין אִיסּוּר אוּנ אֶפִּילוּ
וָועהֶן אֵייגֶר דָאוונְט אִין דָעָר הַיים וָאל עָר זִיךְ פְּלַייכִין צוּ
דָאוונְען אִין דָעָר־עֶלְבִּיגֶר צַייט וָואשׁ דָאשׁ קָהָל דָאוונְען דָען
דָענמָאלְט אִיז זַיין תְּפִלָּה מֶעָר אֶן גִינוּמִין אוּנ בַּווִילְגְט פַּאר הש״י
אַז וויא דָעָר פְּסוּק וָאנְט (ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון) דָּוִד הַמֶּלֶךְ
וָאנְט אִיךְ טִיא מַיין תְּפִלָּה צוּ דִיר נָאט אִין דָעָר צַייט אַז דָאשׁ קָהָל
שׁוֹאִין זִייעֶר תְּפִלָּה : דָען דיא עֶלְבִּיגִי צַייט אִיז דיא תְּפִלָּה אֶן
גִינוּמִין אוּנ בְּווִילְגְט פַּאר דִיר נָאט · אִיטְלִיכְר אִיז מְחוּיב צוּ
זָעהֶן עָר וָאל דָאבִּין אַיין שְׁטָאט אִין שִׁיךְ : נִיט הַייסְט וָאל עָר
דָאוונְען אוֹיךְ דָעָר שְׁטָאט אוּנ מָארְגִין אוֹיךְ אַנְדֶרֶ שְׁטָאט : רַב
חִסְדָּא וָאנְט וָועֶר עָשׂ דָאט יאַיין שְׁטָאט צוּ זַיין תְּפִלָּה אִיז דָעָר
נָאט וָאנְט וָועֶר עָשׂ דָאט יאַיין שְׁטָאט צוּ זַיין תְּפִלָּה אֶן כַּוָּנָה וְרִעְרְט זִיא
אִיטְלִיכְר אִיז מְחוּיב צוּ הָאבִּין בַּזוּנְדֶרִי קְלַייד צוּם דָאוונְען : דָּשׁ
זַייא וָאלִין הַיין זַיין : דיא צַדִּיקִים אוּנ חֲסִידִים אוּנ
אַנְדֶרִי גְרוֹשִׁי לַייט וָענְען זַייעֶר נִזְהָר דְרִינְן : עָר וָאל שְׁטִין בְּשַׁעַת
דָאוונְען אַז וויא אֵיין קְנֵעכְט שְׁטַייט פַּר זַיין הֶעֱרְן : אוּנ אַז וויא
אֵייגֶר שְׁטַייט פַּר אֲמָלֶךְ אוֹדֶר פַּר אֵיין שַׂר : אוּנ הָאט פַּר אִים אַז
אֵיין מִשְׁפָּט וָאש הַירְט אָן אִין זַיין גוּף אוּנ גְעלְט : עָר וָאל שְׁטִין
מִיט זַיינִי אוֹיגִין אַרָאפּ אוּנ זַיין הָארְץ אַרוֹיךְ צוּ הש״י זַיינֶי הָעֶנְט

אוֹיפִין הָארְץ : דיא לִינְקֶ הָאנְט אִין דָעָר דָעכְטֶר : אוּנ זַיין קָאפּ
וָאל זַיין אַיין גִיבוּגִין נִט מִט נָאוָה אִיטְלִיכְר אִיז מְחוּיב צוּ צִ
דָעקִין זַיין קָאפּ : נִט צוּ גִין מִט דָעם הוּלַן קָאפּ אוּנ אוֹיךְ אַרוּם
צוּ גַארְטְלִין זִיךְ מִט אַנַארְטֶל : דָּאשׁ עָר וָאל מַאכִין אַצוּוִישִׁין
שַׁייד צְווִישִׁין זַיין הָארְץ אוּנ דיא עֶרְוָה : דָּאשׁ זַיין הָארְץ וָאל גִים
וָעהִין דיא עֶרְוָה : אוּנ וּוסְט טָאר עָר קִין שֵׁם נִט וָאגִן: אוֹךְ וָאל זִיךְ
אִיטְלִיכְר וואוּל רֵיין מַאכִין פַּארִין הָאוּנְטִין : עָר וָאל זִיךְ פּוּרִיר אוּישׁ
הִיסְטֶן אוּנ אוּישׁ שְׁנַייצִין דיא נָאז : וָועֶן אֵיינֶם בַּייסִין זִים פְּלֶאם
בְּשַׁעָה דָאוונְען טָאר עָר וֵייא נִט אֲרָאפּ נָעמִין מִט דיא הָענְט :
נָאר דוּרְךְ אַמְלַבּוּשׁ : וָועֶן אֵיינֶם פַּאלְט אַרָאפּ זַיין מַאנְטוֹל אוֹדֶר
זַיין טַלִּית בְּשַׁעַת דָאוונְען וָאל עָר נִט מַפְסִיק זַיין דיא עֶרְוָה אִים
אֶן צוּ טָאן נָאר עָר וָאל וַייטֶר דָאוונְען : דָען דָעָר וָאש דָאוונְט
מִיט כַּוָּנָה וָאנְט אוֹיךְ אִים דָעָר פָּסוּק (תכין לבם תקשיב אוניך)
דיא וָאש בְּרֵייטִין אֶן מִיטָן הָערְצִיך בְּשַׁעַת דָאוונְען פַּאר נָעמְט
הקב״ה וַייעֶר תְּפִלָּה : אוּנ אוֹיב נִט וָערְט זַיין תְּפִלָּה נִט דָעָר
הָערְט : אֲז וויא דָעָר פָּסוּק וָאנְט (בציון ושפתיו כברוני ולבם דהקן
ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה) מִיט וַייעֶר
מוּיל אוּנ וָאל אֵיין וַייל שְׁטִיל שְׁוַוייגִין פַּארִין שְׁפַּייאִין אוּנ נָאךְ
טַיר : אוּנ וַייעֶר פָּארְכְט פַּאר מִיר אִיז נָאר אַז וויא אֵייגֶר מוּוט זַיין
גְיוִוינְטְלִיךְ קְלִיט בְּלוֹמֶר דָּאשׁ מֵיינְט מָען אֶן כַּוָּנָה : אוֹיךְ וָאנְט דָר
פָּסוּק (קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם) וַייא זָענִין נָאהוּנְט
מִיט וַייעֶר מוּיל אוּנ וַייט מִיט וַייעֶרי גִידַאנְקִין : אוֹיךְ וָאנְט דָעָר
פָּסוּק (ויפהוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבו לא נכון עמו) וַייא
רַייכִין אִים אִיבֶּר מִיט וַייעֶר מוּיל : אוּנ וַייעֶר צוּגְ לֵיקְנִין וַייא נָאר
צוּ אַנְנֶדֶר מְחַשָּׁבָה : דָען זַיין הָארְץ אִיז נִט אֶן גִידָענְט צוּ הקב״ה
אוֹיךְ וָאנְט דָעָר פָּסוּק נָאט ב״ה וָאנְט (ולא אותי קראת יעקב)
נִט מִיךְ הָאסְטוּ גִירוּפִין יַעֲקֹב דָּאשׁ מֵיינְט מָען דיא יִשְׂרָאֵל : דָּאשׁ
וַייעֶר כַּוָּנָה אִיז נִט צוּ נָאט :

נוּא וָעהֶן מִיר דָאךְ אַז דָעָר וָאש טִיט תְּפִלָּה אֶן כַּוָּנָה וְרִעְרְט זִיא
· נִט דָעָר הָערְט: אוּנ וָועֶן מִיר קֶיין כַּוָּנָה נִט הָאבִּין אִיז
בָּעסִיר עָר וָאל נָאר נִט דָאוונְען : דָען תְּפִלָּה אֶן כַּוָּנָה אַיז אָזוֹ וויא
אֲגוּף אֶן אַנְשָׁמָה : אַטַייל זָאגִין וָועֶר עָשׂ דָאט גִידָאוויינְט אֶן
כַּוָּנָה דָארְף עָר אִיבֶּר נַייאֵם דָאוונְען : אוּנ אַטַייל זָאגִין וּוָאש וָועֶנְט
עָשׂ אִים הָעלְפִין : עָר וָועט דָאךְ דָּאשׁ אַנְדֶרִי מָאל אוֹיךְ קֵיין
כַּוָּנָה נִט הָאבִּין : אָזוֹ אִז עָשׂ דָאךְ נָאךְ אַרָעמְרִי עֲבֵירוֹת דִרוּם
הָאבִּין דיא חֲכָמִים מְבַטֵּל גְיוֶוען דיא זָאךְ טָאמִיר וָועט עָר דָּאשׁ
אַנְדֶרִי מָאל אוֹיךְ נִט מְכַוֵּוין זַיין : אֲבָר וָען עָר הָאט נִט מְכַוֵּוין
גְיוֶוען אִין דיא עֶרְשְׁטִי דְרַייא בְּרָכוֹת דָארְף עָר וִויא נָאךְ אָמָאל
זָאגִין מִט כַּוָּנָה : אֲבָר אַטַייל זָאגִין אֲז אֶפִּילוּ דיא עֶרְשְׁטִי דְרַייא
בְּרָכוֹת וָאל מָען אוֹיךְ נָאךְ אָמָאל נִט דָאוונְען: נָן קָעמְט אִיר וואל

פאר שטייאן וויא גרויש דיא עבירה איז דער פון ; אויבין איז אויך
פיל גישרופין דער פון אויך איז איטליכר מחויב די ווערטר שארף
ארויש צו ריידין מיט דיא לעפצין : דאש דיא אויערין זאלין
הערין וואש דאש מויל רעט ; אבר ער זאל ח"ו ניט הויך שרייאן
דען ער איז ח"ו (מקטני אמנה) דאש ער גלייבט ניט דאש הקב"ה
דער הערט דיא תפלה וואש מען דאווינט שטילר הייט :

ווען אייגר איז איין שיכור דאש ער וואלט שוין ניט גיטארט
ריידין פאר איין שר ; טאר ער ניט דאוונין : אונ ווען ער
דאווינט יוא איז זיין תפלה אום ווערדיג ; כלומר הקב"ה איז ממאס
זיין תפלה ; נאר ער זאל ווארטין ביז ער גיכטרט זיך אויש דער
נאך זאל ער דאוונין : אבר אפילו אז ער האט גידאווינט בשעת
שכרות הייסט עש אויך איין תפלה דאש ער דארף ניט נאך אמאל
דאוונין : אבר ארעכטר שיכור איז זיין תפלה גאר ניט ; ער מוז
נאך אמאל דאוונין : ווען איינר האט פאר זוימט דיא צייט פון
שמונה עשרה זאל ער בצאלין צו דער אנדריר תפלה וואש ער
דאווינט דער נאך : אז וויא עש וועט בשיידין ווערין אויך טאר
קיינר ניט זיצן אין חברש פיר איילין בשעת דער חבר שטייט
שמונה עשרה ; אפילו ער דאווינט אויך ; ווען איינר האט שוין
גידאווינט שמונה עשרה ; אונ קומט אין שיל אריין בשעת דאש
קהל דאוונין שמונה עשרה; אוב ער קען עפים מחדש זיין אין דער
תפלה וואש ער האט עש פריד ניט מתפלל גיווען ; למשל ער
וויל זאגין איין (יהי רצון) פאר אקראנקין אין דער ברכה פון
(רפאינו) ; אודר ווידוי אין דער ברכה (סלח לנו) אודר עפים אנדר
חידוש אודר ער האט פריד גידאווינט אן כוונה מעג ער נאך אמאל
דאוונין מיט קהל ; אונ זוסט ניט ; אונ וואש ער זאל מכוין זיין
בשעת שמונה עשרה אונ פריד אונ דער נאך שטייט שוין אויבין
קיינר זאל זיך ניט איבר נעמין מיט זיין תורה אונ מעשים טובים
אודר מיט זיין כוונה ; דאש ער וועט זאגין דריבר איז דאוי זיין
תפלה זאל אן גינומן ווערין; דען ער מאכט נאך זיין תפלה צו איין
עבירה חס ושלום ; נאר ער זאל תפלה טאן ווייל השי"י איז איין
רחמן אין דער באריכט זיך איבר דיא וואש ריפן אים אן מיט
גאנצין הארצין אונ לייב :

נון וועל איך שרייבין וויא מען מעג מחדש זיין אין שמונה
עשרה ; אונ וויא מיטאר ניט אין דיא ערשטי אונ דיא
הונטרשטי דרייא ברכות טאר קיין יחיד ניט מחדש זיין ; אבר
אין דיא מיטלסטי דרייצעהן מעג מען יוא מחדש זיין : ווען איינר
וויל מתפלל זיין גאט זאל אים געבין ער זאל קענין לערנין אודר
אגוט הארץ זאל ער זאגין זיין (יהי רצון) אין דער ברכה פון אתה
חונן ; ווען איינר וויל מתפלל זיין דער יצר הדע זאל אים ניט אפ
ריידין פון תשובה זאל ער זאגין זיין יהי רצון אין דער ברכה פון
(השיבנו) ; וויל ער זאגין ווידוי זאל ער זאגין אין דער ברכה פון
(סלח לנו) ; וויל ער מתפלל זיין פאר אקראנקין זאל ער זאגין זיין
(יהי רצון) אין (רפאינו) ; וויל ער מתפלל זיין אויך פרנסה אונ
שפיע ; זאל ער זאגין זיין (יהי רצון) אין (ברך עלינו) אמייל זאגין
אין דער ברכה פון (ראה נא בעניינו) ; אין דער ברכה פון (שמע
קולינו) מעג ער מתפלל זיין וואש ער וויל ; דען זיא איז דער כלל
פון אלי ברכות ; וויא ער זאל זיך בוקן אין שמונה עשרה שטייט
אויבין אין הלכות בית הכנסת .

ווען איינר האט זיך טועה גיווען אין שמונה עשרה אין דיא
ערשטי דרייא ברכות מוז ער נאך אמאל אן הייבין פונם אן
הייב ; האט ער זיך טועה גיווען אין דיא הונטרשטי דרייא ברכות
דארף ער זיך אום קערין צו רצה ; אבר אז ער האט זיך טועה
גיווען אין דיא מיטלסטי ברכות זאל ער זיך אום קערין צו דר ברכה
וואש ער האט זיך טועה גיווען ; ווען איינר האט גיזאגט (משיב
הרוח) אום זימר זאל ער נאך אמאל אן הייבין פון (אתה גבור) ;
אבר אז ער האט שוין אויש גילאזט דיא ברכה פון (מחיה מתים)
מוז ער אן הייבין פונים אן הייב ; אזו איז אויך דער דין אז ער
האט פאר געסין צו זאגין (משיב הרוח) אום ווינטר ; אבר אז ער
האט פאר געסין צו זאגין (טל ומטר) איז אנדר דין ; דער מאנט
ער זיך פאר רצה ; זאל ער עש זאגין אין דער ברכה (שמע קולינו)
דער מאנט ער זיך אבר נאך רצה אפילו פאר (עושה שלום) זאל
ער זיך אום קערין צו (ברך עלינו) אבר אז ער דר מאנט זיך אז ער
איז שוין אויש גיגאנגין (עושה שלום) מוז ער ווידר אן הייבין
פונים אן הייב ; אונ מוז דאוונין איבר גייאס שמונה עשרה ; ווען
איינר האט פאר געסין צו זאגין יעלה ויבא אום ראש חודש אודר
חול המועד ; איז דער דין אזו ; האט ער פאר געסין צו שחרית
אודר צו מנחה דארף ער נאך אמאל דאוונין ש"ע ; אבר ניט צו
מעריב ; אונ ווען ער דער מאנט זיך פאר עושה שלום זאל ער אן
הייבין פון רצה ; אונ ווען איינר האט פאר געסין צו זאגין על
הניסים אום (חנוכה) אודר (פורים) דארף ער זיך ניט אום קערין ;
ווען איינר האט גיזאגט דיא וואכינדיגי שמונה עשרה אום שבת
אונ האט זיך דער מאנט אין מיטען אברכה ; זאל ער גומר זיין דיא
ברכה ; אונ זאל אן הייבין פון שבת ; דער נאך זאל ער זאגין רצה
ביז סוף ; דא וועל איך בשיידין ווען איינר האט פאר זוימט איין
תפלה וויא ער זאל טאן :

ווען איינר האט פר געסין צו דאווינן מנחה ; אודר ער איז גיווען
איין אונס ; אונ האט ניט גיקענט דאוונין ; דארף ער דאוונין
צו מעריב צווייא מאל שמונה עשרה ; דאש נאך מעריב זאל ער
אן הייבין (אשרי) אונ דאווינין מנחה ; האט ער פאר געסין דאווינן
מערב זאל ער דאווינין צו שחרית צווייא מאל שמונה עשרה ;

הָאט עָר פָּאר גָעסִן צוּ דַאוונִן שַׁחֲרִית : וְאל עָר דַאוונִן צוּ מִנְחָה צְווייא מָאל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה : אבֶּר דִיא תְּפִלָּה פּוּן דֶער וָעלְבִּיגֶר צַייט זָאל עָר פְּרִיר דַאוונִן : דֶער נָאךְ דֶאשׁ בְּצַאלוּנג : דָען עָר קָען נִיט בְּצַאלִין קֵיין אַלְטִין הוּב אֵיידֶר עָר בְּצָאלְט דָעם נַייֶאם חוֹב : אוּג חָתָן עָר הָאט פַּר גָעסִן צוּ דַאוונִן מִנְחָה אום עֶרֶב שַׁבָּת זָאל עָר דַאוונִן צוּ מַעֲרִיב צְווייא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פּוּן שַׁבָּת : דָעמְט גַייכִין אֵז עָר הָאט פַּאר גָעסִן מִנְחָה פּוּן שַׁבָּת זָאל עָר דַאוונִן מוֹצָאֵי שַׁבָּת צְווייא וְאכְּנִדִיגִי שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה : אבֶּר עָר דַארְף נִיט זָאגִין (אתה חוננתנו) אִין דֶער אַנְדֶרֶר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה : אוּג אוּיב עָר הָאט יא נִיזָאגְט אִין בַּיידִי אִין עָר אוֹיךְ יוֹצֵא : אבֶּר אַז עָר הָאט אִין דֶער עֶרְשְׁטִיר נִיט גִיזָאגְט : אוּג אִין דֶער אַנְדֶרֶר יוֹא : נוּא וויל עָר דָאךְ הָאבִּין דִיא עֶרְשְׁטִי פַּר מִנְחָה אוּג דִי אַנְדֶרִי פַּר מַעֲרִב דְרוּם אִיז עָר נִיט יוֹצֵא : אוּג מוּז נָאךְ אֶמֶת דַאוונִן אִין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פַּאר מִנְחָה :

אוּג וָען אַייֶר וויל בְּצַאלִין אִין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מִט דֶעם דֶאשׁ עָר וָעט צוּ הָעֶרְן רֶעם חֲזָן אוּג נָאךְ זָאגִין וָארְט בִּייא וָארְט אִיז עָר אוֹךְ יוֹצֵא : נָאר עָר זָאל זָעהֶן נִיט צוּ פַּאר הֶעֶרְן קֵיין שׁוּם וָארְט אוּג זָאל נָאךְ זָאגִין אֶמֶת אוֹךְ אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה : אוּג אוּיב נִיט אִז עָר נִיט יוֹצֵא : אוּג וויא אִיז דֶער דִין מִט יַעֲלֶה וְיָבא : אוּג וויא אִיז דֶאשׁ נִיטְעט אֵז עִשׂ הֶיעלְפְּט בְּצַאלִין נָאךְ אַשְׁמַנָּה עֶשְׂרֵה : דֶאשׁ אִיז נָאר אַז עָר הָאט פַּאר נָעסִן : אוֹדֶר עָר אִיז גִיוֶוען אִין אוּנְג : דֶאשׁ עָר הָאט נִיהַאט אֶמֶשְׁטֶפְּט פַּאר אִין שׁר אוּג הָאט נִיט צַייט נִיהַאט : אוֹדֶר עָשׂ הָאט אִים זִיךְ נִיטְרָאפִּין אִין כְּכָוָנָה : אוֹדֶר עָר הָאט נִימִיגְט עִשׂ אִז בָּרִיא אִיךְ וֶועל נָאךְ צַייט הָאבִּין צוּ דַאוונִן : אבֶּר דֶער וָאש אִז אִיךְ הָאב אוֹבִּין נִישְׁרוּפִּין דֶעו לֶעגֶרט מֵאֲרִיךְ אַז לַאנְג וויא אִיךְ הָאב אוֹבִּין נִישְׁרוּפִּין דֶעו לֶעגֶרט מֵעַן אִם זַייִ אָר :

דֶער וָאש זָאגְט אֶמֶת מִט דֶער נַאנְצִיר כְּוָונָה עִפְּיגְט מֵעַן אִם דֶעם טוֹיֶער פּוּנְם נַן עֶרֶן : אַז וויא דֶיער פָּסוּק זָאגְט (ויבוא נוי צדיק שומר אמונים) עֶשׂ זָאל אַרַיין רוּמִין דֶער צַדִּיק וָאש זָאגְט אֶמֶת מִיטְן אֶמֶת אִיש דִי בְּרָכָה וָאש דֶאךְ נָאנְצִיר כְּוָונָה אֶיפִּילוּ עֶשׂ אִז אוֹךְ אִים גֶּנֶער נִיזָארִין בִּייא חוֹ וּ פַּאר זַיבְּצִיג יָאר : אִז עָר עֶשׂ דֶר מִט מַבְטֵל : עֶשׂ אִז פַּר הָאבִּין דִיא עֶרְשְׁטִי פִּיל כַּוָונוֹת אוֹךְ דֶעם אַלֶים וָאש שְׁטַייט דָא : אבֶּר דֶאשׁ אִז דִיא עִיקָר כַּוָונָה וָאש דֶער מֵעֶנְטש זָאל הָאבִּין בְּשָׁעַת עָר זָאגְט אֶמֶן דְרוּם זָאגְט דִיא נְמָרָא עֶשׂ זָאל לֵיינִיר נִיט זָאגִין קֵיין אֶמֶן (חטופה) : דֶאשׁ הָאט אִין זִיךְ צְווייא טַייטְשִׁין : דֶאשׁ עָר זָאל נִיט זָאגִין מִט אִין פְּתַח (אמן) אוֹדֶר אֶמֶן : נָאר עָר זָאל זָאגִין (אמן) : נָאךְ אִין טַייטְש אִז (חטופה) פַּאר צוּקֶן : דֶאשׁ עָר זָאגְט אֶמֶן אַייֶר יֶעֶר לָאגְט אוּיש דִיא בְּרָכָה : דְרוּם זָאגְט בֵּן עַזַאי וָועד עֶשׂ זָאגְט אִין (אמן חטופה) וֶעֶרְן פַּאר צוּקֶן זַייִנִי יָאר חוֹ : דֶער נָאךְ זָאגְט דִיא נְמָרָא וָועד עֶשׂ זָאגְט אִין אֶמֶן (חטופה) אַייֶלִינְדִיג אוּג פַּאר צוּקֶן אָן כַּוָונָה : וֶעֶרְן זַייִנִי יָאר אַייֶלִינְדִיג פַּאר צוּקֶן : אוּג דֶער וָאש זָאגְט אִין (אמן יתומה) גְּלוֹמֶר עָר וויסְט נִיט אוֹךְ וֶעלְכִיר בְּרָכָה עָר זָאגְט דֶעם אֶמֶן : אִז זַיין עוֹנֶש דֶאשׁ זַייִנִי קִינְדֶר וֶעֶרְן יְתוֹמִים : אבֶּר דֶער וָאש אִז מַאֲרִיךְ אַז לַאנְג וויא אִיךְ הָאב אוֹבִּין נִישְׁרוּפִּין דֶעו לֶעגֶרט מֵעַן אִם זַייִנִי יָאר :

דֶער וָאש זָאגְט אֶמֶן מִט דֶער נַאנְצִיר כַּוָונָה עִפְּיגְט מֵעַן אִם דֶעם טוֹיֶער פּוּנְם נַן עֶרֶן : אַז וויא דֶיער פָּסוּק זָאגְט אִים זָאגְט דֶער פָּסוּק זָאל אַרַיין רוּמִין דֶער צַדִּיק וָאש זָאגְט אֶמֶן מִיטְן אֶמֶן אִיש דִי בְּרָכָה אוּג זָאגְט עֶשׂ מִט דֶער כַּוָונָה : בְּשָׁעַת דֶער חַזָּן הָאלְט (מודים) אִז אִיטְלִיכֶר מְחוֹיֵב זִיךְ צוּ בִּוקִין : אוּג זָאל זָאגִין (מודים דרבנן) אוּג זָאל אוּיש לָאזִין בְּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת אָן אַשׁ : אוּג זָאל זִיךְ נִיט צוּ שְׁטַארְק בִּוקִין : דֶאשׁ זַייִן פָּנִים זָאל נִיט אוּיש קוּמִין דֶעֶן דֶער עֶרְוָה : דִי לַייט וָאש שְׁטִייאן נִיט אוֹךְ צוּ (מודים) : אוּג בִּוקִין זִיךְ נִיט : דֶאשׁ אִז אִיין עֲבִירָה אִין דִיא אַנְדֶרִי : אִיינְש עָר זָצְט בְּשָׁעַת דֶער חַזָּן זָאגְט דִיא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה : דֶאשׁ אַנְדֶרִי עָר בִּוקְט זִיךְ נִיט צוּ

ימודים): דְּיִא גְּמָרָא וָאנְט וָעֶר עָשׂ בּוֹקְט זִיךְ נִיט צוּ מוּדִים
פָּערְטִ פּוּן זַיִן (שׂרירה) נָאךְ זַיִן טוּט אִיז שְׁלַאנְג: דָּעָן אִז
דָּעָר דִּין עָר וָאל זִיךְ בּוּקֶן גִישְׁוווּנְדְ: אוּנ וָאל זִיךְ בַּאמְעִלְךְ
אִיךְ הִיבֶּן אַזוֹ וִויא דִיא שְׁלַאנְג טוּט · אוּנ עָר טוּט דָּאשׂ
גוּט: דְּרוּם וְועֶרְט עָר אַשְׁלַאנְג: וָעֶן אִייגֶר הָאלְט אִין מִשְׁעָן
שְׁמוּנָה עֶשְׂרֵה: אוּנ דָּעָר חַזָּן דָּאשׂ פָּן גִיהוּבֶּן צוּ וָאנֶן
קְרוּשָׁה: וָאל עָר שְׁטִיל שְׁוַוייגֶן: אוּת נָאר צוּ הָעֶרֶן אִין
הָאַרְצֶן: אַזוֹ אִז אוּךְ דָּעָר דִּין בִּיי מוֹדִים: וָאל עָר צוּ הָעֶרֶן
אִין הָאַרְצֶן: אוּנ מָאר זִיךְ נִיט בּוֹקְן: סַאיא עָר הָאלְט אִין מִשְׁעָן
אַבְּרָכָה: אוֹדֶר תַּחֲלַת אוֹדֶר כּוֹף פּוּן דִי בְּרָכוֹת וָאשׂ מִיר אֲרָף
זִיךְ נִיט בּוֹקֶן: אַטְיִיל וָאנֶן מִיר אִיט צוּ הָעֶרֶן אִין הָאַרְצֶן
אוֹךְ: נָאר עָר וָאל רָאוּוֶן בְּכֹדֶר:

נָאךְ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה וָאל עָר אוּיךְ נִיין (עוּשׂה שָׁלוֹם) אַז וִויא
אוּבֶּן שְׁטִיט אִין הִלְכוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת · דָּעָר נָאךְ וָאל
מֶען וָאנֶן תַּחֲנוּן: פַּאר נַאכְט וָאל מֶען פַּאלֶן אוֹךְ דָּעָר
לִיגֶּךְ הָאנְט · אִין דָּעָר כְּרִיא אוֹךְ דָּעָר דָּעְכְּטִיר אַז וִויא
אוּבֶּן שְׁטִיט · דָּעָר נָאךְ וָאל מֶען וָאנֶן אַשְׁרֵי לְמִנַּצֵּחַ וּבָא
לְצִיּוֹן · מֶען בַּאאַרְף גְרוּיש בַּיְנָה הָאבֶּן צוּ דָּעָר קְרוּשָׁה פּוּן
(וּבָא לְצִיּוֹן): דָּעָן עָשׂ אִז אוֹךְ הַתְּרוּם לָשׁוֹן: אוֹךְ שְׁרַיִיבְט
דָּעָר טוּר אוֹרַח חַיִּים רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נַתְלִיאל וָאנְט פּוּן רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וְועֶנֶן אוֹךְ וָאשׂ שְׁטִיט דִיא וָועלְט · אוֹךְ
דָּעם וָאשׂ מִיָּאנְט וּבָא לְצִיּוֹן: אוּנ אוֹךְ דָּעם (אמן יהא
שמיה רבא) וָאשׂ מִיָּאנְט נָאךְ דָּעָר קְרוּשָׁה: דָּאשׂ אִז וַיְיעֶר
אֲנְרוּשִׁי מִצְוָה: דְּרוּם מוּז מֶען עֶשׂ וָאנֶן מִיט גְרוּיש בַּוּנָה:
אוּנ אַז עֶר קוּמְט צוּ (ברוך אלהינו שבראנו לכבודו) וָאל עָר
זִיךְ פְּרִיאֶן מִיט נַאכְצִין הָאלְצֶן: אַז וִויא אוּבֶּן שְׁטִיט דָּעָר
מִשְׁלַךְ דָּעָר פּוּן: דָּעָר נָאךְ וָאל דִיא חַזָּן וָאנֶן נָאנֶן קַדִּישׁ:
דָּעָר נָאךְ (עלינו) אוּנ קַדִּישׁ יָתוֹם: אוּנ עָר וָאל נִיט בַּאלְד
אַרוּיש גִין פּוּן הָעֶר שִׁיל: דָּעָן עֶשׂ אִז גְלִיךְ וִויא עָר
פַּאטִירְט צֶרַאפּ פּוּן זִיךְ אַמַּשָּׂא ח"ו: נָאר עָר וָאל זִיצֶן
אַבִּיסֶל · אוּנ דָּאשׂ אִז אוֹךְ אַרוּשִׁי מִצְוָה אַז וִויא דָּעָר פְּסוּק
זָאנְט (אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה): אוּם מָאנְטִיג
אוּנ דָּאנְרֶשְׁטִיג זָאנְט מֶען לַאנְג (והוא רחום וגו' אלהי
ישראל) דָּעָן דָּאשׂ וָעֶנֶן דִיא צְוווייא מָעוֹג וָאשׂ הַקְּבָ"ה דָּאשׂ
מְחַיֶּה גִיווָען צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל אוֹךְ דָּעם חָמָא (עגל) דָּעָן אַז
דִיא הָאבֶּן דָּעָר נָאךְ תְּשׁוּבָה נִיטָאן דָּאשׂ נָאט תִּ· גִיזָאנְט
צוּ מֹשֶׁה גִייא אוֹךְ צוּ מִיר אוּיפֶן בְּאֹרֶךְ מַיַּי וָעל אִיךְ דִיךְ

שְׁרַייבֶּן אַנְדֶרִי לוּחוֹת אוֹךְ דָּעם אוֹרְט פּוּן דִיא עֶרְשְׁטִי וָאש
דוּא הָאסְט צוּ בְּרָאכֶן דָּא אִז מֹשֶׁה אַרוּף גִינָאנֶן אוּם
דָּאנֶרְשְׁטִיג אוּנ הָאט זִיךְ דָּארְטֶן גִיזוּמְט פְּיַרְצִיג טָאג אִין
פְּיַרְצִיג נָעכְט אוּנ אִז וִידֶר אַרָאפּ גִיקוּמֶן אוּם מָאנְטִיג הָאט
אִים הקב"ה אִין בְּשׂוֹרָה טוֹבָה גִיזָאנְט (סלחתי כדבריך) אִיךְ
הָאב פַּאר נָעבֶּן אַזוֹ וִויא דוּ הָאסְט גִיבְּעטֶן דִיא אַלִי פְּיַרְצִיג
טָעג אוּנ אוֹךְ נָעכְט מֶען אוּיש רֵיא כֹּפֶר תּוֹרָה: אוּנ מֶען
לִיגְט צֶעטֶן פְּסוּקִים אִין דָּעָר פַּרְשָׁה פּוּן דָּעָר וָאךְ וָאנֶן אָבְּי. קְיין
הַפְטוֹרָה זָאנְט מֶען נִיט וַיֹּאל דָּאשׂ פַּאסֶן אִילֶן זִיךְ צוּ זִיעֶר
מְלָאכָה אוּנ הָעְרֶיל:

אוֹךְ דָּעְכְט נְלִיכֶן אוּם רֹאשׁ חוֹדֶשׁ זָאנְט מֶען אוֹךְ: קְיין
הַפְטוֹרָה נִיט פּוּן דָּעם טַעַם וָויעֶנֶן · אָבֶּר שַׁבָּת אוּנ
יוֹם טוֹב זָאנְט מֶען יוֹא אִין הַפְטוֹרָה · תַּעֲנִית צוּ מִנְחָה זָאנְט
מֶען אוֹךְ אִין הַפְטוֹרָה וַיֶיל דָּעְנְמָלְט אַיילֶן זִיךְ נִיט דָּאשׂ
פָּאלֶק צוּ זִיעֶר אַרְבִּיט: אִין אַטְיִיל עֶרְטֶר זָאנְט מֶען (אל
ארך אפים): אוּם מָאנְטִיג אוּנ דָּאנֶרְשְׁטִיג אִין שַׁבָּת צוּ מִנְחָה
אוּנ אִין אִין תַּעֲנִית רוּפְט מֶען נִיט אוֹךְ נָאר דְּרַייא אוּנ
אוּם רֹאשׁ חוֹדֶשׁ רוּפְט מֶען אוֹךְ פִּיר · אוּנ אוּם יוֹם טוֹב פִּינְף
אוּנ אוּם יוֹם כִּיפּוּר זָעכְס: אוּנ אוּם שַׁבָּת זִיבֶּן: בְּשַׁעַת לִיגֶּן
מוּז זַיִן אַמֶּמֶן אוּנ אוֹיב עֶשׂ אִז מֶער נִיט רָא נָאר זַיִן חָאטֶשׁ
עֶשׂ וָענֶן פַּאר הָאנֶרִן וַיִיבֶּר אוּנ זִינֶגֶר וָאשׂ וָענֶן נָאךְ: נִיט
אַלְט דְרַייצֶעהֶן יָאר טָאר מֶען נִיט לִיגֶּן מִיט אַבְּרָכָה אוֹךְ
אַז דָּעָר מֶען וָענֶן אִין צְוווייא חֲדָרִים טָאר מֶען אוֹךְ נִיט לִיגֶּן
מִיט אַבְּרָכָה: פִּידֶּרן דָּעָר חַזָּן שְׁטִיט אוֹךְ דָּעָר טִיר וָאש
פּוּן אִין חֲדֶר אִין אַנְדֶרֶן · דָּעם וָאשׂ מֶען רוּפְט אוֹךְ טָאר
נִיט מַאכֶן דִיא בְּרָכָה בִּיי דָּעָר חַזָּן וַיִיט וויא מְוועט אִים
לִיגֶּן אוּנ עָר וָאל זִיךְ אוּם קֶערֶן אוֹךְ אַזוֹיט אוֹדֶר עָר וָאל צוּ
מַאכֶן דִיא כֹּפֶר תּוֹרָה בְּשַׁעַת עֶר מַאכְט דִיא בְּרָכָה · בְּדִי
מִיָּאל נִיט מִיגֶּן דִיא בְּרָכָה שְׁטִיט אִין דֶּעָר כֹּפֶר תּוֹרָה: אַזוֹ
אִז אוֹךְ דָּעָר דִּין בִּיי דָּעָר אַנְדֶרֶר בְּרָכָה וָאש נָאךְ דָּעם
לִיגֶּן אוּנ מִיָּאל דִיא רַיי עֶר אַנְדֶרֶר זִיךְ אַנָאךְ אוֹךְ רִיגֶּן אוּנ
דָּעם וָאשׂ מֶען רוּפְט אוֹךְ דָּעָר שְׁטִיל וָאל בְּלִיבֶּן שְׁטִיין
אוֹיפֶן בְּלָעמֶר בִּיז מֶען הַיְבְט אוֹךְ דִיא ס' ת' אוּנ וָאל דִיא
בְּלִיטֶן אַז וִויא דָּעָר בְּעַל גְּלִילָה דָּאשׂ גְיל לַיְט וָאלֶן זִיא
בְּלִיטֶן אוּנ טוֹן אִיר כְּבוֹד · נָאךְ דָּעם לִיגֶּן הַיְבְט מֶען אוֹךְ
דִיא ס' ת' אוּנ מֶען וַיְיטֶן דָּאשׂ כְּתָב אִימְלְכֶן מֶענְטְשֶׁן דְּרוּם
נִיט דָּעָר בְּעַל הַגְּבָהָה אוֹךְ אֲלֵי זַיטֶן אַז וִויא דָּעָר סִדֶּר אִז

אַמַּיִל זָהֲילוֹת זָאנֶן תְּחִינוֹת אוּנ (יהי רצון) אוּנ אַמַּיִל זָאנֶן (אב הרחמים) נָאהְ דֶעם לִיינִין אִיטְלֶכִי שֶׁטָאט וִיא אִיר מְנַהֵג אִין דָעֶר נָאהְ זָאנְט מֶען (אשרי ובא לציון) :

תפלת מנחה

דִיא צַייט פוּן מִנְחָה אִיז נָאהְ זֶעקְס שָׁעָה מִיט אַהֲלֶבִי אוּפְּן טָאג אוּנ מִיר רֶעכְנֶן תָּמִיד דֶעם טָאג פַּאר צְוֶועלְף שָׁעָה : אוּנ אוֹיהְ דִיא נַאכְט פַּאר צְוֶועלְף שָׁעָה : סַייא אוֹם זִימֶר סַייא אוּנ וִוינְטֶר: אוּנ דִיא צַייט פוּן מִנְחָה אִיז דְרַייא שָׁעָה מִיט אַהֲלֶבִי אוֹיפְּן טָאג : דָאשׁ הֵייסְט מִנְחָה גְדוֹלָה : רַבִּי יְהוּדָה זָאנְט דִיא צַייט אִיז בִּיז עֶלְף שָׁעָה מִיט אַפֶּעֶרְטִיל אוּפְּן טָאג דָאשׁ אִיז דְרַייא פֶּערְטֵיל שָׁעָה פַּאר נַאכְט • אוּנ וִויא אִיטְלֶכֶר וִויל זָאל עֶר טָאן נָאר עֶר זָאל זֶעהֶן נִיט צוּ פַּאר זוֹמֶן דִיא צַייט : דְרוּם זָאל זִיךְ אִיטְלֶכֶר אִין זִין אַרַייִן נֶעמֶן נִיט צוּ פַּאר זוֹימֶן דִיא צַייט פוּן מִנְחָה : דֶעֶן דִיא תְּפִלַּת מִנְחָה אִיז מֶער אֶן גִינוּמֶן בַּייא הקב ה פוּן אַלֵי תְּפִלּוֹת אַז וִויא מִיר גִיפִּנְגִין אוֹיהְ בַּייא אֶלְיָהוּ דָאשׁ זַיִן תְּפִלַּת מִנְחָה אִיז דֶר הֶעֶרְט גִיוָוארְן אוּנ עֶש אִיז אֲרַאפּ גִיקוּמֶן אַפַּייאר פּוּנֶם הִימֶל פַּאר דִיא אוֹיגִין פוּן כָּל יִשְׂרָאֵל: אוּנ דָאשׁ אִיז דֶער טַעַם דְרוּם אִיז דִיא הְּפִלַּת מִנְחָה מֶער אֶן גִינוּמֶן וַייל הֶעֶמְלֶט הָאט הֶער מֶענְטֶש זַייִ הֶעבְּטִי עֶסֶקִים אוּנ עֶר בַּצְווִינְגט זַיִן יֵצֶר הָרָע אוּנ גִייט אוּנ טוּט תְּפִלָּה פַּאר הקב ה : דֶעֶן הקב ה הָאט לִיב דִיא לַייט וָאש צִיהֶן אִים נָאהְ : דְרוּם [illegible] חֲכָמִים פַּאר בָּאמֶען דָאש קִיינֶר זָאל זִיךְ נִיט זָעצֶן [illegible] הֵיבֶּן מָלָאכָה פַּאר מִנְחָה אֶפִילוּ עֶר וֶועט זִיא קָאנְטֶשֶׁן פַּאר מִנְחָה בִּיז עֶר זָאל פְּרִיר וַאוּנֶן מִנְחָה:אוּנ וֶועֶן אִייהֶר הָאט אֶן גִיהוּבֶן אִין מָלָאכָה אוֹדֶר עֶר הָאט זִיךְ גִיזֶעצְט צוּ אִיינְסִיעוּדָה אִיז עֶר מְחוּיֶיב אַוֶועק צוּ וַאכְּן אוּנ דַאוּנֶן מִנְחָה. דֶעֶן דִיא תְּפִלַּת מִנְחָה אִיז חָשׁוּב בַּייא הקב ה פוּן דִיא קְטוֹרֶת אוּנ קָרְבָּנוֹת : אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאנְט מִיגְלִיךְ וַאשֶׁר צוּ קְרִיבֵּן זָאל עֶר אֶפּ רַייבֶּן זַייִ הֶעבְּט אִין הֶער וַאנְט :

מֶען דַארְף זָאנֶן (אשרי) פַּאר שְׁמוֹנֶה [illegible] וִויא דִיא גְמָרָא זָאנְט דֶער וָאש זָאנְט אַשְׁרֵי דְרַייא מָאל אַלֵי טָאג דֶיר אִיז בַּווּסְט אִין בֶּן עוֹלָם הַבָּא : דֶער טַעַם אִיז וַייל דְרֵיגֶן שְׁטֶייט (רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם) הקב ה טוּט דָאש וִוילֶן פּוּן זַייִ פָּאלְקְמִיר אוּנ דֶער הֶעֶרְט זַייעֶר גִישְׁרַייא אוּנ הֶעלְפְט וִויא : אַזוֹ וֶועט עֶר דֶער זָאהְ דַאוּנֶן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מִיט אַפְּרֵייטִיךְ נִימִיט : דִיא גְמָרָא זָאנְט עֶש זָאל זִיךְ קִיינֶר גִיט שְׁטֶעלֶן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה (בקלות ראש) דָאש מֵייְנְט מֶען אַז עֶר רֶעט פְּרִיר שְׁמוּעוֹת : אוֹדֶר מכ ש דְבָרִים בְּטֵלִים : זוֹדֶר עֶר אִיז אֶן צָארְן : נַייאֶרְט דוֹרְהְ פְּרֵיירִין אוּנ פָּאלְכְט אוּנ זָאל אַבֵּיסֶל וַארְטֶן פַּאר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אוּנ זָאהְ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַז וִויא בַּייא שַׁבָּת בֵּיסְטוּ מְחוּיֶיב מוּנְטְ צוּ זַיִן (מחול על הכתוב) פְּרִיר אוּנ דֶער זָאהְ : אַז אוֹיהְ בֵּיסְטוּ מְחוּיֶיב בַּבָּבוּד הַאלְטֶן אוּנְזֶרֵי שִׁילֶן וָאש זִיא זָענֶן אוֹף דֶעם אוֹרְט פּוּנִים בֵּית הַמִּקְדָּשׁ פַּארֶן דַאוּנֶן אוּנ דֶער זָאהְ : אוֹהְ זָאנְט דִיא זָמְרָא אֶפִילוּ אִיין חֲרוּבִי שִׁיל בֵּיסְטוּ אוֹהְ מְחוּיֶיב גוֹהֶ בָּבוּד זַיִן : אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאנְט (והשימותי את מקדשיכם) אִיהְ וֶועל פַּאר וִויסְטֶן אַייעֶר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ : גוּא וֶועֶרְט עֶש דָאהְ גִירוּבִּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָאטְשֵׁי עֶש אִיז שׁוֹן וִויסְט אוּנ דִיא קְרִיאָה אִיז נָאהְ דְרוֹף: וָוען אִייגֶר גִייט אִין שִׁיל אַרַיין אֶמִיצִין אַרוֹשׁ רוּפֶן : אוֹהֶר עֶפּעֶס אַרוֹשׁ גֶעֶדֶנְקְט אוּנ אַרַיין טְרָאנְען : אִיז עֶר זִיךְ מְחוּיֶיב אִין שִׁיל אַנִידֶר זֶעצֶן אוּנ זָאל זָאנֶן עֶלְקִי נְצוֹר פָּסוּק נִיט זָאל עֶר זָאנֶן (אשרי יושבי ביתך

עוד ׳הלכות כלה׳) קאן עך ראש אויך ניט זאל עך אזוי בלייבן
זיצן איין וייכלי: אוג נאל זיך נידעקרקן ווען עך וואלט גיגאנגן
פאר איין שר בשר ודם אין זיין חדר אזוי וואלט עך ראה
גגאנגן מיט נרוש מדראש: מכ ש פר דעם מקה מלכי המלכים
הקב ה: אוג ניט אזוי ויא אטויל ליים מאכן אנישריא
נאך דעם דאוונען ויא אין אבר הדז אוג אופטן קרינן ויא זיך
אין של: ראש איז אין הארבי עבירה צו דיא זעלביני ליים
ואוש מוזין אזעלבי ביטרי עבירות אין די ליבי שילן:
נון איר ליבי ליים איך ווענל אייך לערנין ואוש איר זאלט
קאן אז עש זאל אויך אזוי פאלין דיא מורא פון נאט:
איר זאלט זיך אום קערן מיטען פנים צו דער ואנט ראש
איר זאלט אן ך קיינם ניט זעהן אין זיני פיר איילין בשעת
דאוונען: אוג שר ועמין איר שטעלט זיך צו ריין: ועט
איך בוראי איז מורא אן חאפן אוג דער ואש האט ניט
קיין שטאט צו ער ואנט זאל עך ארא האלטין זיך אויבן
אוג זאל אויך קיינם ניט קוקן: אוג ווער עש בנערט ראש
צו מאן העלפם אום הקב ה ער צו: אז ויא דיא נמרא
ואנט (הבא לטהר מסייעין לו) ווער עש קומט זיך ריינין
העלפן מען אים פוגים היטל: (הבא לטמא כו׳) אוג ווער
עש קומט זיך משמא זיין מיט זיני ביזי מחשבות בקומט
ער אויך זיין בגער: דרום זאל איטלכר אויך זיך נעמין דיא
מורא פון נאט: ער מיינטש דארף נאר אן הייבן: אז
ויא דיא נמרא זאנט (בל התחלות קשות) אלי אן הייבונג
איז שווער: אבר ער נאך קומט עש אום נרינג אן: אויר
ליבי ליים לאו אויך דיא ידאה. ירין קלייני זאך ניט זין.
דען דיא וועלט אוג יעני וועלט העונגט דרונין
אז ויא ער פסוק זאנט (ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל
מעמדכי אם ליראה את ה׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך) משה
רבנו ע״ה האט נייאנט צו ישראל נון ואש בנערט הש״י פון
דיר נאר דיא זאלקט זיך פארכטין פאר נאט דיין נאט מיט
דיין נאנצין האירצין אוג זעהלן מיר אז אונר גלייבין
העונגט אן נאטש פיארכט: ריין ער זעלבינר מעונטש ואש
פארכט זיך פאר נאט ניט אלזא ירין עבירה: אוג
אלי מצות קומין אום ברונג אן אוג ער האט דיא וועלט אין
יענע ויעלט: אוג ער מיינטש ואש פארכט זיך ניט פאר
נאט אז בייא אים אלש פיר קיערט: אוג ער איז אז ויא
אין נוף אן אנשמה: אז ויא עש ויעט נאך בעמר בשויידט

ערין אין ייך (ענין המצות)

ער ואש גיט אויך פארט אין ועג אויך ער רייט אויף
אין פערד: אוג עש קומט דיא צוי דאוונין זאל
ער אז דאוונין גיאיגנין אוג זיצינריג אויך רייטידיג אפילו
ער קומט ניט אוישן מיט זין פנים קין מזרח ער אז ער ועט
זיך אנידר שטעלין ועט ער קין בוונה ניט קענין האבן וייל
ער אילט צו זין ועג: אטויל ליים זענין זיך יוא נוהג אנידר
שטעלין צו ער ראש אין ארשטין פסוק פון קריאת שמע
(שמע ישראל) אוג צו דיא הונטרשטי רייא ברכות פון
שמונה עשרה: בדי זיא זאלין קענין אוישן זין (עושה שלום)
ראש זיא אויך נעכט: אוג ער ואש דאוונט שמונה עשרה
רייטידיג אויפן פערד: זאל ער עש פירין ריא טרית
הונטר זיך צו עושה שלום רום אויך ועך עש פארט אין זיין
ואנין אוך ער קען זיך שטעלין אז ער גוט פון ועג אין זיער
גוט פון עושה שלום ועגן: קען אייגר אז אין ועג אין זין
מקום סבנה ראש ער קען ניט זין תפלה טאן: זאל ער ואנין
דיא קורצי תפלה ואש שטייט אין (אורח חיים סימן ק״ו):
אוג איטלכר זאל זיך אויף שרייבין דיא (תפלת הדרך): אוג
זאל עש זאנין באלד אז ער גיט ארוש פון זין הוז: אוג עב פ
זאל קין מענטש ניט גיין קין מייל אן (תפלת הדרך) אוג אז ער
האט פאר נעמן זאל ער עש זאך ואנין בין אין תחום שבת
פון ער שטאט ואש ער ויל דארט בלייבן נעכטיגין:
איטלכר איז מחויב גיוואוינט צו זין צו לייגין קריאת
שמע אויף זין בעט אזו ועורט ער בשירמט ער רוחות רעות
אוג פר אלי מזיקים ר״ל: אוג ער זאל אזו לאנג לייגין
קריאת שמע בין ער ועורט אנטשלאפין: אזו ועט אים ניט
צו קומן קין בייזי חלומות דיא זעלביני נאכט ויל ער איז
אנטשלאפין גיוואורין פון דברי תורה:

אויך זאל איטלכר גיוואורנט זיין ראש ער זאל זין בצניעות
אין זיין קאמר: אוג זאל זין העמר ניט אוישן מאנבין
ער ליגט זיך אין בעט אנדרש: אויך אין ער פריא זאל ער
עש אן טאן בצניעות ראש דיא פיר ועגט זאלין ניט ון זעה ון זין
בלויז לייב: ער פלל פון ער זאך איטלכר זאל נידענקן
(מלא כל הארץ כבודו) אז ער כבוד פון הקב ה איז אויבר
דער נאנצר ועלט אוג דיא קענטש זיך ניט פר בארנין פאר
אים: ער צדיק ואש האט נאטש פארכט אין זיך איז ער
נוויש מרחק אין אי זיני מעשים אוג עש דאנט זיך אים

תָּמִיד עֶר שְׁטַיִט פַּאר הקב"ה: אַז וויא דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גיזָאגט (שויתי ה' לנגדי תמיד) אִיךְ טוּא נָאט יְתָבָרְךְ צוּ קֶעֶנִין מִיר תָּמִיד: אוּן הָאט עֶר זַיין זִון שְׁלמה צָוָואה גילָאזט (בכל דרכיך דעהו) אִין אַלֵי דַיינֵי וועגִין אוּן מַעֲשִׂים גִידָעֶנְק אִים: אוּן לְאז זִיךְ דִיר דַאכְטִין דִיא שְׁטַיִיפְט פַּאר הקב"ה. אִין דִיא צְווייא שְׁטִוקִים הַיינֶגְט (כל התורה כולה): אוּן דָער זָעלְבִיגֶר מֵענְטְש וָואש הָאט נָאטְשָׂפָארְבְּט אִין זִיךְ גִידָעֶנְקְט עֶר אִין דִיא פְּסוּקִים אוּן עֶר וועט בְּוַדַאי קִיין עֲבֵירות נִיט טוּן אוּן דִיא מְצות קוּמֶן אִים גָרִינג אִן אוּן אִיז צַרעְכְטֶר צַדִיק אוּן חָסִיד אָבֶּר דָער וָאש אִיז נִיט קִין נָאטְשָׂפָארְכְּטֶר הָעַלְפְּט אִים נִיט אֲפִילוּ קִין הוּנְדֶרְט פְּסוּקִים דָעֶן עֶר קֶעֶרְט זִיךְ נִיט דָרִינֶן אוּן גִייט נָאך אִים עֶר: אוּן עֶר אִיז פִין דָער עֶלְטְסִי רֶעבְּט וָואש הקב"ה הָאט פַּיינְט אוּן זִייעֶר תְּפִלָּה וועֶרְט נִיט דָער הֶערְט אָבֶּר דִיא תְּפִלָּה פוּן צַדִיקִים אִיז גְלַיבְּט אִין נָאטְשׁ אוּיגִין אוּן עֶר גְלוֹסְט דָער צוּ:

סִילוּק הלכות תפלה: בעזרת האל אשר לו נאה תהלה:

אִיידֶר אִיךְ וֶועל שְׁרַיבִּין דָעם אַנדֶרִין פָּרָק וועל אִיךְ שְׁרַייבִּין אִין הג"ה:

דִיא (יראה) אוּן (אהבה) פוּן הקב"ה אִיז גִיטַיילְט אוֹיף צְווייאֵין עֶש אִיז פַּאר הַאנְדִין אִין מֵענְטְש וָואש פַּאר הקב"ה: דָאש עֶר וועט אִים שְׁטָרָאפִין אִין זַיין לַייב אוּן גִיטָאן דָאש עֶר פַּארְכְּט זִיךְ פַּארִין גִידַנְק. דִיא וֶועלְבִיגִי יִראה אִיז זִייעֶר גִיט דָאש עֶר פַּארְכְּט זִיךְ תָּמִיד פַּאר הקב"ה. אַז דָער פְּסוּק זָאגְט (למען תהיה יראתי על פניכם לבלתי תחטאו) דָרוּם זָאל זִין דִיא פַּארְכְּט פוּן גָאט אוֹיף אַיידֶר כְּדֵי אִיר זָאלְט נִיט זִינדִיגִן. אָבֶּר עֶש אִיז נָאך פַּאר הַאנְדִין אַבֶּעסֶרִי יִראה דָער פוּן. דָאש אִין מֵענְטְש פַּארְכְּט זִיךְ פַּאר הקב"ה וַייל עֶר אִיז אַגְרוֹסֶר הֶער אוּן הָאט אִין זִיךְ זִייעֶר פִיל מַעֲלוֹת אוּן גְרוֹלוֹת. דָער וֶועלְבִיגֶר וָואלְט זִיךְ גִיפַארְכְּטֶן פַּאר הקב"ה וָועֶן אֲפִילוּ עֶש זָאל קִין עוֹנֶש נִיט זִין: דָאש אִיז דִיא דֶעכְטִי יִראה: אוֹיךְ דֶעם הָאט משה רַבִּינוּ ע"ה גִיזָאגְט וָואש בַּגְעֶרְט הקב"ה פוּן אַייךְ נִיט מֶער נָאר אִיר זָאלְט זִיךְ פַּארְכְּטֶן פַּאר אִים דָער וָואש הָאט דִיא מִדָה אִין זִיךְ וָואל צוּ אִים אָבֶּר דָך וָואש פַּארְכְּט זִיךְ פַּאר עוֹנֶש אִיז עֶש נִיט קִין דֶעכְטִי יִראה. דֶעֶן וָועֶן נִיט דָער עוֹנֶש וָואלְט עֶר עוֹבֵר גִיווֶען אוֹיף אַלֵי עֲבֵירות אוּן וָועֶן נִיט נָאך גִינאגִין דֶעם יֵצֶר הָרָע. אוֹיף דֶעם וֶועלְבִיגִן זָאגְט דָער פְּסוּק (יראת מאלהיך אני ה') זָאלְסְט זִיךְ פַּארְכְּטֶן פַּאר דֶיין נָאט: דֶעֶן אִיךְ בִּין נָאט וָואש קֶעֶן שְׁטָרָאפִין:

דִיא (אהבה) אִיז אוֹיךְ גִיטַיילְט אוֹיף צְווייא חֲלָקִים: עֶש אִיז פַּאר הַאנְדִין אֲמֶעֶנְטְש וָואש דָאט לִיבְּ הקב"ה פוּן שְׁבָר וועֶנִין: דֶיינֶנְט אַזוֹי וִיא דָער וָואש עֶר הָט אִים גֶעגֶבֶן עוֹשֶׁר אוּן כָּבוֹד: אוֹדֶר עֶר זָאל אִים גֶעבִּינְגֶן עֶרֶן: אוֹדֶר פוּן עוֹלָם הַבָּא וועֶנִין: עֶש אִיז וָואוֹל גוּט דָאש עֶר הָאט זַיין בְּטָחוֹן אוֹיךְ הקב"ה: אָבֶּר עֶש אִיז נִיט דִיא דֶעכְטִי (אהבה): דֶעֶן וועֶן נִיט דָאש וָואלְט עֶר אַוועֶק גִילָאזְט דִיא (אהבה): דִיא אַנדֶרִי אִיז דִיא דֶעכְטִי (אהבה) דָאש אִין מֵענְטְש דָאט לִיבְּ הקב"ה נִיט פוּן שְׁבָר וועֶנִין נָאר עֶר בַּגֶעֶרְט צוּ דֶנְקֶן צוּ זַיין הִילִיגִין נָאמִין אוּן צוּ טָאן זַיין רָצוֹן פוּן לִיבֶּשָׂאפְט וועֶנִין: גְלַייךְ אַז וויא אִין קִינְד וָואש דָאט לִיבְּ זַיין פָאטִיר אַזוֹי וויא (אברהם אבינו) הָאט גִיטָאן דָאש עֶר הָאט זִיךְ גִילָאזְט אִן פַּייאֶר אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב פוּן קִינְד וָואש עֶר הָאט זִיךְ גִילָאזְט אִן פַּייאֶר אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב פוּן קִידוּש הַשֵׁם וועֶנִין: אוּן אַז אוֹיךְ (חנניה מישאל ועזריה) אוּן נָאך פִיל צַדִיקִים אוּן חֲסִידִים הָאבֶּן מְקֻדָּשׁ הַשֵׁם גִיווֶען: אוּן הקב"ה: וָואוֹל צוּ דֶעם מֵענְטְשֶׁן וָואש אִיז זוֹכֶה צוּ קוּמֶן צוּ דָער מְדָה וָואוֹל צוּ זַיינֶן עֶלטֶרִין: אוּן זַיינֶן קִינְדֶר אוּן קִינְדֶרְס קִינְדֶר דוֹרוֹת גָנִיסֶן זַיין זְכוּת:

דָער פָּרָק רֶעט פוּן תְּשׁוּבָה וויא מִיָאל תְּשׁוּבָה טָאן:

הלכות תשובה פרק שלישי

שובה (ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך) דָער נָבִיא שְׁטָרָאפְט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּן זָאגְט טִיא תְּשׁוּבָה צוּ גָאט דַיין גָאט דָער הֶעֶרין אַמֶעֶנְטְש וָואש רֶאט לִיבְּ הקב"ה פוּן שְׁבָר וועֶנִין: הַיינֶנְט אַזוֹי וִיא דָער וָואש עֶר הָט אִים גֶעגֶבֶן עוֹשֶׁר אוּן כָּבוֹד: אוֹדֶר עֶר זָאל אִים גֶעבִּינְגֶן עֶרֶן: אוֹדֶר פוּן עוֹלָם הַבָּא וועֶנִין: עֶש אִיז וָואוֹל גוּט דָאש עֶר הָאט זַיין בְּטָחוֹן אוֹיךְ הקב"ה: אָבֶּר עֶש אִיז נִיט דִיא דֶעכְטִי (אהבה): דֶעֶן וועֶן נִיט דָאש וָואלְט עֶר אַוועֶק גִילָאזְט דִיא (אהבה): דִיא אַנדֶרִי אִיז דִיא דֶעכְטִי (אהבה) דָאש אִין מֵענְטְש דָאט לִיבְּ הקב"ה נִיט פוּן שְׁבָר וועֶנִין נָאר עֶר בַּגֶעֶרְט צוּ דֶנְקֶן צוּ זַיין הִילִיגִין נָאמִין אוּן צוּ טָאן זַיין רָצוֹן פוּן לִיבֶּשָׂאפְט וועֶנִין: גְלַייךְ אַז וויא אִין קִינְד וָואש דָאט לִיבְּ זַיין פָאטִיר אַזוֹי וִיא (אברהם אבינו) הָאט גִיטָאן דָאש עֶר הָאט זִיךְ גִילָאזְט אִן פַּייאֶר אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב פוּן קִידוּש הַשֵׁם וועֶנִין: אוּן אַז אוֹיךְ (חנניה מישאל ועזריה) אוּן נָאך פִיל צַדִיקִים אוּן חֲסִידִים הָאבֶּן מְקֻדָּשׁ הַשֵׁם גִיווֶען: אוּן הקב"ה: וָואוֹל צוּ דֶעם מֵענְטְשֶׁן וָואש אִיז זוֹכֶה צוּ קוּמֶן צוּ דָער מְדָה וָואוֹל צוּ זַיינֶן עֶלטֶרִין: אוּן זַיינֶן קִינְדֶר אוּן קִינְדֶרְס קִינְדֶר דוֹרוֹת גָנִיסֶן זַיין זְכוּת:

דָער פָּרָק רֶעט פוּן תְּשׁוּבָה וויא מִיָאל תְּשׁוּבָה טָאן:

הלכות תשובה פרק שלישי

שובה (ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך) דָער נָבִיא שְׁטָרָאפְט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּן זָאגְט טִיא תְּשׁוּבָה צוּ גָאט דַיין גָאט דָער הֶעֶרין אַמֶעֶנְטְש וָואש רֶאט לִיבְּ הקב"ה פוּן שְׁבָר וועֶנִין: הַיינֶנְט אַזוֹי וִיא דָער וָואש עֶר הָט אִים גֶעגֶבֶן עוֹשֶׁר אוּן כָּבוֹד: אוֹדֶר עֶר זָאל אִים גֶעבִּינְגֶן עֶרֶן: אוֹדֶר פוּן עוֹלָם הַבָּא וועֶנִין: עֶש אִיז וָואוֹל גוּט דָאש עֶר הָאט זַיין בְּטָחוֹן אוֹיךְ הקב"ה: אָבֶּר עֶש אִיז נִיט דִיא דֶעכְטִי (אהבה): דֶעֶן וועֶן נִיט דָאש וָואלְט עֶר אַוועֶק גִילָאזְט דִיא (אהבה): דִיא אַנדֶרִי אִיז דִיא דֶעכְטִי (אהבה) דָאש אִין מֵענְטְש דָאט לִיבְּ הקב"ה נִיט פוּן שְׁבָר וועֶנִין נָאר עֶר בַּגֶעֶרְט צוּ דֶנְקֶן צוּ זַיין הִילִיגִין נָאמִין אוּן צוּ טָאן זַיין רָצוֹן פוּן לִיבֶּשָׂאפְט וועֶנִין: גְלַייךְ אַז וויא אִין קִינְד וָואש דָאט לִיבְּ זַיין פָאטִיר אַזוֹי וִיא (אברהם אבינו) הָאט גִיטָאן דָאש עֶר הָאט זִיךְ גִילָאזְט אִן פַּייאֶר אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב פוּן קִידוּש הַשֵׁם וועֶנִין: אוּן אַז אוֹיךְ (חנניה מישאל ועזריה) אוּן נָאך פִיל צַדִיקִים אוּן חֲסִידִים הָאבֶּן מְקֻדָּשׁ הַשֵׁם גִיווֶען: אוּן הקב"ה: וָואוֹל צוּ דֶעם מֵענְטְשֶׁן וָואש אִיז זוֹכֶה צוּ קוּמֶן צוּ דָער מְדָה וָואוֹל צוּ זַיינֶן עֶלטֶרִין: אוּן זַיינֶן קִינְדֶר אוּן קִינְדֶרְס קִינְדֶר דוֹרוֹת גָנִיסֶן זַיין זְכוּת:

דָער פָּרָק רֶעט פוּן תְּשׁוּבָה וויא מִיָאל תְּשׁוּבָה טָאן:

דָּאבֵּן תְּשׁוּבָה גִּיטָּאן דָּאט נָאט יְתַּכֵּרְ זַיִיא אָן גִּינוּמֶן : אוּג דָּאט זַיִיא גִּישׁוּקְט אִין נָבִיא אוּג עֶר הָאט זַיִיא גִּיהָאלְטֶן פּוּן זַיְיעֲרֶ פַּיְיכֶ : אוּג דָּאבֵּן גִּיטָּאן נְקְמוֹת אִין זַיְיגְרִי בַּיְיכֶ : פּוּן דֶּעם לְעֶרְנֶן מִיר אַז דִּיא תְּשׁוּבָה הֶעלְפְט אוּיף אֲלֵי עֲבֵירוֹת אִין דֶּער וֶועלְט : אַז זַיִיא עֹשׂ וְיִעט דָּא נָאךְ בֶּעסֶר בֶּשִׁירְט זְיִין : רַבִּי אֶלִיעֶזֶר נָאנְט דֶּער מִגְרָב אִיז אַז אִין מֶעְנְטש אִז מֶבְזֶה זַיִן חֲבֵר פַּאר לַיְיט אוּג דֶּער נָאךְ בֶּעט עֶר אִים אִיבֶּר זָאנְט עֶר אִים בֶּעט מִיךְ אִיבֶּר פַּאר לַיְיט וְועל אִיךְ דִּיר מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר אַלְיֶין וִויל אִיךְ דִּיר נִיט מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר רַחֲמָנָה אִז נִיט אַז וְועֶן אִיצֶּר טִיט אִין עֲבֵירָה פַּאר לַיְיטֶן : אוֹדֶר עֶר שֶׁעֶנְט אוּג אִז מֵבְזֶה פַּאר לַיְיכֶן : דֶּער נָאךְ אַז עֶר שְׁטֶעלְט זִיךְ אִין זַיִן חֶדֶר אֲלֶיִן אוּג וַיְיט אוּג פַּאסְט אוּג טִיט תְּשׁוּבָה אוּג בֶּעט מִתְּלָה פּוּן רַחֲמָנָה : דָּא אִז עֶר אִים מוֹחֵל :

אוּג רַחֲמָנָה הָאלְט אוּיף זַיִן צָארֶן : אוּג דָּאסְט אוּיף דֶּער תְּשׁוּבָה פּוּן דִּיא נְבִיאִים : אַז וִוּא מִיר גִּיפּוּנֶן בִּיא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה אַז עֶר אִז אַרוּיף גִּיקוּמֶן אוֹיפְן הִימֶל הָאט עֶר גִּיזֶעהֶן דָּאשׁ רַחֲמָנָה (ה״א אֶרֶךְ אַפַּיִם) נָאט יִת דָּאלְט אוּיף זַיִן צָארֶן מָאמִיר וִויעט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן : דָּאט אִים מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה גִּיפְרֶעגְט פַּאר וְועמֶן שְׁרַייבְסְטוּ דָּאשׁ : דָּאט אִים רַחֲמָנָה גִּיעָנְפֶרְט פַּאר דִּיא צַדִּיקִים אוּג פַּאר דִּיא רְשָׁעִים : דָּאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גִּיזָאגְט דִּיא רְשָׁעִים לָאזֶן בַּאלְד פַּלְאצֶן וְיִעֶרְן : אוּג זַיִיא זִיא זַן מִיט זַיִן צָארֶן : דָּאט רַחֲמָנָה גִּיזָאגְט מֹשֶׁה רִיא וְועסְט נָאךְ קוּמֶן דֶּער צוּ : אוּג אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל דָּאבֵּן גִּיזִינְדִּיגְט מִיטֶּען עֶגֶל אוּג מְרַגִּלִים דָּאט מֹשֶׁה גִּיבֶּעטֶן (ה״א אֶרֶךְ אַפַּיִם) : דָּאט אִים רַחֲמָנָה גִּיעָנְפֶרְט מֹשֶׁה דִּיא דָּאסְט דָּאךְ גִּיזָאגְט דִּיא רְשָׁעִים לָאזֶן פַּלְאצֶן וְיִעֶרְן : דָּאט מֹשֶׁה אָן גִּידְבֵּן אוּג גִּיזָאגְט (וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ ה׳ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר) אֲצִינוּר לָאז זִיךְ דֶּער גְּרַיְיסֶן דֶּער סַךְ פּוּן נָאט וַיְיא דִּיא דָּאסְט גִּירֶעט צוּ זָאגֶן דָּאשׁ דִּיא דֶּער לֶעְנְגֶרְט זַיִן צָארֶן צוּ דִּיא רְשָׁעִים : דָּאט רַחֲמָנָה גִּיזָאגְט יוֹא אִיךְ וֶועל אוֹיף דָּאלְטֶן מַיִן צָארֶן אוֹיב וַיְיא וְועֶלֶן תְּשׁוּבָה טָאן : עֹשׂ אִז אַגְרוֹשִׁי זָאךְ אוּג וְועֶן מִיָּאל רֶעבְט זַיִן אַז עֶר אִים מוֹחֵל :

תְּשׁוּבָה טָאן וָאלְט בַּאלְד גִּיקוּמֶן מָשִׁיחַ :

אוּג מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה דָּאט אוּנְז דְּרוֹיף פֵּר זִכְרֶט וְועֶן מִיר וְועֶלֶן תְּשׁוּבָה טָאן וֶועט רַחֲמָנָה מְקַבֵּל זַיִן אוּנְזֶר תְּשׁוּבָה : אוּג וֶועט אוּנְז עֶר לַיְיזֶן : אַז וַיְיא דֶּער פָּסוּק זָאנְט (וְשָׁבַת עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ וגו׳) : אַז זִיא עֹשׂ וֶועט נָאךְ בֶּעסֶר בֶּשִׁירְט וְועֶרֶן אִין פֶּרֶק פּוּן דֶּער גְּאוֹלָה : רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זָאנְט דִּיא תְּשׁוּבָה אִז אַגְרוֹשִׁי זָאךְ : דָּאש אַפִּילוּ דִּיא עֲבֵירוֹת וְועֶרֶן אִים גֵּירֶעכְנְט פַּאר מִצְוֹת : אוּג דִּיא תְּשׁוּבָה דֶּער לֶעְנֶרְט אִים זַיִן לֶעבֶן אוֹיף דֶּעם וֶעלְט אוּג אוֹיף יְיֶענֶר וְועֶלְט : אַז זִיא דֶּער מְגָרֵשׁ זָאנְט דֶּער מְגָרֵשׁ אִז אִין מֶעְנְטש אַז מֶבְזֶה זַיִן חֲבֵר פַּאר לַיְיט וְועל אִיךְ דִּיר מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר אַלְיֶין וִויל אִיךְ דִּיר נִיט מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר רַחֲמָנָה אִז נִיט אַז וְועֶן אִיצֶּר טִיט אִין עֲבֵירָה פַּאר לַיְיטֶן : אוֹדֶר עֶר שֶׁעֶנְט אוּג אִז מֵבְזֶה פַּאר לַיְיכֶן : דֶּער נָאךְ אַז עֶר שְׁטֶעלְט זִיךְ אִין זַיִן חֶדֶר אֲלֶיִן אוּג וַיְיט אוּג פַּאסְט אוּג טִיט תְּשׁוּבָה אוּג בֶּעט מִתְּלָה פּוּן רַחֲמָנָה : דָּא אִז עֶר אִים מוֹחֵל :

אוּג רַחֲמָנָה הָאלְט אוּיף זַיִן צָארֶן : אוּג דָּאסְט אוּיף דֶּער תְּשׁוּבָה פּוּן דִּיא נְבִיאִים : אַז וִוּא מִיר גִּיפּוּנֶן בִּיא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה אַז עֶר אִז אַרוּיף גִּיקוּמֶן בִּיא הָאשׁ גִּיזֶעהֶן דָּאשׁ רַחֲמָנָה (ה״א אֶרֶךְ אַפַּיִם) נָאט יִת דָּאלְט אוּיף זַיִן צָארֶן מָאמִיר וִויעט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן : דָּאט אִים מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה גִּיפְרֶעגְט פַּאר וְועמֶן שְׁרַייבְסְטוּ דָּאשׁ : דָּאט אִים רַחֲמָנָה גִּיעָנְפֶרְט פַּאר דִּיא צַדִּיקִים אוּג פַּאר דִּיא רְשָׁעִים : דָּאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גִּיזָאגְט דִּיא רְשָׁעִים לָאזֶן בַּאלְד פַּלְאצֶן וְיִעֶרְן : אוּג זַיִיא זִיא זַן מִיט זַיִן צָארֶן : דָּאט רַחֲמָנָה גִּיזָאגְט מֹשֶׁה רִיא וְועסְט נָאךְ קוּמֶן דֶּער צוּ : אוּג אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל דָּאבֵּן גִּיזִינְדִּיגְט מִיטֶּען עֶגֶל אוּג מְרַגִּלִים דָּאט מֹשֶׁה גִּיבֶּעטֶן (ה״א אֶרֶךְ אַפַּיִם) : דָּאט אִים רַחֲמָנָה גִּיעָנְפֶרְט מֹשֶׁה דִּיא דָּאסְט דָּאךְ גִּיזָאגְט דִּיא רְשָׁעִים לָאזֶן פַּלְאצֶן וְיִעֶרְן : דָּאט מֹשֶׁה אָן גִּידְבֵּן אוּג גִּיזָאגְט (וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ ה׳ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר) אֲצִינוּר לָאז זִיךְ דֶּער גְּרַיְיסֶן דֶּער סַךְ פּוּן נָאט וַיְיא דִּיא דָּאסְט גִּירֶעט צוּ זָאגֶן דָּאשׁ דִּיא דֶּער לֶעְנְגֶרְט זַיִן צָארֶן צוּ דִּיא רְשָׁעִים : דָּאט רַחֲמָנָה גִּיזָאגְט יוֹא אִיךְ וֶועל אוֹיף דָּאלְטֶן מַיִן צָארֶן אוֹיב וַיְיא וְועֶלֶן תְּשׁוּבָה טָאן : עֹשׂ אִז אַגְרוֹשִׁי זָאךְ אוּג וְועֶן מִיָּאל רֶעבְט זַיִן אַז עֶר אִים מוֹחֵל :

אוּג מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה דָּאט אוּנְז דְּרוֹיף פֵּר זִכְרֶט וְועֶן מִיר וְועֶלֶן תְּשׁוּבָה טָאן וֶועט רַחֲמָנָה מְקַבֵּל זַיִן אוּנְזֶר תְּשׁוּבָה : אוּג וֶועט אוּנְז עֶר לַיְיזֶן : אַז וַיְיא דֶּער פָּסוּק זָאנְט (וְשָׁבַת עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ וגו׳) : אַז זִיא עֹשׂ וֶועט נָאךְ בֶּעסֶר בֶּשִׁירְט וְועֶרֶן אִין פֶּרֶק פּוּן דֶּער גְּאוֹלָה : רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זָאנְט דִּיא תְּשׁוּבָה אִז אַגְרוֹשִׁי זָאךְ : דָּאש אַפִּילוּ דִּיא עֲבֵירוֹת וְועֶרֶן אִים גֵּירֶעכְנְט פַּאר מִצְוֹת : אוּג דִּיא תְּשׁוּבָה דֶּער לֶעְנֶרְט אִים זַיִן לֶעבֶן אוֹיף דֶּעם וֶעלְט אוּג אוֹיף יְיֶענֶר וְועֶלְט : אַז זִיא דֶּער מְגָרֵשׁ זָאנְט דֶּער מְגָרֵשׁ אִז אִין מֶעְנְטש אַז מֶבְזֶה זַיִן חֲבֵר פַּאר לַיְיט וְועל אִיךְ דִּיר מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר אַלְיֶין וִויל אִיךְ דִּיר נִיט מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר רַחֲמָנָה אִז נִיט אַז וְועֶן אִיצֶּר טִיט אִין עֲבֵירָה פַּאר לַיְיטֶן : אוֹדֶר עֶר שֶׁעֶנְט אוּג אִז מֵבְזֶה פַּאר לַיְיכֶן : דֶּער נָאךְ אַז עֶר שְׁטֶעלְט זִיךְ אִין זַיִן חֶדֶר אֲלֶיִן אוּג וַיְיט אוּג פַּאסְט אוּג טִיט תְּשׁוּבָה אוּג בֶּעט מִתְּלָה פּוּן רַחֲמָנָה : דָּא אִז עֶר אִים מוֹחֵל :

אוּג רַחֲמָנָה הָאלְט אוּיף זַיִן צָארֶן : אוּג דָּאסְט אוּיף דֶּער תְּשׁוּבָה פּוּן דִּיא נְבִיאִים : אַז וִוּא מִיר גִּיפּוּנֶן בִּיא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה אַז עֶר אִז אַרוּיף גִּיקוּמֶן בִּיא הָאשׁ גִּיזֶעהֶן דָּאשׁ רַחֲמָנָה (ה״א אֶרֶךְ אַפַּיִם) נָאט יִת דָּאלְט אוּיף זַיִן צָארֶן מָאמִיר וִויעט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן : דָּאט אִים מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה גִּיפְרֶעגְט פַּאר וְועמֶן שְׁרַייבְסְטוּ דָּאשׁ : דָּאט אִים רַחֲמָנָה גִּיעָנְפֶרְט פַּאר דִּיא צַדִּיקִים אוּג פַּאר דִּיא רְשָׁעִים : דָּאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גִּיזָאגְט דִּיא רְשָׁעִים לָאזֶן בַּאלְד פַּלְאצֶן וְיִעֶרְן : אוּג זַיִיא זִיא זַן מִיט זַיִן צָארֶן : דָּאט רַחֲמָנָה גִּיזָאגְט מֹשֶׁה רִיא וְועסְט נָאךְ קוּמֶן דֶּער צוּ : אוּג אַז דִּיא יִשְׂרָאֵל דָּאבֵּן גִּיזִינְדִּיגְט מִיטֶּען עֶגֶל אוּג מְרַגִּלִים דָּאט מֹשֶׁה גִּיבֶּעטֶן (ה״א אֶרֶךְ אַפַּיִם) : דָּאט אִים רַחֲמָנָה גִּיעָנְפֶרְט מֹשֶׁה דִּיא דָּאסְט דָּאךְ גִּיזָאגְט דִּיא רְשָׁעִים לָאזֶן פַּלְאצֶן וְיִעֶרְן : דָּאט מֹשֶׁה אָן גִּידְבֵּן אוּג גִּיזָאגְט (וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ ה׳ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר) אֲצִינוּר לָאז זִיךְ דֶּער גְּרַיְיסֶן דֶּער סַךְ פּוּן נָאט וַיְיא דִּיא דָּאסְט גִּירֶעט צוּ זָאגֶן דָּאשׁ דִּיא דֶּער לֶעְנְגֶרְט זַיִן צָארֶן צוּ דִּיא רְשָׁעִים : דָּאט רַחֲמָנָה גִּיזָאגְט יוֹא אִיךְ וֶועל אוֹיף דָּאלְטֶן מַיִן צָארֶן אוֹיב וַיְיא וְועֶלֶן תְּשׁוּבָה טָאן : עֹשׂ אִז אַגְרוֹשִׁי זָאךְ אוּג וְועֶן מִיָּאל רֶעבְט זַיִן אַז עֶר אִים מוֹחֵל :

אוּג מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה דָּאט אוּנְז דְּרוֹיף פֵּר זִכְרֶט וְועֶן מִיר וְועֶלֶן תְּשׁוּבָה טָאן וֶועט רַחֲמָנָה מְקַבֵּל זַיִן אוּנְזֶר תְּשׁוּבָה : אוּג וֶועט אוּנְז עֶר לַיְיזֶן : אַז וַיְיא דֶּער פָּסוּק זָאנְט (וְשָׁבַת עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ וגו׳) : אַז זִיא עֹשׂ וֶועט נָאךְ בֶּעסֶר בֶּשִׁירְט וְועֶרֶן אִין פֶּרֶק פּוּן דֶּער גְּאוֹלָה : רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זָאנְט דִּיא תְּשׁוּבָה אִז אַגְרוֹשִׁי זָאךְ : דָּאש אַפִּילוּ דִּיא עֲבֵירוֹת וְועֶרֶן אִים גֵּירֶעכְנְט פַּאר מִצְוֹת : אוּג דִּיא תְּשׁוּבָה דֶּער לֶעְנֶרְט אִים זַיִן לֶעבֶן אוֹיף דֶּעם וֶעלְט אוּג אוֹיף יְיֶענֶר וְועֶלְט : אַז זִיא דֶּער מְגָרֵשׁ זָאנְט דֶּער מְגָרֵשׁ אִז אִין מֶעְנְטש אַז מֶבְזֶה זַיִן חֲבֵר פַּאר לַיְיט וְועל אִיךְ דִּיר מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר אַלְיֶין וִויל אִיךְ דִּיר נִיט מוֹחֵל זַיִן : אֲבֶר רַחֲמָנָה אִז נִיט אַז וְועֶן אִיצֶּר טִיט אִין עֲבֵירָה פַּאר לַיְיטֶן : אוֹדֶר עֶר שֶׁעֶנְט אוּג אִז מֵבְזֶה פַּאר לַיְיכֶן : דֶּער נָאךְ אַז עֶר שְׁטֶעלְט זִיךְ אִין זַיִן חֶדֶר אֲלֶיִן אוּג וַיְיט אוּג פַּאסְט אוּג טִיט תְּשׁוּבָה אוּג בֶּעט מִתְּלָה פּוּן רַחֲמָנָה : דָּא אִז עֶר אִים מוֹחֵל :

זין יכורים אוג תעניתים ; דענמלט ווערט עש אים ערשט פר
געבין : אבר אז איינר טיט אין עבירה וואש הענגט דרינן
חילול השם ; דהיינו ער טיט איין עבירה בפרהסיא פאר
אמנין לייט ; אודר ער שווערט שבועת שוא ; אודר שבועת
שקר ; אודר שבועת חנם דער מיט איז דאך בייא אים נאר
ניט גיאכט דער כבוד פון (השם יתברך) ; אודר ער איז מחלל
השם מיט זיני בייזי מעשים : אודר איין תלמיד חכם וואש
איז זיך ניט נוהג וויא מען דארף : דער מיט ברענגט ער דאש
דיא עמי הארצים פאר שמעהן דיא תורה : אודר איין תלמיד
חכם וואש טוט איין אום רעכט : אוג ער מאכט דאש דיא לייט
טאן עש אים נאך : דעם זעלבינן העלפט ניט ביז ער מוז
האבין דיא פיר : תשובה אוג יום כיפור : אוג תענית : דער
נאך אז ער שטארבט ווערט עש אים פאר געבין : דיא פיר
אירלייא תשובה דארף וויסן איטלכר בעל תשובה :

נאך זענין פאר האנדין זיכן זאכין וואש איטלכר בעל תשובה
דארף זייא וויסן ; דאש ערשטי ער מוז ליידין גידנס
פון וועגין זייני זינד : אוג מוז חשבון אפ געבין אויף זייני
מעשים וואש ער האט גיטאן בייא זיין לעבין ער זאל דיו זיך
ניט גידאנקין עש איז ניט פאר האנדין קיין דין ומשפט אויף
ייעניר וועלט : דרום מאג איך טאן וואש מיין הארץ גלוסט :
ווארום זאל איך פאסטין איך וועל בעסיר לעבין אין וואול טעג
דער וואש גידענקט זיך אזו אוג טיט קיין תשובה ניט ; זאל
ער וויסן דאש הקב ה וועט אים ברענגין צום דין אוג משפט
וויא דער פסוק זאגט (על כל מעשיך יבי ך אלהים למשפט) ;
אויף אלי דייני זאכין וועט דיך גאט ברענגין צום משפט סייא
אויף דיא גוטי סייא אויף דיא שלעכטי : אוג אפילו דיא פאר
הולטי זאכין וואש דוא מיינסט עש איז שוין לאנג פאר געסין
אוג דוא וועסט גיצאלט ווערין נאך דייני מעשים נאך אזו
וויא דער פסוק זאגט (כי אתה תשלם לאיש במעשיהו)
דען דיא גאט בצאלסט איטלכן נאך זייני מעשים נאך ;
דרום זאל ער זיך גידענקין אז ער וועט תשובה
טאן אין ווידוי זאגין וועט זיך גאט מרחם זיין איבר אים אוג
וועט אים מוחל זיין ; אז וויא דער פסוק זאגט (מכסה
פשעיו לא יצליח) דער וואש פר הוילט זייני זינד ; וועט ניט
בגליקין ; אבר דער וואש בקענט זייני זינד ווערט דער
באריימט :

דאש אנדרי ער מוז זיך ברענקין אוג בטראכטין וואש פאר עבירות
ער האט גיטאן ; אוג מוז זיך תמיד צום הארצין נעמין אז ער
איז אחוטא ; אז וועט ער תשובה טאן דרויף ; אז וויא דער פסוק
זאגט (אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך וגו) נאך מיין
ווידר קערין האב איך מיך בדאכט וואש פאר עבירות איך האב
גיטאן ; אוג נאך דעם אז איך בין גיוואר גיווארין פון מייני זינד
האב איך מיך גיקלאפט אויף דיא זייטן אוג אופן הארץ אוג האב
ווידוי גיזאגט ; דאש דריטי ער מוז וויסן דעם גרוסין שכר וואש
ער וועט האבין אז ער וועט רעכט תשובה טאן ; אז וויא דער
פסוק זאגט (יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה
וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח) לאז דער רשע פאר לאזין
זיין בייזין וועג אוג דער אום רעכטר מענטש זייני בייזי מחשבות ;
אוג זאל ווידר קערין צו גאט מיט תשובה ; אזו וועט זיך הקב ה
דער פארמין איבר אים אוג צו אונזר גאט דען ער מערט צו פאר
געבין ; אוג אז ער וועט ניט גידענקין אין דעם שכר וועט ער
בודאי קיין תשובה ניט טאן ; דאש פערדי ער מוז גידענקין אז
אלי זייני עבירות ווערין איין גישרובן אוג גיחתמת אויף אלי זייני
גלידר וואש ער האט טיט זייא גיזינדיגט ; אז וויא דער פסוק זאגט
(וביד כל האדם יחתם לדעת כל איש מעשיהו) אין דער האנט פון
איטליכן מענטשין איז גיחתמת צו וויסן איטליכר מענטשי זייני
מעשים ; אוג הקב ה גידענקט אלי דיא מעשים ; אז וויא דר פסוק
זאגט (הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרתי לי נקם ושלם וגו)
פאר וואר אייערי שלעכטי מעשים זענין פאר חתמת אין מיין
אוצר איך וועל מיך גוקם זיין אוג וועל בצאלין נאך זיין פאר דינסט
נאך : נוא ווען ער וועט דרינן גידענקין וועט ער בודאי רעכט תשובה
טאן ;

דאש פופטי ער מוז וויסן דאש זייני זינד ווערין אים פאר געבין
אוג הקב ה איז אים מוחל דורך רעכטי תשובה : אז וויא
דער פסוק זאגט דיא ישראל האבין גיזאגט צום נביא (כל פשעינו
אתנו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמוקים ואיך נקוה) אלי אונזרי
שילד זענין מיט אונז אוג אונזרי זינד זענין אויף אונז אוג דורך זייא
וועלין מיר מוזין צו גיין אין גיהנם וויא קענין מיר האפין דש אייביג
לעבין האט זייא דער נביא גיענפרט אזו האט גאט גיזאגט (זוי אני
נאום ה' אלהיכם אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכיו
וחיה) איך שווער בייא מיין אייביג לעבין זאגט גאט אייער גאט
אויב איך וויל אין דעם טויט פונים רשע דש ער זאל קומן אין גיהנם
נאר ער זאל תשובה טאן אויף זייני בייזי מעשים וועט ער בקומין
דאש אייביגי לעבין :

דאש זעקסטי איטליכר זאל זיך צום הארצין נעמין אוג זאל וויסן
וואש השרי האט אים גיטאן ער האט אים בשאפין מיט
אלי

אלי ויני גלידר : אוג האס אים גיבראכט אויף דער וועלט : אוג האס אים גיטענצן איין הארץ צו פריבן את צו פאר שטיין איין זאך אוג אוגן צו ועהין : אוג אועריין : אוג דיא איבריגי גלידר ער זאל טט וייא דינן הקב"ה אוג טאן זיין ווילן כדי ער זאל ווכה זיין צו עולם הבא : אוג ער האט גיוינדיגט קענין אים מט אלי זיניי גלידר אוג איבי ער ועט ניט גידענקן ועט ער בוראי קיין תשובה ניט טאן רחום איז איטליכר בעל תשובה מחויב צו ועגין מט זיין דאש שכל דעם שכר קענין דעם עונש אוג זאל בעיטין תשובה טאן : זיבטי ער ואל ניט גירופין ועריז מיין נאמין אויף וייא : אויך אף שייתין פון אלי עבירות ואש ער פלעגט צו טאן : אוג אז דער ייצר הרע ועט אים אן ריידן צו עבירות זאל ער אום בצוונגן : אוג זאל בעסיר פאגין דעם ייצר טוב : אוג זאל ניט קוקן אויף דעם ואש איז אים שווער אוג שלעכט אועק צו חארפין זיין גיווינטלקייט ער זאל אין גידענקן אז וויא איין קראנקן גוט מען איין ביטטי גיטראנק אוג רפואות כדי ער זאל גיזונד ועריז אוג לעבין כלייבין : נוא וויל איז דען נאר דש לעבין פונם מענטשין נאר ויבציג יאר : מכל עמן וק"ו אש איינר זאל זיך וייא מאן דאש זיין נשמה זאל גיזונד ועריז אוג זאל בקומן דאש איבינג לעבין : דען אז וויא דער קראנקין איז קראנק אין זיין גוף : אז איז דער חולא קראנק אין זיין נשמה : אז וויא דער פסוק ואגט (שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם) קערט ווידר איר ווילי קינדר ועל איך הייליגן איידפון אייערי ווילדקייט אוג זינדואוך שמטייט (ושב ורפא לו) לאו ער ווידר קערין ועט אים נאט הייליגן אויך שמטייט (הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי) נאט פאר ניט אויך אלי אייערי זינד אוג הייליט אלי אייערי ווייטאג : נוא ועהן מיר דאך או עש שמטייט דאש ליטון רפואה בייא תשובה : דרום איטליכר ואש ויל תשובה טאן מיט גאנצין הערצין זאל ער גידענקן אין דיא דינן זאכין : אוג אויב ניט ועט ער ויייל זיין לעבין ניט טאן תשובה זין קיין תשובה ניט טאן : אוג אויב אפילו ער ועט ויא תשובה טאן ועט ער ניט זין ניט גאנצין הארצין :

אויך ויא תשובה האט פיר כללים : אוג איטליכר כלל האט פינף פרטים : או ויא אויך ועל דא בשייתין א"ה : דער ערשטר כלל איז ער זאל זיך בגענקן אויך זיניי זינד אוג בייזי מעשים דאש אנדרי ער זאל ויא פר לאזין : דאש דריטי ער זאל בווילינין הקב"ה מיט זין תשובה : לאש פערדי ער זאל גידענקן דעם גרוסין שכר פונם בעל תשובה : אצונד ועל אויך כשייתין דיא פינף פרטים פונם עהשטין כלל : דער ערשטר פרט איז ער זאל באלד תשובה טאן : אוג זאל זיך פארכטין מאמיר ועט ער שטארבין אידה ער ועט תשובה : אוג זאל ויין אפיגיג לעבין : דען אז ויא קראנקי איז קראנק אין זיין גוף : אז איז דער חולא קראנק אין זיין נשמה : אז ויא דער פסוק ואגט (שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם) קערט ווידר איר ווילי קינדר ועל איך הייליגן איידפון אייערי ווילדקייט אוג זינדואוך שמטייט (ושב ורפא לו) לאו ער ווידר קערין ועט אים נאט הייליגן אויך שמטייט (הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי) נאט פאר ניט אויך אלי אייערי זינד אוג הייליט אלי אייערי ווייטאג : נוא ועהן מיר דאך או עש שמטייט דאש ליטון רפואה בייא תשובה : דרום איטליכר ואש ויל תשובה טאן מיט גאנצין הערצין זאל ער גידענקן אין דיא דינן זאכין : אוג אויב ניט ועט ער ויייל זיין לעבין ועט זין קיין תשובה ניט טאן : אוג אויב אפילו ער ועט ויא תשובה ניט טאן ועט ער ניט גאנצין הארצין :

אויך ויא תשובה האט פיר כללים : אוג איטליכר כלל האט פינף פרטים : או ויא אויך ועל דא בשייתין א"ה : דער ערשטר כלל איז ער זאל זיך בגענקן אויך זיניי זינד אוג בייזי מעשים דאש אנדרי ער זאל ויא פר לאזין : דאש דריטי ער זאל בווילינין הקב"ה מיט זין תשובה : לאש פערדי ער זאל גידענקן דעם גרוסין שכר פונם בעל תשובה : אצונד ועל אויך כשייתין דיא פינף פרטים פונם עהשטין כלל : דער ערשטר פרט איז ער זאל באלד תשובה טאן : אוג זאל זיך פארכטין מאמיר ועט ער שטארבין אידה ער ועט תשובה : אוג זאל ויין אפיגיג לעבין : דען אז ויא קראנקי איז קראנק אין זיין גוף : אז איז דער חולא קראנק אין זיין נשמה : אז ויא דער פסוק ואגט (שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם) קערט ווידר איר ווילי קינדר ועל איך הייליגן איידפון אייערי ווילדקייט אוג זינדואוך שמטייט (ושב ורפא לו) לאו ער ווידר קערין ועט אים נאט הייליגן אויך שמטייט (הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי) נאט פאר ניט אויך אלי אייערי זינד אוג הייליט אלי אייערי ווייטאג : נוא ועהן מיר דאך או עש שמטייט דאש ליטון רפואה בייא תשובה : דרום איטליכר ואש ויל תשובה טאן מיט גאנצין הערצין זאל ער גידענקן אין דיא דינן זאכין : אוג אויב ניט ועט ער ויייל זיין לעבין ועט זין קיין תשובה ניט טאן : אוג אויב אפילו ער ועט ויא תשובה ניט טאן ועט ער ניט גאנצין הארצין :

אויך ויא תשובה האט פיר כללים : אוג איטליכר כלל האט פינף פרטים : או ויא אויך ועל דא בשייתין א"ה : דער ערשטר כלל איז ער זאל זיך בגענקן אויך זיניי זינד אוג בייזי מעשים דאש אנדרי ער זאל ויא פר לאזין : דאש דריטי ער זאל בווילינין הקב"ה מיט זין תשובה : לאש פערדי ער זאל גידענקן דעם גרוסין שכר פונם בעל תשובה : אצונד ועל אויך כשייתין דיא פינף פרטים פונם עהשטין כלל : דער ערשטר פרט איז ער זאל באלד תשובה טאן : אוג זאל זיך פארכטין מאמיר ועט ער שטארבין אידה ער ועט תשובה : אוג זאל ויין אפיגיג לעבין : דען אז ויא קראנקי איז קראנק אין זיין גוף : אז איז דער חולא קראנק אין זיין נשמה : אז ויא דער פסוק ואגט (שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם) קערט ווידר איר ווילי קינדר ועל איך הייליגן איידפון אייערי ווילדקייט אוג זינדואוך שמטייט (ושב ורפא לו) לאו ער ווידר קערין ועט אים נאט הייליגן אויך שמטייט (הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי) נאט פאר ניט אויך אלי אייערי זינד אוג הייליט אלי אייערי ווייטאג : נוא ועהן מיר דאך או עש שמטייט דאש ליטון רפואה בייא תשובה : דרום איטליכר ואש ויל תשובה טאן מיט גאנצין הערצין זאל ער גידענקן אין דיא דינן זאכין : אוג אויב ניט ועט ער ויייל זיין לעבין ועט זין קיין תשובה ניט טאן : אוג אויב אפילו ער ועט ויא תשובה ניט טאן ועט ער ניט גאנצין הארצין :

אויך ויא תשובה האט פיר כללים : אוג איטליכר כלל האט פינף פרטים : או ויא אויך ועל דא בשייתין א"ה : דער ערשטר כלל איז ער זאל זיך בגענקן אויך זיניי זינד אוג בייזי מעשים דאש אנדרי ער זאל ויא פר לאזין : דאש דריטי ער זאל בווילינין הקב"ה מיט זין תשובה : לאש פערדי ער זאל גידענקן דעם גרוסין שכר פונם בעל תשובה : אצונד ועל אויך כשייתין דיא פינף פרטים פונם עהשטין כלל : דער ערשטר פרט איז ער זאל באלד תשובה טאן : אוג זאל זיך פארכטין מאמיר ועט ער שטארבין אידה ער ועט תשובה : אוג זאל ויין אפיגיג לעבין : דען אז ויא קראנקי איז קראנק אין זיין גוף : אז איז דער חולא קראנק אין זיין נשמה : אז ויא דער פסוק ואגט (שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם) קערט ווידר איר ווילי קינדר ועל איך הייליגן איידפון אייערי ווילדקייט אוג זינדואוך שמטייט (ושב ורפא לו) לאו ער ווידר קערין ועט אים נאט הייליגן אויך שמטייט (הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי) נאט פאר ניט אויך אלי אייערי זינד אוג הייליט אלי אייערי ווייטאג : נוא ועהן מיר דאך או עש שמטייט דאש ליטון רפואה בייא תשובה : דרום איטליכר ואש ויל תשובה טאן מיט גאנצין הערצין זאל ער גידענקן אין דיא דינן זאכין : אוג אויב ניט ועט ער ויייל זיין לעבין ועט זין קיין תשובה ניט טאן : אוג אויב אפילו ער ועט ויא תשובה ניט טאן ועט ער ניט גאנצין הארצין :

עיני על לא שמרו תורתיך) טאכין מיט וואשיר האבין גירוגן מייני אויגין איבר דיא לייט וואש היטן ניט דיין תורה · דער פיפטר פרט איז ער זאל תמיד אזו זאגין ווייא צו מיר דאש איך האב זיך ניט גישעהמט אזעלכי עבירות צו טאן : וויא האב איך גיקענט אזו דער צערגין מיין ליבן גאט יתברך אז ער וועט זיך אזו איין רייזין וועט ער בוודאי תשובה טאן : וויא דער פסוק זאגט (כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך בושתי וגם נכלמתי וגו) נאך מיין תשובה האב איך מיך בדאכט · אוג נאך דעם אז איך בין גיוואר גיוואירין פון מייני זינד האב איך מיך גישעהמט דא וועל איך שרייבין דיא פונף פרטים פונם אנדרן כלל : דער ערשטיר פרט איז ער זאל פאר לאזין זייני בייזי מעשים : אוג זאל טאן אייטיל מצות אוג דאש ווילן פון הקב"ה פון ליבשאפט וועגין · וויא דער פסוק זאגט (שנאו רע ואהבו טוב) האט פיינט בייז אוג האט ליב גוטץ : אויך שטייט (שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו עינים רמות ולשון שקר וידים שופכות דם נקי לב חורש מחשבת און רגלים ממהרות לרוץ לרעה יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים) זעקס זענין וואש הקב"ה האט פיינט ואוג דש זיבטי איז פר אום ווערדיגט זיין לייב : דיא הויכע אויגין דאש מיינט מען בייזי אויגין וואש פאר גינט ניט די לייטין : אוג דיא פאלשי צינג : אוג דיא הענט וואש פאר גיסן אום שולדיג בלוט : דאש מייגט מען דער וואש פאר שעהמט זיין חבר דא פאר גיסט ער זיין בלוט אוג דאש הארץ וואש טראפט אים רעכט : אוג דיא פיס וואש לויפין צו בייזין : אוג דער וואש זאגט פאלש עדות : אוג דער וואש מאכט קרוג צווישן איינם אוג זיין חבר · אויך שטייט (שומר ידו מעשות כל רע) ער זאל היטין זייני הענט פון צו טאן אלי דאש בייזי : אויך שטייט (יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח) לאז דער רשע פאר לאזין זיין בייזין וועג : אוג דער אום רעכטיר מענטש זייני בייזי מחשבות : אוג זאל ווידר קערין צו גאט וועט ער זיך דער בארמין איבר אים : אוג צו אונזר גאט דען ער מערט צו פאר געבין : למשל ער זאל ניט קוקין אויף איין אשה וואש איז אסור צו אים : אודר אויף איין אנדרי זאכין · דער אנדריר פרט איז ווען עש קומט אים אריין איין שלעכטי מחשבה זאל ער טראכטין אמצוה צו טאן : אודר צדקה צו געבין אז וויא דער פסוק זאגט (ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם) : אוג איר זאלט ניט אפ קערין נאך אייערי הערציר אוג אויגין בייז צו טאן :

דער דריטר פרט איז ער זאל פאר לאזין דיא עבירות פון זיין תשובה וועגין : אוג פון גאטש פארכט וועגין : אז וויא דער פסוק זאגט (סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי) עש האט גיגרוילט פאר דיין פחד מיין לייב : אוג פאר דייני משפטים טיא איך מיך פארכטין אוג נאך שטייט (יראה ורעד יבא בי ותכסני פלצות) פארכט אוג שרעקניש איז גיקומין אין מיר אוג עש האט מיך בדעקט ציטרניש : דער פערדיר פרט איז ער זאל פאר לאזין די עבירות פון וועגין גאטש פארכט · ניט ער זאל ווייזין פאר לייטין אז ער איז פרום : אוג דאש הארץ איז גאר אנדירש אז וויא דר פסוק זאגט (ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה) גאט האט גיזאגט צום נביא דיא פארכט פון ישראל פאר מיר איז גאר וויא די מענטשן וואש טיאן זייער גיוויינטליכקייט : למשל ער איז גיוויינט צו גיין אין שיל אריין · אוג טיט עש ניט פון מצוה וועגין · אודר ער דאווינט אן בוונה · דאש מויל רעט אוג דאש הארץ ווייסט ניט וואש : איין בעל תשובה יארף זיך דער ווייטרין דער פון : גאר ער זאל זיין כוונה האבין צו גאט יתברך :

דער פיפטר פרט איז ער זאל פאר לאזין זייני עבירות : אוג זאל אויף זיך נעמין ער זאל ווייל זיין לעבין וועט זיין קיין בייזי מעשים ניט צו טאן · אז וויא דער פסוק זאגט (ולא נאמר עוד למעשה ידינו אלהינו) מיר וועלין ניט זאגין גאט צו אונזרי מעשים · בלומד מיר וועלין ניט זאגין צו דער עבודת גלולים דוא ביסט אונזר גאט אויך זאגט דער פסוק (אם פעלתי און לא אוסיף) אויב איך האב גיווערקט אום רעכט : וועל איך שוין ניט מערין צו טאן אזעלכים : דא וועל איך שרייבין דיא פינף פרטים פונם דריטן כלל :

דער ערשטיר פרט איז דעם בעל תשובה זאל זיך דוכטן זייני עבירות זענין זייער גרויש : אוג אפילו ער האט גיטאן אקליני עבירה פאר לירט ער אויך פיל גוטש : אז וויא דער פסוק זאגט (וחוטא אחד יאבד טובה הרבה) פון וועגין איין חטא וועט ער פאלירן פיל גוטש : דער אנדריר פרט איז עש זאל זיך אום האכטן דיא עבירה שטייט פאר אים : אז וויא דער פסוק זאגט (וחטאתי נגדי תמיד) מיין זינד איז קענן מיר תמיד דער דריטר פרט איז ער זאל אויף שטיין פאר טאג אוג זאל תפלה טאן צו גאט אז ער זאל מקבל זיין זיין תשובה : אז וויא דער פסוק זאגט (קומי רוני בלילה לראש אשמורת שטייא אויף אוג טיא תפלה בייא נאכט אין אן הייב פון דער דריטר (אשמורה) דען די נאכט איז גיטיילט אויף דרייא (משמורות) דאש איז חלקים : אוג זאל זאגין ווידוי אוג תחנות : דען דיא זעלביני צייט גידענקט הקב"ה אין זיין בית המקדש וואש איז חרוב גיוואירין : אוג דאש זייני קינדר זענין פאר טריבין גיוואירין : אוג גידענקט אין זייני צדיקים אוג חסידים וואש לאזין זיך אום ברענגין פון קירוש השם וועגין :

דרום

קענין בשטיין : אז וויא דער פסוק זאגט (ומי יכלכל את יום בואו וגו') ווער קאן אויש לייידין דעם טאג פון זיין קומן : אוג דיא חופה איז ניט מכפר סיידין דורך תשובה : דאש אנדרי הקב"ה איז ניט מוחל בשעת דער חופה דעם וואש האט גקענט

גיהעמט תשובה טאן אוג האמט גיט תשובה גיטאן: דאש זענין דיא האנדי פיר עבירות ואש האלטין אויף פון רער תשובה:

אף זענין פאר האנדרין פינף ואכין פון דיא פיר אוג צוואנציג ואש האלטין אויף דיא פיר עשרשטי פיר וענין האנדר פון: דאש ערשטי וער עש שייד זיך אף פונם קהל ווען זיא טואן תשובה אודר דאש קהל האבין גוזר תענית גיוון אוג ער שייט זיך אף דער פון: אזו איז ער גיט זוכה צו ענהן אין זיער גחמה: אוג ער הימט קיין חלק גיט אין זיערי (וביות): דאש אנדרי ערר ואש קריגט אויף דיא ריד פון דיא חכמים: דער פון קומט דאש ער גייט גיט צו זיא: אוג לערנט זיך גיט פון זיא דעם וענ פון תשובה: דאש דריטי ענין איער ענהם זין חבר אמצוה טאן שפעט ער אוג לאכט פון אים: דאש פערדי ווער עש איז מכוה זיני רבנים: אוג רעט אויף זיא שענדליכי ריד: דאש פופטי דער ואש נאכט פיינט שטראף דאש ער האט צו זין חבר עש דארף מיך קיינר גיט שטראפין: צא דיך ענלברט בייא דיין נאו: דאש מיינט מען שטראף דיך זעלברט: אוג קריגט זיך מיט אים: דער ענקביגר היסט איין לין אוג איין (כסיל) דאש האט אין זיך צוויא עניטשין: (כסיל) א׳ איין נער: אודר איין רעש: שלמה המלך ע״ה האט אויך גיזאגט מיזאל לין לין אוג קיין קסיל גיט שטראפין דיריבר קען ער אויך קין תשובה גיט טאן: קען ער האלט זיך פאר איין פרומן מאן: אוג או דער רב אוג דרשן פון דער שטאט קומט שטראפט ריא ליט קומט ער גיט צו דער דרשה אוג אפילו ער קומט שון יא הערט גיט צו אוג קערט זיך גיט נט דער צו: קען זיני מעשים גיפעלין אים ויאר וואל: זענין פאר האנדרין • פינף ואכין פון די פיר אוג צוואנציג ואש האלטין דריבר קען ער קיין תשובה גיט טאן מיידין רוהך שוועקין • דאש ערשטי דער ואש שעלט פיל ליט קען ווען איינר שעלט איין מענטשין קען ער אים איבר בעמין: אוג או ער איז אים מוחל איז אים הקב״ה אויך מוחל • אבר פיל ליט ווייסט ער גיט ועמין צו בעטין: דרום קען ער גיט תשובה טאן מיידין רוהך שוועקין: דש אנדרי וועג עש טיילט זיך מיט אנגב • דער גנב זיולברט קען בעסר תשובה טאן פון אים • קען ער ווייסט בייא ועמין אים: אודר עש בעט אים אום: אודר ער עש איז ניגנבית או קערט ער עש אים אום: אודר ער בעט אים אז ער זאל מוחל זיין: אבר ער זאל מוחל זיין: גיט תשובה טאן • אוג ער מאכט אים מער גנבן • אוג ער ווייסט דאש ענהן ער גיטאן האט ער בעסר תשובה גיטאן: דאש פערדי זענין פאר האנדרין פינף עבירות פון דיא פיר אוג צוואנציג

צוזאנצינ וָאש רַער טָענְטש קָען זיך ניט אָפּ גיווינען פון
זייא: אז וויא ריא נְמָרָא זָאנְט וָער עש טִיט איין עבֵירָה צְווייא
דְרייא מָאל · אִיז זִיא בייא אִים שוץ גְלייך וויא אִיין הִיתֵּר :
דְרוּם טִיט עָר דְרוּיף קְרִין תְּשוּבָה ניט : דְרוּם מוז אִיטְלִכָר
זייער אוּנ זייער גיוואָרְנְט זַיין אַוועק צו וַארְפִין ריא שְלעכְטִי
מִידוֹת : דָאש עָרְשְטִי אִיז רְבִילוֹת אוּנ לָשון הָרָע : דָאש
אַנְדְרִי אִיז אִיין רַנְגִן : דָאש דְרִיטִי אִיז דֶער וָאש פְלוּכְט אִיין
חָכָם אוֹדֶר אַפִּילוּ זַיין אִיינְן קְלֵינֶר אוֹדֶר אַפִּילוּ זיך עָלְבֶּרְט ·
דָאש פִּיעְרְדִי וָער עש שְוֵוערְט פַאלְשִי שְבוּעוֹת אוֹדֶר אום
זוּמְטִי שְבוּעוֹת : דָאש פוּפְטִי וָער עש טְרַאכְט שְלעכְטִי
מַחְשָבוֹת אוּנ דָער וָאש בַּהָעפְט זיך צוּ רָשָעִים · דָען עֶר
לָערְנְט זיך פון זייא קִיינְגִיטש ניט . ריא אַלִי טִיאָן קִיין תְּשוּבָה
ניט : דָען וַויל זייא זָענְן נִיוואוּנְט דְרִינָן אִיז עש בייא זייא קִין
עבֵירָה ניט · נון לִיבִי לייט דָאש זָענְן ריא פִּיר אוּנ צְוואַנְצִג
זַאכְין וָאש דֶער לָאזְן ניט דָעם מֶענְטְשִן תְּשוּבָה צוּ טָאן :
דָאך וָען עֶר טִיט וויא תְּשוּבָה דְרוּיף הַיְכְט עֶר אוּיך אִיקְבַּעל
תְּשוּבָה : אוּנ דָאש אוּיך אִיין חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא :

(בומן שבית המקדש היה קיים) אִין דֶער צַייט אַז דָאש בֵּית
הַמִקְדָש אִיז נישְטַאנְדְן וָען אִיינֶר דָאש אִין עבֵירָה
נִיטָאן : אוּנ דָאש דְרוּיף תְּשוּבָה נִיטָאן · אַז עש זִיז נִיכוּמְן
יום כִּיפּור דָאש טָען נִיזוּמְן אִיין צִיקְלִי אוּנ מִיהָאש עש אַוועק
נישוּקְט (לעזאזל) · אִין דֶער מִדְרָש אַרִיין דָא דָאש דָאש
זָעלְבִיגִי צִיקְלִי מִט זיך נִיגוּמְן אַלִי ריא עבֵירות פון כָּל יִשְרָאֵל
אִין דֶער מִדְבָּר אַרִיין אָבֶּר אצוינְר בעוה"ז מִיר קְרִין בֵּית
הַמִקְדָש ניט : אָבֶּר ריא תְּשוּבָה אִיז נָאך נִיבְלִיבְן : אוּנ אַפִּילוּ
וָען אִיינֶר אִיז נִיוואָרְן אַרְשָע אַלִי זַייני טָעג אוּנ טִיט תְּשוּבָה
אִייְדְ עֶר שְטַארְבְט · אַזוֹ וָערְט אִים פַּאר נָעבְּן אַלִי זַייני
עבֵירות : אוּנ עש וָערְט אִים ניט נִידאכְט קְרִין שוּם עבֵירָה :
אַדְרַבָּה זייא וָערְן אִים נָאך נִידָעכְטְנְט פַּאר מִצוֹת : אַז וויא
דֶער פָּסוּק זָאנְט (ורשעתו לא יכשל בה ביום שובו מרשעתו)
אוּנ זַיין שְלעכְטִי פוּנְם רָשָע וָערְט עֶר ניט נִישְמָרוּיכְלְט אִין
דָעם טָאג וָען עֶר טִיט תְּשוּבָה · (איזהו היא תשובה
גמורה) וָועלְכְּב אִיז ריא רָעכְטִי תְּשוּבָה וָאש נָאש וויל
דָאבְּן פוּנְם מֶענְטְשִן · אוּנ זיא אִיז נִילִיבְט אִין זַייני אוֹיגְן :
דָאש אִיז וָען דֶער מֶענְטְש טִיט סַייא אִיז נִרִיגִי סַייא אִיין
הָאבְּי עבֵירָה אוּנ דָאש חַרְטָה דְרוּיף · אוּנ זָאנְט וִירוּי : אוּנ
דֶער נָאך קוּמְט אִים וויִדֶר ריא עבֵירָה צוּ ריא הָעִנְט · אוּנ עֶר
הָאט זיא בְּפְחַ צוּ טָאן : אוּנ טִיט זיא ניט · לְמָשָל וָען עֶר
הָאט עָפּעס נִינְנְבְּת : אוּנ טִיט תְּשוּבָה דְרוּיף : אוּנ דֶער נָאך
קוּמְט אִים וויִדֶר צוּ ריא הָעִנְט דָאש עֶר וָאלְט וויִדֶר נִיקְוְענְט
נְנְבְּן : אוּנ קִין מֶענְטש וָאלְט ניט נִיוואָרְן נִיוואָרְן דֶער פון
אוֹדֶר וָען אִייֶר הָאט מְזַנֶה נִיוואָן מִט אִין אִשָה · אוּנ טִיט
תְּשוּבָה דְרוּיף דֶער נָאך קוּמְט ריא אִשָה וויִדֶר צוּ אִים : אוּנ
עֶר טִיט ניט ריא עבֵירָה : דָאש אִיז ריא דֶער וָאש פְלוּכְט אִיין
אַנְדְרִי אִיז אִיין רַנְגִן : דָאש דְרִיטִי אִיז דֶער וָאש פְלוּכְט אִיין
חָכָם אוֹדֶר אַפִּילוּ זַיין אִיינְן קְלֵינֶר אוֹדֶר אַפִּילוּ זיך עָלְבֶּרְט ·
דָאש פִּיעְרְדִי וָער עש שְוֵוערְט פַאלְשִי שְבוּעוֹת אוֹדֶר אום
זוּמְטִי שְבוּעוֹת : דָאש פוּפְטִי וָער עש טְרַאכְט שְלעכְטִי
מַחְשָבוֹת אוּנ דָער וָאש בַּהָעפְט זיך צוּ רָשָעִים · דָען עֶר
לָערְנְט זיך פון זייא קִיינְגִיטש ניט . ריא אַלִי טִיאָן קִיין תְּשוּבָה
ניט : דָען וַויל זייא זָענְן נִיוואוּנְט דְרִינָן אִיז עש בייא זייא קִין
עבֵירָה ניט · נון לִיבִי לייט דָאש זָענְן ריא פִּיר אוּנ צְוואַנְצִג
זַאכְין וָאש דֶער לָאזְן ניט דָעם מֶענְטְשִן תְּשוּבָה צוּ טָאן :
דָאך וָען עֶר טִיט וויא תְּשוּבָה דְרוּיף הַיְכְט עֶר אוּיך אִיקְבַּעל

תְּשוּבָה : אוּנ דָאש אוּיך אִיין חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא :

(בזמן שבית המקדש היה קיים) אִין דֶער צַייט אַז דָאש בֵּית
הַמִקְדָש אִיז נישְטַאנְדְן וָען אִיינֶר דָאש אִין עבֵירָה
נִיטָאן : אוּנ דָאש דְרוּיף תְּשוּבָה נִיטָאן · אַז עש זִיז נִיכוּמְן
יום כִּיפּור דָאש טָען נִיזוּמְן אִיין צִיקְלִי אוּנ מִיהָאש עש אַוועק
נישוּקְט (לעזאזל) · אִין דֶער מִדְרָש אַרִיין דָא דָאש דָאש
זָעלְבִיגִי צִיקְלִי מִט זיך נִיגוּמְן אַלִי ריא עבֵירות פון כָּל יִשְרָאֵל
אִין דֶער מִדְבָּר אַרִיין אָבֶּר אצוינְר בעוה"ז מִיר קְרִין בֵּית
הַמִקְדָש ניט : אָבֶּר ריא תְּשוּבָה אִיז נָאך נִיבְלִיבְן : אוּנ אַפִּילוּ
וָען אִיינֶר אִיז נִיוואָרְן אַרְשָע אַלִי זַייני טָעג אוּנ טִיט תְּשוּבָה
אִייְדְ עֶר שְטַארְבְט · אַזוֹ וָערְט אִים פַּאר נָעבְּן אַלִי זַייני
עבֵירות : אוּנ עש וָערְט אִים ניט נִידאכְט קְרִין שוּם עבֵירָה :
אַדְרַבָּה זייא וָערְן אִים נָאך נִידָעכְטְנְט פַּאר מִצוֹת : אַז וויא
דֶער פָּסוּק זָאנְט (ורשעתו לא יכשל בה ביום שובו מרשעתו)
אוּנ זַיין שְלעכְטִי פוּנְם רָשָע וָערְט עֶר ניט נִישְמָרוּיכְלְט אִין
דָעם טָאג וָען עֶר טִיט תְּשוּבָה · (איזהו היא תשובה
גמורה) וָועלְכְּב אִיז ריא רָעכְטִי תְּשוּבָה וָאש נָאש וויל
דָאבְּן פוּנְם מֶענְטְשִן · אוּנ זיא אִיז נִילִיבְט אִין זַייני אוֹיגְן :
דָאש אִיז וָען דֶער מֶענְטְש טִיט סַייא אִיז נִרִיגִי סַייא אִיין
הָאבְּי עבֵירָה אוּנ דָאש חַרְטָה דְרוּיף · אוּנ זָאנְט וִירוּי : אוּנ
דֶער נָאך קוּמְט אִים וויִדֶר ריא עבֵירָה צוּ ריא הָעִנְט · אוּנ עֶר
הָאט זיא בְּפְחַ צוּ טָאן : אוּנ טִיט זיא ניט · לְמָשָל וָען עֶר
הָאט עָפּעס נִינְנְבְּת : אוּנ טִיט תְּשוּבָה דְרוּיף : אוּנ דֶער נָאך
קוּמְט אִים וויִדֶר צוּ ריא הָעִנְט דָאש עֶר וָאלְט וויִדֶר נִיקְוְענְט
נְנְבְּן : אוּנ קִין מֶענְטש וָאלְט ניט נִיוואָרְן נִיוואָרְן דֶער פון
אוֹדֶר וָען אִייֶר הָאט מְזַנֶה נִיוואָן מִט אִין אִשָה · אוּנ טִיט
תְּשוּבָה דְרוּיף דֶער נָאך קוּמְט ריא אִשָה וויִדֶר צוּ אִים : אוּנ
עֶר טִיט ניט ריא עבֵירָה : דָאש אִיז ריא דֶער וָאש פְלוּכְט אִיין
אַנְדְרִי אִיז אִיין רַנְגִן : דָאש דְרִיטִי אִיז דֶער וָאש פְלוּכְט אִיין
חָכָם אוֹדֶר אַפִּילוּ זַיין אִיינְן קְלֵינֶר אוֹדֶר אַפִּילוּ זיך עָלְבֶּרְט ·
דָאש פִּיעְרְדִי וָער עש שְוֵוערְט פַאלְשִי שְבוּעוֹת אוֹדֶר אום
זוּמְטִי שְבוּעוֹת : דָאש פוּפְטִי וָער עש טְרַאכְט שְלעכְטִי
מַחְשָבוֹת אוּנ דָער וָאש בַּהָעפְט זיך צוּ רָשָעִים · דָען עֶר
לָערְנְט זיך פון זייא קִיינְגִיטש ניט . ריא אַלִי טִיאָן קִיין תְּשוּבָה
ניט : דָען וַויל זייא זָענְן נִיוואוּנְט דְרִינָן אִיז עש בייא זייא קִין
עבֵירָה ניט · נון לִיבִי לייט דָאש זָענְן ריא פִּיר אוּנ צְוואַנְצִג
זַאכְין וָאש דֶער לָאזְן ניט דָעם מֶענְטְשִן תְּשוּבָה צוּ טָאן :
דָאך וָען עֶר טִיט וויא תְּשוּבָה דְרוּיף הַיְכְט עֶר אוּיך אִיקְבַּעל
תְּשוּבָה : דָרוּם אִיז אִיטְלִכָר מֶענְטש מְחוּיֵיב אַלִי טָאג תְּשוּבָה
צוּ טָאן : וַויל עֶר וַויסְט דָאך ניט וָען עֶר וועט שְטַארְבְּן :
דְרוּם הַיְסְט הקב"ה (גודאיך) עֶר וָערְט ניפְּעַרְכְט : וָאלְט

עֶר גִיט מוּחַל גִיווֶען דִיא עֲבֵירוֹת : דָא וָואלְט אִיטְלֶכֶר פָּארט עֲבֵירוֹת גִיטָאן אוּג וָואלְט זִיךְ גִיט גִיפָארְכְטִין פַּאר הקב"ה : אָבֶּר וַויִיל הקב"ה אִיז יוֹא מוּחֵל דִיא עֲבֵירוֹת : אוּן דָאט אִיטְלֶכֶר מוּזָא פַּאר הקב"ה : אוּג טִיט תְּשׁוּבָה בְּרִי עֶר זָאל אִים מוּחֵל זִין דִיא עֲבֵירוֹת דִין עֶס אִיז אַמָּשָׁל אִין שֵׂר וָואש דָאט לִיב אַטְוַיל חֲשׁוּבִים אוּג זִיא זָענֶן זִיעֶר חָשׁוּב אוּג הוֹיךְ גִיאַכְט אִין זַיינִי אוֹיגֶן : אַמָּאל הַאלְטִין דִיא שָׂרִים צְווִישִׁין זִיךְ אִין עֵיצָה אוּג גִייאן בַּיא נַאכְט אוּג עֶפֶּנִין אוֹיךְ דָעם אוֹצָר : אוּג בֶּגֶבִינֶן נָאלְד אוּג זִילְבֶּר אוּג אַבֶּנִים טוֹבוֹת : אִין דִיעֶר פְּרִיא שְׁמִיט עֶר אוֹיךְ אוּג גִיפִּינְט דָאש זִין אוֹצָר אִז אָפֶּין אוּג עֶס אִיז אֵלֶש אַרוֹיש גִינַגבְּתְּ : דָא גִיזִיט דִיעֶר שֵׂר זַיינִי קְנֶעכְט דָאש זִיא זָאלִין נָאךְ קְלֶעֶרֶן וָועֶר עֶס דָאט דִיא מַעֲשֶׂה גְטָאן דִיא קְנֶעכְט זָענֶן גִיווָארֶן גִיווָארֶן אוּג גִייאן צום שֵׂר אוּג זָאגֶן צו אִים וִוייסְט אִיר וָועֶר עֶס דָאט דָאש גִיטָאן אַיעֶרִי לִיבִי שָׂרִים וָאש אִיר הַאבְּט זִיא אַז חָשׁוּב : זִיא הָאבֶּן אִיךְ בְּגַנבְּתְּ : אַז אִיז זִיךְ דִיעֶר שֵׂר זִיעֶר מְצַעֲר אוֹיךְ זַיינִי חֲשׁוּבִים מְעֶר וִויא אוֹיךְ זִיקְנִיטְשׁ אוּג עֶר וָאלְט זִיא גִיגְעֶרֶן בִּישִׁירְמְט פּוּן דָעם פָּאלְק וָאש וִילְן אִין זִיעֶר גְּקָמֶה : אַז הַייבְּט עֶר אַן צו זָאגֶן צו זַיינִי קְנֶעכְט אִיר זָענְט לִיגֶנֶרִם גִיט אוּג בֶּרֶעֶנְגְט וִיא פַּאר מִיר וָועֶל אִיךְ זָעהֶן אוֹיב זִיא הָאבֶּן עֶס גִיטָאן אוֹדֶר גִיט אוּג עֶר שִׁיקְט שְׁטִילֶר הַיט צו זִיא אִין גִיטְרַייאֶן קְנֶעכְט עֶר זָאל זִיא זָאגֶן וָואךְ פָּאר אַרֶין דִיא גְּגִיבֶּה אִין יָם אַרֶין : דָען מִיר גִיט גִיט אִין גְעלְט אִיךְ הָאבּ נָאךְ פִּיל אוֹצוֹרוֹת : אוּג דִיא עֲבֵירָה אִז גִיט גִיאַכְט אִין מַיינִי אוֹיגֶן קִינֶן אַיעֶר לִיבְּשַׁאפְט : אַז הָאבֶּן אַלי אַרֶין גִיווָארְפֶּן דִיא גְּגִיבֶּה אִין יָם אַרֶין : נָאר אַיעֶר דָאט זִיךְ גִיפִּינֶן וָאש דָאט בַּהַאלְטִין זִין גְּגִיבֶּה : גוּן אַז זִיא קוּמֶן פַּארֶן שֵׂר שְׁטֶעלְט עֶר זִיךְ קֶעגֶן זִיא זִיעֶר צְארֶנִג אוּג הֵיסְט זִיא בְּוִיכֶן : אוּג הֵיסְט זִיא אוֹיש טִין זִיעֶרִי קְלֵיידֶר אוּג גִיפִּינְט בַּיא קִינֶם גִיט נָאר בַּיא דָעם אַיינֶם : אַז וָועֶרְט עֶר זִיעֶר פְּרוֹגֶ אוֹיךְ אִים : אוּג זָאגְט דִיא אַנדֶרִי עֲבֵירָה וָואש דוּא דָאמְט גִיטָאן אִיז עֶרְגִיר פּוּן דֶעֶר עֶרְשְׁטֶר : דָען פִּרִיר דָאב אוֹיךְ זִיךְ גִיטְרַאכְט עֶס אִז זִין חִידוּש גִיט דָען עֶס קָען זִין דָעֶר יְצֶר הָרָע דָאט דִיךְ אָן גִיבָּעט : דְרוּם דָאב אִיךְ דִיר גִילָאזְט וָארֶנִן דוּא זָאלְשְׁט דִי גְּגִיבֶּה אִין יָם אַרֶין : אוּג דוּא דָאמְט מַיינִי רִייךְ אִין יָם אַרֶין וָארְפֶּן : אוּג בְּרֶענְגִין זִיינִי זִיךְ אוֹיךְ דִיר דִין שְׁבֶר נֶעבֶּן זָעה אִיךְ דִין גִיז הָאבֶּן : אַז וָועל אִיךְ דִיר שְׁבֶר נֶעבֶּן אוּג הָאבֶּן אִים גִיהִיסְן אֶן טָאן נְרוּשׁוֹ יְסוּרִים : אוּג דִיא אַנדֶרֶ דָאט עֶר אַהִיים נִישִׁיקְט מִיט גוּטֶן מִיד : אוּג דֶעֶר נֶעשֶׂע מוּז יְסוּרִים לִיידֶן פַּאר זִיא אַלי : אַז אִיז דָאש אוֹיךְ הקב"ה דָאט גִישִׁיקְט זִינֶי גִיטְרַייאֶי מְשָׁרְתִים דָש זָענֶן נְבִיאִים אוּג דָאט זִיא גִיוָוארֶנְט אוֹיךְ דֶעֶר תְּשׁוּבָה אוּג זִיא זָאלִין פּוּן זִיךְ אַרֶאפּ וַוארֶפֶן דִיא זְנֶד אִיבֶּר זִיא קוּמֶן צום מְשַׁפֵּט אוּג דֶעֶר נֶעשֶׂע וִויל זִינֶי זְנֶד גִיט אַרֶאפּ וַוארֶפֶן : אוּג דָאלְט זִיא בַּיא זִיךְ : דָא אִיז עֶרְגִיר פּוּן דָעם וָואש עֶר דָאט דִי עֲבֵירָה גִיטָאן : דָען פִּרִיר דָאט אִים דֶעֶר יְצֶר הָרָע בַּצְווִוינְגֶן : אָבֶּר דָא זָעהְט עֶר דָאךְ זִין טוֹט פַּאר זַיינִי אוֹיגֶן אוּג הָאלְט פָּארְט בַּיא זִיךְ זִיא דִיא עֲבֵירוֹת אוּג קֶעֶרְט זִיךְ גִיט צו דִיא דִיד פּוּן דִיא גְּבִיאִים וָאש הָאבֶּן גִיזָאגְט טוֹט תְּשׁוּבָה אִיר קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל אַז וָועְט אִיר הָאבֶּן דָאש אִייבְּגִי לֶעבֶּן : אוּג אוּב גִיט וָועט אִיר פְּלוֹצְלִינְג שְׁטַארְבֶּן אוּג וָועט פַּאלִירן אַיעֶר עוֹלָם הַבָּא : אָבֶּר דֶעֶר וָאש טִיט תְּשׁוּבָה אֶפִילוּ אַשָּׁעָה אֶארִין גוּרט דָאט עֶר אַחִלֵּק לְעוֹלָם הַבָּא אַז וִויא מִיר זָענֶן וִויא עֶס אִז גִינַאנְגֶן

מִט (רבי אלעזר בן דורדיא) :

אַז אוֹיךְ זָאגְט דֶעֶר פְּסוּק (טוב שם משמן טוב בו') עֶס אִז אוֹיךְ דָאט עֶר אַהִיים נִישִׁיקְט מִיט גוּטֶן מִיד : אוּג דֶעֶר עֶשֶׂע מוּז יְסוּרִים לִיידֶן פַּאר זִיא אַלי שְׁמֶעֶרְנִיגִי אֶייל : אַז אִז דָאש אוֹיךְ הקב"ה דָאט גִישִׁיקְט מִיט גוּטֶן מִיד : אוּג דֶעֶר עֶשֶׂע מוּז יְסוּרִים לִיידֶן פַּאר זִיא אַלי : אַז אִז דָאש אוֹיךְ הקב"ה דָאט גִישִׁיקְט זִינֶי גִיטְרַייאֶי מְשָׁרְתִים דָש זָענֶן נְבִיאִים אוּג דָאט זִיא גִיוָוארֶנְט אוֹיךְ דֶעֶר תְּשׁוּבָה אוּג זִיא זָאלִין פּוּן זִיךְ אַרֶאפּ וַוארֶפֶן דִיא זְנֶד אִיבֶּר זִיא קוּמֶן צום מְשַׁפֵּט אוּג דֶעֶר נֶעשֶׂע וִויל זִינֶי זְנֶד גִיט אַרֶאפּ וַוארֶפֶן : אוּג דָאלְט זִיא בַּיא זִיךְ : דָא אִיז עֶרְגִיר פּוּן דָעם וָואש עֶר דָאט דִי עֲבֵירָה גִיטָאן : דָען פִּרִיר דָאט אִים דֶעֶר יְצֶר הָרָע בַּצְווִוינְגֶן : אָבֶּר דָא זָעהְט עֶר דָאךְ זִין טוֹט פַּאר זַיינִי אוֹיגֶן אוּג הָאלְט פָּארְט בַּיא זִיךְ זִיא דִיא עֲבֵירוֹת אוּג קֶעֶרְט זִיךְ גִיט צו דִיא דִיד פּוּן דִיא גְּבִיאִים וָאש הָאבֶּן גִיזָאגְט טוֹט תְּשׁוּבָה אִיר קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל אַז וָועְט אִיר הָאבֶּן דָאש אִייבְּגִי לֶעבֶּן : אוּג אוּב גִיט וָועט אִיר פְּלוֹצְלִינְג שְׁטַארְבֶּן אוּג וָועט פַּאלִירן אַיעֶר עוֹלָם הַבָּא : אָבֶּר דֶעֶר וָאש טִיט תְּשׁוּבָה אֶפִילוּ אַשָּׁעָה אֶארִין גוּרט דָאט עֶר אַחִלֵּק לְעוֹלָם הַבָּא אַז וִויא מִיר זָענֶן וִויא עֶס אִז גִינַאנְגֶן

טָאן דִיא עֲבֵירוֹת : אוּנ זָאכ דְרוֹיף הֶרְטָה הָאבֶּן אוּנ זָאל זִיךְ
כִּיצָעִר זַיין : אֵין אוֹיב עָר אִיז דָאש נִיט מְבִטֵּן אִיז זַיין תְּשׁוּבָה
אוּנ וִוידֶר נָאר נִיט גֶרֶעכִינְט : נִיט אַזוֹ וִויא אַטַייל לֵייט זָאגֶן
וִוידֶר אֶן כַּוָּנָה : אוּנ וֶויסֶן נִים וָואש זֵיא זָאגֶן : דָש וְעֶקֶכְטֶ
עָר מוּז צֶרְרִישׁ רִידֶן מִט דָעם מוֹיל אִיטְלֶכִי עֲבֵירָה בֶּיגֶנֶדֶר :

אוּנטֶרְרוֹיף בָּרָעגֶן אוּנ חֶרְטָה הָאבֶּן פַּאר הקב"ה :

אוּנ עָר זָאל זָאגֶן זַיין וִוידֶר אֵין דָאש הֵיט : דָאש הֶיסֶר זָאל
אִים נִיט הֵעֶרֶן : אֲדַרַבָּה עָש אִיז אֵין עֲווֹת קֵיט וֶוער
עָש בָּרָעגְנֶט זַיכִי זֶיכְר פַּאר לַייטֶן : רְרוֹם אִיזְדָאש אוֹיךְ גִיוֶוען
אַייגֶש פּוּן דִיא נְסִים וָואש זָענֶן גִיוֶוען אֵין בֵּית הַמִּקְדָּש דָאש
בְּשַׁעַת זֵיא זָענֶן גִישְׁטַאנֶן זָענֶן זֵיא נִישְׁטַאנֶן זֶייעֶר עָנֶג :
אוּנ בְּשַׁעַת זֵיא הָאבֶּן זִיךְ גִיבּוּקְט אַז גִיוֶוען וֶויט אַייגֶר פּוֹנֶם
אֲנֶדֶרֶן פִּיר אֵילֶין דָאש קֵיינֶר זָאל נִיט הָעֶרֶן דִיא וִידוּי פּוּן
זַיין חֲבֶר • דָאש אִיז אַלֶש נִירֶעט גִיוָואֶרן דִיא עֲבֵירוֹת
וָואש אִיז צְווִישֶׁן אִים אוּנ צְווִישֶׁן הקב"ה : אָבֶּר וֶוען אִייגֶר הָאט
אֵין אוֹם רֶעכְט גִיטָאן זָענֶן זַיין חֲבֶר כֵּיא מִט נֶעלְט : אוֹדֶר
מִט גֶנַאנֶדֶר זָאכ : אִיז זַיין תְּשׁוּבָה עָר זָאל זָאגֶן פַּאר לַייטֶן
לִיבִי רַבּוֹתַי אִיךְ הָאבּ מַיין חֲבֶר אוֹם רֶעכְט גִיטָאן
בֶּעט אִיךְ פִּרִיר מְחִילָה פּוּן הקב"ה : דֶיעֶר נָאךְ פּוּן מַיין חֲבֶר :
אִיךְ הָאבּ גִיוּוּנדֶיגְט צוּ נָאט יִתְבָּרַךְ דֶער נָאךְ צוּ מַיין חֲבֶר :
דֶיגְט הָאבּ אִיךְ חֶרְטָה אוּנ בִּין אוֹיךְ מִיר מְרַחֵם דָאש
אִיךְ וֶעל אִים שׁוֹין הֶיין מָאל קֶין אוֹם רֶעכְט גִיטָאן אוּנ אוֹיךְ
גִיט קֶיין אַנְדֶרֶן דָאש אִיז דִיא רֶעכְטֶ תְּשׁוּבָה : אוֹיךְ זָאל
אִיטְלֶכֶר מֶענְטש וִויכְן דָאש יוֹם כִּיפּוּר אִיז נִיט מוֹחֵל רוֹנֶךְ
תְּשׁוּבָה נָאר דִיא עֲבֵירוֹת וָואש צְווִישֶׁן אִים אוּנ צְווִישֶׁן
הקב"ה דְהַיְינוּ וֶעֶן אַייגֶר הָאט גִיוּוּנדֶיגְט מִט אַזוֹנֶה • אוֹדֶר
עָר הָאט גִיגָענֶט טְרֵיפּוֹת אוֹדֶר נְבֵילוֹת : אוֹדֶר רֶעכְט גְלַייכְן
אַנְדֶרֶי עֲבֵירוֹת דְרוֹיף דֶאךְ עָר זַייגִי עֲבֵירוֹת נִיט
פַּאר לַייטֶן : נַייאֶרְט עָר זָאל דָאש פַּארְכְטֶן מִט בַּאכְטֶן
אוּנ חֶרְטָה אוּנ וִוידוּי אֶבֶּר תְּשׁוּבָה אֶבֶּר דִיא עֲבֵירוֹת וָואש
זָענֶן צְווִישֶׁן אִים אוּנ זַיין חֲבֶר מְזוּ עָר פְּרִיר זַיין חֲבֶר אִיבֶּר
בֶּעטֶן אַז וֶויא אוֹיבֶן שְׁטֵייט :

אוֹיךְ אַפִּילוּ עָר הָאט זַיין חֲבֶר נָאר דֶעֶר צֶעדִינְט מִט רַייד פּוּן
עָר אִים אִיבֶּר בֶּעטֶן דֶרַייא לַייט : וֶויל עָר אִים נָאךְ נִיט מוֹחֵל זַיין זָאל
אִיבֶּר בֶּעטֶן פַּאר דֶרַייא לַייט : אַז פִּיר דֶרַייא מָאל : אֲבָל אַז
עָר וֶויל אִים נָאךְ דָעם אַלֶש נָאךְ נִיט מוֹחֵל זַיין זָאל עָר אִים לָאזֶן

גֶזֶן : אוּנ דִיא עֲבֵירָה אִיז אוֹךְ אִים : וֶויל עָר אִיז אַזוֹ אוּם דָעֶר
בַּאדַמִיגְ אוּנ וֶויל אִים דִיא עֲבֵירָה נִיט מוֹחֵל זַיין : וֶויא זָאל אִים
דָעֶן נָאט מוֹחֵל זַיין : אוּנ דָעם וָואש אִיז גֶרֶיכְט צוּ דָעֶר
צֶעדִינְג : אוּנ אִיז שְׁווֶער צוּ בַּאלֶגֶן דָעֶר אִיז נִיט פּוּן דִיא נֶידֶעֶר פּוּן
אַבְרָהָם אָבִינוּ : דְרוּם זָאל אִיטְלֶכֶר בַּאלְד מוֹחֵל זַיין דֶרִי נָאט זָאל
אִים אוֹיךְ בַּאלְד מוֹחֵל זַיין : אוֹיךְ דָעֶר וָואש וֶויל נִיט מוֹחֵל זַיין
וָעֶרט זַיין תְּפִלָּה נִיט דָעֶר הָעֶרט : אַדַרַבָּה עָר כַּאכְט דָאש זַייגִי
זַיכְר וֶועדֶן גִיזַאכְט : דָעֶן מָעֶן זָאגְט וִויא אַזוֹ זָאל אִים נָאט מוֹחֵל
זַיין זַייגִי זַיכְר : עָר הָאט דָאךְ זֶיעֶנִים נִיט גִיזַאלְט מוֹחֵל זַיין : דְרוּם
וָועֶרט זַיין תְּפִלָּה כַּאר שְׁטוֹקְן : אוּנ וָועדֶט נִיט דָעֶר הָעֶרט : אוּנ
אוּנ זָאל אֶר נֶעמֶן כָּעהֶן לַייט : אוּנ זָאל זִיךְ שְׁטֶעלֶן אוֹף זַיין קֶבֶר :
(פלוני) וָואש לֵיגְט דָא אִין דָעם קֶבֶר : אוּנ אוֹיב עָד אִיז דָעם נִית
עֶפֶּיס שׁוּלְדִיג גִיבְלוּבֶן זָאל עָר עָש אֶפּ גֶעבֶן זַייגִי יוֹרֶשִׁים : אוּנ אוֹיב
עָש אִיז נִיטָא קֶיין יוֹרֶשִׁים זָאל עָר עָש אֶפּ גֶעבֶן דָעם בֵּית דִין :
דָר בַּעַל תְּשׁוּבָה זָאל זִיךְ נִיט צַרַיגֶן נֶעמֶן אִין דֶן הקב"ה דָאש אִים
בַּייגְט פּוּן וָועגֶן זַייגִי עֲבֵירוֹת וָואש עָר דָאט גִיטָאן פַּאר זַיין
תְּשׁוּבָה : עָש אִיז נִיט אָזוֹ • אַדַרַבָּה עָר אִיז נָאךְ גִילוּבְט אִין דִיא
אוּיגֶן פּוּן הקב"ה גְלַייךְ וִוֹא עָר אִיז עָרְשְׁט גֶייא גִיבָארֶן : אוּנ נָאךְ
מֶער זַייגִי זִיכְר וָועדֶן אִים גִיזַעכְט כַּאר כִּיצוֹה : וֶויל דִיר דָאט
עָר הַנָּאה גִידַאט פּוּן דֶעֶר עֲבֵירָה : אוּנ אַצוֹנְד לָאזְט עָר אוֹועק דִיא
דַנָּאה אַת דִיא אִיז אִים מִיאוּס : אוּנ בַּצְווִינְגְט זַיין יֵצֶר דָרָע : אוּנ כַּאר
לָאזְט זַייגִי בֵּייגִי נֶעֶשֶׂים :

דִיא חֲכָמִים זָאגֶן אַפִּילוּ דִיא דֶעכְטִי צַדִּיקִים קֶענֶן נִיט שְׁטֶעֶן אוֹיךְ
דָעם אוֹרְט וִויא דִיא בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שְׁטֶייאן לֶערה : אוֹיךְ וָועל
דָא קוֹרְץ בַּייְשַׁיידֶן דִיא, נַאךְ : אֶין בַּעַל תְּשׁוּבָה הָאט כַּאר וֶיכְט דִיא
דַנָּאה פּוּן עֲבֵירוֹת : אוּנ כַּאר לָאזְט עָש פּוּן זַיין תְּשׁוּבָה וָועגֶן :
אֲבָר כַּאר דֶעֶר צַדִּיק הָאט נִיט כַּאר וֶיכְט דִיא דַנָּאה : אֲזוֹ קֶען זַיין אֶפֶּשֶׁר
אוֹיב עָר וָואלְט דִיא יוֹא כַּאר וֶיכְט וָואלְט עָר דִיא נִיט אָפּ גֵילָאזְט :
נוּן זָעהְט וָואש כַּאר אַגְרוֹישִׁי מַעֲלָה דֶעֶר בַּעַל תְּשׁוּבָה הָאט : כְּדִיר
אִיז עָר גִיכְפֶּיגְט גִיוֶוען אִין גָאטֶש אוֹיגֶן : אַצוֹנְד אִיז עָר גִילוּבְט
כְּדִיר אִיז עָר אָפּ נִישְׁייְדְט גִיוֶוען פּוּן הקב"ה : אַצוֹנְד אִיז עָר
בְּהַעֲפֶּט אִין אִים : אוּנ אִיז בַּייא אִים נוֹשֵׂא חֵן : כְּדִיר אִיז זַיין
תְּפִלָּה נִיט דֶעֶר הָעֶרט גִיוֶוען : אַצוֹנְד אִיז זִיא וִוא דֶעֶר הָעֶרט : אוּנ
עָר וָועֶרט גִיעֲנֶכְדְט אוֹיךְ אֲלֵי זַייגִי בַּקְשׁוֹת : אוּנ נִיט דָאש אַלֶיין
הקב"ה גְלוֹבְט נָאךְ צוּ זַיין תְּפִלָּה : דָעֶר בַּעַל תְּשׁוּבָה זָאל זִיךְ אַ
מִדַּת זַיין : עָר זָאל זַיין אַיין עֶנְיָן : אוּנ וָועֶן אַייגֶר שְׁפֶּעט פּוּן אִים :
אוּנ זָאגְט צוּ אִים וָואש הָאלְבְטוּ זִיךְ אַז כְּרוּם דוּא דָאכְט דָאךְ
דִיא אוּנ דִיא עֲבֵירָה גִיטָאן : אַז זָאל אִים דָאש נִיט דַעֲרֶן

דערמאנט ווערן אונ זאל שווייגן : דען דער נעמט בייא אים ארעמע זינגי עבירות : אונ דער וואס וואלטפט אים דאש אויש אין עוה אין ער אונ אין קיין רשע : אונ ער מוז דרייבר עונש ליידן גלייך ווייא ער וואלט עלבערט דיא עבירה גינאכט : דרום זאל איטלכר גיוואלטיגט זיין נים צו שפעטען פון אין בעל תשובה : דען ער פר זונדיגט ויך באלד אין אים :

אזו אויך וואש דיא גמרא ווען דיא ערהסט איינם אין עבירה טאן וואלטפט אום נים אויש וואראפן : נאר שטראף אים שטייף היינ : אונ ווען דוא ערהסט אין תלמיד חכם אין עבירה טאן וואלטפט אום דריבר נים שפל האלטן : דען ער האט בודאי תשובה גימאן : אזו אויך דעמט גליכין אנדרין טואן ארמפט אויך נים אויש וואראפן : דען מאמר האט ער דרויף תשובה גימאן : די תשובה פון אנדר אין נים גוט ווייא אזו גוט ווייא זון אנדל : דען די תשובה פון אנדל ווערט תמיד אן גינומן : אז ווייא ער פסוק זאגט (תן אל כבור לא ימאם) נון נאט פאר שענדמט נים דיא תפלה אונ תשובה פון פיל ליים : אויך וואט ער פסוק (ומי גוי גדול אשר לו אלהים) ווער אין אזו אין דיין פאלק וואש נאט אין נאנוגט צו אים : אונ אלי צייט ווען ווייא ריין אים ענטפרט ער ווייא אונ נעמט אן וויער תשובה אונ תפלה : אבר עש אין פאר האנדין צייטין דרויף דרהיינ אום נעשיט ימי תשובה אין ווין תשובה מער אן גינומן ווייא אנאנדירט מאל : אז ווייא ער פסוק ואנט (דרשו את ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב גו׳) פארשט נאט אין ער צייט אז ער אין נאהינט צו אייך : ואנין דיא חכמים או דאש גייט אויך דיא עשרת ימי תשובה : אויך וואט ער פסוק (ובקשתם משם את ה׳ אלהיך כו׳) איר זאלט וכין פון הארצין נאט דין נאט אונ דוא ועמט אים גיזונן אויב דוא ועשט צו אים תשובה טאן מיט נאנצין הארצין אונ ליב : ואנין דיא חכמים או דאש גייט אויך אויך דיא עשרת ימי תשובה : דען הקב״ה האט אוישן ער אין עם אין קיין אנדרין אין ער אלי חדשים יגיל ער אין ער ווערט תשרי מער אייזר אין אלי חדשים יגיל ער אין ער ווערט תשרי : אזו אויך האש נאט אוישן ער ווילט עם ווענטין מאכ צו נאכין שבת : אונ דאש ווענטי יאר צו מאכין שמיטה דיא ווענטי שמיטה צו מאכין (יובל) : אזו אויך האש ווענטי שוויזט יאר אין נאר גיזונט אים נימט דאש אויר ואלט נאך ניין עם יצר טוב : אויך ואנט ער פסוק ווכור את בוראך בימי בחורותיך) ניידנק דיין בשעפר אונ טוא תשובה אין דייני ינגי מינג : דיא אנדרי מעלה אין אויך ועש טוש תשובה אין ער יגנט • אבר ניין תשובה כומט דרום ווייל ער קען שוין נים כומן צו ער עבירה : דאש אין אויך נים אבר נים אזו ווייא דיא ערשטי מעלה אין ועש טוש תשובה דרום ווייל ער פארכט זיך פאר יסורים אזו שנט פון ניין ויך וניגין • דיא פערדי מעלה אין ועש טוש מער באמת אין דיא תשובה :

אנאנין יאר גוט אבר נים אזו ווייא אין חדש תשרי :

אזוי פרום אין אין עם חודש תשרי מיין אן גינומן די תשובה וויל אם דיא ראשון אין בשאפן גיווארין אום ראש השנה : אונ אין עם זעלבטן טאג האט ער גיזונדיגט : אזו אין הקב״ה ויער צארנינ גיווען אבר אים : אונ נאט צו אים אין מצוחאב איך דיר גבאטן : אונ דיא האשט ווא נים ויקעמט האלטין : ווייא ועלין דייני קינדר טואין אז איך ועל ווייא נעבין נעקם הוגדרט מיט דרייצעהן מאות : אז אם הראשון האט דאש ער ועדט האט ער חרטה גיהאט : אונ האט תשובה נימאן : אזו האט אים הקב״ה טוחל גיווען : אונ האט אים ער לענגיש זייני יאר : אונ האט צו אים גיואגט דיא אלמט זין קינדר : דאט ועלין וייא אויך ווייא נעבין נעקם הוגדרט : אזו אויך ווייא ער פסוק (ומי גוי גדול אשר לו אלהים) ווער אין אזו אין דיין פאלק וואש נאט אין נאנוגט צו אים : אונ אלי צייט ווען ווייא ריין אים ענטפרט ער ווייא אונ נעמט אן וויער תשובה אונ תפלה : אבר עש אין פאר האנדין צייטין דרויף דרהיינ אום נעשיט ימי תשובה אין ווין תשובה מער אן גינומן ווייא אנאנדירט מאל : אז ווייא ער פסוק ואנט (דרשו את ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב גו׳) פארשט נאט אין ער צייט אז ער אין נאהינט צו אייך : ואנין דיא חכמים או דאש גייט אויך דיא עשרת ימי תשובה : אויך ואנט ער פסוק (ובקשתם משם את ה׳ אלהיך כו׳) איר זאלט וכין פון הארצין נאט דין נאט אונ דוא ועמט אים גיזונן אויב דוא ועשט צו אים תשובה טאן מיט נאנצין הארצין אונ ליב : ואנין דיא חכמים או דאש גייט אויך אויך דיא עשרת ימי תשובה : דען הקב״ה האט אוישן ער אין עם אין קיין אנדרין אין ער אלי חדשים יגיל ער אין ער ווערט תשרי מער אייזר אין אלי חדשים יגיל ער אין ער ווערט תשרי : אזו אויך האש נאט אוישן ער ווילט עם ווענטין מאכ צו נאכין שבת : אונ דאש ווענטי יאר צו מאכין שמיטה דיא ווענטי שמיטה צו מאכין (יובל) : אזו אויך האש ווענטי שוויזט יאר אין נאר גיזונט אים נימט דאש אויר ואלט נאך ניין עם יצר טוב : אויך ואנט ער פסוק ווכור את בוראך בימי בחורותיך) ניידנק דיין בשעפר אונ טוא תשובה אין דייני ינגי מינג : דיא אנדרי מעלה אין אויך ועש טוש תשובה אין ער יגנט • אבר ניין תשובה כומט דרום ווייל ער קען שוין נים כומן צו ער עבירה : דאש אין אויך נים אבר נים אזו ווייא דיא ערשטי מעלה אין ועש טוש תשובה דרום ווייל ער פארכט זיך פאר יסורים אזו שנט פון ניין ויך וניגין • דיא פערדי מעלה אין ועש טוש

תְּשׁוּבָה יְרוּם וַיֵּיל עָשׂ הָאט אִים גִיטְרַאפִּין יְסוּרִים אוֹדֶר
אַנְדֶרְ זַאךְ: דְיא פִּיסְטִי מַעֲלָה וְוער עָשׂ טוט תְּשׁוּבָה. אוּן
דָער עֶלְטֶר אַז עֶר וְוערְט אֵלִי מְאל שְׁלַאפִּיר אוּג קָאן שׁוּין
גִיט טָאן וַעֲלְכֶי עֲבִירוֹת וְויא עֶר פְּלֶעגְט צוּ טוּן: דְיא וַעֲקְמְטִי
מַעֲלָה אִיז וְוער עָשׂ טוּם תְּשׁוּבָה אַז עֶר לֵיגְט שׁוּין קְרַאנְק
פְּאַרְן טוּט דְרוּם וַיֵּיל עָשׂ אִיז יוּא אַז אֵיין תְּשׁוּבָה אִיז בְּעֶסֶר
פּוּן דֶער אַנְדֶרֶר: זָאל רֵיכֶר גִיט פַּאר וּוִימְן מִיט זַיין תְּשׁוּבָה
אוּג וְויא בְּאלְד אֵייכֶר וְוערְט קְרַאנְק זָאל עֶר תְּכַף וּוידוּי
זָאגְן: אוּג זָאל גִיט וַאֲרְטֶן בִּיז דְיא קְרַאנְקְהֵייט וְועט זַיין
שְׁוֶוער אוֹיף אִים טָאמֶר וְועט עֶר חֹ"ו פּוּן זְיֶנֶן קוֹמְן: אוּג
דִיא לֵיט וָאש זָעְנְן בֵּיא דֶעם קְרַאנְקֶן זָעְנְן מְחַיֵּיב אִים צוּ
דָן מָאגְן עֶר זָאל וִידוּי זָאגְן אוּג זָאלְן צוּ אִים זָאגְן עָשׂ זָעְנְן
דָאךְ פַּאר הָאנְדְרֶן פִּיל לֵיט וָאש הָאבְּן שׁוּין וִוידוּי גִיזָאגְט:
אוּג אַצוּגֶר גֵיאִין זֵיא אַרוּם אוֹפְּן מַארְק דָעְן דְיא וִוידוּי אִיז
אִין רְפוּאָה אוּג עָשׂ זָעְנְן פַּאר הָאנְדְרֶן פִּיל לֵיט וָאש הָאבְּן
גִיט גִיזָאלְט זָאגְן קֵיין וִוידוּי: אוּג זָעְנְן אַזוֹ גִשְׁטַארְבְּן אָן
וִוידוּי אֲבֶר מִיטְאר אִים גִיט זָאגְן דְיא רֵייד פַּאר זַיין וַייב אוּג
קִינֶדֶר דָאש זֵיא וֵויְנְן אוּג וֵועלְן אִים שְׁוֶוער מַאכְּן
זַיין הַארְץ מִיזָאל אִים אוֹיךְ זָאגְן אֲפִילוּ דְיא מְעַנְטְשְׁן וָאש
גִין אִים אוֹפְּן מַארְק זָעְנְן אוֹיךְ גִיט זוּבֶר פַּארְן טוּט דְרוּם:

וְועט רִיד גִיט שַׁאטְן אַז דוּא וָועסְט וִוידוּי זָאגְן:

עָשׂ אִיז פַּאר הָאנְדְרֶן אַמַעְנְטָשׁ וָאש טוּט אִין עֲבִירָה. אוּג
וְועְרְט אוֹיךְ אוּר מֶעֶר גִישְׁטְרָאפְט וְויא זַיין חֲבֶר וְועְרְט
אוֹיךְ אִיר גִישְׁטְרָאפְט דַיְינוּ אַז אִין תַּלְמִיד חָכָם מִיט אִין
עֲבֵירָה הָאט עֶר מֶעֶר עוֹנֶש פּוּן הָארְץ וָאש טִיט אִין
עֲבֵירָה. אוּז אוֹיךְ אִין אַלְטִיר אַז עֶר טִיט אִין עֲבֵירָה הָאט
עֶר מֶעֶר עוֹנֶש פּוּן אַיוּגְן: אַז אִין רֵייכְּיר מַכְּת הָאש עֶר
מֶעֶר עוֹנֶש וְויא אִין אַרוּמֶר מַכְּת אוּג וָעֶן אִין שְׁלַעְכְּטֶר
מֶעְנְטְש הָאלְט זִיךְ בַּאֲוָה הָאט עֶר מֶעֶר עוֹנֶש וְויא אַמְרוּשׁ
מָאן הָאלְט זִיךְ בַּאֲוָה. אוּג דֶער וָאש גַלְט אִין אַרוּמָאן
הָאט עֶר מֶעֶר עוֹנֶש וְויא עֶר גַזָלְת אִין רֵייכְּין. אַז אוֹיךְ וָוער
עָשׂ טוּט אִין שָׁאדְן צוּ אִין צַדִיק אוֹדֶר צוּ אִיין אַלְטְשׁין פַּאר
אוֹדֶר עֶר אִיז אִים מְצַעֲר הָט עֶר מֶעֶר עוֹנֶש וִי עֶר וָאלְט עָשׂ
אַנְאַנְדְרִין נִישְׁט אַז דְיא נְקַמָה זָאלְט נְהַבל לְפִי הַמַּבִּישׁ
וְהַמַּתְבִּישׁ, דֶער עוֹנֶש אִין אֵלֶש וָעֶרְלִיךְ דָעם וָאש פַּאר
שְׁעַרְמְט אוּג וְועְרְט פַּאר שָׁעַרְמְט אוֹיךְ דֶער וָאש טִיט אִין
עֲבֵירָה אוּם שְׁעַת אוֹדֶר אוּם יוֹם טוּב אִין אִין הָעַנְיָת אִיז זַיין

עוֹנֶש גְרֶעְסֶר וְויא אַנַאנְדֶרְט פַּאל. אוֹיךְ זָעְנְן פַּאר הָאנְדְרֶן
אַטַייל זְכִיוֹת וָאש זָעְנְן בֶּעְסֶר פּוּן דְיא אַנְדְרֶי דְהַיְינוּ דְיא
תְּפִלָה פּוּן אִין צְדִיק, אִיז בֶּעְסֶר פּוּן דֶער תְּפִלָה פּוּן
אַרְשָׁע אוּג וְוען אִין יְנֶער דִיְינְט נָאט מִיט נַאנְצֶן
הַאַרְצְן. אִיז בֶּעְסֶר אֵייְדֶר וְויא אִין אַלְטֶר טוט דָאש אוּג
וְוען אִין אָרְמֶר הַאנְדִילְט בֶּאֱמוּנָה אִיז בֶּיל בֶּעְסֶר אֵייְדֶר וְויא
אִין רֵייכֶר הַאנְדִילְט בֶּאֱמוּנָה דָעְסְט נְלִיכְּין פַּאר קֶערְט קָעְנְן
עוֹנֶש. אוּג וָעֶן אִין גְרוֹיסֶר מַאן אִיז אִין עָנְיָ אִיר עֶר פְּטֶר
גִלִיבְּט אִין נָאטֶש אוּנְן וְויא אִין שְׁלֶעְכְּטֶר מַאן אִיז אִין עָנְיָ:
אִיר לִיבְּי לֵיט זַיש וִויסְן דָאש דְיא וָעֶלְט אִיז גִיהֶלְעְכְּן צוּ

אִין יָם וָאש שְׁמוֹרְכְט דְרֶךְ אִין שְׁטוֹרְם וּוִינְד אַזוֹ
גִיפּוּגְן זִיךְ פִּיל לֵיט וָאש וִילְן פָּארְט אַרִיבֶּר גִין אוּג וְועְרְן
דֶער טְרִינְקְן אִין דְיא טִיפֶּי וַאשִיר: דְיא אַנְדְרֶי זָעֶהְן אַז דְיא
זָעְנְן רֶער טְרִינְקְן נִיוָואסֶרְן אוּג גִיאִין זֵיא פָּארְט נָאךְ אוּג
וְועְרְן אוֹיךְ דֶער טְרִינְקְן: דֶער נָאךְ קוֹמְן נָאךְ מֶער לֵיט אוּג
זָעְנְן דְיא טְרִינְקְן נִיוָואסֶרְן אוּג גִיאִין זֵיא פָּארְט נָאךְ מֶער לֵיט אוּג
וְועְרְן אוֹיךְ דֶער טְרִינְקְן: אוּג בֶּעְסֶר וְוען אִין שְׁוֶוער מַאכְּן
שְׁטְרִיק אוּג דִינְט זְדֶרְדֶעֶר וָאש. זָאלְן אִים רִיסְלְן דְיא
שְׁטְרִיק אַזוֹ פָּארְט עֶר בַּשָׁלוֹם אִיבֶּר דָעם יָם אַז אִיז אוֹיךְ דְיא
וָעֶלְט דְיא לֵיט לוֹיפְּן נָאךְ זֶיעֶר הֶעְנְדֶיל אוּג דְיא לֵיט וָאש
וְועְרְן דְרִינְן דֶער טְרִינְקְן דָאש זָעְנְן דְיא בַּעְסְט זֵיא
טְרַאכְּטְן גִיט אוֹיךְ עוֹלָם הַבָּא אוּג בַּאלְן אִין גִיקוֹם אוּג דֶער
חָכָם דָאש אִיז דֶער בַּעַל תְּשׁוּבָה דְיא שְׁוֶוער אִיז דִי תְּשׁוּבָה אוּג
דִי רַעֲדֶר דָש זָעְנְן דְיא מִ"ם פַּאכְּטְן אוּג צַדָקָה אוּג תְּפִלָה אַז
וְויא דְיא רַעֲדֶר הָאבְּן גְרוֹיש מִיא אַזוֹ דָאט דֶער בַּעַל תְּשׁוּבָה
אוֹיךְ גְרוֹיש דְיא מִיט זַיין תְּשׁוּבָה אוּג דֶער זָעְנְן בּוּם דָאש
זָעְנְן דְיא מְצוֹת בְּכַוָנָה דָעְן אַזוֹ וְויא מְקֻיָם גִיט פָּארְן אָן
דָעם זָעְנְן בּוּם אַזוֹ אוֹיךְ דְיא מְצוֹת אָן בְּכַוָנָה זָעְנְן גִישְׁט
גִידֶעְכְּטְ אוּג דְיא גָאבְּי שְׁוֶוער דָאש זָעְנְן דְיא תְּפִלוֹת
דָאש דוֹרְךְ דְיא וָעֶרְט דָעם מֶעְנְטְש אָן גִיקְנִיפְּט אִין הַקְבָ"ה
אוּג וָועְרְט גִיבְּרַאכְּט לְעוֹלָם הַבָּא:

פֶּרֶק צֵייטְן אִיז פַּאר הָאנְדְרֶן וָאש דֶער מֶעְנְטְש הָאט צֵייט
תְּשׁוּבָה צוּ טָאן: דְיא עֲדֶשְׁטֶי צֵייט אִיז גְלַייךְ אַז וְויא אָש
דָעם טָאג אַז עֶר טוט דְיא עֲבֵירָה: עָשׂ אִיז גְלַייךְ אַז וְויא אָש
קוֹמְט אִין אֶלֶעק אוֹיךְ אַמַלְבִּישׁ. אַז מֶען נֶעמְט אִים תֵּיקֶף
אַרוּיש אִין יָם: אוּג אוֹיךְ גִיט אִיז גִיט גוּט: אַזוֹ אוֹיךְ מִיט דֶר

עֲבֵירָה מֵאָבְדָּם עֵר אַפְלָעִק אִין זַיִן נְשָׁמָה : אָזוֹ אַז עֵר טוּט
פַּאלְד תְּשׁוּבָה גַיט אַרוֹיש רַעֲר פְּלָעִק אוּנ אוֹיב גִיט גַייט עֵר
גִיט אַרוֹיש : רָאש אַנְדֶרִי וָעֵר עֶשׂ פַּאר זוּמְט רַעם מָאנ
אָבֶּר עֵר טוּט נָאהְ תְּשׁוּבָה אִין זַיִן יוּנְגְט רָאש הֶרְיטִי וָעֵר עֶשׂ
טוּט עֵרְשְׁט תְּשׁוּבָה אוֹף רַעֲר עַלְטֶר: דְּשׁ פְּעַרְדִי וָעֵר עֶשׂ טוּט
תְּשׁוּבָה אַז עֵר לִיבְט קְרַאנְק אוֹיפִין טוּטִן בְּעט רָאש פוּסְטִי
וָעֵר עֶשׂ שְׁטַארְבְּט נָאר אֵן תְּשׁוּבָה : אוּנ בְּלַייבְּט אִין זַיִן
בּוּזֶקְייט : רָאש אִז אִין מָשָׁל צוּ פְּקָה בִּיתוֹת וָאש פָּארְן אִין
אִין שׁוּף אוּיפִין יַם : דָּא קוּמְט אִין שְׁטוּרְם וִויבְט אוּנ וַארְפְּט
זַייעֶר דִי שׁוּפָאג אוּנ נַאבְט אוּנ זַיא קָענִן גִיט קוּמֶן צוּ זִין
יַבָּשָׁה אֲמָאל וָאט זַיא רָעֵר וִויבְט פַּאר טְרַאנְקִן צוּ אִין אוּנְגַל
אִין מִיטְגִן יַם דִיא לַייט גַייאִן אַרוֹיש אוֹיפִין אוּנְגַל אוּנ גִיפִנְגִן
דָּארְפְּן גוּטִי פִּירוֹת אוּנ גוּשָׁה קְרַייטְצֶר אוּנ אַלִילְייא פַּייגִל
אוּנ בְּהֵמוֹת אוּנ קַוַאלִן וָאשׁ וָאש וְיֵעֵר הָאִרְץ
בְּגֵעְרְט דִיא עֵרְשְׁט בִּיתָה זָאבְט מִיר וֶועלִן גִיט זַארוֹיש גִיזִן פוּן
דֶּעֵר שׁוּף פוּן אוּנְזֶר וואל טָאנ וְיִנְגִן דָּעֵן טָאטֶר וְעֵט קוּמֶן
אֲשְׁטוֹרְם וויבְט אוּנ וֶועט פַּאר טְרַאנְקִן דִיא שׁוּף אָזוֹ וֶועלִן מִיר
מוּזֶן שְׁמַארְבִּן אוֹיף דֶּעֵר אִינְזֶל : אוּנ אוּנְזֶר הָאבְּ אוּנ גִיטְן
וֶועט אַלֶשׁ פַּלָארְן וְעֵרִן : דִיא אַנְדֶרִי בִּיתָה גַייאִן וֹוא אַרוֹיש
אוּנ עֶסִן פוּן דִיא מַאכְלִים אוּנ נֶעמִן מִיט זִיךְ אִין שׁוּף אַרַיִן
אָבֶּר זַייא קֶעֵרִן זִיךְ אוּם בְּאלְד אִין שׁוּף אַרַיִן דִיא דֶּרִיטִי
בִּיתָה גַייאִן אַרוֹיש אוּנ בְּלַייבִּן פוּן דְּרוּסֶן : אוּנ גַייאִן
נָאהְ וָאול טָעג : אוּנ עֶסִן אוּנ טְרִינְקִן אוּנ בָּאדִין זִיךְ שַׁיִן
הַייזֶר אוּנ טִיאִן זִיךְ אֶן נְרוֹיש תַּעֲנוּג אוֹיפְן אִינְזֶל : בִּיז עֶש
קוּמְט אַיין וִויבְט אוּנ דִיא דְּרִיבִּן אֶן צוּ רַיידֶן דִיא שׁוּף :
אוּנ מֶגֶן הַייבְּט אֶן צוּ מְרוֹמֵישֶׁרֶן : אָזוֹ לוֹיפְן זַיא בְּאלְד אִין
שׁוּף אַרַיִן אוּנ נִיפְּנְן רָאש דִיא אַנְדֶרִי לַייט זִיצְן אוֹיף זַייעֶר
שְׁפָּעט : אוּנ זַיא מוּזֶן זִיךְ שׁוֹין וֶעצֶן אִין אַיינְג שַׁאפְט : דִיא
פְּעַרְדִי בִּיתָה נָאבְט מִיר וֶועלִן נָאהְ קוּמֶן אִין שׁוּף אַרַיִן דִיא
רוּדִיר וֶועלִן עֶרְשְׁט עֶסִן אוּנ וֶועלִן עֶרְשְׁט שְׁטֶעלִן
דֶּעם עֶנִיל בּוֹים : אוּנ זַיא מוּזֶן זִיךְ אוֹיפְן אַיינְזֶל אוּנ גַייאִנְאהְ
נָאהְ תַּעֲנוּגִים : אוּנ זַיא מִיגִן וֶועלִן זַיא וֶועלִן נָאהְ קוּמֶן צוּ דֶּעֵר
שׁוּף : אִין דֶּעם הַייבְּט אֶן דִיא שׁוּף צוּ גִין : אָזוֹ דֶּעֵר שְׁרֶעקְן
זַיא זִיךְ : אוּנ דִיא שׁוּף אִז אָבֶּר שׁוּין וַויט אַוועק פוּן זַיא :
אָזוֹ מוּזֶן זַיא שְׁוִוימֶן אוּנ גַייאִן בִּיז אִין הָאלְן אִין וָאשִׁיר בִּיז
זַיא נְרַייכְן צוּ דֶּעֵר שׁוּף אָבֶּר זַייא מוּזֶן נָאהְ פִּיל הַענְגִיר זִיצֶן
פוּן דֶּעֵר דְּרִיטָה בִּיתָה : דִיא אַנְדֶרִי בְּלַייבְּן אוּפְּן אִינְזֶל
אוּנ קֶעֵרְן זִיךְ אוּם בְּאלְד אִין שׁוּף אַרַיִן דִיא דְּרִיטִי
בִּיתָה גַייאִן אַרוֹיש אוּנ בְּלַייבְ

אֶל זַיִן ׃

רַער פְּסוק ואנט (זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד) דיא פְּסוקים
וענין אוֹ פּר טייטשט איר ואלט ווייַן דיא צְדָקָה גלייך ווי א
איינר ווייטט קאַרין : אודר ווייַן דא וועט איר אפּ שנייַדין (חסד)
אוג ווען איינר ווייטט קאַרין אודר ווייַן ׃ אוֹ וויסט ער נים אויב
עש וועט ואקסן ׃ אודר אויב ער וועט עש אפּ שנייַדין דען עש
קען ניין רער האגיל וועט עש אוישׁ שלאגן ׃ אבּר רער ואש
ווייטט צְדָקָה וועט ער בּוראי שנייַדין ׃ אוג אוֹ ווי א פּון איין קארן
ואקסן אוישׁ פיל קארניש אוֹ אוך פּר איין שילנגר צְדָקָה וערט
מען גיבּעטשט מיט אלפּי אלפּים אוג ראשׁ אי ראך ירוע אז
(גמילות חסד) אי פיל בעטר אוג חשיבר פּוּן צְדָקָה ׃ דען צְדָקָה אי
נאר פּר עגים ׃ אוג גמילות חסד אי פּאר עשירים אויך ׃ צְדָקָה אי
נאר פּאר אין לעבּדיגן ׃ אוג גמילות חסד קאן ניין מיט דעם טויטן
אויך ׃ צְדָקָה גיט מען נאר געלט ׃ אבּר (גמילות חסד) אי מיט
ניין לייב אוג גוטש ׃ דרום ואנט רער נביא ווייַט אויך צְדָקָה
ווענט איר אפּ שנייַדין חסד ׃ אוג דרום אויך ואנט ער דאשׁ לשון
ווייַען בייא צְדָקָה ׃ דען אוֹ ווי א אייניר ווייַט קארין בּהאלט ער
עש אין רער ערד ׃ אוֹ אויך אי צום בעסטין צְדָקָה צו געבּין
שטוירר הייט ׃ אז ווי א אך ווען ער עש בּעשיר בּשיידין ׃ אויך
ואנט רער פּסוק (גיבּו לכם גיר) אקירט אויך איין
אקר ׃ דאשׁ מיינט מען אוֹ ווי א אייניר ווילֿ אקרין איין פּעלד
קויפט ער זיך אוישׁ אי איין פּעלד ואשׁ ואל דריוף גוט ואקסין
אוֹ אויך זאל מען ערקן צְדָקָה גיבּין צו פרומי לייט ׃ אוג צו דעם
ווישׁ לערנט תורה ׃ אוג ניט צו שלעכטי ׃ אוג אויב דו ווענט
ווען ווי א קען מען ווייסן אי רער אין אגוטר אוג רער אי
אשׁלעכטר ׃ דרום ואנט רער נביא (ויעת לדרוש את ה׳) עש אי
איין צייט צו פּארשטין גאט ׃ בּלומר אפּילו דא ווייסט ניט דעם
מענטשין גיב אים פּארט צְדָקָה אוג האלט אים פּאר פרום ; בּיז
אייניגו הנביא ווענט אוך ווייטר ווענין מיינאל צְדָקָה נעבין ׃ רער
נאך ואנט רער נביא (אשריכם זורעי על כל מים) וואלֿ צו אייך
דאשׁ איר זייַט אויך אלי ואשרין ׃ דאשׁ מיינט מען גוט אייער
צְדָקָה צו ריא ואשׁ לערנין תורה ואשׁ זיא אי גיגלויבן צו ואשוי
אוג זיא בּלייבּט נאר בּייא דיא ניידיגי לייט ׃ אוג ניט בּייא דיא
בּעלי נאוה ׃

רער פּסוק ואנט (בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך) דאשׁ
טייטשין דיא חכמים ורען דוא האשט צְדָקָה גיבּעבין צו אין
עני ואלשט צו אים ניט ואנין אויך האב שוין היינט גיבּעבין קום
אבּדרט מאל ׃ נייארט דוא ואלט אים ניט אויסק לאזין לידיג ׃
דען אין דעם זכות פּון צְדָקָה אי מען זוכה אום לעבּין אויף רער
ווענט אוג אויך ייעניר ווענט ׃ אוג רער ואשׁ גיט צְדָקָה ריא
ער רעט ניט קין שלעכטי רייד ואשׁ ענין רער ווייר גאט אוג ליים
ח׳ו ; אוג נעמט אן ניין ארוטקייט פּאר ליב ׃ דאשׁ ווי א ואט ראט
מיט אים גיסאמט אי אלש רשקט ׃ רער בקומט ניין שכר פּלל

בּפּל׳ם

רעכט אי ווי א עש ווענט רא ווייַר בּשיידט העלין ׃ רער אי זכה
אויך צו שטיין צו (תחיית המתים) ׃ אוג אי זוכה צו קומין צי רער
(מחיצה) פּון הקב״ה ׃ אוג ער ווענט הנאה האבין פּון דעם
לויטרקייט פּון רער שכינה ׃ אוג ריא צְדָקָה גייט פּארין מענטשין
אויף ערר ועלט אוג אויף ייענר ווועלט ׃ דרויף זענין פּר האנדין
פיל פּסוקים ׃ נאר אויך ויל דריגן גיט מאריך ניין ׃ ווער עש ויל
ראשׁ ניט גלייבּין ואל זיך נעמין רעם (ספר המוכר) וועט ער עש
גיבּעטן בּשיידלך ׃ אויך בּהיט אים ריא צְדָקָה כּאר מיתה משונה
אוג פּאר רעש גיהנם ׃ אוג ברענגט אים צו עולם הבּא ׃ אוג זיא
גייט פּאר אים אוג ווייַט אים רעם ווענ אין גן ערן אמין ; אוג זיא
אי ניין מילין אוג נעזנית פּאר אים בּייא רעם גרוסין משפּט אויך
ראבין דיא חכמים ז״ל גיזאגט ווען דוא האמט בּייא דיין שוש עניים
ואלמנות זיך פרייאין אויך רעם ווישׁ דוא האמט ריא התגרני ואט
גימאכט ׃ כּדי דוא ואלט לאנג לעבין אויך ערר ועלט ׃ אוג ווענט
אויך בּקומין ראשׁ אייביגי לעבין ׃ אז ויא ער פּסוק ואנט (אשרי
משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה׳) וואול רעם מענטשין ווישׁ
קלוגט צום ארומאן ׃ אין רעם בּייזין מאג ווענט אים נאט מציל זיין
פּרעגט דיא גמרא ווישׁ חייטט גיקלוגט צו איין ארומאן ׃ נאר רשׁ
מיינט מען ער בּקלערט זיך מיט זיין חכמה צו העלפין דעם ארומאן
מיט כּל המצאות ׃ מיט ליין ׃ אודר מיט אנאנדרי זאך ׃ (ביום רעה
ימלטהו ה׳) ערר ואשׁ טיט אוֹ ווענט אים קין בּייז גיט צו קומן ׃
ניין איין ארומאן קומט צו אין עשׁר אוג בּגערט פּון אים צְדָקָה
אודר ער אל אים ליין ׃ דא שיקט נאט איין מלאך אוג
שטעלט זיך לעבּין דעם ארומאן ; אוג זעהט אוג הערט אלש ואשׁ
ער רעט מיט דעם עושׁר ׃ אוג ואשׁ ערר עושׁר ענפּירט אים ׃ דען
נאט פ״ה פּרידבט אויב ער אי זיך נוהג מיט ניין צְדָקָה ווי א עש
קער צו ניין ׃ אויב ער גוט דא מיט גוטין מיט אוג מיט שמחה ׃
אודר בּפּוחסיא ׃ אויך פּרידבט ער דעם ארומאן אויב ער לאזט זיך
בּנוגין מיט דעם ואשׁ מען גוט אים ׃ אוג אויב ער רעט ניט קין
שלעכטי רייד קענין דעם עושׁר ׃ אודר אייב ער אי ניט מתרעם
אויך גאט צו זאגין ויאורום האט ער ייענים גינעבין פיל נעלט אוג
עשירות אוג אים ניט ; דען מיט דיא רייד טיט ער אנרושי עבירה ׃
ערר ואשׁ גוט ניט קין צְדָקָה ועזלינ ניין עשירות ווערט אים ניין
עשירות בּהאלטין צו ביייין ער ווערט פאלן כּון ערר ועלט אוג
ייעניר ועלט ׃ אוג ניין עשירות ווערט אויך פאלזירין ׃ אוֹ אויך
ערר ארומאן ואשׁ לאזט זיך בּנוגין מיט ואשׁ מען גוט אים אוג
ער רעט ניט קין שלעכטי רייד ואשׁ ענין ערר ווייר גאט אוג ליים
ח״ו ; אוג נעמט אן ניין ארוטקייט פּאר ליב ׃ דאשׁ ויא ואט ראט
מיט אים גיסאמט אי אלש רשקט ׃ רער בקומט ניין שכר פּלל

בּפּל׳ם

בְּפִרְסֵם אוֹתָהּ יִעְיֵר וְיַעֲלֶה · אוֹג זַיִן שְׂכַר אִיז גֶעטְרַאכְטִיר פּוּן דָעם וָאס
טוּט צְדָקָה : דָעַן עֶר זָאגְט צוּ הקב״ה לֵיבֶּר זָאל
גִיאַלֶט גָעבְּן גָעלְט וְאָלְט אִיהְ אוֹיךְ צְדָקָה גִינְעבְּן : פּוּן דָעסְט
וֶועגְן זָאל דָער אֲרוּמְאן אוֹיךְ צְדָקָה גָעבְּן פּוּן דָעם בִּיסְל וָואס
עֶר הָאט :

אוֹיךְ זָאל אִימְלֵיכְר וִויסְן אַז דָער אֲרוּמְאן וָואס גָעמְט צְדָקָה בַּיְא
דָעם עוֹשֶׂר טִיט עֶר מִיט אִים פִּיל מָער גוּטְש : אַיְדֶר דָער
עוֹשֶׂר מִיט מִיט אִים : דָעַן דָער עוֹשֶׂר גִיט אִים נָעלְט אוֹדֶר עָסָן אוּן
אֲרוּמְקֶן : אוֹדֶר עֶר מַאכְט אִים אֵין מַלְבּוּשׁ : אָבֶּר עֶר בֶּקוּמְט דוּרְךְ
אִים טוֹזִינְט מָאל מָער : דָאש גאט גִיט אִים מֵהַל אוּן בְּרָכָה אוּן
לַאנְג לֶעבְּן : אוּן אַלֶש וָואש אוֹיבְּן שְׁטֵייט אוּש גִירֶעכְנְט : אוֹךְ
זָאל אִימְלֵיכֶר וִיסְן אַז דָער וָואש גִיט זַיִן דֶבֶר צְדָקָה גָעבְּן : הָאט
עֶר מַיִן שְׂכַר פּוּן דָעם וָואש גוּט צְדָקָה : דָעַן דָער טִיט גִיטְש מִיט
דָעם אֲרוּמְאן : אוּן נָאךְ מָער גוּטְש מִים דָעם עוֹשֶׂר וָואש וָועְרְט
גִיזֵייט : אוּן אוֹיךְ דָער וָאש גִיט זַיִן חֲבֶר צוּ צְדָקָה אִיז עֶר זָאךְ
בְּוּדַאי אוֹיךְ אֵיין בַּעַל צְדָקָה : אַז אִיז זַיִן שְׂכַר וֵיעֶר גְרוֹיש : עש
שְׁטֵייט אִין פָּרָק (יוסי בן יועזר) זָאגְט זַיִן טִיר זָאל תָּמִיד אוּפְּן
שְׁטֵיין : אוּן עש זָאלִין זַיִן אֲרוּמְ לֵיט אִין דֶעם הוֹיז בְּשַׁעַת דוּא
עָסְט : אוֹדֶר וָעַן דִיא הָאכְט עָפְּס צוּ אַרְבִּיטֶן וָאלְטְט עש גְעבְּן
צוּ עָנְיִים : כְּדֵי זַייא זָאלִין זִיךְ פַּאר דִינֶן אוֹף פַּרְנָסָה : נָאךְ אֵיין פִּשְׁעָט
אִיז דִיזֶן טִיר זָאל תָּמִיד אוֹפְּן זַיִן דָאש דִיא אוֹרְחִים זָאלִין אַרֵיין
נֶיין : דָעַן אַז דִיא טִיר אִיז צוּ שְׁעמֶען זַייא זִיךְ אֶן צוּ קְלָאפְּן : אוֹדֶר
פַּאמוּר קוּמְט אֵיין הוּנְגֶרִיגֶר אוֹרְח : אוּן אַיְידֶר דוּא וָועְכְט אִים עָפְּנֶן
וָועט עֶר פַּאלֶן פַּאר דֶער טִיר ח״ו ; אוּן דָער שְׂכַר פּוּן הַמְּנְכֶּת
אוֹרְחִים אִיז גְרָעסֶר פּוּן צְדָקָה אוּן זַיִן גְרוֹיסֶר שְׂכַר הָאט גְאר קֵיין
שִׁיעוּר נִיט : אַז הָאט אוֹיךְ גִיטָאן אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה : אוּן דָער
וָואש אִיז אֵיין מַכְנִיס אוֹרְח אִין עֶר מִדָּע אַבְרָהָם אָבִינוּ : אוּן וָען
דָער אוֹרְח קוּמְט אִין זַיִן שְׁטִיבּ אֲרַיין וָאלְטְט אִים צוּ נָעמֶן מִיט
לִיבֶּשַׁאפְט : אוּן וָאלְטְט אִים תֵּיכֶף גָעבְּן עָסֶן : דָעַן טָאמוּר אִיז עֶר
הוּנְגְרִיג אוּן וָאלְטְט אִים נִיט פַּרְענֶן אוֹיפְ עֶר וויל עָסֶן : דָעַן טָאמָר
שָׁעהְמְט עֶר זִיךְ פַּאר דִיר אוּן וָועט זָאגְן זַיִן : אַז וִויא כִּיר גִיזוּנְן
דְרוֹיךְ פִּיל מַעֲשִׂיוֹת אִין דָער גְמָרָא דָאש אֲטֵיל לַיִיט זָענֶן דְרִיבֶּר
גִישְׁטָארְבֶּן ; דְרוֹם זָאל מָען אִים תֵּיכֶף גָעבְּן : אוּן זָאל מִיט אִים
נִיט רֵיידֶן קֵיין שְׁמוּעוֹת בִּיז עֶר עָסְט אֵפּ :

אוּן אַז דוּא גְיסְט אִים עֶסֶן זָאלְטְט אִים גֶעבְּן מִיט
אַרֵיילִיךְ פָּנִים אוּן זָאלְטְט עש אִים פַּאר גוּנְגִין:אוּן זָאלְטְט
זִיךְ שְׁטֶעלֶן קֵיגֶן אִים גְלַיִיךְ וִויא דוּא הָאכְט גְיִיג אִים מְבַבֵּד צוּ
זַיִן : אוּן וָואלְטְט אִים גִינְעֶרֶן מֶער גִיטָאן : אוּן זָאלְטְט זִיךְ
חֲדוּשׁ מְצַעֲר זַיִן : אוּן זַייא אִים מְכַבֵּד מִיט דֶעם בָּעסְטֶן עֶסֶן
אוּן מְרֵינְקֶן : אוּן דָאש בָּעסְטֶי גִילֶעגֶר : אוּן דוּא גִיסְט אִים

מְרִיבְּ אַיִן צוּ רֵיידֶן עֶר זָאל זִיךְ נִיט שֶׁעהְמֶן עֶבֶּן : אוּן
בְּשַׁעַת דֶער אוֹרְח אִיז בֵּייא אִים טָאר עֶר נִיט עַוִּינְן קֵין שׁוּם
רוּגְזָה אוֹיף זַיְינֶי (בני בית) : דָעַן עֶר וָועט מֵיינֶן דִיא רוּגְזָה אִיז
אֵיבֶּר אִים : אַז וָועט עֶר רֶער שָׁרָאקְן וְוֶערֶן . אוּן וָועט זִיךְ
שֶׁעהְמֶן צוּ עֶסֶן : אוֹיךְ פָּאר אִים דֶער בַּעַל הַבַּיִת נִיט דֶער
צֵיילֶן פּוּן זַיְינֶי הֶזֵּקוֹת : אַדְרַבָּה עֶר זָאל אִים טְרִיסְטֶן מִיט
נִיט רֵיידֶן : עֶר זָאל צוּ אִים זָאגְן מֵיין לִיבּ הָאבֶּיר עם אוּנְז מְרֵינְק
אוּן זָארְג נִיט : אַצוּנְד בִּיסְטוּ בַּייא מֵיין טִישׁ עש קֶענְאךְ וואל
זַיִן אִיךְ זָאל בַּייא דִיר אֵין אוֹרַח זַיִן : אִיךְ הָאבּ גִילוּבְּט אִיז
נָאט גְנֵיג צוּ גֶעבְּן עֶסֶן בַּאר זָעלְבִי אוֹרְחִים . אִיךְ וָואלְט גֶערֶן
רוּא זָאלְטְט צוּ מִיר נָאךְ אוֹרְחִים אַרַיין בְּרֶענְגֶן לִיבֶּר נָאכְט עם
אִיךְ פַּאר גוּן דִיר עש מִיט גַאנְצִין הַאַרְצִין עש וִוייסְט זִיניר
נִיט וויא נָאט קֶען מִיט אִים פִּרְן . אוּן עֶר זָאל זִיךְ דְרוֹיךְ מְצַעֲר
זַיִן וָואש נָאט קֶען אִים נִיט מֶער כְּבוֹר אָנְטָאן:דש אַלֶש אִיז מֶען
מְחוּיֶיב צוּ טָאנְצוּ אִיטְלֶכֶן אוֹרַח אֲבֶּילוּ צוּ אִין עם הָאבֶּין מְכִּישׁ
צוּ אִין תַּלְמִיד חָכָם:אוֹיךְ אִיז דֶער בַּעַל הַבַּיִת כִּיה יב צוּ שְׁטֶיין
בַּייא דָעם טִישׁ אוּן זָאל אֲוַוייגְ נֶעמֶן אוּן דֶער לַאנְגְן אַלֶש
וָואש מֶען הַאלְט : אַז וִויא אַבְרָהָם אָבִינוּ ע״ה הָאט גִיטָאן אוּן

משרע״ח פַּאר זַיִן שְׁוֶועֶר :

נוּן קֶענְט אִיר וָואול פַּאר שְׁטֵיאֶן וִויא גְרוֹיש דִיא מְצִוָּה אִיז
דֶער פּוּן דֶעם אַבְרָהָם אָבִינוּ הָאט דָאךְ גִיהַאט כִּיל מִשְׁרָתִים
אוּן דָט פַּארְט זָעלְבְּטְ מְשַׁמֵּשׁ גִיוּוֶען בַּייא דָעם טִישׁ : אוּן
דֶער בַּעַל הַבַּיִת וָואש אִיז נִיט מְקַיֵּם דָאש אַלֶש וָואש אוֹבֶּן
שְׁטֵייט וִויא צוּ אִים : דֶעַן עֶר מַאכְט זַיִן מְצִוָּה צוּ אִין עַבִּידָת
אוֹיךְ טָאר דֶער בַּעַל הַבַּיִת נִיט מְבַזֶּה זַיִן אִים עָנְי זַיִן אוּם
נָלִיךְ דָאש עֶר זָאל נִיט טְרוֹיאֶרִיג וְוֶערֶן: אַז וִויא שָׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ
הָאט גְזָאגְט(טובה ארוחת ירק ואהבה שם משור אבום ושנאה
שם) עש אִיז בֶּעסֶר אֲבִיטֶל קְרוֹיט מִיט לִיבְּשַׁאפְט אֶיידֶר אֵיין
פֶּעטֶר אוֹקֶם מִיט פַּיְינְט שַׁאפְט · דֶער מְרָשׁ שְׁרֵייבְּט אוֹיף
דֶעם הָאט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ גִיזָאגְט דֶעם פָּסוּק : אַז דֶער
אַשְׁמַדַאי הָאט אִים אַוֶועךְ גִיגֶעבְּן אוֹיף פִּיד הוּנְדֶרְט מַייל
אִיז עֶר אֲרוּם גִיגַאנְגְן אֵין אַלֶי לְעִבֶּר : אַמָאל אִיז עֶר אֲרַיין
גִיקוּמֶן צוּ אֵיין בַּעַל הַבַּיִת : אוּן עֶר הָאט אִים דֶער קֶענְט אַז
עֶר אִיז שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ : דָא הָאט עֶר אִים זִיעֶר מְכַבֵּד גִיזָוֶען :
אוּן הָאט אִים גִישֶׁעְנְקְט אִין פָּעטֶן אוֹקֶם : בְּשַׁעַת עֶר הָאט
גִיעֶסֶן דָט דֶער בַּעַל הַבַּיִת אִים אֶן גִידוּבְּן פָּרְעְנְן : מֵין
לִיבֶּר שְׁלֹמֹה וִויא אַזְ אִיז דָאש גִיקוּמֶן דָאש אִיר זָעְנְט אַזְ פַּר

שטוסן

שטוֹיכן פון אייער מלוכה : איז ניט דאָס אין דאָס איר דאָס
נישעכט פיל טויזנט אומקומען אין א נאַכט : עש איז דאָך ניט
נײַוען אויף דער באַנצער וועלט אזוי מלך ווי איר זענט :
דאָס שלמה המלך אן גידהובין צו ווינען אוג דאָס ניט גיקענט
עסען : אזוי איז ער פון דאָרט אוועק גיגאַנגן אוג איז גיקומען צו
אַבאַוויר־בעל הבית : אוג דער איז נוען ארום : אוג דאָס
אים גיגעבן צו עסן קרוט אן פלייש : בשעת עכן זאָגט ער
צו אים מײַן ליבר שלמה גיזעגט אלש אן פאר ליב : אוג ווערט
גיטרייסט : דען דעם וואש גאָט דאָס שמראָאפט ער :
אז ויא דער פסוק זאָגט (את אשר יאהב ה יוכיח) : דרום
מײַן ליבר שלמה איר ווייס אי ה ווירד צו אייער גדולה
קומן : עסט אוג טרינקט מיט מיר וואש גאָט יתברך דאָס
בשערט : איך פאר גן עש אייך מיט באַציין האַרצין : איר
ווענט שוין באלד זײַן אן דיר הים איר דאָס שוין ניט פיל
ארום צו וואַנדרן : אזוי איז שלמה המלך זייער פרייליך
גיוואָרן אויף זײַני רייד : אוג איז זייער בריוגי גיוועזן אויף דעם
ערשטן בײַם הבית : אז ער איז זיך אהיים גיקומן צו זײַן
מלוכה דאָס ער גיזאגט דעם פסוק (מובה ארוחת ירק וגו)
עש איז בעסיר ריא קרוט פון דעם אומאן : ראש ער דאָס
מיר בווײַן ליבשאפט דער בײַא : פון דעם פעטין אוקם
פונם עושר : ראש ער דאָס מיך דער מאַנט מיין אום קלוג :
אויך זאל דער אורח ניט אין שטוין בײַא אין קמצן דען ער
פאר שערמט זיך זעלבערט אוג בישעת ער עסט מיט
אום פאר ניט ער עש אים ניט : אוג מען עסט אים זײַן בליט
אוג פלייש • איף דעם זאגט דער פסוק (אל תלחם לחם רע
עין) זאלסט ניט עסן קין ברויט מיט אין קמצן : עם אוג
טרינקט זאגט ער צו דיר : אוג זײַן הארץ איז ניט דער בײַא :
ער פאר גיבט דיר ניט : אפילו דאש טרינקן ברויט מב״ש ריא
אנדרי שבזי : אוג אויב ריא ביסט הונגיריג שטיקן בעסיר אין
מעסיר צווישן דיני ציין אידר ריא זאלסט מיט אים עסן :
ער איז אייטל ליגן אוג פאלש: אוך זאגט דער פסוק ווען ריא
עסט זײַן ברויט וו עשטו עש מוזן אוש שפייאן אוג עש ווערן
פאר דארבין דיני גוטי שפייז וואש ריא האשט מיט אים
גגעסן אוג אין גוטר בעל הבית זאל נאהגיין אורחים אוג
אז ער בקומט ויא זאל עש בײַא אים גליך זײַן ויא ער וואלט
גיפונן אין מציאה אוג אז דער אורח בליבט בײַא אים איבר
נעכטן זאל ער אים געבן אין בעט מיט אגוט גלעניר דען

דאש איז בײַא אים ליבר ויא עסן אוג טרונקן : אוג אז ער
נײַט אוועק זאל ער אים מיט גובן אופן ווען אשטיק ברויט :
דען מיר גיפונן דאש פיל רציחות אוג שמרויכלינג איז נישהרן
פון אין שטיק ברויט ווענן : איך ווייל דרינן ניט מארוך זין :
אוג ער איז אים מחויב צו בליימען : אוג זאל אים נאך זאגן
(ברכת כהנים) : אוג זאל בליבן שטיין אז לאנג בי׳ ער
זערט אים שוין נישט : ווער עש איז ריא מצוה רעכט מקיים
איז ער בירא מזרע אברהם אבינו : אוג זין שבר האט קין
שיער ניט : ריא גמרא זאגט עזאל איטלכן אורח מבבר
זין גליך ווא ער ואלט ניין דען נמלאל אבר ריא זאלשט
פאר אים ניט פאר מרואין קין שום זאך מאמור איז ער
איין גנב :

ריא צדקה זאש ריא ויפה געבן איז מער בויולגט אוג אן
גינומן פון דער צדקה פון מאנגבילן : דען דער מאנגביל
ניט אים געלט אזו ראנרף ער ערשט קריגן זאש ער ראדף :
אבר ריא ווייבר געבן ברויט אוג שפייז דאש זייא קענן עש
באלד עכן אז ויא מיר ניפונן אין דער נמרא (מר עוקבא)
מיט זין זייב פלענן גלן אלי מאנרין פריא אין שיל ארין :
אוג עש האט גיוואלט אין ארומאן אין זייער שכונות פלענן
זייא אים אלי אין ער פריא הונגר ואלן פיר גראשין הונטר
דער טיר : אוג דער ארומאן פלענט זייא ניפונן אוג האט
ניקוסט פאר זייא בדויט זיני קינדר אמאל זאגט דער
ארומאן איך ואלט גיערבט גוויקט ווער עש ווארפט מיר
אלש הונטר ריא פיר גראשין אזו האט ער זיך שטעלט
הונגר דער טיר • ויא (מר עוקבא) מיט זין זייב
זענן ניקומן אוג האבן זיך אין גיבוגן אים אונטר אזו ואקפן
ריא פיר גראשין • אזו האט דער ארומאן אויף ניעפנט ריא
טיר צו ענען ווער עש איז אזו ענען זייא אוועק גילאפן אוג ער
איז זייא נאך גילאפן בין זייא ענען אהיים נקומן אזו איז גיוועז
אויש ניהייצט דער אויבן צו באקן ברויט אוג ער איז ניוועז
זייער הים אזו האבן זייא אויך זיך גינומן בעסר פאר ברענט
צו ווערן אייער מביש צו זין דעם ארומאן אוג זייא ענען
אריין ניפאפן אין אויבן אריין אוג האבן זיך דאטן
ניעצט בדי דער ארומאן זאל זייא ניט ענען ויא זייא זאן אזו
זאגט (מר עוקבא) צו זין זייב מייני פים ברענען מיר זאגט
זיא צו אים ליוג זייא אויף מייני פים דאש פייאר האט זיך
אלי מאל מער דער היצט אוג עש האט זייא נאר ניט גישאט

דַּיָּר נָאָךְ אַז זֵיא זִיצֶן אַרוּיס נִיצַאנְגִין דָא זָאגְט (מר עוקבא) צו זַיין וַוייב דוא בִּיסְט פְּרוּמֶר פּוּן מִיר זָאגְט זִיא צוּ אִים רִיא גוּסְט דִּיעם אָרוּמַאן גִּעלְט הָאט עֶר אֲרַיִשׁ מִא דַּיָּר פַּאר צוּ רוּיפִּן שְׁפַּיִיז אָבֶר אִךְ נִיב אִים נְרַייטִי שְׁפַּיִיז דָּאִישׁ עֶר זָקֶן עֹשֶׂה בְּאוֹרָ עָכֵּן:

אוֹךְ שֶׁטַייט אִין מַעֲשֶׂה (אבא חלקיה) מִיט זַיין וַוייב פְֿלֶעגְן תְּמִיד תְּפִלָּה טָאן אוֹךְ רָעגְן: אוּנ עֶר אִיז גִיוֶוען אַגְרוּבֶר צַדִּיק אַמָּאל הָאבְּן דִּיא חֲכָמִים אִים גִישׁוּקְט עֶר זָאל תְּפִלָּה טָאן פַּאר כָּל יִשְׂרָאֵל • אַזוֹ אִיז עֶר אַרוֹף גִיגַאנְגִין מִיט זַיין וַוייב אוּיפְן בּוֹידִים אוּנ עֶר הָאט זִיךְ נִישְׁטְעלְט אִין אֵיין וִוִינְקֶל אוּנ זִיא אִין אַנְדֶרֶן וִוִינְקֶל אוּנ הָאבְּן תְּפִלָּה גִיטָאן רָא אִיז גִיקוּמֶן אִין וָאלְדְן צוּ רֵעגְנִין אוֹף אִיר וִוִינְקֶל הָאבְּן דִּיא חֲכָמִים גִיפְֿרֵעגְט וָואס אִיז דָּאִישׁ הָאבְּן זֵיא אִים גִיעְפְֿרָט וַוייל זִיא נִיט דִּיא אָרוּמֶי לַייט גְרַייטִי שְׁפַּיִיז אוֹךְ עֶר טוּט אוּפְֿט תְּפִלָּה דִּיא רִשָּׁעִים זָאלְן שְׁטַארְבְּן אָבֶר זִיא הָאט תְּפִלָּה גִיטָאן נָאט זָאל זֵיא שְׁטַארְבְּן זִיעֶר הַאלְטְן רֵעד מִיט אִיר זִיא אוֹךְ פְֿרוּמֶר גִיוֶוען פּוּן אִים: דָּאִישׁ אִיז אוֹךְ אֵיינְשׁ פּוּן דִּיא צְעהֶן תַּקָּנוֹת וָאִישׁ עִזְרָא הָאט מְתַּקֵּן גִיוֶוען בְּשַׁעַת דִּיא יִשְׂרָאֵל וְעָגְן אוֹף גִינַאנְגְן פּוּן בָּבֶל קֵין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דָּאִישׁ אִיטְלִיכִי אִשָּׁה זָאל אוֹף שְׁטַיין נַאכְּן פְֿרִיא אוּנ זָאל בַּאקְן בְּרוֹיט: דָּאִישׁ דִּיא אָרְמֶי לַייט זָאלְן גִישׁוּקְן פְֿרִישׁ בְּרוֹיט צוּ עִסְּן דַּיָּר פּוּן זֶהֱה מִיר אַז דִּיא צְדָקָה פּוּן דִּיא וִוייבֶר אִז מְעֹר אָן גִיעְמֶען פּוּן דִּיא עֶדֶה פּוּן מַאנְגֶלְן דָּעָן דִּיא אִשָּׁה אִז תְּמִיר אִין דִּיעֶר הַיִם אוֹךְ וְעָן דִּיא אִשָּׁה נִיט עָפֶּס דָּעם אָרוּמַאן זָאל זִיא עָשׂ אִים גֶעבְּן מִיט נָאכְְגִין הַאנְדְן אוּנ מִיט נוּטְ דַּיִיר דָּאִישׁ זִיא זָאל אִים נִיט מְבַיֵּישׁ זַיין אוּנ דַּיָּר וָאִישׁ דָּעָר בַּאריְמְט זִיךְ אִיבֶּר אִין אָרוּמַאן דָּעָר בַּאריְמְט זִיךְ נָאט אִיבֶּר אִים אוּנ דִּיעֶר הָעֶרְט זַיין תְּפִלָּה אוּנ וִויא מָעֹר עֶר נִיט צְדָקָה וְועֶרְט עֶר אַלְי מָאל רַיכְֿר: אוּן וִויא דָּעָר פָּסוּק זָאגְט (יש מסוד ונוסף עוד) עָשׂ אִין פַּאר הַאלְדִין אַיינֶר וָאִישׁ פַּאר שְׁפַּרִיט זַיין גֶעלְט אוֹף צְדָקָה: אוּנ וָועֶרְט נָאךְ גִימֶעהְרְט מִיט עֶשְׂרוֹת:

דָּעָר פָּסוּק זָאגְט (מלוה ה' חנן דל) דַּיָּר וָאִישׁ דָּר בַּאריְמְט זִיךְ אִיבֶּר דַּיָּם אָרוּמַאן אוּנ נִיט אִים צְדָקָה אַנְטְלַייאְט עֶר עָשׂ נָאט: אוֹף זָאגְט דָּעָר פָּסוּק (נותן לדל אין מחכור) דַּיָּר וָאִישׁ נִיט צְדָקָה צוּם אָרוּמַאן וָועֶרְט אִים נִיט נִימוּגֶרְט פּוּן זַיין גֶעלְט אָבֶר דַּיָּר וָאִישׁ וִויל נִיט צְדָקָה גֶעבְּן דָּר וָועֶרְט אָרוּם: וְאִישׁ אִיךְ דַּיָּר וָאִישׁ פַּאר הוֹילְט זַיינִי אוֹינְן פּוּנְם אָרוּמַאן גְלַייךְ וויא עֶר זָעהְט אִים נִיט קוּמֶן אוֹיף אִים פִּיל הֶלֶלוֹת • אוּנ זַיין גֶעלְט וועֶרְט גִימוּגֶרְט אִיטְלִיכֶר אִז מְחוּיִיב מַעֲשֵׂר צוּ גֶעבְּן פּוּן זַיין גֶעלְט סַיִיא פּוּן יְרוּשָׁה • סַיִיא פּוּן מַתָּנוֹת • סַיִיא פּוּן מִצְיאוֹת אוּנ אוֹךְ פּוּן זַיין פַּאר אַרְבַּיטְנְג אוּנ וָועֶן עֶר הָאט נָאר רַוָּחִים וויינִיגֶר פּוּן צֶעהֶן שִׁיעוּרִין אִז קֵינֶן עֶר הָאךְ דַּיָּר פּוּן זַיין מַעֲשֵׂר נִיט גִיבְּן אוֹךְ עֶר אִיז הַיִּיבְּן אוּנ נִיט אָן רִיכְְן בִּיז עָשׂ וועֶט אִים נָאךְ רַוָּחִים צוּ קוּמֶן צוּ וועֶט עֶר גֶעבְּן מַעֲשֵׂר בַּאלְד אוּנ וָועֶן עֶר הָאט פַּאר דִיעט פֶֿעֶר פּוּן צֶעהֶן שִׁילְְגִיר זָאל עֶר פּוּן צֶעהֶן גֶעבְּן מַעֲשֵׂר אוּנ דָּאִישׁ אִיבְּרִיגִי זָאל עֶר הַאלְטְן בִּיז עָשׂ וועֶט אִים צוּ קוּמֶן נָאךְ רַוָּחִים: וָועֶר עָשׂ וויל זִיךְ רֵעכְֿט נוּהְ זַיין מִיט דָּעם מַעֲשֵׂר גֶעבְּן זָאל עֶר לִיינְן זַיין גֶעלְט אִין דְּרַייא כֵּלִים אוֹף אֵיבֶּר זָאל עֶר אוֹף שְׁרַייבְּן (טבל) דָּאִישׁ אִיז נָאךְ נִיט נִימַעֲשֵׂרְט אוֹף דָּעָר אַנְדֶּרֶר (מעשר) דָּאִישׁ אִיז דָּאִישׁ מַעֲשֵׂר גֶעלְט זָעלְבְּסְט אוֹף דָּעָר דְּרִיטֶר זָאל עֶר אוֹף שְׁרַייבְּן (חולין) דָּאִישׁ הַיִּיסְט שׁוּן נִימַעֲשֵׂרְט אוּנ מִיט דָּעם מָאג עֶר טוּן וָואִישׁ עֶר וויל נָאר צְדָקָה אִיז עֶר מְחוּיִיב דָּעָר פּוּן צוּ גֶעבְּן נִיט פּוּן דָּעם אוּם גִימַעֲשֵׂרְט גֶעלְט:

דָּאִישׁ מַעֲשֵׂר גֶעלְט זָאל עֶר אוֹועֶךְ גֶעבְּן אָרְמֵי לַייט תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹדֶר אִין פְֿרָאסְטֶן אַרוּמַאן אִיז עֶר אוֹיךְ זַיין אָרְמֵי קְרוֹבִים אֶפִּילוּ זַיין אָרְמֵי עִיר מִיט עָשׂ גֶעבְּן זַיינִי אָרְמֵי קְרוֹבִים אֶפִּילוּ זַיין אָרְמֵי עִיר • אוֹדֶר זַיין שָׁאכְְטֶר אוֹדֶר זַיין בְּרוּדֶר אוֹדֶר זַיין אָרְמֵי עִוֶּועְסְטֶר • אַסַייל לַייט קוּיְן דָּעָר פַּאר פְֿרָעם אוֹדֶר מְצוֹת אוּנ זָענְן מְכֻבָּד לַייט אוּנ זִיךְ אוֹיךְ מִיט דָּעם מַעֲשֵׂר גֶעלְט דָּאִישׁ אִיז אִין אִיסוּר דָּעָן עֶר הָאט נָאר דְּרִיטֶן דִּיא (טובת הנאה) צוּ גֶעבְּן וועֶמֶן עֶר וויל אָבֶר נִיט רִי הַנָּאָה זִיךְ וָועֶרְט אוֹדֶר זַיין אָרְמֵי אִיז אוֹךְ אִין צְדָקָה אָבֶר עָשׂ זָענְן פַּאר הָאנְדְן עָטְלִיכִי חִילּוּקִים צְווִישְׁן דָּעָר בַּאריְמְט זִיךְ אִיבֶּר אִין אָרוּמַאן דָּעָר בַּאריְמְט זִיךְ נָאט אִיבֶּר אִים אוּנ דִּיעֶר הָעֶרְט זַיין תְּפִלָּה אוּנ וִויא מָעֹר עֶר נִיט צְדָקָה וְועֶרְט עֶר אַלְי מָאל רַיכְֿר: אוּן וִויא דָּעָר פָּסוּק זָאגְט (יש מסוד ונוסף עוד) עָשׂ אִין פַּאר הַאלְדִין אַיינֶר וָאִישׁ פַּאר שְׁפַּרִיט זַיין גֶעלְט אוֹף צְדָקָה: אוּנ וָועֶרְט נָאךְ גִימֶעהְרְט מִיט עֶשְׂרוֹת:

דָּעָר פָּסוּק זָאגְט (מלוה ה' חנן דל) דַּיָּר וָאִישׁ דָּר בַּאריְמְט זִיךְ אִיבֶּר דַּיָּם אָרוּמַאן אוּנ נִיט אִים צְדָקָה אַנְטְלַייאְט עֶר עָשׂ נָאט: אוֹף זָאגְט דָּעָר פָּסוּק (נותן לדל אין מחכור) דַּיָּר וָאִישׁ נִיט צְדָקָה צוּם אָרוּמַאן וָועֶרְט אִים נִיט נִימוּגֶרְט פּוּן זַיין גֶעלְט אָבֶר דַּיָּר וָאִישׁ וִויל נִיט צְדָקָה גֶעבְּן דָּר וָועֶרְט

בְּגַאנְצֶר מְעַשֶׂה אוֹנ צְדָקָה גָעלְטְ וְאלְן זַיִא פְּרִיה אַתַּאי אוֹיש גְעמִין דָאשׁ זַיִא זַיְנען עָשׂ פּוּן דָעסְטְ וַיְנען מְגַדֵּר עָשׂ זָאל הָאבּן אִין זִיךְ דָעם דִין פּוּן מַעֲשֵׂר גָעבּן וְיעמְעָר וַיוֹל: דִיא נְקָרָא בְּרִיעְנְגְט אִין מַעֲשֵׂה (רבי יוחנן בן זבאי) אִיז גְיפָארן פּוּן יְרוּשָׁלַיִם אוֹנ זַיְנֵי תַּלְמִידִים זַעְנען אִים נָאךְ גִיגַאנְגן הָאט עָר גִיעָהן אִין יְנֵי פְּרוֹיא הָאט גִיקְרוּבּן גָעוָרְשְׁטִין פּוּן אוֹיסֶער דִיא בְּהֵמוֹת פּוּן עֲרָבִים אוֹ זִיא הָאט רַבִּי עֲזַרְיָה רַבִּי יְהוֹנָן אוֹן אִים אַרְעִין גִילָאפְן אוֹנ זָאְגְט רַבִּי שִׁפְּיִיז מִיךְ גִיב מִיר עֶפֶּס גָעסְן • פְּרָעְגְט עָר זִיא וָיעָר בִּיסְטוּ וְוָער אִיז דִין פְּאמִיר זָאְגְט זִיא מִין פָּאטֶער הָאט גִיהַיסִין (נקדימון בן גוריון) פְּרָעְגְט עָר זִיא וְוִיא אִיז אֲהִין גִיקוּמֶן דִין פָּאטֶירְשׁ גִיעלְט עָר הָאט דָאךְ גִיהַאט פִּיל גָעלְט אוֹנ גִיטֶער זָעסְט זִיא רַבִּי הָאט אִיר דָעָן גִיט גִיהִיעְרְט דָעם מָשִׁיחַ זָאְגְן אִין יְרוּשָׁלַיִם וְוָער עָשׂ וְוִיל זִין גִעלְט אַיִן זָאלְצְן עָשׂ זָאְל אַקְנִים הָאבּן זָאל עָר גָעבּן חַד פּוּן מַעֲשֵׂר אוֹנ צְדָקָה אוֹנ אוֹיב גִיט פַּאר גִיטְ גִיעלְט • דְרוּם אִיז מִיין פָּאטֶרְשׁ גִעלְט נָאר אוֹנ נָאְנְצִין אֲרַיִין גִיקוּמֶן צוּ דִיא עֲרָבִים אִין דִיא הָעְנְט אֲרַיִין פְּרָעְגְט זִיא רַבִּי יְהָנָן וְוִיא אִיז דִין שְׁוִוערְם גָעלְט עֲנְפָּרְט זִיא עָשׂ אִיז צוּם אוֹיף גִיקוּמֶן בַּאנָאדָר אִיז עָשׂ אוֹיף פַּלָארְן גִיוָוארְן דֶער נָאךְ זָאְגְט זִיא רַבִּי גִידֶענְקְט אִיר גִיט אַז אִיר זַעְנְט נִיחַתְמִית אוֹיף מִין קְתוּבָּה: זָאְגְט עָר אַז זַיְנֵי תַּלְמִידִים אִיהְנֶרעְנְק דָשׁ אִיךְ בִּין גִיחַתְמִית אוֹיף אִיר קְתוּבָּה אוֹנ זִיא אִיז גְיוָוזְן גִישְׁרִיבְּן אוֹיף טוּיזְנְט מָאל טוּיזְנְט נָאלְד גִילְדְן וָאשׁ זִיא הָאט גִיהַאט פּוּן אִיר נָדָן חוּץ וָאשׁ דֶער מַאן הָאט אִיר נָאךְ מֶער פַּאר שְׁרִיבְּן: דָא הַייבְּט אָן (רבי יוחנן) צוּ וַוייְנען אוֹנ זָאְגְט וואל אַיִךְ יִשְׂרָאֵל וָעָן אִיר זַיְנְט פְּרוּם אוֹנ טִיט רָאשׁ וַוילְץ פּוּן הַקָּדָ"ה דָא הָאט אִיךְ דִין שׁוּם אוֹמְתָ דִין שֶׁלְנַעֲטִין גִיט גֶרֶעְנְט טָאן אֲבֶר וַיוֶיל זִיא זָעָנְן גִיט פְּרוּם גְיוֹען זָעָנְן זִיא גִיפַאלְן אִין דִיא הָעְנְט פּוּן דִיא עוֹבְדֵי גִילוּלִים • אוֹנ גִיט אַזוֹ אִין זִיעֲרֵי הָעְנְט אֲפִילוּ אִין דִיא הָעְנְט פּוּן זִיעֲרֵי בְּהֵמוֹת דָאשׁ זִיא הָאט גִיקְלוּבּן נָעָרְשְׁטִין פּוּן חִזְקִיָּה דִיא בְּהֵמוֹת:

פְּרָעְגְט דִיא גְמָרָא הָאט דָעָן דֶער נָקְדִימוֹן בֶּן גוּרְיוֹן קִין צְדָקָה גִיטְ גִיעְבִּין • עָר הָאט דָאךְ פִּיל צְדָקָה גִיטְ גִיעְבִּין: אוֹנ נָאךְ מָעֵר אוֹ עָר אִיז גִיגַאנְגִין פּוּן זַיִין הוּיז אִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ אֲרַיִין: הָאט אִיר גִיזָאְגְט דָאךְ פִּיל צְדָקָה גִיטְ גִיעְבִּין: אוֹנ נָאךְ מָעֵר מָעַן הִינְטֶר גִילַיְיגְט הוּנְטֶר זַיְנֵי פִּים סָאמִיט אוֹנ זַיְיגְנִי קְלַיְידֶר: דָר נָאךְ זָעָנְן גִיקוּמֶן דִיא אָרְמֵי לַיְיט אוֹנ הָאבּן עָשׂ גִינוּמֶן אוֹנ הָאבּן

הָאבּן זִיךְ צוּ טוֹיטְ: אַז אוֹיךְ אַז עָר אִיז גִיגַאנְגִין פּוּנְם בֵּית הַמִּדְרָשׁ: עְנְפָּרְט דִיא גְמָרָא יוֹא עָר הָאט פִּיל צְדָקָה גִיגְעבִּין אִפֶּר וַוערְלִיךְ זַיִן עֲשִׂירוּת אִיז עָשׂ קָארְנְ גִיוָוזְן • דְרוּם אִיז זַיִין גָעלְט פַּלָארְן גִיוָוארְן • אֵין פַּוייל זָאְגְן עָר הָאט יוֹא גִיגְעבִּין גָנְג צְדָקָה וַוערְלִיךְ זַיִן עָשׂ: נָאר דְרוּם אִיז עָר גִישְׁטַראפְט גִיוָוארְן וַוייל עָר הָאט גִיגְעבִּין בְּדֵי דִיא לַיְיט זָאלְן אִים לוֹיבְּן: גִיט פּוּן נָאטֶש וַוערְן דְרוּם זָאל זִיךְ אִיטְלִיכֶר פּוּן אִים אַמְשָׁל נְעמְעָן דָאשׁ זַיִין בְּדִיוָה זָאל זַיִין מִיט דֶער צְדָקָה (לשם שמים) אַזוֹ וָועט זַיִין עֲשִׂירוּת אַקְיוּם הָאבּן אוֹן עָר וָועט הָאבּן דִי וְיעְלְט אוֹנ וְיעְנִי וָועלְט: נָאךְ אֵין מַעֲשֶׂה בְּרָעְנְט דִיא נְמָרָא עָשׂ אִיז גִיוָוזְן אֵיין גִיוָוזְן מָעֵן פְּרוּמֶר מֶלֶךְ עָר הָאט גִיהַיסִין (מהבבו) • אֲמַיאל אִיז גִיוָוזְן אִין זַיְנֵי צַיישִׁין אַרוּפֶר הוּנְגֶר: אוֹנ דִיא אָרְמֵי לַיְיט הָאבּן גִיט גִידַאהט וָאש צוּ עָסְן: הָאט עָר אוֹיךְ גִיעְפִּינְט זַיְנֵי אוֹצָרוֹת אוֹנ דִיא אוֹצָרוֹת פּוּן זַיְנֵי עֲלְטֶערְן זַיְיגְן אֲרוּפְגִיטְ אוֹן זִילְבֶר אוֹנ הָאט עָר אוֹיךְ גִיעְפִּינְט זַיְנֵי אוֹצָרוֹת אוֹנ דִיא אוֹצָרוֹת דִיא זַיְנֵי עֲלְטֶערְן גִיזַאמְלְט אוֹנ הָאבּן גִיט גִידַאהט וָאש צוּ טוֹיטְ אוֹן דִיא אָרְמֵי לַיְיט הָאבּן אִים גִיזָאְגְט אוֹנ זִילְבֶר אוֹנ קְרוּבִים אוֹנ הָאבּן גִיזָאְגְט צוּ אִים וָאש טוּשְׁטוּ דַיְנֵי עֲלְטֶערְן הָאבּן לַאנְג אֵיין גִיזַאמְלְט אוֹנ הָאבּן גִיזַאְגְט אוֹצָרוֹת אוֹנ הָאבּן עָשׂ גִיהַאלְטְן טָאמִיר וָועט אֲמָאל זַיִין • אֲמִתְּמָה אוֹ וָועלְן זַיְיא עָשׂ זַאלְטְן • אוֹנ דִיא פַּאר בְּרָעְנְגְשְׁט דָאשׁ אַלְשׁ אִין אַיְין יָאר: אוֹ לא דַי דִיא מָעֲרְכְט גִיט דְרוּף דִיא פַּאר בְּרָעְנְגְשְׁט יָשׁ נָאךְ • זָאְגְט עָר צוּ זַייא אוֹיךְ וָועל אַיִךְ זָאגְן מַייְנֵי עֲלְטֶערְן הָאבּן גִימַאכְט אוֹצָרוֹת אוֹיף דֶער עֶרְד אוֹנ אִיךְ מַאךְ אוֹצָרוֹת אוֹיפְן הִימֶל מַייְנֵי עֲלְטֶערְן הָאבּן גִימַאכְט אֲוֵעלְכֶי אוֹצָרוֹת וָאש דֶער מָעְנְטְש קָען זַייא אוֹיש בְּרָעְנְגְן: אוֹנ מַייְנֵי אוֹצָרוֹת קָען קִין מָעְנְטְש שׁוֹם מָעְנְטְש נִט אוֹיש בְּרָעְנְגְן מַייְנֵי עֲלְטֶערְן הָאבּן גִימַאכְט אֲוֵעלְכֶי אוֹצָרוֹת וָאש דֶער מָעְנְטְש קָען זִיךְ מָערְן: אֲבֶר מַייְנֵי אוֹצָרוֹת מָערְן זִיךְ פּוּן זִיךְ וְעלְבֶּרְט: וַייְערֵי אוֹצָרוֹת זָעָנְן אַיְיגְן אֲוֵעלְכֶי נָאלְד אוֹנ זִילְבֶר אוֹבֶר מַייְנֵי אוֹצָרוֹת זָעָנְן פּוּן אַיְיגְשְׁטִיל נָפְשׁוֹת: מַייְנֵי עֲלְטֶערְן הָאבּן גִימַאכְט אוֹצָרוֹת פַּאר אַנְדֶרֵי לַיְיט • אֲבֶר אִיךְ מַאךְ אוֹצָרוֹת פַּר מִיר וָועלְבֶּרְט אַז זַייא דֶער פָּסוּק זָאְגְט: (והלך לפניך צדקה) עְשׂ הָעט זַיִין פַּאר דִיר דַיִין צְדָקָה: אוֹנ וָעָם זַיִין דַיִין מַלְיִן יוֹשֵׁר אוֹיף וַיענְד וָועלְט: אוֹנ דִיא צְדָקָה אִיז אֵיין פְּלִי פּוּן הקב"ה אַז זַייא דֶער פָּסוּק זָאְגְט (לך ה הצדקה) דָעָן קִין מָענְטְש קָאן דָאךְ קִין צְדָקָה גִיט גָעבּן בִּיז גָאשׁ גִיט אִים פִּרִיר עֲשִׂירוּת פּוּן זַיִין מִילְדִי הָאבּן: אַז זַייא דֶער פָּסוּק זָאְגְט (והעושר והכבוד מלפניך) דָאשׁ עֲשִׂירוּת אוֹנ כָּבוֹד אִיז פּוּן פָּאר דִיר:

אוֹיךְ זָאְגְט דֶער פָּסוּק (לי הכסף ולי הזהב אמר ד צבאות) צוּ מִיר אִיז דָאשׁ גָאלְד אוֹת זִילְבֶר זָאְגְט נָאְט ב"ה: אוֹיךְ זָאְגְט דֶער פָּסוּק דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גִיזָאְגְט (כי ממך הכל ומידך נתנו לך) פּוּן דִיר אִיז אַלְשׁ: אוֹנ פּוּן דַיְינֶר הָאבּן גָעבּן מִיר דִיר דָאשׁ

מיינט ען דאש וואש מיר געבין דיא ארמי לייט : איז גלייך וויא
מען גיט עש גאט אז וויא דער פסוק זאגט (מלוה ה׳ חונן דל)
דער וואש דער בארימט זיך איבר דעם ארומאן מיט צדקה
אנטלייאט ער עש גאט : און כביכול הקב״ה איז אים מחוייב צו
בצאלין : אז וויא דער פסוק זאגט (עבד לוה לאיש מלוה) דער
וואש אנטלייאט איז איין קנעכט צו דעם וואש האט אים גילוגן :
כביכול מיטאר עש ניט ריידין · דאש גאט ב״ה איז איין משועבד
אים צו בצאלין דער פון זעהט איר אויך ליבי לייט וויא גרויש דיא
צדקה איז : דרום זאל איטליכר זעהן זיין צדקה רעכט צו געבין אין
דר רעכטיר צייט וועדליג עש איז דאוי פון זיין עשירות · אזו
וועט אים הקב״ה ווידר געבין עושר און כבוד און לעבין : און
אויב ער גיט ניט רעכט צדקה ווערט זיין עושר פלארין : אז וויא
דער פסוק זאגט (ואבד העושר ההוא) עש וועט פלארין ווערין דר
זעלביגר עושר פון דעם וואש גיט ניט לשם שמים : נאר כדי לייט
זאלין אים לויבין : אויך זאגט דר פסוק(עושר שמור לבעליו לרעתו)
דאש עשירות ווערט אים ניהיט צו בייז : אויך זאגט דער פסוק
(התעיף בו ואיננו) ער גיט איין בלאז אין עשירות פליהט עש
אוועק :

אבר דער וואש גיט צדקה וויא רעכט איז בענטשין אים די לייט :
אז וויא דער פסוק זאגט(טוב עין הוא יבורך) דאש גוטי אויג
אויף צדקה ווערט גיבענטשט : (כי מלחמו נתן לדל) ווייל ער האט
פון זיין ברויט גיגעבין צום ארומאן : אויך זאגט דער פסוק (בגלל
הדבר הזה יברכך ה) פון וועגין דער צדקה וועט דיך בענטשין
גאט ריין גאט : אויף דעם האבין דיא חכמים גיזאגט ווען איינם
גייט וואול זאל ער צדקה געבין : כדי זיין עשרות זאל אקיום
האבין אזו אויך ווען איינם ווערט אלי מאל גימונרט זיין געלט זאל
ער זעהן צדקה געבין איידר ער ווערט ארום : דען דער נאך וועט
ער ניט קענין געבין אפילו ער וועט וועלין : עש איז אמאל גיווען
איין חסיד ווען איין ארומאן פלעגט קומן פאר זיין טיר האט ער
גיזאגט צו זיינם ווייב מיין ליב ווייב דער בארים דיך איבר די ארמי
לייט · כדי דיא לייט זאלין זיך אוך דער בארימן איבר אונזרי
קינדר : האט זיא צו אים גיזאגט ווארום עפינסטו דיין מויל צו
ריידין אזעלכי שלעכטי רייד · האט ער גיזאגט עש איז דאך
גיוויינטליך דיא זאך אפילו איינר איז רייך זענין זייני קינדר ארום :
און אויב זייני קינדר זענין אויך רייך זענין זייני איינקליך ארום · אז
וויא דער פסוק זאגט(כי לא יחדל אביון מקרב הארץ)דען עש ווערט
ניט פאר מיטן קיין ארומאן פונם לאנד : (רבי אליעזר הקפר) זאגט
איטליכר זאל תפלה טאן ער זאל ניט ארום ווערין : דען אפילו ער
איז רייך זענין זייני קינדר אודר זייני איינקליך ארום : דען דאש
איז איין (גלגל חוזר בעולם) איין ראד וואש רייט זיך ארום אויף
דער וועלט היינט איז דער רייך אין דער ארום און מארגין קען זיין
פאר קערט :

דיא חכמים האבין גיזאגט אגרושי זאך דער וואש פר הוילט זייני
אויגין פון דער צדקה : אודר דער וואש האט ניט צו געבין
און טרייסט אפילו ניט דעם ארומאן מיט גוטי רייד: איז גלייך אז ער
וואלט גידינט עבודת גילולים : זייא לערנין דאש אפ פון פסוקים :
אבר דער וואש גיט צדקה וויא ראוי איז דער איז מקרב דיא גאולה
וויא דער פסוק זאגט (שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי
לבוא) היט משפט און טיט צדקה דען מיין הילף איז נאהונט צו
קומין (וצדקתי להגלות) און מיין צדקה וועט זיך אנפלעקין : אויך
זאגט דיא גמרא ירושלים וועט ניט גיבויאט ווערין און דיא לשדאל
וועלין ניט אויש גלייזט ווערין ביז זייא וועלין האבין אין זיך דעם
זכות פון צדקה : אזו וויא דער פסוק זאגט (ציון במשפט תפודה
וגו׳) ציון וועט דער לייזט ווערין מיט משפט : און דיא ישראל
מיט צדקה : און דיא צדקה איז אן גינומן בייא גאט בעסיר פון אלי
קרבנות : אזו וויא דער פסוק זאגט דער וואש טיט משפט און
צדקה איז עש חשובר איידר אלי קרבנות און דער וואש פאר
שעהמט איין ארומאן טיט ער אגרושי עבירה : אז וויא דער
פסוק זאגט ווער עש שפעט פון איין ארומאן דער שפעט פון זיין
בשעפר : אדרבה איטליכר דארף ערליך האלטין דיא ארמי לייט :
אזו איז עש גלייך וויא ער האלט ערליך הקב״ה : אז וויא דער
פסוק זאגט ווער עש וויל ערליך האלטין הקב״ה זאל ער די ארמי לייט
ערליך האלטין דען דער וואש איז מבזה דעם ארומאן ווייזט ער
דאש הקב״ה האט ח״ו ניט בכח אים רייך צו מאכין : דען דער
ארומאן מיט דעם עושר זענין דאך ביידי בשאפין פון גאט : נאר
דער האט געלט און דער האט ניט : נוא ווארום זאל מען אים
מבזה זיין פאר זיין ארומקייט : דער ארומיר קאן דאך רייך ווערין :
און דער רייכיר קאן דאך ארום ווערין :

עש איז איין משל צו איין בן עושר וואש האט דער צערינט זיין
פאטיר : און דער פאטיר האט גוזר גיווען אויף אים ער
טאר פאר אים ניט קומן אין זיין הויז : אמאל מאכט דער עושר
אסעורה און ער ווייסט דאך וואול דאש זיין זון איז זייער הונגריג :
דא זאגט ער ווער עש וועט מיין זון געבין עסין וועל איך אים
בצאלין כפל כפליים : האט אים איינר גינומן צו זיך און האט אים
גיגעבין עסין און טרינקן : אזו איז דאך וואול צו דעם זעלביגן :
דען אלש וואש דער עושר הט איז דאך דעם זונש: אזו איז דאש אויך
דער ארומאן איז דער זון פון הקב״ה : און ווער עש גוט אים עסין
האט ער בוודאי גרוש שכר לעולם הבא : נון קענט איר וואול פר
שטיין דאש גרושקייט פון דער מצנה פון צדקה : ווען דוא זעהסט
איין בעל הבית וואש איז גיפאלין פון זיין גוטש : זאלסטו אים ניט
שפל

שְׁפַל הָאֶלְטֶן : אַחֲרֵיהֶם הָאֶלְטֶן אִים בְּקִבּוּד : אָז וָאֶלְטְסוּ וְיִדָּעְנְקְן דָּאשׁ גְּאט הָאט אִים גִישְׁטְרָאפְט פּוּן־זַיִן טוֹבָה וְעִנְיָן אָז וויא דָּער פְּסוּק זָאגְט (את אשר יאהב ה׳ יוכיח) וְעִמְּין גָּאט הָאט לִיב שְׁטְרָאפְט עָר אוֹךְ דָּער וָועלְט : אָבֶּר וָועמְּין עָר הָאט פִּי־נְט דָּעם גִּיט עָר אָפ זַיִן שְׂכַר אוֹךְ דָּער וָועלְט : דָּאשׁ עָר הָאט וואל טָעג אוֹנ תַּעֲנוּגִים : אָז וויא דָּער פְּסוּק זָאגְט (לא יאהב לשונאי) גָּאט ב״ה פַּאר זוּמְט נִיט דָּעם שְׂכַר פּוּנִים רָשָׁע אוֹךְ זַיִנִי מִצְוֹת : (על פניו ישלם לו) עָר בָּצָאלְט אִים זַיִן שְׂכַר אוֹךְ דָּער וָועלְט : אָבֶּר דָּער עִקָּר פּוּנִים צְרִיק דָּעם אַרוּמְאן בַּהַאלְט גָּאט אוֹךְ זַיעֶר וָועלְט : אָז וויא דָּער פְּסוּק זָאגְט (וידעת כי ה׳ אלהיך הוא האלהים וגו׳) מִשָּׁה רַבֵּינוּ ע״ה זָאגְט צִי יִשְׂרָאֵל דוּא וָאלְטְסְט וויסֶן אָז גָּאט דַּיִן גָּאט אִיז אִין גָּאט אִיבֶּר אַלֵי מַלְאָכִים : אוֹנ אִיבֶּר דָּער גַּאנְצֶר וָועלְט : אוֹנ עָר אִיז בְּגָלַיבְּט מְקַיִם צִי זַיִן אַלְשׁ וואס עָר זָאגְט צִי : אוֹנ עָר וָועט גָּעבְּן אֵין גוּטֶן שְׂכַר צִי דִי וָאס הָאלְטֶן זַיִן תּוֹרָה אוֹנ מִצְוֹת צִי זַיִנִי קִנְדֶּר בִּיז טוֹיזֶנְט דּוֹרוֹת וְעִלֶּן גְּרִיכְן אִין זַיִן זְכוּת : דְּרוֹם זָאלְטְסְט הִיטֶן אוֹךְ דָּער וָועלְט דִּיא מִצְוֹת וָאס שְׁטֵיאֶן אִין דָּער תּוֹרָה : אוֹ וועכְטְסְט בַּקוּמְן דַּיִן גִּיטֶן שְׂכַר לְעוֹלָם הַבָּא : דְּרוֹם שְׁטְרָאפְט עָר דָּעם צְרִיק מִיט אַרוּמְקְוִיט אוֹךְ דָּער וָועלְט וָאס אִיז נָאר אִין וַיילֶּן כְּדֵי עָר זָאל אִים גֶּעבְּן זַיִן גוּטֶן שְׂכַר אוֹךְ וָועלְט וָאוּ גִיוועלְט וָאוּ גִיוועלְט אִימֶר אוֹ אוֹיבְּ : אִיז דָּעם רָשָׁע גִיט עָר אָפְּ זַיִן עֲשִׂירוּת אוֹךְ דָּער וָועלְט : כְּדֵי עָר זָאל גִישְׁטְרָאפְט וָועלְן אוֹךְ זַיעֶר וָועלְט : אוֹנ זַיִן שְׁטְרָאף הָאט קֵין סוֹף נִיט : דְּרוֹם זָאגְט עָר דוּ זָאלְסְט דָּעם אַרוּמְאנְגִיט שָׁפַל הָאלְטֶן פּוּן וָועגֶן זַיִן אַרוּמְקְוִיט אִירְבָּה וָאלְטְסְט אִים עָרְנִידְּ הָאלְטֶן פּוּן וָועגֶן זַיִן גְּרוֹסֶן שְׂכַר אוֹךְ עוֹלָם הַבָּא :

דְּרוֹם זָאל זִיךְ אִיטְלִיכֶּר אִין זִין אַרְגֶן נָעמֶן אוֹנ זָאל וָארְגֶן מְאמִיר הָאט אִים הקב״ה אָפְּ גִיוועבֶּן זַיִן שְׂכַר אוֹךְ דָּער וָועלְט מִיט דָּעם עֲשִׂירוּת : אוֹנ דָּאשׁ עָר וָועט חו״ל אוֹךְ זַיעֶר וָועלְט עוֹשֶׂה לַיידֶן אוֹנ זָאל זִיךְ בְּאַרְאבְּטֶן וָואס פַּאר עֲבֵירוֹת עָר הָאט גִיטָאן : אוֹנ זָאל דְּרוֹךְ בָּאלְד הִיטְּוָה שָׁאן וויא אוֹיבְּן שְׁטֵיט אִין הִקְבוֹת תְּשׁוּבָה : בִּפְרַט דָּער וָואס פַּאר שָׁעהְמָט דִי אַרוּמִי לַיִט אוֹנ וָארְפְט אִים פִּיר זַיִן דַּלוֹת : אִז בְּוַדַּאי זַיִן עוֹנֶשׁ זַיעֶר נְרוּיש : דָּער אַרוּמְאן הָאט דָּאךְ גְּנִיג דָּאס עָר לַיידְט אוֹעלְבִי יִסּוּרִים אוֹךְ דָּער וָועלְט : אוֹנ דִיא גְּמָרָא זָאגְט אוֹךְ אוֹיךְ וָועֶן אַיינֶר הָאט יִסּוּרִים : אוֹנ זַיִן הַבֵּר וָוארְפְט עָש אִים אוּיש : אִין עָר עוֹבֵר אוֹךְ (לא תינו) דָּאשׁ אִז אִין אַיִן לַאו אִין דָּער תּוֹרָה גְּלַיִיךְ מִיט אִיסּוּר עָסֶן : אוֹנ נָאךְ הָארְבֶּר : אָז וויא אוֹיבְּן אִז גִישְׁטַאנֶן : אִיךְ זָאלְט נִיט מֵיינֶן אָז דָּאש אַרוּמְקְוִיט אִז קְלֵיינִי יִסּוּרִים : נֵיין וָועֶן אֲפִילוּ מִיוָאל לַיידֶן אַלֵי יִסּוּרִים פּוּן דֶּר וָועלְט'אִין אִין וואג שָׁאל : אוֹנ דִיא יִסּוּרִים פּוּן עֲנִיוּת אִיבֶּר גִיוואגֶן : אַנְדֶּרֶד וואג שָׁאל : וָאלְטֶן דִיא יִסּוּרִים פּוּן עֲנִיוּת אִיבֶּר גִיוואגֶן

דִיא גְּמָרָא זָאגְט אוֹךְ : גָּאט הָאט גִיוואגְט צִי אוֹנ וָאש וויל״כְּסְט בְּעַבִּיר צִי דָּעם דַּלוּת : אוֹרֶךְ אַנְדֶּרֶד יְסוּרִים : הָאט עָר גִיעֶנְפֶּרְט (רבונו של עולם) הֵעֶר פּוּן דָּעֶר נָאנְצֶר וֶועלְט : אוֹךְ וויל לִיבֶּר הָאבֶּן אֲלֵי יִסּוּרִים פּוּן דֶּעֶר וֶועלְט אִיבֶּר דָּעם דַּלוּת : נָאךְ דָּעם אַז עָש זָאגֶן אוֹךְ אִים גִיקוּמֶן דִי יִסּוּרִים הָאט עָר זִיעֶר גִיוווִינְט אוֹנ גִיקְלָאגְט : הָאבֶּן זַיִנִי חֲבֵרִים צִי אִים גִיזָאגְט ווארוּם וויִנְסְטוּ דוּא הָאלְט דָּאךְ זָעלְבְּסְט אוֹךְ דִיר גִינוּמֶן דִי יִסּוּרִים : דָּא זָעהֶן מִיר דָּאךְ אַז דָּש עֲנִיוּת אִיז אֲרֶגֶר פּוּן אַלֵי יִסּוּרִים אִין דֶּעֶר וֶועלְט : אוֹנ דָּאש אִיז דָּאךְ אוֹיךְ זָיעֶר אַז דָּער וָאש לַיידְט גִיהָם אוֹךְ דָּער וֶועלְט : דָּארְף עָר שׁוֹין גִיט לַיידֶן אוֹךְ עָנְיָר וֶועלְט: אוֹנ עֲנִיוּת אִיז דָּאךְ דָּער גְּרֶעסְטֶר גִירְנְם : נוּא קֶעמְט אִיר וואל פַּאר שְׁטֵייאֶן וִיא נָאר תָּשׁוּב אִיז דָּער אֲרוּמְאן לְעוֹלָם הַבָּא : אוֹיב נָאר עָר גִיט אִין דָּעמְט פַּאר־טְנֶן וֶועֶן : אוֹנ אִיז מְכַבֵּל אוֹיךְ זִיךְ נָאטָש שְׁטְרָאף פַּאר לִיב וואל דֶּעם וְעַבְּנֶן מֶעְנְטְשֶׁן :

נֶן וֶועל אִיךְ בְּשִׁירִין וויא מִיוָאל צְדָקָה גֶעבְּן : אוֹנ צְדָקָה גֶעמֶן : דְּרוֹךְ וָענֶן אַכְט פְּרָקִים : אוֹנ אִין אִיטְלִיכֶּן פֶּרֶק וועֶרְט בֵּשִׁיִירְט אַנְדֶּרֶד דִין :

דֶּעֶר עֶרְשְׁטֶר פֶּרֶק דֶּעְט וֶועֶר זָענֶן דִיא לַיִט וָאש וָענֶן מְחוּיב צְדָקָה צוּ גֶעבְּן :

אִיטְלִיכֶּר אִיז מְחוּיב צְדָקָה צוּ גֶעבְּן : אֲפִילוּ דָּער אָרוּמְאן וָאש גֶעמְט צְדָקָה אִז אוֹיךְ מְחוּיב צוּ גֶעבְּן צְדָקָה פּוּן דָּעם וָאש עָר גֶעמְט אִיטְלִיכֶּר נָאךְ זַיִן פַּאר מֶעג נָאךְ : אוֹנ וֶועֶן אֵין אָרוּמְאן גִיט צְדָקָה פּוּן זַיִן אָרוּמְקְוִיט : וֶועט עָר זוֹכֶּה זַיִן צוּ גֶעבְּן פּוּן עֲשִׂירוּת : (רבי זכריה בן רבי יהוישע בן לוי) הָאט צְדָקָה גִינוּמֶן : אוֹנ עָר הָאט עָש גִיט בְּרַאכְּט הָאבֶּן דִיא לַיט זִיעֶר גִיעֶט אוֹיךְ אִם · אָז עָר אִיז גִישְׁטַארְבֶּן אִיז מֶעֶן גִיוָואר גִיוָארֶן אַז עָר הָאט עָש צוּ טַיילְט אַנְדֶּרֵי אָרְמֵי לַיִט · אוֹיךְ זָאגְט דִיא גְּמָרָא (רבי חמא) אִז גִיוֶעֶן אֵין אָרוּמְאן · אוֹנ הָאט גִידַארְפְט צְדָקָה גֶעמֶן : אוֹנ אָז מִיהָאט אִים גִיגֶעבְּן הָאט עָר עָש צוּ טַיילְט אַנְדֶּרֵי אָרְמֵי לַיִט : אוֹנ דָּאט זִיךְ אִיבֶּר גִילָאזְט נָאר וויִינִיג דָּער פּוּן : אוֹנ דָּער וָאש דָּארְף נִיט גֶעמֶן אוֹנ גֶעמְט וֹא שְׁטַארְבְּט עָר גִיט בֵּיז עָר דָּארְף וֹא דָּער צוּ : דָּעֶן עָר בֶּגַזְלְתְּ דִיא אַרְמֵי לַיִט : אָבֶּר דָּער וָאש בַּהַעלְפְּט זִיךְ מִט זַיִן דַּלוּת אוֹנ לָאזְט זִיךְ בָּגִינֶן : אוֹנ וויל קֵין צְדָקָה גִיט גֶעמֶן : אוֹיךְ אִים אִז גִיוָאגְט גִיוָארֶן דָּער פְּסוּק (ברוך הגבר אשר יבטח בה׳ והיה ה׳ מבטחו)

וואל דעם מענטשן וואש פאר זיכרט זיך אין גאט · אונ וויל
קיין צדקה ניט נעמין · אונ גאט וועט זיין זיין פר זיכרונג: אבר
דער וואש ליידט גרויש דוחק אונ צרות · אונ וויל קיין צדקה
ניט נעמין פון גאוה וועגין · דאש דיא לייט זאלין אים לויבן ער
ליידט גרויש דוחק אונ וויל קיין צדקה ניט נעמין · דער איז
איין רוצח · גאט האט אים ניט גיהייסין ער זאל זיך זעלברט
אום ברענגן :

דער אנדריר פרק רעט וויפל מיזאל צדקה געבין :

איטליכר זאל געבין צדקה נאך זיין פאר מעג נאך : אונ וויא
זיין הארץ בווילגט : אונ הקב"ה האט אונז
גיבאטין מיר זאלין תמיד דיא האנט אפין האלטן צדקה צו
געבין · אזו וויא דער פסוק זאגט (פתוח תפתח את ידך) דיא
זאלסט עפנין דיין האנט צו געבין צדקה כרי גאט דיין גאט
זאל דיך בענטשין: קיין שום מענטש איז קיין מאל ניט ארום
גיוואורין פון דעם וואש ער האט צו פיל צדקה גיגעבין אונ עש
קומט ניט קיין שלעכץ פון צדקה נאר איטל גוטין · אז וויא
דער פסוק זאגט (והיה מעשה צדקה שלום) דייני מעשים
וואש קומן פון צדקה זאלן זיין איטל שלום · אונ תמיד ווען
ער טיט תפלה פאר הקב"ה זאל ער גידענקין איך בגער מיין
שפייז פון הקב"ה : אונ איך וואלט גיגערין דאש הקב"ה · זאל
דער הערין מיין תפלה · אזו אויך אז דער ארומאן קומט צו
אים אונ בגערט פון אים שפייז זאל ער אים געבין אונ זאל
גידענקין איך וועל אים צדקה געבין איידר איך וועל חו אויך
ארום ווערין · אונ אויך זאל ער גידענקין דאש ער איז איין
שליח פון הקב"ה צו געבין דעם ארומאן : אונ אז ער וועט
ניט טין דעכט זיין שליחות וועט הקב"ה בייא אים דאש געלט
אוועק נעמין אונ וועט עש געבין אנאנדרין · אונ בייא צדקה
געבין איז דער דין אזו · ווער עש איז זייער מולד אונ האט
אגוט הארץ זאל ער געבין וויפל דיא ארמי לייט בדארפין ·
אונ ווער עש פאר מאגט ניט אורר ווער עש וויל ניט געבין צו
פיל אורר צו וויינינג נאר וויא עש קומט זאל ער צום ערשטן
געבין איין פופט חלק פון זיין קרן דער נאר זאל ער געבין איין
פופט חלק פון ריוח · אבר מער פון איין פופט חלק טאר ער
ניט געבין · סיידין אז ער ליגט קראנק אונ שרייבט איין צוואה
מעג ער פאר שרייבין אויך צדקה מער פון איין פופט חלק ;
אבר גיוונדהייט טאר ער ניט געבין מער פון איין פופט חלק ·
דען טאמיר האט ער אזו איין עבירה גיטאן וואש דריבר מוז
ער ארום ווערין אזו וועט ער אן הענגין זיין ארומקייט קומט
איבר דער צדקה · אונ דער וואש וויל ניט געבין קיין פופט
חלק איז ער עכ"פ מחוייב צו געבין איין צעהנטיל פון קרן אונ
ריוח ניט וויינינגר · אונ דער גרעסטר ארומאן אין דער וועלט
זאל ניט וויינינגר געבין דורך דעם יאר וויא איין שליש פון
איין (שקל) דאש בטרעפט אנדר האלבן פולשי גילדן אונ אויב
ניט איז ער ניט מקיים דיא מצוה :

דער וואש וויל קיין צדקה ניט געבין וועדליג נאך זיין פאר
מעג נאך אזו זאל אים דאש ב"ד גייטין מיט אלים וואש
זייא האבין יכולת : יתומים דארפין אויך צדקה געבין · אבר
מיקאן זייא ניט גייטין · סיידען טיט עש פון זייער פאטריש
כבוד וועגין · אודר דער ארומאן איז זייער קרוב אזו איז עש
דאך זייא איין שאנד צו פאר לאזין זייערי קרובים · דא זאלין
דיא אפטרופסים געבין פון זייערט וועגין :

דער דריטר פרק רעט וואש דיא צדקה זאל זיין :

דיא צדקה איז דרייא ערלייא זאכין איין צדקה איז וואש
מען גייט אלי טאג אויש נעמין אלי ערלייא עכין שפייז
דאש הייסט (תמחוי) שיסל צדקה אונ מען צו טיילט עש
באלד דיא ארמי לייט : אונ בייא דער צדקה איז דער
פרעמדר ארומאן מיטין היימשין גלייך · דאש אנדרי הייסט
(קופה של צדקה) דאש מען גייט ארום אלי ערב שבת אונ
מען נעמט אויש געלט אונ עסין שפייז : דיא צדקה ניט מען
נאר דיא היימשי ארומי לייט : סיידין דער מנהג איז אין דר
דאזיגר שטאט צו געבין דיא פרעמדי אויך דאש דדיטי איז
וואש דיא נבאים גייאן ארום · דאש הייסט סתם צדקה :
דיא נבאים מעגין עש געבין וויא אהין זייא ווילין צום שיל
אודר בית החיים וואש מען דארף דער צו מתקן זיין :

דער פערדיר פרק רעט ווער עש מעג נעמין צדקה :

דיא חכמים ז"ל האבין גיזאגט ווער עש האט זיין איינגש
צווייא הונדרט גילדן אפילו ער האנדילט ניט דר מיט
אודר ער האט וויינינגר פון צווייא הונדרט גילדן נאר ער
האנדילט אונ דער נערט זיך דער פון טאר ער קיין צדקה ניט
נעמין · אבר דער וואש האט וויינינגר פון צווייא הונדרט
גילדן אונ האנדילט ניט דער מיט מאג ער יוא נעמין : דער
סימן איז (צדקה) בטרעפט צווייא הונדרט אן איינש : אונ
אפילו ער האט נאר איין גילדן וויינינגר אונ מען גיט טויזינט
גילדן מיט אמאל מעג ער נעמין אין דיא צווייא הונדרט
גילדן

גילין רעכיגט נאך גיט יין גשעם. זואש ער ראדף צו יין מיש אפילו זיא ענין גילחני אודר זילברני בלים: אוג אויך זיני קליידר אוג יין וויב אוג קינדרשקליידר: וויל ער ראדף האבן זאל ער:

דער פוסטר פרק רעט ועמין מיזאל גענבן צדקה:

צום ערשטין איז ער כיחוב זיך זעלברט צו ער גירן: דער נאך יין וויב ער נאך יין פאטר אוג מיטר: ער נאך זיני קינדר: ער נאך ביני ברידר אוג שוועסטר: ער נאך זיני פעטרים אוג מומים ער נאך זיני גישוועסטר קינדר ער נאך דיא אלרי ערבים: ער נאך דיא אלרמי לייט זואש ואנין אין יין שטאט: דער נאך דיא פרעמדי אוג יין רבי איז פריר פון יין פאטיר מיידין יין פאטר אז איז אתלמוד חכם: אזו איז אויך ער יין זיך איז אין ער חפיסה*) זאל ער פריר ווערט אלש ער נאכגמרן כרוב אוש ליינין: ער ועקכמיר פרק רעט ויא מיזאל גובה יין דיא צדקה: עש פאר גיט ארום גין גובה יין צדקה איינר פונם אנדרן: נאר ויא אוג ויא קארין גיט גין יוייט איינר פונם אנדרן ראש דיא ליט זאלין אים גיט חושר יין: אוג ווען איינר גיפונט עפים אין מציאה בשעת זיא גיין ארום: קאר ער עש גיט ארין ליינין אין יין ביימל ארין ראש מיזאל אים גיט חושר יין: נאר ער זאל ע

עַיִן עַשׂ לַיְיאָט נָעלְט אִין תַּלְמִיד חָכָם אוֹיךְ הָאנְדִיל אִיז עֶר אִין בֵּז עוֹלָם הַבָּא אוּנ עֶר וָאש וֵויל פַּאר דִינְן עֶרְטָט עוֹלָם הַבָּא : זָאל עֶר עַלְבֶּטָט הָאנְדְלִין פַּאר דָעם תַּלְמִיד חָכָם אוּנ זָאל אִים לָאזִין תּוֹרָה לֶערְנִין : אַז הָעלְפְּט עֶר אִם דָאוּ צוּ דָעָר תּוֹרָה : דְרוּם הָאט עֶר אוֹיךְ אַחְלָק דְרִינְן : אִיךְ דִיא בַּעֲלִי בָּתִּים וָאש קֵינְנִין נִיט תּוֹרָה לֶערְנִין וָוען זַייא הָאלְטִין אוֹיש אוּנ גֶעבְּן הַכְנָסָה דִיא יוּנְגִין אוּנ בָּחוּרִים אוּנ תַּלְמִידִים פוּן דָעָר שְׁטָאט : דָאש אֵ״ר נִיטְעבְּיט גְלֵיךְ וָוִיא זַייא זָעלְבֶּרְט וָאלְטִין תּוֹרָה גִילֶערְנְט : אַז וָוִיא דָעָר פָּסוּק זָאנְט (שׁוֹפְטִים זבולון בְּצאתְךָ וישָׂשכָר באהליך) וָוען נִיט (זבולון) וָואלְט נִישְׁטִיזְט זַיין בְּרוּדֶר (ישׂשכר) וָואלְט עֶר נִיט נִיקְענְט זִין תּוֹרָה לֶערְנִין דָעָן (זבולון) הָאט נִיהַאנְדִילְט מִיט חָכְמָה אִיבֶּר דָעם יָם אוּנ הָאט זִיךְ נִיטִילְט דָעם רַיוַח מִיט זַיין בְּרוּדֶר יִשָּׂשכָר : דָאש עֶר זָאל קֵינְנִין בַּייא דָעם לֶערְנִין בְּלַייבִּין : דְרוּם זָאנְט דִיא תּוֹרָה פְּרַייא הִיךְ (זבולון) וָען דוּא צִיהָט זָאךְ חָכְמָה : וַייל (ישׂשכר) זִיצְט אִין דִיא נְצָעלְטִין אוּנ לֶערְנְט תּוֹרָה : אוּנ דִיא תּוֹרָה לוֹיבְט מִין (זבולון) אַז (ישׂשכר) וְהָא רַאֲיָה עֶר שְׁטִייט דָאךְ פַּאר (ישׂשכר) אִין פְּסוּק אוֹיךְ זָאנְט דֶער פָּסוּק (עץ חיים הוא למחזיקים בה) דִיא תּוֹרָה אִז אִין בּוּים פוּן לֶעבְּן צוּ דִיא וָאש הָעלְפְּן צוּ אִיר : דְרוּם זָאל אִיטְלֶכֶר בַּעַל הַבַּיִת וָאש קָען נִיט לֶערְנִין דְרוּךְ אַכְטְעוְנְג נֶעבְּן : אוּנ זָאל הֶעלְפְּן דִיא בַּחוּרִים אוּנ יוּנְגִין וָאש לֶערְנִין תּוֹרָה מִיט עָסְן אוּנ מִיט עֶסְן אוּנ קְלֵיידֶר : אוֹדֶר לִיכְט צוּ לֶערְנִין אוֹרֶךְ עֶר זָאל וַייא לָאזִין בַּייא זִיךְ אִין שְׁטוּב לֶערְנִין אָז אִז עֶש גְלֵיךְ וַויא עֶר וָאלְט זֶעלְבְּרְט הוֹרָה נִיטָעוְנְט : דָאש אַכְטְעוְנְג אִז דִיא נֶבָּאִים וָאלִין אַכְטְוּנְג נֶעבְּן אוֹיךְ דִיא אֲרְמֶי לַייט וָואש וואנִין אִין שְׁטָאט : צוּ נֶעבְּן אִיטְלֶכְן נָאךְ זַיין מַעֲלָה נָאךְ דָעָן דִיא אֲרְמֶי לַייט הָאבְּן זִיבְּן נֶעמְן (דל הלה מה עני רש מסבן אבין) (דל)אִז אַזֶעלְכֶר וָואש אִין רַייךְ נִיווֹעִן אוּנ אִז אָרוּם נִיוָוארְן אַז וַויא דָעָר פָּסוּק זָאנְט (ודל מרעהו) יפרש) אוּנ דָעָר דַל אִז אָפְּ נִישִׁיידְט פוּן זַיין חַבְרָה : (ואוהבי עשיר רבים) אָבֶּר דֶער עוֹשֶׂר הָאט פִּיל פְרַייגְד אוּנ קְרוֹבִים וָאש קוּמְט צוּ אִים דְרוּם אִז דָאוִי אִים דָעם (דל) מֶעֶר הָעלְפְּן אַז אַנַאנְדֶרְן : (הלה) דָאש אִז אִין מִיטְל מֶעסְטֶר : וָאש בַּהָעלְפְּט זִיךְ נֶעבְּה מִיט זַיין דַלוּת וָוִיא מֶייט עֶר קָאן : אָבֶּר וָוען עֶש קוּמְט אוֹיךְ אִים אִין הָרְעגְן ר״ל אוֹדֶר עָפְּים אַנַאנְדֶרְ זָאךְ קָאן עֶר זִיךְ שׁוֹין נִיט בַּהָעלְפְּן :

דָעם אִז דָאוִי מִיָאל אִים הָעלְפְּן זִיבְּיידֶר עֶר וָוִעדְט נָאר פַּאר אַרוּמְט ח״ו : דֶער (רש) אִז אַזֶעלְכִיר וָאש פְּלֶעגְט זִיךְ דֶער נֶערִין מִיט נָאט אוּנ מִיט כָּבוֹד : דָעם אִז אוֹיךְ דָאוִי צוּ הֶעלְפְּן דָאש עֶר זָאל זִיךְ קֵינְנִין וִוידֶר דָעָר נֶערִין : דֶער (מגן) אִז אַזֶעלְכִיר וָאש אִז תָּמִיד נִיוֹעִן אִין אַרוּמְאן דָעם מִיז מֶען פְּשִׁיטָא הֶעלְפְּן : דֶער (עני) ט״ב זִיךְ אָן וִונְדֶר אוּנ וַויא אַלִי זַיין טָאנ פוּס עֶר מִין נִיט נָאר עֶר אַרְבִּיט אוּנ קָאן נִיט פַּר דִינְן אוֹיךְ פַּרְנָסָה דֶער אִז תָּמִיד אִין אִיטָל צַיר אוּנ וַויא טָאנ : דְרוּם זָאל מֶען אִים פְּשִׁיטָא הֶעלְפְּן : דֶער (מכבן) אִז דִיא זָעלְבֶּרְט וָואש וויל נִיט אַרְבֶּטְן ° נָאר עֶר קִיקְט אַרוּם אוֹיךְ אַזֶעלְכִיר וָואש וויל נִיט אַרְבֶּטְן לַייט שֶׁיֵּשׁ נָאב אוּנ דִי לַייט שֶׁיֵּעִטְקְפוּן אִים אוּנ טַייטְן אִים נָאךְ אִים : אוּנ קָאן זַייא נִיט בַּקוּמֶן אוּנ עֶר קָאן זִין שׁוּם מְלָאכָה מִיט דִי פִּינְגֶר : אַבֶּר וָוען עֶר קָאן אַפִּילוּ זִין צְדָקָה נִיט בְּעִטְן : אוּנ אוּנ זִין הַאנְדִיל עֶר קָאן אַפִּילוּ נִיט רֶעכְט דִידִין מִיט לַייט : דָעם כְּמַעַט עֶר קָאן אַפִּילוּ נִיט רֶעכְט דִידִין מִיט לַייט : דָעם זָאל מֶען פְּשִׁיטָא אוֹיךְ נֶעבְּן :

דְרוּם זָאלִין דִיא דְרַייא נֶבָּאִים הַשָּׁתָּה נֶעבְּן וָועלְכֶן אִיטְלֶכֶן נֶאךְ זִין עֶש אִז בִּילְכֶר צוּ נֶעבְּן אוּנ וָועמֶן מִיָאל פִּיל נֶעבְּן אוּנ וָועמֶן וַויינִיגֶר אִיטְלֶכֶן נֶאךְ זִין כְּבוֹד אוּנ זִין בְּהֶעֶרְפְּנִיש נָאךְ אוּנ וָועמֶן מִיָאל נֶעבְּן עֶסְן שַׁבָּתוֹ אוּנ וָועמֶן מִיָאל נֶעבְּן נֶעלְט וָועמֶן מִיָאל נֶעבְּן אַלִי טָאנ אוּנ וָועמֶן מִיָאל נֶעבְּן אַלִי עֶרֶב שַׁבָּת : אוּנ דִיא נֶבָּאִים זָענִין מְחוּיֶיב צוּ קְלֶערִין דִיא אֲרְמֶי לַייט אוֹיב עֶש אִז נִיט פַּאר הַאנְדִין זִין פַּאלְשְׁקִייט אִין זַייא וָועֶר עֶש קוּמְט אוּנ בַּנָעמְט מִיָאל אִים נֶעבְּן עֶסְן לָאז עֶר זַיין וָועֶר עֶש אִז דַאךְ מֶען אִים אַלֶש נֶעבְּן ° אִין פְּרֶעמְדֶער אַרוּמְאן וָואש קוּמְט צְוִוישִׁין אֲרְמֶי לַייט : אוּנ בְּנָעמְט מִיָאל אִים נֶעבְּן עֶסְן : דָאךְ חָכְמִים הָאבְּן נִיזָאנְט עֶש אַלֵי זַיין מַעֲלָה אִין נֶן עֶהֱן מִיט דִיא וָואש זָענִין נוֹבֶה זָהֳבָה זָאל זַיין מִין חֵלֶק אִין נֶן עֶהֱן מִיט דִיא וָואש זָענִין נוֹבֶה זָהֳבָה : דָעָן אָבֶּר נִיט מִיט דִיאנֶבָּאִים וָואש מִיילִין אַרוּם דִיא צְדָקָה : דָעָן זַייא נֶעבְּן אֵיטָם צוּ וַויינִיג אוּנ דָעם אַנְדֶרְן צוּ פִּיל אוֹיךְ נִיט עֶר זַיין קָרוֹב מֶעֶר וַויא עֶש אִז דָאוִי צוּ אִים : אוּנ אוֹיךְ זַיין פַּייִד נִיט עֶר וַויינִיגֶר וַויא עֶר דַאךְ : דָאש אִז אִין הָאנְדְבִי עֲבוֹדָה ח״ו : דְרוּם זָאל מֶען מַאכְּן נֶבָּאִים פְּרוּמִי כְּשֶׁרִי לַייט אוּנ לוֹמְדִים אָבֶּר נִיט עַמֵּי הָאנְדְצִים אוּנ אוֹב אִין אָרְמָאן וְיָרֵלְט

דעם נבאי : זאל עשׂ אים ניט הארין : דעו אזו איז זין שׂכר גרויס אוג ער זאל אים גיבן זין קצבה אלי וואך וויא ברויך : אוג זאל אוך אים ניט פן שרייאין ער זאל גידענקן טאמיר רעט ער עש פאר צרות : רחום זאל ער מיט אים רייזן מיט גוטי רייד : אוג זאל אים וואול אוש פארשטין אוב עש איז ניט פאר האנדרין איז אים עפיש רמאנת : אין דער צדקה זענין פאר האנדרין אכט מעלות איניג בעסר פון דער אנדרר דיא ערשטי מעלה איז רעד וואש נוט צדקה ניט נעמן : אוהר ער באראמט זיך מיט זין צדקה : אזו וואלט בעסיר ניוון ער זאל ניט נעבן : דען זיין מצוה ווערט צו אין עבירה : דיא אנדרי מעלה איז דער וואש נוט יא נערן אוג מיט פריליכקיט ווייא רעד רין איז : אבר ער ניט ניט גנוג ווא מען האוך נעבן דעם ארומאן דיא דריטי מעלה איז ווער עש ניט נויג אוך נאבר ער ניט פיז דער ארומאן מירט אים אן אוג איז מבייש זין פנים קינן אים : דיא פערדי מעלה איז ווער עש ניט ארומאן אן אוי איז אוך נאך ער זאל ניט פאר שעהמט ווערן : דאש איז זייער וואול : אבר עש איז נאוו פאר האנדרין בעסרי מעלות רעד פון : דיא פופטי מעלה איז אז ער וויסט ווענמן ער ניט : אבר דער ארומאן וויסט ניט בייא ווענמן ער נעמט : אזו וויא דיא תמרים אוג אנשי מעשה פלענין טן (מר עוקבא) האט הונטר גיוואקסן נעלט דיא ארמי ליט אן זייערי הייזר : פרי וויא זאלן ניט ווכן ווער עש ניט זויא : דיא ווהכטו מעלה איז אז דער ארומאן וויסט פון ווענמן ער נעמט : אבר דיא בית ווייסט ניט ווענמן ער ניט : אזו וויא פאר צייטין האבן אמייל חסידים אוג צדיקים אין ניקנופט נעלט אין זייער מאמייל : אוג דיא ארמי ליט ענין ניקומן אוג האבן עש נינומן : אזו האט זיך דער ארומאן ניט נישעהמט פאר אים : דיא זיבנטי מעלה איז אז וויא ווייסן בייד ניט : דער וויסט ניט ווענמן ער ניט : אוג דיא ווייסט ניט ווענמן ער נעמט : דרהינו ער ווארפט אן (מתן בסתר) ארין : אוג דיא נבאים ענין דאך רעכטי נאמנים : אוג וויסן דיא דינים פון דער צדקה : דיא אכטי מעלה איז איבר אלי מעלות דאש איז זוען אייגר ליאט זין חבר : אוהר ער הילפט אים צו זין צרנקה : אוהר ער מצוה ליט ווי ער זאל ניט פאר שעהמט ווערן : אוהר אים אזוי ווי ער מעג עש נוט צדקה : ווען אים ניט ארמי ליט ניבן צדקה : ווען ער זעט אז ליידט נאב : דאש איז ערמיר אצדקה פון דיא פיר ערליא (צדקות) ואש איך ווהל דא בישידין : דאש ערשטי איז (פרין שבוים) דאש מען זאל אוש ליידן תפוסים זעלבי בעלי חובות ואש זענין פר אונגליהם ניוואהרן אוג ווייא האבן דראן קין שולר דאש איז פיר פאו זאלי (צדקות) אין דער ווילט: דאש היסט (מצוה רבה) דיא נרעסטי מציה פון אלי מצות : דש אנדרי איז ארומי בתולות חתונה צו מאכן : דאש איז נאך בעסיר אוג דער פר בקומט מען גרוש שכר לעולם הבא : דאש דריטי איז ווער עש ניט צו שטייאר אוף איז שיל : אוהר אוף אין בית המדרש צו בויאן : אן דעם בלל איז ווער עש דער האלט דיא ואש קערנין תורה : אוהר ער ליגרנט איתם אין מלאכה : ער זאל דער פון פרנסה האבין: דאש איז אין נרוש צדקה ואש האבן קין שיעור ניט דאש פערדי ווער עש נוט צדקה ארומי תלים : אוהר אלטי ליט ואש קענין זיך ניט דער נערן דש איז דיא ירעסטי צדקה : ווען צויא ארומי ליט ניבן צדקה : אייר דעם אנדרין ענגן זי יוצא מיט זיער צדקה : ווען אין בעל הבית קומט אין דיער פרעמד אוג האט ניט צו עסן : מעג ער נעמין צדקה : אוג אז ער קומט אהיים דארף ער ניט בצאלן : ויל דענמאלט איז ער ניוון אין ארומאן : אוג ווען מען ניט אים נעלט איבר ווענן אוג עש איז פאר האנדין אברענש וויא ער דארף קער דאש אוך צו אים :

דיא צדקה ואש מען איז מנדר פאר דיא מיתים בפרט אום שבת אוהר יום טוב : דאש העלפט זיא אוף ענין ועלט : דרום זאל אישליכר מכין נשמות זין זיני קרובים : אוג זאל נעבן צדקה פון זיך ניט מפרנס זין אוג זיל זין צדקה ניט נעמן איז נלזין או ויא ער טיט זיך בעלבדרט: אבר אין ניזונדר מאן ואש דארף ניט נעמט : אוג נעמט ניט : אוג בהעלפט זיך ויא ויט מיגליך איז : דער שטארבט ניט בין ער שפייזט אנדרי ליט : אוף אים זאלט דער פסוק (ברוך הגבר אשר יבטח בה׳) ניבענטשט איז דיר מענש ואש פאר ויברט זיך אין נאט : סליק הלכות צדקה בכל

הלכות דרך ארץ

(בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך) מִיר דָאבֶּן גִילֶערִינְט אִין דֶער מְכִילְתָא בְּרָכוֹת פֶּרֶק הָרוֹאֶה • (בר קפרא) דָאט גִידַרְשְׁתְ וְעִקְבוֹם אִיז אַזוֹ אִין פְּסוּק וָואש (כל התורה כולה) הֶעְנְגְט אִין אִים • דָאש אִיז אִין פְּסוּק אִין מִשְׁלֵי : (בכל דרכיך דעהו) אִין אַלֵי דֵייגִי וְעִנְין אוּנ עֶסֶקִים וָאלְסְטוּ וויישִׁין אַז נָאט יְתָבֶּרֶךְ זָעהְט אַלֵי דֵייגִי מַעֲשִׂים אוּנ הַאנְדֶיל : אַז וויא דֶער פְּסוּק נָאגְט (שויתי ה לנגדי תמיד) אִיךְ דָאבּ גִיטָאן נָאט קֶעגִין מִיר תָּמִיד : אוּנ דָאבּ גִיט אַרוּיש גִיטָאעטִין פּוּן זַייגִי גִיבָּאט : דֶער נָאךְ זָאגְט וַוייטֶער דֶר פְּסוּק (והוא יישר אורחותיך) אוּנ עֶר וועט גְלֵיךְ מַאכִין אַלֵי דֵייגִי וְעִנְין • דָאש מִיינְט מֶען עֶר וועט דִיךְ לֶערְנִין דֶרֶךְ אֶרֶץ צוּ גִין אִין הֶעכְט פַּארְטֵיגִן וְעִנְ • דֶער דֶרֶךְ אֶרֶץ אִיז נָאךְ גִיווֹען אִין אָדָם הָרִאשוֹן צַייטִן : אַז וויא דֶער פְּסוּק זָאגְט (לשמור את דרך עץ החיים) וָעקֶם אוּנ צוּוַואנְצִיג דוֹרוֹת דֶער נָאךְ דָאט נָאט גִיגֶעבִין דִיא תּוֹרָה צוּ משֶׁה רַבִּינוּ • אוּנ דָאט אִים גִיבָּאטִין צוּ הוֹטִין דֶעם דֶרֶךְ אֶרֶץ : דִיא חֲכָמִים זָאגִין וְועֶר עֶש אִיז גִיווֹארִינְט אִין דֶרֶךְ אֶרֶץ וָועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ דֶעם הָאבִּן : אַבֶּר דֶער וָואש בֶּרֶעגְנְט אוֹיף זִיךְ לֵיבּ שַׁאפְט דוֹרֶךְ חֲכִיפוּת אוֹדֶר זַוייל עֶר שְׁטְרָאפְט נִיט דִיא לַייט • דֶעם הָאט הקב ה פַּייגְט : אַז וויא דִיא גְמָרָא זָאגְט וַעַן דוּא זְעהְט אִין תַּלְמִיד חָכָם וָואש שְׁטְרָאפְט הָאט אִים לֵיבּ אִין דָאש דֶרוֹם וַוייל עֶר שְׁטְרָאפְט זַייא נִיט : דֶען וַועֶן עֶר וָואלְט זַייא נִישְׁטְרָאפְט וָואלְט זִיךְ גִיפּוּנְט אַטַייל וָואש וָואלְטִין אוֹיף אִים בִּייז גִיבְעט : אוּנ דָאש וָואש שְׁטַייט עֶר זָאל וַעהֶן דִיא לַייט זָאלִין אִים לֵיבּ הָאבִּן : מִיינְט מֶען דִיא פְּרוֹמֵי לַייט נִיט דִיא שְׁפָּעטִיר : וָועֶר עֶש נֶעהְנְט זִיךְ צוּ חֲכָמִים • אוּנ אִים מְקַבֵּל זַייעֲרִי שְׁטְרָאפְ רִייד דֶער אִיז גְווִיש אַצְדִיק אוּנ אוֹיבּ נִיט אִיז עֶר בַּרְאִי אַרְשָׁע • אוּנ הָאט נִיט אִין זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם : אוּנ קִין דֶרֶךְ אֶרֶץ:אוֹיף אִים הָאט נִיט גִיוָואנְט שֶׁלמה הַמֶּלֶךְ ע ה: (אל תוכח לץ פן ישנאך) זָאלְשְׁט נִיט שְׁטְרָאפִין קִין שְׁפָּעטִיר טָאמִיר וועט עֶר דִיךְ פַּייגְדִן:(הוכח לחכם ויאהבך) שְׁטְרָאפְ צוּ אִין חָכָם וועט עֶר דִיךְ לֵיבּ הָאבִּן : דֶער פּוּן זְעהְט מֶען אוֹיךְ אַז דִיא פְּרוֹמֵי לַייט הָאבִּן לֵיבּ דֶעם פְּרוֹמִין מַאן : אוּנ דִיא שֶׁלֶעכְטֵי לַייט דֶעם שֶׁלֶעכְטִין מַאן : דִיא גְמָרָא זָאגְט (רבי זכאי) אִיז אַלֶע גִיווֹען הֶעכִיר הוֹנְדֶרְט יָאר הָאבִּן אִים דִיא תַּלְמִידִים גִיפְרֶעגְט רַבִּי מִיט וָואש אוּ אִין לַייטֶש אוֹיגִן (רב) אִיז נִיזְוִייגְלִיךְ גִיווֹען • אַבֶּר דֶער תַּכְלִית פּוּן דֶער חָכְמָה אִיז דִיא תְּשׁוּבָה אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים אֲבֶר דֶער וָואש פֵּאר בֶּרֶעגְנְט זַיִן חָכְמָה אִין וועלְטְלִיכִי זַאכִין אִיז עֶר זִין חָכָם נִיט : דֶער וָואש לֶערִינְט תּוֹרָה אוּ אִיז בּוֹעט אִין זַיִן פָּאטֶר אוּנ מוּטֶר אוּנ אִין זַיִן רַבִּי : אוֹדֶר אִין דֶעם וָואש אִין עֶלְטֶר אוּנ חָשׁוּבּ פּוּן אִים : דֶער אִיז אִין נַעַר אוּנ אַרְשָׁע : אוֹף אִים זָאגְט דֶער פְּסוּק (ראשית חכמה יראת ה שכל טוב לכל עושיהם) דֶער אִין הֵייבּ פּוּן דֶער חָכְמָה אִיז דִיא פָּארְכְט פּוּן גָאט • דָאש אִיז אַגוּטֶר שֵׂכֶל צוּ אַלֵי מַעֲשִׂים • עֶש שְׁמֵייט נִיט (שכל טוב לכל עושיהם) דָאש מֵיינְט מֶען עֶר וועט לֶערְנִין תּוֹרָה זָאר (שכל טוב לכל עושיהם) דָאש מֵיינְט מֶען צוּ דִיא וָואש זָואן דִיא מִצְוֹת אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים לָשֶׁם שָׁמַיִם • אָבֶּר נִיט פַּרִי דִיא לַייט זָאלִין אִים לוֹבֶּן : אָבֶּר דֶער וָואש לֶערְנְט תּוֹרָה פּוּן כְּבוֹד אוֹדֶר פּוּן גֶעלְט וְעִנְין : אַזוֹ אִיז אִים בֶּעסֶר עֶר וָואלְט נִיט בַּשַׁאפִין נָעהְמִין :

דְרוֹם זָאל אִיטְלֶכְר מֶענְש נִיווֹארִינְט זַיִן צוּ הָאבִּן אִין זִיךְ (יראה) אוּנ דֶרֶךְ אֶרֶץ : אוּנ עֶר זָאל מַאכִין דִיא לַייט זָאלִין אִים לֵיבּ הָאבִּן : אַזוֹ וועט אִים נָאט אוֹיךְ לִיבּ הָאבִּן : אָבֶּר דֶער וָואש בֶּרֶעגְנְט אוֹיךְ זִיךְ לֵיבּ שַׁאפְט דוֹרֶךְ חֲכִיפוּת אוֹדֶר זַוייל עֶר שְׁטְרָאפְט נִיט דִיא לַייט • דֶעם הָאט הקב ה פַּייגְט : אַז וויא דִיא גְמָרָא זָאגְט וַעַן דוּא זְעהְט אִין תַּלְמִיד חָכָם וָואש שְׁטְרָאפְט הָאט אִים לֵיבּ אִין דָאש דֶרוֹם וַוייל עֶר שְׁטְרָאפְט זַייא נִיט : דֶען וַועֶן עֶר וָואלְט זַייא נִישְׁטְרָאפְט וָואלְט זִיךְ גִיפּוּנְט אַטַייל וָואש וָואלְטִין אוֹיף אִים בִּייז גִיבְעט : אוּנ דָאש וָואש שְׁטַייט עֶר זָאל וַעהֶן דִיא לַייט זָאלִין אִים לֵיבּ הָאבִּן : מִיינְט מֶען דִיא פְּרוֹמֵי לַייט נִיט דִיא שְׁפָּעטִיר : וָועֶר עֶש נֶעהְנְט זִיךְ צוּ חֲכָמִים • אוּנ אִים מְקַבֵּל זַייעֲרִי שְׁטְרָאפְ רִייד דֶער אִיז גְווִיש אַצְדִיק אוּנ אוֹיבּ נִיט אִיז עֶר בַּרְאִי אַרְשָׁע • אוּנ הָאט נִיט אִין זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם : אוּנ קִין דֶרֶךְ אֶרֶץ:אוֹיף אִים הָאט נִיט גִיוָואנְט שֶׁלמה הַמֶּלֶךְ ע ה: (אל תוכח לץ פן ישנאך) זָאלְשְׁט נִיט שְׁטְרָאפִין קִין שְׁפָּעטִיר טָאמִיר וועט עֶר דִיךְ פַּייגְדִן:(הוכח לחכם ויאהבך) שְׁטְרָאפְ צוּ אִין חָכָם וועט עֶר דִיךְ לֵיבּ הָאבִּן : דֶער פּוּן זְעהְט מֶען אוֹיךְ אַז דִיא פְּרוֹמֵי לַייט הָאבִּן לֵיבּ דֶעם פְּרוֹמִין מַאן : אוּנ דִיא שֶׁלֶעכְטֵי לַייט דֶעם שֶׁלֶעכְטִין מַאן : דִיא גְמָרָא זָאגְט (רבי זכאי) אִיז אַלֶע גִיווֹען הֶעכִיר הוֹנְדֶרְט יָאר הָאבִּן אִים דִיא תַּלְמִידִים גִיפְרֶעגְט רַבִּי מִיט וָואש

(כל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך) מִיר דָאבֶּן גִילֶערִינְט אִין דֶער מְכִילְתָא בְּרָכוֹת פֶּרֶק הָרוֹאֶה • (בר קפרא) דָאט גִידַרְשְׁתְ וְעִקְבוֹם אִיז אַזוֹ אִין פְּסוּק וָואש (כל התורה כולה) הֶעְנְגְט אִין אִים • דָאש אִיז אִין פְּסוּק אִין מִשְׁלֵי : (בכל דרכיך דעהו) אִין אַלֵי דֵייגִי וְעִנְין אוּנ עֶסֶקִים וָאלְסְטוּ וויישִׁין אַז נָאט יְתָבֶּרֶךְ זָעהְט אַלֵי דֵייגִי מַעֲשִׂים אוּנ הַאנְדֶיל : אַז וויא דֶער פְּסוּק נָאגְט (שויתי ה לנגדי תמיד) אִיךְ דָאבּ גִיטָאן נָאט קֶעגִין מִיר תָּמִיד : אוּנ דָאבּ גִיט אַרוּיש גִיטָאעטִין פּוּן זַייגִי גִיבָּאט : דֶער נָאךְ זָאגְט וַוייטֶער דֶר פְּסוּק (והוא יישר אורחותיך) אוּנ עֶר וועט גְלֵיךְ מַאכִין אַלֵי דֵייגִי וְעִנְין • דָאש מִיינְט מֶען עֶר וועט לֶערְנִין דֶרֶךְ אֶרֶץ צוּ גִין אִין הֶעכְט פַּארְטֵיגִן וְעִנְ • דֶער דֶרֶךְ אֶרֶץ אִיז נָאךְ גִיווֹען אִין אָדָם הָרִאשוֹן צַייטִן : אַז וויא דֶער פְּסוּק זָאגְט (לשמור את דרך עץ החיים) וָעקֶם אוּנ צוּוַואנְצִיג דוֹרוֹת דֶער נָאךְ דָאט נָאט גִיגֶעבִין דִיא תּוֹרָה צוּ משֶׁה רַבִּינוּ • אוּנ דָאט אִים גִיבָּאטִין צוּ הוֹטִין דֶעם דֶרֶךְ אֶרֶץ : דִיא חֲכָמִים זָאגִין וְועֶר עֶש אִיז גִיווֹארִינְט אִין דֶרֶךְ אֶרֶץ וָועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ דֶעם הָאבִּן : אַבֶּר דֶער וָואש בֶּרֶעגְנְט אוֹיךְ זִיךְ לֵיבּ שַׁאפְט דוֹרֶךְ חֲכִיפוּת אוֹדֶר זַוייל עֶר שְׁטְרָאפְט נִיט דִיא לַייט • דֶעם הָאט הקב ה פַּייגְט : אַז וויא דִיא גְמָרָא זָאגְט וַעַן דוּא זְעהְט אִין תַּלְמִיד חָכָם וָואש שְׁטְרָאפְט הָאט אִים לֵיבּ אִין דָאש דֶרוֹם וַוייל עֶר שְׁטְרָאפְט זַייא נִיט : דֶען וַועֶן עֶר וָואלְט זַייא נִישְׁטְרָאפְט וָואלְט זִיךְ גִיפּוּנְט אַטַייל וָואש וָואלְטִין אוֹיף אִים בִּייז גִיבְעט : אוּנ דָאש וָואש שְׁטַייט עֶר זָאל וַעהֶן דִיא לַייט זָאלִין אִים לֵיבּ הָאבִּן : מִיינְט מֶען דִיא פְּרוֹמֵי לַייט נִיט דִיא שְׁפָּעטִיר : וָועֶר עֶש נֶעהְנְט זִיךְ צוּ חֲכָמִים • אוּנ אִים מְקַבֵּל זַייעֲרִי שְׁטְרָאפְ רִייד דֶער אִיז גְווִיש אַצְדִיק אוּנ אוֹיבּ נִיט אִיז עֶר בַּרְאִי אַרְשָׁע • אוּנ הָאט נִיט אִין זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם : אוּנ קִין דֶרֶךְ אֶרֶץ:אוֹיף אִים הָאט נִיט גִיוָואנְט שֶׁלמה הַמֶּלֶךְ ע ה: (אל תוכח לץ פן ישנאך) זָאלְשְׁט נִיט שְׁטְרָאפִין קִין שְׁפָּעטִיר טָאמִיר וועט עֶר דִיךְ פַּייגְדִן:(הוכח לחכם ויאהבך) שְׁטְרָאפְ צוּ אִין חָכָם וועט עֶר דִיךְ לֵיבּ הָאבִּן : דֶער פּוּן זְעהְט מֶען אוֹיךְ אַז דִיא פְּרוֹמֵי לַייט הָאבִּן לֵיבּ דֶעם פְּרוֹמִין מַאן : אוּנ דִיא שֶׁלֶעכְטֵי לַייט דֶעם שֶׁלֶעכְטִין מַאן : דִיא גְמָרָא זָאגְט (רבי זכאי) אִיז אַלֶע גִיווֹען הֶעכִיר הוֹנְדֶרְט יָאר הָאבִּן אִים דִיא תַּלְמִידִים גִיפְרֶעגְט רַבִּי מִיט וָואש

דאמט איר וואָלה גיוועזן צו לאנגי יאר · דאמט ער צו וייא גיוואנט
ענמט איר דען גערין איך זאל שטארבן : דאבען וייא גיענאפרט
גין ליבר רבי דאש איז אויך תורה אוג דרך ארץ : דרום
ווילן מיר עש לערנין פון אייך · זאמט ער איך ועל אייך
זאגן אך בין ויייל מיין לעבען גיט ברוגו גיוועזן : אוג האב
אויך קיין מענטשין גיט אן גישרוגין איך האב תמיד גידאבט
ער איז בעסיר פון מיר: איז ער יונגר גיוועזן האב איך מיר
גידאמט ער דש מער מצות גימאוון מיר: איז ער יונגר גיוועזן
האב איך מיר גידאמט ער האט ויניצער עבירות גיטאן פון
מיר : אוג ועון עש איז אימצין גיט גינאנגין האב איך
מיך אויך מצער גיוועזן : מבל דאש שבן דאש איך האב מיך גיט
גיפריייאט אין יין אום ילילך אויך האב איך קיין מאל קין
מענטשין גיט גירופין מיט אזו איין נאמין ואש ער שעהמט
זיך · ויען ועון איינר פאר שעהמט דעם אנדרין האט ער
גיט קיין חלק לעולם הבא : אז וייא מיר גיפונן דאש תמר
האט גיט גיואולט מביישׁ זיין יהודא: אוג זיא האט גוואלט זיך
לאון ואפין אין פייאר ארין איידר זיא זאל ואנען פון
ועמין זיא טראנט : אויך זאגט דיא נמרא נאך עמליבי לייט
האבין לאנג גילעבט האבן זיא אויך גיזאגט עמליבי איילייא
זאבין : אז וייא איך ועל דא בשיידין :

אייגר האט גיזאגט איך האב דרום לאנג גילעבט וייל איך
האב מיך גיט מתבבד גיוועזן מיט מיין חברש שאנר:
אוג האב קין מאל גיט גיקוקט קין דשע אין זיין פנים: אייגר
האט גיזאגט איך האב דרום לאנג גילעבט וייל איך בין
תמיד גיוועזן דער ערשטער אין שול : אוג האב קין מאל
גיט גישלאפין אין שול : אייגר האט גיזאגט איך האב דרום
לאנג גילעבט דש איך האב קיין מאל גיט פאר פעלט קידוש
צו מאבין איבר ווין : אמאל האב איך קין נעלט גיט גיהאט
האט מיין מוטר פאר קויפט איר שליייר פונם קאפ אוג
האט מיר גיבראכט ווין איך קידוש ברענגט ווייטר דיא
נמרא אז דיא ועלביני יודגי אין גישטארבין האט זיא גילאזט
דרייא הונדרט פעסיר ווין : אוג דער חכם האט גילאזט
דרייא טויזינט פעסיר ווין : אייגר האט גיזאגט איך האב
דרום לאנג גילעבט וייל איך האב גיט גיהאט קין אנדרי
מחשבה אין שיל נאר איך נאטש פארכט : אוג האב גיט
גישטרעטען איבר קין מענטשין דש האט איך זיך ווייטש
איינש דיא פראכט שייטש : דש אנדרי מיינט מען איך האב

זיין שדרה גיט גיזואלט האבין איבר קין מענטשין : זאטשי
איך בין האב גיוועזן אין אב בית דין אורך ראש הקהל
האב איך מיך דער מיט גיט איבר גיגומן : דאש איז אלש
אין כלל פון דרך ארץ אוג איז גישיילט אויך פיר חלקום : איי ן
חלק דעט וייא דיא תלמידי החכמים ואלין זיך האלטין בדרך
ארץ : דער אנדריר חלק דעט וייא דיא אלטי ליים ואלין זיך
האלטין בדרך ארץ : דער דריטר חלק דעט וויא בעלי
בתים אוג קחורים ואלין זיך האלטין בדרך ארץ : דער
פערדיר חלק דעט וויא דיא וויבר אוג מאנין ואלין זיך
האלטין ברוחה ארץ :

דער דרך ארץ פון תלמידי חכמים איז אזו ער דארף אין זיך
האבין איטל גוטי מדות : אוג דארף לערנין תורה מאב
אוג נאבט לשם שמים : ער זאל גיט האבין קין פיל אנדרי
עסקים · אוג ויא בואלר ער ועערט ליידיג פון זיני עסקים
זאל ער זיך ועצין לערנין : אוג ער זאל ועהן גיט שר זיין
קין מצדה : אוג זאל גין פריא אן שיל אדיין אוג ער זאל זין
איין ירא שמים אן אלי זאבן : אוג זאל זיך גיט אף שיירין
פונם קהל מיט אלי זאבן : סייא מיט תשובה אוג תעניתים
אוג זאל תפלה מאן פארין קהל : אוג ער זאל זייא שטראפין :
אוף דעם זאבט די נמרא ווער עש האם בבחי צו שטראפין די
ליט אוג שטראפט זיי גיט ועערט ער גישטראפט דרוף אוג ווי
ער זאל שטראפין אוג ועמן ער זאל שטראפין אוג ועזער זאל
שטראפין ועם אלש שטיין אין חלק פון תיפות: דער תלמיד
חכם דארף זיך שיין פירין מיט זין העניל : אוג מיט זיני
הלייד · אוג עסן אוג טרינקן . אוג זאל זיני תפלות אוג
תחנות זאבן בבוזה : אוג זאל ערליך האנדלין: ער זאל
קיינם קין מאל גיט גיבן : אפילו אוף אין שילינג :
אוג זאל גיט זאבן קום אנאנדרט מאל ועל איך דיר בנאלין
אוג ער זאל גיט מרקרן זין מיט דיא ליט : ער זאל קין
פרעמדם גיט בגערין אפילו קין מתנות: אויך זאל ער מאבן
דיא ליט זאלין אויך אים קין שלעכטין גיט ריירין אוג אויב
גיט איז ער מחלל השם ח"ו : אוג ער זאל רערין במעלין מיט
דיא ליט אז וויא עש שטייט דיא ריד פון דיא חכמים ענין
במעלין אוג ווערין גיהיערט : אבער הער נער שרייאט איך די
ליים אז ווערין זיני ריידר גיט גיהערט : אוג דיא ליים קערין
זיך גיט הער צו :

דיא גמרא זאגט אין תלמיד חכם וואש לערינט לשם שמים :
אין האנדילט באמונה · אוג דעט מיט דיא ליט באמעלין :

וואש זאגין דיא לייט וואול דעם תלמיד חכם זעהט וויא ער
לערינט תורה : אונ וויא ער האנדילט באמונה : וואול זיין פאטר
אונ מוטר : אונ וואול זיין רבי וואש האט אים גילערינט תורה
וויא האלט ער זיך בדרך ארץ דאש איז אקידוש השם : דעם
האבין ליב גאט אונ לייט : אויף אים זאגט דער פסוק גאט זאגט
אויף אים דוא בוסט מיין קנעכט ישראל וואש מיט דיר טוא איך
מיך ברומין : אבר דער וואש טוט ניט אזו אונ איז איין
משוגינער · אונ איז מדקדק מיט דיא לייט אויף איין פחות משוה
פרוטה · אונ בצאלט אויך ניט ערליך : וואש זאגין דיא לייט
ווייא צו אים אונ ווייא צו זיין פאטור אונ מוטר · אונ ווייא צו זיין
רבי וואש האט אים גילערינט תורה אונ ניט קיין דרך ארץ : דיא
לייט וואש לערנין ניט קיין תורה האבין מיין דרך ארץ פון אים :
ער האנדילט ניט ערליך אונ בצאלט ניט ערליך : ער האט אין
זיך שלעכטי מעשים : דאש איז ארעכטיר חילול השם : אויף
אים זאגט דער פסוק זייא זענין גאטש פאלק אונ מוזן ארויש גיין
פון זייער לאנד איבר זייערי בייזי מעשים : אונ פון וועגין דיא
תלמידי חכמים וואש זענין זיך רעכט נוהג מיט דיא לייטין גיט
הקב"ה שלום אין דער וועלט : אז וויא דיא גמרא זאגט רבי
אליעזר זאגט פון וועגין רבי חנינא (תלמידי חכמים מרבים שלום
בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך) דיא תלמידי
חכמים מערין שלום אויף דער וועלט · אז וויא עש שטייט אין
פסוק אלי דייני קונדר זענין דיא לערניר פון גאט : דרום וועט קומן
פיל שלום צווישן דיר : אונ דרום שרייבט עש רבי אליעזר צו ווייזן
אז איין תלמיד חכם זאל האבין מער דרך ארץ פון אנאנדרין · אונ
זיין משא ומתן זאל זיין באמונה :

דער תלמיד חכם דארף גיין מיטל מעסיגי קליידר ניט צו גוט אונ ניט
צו שלעכטי נאר זייא זאלין ניט זיין צו ריסן אונ בשמירט אונ
ניט פאר ברענט · ניט צו לאנג אונ ניט צו קורץ אונ זאל
זייא שיין אויש בערשטין : דאש מיזאל אויף זייא ניט גיפונין
קיין פעדיר אונ קיין אום ריינינקייט · דש דיא לייט זאלין ניט ריידין
פון אים : אונ אז מען גיפונט אויף זייא איין לויז איז ער חייב
דען גאט וויל האבין זייני קנעכט זאלין זיך ריין האלטין אונ עש
זאל זיך אויף זייא ניט גיפונין קיין שום שפרענקיל אז וויא איין
קנעכט גייט פאר איין מלך בשר ודם · דען איין תלמיד חכם איז
זייער נאהונט צו גאט · דרום זאל ער זיך ריין האלטין מיט אלי
זייני זאכין : אויך זאל ער ניט גיין אין שמעקינדיגי קליידר וויא דיא
מפונקים גייאן · אונ זאל ניט גיין אין קיין צו רוסני שיך : אונ זאל
ניט האבין קיין פלעק אויף זיין פוס : דען דאש אלש איז איין
שאנד צו אתלמיד חכם · אויך זאל ער זיך רעכט נוהג זיין מיט
זיין עסין · ער זאל ניט עסין מיט קיין עמי הארצים : אונ זאל ניט גיין

אויף קיין סעודות נאר אויף איין סעודת מצוה : אויך זאל ער ניט
פיל עסין אודר טרונקין נאר וועדליג צו דער האלטין זיין לעבין :
אויך זאל ער ניט עסין אזו איין שפייז וואש ער קען עש ניט באלד
פאר דייאן · דען עש איז אים מפסיק פון זיין תורה אונ מצות אונ
זאל ניט גיין מיט גאוה : נאר ער זאל האלטין זיין קאפ אראפ :
דאש ער זאל קיינים ניט זעהין אין זייני פיר איילין · אויך בייא
זיין טיש זאל ער זיך ריין האלטין מיט ווייסי טישטיכר : אונ זאל
ניט אפ בייסין מיט זייני ציין · נאר ער זאל אפ שניידין מיט
אמעסיר : אונ זאל קיין גרוסין בוסן ניט איין שלינגין אויך ניט
קיין גרוסין טרונק געבין נאר אלש מיט דער מאס אויך טאר ער
ניט גיין פיר איילין אן ציצית אונ זיין מחשבה זאל תמיד מהרהר
זיין אין דברי תורה : סייא אז ער זיצט סייא ער שטייט סייא אז
ער לייגט זיך · סייא אז ער שטייט אויף : נאר אין באד אונ אין
בית הכסא אודר אויף אנדרי אום רייני ערטיר דארטין טאר מען ניט
מהרהר זיין אין דברי תורה :

איין תלמיד חכם טאר זיך ניט גיין שפאצירן אויך טאר ער ניט
גיין באמעליך : אונ וויא באלד ער ווערט ליידיג פון זיין
האנדיל · זאל ער אן הייבין צו לערנין : אודר צו טאן מעשים
טובים אונ צדקה אונ גמילות חסד : אונ טאר קיין שום שלעכט
ווארט ניט ארויש לאזין פון זיין מויל אפילו קעגין איין אינו יהודי
אונ זאל ניט פיל ריידין מיט קיין אשה אפילו מיט זיין אייגן ווייב :
אונ אפילו ניט מיט זיין טאכטיר אודר שוועסטר · נאר וואש ער
דארף צו ריידין אונ זאל מיט קיין עמי הארצים קיין שום עסק ניט
האבין : קורץ פון דער זאך איין תלמיד חכם זאל זיך האלטין
בדרך ארץ וויא עש שטייט אים אן · איך וואלט אפילו ניט
גידארפט שרייבין דעם דרך ארץ פון תלמידי חכמים · וויל זייא
קענין דאך לערנין אין ספר מוסר · נאר איך האב עש דרום גשרובן
טאמור וועט זיך איין פראסטיק אויך אזו וועלין נוהג זיין אזו איז
וואול אים · דען דאש איז דיא בעסטי מדה פון אלי מדות :
דער אנדריר חלק רעט פון דיא אלטי לייט וויא זייא זאלין זיך
נוהג זיין בדרך ארץ : וויא באלד דער מענטש ווערט אלט
זאל ער זיך רעכטין צו ייעניר וועלט דען ער איז קיין שעה ניט
זעכיר : דרום זאל ער ניט פאר זוימן זיין תשובה : אונ זאל
זיך גידענקין איך גייא נון אלי מאל איין שטאפיל אראפ : דרום
זאל ער זיך בטראכטין אלי שעה וואש פאר שלעכטי מעשים ער
האט ניטאן אונ זאל דרויף תשובה טאן : אונ דער אלטיר זאל זיך
אפ טאן פון יונגי לייט · ער זאל ניט זיצן טיט זייא אונ זאל ניט
זיצן מיט עמי הארצים אויף אסעודה אויך זאל ער גיווארינט זיין
ניט ארויש צו לאזין קיין שום אום ריין ווארט פון זיין מויל : אונ
זאל ניט ריידין קיין דברים בטלים אונ זאל זיך מתקרב זיין צוא

תלמידי

תַּלְמִידֵי חֲכָמִים : אוֹג זָאל צוּ הָעֶרְן זַיְעֶרִי רֵיידִ׳ : אוֹג זָאל זִיךְ גִּיט
קֶרְגֶן מִט לַיִּט אוֹג זָאל זַיִיא שְׁטְרָאפְּן וָאגְט אִים אֵיינֶר עָפִּים אֵין
שֹׁאנְד זָאל עֶר עָשׂ אִים מוּחַל זַיִן ׳ אוֹג אַלֶי נָאכְט. אֵיידֶר עֶר וָועדְט
אַנְשְׁלָאפְן זָאל עֶר וָאגֶן אִיךְ בִּין מוּחַל אִיטְלִיכֶן וָאשׂ הָאט מִיךְ
מִצַּעַר גִּיטְוָען אוֹדְ זָאל עֶר גִּיט אוֹיפְּט עָסֶן ׳ אוֹג זָאל זִיךְ גִּיט פָּאר
שִׁיכְּרִין דָעֶן רֶשׁ אִיז יְהַגִּי לַיִּט אַשָׁאנְד מַכ״שׁ אוֹדְ זָאל עֶר
תָּמִיד בַּקִּיקֶן זַיִן הָעמֶ׳ אוֹג זַיִיא אַנְדֶרֵי קְלֵיידֶר זַיִיא וָאלֶן דֶּיִן זַיִן׃
אוֹג זָאל גִּיט פֵּיל רֵיידֶן מִט וַוייבֶּר ׃ אוֹג זָאל גִּיזָארְגְט זַיִן דַּיִא
שַׁיל גִּיט צוּ פָּאר וִוסְטָן ׳ אוֹג זָאל אֵין זִיךְ הָאבֶּן מַשְׂשִׂים טוֹבִים אוֹג
עֶר זָאל גִּיט זָארְגֶן מִט זַיִן תְּשׁוּבָה אוֹג תְּפִלָּה אוֹג צְדָקָה ׃ אוֹג
זָאל אֲלֵי טָאג צְוָואה טָאן ׃ אוֹג זַוירְט זָאגֶן ׃

גִּוֹרֵן פוּן דֶּעֶר זָאךְ עֶר זָאל תָּמִיד גִּידֶענְקֶן אַז אִין אַשָׁעָה
אַרוּם וָועט עֶר שְׁמֵארְבֶּן ׃ דְּרוּם זָאל עֶר לוּיבֶּן אוֹג
דַאנְקֶן נָאט יִת׳ דָאשׂ עֶר הָאט אִים מְזַכֶּה גִּיוָען אַזוֹ אַלְט
צוּ וָעֶרֶן ׃ אוֹג זָאל אַלֵי לַיִט בְּכָבוֹד הַאלְטֶן ׃ אַזוֹ וָועט עֶר
אוֹיךְ בְּכָבוֹד גִּיהַאלְטֶן וָועֶרֶן ׃ עֶש אִיז אֵין מְצִוָּה אִין דֶּעֶר
תּוֹרָה מְכַבֵּד צוּ זַיִן דַּיִא אַלֶטֵי לַיִט ׃ אַז וַויא דֶּעֶר פְּסוּק זָאגְט
(והדרת פני זקן) זָאלְסְט בֵּישַׁיינֶן דָּאשׂ פָּנִים פוּן אֵין אַלְטֶן
מַאן ׃ (מפני שיבה תקום) פָּאר אֵין אַלְטֶן מַאן זָאלְסְטוּ אוֹדְ
שְׁטֵיין ׳ אוֹג מִיר גִּיפוּנְגֶן אוֹדְ אִין דֶּעֶר תּוֹרָה דָּאשׂ הַקב״ה
זֶעלְבֶּרְט הָאט מְכַבֵּד גִּיוָען דַּיִא אַלְטֵי לַיִט ׃ אוֹג צוּ עוֹלָם
הַבָּא וָועט זַיִיא הַקב״ה וִוירְד מְכַבֵּד זֶין ׃ אַז וַויא דֶּעֶר פָּסוּק
זָאגְט (ותפרת הלבנה ובושה החמה כי מלך ה׳ צבאות בהר
ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד) זַיִא וָועלֶן פַּאר שְׁטֶערְט
וָועֶרֶן דַּיִא וָאשׂ גְּלֵייבֶּן אִין דֶּעֶר לֶבֶנָה ׃ אוֹג זַיִא וָועלֶן
פַּאר שֶׁעמְט וָועֶרֶן דַּיִא וָאשׂ גְּלֵייבֶּן אִין דֶּעֶר זוֹן ׃ דָעֶן נָאט
הָאט גִּיקְוִינְגְט אִין בַּארְג צִיוֹן אוֹג אִין יְרוּשָׁלַיִם ׃ אוֹג קֶעגֶן
דַּיִא אַלְטֵי לַיִט וָועט עֶר זַיִן מִט כָּבוֹד ׃ זַיִא וָועלֶן אִים
מְכַבֵּד זַיִן אוֹג עֶר וָועט זַיִא מְכַבֵּד זֶין ׃ אַז וַויא עֶש שְׁטֵייט
(כי מכבדי אכבד) דּוּא וָאשׂ הָאלְטֶן מִיךְ עֶרְלִיךְ וָועל אִיךְ
זַיִא אוֹיךְ עֶרְלִיךְ הָאלְטֶן ׃

גּוֹן זֶעקֶן מִיר וָאל אַז אֲפִּילוּ הקב״ה וָועט מְכַבֵּד זַיִן דַּיִא
אַלְטֵי לַיִט מְבָל שָׁבֶן אַיִן מֶעגְטֶש ׃ דֶּעֶר וָאשׂ בְּרֵאשִׁית
אַיִן עִצָּה זָאל עֶר פּוּן וַויא אַיִן עִצָּה גָּעמִין דָעֶן זַייֶעֶרִי דַייד
זָאגֶן מִיט שֶׂכֶל אוֹג זַייֶעֶר עִצָּה אִיז זַייֶעֶר גִּיט אוֹג גִּיט פוּן
יְהַגִּי לַיִט ׃ אֲפִּילוּ וָען דַּיִא אַלְטֵי הַיִּסְטֶן דִּיר בְּרֶעבֶּן אוֹג
דַּיִא יְהַגִּי הַיִּסְטֶן דִּיר בָּאוִין ׃ זָאלְסְטוּ פָּאלְגֶן דַּיִא אַלְטֶי ׃
דָעֶן דַּיִא עִצָּה פוּן אַלְטֵי לַיִט הַיִּסְטֶ גִּיבּוּאט אוֹג פוּן יְהַגִּי

הַיִּסְטֶ גִּיבְּראכְט ׃ אַז זַיִא מִיר נִישׁוֹיגִין בַּייא (רחבעם) דֶּעֶר
זוֹן פוּן שְׁלֹמוֹה הַמֶּלֶךְ אַז עֶר הָאט גִּינוּמֶן דַּיִא עִצָּה פוּן דַּיִא
יְהַגֶּי אוֹג גִּיט פּוּן דַּיִא אַלְטֶי ׃ אַזוֹ אִיז עֶר גִּיבְּראכְט גִּיוָארְן
פּוּן זַיִן מַלְכוּת ׃

דֶּעֶר דְּרִיטֶר חֵלֶק אִיז דֶּעֶר דֶּרֶךְ אֶרֶץ פּוּן בַּעֲלֵי בָּתִּים ׃ (בן
עזאי) זָאגְט אִימְלִיכֶר בַּעַל הַבַּיִת זָאל גִּידֶענְקֶן אוֹג
פַּאר זִיךְ גֶּעמֶין תָּמִיד דַּיִא פִּיר זַאכֶן ׃ אַזוֹ וַויט עֶר גִּיט
זִיגְנִיגֶן ׃ אִיינֶש פּוּן וָאנֶן דּוּא קוּמְסְט ׃ דָּאשׂ אַנְדֶרֶי זַיִיא
אַדְרַבָּה דּוּא וָועקְט גִּין ׃ דָּאשׂ דְּרִיטֶי וָעֶר אִיז דַּיִן דִּין ׃ דָּאשׂ
פֶּערְדִי פַּאר וָועמֶין וָועקְט דַּארְפְּן אֶפּ גֶּעבֶּן דִּין אוֹג חֶשְׁבּוֹן ׃
פּוּן וָאנֶן קוּמְסְטוּ אַרוּיש פּוּן אַשְׁטִינְגֶדִינֶן טָרָאפְּן ׃ גּוֹא
וָארוּם זָאלְשְׁטוּ דִיךְ בְּוַאהֶן דַּאלְטֶן ׃ אוֹג וַויא אַדְרַבָּה
גִּיין אִין דֶּעֶר פִּינְאִסְטֶרֶד נֶריב צוּ דַּיִא זְוֹעדִים ׃ אוֹג וָעֶר אִיז
דַּיִן דַּיָּן דְּקב״ה דֶּעֶר דִּין אֱמֶת ׃ פַּאר אִים וָועקְטוּ מוּזֶן אֶפּ
גֶּעבֶּן דִּין אוֹג חֶשְׁבּוֹן אוֹדְ אֲלֵי דִּינֶי מַעֲשִׂים אוֹג רַייד ׃ דַּיִא
חֲכָמִים זָאגֶן אַיִיבֶּר פִּיר עֶרְלֵייא זַאכֶן וָעֶרֶן אָדוֹם דִּיאוּ בַּעֲלֵי
בָּתִּים ׳ דָּאשׂ עֶרְשְׁטֶי וָעֶר עֶש בְּצָאלְט גִּיט דַּיִא פַּיְעלִיט זַייֶעֶר
פַּאר דִּינְסְט ׃ דָּאשׂ אַנְדֶרֶי וָעֶר עֶש בְּצָאלְט גִּיט אֵין דֶּעם
זֶעלְבֶּינֶן טָאג וָאשׂ זַיִיא הָאבֶּן פַּאר דִּינְט ׳ דָּאשׂ דְּרִיטֶי וָעֶר
עֶש וִויל קֶרֶן (מם) נִיט גֶּעבֶּן נָאךְ זַיִן גֶּעלְט נָאךְ ׃ דָּאשׂ
פֶּערְדִי וָעֶר עֶש הָאלְט זִיךְ בֶּאזָאהֶ מִיט זַיִן גֶּעלְט ׃ עֶש
זֶעגֶן נָאךְ פַּאר הָאנְדֶרֶן פִּיר זַאכֶן וָאשׂ בְּרֶעגֶן אָדוֹם הָאבֶּן
אוֹיךְ דַּיִא בַּעֲלֵי בָּתִּים ׃ דָּאשׂ עֶרְשְׁטֶי ׳ עֶר עֶש מַאכְט נָאךְ
פַּאלְשֶׁי בֶּרֶיב אוֹג שְׁטָרוֹת ׃ דָּאשׂ אַנְדֶרֶי וָעֶר עֶש גֶּעמְט
רָוָוחִים ׃ דָּאשׂ דְּרִיטֶי וָעֶר עֶש קֶאן שְׁטְרָאפְּן דַּיִא לַיִט אוֹג
שְׁטְרָאפְט זַייא גִּיט ׃ דָּאשׂ פֶּערְדִי וָעֶר עֶש אִיז מְגַדֵּר צְדָקָה
אוֹג גִּיט נִיט אֶפּ ׃ דְּרוּם דֶּעֶר וָאשׂ וִויל זַיִן גֶּעלְט נָאךְ אִיזוּם
הָאבֶּן זָאל עֶר נָזָהר זַיִן אַז דַּיִא פִּ׳ר זַאכֶן ׃ אִיטְלִיכֶר בַּעַל
הַבַּיִת אִיז מְחַיֵּיב מְכַבֵּד צוּ זַיִן אִיטְלִיכֶן וָאשׂ קוּמְט אַרַיין צוּ
אִים אִין שְׁטוּב אַרַיין אוֹג זָאל אִים שַׁיין אִנְטְפָאנְגֶן ׃ אוֹג זָאל
אִים בָּרוּךְ הַבָּא אֶפּ גֶּעבֶּן מִיט פְּרֵיילִיכְקַיִט ׃ אוֹג זָאל
אִימְלִיכֶן שָׁלוֹם אֶפּ גֶּעבֶּן אוֹדְ אִיז אִינוּ יְהוֹדִי׃אוֹג זָאל אִים
עֶרְלִיךְ הָאלְטֶן מִיט רַייד אוֹג מִיט מַעֲשִׂים ׃

דֶּעֶר דְּרִיטֶר אֶרֶץ אִיז אָז ׃ עֶר זָאל אִיטְלִיכֶן מְכַבֵּד זַיִן נָלַיִיךְ
וַויא עֶר זָאלְט גִּיוָען רָבָּן גַּמְלִיאֵל׳ אָבֶּר אִין זַיִנִי דֵּיעָה
זָאל עֶר אִים נִיט פַּאר טְרַיבֶּן ׃ אִיטְלִיכֶר בַּעַל הַבַּיִת אִז
מְחַוִּיב אִיטְלִיכֶן מְכַבֵּד זַיִן ׃ אִז עֶר עֶלְטֶיר זָאל עֶר גִּידֶענְקֶן

ער זאט מער מצות ניטאן פון אים: איז ער יונגר זאל ער
ניט עקן ער האט ויינציגר עבירות ניטאן פון אים: טאמיר
קען ער בעסר לערנין אודר ער האט אין זיך מער מעשים
טובים פון אים: אוג אויך איז דער דרך ארץ ייענים אפ צו
ענפרין שלום אודר אנוט מאדרן אודר אנוט אבוגט: אוג
אויב ניט הייסט ער אנזלן: או ויא דער בסוק זאגט (גזילות
העני בבתיכם) איר גזלת העם ארומאן אין אייערי הייזר:
דרשת דיא נמרא דאש מיינט מען או ויען איינר זאגט דעם
אנדרין איין נוט מארנין אודר נוט אבוגט אוג ער ענפרט אים
ניט אפ מיט נוטן מיר הייסט ער אנזלן: או צוויא מענטשין
גייאן זאל דער חשובר גין אין דער דעבטר זייט: אוג
ויען דרייא גייאן זאל דער חשובר גין אין מיטין: אוג דער
אנדרר אין דער דעבטר זייט: אוג דער שפל אין דר לינקר
זייט: איטליכר מענטש זאל ניט קוקן אויף זין כבוד: אוג
זאל אנדרי ליט מכבד זין: אוג זאל ניט מכבד זיין אפילו
ער זיצט נאנץ הינטן: דען דער מענטש איז מכבד די שטאט
ניט דיא שטאט דעם מענטשין: אויך או איינר טיט אים
עפים דער ווידר זאל ער ניט מקפיד זיין: אוג זאל זיך ניט
קרנין מיט ליטין: אוג זאל ערליך האנדלין דאש עש
זאל זיך אויף אים קיינר ניט קלאגן או ווערט ער ניכטין אין
עולם אוג ערליכר בעל הבית איז ער ניט אפ: אוג או
זאגט אוך פרובט נאט דעם ארומאן אויב ער נעמט אן דיא
דלות באהבה: אוג אלש ואש פירט זיך מיט אים
אויך דער ויעלט: אוג אויב ער קינקט ניט אויף פיל נעלט:
נאר צו דעם ואש ער קנען קומן: דיא ועלבניו ליט האט
נאט ויער ליב: אוג זיער תבלה ווערט דער הערט: אוג
דער ואש פרייאט זיך מיט זייני יסורים איז ער אנעבטיר
צדיק: דען דיא צדיקים וויסן או דאש איז אבפרה אויף
זיערי מעשים: אוג עש איז בייא זיא גיהעקנט גליך ווייא
איין מציאה. עש איז אמשל צו איין מענטשין ואש האט
דעם מלך דער ויידר ניטאן: איז זין משפט ארויש גינאנגין ער
זאל אום קומין פון זין נעלד אוג נוטש: או ויבט ער דאך
בוראי כל המצאות ער זאל הענין אפ קומין מיט צירוגר זאך
נוא או מיאל אים נאר איין האנט אפ הנטן אודר ער זאל
מיט נעלט אפ קומן: ואלט ער דאך בוראי זיער פריליך
ניוין: או איז דאש אויך דער מענמש באר זינרינט זין
ליב אוג ניטש רוך ניני עבירות: אוג או ער קומט אפ
מיט יסורים דארף ער דאך בוראי זיער פרייליך זין דש זאט
האט אים צו נשקט או איין חסר: דאש ער נעמט בייא
אים דיא יסורים פון זין נוף אוג נעלט פיור זין נשמה ואש
זיא האט נימוזט ליידין ניהנם: אוג ווער עש איז בוגט אין
דיא יסורים: אוג נעמט ניט אן פר ליב דעם הקד פון הקב ה
אזו ווערן אים דיא יסורים צו איטל עבירות: גליך או ויא
יענר ואש מיהאט ניפסקות ער זאל אים קומן פון זין נעלט
אוג נוטש: אוג דער מלך האט אים אין הקר ניטאן ער זאל
גישטראפט ווערן מיט ואש גרינג איז: או ער זאל מרייבן
עזות קענן דעם מלך אוג זאל זאגן אף בנער ניט דין
חסד: ויא ואלט עש מיט אים גינאנגין: או איז דא אוך
דרום זאל זיך איטליכר משמח זין מיט יסורים סייא מיט
קראנקהייט אודר מיט תפיסות. אודר מיט ארומקריט.
אודר דאש דיא קונדר שטארבין אים ר ל: אודר אנדרי
יסורים זאל ער אלש ניט מתרעם זין קענן נאט: אוג זאל
זין נוט אוג פרום: דען דורך דעם ווערט ער האבין ענני ועלט
אבר או עש ניט אים תמיד ניט זאל ער זיך דרוף שטארק
מצער זין טאמיד איז ער ארעש: אוג נאט ניט אים אפ
זין

זַיין שְׂכַר אוֹיף דֶּער וֶועלְט : דִּיא חֲכָמִים הָאבִּין אִים אֵיין עֵצָה גִּיגֶעבִּין דָּאשׁ עֶר זָאל גֶעבִּין צְדָקָה אוּנ מַעֲשֵׂר אוּנ זָאל לָאזִין תּוֹרָה לֶערְנִין פַּאר זַיין גֶעלְט : אוּנ זָאל גֶעבִּין לִיכְט אוֹיף צוּ לֶערְנִין : אוּנ זָאל זִיךְ גֵּוֵוייגֶן אִין דֶעם דֶּרֶךְ אֶרֶץ וָואשׂ גִּיהֶער צוּ אֵיין בַּעַל הַבַּיִת : אַזוֹ וֶועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ דֶער וֶועלְט אוּנ צוּ יֶעְנִיר וֶועלְט אוֹיךְ :

אוֹיךְ אִיז דֶער דֶּרֶךְ אֶרֶץ פּוּן אֵיין עֶרְלִיכֶן בַּעַל הַבַּיִת דָּאשׁ עֶר זָאל נִיט וַוארְפִין קֵיין אִיבֶּרִיגִי פַּארְכְט אִין זַיין הוֹיז : זוֹסְט גֶעבִּין אִים בְּוַדַּאי זַיין הוֹיז גִּיזוּנְד עֶסִין טְרֵיפוֹת : דֶען זֵייא פַּארְכְטִין זִיךְ פַּר אִים : דְּרוּם הָאבִּין זִיךְ אַטֵּייל חֲכָמִים בַּארִימְט דָּאשׁ זֵייא זָעֶנִין קֵיין מָאל נִיט צָארוּנְג גִּיוֶוען אִין זֵייעֶר הוֹיז : דְּרוּם זָאל קֵיין בַּעַל הַבַּיִת נִיט פְּלוּצְלוּנְג אַרַיין גֵּיין אִין זַיין שְׁטוּב אַרַיין : דֶען טָאמִיד וֶועט עֶר זֶעהֶן פּוּן זַיין הוֹיז גִּיזוּנְד אֵיין אוֹס רֶעכְט דָּא וֶועט עֶר בְּרוּגֶז וֶועֶרִין : דִּיא חֲכָמִים הָאבִּין גִּיזָאגְט (רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו) דֶער רַגְזָן בַּקוּמְט נִיט מֶער נָאר זַיין צָארִין : כְּלוֹמַר עֶר גְּוִוינְט נִיט מֵיין דְּרוּנֶן : נָאר עֶר פַּאלִירְט זַיין שֵׂכֶל אוּנ נְשָׁמָה : דֶען דֶער רוּגֶז קוּמְט פּוּן גַּאֲוָה : אוּנ דִּיא בֵּיידִי מִדּוֹת הָאט פַּיינְט הקב"ה : דֶער דֶּרֶךְ אֶרֶץ אִיז פּוּן דִּיא בַּעֲלֵי בַּתִּים אַז וֶוען זֵייא זֶעהֶן אִין זֵייעֶרִי הַייזֶר עֶפִּיס אוּם רֶעכְט זָאלִין זֵייא עֶשׂ זָאגִין מִיט גוּטִין : קֶערִין זִיךְ נִיט דֶער צוּ זַיין הוֹיז גִּיזוּנְד זָאלִין זֵייא זִיךְ מַאכִין גְּלַייךְ וִויא זֵייא זָעֶנִין אִין רוּגֶז : אַז וִויא עֶשׂ וֶועט שְׁטֵיין אִין הֵלֶק רַגְזָן : אוֹיךְ זָאלִין זֵייא לָאזִין אָרוּמִי לַייט אַרְבִּיטֶן אִין זֵייעֶרִי הַייזֶר : כְּדֵי זֵייא זָאלִין גֶעבִּיךְ הָאבִּין פּוּן וַואנִין צוּ לֶעבִּין : אוֹיךְ זָאלִין זֵייא זִיךְ עֶרְלִיךְ הַאלְטִין אִין זֵייעֶרִי הַייזִיר : אוּנ זָאלִין נִיט שְׁרַייאֶן אִיבֶּר זֵייעֶר הוֹיז גִּיזוּנְד מכ"ש אִיבֶּר אַנְדֶרִי : דֶען דֶער סֵדֶר אִיז פּוּן אֵיין עַם הָאָרֶץ : עֶר שְׁרַייאֶט אַזוֹ הוֹיךְ בִּיז דִּיא שְׁכֵנִים דֶער הֶערִין : אַזוֹ פְּרֶעגִין זֵייא וֶוער שְׁרַייאֶט עֶשׂ וִויא אֵיין אֵייזִיל : אוּנ זָאלִין זִיךְ גִּיוֵוייגִין צוּ רֵיידִין בַּאמֶעלִיךְ אוּנ שְׁטִילֶר הַייד מִיט זֵייעֶר הוֹיז גִּיזוּנְד אוּנ מכ"ש מִיט אַפְּרֶעמְדִין : אַזוֹ וֶועֶרִין זֵייעֶרִי רֵייד גִּיהֶערְט : אוּנ אִיטְלִיכֶר אִיז מְחוּייָב צוּ שְׁטְרָאפִין מִיט גוּטֶן : קֶערִין זֵייא זִיךְ נִיט דֶער צוּ זָאל עֶר זֵייא שְׁטְרָאפִין מִיט דֶער רוּט וַוייל זֵייא זָעֶנִין נָאךְ קְלֵיין : אַז וִויא עֶשׂ וֶועט בַּשֵּׁיידְט וֶועֶרִין אִין פֶּרֶק (גידול בנים) : אוּנ עֶר זָאל זֵייא נִיט שְׁלָאגִין אִין זַיין רוֹגֶז : נָאר עֶר זָאל וַוארְטִין בִּיז דֶער רוּגֶז גֵּייט אִים אִיבֶּר : אוּנ וִויא עֶר זָאל שְׁטְרָאפִין זַייגִי קִינְדֶר וֶועט אַלְשׁ בְּשֵׁיידְט וֶועֶרִין אִין פֶּרֶק (גידול בנים) :

מַעֲשֶׂה אַז רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה) הָאט גִּיזָאלְט שְׁטַארְבִּין זָעֶנִין צוּ אִים אַרַיין גִּיגַאנְגִין זַייגִי תַּלְמִידִים : אוּנ זָאגִין צוּ אִים אוּנְזֶר לִיבֶּר רַבִּי לֶערִינְט אוּנְז דֶעם רֶעכְטִין וֶועג וִויא אַזוֹ מִיר זָאלִין בַּקוּמִין דָּאשׁ אֵייבִּיגִי לֶעבִּין : זָאגְט עֶר צוּ זֵייא אִיךְ וֶועל אַייךְ לֶערְנִין דֶעם דֶּרֶךְ אֶרֶץ : דֶער מִיט וֶועט אִיר זוֹכֶה זַיין צוּ עוֹלָם הַבָּא : אִיר זָאלְט אֵייגֶר דֶעם אַנְדֶרִין בְּכָבוֹר הַאלְטִין : אוּנ וָואשׂ אַייךְ לִיב אִיז זָאלְט אִיר טָאן אַייעֶרִי חֲבֵרִים : אוּנ וָואשׂ אַייךְ פַּיינְט אִיז זָאלְט אִיר זֵייא נִיט טוּאן : אוּנ אַז אִיר טוּט תְּפִלָּה זָאלְט אִיר וִויסֶן פַּאר וֶועמִין אִיר שְׁטֶעט : עֶשׂ זָאל זִיךְ אַייךְ דַּאכְטִין אִיר שְׁטֵייט פַּר אֵיין שַׂר בָּשָׂר וָדָם : אַזוֹ וֶועט אִיר זוֹכֶה זַיין צוּ חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא : אוֹיךְ זָאל זִיךְ אֵיין בַּעַל הַבַּיִת מְקַרֵב זַיין צוּ זַייגִי שְׁכֵנִים אוּנ צוּ פְּרוּמִי לַייט : אוּנ זָאל זִיךְ נִיט פְּרֵייאִין אִין יֶעְנִימְשׁ עוֹנֶשׁ : אוֹיךְ זָאל עֶר נִיט טְרוּאֶרִין וֶועֶן אַנְדֶרִי לַייט פְּרֵייאִין זִיךְ : אוּנ זָאל זָארְגִין מִיט אַנְדֶרִי לַייט אוּנ זָאל נִיט לַאכִין וֶועֶן אַנְדֶרִי לַייט וֵוֵיינִין : אוּנ זָאל טוּאן אַלְשׁ וָואשׂ אַנְדֶרִי לַייט טוּאן : אַזוֹ וֶועט עֶר זוֹכֶה זַיין צוּ חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא : אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (שמע בני וקח אמרי וירבו לך שנות חיים) פַּאר נֶעם מֵיין זוּן מֵייגִי רֵייד דָּא וֶועט זִיךְ מֶערִין דַּיין לֶעבִּין אוֹיף דֶער וֶועלְט : אוּנ וֶועסְט זוֹכֶה זַיין צוּ עוֹלָם הַבָּא אוֹיךְ דוּא זָאלְסְט נִיט קוּקִין אוֹיף דֶעם גֶעלְט פּוּן אַנְדֶרִי לַייט : אוּנ זָאלְסְט נִיט צוּ הֶערִין קֵיין דְּבָרִים בְּטֵלִים אוּנ קֵיין לָשׁוֹן הָרָע : דַּייגִי פִּיס זָאלְסְטוּ פַּאר מֵיידִין פּוּן אֵיין עֲבֵירָה : אוּנ זָאלְסְט נִיט פַּאר מֵיידִין צְדָקָה צוּ גֶעבִּין : דַּייגִי אוּיגֶן וָואשׂ הָאבִּין נִיט גִּיקוּקְט אוּף קֵיין פְּרֶעמְד גֶעלְט וֶועלִין זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהֶן דִּיא שְׁכִינָה אוּנ דִּיא גְּאוּלָה : דַּייגִי אוֹיעֶרִין וָואשׂ הָאבִּין נִיט צוּ גִּיהֶערְט קֵיין דְּבָרִים בְּטֵלִים אוּנ לָשׁוֹן הָרָע : וֶועלִין זֵייא זוֹכֶה זַיין צוּ הֶערִין פִּיל שָׁלוֹם אוּנ וֶועלִין זוֹכֶה זַיין לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא : דַּיין מוֹיל וָואשׂ הָאט נִיט גִּירֶעט קֵיין לָשׁוֹן הָרָע אוּנ דְּבָרִים בְּטֵלִים וֶועט זוֹכֶה זַיין צוּ דֶער צַיילִין דִּיא לוֹיב פּוּן הקב"ה : אוּנ וֶועט אוֹיף שְׁטֵיין תְּחִיַּת הַמֵּתִים דָּאשׁ מוֹיל וָואשׂ הָאט גִּילֶערִינְט וֶועט זוֹכֶה זַיין צוּ אַלִּי טוּבוֹת אוּנ בְּרָכוֹת וָואשׂ שְׁטֵייט אִין דֶער תּוֹרָה :

רבי אליעזר הקפר) זָאגְט אַזוֹ : דוּא זָאלְסְט קֵיין תַּרְעוּמוֹת אוּנ קֵיין שִׂנְאָה נִיט טְרָאגִין אוֹיף קֵיין פְּרוּמִין מֶענְטְשִׁין : דֶען דָּאשׁ אִיז אַזוֹ אֵיין עֲבֵירָה וָואשׂ בְּרֶענְגְט צוּ נָאךְ עֲבֵירוֹת צוּ לָשׁוֹן הָרָע אוּנ רְכִילוֹת אוּנ קְלָלוֹת זָאלְסְט לִיב הָאבִּין רַיין שְׁטְרָאפֶר אוּנ זָאלְסְט פַּיינְט הָאבִּין דֶעם וָואשׂ לוֹיבְט דִּיךְ : דֶען דַּיין שְׁטְרָאפֶר בְּרֶענְגְט דִּיךְ צוּ מֶער תּוֹרָה אוּנ חָכְמָה אוּנ פְּרוּמְקֵייט : אָבֶר דַּיין לוֹיבֶר בְּרֶענְגְט דִּיךְ צוּ פִּיל זוּנְד : אוּנ זָאלְסְט לִיב הָאבִּין דִּיא שִׁילֶן אוּנ בָּתֵּי מִדְרָשִׁים כְּדֵי דוּא זָאלְסְט זוֹכֶה זַיין דַּייגִי קִינְדֶר זָאלִין זַיין צַדִּיקִים אוּנ לוֹמְדִים : אוּנ זָאלְסְט לִיב הָאבִּין דִּיא אָרוּמִי אוּנ פְּרוּמִי לַייט אוּנ צַדִּיקִים : אוּנ הָאב פַּיינְט דִּיא רְשָׁעִים : דֶען אַז דוּא וֶועסְט לִיב הָאבִּין דִּיא שִׁילֶן וֶועלִין דַּייגִי קִינְדֶר זַיין צַדִּיקִים : אוּנ אַז דוּא וֶועסְט לִיב הָאבִּין דָּאשׁ בֵּית הַמֶּדְרָשׁ וֶועלִין דַּייגִי קִינְדֶר זַיין לוֹמְדִים : וֶועסְטוּ לִיב הָאבִּין דִּיא אָרוּמִי לַייט וֶועלִין דַּייגִי קִינְדֶר נִיט זַיין קֵיין אָרוּמִי לַייט : וֶועסְטוּ לִיב הָאבִּין דִּיא פְּרוּמִי לַייט וֶועסְט

אויש לעבין דייני יאדין : ווען סטו ליב האבן דיא צדיקים דארפסטו דיך ניט פארכטין פאר מלאך המות : וועסטו פיינט האבן דיא רשעים ; וועט דיך הקב"ה ניט פיינט האבן :

זאלסט גיוואריגט זיין אלי טאג צו זאגן קריאת שמע אוג שמונה עשרה בסווונה : כדי דוא זאלסט בישידט ווערין פוגים גיהנם : אוג זאלסט נאך זאגן (אמן יהא שמיה רבא) בכוונה אוג אמן אויף אירטליכר ברכה : דער מיט בוסטו מבטל איין בייזי גזירה ד"ל : זאלסט זיער גיוואריגט זיין אפין האלטין דיין טיר בשעת עסין דאש ריא ארומי לייט זאלין קענין ארין גיין : אזו ווען דיין פרנסה ניט ווערין גימינדט אוג עש ווען דיר נאר ניט פעלין : אוג דייני קינדר ווילין אוך ניט ארום ווערין : זאלסט גיוואריגט זיין עלין דיך ניט אפ טון : אוג זאלסט האבין מזל אוג ברכה : אוג זאלסט ניט זאגין איך בין דאך ניט קיקל וואש גייט עש מיך אן : אוג זאלסט גומל חסד זיין מיט אירטליכן ' אוג זאלסט זיך ניט פאר מיידין דער פון ' אוך עלין דעם זאגט דער פסוק (ברוך אתה בכואך וברוך אתה בצאתך) גיבענטשט ווערסטו זיין אין דיין ארויז גיין אוג גיבענטשט ווערסטו זיין אין דיין ארויז גיין : דאש דוא זאלסט ווערסטו

דאש מיואל אים געבין פול־גדן אטר עך זאל קומן צו איין גדולה
אוג או עך ויעט אלטו ווערין וועט עך אליין דער לערנין דעם סוד
אוג זאל תפלה טאן מיט כוונה · אוג זאל ניט מהרהר זיין אויף איין
עשה : ליבר זאל עך מהרהר זיין אן דברי תורה אוג מצות : אוג
אל ניט גיין אין חשובי קליידר : אוג זאל ניט שראגן קין נאלד
אוג ווילבר · דען דאש איז אים מבטל פוגים לערנן :

דער דרך ארץ איז פון יונגי אוג אלטי מיידין · אוג חייבר ניט צו
טאן קין מיאוסי זאך פאר יעגים אוג דיא אויגן · אז ווייא
אויבן איז גישטאנין אין דער הג״ה · אויך ויען עך ועהט ליגן
שפייאכץ אפילו ניט זייני זאל עך עש פאר טרעטין מיט דעם פום :
מכ״ש דאש קיינר זאל ניט שפיאן ווייא לייט ג״כ) · אז ווייא דער
פסוק (אמט(ויתר תהיה לך על אזניך ויצאת שמה חוץ וחפרת וכסית
את צאתך)איין פלאקן זאל צו · זיין אוף דיין שוערד אדו עך דו
ועמט ארוישו גיין ועמטו אן גראבין ערד · אוג ועמט צו דעקין
דיין ציאה : נוא ועהין מיר דאש המב״ה ווייל האבין מיואל ניט
לאזן ליגן קין מיאוסקייט · בפרט בייא דעם טיש מאר מען בגדאי
קיין מיאוסקייט ניט טאן · אוג מען מוז דרויף גמשפט ווערין אוג
גיהנם ליידין : דאש איז דער דרך ארץ פון בחורים ווייא אדו מיואל
דער ציהן אין דרך ארץ דיא קינדר וואש האבין נאך קין פר שטאנד
ניט ועט שטיין אין פרק (גידול בנים) אוג דער דרך ארץ פון דיא
קונדר וואש האבין שוין יוא פר שטאנד איז אדו · זיי זאלין בתרבות
זיין : איב זאלין אפ שייא האבין פאר זייערי עלטרין אוג פר אנדרי
אלטי לייט : אוג זאלין צו הערין שטראף · אוג זאלין זייערי אוגין
אראם האלטין בישעת מען שטראפט וייא · אוג זאלין זיך קערין צו
דער שטראף : דאש מיואל וייא ניט דארפין נאך אמאל שטראפין
אוג זאלין זיך שעמין נאך אמאל אועלכי זאכין צו טואן · אוג זאלין
ניט ריידין פאר אלטי לייט · אוג זאלין צו הערין דיא ריד פון זייערי
עלטרין : אוג זאלין פון זייא עפים חכמה נזקבל זיין · מכ״ש זיי.
זאלין ניט ארגין פאלין אין זייערי רייד :

דאש איז דער בעסטער דרך ארץ פון דיא יונגין מיואל זייא גיוויזין
אבינט אוג מארגין אן שיל אריין גיין אוג זייערי תפלות
טאן בכוונה נאך זייער שכל נאך אוג זאלין ניט ריידין קין דברים
בטלים אין שיל : אוג זאלין נאך זאגין אמן אויך אישלבר ברכה :
אוג זאלין אנאנצין טאג זיין אין חדר : אוג דייא זאלין ניט ארום
לויפן : דען דאש בערעגנט עוות קייט : אוג דער וויל פאר גיעסין
זייא ואש זייא האבין גילערינט · זייא זאלין איבר חזרן זייער לערנין
בשעת זייא זיצין זיידיג אוג דיא יונגין זאלין זיך ניט שעלטין: מכל
שכן דאש זייא זאלין זיך ניט שלאגין אוג זאלין ניט שריין : אוג
אייגר זאל לערנין דעם אנדרין דעם ועט פון דרך ארץ דאש זייא
זאלין זיך שיאן פאר אלטי לייט מכ״ש פאר תלמידי חכמים : אז

ויא דער נביא זאגט (ראוני נערים ונחבאו) דיא יונגין האבין מיך
ער זעין האבין זייא זיך בהאלטין : פון דאנין איז גידרונגין דאש
דיא יונגי זאלין דרך ארץ האבין פאר זיא עקטרי אוג זאלין ניט קאן
פאר זיא זייערי יונגלש זאכין : דאש איז ד״א עקטרי אוג זאלין ניט קנני
ליים · מכ״ש פון אלטי · דרך ארץ זיין ניט שראגן : אוג קיינר זאל ניט
עמין אויף ערד גאט מכ״ש אופין מארק : אז ויא זיא גמרא זאגט
ערד עש עמט אויך ערד גאט מכ״ש אופן מארק איז ער גליך צו
אהרנט :

ערד עפירדיר חלק איז ירד דרך ארץ פון מיידין אוג וייבר :
אויטליכי אשה זאל זיין אצנועה אוג פרום : אוג זאל זיך
ניט קרונין מיט איר מאן אוג קינדר : אודר מיט דיא רינסט
מיידין זיא זאל בווילינט זיין מיט איר הויז גיזונד : אז ויא
איך ועל דא בשיידין : ערד (ספר המוסר) ברעגנט דרויף פיל
פסוקים אבר איך ועל נאר ברעגנין ועאש נוצין איז : איטליכה
אשה זאל זיין איז צנועה אן איר הויז : דאש מיינט מע
זיא זאל תמיד זיצן אין ערד היים : אוג ניט גין אוף ערד נאם
מפל שבן זיא זאל זיך ניט גיאין שפאצירן בפרט צוישין
מאנזבלין : דען אוז איז זיא מהרהר אויף איר עבירת : אודר
זיא ברעגנט אנאנדרין אויף איר מהרהר צו זין : אוג דיא
הרהור עבירה איז חרביר פון ערד עבירה ועלבם : רע
ועין איגר טוט איין עבירה בשוגג אן תורה וגדינגט נאו
זין גוף : אזו איז זין כפרה דאש ער ברעגנט איז קרבן
חטאת אוג דאש פליש ועערט גיגעסן : אוג דאש בלוט אוג
חלב ועערט גישפרענגט אויפן מזבח : ערד מיט דאם ער
אכפרה : אבר ערד ואש מיט איז עבירה מיט הורהור :
אודר אפילו ער איז נאר מהרהר אליין : אוג דיא עבירה
ועלבם טוט ער ניט : אזו איז ער מטמא ויז שכל אוג גשמר
ווייל ערד הירהור איז אויך פון הער נשמה : דרום איז זין
עונש פיל הרביר · אוג דרום מוז ער ברעגנן אקרבן עולה :
דאש איז נאר גיקומין אייפן מזבח : דיא גידערום אוג פאנצין
האט מען אוישי ניואשין גאנץ ריין אוג מיהאט עש פאר
ברעגנט מיט דעם פליש אוג קאפ אוג פים : אוג עש האט
קיינר ערד פון ניט בשאדט עמין · נוא זעהן מיר ווי אזוי אז
ערד הרהור עבירה איז הרביר פון ערד עבירה ועלבם :
איך ועל נאך שרייבין דרויף פיל מעמים אין חלק פון קיום
המצות : דרום האבין דיא חכמים פר בשטין די ווייבר זאלין
זיצן אין ערד היים : אוג ברעגנן דרויף פיל פסוקים נאר איך
ועל עש קורץ בשרייבין :

דער דרך ארץ פון די ווייבער איז זיא זאלין זיצן אונווייניג פון
ייענר זייט מזוזה : ניט פון דרויסן : דאש זיא זאל קיינם
ניט זעהין ; אונ קיינר זאל זיא ניט זעהין אונ אויב זייא זעצין
זיך יוא פון דרוסין איז עש קיין צניעות ניט : אונ די ווייבר
וואש זעצין זיך פר דער טיר אונ זייגין זייערי קינדר אונ ווייזין
זייערי ברוסטן פאר לייטין דאש איז אנרוש פריצות זי מאכט
דיא לייט זונדיגן : אונ וועט מוזן דרויף עונש ליידין ; אוך
זענין פאר האנדין אטייל ווייבר וואש זעצין זיך אוף דר גאס
ארביטן אונ גייאין אונ שפינן : דאש איז אויך אנדויש פריצות
דאש זיא ווייזט איר בלויסי הענט ; אודר אנדרי ערטיר וואש
זיא דארפין ניט ווייזין : אונ אויך אופט זינגט זיא אונ לאזט
מאנזבלין הערין איר קול : אונ זיא מוז דרויף עונש ליידין :
דרום זאל איין אשה זייער נזהר זיין דרינן : חאטשי דיא
חכמים פון אינזרי דורות שרייבין אז אצונד קענין דיא ווייבר
ניט נזהר זיין דרונן : ווייל זייא זענין אויך בעלי פרנסות : אונ
האנדלין מיט מאנזבלין : אבר דאש וואש איז איין פריצות
קען קיינר ניט מתיר זיין : אז וויא אטייל ווייבר טיאן דאש
זייא ווייזין זייערי בריסטן אונ זייערי האר : אונ שרייאין אז
ביז דיא שכנם הערין זייער קול : אונ אויך אויף דער גאס
הערט מען זייא שרייאין : אודר ווען זייא גייאן אין שיל אריין
אודר ווען זייא זיצן אויף דער גאס לאזין זייא הערין זייער
קול : דאש איז אייטיל פריצות : דרויף האבין דיא חכמים
קיין היתר ניט גיפונן :

מיר גיפונן אין דער תורה וואש דער כהן האט גישטעלט די
(סוטה) אין דעם הייליגן אונ גרויסין טויאר פון דעם
(עזרה) פונם בית המקדש : דער זעלביגר טויאר האט
גיהייסין (שער ניקנור) : אונ כמעט כל ישראל זענין דארטין
גישטאנין בשעת ער האט זיא אן גיטרונקין : אונ דער כהן
האט איר ארום גיבונדין איין שטריק ארום איר האלז : אונ
האט איר אפ גירוסן איר שלייאר : אונ זיא איז אזו גישטאנין
מיט דיא האר פאר כל ישראל : אונ אויך האט ער אוף גירוסן
אירי קליידר פון פארינט : דאש זיא זאל אזו שטייאן מיט
אירי ברוסטן פאר כל ישראל : דען הקב ה האט גיהייסין
מ[illegible]אל איר אזו טאן (מדה כנגד מדה) : ווייל זיא האט אויף
פיל פריצות גיטאן : דאש זיא פלעגט זיך שטעלין פאר דער
טיר איטליכר זאל זיא זעהן : אזו האט מען זיא היינט אויף
גישטעלט אין טויער פון דער עזרה אז כל ישראל זאלין זיא
זעהן : אונ ווייל זיא פלעגט ווייזין איר האר פאר מאנזבלין :
דרום האט איר היינט אויף דער כהן אפ גירוסן איר שלייאר
דאש איטליכר זאל זעהן אירי האר : אונ ווייל זיא האט גוויזין
איר האלז פאר דיא מאנזבלין : דרום טיט מען אשטריק
ארום איר האלז : אונ ווייל זיא האט גוויזין אירי ברוסטן פאר
מאנזבלין : דרום האט איר דער כהן אויך אנפלעקט אירי
ברוסטן : אונ ווייל זיא האט גיטרונקין ווין מיט איר נואף אוש
זיי ברני כלים : דרום טרונקט זיא היינט ביטרי וואשיר אין
איין ערדין קריגל : דיא גמרא רעכינט נאך פיל זאכין וואש
מיהאט איר גיטאן (מדה כנגד מדה) : חאטשי אמאל איז
דאך די סוטה גירעכט גיבלובן : פון דעסט וועגין האט פארי
דיא תורה גיהייסין מיט איר זיך אזו גוהג זיין ווייל זיא אי
איין פרוצה גיווען :

נון זעהט איר ליבי ווייבר דאש גאט יתברך גיפעלט ניט
זייער דאש פריצות : איך וויל ניט מאריך זיין דרינן : נאר
מיר האפין צו הקב ה דאש ער וועט אונז באלד שיקן משיח
אונ ער וועט אונז ווידר פירן אין אינזר לאנד אריין : אונ מיר
וועלין ווידר האבין דיא מתנה פון דער (סוטה) אן טרינקין אונ
פיל אנדרי ווייבר וועלין דאש זעהן אונ וועלין אוועק ווארפין
זייער פריצות : אז וויא דער פסוק זאגט (ונוסרו כל הנשים)
זייא וועלין זיך שטראפין אלי דיא ווייבר : אונ וועלין זיך
פארכטין פריצות צו טאן : אוך זאלין דיא ווייבר האלטין
זייערי טעכטיר דיא מיידין אין דער היים בייא טאג אונ בייא
נאכט : אונ זייא זאלין זיך בצניעות האלטין אז וויא זייער
מוטר : דען דאש ברענגט זייא צו איין גיוואונטיקייט : דאש
דער נאך אז זייא וועלין האבין איין מאן וועלין זייא אויך אזו
טואין : אונ דער זעלביגר דרך ארץ וואש גיהער צו די ווייבר
גיהער אויך צו דיא מיידין , ניט מער דער מנהג איז פון פר
צייטין דאש דיא מיידין גייאן מיט זייערי האר : אזו קען מען
עש ניט ברעכין אבר באמת דיא תורה האט קיין חילוק ניט
גימאכט צווישין ווייבר אונ מיידין : אבר דיא בתולה וואש
איז גאטש פארכטיג אונ איז דרינן אויך נזהר וועט אויף איז
קומן פיל ברכות : אזו זאלין זיך דיא ווייבר בדרך ארץ
האלטין מיט זיער עסין דאש זייא זאלין ניט עסין קיין גרוסי
בסין אונ זאל ניט עסין אויף דר גאס:מכ ש אוף דעם מארק
ניט וויא אטייל ווייבר טואין דאש זייא עסין גייאנדיג אויף דר
גאס דאש איז איין מאנזבול פאר באטין דאש אז ער טיט
אזו

אזו איז ער גיגלעבין צו איז הונט: מכ"ש איז אשה. אזו אז זיא איז מעוברת אודר איז זיגרין זאל זיא ניט עסין אזעלכי שפייז ואש שאדין צום קינד: אודר צו ער מילה אויך זאל זיא ניט טרונקין אזעלכי גישטראנק ואש שאדין צום קינד: אוג זאל זיך ניט אן שיבורן אפילו איר מאן איז ניט בייא איר: חאשי אזו היסט עש דאך ניט קין פריצות אבר עש איז ניט קין הדך ארץ. עש איז פאר אמגזבל ניט שין מכ"ש פאר אין אשה:

אויך איז ער הדך ארץ פון איז אשה זיא זאל זיך מתרחב זין ניט אפ גינוצט אבר אזעלכי ואש ערין מאר זיא ניט ליין אן איר מאנש רשות. אוג זאל זיך ניט הריגין מיט זיא: אוג אויב זיא זאגן איר עפים איז שאנד זאל זיא ניט אפ עמפינדן: אוג זאל באלד מוחל זין ער נאט החמט קין שום זאך ניט אזו ליב ויא שלום: ער ויא עלוק איז איז איטל מזל אוג ברכה אוג הצלחה: אויך איז נוים ראש הכב"ה דאט קיינים ניט אזו פייגר ויא איז ליגר. עד קען ניט קומן אין ער מחיצה פון הכב"ה אזו ויא ער פסוק זאגט (רומ' שקרים לא יכון לנגד עיני) עש ועט ניט אן גריכט זיין קין ליגנר פאר מיני אונין מכ"ש ראש איז אשה טאר קיין ליגן ניט זאגן: אבר אז מען ויל שלום מאכן צוישן מאן אוג ווייב אוג ישין אברי מאכ מען ויא איז ליגנט זאגן אזו פיל דאט גאט ליב ער שלום. ודרום זאלן ריא ווייבר שלום האבן צוישן זיך אוג זאלן זיך קריגן ניט שטארקן אוג זאלן ניט מכ"ש ראש ויא זאלן קין קריג ניט שטארקן אוג זאלן ניט מדאגן קין הכילות פון איגם צום אנדרן אז ויא דיא (און בן פלת) ווייב האט ניטאן ראש ויא האט אפ גיריעט איר מאן פון צו לרינין מיט משה רבינו ע"ה אוג ויא האט זיך אוג איר מאן אוג קיעלך בשעתמט פונם טויט אוג פון ער עם אייבגין ניהנם אבר לרחש ווייב האט אים גישטארקט זין קריג. אזו האט ויא פאר יזיבט זיך אוג זיד מאן אוג קונדר: דאש חיא יענין אין ליונקן ניואוארן אין דעם אפ גרינג פונם ניהנם דער אבן פרום ווייב קרעגט איר מאן צו פרידליס אוג צו נאן ער עש אן אוג אויך אפר קערט: ודרום לויבט דער נביא (און בן פלת). ווייב אוג שענר קרח ווייב מידארף דרינן ניט פיל מארין זין:

אויך זאל זיא דער צירן איר קינדר צו תורה אוג מ"ט אבר

דיא אשה ואש ויצט ניט אין ער היים ויא קאן דאש אלש ניט טאן ער מיט פאר ראבקט ויא איר בעל הבית קייט: דש עש גייט צו אין איר הויז ויא איז שוף אזרדער: אוג זיא ברענגט זיך אום פון ער ועלט אוג ענגיר ועט ודרום לויבט ער נביא דיא פרומי אשה ואש בלייבט אין ער היים: אוג שענר דיא פרויא ואש איז איין ליפרין: אויך זאל זיא ניט הויך היידין ער ראש אז פון אמנזבל קין דרך ארץ ניט הויך הויך אזו ויא ער פסוק ואנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע). אוג דיא צדקת חנה האט גירעט צו איר האזן. נאר איר לעפצין האבין זיך נידירט: אבר איר קול איז ניט ניהערט גיוואארן. דען עש איז איין פריצות אז איין אשה היבט אהויך קול איר איז ניט ווערט גיהערט אויך אהויך קול אז ויא ער פסוק זאגט בייא ער פרוזה (ויהי כהרימי קולי). עש איז ניזוען אז איך האב אוף גיהובין מין קול. אבר בייא ער צנועה שמייט זיא האט גירעט שמילר היר אוג באמעלך דרום זאל איין פרומי אשה זיך גיוויינן אוג אויך איר קונדר שטילר היט צו ריידין. דאש זיא זיערי שבנים זאלן ניט הערן זיער קול:

אויך זאגט דיא גמרא (רבי מאיר אומר אף הקולנית) דיא משנה רעבינט אויש אלי פרוצות ואש קומט זיא. קין כתובה ניט זאגט רבי מאיר דיא ואש היבט קול קומט אויך קין כתובה ניט אין איש ואש האט יוא אין היך קול הארן איר מאן פון ער טיידין אוג די ריידין ואש דיא וייבר ריידין באמעלך מיט ייער היוו ניוונד ועט עש גיהערט אז ויא ער פסוק זאגט (רבי חכמים בנחת נשמעים). ריא ריד פון דיא חכמים ענגן באמעלך אזו ווערן ויא גיהערט. אויך זאל זיא נזהר זיין העבט צו ראוזין אוג בענשטין אוג זאל איר קינדר ניוויגן אין נאוש פארבט אוג שטילר היר צו ריידין אוג אפ שויא האבן פאר זיערי עלטרין: אויך אזעלכי ווייבר ואש באן אלש זאגט ער נביא (אשה יראת ה' היא תתהלל) דיא נאמש פארכטיני אשה זיא איז גילויבט אוג איר מאן גיבענשט: אוג מאן זיך וואול מיט איר באריטן דש ער האט

בקומן אזו איין פרום ווייב אוג איין צדקת:

אויך

אויך איז דער דרך ארץ פון איין אשה זיא זאל אכטינג
געבין אויף אלי דיא מעשים פון אירי קינדר אויף
זייער עסין אונ טרינקין אונ שלאפין · אונ בפרט ווען פרעמדי
לייט זיצן בייא איר טיש זאל זיא אכטינג געבין דיא קינדר
זאלין זיצן מיט דרך ארץ אונ זאלין ניט טואן וואש אום
בתרבית איז אונ אז זיא דער ציהט אזו אירי קינדר זאגט
איטליכר וואל דער מוטר וואש האט אזעלכי קינדר גיטראגין
אונ דער צוגן אונ אויב ניט זאגט איטליכר ווייא דער מוטר
וואש האט אירי קינדר אזו דער צוגן · אן תרבות אונ דרך
ארץ דרום זאל איטליכר מאן אזו לערנין זיין ווייב זיא זאל
בלייבין אין דער היים בייא אירי קינדר אונ זאל זייא גיוויינין
אין יראת שמים בפרט דש זייא זאלין ניט עסין אונ טרינקן
אן אברכה פריר אונ דער נאך וואש דער צו גיהער · דען
דאש איז איין זאך וואש דרינין הענגט יראת שמים · אז וויא
דיא הכטים ז"ל האבין גיזאגט ווער עש וויל זיין איין חסיד
אונ ירא שמים זאל ער זייער גיווארינט זיין צו מאכין אברכה
אויף איטלכר זאך מיט גרוש בזונה ווען איין אשה טוט דש אלש
וואש דא שטייט גישריבין ווערט אויף איר גיזאגט דר גאנצר
אלף בי"ת וואש שטייט אין ספר משלי (אשת חיל · תנו לה
מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה) :

נון זעהט איר ליבי ווייבר וויא גיט איז אז די אשה בלייבט אין
דער היים אונ דער ציהט אירי קינדר צו תורה אונ מ"ט : וואל
איר וואל צו איר מאן אונ קינדר אויף דער וועלט אונ אויף
ייעניר וועלט זיא ברענגט זיך אונ איר מאן אונ קינדר לחיי
ע"ה : אונ זיא וועט אויף שטיין תחיית המתים מיט די אנדרי
צדיקים אונ צדקניות שרה רבקה רחל לאה אמן :

סליק הנה"ה וחלק ראשון

הקדמה לחלק שני

נון וועל איך שרייבין דעם אנדרין חלק (הלכות שבת) אונ (הלכות
יום טוב) אונ הלכות (חול המועד) אונ הלכות (ראש חודש)
דער רבינו יעקב בעל הטורים שרייבט אזו (אם באתי וכו) ווען
איך זאל גאנץ הלכות שבת אויש שרייבין איז צו פול צו שרייבין :
דען עש זענין פול הלכות אויף דיא ניין אונ דרייסיג מלאכות אונ
זייערי תולדות זענין גאר פול אן שיעור דרום וויל איך דרונין גיט
מאריך זיין : אונ וועל נאר שרייבין וואש נייטיג איז עכ"ל : אזו
שרייבט ער אין זיין (אורח חיים סימן ש"א) : אונ איך וועל
נאך מער מקצר זיין אונ וועל נאר שרייבין וואש נוצט אין אונזרי
לענדר : דאש איטלכר זאל וויסן וואש איז אסור אורר מותר : אונ
וואש מען מעג מטלטל זיין : אונ וועל שרייבין מיט סימנים אויף
איטליכן דין : כדי עש זאל גרונג זיין צו גיפונין : אונ דיא וואש
דארפין דער צו וועלין פר שפארין זוכין :

הלכות שבת סימן א

אין צעהן ערטיר שטייט אין דער תורה איין צווי צו דיא ישראל
אז זייא זאלין רעכט האלטין דעם שבת דאש ווייזט אז דיא
מצוה פון שבת איז אזו גרוש אז וויא די אלי עשרת הדברות אונ כל
התורה כולה: אבר דער יהודי וואש האלט ניט קיין שבת דער לייקנט
איז הקב"ה דש ער ח"ו האט ניט בשאפין די וועלט : אונ האט ניט
גי ואט אום שבת : אונ עש איז גלייך וויא ער וואלט גילייקינט אין
כל התורה כולה : דרום וועל איך שרייבין וויא מיזאל זיך נוהג זיין
מיט דעם שבת : דיא גמרא זאגט ווען ישראל וואלטין נאר שבת
רעכט גיהאלטין אין דער מדבר וואלט קיין פיינט אויף זייא קיין
שום שליטה ניט גיהאט : אבר עש האבין אטייל מחלל שבת גיווע
מיט דעם (מן) קלויבין : אונ אויך דער (מקושש) וואש האט
גיקלובין אונ גיהאקט האלץ אום שבת : דרום איר ליבי לייט זאלט
איר זייער גיווארונט זיין מיט דעם שבת צו האלטין דען מיט דעם
שבת קען מען זיך פול מער פאר זינדוגן וויא אין אנאנדרן טאג :
דען עש איז גלייך אז ער טוט דער ווידר איין איש חשוב וגדול :
אזו איז דאש אויך אונ דער וואכין זענין מיר וויא פראסטי לייט
דאש מיר זענין ניט נאהונט צו דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה :
אבר אום שבת זענין מיר נאהונט צו אים : אז וויא דער פסוק זאגט
(אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדישכם) הקב"ה זאגט
דער שבת איז איין צייכין צווישן מיר אונ צווישן ישראל אז איך בין
דער גאט וואש הייליגט אייך :

אונ דער וואש האלט רעכט שבת גוט אים הקב"ה איין נשמה אום
שבת : דאש איז דיא גרעסטי מעלה פון דער וועלט אז וויא
איך וועל דא בשיידין וויא גאט האט גיבענטשט דעם שבת מיט
פול זאכין מיט עסין מיט טרונקן מיט ליכט מיט שייני קליידר מיט
שטיין מיט זוצין מיט לוגן מיט תפלה מיזאל קיין מלאכה ניט טאן :
מיזאל תורה לערנין : אונ מיטאר ניט טראגין אויש דעם עירוב :
אונ אויך וואש מוקצה איז : דאש וועל איך אלש קורץ בשיידין
דיא טעמים דער פון : נאר איין זאך וועל איך דא שרייבין : אונ
וועל אייך געבין פר שטיין : דער שבת איז גיגליכן צו עולם הבא :
אונ דיא וועלט וועט נאר שטיין זעקס טויזינט יאר : אונ דער זיבטר
טויזינט וועט זיין אייטל שבת : אונ דיא ישראל וואש האבין רעכט
שבת גיהאלטין וועלין דענמאלט אויך שבת האלטין אונ וועלין
קיין מלאכה ניט טאן : נאר זייא וועלין תורה לערנין אונ תפלה

טאן : אונ אזו וויא לעולם הבא איז קיין צער אונ קיין זארג ניט פאר האנדין : נאר אייטל תענוגים : דיא צדיקים זיצן מיט זייערי קרוינן אויפן קאפ אונ זענין זיך מפנק מיט דער שכינה : אונ אויך איז דארט ניט פאר האנדין קיין גיאות אונ קיין דברים בטלים אונ קיין לשון הרע : אזו זאל אלש זיין אום שבת נאך מיין וויא אום דער וואכין : אונ אזו וויא לעולם הבא טואן דיא צדיקים נאר אייטל געטליכי זאכין : אונ דער יצר הרע וועט דענמאלט ניט זיין אזו זאל אויך זיין אום שבת : מיזאל גוט עסין אונ טרינקן אונ זאל אלש טאן לשם שמים ניט פון זיין הנאה ותגין : נאר ווייל גאט יתברך האט אזו גובאטין כדי זיין נשמה זאל בלייבין אין גוף : אונ אז וויא דער עולם הבא איז גאנץ היילוג : אזו זאל אויך זיין דער שבת :

אונ אזו וויא לעולם הבא איז קיין קנאה שנאה ניט פאר האנדין : דש איטליכר איז זיך משמח מיט זיין חלק : אונ אי״ה אין משיח צייטין וועלין מיר זוכה זיין נאך פול טויזינט מאל מער טעמים גוואר צו ווערין ווארום דער שבת איז גיגליכן צו עולם הבא : אונ אצונד ווייסין אויך דיא חסידים אונ חכמים פול טעמים דרויף איינר מער פון דעם אנדרין : אבר אין משיח צייטין וועלין אלי גלייך ווייסן אז וויא דער פסוק זאגט (ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים) דיא וועלט וועלין פול זיין מיט ווייסן שאפט אז ווי די וואשיר וואש בדעקן דעם ים : (א) עש איז אגרושי מצוה דאש איטליכן זאל דער שבת גיוואנטליך זיין אין זיין מויל : אונ אז עש קומט אים צו גוטי פירות אודר גוטי שפייז זאל ער זאגין דאש וועל איך האלטין אויף שבת : דען דער מיט וואש ער גידענקט אין שבת גיגענקט ער אויך אין עולם הבא : (ב) עזרא האט מתקן גיווען מיזאל וואשין גרעט אום דאנרשטיג ניט אום פרייטאג : (ג) אויך דיא זאכין וואש ווערין ניט קאלי זאל מען דאנרשטיג אן גרייטין אויף שבת דער כלל איז אלש וואש מיקאן טואן אום דאנרשטיג זאל מען ניט לאזין אויף פרייטאג : דען טאמיר וועט ער זיך פאר שפעטיגן : (ד) אטייל לייט זענין זיך אויך נוהג צו שערין אונ דיא נעגיל שניידין אום דאנרשטיג : עש איז ניט קיין מנהג : אבר על כל פנים אז יום טוב גיפאלט אום פרייטאג זאל ער זיך שערין אונ דיא נעגיל שניידין אום ערב יום טוב :

(ה) איטליכי פרויא איז מחויב חלה צו נעמין לכבוד שבת אונ דר שיעור איז וויפל (חלה) בטרעפט דאש איז איין טייג וואש איז דרייא אונ פערציג אייער גרויש איז מען מחויב אפ צו שיידין חלה דער פון מיט דער ברכה להפריש חלה : אונ אוב עש איז ניטא דער שיעור זאל מען חלה נעמין אן אברכה : (ו) מיזאל מאכין דרייא קוכן צו דער ברכת המוציא צו דיא דרייא פעודות : אטייל זענין זיך נוהג צו מאכין איין פערדין קוכן אוף דער (מלוה מלכה) עש איז אויך רעכט מיזאל צו שלש סעודות האבין צווייא קוכין אוף המוציא (ז) עש איז אגרושי מצוה דער בעל הבית זאל זיך אליין מתעסק זיין לכבוד שבת אפילו ער האט פיל קנעכט אונ דינסטין : אז וויא מיר גיפונן אטייל חכמים האבין האלט לכבוד שבת אטייל האבין גימאכט פיש אטייל האבין גיסמאליט איין קאפ אטייל האבין שיין אויף גירוימט לכבוד שבת : אויך זאגט דיא גמרא אטייל חכמים האבין מפסיק גיווען פון זייער לערנן אונ האבין זיך אליין מתעסק גיווען לכבוד שבת : אונ האבין זיך ברימט דאש זייא האבין זיך מתעסק גיווען לכבוד שבת : דרום זאל זיך קייניר ניט חשוב האלטין אונ זאל אוועק לאזין זייני עסקים אונ זאל זיך מתעסק זיין לכבוד שבת : (ח) עש איז אויך איין מנהג צו שערין אונ דיא נעגיל שניידין לכבוד שבת : אונ אויב זייא זענין קליין זאל ער זייא אפ שאבין מיט איין מעסיר : (ט) מיזאל שארפין דש מעסיר אונ אויש צו בערשטלין דיא קליידר אונ אויש שמירן דיא שיך לכבוד שבת גלייך וויא ער וואלט איין כלה אקעגן גיגאנגין :

(י) עש איז אויך איין כבוד שבת איטליכר זאל אוש קערין אלי סדרים אונ ווינקלין . גלייך וויא איין חתן כלה וואלטין אין זיין הויז אריין גיקומן : (יא) פרייטאג נאך ווארמס זאל מען גיין אן באר אריין : אונ וויא עש איז ניטא קיין באר זאל ער זיך אפ וואשין זיין קאפ אונ פנים אונ דיא הענט אונ פנים מיט ווארום וואשר לכבוד שבת : (יב) דער נאך זאל ער אן טואן זייני ווייסי שבת קליידר : אין אטייל מדינות זענין זייא זיך נוהג אן צו טון אקיטול לכבוד שבת : דאש איז אסימן וויא ער וועט גיין לעולם הבא אין איין ווייסין קיטל אונ איטליכר איז מחויב צו האבין אנדרי קליידר לכבוד שבת נאך זיין פאר מענין נאך דער נאך זאל ער דעם שבת אקענין גיין . אונ זאל זאגין קום קום ליבה כלה : דיין קומן זאל זיין מיט שלום אויך איין אשה זאל דאש אויך זאגין נאך לעכט בענטשין נון וועל איך שרייבין וויא איטלכר זאל זיך נוהג זיין אום שבת מיט זיין עסין אונ טרינקין מיט לעכט אונ קליידר מיט גיין מיט שטיין מיט זיצין מיט ליגין מיט תפלה טון מיט איין מלאכה ניט צו טון מיט תורה לערנין מיט עירוב אונ מקצה אונ אנדרי דינים פון שבת (יד) איטלכר זאל דעם שבת מכבד זיין נאך זיין פאר מענין נאך אונ דער וואכין עסט ער צווייא גירוכט אבר אום שבת זאל ער עסין דרייא : (טו) איטלכר זאל דעם שבת מכבד זיין מיט גיט אונ פעט פלייש אונ אלי גוטי זאכין . אונ אגאנצי וואך זאל ער אפ שפארין לכבוד שבת :

אלי

(טז) אַלִי זַייְנִי זַאכִין זָאל עֶר פַּארְטִיג מַאכִין פְּרַייטָאג פַּאר
נַאכְט דְּרוּם הָאבִּין דִיא חֲכָמִים פַּאר בָּאטִין מִיזָאל
קֵיין מְלָאכָה נִיט טָאן פְּרַייטָאג נָאךְ וַוארְמִים : אוּנ אַלִי
בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת רַארְפִין אַוועק וַוארְפִין אַרְבִּיטִין פְּרַייטָאג נָאךְ
וַוארִימְס אוּנ קֵיינֶר טָאר זִיךְ נִיט לָאזִין גֵיין מֶער פּוּן דְּרַייא
מַייל אוּם עֶרֶב שַׁבָּת אֲפִילוּ עֶר וַוייסְט עֶר וֶועט קוּמֶן צוּ אֵיין
הַארְבֶּרִיג וַוָאשׁ אִיז דָארְטִין פַּאר הַאנְדִין גְרַייטִי שְׁפַייז : אוּנ
אַלִי זַייְנִי זַאכִין זָאל עֶר פַּארְכְטִין פַּאר שַׁבָּת דָאשׁ אִיז אַלְשׁ
בְּדֵי עֶר זָאל נִיט טְרוּארִיג זַיין אוּם שַׁבָּת אַז עֶשׁ וֶועט אִים
עֲפִיס אָפּ גֵיין נָאר עֶר זָאל זַיין אִין שִׂמְחָה אוּנ גְרוֹשׁ תַּעֲנוּג :
(יז) מִיזָאל אָן צִינְדִין שֵׁייְנִי לֶעכְט אִין שֵׁייְנִי לַייכְטִיר אִין אַלִי
חֲדָרִים וַוָאשׁ מֶען גֵייט אִין זֵייא דָאשׁ עֶר זָאל צוּ קֵיין מִכְשׁוֹל
נִיט קוּמֶן אִין דֶער פִּינְצְטֶר : (יח) עֶשׁ אִיז אֵיין מִצְוָה דִי וַוייבֶּר
זָאלִין לֶעכְט צִינְדִין אוּנ מַאכִין דִיא בְּרָכָה (להדליק נר לכבוד
שבת) : אוּנ אוּם יוֹם טוֹב לְכָבוֹד (יום טוב) דֶען (חוה) הָאט
פַּאר לָאשִׁין דִיא גְרוֹישִׁי לֶעכְט : דָאשׁ בְּשַׁעַת זִיא הָאט
גִיזִינְדִיגְט מִיט אָדָם הָרִאשׁוֹן וָואלְטִין זֵייא חוֹ תֵיכֶף גִיוֶוען
גִישְׁטָארְבִּין נָאר אָדָם הָרִאשׁוֹן הָאט תְּפִלָּה גִיטָאן: אַזוֹ הָט אִים
הקב״ה אָן גִיצוּנְדִין זַיין לֶעכְט אִין הָאט דֶר לֶענְגֶרֶט זַיין לֶעבִּין
אוּנ עֶר אִיז נִיט תֵיכֶף גִישְׁטָארְבִּין דְּרוּם דַארְפִין דִיא וַוייבֶּר
וַוידֶר דִיא לֶעכְט אָן צִינְדִין : (יט) זַיין טִישׁ זָאל זַיין שֵׁיין צוּ
גְרֶעכְט נָאךְ זַיין פַּאר מֶעגִין נָאךְ : עֶר זָאל לֵייגִין אוֹיף אִים
אֵיין שֵׁיין טִישְׁטִיךְ אוּנ דְּרוֹיף צְוַוייא חַלּוֹת : אוּנ זָאל זֵייא
וַוידֶר צוּ דֶעקִין מִיט אֵיין שֵׁיין טִישְׁטִיךְ דָאשׁ אִיז אֵיין זֵכֶר וַוִיא
דֶער (מן) אִיז גִילֶעגִין צְוַוישִׁין דֶער טוֹיא וַוִיא צְוַוישִׁין צְוַוייא
שֵׁייְנִי טִישְׁטֶכֶר אוּנ אוּם שַׁבָּת אִיז קֵיין (מן) נִיט גִיפַאלִין
אַזוֹ הָאבִּין זֵייא אִים גִיהַאלְטִין צְוַוישִׁין צְוַוייא שֵׁייְנִי טִישְׁטֶכֶר
דְּרוּם דַארְפִין מִיר אוֹיךְ אַזוֹ טָאן :

(כ) בְּשַׁעַת דֶער בַּעַל הַבַּיִת גֵייט פּוּן דֶער שִׁיל בַּלֵייטִין אִים
צְוַוייא מַלְאָכִים בִּיז צוּ זַיין הוֹיז אֵיינֶר אַנוּטֶר מַלְאַךְ אוּנ
אֵיינֶר אֵיין בֵּייזֶר מַלְאַךְ דֶער גוּטֶר מַלְאַךְ שְׁרַייבְּט אָן דִיא
מִצְוֹת וַוָאשׁ עֶר טוּט בְּשַׁעַת עֶר גֵיט אַהֵיים פּוּן דֶער שִׁיל אוּנ
דֶער בֵּייזֶר מַלְאַךְ שְׁרַייבְּט אוֹיף זַייְנִי עֲבֵירוֹת דְּהַיְינוּ זַייְנִי
דְּבָרִים אוּנ לָשׁוֹן הָרָע אוּנ רְכִילוֹת וַוָאשׁ עֶר רֶעט אַהֵיים
גֵייאִינְדִיג דְּרוּם הָאבִּין דִיא חֲכָמִים גִיזָאגְט אִיטְלֶכֶר זָאל אַיילִין
אַהֵיים צוּ דֶער סְעוּדָה פּוּן שַׁבָּת אוּנ זָאל נִיט רֵיידִין בִּיז עֶר
קוּמְט אַהֵיים אוּנ אַז עֶר קוּמְט אוּנ גִיפִינְט זַיין טִישׁ צוּ גְרֶעכְט
מִיט אַלִים וַוָאשׁ קֶער צוּ דֶער סְעוּדָה אוּנ דִיא לֶעכְט בְּרֶענִין
אוּנ זַיין בֶּעט אִיז שֵׁיין גִיבֶּעט דָא זָאגְט דֶער גוּטֶר מַלְאַךְ עֶשׁ
זָאל זַיין דֶער וַוילִין פּוּן הקב״ה דָאשׁ דֶעם אַנְדֶרִין שַׁבָּת זָאל
אוֹיךְ זַיין אַזוֹ שֵׁיין אוּנ יוּדֶשְׁלִיךְ : אוּנ דֶער בֵּייזֶר מַלְאַךְ מוּז
דְּרוֹיף אָמֵן זָאגִין אִיבֶּר דַאנְק : אוּנ אוֹיב חוֹ פַּר קֶערְט דָא
זָאגְט דֶער בֵּייזֶר מַלְאַךְ עֶשׁ זָאל זַיין דֶר וַוילִין פּוּן הקב״ה אַז דֶר
אַנְדֶרֶר שַׁבָּת זָאל אוֹיךְ אַזוֹ צוּ גֵיין אוּנ דֶער גוּטֶר מַלְאַךְ מוּז
דְּרוֹיף אָמֵן זָאגִין אִיבֶּר דַאנְק : (כג) אַז עֶר קוּמְט אַהֵיים זָאל
עֶר קוּמֶן מִיט גוּטִי וַוערְטֶר דָאשׁ עֶר זָאל זָאגִין גָאט י״ת זָאל
אַייךְ אַלִי גֶעבִּין אַגוּט שַׁבָּת אוּנ אַגוּט יָאר : אוֹיךְ זָאלִין דִיא
פָּאטִיר אוּנ מוּטֶר בֶּענְטְשִׁין זֵייעֶרִי קִינְדֶר אוּנ זָאלִין זָאגִין
(ישימך אלהים וכו׳) דֶער טַעַם אִיז וַוייל דִיא בְּרָכוֹת פּוּן שַׁבָּת
וַוערִין מֶער מְרוּצָה וַוִיא אוּם דֶער וָואכִין נָאךְ אֵיין טַעַם אִיז
וַוייל אַגַאנְצִי וַוָאךְ הָאבִּין זֵייא גִישָׁאלְטִין דְּרוּם זָאלִין זֵייא
הַיינְט בֶּענְטְשִׁין אוּם פְּרַייטָאג צוּ נַאכְט אַז דִיא וַוָאךְ לָאזְט
אוֹישׁ אוּנ שַׁבָּת צוּ נַאכְט אַז דִיא וַוָאךְ הֵיבְּט זִיךְ אָן אוּנ דָאשׁ
אִיז זַיין תְּשׁוּבָה אוֹיף דִיא עֲבֵירוֹת וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן
מִיט זַיין שֶׁעלְטִין :

(כג) עֶר זָאל אַוועק לָאזִין אַלִי זָארְג פּוּנֶם הַארְצִין אוּנ זָאל
נִיט גִידֶענְקִין אִין קֵיין שׁוּם אַרְבִּיט אוּנ הֶענְדִיל עֶשׁ
זָאל זִיךְ אִים הַאכְטִין אַז אַלִי זַייְנִי זַאכִין זֶענִין שׁוֹין פַּארְטִיג
נָאךְ זַיין בַּגֶער נָאךְ אוֹיךְ זָאל עֶר נִיט גִידֶענְקִין אִין זַייְנִי חוֹבוֹת
אַזוֹ וַוִיא לְעוֹלָם הַבָּא זָארְגְט מֶען נִיט אוֹיף קֵיין שׁוּם זַאךְ אַזוֹ
זָאל אוֹיךְ זַיין אוּם שַׁבָּת : (כג) עֶר זָאל נִיט זוֹימֶן אוּנ זָאל זִיךְ
בַּאלְר זֶעצִין צוּם טִישׁ מִיט פְּרֵייד גְלַיךְ וַוִיא אַנְשִׁים חֲשׁוּבִים
וָואלְטִין גִיזֶעסִין בַּייא זַיין טִישׁ אוּנ זָאל נִיט רֵיידִין קֵיין דְּבָרִים
בְּטֵלִים אָבֶּר אַז עֶר הָאט אֵיין קְבִיעוֹת תּוֹרָה צוּ לֶערְנִין אִין
דֶער צַייט אִיז עֶשׁ פְּרִיר פַּאר דֶער סְעוּדָה פּוּן שַׁבָּת : (כד)
עֶר זָאל וַוָאשִׁין זַייְנִי הֶענְט פַּאר קִירוּשׁ אוּנ זָאל קֵיין שׁוּם
וָוארְט נִיט רֵיידִין אַטֵייל זֶענִין זִיךְ נוֹהֵג צוּ וַוָאשִׁין נָאךְ קִירוּשׁ
דָאשׁ זֵייא וַוילִין נִיט מַפְסִיק זַיין צְוַוישִׁין וַוָאשִׁין אוּנ צְוַוישִׁין דֶער
בְּרָכַת הַמּוֹצִיא דָאשׁ אִיז אֵיין עֲבֵירָה אֲפִילוּ אוּם דֶער וָואכִין
אָבֶּר מִיר זֶענִין זִיךְ נוֹהֵג צוּ וַוָאשִׁין פַּאר קִירוּשׁ אָבֶּר עֶר טָאר
נִיט רֵיידִין בִּיז נָאךְ דֶער הַמּוֹצִיא אוּנ אַפִילוּ נָאךְ דֶער הַמּוֹצִיא
טָאר עֶר נִיט רֵיידִין נָאר וָואשׁ גִיהֶער צוּ דֶער סְעוּדָה בְּרֶענְגְט
עֶסִין אוֹרֶר טְרִינְקִין אוֹיךְ זָאל עֶר הֵייסִין שְׁוַוייגִין אֵיידֶר עֶר
מַאכְט הַמּוֹצִיא אַלִי דִיא קִינְדֶר וָואשׁ זִיצִין אַרוּם טִישׁ : (כה)

ער זאל נעמען דעם טוב ווין אין זין דעכטי האנט אוג זאל אן הייבן מיט שמחה (יום הששי) : אוג זאל קוקן אוף די לעכט ביז־נאך (ויכולו) צו דער ברכה זאל ער ארין קוקן אין כום דער נאך זאל ער מרינקן אין רוב הוואסקירל וזכט אין ער ניט יוצא אוג זאל אסלכין נעבן צו מרינקן פון דעם כום :

(כו) דער נאך זאל ער המוציא מאכן איבר צוויא קוכין : אוג זאל זייא זיא ביידי האלטן אין זין האנט : אודר ער זאל זייא אוף הייבן נאך דער ברכת המוציא זאל ער ארויף לייגן בידי האנט אוף דיא קוכין : אוג זאל נעמען דעם הינטרשטן אוג זאל פון אים אפ שנייידן אגרוש שטוק שער וויא ער פלעגט אפ צו שנייידן אום דער וואכן : אוג זאל אוף ארום טיילין גרושי שטוקר דער מיט וייזט ער אז דאש עסן פון שבת דארף זין מער אוג ווער עש שנייידט אפ אזו איין גרושי המוציא וואש ער דאט גנוג דער פון צו עסן איבר דער גאנצין סעודה איז זין מצוה נאך גרעסער : אוג דרום ליגט מען ארויף דיא העכט אוף דיא קוכן אפילו אום דער וואכן · דרויף איז פאר האנדין פיל מעלכים · נאר איף ווען אש שנייידן אסייל פון וויא איינש מיט דיא צעהין פונגר וואש עש לייגט ארוף אוף דיא קוכין וויזט ער אז עש זאלין אין אוגז מקוים ווערן דיא צעהן ברכות וואש יעקב אבינו איז גיבענטשט גיוואדין פון זין פאטור יצחק · דאש אנדרי צעהין מלאכות ווענין פאר האנדין איידר מיקאן דאש ברויט עסן : אקדין : וייאן : שנייין בוגדין : ארין פורן : דרעשין : ווינט שוויבלין : מאלן קנעטין באקן : אז ווייט ער מיט זיני צעהן פונגר אז ער לויבט צו גאט ואש האט אים דאש ברוט בשערש אן מיא אוג ארבים דרום זענין אויף צעהין ווערטיר אין דער ברכה פון (המוציא לחם) : אוג זאל עסן מיט שמחה : (כז) ער זאל מכבד זיין מיט אלירליא כיבורים ואש מילוך איז : אוג איטליכר ארף עסן אום שבת ברויט אוג פלייש אוג פלייש : אוג מרינקן ווין : אוג אז ער פאר מאג אין ער מחוייב צו קוכן גרושי פוש אוג גוט פלייש אוג גוטין ווין : אוג אלין ער טעמט ואש ער במקומט אום דר ואכן זאל ער עש בהאלטן אוף שבת :

(כח) אום ראש השנה ווערט נגרר ויפל די הוצאות אוג גישעכטנש זאל זיין פונים מענטשין דורך דעם נאנציין יאר : אבר דיא הוצאה פון שבת אוג שכר לימוד · דאש האט קין קצבה ניט · גוט ער פול גוט אים הקב"ה אפ אוף פול : אוג אזו אוך פאר קערט אוג אזו זאגט הקב"ה איר ליבי קונדר גיטרואט מיר אוג גוט אוישו פול נעלט אוף שבת אוז יום טוב אוג איך ווער אליך אלש ויידר נעבין אוג דער ואש האט ניט אוישו צו ליגין זאל ער עש בהאלטין אוך מיר אוג איך ווער אליך

בצאלין : אוג עש זאל איך נאר ניט פעלין דיא גזרא ברענגט דרויף אמשלה פון (יוסף מוקיר שבת) ער חיסט רדום (מקור שבת) ווייל ער האט טייער גיהאלטין דעם שבת · ער איז חביב גיוויינטלוך גיוון צו קומין דיא בעטטי פוש אוף שבת · אוג גלובט אוג ער הט גיחאט פיל נעלט האבין אים גיואגט די ששערין זאדר ויא זיין שכן דער (יוסף) ווען אלהאש גופש בקומן : אי דער רשע גינאנגין אוג האט פאר קויפט זין הויז אוג אלי ויני גושר אוג האט אלש גימאכט צו נעלט אוג האט גיקויפט פר דעם אגרזן אוג איין טייאדין שטיין אוג ליגט אים ארין זין היטל אוג גייט אוועק : איז ער גיקומין אוף איין ברויק האש איט דער ווינט אראש גיוואדפן זין היטל אין ואשר ארין : אוז איז גיקומין מיט דעם שמיין אוג אגרוש פוש אוג האט עש איין גישלונגין אוג האט אים גיבראכט ויא דער איין פישר האט אים גידאפט אוג האט אים גיבראכט (יוסף מוקיר) וואונט · האט אים קיינר ניט גיואלט קופן ווייל ער ויעט אים ברואי קויפן לכבוד שבת : דען זיין חבר איז אפילו ער ווען אים ברואי קויפן לכבוד שבת : דען זיין חבר איז אפילו ער האט שוין פול פוש אז עש טרעפט זיך אים נאך אגרעסרין קויפט ער אים : דער פישר האט צו אים גיבראכט : אוג ער האט אים אוף גיעפינט האט ער בקומן דעם גופין שמיין :

נאך איין מעשה ברענגט דיא גמרא עש איז גיוועזן איין קצב ואש יעכצין מענטשין האבין אים גימוזט טראגין האט אים דעם גיפרעגט מיט ואש האטמו זוכה גיוועזן צו דעם עשיות ואגט ער איך בין איין קצב · אוג ווען איך האב בקומן אגוטי בהמת אודר אנגרר גוטי זאך האב איך גיואגט ראש גיהער אוף שבת : אוג דער שבת איז מיר תמיד גיוויינטלוך גיוועזן אין מיין מויל ווא אוג זעהן מיר ראש הקב"ה גוט אלש אפ כפל כפלים : דרום זאל קיינר ניט ארגרן : דען דער בעל חוב איז בגלייבט צו בצאלין : (כט) נאך דעם שכר דער פון לעולם הבא האט קיין שיעור ניט · (כט) נאך דעם עסן זאל מען אפ ריינין דעם פוש : אוג זאל ברענגין גוטי פירות אוג זאל מאכן אויף איטליכר דיא ברכה ואש גיהער דער צו · דען אום דער ואכן איז אגרושי עבירה צו עסין אן אברכה מכ"ש אום שבת · אבר דיא ברכה אחרונה דארף ער ניט מאכן : ווייל ער האט ניט גיבענטשט : (ל) דער נאך זאל ער דעם כום ריין אוש שטעקן : אוג דער בעל הבית עלבערט זאל דעם כום אליין אן גופין צום בענטשין מיט אז איין ווין ואש האט ניט פגים אוג זאל הויך בענטשין דש ייהוויו גיהך זאלין דרויף אמן זאגין :

אוג

אונ אַז עֶר הָאט אֵיין מְזוּמָן בַּייא זַיין טוּשׁ זָאל עֶר גֶעבִּין אַנַאנְדֶרֶן צוּ בֶּענְטְשִׁין : דָאשׁ עֶר זָאל דֶעם בַּעַל הַבַּיִת אֵיין בְּרָכָה גֶעבִּין : אונ דֶער וָואשׁ מֶען גוּט אִים צוּ בֶּענְטְשִׁין זָאל דֶעם כּוֹס לִיבְּלִיךְ אַנְטְפַּאנְגִין מִיט בֵּיידִי הֶענְט · דֶער נָאךְ זָאל עֶר אִים נֶעמִין אִין דֶר רֶעכְטִיר הַאנְט : אונ אִיבֶּר דֶעם גַאנְצִין בֶּענְטְשִׁין זָאל עֶר קִיקִין אִין דֶעם כּוֹס אַרַיין נִיט עֶרְגִיץ אַנְדִירְשׁ : אונ זָאל מְכַוִּין זַיין וָואשׁ עֶר רֶעט אונ פַּאר וָועמִין עֶר רֶעט · אונ עֶר זָאל דֶעם כּוֹס הַאלְטִין אֵיין (טפח) הֶעכִיר פּוּנֶם טוּשׁ · אונ עֶר טָאר אִים נִיט אַנִידֶר שְׁטֶעלִין אוֹיךְ נִיט אוּנְטֶר הֶעלְפִין מִיט דֶער לִינְקֶר הַאנְט · סַיידִין דֶער כּוֹס אִיז צוּ שְׁוֶוער טָאג עֶר אִינְטֶר הַאלְטִין מִיט זַיין לִינְקֶר הַאנְט דִיא רֶעכְטִי הַאנְט : אָבֶּר אַז עֶר בֶּענְטְשְׁט אַלֵּיין אָן מְזוּמָן אִיז בֶּעסִיר עֶר זָאל דֶעם כּוֹס שְׁטֶעלִין אוֹיפִין טוּשׁ : אָבֶּר עֶר מוּז אוֹךְ קִיקִין אִין כּוֹס אַרַיין נִיט עֶרְגִיץ אַנְדִירְשׁ · אונ אוֹיךְ דִיא אַלִּי וָואשׁ זוּצִין אַרוּם סוּשׁ זָאלִין זֵייעֶרִי אוֹגִין גֶעבִּין אוֹיפֶן כּוֹס אונ זָאלִין צוּ הֶערִין אִיטְלִיכְשׁ וָוארְט · אונ זָאלִין נָאךְ זָאגִין אָמֵן אוֹיף אִיטְלִיכֶר בְּרָכָה ·

אונ עֶשׁ טָאר אִים קֵייניר נִיט נָאךְ זָאגִין נָאר שְׁטוּלֶר הֵייד :

אונ אוֹיךְ דִיא אַלִּי וָואשׁ זֶענִין אִין דֶעם חֵדֶר טָארִין קֵייגֶר קֵיין שׁוּם וָוארְט נִיט רֵיידִין : דֶען זֵייא זֶענִין מְבַטֵּל פּוּנֶם בֶּענְטְשִׁין : אונ דֶער וָואשׁ פַּאר הֶערְט אֵיין וָוארְט אִיז עֶר נִיט יוֹצֵא מִיט דֶעם צוּ הֶערִין בֶּענְטְשִׁין : נָאר עֶר מוּז נָאךְ אַמָאל בֶּענְטְשִׁין:דְרוּם אִיז אִיטְלִכֶר בַּעַל הַבַּיִת מְחוּיָיב שְׁטִיל צוּ הַאלְטִין זַיין הוֹיז גִיזוּנְד בְּשַׁעַת בֶּענְטְשִׁין גְלַייךְ אַז וָויא אִין שִׁיל דֶען עֶר דֶעט דָאךְ מִיט נָאט : וֶוען עֶר זָאל רֵיידִין אִין זַיין שְׁטִיב מִיט אֵיין שַׁר אַזוֹ וָואלְטִין דָאךְ זַיין הוֹיז גִיזוּנְד גִישְׁטַאנִין אִין גְרוֹישׁ מוֹרָא אונ מִיט שְׁטִילְקֵייט : בְּפְרַט פַּאר דֶעם (מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא) : דְרִינֶן זָאל אִיטְלִכֶר בַּעַל הַבַּיִת נִזְהָר זַיין נִיט צוּ לָאזִין רֵיידִין פְּרֶעמְדִי לַייט בְּשַׁעַת עֶר בֶּענְטְשְׁט מכ״ש זַיין הוֹיז גִיזוּנְד : זֵייא קָאן עֶר דָאךְ מֶער שְׁטָרָאפִין וָויא אַנְדֶרִי לַייט:(לא) עֶשׁ אִיז רֶעכְט צוּ זִינְגֶן זְמִירוֹת אוּם שַׁבָּת אִיטְלִכֶר נָאךְ זַיין מִנְהַג נָאךְ : דֶען אִיר וֵוייסְט דָאךְ וָואוֹל אַז דֶער שַׁבָּת אִיז גִיגְלַייכֶן צוּ עוֹלָם הַבָּא : אַזוֹ וָויא לְעוֹלָם הַבָּא אִיז אַייטֶל לוֹיבּ פּוּן נָאט אונ זְמִירוֹת אונ תִּשְׁבָּחוֹת : אַזוֹ דַארְף אוֹיךְ זַיין אוּם שַׁבָּת : נִיט מֶער אוּם וִוינְטֶר אִיז דִיא נַאכְט גְרוֹישׁ זָאל מֶען זְמִירוֹת זָאגִין בַּייא נַאכְט : אונ אוּם זוּמֶר בַּייא טָאג וַוייל דֶער טָאג אִיז גְרוֹישׁ : (לב) (עונה של תלמידי חכמים) פְּרַייטָאג צוּ נַאכְט אִיז דִיא צַייט וָואשׁ דִיא תַּלְמִידֵי חַכָמִים זָאלִין זִיךְ בַּהֶעפְטִין צוּ זֵייעֶרִי וַוייבִּיר : אָבֶּר אַנַאנְצִי וָואךְ לֶערְנִין זֵייא תּוֹרָה : אונ אַז אֵיין פְּרָאסְטִיר בַּעַל הַבַּיִת אִיז זִיךְ אוֹיךְ אַזוֹ נוֹהֵג אִיז וָואוֹל צוּ אִים : עֶר וֶועט בְּוַדְאִי הָאבִּין גוּטִי קִינְדֶר אונ תַּלְמִידֵי חַכָמִים: אונ עֶר דַארְף נִיט צוּ זָארְגִין זַיין קִינְד זָאל נִיט אַרוּישׁ גֵיין לְתַרְבּוּת רָעה ח״ו : אונ זַיין הוֹיז אִיז גִיבֶּענְטְשְׁט מִיט אַלְדִינְג :

(לג) שַׁבָּת פְּרִיא זָאל מֶען אַבִּיסֶל שְׁפֶּעטִיר אוֹיף שְׁטֵיין וָויא אַנַאנְצִי וָואךְ : אַז וָויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (וביום השבת) בַּייא טָאג פּוּן שַׁבָּת : אונ בַּייא אֵיין אַנְדֶרֶן טָאג שְׁטֵייט (בוקר) אִין דֶער פְּרִיא זָאל מֶען בְּרֶענְגִין דֶעם קָרְבַּן תָּמִיד אונ דִיא בְּרָכוֹת וָואשׁ עֶר זָאגְט אוּם שַׁבָּת דַארְף עֶר דְרוֹף מֶער כַּוָונָה הָאבִּן : אַפִילוּ דִיא בְּרָכוֹת וָואשׁ עֶר זָאגְט זֵייא אִין דֶער וָואכִין אוֹיךְ : אונ אִיטְלִכֶר דַארְף גִידֶענְקִין אַזוֹ וָויא לְעוֹלָם הַבָּא וֶועט עֶר נִיט אַנְדִירְשׁ טָאן נָאר גָאט לוֹיבִּן מִיט גְרוֹישׁ כַּוָונָה : אַזוֹ זָאל עֶר זִיךְ אוֹיךְ נוֹהֵג זַיין אוּם שַׁבָּת : (לד) אוּם דֶער וָואכִין אִיבֶּר צְוֵוייא זַאכִין וָואשׁ זֵייעֶר בְּרָכָה אִיז גְלַייךְ דַארְף מֶען נָאר אִיבֶּר אֵיינֶם אַבְּרָכָה מַאכִין : אַזוֹ פַּטֶרֶת מֶען דָאשׁ אַנְדֶרִי : אָבֶּר אוּם שַׁבָּת דַארְף עֶר אוֹיף אִיטְלִכֶן בַּזוּנְדֶר אַבְּרָכָה מַאכִין : וַוייל אוּם שַׁבָּת דַארְף מֶען מֶערִין בְּרָכוֹת : דְרוּם אוּם דֶער וָואכִין מַאכְט מֶען אַבְּרָכָה אוֹיפֶן טַלִית אִיז מֶען שׁוֹין יוֹצֵא אוֹיפֶן אַרְבַּע כַּנְפוֹת אוֹיךְ אָבֶּר אוּם שַׁבָּת דַארְף מֶען אוֹיף דֶעם אַרְבַּע כַּנְפוֹת אַבְּזוּנְדֶר בְּרָכָה מַאכִין : אַפִילוּ עֶר טִיט אָן דֶעם טַלִית אִין דֶער הֵיים : (לה) אִיטְלִכֶר אִיז מְחוּיָיב דִיא סֶדְרָה מַעֲבִיר זַיין צְוֵוייא מָאל דֶעם פָּסוּק אונ אֵיין מָאל תַּרְגוּם : אונ אֵיין מָאל אִין (פירוש רש״י) דְרוּם אִיז דֶער מִנְהַג מִיזָאל פְּרַייטָאג מַעֲבִיר זַיין אֵיין מָאל דֶעם פָּסוּק אונ תַּרְגוּם אונ (רש״י) · אונ אוּם שַׁבָּת אִיז עֶר נָאךְ אַמָאל מַשְׁלִים דֶעם פָּסוּק מִיטֶען חַזָן : אַז וָויא אִיךְ וֶועל עֶשׁ בֶּעסִיר בַּשֵׁיידִין : אָבֶּר אַז עֶר הָאט נִיט מַעֲבִיר גִיוֶוען אוּם עֶרֶב שַׁבָּת הָאט עֶר צַייט אַנַאנְץ שַׁבָּת:אַטִייל זָאגִין אַז עֶשׁ אִיז אֵיין אוֹנֶס גִיוֶוען הָאט עֶר נָאךְ צַייט בִּיז מִיטְוָואךְ נָאךְ שַׁבָּת :

לו הנהגת בית הכנסת בשבת

שַׁבָּת פְּרִיא אִיז דֶער מִנְהַג מַאֲרִיךְ צוּ זַיין דִיא בְּרָכוֹת מִיט נִיגוּנִים : אונ בְּפְרַט (ברוך שאמר) : דָאשׁ אִיז אַגְרוֹשִׁי מִצְוָה נָאט צוּ לוֹיבֶּן מִיט שֵׁייגִי נִיגוּנִים בְּפְרַט אוּם שַׁבָּת : נָאר זַיין כַּוָונָה זָאל זַיין לְכָבוֹד הקב״ה : אונ נִיט בְּדֵי דִיא לַייט זָאלִין אִים לוֹיבֶּן : אונ אוֹב נִיט אִיז בֶּעסִיר עֶר זָאל

נאר ניט זינגין : דען הקב"ה ווייסט דאך דיא כוונה פון אלי
הערציר : אזו איז אך אוג ווייא צו דעם זעלבינן מענטשן: דיא
לייט וואש זינגן ברוך שאמר מיט ניגונים זאלין גיוואריגט זיין
ניט מפסיק צו זיין פון ברוך שאמר ביז נאך ישתבח : דען דש
איז אגרושי עבירה מכ"ש ניט צו ריידין קיין דברים בטלים :
דען זייא מאכין זייער מצוה צו איין עבירה : די לייט וואש
פלעגין זינגן תמיד ברוך שאמר מיט שייני ניגונים לכבוד
הש"י : אוג אצוגד קומן זייא אן אז דאש קהל האלט ברוך
שאמר : נאר זייא ווילן נאך אהיים גיין אוג ווילן נאך ניט
דאוונין טיאן זייא אזו זייא זינגן ברוך שאמר ביז (ברוך אתה
ח') דער נאך אז זייא שטעלין זיך דאוונין הייבין זיי אן איבר
נייאס ברוך שאמר אוג דאוונין כסדר : זייער כוונה איז דער
מיט כדי זייא זאלין ניט מפסיק זיין צווישן ברוך שאמר אוג
ישתבח : אבר דיא לייט וואש בלייבין אין שיל זאלין דאוונין
כסדר אן הפסק ביז (גשמת) אוג (ישתבח) אוג (קריאת
שמע) אוג (שמונה עשרה) : אוג כל זמן דער חזן האט נאך
ניט גיזאגט דעם קדיש נאך שמונה עשרה טאר קייגיר ניט
ריידין קיין דברים בטלים : דען דאש איז איין עבירה אום
דער וואכין : בפרט אום שבת אין שיל בשעת דאוונין דאש
איז איין עבירה אין דער אגדריר :

(לו) דער מנהג איז אז שבת אין דער פריא זאגט מען (וביום
השבת) אוג אום ראש חודש (ובראשי חדשיכם): שבת
אוג יום טוב זאגט מען ניט קיין (מזמור לתודה) : אויך ניט
פון ערב פסח ביז נאך אסרו חג : אויך ניט אום ערב יום כיפור
(לח) עש איז אגוטר מנהג דאש איין למרן זאל דאוונין פארין
עמוד פון ברוך שאמר ביז (שוכן עד) ויל דיא ברכות דארפין
האבין גרויש כוונה : אוג איין עם הארץ ווייסט ניט מכוין צו
זיין : אויך איז דער מנהג צו זינגן דיא שבת ברכות אוג
הללויה : (לט) עש איז איין גוטי תקנה אז דער חזן וואש
דאווינט דיא שמונה עשרה זאל ער זונגן אלי דיא שבחות אוג
הללוית : כדי ער זאל מכוין זיין פון ברוך שאמר ביז נאך
שמונה עשרה : אוג אויב ניט אז ער וועט ח"ו ריידין נאך
ברוך שאמר איידר אז ער שטעלט זיך פארין עמוד ש"ע דש
איז אגרושי עבירה ח"ו : אוג עש איז ניט גוט אז הקב"ה זאל
אוגזר מליץ זעלבסט פיינט האבין : דרום זאל דער חזן דרינן
זייער גיוואריגט זיין אז ער דאווינט פון ברוך שאמר פארין
עמוד דאש ער זאל קיין שום ווארט ניט ריידין פון ברוך

שאמר ביז נאך זיין תפלה : (מ) אום שבת מוז איטלכר מער
כוונה האבין אין ק"ש אוג שמונה עשרה וויא אנגאנצי וואך :
אוג אום שבת זענין מיר נאהינט צו דעם (מלך מלכי המלכים)
הקב"ה : אז וויא אויבן שטייט :

(מא) אויך זאל איטלכר גיוואריגט זיין ניט נאך צו זינגן מיט
דעם חזן : דאש איז אום דער וואכין איין איסור
בפרט אום שבת : בפרט דיא ברכות טאר ער בודאי ניט
נאך זאגין מיטען חזן : דען עש הייסט איין ברכה לבטלה
ח"ו: אוג עש איז גלייך אז (שבועת חנם) : וואש דאש שטייט
פאר באטין אין דיא עשרת הדברות : (מב) אום שבת זאל
מען זיך נאך מער היטן פון עבירות וויא אום דער וואכין אום
שבת זענין דיא ישראל נאר נאהינט צו הקב"ה בפרט דער
שבת איז גיגלייכין צו הקב"ה : אוג מיט דעם שבת האט ער
גימאכט איין צייכין ער איז אוגזר נאט · אז וויא דער פסוק
זאגט (אות היא ביני וביניכם) דער שבת איז איין צייכין
צווישן מיר אוג אייך : דרום זאל מען זיך זייער היטן פאר
עבירות אוג צו טיאן מצות מער וויא אום דער וואכין: בפרט
אין שיל בשעת דאוונין : דען דיא תפילות פון שבת זענין איין
זכר צו עולם הבא : אוג ווען אייגר טיט יוא איין עבירה שבת
אין שיל בשעת דאוונין : קענט איר דאך וואול פאר שטיין
וויא הארב דאש איז : דרום זאל איטלכר גזהר זיין דרינן :
אוג זאל גידענקין דעם גרוסן שכר : אוג פאר קערט דעם
גרוסן עונש וואש ער וועט האבין לעולם הבא אויף דעם וואש
ער האט ניט גיאכט דיא ליבליכי מתנה וואש גאט האט
אונז גיגעבן דרום זאל זיך איטלכר וואול פליסין אין זיין תפלה
אוג זאל קיין אנדרי מחשבה ניט האבין : אוג זאל וויסן מיט
וועמין ער רעט אוג פאר וועמין ער שטייט : אוג זאל וויסן
וואש ער רעט : ניט דאש מויל זאל ריידין אוג דש הארץ זאל
ניט וויסן דער פון :

(מג) אין דעם שבת אוג יום טוב וואש מיזאגט מחזיר איז
פאר האנדין דעות אויב מען מעג מפסיק זיין
צווישין דיא ברכות פון קריאת שמע מחזור צו זאגין · אין
אטייל לענדיר זאגט מען ניט · אוג אין אונזרי לענדר איז
דער מנהג יוא צו זאגין · דרום דארף איטליכר ווימין וואש
מיזאל זאגין אוג ווער עש זאל זאגין : איך האב שוין אויבין
גישריבין אין הלכות בית הכנסת אז דער וואש פאר
שטייט ניט דיא טייטש פון דיא ווערטיר טאר קיין מחזור
ניט

ניט וְאִבְּן׃ דָּעַן עָשׂ אִיז אֵיין וויכְּטִיקִי זַאךְ דָּאשׂ אַוועלכְּי
לִיבִּי תְּפִלּות וָאשׂ מִיר הָאבִּן · וָאלַיִן מִיר זַייא אַוועק הָאפִּין
אַן בַּוונָה אוּנ סַאר שֶׁאנָער · דָּאשׂ מִיר זָאלִין שְׁדַייאן אוּנ ניט
הָעדִּין קֵיין וָוארט פּוּנִים חָזָן׃ עָשׂ אִיז בְּעִסִּיר מָעַן זָאל צוּ
הָעֶרִין אִיטְלִיכְּשׂ וָוארְט פּוּנִים חָזָן אָז אִיז מָעַן יוצא דָּעַן דָּך
חָזָן זַייכְּט בּוּרְאי רִיא כַּוונָה אוּנ (פירוש המלות) דָּעַר פּוּן ·
אָבֶּר דָּעַר וָאשׂ פַּאר שְׁטַייט נִיט אוּנ זָאגְט זַיא הַייסְט עָשׂ
בּוּרְאי אִין הֶפְסֵק צַווישִׁין רִיא בְּרָכות קְרִיאַת שְׁמַע׃ אוּנ עָשׂ
אִיז בּוּרְאי אַנְרוּשׁי עֲבִירָה · דְּרוּם אִין יָדָא שָׁמַיִם וָאשׂ פַּאר
שְׁטַייט נִיט זָאל אָזוּ פְּטָאן בְּשׁעַת מִיזָאגְט יוצרות צַווישִׁין רִיא
בְּרָכות פּוּן שְׁמונָה עֶשׂרֵה זָאל עֶר אַריין קוּקִין אוּנ זָאל צוּ
הָעֶרִין זַייא דָּעַר חָזָן זָאגְט׃ דָּעַן דָּעַר פַּאר שְׁטַייט דָּאךְ
זַיא רִיא טַייטְשׁ פּוּן רִיא וויעְרְטִיר׃ אוּנ דָּעַר וָאשׂ דְּצוֹת וַייט
פּוּנִם חָזָן אוֹדָר עָשׂ אִיז אַנְרוּשׁ נִישְׁרַייא דָּאשׂ עֶר קָעַן נִיט
צוּ הָעֶרִין פּוּנִם חָזָן · זָאל עֶר נָאר אַריין קוּקִין אִין מַחֲזוֹר אָזוּ
אִיז עֶר שׁוֹין זַייא אַוועק הָאפִּין אִין דְּרוּךְ נִישְׁטָעלְט נִיוָואךְ
פּוּן דִּי לַייטִין וָוענִין וָואשׂ פַּר שְׁטַייאן נִיט דָּשׂ זַייא זָאלִין אִים
צוּ הָעֶרִין׃ אוּנ זָאלִין נָאךְ זָאגְן אָמֵן אוֹיךְ אִיטְלִיכֶּר בְּרָכָה׃
דָּעַר וָאשׂ פִּיטִ אָזוּ אִיז נְלַיִיךְ וויא עֶר וָאלְט זָעלְבֶּרְט נִיזָאגְט
אָבֶּר דָּעַר וָאשׂ זָאגְט אוּנ וַייכְּט נִיט וָאשׂ עֶר זָאגְט דָּעַר
מִיט פִּיל בַּייז אַייגְשׁ עֶר־לוּיבְּט נָאט אוּנ וַייכְּט נִיט מִיט וָאשׂ
דָּאשׂ אַנדֶרִי מָאמִיר וָועט עֶר נָאךְ זָאגְן פַּר אִין לוּב וָואךְ
אַיין (חילול השם)׃דָּאשׂ דְּרִיטִי עֶר אִיז נִיט יוצא · דָּאשׂ
פִּיגְרִי עֶר אִיז מַפְסִיק צַווישִׁין רִיא בְּרָכות קְרִיאַת שְׁמַע מִיט
אוּם נִיצַילִיבִי זָאבִּין׃ דְּרוּם זָאל זִיךְ קַיינֶר נִיט פַּאר דַאךְבִּין דָּך
מִיט׃ אוּנ נוּן קָענְט אִיר וואל פַּאר שְׁטַיין וָאשׂ בְּעִסִּיר אִיז׃
(מר) דְּעם מְחַזִּיר וָאשׂ מִיזָאגְט אִז דָּאשׂ קָהָל הָאלְטִין נָאךְ
נָאךְ שְׁמונָה עֶשׂרֵה דָּאשׂ הַייסְט קֵיין הֶפְסֵק נִיט
אָבֶּר עֶשׂ אִיז אוֹיךְ פִּיל בְּעִסִּיד מִיזָאל צוּ הָעֶרִין דָּעַם חָזָן׃
דָּעַן מָאמִיר וָועט עֶר חֹ׳ מְחַרְפִּ זַיין דָּאשׂ עֶר וִיטְט זָאגִין אַיין
יה) פַּאר אַיין (ח) אוֹדָך אַיין (ב) פַּאר אַיין (ב)׃ אוֹדָך פַּאר
קָעדְט׃ אוּנ אוֹפְט קוּמְט דּוּרְךְ דָּעם אוֹת אַיין חִירוּף אוּנ
נִידּוּף׃ דְּרוּם אִיז בְּעִסִּיר מִיזָאל צוּ הָעֶרִין דָּעם חָזָן׃ אוֹדָר
מִיזָאל זִיךְ לָעֶרְנִין רִיא טַייטְשׁ אוּנ דָּוונָה דָּעַר פּוּן׃(מה) בְּשׁעַת
מִילייאגְט אִין דָּעם סֵפֶר תּוֹרָה זָאל אִיטְלִיכֶּר שְׁטַיין׃ אַז וִיא
דִּיא יִשְׂרָאֵל וָענִין נִישְׁטָאנִין בְּשׁעַת מַתַּן תּוֹרָה׃ אוֹיךְ טָאר
עָטָן נִיט לִייאגִין מִיט אִין בְּרָכָה נָאר בְּמָנִין׃ דָּעַן צוּ אִיז

דַּבר קְרוּשָׁה דַּארְף מָעַן הָאפִּין אַמָּנִין אַז וִיא אוֹיבְן שְׁטִיט ׃
(מו) אִיטְלִיכֶּר זָאל אוּם קָעַרִין זַיין פָּנִים צוּ דָּעַר סֵפֶר תּוֹרָה
פּוּן בָּבוּר דָּעַר סֵפֶר תּוֹרָה וָענִין אוּנ זָאל צוּ הָעֶרִין אִיטְלִיכְּשׁ
וָואךְט וָאשׂ מָעַן לִייאגְט׃ אוּנ עָשׂ טָאר קֵיינִיד נִיט הוֹיךְ נָאךְ
לִייאגִין מִיטָן חָזָן׃ דָּעַן מִיזָאגְט דָּעם חָזָן נִיט הָעֶרִין אָבֶּר
שְׁטַייכֶּר הִיזִּל מָעַנ עָר יוא אוֹיךְ מָאר מֵעַן קֵיין שׁוּם וָאלְט נִיט
רִיידִין אַפִּילוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה פּוּן זִיכְּט מָעַן עָפְּנְט אוֹיךְ דִּיא סֵפֶר
תּוֹרָה בִּיז מָעַן מַאכְט זִיא צוּ׃ דְּרוּם מַאכְט מָעַן צוּ דִּיא סֵפֶר
תּוֹרָה אַז מִיהָאש שׁוין אִיינֶם אָפְּ גִילִיאגְט׃(מז) בְּשׁעַת דָּעַר
חָזָן רִיפְּט אוֹיךְ מָאן מָעַן יוא לָעֶרְנִין דִּבְרֵי תּוֹרָה׃ אָבֶּר
מִיטָאר נִיט רִיידִין אִין שׁיל קֵיין דְּבָרִים בְּטֵלִים חֹ׳ו׃ אוּנ וָעַר
עָשׂ דַּארְף עָפְּנִים רִיידִין מִיט זַיין חַבֶּר זָאל עָר אַרוּישׁ נִיין פּוּן
דָּעַר שׁיל · אוּנ וָעַר עָשׂ דָּעְט וויא אִין שׁיל אִיז עָר מְחַלֵּל
הַשֵּׁם אוּנ זַיין הַייכִי שְׁכִינָה אוּנ דָּיא הַיילִי סֵפֶר תּוֹרָה וָאשׂ
אִיז דָּארְטִין בְּפָרַט אוּם שַׁבָּת אִיז זַיין עוֹנֶשׂ נֶרָעסְט׃ דְּרוּם
זָאל אִיטְלִיכֶּר נִיזָהָר זַיין דָּרִיבִּין׃ אוּנ זָאל דָּרוּךְ שְׁטָאפִּין זַיין
חַבֶּר׃

(מח) דִּיא דִּינִים פּוּן שָׁמונָה עֶשׂרֵה פּוּן מוּסַף אִיז נְלַיִיךְ צוּ
שַׁחֲרִית׃ (מט) שַׁבָּת אִין דָּעַר פָּרָשׁה אָז וויא אוֹיךְ עֶר גִייט
פּוּנִים שִׁיל זָאל זַיין טִישׁ צוּ נְרִיכְט זַיין אָז וויא אוֹיךְ דָּעַר
נָאכְט · אָבֶּר דִּיא לִיכְט דָּארְפִּן נִיט צוּ זַיין אוּנ אִיטְלִיכֶּר זָאל
בְּאלְד אַהֵים גִּין דָּאש עֶד זָאל נִיט מְחַלֵּל שַׁבָּת זַיין מִיט
דָּבָרִים בְּטֵלִים דְּרוּם זָאל עֶר אַיילִין פּוּן אִין מְצוָה צוּ דָּעַר
אָנְהִיבְּ דָּאשׂ אִיז דִּיא סְעוּדָה פּוּן שַׁבָּת אוֹיךְ דָּארְף עֶד
מְשַׁנֶּה זַיין פּוּן אוּם דָּעַר וָאבִּן׃ פְּלֶעגְט עֶד תָּמִיד פְּרִיא עָסִּין
דָּארְף עֶד שַׁבָּת שָׁפְּעטֶד עָסִּין פְּלֶעגְט עֶד תָּמִיד שָׁפְּעט
עָסִּין דָּארְף עֶד שַׁבָּת פְּרִיא עָסִּין אוּנ זָאל אַלֶש טָאן לְכָבוד
שַׁבָּת · (נ) אִיטְלִיכֶּר בַּעַל הַבַּיִת זָאל זִיךְ זָעצִין צוּם טִישׁ מִיט
אִין פְּרִילִיךְ הַארְץ · מִיט אַלִים וִרא עֶד הָאט נִיטָאן
פָּרִיטָאג צוּ נָאכְט׃ (קרוש היום) דָּעַר קִידוּש פּוּן אִין דָּעַר
פְּרִיא וָועְרְט נִירוּפִּין אִין דָּעַר נְמָרָא (קידושא רבה) אוּנ מִיט
דָּעם כּוֹם זָאל עָר זִיךְ נוֹהֵג זַיין וויא פְּרִייטָאג צוּ נָאכְט
נָאר · פְּרִייטָאג צוּ נָאכְט מָעַן הַמוֹצִיא אִיבֶּר דָּעם
הַאמְּרְשְׁטִין קִידֵּן · אוּנ אִין דָּעַר פְּרִיא אִיבֶּר דָּעם אִיבֶּרְשְׁטִין
נָאר עֶד זָאל אַלֶש מוּאן לְכָבוד שַׁבָּת׃ (נא) עָשׂ אִיז
אִין מְצוָה מִיזָאל אוּם שַׁבָּת בְּרָכָה מַאכִּין אִיבֶּר פִּיל פְּירות ·
כְּדִי מַשְׁלִים צוּ זַיין דִּיא הוּנְדֶרְט בְּרָכות וָאשׂ מָעַן זִיךְ מְחוּיב

צו מאכין אלי טאג · אבר דער וואש עסט פירות אום שבת
אן אברכה פריר אונ דער נאך דער טיט צווייא עבירות דרום
טאר מען ניט געבין קיין פרי צו אזעלכין וואש מאכט קיין
ברכה ניט דען מען ברענגט אים צו עבירות :
(נב) עש איז איין עונג שבת מיזאל שלאפין (שבת) איז די
רת (שינה בשבת תענוג) שלאף אום שבת איז
איין תענוג אונ מען דארף פריר עפים לערנין פארין שלאף :
אבר מיזאל גיוואריגט זיין ניט צו פאר שלאפין דיא דרשה
אודר מנחה : (נג) איטליכר איז מחויב תורה צו לערנין
בפרט אום שבת : דען דער שבת איז נאר גיגעבין גיוואריין
צו תורה · אז הקב ה האט גיגעבין דיא תורה צו ישראל
אויפן בארג סיני · האט זיא גיזאגט צו הקב ה עש איז ניט
דאש גיסט מיך צו ישראל ווייל זייא זענין אין דער מדבר :
דא האבן זייא ניט צו טאן · דא לערנין זייא תורה טאג אונ
נאכט : דען זייא בדארפין קיין שום מלאכה ניט טאן · ניט
אקרין אונ זייאן ניט צו פלאנצין : דען זייא האבן דעם (מן)
אבר אז זייא וועלין קומן אין זייער לאנד אריין אזו וועט
איטליכר לויפן צו זייני עסקים אונ מלאכות אונ וועלין מיך
פאר שליסן אין איין אלמיר ווער וועט מיך לערנין : ליבר
גאט גיב מיך ניט צו ישראל · דען זייא וועלין מיך מבטל זיין
דא וועל איך בלייבין אום גילערינט · זאגט גאט צו דער
תורה איך האב גיבאטין אין דער תורה איר זאלט לערנין
תורה טאג אונ נאכט : טייטשין דיא חכמים אטייל פון דעם
טאג אונ אטייל פון דער נאכט : דאש ער זאל זייני עסקים
אויך טואין כדי זיין תורה זאל אקוים האבין · איך האב זייא
גיגעבין דעם שבת אונ יום טוב · דענמאלט טארין זייא ניט
האנדלין אונ קיין מלאכה ניט טאן · אזו וועלין זייא תורה
לערנין · גון זעהן מיר וואול אז דער שבת איז נאר גיגעבין
גיוואריין אויף תורה צו לערנין · בפרט דער וואש לערינט
ניט אנאנצי וואך אונ גייט נאך נאך זייני עסקים : דר זעלבינר
זאל פיל לערנין אום שבת אונ יום טוב אבר דער וואש
לערינט יוא אנאנצי וואך מעג ער אום שבת אונ יום טוב
אביסל וויינינר לערנין פון עונג וועגין · אונ דער וואש קען ניט
לערנין זאל ער לערנין דיא טייטש פון דער סדרה : אונ זאל
ניין צו דער דרשה : דאש הייסט אויך גילערינט :
(נד) אין אלי קהילות דארף זיין איין חכם וואש זאל דרשנין פון די
עמי הארצים וועגין : אונ איטליכר זאל גיוואריגט זיין ניט
צו שלאפין בייא דער דרשה : אונ אויב ניט איז בעסיר ער זאל
בלייבין אין דער היים : דיא תלמידי חכמים וואש האבין גיקענט
בעסיר לערנין פון דעם בעל דרשר פלעגין אויך ניין צו דער דרשה
פון וועגין צווייא טעמים : איינש אז זייא וועלין ניט גייאן וועלין די
עמי הארצים אויך ניט גיין : מחמת זייא וועלין זיך שעמין : אודר
זייא וועלין ניט הרכין דיא דרשה : דער אנדריר טעם איז דיא
תלמידי חכמים זענין נהנה מדברי תורה : אפילו זייא ווייסין שוין
לאנג דער פון : אויך גיפונין מיר אין דער גמרא דאש פול קעסטליכי
חכמים וואש האבין פול בעסיר גילערינט אונ בעסיר גוויסט דיא
פשטים פונים בעל דרשר זענין אויך גיגאנגין צו דער דרשה : דען
זייא האבין גיזאגט (אין מדרש בלא חדוש) עש איז ניט פאר
האנדין קיין שום דרשה עש זאל ניט זיין דרונין קיין חידוש אונ
קיין גומד פשט אודר איין גוטי כוונה : אין אטייל ערטיר מאכט
מען שלש סעודות פאר מנחה : אונ אין אטייל ערטיר מאכט
מען נאך מנחה : איטליכי מדינה האט איר טעם לשם שמים אבר
אין אונזרי לענדר מאכט מען שלש סעודות נאך מנחה :

(נו) דיני מנחה של שבת

תפלת מנחה דאווינט מען ניין שעה אויפן טאג ווייל דיא
זין שטייט נאך · אונ דער נאך איז שוין פאר
זומט דיא צייט דען דער נאך הייסט שוין (בין השמשות) :
אונ אטייל זאגין מען מעג דאווינין מנחה ביז שטערין שטייאן :
אבר מיר זענין זיך ניט אזו נוהג ווייל מיר מאכין שלש סעודות
נאך מנחה : אונ דיא צייט פון שלש סעודות איז ווייל דיא
זין שטייט נאך : (נז) אום דער וואכין זאגט מען (אשרי ובא
לציון) צו שחרית : אונ אום שבת צו מנחה : דען ישראל
ווייסין דאש משיח וועט קומן אום שבת נאך יום טוב : דרום
טיאן מיר תפלה סוף טאג אז משיח זאל קומן : אונ מען
לייאגט אין דער סדר איין פרשה צעהן פסוקים ניט ווייניגר פון
דער סדרה פון דער וואך וואש וועט קומן : דער נאך דאווינט
מען שמונה עשרה : (אתה אחד) אונ (וצדקתך) : אונ אויב
עש איז אזו איין טאג וואש מיזאגט ניט קיין תחנון : אודר
מיוועט זינטאג ניט זאגין קיין תחנון זאגט מען אויך ניט קיין
(צדקתך) אונ אין אטייל ערטיר זאגט מען נאך קדיש (ברבי
נפשי) אונ אלי דיא (שיר המעלות) : אונ אום זימר זאגט
מען איין פרק פון דיא זעקס פרקים : (נח) נאך מנחה זאל
ער כאלד אהיים ניין צו (שלש סעודות) : דאש זייא זאלין
דער ווייל ניט ריירין קיין דברים בטלים : גייארט מיזאל קומן
פון

פון איין מצוה צו דער אנדרר: מיטאר זיך אפילו ניט קובע זיין קיין צייט אויף תורה לערנין צווישן מנחה אונ מעריב מכ"ש אז מיטאר ניט ריידין קיין שלעכטי דייד: דרום דארף איטלכר מקיים זיין דיא מצוה פון שלש סעודות:

(נט) דיני שלש סעודות

איטליכר ישראל זאל גיווארנט זיין צו מאכין שלש סעודות איידר די זון גייט הונטר: אונ דער נאך האט ער שוין פאר זוימט דיא צייט: (ס) מען איז מחוייב צו עסין שלש סעודות ברויט אונ פיש אונ פלייש אונ ווין טרינקן: אז וויא בייא ייעני סעודות: אונ דער וואש איז ניט הונגרינג מען ער יוצא זיין שלש סעודות מיט פירות: אבר איין חכם היט זיך ניט פיל צו עסין אין דער פריא: כדי ער זאל קענין עסין שלש סעודות: (סא) דיא לייט וואש מאכין זיך בנאנדר איין חברותה צו עסין שלש סעודות לשם שמים איז עש אנרוסי מצוה: נאר זייא טארין זיך ניט אן שיכורן: אונ זאלין ריידין דברי תורה איברן טיש: דאש הייסט לשם שמים: איך וועל אייך שרייבין איין מעשה: עש האבן גיוואונט פיר בעלי בתים אין איין ישוב: דרייא פון זייא פלענין זיך תמיד בנאנדר שלש סעודות מאכין: אונ איינר איז גיווען איין קארגיר אונ האט ניט גיוואלט הלטין קיין שלש סעודות: נאך שבת פלענט ער פון איינם פון זייא פרענין וויפל געלט האסטו פאר צערט אויף שלש סעודות: אונ פלענט אזו פיל געלט אריין לייגין בזונדר אין איין זאק אריין: עש האט אזו גיווערט עטליכי יאר: אמאל זענין זייא אלי גיפארין אויף איין יאריד צו האנדלין: הונטר וועגין זענין אן גיפאלין נזלנים אונ האבן גישלאגין דעם קארגין מבת אכזרות אונ האבן בייא אים אוועק גינומן דעם זאק געלט וואש ער האט אפ גישפארט פון שלש סעודות: אונ ייעני דרייא זענין בשלום אהיים גיקומן: פון דענמלט אן האט דער קארגיר אויף זיך גינומן מיט זייא חברותה צו מאכין שלש סעודות:

(סב) דא וועל איך שרייבין אטייל פון דעם שכר פון שלש סעודות דער וואש פאר פעלט ניט צו מאכין שלש סעודות צו דער רעכטיר צייט ווערט ער בשערמט פאר דרייא פורעניות פון ווייא טאג פון חבלי משיח אונ מלחמת (גוג ומגוג): פון חיבוט הקבר אטייל זאגין אז ער ווערט אויך בשירמט פונם גיהנם: אונ איטלכר אל זייער גיווארינט זיין אין דער סעודה פון שלש סעודות מער וויא אין ייעני צווייא סעודות: דען בייא ייעני צווייא סעודות עסט ער פאר הינגר: אבר צו שלש סעודות איז ער דאך ניט הינגריג: אז עסט ער נאר לשם מצוה: דרום איז זיין שכר גרעסיר: (סג) אום ווינטר אין דיא קורצי טעג: אודר ווער עש פאר זוימט זיך אין שיל: ביז זיין סעודה פון דער פריא ציהט זיך ביז מנחה צייט: איז בעסיר ער זאל תיכף מאכין שלש סעודות ווייל ער קאן נאך עסין אין זיין מאגין איז נאך אפין דאש ער זאל בענטשין: אונ זאל זיך נאך אמאל וואשין אונ זאל המוציא מאכין איבר צווייא קיכן: אונ זאל גומר זיין דיא סעודה: אבר אז ער וועט ווארטין ביז נאך מנחה וועט ער שוין ניט קענין עסין: אבר דער וואש פילט אין זיך אז ער וועט נאך קענין עסין שלש סעודות מיט לוסט: זאל ער ווארטין ביז נאך מנחה: אויב דער שלש סעודות פאר ציהט זיך אין דער נאכט דארף ער דאך זאגין (רצה) אין בענטשין ווייל ער האט נאך ניט גיזאגט קיין (אתה הננתנו) דען מיר רעכנין דאש אן הייבין פון דר סעודה אונ דענמלט איז נאך גיווען שבת:

סדר מוצאי שבת

דער מנהג איז שבת צו נאכט שפעט צו דאוונין מערב: ווייל דיא רשעים קומן ניט אין גיהנם ביז דיא הונטרשטי קהלה זאגין אפ (ויהי נועם ואתה קרוש) (סה) שבת צו נאכט זיינט מען (אליהו הנביא): דרויף זענין צווייא טעמים: איינש אום שבת קומט ניט משיח אונ (אליהו הנביא) דרום אז דער שבת איז אויש זיינין מיר דאש (אליהו הנביא) זאל קומן אונ זאל אונז אבשורה זאגין אויף דער גאולה: דען יעקב אבינו ע"ה האט אמשכון גינומן בייא (אליהו) דאש ער זאל קומן אונז אבשורה זאגין אויף דער גאולה דער אנדרר טעם איז (אליהו הנביא) זיצט מיט פיל טויזינט מלאכים אום מוצאי שבת אונ שרייבט אויף אלי דיא וואש האבין רעכט שבת גיהאלטין אונ פאר קערט דיא וואש האבין ח"ו מחלל שבת גיווען אודר זייא האבין זיך ניט גיהאלטין וויא רעכט איז אום שבת: אונ זייא ברענגין דעם זעלביגין בוך פאר הקב"ה: אונ ער שרייבט אן דער בייא וואש פאר איין שכר זאלין האבין דיא צדיקים וואש האבין שבת גיהאלטין אונ אויך דעם עונש פון דיא רשעים וויש האבין מחלל שבת גיווען: דרום בעטין מיר הקב"ה זאל אונז שיקין אליהו הנביא ער זאל אונז אבשורה זאגין אויף דער גאולה: אונ זאל אונז אן שרייבין אין בוך פון צדיקים וואש האבין רעכט שבת גיהאלטין:

עש

סו הלכות הבדלה

עש איז דער ריח הבדלה צו מאכן איבר ווין איז אד מיזן קען קיין ווין ניט בהמזמן מעג מען מאכן איבר ביר אדער מיר אוג מיזאל העם בום ניט ריין מאכן אוג זאל ארייז גימן מער פון אשישער או עש זאל איבר גיין אוג זאל זיך שטשעלין מיט זיין פנים קיין מודה היא ליט יענין זיך נוהג פאר הבדלה צו זאגן נוסי פסוקים (הנה אל ישועתי) דאש איז אגוטר סימן צו דער פילר ואהי ' אוג זאל העם בום נעמן אין זין רעבטי האנט : אוג דיא הבדלה זאל מען האלטין בייא דעם בום • אוג דיא ליט וואש ווילן וצא זין מיט יענימש הבדלה הארפין זייא צו הערין איטיבש ווארט אוג זאלין ארייז קומין אין בום איידר ער מאכט (בורא פרי הגפן) זאל יער אביסל אפ גימן פונם בום אוף דער ערד דש איז אגוטר סימן אוף דער פילר ואהי צו מזל אוב צו ברכה אבר נאה דער ברכה טאר ער ניט אויש גימן בין נאה הבדלה (בורא פרי הגפן) דער נאך זאל ער מאכין דיא ברכה (בורא פרי הגפן) דער נאה (בורא מיני בשמים) דאש איז פון דעסם ווינגין דש מיר זאלין גליבין או אישכר פון ישראל בקומט אום שבת נאה איז נשמה פון לויטר פריר : רחום פריאן מיר זיך דיא גאנצי ואהי אוף דעם לעבן שבת : אבר יען דער ליבר שבת ניט אויעק דא גיט אוף אויעק דיא (נשמה) פון איטלכין בזוכר בין דעם אנדרין שבת • אוו זינין מיר טרוישוג אוג דש איז גליך או וויא איינר פאלט חלשות :

רחום מאכין מיר הבדלה אוג שמעקין בשמים :

דש נאה זאל ער זיי העכט האלטין קינין דער ליכט צו גימאכט דער נאה זאל ער זייא עפנין אוג זאל אין זייא אריין קיקין אוג מאכן (בורא מאורי האש)דען מיטאר ניט קיין ברכה מאכן בין מען מוז הבאה האבין פון דער זאה : אוג מיט דעם ואש ער עפנט זיני העכט אוג זעהט אוף ניט אויף זיני דעכט היט מען אין הינט : אוב דש מען אוף דער ערד גענטט או ף דער פילר ואהי צו מזל אוב צו ברכה טאר ער ניט אויש גימן בין נאה הבדלה זאל ער זיך אבי קיל מצות תורה אנאנד דריגן אויש דעסם דש איז אויך אנגיטר דש איז ער אוף דער ערד שיעור פון קידוש : דער נאה דעם בום או ויא דער שיעור פון העם בום אויפן טיש אוג זאל זאל ער אביקל אויש גימן פון דעם בום אויפן טיש אוג זאל דריגן אויש דעסם דיא הבדלה דש איז אויך אנגיטר מימן

(הבדלה בשמים מאורי האש צדקה בורא פרי הגפן) :

נאה הבדלה זאל ער זיך אניידר זעצין אוג זאל מרגקן פון דעם בום או ויא דער שיעור פון קידוש : דער נאה זאל ער אביקל אויש גימן פון דעם בום אויפן טיש אוג זאל דריגן אויש דעסם דיא הבדלה דש איז אויך אנגיטר מימן אן ער ועש האבין או פיל ווין פיז ער ודעם מיט אים ניצן קען קיין ניט בהמזמן מעג מען מאכן איבר ביר אדער מיר אוג מיזאל העם בום ניט ריין מאכן אוג זאל ארייז גימן מער פון אשישער או עש זאל איבר גיין אוג זאל זיך שטשעלין מיט זיין פנים קיין מודה היא ליט יענין זיך נוהג פאר הבדלה צו זאגן נוסי פסוקים (הנה אל ישועתי) דאש איז אגוטר סימן צו דער פילר ואהי ' אוג זאל העם בום נעמן אין זין רעבטי האנט : אוג דיא הבדלה זאל מען האלטין בייא דעם בום • אוג דיא ליט וואש ווילן וצא זין מיט יענימש הבדלה הארפין זייא צו הערין איטיבש ווארט אוג זאלין ארייז קומין אין בום איידר ער מאכט (בורא פרי הגפן) זאל יער אביסל אפ גימן פונם בום אוף דער ערד דש איז אגוטר סימן צו דער פילר ואהי צו מזל אוב צו ברכה אבר נאה דער ברכה טאר ער ניט אויש גימן בין נאה הבדלה (בורא פרי הגפן) דער נאך זאל ער מאכין דיא ברכה (בורא פרי הגפן) דער נאה (בורא מיני בשמים) דאש איז פון דעסם ווינגין דש מיר זאלין גליבין או אישכר פון ישראל בקומט אום שבת נאה איז נשמה פון לויטר פריר : רחום פריאן מיר זיך דיא גאנצי ואהי אוף דעם לעבן שבת : אבר יען דער ליבר שבת ניט אויעק דא גיט אוף אויעק דיא (נשמה) פון איטלכין בזוכר בין דעם אנדרין שבת • אוו זינין מיר טרוישוג אוג דש איז גליך או וויא איינר פאלט חלשות :

רחום מאכין מיר הבדלה אוג שמעקין בשמים :

דש נאה זאל ער זיי העכט האלטין קינין דער ליכט צו גימאכט דער נאה זאל ער זייא עפנין אוג זאל אין זייא אריין קיקין אוג מאכן (בורא מאורי האש)דען מיטאר ניט קיין ברכה מאכן בין מען מוז הבאה האבין פון דער זאה : אוג מיט דעם ואש ער עפנט זיני העכט אוג זעהט אוף ניט אויף זיני דעכט היט מען אין הינט : אוב דש מען אוף דער ערד גענטט או ף דער פילר ואהי צו מזל אוב צו ברכה טאר ער ניט אויש גימן בין נאה הבדלה זאל ער זיך אבי קיל מצות תורה אנאנד

(הבדלה בשמים מאורי האש צדקה בורא פרי הגפן) :

נאה הבדלה זאל ער זיך אניידר זעצין אוג זאל מרגקן פון דעם בום או ויא דער שיעור פון קידוש : דער נאה זאל ער אביקל אויש גימן פון דעם בום אויפן טיש אוג זאל דריגן אויש דעסם דיא הבדלה דש איז אויך אנגיטר מימן

אן ער ועש האבין או פיל ווין פיז ער ודעם מיט אים ניצן קען קיין ניט בהמזמן מעג מען מאכן איבר ביר אדער מיר אוג מיזאל העם בום ניט ריין מאכן אוג זאל ארייז גימן מער פון אשישער או עש זאל איבר גיין אוג זאל זיך שטשעלין מיט זיין פנים קיין מודה היא ליט יענין זיך נוהג פאר הבדלה צו זאגן נוסי פסוקים (הנה אל ישועתי) דאש איז אגוטר סימן צו דער פילר ואהי ' אוג זאל העם בום נעמן אין זין רעבטי האנט : אוג דיא הבדלה זאל מען האלטין בייא דעם בום • אוג דיא ליט וואש ווילן וצא זין מיט יענימש הבדלה הארפין זייא צו הערין איטיבש ווארט אוג זאלין ארייז קומין אין בום איידר ער מאכט (בורא פרי הגפן) זאל יער אביסל אפ גימן פונם בום אוף דער ערד דש איז אגוטר סימן צו דער פילר ואהי צו מזל אוב צו ברכה אבר נאה דער ברכה טאר ער ניט אויש גימן בין נאה הבדלה (בורא פרי הגפן) דער נאך זאל ער מאכין דיא ברכה (בורא פרי הגפן) דער נאה (בורא מיני בשמים) דאש איז פון דעסם ווינגין דש מיר זאלין גליבין או אישכר פון ישראל בקומט אום שבת נאה איז נשמה פון לויטר פריר : רחום פריאן מיר זיך דיא גאנצי ואהי אוף דעם לעבן שבת : אבר יען דער ליבר שבת ניט אויעק דא גיט אוף אויעק דיא (נשמה) פון איטלכין בזוכר בין דעם אנדרין שבת • אוו זינין מיר טרוישוג אוג דש איז גליך או וויא איינר פאלט חלשות :

רחום מאכין מיר הבדלה אוג שמעקין בשמים :

דש נאה זאל ער זיי העכט האלטין קינין דער ליכט צו גימאכט דער נאה זאל ער זייא עפנין אוג זאל אין זייא אריין קיקין אוג מאכן (בורא מאורי האש)דען מיטאר ניט קיין ברכה מאכן בין מען מוז הבאה האבין פון דער זאה : אוג מיט דעם ואש ער עפנט זיני העכט אוג זעהט אוף ניט אויף זיני דעכט היט מען אין הינט : אוב דש מען אוף דער ערד גענטט או ף דער פילר ואהי צו מזל אוב צו ברכה טאר ער ניט אויש גימן בין נאה הבדלה זאל ער זיך אבי קיל מצות תורה אנאנד דריגן אויש דעסם דיא הבדלה דש איז אויך אנגיטר מימן

(הבדלה בשמים מאורי האש צדקה בורא פרי הגפן) :

נאה הבדלה זאל ער זיך אניידר זעצין אוג זאל מרגקן פון דעם בום או ויא דער שיעור פון קידוש : דער נאה זאל ער אביקל אויש גימן פון דעם בום אויפן טיש אוג זאל דריגן אויש דעסם דיא הבדלה דש איז אויך אנגיטר מימן

קומן צו קיין חילול שבת חלילה :

קבב דיני ניקוי וקיפול בגדים

מען מאר ניט אויש טרעפלין אום שבת קין מלבוש פון דער ערד טוא אודר העגן אודר שמויב ואש איז דרויף גיפאלין : אבר מען מעג אפ קלויבן דער פון דיא פערדרין : אויך ווער עש נעמט ארא פון איין מיך דיא פיעריס - אוג שפענדליך

שְׁפָּעֲרֶלִיךְ וָואשׁ לִיגִין דָּרוֹיפּוּנְם הָר וָאכִין אָן אִיז עָר מְחַלֵּל שַׁבָּת ח״ו : עָש אִיז אָכּוֹר צוּם אוֹיף צוּ לִיגִין אוּם שַׁבָּת אִין טַלִּית אוֹדָר אַנְאַנְדֶר מַלְבּוּש אָבֶּר אִין נַייא הָעמָר וָאש אִיז נָאךְ נִיט גִיוָואשׁן גִיוָארִין אוּנ דָער עָלְבִּינֶר מֶעְנְטָש הָאט נִיט קִין אַנְדֶרֶש אָן צוּ טוּן אַז עָר וִויל עָש אָן טָאן דָעם עָלְבֶּנִין שַׁבָּת אִיז אִים מוּתָּר צוּם הוֹיף צוּ לִיגִין · אָבּר עָש טָאר אִים קִינִיגר נִיט הָעלְפִין · אוּנ וִויא בֵּאלְד עָש פָּעלְט אִינְש פּוּן דָעם אֵלִים וָואשׁ אִיז דָא אוּישׁ גִיעֶבִינְט אִיז אָכּוֹר אָבֶּר נִיט אִין דִי עָרְשְׁטִי פַּאלְבִּין אַז מוּתָּר : אִין מַלְבּוּש אוֹדָר וִוִיס נִרְעָט וָואשׁ לִיגִט אִין פְּרָעם טָאר מָעַן עָש נִיט אַרוּש נָעמִין אוּם שַׁבָּת דָעָן דָאש הִיכְט אִין מְלָאכָה: וִוִיס נִרְעָט וָואש אִז הָאלְט מָאג מָעַן עָש צוּ רַייבִּן מִט דִיא הֶינְר בִּיז עָש וָועְרְט וִוִי״ה : אָבּר מִט אִין הָאלְץ אִז אָכּוֹר · דָאש אִז דַוֶּנְקָא בִּייא אִין הָעמָר כַּייא פּוּן אִין מַאֲזְבִּיל · סַייא פּוּן אִין אֵשָׁה : אָבּר אַנְאַנְדֶר נְרָעט אַז אָכּוֹר :

(קבה) זָעָן אַייגָם הָאט זִיךְ אָן גִיקְלָעפְּט לִיים אוֹדָר עָרד אִין זַיְן שִׁיךְ · פָּאר עָר אִים נִיט אָפּ רַייבִּן אוֹיף אוּם בִּיפָלַאכְטוּרְט עָרד : אָבּר עָר מָעג אִים אָפּ רַייבִּן מִט אַז אִין שְׁעַרְבִּיל וָואשׁ מָעַן מָעג מְטַלְטֵל זַיְן · אַז וִויא עָש וָועט וַוייטֶר שְׁטִין אוּנ זָעָן זַיְן שִׁיךְ אִז אִין גִישְׁמוּרְט גִיוָארִין סַייא אִין נִייאר סַי״א אִין אַלְטֶר · פָּאר עָר אִים נִיט אָפּ רַייבִּן מִט דִיא נָעגִיל מכ״ש נִיט מִט אִין מֶעסֶר : א וָועָן זַיְנִי קְלֵידֶר זָענֶן אִין גִישְׁמוּרְט גִיוָארִין מִט עָרד · אַז עָש אִז דַאר פָּאר עָר עָש נִיט אָפּ רַייבִּן · אוּנ אַז עָש אִז נָאךְ נַאם מָאג עָר עָש אָפּ וִויְשָׁעָן מִט דִיא פִּינֶגר : וָועָן זַיְנִי שִׁיךְ זָענֶן דַאר גִיוָארִין דָאש עָר קָאן זִייא נִיט אָן טוּן אוֹדָר זִייא טוּאן אִים וִויא מָאג עָר אוֹיף זִייא גִיסֶן וַואשֶׁיר : אָבּר עָר פָּאר זִיא נִיט רַייבִּן מִט דִיא הֶענְט אוֹדָר אִין שִׁיךְ אִין אַנְדֶרֶן אָבּר מִיפָּאר נִיט גוּסֶן קִין וַואשֶׁיר אוֹיף אִין קָלֵייד אֶפִּילוּ וִויךְ צוּ מַאכֶן · וִויא עָן עָר זִיא : עָר זָאל עָש אָפּ וַואשֶׁן בַּאמֶעְרִיךְ מִט אִין טִיכֶל דָאש עָר זָאל עָש נִיט אוּישׁ קָוועמְשִׁין :

(קבו) וָעָן אַייגָר הָאט זִיךְ גִיוָואשֶׁן זַיְנִי הֶענְט זָאל עָר זִייא נַיט אָפּ וִויְשָׁעָן אִין אִין הָאנְטִיךְ דָעָן עָר וָועט אִים זָאל נַאם מַאכֶן נָאר עָר זָאל צוּם אוֹיף הֶענְט אוּנ זָאל לָאזִין דָיא וָואשֶׁיר אַרָאפּ לוֹיפֶן פּוּן זִייא : דָער נָאךְ מָאג עָר זִיךְ אָפּ וִויְשָׁעָן : אוֹיף אִין מַלְבּוּש וָואשׁ אִז נַאם גִיוָארִין מִט הַשְׁתָּנָה טָאר עָר נִיט גִיסֶן דָרוֹיף קִין וָואשֶׁר מְבַטֵּל צוּ זַיְן דִי הַשְׁתָּנָה וָעָן אַייגָם אִז בַּשְׁמִירְט גִיוָארִין זַיְנִי הֶענְט מִט אוּם דְרַייגְלִיט טָאר עָר זִייא נִיט אָפּ וִויְשָׁעָן אִין וִוִיךְ טִיכֶל נָאר אִין הָאלְט אִין דָרוֹיף קִין וָואשֶׁר אִין בְּהֶמָה : אִין כְּלִי אוֹדָר אִין פְּרִי וָואשׁ זִיא אִז נַאם טָאר מָעַן זִיא נִיט אוּישׁ וִויְשָׁעָן מִט טִיכֶל ·

(קמג) דָאש אִז דָעָ אַז אִין שָׁטֵין אִז מוּתָּר אוּנ אִין קִינְדָר אִז נִיט מוּתָּר אַז זַיְן : אַז דָאש זִיךְ הָאלְט אִין שָׁטֵין אִין דֶער הָאנְט : טָאר מָעַן עָש נִיט מְטַלְטֵל זַיְן דֶער מִט : כַּייְדִין דָאש קִינְדָר וָועט ה״ז נְקִיאנְק וִוערְן אַז עָר וָויט נִיט הָאלְטֶן דֶעם שָׁטֵין אָן זַיְן הָאנְט : אָבּר אַז עָר הָאלְט אִין מִיְּנְץ אִין הָאנְט זָאר מָעַן אִים נִיט מְטַלְטֵל זַיְן אָבּר מָעַן מֶענ אִים פִּירֶן בַּייא דֶער הָאנְט : אִין קָארְב מִט אִין לָאךְ וָואשׁ דִיא לָאךְ אִז פַּאר שְׁטָאפְּט גִיוָארִין מִט אִין שָׁטֵין · מָאג מָעַן דֶעם קָארְב מְטַלְטֵל זַיְן אִין עָמִיר פּוּן אִין בַּרִינְן וָואשׁ אִז צוּ גָרִינְג אוּנ מִיהָאט צוּ אִים צוּ גִיבּוּנְדִין אִין שְׁטֵין עָר זָאל שָׁוועָרִיר זַיְן מָאג מָעַן מִט אִים וּואשִׁיר שֶׁיפִּין אוּם שַׁבָּת : אוּיב נָאר דֶער שְׁטֵין אִז צוּ גִיבּוּנְדִין גִיוָארִין פַּאר שַׁבָּת : אִין קָארְב מִט אוּפְּם וָואשׁ לִיגִט דְרִינְן אִין שְׁטֵין : אִז עָש אַז אִין אוּפְּם וָואשׁ וָועְרְט נִיט מִיאוּס אַז מָעַן שִׁט עָש אוּישׁ מָאג מָעַן עָש כְּמַלְטֵל זַיְן מִטָּעַן שְׁטֵין : וָעָן אִינֶר הָאט פַּאר בָּעכְן גָעלְט אוֹדָר אַשְׁטֵלִין אוֹף אִין טִש אוֹדָר אוֹיף אִין בָּעכְן אוֹדָר אוֹיף אִין קִישָׁעָן · אוֹדָר אוֹיף אִין כְּלִי · אוֹדָר אוֹיף אִין מַלְבּוּש : מָאג עָר עָש אַרָאפּ שָׁאקְלִין : אָבּר אַז עָר הָאט אִין מוּכָּע גִילִייגְט דָרוֹיף טָאר עָר עָש נִיט אַרָאפּ שָׁאקְלִין : דָעָן דִיא זַאךְ וָואש מוּקְצָה לַיגְט דָרוֹיף · אִז אַז וִויא דָאש מוּקְצָה זָעלְבֶּרט :

וָעָן אַייגָר לִיגְט אַרוֹיף אִין דָבָר מוּקְצָה אֶפִּילוּ בַּמְזִיד אוֹיף אַז אִין זַאךְ וָואשׁ אִז נִיט זַיְן · מָאג עָש וואוּל זִיעְנִיר אַרָאפּ שָׁאקְלִין : דָעָן קִינְיגָר טָעָן נִיט אַסָּרִין וָואש נִיט זַיְנֶש אִז · אוּנ אוֹיף אֶפִּילוּ דֶער וָואש דָאט אַרוֹיף גִילִייגְט דִיא מוּקְצָה אַז עָר דַארְף צוּ דֶעם אוֹדָר מָאג עָר וואוּל צוּ נָעמֶן דִיא זַאךְ וָואשׁ דָאש מוּקְצָה לִיגְט דָרוֹיף · קִין שוּם עָסֶן

שפיין אין ניט מוקצה׳דיג אפילו איינער האנדילט מיט עסן שפיין פאר יענער פון נעמען צו עסן אום שבת • אויך אפילו ווען איינער האט ניט ווייס אדער קאנען איבר עש אין ניט נאר ניט ניט איין גיוואלט אין דער ערד מען ער נעמען דער פון צו עסן • אויך מיט מען ארויש נעמען ריא איער פון הונער ריא היינר אום שבת צו עסן אויך אזו אין אויפם ווש ווערט צייטיג ביו עש ווערט צו גילייכערט פאר • מען עסן דער פון אום שבת • אבר אז מידאט עש גילייכט טרוקנן • פאר מען עש אפילו ניט משלמל זין :

קמו דיני צידה בשבת

דער ואש נאכט אין בהמה אדר אין חיה אדר אין עוף אדר אין אום שבת • אדר ער טרייבט זיא ארין אדר ארום אדר ער ואל ניפאנגן ווערן • ראש אין ארעבטי חדר ארין עש ואל ניפאנגן ווערן • ראש אין ארעבטי פלאכה : אוב אז ער מיט עש בממיר אין ער חייב אוב אפילו ער רייצט נאר אן אהוגט אויך זיא ער ואל זיא חאפן דאש טאר מען אפילו אזום דער ואכטן אויך ניט טאן בפרט אום שבת איז נליך זיא ער ועלברט ואלט עש ניטאן : אין ניט צו מאכן קין אלמיר אוב קין כאכטן ביו מען טרייבט ארוש ריא ליגן ראש קין שום פליג ואל דרינן ניט פאר שלאפן ווערן אוב אפילו אין חיה אדר אין עוף לויפט ועלברט אריין אן זיין הויז אדר אוב מאכט צו ריא טיר עש ואל ניפאנגן ווערן איז ער אויך חייב בממיר:אוב אפילו ער ועצט זיך פאר דער טיר ווייל ער מאכט צו ריא טיר קענען ארוש ער אויך חייב : אוב אז אייגר האט זיך ניט ניט אויפם ווש ווערט אויך מוקצה׳דיג • מאב זיך שוין ניצוצט פאר דער טיר ויא צו פאר שטעלין • אדר ער ואלט עש אנאנדריר ועצין לעבין אים אוב נאר דער ערשטיר איז חייב אוב אפילו ווען דער ער ערשטיר ניט אנועק מאב דער אנדריר בליבין זיצן : ווען אייגר האפט אין שוין אבר אז ער ואלט ניט מיזק זין ריא ווענין איז אמור : אבר בדי אז ער ואל ניט מיזק זין ריא ליים איז מותר: מימאר ניט האפין ין פליוא אום שבת אבר אז זיא איז אים מצער מאב ער זיא אראפ ואראפין פון זין לייב • אבר ער פאר ויא ניט הרגנין : איך פאר ער ואלט ניט ריבין מיט זין האנט אודר אין דער ואנט • דען מאמיר ועט ער זיא הרגנין : אין לויז פונם קאפ מאב מען ניט הרגנין • אבר פון ריא קליידר פאר מען ניט הרגנין אבר ער מאב זיא

ריבין מיט זין האנט :

בייזי חיות אודר שרצים ואש מען וייכט נוים אז זיא ועין בייזי חיות אודר שרצים ואש מען וייכט נוים אז זיא ועין

ממית ריא לייט • איז אין מצוה זיא צו הרגנין אפילו אום שבת אבר אז מען וייסט ניט נוש אויב זיא ועין מכעת ריא לייט פאר מען זיא ניט הרגנין • סירין זיא לויפן נאך איבר בייזי ווערים אוב פלוגהדער ואש הרגנית זיא אום שפינן אודר בייזי ווערים אוב פלוגהדער ואש הרגנית זיא אום שבת א יו חייב : אויך דעכט גליכין מאב מען טרעטין מיטען אויף אן כונה אויף שפייאקין ואש ליגט אויף ער ערד : שוך אן כונה אויף שפייאקין ואש ליגט אויף ער ערד : אבר פאר שטרייכין איז עש אמור סירין עש ליגט אויף גיפלאכטירטר ערד : מימאר ניט פאנגין אום שבת קיין חזיז חינר אודר נעלן • אודר איין קאין אודר איין הונט : אוב מימאר ניט משלמל זין קיין שום בעל חי בפרט אזועלכים ואש האט פערלין איז ריא עבירה נאך גרעסר : דען מאמיר וועט ער אויש רייסין איז פיזיר :

קמח דיני קשר בשבת

ועין אייגר מאכט אום שבת איז לגיף ער ואל אזו גליבין אויך איבג אודר ער קניפט אויך אזו איין קנוט אויף חייב : צוויא קניפן אבר אנאנדר היסט איין קניף ער ואלט אזו גליבין : אוב ער קניפט אויך איין קניף אזו ויא צו גליבין : איין קניף מיט איין שליוף איז קניפן צוויא שנירלי איז מותר : אבר איז איין שנירל איז אכור: ועין איינם האט זיך פר קניפט ריא העפר מאב ער זיא אויך קניפן : דען ראש היסט איז צער אז ער ואלט עש ניט אויך קניפן • אזו אויך ועין איינם האט זיך ארוש גיצוגן איין שנירל פון איין שוך מאב ער עש איין ציהן אוב ער ראדף קיין פיל טירדא ניט האבן ליבר צו אבר אז ער ראדף יוא האבן פיל טירדא ליבר צו איז אמור : דען מאמיר ועט ער עש פאר קניפן : או ריא ועשרין האט זום הויף ניקניפט ויים נרעט מאב מען עש אויך קניפן : אבר אז עש איז נאך פון ליבר ניא אזו זום הויף ניקניפט פון ליבר אז עש איז נאך שיך טאר מען ניט אויך קניפן : עש ניקניפט איין פאר שיך טאר מען זיא ניט אויך קניפן : עש

איז

איז מותר אן צו קנייפן איין עמיר מיט איין שניר דער מיט וואשר צו שעפין : אבר ניט מיט איין נארטיל אדר מיט איין שטריק : דען איז האב מורא טאמיר ועט עש אזו בלייבין : אבר מיט איין שליף איז דער מיט אוז מותר :

קמט דיני המבשל בשבת

דער וואש קאכט אום שבת טאר ער דער פון דין הנאה ניט האבין : או ויא איז ווערט דש דער וואש קאכט אדר וואש (במזיר) מיט וילג ערטין טאר ער דער פון דין מאל דין הנאה האבין אבר אנדרי לייט מעגין דער פון הנאה האבין נאז שבת : אבר זיא ראפין ואטין אזו לאנג ביז דיא זאז ואלט שוין גיקאנט ניטאן ווערין נאז שבת : טיט ער עש (בשונג) דאש ער האט פאר געסין אז עש איז שבת : אודר ער האט נימיינט ראש איז דין מלאכה ניט : טאר קיניר דער פון דין הנאה ניט האבין אום שבת אבר נאז שבת מאג ער זעלבסט אוז הנאה האבין דער פון: נאר מען דארף ואטין ויא אויבן שטייט : אוג אפילו איינר היסט איזאינו יהודי איז מלאכה טיאן טאר מען אוז דער פון דין הנאה ניט האבין ביז נאז שבת : ווען איינר האט ניקולים איין הין פון אקראזקין ועגין מאכ איין גיזונטר אוז עסן דער פון : אבר אז אפילו איין אינו יהודי האט גיקאכט אודר ער האט אפ נרים פירות פון אקראזקין ועגין טאר דין גיזונטר דער פון דין הנאה : דעסן ואש אז איז אויך פיל קאלט ואישר מיט אמאל : אבר אז ער העגנט אבר דעם פייאר איז אסור : ועז עש שטייט ואירם ואשיר אין איין כלי אוג עש איז ניט דרינן ניוואימט גיוואירין : מאג מען דרינן אדין שטעלין ודין אודר בין אודר ואשיר עש זאל ואירם ועירין : אוך מיג מען שטעלין איז קאלש גיטראנק אודר עסין שפייז בייא דעם פייאר : אבר ער טאר עש ניט שטעלין אוך אז איין אודט ואש קען דארט היים ועירין בין מיוועט קין פינגר דרינן ניט קענין אין האלטין ער ויל עש באלד עוועק נעמין אודר ער ויל אבטינג געבין עש זאל ניט היים ועירין איז דאך אסור : דען אוך האב מורא טאמיר ועט ער פאר נעמין : אודר ער ועט מחלל שבת זין ח"ו : דרום מאג מען אדין שטעלין דעם טשאליניט אין אויבן אדין צו דער האלטין זין הין : אבר ניט אוך אז אין אודט ואש ועט היסר ועירין :

איז פלאדין אפילו ער איז שוין קאלט מאג מען אים שטעלין בייא דעם פייאר ער זאל אביסל דער ואירמש ועירין : אבר ניט אז נאדונג

איז עש מותר צו שטעלין פון ויישטן בייא דעם פייאר אוך אז אזו אין אודט ואש זאל ניט קענין זיכן אבר עש מעג אזו היים ועירין בין מיזאל קין פינגר ניט קענין אין האלטין דרינן : אבר ויא באלד עש פעלט אין זאך פון דעם אלם איז אבור : אוך טאר מען קין היים ואשיר ניט גיסן אוך איין דארט עסין ואדרג אודר אוך גיזאלצני הערינג : אוך ועז מען האט צו שטיקן ברויט דרויף ארויף צו גיבן זאך : טאר די זאך ניט זין אז הים מיזאל קין פינגר דרינן ניט קענין איין האלטין : אוך ויא איז מען טאג ער טט שטייט אויפין בייא טאר מען אוך אים ניט ארויף שטעלין אנאדר טאג מיט גיקענקן צו ואדמין : אבר אז ער שטייט נאר לענגן בייא מאג מען אוך אים יא ארויף שטעלין אז איין טאג מיט גיקענקן שוין אז זאך שטעלין אנאדר טאג מיט גיקענקן צו ואדמין : אבר זיא ראפין ואטין אזו לאנג בין דיא זאך ואלט שוין גיקענט ניטאן ועירין נאך שבת : טיט ער עש (בשונג) דאש ער האט פאר געסין אז עש איז שבת : אודר ער האט נימיינט ראש איז דין מלאכה ניט : טאר קיניר דער פון דין הנאה ניט האבין אום שבת אבר נאך שבת מאג ער זעלבסט אוך הנאה האבין דער פון: נאר מען דארף ואטין ויא אויבן שטייט : אוג אפילו איינר היסט איזאינו יהודי איז מלאכה טיאן טאר מען אוך דער פון דין הנאה ניט האבין בין נאך שבת : ווען איינר האט ניקולים איין הין פון אקראזקין ועגין מאכ איין גיזונטר אוך עסן דער פון : אבר אז אפילו איין אינו יהודי האט גיקאכט אודר ער האט אפ נרים פירות פון אקראזקין ועגין טאר דין גיזונטר דער פון דין הנאה : דעסן ואש אז איז אויך פיל קאלט ואישר מיט אמאל : אבר אז ער העגנט אבר דעם פייאר איז אסור : ועז עש שטייט ואירם ואשיר אין איין כלי אוג עש איז ניט דרינן ניוואימט גיוואירין : מאג מען דרינן אדין שטעלין ודין אודר בין אודר ואשיר עש זאל ואירם ועירין : אוך מיג מען שטעלין איז קאלש גיטראנק אודר עסין שפייז בייא דעם פייאר : אבר ער טאר עש ניט שטעלין אוך אז איין אודט ואש קען דארט היים ועירין בין מיוועט קין פינגר דרינן ניט קענין אין האלטין : אפילו ער ויל עש באלד עוועק נעמין אודר ער ויל אבטינג געבין עש זאל ניט היים ועירין איז דאך אסור : דען אוך האב מורא טאמיר ועט ער פאר נעמין : אודר ער ועט מחלל שבת זין ח"ו : דרום מאג מען אדין שטעלין דעם טשאליניט אין אויבן אדין צו דער האלטין זין הין : אבר ניט אוך אז אין אודט ואש ועט היסר ועירין :

איז פלאדין אפילו ער איז שוין קאלט מאג מען אים שטעלין בייא דעם פייאר ער זאל אביסל דער ואירמש ועירין : אבר ניט אז

פְּאוּהֵינְט עָה זָאל זִיךְ קֶעֲנִין בַּאקֶן ׃ אִיז גִיקֶעקְט דָאש אִין דְרִינֶן פַּאר הָאנְדִין וָאךְ שְׁמִייט דָאךְ אוֹיבֶן אַז עָש אִיז אָסוּר עָש צוּ שְׁטָעלִין לְעִבִּין פַּייאר ׃ אָבֶּר אַז עָר הָאט אוֹרְחִים בַּייא זִיךְ אוֹדֶר אַנַאנֶךְ דִבֶּר צִיהְךְ מַאכ עָד שְׁטָעלִין לָעבִּין פַּייאר בִּיז עָש זָאל אֶזוֹ חַיִים וָוערִין אַז מִיזָאל קֵין פִּינְגֶר גִיט קָעגֶן אֵין הַלְטִין דְרִינֶן ׃ אִיין פְּאַם וָואש שְׁטִייט בַּייא דָעם פַּייאר טָאר מֶען אוֹיף אִים גִיט אַדוֹיף שְׁטָעלִין קֵין אַנֶדֶר טָאפ מִיט גִיקֶעקְט ׃ אוֹיב עָש קֶען אוֹךְ דָעם אוֹרט אֶז חַיִים וָוערִין אַז מִיזָאל קֵין פִּינְגֶר גִיט קָעגֶן אֵין הַלְטִין דְרִינֶן ׃ אוּנ צוּיִב גִיט אִיז מוּתָּר ׃ דָעָר וָואש מִישָּׁט אוּנְטֶר דָאש אִיז גִילֵיךְ וִויא עָר קָאכְט ׃ אוּנ דָעָר וָואש שׁוּט דָאש אִיז הֵייב ׃ דְרוּם טָאר מֶען גִיט אַדוּוישׁ נָעמִין פּוּן אֵין טָאפ אוֹדֶר פּוּן אֵין פַּאן מִיט אַלָעפִּיל ׃ נָאר עָר מוּז עָש אִין נַאנְצִין אוֹיש גִימִין אִין שִׁיסֶל אֲרֵיין ׃ סַיידִין עָש אִיז קָאלְט אוֹדֶר עָכְט גִיקָאכְט דָאש מֶען הָארְף עָש גִיט אוּנְטֶר מִישִׁין ׃ אִיין גִיבְּראוּשִׁינְג אוֹדֶר אֵיין פְּלָאדִין וָואש שְׁטִייט בַּייא דָעם פַּייאר כְּאר מֶען אִים גִיט שְׁמִירִין מִיט שְׁמַאלְץ אֲפִילוּ עָש אִיז שׁוֹין גוּט אִיין גִיבְּראוּשִׁין ׃

קמט דיני הבורר בשבת

דָעָר וָואש קְלוֹיבְט אוֹיש דִיא גוּטִי עָסִין שֶׁפִּייז פּוּן דִיא שְׁלָעכְטִי אוּם שַׁבָּת אִיז עָר חַייב ׃ דְרוּם דָעָר וָואש הָאט פַּאר זִיךְ אַוְוייא אָרְלַייא עָסִין שֶׁפִּייז טָאר עָר גִיט אוֹיש קְלוֹיבִּין אֵייגְש פּוּן דֶעם אַנְדֶרִין ׃ סַיידִין עָר וִויל נָאד עָסִין אֵייגְש דָעָר פּוּן אוֹיף דָעָר עֶלְבִּיגֶר סְעוּדָה ׃ אָבֶּר עָש אִיז אָסוּר אוֹיש צוּ קְלוֹיבִּין אוֹף אַנַאנֶדֶרִי סְעוּדָה ׃ וְוען אֵייגֶר הָאט פַּאר זִיךְ צְווייא אָרְלַייא מִינִים גִים אוּ. אוּנ מַאנְדְלִין אוֹדֶר קָעְרְשִׁין אוֹדֶר בַּארִין אוֹדֶר אַנְדֶרִי צְווייא מִינִים ׃ אוּנ עָר וָואלְט גֶערִין נָאר אֵיין מִין פּוּן דֶא גִיגֶעסִין ׃ מָאג עָר וואל אֵייגְש אַרוֹיש נֶעמִין מִיט זַיין הָאנְט אוּנ זָאל עָש בַּאלד עָסִין צְווייא אָרְלַייא פִּישׁ הָאט אוֹיךְ דֶעם דִין אִין זִיךְ פּוּן צְווייא מִינִים אֲפִילוּ וִויא וְענִין אֵייטֶל גְרוֹשׁי שְׁמִיקֶר טָאר מֶען אַלְש גִיט אוֹיש קְלוֹיבִּין סַיידִין מִיט דָעָר הָאנְט דִיא שְׁמִיקֶר פִּישׁ אִיז אֲלְש אֵיין מִין דְרוּם מָאג מֶען וואל אוֹיש קְלוֹיבִּין דִיא גְרוֹשׁי אוֹדֶר דִיא קְלֵיינִי שְׁמִיקֶר דָעָר וָואש קְלוֹיבְט אוֹיש אֵין מִין פּוּן דֶעם אַנְדֶרִין אוּנ עָר וִויל עָש הַלְטִין אוֹיף דָעָר אַנַאנֶדֶרִי סְעוּדָה ׃ דְהַיינוּ פּוּן פְּרִישְׁטאנְ צוּ נַאכְט אוֹיף פְּרִיא אוֹדֶר פּוּן שַׁבָּת פְּרִיא אוֹיף שְׁלֹש סְעוּדוֹת אִיז עָר חַייב ׃ דָעָר וָואש קְלוֹיבְט אוֹיש דִיא שְׁלָעכְטִי פּוּן דִיא גוּטִי אֲפִילוּ מִיט רָך הָאנְט נִיא אוּנ אֲפִילוּ דָאש גוּטִי אִיז פִּיל אוּנ דָאש שְׁלָעכְטִי אִיז וִויצִיג אִיז דָאךְ אַגְרוֹשִׁי טִירְמָא דָאש גוּטִי אַרוֹיש צוּ קְלוֹיבִּין אֵיז עָר דָאךְ חַייב ׃

עָש אִיז פַּאר הָאנְדִין אֵיין מִין אַרְבִּיס הָאש הַיימְט (תורמוסין) ׃ אַוְוייא דָעם מִין אַרְבִּיס צְפִּיצְט זִיךְ שְׁלָעכְטִי וָואש מַאכְן גוּט

אוּנ וִים דִיא גוּטִי ׃ מִין דָעם מִין מָאר מֶען גִיט אוֹיש קְלוֹיבִּין דִיא צוּטִי דָעָן וַויל דִיא שְׁלָעכְטִי מַאכְן וַויא גוּט הַיימְט דָאש דִיא שְׁלָעכְטִי זָאל עָר אַוְועקְטִי דִיא זָאכְן פּוּן קָארְן מָאר מֶען גִיט צוּ רַייבִּין מִיט דָעָר נָאכְצִיטִי הָאנְט וִויא עָר פְּלֵיגְט מִין אִים דָעָר וָואכְן נָאר מִיט אַוְוייא פִּינְגֶר ׃ אוֹיךְ אִיז אָסוּר אַרָאפּ צִי נֶעמִין דָאש נָרִיגִי פּוּן דִיא נִים ׃ וַויל מִיקָאן וִויא אַ עָמִין אוּם גִישִׁיילְט ׃ נָאכְדִין וָואש זִיכְּן רַייבְן גִיוואכְן פָּאר שַׁבָּת ׃ פָּאר מֶען גִיט אַרוֹיש וַויא דִיא פְּלֵיאוּי אוּם שַׁבָּת מִיט אֵיין כְּלִי ׃ נָאר מִיט דָעָר הָאנְט: עָש אִיז אָכְזָר אֵיין צִי וַויקְן אַרְבִּיס אוּם שַׁבָּת אַז דִיא שְׁאלִיכְּן זָאל אַרָאפּ ׃ אֵיין מִיךְ מִיט הַיבִּין וָואש וִויךְ אַז דִיא שְׁאלִיכְּן זָאל אַרָאפּ ׃ אֵיין מִיךְ מִיט הַיבִּין וָואש וִויךְ נָאךְ פּוּן פָּאר שַׁבָּת טָאר מֶען דְרוּךְ גִיט אַרוֹיךְ גִיסֶן נָאךְ הַיבִּין אוּם שַׁבָּת ׃ אִבֶּר מֶען מֶעג אַרוֹיךְ גִיכְּן וָואשִׁיר דָאש וִויא זָאלִין לִיטֶר וָערִין ׃ וְען עָש גִיפּוּנְט זִיךְ פִּלִיכְּט אוֹדֶר אַנַאנֶדֶר וָאךְ אֵין עָפִּיס אֵין מַשְׁקֶה מָאג מֶען עָש אִיבֶּר וַיאן דוֹרְךְ אֵיין זִיב אוֹדֶר דוֹרְךְ אֵיין מִיךְ אוּם שַׁבָּת ׃ אִבֶּר וָואשִׁיר טָאר מֶען גִיט וַיאן דוֹרְךְ אֵין טִיךְ ׃ דָען עָר וָואשְׁט וִיא אוֹיש ׃ אוֹיךְ אָז אֵין מַשְׁקֶה וָואש מִיקָאן וִויא גִיט שְׁרוּנְקִין אִבֶּר דִיא הַיבִּין טָאר מֶען וִויא גִיט אִבֶּר זַיאן ׃ אוּנ עָר זָאל נִיט גִיוואלְט וָואשִׁין עָפִּיש אֵין מַשְׁקֶה דוֹרְךְ אֵין טִיךְ זָאל עָר גִיוואלְט וָען עָר זָאלְט אֵין דוֹרְךְ אִיבֶּר דִיא הַיבִּין וָואש מִיקָאן וִויא גִיט שְׁרוּנְקִין אִבֶּר דִיא גְרוּב גִיט צוּ מַאכִין אִין דָעָר טִיךְ ׃ נָאר עָר זָאל וִיאין וָועם זַיין קֵין גְרוּב גִיט צוּ מַאכִין אִין דָעָר טִיךְ ׃ נָאר עָר זָאל וִיאין וָועם זַיין דִיא גְרוּב מִמֵּילָא מַאכִין: אוּנ אַז עָר זָאלְט דוֹרְךְ אַיין זִיב זָאל עָר גִיוואלְטִין דַיין וִויא צוּ הַאלְטִין אִין (טבחה) הוֹיךְ פּוּן דָעָר פְּלִי וָואש עָר זָאלְטִין דְרִינֶן ׃

וַיין אוֹדֶר זִיר וָואש עָש אִיז דְרִינֶן פַּאר הָאנְדִין הַייבִּין טָאר מֶען עָש גִיט טְרִינְקֶן דוֹרְךְ אֵיין טִיךְ ׃ דָען דָאש הַיימְט גִיט זִיאלְט גִיקְלוֹיבְט גִיט אוּם שַׁבָּת דָען עָש הַיימְט גִיקְלוֹיבְט נָאר עָר זָאל עָש אֶפּ גִיסֶן בְּאמְעלִיךְ אוּנ זָאל אַבִּיסֶל אִיבֶּר לָאזִין אִין דִיא הַיבִּין ׃ וָואשִׁיר וָואש עָש אִיז דְרִינֶן פַּאר הָאנְדִין וָועְרִים מָאג מֶען גִיט אוֹיף דִיא שְׁלָעכְטִי אוּם שַׁבָּת ׃ דָען דָאש הַיימְט גִיט זִיאלְט גִיקְלוֹיבְט אוֹיש דָאש עָש אִיז מִיט טְרִינְקֶן דוֹרְךְ אֵיין טִיךְ

אָן גיגְרייט צו עָסִין טָאר עָר אוֹיךְ נִיט טְרִינְקָן דָעם וַויין וָואש אִיז אוֹיש גילָאפִין דָער פּוּן : וַוייל עָש אִיז דָער סֵדֶר וַויין טְרוּיבָּן אוֹיש צו קְוָועטְשִׁין : אָבֶּר אַזָעלְכִי פֵּירוֹת וָואש אִיז נִיט דָער סֵדֶר זַייא אוֹיש צו קְוָועטְשִׁין דְהַיינוּ מִילְגְרוֹ מָן אוֹדֶר אַנְדֶרִי פֵּירוֹת אִיז מוּתָּר טְרִינְקָן דִיא זַאפְט וָואש גַייט אַרוֹיש דָער פּוּן אוּם שַׁבָּת : אָבֶּר מִיטָאר זַייא נִיט אוֹיש קְוָועטְשִׁין נָאר הוּוְיזֶר וַוי לִיכְש : אוּנ אַזָעלְכִי וַויין טְרוּיבָּן וָואש רִינָן נָאךְ פּוּן פַּאר שַׁבָּת אָפִילוּ זַייא רִינָן אוֹיךְ אַצוּנְד אוּם שַׁבָּת מָאג מָען דָער פּוּן טְרִינְקִין : וַוייל אִיטְלֶכֶר טְרָאפִין וָואש רִינְט וָוערְט בְּטֵל אִין דָעם פְּרִירְגָן : דִיא אוֹיש גִיקְוָועטְשְׁטִי וַויין טְרוּיבָּן וָואש מָען וַוייגְט זַייא אַיין צו מַאכִין עָפִיס אַיין מַשְׁקֶה דָער פּוּן : אוּנ עָש גִיבּוּנְט זִיךְ דְרִינָן גַאנְצִי קֶערְנְדְלִיךְ אוּנ זַייא רִינָן אוֹיש אוּם שַׁבָּת מָאג מָען טְרִינְקָן דָער פּוּן : אוֹיךְ אִיז מוּתָּר אוֹיש צו קְוָועטְשִׁין וַויין טְרוּיבָּן אִין אַיין גִיקָעכִין אַרַיין אוּם שַׁבָּת עָש גוּט צו מַאכִין : עָש אִיז מוּתָּר אוֹיש צו קְוָועטְשִׁין עָפִיס אַיין שְׁפַּייז : אוֹיב עָר דַאַרְף נִיט דִי וַואשִׁיר וָואש גַייט אַרוֹיש דָער פּוּן : אָבֶּר אַז עָר דַאַרְף דִיא וַואשִׁיר דָער פּוּן טָאר עָר עָש נִיט אוֹש קְוָועטְשִׁין סַיידִין אִין אַיין גִיקָעכִין אַרַיי : שְׁנַייא אוֹדֶר אַייז טָאר מָען נִיט מַאכִין צו גַיין מִיט דָער הַאנְט : אוֹיךְ נִיט צו בְּרָעכִין אוֹיף קְלַייני שְׁטִיקְלִיךְ עָש זָאל צו גַיין אָבֶּר מִיט אַיין כְּלִי אִיז מוּתָּר צו בְּרָעכִין :

אוֹיךְ טָאר מָען עָש נִיט לַייגִין אוֹיף דָער זִין אוֹדֶר לֶעבִּין פַּייאֶר עָש זָאל צו גַיין אוּנ בְּדִיעֶבֶד אַז מִיהָאט עָש יוֹא גְלַייגְט אִיז מוּתָּר צו טְרוּנְקִין דִיא וַואשִׁיר דָער פּוּן : דָער וָואש וַואשְׁט זִיךְ אוּם שַׁבָּת אוּם וַוינְטֶר זָאל עָר גִיוָואריגְט זַיין נִיט צו מַאכִין צו גַיין אַייז אוֹדֶר שְׁנַייא מִיט זַייני הֶענְט : אוֹיךְ טָאר נִיט זַיין קִיין זָאלץ אוֹיף זַייני הֶענְט בְּשַׁעַת וַואשִׁין זִיךְ : דָען דִיא וַואשִׁיר וָועט עָש מַאכִין צו גַיין : אוֹיךְ טָאר מָען קִיין כְּלִי נִיט אוֹיש וַואשִׁין אוּם שַׁבָּת מִיט קִיין שׁוּם זַאךְ : אוּנ דָער וָואש וַואשְׁט זִיא אוֹיש מִיט זָאלץ הָאט עָר צְווייא עֲבִירוֹת : אוֹיךְ אִיז אָסוּר מַשְׁתִּין צו זַיין אִין שְׁנַייא אוּם שַׁבָּת דָען עָר מַאכְט צו גַיין : עָש אִיז אָסוּר צו פַּאר שְׁטֶעקִין אַיין פְּלָעשִׁיל מִיט אַיין נַאס טִיכֶל : דָען מָען מַאכְט עָש אוֹיש קְוָועטְשִׁין : עָש אִיז מוּתָּר אַרַיין צו טָאן זַאפְרִין אִין אַיין עָסִין עָש זָאל אַשִׁייני פַּארְב בַּקוּמֶן : דָער וָואש עָסְט רוֹטִי אוֹדֶר שְׁוַוארְצִי קֶערְשִׁין אוּם שַׁבָּת אוּנ זַייני הֶענְט וָועדִין גִיפַארְבְּט דָער פּוּן : טָאר עָר מִיט זַייא קִיין טִיךְ נִיט אָן רִירִין דָען עָר מַאכְט עָש פַּארְבִין : אָבֶּר בְּרוֹיט מָאג עָר אָן רִירִין אוּנ מָאג עָש אַפִילוּ אַיין טִינְקִין אִין דִיא קַארְשִׁין הָאטְשִׁי עָש וָוערְט גִיפַארְבְּט :

קנא

כמה דינים משבת תולש טוחן תיקוני מאכל מעבד אופה ולש

וָוען אַיינֶר הָאט גִיבּוּנְדִין שְׁרוֹיא אוֹיף צו פַּאר בְּרִינְגִין אִיז עָש מוּקְצֶה : אוּנ מִיטָאר עָש נִיט מְטַלְטֵל זַיין אוּם שַׁבָּת אָבֶּר אַז עָר הָאט עָש אָן גִיגְרַייט פּוּן פַּאר שַׁבָּת צו גֶעבִּין עָסִין זַיין בְּהֵמָה · אִיז עָש נִיט מוּקְצֶה · מִיטָאר נִיט מַאכִין קִיין זַאלְץ וַואשִׁיר אוּם שַׁבָּת : אוֹיךְ אִיז אָסוּר צו בַּזַאלְצִין עֶטְלִיכִי שְׁטִיקְלִיךְ רֶעטִיךְ בַּנַאנְדֶר סַיידִין אַיינְש רִירְט נִיט אָן רָאש אַנְדֶרִי אוּנ עָר וַויל עָש עָסִין צו דָער זֶעלְבִּיגֶר סְעוּדָה : אוֹיךְ אִיז אָסוּר צו בַּזַאלְצִין גִיקָאכְט פְּלַייש אוֹדֶר אַייעֶר סַיידִין עָר וַויל עָש עָסִין צו דָער זֶעלְבִּיגֶר סְעוּדָה : גִיזָאטְנִים אַרְבִּיס מָאג מָען יוֹא בַּזַאלְצִין אוּם שַׁבָּת : עָש אִיז אָסוּר צו קְלַאפִין זַאלְץ אוֹדֶר פֶּעפִיר אִין אַיין שְׁטַייסִיל אוּם שַׁבָּת : אָבֶּר אִין אַיין שִׁיסֶל מִיט אַיין שְׁטִיל פּוּן אַמֶעסִיר אוֹדֶר מִיט אַלֶעפִיל אִיז מוּתָּר · עָש אִיז מוּתָּר צו שְׁנַיידִין גִיקָאכְט אוֹדֶר גִיבְּרָאטִין פְּלַייש אַפִילוּ אוֹיף קְלַייני שְׁטִיקְלִיךְ מִיט אַיין מֶעסִיר : אָבֶּר נִיט מִיט אַיין הַק מֶעסִיר · אוֹיךְ אִיז אָסוּר צו רַייבִין קֶעז אוֹדֶר בְּרוֹיט אוֹיף אַיין רִיב אַייזִין · אָבֶּר מִיט דָער הַאנְט אִיז מוּתָּר צו בְּרֶעקְלִין : וָוען אַיינֶר הַאלְט שְׁמֶעקִינְדִיגִי קְרַייטִיכְצֶר אִין וַואשִׁיר מָאג עָר וַואוֹל הוּנְטֶר גִיסֶן פְּרוּשִׁי וַואשִׁיר אָבֶּר נִיט נָאר אַנְדֶרִי וַואשִׁיר אוֹיךְ טָאר מָען נִיט שְׁנַיידִין אוּם שַׁבָּת קִיין קְרַייטִכְצֶר אוֹדֶר פֵּירוֹת אוֹדֶר רֶעטִיךְ אוֹיף קְלַייני שְׁטִיקְלִיךְ סַיידִין עָר וַויל עָש עָסִין צו דָער זֶעלְבִּיגֶר סְעוּדָה : אוֹיךְ אִיז אָסוּר צו נֶעמִין דָעם הָאנִיק פּוּן דָעם בִּין שְׁטָאק : אוֹיךְ אִיז אָסוּר צו קְנֶעטִין אוּם שַׁבָּת : אוֹיךְ אִיז אָסוּר אַרַיין צו גִיסֶן וַויין אוֹדֶר עָסִיק אוֹדֶר בִּיר אִין צו רִיבֶּנֶער קֶערְנְדְלִיךְ דָען עָש הַייסְט גִיקְנֶעטִין · אָבֶּר אַז מִיהָאט פַּאר שַׁבָּת דְרִינָן אַרַיין גִיגָאסִין · מָאג מָען אוּם שַׁבָּת נָאךְ אַרַיין גִיסֶן · אוֹיךְ מָאג מָען אַרַיין גִיסִין וַויין אוֹדֶר עָסִיק אִין אַיין שִׁיסֶל אוּנ דָער נָאךְ אַרַיין צו וַוארְפִין דְרִינָן דָאש קֶערְנְדִיל אוּנ מָאג עָש הוּנְטֶר מִישֶׁן מִיטֶען פִּינְגֶר · אָבֶּר נִיט מִיט אַיין מֶעסִיר אוֹדֶר מִיט אַלֶעפִיל · אוֹיךְ אִיז מוּתָּר אִין עָסִין שְׁפַּייז צו מַאכִין אִין אַיין שִׁיסֶל אָבֶּר נִיט פּוּן קִיין פֵּרִי אוֹיךְ אִיז אָסוּר צו שֵׁיילִין קְנָאבִּיל אוֹדֶר צִיבֶּלִים : סַיידִין עָר וַויל עָש עָסִין צו דָער זֶעלְבִּיגֶר סְעוּדָה :

קנב דיני נולד בשבת

אין אי וואש ווערט ניפארין אום שבת אדער יום מוב
אי עש מוקצה : אוב מיסאר עש גיט מסלקל זיין :
אוב או דאש אי אז פאר כי עש ניוואריין אפילו צווישן
טוזינט אויער ענין אלי מוקצה : אבר מען מעג עש צו
דעקן מיט בלי עש נאל ניט צו ברענן וועריז עאר ער
זאל ניוואריש זין עש ניט צו רירן פוקם אורט : אוב או
יום טוב ניפאלט ערב שבת אדער זונטאג אי עש בידי מעג
אסור אוב או מען מיט עש ארין אין ניקעבן אי עש
אסור צו עסן בידי מעג : דאש אופש וואש פאלש ארא
קוכם בוים אום שבת אי אויך אוו דער רין : קין מאלץ
טאר מען ניט מסלקל זיין אפילו אקלין שפעדיל דיא זיין
אוים צו מאכן : אבר אין שמרויא אי מותר אויך
שפעקיריג מגל שגן שפעקיריג קריטיקיר מאב
מען וואול מסלקל זין אוב מען מעג אויך דער פון אפ
ברעבן אדר אפ שניידן צו שמיצקן דער פון אדר דר מיט
אוינץ צו טרייבן דיא פלינן עש אי אסור גורל צו וארפן
אום שבת : אוב מיסאר אפילו קין אנו יהודי אויך ניט לאזין
גוהל וואדפן פון אין יהודי ווענין :

קנג דין השאלה וקנין צרכי שבת והרחת כלי ותיקונן וטבילתן בשבת :

עש אי אסור צו קויפן אוב צו פאר קויפן אום שבת דרום
או איר קויפט ווין אדר דיר בי אין שענקר מאר
אש דער שענרך ניט דער מאנין קין העלפט : אוב ער מאר
אם ניט דער מאנין קין מאם : וויא דען זאל ער מאן ער
זאלנאנין צום שענקיר גיב מיר דיא קאן פיל אדר האלב
אזו ווען ער זיך שטופין אויך מאר ער ניט זאנין צו אים אויך
בין שלידיג אין גילדין גיב מיר נאך פאר אין גילדן : אזו
ווער אויך דיר שולדיג זיין צווייא גילדן : אשמייל ליים ווענין
מתיר צו דער מאנין אין מאם צום שענקיר : אבר ווער עש
אי דרינן גוהר (תבא עליו ברכה) :

עש אי מותר צו זאנין אין קרעמיר גיב מיר אזו פיל
איער אודר עפיל אודר נים : אבר מיסאר ניט
זאנין גיב מיר פאר אזו פיל גראשין : דיא מרענגיר וואש
מראנין פעסר מיט בויר אודר ווין : זאלין זיא ניוואריגט
זין זייא צו מראנין אום שבת הוהש אין שינוי ניט וויא אי

קנד דיני הבנת מאבל בהמה

עש אי מותר צו מראנין פאמוני צו זין בהמה אין איין יום
אום שבת : חאמש עש ויפט זיך אוש דאש מיסטו דר
פון ווייל ער אי זיך ניט מכוין הער צו אבר בכוונה אי זאסור
אויך אי אסור צו לייגין דיא פאלווי פאר זיין בהמה אין דער
הייף כדי דער ווינר זאל זיא אוש ווייאין עש אי אסור צו
מעסטין דעם נעשטין אודר דעם האביר וואש ער שיט פר
זיין בהמה עש אי אסור צו שניידין גראז פאר זיין בהמה :
פירדין זיא קען עפיש אנדרש ניט עסין אויך אי אסור צו
שטאפין עופות אודר בהמות אום שבת עש אי מותר אין
בהמה צו שטעלין אויך גראז אוב אויך האב קין מורא ניט
ער ווען עש ארוש דיסין מיט זיין האבט פון הונדר איר אוב
ווען עש אין עבין צו עסין אויך אי אסור צו גענמין עסין פון
אין בהמה אוב צו שמען פאר דער אנדרין בהמה אום שבת
דען עש אי מיאוס פאר איר : אויך אי אסור אין זאלוב דיין

צו מאכן אום שבת :

קנה אנו יהודי שעשה מלאכה בער ישראל

עש אי אסור צו נעבין עפים אין זאך צו אין אנו יהודי צו
מראנין אוש דעם עירוב אפילו עש אי ניעש דען דיא
ליים ועלין מיינין עש אין דעם יהודש אבר או עש מען קומן

אֵין שְׁנֵאָה דֵּיעָר פּוּן מָאנ מֵען אִים וואלְגֶעבֶּן : אוֹיךְ אִיז מוּתָּר צוּ נֶעבֶּן עֶסֶן שְׁפַּיִיז צוּ אֵין אִינוֹ יְהוּדִי אוֹיךְ דֶעם תַּכְלִית עָר זָאל עָסֶן אֵין זַיִן הוּיז אַפִּילוּ עָר טָרַאגְט עָסֶן אוֹיש דֶעם עִירוּב : אִיין קְלֵיד פּוּן אִין אִינוֹ יְהוּדִי וָאש לִינְט בֶּ֫מֶ֫שְׁכֶּן בֵּיא אִין יִשְׂרָאֵל מָאנ מֵען עֶסֶן אִים אוֹיש בַּייטֶן אוֹף אַנֶּ֫דֶר מַשְׁבּוֹן אוּם שַׁבָּת אוּיפְ עָר טִיט עֶסֶן זְךָ דְּרוֹשׁ וָאש אִין אִינוֹ יְהוּדִי וָאש אִין טַרְגִין אוֹף אִין סְעוּדַת מִצְוָה אִיז עֶסֶן רָאש אוּם וָאש אִין אִינוֹ יְהוּדִי הָאט נִיט גִיבְּרַאכְט אוֹיף אִין חֲדָרִים אוּם שַׁבָּת אִיז הוֹיז אוֹיךְ אִיז אָסוּר אֲפִילוּ אַרַיין צוּ גֶיין אִין שְׁווִיץ בַּאד אוּם שַׁבָּת · דָּעָר וָאש הָאט זְךָ בְּגָאסֶן מִיט קָאלְט וָאשֶׁר אוֹדֶר עָר הָאט זְךָ גֶיוואשֶׁן טָאר עָר זְךָ נִיט וואַרְמִין לֶעבֶּן פַּייאר אַז דִּיא וָאשֶׁר זָאלֶן וואַרִים וְעֶרֶן אוֹיף אִים · אוֹיךְ דָּעָר וָאש הָאט זַייֶנִי הָעוֹמֶ דָּעָר זַנארְמְט בַּייא דָעם פַּייאר טָאר עָר אוֹיף זַייא נִיט גִיסֶן קִיין קָאלְט וָאשֶׁר עֶס אִיז אָסוּר צוּ וָאשֶׁן דִּיא הָעוֹמֶ אוּם שַׁבָּת מִיט זַיךְ אוֹדֶר זָאלְץ אוֹדֶר חֶלֶב אוֹדֶר מִיט פָּעטֶ · וַאבֶּן אָבֶּר מִיט קָלֶייאֶן אִיז מוּתָּר אִיין בָּאד וָאש מַיהָאט וִיא גֶיהַייצְט אוּם שַׁבָּת פּוּן אִיין אִינוֹ יְהוּדִי וָועֶגֶן מָאנ אִיין יְהוּדִי אַרַיין גֶיין דְּרִינֶן תִּיפְּף נָאךְ שַׁבָּת · אָבֶּר אַז מַיהָאט זִיא אוֹיךְ גֶיהַייצְט פּוּן אִיין יְהוּדִי וָועֶגֶן מִיז מֵען וַארְטִין נָאךְ שַׁבָּת בֵּין מֵיוואלְט זִיא גֶיקֶעֶנְט אוֹיש הֵייצֶן ·

אִין אִינוֹ יְהוּדִי וָאש הָאט גִיבְּרַאכְט צוּ אִין יְהוּדִי אוּם שַׁבָּת זֶוֹ אִין זַאךְ וָאש אִיךְ הָאבּ קֶין מוֹרָא נִיט דָּאש עָר הָאט עָש דְּיֶינְט אָפְּ גִירוּסֶן אוֹדֶר גִיפַּאנְגֶן נָאר אִיךְ הָאבּ מוֹרָא מָאמִיר הָאט עָר גִיבְּרַאכְט אוֹיש דֶעם תְּחוּם : אִיז דָּעָר דִּין אַוֹ הָאט עָר עָש גִיבְּרַאכְט פּוּן זַיינְט וָעֶגֶן · אוֹדֶר פּוּן אַנַאנְדֶרֶן אִינוֹ יְהוּדִי זָועֶגֶן אִיז עָש מִיתָּר צוּ עָסֶן אוּם אוֹיפְ עָר הָאט עָש גִיבְּרַאכְט פּוּן אִיין יְהוּדִי וָועֶגֶן מָאר עָש דָּעָר זָאלְבִּיגֶר יְהוּדִי נִיט עָסֶן בֵּיז נָאךְ שַׁבָּת אַוֹ לַאנְג אַז מָע וָואלְט עָש גֶיקֶעֶנְט בְּרֶעֶנְגֶן אוֹיש דֶעם תְּחוּם אוּם אַנַאנְדֶרֶן יְהוּדִי מָעג עָש עָסֶן אֲפִילוּ אוּם שַׁבָּת אוּם אוֹיפְ עָש אִיז אִין סָפֵק אוֹיפְ עָר הָאט עָש גִיבְּרַאכְט אוֹיש דֶעם תְּחוּם אִיז אוֹיךְ אָסוּר · דָּאש אִיז אַלְש גִירֶעש גִיוואַרִין פּוּן אַז אִין אִינוֹ יְהוּדִי וָאש וואַנְט נִיט מִיט אִים אִין אַיין שְׁמָאט אוּם דִּיא זַאךְ אִיז אוֹיךְ נִיט צוּ קְרִיגֶן אִין דָּעָר שְׁמָאט : אֲבֶּר אַז עָר וואַנְט לוֹא מִיט אִים אִין אַיין שְׁמָאט · אוּם דִּיא זַאךְ אִיז אוֹיךְ צוּ קְרִיגֶן אִין דָּעָר שְׁמָאט דִּיא זַאךְ נִיט אוּם אִים אִין אַיין שְׁמָאט · אוּם דִּיא זַאךְ אִיז אוֹיךְ אַז עָר הָאט דִּיא זַאךְ נִיט אוּם אִים אִין אַיין שְׁמָאט אוּם עָר וַייסְט אוֹיךְ אַז עָר הָאט דִּיא זַאךְ נִיט אוּם אִים אִין אַיין שְׁמָאט אוּם עָר הָאט עָש נִיט גִיבְּרַאכְט אוֹיש דֶעם עִירוּב : וָעֶן אַיין אִינוֹ יְהוּדִי אוֹדֶר בְּרֶעֶנְגט אוֹיש דֶעם עִירוּב בְּרוֹיט אוֹדֶר בִּיר אִי אַזַיל מְדִינוֹת הָאלְט מֵען עָש פַּאר אַיין אִיכּוּר אָבֶּר אִין אוּנְזֶרֵי מְדִינוֹת הָאלְט מֵען פַּאר אִין הִיזֶר אֲפִילוּ אִים עָש צוּ הַיסֶן בְּרֶעֶנְגֶן פּוּן אוֹרְחִים וָועֶגֶן · אוֹדֶר אוֹיךְ אִסְעוּדָה : אִין אִינוֹ יְהוּדִי וָאש פּוּט אִסְלָאבָּה אוֹדֶר עָר צִינְדְט אִן אֲלַעבָּט אוּם שַׁבָּת פּוּן אִין יְהוּדִי וָועֶגֶן טָאר עָר דָּעָר פּוּן קֶין הַנָּאה נִיט הָאבֶּן אָבֶּר פּוּן אִין סְעוּדַת מִצְוָה וָועֶגֶן אִז מוּתָּר · אוּם מִיט הָאלְטֶן דִּיא סְעוּדָה פּוּן שַׁבָּת אוֹיךְ פַּאר אִין סְעוּדַת מִצְוָה :

קנו דיני רחיצה בשבת

עש אִיז אָסוּר אוּם שַׁבָּת זִיךְ כּ בָּאדֶן אוֹדֶר צוּ גִיסֶן אוֹיךְ זִיךְ וַארְמֶעס וַאשֶׁד וָאש זָענֶן אֲפִילוּ גֶיוואַרִימְט גֶיוואַרִין פַּאר שַׁבָּת אָבֶּר זַיין פָּנִים אוּן הָענְט אוּן פִּים מָאג מֵען יוֹא אָפְּ וַאשֶׁן אִין דָּעם וַאשֶׁר אוּן קָאלְט וַאשֶׁר מָאג מֵען יוֹא בְּאָדֶן אוּן וָועֶר עש בָּאד זִיךְ אִין טַייךְ זָאל עָר גֶיוואַרִימְט זַיין נִיט צוּ גֶיין פִּיר אֵיילֶן מֶ֫נֶם טַייךְ בִּיז דִּיא וַאשֶׁר וָועֶרט אָפְּ גֶישְׁוִוימְט פּוּן אִים : אִין אֵיין וַארִים בָּאד וָאש לוֹיפְט אוֹיף דָּעָר עָרֶר אִז זִיךְ מִיתָּר צוּ בָּאדֶן אָבֶּר אִין אַבִּיטִשׁל אִז אָסוּר מִכֹּ"שׁ אַז עש שְׁמֶייסְט אִין אַיין חֲדָר אוֹדֶר אִין הוֹיז אוֹיךְ אִז אָסוּר אֲפִילוּ אַרַיין צוּ גֶיין אִין שְׁווִיץ בָּאד אוּם שַׁבָּת · דָּעָר וָאש הָאט זִיךְ בְּגָאסֶן מִיט קָאלְט וָאשֶׁר אוֹדֶר עָר הָאט גֶיוואשֶׁן טָאר עָר זִיךְ נִיט וואַרְמִין לֶעבֶּן פַּייאר אַז דִּיא וַאשֶׁר זָאלֶן וואַרִים וְעֶרֶן אוֹיף אִים · אוֹיךְ דָּעָר וָאש הָאט זַייֶנִי הָעוֹמֶ דָּעָר זַנארְמְט בַּייא דָעם פַּייאר טָאר עָר אוֹיף זַייא נִיט גִיסֶן קִיין קָאלְט וָאשֶׁר עש אִיז אָסוּר צוּ וָאשֶׁן דִּיא הָעוֹמֶ אוּם שַׁבָּת מִיט זַיךְ אוֹדֶר זָאלְץ אוֹדֶר חֶלֶב אוֹדֶר מִיט פָּעטֶ · וַאבֶּן אָבֶּר מִיט קָלֶייאֶן אִז מוּתָּר אִין בָּאד וָאש מַיהָאט זִיא גֶיהַייצְט אוּם שַׁבָּת פּוּן אִין אִינוֹ יְהוּדִי וָועֶגֶן מָאג אִין יְהוּדִי אַרַיין גֶיין דְּרִינֶן תִּיפְּף נָאךְ שַׁבָּת · אָבֶּר אַז מַיהָאט זִיא אוֹיךְ גֶיהַייצְט פּוּן אִין יְהוּדִי וָועֶגֶן מִיז מֵען וַארְטִין נָאךְ שַׁבָּת בֵּין מֵיוואלְט זִיא גֶיקֶעֶנְט אוֹיש הֵייצֶן ·

קנה דיני סיכה בשבת

עש אִיז אָסוּר זִיךְ צוּ שְׁמִירֶן מִיט אֵייל אוֹדֶר טִיט אַלְש וָאש גֶיהֶער צוּ אִין רְפוּאָה : דָּעָן עש אִיז אָסוּר אִין רְפוּאָה צוּ טָאן אוּם שַׁבָּת סַיידֶן צוּ אִין מְסוּכָּן אַז וויא אוֹיךְ וָעל דָּא בַּשְׁיידֶן וָעֶן אִינֶם טִיט עִפֶּש וויא אוּן וַייטֶר אִיז עָר פְּרִישׁ אוּן גִיזוּנְד אִין גַאנְצִין גוּף טָאר מֵען אֲפִילוּ קֶין אִינוֹ יְהוּדִי נִיט הַיסֶן אִים אַרְפוּאָה צוּ טָאן · אֲבֶּר צוּ אִין קְרַאנְקִין וָאש אִיז מְסוּכָּן דָּאש אִז מִיוועט אִים דִּיא רְפוּאָה נִיט טָאן אוּן וָועט עָר שְׁטַארְבֶּן אוֹדֶר עָר וָועט אַרגֶיר קְרַאנְק וָעֶרֶן : אִז אַגרוּשִׁי מְצוָה אֲפִילוּ מְחֻלֶּל שַׁבָּת זַיין אִים רְפוּאוֹת צוּ טָאן : אוּן וָועֶר עש אִז דְּרִינֶן גִיזוּאריכְט אוּן טִיט אִים אִין רְפוּאָה אוּם גִיפְּרָעכְט אִין עָר גִילוּיבְט · אוּן וָועֶר עש טִיט עש נִיט אוּם גִיפְּרָעכְט אִין עָר אֵין (מִין) · דָּאש עָר גִלוּיבְט נִיט אִין דָּעם וָאש דִּיא חֲכָמִים הָאבֶּן גֶישְׁרִיבֶּן · אוּן עָר טִיט אִין עֲבִירָה הוּנְטֶר וַויילְכְש אוּן דִּיא גְמָרָא זָאכְט אַז דָּעָר זָעלְבִּיגֶר מֶענְטש אִז גְרַייךְ וויא עָר וָאלְט אֵיין רְצִיחָה גִיטָאן · אוּן דָּעָר רַב דָּאש לֶאמֶ זִיךְ פּוּרְעגֶן אַז אִין זַאךְ אִין עָר מְגוּנֶה : דָּעָן עָר דַּארְף עש אוֹפְּט דַּרְשֶׁנֶן אִין אַלֶי שִׁילֶן דָּאש אִיטְלֶכֶר זָאל וויסֶן אַז וָעֶן עש אִין אַיין נוֹט אוּן מָאן קָען קִין אִינוֹ יְהוּדִי נִיט קְרֶעֶן אוֹדֶר מֵען קָען אִים נִיט בַּאלְד קְרִיגֶן דַּארְף מֵען נִיט וַארְטִין נָאר אַיין יְהוּדִי זָאל עש תִּיפְּף טָאן · אוֹיךְ זָאל מֵען

עש ניט לאזן טאָ קיין עמי האבצים אודר נייביר אודר קיינר ראן זייא ווענין עש באר לאזן · אוג ווענין ניט גליבן אין (אמונת חכמים) נאר עש זאלן עש טאן קיינשטלכי לייט לומדים אוג תלמידי חכמים אז אשטלכר מאג זיך האלטן פאר איין תלמיד חכם אין ער זאך · אבר אז אין דער ווייכי וואש מען ווענט ריכן דעם איבו יהודי ווענט ער ניט קראנקיר ווערין · דארף מען וואול ווארטן אוג אז דר יהודי האט אן גיהוכן אוג עש איז גיקומן איין איבו יהודי ואל ער אים לאזן גומר זיין :

אלי דיא חילאת ואש איין מענטש האט איבוויניג אין זיין לייב אפילו ציין וויטג אוב ער ליגט נאר צו בעט דארף מען ניט ווארטן אוף איין איבו יהודי · אוג מען דארף ניט פרעגן קיין דאקטיר אודר בקי נאר מען מעג אים אלש טאן וויא אום דר ואכין אבר אז מען וייסט דאש ער ווענט ח"ו ניט קראנקיר ווערין בין מיוענט ריכן איין איבו יהודי : אידר בין נאך שבת · טאר מען ניט מחלל שבת זיין · אוג ווען ער האט איין אוישן וויניגשטי קרענק · דארף מען פרענגן איין דאקטיר · אידר איב ער ועלבסט ואגט איך בדארף תיקף צו רפואות מעג מען מחלל שבת זיין פון זייט ווענין · ווען צוויא דאקטורים ואגן ער דארף תיקף · אוג אנדרי הונדרט דאקטורים ואגן ער דארף תיקף · אוג אז ער ועלבסט ואגט איך בדארף תיקף צו רפואות מעג מען מחלל שבת זיין פון זייט ווענין · ווען צוויא דאקטורים ואגן ער דארף ניט איז מען דארף מחלל שבת זיין עש אי אספק פון דיא חכמים · איין הוי ואש אי אין גיפאלן אוג עש אי אספק טאמיר אי אומנצר גיוועז אינוויניג : דארף מען מחלל שבת זיין עש אוישן צו רימן : אוג אז מען גיפובט גיהרגיתי לייט דארף מען וייסיר רומן מאמיר ווענין דיא הונטרשטי נאך ניט טויט : אוג אפילו מען גיפובט דיא הונטרשטי אויך טויט : דארף מען רומן בין ייערי נאז לעכיר : מאמיר אי נאך פאר האנדין עפים אשום אין זייא אוג אז זייא האבן שוין קיין אטום ניט טאר מען שוין וייטר ניט אורבמין : דעמט גלייכין ווען איינר אי אין אנאנדרי ככנה אי מען אים מחזיב כמיל צו זיין : אוג אפילו עש קענין אים מציל זיין עמליכי לייט אוב עש ווענין זיך כיתעסיק דר צו הונדרט לייט אי דאך די מצוה פון אלי וייער גרויש :

קנט דיני יולדת בשבת

איין קינד בעטרן אי גליך זוא איין קראנקיר ואש אי מכוכן : אוג מען אי מחויב מחלל שבת זיין פון אירנט וועגין צו אלי ואכין ואש זיא בראדף · מען כעג איר ריכן איין באבי אפילו אוישר דעם תחוב:מען מעג איר אן ציגדן איין ליכט : אפילו זיא אי אבלינדי דען עש אי איר איין נחת רוח אז אנדרי וועלין זיך מתעסק צו זיין מיט איר : אבר אלי ואכין דארף מען טין דורך איין שינוי : עש ווענין דרייא אירלייא קינד בעטרינש : דאש ערשטי אז זיא גייט צו קינד : דאש אנדרי אז דאש דם גדה הייבט אן פון איר צו רינן דאש דרימי אז זיא קען ניט ארום ניין בין מען מוז זיא מראגין הונטר דער ארים : אויך איינש פון דיא אלי אי מען מחלל שבת : דיא עדשטי

*) רש"י מלי עגינים דלקמן מען · פרעגן מין דמקמר דרייא

האלו בין ער שפייאט אוישר : ווען איינם טיט וויא דער בוך מא מען אים וואול שטעלין אויך זין בוך איין בלי מיט לעבלוך ואש שיר ווען איינר האט זיך איבר גיטרונקן מאג מען אים שמירן ביגי העמט אוג פים מיט אייל אודר מיט זאלן אום שבת : אז איין בלי ואש מען מעג מכשל זיין אום שבת מאג מען זיא שטעלין אויף איין אוב צו קלן : ווען איינם אי איין בין ארוישי גירוקט גיוארין מאג מען אים פאריטן אום שבת · ווען איינר האט זיך איין שנים ניטאן בין דאש בלוט ניים טאר ער דרוף ניט לייגין קיין טיכול : דען עש ועשט גיפארבט : וויא דען זאל ער טאן ער זאל פריר דאש בלוט ניט אפ וואשין אודר שפין ועבר לייגין דרוף : אוג שויף דעם דאש טיכל*) :

קנת על מי מחללין השבת

אלי זאכין ואש העגט דריגן כבנות נפשות מאג מען דרוף מחלל שבת זיין : ווען עש אי איין שרייפה ח"ו אפילו ניט אין זיין הוין מאג ער ואול לעשין אום שבת אז דאש פייאר זאל ניט ווייטר גיין : אוג דער ואש ער ועלפט דער צו אי ער גילויבט אין דיא אויגן : אוג דער ואש העלפט דער צו אי ער גיפאלן אוג עש אי אספק פון דיא חכמים · איין הוי ואש אי אין גיפאלן אוג עש אי אספק טאמיר אי אומנצר גיוועז אינוויניג : דארף מען מחלל שבת זיין עש אוישר צו רימן : אוג אז מען גיפובט גיהרגיתי לייט דארף מען וייסיר רומן מאמיר ועגין דיא הונטרשטי נאך ניט טויט : אוג אפילו מען גיפובט דיא הונטרשטי אויך טויט : דארף מען רומן בין ייערי נאז לעכיר : מאמיר אי נאך פאר האנדין עפים אשום אין זייא אוג אז זייא האבן שוין קיין אטום ניט טאר מען שוין וייטר ניט אורבמין : דעמט גלייכין ווען איינר אי אין אנאנדרי ככנה אי מען אים מחזיב כמיל צו זיין : אוג אפילו עש קענין אים מציל זיין עמליכי לייט אוב עש ווענין זיך כיתעסיק דר צו הונדרט לייט אי דאך די מצוה פון אלי וייער גרויש :

קנט דיני יולדת בשבת

איין קינד בעטרן אי גליך זוא איין קראנקיר ואש אי מכוכן : אוג מען אי מחויב מחלל שבת זיין פון אירנט וועגין צו אלי ואכין ואש זיא בראדף · מען כעג איר ריכן איין באבי אפילו אוישר דעם תחוב:מען מעג איר אן ציגדן איין ליכט : אפילו זיא אי אבלינדי דען עש אי איר איין נחת רוח אז אנדרי וועלין זיך מתעסק צו זיין מיט איר : אבר אלי ואכין דארף מען טין דורך איין שינוי : עש ווענין דרייא אירלייא קינד בעטרינש : דאש ערשטי אז זיא גייט צו קינד : דאש אנדרי אז דאש דם גדה הייבט אן פון איר צו רינן דאש דרימי אז זיא קען ניט ארום ניין בין מען מוז זיא מראגין הונטר דער ארים : אויך איינש פון דיא אלי אי מען מחלל שבת : דיא עדשטי

עש ניט לאזן טאָ קיין עמי האבצים אודר נייביר אודר קיינר ראן זייא ווענין עש באר לאזן · אוג ווענין ניט גליבן אין (אמונת חכמים) נאר עש זאלן עש טאן קיינשטלכי לייט לומדים אוג תלמידי חכמים אז אשטלכר מאג זיך האלטן פאר איין תלמיד חכם אין ער זאך · אבר אז אין ער ווייכי וואש מען ווענט ריכן דעם איבו יהודי ווענט ער ניט קראנקיר ווערין · דארף מען וואול ווארטן אוג אז דר יהודי האט אן גיהוכן אוג עש איז גיקומן איין איבו יהודי ואל ער אים לאזן גומר זיין :

אלי דיא חילאת ואש איין מענטש האט איבוויניג אין זיין לייב אפילו ציין וויטג אוב ער ליגט נאר צו בעט דארף מען ניט ווארטן אוף איין איבו יהודי · אוג מען דארף ניט פרעגן קיין דאקטיר אודר בקי נאר מען מעג אים אלש טאן וויא אום דר ואכין אבר אז מען וייסט דאש ער ווענט ח"ו ניט קראנקיר ווערין בין מיוענט ריכן איין איבו יהודי : אידר בין נאך שבת · טאר מען ניט מחלל שבת זיין · אוג ווען ער האט איין אוישן וויניגשטי קרענק · דארף מען פרענגן איין דאקטיר · אידר איב ער ועלבסט ואגט איך בדארף תיקף צו רפואות מעג מען מחלל שבת זיין פון זייט ווענין · ווען צוויא דאקטורים ואגן ער דארף תיקף · אוג אנדרי הונדרט דאקטורים ואגן ער דארף תיקף · אוג אז ער ועלבסט ואגט איך בדארף תיקף צו רפואות מעג מען מחלל שבת זיין פון זייט ווענין · ווען צוויא דאקטורים ואגן ער דארף ניט איז מען דארף מחלל שבת זיין עש אי אספק פון דיא חכמים · איין הוי ואש אי אין גיפאלן אוג עש אי אספק טאמיר אי אומנצר גיוועז אינוויניג : דארף מען מחלל שבת זיין עש אוישר צו רימן : אוג אז מען גיפובט גיהרגיתי לייט דארף מען וייסיר רומן מאמיר ועגין דיא הונטרשטי נאך ניט טויט : אוג אפילו מען גיפובט דיא הונטרשטי אויך טויט : דארף מען רומן בין ייערי נאז לעכיר : מאמיר אי נאך פאר האנדין עפים אשום אין זייא אוג אז זייא האבן שוין קיין אטום ניט טאר מען שוין וייטר ניט אורבמין : דעמט גלייכין ווען איינר אי אין אנאנדרי ככנה אי מען אים מחזיב כמיל צו זיין : אוג אפילו עש קענין אים מציל זיין עמליכי לייט אוב עש ווענין זיך כיתעסיק דר צו הונדרט לייט אי דאך די מצוה פון אלי וייער גרויש :

קנט דיני יולדת בשבת

איין קינד בעטרן אי גליך זוא איין קראנקיר ואש אי מכוכן : אוג מען אי מחויב מחלל שבת זיין פון אירנט וועגין צו אלי ואכין ואש זיא בראדף · מען כעג איר ריכן איין באבי אפילו אוישר דעם תחוב:מען מעג איר אן ציגדן איין ליכט : אפילו זיא אי אבלינדי דען עש אי איר איין נחת רוח אז אנדרי וועלין זיך מתעסק צו זיין מיט איר : אבר אלי ואכין דארף מען טין דורך איין שינוי : עש ווענין דרייא אירלייא קינד בעטרינש : דאש ערשטי אז זיא גייט צו קינד : דאש אנדרי אז דאש דם גדה הייבט אן פון איר צו רינן דאש דרימי אז זיא קען ניט ארום ניין בין מען מוז זיא מראגין הונטר דער ארים : אויך איינש פון דיא אלי אי מען מחלל שבת : דיא עדשטי

*) רש"י מלי עגינים דלקמן מען · פרעגן מין דמקמר דרייא

דרייא טאג פון איר גילעגין ווערין איז מען מחלל שבת פון אירנט
וועגין אפילו זיא זאגט איך דארף עש ניט פונם דריטן ביז דעם זובטן
טאג אז זיא זאגט איך דארף ניט איז מען ניט מחלל שבת : אבר אז
זיא שווייגט איז מען יוא מחלל שבת אבר פונם זיבנטן ביז דעם
דרייסיגטין טאג איז זיא אז וויא איין חולה וואש איז ניט מסוכן אונ
מען מעג הייסין איין אינו יהודי טין אלי אירי בדערפניש : איין
קינד וואש איז גיבארין גיווארין צו ניין אודר צו זיבן חדשים מאג
מען מחלל שבת זיין פון זיינט וועגין :

קס דיני מילה בשבת

מען מאג מחלל שבת זיין פון וועגין דעם ברית מילה מיט אלי
זאכין : אבר אז עש איז איין ספק אויב ער איז גיבארין
גיווארין אום פרייטאג דהיינו ער איז גיבארין גיווארין פרייטאג פאר
נאכט : אודר עש איז איין ספק אויב עש איז איין צייטיג קינד איז
מען עש ערשט מל אום זונטאג : אונ מיטאר ניט מחלל שבת זיין פון
אספק וועגין : פאר דער מילה מעג מען באדין דש קינד מיט ווארים
וואשיר וואש זענין גיווארימט גיווארין אום שבת : אבר דאש באדין
וואש נאך דער מילה דארף מען ווארטין ביז נאך שבת : אויב עש
דארף ניט דער צו : ווען איין בהמה איז חולי מאג מען הייסין איין
אינו יהודי איר בלוט צו שלאגין : (קסא) ווען מען ברענגט איינם
איין פאס מיט וויין אודר ביר טאר ער עש ניט אראפ נעמין פונם
יואגין אום שבת : סייטין ער דארף עש צו איין סעודת מצוה : אודר
פון אורחים וועגין :

(קסג) ווען איינר האט אויש גישיט איין קארב מיט אופס אין זיין
הויז איז דאש אופס גיפאלין אויף איין אורט מאג ער עש
ווידר אריין לייגין אין קארב אריין : אבר אז עש איז פאר שפרייט
גיווארין : אודר עש איז גיפאלין אויף איין דבר מיקצה : טאר מען
עש ניט צום אויף קלויבין אין קארב אריין : נאר ער זאל עש אויף
קלויבין איינציג ווייס אונ תיכף אויף עסין :

קסר עש איז אסור ארויף צו קריכן אויף איין בוים אום שבת : אונ
מיטאר ניט ניצן מיט קיין שום זאך וואש איז בהעפט אין
דער ערד ווען איתר האט עפיס גילייגט אויף איין בוים ערב שבת
טאר מען עש ניט אראפ נעמין אום שבת : אפילו ער דארף דרויף
ניט קריכן : עש איז מותר צו גיין אום שבת אויף גראז אודר אויף
קרייטיכציר : ווייל ער איז זיך דאך ניט מכוין עש אויש צו רייסין
דיא לייט וואש עסין אין גערטניר אום שבת : זאלין זייא גיווארינט
זיין ניט צו גיסן קיין וואשיר אויף דעם גראז אודר קרייטיכצר אבר
מען מאג וואול משתין זיין אויף דיא קרייטיכצר דען עש מאכט עש
בריה : מיזאל גיווארינט זיין ניט צו ווארפין תבואה פאר דיא עופות
אויף איין פייכט אורט אום שבת דען עש וועט ח״ו וואקסין : אונ

זאל זייא מיין ניט ווארפין נאר וואש זייא קענין אוף עסין דעם זעלביגן
טאג : קרייטיכציר וואש וואקסין אין איין כלי טאר מען זייא אויך ניט
אפ רייסין אום שבת : איין צווייג מיט אופס וואש מיהאט זיא אפ
גירוסן פאר שבת מאג מען וואול אפ רייסין דאש אופס דער פון
אום שבת : איין רינוע וואש איז פאר שטאפט גיווארין : אונ עש
גייט איין רעגין : אונ דיא וואשיר גייט איבר אונ טיט אים שאדין אין
זיין הויז : מאג ער זיא אויש מאכין מיטען פיס אים שבת אבר ניט
מיט איין חאלץ עש איז אסור צו שמעקין דאש אופס וואש הענגט
נאך אויפן בוים טאמיר וועט ער עש ח״ו אפ רייסין : עש איז אסור
צו גיסן וואשיר אויף איין זאמין : וואול שמעקינדיגי קרייטיכין וואש
ליגן אין וואשיר : מאג מען זייא ארויש נעמין צו שמעקין אונ ווידר
אריין לייגין : אויך מעג מען הינטר גיסן נאך וואשיר אבר ניט גאר
אנדרי וואשיר : דער וואש רייסט אפ אופס פון איין בוים וואש
שטייט נאך אין דער ערד אפילו עש איז שוין דאר וואש עש וואלט
שוין ניט גיקענט בלייבין אפילו איין שעה אויפן בוים איז ער דאך
חייב : עש איז מותר איין בוים אן צו רירין : אבר ער זאל זייער אונ
זייער גיווארינט זיין אים ניט צו שאקלין : איין ברונן וואש איז זייער
טיף מאג מען אריין קלעטרן וואשיר אן צו שעפין : אונ איך האב
קיין מורא ניט טאמיר וועט זיך דיא ערד אפ שיטן :

קסה דין כיבוד חבית ודבר שאינו מתכוין

אלי זאכין וואש דער מענטש איז זיך ניט מכוין דער צו איז מותר
צו טאן אום שבת : דרום מאג מען וואול שלעפין אוף דער ערד
איין טיש אודר אנאנדר זאך אפילו מען מאכט דער מיט איין גריב
אין דער ערד דען מען איז זיך ניט מכוין דער צו : עש איז מותר צו
גיסן וואשיר אויף דער ערד כדי דער שטויב זאל בלייבין ליגן : עש
איז אסור אויש צו קערין איין הויז אודר איין שטויב מיט איין בעזם
אום שבת : אפילו עש איז גיפלאסטירט : אבר איין אינו יהודי מאג
מען וואול הייסין אויש קערין מיט איין פלעדיר ווישׁ מאג איין יהודי
אויך אויש קערין : עש איז אסור צו וואשין אודר אויש צו גלייכין
דיא ערד : אויך איז אסור צו קאטשין אויף דער ערד אשווער פאס
דען זיא פאר גלייכט דיא ערד האטשי ער איז זיך דאך ניט מכוין
דרויף דען עש וועט בודאי פאר גלייכין רוס איז אסור :

קסו השמעת קול בשבת

עש איז אסור צו לאזין הערין איין קול אום שבת מיט איין
כלי זמר אודר מיט אלש וואש איז גימאכט גיווארין
אויף איין קול ווענין דרום טאר מען ניט קלאפין אין איין
טיר מיט אזו איין אייזין וואש איז דער צו גימאכט גיווארין
אויך איז אסור צו קלינגן מיט איין נלאק אוך דר שמש טאר
ניט

ניט קלאפן אין שיל אריין אום שבת מיט זיין האמיר אדר עש איז מותר צו בשטעלן איין אינו יהודי פאר שבת ער זאל שפילן אויף אין חתונה נאנץ שבת ועען עש ליגט בייא אייגם אן הויז אופם אודר אפילו ואש מוקצה איז דהיינו ציגל אדר עש ווערט בילה מאכ מיט ועש וואול צו דערלאן מיט אזו איז זאך ועש מען מעג מסתלסל זיין ועז אייגם ריגט אריין אין זיין הויז רעגן אודר שניא מאכ ער הונטר שטעלן כלים: אדר אז זיא ווערן פיל מאכ ער זיא אוש גיסן אדר ווידר הוסער שטעלן: (קמז) עש איז אסור צו רייטן אויף איין פערד אודר צו פארן אין ועגן ואגן אום שבת · אויך איז אסור צו שווימן אוב אבריג צו גיין אין איין שיף אבר אז ער איז שוין אין ער שיף פון פאר שבת מאכ ער אין איר בלייבן אפילו זיא פארט אום שבת: אז עש איז אין חובה אום פריטאג פר נאכט ועל מען גיוואריגט זיך ניט כחלל שבת צו זיין פאר גרוש שמחה · דער ועש נעמט אין (אלמנה) אודר איין (גרושה) טאר ער ניט לינן בייא איר דש ערשטי מאל אום שבת אבר איין בתולה איז מותר · דיא שפענדליך ואש שווימן אויבן ואשיר טאר מען זיא ניט זאלפן אהין אדר דיא ואשיר לויטר צו מאכן איין שיף ואש שטייט אויף ער ערד אודר אפילו זיא שווימט אויבן ואשר נאר זיא איז אן ניהנגיפט בייא ער עם בארג מאכ מען ארין ניין איר אום שבת:

קסח דיני עירוב בשבת

ועען צוויייא יהודים וואוינן אין איין הויף: אודר אין איין נאס אסרת איינר אויפין אנדרן צו טראגן אן איין עירוב ועען איין יהודי וואוינט אין אזו איין שטאט ועש זיא האט איז עירוב איין מויאר אודר איין צאם אודר איין נראבין דיא דיר פון דיא יהודים טיף ארום אוג ארום אזו איז גליך אז ווייא דיא צעהן מפחים טיף ארום אוג ארום אזו איז גליך אז ווייא דיא נאנצי שטאט איז זין רשות אפר אז צוויייא יהודים וואוין התעלפט ער עירוב ניט ביז זיא ממון אף קוימן דאש וואוינ פון דיא יהודים ווייט דאש זיא ואלט זין ער ניט עש אום אין ער מאכן אריין ואל ער מאכן די ברכה אוג דאש ואלט זין רשות אויך ועען דיא יהודים דינגן דעם רשות פון דעם שר אודר שופט איז גליך ווייא די היינר ועגן איז דיא יהודים רשות אויך ועען דיא יהודים דינגן דעם רשות פונם אינו יהודי אודר אפילו פון זין בנעבט אודר דינמט · אוג ער עירוב התעלפט ניט אנדרש מיירין זייא ווילן אנדרן אין נאס אין איר רוף אוג מיקען דעם

*) ליבר הויסט מוז מען זכתן ערלויבניש פון דעם מוברקייט

טויאר צו מאכן בייא נאכט אפילו מען מאכט אום ניט צו התעלפט אויך אבר אז זייא ואונן אין איין אופני נאס הערט ער מוחר צו בשטעלן איין אינו יהודי פאר שבת ער זאל שפילן אויף אין חתונה נאנץ שבת ועען עש ליגט בייא אייגם אן הויז אופם אודר אפילו ואש מוקצה איז דהיינו ציגל אדר עש ווערט בילה מאכ מיט ועש וואול צו דערלאן מיט אזו איז זאך ועש מען מעג מסתלסל זיין ועז אייגם ריגט אריין אין זיין הויז רעגן אודר שניא מאכ ער הונטר שטעלן כלים: אוג אז זיא ווערן פיל מאכ ער זיא אוש גיסן אוג ווידר הוסער שטעלן: (קמז) עש איז אסור צו רייטן אויף אין פערד אודר צו פארן אין ועגן ואגן אום שבת · אויך איז אסור צו שווימן אוב אבריג צו גיין אין איין שיף אבר אז ער איז שוין אין ער שיף פון פאר שבת מאכ ער אין איר בלייבן אפילו זיא פארט אום שבת: אז עש איז אין חובה אום פריטאג פר נאכט ועל מען גיוואריגט זיך ניט כחלל שבת צו זיין פאר גרוש שמחה · דער ועש נעמט אין (אלמנה) אודר איין (גרושה) טאר ער ניט לינן בייא איר דש ערשטי מאל אום שבת אבר איין בתולה איז מותר · דיא שפענדליך ואש שווימן אויבן ואשיר טאר מען זיא ניט זאלפן אהין אדר דיא ואשיר לויטר צו מאכן איין שיף ואש שטייט אויף ער ערד אודר אפילו זיא שווימט אויבן ואשר נאר זיא איז אן ניהנגיפט בייא ער עם בארג מאכ מען ארין ניין איר אום שבת:

קסח דיני עירוב בשבת

ועען צוויייא יהודים וואוינן אין איין הויף: אודר אין איין נאס אסרת איינר אויפין אנדרן צו טראגן אן איין עירוב ועען איין יהודי וואוינט אין אזו איין שטאט ועש זיא האט איז עירוב איין מויאר אודר איין צאם אודר איין נראבין דיא דיר פון דיא יהודים טיף ארום אוג ארום אזו איז גליך אז ווייא דיא צעהן מפחים טיף ארום אוג ארום אזו איז גליך אז ווייא דיא נאנצי שטאט איז זין רשות אפר אז צוויייא יהודים וואוין התעלפט ער עירוב ניט ביז זיא ממון אף קוימן דאש וואוינ פון דיא יהודים ווייט דאש זיא ואלט זין ער ניט עש אום אין ער מאכן אריין ואל ער מאכן די ברכה אוג דאש ואלט זין רשות אויך ועען דיא יהודים דינגן דעם רשות פונם אינו יהודי אודר אפילו פון זין בנעבט אודר דינמט · אוג ער עירוב התעלפט ניט אנדרש מיירין זייא ווילן אנדרן אין נאס אין איר רוף אוג מיקען דעם

מצוה מיואל שבת שריא רייבר אברכה מאכן · איין

דְּרָאִים אִנְדֶּרֶשׁ אִין אִנְדֶּרֶשׁ אַסֶּרֶת אוֹךְ אַפִּילוּ דִּיא נְעבֶּן צוּם עִירוּב הָעלְפְּט אוֹךְ נִיט בֵּין מֵען מוּז בֵּיא זִיא אֶפּ קוּמֶן אוֹרֶךְ הִינֶגן אוּנ אַפִּילוּ זִיא זְענֶן נָאר מְבַטֵּל זַיִּער רְשׁוּת הָעלְפְּט אוֹךְ : אוֹךְ נִיט דָּוְקָא דָּער בַּעַל הַבַּיִת זָעלְבֶּסְט דָּאַרְף נְעבֶּן צוּם עִירוּב נָאר אַפִּילוּ אַז עֶשׂ נִיט אִיינֶר פוּן בְּנֵי בַּיִת אִז אוֹךְ גִינוּג מִיזָאל זַיִּער גִיוָוארֶינְט זַיין אִן דִּיא מְצוּת וָואשׁ מְרַבְּנָן בִּפְרַט אִן דָּער מִצְוָה פוּן עִירוּב דִּיא גְּמָרָא זָאגְט אַז שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מִיט דִּיא סַנְהֶדְרִין הָאבֶּן מְתַקֵּן גִיוֶוען דִּיא מִצְוָה פוּן דִּיא הֶעגְט וָואשׁן אִן פוּן עִירוּב אִז אוֹיש גִיזַאגְט אִין בַּת קוֹל פוּנֶם הִימֶל (אם חכם בני ישמח לבי גם אני) דָּאשׁ מִיינְט מֵען הקב ה הָאט מְסַכִּים גִיוֶוען אוֹךְ זַיְיעֲרִי קֶעסְטֶלִיכִי תַּקָּנוֹת אוּנ דִּיא רַבָּנָן ז ל הָאבֶּן גִיזָאגְט וָוער עֶשׂ אִז עוֹבֵר אוֹךְ דִּיא תַּקָּנוֹת אִז עֶר חַיִּיב הָרוּם צָאל מֵען זַיְיעֶר גִיוָוארֶינְט זַיין דְּרִינֶגן אוּנ נִיט עָרִינֶג הָאלְטֶן :

הלכות יום טוב

אֲלֶשׁ וָואשׁ אִז אָסוּר אוּם שַׁבָּת אִז אוֹךְ אָסוּר אוּם יוֹם טוֹב נָאר אוּם יוֹם טוֹב אִז מוּתָּר צוּ קָאכֶן וָואשׁ מֵען דָּארְף אוֹךְ דָּעם זָעלְבִּיגִין טָאג : אוּנ אוֹךְ אִז מוּתָּר אַרְיִשׁ צוּ מָרָאגֶן פוּנֶם עִירוּב וָואשׁ מִיבַּדָּארְף עֶשׂ אִז אָסוּר נִיפְּעֶם צוּ וָואשׁן אוּנ אֶפּ צוּ קָאכֶן פוּן אִין טָאג יוֹם טוֹב אוּיפְן אַנְדֶּרֶן אָבֶּר מֵעג פִּיל אֶן קָאכֶן וָואשׁ עֶשׂ בְּלֵייבְט אִיבֶּר טָאג מֵען וואל עֶסְן דָּעם אַנְדֶּרֶן טָאג אִין לִיבְט טָאג מֵען וואל אֶן צִינֶן בַּיא טָאג אוֹךְ בַּיא נָאבְט אוּיפְ מֵען דָּאט דָּער פוּן בַּיא טָאג אוֹךְ הַנָּאה : דִּיא לַיט וָאשׁ זָאכֶן מִיר זֶועלֶן פִּיל אֶן קָאכֶן אוֹדֶר אֶן בְּאכֶן כְּדֵי עֶשׂ זָאל אִיבֶּר בְּלֵייבֶן אוּיפְן אַנְדֶּרֶן טָאג יוֹם טוֹב . אִז עֶשׂ נִיט דָּעכְט : אוֹיךְ אִז אָסוּר צוּ קָאכֶן אִין שׁוּם זָאךְ פוּן יוֹם טוֹב אוֹךְ שַׁבָּת מַיידִין מֵען מַאכְט אִין (עירוב תבשילין) : וֶועֶן אַיינֶר וִויל עֶפְּעס קוֹלֶן אוּם יוֹם טוֹב אִז עֶר מְחוּיב אֶן צוּ זַרְייטֶן פוּן פַּאר יוֹם טוֹב אַשׁ צוּ קוֹלֶן דְּרִינֶן : אוּנ צוּ צוּ דֶעקֶן דָּאש בְּלוּשׁ אוּנ אוֹךְ אִין (חליף בודק זיין) אָבֶּר אַז עֶר הָאט פַּר גֶעסֶן מָאג עֶר אִים בּוּדק זַיין אוּם יוֹם טוֹב אָבֶּר אַז עֶר נִיפּוֹנְט אִן אִים מְשָׁעֲרֵב טָאר עֶר אִים נִיט אוּיש שֶׁלַּייפֶּן אוּם יוֹם טוֹב : אוֹיךְ אַז עֶר הָאט פַּאר גֶעסֶן אַש אֶן צוּ זַרְייטֶן זָאל עֶר גֶעסֶן וָואכֶן אַש : אַזוֹ אַז עֶר הָאט נִיט מָאג עֶר גֶעסֶן כַּאלְט אַש : וָועֶן אִינֶר קוֹלְט אִין עוֹף אוּם יוֹם טוֹב מָאר עֶר נִיט אוּיש רַיסֶן דִּיא פֶּעדֶרֶן אַרוּם הָאלֶן : דָּעם עֶשׂ אִז אִין מְלָאכָה נָאר עֶר זָאל צוּ גֶעסֶן דִּיא פֶּעדֶרֶן אִין פּוּנֶם אַנְדֶּרֶן כְּדֵי עֶר זָאל קֶעגֶן קוֹלֶן . דִּיא מְלָכָה וָואשׁ אִז נִיט גֶעמַאלְקֶן גִיוָואכֶן אוּם יוֹם טוֹב טָאר מֵען זִיא נִיט גִיצֶן דֶעם זָעלְבִּיגִין טָאג : אָבֶּר מֵען מָאג זִיא וואל נִיצֶן דֶעם אַנְדֶּרֶן טָאג : אָבֶּר אַז יוֹם טוֹב גִיפַּאלְט אוּם פְּרִיטָאג אוֹדֶר שַׁבָּת אוּנ זוֹנְטָאג מָאר מֵען אַפִּילוּ נִיט נִיצֶן דִּיא מִילְכּ פוּן יוֹם טוֹב אוֹךְ שַׁבָּת . אוֹיךְ פוּן שַׁבָּת אוֹךְ יוֹם טוֹב אִין אִיר וָואשׁ אִז נִיט גִיוָואכֶן אוּם שַׁבָּת אוֹדֶר יוֹם טוֹב דָּאשׁ אִיר מִילְכּ פוּן יוֹם טוֹב אוֹךְ שַׁבָּת : אוֹיךְ דִּיא שְׁכֵנִים אִין דֶּעם הוֹיז אִין זִיךְ : נִיט מֶעֲר דָּאשׁ אִי מָאר מֵען נִיט מְטַלְטֵל זַיין : אוּנ דִּיא מִילְכּ מָאג מֵען וֹא מְטַלְטֵל זַיין : אוּנ אַז רָאשׁ אִי אִז פַּאר מִישְׁט נִיוָואכֶן צָווִישֶׁן אַנְדֶּרֶי אִיינֶר אוּנ אַז רָאשׁ אִי אִז פַּאר מִישְׁט נִיוָואכֶן צָווִישֶׁן אַנְדֶּרֶי אִיינֶר אַפִּילוּ צָווִישֶׁן טוּיזֶנְט זָענֶן אַלִי אָסוּר מְטַלְטֵל צוּ זַיין אוּנ אַז מֵען מִיט אַרֶין אִינֶשׁ פוּן דִּי אִיינֶר אִין אִין גִיקֶעבֶּן אַרֶין אִז עֶשׂ אָסוּר דָּעם זָעלְבִּיגִין טָאג מֵען וִוען מֵען קוֹילְט אִין הִין אוּם יוֹם טוֹב אוּנ מֵען גִיפּוֹנְט אִן אִר אַפִּילוּ אִין פַּארְטִיג אִי מָאג מֵען עֶשׂ וואל נִיצֶן אַפִּילוּ אוּם יוֹם טוֹב נָאךְ שַׁבָּת : עֶשׂ אִז אָסוּר צוּ בֶּעטֶן אִין דָּראִים צוּ זִיךְ עֶסֶן אוּם יוֹם טוֹב דֶעם אָסוּר צוּ בֶּעטֶן : אָבֶּר אַז עֶר וֶועט בְּרַאי מֶעֲר קָאכֶן פוּן זַיניט וֶועֶן קוּמְט אַז דָּאשׁ עֶסֶן אִיז שׁוֹין פַּארְטִיג מָאג מֵען אִים וואל שׁוּקֶן הוֹרֶךְ אַנְאַנְדֶּר לָאזֶן עֶסֶן • עֶשׂ אִז אוֹךְ מוּתָּר אִים צוּ שׁוּקֶן הוֹרֶךְ אַנְאַנְדֶּר דָּראִים :

דיני האש ביום טוב

עֶשׂ אִז אָסוּר אִיין פַּייאר אוֹךְ צוּ שְׁלָאגֶן אוֹדֶר צוּ פַּאר לָעשֶׁן אוּם יוֹם טוֹב אָבֶּר מֵען מָאג וואל נָעמֶן אִיין פִּרְעַנְדִּינְגִי שְׁטִיק הָאלְץ פוּן אִין אוֹרְט אוּיפְן אַנְדֶּרֶן : אוֹךְ אַזוֹ אִיין הָאלְץ הָאשׁ הָאט נָאךְ נִיט אָן גִידוּיבֶּן צוּ פְּלָאמֶן מָאג מֵען עֶשׂ אַוּועק נָעמֶן פוּנֶם פַּייאר : אוֹךְ אִז אָסוּר צוּ קָאכֶן אִין שׁוּם זָאךְ פוּן יוֹם טוֹב אוֹךְ שַׁבָּת אוֹיךְ אִז אָסוּר אַרֶשׁ צוּ גֶיסֶן אַיל פוּן אִין בְּרֶעַנְדִּינְן טַיגֶל אִן אַנְדֶּרֶן דָּעם עֶר מַאכְט דֶעם עֶרְשְׁטֶן אוּיש לָעשֶׁן . אִין בַּאק אוּיבֶן וָואשׁ מֵען דָּארְף אִים אַבִּיסֶל צוּ צוּ לָעשֶׁן אַפִּילוּ עֶשׂ וָוערֶן אוֹיךְ צוּ גְלָאשׁוֹן קוּיכֶן בָּעוֹם אוּנ אִים צוּ לָעשֶׁן אַפִּילוּ עֶשׂ וָוערֶן אוֹיךְ צוּ גְלָאשׁוֹן קוּיכֶן אָבֶּר נִיט מִיט אַיין טוֹךְ דָּעם עֶשׂ אִז אָסוּר אִין טוֹךְ אַיין צוּ נָעמֶן אוּם יוֹם טוֹב אוּנ מִיט טָאמִיר וָועט עֶר זִיא אוּיש קְוָועטְשֶׁן : אוֹךְ אִז מִיטֶר דָּעם אוֹיבֶן אוּיש צוּ קְלָעבֶּן מִיט לַיים וָואשׁ אִז נָאךְ אִין נַיְיוֶויקְט גִיוָוארֶן פַּאר יוֹם טוֹב : אָבֶּר אוּם יוֹם טוֹב אִז אָסוּר אִין צוּ וָועקְן אִין נַיְיאֶר אוֹיבֶן אוֹדֶר נַיְיאִי טָעפּ וָואשׁ וָענֶן נָאךְ נִיט אוּיש גִיוָואטֶן גִיוָוארֶן פַּאר יוֹם טוֹב דְּרִינֶן נִיט קָאכֶן אוֹדֶר בַּאקֶן אוּם יוֹם טוֹב : מָעל אִז אָסוּר צוּ זִיפְּן אוּם יוֹם טוֹב : אָבֶּר אַז זִיא אִיז שׁוּין גִיזִיפְט פוּן פַּאר יוֹם טוֹב : מָאג מֵען זִיא נָאךְ אַמָאל זִיפְּן אוּם יוֹם

ום שוב. שענדיר צו מאכן ״ אבער חורך איין שינוי־ניט ווי־א אזא ערר־
וואכן עש אי־ז אסור מעל צו מעמתין אום יום טוב:
ען איין אשה קיעם איין מיג אום יום טוב. ואל ווי־א חלה נעמען
אוב ואל ווי־א האלטען מיז־ן יום טוב. דען אום יום־טוב. מאר מען
קין חלה ניט פאר ברענען: איין אן גיפולמי זין וואש אי־ז צו גרייטו
גזונארין מיט איין פארים: מאר מען אים ניט אפ שניידין אדר אפ־
יסין אום יום טוב: אבר אם צו פרענען אי־ז מותר: אוך אי־ז אסור
צו כשרן אדר אויש צו גלידן איין טריפה פלי אום יום טוב: אבר
אן מיהאש גיבראטען טריפה פליש אוך איין שפיז: פאר מען די־א
שפיז אויש גלידן דורך תיקף ווידר צו בראטען וריל ער אי־ז נאך־היים
או עש אי־ז קאלט מאר מען איין הייצין אום יום טוב: עש אי־ז אסור
צו וואשין דאש גיפעם מיט איין טוך אום יום טוב: דען אוך האב
מורא מאמיר ועמע ער וי־א אויש קוועטשין נאר מיט שטרויא אדר
מיט הייא אי־ז מותר: ועמן דאש פייאר מאכט אים פליטה יין־עסין־דאש
דירפר שטינקט עש מיט רוך אוג עש אי־ז דען אנדר תקנה
ניט פאר האנדין סיידין צו פאר לעשין: מאר ער עש אויש לעשין
אין אויבן איין לאמפ פון איל פאר מען ניט אויעק בייגין דעמאיל
אוב קנייטיל: אוך פאר מען דאש קנייטיל ניט ארויש נעמין פון
דעם לאמפ: אפילו צו ליכטן אין אנאנדר לאמפ: אבר עש אי־ז מותר
נאך קנייטלך ארויס צו ליגין אין דעם אייל כדי עש אל גיך אויש
ברענין: ועך אייבר האש אן גיצונדן איין ועקסין ליכט אוב ער האש
(חם) וי־א ואל ניט אן גאנצין אויש ברענין: מאר ער נואל וי־א ארום
גינדן מיט אזו איין זאק או עש ועמע קימן דער צו ועמע וי־א פאר
לאשין ועדרין: אוך מאר ער דא שטעלין אוך אזו איין אורט ואש
דער ויכט אי־ז ניווינטלך צו ווייאן אבר אז דער ווינד ווייאט אצונד
אוך מאר מען עש דארטין ניט שטעלין:

אום יום שוב צו מכתה מאר מען ואול אן צינדן ליכט אפילו איקדער
היים ג חאטשי דאש ליכט גיהער אוך בייא נאכט ״ ווייל מען
דאש דאך אציגר אוך האב דערה דער פון: דיא דינים פון יום טוב וענין
זייער פילי נאר איך האב גישריבן צים קערצטין ואש ניציג אי־ז אין
אינזרי הייזר: אזו ועל איך אוך שרייבן דינים פון הלכות
חול המועד ואש ניציג אי־ז אין אונזרי קוהלות אוב הייזר: (קנב)
אום יום שוב גייט מען שפעט אין שול ארין אוב מען ויצט דארטין
ביז האלבין טאג: דען עש אי־ז אמצוה צו שיילן דעם טאג פון יום
טוב: איין הלבין טאג תורה ותפלה צו לערנין אוב טאן: אוב ועם
אנדרין האלבן טאג צו עסן אוב מזיגנק אוב משמח צו ווין מיט שמחת
יום טוב: עש ואל קיינר ניט קארגין אוך יום טוב אוב ואל אים מכבד
ין ועלביג זיין פאר מעג דען עש ועמע אים אלש בצאלט: עש
אי־ז אסור צו עסן פאר (אשר בחר בנו): פרי מיזאל פרייליך ין
אום יום טוב: או שבת גיפאלט אום ערב יום שוב: מאן מען

מקרים ווין עלש שעודות מיט אשטיקל ברויט אבר ניט פיר־אישלכר
אי־ז מחוייב צו האבין ווין אוך קידוש אוב צוויא קוקן ארין (רמוציא)
אזו נויא אום שבת: דיא קלידר פון יום טוב ואלין אביסל בעסיר
ווין פון דיא קלידר פון שבתי: עש אי־ז קין חיוב ניט שלש סעודות
צו מאכין אום יום טוב: אינסכר מענטש אי־ז מחוייב משמח צו ווין
אום יום טוב. וך אוב ואל ער קינדר אוב אלי די וואש גיהערין
צו ווין טוש ״ אוב ער זאל עפין גיט פליש אוב גוטן ווין ווייב
זאל ער משמח ווין מיט שיינו קלידר אוב צירונג: אוב ויבי קינדר
מיט זיסי פירות: אוב ואל אוך משמח ווין דעם גר דאש אי־ז אין
אוש לעבדך ר אוי עלינט: אוב דעם יתום אוב אלמנה:
אוך אי־ז אנרושי מצוה משמח צו ווין דיא ארמי ליט: דרוך אגט
דער פסוק ועען דוא ביכט משמח דייני פיר דאש אי־ז ווין חייב
אוב קנגדר אוב קנעכט אוב דינקט מויד: דענמאלט ביכט אוך מחויב
משמח צו ווין אנדרי פיר: דאש אי־ז דער (גר) אוב (יתום) אוב
(אלמנה) אוב (ענים) אוך ואל ער ח״ו ניט פרוילך ווין מיט
נאריש־קייט נאר מיט נאמש פארכטו־דאש מיר ועכן מחויב פרוילך
צו ווין ויל נאש דאש אוגן גיבעבין על הר סיני איין תורה ״ אוב
דאש מיר זאלין האלטן ויבי מצות מיט פריד אוב גוט פון אוגן
דינדה ועכין: אוב זאלין ווין נאמש פארכטוב. אוב אוך אנטלכר בעל
תשוה דארף אכטונג גובין אוך ווין הוין גיזונד ויא זאלין ח״ו קין
עבירה ניט טיאן: פדי או פל ישראל זאלין ווין נאמש פארכטיג
אמן:

קעגב הלכות חול המועד

אום חול המועד ועגין אסויל מלאכות אסור צו טאן אוב אסויל
ועגין מותר: דאש שמייש ניט בפרוש אין דער תורה: נאר דיא
חכמים דאבן עש בקבלה איינר פונם אנדרן בית משה רביני ע״ה
דאש עש מקבל גיוועזן פון הקב״ה אויפן בארג סיני: דער בלל דך
פון אין אלי דיא מלאכות ואש קערין צו עטחת יום טוב אין מותר
צו טאן אום חול המועד: מען מאג ואול האפין פיש אדר חיות
אדר עופות אוך יום טוב אבר אין נעץ מאכין דער צו או אסור
אוך אי־ז מותר ווין צו קעלפדרין: אבר אין קעלפדרי כאכין דרוך
אין אסור: אוך אי־ז מותר צו קאכין אבר ניט קין פעם צו מאכין:
מיטאר ניט בויאן אום חול המועד: אבר או אין ואגט ואש ועמע
אין פאלין איבר יום שוב מאג מען זיא פארימכן: אוך דין ניט צו
שערין: אוך ניט דיא נעגיל שנידין ניט פון דיא העגט אדר פון
דיא פים: מיא מיט אין מעסיר מיא מיט איין שער: אבר אין
ונג קינד ואש האט זיך נאך קין מאל ניט גישוארין מאג מען ואול
שערין: אין אשה ואש דארף טבילה האבין מאג זיך ניט שניידין
אידי נעגיל אום חל המועד: עש או זיך מותר צו באדין אוב צויא
קעמין

קָעמִין הָאטשִׁי מִעַן רִיכְטֶ אוֹישׁ הָאר : אַלִי רְפוּאוֹת וָענִין מוּתָר צוּ טַאן אום חוֹל הַמוֹעֵד אָפִילוּ צוּ אִיין בְּהֵמָה : אַז אִין עָסִין שְׁפַּיִין וּואשׁ וועט טִיאריר ווערִין נָאךְ יוֹם טוֹב : מָאג מָען וואול קוּיפָן אום חוֹל הַמוֹעֵד : אוג עָשׂ מוּתָר אִיין צוּ זַאלְצִין אֶפִילוּ אוֹיךְ נָאךְ יוֹם טוֹב אַז אִין זַאךְ וּואשׁ וועט כְּלִיה וָוערִין אַז עָשׂ וָענט אִי שְׁפַּיִין אִיבֶּר יוֹם טוֹב מָאג מָען עָשׂ פַּארְעכְטֶ אום חוֹל הַמוֹעֵד : הָאנְדְלִין אִי אָסור אום חוֹל הַמוֹעֵד : אִבֶּר אַז אִין סְחוֹרָה וּואשׁ עָר וָועט מִיט אָן וָערִין פוּנְם (קרן) נָאךְ יוֹם טוֹב מָאג עָר וואל פַּאר קוּיפָן אום חוֹל הַמוֹעֵד אָבֶּר פוּן הֵיכָּה וָענִין אִי אָסור שַׁיידִין עָר וויל דָעם הֵיוֹם אוֹישׁ נָעבִין אוֹיךְ שִׁמְחַת יוֹם טוֹב : אוג עָר הָאט קִין אַנֶּדֶר געלט נִיט :

אוֹיךְ אִין סְחוֹרָה וּואשׁ וָועט נָאךְ יוֹם טוֹב טַיאריר וָערִין מָאג מָען זַיא קוּיפָן אום חוֹל הַמוֹעֵד : אַז אִין יאריד נִיפַאלְט אום חוֹל הַמוֹעֵד מָאג מָען וואול קוּיפָן אוג וואר קוּיפִין : אָבֶּר אִין אִין מַארְק טָאג אִי אָסור : דִיא דְרֶעמִיר וָואשׁ פַּאר קוּיפָן בְּשָׂמִים אוֹדֶר אוֹפְּם אוג אַלִירְלֵיי עִסִין שְׁפַּיִין מָאנִין זַיא וואול פַּאר קוּיפָן אום חוֹל הַמוֹעֵד : דָען אִיטְלִיכֶ וִויכְטִ אַז דָאשׁ אִי פוּן יוֹם טוֹב וָענִין : עָשׂ אִי אוֹיךְ מוּתָר חוּבוֹת אִיין צוּ מָאנִין אום חוֹל הַמוֹעֵד : עָשׂ אִי אוֹיךְ מוּתָר נֶעלְט צוּ לַיי אִין אוֹיךְ אִין וועקְסִל אום חוֹל הַמוֹעֵד אוֹיךְ אִי אָסור צוּ שְׁרַייבִין אום חוֹל הַמוֹעֵד אֶפִילוּ אִין וָארְט סַיידִין אַז עָר וָועט פַּאר נֶעמִין אִיבֶּר יוֹם טוֹב : אוֹיךְ אַזוֹ אִין בְּרִיב וָואשׁ מִיקְען זַיא שְׁרַייבִין נָאךְ יוֹם טוֹב מָאר מָען זַיא נִיט שְׁרַייבִין אום חוֹל הַמוֹעֵד אִין בַּעַל מְלָאכָה מָאר נִיט אַרְבִּיטֶן אום חוֹל הַמוֹעֵד סַיידִין אַז עָר הָאט נִיט אוֹיךְ יוֹם טוֹב מָאג עָר אַרְבִּיטֶן שְׁטִילֶר הַיר וויען אַיינֶר טִיט יוֹא אִין מְלָאכָה זָאל מָען הֶפְקֵר מַאכִין זַיין אַרְבִּיט עָר זָאל דָעָר פוּן קִין הַנָּאָה נִיט הָאבִין : אוג אַז עָר אַרְבִּיט אַנְדֶרֶן מָעגְטְשִׁין דָא קָאן מָען דָאךְ דִיא אַרְבִּיט נִיט הֶפְקֵר מַאכִין :

גלייך הלכות שבת

הלכות ענוה פרק שביעי

דָער פְּרֶק רָעט פוּן (ענוה) אוג (אהבה)

עקב ענוה יראת ה' עושר וכבוד וחיים) רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זָאגְט דִיא בְּעִסְטִי מִדָּה אִין דָער וָועלְט אִיז דָאשׁ דָעָר מֶעגְטְשׁ זָאל זִיךְ נִיט הַאלְטִין בְּנַאוָה : נָאר עָר זָאל זַיין אִין עָנְו : אַז וויא דָעָר פָּסוּק זָאגְט (רוח אלהים עלי וכו') דִיא נְבוּאָה פוּן נָאט יְתְבָּרַךְ אִיז אוֹיךְ מִיר דָרום

נָאט מִיךְ נָאט גִיזַאלְבְט אִיךְ זָאל אַבְּשׁוֹרָה זָאגִין אוֹיךְ דָעָר נָאוֹלָה צוּ דִיא לַייט וָואשׁ הַאלְטִין זִיךְ בֶּעֱנְיוּת : נוא זָעהָן מִיר אַז הקב"ה הָאט לִין שׁוּם זַאךְ נִיט אַזוֹ לִיב וויא דִיא מִדָּה פוּן (ענוה) : אוֹ הָאט קִין שׁוּם זַאךְ נִיט אַזוֹ פִּיינְט וויא דִיא מִדָּה פוּן נַאוָה : אוֹיךְ זָאגְט דָעָר פָּסוּק (עקב יראת ה') הָעֶר פוּן לֶעֶרנִין אוּנְזֶרִי חֲכָמִים אַז דָאשׁ עֲנִיוּת אִיז דִיא נְרֶעסְטִי אוג הֶעכְסְטִי מַעֲלָה פוּן אַלִי מַעֲלוֹת : דָען דָעָר פוּן קוּמְן אַלִי דִיא גוטִי מִדּוֹת : אוג פוּן נַאוָה קוּמְן אַלִי דִיא שְׁלֶעכְטִי מִדּוֹת : (ששה דברים) וָעקְס זָאכִין זָענִין נִיזָאגְט נִיוָוארִין אוֹיךְ דָעם מֶעגְטְשִׁין וָואשׁ אִיז אִין עֶנְיוּ :

דְרַייא אוֹיךְ דָעד וָועלְט : אוג דְרַייא לְעוֹלָם הַבָּא : דָאשׁ עֶרְשְׁטִי עֶר הָאט תָמִיד מְכוּחָה : וָוארום עָר אִיז זִיךְ מְשַׁכֵּחַ מִיט דָעם וָואשׁ נָאט בַּשָּׁעֶרְט אִים : אוג אִיז קִינְים נִיט מְרַגֵּא אוֹיךְ קִין שׁוּם זַאךְ : דָען דָעָר וָואשׁ אִיז מְרַגֵּא אוֹיךְ נֶעלְט אוֹדֶר נְדוֹלָה : אַז עָר בְּקוּמְט זַיין בֶּנֶער : אַזוֹ בֶּעֶרְט ר' אלי' מָאל נָאךְ מֶעָר : אַזוֹ הָאט עֶר קִין מָאל קִין רוּא נִיט עֶר שְׁלָאפְט נִיט אוג זַיין הָארְץ אִיז טָרוֹיאריג וַויל דָאשׁ עֶר טְרַאכְט תָמִיד אוֹיךְ רַייכְקִייט : אִבֶּר דָעָר עָנְיו נְלוּכְט נִיט. צוּ קִין וואול עָסִין אוג נוטִי וַוינִין : דָען עֶר הָאלְט זִיךְ אוֹיךְ דָעָר וָועלְט פַּר אִין נֶר : אוג עֶר עֶסְט דִרום זַיין לֶעבִין אוג גִיזוּנְד זָאל דִיר-הַאלְטִין וָערִין : אַז וויא דָעָר פָּסוּק זָאגְט (צדיק אוכל לשובע נפשו) דָעָר צַדִּיק עֶסְט זִיךְ עָפְּ זָאגְט וַויל זַיין בַּוּנָה אִיז דָעָר מִיט זַיין לֶעבִין צוּ דָעָר הָאלְטִין : דָאשׁ אַנְדֶרִי דָעָר עָנְיו אִז אוֹיךְ זִיךְ אַלֶשׁ מְקַבֵּל בְּאַהֲבָה פוּן נָאט אוג אִז אוֹיךְ זִיךְ מְצַדִּיק הַדִּין אוג אִז זִיךְ מְשַׂמֵּחַ מִיט נָאטְשׁ שְׁטְרָאפְּ דָען עָר נִיטְעֶנְקְט אִיךְ וָועל לַייד שְׁטְרָאפְּ אוֹיךְ דָעָר וָועלְט אַיידֶר אוֹיךְ יֶענֶר וָועלְט דְרוּם אִז זַיין לֶעבִין אַנוּט לָעבִין : דָאשׁ דְרִיטִי עֶר אִז נְלוּבְּט אִי נָאטְשׁ אוֹיךְ אוג אִין לַייטְנֶשׁ אוֹיךְ : אוג דִיא לַייט הָאבִין הָנָאָה פוּן זַיין עֲנִיוּת : עֶר פְּרַייאְט זִיךְ אַז עָשׂ נִיט וואול דִי לַייטִין : אוג וויידֶר פַּאר הֶעלְט עֶר זִיךְ מְצַעֵר עָשׂ אִז אַמָאל נִיוָוען אִין חָכָם הָאט עֶר נִיפְרֶעכְט אִין עָנְיו וויא קוּמְט עָשׂ דָאשׁ דִיא בִּיסְט אַזוֹ נִילוּבְט בַּייא דִיא לַייטִין הָאבִין עֶר נִיפְרֶעכְט וַויל אִיךְ הָאב קִין מָאל קִין שׁוּם מֶעגְטְשִׁין קִין שְׁלֶעכְטֶן נִיט נִיטָאן : אוג הָאב אִיטְלִיכֶן מֶעגְטְשִׁין חְשׁוּבֶר נִיהַאלְטִין פוּן זִיךְ וָעלְבְּסְט דָעָר מֶעגְטְשׁ וָאשׁ אִז נִיוָוען אַחֲרֶם הָאב אִיךְ נִיהַאלְטֶ עֶר הָאט מֶעָר הֶלֶק עוֹלָם הַבָּא פוּן

מיר אוּג עֶר לֶיעֶרינְט בְּעִסְּר פּוּן מִיר : אוּג דֶּער וָאוּשׁ אִיז
נִיוּוֶען אִין נַאר הָאבּ אִיךְ גִירַאכְט עֶר טִיט אַלִי עֲבִירוֹת
פֶֿשׁוּנג : דֶּען עֶר וֵויסְט נִיט וָאוּשׁ עֶר טִיט : אָבֶּר אִיךְ
טְיא בְּמִזִיד : דֶּער מֶענְטֶשׁ וָאוּשׁ אִיז עֶלְטֶער גִיוּוֶען פּוּן מִיר
הָאבּ אִיךְ נִגְרַאכְט עֶר הָאט פִּיל מֶער מִצוֹת גִיטָאן פּוּן מִיר :
אוֹיךְ מוּז עֶר אַרוֹיש זְכוּת הָאבּן דָּאוּשׁ עֶר אִיז אַזוֹ אַלְט
גִיוָואָרן : דֶּער וָאוּשׁ אִיז יוֹנְגֶער גִיוֶוען פּוּן מִיר הָאבּ אִיךְ
גִירַאכְט עֶר הָאט וִויצִיגֶער עֲבִירוֹת גִיטָאן פּוּן מִיר : דֶּער
מֶענְטֶשׁ וָאוּשׁ אִיז גְלַייךְ גִיוֶוען מִיט מִיר הָאבּ אִיךְ גִירַאכְט
מֶיגִי עֲבִירוֹת וִויֶיס אִיךְ אֲבֶּר נִיט זֶיגִי : אוֹ הָאבּ אִיךְ אַלֶּ
לַייט מְכַבֵּד גִיוֶוען :

אוֹיךְ דָּעם וָאנֶען דְּיא חֲכָמִים (הוי רן את כל אדם לכף זכות) דְּיא וָאלְטֶשׁ אִיטְלֶכֶן מֶענְטֶשׁן אוֹיש לַייגִן צוּ
גוּטֶן · אִיבֶּר דֶּער מִדָּה אִז דֶּער עָנְיו גִילוּבְט אִין דְּיא לַייטֶנֶשׁ
אוֹיגִן : עֶר אִיטְאַכְטְ אִיטְלֶכֶן לִיבְלִיךְ אוּג נָאר שֵׁיין · עֶר
גִיט אִיטְלֶכֶן שָׁלֵם אוּג אִין גוּט מָאנֶען · אוּג גִיט אֲבִינְט אוֹיף
דָּעם הָאט זִיךְ בַּאדִימְט · אִין חָכָם עֶשׁ הָאט מִיר קֶין שוּם
מֶענְטֶשׁ גִיט גִיפֶֿעלְרְט קֶין שָׁלוֹם : דֶּען אֶפִּילוּ אִין אִינוֹ יְהוּדִי
אִין מַארְק הָאבּ אִיךְ אִם פְּרִיר שָׁלוֹם גִיגְעבֶּן דָּאוּשׁ זָענֶען דְּיא
דְּרַייא וָאבֶּן וָאוּשׁ דֶּער עָנְיו הָאט אוֹיף דֶּער וֶועלְט אוּג וִויידֶר
הָאט עֶר דְּרַייא וָאבֶּן אוֹיף וֶיינֶער וֶועלְט דָּאוּשׁ עֶר שְׁטִי עֶר אִז
נָאהֶנְט צוּ הַקב"ה : דֶּען עֶר טִיט זִין רָצוֹן : אוּג עֶר בֶּהֶעפְט
זִיךְ צוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים : אַזוֹ לֶיעֶרְט עֶר פּוּן וֶיא תּוֹרָה אוּג
גוּטֶי מַעֲשִׂים : אוֹ וָויא דֶּער פָֿסוּק זָאנְט (הולך את חכמים
יחכם) דֶּער וָאוּשׁ גִיט טִיט (משלי חכמים ויערת קליט אוֹיף
גָאנְט דֶּער פָֿסוּק (ירדף ענוים במשפט) עֶר פִּירְט דְּיא עֲנָוִים
מִיט מִשְׁפָּט אוּג לֶיעֶרְט וֶויא זִיי זִיכְ · גוּא זִירְבֶּר אִז זִיךְ
עָנְיו וּמֵה לְחַיִּי עוֹלָם הַבָּא : אֲבֶּר דֶּער גוּוֶתֶן אִז זִיךְ פַֿאר
קֶערְט נוּהְ : אוֹ וָויא דֶּער פָֿסוּק זָאנְט (רשע כנובה אפו בל
ידרוש) דֶּער דָּשׁ אִיבֶּר זִין נִרְשִׁקִיט פָֿאדְשְׁט עֶר גִיט אִין
גֶעטְלִיכֶ · זָאבֶּן · דָּאשׁ אַזְדֶּרְי עֶר אִז וּמֵה לְחַיִּי עוֹלָם הַבָּא
דֶּען עֶר אִז תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל גִיט צוּ פַֿאר וִוִיסֶן קֶין מִצְוָה אוּג
זִין יֵצֶר הָרָע אִז אַלֶּ אוֹיף מִצוֹת · אָבֶּר דֶּער גוּוֶתֶן לָאוּט
אוֹיגֶן אַ זַייל מִצוֹת וָאוּשׁ זָענֶן אִם דֶּער וִויךְ זִין כָּבוֹד :
דָּאשׁ דְּרִיטֶי הַקב"ה הָאט אִם לִיב אוּג דֶּער הֶערְט זִין
תְּפִלָּה : אוֹ וָויא דֶּער פָֿסוּק זָאנְט (לב נשבר ונרכה
אלהים לא תבזה) אֶין צוּ בְּרָאבֶּן אוֹת צוּ שָׁמוֹסֶן הָאָרֶץ טִיט

נָאט נִיט פַֿאר שָׁעהְמֶן אוּג עֶר אִז זוֹכֶה צוּ עוֹלָם הַבָּא : אוּג
עוֹלָם הַבָּא : אַז וָויא דֶּער פָֿסוּק זָאנְט (וענוים ירשו ארץ) דְּי
עֲנָוִים וֶועלֶן יַרְשֶׁענֶן דְּיא וֶועלְט (והתענגו על רוב שלום)
אוּג וֶועלֶן זִיךְ עֶנְיְיפְטֶנֶן אוֹיף פִֿיל שָׁלוֹם אוֹיף וֶיעֶנִיר וֶועלְט :

סליק פרק העניוה

הלכות ביבוד אב ואם פרק שמיני

עֶש שְׁטֶייט אִין דְּיא עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת (כבד את אביך ואת
אמך למען יאריכון ימיך) זָאלְטְ עֶרְלֶךְ הָאלְטֶן דֶּיין
פָֿאטֶר אוּג מוּטֶר : פּוּן וָעֶנֶן דְּיא זָאלְטְ לֶאנְג לֶעבֶּן : דַּרְשׁוֹת
דְּיא נְמָרָא דָּאשׁ מֶיינְט מֶען עוֹלָם הַבָּא דָּאשׁ אִז דָּאשׁ לֶאנְגִי
לֶעבֶּן · דֶּען עֶש הָאט נָאר דֶּיין סוֹף נִיט אֲבֶּר דָּאשׁ לֶעבֶּן פּוּן
עוֹ הַ הָאט־וֹא אִין סוֹף : אוּג וִוידֶר וִויא קֶען עֶש זַיין אַז עֶש
גֶייט אוֹיף עוֹה · מִיר זָעהֶן דָּאהֶ אוֹפְט אִיינֶר אִז מַרְבִּים בִּיבּוּד
אָב וָאם אוּג שְׁטַארְבְּט יוּנגֶר הַיידֶ : אוּג וִויךְ דֶּער וָאוּשׁ אִז
נִיט מְקַיֵּים לֶעבְּט לַאנְג : דְּרוּם הָאבֶּן דְּיא חֲכָמִים זַי לִ בְּקַבָּלָה
פּוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אַז דָּאשׁ גֶייט אוֹיף עוֹלָם הַבָּא (רבי שמעון בן
יוחאי) זָאבְט נָאט הָאט נִיבָּאטֶן צוּ הִיטֶן בִּיבּוּד אָב וָאם מֶער
פּוּן נָאבְשׁ בְּבוֹד : אַז וָויא דֶּער פָֿסוּק זָאנְט (כבד את ה'
מהונך) זָאלְטְ עֶרְלֶכֶן דֶּיין נָאט פּוּן דֶּיין גֶעלְט מִיט צְדָקָה אוּג
מַעֲשֵׂר : אָבֶּר דֶּער וָאוּשׁ הָאט נִיט דֶּער קֶען נָאט נִיט עֶרְלֶכֶן
פּוּן זַיין גוּטֶן : אָבֶּר בִּיבּוּד אָב וָאם אֶפִּילוּ דּוּא הָאסְט נִיט
בִּיסְטוּ מְחוּיֵיב צוּ גִין אוֹיף דְּיא טֵירֶן : אוּג זָויא מְכַבֵּד צוּ זַיין
אוֹיךְ הָאט הַקב"ה גִינְלֶעבֶּן דְּיא מוֹרָא פּוּן פָֿאטֶר אוּג מוּטֶר
צוּ זַיין מוֹרָא דֶּען עֶש שְׁטֶייט אִין דֶּער תּוֹרָה (את ה' אלהיך
תירא) פַֿאר נָאט זִין נָאט וְ אִיטְלֶכֶן זִיךְ פַֿארְכְטִין : אוּג שְׁטֶייט
(איש אמו ואביו תיראו) אִיטְלֶכֶר מֶענְטֶשׁ וָאל זִיךְ פַֿארְכְטִין
פַֿאר זַיין פָֿאטֶר אוּג מוּטֶר : אוֹיךְ אַז אִיינֶר שֶׁעלְט דָּעם שֶׁם
חִ וּ : אוֹרֶך עֶר שֶׁעלְט פָֿאטֶר אוּג מוּטֶר : הָאט מֶען עָהם פַּר
צֶייטֶן אִין אַרְץ יִשְׂרָאל פַֿר שְׁטֶייגְט אִיךְ וֶועל דָּא בְּשִׂידִין
וָאדְרוּם דָּאשׁ אִז אַזוֹ : דֶּען דְּרַייא שׁוּתְּפִים וֶעגֶן אִין מֶענְטְשׁוֹן
הַקב"ה אוּג דֶּער פָֿאטֶר אוּג מוּטֶר : דֶּער פָֿאטֶר גִיט פְּלֶיש
וָאבֶּן : דָּאשׁ פּוּן זַיין דָּע וָאשׁ וָא אִז וַיים וֶועלְט בְּשָׂאבֶּן דִּי
בֶּיגִיר : אוּג אֶרֶיגֶן אוּג דְּיא נְהֶיגֶן: אוּג דְּיא נֶעגִיל פּוּנְדִי הֶענְט
אוּג פִּים אוּג דָּאשׁ וִויסִי פּוּגֶם אוֹיב דְּיא מוּטֶר גִיט אוֹיךְ פְּנֶף
וָאבֶּן : דָּאשׁ אִז דָּאשׁ פְּלַייש אוּג הוּיט : אוּג
דָּאשׁ שְׁוֵוארְצִי פּוּגֶם אוֹיב אוּג דְּיא הָאר אוּג דָּאשׁ בְּלוּט אוּג
הַקב"ה גִיט צֶעהֶן וָאבֶּן : דָּעם קְרָאפְט אוּג דָּעם אָטוֹם אוּג דִּי

נְשָׁמָה

עֲשָׂמָה · אוּן רָאשׁ לוּיִשְׂרַי נִישְׁמַאלְט אִין פָּיִם אוּן דָאשׁ אֵין
נִיבְט : אוּן רָאשׁ הָעֶרְטֶן אוּן רִיא רִיד : אוּן לִיכְט : אוּן
מַחֲשָׁבוֹת אוּן דוּא חָכְמָה אוּן אַז רִיא צַיט קוּמְט רֶר מְעַנְטְש
זָאל שְׁאַרְבֶּן רָא נְעָמְט הַקְּבָ"ה אַוֵּעק נֶן חֵלֶק אוּן פָּאטֶר
אוּן מוּטֶרְש חֵלֶק בְּלִיבְּט לִיגֶן :

דְרוּם אַז רֶער מֶענְטְש אִיז מְכַבֵּד זַיִן פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אוּן
הָאט מוֹרָא פָּאר זַיא : זָאגְט הַקְּבָ"ה עֶש אִיז גְלֵיזְוַויא
עֶר אִיז מְכַבֵּד מֶן שְׁכִינָה אוּן הָאט מוֹרָא פָּאר אִיר אוּן אוֹיב
עֶר הָאט נִיט מוֹרָא פָּאר זַיא זָאגְט הַקְּבָ"ה אִיךְ הָאב רֶעכְט
נִישְׁאן רָאשׁ מֶן זַיִן שְׁכִינָה וואס נִיט מִיט זַיא הוּשְׁן : דֶעם זַיא
וָואלְט מֶן שְׁכִינָה וואס נִיט פָּאר אִיךְ קֶן מוֹרָא נִיט גִיהָאט עֶש אִיז גָלַיְיזְה
פָּאר אִיר אוֹיךְ (כבד את אביך ואת אמך)
פָּאר וָואש בַּיא כִּיבּוּד שְׁמַיְיט (כבד את אביך ואת אמך)
פְּרִיר רֶער פָּאטֶר אוּן בַּיא מוֹרָא שְׁמַיְיט (איש אמו ואביו
תיראו) פְּרִיר רִיא מוּטֶר נָאר הַקְּבָ"ה הָאט נִיוּוּסְט רָאש
אִיטְלֶכְש קִינְד אִיז זַיִן מוּטֶר מֶער מְכַבֵּד אַז דֶעם פָּאטֶר דֶעם
זַיא אִיז אִים מְפַיְיס מִש נוּטִי הַיְיר דְרוּם הָאט רִיא תּוֹרָה אָן
נִישְׁרוּפְן דֶעם פָּאטֶר פְּרִיר אוֹיךְ הָאט עֶר נוּיסְט דָש אִיטְלֶכְש
קִינְד הָאט מִיזְמוֹרָא פָּאטֶרן פָּאטֶר וויא פָּאר דֶער מוּטֶר דְרוּם
הָאט עֶר אָן נִישְׁרִיבְּן רִיא מוּטֶר פְּרִיר · רָאשׁ מִיט אַלִים זָאלְן
זַיא נְלַיְיזְה זַיִן (חמשה דברים) פְּיָ"ה זָאגְן נְעבְּן דֶער עִיקָר
כִּיבּוּד אַב וָאם: עֶר אִיז זַיא מְחַוַיב אָן צוּ טָאן זַיי־עֶרי קְלַיְידֶר
אוּן אַרֶין צוּ פִּירָן : אוּן אַרַוִישׁ צוּ פִּירָן אוּן עֶסְן אוּן טְרִינְקָן
צוּ נֶעבְּן :

מִיט עֶסְן אִיז דֶער רֶן אַוֹ : הָאבָּן זַיִן פָּאטֶר אוּן מוּטֶר זַיי־עֶר
אֵיינְן נֶעלְט זָאל עֶר זַיי שְׁפַּיְיזְן פּוּן זַיִן נֶעלְט : אוּן אוֹיב נִיט
אִיז עֶר מְחַוַיב צוּ שְׁפַּיְיזְן פּוּן זַיִן נֶעלְט : אוּן אוֹיב עֶר הָאט
אוֹיךְ נִיט : אִיז עֶר מְחַוַיב צוּ נֵיין־אוֹיךְ רִיא טְרָן אוּן זַיא צוּ
שְׁפַּיְיזְן נָאךְ זַיי־עֶר כָּבוֹד נָאךְ אוֹיךְ אִיז עֶר זַיא מְחַוַיב צוּ
נֶעבְּן קְלַיְידֶר אוּן בֵּיעט נִיוואכְט נָאךְ זַיי־עֶר כָּבוֹד נָאךְ · אוֹיךְ
אֵין טָאכְטִיר וָואש זַיא הָאט אֵין מַאן · אָבֶּר אַז אִיר מַאן וויל
נִיט לַיידְן אִיז זַיא פְּטוּר : אוּן אִיר מַאן וויט רֶער פַּאר מְזוֹן
נִרְש עוּנְש לַיידְן רִיא קִינְדֶר זָענְן מְחַוַיב תָּמִיד צוּ טָראכְטְן
זַיא אַז טָן דָאש וויל פּוּן זַיי־עֶר פָּאטֶר אוּן מוּטֶר : אוּן
זָאלְן זַיא נִיט רֶער צֶערְגְן אוֹיךְ זָאלְן זַיא מַאכְן דָש זַיי־עֶר
פָּאטֶר אוּן מוּטֶר נִיט זַיא שַׁאדְן · אַז וויא רֶער פְּסוּק
זָאגְט (שמע בני מוסר אביך) הֶער צוּ מֵין זוֹן רִיא שְׁרָאפְּ
דַיידְ פּוּן דֵיין פָּאטֶר אוּן דָאש זָאל אִיטְלֶכֶר גִיהָעְנְקְן דָאש

קֵין שׁוּם פָּאטֶר אוּן מוּטֶר הַיְיסְן בְּוַודֶאי נִיט זַיי־עֶרי קְלֵיידֶר אוּם
רָעכְט טָאן נַיי־אַרְט מַחֲמֶת זַיי־עֶר נָרוּש זַיי־בַּאדְט פֵּין זַיא
אִין רָעכְט פַּארְטֵיקְן זַיי־עֶנְ · דְרוּם זָאל אִימְלֶכֶר פָּאלְגְן זַיִן
פֵּיאטִיר אוּן מוּטֶר אוּן זַיא חָשׁוּב הָאלְטְן אוּן נִיט פַּר שְׁוֶוערְטְן
זַיי־עֶרי דַיידְ אוּן זַיי־עֶר עֲצוֹת אוּן זָאל נִיט רָאטְשְׁלָגְן רָא עֲצוֹת
פּוּן דֵיא אַלְטֶ גְלֶעְגֶן שַׁיין נִיט : רֶעגְן אַז עֶר וָועט זַיִן
בַּפְּרָאכְטְן וָועט עֶר נֶעמֶן בַּיי־אֶרְלִיכְּ דָאש זַיי־עֶר עֲצָה אִין
זַיי־עֶר גוּט

מִיר הָאבְּן גִילֶעֶרְנְט אִין (מכבת סנהדרין) (רבי יהודה)
זָאגְט פּוּן (שמואל) וויינְן רִיא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאבָּן נִפְּרָעכְט
צוּ (רבי אלעזר) וויא נָרוּש אוּן וויס נִיט דֶער כִּיבּוּד אָב וָאם
כְּלוֹמַר וויבֶּל דֶרֶךְ דֶער שָׁארְן זַיִן דָאש מֶען מוּז דְרוֹךְ
שְׁטַיְיגְן אוּן מִיטָאר · וויא נָאר נִיט זָאלְן הָאט עֶר נִיזָאגְט אִיךְ
וֶועל אַיךְ דֶער גִילֶן וָואש דֶער אִינוֹ יְהוֹרִי (דמה בן נתינה)
הָאט נִישְׁאן אִין דֶער שְׁטָאט אַשְׁקְלוֹן אַמָאל הָאבְּן רִי יִשְׂרָאֵל
בְּרַארְפְּט אַכְצִיג טוֹבוֹת צוּם חוּשְׁן אוּן בַּיא אִים עָנְן עֶזְוָנְן :
אוּן עֶר הָאט דְרַיְיזְן נִיקְוָמְט מַרְוִיחַ זַיִן וְנִבְצָע מָאל צֶעהֶן
טוֹיזֶנְט נִילְדְן : (רב כהנא) זָאגְט אַבְצִיג מָאל צֶעהֶן טוֹיזֶנְט
נִילְדְן · אַז רִיא חֲכָמִים זָענְן צוּ אִים נִיקוּמְן הָאט זַיִן פָּאטֶר
נִישְׁלָאפְּן : אוּן רֶער שְׁלֶכְּל פּוּן דֶעם נִיוַועלְכְּ אִיז נִילְענְן
הוּנְדֶר זַיִן קָאפּ : אַז הָאט עֶר נִיט נִיוואלְט אוֹיךְ וָועקְן זַיִן
פָּאטֶר זַיִן חֲכָמִים רִיא חֲכָמִים נִיקוּפְט בַּיא אַנַאנְדֶרְן כּוֹחַ : דָש
פָּאטִיר הָאבְּן רִיא חֲכָמִים נִיקוּפְט בַּיא אַנַאנְדֶרְן כּוֹחַ : דָש
אַנְדֶרִי יָאר אִיז בַּיא דֶעם (רמה בן נתינה) נִיקְאכְּרְן נִיוואכְּרְן
אִין פָּרָה אַדוּמָה : וְענְן רִיא חֲכָמִים צוּ אִים נִיקוּמְן רָאש
אַנְדֶרִי מָאל צוּ קוּיפְּן רִיא פָּרָה אַדוּמָה · זָאגְט עֶר אוֹיךְ וויס
וויאול רָאש אִיר וויט מִיר פָּאר אִיר נֶעבְּן וויל אִיךְ וויל
וֶועלְן · אָבֶּר אִיךְ בֶּגֶער נִיט מֶער נָאר אִיךְ וָאלְט מִיד
נֶעבְּן דֶעם שְׁאדְן וָאש אִיךְ הָאב נִיהָאט פָּאר זָאגְן : אַז
רִיא חֲכָמִים הָאבְּן דֶער הֶערְט זַיי־נֶי דַיידְ : הָאבְּן זַיא
נִיזָאגְט מַה רָאךְ דֶער אִינוֹ יְהוֹרִי וָואש אִיז נִיט נִיקֻאטְן
עֶר אוּז מְכַוַיִם רִיא מְצָוָה פּוּן כִּיבּוּד אָב · נוּא מִכָּל שֶׁכֵּן
אֵין יְהוֹרִי :

אַז (רב רימי) אִיז נִיקוּמְן קִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָאט עֶר דֶער
צַיילְט וָואש אִין אִינוֹ יְהוֹרִי הָאט נִיטָאן אִין (רום) · עֶר
אִז נִישְׁטְן מִיט שָׁרִים רָא אִז זַיִן מוּטֶר נִיקוּמְן אוּן
הָאט אִים נִישְׁלָאגְן אוֹיךְ זַיִן קָאפּ : אוּן נִישְׁפַּיְיגְן אִין זַיִן
פָּנִים אוּן עֶר הָאט אִיר קִין וָארְט נִיט נִיזָאגְט · אוֹיךְ זָאגְט

דיא נמרא אמאל ניפוגט מיך איר אז מתרחץ זיין פאטער מיט שוועדי ארבייט: אוג דורך דעם בקומט ער עולם הבא: אוג אמאל ניפוגט זיך איר וואש נוט זין פאטער עמון (מיגדי שרים) אוג פאר זיך ניט אץ אים אוג קומט הריבר אין גיהנם ארין: או וויא עש איז אמאל גיוועון אין ארומאן ער פלעגט זיך פאר דינגן צו ארבעטי: אוג זין פאטער הוט גיערין עפיס צו עסן אוג ער האט אים נוט גיתאט צו גיבין: אמאל האט ער ניואגט צו זין פאטער ער זאל ארבייטן אויף זין אורט אוג ער האט אים גיזעהן צו גיבין אז ער הוט ריער ועהן זין פאטער ארבייטן האט ער ניוויזט אוג זאגט מין ליבר פאטער וויא איז מיר דאש איך לאז דיך אזוי ארבייטן: מין ליבר פאטער זייא מיר עש מוחל: דען הקב"ה וויסט דעם אמת או איך ואלט גערן דיך מכבד גיוועזי מיט ואש מיגליך איז: או ואט ער מיט דיא ריד תעניג אן ניטאן זין פאטער: או ואט ער זיכה ניוועזן צו עולם הבא:

אוג אמאל ניזוגן מיר אייר האלט בייא זיך אין אלטן פאטער: או ער ועהט אים פריא עסן: או וויא דער סדר איז פון אלטי ליים זאגט ער צו אים וויא קענסטו עכן או ערייא חיא ביסט דאך ערשט אויף גישטאנין איהר עש איז ערשט טאג גיוואירן: אוג או ער ועהט אים פיל עסן זאגט ער וויא עסט מין פאטער או איך גלופט מין גיט גיר אויף זין בערמט עפיס זאגט ער וויא גלופט מין פאטער צו אלים: אוהר ער זאגט מין פאטער צו מיר גיט גיר אויף זין עסן: אוג או ער איז זאט מיינט ער איטלידר איז זאט אוף או ער פאטער פרעגט אים ווען ועלין מיר עסן: זאגט ער צו אים עם פר דיר ואש פרענסטו אויף אוזר עכן איך מוז דיר דאך אלש אהיים ברענגן: אוג או ער מאכט אים אמאל איז מלבוש: אוג ער פרענסט אים מין זון ויפל האסט עש: זאגט ער ואש פרענסטו איך מוז דאך פאר דיר אלש זארגן: אוהר ער זאגט אים מער ויפל עש האסט: דאש ער פאטער זאל מיינן ער האט פיל אוש גיגעבן פון זיגט ועגן אוהר טראגט ויגן ויעל איך פסור ויערן פוגים אלטן: דאש ער זאל שטארבן ועל איך רוא האבן אוהר ער טראגט זיך ווא גרוש איז דיא ליד ואש ער מאכט מיר קענן מין ועיב: אוהר ער טראגט זיך חלואי ואלט איך הנאה גיהאט פון מין פאטער וויא אנדרי האבן הנאה פון זייער פאטער: איבר איינש פון דיא אלי זאכן פאר לירט ער

עולם הבא. אין קומט אין גיהנם ארין: איך רעכט גליבין ווען איינר שפעט נאך אוך דיא ריד פון זין אלטן פאטער ראש ער זאגט אוך ער ואלט ניוון (עיבר ובמל) אוהר ער היבט אים שמיינן: אוהר ער זאגט מין פאטער מוז זיך אין אלי זאכן מישן: אוהר ער וארפט אין רוגן אוף איניס פון זיני בני בית: באר זין פנוה איז אוך זין פאטער אוג שיאט זיך ניט פאר אים: אוהר ער טט אים אנארך אוג שיאט זיך ניט פאר אים: אוהר ער ירט ער עולם הבא אפילו ער זאל אים נעבן דיא בעכטי שפייז אוג קלייד:

(רבי טרפון) האט גיהאט אין אלטי מוטר או וויא פלינט ווערקן ניין אורזך ניין אויפן בעט האט ער זיך אין ניבונן אוג זיא פלעגט זיך שמעלין אויך אים אוג ארויף גין ניבונן בעט: אמאל האט ער זיך באריבט בית המדרש וויא ער איז מקדים ביבוד אם האבן אים דיא חכמים ניזאגט דו האשט נאך ניט האלב מקדים ניוועזן וויא מען הארף ויען ד מוטר זאל דיר ארין וארפן אין בייטיל מיט נעלכט אין ים ארין אוהר זיא ואלט דיר אנאנדר נרוש שארין ניטאן אוג דוא ואלסט ניישוינין דאש איז דער ערבטיר כיבוד: אמאל איז זין מוטר גינאנגן אין הוין האט זיך איבר נירופן איר שיך האט ער איר הונטר גילוינט זין האנט אוג זיא איז אין איר בעש:

אויך זאגט רי"א נמרא ריא מיטר פון (רבי ישמעאל כהנדול) איז אמאל ניקומן אין בית המדרש ארין אוג האט אים צו ניקלאגט פאר דיא חכמים דאש ער איז ניט רעכט מכבד האבן זיך דיא חכמים זייער פאר ווונדרט: אוג האבן זיא ניפרעגט וואש איז דש זאגט זיא אז ער איז אהיים ניקומן פונם בית המדרש האב איך גנומן אוג האב אים ניוואלט אפ ואשן זייני פים האט ער מיך ניט ניוואלט לאזין האבן די חכמים ניזאגט צו אים דוא דארפסט צו טאן איר ווילן: אז וויא דער פסוק זאגט (כבד את אביך ואת אמך למען יאריכין ימיך): (ולמען ייטב לך) לעולם שכולו ארוך ומוב אמן כלה:

סליק הלכות ביבוד אב ואם

הלכות גידול בנים פרק תשיעי

דער נייענטר פרק רעט ויא מיזאל דיא קינדר רער זיהן אוג זיא שטראפין:

בן חכם מוסר אב ולץ לא ישמע גערה) איין קְלִינֶר זִין קוּמְט זַיין חָכְמָה פון דֶעם וַוייל עֶר הָאט צו גִיהֶערְט דִיא שְׁטְרָאף פון זַיין פָאטִיר אוּנ דֶער זון וָואשׁ אִיז אֵיין שְׁפֶּעטִיר : קוּמְט עֶשׂ וַוייל עֶר הָאט נִיט צו גִיהֶערְט קֵיין גִישְׁרֵייא אוּנ שְׁטְרָאף · דִיא חֲכָמִים זָאגִין וֶועְנְדוּא זֶעהסְט אֵיינֶר אִיז אַתַּלְמוּד חָכָם זָאלְסְטוּ וִויסֶן דָאשׁ זַיין פָאטִיר הָאט אִים גִישְׁטְרָאפְט אִין זַיין יוּגֶנְט אוּנ הָאט אִים גִוִיזֶן דֶעם רֶעכְט פַארְטִיגֶן וֶועג : אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (בן חכם מוסר אב) : אוּנ וֶועְן דוּא זֶעהסְט אֵיין רָשָׁע אִין שְׁפֶּעטִיר : זָאלְסְטוּ וִויסֶן דָאשׁ זַיין פָאטִיר הָאט אִים נִיט גִישְׁטְרָאפְט אוֹדֶר עֶר הָאט זִיךְ נִיט גִיקֶערְט צו זַיין שְׁטְרָאף : אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (ולץ לא ישמע גערה) : אוּנ וַוייל דֶר פָאטִיר הָאט אִים פַיינְט גִיהַאט דְרוּם הָאט עֶר אִים גִילָאזְט גִיין : אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (חושך שבטו שונא בנו ואהבו שחרו מוסר) וֶועֶר עֶשׂ פַאר מַיידֶט דִיא רוּט פון זַיין זִין הָאט עֶר אִים פַיינְד : אוּנ וֶועֶר עֶשׂ הָאט לִיבּ זַיין קִינְד שְׁטְרָאפְט עֶר אִים דֶער מֶרְרֶשׁ זָאגְט דָאשׁ וָוארְט (חושך) הָאט אִין זִיךְ צוּוִיא טַייטְשֶׁן: מִיט דֶעם שְׂמָאל (חושך) אִיז שְׁטֵייט עֶר פַאר מַיידֶט : אוּנ מִיט דֶעם יָמִין (חשך) אִיז טַייטְשׁ דָאשׁ עֶר שְׁלָאגְט זַיין זון אִין דֶער פִינְצְטֶר : אוּנ זֶעהט נִיט וִויא אַהִין עֶר טְרֶעפְט אוֹיף דֶעם הָאבִּין דִיא חֲכָמִים גִיזָאגְט עֶשׂ אִיז אָסוּר אֵיין קִינְד צו שְׁלָאגִין אִין רוֹגֶז : דֶען עֶשׂ אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר שְׁלָאגְט אִים אִין רֶעד פִינְצְטֶר : דָאשׁ עֶר פְּרֶעגְט נִיט וִויא עֶר טְרֶעפְט : גְלַייךְ וִויא אֵיינֶר שְׁלָאגְט זַיין פַיינְט : אַז וִויא אִיךְ וֶועל דָא בֶּעסִיר בַּשִׁיידִין דִיא טַעֲמִים דֶער פון : אוּנ דָאשׁ וָוארְט (שחרו) טַייטְשִׁין דִיא חֲכָמִים : שְׁטְרָאף דַיין קִינְד אִין זַיין יוּגֶנְט : דֶען דֶער נָאךְ וֶועט אִים קֵיין שְׁטְרָאף נִיט הֶעלְפִין: אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה) זָאלְסְט גִיוִיינֶן דֶעם יוּגֶנְט אִין זַיין יוּגֶנְט נָאךְ זַיין שֵׂכֶל נָאךְ : אַז אַז עֶר וֶועט אַלְט וֶועֶרִין וֶועט עֶר נִיט אָפּ קֶערִין דֶער פון :

נון זֶעהֶן מִיר וואל דָאשׁ אִיטְלֶכֶר פָאטֶר אוּנ מוּטֶר זֶענִין מֶחוּיֵיב צו שְׁטְרָאפִין זֵייֶערִי קִינְדֶר אִין דֶער יוּגֶנְט מִיט גוּטִי רֵייד נִיט מִיט רוֹגֶז : דֶער אַנְדֶרֶר טַעַם אִיז דֶער סֵדֶר אִיז דָאךְ אַז אֵיינֶר שְׁטְרָאפְט זַיין קִינְד זָאגְט עֶר צו אִים דָאשׁ טוּא אִין דָאשׁ נִיט : וָוארוּם הָאסְטוּ דָאשׁ גִיטָאן : אָבֶּר אַז עֶר וֶועט אִים שְׁטְרָאפִין מִיט רוֹגֶז : וֶועט עֶר אִים נִיט קֶענִין פִיר זָאגִין דִיא רֵייד : אוּנ אֲפִילוּ עֶר וֶועט אִים שׁוֹין יוֹא פִיר זָאגִין וֶועט עֶר עֶשׂ נִיט וֶועלִין מְקַבֵּל זַיין : דֶער דִרִיטֶר טַעַם אִיז דֶען דָשׁ אִיז דָאךְ יָדוּעַ אַז עֶשׂ אִיז אַגְרוֹשִׁי אוּנ הַארְבִּי עֲבִירָה צו זַיין אִין רוֹגֶז דֶען אִין רוֹגֶז קָאן מֶען נִיט נָאט דִינֶן אַז וִויא עֶשׂ וֶועט בַּשִׁיידֶט וֶועֶרִין אִין פֶּרֶק (לעזוב חמה) : אוּנ צו שְׁטְרָאפִין זַיין קִינְד אִיז דָאךְ אַגְרוֹשִׁי מִצְוָה : נוּא וִויא קֶען דִיא מִצְוָה אָן גִינֶעמִין זַיין אַז זִיא קוּמְט פון אֵיין עֲבִירָה : דֶער פֶעֶרְדֶד טַעַם אִיז דֶער וָואשׁ שְׁלָאגְט זַיין קִינְד אֵין רוֹגֶז קָאן עֶר אִים חוֹ אֵיין טוֹט מַאכִין : דְרוּם זָאגְט דֶער פָּסוּק (חושך שבטו וגו') אָבֶּר דֶער וָואשׁ שְׁטְרָאפְט זַיין קִינְד אִין דֶער יוּגֶנְט הָאט עֶר זִיךְ נִיט צו פַארְכְטִין דָאשׁ עֶר וֶועט אוֹישׁ גֵיין לְתַרְבּוּת רָעָה חוֹ : אַז וִויא מִיר גִיפוּנֶן אַבְרָהָם אָבִינוּ עֶ"ה הָאט גִישְׁטְרָאפְט זַיין זון יִצְחָק אִיז עֶר גִיוָוארִין אֵיין תַּלְמוּד חָכָם אוּנ אֵיין נָבִיא : אוּנ זַיין זון יִשְׁמָעֵאל הָאט עֶר נִיט גִישְׁטְרָאפְט אִיז עֶר אוֹשׁ גִיגַאנְגִין לְתַרְבּוּת רָעָה :

אַזוֹ אוֹיךְ יִצְחָק אָבִינוּ עֶ"ה הָאט גִישְׁטְרָאפְט זַיין זון יַעֲקֹב אִיז עֶר גִיוָוארִין אֵיין תַּלְמִיד חָכָם אוּנ נָבִיא אָבֶּר זַיין זון עֵשָׂו הָאט אִים גִיגַארְט מִיטֶען מוֹיל · דָאשׁ עֶר הָאט גִימֵיינְט עֶר אִיז פְּרוּם אַזוֹ הָאט עֶר אִים נִיט גִישְׁטְרָאפְט אִיז עֶר אוֹישׁ גִיגַאנְגִין לְתַרְבּוּת רָעָה · אוֹיךְ יַעֲקֹב הָאט גִישְׁטְרָאפְט זַייני צוּוֶעלֶף שְׁבָטִים זֶענִין זִייא אוֹיךְ גִיוָוארִין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים : אוֹיךְ דָוִד הַמֶּלֶךְ עֶ"ה הָאט נִיט גִישְׁטְרָאפְט זַיין זון אַבְשָׁלוֹם פַאר גְרוֹישׁ לִיבְּשַׁאפְט אִיז עֶר אוֹיךְ אוֹישׁ גִיגַאנְגִין צו תַּרְבּוּת רָעָה : אָבֶּר זַיין זון שְׁלֹמֹה הָאט עֶר יוֹא גִישְׁטְרָאפְט : אוּנ אוֹיךְ זַיין מוּטֶר בַּת שֶׁבַע הָט אִים גִישְׁטְרָאפְט נָאךְ זַיין פָאטִירְשׁ טוֹיט : אִיז עֶר אוֹיךְ גִיוָוארִין אַגְרוֹשֶׁר תַּלְמִיד חָכָם : אָבֶּר דִי אַלִי וָואשׁ זֶענִין נִיט גִישְׁטְרָאפְט גִיוָוארִין זֶענִין אוֹישׁ גִיגַאנְגִין צו תַּרְבּוּת רָעָה : דְרוּם זָאגְט דֶער פָּסוּק (ואוהבו שחרו מוסר) אוֹיךְ זָאגְט דֶער פָּסוּק (יסר בנך יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשיך) שְׁטְרָאף דַיין זון אֲפִילוּ עֶר אִיז אַצוּנְד נִיט נִיט דֶען עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין אֵיין הָאפּוּנְג : אוּנ זָאלְסְט נִיט זָארְגִין עֶר אִיז אֵיין שְׁלַאפִיר יוּנְג עֶר וֶועט שְׁטַארְבִּין פון דַיין שְׁלָאגִין : אוֹיךְ זָאגְט דֶער פָּסוּק (אל תמנע מנער מוסר כי תכנו בשבט לא ימות) דוּא זָאלְסְט נִיט פַאר מַיידִין פון דַיין יוּנְג קֵיין שְׁטְרָאף עֶר וֶועט נִיט שְׁטַארְבִּין אַז דוּא וֶועסְט אִים שְׁלָאגִין מִיט דֶער רוּט אוּנ אַז דוּא וֶועסְט אִים שְׁטְרָאפִין אִין זַיין יוּגֶנְט הָאסְטוּ נִיט זָארְג צו הָאבִּין דָאשׁ עֶר וֶועט דֶער הַרְגִית וֶועֶרִין דוֹרְךְ דֶעם גִית רִין אֵיבֶּר זַייני עֲבִירוֹת : אוּנ אַז עֶר וֶועט אַלְט וֶועֶרִין וֶועט

עֶר

ער בלייבין בייא זיין גיוואונקייט : אבר אויף דער עלטיר איז אים שווער צו שטראפין אויך זאגט דער פסוק (אתה בשבט תכנו ונפשו משאול תציל) דיא זאלסט שלאגין דיין קינד מיט דער רוט אזו וועסטו אים מציל זיין פונם גיהנם:

דרום זאל איטליכר תמיד גיוויינין זיין זון צו תורה אונ מצות אונ צו מעשים טובים אין זיין יוגנט : אינ זאל אים לערנין וועדליג זיין פאר שטאנד אונ זייני יארין וויא ווייט ער קען דער ליידין : איידר ער הייבט אן צו ריידין זאל ער אים לערנין ספרים קושין : אזו וועט ער גיוואונט ווערין ספרים ערליך צו האלטין דער נאך אז ער הייבט אן צו ריידין זאל ער אים לערנין צו זאגין (תורה צוה לנו משה) : אונ דעם ערשטין פסוק פון קריאת שמע אונ אז ער ווערט עלטיר זאל ער אים לערנין (א״ב) : דער נאך זאל ער אים דינגן איין רבי צו לערנין תורה אונ תמיד זאל ער אים לערנין מיט הגיפות : צום ערשטין זאל ער אים געבין זוסי שפייז אודר איין גראשין : דער נאך זאל ער אים מאכין קליידר וועדליג זיין פאר שטאנד אונ יארין דער נאך זאל ער אים זאגין לערין ערינצט וועט מען דיר געבין פיל נדן דער נאך זאל ער אים זאגין לערין ערינצט וועסטו ווערין איין רב : אונ זאל אים אזו לאנג לוכין ביז ער וועט גיוואר ווערין צו דינן לשם שמים : אונ זאל אים גיוויינין אבונט אונ מארגין צו גיין אין שיל אריין דאוונין : אונ ניט צו ריידין קיין דברים בטלים בפרט אין שיל : אונ זאל אים גיוויינן צו ציצית אונ תפילין : אונ זאל ניט עסין אונ טרונקן אן אברכה פריר אונ דער נאך : אונ זאל בענטשין נאך דעם עסין : אזו אז ער וועט אלט ווערין וועט ער בלייבין דער בייא אונ זאל אויף אים גרויש השגחה געבין ער זאל גיין אלי טאג צום רבי אין חדר אריין אונ אז זיין פאטיר דארף טראכטין אויף פרנסה איז דיא מוטר מחויב צו גיוויינין צו דעם אלים :

דרום זענין איטלכי קהילה מחויב צו האלטין מלמדים וויפל זייא דארפין אונ דיא קהילה וואש טואן ניט אזו דארף מען זייא מבזה זיין דען דיא וועלט שטייט נאר אויף דעם אטום פון דיא קינדר וואש לערנין תורה אונ אויב ניט וואלט דיא שטאט ויסט גיוואורין אזו וויא מיר גיפונן אויך דאש ירושלים איז דריבר חרוב גיוואורין מחמת ביטול תורה : רבי יהושע בן לוי זאגט פון רבי יהודה הנשיא וועגין : אונ ער האט עש גיזאגט פון זייני עלטרין וועגין : אונ זייני עלטרין פון זייערי עלטרין וועגין דאש מיטאר ניט מבטל זיין דיא קינדר פונים לערנין אפילו צו דער גרעסטר מצוה אין דער וועלט : אונ דיא ווייבר זענין מחויב מדריך צו זיין זייערי קינדר אין רעכטין וועג אפילו זייא דארפין דרויף גרויש מיא האבין דען זייער שכר איז אויך זייער גרויש : אז וויא דיא גמרא זאגט

אין ברכות : דיא רבנן האבין גיזאגט עש איז גרעסיר דער בטחון פון גאט צו דיא ווייבר וויא צו דיא מאנין : אז וויא דער פסוק זאגט (נשים שאננות שמענה קולי וגו׳) איד פרומי ווייבר הערט צו מיין שטים דער ציהט אייערי קינדר צו תורה אונ מעשים טובים : אונ דיא ווייבר וואש פירן זייערי קינדר צום רבי אונ ווארטין מיטען עסין ביז זייערי מאנין קומן אהיים פונים בית המדרש וואל צו דיא ווייבר : אונ צו זייערי מאנין אונ קינדר :

דער וואש לערינט אפילו מיט זיין חברש זון האט ער אגרושן שכר גלייך וויא ער וואלט גילערינט מיט זיין איינגנים זון איז ער זוכה צו זיצן אין דער ישיבה של מעלה : אז וויא דער פסוק זאגט (אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד) אז דוא וועסט אנדרי אום קערין צו מיר וועל איך דיך אויך אום קערין צו שטיין פאר מיר אונ אז איינר לערינט מיט איין עם הארץ איז ער מבטל דיא גזירה וואש הקב״ה האט גוזר גיווען אפילו אויף דער גאנצין וועלט : אז וויא דער פסוק זאגט (אם תוציאי יקר מזולל כפי תהיה) דרום איז דער פאטיר מחויב צו לאזין לערנין אז דאש קינד ווערט פונף יאר אלט דענמאלט איז צייט אים איין רבי צו דינגן : אונ אים צו פירן אין בית המדרש אריין : אבר נאך פינף יאר איז שוין ניט גיט דען אז ער וועט הערין אש לעכט ווארט פונם רבי וועט ער אנטלויפין : אויך פאר פינף יאר איז ער נאך שוואך : איטלכי פאטיר אונ מוטר זאלין ליב האבין זייערי קינדר וויא זייער האדין אונ לייב : אבר זייא זאלין פר זייא גיט ווייזין דאש ליבשאפט : דען זייא וועלין לייין מורא ניט האבין פאר זייא : אונ איטליכר איז מחויב צו דער ציהן זייני קינדר זייא זאלין מורא האבין פאר אים : אונ פאר זייער מוטר : אונ זאל זייא ניט לאזין טאן זייער רצון : אז וויא אויבין שטייט אין הלכות (דרך ארץ) אויך איז אסור צו מאכין איין צארין איבר זייני קינדר :

דער סוף פון דער זאך איטלכר פאטר אונ מוטר זענין מחויב זייערי קינדר אפ גיוויינן פון בייזי מעשים אונ ריידי : אונ זייא צו גיוויינן צו תורה אונ מצות : דאש זייא זאלין אבינט אונ מארגין אין שיל אריין גיין : אונ זאלין תפלה טאן בכוונה אונ זאלין קיין דברים בטלים ניט ריידין : אונ ווען דער פאטר איז זיך מתעסק אין עפים איין מצוה : זאל ער זיין קינד אויך גיוויינן דער צו : דהיינו צו (ביקור חולים) אודר צו (הלוית המת) : אודר צו איין חופה אונ סוכה אונ אתרוג : אונ דיא איברני מצות : דען אז ער וועט אים גיוויינן אין דר יוגנט וועט עש בייא אים ווערין איין טבע : אויך איז דער פאטיר מחויב צו לערנין זייני קינדר אלי חכמות : אונ אז זייא זענין שוין דר וואקסין טאר ער זייא ניט שענדין : אודר שעלטין פאר לייטין

דען

דָּעַן עֶס אִיז דָּאךְ בְּלוֹיז אוֹיךְ־אִין אִימּר אַרוּיס צוּ לָאזִין־אַקְלָלָה פּוּנְם מוֹיל: אָבֶּר בַּיי דֶּר וַואלְקְסִי קִינְדֶּר אִיז נָאךְ פִּיל אַרְבֵּיר דִּיא עִבִּירָה דָּעַן זַייא וָועלִין אִים אָפּ עָנְטְפֶּרְן אוֹדֶר זַייא וָועלִין הֶרוֹיף אָמֶן זָאגִין אַזוֹ מַאכְט עֶר זַייא זִינְדִּיגְן: נָאר עֶר זָאל זַיי שְׁטֶרָאפִין מִיט גוּטִי רַייד:

דְּרוּם הָאט שְׁלמה הַמֶּלֶךְ גִּיוָוארְנְט דִּיא לַייט מִיט זַיין חָכְמָה דָּאס אִיסְלֶכֶר זָאל זַיין קִינְד שְׁטְרָאפִין אִין זַיי יוּנְגְט אַז וָועט אִיר גִיט זַארְפִין שְׁטְרָאפִין אִין זַיין עֶלְטֶער: אוֹיךְ זָאלִין דִּיא פָּזוּטֶר אוּ מוּטֶר גִיוָוארְנְט זַיין אַז זַייא הָאבֶּן עֶפּ׳ס אַרְזוּג מִיט אִימְצָן זָאלִין זַייא גִיט לָאזִין זַייעֶרִי קִינְדֶּר אָן צוּ נָעמִין זִיךְ אוֹיךְ זַייעֶר קְרוּג: פְּרִי זַייא זָאלִין אוֹיךְ גִיט צוּ קְרוּג קוּמֶן: אוּנ דָּעֶר מֶעְנְטֶש וָואש רֶער צִיהְט זַיינֶי קִינְדֶּר צוּ תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת אוּנ רֶער נָעֶרְט זִיךְ פּוּן זַיין (יניע כציו) אוּנ זַיין וַוייב אִיז אִין צְנוּעָה אוֹיךְ הֵיים: רֶער זָאלְבִּינֶר מֶעְנְטֶש וָועֶרְט גִיבֶּענְטֶשְׁט פּוּן נָאט: אַז וַויא רֶער פָּסוּק זָאגְט (אשרי כל ירא ה׳ ההולך בדרכיו יניע כציף כי תאכל אשריך וטוב לך לעולם הזה וטוב לך לעולם הבא שלום על ישראל):

סליק פרק נירול בנים:

הלכות נשואי אשה פרק עשירי

רֶער צֶעהְנְטֶער פֶּרֶק רֶעט וַויא מְיָאל אִין וַוייב נָעמִין אוּנ וָועֶן מְיָאל אִין וַוייב נָעמִין:

מצא אשה מצא טוב) רֶער פָּסוּק אִי אָזוֹ טַייטֶש וָועֶר עֶש גִיפּוּנְט אִין פְּרוּם וַוייב: רֶער צִיהְט אוֹיש אִין רָצון אוּנ תָּבֶר פּוּן נָאט: רֵאשׁ עֶר הָאט אִים אַזֶעלְכִּים בֶּשֶׁעֶרְט: דָּעַן רֵאשׁ אִי יָרֵיעַ אָז נָאט ב״ה בֶּשֶׁעֶרְט אִיטְלִיכֶן אִין וַוייב נָאךְ דַּיינִי מַעֲשִׂים נָאךְ: אָז וַויא מִיר הָאבֶּן גִילֶעֶרְנְט אִין דֶּר (מסכת סוטה) (אין מזוונין לאדם אלא לפי מעשיו) נָאט גִיט גִיט זַיין זִיווּג דָּעם מֶענְטֶשִׁין נָאר וָועדְלִיג זַיינִי מַעֲשִׂים: אַז וַויא רֶער פָּסוּק זָאגְט (לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים) דָּעֶר רָשָׁע זָאל גִיט רוּאן בַּיי אִים דָּעם גוֹרָל פּוּן דִּיא צַדִּיקִים: צַדִּיקִים אוּנ זַייעֶרִי קִינְדֶּר זָאלְן גִיט אַרְבֵּיטְן מִיט דֶּר אוֹיךְ נִיט אִין דִּיא עֶלְטֶער: אוּנ וַויא רֶער פָּסוּק זָאגְט (אשה משכלת) אִין קְלוֹג אוּנ פְּרוּם וַוייב אִיז פּוּן נָאט: נוּא דָּעֶרְט מָען וואול אַז אִין פְּרוּמֶר בַּקוּמְט אַפְּרוּם וַוייב: אוּנ אִין רָשָׁע בַּקוּמְט אַשְׁלֶעכְטְ וַוייב: דִּיא נֶמְרָא פְּרֶעגְט דְּרוּךְ פִּיל קַשְׁיוֹת אִינ פַּאר עֶנְטְפֶּרְט וַויא דִּיא עֶרְשְׁטִי קַשְׁיא אִיז דִּיא נֶמְרָא זָאגְט דָּאךְ פֶּעְרְצִיג טָאג אִיז דֶּר הָאשׁ קֵינֶד וָועֶרְט בַּשָּׁאפִין גִיט אוֹיש אִין בַּת קוֹל דֶּער (פלוני) זָאל נָעמִין דִּיא (פלונית): נוּא וַויא קָאן דָּאשׁ זַיין אַז עֶש אִיז נָאךְ זַייני מַעֲשִׂים נָאךְ וָען וּא עֶש אִיז אוֹיש גִינַאנְגִין פּוּן נָאט עֶר זָאל זַיין אִין צַדִּיק אוֹדֶר אִין רָשָׁע · וָוארוּם רֶעֶן קוּמְט אִים שֶׁכֶר אוֹדֶר עוֹנֶש: נָאךְ מֶער אִז דָּאס דִּיא נְמָרָא זָאגְט אִין אִין אַנְדֶּרְן אוֹדֶר זַייא זִינְדִּיגְן: נָאר עֶר זָאל זַיי שְׁטְרָאפִין מִיט גוּטִי רַייד:

דְּרוּם הָאט שְׁלמה הַמֶּלֶךְ גִּיוָוארְנְט דִּיא לַייט מִיט זַיין חָכְמָה

דָּאשׁ אִיסְלֶכֶר זָאל זַיין קִינְד שְׁטְרָאפִין אִין זַיי יוּנְגְט אַז וָועט אִיר גִיט זַארְפִין שְׁטְרָאפִין אִין זַיין עֶלְטֶער: אוֹיךְ זָאלִין דִּיא פָּזוּטֶר אוּ מוּטֶר גִיוָוארְנְט זַיין אַז זַייא הָאבֶּן עֶפּ׳ס אַרְזוּג מִיט אִימְצָן זָאלִין זַייא גִיט לָאזִין זַייעֶרִי קִינְדֶּר אָן צוּ נָעמִין זִיךְ אוֹיךְ זַייעֶר קְרוּג: פְּרִי זַייא זָאלִין אוֹיךְ גִיט צוּ קְרוּג קוּמֶן: אוּנ דָּעֶר מֶעְנְטֶש וָואש רֶער צִיהְט זַיינִי קִינְדֶּר צוּ תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת אוּנ רֶער נָעֶרְט זִיךְ פּוּן זַיין (יניע כציו) אוּנ זַיין וַוייב אִיז אִין צְנוּעָה אוֹיךְ הֵיים: רֶער זָאלְבִּינֶר מֶעְנְטֶש וָועֶרְט גִיבֶּענְטֶשְׁט פּוּן נָאט: אַז וַויא רֶער פָּסוּק זָאגְט (אשרי כל ירא ה׳ ההולך בדרכיו יניע כציף כי תאכל אשריך וטוב לך לעולם הזה וטוב לך לעולם הבא שלום על ישראל):

סליק פרק נירול בנים:

הלכות נשואי אשה פרק עשירי

רֶער צֶעהְנְטֶער פֶּרֶק רֶעט וַויא מְיָאל אִין וַוייב נָעמִין אוּנ וָועֶן מְיָאל אִין וַוייב נָעמִין:

מצא אשה מצא טוב) רֶער פָּסוּק אִי אָזוֹ טַייטֶש וָועֶר עֶש גִיפּוּנְט אִין פְּרוּם וַוייב: רֶער צִיהְט אוֹיש אִין רָצון אוּנ תָּבֶר פּוּן נָאט: רֵאשׁ עֶר הָאט אִים אַזֶעלְכִּים בֶּשֶׁעֶרְט: דָּעַן רֵאשׁ אִי יָרֵיעַ אָז נָאט ב״ה בֶּשֶׁעֶרְט אִיטְלִיכֶן אִין וַוייב נָאךְ דַּיינִי מַעֲשִׂים נָאךְ: אָז וַויא מִיר הָאבֶּן גִילֶעֶרְנְט אִין דֶּר (מסכת סוטה) (אין מזוונין לאדם אלא לפי מעשיו) נָאט גִיט גִיט זַיין זִיווּג דָּעם מֶענְטֶשִׁין נָאר וָועדְלִיג זַיינִי מַעֲשִׂים: אַז וַויא רֶער פָּסוּק זָאגְט (לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים) דָּעֶר רָשָׁע זָאל גִיט רוּאן בַּיי אִים דָּעם גוֹרָל פּוּן דִּיא צַדִּיקִים: צַדִּיקִים אוּנ זַייעֶרִי קִינְדֶּר זָאלְן גִיט אַרְבֵּיטְן מִיט דֶּר אוֹיךְ נִיט אִין דִּיא עֶלְטֶער: אוּנ וַויא רֶער פָּסוּק זָאגְט (אשה משכלת) אִין קְלוֹג אוּנ פְּרוּם וַוייב אִיז פּוּן נָאט: נוּא דָּעֶרְט מָען וואול אַז אִין פְּרוּמֶר בַּקוּמְט אַפְּרוּם וַוייב: אוּנ אִין רָשָׁע בַּקוּמְט אַשְׁלֶעכְטְ וַוייב: דִּיא נֶמְרָא פְּרֶעגְט דְּרוּךְ פִּיל קַשְׁיוֹת אִינ פַּאר עֶנְטְפֶּרְט וַויא דִּיא עֶרְשְׁטִי קַשְׁיא אִיז דִּיא נֶמְרָא זָאגְט דָּאךְ פֶּעְרְצִיג טָאג אִיז דֶּר הָאשׁ קֵינֶד וָועֶרְט בַּשָּׁאפִין גִיט אוֹיש אִין בַּת קוֹל דֶּער (פלוני)

אִישׁ לְיָכֶר יְהוּדִי וְאֶל גִּיוֹאֲרִינְט זַיִן נִיט צוּ שְׁעַלְטֶן זַיִן וַיְיב מִט קַיין שׁוּם קְלָלָה: דָּעַן עָשׂ אִיז גַּלַיִיךְ וְוִיא עָר שְׁעַלְטּ זִיךְ עָלְבָּסְט זָאגְט עָשׂ אִיז דָּאךְ אַיִן לָאו אִין דָּעָר תּוֹרָה זִיךְ עָלְבָּסְט נִיט צוּ שְׁעַלְטֶן זַיִן זַוייב: אוּן דָּעָר וָואש שְׁעַלְטּ זַיִן זַוייב אִיז עָר עוֹבֵר אוֹף דָּעם לָאו אוּן אוֹיךְ דֶּעם לָאו וָואש עָשׂ אִיז אָסוּר צוּ שְׁעַלְטֶן זַיִן חָבֵר דְּרוּם זָאל מַעַן דָּרַיִן וַיְיזֶן זַיִן: אוֹיךְ וָוער עָשׂ אִיז מְבַזֶּה זַיִן וַיְיב פַּאר לַיְיטֶן אִיז זַיִן עִנְיָשׁ פִּיל גְּרֶעסֶר וְוִיא עֶר זָואלְט אֲנַאנְדֶרֶן מְבַיְישׁ גִּיוֶוען: אוֹיךְ זָאל עָר אִיר נִיט הֵיירָאטֶן קִיין בַּיְיטּ דְּיר: דָּעָן דָּעָר סֵדֶר אִיז פּוּן דִּיא זַוייבֶּר בַּאלְד צוּ וַוייזֶן: אוּן אִיז עָשׂ נִיט גוּט מְכֻוָּשׁ דָּאש קִיין שׁוּם יְהוּדִי טָאר נִיט שָׂאגֶן זַיִן וַיְיב אוֹ דָּעָן דָּאש אִיז אַיין אַרְבֶּרִי עֲבֵירָה וְוִיא עֶר זָאלְט אֲנַאנְדֶרֶן יְהוּדִי גִּישְׁלָאגֶן: אוּן אוֹיךְ אִיטְלֶכֶן שְׁלַאק בְּוּזְנֶדֶר אִיז עָר חַיִיב אִיין לַאו: אוּן אַפִּילוּ עָר הַיִיבְּט נָאר אוֹיף זַיִן הָאנְט צוּ שְׁלַאגֶן הַייסְט עָר אוֹיךְ אַרְשָׁע: אוּ מִיטָאר אִים נִיט אוֹיף הַיְיזֶן צוּ דָּעָר סֵפֶר תּוֹרָה: בִּיז עָר טִיט רַעכְט תְּשׁוּבָה: אוּן עָשׂ זָאל אִיטְלֶכֶר יְהוּדִי אַלְטֶן אוּן עָר צַיישׁ בְּקִישָׁה וּבְתַחֲנָה אוּן זָאל מִט אִיר זִיט הַיידֶן קִיין שָׁיֵם וּוָארְט אִין דָּעָר וַעלְטּ עָר זָאל זַיינֶי: אָבֶּן מִט אִיר פְּרִיר אוּיש הַיידֶן: כְּדֵי וְיא זָאל אוֹיךְ אִיר דָּעָה אוּן כַּוָּונָה הָאבֶּן לְיִרְאַת יְיָ: דָּעָן כְּמַעַט צִים מִיינְטֶן וְועֶנְט זִיךְ אִין אִיר מְחַשָּׁבָה אוּן זַיִיא זָאלֶן זִיךְ הַיטֶן פַּאר בֵּיזוּ הַייד אוּן בֵּיזוּ נִיחָשְׁבוֹת מַכּ"ש פַּאר בֵּיזוּ מְיַיְשִׁים אִין דָּעָר וַעלְטּ זָאגְט צַיִיט: אוּן עָר אִיז זַיא מְחַיֵּיב צוּ לְעֶרְנֶן דְּרוּיךְ: כְּדֵי אַז פִּין זַיְיעֶר עֶרֶע זָאל אֲרוּיש קוּמֶן אֵיין גוּט פְּרוּכְט:

עָר זָאל זִיךְ אֲמַשָּׁל נֶעמֶן וָוען עָר וִויל זַיִיאן זַוייֶן אוֹדֶר קָאזִין דָּא עָרְט אוּן אִבְּט אוּן פְּרַאבְּט צוּ זַיִיאן אוֹיף אֵין גוּט אוּן זַיין פָּעלְד: עָשׂ זָאל דִּינֶן נִיט זַיִין קִיין שְׁטֶרֶיכֶר: אוּן קִיין דָּערְנֶיר: אוּן זָערְט אוֹיךְ דִּיא זָאמֶן זָאלֶן אוֹיךְ הֵיין זַיִן: כְּדֵי זַיִן תְּבוּאָה זָאל וואוֹל גֶּיראטֶן: דָּאש זַיִן מִיא אוּ אַרְבֵּיט זָאל אֲנְגֶילֶיגְט זַיִן אוּן זָאל נִיט זַיִן אוּם וְסָם: נוּן מְכֻוָּשׁ דָּאש עָר דָּאךְ אֲעֶהֶן אַז פּוּן דָּעם זָאמֶן וָאש גֶּיט אַרוּיש פּוּן זַיִן לַייב אוּן מִיחַ: אַז עָשׂ זָאל דָּעָר פּוּן אַדְרוּיש קוּמֶן אַגוּט קְנִיָּן: אוּן וַייא זָאלֶן עָשׂ טָאן לְשֵׁם שָׁמַיִם: נִיט פּוּן וַייֶעֶר הַנָּאה וַועֶגֶן: אַז וועלֶן זַייא זוֹכֶה זַיִן דָּאש פּוּן וַייֶעֶר דָּעָה וְעֶט אַרוּיש קוּמֶן גוּטֶי קְנִיָּנֶר דָּאש זַייא זַועלֶן דִּינֶן הקב"ה: אוּן וָועלֶן זַיִן גִּילֶעְרִינְט אִין תּוֹרָה אוּן מִצְוֹת אוּן אִין דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֲמֶן (וכן־יהי רצון) אמן ואמן:

סִילוּק הלכות נשואי אשה

הלכות תלמוד תורה פרק אחד עשר

דָּעָר עֶלְטֶסְטֶר פֶּרֶק רַעט דָּאש מִיצְוָה תּוֹרָה לֶעֶרְנֶן:

ואשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וברוך תמצאם

לא עמד ובמושב לצים לא ישב כי־אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה: והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועליהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח): דָּעָר הֶמְלֵה הָאט אֶן גְּיהוּבֶּן זַיִן נִיטְּר תָּהִלִּים מִיט דִּיא פְּסוּקִים בְּרוּדְ הַגְּדוֹל דָּעָר מִיט דָּזוּמֶן עֶר אֶנְגֶיגְוַיְיזֶן וְוִיא גְּרוּיש דִּיא זָאגְ אִין פּוּן תּוֹרָה לֶעֶרְנֶן: אוּן אֶז אִיז דִּיא מַיְימֶש פּוּן זַיְיא וואוֹל דֶּעם מֶעֶנְטֶשֶׁן וָואש אִיז נִיט גִּינֶאנְגֶן אִין דָּעָר עֲצָה פּוּן דִּיא רְשָׁעִים: אוּן אִין דֶּעם וָועֶג פּוּן דִּיא זִינְדִיגֶי אִיז עֶר נִיט גֶּשְׁטַאנְדֶן: אוּן אִין דָּעָן דִּיא פּוּן שְׁפּוֹטִירֶם אִיז עֶר נִיט גִּיזֶעסֶן: נָאר נָאר זַיִן לוֹזְט זָאל זַיִן אִין דָּעָר תּוֹרָה פּוּן נָאט: אוּן עֶר זָאל אִין אִיר עוֹסֶק זַיִן טָאג אוּן נַאכְט: אַמְתְּיל פּוּנִים טָאג: אוּן אַמְתְּיל פּוּן דָּעָר נַאכְט: אוּן אַז עֶר וֶוערְט לֵיידִיג פּוּן זַיינֶי עֶטְסָקִים זָאל עֶר זִיךְ וָעצֶן תּוֹרָה לֶעֶרְנֶן אוּן כֵּיין מֶעֶנְטֶש זָאל זִיךְ נִיט טַראבְּטֶן אִיידֶר אִיךְ זָאל אִין עֲבֵירָה טָאן: בְּעִסְיר וְועל אִיךְ מִיךְ לֵיגֶן שְׁלָאפֶן: אוֹדֶר אִיךְ וֶועל מִיךְ אַבִּיסֶל גֶּיין שְׁפַּאצִירֶן דְּרוּם וָאנְט עֶר דּוּא זָאלְשְׁט לֶעֶרְנֶן תּוֹרָה טָאג אוּן נַאכְט אוּן אַזוֹי אַז דּוּא גֶּיסְט נָאךְ דֶּייגֶי עֶסְקִים: אוּן זָאלְשְׁט נִיט טָאן כֵּיין עֲבֵירוֹת: אוּן זָאלְשְׁט מֶקַיֵּים זַיִן דִּיא מִצְוֹת זָואש זֶענֶן גְּבָאטֶן אִין דֶּעָר תּוֹרָה: (והיה בעין שתול) אַז זַוייא אֵיין בּוֹים וָואש אִיז גֶּיפְּלַאנְצְט אוֹיף בֶּעֶר וָואשֶׁיר: דָּאש זַייגֶי בְּלֶעְטֶר וֶועֶרֶן קִיין מָאל נִיט פֶּאר דַּארְט: אוּן זֶענֶן תָּמִיד גְּרִין: אַזוֹ וָועט אוֹיךְ זַיִן דֶּעָר תַּלְמִיד הֶכָם וָואש לֶעֶרְנְט תָּמִיד תּוֹרָה מִט תַּלְמִידִים אוּן רִי תַּלְמִידִים מִט זַייֶעֶרי תַּלְמִידִים: אוּן קִיין לֶעֶר וָוארְט גִּיט גָּיט אַרוּיש פּוּן זַיִן מוּיל: אוּן אֲפִילוּ זַייגֶי דְּבָרִים בְּטְלִים אַז מֶעַן בֶּרֶלֶעֶרְט זַייא זֶענֶן זַייא אוֹיךְ אַייגְזַיל תּוֹרָה אוּן שְׁטַרָאפּ אוּן עֶר וָעט נִיט זוֹ כַּיין אוּם גִּיצֶלֶגֶי דַּיִיד דְּרוּם טָאר קִין תַּלְמִיד חָכָם נִיט זִיצֶן אוֹדֶר שְׁטַיין מִיט אִין עַם הָאָרֶץ: דָּעָן עֶר אִיז דָּאךְ נִיט מְכֻבָּד תּוֹרָה: אַז וָועט עֶר אִים אוֹיש לַיְיגֶן צוּ אַלֶי דָּאש בַּיְיז: דְּרוּם זָאגט דִּיא גְּמָרָא וָועֶן אַיִן תַּלְמִיד חָכָם דָּעט עֶפּוֹם: גַּיִיב דַּיינֶי אוֹיעֶרֶן דָּעָר צוּ: אוּן זַוייא זָאלֶן בַּייא זַיִיר זַיִן אַז וְוִיא קַאלְט וָואשִׁיר צוּ דֶּעם וָואש אִין זִיעֶר דָּארְשְׁטִיג: דָּעָן אַלֶי זַיינֶי הַייד זֶענֶן אִי־טִיל תּוֹרָה אוּן חָכְמָה: אוּן אַז דּוּא פָּאר שְׁמַיְיסְט נִיט עֶפּוֹם אִין זָאךְ פּוּן זַיינֶי הַייר: זָאלְסְט נִיט אָן הָעֶנֶגֶן דָּאש עֶר הָאט ח"ו אוֹם רַעכְט נִיזָאגְט: נָאר זָאלְסְט עָשׂ אָן הָעֶנֶגֶן אִין הַיֶּנֶגֶן שְׁפָּלוּת: אוּן זָאלְסְט דַּיִיךְ מֶצֶעֶר

זין דרזין : דען אז רוא ווידשט זיי ניט בַּמַּאכטין
זיעכטו זערן ראש ויא זענן אישיל תורה אזו מצות : אוג
זענן גיצג אוג נעטלכי אוג ועלטליכי זאכן : (וכל אשר
יעשה יצליח) אוג אלש ואש ער טיט אין בקלינט : דען זין
כוונה איז מיט אלים לשם שמים : (אמר רבא) רבא זאגט
אלי ציים זאל אסטליבי תורה לערנין : אז ויא דער פסוק
זאגט (ובתורתו יהגה יומם ולילה) אוך זאגט רבא תמיד
זאל אמעגש תורה לערנין אפילו ער פאר שטייט ניט
דאגשי מיפאר דאך ניט תפלה טאן אז מען פאר שטייט ניט
אבר בייא תורה איז ניט אזו : אז ויא ער פסוק זאגט
(נרסה נפשי לתאבה) טייטשט דיא גמרא רוא זאלשט
תורה לערנין אפילו רוא פאר שטייט ניט : ועכטו דאך
דאבין שכר ער פאר : אזו נאר ליב איז דיא תורה דען
דיא תורה האט אין סגולה אין זיך ווער עש לערנט ויא : איז
עש אים איין רפואה אוך דער ווועלט: אוג אוך ייענער ווועלט
ואש איז דיא רפואה פון דער ווועלט : זאגט דיא גמרא אז דיין
קאפ אורר דיא אנדרי גלידר טיאן דיר ווייא : אורר אפילו
דיין נאנציר גוף איז דיא רפואה תורה צו לערנין : אז ויא דר
פסוק זאגט (ולכל בשרו מרפא) דיא תורה איז איין רפואה צו
אלי זיני גלידר : אינ זיין ליב :

רבי יוחנן בר רבי חייא זאגט עש איז גרעסר דיא רפואה פון
דער תורה פון דער רפואה פון אנדרי רפואות דען
איין קרייטיר אורר ניטראנק ראש זעלביגי איז גוט צו איין
אבר : אבר צו דיא אבירגי איז עש שלעכט אבר דיא תורה
איז אלרפואה צום נאנצין גוף :

דרום שטייט דאש וארט (יהגה) • ראש האט אין זיך צוויי
טייטשין : (יהגה) ער טיט ריידן אין דער תורה (יהגה)
ער טיט טראכטין אין דער תורה : אבר דער ואש לערנט
תורה פון זין הנאה ועגין : דאש ער וויל גילט אורר
קעסטלבקיט בקומן אורר ער ואלט גערן אין רב ניוואירן
אורר פון שכר עולם הבא ועגין איז עש ניט לשם שמים אבר
דאך איז עש אוך ניט אזו אוך זאגט דיא נמרא תמיד זאל
אין מעגש תורה לערנין אפילו ניט לשם שמים רעכן דער
נאך ועט ער דעם רעכטין סוד ניוואר ועערן אוג ועט שוין
יוא לערנין לשם שמים אבר דער ואש בענרט נאר ניט צו
חיכן העם רעכטין כור זאגט אוך אים דיא נמרא עש ואלט
בעסיר ניוועז ער זאל ניט בשאפין ועזרן אוג דער שכר פון

דעם ואש לערנט לשם שמים האט נאר קין שיעור נזט אבר
עש זאל קיניר ניט לערנין פון עכר ועענין נאר ער זאל זין
כוונה האבין אפילו אף זאל נאר קין שכר ניט האבין . ויל
איך אוך נאס דינג פון זין אהבה אוג גרולה ועגין (גרוך הוא
זברוך שמו) דיא נמרא זאגט ויא ועלט שטייט אוך וי ואש
לערנין תורה לשם שמים אזו אוך שטייט אין פרק אוך הרייא
זאבין שטייט דיא ועלט (על התורה וכו') :

נרכינו מיר האבין גילערנט אין (מסכת כתובות) ויער ואש
לערנט תורה לשם שמים ועט ער זוכה זין אוך צוי
שטיין תחית המתים אבר דער ואש לערנט תורה נאר פון
זין הנאה ועגין ועט ער ניט אוך שטיין צו תחית המתים •
דען דער טויא ואש קומט פון דער תורה איז מחיה מתים •
דער נאך זאגט ויייטיר דיא נמרא דער ואש העלפט תלמידי
חכמים צו תורה לערנין • אוג איז זייא מהנה פון זין נעלט אוג
ניטש אודר ער מאכט חברותה מיט איין תלמוד וזכם : אוג
ניט אים ריוח ער זאל ערלך נישפייזט ועערן אוג דער ואש
דינגט אן יונגן צו לערנין תורה פון זין נעלט אורר ער האלט
תלמידי חכמים איבר זין טיש אוג לאזין תורה לייגין אין זין
טויז : דאש איז בעכד ויא דער ואש לערנט תורה אז ויא
דער פסוק זאגט (שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך)
זבולון האט ניהאנדלט כחורה אוג האט זיך ניטיילמו דעם הייח
מיט זין ברודר יששכר : דרום שרייבט אים ויא תורה
פאר יששכר : דאש ער האט מער שכר פון יששכר :
אויבינ זאל אימלבר תורה לערנין אוג ארבייטן אין איר דען
עש איז ויער נרוש איר שכר דאש אפילו אין תלביר חכם
שטארבט יונגיר הייד : אוג האט אפילו נאר ויינג תורה
גילערנט • אויב ער האט נאר גילערנט לשם שמים • האט
דער דער ואש שמארבט צו צוואנצין נאר קאן ער זאגן צו
הקב"ה רוא זאלסט מיר גיוון דער לענגרין מיני יארן ואלט
איך תמיד תורה גילערנט אצונד אז רוא האסט מיך אוויק
ניומן יונגר הייר פון דער ועלט ויילקסט מיר ויינגר שכר
נעבין דרום האט ער אוך כיל שכר גלייך ויא ער ואלט לאנג
גילעבט אוג ואלט תמיר תורה ילערנט :

אוך דעם האט שלמה המלך ע"ה גיזאגט (והשובע לעשיר
אינו מניח לו לישן) דאש זעטיקייט פוים עושי לאזט
אים ניט שלאפין דאבין דיא חכמים גיזאגט זיו אים ואש

מיתה ער מיט אַרבּה ער ואמד שלאפט זייער ואול אוג ער היבּרער קאן נים שלאפין האט ער ווירד נעגערט אזו מיז אר ער ואש איז זאט פון ער תורה: ער קאן נים שלאפין קבר ין זיי תלמידים ואנין נאך רבי תורה פון זיצט ועגין: או ויא עש שטייט (דובב שפתי ישנים) זיא מיאוריידין ריא לעפצין פון ריא ואש שלאפין אין קבר: גליך ויא זיא ואלטן גילעפט או מיזאט נאך פון זיערט ועגין איין הלכה. אודר אנוסטן פשט. ען זיא האבן תאה ער פון. אוג ער ואש זויסט נאה צו זאנין איך נישן פשט פון אסצגש ועגין. אוג זאט אם נים אך איז ער מעבב ריא נאולה. אז ויא עש שטייט (ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי) אסתר האט נזאנט צום מלה פון מרדכיש ועגין. אוג ער פון איז ניקומן ריא גאולה:

הלכות ספר תורה

עש איז אנרושי מצוה אי שלכר יהודי זאל זיך שרייבין אספר תורה ירושי צו לערנין מאג אוג נאכט אז ויא ער פסוק זאגט (כתבו לכם את השירה הזאת) שרייבט אייך אויף די תורה אוג ער ואש קאן נים שרייבין זאל ער זיך לאזן שרייבין אודר ער זאל קויפן איין ספר תורה מיטאר נים פאר קויפן ספר תורה. נאר פון עזוייא זאכין ועגין שכר לימוד צו צאלין אוג איין ווייב צו נעמין אבר אי ער האט עסים אנדירש צו פר קויפן טאר ער ריא ספר תורה נים פאר קויפן איין ספר תורת תפילין אוג מזוזות אודר אנדרי הילני ספרים ואש ועגין פאר פוילט גיוואריין זאל מען זיא ארין לייגין אין ערדני כלי. אוג מיזאל זיא בנראבין אין ער ערד בי"א איין תלמיר חכם ראש עש זאל נים קומן הינטר ריא פים אבר מיטאר זיא נים פר קרעגין ח"ו ער עש איז אין זאו אין ער תורה נים אויש צו מענקן אורר צו פאר ברענין אין (שם) ח"ו אויף טאר מען קין (כתבי קודש) נים אווענק ואריפין: אוג מען איז זיא מחוייב בבבוד צו האלטין עש איז אסור צו ליינין איין (עשרים וארבע) אויף אין חומש. ען ער חומש איז העביר ער פון אזו אויף נים קין נמרא אויף בתובים:

אויך טאר מען נים גין מים אין ספר תורה אין בית הכסא אודר אין קאר ארין: אויך נים קיפן בית חיים מיידין

ויא איז ויים פיר איילין פון אין כבר. אויף טאר מען נים אז ריכטן קין ספר תורה נאכט נאנץ נים אז ער ואש שלאפן אוג ער ואש ווידר

גיוועַן אַלי תרי"ג מִצְוֹת וָואש אין איר שְׁטֵייאֶן דֶען אין (עשרת הדברות) פון (אנכי) בִּיז (לרעך) זֶענִין תרי"ג אותיות: קֶעגֶן דִיא תרי"ג מִצְוֹת: אוּנ דִיא תּוֹרָה אִיז אַטִיל שָׁלוֹם אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (שלום רב לאוהבי תורתיך ואין למו מכשול) פִיל שָׁלוֹם אִיז צוּ דִיא וָואש הָאבֶּן לִיב דַיין תּוֹרָה אוּנ עָש אִיז צוּ זֵייא קֵיין שְׁטְרוֹיכְלִינְג נִיט:

סליק פרק תלמוד תורה

הלכות משא ומתן פרק שנים עשר

דֶער צְוֶועלֶפְטִיר פֶּרֶק רֶעט וִויא מִיזָאל הַאנְדְלִין בֶּאֱמוּנָה: אוּנ קֵיינֶר טָאר זַיין חֲבֶר קֵיין אוּם רֶעכְט נִיט טָאן: אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו) וואול דֶעם וָואש פַּארְכְט זִיךְ פַּאר גָאט דָאש עֶר גֵיט אִין זַייני וֶועגִין אוּנ עֶש שְׁטֵייט דָאךְ שוין אוֹיבֶן וָואש עֶש זֶענִין דִיא וֶועגִין פון גָאט וִויא עֶר אִיז אֵיין (רחום וחנון) אוּם זוּסְט אַזוֹ זָאלְסְטוּ אוֹיךְ זַיין אֵיין (רחום וחנון) אֲפִילוּ אוֹיף בְּהֵמוֹת מכ"ש אוֹיף מֶענְטְשִׁין וִויא עֶר אִיז (נושא עון ופשע וחטאה) מוֹחֵל דִיא עֲבֵירוֹת דוֹרְךְ תְּשׁוּבָה אַזוֹ זָאלְסְטוּ אוֹיךְ מוֹחֵל זַיין דַיין חֲבֶר אַז עֶר בֶּעט פון דִיר מְחִילָה: וִויא עֶר אִיז אֵיין ((גומל חסר) אַזוֹ זָאלְסְטוּ אוֹיךְ גוֹמֵל חֶסֶד זַיין (יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך) אַז דִיא וֶועסְט דִיךְ מְפַרְנֵס זַיין פון דֶער מְלָאכָה מִיט דַייני הֶענְט וואול דִיר אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ עֶש וֶועט דִיר גִיט זַיין לְעוֹלָם הַבָּא: דֶען דוּא וֶועסְט מִיט קֵיינִים נִיט קְרוּגִין אוּנ אַלִי וֶועלִין דִיךְ לִיב הָאבֶּן אוּנ שָׁלוֹם הָאבֶּן מִיט דִיר:

דֶער פָּסוּק זָאגְט אִין מִשְׁלִי (איש אמונת רב ברכות) דֶער מֶענְטְשׁ וָואש הַאנְדִילְט בֶּאֱמוּנָה דֶער בַּקוּמְט פִיל בְּרָכוֹת: דֶען דִיא לַייט וִוילִין מִיט אִים הַאנְדְלִין: אוּנ פַּאר זוּכְרִין זִיךְ אִין אִים: אוּנ לַייאִין אוּנ גִיטְרָאִין אִים: אוּנ לָאזִין זֵייעֶר גֶעלְט בַּייא אִים: אוּנ עֶר הָאט חֵן אוּנ לִיבְשַׁאפְט אִין גָאטְשׁ אוֹיגִין: אוּנ אִין לַייטִינְשׁ אוֹיגִין: אוּנ עֶר וֶוערְט אַפִילוּ גִירוּפִין אֵיין צַדִיק: אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (וצדיק באמונתו יחיה) דֶער צַדִיק וָואש הַאנְדִילְט בֶּאֱמוּנָה דֶער וֶועט לֶעבֶּין לְעוֹלָם הַבָּא. אָבֶּר דֶער וָואש הַאנְדִילְט נִיט בֶּאֱמוּנָה דֶער הָאט פִיל פַּיינְד: אוּנ פְּרֵייאֶט זִיךְ נִיט מִיט דֶעם וָואש גָאט הָאט אִים בַּשַׁערְט: אוּנ עֶר בְּגֶערְט צוּם חֲבֶרְשׁ גֶעלְט: אוּנ וִויל קֵיינִים נִיט גְלֵייךְ טָאן: זַיין חוֹב וִויל עֶר נִיט בַּצָאלִין: אוּנ אַפִילוּ עֶר בַּצָאלְט שוין יוֹא: מוּז יֶעניר גְרוֹישׁ מִיא אוּנ נָאךְ לוֹיפְנִישׁ הָאבֶּן דְרוֹיף אוּנ עֶר רֵייסְט אִים אָפּ דֶער פון: עֶר מֵיינְט עֶר וֶועט דֶער פון רֵייךְ וֶוערִין: אָבֶּר אַדְרַבָּה עֶר וֶוערְט דְרִיבֶּר אָרוּם: אַז וִוי דֶער פָּסוּק זָאגְט וַוייטִיר (ואין להעשיר לא ינקה רע) דֶער וָואש אֵיילְט רֵייךְ צוּ וֶועדִין פון אוּם רֵיין גֶעלְט: דֶער וֶוערְט קֵיין מָאל נִיט רֵיין פון קֵיין בַּייז: דָאש עֶש קוּמָן אוֹיף אִים בִּלְבוּלִים: דָאש גֶעלְט פַּאר גֵייט: אוּנ דִיא עֲבֵירוֹת דֶער פון בְּלַייבֶּין בַּייא אִים: אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (עושה עושר ולא במשפט בהצי ימיו יעזבנו ואחריתו יהיה נבל) דֶער וָואש מַאכְט זִיךְ עַשִׁירוֹת מִיט אוּם רֶעכְט גֶעלְט: אִין זַייני הַאלְבִּי יָארִין וֶועט עֶר עֶש אָן וֶועדִין אוּנ זַיין סוֹף וֶועט זַיין שַׁאלְקַאפְטִיקְט: אוּנ לְכוֹף וֶועט עֶר דַארְפִין צוּ דִי לַייטִין אוּנ זֵייא וֶועלִין אִים פַּיינְד הָאבֶּין אִיבֶּר זַיין רִשְׁעוֹת אוּנ וֶועלִין אִים נִיט וֶועלִין קֵיין צְדָקָה גֶעבֶּין:

דְרוּם אִיז צוּם בֶּעסְטִין דֶר מֶענְטְשׁ זָאל הַאנְדְלִין בֶּאֱמוּנָה: אוּנ זָאל עֶרְלִיךְ בַּצָאלִין זַייני חוֹבוֹת מִיט גוּטִין מַיד אוּנ מִיט גִיט גֶעלְט דָאש יֶעניר זָאל נִיט דַארְפִין אָן וֶועדִין דְרִינָן: אוּנ יֶעניר זָאל אִים נִיט דַארְפִין נָאךְ לוֹיפִין: אַז וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט (אל תאמר לך ושוב ומחר אתן לך) זָאלְשְׁט נִיט זָאגִין גֵייא אַוֶועק אַצוּנְד קוּם מָארְגִין וָועל אִיךְ דִיר בַּצָאלִין נַייאֶרְט דוּא זָאלְשְׁט תֵּיכַף וּמַיד בַּצָאלִין אוּנ אַז אִימֶנְצֶר אִיז דִיר שׁוּלְדִיג זָאלְשְׁטוּ אִים נִיט צְוֶועגֶן: טָאמִיר הָאט עֶר נִיט תֵּיכַף: אַזוֹ בִּיסְטוּ דָאךְ עוֹבֵר אוֹיף אֵיין לָאו אִין דֶער תּוֹרָה (לא תהיה לו כנושה) זָאלְסְט צוּ אִים נִיט זַיין וִויא אֵיין מָאנִיר (רב לוי) זָאגְט אַז דוּא וֶועסְט הַאנְדְלִין בֶּאֱמוּנָה וֶועסְטוּ רֵייךְ וֶועדִין: אוּנ אוֹיב נִיט וֶועסְטוּ אָרוּם וֶועדִין: דָאש אִיז גִיזְרוּנְגִין פון דֶער תּוֹרָה: עֶש שְׁטֵייט (לא יהיה וגו') זָאלְשְׁט נִיט דָאבֶּין קֵיין צְוֵוייא עֶרְלֵייא גֶווִיכְט אוֹדֶר מָאסִין: דָאש אַז דוּא קוֹיפְסְט קוֹיפְסְטוּ מִיט דֶער גְרוֹישֶׁר מָאס: אוּנ פַּאר קוֹיפִין פַּאר קוֹיפְסְטוּ מִיט דֶער קְלֵיינֶר מָאס (לא יהיה לך) דַרְשֶׁת דוּא גְמָרָא אַז דוּא וֶועסְט אַזוֹ טָאן וֶועסְטוּ נִיט הָאבֶּין: אוּנ אַז דוּא וֶועסְט נִיט אַזוֹ טָאן (יהיה לך) וֶועסְטוּ פִיל הָאבֶּין:

תְּנוּ רַבָּנָן דִיא רַבָּנָן הָאבֶּין גִילֶערִינְט זִיבֶּן עֶרְלֵייא גַנְבִים זֶענִין פַּאר הַאנְדִין: דָאש עֶרְשְׁטִי וֶועד עֶש גַנְבֶּת גָאלְד אוּנ זִילְבֶּר דָאש אַנְדֶדִי וֶועד עֶש גַנְבֶּת דִיא דֵעָה פון לַייטִין: דָאש עֶר זָאגְט אֵיינִים אַז עֶר הָאט אִים אַטוּבָה גִיטָאן: אוּנ בֶּאֱמֶת אִיז עֶש לִיגֶן: דָאש דְרִיטִי וֶועד עֶש בֶּעט צוּ זִיךְ אֵיין אוֹרֵח: אוּנ זַיין דַארְק אִיז נִיט דֶער בַּייא: דָאש פֶּערְדִי וֶועד עֶש שֶׁענְקְט אֵיין מַתָּנָה צוּ אַזוֹ אֵיין מֶענְטְשִׁין וָואש עֶר וֵוייסְט עֶר וֶועט זִיא נִיט נֶעמִין: דָאש פּוּפְטִי וֶועד עֶש אִיז אֵיין שֶׁענְקִיר אוּנ עֶפִינְט אוֹיף אֵיין פּוּל פַּאס מִיט מַשְׁקֶה: אוּנ זָאגְט צוּ אֵיינִים אִיךְ עֶפִין עֶש פון דַייניט וֶועגִין: אוּנ בֶּאֱמֶת וָואלְט עֶר זִיא בְּלוֹיז גִיעֶפִינְט: אוֹדֶר נָאךְ זֶעלְכִי גְלֵייכִין דֶער הֵייסְט אוֹיךְ אֵיין גַנְב: דָאש זֶעקְסְטִי וֶועד עֶש הָאט פַּאלְש גְווִיכְט אוֹדֶר פַּאלְשִׁי מָאסִין: אוֹדֶר פַּאלְשִׁי אֵיילִין: דָאש זִיבֶּטִי וֶועד עֶש מִישְׁט עֶסִיק אִין בּוֹימִיל: אוּנ פַּאר קוֹיפְט עֶש פַּאר בּוֹימִיל: דָאש

אַיש

אלש אין שא באשן אין רער יתדת : אינ רער ערנשטיר פון וייא
אין דער וואש גנבת דיא דעה פון לייטין : דען עש אין גלייך ווי
ער גנבת דיא דעה פון הקב"ה אויך אנדרי גייבות קען ער אום
קערן : אוג דאש קען ער גיט אום קערן : דער פסוק זאגט (לא
תעשה עול במשפט) בייא גוויכט אדר בייא מאסין : פרעגט דיא
גמרא וויא קומט דער צי דאש וואדש פון (משפט) · ענפירט דיא
גמרא דער וואש ווענט אדר ער מעכט היישט ער איין (דיין) : אז
דיא דער (דיין) מיי דעכט פסקען : אד מיי מען אויך דעכט ווענין
אוג אז וויא דער וואש שישט גיט דעכט ברענגט ער פיקף פורענות
חס ושלום : אויך הא ער פיקף בייי נעמין (עול שנוי משוקן
חרם תועבה) : אז אין אויך דער וואש ווענט אדר מעכט
פאלש : אוג ער מאכט דאש ישראל פאלין חס ושלום אין דאש
שוערד : אוג מאכט גלית אוג גיהושים ר"ל :

דרום זענין דאש ב' דרוים מחוייב השתחה צו געבין אוג
ליט הדיום צו זעצין : אוג זענין מחוייב צו שטראפין דיא
ליט דיום : דרום אין אשלכר קדעמיר מחוייב זייני וואר אוג
גוטם ריין צו האלטין אוג אין זיא מחוייב אוסם אוש צו וישן
אוג צו פארדמן : זיא זאלין נידרכט זין דער וואש פאר קויפט
משאות וא פאר אין משחה עש אין זאל ער גיט פאר
קויפן מיט דער שום נאר ער זאל דיא שום ארא נעמין אין
אבלי ארין : ברי זיין מאם זאל גירעכט זין : אוג זאל אויך
אביסל צו גבין : דען עש אין דאך גיט מיגליך עש זאל גיט
בליבין אביסל אין דער מאם אויך דער וואש ווענט זאל ער
אביסל אויבר לענין אויך קענין איינר יהודי ארבא עש אין
נאך מער עבירה ווען מען אין מרמה אין אינו יהודי · ווארין
מען אין מחלל השם ביזוע ממפרי מיסר :

הלכות אהבת חברים וגמילות חסדים פרק שלשה עשר :

דער חייצייר פרק רעט וויא איינר זאל זין חבר ליב האבין וויא
זיך ועלבסט : אוג וואש אם אין גיט ליב זאל ער זין חבר אויך
גיט טאן : בפרט גיט צו ריידין אויך אים קיין לשון הרע : אינ
זאל איטלכין גמילות חסד טאן :

לא תשנא את אחיך בלבבך (ויק') זאלשט גיט פיינט האבין דיין
נעכסטין *) אין הארצין : אוג מישטן מויל ועסטו מיט
אים רידין מיט גוט רייד : נייארט האש ער דיר עפים רער ווידר
גיטאן : טארסטו אויך אים קיין שנאה גיט טראגין : נאר שטראף
דיין נעכסטין : אוג מאכסט אים פיר האלטין וארום ער האט דיר
רער ווידר גיטאן : אבר טארסט אים גיט מבייש זיין פאר לייטין :
אויך זאגט ווייטר דער פסוק זאלשט דיך גיט נוקם זיין אין דיין
נעכסטין דאש דוא טארסט אים גיט קיין בייז בצאלין : אויך
טארפסט גיט היטן קיין שנאה אין דיין הארצין דאש דו
בייא אים עפים לייגן טאר ער צו אים גם · ואגין דוא האסט פיר
גיט גיוואלט לייגן : אצונד ווייל איך דיר אוך גיט לייגן : דאש
אז איין לאו : דער אנדריר לאו מיטאר אים אפילו גיט זאגין
דוא האסט מיר גיט גיוואלט לייגן : אבר איך בין גיט אזו ווייא
דוא איך ווייל דיר ויא לייגן : דען מיטאר נאר קיין שנאה גיט
טראגין אין הארצין :

דער נאך זאגט ווייטר דער פסוק (ואהבת לרעך כמוך) זאלשט
· ב האבין דיין נעכסטין ווייא זיך עלבסט : וואש דוא
האלטט נערין מיינל עש דיר טאן : זאלשטו אייך נעכסטין
אוך טאן : אוג אז אוך פאר קערט : דרום האסט אוגז הקב"ה
פאר באטין דאש אייגר זאל דעם אנדרין גיט שטראפין פר לייטין
דען ער אין אים מבייש דער גיט : אוג דאש אין אגרושי עבדה :
אז ווייא דיא גמרא ברענגט אין גיטין כ"ט(קמצא בר קמצא)דאש
נאש האט אים גיהאלפין דער צו אז זין בית המקדש זאל חרוב
ווערין : ווייל מיהאט אים אזו מבייש גיווארין : דרום האסט נאם
פאר באטין מיינל קיין שנאה גיט טראגין אין הארצין דען דאש
היסט ווייא (שבאת חנם) : אוג דאש אי"ז יודע או פון (שנאת
חנם) אין חרוב גיווארין דאש בית המקדש : אוג בי זמן דיא
גרושי עבירה אין נאך דא בייא אונו : אוג מיר האבין זיא נאך גיט
אבי גיטאן פון צווישין אונו : אין אום מיגליך דאש ריא גאולה
זאל קענין קומין : דרום זאל איטליכר יהודי גיט ברוגו ווערין פון איין
ווארט ווענין : אוג זאל קיין שנאה גיט טראגין אויפין דובר פון איין
נאריישקייט ווענין : אוג זאל אים שטראפין בשתיקה : נמ"ש דאש
זייא זאלין זיך גיט קרענין אוג מבזה זיין איינש דאש אנדרי : בפרט
אין ישיבים וויא צוויא בעלי בתים וואנין מיט אנאנדי קדינן זייא
זיך איינש מישטן אנדרין : בפרט אין גרושי שטעט ריידן זייא זלושלים
איינר דעם אנדרין : דאש ברענגט זייא צו (שבאת חנם) : אוג צוים
מיינטשטין גיפוגט מען עש בייא ריא וויביר : ווייל דיא נאנין ריידין

זייא נאך אן דער צו · אוג דאש אלש קומט פון גאנה :

דרום זאל איטלכר זין איין דא שמים אוג איין עניו אז ווען ער
בודאי גיט האבין אן זיך דיא ביזוי מלה פון שנאת חנם אבר
ווען איינר שטעלט זיך קענין חבר : אוג זאגט צו אים ווארום
האסטו מיר דאש גיטאן · אדר ווארום האסטו דאש אוג דאש פון
מיר גידעט · אז ער זאל עש אים זאגין בשתיקה אזו ווארט ער דיך
פאר עקספרט : אוג ויא ווארטין זיך איינש דאש אנדרי נחוזל גיווען
אבר פון (שבאת חנם) ווענין קומט קיין גישט נים דען דא ווארט
אלי מאל גרעסיר : אוג דער היצט דיא הערציר · דער נאך קומט
עש דאך משחות לייגן זיך ארין דרינן אוג עש ווערט דער פון
ת"ו אגרושי קריג · דרום זאל מען אם טואין פון זיך דיא נאה אוו

*) דאש וואלט נעכסטער לויט חבר מייטם אוגן לוסלין מטנטשין וואש גלויבט מן גאט סיין סיין יהודי סיין מיט יהודי

וועט מען ניט קומן צו שנאת חנם : דען דעם עניו פאר דריסט ניט קיין שום זאך : אונ ער פאר הערט : אונ פאר שווייגט : אבר דעם גוותן פאר דריסט איטלכש ווארט : דען ער מיינט מען רעט אלש לגנאי : דען דיא גאוה איז דער מקור אונ יסוד צו אלי הארבי עבירות וואש אין דער תורה ענין : פון גאוה קומט שנאת חנם : אונ רוגז : אונ קריג : אונ גישלעג : אונ רציחה : אונ זנות : אז וויא דער פסוק זאגט (תועבת ה׳ כל גבה לב) עש איז אום ווערדיג צו גאט דאש הויכי הארץ : אונ דיא עבודת גלולים הייסט אויך (תועבה) : פון גאוה קומט לשון הרע : קורץ פון דער זאך אל דאש בייז קומט פון גאוה : אונ אל דאש גוטץ קומט פון ענוות :

דא וועל איך אייך לערנין וויא אזו איר זאלט אפ טואן פון זיך דיא בייזי מדה פון גאוה למשל אז איינר טיט אים עפיס וואש אים דוכט זיך עש איז אום רעכט : זאל ער גידענקין אין דעם (יום המיתה) : אונ וויא מיוועט אים אריין לייגין אין קבר אריין : דען אלי מוזן דאך שטארבין אונ עש פעלט קיינים ניט : אזו וועט אים בודאי פאר גיין זיין גאוה אונ דאש איז דאך אויך ידוע אז דאש וואש מוז זיין : אונ עש קען אנדירש ניט זיין : איז גלייך וויא עש איז שוין גיווען : אזו אויך קען דאך אנדירש ניט זיין דאש איטליכר מוז שטארבין : דרום זאל זיך אים דוכטן גלייך וויא ער איז שוין גישטארבין אונ אז מען טיט עפיס איין טויטן מענטשין אורר מירעט אים עפיס דא קאן ער דאך ניט ענטפרין : אזו וועט ער בודאי זיין איין עניו :

נון וויא זאל דער זינדיגר מענטש ניט גידענקין אין דעם טויט דאש ער איז קיין שעה ניט זיכר : אונ קאן פאר גיין אין איין רגע אונ דער מענטש וואש גידענקט דריגן פאר גייט אים בודאי זיין גאוה דער נאך קאן ער קומן צו פיל גוטי מדות : אונ ווערט בהיט פאר פיל הרבי עבירות : בפרט פון דיא עבירות וואש צווישן אים אונ זיין חבר דהיינו (לא תקום) אונ (לא תטור) אונ (לא תשנא את אחיך בלבבך) : אויך אנדרי עבירות : דהיינו שעלטין אונ קריגן דען דאש אלש קומט פון גאוה אז וויא דער פסוק זאגט (הוכח תוכח את עמיתך ולא תשא עליו חטא) אז דיין חבר האט דיר עפיס דער ווירר גיטאן זאלסטו אים שטראפין אונ זאגין צו אים ווארום האסטו מיר דאש גיטאן אורר גירעט : אזו וועט ער זיך פאר ענטפרין פאר דיר : אונ איר וועט שלום ווערין : אבר עש איז צום בעסטין דאש עש זאל אים ניט ארין קיין שום זאך אונ קיין רייד אונ זאל עש מוחל זיין : אז וויא

דיא צדיקים אונ חסידים פאר צייטין פלענין טיאן : אלי צייט זאל איטלכר יהודי זעהן אונ אכטינג געבין זיך ניט צו קרינן מיט זייני חברים אונ זאל איטלכן גיטש טאן אז וויא זיך זעלבר ט אז וויא דער פסוק זאגט (ואהבת לרעך כמוך) זאלסט ליב האבן דיין חבר וויא זיך זעלבר ט (מה דעליך סני לחבריך לא תעביד) וואש עש איז אויף דיר גיפיינט זאלסטו דיין חבר אויך ניט טאן (רבי עקיבא) זאגט עש איז איין קליני פרשה (ואהבת לרעך כמוך) אונ דרינן הענגט כל התורה כולה אונ אז ער שאפט מיט דיר עפיס זאלסטו עש טאן גלייך וויא עש וואלט גיווען פאר קערט דאש דו וואלסט מיט אים גשאפט מכל שכן דאש דוא זאלסט ליב האבין דיין בשעפר : אונ זאלסט טאן אלש וואש ער גיביט אונ שאפט מיט דיר :

דרום איז איטלכר מחוייב צו גידענקין אין זיין חברש טובה גלייך וויא אין זיין טובה : אונ אז זיין חבר איז עפיס אין אסכנה אונ ער קאן אים מציל זיין אונ איז אים ניט מציל איז גלייך וויא ער וואלט אים אום גיבראכט מיט זיין האנט : אז וויא דער פסוק זאגט (לא תעמוד על דם רעך) זאלסט ניט שטיין בייא דיין חברש בלוט דאש דוא זאלסט אים ניט פאר לאזין אין איין צרה נייארט דוא בימט אים מחוייב צו העלפין מיט דיין לייב אונ גיטש אונ אויב דוא ווילסט זאגין איך קאן אים ניט העלפין : דרום שטייט דער בייא (ויראת מאלהיך) זאלסט זיך פארכטין פאר דיין גאט דען ער ווייסט אויב דיא קענסט אים העלפין : אונ אויב ניט אונ אזו אויך בייא אלי זאכין וואש דער מענטש קאן זיך פאר ענטפרין פאר לייטין שטייט דער בייא (ויראת מאלהיך) דען ער ווייסט דעם אמת : אבר דער וואש איז איין יהא שמים : אונ בדענקט זיך איך האב דאך גאט אופט דער ווירר גיטאן : נוא וויא זאל ער עש מיר מוחל זיין אז איך וויל ייענים ניט מוחל זיין : אזו וועט ער פון זיך בודאי ארפ ווארפין דיא גאוה : אויך דער גאוותן לייגט איטלכן אויש צו בייזין : אבר דער עניו איז איטלכן דן (לכף זכות) דרום אויך ווען ישראל זענין : איינש אונ זענין מוחל איינש דש אנדרי אונ עש איז צווישן זייא קיין קריג ניט פאר האנדין זאגט אויף זייא דער פסוק (למען אחי ורעי אדבה נא שלום בך) פון וועגין מייני ברודר : אונ גיזעלין וועל איך ריידין שלום צווישן דיר אונ גאט וועט אונז טאן אלי טובות אונ נחמות וואש די נביאים האבן גיזאגט אונ ער וועט

אונז

אוּן שְׁקָן מָשִׁיחַ בְּמִחָרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:
סליק פרק אהבת חברים וגמילות חסדים

ענין הבעם והחמה שלא לבעום פרק אריבעה עשר

דָּעֵר פָּעְרְצֶטֶר פֶּרֶק רעש דָּעֵר מָעְנְטֶש זָאל גיט זַיין אִין כַּעַם דָּעֵן פּוּן קְרִין כַּעַם קוּמְט קְרִין גִיטֶש גיט:
שכל אדם הארך אפו ותפארתו עובר על פשע) דָּעֵר שְׁכָל פּוּנְם מָעְנְטֶשְׁן אִיז עֶר זָאל דָּעֵר לָעְגֶרְן זַיִן צָארְן אוּן זַיִן שַׁיְינְקְרִיט אִיז עֶר זָאל אִיבֶּר פָּארְן אוֹיף רֵיא זִיבְר עֶש אִיז אוֹיף אֲמָאל נִיעְן אִין חָסִיר אֲלִי נָאכְט אַיְידֶר עֶר דָאכְט זִיךְ גִילַיְיגְט שְׁלָאפְן וְהָאט עֶר אֲוֹ גִיזָאגְט דָא בִּין אִיךְ מוּחָל אִיטְלֶכֶן כַּעְנְטֶשְׁן וְאש הָאט מִיר דָּעֵר וִידֶר גִיטָאן דַאש עֶר זָאל קִין עוֹנֶש גיט לַיידִין דוֹרָךְ מִיר אוֹיף זָאכְט רֵיא נָמְרָא דְרַייא וָענְן וָאש גָאט הָאט לִיב דָּעֵר וָאש וְוֶערְט גיט בְּרוֹגְן אוּן דָּר וָאש שִׁיבּוּרְת זִיךְ גיט אָוואוּן דָּעֵר וָאש אִין מוּחָל אִיטְלֶכֶן מָעְנְטֶשְׁן
(רב ארא) הָאט גִילֶעבְט עָמְלִיכִי הוּגְדֶרְט זָאר הָאבָּן אִים זַיְינִי תַלְמִידִים גִיפְרָעגְט לִיבֶּר רַבִּי חוּרְךְ וָאש אִין מוּחָל אִיטְלֶכֶן מָעְנְטֶשְׁן אִיר זוּכָה גִיוֶועְזָאוּ אַלֶט צוּ וְוֶערְן זָאכְט עֶר אוֹיף הָאבּ קִין מָאל גיט גִיצֶעְרִיגְט אִין מַיין הוֹיז אוֹיךְ בִּין אוֹיךְ גיט גִיגַאנְגִן פְּרִיר פָּאר דָעם וָאש אִיז עָלְטֶער אוֹדָר דָעְמְטְלִיכֶר גִיוֶועְן פּוּן מִיר: אוֹיךְ הָאבּ אוֹיךְ גיט מְרַחֵשׁ גִיוֶועְן אִין דָּעֵר תּוֹרָה אוֹיף אֵיזְאוּם דִיין אוֹרְט אוֹיךְ בִּין אִיךְ גיט גִיגַאנְגִן פִּיר אֵיילִיךְ אֶן תּוֹרָה אוּן תְּפִילִין: אוּן אִיךְ הָאבּ גיט גִישְׁלָאפְן אִין שִׁיל אוּן אִין בֵּית הַמִּדְרָש • אִיךְ הָאבּ מִיךְ גיט גִישְׁרִייט אִין דָּעֵר עָרָה פּוּן מַיין חֲבֶר אוֹיךְ הָאבּ אִיךְ קֵיינְמָל גיט גִירוּפְן גִיט מִיט קִין צוּ נָאמְן:
דָּרוּם זָאל אִיטְלֶכֶר מֶענְטֶש גִיוָוארְנְט זַיין גיט צוּ זַיין אִין כַּעַם דָעֵן אִין הָעמְפַעל כַּעַם גִיוֶועלְטִיקְן אֲלִי מִיגִי גִיהָנֶם אוֹיךְ קוּמְן אוֹיךְ אִים פִּיל קְרַיענְק • נוּא פָּאר זִינְדִיגְט עֶר רֵיא וְועלְט אוּן וֶיעְנִי וָועלְט רַבִּי יוֹתָן זָאכְט עֶש קוּמְפִּיל קְרַעְנְק אוֹיף אִין רַגְלָן: אַז וְוֵיא דָּעֵר פָּסוּק זָאכְט (ונתן לך ה' לב רגז ובליון עינים ודאבון נפש) נָאש וָעם הֵיר נֶעבְּן אִין צְעְרִיגִיג הָארְץ אוּן פָּאר בְּלֶעְנְזְטֶי אוֹיךְ אוּן וִוייטָאג צוּ דַיין לַייב (אבא בר הוּנא) זָאכְט דָּעֵר וָאש אִיז אוֹפְּט אִין כַּעַם • אִין אֲפִילוּ רֵיא שֶׁבִּיזָה גִיט גִיאַבְט אִין זַיינִי אוֹיגְן אַז וֵיא דָּעֵר פָּסוּק זָאכְט (רשע בגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו) דָּעֵר רָשָׁע אִיבֶּר זַיין הוֹיךְ צָארְן פָּארְשְׁטָט עֶר גיט אִין נָאש מִיט אַלֶי זַיינִי מַחֲשָׁבוֹת: (רבי ירמיהו) זָאכְט פָּאר נָעמְט אוֹיף זַיין תּוֹרָה: אוּן וָועֶרְט נָארִיש אַז וֵיא דָּעֵר פָּסוּק זָאכְט (כי בעם

בלב כסילים ינוח) דָּעֵן דָּעֵר כַּעַם רוּאש אִין תַּארְן פּוּן רֵיא נָארִין אוּן רְשָׁעִים:
דִּבְּי נַחֲמָן זָאכְט וָעֶר עֶש אִז אִין כַּעְמָן זָאלְטְוּ וְוִיסֶן דָּאש זַייגִי עֲבֵירוֹת עָנְגִין פִּיל מֶער פּוּן זַייגִי מִצְוֹת אַז וְוִיא דָר פָּסוּק זָאכְט (ובעל חמה רב פשע) דָּעֵר צָארְנְדִיגְר מָעְנְטֶש הָאט פִּיל זִינְד:
דָּעֵר (ראשית חכמה) שְׁרַייבְט וָעֶר עֶש וִויל הָשׁוְבָה מָאן זָאל עֶר אֲשְׁבּוּיָה מָאן גיט צוּ זַיין אִין כַּעַם: אוּן אוֹיב עֶר וָועט פַּאר גֶעסְן דִיא עְבּוּעָה: זָאל עֶר זִיךְ אִיין קֶנֶם מַאכְן צוּ גֶעבְּן אִין צֶדֶקָה אַרְין: אַז עֶר וָועט זַיין אִין כַּעַם: אָבֶּר אוּן עֶר זֶעהְט אִיבְּיגִים אִין שְׁבִירָה פָּאן: אַז וָאלְט עֶר דָאךְ גִימְעְכְט בְּרוֹגְן וָועֶרְן: וַיִיל עֶש אִז פּוּן נָאטָּן וָועֶרְן נָארְ עֶר טָאר דָאךְ גיט עוֹבֵר זַיין זַיין שָׁבוּעָה: הָרוּם זָאל עֶר זִיךְ שְׁטַעלְן גְלַייךְ וִויא עֶר אִז בְּרוֹגְן: אַז זָאל עֶר זִיךְ גוֹהֵג זַיין עָפְּלִיכִי נָאר: פִּיז עֶר וָעט פְּקוּמֶן אִין זִיךְ דִיא מְרָה פּוּן עַנְוָה:
אִין אִין תַּעֲנִית אִז דָּעֵר מֶענְטֶש גְרִינְג בְּרוֹגְן צוּ וָועֶרְן דָּרוּם זָאל עֶר זִיעֶר גִיוָואוֹרְנְט זַיין: דָעֵן וְיעְנֶמְלְט אִז אַרְבִּיר וִויא אִין אַנַאנְדֶרְן מָאנ: דָעֵן עֶש וָאלְט פִּיל בֶּעסֶר גִיוֶועְן עֶר זָאל אַנַאנְדֶרְן מָאנ: אַז אִז אוֹיךְ דָּעֵר דִין אוּש שַׁבָּת אוּן יוֹם טוֹב: אַז אוֹיךְ אַז אִיעֶר הָאט בֵּי זִיךְ אוֹרְחִים דָעְנֶמְלְט אִז אוֹיךְ פִּיל גֶרֶעסֶר דִיא עִבֵּרָה פּוּן בְּעַם אִיבֶּר אַנַאנְדֶרְט מָאל: דָעֵן דִיא אוֹרְחִים מִיינֶן עֶר מַאכְט דִיר אִין קְרוּג מִיט זַיין הוּז גִיזִנְדִיגְט: דִּבְּי עֶר וָאל אוּנְז פַּטְרָן: דִּרוּם אִיטְלִיכֶר מֶענְטֶש וָאש וִויל הָאבְּן אִין זִיךְ יִרְאַת שָׁמַיִם: זָאל עֶר פּוּן זִיךְ אָפּ טוּאן בִּייזִי מִדָּה: אַז וֶועט אִים נָאט מַצְיל זַיין פַּאר אַלֶי בִּייזִי פּוּרְעְנִיוּת אוּן יִסּוּרִים אוּן פַּאר אִין מִיתָּה עֶשְׁנָה: אוּן פַּאר דָעם גִיהָנֶם: אוּן עוֹ וְהָאט שָׁלוֹם אוֹיךְ דָּעֵר וָועלְט: אוּן אוֹיךְ וֶיעְנִיר וָועלְט: אוּן קוּמְט אִים שָׁלוֹם אִין גַן עֵדֶן אֲמֵן: אַז וִויא דָּעֵר פָּסוּק זָאכְט (או יחזק במעוזי יעשה שלום לי)

סליק פרק הבעם והחמה

(הלכות שלא לספר לשון הרע וניבול פה פרק רומשה עשר)
דָּעֵר פּוּפְּצֶטֶר פֶּרֶק רָעש מִיכָאל גיט רֵיידִין קִין לָשׁוֹן הָרַע אוּן (ניבול פה)
(לבו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר

מדבר מרמה) ג״יט קינדר הערט מיך צו : איך וועל אייך
לערנין דיא יראה פון גאט ווער איז דער מענטש וואש וויל
לעבין בעוה״ז ובעוה״ב : אונ ער האט ליב צו זעהן גיטש אין
זייני טעג : היט דיין צינג פון לשון הרע : אונ דייני לעפצין
פון צו ריידין לוסטיקייט : נון זעהן מיר וואול אז דאש לעבין
הענגט אין דער צינג אונ אין מויל פונים מענטשין :
אזו אייך זאגט דער פסוק (מות וחיים ביד הלשון) דער טוט
אונ דאש לעבין הענגט אין דער צינג : ווען דר מענטש
רעט נוטי זאכין האט ער דאש לעבין : אונ פאר קערט
האט ער דעם טויט : אז וויא דער פסוק זאגט (שומר פיו
ולשונו שומר מצרת נפשו) ווער עש היט זיין מויל אונ צינג
היט ער פון צרות זיין לייב דען דיא צינג איז גלייך וויא איין
האנט : דרום זאגט דער פסוק (מות וחיים ביד הלשון) : אזו
וויא דיא האנט קען אום ברענגין איין מענטשין : אזו איז אוך
דיא צינג : אונ דיא צינג איז נאך פיל ארגיר : דען דיא האנט
קען ניט טייטין איין מענטשין : סיידין זיא איז נאהונט צו אים
אונ בגרייפט אים : אבר דיא צינג קען טייטין פאר הונדרט
מייל : דרום זאגט דער פסוק (חץ שחוט לשונם מרמה רבר)
אז וויא איין פייל אזו טיט קוילין דיא צינג וואש רעט
שאלקאפטיקייט : אונ לשון הרע קען טייטין איין מענטשין
אפילו ער איז פאר הונדרט מייל : אז וויא דער פסוק זאגט
(שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ) זייא טואין אין
הימל זייער מויל : אונ זייער צינג גייט ארום אויף דער ערד
בלומר לשון הרע גייט אזו ווייט וויא פון הימל צו דער
ערד :
נאך איין פשט איז זייא טואין זייער מויל אין הימל : בלומר
זייא ריידין פון גרושי לייט : אונ זייער צינג גייט ארום
אויף דער ערד : בלומר זייא ריידין אפילו פון שאפלי לייט :
דען דער וואש גיוויינט זיך צו ריידין לשון הרע . רעט ער
פון אלי לייט גלייך : אויף גוטי אונ שלעכטי אויף נאהינטי
אונ ווייטי אונ מאנזבלון אונ ווייבר : אויף יונגי אונ אלטי :
(כמה) וויא זייער גרויש איז דער עונש פון דיא וואש ריידין
לשון הרע : לא די זייא פאר זינדיגן זייערי טעג : אונ עולם
הבא אויך : נאר זייא פאר זינדיגן נאך זייערי ווייב אונ קינדר
אונ אז איין אשה רעט לשון הרע : פאר זינדיגט זיא איר
מאן אונ קינדר : אונ קומין פון זייער גוטש : אפילו דער
וואש הערט נאר צו לשון הרע מוז אויך גרויש עונש ליידין :

דרום האט גאט בשאפין דיא לעפליך צום אויער : דאש אז
איינר וועט הערין רעדין בייזי רייד זאל ער דער מיט פאר
שטעקין דיא אויערין : אונ דרום זענין דיא פינגר שפיצינ
כדי מיזאל זייא קענין אין אויער אריין טאן ניט צו הערין קיין
בייזי רייד :
דרום גיהער זיך איטליכר היטן דער פאר דא וועל איך
בשיידין וועלכים הייסט לשון הרע : ווער עש רעט
פון דיא לייטין : אין דעם הויז לעבט מען וואול : אין דעם
הויז קאכט מען וואול : אין דעם הויז עסט מען וואול : אודר
מען גייט אין שיינה קליירר וויא נעמין דאש אלש דיא
לייטין : אודר ער זאגט ייעניר האט שלעכטץ גיטאן : אודר
ער זאגט דוא קענסט דעם ניט : זאלסטו אים אזו קענין וויא
איך וואלסטו דיך פאר וואונדרט . אודר דעסט גלייכין נאך
זעלכי רייד ראש איז אייטל לשון הרע : קורץ פון דער
זאך וואש איינר רעט פונם חבר אז ער הערט ניט הייסט
לשון הרע :
רכילות הייסט אז איינר קומט צו זיין חבר : אונ זאגט דאש
אונ דאש האט דיר יעניר גיטאן : אודר גירעט
אויף דיר : דער פון קומט רציחות ר״ל : בפרט אז מיט
זיין לשון הרע אונ רכילות איז ער מזיק זיין חבר . האט
ער בודאי קיין חלק לעולם הבא ניט : דיא עבירה פון לשון
הרע איז הארביר פון אלי עבירות וואש שטייאן פאר באטין
אין דער תורה : אונ דער וואש רעט (ניבול פה) פאלירט
ער עולם הבא : אונ אפילו עש איז אויף אים נגזר גיווארין
פיל גוטש פאר זיבציג יאר : ווערט עש פאר קערט צו
בייזין . (רבה בר שילא) זאגט פון וועגין (רב חסדא) מען
מאכט אים אויך איין טיף גיהנם אז וויא דער פסוק זאגט
(שוחה עמוקה פי זרות זעום ה׳ יפול שם) איין טיף גיהנם
מאכט מען דעם וואש רעט פרעמדי רייד אונ (ניבול פה)
דער וואש דער צערינט הקב״ה וועט אהין אריין פאלין :
דיא גמרא זאגט אין (שבת) פון וועגין דער עבירה גיבול פה
קומן אויף ישראל פיל צרות אונ בייזי גזירות אונ דיא קינדר
שטארבין ר״ל : אונ דיא יתומים אונ אלמנות שרייאן אונ
קייניר ענטפרט זייא ניט . אז וויא דער פסוק זאגט (על כן
בחוריו לא ישמחו וגו׳) זעה דאך דיא גרושי עבירה וואש
דער מענטש טיט מיט זיין מויל אונ צינג :
דרום איז ראוי דער מענטש זאל זיך וואול בדענקין איידר
עד

עֶר לָאוֹמֹ אַרוּיש אִין וָואַרְט פּוּגֶם מוּיל · עֶר זָאל בְּעִסֶּר אוּיש גָעבִּן פִּיל גָעלְט אוּיף אוּם נִיצְלִיכִי זַאכִן : אִירְר עֶר זָאל רִיידִין אוּם נִיצְלִיכִי רִיידִ : רַעֶן גָעלְט קָאן מָעֶן וַוִיטֶר גָוִינֶן אָבֶּר קִין וָואַרְט קָאן מען ניט צְרִיק חַאפֶּן סַיירִין רוּרְף נְרוּשִׁי תְּשׁוּבָה · רַעֶן אִימְלִיכִש וָואַרְט וָואש רֶעֶר מֶענְטש רֶעֶט וָועֶרְט אַין גִישְׁרִיבִּין אִן אִין בּוּף : אוּג אוּיף רֶעֶט עֶר אֲנוּט וָואַרְט וָועֶרְט רִרוּיש אַנוּטִיר מַלָאךְ : אוּג פּוּן אִין שְׁלָעבְט וָואַרְט וָועֶרְט אֶשְׁלָעבְטִיר מֶלָאךְ : אוּג זַיא בְּצָאלִין אִים יַיין שֵׁבֶר אוּג עוֹנֶש : זַיא חֲכָמִים ז״ל שְׁרִיבִּין רָאש מוּיל אִין נָאר בֶּ״שֶׁאפְּן גִיוָוארִין נָאט צוּ לוּיבִּין : אוּג תּוֹרָה צוּ לֶיעֶרִין אוּג מִצְוֹת צוּ טָאן :

אוּיף זָאגְט רִיא נָמְרָא פּוּן יִרְ אִירְלִיא זַאבִּין וָועֶנִין זָענִין יִשְׂרָאֵל אוּיש גִילִיבְט גִיוָוארִין פּוּן מִצְרַיִם אוּג אִינְש חֵר פּוּן רָאש קִרִין לָשׁוֹן־הָרָע אִז גִיט גִיוֶועֶן צָווִישֶׁן זַיא (והא ראיה) נָאט הָאט גִיזָאגְט צוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע״ה זַיא זָאלִין אַנְטְלִיאוֹאִרִין מֶענְטְש פּוּן־זַיינֶחֱבֶר אוּג אִין אִשָׁה פּוּן אִיר ג׳ עֶלְטֶר · זִילְבֶּר אוּג גָאלְד אוּג אֲבָנִים טוֹבוֹת אוּג קְלֵיידִיר אוּג רָאש אִז בַּיא זַיא בְּכוֹר גִיוֶועֶן אַנַאנְץ יָאר : אוּג קִינְיג רָאט גִיט אוּים גִיזָאגְט : דְרוּם רַאפְּן מִיר אוּיף זִי אָפְּ גִיווִיסֶן פּוּן בִּיזִי רִייד וָועֶר עֶש אִין דְרִינְגְוָוארִיגְט וָועֶרְט בְּרִיט פַּאר צָרוֹת אוּג בִּיזִי בֶּענְעִנְש אָן וָויא עֶר פָּסוּק זָאגְט(שׁוֹמר פִּיו ולשונו שומר מצרת נפשו) אוּג אוּיף רָאט עֶר לַאנְג לֶעבֶּן אוּג אַמֶּיל גוּטֶ טָעג : אָז וָויא עֶר פָּסוּק זָאגְט(מי האיש החפץ חיים וגו׳)אָז וִי אוֹיבֶּן שְׁטִיט:

(סליק פרק לשון הרע וריכילות וניבול פה)

ענין חניפות לצנות שקרים ונרנן פרק שׁשׁה עשׂר

גם הוא לי לישועה כי לא לפניו תגח יבא) נָאט יִתְבָּרְךְ וְיִתְעַלֶּה מִיר אוּיף זַיין מִין תּוֹלֶדֶת רַעֶן שֶׁאר אֵים קוּמְט גִיט רֶעֶר בְּעַל חֲנִיפָה (רב חסרא) זָאגְט פּוּן (רבי ירמיהו) וָועֶנִין פִּיר בִּיתוֹת קוּמֶן גִיט אִין רֶעֶר מְחִיצָה פּוּן נָאט כְּלוּמֶר פַּאר רֶעֶר שְׁכִינָה : דִיא בַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע אוּג בַּעֲלֵי שֶׁקֶר אוּג בַּעֲלֵי גַסוּת הָרוּחַ אוּג לִיצָנִים רֶעֶר סִימָן דִירוּף אִז (חשמל) (חנפנים : שקרנים : מספרי לשון הרע : ליצנים) (רבה) רָאש גִיזָאגְט צוּ זַיינִי תַּלְמִידִים אִר זָאלְט גִיט טְרַייבִּין קֵין לִיצָנוּת אַזוֹ וָועֶט אוּיף אַיוּף קֵין יְסוּרִים גִיט קוּמֶן :

רב קטינא) זָאגְט רֶעֶר וָואש טְרַייבְּט לִיצָנוּת וָועֶרְט גִימוּגָרְט זַיין שִׁפָּיוּ אוּג פַּרְנָסָה · אָז וָויא רֶעֶר פָּסוּק זָאגְט פּוּן רֶעֶר הָאגְט פּוּן אָת לוֹצְצִים)גָאט זִיצְט אַוֶועֶק דִיא פַּרְנָסָה פּוּן רֶעֶר הָאגְט פּוּן דִיא שְׁפָּעטִירִם : לְסוּף קוּמְט עֶר אִין גִיהֶנֹם אַרַיין : אָז וויא רֶר פָּסוּק זָאגְט (יום עברה היזם ההוא): אוּג (עברה) מֵיינְט מִין רָעֶם גִיהֶנֹם (רבי יהושע) זָאגְט אִין בַּעַל גַאוָה פָּאלְט אַרַיין אִן גִיהֶנֹם (רבי תנחום) זָאגְט רֶעֶר וָאש טְרַייבְּט לִיצָנוּת רֶעֶר פַּאר לֶעגְט דִיא נַאכְצִי וָועֶלְט אָז וויא רֶעֶר פָּסוּק זָאגְט (ואל תלוצצו בי כלה ונחרצה) אִיר־זָאלְט גִיט טְרַייבִּין קֵין לִיצָנוּת רָעֶן אִיר פַּאר לֶעגְט דִיא נַאכְצִי וָועֶלְט (רבי אלעזר) זָאגְט רֶר וָואש טְרַייבְּט חֲנִיפוּת פָּאלְט אַרַיין אִן גִיהֶנֹם אָז וויא רֶעֶר פָּסוּק זָאגְט (רבי יהושע) זָאגְט אִין גִיהֶנֹם אֵין אֲנוֹשׁ כִּי אִם לְשׁוֹן הָרַע (רבי אלעזר) זָאגְט אִין גִיהֶנֹם אֵין אֲנוֹשׁ כִּי אִם לְשׁוֹן הָרַע :

דִיא שְׁפָּעטִירִם : לְסוּף קוּמְט עֶר אִין גִיהֶנֹם אַרַיין : אָז וויא רֶר פָּסוּק זָאגְט (יום עברה היזם ההוא): אוּג (עברה) מֵיינְט מִין רָעֶם גִיהֶנֹם (רבי יהושע) זָאגְט פַּאלְט אַרַיין אִן גִיהֶנֹם (רבי תנחום) זָאגְט רֶעֶר וָואש טְרַייבְּט לִיצָנוּת רֶעֶר פַּאר לֶעגְט דִיא נַאכְצִי וָועֶלְט אָז וויא רֶעֶר פָּסוּק זָאגְט (ואל תלוצצו בי כלה ונחרצה) אִיר־זָאלְט גִיט טְרַייבִּין קֵין לִיצָנוּת רָעֶן אִיר פַּאר לֶעגְט דִיא נַאכְצִי וָועֶלְט (רבי אלעזר) זָאגְט רֶר וָואש טְרַייבְּט חֲנִיפוּת פָּאלְט אַרַיין אִן גִיהֶנֹם אָז וויא רֶעֶר פָּסוּק זָאגְט (ואל תקנא בי כלה ונחרצה) אִיר־זָאלְט גִיט קְנַייטִיג זַיין אוּיף לִיצָנוּת רָעֶן אִיר פַּאר לֶעגְט דִיא נַאכְצִי וָועֶלְט (רבי אלעזר) זָאגְט רֶר וָואש טְרַייבְּט חֲנִיפוּת פָּאלְט אַרַיין אִן גִיהֶנֹם

קיין שָׁארן נית בְּרָעגן סַיא מִט רַיידּ אוֹדָר מִט מַיִשׂים אוּג
רוּא בִּיסְט אוֹיךְ מְחוּיב צוּ הָעלְפֶּן אִיטְלֶכֶן מֶענְטְשֶׁן מִט רַיין
לַיב אוּג נִיטְ עֶשׂ קוּמְט אִים צוּ אִין שָׁארְן אוּג בִּיסְט אִים
אוֹיךְ מְחוּיב צוּ הִילְף עֶשׂ וָאלְ אִים רִין שָׁארְן נִים צוּ קוּמֶן אַז
וויא רָא וָועט בְּשׂוּידְט וָועְרן אִין מָקֹל וְיוֹן דוּא זָעהְכְט אִין
מֶענְטְשׂ וָועְרְט הַס וְשָׁלוֹם רַעֶר כְּרִינְקֶן אִין וַאשִׂיר אוֹדָר
גְּוַלְטִים לוֹיכֶן נָאךְ אֵין מֶענְטְשׂן אִם צוּ הַרְגִין אוֹדָר צוּ בַּגְוַלְטֶן
בִּיסְטוּ אִים מְחוּיב צוּ הָעלְפֶּן וויא וויִיט דוּא הָעלְפְט מִכ ש
רָאשׁ רוּא טָארְפְט אִים נִים מַיִיק זִין אִין זַיין לַיב אוֹדָר אִין
זַיין נִימְש: אִין רָעם כְּלָל אִי אוֹיךְ רָאשׁ מְיָאר נִיט עָפֶּן דָעם
תַּכְרִישׂ בְּרִיב טָאמִיד הָאט עָר הִרְגֶן נִישְׁרוּבֶן אֵיין כּוֹר וָואשׁ
קֶיינְיר טָאר פּוּן אִים נִיט וויִיטֶן רָעֶן אַמָאל קֶען זַיין אַז עָשׂ אִי
אִים אַסְנָה אִין זַיין לַיב אוֹדָר בָּעלְט אַז אִימְצָד וָועט וויִטֶן
פּוּן רָעם כּוֹר: מִכ ש אַז וָא אִי אַז בַּאר חַתַּמִית טָאר טָעֶן זָא
בְּוַדַאי נִיט עָפֶּן אוֹיךְ רַעֶר (מאור הגולה) רַעֶר (רבינו גרשון)
הָאט הִרוֹף אֵין (הרם) נִינְעבֶּן: אוּג רַעֶר וָאשׁ אִי מְגִלָּה כּוֹר
אוֹיךְ אִים נִיטְ רֶעֶר פְּסוּק (הולך רכיל וגו) אוּג רָאשׁ אִי אַז
אִין הַרְבֵּי עֲבִירָה וָאשׁ הִרְגֶן הָעֶנְגֶן פִּיל עֲבִירוֹת רָאשׁ עָרְשְׁטִי
עָר אִי (מגלה כוד)רָאשׁ אִנְדְּרִי עָר אִי אִים מְבַיִישׂ דָשׁ הִרְטִי
עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ (לא תשנא אחיך) זָאלְט נִיט פַּיינְט הָאבֶּן
דַיין בְּרוּדֶר • רָאשׁ פֶּיעְרְדִי עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ (לא תלך רכיל)
רָאשׁ פּוּפְטִי עָר רָעט לָשׁוֹן הָרָע רָאשׁ וָעקְטִי עָר אִי עוֹבֵר
אוֹיךְ (לא תעמוד על דם רעך) רָאשׁ זוּבְטִי עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ
(ואהבת לרעך כמוך) זָאלְט לִיב הָאבֶּן רִין חֵכֶר וויא זִיךְ
זָעלְבֶּסְט רָאשׁ אַבְטִי עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ (לא תנוזל) הֶען אַז
עָר וָועט נִיט קֶענְען דֶעבְט טַענְן רָא בַּקוּמְט עָר זַיין גָעלְט צוּ
אוּם רָעבְט רָשׁ נִיטְי עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ (לא תחמוד)זָאלְט
נִיט גְלוּסְטֶן רִין חֲבֶרְשׁ גְעלְט רָאשׁ צְעהְנְטִי עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ
(הולך רכיל מגלה כוד):

אוֹיךְ אִים זָאגְט רָעֶר פְּסוּק (ריב את ריבך וסוד אחר אל
תגלה) קְרִיג רִין קֶרִיג אוּג קִין אַנְדְּרִינְשׂ כּוֹד זָאלְטוּ
נִיט מְגַלֶּה זַיין: נִמְצָא אַז עָר אִי עוֹבֵר אוֹיךְ צְעהְן הַאנְדְּי
עֲבִירוֹת גְלַיִיךְ וויא עָר זָאלְט עוֹבֵר נִיוְען אוֹיךְ דִיא (עשרת
הדברות) הִרוֹם זָאל אִימְטָכֶר נִיוְואנְט זַיין זַיין חֲבֶר צוּ קִין
שָׁארְן נִיט בְּרִינְגֶן מִט קִין שׂוּם זָאךְ בִּפְרָט זַיין כּוֹר נִיט
מְגַלֶּה צוּ זַיין אֶפִּילוּ עָר הָאט רָעֶר פּוּן קֶין שָׁארְן נִיט • אַז וויא
רָעֶר פְּסוּק זָאגְט (וגאמן רוח מכלה רבר) רָעה בַּגְלִיבְּטֶר פּוּ
הוֹילְט דִיא זָאכֶן רָעֶר וָאשׁ הָאט אִין אוֹפֶּן מוּיל רָעֶר קֶען
בְּיא זִיךְ קִין כּוֹר נִיט אַיין הָאלְטֶן אוּג עָר הִיסְט אִין (רכיל)
אוּג רָעֶר. וָאשׁ הָאט אִין צוּ נִישְׁלָאסִין מוּיל רָעֶר קָאן ווּא אִין
הָאלְטֶן בְּיא זִיךְ אִין כּוֹר אוּג עָר הִיסְט אִין (נאמן):

סליק פרק הולך רכיל ומגלה כוד:

ענין לשמח בחלקן פרק שמו ה עשר

רָעֶר אַכְצִידְר פְּרָק רָעט וויא אִימְלֶכֶר זָאל זִיךְ בַּגִינֶן אוּג זָאל
זִיךְ מְשַׂמֵחַ זִין פִּיס וָאשׁ נָאט שִׁיקְט אִים צוּ סַיא נִיטְ
סַיא בִּיין •

(צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר) רָעֶר וֶבִיא
זָאגְט רָעֶר צַדִיק עֶסְט צוּ זָעטִין זִין לַיב: רָאוּשׁ עָר
זָאל נִיזוּגֶר זַיין צוּ נָאטְשׂ רִינְסְט: אָבֶּר רָעֶר בּוּךְ פּוּגְנֶט רָשָׁע
אִז תָּמִיד נִימוּעֶרְט בְּלוּמֶר רָעֶר • צַדִיק לָאגְט זִיךְ בַּיגִינֶן מִט
וָאש נָאט בַּשָׁעֶרְט אִים: עָר בַּגֶעֶרְט נִיט קִין אֲרֶבִיט עָסִין
אוּג מְרוּנְקֶן נָאר צוּ רָעֶר הָאלְטִין זִין לַיב: אוֹיךְ בְּגֶעֶרְט עָר
נִים הִין אִיבֶּרְנִי קְלַיידֶר: נָאר וֶועדְלִיג עָר זָאל נִיט מְבוּיש
וֶוערִין כַּאר לַיטִין: אוּג בַּגֶעֶרְט אוֹיךְ נִיט קִין שַׁיינִי הַיזִיר:
הֶען זִין פְּוַנֶה אִי אַלֶש לְשֵׁם שָׁמַיִם: דְרוֹם קוּקְט עָר נִיט אוֹיךְ
נָאלְד אוּג זִילְבֶּר: אִבֶּר רָר וָאשׁ בַּגֶעֶרְט נָאר אִבְּרִיג עֶסְן אוּג
טְרוּנְקֶן הָאט עָר שַׁיינִי קְלַיידֶר בַּגֶעֶרְט עָר נָאךְ שֶׁעֶנֶרִי הָאט
עָר אַשׁשִׁין הוּיז וויל עָר אַשָׁעֶנֶרם הָאט עָר פִּיל נָאלְד אוּג
זִילְבֶּר וויל עָר נָאךְ מָעָר: רָאשׁ בְּרָעֶנְגְט אִים אַלֶש זַיין נַאֲוָה
אֲבֶּר רָעֶר צַדִיק נִיהֶעֶנְגְט תָּמִיד אַלֶש וָואש נָאט נִיט רָאשׁ
נִיט עָר מִט חֶכֶר אוּג רַחֲמִים הֶען עָר אִי רָעם מֶענְטְשׁן נִיט
כִּיהוּב צוּ נָעבֶּן: אוּג אַלֶש וָואש עָר נִיט אִים אִי אִבְּרִיג:
הֶען הַקב ה הָאט דְרוֹף בַּשַׁאפְן רָעם מֶענְטְשׁן רָאשׁ עָר
זָאל אִים הִינְן אוּג זַיין תּוֹרָה לֶעהְרְנִין • אוּג זַיינִי מִצְוֹת פָּאר
אוּג זָאל בָּעסֶר זַיין פּוּן אַמָאלְף: הֶען רָעֶר מַלְאָךְ הָאט קִין
עוֹלָם הַבָּא נִיט: אוּז נִיהֶעֶנְקְט זִיךְ רָעֶר צַדִיק רִחוּם לָאגְט עָר
זִיךְ בַּגִינֶן: נָאר עָר זָאל הָעֶנְגִין זַיין נָשָׁמָה רָעֶר הָאלְטֶן אִין
גוּף: בְּדֵי עָר זָאל הָעֶנְגִין נָאט דִינֶן: אוּג אֲפִילוּ עָשׂ נִיט אִים
אִיבֶּל אִי עָר עָשׂ אוֹיךְ מְקַבֵּל בְּאַהֲבָה • הֶען עָר רָעכְנִיגְט זִיךְ
פָּאר אִין נָאגְט אוֹיךְ רָעֶר וָועלְט: אוּג נִידֶעקְט זִיךְ אַז אִיךְ
וָועל אַהִים קוּמֶן וָועט מִיר בְּעסֶר זַיין: אֲבֶּר רָעֶר וָשָׁע אִי
אַלֶש פָּאר כָּעהְרְט • עָר מִינְט עָר אִי דְרוֹף בַּשַׁאפְן נִיוְוארִין
נָעלְט אוּג נִיטְש אַיין צוּ זַאמֶלִין: אוּג זִיךְ שַׁיינִי קְלַיידֶר מַאכֶן
אוּג שַׁיינִי הַיזִיר בּוּיאֶן • אוּג זָאלִין פְּרֶעסִין אוּג זוּפֶן: עָר
מִינְט רִיא וָועלְט אִי רִיא רָעכְטִי וָועלְט: אוּג עָר נִידֶעקְט
נִיט רָאשׁ רָעֶר טוֹט שְׁטֶיט הוּנְטֶר אִים • רָאשׁ עָר וָועט
אַלֶש מִוֶן אִיבֶּר לָאזִין דְרוֹם הִיסְט עָר אִין רָשָׁע. וַייל עָר
טִיט נִיט זַיין שְׁלִידוּת וָואש עָר אִי רָעֶר צוּ נִישִׁיקְט וִיזְוארִין:
נִמְצָא אַז רָעֶר וָאש אִי קִיינִים נִיט מְקַנֶּה • אוּג אִי זִיךְ
(משנה בהלכן) רָעֶר הָאש אִין גוּט לָעבֶּן זוּזְ לָעבְט

מיט שלום אוג פֿרייד אז ויא דוד המלך ע"ה האט גיזאגט (נתתה שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו) עש גיט מיר איז שמחה אין הארצין ועז ראש קארין אוג ווין פון ריא רשעים מיט זיך מערין בלומר איר בין מיך מין משמח מיט פֿין ביכל: ויא ריא עשירים ועניו זיך משמח מיט פיל קארין אוג ווין דען ויא ענין זיך גיט משמח אוג גלוסטן תמיד זו מער אבר איך לאז מיך בגיין מיט מין ביכל איך ליב מיך מיט שלום אוג שמייא אויף מיט שלום אוג שלאף במנוחה אוג שמייא אויף במנוחה: ויא הער פסוק זאגט (בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה ה' לבדד לבטח תושיבני אמן:

הלכות לקיים המצות פרק תשיעה עשר

דער גייצישר פרק רעט ויא מיזאל ריא מצות טאן: אם בהוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו (ג"ו) דאש איז דאך ידוע אז די מצות פון דער תורה ענין גישטילט אוף דריי חלקים: אמריל היסין (חוקים) אוג אמייל היסין (מצות) אוג אמייל היסין (משפטים) (חוקים) ענין דימצות ועש מיר ווייסן אוף זייא קין טעם גיט דהיינו (ציצית) אוג (תפילין) שעמנז ועלכי מצות ואש דער יצר הרע שפּיעט דער פון ריא היסין (חוקים (מצות) ענין אעלכי מצות ואש מיר ווייסן ויא דעם טעם דער פון דהיינו (שבת) אוג (יום טוב) (בוכה) (משכטים) דש ענין ריא רינים: ועז איינר דעם אנדרין איז שילדיג נעלט: אודר ער טיט אים איז שארון אודר גיבה (גזילה) דש הייסט (משפטים) דאש זאגט ריא תורה (אם בחוקתי תלכו) אויב איר ועש גיין אין מיני חוקים חאטש איר ווייסט גיט דעם טעם דער פון אוג מיני מצית ועש איר היסן בלומר אז ויא אייגר ואש היט אוג ואלרט עש זאל אים צו קומן איין מצוה:

דאש ער ויל ויא טאן אוס גיזוימט:

ריא גמרא זאגט אין (עבודת גלולים) אם בחוקתי תלכו) דש מיינט מען איר זאלט זיך מירן אין דער תורה: אוג אלי אייערי עסקים זאלין זיין אין איר (ואת מצותי תשמרו) דאש מיינט מען איר זאלט ריא מצות טאן: דען ועז אייגר לערנט תורה אוג טיט ריין מצות גיט: אין זיין תורה פאר נישט גיהאלטן אוג אז ער טיט מצות פאר נישט אוג לערנט ריין תורה גיט: ענין זיני מצות פאר נישט גיהאלטן ויא דען ער ווייסט דאך גיט ויא אזו ריא מצוה צו טאן אז ויא איך דא בעמיר בישיריז: ויא רער פסוק זאגט (ואם לא תשמעו לי ולא תעשו) אויב איר ועש מיך גיט צו הערין צו לערנין תורה ועש איר גיט קענין ריא מצות טאן: ריא גמרא זאגט דעם פסוק דער טיט פיל עבירות דאש ערשטי ער לערנט הין תורה גיט דאש אנדרי

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

ער פיט ריא מצות-כ"ש דאש דרישי ער האט פייגט דיא ואש לערנין תורה: דאש פיעדרי ריא תורה אוג מצות ענין אים מיאוס: דאש פופטי ער וו ל גיט ליידין אנגרריר ואל תורה לערנין אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער ענרט אגרדי תורה צו לערנין: אודר דיא מצות צו טאן דאש ועכטי ער אין

(כופר בעיקר):

אפּר רער ואש לערנט וא תורה: אודר ענו הערלפט צו תורה לערנין אוג ער לערנט ויא דרום דרי ער ואל וועכן ויא אז ריא מצות צו טאן אוג ער לערנט ויא ואל ער ואל וועכן ויא אז ריא מצות צו טאן אוג ער לערנט אוך בפיט בי אוג מיט שמחה אוג ויא ריא מצות ענין אים מיאוס: דאש פופטי ער וו ל גיט ליידין אנגרריר ואל תורה לערנין אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער ענרט אגרדי תורה צו לערנין: אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער אין

(כופר בעיקר):

אפּר רער ואש לערנט וא תורה: אודר ענו הערלפט צו תורה לערנין אוג ער לערנט ויא דרום דרי ער ואל וועכן ויא אז ריא מצות צו טאן אוג ער לערנט אוך בפיט בי אוג מיט שמחה אוג ויא ריא מצות ענין אים מיאוס: דאש פופטי ער וו ל גיט ליידין אנגרריר ואל תורה לערנין אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער ענרט אגרדי תורה צו לערנין: אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער אין

(כופר בעיקר):

אפּר רער ואש לערנט וא תורה: אודר ענו הערלפט צו תורה לערנין אוג ער לערנט ויא דרום דרי ער ואל וועכן ויא אז ריא מצות צו טאן אוג ער לערנט אוך בפיט בי אוג מיט שמחה אוג ויא ריא מצות ענין אים מיאוס: דאש פופטי ער וו ל גיט ליידין אנגרריר ואל תורה לערנין אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער ענרט אגרדי תורה צו לערנין: אודר דיא מצות טאן דאש ועכטי ער אין